טור

יורה דעה

הוא הטור השני מארבעה הטורים

חברו הגאון מורינו ורבינו **יעקב** בן רבינו **אשר** זללה"ה הנקרא **בעל הטורים**

עם פירוש וחידושי הגאון עין העדה החכם תשלם ריש מתיבתא בעיר צפת תובב"א מוהר"ר **יוסף קרא"ו** זלה"ה .
ואופן סדר ביאורו וחידושיו על מה אדניהם הטבעו הכל רשום בהקדמתו וממנה ישמע חכם ויוסיף לקח ונקרא שמו בישראל

בית יוסף

במהדורא בתרא קם הגאון הנ"ל בכבודו ובעצמו להחזיק בדק ביתו ועשה הגהות נכונות וקרא שמם **בדק הבית** ונמצאים כל אחד על מקומו
הראוי כפי רצונו ובקשתו של הגאון בהקדמתו .

עם פירוש וחידושי הגאון עין העדה ריש מתיבתא החכם השלם כמוהר"ר **יואל סירקש** זלה"ה אשר בזרוע עוזו ירד לעומק דברי
רבינו יעקב בעל הטורים ובדברי הפוסקים שהביא בחיבורו ובדברי הגאון מהרי"י קאר"ו זלה"ה , ונקרא שמו בישראל

בית חדש

ועם ספר **דרכי משה** מהגאון המפורסם רבן של כל בני הגולה מוהר"ר **משה איסרלש** זללה"ה .
ועם פירוש וחידושי הגאון בעל ספר **מאירת עינים** ה"ה הרב הגדול גאון ישראל והדרו מ"נא ורבנא **יהושע ולק כ"ץ** זלה"ה
ונקרא שמו בישראל

דרישה ופרישה

ועם **חדושי הגאון מהרל"ח** אשר אזן וחיקר הגאון המפורסם מוהר"ר **ליב חנליש** בספרו **ויגש יהודה**
גם נתוספו הגהות בטור ובב"י וד"מ שהגיה הרב הגאון המפורסם מוהר"ר **יוסף** דק"ק בראניזוקע .

ועוד נוספות מהגאונים המפורסמים נ"ע
מהגאון בעל המחבר ספר **תפארת שמואל** על ארח ויו"ד וח"מ ומהגאון בעל **תוספות יום טוב** על אה"ע .

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ז

חלק ראשון

ווארשא

בדפוס ר' **שמואל** ב"ר **חיים ארגעלבראנד** נ"י
שנת **תרכ"ו** לפ"ק

הקדמת הרב רבינו בעל הטורים

ברוך יי אלהי ישראל

אשר לו הגדולה והגבורה · לו נאה שיר ושבחה הלל וזמרה · עוז וממשלה נורא עלילה · על כל אלוה מאד נעלה · אם אומר אשמיע כל תהלתו ואהללה · או גבורתו אמללה . לא אוכל כי אין בלשוני מלה · וכי הוא מרומם על כל ברכה ותהלה · ולו דומיה תהלה · עליון בכל דרי מטה ומעלה · כולם, איש ממקומו ישתחוו לו בחילה · ראשון לראשונים כי אין לראשיתו ראש ותחלה · וגם את האחרונים הוא ואין לו קץ ותכלה · בראשית ברא את השמים ואת הארץ ובששת ימים עשה מלאכתו · עד אם כלה ויצר את האדם עפר מאדמתו · ואת הכל עשה יפה בעתו · בעבור ישראל ראשית תבואתו · ובעבור תורת קנינו ראשית דרכו · להנחילה לעם קדשו יעקב חבל נחלתו · וזווג ראשית עם ראשית טוב אחרית דבר מראשיתו · וזווגם יפה עלה · אמרת ה' צרופה מקושטת בעשרים וארבע כלה · ויתן לנו ע"י נאמן ביתו חוקי דתו ותורתו · והבדילנו מטועות עכו"ם וקרבנו לעבודתו · וצוה עלינו חקים ומשפטים ללמדנו וידע כאשר טוב וילמד חק ומשפט לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום . וחקי האל ותורה אשר קבל משה מסיני מסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כה"ג · וכן דור אחר דור עד היום הזה :

ויען כי ארכולנו ימים בגלותינו · כשל כחנו · ויבש כחנו · ורפו ידינו · ושמם לבנו · וכהו עינינו · וכבדו אזנינו · ונאלם לשוננו · וניטל מדברינו · ונסתתמו מעייני חכמתינו · נשתבשו הסברות · וגדלו המחלוקות · ורבו הדעות · ולא נשארה הלכה פסוקה שאין בה דעות שונות עד כי רבים ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו · על כן העירוני רעיוני ומחשבותי ועם לבבי אשיחה אמרים · אקומה נא ואסובבה בבתי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים סופרים ואביטה בספרים · ובדברי המחברים · ואלקטה שנים שלשה גרגרים בראשי האמרים · ואחברה ספר בענין איסור והיתר ושאר כל הדברים הצריכים בזמן הזה · והשיבוני סעיפי הלא אמרת ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה ולצעיר אתה לימים ואין בך דעת ומזימה · ואין אתך יודע עד מה · לכן חדל לך ממחשבותיך . פן מה תעשה באחריתך · ואל יכלימוך ריעיך · והשיבה דבר לאמר אקומה נא ואכי מה כי הוא מלאכת שמים · ואשאלה עזר מאתו ויהי לי לעינים · ולשמוע בתלמודים יעיר לי אזנים · ולדבר מישרים יפתח לי שפתי · ויוציא לפועל מחשבתי ותעלומה כליותי · ואין רצוני להאריך בראיות אלא לכתוב דברים פסוקים ובמקום שיש דעות שונות אכתבם ואכתיב אחריהם מסקנת א"א הרא"ש ז"ל · וקראתי לספר זה **יורה דעה** כי בו ילמד האדם דעת להורות בכל אשר יצטרך מדברים הנוהגים בזה"ז וזה סדורו : הלכות שחיטה וכל דיניה · ובכללה דין שליל הנמצא בבהמה והוא ואת בנו וי"ח טרפות ובכללם טרפות הריאה ובדיקתה · ודין מתנות כהונה שהם הזרוע הלחיים והקבה ואבר מן החי ואיסור חלב במה נוהג וקרומות וגידין שיש בהן משום חלב · ואיסור איתוכן בסכין של בשר ואיסור הדחתו ומליחתו עם הבשר וכל דיניו והמקומות והגידין שיש בהן משום דם והכשרן : ודין גיד הנשה וכן דין הניקור איסור דם ובמה נוהג ובכללו דם בצים ודם אדם ודיני מליחה לכל אחד כראוי ולצלי וכל דיניו : סימני בהמה וחיה טהורה ובכללן כל היוצא מן החי כגון חלב · ומי רגלים · וצירס ובשרה שינקה מן הטריפה והאסכה · ועד כמה תינוק יונק . וסימני העוף וכילד העוף נאכל סימני דגים וקרבי דגים · וצירס · וסימני שרצים ובכללם תולעים הנמצאים בבורות · ובכלי המים ובפירות . סימני חגבים · וסימני בצים ומוחי נקיים ובכללם ביצי נבלה וטרפה וביצה טמאה · או שיש בה אפרוח · או דם שנתבשלה עם אחרות ודיניהם. ואיסור בשול בשר בחלב · ואיסור אכילתו ובכללו דין הנאה · ותערובת בשר בחלב וכל דיניו : דין כל שאר האיסורים שנתערבו בשיעור וביטולן · ופת של עכו"ם והשלקות ומשקין שלהם · ואיזה דבר ניקח מהם · ואיזה שאינו ניקח · וחלב שחלבו עכו"ם · והגבינות שלהם · ודין גלוי · ודברים המאוסים · ודברים האסורים לעשות בהן סחורה · והצריכין שני חותמות ביד עכו"ם · דין החשוד על דברים האסורין · ותקון הכשר כלים הנקחים מן העכו"ם · הלכות יין נסך · דין כלי יין איסורן והכשירן · איסור הנאה מע"ז ומתשמישיה ומתקרובתה · וכל דיניה · ודברים האסורים למכור לעכו"ם ואיסור משא ומתן עמהם ביום אידם · והתרחק מהם בכל זמן ושלא לרפאות מהם : דיני ריבית איסור לקיחתו והחזרתו וכל דיניו ואיסור לכת בחוקי העכו"ם וקוסם · ומכשף ומנחש · וחובר חבר · ושואל אוב וידעוני · ודורש אל המתים : וכתובת קעקע · והקפת הראש · והשחתת זקן · והעברת תער בשאר הגוף : הלכות נדה ויולדת · והתרחק בעליהן מהן וכל טהרתן · וכל דיניהן · והמקוה שראוין לטבול בהן · וכל דיני הטבילה והמקוה · הלכות נדרים · איסורן והיתרן ובכללן הפרת אב לבתו · והפרת הבעל לאשתו · וכל דיניהן · הלכות שבועות איסורן והיתרן · כבוד אב ואם ואיסור קללתן והכאתן · כבוד הרב ומוראו ואיסור הבזותו · מצות ת"ת · כיצד ילמוד האדם וילמוד בנו · ואיזה קודם וכל דיניהם · מצות צדקה מי חייב בה · וכיצד נתינתה וכל דיניה · מילת בנו בזמנה ושלא בזמנה · בחול ובשבת ויום טוב וכל דיניה · מילת העבדים והגרי' ודין גר הבא להתגייר · ואיסור ערוות בגרים ועבדותן · הלכות ס"ת · הלכות מזוזה · איסור חדש · איסור ערלה · הרכבת האילן וכלאי הכרם · וכלאי זרעים · וכלאי בהמה · וכלאי בגדים · הלכות בכור אדם ופדיונו · ובכורי בהמה טמאה ופדיונן וכל דיניהם . הלכות חלה · ותרומות ומעשרות · הלכות נדוי והיתרו · הלכות אבל ובו אסיים כאשר הוא סוף כל האדם · ובכללו ענין ביקור חולים ואם ניתן רשות לרופא לרפאות · ואם בחנם או בשכר : ודין הגוסס · ענין הפטירה וענין דקריעה · ואיזו מתאחין ואיזו אין מתאחין ומי שמתו מוטל לפניו בחול או בשבת או בי"ט והמשמר המת · ודין מת בעיר · ודין חתן שמתו מוטל לפניו · וענין ההספד על מי מספידין · וכיצד מספידין ומתי מספידין · ודין המאבד עצמו לדעת והרוגי בית דין והזמן שאין מעוררין על המת · וענין הוצאת המת כיצד מוציאין אותו · והדברים שהמת קונה אותן · והטלת ציצית בטליתו · ובדוק הדין שאומרים עליו · ועל מי מבטלין ת"ת · שני מתים איזה מהם קודם · איש ואשה מי קודם מת וכלה מי קודם · וענין הקבורה כיצד קוברין המת · ודין בית הקברות · וענין הכהנים על איזה מת מטמאין · ועל איזה טומאה צריכין ליזהר · ודין מת מצוה וסדר האבלות · ועל איזה קרובים מתאבלים · ומאימתי מתחיל האבלות · ומעמדות ומושבות והברכות שמברכין בבית האבל · ודין ההבראה ותוספת שמוסיפין בברכת הטוב והמטיב · ודין ההולכין לבית הקברות והנשארים בבית ודברים שהאבל אסור בהם כגון מלאכה · רחיצה סיכה נעילת סנדל · ותשמיש המטה · דברי תורה ושאילת שלום · ותכבוסת · וחייב בעטיפת הראש · ובכפיית המטה ואיסור הנחת תפילין ותספורת · ונישואין · ושמחה · ואחוי הקרע · ואם יש אבלות מן התורה · ומי שלא נהג אבלות תוך ז' · ואם מותר לו לצאת מפתח ביתו : וענין שבת וי"ט וחולו של מועד כיצד נוהג בהם · וענין שמועה רחוקה וליקוט עצמות וארון העובר ממקום למקום · וראיתי עוד לעשות סימני' לכלול כל ענין וענין בהלכות קצרות ולכותבה בתחלת הספר במספר ובחנין למען היות נקל לבקש כל ענין וענין בהלכות קצרות ואל אלהים היודע וישראל הוא ידע כי לא לבעבור תעלה עשיתי הדבר הזה · כי לא עשיתי דבר שיהא בו כדי מילוי שאיני אלא כתלמיד הלומד מפי התלמוד וכותב דבריו כדי להתלמד וכלוקט המלקט מאחרי הקוצרים וכמאסף בין העמרים אחת הנה ואחת בינו חטי לקוטי בתר לקוטי והיודע כל תעלומות יעזרנו להוציא לאור נעלמות · ויקרבנו לעבודתו · ויאיר עינינו במאור תורתו · ויצילנו משגיאות · ויראנו בתורתו נפלאות · ויזכנו בביאת הגואל לראות · ויורנו בדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים :

בית יעקב לכו ונלכה באור ה' אמן :

הקדמת הגאון המופלג הרב המחבר יצ"ו

אמר הקטן והצעיר יואל סירקש בלא"א מורי · הרב כמוהר"ר שמואל זלה"ה :

בהיות כי חבורי **בית חדש** הלז על היורה דעה הוא כים גדול ניתר שאת ויתר כמה מעלות טובות כי ארוכה מארץ מדה כללי ופרטי איסור והיתר ורחבה מני ים מלא דעת ותבונה · כמים לים מכסים איש תבונות ידלנה · על כן באתי לעורר ולהזכיר לתלמידי ולילדי שלא ימהרו להשיב על דברי המנוכים בנפה וכברה · על פי שורש ההלכה ועיקרה : ודמו הכל גם כי היה עולה על הדעת איזה פירוש ייסוב לקושיא מתוק לחיך התלמיד לא הכנסתיו לביתי זה יען שאיננו אמת לפי העולה מסוגיית התלמוד הלא כל תפילתינו ובקשתינו יתן בלבנו להבין להשכיל ללמוד וללמד תורת אמת כדי לשמור ולקיים את כל דברי תלמוד תורתו באהבה ואם ניתן רשות לראש ישיבה לחדד התלמידים ולהגדיל הלכות ע"ד ורבה לחדודי לאביי הוא דבעי אין זה אלא בעל פה בישיבה ובדרכים הקרובים וסוכים אל האמת ויש להם פנים מאירות ומנהירות אבל דברים כאלו לא ניתנו ליכתב בספר ובדין כל שכן להדפיסם כי נודעו דברי חכמינו ז"ל ראיתי בני עלייה והנם מועטים ומי שאין לו חיך לטעום המטעמים יתלה עצמו באילן גדול ויחנק ויכשיל את הרבי' והנה היתה סבה ממנו ית' שנתאחר חבור זה מהדפסתו שנה תמימה לאחר שהתחילו להדפיסו ועתה ראיתי דממכון שבתו השגיח בהשגחה פרטית שנתאחר והוא כי הקדימו המדפיסים בלובלין להדפיס החבור על היורה דעה שחיבר הרב החסיד הגדול כמוהר"ר ולק כ"ץ ז"ל וכאשר נודע אלי שלחתי להביא לידי הקונטרסים שנדפסו ובתחלה לא הובאו לידי אלא מקצתם יעברתי עיוני עליהם ולפע"ד שנטרפת השעה להרב ונתבקש בישיבה של מעלה מקמי מהדורא בתרא ומקצת דברים אין ספק אלי שלא אמרם הרב אלא אחד מתלמידיו ובתחלה היה דעתי להכניס בתוך חבורי כל מה שראוי להשיב על חבורו זה אמנם אחרי ראותי כי זה אי אפשר מנגד המדפיסים שאצים במלאכתם ולא נתנו להשיב רוחי להכניס התשובות בתוך ההעתק הסכמתי לחבר קונטרס מיוחד בכל מה שנראה לפי ע"ד להשיב על פירושיו במה שנוגע בפסק הלכה גם תמצא בו חדושים מה שהוספתי ונתחדש אלי לאחר ההדפסה · והנה הקדמתי לקונטרס זה האחרון בזמן להיותו ראשון במעלה ולהגיהו מיד אחר ההקדמה להיותו לפניו לעיין בו בכל סימן וסימן בהגיע עדיו · ובכן אשאל מאתו יתעלה יעזרני על דבר כבוד שמו ויסמוך ידי ויחזיק כחי לגמור כל החבור על הד' טורים גם יתר חבורים שעדיין לא נגמרו יגמור ה' בעדי ויקוים בנו ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים · אכי"ר :

הקדמה

(יען כי הדרישה ופרישה על טו"ר הוא אחד בענין וגם מה שראינו היות הקדמה שלו כלול וקרוב לא יכולנו להדפיסה בחלק ראשון עד שבאנו לרשות והדפסנוה פה)

הקדמת הגאון החסיד הרב המחבר מוהר"ר יושע פלק כ"ץ ז"ל רשומה היא וכתובה אצל החיבור הגדול בית ישראל תשייך לטור חושן משפט וגם כבר היא נדפסה בריש הספר מאירות עינים עיין שם ותמצא משפט הספר הזה ומעשהו אשר הבית בית ישראל נשען עליו. ועוד מגלה לנו טפח ומכסה טפחיים בהקדמת בנו הגאון הנ"ל :

והא לך הקדמת מוהר"ר יוסף יוזפא כהן בן הגאון הרב המחבר

"יתברך "הבורא "ויתעלה "השם הגדול וישתבח. וטרם כל אתן לפניו שיר ושבח :

אל אלהי לבי ועיני. אליו פי קראתי ורומם תחת לשונו :

"בית "ישראל. יתנו הודיה לאל · גבורותיו למלל. יומם וליל לספר מעשה יה :
אשר ברא האדם בחכמה. ונפח בו הנשמה. תורת ה' תמימה. משמים הוריד על האדמה. ונתן לבני על יה :
פועל ישועות. נותן תשועות. להבין שמועות. מפיו נשמעות. חכמתו ותוש יה :
אל המושיע. בלתך אין להושיע. גבור "ורב "ליושיע. "כהניך הלבשת ישע. מי כמוך חסין יה :
את מי "יורה "דעה · ומי יבין שמועה. להגות בו בכל עת ובכל שעה. היה לי לישועה. עזי וזמרת יה :
היא עם "פרישה. לכל חפצי "דרישה. לקהילת יעקב מורשה. ובו תמיד משתעשע. עדות לישראל שבטי יה :
יפיפית מבני אדם הוצק חן. ישמרו דעת שפתי כה"ן. כחתן פאר יכהן. ע"כ אקלסך בהן. לה' השמים ושמי שם יה :
"יוסף ואמיץ כח. הלך אחרי מנו"ח. ירח כריח הניחוח. מכבודו אור זריח. רב העליל יה :
ואת בנו הקריב והלביש כתנו"ת. לכבוד שוכן מעונות. דברי חכמים כדרבונות. עלי שור צעדו בנות. פורת יוסף דרי נש יה :
יקום פורקן מן שמיא. והשב שבות שבטי יה. מארץ נכריה. אשר לו היא צופיה. ובשרה בהנביא אל יה :
בנה אריאל. וחיש גואל. "חזק "ואמץ לישרי אל. שובה ה' רבבות אלפי ישראל. כל הנשמה תהלל יה :
הללויה :

אליכם אישים · אקרא שלום :

בית ישראל שמעו אלי רודפי צדק עם תורת אלהים בלבבם לדבר ה' החרדים. הן הראנו ה' את יוש"ע הכהן הגדול עומד ומהלך בין העומדים. וצניף טהור כתר התורה על ראשו ומלובש בגדים. בגדי מלכותא דרבנן ועל ידו הצמידים. בארבעה "טורי תורי זהב רבורים. והדברים עתוקים ותיקים מתוקים וחדודים. מתוקים מדבש ומזהב נחמדים. "ודרושים הם לכל חפצי התלמידים. "ומפורשים בשום שכל טוב ודעת מדברים נגידים. ועל ידי שפתי "כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו המתמידים. אשר יומם יהגו בתורתו ולילה שינה מעיניהם נודדים. כי מלאך ה' צבאות הוא כמלאכי אלהים עולים ויורדים. הלא הוא אבי אבי רכב ישראל מורי ורבי הגאון הגדול איש אלהי קדוש יאמר לו, המופלג בתורה ובחסידות מוהר"ר **יושע פלק** בן כבוד הר"ר **אלכסנדרי** ז"ל המוכתר בכתר תורה ובכתר כהונה. מרנא ורבנא אלופא וגאונא. רבן של רוב חכמי הדור מזרחה ותימנה. ימה וצפונה. כל ימיו היה מקהיל קהילות לשם שמים בכוונה נכונה. לזכות הרבים בחכמה ותבונה. וחכמתו וזיו תורתו בחוץ תרונה. והגדיל תורה ויאדיר בתורת אמת אליבא דהלכתא דרב אשי ורבינא. ממנו יתר ממנו פנה. לעצמו שם טוב קנה. ולתלמידיו הכתיר בכתר של חנינא : **צאינה** וראינה בנות ציון תלמידי חכמים לומדי תורה המצויינים בהלכה במלך שלמה במלכי רבנן שהשלום שלו מזרע אהרן הכהן שמתנהג כמדתו אוהב שלום ורודף שלום ועשה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים בהתמדת לימוד התורה לישראל ובהדרכתם שהיה מקהיל קהילות והדריכם בדרך ישרה ועשה תקנות ומשמרת לבני תורה בעטרה שעטרה לו אמו כתר תורה וכתר כהונה וכתר שם טוב על כלנה. כיום חתנתו וכיום שמחת לבו כיום מתן תורה שקבלו ישראל באהבה ובשמחת לבם בגילה ובשמחה בך כך מכנף הארץ זמירותיו שמעו ובאו לגנו לבית מדרשו לאכול פרי מגדיו יערי עם דבשי ולשתות יינו עם חלבי באהבה ובשמחה תורתם לשמה כולו ממתקים כולו מחמדים. לא התנהג עם תלמידיו רק זה דודי וזה רעי אני לדודי ודודי לי הרב נאה לתלמידים ותלמידים נאה להרב כהנך יפה דודי הנך יפה רעייתי. וגם למודם גדלו והצליחו. וגם עשו פרי לא יצא אחד מתלמידיו שלא עלת למעלה לאיזה מדריגה להיות אחד מגאוני הדור ראש ישיבה ואב"ד או בעל הוראה או דיין או מנהיג הקהילה עד שכמעט לא נמצא עיר וקדיש בכל תפוצת ישראל תחת יד אדם כדור הזה שלא ימצא שם אחד מתלמידיו. ואם אבא להעלות את כל יקר תפארת גדולתו מעלתו ומדריגתו. שהיה מופלא בחסידתו. כל ימיו ענתה בו צדקתו. ומכל אדם ענות שפלותו. לא נהנה בעוה"ז שום צד הנאתו. ומסתפק נפשו במעט ופשט בגדי תאוותו. לא נהנה משום אדם ושונא מתנתו. ואם להעלות כל מדת טובו וענוותנותו ומידת חסידתו ופרישותו · תקצר היריעת מהכיל אותו. ולו דומיה תהילתו. וידוע ומפורסם לכל בני דורינו:

ומרוב רובי תורתו אשר אין בית המדרש בלא חידוש שהתחדש כל יום ויום חדושי הלכות ודינים קושיות ופירוקים אסף וציבר וליקט אוכל מתוך הפסולת והעלה הכל על ספר הזכרון ליראי ה' ולחושבי שמו וירד בעמקי מצולה בים התלמוד ובפוסקים ראשונים ואחרונים לא הניח דבר קטן או גדול את כל דבר הקשה שבהם הביא לפניו ולפני התלמידים על השלחן אשר לפני ה' ואכלו בשרא שמינא אפתורא דדהבא ונשאו ונתנו ברבר עד שהסכימו על פי דרך אמת לא פעם אחת או שתים רק שנים רבים לא ימוש מתוך האוהל ולמד בישיבת התלמוד והפוסקים בחוור וחלילא ובהדורי בתרא כמה פעמים ותמיד נאספו אליו עדרים תלמידים רבים חשובים וספוגים וכלים מכלים שונים. פנים חדשים וגם ישנים. עד אשר בירר וליבן את דבריו וסילת בשלשה עשר נפות וכמה מנים · ובכן חבר כמה חבורים. סיני ועוקר הרים. לא הניח שום דבר אשר לא כתב עליו באודים. הן על ארבע עשר מסכתות שבששה סדרים. הן על רי"ף ור"ן סמ"ג ומרדכי והרא"ש והטורים. הן על ספרי קבלה פילוסופיא תכונה קלים וחמורים. כרך גדול דרשות על התורה מקרא משנה אגדה ומדרשים אשר דרש בימיו לפני זקנים ונערים. ביאורים על התורה ועל פרש"י העלה הכל על ספרים. כרך עם שאלות ותשובות מלבד שאר תשובות אשר הנה והנה נפזרים. ובהיותו בחיים נשרפו חדושי הלכות אשר חידש על י"ד מסכתות כלים ונחרצים עד גמורים. וב' שנים אחרי מותו נשרפו בק"ק לבוב בהשריפה דתוך העיר כל ספריו שלמד מתוכו והגיה אותם וכתב וביאר כל דבר הקשה ורשם על הגליון מלא על כל גדותם אשר לא יערכנו ספריו זהב וזכוכית גם הכרך דרשות שעשה והביאורים על רש"י והתורה והכרך שאלות ותשובות את כל אלו נאבד ונשרף בעו"ה רק בערך מאה ועשרים תשובות שלא באו עדיין לכרך נשארו :

וקרא אמ"ו ז"ל את שם הספר הזה הכולל על כל הארבע טורים **בית ישראל** משני טעמים האחד להיות החיבור הלז לעזר ולהועיל לכל בית ישראל · והשני להיות שם א"מ וקיני הקצין והנדיב ראש ומנהיג היה בק"ק לבוב ואגפיה נודע בשערים שמו הר"ר **ישראל בר יוסף** ז"ל נקרא עליו ועל הטוב יזכר שמו כי הוא הממציא אותו לכל וה' ע"י בית המדרש שבנה לו בית של אבנים הבנוי לתלפיות בו בניינים תחתיים שניים שלישים ועליות ולהתאסף בו עדרי עדרים. ולתלות עליו כל שלטי הגבורים. והספיק לו לכל התלמידים הגונים וישרים. וה כ"ה שנים שעסק אצלו באלו החבורים. נוסף על הטובות שעשה לכלל בית ישראל בבנין כמה בתי כנסיות בקהילות שהיה שם מימיו וכמה ס"ת וכלי הקודש שנתן לכתוב ולתקן והקדישו. והשיא כמה וכמה בתולות קרובות ורחוקות והפריז בנדונייתן. וידו היתה רוחה וביתו פתוחה לעניים וללומדי תורה. וגם עשה כיס גדול לעניי ארץ ישראל עולמית. מלבד שאר פרטי מעשיו הטובים אשר נודע בשערים וכותו יעמוד לו ולזרעו לדורות אמן : וטרם שנתבקש אמ"ו ז"ל בישיבה של מעלה בעודו על משכבתו אשר ממנו נגוע ונאסף לבית עולמו וקרבו ימי בעל בית ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ולאחי הגדול האלוף החסיד כמוה"ר **סענדר כ"ץ** ז"ל ויאמר הנה היה עם לבבי לבנות בית לשם אלהי ישראל וה' אמר עלי רק אתה לא תבנה הבית כי אם בנך היוצא מחלציך הוא יבנה הבית לשמי בכן צוה עלינו שנתמיד בלמודינו ושלא נגע בעזבון שלו רק לראות ולהדר ולהוציא תעלומות אור חכמתו להאיר עולם ולזכות הרבים ולהביא אל בית הדפוס את חבורו הגדול **פרישה ודרישה** על כל הארבע טורים. ומרוב סיבות ותלאות דעדו עלינו והרפתקאות עברו עלינו כמה ימים ושנים. עידן ועידנים. אשר היו השנים בלתי מתוקנים. שלא יכול אחי החסיד מהרר"ס כ"ץ ז"ל להעלותו לעולמים. עד שנגזר עליו בגזירת הצור תמים. להיות נפטר מהעולם ושבק חיים לכל חיים וקיימים. ויאמר ישראל ר"פ עוד יוסף בני חי יש לאל ידו לקיים מצות אביו ואת בית ישראל להקים. להיות בעט ברזל נחקקים. שכל דכפין ייתי ויכול וישבע ויותר ככל נפש חשוקים. וזה עשרים ואחד שנים מיום פטירת אמ"ו ז"ל אשר היו הספרים סתום וחתום בתוך אוצרה. ורבים מחלים ומבקשים ומתאוים לחזות מזיו יקרה. ואיש לא ידע לחבירה. ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים מבני החבורה. ויהי ה' את יוסף צפנת פענח לגלות הנסתרה. ללומדי התורה היושבים לפני ה' יהיה סחרה. וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בידו צרורה. ולא הספיקו כדי הוצאות כל הספר ולהגמירה. עד שלבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ראשי מדינות וראשי גליל וראשי קהילות שיהיו לו לעזרה. ויהי ה' את יוסף ויט עליו חסד ויתן חנו בעיניהם לא זכותי רק זכות אמ"ו ז"ל מסייעני ויאמרו אזור כגבר חלציך ואל תמנע טוב מבעליו בהיות שיש ת"ל ידיך לעשות וקומו נא והתעוררי נא ואל תתעצל במלאכת ה' ואנחנו נהיה בעזרך בס"ד לקבל ממך איזה סך ספרים כל גליל וגליל כפי ערכיהם כדי שבלי איחור ועיכוב תוכל להביא בעזה"י כל חלק וחלק קמי קמי דמטי אל בית הדפוס לתועלת ולזכות הרבים להרביץ ולהגדיל תורה ויאדיר. וכאשר דבריהם הבינותי חשתי ולא התמהמהתי ומצות אמ"ו ז"ל הקימותי. ושאלתי מהש"י העזר ובו אתאזר. ונערתי חצני ופניתי מכל מעשי ובעקירה גדולה ובטלטולא דגברא מק"ק ווינא לק"ק לבוב ובא הכהן אל הבית ולקחתי לידי בראשונה את בית ישראל על טור יורה דעה מאיזה טעמים וגימוקים ובפרט שלא יקדמני

אחר

הקדמת מהור"ר יוסף יוז"פ כ"ץ

אחר בהדפסתו · ואני בעניי תבינותי בספר וראיתי את גדל הטרחא ועבודת הקודש המוטלת עלי להעתיק ולסדר את כל החבור מראשה לסופה באשר שלמד אמ"ו ז"ל במהדורי בתרא כמה פעמים פעם אחר פעם ומילא כל הגליונות מלא על כל גדותיו ותוסיף כל יום ויום מה שהתחדש בישיבתו עד שהוצרך לכתוב לפעמים על הגליון שלא במקומו . וראה הכה"ן והנה קירות הבי"ת שקערורות מחוקות ותליות אותיות מלות עקומות ומלופפות בלות ומטולאות עליונים למעלה ותחתונים למטה עד שהוצרכתי כמעט למנוע מליתן שנת לעיני תנומה לעפעפי ולא נחתי ולא שקטתי יומם ולילה תמיד בהסדר הלימוד ובהעתקה להיות הכל על צד היותר נכון מוכן להדפסה ולתקן מכל עיוות וטעות ובערתי הטעות מהבי"ת · להיות כפרי יפה רענן כזית · מלבד שאר כמה וכמה מעלות טובות אשר עשיתי לכבוד המקום עלינו על כל בי"ת ישראל ליפות הספר שלא יחסרו בו כל טוב · חסדי ה' אזכיר תהלות ה' כעל כל אשר גמלני · אברך את ה' אשר יעצני · וברוח נדיבה תסמכני · ובצדקתך למען שוררי תנחני · האומר אלי אל תירא כי אתך אני · ורב טוב לבי"ת ישראל ברוב רחמיו וברוב חסדיו גומלני · ויהי ה' לו ליהושיע אמצתני אף עזרתני ובימין צדקו תמכתני · גדול העצה ורב העליליה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו יהיה לי ולזרעי לעטרת צבי ולצפירת תפארה אמן : וזאת תורת הבי"ת משפט הספר ומעשיהו : בראשון כאשר למדתי מתוכו והיה נראה בעיני להגיה איזה דבר קשה והיה צריך פי' לפירושו לא רציתי לנגוע ולשנותו מקטן ועד גדול אפילו אות אחת אם לא שהיה פשוט טעות דמוכח או שמצאתי כן בספרים אחרים רק כל מה שהיה נראה בעיני והוספתי גופי משלי כתבתי הכל בדרך הג"ה ותוך כמין שני חצאי לבנה בכתב רש"י קטן ואגב כתבתי והוספתי את כל מה שמצאתי כתוב בכתבים אחרים שהיה בידי לפעמים מה שהשמיטם אמ"ו ז"ל מתוך ביאורי רש"ל ודרכי משה ואת מה שמצאתי כתוב בביאורים שאר גדולי הדור ומתלמידי אמ"ו ז"ל ואת כל מה שחפשתי אחר איזה פירוש ברש"י ותוס' ובי"י הכל כאשר לכל לקטתי מפי ספרים וסופרים כלוקט המלקט אחרי הקוצרים וכמאסף בין העמרים אחת הנה ואחת הנה וכל מה שמצאתי כתוב בשם איזה גדול כתבתי בשמו וכל מה שמצאתי כתוב סתם בביאורים כתבים שהיה מעולם בידי כתבתי סתם וכולם דברי אלקים חיים והמעט אשר הוספתי מדעתי לפעמים דבר קשה תוך ביאור אמ"ו ז"ל · ואקוה לאל יתברך שיהא רצוי ומקובל לכל רואיו · וכדי שידעו את כל מה שהוספתי ולקטתי נתתי להדפיס בכתב רש"י קטן בתוך שני חצאי לבנה וסימנתי ע"כ הגה"ה : ב' . כל מקום שתמצא איזה דבר תוך שני חצאי לבנה ונדפס בכתב רש"י גדול הוא מלשון אמ"ו ז"ל עצמו שמביא לפעמים איזה גמ' ופירש"י בקיצור תוך הגמ' נעשה פרש"י תוך חצאי לבנה או שמביא דברי שאר פוסקים ראשונים ואחרונים או חבי"ו והוא עצמו בא לבאר איזה דבר בקיצור כדי להבין מיד טרם בואו לסוף דבר העמיד הכל תוך חצאי לבנה · גם הרבה פעמים שמצאתי כתוב מכתיבת יד אמ"ו ז"ל בגליון או במקום אחר ולא היה נרשם לאיזה מקום תחנתו הצבתי לאותו מקום הנראה בעיני תוך חצאי לבנה באופן שלא יהיה דבריו נראה כמעורבבים . ג' אם יכסוף אדם לבוא עד תכלית מוצא דין כדי ללמוד ממנו למד מן הלמד הצבתי אצל הטור המראה מקום מוצא הדין של רבינו מהגמרא מאיזה מסכתא ובאיזה דף גם מוצא הדין מאשר"י והג"ה ומתשובת הרא"ש ומהרמב"ם באיזה דף ובאיזה פרק כדי להקל החיפוש על המעיין ולקטתי המ"מ ממדפיסי הטורים של רא"פ וקצרתי הגהותי כדי להכיל הגליון לעמוד עליו מ"מ והרבה פעמים אשר הוספתי מ"מ מליקוטי שאר ספרים וטעיות הרבה אשר נפלו במ"מ של דפוס רא"פ הפשתי אח"ז והגהתי אותו · וכל מקום שתראה דין חדש ולא נזכר אצלו המראה מקום תמצא אותו דין בגמרא או באותו פוסק הנזכר לפני זה : ד' אם מביא רבינו איזה פוסק חוץ מהמחברים בקיצור ומבקש לעמוד עליו מוצא דינו להבין אותו בטוב ולא תמצא מ"מ בצידו רובא דרובא תמצא דעה זו יותר באריכות ברא"ש ובר"ן ובב"י והם מבארים דעה זו : ה' שדרכתי עקבי אבותי שנעשה בסמ"ע והצבתי סעיפים קטנים בדרך א"ב בטור ובפרישה ודרישה כדי שיוכל כל אדם למצוא מבוקשו בנקל בלי יגע וטורח · ומה שנמצא לפעמים אות א' מא"ב ב' פעמים מורה א' על הפרישה וא' על הדרישה ורובא דרובא מציין אמ"ו ז"ל על דין א' הצבתי רק אות א' מא"ב ומורה על שניהם ונזכר בפרישה וע' בדרישה ורושם סגול מורה על הסעיף שביני עמודי ורושם עגול מורה על המראה מקום : ו' כל מקום שנפל טעות בדברי רבינו הן בטורים ראשונים ואחרונים בלא ב"י הן הטעות בדפוסי ב"י כולם הגהתי עפ"י הגהות אמ"ו ועי"ם הגהות רש"ל וכל מקום שהוסיפו איזה תיבות הצבתי תוך חצאי לבנה תוך הטור ומה שמחקו איזה תיבות ואותיות לא עשיתי שום רושם בטור רק בפרישה רשמתי לפעמים על אות ותיבה שני שריטים : ז' כל מקום שנמצא בפרישה ודרישה על איזה תיבות ששרט עליו שני שריטים מורה לרמז שעיקר דקדוק הפשט או ביאור או קושיא בא על ידי אותן תיבות : ח' ביאור כמה מילות המורות שהשמיט אמ"ו ז"ל הצבתי נ"כ בתוך הג"ה או על הגליון : ט' כל דינים כפולים שנמצא בדברי רבינו מטור לטור או בטור אחד מסימן לסימן תמצא על הגליון או בתוך הג"ה מראה מקום מזה לזה : י' מה שהוספתי על טורים הראשונים ליתן ריוח בין הרבקים בין דין לדין רושם בשני נקודות גם באותו דין עצמו ריוח והפסק בנקודה אחד · ואסרתי לעשות סעיפים כמו שנעשו בטור ח"מ ומפני שלא יוכלו לשאת הגליון את שני הסעיפים יחד בחרתי בדרך זה שלא יחסרו כל כו : י"א כל מקום שמביא אמ"ו ז"ל עיין בב"י באיזה דף הם דפי דפוס וויניציא ולא דפי דפוס קראקא : י"ב מפני גודל התמדת אמ"ו ז"ל לא לקח לעצמו פנאי לבטל הזמן לכתוב כל דבריו בעצמו ולרוב מהירתו לא היה בידו לכתוב כתב יפה ומיושרת והרבה לכתוב ראשי תיבות והרבה תיבות אינן שלמים וכמו חצאי תיבות ואחר כך ניתן לסופרים המעתיקים והם שהיו רוצים ליפות הכתב ולהשלים לפעמים החצאי תיבות ור"ת לפי דעתם הקלושה וכתבו הרבה פעמים והחליפו התיבות מלשון רבים ללשון יחיד מלשון זכר לנקבה עבר עתיד נוכח נסתר או איפכא ומה שלא עשו סופרים המעתיקין היו עושים פועלים ועצרש כי הם צריכים להשלים השורות וליפות הכתב שיהיו שלימים בלי שום חסרון אות אחד בסיבה זו הוסיפו מעצמן והשלימו איזה תיבה או קצרו מדעתן ומהפכין הלשון כנזכר · ומפני גודל העבודה מלאכת הקודש המוטלת עלי וסדר החיבור אמ"ו ז"ל מראשה לסופה ולסדר הגהות שעשיתי לתוך הספר ולעשות מ"מ וסעיפין ושאר דברים כנזכר למעלה ולמטה מלבד שאר כמה שצדקי והרפקתי רעדו עלי לצורך הדפוס וסדר הספרים אחר ההדפסה מי יוכל להעלות הכל על הכתב גם לעמוד על כל הדברים לראות בה וכה להגיה הכתבים המומחקים קודם שהובאו אל בית הדפוס הן אחר ההדפסה להגיה כל עמוד ועמוד ג' פעמים ואי אפשר לאומרו ורבים לא יאמינו כי יסופר איך יכול לעשות כל הדברים הללו אדם עפר ואפר לולי ה' עזרתי לי והפלא חסדו לי ונותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה וזכות הרבים וזכות אמ"ו ז"ל מסייעני שחפץ ה' בידי הצליח · ומפני גודל הטורח ועול הקשה והכבד היה קשה עלי להעמיד כל דבר על בוריו ולדקדק על כל תיבה ותיבה ועל כל אות ואות ולא סגי בלאו הכי להיות שום הדפסה בעולם בלא טעות לכן גם אנכי המודיע בזה שלא יעלה על שום אדם לתלות ח"ו בוקי סריקי לומר שאמ"ו ז"ל טעה בכתיבתו רק יתלה בטעות הסופרים המעתיקים בהמדפיסים או אני שגיתי בדבר הזה ושגיאות מי יבין · ואקוה לאל יתברך שלא ימצא בו טעות כי אם מעט מזעיר · וזה אחד מן הסיבות שהוצרכתי לעשות לוח מראשי תיבות שאם יוקשה לאחד שיוכל לעיין שם · ועשיתי אותו אות ראשון ושני ע"פ א"ב · ואם יגיע לידך איזה ר"ת שלא תוכל למצוא בלוח אזי תחפש בלוח באות שני של ר"ת כי למדתי הר"ת אחר שורש התיבה ועל הרוב שתמצא ר"ת של ג' אותיות או ד' יהיה אות ראשון פעולת חיבור דביקות התיבה ואינו משורש התיבה ורוב פעמים אינן שוה ע"כ ראיתי להעמיד אחר שורש התיבה וראה לחפש אחר אות שני : י"ג יהיה נראה באיזה מעיין שלפעמים יהיו אריכות הדברים או שדברים הם ככפולין אין זה בא כ"א לפי קוצר השגות התלמידים שהרבו אותו בקושיות והוצרך להוסיף בביאור ולפרש דבריו הראשונים ונכתבו על הגליון ובסיבה זו נכפלו והאריכו הדברים ואני לא רציתי להוסיף או לקצר דבר כ"א מה שעשיתי דרך הג"ה תוך חצאי לבנה בכתב רש"י קטן : י"ד כל מקום שנזכר ודוחק לומר לא כתב אמ"ו ז"ל שום תירוץ מפני שהיו בעיניו כ"כ לדוחק גדול שאין צריך להעלות על הספר ישוב לזה : ט"ו טוב שאר דבריו מהותו ואיכותו של הספר הזה תמצא מבואר ביאור היטב בהקדמות אמ"ו ז"ל : ט"ז אם יאמר שום אדם על איזה פשט וביאור שכתב אמ"ו ז"ל בחיבורו הלא אין זה דבר חידוש כי גם אנכי ידעתי מקודם וכבר היה לעולמים ע"כ צריכין אני למודעי שכהיום הזה זה ארבעים ושש שנים שנעשה חבוריו על הארבעה טורים ומאותו יום ועד הנה נתפשטו כתביו וחיבוריו לכל תלמידיו בכל זמן ובכל שנה והם שלמדו אח"כ עם חבריהם או תלמידיהם עד שנתהוו הדברים פשוטים רגילים בפה כל אדם והכל מרועה אחד נתנו · גם הוגד לי מפי אנשים השלימים וגם ראיתי בעיני שהרבה לומדים קטנים בחורים טרם שהתחילו ללמוד ולמלאות כריסם מפוסקים ובארבע טורים ומהם שכתבו דגלם לילך למקומות אחרים לבעלי ישיבות וגאונים שהם בדורות הללו ללמוד ולשמוע מהם הארבע' טורים וכבר בידיהם העתקות מכתבי חבורי אמ"ו ז"ל והם באים בכלי זיינו ומפלפלים ומחדדים בישיבתן מה שכבר נשמע ונכתב בספר בכתבי אמ"ו ז"ל והחכמים ההם כסוברם שנתחדש הכל מחדש בישיבתו ובסיבת הללו רבים היו מלבשים בלבושו והעלו על הספרים כאילו הדברים נתנו מסנו ולאמור אני הנה גדלתי והוספתי חכמה ולבי ראה הרבה חכמה ודעת ומהפכים הדברים מלמעלה למטה או כשנותו את טעמו וכעני המהפך בחררה כו' בסברם שעברו כמה ימים ושנים ולא יבואו ח"ו חבוריו לדפוס ע"כ אמרתי להעלות על הספר ולגלות הדברים למען ידעו דור אחרון דברים אמיתיים ונכונים : י"ז עדיין אני צריך עוד למודעי מה שנצטויתי מפי רבים וכן שלימים והם גאונים ואלופי הדור הזה אשר הם מרגנין על אנשים החכמים המדברים גבוה בלשון מדברת גדולות במשיח ה' לא ע"פ האמת רק כדי לסתור דברי אמ"ו ז"ל בלי שום ראיה מהגמרא או מפוסקים מפורסמים רק בסברת דקות ודעות ומי זה אשר יערב לבו לגשת להוסיף טענות וראיות ואיזהו אשר ימלאוהו לבו להכניס ראשו בין הררי אל להכריע ולסתור את דבריו מה שכבר בירר וליבן וסילת זה כמה וכמה שנים הוא עם תלמידיו שמהן נעשו חשובים גדולים אלופים וגאונים של רוב חכמי הדור ולמדו כולם אצלו לשם שמים תורת אמת אליבא דהלכתא ובהתמדה גדולה הכל כאשר לכל כנזכר לעיל לא פעם אחת או שתים רק תמיד בחלילא וחוזר וחלילא ותמיד בישיבה גדולה ואין ראוי לשום חכם לסתור דבריו אם לא שהוא שקול לו בחכמה וביראת שמים ובגדולה ובשנים ובשימוש ת"ח גדולים הרבה והעמיד הוא עצמו תלמידים הרבה והרבה והרביץ תורה בישראל כמוהו · ואף שאי אפשר לשום אדם להיות צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (מלשון קולע אל השער ולא יחטא) הלא שער קושיות ופירוקים לא ננעלו כי גם לפעמים ידע לבנו אשר גם התנאים ואמוראים הוקשו לפעמים אף על פי כן ראוי לשית לב תחלה לדקדק בדבריו היטב ולעיין אחריו בפוסקים ראשונים ואחרונים שמא טעמו וראייתו מהם ומי שרוצה לסתור דבריו ולהעלות על הספר יכתוב טעמו וראייתו אצלו כדי השומע והרואה יכול לראות ולהבחין לשקול בשקול הדעת ואת הטוב יבחר ירצה ויקרב ולא לכתוב עליו דלא כוותיה בלי טעם וראיה כאילו דבריו נתנו מסיני וברור הוא וזה שכל מי שאין לו ראיה מפורסמת נגד דברי אמ"ו ז"ל מגמרא או מפוסקים מפורסמים הלכה כמותו בכל מקום לא מפי עצמי אני אומר כן כ"א מפי גדולי ועמודי עולם וכאשר שמעתי ושמתי והייתי בהרבה קהלות קדושות שאין בתי דינין בישראל שלא האירו עיניהם בספר הנכבד מאירות עינים וקבלו עליהם דברי פי חכם חן ופוסקים הלכה כמותו אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה :

והנה אחר כל כמה מעלות טובות אשר עשיתי לכבוד המקום ולכבוד אמ"ו ז"ל לספר הנכבד הזה ובפרט אלה דברי הגהות שעשיתי אברך את ה' צורי וגואלי המיישר את חילי · והפיל בנחלת גורלי · ואמרתי נוצר תאנה יאכל פריה מלהיות לזכרון טוב לי · נצר מטעי מעשי ידי להתפאר · וקראתי את שם מעשי בשם כתונת פסים מכמה טעמים דפירושו דפסים הוא כלי מילת בגדי משי שמלבשין לבני אפרתים חשוכים כך אמרתי ללבש את הספר החשוב הזה בחלוקי דרבנן בכתונת הפסים וליפות אותו בכל מיני יפוים בכל מה דהיה אפשר לי לעשות · ולקחת

לי

הקדמת מהור"ר יוסף יוזפ כ"ץ

לי לרמז מן התורה שנאמר "וישראל אהב את "יוסף וגו' ועשה לו "כתונת "פסים לומר מאהבת אמ"ו ז"ל בעל הספר בית ישראל להיות ברא מזכה אבא ובן יכבד אב עשיתי לו לכבודו כתונת הפסים · או מאהבת א"א זקיני הראש והקצין והנגיד הר"ר ישראל ז"ל שגדולתו ורוממתו נזכר לעיל והכוונה וישראל אהב את יוסף מכל בניו שבני בנים הרי הם כבנים ונתגדלתי בחיקו בקטנותי עד יום מותו ואהב אותי באשר שנקראתי בשם אביו ז"ל עשיתי לו לכבודו כתונת פסים למען תהיה עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם . וכשם שדרשו רז"ל את תיבת פסים ע"פ דרכם · אמרתי גם כן לקרות בשם כתונת פסים לדרוש הנוטריקון להיות וכרון שם אב ושלשה בניו עולין בקנה אחד בנוטריקון דתיבת פסים הוא אמ"ו הגאון החסיד מוהר"ר יושע פלק כ"ץ ז"ל ובניו כסדר הנולדים בזה אחר זה את שם אחי הגדול בתורה ובגדולה שמו מעולה · ובחסידות היה מופלא · האלוף המרומם כמהר"ר (סענדר כ"ץ ז"ל) ואת שמו הקטן ועירא דמן חברייא האחרון המתאבק בעפר רגלי תלמידי אמ"ו ז"ל (יוסף יוזפ כהן) ואת שם אחי הנולד לו אחרי מות בן מות · איש חיל בתורה יחזה . ובשם גדולה יוה · האלוף המרומם כמה"ר (משה כ"ץ ש"י) יושב בשבת תהכמוני ובסוד ישרים ועדה עיר ואם בישראל בק"ק פוזנא יהיה ה' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו . ויהי רצון שיהיו צאצאנו וצאצאי בית ישראל כולם יודעי שמך ולומדי תורתיך לשמה ללמוד וללמד לשמור לעשות ולקיים ויוסף ויתן ויטה עלינו חן וחסד בעיני ה' ובעיני כל רואינו ולראות בנים לבנינו וביאת משיחנו ובניין קדשינו ותפארתנו שלום על ישראל :

ולעצור במילין מי יוכל מלהעלות על הספר ולספר רוב גודל תפארת יקר . מעלות האשה החשובה הגבירה הצנועה והחסידה והישרה הלא היא א"מ הרבנית **מרת בילה** בת הקצין והנגיד הר"ר **ישראל** אידלש ז"ל נפשה בצרור החיים צרורה · עם אמנו רבקה רחל ולאה ושרה · המביאה לאמ"ו ז"ל לכל הכבוד הזה ולבעלה עיטרה עטרת · והיתה לו ולתלמידיו לעזר שיתעסקו בתורה · ובהדריהו מחלקת שכרה לא לנו לבד היתה זיות הודת והדרה · רק לכל בני דורה · יפה כלבנה ברה · ולכל בנות ישראל היתה תפארה · ראוה בנות ויאשרו מעשיה הנעימים ויקרה · והדריכה אותן בדרך ישרה · בכן ראויה היא לחלוק לה כבוד ולהעלות על הספר קצת מעשיה הטובים להיות לנו לזכר לדורות ולמען ילמדון ממנה כל בנות ישראל וכן יעשון . והנה אף גם בהיותה בת יחידה אצל אביה הקצין פרנס הדור ובידה למלאות תאוותה כאוות נפשה · והיא לא עשתה כן רק מאסה נפשה בתענוגי עולם הזה ובחרה תמיד לקנות לעצמה עולם הבא · לא זה שלא בקשה בתענוגי עה"ז אף גם זאת שסגפה נפשה בתעניתים · ובחיותה בחיי אביה וברשות בעלה אמ"ו ז"ל לא היה בידה לעשות כ"כ רק אחר פטירת אמ"ו ז"ל היתה כמו שבעה עשר שנים שישבה בתעניתים מידי יום ביום ובלילה לא אכלה דבר הבא מן החי ולא מן הבא מפרי אילן רק כדי חיי נפשה ולכבוד שבת עשתה כל מיני מטעמים ומעט נהגה מהם רק שלחה לעניים ולבני בית · וכל ימיה הן בימי החורף הן בימי הקיץ עמדה תמיד בזריזות קודם אור היום כמה שעות והרבית להתפלל בכוונה גדולה בתפילות ובתחנונים לפני המקום ב"ה · ובידה מפתח עזרת הנשים שהיתה ראשונה מבאי בית הכנסת ואחרונה שעה אחת או ב' אחר יציאת העם מבה"כ שהגמירה תפלותיה ותחנוניה ואחר התפלה לא שם נפשה לשום דבר בטלה רק מחיל אל חיל עוסקת בתורה פרשה של ימי השבוע עם פרש"י ושאר מפרשים כידוע לכל תלמיד אמ"ו ז"ל מאוכלי שלחנו שתמיד אשר היו פוטרין השלחן בדברי תורה היתה אוזרת כגבר חלציה במשא ומתן חד"ת ולפעמים אשר המציאה מדעתה איזה פשט מתוק מדבש נופת תטופנה שפתותיה וכפרט בדיני נשים ובהלכות נדה היתה בקי כמעט כאחד מבעלי הוראה · הביטו נא וראו את מה שהרגישה בטעות הנשים בהדלקתן הנירות בי"ט · וטעותן בשתים · האחד מה שנוהגות לדלוק נירות של י"ט כמו של שבת דהיינו שמדליקין תחלה הנירות ואחר כך משימין ידיהן לפני הנירות ומברכין הברכה על הנירות · ואחר כך מסלקין ידיהן הכל כמו נירות של שבת · ומנהג זה מביא רמ"א בש"ע בא"ח סימן רס"ג וכ"כ במהרי"ל והטעם מה שמשימין את ידיהן לפני הנירות כדי שיהא הברכה עובר לעשייתה · כי פלוגתא דרבוותא היא אם קבלת השבת תלויה בהדלקת נירות לשבת אם לאו וכמ"ש הטור בא"ח סי' רס"ג ובסימן תרע"ט ואע"פ שנקטינן הלכתא דאין קבלת שבת היא בהדלקת נירות לשבת כ"א בתפלת ערבית שמתפללין רוב הציבור ובהתחלת החזן לומר ברכו או אפילו שלא התפלל עדיין הקהל ערבית וקדם היחיד והתפלל של שבת מבע"י חל עליו קבלת שבת ואסור במלאכה . מ"מ כתבו כמה גדולים הג"מ וכלבו ושבילי לקט שדוקא לבני בית אמרינן הכי אבל להמדליק עצמו או להאשה שמדלקת הנירות לשבת היא אסורה לעשות מלאכה אחר שהדליקה דכיון דמברכת אין לך קבלה גדולה מזו אם לא שמתנה תחילה קודם שתדליק שאינה מקבלת שבת עד שיאמר החזן ברכו גם בזה ישפלוגתא וכמ"ש ב"י ובש"ע סי' רס"ג שלא תועיל התנאי למברך עצמו · והכלל היוצא מזה מאחר שהמדליק עצמו מקבלת שבת בברכת הנירות נמצא אם היה מברך תחלה כמו שראוי להיות הברכה עובר לעשייתה אסור שוב להדליק הנירות · ע"כ נמשך מזה המנהג שמדליקין תחלה ומשימין ידיהן לפני הנירות ומברכין ואח"כ מסלקין ידיהן שבזה נקרא עובר לעשייתן . התינח בהדלקת הנירות לשבת שאחר הברכה אסור שוב בהדלקה אבל בי"ט שמותר להדליק הנירות בי"ט עצמו מוטב שנעשה ברכת הנירות כתיקונה להיות הברכה עובר לעשייתן ולהדליק הנירות של י"ט כמו נירות של חנוכה לברך תחלה ואח"כ להדליק הנירות בזה אחר זה · הטעות השני מה שנוהגות הנשים להדליק נירותיהן של י"ט אחר שהתפללו הקהל ערבית ואחר יציאתם מבה"כ לביתם קודם אכילה וזה אינו נכון התינח בליל י"ט של גליות שהוא ספיקא דיומא ואסור להכין מי"ט ראשון לשני ראוי לעשות כן · אבל מה שנמשך מזה שנוהגות לדלוק גם בליל י"ט ראשון כן זה אינו נכון ויותר טוב מדינא להדליק הנירות ג"כ קודם תפילת ערבית ולקבל הי"ט בהדלקתן הכל כמו שעושין לכבוד שבת שיהא הכל מוכן מיד בבואו מבית הכנסת לביתו השלחן ערוך והנר דלוק ומטה מוצעת וכמ"ש בפ' כל כתבי דף ק"ט ובטוא"ח סימן רס"ב גבי שבת גם כל מלאכה שמותר לעשות בי"ט אם יכול לעשות אותו מלאכה מעי"ט אסור לעשותו לכתחלה בי"ט וכמ"ש בטא"ח סי' תצ"ה . ואחר פטירת אמ"ו ז"ל שמעתי ממנה שצוותה לזוגתי הגבירה **מרת ניסל** בת הגאון מוהר"ר נתן פייטל ז"ל להדליק נירותיה בי"ט ככל הנ"ל ושמעתי ממנה הטעמים ושהרגישה בטעות הנשים · וחפשתי אח"ז בפוסקים וגלע"ד שהדין דין עמה וסורה ברוך וטעמה עידית ואמרתי להעלות על הספר כשמה ותשואות חן חן לה · ובהנה וכהנה נתנה תמיד דעתה ולבה לידע טעמי התורה · ואחר שעוסקת בתפלה ובתורה עוסקת בגמילות חסדים לבקר חולים ולנחם אבלים ולא היה שום דבר מצוה בעיר שלא כתתה עצמה בתוכה אם היה עוד היום גדול לא שם נפשה לבטלה היתה עוסקת במלאכה טוה ציצית וגידין לתפור הס"ת ותפרה טליתות וקיטל וראה על הבית בהדרכת בניה ונכדיה ושאר בחורים ונערים להטיבה עמהן לתת לפניהם מאכלים ובתיקון פשתן שלהם ובחפיפת ראשם לשבת לא היה בה שום צד גאוה וידה פתוחה בצדקה יותר מכדי ערכה וכל הליכותיה ומחשבותיה ומעשיה לחשוב מחשבה לעשות תמיד דבר מצוה ומי יוכל לפרט כל פרטי מעשיה הטובים בחסידותיה ובפרישותיה ומה שאסרה על נפשה אף במותר לה אשר קצר היריעה מהכיל כידוע ומפורסם לכל . ואחר פטירת אמ"ו ז"ל חבבה הארץ לעלות לארץ ישראל ולירושלים תוב"ב וכאשר זכתה לדבר זה והולכת וסובבת על כל קברי הצדיקים שבכל עיר ועיר המונחים בארץ ישראל ולבסוף יושבת בירושלים תוב"ב כמו שמנת שנים ושמעה הטוב נתרבה ונתגדל שם עד למעלה . ולדעתי מרוב גודל סיגוף נפשה במאכלים ובתעניתים ושמאסה בעולם הזה רק לקנות נפשה עולם הבא לא מלאו שנותיה רק כבת נ"ח שנים ואחר שנח נפשה חלקו לה שם כבוד וחשבו לקבור אותה בין חשובי ארץ ונזדמנה שנקברה בכבוד גדול בירושלים תוב"ב תוך ארבע אמות של קבר זכריה הנביא עליו השלום וזכותה יעמוד לה ולנו ולזרעינו ולכל בית ישראל אכי"ר :

כ"ד המעתיק **יוסף** בן אמ"ו הגאון החסיד מוהר"ר **יושע** ז"ל . מזרע כהונה . יוזפ רבי ר' פלק יכונה .

חתן האלוף הגאון מוהר"ר נתן פייטל ז"ל אב"ד וראש ישיבה היה בק"ק ווירמייזא :

א תניא וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה על פה כו' שחיטה רפ"ב דחולין (כח.): **הכל** שוחטין לכתחלה משנה בריש חולין (ב.): **ומ"ש** נשים כ"כ התוס' בריש חולין ודלא כהלכות ארץ ישראל שכתבו דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה שמא יתעלפו והפוסקים הסכימו לדעת התוס' והאגור כתב שאף על פי שדעת הפוסקים כן המנהג בכל גלות ישראל שלא ישחטו ולעולם לא ראיתי נשים שוחטות ולכן אין להניחן לשחוט כי המנהג מבטל הלכה מנהג אבותינו תורה היא עכ"ל: **ואני** אומר שאם היה אומר שהיו רוצות לשחוט ולא הניחום היה אפשר לומר שהיא ראיה אך ראיות לא ראינו אינה ראיה וכתב הכלבו ה"ר יצחק כתב שהנשים שוחטות לעצמן משמע שאין שוחטות לאחרים עכ"ל ודבר תימה הוא מה חילוק יש בין שוחט לעצמו לשוחט לאחרים דכ"כ הבשר צריך לזה כמו לזה ומ"ש ר"י לעצמן הייתי אומר שהן לבדן שוחטות וה"נ שעומד אחר על גבן: **ומ"ש** ועבדים משוחררים פשוט הוא דעבד משוחרר הרי הוא כישראל לכל דבריו אלא דקשיא לי מאי איריא משוחרר אפילו אינו משוחרר נמי דהא כיון שמל וטבל לשם עבדות חייב בכל מצות

[א] (א) תניא

וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה על פה בהלכות שחיטה (א) והנני מסדר הלכותיהן (ב) מי הראוי לשחוט (ג) וכוונת השוחט (ד) ומחשבה הפוסלת השחיטה במה שוחטין (ה) ומתי שוחטין (ו) ובאיזה מקום שוחטין ומי הם הנשחטין ושליל הנמצא בבהמה ואותו ואת בנו ובדיקת הסכין וברכת השחיטה ובדיקת הסימנים (ז) מקום השחיטה בצואר (ח) וכמה שיעור שוחטין (ט) וחמשה הלכות שחיטה והכסוי וברכתו (י) הכל שוחטין לכתחילה נשים [ב] ועבדים משוחררים וכל

א תניא (רבי אומר) וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה ע"פ בה"ש ר"פ שני דחולין (דף כח) ופ' כסוי הדם סוף (דף פ"ה) ופרש"י שנצטוה ע"פ שהרי בתורה לא מצינו שנוהו ורוב אחד בעוף וכו' לאו מקרא יליף אלא כלומר על ה"ש נצטוה. אבל התוס' והר"ן כתבו י"מ דכאשר דריש א' אחד ש' שנים ב' בבהמה ר' רובו של אחד כמוהו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה. ובאשר"י למפרע הוי רובו של אחד כמוהו והביא רבינו ברייתא זו ללמד דאף עוף יש לו שחיטה מן התורה וכל ספק בשחיטה פסול אף בעוף דלא כר"א הקפר דאמר אין לעוף שחיט' מד"ת אלא מד"ס ולדידיה יש להקל בדאיכא ספק בשחיטה בעוף דלית הלכת' הכי אלא כהך ברייתא דתני רבי. ואיכא להקשות אמאי לא נפרש האי כאשר צויתיך דגבי זביחה דבמשנה תורה כדמפרשינן כאשר צוך ה' אלהיך דגבי שבת וכבוד אב ואם דבמשנה תורה דפירושו כאשר צוך במרה ה"נ נפרש כאשר צויתיך באוהל מועד דכתיב ושחט את בן הבקר וי"ל דא"כ צ"ל דבעינן כונה לשחיטת חולין כמו בשחיטת קדשים כדילפינן בס"ק דחולין (דף יג) מושחט את בן הבקר עד שתהא שחיטה לשם בן הבקר והא ליתא דסבירא לן לדברי הכל בפרק השוחט סוף (דף לא) דמדגלי רחמנא דמתעסק בקדשים פסול מכלל דבחולין שרו ולא בעי כונה לזביחה ולא פליגי רבי נתן ורבנן אלא דלרבנן בעינן כונה לחתיכה ולר"נ דהילכתא כותיה לא בעינן כונה כלל אף לחתיכה וא"כ בע"כ דהאי כאשר צויתיך ללמד שנצטוה משה ע"פ בהלכות שחיטה וע"ל בסי' ג' ובמ"ש לשם בס"ד: **הכל** שוחטין לכתחלה וכו' משנה רפ"ק דחולין הכל שוחטין ושחיטתן כשירה חוץ מחש"ו שמא יקלקלו את שחיטתן וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשירה: **ומ"ש** ואפי' נשים ועבדים משוחררים וכו' הוא מדברי התוס' לשם וז"ל כתוב בהלכות א"י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות ואין נראה דאפי' במוקדשים שוחטות לכתחלה כדאמר בפרק כל הפסולים (דף לב) כל הפסולים ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשירה בזרים ובנשים ובעבדים ובטמאים ופריך בגמרא ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו ושחט מלמד שהשחיטה כשרה בזרים וכו' ומשני הוא הדין דאפי' לכתחלה אלא משום דבעי למתני טמא במוקדשים דלכתחלה לא תנא נמי ששחטו ולא קאמר משום דבעי למיתנא נשים דתנא להו ברישא אלא ודאי משום דנשים שוחטות לכתחלה אפי' במוקדשים וכו' עכ"ל וכן כתב הרא"ש ושאר פוסקים. וקשה מ"ש רבינו ועבדים משוחררים דמשמע דבאינו משוחרר לא ישחוט דהא מהך דיוקא דתוספות לגבי נשים איכא לאוכוחי נמי גבי עבדים דמדלא קאמר משום דבעי לאיתנא עבדים דתני להו ברישא אלמא דעבדים שוחטין לכתחלה אפילו במוקדשין וכן כתב הרמב"ם והסמ"ג והרא"ש דנשים ועבדים אם הוו מומחים שוחטים וראיתי בספרים הרבה שהעבירו קולמוס על משוחררים וכן בספר הטורים דמהר"ש לוריא ז"ל נמחק. אכן לייטב הספרים חדשים גם ישנים נראה דאין כאן טעות אלא דס"ל לרבינו דאם היה ידוע לנו שהעבדים מומחים פשיטא דכשרים כדפי' אלא כיון דרבינו כותב המסקנא דהכל כשרים לשחוט לכתחלה אפילו אין מכירין אותו שהוא מוחזק וכו' דסומכין על הרוב שמצויין אצל שחיטה מומחין הן לכך כתב ועבדים משוחררים דס"ל דלא אמרז"ל רוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן אלא בישראל ובכלל ישראל הוי נמי נשים ומשוחררים אבל באינן משוחררין מן הסתם הן בחזקה שיש בהן כל הדיעות הרעות יותר מריקים ופוחזים שבישראל וכ"כ הרמב"ם בפט"ו מה' מכירה ומפורש כך בפרק א"פ סוף (דף כו) דקאמר סמפון בעבדים ליכא גמלא גנב או קוביוסטוס הגיעו וכו' ומשום הכי אין ליתן להם לשחוט אם אין מכירין וכו' כ"כ המרדכי פ"ק דחולין ע"ש הר"א ממי"ץ ומביאו בהגהת אשיר"י לשם דהא דעד אחד מהימן על השחיטה היינו דוקא בעד מהימן וכשר שאינו מן הריקים ופוחזים דהוא ודאי נאמן כבי תרי לענין איסורא אפילו לאו בידו כי הא הבשר נשחט והיינו סתם בר ישראל דמהימן וכשר הוא וכן הנשים שהם מן הרוב מדינא סמכינן עלייהו בשחיטה כמו בטבילת הנדה דרובן כשרים אבל עבדים אין לסמוך עליהם מן הסתם אם אין מכירין וכו' וגריעי מישראל אוכל נבילות לתיאבון שהוא בחזקה שיודע הלכות שחיטה לדעת הרשב"א כמו שיתבאר בס"ד בסי' ב' אבל הני עבדים אין לסמוך עליהם אא"כ בידוע שהן מומחין ולכן כתב רבינו ועבדים משוחררים לומר דמשוחררים שוין לכל אדם מישראל שנותנים להם לשחוט מן הסתם אפי' אין מכירין שהוא מוחזק ומומחה אבל באינן משוחררים אין נותנין אא"כ מכירין והכי נקטינן

דרכי משה

א (א) כתב הרב ר' משה פ"א דהל' שחיטה מצות עשה שישחוט מי שירצה לאכול בשר בהמה חיה ועוף ואח"כ יאכל שנאמר וזבחת מבקרך ומצאנך ונאמר בבכור בעל מום אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל הא למדת שחיה בכלל בהמה לענין שחיטה ובעוף הוא אומר אשר יצוד ציד חיה או עוף וגו' ושפך את דמו מלמד ששפיכת דם העוף בשפיכת

פרישה

סי' א' (א) **תניא** וזבחת מבקרך ומצאנך וגו' ברייתא בפ"ב דחולין ד' כ"ח וז"ל תניא רבי אומר וזבחת כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה ע"כ. פרש"י כאשר צויתיך מלמד שנתפרשה לו מצות שחיטה בעל פה דהיכן צוהו בכתב רוב אחד בעוף לאו מקרא יליף לה אלא כלומר על הלכות שחיטה נצטוה עכ"ל רש"י. והתוס' כתבו וז"ל ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה י"מ דדריש בגימטריא דכאשר אל"ף אחד בעוף שי"ן שנים בבהמה רי"ש רובו של אחד כמוהו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ר"ת למפרע של כאשר הוי רובו של אחד כמוהו עכ"ל התוס'. ורבינו שהביא לי' הברייתא נראה שסובר כרש"י שכל הלכות שחיטה בעל פה נצטוה ועיין בדרישה. ופסוק זה וזבחת הוא בפרשת ראה ופשוטו של קרא משמע לע"ד שמצוה שהשחיטה לאכול בשר תאוה ברחוק מקום שלא יאכל רק מן הבהמות הטהורות ולא מן הטמאות ולכן פרט בקר וצאן שהן כלל הבהמות הטהורות וע"ז נאמר כאשר צויתיך אמנם אף שאין המקרא יוצא מידי פשוטו דרשו רז"ל ג"כ מדרש מיתורא דמלת צויתיך: (ב) מי הראוי לשחוט כו' יתבאר בסימן ב': (ג) וכוונת השוחט ר"ל שאין שחיטת חולין צריכה כוונה כו' כמבואר בסימן ג': (ד) ומחשבה הפוסלת היינו שוחט לשם אלילים: (ה) ומתי שוחטין ר"ל ביום או בלילה לאור האבוקה כמבואר בסימן י"א: (ו) ובאיזה מקום שוחטין לאפוקי שלא ישחוט לתוך גומא. (כדלקמן סימן י"ב) ויש רוצים לפרש באיזה מקום שקאי על מקום השחיטה עצמה שבצואר שוחטין ולא מן הטורף ולא מן הגלדין ומקום השחיטה בצואר ר"ל בצואר עצמו יתן מקום מעלה ומטה כמבואר הכל בסימן כ' הם חוזר ע"פ סדר רבינו דקאי מני ומסיים וק"ל: (ז) מקום השחיטה בצואר היינו שיעור השחיטה למעלה נגד הראש ולמטה נגד הגוף: (ח) וכמה שוחטין (ר"ל כמה שיעור צריך לשחוט כמ"ש לקמן סי' כ"א וכצ"ל כמה שיעור שוחטין ע"ה) היינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה: (ט) וחמשה הלכות שחיטה היינו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור:

(י) הכל שוחטין לכתחילה נשים ועבדים משוחררים וכל אדם. סדרן בזה הסדר ולא תנא בסכא כל אדם אפילו נשים ועבדים ואפילו אין מכירין אותו שמוחזק כו' דאו הוה קאי גם אנשים ועבדים ה"א משום דרבינו נמי להשמיענו בכל אחד רבותא גבי נשים ועבדים ה"א אף אם הם מומחים ובקיאים אפ"ה לא יהיו נאמנים על השחיטה הואיל ודעתן קלות קמ"ל דשוחטין

דרישה

סי' א' [א] **תניא** וזבחת כו' לשון הגמרא בפ"ב דחולין ד' כ"ז אמר רב כהנא מנין לשחיטה שהיא מן הצואר שנא' ושחט את בן הבקר (וקרא זה בקדשים כתיב עכ"ה) ממקום ששח חטהו. פרש"י שחט שכופף. חטהו טהרהו כבשר אליטא. ל"א חטהו הולא את דמו וחקהו עכ"ל. ומסיק בגמרא ותנו ספייה דרבה כו' מנלן אלא גמרא שחיטה מן הצואר נמי גמרא וקרא למאי אתא דלא לשוויה גיסטרא שלא יחתוך כל המפרקת לשנים (ל' גסטרא ור"מ חפטה משמע שחיטה אחת ולא שתי שחיטות עכ"ה) דהכי משמע חטהו הולא את דמו ותו לא. ולמיתך ליתנא כבשר אכילתו דהיינו הסימנים ותו לא. ליתנא מסריתא דלא לשוויה גיסטרא שלא ידרוס אע"ג דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הם יש מהם שנכתבו כגון דרסה ומפקינן לקמן מושחט אין ושחט אלא לשון ומשך וכי גמירי הלכתא אמגרא ודרסה קרי גיסטרא כדתנן במסכת' היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אלמא דרסה לשון התזת הראש קרי לה דהיינו גיסטרא מפני שהסכין ומבוא אינו מושך אלא לפי דעתו והשבוא רוכב מושך את ידיו אבל המורס זה השוחט כמו שמושכין מקל דק או זלמא או קולמוס שמושך בכח ומתיו לכאן עכ"ל רש"י ולכאורה משמע דלפי פירושו קמא אם חתך המפרקת לשנים אסור אפי' בהוללה והכאה וכן פירשו המפ"י וכמ"ש המרדכי בשמו ר"ת השוחט סי' תר"ב גם הביא רמ"א מהתוספתא דתניא היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אם נתכוון שחיטתו פסולה ואם לאו שחיטתו כשירה עכ"ל. ולכאורה אין ראייה מתוספתא זו דאיכא למימר דמפום דדרסה פסולה ורמת לאו דוקא אלא סימני הראש קאמר וכמ"ש רש"י ורמב"ם על הא דתנן פרק השוחט דף ל' ע"ב היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת פסולה דהא ר"ל סימני הראש והביאו הב"י ויש דין דרסה פ"ש. אלא ל' אם נתכוון לכך לא אתיא שפיר כולי האי אבל המרדכי בשם מהר"ם כתב שאין דעת רש"י כן אלא דעת רש"י הוא דקרא אתא לאשמועינן דא"צ לחתוך כל המפרקת. אבל אם חתכו פשיטא דאין לפוסלו בכך וכ"כ מהרא"י בסימן קפ"ו והביא ראייה מן התוספתא ור"ת השוחט דהביא פרש"י כפי' מהר"ם כנ"ל שהרי כתבו שם מרש"י בד"ה ותו ספייה כו' עד ועוד אמאי ס"ד שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנים כו' ומאי ס"ד דדעת רש"י היה לפסול השחיטה בחתיכת המפרקת מאי מקשי התוס' דלפסול השחיטה בהכי ודאי אינטריך קרא ומסיק שם מהרא"י דמן הדין אין לפסול השחיטה בהכי ואומרא יתירא נהגינן לנבלה באינו מתכוין לכך ע"ש ודעת הרמב"ן והרשב"א כדעת מהר"ם להתיר וכן הוכח דברי הרא"ש ורבינו סוף סי' כ"ח שכתב שחט מן הגלדין כשירה ובלבד שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת עכ"ל אם כן משמע לכאורה שכשר אם חתך המפרקת אחר חתיכת הסימנים ועוד כתב רבינו שם בזה הסימן השוחט מן העורף פסולה שהרי חתך המפרקת תחלה משמע הא אם חתך הסימנים תחלה אין לחוש אף אם חתך המפרקת לשנים ולדעת רמב"ם צריכין לתרץ הא דתנן פ"ק דחולין דף י"ט השוחט מן הגלדין שחיטתו כשרה והשוחט מן העורף שחיטתו פסולה ומוקי לה בגמרא בדלא אגבר הסימנים דמשמע והוכח מינה דאם שחט הסימנים תחלה הו אין קפידא בחתיכת המפרקת לשנים דהם איירי בגלא כיון ורש"י והרמב"ם כנ"ל אין מטריפין כ"ש שכיון לכך וכלשון התוספתא כנ"ל וי"ל דס"ט דהתוספתא דאם כיון לחתוך גם המפרקת מורה שלא היתה כוונתו לשם מצות שחיטה שתולה בסימנים ותוך כוונתו חתיכת המפרקת לחתיכת הסימנים ומטעם אתא לאשמעינן דאפילו שחט מן העורף דמצינו למימר דלאו כיון לשם מצות שחיטה ואפ"ה פסול משום שבירת המפרקת ולא משום גיסטרא: **והאגור** כתב שהאשכנזים נהגו להטריף בכל אם שחט רוב המפרקת אפילו בהוללה והכאה. וכ"כ רא"ם בסי' כ"ד שאין לשנות אבל ב"י פסק שם דכשירה ומהרש"ל בת"ס פ"ז סימן קפ"ז כתב דמן הדין כשר אלא שהאשכנזים החמירו על עצמן ועיין בב"י סי' כ"ד בדין דרסה שהביא כל הנ"ל בקצרה:

[ב] ועבדים משוחררים לשון הב"י אלא קשה לי מאי איריא משוחרר אפילו בלא שחרור נמי כיון שמל וטבל לשם עבדות חייב בכל המצות שהאשה חייבת בהן וכיון שהאשה כשירה לשחוט גם הוא כשר עכ"ל ובמיימוני ובאגור"י וסמ"ג אין כתוב משוחררים. ולסברת הב"י הו"ל להקשות קושיא יותר גדולה והוא דלא הוה ליה לרבינו לכתוב עבדים כלל דהא מנשים משמע ג"כ לעבדים. ונראה לי דהפיר גרים משוחררים לפי שעבד שאינו משוחרר אף על פי שמל וטבל אין להאמינו על השחיטה דהוחזק ורע"ב ממול ונטבל ולכן נקט רבינו דוקא משוחררים [גם י"ל דמשום הכי נקט משוחררים משום דקתני בתר הכי אפילו אין מכירין אותו כו' והו דוקא בעבד משוחרר שמעתי עכ"ה] ויש קצת ראייה לסברא זו ממ"ש רבינו לקמן סימן קכ"ד לענין מגעו ביין שלנו שסובר ר"מ שאע"פ שמל וטבל מנסך יין שהנו במגעו עד שנים עשר חדש מכאי טעמא כיון דבע"כ מתגייר משא"כ בגר שמתגייר מעצמו ואף ע"פ שהרמב"ם מתיר שם י"ל דהיינו בדיעבד שסבר נגע אבל ליתן לו לכתחלה ליגע ביין או לשחוט אפשר דמודה דאסור מיהו הלשון לא משמע כן שהרי אמר אין עושין יין כשר משמע אפילו לכתחלה ע"כ נראה דהאי יין כשר דקילא טפי אבל הכא אפשר דמודה הרמב"ם דמדינן לא השתקע שם ע"ז מפיו והוי משנה הפוסלת בשחיטה וגם ראייה ממ"ש רבינו סימן ס"ה לפני סדר הניקור וז"ל אפילו עבדים ולמהות ישראל נאמנים בדבר זה לפי שנזהרים בחלב ע"י בשר מנוקר ולא חיישינן נמילתא דהכי מוכנת ופי' ב"י דאיירי בכגון דמלו וטבלו לשם עבדות ואע"פ משמע דוקא בדבר זה נאמנים ולא בע"א משא"כ במשוחרר שהוא יהודי מעלוא בלא כמום ולכן הוא נאמן על השחיטה: **הכל** שוחטין נשים כתב הב"י שכן כתב התוס' בריש חולין ודלא כהלכות א"י שכתבו דנשים לא ישחטו משום שדעתן קלות שמא יתעלפו עכ"ל

וכל אדם אפילו אין מכירין אותו (ג) שמוחזק לשחוט שלא יתעלף וגם אין יודעין בו שהוא מומחה ויודע הלכות שחיטה שרוב הרגילים לשחוט הם בחזקת מומחין ומוחזקין בד"א שאינו בפנינו אז מותר לאכול משחיטתו וסומכים על ההזקה אבל אם הוא לפנינו (יא) צריך לבודקו

נקטינן דלא כמשמעות הש"ע דלעבדים שאינן משוחררין נמי נותנין מן הסתם אפי' אין מכירין דליתא: **כתב** בסמ"ק ריש סימן קל"ו וכן חש"ו אין אוכלין משחיטתן אם אין אחרים רואין אותם אך נשים שוחטות (לעצמן) אם יודעין ה' שחיטה עכ"ל כך היא הנוסחא בספרי סמ"ק הישנים המוגהקים שוחטות לעצמן וכמ"ש בס' האגוד' משמו ריש חולין וכך פירשו דלעצמן יכולות לשחוט אם יודעין הלכות שחיטה אבל אחרים אין נותנין להם לשחוט אם אין מכירין וכו' ונ"ל דבסתם נשים לא אמרו חכמים רוב המצויין א"ש מומחין הם ומתני' דהכ"ה דמינה מוכח דנשים שוחטות לכתחלה אינו אלא במכירין שהן מוחזקין ומומחין וכמו שתפרש רבינו לגבי עבדים כך מפרש הסמ"ק גם לגבי נשים ואפשר דמ"ש האגור ומביאו ב"י דמעול' לא ראה נשים שוחטות ולכן אין להניחן לשחוט וכו' אינו אלא באין מכירין אותן שהן מוחזקין ומומחין דאינם מן הרוב וזו היא דעת הכל בו שפי' דברי הסמ"ק דלעצמן שוחטות אבל אין שוחטות לאחרים כלומר דבאין מכירין אין ליתן להם לשחוט כדפי' ודלא כמ"ש ב"י דלעצמן היינו לומר שהן לבדן שוחטות וא"צ שיעמוד אחר על גבן וקשה דא"כ היה לו לומר שוחטות בינן לבין עצמן אבל שוחטות לעצמן משמע איפכא אבל לא לאחרים אלא שהב"י נדחק לפרש כך מפני שהיה קשה לו דמה חלוק יש בין שוחט לעצמו לשוחט לאחרים דכ"כ הכשר צריך לזה כמו לזה ולאו קושיא היא וכדפי': **ולענין** הלכה יראה דאפילו מכירין שמוחזקין ומומחין אין ליתן להם לשחוט ואף לעצמן לא יניחום לשחוט ולאו מדינא אלא לפי שכבר נהגו ע"פ הלכות א"י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות ועוד שמא יתעלפו דרובן מתעלפות מיהו בדיעבד שחיטתן כשרה כנבדקת והיא מומחה ושואלה אם נתעלפה: **ומ"ש** וכל אדם אפי' אין מכירין וכו' פ"ק דחולין (דף יב) אסיקנא מבתר אוקמתא דרבינא בהך ברייתא דמצא תרנגולת שחוטה בשוק מדמכשרינן לה אלמא דס"ל דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ומינה נמי ודאי שמעינן דלעלפויי לא חיישינן היכא דליתא קמן דאי חיישינן לא הוינו מכשרינן להך תרנגולת והשתא לפי זה הילכתא הכי היא הכל שוחטין לכתחלה אפי' אין יודעין שהן מומחין דרוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן ואפילו שאין יודעין שהן מוחזקין נמי שוחטים דלעלפויי לא חיישינן · ופרש"י ס"פ (דף ג) מומחין הן הלכך לא בעינן למיבדקיה עכ"ל וקרוב לומר שכך דעתו דלא אמרינן דבעינן למיבדקיה לאחר שחיטה ואם אינו לפנינו לבדקו אסור לאכול משחיטתו וכן אי אשתלי ואכלוהו איסורא קא עביד כדאמר רבינא דליתא אלא סומכין על הרוב דמומחין הן אבל מודה רש"י דכשהוא לפנינו צריך לבדקו לכתחלה מקמי שיאכלנו דהך רובא אינו בודאי כיון דאיכא חזקה כנגדו דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת הלכך אין סומכין אהך רובא היכא דאפשר לעמוד עליו ועוד דמיעוט המצוי הוא ששוחטין ואינן יודעין הלכות שחיטה לפי ששכחים דאפילו לא היתה חזקה כנגדו אין סומכין על הרוב כמו בטרפות דסירכא וכדאמר בפ"ק דפסחים (דף ד) גבי משכיר בית לחבירו בי"ד דלא אזלינן בתר חזקה אי איתיה קמן ואפשר למישייליה הלכך נראה דאף רש"י מודה דאם הוא לפנינו אין לאכול משחיטתו עד שיבדקוהו אבל הב"י כתב דלרש"י אפילו הוא לפנינו לא צריך למיבדקיה וכדעת הרז"ה . וכך היא דעת הרא"ה בספר ב"ה דאפי' איתיה קמן לא בעי בדיקה כלל אלא ממדת חסידות ודעת הפוסקים אינו כן אלא אסור לאכול משחיטתו כיון שהוא לפנינו עד שיבדקוהו: **כתב** הרשב"א סימן ר"ה (דף מ"ו ע"ד) דכ"ל דחק רבינ' לא אמר דאם שחט בודקין אותו אלא כשהוא לפנינו אבל אם אינו לפנינו ולא מצינן למירדף בתריה ולמבדקיה אף רבינא מודה דסמכינן ארוב מצוין אצל שחיטה מומחין וע"ש ולפ"ז לדידן כשאינו לפנינו אוכלין משחיטתו אפי מצינן למירדף אבתריה דסמכינן על הרוב ולא מטרחינן למרדף אבתריה והכי נקטינן: **כתב** הרא"ש וז"ל רוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן פי' ר"י ושוחט אף לכתחילה וכו' והגאונים מפרשים רוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן ומוסרין להן לכתחלה לשחוט על סמך שיבדקנו אחר השחיטה משום דאי ליתיה קמן סמכינן על הרוב וכו' וק"ל להאי פירושא אמאי לא מוקי מתני' כרבינא וכו' עכ"ל משמע דלהאי פירושא דגאונים קשיא ליה הא אבל לפר"י לא קשה א"כ בע"כ דלר"י א"צ לבדקו אפילו הוא לפנינו דאם היה צריך לבדקו אף לפר"י הוה קשיא הך קושיא ועוד דאם היה צריך לבדקו לפר"י למה לו להרא"ש להביא פר"י ופי' הגאונים כיון דליכא נפקות' בינייהו לענין דינא דלתרתי פירושי' שוחטים לכתחל' ואי איתיה קמן צריך למיבדקיה ואי ליתיה קמן סומכין על החזקה אלא ודאי דלפר"י אפילו איתיה קמן א"צ למיבדקיה וכדעת הרז"ה וכך הבין הר' ירוחם עיין עליו אכן דברי ב"י נכונים בעיני דלא בא ר"י אלא לומר שלא נפרש הא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין דיעבד דוקא הוא דליתא אלא אף לכתחלה נמי מוסרין לו לשחוט וא"כ דמודה למ"ש הגאונים דבאיתיה קמן שיילינן ליה: **ומ"ש** הרא"ש וק"ל להאי פירושא אפר"י נמי קאי ולא קאמר להאי פירושא אלא לאפוקי מפרש"י ובעל העיטור דלדידהו דלכתחילה אין מוסרין להם לשחוט לא קשיא כלל ומה שהביא פר"י ופירוש הגאונים אף על גב דל"נ לענין דינא ה"ע דבפר"י הוכיח בראיה דאין לפרש דבדיעבד דוקא הוא דכשרה השחיטה וכו' דזה אינו מפורש בפי' הגאונים והביא נ"כ פי' הגאונים לפי דבדבריהם מפורש דאי איתיה קמן צריך למיבדקיה שזה אינו מפורש בפי' ר"י ובזה מתיישב מה שקשה לכאורה למה לא הזכיר רבינו סברת ר"י שהלא לפ"ז סברת ר"י היא עצמה סברת הגאונים ורב אלפס שהסכים
עמהם

מצות שהאשה חייבת וכיון דאשה כשרה לשחוט גם הוא כשר (ב): **ומ"ש** אפילו אין מכירין אותו שמוחזק לשחוט שלא יתעלף וגם אין מכירין בו שהוא מומחה וכו' בריש חולין (שם) אהא דתנן הכל שוחטין ושחיטתן כשרה פריך בגמר' הכל (שוחטין) כשרים לכתחלה ושחיטתן כשרה בדיעבד ואיכא התם אוקמתי טובי ורבינא (ג:) אוקמא בתרי אוקמתי באוקמת' קמייתא אוקי לכתחילה דמתני' לומר דכל שהם מומחין כלומר שבקיאין אנו בהם שיודעין הלכו' שחיטה שוחטין אע"פ שאין מוחזקים לנו שלא יתעלפו בשעת שחיטה מתוך רכות לבם אבל כל שאין אנו בקיאים בו שיודע הלכות שחיטה לא ישחוט ואם שחט בודקים אותו ואם יודע הלכות שחיטה שחיטתו כשרה והיינו דיעבד דמתניתין ובאוקימתא בתרייתא אוקמא איפכא דהכי קתני הכל שהם מוחזקים לנו שאינם מתעלפים בשעת שחיטה שוחטים אע"פ שאין אנו בקיאים בהם אם יודעים הלכות שחיטה והיינו לכתחל' דמתני' אבל כל שאינו מוחזק לנו שאינו מתעלף לא ישחוט ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה והיינו דיעבד דמתניתין ואמרי' בגמרא (שם) דהנהו אמוראי דמוקי למתני' באוקמתי אחריני נאדו מהני תרי אוקמתא דרבינא מאוקמתא קמייתא נאדו משום דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם ומאוקמתא בתרייתא נאדו משום דלעלפויי לא חיישינן וכ' הרי"ף דאיכא מאן דפסק כרבינא דבתרא הוא ודחה הוא ז"ל סברא זו משום דמסקינן בגמרא מבתר רבינא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם וכן הסכימו הפוסקים *וכתבו התוספות בשם ר"י רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם ושוחטין לכתחלה וכתב הרא"ש והגאונים מפרשים משום דאית להו רוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם ומוסרים להם לכתחלה לשחוט אע"פ שאין יודע אם מומחה הוא אם לאו על סמך שיבדקנו אחר שחיטה משום דאי ליתיה קמן סמכינן ארוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם ושרינן ליה וכן אי אשתלי ואכליה בלא בדיקה לאו איסורא עבד וסמכינן ארובא הילכך לא חיישינן דלמא אשתלי ומיהו אי איתיה קמן לא סמכינן ארובא ואסור לאכול עד שיבדקנו עכ"ל · ורש"י כתב מומחין הן הלכך לא בעינן למבדקיה וכ' הר"ן שכן דעת הרז"ה ושאין דבריו נכונים ואפשר שזהו דעת בעל העטור שכתב רבינו דהכי אמרי רוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם לאו למימרא דלכתחלה מוסרין לו לשחוט אלא כלומר שאם שחט אין צריך לבדקו וכ"כ במרדכי ובהג"א (ד) ולפ"ז כי אמר דנאדו אמוראי מאוקמתא דרבינא משום דרוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם לא נאדו מתחלת דבריו אלא מסוף דבריו דאמר ואם שחט בודקין אותו הוא דנאדו ולדברי הגאונים הוי איפכא דעיקר פלוגתייהו הוי מתחלת דבריו ומיהו גם מסוף דבריו פליגי במקצת לענין אי ליתיה קמן דנשייליה דלרבינ' אסור ולדידן מותר משום דרוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם: **ונ"ל** שלא בא ר"י אלא לומר שלא נפרש דהא דרוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם דוקא בדיעבד דליתא אלא אף לכתחלה נמי מוסרים לו לשחוט וא"כ דמודה לסברת הגאונים דאי איתא קמן שיילינן ליה וכ"נ מדברי רבינו שלא כתב סברה שלישי' בזה ודלא כר' ירוחם שכ' דלדעת ר"י א"צ לבדקו כששחט · וכ' הרשב"א שסברתן של גאונים תורה היא ואין לזוז ממנה . וכן הסכימו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל וכן הלכה: **כתב** באגור דמשום דס"ל דלא סמכינן ארוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם אלא בדליתיה קמן נהגו באשכנז שלא לסמוך על שחיטת אדם אא"כ יש לו רשות לשחוט מחכם שבדקו וחקרו בדיני שחיטות ושחט לפניו שלשה עופות עכ"ל (ה): **ונ"ל** דשחט לפניו שלשה עופות הוא לחוש לשאין מוחזקין וכדעת הרא"ש שיתבאר בסמוך בס"ד ה"נ כדי שיראה החכם אם יודע לכוין מקום השחיטה: **ולענין** שאינם מוחזקים שלא יתעלפו כתב הרא"ש שמתוך דברי הרי"ף משמע דדין אחד למומחה ולמוחזק דהיכא דאיתיה קמן צריך לבדקו וגם לשאול לו אם נתעלפה והיכא דליתיה קמן שחיטתו כשרה עכ"ל · וכתב הרמב"ם בפ"ד דלכתחלה חיישינן לעלפויי אלא שאם שחט בינו לבין עצמו לא כתב שצריך לשואלו וטעמו משום דטעמא דעלפויי משום שהייה הוא וכיון שזה יודע הלכות שחיטה ודאי אילו שהה לא היה מאכילה לנו וזהו פי' לעלפויי לא חיישינן ורבינא הוה ס"ל דחיישינן דלמא יתעלף וישהה כשיעור והוא סבור שלא שהה כשיעור ונדחו דבריו דכיון דנתעלף אינו יודע כמה שהה ואם היה מתעלף היה אוסרה מספק ולפ"ז אפילו ידעינן ביה שהוא רגיל להתעלף אפשר שמותר לאכול משחיטתו ומטעם זה לא כתבו הפוסקים דין מי שרגיל להתעלף כמו שכתבו דין מי שאינו יודע הלכות שחיטה · והר"ן כתב שדעת הרי"ף דבעלפויי לא חיישינן כלל לא לכתחלה ולא בדיעבד · וכן דעת הרשב"א בת"ה דלכתחלה מוסרין לו לשחוט ואין צריך א"כ לשואלו אם נתעלף ואפילו איתיה קמן:
ומ"ש

דרכי משה

כשפיכת דם חיה והלכות שחיטה בכולן אחת היא עכ"ל: (ב) וכן הרמב"ם כתב שם דעבדים שוחטים לכתחלה . (ג) נראה דהיינו שאנו סומכין על הרוב ומוסרין לו לשחוט אבל השוחט עצמו לא ישחוט עד שנוטל קבלה לפני חכם וכ"כ הרמב"ם פ"ד דה"ש וז"ל ישראל היודע ה"ש ה"ז לא ישחוט בינו לבין עצמו לכתחילה עד שישחוט בפני חכם פעמים רבות עד שיהא רגיל וזריז ואם שחט תחלה בינו לבין עצמו שחיטתו כשרה עכ"ל והביא רבינו בעל הטור בסמוך ונראה דמטעם זה נהגו ליטול קבלה לפני חכם : (ד) וכ"כ באגור וכ"ם בשאלתות פרשת בהעלותך : (ה) משמע דאינו מחלק בין לסמוך עליו בין שהוא עצמו ישחוט וכ"ל דאין לסמוך עליו עד שידעינן שנטל רשות ולזה נשתרבב המנהג
שמקצת

דרישה

פכ"ל דע שהתוספות לא כתבו שמא יתעלפו רק כתבו מפני שדעתן קלה גם הרא"ש והר"ן תלאו הגבורים כולם הביאו לשון הלכות א"י ולא כתבו שמא יתעלפו וגם אין הלשון נופל ע"ז דלבן רכות ה"ל למימר אבל דעתן קלה היינו שאינן נזהרין מעבירות ושמא יתעלפו פירושו לשון פייסות וחלישות הלב שאינו יכול לראות מכת חרב וסכין אפילו בבהמה כמו תתעלפנה הבתולות ועיין בפרישה וכמ"ש עוד מזה בסמוך בדרישה · שוב מצאתי שבסמ"ג ה"ס ס"ג כתב וז"ל בהלכות א"י כתוב דנשים לא ישחטו שמא יתעלפו מפני שדעתן קלות כו' ע"ש ולע"ד דצריך להיות ומפני
בוי"ן

פרישה

דשוחטין לכתחילה וגבי כל אדם בא להשמיענו דאף על פי שאינו מומחה ומוחזק נותנין לו לכתחילה לשחוט על סמך שיבדקנו לאחר שחיטה כמו שמבואר . ונראה דגם בנשים דינא הכי דמוסרין להן לכתחלה אע"פ שאין אנו יודעין שהן מומחין ומוחזקין אדעתיה שיבדקם אח"כ וכן נ"כ בכלל במ"ש וכל אדם כו' דמשמע אפילו נשים ועבדים ולא זו אף זו קאמר לא זו כשהמה מוחזקות דכשרים לשחוט אלא אפי' כל אדם שאין ידועות אם הן מומחות כשרים וק"ל . ולכאורה דברי רבינו תמוהים דמתחיל בהכל שוחטין כו' וכל אדם אפי' אין מכירין כו' דמיירי בלכתחילה ומסיים בד"א שאינו לפנינו אז מותר לאכול משחיטתו כו' דמיירי מדיעבד וא"ל דמ"ש וכל אדם הוא ענין בפני עצמו ולא אלכתחילה קאי דא"כ עיקר חסר מהספר דלא סיים מיהו דינו דוכל אדם . ונראה דלדעת דברי רבינו כך הם וכל אדם כו' ר"ל אע"פ שאין מכירין אותו אם הוא מומחה ומוחזק נותנין לו לכתחלה לשחוט על סמך שיבדקנו אחר שחיטה הואיל ורוב הרגילין אצל השחיטה בחזקת מומחין ומוחזקין הן אבל אי לאו חזקה דרוב הרגילין היה אסור ליתן לו לכתחילה לשחוט על סמך שיבדקנו אחר השחיטה משום חשש שמא ישכח למבדקיה כמבואר בסימן שני שכתב הרשב"א שאסור ליתן לישראל מומר אוכל נבילות להיאכן לשחוט לכתחילה אסמך שיבדוק שהיינו בהר הכי דחיישינן שמא ישכח ולא יבדקנו הואיל ומן רוב הכיניס בחזקת בדוקים ע"כ צריך להשמיענו כאן שנותנין לכתחלה לשחוט על סמך שיבדקנו הואיל ורוב הרגילין אצל השחיטה מומחין ומוחזקין הן וכדי שלא תטעה לומר שסמכינן אחזקה זו לגמרי וא"צ למבדקיה כלל לכן כתב בד"א שאינו לפנינו אבל אם הוא לפנינו צריך לבדקו כו' עד מיהו לכתחלה ר"ל שלא תקשה אם צריכין ע"פ למבדקיה אם כן פשיטא דמותר ליתן לו לשחוט לכתחלה על סמך זה ומאי קמ"ל ע"ז כתב ומיהו לכתחלה נותנין לו על סמך כו' ולא חיישינן כו' וע"ד שכתבתי וק"ל : שלא יתעלף עיין פירושו בדרישה . (יא) צריך לבודקו אם הוא מומחה ולא סגי לשאלו אם הוא מומחה דדלמא הוא סובר שהוא מומחה וטועה בעצמו :
ושאלו

חדושי הגהות

*בתוספות שלפנינו ליתא בשם ר"י רק התוספות בסתמא כתבו כן מיהו לפמ"ש הרא"ש כן בשם הר"י (וכפי הגהות מעי"ט) מאליו נתוודע שהתוספות שכ"כ הוא הר"י בעצמו
עיין

לבודקו אם הוא מומחה (יב) ולשואלו אם נתעלף (יג) וכתב בסמ"ג בשם ר"ת שא"צ שידע כל הדינין אלא אם אומר על דבר זה הייתי מסתפק ושואל קרינן ביה שפיר יודע (יד) עד שיאמר על האסור מותר (ז) (טו) ומיהו לכתחלה א יכולין ליתן לו לשחוט על סמך שיבדקנו ולא חיישינן שמא יאכלו משחיטתו בלא שיבדקנו וישאלנו (טז) אבל מי שיודעין בו שאינו יודע הלכות שחיטה אפילו שחט לפנינו ד' או ה' פעמים שחיטה הגונה וראויה ושחט אח"כ בינו לבין עצמו שחיטתו (ח) פסולה אפילו שאלו לו עשית כך וכך ומתוך תשובתו נראה ששחט כראוי אין לסמוך עליו ב (יז) ואפילו אמר ברי לי ששחטתי יפה (יח) אבל כל מה ששחט לפנינו כשר ואפי' לכתחילה יכולים ליתן לו לשחוט כיון שאחר עומד על גביו ובלבד שיראה אותו מתחילת השחיטה עד סופה [ג] (יט) ובעל העיטור כתב אי ידעינן ביה דגמיר אפי' לא איתחזק מותר לשחוט לכתחילה

ומ"ש רבינו בשם סמ"ג גם המרדכי כתב כן בריש חולין שאם יודע פשוטן של ה' שחיטה אע"פ שאינו יודע דקדוק הם שחיטתו כשרה דהא חכמים נמי מספקא להו כמה מילי בהלכ"ש הילכך א"צ לידע כל דקדוקים אך שידע לתת לב: וז"ל הגהות מיימון פ"ד מה"ש בשם סמ"ג א"צ השוחט לידע כל חלוקי שהייה הלכה בהיפוש הם מגים וכיוצא בהם ושיסתפק בהם יחמיר אבל צריך לידע דהויות מטרפות שזהו דבר הווה ורגיל הרבה לכן צריך שידע אותו ע"כ. וכ"כ בהג"א פ"ק דחולין וכתבו עוד וצריך שידע בדיקת הסכין אבישרא ואטופרא (ואתלת רוחתא) שלא ישחוט בסכין פגומה ופשוט הוא וכן נראה מבואר בדברי הרמב"ם בפרק הנזכר (ו): **ומ"ש** ומיהו לכתחלה יכולין ליתן לו לשחוט וכו' כבר נתבאר בסמוך: **כתוב** בספר מחזיק הבדק בשם רב עמרם גאון שכל טבח שאינו יודע הלכות בדיקה אסור לאכול מבדיקתו וכל שאינו מאכיל לאחרים אינו מותר להאכיל את עצמו ויש לנו להכותם ולהלקותם ולנדותם כל אותם השוחטים או הבודקים לעצמם עד שיקבלו עליהם שלא לעשות עוד עד שיהיו בקיאים בכ"ז (ט) ספרי הקדש ובתלמוד בכמה פרקים ויודעין הי"ש וגם אם בקיאים בסירכות התלויות בריאה בלבד אסור לאכול משחיטתן ובדיקתן עד שיהיו בקיאים בכל הטרפות שתנו חז"ל. וכתוב עוד שם שהבא לבדוק צ"ל בקי בע' טרפיות שאל"כ שמא יבאו לידו והוא לא ידע ואסם ונשא עונו מפני שהוא מאכיל טריפות לישראל עכ"ל:

כתב הרשב"א בתשובה סי' רי"ח שנשאל על ראובן שהיה ממונה על השחיטה והבדיקה ולאחר זמן בדקוהו ונמצא שאינו יודע ויש ביד הקהל בשר מליח משחיטתו והשיב דבר ברור הוא שאין אומרים רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם כמי שנבדק ואין יודע וכן אין אומרים העמד דבר על חזקתו אלא כמי שהוחזק מתחלתו אבל זה אינו חזקה יש לו כדי שנאמר העמידנו על חזקתו שמא לא למד ולא ידע ולא הוחזק ולפיכך אני רואה שום הבשר לאסור שנשחט ולא לכלים שנתבשל בהם שאין כאן אלא חדא ספיקא ספק אירע לו אחד מאלו או לא עכ"ל:

ומ"ש עוד רבינו אבל מי שידעין בו שאינו יודע הל' שחיטה וכו' מימרא דרב יהודה אמר שמואל בריש חולין (ט·): **ומ"ש** אפי' שאלו לו עשית כך וכך וכו' כן כתב הרא"ש והמרדכי על מימרא דרב יהודה שהזכרתי בסמוך וכ"כ הר"ן בשם התוספות וכ"כ בסה"ת וכן הסכים הרשב"א ודחה דברי החולקים על זה וטעמא דמילתא דכיון שלא היה בקי בהלכות שחיטה אפי' היה אומר ברי לי שלא שהיתי ולא דרסתי אין לסמוך עליו דכל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה (י): **ומ"ש** אבל כל מה ששחט בפנינו כשר פשוט במתני' ריש חולין דאפילו חרש"ו ששחטו ואחרים עומדים על גביהם וראו ששחטו כהוגן שחיטתן כשרה בדיעבד אבל לכתחלה לא ישחטו וסובר רבינו דהיינו דוקא בחרש שוטה וקטן אבל פקח אפילו לכתחלה שוחט באחרים ע"ג: (הגה"ה ב"ה) וכן דעת הרשב"א בת"ה והר"ן דס"פ לולב הגזול וכ"נ מדקדוק לשון רש"י: אבל בהג"א פ"ק דחולין כתב בשם א"ז שמי שאינו יודע ה"ש אסור לכתחלה לשחוט באע"ג וכן כתב המרדכי וכתב שיש ר"ל שאפילו חש"ו שוחטין לכתחלה באע"ג ודחה דבריהם: **ומ"ש** עוד רבינו ובלבד שיראה אותה מתחלת השחיטה ועד סופה בפ"ק דחולין (יב·) א"ר נחמן אמר רב רואה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור ואוקימנא לה בדידע דלא גמיר וכגון ששחט קמן חד סימן שפיר מהו דתימא מדהאי שחט שפיר האי נמי שחט שפיר קמ"ל האי איתרמויי אתרמי ליה אידך שמא שהה שמא דרס· ואמרינן נמי בההוא פירקא (ט) משמיה דרב יהודה דאפילו שחט בפנינו ד' וה' פעמים ושחט שפיר ואח"כ שחט בינו לבין עצמו מהו דתימא מדאידך שחט שפיר האי נמי שחט שפיר קמ"ל: **ומ"ש** רבינו בשם בעל העיטור כבר נתבאר:

ומ"ש

עמהם הרא"ש ז"ל: **וכתב** בספר המצות וכו' והוא לשון הסמ"ק אלא דלא כתבו על שם ר"ת אבל בסמ"ג כתוב כך ע"ש ר"ת בלשון אחר ושאר פוסקים כתבו כך ע"ש הר"א ממיץ: **ומ"ש** רבינו ומיהו לכתחלה וכו' איכא לתידק לאיזה צורך חזר וכתב דלכתחלה נותנין לו לשחוט על סמך שיבדקנו וישאלנו הלא כבר כתב כן בתחלת דבריו וי"ל דלפי שקשה היאך ניתן לו לשחוט ניחוש דלמא יאכלו משחיטתו מקודם שיבדקוהו וכשיבדקוהו אח"כ ונמצאו שאינו יודע הרי אכלו איסורא וכדי ליישב זה אמר דליכא למיחש להא דהלא אם אכלו מקודם שיבדקוהו א"נ לבדקו אפי' הוא לפנינו דסמכי ארובא ולכך יכולין ליתן לו לשחוט ולא חיישינן שמא יאכלו וכו' וכך מפורש במ"ש הרא"ש לפי' הגאונים דאי אשתלי ואכליה בלא בדיקה לאו איסור קעביד וסמכינן ארובא ולא צריך לאיבדוקי' והילכך לא חיישינן דלמא משתלי ואכל וה"נ: **אבל** מי שיודעין וכו' מימרא דרב יודא אמר רב פ"ק דחולין (דף ט): ומ"ש ואפי' שאלו לו וכו' כ"כ הרא"ש לשם: ומ"ש ואפילו אמר ברי לי וכו' כ"כ בספר התרומה ומרדכי ואגודה לשם והרשב"א בתחלת ת"ה הארוך הביא ראיה מדלא אוקי תלמודא למתני' דהכל שוחטין באוקמת' רויחא דלא הוי בה קושיא ולימא הכי הכל שוחטין ואפילו אין יודעין בו שיודע הלכות שחיטה אבל יודעין בו שאינו יודע לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו אם אמר ברי לי שלא שהיתי ולא דרסתי ולא החלדתי אוכלין משחיטתו ואם לאו אין אוכלין משחיטתו אלא ודאי כל שאינו יודע אע"ג דאמר ברי לי וכו' אין סומכין עליו דכל שאינו יודע עביד ולאו אדעתיה. ואיכא לתידק בדברי רבינו דלמה ליה למיכתב תרתי ואפי' שאלו לו וכו' ואפי' אמר ברי לי וכו' דלכאורה היינו הך דאידי ואידי הוי טעמא דכל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש עביד ולאו אדעתיה תדע דהרא"ש לא כתב אלא הך דאפי' שאלו לו וכו' ולא כתב הא דאפי' אמר ברי לי וכו' ושאר פוסקים כתבו הך דאפי' אמר ברי לי וכו' ולא כתבו הך דאפי' שאלו לו וכו' נראה דרבינו דכתב תרוייהו לא מיבעי' קאמר ל"מ אם שאלו לו וכו' ומתוך תשובתו נראה לנו ששחט כראוי אלא שאינו יכול לומר ברי לי כיון שאינו יודע ה"ש אלא אפי' היכא דאמר ברי לי כגון שיודע עכשיו ה"ש דלאחר ששחט למד ה"ש וידע איזו יפה ואיזו אינה יפה ויכול לומר ברי לי לפי מה שידעתי עכשיו שמה ששחטתי מקודם לא שהיתי ולא דרסתי ולא החלדתי אעפ"כ אין לסמוך עליו דכל שלא ידע בשעה ששחט עביד ולאו אדעתיה וכיוצא בזה כתב הר"ן בשם התו'. ולפ"ז נראה דאפילו דיעבד שנתערבה באחרות אוסרת הכל וכדין נבלה שנתערבה כיון דשחיטה זו פסולה מדינא אפילו למד אח"כ ה"ש ואומר ברי לי והכי נקטינן: **ומ"ש** ואפי' לכתחלה יכולין ליתן לשחוט וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל שאין זה דומה לחש"ו שאין מוסרין להן לכתחלה לפי שאלו מועדין הן לקלקל ואין יודעין לאמן את ידיהם אבל הגדולים רוב מעשיהם מתוקני' עכ"ל מיהו בא"ז בשם הרב מרעננשפורק דקדק מדקאמר תלמודא אלא אשאין מומחין בודקים אותו סגי דמדלא קאמר לכתחלה נמי ישחוט כיון שאחרים רואין אותו אלמא דאפי' בגדול בן דעת אסור להניחו לכתחלה לשחוט באחד עומד ע"ג וכ"כ במרדכי והכי משמע מדאמר התם ריש (דף יב) אמר רב רואה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור ואוקימנן לה בדידע דלא גמיר וכו' ומשמע לשם דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא ודלא כהסכמת רבינו והש"ע דאפי' לכתחלה נמי שרי והכי נקטינן וכ"כ הרב בהג"ה ש"ע:

וב"ה כתב אי ידעינן ביה דגמיר וכו' טעמו דמפרש הא דאסיקנא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן פירושו דאם שחט א"צ לבודקו אפי' הוא לפנינו אבל לכתחלה אין לסמוך על הרוב ליתן לו לשחוט על סמך שיבדקנו אח"כ וכך הוא בהגהת אשיר"י בשם הא"ז וזהו שאמרו בגמרא לעלפויי לא חיישינן ובמומחין לא אמרו לשאינן מומחין לא חיישינן אלמא דבלעלפויי לא חיישינן כלל ואפי' לכתחל'

נותנים

דרכי משה

שמקצת בני אדם לוקחים כתב מאיזה מומחה שהם מומחים בהל' שחיטה ואין המנהג כן בזמן הזה אלא כל הבא לשחוט מוסרין לו לכתחלה לשחוט ואין חוששין שמא לא נטל קבלה בפני חכם ואפשר דאנו סומכין אדברי תירה ואשיר"י וטור ור"ן ושאר גאונים שכתבו כולן שסומכין ארובא אפי' לכתחלה ובס' ב"י פסק ג"כ דהכי הלכתא ועוד נ"ל דאפילו לדברי הא"ז בזמן הזה דנוהגין דאין אדם שוחט אא"כ נטל קבלה בודאי סמכינן ארובא אפי' דלא שכיח כלל ששום אדם ישחוט בלא קבלה. מצאתי במהרי"ל בשם מהר"ש דקבלה בידו מר' יונה שיש לכל שוחט כשמתחיל לשחוט לחדד השחיטה בכל יום פ"א וכן יעשה ל' יום ואח"כ כל חדש פ"א וכן יעשה שנה תמימה ואחר אותה שנה יחזור כל תקופה פ"א וכן יעשה כל ימיו ואם לא עשה כן אסור לאכול משחיטתו עכ"ל ונ"ל דאין להחמיר רק לכתחלה אבל לא בדיעבד: (ו) וע"ל ר"ס כ"ג איזה דבר צריך לדעת: (ז) באשר"י דפרק קמא דחולין כתב טעמא דלא חיישינן דאף אם אכלו בלא בדיקה סמכינן ארובא דמצויין אצל שחיטה מומחין הן: (ח) הרמב"ם כתב בפרק רביעי מהלכות שחיטה ושחיטה זו הוי ספק נבילה והאוכל מכה מכין אותו מכות מרדות: (ט) ולא נראה לי אלא אם בקי בדברים השכיחים די בכך דלא עדיף משחיטה כן נ"ל וכ"ה המנהג גם בה' בדיקות שלנו לא הזכיר אלא טריפות בריאה דשכיחא אבל שאר טריפות אינן תלוין בבודק וא"צ לבדוק אחריהם וע"כ אין הבודק צ"ל בקי בהן ואם ימצא איזה ספק טריפות ילך אצל חכם וישאלנו כנ"ל: (י) כתב הר"ר יוסף דוקא בא"י ה"ש אבל במי שרגיל להתעלף ואינו מוחזק ושחט בינו לבין עצמו מותר לאכול משחיטתו

ולדברי

פרישה

(יב) ולשואלו אם נתעלף פי' אע"פ שהוא מומחה צריך לשואלו אם נתעלף דשמא נתעלף ושהה שיעור שהייה והוא סובר שלא שהה שיעור שהייה אף ע"פ שגם זה תלוי בהמשכת השחיטה שצריך לידע שאם נתעלף אף שכמדומה לו שלא שהה אפ"ה שחיטתו אסורה. כמ"ש מפיס בשם ס"ה דא"צ לידע כל הלכות שחיטה ולכן אם יאמר לנו שנתעלף נדע ששחיטתו אסורה ולא נשאלנו על השהייה: (יג) וכתב בס"ה בשם ר"ת כו' אלא אם אמר על דבר זה הייתי מסתפק ושואל כו' פי' שא"צ שידע כל דיני שחיטה אלא כששואלין אותו על איזה דין מדיני שחיטה הוא אומר אילו בא דין זה לידי הייתי מסתפק בו ושואל שפיר קרינן ביה יודע דאמרינן אילו בא לידו איזה ספק לאסור היה שואל עליו: (ורמ"א כתב דבודקים אותו בדיני ה"ש שיתבאר ר"ס כ"ג ובדין בדיקת הסכין ובדיקת הסימנים לאחר שחיטה והוא מהג"א והגה"מ עכ"ה): (יד) עד שיאמר על האסור מותר או מקרי אינו יודע דחיישינן שמא בא לידו איזה איסור והתירו: (טו) ומיהו לכתחלה כו' ביארתי בסמוך: (טז) אבל מי שיודעין כו' אפילו שאלו לו עשית כך וכך כו' אין לסמוך עליו הטעם דכיון שלא היה בקי בהלכות שחיטה אפילו אומר ברי לי שלא שהיתי ולא דרסתי אין לסמוך עליו דמילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה: (יז) ואפילו אמר ברי לי כו' פי' דה"מ דבכה"ג לא אמרינן לאו אדעתיה כיון דאמר ברי לי קמ"ל דאפ"ה אין לסמוך עליו הואיל וידוע לן שאינו מומחה· (יח) אבל כל מה כו' כיון שאחר עומד ע"ג הא דלא אמרה אם אחר עומד ע"ג משום דקאי אדלעיל מיניה שאמר אבל כל מה ששחט לפנינו דמיירי בעומד ע"ג והטעם מבואר דתנן ריש חולין וכולן ששחטו ואחרים עומדין ע"ג וראו ששחטו כהוגן שחיטתן כשירה והיינו דיעבד וסובר רבינו דדוקא בחש"ו אבל פקח אפילו לכתחלה שוחט באחרים עומד ע"ג אבל הגהות אשר"י בשם א"ז כתבו שאסור לכתחלה: (יט) ובעל העיטור כתב אי ידעינן ביה דגמיר אפי' לא אתחזיק מותר כו' טעמו משום

דקילו

דרישה

בחש"ו ותרי טעמי קאמר חדא שמא יתעלפו מפני שלבן רכות ועוד מפני שדעתן קלות ואין מדקדקות: **כתב** הב"י וז"ל כתב הכלבו הר"ר יצחק כתב שהנשים שוחטות לעצמן משמע שאין שוחטין לאחרים עכ"ד ודבר תימה הוא מה חילוק יש בין שוחט לעצמו לשוחט לאחרים וכ"ל צריך הכשר לזה כמו לזה ומ"ש ר"י לעצמן היינו לומר שהן לבדן שוחטות ומ"ל שיעמוד אחר על גבן עכ"ל ב"י והיינו לפי שיטתו שכתב דטעמן קלה פי' שמא יתעלפו דלענין שמא יתעלפו לא שנא לעצמן או לאחרים כמ"ש הב"י אבל לפי מה שכתבתי שאין הטעם משום שמא יתעלפו אלא משום שדעתן קלות ואינן מוסרין לכך אין להאמינן על השחיטה שפיר יש לחלק דלעצמן שוחטין דאין לחוש שיאכלו נבילות אבל לאחרים שאין ליכא איסורא אלא לפני עור לא תתן מכשול בזה אין הנשים נזהרים הואיל ודעתן קלות לפיכך אין שוחטין לאחרים דומה לעכו"ם שכתב רבינו בסימן כ' ואין להקשות ממה שהביא ב"י בסמוך בשם מחזיק הבדק בשם רב עמרם שכל שאינו מאכיל לאחרים אינו מותר להאכיל את עצמו ואם כן היאך אפשר לחלק גבי אשה שמאכלת את עצמה ולא לאחרים יש לומר דהתם הטעם שאינו מאכיל לאחרים משום שאינו מומחה והואיל ואינו מומחה אף לעצמו אינו מאכיל אבל גבי אשה שהטעם משום שדעתן קלה יש לחלק בין איסור קל לאיסור חמור הילכך לעצמה שזה האיסור חמור בעיניה לאכול נבילות זהירה אבל לאחרים שזה האיסור דלפני עור כו' קל בעיניה אינה זהירה: [ג] ובעל העיטור כתב כו' כתב הב"י דלדעת רש"י ובעל העיטור כי אמר ונאמרו ממורא' מאוקימתא דרבינא משום דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין לא נאמרו מתחלת דבריו

שאמר

חדושי הגהות

ועיין במהרש"א מ"ש על רש"י ד' ג': ד"ה מומחין הן: א אע"ג שכבר כתב בתחלת דבריו שלכתחלה נותנים לו לשחוט חזר וכתב כאן שנותנים לו על סמך שיבדקנו כדי ליישב דלא תקשי היאך נותן לו לשחוט נייחוש שמא יאכלו משחיטתו קודם שיבדקוהו וכשיבדקוהו ימצאוהו אינו יודע הרי אכלו איסורא ע"כ אמר דליכא למיחש להא משום דאם אכלו מקמי קודם בדיקה א"צ לבודקו אח"כ כלל דסמכינן ארובא הילכך יכולים ליתן לו לכתחלה לשחוט ולא חיישינן שמא יאכלו כו' (ב"ח): ב לשון ואפילו דקאמר נתיישב יפה בדו"פ וב"ח וט"ז ס"ק ח' קחנו משם: ג אפשר כוונתו אדברי רש"י שם בסוכה (מב:) דכיון דקאמר אע"פ שאינו בקי מותר לאכול משחיטתו וכו' והך מותר ע"כ היינו דלכתחלה

נותנין

לכתחילה ואי לא ידעינן ביה אי גמיר אי לא לכתחלה לא ישחוט ואם שחט שחיטתו כשרה ואין צריך לבודקו ואפילו הוא לפנינו [ז] והרמב"ם הילק בין מומחה ומוחזק לענין לשואלו שכתב היודע הלכות שחיטה הרי זה לא ישחוט בינו לבין עצמו בתחילה עד שישחוט בפני חכם פעמים רבות עד שיהיה רגיל וזריז ואם שחט בינו לבין עצמו שחיטתו כשרה ולא כתב שצריך לשואלו אם הוא מוחזק ובמי שאין ידוע אם יודע הלכות שחיטה כתב שאם שחט בינו לבין עצמו ד (כ) שואלין אותו אם יודע הלכות שחיטה שחיטתו כשרה (כא) וא"א הרא"ש ז"ל לא חלק אלא אם הוא לפנינו בודקין אותו (יא) ושואלים אותו אם נתעלף ואם אינו לפנינו סומכין

נותנים לו לשחוט אע"פ דלא ידעינן דאיתחזק אבל לשאינן מומחין חיישינן לכתחלה ואין נותנים לו לשחוט אי לא ידעינן ביה דגמיר אלא דדיעבד סומכין על הרוב ואפי' הוא לפנינו ונראה שזאת היא דעת רש"י וכמו שכתבו ב"י כי כן דרכו של הא"ז להורות ע"פ פרש"י ז"ל: **ומ"ש** והרמב"ם חילק בין מומחה ומוחזק וכו' מלשון רבינו משמע דמפרש להרמב"ם דלא חיישינן כלל לשאינו מומחה ולשאינו מוחזק ואחרים נותנין לו לשחוט אפי' אין מכירין וכו' וז"ש והרמב"ם חילק ביניהם לענין לשואלו כלומר אבל בלכתחלה לא חילק אלא ס"ל כמו שכתבתי דנותנים לשחוט אפילו אין מכירין וכו' ולפ"ז נ"ל דמ"ש הרמב"ם לא ישחוט אלא המוחזק זהו ציווי לשוחט עצמו ולא הוצרך להזהירו שלא ישחוט אא"כ יודע ה"ש דהא פשיטא היא וכ"כ ב"י מיהו אפשר לומר איפכא דבלכתחלה ס"ל להרמב"ם דאין נותנין לו לשחוט אא"כ יודעין בו שהוא מומחה ומוחזק אלא דבדיעבד חילק ביניהם: ומ"ש לא ישחוט לכתחלה אלא המוחזק הוא אזהרה לאחרים שלא יתנו לו לשחוט וה"ה דצריכין אנחנו לידע שהוא מומחה ויודע וכ"ב הר"ן דהרמב"ם החמיר לחוש לעלפויי לכתחלה אלא דמשמע מדבריו דאף בלכתחלה חילק ביניהם דלשאינו מומחה לא חיישינן וניתנין לו לשחוט על סמך שיבדקנו וטעמא דמסתבר הוא דבעלפויי היכא דכבר שחט לא חיישינן ואין צריך לשואלו הלכך לכתחלה מיהא חוששין לו אבל לענין ידיעה דחיישינן דיעבד וצריך לבודקו אחר ששחט הלכך לכתחלה נותנין לו לשחוט על סמך שיבדקנו אח"כ וכן נראה מלשון הרמב"ם שכתב וכל המומחין שוחטים לכתחלה בינן לבין עצמן וכו' דקשה הא פשיטא היא ולא צריך לכותבו אלא ודאי דה"ק כיון שהן יודעין בעצמן שהן מומחין שוחטין לכתחלה לאחרים בינם לבין עצמן אע"פ שלא נודע לאחרים אם הן מומחין אם לאו וא"צ לעמוד ע"ג אלא שוחטין בינן לבין עצמן ופי' זה נראה עיקר בדברי הרמב"ם דחילק ביניהם אף בלכתחולה דלא כרבינו דלא חילק ביניהם אלא לענין לשואלו:

כתב הר"ן היכא מ"ד דכי היכי דאמרינן רוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן וסמכינן בהמחאה שלו ה"נ סמכינן עליה ששחט רובן של סימנים שרוב המצויין אצל שחיטה חברים הם וחזקה עליהם שאינו יוצא דבר שאינו מתוקן מתחת ידיהם אבל מדברי בעל הלכות נראה שצריך לבדוק בסימנין עכ"ל פי' היכא ששחט והלך לו דסמכי' ארוב מומחין הן איכא מ"ד דסמכינן נמי עליו שבדק בסימנים ומלאן שחיטות כראוי דאי לא נשחטו כראוי א"נ שהה או דרס שלא במתכוין היה לו להודיע קודם שהלך ומדשתק והלך לו חזקה שאינו יוצא דבר שאינו מתוקן מתחת ידיהם בשתיקה בלא הודעה ועוד דהיה לו להשליכה באשפה שבשוק ולא להניח בבית ולהכשיל שיאכלו נבלה וז"ש חזקה עליהם שאינו יוצא דבר שאינו תתוקן מתחת ידיהם אבל דעת ההלכות דאע"ג דסמכינן ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואוכלין משחיטתו אע"פ שאין מכירין וכו' הטעם הוא דכיון שהלך לו ואינו לפנינו אי אפשר לעמוד עליו ע"י בדיקה אבל מה שאפשר לבדוק חייבין לעמוד עליו בבדיקה ולפיכך כיון שאפשר לעמוד עליו בבדיקת הסימנים צריך לבודקן וכן עיקר והכי נקטינן: **וא"א** הרא"ש לא חילק וכו' עד וכן הוא סברת רב אלפס מיהו הר"ן חולק ע"ז ופי' דרב אלפס ס"ל דלא חיישינן כלל לעלפויי לא בתחלה ולא בסוף ולשאינו מומחה חיישינן בסוף וצריך למיבדקיה אם הוא לפנינו אבל לכתחל' יכולין ליתן לו לשחוט על סמך שיבדקנו אח"כ וכך היא דעת הרשב"א בת"ה: **ולענין** הלכה נהגינן לחומרא באיסורא דאורייתא כסברת כל הגדולים ופירושיהם והוא דיש לחוש לכתחלה לשאינו מומחה ולשאינו מוחזק ולא יניחו לשחוט על סמך שיבדקנו וישאלנו אח"כ ואם כבר שחט מאחרי' ג"כ דצריך לבודקו אם הוא מומחה ולשואלו אם נתעלף וע"כ נהגו עכשיו שלא יניחו לשחוט אא"כ נודע שהיה אצל חכם שבדקו ושחט לפניו ג' עופות כדי שיהא רגיל וזריז ומוחזק שלא יתעלף גם צריך להשגיח על השוחטים דהרבה פעמים נבדקים ולא ידעו נכונה ואף שנודע שהיו אצל חכם ונטלו קבלה א"כ יש בידם כתב ע"ז הנה פושעים הם שלא חששו לחזור עליהם שלא יהיו נשכחים מהם ואם אירע כך שנבדקו ולא ידעו אין לאסור למפרע וגם א"צ להכשיר הכלים דאדם איתרע בהמה לא איתרע ונשחטה בחזקת היתר עומדת ואוקי שוחט בחזקתו ותלינן דעד השתא ידע ואין איסור אלא מה ששחט עכשיו וכן פסק באגודה אהא דקאמר תלמודא פ"ק דחולין (דף י') סכין איתרע בהמה לא איתרע ובתשובה הארכתי לבאר זה בס"ד מיהו אין זה אלא בנודע שהיה יודע ה"ש כגון שנטל קבלה פעם אחת אבל אם לא נודע בבירור שהיה יודע ומה שהיו נותנים לו לשחוט הוא לפי שנהגו להאמינם על פיהם בלבד מטעם לא חליף דמשקר במילתא דעבידא לאיגלויי וא"כ כמאן שאינו יודע אין כאן חזקה והכל אסור למפרע הבשר והכלים וצריכין כלים הכשר וכן פסק הרשב"א בתשובה הביאה בית יוסף וכתבה הרב בהגהת ש"ע: **כתב** בשלטי הגבורים פ"ק דחולין כמה בעלי הוראה מחמירין שלא ליתן קבלה לשחוט עד שימלאו לו י"ח שנה כמ"ש במרדכי דה"א בהלכות ח"י ואפשר דבקעה מלאו וגדרו בה גדר דכמה דרדקי כשנותנים להם קבלה בפחות משנים הללו תקילים הם בשחיטה ולכן החמירו והצריכו דוקא שיהא בן י"ח שנה דאז נגרם בר דעת הוא ולא יקלקל שחיטתו עכ"ל גם מהרש"ל כתב שכך קבל הוא ויש סמך מהא דאיתא סוף פרק במה בהמה גבי יאשיהו שכל דין שהיה דן עד י"ח שנה החזיר והה"ת הביאו סימן א' אכן כשהוא משכיל ולומד תלמודא לא מחמרינן וכדאשכחן בפעוטות דהכל לפום חורפיה: וכיון

ומ"ש שהרמב"ם חילק בין מומחה ומוחזק לענין לשואלו וכו' אף על פי שהרמב"ם כתב שלא ישחוט לכתחלה אלא המוחזק זהו ציווי לשוחט עצמו ולא הוצרך להזהיר לשוחט שלא ישחוט אא"כ הוא מומחה דהא פשיטא אבל אחרים נותנים לו לשחוט אע"פ שאין יודעים אם הוא מומחה או מוחזק ה ואין חילוק אלא לענין לשואלו לאחר ששחט: **ומ"ש** וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק וכן היא סברת רב אלפס כבר נתבאר בסמוך: **כתב** המרדכי בפא"ט בשם ר"ח שצריך שיהא השוחט נאמן דלא חיישי' ביה שמא יאכיל נבלות וטריפות לישראל וכתב שלא ידע מניין לו (יב) כלומר דקי"ל דסתם ישראל בחזקת כשרות הוא. ומדברי הרמב"ם בפ"ח מהמ"א נראה שסובר כדברי ר"ח וכבר הביא המגיד סמך לדבריו: וכיון

דרכי משה

ולדברי הפוסקים דס"ל דצריכים לשאול אם נתעלף גם כאן צ"ל ברי לי שלא נתעלף ולהרמב"ם לקמן אפי' שאלה בזה לא צריך דמאחר דיודע ה"ש אילו נתעלף היה מגיד לנו . (יא) ורש"י פי' בגמרא וכ"כ הר"ן בשם הר"ז כדברי בעל העיטור שכתב הטור דלענין דיעבד אמרינן ר"מ אש"מ וא"צ לבודקן אבל לכתחלה אין נותנין לו על סמך שיבדקם וכן מצאתי בהג"א ומרדכי וכ"כ הסמ"ג וז"ל וכמה בני אדם שאנו אוכלין משחיטתם אע"פ שאינו ידוע לנו אם בקיאים בה"ש משום דסמכינן אר"מ וכו' עכ"ל וכן נוהגין בזמן הזה דאפילו איתא קמן למבדקיה לא בדקינן ליה ולא כסברת הרא"ש דס"ר דלענין לכתחלה אמרינן ר"מ כו' שנותנין לו על סמך שיבדקנו בסוף אבל בדיעבד בדיקה זו מיהא בעי אם איתא לפנינו ואין להקשות ולומר היאך אנו תופסין שתי קולות שמוסרים להם לכתחלה לשחוט ואין בודקין אותו לסוף וזה לכל הדעות שהביא רבינו אסור דלמ"ד ר"מ אש"מ הן קאי אלכתחלה היינו דמוסרין להם לכתחלה על סמך שיבדקוהו בסוף ולמ"ד רא"צ למבדקי' מ"מ ס"ל דאין מוסרין לו לכתחלה מ"מ נ"ל דבזמן הזה דמנהג דכל אחד נוטל קבלה אינו שכיח כלל דלא יטול קבלה וישחוט דהוי כמיעוטא דלא שכיחא דלא חיישינן ליה כלל כנ"ל ועיין לקמן בסי' זה אי שחט א' דאין מכירין אותו אם אנו צריכין לבדוק בסימנין אם שחט כראוי . כתב מהרי"ו בתשובותיו סימן ג' דשלח פ"א חכם אחד בכל סביבותיו לשמוע ולבדוק בשוחטים ובודקין אם היו בקיאין עכ"ל . ובפסקי מהרא"י סימן קע"ז דפ"א עשו הקהל תקנה לבדוק בכל השוחטים אי היו בקיאין ולא נתקיימה הדבר ונתבטלה התקנה והשיב אע"ג דמאד מכוער הדבר לעשות סייג וגדר למצות הש"י ולבטלן מ"מ לא איתרע חזקת השוחטים ובודקין בהכי ומותרין אותן השוחטים לשחוט לכתחלה אפי' למ"ד דלא אמרינן ר"מ אש"מ הן דהואיל ונטלו רשות פ"א מחכם או טבח מומחה ליכא למיחש דלמא אתרע חזקתייהו אלא מוקמי' ליה אחזקה דעדיין מומחין הן עכ"ל ואם בדקו השוחטים והבודקים ונמצאו שאינן יודעין כתב חדושי אגודה פ"ק דחולין שאין להטריף למפרע מה ששחטו כבר וגם א"צ להכשיר הכלים דאדם אתרע בהמות שנשחטו לא אתרעו ונשחטו בחזקת היתר ואוקי שוחט בחזקתו ועד עתה היה יודע עכ"ד אמנם בתשובת הרשב"א סי' רי"ח שהביא ב"י על ראובן שהיה ממונה על שריטות כו' וכ"כ שם סי' תרי"ט ותר"ך בטבח ממונה על הקהל ונמצא חשוד בבדיקת הסכין כל הבשר ששחט למפרע וכל הכלים אסורים עכ"ל ואפשר דאף דברי אגודה אינו אלא בכמי שהיה לו חזקה טובה כגון שנטל קבלה מחכם אבל בלא"ה אפשר דמודה להרשב"א וע"ל סי' פ"א : (יב) וכפ"ק דחולין שם ע"ב ריש הפרק משמע דטעמא דר"ח הוא משום דבלא"ה אין עד א' נאמן באיסורין ור"ב מתרץ שאני שחיטה דר"מ אש"מ הן ולכך ע"א מהימן ובס' ב"י כתב דבמיי' פ"ח דהמ"א משמע כדברי ר"ח עכ"ל ואינו דהרמב"ם לא קאמר אלא בשוחט לעצמו ומוכר לאחרים אבל בשאר שוחט לא קאמר וע"ש דכן הוא אמנם מ"מ נ"ל בזה"ז דכל אחד בודק הסכין לעצמו ז

דרישה

שאמר כל שהן מומחין שוחטין לכתחילה אע"פ שאין מוחזקין אלא מסוף דבריו נראה דאמר ואם כבר שחט בודקין אותו עכ"ל וקשה לפי זה למה לא אוקמי מתניתין כרבינא דהכל שוחטין לכתחילה מיירי במומחה אף ע"פ שאינו מוחזק ובדיעבד אע"פ שאין אנו יודעין אם הוא מומחה נמי כשר וא"צ למבדקיה וי"ל דסיפא דמתניתין לא מתוקמא לפי זה דתנא וכולן ששחטו ואחרים רואים על גביהן שחיטתן כשרה דמשמע דבאינו מומחה דוקא שחיטתו כשרה כשאחר עומד על גבוי ולא בע"א דהרי דייקי סתם בגמרא דעל דיעבד קאי ולא על חש"ו וע"ש בגמרא

[ז] והרמב"ם חילק בין מומחה ומוחזק לענין לשאלו: אע"פ שמלשון הרמב"ם משמע שחולק על ב"ה אף בלכתחילה שב"ה כתב אי ידעינן ביה דגמיר אפי' לא אתחזק מותר לשחוט לכתחלה והרמב"ם כתב היודע הלכות שחיטה ה"ז לא ישחוט בינו לבין עצמו בתחילה עד שישחוט בפני חכם פעמים רבות עד שיהיה רגיל וזריז משמע שהרמב"ם סובר שצריך להיות מומחה ומוחזק לכתחילה תירץ הב"י וז"ל זהו ציווי לשוחט עצמו ולא הוצרך להזהיר לשוחט שלא ישחוט אלא א"כ הוא מומחה דהא פשיטא אבל אחרים נותנין לו לשחוט [ועיין מ"ש לפני זה ריש ע"ג בשם הרמב"ם דס"ל דלכתחילה חיישי' לעלפויי ומשמע לכאורה דר"ל דאפי' אחרים לא יתנו לו לשחוט מהאי טעמא וי"ל דשם לא כתבה ל' הרמב"ם בעינו אלא תפס כוונת הרמב"ם לפי מה שס"ל לב"י לדעת הרמב"ם וכאן כתב לפי כוונת רבינו בדברי הרמב"ם] אעפ"י שאין יודעין אם הוא מומחה או מוחזק ואין חילוק אלא לענין לשואלו לאחר ששחט עכ"ל ב"י ונראה שתירץ בזה למה לא כתב רבינו שהרמב"ם חולק בלכתחילה על דברי ב"ה שהוא סובר שא"צ לשואלו כלל רק נותנים לו לכתחילה אם ידעינן ביה דגמיר והרמב"ם סובר שלכתחילה צריך להיות מומחה ומוחזק לכן כתב ב"י דאפשר שהרמב"ם סובר שלכתחילה נותנים לו אף אם אין יודעים אם הוא מומחה או מוחזק כדעת רבינו רק שמזהיר על השוחט או אפשר לומר שהוא סובר כדעת ב"ה שלכתחילה אין נותנין לו אא"כ יודעין שהוא מומחה הואיל וכתב היודע שהוא מומחה לא ישחוט כו' משמע מדבריו שמזהיר שלא יתן לו לשחוט אא"כ יודעין בו שהוא מומחה ועל השוחט מזהיר שלא ישחוט עד שיהא מוחזק אבל אחרים נותנין לו ולא חיישינן לעלפויי והיכא לפרש דברי הרמב"ם הכי והכי סתם רבינו דעת הרמב"ם בזה וכתב הרמב"ם חילק בין מומחה ומוחזק לענין לשואלו

פרישה

דאילו נתעלף כבר לא ישחט עתה ואם ישחט ויתעלף במקרה לא יאכיל לנו כיון דגמיר דכיון דנתעלף לא ידע כמה שהה . וכן הוא טעמא להרמב"ם בסמוך ובכ"מ כתב טעמו של הרמב"ם דלענין מומחים אמרינן בגמרא רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן ולענין מוחזק אמר בגמרא לעלפויי לא חיישינן הלכך גבי מומחה דאיכא מיעוטא שאינם מומחין צריך לבודקו אבל לעלפויי דאמר לא חיישינן א"צ לשאלו עכ"ל ולפ"ז אפשר לומר שזהו גם כן טעם בעל העיטור דבסמוך ודוק ומבואר בדברי ב"ה שחולק אמ"ש רבינו לפני זה בתלתא תרי קולות וחד חומרא שס"ל שאף שידעינן שלא שחט עדיין מעולם כמאן דאינו מוחזק כלל אפ"ה נותנין לו לשחוט לכתחילה אם הוא מומחה . השני שאפילו אי לא ידעינן שהוא מומחה אם שחט כבר כשר וא"צ לשואלו אפילו היא לפנינו . הרי תרי קולות והחמיר במ"ש דלכתחילה אין נותנין לו לשחוט אלא לבדוק אותו אחר כך אם הוא מומחה ועד"ר: (כ) שואלין אותו אם יודע הלכות שחיטה שחיטתו כשרה . אינו ר"ל דשואלין אותו מלות הללו אם יודע הלכות שח"ט ואם אומר שיודע מאמינים אותו דו"א אלא ה"פ שואלין אותו ר"ל בודקין אותו בדיני הלכות שחיטה ואם אחר הבדיקה נראה שיודע הלכות שחיטה שחיטתו כשירה וכן מוכח ל' הרמב"ם שם בפ"ד דה"ש שכתב וז"ל שואלין אותו אם נמצא יודע עיקרי הלכות שחיטה שחיטתו כשירה עכ"ל: (כא) וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק כו' עד ואם אינו לפנינו סומכין על החזקה בפניהם . מדכתב רבינו זה דאם אינו לפנינו משמע לכאורה דהרמב"ם ס"ל דאם אין יודעין בו שהוא מומחה צריך למבדקיה אחר כך ואפי' אינו לפנינו אסור לאכול משחיטתו בלי בדיקה אף ע"פ שאמרו בגמרא רוב מצוין אצל שחיטה כו' וה"ט דלא כתב רבינו בשם הרמב"ם דאם אינו לפנינו דסומכין על הרוב מיהו י"ל דשם ברמב"ם פ"ד דין ז' בהדיא כתב וז"ל הרי שראינו ישראל מרחוק ששחט והלך לו ולא ידענו אם הוא יודע או אינו יודע ה"ז מותר כו' עד שרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן עכ"ל . ונראה דכתבו רבינו משום דבגמרא איכא בו תרי לישני אליביה דרבינא כמחלקים בין מומחין למוחזקין וגם הב"ה והרמב"ם מחלקין כמחלקת ביניהן כמ"ש רבינו בשמם והרא"ש הביא דברי התוס' דלא קי"ל כוותיה דרבינא במומחין ונסתפק במוחזקין אי הלכתא כוותיה ומסיק שם דנ"ל דאין לחלק בין מומחין למוחזקין כלל דבשניהן אין הלכה כרבינא . מ"ה כתב רבינו ג"כ מסקנת הרא"ש ללשונו

חדושי הגהות

נותנין לו דאילו בדיעבד מאי איריא ידע לאמן ידיו אפילו אינו יודע כיון שגדול עע"ג וראה ששחט שפיר אלא ע"כ דמותר אפי' לכתחלה וא"כ כ"ש דגדול שאינו בקי דמותר לכתחירה באעע"ג (רמש"א) : ד פי' בודקין אותו אם יודע כו' (פרישה) ה ואע"ג דלעיל כתב בשם דרמב"ם דלעילוף חיישינן לכתחלה היינו לפי שיטתו שפירש דברי הרמב"ם בענין

סומכין על החזקה בשניהם וכן היא סברת רב אלפס [ס] (כב) וכיון שרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן תמוצא בהמה שחוטה כראוי במקום שרוב ישראל מצויין כשרה ואפילו אם נגנבה ממנו ומצאה שחוטה אע"פ שהוא חשוד על הגנבה אינו חשוד על השחיטה (כג) וכתב הרמב"ם דוקא שמצאה בבית אבל מצאת בשוק או באשפה שבבית אסורה וא"א ז"ל התיר אפי' באשפה שבבית ולא אסר אלא באשפה שבשוק (כד) וכן הרשב"א התיר אא"כ מצאה באשפה שבשוק (כה) חרש שאינו שומע ואינו מדבר (יז) (כו) ושוטה היוצא יחידי בלילה או מקרע כסותו או לן בבית הקברות או מאבד

וכיון שרוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם המוצא בהמה שחוטה וכו' ברייתא פ"ק דחולין (יב ·) הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטים רבי יהודה אוסר ר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי מתיר אמר רבי נראין דבריו של ר"י שמצאן באשפה ודברי רבי חנינא שמצאן בבית ומסיקנא בגמרא נראין דברי ר"י לר"ח באשפה שבשוק שאף ר"ח לא נחלק עליו אלא באשפה שבבית וכתבו התוספו' והרשב"א הרי שאבדו לו גדייו ה"ה נגנבו דמשום דחשיד אגניבה לא חשיד אנבילה וכן נמי לא חשדינן ליה באינו מומחה ובתוספתא קתני בהדיא נגנבה לו תרנגולת ומצאה וכו' וכ"כ הרא"ש ז"ל. וכתב בעל העיטור איכא מ"ד דוקא אבדו אבל לא אבדו לא בעל דבבא הוא דאוקיה ולא דייק לן מדקתני הרי שמצא תרנגולת שחוטה והא דקתני אבדו אורחא דמילתא נקט ע"כ · ובפרק אלו מציאות (דף כ"ד :) מוקי לה ברוב ישראל או ברוב נכרים וטבחי ישראל ומשמע מדברי הרשב"א והר"ן דאפילו רוב העיר נכרים כיון דרוב בני אותו שוק ישראל שרי שכך כתבו ודוקא בשוקי ישראל אבל בשוקי נכרים או שרובן נכרים אסור ואפשר לפרש דבריהם איפכא דאפילו בעיר שרובה ישראל אם רוב בני אותו השוק הוו נכרים אסור דתרתי בעינן רוב העיר ורוב השוק ומכל מקום פירוש ראשון נראה יותר (יג) מדלא הזכירו רוב העיר. וכתב הרא"ש בפרק אלו מציאות בשם הראב"ד דלגבי פרגיות וכיוצא בהן הנשחטים בבית לא מהני רוב טבחי ישראל כי אינם שוחטים אלא בשר הנמכר במקולין ולא שרי אלא ברוב ישראל וכתב רבינו ירוחם שאם היו רוב יהודים ישראל ששוחטין מיד כשלדין מהני לגבי פרגיות (יד) ונראה מדבריו שהראב"ד חולק על זה ואינו כ"ל אלא הראב"ד יודה בזה: **וכתב** הרא"ש דהא דאבדו לו גדייו וכולי מיירי דרוב גנבי העיר ישראל (טו) ואזלא לטעמיה דאהא דגרסינן בפרק בתרא דע"ז [ע ·] הנהו גנבי דסלקו לפומבדיתא ופתחו חביתא טובא אמר רבא חמרא שרי מאי טעמא רוב גנבי ישראל נינהו כתב דברוב גנבי העיר ישראל דוקא הוא דקאמר דשרי: **וכתבו** התוספות כי פליגי באשפה שבבית ה"ה דפליגי בשוק בלא אשפה כדמוכח בפרק אלו מציאות וכ"כ הר"ן וכתב דבתוספתא נמי מוכח הכי וכ"כ הרשב"א והרא"ש ז"ל · ופסק הרא"ש כר"ח מדאמר בפרק אלו מציאות ר"ח מצא גדי שחוט בין טבריה לצפורי והתירו לו משום שחיטה כר"ח בנו של ר"י הגלילי וכן פסקו הרשב"א והר"ן ז"ל ותמהו על הרמב"ם שבפ"ד פסק כר"י ובביאורי להרמב"ם כתבתי טעם לדבריו · ובעל העיטור פסק כר"י: **ויש** בקצת ספרי רבינו ט"ס וכצ"ל אחר דברי הרא"ש וכן הרשב"א התיר אלא אם כן מצא באשפה שבשוק: **ולענין** הלכה כיון שהרשב"א והרא"ש והר"ן דבתראי נינהו מסכימין לדעת אחת הכי נקטינן (טז): **וכתב** הרשב"א בת"ה ומ"מ בנמצא בשוקי נכרים או שרוב נכרים מצויים שם אסור אע"פ שמצאן שחוטי הסימנים אין אומרים בכיוצא בזה איתוכא דישראל מידע ידיע אע"פ שהרב בעל העיטור מתיר מן הטעם הזה אינו מחוור בעיני עכ"ל והביא ראיה לדבריו ורבינו כתב דברי הרשב"א בסי' קי"ח: **חרש** שאינו שומע וכו' משנה בריש חולין (ב ·) הכל שוחטין ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו שחיטתן וכולם ששחטו ואחרים רואין אותם שחיטתן כשרה ותנן בפ"ק דתרומות (מז ·) חרש שדברו בו חכמים בכ"מ שאינו לא שומע ולא מדבר' ובבי שוטה תניא בפ"ק דחגיגה [ג :] איזהו שוטה היוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות והמקרע את כסותו איתמר רב הונא אמר עד שיהו כולן בבת אחת ר"י אמר אפי' באחת מהן ואוקימנא פלוגתייהו בדעביד דרך שטות אבל אי לא עביד דרך שטות אפילו עביד כולהו לא מחזקינן ליה כשוטה ומשמע דהלכה כר' יוחנן לגבי רב הונא וכ"פ הרא"ש בריש חולין וכ"נ מדברי הרמב"ם בפ"ט מהלכות עדות ונראה מדבריו שם דהני ד' דברים לאו דוקא אלא ה"ה לעושה דבר מן הדברים בדרך טירוף ושיבוש דעת בכלל שוטים יחשב וטעמו אכתוב בשו"ת סימן קכ"א בס"ד : ותניא תו בפ"ק דחגיגה איזהו שוטה זה המאבד

מה

וכיון שרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן המוצא וכו' ברייתא פ"ק דחולין (דף יב) ובפרק אלו מציאות סוף (דף כד) והוכיח לשם הרא"ש ושאר פוסקים דהלכה כרבי חנינא בנו של ר"י הגלילי דשרי בכל ענין אא"כ מצאה באשפה שבשוק שדרך הנבלות להשליכם לשם ואיכא לתמוה דמוכח לשם דאפילו במקום שרובן נכרים אם רוב הטבחים ישראל בשר הנמצא לשם מותר וכ"כ רבינו בח"מ סימן רנ"ט וכאן כתב בסתם במקום שרוב ישראל מצויים דמשמע דבמקום שרוב נכרים מצויים בכל ענין אסור ואפשר דכיון דרוב טבחים לא מהני אלא בבהמה הנשחטת במקולין אבל לא לגבי עופות ופרגיות הנשחטים בבית והכל שוחטים אותן ולא שרי אלא ברוב ישראל וכדכתב הרא"ש ע"ש הראב"ד א"כ לאו מילתא דפסיקא היא ולכך לא כתב כאן להתיר אלא ברוב ישראל ותו דמה שחסר כאן כתבו אחר כך בחושן משפט : פסק ונראה דאף ברוב ישראל וגם רוב בני אותו השוק ישראל לא התירו רז"ל אלא בנמצא בשוק או באשפה שבבית אבל בנשלחו ביד נכרי להוליך לישראל לשחוט לא יועיל רוב ישראל דשמא הנכרי שחטו שהרי הוא בידו ואין לסמוך על דבריו באומר פלוני ישראל שחטו מטעמא דתרתי דלא התירו באומר מישראל פלוני אלא בדמאי או בגבינה דליכא אלא איסור מדבריהם ודוקא בישראל חשוד אבל בחשוד על איסור דאורייתא אין נאמן לומר מישראל פלוני וכ"ש דנכרי אינו נאמן ותו דבשחיטה נמי אינו נאמן לומר מומחה שחט לי אלא במומר לתיאבון כמ"ש בסימן ב' אבל נכרי פשיטא דאינו נאמן וכ"כ רש"י בתשובה לאסור העופות שהובאו שחוטין ביד נכרי בלא סימן כמ"ש במרדכי פ"ק דחולין ויתבאר בסימן ס"ג בס"ד ועכשיו נתפשט מנהג רע בהרבה קהלות ושולחים לשלוח ביד נכרי ונכרית המשרתים בבית ישראל עופות להוליכם לישראל לשוחטם ונכרי לוקח טבלא בידו והישראל ששחט כותב עליה כשר והדבר פשוט דלא מהני סי' אלא כשהסימן בגוף הבשר או שהניחו בשק וחתמו אבל אין הסי' שהוא בטבלא מועיל כלל לבשר וגדולה מזו נראה מדינא דבעינן שיהא השליח גדול ולא קטן והכי משמע פרק קמא דחולין דקאמר שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו אמר רבא זאת אומרת אין מוסרין להם חולין לכתחלה דמדלא קאמר אין מוסרין להם חולין לשחוט אלמא דאפי' למסור להם להוליכם לישראל לשחוט נמי לא דכיון דאין בהן דעת חיישינן שמא הוא בעצמו ישחוט ויניחנו כך ויהיו סומכין על רוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן וכך ראיתי כתוב ע"ש הרב מה"ר ר"ל בר בצלאל מפראג ועוד נראה דכיון דמהרא"י פסק בתרומת הדשן סי' רנ"ז דאין לשלוח כלי מתכות לטבילה ע"י קטן דאין קטן נאמן באיסור דאורייתא ואע"ג דאין אוסר מה שבא בתוכו מקמי טבילה א"כ כ"ש שחיטה דאין קטן נאמן עליה והדבר ברור ע"פ עיקר ההלכה דאין קטן נאמן באיסור דאורייתא ואצ"ל נכרי ולכן מחוייבין הגדולים לבטל המנהג הרע ושלא יוליכו העופות לשחוט אלא ע"י בני ברית הגדולים הכשרים וע"ל בסי' קי"ח קי"ט : ופירוש אשפה כתב רשב"ם בפ' הספינה (דף סח) וז"ל מכר אשפה מכר זבלה אשפה מקום עמוק ג' או גבוה ג' שרגיל לתת שם זבל בהמותיו עכ"ל ונראה דטעמו דכל פחות מג' דרסי עליה רבים ואפי' גובה וכדרב אשי פ"ק דשבת (דף ז) כל שכן זבל בהמות וא"כ כאן בדין שחיטה נמי כשהאשפה פחות מג' אפילו מצאו באשפה שבשוק דינו כמצאו בשוק בלא אשפה ושרי להרא"ש והרשב"א דנקטי' כוותייהו כנ"ל : **חרש** שאינו שומע ואינו מדבר וכו' משנה פ"ק דתרומות חרש שדברו בו חכמים בכ"מ שאינו לא שומע ולא מדבר וכ"כ הרא"ש בריש חולין לפרק הכל שוחטין חוץ מחרש ונראה דלאו דוקא חרש מעיקרו אלא אפילו פיקח ונתחרש וכדאסיקנא בפרק מי שאחזו לענין גטין דכל שאינו שומע ואינו מדבר דינו כשוטה וקטן : **ומ"ש** ושוטה היוצא יחידי בלילה וכו' ברייתא פ"ק דחגיגה (דף ג) איזהו שוטה היוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות וכו' ואיתמר

רב

דרכי משה

לעצמו ואינו מראה לחכם שצריך שיהיה אדם כשר כמ"ש הרא"ש לקמן סי' י"ח וע"ל סי' קכ"ז מדין נאמנות ע"א באיסורין : (יג) וכן משמעות לשון הטור : (יד) וע"ל סימן קי"ח דאין להתיר על סימן השחיטה אם אין רוב ישראל מטעם התיכה דישראל מידע ידיע : (טו) והמ"מ (פ"ג והמה) דברי הרא"ש פ"ק דחולין ע"ג דף קנ"ב : (טז) וכתב הר"ן רפ"ק י"א היבא דר"מ א"ש מ"ה ה"ה דסמכינן עליו ששחט רובא של סימן דרוב המצויין א"ש חכמים הן ואינם מ ציאין דבר שאינו מתוקן מתחת ידיהם אבל מדברי בעל הלכות נראה שצריך לבדוק בסימנין עכ"ל ובתשובת הרא"ש כלל ב' סימן י"ג משמע דא"צ לבדוק אם שרש הרוב דזה נמי מה"ש היא שצריכין לבדוק בסימנים והואיל ורוב המצויים א"ש מ"ה ודאי בדק עכ"ל הרא"ש ונראה דאף הרא"ש ל"ק אלא דאי לא ברק והחך הצואר או שנרתך ולא יוכל למיבדק אבל אי יכול למיבדק והשוחט ליתא גמן למיבדקיה ודאי צריך למיבדק דלא גרע מאיתא קמן דצריך למיבדקיה לדעת הרא"ש וכן נ"ל : (יז) עי' בח"ה סי' ל"ח שם נתבארו כל דיני שוטה : בהג"א

פרישה

לגשות דאין לחלק ביניהם כלל דלכתחילה מוסרין לתרווייהו ובאין לפניהו אין מוסרין לגוס אמר מכן וק"ל : (כב) וכיון דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן המוצא בהמה שחוטה במקום שרוב ישראל מצוין שם כשירה . הטעם שצריך רוב ישראל דהואיל ומכשרינן לבהמה זו משום רוב מצוין כו' והיינו דוקא ברוב ישראל . ועוד אי לא הוה רוב ישראל הוה אסור משום שמא מעכו"ם נפלה ונבילה הוא דכיון דמצאה בשוק מסתמא אמרינן דנפלה מיד אחד מבני העיר ותלינן אותו בהרוב אם לא שהוא רוב טבחי ישראל . (וכתב רמ"א וגם רוב גנבי העיר ישראל והוא מדברי הרא"ש הבימו הב"י עכ"ה) ומ"ה כתב רבינו דכשהן רוב ישראל דתלינן בהו ומותר דלא קי"ל כרב דאוסר בשר שנתעלם מן העין אפילו מצאו בביתו ובמקום שרוב ישראל וכמ"ש רבינו לקמן בסימן ס"ג . דהרא"ש והטב"ס פסקו דלא חיישינן לגוס אם לא במקום ריעותא דמצאוהו שלא במקומו דאז תלינן אותו בהרוב ולא כתב רבינו כאן היאך הדין אם המוצאה ישאל בידו אלא יש לו דין מציאה דבעי הכרזה אם לא שמצאה מי שמכירה דהוא שלו וסמך רבינו בזה אמ"ש בח"מ בסימן רנ"ט בהל' מציאה ועד"ר מ"ש עוד מזה : (כג) וכתב הרמב"ם דוקא שמצאה בבית אבל אם מצאה בשוק או באשפה שבבית אסורה · טעמו דהואיל ונמצא באשפה או בשוק חיישינן דילמא משום שנתנבלה הורקה שם . ופלוגתת הרמב"ם והרא"ש תלוי בברייתא וגמרא דפ"ק דחולין ד' י"ב דתניא שם הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטין ר"י אוסר (דחיישינן שנתנבלו ע"כ נמצאו במקן) רבי חנינא בנו של ר"י הגלילי מתיר עכ"ל הברייתא ומסיקנא התם נראין דברי רבי יהודה לר' חנינא באשפה שבשוק ולא נחלקו אלא באשפה שבבית (שם מתיר ר"ח שדרך העולם להשליך שם בהמות שחוטות כדי שלא יתלכלך הבית מהדם) וכתבו התוס' והרא"ש והר"ן והרשב"א דה"ה דפליגי בשוק בלא אשפה . ופסק הרמב"ם כר"י האוסר והרשב"א והרא"ש כר"ח דמתיר אם לא באשפה שבשוק . ומ"ש שאבדו גדייו ל"ד קאמר דגמר מכירן אלא אפי' מצא גדי אמר או בשר שחוטה וכדמוכח בגמרא דפרק אלו מציאות ד' כ"ד דמייתי דברי ר"ח אסתם גדי שהמצא ע"ש ועד"ר : (כד) והרשב"א התיר אא"כ מצאה באשפה שבשוק וכן א"א ז"ל התיר כו' כנ"ל הגירסא וכן הוא הנוסחא בכל הנוסחים המדוייקים ולאפוקי מדפוס תוגרמ' שנדפס בו שהרשב"א התיר אפילו באשפה שבשוק ועליה כתב הב"י שהוא ט"ס אלא נ"ל כמ"ש לפנינו וכנ"ל וטעמו משום דדרך לזרוק בהמות שחוטות לאשפה שבבית שלא ילכלך הבית וגם מצאה בשוק איכא למימר שמא נאבדה ולא חיישינן לנתנבלה אלא באשפה שבשוק ששם דרך לזרוק נבילות : (כה) חרש שאינו שומע ואינו מדבר משנה ר"פ חולין הכל שוחטין ושחיטתן כשירה חוץ מחש"ו שמא יקלקלו שחיטתן ורבינו ג"כ כללן יחד וכתב בסוף דבריו על כלן אין שוחטין לכתחילה ובספרי דין כתוב אין שוחט לכתחילה ומשמע לכאורה דאקטן לחוד קאי וה"מ אלא דאמה שסיים קאי וה"ה לאידך אלא שלקן תפילת דבריו לגמר פירוש כל אחד מהן :

דרישה

לפוטלו : [ס] וכיון דרוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן המוצא בהמה שחוטה במקום שרוב ישראל מצויין כו' יש מקשים הלא כתב רבינו לקמן סי' ס"ג דבשר שנתעלם מן העין אסור אפי' הוא בהמה שלימה כו' יעד ואפילו רוב המוכרים והטבחים ישראל כו' ואין לומר דמיירי בכאן בבהמה שלימה בעורה ומכירה בסי' או בטביעות עין דא"כ לא ה"ל לסתום אלא לפרש וע"ק דבח"מ סימן רנ"ט סי"א כתב רבינו דבמקום שרובן נכרים ורוב טבחי ישראל בשר הנמצא שם מותר כו' ולמה כתב כאן מקום שרובן ישראל ושם כתב רוב נכרים ורוב טבחי ישראל וגם שם קשה למה מותר ברוב טבחי ישראל ניחוש שמא מעלמא אתא וכיון בשר שנתעלם מן העין · כל זה מקשין התלמידים בלא עיון במקור דברי הגמרא והרא"ש אשר דברי רבינו בנוין עליהן אבל אמר מקצת שיון ירחם לנק"מ והוא דבדין בשר שנתעלם מן העין יש פלוגתא רב אוסר ולוי מתיר כדאיתא בפ' גיד הנשה דף צ"ה והרי"ף והרמב"ם פסקו כרב כמ"ש שם הרא"ש בפ' ג"ה בשם הרי"ף והטור בסי' ס"ג בשם תרווייהו והרא"ש כתב שם שהרמב"ם פסק כלוי והביא ראייה לדבריו ומסיק וכתב שהרמב"ם חילק וכתב דהא דפסקינן דלא כרב היינו דוקא היכא שמצא הבשר במקום שהניחו דאז לא חיישינן שמא עורב הטליהו והניחו במקומו מקום עצמו אבל היכא שראינו שנטלו העורב והעבירו חיישי' שמא החליפו · והטוסדות דף אלו מציאות דצריך עלייהו הגמרא והאמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור לא משום דקי"ל כרב בכל מילי אלא י"ל דהוו בעיר שרובה נכרים וכיון שנאבד איכא למיחש טפי עכ"ל בפרק ג"ה ובפרק אלו מציאות ביאר הרא"ש דבריו יותר וכתב ז"ל ואפי' אנו לא פלגינן עליה דרב אלא דלא חיישינן לעורב אבל הכא דשכיח דאייתי ליה [ושם בגמרא מייתי עובדות דמיירי בהכי] חיישינן דהביאו ממקום רחוק היכא דשכיחא איסורא טפי והא דאמרי' בפרק ג"ה רב מנן איקלע לגביה דרב בכמא לפום נהרא ומעלי יומא דכפורא הוה מייתי עורבי כבדי וכוליתא ומ"ל ז"ל שקיל ואכיל דהאידנא שכיח דכיתגרא עפי שמא י"ל שבכל המקומות שסביב אותו מקום שהיו העורבים יכולים להביא משם היו רוב טבחי ישראל כו' ובמעט כל אלו הדברים כתב רבינו בקיצור כאן ובשם הרשב"ם בסימן ס"ג ובח"מ סי' רנ"ט כל אחד לפי ענינו ודינו דמיירי ב"י שם וכהכלל שעולה מדברי הרא"ש ורבינו הוא זה דס"ל כרשב"ם והאוחזו דאין הלכה כרב ואוסר הבשר שנתעלם מן העין אפילו מונח במקומו שהניחו ואפילו במקום שרוב ישראל ורוב טבחי ישראל ולא חיישינן לגלות כ"א במקום דאיכא ריעותא לפניו דהיינו שאינו מונח במקום שהניחו או שמצאו בשוק דאז ע"כ צריכים לומר שאחד מבני העיר אבדו ואז תלינן ברוב דאם רוב העיר ישראל אזי הוא מותר ולא חיישינן דמעלמא אתי ע"י עורב או ע"י אדם וכו' אם רוב העיר נכרים ורוב טבחי ישראל דאף

שם

(כו) ושוטה היוצא יחידי בלילה כו' אם עושה אותן דרך שטות לאפוקי אם הולך יחידי משום

מיטה

מאבד מה שנותנין לו ו אפילו באחת מאלו אם עושה אותו דרך שטות נקרא שוטה [ו] וקטן שאינו יודע לאמן ידיו לשחוט ז אין שוחט לכתחלה אפילו אחרים רואין אותו (כז) ובדיעבד כשרה אם אחרים עומדים על גביו (כח) ואין מוסרין להם לכתחלה לשחוט בשאין אחרים עומדים על גביו אפילו אם רוצה להשליכו לכלבים (כט) וחרש המדבר ואינו שומע אע״פ שמדבר לכתחלה לא ישחוט מפני שאינו שומע הברכה ואם שחט אפי׳ בינו לבין עצמו שחיטתו כשרה (יח) [ז] (ל) והשומע ואינו מדבר ח אם הוא מומחה (לא) שוחט

אפילו

רב הונא אמר עד שיהו כולן בבת אחת ר״י אמר אפילו באחת מהן ואוקימנא פלוגתייהו בדעביד דרך שטות אבל אי לא עביד דרך שטות אפי׳ עביד כולם לא מחזקינן ליה בשוטה ופסק רבינו כר׳ יוחנן וכ״כ הרא״ש ריש חולין והרמב״ם פ״ט דה׳ עדות ומשמע מדבריו דלאו דוקא הני אלא ה״ה לעושה דבר מן הדברים דרך טרוף ושבוש הדעת בכלל שוטה יחשב וכ״כ מהרש״ל ופשוט הוא ואיכא למידק בלשון רבינו דכיון דכתב בפי׳ או או למיזה צריך כתב עוד אפילו באחד מאלו הרי מפורש אמר או או ונראה דכתב כך לאורויי דווקא דבעביד דרך שטות הוא דנקרא שוטה אפי׳ באחד מאלו אבל אי לא עביד דרך שטות אפי׳ עביד כולהו לא מחזקינן ליה בשוטה וכדפי׳ דה״א בגמ׳ : וקטן שאינו יודע לאמן וכו׳ כ״כ הרא״ש לשם וקטן דמתני׳ שאין שוחט לכתחל׳ אפי׳ כשגדול עומד ע״ג היינו בקטן שלא הגיע לחנוך וחנוך דשחיט׳ היינו שיודע לאמן את ידיו וכו׳ וכך היא דעת הר״ן ס״פ לולב הגזול ע״ש אבל הסמ״ג וסה״ת בסוף הלכו׳ שחיטה כתבו דקטן דמתני׳ איירי נמי ביודע לאמן ידיו ומשום הכי שחיטתן כשרים דיעבד באחרים עע״ג דאם אינו יודע לאמן אסור לאכול משחיטתו אפי׳ הוא מומחה וגם אחרים עע״ג וה״ט דכיון דאינו יודע לאמן חוששין שמא שהא או דרס קנתו ולאו אדעתייהו דהני אחרים שעומדי׳ ע״ג והכי משמע מפרש״י כמ״ש בס״פ לולב הגזול ובסמיך יתבאר עוד בס״ד וכתב המרדכי פ״ק דחולין והוכיח ברחייה מהגמרא דאין חלוק בין אחרים רואין אותו לאחרים עע״ג דלא כי״א שחילקו בזה וכן נראה מדברי הפוסקים :

ומ״ש ואין מוסרין להם וכו׳ אפי׳ רוצה להשליכו לכלבים אכולהו קאי אחרש ושוטה וקטן והוא מדברי התו׳ והרא״ש ע״ש ר״ת בהא דקאמר חוץ מחש״ו שמא יקלקלו שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו זאת אומרת אין מוסרין להם חולין לכתחילה ופרש״י אפי׳ רואין אותן אחרי׳ והקשו התו׳ דהא מסיפא שמעי׳ לה דתני וכולם ששחטו וכו׳ דמשמע דיעבד דוקא ופי׳ ר״ת דאין מוסרין להן חולין לכתחלה אפילו להשליכו לכלבים דילמא אתא למיכל משחיטתן שיטעו להכשיר שחיטתן מתוך שיראו שמוסרין להם לשחוט ע״כ ובעל התו׳ הוסיף מדעתו על דברי ר״ת וכתב וז״ל וניחא השתא דבאין אחרים רואין אותו עסקינן ברישא עכ״ל אבל ר״ת לא כתבו מדלא כתב הרא״ש בשם ר״ת ג״כ כך אבל רבינו תופס עיקר כדברי בעל התוס׳ ולכך כתב כשאין אחרים רואין אותם וקשיא לי לפי טעם זה שיטעו להכשיר שחיטתן וכו׳ א״כ בגדול בן דעת נמי כשאינו יודע הל׳ שחיטה לא ניתן לו לשחוט אפי׳ להשליכו לכלבים דשמא יטעו להכשיר שחיטתו וכו׳ ואמאי תני מתני׳ הך דינא דאסור אפי׳ כדי להשליכו לכלבים גבי חש״ו טפי מבגדול בן דעת ואפשר לומר דהה״נ דה״ה בגדול בן דעת דאינו יודע אלא דנקט תנא חש״ו דאף ביודעי׳ הלכות שחיטה נמי אין נותנין ואנ״ל בגדול דאינו יודע וכ״כ באגודה דחש״ו אין מוסרין להם אפילו להשליכו לכלבים אפי׳ הן מומחין · ועי״ל והוא העיקר דהא דחיישינן שמא יטעו וכו׳ אין פירושו שמא יטעו לאכול משחיטה זו ששוחט עכשיו לכלבים דהא ודאי אידע ידעי דנבילה היא כיון ששוחטה וזורקה מיד לכלבים ולא שחטה אלא להתלמד אלא דחיישינן שמא הרואה שמוסרין להם לשחוט ואזל לעלמא ולא ידע ששוחט לכלבים ויתן להם ג״כ לשחוט ויאכל משחיטתן ותדע דהא כאחרים רואין אותו מוסרין להם לכתחלה לשחוט להשליכו לכלבים ולא חיים כן שמא אחרים יאכלו משחיטה זו והיא ודאי נבלה שהרי האחרים לא הקפידו לראות אם שחט כראוי אם לאו כיון שאינו שוחט כי אם לכלבים אלא בע״כ כריך דלא חיישינן כלל שמא יאכלו משחיטה זו אלא דחיישינן לשמא יתנו להם פעם אחרת לשחוט ובאחרים רואים אותם לית לן למיחש למידי דמידע ידעי דאינם נאמנין לשחוט בינם לבין עצמם אלא אם כן אחרים רואין אותם והשתא ודאי בגדול בן דעת לא חיישינן להא דאפי׳ יטעו הרואים ויתנו לו לשחוט היא עצמו ודאי כיון דבן דעת הוא יאמר לנותנין לו לשחוט שאינו יודע שחיטה ומה ששחט מתחלה לא היה אלא לכלבים כדי להתלמד כנ״ל לפי דעת התו׳ ורבינו דגדול בן דעת אפי׳ אינו יודע הלכות שחיטה יכול לשחוט לכתחלה להשליך לכלבים אפי׳ אין אחרים רואין אותו ולא חיישינן למידי מיהו למאי שכתב ה״ר ירוחם בשם ר״י נט״ו ח״א דלהשליכו לכלבים אסור אפילו אחרים רואין אותו פן יבואו לאכול משחיטה זו שהשליכו לכלבים והבין דברי ר״ת שלא כדברי בעל התוס׳ במה שהוסיף מדעתו על דברי ר״ת וכן ירא׳ מבואר ממ״ש התוספות (בדף ג) בד״ה בדוק סכין א״כ לפי זה אף בגדול בן דעת כשאינו יודע הלכות שחיטה אסור לו לשחוט אפי׳ לכלבים ואפי׳ באחרים רואין אותם וכן נראה מדברי הרא״ש שלא הביא דברי התוס׳ שכתבו על דברי ר״ת וניחא דבאין אחרים רואין אותם עסקינן דחלתא דס״ל להרא״ש דאף לר״ת איירי באחרים רואין אותם ולא בא ר״ת אלא לתרץ מה שקשה אפרש״י והכי נקטינן לאומרא . ודו״ק :

וחרש המדבר ואינו שומע וכו׳ פי׳ מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר הרי הן כפקחין לכל דבריהן כדתניא פרק מי שאחזו ופ״ק דחגיגה אלא דאפ״ה לכתחלה לא ישחוט אפי׳ מומחה ומוחזק מטעם הברכה ובאינו שומע ליכא תקנתא שיהא שומע וזה שכתב בהגהות אשיר״י משם הא״ז דלא אכלי משחיטתיה ר״ל דלכתחלה אין לו לשחוט כדי לאכול משחיטתו כיון שאינו שומע הברכה אבל בשומע ואינו מדבר איכא תקנה אם אחר מברך פי׳ כשאחר ג״כ שוחט ומברך וזה שאינו מדבר שומע ממנו הברכה דיוצא בשמיעה זו ושוחט וכדתניא עשרה שעושין מצוה אחת אחד מברך לכולם אבל אחר שאינו שוחט אינו יכול לברך על מה שחבירו שוחט ואם בירך ה״ל ברכה לבטלה כדין שאר ברכת הנהנין כדאיתא ס״פ ראוהו בית דין וכך מבואר באור זרוע ומביאו בהג״א דפרק קמא דחולין וזה שאמר רבינו אם אחר מברך ולא כתב ואחר מברך אלא אם אחר מברך בלאו הכי על שחיטתו ופשוט

מה שנותנים לו : **וקטן** דהכא דאין מוסרין לו לשחוט אפילו אחרים עומדים ע״ג היינו כשאינו יודע לאמן ידיו לשחוט אבל אם יודע לאמן ידיו מוסרים לו לכתחלה לשחוט כמו שיתבאר בסמוך בס״ד :

וכתוב באגור וכן נוהגים באשכנז שלא להניח קטן לשחוט אפילו אחרים עומדי׳ ע״ג אמנם בשאר מקומות ראיתי מקילים בזה ותמהתי עכ״ל :

ואני אומר שאין מקום לתמיהתו שמה שנוהגים למסור לקטן לשחוט ואחד עע״ג היינו כשיודע לאמן את ידיו דאז ודאי שרי לדברי הכל :

ומ״ש רבינו ואין מוסרין להם לכתחלה לשחוט וכו׳ אפילו אם רוצה להשליכו לכלבי׳ בריש חולין אמתני׳ דקתני ה״ן מחש״ו שמא יקלקלו את שחיטתן דייק בגמרא (יב:) שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו ואת אומרת אין מוסרין להם חולין לכתחלה ופרש״י ואפילו רואים אותם אחרים והקשו התוספות [שם ב׳] דהא תוכלין ששחטו שמעינן דוקא בדיעבד ופר״ת דאין מוסרין להם חולין אפילו להשליכן לכלבים דילמא אתי למיכל משחיטתן שיטעו לומר כשרה היא מתוך שמוסרים להם לשחוט וכ״כ הרא״ש ז״ל : **וחרש** המדבר ואינו שומע וכו׳ לכתחלה לא ישחוט וכו׳ ז״ל הרא״ש בריש חולין כ׳ הרמב״ם מומחה שנשתתק והוא מבין ושומע שוחט לכתחלה וכן מי שאינו שומע וה״ז שוחט בנשתתק כתב שוחט לכתחלה אבל באינו שומע כתב ה״ז שוחט ולא כתב לכתחלה לפי שאינו שומע הברכה אין לו לשחוט לכתחלה כדתנן בריש תרומות חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה והכי אמרי׳ בפ״ב דברכות [טו] דבכל המצות חוץ מק״ש אע״פ שלא השמיע לאזנו יצא ודוקא בדיעבד עכ״ל ואע״פ שהרמב״ם השוה נשתתק לאינו שומע שכ״כ וכן מי שאינו שומע וכי היכי דנשתתק שוחט לכתחלה ה״ה לאינו שומע ועוד דה״ז שוחט שכתב באינו שומע לכתחלה משמע י״ל דהיינו מדין תורת שחיטה אבל מטעם הברכה יש חילוק ביניהם ובעל העיטור כ״כ ודחה דברי האומר דמדבר ואינו שומע שוחט לכתחלה : ודע שכתוב בהג״א בשם א״ז דאלם לא ישחוט לכתחלה מפני שאינו יכול לברך כדתנן בפ״ק דתרומות האלם והערום לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה ומפרש בירושלמי משום ברכה ואין אחר העומד ע״ג יכול לברך על שחיטה אבל שנים ששוחטין אחד מברך

על

דרכי משה

(יח) בהג״א פ״ק דחולין בשם א״ז דאין אחר יכול לברך לאחד ששוחט אלא אם כן גם המברך שוחט מיהו איני יודע אם ה״ה אלם יוצא בברכת אחר כששניהם שוחטין הואיל והוא עצמו אינו יכול לברך עכ״ל וזהו שלא כדברי רבינו : וכ״ה

דרישה

אם נפל מן רוב לוקחין שהן נכרים הא מטבחי ישראל לקחוהו וכל שלא שמעו משום טרופות שהיה שום במקולין לא חיישינן לריעותא גם כי רוב הבהמות כשרים הן · אבל אם בא העורב והפיל הבשר לפנינו אף שלא ידענו מאיזה מקום הביאו אסרינן ליה אפילו רוב העיר כאן הם ישראלים כיון דדרך העורב להביאו ממקומות אחרים אם לא שגם סביב העיר שהשליכו שם העורב בכמה מילין כשיעור שדרך העורב להביא משם בשר הן רוב ישראל או רוב טבחי ישראל דאז הוא מותר ולא חיישי׳ שמא הביאו העורב עוד מהלך רוב יותר ממה שדרכו להביאו ומ״ה העיר רב כהנא לרב הכן כבדי וכוליתא שהביאו העורבים וכו״ל · אך צריך שתדע שאם מצא הבשר בשוק במקום שרוב ישראל אף שהוא מותר משום בשר שנתעלם כו׳ דלא חיישינן שמא בא מעלמא וגם משום מסה איסור שחיטה משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין מ״מ אסור הוא להמוצאו להחזיק בבשרו אלא יש לו דין מציאה ויש לחוש שאבדו חבירו ולא נתייאש ממנו קודם שמצאו וה כיון דרוב ישראל סבור שהמוצאו יכריז ואתן בו סימן ויחזירנו לי א״ל שרוב העיר נכרים ורוב טבחי ישראל דאז ליכא למיחש למידי לא משום בשר שנתעלם מן העין כנ״ל וגם לא משום מציאה דמיד שאבדו נתייאש ממנו בסוברו שנכרי ימצאיהו ולא יחזירהו לו · וא״ש רבינו בח״מ סי׳ רנ״ט הנ״ל דבהכה״ג דוקא מותר להחזיק בו וכאן בי״ד לא איירי מדין מציאה [ולפי מ״ש לעיל דכאן איירי בדיש לו טביעות עין בגוף שהוא שלו לק״מ ממציאה גם בח״מ מוכח כן שכתב שם בס״ד ז״ל מי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו כו׳ ולשון זה מוכח דמיירי דמכירין שהם גדייו ותרנגוליו ודו״ק] אלא בא ללמדינו דליכא למיחש לשמא שחטוהו מי שאינו בקי ומ״ה לא הזכיר כאן אלא בדאיכא רוב העיר ישראל מותר משום שחיטה ומיירי במקום שכל א׳ שוחט לעצמו א״כ מסתמא כיון שרוב העיר ישראל איכא נמי רוב טבחי ישראל וגם ליכא משום בשר שנתעלם מן העין ומדין מציאה לא איירי כאן דסמך אדינו שמכריזו כשאר מציאות ואם יבא אחד ויתן בו סימן יחזירנו לו ויאכלנו ואם מצאו מי שמכירו שהוא שלו ה״ז מחזיק בו ואכלו ואם לא יבא שום אדם ליתן בו סימן מחזיק בו המוצאו לנפשו ואוכלו · ובסי׳ ס״ג דלא איירי אלא מדין בשר שנתעלם כו׳ כתב רבינו דעת רשב״ם והמסכים עמו הרא״ש דלא אסרינן ליה משום בשר שנתעלם כו׳ אלא היכא שלא מצאו במקום שהניחו . ודו״ק שבזה נתיישב הכל ועמ״ש הב״י קרוב לס״ס ס״ג בשם המ״מ :

[ו] **וקטן** שאינו יודע כו׳ ואין מוסרין לו לכתחלה לשחוט כשאין אחרים עומדין ע״ג אפילו רוצה להשליכו לכלבים הא דלא כתב רבינו דין זה לעיל גבי מי שיודעין בו שאינו מומחה שאסור ליתן לו לשחוט אפילו להשליכו לכלבים ודוחק לתרץ דדווקא בקטן איכא למטעי משום דמיירי בקטן שיודע הלכות שחיטה כמו שאכתוב לקמן בשם מ״ו דא״כ ה״ל לחלק בין קטן שיודע הלכות שחיטה לקטן שאינו יודע · וי״ל משום שזה הדין נלמד בגמרא ברישא מ״ה כתבו רבינו גבי דין זה וה״ה לגדול שאינו יודע הלכות שחיטה ודומה לזה תרצתי לקמן בדין חלדה שם כתב שיעור רוב הקנה ולא כתבו בדין שחיטה ע״ש גם י״ל דדוקא בחש״ו דינא הכי דבחש״ו פסולין לאו משום שאינו מומחה דאפילו מומחין הן פסולין מחמת עצמן וא״כ כשירא׳ הרואה שזה חש״ו שוחט יסבור ששחיטתן כשירה ואתי למטעי בכל חש״ו דעלמא משא״כ בגדול שאינו מומחה ושוחט אטו כולי עלמא ידעי שזה אינו יודע הלכות שחיטה אלא יסבור שזה יודע וא״כ ליכא למטעי באמר שאינו יודע וא״ל מ״מ ניחוש שמא הרואים ימסרו לזה עצמו לשחוט ומשום האי גברא למוד לא גזרו ומ״ה דייקי התוס׳ בלישנייהו וכתבו וי״ל דילמא אתי למיכל משחיטתן דמשמע דמשום האי לחוד לא היה למוש כ״כ וגם שאם יבואו ליתן לו לשחוט אומר להן איני בקי בהלכות שחיטה ומה ששחטתי לזה הוא מפני שדעתו היה להשליכו לכלבים שהרי גדול ובר דעת הוא ולא ברשיעי עסקינן בחש״ו וק״ל : (ז) **והשומע** ואינו מדבר אם הוא מומחה שוחט אפילו לכתחלה הא דלא כתב רבי׳ בסמוך גבי חרש המדבר ואינו שומע דין זה

דבעינן

פרישה

איזה אונס או קורע כסותו בעת שכרות או מאבד שלא מדעת דשוטה קרי שמשליך מידו ומה שכתב רבינו אפי׳ באחת מאלו לכאורה הוא מיותר כיון דכבר כתב ׳או׳ וי״ל דאשמעינן דלא תימא דאף דנקרא שוטה בא׳ מהן מ״מ הו״ל כיון דעדיין לא הוחזק בשטותו ג״כ לא מפסלינן שחיטתו קמ״ל דאפי׳ בא׳ מאלו פסול ועיין במ״מ סי׳ ל״ה שם כתב הב״י דלא מיפסל אכא שטות כזה עד שיעשה כמה פעמים וי״ל דלנתינת טעם כ״כ משום דרבינו הוסיף לכתוב או או דמסתבר לפרש כן ולא לפרש דר״ל דעשו כולן מפיס דבוודאי בעושה אחד מאלו ג״כ מקרי שוטה וכתב הב״י נראה מדברי הרמב״ם בפ״ט מה׳ עדות דל״ד הני ד׳ דברים אלא ה״ה לעושה כל דבר מן הדברים דרך טירוף ושיבוש הדעת בכלל שוטים יחשב : (כז) ובדיעבד כשירה אם אחרים עע״ג . ז״ל מ״ו קאי דוקא אקטן שאינו יודע לאמן את ידיו וכן משמע בסמ״ג ולא קאי אחרש ושוטה דהתם אפי׳ אחרים עע״ג אסור וקשה הא בסמוך אמרי׳ דשיכור דינו כשוטה ומפרשינן דהיינו דלכתחיל׳ אסיר ובדיעבד כשר וכ״כ הב״י בשם הרמב״ם : (כח) ואין מוסרין להם לכתחילה לשחוט כו׳ אפי׳ אם רוצה להאכילו לכלבים הטעם דחיישינן שמא יאכלו משחיטתן הואיל ורואים שמוסרים להם לשחוט ועד״ר · (כט) וחרש המדבר ואינו שומע אע״פ שמדבר פי׳ ויכול לברך ברכת השחיטה אפ״ה לא ישחוט מפני שאינו שומע הברכה דאמרינן בפ״ב דברכות כל המצות חוץ מק״ש אם לא השמיע לאזניו יצא היינו דוקא דיעבד אשר״י ובירושלמי פ״ק דתרומות יהיב טעמא מקרא ז״ל שנאמר והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו משמע שצריך לשמוע הברכה :

(ל) והשומע ואינו מדבר אם הוא מומחה כו׳ עיין בדרישה : (לא) שוחט אפילו לכתחלה אם

אסר

חדוש הגהות

בענין אחר וכמבואר בספרו כ״מ על הרמב״ם אבל מ״ש כאן הוא ליישב דעת הטור לשיטתו בדברי הרמב״ם כ״כ הפוסקים : ו אע״ג דהתחיל באו או אפ״ה צריך לסיים אפילו באחת מאיו כמבואר בט״ז ס״ק י״ב וש״כ ס״ק נ״ד . ז הפרישה הגיה דצ״ל אין שוחטין דהא אכולהו קאי אחש״ו וכנה״ג כתב די״ל דה״ק כל אחד ואחד מהם אינו שוחט לכתחלה , ח הך אם הוא מומחה דנקט בשומע ואינו מדבר ולא במדבר ואינו שומע נתבאר היטיב בש״ך ס״ק ל׳ :

לא

אפילו לכתחלה אם אחר מברך (ס) (לג) וקטן מומחה ויודע לאמן את ידיו לשחוט לא ישחוט לכתחלה בינו לבין עצמו ואם שחט שחיטתו כשרה ואם גדול עומד על גביו שוחט אפילו לכתחלה ושיכור

על שניהם מיהו איני יודע אם ה"ה אלם אם יוצא בברכת אחר כששנים שוחטים הואיל ואין אלם עצמו יכול לברך עכ"ל · וק"ל על הרא"ש כיון דגמר מתרומה לאינו שומע דלא ישחוט לכתחלה אמאי לא גמר מינה לשחוק נמי דלא ישחוט לכתחלה וכדאמ' בירושלמי טעמא דאלם לא יתרום וי"ל דטעמא דהרא"ש דמתני' דתרומו' לא תני תקנתא אבל הכ"נ שאם בירך לו אחר כיון שהוא שוחט לכתחלה נמי תורם: וכתב עוד בהג"א בשם א"ז דחרש המדבר ואינו שומע אע"ג דגמיר הלכות שחיטה ומומחה דשחיט שפיר לא אכלינן משחיטתיה עכ"ל · ותמיהני דהא תניא בפ"ק דחגיגה דבין מדבר ואינו שומע בין שומע ואינו מדבר הרי הן כפקחין לכל דבריהם: **וקטן** מומחה ויודע לאמן ידיו וכו' בס"פ לולב הגזול (מב:) תניא קטן שיודע לשחוט מותר לאכול משחיטתו אמר רב הונא והוא שגדול עומד על גביו ופירש"י היודע לשחוט. לאמן ידיו לשחיטה אע"פ שאינו בקי בהלכ' שחיטה מותר לאכול משחיטתו כדמפרש רב הונא והוא שגדול עע"ג ורואה שלא שהה ושלא דרס וכתבו התוספות משמע מפירש"י דאם אינו יודע לאמן ידיו לשחיטה אף ע"פ שרואהו גדול מתחלה ועד סוף שלא שהה ושלא דרס אסור לאכול משחיטתו וכ"נ מדברי סמ"ג וסה"ת והר"ן הקשה למה לי יודע לשחוט הא תנן וכולם ששחטו ואחרים רואים אותם שחיטתן כשרה וי"ל דהתם דיעבד ולא לכתחלה והכא כיון שיודע לאמן ידיו לשחוט אפילו לכתחלה. ומשמע דבין מומחה ויודע הלכות שחיטה בין אינו יודע לעולם אינו נאמן אא"כ גדול עע"ג דאל"כ ל"ל לר"ה לאוקמא בשגדול עומד על גביו וכ"כ בהג"א בפירוש בריש חולין דאם אין גדול עומד על גביו שחיטתו פסולה אף על גב דמומחה ויודע לאמן ידיו וכ"נ מדברי הרשב"א בספר (יט) ת"ה (הגה"ה ב"ה) וכ"ד השאלתות פ' בהעלותך סימן קכ"ו והביא א"ו ראיה מפ"ק דפסחים (ד:) ומפ"ב דכתובות (כח.) דלא מהימנין לקטנים אלא בדרבנן: והרא"ש כתב בריש חולין וקטן דמתני' שאינו שוחט לכתחלה אפילו בשגדול עומד ע"ג היינו בקטן שלא הגיע לחינוך וחינוך דשחיטה היינו שיודע לאמן את ידיו אבל קטן מומחה ויודע לאמן את ידיו שוחט לכתחלה כשגדול עומד על גביו כדאיתא בסוכה קטן היודע לשחוט מותר לאכול משחיטתו ולשון מותר משמע אף לכתחלה עכ"ל ומדברי רבינו נראה שדקדק דברי הרא"ש שכתב דחינוך דשחיטה היינו לאמן ידים ומשמע דבהכי סגי לשחוט לכתחלה בגדול עע"ג ואח"כ כתב אבל קטן מומחה ויודע לאמן ידיו וכולי משמע דתרתי בעינן ומייתבו דהא ודאי באימון ידים סגי לשחוט לכתחלה באחד עע"ג והא דנקט בסוף דבריו מומחה לדיוקא נקטיה דבשהוא מומחה בעינן לכתחלה עע"ג · אבל בדיעבד אפי' אין אחר עומד ע"ג שחיטתו כשרה ועפ"י דרך זו יש לפרש ההיא דלולב הגזול היודע לשחוט אפי' אינו יודע הלכות שחיטה כפרש"י ומיהו בכלל זה בקי בהלכות שחיטה וכ"ש הוא וכי אמר רב הונא בשגדול עע"ג בין לבקי בין לשאינו בקי קאי ולא בחד גוונא קאי לתרוייהו דלשאינו בקי ודאי אם אינו עע"ג שחיטתו פסולה דלא עדיף מגדול ולבקי דווקא לכתחלה הוא דבעינן גדול עע"ג אבל בדיעבד שחיטתו כשרה כנ"ל לדעת רבינו: כתב בעל העיטור דקטן הוי עד י"ג ויום אחד לזכר וי"ב ויום אחד

ופשוט הוא ולקמן בסי' י"ט כתב דוקא שאותו אחר מכוון להוציאו ע"ש ועיין עוד בא"ח סי' תקפ"ד ובמ"ש לשם בס"ד ואף על גב דבהג"א משם האור זרוע מסתפק בזה שכתב וז"ל מיהו איני יודע אם הוא הדין אלם אם יוצא בברכת האחר כששניהם שוחטין הואיל ואין אלם עצמו יכול לברך עכ"ל לא שבקינן פשיטותא דהרמב"ם ורבינו מקמי ספיקא דאור זרוע שהרי גם הרמב"ם כתב כרבינו כנשתתק והוא שומע דשוחט לכתחלה ומביאו ב"י והיינו אם אחר מברך והכי נקטינן: **וקטן** מומחה ויודע לאמן וכו' וז"ל הרא"ש פ"ק דחולין וקטן דמתני' שאין שוחט לכתחלה אפי' בגדול עומד ע"ג היינו בקטן שלא הגיע לחנוך וחנוך דשחיטה היינו שיודע לאמן ידיו אבל קטן מומחה ויודע לאמן את ידיו שוחט לכתחלה כשגדול עומד ע"ג כדאיתא בסוכ' היודע לשחוט מותר לאכול משחיטתו א"ר הונא והוא שגדול עומד ע"ג ולשון מותר משמע אף לכתחלה עכ"ל ונראה דהא דכתב וקטן דמתני' וכו' פי' קטן דמתני' דמיירי אפי' כשהוא מומחה שאין שוחט לכתחלה אפי' בגדול עומד ע"ג היינו בקטן שלא הגיע לחנוך וכו' שהרי פיסולו דקטן דומיא דחרש ושוטה הוא דפסילי משום דלאו בני דיעה ניכהו אפי' היו מומחין ומ"ה כתב הרא"ש בסתם וקטן דמתני' וכו' דהיינו אף בקטן מומחה ומ"ש אבל קטן מומחה וכו' ה"ק אבל אם הגיע גם לחנוך שוחט לכתחלה כשגדול עומד ע"ג והיה צריך לפרש כאן ולומר אבל קטן מומחה ואי לא אמר מומחה היה אפשר להבין מדבריו דבגדול עומד ע"ג סגי אפי' אינו מומחה ויכול לשחוט לכתחלה כשיודע לאמן ידיו לכך אמר אבל קטן מומחה וכו' לאורויי דלא ישחוט לכתחלה אא"כ הוא ג"כ מומחה כך הוא דעת הרא"ש ז"ל וכך הם דברי רבינו דתחלה כתב חרש שאינו שומע ואינו מדבר וכו' ושוטה וכו' וקטן שאינו יודע לאמן ידיו לשחוט הני תלתא אין שוחטין לכתחלה אפי' אחרים רואין אותן ור"ל אפי' הן מומחין דפיסולייהו דחש"ו אינו אלא מטעם דאינם בני דיעה ואפי' הן מומחין ואח"כ אמר ובדיעבד כשרים אם אחרים עומדין על גבן ור"ל אפי' אינן מומחין דמתני' סתמא תנן דלכתחלה לא אפילו מומחין ושחיטתן כשרה דיעבד אפי' אינן מומחין ומשום הכי כתב רבינו כאן ג"כ בסתם לאורויי דלכתחלה אפי' מומחין לא ישחטו אבל דיעבד כשרה שחיטתן אפי' אינם מומחין ואם היה רבינו מפרש ברישא דאפי' מומחה לא ישחוט לכתחלה ה"א דבסיפא דכשרה דיעבד אינו אלא במומחה כגוונא דרישא לכך כתב ברישא ובסיפא בסתם לומר דבלכתחלה אפי' במומחין לא ובדיעבד אפי' באינו מומחה כשרה ואח"כ כתב וקטן מומחה ויודע לאמן וכו' פי' דכיון שהוא מומחה ויודע לאמן שוחט לכתחלה אם גדול עומד ע"ג וכדעת הרא"ש ונראה דס"ל דברייתא דסוכה דתני היודע לשחוט בסתמא משמע תרתי משמע דיודע הלכות שחיטה ומשמע יודע לאמן ידיו לשחיטה וקאמר רב הונא עלה והוא שגדול עומד ע"ג והתם הוא מותר לאכול משחיטתו ולשון מותר משמע אף לכתחלה הא לאו הכי אסור לכתחלה ודלא כמ"ש ב"י דלהרא"ש ורבינו שרי לכתחלה אפי' אינו מומחה דליתא אלא כדפי'. וכ"כ מהרש"ל פ"ק דחולין בסימן ג' דלא כב"י בזה עוד חלק מהרש"ל על דברי הרא"ש ורבינו ע"ש ואיכא למידק ומנ"ל לרבינו במומחה ויודע לאמן דכשרה דיעבד אפי' אין גדול עומד ע"ג וי"ל דדייק מדתני בסתם היודע לשחוט מותר לאכול משחיטתו ולא תני בהדיא היודע לשחוט וגדול עומד ע"ג מותר וכו' אלמא דלאו מילתא דפסיקא היא דבעינן דוקא גדול עומד ע"ג דאפי' באין גדול עומד ע"ג נמי מותר והיינו בדיעבד ורב הונא דאמר והוא שגדול עומד ע"ג היינו משום דלשון מותר משמע אף לכתחלה ובלכתחלה בעינן נמי גדול עומד ע"ג ומותר דתני בברייתא לתרדין קתני בגדול עומד ע"ג מותר אפי' לכתחלה ובאין גדול עומד ע"ג מותר דיעבד ומ"ה לא תני בברייתא בפירוש וגדול עומד ע"ג לאורויי לן דאיכא היתירא בדיעבד אפי' אין גדול עומד ע"ג ולשון הרא"ש דייק הכי שכתב ולשון מותר משמע אף לכתחלה אלמא דפשט הלשון משמעו מותר דיעבד אלא דמשמע נ"כ לכתחלה כנ"ל דעת רבינו: **ולענין** הלכה כבר התבאר דנקטינן כהא"ז דאפי' בגדול כן דעת דודאי יודע לאמן ידיו אין לו ליתן לכתחלה לשחוט אם אינו מומחה ואפי' באחד עומד על גביו ואפי' להשליכו לכלבים להר"ר ירוחם בשם ר"י ואנ"ל בקטן דבעינן דליהוי נמי מומחה בלכתחלה להרא"ש ורבינו. מיהו נראה להחמיר באיסורא דאורייתא כהסמ"ג וכסה"ת דפירשו ברייתא דסוכה דקתני מותר אינו אלא בדיעבד ומתני' דחולין נמי איירי בקטן היודע לאמן ואע"ג דאיירי נמי במומחה דומיא דחרש ושוטה דפיסולייהו אינו אלא משום דלאו בני דיעה ניכהו אפ"ה לכתחלה לא אפי' בגדול עומד ע"ג ולכן תמה בעל האגור על מקצת תקומות שמניחין לקטן לשחוט לכתחלה ומקילין כנגד דעת הסמ"ג והסה"ת אשר האשכנזים נמשכים במנהגם אחריהם על הרוב ונתיישב מעתה מה שהקשה ב"י על בעל האגור ולפי דעת זו אם אין גדול עומד ע"ג אפילו מומחה ויודע לאמן שחיטתו פסולה וכך פסק בהג"א משם הא"ז וה"ה בגדול שעמד ע"ג ומומחה אלא דאינו יודע

דרכי משה

(יט) וכ"ה בא"ז ה"ש וכתב שם דיש מתירין בקטן שהולך לשנת י"ג ולא השלימה ור' יואל אמר דאין לחלק בין קטן לקטן וכ"כ ב"י בשם ב"ה . וכתב עוד דביודע לאמן ידיו אע"פ שאינו כומחה שוחט לכתחלה והא דנקט רבינו והרא"ש וקטן מומחה משום דאז בדיעבד נאמן אפי' בלא אחרים עע"ג א"צ מומחה וכ"נ מפירש"י פרק לולב הגזול במרדכי ריש חולין הביא הלכות א"י דקטן לא ישחוט עד שיהא בן י"ח שנה וכתב לבסוף דחומרא בעלמא הוא ולא נהיגי כן . ובהג"ה אלפסי בדפוס חדש וראיתי כמה בעלי הוראה שמחמירים שלא להרשות לשום אדם לשחוט עד שיכלאו לו י"ח שנה כדברי הלכות א"י ואולי משום דבקעה מצאו וגדרו בה גדר דכמה דרדקי יש כשמרשין אותו לשחוט בינו לבין עצמו בפחות משנים הללו שמקילין הם בשחיטות ולכך החמירו שלא להרשות שום אדם עד שיהא בן י"ח שנה גמורים דאז גברא בר דעת הוא ולא יקלקל

פרישה

דרישה

אמר מברך פירוש ומכוון להוציאו הואיל ושומע הברכה יכול לשחוט: (לב) וקטן מומחה דבעינן מומחה י"ל משום דחרש המדבר ואינו שומע דינו לעולם אפילו הוא מומחה לא ישחוט עיין לכתחילה ובדיעבד דינו כאמר שאין אנו יודעין בו אם מומחה וצריך לבדקו אם הוא לפניו ואם אינו לפנינו או אמרינן רוב הרגילין אצל שחיטה כו' ושחיטתו כשרה וא"כ זה החרש שמדבר ואינו שומע כאינו לפנינו דמי שא"א לבדקו הואיל וא"א לבדקו א"ל לידע אם הוא מומחה אם לאו אבל חרש השומע ואינו מדבר שאפשר לו לשחוט לכתחלה אם אחר מברך ומ"ה צריך להיות מומחה דהואיל וא"א לבדוקיה אחר השחיטה אינו שייך לומר ששחט לכתחלה על סמך שיבדקנו ועי"ש: והשומע ואינו מדבר אם הוא מומחה כו' אין להקשות הואיל ואחר עומד ע"ג אף שאינו מומחה נמי יכול לשחוט ודוקא בחרש שאינו שומע ואינו מדבר הוא דאסר לכתחילה אפילו א"ר עע"ג. משא"כ זה · די"ל דמיירי כשאותו אחר אינו מומחה רק שיודע לברך והא דקי"ל באחר עע"ג שוחט לכתחלה היינו כשאותו אחר הוא מומחה · ע"ל דמיירי שאותו האחר מברך והולך לו ואינו רואה אם שחט כהוגן וא"כ ע"כ צריך להיות זה לכתחילה מומחה · ויש מקשים איך הוא שוחט ואחר מברך הא קי"ל דבברכת הנהנין אין אדם יכול להוציא אחר [ע"ל סי' י"ט] י"ל דאותו האחר נהנה ג"כ משחיטה זו כגון שיאכל מן הבהמה · ובלאו ה"נ לק"מ דלא אמרו אלא בברכת הנהנין דהברכה מדומה בה ההנאה כגון המוציא לחם מן הארץ או כגון בנ"ה משא"כ בברכה דעל השחיטה והוה כברכת המצוה וברכת ציצית ותפילין וגם השחיטה אינו מעיקר ההנאה:

וכתב בהג"א בשם א"ז דחרש המדבר ואינו שומע אע"ג דגמיר הלכות שחיטה ומומחה דשחיט שפיר לא אכלינן משחיטתו עכ"ל · וכתב עליו הב"י · ותמיהני דהא תניא בפ"ק דחגיגה דבין מדבר ואינו שומע בין שומע ואינו מדבר הרי הן כפקחים לכל דבריהם עכ"ל הב"י . ונראה ה"מ סי' ול"ה הביא ב"י דברי המגיד שהקשה על הרמב"ם מאלת הברייתא דחגיגה קושיא כחומה קצת לזאת ומיישב הב"י התם בשני דרכים האחד הא דתניא הרי הם כפקחים ע"כ לאו כפקחים ממש שהרי פקחים ממש אינם צריכין בדיקה ואילו שומע ואינו מדבר צריך בדיקה אלא לענין זה הרי הן כפקחים שמועלת בהן בדיקה היכא שאפשר לבדקן משא"כ בחרש גמור ובשוטה שאין הבדיקה מועלת בהן · והב' נתיישב ג"כ תמיהת ב"י דחרש דהכא שמדבר ואינו שומע א"א למבדקה ואינו כפקח מסתמא ותירוץ שני כתב דאינו שומע דברייתא מיירי בשומע קצת אבל אינו שומע לגמרי דינו כחרש וקראו אינו שומע לפי שאינו שומע כשאר בני אדם וזה מתיישב ג"כ הג"ה אפרי"ש כנ"ל דמיירי באינו שומע לגמרי · ועיין בד"מ מ"ש על זה ועיין בפרק ראשון דתרומות שהביא רבינו שמשון תנא שמונה ע"ז הברי תנא ואינו סובר שהן כפקחים:

[ס] וקטן מומחה ויודע לאמן ידיו לשחוט לא ישחוט לכתחילה כו' וי"ל דמשנה דפ"ק הכל שוחטין חוץ מחש"ו שמא יקלקלו שחיטתן וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשירה · ובס"פ לולב הגזול ת"ר קטן היודע לנענע חייב בלולב להתעטף חייב בציצית כו' עד והיודע לשחוט אוכלין משחיטתו · א"ר הונא והוא שגדול עומד ע"ג · ופרש"י שיודע לאמן ידיו לשחיטה ואע"פ שאינו בקי בהלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו וכדאמר רב הונא שגדול עע"ג ורואה שלא שהה ולא דרס ולא שהה והר"ן הקשה ז"ל למה לי יודע לשחוט הא תנן וכולן ששחטו ואחרים רואין אותם שחיטתן כשירה וי"ל דהתם דיעבד ולא לכתחילה והכא כיון שיודע לאמן ידיו לשחוט אפילו לכתחילה עכ"ל גם הרא"ש ריש פ"ק דחולין פי' להסיא דלולב הגזול כנ"ל דמותר לאכול משחיטתו מיירי אפילו לכתחילה דכתב שם ד' קמ"ט ז"ל וקטן דמתניתין שאין שוחט לכתחילה אפי' כשאחרים עומדים ע"ג היינו בקטן שלא הגיע לחינוך וחינוך דשחיטה היינו שיודע לאמן את ידיו אבל קטן מומחה ויודע לאמן ידיו שוחט לכתחילה באחרים עומדים ע"ג כדאיתא בסוכה קטן היודע לשחוט מותר לאכול משחיטתו אמר רב הונא והוא שגדול עומד ע"ג ולשון מותר משמע אף לכתחילה עכ"ל הרא"ש והנה לכאורה משמע דהרא"ש לא ס"ל כפרש"י שכתב אבל הכא מומחה ויודע לאמן ידיו תולי והביא ראיה מהסיא דסוכה כנ"ל משמע דפי' קטן היודע לשחוט שהוא יודע לאמן ידיו וגם הוא מומחה וזהו דלא כרש"י דכתב בהדיא דבאימון ידים סגי אפס כי דייקינן בדברי הרא"ש נראה שגם הוא סבירא ליה דבאימון ידים לחוד סגי כשאחרים עומדין ע"ג לשחוט לכתחלה דאל"כ קשיא דידיה אדידיה דהא בריש דבר: כתב וקטן דמתניתין שאין שוחט לכתחלה היינו שאין יודע לאמן ידיו כו' משמע הא יודע לאמן ידיו מותר לשחוט לכתחלה אפילו אינו מומחה ועוד יש לדקדק בדברי הרא"ש שהאריך בלשונו וכתב וז"ל וקטן דמתניתין היינו כשלא הגיע לחינוך וחינוך דשחיטה היינו שיודע כו' דהקשה חינוך מאן דכר שמיה והנ"ל בקיצור וקטן דמתניתין היינו שאינו יודע לאמן ידיו ועוד הטה שכתב אח"כ וז"ל כדאיתא בסוכה קטן היודע לשמור תפילין כו' דא"ל להביאה כאן להביא בבא וגם אותה בבא דיודע לשמור תפילין איכא ריש אותה ברייתא ולא נקטיה שם אלא בבא דהיודע לשחוט והוא פלאי לכאורה שהייתי בבא שאין ענינה כאן ולא שנויה שם באותה ברייתא לא ברישא ולא בסיפא ולא אצל דבר שענינו כאן דהיינו היודע לשחוט אלא נשנית שם במקום ברייתא כ"ש ונראה דכוונת הרא"ש בכל זה הוא דמשום דס"ל ג"כ דמ"ש שם קטן היודע לשחוט ר"ל אע"פ שאינו מומחה אלא שיודע לאמן ידיו מותר לאכול משחיטתו וכדפי' רש"י והר"ן הנ"ל ואפילו לכתחלה משום דמחנכין אותו בזה שמניחין לו לשחוט ועומדים ע"ג ורואים בו ששוחט כראוי דומה למ"ש לפני זה קטן היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין דא"צ לידע כל דיני תפילין אלא כשיודע שלא יפיח בהן ושלא יישן בהן מחנכים אותו בו כן הוא ע"ד זה פי' של היודע לשחוט · וא"ש טפי מה שסתם הברייתא וכתב קטן היודע לשחוט מותר לאכול משחיטתו ולא כתב בה ג"כ בהדיא והוא שגדול עומד ע"ג ולדמותו לה רב הונא אלא ותלי אגב דברייתא סמך אמר גבי דמתניין בהדייהו וכולן איירי שמחנכים הקטן בלולב בציצית ותפילין ולימוד תורה דמתניין התם וכיון שמיירי בחינוך אפי' צריכין אחרים לעמוד ע"ג לראות אם

חדושי הגהות

ס לא מצאתי כן בת"ה ואדרבה כפי המבואר במשמרת הבית משמע להיפך דמומחה יודע מותר בלא עע"ג ועי' בבנה"ג: י והדרישה כתב וז"ל ועוד בדיעבד אפי' אין אחר עע"ג וכו' ע"ש: ר"ל

[ט] (לג) ושיכור שהגיע לשכרותו של לוט דינו כשוטה (לד) ואם לא הגיע לשכרותו של לוט שוחט אפילו לכתחלה. (לה) וסומא לא ישחוט (כ) לכתחלה אא"ב אחר עומד על גביו (לו) וערום לא ישחוט לכתחלה מפני שאינו יכול לברך:

שחיטת

יודע לאמן שחיטתו פסולה כדפי' לעיל אבל ביודע לאמן וגדול עומד ע"ג שחיטתו כשרה דיעבד אפי' אינו מומחה ככ"ל לפי דעת הסמ"ג והסה"ת המחמירין והכי נקטינן: וכתב מהרש"ל ולעולם נקרא קטן עד שיהא בן י"ג שנה ויום אחד עכ"ל ופשוט הוא: **ושיכור** שהגיע לשכרותו של לוט פשוט ר"פ הדר וכן פסק הרמב"ם ובעל העיטור ומביאו הרא"ש רפ"ק דחולין וכתב עוד הרמב"ם כיון דדינו כשוטה אם אחרים רואין אותו שחיטתו כשרה. ובסמ"ג כתב בשם בה"ג שאדם המשתכר לא ישחוט כי רוב דרסות מחמת שכרות הן עכ"ל ונ"ל דאין זה אלא אזהר' דרך עצה טובה קמ"ל אבל מדינא שוחט לכתחלה כל שלא הגיע לשכרותו של לוט דהרי הוא כפקח לכל דבריו כדתניא ר"פ הדר וכך הוא משמעות הפוסקים ומ"ש ב"י ע"ש הגהות מיימוני שהסמ"ג כתב שאדם המשתכר אסור לשחוט הוא שלא בדקדוק דאיסורא ליכא אלא מדת חסידות ועצה טובה כדפי' אי נמי ה"ק שהקהל לא ימני אדם המשתכר שיהא ממונה לשוחט בקהל אבל באקראי בעלמא יכול לשחוט מדינא מיהו הוא עצמו לא יכניס עצמו בספק אע"פ דליכא אלא חששא בעלמא שמא יבא לידי דרסה והכי נקטינן: **וסומא** לא ישחוט וכו' משנה פ"ק דחולין (דף יג) ומ"ש אא"כ אחר עע"ג הכי משמע בסוגיא דכל שבלילה דומיא דיום. שוחט אפילו לכתחלה כגון באבוקה כנגדו שרואה אם שוחט רוב הסימן אם לאו ודכוותא בסומא אם אחר עומד ע"ג דה"ל דומיא דלילה באבוקה כנגדו וע"ל בסי' י"א בדין השוחט בלילה דשייך לדין סומא וכמ"ש לשם בס"ד: כתוב בס' א"ז סומא שלא ראה מאורות מימיו אפי' בדיעבד אסור לאכול משחיטתו: וערום לא ישחוט לכתחלה מפני שאינו יכול לברך כן פסק בהגהות אשיר"י בשם הא"ז רפ"ק דחולין והיינו טעמא דהכא ליכא תקנתא דאחר מברך דאף אחר רשאי לברך כנגד הערום ועיין בא"ח סי' ר"ו: **כתב** מהרי"ק שורש ל"ג על שוחט שהעיד עליו ע"א ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו ע"א בהכחשה לאו כלום הוא והעד עצמו מותר לאכול מכאן ולהבא ומבואר בדבריו לשם דאף מה שהעיד עליה העד ששחט שלא כהוגן מותר ואינו אסור אלא לאותו העד עצמו דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא ופסק כך בש"ע מיהו בנ"י ע"ש ר"י בס' האשה רבה (דף תלג) כתב דבכיוצא בזה ה"ל חד לגבי חד ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ע"כ השתא נראה ודאי בפלוגתא דרבוואתא ואיסורא דאורייתא' אזלינן לחומרא ובהמה זו שהעיד עליה העד אסורה לכל ישראל וכך פסק בתשובת בן ל"ב וכך פסק מהרש"ל פ"ק דחולין סי' ט':

שחיטת

אחד לנקבה ופשוט: **ושכור** שהגיע לשכרותו של לוט דינו כשוטה הרמב"ם בפ"ד מהלכות שחיטה כתב שכור שנתבלבלה דעתו שחיטתו פסולה וכתב הרא"ש בריש חולין ומסתברא דמיירי בשהגיע לשכרותו של לוט וכ"כ בעל העיטור וטעמא מדאמר בריש פרק הדר (סה:) שכור מקחו מקח וכו' כללו של דבר הרי הוא כפקח לכל דבריו ומסיק התם דהיינו דוקא בשלא הגיע לשכרותו של לוט. כתב הרמב"ם בפרק הנזכר דשכור שהגיע לשכרותו של לוט ששחט בפני יודע וראה ששחט כהוגן שחיטתו כשרה ופשוט הוא דלא גרע משוטה: **ומ"ש** רבינו שאם לא הגיע לשכרותו של לוט שוחט אפי' לכתחלה כ"כ בעל העיטור ויליף לה מהא דתניא הרי הוא כפקח לכל דבריו וכ"כ הרשב"א בספר ת"ה. והכלבו כתב בשם בעל התרומות דשכור לא ישחוט מפני ששחיטתו דרסה והג"מ כתב בפ"ג בשם סמ"ג שכתב בשם רב יהודאי גאון שאדם המשתכר אסור לשחוט כי רוב דרסות הן מחמת שכרות: **וסומא** לא ישחוט לכתחלה וכו' משנה בריש חולין (יג:) הסומא ששחט שחיטתו כשרה: **וערום** לא ישחוט לכתחיל' וכו' נלמד מדין תרומות שנתבאר לעיל. כתב רבינו ירוחם הטילו הקהל חרם שלא ישחוט אלא טבח ידוע ושחט אחר י"א ששחיטתו אסורה דדמי לחשוד לאותו דבר כ"כ רבי דוד הכהן בתשובה וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל שביעי: כ הרשב"א בת"ג סימן רנ"ג שנשאל בטבח ישראל ששחט עשרה בהמות לקהל עכו"ם ובא ישראל לקנות מאחת מהן ואמר לו הטבח לא תקנה ממנה כי לא שחטתיה אני והיו שם עדים ואמרו בפנינו שחטת אותה והשיב אמרינן שהוא נאמן במגו דאי בעי אמר טריפה מצאתיה ונתנה הסירכא או בסכין פגומה שחטתי ומה שאמר לא שחטתי עילה מצא כדי שלא יקניטו העכו"ם ושתקנת חכמי הקהל אמרו שאינו נאמן במגו דמגו במקום עדים לא אמרינן גם אני דעתי כחכמי הקהל ויותר היה ראוי לכם לומר שיהיה נאמן לפי שלא שחטה אלא החליד או דרס או שהה שכל שנפסל בשחיטה אינה קרויה שחיטה ומ"מ כיון שטוען לא שחטתיה ועומד בדבורו שכ"ז שחטה כלל משום מגו אינו נאמן דמגו במקום עדים הוא ומיהו לדידיה אסירא דהא שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא עכ"ל: **כתב** הרשב"ץ טבח שעשה סימן בראש הכבש השחוט שיהיה נראה שהוא טריפה והיה אומר שהוא טריפה ואח"כ אמר שכשר היה ולא עשה כן אלא כדי שלא יקחו אותו וישאר לו ליקח ממנו כשר כיון שנתן אמתלא לדבריו נאמן כההיא (דכתובות כב:) דאשה שקפצו עליה אנשים שאינם מהוגנים: **כתב** מהרי"ק בשרש קל"ג סי' ל"ג על שוחט שהעיד עליו עד א' ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו דבר פשוט הוא שאין עד אחד נאמן היכא שהלה אינו שותק אלא מכחישו והעד עצמו מותר לאכול משחיטתו מכאן ולהבא שאפי' יהיה אמת שלא שחט עכשיו יפה כדברי העד מ"מ אין מוחלט לפסול עולמית בשביל כך ומ"מ הכל לפי מה שהוא אדם שאם אותו שוחט כבר נכשל בדבר הבדיקה אי לדידי הוו לייתי הוו מעבירים אותו לגמרי כיון שיש רגלים לדבר עכ"ל:

שחיטת

דרכי משה

יקלקל שחיטתו עכ"ל: (כ) כתב בא"ז הא דשחיטת סומא בדיעבד כשר היינו שראה מאורות מימיו אבל אי לא ראה מאורות מימיו אפי' בדיעבד פסול עכ"ל ושאר הפוסקים לא

דרישה

אם מיושב אם עולה בידו. והשתא נמי א"ש הא דהאריך הרא"ש וכתב וקטן דמתניתין היינו בקטן שלא הגיע לחינוך כו' משום דבא לתרץ דלא תקשה ממתניתין דאוסר לקטן לשחוט לכתחילה אפילו אחר עומד ע"ג ובסוכה ת"ר דמותר לאכול משחיטתו ול' מותר משמע אפילו לכתחילה. ומשם ליה דמתניתין דידן איירי בקטן שלא הגיע לחינוך והא דסוכה מיירי בשהגיע לחינוך ומ"ה נקט ל' חינוך כיון שגם בסוכה פשיטא ליה דאיירי בחינוך כתב דהכא איירי בלא הגיע לחינוך ואפ"ה כתב פירושא דחינוך דשחיטה היינו שיודע לאמן ידיו ור"ל לאפוקי אינך חינוך שהזכירים שם בברייתא דחינוך הוא בע"א כל חד לפי ענינו וממילא משמע ומוכח דס"ל דבאימון ידים סגי אפילו אינו מומחה ומותר לשחוט אפי' לכתחילה דומיא דאינך בבי דמיירי בקטנים שאינן מומחים לענינן ואינו יודע אלא לשמור תפילין או להתעטף בציצית וקי"ל ומ"ש הרא"ש בסוף דבריו אבל קטן מומחה ויודע לאמן ידיו כו' ע"כ נ"ל דל"ד קאמר אלא משום הכי נקט מומחה לאשמעי' דאפי' במומחה ואימון ידים לא סגי ליה לשחוט לכתחילה בלא אחרים עע"ג והראיה שהבאתי מסוכה אינה אלא לעיקר דינא דבאימון ידים סגי. גם י"ל דגם אדיוקא הבא ראייה דודאי ל' קטן היודע לשחוט דקאמר כולל ג"כ מומחה עם אימון ידים ואפ"ה איצטריך ר"ס לאוקמה בגדול עע"ג ולא מוקי לה אפי' בלא גדול עע"ג ושברייתא מיירי במומחה ויודע לאמן מ"מ דלא סגי ליה בהכי אא"כ גם גדול עע"ג. אבל פשוט ליה להרא"ש ורש"י והגדול עומד על גביו סגי באימון ידים ואפילו אין הקטן מומחה וכמ"ש גם נקט הרא"ש ל' מומחה משום הדיוק דדוקא לכתחילה בעינן שגם הגדול עומד ע"ג אעפ"י שהוא מומחה ויודע לאמן הא דיעבד אפילו אין גדול עומד ע"ג שחיטתו כשרה והיינו דוקא כשהוא גם כן מומחה. וכאשר כתבתי לפרש דברי הרא"ש דמשום שני הדיוקים נקט ל' מומחה כן משמע מדברי רבינו שהלך בעקבות אביו ולא סר ימין ושמאל מדברי פסקי הרא"ש וכאן שינה בדין זה את טעמו ולשונו בשני ענינים דאילו הרא"ש כתב בקיצור כמ"ש לעיל ז"ל אבל קטן מומחה ויודע לאמן ידיו שוחט לכתחלה כשגדול עומד ע"ג. ורבינו הוסיף ושינה וכתב ז"ל וקטן מומחה ויודע לאמן ידיו לשחוט לא ישחוט לכתחילה בינו לבין עצמו ואם שחט שחיטתו כשרה הרי שהוסיף לן וכתב בפירוש שני דיוקים הנ"ל ללמדינו שמ"ש הרא"ש קטן מומחה ויודע לאמן כו' לאשמועינן אתא דאפ"ה אין נותנין לשחוט א"ל בשגדול עומד ע"ג וגם לאשמועינן אתא דבדיעבד שחיטתו כשרה הואיל והוא ג"כ מומחה ואחר כך כתב ואם גדול עומד ע"ג שוחט אפילו לכתחילה. והוא הדין עלאו שכתב הרא"ש ולא הזכיר רבינו גביה שצריך שיהיה מומחה משמע דאפילו בלא מומחה סגי אעפ"י שלא כתב נמי אע"פ שאינו מומחה יש לומר דזה הי' פשיט ליה דאין צריך המחאה לזה וגם סמך אמאי שכתב ברישא דדוקא קטן שאינו יודע לאמן ידיו לא ישחוט לכתחילה דמינה למדין הא יודע לאמן אף על פי שאינו מומחה שוחט לכתחילה וכן נ"ל לפרש דברי הב"י שהוא כתב ופירש דברי הרא"ש דלא נקט מומחה אלא משום הדיוק וכתב נמי שרבינו בא ליישב דברי הרא"ש ע"ש אלא שלשון הב"י מגומגם בישובו ונראה שט"ס הוא בב"י וס"ג שם והא דנקט בסוף דבריו מומחה לדיוקא נקטיה דאף כשהוא מומחה בעינן לכתחילה עומד ע"ג ועוד דבדיעבד כו' ור"ל ועוד טעם אחר דנקט הרא"ש מומחה לאשמועינן ג"כ דבדיעבד כו' ודו"ק ודע שהתוספות כתבו שם בס"פ לולב הגזול אמ"ש רש"י דאפילו אינו מומחה מותר כו' וז"ל כך פירש הקונטרס משמע דאם אינו יודע לאמן ידיו בשחיטה אף על פי שראהו גדול מתחילה ועד סוף שלא שהה ולא דרס אסור לאכול משם טמו עכ"ל התוס' והנה מל' התו' שכתבו אע"פ שראהו גדול מתחילה שלא שהה כו' אסור לאכול משחיטתו מוכח דלא ס"ל כר"ן הנ"ל והרא"ש ורבינו דמכשירים בדיעבד באחרים עומדים ע"ג לחוד אפילו בלא אימון ידים ובלא המחאה וכמ"ש והוכחתי וכדעת התוס' כתוב ג"כ בסמ"ג עשיין סוף סי' ס"ג דף קמ"א ע"ב ז"ל חש"ו ששחטו שחיטתם כשרה והוא שאחרים רואים אותם ששחטו כהוגן ודוקא בקטן שיודע לאמן ידיו כמ"ש בסוף פ' לולב הגזול עכ"ל הסמ"ג. והנה מבואר מדבריו דאפילו בדיעבד בעי גם כן אימון ידים דהא אדיעבד קאי ול' התרומה בסוף הלכות שחיטה שלו הוא בעינו כל' הסמ"ג הנ"ל וכן מוכח מל' הרמב"ם שכתב בפ"ד דהלכות שחיטה אות ה' ז"ל חש"ו ושכור שנתבלבלה דעתו ששחטו שחיטתן פסולה מפני שאין בהן דעת שמא יקלקלו לפיכך אם שחטו בפני היודע וראה אותן ששחטו כהוגן שחיטתן כשרה עכ"ל. וכתב שם בכ"מ ז"ל ואיכא למידק למה לא כתב רבינו שאם יודע לאמן את ידיו שוחט אפילו לכתחילה כשגדול עומד ע"ג כדמשמע בס"פ לולב הגזול ונראה שרבינו מפרשה להסים בדיעבד. ולפי זה כי אינו יודע לאמן ידיו אפי' אחרים רואים אותו אסור כמ"ש התוס' עכ"ל הכ"מ הנ"ל גם ל' רש"י הנ"ל אינו מוכרח ויכול לפרשו כדעת התוס' והסמ"ג וס"ס והרמב"ם הנ"ל דמ"ש שם הברייתא מותר לאכול משחיטתו דיעבד קאי שאם שחט מותר לאכול משחיטתו והכי משמע מל' התוס' דאל' רש"י הנ"ל כתב משמע דאם כו' עד אסור לאכול משחיטתו משמע דרש"י ג"כ הכי ס"ל ולא כמ"ש הר"ן והרא"ש הנ"ל דפי' מותר ר"ל לכתחילה. ומה שדייק הרא"ש מל' ומותר ור"ל מדלא קאמר שחיטתו כשרה יש לדקדק נמי איפכא מדלא כתב קטן היודע לשחוט נותנים לו לשחוט כמ"ש לפני זה אביו קונה לו תפילין משמע דלכתחילה אין נותנים לו אלא שאם שחט שחיטתו כשרה ומותרים לאכול משחיטתו ובאמת קשה לומר שהרא"ש ורבינו שבקי לכל הני רבוותא דאסרי אפילו בדיעבד אפילו גדול עע"ג כשאינו יודע לאמן ידיו ולקמו שיטה לנפשן להתיר בדיעבד וקשה מזה דלכל הפחות ה"ל לרבינו להביא דעתן ולכתוב עליהן שאין דעת הרא"ש כן כדרכו ובפרט דברי התוס' והריטב"א שעיקר דברי רבינו בנויין עליהם. ונראה דזהו היה קשה למ"ו ז"ל ומ"ה כתב בהגהותיו לי"ד אדברי רבינו הנ"ל שכתב וקטן שאינו יודע לאמן כו' ז"ל פי' אפילו הוא מומחה וכמ"ש לקמן אבל ידע לאמן לחוד לא מהני אפילו אחרים עומדים ע"ג כדלקמן וכן משמע בהדיא בס"פ לולב הגזול וכן כתב הרא"ש ריש חולין ומהרא"י קהר"ו לא דקדק בזה כהוגן שרוצה לפרש הא יודע לאמן לחוד מותר לכתחילה כשאחרים עע"ג וליתא עכ"ל מ"ו. הנה שמורי ז"ל דקדק לפרש לשון רבינו והרא"ש אליבא ממ"ש לעיל ונקט סוף דבריהן עיקר דדוקא קאמר הרא"ש אבל מומחה ויודע לאמן כו' דתרתי בעינן עם כשגדול עע"ג לשחוט לכתחילה וגם רבינו שכתב לבסוף ואם גדול עומד ע"ג שוחט לכתחילה דוקא אמ"ש לפני זה קאי דהיינו שהוא מומחה וגם יודע לאמן את ידיו ומ"ש בריש דבריו וקטן שאינו יודע לאמן דמשמע הא יודע לאמן ידיו שוחט וכן משמע מריש דברי הרא"ש נ"ל דס"ל דמיירי בקטן מומחה או לפחות מומחה במקצת וכמ"ש רבינו לעיל בשם הסמ"ג שא"צ לידע כל הדינין כו' [וכן דייק לשון רש"י קצת שכתב בס"פ לולב הגזול אף על פי שאינו בקי בהלכות שחיטה משמע שלמדן אלא שאינו בקי בהן] והשתא א"ש דנקט מתני' קטן דומיא דחרש ושוטה דהכי אסורין אף שהן מומחין וה"ה קטן כנ"ו. ומ"ש ודקדק רבינו וכתב וקטן שאינו יודע לאמן ידיו ולא כתב נמי שאינו מומחה משמע דאפילו במומחה דינא הכי דאסור לו לשחוט לכתחילה אפילו גדול עע"ג אא"כ שהוא יודע ג"כ לאמן ידיו. ומ"ש הרא"ש דמתניתין איירי בקטן שאינו יודע לאמן ידיו ואפ"ה מותר בדיעבד כשאחרים עע"ג וגם רבינו כתב ובדיעבד מותר ווהו דלא כמ"ש התוס' והרמב"ם והסמ"ג והס"ס הנ"ל והדרא קושיא לדוכתא נ"ל לדעת מ"ו ז"ל שהם איירי בקטן שאינו מומחה ובאמת משמע כן קצת דבהכי איירי ההיא דסוכה בקטן שאינו מומחה דומיא דאינך בבי דקתני התם בהדיא דמיירי שאין הקטן מומחה בענין וכמ"ש לעיל והתוס' אההיא דסוכה קאי אבל קטן דמתניתין נקט דומיא דחרש ושוטה דאתניא בהדיא דמיירי אפילו במומחין כמ"ש. ובהכי אפשר דהתוס' והסמ"ג והרמב"ם וס"ס מודו לסברת הרא"ש ורבינו דבדיעבד שחיטתו כשרה הואיל וגדול עע"ג. ובזה א"ש דלא תקשה דיוקי דהרא"ש אהדדי דמ"ש תחילה קטן דמתניתין איירי דאינו יודע לאמן ידיו מיירי אפילו הוא מומחה ולא הוצרך להזכיר מומחה דקטן דמתני בהדי חרש ושוטה מיירי במומחה ואפ"ה אסור לשחוט לכתחילה הואיל ואינו יודע לאמן ידיו וע"ז כתב אבל אם הוא מומחה ויודע לאמן דשוחט לכתחלה וכן יפורש ג"כ דברי רבינו דל"ת דיוקי דבריו אהדדי ואל"ל דהרא"ש משום הדיוק נקט מומחה שהוא דוחק ודו"ק. והא דהאריך הרא"ש בלשונו וכתב קטן דמתני' איירי בלא הגיע לחנוך כו' וגם הניח בבא דתפילין כמו שהקשתי לעיל נ"ל דמשום שבא לחלק בין קטן דהכא לקטן דהתם כתב דקטן דהכא אינו מיירי באופן שמיירי קטן דהתם דמיירי כשהגיע לחינוך דהיינו שיודע ג"כ לאמן ידיו ומומחה קצת דומיא דתפילין שיודע לשמור נפשו כן הוא יודע קצת דיני שחיטה וא"צ לידע כלום מש"כ קטן דמתניתין שאף שמיירי דומיא דחרש ושוטה שהן מומחין מ"מ לא הגיע לחינוך באימון ידים תוך כי זה נראה עיקר כדי להשוות דעת הפוסקים. ועל דברי ב"י ק"ק למה הוצרך הטור לאשמעינן לעיל בגדול דאפילו לכתחילה יכולין ליתן לו לשחוט כשאחרים עומדים ע"ג כיון שהדין כן אפי' בקטן. מיהו י"ל דלעיל מיירי אף לו ידעינן דלא גמיר וכאן דוקא בסתמא. והנה הב"י הביא לשון האגור שכתב וכן נוהגין במקצתו שלא להניח קטן לשחוט אפילו עומדים ע"ג אמנם בשאר מקומות ראיתי מקילין בזה ותמהני עכ"ל האגור. וכתב ב"י ה"ל ואני אומר שאין מקום לתמיהתו שמה שנוהגין למסור לקטן לשחוט ואחר עע"ג היינו כשיודע לאמן ידיו דאז ודאי שרי לכ"ע עכ"ל ב"י והיינו לפי שיטתו שמבאר דברי רבינו שמה שכתב קטן מומחה ל"ד אלא אפילו אינו מומחה רק שיודע לאמן מוסרין לו לשחוט לכתחילה באחר עומד ע"ג אבל לפי מ"ש בשם מ"ו דקטן מומחה דוקא קתני דלכתחילה אין נותנין לו לשחוט אפי' אחר עע"ג אא"כ הוא מומחה ועוסק יש מקום לתמיהת האגור: [ט] **ושכור** שהגיע לשכרותו של לוט דינו כשוטה יש לדקדק ל"ל טעמא דמיחשב כשוטה ת"ל משום דאינו יכול לברך דקי"ל תפילת שכור תועבה שהרי גם חרש שמדבר ואינו שומע אינו רשאי לשחוט מטעם זה שאינו יכול לברך וה"ל

מיכול

פרישה

עיין בדרישה: (לג) ושיכור שהגיע לשכרותו של לוט דינו כשוטה כו' ואסור לשחוט שמא יקלקל ועיין דרישה. (לד) ואם לא הגיע לשכרותו של לוט שוחט אפילו לכתחילה הטעם דאמרינן בריש פרק הדר שכור מקחו מקח כו' כללו של דבר הרי הוא כפקח לכל דבריו ומסיק התם דהיינו דווקא בשלא הגיע לשכרותו של לוט (וכתב רמ"א דשיכור לא ישחוט שרגיל לבא לידי דרסה וה"א מכלבו והג"א פ"ג מס"ש עכ"ס): (לה) וסומא לא ישחוט לכתחילה כו' משנה ריש חולין וסומא ששחט שחיטתו כשרה משמע דיעבד. (לו) וערום לא ישחוט לכתחילה מפני שאינו

יכול

ב (א) שחיטת עכו"ם נבלה אפי' אחרים רואים אותו (ב) וכתב הרמב"ם *אפי' הוא קטן (ג) ואפי' אינו עובד ע"ז (ד) כגון גר ותושב (ה) מומר אוכל נבלות לתיאבון (ו) ישראל בודק סכין ונותן לו ואז מותר לאכול משחיטתו אפילו אם ישחוט בינו לבין עצמו (ז) ואפילו אם לא יאכל הוא ממנה תחילה (ח) וכתב הרשב"א אפילו אם אין (א) יודעים אם יודע הלכות שחיטה (ט) ודוקא שבודק הסכין תחילה אבל אין ליתן לו בלא בדיקה על סמך

ב שחיטת עכו"ם נבילה משנה פ"ק דחולין (יג.): **ומ"ש** אפי' אחרים רואים אותו פשוט הוא ממה שיתבאר בסמוך ואמרינן בגמרא (שם) דשחיטת נכרי או ישראל מומר סריא בהנאה דלא אמרי' סתם מחשבת נכרי לע"ז אא"כ הוא מין כלומר ישראל או עכו"ם האדוק בע"ז וכתב בעל העיטור וה"מ בדלא שמעיניה דחשיב אבל שמעיניה אסור בהנאה והשוחט לנכרי אף ע"ג דשמעינן לנכרי דחשיב מותר בהנאה וכן כתב הרשב"א בתורת הבית וכן פשוט בפרק ב' דחולין וכתבו רבינו בסימן ד': **ומ"ש** בשם הרמב"ם אפי' הוא קטן ואפילו אינו עובד ע"ז שם בפ"ד וכ"כ בספר תורת הבית וז"ל הרמב"ם נכרי ששחט אע"פ ששחט בפני ישראל בסכין יפה ואפי' היה קטן שחיטתו נבילה ולוקה על אכילתו מן התורה שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו מאחר שהזהיר שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור ואינו דומה לישראל שאינו יודע הלכות שחיטה וגדר גדול גדרו בדבר שאפילו נכרי שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבילה ור"י פירש משום דכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה אוכל מזבחו:

מומר אוכל נבילות לתיאבון ישראל בודק סכין ונותן לו וכו' מימרא דרבא בריש חולין (ג.) וטעמא משום דמאחר דאינו אוכל נבילות אלא לתיאבון כיון שיש לו סכין בדוק לא שביק התירא ואכל איסורא: **ומ"ש** ואפילו אם לא יאכל הוא ממנו תחלה כ"כ התוספות והרא"ש שם ופשוט הוא דלא אמרי' בגמרא שצריך השוחט לאכול ממנו כדי שנדע שהוא כשר אלא בכותי קודם שגזרו עליהם דלית להו ולפני עור לא תתן מכשול אבל ישראל אף על פי שאוכל נבילות לתאבון חייש אלפני עור: וכתבו התוספות והרא"ש דבלא בדיקת סכין לא מהני אפי' אם ישראל יוצא ונכנס כדמהני לכותי קודם שגזרו עליהם משום דכותי מירתת לפי שיודע שאין ישראל סומך עליו וירא שמא יבדוק הסכין אחריו הלכך נזהר מלשחוט בסכין פגום אבל ישראל מומר לא מירתת כי הוא סבור שלא יבדקו אחריו לפי שמחזיק עצמו כישראל ודקדקו כן מהגמרא: **וכתב** הרשב"א אפי' אם אין יודעים אם יודע הלכות שחיטה וכו' וכלי ז"ל בספר ת"ה הארוך יש לדקדק הואיל וקי"ל רוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם אם נסמוך על חזקה זו אף במומר לתאבון אם לאו ומסתברא דאפילו במומר לתאבון סומכים על חזקה זו דכל המצויים אצל שחיטה סתמא אמרו ועוד דהא לא אמר רב אשי וגם אביי ורבא מומחה כלל לא בישראל מומר ולא בכותי וכו' אלא שהרמב"ם כתב ישראל מומר לעבירה מן העבירו' שהוא מומחה ה"ז שוחט לכתחלה ונראה מדבריו דדוקא מומחה ובאמת שהדעת נוטה לזה דכל שאוכל לתאבון ואינו טורח יש לחוש שמא אינו מומחה ולתאבה הוא שוחט ואוכל אבל כשאינו מומר לאותו דבר אע"פ שהוא מומר לעבירה אחת מהעבירות אינו נראה כן כלל אלא ודאי הרי הוא גבי שחיטה כשאר ישראל הכשרים וכל ששוחט בחזקת מומחה ואפשר שגם הרב לא נתכוון לומר שיודעים בו שיודע לומר הלכות שחיטה אלא לומר ששוחט כישראל שכל שהוא מומחה כישראל שוחט וגם זה כאחד מהם וזה קרוב יותר דאפילו לגבי נשים ועבדים כ"כ עכ"ל. אבל הר"ן כתב דאע"ג דמכשרינן מומר אוכל נבילות לתיאבון בבודק סכין ונותן לו דוקא דידעינן שיודע הלכות שחיטה הא לא"ה אפי' דיעבד שחיטתו פסולה דליכא למימר ביה רוב מצויים אצל שחיטה מומחין וכ"כ המרדכי בשם ר"י: **ומ"ש** ודוקא שבודק הסכין תחלה אבל אין ליתן לו לכתחלה על סמך שיבדקנו אח"כ

ב שחיטת עכו"ם נבלה וכו' משנה פ"ק דחולין (דף יג) שחיטת עכו"ם נבלה ופרש"י שחיטת עכו"ם אפילו כהלכתא ואחרים רואים אותו עכ"ל נראה דלפי דס"ד דכל שחיטה אפי' דעכו"ם מוציאה מידי נבלה אם נשחטה כהלכתה ואחרים רואין אותו שלא שהה ושלא דרס ומתניתין איירי באין אחרים רואים אותו אלא דנשחטה לפנינו כהלכתא ויודע הלכות שחיטה ואפ"ה הוא נבלה דאין העכו"ם נאמן שלא שהה ולא דרס לכך פרש"י דליתא אלא כל שחיטת העכו"ם חשו' נבלה ודאי כאילו לא נשחט' כלל אלא מתה מאליה ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפ"ד מה"ש ז"ל עכו"ם ששחט אע"פ ששחט בפני ישראל בסכין יפה ואפי' היה קטן שחיטתו נבלה ולוקה על אכילתו מן התורה שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו מאחר שהזהיר שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור ואינו דומה לישראל שאינו יודע הלכות שחיטה וגדר גדול גדרו בדבר שאפי' עכו"ם שאינו עע"ז שחיטתו נבלה עכ"ל ודעתו ז"ל כי אין לפרש שהזהירתו התורה שלא יאכל מזבחו ממה שזובח בתוך ביתו דלא אצטריך קרא להכי שכבר הזהירתו התורה שלא יאכל נבלה וטרפה וחלב ודם וגיד דכל הני איתנהו במה שזובח הנכרי בתוך ביתו אלא בע"כ דקרא איירי במה שזובח הנכרי בביתו של ישראל ורואה אותו ששחט בסכין יפה שחיטה הגונה וראויה ואפ"ה אסורה אבל הרא"ש רפ"ק דחולין הביא דבריו והשיג עליו וז"ל ואינם דברים של טעם שהתורה הזהירה כשיקרא לך שלא תאכל מזבחו ממה שזבח בתוך ביתו אבל ר"י פי' הטעם משום דכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו עכ"ל והוא מדברי התוס' סוף דף ג' בד"ה קסבר כותים ונראה דאיכא נפקותא בין הטעמים דלהרמב"ם אינה נבלה אלא בנכרי עע"ז דקרא ה"ק פן תכרות ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחו אלמא דקרא לא קאמר אלא בנכרי עע"ז ומ"ה כתב ג"כ דבנכרי שאינו עע"ז אינו אלא גדר אבל לפר"י דמוזבחת ואכלת נפקא אף בעכו"ם שאינו עע"ז הוי נבלה מן התורה כיון שאין העכו"ם בר זביחה ולוקה עליה ד"ת ומה שהשיג הרא"ש ואמר שהתורה הזהירתו כו' נראה דר"ל דהתורה הזהירתו שלא לכרות ברית ליושב הארץ שכשתעבור ותכרות ברית להם אוי תעבור גם כן ותזנה אחרי אלהיהם ותאכל מזבחו שזבח העכו"ם בתוך ביתו ותעבור על כל האיסורים כי עבירה גוררת עבירה. ונקטינן כהרא"ש דאפי' בעכו"ם שאינו עע"ז שחיטתו נבלה ודאי ולוקה עליה ד"ת וכפר"י דמקרא דוזבחת ואכלת נפקא לן ומיהו אף בעכו"ם עע"ז נמי אינה אלא נבלה ואינה אסורה בהנאה והכי איתא בגמרא דקאמרינן שחיטת עכו"ם נבילה אין איסור הנאה לא ולא אמרינן סתם מחשבת עכו"ם לע"ז: לשון בית יוסף וכתב בעל העיטו' והגהות מיימוני בדלא שמעיניה דחשיב אבל שמעיניה אסור בהנאה והשוחט לנכרי אף על גב דשמעיניה לנכרי דחשיב מותר בהנאה וכ"כ הרשב"א בת"ה וכן פשוט בפ"ב דחולין וכתבו רבינו בסימן ד' עכ"ל ואיכא לתמוה טובא בהא דכתב דהשוחט לנכרי אע"ג דשמעיניה לנכרי דחשיב מותר בהנאה דמשמע דאסר באכילה והא ליתא דאפי' באכילה שרי כמבואר לשם ואפשר דב' אלוקי דינים הם דכשהשוחט אינו יודע בשעת שחיטה שהנכרי חושב שרי אפי' באכילה ואע"פ שאחרים שומעי' מהנכרי שחושב בשעת שחיטה שיזרוק דמה לע"ז אפ"ה שרי לאוכלה כיון שהשוחט לא שמע ולא ידע מחשבתו של נכרי בשעה ששחט וההא כתב הרשב"א ורבינו סי' ד כשרה אפי' באכילה וכששחט לנכרי על דעת שיזרוק הנכרי דמה לע"ז ויקטיר חלבה לע"ז אסורה אף בהנאה אבל כשהישראל אינו שוחט ע"ד שהנכרי יזרוק דמה לע"ז אלא דבשעת שחיטה שמע הישראל שהנכרי חושב לזרוק דמה לע"ז אסור באכילה ומותרת בהנאה וכן כתב בעל העיטור דמותרת בהנאה ומשמע אבל לא באכילה. ועיין במ"ש בסימן ד':

מומר אוכל נבילות לתיאבון וכו' מימרא דרבא ריש חולין (דף ג) ואף על גב דבגמרא דחו לה למוקמתא דרב אשי דמוקי מתני' כדרבא היינו אלא משום דלישנא דמתני' לא משמע דמיירי הכי אבל מימרא דרבא לא אידחי' לה: **ומ"ש** אפילו אם ישחוט בינו לבין עצמו וכו' כ"כ התוס' שם בד"ה בודק סכין דלא חיישינן שמא ישהה וידרוס דלא שביק היתירא ואכל איסורא ואפילו לא יאכל ממנה דחייש אלפני עור לא תתן מכשול וכ"כ הרא"ש אלא דהכא קשה דליחוש דילמא אירע קלקול בשחיטה דאתרמי ליה דשהה או דרס וישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון לא מהימן על השחיטה כשמומר דלא אתרע קלקול וי"ל דכיון דבדקינן סכין ונותנין לו והוא מתכוין לשחוט מוחזק יפה שחט וסמכינן על החזקה כיון דלא אפשר לברורי וכ"כ הר"ן אבל מ"מ צריך לבדוק הסכין גם לבסוף כיון דאפשר לברורי כמ"ש בסמוך בשם הגאונים: ומ"ש וכתב הרשב"א ואפילו אם אין יודעין אם יודע הלכות שחיטה בת"ה הארוך כתב טעם לדבריו ומביאו ב"י אבל הר"ן חולק ואמר דאפי' דיעבד שחיטתו פסולה דליכא למימר במומר רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וכ"כ במרדכי ריש חולין בשם הר"ח ממין דוקא עד מהימן וכשר הוא מן הרוב ולא רקים ופוחזים ומומר ודאי גרע טפי מהם וכן ירא' מלשון הרמב"ם שכתב ישראל מומר לעבירה מהעבירות שהוא מומחה ה"ז שוחט לכתחלה דמשמע דאם אינו יודע במומחה אין נותנים לו לשחוט וכ"כ המרדכי שם בשם רבינו ברוך אבל לא בשם ר"י כמו שהבין ב"י כי תיבת פר"י שבמרדכי קאי אדלעיל מינה שכתב בדלא בדק הסכין אפי' עומד ע"ג שחיטתו אסורה ע"ש והכי נקטינן כרוב גאונים דלא כרשב"א דמיקל בהא וכן פסק בש"ע ובסימן ד' יתבאר בס"ד אם נקרא מומר בפעם אחת ע"ש: **ומ"ש** ודוקא שבודק הסכין תחלה כ"כ התוס' בדבור בודק סכין וכ"כ הרא"ש דאע"ג דבכותי מקמי שגזרו עליהם אפילו בישראל יוצא ונכנס לא בעי בדיקת הסכין כותי שאני דמרתת שמא הישראל יבדוק הסכין אחריו דיודע כותי שהוא נחשד בעיניו אבל ישראל מומר לא מרתת דאין סבור שיבדקו הסכין אחריו לפי שהוא מחזיק עצמו כישראל לכל דבריו: **ומ"ש** אבל אין ליתן לו בלא בדיקה וכו' כ"כ התוס' בדבור בודק סכין וכ"כ הרא"ש וכך כתב הרשב"א בת"ה ומביאו ב"י וא"ת לאחר טורך כתבו דין זה במומר

דרכי משה

לא חלקו : ב (א) אמנם במרדכי ובהר"ן ריש חולין דלא אמרינן רוב מצוים אצל שחיטה מומחין הן גבי מומר ואפי' בדיעבד שחיטתו פסולה : ומע"ע

פרישה

יכול לברך כתב לכתחלה לדוקא דבדיעבד שחיטתו כשרה דכל שאינו רשאי לשחוט מפני שאינו יכול לברך שחיטתו כשרה בדיעבד דברכות אינן מעכבות כמ"ש בדרישה · וזה דכתב רבינו גבי שומע ואינו מדבר שיכול לשחוט לכתחלה כשאחר מברך וכאן כתב סתמא אינו רשאי לשחוט דמשמע אפילו אחר רוצה לברך י"ל דגבי חרש שאינו מדבר ושומע שיכול לכוון הברכה יכול לשחוט על סמך הברכה שיברך האחר וקי"ל שומע כעונה אבל הערום שאפילו להרהר בדבר קדושה (דכתיב והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ב"י עכ"ה) אינו רשאי ואף אם יברך אחר אינו רשאי לכוון לברכתו הלכך ליכא למימר שומע כעונה ואינו רשאי לשחוט לכתחלה א"נ דהאי ערום משמע שהוא ערום לגמרי מבלי שום כסות אפי' לכסות ערותו ואם כן אפי' אותו כשאמר אינו רשאי לברך כנגדו כמ"ש בא"ח סימן ע"ד וע"ק ע"ש :

דרישה

שיכול לברך על השחיטה כשם שמברך ברכת המזון כדאיתא בא"ח סי' קפ"ה דשאני ברכת המזון דמרבינן מקרא שנאמר ואכלת ושבעת וברכת משא"כ ברכת השחיטה ובהדיא איתא בירושלמי דתרומות פ"א שאין השכור רשאי לברך · וי"ל דמשום הכי תלה הטעם של איסור שהוא כשוטה לאשמעינן דאפילו בדיעבד שחיטתו אסורה משא"כ במי שאינו יכול לברך דבדיעבד שחיטתו כשרה כמ"ש רבינו גבי חרש המדבר ואינו שומע : דמייתינן

סי' ב (א) **שחיטת** עכו"ם נבילה אפי' אחרים רואים אותם הטעם כתב ר"י דכתב וזבחת ואכלת א"כ מי שהוא בר זביחה (ר"ל שנצטוה לזבוח עכ"ה) אכול מזבחו · והרמב"ם כתב שהטעם הוא מדכתיב וקרא לך ואכלת מזבחו מאחר שהזהיר לך שמא תאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור ואינו דומה לישראל שאינו יודע הל' שחיטה וגדר גדול גדרו בדבר שאפי' עכו"ם שאינו עובד אליל שחיטתו נבילה עכ"ל הרמב"ם . והנה יש לדקדק בדברי רבינו שכתב בשם הרמב"ם דאפי' קטן ואפי' גר תושב אסור שלא מטעם ר"י ג"כ יש ללמדו דהא אינו בר זביחה מיקרי . ואפשר משום דהרמב"ם כ"כ בהדיא מ"ה כ"כ בשמו : (ב) וכתב הרמב"ם ואפי' הוא קטן פי' ויודע ה"ש ולאמן ידיו (דאל"כ אפי' בישראל שחיטתו פסולה כמ"ש בסי' א' ואפשר לומר אפילו אינו יכול לאמן ידיו אם אחרים עומדין ע"ג דכשר בדיעבד וק"ל . עכ"ה) ואינו עובד עדיין אליל : (ג) ואפילו אינו עובד אליל פי' שהוא עדיף מקטן דקטן לכשיגדיל יעבוד אליל משא"כ בזה שהוא גדול ואינו עובד : (ד) כגון גר תושב פי' בן נח שמצווה על ז' מצות : (ה) מומר אוכל נבילות לתיאבון פי' כשאין לו בשר שחוטה הוא אוכל בשר נבילה כדי למלאות תאוותו והוא מל' גרסה נפשי לתאבה שפי' כמו לתאוה : (ו) ישראל בודק לו סכין . דשמא הסכין פגום והוא תאב לאכול בשר ושוחט בסכין פגום . אבל כיון שבדק לו סכין מותר לאכול משחיטתו דלא שביק התירא ואכל איסורא : (ז) ואפי' אם לא יאכל הוא ממנו תחלה . דגם זה בכלל עביד איסורא דלפני עור וגו' הוא (ומ"מ יכול מומר לאכול משחיטתו כשהוא נותן לו אף כשלא נותן לו סכין בדוקה י"ל דכל מה שהוא עושה נותן לאחרים לעשות כמותו כדי שישוק אותו בבשר כמבואר בגמרא ד"ג ע"ב דלא שאני במומר לתאבון יוצא ונכנס כמו בכותי משום דישראל מומר לא מרתת דאין סבור שיבדקו הסכין אחריו לפי שהוא מחזיק עצמו כישראל לכל דבריו וכמ"ש התוספות והרא"ש והר"ן . עכ"ה) : (ח) וכתב הרשב"א אפי' אם אין יודעין אם יודע הלכות שחיטה . הטעם דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין ומוחזקין הן מיהו לכתחלה כשהוא לפנינו אחר השחיטה צריך לבודקו אם הוא מומחה ומוחזק כדלעיל גבי ישראל : (ט) ודוקא שבודק הסכין

חדושי הגהות

א ר"ל בקטן שיודע לאמן ידיו ומומחה וקמ"ל דאע"ג דאינו עדיין עובד אלילים אפ"ה אסור והוא דקאמר אח"כ אפי' אינו עובד אליל ר"ל שהוא עדיף מקטן דקטן יעבוד אליל כשיגדיל

סמך שיבדקנו אחריו [א] דחיישינן שמא ישכח ולא יבדקנו ובלא בדיקה תחילה או בסוף אסור אפי' אם ישראל עומד על גביו כתב הרשב"א שחט בינו לבין עצמו ולא ידענו באיזה סכין שחט ויש עמו סכין יפה ושאינו יפה (י) ואומר שביפה שחט נאמן ואפילו אם נמצאת בשר שחוטה בידו (יא) אם יש טבחים ומקולים ישראל (יב) נאמן לומר מן השחוטה לקחתי ואפילו אם יש בידו עוף שאינו נמכר במקולים (יג) אם יש אנשים מומחים עמו במדינה נאמן לומר ישראל מומחה ובשר שחט לי שאינו מניח ההיתר ואוכל איסור (ב) (יד) ומומר אוכל נבלות להכעיס כתב הרשב"א שאין מוסרין לו בתחילה לשחוט אפילו אם ישראל עומד על גביו (טו) ואם שחט בדיעבד כשר ע"י בדיקת סכין תחילה או סוף (טז) וא"א ז"ל כתב שדינו

במומר שלא בישראל כשר נמי אין לו לשחוט בלא בדיקת הסכין בתחלה על סמך שיבדק אחר השחיטה כמ"ש רבינו בסי' י"ח וכן כתב הרשב"א בת"ה וז"ל דבמומר סד"א דשרי טפי משום דאיכא תרתי חדא דבמומר גופיה ודאי יבדקנו דמרתת אי נמי ראיתיהו שבדק הסכין קודם שחיטה אידך דישראל נמי לא נתן לו לשחוט אלא ע"ד שיבדקנו לאחר שחיטה וא"כ בזו אפילו ישכח ישראל ולא יבדוק נסמוך על בדיקת המומר ותדע שהרי בישראל כשר צריך לבדוק בתחלה ובסוף כדלקמן בסי' י"ח ובמומר כתב הרשב"א דאם בדק בתחלה את הסכין ונתן לו דא"צ לחזור ולבדקו לסכין אחר השחיטה אלמא דבמומר יש להקל כיון דאיכא למימר שמומר בדקו אחר השחיטה וגם הסכין הוא בחזקתו שלא נפגם א"כ אף בבדיקה שבתחלה ה"א דיש להקל טפי במומר קמ"ל דלא דאפי' בדקו המומר לפנינו וגם ישראל עומד על גביו אסור בדיעבד דלא מירתת לתקן הסכין אם נמצא פגום דאין סבור שיבדוק הישראל הסכין אחריו ובלא בדיקה תחילה או בסוף אסור ועוד נראה דבישראל כשר לא הוי טעמא שמא ישכח מלבדוק ונמצא כאוכל נבילה וכמו שפירש הרשב"א בת"ה אלא אפילו לא יאכלנו אפ"ה אין לו לשחוט בלא בדיקה מחששא דמברך ברכה לבטלה ועובר אלאו דלא תשא דלא מיבעי' בשוחט הסימנים בפגימה שבסכין דהוי נבלה אלא אפילו לא עשה בפגימה כ"א נקב בושט והשחיטה היתה במקום היפה שבסכין וקי"ל כר"מ דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אפ"ה לענין ברכה אין לו לברך דאע"ג דראויה לאכילה כדאיתא בירושלמי פרק הרואה ומביאו בס' הרוקח סי' ש"ן דקאמר ר"י מברכין קודם שחיטה חזקה בני מעיים כשר הם אלמא כל היכא דאיכא חששא דטרפה אין מברכין קודם שחיטה א"כ בשוחט בסכין שאינו בדוק דאיכא נמי חששא דנבלה או טרפה כדפי' כשיטה דאין לו לשוחט לשחוט ולברך על סמך שיבדוק הסכין לבסוף אע"פ שאין דעתו לאכלו אלא ליתנו לנכרי' אבל בנותן סכין למומר דאין שם חששא דברכה כיון שהישראל אינו שוחט סד"א דמותר ליתן לו לשחוט על סמך שיבדוק הסכין לבסוף ולא חיישינן שמא ישכח דאיסורא לא משכח אינשי קמ"ל דאסור דחיישינן שמא ישכח וכו' :

כתב הר"ן ויש אומרין דבמומר צריך לבדוק הסכין תחלה משום דכל שהשחיטה תלויה בבדיקה שבסוף ואילו לא היינו יכולין לבדוק כגון דליתיה לסכין קמן הרי שחיטתו אסורה אין מוסרין לו לכתחלה לשחוט על סמך תורת בדיקה שמא יחשבו הרואים שאין אנו צריכין לבדיקתו וימסרו לו ולא יבדקו אחריו ונמצאו אוכלין נבלות כיון שבדיקתו מעכבת ע"כ ולפי דעתו ירחה דאפילו בדק הסכין בינו לבין עצמו לא יתננו למומר בפני הרואים לשחוט בו אע"פ שיחזור ויבדקנו בפניהם ורואי להתיר כדבריו בזה : **כתב** הרשב"א בת"ה הא דאין חוששין במומר דשמא נפגם הסכין בעורו והוא ודאי אינו נאמן לומר שאינו נפגם ה"ט לפי שאנו מעמידין הסכין על חזקתו כל שלא ראינוהו שנפגם וכו' אבל הר"ר ירוחם כת' בשם הגאוני' דלכתחלה צריך לבודקו גם לאחר השחיטה וכן עיקר עכ"ל משמע דאף לדברי הגאונים בדיעבד אם שכח ואכלו א"צ לבדוק ואפי' הסכין לפנינו דמעמידים אותו על חזקתו אבל אם לא אכלו והסכין לפנינו נראה להורות כדברי הגאונים שצריך לבודקו גם כן אחר השחיטה ומ"ש רבינו ובלא בדיקה תחלה או בסוף אסור היינו דבדיעבד סגי בבדיקה תחלה בלא בסוף אבל לכתחלה אין לסמוך על החזקה היכא דאפשר לברורי ע"י בדיקה כדפי' בסי' א' ס"ב וכ"כ התוס' בדף ג' בד"ה המנוח ובד"ה אבל לא ע"ש : כתב הרשב"א בת"ה וכן הדין לבדיקת הסימנים שלאחר השחיטה שכל השוחט כראוי הוא שוחט ובודק בסימנים קודם שיעור שהייה וחזקה על זה שבדק כראוי כשאר שוחטין המומחין שאינו מניח את ההיתר ואוכל את האיסור ע"כ ומביאו ב"י וכזו ודאי אף הגאונים מודים כיון דאי אפשר לברורי ומה"ט נמי לא חיישינן שמא אירע קלקול בשחיטה דשהה או דרס אלא סמכי' על חזקה דיפה שחט כיון דלא אפשר לברורי כדפי' בסמוך :

ומ"ש שחזקה שבדק קודם שיעור שהייה נראה דה"ק דכל שוחט מומחה בודק הסימנים מיד ולא ישהה שיעור שהייה כדי שאם ימצא שלא שחט שיעור שחיטה יחזור וישחוט וכשר כיון שלא שהה שיעור שהייה אם שהה שיעור שהייה תו לא מהני שחיטה ונראה דחזקה זו איכא אלא בנודע שהוא מומחה אבל באינו נודע אפילו בישראל כשר צריך לבדוק בסימנים ואין סומכין על הרוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן כדעת בעל הלכו' שקבענו הלכ' כמותו בסי' א' ס"ח כ"ש במומר :

כתב הרשב"א שחט בינו לבין עצמו וכו' בת"ה כתב כך והדברים ברורים בטעמא דאינו מניח את ההיתר המוכן לפניו בלא טורח ואוכל האיסור שמה שטורח ללכת אצל הבקי לשחוט ההליכה לא חשיבא כלל טורח :

ומומר אוכל נבלות להכעיס וכו' בריש חולין כ"כ הרא"ש בשם ר"י והוא מדברי התוס' סוף דף ג' בד"ה קסבר כותי דכיון דאינו חושש לזבוח הוי ככותי דאינו בר זביחה ואסור לאכול משחיטתו וכו' משמע ודאי דאסור מדרבנן קאמר אבל לא לקי עליה ד"ת דאינה נבלה כיון דישראל הוא ובר זביחה הוא אלא שהוא

אח"כ וכו' זה לשון הרשב"א בת"ה ויש לדקדק מפני מה הצריכו לבדוק סכין וליתן לו ישחוט ויבדוק סכין אחריו שהרי לדעת הגאונים רואה אחד ששחט ולא ידעינן אי גמיר אי איתא קמן צריכין למבדקיה ואפ"ה מוסרין לו לכתחילה ובתר הכי בדקינן ליה וי"ל שאני התם דאי עבר ולא בדק הסכין אחריו אסורה והלכך איכא למיחש דלמא משתלי ואכל בלא בדיקה עכ"ל : **ומ"ש** ובלא בדיקה תחלה או סוף אסור אפי' ישראל עומד ע"ג שם בגמרא אמרו אם לא בדק לו ישראל הסכין והלך ושאל אי דאיתיה לסכין לבדקיה השתא ואי דליתיה לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוי דילמא בסכין פגומה שחט : **כתב** הרשב"א בחידושי חולין היכא דשחט בינו לבין עצמו ולא בדקנו לו סכין אם ישנו לסכין בודקים אותו ואם נמצאת סכינו יפה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו או שנאבד הסכין אסור לאכול משחיטתו דמיטרח לא טרח ודילמא בסכין פגומה שחט אלא שיש לדקדק בזה היכא דנמצאת סכינו יפה אם צריכין אנו לדעת באמת שבסכין זה שנמצאת בידו עכשיו באותה סכין הוא ששחט אם לאו וודאי משמע שאם באנו בגמר שחיטה או שהיו לפניו ג' וד' בהמות שחוטות ועדיין הוא שוחט והולך כיון שהוא מתעסק עדיין בשחיטה וסכינו בידו מיתר אמרינן דבודאי בסכין זה שבידו שחט האחרות אבל אם כבר יש שעה שגמר לשחוט ואנו שואלים אותו במה שחט והראה לנו סכינו ונמצאת יפה לא נסמוך עליו כי שמא בסכין פגומה שחט דמטרח לא טרח אלא שלאחר השחיטה נזדמן לו זו שהיא בדוקה או דילמא כיון דסכין בדוק יוצאה מתחת ידו חזקה מעיקרא נמי בידו היתה ובה שחט ואולי יש להכריע כלשון זה האחרון מדאמרינן לעיל ה"ד אי דאיתיה לסכין לבדוק וכו' ותיהו דוקא בשעה או בשתים שלא היה לו פנאי ללכת לדרכו ולמצוא אחרת בשוק ליקח אבל כשהיה לו פנאי גדול יום או יומים בזה ודאי לא נסמוך על דבריו כלל כך הדעת נותנת אלא שיש להחמיר בדבר עכ"ל : **כתב** רבינו ירוחם יש מי שכתב שכיון שבדק לו הסכין קודם שחיטה שא"צ לבודקו אחר השחיטה והגאונים כתבו שלכתחלה צריך לבדקו ג"כ אחר שחיטה וכן עיקר עכ"ל ובעל העיטור כתב בדק קודם א"צ לבדוק אחר שחיטה וכ"נ מפשט דברי פוסקים וכן מבואר בדברי הרשב"א שכתב בת"ה וז"ל ישראל מומר לאכול נבלות לתאבון ששחט בינו לבין עצמו למה אין חוששין שמא נפגם בעור והוא נאמן לומר שלא נפגם לפי שאנו מעמידים אותו בחזקתו שלא נפגם כל זמן שלא ראינוהו נפגם והבהמה שחוטה יפה לפניך שהרי לא ראינו בו שום ריעותא ואפי' שחט ק' בהמות בבדיקה הראשונה די לו שמעמידין לעולם סכין על חזקתו עד שנדע שנפגם עכ"ל . וכתב עוד וכן הדין לבדיקת סימנים לאחר שחיטה שכל השוחט כראוי הוא שוחט ובודק בסימנים קודם שיעור שהייה וחזקה על זה שבדק כראוי כשאר השוחטים שאינו מניח ההיתר ואוכל האיסור עכ"ל וכתבו רבינו ירוחם בשמו : **כתוב** בספר אוהל מועד מומר לתיאבון ששחט אפי' כשבע ששחט בסכין יפה אינו נאמן שהרי הוא חשוד על השבועה לגבי אותו דבר מפני שהוא מושבע ועומד מהר סיני וכ"כ הרשב"א סימן ס"ד עכ"ל וכ"כ מתשו' הרא"ש שכתבתי בס"ס שקודם זה : **כ'** הרשב"א שחט בינו לבין עצמו ולא ידענו באיזה סכין שחט ויש עמו סכין יפה ושאינה יפה וכו' עד שאינו מניח ההיתר ואוכל איסור הכל בסת"ה וכ' עוד על זה ואע"פ שאינו טורח לתקן הסכין מ"מ טורח הוא לילך אצל הבקי לשחוט למה הדבר דומה לחמץ של עוברי עבירה שמותר לאחר פסח מפני שהן מחליפין : (הגה"ה ב"ה) וכתב רבינו ירוחם דברים אלו בסוף נתיב ט"ו וכ' בשר הנמצא בידו מותר אם יש בעיר בית המטבחים של ישראל ודוקא שהיה מצוי באותו היום בעיר בשר שחוטה כ"כ בזור כמו בשר נבילה עכ"ל : **ומומר** אוכל נבלות להכעיס כ' הרשב"א שאין מוסרין לו בתחלה לשחוט וכו' ז"ל בת"ה מומר אוכל נבלות להכעיס ידחה לו שאין מוסרין לו לשחוט לכתחלה ואפילו באחרים רואים אותו ועע"ג מפני שהוא מכוין לקלקלה ולנבל ושמא לא יתנו לב הרואים למה שהוא עושה במה שנתנו בין ידיו דמומר זה כל שהוא מנבל ואוכל להכעיס כ"ש שינבל להאכיל לאחרים ויש מורים בדבר זה להקל ואם שחט ואחרים רואים אותו שחיטתו כשרה ואינו כעכו"ם דמומר לדבר אחד אינו מומר לכל התורה כולה והוא שבדקו סכין ונתנו לו או שבדקו סכין אחריו ונמצא יפה עכ"ל . וכת"ה הארוך הביא ראיה לדבריו . ובקצת ספרי רבינו כתוב כשר על ידי בדיקת הסכין תחלה וסוף וט"ס הוא וצ"ל תחלה או סוף : ומה שכתב רבינו בשם הרא"ש שדינו כעכו"ם כ"כ בריש חולין בשם ר"י דכיון שאינו חושש לזבוח הוי כעכו"ם דאינו בר זביחה ואסור לאכול משחיטתו אפי' בדק סכין ונתן לו ואפילו ישראל עע"ג וכן מסתבר עכ"ל וכן דעת בעל העיטור ומאחר שתלה הטעם באינו חושש לזבוח נראה שהוא סובר שכל שאוכל נבילות שלא לתיאבון מיקרי מומר להכעיס . אבל הר"ן כתב שאם אוכל שלא לתיאבון מיהו אינו להכעיס בעי בדיקת סכין וג"כ צריך לעמוד עליו מתחלה ועד סוף ואם לא עמד שחיטתו פסולה שמא שהה שמא דרס אבל מומר להכעיס אפילו לדבר אחד הרי הוא כעכו"ם : מומר

דרכי משה

(ב) ומטעם זה א"צ לבדוק אחר הסימנים אי שחט כראוי : בהג"א

דרישה

ס' ב [א] דחיישינן שמא ישכח ולא יבדקנו ובלא בדיקה תחלה או סוף אסור אפי' ישראל עומד ע"ג פי' ול"ד להא דכתב רבי' בסי' א' שמי שאין יודעים בו אם הוא מומחה ושוחט שנותנים לו לכתחלה לשחוט על סמך שיבדקנו אחר השחיטה וגם בדין זה כתב רבינו לפני זה בשם הרשב"א אפילו אם אין יודעין אם יודע הלכות שחיטה והוא מטעם דסמכינן אבדיקה ושאלה שישאלנו אחר השחיטה וכמ"ש בפרישה שאני התם דאמרי' רוב הרגילין לשחוט מומחין ושוחקין הן ואפילו ישכח ולא יבדקנו מותר לאכול דסמכינן ארובא אבל לגבי סכין ליכא רובא ואם ישכח למבדקיה אחר השחיטה אסור לאכול הלכך אסור ליתן לכתחלה לשחוט על סמך שיבדקנו לאחר שחיטה · וא"ל א"כ גם בישראל שאין יודעין בו שבקי בהש"ס למה מותר ליתן לו לשחוט לכתחלה בלא בדיקת הסכין דשאני ישראל דאף אם לא יהיה לפנינו מוקמינן ליה ארוב שיודעים הש"ס ויודע שסכין פגום פסול משא"כ זה אף שיודע ג"כ מ"מ איכא למיחש שמא כדי לאכול בשר לתיאבון שחט בסכין פגום · עוד יש לדקדק שכתב ובלא בדיקה תחילה או סוף משמע דבבדיקה תחילה לחוד סגי ואמאי הואיל ואינו נאמן על השחיטה ניחוש שמא נפגם הסכין בעור דהא מזה הטעם אנו צריכין לאחר השחיטה וילפינן מן הכתוב ושחטתם בזה ואכלתם כו' ודפי' סבר הואיל ובדק הסכין תחילה והבהמה לפנינו שחוטה כראוי אסוקי ריעותא לא מסקינן

פרישה

הסכין תחילה כו' עיין דרישה : (י) ואומר שביפה שחט כו' קשה אפילו אינו אומר כן למה לא אמרינן לא שבק היתרא כו' וכן קשה במה שכתב אחר זה נאמן לומר מן השחוטה לקחתי ונראה דהיינו טעמא משום דכל היכא דאיכא לעמוד על הדבר ולברר טפי מבררינן וכמ"ש בח"מ סי' של"ו בהשוכר בית מחבירו בי"ד כו' אם הוא בעיר שואלו כו' דהיינו נמי מטעם הנ"ל : (יא) אם יש טבחים ומקולין ישראל א"ל בלא מקולין נמי כמו בעוף . וא"ל משום דלא נמצא בידו אלא חתיכה א' . מ"מ הא איכא למימר דגם אם של נבילה היה היכן לא נמצא אלא חתיכה א' וכל"ל דאם אין מקולין כלל לא של ישראל ולא של עכו"ם כשר . גם א"ל דלא זו אף זו וה"ק ל"מ בשר דאיכא למימר במקולין קנהו אלא אפילו עוף . דא"כ ה"ל לחלק בבשר עצמו ולומר אפילו אין שם מקולין כשר וי"ל דקמ"ל דבכה"ג אפילו אם אין שוחט במדינה דהיינו בעירו כשר מה"ט בעוף כדמסיק : (יב) נאמן לומר מן השחוטה לקחתי וא"ת הא כתב רבינו לקמן ס"ס קי"ט בשם הרשב"א באם אלא מי שחשוד לאכול גבינה של עכו"ם ואמר קנה לי גבינה כשרה כו' דאינו נאמן באחרים לומר מן הכשרה קניתי . וי"ל דשאני הכא שנמצא בשר השחוטה בידו שהכינו לנפשו לאכול משא"כ התם איירי בהולך לקנות לחבירו ואף דכתב רבינו בסמוך לפני זה דאפילו אם לא יאכל הוא ממנו תחלה מותר משום דאינו עובר אלפני עור כו' שאני התם דנתן בידו סכין בדוק ע"ז לא חיישינן שיקלקל במזיד להעביר לחבירו וק"ל :

(יג) אם יש אנשים מומחים במדינה פי' בעיר וכן במשנה וגמרא ולשון הרמב"ם הרבה פעמים : (יד) ומומר אוכל נבילות כו' אפי' שישראל עע"ג הטעם כתב הרשב"א משום שהוא מכוין לקלקל ולנבל ושמא לא יתנו לב הרואים למה שהוא עושה במה שנתן בין ידיו דמומר זה שהוא מנבל ואוכל להכעיס כ"ש שמנבל להאכיל לאחרים : (טו) ואם שחט כו' על ידי בדיקת סכין תחלה או סוף הטעם דמומר לדבר אחד אינו מומר לכל התורה : (טז) וא"א הרא"ש ז"ל כתב שדינו כעכו"ם פי' ומ"מ אינה אסורה בהנאה והטעם דכיון שאינו חושש לזבוח דינו כעכו"ם שאינו

שדינו כעכו"ם (יח) **מומר** לאחד משאר עבירות שוחט אפילו בינו לבין עצמו ואין צריך אפילו בדיקת הסכין תחילה או סוף (יס) והרמב"ם ז"ל הצריך נ"כ בדיקת סכין וה"מ לשאר עבירות (יט) [ג] חוץ מע"ז וחילול שבת בפרהסיא (ג) אבל מומר לאחד מאלו הוי כעכו"ם גמור (כ) וכותי האידנא דינו כעכו"ם וצדוקי וביתוסי כתב הרמב"ם שחיטתו אסורה ואם שוחט בפנינו מותרת שאינם כעכו"ם אלא שאין נאמנין לומר לא קלקלנו (כא) והרשב"א כתב אם שחט בינו לבין עצמו אפילו אם חותך כזית בשר ונותן לו אסורה שכל מצוה שאינה כתובה בתורה אפילו החזיקו בו אין סומכין בה עליהם התחיל אחד מהפסולין לשחוט וגמר ישראל על ידו או הישראל

מומר לאחד משאר עבירות שוחט בינו לבין עצמו וא"צ אפילו בדיקת הסכין בריש חולין (ג.) אסיקנא דמומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה חוץ ממומר לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא וכתב רבינו ירוחם דה"ה למשמר שבתו ואינו עובד ע"ז והוא מומר לשאר כל התורה שדינו כעכו"ם. וכתב הרא"ש בריש חולין אם אינו מומר לאכול נבילות אלא לדבר אחד לא בעי בדיקת סכין דדוקא מומר לאותו דבר דלש ביה האי דאמר רבא דבעי בדיקת סכין והרמב"ם כתב דישראל מומר לאחד מן העבירו' צריך לבדוק לו סכין ואפשר דסבר כיון דחזינן שלאותו עובר על אחת מן העבירות שבתורה חיישינן דפקר שלא לטרוח לקיים שום מצוה כהלכתה ונקט רבא מומר לאכול נבילות לתאבון דשרי לאכול משחיטתו ע"י בדיקת הסכין ולא אמרינן כיון דלש ביה כהיתירא דמי ליה עכ"ל. ודע דדוקא במומר לעבירה אחת הוא דמצריך הרמב"ם בדיקת סכין אבל מי שהוא פסול לעדות בעבירה מן העבירו' של תורה אין צריך לבדוק לו סכין וכ"כ הוא ז"ל בפי'. והחילוק שבין מומר לפסול לעדות דמומר היינו שמועד לעבור על המצוה בכל עת שצריך ופרק עולה מעל צוארו ופסול לעדות הוי אע"פ שאינו מועד לעבור על אותה מצוה אלא שעבר עליה פעם אחת ומיהו נ"ל שאם הוא פסול לעדות מפני שאכל נבילה אע"פ שאינו מועד לכך כיון שחשוד לאותו דבר הוא צריך לבדוק לו סכין וז"ל הרשב"א בת"ה ומסתברא דמומר לדבר אחד כיון שאינו מומר לכל התורה וגם לא לשחיטה אלא לאחד משאר העבירות כישראל גמור חשבינן ליה לכל התורה ומוסרין לו לכתחילה לשחוט בינו לבין עצמו ואם לו בלא בדיקת סכין אבל הרמב"ם כתב שבודקים סכין ונותנין לו ולא ידעתי טעם לדבריו עכ"ל. וכבר נתבאר טעם לדבריו בפסקי הרא"ש שכתבתי בסמוך:

בפ"ק דחולין (ד:) משמע דמומר לערלות דינו כמומר לעבירה א' ואם הוא ערל שמתו אחיו מחמת מילה דינו כישראל גמור וכתבו רבינו ירוחם והיינו בשגם עכשיו שהוא גדול מניח למול מיראתו פן ימות גם הוא כאחיו אבל אם אין שם יראה ואפ"ה אינו מל הוה ליה מומר לערלות: **ומ"ש** רבינו וה"מ לשאר עבירות חוץ מע"ז וחילול שבת בפרהסיא אבל מומר לאחד מאלו הוי כעכו"ם גמור מבואר בריש חולין (ה:): **תשובת** הרשב"א בדיני מומר לענין שחיטה אכתוב בסימן קי"ט ושם אכתוב גם כן תשובת הריב"ש בזה: **וכותי** האידנא דינו כעכו"ם הכי אסיקנא בפ"ק דחולין (ו.) לא זזו משם עד שעשאום כעכו"ם גמורים: **וצדוקי** וביתוסי כתב הרמב"ם שחיטתו אסורה ואם שחט בפניו מותר וכו' בפ"ד כ"כ וז"ל הרשב"א בת"ה לצדוקי וביתוסי אם הוא מומחה שחיטתו כשרה והוא שישראל עומד ע"ג ואפילו יוצא ונכנס עכ"ל ויש לתמוה כיון שישראל עומד ע"ג מה צורך שיהיה מומחה ואפשר דטעמא משום דשרי אפילו בישראל יוצא ונכנס ואם אינו מומחה דילמא שהי ודרים ולא ידע שזו אסורה לישראל דמירתת שיכנס ישראל ויראהו ואפילו בישראל עומד ע"ג איכא למיחש דלמא שהי ודרים ולאו אדעתא דישראל העומד על גביו ואיהו לא ידע שזה אסור לישראל דליזדהר: **ומ"ש** הרשב"א דאפילו ישראל יוצא ונכנס מותר למד כן ממה שאמרו בגמרא בריש חולין (ו.) גבי כותים שגזרו עליהם: **ומ"ש** רבינו בשם הרשב"א שאם שחט בינו לבין עצמו אפילו אם חותך כזית בשר ונותן לו אסורה וכו' בת"ה כ"כ ומסיים בה ואף ע"פ שהחזיקו במצות השחיטה משום דדרשה תלדה הגרמה ועיקור לא כתיבי וכל דלא כתיבא אע"ג דאחזוק לא סמכינן עלייהו דהא לגבי כותים פלוגתא דרשב"ג ורבנן הוא וקי"ל כרבנן דאמרי הכי ע"כ: **התחיל** אחד מהפסולים לשחוט וגמר ישראל על ידו וכו' עד סוף הסימן הכל לשון ת"ה הקצר אלא שסוף הדברים מבוארים יותר בת"ה וז"ל היו שנים אוחזין בסכין ושוחטים ואחד מהם פסול שחיטתן פסולה שהרי נעשית השחיטה גם ע"י הפסול וא"ל בשני בני אדם ושני סכיני ואחד מהם פסול לשחיטה וא"ל כשאין הכשר שחיטה במעשה הכשר לבדו אלא בצירוף הפסול אלא אפילו שחט זה רוב הסימן בפני עצמו וזה רוב הסימן בפ"ע עכ"ל: ובארוך למדה מדתנן בפ"ב דחולין (לט: מ.) השוחט לשם הרים לשם גבעות וכו' שחיטתו פסולה שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה וסכין אחד דנקט משמע דלרבותא נקטיה דל"מ בשני סכינים דכששוחט זה אין בכחו כח ישראל מעורב בו אלא אפילו בסכין אחד דכח ישראל כשר מעורב בו פסולה עכ"ל · והרב מהרי"ק ז' תניב ז"ל בבאורו השיב דברי רבינו לדעת אחרת ונעלם ממנו מפני שלא ראה דברי הרשב"א: **ותחלת** הדברים שכתב התחיל אחד מהפסולים לשחוט וגמר ישראל על ידו וכו' למדה בארוך מדגרסינן בפ"ק דחולין (יט:) יתיב רבי אבא אחורי דרב כהנא וכו' אמר רבא שפיר קרי עליה נכרי נכרי בשלמא התם מדה"ל לישראל לתגמר כולה ולא שחיט וכו' אלמא בין ששחט נכרי בקנה חציו וגמרו ישראל ובין ששחט ישראל במקום שלם שבקנה ופגע בחתך שחתך נכרי כשרה ודוקא בקנה אבל בושט כל שהתחיל נכרי או שגמרו פסולה והילכך אם התחיל לשחוט בושט אסורה ואפי' אינה לשחיטה אלא לבסוף דגרסינן בפרק השוחט הכל מודים היכא דשחט בה סימן אחד נכרי וסימן אחד ישראל פסולה שהרי נעשה בה מעשה טריפה ביד נכרי וסימן אחד ביד נכרי דקאמר לאו דוקא אלא אפילו משהו בושט דהא טעמא קאמר מפני שנעשה בה

מעשה

שהוא מוטה גם נראה דכל שאינו אוכל לתיאבון הוי להכעיס ואע"ג דהר"ן מחלק בין אוכל שלא לתיאבון ובין אוכל להכעיס יש להחמיר כהרא"ש דמשמע מדבריו לאסור בכל מי שאינו אוכל לתיאבון וכ"כ ב"י וכך כתב הרב בהגהת ש"ע:

מומר לאחד משאר עברות וכו' עד בדיקה הסכין כ"כ הרא"ש פ"ק דחולין וכתב טעם לדברי הרמב"ם ע"ש ונראה מדבריו דהכי נקטינן שהרי כתב כדברי הרמב"ם וטעמו במסקנתו ובדרכו הלך גם רבינו להורות כדברי הרמב"ם בזה: **וצדוקי** וביתוסי כתב הרמב"ם שחיטתו אסורה בפרק ד' מה' שחיטה וכת' בספר כסף משנה דס"ל להרמב"ם דדין צדוקי וביתוסי כדין כותי מקמי שעשאום כנכרים גמורים דשוחטין לכתחלה בישראל עומד ע"ג שאין איסור שחיטתן אלא שמא יקלקלו והם אינן נאמנין לומר לא קלקלנו כך מבואר בת"ה הארוך שזאת היא דעת הרמב"ם וכתב ב"י וז"ל הרשב"א בת"ה לצדוקי וביתוסי אם הוא מומחה שחיטתו כשרה והוא שישראל עומד ע"ג ואפי' יוצא ונכנס עכ"ל ויש לתמוה כיון שישראל עומד על גביו מה צורך שיהיה מומחה ואפשר דטעמא משום דשרינן אפי' בישראל יוצא ונכנס ואם אינו מומחה דלמא שהה ודרס ולא ידע שזו אסורה לישראל דליראת שישראל יכנס ויראהו אפילו בישראל עומד ע"ג איכא למיחש דלמא שהה ודרס ולאו אדעתא דישראל העומד ע"ג ואיהו לא ידע שזה אסור לישראל דליזדהר עכ"ל ולפע"ד יראה מלשון הרשב"א הא דנקט מומחה דדוקא נקט הכי לאורויי דבאין ישראל עומד ע"ג שחיטתו פסולה אף ע"פ שהוא מומחה דאע"ג דבישראל עומד על גביו לא בעינן שיהא מומחה מ"מ במה שהוא מומחה לא מהני עד שיהא ג"כ ישראל עומד ע"ג מיהו נראה דמ"ש ואפילו נכנס ויוצא ודאי דלא מהני אלא א"כ שהוא מומחה ומטעמא שכתב ב"י דילמא שהי ודרים ולא ידע וכו' אבל בעומד על גביו לא בעינן מומחה ודלא כמ"ש ב"י בסוף דבריו דאפילו בישראל עומד ע"ג איכא למיחש דלמא שהי ודרים וכו': **ומ"ש** והרשב"א כתב אם שחט וכו' נראה דלפי שכתב הרמב"ם שאינם כנכרי אלא שאין נאמנים לומר לא קלקלנו א"כ לפי זה בחותך כזית בשר ונותן לו כשרה וכדין כותים מקמי שעשאום כנכרי' גמורים דחותך כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו לזה אמר דהרשב"א חולק וכתב דאפילו בחותך כזית בשר ונותן לו אסור: **התחיל** אחד מהפסולים וכו' וז"ל הרשב"א בת"ה התחיל אחד מהפסולים לשחוט כגון נכרי ומין או כותי וגמר ישראל וכו' שמה שפרט נכרי ומין וכותי ולא כתב בסתם אחד מן הפסולים הוא כדי לאתויי מומר אפי' להכעיס דאינו בדין זה כיון דשחיטתו כשרה דיעבד אם אחרים רואין אותו ובדקו לו סכין ונתנו לו לדעת הרשב"א לעיל סי' ב' ס"ה אבל רבי' נמשך לדעת הרא"ש דלהכעיס דינו כנכרי ולכך כת' בסתם התחיל א' מן הפסולי' וכו' כדי לכלול גם מומר להכעיס בדין זה לדעת הרא"ש ורבינו ודין זה כתב בת"ה הארוך דלמדו מהא דאמר בפ"ק דחולין (דף י"ט) כששחט נכרי חצי קנה וגמר ישראל כשרה דכי נפקא חיותא בידא דישראל נפקא ופלגא קמייתא לא מיטרפא דפסוקת גרגרת שיעורה ברובא אבל שחט ישראל חצי קנה וגמר נכרי פסולה דמדהוה ליה לישראל למשחט רובא שהיה הקנה שלם לפניו ולא שחט אלא חציו לאו מידי עבד דחיותא בחצי קנה לא נפקא וה"ל כקנה שלם וכי אתא נכרי בתריה דמי כמאן דעביד כולה דהא חיותא בידיה נפקא ולשון רבינו ה"פ כד"א דאין חלוק בין התחיל ישראל וגמר נכרי ובין התחיל הנכרי וגמר ישראל כגון שהתחיל הפסול בושט או ברובו של קנה דשחיטת נכרי כמעשה קוף בעלמא הוא הלכך אפי' גמר ישראל פסולה אבל התחיל נכרי בחצי קנה וגמר ישראל כשרה אבל התחיל ישראל וגמר הנכרי לעולם פסולה אפילו התחיל בחצי קנה פגום כדקאמר וכדפירשתי:

ות"ש

דרכי משה

(ג) בהג"א פ"ק דחולין דבפרהסיא לא קאי אלא אחילול שבת אבל ע"ז אפילו לא עבר רק פעם אחד עבודה זרה אסור לשחוט וע"ש אמנם במרדכי ריש חולין כתב וז"ל ואף אם עבר ע"ז פ"א או הילל שבת אם אינו מפקיר עצמו לפקור לעשות בפרהסיא אין שחיטתו אסורה בדיעבד וכו' וע"ש וב"ה שם בתוספות וכ"כ בתא"ו נתיב ט"ז ח"ב אות ח' ועיין לקמן סי' י"א דיש חולק בזה ועוד כתב ר' ירוחם דאם הוא משמר שבתו ואין עובד ע"ז והוא מומר לשאר כל התורה כולה שדינו בעכו"ם: וכתב

פרישה

שאינו בר זביחה ואסור לאכול משחיטתו אפילו בדק סכין ונתן לו ואפילו ישראל עומד על גביו: (יח) מומר לא' משאר עבירות פי' ואינו אוכל נבילות דמומר לדבר אחד לא הוה מומר לכל התורה כולה: (יס) והרמב"ם הצריך גם בזה בדיקת הסכין. ל' הצריך משמע דיש עיכוב בדבר אם לא בדקו · ואע"ג א"כ למה סתם רבינו וכתב בסימן א' דאם מלא בסכה שנוטה אפי' בנגבה ממנו לא אמרינן המעוד על הגניבה נחשד על השחיטה ולא אטריפה משום דלא בדקו סכינו. ויש לומר דהא כבר כתבתי דלא מקרי מומר אא"כ עשהו בפרהסיא או כמה פעמים עכ"ל וזה שנגנב בצינעה וגם אינו מוחזק וידוע שגנב כמה פעמים מ"ה כשרה וזהו שדקדק רבינו וכתב מומר לשאר עבירות כו' וע"ז דוקא מייתי דברי הרמב"ם שהצריך כו' וק"ל: (יט) חוץ מע"ז וחילול שבת בפרהסיא המרדכי והתוספות פ"ק דחולין דף י"ד כתבו לע"ז בעינן פרהסיא דאם לא הפקיר עצמו אלא עבר פעם אחת שחיטתו כשרה ובצינעה אינו מומר עד שיעבור הרבה פעמי' וכ"כ רבי' ירוחם בנט"ז אות ה' ח"ב ועיין דרישה: (כ) וכותי האידנא. פי' לאחר שגזרו עליהם: (כא) והרשב"א כתב אם שחט כו' הא דכתב רבינו והרשב"א כתב משמע שחולק על דברי הרמב"ם נראה דבזה פליג עליו שהרמב"ם כתב שאין נאמנים לומר לא קלקלנו דמשמע דוקא באמירה בעלמא אין נאמנין הא אם חתך כזית

דרישה

ממזיקין ולעולם הסכין בחזקת בדוק עד שימצא פגום: [ג] חוץ מע"ז וחילול שבת בפרהסיא כו' כן הוא פ"ק דחולין ד' ה' ע"א ועיין שם במרדכי ריש פ"ק דחולין דכתב דגם לע"ז בעינן פרהסיא או שיעשנו כמה פעמים וכ"כ התוספות שם ריש ד' י"ד אהא דתנן שם השוחט בשבת כו' שחיטתו כשרה וז"ל ואפילו במזיד בעי לאוקמי פירוש או במזיד אמאי שחיטתו כשרה והא מומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו כו' עד וי"ל דהתם בפרהסיא והכא בצינעה וי"ל דמשום פעם אחת לא הוי מומר וכן משמע לקמן בפ"ב דאמר השוחט את הבהמה לזרוק את דמה לע"ז ר"ל אמר מותרת ופריך מקומטרים מותרת באכילה והתם גברא בר קטלא הוא כדאמרינן פ"ד מיתות דמודה ר"ל דבר קטלא הוא מידי דהוי אמשמש לבר דבר מותר ועובדו בסייף ועוד אמרי' לקמן בסוף פ"ב אפילו למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ עכו"ם אבל ישראל לגיורי בעלמא קמיכוין ופריך משנים אוחזין בסכין ושוחטים אחד לשם אחד מכל אלו [פירוש לשם ע"ז כדתנן שם במשנה] ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה ומשני הב"ע בישראל מומר והשתא כיון דמומר הוא בלא שום אחד מאלו תיפוק ליה דפסול אבל אי באמת איתא לא מיתסר שחיטתו ניחא עכ"ל התוספות · וגם המרדכי הביא ראיה לפסוקה ורבי ירוחם בנט"ו אות ה' ח"ב ג"כ כ"כ הביא ראיה אמרוכה ע"ש. ורבינו נלע"ד שס"ל שינויא קמא דתוס' עיקר מדכתב כאן מומר לע"ז ולחלל שבת בפרהסיא ולא הזכיר שאפילו בלא פרהסיא נמי מקרי מומר כשעבר כמה פעמים ש"מ דשפם שינויא דפרהסיא לעיקר ועוד ראיה מדכתב בסמוך סימן ד' ז"ל ואם שחט בשביל שיזרוק העכו"ם דמה לע"ז כתב הרשב"א דפסולה · וכתב הב"י שם ז"ל וטעמו משום דקשה ליה על ר"ל דאמר השוחט על מנת לזרוק דמה לע"ז מותרת ת"ל דשחיטת מומר היא ותימה ליה הוא ר"ל שהוא זרוק דמה לע"ז אלא שהעכו"ם יזרוק דמה עכ"ל ואי ס"ד דס"ל שיש חילוק בין פעם אחד להרבה פעמים לא הוה יכול לדייק מידי דהא י"ל זהו פעם ראשון שלו אבל לשחיטה דפרהסיא ניחא משום דמסתמא כל השוחט לזרוק דמה לע"ז לפני רבים ע"ז הוא מומר והוא פרהסיא · ועוד ראיה ממ"ש לקמן בסימן ס' שכתב שם רבינו וכיוצא לו בעברה הוי שנים שוחטין ואחד אחד לשם אחד מכל אלו הדברים האסורים [פי' לשם סדר ומזבח] כו' שחיטתן פסולה וכתבתי שם דה"ל לדעת הרא"ש דס"ל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו יש לו שותפות בגווה דהכי מיירי שכתבתו בו אל משמע שון דומיא דמשנה קמייתא והיו שנים שוחטין אחד מכל אלו דע"ז דמוקי לה בגמרא בישראל מומר וה"ל דפירשו הרא"ש ודייקו שמסגרו בו וקיבל הכתוב בו וכמ"ש ב"י בסימן ד' בסוף ד"ה ישראל ששחט בבהמת

חבירו

הישראל שהתחיל ונמר הפסול על ידו פסולה (כב) בד"א שהתחיל הפסול בדבר שעושה אותה נבילה כגון בושט (כג) או ברובה של קנה אבל התחיל בחצי קנה ונמר הישראל על ידו כשרה היה הישראל והפסול אוחזין בסכין אחד ושוחטין פסולה (כד) ואצ"ל אם כל אחד סכינו בידו לא מיבעיא אם אין שחיטת הישראל אלא (כה) ע"י צירוף הפסולל אלא אפילו שחט כל אחד רובו של סימן פסולה:

ג (א) [א] **שחיטת** חולין א"צ כוונה לפיכך אפילו לא כיון לשחוט (ב) אלא מתעסק בעלמא לחתוך או שזרק סכין לנועצה בכותל (ג) ושחטה * כהלכתו כשרה והוא שראה (ד) שלא החליד הסכין בין סימן לסימן (ה) או תחת העור ואם מצא הנוצה חתוכה ודאי לא החליד ואפילו הפיל הסכין בידו או ברגלו שלא בכוונה כלל והלך ושחט כשרה (ו) אבל נפלה מעצמה פסולה דבעינן שיבא מכח גברא (א) וכן אם היה הסכין מונח בהיקו או בידו ונפלה מידו או מהיקו שלא בכוונה כנפלה מעצמה דמי ופסולה:

השוחט

מעשה טריפה ביד נכרי עכ"ל:

ג שחיטת חולין א"צ כוונה לפיכך אפי' לא כיון לשחוט אלא מתעסק בעלמא לחתוך או זורק סכין לנועצה בכותל ושחטה כהלכתו כשרה בפ"ק דחולין (יב:) אהא דתנן וכולם ששחטו ואחרים רואים אותם שחיטתן כשרה אמרינן בגמרא מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה אמר רבא רבי נתן היא דתני אושעיא זעירא דמן חבריא זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה רבי נתן מכשיר וחכמים פוסלין הוא תני לה והוא אמר לה הלכה כר' נתן וטעמא דר' נת' מדגלי רחמנא דמתעסק בקדשים פסול דכתיב ושחט את בן הבקר עד שתהא שחיט' לשם בן בקר מכלל דחולין שרי ולא בעי כוונה: **ומ"ש** והוא שראה שלא החליד וכו'. ואם מצא הנוצה חתוכה ודאי לא החליד בפרק השוחט (ל:) רבא הוה בדיק ליה בירא לרבי יונה בר תחליפא ושחט בה עופא בהדי דפרח ודילמא עביד חלד' חזינן גדפי דמיפרמי. וכתב הרשב"א וה"ה כשמונא שער העור חתוך בבהמה ופשוט הוא: **ומ"ש** ואפילו הפיל הסכין בידו או ברגלו שלא בכוונה כלל והלך ושחט כשרה אבל נפלה מעצמה פסולה משנה בפ' השוחט (לא.) נפלה סכין ושחט בה אע"פ ששחטה כדרכה פסולה שנאמר וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל ואמרינן בגמרא טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מיכוין מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה אמר רבא רבי נתן היא דתני אושעיא וכו' עד הלכה כרבי נתן. וכ' הרא"ש טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מכוין לשום חתיכה אלא שנתכוון להפילה קרינן ביה וזבחת ואכלת כיון שכיון לנפילה וע"י אותה נפילה שחטה אבל אם נפלה סכין מידו בלא כוונה הוי כמו אם היתה מונחת על הקורה והפילתה הרוח דלא קרינן ביה וזבחת כיון שלא נתכוין לשום דבר דטעמא דרבי נתן דלא בעי כוונה כלל בחולין מדגלי רחמנא דמתעסק פסול בקדשים ואף לחתיכה לא בעי כוונה דהא לא כתיב וחתכת מיהו בלא כוונת שום דבר א"א מדכתב וזבחת דהוי לכל הפחות כמו ועשית וצריך להתכוין לשום דבר מעשה. ובענין אחר לא מיקרי כח גברא:

ומ"ש וכן אם היה הסכין מונח בחיקו או בידו ונפלה מידו או מחיקו שלא בכוונה כנפלה מעצמה דמי ופסולה ז"ל הרשב"א בת"ה היה סכין מונח לו בידו או בחיקו ונפלה מידו הורו הראשונים ז"ל שהרי זה כנפלה מן הגג עצמו וה"ז פסולה ואע"פ שיש לנו לדון ולהקל שומעין להם שאמרו להחמיר בשל תורה עכ"ל ובתה"א האריך בטעמו של דבר:

השוחט

ומ"ש היה הישראל והפסול אוחזין בסכין אחד וכו' בת"ה האריך למדו מדתנן בפרק השוחט (ד' מ) השוחט לשם הרים וכו' שנים אוחזין בסכין ושוחטי' אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה ותימא דילמא שאני התם דשוחט בפירוש לשם ע"ז או לשם עולה אבל הכא דהפסול אינו אלא מסייע הא קי"ל בפרק המכניס (דף נג) דמסייע אין בו ממש וכך פסק בה"ג (ד' קכו ע"ד) דבזו כשרה השחיטה מה"ט דמסייע אין בו ממש אלא דוקא כשהתחיל הנכרי לחוד בשחיטתו פורת' וריבא דשחיט' גמרה ישראל התם הוא דאסו' דקי"ל ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ומשמע מדבריו דהא אפילו התחיל בקנה פסולה אבל אוחזין בסכין אחד כשרה · ועוד מצאתי בס' א"ז שכתב וז"ל ישראל ששחט ומירק נכרי שחיטה על ידו שחיטתו פסולה שחט בה שנים או רוב שנים שחיטתו כשרה שחט בה דבר שאינו עושה אותה טרפה וישראל בא וגמרה מותר באכילה דקי"ל אין שחיטה אלא לבסוף · ישראל ונכרי שהיו אוחזין בסכין אחד ושוחטין שחיטתן כשרה בדיעבד דוקא וכגון דקים ליה לישראל דלא אשתלי כלל עד גמר כל השחיטה ובשני בני אדם בב' סכיני' אפי' בדיעבד אסור חיישינן דילמא עביד נכרי מעשה טרפה מקמי דשחיט ביה ישראל רובא ע"כ וכן תניא בתוספתא להדיא ומביאו בהג"ה אשיר"י פ"ק דחולין אלמא דבאוחזין בסכין אחד ליכא מאן דפליג דפשיטא דהשחיטה כשרה ודלא כמ"ש הרשב"א ורבינו · ותי' דבסמ"ג בהלכו' שהייה הביא תוספתא זו והוכיח מינה דשהייה אינה פוסלת בחיעוט בת"א דכתאן דמחתך בשר בעלמא הוא וז"ל ותו לא פסלה שהייה וראיתי גם בתוספתא שחט בה רוב שנים ואח"כ גמר הנכרי שחיטתו כשרה ע"כ אלמא דהילכתא כהך תוספתא אכן במרדכי האריך כתב בשם רבינו משולם דגמרו ביד נכרי פסול אפילו שחט ישראל הרוב אלמא דס"ל דליתא להאי תוספתא וזאת היא דעת הרשב"א דדחאה מהלכה וצ"ע למה דחאה מיהו ודאי באיסורא דאורייתא ופלוגתא דרבוותא תפסי' לחומרא כהרשב"א וכן פסק בש"ע ותו קשיא לי טובא במ"ש הרשב"א לחלק גם בשחיטת מין בין התחיל בדבר שעושה אותה נבלה וכו' הלא בפ"ק דחולין קאמרי' דסתם מחשבת מין היא לע"ז ובמעשה כל דהוא כמי אסרה אפילו בהמתה אפילו התחיל בדבר שאינו עושה אותה נבלה ומה"ט כשכתב הרמב"ם בפ"ב דין שנים אוחזין בסכין אחד ואחד שחט לשם ע"ז או לשם עולה דאסורה לא חילק בין מעשה כל דהוא למעשה רבה כמו שחילק בפ"ד גבי שחיטת כותי וגם נשמר הרב כשכתב דמומר לע"ז או לחלל שבתות או אפיקורס דיניהם ככותי ודאיכא חלוק בין מעשה כל דהו למעשה רבה לא הזכיר מין וה"ט דמין כיון שאדוק בע"ז סתם מחשבתו לעבודה זרה ואסרה אפילו בהמתה במעשה כל דהו · ומיהו בהא איכא ליישב ולומר דהאי מין שכתב הרשב"א לחלק בו בין מעשה כל דהו למעשה רבה היינו מין לע"ז כמו כותי ואינו ר"ל מין האדוק לע"ז כמו כומר דסתם מחשבתו לע"ז וכה"ג כתבו התו' בפ"ק דחולין (דף ד) בד"ה מומר לע"ז וכ"כ התוס' בפ"ב דע"ז (בדף כו) בד"ה ואיזהו מין זה העובד ע"ז דהא דאמרינן שחיטת מין לע"ז היינו הכומר לע"ז שהוא אדוק ביותר אבל ישראל העובד ע"ז אין שחיטתו כשחיטת מין אלא שנקרא מין משום דדינו כמסורות ומינין דמורידין ולא מעלין מיהו הך דתוספות לא כתבוה אלא לרב ענן דישראל מומר לע"ז לאכול משחיטתו אבל למאי דאיתותב ר"ע כל מין שחיטתו לע"ז אפילו אינו כומר וכ"כ התוספות להדיא בדף י"ג בד"ה שחיטת מין:

ג שחיטת חולין אין צריך כונה וכו' בפ"ק דחולין (דף יב) קאמר רבא דהא דתנן הכל ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה מאן תנא דלא בעינן כונה לשחיטה דהא חש"ו לחתיכה בעלמא מכווני ואין בהם דיעה להתכוון לשחיטת הסימנין רבי נתן היא דמכשיר בזרק סכין לנועצו בכותל והלכה ושחטה כדרכה וחכמים פוסלין והלכה כרבי נתן וכתבו התוס' זרק סכין הא חשיב מתכוין לחתיכה ונקט לרבותא דרבנן דאפ"ה פסלי עד שיתכוון לחתיכת הסימנין אבל רבי נתן מכשיר אפילו לא מתכוין לחתיכה כגון הפיל את הסכין כדמוכח בפרק שני (דף לא) וכך הם דברי רבינו וז"ש לפיכך אפילו לא כיון לשחוט כלומר לא מיבעיא שלא נתכוין להתירה בזביחה זו כדבעינן בקדשים אלא אפילו לא נתכוין לשחוט הסימנין כלל אלא מתעסק בעלמא לחתוך כגון חש"ו דלא נתכוונו אלא לחתיכה בעלמא או שורק סכין לנועצה בכותל שאי אפשר לנעוץ הסכין בכותל אלא ע"י חתיכה קצת בכותל דה"ל חתיכה בעלמא ולא נתכוין לחתיכת הסימנים אפ"ה כשרה: ומ"ש והוא שראה שלא החליד וכו' עובדא בפרק השוחט (סוף דף ל') וה"ט דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה וכיון דאיכא ספק אם החליד אם לאו כל ספק בשחיטה פסול אפילו בעוף:

ומ"ש ואפילו הפיל הסכין וכו' משנה בפרק השוחט (דף לא) נפלה סכין ושחט בה אע"פ ששחטה כדרכה פסולה שנאמר וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל וקאמר רבא טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מכוין מאן תנא רבי נתן היא דלא בעינן כונה לשחיטה וקאמר בגמרא צריכי דאי אשמועינן כחש"ו משום דקא מכוין לשום חתיכה בעלמא אבל הפילו דלא קא מכוין אימא לא ואי אשמועינן הפילה משום דקאתי מכח בן דעת אבל חש"ו דלא אתי מכח בן דעת אימא לא צריכא והאי נפלה סכין ושחט בה דפסולה כתב הרא"ש פי' דנפלה הסכין מידו בלא כונה הוי כמו אם היתה מונחת על הקורה והפילתו הרוח דלא קרינן ביה וזבחת כיון שלא נתכוין לשום דבר וכו' אבל הרשב"א בת"ה הארוך סוף שער א' כתב דלהלכה נראה דמתני' דנפלה פסולה היינו בהפילו הרוח אבל נפלה מידו או מחיקו דינו כהפילה הוא וכדאמרינן ס"פ כילד הרגל היתה אבן מונחת לו בחיקו ולא הכיר בה מעולם ונפלה לענין נזקין חייב והלכך גבי שחיטה נמי אתי מכח בן דעת קרינן ביה וכי היכא דגבי נדה שנפלה מן הגשר מעצמה עלתה לה טבילה לר' נתן דלא בעי כונה לחולין ה"נ גבי שחיטה כל שנפלה מידו כהפילה הוא דמיא אלא דלמעשה שומעין לבעלי התוס' שאמרו נפלה אפילו נפלה מידו או מחיקו דלא דמי לנזקין דהתם כל היכא דאיהו גרים חייב ואדם מועד לעולם גבי נדה נמי כל שטבלה מהניא דבעלה חולין הוא ולא בעי כונה בחולין אבל בשחיטה אע"ג דלא בעינן כונה כלל כח אדם מיהא בעינן מדכתיב וזבחת ואכלת ונפלה מידו או מחיקו ליכא כח אדם כלל ולא מהניא כלל וכך הם דברי רבינו שכתב: **אבל** נפלה מעצמה פסולה דבעינן שיבא מכח גברא כלומר אם היתה

על

דרכי משה

ג (א) וכתב בא"ז בה"ש שחטה קוף פסול שנאמר (דברים י"ב) וזבחת ואכלת :

כתב

דרישה

[illegible]

סי' ג [א] **שחיטת** חולין א"צ כוונה [illegible]

אפי'

פרישה

[illegible]

סי' ג (א) **שחיטת** חולין א"צ כוונה [illegible]

חדושי הגהות

משיגדיל משא"כ בזה שהוא גדול ואינו עובד אליל (פרישה) :

ג א הפרישה כתב דצ"ל ושחטה בהליכתו דאי ושחטה כהלכתו היאך שייך לומר אח"כ והוא שראה וכו' :

בהגה"ה

ד (א) **השוחט** לשם ע"ז הרי זה זבחי מתים ואסורה בהנאה (ב) [א] אפילו לא חישב בשעת השחיטה לע"ז אלא חישב בשעת שחיטה לזרוק דמה או להקטיר חלבה לע"ז ה"ז זבחי מתים (ג) [ב] שחט סתם ואח"כ חישב לזרוק דמה או להקטיר חלבה לע"ז הרי זה ספק זבחי מתים (ד) ישראל ששחט בהמתו של נכרי אפילו חישב הנכרי לע"ז כשרה (ה) ואם חישב הישראל שיזרוק הנכרי דמה לע"ז כתב הרשב"א דפסולה
ישראל

ד השוחט לשם ע"ז הרי זה זבחי מתים ואסורה בהנאה ואפי' לא חישב בשעת השחיטה לע"ז אלא חישב בשעת שחיטה לזרוק דמה כו'. בפרק השוחט (לט.) איפלגו ר"י ור"ל בשוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודה זרה ולהקטיר חלבה לע"ז ופירש רש"י אם שחטה לשם ע"ז שהיה בדעתו לעבדה בשחיטה זו ד"ה אסורה דהא זבחי מתים הוא אלא כשלא היה מתכוין להיות שחיטה זו עבודה לע"ז אלא שחטה לעצמו על מנת שיעבוד הע"ז בזריקת דמה או בהקטר חלבה ואיתמר עלה בגמרא (שם) תניא כוותיה דר"י השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז ולהקטיר חלבה לע"ז הרי אלו זבחי מתים : **ומ"ש** שחטה סתם ואח"כ חישב לזרוק דמה וכו' הרי זה ספק שם בברייתא שחטה ואח"כ חישב עליה זה היה מעשה בקסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר וטעמא משום דאיכא למימר הוכיח סופו על תחלתו וכי שחט בההוא מחשבה שחט : **וכתב** רבינו ירוחם אם שחטה ואח"כ חישב כלומר שזורק דמה לע"ז דמה אסור והבהמה מותרת בהנאה דלא אמרינן הוכיח סופו על תחלתו כך פשוט ומוכח בפ"ב דחולין וכן בתוספתא בפי' ואם שחטה וזרק דמה עכ"ל. ויש לתמוה עליו דסתם חישב משמע דבמחשבה בלבד מיירי אע"פ שלא זרק ומהתוספתא אין כאן הכרע דאיכא למימר דהני מילי דלא אמרו בה לא איסור ולא היתר בחושב אח"כ ה"ה בזורק אח"כ ועוד יש לתמוה עליו למה כתב שהבהמה מותרת בהנאה דפשטא דברייתא וגמרא משמע דאם איתא דהוו אמרי בה איסור הוו אסרי לה בהנאה משום זבחי מתים דהוכיח סופו על תחלתו והשתא דלא אמרו בה לא איסור ולא היתר מידי ספיקא דאיסור הנאה לא נפקא : **ישראל** ששחט בהמתו של נכרי אפי' חישב הנכרי לעבודה זרה כשרה שם (לח:) פלוגתא דתנאי במתני' ואיפסיקא הלכתא בגמרא כר' יוסי דאמר אין המחשבה הולכת אלא אחר השוחט ומשמע בגמרא דאפי' שמענו הנכרי שחושב לזרוק דמה של זו לע"ז או להקטיר חלבה לע"ז ה"ז כשרה וכן פסק הרשב"א : **ומ"ש** ואם חישב ישראל שיזרוק הנכרי לע"ז כתב הרשב"א דפסולה בת"ה וטעמו משום דקשיא ליה בפלוגתא דר"י ור"ל בשוחט בהמה לזרוק דמה לע"ז תיפוק ליה דשחיטת מומר היא ותירץ דלא לזרוק דמה הוא קאמר אלא ששחט לנכרי על דעת שיזרוק נכרי דמה ויקטיר נכרי חלבה לע"ז ולאו ודאי דפסולה דנקט לאו למימרא דאיכא אסורה בהנאה דהא קתני בה בברייתא

על הקורה ונפלה מעצמה על ידי הרוח פסולה ולא מבעיא הך אלא אפילו היה הסכין מונח בתיקו או בידו ונפלה מידו או מתיקו דסד"א דאתי מכח בן דעת קרינן ביה קמ"ל דלא דהנפלה מעצמה מן הקורה ע"י הרוח דמי ופסולה וח"ש רבינו וכן אם היה הסכין מונח בתיקו וכו' דהכל וכן הוא רבותא לומר לא זו אלא אף זו ובגמרא פ"ק (דף יב) מקשינן אהא דזורק סכין דכשרה לרבי נתן והא בעינן מוליך ומביא ומשני שהלכה ובאה כדרכה ופי' רש"י שחתכה בהליכתה והכה בכותל וחזר וחתכה וה"ה נמי דהוי לתרוצי בסכין שיש בו חוט לטוחר כתלא טוחר דסגי ליה בהליכתה לחודיה כדלקמן אלא בכל דהו מהדר לאוקומי אפילו באיתמל עכ"ל והפוסקים כתבו בסתם משום דלא אצטריך לאוקומי בדוחקא שהכה הסכין בכותל וחזרה וחתכה אלא שפיר מיתוקמא ברווחא בדאיכא בסכין חוט לטוחר כתלא טוחר וכדפרישית :

ד השוחט לשם ע"ז ה"ז זבחי מתים בפ' השוחט (ד' לט) הכל מודים בחושב בשעת שחיטה לע"ז לעובדה בשחיטה זו דזבחי מתים הוא ולא איפליגו ר"י ור"ל אלא בחושב בשעת שחיטה לזרוק דמה לע"ז והלכה כר"י שאוסר אע"פ שלא שחט את הבהמה לע"ז וטעמו דמחשבין מעבודה לעבודה פי' כשחושב בשעת עבודה השחיטה על עבודה אחרת כגון זריקה והקטרה הוי מחשבה לגבי ע"ז דגמרי' תוך מפנים פי' תוך היינו ע"ז גמרינן מדין מחשבת פגול של פנים שהשוחט קדשי' ע"מ לזרוק דם למחר או להקטיר אמורי' למחר וזהו עיקר פגול ומ"כ דר"י : **ומ"ש** שחטה סתם וכו' שם בברייתא שחטה ואח"כ חישב עליה זה היה מעשה בקסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר ופשטא משמע דבחושב ולא זרק נמי מיירי ומשמע דאי הוו אמרו בה איסור הוו אסרי לה בהנאה משום זבחי מתים דאמרי' הוכיח סופו על תחלתו שבתחלת השחיט' נעשה מומר ובמחשבה זו שחט והשתא דלא אמרו בה לא איסור ולא היתר מידי ספיקא דאיסור הנאה לא נפקא והכי משמע בדברי הרמב"ם ריש פ"ב דהלכות שחיטה וכך הם דברי רבינו אבל הר"ר ירוחם בח"ג כתב וז"ל אם שחט ואח"כ חישב כלומר שזורק דמה לעבודה זרה דמה אסור והבהמה מותרת בהנאה דלא אמרינן הוכיח סופו על תחלתו כו' כך פשוט ומוכח בפ"ב דחולין וכן תני בתוספתא בפירוש ואם שחטה ואח"כ זרק דמה וכ"כ בתוספות עכ"ל וב"י תמה עליו דסתם חישב משמע מחשבה בלבד אע"פ שלא זרק ומהתוספתא אין כאן הכרע דאיכא למימר דכי היכי דלא אמרו בה לא איסור ולא היתר בחושב אח"כ ה"ה בזורק אח"כ ולפעד"נ דדברי הר"ר ירוחם עיקר דבתוספתא תני בהדיא דמעשה דקסרי הוה דמשחטיה זרק דמה לע"ז ולהכי לא אמרו בה לא איסור ולא היתר והביאו התוס' תוספתא זו שם (דף לט) בד"ה מקום שאין ובדבור שאחריו המתחיל עד כאן כתבו בפירוש דחושב דקאמר בגמרא היינו שאותו עצמו ששחט זרק אח"כ הדם לע"ז ומ"ש הר"ר ירוחם דמה אסור הוא ג"כ ע"פ דברי התוספות בד"ה מקום שאין דכתבו ליישב פרש"י וז"ל וי"ל נהי דבהמה לא מיתסרא דם מיהא איתסר עכ"ל דרצונם לומר דבזורק מקצת הדם פוסל אף כל הדם שלא זרקו ובזה חמור זריקה מהקטרה דבהקטיר מקצת חלב לא נאסר אלא אותו מקצת שהקטיר לע"ז ע"ש וז"ש הר"ר ירוחם בסוף דבריו וכ"כ התוספות שע"פ דברי התוספות כתב כך · עוד כתב ב"י דאיכא לתמוה למה כתב שהבהמה מותרת בהנאה דפשטא דברייתא והגמרא משמע דאי הוה אמרי ביה איסור הוו אסרי לה בהנאה וכו' ואפשר ליישב דדעת הר"ר ירוחם היא דמדינא שריא אפילו באכילה דקי"ל כרבנן דרשב"ג בכותב נכסיו לאחרים והיו בהן עבדים בפרק יש נוחלין (דף קלח) דהלכה כרבנן דלא אמרינן הוכיח סופו על תחלתו וכדפסק רשב"ם והרי"ף לשם וכ"פ בהגהת אשיר"י לשם מא"ז ה"ז ובח"מ סוף סימן רמ"ב כתב שזאת היא דעת הרא"ש ודלא כהרמב"ם בפ"ד מהלכות זכייה דפסק דספק הוי ע"ש וא"כ הא דלא אמרו בה היתר משום כבודו של רשב"ג מסתייה דלא אסרו באכילה דמגונה הוא לאכול דבר שאסור באכילה לרשב"ג ואע"ג דלית הלכתא כוותיה אבל לאוסרו אף בהנאה אין לנו להפסיד ממונן של ישראל שלא כהדין ואי קשיא איפכא קשיא אמאי כתב רבינו דהוי ספק זבחי מתים והרמב"ם הפך דעת הרא"ש דלהרא"ש ודאי שריא בהנאה כדקי"ל כרשב"ג · וי"ל דס"ל לרבינו דמשום חומרא דע"ז החמירו כאן שלא לומר בה היתר כלל אפילו היתר הנאה נמי לא · מיהו לפעד"נ העיקר כמ"ש הר"ר ירוחם ע"פ דברי התוס' כדפירושי' דו"ק אלא דבש"ע פסק לחומרא כרבינו : כתב הר"ן ס"פ השוחט וז"ל והוי יודע דזריקה והקטרה נמי דאמרי' דפסלי בע"ז דוקא כשחשב עליה בשעת שחיטה לזרוק דמה ולהקטיר חלבה לע"ז אבל נשחט כראוי שוב אין הבהמה נפסלת אע"פ שזרק דמה או הקטיר חלבה לע"ז דאע"ג דבהמת קדשים מפסלי בארבעה עבודות התם היינו לפי שכולן מכשירי קרבן הם אבל חולין שכל היתירן אינו תלוי אלא בשחיטה מכיון שנשחטה כראוי אי אפשר שיפסלו וזה כדברי רש"י ז"ל עכ"ל והוא מדברי התוס' לשם בד"ה מקום שאין דמעשה דקסרי דלא אמרו בה היתר היינו משום דשמא הוכיח סופו על תחלתו אבל בזריקה מיהא לא מתסרו ודלא כדמשמע מפרש"י לשם דזריקה לע"ז אוסרת הבשר אף על פי שלא חישב בשעת שחיטה לע"ז כל עיקר ע"ש ונפקא מינה דלדעת התוס' והר"ן ואם היה ידוע שלא חישב בשעת שחיטה לע"ז כגון שפירש ואמר ששוחט לשם מצות שחיטה שצוה אותנו הוא יתעלה בתורתו ואח"כ זרק דמה לע"ז שאין הבהמה נאסרת בכך ומותרת אפילו באכילה דלא כדמשמע מפרש"י : **ישראל** ששחט בהמתו של נכרי וכו' שם במשנה סוף (דף לח) פליגי בה תנאי ואיפסקא הלכתא בגמרא כרבי יוסי דאמר לפי שאין המחשבה הולכת אלא אחר השוחט : **ומ"ש** ואם חישב הישראל שיזרוק הנכרי דמה לע"ז כתב הרשב"א דפסולה כן פסק בחידושיו ובת"ה הארוך כתב שטעמו משום דקשיא ליה בפלוגתא דרבי יוסי ור"ל בשוחט בהמה לזרוק דמה לע"ז דס"ל לר"ל דמותרת באכילה תיפוק ליה דאסורה משום דשחיטת מומר הוא אלא ע"כ דלא לזרוק דמה הוא קאמר אלא ששחט לנכרי ע"ד שיזרוק הנכרי דמה לעבודה זרה ולא דמי לדיכרא דטייעי דלקמן (סוף דף לט) דשרי דהתם אין הישראל מחשב בשחיטה שיזרוק הנכרי הדם לע"ז אבל הכא דישראל השוחט מחשב כן ח"ל בת"ה הארוך מיהו בשלא שחטו טבחי ישראל ע"ד שיזרקו הנהו טייעי דמה לע"ז הא שחטו ע"ד שיזרקו הטייעים הדם לע"ז או שיקטירו החלב ה"ז אסורה באכילה וכו' עכ"ל ודאי דלישנא דפסולה דנקט בת"ה הקצר ולישנא דאסורה באכילה בת"ה הארוך לאו דוקא דהא בברייתא דמייתי תניא כוותיה לר' יוחנן קתני הרי אלו זבחי מתים אלא משום דרבי יוחנן נקט לישנא דפסולה איידי דנקט ר"ל מותרת נקט הרשב"א נמי פסולה ואסורה באכילה וה"ה דאסורה אף בהנאה וכדמוכח להדיא מלשונו בחדושיו וכך פי' ב"י מיהו לעיל סי' ב' ס"א כתבתי דאפילו לא חישב הישראל בשעה ששחט ע"ד שיזרוק הנכרי לע"ז אלא ששמע מנכרי ויודע שדעתו לזרקה לע"ז אסורה באכילה ומותרת בהנאה אא"כ דהשוחט לא חישב כלל אע"פ דישראל אחר שאינו שוחט שמע מנכרי דחושב כך התם הוא דמותרת אפי' באכילה ודע דהרא"ה בספר בדק הבית חולק ומתיר אפי' שחט ע"ד שיזרוק הנכרי דמה לע"ז ולא קי"ל הכי אלא כהרשב"א שכתב שכן פי' התוס' ע"ש במשמרת הבית וכדפי' דג' חלוקים בדבר מיהו צ"ע במה שפי' הרשב"א דר"י ור"ל ל"פ אלא בדחושב הישראל ע"ד שיזרוק הנכרי דמה לע"ז דא"כ מאי מייתי סייעתא לר"י מברייתא דהא ברייתא לא איירי אלא בישראל ששחט כדי לזרוק הוא עצמו דמה לע"ז י"ל דתלמודא ס"ל דמדתני סתמא השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז משמע בין שהשוחט עצמו יזרוק הדם לע"ז ובין שהנכרי יזרוק דמה לע"ז בכל ענין ה"ה זבחי מתים · ותו איכא למידק במאי דהוכיח הרשב"א דלא פליגי ר"י ור"ל בשוחט לזרוק הוא עצמו דמה לע"ז דא"כ אמאי קאמר ר"ל דמותרת באכילה ותיפוק ליה דאסורה משום דשחיטת מומר הוא דמשמע דס"ל דבפעם אחת חשוב מומר דהלא התוס'

פרישה

סי' ד (א) **השוחט** לשם ע"ז ה"ז זבחי מתים ואסורה בהנאה. הרי זבחי מתים אסורי הנאה שנא' ותמת שם מרים ותקבר שם וגו' ודרשינן שם מתה שם קבורתה ותקרובת ע"ז קרוי זבחי מתים שנאמר ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים : (ב) אפילו לא חשב בשעת שחיטה לע"ז ר"ל שהשחיטה עצמה תהא לשם עבודה זרה וכמו שמפרש רבינו וכתב כשחשב ור"ל והשחיטה עצמה היא לשם ע"ז הוה כו' שחיטה זבחי מתים אלא אפילו חשב לזרוק דמה לע"ז כו' ומסיק פי' שחיטה לעבודה זרה ר"ל שסובר יהא נקרב לע"ז ואין ל"ד : (ג) שחט סתם כו' ה"ז ספק זבחי מתים הטעם משום דאיכא למימר הוכיח סופו ונפלו בספק בימי חכמי התלמוד ואסור בהנאה כ"כ ב"י ול"נ דמותר בהנאה וער"ד : (ד) ישראל ששחט בהמתו של נכרי הטעם דאיפסיקא בגמרא הלכתא כרבי יוסי דאמר אין המחשבה הולכת אלא אחר השוחט · וכתב הב"י וכן אמר רבי יוסי והלכתא כוותיה שמענו מנכרי בפירוש כהרס כו' ע"ש . ול"נ אמ"ש לעיל רבינו בשם בעל העיטור כו' עד לנכרי אף על גב דשמעינן לנכרי דחשיב מותר בהנאה כו' עד וכ"כ רבינו בסימן ד' שם דמותר בהנאה דוקא ולא באכילה וכאן כתב רבינו כשרה דמשמע דאפי' באכילה בדוקן דמ"מ מותר בהנאה ל"ד קאמר וה"ה שמותר באכילה אלא אגב שכתב לעיל מותר דשמעינן דהתם דהוה אסור בהנאה כתב נמי איכפלה כשיפלא מותר בהנאה ודו"ק : (ה) ואם חשב הישראל שיזרוק הנכרי כו' כתב הרשב"א דפסולה וטעמו משום דקי"ל בפלוגתא דר"י ור"ל דפליגי בשוחט בבהמה לזרוק דמה לע"ז כו' ר"י אומר הרי אלו זבחי מתים ור"ל אומר ואמאי מתיר ר"ל ת"ל דשחיטת מומר הוא ותירץ דלא לזרוק דמה הוא קאמר אלא לנכרי על דעת שיזרוק דמה לע"ז ור"י סובר שם הרי אלו זבחי מתים והלכה כמותו אלא בגמרא מפני כוותיה דר"י ופסולה דקאמר היינו אסורה בהנאה ב"י :
ישראל

דרישה

סי' ד [א] **אפי'** לא חשב בשעת השחיטה · פי' מכ"ן בשעת שחיטה לע"ז שהבשר יהיה נקרב לע"ז ולא דבריה פרש"י חשב בשעת שחיטה לזרוק דמה או להקטיר חלבה לע"ז הוי מחשב מעבודה לעבודה ומה לי הקטר חלב או הקרבת בשר אלא הכל כמ"ש בפרישה : [ב] שחט סתם ואח"כ חישב כו' ב"י הביא ל' ר' ירוחם וז"ל כתב ר"י אם שחטה ואח"כ חשב כלומר שזרק דמה לע"ז אסור והבהמה מותרת בהנאה דלא אמרינן הוכיח סופו על תחלתו כך פשוט ומוכח בפ"ב דחולין וכן בתוספתא בפי' ואם שחטה ואח"כ זרק דמה עכ"ל רבינו ירוחם וכתב עליו הב"י וז"ל ויש לתמוה עליו דסתם חישב משמע דמחשבה בלבד מיירי אע"ג שלא זרק ומהתוספתא אין כאן הכרע דאיכא למימר דכי היכי דלא אמרו בה לא איסור ולא היתר בחושב אחר כך ה"ה בזורק אח"כ [ר"ל דהתוספתא רבותא קמ"ל דאפי' בזורק דהוה גם כן הוה ספק כי אף שבגמרא היה מעשה בחושב ס"ל דהכא בחושב לא אמרו כו' כן הדין גם כן בזורק] ועוד יש לתמוה עליו למה כתב שהבהמה מותרת בהנאה דפשטא דברייתא וגמרא משמע דאם איתא דהוו אמרו בה איסור הוו אסרי לה בהנאה משום זבחי מתים דהוכיח סופו על תחלתו והשתא דלא אמרו בה לא איסור ולא היתר מידי ספיקא דאיסור הנאה לא נפקא עכ"ל ב"י ואף ע"פ שלשון רבינו משמע קצת כדברי ב"י מ"מ נ"ל שאין מקום לתמיהתו דלא חשב אלא בשעת מעשה מחשבה הולכת אינה פוסלת למפרע שחיטה שאין המחשבה בגלל מחשבה כלום אלא משום דאיכא למימר שמא אף בשעת שחיטה חשב ואותה המחשבה היתה בשעת מעשה וא"כ דוחק לומר דמחשבה שלא בשעת מעשה יהיה למחשבה שבשעת מעשה דנגלתה אי עביד מעשה הרק איכא למימר דלמא אף בשעת שחיטה חשב הואיל ואיכא ביה שעושה מעשה לשם ע"ז מה שאין כן בחושב לחוד בלא מעשה וכן משמע להדיא לשון רבי יוחנן שאמר מחשבין מעבודה לעבודה ומ"מ ר' ירוחם שכתב מותר בהנאה נראה והדברים של טעם כן דאם איתא שאסור בהנאה למאי ל"מ קרי לה ספק זבחי מתים ולמאי ל"מ איתא בגמרא לא אמרו בה לא איסור ולא היתר אם לא לאסור בהנאה :

וכ"ש

(י) ישראל ששחט בהמת חבירו לע"ז לא אסרה שודאי לא כיון לאוסרו אלא לצערו אבל אם היא של שניהם כתב הרמב"ם שאוסר גם חלק חבירו (ז) [ג] וא"א ז"ל כ' שאפי' אם הוא שותפו אינו אוסר שאינו מכוין אלא לצער שותפו: [ד] ואם ישראל (א) מומר שוחט בהמה אחרת (ח) או שהתרו בו בישראל וקבל התראה אז ודאי כיון לאסור ואסור: (ט) השוחט לשם הרים (ב) וגבעות לשם חמה ולבנה

התוספות בפ"ק (דף י"ד) בד"ה השוחט בשבת הקשו קושיא זו אמאי קאמר ריש לקיש מותרת באכילה ותירצו דמשום פעם אחת לא חשיב מומר פי' דאינו נעשה מומר אלא לאחר שנגמר שחיטתו וכ"כ עוד התוספות בפרק הדר (דף סט) וכ"כ במרדכי לשם דמומר לא שייך אלא ברגיל לחלל שבתות ואע"ג דמפרש"י לשם משמע דבפעם אחת חשיב מומר ר"י הקשה על דבריו וכ"כ במרדכי בשם ר"ב וכ"כ הר"ן פ"ק דחולין וכ"כ בהגהות אשיר"י לשם וז"ל מיהו אותה שחיטה שנעשה בה מומר אינה אסורה וכו' וכ"כ מהרי"ק בשורש ק"ס. מיהו נראה למעש' יש להחמיר בשוחט לע"ז כדברי הרשב"א כאן וכפרש"י וכ"כ הרא"ה בספר ב"ה שער רביעי וצ"ע בת"ה הארוך שם דהרשב"א הביא ראייה לדברי התוס' מפרק אותו ואת בנו ועיין שם במ"ש במשמרת הבית ועיין עוד במה שכתבתי בס"ד בסימן י"א ס"ב בדין השוחט בשבת:

ישראל ששחט בהמת חבירו וכו' הכי איסקנא בפרק השוחט (דף מא) ורב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי לך אפילו למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ נכרי אבל ישראל לצעוריה לחבריה עביד ואין דעתו לע"ז וכך פסקו הפוסקים דלא כרב הונא ועולא דסברי היכא דעשה מעשה בבהמת חבירו כיון ששחט בה סימן אחד אסרה דלית הלכתא כותייהו ומ"ש בשם הרמב"ם טעמו דפסק כאוקמתא קמא דבדאית ליה שותפות בגויה אוסר גם חלק חבירו משום דכיון דאוסר חלק שלו והוא מעורב עם חלק חבירו אין ברירה והכל אסור והרא"ש פסק כאוקמתא בתרא דמשמע מינה דאפילו בשותפות אמרינן דלצעוריה קא מכוין ואפילו חלקו נמי שרי דאין דעתו כלל לע"ז וכך פי' התוס' שם בד"ה בישראל מומר וע"ל בסי' קמ"ה ובח"מ סי' שפ"ה כתבתי ליישב דברי רבינו במה שנראה סותר למ"ש כאן · ואיכא להקשות לפרש"י והרשב"א דבפעם אחת נקרא מומר א"כ מאי קאמרי הכא לא כיון אלא לצעוריה לחבריה תיפוק ליה דאסורה משום דה"ל שחיטת מומר ודוחק לומר דלא תני בברייתא דהשוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז דאסורה לר"י משום דבפעם אחת חשיב מומר אלא בשוחט בהמתו אבל בשוחט בהמת חברו א"כ כדאית ליה שותפות בגויה לא חשיב מומר אלא תלינן דלצעוריה לחברי' קא מכוין ואין דעתו לע"ז דהא סתמא תני השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז ותו דלפירוש הרשב"א איירי נמי בשוחט בהמת נכרי ע"ד שהנכרי יזרוק דמה לע"ז א"כ איירי בכל בהמה בין דידיה בין דחבריה בין דנכרי וי"ל דהא דקאמר לא כיון אלא לצעוריה לחבירו לא מהני אלא שלא לאוסרה בהנאה וכן כתב הרב רבינו נסים דהילכתא כרב נחמן וכולי והלכך השוחט בהמת חבירו לע"ז ולא מיתסרא בהנאה ומיהא איכא מ"ד דבאכילה אסורה ואפילו בשוחט בהמת חבירו לשם הרים ונתכוון לרפואה וכיוצא בה אסורה באכילה שכל שיש בה סרך לע"ז מיתסר באכילה וליכא למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר וכו' דהכא לאו איהו אסר לה אלא דלא שרי לה והויא לה כאילו לא נשחטה אלא שמתה מאליה עכ"ד ורצונו לומר דה"ל כסתם שחיטת עכו"ם ומומר דהוי נבלה אף על גב דלא היתה כוונתם לע"ז אלא ה"ל כמתה מאליה ונראה מדבריו דגם הוא ז"ל ס"ל דחשיב מומר בפעם אחת וקשיא לי לפי זה דא"כ מאי קא מותיב תלמודא עלה דהך דלא כיון אלא לצעוריה מדתנן שנים אוחזין בסכין ושחטו אחד לשם הרים וכו' ואחד לשם דבר כשר שחיטתן פסולה דאלמא דאיסר דבר שאינו שלו ומאי קושיא הא פסולה תנן אבל זבחי מתים לא כדקאמר התם לבדיה ואינהו נמי לא קאמרי דאין אוסר דבר שאינו שלו אלא לענין הנאה אינו אוסר אבל באכילה ודאי אסורה וי"ל דס"ל לתלמודא דכיון דלשם הרים דלאו ע"ז היא כלל אוסר של חבירו לאכילה א"כ בבהמה ששחטה לע"ז ודאי דאחמיר טפי לאוסרו אפילו בהנאה כיון דע"ז היא: ואם ישראל מומר שוחט בהמת אחר וכו' שם אהך קושיא דמקשה מדתנן שנים אוחזין בסכין ושוחטין וכו' דאלמא דאוסר אדם דבר שאינו שלו ולא אמרי' דלצעוריה לחבריה קא מכוין משני תלמודא הב"ע בישראל מומר והקשה ב"י למאי דמשני בישראל מומר א"כ מאי איריא דשחט לשם אחד מכל אלו אפי' שחט סתם נמי שחיטתו פסולה וכו' עכ"ל ולפעד"נ דל"ק כלל דלהרא"ש דס"ל כמ"ש התוס' ופסק כאוקמתא בתרא להתיר אפילו בדאית ליה שותפות בגויה יפרש מתני' דשנים אוחזין בסכין וכו' כפר"י שהשוחט לשם הרים אפילו מכוין לעובדם מותרת בהנאה והשתא רבותא אשמעינן דלא מיבעיא במומר דשחט בסתם דמותרת בהנאה דלא אמרי' סתם מחשבהו לע"ז ושחיטתו כשחיטת עכו"ם סתם דנבלה היא ומותרת בהנאה אלא אפילו שחט בפירוש לשם אחד מכל אלו ונתכוון לעבדם בכך נמי שריא בהנאה ולהרמב"ם נמי דמפרש בשוחט לשם אחד מכל אלו ולא נתכוון לעבדם בכך אלא לרפואה איכא נמי רבותא דאע"ג דנראה כשוחט לע"ז אפ"ה שריא בהנאה וכבר כתבתי דהתוספות תופסים דבפעם אחת לא חשיב מומר וכן נראה עיקר אלא דלמעשה יש להחמיר דחשיב מומר בפעם אחת ואסורה באכילה וכמ"ש הר"ן ז"ל מיהו כ"ז בשוחט לשם הרים התם הוא דמותר בהנאה כיון דלא הוי ע"ז אבל הך דהמנסך לע"ז במזיד חייב דמוקמינן לה נמי בישראל מומר וכן כשלא היה בחזקת מומר ושחט לע"ז וקיבל עליו ההתראה דאסיקנא כיון דהתיר עצמו למיתה אין לך מומר גדול מזה התם קאמר תלמודא דאסורה אף בהנאה דאי משום דהוי מומר לא הוי אסור אלא באכילה אם שחט בסתם אבל כיון ששחט לע"ז וליכא למימר כמומר דלצעוריה קא מכוין וכן בהתרו בו וקבל ההתראה ה"ל זבחי מתים וזהו שכתב רבינו כאן ואם ישראל מומר שוחט בהמת אחר פי' דשחטה לע"ז או שהותרו בו בישראל וכו' פי' אסורה אפי' בהנאה: השוחט לשם הרים וכו' בפרק השוחט תנן סוף (דף לט) השוחט לשם הרים גבעות

בברייתא שכתבתי בסמוך הרי אלו זבחי מתים: **ישראל** שחט בהמת חבירו לע"ז לא אסרה וכו' שם (מ:) אמר רב הונא ישראל שחט בהמת חבירו רבוצה לפני ע"ז כיון ששחט בה סימן אחד אסרה סבר לה כי הא דאמר עולא אמר רבי יוחנן אף על פי שאמרו המשתחוה לבהמת חברו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה רב נחמן ור"ע ורבי יצחק אמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ופסקו הפוסקים כותיהו משום דסוגיין דגמרא כותייהו וכתב הר"ן מיהו ר"ח כתב דאפי' לדידהו דוקא במעשה זוטא הוא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אבל במעשה רבה אוסר אבל רש"י כתב דאפי' במעשה רבה אין אדם אוסר ופשטא דסוגיין רהטא כוותיה עכ"ל וגם הרא"ש כתב דמסתבר כפירש"י. וכ"כ הרשב"א בת"ה. ואיתמר עלה בגמרא ת"ש שנים אוחזים בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו וא' לשם דבר כשר שחיטתו פסולה הב"ע דאית ליה שותפות בגוה ת"ש המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב ה"נ דאית ליה שותפות בגוה כתנאי נכרי שניסך יינו של ישראל שלא בפני ע"ז אסרו ר"י בן בתירא ור"י בן בבא מתירין אותו שיכול לומר לו לא כל הימנך שתאסור ייני לאונסי ור"נ ור"ע ורב יצחק אמרי אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ נכרי אבל ישראל לצעוריה קא מכוין כלומר לצעוריה לחבריה ואין דעתו לע"ז והדר אותביה ממתניתין דב' אוחזין בסכין ושוחטים וכו' וממתניתין דהמטמא והמדמע והמנסך וכו' וא קימנא בישראל מומר וכתב הרא"ש וז"ל ומסיק דמילתייהו דרב הונא ועולא כת"ק ולא כר"י בן בתירא ור"י בן בבא אבל מילתייהו דר"ע ור"נ ורב יצחק אתיא אפי' כת"ק ודווקא נכרי הוא דאוסר שאינו שלו אבל ישראל לצעוריה קא מכוין ואין אוסר ואפי' אית ליה שותפות בגוה כיון דאינו מתכוין לאסור אלא לצער חבירו עכ"ל פסק כמסקנא דאוקימנא להנך מתנייתא בישראל מומר דמשמע הא אם אינו מומר אע"ג דאית ליה שותפות בגוה שרי דלא נתכוין אלא לצער את חבירו. אבל הרמב"ם כתב בפ"ב מה' ש' ב' אוחזין בסכין ושוחטין א' מתכוין לשם דבר שהשוחט לו שחיטתו אסורה והשני לא היתה לו כוונה כלל ואפי' נתכוון לשם דבר המותר להתכוון לו ה"ז פסולה וכן אם שחט זה אחר זה ונתכוון אחד מהם לשם דבר הפסול פסול בד"א כשהיה לו בה שותפות אבל אם אין לו בה שותפות אינה אסורה שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו שאין כוונתו אלא לצערו. ויש לתמוה למה פסק כאוקמתא קמייתא ושבק איקמתא בתרייתא. וי"ל שהוא ז"ל מפרש כמו שפרש"י אהא דאוקימנא בישראל מומר וה"ה דמצי לאוקומה בדאית ליה שותפות בגוה כדאוקמוה אינהו לעיל השתא מיהא כיון דאתית להכי דנכרי אסר מוקמי לה בנכרי ואליבא דת"ק ואע"פ שהקשו עליו התוס' א"כ אמאי חזר והקשה קושיות שכבר תירץ ומפני כך כתב דנראה דאף ע"ג דאית ליה שותפות בגוה אכתי איכא למימר לצעוריה קא מכוין י"ל לדעת רש"י והרמב"ם ז"ל דלא חזר והקשה קושיות שכבר הקשה אלא לגלויי דהשתא דאמרי דנכרי אוסר דבר שאין שלו איפשר לתרוצי הנך קושיי בגוונא אחרינא דהיינו דנוקים להו בישראל מומר וזה מבואר בדברי רש"י. ואין להקשות א"כ אמאי אוקי להו בישראל מומר נוקמינהו בנכרי דאיכא למימר דמתני' דהמטמא והמדמע וכו' שוגג פטור מזיד חייב קשיתיה דאי בנכרי מאי פטור ומאי חייב אטו נכרי מי לייט לדיני ישראל אלא בישראל מומר היא ואע"ג דמומר הוא איפשר דהדר ביה ובעי למיגת דינא וכיון דהאי אוקמתא דישראל מומר אינה מוכרחת לדעתם ז"ל דשפיר הוו מתרצי מתנייתא כתירוצא קמא ולא אתא למימר אלא דהשתא איפשר לתרוצינהו בגוונא אחרינא נקטינן כתירוצא קמא לחומרא ועוד דלתירוצא בתרא קשיא מתניתין דהמטמא והמדמע וכו' דהא סתם ישראל מומר לא לייט דינא. ומתני' דב' אוחזין בסכין וכו' נמי קשיא דקתני ואחד לשם אחד מכל אלו שחיטתו פסולה ואי בישראל מומר מאי איריא דשחט לשם אחד מכל אלו אפילו שחט סתם נמי שחיטתו פסולה ודוחק לומר דמתני' בשלא היה מומר מעיקרא היא אלא דבשעת שחיטה זו נעשה מומר וכגון שהתרו בו וקבל עליו התראה וכדא"ל רב אחא לרב אשי וקמ"ל דהוי מומר כדאהדר ליה רב אשי כיון שהתיר עצמו למיתה אין לך מומר גדול מזה דמשמע ודאי דמילתא דפשיטא היא ולא איכפל תנא לאשמועינן הא ולפיכך פסק הרמב"ם ז"ל כתירוצא קמא: **ומ"ש** ואם ישראל מומר שוחט בהמה אחרת א כלומר בהמה של אחר: **או** שהתרו בו בישראל וקבל התראה וכו' שם בגמרא וכתבתיו בסמוך: **השוחט** לשם הרים וגבעות לשם חמה ולבנה וכו'. בפרק השוחט (לט:) תנן השוחט לשם הרים

דרכי משה

ד (א) כתב הר"ן ס"פ השוחט מיהו איכא למ"ד דבאכילה אסור ואפילו שוחט בהמת חברו לשם הרים ונתכוון לרפואה אסורה באכילה דכל שיש בו סרך לע"ז מתסרא באכילה וליכא למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהכא לאו איהו אסר לה אלא דלא שרי לה והוי כאילו לא נשחטה אלא מתה מאליה עכ"ל. ואין סוגיית הגמרא משמע כדבריו דא"כ לא היה פריך בריש סוף השוחט מההיא ברייתא דהשוחט בשבת כו' על רב עמרם ורב יצחק ע"ש וע"ל סימן ה' מדין זה: (ב) בתשובת הרשב"א סי'

דרישה

[ג] וא"א ז"ל כתב שאפילו אם הוא שותפו אינו אוסר וקשה דבח"מ סי' שפ"ה כתב רבינו וז"ל המנסך יין חבירו לא נאסר שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואם היה לו בו שותפות או שהוא מומר או שהתרו בו וקבל ההתראה שחשוב כמו מומר ואוסר חייב לשלם ולמה סתם שם וכתב דאם הוא שותפו יכול לאסור שהוא כדעת הרמב"ם ולא כדעת הרא"ש אביו שהביא כאן דאפילו אם הוא שותפו אינו אוסר · ולכאורה היה נראה לתרץ דהתם גבי יין נסך גם הרא"ש מודה שאוסר דאם איתא דלצעורי קא מכוון היה לו לחלק היין וליטול ולנסך אח"כ חלק חבירו למוד אלא ודאי הואיל ומנסך הכל ביחד דעתו לנסך הכל ביחד משא"כ כאן שא"א לחלק הבהמה קודם שחיטה הלכך סבר כאן דאמרי' לצעורי קא מכוון אבל א"א לתרוצי הכי דהא בפרק השוחט פריך אר"נ ור"ע ורב יצחק דאמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ממתניתין [illegible]

[ד] ואם ישראל מומר שוחט בהמה אחרת [illegible]

פרישה

(י) ישראל ששחט בהמת חבירו לע"ז לא אסרה שטעם שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואפי' למ"ד אוסר ה"מ נכרי אבל ישראל לצעורי קא מכוין הוא כן ל' הגמרא וי"ל דבישראל לא חיישינן דכוונתו היתה לע"ז כיון דקיי"ל אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא לצעורי קא מכוין אבל נכרי וישראל מומר ודאי כוונתו לע"ז ואי בעי יכולין לאסור הלכך לאסור דחיישינן דכוונו לכך. וזהו שדקדק רבינו וכתב בריש' שודאי לא כיון לאסרו כו' דמשמע הא אם כיון היה יכול לאסרו כמ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו: (ז) וא"א ז"ל כתב שאפילו אם הוא שותפו אינו אוסר פי' ואפי' חלקו שלו אינו אוסר ועיין דרישה: (ח) או שהתרו כו' פי' שלא ישחוט לשם אלילים: (ט) השוחט לשם הרים כו' כל אלו מעובדים ואינן אליל כמ"ש אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם מ"מ מותר שהנהנים בהנאה אבל אסור לאכול משום דמשוי [illegible]

חדושי הגהות

ד א בהג"ה דרישה כתב דיותר נכון לגרוס בהמת אחר :

ולבנה כוכבים ומזלות ימים ונהרות אין לו דין תקרובת עבודה זרה לאסור בהנאה אבל שחיטתו פסולה ופר"י אפילו אם מכוון לעובדם (י) ולהרמב"ם אם מכוון לעובדם הוי תקרובת ע"ז ואם אינו מכוין לעובדם אלא לרפואה וכיוצא בזה בדברי הבאי שחיטתו פסולה ומותרת בהנאה · (יא) שחט לשם שר של הר או לשם שר אחד משאר הדברים בין ששחט לשם מיכאל שר הגדול בין (יב) לשם שר של שלשול קטן שבים ה"ז זבחי מתים ואסורה בהנאה לר"י דוקא בנתכוין לעובדו (יג) ולהרמב"ם אפילו לא נתכוין לעובדו :

ה (א) **השוחט** לשם דבר שבא בנדר או בנדבה כגון (א) עולה ושלמים ואשם תלוי ותודה וקרבן נזיר (ב) שחיטתו * פסולה דאיכא [א] למיחש שמא עתה הקדישו והוה ליה שוחט קדשים בחוץ (ג) וכן פסח כיון שיכול להפרישו בכל שעה

הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה ובגמרא (מ.) פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהי השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם נהרות לשם מדברות לשם חמה ולבנה לשם כוכבים ומזלות לשם מיכאל השר הגדול לשם שלשול קטן הרי אלו זבחי מתים אמר אביי ל"ק הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר. ופרש"י מתני' דאמר להר דמחובר לא מיקרי ע"ז ואפ"ה אסור משום דמיחזי כעובד ע"ז. וכתב הרא"ש ור"י פירש דמחובר מיקרי ע"ז אלא דאין תקרובתו אסור. והרמב"ם כתב בפ"ב מה' שחיטה השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות אע"פ שלא נתכוון לעבדן אלא לרפואה וכיוצא בה מדברי הבאי שאומרי' העכו"ם הרי שחיטתו פסולה ואבל אם שחט לשם מזל הים או מזל ההר או לכוכבים ומזלות וכיוצא בהם ה"ז אסורה בהנאה ככל תקרובות ע"ז עכ"ל. ומשמע ודאי דהשוחט לשם מזל הים או מזל ההר וכו' אע"פ שלא נתכוון לעבדם קאמ' דאסורה בהנאה וכמ"ש רבינו לדעתו דהא סיפא דומיא דרישא איירי מה רישא אע"פ שלא נתכוון לעבדם היא אף סיפא נמי בהכי איירי אך מ"ש רבינו לדעתו דשוחט לשם הרים לשם גבעות וכו' אם מכוון לעבדם הוי תקרובת ע"ז אינו מוכרח דאם כן הכי הל"ל אם לא נתכוון לעבדם וכו' פסולה דאז הוה משמע שפיר דמשום דלא נתכוון לעבדם אינה אלא פסולה אבל אם נתכוון לעבדם אסורה בהנאה נמי הויא אבל השתא דכתב לישנא דאע"פ משמע דשניהם שוים דבין בזה ובין בזה פסולה הוא דהויא ולא אסורה ורבינו סבר דה"פ אע"ג אם נתכוון לעבדם דאז אסורה בהנאה נמי הויא אלא אע"פ שלא נתכוון לעבדם וכו' פסולה מיהא הויא ודעת הרשב"א כך היא שכתב בת"ה הארוך הא דאמר להר הא דאמר לגדא טעמא לאו משום דהר לאו ע"ז הוא דהא אמרינן בע"ז (מו.) דעובדי הרים בסייף והרמב"ם פירש דטעמא דהכא בשאינו שוחט לשם הר כדי לעבוד אותו ולכוונת ע"ז אלא במתכוון לרפואה בעלמא ולהבאי והילכך כיון שהוא לא נתכוון לע"ז ואף אילו נתכוון לע"ז לא היה ההר בעצמו נאסר בע"ז ואינו נראה לגמרי כשוחט לע"ז והילכך די לנו לפסול שחיטתו מדרבנן ולאסור באכילה אבל בשוחט לגדא דהר כיון דאילו שחט ממש לשמן לכוונת ע"ז הם נעשים ע"ז השתא נמי דשחט לשמן שלא לשם ע"ז אלא לרפואה בעלמא אסורה מדרבנן אפי' בהנאה כזבחי מתים ויפה פי' עכ"ל. וכ"פ בת"ה הקצר וז"ל השוחט לשם הרים וכו' אם שחט לשם אחד מכל אלו ע"ד לעבוד אותם כדרך ששוחטין לשם ע"ז ה"ז זבחי מתים ואסורה אע"פ שאין ההרים נאסרים בע"ז הרי הן נעשים ע"ז והשוחט לשמן כשוחט לע"ז והמשתחוה להם כמשתחוה לע"ז שחט לשם אחד מכל אלו שלא לשם עבודה אלא לכוונת רפואה כהללו המתעסקין בדברי הבאי שחיטתו פסולה מדבריהם ומותרת בהנאה עד כאן לשונו :

ומ"ש רבינו דשוחט לשם חמה ולבנה כוכבים ומזלות הוי כשוחט לשם הרים וכו' דשחיטתו פסולה בלחוד הוא דהויא ולא אסורה בהנאה לא משמע הכי בגמרא דבמתניתין דקתני שחיטתו פסולה לא נקט חמה ולבנה כוכבים ומזלות ובברייתא דקתני אסורה בהנא' קתני להו וכ"נ מפשט דברי הרמב"ם ז"ל לאסורה אבל הרשב"א בת"ה כ' כדברי רבינו. וכ"נ מדברי רבינו ירוחם וכ"כ התוס' גבי הא דקאמר הא דאמר להר אע"ג דלא חשיב אלוה לאסור התקרובת מ"מ עובדו בסייף דאף על גב דלא מיקרי אלוה שהרי מחובר הוא משום דגלי רחמנא בעובד מזלות דמתחייב כדכתיב וראית את השמש ואת הירח וגומר ואע"פ שמחוברין בגלגל הרקיע והא דקתני לשם חמה ולבנה דהוי זבחי מתים היינו לגדייהו שהם מלאכים המנהיגים אותם כדאמרינן במדרש י"ב מלאכים מנהיגים את החמה עכ"ל ולפי זה נ"ל דמתני' דקתני לשם הרים וגבעות שחיטתו פסולה ה"ה לשם חמה ולבנה כוכבים ומזלות ותנא ושייר וברייתא דקתני לשם חמה ולבנה וכו' הרי אלו זבחי מתים היינו דוקא בשוחט לשם גדא דידהו דומיא דהרים וגבעות דקתני בהדייהו ואוקימנא להו בשוחט לשם גדא דידהו :

כתב הרשב"א בתשובה סימן שמ"ה שנשאל על מקולות ישמעאלים שאינם מניחים לטבח ישראל לשחוט אא"כ יהפוך פניו כנגד המזרח הנקרא בלשונם אל קיבלה כמנהג חקותיהם והשיב שאינו דומה לשוחט לשם הרים דהתם השוחט עצמו מתכוין לכך אבל הכא זה מחשב וזה עובד לא אמרינן ולשוחט לתוך ימים נמי לא דמיא דשאני התם דכיון דאיכא דשחטי לבבואה איכא משום נראה וה"ה לשוחט לתוך הגומא אבל שוחט ומחזיר פניו לאחת הרוחות מאי קא אמרי דלמא אתרמויי איתרמי ליה הכי ומ"מ מאחר שהישמעאלים מקפידים בשלהם הם מוזהרין בשעת מעשה בפירוש לשחוט כנגד אותו רוח דוקא ראוי הוא לבטל המנהג ולגעור במי שעושה כן עכ"ל :

ה **השוחט** לשם דבר שבא בנדר או בנדבה כגון עולה ושלמים וכו' משנה בספ"ב דחולין (מא:) השוחט לשם עולה לשם שלמים לשם אשם תלוי לשם פסח לשם תודה שחיטתו פסולה . לשם חטאת לשם אשם לשם בכור לשם מעשר לשם תמורה שחיטתו כשרה זה הכלל כל שהוא נידר ונידב השוחט לשמו פסול

גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה ובגמרא פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהי השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות לשם חמה ולבנה לשם ככבים ומזלות לשם מיכאל השר הגדול לשם שלשול קטן הרי אלו זבחי מתים אמר אביי ל"ק הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר דיקא נמי דקתני דומיא דמיכאל השר הגדול ש"מ : ומ"ש רבינו אין לו דין תקרובת ע"ז וכו' פי' אע"פ דמחובר מקרי ע"ז מ"מ אין לו דין תקרובת ע"ז ליאסר בהנאה ופר"י אפי' אם מכוין לעובדם ולהרמב"ם לא שרי בהנאה אלא באינו מכוין לעובדם וכו' וכ"כ הרא"ש ומשמע מדבריה' שכתבו תחל' פר"י ואח"כ דברי הרמב"ם דיש להחמיר באיסורא דאוריית' כהרמב"ם וכן היא דעת הרשב"א ומביאו ב"י וכ"כ הר"ן והכי נקטינן · ויש להקשות להרמב"ם לוקמא אידי ואידי בדאמר להר והא דמכוין לעובדם הרי אלו זבחי מתים והא דלא מכוין לעובדם אלא לרפואה פסולה אין זבחי מתים לא וי"ל דקים לה לתלמודא דלגדא דהר ה"ל זבחי מתי' אפי' בדלא נתכוין לעובד' השתא ודאי ליכא לאוקומא ברייתא בדאמר להר ונתכוין לעובדם דהא קתני בה נמי לשם מיכאל שר הגדול והתם אפילו בלא נתכוין לעבדו ה"ל זבחי מתים ולא ניחא לה לתלמודא לאוקמא לבדדין רישא השוחט לשם הרים וכו' בחד טעמא בנתכוין לעובדם וסיפא לשם מיכאל השר הגדול באידך טעמא בלא נתכוין לעובדם אלא רישא וסיפא תרוייהו בחד טעמא בדלא נתכוין לעובדם ובדאמר לגדא דהר והיינו דקאמר דיקא נמי דקתני דומיא דמיכאל השר הגדול כלומר דמהכא דייקינן לאוקומא בהכי מיהו לפר"י קשיא לוקמא אידי ואידי בדאמר לגדא דהר והא דמכוין לעובדם הרי אלו זבחי מתים והא דלא מכוין לעובדם פסולה אין זבחי מתים לא ואפשר ליישב דברייתא דוקא כיון דתני בה לשום מיכאל שר הגדול איכא לאוקומא איכך כולהו דתני בברייתא דאיירי נמי בדאמר לגדא דהר דומיא דלשום מיכאל אבל מתני' דלא תנן הכי ליכא לאוקומא בדאמר לגדא דהר אלא בדאמר להר :

ה **השוחט** לשם דבר שבא בנדר או בנדבה וכו' משנה ס"פ השוחט פליגי בה ת"ק ור"ש והלכה כת"ק דשחיטתו פסולה דחיישינן למראית העין שהרואה יאמר שמותר לשחוט קדשים בחוץ לפיכך גזרו רבנן עליה פסול אבל בשאינו נידר ונידב ליכא משום מראית העין דמידע ידעי דאחובי קא מחייב ולאו קדשים נינהו שהרי אין בידו להקדישן עכשיו ומי איתא דהוו קדשים מעיקרא קלא אית להו והכי מוכח בגמרא בפלוגתא דר' ינאי ור' יוחנן בבעל מום דלר"י אפילו בעל מום נמי זימנין דרמו ליה מידי אמומא ולא ידיע אלמא דמשום מראית העין אתסרי מדרבנן ולהכי תנן פסולה אין אבל איסור הנאה לא ואם היה איסורו דחיישי' שמא הקדישו א"כ אסורה בהנאה מספק אלא נע"כ דליכא הכא אלא משום מראית העין ומסתייע לאסרו באכילה וכן מבואר בפרש"י ותוס' והב"י הבין מדברי רבינו דמפרש דלאו משום מראית העין בלחוד מתסרי אלא דחיישינן שמא עכשיו הוא מקדישן וה"ל קדשים בחוץ ותימה דא"כ ליתסר נמי בהנאה ותו דלמה לו לרבינו לפרש היפך פרש"י ותוס' וכל הפוסקים ודלא כמשמעות פשט הסוגיא אלא ודאי גם רבינו מפרש דלא אסרו אלא מפני מראית העין ומ"ש דאיכא למיחש שמא עתה הקדישו וכו' לא כתב כן אלא כדי ליישב מאי שנא דגבי חטאת היכא שנודע שעבר עבירה שחייב עליה חטאת דאינה פסולה אלא באומר לשם חטאתי ואשמתי אבל באומר לשם חטאת ואשם שחיטתו כשרה ומ"ש עולה דאף באמר לשם עולה ושלמים פסולה ולא בעינן דאמר לשם עולתי לשם תודתי לשם שלמי ומיישב דה"ט דבעולה הרואה יאמר דעכשיו בשעת השחיטה הוא מקדישו להכי אמר לשם עולה אבל לשם עולתי הוא משמע שכבר הקדישה לשם עולה אבל גבי חטאת צ"ל לשם חטאתי שהרי אם שוחט בהמה זו על החטא שנודע א"כ כבר הפרישה ומפרש"י במשנה ובגמרא למד רבינו לפרש כך ע' שם מבואר כך :

ומ"ש

דרכי משה

סימן שס"ה דוקא לשם הרים אסור אבל מותר לשרוף בהר וע"ש :

ה (א) כתב הרמב"ם פ"ב מה"ש האשה שוחטת לשם עולת יולדת שלה כשר שאין עולת יולדת באה בנדר ונדבה והרי אינה יולדת שנתחייבה בעולה ואין חוששין שמא הפילה דכל המפיל קול יש לו : ובמרדכי

פרישה

דאין נאסרים ההרים כ"כ הרשב"א עכ"ה) אלא שאין תקרובתו אסור : (י) ולהרמב"ם אם מכוון לעובדם הוי תקרובת ע"ז כ"כ הרשב"א לפרש דברי הרמב"ם וכתב דאף על גב דאין ההר שמחובר נאסר בתורת עבודה זרה מ"מ השוחט לכן כשוחט לע"ז אבל אם אין מכוין לעבודה שחיטתו פסולה מדבריהם ומותר בהנאה אבל השוחט לגדא דהר אפי' שלא לעבדם כיון דאלו שחט לעבדן נעשין הן עצמם ע"ז השתא נמי החמירו רבנן לאסרן בהנאה ב"י (ומ"ש בדברי הבאי פי' הר"ן כדי לעשות שום דבר שלא עכ"ה) : (יא) שחט לשם שר כו' פי' שהם המלאכים : (יב) לשם שר של שלשול קטן שבים פי' הר"ן תולעת קטן : (יג) ולהרמב"ם אפי' לא נתכוון לעובדו פי' אלא לרפואה כדלעיל :

סי' ה (א) השוחט לשם דבר כו' ולשם תלוי רבינו פסק כר"מ דאמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום וכן משמע בטור א"ח סימן א' ע"ש ודלא כהרמב"ם שפסק כחכמים : (ב) שחיטתו פסולה דאיכא למיחש שמא עתה הקדישו . נראה מדבריו שטעמו דחיישינן שמא באמת עתה הקדישו אבל רש"י מפרש הטעם משום מראית עין ועד"ר וכ"ל דגם רבינו סובר הטעם משום מראית עין שכתב בסמוך בשם הרשב"א שאפי' היא בעלת מום פסולה ושם ליכא למימר הטעם שמא עתה הקדישו דהא"ל ובעלת מום היא הוי קדשים בטעות ואינו הקדש כמבואר בי"ד סימן רכ"ח אלא הטעם משום מראית עין וכה דלא הזכיר רבינו שם הטעם של מראית עין לפי שהביא דברי הרשב"א כלשונו. וטעם של הרשב"א משום מראית עין למוד כמ"ש ב"י בשמו ולעיל שכתב רבינו הטעם משום דחיישינן שמא עתה הקדישו לרבותא נקטיה דאף אם הוא באחרי מורים שאין שייך לאסרו משום מראית עין מ"מ חיישינן שמא באמת עתה הקדישו ועוד יש ל"מ לעיין לאסרה בהנאה מה"ט וכמ"ש בסמוך ובטעם של מראית עין יש ג"כ ל"מ לעיין בבהמה שיש לה מום ובזאת גו : (ג) וכן פסח כיון שיכול להפרישו בכל שעה פירוש פי' ומנים

דרישה

ישראל מומר אלא להודיענו כל פלוקי הדינים שאלינו שאמר אוסר של מינו וכ' הגמרא תפס · והברייתא דקתני שחט אחד לשם אחד מאלו כו' דפסל ומוקי לה הגמרא בישראל מומר ז"ל להרמב"ם דלשם אחד מאלו ל"ד קאמר אלא כל ישראל מומר ה"ל כאילו ידענו ששחט לשם ע"ז ואסור אפילו בהנאה · ופי"ל משום דאף דשחיטת העכו"ם נבילה היינו שאסור באכילה אבל בהנאה מותר וכן הדין בשחיטת ישראל מומר וכמ"ש בגמרא פ"ק דחולין והביאו ב"י ר"ס ב' ע"ש ושחיטת שניהם מותרת בהנאה אם לא שהוא ידוע ששם אדוקים בע"ז וכאן איירי גם כן במינו אדוק בע"ז ואפ"ה כיון דבשחיטה זו סתם לע"ז אסרה בהנאה . ומיהו גם בלא ידענו שכוון לע"ז מאסר שמומר הוא ואמר ששוחט לשם עבודה זרה או שאינו מומר והתרו בו וקבל בהתראה אמרי' ודאי כיון לאסור בהנאה והגמ' הל"ל דקאמר דהעכו"ם וישראל מומר מותר בהנאה איירי כששחט סתם ולא אמר ששוחט לע"ז :

סי' ה [א] **למיחש** שמא עתה הקדישו משמע שטעמו דחיישינן שמא באמת עתה הקדישו אבל רש"י מפרש הטעם משום מראית עין שהרואה סבור שמא עתה הקדישו אבל כשאינו בא בנדר או בנדבה מפרש רש"י הטעם גבי בכור ומעשר דהבריות שעתא דקא שחיט להו מידע ידעי דלאו בני אפרושי נינהו דנימא שהא עתה הקדישו ואי הוי קדוש לשם מעשר ובכור תחילה קלא הוה ליה וה"ל למידע ובאשם וחטאת אין צריך להאי טעמא אלא הטעם דאם איתא דהוה קדוש לשם אשם וחטאת מקמי הכי הוו ידעי הבריות מה עבירה עבר שעליה הביא האשם והחטאת דמי שעובר עבירה בשוגג מפרסמיה כדי שיתפללו עליה ותתכפר לו ומה"ט אפילו אמר בשעת שחיטה לשם חטאתי ואשמתי אני ורבא ידעי דמייך קא מייך כיון דלא ידעי כלום מעבירה שיתחייב עליה חטאת ואשם כן פרש"י פרק השוחט ד' מ"א ע"ב וז"ל ר"ש אף על גב דקאמר לעניה ששחטו לשם עולה או שלמים מ"מ אמרינן שמא כו' והמא דרך גוזמא

חדושי הגהות

ה א פי' פסולה שאסור באכילה ולא בהנאה (ב"ח) והדרישה כתב שאין זה אלא אי אמרינן הטעם משום מראית העין אבל לפי הטעם שכ' הטור משום שמא הקדישו עתה אסור אף בהנאה : בס"א

שעה שירצה דומה לנידר ונידב וכתב הרשב"א אפילו היא בעלת מום שאינה ראויה להקרבה (ד) שפעמים שאדם מכסה מומה ואין ניכר (ה) [ב] אבל השוחט לשם דבר שאינו בא בנדר ונדבה כגון חטאת ואשם ודאי בכור מעשר ותמורה שחיטתו כשרה בד"א שלא נודע שעבר עבירה שחייב עליה חטאת ואשם (ו) אבל אם נודע שעבר עבירה שחייב עליה חטאת ואשם ואומר זו לחטאתי ואשמתי (ז) פסולה שחט תרנגולים ואווזים וכיוצא בהן מינים שאין ראוים להקרבה כשרה אבל שחט תורים ובני יונה פסולין והוא שיהו תורים גדולים ובני יונה קטנים אבל אם תורים קטנים ובני יונה גדולים כשרים שהכל יודעין שאינן ראויין להקרבה (ח) היו שנים ששוחטין בין שאוחזין בסכין אחד בין שכל אחד סכינו בידו ושחט אחד לשם אחד מכל הדברים האסורין ואחד שחט לשם דבר ששחיטתו כשרה שחיטתן פסולה [ג] וכתב הרמב"ם וכן אם שחט זה

ומ"ש וכתב הרשב"א אפי' היא בעלת מום וכו'. שם א"ר ינאי לא שנו אלא תמימים אבל בעלי מומים מידע ידיע ור' יוחנן אמר אפי' בעלי מומים נמי זימנין דרמי ליה מידי אמומא ולא ידיע ופסק כר' יוחנן ואע"ג דרבי ינאי רביה דר' יוחנן הוה סבירא ליה להרשב"א דר' יוחנן לא אתא לאפלוגי דודאי מדינא דמתני' לא גזרו חכמים אלא בתמימים דראוי לקרבן אלא דקאמר דיש להוסיף איסור אף בבעלי מומין משום דזימנין וכו' וכיון דר' יוחנן הוסיף גדר שלא יבואו לאכול קדשים בחוץ אין לנו להקל וזו היא דעת הרשב"א אבל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם השמיטו דין זה נראה דפסקו כר' ינאי וסמכו על מה שכתבו סתמא דמתני' דפשטא משמע דאין לחוש אלא היכא דראוי להקרבה מיהו רבינו הביא דעת הרשב"א דפסק לחומרא והכי נקטינן :

בד"א שלא נודע וכו'. שם א"ר יוחנן ל"ש אלא שאינו מחויב חטאת אבל מחויב חטאת אימא לשם חטאתו הוא שוחט והא לא קאמר לשם חטאתי א"ר אבהו באומר לשם חטאתי אלמא דתרתי בעינן חדא דמחויב חטאת דאם אינו מחויב חטאת לא חשו רבנן דילמא מאן דחזי סבר דמחויב חטאת הוא דההוא קלא אית ליה דאינו מחפה עליה כדי שיתבייש ויתכפר לו וכיון דלית ליה קלא מידע ידעי דאחוכי קא מחייך אידך אעפ"י שמחוייב חטאת בעינן דאמר לשם חטאתי אבל אי אמר לשם חטאת לא משמע לשם אותה שאני מחוייב אלא לשון נדר הוא ומידע ידעי דאין בדבריו כלום וה"ה בדאינו נודע דמחויב חטאת ואמר לשם חטאתי אינו כלום דמידע ידעי דמשקר כיון דלית ליה קלא דמחויב חטאת :

ומ"ש רבינו אבל אם נודע וכו' ואומר זו לחטאתי ואשמתי פסולה אף על גב דבגמרא קאמר דר' אבהו מוקי לה באומר לשם חטאתי וכתבו התוס' אם לא אמר לשם חטאתי לא אמר כלום ואפילו אמר ה"ז חטאתי כדאמרי' בפ"ק דנדרים עכ"ל נראה דפירוש דבריהם דחטאת ואשם אע"ג דמחוייב הוא להביאן ולא משום נדר אפ"ה איהו מתפיסן בנדר לפי שאחמת נדרו הוא נודר בהמה זו שהוא מביא וצריך הוא להקדישן לחטאת ולאשם ולפיכך כשהוא אומר ה"ז חטאתי אינו כלום דאין לשון זה משמע שהוא מקדישן ומתפיסן בנדר אלא צריך שיאמר ה"ז לחטאתי ולאשמתי בלמ"ד ואין חילוק בין כשאומר לשם חטאתי ולשם אשמתי ובין באומר ה"ז לחטאתי ה"ז לאשמתי לעולם הוא מתפיסן בנדר ומקדישן לשם חטאת ואשם כיון שאומר בלמ"ד וז"ש רבינו ואומר זו לחטאתי ואשמתי פי' שאומר זו לחטאתי זו לאשמתי בלמ"ד ועיין בפ"ק דנדרים (דף יג) וראיתי שהרב מהרש"ל בספר ים ש"ש כתב וז"ל והוא שיאמר זו לחטאתי זו היא גירסת רש"י וכ"כ הטור בסימן ה' סי' דאי לאו הכי לא משמע שיהא זה לחטאת שחייב כבר אלא שעכשיו הוא נודר חטאת והרואה יודע שאין בדבריו כלום שהרי אינו נידר ונידב ותוס' כתבו שצריך שיאמר לשם חטאת כפי שצריך שיתפיס בנדר אבל אי לא אמר לש"ח אפי' אמר ה"ז לחטאתי לא אמר כלום כדאיתא פ"ק דנדרים וכ"פ הרמב"ם עכ"ל הבין הרב ז"ל שהתוס' מחלקים בין היכא שאמר לשם חטאתי ובין שאמר ה"ז לחטאתי ושארי ליה מאריה אין דעת התוס' אלא לחלק בין אומר בלמ"ד ובין אומר בלא למ"ד ה"ז חטאתי דאין לשון זה שמקדישן ומתפיסן בנדר אבל כשאומר בלמ"ד הכל שוה בין אומר לשם חטאתי ובין אומר לחטאתי ואין כאן שום מחלוקת בין פרש"י ותו' והרמב"ם והטור גם אין כאן שתי גרסאות כמו שעלה על דעת הרב ודו"ק · מצאתי בהגהות מהרש"ל הא דאמרי' דאם לא נודע שעבר עבירה שחייב עליה חטאת שחיטתו כשרה דוקא שאינו לפנינו אבל אם הוא לפנינו ואומר שמחויב חטאת הוא הודאת בע"ד כמאה עדים דמי ואסורה עד כאן ולא ידעתי לדבריו אנה רמז ראיה אלא נראה דכל שלא נודע וכו' מידע ידעי דאין בדבריו כלום דאי איתא דעבר עבירה דחייב עליה חטאת היה נודע ומפורסם הלכך כל מאי דאמר לפנינו שקורי משקר וכשרה וכך הוא משמעות הפוסקים :

עוד כתב מהרש"ל והא דאם נודע שעבר עבירה דמחוייב עליה חטאת וגם אמר הרי זו לחטאתי ולאשמתי דפסולה נראה לפרש דהוי פסולה כקדשים ואסורה בהנאה כמו שחוטי חוץ דבשלמא גבי נדר אין בו איסור ודאי אלא למראית העין הלכך אינו אסור כ"כ ואינו אסור אלא באכילה עכ"ל וגם זה דברי נבואה אלא טובה גזירה דרבנן היא משום מראית העין דנראה כשוחט קדשים בחוץ ומסתייה דאסרוה באכילה ולא בהנאה והכי משמע מלישנא דהרמב"ם והרשב"א ורבינו דכתבו דבדאמר לחטאתי שחיטתו פסולה דלישנא דפסולה משמע פסולה אין איסור הנאה לא כדאיתא בגמרא (ריש דף מ) :

פסול וכל שאינו לא נידר ולא נידב השוחט לשמו כשר ופרש"י דטעמא דמלתא משום דכיון דבאין בנדר ונדבה הרואה אומר עכשיו הוא מקדישם ושוחטם וקדשים בחוץ שרי ומ"ה גזרו בה רבנן ופסולה וכשאינו נידר ונידב מידע ידיע דאחוכי קא מחייך ולאו קדשים נינהו שהרי אין בידו להקדישן עכשיו ואם איתא דהוו קדשים מעיקרא קלא אית להו וכ"כ הרשב"א והר"ן ז"ל אבל מדברי רבינו נראה שהוא מפרש דבנידר ונידב חיישינן שמא עכשיו הוא מקדישן וה"ל קדשים בחוץ ולאו משום מראית העין בלחוד מתסרי ומדברי הרמב"ם נראה כדברי הראשונים ז"ל וטעמא משום דכיון דלא שמעינן ליה דמקדיש אותה בהדיא לית לן למיחש שמא הקדישה דהא לשם קדשים הוא דקא שחיט לה ואינו מקדיש אותה ומקשי בגמר' אשם תלוי נידר ונידב הוא א"ר יוחנן הא מני ר"א היא דאמ' מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום . ומשמע לרבינו דכיון דסתם לן תנא כר"א הכי הלכתא אבל הרמב"ם בפ"ב מה"ש מנה אשם תלוי עם אותם שאינם נדר ונידב משמע דס"ל ז"ל דכיון דבדוכת' אחריתי במסכ' כריתות (כה:) במחלוקת הוא שנוי נקטינן כחכמים דפליגי עליה התם דהלכה כרבים ולא חיישינן לההיא סתמא דדילמא סתם ואח"כ מחלוקת הוא ומקשי תו בגמרא פסח בר נידר ונידב הוא זימנא קביעא ליה א"ר הושעיא שאני פסח הואיל והפרשתו כל השנה כולה כלומר כל ימות השנה ראוי להפרישו ולהניחו עד זמנו הילכך השתא נמי אמרי השתא מפריש ליה וקא שחיט פסח בשאר ימות השנה וקי"ל דשלמים הוא ואמרי קא שחיט שלמים בחוץ ואכיל להו :

ומ"ש רבינו בשם הרשב"א אפי' היא בעלת מום וכו' . כ"כ בת"ה . וכ"נ שהוא דעת הרמב"ם שסתם ולא חילק בין תמימים לבעלי מומים ופלוגתא דאמוראי היא דגרסינן בגמרא עלה דמתני' א"ר ינאי ל"ש אלא תמימים אבל בעלי מומים מידע ידעי ור' יוחנן אמר אפי' בעלי מומין נמי זימנין דרמי ליה מידי אמומא ולא ידיע . ויש לתמוה למה פסקו כר"י במקום ר' ינאי רביה ושמא משום דמסתבר טעמיה . ועוד דמתניתין כפשטה כוותיה משמע דלא חילקה בכך :

ומ"ש בד"א שלא נודע שעבר עבירה שחייב עליה חטאת ואשם אבל אם נודע שעבר עבירה שחייב עליה חטאת ואשם וכו' . שם בגמרא טעמא משום דאם לא אמר לשם חטאתי אלא לשם חטאת משמע כאילו נדב בהמה זו לחטאת ואין חטאת באה נדבה ופירש"י דכשאינו מחויב חטאת אפילו אמר לשם חטאתי אידע ידעי דמשקר והא לא חשו רבנן דילמא מאן דחזי סבר מחוייב חטאת הוא דההוא קלא אית ליה דמי שבא לידו דבר עבירה בשוגג אינו מחפה עליה כדי שיתבייש ויתכפר לו : גרסינן בגמרא לשם תמורה א"ר אלעזר ל"ש אלא שאין לו זבח אבל אם יש לו זבח בתוך ביתו ואמר לשם תמורת זבחי אימור אמורי אמיר ביה זה הכלל לאיתויי מאי לאיתויי עולת נזיר דמהו דתימא הא לא נדר אימור נדר בנזירה ושאינו נידר ונידב לאיתויי עולת יולדת ועל הא דעולת יולדת כתב רש"י חילוף גירסאות ולפי שהוא דבר שאינו מצוי ראיתי לקצר ומזה הטעם השמיט רבינו דברים אלו :

שחט תרנגולים ואווזים וכו' כשרה כ"כ הרשב"א בת"ה וטעמא משום דכיון דכ"ע ידעי דאין מינין אלו קריבים לגבי מזבח מידע ידעי דמשקר וכ"כ הר"ן ז"ל :

ומ"ש גבי שחט תורין ובני יונה פסולים והוא שיהו תורין גדולים ובני יונה קטנים וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה :

היו שנים שוחטין בין שאוחזין בסכין אחד וכו' שם במשנה ב' אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר פסול : ומ"ש דה"ה כשכל אחד סכינו בידו כ"כ הרשב"א בת"ה ופשוט הוא : ומ"ש בשם הרמב"ם ג"כ פשוט דכל שלא נגמרה השחיטה ע"י מי שאינו שוחט לשם דבר פסול פסולה וכן מבואר בדברי הרשב"א בת"ה :

ודע שכתב הרמב"ם על שוחט לשם אחד מכל אלו בד"א כשהיה לו בה שותפות אבל אם אין לו בה שותפות אינה אסורה שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו ורבינו לא הזכיר זה ואפשר היה לומר שהטעם לפי שסמך על מ"ש בסימן ד' דעת הרמב"ם והרא"ש חולק עליו אלא דק"ל שהרא"ש סובר דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפי' יש לו בה שותפות וא"כ מתני' דשנים אוחזין בסכין וכו' תיובתא דאפי' יש לו בה שותפות אמאי פסולה לכך נ"ל דס"ל ז"ל דלא אמרו אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא בדבר שאיסורו מן הדין משום דמסתמא לצעורי קמכוין אבל בשוחט לשם אחד מכל אלו שאין איסורו מן הדין אלא מפני מראית העין כי לא הוי דידיה מאי הוי מאן דחזי סבר דדידיה היא ואתו למישרי קדשים בחוץ הלכך אפי' אין לו בה שותפות אסורה והרמב"ם

שחט תרנגולים והאווזים וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה ובארוך פי' דכיון דא"ר יוחנן בבעלי מומים זימנין דשדי להו מידי אמומיה ולא ידיע אלמא דכל היכא דידיע דאינו ראוי להקרבה שחיטתו כשרה וא"כ בשוחט האווזין והתרנגולים וכן אפילו תורים קטנים ובני יונה גדולים דמידע ידעי דאין אלו קרבן שחיטתו כשרה :

היין שנים ששוחטין וכו' שם במשנה שנים אוחזין בסכין וכו' וסבירא ליה לרבינו דהוא הדין כשכל אחד סכינו בידו וכן כתב הרשב"א בת"ה :

ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפ"ב מה"ש וטעמו משום דבשם אמר רב הונא היתה בהמת חבירו רבוצה לפני ע"ז ושחט בה סימן אחד אסרה אע"פ שגמר השחיטה בהכשר ולמד מזה הרמב"ם דה"ה בשוחט לשם קדשים וכיון דר"נ ור"ע ורב יצחק פליגי אדרב הונא וקאמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ופסקו כך כל הפוסקים אא"כ דאית ביה שותפות בגויה לפיכך פסק גם הרמב"ם גבי קדשים בשחט זה אחר זה דאינה פסולה אא"כ דאית ליה שותפות בגויה אבל רבינו לא הביא דברי הרמב"ם בזה אלא אין חילוק בין אית ליה שותפות ובין לית ליה דבכל ענין אסור משום דסבירא ליה דהא דפליגי ר"נ ור"ע ורב יצחק אדרב הונא אינו אלא בשוחט לעבודה זרה אבל בשוחט לשם קדשים מודים לרב הונא דכיון דאסרו חכמים משום מראית העין דהרואה סבור שמותר לשחוט קדשים בחוץ אין חלוק בכל ענין איכא משום מראית העין אפילו בשוחט בהמת חבירו ולית ביה שותפות ומה"ט לא חילקו הפוסקים כאן בין שהתחיל בדבר שעושה אותה נבלה ובין שהתחיל בדבר שאינו עושה אותה נבלה כמו שחילקו גבי שחיטת נכרי או אחד משאר פסולים כדלעיל בסוף סי' ב' וכמבואר ברמב"ם פ"ב ופ"ד אלא ודאי דהכא דאיסורו משום מראית העין אסור בכל ענין ומשום הכי אפילו שחטה אחד כבר הכשר שחיטה ואחר כך בא אחד ושחט לשם קדשים אסורה משום מראית העין ודלא כמה שראיתי בהג"ה דמהרש"ל שכתב דהרמב"ם לא קאמר דפסולה אלא היכא שאין השחיטה כשרה אלא ע"י צרוף אבל אם שחט כבר הכשר שחיטה ואח"כ בא אחר ושחט לשם קדשים כשר ע"כ דליתא :

ומ"ש רבינו בין שאוחזין בסכין אחד וכו' איכא למידק דבסימן ב' כתב רבינו כדין זה ואצ"ל אם כל אחד סכינו בידו ואמאי לא כתב כאן ואצ"ל כדלעיל אלא כתב בלשון בין ובין וי"ל דלעיל דפסולה מן הדין סכין אחד דנקט כהנא לרבותא

דרישה

גוזמא קאמר בשחיטה זו יהא לי מכוה כאילו שחטתי לשם עולה כו' :

[ב] אבל השוחט כו' שחיטתו כשירה · נ"ל מיירי ודוקא כשאינו לפנינו דסתמא דמילתא אוקמינן גברא אמוקמיה דאינו חייב חטאת אבל אם הוא לפנינו ואומר לנו בפירוש שהוא חייב חטאת פשיטא דאסור : [ג] וכתב הרמב"ם וכן אם שחט וכו' פסולה ז"ל ב"י ודע שהרמב"ם

פרישה

ומניח אותו עד ערב פסח שילך השתא נמי יאמרו לשם פסח הפרישו וקא שחטו בשאר ימות השנה וקי"ל דשלמים הוא ואמרי קא שחיט שלמים בחוץ ואכיל להו : (ד) שפעמים שאדם מכסה מומה ואינו ניכר ואסיר משום מראית עין כמ"ש בסמוך : (ה) אבל השוחט כו' עיין שטעם בדרישה שמבואר שכך שאין שייך לומר שמא עתה הקדישה וגם אין לחוש למראית עין : (שחיטתו כשירה פי' בשוגג עכ"ה) (ו) אבל אם נודע כו' ואומר זו לחטאתי ואשמתי דקדק רבינו לומר דוקא כשאומר לשם חטאתי דכיון לשם חטאת שלי אבל אם אומר לשם חטאת סתם נראה כאילו נדב ואין חטאת באה בנדבה (דבשלמא דבר הנידר והנידב איכא למימר השתא מקבל עליו בשעת הפרשה ולא הוצרך למימר לשם עולתי אבל חטאת כל כמה דלא אמר לשם אותה שאני מחויב אין לרוצו לשם חטאת עכ"ה) וכשאין נודע שמחויב חטאת אפי' אומר לשם חטאתי מידע ידעי דמשקר רש"י עכ"ד : (ז) פסולה כתב מורי וז"ל נ"ל פסולה ואסור בהנאה כמו שחוטי חוץ דבשלמא גבי נדר אין בו איסור ודאי אלא משום מראית עין וכן פי' הר"ן לכן אינו אסור כ"כ אינו אוסר אלא באכילה עכ"ד . וכבר כתבתי בסמוך שרבינו סובר דאמרינן ג"כ שמא באמת עתה הקדישו וא"כ גם שם בנדר אסור בהנאה : (ח) היו שנים ששוחטין כו' שחיטתן פסולה ממנה

והרמב"ם אע"ג דמשמע דאיהו נמי לא אסר בהני אלא מפני מראית העין שכתב זה כשוחט קדשים בתוך מ"מ סבר דאם אין לו בה שותפות אינו אוסרה דכל שוחט בהמה שאינה שלו לשם דבר פסול קלא אית ליה :

ו בבל דבר התלוש שוחטין בין בסכין בין בצור בין בזכוכית וכו'. ברייתא פ"ק דחולין (טו :) ומפרש בגמרא דהא דשוחטין בקנה היינו דוקא בקנה האגם דכשהוא יבש חדוד וחותך ואין קסמים נבדלים ממנו וכתב רבינו ירוחם שהוא הנקרא אישפדנייא אבל שאר קנים אין שוחטין בהם לפי שכשדוחקין אותם קסמין יוצאין ואיכא למיחש דילמא ינקבו הסימנים כך פירש"י וכתב בעל העיטור דלפ"ז בדיעבד נמי פסולה אבל בירושלמי אמרו שהטעם מפני שרוח רעה שורה עליה וכתב בעל העיטור דלפי זה בדיעבד שחיטתו כשרה : ומ"ש רבינו וכן בצפורן וכן בשן יחידי וכו' שם מימרא דרבה בר הונא ודוקא שן יחידי שאם הם שנים שחיטתו פסולה מפני שאין חותכין אלא קורעים מחמת הפגם הנעשה בין שניהם ועוד יתבאר דיני הציפורן והשן בסמוך :

ומ"ש אין שוחטין בקרומית של קנה כבר נתבאר בסמוך : ומ"ש ולא במגל קציר ולא במגל יד וכו' משנה שם (טו :) השוחט במגל יד ובצור ובקנה שחיטתו כשרה בכל שוחטין חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והציפורן מפני שהן חונקין ובגמרא שם השוחט דיעבד אין לכתחלה לא במגל יד משום דילמא אתי למעבד באידך גיסא ופירש"י מגל יד . יש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והאחת יש בה פגימות : דילמא אתי למיעבד באידך גיסא . במקום הפגימות ושמעינן מהא דסכין פגומה ויש בה כדי לשחוט מן הפגם ולהלן אסור לשחוט בה לכתחילה דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא וכ"ש הכא דבההיא גיסא גופה פגומה ע"כ. וכ"כ הרא"ש ז"ל שם : ומ"ש ובי"ט נוהגים היתר לכרוך מטלית על הפגימה וכו' כ"כ הרא"ש שם . וכ"כ המרדכי ורבינו ירוחם וכ"כ הכלבו בשם ר"ף וכתב דאפי' בדיעבד לא שרי אלא כשיש בסכין מלא צואר חוץ לצואר בלא הפגימה . אבל מדברי הר"ן נראה שאפי' בשאר ימים דלהו י"ט מי עבד ביה היכירא מותר לשחוט לכתחלה וכ"כ הגהות מיימון בשם סמ"ג וכן בספר התרומה וכ"נ מדברי בעל העיטור והרוקח כתב סכין שהוא פגום לא יקשור בגד עד הפגימה וישחוט באותו סכין שמא יתיר הבגד עכ"ל : **ולענין** הלכה הספרים המתירים אפי' בחול כדאי הם לסמוך עליהם בשעת הדחק : ומ"ש וסכין שיש בו שתי פיות לא ישחוט בו עד שיבדקנו משני צדדיו כ"כ הרא"ש שם והוא נלמד מדין מגל יד שנתבאר בסמוך : **אין** שוחטין בכל דבר המחובר ואפי' שחט בו בדיעבד פסולה בד"א במחובר מעיקרו וכו' בפ"ק דחולין (טו .) תנן השחיטה שהיא בתלוש

זה אחר זה וכיון אחד מהם לשם דבר פסול פסולה :

ו בבל דבר התלוש שוחטים בין בסכין בין בצור בין בזכוכית בין (א) בקנה הגדל באגם א ובין בצפורן (ב) ובין בשן יחידי (ג) ובלבד שיהיה ב פיו חד ובדוק מפגימות כאשר יתבאר בדין פגימות הסכין אין שוחטין בקרומית של קנה ג (ד) ולא במגל קציר ולא במגל יד והוא כלי שצדו אחד סכין וצדו אחד מגל ואסור לשחוט אפילו בצד הסכין גזירה שמא ישחוט בצד האחרת (ה) ואם שחט בו שחיטתו כשרה הלכך סכין שיש לו פגימה אסור לשחוט בו אפילו אם מכוין לשחוט שלא מצד הפגימה ובי"ט (א) נוהגין היתר לכרוך מטלית על הפגימה כיון שאינו יכול להשחיזו וסכין שיש לו שתי פיות לא ישחוט בו עד שיבדקנו משני צדדיו (ו) אין שוחטין בכל דבר המחובר ואפילו שחט בו בדיעבד פסולה בד"א במחובר מעיקרו

לרבותא נקטיה דל"מ בשני סכינין דכששחט זה אין בכחו כח ישראל כשר מעורב בו אלא אפילו בסכין אחד דכח ישראל כשר מעורב בו פסולה כדכתב להדיא בת"ה הארוך א"כ שפיר קאמר ואצ"ל וכו' וכדכתב הרשב"א בת"ה הקצר אבל הכא דאין איסורו אלא משום מראית העין הכל שוה לאוסרו משום מראית העין לכך כתב בלשון בין ובין :

ו בבל דבר התלוש שוחטין משנה פ"ק דחולין (דף טו) בכל שוחטין חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן מפני שהן חונקין ואסיק רבא (בדף י"ח) דהכי קתני בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה והכי תני בברייתא ומ"ש בכל דבר התלוש שוחטין אתא לאפוקי מהא דתני בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר דההיא רבי חייא היא ולית הלכתא כוותיה אלא כרבי דאין שוחטין לכתחלה אלא בתלוש ומ"ש בין בסכין בין בצור הוא לשון הרמב"ם בפ"א ולאורויי דלכתחל' ישחוט בסכין דהוא כלי מתכות כדכתיב ויקח את המאכלת דמדכא כתי' המחתך דרשינן כלי בקדשי' כדכתבו התוס' (דף י"ו) בד"ה מניין וכיון דכלי מעכב בקדשים א"כ בחולין אע"ג דאינו מעכב מ"מ לכתחלה של מתכת שהוא כלי הוא קודם לדבר אחר ולכן נקט בין בסכין בין בצור לאורויי דסכין קודם לצור וצור לזכוכית וזכוכית לקנה כסדר שנשנו בברייתא :

ומ"ש בין בקנה הגדל באגם שם (דף יו) מותבינן אהדדי ברייתא דתני בכל שוחטין בין בקרומית של קנה וברייתא דתני ה' דברים נאמרו בקרומית של קנה אין שוחטין בה וכו' וא"ר פפא בסימונא דאגמא ופי' רש"י עשב הגדל באגמי מים וכשהוא יבש חדוד וחותך ואין קסמין נבדלים הימנו אבל שאר קנים כשדוחקין אותם קסמים נתזין ואיכא למיחש דילמא ינקבו הסימנים ע"כ וכתב ב"י בשם ב"ה דלפי זה בדיעבד נמי פסולה אבל בירושלמי אמרו שהטעם הוא מפני שרוח רעה שורה עליה לפי זה בדיעבד שחיטתו כשרה עכ"ל ולפע"ד דתלמודא דידן פליג אדירושלמי שהרי אמרו לשם רב פפא מחתך בה קרבי דגים דזוגי פרש"י גלולים ואם יכנס בהם קיסם נראה . רבה בר רב הונא מחתך בה עופא דרכיך פרש"י וא"נ לדקה בחתיכתו ואין קסמין נבדלין עכ"ל ואם היה בה חשש דרוח רעה היאך חתכו בה קרבי דגים ועופות מיהו אפשר לומר דדוקא בשחיטה דבית השחיטה רותח איכא למיחש לרוח רעה ומיהו קרבי דגים ועופות דצונן חתכו בה דליכא רוח רעה כגון אבל מה שכתב לטעמא דקסמין נבדלין אף בדיעבד אסור לא ידעתי למה שהרי צריך הוא לבדקו אחר השחיטה ואם נמצא יפה אם כן לא היו הקסמין נבדלין ממנו וכן מבואר בדברי ה"ר ירוחם שכתב אבל שאר קנים לא ישחוט בהן לכתחלה כי נבדלין ממנו קסמים עד כאן לשונו אלמא דבדיעבד שרי וכן עיקר :

ומ"ש וכן בצפורן תלושה וכן בשן יחידי שם (דף יח) אמר רבה בר רב הונא שן תלושה וצפורן תלושה מותר לשחוט בה לכתחלה והאנן תנן חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והציפורן מפני שהן חונקין שן אשן לא קשיא הא בחדא הא בתרתי צפורן אצפורן ל"ק הא בתלוש הא במחובר ופרש"י שן תלושה שנתלש הלחי מן האדם או מן הבהמה לאפוקי מחובר דבעלי חיים ובתרתי אפי' תלושות מן הלחי וקבועות בלחי הוו כסכין פגומה שיש הפרש בין זו לזו אבל בחדא כשרה ואע"ג דאין בה רוחב הא קי"ל היכא דמוליך ומביא אפילו סכין כל שהוא כשרה ח"ש רבינו וכן בצפורן תלושה כלומר דאינו מחובר לבעלי חיים אף ע"ג דמחובר ליד וכן בשן יחידי כלומר בשן המחובר ללחי והוא יחידי והלחי תלוש מב"ח ואיכא למידק דאע"פ דצפורן אצפורן ליכא לתרץ הא בחדא הא בתרתי מ"מ שן אשן איכא לתרץ נמי הא בתלושה הא במחוברת כבר פירשו התוס' כיון דבמתניתין תני והשינים דמשמע תרי משום הכי מוקי לה בתלושין ופסולים מפני שהם חונקים וכתב רש"י במשנה (דף טו) דהאי חונקין לא קאי אצפורן דטעמא דצפורן משום מחובר אלא קאי אשארא :

ולא במגל קציר וכו' משנה ומוקמתא דגמרא לשם סוף (דף טו) ומ"ש הלכך סכין שיש לו פגימה וכו' כך פי' רש"י שם ורבינו לומר אפילו אוחז הפגימה בידו בשעה ששוחט א"נ כרך מטלית אסור דילמא עביד בלא אחיזה ובלא מטלית וכ"כ במרדכי ספ"ק דחולין וכתב עוד ומיהו בדיעבד כשרה ולא דמי למגל קציר דפסול דיעבד אפילו לא שחט רק דרך הלוכתה (כדא"ר יוחנן בדף י"ח) משום גזירה דהולכה אטו הובאה התם שאני דאי אפשר שלא ישחוט על הפגימות אבל הכא אלא חדא פגימה ליכא למיחש כולי האי עכ"ל ומשמע לי מדבריו דאפילו לא אחז הפגימה בידו שרי דיעבד אם אומר ברי לי שלא נגעתי לפגימה ולא דמי לנעץ סכין בכותל וצואר בהמה למעלה דאפילו אומר ברי לי שלא דרסתי דפסולה דהתם בקושי יכול ליזהר שלא ידרוס הלכך גזרינן שמא ידרוס פעם אחרת אבל הכא ספיר יכול לשחוט חוץ לפגימה לא גזרינן ליאסר דיעבד ושרי אפילו לא אחז הפגימה בידו ודלא כשלטי הגבורים דלא הכשיר אלא כאוחז הפגימה בידו וכן נראה מדברי הרב בהגהות ש"ע שהכשיר דיעבד אפילו לא כרך מטלית על הפגימה ור"ל דגי"כ לא אחז הפגימה וק"ל : ומ"ש ובי"ט נוהגין היתר וכו' פסק ב"י דבחול נמי בשעת הדחק מותר לשחוט לכתחלה אם כורך מטלית מיהו כתב סמ"ק דוקא שנשאר שיעור שחיטה בלא פגימה : וכתב מהרש"ל בספר ים ש"ש פרק השוחט סימן ל"ד סכין שיש לה עוקץ חד בראשה אין שוחטין בה שלא יעבור הסכין ויעשה חלדה ומ"מ בשעת הדחק כגון שהוא בדרך נוהגים לתחוב ראש העוקץ בקיסם שלא יעשה חלדה ואין זה דומה לקשירת מטלית שאין נוהגין בו היתר כי אם בי"ט ומשום שמחת י"ט דשאני הכא שאין זה מצוי להאריך כל אורך הסכין עד שיעשה חלדה עכ"ל מבואר מדבריו דלא התיר לכרוך מטלית אפילו בשעת הדחק כגון בדרך כשאי אפשר לתקן הפגימה ואין נראה כלל לחלק בין לתחוב ראש העוקץ בקיסם ובין לכרוך מטלית אלא אידי ואידי שרי לכתחלה בשעת הדחק כמו שפסק ב"י וכן פסק הרב בהגהת ש"ע והכי נקטינן ועי' בדין עוקץ במ"ש בסי' ח' בס"ד : **וכתב** הר"ן דלמגל יד לא מהני היכירא דכיון שצורתו כך אתי למטעי וע"ש וסכין שיש לו ב' פיות וכו' כ"כ הרא"ש לשם ולמדו מדין מגל יד : **אין** שוחטין בכל דבר המחובר וכו' שם (דף יו) יתיב רבי וקאמר מנין לשחיטה שהיא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת ועיין שם בתוספות בד"ה מנין במ"ש בשם ר"ת : **ומ"ש** ואפילו בדיעבד פסולה שם (דף טו) אמר רב כהנא השוחט במחובר לקרקע רבי פוסל ורבי חייא מכשיר והלכה כרבי לגבי רבי חייא תלמידו והכי מוכח נמי בגמרא : **ומ"ש** בד"א במחובר מעיקרו וכו' שם מסקנא דגמרא אליבא דרבי דמחובר מעיקרו פסול מדאורייתא כדילפינן

דרכי משה

ו (א) ובמרדכי ספ"ק דחולין ובדיעבד אף בחול כשר רק שעושה היכר במקום הפגימות או אוחז הפגימות בידו או שאומר ברי לי שלא שחטתי במקום הפגימות אבל לכתחלה אסור בחול אפי' ע"י היכר שעשה במקום הפגימות הואיל ויכול להשחיזו משא"כ בי"ט וכ"ה בכלבו ספ"ק דחולין ובתא"ו וכ"ה דעת הרוקח וכ"פ מהרי"ו בשחיטות שחובר ודלא כדברי

פרישה

משנה הוא סוף פ"ב דחולין ולכן כתב דברי הרמב"ם שבסמוך כאן ולא לגבי ס"ס ב' שם הוא דברי הרשב"א ונלמד ממנה א ולהרמב"ם שסובר דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו היה לו שותפות בגווה כמ"ש רבינו בסי' ד' צ"ל שהוא מפרש המשנה כגון שהתרו בו שלא ישחוט קדשים בחוץ וקבל ההתראה דהו לא אמרי' לגמורי' קמכוון ועד"ז :

ס"י (א) **בקנה** הגדל באגם ברייתא הוא בפ"ק דחולין ד' ט"ו ע"ב ושם לא כתוב בקנה אלא בקרומית של קנה ז"ל שם בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה כו' ושם ד' י"ו ע"ב מקשה מהאי ברייתא אמאי דאמר רב ינאי אין שוחטין בקרומית של קנה כו' ומשני הא דקתני שוחטין בה מיירי בסימונא דאגמא ופרש"י עשב הגדל באגמי מים דכשהוא יבש הוא מחודד וחותך ואין קסמים נבדלין ממנו משא"כ שאר קנים דאסורין משום שאין אותן קסמים ניתזין מהן ואיכא למיחש שמא ינקבו הסימנים ורבינו שכתב בין בקנה ר"ל בקרומית של קנה דבקנה א"א לשחוט וכן צריכין לפרש לשון המשנה שם ד' ט"ו ע"ב דקתני השוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו כשירה ופריך שם ע"ז מדקתני שחיטתו כשירה משמע דיעבד אין לכתחילה לא ורמינהו בכל שוחטין כו' בין בקרומית של קנה (וכג"ל) לא קשיא כו' ע"ש הרי דמשנה דקתני ובקנה מברייתא דקתני קרומית של קנה ש"מ דהיא היא · ושם בתוס' כתבו דה"מ לתרץ דברייתא דקתני דשוחטין בקרומית של קנה לכתחילה מיירי בקנה הגדל באגמים כדמשני לקמן כו' ע"ש : (ב) ובין בשן יחידי פי' לאפוקי שנים שהם קורעין בפגם שביניהם : (ג) ובלבד שיהא פיו חד ובדוק מפגימות קצת קשה הא בסכין פסק לקמן ס"ס י"ח דא"צ שיהא פיו חד רק שיהא חלק מפגימות מיהו כתבתי שם דהיינו דוקא בעוף או שחתך שני הסימנים בפעם אחת והכא איירי בכל ענין וקמ"ל דדינו כסכין וק"ל :

(ד) ולא במגל כו' ס"ג ולא במגל קציר והוא כלי שכל פגימותיו נוטות לצד א' והם כפופים ולא במגל יד והוא כלי כו' ולשון רש"י ד' ט"ו ע"ב שנוטים לצד אחד בשיפוע ומ"ש והם כפופות לכאורה היה נלע"ד ור"ל דהמגל קציר בעצמו הוא כפוף ומ"ש והם ר"ל כל מגלי קציר דעלמא : (ה) ואם שחט כו' פי' בצד הסכין שחיטתו כשרה : (ו) אין שוחטין בכל דבר שמחובר

דרישה

שהרמב"ם כתב על שוחט לשם ק' אפילו בד"א בשהיה לו שותפות אבל אם אין לו בה שותפות אינה אסורה שאין אדם מיסר אוסר דבר שאינו שלו ורבינו שלא הזכיר זה משמע שהוא לומר הטעם שסמך על מ"ש בסי' ד' דעת הרמב"ם והרא"ש חולק אלא דק"ל שהרא"ש סובר דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו יש לו בה שותפות וק"ל מתניתין דהכא אוקים כו' היה תיובתיה דאפי' יש לו בה שותפות אמאי פסולה לכך צ"ל דס"ל דלא אמרו דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא בדבר שאסורו מן הדין משום דמסתמא לגמורים קא מכוון אבל בשוחט לשם א'

חדושי הגהות

ו א בפ"א איתא וכן בצפורן תלושה : ב אע"ג דלקמן סי' י"ח כתב דלא בעי סכין שפיו חד היינו בעופות או בבהמה כששוחט ב' הסימנים בפ"א והכא איירי בכל ענין וקמ"ל דדינו כסכין (פרישה) : ג ולא במגל קציר והוא כלי שכל פגימותיו נוטות לצד אחד והם כפופים ולא במגל יד כו' כצ"ל (פרישה) :

ר"ל

כדילפינן מקרא דבעי תלוש אפילו בחולין וכדפי' ר"ת בתוספות ובתלוש ולבסוף חברו אסור לכתחלה דגזרו ביה משום מחובר מעיקרו ובדיעבד מודה רבי דשרי אלא דפליגי בהא דאלפסי מתיר אפילו בטליה והרא"ש פסול אפילו דיעבד אם בטליה וכתב מהרש"ל דהכי עיקר ודלא כמו שפסק בש"ע להקל כאלפסי עיין מ"ש בפ' השוחט סי' ל"ד :כ"כ ה"ר ירוחם שרוב הפוסקים חילקו בין ביטלו ללא ביטלו כהרא"ש ולכן המחמיר תבא עליו ברכה:

ומ"ש כגון צפורן מחוברת ושן מחוברת בלחי בב"ח אבל בבעלי חיים קאי נמי אצפורן דאם אינו מחובר בב"ח אלא קבועה בדבר אחר אינו פסול דיעבד דהוי כמו בית יד שבו מיהו אינו כשר לכתחלה כדעת רבינו כמו שיתבאר בסמוך ויש להקשות ומ"ש דין שחיטה מדין גט דפסול ג"כ בכתבו במחובר כדתנן פ"ב דגטין וכשר בכתבו על קרן הפרה ונותן לה הפרה וכו' כדאיתא התם וי"ל דהתם ילפינן מדכתיב וכתב ונתן יצא מחובר שהוא מחוסר קצירה וכשנותן לה הפרה אינו מחוסר קצירה אבל הכא כתיב ויקח ללמד שהדבר ששוחט בו יהא תלוש בעינן שיקחנו בידו וישחוט בו ובצפורן שן קבוע בבעלי חיי' אינכו לוקח בידו כששוחט ט : **ומ"ש** והרמב"ם מתיר בשן קבוע בלחי אפילו לכתחלה ולא נהירא אוכח לכתמו' אהתי ולא נהירא הלא גם רש"י פי' כך כמו שהבאתי לשונו בסמוך סעיף ד' וכ"כ כל המחברים ונראה ודאי דרבינו משמע ליה מלישנא דרבה בר רב הונא דקאמר שן תלושה וצפורן תלושה מותר לשחוט בה לכתחלה דוקא צפורן תלושה מן האצבע ושן תלושה מן הלחי דאל"כ הכי ה"ל למימר לחי תלושה ויד תלושה מותר לשחוט בצפורן ובשן שבהן לכתחלה ומה שפרש"י לאפוקי מחוברת דבעלי חיי' אינו אלא לומר דלא פסול אפי' דיעבד מדאורייתא אלא במחובר בב"ח אבל מחובר ביד תלושה או בלחי תלושה כשרה דיעבד מיהו לכתחלה לא ישחוט בה וזו היא דעת רבינו אבל הכל תפסו עליו בזה והלכך נקטינן דשוחטין לכתחלה בשן הקבוע בלחי וצפורן הקבוע ביד וכן פסק בש"ע : **והא** דשרי תלוש וכו' (שם דף טו) תניא נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה א"ר ענן אמר שמואל ל"ש אלא שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס והא קתני בין שהסכין למטה וכו' א"ר זביד לגדין קתני סכין למטה וצואר בהמה

מעיקרו כגון צפורן מחוברת (ז) ושן מחוברת בלחי בבעלי חיים וקנה העולה מן הארץ אבל בתלוש ולבסוף חברו לכתחילה לא ישחוט ואם שחט שחיטתו כשרה לרב אלפס אפילו אם בטלו (ח) ובלבד שלא יהא נשרש בארץ אחר שבטלו (ט) כגון קנה שנטעו (י) [א] ולדעת א"א הרא"ש ז"ל כל תלוש ולבסוף חברו שבטלו פסול אפילו בדיעבד (יא) והרמב"ם מתיר בשן קבוע בלחי אפילו לכתחילה (יב) ולא נהירא [ב] (יג) והא דשרי תלוש ולבסוף חברו בדיעבד כגון נעץ סכין בכותל ושחט בה דוקא כשהסכין למעלה וצואר למטה אבל

בתלוש שנא' ויקח את המאכלת לשחוט . והא דתנן השוחט בצור ובקנה שחיטתו כשרה דייק בגמרא דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה לא קשיא כאן בתלוש כאן במחובר דאמר רב כהנא השוחט במחובר לקרקע רבי פוסל ור' חייא מכשיר וסיפא דמתני' דקתני השוחט דיעבד אין לכתחלה לא רבי היא וכי תימא קשיא דרבי אדרבי דהא קתני בברייתא רבי פוסל דמשמע דיעבד לא קשיא כאן במחובר מעיקרו כאן בתלוש ולבסוף חיברו ומנא תימרא דשאני לן בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חיברו דתניא השוחט במוכני שחיטתו כשרה במחובר לקרקע שחיטתו כשרה נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה היה צור יוצא מן הכותל או קנה עולה מאליו ושחט בו שחיטתו פסולה קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ שאני בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חיברו שמע מינה ובתר הכי בעי רבא תלש ולבסוף חיברו לענין שחיטה מאי ופרש"י ומההיא דלעיל לא משמע ליה כדמפרש ואזיל ת"ש נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה שאני סכין דלא מבטל ליה ת"ש במחובר לקרקע שחיטתו כשרה דילמא פרושי קא מפרש לה מאי מחובר לקרקע סכין דלא מבטל ליה . וכתב הרא"ש ירא"ה דהא דמכשרי' בצור ובקנה תלוש ולבסוף חיברו היינו דלא בטיל אבל אי בטלו כמחובר מעיקרו דמי והיינו בעיא דרבא ולא איפשטא ואזלינן בה לחומרא אבל רב אלפס לא חילק בתלוש ולבסוף חיברו דמשמע ליה דאין שחיטתו פסולה אלא דומיא דקנה עולה מאליו או אפי' נטוע כיון שהשריש אבל כל שאר תלוש ולבסוף חיברו שחיטתו כשרה ומיהו יש לדקדק מרישא איפכא דדוקא דומיא דסכין דלא מבטיל ליה הוא דקאמר שחיטתו כשרה לכן נכון להחמיר עכ"ל . והרשב"א כתב בעיא דרבא בתלוש ולבסוף חיברו ובטלו ולענין פסק הלכה כיון דאוקימתא דלעיל הוי לישנא דגמ' ופשיטא להו לברייתא דהשוחט במוכני בתלוש ולבסוף חיברו כתלוש דמי וסיפא דקתני היה צור יוצא מן הכותל מעיקרו לא שבקינן ג"י דאיפשטא לגמרא ותפסינן מאי דאיסתפקא ליה לרבא והילכך בין תלוש ולבסוף חיברו ולא בטלו בין בטלו לכתחלה לא ישחוט דנעץ סכין בכותל שחיטתו כשרה קתני הא לכתחלה לא ישחוט אבל אם שחט אפי' בטלו שחיטתו כשירה עכ"ל . וזהו דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל . וכן דעת בע"ה וכן נקטינן דה"ל הרא"ש יחידאה לגבייהו : ומ"ש רבינו שהרמב"ם מתיר בשן קבוע בלחי אפילו לכתחלה הטעם משום דס"ל דלא מיקרי מחובר אלא כשהוא מחובר לגוף אבל אם אינו מחובר לגוף אע"פ שהוא מחובר ללחי לא מיקרי מחובר דה"ל לחי כבית יד ונראה דלפ"ז הוא הדין לצפורן המחוברת ליד והיד תלושה מן גוף דלא מיקרי מחובר : ומ"ש רבינו ולא נהירא היינו משום דס"ל דכל שהשן מחובר בלחי אע"פ שהלחי אינו מחובר בגוף מיקרי מחובר ודין זה מוכרח ולא היה כדאי לכתוב עליו ול"נ וכבר תמה מהרי"ן חביב ז"ל על רבינו על זה . **והא** דשרי בתלוש ולבסוף חיברו בדיעבד כגון נעץ סכין בכותל ושחט בה דווקא כשהסכין למעלה והצואר למטה וכו' בפ"ק דחולין (טו:) אמר מר נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה אמר רב ענן ל"ש אלא שהסכין למעלה

דרישה

א' אבל אלו שאין איסורו מן הדין [פי' מן הדין לסור אלא כאסר גם מטעם מראית עין וכמ"ש וגם הב"י כתב לעיל תיבת לסור ע"ש] אלא משום מראית עין כי לא הוה דידיה מאי הוה מאן דחזי סבר דדידיה הוא ואתי למשרי קדשים בחוץ הילכך אפילו אין לו בה שותפות אסורה והרמב"ם אע"ג דמשמע דאיהו נמי לא אסר בהכי אלא מפני מראית עין שכתב דין זה בשוחט קדשים בחוץ מ"מ סבר דאם אין לו בה שותפות אינה אסורה דכל שהוא שוחט בהמה שאינו שלו לשם דבר פסול קלא אית ליה עכ"ל ונראה דהכי הוא הכוונה דברי ב"י דהתחיל וכתב ז"ל ורבינו שלא הזכיר וגו' אפשר היה לומר כו' דה"ק אם לא היה קשה אלא קושיא זו לחוד היה אפשר לומר תירוץ זה אבל אכתי ק' על הרא"ש הא משנה זו תיובתיה וצ"ל בין אוסר מן הדין ובין מראית עין א"כ טוב מתורץ גם כן קושיא קמייתא די"ל דמש"ה לא כתב רבינו דלהרמב"ם מיירי דוקא בשותף משום דרבינו כתב דברי הרמב"ם אליבא סברא דנפשיה דבמקום מראית עין א' אפי' להרא"ש וכ"ש להרמב"ם ואפי' בלא שותפות . אלא שקשה לי למה לא יכתוב לעיל ג"כ אסור משום מראית עין . וצ"ל לסברת הב"י הנ"ל דלעיל שמיירי שאומר ששחט לשם ע"ז לית ביה משום מראית עין דהשם בני אדם לאו עובדי ע"ז נינהו ומאן דחזי סבר ודאי לצעורי קא מכוון משא"כ כאן דסבר לשם מנות הקרבת קרבן קמכוון אבל אין לתרץ דהכא מיירי שאומר ששחט לשם דבר האסור כל שבהמה שנו לכך אוסר אע"פ שהשני שוחט עמו דו"ח דהא סתם קתני ושחט אחד לשם כו' דמשמע איהו שיהיה מעניינים ועוד דא"כ לא היה יכול להקשות ממתני' דשנים אוחזין כו' בדף מ"א אמ"ד דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו דאיכא לתרוצי דשאני התם דשנו היה ולכך יכול לאוסרה ויש מחלקים דלעיל ששוחט אחד לבדו טכל לומר דלצעורי קמכוון משא"כ בששוחט גם חבירו עמו ומסכמת חבירו היה שוכה אין שייך לומר שדעתו לצעורי שלא יצער מזה ועוד נ"ל לחלק דדוקא כששוחט לשם אלילים שייך לומר לצעורי קמכוון משא"כ בשוחט לשם קרבן דלא שייך ביה כ"כ צער ואדם אין מולים דבריו לבטלה לכך איכא משום דמראית עין משא"כ בשוחט לשם אלילים דיאמרו ודאי לצעורי קמכוון כי אין מדרך העולם לאסור דבר שאינו שלו . ולעד"נ כיון דע"כ צריכין לחלק ולומר דשאני שוחט לשם קרבן לשוחט לשם ע"ז וכמ"ש א"כ י"ל דלק"מ להרא"ש מהמשנה בלא טעמא דמראית עין אלא נאמר שהרא"ש לא פליג לומר שאין אדם יכול לאסור של חבירו ואפי' שותף דבהמת אדם יכול לאסור של חבירו כי מכוון לאסור בישראל מומר או בקיבל התראה כמ"ש רבינו לעיל וכן הוא בגמרא להדיא אלא דאמרינן לצעורי קמכוון ולא לאסור וה"נ דוקא בשוחט לשם אלילים דלא מצינן למימר בר ישראל שהוא מכוון לאליל אלא לצעורי קמכוון . משא"כ כשאומר ששוחט לשם נדר ונדבה שהם מודה הרא"ש דאסור משום חשש שמא באמת נתכוון לכך ומטעם שכתבתי שהרי בכאן אין שייך לומר לצעורי קמכוון כל זה כתבתי לשיטת הב"י אבל היותר נראה לע"ד דלק"מ שהרי ע"כ צ"ל דהרא"ש מפרש אוקימתא דגמרא דמוקי למשנה דשנים אוחזין בסכין כו' בישראל מומר או שמשא השחיטה נעשה מומר ומיירי בשהתרו בו וקבל התראה דאל"כ לא יאסור דלימא לצעורי קמכוון ואם כן גם מתניתין דשוחט לשם עולה כו' שאמר ב' אוחזין כו' שחיטתו פסולה מפרש נמי הרא"ש דמיירי בהתרו בו אל תשחט קדשים וקבל התראה ושחט הלכך שחיטתו פסולה שהוי כתב רבינו ג"כ דקיימינן שמא עתה הקדישו וכמו שהתחיל הב"י כתרץ דמ"ה לא כתב רבינו דלהרמב"ם מיירי בשותף משום דסמך אמ"ש בסי' ד' ה"כ נסמך דמ"ה לא כתב אליבא דהרא"ש . והרא"ש גופא ג"כ לא כתבו משום דסמיך אמ"ש לפני זה בסוגיא דפריך בענין זה . והשתא א"ש דלא פריך התם ספ"ב דחולין ד' מ"א ממתני' דשוחט לשם עולה אמ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהא לא קיימא לתלמודא סיוע דאית ליה שותפות בגוה דאל"כ יקשה למה שור והקשה הקושיא שכבר תירץ כמ"ש התוספות שם אלא י"ל שמיירי ג"כ בהתרו בו וקיבל התראה ולכן לא הוה לתלמוד לאסור ולהקשות אותה המשנה כי כאשר תירץ לו משנה דלפני זה דמיירי בישראל מומר והתרו וקבל התראה כן יתורץ ג"כ משנה זו והשווה מיד אחריה ובודאי בחדא מחתא מחתינהו וק"ל . עוד נראה דלק"מ לשיטת הב"י דו"ל בשוחט בגינתו במקום שאין רואה כי אם זה שהבהמה שלו לא שייך מראית עין וכאשר יבא ושאל לחכם יאמר לו מילתא בטעמא שהוא מומר מפני שמסתמא לא כיון לאסרה כ"א לצערו משא"כ בשוחט בפני רבים שם שייך לאסרו מפני מראית עין . ובזה מתיישב נמי מה שרבינו סותם וכתב דברי הרמב"ם שאוסר בשוחט בגו"ז ולא הזכיר שבעינן שיהיו שותפים כי רבינו ס"ל שהרמב"ם לא כתב דבעינן שיהיו שותפין אלא היכא דשחט בגינתו במקום דליכא לאסרו משום מראית עין אבל בסי' זה דמיירי בשוחט ברבים ומשום מראית עין הרמב"ם והרא"ש וכ"ע מודים לאסור בכל ענין . ובזה נמי מתיישב מה דלא מבין לדברי הרמב"ם לעיל ס"ס ב' משום דשם ג"כ לא איירי באיסור דמראית עין והוא דלא כמ"ש הב"י שכתב דלהרמב"ם לאיסורו משום מראית עין בבהמה שאין לו בה שותפות אינו יכול לאסרה משום דקלא אית לה דבהמה זו אינו שלו ע"ש דו"ח אלא כמ"ש וע"ש ברמב"ם והוא ברור :

סי' ו [א] ולדעת א"א הרא"ש ז"ל כל תלוש ולבסוף חברו שבטלו פסול אפי' בדיעבד . בפ"ק דחולין דט"ו גרסי' אמר רבא פשיטא לי תלוש ולבסוף חברו לענין ע"ז הוי כתלוש [פירוש לענין אליהם על הסרים ולא הסרים אלהיהם] דאמר מר כו' ולענין הכשר זרעים כו' תנאי היא דתניא כו' עד בעי רבא לענין שחיטה מהו כו' וקאמר שם בגמ' ת"ש כו' ובעי לפשוט מינייהו דתלוש ולבסוף חברו ובטלו דהוי כתלוש ודחי לה שם בגמרא וס"ל לרי"ף והרמב"ם בפשיטות האבעיות דמסתבר כתלוש משום דסתמא דגמרא דלפני זה משמע דס"ל כדעת הפשטן . והרא"ש ס"ל כיון דלא איפשיטא האבעיות אזלינן בה לחומרא ואסור לשחוט בה . ודע דלקמן סי' קמ"ה כתב רבינו סתם לענין ע"ז דתלוש ולבסוף חברו הוי כתלוש וסייה כפשיטותו דרבא בגמרא דאמר בהדיא דלא מיבעיא ליה בע"ז וצ"ל הטעם דלא מיבעיא ליה בע"ז ולענין שחיטה מבעיא ליה משום דלענין אליל הוי זה שהוא כתלוש חומרא משא"כ לענין שחיטה הוי ליה קולא ומש"ה נמי נראה דהשתא רבינו לקמן ר"ס שס"ד וכתב לענין קבר בנין דאסור בהנאה ובקרקע עולם דמותר בהנאה וכתב שהעפר שמכסין בו המת בתוך הקבר אסור בהנאה דתלוש ולסוף חברו הוי כתלוש עכ"ל משום דהוי נמי לחומרא . ומש"ה נמי נראה דכתב רבינו בח"מ סימן צ"ה ס"ז בשם העיטור דתלוש ולבסוף חיברו כגון כותל בנין וליטור שקבעו כו' דקי"ל כחכמים דכל המחובר לקרקע לאו כקרקע דמי עכ"ל דהם נמי הוי חומרא להוי עליה דין חיוב שומרים לענין שבועה . אע"ג דהיה נ"ל לחלק בטעם אחר בין ע"ז לשחיטה אבל טעם שכתבתי הוא טעם כולל גם לאידך דינים שכתבתי וק"ל . אלא שצ"ע דבת"ה סימן פ"ט כתב מהרא"י שאלה אי הוה תלוש ולבסוף חברו כגון קורות הבתים המחוברים במסמרים לכותלי הבית פסולים או לא וכתב ז"ל ירא"ה דכשר הוא וכן מוכיחים ההלכות פ"ק דסוכה ד' ט"ו גבי מפקפק או נוטל אחד מבנתיים דלא פסיל מחובר כה"ג אלא במחובר מעיקרו או נטוע ולבסוף השריש אע"ג דלענין שחיטה כתב אשר"י דינו כמחובר משום דאיבעיא הוא בפ"ק דחולין ולא איפשיטא ליה י"ל כיון דלענין אליל הוי כתלוש וכן לענין הכשר זרעים למר תנא לענין סוכה נמי הוי כתלוש עכ"ל ת"ה שם . והשתא מאי מייתי ראיה מע"ז דהוי כתלוש דשאני התם דהוי לחומרא משא"כ לענין סוכה דהוי קולא אי נקטינן דהוי כתלוש ומ"כ יש לדמותו לשחיטה ולכל הנ"ל דאזלינן בהו לחומרא . וצ"ל דעיקר טעמו דת"ה דכתב שיראה לו להכשיר לא מכח ההלכות שבפ"ק דסוכה כמ"ש שם בריש דבריו וכנ"ל ור"ל דהם ד' ט"ו אינו מזכיר בפסולה אלא איסור תקרה ולא הזכיר דהוי איסורו משום מחובר אלא כדי שלא תקשה הא מצינו דהרא"ש פסלה בשחיטה והשיבו כמחובר ע"ז כתב הלא מצינו נמי דמחשב כתלוש לענין ע"ז והכשר זרעים למר תנא וכיון דההלכות מוכיחות דגם זה מותר לא נחמיר נגד ההלכות . גם י"ל דס"ל דאף במ"ל באליל אסור אבל נמון כזה דקורות המחוברים וביניהם סכך כשר . כשר טפי משום דנתבטלו הקורות בית סכך ככשר וע"ז הוה ג"כ תשובתו דמהרא"י והיותר נראה דהכי הלגעת תשובת ת"ה הנ"ל כיון דבהלכות מוכח דדינו כתלוש מ"ה נראה לו דכשר הוא ולא קי"ל כהרא"ש דכתב לענין שחיטה דדינו כמחובר כיון דהם בתוס' שמעתא קאמר רבא גופא בפשיטות דהוי כתלוש לענין אליל והכשר זרעים מ"ה גם בשחיטה דאי בעיא ליה לרבא זיל לקולא ובדעת שאר כל הפוסקים דפוסקים גם בשחיטה לקולא כדעת הפשטן וכנ"ל ולפ"ז אפילו אם לא היה יטול סכך פסול ביניהם אין דין פסול בקורות המחוברים כל דלית בהו משום פסול תקרה וק"ל :

[ב] והא דשרי תלוש ולבסוף חברו כו' דוקא שהצואר למטה והסכין למעלה כו' כל' אינו מדוקדק דלא ה"ל למתלי דין זה בדין תלוש ולבסוף חברו כיון שהטעם הוא משום חשש דרסה א"כ אפי' הסכין נעוץ בקורה התלושה לגמרי או שאוחז אדם סכין בידו והעביר הצואר בהמה עליה ג"כ אסור וכ"כ ב"י בהדיא בשם הרשב"א על ל' הגמרא דפ"ק דחולין ה"ל אמר מר נעץ סכין בכותל ושחט בו שחיטתו כשירה א"ר ענן ל"ש אלא שהסכין למעלה כו' והנה הגמרא שאמרה כותל ל"ד נקט כותל (וכ"כ רמ"א בש"ע ח"ל או בדבר תלוש עכ"ס) אלא אפס אף מורך נעילת הסכין בשכית תלויה באוויר ורבינו קמי ג"כ אגמרא ובא להשמיענו דבכה"ג כשהיא נעוצה בכותל אע"ג דאין בו איסור מחובר מ"מ לפעמים אסור משום דרסה . ומ"מ הל' אינו מדוקדק . ונלע"ד ליישב ולומר דכוונת רבינו לתפוס לשון הגמרא ולפרשה והכי הלגעת דבריו הא דמשמע בגמרא דאפילו נעץ סכין בכותל ושחט בו מותר כיון דמ"מ תלוש ולבסוף חיבור הוא כוונת הגמרא דוקא כשהסכין למעלה אבל סכין למטה אסור מטעם דרסה ושלכך לכתוב דינו אלבשון הגמרא משום דמאינו תלוש ולבסוף חברו שמותר לעולם כגון קנה שנעץ באמר
ושוחט

פרישה

המחובר הטעם הוא משום שנאמר ויקח את המאכלת לשחוט (דבר הניקח מיד ליד והיינו תלוש דוקא עכ"ס) : (ז) ושן מחוברת בלחי בבעלי חיים . נראה דלהכי כתב בבעלי חיים דבב"ח אסור אפילו בדיעבד (אבל א"ל דנקט ב"ח ר"ל בהמות או חיות לאפוקי למי בני אדם . שאין שכיח להיות לו נמי בני אדם עכ"ס) משא"כ כשקבוע בלחי והוא תלוש דאז מותר אפילו לדעת הטור בדיעבד ולא פליג על הרמב"ם בסמוך כ"א בלכתחילה וזהו מיושב קצת (ר"ל קושית שהקשה מהר"ן על הטור עכ"ס) מ"ש בסמוך ע"ד הרמב"ם ולא נהירא דמאחר שאין מוכרח מהגמרא להחמיר מכ"ל להתיר אפילו לכתחילה ועמ"ש בסמוך :

(ח) ובלבד שלא יהא נשרש בארץ אחר שבטלו נראה דאורחא דמילתא נקט דאם לא בטלו אם כבר לא היה נשרש אבל ה"ה אם אירע שנשרש ואחר כך בטלו : (ט) כגון קנה שנטעו פי' שהוא נשרש ב"י : (י) ולדעת א"א הרא"ש כל תלוש ולבסוף חברו שבטלו פסול כו' הטעם דה"ל איבעיא דלא אפשיטא ואזלינן ביה לחומרא ועד"ר : (יא) והרמב"ם מתיר בשן קבוע בלחי טעמו שלא נקרא מחובר הואיל והלחי תלושה וה"ה באצבע המחובר ליד כשהיד תלושה מהגוף דהוי הלחי והיד כבית יד לסכין : (יב) ולא נהירא . מהרי"ן חביב תמה עליו שאינו כדאי לכתוב וצ"ל שאינו מוכרח לומר שלא מקרי מחובר ב"י ולפי מ"ש בסמוך דקאי אדיעבד א"ש : (יג) והא דתלוש ולבסוף חברו כו' עד"ר :

ואפי'

אבל אם הסכין למטה והצואר למעלה פסול אפילו בדיעבד שהצואר מכביד על הסכין ודורס (יד) ואפילו אם אמר ברי לי שלא דרסתי פסולה (טו) והני מילי בבהמה שהיא כבדה אבל בעוף כשר בדיעבד וכתב הרשב"א דוקא בעוף הקל כתרנגולים אבל הכבד כאווזין לא (טז) ונ"ל כיון שאינו מחלק בגמרא אלא בין בהמה לעוף דכל עוף שרי אע"פ שהוא גדול קל הוא בטבע (יז) הטבח צריך שיהיה לו סכין מיוחד לשחוט בו (ב) :

ז קבע סכין בגלגל וגלגלה ושחט בה בין גלגלו בידו או ברגלו שחיטתו כשרה (א) [א] והרשב"א כתב ששוחטין בו לכתחלה והכי מסתברא קבעו בגלגל שמתגלגל ע"י מים ושחט בו שחיטתו פסולה (ב) ואם פטר המים עד שבאו וסבבו הגלגל ושחט בסיבובו כשרה שהרי המים באו מכחו ודוקא בסיבוב הראשון (ג) אבל מכאן ואילך פסולה שכבר פסק כח האדם :

סכין

למעלה וצואר הבהמה למטה אבל סכין למטה וצואר הבהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס והא קתני בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה אמר רב זביד לגרדים קתני סכין למטה וצואר בהמה למעלה כתלושה סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחוברת ר"פ אמר בעופא דקליל ומשמע דהני תרי אוקמתי לא פליגי אלא ביישוב הברייתא אבל לא בענין דינא וכן משמע מדברי רש"י. ולפיכך פסקו הרי"ף והרא"ש שני האוקמתות וכ"פ הרמב"ם בפ"ג וכן דעת הרשב"א : ומ"ש ואפי' אם אמר ברי לי שלא דרסתי פסולה. כן דקדקו התוס' והרא"ש והרשב"א ז"ל מדקאמר חיישינן שמא ידרוס וכל"ל שמא דרס אלא נקט לישנא דלהבא לאשמועי' דאפי' אמר ברי לי שלא דרסתי שחיטתו פסולה שמא ידרוס פעם אחרת :

ומ"ש רבינו בשם הרשב"א ז"ל בת"ה מסתברא שלא בכל עוף התירו אלא בעוף הקל כתרנגולים ולמטה מהם אבל באווזים ולמעלה מהם חוששין להם שאף הם מכבידים כבהמה : ומ"ש רבינו ונ"ל כיון שאין מחלק בגמרא אלא בין בהמה לעוף דכל עוף שרי וכו' י"ל כיון דטעמא דשרי בעוף מפני שהוא קל ממילא משמע שאם הוא כבד חיישינן שמא ידרוס ולא עוד אלא שאפשר לפרש דהא דקאמר בעופא דקליל פירושו בעוף הקל ולאפוקי עוף הכבד ומ"מ פשט הגמרא כדברי רבינו שלא לחלוק בין עוף לעוף. וכתוב בכלבו דאיכא מ"ד דטוחר טלאים דקלילי כשל עוף דמי ומכשרינן בהו בהאי מילתא ע"כ. ווה דבר שאין לו שחר שאם בעוף הכבד כאווזים רצה הרשב"א לאסור כ"ש בטלאים ולדעת רבינו שכל מין עוף שוה להתיר ה"ה שכל מין בהמה שוה לאסור. כתב הרשב"א כיון שהטעם באיסור זה מחשש דרסה לא במחובר לקרקע אמרו בלבד אלא אפי' נעצו בקורה התלושה הוא הדין והוא הטעם עד כאן לשונו : **הטבח** צריך שיהיה לו סכין מיוחד לשחוט בו כתב מהרי"ן חביב ז"ל הטעם משום דבעינן שלא יחתוך בשר בסכין ששחט בה משום דם שעל פניו עכ"ל · ואינו נראה בעיני דא"כ הכי הל"ל סכין ששחט בה לא יחתוך בשר אבל מיוחד למה לי . ונראה שטעמו מדאמר רב יהודה בריש חולין (ח:) הטבח צריך ג' סכינים אחד ששוחט בה וא' שמחתך בה בשר וא' שמחתך בה חלבים . ופרש"י אחד ששוחט בה ולא יחתוך בה דבר אחר שלא תפגום ותתקלקל ופעמים שיבא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה . וגם התו' כתבו אהא דפריך ולתקן ליה חדא ולחתוך בה בשר והדר לחתוך בה חלבים על הסכין ששחט בה לא פריך שישחוט והדר יחתוך דסכין ששוחטין בה רגילים לשמרה שלא תתקלקל ולענין שבת נמי אמרינן דכיתד של מחרישה דמי וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל תמיהה לי סכין מיוחד לשחיטה למה דהא צריך הוא בדיקה קודם שחיטה ואפי' חתך בו בשר ונפגם בשעה שהוא בא לשחוט הרי הוא בודק ולכשימצא יתקן ומסתברא לי להיכא שבדק לאחר שחיטה והכניעו שא"צ בדיקה כשיחזור וישחוט דסמך על בדיקתו דלאחר שחיטה של אמש ואם שחט ולא בדק ונאבד הסכין שחיטתו כשירה דהעמד סכין על חזקתו והלכך כל שאינו מיוחד לכך פעמים שיחתוך בה בשר ומשתלי ושחיט וסמך אבדיקה ראשונה ואסור עכ"ל :

ז קבע סכין בגלגל וגלגלה ושחט בה וכו' עד סוף הסימן בפ' קמא דחולין (טו: טז.) תניא השוחט במוכני שחיטתו כשירה והא תניא שחיטתו פסולה לא קשיא הא בסרגא דפחרא הא בסרגא דמיא ואבע"א הא והא בסרגא דמיא ול"ק הא בכח ראשון הא בכח שני . ופרש"י במוכנא . גלגל והשכיב בו הסכין מודו למעלה וגילגל ושחט : בסרגא דפחרא . גלגל של יוצרים של חרס שחיטתו כשרה שאדם מגלגלו : דמיא . שחיטתו פסולה שהמים מגלגלים אותו ואין שחיטה זו מכח אדם בכח ראשון מיד כשנטל הדף המעכב את המים התחיל לגלגל ובתחלת גלגולו שחט מכח אדם שנטל הדף : בכח שני . לאחר שגלגלו המים את הגלגל פעם ראשונה ושניה ולענין דינא פירוקא בתרא נמי קושטא הוא דכח ראשון הוי כח אדם וכ"פ הרא"ש וכ"כ הרמב"ם בפ"ב . והרי"ף השמיט כל זה מפני שהם דברים שאינן מצויים : ומ"ש רבינו בשם הרשב"א בת"ה כתב אפירוקא קמא ומיהו לכתחלה לא ישחוט דהשוחט קתני וטעמא דגזרינן דפחרא אטו דמיא אפירוקא בתרא כתב אבל דפחרא טוליה מכח גברא קא אתי ולא גזרינן דהא להאי לישנא בתרא לא איירי מתנייתא בדפחרא כלל ותסתמא כל דאתי מכח גברא אפי' לכתחלה שרי הילכך מסתברא לי לענין הלכתא דבדפחרא אפי' לכתחלה שרי דהא דאורייתא ודאי מישרא שרי ולל"ק כי אסרינן לכתחלה מדרבנן הוא גזירה אטו דמיא והלכך ספיקא בדרבנן היא אי כל"ק אי כלישנא בתרא וכל בדרבנן ספיקו להקל ובדמיא לכתחילה לא ואפי' בכח ראשון גזירה אטו כח שני דהא השוחט קתני ואם שחט שחיטתו כשרה ובכח שני אפי' בדיעבד שחיטתו פסולה עכ"ל :

סכין

בהמה למעלה כתלושה סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחוברת רב פפא אמר בעופא דקליל ופרש"י והתוספות ובהמה דקתני לאו דוקא :

ומ"ש ואפילו אמר ברי לי וכו' כ"כ שם התוס' בד"ה אמר שמואל ומ"ש בשם הרשב"א דקדק כן מדקאמר בעופא דקליל משמע דוקא כשהוא קטן כתרנגולים ולמטה מהן שהן קלין ולא גדול שהוא כבד וב"י כתב בשם הכל בו דאיכא מ"ד דטוחר טלאים כשל עוף דמי ונ"ל דטעמא משום דבברייתא' נקט בהמה אלמא דאיירי בטלאים קלים דדמיין לעופא דקליל לאפוקי אמרי רברבי ולרוב פוסקי' איכא למימר דבהמה לאו דוקא כמו שפי' רש"י והתוס' אי נמי דגרסי סכין למעלה וצואר למטה ולא גרסי בה בהמה וכמ"ש הר"ן דאיכא נסחי הכי ולא שרי אלא בעופא ואין חלוק בין עוף לעוף אבל בהמה כלל לא אפילו טלאים הרכים והכי נקטינן :

הטבח צריך שיהיה לו סכין מיוחד לשחוט בו בפ"ק דחולין (סוף דף ח) א"ר יהודה אמר רב הטבח צריך ג' סכינין אחת ששוחט בה ואחת שמחתך בה בשר ואחת שמחתך בה חלבי' ופרש"י אחת ששוחט בה ולא יחתוך בה דבר אחר שלא תפגום ותתקלקל ופעמים שיבא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה עכ"ל וז"ל הרשב"א בת"ה הארוך שער שני תמיהה לי סכין מיוחד לשחיטה למה דהא צריך הוא בדיקה קודם שחיטה ואם ימצאנו פגום לאחר שיחתוך בה דבר אחר יתקן ומסתברא דנפקא מינה להיכא דבדק לאחר שחיטה והכניעו שא"צ בדיקה כשיחזור וישחוט דסומך על בדיקתו של אמש ואם שחט ונאבד הסכין שחיטתו כשרה דהעמד סכין על חזקתו והלכך כל שאינו מיוחד לכך פעמים שיחתוך בו בשר ואינו חושש לו משום פגימה ופעמים שישבור עצמות שבבשר ולאו אדעתיה ומשתלי ושחיט וסמך אבדיקה ראשונה ואסור עכ"ל אבל הר"ן הקשה קושיא זו דהקשה הרשב"א ונשמע מדבריו שדחה ישובו של הרשב"א והוא דס"ל דאפילו הכניעו לאחר הבדיקה ולא חתך בה כלום צריך לחזור ולבדקו כשיחזור וישחוט שהרי הסכין עשוי לפגום מעצמו ולכך כתב דה"ט דבעינן סכין מיוחד לשחיטה שלא יחתוך בה בשר משום דם שעל פניו ע"כ : **והב"י** הקשה על פירוש זה דא"כ הכי ה"ל למימר סכין ששחט בה לא יחתוך בה בשר אבל מיוחד למה לי עכ"ל ולא קשה מידי דאם אמר לא יחתוך בה בשר הוה משמע אבל חלבים שרי לחתוך בה וזה ג"כ אסור כשיחזור וישחוט בה נבלע החלב שע"פ הסכין בדפני בית השחיטה שהוא רותח ולהכי קאמר מיוחד שלא יחתוך בה לא בשר ולא חלבים אלא ישחוט בה לבד ונראה דנפקא מינה בין הפירושים דלפי' הר"ן אם ידיח הדם שעל פניו מותר לחתוך בו בשר צונן וכך נוטה דעת התוס' שאין איסור לחתוך בו בשר אלא שרגילין לשומרו שלא יתקלקל ע"ש בד"ה וליתקן חדא אבל לפי' רש"י והרשב"א אסור לחתוך בו בשר אפי' ידיח את הדם · והכי נהוג כפרש"י והרשב"א דאסור לחתוך בה לכתחילה שום דבר מיהו ג"כ אסור לשחוט בה לכתחלה אע"פ שבדקו והכניעו אלא צריך לבדוק קודם שישחוט בה כמו שיתבאר בסימן י"ח בס"ד דחוששין לחומרא שמא נפגם מעצמו ועיין במ"ש בסימן עשירי :

ז קבע סכין בגלגל וכו' בפ"ק דחולין (ריש דף טז) תניא השוחט במוכני שחיטתו כשרה והא תניא שחיטתו פסולה ל"ק הא בסרגא דפחרא הא בסרגא דמיא ואיבעית אימא הא והא בסרגא דמיא ול"ק הא בכח ראשון הא בכח שני ודעת הרשב"א דלפירוק' קמא לא שרי בדפחרא אלא דיעבד כדקתני השוחט במוכני שחיטתו כשרה דיעבד אין לכתחלה לא דגזרינן דפחרא אטו דמיא ובדמיא פסולה אפי' בכח ראשון דגזרינן נמי כח ראשון אטו כח שני אבל לפירוקא בתרא בדפחרא שרי אפי' לכתחלה דלא גזרינן דפחרא אטו דמיא ובדמיא נמי לא גזרינן אלא דלכתחלה אסור אפי' בכח ראשון אטו כח שני אבל דיעבד שחיטתו כשרה אבל בכח שני שחיטתו פסולה דבר תורה כיון דפסק כח גברא וכיון דליכא הכא אלא איסורא דרבנן נקטינן לקולא כלישנא בתרא דבדפחרא שרי לכתחלה ובדמיא נמי בכח ראשון שרי דיעבד אבל הרא"ש כתב וז"ל השוחט במוכני של יוצר שחיטתו כשרה ובגלגל של מים בכח ראשון שחיטתו כשרה בכח שני שחיטתו פסולה נראה דס"ל דלישני לא פליגי אלא פירוקא בתרא מוסיף אפירוקא קמא דמוקי הך דתני כשרה בדפחרא והך דתני פסולה בדמיא וקאמר בפירוקא בתרא דהך דתני כשרה איכא נמי לאוקומא בדמיא ובכח ראשון אבל מודה דאיירי נמי בדפחרא ודיעבד אין אבל לכתחלה לא אפילו בדפחרא דגזרינן אטו היכא דלא הוי כח גברא והכי משמע להדיא בדברי הרמב"ם בפ"ב ודברי רבינו כך הם קבע סכין בגלגל וכו' שחיטתו כשרה פירוש בזה ליכא מאן דפליג דבדפחרא שחיטתו כשרה דיעבד אלא דהרשב"א כתב דשוחטים בו לכתחלה והכי מסתבר אבל לפעד"נ דאין להקל דפשט הסוגיא משמע טפי כהרמב"ם והרא"ש דלא שרי לכתחלה וכדפי' והכי נקטינן ודלא כמ"ש בש"ע להקל שוב מצאתי שגם מהרש"ל כתב שכך הוא העיקר ע"ש בפ"ק סי' ל"ו :

ומ"ש רבינו בין גלגלו בידו או ברגלו הוא לפי דבגמרא קאמרינן בסרגא דפחרא שפירש גלגל של יוצרים של חרס שמגלגלו ברגליו וס"ד דוקא ברגליו דאותן סבובים אינן אלא מכח אדם שדוחה ברגלו כל שעה אבל גלגלו בידו כבר פסק כח אדם מסבוב ראשון ועדיין הוא מגלגל מעצמו ולא מכח אדם קמ"ל דליתא אלא כל הסבובים מכח אדם הן שגלגל בידו בכח וליכא הכא שום גלגול מעצמו כלל ונראה דאף להרשב"א דמתיר לכתחלה היינו אלא בדליכא מחובר בקרקע דאי במחובר לקרקע הלא בתלוש ולבסוף חברו אפי' לא בטלו לא ישחוט לכתחלה לדברי הכל ואפי' בתלוש לגמרי דוקא שהסכין למעלה וכו' כדלעיל בסי' ו' והכא נמי צריך ליזהר כששוחט בגלגל שלא יהא צואר בהמה למעלה :

סכין

דרכי משה

כדברי הר"ן פ"ק דחולין ע"ב ד' תרע"ז וה"ה דמתירין אף לכתחלה אם כרך הפגימה בסלית : (ב) כ' בכל בו ובאשיר"י דאסור לעשות שום דבר עם סכין של שחיטה שמא יפגמנו וישחוט בו אח"כ בלא בדיקה בחזקת בדוק וכ"כ רש"י בגמרא וכ"ה בהג"א בפ"ק דחולין וכתב הגהת אלפסי פ"ק דחולין דמכאן יש ללמוד דמי שיש לו סכין מיוחד לשחיטה יכול לשחוט עמו בלא בדיקה עכ"ל אמנם לקמן סי' י"ח משמע דאסור לכתחלה וכן נ"ל מדברי רשב"א שכתב ב"י :

וע"ל

פרישה

(יד) ואפי' אם אמר ברי לי שלא דרסתי פסולה הטעם דחיישינן שמא ידרוס פעם אחרת לפרש"י :
(טו) וה"מ בבהמה אבל בעוף דקל כשר כצ"ל וכן הוא לשון הגמרא : (טז) ונ"ל כיון שאינו מחלק בגמרא אלא בין בהמה לעוף כו' וז"ל ב"י י"ל כיון דטעמא בעוף דשרי מפני שהוא קל ממילא שאם הוא כבד חיישינן שמא ידרוס ולא עוד אלא שיכול לפרש הא דקאמר בעופא דקליל פי' עוף הקל ולאפוקי עוף הכבד ומ"מ פשט הגמרא כדברי רבינו שלא לחלוק בין עוף לעוף עכ"ל : (יז) הטבח צריך שיהיה לו סכין מיוחד לשחוט · פי' שלא יחתוך בו דבר אחר שמא תפגום ותתקלקל ופעמים שיבא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה ויאבד הסכין אח"כ והוא יסמוך אדין סכין בדוק ומלבד דמכשירין לקמן סימן י"ט רש"י כתב טעם אבל אין לפרש הטעם שמא יחתוך בו בשר רותח ויבלע וא"כ למה לו סכין מיוחד יקראנו שלא יחתוך בו בשר וכן דוחה ב"י הך טעמא :

סי' ז [א] **והרשב"א** כתב ששוחטין בו לכתחילה כו' והא דכתב בברייתא השוחט לשון דיעבד ס"ל להרשב"א דאוקימתא בתרא דאוקי לה ודאי בקבעה בגלגל של מים ובכח ראשון הוא שקר והוה דוקא אינו מותר אלא בדיעבד אבל בכה"ג שמגלגל בידו מותר אפילו לכתחלה : (ב) ואם פטר המים פי' נטל הדף המעכב המים כמו פוטר מים :
(ג) אבל מכאן ואילך פסולה פי' אפילו אם שחט בסיבוב השני פסולה כן משמע בהדיא בגמרא ובש"ע שכתב ומסיבוב שני ולמטה פסולה הוא ל' הרמב"ם פ"ג מהלכות שחיטות ונ"ל שכתבו מסיבוב שני עצמו · ותוס' פ"ק דחולין שכתב לאסור שגלגלו כו' ראשונה ושניה ולא לפרש אלא שמים סבו' שם בגמרא אבל אין כוונתו לומר דבשניה שחיטתו כשרה :

סכין

דרישה

ושוחט בו מן הצד ולא שייך ביה צואר למעלה וק"ל :

סי' ז [א] **והרשב"א** כתב ששוחטין בו לכתחלה אין להקשות מ"ש "מכאן כמחובר בגלמי לבד דפסול לדעת רבינו דלעיל י"ל דשאני לפי דלעולם הוא מחובר אפילו מעיקרא משא"כ הכא דהסכין הוא תלוש וק"ל עכ"ס :

סכין

ח (א) [א] **סכין** (ב) אפילו כל שהוא שוחטין בו (ג) ובלבד שלא יהא עוקץ בראשו (ד) ובמחט אפילו הוא רחב קצת כאותו של רצענין שחותכין בה חוט אין שוחטין בו :

ט סכין מלובנת לא ישחוט בה ואם שחט בה כתב הרמב"ם שחיטתו פסולה וכן דעת רב אלפס (ה) והראב"ד הכשיר

ח סכין אפילו כל שהוא וכו' משנה פרק השוחט (דף ל) אם הוליך והביא אפי' כל שהוא אפי' באיזמל כשר ופרש"י איזמל תער דק וקטן מאוד אפילו לאיזמל דאיכא למגזר אטו יש לו קרנים כדלקמן · ובגמרא (דף לא) אמר רב מנשה באיזמל שאין לו קרנים פרש"י דרגילין היו לעשות כמין קרנים לאיזמלין לנוי על גביהן מטין לצד ראשן ומתוך שהוא קטן מאוד הוא נשמט מן הצואר וכשהוא מוליך או מביא יש לחוש שמא יחלידו הסימנין או ינקבו אותן הקרנים א"ל רב אחא בריה דרב אוא מחטא מאי א"ל מחטא מבזע בזע פרש"י כשמוליך ומביא מתוך שהוא חד הוא נוקב וקורע ולא חותך מחטא דאושכפי מאי פרש"י מרצע הרצענין שפיותיו חדודין וחותכין חוטי התפר ולא אפשיטא ופסקו הפוסקים בספיקא דאיסורא לחומרא דלא שרי אלא באיזמל שאין לו קרנים אבל מחטא אפי' דאושכפי דרחב קצת לא ונראה מפרש"י דבמחטא שהיא רחבה קצת בראשה ומוליך ומביא בראשה קמיבעיא ליה וקא פשיט לאיסורא דבראשו ודאי מבזע בזע פי' נוקב וקורע ואינו חותך משא"כ באזמל שהוא חותך בפיו לארכו ככל שאר סכינין וקמיבעי' ליה תו מחטא דאושכפי שפיותיו חדודין מוליך ומביא בפיותיו מי דמי לאזמל ושרי או דילמא לא פליג רבנן בין מחטא למחטא וכיון דמחטא אסור דאושכפי נמי אסור דגזור הא אטו הא ואזלינן לחומרא אבל מדברי הר"ן מבואר דמעיקרא דקמיבעי' לן במחטא משום חששא דדרסה קמיבעיא ליה דשמא במחטא אפילו הוליך והביא חיישינן לדרסה ומהדרינן דבמחטא בלאו חששא דדרסה פסול דמבזע בזע שאינו חותך אלא קורע וקמיבעיא ליה מחטא דאושכפי שהיא רחבה בראשה קצת ויש לה בראשה מקום חתך ורצענין מישרין בה את העור ובודאי שאינו קורע אלא חותך מי חיישינן לדרסה כיון דקטנה היא מאיזמל או לא ולא אפשיטא וחיישינן לדרסה אפילו הוליך והביא ומסיק הר"ן דהשוחט בסכין קטנה יזהר לשער שלא יבא לדרוס מתוך שהיא קטנה מיהו מדברי הרשב"א בת"ה הקצר נראה כפרש"י דבמחטא דאושכפי נמי לא קמיבעיא ליה משום חששא דדרסה אלא מחששא דקורע שהרי כתב לא ישחוט במחט של רצענין מפני שאינו שוחט אלא קורע ולפי זה אפילו ושער שלא יגיע לדרסה מ"מ איכא לחיוש לקורע דמאחר שהשחיטה היא בראשה של מחט שהוא עגול נשמט מן הצואר וכשחוזר לחזור ולשומו על הצואר לשחוט בה שלא יהא שהייה מתוך מהירותו יגיע לידי קריעה אבל באיזמל שאינו חותך אלא בצדו ולא בראשו אינו נוקב וקורע כלל אלא חותך כשאר כל סכין ולכך כתב ה"ר ירוחם כך' דרסה דטעמא דמחטא דאושכפי שמא יקרע הסימן וכ"כ הרמב"ם סוף פ"א דה"ש וז"ל כמה היא אורך הסכין כל שהוא והוא שלא יהיה דבר דק שנוקב ואינו שוחט כמו ראש איזמל הקטן וכיוצא בו וכך הוא בספרים ישנים של רבינו שכתב בכן ובמחט אפילו הוא רחב וכו' אין שוחטין בו מפני שאינו שוחט אלא קורע והכי נקטינן שלא לשחוט בראש האיזמל אפילו נזהר לשער שלא יבא לידי דרסה אפ"ה אסור מחששא דניקב וקורע ודלא כהש"ע שכתב כדברי הר"ן · וצ"ע במ"ש ב"י דנראה דהבין מ"ש רש"י רגילין היו לעשות כמין קרנים לנוי על גביהן מטין לצד ראשן וכו' היינו על גב הסכין לצד הקתא עשוין לנוי וכתב על זה דאפשר דמ"ש רבינו שלא יהא עוקץ בראשו נמי לצד הקתא קרי ראשו עכ"ל · ולפע"ד דאי אפשר לפרש כלל כפירושו בדברי רבינו אלא דעתו כפי' הרמב"ם ז"ל וכל שאר מפרשים שלא יהא עוקץ בראשו בחודו קאמר אלא אופכא נראה דאף רש"י כך כוונתו דמ"ש על גביהן מטין לצד ראשן היינו לומר שעושין ב' שפועין בחודו שפוע אחד בצד פי האיזמל מוטה לצד ראשו ואחד בצד גב האיזמל מוטה לצד ראשו כמו שעושין עכשיו לרוב הסכינין שני שפועין בראשן בחודן · ונראה מכאן דדוקא באיזמל לא ישחוט אלא כשאין לו עוקץ בראשו דמתוך קטנותו נשמט מן הצואר ויבא לקרוע הסימנים כדפי' אבל בסכין גדול יכול לשחוט אפילו יש לו עוקץ בראשו מיהו נהגו להחמיר שלא ישחוט כלל בסכין שיש לו עוקץ בראשו אם יש לו סכין אחר ובשעת הדחק שאין לו סכין אחר כגון שהוא בדרך תוחבין לפת או כנון בראשו או דבר אחר ושוחט לכתחלה וע"ל בסי' ו' ס"ס מדין זה :

כתב הרי"ף איכא מ"ד דה"מ דסגי בסכין כל שהוא בעוף שצוארו דק אבל בבהמה לא ע"כ וכתב הר"ן דברי ר"ח הם ואין להם עיקר בגמרא וכ"כ הרשב"א סוף שער שני דאין נראה כן מדין הגמרא שאילו כן לא שתקו בגמרא מדבר זה ומ"מ ראוי לחוש לדבריהם לכתחלה אבל בדיעבד לכ"ע שחיטתו כשרה עכ"ל אבל לפעד"נ דראיות הרי"ף ור"ח מדתנן התיז הראש בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר אחד כשרה בד"א בזמן שהוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך אבל אם הוליך והביא אפילו כל שהוא אפילו באיזמל כשר ואסיקנא דהא דתנן אם יש בסכין מלא צואר כשרה וכו' מלא צואר חוץ לצואר קאמר ועלה קתני בד"א בזמן שהוליך ולא הביא וכו' וה"ק דבהוליך והביא לא בעינן מלא צואר חוץ לצואר אלא אפילו כל שהוא חוץ לצואר סגי · וכיון דלבתר הכי בהך סוגיא דקמיבעיא ליה מחטא מאי וכו' דפשיטא היא דליכא בכולה מחטא אלא כל שהוא אלמא דבכל שהוא ממש כשר וזה היפך משנתינו כדפי' לכך פי' ר"ח דמתניתין איירי בין בבהמה בין בעוף ולצדדין קתני דבעוף לא בעינן אלא כל שהוא ממש ובבהמה בעינן כל שהוא חוץ לצואר והאי דקתני בד"א וכו' דמשמע דבעינן כל שהוא חוץ לצואר איירי בבהמה ובדרך זה התיישבו דברי הראב"ד שכתב הכלבו משמו דכל שהוא חוץ לצואר קאמר ומביאו ב"י דהיינו בבהמה אבל בעוף סגי בכל שהוא ממש וכ"פ מהרי"ו בשחיטות שלו וז"ל אם הוליך והביא אפילו כל שהוא חוץ לצואר שחיטתו כשרה והא דאמרינן שצריך שיהא הסכין כל שהוא חוץ לצואר היינו דווקא בבהמה שצוארה רחב אבל בעוף שצוארו דק אפילו בסכין כל שהוא כשר רק שהוליך והביא עכ"ל מיהו בהגהת אשיר"י פ' השוחט כתב ע"ש הרי"ף דוקא בעוף שצוארו דק אבל בהמה בעיא מלא צואר חוץ לצואר נראה דהיה מפרש דברי הרי"ף כמשמען דכל שהוא דתנן אינו אלא בעוף אבל בהמה בעינן מלא צואר חוץ לצואר אבל העיקר כדפרי' והיא דעת הראב"ד ומיהו נכון לכתחלה שיהא הסכין כמלא ב' צוארים בין בבהמה בין בעוף אם דעתו להוליך ולהביא דשמא יתיז הסימנים בהולכה בלחוד או בהבאה בלחוד אבל בדיעבד כשר בבהמה בכל שהוא חוץ לצואר ובעוף בכל שהוא ממש אם הוליך והביא וכמ"ש מהרי"ו והיא דעת הרי"ף ור"ח והראב"ד לאחי דפרישית ועוד אפשר לומר דהגהת אשיר"י איירי בלכתחלה ואפ"ה ס"ל דבעוף סגי בכל שהוא לכתחילה אבל דיעבד אה"נ דגם בבהמה סגי בכל שהוא חוץ לצואר כדפי' והכי משמע בדברי ר"ח שהביא המרדכי רפא"ט ע"ש : **מיהו** אנן נהגינן דלכתחלה בעינן ב' צוארים אף בעוף עוד כתב במרדכי שם ע"ש ר"ח דיש אומרים דצריך להיות אורך הסכין י"ד אצבעות ולא ידעתי מניין לו כל זה וכתב מהרש"ל דהוא מאמר במדבר רבה סדר נשא פרשה עשירי ושחטתם בזה מלמד שאורך הסכין יהא י"ד אצבעות שנאמר ושחטתם בזה גימטריא בז"ה הוא ארבעה עשר מיהו ודאי אין זה אלא להידור מצוה אבל לא לעיכובא אפי' לכתחלה וכדפרישית ועיין במ"ש מהרש"ל פרק השוחט סי' י"א וע"ל בהלכות דרסה :

ט סכין מלובנת לא ישחוט בה וכו' בפ"ק דחולין (דף ח) אמר ר' זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה חידודה קודם לליבונה ומדקתני ליבן סכין ושחט בה כשרה דיעבד אלמא דלכתחלה אסור . ומ"ש בשם רב אלפס והרמב"ם דשחיטתו פסולה אפילו דיעבד טעמם דדחו לר' זירא מהילכתא

משום

ח סכין אפי' כל שהוא שוחטין בו משנה בפרק השוחט (ל:) אם הוליך והביא אפי' כל שהוא כאיזמל כשר וכתב הכלבו בשם הראב"ד דכל שהוא חוץ לצואר קאמר אבל בעל העיטור כתב י"מ כל שהוא חוץ לצואר וליתא אלא כל שהוא ממש קאמר וכ"נ מדברי הפוסקים : ומ"ש ובלבד שלא יהא עוקץ בראשו . שם (לא.) על משנה זו אמר רב מנשה באזמל שאין לו קרנים א"ל רב אחא לרב מנשה מחטא מאי א"ל מחטא מיבזע בזע· ופי' רש"י רגילין היו לעשות כמין קרנים לאזמלין לנוי על גביהן מטין לצד ראשן ומתוך שהוא קטן מאוד הוא נשמט מן הצואר וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הסימנין או ינקבו אותם הקרנים אבל מדברי הרמב"ם בפ"א נראה דאין לו קרנים דקאמר היינו לומר שלא יהא עוקץ בראש האזמל שכתב וז"ל כמה הוא אורך הסכין ששוחט כל שהוא והוא שלא יהא דבר דק שנוקב ואינו שוחט כמו ראש האזמל הקטן וכיוצא בו . וכ"נ שהם דברי רבינו שלא הזכיר הא דאזמל שאין לו קרנים . ומיהו איפשר לפרש שמ"ש ובלבד שלא יהא עוקץ בראשו היינו ההוא דאזמל שאין לו קרנים ולצד הקתא קרי ראשו : ומ"ש ובמחט אפי' הוא רחב קצת וכו' אין שוחטין בו שם בעיא דלא איפשיטא וכתב הר"ן דכיון דלא ידעי' שיעורא השוחט בסכין קטנה צריך ליזהר ולשער לפי אומד דעתו שכשיוליך ויביא בה שלא ידרוס אבל בקטנה יותר מדאי לא ישחוט דהא במחטא דאושכפי מספקא לן ואזלינן לחומרא ע"כ : **כתב** הרי"ף איכא מ"ד דה"מ דסגי בסכין כל שהו בעוף שצוארו דק אבל בבהמה לא וכת' העיטור שזה דעתו של הרי"ף וכ"כ בהג"א והר"ן כתב דברים אלו דברי ר"ח הם ואין להם עיקר בגמ' וכ"כ הרשב"א בת"ה ומ"מ כתב שיש לחוש לדבר (א) לכתחלה :

ט סכין מלובנת לא ישחוט בה פ"ק דחולין (ח.) א"ר זירא ליבן סכין באור ושחט בה שחיטתו כשרה מפני שחידודה קודם לליבונה והא איכא צרדין כלומר שנסדקין מתוך הסכין בית השחיטה מירווח רווח . ופרש"י חידודה קודם לליבונה . מקדים ומתהר לחתוך קודם שתכוה הבהמה מן האור : והאיכא צרדין . דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחט רוב סימנים היא שורפת את הסימנים ונתלאה שהיא נשרפה קודם שחיטה שהרי ושט נקיבתו במשהו ליטרוף ושריפה כנקב הוא : מירווח רווח. מתרחב החתך מלידי הסכין מכאן ומכאן ואין נוגע הסימן אלא חידודו של סכין . והרי"ף השמיט הא דרבי זירא וכתב הר"ן דטעם משום דאמרינן בההוא פירקא דסכין צריכה בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא רב יימר אמר תלת רוחתא ל"צ מדרבי זירא דבית השחיטה מירווח רווח ומדלא קי"ל כרב יימר כדאסיקנא התם ש"מ דליתא לדרבי זירא · והראב"ד תירץ דע"כ לא קאמר רבי זירא אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא ומ"ה אסיקנא דלכתחלה צריכה בדיקה אתלת רוחתא ורב יימר הוא שהיה לומד לכתחלה מדיעבד דרבי זירא ואנן לא ס"ל כוותיה עכ"ל . ולפ"ז אפי' לא בדק השתי רוחות ונמצאת פגימה בהם כשר בדיעבד . וכ"כ בא"ח ובכלבו בשם הראב"ד וקצת מפרשים וכ"כ סמ"ק והמרדכי בשם רבינו נתנאל . והרא"ש כתב שדעת רבינו יונה לפסוק כרבי זירא דמירווח רווח ליכא מכויית הליבון שאין מתפשט לצדדין אבל מורסה של סכין יוצאה ומתפשטת בצידי בית השחיטה וקורעתן ומה שלא השיבו כן משום שנראה להם דבר פשוט נקל לחלק לא חשו להשיבו ועוד יש לחלק דשא"ה שיודע שהסכין מלובן ומכוין שלא יטו לצדדין אבל פגימה שבצדדין אם לא יבדוק תחלה פעמים שיש שם פגימה ואין יודע ולא יזהר מלהטות עכ"ל . ולפי תירוץ האחרון הא דרבי זירא דוקא בידע שהיא מלובנת אבל אם לא ידע שחיטתו פסולה וכן הדין לענין פגימה שבצדדין אם היה יודע שאחת מהצדדין פגום וכיון שלא להטות לאותו צד שחיטתו כשרה מיהו לענין מעשה אין להקל וכ"כ מדברי הפוסקים : ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם שאם שחט בסכין מלובנת שחיטתו פסולה כן היה גורס

הרא"ש

דרכי משה

ח (א) וע"ל סי' כ"ד כתבתי דינים אלו בדין דריסה :

ולא

דרישה

סי' ח [א] **סכין** אפי' כל שהוא במשנה פ' השוחט שנינו אם הוליך והביא אפילו כל שהוא כאיזמל כשר · ובגמרא א"ר מנשה ובאיזמל שאין לו קרנים א"ל רב אחא מחטא מאי א"ל מחטא מבזע בזעי · ופרש"י רגילין היו לעשות כמין קרנים לאזמלים לנוי על גביהן ונוטין לצד ראש ומתוך שהוא קטן מאוד הוא נשמט מן הצואר וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הסימנים או ינקבו אותם הקרניים · וכתב ע"ז הב"י ז"ל אבל דברי הרמב"ם בפ"א נראה דאין לו קרניים דקאמר היינו לומר שלא יהא עוקץ בראש האזמל וכן נראים שהן

דברי

פרישה

סי' ח (א) **סכין** אפילו כל שהוא פי' כל שהוא ממש (ולאפוקי מכלבו דפי' דכל שהוא חוץ לצואר קאמר ועמ"ש הר"ן בסמוך עכ"ה) כששוחט בו דרך הולכה והובאה וכ"כ הטור לקמן סי' כ"ד בדין דרסה ועי' דרישה : (ב) אפילו כל שהוא כו' ובלבד שלא יהא עוקץ בראשו בגמרא איתא איזמל ומשמע לרבינו דה"ה כל סכין קטן : (ג) ובלבד שלא יהא עוקץ דמתוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הצואר וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הקרניי' או ינקבו כ"כ רש"י והר"ן פ"ב דחולין ד' תר"פ ע"א : וכתב ב"י בין שהעוקץ לצד חוד בין לצד הקתא ע"כ והיינו עוקץ שהוא בראש או בסוף אבל עוקץ שהוא באמצע סכין שפוגעין בו כששוחטין זה פסול אפילו בסכין גדול כמבואר לקמן סימן י"ח אבל עוקץ שבראש הסכין או בסופו אינו פוסל בסכין גדול דאמרי' לא יגיע לעוקץ משא"כ כאן בסכין קטן דחיישינן שמא יפגע בעוקץ : (ד) ובמחט אפילו כו' ז"ל הר"ן הא דאיבעיא לן בגמרא מחטא מאי כלומר דמכשרינן במתני' אפילו כל שהוא בזמן שמוליך ומביא אי אפילו מחטא הוי בכלל כ"ש וכשר או לא ומסקינן דהכ"ג פשיטא דפסול דמחטא מבזע בזע כלומר שמתוך שהוא חד כ"כ מנקב וקורע ואינו חותך . אלא מחטא דאושכפא מאי כלומר שהיא רחבה בראשה קצת וקצרה מן האיזמל ורצענין מפרין בה את העור ויש לה בראשה מקום חתך מאי עכ"ל ולחומרא אזלינן והא דס"ד דאבעיין מעיקרא אסתם מחט אף ע"פ שחודו הוא חד יותר מעוקץ דאיזמל הוא סבר הא דאוסרים בעוקץ היינו בעוקץ שהוא בסכין שבסכין חותך והעוקץ נוגע ועוקר אבל כשהוא באורך במחט ס"ד שדרך שחיטה בכך ושרי משום דמכוון להעביר השחט באופן שיחתוך בנקודה ולא יקרע בה . וטעם האיסור במחט דאושכפי משום דמבזע בזע מתוך קטנותה (ור"מ הטעם דגזרינן אטו רוב מחטין שאין להם ראש כלל אבל גבי סכין כשר אפי' בכל שהוא ממש דהם ליכא למיגזר ולדבריהם י"ל דטעמא שמא ידרוס מתוך קטנות עכ"ה) :

סי' ט (ה) **והראב"ד** הכשיר וכן הר"י יונה הטעם משום שחידודה הוא קודם לליבונה :

ובלבד

הכשיר וכן ה"ר יונה (ב) ובלבד שידע שהיא מלובנת שאז נזהר [א] שלא יגע בה בצדי בית השחיטה ולזה היה נוטה דעת א"א ז"ל:

י (א) **סכין** של משמשי ע"א חדש או ישן והכשירו שאין בו משום ניעולי עכו"ם [א] מותר לשחוט בה בהמה בריאה (ב) שהוא מקלקל ואסור לשחוט בה מסוכנת שהוא מתקן ואם שחט בה [ב] כתב הרשב"א יוליך הנאה לים המלח והיא מותרת וכמה היא הנאה כדי שכר סכין לשחוט בה (ג) וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאין צריך דבהנאה מועטת כזו שרי בדיעבד (ד) שחט * א בסכין של נכרים כתב הרשב"א דאפילו יודע שאינו בן יומו צריך לקלוף מקום

הרא"ש בדברי הרמב"ם וכבר ראיתי אני נוסחא אחת מספרי הרמב"ם שכתוב בה טריפה א וגירסא נכונה היא דאתיא כשיטת הרי"ף רביה שהשמיטה לדרבי זירא נוסחא דידן בספר הרמב"ם ליבן סכין באור ושחט בה שחיטתו כשרה וכך היתה נוסחת הר"ן בדברי הרמב"ם ז"ל והרשב"א כתב בת"ה ומסתברא לי כדברי הראשוני' דאין הלכה כרבי זירא דסוגיא דגמרא דלא כוותיה והאריך בדבר ולבסוף כתב ומ"מ בעל תורה הלך אחר המחמיר ואפי' בדיעבד אין עושין בה מעשה להקל:

י **סכין** של משמשי ע"א חדש או ישן והכשירו וכו' מותר לשחוט בה בהמה בריאה שהוא מקלקל ואסור לשחוט בה מסוכנת שהוא מתקן. פ"ק דחולין (ח.) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה סכין של ע"א מותר לשחוט בה ואסור לחתוך בה בשר מותר לשחוט בה מקלקל הוא ואסור לחתוך בה בשר מתקן הוא אמר רבה פעמים שהשוחט אסור במסוכנת ומחתך מותר באטמי דקייני לקורבנא ותיפוק לי משום שמנונית דאיסורא בחדשה ואבע"א ביטנה שליבנה באור. ופרש"י של ע"א. שמשמשין בה קרבנות של ע"א ואסורה בהנאה: מקלקל הוא. ואין זו הנאה שבחייה היו דמיה מרובים מלאחר שחיטה שבחייה היא עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה: ומ"ש רבינו בשם הרשב"א שאם שחט בה יוליך הנאה לים המלח וכו' ז"ל בת"ה אסור לחתוך בה בשר אפי' בדיעבד נמי אסור ליהנות ממנו עד שיוליך הנאה לים המלח ומ"מ בהולכת הנאה לים המלח סגי דהא קי"ל כר"א דאמר אפה בו את הפת יוליך הנאה לים המלח והולכת הנאה כאן היינו מה ששוה יותר הבשר כשהוא מחותך ממה שהוא שוה קודם לכן והיינו כדי שכר במתתכו: ומ"ש רבינו בשם הרא"ש בפ"ק דחולין על הא דר"נ דבסמוך כתב הא דקאמר אסור לחתוך בה בשר היינו לכתחלה ולא שיאסור הבשר ולא דמי לנטל הימנה עצים והסיק בו תנור חדש שאסור התנור או אפה בו את הפת בתנור ישן שהפת אסורה ונטל הימנה כרכר וארג בו בגד דאסור דהבגד והפת והתנור כולו נעשה באיסור אבל הכא בשביל חתיכת הבשר בסכין של ע"א לא נעשה כל הבשר באיסור והביא ראייה לדבר וכתב עוד ומיהו צ"ע במסוכנת אם ראוי לדמותה להסיק תנור חדש ולאפיית הפת ולאריגת הבגד דשמא היתה מתה אם לא שחטה ויש כאן הנאה מרובה מ"ד דווקא בתנור ופת ובגד שתיקונן ועשייתן נעשה ונגמר באיסורי הנאה אסרו חכמים אבל במסוכנת שכבר גדלה הבהמה ואינה חסרה כי אם להכשירה לאכילה ע"י שחיטה אע"פ שנהנה הרבה בשחיטה ע"י איסור הנאה לא אסרו חכמים הנאתה בדיעבד וכן מסתבר עכ"ל והביא ראיות לדבר:

שחט בסכין של נכרים כתב הרשב"א דאפילו יודע שאינו בן יומו צריך לקלוף מקום בית השחיטה וכו' בפ"ק דחולין (שם) איתמר השוחט בסכין של נכרים רב אמר קולף ורבה בב"ח אמר מדיח ופסק רש"י כרב וכתב הרא"ש דהכי מסתברא וכן פסק ר"ת ולזה הסכים הרשב"א בת"ה אבל הרי"ף פסק כרבה בב"ח וכ"כ הרמב"ם בפי"ז מהמ"א וכיון ששניהם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן (א) וכתב עוד הרמב"ם ואם קלף ה"ז משובח · וכתב הר"ן בפרק כל הבשר על זה

משום דקשיא עליה דאע"ג דחידודה קודם לליבונה מ"מ האיכא צדדין דסכין דשורפין הסימנין קודם שנשחטו רובן והוי טרפה ומה שהשיבו על זה בגמרא בית השחיטה מרווח רווח ולצדדי הסכין אינן נוגעין בסימנין לא קי"ל הכי כדמוכח התם (בסוף דף יז) דקי"ל דצריכה בדיקה אתלת רוחי דילמא איכא מורשא בצדדין ולא אמרינן בית השחיטה מרווח רווח ודעת הרמב"ם דהתם רב יימר הוא ס"ד דאפי' לכתחלה לא חיישינן לצדדין דבית השחיטה מרווח רווח ולהכי לא צריך למבדק אתלת רוחתא אפי' לכתחלה והא דאסור לשחוט לכתחלה בסכין מלובנת לאו מטעם צדדין אלא דלא סמכינן לכתחלה לומר חידודה קודם לליבונה והא לא קי"ל כרב יימר אלא דחיישינן לצדדין נמי לכתחלה ומ"ה צריך בדיקה אתלת רוחתא אבל דיעבד לא חיישינן לצדדין לא בסכין מלובנת ולא במורשא שבצדדין וה"ר יונה מפרש דבמלובנת כיון דידע נזהר שלא ליגע בצדדי הסכין לסימנין הלכך כשרה דיעבד אבל גבי מורשא אי לא בדק אתלת רוחתא לא ידע דאיכא פגימה בצדדין ולא נזהר הלכך פסולה אפילו דיעבד ולפ"ז בפגימה נמי אי ידע ונזהר שלא יגע בצדדין כשרה דיעבד והרשב"א ז"ל הביא כל זה בת"ה הארוך שער שני וסוף דבריו ומ"מ בעל תורה הלך אחר המחמיר ואפילו בדיעבד אין עושין בה מעשה להקל עכ"ל והכי נקטינן דאפילו דיעבד פסולה וכן פסק מהרש"ל בפ"ק סי' עשירי ודלא כהש"ע שמשמעותו דיש צד לסמוך אין מכשירין דליתא:

י **סכין** של משמשי ע"א וכו' מימרא דרב נחמן ורבא פ"ק דחולין (דף ח) ומפרש שם דחדשה היינו שלא השתמשו בה איסור שמנונית אבל מ"מ השתמשו בה לע"ז כגון בחתיכ' עצים דאילו בחדשה שלא חתכו בה מעולם לא מיתסרא משום ע"ז עד שיעשה בהם שימוש לע"ז כדאיתא בע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נב) ולקמן ריש סי' קל"ט: **ומ"ש** או ישן והכשירו שאין בו משום געולי עכו"ם אע"ג דבגמרא לא קאמר אלא ביטנה שליבנה באור לא כתב רבינו בלשון התלמוד משום שנחלקו הפוסקים בדין ליבון הסכינים וכמו שכתבו התוס' שם ולכך כתב והכשירו שאין בו משום געולי עכו"ם למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כמו שיתבאר לקמן בסימן קכ"א ומש"ה כשחזר וכתב דין זה בסימן קמ"ב כתב או ישן ולבנו וכו' בלשון התלמוד דנסמך על מ"ש מקודם בסי' קכ"א דעות הפוסקים בדין ליבון הסכינים: **ומ"ש** מותר לשחוט בה בהמה בריאה שהוא מקלקל כתבו התוס' אע"ג דבסוף פרק אלו דברים בפסחים מחייב לענין שבת משום תקון כל דהו להוציא מידי אמ"ה שאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון שיש תיקון פורתא חשיב מלאכת מחשבת דלכך נתכוין אע"פ שקלקולו יותר על תקונו אבל לענין הנאה מע"ז לא חשיב הנאה כיון שקלקולו יותר על תקונו עכ"ל וכ"כ הרשב"א בת"ה הארוך שער שני והר"ן פ"ק דחולין:

ואם שחט בה כתב הרשב"א יוליך הנאה וכו' משמע דאם לא יוליך אסור ליהנות ממנה וקשה דא"כ למה קאמר רבא אסור לשחוט בה מסוכנת דמשמע לכתחלה ולא שיאסור הבשר וי"ל דמשום דבבריאה קאמר ר"נ דמותר לשחוט אפי' לכתחלה נקט נמי רבא לישנא דלכתחלה במסוכנת אבל ודאי דבמסוכנת אפילו דיעבד אסורה עד שיוליך הנאה לים המלח וכיוצא בזה כתב הרשב"א בת"ה הארוך והר"ן פ"ק דחולין: **ומ"ש** דהרא"ש כתב שאין צריך כו' בפ"ק דחולין והאריך בראיותיו עי' שם: **ולענין** הלכה משמע ממ"ש בש"ע בסתם ולא כתב שיוליך הנאה לים המלח דפוסק כהרא"ש דא"צ שיוליך הנאה לים המלח אבל מהרש"ל בסי' ר"ס כתב דנ"ל עיקר דעת הרשב"א ע"ש: **כתב** המרדכי והאגודה בפ"ק דחולין דמדקאמר ביטנה שליבנה באור ולא קאמר נמי והטבילה כדאמר ס"פ בתרא דע"ז מגעילן ומטבילן וכן טהורין יש להוכיח דסכין של שחיטה לא בעי טבילה ועוד דסכין של שחיטה לאו כלי סעודה הוא וכו' ומיהו בתשב"ץ סי' שכ"ו מצריך טבילה וכתב מהרש"ל דיש להטבילו בלא ברכה וכ"כ הרב בהגה' ש"ע בסי' ק"כ עיין בת"ה הארוך כלל כ"ח:

שחט בסכין של נכרים וכו' שם איתמר השוחט בסכין של נכרים רב אמר קולף רבה בב"ח אמר מדיח וכתב רש"י וכיון דלא איפסיקא הילכתא ואיסור דאורייתא הוא עבדינן לחומרא דקי"ל בעל תורה הלך אחרי המחמיר ומ"מ לכתחלה לא ישחוט דהא השוחט קאמר עכ"ל כלומר דאינו יכול לשחוט על דעת שיקלוף דשמא ישכח ולא יקלוף כמ"ש רבינו בסמוך וגם בסה"ת וסמ"ג וסמ"ק פסקו כרב וכתב הרא"ש דכן מסתבר ושכן פסק ר"ת עוד כתב הר"ר ירוחם שכך הוא דעת ר"ת ובעלי התוס' ולזה הסכים הרשב"א וכתב שכן עיקר אבל ב"י כתב וז"ל הרי"ף פסק כרבה בב"ח וכן פסק הרמב"ם בפי"ז מהמ"א וכיון ששניהם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן גם בש"ע כתב כלשון הרמב"ם דמדיח בית השחיטה ואם קלף ה"ז משובח ותימה רבה שכתב להקל באיסורא דאורייתא בדוכתא שרוב הגדולים הראשונים והאחרונים חולקים על הרי"ף והרמב"ם ותו שהרי"ף כתב בזה הלשון והילכתא מדיח ולקולא ואיכא מאן דפסק כרב ולחומרא עכ"ל מדכתב ג"כ דאיכא מאן דפסק כרב לחומרא משמע דכך הגון לנהוג לכתחלה גם הרמב"ם כתב ואם קלף ה"ז משובח ועוד שהרי בסמ"ג כתב דטעמו של הרמב"ם שפסק כרבה בב"ח הוא מפני שהיה מפרש דרב דאמר קולף הי"ט משום דסבר נ"ט לפגם אסור במקום שמשביח מעיקרו דלפ"ז ודאי לא יצא ההלכה כרב שהרי בכל מקום קי"ל הלכה נ"ט לפגם מותר אבל לפי פירוש האחר דרב מדבר בשאינו יודעים בו שהוא ב"י אי נמי משום שמנונית הנדבק בעין בדופניו שלא נפגם ודאי דהלכה כרב דמחמיר באיסור דאורייתא ולכך נראה עיקר דבעינן קליפה ואפילו בדיעבד אסור התבשיל כדין כל דבר שנתבשל בלא קליפה ודלא כהש"ע שוב ראיתי שגם מהרש"ל תמה על ב"י שפסק כזה להקל עיין עליו פ"ק דחולין סי' י"ב: **ומ"ש** בשם הרשב"א שאפילו יודע שאינו ב"י וכו' כ"כ בסה"ת וכ"כ הר"ן בפ"ק דחולין ומשמע מדבריו דאפי'

דרכי משה

י (א) ולאו בהדיא דרבים חולקים עליהם ועוד שהרא"ש והרשב"א בתראי נינהו וכן משמע דברי הטור שפי' בלא מחלוקת דבעי קליפה אמנם בהג"ה אלפסי פ"ק דחולין כ' מה שנהגו שוחטין

פרישה

(ב) ובלבד שידע כו' שאז נזהר בה שלא יגע בה בצידי בית השחיטה פי' שלא יגע בצידי הסכין המלובנים בצידי בית השחיטה קודם שנשחטו רובן של סימנים ונמצא שהיא נטרפת קודם שחיטת שסרי ושט נקיבתו במשהו לטרוף וטריפה כנקב הוא רש"י בפ"ק דחולין (אבל אחר ששחט רוב הסימנים לית לן בה שניקב · שאין זה דומה לפגימה שאוסרת אפילו במיעוט בתרא דהיינו דוקא במקום שחיטה ודרך שחיטה) אבל כשיודע שהוא מלובן יכול ליזהר דבית השחיטה מרווח רווח ולא יגע בצד בית השחיטה:

סי' י (א) **סכין** של משמשי ע"א פי' שמשמשין בו קרבנות של ע"א רש"י ומ"ש חדש על כרחך ל"ד קאמר אלא י"ל דעדיין לא נשתמשו בו במאכל ואין בו משום גיעולי עכו"ם אבל כבר שמשו עמו בחתיכת עקרות ועצים. כגון דאל"כ ק' הא כתב רבינו לקמן ר"ס קל"ט דתשמישי ע"ז בין של נכרים בין של ישראל אינן אסורים עד שישתמשו בו וק"ל · ומ"ש או ישן והכשירו שאין בו משום גיעולי עכו"ם ומשמע דר"ל שהגעילו או לבנו באופן שלא נשאר בו גיעול מוכח מינה ג"כ דלכתחילה אין שוחטין בסכין של עכו"ם בנעיצה יפה בקרקע דאל"כ למה ליה להכשירו וק"ל ועמ"ש בסמוך מזה: (ב) שהוא מקלקל פי' שבחיים עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה רש"י: (ג) וא"א הרא"ש ז"ל כתב שא"צ דבהנאה מועטת כזו שרי בדיעבד לשון רבינו אינו מכוון כי ז"ל הרא"ש וב"י הביאו כאן ומיהו צ"ע במסוכנת אם ראוי לדמותו להסיק תנור חדש בעצי ע"א שאסרו התנור כו' כמ"ש לקמן סי' קמ"ב דשמא היתה הבהמה מתה אם לא שחטה ויש כאן הנאה מרובה מ"ד דוקא בתנור ופת ובגד שעשייתן ותיקונן נעשה ונגמר באיסורי הנאה אסרו חכמים אבל במסוכנת שכבר גדלה הבהמה ואינה חסרה כ"א להכשירה לאכילה ע"י השחיטה אע"פ שנהנה הרבה בשחיטה ע"י איסורי הנאה לא אסרו חכמים הנאתה בדיעבד וכן מסתבר עכ"ל והביא ראיות לדבר ע"ש · הנה לענין שהרא"ש כתב שנהנה הרבה אלא שטעם היתרו משום דאין עיקר תיקונו על ידי איסור הנאה וק"ל וצ"ל דכוונת רבינו שקראו הנאה מועטת נגד עיקר תיקונו דמת: (ד) שחט בסכין של נכרים קולף כו'

דרישה

דברי רבינו כו' ומשמעתי דכוונת רש"י בקרניים דאיזמל הל"ל שוא דנכנס כעין זה · שהקרניים הם קבועין באיזמל נגד הקתא והשוקלין נוטין אצל הקתא נגד האיזמל שמתכין בו והיינו נוטין נגד ראשון דכתב רש"י וק"ל: **וכתב** הר"ן דנקטן יותר מדאי לא ישחוט שהרי במשהו דאשכחי מספקא לן ומולין לחומרא הלכך צריך לשער לפי אומד דעתו שכשיוליך ויביא שלא ידרוס אבל בקטנה יותר מדאי לא ישחוט וכו' ומי שלא יוכל לשער כתב הטור לקמן סי' כ"ג בדין דרסה שיקח סכין אלא ב' גודלים וכן כת' רמ"א ויש אומרים לשער בסכין י"ד אצבעות ורמז לזה המפרשים טוב בגימטריא י"ד:

סי' ט [א] **שלא** יגע בה בצידי בית השחיטה פי' דבית השחיטה מרווח רווח ולא יגע בצד בית השחיטה וא"ת א"כ למה הצריכו לבדוק הסכין אתלת רוחתא הו"ל ובית השחיטה מרווח רווח וי"ל דשאני פגימה אם לא יבדוק תחילה אפשר דיש שם פגימה ואינו יודע ליזהר מלהשתמש אבל הכא שיודע שהסכין מלובנת ומכוין שלא יגע לצדדין · ועוד יש לחלק דבית השחיטה מרווח רווח ליגאל מכוית הליבון שאינו מתפשט לצדדין אבל פגימה של סכין יוכלה ומתפשט בצידי השחיטה וקרעתן הרא"ש שי' בב"י עכ"ל):

סי' י [א] **מותר** לשחוט בה בהמה בריאה מפני שהוא מקלקל · א"ל אם כן בשבת נמי לא ליחייב כשוחט בהמה בריאה דהא קי"ל כל המקלקלים פטורים דהוי נמי כמקלקל ע"מ לתקן דחייב כיון שהתיקון לא היה יכול להיות אם לא שיקלקל תחילה ה"נ לא תגייר אכילת הבהמה בלא שישחטנה תחילה ועוד דבשבת במלאכת מחשבת תליא רחמנא והרי אף בשחיטת הבריאה נתקיימה מחשבתו שכיון לשוחטה לאכילה · שוב מצאתי שכתבו' פ"ק דחולין ריש דף ח' הקשו ופרקו דומה לזה ע"ש: [ב] כתב הרשב"א יוליך הנאה לים המלח · א"ל הא פסק ל' בסימן קמ"ב בפת שנאפה בעצים דע"ז דלא אמרינן יוליך הנאה ושוי עצים לים המלח אלא"כ נתערב הפת ע"ש דשאני פת ותנור דהנאת עצים יש בהן דעיקר תיקונן והוויתן הוה ע"י עצי האיסור משא"כ בשחיטה וכמ"ש בשם הרא"ש בסמוך וק"ל:

חדושי הגהות

ט א ר"ל בין הגירסא שגורס פסולה בין הגירסא שגורס טריפה ולאפוקי הג' דכשירה אבל א"ל שהגירסא טריפה היא עיקרית ולאפוקי הגירסא דפסולה דא"כ מאי תברת מביא דאתיא כשיטת רי"ף רביה הא אף הגירסא פסולה אתיא כשיטתיה (הגה"ג):

י א הפרישה כתב דצ"ל בסכין של עכו"ם קולף כי כן הוא בגמרא וע"ז כתב הרשב"א וכו' וע"ש ובב"ח שהאריכו לבאר כל דברי הטור בסי' זה והן בסידור לשונו גם במ"ש

מקום בית השחיטה [ג] דשומן הנדבק בדופני הסכין אינו נפגם ונבלע בדופני בית השחיטה [ד] וא"א ז"ל כתב דאפילו בסתם שאינו יודע אם הוא בן יומו אם לאו אינו צריך לא קליפה ולא הדחה ואם (ב) יודע שהוא בן יומו קולף בית השחיטה אבל אינו יכול לשחוט בו לכתחלה על דעת שיקלוף בית השחיטה דשמא ישכח ולא יקלוף [ה] כתב הרשב"א ואם שפה או נעצה י' פעמים בקרקע קשה א"צ קליפה (ג) (ו) שאין בית השחיטה כרותח גמור שיפליט מה שבסכין ויבליענו בבשר (ז) סכין ששחט בה כשרה אע"פ שהוא מלוכלך בדם מותר לשחוט בו פעם אחרת אבל אסור לחתוך בו רותח (ד) ומותר לחתוך צונן (ח) ע"י הדהה שידיחנו תחילה (ט) וסכין ששחטו בו טרפה אסור לשחוט בו פעם אחרת עד שידיחנו בצונן (י) או יקנחנו בדבר קשה ונוהגין עתה לקנחו יפה בשער הבהמה בין כל שחיטה ושחיטה

ושפיר

דאפי' אינו יודע שהשומן היה דבוק על דופניו בעי קליפה דסכין דרכו להשתמש בו בלא הדחה וקנוח ומן הסתם השומן שטוח על דופניו וכ"כ ה"ר ירוחם בשם הרשב"א שאינו דומה לקדרות וקערות וכיוצא בהן שדרכן להדיחן מיד ואין השומן בעין אבל הסכין השומן בעין עליו :

ומ"ש וא"א הרא"ש כתב דאפילו בסתם וכו' שם בפסקיו וכ"כ התוס' וטעמו דאין לחלק בין סכין לשאר כלים דמחזקינן לכולהו באין שומן דבוק עליהן דאם היה יודע שהשומן היה דבוק על דופני הסכין גם הרא"ש מודה דאפילו אינו ב"י צריך קליפה וע"ל בסימן צ"ד ובסי' קכ"ב :

ומ"ש אבל אינו יכול לשחוט בו לכתחלה וכו' ג"ז מדברי הרא"ש ומפרש"י שהבאתי בסמוך העתיקו. ונראה דמ"ש הרא"ש דאינו יכול לשחוט בו לכתחלה וכו' הוא נמשך לפי' מ"ש תחלה דאיירי בידוע שהוא ב"י דהשתא אינו יכול לשחוט לכתחלה עד שיקלוף דשמא ישכח ואכיל איסורא כיון שהוא ב"י אבל אי מיירי בסתם סכין שאינו ידוע אם הוא ב"י היה צריך לפרש דהשוחט לאו דוקא דפלוגתייהו בשוחט לכתחלה ע"ד להדיחו או לקלפו דאילו בדיעבד שרי לגמרי כיון דנ"ט לפגם הוא ולא חיישינן בלכתחלה שמא ישכח דאף אם ישכח לא אכיל איסורא וכ"כ הרא"ש להדיא ס"פ אין מעמידין (דף סח) ראש ע"ב וז"ל והא דאמר פ"ק דחולין השוחט בסכין של נכרים רב אמר קולף ורבה בב"ח אמר מדיח התם מיירי בידוע שהוא ב"י אי נמי בשוחט לכתחלה ע"מ להדיח או לקלוף דדוק' בדיעבד התירו נ"ט לפגם עכ"ל ואם כן מ"ש הרא"ש בפ"ק דחולין דבאינו ידוע שהוא ב"י לא בעי לא קליפה ולא הדחה היינו בשחט כבר אבל בשוחט לכתחלה בעי קליפה לרב דהלכתא כותיה אפילו ב"י ולא חיישינן שמא ישכח והשתא לדעת הרא"ש בסתם סכין של נכרים מותר לשחוט לכתחלה אכן בהג"ה אשירי פ"ק דחולין כתב וז"ל ואם שחט בו במזיד צריך קליפה אף ע"ג שאינו ב"י וכו' משמע דוקא בשחט במזיד אבל לכתחלה לא ישחוט אפילו אינו ב"י ומשמע אפילו ידוע שאין שומן על דופניו דאסור להשתמש באיסור בחמין אפילו נ"ט לפגם ובית השחיטה נמי אפילו למ"ד צונן הוא מ"מ חיימא בגמר שחיטה כדאיתא בסוגיא וכך תפס בסה"ת בפשיטות שכתב דהא דנקט הכא פלוגתייהו היכא דעבר ושחט בה ולא נקט פלוגתייהו בלכתחלה כמו בסכין ששחט בה טרפה היינו משום דפשיטא להו דצריך הגעלה תחלה אם רוצה לחתוך בה רותח לפי שהסכין בלוע מאיסור וכו' ונראה מדבריו לשם דכי היכי דלחתוך בה רותח בעי הגעלה ה"ה לשחוט בה הוי כתי כרותח אפילו למ"ד בית השחיטה צונן דמ"מ חיימא בגמר שחיטה ובדבר חם לא ישתמש באיסור בלי הגעלה ומשמע אפילו אינו ב"י ואפילו אין שומן על דופניו כדין כל כלי איסור אם רוצה להשתמש בדבר חם והכי נהוג דלא כהרא"ש דמתיר לשחוט לכתחלה ומיהו נעילה בקרקע מהני לשחוט בו לכתחלה באינו ב"י או בסתם סכין ויתבאר בסמוך בס"ד :

כתב הרשב"א ואם שפה וכו' מבואר בת"ה הארוך דאם שפה או נעצה וכו' מותר אפילו לכתחלה לשחוט בה דאף ע"פ שהיא ב"י מ"מ כיון דקי"ל בית השחיטה צונן אין חום בית השחיטה המועט מפליט בלעו של סכין וכיון ששפה או נעצה וכו' עד שלא ישאר שמנונית ע"ג מותר לשחוט בה אבל אם לא שפה ונעצה וכו' חזקה על סכין שיש שמנונית על פניו וכל שהוא בעין אין אומרים בו שהוא נפגם באינו ב"י ונבלע הוא בדופני בית השחיטה אגב דוחקא דסכינא עם חום בית השחיטה ואע"פ שאין אנו מחזיקין אותו כרותח זאת היא דעת הרשב"א אבל בסה"ת ובמרדכי משמע דאסור לשחוט בה לכתחלה בלא הגעולה והיא ב"י אפילו נעלה דחום בית השחיטה רותח קצת ומפליט בלעו של סכין ונבלע בדופני בית השחיטה ולא מהני נעילה אלא לשאינו ב"י דמעביר השמנונית שעל דופני הסכין וכן הדין אם שפה והכי נקטינן מיהו כתב הרב בהגהת ש"ע דבשעת הדחק שאין לו סכין אחד כגון שהוא בדרך מותר לשחוט בה לכתחלה אם שפה או נעצה וכו' ופי' שפה הוא שהשחיזה בריחיים שלה יפה יפה וע"ל בסי' קכ"א : **סכין** ששחט בה כשרה וכו' כ"כ התוס' והרא"ש פ"ק דחולין (דף ח) והטעם דאין לחוש דדופני בית השחיטה יבלעו מן הדם שעל דופני הסכין דבלאו הכי איכא דם הרבה בבית השחיטה ולא בלע ליה משום דטרידי סימנים לפלוט דם אבל סכין ששחט בה טרפה לא מהני טעם זה דאף על גב דטרידי לפלוט דם אינו מונע שלא לבלוע שמנונית דטרפה שעל הסכין ובעי הדחה בצונן תחלה מיהו בתוס' מבואר דבסכין ששחט בה כשרה לכולי עלמא בעי הדחה בצונן עי' שם בד"ה סכין טרפה וכ"כ בפסקי תוספות ובאגודה לשם וכך ראוי להחמיר כמו שאבאר בסוף סי' זה בס"ד :

ומ"ש אבל אסור לחתוך בה רותח מימרא דשמואל בפרק כל הבשר (דף קיא) ומ"ש ומותר לחתוך צונן ע"י הדחה שידיחנו הלשון משמע דמותר לכתחלה לחתוך צונן ע"י שידיחנו לסכין תחלה וכך פי' התוס' (כדף ח) בד"ה והלכתא וכ"כ הרא"ש שם דלא כפרש"י דבעיא הדחה אבשר קאי ונראה דמה שנדחק רש"י דאבשר קאי נמשך לשיטתו דהא דבעינן סכין מיוחד לשחיטה טעמו דחיישינן שמא יהא נפגם ע"י תשמיש וישחוט בו אח"כ בלא בדיקה ועביד איסורא כמ"ש בסוף סימן ולפ"ז אי אסכין קאי היה צריך לפרש הא דאמר שמותר לחתוך בה צונן מיירי באינו רוצה לשחוט בו עוד דאם רוצה לשחוט בה עוד אסור לכתחלה לחתוך בה בשר אפי' ידיחנו תחלה ולפי דמשמע ליה לרש"י דסתמא דתלמודא איירי בסכין מיוחד לשחיטה דהשתא אי אפשר לפרש דאסכין קאי דהא לכתחלה אסור להשתמש בסכין מיוחד לשחיטה ולכך פי' דאבשר קאי דאם עבר וחתך בה צונן צריך שידיח הבשר אבל התוס' והשותים מימיהם תופסים עיקר דהטעם דבעינן סכין מיוחד לשחיטה משום דם שעל פניו ולפיכך ניחא הא דקאמר דלכתחלה חותך בה צונן אם ידיחנו תחלה לסכין ואח"כ יחזור וישחוט בו עוד וכך היא דעת רבינו שהרי כאן כתב מותר לכתחלה לחתוך צונן וכו' אלמא דמפרש ג"כ דידיחנו אסכין קאי : **וסכין** ששחט בו טרפה וכו' עד בדבר קשה הכי אסיקנא בפ"ק דחולין (דף ח) : ומ"ש ונוהגים עתה לקנחו יפה בשער הבהמה וכו' כ"כ הרא"ש לשם :

ומ"ש

זה לא ידעתי למה ואפשר דרפויי מרפיא בידיה עכ"ל וכתב הרשב"א וא"ת למה קולף דהא קי"ל דסתם כליהם של נכרים אינן בני יומן וי"ל דמיירי בסכין בן יומו א"נ י"ל דשאני סכין דאפילו כשאינו בן יומו לא הוי נ"ט לפגם אלא לשבח דאיסורו טוח על פניו ולא אמרו כשאינו ב"י שהוא לפגם אלא כאיסור בלוע דדופני הכלי פוגמו משא"כ באיסור בעין שהוא לשבח והלכך סכין אף על פי שאינו בן יומו נ"ט לשבח הוא דמתוך שמחתכין בו תמיד נשאר שומן על פניו ולא יסור ממנו אלא אם כן מקנחין אותו יפה יפה : ומ"ש רבינו בשם הרא"ש אהא דר"נ אמר קולף כתב ומיירי בידוע שהוא בן יומו אבל אם אינו ידוע לא בעינן לא קליפה ולא הדחה דסתם כלים של נכרים אינם בני יומן וכך הם דברי התוס': **ומ"ש** אבל אינו יכול לשחוט בו לכתחלה ע"ד שיקלוף בית השחיטה וכו' ג"ז מדברי הרא"ש ז"ל שם : כתב הרשב"א ואם שפה או נעצה י' פעמים בקרקע קשה אין צריך קליפה וכו' בת"ה :

סכין ששחט בה כשרה אע"פ שהוא מלוכלך בדם מותר לשחוט בו פעם אחרת כ"כ התוס' והרא"ש בפ"ק דחולין ונתנו טעם משום דבלאו הכי יש דם הרבה בבית השחיטה ולא בלע ליה משום דטרידי סימנים לפלוט דם : ומ"ש אבל אסור לחתוך בו רותח ומותר לחתוך צונן ע"י הדחה וכו' בפרק כל הבשר (קיא:) אמר רב נחמן אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה ופסק כמ"ד בעיא הדחה : ומ"ש שידיחנו תחלה כן פירשו התוס' והרא"ש בפ"ק דחולין דבעיא הדחה אסכין קאי ולא כדפרש"י דקאי אבשר : **וסכין** ששחט בה טרפה אסור לשחוט בה פעם אחרת עד שידיחנו בצונן או יקנחנו בדבר קשה. הכי מסיק בגמרא פ"ק דחולין (ח:) וכתב רש"י אע"ג דפסקינן הלכתא דבית השחיטה צונן גבי סכין של היתר הוא דפסקינן הלכה להתירא דלא מיתסר בבליעה זו דקשה הוא לבלוע אלא ע"י רתיחה אבל גבי סכין דאיסורא של עכו"ם דלעיל לא פסקינן הכי מפני שהסכין אסורה והבשר רך לבלוע : ומ"ש ונוהגים עתה לקנחו יפה בשער הבהמה בין כל שחיטה ושחיטה

חדושי הגהות

שוחטין במקולין של נכרים והנכרים חותכין מיד אחר השחיטה הקנוקנת מן הצואר בעוד שהדם חם אפשר דסמכינן אמה דסגי בהדחה. (ב) ובהג"א פ"ק דחולין ומיהו אם שחט בה במזיד אע"פ שאין הסכין ב"י צריך קליפה ובמרדכי פ"ק דחולין כתב כדעת הרשב"א דאפי' אם אין הסכין ב"י אם לא נעצה בקרקע תחלה צריך קליפה : (ג) נראה דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור לשחוט בסכין של עכו"ם בלא הגעלה או ליבון וכ"ה בהדיא במרדכי פ"ק דחולין ע"ב והרמב"ם פי"ז דהמ"א ועיין למטה ס"ס זה דזהו דעת רש"י אבל התוספות והרא"ש חולקים : (ד) ובהמ"א בהרמב"ם פ"ו כתב דאסור לאכול בו רותח וכו' היינו דוקא ששחט בו פעמים רבות אבל משום פ"א לא נחוש רק שלא יהא מלוכלך בדם אבי"ה עכ"ל ונ"ל להוכיח מן התוס' פ"ק דחולין ד' ט' ובאשר"י שם דאין לחלק בזה דהא דאמרינן בגמרא סכין של טריפה פליגי בה י"א בחמין וי"א בצונן וכו' ופירשו שם משמע הא סכין של כשרה לד"ה

דרישה

[ג] **דשומן** הנדבק בדופני הסכין כו' א"ל להרשב"א למה לן לקמן סי' צ"ד וצ"ו בקורטא של חלתית ולכן טעמא דמורפיה מקלא ליה תיפוק לן לאסור משום שמנונית בעין שעליו ודוחק לומר ששם איירי בסכין מקונח דהא שם כתב בדיעבד שכבר חתכו ואכלא למיחש שמא היה עליו שומן בעין ולאו אדעתיה ונראה משום דשם בא לאשמעינן דבעינן ס' נגד כל הסכין מ"ה כתב דמורפיה מוקילו ומקלא ליה ואי משום השמנונית בעין שעליו לא היו צריכין ס' נגד כל הסכין אי נמי שם איירי בבני אדם שדרכן תמיד לקנח יפה יפה :

[ד] **וא"א** ז"ל כתב דבסתם כו' א"ל לא קליפה ולא הדחה משמע דלא קיים ברא"ש לשומן הנדבק בסכין וקשה דלקמן סימן צ"ו כתב בצל שחתכו בסכין של בשר אסור לאכלו בחלב וטעמו שבלע משומן שעל הסכין כמ"ש ריש סי' צ"ו א"כ משמע להדיא דקיים לשומן הנדבק בסכין וא"ל דשם איירי בסכין שיודעין בו שאינו נקי דהא סתמא קתני וי"ל דהתם ה"ט דאיכא תרתי לריעותא דאיכא למיחש לשומן הנדבק ועוד דבצל דבר חריף הוא הלכך אסור לאכלו בחלב משא"כ הכא שאין כאן אלא חשש דשומן הלכך לא קיים הרא"ש. וע"ל דהכא מיירי בסכין של עכו"ם וכשם שאמרינן סתם כלי עכו"ם אינן בני יומן אמרינן נמי סתם כליהם במוקת שלא נדבק עליהם כלום דאינהו קפדי אנקיותא אבל התם מיירי בסכין של ישראל וכשם שאמרינן דסתם כלי ישראל בני יומן אמרינן נמי מסתמא שומן נדבק בהן [ה] וא"א כתב כו' שא"צ קליפה. כתב מורי מתוך הרא"ש משמע שמותר לשחוט בסתם סכין ש"ג. ולענ"ד דאין מכאן הכרע לסתיר דכאן מיירי בדיעבד ומ"ש אבל אינו יכול לשחוט לכתחילה ע"ד שיקלוף ר"ל דלרבותא נקטיה אפי' היכא דדעתיה לקלוף אין לעשות לכתחילה אע"פ שאם קולפה אין בו צד קולא בעולם מכ"ש שאין מקילין לשחוט בסכין שאינו ב"י לכתחילה בלא קליפה דנותן טעם לפגם לכתחילה אסור ועמ"ש בס"ס זה וכן בתשב"ץ אוסר בהדיא לכתחילה וכן הוא בהגה"ת מהרי"ם באשר"י וכן נראה לי לדקדק מלשון רבינו כמו שאכתוב בסוף הסימן :

[ה] כתב הרשב"א כו' שאין בית השחיטה כרותח גמור עמ"ש בפרישה. וא"ל דאף ע"פ שהכלי' אותה קליפה מ"מ הלא הסכין של נכרים כולו בלוע איסור אם כן כשישחוט בו יפליטו בית השחיטה מקליפת הסכין הסמוכה לה ודוחק לומר דס"ל דהקליפה הסמוכה לא הלכה לה בשיפה ושיוה אלא שנתבטל טעם האיסור שבה וא"כ הוא לק"מ אלא שאין טעם לדבר וי"ל דאמרינן

פרישה

כל"ל וכן הוא בגמרא ופליגי שם אמוראי וקי"ל כמ"ד קולף ופליגי בזה הרשב"א והרא"ש שהרשב"א סובר אפילו אינו ב"י צריך קליפה משום שמנונית שנדבק עליו אבל אם הסכין ב"י פשיטא דצריך קליפה אפי' אם היה בודאי נקי משומן משום דבית השחיטה מפליט כמ"ש רבינו בשם הרשב"א בסי' ק"ס והרא"ש ג"כ סובר דבית השחיטה מפליט אלא שבזה חולק על הרשב"א שהוא סובר דלא חיישי' לשומן הנדבק בסכין משום דעכו"ם נמי דלאיסורא לא קפידי אנקיותא קפדי הילכך כת' דכשאינו ב"י דהיינו סתם כלי עכו"ם א"צ קליפה שטעמו פגום ואם הוא ודאי ב"י צריך קליפה וזהו דכתב הרשב"א ואם שפה כו' א"צ קליפה לפי שאין בית השחיטה כרותח גמור שיפליט וס"ל שנעיצת קרקע מועלת שעוב לא יפליט : (ו) **שאינו** רותח גמור דקדק לכתוב רותח גמור לא הוי אבל מ"מ רותח הוא לענין זה שאם לא נעלה שפולט וצריך כדי קליפה וכמ"ש לקמן ר"ס ק"ס אבל כשנעלה סגי דאין בית השחיטה מפליט אלא מה שנבלע בקליפת הסכין וקליפה הוא דק מאוד ובהשחיז הסכין או נעצו דמהני כמו השחוז הלכה לה אותה קליפה והשתא א"ש שהביא רבינו דברי הרשב"א שכתב ואם שפה כו' שלכאורה ריהטא קשה מאחר שהרשב"א סובר שאינו פולט ואינו אוסר אלא משום שומן הנדבק בסכין א"כ לפי סברתו דוקא מועיל שפה או נעץ בקרקע אבל לפי סברת הרא"ש שאוסר משום שהוא מפליט מה מועיל ששפה או נעץ בקרקע אבל לפי מה שכתבתי שגם הרשב"א סובר שפולט אלא שאינו כרותח גמור מביא שפיר דברי הרשב"א שאע"פ שהוא מפליט מועיל נעיצת קרקע או שפה ומדבריו נשמע להרא"ש דמצריך קליפה בסכין בן יומו דאם שפה או נעלה שא"צ קליפה ועיין עוד מזה בדרישה : (ז) סכין ששחט בה כו' מותר לשחוט בו פעם אחרת הטעם דאגב דטרידי סימנים לפלוט דם לא בלעי דם : (ח) ע"י הדחה שידיחנו תחילה פי' ידיח הסכין קודם חתיכת הצונן לאפוקי מהאומרי' דיחתוך בה וידיח אחר כך הצונן שחתך בה. (ט) וסכין ששחטו בו טריפה אסור לשחוט בו כו' הטעם דלירו ושמנוני' של טריפה נדבק בדופני הסכין ונבלע בבשר הכשרה בשעה שהוא שוחט שהוא רך ונסרך בו משא"כ בדם שהוא מחריק שריק והואיל ובלאו הכי טרודין לפלוט דם לא בלעי ליה : (י) **או** יקנחנו בדבר קשה

טעמם

ושפיר דמי [ו] ואם שחט בו בלא הדחה ידיח בית השחיטה [ז] (יח) ואם רגיל לשחוט בו טרפות תדיר צריך (ה) נעיצה עשר פעמים בקרקע קשה :

יא לעולם שוחטין בין ביום בין בלילה בד"א כשהאבוקה כנגדו (א) אבל אם אין אבוקה כנגדו או ביום במקום אפל

ושחיטה ושפיר דמי כ"כ הרא"ש ז"ל שם : ומ"ש ואם שחט בו בלא הדחה ידיח בית השחיטה פשוט הוא דכיון דסכין גופיה סגי ליה בהדחה השתא נמי דשחט בהדחת בית השחיטה סגי ליה : ומ"ש ואם רגיל לשחוט בו טריפות תדיר צריך נעיצה י' פעמים בקרקע קשה בפ"ק דחולין גבי סכין ששחט בו טריפה שכתבתי בסמוך כתבו התוספות והרא"ש והא דאמרינן בפרק בתרא דעכו"ם דאפילו לחתוך בה צונן צריך נעיצה י' פעמים בקרקע קשה היינו בסכין שחותכין בו איסור תמיד ונדבק בו השמנונית ואין יוצא בלא נעיצה :

יא לעולם שוחטין בין ביום בין בלילה בד"א כשהאבוק' כנגדו וכו'. בפ"ק דחולין (יג:) תנן השוחט בלילה וכן הסומא ששחט שחיטתו כשירה ובגמרא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו לעולם שוחטין בין ביום בין בלילה אמר רב פפא בשאבוקה כנגדו : ומ"ש או ביום במקום אפל לא ישחוט וכו'. כ"כ הרשב"א בת"ה ופשוט הוא דמקום אפל ביום הרי הוא כלילה :

השוחט

ומ"ש ואם שחט בו בלא הדחה ידיח בית השחיטה כתב ב"י פשוט הוא דכיון דסכין גופיה סגי ליה בהדחה השתא נמי דשחט בהדחת בית השחיטה סגי ליה עכ"ל וכך פסק בש"ע כדברי רבינו ואיכא לתמוה דאע"ג דלענין הכשרו של סכין איכא לפלוגי בין סכין של נכרים דכיון דבלע שמנונית של איסור ברותחין צריך הגעלה ובין סכין ששחט בה טרפה כיון דלא בלע דקיימא לן בית השחיטה צונן ואין שם אלא שמנונית טרפה הדבוק על פניו אין צריך הגעלה אלא סגי בהדחת צונן אי נמי בליתא דפרסי להעביר השמנונית מיהו אם לא הכשיר הסכין ושחט בה אין חלוק דהכי היכי דבסכין של נכרים קיימא לן כרב דאמר קולף דחום בית השחיטה אגב דוחקא דסכינא מבליע השמנונית הדבוק על דופני הסכין בדופני בית השחיטה ולפיכך צריך לקלוף ה"נ בסכין ששחט בה טרפה אם חזר ושחט בה בלא הכשר השמנונית שעל פני הסכין ג"כ נבלע בדופני בית השחיטה וצריך לקלוף וכך מפרש במה שפי' רש"י וז"ל וגבי סכין של היתר הוא דפסק הילכתא להיתירא דלא מיתסר בבליעה זו דקשה הוא לבלוע על ידי רתיחה אבל גבי סכין דאיסורא של נכרים לא פסק להיתירא מפני שהסכין אסור והבשר רך לבלוע עכ"ל ומביאו ב"י וכך מבואר בספר התרומה סי' ע' ובת"ה הארוך וז"ל בדף י"ז ע"ב אע"ג דקי"ל בסכין טרפה כמאן דאמר בצונן קי"ל כרב דאמר בסכין של נכרים קולף לפי שהאיסור שהוא נדבק ע"פ הסכין והוא עומד בעינו נבלע הוא בבשר עם חום בית השחיטה וה"ה לסכין טרפה אם שחט בה קודם שידיח דבין לרב אחא ובין לרבינא קולף כרב וכן פסק רש"י ז"ל כרב דאמר קולף עכ"ל גם בת"ה הקצר כתב מחלוקת הגדולים בשחט בסכין של נכרים דיש פוסקים כרב דאמר קולף ויש פוסקים דמדיח כרבה ואח"כ בשחט בסכין טרפה חזר וכתב בעבר ושחט דיעו' כדין שוחט בסכין של נכרים וי"א קולף מקום השחיטה וי"א מדיח ומשפשף וכו' עכ"ל אלמא דלרב דאמר קולף אף כאן צריך שיקלוף והוא דבר ברור ופשוט שוב ראיתי שגם מהרש"ל בספ' י"ב תמה עליו בזה וכדי ליישב דברי רבינו נראה שהוא תופס תירוץ ר"ת שכתבו התוס' לשם (דף ח) בד"ה והילכתא דבסכין של נכרים שקיבל האיסור ע"י רתיחה לא סגי ליה בהדחה אפילו לחתוך בה צונן אלא צריך נעיצה וכו' כדאיתא בסוף ע"ז אבל בסכין ששחט בה טרפה דלא קיבל האיסור אלא ע"י חום בית השחיטה דקי"ל דצונן הוא סגי בהדחה וא"כ לפ"ז נמי יש לחלק דאע"ג דבסכין של נכרים ששחט בה קי"ל כרב דאמר קולף הכי דלא לוסיף עלה דדוקא בסכין של נכרים דקיבל האיסור ע"י רתיחה אע"פ שעכשיו לא השתמש בו אלא ע"י בית השחיטה שהוא צונן צריך קליפה אבל בסכין ששחט בה טרפה דלא קיבל האיסור ע"י רתיחה אלא ע"י ב"ה שהוא צונן וגם עתה השתמש בבית השחיטה שהוא צונן סגי בהדחה ואע"פ שהרא"ש בפסקיו לא הביא פירוש ר"ת מ"מ סובר רבינו דדברי ר"ת ג"כ הלכה ומצרף רבינו שתי הטעמים יחד דכיון דבסכין של נכרים איכא תרתי איסור רתיחה ואיסור תדיר יש להחמיר טפי דבעי קליפה וכן כתב הסמ"ג לחלק בין סכין של נכרים שתשמישו בו איסור רותח ואיסור תדיר משא"כ בסכין ששחט בה טרפה ותופס רבינו בסברא זו לחלק ביניהם גם בדין אם עבר ושחט בלא הכשר דבסכין של נכרים שתשמישו בו איסור רותח ואיסור תדיר קי"ל כרב דקולף אבל בסכין ששחט בה טרפה דחתך בה איסור צונן ואיסור אקראי אף רב מודה דסגי בהדחה כנ"ל ליישב דברי רבינו ומיהו העיקר הוא דלא כדעת רבינו בזה אלא אף בשחט טרפה וחזר ושחט בה צריך קליפה למאי דקי"ל כרב וכדפסק רש"י וסה"ת והרשב"א והכי נקטינן ולא כהש"ע ועיין במ"ש בספרי בה"ד בס"ד : **ואם** רגיל לשחוט בו טרפות תדיר וכו' כ"כ התוס' בד"ה והלכתא לתרץ דהך דסוף ע"ז דאפילו לחתוך צונן בסכין של נכרים בעיא נעיצה וכו' היינו בסכין שתשמישו בו איסור תדיר ונדבק בו השמנונית ואין יוצא בלא נעיצה עכ"ל וכ"כ הרא"ש תירוץ זה ולא הביא תירוץ ר"ת שכתבתי בסמוך ומשמע אם לא נעצה ועבר ושחט בה צריך לקלוף כדין סכין של נכרים דקי"ל כרב דקולף לפי שאיסורו תדיר לפי תירוץ זה ולא דמי לשחט טרפה באקראי דסגי בהדחה אם עבר ושחט בה לפי דעת רבינו ונראה דלמאי דפי' בסעיף ע' דנקטינן בסכין של נכרים בן יומו דלא יועיל נעיצה אלא צריך הגעלה לכתחלה אלא דאינו ב"י מועיל נעיצה ה"ה נמי בשחט בה טרפות תדיר כך הדין ואע"פ שרבינו נמשך אחר דעת הרשב"א לעיל דלגבי שחיטה מועיל נעיצה אפילו לב"י מיהו אנן לא קי"ל הכי עוד נראה דלא נקרא תדיר אלא כעין סכין של נכרים שחותכין בו איסור תמיד בלא הכשר בנתיים דיבש האיסור על הסכין כמ"ש בסה"ת ובמרדכי והאי לישנא ממש וכ"כ הרא"ש שחותכין בו איסור תמיד ונדבק בו השמנונ' וכו' וא"כ בשחט בו טרפות נמי דוקא כששחט טרפות שנדבק בו האיסור אבל אם שוחט ג"כ כשרות בינתים ובכל פעם ופעם לאחר ששחט מקנח הסכין יפה בשער הבהמה אע"פ ששחט ג"כ הרבה טרפות א"צ לא נעיצה ולא אפילו הדחה כיון דאין האיסור של טרפה נדבק על הסכין ולפ"ז דין דטרפות תדיר לא שייך בשוחטים שלנו אע"פ ששוחטין הרבה טרפות בנתיים וכן קבלתי ועי' במ"ש מהרש"ל בזה סוף סי' י"ב : וכ' מהרש"ל שם וז"ל ואני אומר על הטבחים שלא תפסו מנהג אבותיהם בידיהם ומקנחים אותו פרחי אבל לא יפה כראוי עכ"ל ולכן כל מורה חייב להזהירם ע"ז : כתב הר"ן שהקשו לרבה דאמר מדיח תיפוק ליה דבלאו הכי בעי הדחה כדקי"ל מדיח ומולח ומדיח ותירץ דכ"מ לגלוי דלא בעי הדחה וכאן בעי הדחה משום בליעת הסכין ועוד כתב בשם ה"ר יונה דה"ק דאי משום דם בשפשוף במים הוי סגי אבל השתא משום שמנונית סכין של איסור בעינן שפשוף גדול בידים היטב כדי שיסור ממנה שומן הסכין שנדבק בו במקום הדעת וע"ש . וכה"ג כתב ה"ר ירוחם דלא דמי הדחה דדם להדחה דשומן ולפ"ז הא דכתב רבינו בעבר ושחט בסכין ששחט בה טרפה דידיח בית השחיטה דר"ל שפשוף גדול בידים היטב וכו' כמ"ש הר"י ואפילו לגלוי נמי מיהו לענין פסק הלכה נראה עיקר שלא כדברי רבינו בזה אלא אף בשחט בה טרפה באקראי ושוב חזר ושחט בה צריך לקלוף בית השחיטה כדפרישי' בסמוך גרסי' בגמר' ולמ"ד סכין טרפה הכשרו בחמין (פי' צריך הגעלה) מ"ט משום דקא בלעה איסורא דהיתירא נמי הא בלע אמ"ה ותנני איסורא איימת בלעה לכי מיימא איימת קא מיימא הא שעתא דהיתירא הוה וקשה דלמאי לא פריך נמי למ"ד דהכשרו בצונן מ"ט דאיסורא דהיתירא נמי וי"ל דס"ל דלמקשה דלמ"ד בצונן לא קשיא דאיכא למימר דאה"נ דאפי' דהיתירא צריך להדיח הסכין בצונן א"נ בבליתא דפרסא לאחר כל שחיטה ושחיטה והא דנקט טרפה לרבותא נקט הכי דלא מיבעיא היכא דליכא אלא משום אמ"ה דליתיה נגמר שחיטה אלא בתחלת שחיטה דפשיטא דסגי בצונן אלא אפילו דטרפה דאיתיה נמי בנגמר שחיטה נמי סגי בצונן אבל למ"ד בחמין קשיא אדרבה ה"ל לאשמועינן רבותא דאפי' בדליכא אלא משום אמ"ה צריך הכשר בחמין וכ"ש בטרפה ומשני דלא חיישינן לאיסורא דאמ"ה להצריכו הכשר בחמין דאימת בלעה לכי מיימא וכו' השתא למאי דאסיקנא דבשוחט טרפה הילכתא כמ"ד בצונן אין חלוק בין דהיתירא לדאיסורא בכל ענין צריך הדחה בצונן א"נ בליתא דפרסא משום אמ"ה ואע"ג דמשני איימת קא מיימא וכו' היינו לומר שאין תמיהתו כ"כ להצריכו הכשר בחמין למ"ד בחמין אבל הדחה בצונן או בליתא דפרסא ודאי צריך כסברת המקשה וכן פסק באגודה פ"ק דחולין ע"ש בהגה"ה ונפקא מינה מהוראה זו דאע"ג דצריך לקנח הסכין בין כל שחיטה ושחיטה מחששא דטרפה כמו שנהגו השוחטין וכמ"ש הרא"ש ורבינו מ"מ בעופות דלא שכיחי טרפות אין מנהג לקנח אבל לפי הוראה זו דאיכא איסורא דאמ"ה צריך לקנח בבליתא דפרסי או שאר דבר קשה אף בעופות אבל לא מכבי סקינות בנוצת העופות שהן רכים אלא דוקא דבר קשה כגון חתיכת בגד בלוי או הדחה בצונן בין כל שחיטה ושחיטה וגם בזה צריך המורה להזהיר לשוחטים :

יא לעולם שוחטין וכו' משנה פ"ק דחולין (דף ט"ו) הכל שוחטין ולעולם שוחטין ובכל שוחטין ואסיקנא בגמרא (דף יז) דלעולם שוחטין אתא לאתויי בין ביום ובין בלילה ותו תנן (סוף דף יג) השוחט בלילה וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה ובגמרא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהי לעולם שוחטין בין ביום בין בלילה בין בראש הגג בין בראש הספינה א"ר פפא בשאבוקה כנגדו א"ר אשי דיקא נמי דקתני התם דומיא דיום והכא דומיא דסומא ש"מ ואיכא למידק בברייתא דה"ל למתני שוחטין בין ביום בין בלילה למה ליה למתני לעולם וי"ל דהך ברייתא אתיא לפרושי מתני' דלעולם שוחטין רצונו לומר בין ביום בין בלילה דהכי אסיק ליה רבא פירושא דמתניתין בדף י"ז ורבינו נמי נקט לישנא דברייתא ופרש"י לכתחלה לא ישחוט בלילה שמא לא ישחוט רובא והוא לא ידע עכ"ל

דרכי משה

לד"ה בצונן והיינו דוקא לשחוט בה אבל לחתוך בה רותח אפי' סכין ששחט בה כשרה אסור לאכול בה רותח א"כ אי הוה ס"ל חילוק זה א"כ דילמא לעולם איירי לחתוך בה רותח מ"מ ל"ק מידי מסכין כשרה דהתם מיירי ששחט בו פעמים רבות אבל פ"א מותר לחתוך בה רותח ולכן פליגי דוקא בסכין ששחט בו טריפה דאפי' בפעם אחד אסור דהא בלא"ה צריכים לאוקמי שם ההיא דסכין ששחט בו טריפה דמיירי דרך אקראי בעלמא ואי הוה ס"ל דההיא דסכין ששחט בה כשרה מיירי ששחט בה הרבה פעמים לא מוכח מידי אלא ע"כ לומר דס"ל דאין לחלק בזה כנ"ל מוכח שם וכ"נ מדברי הטור שאינו מחלק בזה : (ה) משמע דאפי' לכתחילה שרי ע"י נעיצה ולא דמי לסכין של עכו"ם דצריך לכתחילה הגעלה דהתם נגע האיסור ובלע ע"י רותח וכן מחלק רש"י פ"ק דחולין וע"ש אמנם התוספות והאשר"י משמע דאינם מחלקים בזה וצ"ע ואפשר לדבריהם דאף בסכין של עכו"ם מותר לכתחילה ע"י נעיצה וכ"מ מדברי האשר"י שכתב דאסור לשחוט בו לכתחלה על דעת שיקלוף בית השחיטה דשמא ישכח ולא יקלוף משמע דבמקום דלא בעי קליפה מותר לכתחילה וכן ראיתי רבים נוהגין לשחוט בסכין של עכו"ם ע"י נעיצה : יא (א) כתב מהרי"ו בה"ש שחיבור ב' נרות דינן כאבוקה ועיין בא"ח סי' רצ"ח מה נקרא אבוקה :

וע"ל

פרישה

שטעם לאוסר משום דכיון שאינו תדיר כסכין של עכו"ם ס"ל : (יח) ואם רגיל כו' צריך נעיצה שטעם שסגי בנעיצה כדין סכין של עכו"ם כמ"ש בשם הרשב"א לעיל ומ"ד : ונוקה

דרישה

דאמרינן כבולעו כך פולטו ומתחלה לא נכנס האיסור בעומק הסכין אלא מכח חום גדול וחזק ונכנס טעם האיסור ואותו טעם כיון שאין בו ממש לא יוכל להפליטו חום בית השחיטה שהיא אינה רותחת כ"כ ואין בה כח אלא להפליט מה שנבלע בקליפת הסכין המלוכלך דהא נבלע משמות האיסור ובקלוט יצא ממנו משא"כ בנעצה י"פ בקרקע או שפה והו"ק ובמדומה לי שיש דיעות ואם האיסור שהוא בעין דבר קלוש וזק ממנו סייג בו ג"כ נותן טעם לפגם ואם כן אין אנו צריכין לכל הדוחקים הללו וי"ל הרא"ש והרשב"א בהא פליגי דהרא"ש ס"ל שנתפשט הממש המדבק בסכין לפנים ס"ל שהוא ב"י או נאסר מכח החום שעל הסכין שהוא טעם נפגם והרשב"א ס"ל דאפי' אינו ב"י נאסר לפנים כיון שהוא בעין : [ו] ואם שחט בו בלא הדחה ידיח את בית השחיטה מ"ל שם בגמ' הכי צריך הדחה קודם מליחה כמ"ש הטור לקמן ר"ס ס"ע דו"ל שוב צריך הדחה מיד אסר השחיטה משא"כ בשאר בשר א"נ צריך לשפשף היטב בידים מורי ולי נראה פשוט דמיירי אפילו אם רוצה לגלותו דלא בעי הדחה בגלל מיהו נמי מאי דקי"ל דבשר בית השחיטה שהוא מלוכלך בדם הרבה צריך הדחה אפילו לגלי צריכין לתרץ מ"ו : [ז] ואם רגיל כו' צריך נעיצה י"פ כו' כדין סכין ש"כ כמ"ש בסמוך בשם הרשב"א מיהו י"ל דבסכין ש"כ אסור לכתחילה לשחוט בה ע"י נעיצה וגם הרשב"א לא כתב לעיל אלא שאם נעצה ושחט בה כבר שא"צ קליפה אבל לכתחילה בעינן דוקא לסכין של נכרים הגעלה לשחוט כיון שקיבל האיסור על ידי רתיחה גמורה משא"כ בסכין שרגיל לשחוט בה טריפות וכן מחלק רש"י בפ"ק דחולין והביאו רמ"א בד"מ שלו וכתב אבל התוספות והרא"ש לא מחלקים בהכי ומ"ש בשעת הדחק מותר לשחוט בסכין ש"כ ע"י נעיצה בקרקע קשה וכן ראיתי שנהגין הרבה פעמים וכן יש לדקדק מדברי הרא"ש שכתב דאין לשחוט לכתחילה ע"ד שיקלוף אסור כך מן השכח ולא יקלוף משמע דבמקום שא"צ קליפה כמו בנעצה מותר לשחוט לכתחילה עכ"ל וכן פסק בש"ע וכ"פ רמ"י ולענ"ד אין ראייתו מהרא"ש ראיה כמ"ש דאף דא"צ קליפה שכבר שחט ע"י נעיצה מ"מ לכתחילה אסור לשחוט בה בלא הגעלה וכן נראה לדקדק מלשון רבינו שהביא לשון הרא"ש שאסור לשחוט בה לכתחילה ע"ד שיקלוף כו' ולמה לא כתב שאפשר לשחוט ע"י נעיצה שאז יהא זריז והשכר שלא יצטרך לקלוף והוסק לומר דאין זה תקנה אלא הגעלה שיקלקל הסכין שהוסגין בו שיפגמנו אלא ודאי בכל ענין אסור לכתחילה ס"ל על ידי הגעלה מיהו אסור דבשעת הדחק יש להקל כשנהגין כיון שהרא"ש מתיר אפילו בלא נעילה וקלופה בשעת סכין ע"ל בדיעבד . ומ"ז שכתב שבשמ"ך והכגבות מהרי"ח משמע לאיסורא אסור דמודו בנעילה ואפילו לכתחלה ול"ע :

השוחט

חדושי הגהות

במ"ש בסמוך בשם הרשב"א ואם שפה או נעצה כו' בפתם וכפי הנראה באמת הרא"ש חלוק עליו ע"ש ועיין בב"י ובב"ח :

במשנה

אפל לא ישחוט ואם שחט שחיטתו כשרה · [א] השוחט בשבת ויוה"כ אע"פ שאילו היה מזיד בשבת מתחייב בנפשו (א) ולוקה ביה"כ שחיטתו כשרה (ב) שוחטין בכ"ם אפילו בראש הגג (ג) ובראש ספינה אבל אין שוחטין לתוך ימים ונהרות שלא יאמרו לשר של ים הוא שוחט ולא לתוך הכלים שלא יאמרו מקבל הדם לזרקו לע"ז (ד) ואם יש בכלי מים שאין הדם ראוי לע"ז אם הם צלולים לא ישחוט

עכ"ל ופ"ת ישחוט לכתחלה וביום ירא' אם נשחטה רובן וי"ל דכל שאינו בודק בסימנים מיד אחר השחיטה אע"פ שמלא לאח"כ שנשחטו רובן אסורים חיישינן שמא ע"י פירכוס נתרחב החתך משהו ונראה דנשחטה רובו כמו שיתבאר בס"ד בריש סימן כ"ה ע"ש הא"ז ע"ש ועי"ל דכל היכא ששחיטתו אסורה בלא בדיקה אסור לכתחלה לשחוט על סמך שיבדקנו לאח"כ דשמא ישכח ולא יבדקנו ואכיל איסורא וכיוצא בזה כתב הר"ן בריש חולין וראשון עיקר דאפילו לא ישכח מלבדוק ונמצאו נשחטו רובן אסורי' כדפי' והרשב"א כתב בת"ה הארוך לכתחלה לא ישחוט בלילה שמא יחליד ולאו אדעתיה ובקצר כתב שמא ידרוס שמא יחליד ולא ירגיש נראה שלפי שהיה קשה להרב אפרש"י מה שכתבתי לכך פירש בדרך אחר דלא קשי' הא מיהו קשה אפירוש הרשב"א דכיון דחיישי' שמא ידרוס שמא יחליד אף דיעבד שחיטתו אסורה מספק אפי' נשחטו כולן דשמא דרס או שמא החליד אבל לפרש"י לא קשיא דאין שחיטתו כשרה דיעבד אלא במלא שנשחטו כל הסימנים דליכא למיחש לפירכוס ולשמא דרס ולשמא החליד נמי לא חיישינן דאף בלילה יכול ליזהר מלדרוס ומלהחליד אבל לפי' הרשב"א קשיא וי"ל דגם הרשב"א ס"ל דיכול ליזהר מלדרוס ומלהחליד ולכך כשרה דיעבד אם אמר ברי לי שלא דרסתי ולא החלדתי אלא דלכתחלה מיהא חיישינן שמא ידרוס ויחליד ולא ירגיש ונראה דלפרש"י יכול לשחוט לכתחלה ביום במקום אופל שהרי יכול לבדוק בסימנים מיד כשילא מאופל לאורה והא דכתב רבינו דאסור ביום במקום אופל הם דברי הרשב"א דלטעמו דאסור שמא ידרוס שמא יחליד ולאו אדעתיה אף ביום במקום אופל אסור לכתחלה מטעם זה והכי נקטינן כהרשב"א ורבינו להחמיר לכתחלה ביום במקום אופל מיהו נקטינן נמי כפרש"י להחמיר היכא דלא בדק בסימנים מיד ולאח"כ מלא שנשחטו רובא דאסורים כדפי' :

השוחט בשבת וכו' משנה שם ריש (דף יד) השוחט בשבת וביה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה ואסיקנא בגמרא שבת דומיא דיה"כ מה יה"כ ל"ש בשוגג ול"ש במזיד לא אכיל אף שבת ל"ש בשוגג ול"ש במזיד לא אכיל ומתני' ר' יהודה הוא דתנן המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דר"מ ר' יהודה אומר בשוגג יאכל במ"ש במזיד לא יאכל עולמית וכו' ומותבינן ומי מצית מוקמית לה בשוגג ור' יהודה והא אע"פ שמתחייב בנפשו קתני ומהדרינן ה"ק אע"פ דבמזיד מתחייב בנפשו הוא הכא דבשוגג שחיטתו כשרה ומשמע דבמזיד שחיטתו פסול' דה"ל מומר לחלל שבתות בפרהסיא וכדלעיל בסי' ב' והכי משמע מלשון הרמב"ם בפ"א מה"ש דדוקא בשוגג שחיטתו כשרה אבל במזיד פסולה וכן מפורש בדבריו בפי' המשניות אבל מלשון רבינו משמע דאפילו במזיד שחיטתו כשרה וקשה דפסק הפך משמעות הסוגיא ונראה דרבינו נמשך אחר דברי התוס' שכתבו וז"ל השוחט בשבת וכו' אפילו במזיד בעי לאוקומי תימה אי במזיד היאך שחיטתו כשרה והא מומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו וי"ל דהתם בפרהסיא והכא בצינעא ועי"ל דמשום פעם אחת לא חשיב מומר וכן משמע בפ"ב דאמר השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז ריש לקיש אמר מותרת ותו אמרינן התם שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד שוחט לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה ומוקי לה בישראל מומר סבל ישראל כשר לגעורי בעלמא קא מכוין והשתא כיון דמומר הוא בלא שום אחד מכל אלו תיפוק ליה דפסול אבל אי בחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניחא עכ"ל וסובר רבינו דאע"ג דהתוס' כתבו זה למאי דס"ד דבעי לאוקומי במזיד מ"מ בע"כ דקושטא הכי הוא כדמוכח מדר"ל דליכא למימר דלא קי"ל כר"ל אלא כרבי יוחנן דזבחי מתים היא דהלכתא לבהדא זימנא ה"ל מומר הא ליתא דמאי דקי"ל כר"י מטעם אחר הוא דס"ל דמחשבין מעבודה לעבודה וגמרי' חוץ מפנים כדאיתא התם אבל כמאי דס"ל לר"ל דבפעם א' לא חשיב מומר לא אשכחן דפליג עליה ר"י גם הראיה השנית אין לדחותה ולומר דמטעם מומר לא הוי נאסר דלא גרע מנכרי כשאוחז עם הישראל בסכין אחד ושוחט דכשרה השחיטה כמ"ש בסי' ב' ע"ש הא"ז וכה"ג דהא קא חזינן דהתוס' לא ס"ל כותייהו אלא ס"ל כהרשב"א ורבינו והשתא ודאי אף למסקנא שחיטת מזיד נמי כשרה דלא ה"ל מומר בפעם אחת וכ"כ הר"ן בשם התוס' לפסק הלכה וכן כתבו התוספות בפרק הדר לפסק הלכה ע"ש וכ"ל לפי זה דהא דאוקי תלמודא במסקנא דמתני' בשוחט בשוגג לאו למימרא דבמזיד שחיטתו פסולה דהא כשרה היא לאחרים אליבא דר' יהודה דלא חשבינן ליה מומר בפעם אחת אלא דלפי דמתני' תנן בסתמא כשרה דמשמע בין לו בין לאחרים כשרה ולר' יהודה במזיד לא יאכל הוא עולמית להכי אוקמוה בשוגג וה"ק אף ע"פ שאילו היה מזיד מתחייב בנפשו ואכ"ל דהיתה אסורה לו באכילה משום מעשה שבת אפ"ה בשוגג לא קנסינן ליה ושחיטתו כשרה לדידיה במ"ש ולאחרים מיד והה"נ דבמזיד שריא נמי לאחרים דלא חשיב מומר בחדא זימנא ורבינו שלא בא כאן ללמד על הלכות מעשה שבת סתם וכתב אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה ונסמך על מ"ש בדיניה אלו בא"ח סי' שי"ח אבל ודאי אף במזיד שחיטתו כשרה וכמ"ש התוס' כנ"ל לדעת רבינו אבל בדברי הרשב"א קשה דמשמע מדבריו בת"ה הארוך שער ראשון במ"ש מפלוגתא דר"י ור"ל בשוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז דס"ל דאף בפעם אחת חשיב מומר כמו שנתבאר בסי' ד' סעיף ד' וכאן כתב בת"ה דהשוחט בשבת וביה"כ במזיד שחיטתו כשרה · ואפשר לומר דבשוחט לע"ז דוקא ס"ל להרשב"א דחשיב מומר מיד כשהתחיל לשחוט ועשה חבורה קצת וכיון דכבר נעשה מומר קודם שגמר שחיטתו הלכך אסורה שחיטתו אף בפעם אחת אבל בשבת לא נקרא מחלל שבת אלא במלאכה חשובה ותיקון גמרו שהוציאה מידי אמ"ה בגמר שחיטה דמלאכת מחשבת אסרה תורה הלכך אין שחיטתו פסולה בפעם אחת דאין נקרא מחלל שבת אלא לאחר גמר שחיטה כשהוציאה מידי אמ"ה ולפ"ז לא ה"כ להרשב"א הא דכתב הרמב"ם בפי' המשנה דהשוחט בשבת דמשיתחיל לעשות חבורה בצואר הבהמה הוא מחלל שבתות קודם שישחוט וכו' דודאי אילו הפסיק מעשה חבורה קצת היה הדין עמו אבל בשלא הפסיק הכל חשיב מעשה אחד ולא נקרא מחלל שבת אלא לאחר גמר השחיטה ולכך כתב הרשב"א דאפי' במזיד שחיטתו כשרה : ולענין הלכה נראה לפסוק כמ"ש התוס' ורבינו והרשב"א דאפי' במזיד שחיטתו כשרה והכי משמע מדכתב בש"ע כלשון רבינו ולא כתב כל' הרמב"ם השוחט בשבת בשוגג :

שוחטין בכל מקום וכו' ברייתא פרק קמא (סוף דף י"ג) הבאתיה בתחלת סימן זה ופרש"י ואף ע"ג דתנן בהשוחט אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות דלא לימרו לשר של ים הוא שוחט ולא לתוך כלים דלא לימרו הואיל ומקבל את הדם לזורקו לע"ז הוא לריך אפ"ה בראש הגג שוחטין ואין חוששין לומר לצבא השמים עלה לשחוט או אם מקבלו בכלי דהכל יודעים שא"א לו לטנף את גגו ואין כאן חשד ובספינה נמי הכל יודעין דכיון דבספינה הוא ע"כ הוא שוחט לתוך הים שאי אפשר לו לטנף את הספינה עכ"ל ונראה דסבירא ליה לרש"י מדקתני לעולם שוחטים בין בראש הגג בין בראש הספינה אלמא דאין שום חיסור בשוחט בראש הגג ובראש הספינה דבראש הגג יכול לקבלו בכלי ובראש הספינה יכול לשחוט לתוך הים להדיא או לקבלו בכלי והיינו לעולם דאין שם חיסור והא דאמר בפרק השוחט דאסור לשחוט לתוך הים אלא מוציא ידו חוץ לספינה והדם שותת ויורד על דופני הספינה היינו כשהוא עומד בתוך הספינה דאין הספינה מתטנפת בכך מכחון דמשתטף הדם ממילא בהולכה במים אבל בראש הספינה דמתטנפת שוחט לתוך הים להדיא דהכל יודעין וכו' או מקבל הדם בכלי ומה"ט נמי שרי לקבל הדם בכלי בשוחט בראש הגג משום דהכל יודעין וכו' וכ"כ רש"י להדיא (בדף יז) דבראש הספינה דשרי משום דמוכחא מילתא דלנקר ספינתו הוא לריך והתוס' הבינו מפרש"י דאף בעומד בתוך הספינה שוחט לתוך הים והקשו עליו ושרי להו מהרייהו לא חששו לדקדק בפירושו ובלשונו · וב"י כתב דגם רש"י נתכוין לומר שישחוט והדם יורד על דופני הספינה וכו' ותימה דא"כ מאי קאמר רש"י דהכל יודעין וכו' אבל מה שכתבנו הוא מבואר והכי נקטינן לחלק בין עומד בתוך הספינה ושוחט לשוחט בראש הספינה ודלא כדברי התוספות והב"י : **ומ"ש** אבל אין שוחטין לתוך ימים וכו' משנה וגמרא ס"פ השוחט ופרש"י ובספינה יכול לשחוט ע"ג כלים והדם שותת לתוך הים שלא ללכלך את הספינה ולא מחזי כשוחט לתוך הים עכ"ל וכ"כ בש"ע ורבינו נמי כשכתב והדם

שותת

השוחט בשבת וביו"ה אע"פ שאילו היה מזיד בשבת מתחייב בנפשו וכו' שחיטתו כשרה. משנה שם (יד ·) השוחט בשבת וביו"ה אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה ומוקי לה בגמ' (טו .) בשוגג ופריך ומי מצית מוקמת לה בשוגג והא אע"פ שמתחייב בנפשו קתני ה"ק אע"ג דבמזיד מתחייב בנפשו הוא הכא דבשוגג שחיטתו כשרה ומשמע דבמזיד שחיטתו פסולה וכ"נ מדברי הרמב"ם בפ"א מה' שחיטה (ב) אבל התו' כתבו על מאי דבעי לאוקמא בגמר' אפי' במזיד תימא אי במזיד היאך שחיטתו כשרה והא מומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו כדמוכח לעיל וי"ל דהתם בפרהסי' והכא בצינעא ועי"ל דמשום פעם אחת לא חשיב מומר וכן משמע בפ"ב :

שוחטין בכל מקום אפילו בראש הגג ובראש הספינה . ברייתא פ"ק דחולין (יג :) ופרש"י דבראש הגג אשמועינן דלא חיישינן שמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט או אם מקבל בכלי הכל יודעין שא"א לו לטנף את גגו ואין כאן חשדא ובספינה נמי הכל יודעין דכיון דבספינה הוא ע"כ הוא שוחט לתוך הים שא"א לטנף את הספינה . וכתבו התוס' על זה וא"א לומר כן דאפי' עומד בספינה אסור לשחוט לתוך הים כדאמרינן בסס"ב אלא מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דפני הספינה עכ"ל וכ"נ שאף רש"י לא נתכוין לומר שישחוט בתוך הים להדיא אלא לדם שותת ויורד על דפני הספינה שוחט לתוך הים קרי ליה דכיון דסוף סוף דם יורד לתוך הים הוה מקום חשדא אלא דמשום דהוא בספינה שרי בהאי גוונא דדם שותת ויורד על דפני הספינה : ומ"ש אבל אין שוחטין לתוך ימים ונהרות וכו' ולא לתוך הכנים וכו' משנה ספ"ב דחולין (מא .) : ומ"ש ואם יש בכלי מים שאין הדם ראוי לע"ז אם הם צלולים לא ישחוט בו וכו' ואם הם עכורין מותר שם במשנה אבל שוחט הוא לתוך האוגן של מים ובגמרא מ"ש לתוך ימים דלא דאמרי לשרא דימא קא שחיט לתוך האוגן של מים נמי אמר לבבואה קא שחיט אמר רבא בעכורים שנו ופרש"י לבבואה . פרצוף שלו הנראה במים : עכורים . לא מינכר בבואה כך היא גירסת הרשב"א וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ב מה"ש (ג) ואפי' לרש"י שגורס לתוך העוגל של מים פי' לתוך גומא שיש בה מים מהם נלמוד לדין כלי שיש בו מים ולאפוקי מדברי ראב"ן שכתב המרדכי שאין שוחטין לתוך הכלי כלל : ומ"ש רבינו ואם יש בכלי מים שאין הדם ראוי לע"ז מבואר דהיינו לומר דכיון דיש בו מים

מידע

דרכי משה

(ב) וע"ל סי' ב' דיש חולקין בזה וס"ל דאין זה נקרא מומר לחלל שבתות דשחיטתו פסולה מצאתי בהגהות שחיטות ישנים בשם ר' יהודה חסיד שיש שעה אחד בשבט מי ששוחט אווזא באותה שעה ימות באותה שנה ולכך אנו נזהרין שלא לאכול שום אווזא בחדש שבט שמא יבא לשחוט באותה שעה גם היה אומר שלא לאכול אווזא בחדש טבת עכ"ל תשב"ץ וראיתי משוחטים בקיאים [illegible] שהיו נוטלים מכל אווז ששחטו בשבט הלב ואמרו שכך קבלו ששוב אין לחוש לסכנה : (ג) לאפוקי ממרדכי דכתב בשם ראב"ן דאין שוחטין

לתוך

דרישה

סי' יא [א] השוחט בשבת וביום הכפורים אף על פי שאילו היה מזיד בשבת מתחייב בנפשו ולוקה בי"כ שחיטתו כשירה · כתב ב"י וז"ל ומשמע דבמזיד שחיטתו פסולה וכן נראה מדברי הרמב"ם סוף פ"א מהלכות שחיטה עכ"ל · ונראה שטעמו משום דבמזיד הוה מומר לחלל שבתות · ול"נ דאף במזיד שחיטתו כשרה ולא הוי מומר לחלל שבתות בזאת השחיטה שרבינו סובר כמו שתירצו שם התוספות דדוקא עושה בפרהסיא הוה מומר וכ"כ רבינו בהדיא בסי' ב' וז"ל חוץ ממומר לע"ז ומחלל שבתות בפרהסיא והא דנקט רבינו אע"פ שאילו היה מזיד כו' דמשמע מדבריו דבשוגג דוקא מיירי נ"ל שתפס לשון המשנה וכמו שפרשוה בגמרא וז"ל המשנה בפ"ק דחולין ד' יד השוחט בשבת וביה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה ומוקי לה בגמרא כר' יהודא דמבשל שסובר ר"י המבשל בשבת בשוגג מותר לו ולאחרים במוצאי שבת ובמזיד הוא לא יאכל עולמית משום קנס ולאחרים מותר במ"ש ומוקי למתניתין דהכא בשוגג · וכר"מ ל"מ לאוקמא דהוא סובר בשוגג מותר בו ביום בין לו בין לאחרים ותנא דמתניתין תנא שבת דומיא די"כ מה י"ה אסור לאכול בו ביום אף שבת אסור לאכול בו ביום וכר"י הסנדלר לא אלי לאוקמא משום שהוא מחלק במ"ש לאחרים מותר ולעצמו אסור ותנא דמתני' סתם כשרה דמשמע בין לו בין לאחרים ופריך בגמרא ומי מצית מוקמת בשוגג והא אף על פי שמתחייב בנפשו קתני ומשני הכי קאמר אף על פי שאילו היה מזיד היה מתחייב בנפשו נמצא שתנא דמתניתין נקט מזיד לרבותא שאף על פי שאיסורו חמור וה"א ליקנסיה דאפילו בשוגג יהא אסור לעצמו קמ"ל דלא אסור לעצמו אפ"ה שחיטתו כשרה והיינו לעצמו ולאחרים כדדייק בגמרא ממלת כשרה ורבינו תופס שיטה זו אליבא דהלכתא שהרי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והגאונים ס"ל דהלכה כר' יהודא במבשל בשבת וכמ"ש רבינו בשמם בא"ח ר"ס שי"ח וכתב ב"י שכן נקטינן ושכן הכריע ג"כ הרמב"ן ולא כתוס' וסמ"ג

וס"ס

פרישה

סי' יא (א) ולוקה ביום הכפורים כו' כתב הב"י ומשמע דבמזיד שחיטתו פסולה וכן נראה מדברי הרמב"ם סוף פ"א מהלכות שחיטה ע"כ . ול"נ דאפי' במזיד שחיטתו כשרה שהרי סתם וכתב שחיטתו כשרה דמשמע בין שוגג בין מזיד כל חד וחד כדיניה במזיד אסור לו עולמית ולאחרים מותר במוצאי שבת ובשוגג לו ולאחרים מותר במ"ש . וכמ"ש בא"ח סימן ש"ח והא דכתב "שאילו כו' לרבותא נקטיה דלא תימא דהואיל והוא איסור חמור שבמזיד חייב מיתה נקנסיה לדידיה בשוגג קמ"ל וכן הוא להדיא בגמרא ועד"ר · (ב) שוחטין בכל מקום ואפי' בראש הגג פי' ולא חיישינן שיאמרו לצבא השמים עלה לשחוט : (ג) ובראש הספינה פי' ולא חיישינן שמא יאמרו לשר של ים הוא שוחט רש"י : (ד) ואם יש בכלי מים וס"ס עפר ב"י בשם

הרשב"א

ישחוט בו שלא יאמרו לצורה הנראה במים שוחט (ה) ואם הם עכורים מותר היה בספינה ואין לו בה מקום פנוי לשחוט (ו) יכול לשחוט על גבי כלים ובלבד שלא ישחוט לתוכן או מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט על דפנותיה והדם שותת ויורד לתוך המים ואינו חושש:

יב (א) [א] **אין** שוחטין לתוך הגומא אפילו בבית היה רוצה לנקות ביתו כיצד יעשה (ב) עושה מקום חוץ לגומא ושוחט שם והדם שותת ויורד לטומא שאז ניכר לכל שמתכוין לנקות ביתו ובשוק אפי' כה"ג אסור שאינו חושש לנקותו וכתב הרמב"ם ואם שחט לתוך הגומא אסור לאכול משחיטתו עד שיבדקו אחריו שמא מין הוא (ג) והרשב"א כתב אע"פ שאסור לעשותו אין שחיטתו פסולה שאין מוציאין את האדם מחזקת כשרות עד שיבדק ונמצא חשוד:

יג (א) **אחד** בהמה חיה ועוף טעונין שחיטה [א] (ב) דגים וחגבים

מידע ידעי שאינו מקבלו לזריקה וכתב הרשב"א בת"ה דמטעם זה אם יש בכלי עפר מותר לשחוט בתוכו וכ"כ העיטור והרוקח: ומ"ש היה בספינה ואין לו מקום פנוי לשחוט יכול לשחוט ע"ג כלים שם במשנה: ומ"ש או מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט על דפנותיה וכו' ברייתא (שם:):

יב אין שוחטין לתוך הגומא אפילו בבית היה רוצה לנקות ביתו כיצד יעשה עושה מקום חוץ לגומא ושוחט שם וכו' ובשוק אפי' כה"ג אסור שאינו חושש לנקותו משנה ספ"ב דחולין (מא.) אין שוחטין לתוך הגומא אבל עושה אדם גומא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכ' ובשוק לא יעשה כן כדי שלא יחקה את המינים ומסיק בגמרא דה"ק אין שוחטין לגומא כל עיקר והרוצה לנקר חצרו כיצד יעשה עושה מקום חוץ לגומא ושוחט והדם שותת ויורד לגומא ובשוק לא יעשה כן משום שנאמר ובחקותיהם לא תלכו ופירש"י אין שוחטין לגומא כל עיקר ואפי' בבית דמחזי כמינות והא דאמרינן עושה מקום חוץ לגומא מבואר יפה בת"ה שכ' וז"ל עושה מקום מדרון חוץ לגומא. וכתבו התוס' אין שוחטין לתוך הגומא אר"ת דהיינו גומא נקיה דנראה כמקבל דם לע"ז וקשה דא"כ בלא עושה מקום חוץ לגומא איכא תקנה לנקר חצרו ולפיכך טוב ליזהר מלשחוט אפי' לתוך גומא שאינה נקיה עכ"ל. וז"ל סמ"ג יש לדקדק מאחר שאינו מוכח יותר בגומא אלא בשחיטה חוץ לגומא והדם שותת ויורד לגומא משמע שאפי' בגומא שאינה מנוקה מעפר צריך ליזהר וכ"כ מורי שר"י היה נזהר מכל גומות עכ"ל. וכ"כ המרדכי וכששוחט אדם חיה ועוף הצריכים כסוי יתן עפר תיחוח וימלא הגומא עפר וישחוט אבל לתוך הגומא לא ישחוט כלל עכ"ל: **ומ"ש** רבינו בשם הרמב"ם שאם שחט לתוך הגומא אסור לאכול משחיטתו וכו' בפ"ב מה"ש כ"כ וטעמו מדמסיק בברייתא דאין שוחטין לתוך הגומא ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו. וז"ל הרשב"א בת"ה מסתברא מדקאמר שצריך לבדוק אחריו שמא מין הוא אף שחיטתו פסולה מספק וכיון דתניא אידך טלהו במתניתין בהדי הדדי כולהו אסורות מספק אלא שאני התם כיון דתני לעיל מינה השוחט לנכרי שחיטתו פסולה ותני בסיפא דמתני' השוחט לשם שלה שחיטתו פסולה ותני הא במאמצע אם איתא דשחיטתו פסולה היכי לא תנא בהא נמי השוחט לתוך ימים שחיטתו פסולה ולפיכך אפשר לומר דשחיטתו זו כשרה היא שאף הוא אין מחזיקין אותו במין ואין מוציאין אותו מחזקת כשרותו הראשונה מיד אלא אחר בדיקה וזה נראה לי עיקר ואף מדברי רש"י ז"ל נראה כן שהוא ז"ל פירש צריך בדיקה אחריו שמא מין הוא ויבדלו ממנו ומייט דהלכתא אין הבדיקה כדי להכשיר אלא כדי לפסלו דעד שיבדק ונמצא מין אין פוסלין אותו ואף שחיטתו כן עכ"ל. ומדברי בעל העיטור שכתב בשם בה"ג נראה שסובר כהרמב"ם והמרדכי כתב בשם ר"מ כהרשב"א:

יג אחד בהמה חיה ועוף טעונים שחיטה בהמה מפורש בתורה (דברים יב) וזבחת מבקרך ומצאנך וחיה ילפינן לה בר"פ השוחט (כז.) מדכתיב בפסולי המוקדשים אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל וכו' מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשים מה פסולי המוקדשים בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה ועוף ילפינן ליה התם מדכתיב זאת תורת הבהמה והעוף ועוד ילפינן לה מדכתיב אשר יצוד ציד חיה או עוף ושפך את דמו מלמד ששפיכת דם העוף כשפיכת דם חיה:

דגים וחגבים אין טעונין שחיטה. פשוט בפרק דם שחיטה (כז.) ובכמה דוכתי דגים ילפינן לה: בר"פ השוחט מדכתיב אם את כל דגי הים יאסף להם באסיפה בעלמא סגי להו ואע"ג דכתיב ויאספו את השליו שאני דגים דכתיבא אסיפה דידהו במקום שחיטה דאחריני. וחגבים ילפינן לה ב"ה והרמב"ם מדכתיב (ישעיה לג) אוסף החסיל דמשמע באסיפה בעלמא. וכתב הרשב"א בת"ה ואינו מחוור דהא אמרינן בהשוחט דלא גמרי אלא מאסיפה דכתיב גבי שחיטה דאחריני ול"נ משום דלא כתיבא שחיטה גבי דידהו וכל דלא אמרה תורה בהדיא בלא שחיטה הרי הוא בכלל היתר והא דשיילינן התם דגים נפקייהו מנ"ל היינו משום דכתיבי גבי צאן ובקר. רש"י כתב בס"פ א"ט (סו.) בשם ה"ג דחגבים אינם טעונים שחיטה שהרי אחר דגי הים הזכירם הכתוב שנא' זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים. וכתב הרמב"ם כיון דדגים וחגבים אינם טעונים שחיטה אם מתו מאליהן בתוך המים

שוחט ויורד לתוך המים ואינו חושש אשוחט ע"ג כלים דרישא נמי קאי דהא פשיטא דלא מיירי בשוחט ע"ג כלים והדם יורד לספינה קאמר דאם כן מלכלך הוא את הספינה ולמה לא ישחוט לתוך הכלי שהרי הכל יודעין שא"א לו ללכלך את הספינה ומאי שנא משוחט ברחוב הנה דשרי לקבל בתוך הכלי אלא בע"כ הא דלא התירו לו אלא על גבי הכלי אינו אלא כשאינו מלכלך את הספינה שהדם שותת ויורד לתוך המים כדפירש' אבל אם אין הדם יורד לתוך המים אם אפשר להוציא ידו חוץ לספינה והדם שותת על דופני הספינה אסור לו לקבל בכלי ואם אי אפשר לו להוציא ידו חוץ לספינה ולשחוט שוחט בתוך הספינה ומקבל את הדם בכלי: כתב בס' א"ז כאידנא שלא שכיחי עובדים לנהר של מים מותר אפילו בפרהסיא לשחוט לתוך המים ולתוך הכלים ולתוך הגומא אפי' מנוקה מעפר שאין דרך למינן בכך ע"כ ולא נהגינן הכי אלא לכתחלה אסור אפי' בכלי של מים ובעכורין כמ"ש הרא"ן ואפי' בגומא שאינו מנוקה מעפר אסור כמ"ש הסמ"ג בשם ר"י ועיין בסי' י"ב:

יב אין שוחטין לתוך הגומא וכו' משנה ואוקמתא דגמ' ס"פ השוחט וכתבו התוספות אומר ר"ת דהיינו גומא נקייה דנראה כמקבל דם לע"ז וקשה דא"כ בלא עושה לו מקום חוץ לגומא איכא תקנתא לנקר חצרו ולפיכך טוב ליזהר מלשחוט אפילו לתוך גומא שאינה נקייה עכ"ל ולפע"ד אין כאן קושיא דמשכחת תנא תקנתא לסתם גומא שהיא נקייה מעפר ולעולם בשאינה נקייה שרי לשחוט לתוכה ולא אצטריך תנא לאשמועי' דפשיטא היא כך נראה עיקר להאי טעמא דתשתא דגומא דנראה כמקבל דם לזרקו לע"ז אבל הרשב"א בשער ג' כתב אין שוחטין לגומא לפי שנראה כמאסף שם הדם כדי לאכול עליו שכן דרך המינין לפי זה אפילו אינה נקייה נמי אסור ומשום הכי דקדק הרשב"א וכתב דבשוחט למים צלולים דבשיש בו עפר מותר ומ"כל גומא לא כתב דבשיש בו עפר מותר אלמא דבגומא אפי' יש בו עפר אסור להאי טעמא שנראה כמאסף הדם לאכול עליו כחוק המינין והכי נקטינן לאסור בכל ענין: וכתב הרמב"ם ואם שחט וכו' וז"ל בפ"ב ולא ישחוט בתוך הכלים ולא בתוך הגומא שכן דרך עע"ז ואם שחט שחיטתו כשרה שוחטין לתוך כלי מים עכורין שאין הצורה נראית בהן וכן שוחט חוץ לגומא והדם שותת ויורד לגומא ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה את המינים ואם שחט לגומא בשוק אסור לאכול משחיטתו עד שיבדקו אחריו שמא מין הוא ונראה דמשמע ליה להרמב"ם דהא דתני בברייתא ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו אשוחט בשוק דסמיך ליה קאי ולא גם ארישא בשוחט לגומא בביתו ובחצרו וטעמא דמילתא דאע"פ דלכתחלה אסור לשחוט לגומא בביתו וחצרו מ"מ אם עבר ושחט שחיטתו כשרה וא"צ אחריו דמן הסתם ודאי לא שחט לגומא אלא לנקות ביתו וחצרו אבל בשוק דאין אדם חושש לנקר את השוק צריך בדיקה אחריו וכל זמן שלא נמצא כשר שחיטתו אסורה ואיכא לתמוה אמ"ש רבינו בשמו בסתם דאם שחט לתוך הגומא אסור לאכול משחיטתו וכו' דמשמע דאפילו בשחט לתוך גומא בביתו ובחצרו אסור והא ליתא: ומ"ש בשם הרשב"א דאין שחיטתו פסולה וכו' כבר הביא ב"י לשונו וטעמו וכן נראה מפרש"י ונראה דלהרשב"א לאו דוקא בשוחט לגומא אלא ה"ה בשוחט לתוך ימים ונהרות ולכלי מלא מים צלולין או מקבל הדם בכלי בכולן אין שחיטתו פסולה אלא כיון דהרמב"ם כתב דבשוחט לגומא בשוק דאין אוכלין משחיטתו עד שיבדקו אחריו כתב רבינו דהרשב"א כתב דאף בשוחט לגומא בשוק שחיטתו כשרה וכו' וכבר כתבתי בסוף סי' י"א דהאידנא בדיעבד בכל ענין שחיטתו כשרה ואין צריך כלל בדיקה אחריו וכ"כ הרב בהגהות ש"ע:

יג אחד בהמה וכו' בר"פ השוחט ילוף לה מקראי וחגבים כת' רש"י ס"פ א"ט בשם בה"ג מדהזכירם הכתוב אחר דגי הים משמע דאינם טעונים שחיטה כמו דגים דכתיב זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים אלו הדגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים וכתבו התו' בשם בה"ג כמאי קמיפלגי (דף סו) לא הוצרך להביא הקונטרס מה"ג אלא לפי דדריש ליה מקרא דבכמה מקומות בתלמוד מוכח דשרי בלא שחיטה וכן פירשו התוספות ס"פ רבי עקיבא וכתבו עוד דאפי' עוף הוה פטרינן ליה בלא כלום אי לאו דהוקש לבהמה עד כאן וכתב הרמב"ם אדגים וז"ל לפיכך אם מתו מאליהן בתוך המים מותרין ומותר

דרכי משה

לתוך הכלי כלל עכ"ל וכתב במרדכי סוף השוחט בשם ראבי"ה דאם שחט לתוך הכלי בדיעבד כשר ונהגו לתת בכלי מעט מים או מים שבעגין זה אין מקבלין דם לע"ז עכ"ל וכתב בא"ז והאידנא דלא שכיחי עובדים למים ולשר של מים מותר לשחוט אפי' בפרהסיא לתוך המים או לתוך הכלי או לתוך הגומא אע"פ שהיא מנוקה וכ"כ ראבי"ה ומ"מ טוב להחמיר

פרישה

הרשב"א: (ה) ואם הם עכורים מותר. מילתא זו שייך דוקא בשוחט לתוך הכלי דלאיסורו משום דהצורה הנראית במים אבל בימים ונהרות ל"ש צלולין או עכורים לעולם אסור משום שיאמרו לשר של ים הוא שוחט וכ"כ בכסף משנה ולכן כתב רבינו סתם אבל אין שוחטין לתוך ימים כו' ולא חילק בין צלולים לעכורים: (ו) יכול לשחוט ע"ג כלים. משנה הוא בפרק השוחט ד' מ"א ע"א ופרש"י שם וז"ל ע"ג כלים והדם שותת לתוך הים שלא ילכלך הספינה ולא ממש בשוחט לתוך ימים עכ"ל וכן בפי' רבי עובדיה וכ"כ בש"ע. ולפי פירושם צ"ל דטעם כלי אסור ומים מקבלתו בספינה ומקבלו. חוץ לספינה דרך מדרון לצד חוץ וכששוחט ע"ג אלא הכלי שבספינה ולא ממש דרך מדרון חוץ לספינה ויורד לים. אבל לכאורה נראה דעת הטור שקיצר וכתב ששוחטין ע"ג הכלי דע"ג כלים היינו על מתגיו שלו ואע"פ שהדם יורד לתוכו כיון שאינו שוחט לתוכו ממש שפיר דמי ולכן כתב רבינו ובלבד שלא ישחוט לתוכו דמשמע בכל ענין מותר רק שלא ישחוט לתוך הכלי וכן דומה למ"ש אח"כ בסימן י"ב היה רוצה לנקות ביתו עושה מקום חוץ לגומא והדם שותת לתוך הגומא שאז ניכר כו' דאף ה"נ מיירי בזה שענין שאין לו מקום פנוי בספינה שלא יטנף ויתלכלך אדם השמיםם כדברים המונחים שם הלכך שוחט ע"ג כלי ומשנה אסר כן הדם מן הספינה וגם שם השמים במשנה ימל שחיטת ע"ג כלים כהכוא בספינה תחיתת חוץ לגומא כשוחט בביתו או בחצירו משום דשם בגמרא פירשו לכא דמשנה דשוחטין בתוך הגומא ה"ל חוץ לגומא ומשם יורד לגומא. משא"כ כתבו רבינו בפי' מדין חוץ לגומא ולא כתב בשוחט ע"ג הכלים ועמ"ש בסמ"ע עוד מזה:

סי' יב (א) אין שוחטין לתוך הגומא פי' אפי' אינה נקיה משום שנא' ובחקותיהם לא תלכו ודרך (המינים היה לישב בעיגול גומא מליאה דם עכ"ה) וגו"ר: (ב) עושה מקום חוץ לגומא השוחט שם ר"ל עושה מקום מדרון חוץ כו': (ג) והרשב"א כתב כו אין שחיטתו פסולה שהעם שאין מוציאין כו' ול"ד למי שאומר איני יורד לפני התיבה מפני שבגדי צבועים שאף בלבנים לא יעבור כמ"ש רבינו בטור א"ח ס"ס נ"ג דהתם גילה דעתו דקפיד בדבר דאכן לא הוי קפידין משא"כ הכא דאיכא למימר דלמשום צורך דם עשה כן. ועי"ל דהתם לא יעבור לכתחילה אבל הכא ומיירי בדיעבד לא פסלינן לשחיטתו:

סי' יג (א) אחד בהמה חיה ועוף טעונין שחיטה בהמה מפורשת בתורה וזבחת מבקרך ומצאנך. וחיה ילפינן בר"פ השוחט מדכתיב בפסולי המוקדשים אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשים מה פסולי המוקדשים בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה ועוף ילפינן לה בפרק השוחט ד' כ"ז רע"ב מדכתיב וזאת תורת הבהמה והעוף מקיש עוף לבהמה. ועוף ילפינן נמי מדכתיב חיה או עוף ושפך את דמו מלמד ששפיכת דם העוף כשפיכת דם החיה: (ב) דגים וחגבים אין טעונין שחיטה פשוט בפרק דם שחיטה ובכמה דוכתין דגים ילף לה בגר"ש

דרישה

וס"ס וס"ל הלכה כר"מ ואפ"ה כתב הסמ"ג כיון דרב ורב בפירקים כר"י משום עם הארץ הלכך כר"י מדם אבן והטור כתב בא"ח סימן ש"ח דפלוגתייהו דוקא במבושל דקודם בישול הוה ראוי לאכלו מי אבל בשוחט בשבת אפילו ר"מ מודה דאסור בשבת אפילו לאחרים משום מוקצה ע"ש נמצא למדין שרבינו תפס לסדיה לשון המשנה כמו שהיה מפורש בגמרא שאע"פ שאילו היה מזיד מתשיב בנפשו כו' ומ"כ כ"ח אפילו בשוגג לעצמו קמ"ל דשחיטתו כשרה בין לו בין לאחרים אבל במזיד אסורה לו משום קנס ולאחרים מותר ועפ"ז יפרשו גמי דברי הרמב"ם שכתב בסוף פ"א מהלכות שחיטה שוחט בשבת או ביה"כ בשוגג שחיטתו ר"ל בין לעצמו בין לאחרים אבל במזיד אסורה לו עולמית ולאחרים מותר במ"ש ומ"כ נקט הרמב"ם שוגג שהוא לשון הגמרא כדרכו ולאשמעינן דאפילו לשוחט עצמו שרי אבל גם כן מודי דבמזיד אין שחיטתו פסולה אלא שקונסין לשוחט עצמו עולמית אבל לאחרים מותר וד"ק:

סי' יב [א] **אין** שוחטין לתוך הגומא · והאידנא דלא שכיחי עובדים לשר של ים מותר אפי' בפרהסיא לשחוט לתוך מים ולתוך כלי ולתוך גומא אפילו מנוקה שאין דרך שיטות בכך · בא"ז מ"ו [וכ"פ רמ"א]:

סי' יג [א] **דגים** וחגבים כו' וי"ל כ"מ בפ"ח דהלכות שחיטה ומ"ת מעיקרא מבעי ליה קרא לשחיטת חיה ועוף ומש"ה הדר מבעי ליה קרא למעוטי דגים וי"ל דמעיקרא הוה ס"ל דוקא בקר וצאן דמפורש בהו ובהם בעי שחיטה והדר דגלי לן קרא דבקר וצאן לאו דוקא הוא

ומותר לאוכלן חיים וכתב בכ"מ וז"ל דדוקא היכא דאמר רחמנא דליפוק חיותא בשחיטה התם הוא דאי לא נפקא בשחיטה אלא במיתה הויא נבלה וכן אם אכל ממנה בעודה חיה חייב עליה משום אמ"ה אבל הכי כיון דלא בעי דליפוק חיותיה בשחיטה אם מתו מאליהם בתוך המים מותרים ומותר לאוכלם חיים עכ"ל :

ומ"ש אם מתו מאליהן בתוך המים לרבותא נקט הכי דלא מיבעי' אם מתו לאחר שהעלום מן המים דהיינו אסיפה דידהו דמה לי כשאוספם בעודם חיים והמיתום או מתו מאליהן אבל אם מתו מאליהם בתוך המים הוה אמינא דאסורים כיון דלא אספם מחיים קמ"ל דשרי דבתמא כתיב אם את כל דגי הים יאסף להם כל אסיפה במשמע בין בעודם חיים בין בעודם מתים וה"ה בתוספתא דתרומה פ' דג טמא אוכל אדם דגים וחגבים בין חיים בין מתים ואינו חושש ומפרש הרמב"ם בין חיים דקאמר היינו דאוכלם חיים אבל בהגהות מרדכי פא"ע כתב לפרש דמה שכתב בין חיים בין מתים כלומר בין מאלן חיים בין מאלן מתים אבל אסור לאכלן חיים משום בל תשקצו כדאיתא סוף פרק רבי עקיבא רב כהנא הוה קאים קמיה דרב והוה מעבר שוסיבא אפומיה א"ל שקליה דלא ליתרו מיכל קאכיל ליה וקא עבר משום בל תשקצו ופי' שם רש"י דאין בו משום איסור אמ"ה כיון דאין טעון שחיטה אלא מיהא אית ביה משום בל תשקצו כדאיתא במכות גם בהגהות מרדכי דחולין כתב בשם התוספות דאף על גב דחגב טהור אסור לאוכלו חי משום בל תשקצו אבל מקום מותר לחתוך ממנו אבר ולאוכלו משום רפואה דהא אין בו משום אמ"ה עד כאן לשונו וכן כתבו התוספות סוף פרק ר' עקיבא ופרק אין מעמידין (דף לח) וכתבו שירחנו היטב לאותו אבר דלא ליהוי תשקצו באותו אבר : וכ"כ על שם רבינו סעדיה דאסור לאוכלן חיים והכי נהוג · לשון ב"י ולא כרבינו סעדיה דאמר מתים אסורים עכ"ל וטעות סופר הוא וצריך להיות מתים מותרים חיים אסורים : **השוחט** בהמה ומצא בה עובר וכו' משנה בפרק בהמה המקשה (דף ע"ד) ופסק כחכמים דלא כר"מ לאסור בן ט' חי אם לא בשחיטת עצמו ואמריקן התם דחכמים ילפי לה מדכתיב כל בהמה מפרסת ונומר בבהמה אותה תאכלו וה"ק קרא כל בהמה שנמצא בבהמה אותה תאכלו ומריבויא דכל מרבינן אף חלבו וגידו ויש חולקין בזה וע"ל בסימן ס"ד ס"ו ומ"ש ודמו אסור פי' לדברי הכל דמו לא הוי בכלל הרבוי לפי שהדם נבלע ומתפשט בכל הגוף והעובר הוא כאבר משאר אברי הבהמה משא"כ חלבו וגידו שהוא דבר מיוחד ועומד בפני עצמו כ"כ הרא"ש ז"ל : ומ"ש וה"מ וכו' שם פליגי בה ר"ש שזורי וחכמים והלכה כחכמים דכיון שהפרים ע"ג קרקע פי' שעמד על פרסותיו טעון שחיטה מדרבנן דאתא לאחלופי לאכול בהמה בלא שחיטה וכיון שהצריכוהו שחיטה כל שפוסל בשאר שחיטות פוסל בו דאם אין אתה פוסל בו אתא לאחלופי אבל שאר טרפות לא מיפרסה כולי האי ולא אתי לאחלופי כ"כ התוס' (בדף עה) בד"ה נפל דובא וכ"כ הרא"ש לשם ומ"ש ואם פרסותיו קלוטות וכו' שם כלישנא קמא דאביי דמיקל אפי' בדליכא אלא חד תמיה' דקלוט בן פקועה פי' דפרסותיו קלוטות דמתוך שתמהין על קליטתו זוכרים את כל דבריו ולא אתי לאחלופי וכיון דלא טעון שחיטה חלבו נמי מותר דהא בהא תליא ואע"ג דלישנא בתרא דאביי מחמיר דלא שרינן אלא בקלוט בן קלוטה בן פקועה דאיכא תרי תמיהי כיון דמידי דרבנן הוא נקטינן לקולא : **ואם** לא שחט האם כגון שקרעה וכו' משנה שם (דף עד) קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו ומ"ש ואפי' שחטה ונתנבלה וכו' פי' ל"מ קרעה בלא שחיטה כלל אלא אפי' שחטה ונתנבלה דאיכא שחיטה במקצת או אפי' שהיתה טרפה באחד מי"ח טרפות אבל השחיטה היתה

(ג) וחגבים אין טעונין שחיטה (ד) השוחט בהמה ומצא בה עובר בין אם הוא בן שמונה או בן תשעה (ה) בין חי בין מת מותר (ו) ואין טעון שחיטה (ז) וחלבו מותר (ח) ודמו (ב) אסור · וה"מ דבן ט' חי אין טעון שחיטה שלא הפרים ע"ג קרקע (ט) אבל הפרים ע"ג קרקע טעון שחיטה ראויה וכל שפוסל בשאר שחיטות פוסל בו והלבו אסור (י) אבל כל שאר טרפות אין אוסרין אותו ואם פרסותיו קלוטות אע"פ שהפרים על גבי קרקע אין טעון שחיטה (ד) וחלבו מותר ואם לא שהט האם כגון שקרעה ומצא בה בן ט' חי צריך שחיטה (יא) [ג] ואפילו שהטה ונתנבלה בידו או שהיתה טרפה

המים מותרים ומותר לאכלם חיים . (א) כ"כ בעל העיטור ודלא כרבינו סעדיה דאמר חיים אסורות ורבינו נסים מייתי סייעתא דגרים בתוס' דתרומה אוכל אדם דגים וחגבים בין חיים בין מתים ואינו חושש וגם הרשב"א הביא תוס' זו ול"ל דרבינו סעדיה נמי לא משום אבר מן החי אסר להו אלא משום בל תשקצו כדמוכח בפ' ר"ע (כ:) : **השוחט** בהמה ומצא בה עובר בין אם הוא בן ח' או בן ט' בין חי בין מת מותר ואין טעון שחיטה משנה בפרק בהמה המקשה (עד.) השוחט את הבהמה ומצא בה בן ח' חי או מת או בן ט' מת קורעו ומוציא את דמו מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב משום אותו ואת בנו דברי ר"מ וחכ"א שחיטת אמו מטהרתו וידוע דהלכה כחכמים וכ"פ הפוסקים ודלא כרבינו אפרים שפוסק כר"מ וטעמא דמותר באכילה משום דכתיב בבהמה אותה תאכלו ודרשינן כל שבבהמה תאכלו ומה שדמו אסור לפי שהוא נבלע בכל הגוף וחשוב כדם האברים של הבהמה עצמה עכ"ל הרא"ש אבל הר"ן נתן טעם אחר משום דליכא למיגמר שריותא מכל בבהמה תאכלו אלא במידי דבר אוכלא כגון חלב וגיד הנשה דתאכלו כתיב אבל דמו כיון דמשקה הוא לא נפיק משריותא דכל בבהמה תאכלו דאע"ג דאשכחן אכילה גבי דם כיון דאיכא לאוקמי אמידי דבר אכילה לא תוקמי ליה אדם עכ"ל : ומ"ש וחלבו מותר זהו דעת הרי"ף והרא"ש וכל הפוסקים חוץ מהרמב"ם והעיטור ורבינו אפרים שסוברים דחלבו וגידו אסור אף על פי שלא הפרים ע"ג קרקע ויש מן הפוסקים להתיר בחלבו שמודים באיסור גידו ולד"ה אם הפרים ע"ג קרקע חלבו וגידו אסור וכמ"ש בדברי רבינו בסמוך ובסימן ס"ד יתבאר בבירור אלו בע"ה : ומ"ש וה"מ דבן ט' אין טעון שחיטה שלא הפרים ע"ג קרקע אבל הפרים ע"ג קרקע טעון שחיטה ראויה שם במשנה א פלוגתא ומשמע בגמרא דהלכה כחכמים דאמרי הכי : ומ"ש וכל שפוסל בשאר שחיטות פוסל בו אבל כל שאר טריפות אין אוסרין אותו שם (עה:) אלא בר חבו ה"ל בר פקוע דנפל עליה דובא אתא לקמיה דרב אשי א"ל זיל שחטיה וכתב הרא"ש על זה ואע"ג דסבר כרבנן לא אסר ליה משום דרוסת הזאב דדוקא בשחיטה גזור דלמא אתי לאיחלופי בשאר הבהמות כשרואין שאוכל אותה בלא שחיטה אבל טריפה דידיה לא מיפרסם כולי האי ויש שדוחין ואומרים דלא מיטרפא בדריסה הזאב בגסה ולא נהירא דלא על חנם נקט ונפל דובא עליה אלא להשמיענו דאין לחוש לטרפות וכן משמע מתוך פרש"י שפי' הזאב טרפה ולא היתה יכולה עוד לחיות וכ"כ התוספות והרשב"א והר"ן ז"ל וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה וכתב עוד הרא"ש ז"ל ומיהו נראה אם לא שחטו כראוי כגון ששהה או דרס או החליד או הגרים או שחט בסכין פגומה כאילו לא שחט דמי כיון שהצריכוהו שחיטה שחיטה מעלייתא בעינן ולא דמי לשאר טריפות עכ"ל וה"ה בפ"ה מהמ"א על הא דאין טרפות אוסרתו כתב וכן הסכים הרשב"א וכתב כן הורו מגדולי המורים ומתוך דבריהם נראה שאף אם נמצאת סכין פגומה אין בכך כלום עכ"ל (ג) וז"ל הר"ן כתב הרשב"א דבשחיטה נמי איפשר שאפילו החליד או דרס מותר שאין הרואה יודע שדרס או החליד והבא לימלך מלמדין אותו כדרך שאמרו בטריפה ואחרים אומרים דכיון דאצרכוה שחיטה כל הלכות שחיטה פוסלות בו וכנ"ל עכ"ל : ומ"ש ואם פרסותיו קלוטות אע"פ שהפרים ע"ג קרקע אין טעון שחיטה . שם אמר אביי הכל מודים בקלוט בן פקועה שמותר מ"ט כל מילתא דתמיהא מידכר דכירי לה אינשי איכא דאמרי אמר אביי הכל מודים קלוטה בן פקועה שמותר מ"ט תרי תמיהי מידכר דכירי אינשי ופרש"י מידכר דכירי . קול יוצא עליו מאין קלוט זה בן פקועה הוא ומתוך שתמהין על קליטתו זוכרים את כל דבריו : הכל מודים בקלוט בן קלוטה . ואותה קלוטה פקועה היתה וזה הקלוט נמצא בה ע"כ כלומר דמשום דאיכא תרי תמיהי שהוא קלוט ואמו קלוטה אבל בחד תמיהא לחוד לא מודו וכתב הרא"ש ונראה דמלתא דרבנן היא והלכה אף כל"ק וכ"כ מדברי הרשב"א וכ"כ הר"ן אלא שאח"כ כתב ולדברי הגאונים שפוסקים בכל מקום כלישנא בתרא כל שהפרים ע"ג קרקע לא שרינן ליה עד דאיכא תרי תמיהי והרי"ף השמיט זה לפי שהוא דבר שאינו מצוי וגם הרמב"ם ז"ל השמיטו ועליו יש לתמוה שהרי אינו רגיל להשמיט שום דבר מהכתוב בתלמוד ואע"פ שאינו מצוי : ומ"ש וחלבו מותר כ"כ הרשב"א בת"ה בשם הרמב"ן ז"ל וטעמא משום דס"ל דטעונה שחיטה ואיסור חלב הא בהא תליא וכ"כ בסימן זה שאין כן דעת הרמב"ם ז"ל : **ואם** לא שחט האם כגון שקרעה ומצא בה בן ט' חי צריך שחיטה משנה שם (עד:) : ומ"ש ואפילו שחטה ונתנבלה בידו או שהיתה טריפה ושחטה אין שחיטתה

דרכי משה

להזהר לכתחילה עכ"ל הר"ד משה מכודליגג בשחיטות שחיבר וכן ראיתי בא"ז הלכות שחיטה :

יג (א) וכתב שם בהג"ה נאכלין חיין לאו דוקא דהרי יש בו משום בל תשקצו אלא כלומר אם אכלן בהיין אין בהן משום אבר מן החי עכ"ל וכ"ה במרדכי בהגהות דחולין דף תשמ"א ע"ב חגב טהור אסור לאכול חי משום בל תשקצו אבל מותר לחתוך ממנו אבר משום רפואה ואין בו משום אבר מן החי עכ"ל וכ"כ התוספות פא"ט דף ס"ז ע"א וכן הוא בתוספות פרק ר"ע סוף הפרק במסכת שבת (צ :) : (ב) וע"ל סימן ס"ד יתבאר דיש חולקים ואוסרים חלבו . (ג) והרא"ש כתב דכל דבר הנוסל בשאר שחיטות פוסל בשחיטה זו דמאחר דהצריכו שחיטה בעינן שחיטה מעלייתא וכ"כ הר"ן אמנם כתב דיש חולקים ועיין בסימן י"ו לקמן אי נוהג בו איסור אותו ואת בנו . (ד) והטעם משום דהואיל ותמיה ביה אינשי

דרישה

קשה לן דימא ה"ה לכל ב"מ ואיצטריך קרא למעוטי דגים וחגבים עכ"ל · וקשה דאכתי לא לכתוב מעוטא דדגים וחגבים דהא בהמה ועוף שני כתובים הבאים כאחד הן ואין מלמדין דא"כ לא לכתוב רחמנא בעוף ונלמד ג"כ מבהמה אם לא שנאמר דאילו לא נכתב עוף לא הייתי למידין מן עוף ממין בהמה ומ"ה הוצרך רחמנא לכתוב גם בעוף והשתא דגילה לן רחמנא דלא קפיד דוקא אבהמה אלא ה"ה עוף ה"א דה"ה ג"כ דגים וחגבים קמ"ל וב"י הביא כאן דברי הרשב"א שכתב דחגבים א"ל קראי להתיר בלא שחיטה דמהיכא תיתי ודוקא בדגים בעי הגמר' א"ל משום דכתיבי גבי צאן ובקר עי' שם : **השוחט** בהמה ומצא בה עובר חלבו מותר יש לדקדק למה כתב כאן סתמא חלבו מותר כאילו ד"ה ובסי' ס"ד הביא דעת הרמב"ם שחלבו אסור וי"ל דכאן לא בא להשמיענו דין חלב אלא דין עובר שבבהמה ע"כ כתב בכאן בקיצור דין חלב אליבא דהלכתא אבל לקמן דמיירי מדין חלב הביא ג"כ דעת הרמב"ם :

[ג] ואפילו שחטה ונתנבלה בידו כתב הב"י וז"ל ולשון "אפילו נקשר עם סוף הל' שאמר וניתר בשחיטת עצמו עכ"ל והמכריחו לפרש כן ולא פי' "שאפילו קאי אדסמיך ליה דאפי' שחטה ונתנבלה אין שחיטתה מתרת את העובר משום דק' ליה פשיטא מהיכא תיתי דיהא ניתר בשחיטת אמו דאם נתירהו בשחיטת אמו א"כ יהא אסור לגמרי כשם שאמו אסורה ולפ"ז כ"ל להב"י לכתוב זה ג"כ אמ"ש רבינו לפני זה בנקרעת האם "צריך "שחיטה דזהו פשיטא וצ"ל קאי גם כן אלמטה והשמיענו דברי רבינו כך הן ואם לא שחט את האם כגון שקרעה ומצא בה בן ט' חי שאז הוא צריך שחיטה שאין לנו במה להתירו ובזה ודאי ניתר בשחיטת עצמו הואיל ולא נשחטו עדיין שום סימנים אלא אפילו שחטה ונתנבלה כו' דאז אין שחיטתה מחמת עובר הואיל ונתנבלה וס"ד אמינא דאף שחיטת עצמו לא תועיל לו הואיל ושחיטת אמו מתירתו ועתה נתנבלה קמ"ל דניתר בשחיטת עצמו [אלא שק' הלא זהו משנה בפרק בהמה המקשה ד' ע"ד דקתני בה דאם נקרעת אמו טעון העובר שחיטה ולא נזכר שם דניתרת בשחיטת עצמו וק' על המשנה פשיטא ודוחק לומר דמשום טומאה נקט' שם ע"ש] והב"י שכתב זה אלשון אפי' דסיפא ולא כתבו אמ"ש רבינו צריך שחיטה דרישא אפשר דהוה ק"ל שהל' מגומגם שאמר ואפי' שחט ונתנבלה דמשמע ל"מ שבזה דלעיל אינו ניתר אלא באפי' נשחטה ונתנבלה אינו ניתר וז"א דלעיל מיירי באם לא שחט האם כגון שקרעה ואיך יעלה ע"ד להתירו בקריעת אמו אלא קאי אסוף הל' אבל מה שכתבתי [illegible] יותר נכון [illegible] ואפי' שחטה ונתנבלה בידו או שהיתה טריפה

פרישה

בר"פ השוחט מדכתיב אם את כל דגי הים יאסף להם באסיפה בעלמא סגי להו ואף ע"ג דכתיב ויאספו את השלו שאני דגים דכתיב אסיפה דידהו במקום שחיטה שנא' הצאן ובקר ישחט להם אם את כל דגי הים יאסף להם : (ג) וחגבים כתב רש"י בס"פ אלו טריפות בשם ה"ג דחגבים איכא טעונין שחיטה שהרי אחר דגי הים הזכירם הפסוק שנא' זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים וכתב רמ"א ז"ל (והוא הג"מ פ"א דה"ש והגהות מרדכי דחולין ד' תשמ"א ד"מ עכ"ה) ואף ע"ג דאין דגים צריכין שחיטה ומותר לחתוך ממנו אבר מן החי ולאכול או לאכלן מתים מ"מ אסור לאכלן "חיים משום בל תשקצו ובב"י כתב וז"ל ודלא כרבי' סעדיה דאמר "מתים אסורים ע"כ צריך לגרוס דאמר "חיים אסורי' דמסיים ב"י בסוף דבריו וז"ל ולי נראה דרבי סעדיה נמי לא משום אבר "מן "החי אסר להו כו' א"כ מוכרח דקאי אחיים : (ד) השוחט בהמה ומצא עובר כו' מותר שנא' כל מפרסת פרסה בבהמה אותה תאכלו ודרשינן כל אשר בבהמה תאכלו : (ה) בין חי בין מת מותר ואין טעון שחיטה אע"ג דכבר אשמעינן דאפילו מת מותר מ"מ הוצרך להשמיענו דבחי א"צ שחיטה דה"א כיון דיש לו תיקון בשחיטה נעשה מה שבידינו לעשות קמ"ל : (ו) ואין טעון שחיטה דעובר ירך אמו הוא וניתר בשחיטת אמו : (ז) וחלבו מותר דמסיק כבשר עד"ר : (ח) ודמו אסור הטעם שלא עדיף מדם האברים שבבהמה עצמה דכיון שהוא נבלע בתוך האיברים חשוב כדם שאר הגוף משא"כ בחלב (דחשוב כאבר בפני עצמו עכ"ל) כ"כ הרא"ש והביאו ב"י בסימן ס"ד [illegible] : (ט) אבל הפרים ע"ג קרקע טעון שחיטה כו' [illegible] אבל בפרסותיו קלוטות שהוא [illegible] שתמהין על קליטתו וזוכרין כל דבריו [illegible] : (י) אבל כל שאר טריפות אין אוסרין אותו לא מפורסם כולי האי [illegible] : (יא) ואפילו שחטה ונתנבלה

חדושי הגהות

יג (א) במשנה לא נתבאר דיש חילוק בין הפרים ע"ג קרקע או לא אך מדאקשיה בגמרא ר"ש שזורי היינו ת"ק ומשני הפרים ע"ג קרקע איכא בינייהו מוכח דלא שרו רבנן אלא בלא הפרים כו' (כנה"ג) : הרב"י

טרפה ושחטה אין שחיטתה מתרת העובר (ה) (יב) וניתר בשחיטת עצמו אם הוא בן ט' חי אבל אם הוא בן ט' מת או בן ח' אפילו חי הרי זה אסור [ג] בן ט' שנמצא במעי שחוטה וגדל ובא על הבהמה והוליד (יג) אותו הולד אין לו תקנה בשחיטה (יד) [ד] השוחט הבהמה ומצא בה עובר שפרסותיו קלוטות כשל חמור מותר ולא מבעיא אם מצאו בתוכה אלא אפילו נולד ממנו מותר (טו) דגמל בן פרה מותר: [ה] השוחט בהמה ומצא בה (טז) דמות יונה אסור (ז) אבל אם מצא בה בהמה שרגליה כרגלי יונה או שאין לה רגלים כלל מותר [ו] המפלת בריה שיש לה ב' גבין (יז) וב' שדראות אסור:

המקשה

שחיטתה מתרת העובר שם ובפ' כיסוי הדם (פה.) ולשון אפילו הוא נקשר עם סוף הלשון שאמר וניתר בשחיטת עצמו: ומ"ש וניתר בשחיטת עצמו אם הוא בן ט' חי פלוגתא דאמוראי בפ' בהמה המקשה (עה.) ופסקו הפוסקים כרבא דשרי: ומ"ש אבל אם הוא בן ט' מת או בן ח' אפי' חי אסור פשוט הוא דהא א"א לו בשחיטת עצמו ושחיטת אמו שהיא טרפה אינה מתירתו באכילה: **בן** ט' שנמצא במעי שחוטה וגדל ובא על הבהמה והוליד אותו הולד אין לו תקנה בשחיטה (שם:) אמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה ופרש"י אין לו תקנה. שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן א' מצד אמו שהסימן הב' שחוט ועומד הוא שאין שחיטה נוהג בו ובהמה בחד סימן לא מיתכשרא והאי סימנא בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדול' מזו שהראשון שחוט משנולד ולית ליה לרב משרשיא הא דאמרן לעיל ד' סימנין אכשר ביה רחמנא וכתב הר"ן ולא נהירא דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל דד' סימנין אכשר ביה רחמנא והא דרב משרשיא נמי משמע דהלכתא היא דליכא מאן דפליג עלה ולעיל בר"פ נמי מקשינן מינה בגמרא בהדיא לפיכך נראה דכי אמרינן ד' סימנין אכשר ביה רחמנא ה"מ כשאמו טרפה דכיון דלא הועילו לו סימני אמו אלא לטהר מידי נבלה אית ליה סימנין דידיה אבל כל שהועילו סימני אמו להתיר באכילה סימני עצמו כשחוטין הן וכ"כ הרשב"א דראוי לחוש לדברי האומר חוששין לזרע האב וגם הרמב"ם כתב בסוף ה"ש דמספקא לן אי חוששין לזרע האב ולא ידעתי למה השמיט הא דרב משרשיא: **וכתב** הר"ן (ו) ובא על בת פקועה כיוצא בו הרי בנו וכן בנו עד סוף כל הדורות כמוהו וכולן צריכין שחיטה מדבריהם ואין הטרפות פוסל בהם: **השוחט** הבהמה ומצא בה עובר שפרסותיו קלוטות כשל חמור מותר בר"פ בהמה המקשה (סט:) אמרינן דלכ"ע שרי: **ומ"ש** דאפי' נולד ממנו מותר דגמל בן פרה מותר בהא דנולד ויצא לאויר העולם פליגי ר"ש ורבנן בפ"ק דבכורות (ו:) והלכה כרבנן דשרו: **השוחט** בהמה ומצא בה דמות יונה אסור מימרא דרבי יוחנן בר"פ בהמה המקשה (שם) ויהיב טעמא משום דבעינן פרסות וליכא כלומר דכתיב כל מפרסת פרסה בבהמה תאכלו ודריש הכי כל אשר תמצא בבהמה אכול והוא שיהא לו פרסה ומקשי עלה בגמרא אלא מעתה קלוט במעי פרה ליתסר ומשני הא תנא דבי רבי ישמעאל בשם רשב"י פרסה בבהמה תאכלו ופרש"י קרא כתיב פרסה וכתיב פרסות איזה שתמצא או פרסה בבהמה או פרסות אבל יונה אינה לא פרסה ולא פרסות: ומ"ש אבל אם מצא בה בהמה שרגליה כרגלי יונה או שאין לה רגלים כלל מותר כ"כ שם הרא"ש ז"ל ודוקא דמות יונה שהיא אסורה אף כשילא לאויר העולם לפי שאינו מתקיים אבל מצא בה בהמה גמורה שרגליה

הית' כראוי אין שחיטתה של האם מתרת העובר וניתר בשחיטת עצמו וכ"י פי' דלשון אפילו נקשר עם סוף הלשון וניתר בשחיטת עצמו ואין צורך דשפיר נקשר עם תחלת הלשון כדפי' והך דהויה טרפה בריותא שם (דף ע"ה): **בן** ט' שנמצא במעי שחוטה וגדל וכו' שם (דף סט) מימרא דרב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב וה"ה נמי בבהמה שבא על בן פקועה וכו' דאין לו תקנה בשחיטה וכ"כ בעל המאור ומ"ש והוליד כלומר דוקא הוליד אין לו תקנה משום דאין לו אלא סימן אחד מצד אמו שהסימן השני שחוט ועומד הוא ואין לך שהייה גדולה מזו כמו שפי' רש"י אבל אם אותו הולד לא נולד אלא היה בן פקועה ניתר בשחיטת אמו ונראה דה"ה בהמה שבאה על בת פקועה ונשחטה הפקועה ונמצא בה ולד דאותו ולד נמי ניתר בשחיטת אמו כדמוכח מלישנא בתרא דאביי דמיירי בכה"ג ולא אמרינן כיון דאמה לא בעי שחיטה מה"ת והולד בעי שחיטה ואם חוששין לזרע האב א"כ לא ניתר בשחיטת אמו אלא אמרינן רבויא דכל בהמה בבהמה מרבה הכל דבכל ענין שניתר האם באכילה ניתר גם הולד באכילה אגב אמו אם נמצא בתוכו: **וכתב** הר"ן בא על בת פקועה כיוצא בו הרי בנו כמוהו וא"צ שחיטה אלא מדבריהם ואין הטרפות פסול בהם אבל באיסור יוצא לא אמרינן הכי אלא שרי לגמרי וה"א בפרק בהמה המקשה (דף סט) בבעיא דאיסור יוצא מהו לחוש לזרעו דדוקא בבן פקועה שבא על בהמה מעלייתא התם הוא דאין תקנה לולד משום דכולה זרעיה דבן פקועה הוה אבל באיסור יוצא בין שבא על בהמה מעלייתא בין שבא על איסור שכיוצא בו אותו הולד שרי לגמרי דכיון דאין כוליה זרעיה אסורה אלא הבא מכח אותו אבר לבד לא אמרינן דליתסרא משום הבא מכח איסור ע"ש: **השוחט** הבהמה וכו' בר"פ בהמה המקשה אמרי דהא לכ"ע שרי: ומ"ש ול"מ וכו' עד בן פרה מותר פלוגתא דר"ש ורבנן פ"ק דבכורות (דף ו) והלכה כרבנן דשרו ויתבאר בס"ד בסימן ע"ט: **השוחט** בהמה ומצא בה דמות יונה וכו' מימרא דרבי יוחנן בפרק המקשה וקיהיב טעמא דכתיב כל בהמה מפרסת פרסה בעינן פרסה ופי' התוס' והרא"ש דר"ל מין פרסה דלא כהרמב"ם דפרסה ממש בעינן ויתבאר בסי' ע"ט: כתב ה"ר ירוחם השוחט בהמה ומצא בה שקץ ירושלמי דתרומות פ' בתרא אסור מה טעם בהמה תאכלו ולא שקץ מצא בה חזיר מותר באכילה יונה אסור באכילה מה טעם בהמה בבהמה תאכלו ולא עוף בבהמה עכ"ל בדק הבית לה"ר כ"י: **המפלת** בריה וכו' בפ' המפלת (דף כד) איתמר המפלת בריה שיש לה ב' גבין ושתי שדראות רב אמר באשה אינו ולד בבהמה אסור באכילה ופרש"י אם נשחטה אמו ונמצא במעיה וכ"ש יצא לאויר העולם דנפל הוא ונבלה

כרגלי יונה או שאין לה רגלים כלל מותרת דכיון דכשילא לאויר חשיב מפרים פרסה להיותו ניתר בשחיטת עצמו כ"ש דחשיב פרסה להיותו ניתר בשחיטת אמו דלא על חנם נקט רבי יוחנן דמות יונה ולא נקט עובר שרגליו דומין לרגלי יונה או שאין לו רגלים אלא דאי כל דבר שראוי להיות מותר לכשיצא לאויר העולם לא איתמעט מפרסה והא דפריך א"ה קלוט ליתסר אליבא דר"ש דאסר ליה פריך ולא אליבא דרבי יוחנן. והר"ן כתב וז"ל יש מי שכתב דכולה מלתא בפרסות תליא הלכך מצא בה דמות בהמה ורגליה כרגלי יונה או שאין לה רגלים כלל אסורה דפרסות בעינן מיהו מצא בה דמות יונה ויש לה פרסות כבהמה ספיקא הוי אבל בתוס' כתבו דלאו בפרסה ממש תליא מילתא אלא במין שיש לו פרסה הלכך מצא בה דמות בהמה אע"פ שרגליה כיונה דמ"מ מין שיש לו פרסה הוא ודמות יונה אף על פי שרגליה כרגלי בהמה אסורה כיון שאין במינה פרסה ע"כ. והרשב"א פסק ג"כ כדברי התוס' וכתב בלשון הזה יראה לי דכל שמצא בה דמות מין שאינו לא בן פרסה ולא בן פרסות הרי הוא כדמות יונה ואסור וכל שמצא בה דמות מין בהמה שהיא בת פרסה או בת פרסות שרי אבל אם מצא בה מה שאינו דמות בהמה אע"פ שהוא מין שיש לו פרסה כאדם מספקא לן אי אזלינן בתר פרסה או לא והיינו בעיא דרב אדא בר מתנא בפרק המפלת ולא איפשיטא ולחומרא עכ"ל. וז"ל הרמב"ם בתחלת הל' מ"א בהמה שנמצא בה דמות עוף אע"פ שהוא עוף טהור ה"ז אסור באכילה לא הותר מן הנמצא בבהמה אלא מה שיש לו פרסה עכ"ל. ונראה מדבריו דיש לו פרסה ממש בעינן ולא סגי במין שיש לו פרסה והמגיד כתב דברי התוס' ולא כתב שמדברי הרמב"ם נראה שהוא אוסר: (בהג"ה בדק הבית וז"ל רבינו ירוחם השוחט בהמה ומצא בה שקץ וכו' כבר כתב בד"מ עיין שם): **המפלת** בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות בפרק המפלת (כד.) אתמר בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות רב אמר באשה אינו ולד בבהמה אסור באכילה ושמואל אמר בבהמה מותרת באכילה ובאשה ולד במאי קא מיפלגי בדרב חנן בר רבא דאמר השסועה היינו בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות וקסבר רב בריה בעלמא ליכא ומחיה לא היה מכי נפיק לאויר העולם וכי אגמריה רחמנא למשה במעי אמו אגמריה לאסור ואינה בכלל מה שהתירה תורה עובר הנמצא במעי בהמה מדרשת בבהמה תאכלו ואסיקנא התם דהלכתא כרב. ודע הג"ה ב"ה. ובספר מנה מצאתי

מצא

דרכי משה

אינשי קלא אית ליה מותר בלא שחיטה וע"ש בהג"א מעשה שעשה רב האי בזה: (ח) בהג"מ בשם סמ"ג דאין להתיר שום ולד שנמצא בבהמה שחוטה טריפה דחיישינן שמא אינה בן ט': (ו) והר"ן זה שהביא הוא ד' תש"ב ע"א: (ז) וז"ל תא"ו נט"ו אות ה' ח"ה ירושלמי דתרומה שחט בהמה ומצא בה שרץ אסור שנאמר בהמה תאכלו ולא שרץ תאכלו ולא דמי לתולעים שבפירות דהתם בגופייהו השוחט בהמה ומצא בה חזיר מותר באכילה דמות יונה אסור באכילה מ"ט בהמה בבהמה תאכלו ולא עוף בבהמה תאכלו וכ"כ ר"י בתשובה עכ"ל. וכ"כ ב"י בשם הרשב"א דלכ"ע שרי ויש אומרין אפי' מצא בה בהמה שפרסותיה קלושות וכן נראה מדברי הרמב"ם אבל מדברי המ"מ נראה שדעת הרמב"ם דשרי:

ונ"ל

פרישה

ונתגלגל בידו כתב הב"י דלאו' זה קאי אלמטה דאפ"ה ניתר בשחיטת עצמו ועד"ר שכתבתי שגם מ"ש לפני זה בנקרעה דצריך שחיטה קאי אמ"ש ומסיק וניתר בשחיטת עצמו וק"ל:

(יב) וניתר בשחיטת עצמו אם הוא בן ט' חי והמידנא אוסרי' אותו מספק שמא הוא בן ח' רמ"א (והוא הגהות מיימון בשם סמ"ג) ונ"ל דדוקא לאלתר אוסרים אותו לשחוט אבל אם ירצה להמתין עד שיהיה ח' ימים רשאי לשוחטו דלא הוא ודאי בן ט' וכמ"ש רבינו בסימן ט"ו והא דכתב רבינו שהם אסור משום דכשהפה ח' ימים נתברר דלא בן ח' מדשיה הוה אלא בן ז' הוה ואשתהה במעי אמו: (יג) אותו הולד אין לו תקנה הטעם דקי"ל דחוששין לזרע האב כדלקמן ס"י ו' והוה הולד כמי שאין לו אלא סימן א' מצד אמו שהסימן השני שחוט ועומד הוא שאין שחיטה נוהג בו ובהמה בחד סימן לא מתכשרא והאי סימן בתרא לא מצטרף לקמא דאין לך שהיה גדולה מזו שהוא שחוט משנולד רש"י בפרק בהמה המקשה ועיין דרישה: (יד) השוחט בהמה ומצא בה עובר שפרסותיו קלוטות כשל חמור מותר כו' עד אלא אפי' נולד ממנו מותר דסיפא היינו כמותר דרישא דמותר דרישא ר"ל מותר בדין עובר בלא שחיטה ומלבד מותר וכמ"ש לעיל דאם פרסותיו קלוטות אע"פ שהפרים ע"ג קרקע מותר ומותר דסיפא דאיירי דלא נמצא במעי אמו אלא נולד ממנה במיום ר"ל שדמו וחלבו אסור כמו שאר בהמה טהורה וקמ"ל דאע"ג דיש לו פרסת גמל וחמור אפ"ה מותר באכילה שכל היוצא מן הטהור טהור. והא דקאמר דגמל בן פרה מותר ול"ק חמור בן פרה כמו שהתחיל בחמור משום דל' הגמרא הוא בעלמא גמל בן פרה נקטא: (טו) דגמל בן פרה מותר יתבאר בסמוך וע"ד: (טז) דמות יונה פי' אע"פ שהוא עוף טהור אסור דכתיב כל מפרסת פרסה בבהמה תאכלו דבעינן פרסות וכתבו התוס' בר"פ בהמה המקשה דלאו בפרסות תליא מילתא אלא במין שיש לו פרסות ולפ"ז אפי' היו לדמות יונה רגלים כרגלי בהמה אסור וה"ה איפכא שרי: (יז) וב' שדראות אסור דהיינו השסועה האמורה בתורה ומשום דלא מיי מספק לאויר העולם וכי אגמריה רחמנא למשה במעי אמו הוא דאגמריה לאסור ואינו בכלל מה שהתירה התורה עובר הנמצא במעי אמו גמרא המפלת ועד"ל:

והוציא

דרישה

טריפה ושחטה כו' לכאורה נראה דדוקא קאמר שהיתה טריפה ידוע' קודם ששחטה נמצא שהשמעת שחיטה היתה שחיטה באיסור דאוה ידועה והוי כמו ששחט ונתגלגל בידו דה"ה אי שחיטה שאינה ראוי' וכאילו לא שחטו הא"ס כלל הא אם שחטו והא"כ נמצאת טריפה שם שחיטה עליה והואיל ואפיקתה אותה שחיטה מידי נבילה מתיר ג"כ את הולד לאכילה וע"ל סימן כ"ז ול"ע שגב דאיתי במיימוני שכתב שחט טריפה גם ל' סימן כ"ח לענין כיסוי דם דבעינן ג"כ שחיטה ראוי' כתב רבינו שחט הטריפה א"צ לכסות את דמה ומסיק דשחט היה דמצוין בה טריפות לא יכסה עד אחר שבדיקה כו' ע"ש ע"מ דגם טריפות הנמצאת בה לאחר שחיטה מוציאה מידי שחיטה ראויה וק"ל. ועיין בש"ע שכתוב או שנמצאת טריפה: [ג] בן ט' שנמצא במעי שחוטה וגדל וכו' אותו הולד אין לו תקנה הטעם כתבתי בפרישה וכתב הר"ן דקי"ל דד' סימנים אכשר ביה רחמנא בבן פקועה ולפ"ז קשה ליה כשאינו ניתר בשחיטת אמו יהא ניתר בשחיטת עצמו ותירץ דכי אמרינן דד' סימנים אכשר ביה רחמנא ה"מ כשאמו טריפה דכיון דלא הועילו לו סימני אמו אלא לטהרו מידי נבילה אית ליה סימנים דידיה אבל כל שהועילו סימנים אמו להתיר באכילה סימני עצמו כשחוטין דמי: [ד] השוחט בהמה ומצא בה עובר כו' דגמל בן פרה מותר עיין הטעם בפרישה ויש לדקדק למה לא אסרוה לגמל בן פרה שנולד משום מראית עין שיחשדו לאכול גם שאר גמל כמו בבן פקועה שהפרים ע"ג קרקע וי"ל דמילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בה רבנן ועוד דג"כ מילתא דתמוה הוא שפרה תלד מין גמל וכל מקום שהוא הולך שמו ומידותו נקרא עליו שאומרים גמל זה בן פרה הוא ולא אתי למטעי: [ה] השוחט בהמה ומצא בה דמות יונה כו' ר"ל ד"מ כתב בתא"ו נט"ו ח"ה ס"ה ירושלמי דתרומות שחט בהמה ומצא בה שרץ אסור שנ' בהמה תאכלו ולא שרץ תאכלו ול"ד לתולעים שבפירות דהתם בגופייהו השוחט בהמה ומצא בה חזיר מותר באכילה דמות יונה אסור באכילה מ"ט בהמה בבהמה תאכלו ולא עוף בבהמה כ"כ ר"י בתשובה עכ"ל וכ"כ ב"י בשם הרשב"א דכל שמצא בה דמות מן הבהמה שהיא בת פרסות שרי אבל אם מצא בה מין שאינו דומה לבהמה שהיא בת פרסות הוי בכלל דמות יונה ואסור עכ"ל ד"מ ובש"ע כתב הב"י וז"ל מצא בה דמות עוף אסור לא הותר מן הנמצא בבהמה אלא מה שיש לו פרסה עכ"ל והוא ל' הרמב"ם והב"י הביאו וכתב עליו משמע מדבריו דפרסה ממש בעינן ולא סגי במין שיש לו פרסות אבל הרב המגיד כתב על דבריו דברי התוס' ולא כתב שפליג עליהן ואוסר. ותמ"א בש"ע כתב עליו וז"ל ורמ"א שאפי' פרסותיו קלוטות רק שיהא דומה לבהמה שבמינה מין שיש לו פרסה עכ"ל והוא כדברי התוס' והרשב"א הנ"ל אלא שקשה לי מ"ש אפי' פרסותיו קלוטות עדיפא הל"ל ולאשמעינן דאפי' אין לו פרסות כלל מותר וכ"ל דס"ט משום דס"ל כרמ"א כדעת הסמ"ג שאין הרמב"ם מצריך שיהי' לבהמה הנמצאת בבהמה פרסות אלא בעינן שימצא בה בהמה שבמינה יש פרסות ואו אף שאין לה רגלים כלל או כרגלי יונה ג"כ כשר הואיל ומין בהמה זו יש לה פרסות בהכשרה ורמ"א מוסיף דאפי' נמצא בתוכו גמל ואין לו פרסות כלל אלא כרגלי יונה או שאין לו רגלים וגם מינם אין להם פרסות בה כשרה אלא פרסות קלוטות דהיינו כחמור שכולם פרסותם קלוטות אפ"ה כיון שגמל זה הוא מין בהמה ר"ל שמינה שבכלל שם בהמה נמצאים בהמות שיש להן פרסות בהכשרן כשר משא"כ בעוף שאין עליו שם בהמה וד"ק:

[ו] המפלת בריה כו' כתב הב"י ודע דהמפלת ל"ד דה"ה אפי' אמי' שחיטה שיש לה ב' גבין כו' ואפילו היא כשאר בהמה אסורה דלא נפל שהפילה מת הוא וה"ל נבילה ואסורה אלא כששחטו בהמה ומצא בה בריה זו קאמר דאסור מדכתיב השסועה וכדאמרינן כי אגמריה רחמנא למשה במעי אמו אגמריה והא דנקט המפלת משום דאפליגו בה נמי לענין טומאת אשה המפלת

אומרים

יד המקשה לילד (א) והוציא העובר את ראשו אף על פי שהחזירו הרי הוא כילוד ואינו ניתר בשחיטתה אלא בשחיטת עצמו אם הוא בן קיימא (ב) ואם הוא בן ח' או בן ט' מת אסור: (ג) הוציא ידו והחזירה מה שיצא מן האבר לחוץ אסור אבל מה שנשאר ממנו בפנים ומקום החתך מותר לא החזירה קודם שחיטה גם מקום החתך אסור (ד) אבל מה שבפנים מותר אפילו הוא מיעוטו ואם יצא רוב העובר הרי הוא כילוד [א] (ה) ואם יצא חציו ברוב אבר כגון שיצא רוב ידו וכשנשאר מה שיצא מהעובר אינו אלא חציו ואם נטיל מיעוט היד שנשאר בפנים אחר רוב היד שיצא הוי רוב שדינן מיעוט היד שבפנים אחר רוב היד שיצא להשלים לרוב העובר ואסור וכן אם יצא רובו במיעוט אבר אסור ואין אומרים נטיל מיעוט אבר שיצא אחר רוב האבר שבפנים אלא מטילין אותו אחר רוב העובר שיצא ואסור: (ו) הוציא אבר א' והחזירו וחזר והוציא אבר אחר והחזירו עד שהשלים לרוב המיעוט שלא יצא מותר ואם חתך כל אבר ואבר בשעה שהוציא אותו

גם

ונבלה ושמואל אמר באשה ולד בבהמה מותר באכילה ופרש"י דכתיב כל בבהמה תאכלו כל הנמצא בבהמה תאכלו ובלבד שיהיו לו פרסות או פרסה עכ"ל ומפרש בגמרא דקמפלגי בהשסועה דרחמנא אסרה דכתיב את זה לא תאכלו גו' השסועה רב סבר האי דאסרה רחמנא כשנמצאת במעי אמה אסרה דהא בריה בעלמא כפ"ע ליתא ושמואל אמר בריה בעלמא איתא וכי אגמריה רחמנא בעלמא אגמריה דאותו המין אסור אבל אם נמצאת במעי פרה מותר ואסיקנא דהלכה כרב והא דקאמר המפלת אע"ג דמיירי בנמצאת במעיה היינו משום דגבי אשה דלרב אינו ולד לא איירי אלא במפלת דלפי דהוה נפל שאינו מתקיים להכי אינו ולד לישב עליו טומאה וטהרה ובבהמה נמי כיון דאם היה יוצא לאויר העולם חי אינו מתקיים דמחיי לא חיי ונפל בעלמא הוא הלכך לא ניתר בשחיטת אמו דלא ניתר בשחיטת אמו אלא היכא שהיה אפשר להתקיים בעולם אם היה יוצא לאויר העולם חי. ומיהו הרב בספר בדק הבית כתב וז"ל ובספר מוגה מצאתי מצא בה במקום המפלת הכתוב בספריו עכ"ל: כתב בספר א"ז רב שרירא גאון עשה ב' מעשים התיר לכתחלה לבשל יין ולשתות עם הנכרים וכן בני פקועה היה לו ולא שחט אחד מהן אלא המיתן בקופץ בין קרניהם והאכילוה בחופה ואין משם ראיה להתיר בלא שחיטה דשאני התם דבחופה הוי מעשה ודמי למילת' דתמיהה דמידכרי איכסי כההוא דאמר אביי בקלוט בן פקועה דמותר בלא שחיטה דמתוך שתמיהין על קליטתו קול יוצא עליו שהוא בן פקועה ולא אתי לאחלופי עכ"ל ומכילתו בסנ"ה. אשירי פרק המקשה:

יד המקשה לילד וכו' משנה ר"פ המקשה ופרש"י המקשה לילד בשעת שחיטה: **הוציא** ידו והחזירה וכו' שם במשנה ובגמרא אמר רב והאבר עצמו אסור מ"ט אמר קרא ובשר בשדה וגו' כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר ופי' רש"י חוץ למחיצתו לאויר שרחם זה ה"ל מחיצה להתירו בשחיטה וכיון שיצא ה"ה כטרפה ואפי' החזירו אסור כטרפה שאין לה תקנה לאחר איסורא: **ומ"ש** אבל מה שנשאר ממנו בפנים וכו' הכי אסיקנא התם דאם לא החזיר קודם שחיטה מקום חתך נמי אסור ופרש"י וצריך להניח ממה שבפנים לצד החיצון ולחתכו שמקום חתך הבדלת החיצון והפנימי אסור מפני שהוא עומד על שפת הרחם ולא קרינן ביה בהמה בבהמה דלאו בתוכה הוא אבל החזירו מגמגם וחותך ומקום חתך מותר דקרינן ביה בהמה בבהמה ומשום בשר בשדה ליכא דהא לא יצא ממחיצתו עכ"ל: **ואם** יצא רוב העובר ה"ה כילוד מבואר הוא מדאבעיא ליה הוציא העובר את ידו והחזירה וחזר והוציא את ידו והחזירה עד שהשלימו לרובו מהו וכו' דבסמוך דאלמא דבהוציא רובו בבת אחת הוה ליה כילוד: **ומ"ש** ואם יצא חציו ברוב וכו' שם קמבעיא לן לענין בכור בהמה בבה"ג ולא אפשיטא ואזלינן לחומרא כמ"ש בה' בכור בהמה סימן ש"ט וסובר רבינו דה"ה לענין איסור יוצא אזלינן לחומר' ושדינן מיעוט היד שבפנים וכו' ואסור דחשבינן ליה כילוד ואסור אם הוא בן ח' חי או בן תשעה מת דה"ל כנבלה אף מה שנשאר בפנים ואינו ניתר בשחיטת אמו וה"ה כשהוא בן ט' חי אזלינן לחומרא דיוצא אינו ניתר בשחיטת עצמו דשמא לא חשוב כילוד ולא מהני שחיטת עצמו אלא למה שנשאר בפנים אבל מה שנשאר בפנים מהני שחיטת עצמו מה נפשך אי חשוב כילוד הרי הוא ניתר כולו בשחיטת עצמו ואי לא חשיב כילוד אפ"ה הנשאר בפנים ניתר בשחיטת אמו ואפי' היתה אמו טרפה מ"מ ניתר בשחיטת עצמו כמו שנתבאר בסימן י"ג ומצאתי כתוב ע"ש מהרש"ל דהא דאם חציו ברוב אבר וכו' דאסור משום דאזלינן לחומרא נראה שאם היה ג"כ מיעוט אבר באבר אחר מבחוץ והרוב מבפנים דשרי מה נפשך דאם נאמר דנשדי המיעוט שבפנים אחר הרוב שבחוץ א"כ נשדי נמי המיעוט שבחוץ אחר הרוב שבפנים עכ"ל: **ומ"ש** וכן אם יצא רובו במיעוט אבר אסור וכו' כלומר דאע"פ דכאן אם היינו אומרים שדינן מיעוט אבר אחר רוב האבר היה מותר אפ"ה אסור וה"ט דלא שבקינן רובא דעובר ואזלינן בתר רוב אבר וז"ש רבינו ואין אומרים נטיל מיעוט וכו' אלא מטילין אותו אחר רוב עובר שיצא ואסור כלומר אם הוא בן ח' חי או בן ט' מת אסור דכיון דחשבינן ליה כילוד ה"ל כנבלה גמורה אף מה שנשאר בפנים אבל אם היה בן ט' חי ניתר בשחיטת עצמו ומותר אף מה שיצא דה"ל ילוד בין לקולא בין לחומרא דליכא ספיקא בהא מילתא כדאיתא בגמרא וכ"כ רבינו בסימן ש"ט בדין בכור בהמה וכמו שפסק הרא"ש בפרק המקשה ודלא כבעל התאור שכתב לשם דנקטינן בתרוייהו לחומרא וכתב כן ע"פ גירסתינו בגמרא ולא קי"ל הכי אלא כרבינו: **הוציא** אבר א' והחזירו וכו' ואם חתך כל אבר וכו' שם קמיבעיא ליה בהנך תרתי כאת"ל בהחזירו כיון דהדר הדר הוציא ידו וחתכה וכו' מהו ופסקו הרשב"א והרא"ש בבעיא ראשונה להקל כאת"ל כיון דהדר הדר והמיעוט שלא יצא ניתר בשחיטת אמו אפי' בבן ט' מת או בן ח' חי וה"ה כשהוא בן ט' חי והיתה אמו טרפה ניתר המיעוט בשחיטת עצמו אבל הרוב שיצא נאסר משום בשר בשדה וגו' ואין לו היתר לא בשחיטת עצמו ולא בשחיטת אמו ובבעיא שנייה דלא אפשיטא

פסקו

מצא בה במקום מפלת הכתוב בספריו · דהמפלת לאו דוקא דא"כ מאי איריא שיש לה ב' גבין וכו' אפי' היא כשאר בהמות אסורה דהא כל שהפילה בהמה מת הוא וה"ל נבלה ואסור אלא כששחט בהמה ומצא בה בריה זו קאמר דאסור מדכתיב השסועה כדקאמר כי אגמריה רחמנא למשה במעי אמו אגמריה והא דנקט מפלת משום דאיפליגו בה נמי לענין טומאת אשה:

יד המקשה לילד והוציא העובר את ראשו אע"פ שהחזירו הרי הוא כילוד ואינו ניתר בשחיטתה כו' משנה ר"פ בהמה המקשה (סח.): **הוציא** ידו והחזירה מה שיצא מן האבר לחוץ אסור כו' שם במשנה בהמה שהיא מקשה לילד הוציא העובר את ידו והחזירה מותר באכילה ובגמרא אמר רב יהודה אמר רב והאבר עצמו אסור מ"ט א"ק ובשר בשדה טריפה לא תאכלו כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר עולא א"ר יוחנן אבר עצמו מותר ואותיבנא עליה דר"י וסלקא בתיובתא הלכך הלכתא כרב במערבא מתנו הכי רב אמר יש לידה לאברים ורבי יוחנן אמר אין לידה לאברים מאי בינייהו לאיסור מיעוט אבר שבפנים וכתב הרי"ף פי' רב סבר יש לידה לאברים כגון שיצא רוב האבר רואין אותו כאילו יצא כולו והאבר כולו אסור בין היוצא לחוץ ובין הנשאר בפנים ורבי יוחנן סבר אין לידה לאברים אלא היוצא בלבד הוא שאסור ושבפנים מותר והא מלתא לא איתותב בה רבי יוחנן הלכך הלכתא כוותיה ואקשינן עליה דרב ללישנא קמא מדתנן הוציא העובר את ידו והחזירה מותר מאי לאו אאבר ודחינן לא אעובר ואקשינא אי אעובר מאי איריא החזיר אפילו לא החזיר נמי ואמרינן לא נצרכה אלא למקום חתך דכשהחזיר עובר ידו קודם שחיטת אמו מקום חתך מותר והאבר עצמו אסור אבל לא החזיר קודם שחיטת אמו אבר ומקום חתך אסור ופירש"י מקום חתך אסור · צריך להניח ממה שבפנים לצד החיצון ולחתכו שמקום החתך הבדלת החיצון והפנימי אסור מפני שהוא עומד על שפת הרחם ולא קרינן ביה בהמה בבהמה דלאו בתוכה הוא אבל החזירו א"צ לחתוך לצד פנים אלא מגמגם וחותך ומקום חתך מותר דקרינן ביה בהמה בבהמה ומשום בשר בשדה ליכא דהא לא יצא ממחיצתו ודינים אלו מבוארים בדברי הרמב"ם בפ"ה מהמ"א : ומ"ש רבינו ואם יצא רוב העובר הרי הוא כילוד מבואר שם בגמרא : ומ"ש ואם יצא חציו ברוב אבר וכו' שם בעיא דלא איפשיטא ופסקו הפוסקים לחומרא : ומ"ש וכן אם יצא רובו במיעוט אבר אסור וכו' פשוט הוא שם:

הוציא אבר אחד והחזירו וחזר והוציא אבר אחר והחזירו עד שהשלים לרוב וכו' ואם חתך כל אבר ואבר בשעה שהוציא אותו וכו' שם (סח:) איבעיא להו לדברי האומר אין לידה לאברים הוציא העובר את ידו והחזירה וחזר והוציא ידו והחזירה עד שהשלימו לרובו מהו מי אמרינן הא נפק ליה רובא או דילמא כיון דהדר הדר את"ל כיון דהדר הדר הוציא העובר ידו וחתכה וחזר והוציא ידו וחתכה עד שהשלימו לרובו מהו מי אמרינן הוא נפק ליה רובא או דלמא רובא בבת אחת בעינן ולא איפשיטא ופסקו הרשב"א והרא"ש לבעיא ראשונה להקל כאת"ל ובשניה להחמיר והרי"ף השמיט בעיות אלו ואפשר שלפי שהם דברים שאינם מצויים השמיטם. אבל על הרמב"ם יש לתמוה למה לא הזכירם בפ"ה מהמ"א וכתב ה"ה שאולי היה גורס למ"ד יש לידה לאברים ואתיא דלא כהלכתא דאי למ"ד אין לידה פשיטא דכשם שאין רוב אבר אוסר מיעוט הנשאר בפנים כך אין רוב אברים אוסרים מה שנשאר בפנים אא"כ יצא הרוב בבת אחת שהוא כילוד אבל בכל הספרים יש לדברי האומר אין לידה לאברים א וצ"ע עכ"ל :

ולכאורה נראה שדין זה כולל לכל עובר שהוציא ידו גם למי שלא נשחטה אמו קודם לידתו וכן יראה לכאורה מל' הרמב"ם אבל לפי האמת זה טעות שא"כ ברוב הבהמות ימצא איסור בהרבה אברים שהם יוצאים קודם הלידה ולכן נ"ל שלא נאמרו דברים הללו אלא בעובר הניתר בשחיטת אמו וקודם שחיטת האם הוציא האבר וכ"מ מדברי סמ"ג ומדברי הרשב"א בת"ה ואף על פי שהכלבו כתב ויש חולקין על הרמב"ם ואומרים שאם נולד קודם שנשחטה אמו שכיון שהוא טעון שחיטה בשביל עצמו שחיטת עצמו מהני להתיר הכל אפי' אותו אבר עכ"ל שנראה מזה שהבין בדברי הרמב"ם דאף בנולד קודם שנשחטה אמו מיירי האמת יורה דרכו כי מ"ש הרמב"ם בפ"ה מהמ"א עובר שהוציא ידו או רגלו נאסר אותו אבר לעולם בין שחתכו קודם שנשחטה אמו בין שחתכו אחר שנשחטה אמו ואפי' החזיר אותו אבר למעי אמו ואח"כ נשחטה או נולד וחיה כמה שנים ה"ז אותו האבר אסור משום טריפה תיבת או נולד לא קאי לתיבות נשחטה אמו דסמיך ליה לומר או לא נשחטה אמו אלא נולד וחיה כמה שנים דליתא אלא האי סיפא נמי בשנשחטה אמו קודם לידתו אלא דברישא מיירי שאחר שחיטת אמו לא הוציאוהו חי לאויר העולם ובסיפא מיירי שאחר שחיטת אמו הוציאוהו חי לאויר העולם כ"כ הרב מהר"י ן' חביב ז"ל והכריח הדבר בראיות מהגמרא ומסברא דבכל שנולד קודם שחיטת אמו לא שייך לאסור האבר משום בשר שיצא חוץ למחיצתו (א) :

עובר

דרכי משה

יד (א) ונ"ל לפ"ז צ"ל דמ"ש הטור אח"כ עובר שהוציא ידו ואח"כ נולד כו' חלבו אסור דאינו ר"ל שנולד קודם שנשחטה האם דא"כ אף האבר שרי וכ"ש חלבו אלא ר"ל שנמצא במעי

דרישה

יש בשם מהר"ר שכנא ז"ל שצ"ל בפרק המפלת בריה כו' [ר"ל בפרק המפלת אמרינן בריה כו' עכ"ה) אלא שאין דרך רבינו להזכיר הפרק :

סי' יד [א] **ואם** יצא חציו ברוב אבר כגון שיצא רוב ידו כו' שדינן מיעוט היד כו' לרוב העובר ואסור וכן אם יצא רובו במיעוט אבר אסור · בפרק בהמה המקשה ד"ע ע"א אבעיא רבא לענין בכור בהמה שדיני שמותר להטיל בה מום קודם שיצא רובו או שיצא בראשו תחילה יצא חציו ברוב אבר מהו · ואותה אבעיא לא נפשטא ולחומרא אבל יצא רובו במיעוט אבר פשיטא ליה שם דהוי כילוד דלא שבקינן רוב עובר ואזלינן בתר רובא דאבר כ"כ שם הרא"ש בכדיא ד' קס"ג ע"ב וכ"כ רבינו להלן סי' ש"ט ומשם נלמד גם דין זה לענין אם ניתר בשחיטת אמו וכ"כ שם הר"ן דכ"מ לדין זה · ונ"ל שמ"ש רבי' גבי יצא חציו ברוב אבר ואסור וכן בסיפא אם יצא רובו במיעוט אבר אסור היינו בגוונא שא"א להתירו בשחיטת עצמו כגון שהוא בן ח' חי או בן ט' מת דבסיפא ודאי הוה כילוד דלא שבקינן רוב עובר ואזלינן בתר רוב אבר ואסור וברישא נמי אזלינן לאיסורא לומר שהוא כילוד ואסור אבל אם הוא בן ט' חי שאפשר להתירו בשחיטת עצמו יש חילוק בין רישא לסיפא דבסיפא גבי יצא רובו במיעוט אבר דהוי ודאי כילוד כדאמרינן ניתר בשחיטת עצמו אבל ברישא שאינו ודאי כילוד אלא אזלינן לחומרא הלכך להתירו בשחיטת

עצמו

פרישה

סי' יד (א) **והוציא** העובר את ראשו ה"ה כל הראש אלא עד רוב פדחתו וכמ"ש רבינו לקמן ב"ד וכמ"ש סימן רע"ז : (ב) ואם הוא בן ח' חי או בן ט' מת כו' אע"ג דכבר כתבו רבינו בסימן שלפני זה דכה"ג שחיטת עצמו אינו מועיל מוך וכתבו כאן משום דה"א דכאן יתיר שחיטת אמו כבן ט' משום דראשו לא יחשב כרובו כיון שאינו בר קיימא אין ראשו חשיב וכן במת ה"א דיחשב ראשו כשאר אברים ויותר בשחיטת אמו : (ג) הוציא ידו והחזירה כו' מה שיצא כו' הטעם שנא' ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו אסור ופרש"י אבל מקום החתך כשהחזיר קרינן ביה בבהמה ומותר אבל כשלא החזיר הא לאו בבהמה הוא אלא בעובי שפת הרחם וכל דין זה שנאסר האבר שיוצא לחוץ דוקא שהוציא קודם שחיטת אמו וניתר אחר כך בשחיטת אמו אבל אם נולד ונשחט גם האבר מותר ב"י בשם מהר"י ן' חביב ז"ל והוכיח כן בראיות ברורות : (ד) אבל מה שבפנים מותר מפני שהרחם נעשה לו מחיצה להתירו בשחיטת אמו והא דלא שדינן מיעוט האבר בתר רוב האבר משום דלא שבקינן רוב העובר שבפנים ואזלינן בתר רוב האבר שבחוץ דזה פשוט בגמרא וכמ"ש בסמוך בשם הרא"ש דלא אבעיא בגמרא אלא אי נולד חציו ברוב אבר : (ה) ואם יצא חציו ברוב אבר כו' להשלים לרוב עובר ואסור כו' ע"ד : (ו) הוציא אבר א' והחזירו וחזר והוציא כו' מותר פי' שניתר בשחיטת

אמו

חדושי הגהות

יד (א) הרב"י [illegible]

(ז) גם המיעוט שנשאר בפנים אסור [ב] (ח) עובר שהוציא ידו והחזירה ואח"כ נולד וגדלה וילדה חלבו אסור (ט) נחתך מהעובר שבמעי בהמה (י) ונמצא בתוכה (יא) מותר באכילה (יב) [ג] נחתך מגופה ונמצא בתוכה לאחר שחיטה (יג) אסור באכילה (ב) הושיט ידו למעי בהמה (יד) ותלש חלב מבן תשעה חי שבתוכה חייבין עליה משום חלב [ד] (טו) כעל חלב בהמה גמורה :

טו אפרוח כל זמן שלא יצא לאויר העולם אסור משום שרץ השורץ על הארץ ולאחר שיצא לאויר העולם מותר מיד

עובר שהוציא ידו והחזירה ואח"כ נולד וגדל וילד חלבו אסור שם (סט.) מהו לגמוע חלבו כלומר דכיון דיש בו אבר אחד אסור והחלב מתגדל מכל איברי הבהמה הרי אותו חלב נתערב בו חלב אותו האבר ומהו לגמעו חלב דעלמא לאו כאבר מן החי דמי ושרי ה"נ ל"ש או דלמא התם אית תקנתא לאיסוריה בשחיטה הכא לית תקנתא לאיסוריה בשחיטה תיקו . ופסקוה הרשב"א והר"ן לחומרא וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהמ"א: ומ"ש רבינו ואח"כ נולד לאו דוקא דה"ה אם נשחטה אמו והוציאוהו חי וכן פרש"י ורבינו חדא מינייהו נקט : ומ"ש וגדל וילד אינו מדוקדק וצריך להגיה וגדלה וילדה: **ודע** שתחלת בעיא זו הכי איתא בגמרא בעי רבי ירמיה מהו לחוש לזרעו ה"ד אילימא דאזיל אבהמה מעלייתא מאי איריא האי דאית ביה איסור יוצא אפי' בן פקועה דעלמא נמי דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה לא צריכא דאזיל אבן פקועה דכותיה מאי אבר מוליד אבר ותניך ליה ושרי או דלמא מכלכל זרעיה הדר אמר פשיטא דמכלכל זרעיה דא"כ סומא יוליד סומא וקטע יוליד קטע אלא פשיטא דמכלכל זרעיה והכי קא מיבעיא ליה בהמה בעלמא לאו מכח חלב ודם קאתי ושרי ה"נ ל"ש או דלמא תרי איסורי אמרי' תלתא לא אמרינן ולמאן אי לר"מ איסור יוצא ליכא אי לר"י איסור חלב ליכא אלא כל מכח לא אמרינן דשרי והכי קא מיבעיא לן מהו לגמוע חלבו וכו' ופרש"י אלא הא לא קא מיבעיא ליה דכל מכח לא אמרי' דליתסר משום הבא מכח איסור ולא חשו הפוסקים לכתוב זה לפי שהוא דבר שאינו מצוי ועוד שכיון שיצא הדבר בהיתר לא הוצרכו לכתבו : **נחתך** מהעובר שבמעי בהמה ונמצא בתוכה מותר באכילה נחתך מגופה ונמצא בתוכה לאחר שחיטה אסור באכילה משנה שם (סח.) ויליף לה בגמרא מקראי ולשון רבינו אינו מדוקדק שלא כתב ברישא לאחר שחיטה ובסיפא כתבו והא פשיטא דבין רישא בין סיפא בנמצא בתוכה לאחר שחיטה מיירי : **הושיט** ידו למעי בהמה ותלש חלב מבן ט' חי שבתוכה חייבים עליו משום חלב וכו' שם (עה.) פלוגתא דר"י ורשב"ל והלכה כר"י דאמר הכי :

טו אפרוח כ"ז שלא יצא לאויר העולם אסור וכו' ולאחר שיצא מותר מיד ורמב"י אוסר עד שיתפתחו עיניו כס"פ א"ט (סד.) ופ"ק דר"ע ומ"ש

פסקו לאומרא וכך הם דברי רבינו דבדין הוציא אבר אח' והחזירו וכו' כתב דהמיעוט שלא יצא מותר בכל ענין כדפי' ובחתך כל אבר וכו' כתב שגם המיעוט הנשאר בפנים אסור לגמרי ולא תועיל לו שחיטת אמו : **עובר** שהוציא ידו והחזירה ואח"כ נולד וכו' שם (דף סט) מהו לגמוע חלבו חלב דעלמא לא כאמ"ה דמי ושרי האי נמי לא שנא או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה הכא לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה תיקו ופסקו הפוסקים לחומרא . ויש מקשי' א"כ בן פקועה שבא על הבהמ' והוליד שאותו ולד אין לו תקנה בשחיטה למה לא שאלו עליו בגמרא מהו לגמוע חלבו ונראה דדוקא באיסור יוצא דאיסורו משום בשר בשדה טרפה קמיבעיא להו דדילמא דינו כטרפה וחלב הבא מן הטרפ' אסור וכדתניא כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה וה"ל כטרפה שהרי אין לזו תקנה בשחיטה כשאר טרפה או דילמא לא קראו הכתוב טרפה אלא לענין דאין לו תקנה ואפי' חזר והכניסו לפנים אבל אינו טרפה ממש אלא אסור משום אמ"ה וחלבו מותר אבל בן פקועה שבא על הבהמה וכו' דאע"ג דאין תקנה לולד בשחיטה מטעם שהייה אינו אלא שאין השחיטה מתירתו דשהייה מכ"ש הוא אבל בחייה אין בה איסור דאין בה הך טרפה ופשיטא לן דחלבה מותר וכ"כ ב"י בהלכות עיקור בשם הרשב"א דשמוטה מהלכות שחיטה היא ואינה טרפה וחלבה בחייה מותר אע"ג דאין לה היתר בשחיטה והכי נמי דכוותא ולפע"ד הוא דבר ברור ופשוט : **ומ"ש** רבינו ואח"כ נולד וכו' כתב ב"י לאו דוקא דה"ה אם נשחטה אמו והוציאוהו חי וכן פרש"י ורבינו חדא מינייהו נקט עכ"ל פי' לפירושו דלשון נולד משמעו דאחר שחיטת אמו נולד ויצא דרך בית הרחם ככל סתם לשון לידה ולאו דוקא קאמר נולד דה"ה אם הוציאוהו חי מבטן אמו לאחר שחיטת האם ולפ"ז אין ספק דאף מ"ש הרמב"ם בפ"ה מהמ"א עובר שהוציא ידו או רגלו נאסר אותו אבר לעולם וכו' ואפי' החזיר אותו אבר למעי אמו ואח"כ נשחטה או נולד והיה כמה שנים הרי אותו אבר אסור משום טרפה תיבת או נולד אין פירושו או נולד קודם שחיטת אמו דהא פשיטא דאיסור יוצא אינו אלא לומר שלא ניתר היוצא בשחיטת אמו אבל אם נולד קודם שחיטת אמו אין שם איסור יוצא והכי מוכחא הסוגיא להדיא בפרק המקשה אלא הכי קאמר הרמב"ם ואפי' החזיר אותו אבר למעי אמו ואח"כ נשחטה או נולד דבין שהוציאוהו ממעי אמו או נולד דרך בית הרחם ומ"ש והיה כמה שנים אתרוייהו קאי בין שהוציאוהו חי ובין נולד דרך בית הרחם והיה כמה שנים בכל ענין אסור אותו האבר וב"י פי' דה"ק בין שאחר שחיטת אמו לא הוציאוהו חי לאויר העולם ובין שאחר שחיטת אמו הוציאוהו חי לאויר העולם ולפ"ז הא דכתב והיה כמה שנים לא קאי ארישא אלא אסיפא דקאמר או נולד קאי ולא משמע הכי אלא אתרוייהו קאי ועוד דלישנא דאו נולד לא משמע דאיירי בהוציאוהו חי אלא נולד ממילא ולמאי דפי' ניחא דמ"ש והיה כמה שנים אתרוייהו קאי כדפי' גם או נולד משמעו דנולד ממילא וכמו שפי' ב"י לדברי רבינו כך הוא פי' דברי הרמב"ם ואיך שיהיה פי' לשון הרמב"ם מ"מ לית דין ולית דיין בעובר שהוציא ידו ואח"כ נולד קודם שנשחטה אמו דאין בו משום איסור יוצא וכמו שהוא מפורש בפ' המקשה בפשט דסוגיא ובפרש"י לשם ובכל הפוסקים וכ"כ רש"י בביאור ס"פ שני דקידושין ודלא כמה שהבין הכל בו בדברי הרמב"ם ומביאו ב"י ע"ש מהר"י אבין חביב עי' שם : כתב ב"י ומ"ש וגדל וילד אינו מדוקדק וצריך להגיה וגדלה וילדה עכ"ל ואין צורך להגיה דכיון דעובר לשון זכר הוא שפיר קאמר דהעובר נולד אחר שחיטת אמו וגדל וילד : לשון הרמב"ם החלב אסור הואיל והוא בא מכלל האברים ויש בה אבר אחד אסור וה"ז כחלב טרפה שנתערב בחלב טהורה עכ"ל נראה מדבריו דאם היה ס' בבהמה בבשר ובעצמות וגידים כנגד האבר האסור כל החלב מותר מטעם תערובת שבטל בששים :

נחתך מהעובר וכו' משנה ר"פ המקשה ויליף לה בגמרא מקראי ור"ל דאם נשחטה אמו ונמצאת כשרה מותר אותו הנחתך מהעובר באכילה ולאו דוקא נחתך מבשר העובר אלא אפילו חלב נמי אם חלבו מהעובר והניחו בתוכו דשרי לאחר שנשחטה אמו :

הושיט ידו וכו' שם (דף עב) פליגי בה ר"י ור"ש לקיש והלכה כר"י דאמר הכי : ומ"ש כעל חלב בהמה גמורה פי' ל"מ דחייב עליה משום נבלה כיון דהוציאו לחוץ קודם שניתר בשחיטת אמו אלא אף חייב עליו כרת לאפוקי מדר"ל שאינו אלא כחלב חיה שאינו חייב אלא משום נבלה וכן פרש"י לשם :

ומ"ש שתלש חלב מבן ח' חי טעמו דאי לא כלו חדשיו דנפל הוא לכ"ע לאו חלב הוא דמדפים הוא דגרמו כמ"ש בסי' ס"ד וכתב הרא"ש ואל תתמה לר"י כיון דנקרא חלב בגמר חדשים למה ניתר החלב בשחיטת אמו דיו לנולד שיהא כאמו דאין שחיטה מתרת חלבו י"ל דגזירת הכתוב הוא שהרי למדנו מכל בהמה תאכלו שאם חותך מהעובר מותר ואילו נתחך מן הבהמה אסור באכילה ועוד כתב שם דאין נפקותא במחלוקת ר"י ור"ל לענין איסור והיתר דאף לר"ל אם אינו אסור משום חלב אסור הוא משום בשר מן החי אלא שכתב מחלוקתם להוציא מדברי הרמב"ם ע"ש ורבינו נמשך אחריו ועוד יש לומר דאיכא נפקותא במחלוקתם דלר"י דחלב גמור הוא מותר לעשות בו סחורה כדכתיב יעשה לכל מלאכה אבל אם לא היה בו איסור חלב אלא של נבלה היה אסור לעשות בו סחורה וכמו שיתבאר בסי' קי"ז ס"ד וכמ"ש לשם בס"ד ועוד איכא נפקותא להיכא דאיכא נ"ט זיתים של היתר וב' זיתים אחד של נבלה ואחד של חלב וכמ"ש בסוף סימן צ"ח :

טו אפרוח וכו' ס"פ א"ט ומשמע לשם דאיסור זה לרמב"י אינו אלא דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא והרשב"א בית שני בריש שער רביעי כתב דלרבנן נמי דאינו אסור אלא כשלא יצא לאויר העולם ג"כ אין איסור ד"ת אלא מדרבנן ותימא דכשלא יצא לאויר העולם הוה ליה נבלה גמורה ונבלה דאורייתא היא דכי היכי דגבי בהמה לא מהני שחיטה לנפל דידיה לטהרו מידי נבלה כדתנן בפרק המקשה (דף ע"ג) בן שמנה חי אין שחיטתו מטהרתו לפי שאין במינו שחיטה ה"ה גבי עוף אם נשברה קליפתו ויצא קודם זמנו בכדי שאינו ראוי להתקיים נפל הוא ולא מהני ליה שחיטה לטהרו מידי נבלה וא"כ אסור מדאורייתא הוא ותירץ בספר התרומה סימן ל"ג דאה"נ דאסור מן התורה משום נבלה אלא דאיסור דהשרץ השורץ על הארץ לית בה מן התורה אלא אסמכתא

דרכי משה

במעי אמו לאחר שנשחטה דאז האבר אסור וכן הלבו ותימא על הר"ד יוסף שמשמע מדבריו שר"ל נולד ממש וזהו תימא לפי מה שפי' וצ"ע : (ב) בהר"ן פרק בהמה המקשה דף תש"א ע"ב אם שהוא עובר במעי אמו אינו שחיטה והוא בעיא בגמרא ולא נפשטה ונקטינן לחומרא : בפ"ק

פרישה

אמו דכיון דסדר סדר : (ז) גם המיעוט שנשאר בפנים אסור דהוי כילוד : (ח) עובר שהוציא ידו והחזירה כו' (וגדל וילד ז"ל ב"י אינו מדוקדק וצריך להגיה וגדלה וילדה ע"כ ואפשר לומר דקאי אעובר דהו שייך לומר לשון זכר כמו שהתחיל שהוציא ידו והחזירה . והא דכתב וילדה קודם לידה אין לבהמה שום חלב כלל וק"ל עכ"ה) חלבו אסור פי' החלב שמחלבין ומוציאין מהאם בהמות ואיכה נאסרת משום אבר מן החי אבל בו אסור דכיון שיש בה אבר אסור והחלב מתגדל מכל אברי הבהמה והרי אותה חלב נתערב בה חלב אותו האבר ואותו האבר אין לו תקנה בשחיטה . ואיירי בעובר שנשחטה אמו והוציאו הולד חי ונתגדלה אבל נולד בחיי אמו הבר נתבאר דאין שם טריפות עליו ונולד דכתב רבינו ל"ד אלא ר"ל נשחט הולד ונתגדל וע"ד : (ט) נחתך מהעובר שבמעי בהמה פי' אפי' חלב : (י) ונמצא בתוכה פי' לאחר שחיטת אמו : (יא) מותר הטעם דקרינן ביה בבהמה : (יב) נחתך מגופה פי' דבר שאין הבהמה נטרפה בו כגון טחול וכליות וכן הוא במשנה שם בהדיא : (יג) אסור באכילה משום דכתיב 'אותה תאכלו ותרשין אותה כשהיא שלימה ולא כשהיא חסרה : (יד) ותלש חלב מבן ט' חי פי' והוציאו (קודם שחיטה מהבהמה ועי"ל סי' ס"ד בטור ובב"י . עכ"ה) : (טו) כעל חלב גמור וז"ל רש"י ל"מ דחייב עליה משום נבילה : (וז"ל רש"ל לא ידענא למה קרא אותו נבילה ולא קרא אותו אבר מן החי ודו"ק וי"ל שכ"כ אגב דפליגי לפני זה בגמרא דמולין כחלב של שליל וסובר אחד דאין עובר עליו אלא משום נבילה. עכ"ה) אלא אפילו כרת חייב עליו לאפוקי ממ"ד שאינו אלא כחלב חיה ואין בו אלא איסור נבילה ועיין בדרישה : ורני

דרישה

עצמו אמרינן דלמא לאו כילוד דמי והוי בשר שיצא חוץ למחיצתו ואסור אע"פ אותו שיצא אבל הנשאר בפנים אפשר להתירו בשחיטת עצמו דממה נפשך אם נחשבו כילוד כולו ניתר בשחיטת עצמו ואי לאו כילוד דמי אותו הנשאר שלא יצא לחוץ ניתר בשחיטת אמו כמ"ש רבינו בסמוך גבי הוציא ידו והחזירו עד שהוציא רובו שהמיעוט הנשאר שלא יצא לחוץ ניתר בשחיטת אמו ודוקא כשהחזיר מה שהוציא נראה להתיר הנשאר שלא הוציא לחוץ אבל אי לא החזיר מה שהוציא נראה שגם הנשאר בפנים אסור ודומה למ"ש רבינו בסמוך הוציא עובר ידו וחתכה עד שהוציא רובו המיעוט הנשאר אסור (ומיהו יש לחלק דשאני התם דאין לו שחיטת עצמו מאחר שנחתך רובו משא"כ הכא דאם נחשבו לרוב כילוד הרי ניתר גם הפנימי בשחיטת עצמו ממ"נ ואף מ"מ שהוא כחתכה על מחלה ואין לו היתר בשחיטת עצמו וגם הוי כנחתך מ"מ כיון שלא הוי הרוב לא אסרי' הפנימי אלא מותר המיעוט הפנימי עכ"פ כשחשו גם עצמו) ומ"ה כתב רבינו ברישא ואוסר בו"ז ר"ל דהא דמסקינן אם כילוד שייט דוקא לחומרא לאסור אבל להתירו מטעם זה לא מספקינן ליה כילוד דאיבעיא דלא אפשיטא היא ולחומרא אזלינן וב"י שכתב בש"ע בשניהם דהוי כילוד צ"ל נמי דשייט דוקא לחומרא והא דכתב סתמא תפס לשון הגמרא והתם קאי אבכור דחומרא הוא לגביה אם דספקינן ליה כילוד ודו"ק :

[ב] עובר שהוציא ידו והחזירה כו' חלבו אסור עפ"ד הטעם וכתב ב"י וז"ל ל"ד נולד דה"ה אם נשחטה אמו והוציאוהו חי אלא חדא מתרוייהו נקט עכ"ל ב"י ונ"ע דהא מסיק ב"י וכתב דכשנולד במעי אמו שניתר האבר בשחיטת עצמו ועיין בד"מ שמתמה ג"כ ע"ז (ואפשר לומר לפי' ב"י דה"ק ל"ד נולד ר"ל לישנא דכנולד לא שייך שפיר לאחר שחיטת אמו אלא שהוציאוהו לאחר שחיטת אמו ודו"ק . עכ"ה) ולכן נראה כמ"ש בפרישה דדוקא בנשחטה אמו מיירי והא דנקט נולד ל"ד אלא ר"ל שהוגדל ונעשה ולד וכן פי' ב"י דברי הרמב"ם לפני זה בפסקא שמתחיל ולכאורה מראה וכו' וכ"כ בכ"מ . ובש"ע מסיים בדין זה שהוא כחלב טריפה שנתערב בכשרה ויש להקשות למה לא יהא חלב אותו אבר בטל בס' דקי"ל יש ס' בבהמה נגד הזרוע הזרוע בשילה ואפשר לפרש דאיירי שהוציא כל היד עד שלא נשאר ס' נגד מה שיצא לחוץ כי זרוע לא הוי כל היד אלא שני פרקים וכמ"ש רש"י בפ' שופטים ונראה שמזה הטעם כתב בש"ע שהוא כחלב טריפה שנתערבה כדי לכשות דינן לענין שיבטל בס' ומשערים אבר שילא אם יש ס' במה שנשאר (ועיין בתשובתי שהארכתי בזה) עוד י"ל שמאבר אחד יוצא חלב יותר מאבר אחר וא"א לבטלה ויש לדקדק אמאי שנא הא ממ"ש רבינו לקמן בדין עיקור שנעקרו סימנים שלה שאין לה היתר בשחיטה ואפ"ה חלבה מותר וי"ל דהתם אין שם טריפה עליה שהולכה למיתה אלא שהל"מ שאין לה היתר בשחיטה משא"כ באבר זה שהוא טריפה ממ"ש ובשר בשדה טריפה כו' אלא קשה דבגמרא פ' בהמה המקשה ד' סט ע"א מבעיא להו בלשון זה חלב דעלמא לאו כאבר מן החי דמי ושרי ה"נ לא שנא או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה הכא לית תקנתא לאיסורים בשחיטה תיקו ופסקו לחומרא ומדתלהו בשחיטה ולא בטריפתו קשה הלא בשמוטה ג"כ אין לה היתר בשחיטה וי"ל דשמוטה היה לה שעת הכושר בשחיטה וגם עתה אין שם טריפה עליה משא"כ אבר זה שמתחילה לא היה שעת הכושר בשחיטה וגם שם טריפה עליה : [ג] נחתך מגופה ונמצא בתוכה לאחר שחיטה כו' כתב ב"י ולשון רבינו אינו מדוקדק שלא כתב ברישא לאחר שחיטה ובסיפא כתבו וכו' : [ד] כחלב בהמה גמורה פרש"י דחדשיו גרמו ליה כיון שכלו לו חדשיו חלבו אסור ומיהו כי פסקו לאמו שרי ואל תתמה כיון דנקרא חלב גמור בגמר חדשים למה נתיר החלב בשחיטת אמו דיו לנולד שיהא כאמו שאין שחיטה

מתרת

מיד (א) ור"א בן יעקב אוסר עד שיפתחו עיניו ופסק רי"ף כת"ק דשרי וא"א ז"ל פסק כר"א ולד בהמה תוך ח' ימים אסור משום ספק נפל ומיהו אין צריך ח' ימים שלימים אלא מיד בתחילת ליל שמיני מותר וה"מ בשאין ידוע שכלו לו חדשיו (ב) אבל אם ידוע שכלו לו (א) חדשיו מותר מיד אפילו ביום שנולד [א] (ג) ולא חיישי' שמא נתרסקו אבריו מחבלי הלידה :

טז [א] **אסור** לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד ל"ש האם ואח"כ הבן או הבת ל"ש הבן או הבת ואח"כ האם (א) בין בנקבות כגון האם והבת בין בזכרים כגון האב והבן (ב) בין באדם אחד בין בב' (ג) [ב] ואם עבר ושחטם ביום אחד כתב הרמב"ם שמותר לאכלן (ד) ובה"ג אוסר לאוכלו בו ביום (א) (ה) ויום האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה שאם שחט בלילה אסור ביום שלאחריו ואם שחט ביום מותר בלילה שלאחריו והא דאסור לשחוט דוקא בידוע

אסמכתא בעלמא מיהו קשה כיון דאיכא איסורא דאורייתא עליה למה אסמכוה אקרא דכל השרץ השורץ ושמא משום דאיתיה באפרוח טמא מן התורה אסמכוה גם בטהור עכ"ל והרשב"א השיג עליו ואמר דבילת עוף טמא שריקמה אינה אסורה משום השרץ השורץ על הארץ דאם באת לאוסרה א"א לך לאוסרה אלא משום שרץ העוף כמ"ש הרמב"ם דלוקה עליה משום שרץ העוף אבל דעת הרשב"א אינו כן אלא אינו לוקה עליה לא משום שרץ העוף ולא משום השרץ השורץ על הארץ דאין לוקין משום שרץ העוף ואע"פ שעתידין לפרוח אלא כשיצא לאויר העולם בעוף המעופף על הארץ ומשום שרץ השורץ ע"ה נמי לא לקי אלא בבילת השרץ שריקמה והביא ראייה מפ' א"ט ע"ש בת"ה הארוך ועיין במ"ש בסוף סי' פ"ו בס"ד :

כתב בהגהת אשיר"י פ"ק די"ט וכגון שנולד עם הכנפים דהיינו נוצה גדולה שעל גופו שיש לו קנים דכל עופות שלא גדלו כנפיים אסר רבינו יואל משום שקץ מא"ז ונראה דר"ל דאסור משום בל תשקצו שהרי אין העולם אוכלין אותו משום מיאוס כל זמן שלא גדלו כנפים שלהם וה"נ :

ולד בהמה וכו' בפר"א דמילה (דף קל"ו) מפורש כעובדא דעביד להו עיגלא תילתא ביומא דשבעה וכו' דיום ח' כלאחר ח' ושרי בתחלת ליל שמנה דמקצת היום ככולו כדכתיב והיה שבעת ימים תחת אמו הא לילה חזי ומיהו לקרבן דוקא בעינן יום ח' דכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן דאורתא לאו בת הקרבה היא כדכתיב ביום צוותו להקריב אבל מכלל נפל נפיק ליה וחזי לאקדושי כדאמר בזבחים לילה לקדושה יום להרצאה והלכך לענין חולין חזו מאורתא למישחטיה ומיכל כן פרש"י ותוספות לשם ותלמוד ערוך הוא בפ' או"ב ריש (דף פ"א) ומה שקשה ממ"ש רבינו כאן וכן בסימן נ"ח דלא חיישינן שמא נתרסקו אבריו ואפילו לא הפריס ע"ג קרקע ובא"ח הלכות י"ט כתב דדוקא כהפריס ע"ג קרקע בארתיו בא"ח סי' תצ"ח בס"ד · ופי' כלו חדשיו היינו ט' חדשים לגסה וחמשה לדקה כדאיתא פ"ק דבכורות :

טז אסור לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד ל"ש האם וכו' משנה בפרק או"ב ובגמרא יליף לה מקרא מדכתיב לא תשחטו לשון רבים אלמא דהזהיר לשנים לאחד הזהיר שלא ישחוט הבן אחר האם ולאחד הזהיר שלא ישחוט האם אחר הבן וכגון שאחד שוחט פרה והשני אמה והשלישי בנה וב' האחרונים חייבים ופריך הא איצטריך לא תשחטו דלא תימא דאינו חייב אא"כ שאחד לבדו שחט האם והבן כתב רחמנא לא תשחטו דאפילו תרי האחרון חייב ופריך אם כן ליכתב לא ישחטו דמשמע לא ע"י אחד ולא ע"י שנים מדכתיב לא תשחטו משמע דתרוייהו עבדי איסורא ותו איתא התם לחנניה דחוששין לזרע האב כתיב אותו דמשמע זכר וכתיב בנו מי שכרוך אחריו דהיינו נקבה הלכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות וא"ת אכתי מנ"ל דחייב על הבת דלא תשחטו איכא לאוקמי בפרה וב' בניה ואחד שחט הבן והשני האם והשלישי הבן השני וצריך לומר דמפי השמועה למדנו שזה שכתוב בתורה בנו לאו דוקא בנו זכר אלא ה"ה בנו נקבה וכן כתב הסמ"ג :

ומ"ש בין בנקבות בין בזכרים היינו כחנניא וכך פסק הרא"ש דקי"ל כחנניא לאיסורא ולא למלקות דמספקא לן אי חוששין לזרע האב כמ"ש בסוף סימן זה גבי כוי וכן בסימן ס"א בדין מתנות כהונה וכן פסק בסה"ת והיא דעת בעל המאור ור"ת והרשב"א והרמב"ם ודלא כה"ג והרי"ף והשאלתות דפסקו דלא כחנניא ואפילו איסורא ליכא בזכרים אבל הסמ"ג כתב ה"ג ורי"ף פסקו דלא כחנניא אמנם נראה דהיינו דוקא דלא לקי אבל איסורא מיהא איכא מספק וכו' עכ"ל משמע דס"ל דה"ג ורי"ף נמי מחלקים בין איסורא למלקות ולפענ"ד דאע"ג דדברי ה"ג אפשר לפרשם דלענין מלקות דוקא קאמרי דלית הלכתא כחנניא אבל מודה דאיסורא איכא אכן דברי הרי"ף לא משמע הכי כלל שהרי דחה לחנניא לגמרי באותו ואת בנו ע"ש : **ואם** עבר ושחטם כתב הרמב"ם שמותר לאוכלם בפרק י"ב מה' שחיטה והוא משנה לשם השוחט או"ב חולין בחוץ שניהם כשרים ופי' התוס' דראשון פשיטא דשרי ולא איצטריכא אלא לשני דס"ד דמפסיל משום דדרשינן בפרק כ"ה (דף קט"ו) לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך ה"ה בבל תאכל קמ"ל דלא כדמפרש התם דמדאיצטריך רחמנא למיסר מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי והרמב"ם ג"כ שכתב מותר לאכלם כתב כלשון המשנה ולא איצטריך אלא לשני : ומ"ש דבה"ג אוסר לאוכלו בו ביום לשני לבד קאמר דאסור לאוכלו וכתב הר"ן דקנס הוא שלמד הרב ממעשה שבת ולפע"ד יראה דבה"ג מפרש הא דקאמר בפרק כ"ק אותו ואת בנו ליתסר דהכי פריך דליתסר השני לעולם משום דנעבדה בו עבירה וה"נ פריך גבי שלוח הקן כדפי' רש"י לשם ומשני מדאסר רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי והלכך לא נאסר לעולם מיהו בו ביום ודאי אסור מטעם דכל שתעבתי לך ה"ה בבל תאכל וכיון דמתועב הוא שלא לשחטו ביום אחד אסור לאוכלו ביומו והרא"ש כתב שכך יש לדקדק מהתניא זריז ונשכר וכו' ויתבאר בסמוך סעיף י"א בס"ד ונראה דהכי ס"ל להרא"ש והכי נקטינן : **והא** דאסור לשחוט דוקא בידוע שהוא אביו וכו'
אבל

(ו :) : ומ"ש והרא"ש פסק כראב"י הוא בפ"ק די"ט : ומ"ש שהרי"ף פסק כת"ק הוא בפרק א"ט . וכתב הרשב"א בת"ה שכ"פ הרב בעל העיטור והרב בעל התרומה ז"ל כת"ק ונראה מדבריו שלזה דעתו נוטה וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהמ"א והכי נקטינן : **ולד** בהמה תוך ח' ימים אסור משום ספק נפל ומיהו א"צ ח' ימים שלימים וכו' וה"מ כשאין ידוע שכלו לו חדשיו וכו' הכל בפרק ר"א דמילה (קלו ·) וכלו לו חדשיו מפורש בפ"ק דבכורות (ח ·) דהיינו ט' חדשים לגסה וה' לדקה. וכתב הרשב"א בתשובה סימן רמ"ג שאין סומכין על העכו"ם בגדיים קטנים הנלקחים ממנו כשאומר שהם בני ח' ימים וכתוב בא"ח בשם קצת גאונים שלא אמרו ח' ימים אלא לקרבן אבל לאכילה אפי' בן יומו מותר ואין כן א דעת הפוסקים : ומ"ש ולא חיישינן שמא נתרסקו איבריו מחבלי הלידה בפ' א"ט (נא .) א"ר נחמן בית הרחם אין בו משום ריסוק איברים וכתבו התוס' משום דאיכא ריעותא דאינו הולך איצטריך לאשמועינן דאי לאו הכי פשיטא דאזלינן בתר רוב ולדות וכתב הר"ן כתבו הראשונים דאפי' במקשה לילד קאמר דאי בשאינה מקשה פשיטא ואין זה עולה לי לפי סוגיית הגמרא ולפיכך נ"ל דאפי' בשאינה מקשה איצטריך לאשמועינן דאין חוששין לריסוק איברים עכ"ל ומ"מ נראה מדבריו דלענין הדין אפי' במקשה אין חוששין לריסוק אברים :

טז אסור לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד ל"ש האם ואחר כך הבן או הבת ל"ש הבן או הבת ואח"כ האם משנה בפרק אותו ואת בנו (פב .) וברייתא בגמרא יליף לה מקרא : ומ"ש בין בנקבות בין בזכרים שם פלוגתא דתנאי והעלה הרא"ש דהלכה כחנניא דאמר נוהג בין בזכרי' בין בנקבות דאשכחן סתם משנה בבכורות (מה :) כותיה ושמואל פסק כותיה ורבא משמע דהכי ס"ל מיהו אפי' אם הלכה כר"י כדפסקינן בכתובות (קיא :) הא מסקי' דלר"י מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא הלכך אם ברור לו שהוא אביו ודאי אין שוחטין אותו ואת בנו ביום א' וכתב הרשב"א בת"ה שכן דעת הרז"ה ור"ת שחוששין לזרע האב ולזה הסכים הוא ז"ל לחוש לדבריהם בשל תורה וכ"פ הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות שחיטה ואע"ג דבה"ג ושאלתות פרשת קדושים סימן צ"ט והרי"ף פסקו דליתא לדחנניא כתב הרא"ש דמסתברא כדפרי' דחוששין לזרע האב באותו ואת בנו והכי נקטינן : ומ"ש בין באדם אחד בין בב' שם בברייתא בגמרא יליף לה מקרא : **ואם** עבר ושחטן כתב הרמב"ם שמותר לאכלם טעמו מדתנן (עח .) השוחט אותו ואת בנו חולין בחוץ שניהם כשרים ואע"ג דכתיב לא תאכל כל תועבה ודרשינן כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל הא אמרינן בפרק כל הבשר (קטו .) דמדאסרו רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי : ומ"ש דבה"ג אוסר לאוכלו בו ביום . כ"כ הרא"ש בפרק אותו ואת בנו בשמו וכתב שדקדק כן מדברי רב יוסף דאיתא התם והר"ן כתב קנס הוא שלמד הרב ממעשה שבת : **ויום** האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה שאם שחט בלילה אסור ביום שלאחריו וכו' משנה שם (פג .) : **והא** דאסור לשחוט דוקא בידוע שהוא אביו
וכן

דרכי משה

טו (א) בפ"ק דבכורות (ח .) מפורש דהיינו ט' חדשים לגסה וח' לדקה :

טז (א) וכתב באשר"י והר"ן ריש אותו ואת בנו דדוקא האחרון אסור אבל הראשון שרי :

וכ"כ

דרישה

מפרש מלבה וי"ל דגזירת הכתוב הוא שהרי למדנו מכל אשר בבהמה תאכלו שאם מותך מן העובר מותר ואילו מותך מן הבהמה אסור דכתיב אותה שלימה ולא אותה חסרה . אשר"י שם · (והביאו הב"י בסימן ס"ד עכ"ה) ·

סי' טו [א] **ולא** חיישינן שמא נתרסקו אבריו מחבלי הלידה כתב הב"י בשם הר"ן אפילו במקשה לילד וקשה דלקמן בסימן נ"ח כתב הב"י (שם לא כתב כלום רק בהל' י"ט סי' תצ"ח ושם כתב הטור בהדיא דבמקשה לילד חוששין ועיין מ"ש א"א ז"ל שם עכ"ה) דבמקשה לילד חוששין ואפשר דלא ס"ל כהר"ן או י"ל דה"פ אם לא בדקוה אם יכול לעמוד ושחטוה כיון דלא חזינן בו ריעותא מותר אפילו במקשה ועיין מה שכתוב עוד בסי' נ"ח בס"ד :

סי' טז [א] **אסור** לשחוט כו' בין זוכרים כגון האב והבן פלוגתא דחנניא ורבי יהודה בפרק אותו ואת בנו ד' ע"ט ומשמע התם דחנניא סבר דודאי חוששין לזרע האב ופסק כן אפילו לקולא גבי שתי פרידות אחד בא מסוס וחמורתא ושני בא מחמור וסוסיא דמותר לזווגם ואין בהם משום כלאים כיון שיש בכל א' צד סוס וחמור וכתב הרא"ש ז"ל כחנניא דאמר נוהג בין זוכרים בין בנקיבות דאשכחן סתם משנה בבכורות כוותיה ושמואל פסק כוותיה ורבא משמע ליה דהכי ס"ל מיהו אפילו הלכה כר"י כדפסקינן בכתובות הא מסקינן דלר"י מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא הלכך אם ברור לו שהוא אביו ודאי אין שוחטין אותו ואת בנו ביום אחד עכ"ד ולפ"ז מ"ש רבינו נוהג בזכרים היינו כדעת הרא"ש ז"ל שפסק הלכה כחנניא וקשה דבסמוך כתב רבי' תיש הבא על הצבייה וילדה בת ואותה בת ילדה בת ושחט בתה ובת בתה פטור אבל אסור והיינו אליבא דחכמים דסברי שה אפילו מקצת שה ואפ"ה פטור משום דמספקא להו אי חוששין לזרע האב וכמ"ש שם וכאן פסק כחנניא דוודאי חוששין לזרע האב וי"ל דלענין דינא שנוהג האיסור אף בזכרים פסק כחנניא הואיל והרא"ש פסק כוותיה אבל לענין מעשה דמלקות לא פסק כוותיה הואיל והרא"ש בעצמו כתב אפי' אם הלכה כר"י כדפסקינן בכתובות משמע דהרא"ש מסופק לענין מעשה הלכה כדברי מי · ובה"ע ס"ס ק' כתב בעו הבא על הצבייה וילדה בת והבת בן ושחט הבת והבן לוקה וכן הוא במיימוני וע"כ צ"ל דט"ס הוא דאל"כ סתרי דבריו אהדדי וע"ש שהארכתי (ועיין בתשובת ר"ש כהן ד' פ"ג ע"ד שהקשה גם כן דברי הרמב"ם אהדדי ע"ש עכ"ה) : [ב] ואם עבר ושחט כו' כתב הרמב"ם שמותר לאכול וכן הוא בגמרא פ'
כל

פרישה

סי' טו (א) **ורבי** אליעזר בן יעקב אוסר אבל אין לוקה ע"ל סימן פ"ו . ורבינו יואל אוסר כל העופות משום שרץ כל זמן שלא גדלה הנוצה שעל כל גופה מא"ז עכ"ל מהרש"ל (אלא מיד בתחלת ליל ח' אף שלענין קרבן אינו כן רש"ל . עכ"ה) : (ב) אבל אם ידוע שכלו לו חדשיו כו' דהיינו ט' חדשים לגסה וה' לדקה . (ג) ולא חיישינן שמא נתרסקו אבריו מחבלי הלידה . כתב ב"י בשם הר"ן דאפי' במקשה לילד וע"ד :

סי' טז (א) **בין** בנקיבות בין בזכרים ע"דר בין בנקיבות כגון האם והבת אע"ג דבקרא כתיב 'אותו ואת 'בנו כבר תרגמו אונקלוס תורתא ושיתא ע"ש ועיין ברא"ש פ' אמור · (ב) בין באדם א' בין בשנים הטעם שנא' לא תשחטו משמע שנים : (ג) ואם עבר ושחט כו' ע"דר טעם הרמב"ם : (ד) ובה"ג אוסר לאוכלו פי' האחרון וטעם ה"ג שאוסר בו ביום לאו נלמד מדיני שבת כדי שלא יהנה מאיסור ר"ן ולפי ה"ט אסור אפי' לאחרים וכמ"ש בא"ח ר"ס שי"ח ע"ש בדין איסור בישול בשבת מיהו י"ל דגם בה"ג ס"ל האי לימוד דמדאסר רחמנא לגבוה ש"מ דלהדיוט שרי כמנא דמשום האי מעשה דשחיטה אין ראוי לאסרו ולא אסרו אלא על השוחט עצמו משום קנס ואינו מן הסברא לקנוס אחרים בשביל ששחט זה כיון דמכח המעשה עצמו אין הדין נותן שיאסר ואינו דומה למבשל בשבת דשם שורת הדין נותן דאפי' בשוגג לא יהנה לא הוא ולא אחרים ממלאכת שבת וע"כ צריך לחלק ביניהן דהא במבשל בשבת במזיד אסרו למבשל עולמית וכאן לא אסרו אלא בו ביום אפי' אם שחט במזיד דהא אאם עבר ושחט קאי אלא ה"ט דמבשל בשבת כיון דבשבת אסור מן הדין וחכמים ראו לקנוס אותו אז אין טעם לומר שיקנסו שלא יאכל בו ביום וביום ב' יאכלה ומ"ה אסרוהו משום קנס עולמית אבל כאן מסתבר לומר מאחר דבשחיטה עצמה ליכא עבירה אלא במה ששחטה היום ע"כ ראו לקונסו שלא יאכלה באותו יום שרצה ליהנות ממנה : (ה) ויום האמור באותו ואת בנו כו' אע"ג דלענין קרבן אינו כן דכשאמרו שנאכל ליום ולילה ר"ל לילה שאחר היום הטעם לגבי אותו ואת בנו דילפינן יום יום ממעשה בראשית דגבי מעשה בראשית נאמר יום א' וגבי אותו ואת בנו גם כן נאמר
יום

חדושי הגהות

טו א ר"ל רש"י והתוספות והר"ן בפ' ר"א דמילה (שם) דמדאמרינן לאחר ז' ימים באורתא חזי לאכילה ולא להקרבה עד יום השמיני מוכח דס"ל עד גמר ז' ימים אסור אף באכילה אך קשה מאי איריא הפוסקים הא תלמוד ערוך הוא בשבת שם דאמרינן רב פפא ור"ה בריה דרב יהושע אקלעו כו' עבר להו עגלא תילתא ביומא דשביעאה וא"ל אי איתרחיתו עד לאורתא הוי אכלינן מיניה השתא לא אכלינן מיניה וכמו שהקשה בעל שא"י וראיתי לרש"י שם וז"ל ת"ג ועבדו ליה וכו' מדכתב ה"ג מכלל דאיכא גירסא אחריתי ואולי הגירסא אחרת
היתה

בידוע שהוא אביו וכן בידוע שהיא אמו (ו) כגון שכרוך אחריה אבל מן הספק אין חוששין הלכך הלוקח בהמה בכ"מ (ז) ובכל זמן אינו חושש שמא נשחטה האם או הבן היום (ח) אבל על המוכר להזהיר על הלוקח [ג] שאם שחט האם או הבן היום או מכרה לאחר לשוחטה היום * אם הוא באחד מד' הזמנים שדרך שכל מי שקונה בהמה ששוחטה מיד והם ערב הפסח וערב עצרת וערב ר"ה (ט) ועי"ט האחרון של חג שודאי קונה אותה לשוחטה מיד צריך להודיעו שמכר היום האם (י) ואם לא הודיעו שוחט ואינו חושש ל"ש קנה מישראל או מעכו"ם ואם נודע לו אח"כ שנשחטה אמה היום הוי מקח טעות ודוקא שמוכר שניהם ביום אחד אבל אם מכר האם ביום שלפניו א"צ להודיעו ואם מכר האחד לחתן ומכר הב' לכלה

ב"י

וכן בידוע שהיא אמו וכו' כ"מ ממה שיתבאר בסמוך : ומ"ש דידוע שהיא אמו הוי ע"י שהוא כרוך אחריה כ"כ הרשב"א בת"ה והכי משמע בגמ': ומ"ש שעל המוכר להזהיר הלוקח שאם שחט האם או הבן היום או מכרה לאחר לשוחטה היום אם הוא באחד מד' הזמנים וכו' משנה בפרק אותו ואת בנו (פג ·) בד' פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט בתה מכרתי לשחוט ואלו הן עי"ט האחרון של חג ועי"ט ראשון של פסח וערב העצרת וער"ה : ומ"ש ואם לא הודיעו שוחט ואינו חושש ברייתא שם : ומ"ש ל"ש קנה מישראל לא שנא קנה מעכו"ם כ"כ שם הרא"ש ולאפוקי ממה שנראה כתוב בשם רב אחאי דאם תגר עכו"ם הוא צריך למיחש למלתא והוא ז"ל הכריע דא"צ וכן הסכים הרשב"א בחידושיו והר"ן כתב בשם הרמב"ן דמאי דאמרינן דבד' פרקים הללו המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו היינו לומר שאם לא הודיעו הוי כמקח טעות אבל בשאר הימים המוכר א"צ להודיע מיהו צריך לשאול אבל אחרים כתבו שא"צ לשאול משום דאיכא ספיקי טובא שמא אין אם לזה ואת"ל יש לה ומכרה שמא לא לקחה לשחיטה ואת"ל לשחיטה שמא מכאן ועד י' ימים ולזה הדעת אפשר שהמוכר שיודע שמכר צריך להודיעו אף בשאר ימות השנה כדי שלא יכשל הלוקח על ידו אלא שאם לא הודיעו לא הוי מקח טעות עכ"ל : **ואם** נודע לו אח"כ שנשחטה אמה היום הוי מקח טעות ז"ל הרא"ש כתב הרמב"ן שאם לא הודיעו בד' פרקי' הללו דהוי מקח טעות דהכא ידעי' דלשוחטה היום קנאה ולכך צריך להודיעו משא"כ בכל השנה ומסתבר כן עכ"ל . וגם הרשב"א הביא דברי הרמב"ן ז"ל וכתב עליהן ונכון הוא וכבר כתבתי בסמוך שגם הר"ן כתב דברי הרמב"ן ז"ל : ומ"ש ודוקא שמוכר שניהם ביום אחד אבל אם מכר האם ביום שלפניו א"צ להודיעו ואם מכר הא' לחתן והב' לכלה אפי' מוכר בב' ימים צריך להודיעו שם במשנה אמתני' דד' פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו א"ר יהודה אימתי בזמן שאין לו ריוח אבל אם יש לו ריוח א"צ להודיעו מודה ר"י במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה שהוא צריך להודיעו שהדבר ידוע ששניהם שוחטין ביום אחד ופרש"י בזמן שאין לו ריוח שמכר האם היום אבל בזמן שיש ריוח כגון שמכר הראשונה אתמול והשניה היום אני אומר שמא אתמול שחט את הראשונה אבל מדברי הרמב"ם נראה שהוא מפרש בע"א שכתב בפי"ב מה"ש על דין המוכר בהמה לחבירו בד' פרקי השנה צריך להודיעו בד"א כשראה זה שלקח באחרונה נחפז לקנות והיה בסוף היום שחזקתו שהוא שוחט עתה אבל אם היה ריוח ביום א"צ להודיעו שמא לא ישחוט אלא למחר וכתב הרא"ש דלא מסתבר ליה פי' זה ולפיכך לא כתבו רבינו : כתב הר"ן ז"ל מדברי רש"י נראה דר"י אכולהו ד' פרקים קאי אבל בתוספ' משמע דלא קאי ר"י אלא אעי"כ בלחוד דאמרינן התם אר"י בד"א בזמן שחל י"ה להיות בשני בשבת אבל אם חל להיות באחד מכל ימות השבוע א"צ להודיעו מפני שזה יכול לשחוט היום וזה למחר כלומר דכשחל י"ה להיות בשני בשבת אפי' לקח האחד בע"ש והשני באחד בשבת בידוע ששניהם שוחטין באחד בשבת שאין אדם מקדים לשחוט מע"ש אבל כשחל י"ה להיות בשאר ימות השבוע כל שיש ריוח א"צ להודיעו דתלינן שלא ישחטו שניהם ביום אחד שעשוי הוא לשחטה ב' ימים קודם ומדמפליג בי"ה ש"מ דבי"ט ליכא לפלוגי שכל הלוקח לצורך י"ט אינו שוחט עד י"ט עצמו לכבוד י"ט ומיהו אי אקלע י"ט בשבת איכא לאיפלוגי בי"ט עכ"ל . והרשב"א כתב בחידושיו בשם הרמב"ן דלא אר"י דא"צ להודיעו כשיש ריוח אלא בעי"ה דוקא וכדמפרש בתוספתא אבל בשאר הפרקים צריך להודיעו שהכל שוחטין בי"ט ע"כ . והרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל שלא כתבו כן נראה שטעמם מדלא מייתי האי תוספתא בתלמוד משמע דלאו דסמכא היא אלא אכולי ד' פרקים קאי כדמשמע פשטא דמתני' א"נ אפשר דתוספתא חדא מד' זימני נקט וה"ה לאינך דבי"ט נמי דרך לשחוט מעי"ט כדי להכין לסעודת הלילה

ב"ח

אבל על המוכר להזהיר וכו' כן כתב הרמב"ם בפרק י"ב וכ"כ הרא"ש ודקדק כך מדתנן בד' פרקים המוכר צריך להודיע ומדלא הזכיר על הלוקח שישאל אם מכר אמה אלמא דאין לו ללוקח לחוש לזה מספק אלא על המוכר שיודע הולאות הזהירוהו שלא יכשיל את הקונ' וכ"כ הר"ן די"א שאין הלוקח צריך לחוש לזה מספק משום דאיכא ספיקי טובא וכו' מיהו להלכ' למעשה נראה כדעת הרמב"ן שהביא הר"ן דהלוקח צריך לישאל ומה שהקשה הרא"ש דכמה לא שנה התנא בד' פרקים דצריך הלוקח לישאל אפשר לתרץ דכיון דבכל שאר ימות השנה נמי צריך הלוקח לישאל דאין סומכין על מאי דאיכא ספיקא טובא הכא דאפשר למשיילינהו למוכר א"כ לא צריך למתני בד' פרקים אלא הא אצטריך ליה למתני דהמוכר צריך להודיע בד' פרקים שאם לא הודיע ה"ל מקח טעות שהרי הדבר ידוע דלשוחטה לי"ט הוא לוקחה דאילו בשאר ימות השנה א"צ להודיע אבל הלוקח צריך לישאל בכל ימות השנה מיהו אם אי אפשר לו לישאל כגון שהלך לו הישראל א"נ בקונה מעכו"ם שוחט ואינו חושש ואפי' בד' פרקים ואפי' בקונה מתגר עכו"ם ועי"ל דאף להרמב"ן אין הלוקח צריך לישאל אלא בשאר ימות השנה דכיון דאין המוכר צריך להודיע הלכך צריך הלוקח לשאול אבל בד' פרקים שהמוכר צריך להודיע אין הלוקח צריך לישאל דמן המוכר נמשך חיוב השאלה ללוקח וזה נראה עיקר כמו שיתבאר בסמוך ומה שהקשה מכאן לדין מוכר בגדים בקרעים שאין מתאחין דהמוכר צריך להודיעו ללוקח ואם לא הודיעו אסור ללוקח לאחויי מן הסתם כתבתי בהלכות קריעה סימן ש"מ סעיף י"ח : **הלכך** הלוקח בהמה בכל מקום ובכל זמן אינו חושש וכו' פי' בכל מקום בין בארץ בין בח"ל ובכל זמן בפני הבית ושלא בפני הבית והכי תנן ריש פ' או"ב ואע"ג דפי' רש"י דלא אצטריך למתנייה דהא חובת הגוף היא אלא דתנא ליה איידי דתנא בחולין ובמוקדשין מ"מ כיון דתנא להו במשנה כתבה גם רבינו וכ"כ הרמב"ם ריש פי"ב מה"ש וכ"כ הרשב"א בית שני שער רביעי : **ומ"ש** או מכרה לאחר לשוחטה היום אם הוא באחד מד' זמנים וכו' תימה דבאחד מד' זמנים אפילו לא מכרה לשוחט' היום אלא מכרה סתם ה"ל כאילו מכרה לשוחטה היום וכן פרש"י להדיא במשנה בארבעה פרקים בשנה (דף פ"ג) וכך מבואר במ"ש הרא"ש אהדברי רבי יהודה שאמר אימתי בזמן שאין שם ריוח וכו' והוא מ"ש רבינו בסמוך ודוקא שמוכר שניהם ביום א' וכו' ובש"ע כתוב בזה הלשון אבל על המוכר להזהיר על הלוקח אם שחט האם או הבן היום או מכרה לאחר לשוחטה היום ואם הוא באחד מד' זמנים וכו' ולפי ל' זה ניחא דל"ק ולא מידי והכי משמע בת"ה הקצר אבל לפי ל' הכתוב בכל ספרי רבינו קשה וי"ל דמ"ש או מכרה לאחר לשוחטה היום היינו לומר שהמוכר יודע שהוא שוחטה היום אבל כשמוכרה בסתם מכרה ועי"ל דאתא לאשמועינן דאפי' מכרה אתמול לשוחטה היום לא תלינן להקל דמאתמול שחטה אלא צריך להודיע ללוקח שני אם הוא בא' מד' זמנים וה"ה במוכר שניהם ביום א' בסתם בא' מד' זמנים נמי צריך להודיע כמבואר בסוף דבריו : **ומ"ש** והם ע"פ וכו' כתבו התוס' הא דלא חשיב עי"ט הראשון של חג אר"ת משום דטרידי בסוכ' ולולב ואין להם פנאי להרבות בשחיטה כ"כ ועיה"כ נמי לא היו אוכלין כי אם בשר עוף ודגים כדאיתא בב"ר גבי ההוא דזבין נונא וכו' עכ"ל ותימה דהלא בפרק הזרוע (דף קל"ג) קאמר אביי גבי מתנות דמשקל לא שקילנא לבר ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהני וכתבו התוס' לבר ממעלי יומא דכפורי שי"ט הוא כדאמר בפרק או"ב ומתנות מרובות והכהנים מתאספים ואילו לא היה נוטל היו אומרים שאינו כהן עכ"ל אלמא דבעיה"כ היו שוחטין בהמות הרבה וצ"ל דבאתריה דאביי היו נוהגין כדברי רבי יוסי בגליל שהיו שוחטין בעי"כ בהמות הרבה אבל בשאר מקומות לא היו אוכלין כ"א בשר עוף ודגים כמ"ש התוס' : **ומ"ש** ואם לא הודיעו שוחט ואינו חושש שם תנא אם לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע ומברייתא זו לא קשה למ"ש הרמב"ן שהלוקח צריך לשאול די"ל דהכא איירי דאין המוכר בעיר וכיוצא בזה דלא אפשר לאשיילה אי נמי הרמב"ן לא אמר דהלוקח צריך לשאול אלא בשאר ימות השנה דאין המוכר צריך להודיע כדפי' לעיל וכן מצאתי ברבינו ירוחם וכך נראה עיקר ומיהו המחמיר לשאלו אף בד' פרקים תע"ב : **ומ"ש** ודוקא שמוכר שניהם ביום א' שם במשנה א"ר יהודה אימתי בזמן שאין לו ריוח אבל יש לו ריוח אין צריך להודיעו ופירש"י שאין לו ריוח הפסק שמכר האם היום אבל יש לו ריוח שמכר את הראשונה אתמול והשניה היום א"צ להודיע שאני אומר אתמול שחטה הראשון

פרישה

יום א' כ"כ הרא"ש ס"פ אותו ואת בנו . ואע"ג דאותו ואת בנו כתיב בפ' אמור לגבי קדשים בר"פ או"ב ילוף מקראי בגמרא דנוהג אף בחולין ובכלאים : (ו) כגון שכרוך אחריה לגמורה נראה שקאי דווקא אאם שכרוך אחריה ביניקה ולא אאב ובאב צריך שיהיה ידוע כגון שהיה אביו ואמו ע' מדשים בחדר א' ומ"ה ס"ט דקאמר כרוך "אחריה ל' נקיבה גם מ"ש דכתב רבינו אביו ואמו בתרתי בבי שהכתב צריך שיהיה ידוע שהוא אביו וכן בידוע שהוא אמו ולא קיצר לכתוב שהוא ידוע שהוא אביו או אמו אבל בגמרא כמדומה שמשמע שקאי ג"כ אאב אם כרוך אחריו בהליכתו . והא דנקט הכא השכרוך אחריה ולקמן ס"ס ע"ט כתב וז"ל ודוקא שילדתו בפניו פי' בבהמה טהורה למין טמאה אבל אם הכניס מעוברת ומצא מין טמא הולך אחריה אע"פ שכרוך אחריה ויונק אותה אסור שמא לא ילדתו וכו' הינו יכולין לתרץ ולומר דספק הוא ואזלינן הכא וכאן לאיסורא אבל לקמן בס"ס ט"ו מסיק וכתב בדין מי שהיה לו בעדרו שבכירה כתב דאזלינן בתר הכריעה אפי' לקולא לכן נ"ל דשאני בסימן ע"ט דאיכא ריעותא לפניו שההולך אחריה הוא טמא ולא ממינה והא דכתב לקמן בסימן ש"ו לענין בכור דסמכינן אמניקה אפי' במקום ריעותא שכתב שם וז"ל ואם רחלה שהיא מולבנת אף ע"פ שאינה יולדת ואח"כ ראינוה מניקה ולד פטורה מהבכורה שלא היתה מרחמת עליו להניקו אא"כ ילדתו ואפי' אם הוא מין אחר כגון רחל שמניקה עיר . כמ"ש כתבתי שם דשאני ילדתו הוא ע"מ וכ"ל אח"כ ילדה ור"ל דהכא היא פי' שהבר ילדה ואסר שלא מסיום ודאי איכא בכור אבל אין כוונתו שם לומר שזה שינקה ילדה ממנו אותו ודאי וכן הוא בגמרא שם . וע"ל מ"ש עוד בסימן ע"ט יתוב אסר ע"ז נס"ד : (ז) ובכל זמן פי' אפי' הוא בא' מד' זמנים אפ"ה כל שלא הודיעו המוכר אין הלוקח חושש משום דאיכא ספיקי טובא שמא אין לה אם ואת"ל יש לה אם ומכרה שמא לא לקחה לשחיטה ואת"ל לשחיטה שמא מכאן ועד י' ימים : (ח) אבל על המוכר להזהיר הלוקח כו' נראה דה"ג אבל על המוכר להזהיר הלוקח "אם שחט כו' עד "ואם הוא בא' מד' זמנים כו' ותרתי קאמר מתחילה אשמעינן בכל שאר הזמנים שמוטל על המוכר בהם שיודע שלקחו ממנו תחילה האם כדי לשוחטו היום להודיע זה ללוקח שני ואח"כ אשמעינן שאם לקחה ממנו לוקח ראשון בא' מהד' זמנים אפי' סתמא שלא גילה דעתו שרוצה לשוחטו באותו היום סתמו כאילו פירש וצריך להודיע זה ללוקח שני ואם לא הודיעו הוי מקח טעות שהרי גם לוקח שני מסתמא לקחה לשוחטו אותה היום משא"כ בשאר זמנים שאף שמוטל על המוכר להודיעו אם קנהו ממנו הראשון לשוחטה היום מ"מ אם עבר ולא הודיעו לא הוי מקח טעות וכמ"ש ב"י בשם הר"ן והרמב"ן וכאשר הגהתי כן הוא בש"ע בהדיא אלא שאין ראיה מוכרחת שהש"ע דס"ל לרבינו הכי דדלמא הש"ע פסק כן לדעת הר"ן והרמב"ן ועי' דרישה : (ט) ועי"ט האחרון של חג כו' משום דמסבב רגל בפני עצמו ושבית עליהן והו מרבין בשמחת י"ט רש"י והא דלא חשיב עי"ט ראשון של חג אומר ר"ת משום דטרידי במצות סוכה ולולב ועי"כ משום דרגילי למיכל עופות ודגים תוס' : (י) ואם לא הודיעו כו' לא שנא קנה מישראל או מנכרי

דרישה

כל הבשר בהדיה וז"ל הגמרא ד' קט"ז ע"א אמר רב אחאי מנין לבשר בחלב שאסור באכילה שנ' לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל כו' עד אותו ואת בנו ליתסר מהאי דקמכח מאוסר ומן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי ופרש"י אותו ואת בנו אינו אלא מחוסר זמן שהיום אסור ולמחר מותר וכתבו התוס' שם וז"ל מדאסר דקמכח מאוסר זמן לגבוה דכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה דאמרי' לעיל בפ' או"ב נתקן הכתוב ללאו דאותו ואת בנו לעשה :

[ג] שאם שחט האם או הבן היום או מכרה לאחר לשוחטו היום "אם הוא באחד כו' כן הגירסא בכל הספרים שראיתי ולפי גירסא זו צ"ל דמ"ש או שמכרה לאחר לשוחטה היום אינו כפשוטו דכיון דאותו היום הוא אחד מד' זמנים כדמסיק א"כ אפילו לא גילה לו לוקח ראשון שדעתו לשוחטה היום כמוקנו בחזקת דודאי לשחטו היום קנהו אלא ר"ל אפי' מכרה לאחר זמן מרובה קודם הד' זמנים רק שהלוקח גילה דעתו להמוכר שקנהו כדי לשחטו עד אחד מד' זמנים ולשוחטו באותו זמן חוששין לדבריו וצריך המוכר לגלות ללוקח שני שלקח מידו בא' מאותן ד' זמנים שכבר מכר האם ולפי גירסא זו משמע דוקא באחד מהד' זמנים חששו והצריכו למוכר להודיע ללוקח שני אבל לא בשאר זמנים וכן משמע מלשון ב"י שהביא כלשון גירסא הנ"ל והביא עליה המשנה שבא' מד' זמנים על המוכר להודיע ומשמע שס"ל דרבינו לא דיבר בכאן שעל המוכר להודיע כ"א באחד מהד' זמנים אלא שאח"כ כתב הב"י בשם הר"ן והרמב"ן שגם בשאר זמנים י"א שאם המוכר יודע שלוקח ראשון קנהו לשחטו היום צריך להודיע ולהזהיר את הלוקח שני אלא שאם לא הודיע לא הוי מקח טעות עי' שם . אבל כשנעיין בדברי רבינו נ"ל מכמה טעמים דתרתי קאמר וכמ"ש בפרישה אלא דא"כ הוה כפל בלשונו דמתחילה קאמר אלא על המוכר להזהיר על הלוקח כו' ועוד וכתב צריך להודיעו שמכר היום האם ועוד של' "שאם שחט כו' "אם הוא בא' מהזמנים כו' לא א"ש דהכי הל"ל שאם שחט כו' "והוא בא' מד' זמנים ועוד דאם כן הוצרכו לפרש מ"ש או שמכרה לאחר לשוחטה היום דר"ל שמכרה לו קודם לכן אדעתא לשוחטה היום באחד מד' זמנים וכמ"ש לעיל וא"כ לא א"ש מה שמסיק וכתב שודאי קונה אותה לשוחטה "מיד צריך להודיע שמכר היום האם של' מיד ולשון היום משמע מ"ש ור"ל שמוכרן קודם לכן (אין זה קושיא דר"ל אלוקח שני קאמר כן דאף דקנהו סתם מ"מ מסתמא קנהו לשחטו מיד היום ומ"ש שמכר היום האם ר"ל לצורך היום או דה"ל כאילו מכרו לו היום) וגם מדסיים וכתב ודוקא שמכר שניהם ביום אחד אבל אם מכר האם ביום שלפניו אין צריך להודיעו (והל"ל שמכר

חדושי הגהות

היתה עבר להו עגלא תילתא ביומא קמא ואתי זאת היתה גירסת הגאונים הללו ולא קשה להו מדברי הגמ' (כנה"ג) : טז א כתב הדרישה שצ"ל ואם הוא באחד מד' וכו' ועיין כנה"ג : ר"ל

לכלה אפילו אם מוכר בב' ימים צריך להודיעו שודאי שניהם שוחטין ביום אחד שנים שלקחו אותו ואת בנו ביום אחד הלוקח תחלה ישחוט ולא השני בד"א כשלקחום שניהם מאדם אחד שמיד כשמכר לראשון לא היה יכול לשחוט את שנשאר בידו שהלוקח לקח ע"מ לשוחטו מיד וכיון שהוא לא היה יכול לשוחטו גם הלוקח ממנו אינו יכול לשוחטו שאינו יכול למכור אלא זכות שיש לו בו אבל אם לקחו מב' שניהם שוין (יא) וכל מי שישחוט תחלה זריז ונשכר · (יב) אותו ואת בנו נוהג בבהמה (ב) אבל לא בחיה ועוף ונוהג בכלאים הבא מן העז ורחל (יג) צבי הבא על התיישה וילדה צבי ושוחט התייש ובנה ביום אחד לוקה צבי הבא על התיישה וילדה בת ואותה בת ילדה בת ושחט בתה ובת בתה חייב (יד) תייש הבא על הצבייה וילדה

הלילה וגם כדי שיהיה הבשר מוכן לסעודת הבקר : **שנים** שלקחו אותו ואת בנו ביום אחד הלוקח תחלה ישחוט ולא השני בד"א כשלקחו שניהם מאדם אחד וכו' שם במשנה ב' שלקחו פרה ובנה זה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני זכה וכתבו הרי"ף והרא"ש תוספתא הלוקח מב"ה הוא קודם לב"ה שמתחלה לא לקחו אלא ע"מ כן וכתב הרא"ש עליה הלכך כשמכר כ"ה לשני מכר לו כל זכות שהיה לו בו אבל לקחו משניהם האחרון יכול לשחוט תחלה : **אותו** ואת בנו נוהג בבהמה אבל לא בחיה ובעוף ברייתא היא בת"כ פרש' אמור והביאו הרי"ף שם בפרק אותו ואת בנו שור ולא חיה שה ולא עופות והלא דין הוא ומה אם בהמ' שאינה במצות כיסוי הדם הרי היא במצות אותו ואת בנו חיה שהיא במצות כיסוי הדם אינו דין שתהא במצות אותו ואת בנו ת"ל שור ולא חיה שה ולא עופות והלא דין הוא ומה אם בהמה שאינה באם על הבנים הרי היא במצות אותו ואת בנו עוף שישנו באם על הבנים אינו דין שיהא במצות אותו ואת בנו ת"ל שה ולא עופות : **ומ"ש** ונוהג בכלאים הבא מן העז ומן הרחל וצבי הבא על התיישה וילדה צבי וכו' צבי הבא על התיישה וילדה בת וכו' תיש הבא על הצבייה וילדה בת וכו' שם ת"ר אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי ר"א אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו כוי אין אותו ואת בנו נוהג בו אמר רב חסדא איזהו כוי שנחלקו בו ר"א וחכמים זה הבא מן התיש ומן הצביה (ה"ד אילימא בתיש הבא על הצביה) וילדה וקא שחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בהיא צביה ובנה תיש שפטור שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו אלא בצבי הבא על התיישה וילדה וקא שחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בהיא תיישה ובנה צבי שחייב שה אמר רחמנא ובנו כל דהו לעולם בתיש שבא על הצביה וילדה בת ובת ילדה בן וקא שחיט לה ולברה רבנן סברי חוששין לזרע האב ושה ואפי' מקצת שה ור"א סבר אין חוששין לזרע האב ושה ואפי' מקצת שה לא אמרינן והא דתנן כו' אין שוחטין אותו בי"ט וכו' במאי עסקינן אילימא בתיש הבא על הצביה וילדה וכו' לעולם בצבי הבא על התיישה ורבנן ספוקי מספקא להו אי חוששין לזרע האב והא דתניא הזרוע והלחיים והקיבה נוהג בכוי ובכלאים ר"א אומר כוי פטור במאי עסקינן אילימא בתיש הבא על הצביה וילדה וכו' לעולם בצבי הבא על התיישה וילדה ור"א נמי ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב וכיון דלרבנן מספקא להו ולר"א מספקא ליה במאי פליגי בשה ואפי' מקצת שה רבנן סברי שה ואפי' מקצת שה ור"א סבר שה ולא מקצת שה אמר רב פפא הלכך לענין אותו ואת בנו משכחת לה בין בתיש הבא על הצביה ובין בצבי הבא על התיישה בתיש הבא על הצביה ולאיסורא דרבנן סברי דלמא חוששין לזרע האב שה ואפי' מקצת שה אמרי' ואסור ור"א סבר נהי נמי דחוששין לזרע האב שה אפי' מקצת שה לא אמרינן בצבי הבא על התיישה ולמלקות רבנן סברי נהי נמי דחוששין לזרע האב שה ואפי' מקצת שה אמרינן ומלקינן ליה ור"א סבר איסורא איכא מלקות ליכא איסורא איכא דלמא אין חוששין לזרע האב והאי שה מעליא הוא מלקות ליכא דילמא חוששין לזרע האב ושה ואפי' מקצת שה לא אמרינן וכתב הרשב"א בחידושיו בתיש הבא על הצביה לאיסורא רבנן סברי כיון דאיכא למימר דחוששין לזרע האב שה ואפילו מקצת שה אמרינן וכו' ע"כ צריכין אנו לפרש בתיש הבא על הצביה וילדה בת ובת ילדה בן כדאוקימנא ברישא דשמעתין דאי בתיש הבא על הצביה וילדה בן ושחט לה ולברה אפי' איסורא ליכא וכדאמר רב חסדא הכל מודים בצביה ובנה תיש שהוא פטור מ"ט שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו ובצבי הבא על התיישה למלקות בכה"ג מיירי בצבי הבא על התיישה וילדה בת והבת ילדה בן ושחיט לה ולברה ובכה"ג קאמר ר"א דלא לקי דדלמא חוששין לזרע האב ושה ואפי' מקצת שה לא אמרינן וה"ל צבי ובנו אבל בצבי הבא על התיישה וילדה בן ושחיט לה ולברה בהא ליכא מאן דפליג וכ"ע מילקא לקי וכדאמר רב חסדא הכל מודים בתיישה ובנה צבי שחייב מ"ט שה אמר רחמנא ובנה כל דהו ואע"ג דאמרינן סתמא בתיש הבא על הצביה ובצבי הבא על התיישה ול"ק וילדה בת ובת ילדה בן משום דסמיך ליה אשקלא וטריא דשקלינן וטרינן עלה ברישא שמעתין ופרקינן ומוקמי' לה הכי ותמיהא לי מה שנראה מדברי הרמב"ם שמפרש לה כצורתה בתייש הבא על הצביה ושחיט לה ולברה לאיסורא שכ"כ ונוהג בכלאים כיצד צבי שבא על העז ושחט את העז ובנה לוקה אבל עז שבא על הצביה אסור לשחוט אותה ואת בנה ואם שחט אינו לוקה פרה ובנה אסרה תורה ולא צביה ובנה ושמא הוא ז"ל מפרש דהא דמותבינן לעיל במ"ע אילימא בתיש הבא על הצביה וילדה בן ושחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בצביה ובנה תיש שהוא פטור משום דהוה ס"ד דמחלוקתן דרבנן ור"א לענין מלקות הוא דפליגי הוא דמותבינן הכי והיינו דפריך מדרב חסדא דאמר הכל מודים שהוא פטור דמשמע פטור ממלקות אבל השתא דמוקמינן פלוגתייהו באיסורא אפי' בצביה ובנה תייש אסרי רבנן ואינו מחוור דכיון דאמרינן דשה אמר רחמנא ולא צבי והכא נמי לא שה ולא מקצת שה מ"ט מפלגי' בין איסורא למלקות אי שה ואפי' צבי אמר רחמנא מילקא נמי ללקי ואי שה אמר רחמנא ולא צבי איסורא מנ"ל וצ"ע עכ"ל בחידושיו ובת"ה וכתב עוד בת"ה אותו ואת בנו נוהג בכלאים הבא מן העז ומן הרחל והבא מן התיש ומן הצביה כגון תיש הבא על הצביה וילדה בת ואותה בת ילדה בן לדברי הפוסקים דחוששין לזרע האב באותו ואת בנו ה"נ אסור לשחוט לכתחלה וכדברי חכמים דר"א דאמרי שה ואפי' מקצת שה אמר רחמנא וצבי הבא על התיישה וילדה בן לכ"ע יש משום אותו ואת בנו משום דשה אמר רחמנא ובנו כל דהו אבל אם הבת ילדה בן אינו אסור לשחוט אותה הבת והבן אלא לחכמים דר"א לדברי הפוסקים דחוששין לזרע האב וכבר כתבנו דחוששין מספק . ופרש"י כדברי הרשב"א וכן פירש ופסק גם הרא"ש ז"ל וכך הם דברי רבינו . וז"ל הרי"ן חביב ז"ל ואותה בת ילדה בת לאו דוקא ילדה בת דהה"נ ילדה בן אלא אמר בת בעבור שבאם הוכרח לומר וילדה בת וטעם החיוב בזה משום דאמרינן שה ואפי' מקצת שה אבל התיש הבא על הצביה פטור אבל אסור משום דמספקא לן אי חוששין לזרע האב וזוה יובן מה שכתב בעל הספר ונראה שמותר לכתחלה שהטעם כיון שהאמת היא צביה גמורה

ולפסר

הראשון והרא"ש הסכים לפרש"י ודלא כפי' הרמב"ם והסמ"ג ומביאו ב"י : **כתב** ב"י ע"ש הרשב"א בחדושיו והר"ן ז"ל שהרמב"ן כתב דמשמע בתוספתא' דרבי יודא לא קאמר דבמוכר בשני ימים א"צ להודיע אלא בעיה"כ ואליבא דרבי יוסי הגלילי אבל בד' פרקים כל הלוקח לצורך י"ט אינו שוחט עד י"ט עצמו לכבוד י"ט והלכך אין חלוק דאפי' במוכר בב' ימים צריך להודיע וכתב ע"ז ב"י וז"ל והרי"ף והרא"ש שלא כתבו כן נראה שטעמם מדלא מייתי האי תוספתא בתלמוד משמע דלאו דסמכא היא אלא אכולהו ד' פרקים קאי כדמשמע פשטא דמתני' עכ"ל ולפעד"נ דלדידהו נמי דסמכא היא אלא דלא גרסי בה בד"א שחל י"ה להיות בשני בשבת וכו' אלא ה"ג בד"א שחל י"ט בשני בשבת וכו' ואכולהו ד' פרקים קאי לכך הביאה הרא"ש בפרק או"ב ומיהו לדברי כולם כשחל י"ט בשני בשבת שהכל שוחטין בערב י"ט שאין לשחוט בע"ש לצורך יום ראשון צריך להודיע אפי' במוכר בשני ימים : עוד כתב ב"י וז"ל א"כ אפשר דתוספתא חד מד' זימני נקט וה"ה לאינך דבי"ט נמי דרך לשחוט מעי"ט כדי להכין לסעודת לילה וגם כדי שיהא הבשר מוכן לסעודת הבקר עכ"ל נראה מבואר שהבין מ"ש הרשב"א דבשאר פרקים צריך להודיע שהכל שוחטין בי"ט היינו לומר שהכל שוחטין בי"ט עצמו ולפעד"נ דאינו כן שהרי עינינו רואות דהכל שוחטין מעי"ט אם לא לצורך חולה ואסטניס אלא פירוש מ"ש דהכל שוחטין בי"ט היינו לומר כסמוך לי"ט שוחטין דהיינו בעי"ט ולא מקודם עי"ט יום ויומים שאין זה כבוד י"ט להקדים לשחוט כל כך משא"כ בעיה"כ דעיקר הסעודה היא בעיה"כ עצמו נמצאים הרבה ששוחטין קודם עיה"כ כדי שיהא מוכן בבקר בעיה"כ ומקצתן שוחטין בעיה"כ עצמו וכן מ"ש הר"ן דכל הלוקח לצורך י"ט אינו שוחט עד י"ט עצמו לכבוד י"ט היינו לומר שאינו מקדים לשחוט קודם עי"ט שאין זה כבוד י"ט אלא ממתין מלשחוט עד י"ט עצמו כלומר עד עי"ט עצמו ומכין הכל בעי"ט כדי שיבשל ממנו בבקר בי"ט והוא דבר פשוט לפע"ד דלא כמו שהבין ב"י : **ואם** מכר האחד לחתן וכו' משנה שם ומשמע דאם לא הודיע הוי מקח טעות והלוקח שוחט ואינו נמנע כמו בד' פרקים ומיהו ודאי דבזמנינו זה שעיקר השחיטה לצורך י"ט הוא קודם עי"ט וכן בחתן וכלה שוחטין יום ויומים מקודם אין צריך להודיע במוכר בשני ימים והכי משמע בתורת הבית : **שנים** שלקחו או"ב ביום אחד הלוקח תחלה ישחוט וכו' משנה שם (דף פ"ב) ובגמרא א"ר יוסף ולענין דינא תנן פירוש אם באו לב"ד והשני אומר אני צריך יותר ממך אנו אומרים להם הלוקח ראשון ישחוט שעל מנת כך לקח אבל אם רצה הראשון להמתין עד מחר אין כאן איסור לשני כשישחוט היום : **ומ"ש** וכל מי שישחוט תחלה ה"ז זריז ונשכ' שם תנא אם קדם השני ה"ז זריז ונשכר זריז דלא עבד איסורא ונשכר דקאכיל בישר' דמפשטא משמע דאף בלקחו מאדם א' קאמר וכדתנן שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני זכה וק' דמדברי רבינו משמע דלא קאמר זריז ונשכר אלא בלקחו' משנים אבל לקחום מאחד הפסיד לפי שעשה שלא כדין ולכן נראה דמ"ש רבינו וכל מי שישחוט תחלה ה"ז זריז ונשכר קאי גם ארישא היכא שלקחום מאדם א' ולכן אמר וכל מי שישחוט לרבות אף בלקחום מאדם אחד מיהו ודאי אף בלקחום משנים אין ראוי לעשות כן לכתחלה אלא יטילו גורל מי ישחוט תחלה ולא ליתו לאינצויי והא דכתב הרא"ש אבל לקחו משנים האחרון יכול לשחוט תחלה לא כתב כן אלא לפי שאינו עושה שלא כדין לאפוקי בלקחום מאדם א' דאינו יכול לשחוט דהוי שלא כדין אבל מ"מ אינו הגון לעשות כך לכתחלה כיון דשניהם שוין אלא יטילו גורל ולכן דקדק רבינו ולא כתב כלשון הרא"ש האחרון יכול לשחוט תחלה אלא כתב שניהם שוין כלומר ועל כן לא יקדים אחד לחבירו בלא הטלת גורל : **אע"ב** נוהג בבהמה וכו' ברייתא בת"כ פ' אמור שור ולא חיה שה ולא עופות הביאה האלפסי בפרק או"ב והתוס' ריש פ' או"ב בד"ה ועוד שה כתבו הא דלא ילפי' שור שור משבת לרבות את הכל היינו משום דא"כ שה למה לי וכ"כ סמ"ג לאוין קמ"ט עוד כתבו תירוצים אחרים ע"ש : **ונוהג** בכלאים וכו' ברייתא שם הכל מודים בכלאים שהוא לוקה : **צבי** הבא על התיישה וכו' לוקה מימרא דרב חסדא שם דהכל מודים גם בזה דלוקה שה אמר רחמנא ובנו כל דהו פי' על הבן לא הקפיד ואפי' הוא חיה וכ"ש אם הבן הוא תייש : **צבי** הבא על התיישה וילדה בת וכו' שם מסקנא דרב פפא דבהא פליגי ר"א ורבנן והלכה כרבנן דשה ואפי' מקצת שה אמרינן ומלקא נמי לקי ומ"ש ואותה בת ילדה בת לאו דוקא ילדה בת דה"ה נמי ילדה בן וה"א להדיא בגמרא (דף ע"ט) : **תייש** הבא על הצבייה וכו' שם מסקנא דרב פפא דבהא נמי פליגי ר"א ורבנן והלכה כרבנן דפטור

דרכי משה

(ב) וכ"כ הכלבו :

בכלבו

פרישה

מככרי פי' אין צריך למיחש בנכרי יותר הואיל ולאו בר אודועי הוא : (שהלוקח לקח על מנת לשוחטו מיד נ"ל דאיירי שהוא א' מד' ימים עכ"ה) : (יא) וכל מי שישחוט תחילה זריז ונשכר לשון הגמ' דפ' אותו ואת בנו זריז דלא עביד עבירה ונשכר דאכל בשר וכתב הרא"ש דמזה יליף ה"ג שאם שחט השני שאסור לאכלו בו ביום מדאמר שנשכר זה שאוכל בשר : (יב) אותו ואת בנו נוהג בבהמה אבל לא בחיה ועוף הטעם שנאמר שור ושה אותו ואת בנו לא תשחטו ודרשינן שור ולא חיה שה ולא עוף ואיצטריך ב' מיעוטין דאי לא הוה כתוב אלא חד מיעוטא הוה ממעטינן חיה אבל עוף הוה מרבינן בק"ו הואיל ונתרבה במצות שלוח הקן ובמצות כיסוי דם לכן צריך שה למעוטי עוף : (יג) צבי הבא על התיישה וילדה צבי פי' וכ"ש תיש · ושחט התיישה ובנה ביום א' לוקה פי' לוקה לכ"ע אפי' למ"ד דלא אמרינן שה אפי' מקצת שה שהרי שה שוחט שה ובנו אפי' כל דהו אבל כששחט בתה ובת בתה (מ"ה כתב רבינו הדין הראשון אף על גב דאתיא במכ"ש מדין השני גם לא כתב בבבא אחד . עכ"ה) אינו לוקה לרבי אליעזר דפליג עם רבנן בפרק אותו ואת בנו ושם מסקינן דתרוייהו מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי לא אלא דפליגי דרבי אליעזר ס"ל דלא אמרינן שה ואפי' מקצת שה אבל רבנן סברי דאמרינן שה ואפי' מקצת שה ולוקה ובעבור זה כתב רבינו חייב ר"ל מלקות והא דנקט ואותה בת ילדה בת ל"ד אלא ה"ה אם ילדה בן ושחט לבתה עם בנה דלוקה לרבנן אלא נקט וילדה בת אגב בת ראשונה שהוצרך לומר בגמרא כדי לאשמעינן שאותה בת שילדה נולד לה ולד אחר דאילו ילדה תחילה בן ואותו בן ילד בן או בת תו לא מצי ללמדינו החידוש דאף על גב דהראשון הוא מקצת שה חייב כגון ששחט אותו ואת בן ראשון שהוא מקצת שה דבכה"ג תרוייהו מודו דאינו לוקה מספק דשמא אין חוששין לזרע האב : (יד) ותייש הבא על הצבייה וילדה בת (ובשחט התיש עם הבת פשיטא דאין לוקין דהא אין לוקין על הזכרים . עכ"ה) ואותה בת ילדה בת ושחט בתה ובת בתה דפטור אבל אסור היינו נמי כרבנן דהתם דסוברין לזרע האב שהוא תייש (ר"ל שמא חוששין ולכן אין לוקין עכ"ה) ואם כן גבי הולד ראשון אמרינן שה ואפי' מקצת שה ולכן פטור אבל אסור ולא מלקינן ליה דהא גם

לרבנן

ואפשר שהרמב"ם מפרש כפרש"י כאן ולכן אסר לכתחלה והרי"ף השמיט כל זה וכתב הרא"ש שטעמו משום דאמרינן בפ"ק דבכורות (ו.) אמר ריב"ל לעולם אינה מתעברת טמאה מטהורה ולא טהורה מטמאה ולא גסה מדקה ולא דקה מגסה ולא בהמה מחיה ולא חיה מבהמה חוץ ב מר"א ומחלוקתו והלכה כריב"ל דלא אשכחן אמורא דפליג עליה ועוד דפריך התם ממילתיה דריב"ל אהא דקאמ' ואיזה זה טמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ומי מיעברא והאמר ריב"ל וכו' ואיכא דאית דבטמאה וטהורה הלכ' כמותו אבל לא בבהמה וחיה אלא כדאמרי' התם כל שתשמישו ועיבורו שוין יולדין ומגדלין זה מזה וחיה ובהמ' אפשר דהלכה כר"א ומחלוקתו עכ"ל : **לא** אסרה תורה אלא כששוחט אבל נוחר ומעקר האם מותר לשחוט הבן משנה שם (פא:) ואיפליגו תנאי התם בשוחט את הטריפה והלכה כחכמים דמחייבי ומשו"ה שתק מינה רבינו ולא הוצרך להזכירה :

ומ"ש לפיכך חש"ו ששחטו האם בינן לבין עצמן וכו' ואם אחרים רואים ששוחטים כראוי אסור לשחוט אחריהם משנה פרק כיסוי הדם (פו.) חש"ו ששחטו ואחרים רואים אותם אסור לשחוט אחריהם בינן לבין עצמם ר"מ מתיר לשחוט אחריהם וחכמים אוסרים ומסיק בגמרא הלכה כר"מ ומפרש בגמר' טעמא דר"מ הואיל ורוב מעשיהם מקולקלים : **בהמה** שנשחטה אמה היום וכו' כיצד תקנתו נבבשינהו דנייד' ממקום קביעותן וכו' כן כתב הרא"ש בפרק אותו ואת בנו בשם בה"ג : ב"ה עיין בסימן ק"י בא"ה צ"ל הרמב"ם כתוב בתורות חיים ולא המוכר אי אחד שחיטה והפרים ע"ג קרקע אין שוחטין אותו ואת בנו ביום אחד ואם שחט אינו לוקה כתב הרשב"א ששאל על עכו"ם שמכר שתי בהמות לישראל ואח"כ אמר אסיח לפי תומו שכן אותו ואת בנו והשיב תסתברא שאינו נאמן במה שאמר לאחר שמכרה ויצא מתחת ידו אלא מיהו אי מהימן ליה אסור וכדאמרן בההיא עובדא (קדושין סו.) עכ"ל :

וילדה בת ואותת בת ילדה בת ושחט בתה ובת בתה פטור אבל אסור (ש) כתב הרמב"ם תייש הבא על הצביה וילדה תייש אסור לשחוט הצבייה ובנה אבל אין לוקין עליהן עד כאן ונראה שמותר לכתחלה לא אסרה תורה אלא כששוחט אבל נוחר ומעקר האם מותר לשחוט הבן לפיכך חש"ו ששחטו האב (ס"א האם) בינן לבין עצמן מותר לאחר לשחוט אח"כ הבן לפי ג שרוב מעשיהן מקולקלים ואם אחרים רואים ששוחטין כראוי אסור לשחוט אחריהן ' בהמה שנשחטה אמה היום ונתערבה באחרות וצריך לשחוט מהם היום כיצד תקנתו [ס] (ת) נבבשינהו דניידי ממקום קביעותן ויקח מהם אחד אחד וישחוט דכל דפריש מרובא פריש ושנים האחרונים אסורין היום :

יז

מסוכנת אינה ניתרת בשחיטה (ס) וכיצד מסוכנת (ב) שאינה יכולה לעמוד (א) כשמעמידין אותה אפילו אכלה בקעיות וקורות כיון שאינה יכולה לעמוד בחזקת מסוכנת היא ואינה ניתרת בשחיטה אלא אם כן רואין בה סימן שלא יצא חיותה קודם גמר שחיטה ומה היא סימנה אם היא דקה צריך שתפשוט ידה ותחזירנה אצלה וכן אם היתה פשוטה והחזירתו אצלה הוי סימן אבל פשטה ולא כפפה לא מהני שאין זה אלא הוצאת הנפש והני מילי ביד אבל ברגל בין שפשטה ולא כפפה או כפפה ולא פשטה כשרה והא שיש חילוק בין יד לרגל דוקא בדקה אבל בגסה אין חילוק בין יד לרגל איזה מהם שתכוף או שתפשוט כשרה וחיה גסה דינה כבהמה דקה (ג) וכשכש בזנבה כשרה

דפטור אבל אסור ונראה דה"ה כששחט האיש ובנו נמי פטור אבל אסור מהאי טעמא דילמא אין חוששין לזרע האב ובצבייה עם בנה פטור לכ"ע דשה ובנו כתיב ולא צבי עם בנו וסיים בגמרא וז"ל דהרמב"ם מפרש הסוגיא בדרך אחר וכמו שכתב הרשב"א בחידושיו ובס"ה הארוך ומביאו ב"י ע"ש ובש"ע כתב להתיר כדברי הרמב"ם וקשיא לי בדברי הרמב"ם דתחלה כתב עז שבא על הצבייה וילדה בת ואותה בת ילדה בן ושחט את הנקבה בת הצבייה ואת בנה לוקה אלמא דפשיטא ליה דחוששין לזרע האב ואח"כ כתב דאם נוחר ואחר שחיט זה אינו לכתחלה אין שוחטין האב ובנו ואם שחט אינו לוקה אלמא דס"ל דקי"ל דספק הוא אם חוששין לזרע האב גם בש"ע כמונים כל דברי הרמב"ם האלה בשני סעיפים סעיף ב' וסעיף ח' ולכאורה נראה שהדברים סותרין זה את זה וי"ל דס"ל להרמב"ם דבפלוגתא דתנאים ורבנן אי חוששין לזרע האב ומ"ה נוהג בזכרים כמו בנקבות או אינו נוהג בזכרי' דאותו אי' ולא שיש משמע בהם הלכה כר' יהודה דספוקי מספקא ליה אבל בהא לא מספקא כן דפשיטא דאזלינן אחר זרע האב לענין זה דהיכא דתייש בא על הצבייה וילדה בת דכיון דנקבה זו יש בה מקצת שה מזרע האב חשוב כאילו הוי טלה שה ואם נקבה זו ילדה בת או בן ושחט הנקבה ואת ולדה לוקה על או"ב ודו"ק :

לא אסרה תורה אלא כששוחט וכו' משנה שם (פ"א) ונראה ודאי דה"ה כששחט האם מותר למסור הבן לאחר לשוחטו כיון דבין עצמו ואח"כ שמותר למוכרו לעכו"ם אע"פ שהעכו"ם ינחרנו היום מיהו אם נתגלגל בידו באחד מן הדברים שאנו מחמירין בו כגון שהייה במיעוט בתרא וכיוצא בזה בפלוגתא דרבוותא אין לשחוט אחריו היום או הבן נראה לי :

ומ"ש לפיכך חש"ו וכו' פלוגתא דתנאי במשנה פ' כיסוי הדם (דף פ"ו) ואסיקנ' דהלכה כר"מ דמתיר דכיון שרוב מעשיהם מקולקלים חשובה כנבלה וכתב ב"י ואיפליגו תנאי התם בשוחט הטרפה והלכה כחכמים דמחייבי ומשום הכי שתק מינה רבינו ולא הוצרך להזכירה עכ"ל :

בהמה שנשחטה אמה היום וכו' כ"כ הרא"ש בפרק או"ב בשם בה"ג וכ"כ בסי' ל"ז ומה שקשה על פסק זה יתבאר בארוך בסי' ק"י בס"ד · ופי' דנבבשינהו וכו' היינו כתב הרא"ש שיכוף אותם שינודו ע"י הכאת מקל דלא ליהוי קבוע דאי מגך אותם אחד אחד כי לא ניידי ה"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי עד כאן לשונו :

יז מסוכנת אינה ניתרת בשחיטה משנה פ' השוחט ריש (דף ל"ז) ולשון אינה ניתרת בשחיטה פירושו כאילו יצאת נשמתה בלא שחיטה והיא נבלה ולא טרפה ואפי' שבגמרא נקט וניתא כמסוכנת אם היא נבלה או טרפה על כן כתב רבינו כנראה דמסקנת התלמוד שהיא נבלה וה"מ התם (דף ל"ה) דקאמר רבא שאני אומר כל שאינה עשה כן בסוף שחיטה בידוע שנשמתה נטולה קודם לכן אלמא דנבלה היא וכן כתב הרמב"ם פ"ד דהמ"א וז"ל אם שחטה ולא פרכסה כלל ה"ז נבלה ולוקה עליה ונפקא מינה דיכול לשחוט אחריה אמה או בנה ביום אחד דאם לא היתה נבלה אלא טרפה היה זה אסור כמ"ש בסוף סימן הקודם :

ומ"ש שאינה יכולה לעמוד כשמעמידין אותה כתב בכל בו ע"ש הראב"ד פי' כשמעמידים אותה ע"י הכאה במקל או בגערה אבל כשמעמידין אותה בידים אין זה מוציא מחזקת מסוכנת וכ"כ בש"ע :

ומ"ש וכן אם היתה פשוטה והחזירתו אצלה וכו' מימרא דשמואל ריש (דף ל"ח) ופסק הרשב"א כמותו וכ"כ הר"ר ירוחם והרי"ף והרמב"ם והרא"ש לא כתבוהו וכתב ה' המגיד שם ואפשר שהם סוברים דרב פליג עליה וכתב ב"י ואני אומר דפשטא דתלמודא לא משמע דפליג עליה רב עכ"ל ולפעד"נ דצריך להגיה בדברי ה"ה דרבא פליג עליה דכך נראה מדבריו דהביא תחלה דברי רבא ואח"כ דברי שמואל וכתב עלייהו ואפשר דרבא פליג עליה והיינו כמ"ש ב"י גופיה דמדקאמר רבא הלכתא כי הא מתניתא בהמה דקה שפשטה ידה וכו' משמע דרבא

יז מסוכנת אינה ניתרת בשחיטה וכיצד מסוכנת כלומר איזו היא מסוכנת לענין זה שאינה יכולה לעמוד וכו' כיון שאינה יכולה לעמוד בחזקת מסוכנת היא ואינה ניתרת בשחיטה אא"כ רואין בה סימן שלא יצא חיותה קודם גמר שחיטה פשוט בפרק השוחט (לז.) : **ומה** היא סימנה אם היא דקה צריך שתפשוט ידה ותחזירנה אצלה וכן אם היתה פשוטה וכו' שם (לח.) אמר רב ענן לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל היתה ידה כפופה ופשטתה דברים שהמיתה עושה כלומר ומסורה פשוטה וכפפה דברים שאין המיתה עושה כלומר ושרים מאי קמ"ל תנינא בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאין זו אלא הוצאת נפש בלבד הא החזירה כשרה אי ממתני' ה"א דוקא דכייפה ופשטה והדר כייפה אבל פשטה וכפפה לא קמ"ל ופסק הרשב"א כשמואל וכך הם דברי רבינו אבל הרי"ף והרא"ש השמיטו הא דשמואל וגם הרמב"ם בפ"ד מהמ"א לא כתב אם דהיתה ידה פשוטה וכפפה שריא אדרבה משמע מדבריו שם דאסור וכתב ה"ה א ואפשר שהם סבורים דרב פליג עליה ע"כ ואני אומר דפשטא דגמרא לא משמע דפליג עליה רב ויותר נראה לומר דלחו לה מתניתא התם בגמרא אמר רבא הלכתא כי הא מתניתא בהמה דקה שפשטה ידה וכו' ומשמע להו ז"ל דרבא לאפוקי הכוא דשמואל אתא מהלכתא כיון דלא אידכר בההוא מתני' בהדיא להתירא : ומ"ש וה"מ ביד אבל ברגל בין שפשטה ולא כפפה וכו' עד אי זה מהן שתכוף או שתפשוט כשרה ברייתא שם : ומ"ש וחיה גסה דינה כבהמה דקה מימרא פ"ק דעכו"ם (טו.) : ומ"ש וכשכשה בזנבה כשרה בין בגסה בין בדקה משנה בפרק השוחט (לז.) ופסק הרא"ש כן. וכ"כ ה"ה בפ"ד מהמ"א בשם הרמב"ן והרשב"א דהלכה כהתם משנה ואע"ג דבמתניתין דאמר רבא הלכתא כוותה לא קתני כשכוש זנב אלא כשוף לאו למימרא דוקא עוף אלא אפי' בהמה כן ולרבותא נקט עוף שהייתי סבור דכשכוש זנב בעוף דבר קל הוא ולא הוי פירכוס קמ"ל וכ"ש בבהמה עכ"ל אבל הרמב"ם השמיט כשכוש זנב בבהמה ונראה שטעמו משום דמדאמר רבא הלכתא כי הא מתני' משמע דאתי לאפוקי

כל

דרכי משה

יז (א) בכלבו כתב הראב"ד ז"ל לא שמעמידים אותה בידים דההיא אפילו עומדת לאו כלום היא עמידתה דמעשה עץ בעלמא הוא דקעבדי אלא שמעמידים אותה בגערה או במקל ואם עומדת מותרת עד כאן לשונו :

ספ"ק

פרישה

לרבנן אין חוששין ותלי אלא שספקי' אי חוששין לזרע האב ואמו הסיק הגהה שיקר אבל לשחוט הצבייה עם בנה אפי' לכתחלה מותר משום דשה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו והרמב"ם דאסור לכתחילה אינו אלא משום מראית עין כן הוא נראה פי' דרישה הלכו ומבואר כן בדברי הרשב"א ומהרי"ן סגיה ובי"י וכמבואר בקיצור : (ש) כתב הרמב"ם כו' אסור לשחוט את הצבייה והגה כו' אבל בתיש עם בנו כו' היה לכ"ע מסתם'. ול"ע דהא לא משמע כן שם בגמרא דהא מספקי' דר"מ ורבנן מרוויחו מספקי להו אי חוששין לזרע האב אי לא וכ"ל דל"ד קאמר היה אלא ר"ל אסור : (ת) נבבשינהו דניידי כו' והא דלא אמרינן שמא יקח מן הקבוע דאיסורו אינו אלא יום א' כ"כ ר"פ (וכן כתב מהרש"ל וע"ל סימן ס' מ"ש שם עב"ה) וכן היא מהרש"ל בת"כ בספק טריפה : נבבשינהו פי' רש"י יכוף אותן שינודו דלא להוו קבוע וכתבו התוס' דוקא אלא פירשו בפניו דאילו היתה הפרישה בפניו ה"ל כאילו לוקח ממקום קבוע ב"י בסימן ל"ז ולכאורה היה נראה לפי"ז דזה נרמז במילת נבבשינהו דר"ל ומנדם יחד במקום אחר וכשיוצאת לפניהם הולא כל א' יכרם למקום שירצה שימו אבל הרא"ש כתב בפ"ב אותו ואת בנו ז"ל מכה אותן עד דניידי וק"ק א"כ ינודו ויפרשו לפניו וה"ל כאילו לקח ממקום קבוע לפי מ"ש התוס' :

סי' יז (א) **וכיצד** מסוכנת פי' לענין זה שאינה ניתרת בשחיטה : (ב) שאינה יכולה לעמוד כשמעמידים אותה . פי' בגערה או במקל אבל כשמעמידים אותה בידים ועומדת לא הוי סימן שהוא בריאה דאף בעלמא עומד כשמעמידים אותו בידים וכ"כ הכלבו בשם

דרישה

אמר שהיכא לשוחטה ביום אחד דהא כתיב לא תשחטו ביום אחד) משמע שמדבר אבל השוחט לכן נראה שצריך להגיה ולפרש כמ"ש בפרישה : בש"ע סעיף ט' כתב לפיכך חש"ו ששחטו את הראשון כו' וכתב שם בהג"ה וי"ל ואם אחרים רואים ששוחטים כראוי אסור לשחוט אחריהם כן נ"ל עכ"ל ההג"ה רע שטעות נפל בדפוס וגליון היה שהגיה אחד מן התלמידים וי"ל שהמחבר ש"ע קיצר בלשונו והיה לו לכתוב ולסיים גם בכהאי גונא דאם אחרים רואים כו' כי דין זה עם הראשון שנים משנה בפרק כיסוי הדם שם וכתב המגיה כן נ"ל ולא אל' רמ"א הוא כי אין ודאו לכתוב כן אמה שהוא פשוט במשנה גם דמיתי ש"ע כתובת יד רמ"א ולא כתב שם הג"ה ויש מגמגמין ואומרים מ"ש כן נ"ל ר"ל כן סבר לעיל ור"ל בסימן א' כתב רבינו גם כן שמעשה חש"ו מקולקל הוא ואם אחרים עומדים ע"ג בידענו כשרה ה"א לכוון דמשנה נקט אלו הוא ס"ג לתלות במ"ש לעיל וכמ"ש הוא עיקר :

[ס] נבבשינהו דניידי ב"י הקשה בסימן ל"ז שכתב שם כתו כמו שהוא ולא כמ"ש בסימן ק"י השם פסק שכל דאין מכר האיסור לא אמרינן כל דפריש מרובא קא פריש דחיישינן שמא יקח מן הקבוע וגם שם מיירי דלא פריש לפניו ואל"כ אפילו מכר האיסור במקום קביעותו מהו לא אמרינן כל דפריש מרובה קפריש כמ"ש שם רבינו בהדיא והפוסק אמרינן שם הב"י לא נתיישב

הראב"ד וכתבו בד"מ והש"ע : (ג) וכשכש סגנה כשרה בין בגסה כו' פי' בבהמה גסה .

ספי'

חדושי הגהות

ב ר"ל דאפוקי מר"א ומחלוקתו : ג הוצרך לומר כן שלא תאמר אע"פ ששחיטת חש"ו פסולה משום ספק שמא לא נשחטה בראוי עכ"ז ראוי להחמיר ולומר שמא שחטו כראוי לבטל זה אמר שרוב מעשיהם מקולקלים . מהרי"ב"ה בביאור (כנה"ג) :

יז א הב"ח כתב דבאמת צ"ל בדברי ה"ה ואפשר שהם סבורים דרבא פליג עליה מעתה דברי ה"ה מכוונים כדברי הב"י (כנה"ג) :

וכיון

כשרה בין בהמה בין בחיה ועוף (ד) ואפילו לא רפרף אלא בעינו (ה) או כשכש בזנבו כשרה [א] ואם בגמר שחיטה יצא ממנה דם בקילוח כשרה ואם שחט בלילה ולא יכול לראות ולמחר מצא כותלי בית השחיטה מלוכלכין בדם (ו) בידוע שיצא בגמר שחיטה דרך קילוח וכשרה ואכתי איכא תרי סימני בגמרא שאם הטילה רעי מתרזות כשרה ואם שותתת פסולה ובצועקת וקולה חזק כשרה ואם קולה חלוש ונמוך פסולה וא"א הרא"ש ז"ל לא הביאה בפסקיו וגם הרמב"ם לא כתבה ובעל העיטור כתב שהם הלכה (ז) וכל אלו הסימנים צריך שתעשם בסוף השחיטה אבל אם עשאם בתחילת השחיטה או באמצעיתה לא מהני והא דבעינן הנך סימנין דוקא כשהיתה בהזקת מסוכנת אבל אם היא בריאה אפילו אין בה אחת מכל אלו הסימנים כשרה (ח) יש מן הגאונים שכתבו שלא התירו מסוכנת על ידי סימנין אלא בבהמת ישראל משום הפסד ממונו אבל לא בבהמת נכרי ובתשובה אחרת לגאון מסוכנת והיא של נכרי (ט) מותר לישראל לשוחטה וליקח ממנה בשר ומותר לישראל לקנותה מן הנכרי :

יח (א) **השוחט** בסכין בדוקה ונמצאת פגומה (ב) ה"ז נבלה אפי' נגע בעצם המפרקת אין תולין שנפגם בו אחר שחיטה

דרבא לאפוקי ההיא דשמואל מהלכתא אתא ומהרש"ל בפרק השוחט סי' י"ט כתב דגם הרי"ף והרא"ש שהשמיטו הא דשמואל סמכו אהא דתנן פשטה ידה ולא החזירה אינה אלא הוצאת נפש דמשמע הא החזירה כשרה אפילו היתה כבר פשוטה משום הכי מקשינן מדשמואל אמאי קמ"ל תניא ומתרץ דאי ממתניתין ה"א דוקא דכייפה ופשטה והדר כייפה אבל פשוטה וכפפתה לא קמ"ל שמואל דמתני' אפילו פשוטה וכפפתה נמי קאמר דכשרה אלמא דפשטא דמתני' כוותיה דשמואל משמע ע"כ והכי נראה עיקר ודלא כש"ע שכתב כלשון הרמב"ם והשמיט הא דשמואל דהיתה פשוטה וכפפה דכשרה ס"ל דאסור דלא שבקינן פסק מפורש דהרשב"א ורבינו והר' ירוחם והר"ן דמכשירין מקמי השמטה שהשמיטו הרמב"ם ולא פירש לא איסור ולא היתר ומה שלא הביאו הרי"ף והרא"ש להך דשמואל אין להכריע דבר דאיכא לפרש כמ"ש מהרש"ל כנ"ל גם מה שפסק רבינו דכשכש בזנבה כשרה אף בבהמה גסה דכך היא דעת כל פוסקים כסתם מתני' שהביאו הרי"ף וכך כתבו הרמב"ן והרשב"א והרא"ש כ' מהרש"ל דכך הוא העיקר דלא כהרמב"ם דלא הכשיר כשכוש דזנב אלא בעוף דאלמא דבבהמה לא מהני כשכוש דזנב וכ"כ בש"ע דליתא : **מיהו** מ"ש רבינו דבעוף אפילו לא רפרף אלא בעינו וכ"כ הרי"ף והרמב"ם והרשב"א והר"ר ירוחם אין להקל שהרי בספרינו כתב אפי' לא רפרף אלא בגפו וכך הוא בש"ירי ועוד דבספרי רבינו נמצאים נוסחאות שכתוב בהן גפו הלכך אזלינן לחומרא ולא מכשרינן ברפרף בעינו אלא דוקא ברפרף בגפו וכך פסק מהרש"ל גם מ"ש רבינו להקל כשחט בלילה ולמחר מצא כותלי בית שחיטה הטוחר מלאות דם דכשרה השיג עליו ב"י דדברי יחידים הן במשנה וחכמים פליגי עליה וכך השיג עליו מהרש"ל והכי נקטינן כאיסורא : **ומ"ש** רבינו ואכתי איכא תרי סימני בגמרא וכו' עד שהם הלכה כתב ב"י שטעם הרי"ף והרמב"ם והרא"ש שהשמיטוה הוא כפי שהם מפרשים דרבא דקאמר הלכה כי הא מתניתא אתא לאפוקי כל הני סימנים דלא מיתנו בההיא מתני' עכ"ל ומהרש"ל בשם השיג ע"ז ומסיק דהני תרי סימני הלכה הם עי' שם וכן פסק הרשב"א והכי עיקר : **ומ"ש** וכל אלו הסימנים וכו' כתב ב"י על שם הר"ר ירוחם דלפרש"י צריך שתפשוט ידה ותחזירנה לאחר השחיטה וכו' ואע"ג דמפרש"י שלנו לא משמע כן וגם התוס' פי' דלא צריך אלא שתפרכס עם גמר שחיטה אעפ"י שלא פירכסה אחר השחיט' יש להחמיר כמ"ש ה"ר ירוחם לפי' רש"י וכ"כ הרב בהגהה ש"ע ודלא כמהרש"ל דמיקל בזו : **ויש** גאונים שכתבו וכו' פירש ב"י שזו מדת חסידות לגאונים וכו' כלו' הורחקם זו אינו לכל אדם אלא לצנועים ונוהגים במדת חסידות והתשובה אחרת לגאון היא לכל אדם על פי ההלכה וז"ל ספר א"ז וה"מ בבהמת ישראל אבל מסוכנת דעכו"ם אפילו אית בה כל הסימנים הללו לא מיתכשרא עד דקיימא בכרעה ממילא ואזלא ארבעה גרמידי בדקה ותלת קומת' בגסה עד כאן לשונו :

יח השוחט בסכין בדוקה וכו' בפ"ק (דף י') איתמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפילו שיבר בה עצמות כל היום פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה שמא בעצם נפגמה ומסיקנא הלכתא כותיה דרב הונא בשלא שיבר בה עצמות ומוכח בסוגיא דהיירי בסכין בדוקה דבחינה בדוקה אפילו שיבר בה עצמות בסוף ומצא בה פגימה כולן אסורות דברי הכל והרא"ש גרס השוחט בסכין בדוקה : **ומ"ש** ה"ז נבלה לאו דוקא דספק נבילה היא וכ"כ הרמב"ם בפ"א אלא דרבינו אתא לאורויי דמחזקינן לה בנבלה גמורה ופטור מלכסות לגמרי דילמא אתא למיכל מינה ולא דמי לחיה היכא דאשתכח סירכא דמכסה בלא ברכה דשאני התם דלא איתרע ריעותא בשחיטה וכך נראה ממ"ש רבינו בסימן כ"ח דצריך לבדוק הסכין והסימנים קודם הכיסוי למשמע דבשניהם פטור מלכסות וזהו שלא כתב לשם דבנמצא הסכין פגום דמכסה בלא ברכה אלמא דכי היכי דכשלא נשחטו הסימנים כראוי אינו מכסה כלל ה"נ כשנמצא הסכין פגום אינו מכסה כלל ומ"ה כתב כאן ה"ז נבלה ודלא כמהרא"י בת"ה סי' קפ"ז ועמ"ש בסי' כ"ח סעיף ע"ו : ומ"ש אפי' נגע בעצם המפרקת כן כתב בעל המאור והכי משמע מדברי הרא"ש שכתב ולא תלינן במפרקת כי אינו חותך בכח במפרקת אלא לפעמים אחר שחיטה

כל סימן שלא נזכר בהאי מתניתא דלא מהני : ומ"ש ועוף אפי' לא רפרף אלא בעינו או כשכש בזנבו כשר ברייתא שם (לח:) אלא דבנוסחא דידן בגמרא ובפסקי הרא"ש כתוב גפו במקום בעינו אבל בספרי הרי"ף והרמב"ם כתוב בעינו כמ"ש רבינו וכבר הזכיר הרשב"א חילוף נוסחאות אלו ומ"מ בת"ה הקצר לא כתב אלא נוסחת רבינו ור' ירוחם כתב והעוף אפי' לא רפרף אלא בעינו ולא כשכש אלא בזנבו או בגפו ה"ז פרכוס : ומ"ש ואם בגמר שחיטה יצא ממנה דם בקילוח כשרה ואם שחט בלילה וכו' בידוע שיצא בגמר שחיטה בקילוח וכשרה שם במשנה (לז.) אליבא דר"א ור"ש ומשמע ודאי דלית הלכתא כוותייהו דהא חכמים פליגי עליה התם במתני' וזה דעת הרי"ף והרא"ש והרשב"א בת"ה הארוך שהביאו המשנה כצורתה ולא פסקו בה דבר ומתוך משמע דלית הלכתא כר"א ור"ש לגבי חכמים וזהו שלא הזכיר הרשב"א סימן זה בת"ה הקצר והרמב"ם ג"כ לא הזכיר סימן זה בפ"ד מהמ"א ואיני רואה שום טעם לרבינו שפסק כר"א ור"ש דאי משום דרב נחמן דסבר פירכוס שאמרו בתחלת שחיטה אמר מנא אמינא לה דתנן השוחט בלילה ולשחר עמד ומצא כתלים מלאים דם כשרה שזינקה וכמודת ר"א ואמר שמואל כתלי בית השחיטה שנינו אין משם ראיה דאע"ג דלית הלכתא כר"א ור"ש מייתי שפיר ראיה מינייהו לענין פירכוס אי הוי בתחלה או בסוף דבהא ליכא פלוגתא ביניהו ועוד דהא ר"נ דמייתי ראיה מר"א לית הלכתא כוותיה כמ"ש בסמוך : **ומ"ש** ואכתי איכא תרי סימני בגמרא שאם הטילה רעי ומתרזת כשרה ואם שותתת פסולה בצועקת וקולה חזק כשרה וכו' שם תימרא דרב (לח.) ופי' כן הרשב"א בת"ה אבל הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל השמיטוה ונראה דלטעמייהו שכתבתי לעיל אזלי דכיון דאמר רבא (שם) הלכתא כי הא מתניתא אתא לאפוקי כל הנך סימנין דלא מיתנו בההיא מתניתא : **וכל** אלו הסימנים צריך שתעשם בסוף שחיטה וכו' שם פלוגתא דאמוראי ופסקו הפוסקים הלכה כרבא דאמר פירכוס שאמרו בסוף שחיטה משום דכל שחיטה עושה כן בסוף שחיטה בידוע שנשמתה נטולה ממנה קודם לכן : **וכתב** רבינו ירוחם (נ"ו ח"ג אות ה') לפרש"י צריך שתפשוט ידה ותחזירנה לאחר שחיטה ואם לא עשתה הפירכוס לאחר השחיטה אף על פי שעשאתו בשעת השחיטה ונמשך עד גמר השחיטה פסולה כי רש"י פי' פירכוס שאמרו בסוף שחיטה פי' שיתחיל בסוף שחיטה וימשך עד לאחר שחיטה אבל אם התחיל באמצע השחיטה ונגמר בסוף השחיטה פסולה ולפי פי' התוס' כל שעשתה הפירכוס עם גמר השחיטה כשרה אפי' שלא פירכסה אחר שחיטה וכ"נ דעת הרשב"א בת"ה ולשון נראה עיקר עכ"ל : **והא** דבעינן הנך סימנים דוקא כשהיתה בחזקת מסוכנת אבל אם היא בחזקת בריאה אפי' אין בה אחד מכל אלו הסימנים כשרה פשוט שם במשנה (לז.) : **ויש** מן הגאונים שכתבו שלא התירו מסוכנת ע"י סימנין אלא בבהמת ישראל וכתב ה"ה בפרק ד' מהמ"א בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל שזה שאמרו הגאונים אינו אלא מדת חסידות כלומר ולא לכל אדם אמרו אלא לרוצה לנהוג במדת חסידות ובהכי ניחא לו דתשובה אחרת שכתב רבינו בשם גאון לא סתרה למ"ש תחלה בשם הגאונים דההיא למדת חסידות ואידך לכל אדם : **כתב** הרמב"ם בפ"ד מהמ"א על המסוכנת אע"פ שהי' מותרת גדולי החכמים לא היו אוכלים מבהמה שממהרים ושוחטים אותה כדי שלא תמות ואע"פ שפירכסה בסוף שחיטה ודבר זה אין בו איסור אלא כל הרוצה להחמיר על עצמו בדבר זה ה"ז משובח עכ"ל והוא מבואר בגמרא פרק השוחט (לז:) דהא דאמר יחזקאל נבילה וטריפה לא אכלתי היינו שלא אכל מבשר כוס כוס פירוש כוס כוס שחוטהו שחוט שלא תמות לפי שמסוכנת היא וכתבו רבינו בסוף סימן קי"ו :

יח השוחט בסכין בדוקה ונמצאת פגומה ה"ז נבילה אפי' נגע בעצם המפרקת אין תולין שנפגם בו אחר שחיטה אלא חיישינן שמא בעור

דרישה

נתיישב כאן וצריכין אנו לתירוץ ר"פ כמ"ש בפרישה דכאן אין האיסור אלא ליום א' אבל במ"ש שם שיהא רמ"א בשם ר' שכנא ז"ל נתיישב בתירוץ אחר וכמ"ש בסי' כ"ז ·

סי' יז [א] **ואם** בגמר שחיטה יצא ממנה דם בקילוח כשרה כן איתא בפרק השוחט ד' כ"ז במשנה אליבא דר"א ור"ש וכתב ב"י וז"ל ואיני רואה שום טעם לרבינו שפסק כר"א ור"ש דהא חכמים פליגי עליה התם במתניתין ומסתמא הלכה כחכמים וזהו דעת הרי"ף והרא"ש והרשב"א בת"ה שהביאו המשנה כצורתה ולא פסקו בה דבר וממילא משמע דלית הלכתא כר"א ור"ש לגבי חכמים ואי משום דר"נ דסבר פרכוס שאמרו בתחילת שחיטה כו' עי' שם דף ל"ח מייתי ראיה מר"א ור"ש אין משם ראיה דאע"ג דלית הילכתא כר"א ור"ש מייתי שפיר ראיה מינייהו לענין פרכוס אי הוי בתחילה או בסוף דבהא ליכא פלוגתא ביניהו ועוד דהא ר"נ זה דמייתי ראיה לית הילכתא כוותיה עכ"ד והנה באמת שבפסקי הרא"ש לא הביאו דין זה ומ"מ נ"ל ליישב דברי רבינו ולומר דהא דכתב אליבא דר"א ור"ש ה"ט משום דס"ל שאף חכמים מודים לו בזה אלא שסוברים דאפילו פרכוס שהוא סי' קל יותר מקילוח דם מועיל שהרי ר"ן כתב בפירושו ע"ז במשנה ואם שחט בלילה ולא ראה אם פרכסה ולמחר מצא כתלים מלאים דם כשרה דודאי פרכסה וכ"כ רש"י שם בדברי ר"נ ע"ש בד"ה שפיר ואם איתא דזינוק קל מפרכוס מנ"ל להביא ראיה מזינוק לפרכוס דלמא זינוק שהוא דבר קל עבדה אבל פרכוס שהוא חמור יותר לא עבדה וא"ל אם איתא דזינוק מועיל נ"ל להביא ראיה מזינוק לפרכוס ת"ל דבזינוק כשרה די"ל דרוצה לאשמעינן דאפילו פרכוס מועיל לכתחלה והא דאמרי חכמים עד שיפרכס דמשמע שפרכוס חמור יותר ל"ד אמרו עד אלא הואיל ורשב"ג אמר עד שתפרכס ביד וברגל אמרי איהו נמי עד ומ"ש שם ר' אליעזר דיה אם זינקה קאי נמי אמ"ש רשב"ג לפי זה דבעי פרכוס יד ורגל וקאמר ר' אליעזר דדיה אם זינקה ולא בעינן פרכוס שניהם דיד ורגל אבל לפרכוס דחד מינייהו ס"ל דלא סגי ועליו קאי חכמים ואמרי דאפילו בפרכוס דחד מינייהו סגי וק"ל · ובלאו הכי נ"ל כן דלשון עד ל"ד שהרי אמרו או שתכשכש בזנבה וזה קאי אפי' אעוף דבגמרא מייתי ברייתא דכשכש בזנבו סגי בעוף ובעוף דבר קל לכשכש בזנבו ומאי ל' עד אלא ודאי ל' עד ל"ד כמ"ש וגם רש"י כתב דהא אזלינן למפר ע"י זינוק דפרכוס באורתא משמע דזינוק חמור מפרכוס כמ"ש והא דפריך בגמרא דף ל"ח ע"ש אליבא דר"נ מאי עד ולא תסגי כמ"ש י"ל שהמקשן היה מפרש המשנה כפשוטה שאם הכתלים מלאים דם זה סימן לזינוק ולא לפרכוס אבל רבינו סובר פירוש המשנה כמו שמפרש הר"ן וא"כ
אפי' מן הלד רמ"א וכמ"ש רבינו לקמן סימן י"ט ז"ל הלכתא כתלת רוסתא :

פרישה

(ד) ואפי' לא רפרף אלא בגפו ס"א בעינו וגירסות הן כמ"ש ב"י ע"ש : (ה) או כשכש בזנבו ה"ל הלא כ"ש אם רפרף בעינו או בגפו שהוא במקום יד בבהמה סגי כ"ש כשכש בזנבו דשאני עוף דכשכש זנבו דבר קל הוא וה"א דלא הוי פרכוס קמ"ל · (ו) בידוע שיצא בגמר שחיטה דרך קילוח וכשרה וכתבו התוס' והרא"ש והא דלא חיישינן דלמא בתחילת שחיטה זינק מפני דלא שכיח זינוק אלא בסוף . פי' זינוק קלוח כדרך שהבהמה נופחת בגרונה והדם מקלח וזורק בכח ועיין דרישה : (ז) וכל אלו הסימנים צריך שתעשם בסוף השחיטה וימשוך עד לאחר השחיטה אבל אם התחיל באמצע השחיטה ונגמר בסוף השחיטה פסולה כ"כ ר' ירוחם בשם רש"י וכתב מדעת התוספ' והרשב"א נראה דא"צ למשוך עד לאחר שחיטה והראשון נראה עיקר עכ"ל (וכן פסק רמ"א) ומדברי רבינו שכתב אבל אם עשאם בתחילת שחיטה או באמצעיתה לא מהני משמע דס"ל כדעת התוס' דאי ס"ל דבעינן שימשך מסוף השחיטה עד לאחר שחיטה לא ה"ל למתום ולכתוב אבל אם עשאם בתחילת שחיטה או באמצעיתה דאם ר"ל שממשיך ג"כ עד לאחר שחיטה קשה למה לא מהני הלא בכלל זה יש נמי בסוף שחיטה ואחר שחיטה ואי ר"ל דאינו ממשיך עד לאחר שחיטה קשה דה"ל למימר או בסוף שחיטה אלא שלא נמשך עד לאחר שחיטה וק"ל : (ח) יש מן הגאונים שכתבו שלא התירו מסוכנת כו' וז"ל ב"י כתב ה"ה בפ"ד מהמ"א בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל שזה שאמרו אינו אלא לחסידות ולא לכל אדם עכ"ל ה"ה ובהכי ניחא שהתשובה אחרת שכתב רבינו בשם גאון אינה סותרת למ"ש בתחילה בשם גאונים דההיא למדת חסידות ואידך לכל אדם עכ"ל ב"י . ול"נ דא"כ העיקר חסר מן הספר ועוד דמדת חסידות זה כתבו הטור לקמן סימן קי"ו בשם הרמב"ם ואפי' בבהמת ישראל . לכן נראה דתשובה שנייה אינה מותרת אלא לצורך ישראל דהיינו שצריך לקנות ממנו בשר לאכול או שקנהו מן עכו"ם להרויח או כיוצא בו לצרכו בכה"ג מותר ותשובה ראשונה דמיירי בשאינו בא לשוחטה לשום צורך ישראל כ"א להנאת עכו"ם וזהו אסור וק"ל : (ט) מותר לשוחטה וליקח ממנו בשר ולקמן סימן קי"ו כתב שהמדקדקים מחמירים על עצמן שלא לאכלן עכ"ל וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מהל' מ"א שאע"פ שמותרת גדולי החכמים לא היו אוכלין מבהמה שממהרין ושוחטים אותה כדי שלא תמות אעפ"י שפרכסה בסוף שחיטה ודבר זה אין בו איסור אלא כל הרוצה להחמיר על עצמו הרי זה משובח וגם ע"ז קאמר בגמרא פרק השוחט דהא דאמר יחזקאל נבילה וטריפה לא אכלתי היינו שלא אכל בשר כוס כוס פי' שחוט מהר שלא תמות :

סי' יח (א) **השוחט** בסכין פי' בדוקה וי"ס שכתוב בהן בהדיא בדוקה : ונמצאת פגומה : (ב) ה"ז נבילה משום שכל שנפסלה בשחיטה ה"ז נבילה וכמ"ש בסימן כ"ז :

שחיטה (ג) אלא חיישינן שמא בעור נפגם ונמצא ששחט בסכין פגומה (ד) ואפילו בעוף (ה) וכתב הרמב"ם אפילו היא קטנה ביותר ולא הזכיר חגירת צפורן וכ"כ הרשב"א שיעור הפגימה כל שהוא ובלבד שתחגור בה כל שהוא אפילו כחוט השערה (ו) [א] וא"א ז"ל פסק כדי שתחגור בה הצפורן א (ז) וכיון שפגימה פוסלת צריך (ח) לבדוק הסכין תחלה (ט) ואין לסמוך על מה שירצה לבדוק אחר השחיטה (י) ואם עבר ולא בדקו תחילה ואח"כ בדקו ומצאו יפה שחיטתו כשרה וכיצד יהיה הפגימה כי הא דאמר רבא שלש מדות בסכין

בעור נפגם כו' בפ"ק דחולין (י:) אסיקנא דלית הלכתא כרב חסדא דאמר אימור בעלס המפרקת נפגמה אלא כרב הונא דאמר חיישינן שמא בעור נפגמה משום דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה: ומ"ש ואפי' בעוף דבר פשוט הוא שהרי לא חלקו שם בין בהמה לעוף: ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם אפי' היא קטנה ביותר כ"כ בפ"א וטעמו מדאמרינן בפ"ק דחולין (יז:) אמר ר"ל ג' פגימו' הן פגימת עלס בפסח פגימת אזן בבכור פגימת מום בקדשים ורב חסדא אמר אף פגימת סכין ואידך בחולין לא קא מיירי וכולן פגימתן כפגימת המזבח וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן ולעיל מהא אמרינן במערבא בדקי לה בשמשא בנהרדעא בדקי לה במיא רב ששת בדיק ליה בלישניה רב אחא בר יעקב בדיק לה בשערא בסוריא אמרי בישרא אכלה בישר' בדיק לה א"ר פפא צריכה בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא ומשמע ליה להרמב"ם דכיון דכל הני אמוראי מר בדיק לה בשמשא ומר במיא ומר בלישניה ומר בשערא ומר בבישרא אלמא לית להו דשיעורא בחגירת הצפורן דאל"כ למה להו למבדק בהנך מילי שהם פחותים מחגירת הצפורן והרשב"א כת' בת"ה יש מי שאומר דהלכה כרב חסדא דמני סכין בהדי פגימות דפגימתן כפגימת המזבח מדקא מתמה תלמודא אר"ל מ"ט לא מני איהו נמי פגימת סכין בהדי הנך דפגימתן כפגימת המזבח ואין זה מחוור דהא בעי מיניה רב אחא בריה דרב אויא מרב אשי דמיא לסאסאה מאי ודמיא לסאסאה אינה חוגרת צפורן ואפי' חוט השערה אינה חוגרת ועוד דהא אמרינן במערבא בדקי לה בשמשא וכו' וכל הני לכאורה לית להו דרב חסדא והילכך קי"ל דפגימת סכין בכל שהו וכן נראה דעת הרב אלפסי. ומיהו לאו דוקא כל שהו דהא אוגרת קרי לה ואוגרת כשהיא שאוגרת שום דבר ואפי' חוט השערה אבל כשאינה אוגרת שום דבר כשרה והיינו דמיא לסאסאה עכ"ל. וכיוצא בזה כתב הר"ן וז"ל איכא מאן דאמר דהלכתא כרב חסדא מיהו איכא למידק א"כ הני אמוראי דלעיל למה להו למיבדק בשמשא ומיא וכו' ליבדקו בצפורן ואפשר שכל אחד היה נוהג לפי מה שהיה סבור שהיא בדיקה יותר יפה אבל אה"נ ששיעור פגימת סכין כדי שתחגור בה צפורן הא לאו הכי כשרה. אבל הרמב"ן פי' דאמוראי נינהו דהנך אמוראי דלעיל סברו דפגימת סכין בכל שהוא ונראה שזה היה דעתו של הרי"ף שלא הזכיר חגירת צפורן בהלכה משמע דס"ל דפגימת סכין בכל שהו ומיהו לאו דוקא כל שהו דהא אוגרת קרי לה דמשמע שאוגרת שום דבר ואפי' חוט השערה אבל אינה אוגרת שום דבר כשרה והיינו דמיא לסאסאה עכ"ל. והרא"ש כתב וז"ל רב אלפס לא הביא הך דרב חסדא יש מפרשים דעתו שהוא סובר דהנך דבדקי בשמשא ובמיא וכו' פליגי אדרב חסדא וסברי דפגימת כל דהו טרפי ואפי' אין הצפורן חוגרת בו ולי נרא' כיון דפסק דבעי לבדוק אבישרא ואטופרא היינו כדי שתחגור בה צפורן וכל פגימה שהוא מרגיש בצפורן היינו שתחגור בה הצפורן הלכך לא הוצרך להזכיר ההיא דרב חסדא עכ"ל: **ומתוך** דברים אלו שכתבתי יתבאר לך שאע"פ שהרמב"ם פסל בפגימה קטנה ביותר מ"מ צריך שתהא אוגרת כל שהו וכמ"ש הרמב"ן והרשב"א לדעת הרי"ף ז"ל וא"כ מ"ש רבינו בשם הרשב"א ובלבד שתחגור בה כל שהו אפי' כחוט השערה לדעת הרמב"ם נמי איתיה: ובא"ח כתוב מעשה בא לפני רש"י באחד שבדק לאחר שחיטה ונראה לו שם פגימה קטנה ובא לפני רש"י ולא רצה לאוסרה מפני שאין צפרנו חוגרת בה: **ולענין** הלכה נהגו העולם לפסול בפגימה קטנה כל שהו וכדברי הרמב"ם וכן בדין להחמיר באסורי תורה וכ"ש דהרי"ף הכי ס"ל לפי דברי הרמב"ן והרשב"א ז"ל:

וכיון דפגימה פוסלת צריך לבדוק הסכין תחלה ואין לסמוך על מה שירצה לבדוק אחר השחיטה בפ"ק דחולין (יז:) אמר רב חסדא מנין לבדיקת סכין מן התורה שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם פשיטא כיון דכי נקב טריפה בעיא בדיקה לאכם קאמרינן ופרש"י כיון דכי נקב. לשון מיטרפה פשיטא דבעיא בדיקה דהא איכא פגם ניקב · וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל הטבח צריך שיבדוק הסכין קודם שחיטה ואם לא בדק לא ישחוט שסתם סכינים אינם בדוקין לשחיטה שמא ישכח מלבדוק אחר שחיטה והרי הוא כאוכל נבלה: ומ"ש ואם עבר ולא בדקו תחלה ואח"כ בדקו ומצאו יפה שחיטתו כשרה הכי משמע בגמ' פ"ק דחולין (יח.) גבי ההוא טבחא דלא סר סכינא קמיה דרבא בר חיננא וכ"כ הרשב"א ז"ל בת"ה: **וכיצד** היא הפגימה כי הא דאמר רבא ג' מדות בסכין וכו' שם ופרש"י אוגרת לשון אגרה בקציר לשון אסיפה שאוגרת הצפורן לתוכה בין שני עוקציה. ובעה"ע כ' אוגרת ב מלשון כדי שתחגור בה את הצפורן. מסוכסכת אין לפגימה אלא עוקץ א' והשני הוחלק במשחזת ואינה אוגרת אלא מסוכסכת הסכין והבשר ולשון סכסוך כמו וסכסכתי מצרים במצרים: וגרסינן תו התם מקמי הא דרבא ת"ר סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגירה ושאין בה אלא

שחיטת הסימנים והורידין נוגע בסכין במפרקת עד כאן לשונו אלמא דנגיעה במפרקת נמי אסור אא"כ דחתך בכח במפרקת דהוה ליה כאילו שובר עצמות ושרי ויתבאר עוד בסוף סימן זה בס"ד:

ומ"ש ואפי' בעוף כ"כ רש"י לשם וע"י היה מעשה והורה לו רבי' יעקב בר יקר בעוף לאיסור עכ"ל ולפי דנכפלה לאור מפלגינן בין עוף לבהמה כיון דעור של עוף אינה קשה וכד"א דה"ה לגבי פגימה לכך כתב רש"י דאף בעוף הורה רבו לאיסור ונראה שזה היה דעת הרא"ש שכתב אלא לפעמים אחר שחיטת הסימנים והורידין וכו' דלכאורה אריכות דברים שלא לצורך הן אבל דעתו להורות דאף בעוף דבעי שחיטת ורידין דעורו רך וגם נגע במפרקת דאיכא תרתי להיתירא אפ"ה תלינן להחמיר דבעור נפגמה ואסור וכך היא דעת רבינו שכתב תחלה ואפילו נגע בעצם המפרקת ואחר כך ואפילו בעוף לומר דאפילו איכא תרתי להיתירא והכי נקטינן:

וכתב הרמב"ם אפילו היא קטנה ביותר וכו' בפ"ק דחולין (דף י"ז) קאמר רב חסדא דפגימת הסכין כדי שתחגור בה צפורן ואמר עוד שם דאמוראי בדקי לה בשימשא במיא בלישנא בשער בסוריא אמרי בישרא אכלה (פי' היא באה לחתוך בשר) בישרא בדיק לה א"ר פפא צריכה בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא והרי"ף הביא הך דאמוראי דבדקי בשימשא ובמיא וכו' והביא נמי הך דרב פפא ולא הביא הך דרב חסדא וכתב הרשב"א דנראה דעת רב אלפסי דליתא לדרב חסדא מקמי הנך אמוראי וכך פסק הוא דבכל שהוא הוי פגימה אפילו כחוט השערה אעפ"י שאין בה חגירת ציפורן וכן פסק הרמב"ם והרמב"ן ולפ"ז הא דהביא הרי"ף מימרא דרב פפא אינה אלא לאורויי דבדיקה דאבישרא פירושו דהבשר מרגיש בו כל שהוא או בבשר אצבעו או בריש לישנא כמו שפירש רש"י דחשיב פגימה ואטופרא נמי אפילו ליכא חגירה אלא הציפורן מרגיש בו כל שהוא נמי חשיב פגימה אבל הרא"ש כתב דכיון דרב אלפס פסק דבעינן לבדוק אבישרא ואטופרא היינו כדי שתחגור בה צפורן וכל פגימה שהוא מרגיש בציפורן היינו שתחגור בה הצפורן הלכך לא הוצרך להזכיר ההיא דרב חסדא עכ"ל ונ"ל דהא דהביא הרי"ף נמי להני אמוראי דבדקו בשימשא ובמיא וכו' לאו דוקא הכי הוא דבשמשא ובמיא ובשערי חשוב נמי פגימה דמדינא ודאי אינה פגימה לפסול השחיטה אלא אם כן שתחגור בה צפורן וכדאמר רב פפא צריכה בדיקה וכולי דמשמע מלישנא דצריכה בדיקה דכך הוא מדינא והני דבדקי בשימשא וכו' הם החמירו על עצמם לפסול השחיטה אפילו ליכא אלא פגימה דמתחזי אשמשי ובמיא וכו' אעפ"י דליכא חגירה בצפורן ולאו מדינא והכי משמע לישנא דקאמר בדקי לה במיא בדקי לה בשימשא וכו' דאומרא החמירו ולאו מדינא ודלא כמ"ש מהרש"ל דמן הסתם בבדיקה דבישרא וטופרא סגי אבל אי אשתכח פגימה בכל שהוא בשימשא ובמיא אסור אפילו בדיעבד כהרמב"ן והרשב"א עכ"ל דאין לנו בזה אלא מנהגינו ועל פי קדמונינו בעלי התוספות דכתבו וז"ל אבישרא ואטופרא אבישרא משום ושט ואטופרא משום קנה עכ"ל ור"ל דכל שהוא מרגיש פגימה בבשר יהא קורע בוושט וכשהוא מרגיש בטופרא יהא קורע בקנה וכל שאינו מרגיש לא בבישרא ולא בטופרא שוב לא יהא קורע לא בוושט ולא בקנה ואעפ"י שנראה בשמש פגימה קטנה אין חוששין לה כיון שלא יהא קורע לא בוושט ולא בקנה וכן עשה רש"י מעשה ומביאו ב"י ע"ש ספר א"ח וזו היא ג"כ דעת הרא"ש ודלא כמ"ש בש"ע שיעור הפגימה כל שהוא ובלבד שתחגיר בה כל שהוא אפילו חוט השערה עכ"ל וכיון דאפילו אינה אוגרת אלא כל שהוא כחוט השערה פסלה ה"ה נמי אפילו מתחזי בשימשא ובמיא נמי פסלה ולא קי"ל הכי וז"ל ב"י מספר אורחות חיים מעשה בא לפני רש"י דנראה בסכין פגימה קטנה לאחר השחיטה ולא רצה לאוסרה מפני שאין צפורן חוגרת בה והכי נקטי':

וכיון שפגימה פוסלת וכו' מימרא דרב חסדא שם (דף י"ז) ומ"ש ואין לסמוך וכו' כן כתב הרשב"א בת"ה. והטעם דשמא ישכח מלבדוק אחר השחיטה והוה ליה כאוכל נבלה:

וכיצד היא הפגימה כי הא דאמר רבא וכו' פ"ק דחולין (דף י"ז) והפירוש שכתב רבינו הוא פי' רש"י וטעם הדבר מפורש שם דבאוגרת אפילו קיימא אריסא דסכינא תלינן דהעוקץ הראשון חתך העור והבשר והעוקץ השני פגע בסימן וקורע והשחיטה פסולה דיעבד וה"ה במסוכסכת באמצע הסכין דתלינן דחריפות הסכין יחתוך העור והבשר טרם יגיע אל הפגימה והפגימה פגע בסי' וקורע אבל מסוכסכת בריסא דסכינא והוליך ולא הביא ליכא ספיקא דלא היה כח לסכין לחתוך העור והבשר עד שעבר הפגם וכן בקיימא אקתא דסכינא בהובאה ומיהו אם חוד העוקץ נהפך כלפי הראש אפילו עומדת בריסא דסכינא תקרע העור עם הסימנים אם יוליך הסכין בכח וכן אם העוקץ נהפך כלפי הקתא

פרישה

(ג) אלא חיישינן שמא בעור נפגם כו' הטעם משום דבהמה בחייה בחזקת איסורה עומדת עד שיודע לך במה נשחטה: (ד) ואפי' בעוף פשוט הוא שהרי לא חלקו בגמ' בין בהמה לעוף: (ה) וכתב הרמב"ם כו' ולא הזכיר חגירת הציפורן טעמו משום דרב חסדא הוא דאמר הכי וסובר הרמב"ם דאינך אמוראי דסתם פליגי עלי' וכמ"ש בדרישה ולית הלכתא כרב חסדא אבל מ"מ הרמב"ם סובר שצריך שתחגור בה כ"ש דהא בגמרא קרי לה אוגרת ולכן כתב רבינו וכ"כ הרשב"א שקאי גם אסוף דבריו שכתב ובלבד שתחגור בה כל שהוא ואין רצונו לומר כ"ש מן הצפורן אלא שתחגור בה כל מה שהוא הואיל ובגמרא קרי לה אוגרת ולכן כתב הרשב"א ובלבד כו' אפי' חוט השערה פי' חוט השערה ממש והוא מדויק יותר ממ"ש רבינו בשמו כחוט השערה בכ"ף דמשמע שיהיה דאליפורן קאי שתחגור בה כחוט השערה ח"ו דסגירה לא שייך אלא בדבר שנחגר ונאסף בתוך הפגימה ולכן ס"ל להרשב"א דאפי' אין הפגימה כ"כ גדולה שיאסף לתוכה הציפורן אלא שאסף לתוכה חוט השערה וק"ל ועל"ל: (ו) וא"א הרא"ש ז"ל פסק כדי שתחגור בו צפורן ז"ל הרא"ש וכל פגימה שמרגיש בו צפורן הרי הוא כדי שתחגור בו הציפורן ועד"ר שכתבתי דלדברי רבינו משמע שמפרש דברי הרא"ש שאין הציפורן מרגיש אלא פגימה גדולה: (ז) וכיון שפגימה פוסלת צריך לבדוק הסכין תחילה כו' הל' אינו מדוקדק דהא עד הכא לא אשמעינן דפגימה פוסלת דזהו פשיטא אלא קמ"ל דאם הסכין נמצאת פגומה אף תולים בעור או במפרקת ושיעור פגימה וכ"ל דה"ק וכיון דקי"ל שפגימה אפי' כל דהוא פוסלת מ"ה צריך לבדוק קודם שחיטה וקמ"ל דאין לסמוך אמה שירצה לבדקו אח"כ כמו בשאלה אם הוא מומחה או מוחזק בסימן א' דשאני התם דרוב המצוין אצל שחיטה מומחין הן משא"כ בסכין דסתם סכין יש לו פגימה כל דהו וק"ל: (ח) צריך לבדוק הסכין תחלה שנא' ושחטתם בזה ואכלתם: (ט) ואין לסמוך כו' דחיישינן שמא ישכח לבדקו אחר שחיטה: (י) ואם עבר כו' שחיטתו כשרה

דרישה

וא"כ לפ"ז אף חכמים מודים שויטק הוי סימן אלא שמוסיפין לומר שאף פרכוס הוי סימן ולכן הביאו הפוסקים המשנה ולא פסקו הלכה כויטק דפשיטא דהלכה הוא הואיל וגם חכמים מודים בזה וגם מדברי הרא"ש בפסקיו משמע להדיא שסובר דזינוק הוי סימן שכתב בפי' המשנה וז"ל והא דתכף אם הפכים ומלא בתלים מלאים דם משום דאין דרך בהמה לזנק כ"א בגמר שחיטה עכ"ל א"כ משמע להדיא שסובר שויטק מועיל וא"ל דקאי אליבא דר"מ ור"ש שהרי לא הביא דברי ר"מ ור"ש דמשמע דקאי אליביהו אלא כתב סתמא דין זה דמשמע שהוא אליבא דהלכתא כנ"ל ליישב דברי רבינו:

סי' יח [א] **וא"א** ז"ל כתב כדי שתחגור בה הצפורן מתוך לשון רבינו משמע שהוא סובר שהרא"ש חולק על הרמב"ם והרשב"א ולי נראה שאין שום פלוגתא ביניהם כי ז"ל הגמרא בפ"ק דחולין אמר ר"ל שלש פגימות הן פגימת עלס בפסח פגימת אוזן בבכור פגימת מום בקדשים ורב חסדא אמר אף פגימת סכין ואידך בחולין לא קא מיירי וכולן פגימתן כפגימת המזבח וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה הצפורן ולעיל מהא אמרי' במערבא בדקי לה בשמשא בנהרדעי בדקי לה במיא רב ששת בדיק לה בלישניה רב אחא בר יעקב בדק לה בשערא בסוריא אמרינן בישרא אכיל בישרא בדיק לה (פי' סכין שבא לחתוך ולשחוט בשר יבדקנו ג"כ ע"י בשר) אמר רב פפא צריך בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא עכ"ל הגמרא וכתב הר"ן ד' פרע"ז ע"ב וז"ל איכא מ"ד דהלכתא כרב חסדא ומיהו איכא למידק א"כ הני אמוראי דלעיל למה להו למבדק בשמשא ובמיא לבדקו בצפורן ואפשר שכל אח' היה נוהג לפי מה שהי' סבור שהוא בדיקה המעולה ויותר יפה אבל אה"נ ששיעור פגימת הסכין כדי שתחגור בה הציפורן אבל הרמב"ן פי' דאמוראי נינהו דהנך אמוראי דלעיל סברי דפגימת סכין בכל שהוא · ונראה שזה היה דעתו של הרי"ף שלא הזכיר חגירת צפורן בהלכותיו משמע דס"ל דפגימת סכין בכל שהוא ומיהו ל"ד כ"ש דהא אוגרת קרי לה דמשמע שאוגרת שום דבר אפילו חוט השערה אבל כשאינה אוגרת שום דבר כשרה והיינו דמיא לסאסאה (פי' סכין שאין פיה חלק אבל פגם אין לה עכ"ה) עכ"ל הר"ן וכ"כ הרשב"א מדברי הר"ן · וז"ל הרא"ש רב אלפס לא הביא הך דרב חסדא י"מ דעתו שהוא

חדושי הגהות

יח א וכיון ר"ל שפגימות פוסלת בכל שהוא צריך וכו' (פרישה): ב אוגרת מלשון כדי שתחגור שהא' והחי"ת מתחלפים ששניהם ממוצא הגרון:

בסכין (יא) אוגרת לא ישחוט ואם שחט שחיטתו פסולה (יב) מסוכסכת לא ישחוט ואם שחט שחיטתו כשרה עולה ויורד שוחט לכתחילה פירוש אוגרת שיש לה ב' עוקצים ובין הוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך פסול מסוכסכת שאין לה אלא עוקץ א' וצד השני הוחלק במשחזת (יג) וכגון דקיימא ארישא דסכינא והוליך ולא הביא בענין שלא התך אפילו העור עד שעבר כל הפגימה ואם היא עומדת אצל הקתא צריך שיביא ולא יוליך אבל אם היא באמצע הסכין בכל ענין פסולה [ג] ורב אלפס פסק אפילו באמצע הסכין (יד) אם העוקץ כלפי ראש הסכין כשר אם הוליך ולא הביא שאין עוקץ הפגימה קורע אלא בפוגעו בסימן ולא כשירד ממנה ואם העוקץ כלפי הזנב אז כשר אם הביא ולא הוליך וכ"כ הרמב"ם ורש"י כתב כסברא הראשונה ולזה הסכים א"א ז"ל עולה ויורד שאין לה שום עוקץ שהושחזו שני עוקציה (טו) סכין שיש לה פגימות הרבה נידון כמגירה

הקתא וביאה הסכין בכח:

ומ"ש בשם רב אלפס אם העוקץ כלפי הראש כשר אם הוליך ולא הביא וכו' אין פירושו שחוד העוקץ נהפך כלפי הראש דאם כן הי"ך מכשיר בהולכה ופוסל בהבאה איפכא מיבעי ליה לאיפסל בהולכה ולהכשיר בהובאה גם לא כמ"ש ב"י דה"פ שאחורי העוקץ כלפי הראש דאין הלשון משמע הכי כלל אלא כיון דכל אוגרת שיש לה שני עוקצין האחד הוא קרוב לצד הראש והשני הוא קרוב לצד הקתא אם כן אם הוחלק במשחזת העוקץ השני לבד נשאר העוקץ הראשון שהוא לצד הראש והשחיטה כשרה בהולכה ואם הושחז העוקץ הראשון ונשאר השני שהוא לצד הקתא השחיטה כשרה בהובאה ולשון כלפי הראש פירושו לצד הראש וה"ק אם העוקץ הוא לצד ראש הסכין דהיינו שהשני הוא שהושחז והעוקץ שהוא קרוב יותר לראש הסכין לא הושחז ונשאר העוקץ כבראשונה אז כשר בהולכה שהרי החוד מן העוקץ נהפך כנגד הקתא ובהולכה יורד מן הסימן ואינו פוגע בסימן וכן מבואר בדברי הרא"ש דפעם כתב כלפי הראש ופעם כתב לצד הראש דחד לשון הוא וכן מ"ש ואם העוקץ כלפי הזנב כו' פירושו המקום שבו נשאר העוקץ הוא קרוב לצד הקתא וחודו נהפך לצד הראש כיון שהושחז העוקץ שהיה לצד הראש וא"כ בהובאה הוא יורד מן הסימן והוא דבר פשוט והכי הוה לישנא דתלמודא פ"ק דעירובין (דף ה') איתמר מבוי שנפרץ מצדו כלפי ראשו וכו' ופירש רש"י כלפי ראשו סמוך לקורה הימנה ולפנים עכ"ל:

ומ"ש וכ"כ הרמב"ם ורש"י כתב כסברא הראשונה ולזה הסכים א"א ז"ל נראה דלפי משמעות לשון הרמב"ם שכתב סכין שתבדק בהולכה ולא תרגיש שיש בה פגם וכו' לא יחלוק עליו הרא"ש ז"ל בדין דגם הרא"ש מודה דאף באמצע הסכין אם העוקץ שלא הושחז אינו גבוה וכשירד ממנו האצבע לא ירגישנו דפשיטא דכשרה דיעבד דכמו שלא הרגיש בפגימה באצבעו ככה לא תקרע בסימן אלא ירד ממנה אלא שחולק עליו במציאות דס"ל דכיון דהמסוכסכת זקופה אי אפשר שלא ירגישנה אף בירידה · מיהו ה"ר ירוחם ע"ש הרשב"א פי' מסוכסכת מרוח אחת ר"ל שהעוקץ שלה נתוך כעין פגימות של מגל קציר והוא עשוי בשפוע ושוכב ולפיכך ירידתו קטנה ועל כן אין מזיק שום דבר בירידת הסכין ממנו ואולי כי זו היתה כוונת הגאונים עכ"ל נמצא לפי זה דאין כאן מחלוקת דאף הרא"ש מודה דאפילו באמצע הסכין כשרה מסוכסכת בהולכה או בהובאה כשאינה נרגשת בירידה לאסורה וקרוב לומר דגם הגאונים מודים דברישא דסכינא כשר דיעבד אפילו היא נרגשת דאין ספק דעבר כל הפגימה קודם שחתך העור והבשר:

ומ"ש עולה ויורד שאין לה שום עוקץ שהושחזו שני עוקצים משמע דלא מיירי אלא בנתוך פעם אחת וכן משמע מפרש"י שכתב כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקצים במשחזת והוי הסכין נתוך שם עכ"ל אבל נתוך שני פעמים וכ"ש יותר לא ישחוט בה לכתחלה אבל מלשון הרמב"ם שכתב עולה ויורדת כנחש וכו' משמע שאפילו עולה ויורדת כמה פעמים כנחש שוחט בה לכתחלה מיהו בכסף משנה פי' שר"ל כנחש דשדרתו הוא עקומה כשמגביה ראשו וזנבו וביניהם כמו גומא משמע דוקא בנתוך פעם אחת והיינו כפרש"י ולכן ראוי להחמיר שלא ישחוט לכתחלה בסכין שהוא נתוך בב' מקומות וכ"ש יותר:

סכין שיש לה פגימות הרבה נידון כמגירה ברייתא שם ומ"ש בשם רש"י דאפי' כולם מסוכסכת מבואר מפירושו דמיירי דפגימות הרבה קיימין ברישא דסכינא

אלא פגימה א' אוגרת פסולה מסוכסכת כשרה ה"ד אוגרת ה"ד מסוכסכת אר"א אוגרת משתי רוחות מסוכסכת מרוח אחת מ"ש מב' רוחות דמורשא קמא מחלישה ומורשא בתרא בזע מרוח א' נמי חורפא דסכינא מחליש מורשא בזע דקאי ארישא דסכינא סוף סוף כי אזלא מחלשא כי אתא בזע כגון שהוליך ולא הביא ופרש"י סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגירה. ואין בה חלוק בין אוגרת למסוכסכת שאפי' כולן מסוכסכות פסולה: מורשא קמא מחליש · עור הבשר לפני השני והשני בא ופוגע בסימן וקורעו: חורפא דסכינא· קודם שיגיע לפגם מחליש וכל עוקצי הפגם קורעים הם ואין חותכין בין בפוגעו בו בין כשהוא יורד ממנו כך שמעתי וכן הוא שהרי שנינו סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגרה ואפי' מסוכסכת קאמרת מדמפליג בחדא בין אוגרת למסוכסכת ובטובה לא מפליג ומשמע אפי' כל עוקציה לצד א' לצד ראש הסכין והוליך ולא הביא אלמא בירידתו נמי קורע: דקיימא ארישא דסכינא. שכשהתחיל להוליך לא היה לסכין כח להחליש עד שעבר הפגם ואין כאן ספק נגע העוקץ בסימן: וגרסינן תו בגמרא א"ל רב הונא בריה דרב נחמיה לרב אשי אמרת לן משמיה דרבה מסוכסכת פסולה והאמר רבה מסוכסכת כשרה ל"ק כאן שהוליך והביא כאן שהוליך ולא הביא. ופרש"י שחיטתו כשרה. וכדאוקימנא ברישא דסכינא וכשהוליך ולא הביא ואפ"ה לא ישחוט לכתחלה שמא יוליך ויביא עכ"ל כלומר וכדאוקימנא בדקיימא ברישא דסכינא והוליך ולא הביא. והרא"ש כתב כפרש"י ואח"כ כתב וז"ל ורי"ף כתב מסוכסכת דקאמר רבה שחיטתו כשרה כשהוליך ולא הביא אי נמי אם הוליך והביא שחיטתו פסולה ולא כתב דקיימא ארישא דסכינא ומשמע שאין ר"ל שהעוקץ קורע כשהוא יורד תחתו וכך הוא מפרש מרוח אחת נמי חורפא דסכינא מחליש ומורשא בזע דקאי ארישא דסכינא כלומר שהעוקץ עומד כלפי הראש ואז אינו קורע בירידתו לתוכו סוף סוף כי אזלא מחלשא וכי אתיא בזע כגון שהוליך ולא הביא ואפילו עומדת באמצע כגון שהעוקץ לצד הראש והוליך ולא הביא כשר וכן אם העוקץ לצד הקתא והביא ולא הוליך כשרה ומיהו אף לפ"ז היה צריך שיביא בהלכותיו דקיימא ארישא דסכינא כיון שאם היה העוקץ לצד הקתא צריך שיביא ולא יוליך ופרש"י עיקר דמוכרח סוגיא דשמעתין שהעוקץ קורע אף דרך ירידתו עכ"ל ומ"ש על דברי רי"ף דקאי ארישא דסכינא כלומר שהעוקץ עומד כלפי הראש א"א לפרש דאחודו של עוקץ קאמר דא"כ היכי מכשיר בהולכה ופסל בהובאה איפכא מיבעי ליה לאיפסל בהולכה ולאכשורי בהובאה אלא ה"פ שאחורי העוקץ כלפי הראש וע"ד זה צריך לפרש מ"ש וכן אם העוקץ לצד הקתא לא אחודו של עוקץ אלא אחורי העוקץ לצד הקתא קאמר ומ"ה מכשיר בהביא ולא הוליך דאל"כ איפכא מיבעי ליה. וכן יש לפרש מ"ש רבינו בסברת רב אלפס אם העוקץ כלפי ראש הסכין וכו' ואם העוקץ כלפי הזנב וכו' דאחורי העוקץ קאמר שאם הם כלפי ראש הסכין או כלפי הזנב וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל נ"ל דהאי קיימא ברישא דסכינא דקאמר לא ברישא דסכינא ממש קאמר כלומר קרוב לראש הסכין אלא כלפי ראשה קאמר שעוקץ הפגימה נוטה כלפי בית יד של סכין והלכך כשהוליך ולא הביא לעולם לא תפגע בסימנים וה"ה בדקיימא בסיפא דסכינא והביא ולא הוליך ע"כ וזה מבואר כמ"ש. ואיכא למידק לדעת הרי"ף דמסוכסכת היינו שהיא כפופה הרבה ואינה נרגשת כלל אלא ברוח א' סכין שיש בה פגימות הרבה אמאי תידון כמגירה דע"כ במסוכסכת היא דאי אוגרת מאי איריא הרבה אפי' א' נמי כבר תירצו הרשב"א והר"ן דמתוך שפגימותיה מרובות חיישינן שמא הסיט ידו מעט ולא הרגיש והרשב"א בת"ה הסכים לדעת הרי"ף:

וכתב עוד הרא"ש וז"ל והרמב"ם כתב סכין שתבדק בהולכה ולא תרגיש שיש בה פגם וכשתחזור ותבדוק אותה בהובאה תרגיש שיש שם פגם אם שחט בה דרך הולכה ולא הביאה שחיטתו כשרה ואם הביאה שחיטתו פסולה ודבריו נכוחים שאם עוקץ הפגימה היה לצד הראש וכשהוליך אצבעו עליה לא הרגיש בפגימה כלל דבר ידוע הוא כמו שלא הרגיש בה באצבעו כך לא תקרע בסימן אבל דעת רחוקה היא כיון שזקופה היא מצד א' היאך לא ירגיש באצבעו כשהוא יורד לתוכה דמסוכסכת הוא לצד א' כמו אוגרת מב' רוחות ואוגרת אמרינן דמורשא קמא מחליש ומורשא בתרא בזע אלמא כאוגרת בין בירידתה בין בעלייתה לעולם הוא מרגיש בשני חודי הפגימה וכן במסוכסכת נמי הוא מרגיש בחודה של הפגימה בין בירידתה בין בעלייתה עכ"ל: **נמצינו** למדים דבפגימה מסוכסכת אם היא נרגשת קצת כשיורד אצבעו לתוכה להרי"ף והרמב"ם נמי פסולה ולא עוד אלא דמחמרי בה טפי מהרא"ש דלדידיה אי קיימא ארישא דסכינא והוליך ולא הביא כשרה ולדידהו דינה כאוגרת ופסולה ואם היא כפופה כ"כ שאינה נרגשת כלל אלא מרוח א' מודה בה הרא"ש דכשירה אם הוליך ולא הביא אע"ג דלא קיימא ארישא דסכינא: **כתב** המרדכי (א) בשם הר"ף דכי מכשרינן במסוכסכת דוקא כשהשוחט הרגיש בה קודם שחיטה ואומר שנזהר בה והוליך ולא הביא אבל אם מצא סכינו יפה קודם שחיטה ואחר שחיטה מצא בה פגימה מסוכסכת ואמר ברי לי שלא עשיתי אלא הולכה לבד שחיטתו פסולה דבכל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש עביד לה ולאו אדעתיה. וכ"כ הגה"מ בפ"א בשם סמ"ק וכ"כ הכלבו: ומ"ש רבינו עולה ויורדת שאין לה שום עוקץ וכו' ז"ל רש"י עולה ויורד כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקצים במשחזת והוי הסכין נתוך שם: **סכין** שיש בה פגימות הרבה תדון כמגירה וכו' ופרש"י אפי' כולה מסוכסכת כבר נתבאר בסמוך שכן דעת הרי"ף והרשב"א והר"ן ז"ל וכ"כ הרא"ש ז"ל: ומ"ש

דרכי משה

יח (א) ספ"ק דחולין ע"א וסיי' אפי' מצא שקיימא הפגימה ארישא דסכינא דכיון דלא נזהר בה בשחיטה ודאי עשה הולכה והובאה ואע"ג דאמר ברי לי שלא עשיתי כ"א הולכה או הובאה לא מהימן דכל מילתא וכו' וע"כ נראה לפסול כל פגימה שנמצאת לאחר שחיטה כדפרישית ועוד שאין רגילות שתמצא ברישא דסכינא ממש מדברי מורי נ"ע עכ"ל. וכ"פ הרי"ף בהלכות

דרישה

שהוא סובר דהנך דבדקי בבשר ובמים וכו' פליגי אדרב חסדא וסברי דפגימה כל דהו טרפה ואפילו אין הצפורן חוגרת בו ולי נראה דכיון דפסק דבעינן לבדוק אבישרא ואטופרא הייט כדי לחגור בה ציפורן וכל פגימה שהוא מרגיש בצפורן היינו שתחגור בה ציפורן הלכך לא הוצרך להזכיר הסיא דרב חסדא עכ"ל הרא"ש ומשמע לרבינו מדכתב הרשב"א והר"ן דהלכה דלא כר"ח והרא"ש מייתי שהרי"ף פסק הלכה כרב חסדא מ"ה כתב דפליג הרא"ש על הרשב"א ולי נראה דלא פליגי בגוף הדין אלא דפליגי בפירוש חגירת הציפורן דהא קי"ל בדיקת הסכין אבישרא ואטופרא והר"ן והרשב"א כתבו ומיהו ל"ד כל שהוא דהא אוגרת קרי לה ומשמע שאוגרת שום דבר ואפי' חוט השערה וא"כ לפי דבריהם צ"ל הא דבדקינן אטופרא משום דמרגיש בה כ"ש ולא פסק כרב חסדא משום דס"ל חגירת צפורן הוא פגימה גדולה שתחגור בה הצפורן והרא"ש סובר ג"כ להדיא שאף פגימה כל שהוא פוסלת ובלבד שאוגרת שום דבר אפילו חוט השערה שהרי כתב בהדיא וז"ל וכל פגימה שהוא מרגיש בצפורן היינו שתחגור בה הצפורן משמע שהוא סובר שכל פגימה אפי' כל שהוא פוסלת אלא שהוא סובר שאף הרי"ף סבר דהלכה כרב חסדא שצריך כדי חגירת צפורן ומפרש חגירת צפורן כ"ש מרגיש בצפורן הלכך לא הביאו הרי"ף שסמך אמ"ש דבעי לבדוק אבשרא ואטיפרא נמצא למדין דלא בגוף הדין פליגי רק פליגי בפירוש חגירת הציפורן שהרשב"א מפרש חגירת הצפורן פגימה גדולה שתחגור ותאסוף הציפורן לתוכה הלכך כתב דלית הלכתא כוותיה דאף פגימה קטנה פוסלת ובלבד שתאגור שום דבר דאוגרת קרי לה והרא"ש מפרש חגירת הציפורן היינו כל דבר שמרגיש בציפורן והיינו פגימה קטנה ולכן כתב שהרי"ף סובר הלכתא כרב חסדא וא"כ אין שום חלוק ביניהן בגוף הדין · וא"ל שבציפורן אין מרגישין אלא דוקא פגימה גדולה שתחגור בה הציפורן ולכן כתב הרא"ש וכל פגימה שהוא מרגיש בצפורן היינו שתחגור בה הצפורן דהיינו פגימה גדולה דא"כ שאין מרגישין בציפורן אלא פגימה גדולה יהא קשה להרשב"א והר"ן דס"ל דפגימה כ"ש פוסלת למה לן למבדקיה אבישרא ואטופרא ואין סברא לומר שהם סוברים דאפילו פגימה קטנה מרגישין בצפורן דאין זה סברא שיחלוקו בזה איזה פגימה מרגישין בציפורן דנייתי סכין ונחזי אלא ודאי צ"ע ס"ל דאפילו פגימה קטנה מרגישין בצפורן ופליגא בפירוש חגירת הצפורן ובמ"ש ומיהו הואיל ורבינו שהביא דברי הרא"ש כתב שתמצא כדי שתחגור בה הציפורן ולא הזכיר כ"ש נראה שהוא מפרש דברי הרא"ש שאין מרגישין בצפורן אלא פגימה גדולה שתחגור בה הצפורן דוקא ולא פגימה קטנה ובזה פליגי לפי סברתו שהרשב"א והר"ן סוברים דאפי' פגימה קטנה מרגישין בצפורן והו דוקא כמ"ש ודו"ק: [ב] ורב אלפס פסק אפי' באמצע הסכין כו' וכ"כ הרמב"ם ורש"י כתב כסברא ראשונה:

פרישה

כשרה פי' ולא אמרי' דלקנסיה הואיל ועבר על תקנת חכמים. (יא) אוגרת פי' לשון מאסף כמו אגרה בקיץ כו': (יב) מסוכסכת פי' מסכסך הסכין והבשר ל' וסכסכתי מצרים במצרים וכתב מהרי"ו מסוכסכת לכתחילה לא ישחוט בה אפי' קיימא ארישא דסכינא דחיישי' דלמא אתי להוליך ולא להביא דגזרינן הולכה אטו הובאה או איפכא (וכתב רמ"א ולפי שאין אנו בקיאין היכא מקרי רישא דסכינא יש להטריף הכל והכי נהוג עכ"ל עכ"ה) ודוקא שיודע שיש בה מסוכסכת אז הוא בדיעבד כשר והיינו בדיעבד שלא היה יודע שאסור לשחוט בה אבל אם לא היה יודע שיש בה מסוכסכת אפי' אמר ברי לי שהולכתי ולא הבאתי שחיטתו פסולה דכל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה עכ"ל (וכ"כ הה"מ וכלבו והמרדכי בשם הג"י עכ"ה): (יג) וכגון דקיימא ארישא דסכינא פסולה פניה מ"מ אם היה העוקץ לצד הראש אפי' ברישא תקרע אם יוליך בכח הסכין וכן להיפך מורי ועל"ד שהגהתי ל' הגמרא והפוסקים ומשם מוכח דאין פירושו הכי שרבינו שכתב כגון דקיימא ארישא דסכינא היינו לפי שיטת הרא"ש ולפי שיטתו במסוכסכת עומדת בראש הסכין והוליך לעולם אינו פוסל דהעוקץ מחליש סטור ולא מגוע בסימן דס"ל כרש"י דאחורי העוקץ קורע כמו פני העוקץ. אמת שמהרי"ו בשחיטות שלו כתב כמ"ש מ"ו ושם כתבתי דכתב ותפס מומרות כל הפירושים לא ע"פ תלמוד ע"ש וכן רשמתיהו בסמוך ועיין דרישה: (יד) אם העוקץ כלפי ראש הסכין פי' אחורי העוקץ הוא כלפי ראש הסכין ואם העוקץ כלפי הזנב פי' אחורי העוקץ כנגד הקתא: (טו) סכין שיש לה פגימות הרבה

כמגירה ואפי' בדיעבד פסולה ופרש"י אפי' כולם מסוכסכות [ג] ובעל העיטור כתב אם הם מסוכסכות כשרה בדיעבד אם שחט בענין שלא נגע בעוקץ הפנימה אלא מיירי שהן אוגרת וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לפרש"י (טו) סכין שאין בו פגימה אלא שהצפורן מסכסך בו מרוב חדודו כראש השבולת כשר · סכין שפיו חלק אלא שאינו חד שוחטין בו אע"פ ששוהה בשחיטה (יז) רק שיוליך ויביא ולא ישהה בשהייה [ד] (יח) ובענין בדיקת הסכין אסיקנא והלכתא אבשרא ואטופרא

ומ"ש רבינו בשם בעל העיטור שאם הם מסוכסכות כשרה וכו' אלא מיירי שהן אוגרות איכא למידק אם כן ג מאי איריא הרבה אפי' אחד נמי ונ"ל דלדעתו ה"פ דברייתא סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגירה דהא אפי' אין לה אלא אחת אוגרת פסולה אבל אם היא מסוכסכת כשר' וה"ה להרבה מסוכסכות ומהרי"ן חביב ז"ל כתב דלבעל העיטור ברייתא לא זו אף זו קתני לא מגירה בלבד אלא אפי' סכין שיש בה פגימות הרבה אוגרות תדון כמגירה ולא שיש בה פגימות הרבה בלבד אלא אפי' אין בה אלא פגימה אחת אם היא אוגרת פסולה: **סכין** שאין בו פגימה אלא שהצפורן מסכסך בו וכו' בפ"ק דחולין (טס) א"ל רב אחא בריה דרב אוויא לרב אשי דמיא לסאסאה מאי א"ל מאן יהיב לן מבישריה ואכלינן: **וכתב** האגור באשכנז נוהגים שלא לשחוט בסכין דומה לסאסאה מפני שאין בקיאים בדבר עכ"ל: **סכין** שפיו חלק אלא שאינו חד שוחטין בו וכו' בפרק השוחט (לב.) אמר רבא בסכין רעה אפי' כל היום כולו כשרה ופרש"י דסכין רעה שאין חידודה חותך יפה אפי' כל היום כולו מאריך ושוהה בשחיטה אחת כשרה הואיל וכל שעה הוא מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטתו עכ"ל. ובסימן כ"ג יתבאר שדין זה בעוף דוקא: **ובענין** בדיקת סכין אסיקנא והלכתא אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא אין לשון רבינו מתוקן שנראה מדבריו דהכי היא מסקנא דגמ' ואינו כן דליכא

דסכינא דאי באמצע מאי איריא פגימות הרבה אפי' פגימה אחת באמצע פסולה בשחיטה ומ"ש דב"ה כתב דאם הם מסוכסכות כשרה דיעבד וכו' קשה דאי באוגרת אפילו באחת פסולה וי"ל דס"ל לב"ה דאינה פסולה אוגרת באחת אלא בדקיימא באמצע הסכין אבל מסוכסכת כשרה אפילו באמצע והא דאוקימנא הך כשרה דמסוכסכת דקיימא ברישא דסכינא מפרש בעל העיטור דקיוט לומר דהעוקץ עומד לצד הראש שהואלך העוקץ השני שלצד הקתא וכשרה אפי' עומדת באמצע כמו שפירש האלפסי וה"ה אפילו טובא מסוכסכת נמי כשרה דיעבד אפי' עומדת באמצע שאין העוקץ קורע בירידה אלא בפוגעו בסימן והא דתני בברייתא ושאין בה אלא פגימה אחת משום אוגרת נקט הכי דאפילו באחת פסולה כשעומדת באמצע הסכין והשתא הא דתני סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה איירי בכולן אוגרת ובעומדין בראש הסכין ופסולה בשחיטה משום דדמיא למגירה ומיהלך כמגירה והיינו דקאמ' תידון כמגירה דאילו לפרש"י קשה הלא מסוכסכת לא דמיא למגירה שהיא כולה אוגרת ולבעל העיטור לא קשה מאי קאמר תידון כמגירה הלא סכין שיש בה פגימות הרבה הוא ממש מגירה דהא למאי שכתבתי דמיירי בדקיימא ברישא דסכינא ניחא דמגירה היא כולה פגימות מראשה לסופה וקאמר דסכין אע"פ שהפגימות אינן בה אלא ברישא דסכינא תדון כמגירה אך קשה לפי פירוש ב"ה דלמאי מכשרינן במסוכסכת טובא טפי ממגל קציר דאסור אפילו דיעבד גזירה הולכה אטו הובאה והכא לא גזרינן וי"ל דבמגל קציר דפגימותיה חטופים ונעשים ע"י אומן למלאכתן גזרו בה יותר וכיוצא בזה כתב הר"ן דמגל קציר שהוא כלי שצורתו כך יש לחוש אם היו מתירין אותה שמא ירגיל עצמו לשחוט בו לפי שהוא קרוב לאסור אילו טעה והחזיר ידו מעט לאחוריו אבל בסכין שאין צורתו כך כו' אם שחט בהולכה לבד שחיטתו כשרה עכ"ל · כנ"ל ליישב דעת ב"ה וכב"י כתב יישוב אחר לדברי ב"ה גם כתב עוד יישוב בשם מהר"י חביב וראיתי עוד פירוש אחר למהרש"ל ולפי שלא ישרו לפע"ד לא כתבתים ומה שכתבנו בסייעתא דשמיא נראה נכון: **סכין** שפיו חלק וכו' מימרא דרבא בפרק השוחט (דף ל"ב) ולקמן בסי' כ"ג כתב רבינו לחד פירושא שאינו מותר אלא בעוף ואיכא לתמוה למה כתב כאן בסתם שוחטין בו ועוד דכאן כתב דשוחטין בו לכתחלה ולקמן כתב השוחט בסכין שאינו חד וכו' דמשמע דוקא דיעבד ונראה דכאן לא אתא רבינו ללמד אלא על הסכין דה"א דחשבינן ליה כאילו היתה בו פגימה דכיון שאין פיה חד אינו חותך בסימנים אלא קורען קמ"ל דלא אלא אפילו לכתחלה שוחטין בו דאין זה כפגימה ואין בסכין מצד עצמו שום ריעותא אבל כדין שהיה כתב לחלק בין עוף לבהמה ודוקא דיעבד אבל לכתחלה אפילו עוף אסור דהא לכתחלה צריך שישחוט שנים גם בעוף כדלקמן ריש סימן כ"א ולפ"ז נראה דרבינו תופס פירוש זה להחמיר בבהמה מדסתמו ולא חלק עליו אבל מהרש"ל כתב דמדלא כתב רבינו כאן לחלק בין עוף לבהמה משמע דכך עיקר דלעולם יכול לשחוט בסכין רעה אפילו בבהמה ולקמן לא הביאו לפסק הלכה אלא כתבו בין שאר פירושיו בבעיא דשהה במיעוט הסימנים. ולפעד"נ דאין ראוי להקל בבהמה וע"ל בסימן כ"ג במה שכתבתי בס"ד בסייעתא דשמיא:

ובענין בדיקת הסכין אסיקנא והלכתא וכו' כ"כ הרא"ש והלכתא אבישרא וכו' ובספרי התלמוד שבידינו לא נמצא לשון זה אבל מלשון הרא"ש ורבינו נראה שכך

פרישה

הרבה כו' וי"ל דברייתא ה"ק סכין שיש לה פגימות הרבה מדון כמגירה ושאין לה אלא פגימה א' אוגרת פסולה מסוכסכת כשירה ואח"כ גרסינן התם אמר רבא ג' מדות כו' והנה פרש"י שכתב אפי' כולה מסוכסכת דאל"כ מאי איריא שיש בה הרבה פגימות אפי' פגימה אחת וגרע כמי ומ"ש למה לן שיהא בה הרבה מסוכסכת הא רש"י והרא"ש ס"ל דאפילו במקום כששיא עומדת באמצע טריפה וי"מ דמיירי שכולן עומדים לצד הראש ולא באמצע הסכין ותירץ זה ליתא דהא כתבתי בדרישה ל' רש"י דס"ל דמסוכסכת אפילו דרך ירידתה בעוקץ קורעת וא"כ כשיש שני מסוכסכות בראש הסכין ס"ל דינו כאוגרת וא"כ מה איריא פגימות הרבה הא אפי' בשני פגימות מסוכסכת נמי טריפה והוסף לומר דהרבה ל"ד קאמרי אלא גם לרש"י י"ל דלא זו אף זו קתני כמ"ש ב"י בסמוך בישוב דבע"ה וה"ק ל"מ מגירה אלא אפי' סכין שיש בה הרבה מסוכסכת ול"מ זה דיש בה הרבה אלא אפי' באוגרת א' פסולה ולטעמיה אזיל דמסוכסכת הרבה כיון שקורעין הם גרועין מאוד אוגרת א"נ י"ל וכשיש בה הרבה מסוכסכת או ה"א דגזור- בה עפי שלא פגע העוקץ בסימנים ולכך כשר קמ"ל יע"ד שכתבה בשם מ"ו בסמוך שתירץ כן אליבא דבע"ה אפי' בכולן אוגרת גם לעיל סימן ח' כתבתי כיולא בזה בעוקץ דמסתמא דה"א דמותר מה"ט וכ"ל לכרי"ף דמכשיר במסוכסכת אפי' באמצע הסכין דמ"ה אסור כשיש בסכין הרבה מסוכסכת דא"מ שלא השיב ידו מעט הוליל ופגימות מרובות וכן תירץ הרשב"א והר"ן. ובע"ה שפי' הברייתא באוגרת ל"ל דברייתא לא זו אף זו קתני לא זו מגירה דאסור אלא אפי' סכין שיש בו פגימות הרבה אוגרת דינו כמגירה ולא זו הרבה אלא פגימה א' אוגרת פסולה כן תירץ מהרי"ן חביב וב"י פי' הברייתא אליבא דבע"ה כע"א ע"ש ועד"ר. ומורי תירץ אליבא דבע"ה דמפרש הברייתא באוגרת דהא קמ"ל דלא תימא מד אוגרת שהוא פגימה אבל הרבה פגימות אימא דרך מיתוכה בכך קמ"ל (ובזה מיושב הברייתא לדברי ב"ה שלא תקשה זו ומכ"ל זו עכ"ה) : (טו) סכין שאין בה פגימה אלא שהציפורן מסכסך בה מ"ש מחידודו כשר באגור ובש"ע פוסל בסמוך מלשחוט בו (לפי שא"א בקיאין בדבר וכ"כ רמ"א עכ"ס) גם ביתיכם חוקק נקט מסכסך אבל אוגרת מבואר שלדעת הרא"ש כל שהצפורן מוגר בו ואפי' כל שהוא פוסל: (יז) רק שיוליך ויביא ולא שהה בשהייה ובסי' כ"ג יתבאר שדין זה בעוף דוקא ע"ש בב"י ובסימן כ"ב הוכחתי דאיירי אפי' בבהמה ע"ש : (יח) ובענין בדיקת הסכין אסיקנא הלכתא אבשרא ואטופרא

דרישה

ולשונם ז"ל בגמרא פ"ק דחולין דף י"ז (גם בב"י סכין כל זה) ת"ר סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגירה שאין בה אלא פגימה אחת אוגרת פסולה מסוכסכת כשרה ס"ד אוגרת וה"ד מסוכסכת א"ר אליעזר אוגרת משתי רוחות מסוכסכת מרוח אחת פי' מב' רוחות דמורשא קמא מקלישה ומורשא בתרא בזע מרוח א' נמי מורשא דסכינא מקליש מורשא בזע דקאי ארישא דסכינא סוף סוף כי אולא מקלישה כי אתא בזע · כגון שהוליך ולא הביא · ופרש"י סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ואין בה חילוק בין אוגרת למסוכסכת שאפילו כולה מסוכסכת פסולה. מורשא קמא מקליש עור ובשר לפני מורשא השני בא ופוגע בסימן וקורעו · שורפא דסכינא קודם שיגיע לפגם מקליש וכל עוקצי הפגם קורעים הם ואין מתכוין בין בפוגעו בו בין כשהוא יורד ממנו כך שמעתי וכן היא שהרי שמו סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגירה ואפילו מסוכסכת קאמר מדקא מפליג במודא בין אוגרת למסוכסכת ובטובא לא מפליג ומשמע אפי' כל עוקציה לצד אחד לצד ראש הסכין והוליך ולא הביא אלמא בירידתו נמי קורע · דקיימא ארישא דסכינא כשהתחיל להוליך לא היה להסכין כח להבליע עד שעבר הפגם ואין כאן ספק שמא נגע העוקץ בסימן · וגרסי' תו התם בגמרא א"ל רב הונא בריה דרב נתמיה לרב אשי אמרת לן משמיה דרבא מסוכסכת פסולה והאמר רבא מסוכסכת כשרה ל"ק כאן שהוליך ולא הביא כאן שהוליך והביא · ופרש"י מסוכסכת פסולה כשרה "וכדאוקימנא "ברישא וכשהוליך ולא הביא ואפ"ה לא ישחוט לכתחלה שמא יוליך ויביא עכ"ל · וכתב ב"י פרש"י וכדאוקימנא בדקיימא "ברישא דסכינא והוליך ולא הביא והרא"ש כתב כפרש"י ואח"כ כתב ה"ל ורב אלפס כתב מסוכסכת דקאמר רבא שחיטתו כשירה כשהוליך ולא הביא והטיא אבל אם הוליך והביא שחיטתו פסולה ולא כתב והוא דקיימא ארישא ומשמע שר"ל שאין העוקץ קורע כשהוא יורד ממנו וכן הוא מפרש מרוח אחת כמי מורשא דסכינא מקליש ומורשא בזע דקאי ארישא דסכינא כלומר שהעוקץ עומד כלפי הראש ואז אינו קורע בירידתו לתוכו סוף סוף כי אולא מקלשה וכי אתא בזע כגון שהוליך ולא הביא ואפי' שעמד באמצע הסכין כיון שהעוקץ לצד הראש והוליך ולא הביא כשר וכן אם העוקץ לצד הקתא יביא ולא הוליך כשרה ומיהו אף לפי זה היה צריך שיהא בכלגטתיו דקיימא ארישא דסכינא כיון שאם היה העוקץ לצד הקתא צריך שיביא ולא יוליך (וטעמו דהרמב"ם שהשמיטו משום דס"ל דהתרלן שהשיב לו דקאי ארישא דסכינא כוונתו היה דתו ליכא למימר למורשא דסכינא דלפי הפגימה ולוה ותאי ל"ל להרי"ף לפי מאי דמשני דמיירי בהוליך ולא הביא וק"ל) ופרש"י עיקר דשוכחא סוגיא דשמעתין שהעוקץ קורע אף דרך ירידתו עכ"ל. וכתב עוד הרא"ש ה"ל והרמב"ם כתב סכין שתבדק בהולכה ולא תרגיש שיש בה פגם וכשתחזיר ותבדוק אותה בהבאה תרגיש שיש בה פגם אם שחט בה דרך הולכה ולא הביא שחיטתו כשירה ואם הביא שחיטתו פסולה ופשוט בעיני הרא"ש שהרמב"ם ס"ל כהרי"ף רנו. ומ"ש שתבדק בהולכה ר"ל שבדק הסכין כדי לשחוט בו דרך הולכת הסכין וממולא בוק בסכין דרך הבאתו אליו ושוחט מאחה דה"ק שתבדק בהולכה ר"ל שמוליך הסכין על האצבע דרך הולכה והיינו כמו ששוחט וכן בהבאה ולא איפכא כאצבע על הסכין שאין זה דרך שחיטה וק"ל ועיין בל' הש"ע ומ"ש שלא תרגיש ר"ל שאינו קורע דרך הליכתו וק"ל. ומה שהקשה הרא"ש על הרי"ף שהבאתי הקשה ג"כ על הרמב"ם כלל הדברים אלה שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש כולן שוים בזה שמסוכסכת היא שהיה לו שני עוקצין כמין אוגרת ונשמו העוקץ האחד עד שאין מרגישין בו והעוקץ השני נשאר במקומו וסוברים הרי"ף והרמב"ם שאין מרגישין בעוקץ אלא בפוגעו בו ר"ל שאינו קורע בסימן אלא בפוגעו בו והרא"ש סבר כרש"י הנ"ל שאף כשיורדין לתוכו מרגישין בו וקורע הסימן ולכן כתבו מה שכתבו כל אחד לפי סברתו ומ"כ מתמה הרא"ש על הרמב"ם (אבל לפי מ"ש הר"ן פירושו דהרי"ף דמיירי דעוקץ דהמסוכסכת היא כשפה כ"כ עד שאינה מרגשת נתישב קושית הרא"ש מהרמב"ם) וכתב אבל דעת רשוקה היא כיון שזקופה היא מצד אחד היאך לא ירגיש בה לצד א' כמו אוגרת מב' רוחות כו' עכ"ל הרא"ש ומהתימה על הב"י שהביא דברי רש"י והרי"ף והרא"ש וכתב בסוף וי"ל ואיכא למידק לדעת הרי"ף דמסוכסכת היינו שהיא כשפה הרבה ואינה מרגשת כלל אלא ברוח א' כו' ור"ל שהיא סה וכן היא מלויית בדפוס שסיטות כמדומה שבשכמות הוא באופן זה נמשך להלכה למעלה מהגמרא שהיא ביני דוקא אינו נרגשת דרך הולכתו ופגימה כזו לא הכרת בתלמוד ובפוסקים אלא הר"ן שכתב בפרק א' דחולין ד' תרע"ח ע"ב ה"ל אוגרת משתי רוחות שפגימתה מרגשת בין בהולכה בין בהבאה מסוכסכת מרוח אחת שהיא כשפה הרבה ואינה מרגשת אלא ברוח א' (ואינו ר"ל שהעוקץ הוא כפוף אלא כוונתו מכלל דהוי שפתה שם כ"כ בכפיפות עד שאין נרגש שהיה עוקץ כלל ואין בו עיכוב כלל) והרי"ף ז"ל סובר דכי פריך בגמרא סוף סוף כי אולא מקלשה כי אתא בזע ועשו דפרורותא דמסוכסכת כשהוליך ולא הביא תו לא צריכין לאמר דאוקימנא מעיקרא בדקיימא ארישא דסכינא אלא אפילו באמצע הסכין כשירה ומוכח כמו דהויא אליבא דרבנן קמאי ז"ל דס"ל דכי אמרינן מסוכסכת כשירה דוקא בדקיימא ארישא דסכינא דהכי אוקימנא לה בגמרא ברישא דמסוכסכת ארישא דסכינא והם מפרשים פגימה מסוכסכת בענין אחר עכ"ל נראה שמ"ש לרבנן קמאי ר"ל רש"י שהוא מפרש כן וגם הרא"ש ורבינו כמעשים אחריו ומלכתב והם מפרשים פגימות שמסוכסכת בענין אחר נראה דר"ל שאינן מפרשים שהן כפופות וכפי' הרא"ש הנ"ל. נמצא מבואר שהר"ן והרא"ש מחולקין בדעת הרי"ף שהוא סובר דמסוכסכת עוקצו כפוף ומדברי הרא"ש שמבואר דברי הרי"ף ולא טכר בו שום עוקץ כפוף נראה שהוא מבאר דבריו שמסוכסכת זו היא לא שני עוקצין בעלמא כאוגרת והוחלק עוקץ א' במשמת וס"ל שהרי"ף סבר שאין מרגשין בו אלא בפוגעו בעוקץ כמ"ש בסמוך נמצא לפ"ז י"ל שהב"י אזיל בשיטת הר"ן. אלא דלפ"ז קשה דה"ל להב"י לכתוב דעת הר"ן או לכתוב שהרי"ף והרמב"ם פירשו מסוכסכת בע"א ממה שהבינם הרא"ש גם בכ"מ לא הביא דעת הר"ן · ועיין בשיטות מהרי"ו שכתב ז"ל מסוכסכת קיימא ארישא דסכינא ממש והעוקץ שוכבת פניו נגד הקתא או כשר בהולכה כו' ואם עומדת לצד הקתא והעוקץ נגד ראש הסכין או אם הביא כשר ואם עומדת באמצע הסכין פסול בין בהולכה בין בהובאה ומגירות שם דהעוקץ עצמה היא כשפה וקשה דהרכביה אתרי ריכשי דמה שפירש בעומדת באמצע הסכין פסול בהולכה ובהובאה והוא דוקא לשיטת פירוש רש"י והרא"ש ולדידהו בעומדת בראש הסכין כשר בכל ענין אפי' העוקץ לנוכח הסימנים ולשיטת הרי"ף דמחלק במקום שהעוקץ הוא שם לנוכח אין חילוק בין העוקץ בראש הסכינא בין באמצעו גם אפילו לשיטת הרי"ף נראה דמודה דאם עומדת בראשה דסכינא ממש דאין חילוק בין כנכוות העוקץ דהא ודאי אין מ"ד דפליג אסברא בגמרא הנ"ל דס"ל דאין המורשה בזע הסימנים אא"כ קדמתו מורפיה דסכין דמקלש לעור ובשר שעל הסימנים. וצ"ל דמהרי"ו תפס מוטרת כל הפירושים אבל א"ל משום דלא ידעינן מה סתקרא ברישא דסכינא מ"ה כתב לבסמיר דהא ודאי נקלי ברישא דסכינא ממש תו אין לחוש לרש"י וק"ל: [ג] ובעל העיטור כתב כו' אלא מיירי שהן אוגרת ושמעתי בשם מהרש"ל שמשון ז"ל שתירץ הברייתא אליבא דבע"ה בענין זה ודתן בפ"ק דחולין ד' ט"ו ע"ב בכל שוחטין חוץ ממגל קציר והמגירה והשניים והציפורן מפני שהן חונקין ע"כ ומקשמרה חונקין ש"מ דאינה שחיטה כלל וכ"מ דאפי' ר"ע דפליג עם רבי ישבב דכלל ואמר כל פסול שבעשה בשחיטה נבילה ור"ע אומר טריפה מודה בהא"ג דאין זה שחיטה כלל אלא מניקה ונעשה נבלה. ואע"ג דשם במשנה בפ"ב ד' כ"ב ע"א מסיק דהודה ר"ע לרבי ישבב מ"מ מסיק שם ג"כ בגמרא בפ"ב דמתניתין דאילו טריפות נשנים קודם שהודה ר"ע לרבי ישבב ולפ"ז י"ל דבע"ה ס"ל דגם זאת הברייתא דקתני סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגירה ר"ל להיות דינו כמגירה שהבהמה נעשה נבלה על ידו לכ"ע ולא טריפה ע"כ. וקשה לי על פי' דהא רש"י פי' במשנה על מ"ש מפני שהן חונקין ש"ל שאין שוחטין אלא קורעין ממשמש הפגימות והוגמות וכ' פירש דפסול פגימה אחת וכן מוכח שם במשנה שהרי בכלל פסול דמגירה גם פסול שניים ובשניים פסול אפי' במרי ואע"ג דליכא אלא פגימה אחד ביניהן וכתב עליה מפני שמונק וגם שם בגמרא ד' י"ז ע"א איתא ז"ל אמר דמתולל פגם ועולר פגם ועולר שלמו ליה כמגירה שניהו ומרש"י עשה בסכין כמה פגימות ועולר לא"י לידע איזה אסורה ואיזה כשרה שלמו ליה סימן זה יהא לך בפגימות כמגורה שמטו שיהא עוקצי הפגימות מכוונות זו כנגד זו כמגירה כו' משמע דאפי' במד פגימה דינו כמגירה: [ד] ובענין בדיקת הסכין אסיקנא והלכתא אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא. כתב ב"י ל' רבינו אינו מכוון שאין בגמרא מסקנא כזה ולא עוד אלא שיש

חדושי הגהות

ג ר"ל מאי איריא דנקט ותנא סכין שיש בה פגימות הרבה אפי' אחד נמי :

ר"ל

ואטופרא ואתלת רוחתא פירוש (יט) שצריך שיעבור עליו צפרנו לראות אם יחגור בו ובבשר אצבעו בתלת רוחתא פירוש על פיה ובשני צדדים הלכך בודק בהולכה ובהובאה על חודה בבשר לאט ובכוונת הלב שלא יפנה לבו לדברים בטלים ואח"כ בהולכה ובהובאה בצפורן שאינו יכול להרגיש יפה (ג) אם יבדוק בבשר ובצפורן ביחד וכן יעשה בשני הצדדין (כ) והם י"ב ואסמכתא ושחטתם בז"ה (שמואל א יד) השוחט בהמות הרבה ואח"ז צריך לבדוק הסכין בין כל אחת ואחת ואם לא בדק ונמצאת פגומה (כא) כולן אסורות אפילו ראשונה אע"פ שבדק הסכין לפני השחיטה (ה) צריך לבודקו גם לאחריה וה"מ לכתחילה שהסכין לפנינו אבל אם נאבד שחיטתו כשרה ואפי' שחט בו הרבה זה אחר זה (כב) וי"א שאם נגע במפרקת הראשונה ושחט בו אח"כ אחרות ונאבד הסכין כל ששחט בה אח"כ אסור דשמא נפגם במפרקת הראשונה (ו) וא"א ז"ל מכשיר גם בזה אבל אם לא בדקו קודם השחיטה ונאבד אח"כ שחיטתו פסולה

ומיהו

שכך היתה גרסתם בתלמוד ומלשון הסמ"ק יראה שלא היה גורס כך שהרי כתב וזה לשונו אבל אם נמצא יפה בחודו של סכין אפילו נמצא פגום מן הצדדין מותר כדברי רבינו נתנאל אלמא דהיה פוסק כרב יימר דקאמר אתלת רוחתא לא צריך משום דקי"ל כר' זירא דשחט בסכין מלובנת שחיטתו כשרה משום דבית השחיטה מרווח רווח אם כן מה"ט נמי אפילו איכא פגימה מן הצדדין איכה קורעת כיון דמרווח רווח ע"ל בסימן ט'· ומיהו בהגהת סמ"ק כתב שנהגו העולם לפסול כשנמצא פגימה מן הצדדין דבעינן בדיקה אתלת רוחתא עד כאן וה"כ וצ"ל סעיף ד': **ומ"ש** בלאט ובכונת הלב שלא יפנה לבו לדברים אחרי' כ"כ הרשב"א בת"ה ור"ל שאע"פ שיפנה מחשבתו לדין בדיקת הסכין לא ירגיש בפגימה אם לא יכוין לבו בבדיקתו וכמ"ש הר"ר יונה כי בחיכת חוש המישוש כפי כוונת הלב: **השוחט** בהמות הרבה וכו' כך פסקו רוב הפוסקים כלישנא בתרא דפ"ק (דף י') דטריף רב יוסף עד תליסר חיותא ואפי' בקמייתא ודלא כהר' ירוחם בשם קצת מפרשים שכולן אסורות חוץ מן הראשונה: **אעפ"י** שבדק הסכין וכו' כך פסק רש"י לשם וז"ל והשוחט אפי' בהמה אחת צריך לבדוק הסכין אחר השחיטה וכו' וכ"כ הרמב"ם בפ"א וצריך לבדוק כן אחר השחיטה שאם מצא בה פגם אחר שחיטה ה"ז ספק נבלה וכו' והראב"ד השיג ואמר כבר הסכימו חכמים שאינו צריך אלא א"כ רוצה לשחוט אחריה שלא אמרו בגמרא צריך לבדוק אלא השוחט ונמצאת פגומה ואילו הי' צריך היו אומרים כן כמ"ש השוחט צריך שיבדוק בסימנים אחר ששחט עכ"ל וכ"כ בעל המאור וז"ל אבל לאחר שחיטת בהמה אחת אין לנו ראייה להצריך בדיקת הסכין ע"כ ולפעד"נ דדבר פשוט הוא דאין לסמוך על חזקת הסכין שבדקוה לפני שחיטה כיון שהסכין לפנינו דאין סומכין על החזקה או על הרוב אלא בחזקה ורוב הקבוע מצד טבע העולם אבל חזקה ורוב שהוא מצד מנהג והמנהג עשוי להשתנות אין סומכין עליו כיון שאפשר לעמוד עליו בבדיקה כשהוא לפנינו שמא נשתנה ממנהגו ולפיכך בסכין נמי דאפשר דבעור נפגם צריך לבדוק אחר השחיטה אם הוא לפנינו ומה"ט לא צריך להזהיר עליו ולומר דצריך דפשוט הוא דצריך ומה שהקשה הראב"ד ממה שאמרו צריך שיבדוק בסימנים יש לישב דודאי לא היו צריכין לומר דצריך שיבדוק בסימנים דפשיטא הוא דצריך חדא דאין כאן חזקה כלל דשמא לא שחט רוב הסימנים או נמי שמא שחט שלא במקום שחיטה ואפילו את"ל דאיכא חזקה משום דרוב פעמים שוחט שפיר ושרי מדאורייתא כמ"ש התוס' (בדף ט') בד"ה ואסורה באכילה אפ"ה כיון דחזקה זו דהשוחט כראוי הוא מצד מנהג העולם אין סומכין עליה וצריך לבדוק כדפי' אלא באו ללמד דאם לא בדק בסימנים ונתתך הראש דשוב אי אפשר לבדוק בסימנים פסולה השחיטה אף דיעבד והא דשאלו בגמרא לא בדק בסימנים מאי לא היתה השאלה אם היא כשרה דפשיטא היא דאסורה אפילו דיעבד אלא שאלו אם היא נבלה או אם היא טרפה והשיבו על זה דפליגי בה תנאי פ"ש (בדף ט') אבל בבדיקת הסכין לאחר השחיטה אף עפ"י דצריך לבדוק אם הוא לפנינו מ"מ אם נאבד הסכין דאי אפשר לבדקו כשרה השחיטה דהסכין הוא בחזקת בדוק שבדקוה קודם השחיטה מה שאין כן בבדיקת הסימנים שאין שם דין חזקה מדרבנן כדמוכח מת"ש התו' שהבאתי ולפיכך אין כאן קושיא מבדיקת הסימנים וכך נראה מדברי הרא"ש מדכתב דאם נאבד הסכין אחר שחיטה דכשרה מכלל דכשלא נאבד צריך לבדקו ומה שהביא הרא"ש דברי בעל המאור ובעל העיטור שכתבו דא"צ לבדוק אחר השחיטה לא מפני שהרא"ש פוסק כמותם בדין זה דהא ודאי ליתא וכדמוכח מתחלת דבריו אלא הביא דבריהם כדי לסתור דברי הגדולים שאוסרים בנגע במפרקת ונאבד וכדי לחזק דבריו שהיא כשרה הביא ראיה מדברי בעל המאור וב"ה דכתבו שאם שחט הרבה בהמות ולא בדק כלל אחר השחיטה שאין פוסלין שחיטתו אבל במ"ש בעל המאור דאין ראייה להצריך לבדוק הסכין אחר השחיטה בבהמה אחת לא ס"ל להרא"ש כוותיה אלא שהביא לשונו כמו שהוא ולא רצה להביא תחלת דבריו וסופן ולהשמיט מה שכתב באמצע: **ומ"ש** וה"מ לכתחלה וכו' כ"כ הרא"ש לשם · ומ"ש וי"א שאם נגע במפרקת וכו' כ"כ הרא"ש בשם מקצת גדולים נראה דטעמם דהראשונה ודאי כשרה כיון שבדק הסכין תחלה וליכא ריעותא לפנינו אלא שנאבד הסכין אוקמוה אחזקתו בדוק ושלא נפגם בעור אבל האחרים דאיכא ריעותא לפנינו כיון שנגע במפרקת הראשונה והיה צריך לבדוק הסכין שמא נפגם במפרק' ה"ל כאילו שחט בלא בדיקת הסכין ונאבד הסכין דהשחיטה פסולה אבל הרא"ש חלק עליהם והסכים לדברי בעל המאור והעיטור המכשירים עיין שם ומיהו ודאי דוקא בנגיעה מכשיר הרא"ש אבל בחתך במפרקת בכח תלינן לקולא בבהמה אחת דנפגם בעצם המפרקת ולא בעור וכ"ש דתלינן לחומרא בשוחט בהמות הרבה אפילו בנאבד הסכין וכולן אסורים חוץ מהראשונה וע"ל בתחלת סימן זה. ולענין הלכה. נקטינן כהרא"ש דמכשיר בנאבד וכ"כ מהרש"ל בפ"ק סימן י"ח וז"ל ואיני יודע על מה נתחכמו הגדולים בזה להביא ראיה לכשרות דהא אפילו רב הונא

דמטריף

דליכא מסקנא בגמרא בהאי מילתא ולא עוד אלא שיש פוסקים שפסקו כרב יימר דאמר אתלת רוחתא לא צריכה בדיעבד מהא מרבי זירא דלינן סכין באור וכמ"ש בסימן ט' אלא לפי שראה רבינו בגמרא כמה אמוראי בתראי דסברי צריכה בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא כתב דאסיקנא הלכתא הכי וכן פסקו כל הפוסקים המפורסמים. וטעמא דצריכה בדיקה אבישרא משום דושט הוא רך ואטופרא משום דקנה הוא קשה: **ומ"ש** רבינו שאינו יכול להרגיש יפה אם יבדוק בבשר ובצפורן ביחד וכו' עד ושחטתם בזה וכו' כ"כ הרא"ש שם: ב"ה וכיוצא בזה כ' הר"ר יונה ואכתוב לשונו בסוף סי' זה: **וכתב** הכלבו בשם הראב"ד שצריך לשנות הצפורן אחר קצת הבדיקות שמא נפגם הצפורן בחודו של סכין ואולי יש פגימה בצדדין שלא ירגיש בה לפי שעוברת בתוך פגימת הצפורן (נ): **השוחט** בהמות הרבה זו אחר זו צריך לבדוק הסכין בין כל אחת ואחת ואם לא בדק ונמצאת פגומה כולן אסורות אפי' ראשונה וכו' פ"ק דחולין (ט.) איתמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה א"ר הונא אפי' שיבר בה עצמות כל היום פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה אימור שמא בעצם דמפרקת נפגמה והלכתא כוותיה דרב הונא בשלא שיבר בה עצמות והלכתא כוותיה דרב חסדא בששיבר בה עצמות. ופרש"י השוחט בסכין ואח"כ נמצאת פגומה. וידע הוא שכששחט בדק קודם שחיטה והיה יפה אבל לא בדק אחר שחיטה מיד: שמא בעור השחיטה נפגמה. ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרעו שהפגם קורע וקרא ושחטת כתיב: הלכתא כרב הונא. דחיישינן לעור וע"י היה מעשה והורה לי ר"י בר יקר בעוף לאיסור עכ"ל: וגרסינן תו בגמרא (שם:) הוה עובדא וטרף רב יוסף עד תליסר חיותא כמאן כרב הונא ואפילו בקמייתא לא כרב חסדא ולבר מקמייתא ואי בעית אימא לעולם כרב הונא דאי כרב חסדא מכדי מתלא תלינן ממאי דבעצם דמפרקת דקמייתא איפגום דילמא בעצם דמפרקת דבתרייתא איפגום ופסקו הרי"ף והרא"ש כלישנא בתרא לחומרא שכתבו הילכך צריך בדיקה בין כל חדא וחדא ואי לא בדיק הסכין בין כל חדא וחדא ונמצאת הסכין פגומה כל מאי דשחיט בה אסור כדאמרינן הוה עובדא וטרף רב יוסף תליסר חיותא ואפי' קמייתא כרב הונא. וכ"פ הרמב"ם בפ"א מהלכות שחיטה והרשב"א בת"ה וכן דעת בעל העיטור ודלא כדכתב רבינו ירוחם בשם קצת פוסקים שכולן אסורות חוץ מן הראשונה: **ואם** רוצה לשחוט עופות רבים ואומר בטוח אני שלא אמצא סכיני פגום לא אבדוק בין כל אחת ואחת אם אחר שחיטת כולן ימצא הסכין פגום יטרפו הכל לדעת בעל המאור ד שאכ זוב בסמוך שפיר דמי וכן נראה מדברי הרשב"א בת"ה הארוך. ובעל תה"ד בסימן קפ"ד כתב דלדעת הרי"ף והרמב"ם משמע דשרי וליזד בדבר הרבה (ז) ורבינו ירוחם כתב אסור לו לכתחלה לשחוט אחרת עד שיבדוק הסכין: **וכתב** בסה"ת ואם לא בדק הסכין קודם ששחט אפי' שיבר בה עצמות בסוף ומלא בה פגימה כולן אסורות ופשוט הוא: ומ"ש רבינו אע"פ שבדק הסכין לפני השחיטה צריך לבודקו גם לאחריה וה"מ לכתחילה שהסכין לפניו אבל אם נאבד שחיטתו כשרה ואפילו שחט בו הרבה זה אחר זה וי"א שאם נגע במפרקת הראשונה ושחט בו אח"כ אחרות ונאבד הסכין וכו' וכן כתב שם הרא"ש וז"ל יש מהגדולים שהחמירו ואמרו שאם נגע במפרקת הראשונה ולא בדק הסכין ונאבד אחר שחיטה השנייה אסורה דחיישינן שמא בעצם המפרקת איפגים ולא מסתבר דבנגיעה כל שהוא לא שכיח דפגים ולא מחזקינן ריעותא ואע"ג דרש"י כתב השוחט אפי' בהמה אחת צריך לבדוק אחר השחיטה היינו לכתחלה אי איתיה קמן דליבדקיה אבל אם נאבד לא תלינן ריעותא ובעל המאור כתב אע"ג דמצריך רב כהנא בדיקותא בין כל חדא וחדא זהירות יתירתא היא מפני שחיטת רוב בהמות שלא יפול בהם ספק דילמא אגב דנגע סכינא בכל עצם ועצם דמפרקת איפגמה אבל לאחר שחיטת בהמה אחת אין לנו ראיה להצריך לבדוק הסכין ואפי' בשחיטת הרבה בהמות אם לא נזהר ולא בדק בין כל אחד ואחד ולא אחר שחיטה אין פוסלין שחיטתו בכך מאחר שבדק בתחלת השחיטה וכ"כ בעל העיטור עכ"ל. ה וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל בדק סכין ושחט בה צריך לבדוק אחר שחיטה אע"פ שהסכין עומד בחזקתו אין סומכין על חזקה זו כל שהוא לפנינו פעמים שהוא נפגם בעור ולא ידע וכן פסק הרמב"ם בפ"א אע"פ שהראב"ד חלק עליו: ומ"ש אבל אם לא בדקו קודם השחיטה ונאבד אח"כ שחיטתו פסולה כ"כ שם הרא"ש והרשב"א בת"ה ופשוט הוא מאחר שלא היה לו חזקת כשרות ובהמה בחייה בחזקת איסור

עומדת

דרכי משה

בהלכות שחיטה שחיבר דהא דמסוכסכת כשירה בדיעבד היינו דידע דפגימה קודם ששחט אלא שהיה סבר דמותר לשחוט בה בהולכה או בהובאה אבל לא ידע בה טרפה עוד שם בהג"ה דאנו נוהגין להטריף כל מסוכסכת אפי' בדיעבד דאנו לא בקיאין ברישא דסכינא עכ"ל וכ"מ דיש להחמיר ממרדכי דלעיל שפסק שאינו רגילות שתמצא ברישא דסכינא לגמרי וכן ראיתי רתוב בהלכות שחיטות ישנים מסוכסכת אינה כשירה אלא דקיימא ארישא דסכינא לגמרי שאין שום הוד למעלה ממנו וא"כ בזמן הזה דאין אנו בקיאים לידע שעורו כל מסוכסכת אפי' בדיעבד פסולה. מצאתי בשחיטות ישנים סכין שאין הברזל דבוק לקתא ויש בין סכין לקתא כמין פגימה אסור לשחוט בו. (ב) וע"ל ס"ס ו' דאינו יכול לשחוט בלא בדיקה וע"ל סימן ט' כדין סכין שנמצאת פגומה בצדדין לאחר שחיטה. (ג) ובהלכות שחיטה שחיבר מהרי"ו שאנו נוהגין אחריהן כתב שלא יבדוק ב' צידי הסכין בפעם אחת שלא יוכל לבדוק יפה בענין זה. (ד) ולבסוף פסק דהתיר ובמהרי"ל כתב לאסור דלמא ימלו משום שקצתן קודם שיבדוק הסכין וב"י כתב דרבינו ירוחם כתב דלכתחלה אסור לשחוט אחרת עד שיבדוק הסכין. אמנם מדברי בעל המאור והרשב"א נראה כדברי ת"ה עכ"ל מהרי"ל (וע"ג עוד ב' מהרי"ל) כשבודק בין בהמה לבהמה צריך לבדוק אג' רוחתא אבשרא לחוד ואטופרא לחוד עכ"ל אבל בשחיטות ישנים מצאתי וז"ל א"צ לבדוק כ"ב בדיקות בין שחיטה לשחיטה כי אין רוח חכמים נוחה הימנו להפסיק כ"כ בין ברכה לשחיטה שנייה: (ה) ובכלבו דאף בדיעבד אם נמצא פגימה מצדדי הסכין טריפה ולכך צריך גם בסוף השחיטה לבדוק אתלת רוחתא בבשרא וטופרא עכ"ל וכן נתבאר לעיל ס"ס ט' (ו) וב"י פסק דנקטינן לחומרא וכ"כ

פרישה

ואטופרא ואתלת רוחתא פי' כו' · (יט) **שצריך** שיעביר עליו בצפרנו לראות אם יחגור בבשר באצבעו פירוש בצפרנו משום הקנה שהוא קשה ובבשר משום הושט שהוא רך: (כ) והם י"ב כו' כתב שכלבו בשם הראב"ד שצריך לשנות הצפורן אחר קצת הבדיקה שמא נפגם הצפורן בחודו של סכין ואולי יש פגימה בצדדין שלא ירגיש בה לפי שעוברת בתוך פגימת הצפורן (ובמהרי"ו בשחיטתו שלא יבדוק ב' צדדי הסכין ביחד אלא כל א' בפני עצמו עכ"ס): (כא) **כולן אסורות אפי' הראשונה** טעמא משום דבהמה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך שנשחטה בהכשר ואימא שמא נפגם בעור של ראשונה וקרע: (כב) **וי"א שאם נגע** במפרקת הראשונה ושחט בה אחר כך אחרות ונאבד הסכין כל ששחט בה אח"כ אסור יש לדקדק לפי סברת הי"א שאוסרים האחרונות דהואיל ונגע

חדושי הגהות

ד ר"ל דבעל המאור ס"ל בסמוך דא"צ בדיקה אחר שחיטה כלל רק בבהמות הרבה משום זהירות יתירה ולכן יכול לשחוט לכתחלה על סמך שיבדקנו שאף אם ישבה לית לן בה ומ"ש על זה וכ"נ מדברי הרשב"א אע"ג דהרשב"א ס"ל דצריך בדיקה אחר השחיטה מבואר באריכות בכנה"ג אות ל"א: ה ז"ל הכנה"ג כתב הב"ח דמ"ש הרא"ש ובעל המאור כתב כו' לא שהוא סובר כן אלא כתב כן לאפוקי דעת יש מהגדולים אבל הוא סובר כהרשב"א דלכתחלה בדאיתא סכין צריך לבודקו אחר שחיטה מן הדין ולא מזהירות יתירתא

ומיהו כתב א"א ז"ל טבח שיש לו סכין מיוחד לשחיטה ומקום מיוחד שמצניע שם תמיד בחזקת בדוק הוא (כג) ואם שחט בו בלא בדיקה ונאבד שחיטתו כשרה השוחט בסכין בדוק ואחר השחיטה (ח) שבר בה עצמות ומצאו פגום כשרה שאנו תולין שבעצמות נפגם וכל כיוצא בזה כגון שנפלה על גבי קרקע קשה ודוקא שראינוהו שנפלה על חודה אבל מספיקא אין תולין לומר שנפלה על חודה כתב בעל העיטור (ט) אם נמצא עצם המפרקת פגום והסכין פגום ע"י היה מעשה ונשאלתי [ס] (כד) והשבתי כיון שדרך שחיטה נפגם לא דמי לשבר עצמות ופסולה ורבותינו נחלקו עלי ושאלתי

את

עומדת עד שיודע במה נשחטה : **והיכא** ששחט בסכין בדוק ואבד קודם שיבדקנו אחר שחיטה ואח"כ נמצא והוא פגום כתוב בתשובת הרא"ש (ז) בשם רמב"ן דשחיטה כשרה הואיל ויצא בהיתר והאי דנמצאת פגומה איכא שיבר בה עצמות ולאו אדעתיה דאוקי סכין אחזקתיה ואימור לא איפגים : ומ"ש ומיהו כתב א"א ז"ל טבח שיש לו סכין מיוחד לשחיטה וכולי עד שחיטתו כשרה שם כ"כ הרשב"א בת"ה וסיים בה שאין חוששין שמא עם עמידתו נפגם מעצמו : ובדין נגע בבירור בעצם דמפרקת דראשונה ושחט בו אח"כ אחרות כתב הרשב"א בת"ה שהורו רבותיו שחוששין לכל אותן ששחטו אח"כ עד כאן ולענין הלכה למעשה נראה דהכי נקטינן : ומ"ש רבינו השוחט בסכין בדוק ואחר השחיטה שבר בה עצמות ונמצא פגום כשרה וכו' כבר נתבאר בסמוך דמסיקנא הלכתא כרב חסדא בששיבר עצמות : ומ"ש וכל כיוצא בזה כגון שנפלה ע"ג קרקע קשה ודוקא שראיתיהו שנפלה על חודה כ"כ שם הרא"ש והלכתא כרב חסדא בששיבר בה עצמות וכן אם נפלה הסכין בחודה ע"ג קרקע קשה וכ"כ הרשב"א בת"ה : ומ"ש אבל מספיקא אין תולין לומר שנפלה על חודה כ"כ הרשב"א בת"ה וטעמו הוא דכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך שנשחטה בהכשר כל שאין ידוע לך בודאי שנפלה על חודה לא נודע לך שנשחטה בהכשר : ומ"ש כתב בעל העיטור אם נמצא עצם המפרקת פגום והסכין פגום פסולה נראה לומר שאפשר שאין זה חולק על מ"ש המרדכי שאירע במגנצ"א ששחטו פר ונמצאת הסכין פגומה והורה ריב"ק לבדוק הדם מן המפרקת ונמצא חתך בעצם המפרקת שהסכין נכנס לשם והתיר וכן העידו על רבינו שמחה שהתיר דכיון שנמצא חתך בעצם הוי כשיבר בה עצמות עכ"ל . דהכא חתך ממש הוא אבל הא דבעל העיטור פגום בעלמא הוא עצם דמפרקת ולא היה בו חתך . אבל הר"ן כתב תימה מ"ד דכיון דפסקינן הלכתא כרב חסדא בששיבר בה עצמות ה"ה כשנגע ודאי בעצם המפרקת דכששיבר בה עצמות דמי ואיכא בהא מילתא קולא וחומרא קולא שאם לא שחט אלא בבהמה אחת דתלינן בעצם המפרקת ואמרינן דבתר שחיטה איפגים וחומרא אם שחט בהמות הרבה ונגע בעצם המפרקת דקמייתא ואח"כ נאבד הסכין או שיבר בה עצמות כולן אסורות חוץ מן הראשונה ומסתברא דליכא למיסמך בהא מילתא לקולא דכיון דלא נפסקה הלכה כרב חסדא אלא כששיבר אין להקל בכך אא"כ שיבר העצם לגמרי אבל נגיעה לא וכן דעת הרמב"ן ואחרים מחמירין עוד לומר דאפי' שיבר עצם דמפרקת ממש שחיטתו פסולה דעצם דמפרקת רך הוא ועוד דאפי' אחר עצמות אם שיבר אותם כעין עצם דמפרקת לא תלינן בהו דדוקא שיבר אמרינן אבל חתך דרך הולכה והובאה כדרך שהוא שוחט בעצם המפרקת כשחוזר הרשב"א ז"ל עכ"ל . וכ"כ שהוא דעת בעל העיטור שכתב כיון שדרך שחיטה נפגם לא דמי לשיבר עצמות ופסולה וכ"כ ר"י דדוקא שיבר דרך הכאה שהוא הוליך והביא בעצם לא שאין דרך לפגום בענין זה וכן יש לדקדק קצת מדברי הרשב"א בת"ה גבי סכין שנפלה ואין ידוע שנפלה על חודה : **ולענין** הלכה למעשה הכי נקטינן להחמיר באיסורא דאורייתא : כתב הרשב"א בת"ה שכל שנמצאת פגומה אפי' שיבר בה עצמות שחיטתו פסולה אא"כ יש בסכין כדי שיעור שני טוחרים דאפשר שאפי' נפגם בעור שמא לא נגעו סימנים בפגימה אבל אם אין בסכין כשיעור הזה אין תולין להקל וי"א שאם נאבד הסכין מן שיבר בה עצמות ונמצאת פגומה כולן אסורות חוץ מראשונה דחוששין להחמיר שמא נגע בעצם דמפרקת דראשונה ונפגם וכתב ששתי סברות אלו לא נראו בעיניו והיינו דוקא כשאין ידוע אבל אם ידוע שנגע בעצם המפרקת כבר כתבתי שדעתו לחוש לדברי המחמירין : **כתב** המרדכי בפ"ק דחולין שאם בדק הסכין אחר שחיטה והכניסו ואח"כ נמצא פגום לית לן בה דאימור בדבר אחר נפגם או שמא שיבר בה עצמות ולאו אדעתיה · ושמעתי שריב"ק היה רגיל לבטות סכין בעץ קודם שהכניסו ולא זכיתי לשאול את פיו איך היה עושה מעשה עכ"ל· משמע דס"ל לריב"ק שאם בדק הסכין אחר שחיטה והכניסו ואח"כ נמצא פגום אסור לפיכך היה מכה בעץ כדי שיהא לו במה לתלות או שהיה חושש שמא יפגום בשום דבר ולאו אדעתיה ויבא אדם אחר ויבדקו לשחוט בו וימצאנו פגום ויוציא לעז

דמטריף בשיבר בה עצמות היינו משום דאיכא ריעותא שהרי הסכין פגום לפניך אבל בלא ריעותא ובתחלה נבדקה כדינה לכ"ע כשר עכ"ל וכן פסק בש"ע : **ומ"ש** ומיהו כתב א"א ז"ל טבח כו' נראה דהיינו דוקא כשבדקו לסכין אחר ששחט בה ומצאו יפה והכניסו בתיק הוא דבחזקת בדוק הוא ולא חיישי' שמא עם עמידתו נפגם מעצמו אבל אם הכניסו לאחר ששחט בה בלא בדיקה אחר השחיטה וחזר ושחט בה בלא בדיקה ונאבד שחיטתו פסולה שהרי בשעה שהכניסו לא היה בחזקת בדוק דשמא נפגם על ידי שחיטה הראשונה בעור או בעצם המפרקת והיכא דנגע בבירור בעצם המפרקת דראשונה ושחט בו אח"כ אחרות פשיטא דחוששין לכל אותן ששחטו אח"כ אע"פ שנאבד הסכין וכך כתב הרשב"א בת"ה שכך הורו רבותיו ומביאו ב"י ופסק כך בש"ע : השוחט בסכין בדוק וכו' עד אבל מספיקא אין תולין לומר שנפלה על חודה כ"כ הרא"ש בפסקיו והרשב"א בת"ה וקשיא לי דבתשובת הרא"ש כלל עשרים סי' י"ד כתוב ע"ש רמב"ן ·דבנאבד הסכין אחר השחיטה קודם הבדיקה ואח"כ נמצא והוא פגום דכשרה הואיל ויצא הדבר להיתר יצא אבל רבינו סב"ע ז"ל כתב לאיסור והשיב הרא"ש דהא דקי"ל כרב הונא בשלא שיבר בה עצמות דפסולה חומרא יתירא היא לתלות דבעור איפגם דטפי ה"ל למימר דבעצם המפרקת איפגים הלכך היכא דנאבד הסכין ומספקא לן אם שיבר בה עצמות דניתוסף עוד ספיקא אחרת שרינן לה וזה היה טעמו של הרמב"ן ואם עשה שום תשמיש בסכין שראוי ליפגם בו מה"ט שרינן ליה דחומרא יתירא היא לתלות בעור יותר מבעצם המפרקת הלכך בקל תלינן בדבר אחר עכ"ל והשתא כיון דאפילו בנאבד הסכין ונמצא והוא פגום שהרי פגום לפניך תלינן לקולא דשמא שיבר בה עצמות ואע"ג דאיכא ספיקי טובא לאיסורא חדא שמא לא השתמשו בה כלל ואפילו נשתמשו בה שמא לא השתמשו בה בדבר שראוי ליפגם ואפילו נשתמשו בה בשבירת עצמות שמא לא נפגם על ידי כך אלא כבר נפגם אפ"ה תלינן לקולא כיון דחששא דשמא בעור נפגם חומרא יתירא היא א"כ לפי זה כ"ש כשראינו שנפלה על דבר קשה דפשיטא דתלינן דעל חודה נפלה כיון דניתוסף בה עוד ספיקא אחרת דאיכא לה לחששא דשמא בעור נפגמה דבקל תלינן בדבר אחר ופשיטא דמ"ש רמב"ן הואיל ויצא הדבר בהיתר יצא אין זה טעמו של היתר דהא אם היה אסור מעיקר הדין לא מהני כלל מה שיצא להיתר אלא עיקר טעמו כיון שניתוסף עוד ספיקא וכדכתב הרא"ש להדיא דזה היה טעמו של רמב"ן וא"כ כשנתוסף עוד ספיקא כשנפל על דבר קשה אמאי תלינן לחומרא ונראה דודאי לפי מה שכתב הרא"ש בתשובה לפסוק כרמב"ן אף בנפל על דבר קשה ולא ראינו שנפל על חודה יש להתיר אבל למאי שכתב בפסקיו וכן אם נפלה הסכין בחודה על גבי קרקע קשה משמע להדיא דמספיקא לא תלינן לומר שנפלה על חודה אלמא דבפסקיו חזר בו ממ"ש בתשובה להורות כקולא כרמב"ן אלא תופס סברת רבינו סב"ע שחלק על רמב"ן והורה לאיסור וגם אפשר שראה הרא"ש להרשב"א בת"ה שהורה לאיסור הספיקות עמו לאיסור וא"כ לא קי"ל כתשובת הרא"ש שפסק כרמב"ן להקל אלא כפסקיו שפסק לחומר' כרסב"ע דפסקיו הם אחרוני' כנ"ל ברור ופשוט אבל בש"ע פסק כתשובת הרא"ש בסעיף י"ג וגם פסק כהרא"ש בפסקיו בסעיף ט"ו וכ"כ מהרש"ל בשחיטות פ"ק דחולין בסי' י"ח ובסימן י"ט ולפעד"נ דשגגה היא שיצאה לפני השליטים · ונקטינן דהיכא דנאבד ואח"כ נמצא והוא פגום דאסורה ואין להקל כלל בשביל שיצא הדבר להיתר ודו"ק :

כתב בעל העיטור אם נמצא עצם המפרקת פגום וכו' אע"ג דבתחלת סי' זה פסק רבינו בסתם דאפילו נגע בעצם המפרקת ה"ז נבלה נראה דהתם מיירי בנגע בחוד ולא נמצא עצם המפרקת פגום דבהא מודים רבותיו של ב"ה דה"ז נבלה וכאן דנמצא עצם המפרקת פגום נחלקו בה :

ומ"ש כיון דדרך שחיטה נפגם לא דמי לשיבר עצמות ופסולה נראה דלפי זה אפי' בחתך בכח ממש פסולה כיון דדרך שחיטה בהולכה ובהובאה נפגם לא דמי לשיבר עצמות וכן נראה ממ"ש הר"ן ע"ש הרשב"א ומביאו ב"י וחולקים אמעשה דריב"ק שכתב המרדכי להכשיר בנמצא חתך וכ"כ ב"י בסוף דבריו והדר בו ממ"ש בתחלת דבריו דאפשר שאין ב"ה חולק אמ"ש המרדכי אלא ודאי חולק הוא ומיהו הרא"ש ודאי מחלק בין חתך בכח במפרקת לאינו חותך בכח דבחותך בכח תלינן במפרקת בין לקולא בין לחומרא כמ"ש בתחלת סי' זה והיכא לתמוה שלא כתב כך רבינו בשם הרא"ש כדרכו : **ולענין** הלכה באיסורא דאורייתא נקטינן לחומרא הכא והכא דבהמה אחת אפילו חתך בכח במפרקת פסולה דדילמא לא דמי לשיבר עצמות ואם שחט בהמות הרבה ונגע בבירור בעצם המפרקת דקמייתא אפילו לא נמצא עצם המפרקת פגום ונאבד הסכין כולן אסורות חוץ מהראשונה דכשרה דדילמא אפילו נגיעה דעצם המפרקת הוא פוגם וכן פסק בש"ע והוסיף להחמיר דבבהמה אחת אפי' שיבר בה עצם המפרקת אפי' דרך שבירה אין תולין בו מפני שהוא רך וכמ"ש הר"ן די"א להחמיר בכך :

כתב מהרש"ל בהגהותיו האידנא נוהגין לצוות לשוחטין בסתם שלא יהא הסכין פגום ולא לחלק בין אוגרת למסוכסכת שלא יבא להקל בפגימה אלא סתמא שלא יהא שום פגימה אפילו כחוט השערה וכן קבלתי ולא מיבעיא בחודה אלא אפילו מן הצדדין כי מסקנת הרא"ש הוא דאפילו פגימה מן הצד פסולה ומ"ה צריכין לבדוק גם משני צדדין אבל אותן רשומין שהן מן הצדדין בסכינין נ"ל דמותר כיון דבית השחיטה מרווח רווח דהא סכין מלובנת כשרה למסקנת הרא"ש ומוליך בין מן הצדדין לגבון אבל רושם שהוא רחוק מן החוד שיעור דמרווח רווח ותדע דבמרדכי כתב די"א דאפילו פגימה מן הצד כשרה מטעם דמרווח רווח אלא שהנהיג לאיסור מדמצרכינן בדיקה אתלת רוחתא אבל בגדון דידן ליכא מאן דפליג שהרי לא הוזכר בכל הצד בדיקה עכ"ל : **כתב** מהרא"י בת"ה סימן קפ"ד דיכול השוחט לשחוט הרבה על סמך שיבדוק הסכין לבסוף ואם ימצא פגום יטריף הכל והאריך בדבר ועיקר דקדוקו מלשון הרי"ף והרא"ש שכתבו

לפיכך

דרכי משה

וכ"כ הר"ן ד' תרע"ג ע"א וג"ל דאף לדברי הרא"ש לא מכשיר אלא בנגע אבל מצא פגימה בעצם המפרקת ראשונה והאחרונות טריפה דהואיל ונמצא פגימה חיישינן דלמא בראשונה נפגם אע"ג דלקמן לא תלינן בפגימות המפרקת היינו לקולא אבל לחומרא תלינן כנ"ל וכ"מ בהר"ן דלעיל ובאשר"י ריש השוחט משמע בהדיא דמ"ש שחיטתו כשירה ר"ל מותר בדיעבד ע"ל סס"י : (ז) כלל כ' סימן י"ד דאם נאבד הסכין ואח"כ נמצא פגום ראב"ן מתירן ור' שבט אוסר ודעת הרא"ש כדעת ראב"ן : (ח) ובמרדכי פ"ק דחולין ע"ג סכין שהיה קודם בדיקה בחזקת בדוק (יום) או יומים ושחט בה ק' בהמות ושבר בה עצמות ונמצאת בה פגימה נראה דכולן מותרות דתלינן בעצמות עכ"ל ונראה מזה אפי' לא בדקה קודם שחיטה רק שהיה בחזקת בדוק תלינן בעצמות ובב"י וז"ל אם לא בדק הסכין קודם ששחט אפי' שיבר בה עצמות בסוף ומצא בה פגימות כולן אסורות ופשוט הוא וצריכין לומר דמיירי שלא היה בחזקת בדוק מעיקרא בהר"ן פ"ק דף תרע"ו ע"א יש מחמירין דדוקא שיבר בו עצמות אבל אם חתך בו עצמות דרך הולכה והובאה טריפה וכ"ה כתא"ו נט"ז א"ה ח"ב : (ט) אבל במרדכי כתב להתיר ונראה מדברי ב"י דאנן נקטינן לחומרא ואין חילוק בין פגימה בעלמא לחתוך גמור שנמצא במפרקת בכל ענין טריפה :

בהגהות

פרישה

ונגע במפרקת דראשונה אמרינן שנפגם שם לפי סברתם אף הראשונה תאסר דאמרינן לעיל בדק הסכין תחלה ושחט בה ולאחר השחיטה נמצא הסכין פגום אפי' נגע בעצם המפרקת אסור דאיכא למימר בעור נפגם וי"ל דהתם הואיל ואיכא ריעותא תלינן לחומרא לומר שמא בעור נפגם אבל בנגע בעצם המפרקת אבל הכא שאין הסכין פגום לפנינו לא אמרינן נפגם בעור ואפי' נגע בעצם המפרקת לא אמרינן דודאי נפגם והא דאסרינן האחרים משום דאמרינן שמא שנגע בעצם המפרקת אף אם לא נפגם מ"מ התחיל להתקלקל הואיל ונגע בה צריך לתקנו קודם שחיטת האחרים והואיל ולא תקנו ושחט בו אחר כך חזור על של שחיטה שישחט אח"כ לנגיעת המפרקת ואמרינן ודאי בעור השאיר האחרות אסורות : (כג) ואם שחט בו בלא בדיקה ונאבד שחיטתו כשרה (אבל בעצם במפרקת לטריפה דאיכא תרתי לריעותא וק"ל רש"ל עכ"ה) ע"ל ס"ס י' מ"ש (כד) והשבתי כיון שדרך שחיטה נפגם לא דמי לשיבר עצמות פי' כמו שחיטה בהולכה

דרישה

שיש פוסקים שפסקו כרב יימר דאמר תקלת רוממא לא צריכה בדיעבד מדר' זירא דלינן סכין באמור כמ"ש בסי' ט' עכ"ל · ול"נ שרבינו תפס לשון הרא"ש שכתב בפ"ק דחולין סוף ד' קכ"ב והלכתא אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא ומ"ש ומסיקנא ללמדינו דלא קי"ל כרב יימר וכ"כ הר"ן בזה הל' עצמו ומסיקנא כו' הביאו הב"י בסימן ט' והא דכתב רבינו והלכתא אבשרא ואטופרא לאפוקי מהא דאמר התם במערבא בדקו במיא בנהרדעי בדקו בשמשא בעורא אמרי בשרא אכיל בשרא בדיק ולפי דברי כל אחד מהם במה בדיקה סגי קמ"ל דצריך בשרא וטופרא וכן איתמר בהרא"ש בהדיא שאמר שכתב דעת אלו הסוברים דבחד סגי כתב והלכתא שצריך לבדוק אבשרא ואטופרא : [ה] והשבתי כיון שדרך שחיטה נפגם ל"ד לשיבר עצמות שמעתי שיש מפרשים כיון שבשעה שעוסק בשחיטה נפגם טריפה דוגמת שהייה במיעוט סימן בתרא ופירוש משובש הוא לענ"ד מה דאין כנדון דומה לראיה דהא כבר נגמרה השחיטה לגמרי ועוד א"כ מה לו לומר ול"ד למשבר עצמות פשיטא שאין לו שום צד דמיון ודוחק לומר דה"ק דאינו דומה

לשיבר

לפיכך השוחט בהמות הרבה צריך בדיקה בין כל חדא וחדא שאם לא בדק וכו' דמדלא קאמרי ואם לא בדק וקאמרי שאם לא בדק משמע דהבדיקה אינה אלא משום שיצאו הראשונים מידי ספק וכו' וכך פסק בהגהות ש"ע גם מהרש"ל הביאו ופסק כך ולפעד"נ דאין להקל כלל חדא דאף לפי דקדוקו הרי הרא"ש ורבינו כתבו ואם לא בדק וכו' ונדקדק מדבריה' בהיפך ויש לסמוך אדבריהם שהם אחרונים ורמו בלשון הרי"ף והרמב"ם ולא ישר בעיניהם ועוד דבכ"מ דאיכא למיחש לתקלה דילמא משתכי ואכיל צריכין אנו ליזהר לכתחילה וה"נ איכא למיחש שמא יאכלו מן הראשונים שנשחטו קודם שיבדוק בסוף כמ"ש הוא ז"ל בעצמו וכך הורה מהרי"ל שהשוחטים עושין בזה שלא כדין וכך נלפע"ד :

טבח שלא הראה סכינו לחכם וכו' ס"ק דחולין (דף י"ח) אמר רב הונא האי טבחא דלא סר סכינא קמי חכם משמתינן ליה ורבא אמר מעברינן ליה ומכרזינן אבישרא דטרפה היא ולא פליגי כאן שנמצאת סכינו יפה כאן שלא נמצאת סכינו יפה וכך כתב הרי"ף והקשה הרא"ש ואמר ותמהני למה לא הביא רב אלפס ז"ל הך דרבינא דהוא בתראה דקאמר היכא דלא נמצאת סכינו יפה ממסמס ליה בפרתא דאפילו לעכו"ם לא מזבין ליה עכ"ל ולפעד"נ דלא קשיא כלל דבתר הכי קאמרינן ההוא טבחא דלא סר סכינא קמיה דרבא בר חיננא שמתיה ועבריה אכריז אבשריה דטרפה הוא ופרש"י דקסבר כי אמר רבא מעברינן ליה אפילו נמצאת סכינו יפה קאמר · אקלעו מר זוטרא ורב אשי לגביה אמר ליה לעיינו רבנן במילתיה דתלו ביה טפלי בדקה רב אשי לסכיניה ונמצאת יפה ואכשריה ופרש"י דקסבר הא דקאמר רבא מעברינן ליה בשלא נמצאת סכינו יפה קאמר וכיון דחזינן דמר זוטרא ורב אשי עבדי עובדא דלא כרבינא וגם רבא בר חיננא ניחא להם למצוא לו זכות להכשירו אם נמצאת יפה הכי נקטינן דלא מעברינן ליה אלא בלא נמצאת יפה אבל מותר לזבוני לעכו"ם דלית הלכתא כרבינא וכך היא דעת רבינו דלא חש לקושיית הרא"ש אביו וכתב כרב אלפס ועוד דאף הרא"ש (לא בא) לחלק על פסק רב אלפס אלא תמה עליו בלחוד ועיין בב"י כתב יישוב אחר :

יט השוחט צריך שיברך קודם וכו' נראה דכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור קיימא וה"א שלא יברך עד אחר השחיטה דשמא תתנבל

את פי ה"ר יעקב והשיב כדברי : [ו] טבח שלא הראה סכינו לחכם אלא בדקה לעצמו ושחט בה ונמצאת יפה מנדין אותו (י) ואם נמצאת פגומה (כה) מנדין אותו (יא) ומעבירין אותו ומכריזין (כו) על כל בשר שיצא מתחת ידו שהוא טרפה כתב א"א הרא"ש ז"ל והאידנא נוהגים בכל גלות ישראל שאין מאמינים לקצבים וממנים אנשים ידועים על השחיטה ועל הבדיקה (כז) ולהם מחלו חכמים את כבודם כי הם זריזים וזהירים מתוך כך נתבטל בדיקת החכם לגמרי (כח) גם למי ששוחט לביתו אף כי אינו נכון כי הרבה צריך ישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת הסכין :

יט השוחט צריך שיברך קודם (א) בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו

לעז על השוחט הראשון : **טבח** שלא הראה סכינו לחכם וכו' עד שהוא טריפה פ"ק דחולין (יח ·) אמר רב הונא האי טבחא דלא סר סכינא קמיה חכם משמתינן ליה ורבא אמר מעברינן ליה ומכרזינן אבישריה דטריפה היא ולא פליגי כאן שנמצאת סכינו יפה כאן שלא נמצאת סכינו יפה ודע דאיתא תו בגמרא רבינא אמר היכא שלא נמצאת סכינו יפה ממסמס ליה בפרתא פי' בפרש דאפילו לעכו"ם לא מזדבן · וכתב הרא"ש תמהני למה לא הביא הרי"ף הך דרבינא דהוא בתרא עכ"ל · ונ"ל שטעמו של הרי"ף מפני שהוא מפרש כמ"ש בעל העיטור דרבינא ס"ל דבנמצאת סכינו יפה פליגי דהיכא דלא נמצאת יפה לא קאמר רבא דמכריזין דטריפה היא דהא אפילו לעכו"ם נמי מזדבן אלא אפילו בנמצאת סכינו יפה קאמר דמעברינן ליה וכיון דהפסד ממון טבח הוא פסק להקל כל"ק · וגם הרמב"ם בפ"א השמיט הא דרבינא ועל רבינו יש לתמוה מאחר שראה תמיהת הרא"ש למה השמיטה ואיפשר דכיון דבזמן הזה אין נוהגים להראות סכין לחכם לא רצה להזכיר פרטי הדין ומסתייה שהזכירו דרך כלל :

כתב א"א הרא"ש ז"ל והאידנא נוהגים בכל גלות ישראל שאין מאמינים לקצבים ומנים אנשים ידועים על השחיטה ועל הבדיקה ולהם מחלו חכמים את כבודם וכו' עד סוף הסימן בפ"ק דחולין :

כתב ה"ר יונה בספר שערי תשובה ולמוכיחים ינעם והעד בעם ויזהרו בתורת השחיטה בדקדוקיה ויבחרו להם שוחט ירא חטא כי עם רב מישראל תלויים עיניו במצות השחיטה והבדיקה וגם אמנם אמרו חז"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחים הם יש מקומות מבלי משים ואין תוכחת מצויים שם רבים מן העם המאכלין אכל שחיטה בלתי מומחים ועוד ראינו במקצתם שערוריה כי רבים מן המומחים רחקו לבם מיראת חטא · ואשר איננו ירא לבו לא יבין לדקדק לבדיקת הסכין וכי צריך לכוון את לבו כמאמר מאד בבדיקתו הנה תראה כי יבדוק אדם פעמים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה ואח"כ ימצאנה כי הכין לבו באחרונה ובחינת חוש המישוש כפי כוונת הלב מלבד כי ישגא גבר בבלי יראה בבדיקת הסימנים ויתר דרכים וצדדים עכ"ל : הג"ה בדק הבית אם מותר לשחוט בסכין שיש בו פגם ע"י כריכת מטלית עיין בסימן ו' : כתב הריב"ש בתשובה סימן ת"ק שנשאלה אם עשו המוקדמים כהוגן במה שהכריזו בקנס שלא ישחוט ויבדוק שום אדם בקולון זולת שני הבודקים המיוחדים והממונים מטעם הקהל והשיב שעשו כהוגן ומן הפלא הוא איך עד עתה הניחו לשחוט ולבדוק לשום אדם זולתי הבודקים הממונים ובכל קהלות ישראל יש בודקים שכורין מהקהל לא ירים איש את ידו לשחוט ולבדוק במקומים מבלעדיהם אין נ"ל קונה העזר עצמו כדי להרחיק מן הכיעור ואפילו יהיה מומחה כאילא ביבנה מאחר שמן הכשרות הוא נוטל ולא מן הטריפות וכמו ששנינו בבכורות פרק עד כמה (כט ·) שהתירו לאילא שיטול שכרו לראות בכורות ארבע איסרות בדקה ושש בגסה בין תמים בין בעל מום ומפרש בגמרא טעמא דשקיל אתם משום דאל"כ אתו למחשדיה ומ"ה כתבו קצת מחברים שראוי לבודקים שלא יטלו הברכשות בשכרם פן יחשדום מאחר שנוטלים מן הכשרות ולא מן הטריפות והרמב"ם בפירוש המשנה הנזכר קרא תגר על מה שנהגו ליטול הטבחים שכר מן הכשרות ולא מן הטריפות ואע"ג דנדון זה דקונה העזר לא דמי לגמרי להאי דהתם משום דזה אינו נוטל שכר ואע"פ שמפסיד כשהיא טריפה הוה ליה כטבח ששוחט ובודק ומוכר לאחרים אם הוא מומחה ומוחזק בכשרות ונראה שזה היה דעת הרמב"ד שהיה מתנה עם הטבחים לתת להם שכר קצוב לשנה ואחר כך היה עושה שיקבלו הברכשות מן הכשרות בעד השכר ההוא ונראה שהיתה כונתו שאם היו נוטלין הברכשות בשכר טרחם איכא למיחש לחשדה כיון שאין נוטלין אלא מן הכשרות אבל כשהוא מתנה עמהם לדבר קצוב בכל שנה הרי יש להם שכר בהבלעה בין כשרות בין טריפות וכשנוטלים אח"כ הברכשות מהכשרות אין בזה בשכר השחיטה אלא שקנו אותם בדמים ובהא ליכא חשדא כיון שכבר קנו אותם בדמים והרי היא כמי ששוחט את שלו ומוכר מ"מ דומה לכיעור הוא ובעל נפש ראוי להתרחק מזה עכ"ל :

כתב הרשב"א סימן תקכ"ד שנשאל על ראובן ושמעון שהיו טבחים ממונים לשחוט ואמר ראובן לשמעון בדוק סכין זה ובדקו שמעון שני פעמים ואח"כ שצריך ונתנו לראובן וראובן היה הולך לשחוט ולקחו לוי מידו ובדקו ומצא בו פגימות ומודיעים הברורים מלשחוט וראובן מתנצל ואומר שאע"פ שהיה הולך לשחוט דעתו היה לבדקו קודם שישחוט והשיב באמת כך נראים הדברים שזה מיקל בבדיקת הסכין כי בודאי כשנתנו לשמעון לא לבדקו לאמון נתנו לו וכשראה שלא בדקו כדינו קבלו מידו והלך לשחוט מעשיו מוכיחים עליו שהיה די לו בתותה בדיקה ולפיכך מעבירין אותו ומיהו אם נראה בעיניכם שהיה כעין שוגג ושהוא אדם כשר מחזירין אותו ובלבד שיקבל עליו דברי חבירות דהיינו שיקבל עליו לפני ג' חכמים והכשרים שבעיר שלא ישוב עוד לדברים אלו אלא שיבדוק בדיקה יפה אבל אם יראה בעיניהם כמיקל ופושע ראוי שלא להחזירו אפי' בקבלת דברי חבירות עכ"ל . ומ"ש עוד סימן תר"כ על טבח שנמצאת פגימה גדולה בראש הסכין ושהטבח מה זאת והשיב זאת הפגימה מפני שאני מכסה דם העופות בראש הסכין · ובשאני שוחט אני נזהר שאיני נוגע בפגימה והשיב זה נראה כחשוד ופושע וכי מי שנעשה טבח לרבים יכסה בסכינו שהוא שוחט בו ויזיז עפר או צרורות ודרכן של בני אדם שלא להשאילו ולא להשכירו וכדאמרי' בפרק המקבל (קטז ·) גבי ההוא דאבל סכינא דאשכחתא כ"ש שזה הוא טבח לרבים ואמר שמזיז בו עפר שמעיד על עצמו שאין מקפיד בין סכין פגום לשחיטה פגום ועוד שהוא שוחט בסכין פגום לכתחלה ונזהר מן הפגימה וזה ולאו אסור שאפי' במגל יד גזרו לכתחלה כדו האחד משום כדו הב' (כדאיתא חולין ט'.) ומי שנוהג כראובן זה מעבירין אותו וקרוב בעיני לומר בטבח הממונה על הקהל שנוהג כן שיהו הכלים אסורים עכ"ל :

יט השוחט צריך שיברך קודם וכו' שחט ולא בירך שחיטתו כשרה כן כתב הרמב"ם בפרק א' מהלכות שחיטה והרא"ש והמרדכי בריש חולין ודלא כהלכות

דרכי משה

(י) בהגהות אלפסי פ"ק דחולין ומיהו נראה דאם נמצא סכינו יפה ורצה החכם למחול על כבודו כבודו מחול ולא מנדין ליה עכ"ל . (יא) בשחיטת ישינים ואפי' האידנא דינא הכי עכ"ל מהרא"ק :

יט (א) בא"ז הלכות כיסוי וה"מ דלא אתיליד ריעותא אבל אתיליד ריעותא שוחט בלא ברכה ובודק אחר הריעותא ואם נמצא כשר מברך דלא כרש"י שכתב בתשובה שעכ"פ מברך קודם

דרישה

לשיבר עצמות שהוא לאחר שחיטה וזהו בשעת שחיטה ועוד דלדבריכן קשה הא רבינו כתב לעיל ר"ס י"ט אפי' נגע בעצם המפרקת אין תולין לומר שנפגם לאחר שחיטה משמע דאם נפגם בו לאחר שחיטה כשרה : [ו] טבח שלא הראה סכינו לחכם אלא בדקה לעצמה ושחט בה ונמצא יפה מנדין אותו כו' (בהגהות אלפסי פ"ק דחולין כתב דבנמצא יפה החכם יכול למחול על כבודו ולא מנדין לו עכ"ל ד"מ וכ"כ הס"מ סע"א הל' שחיטה בשם הס"ת אבל המיימוני שם והסמ"ג בל' ק"מ ע"א כתבו דמנדין אותו לפי שיסמוך על שחיטתו פעם אחרת ותהיה פגומה וישחט בה עכ"ה) ואם נמצאת פגומה ז"ל הגמרא בפ"ק דחולין ריש ד' י"ח אמר רב הונא האי טבחא דלא סר סכינו קמי חכם משמתינן ליה (משום אפקירותא דמנדין על כבוד הרב) ורבא אמר מעבירין ליה ומכריזין אבישרא דטריפה היא ול"פ כאן כשנמצא סכינו יפה כאן כשלא נמצא סכינו יפה רבינא אמר היכא דלא נמצא סכינו יפה ממסמס ליה בפרתא (פרתא תרגום של פרש) דאפילו לעכו"ם לא מזדבן (והיכא דנמצאת סכינו יפה מניחין אותו למכרו לעכו"ם ולא לישראל משום קנסא) ההוא טבחא דלא סר סכינא קמיה דרבא בר חיננא שמתיה ועבריה ואכריז אבשריה דטריפה הוא (דקסבר דאפי' נמצאת סכינו יפה אמר רבא דמעבירין אותו) איקלעו מר זוטרא ורב אשי לגביה (פי' לגביה דרבא בר חיננא) אמר להו לעיינו רבנן במילתא דתלו ביה טפלי (פי' קטנים תלוים עליו וצריך להשתכר) בדק רב אשי לסכיניה ונמצאת יפה ואכשריה (דקסבר הא דאמר רבא מעבירין ליה כשלא נמצא סכינו יפה קאמר) א"ל מר זוטרא ולא ליחוש מר לסבא (לרבא בר חיננא שהעבירו ואתה מכשירו) א"ל שלימותיה קעבדינן (שהרי בעי למצא לו זכות ועכשיו שמצינו לו זכות אין אנו צריכין להמלך בו עכ"ל הגמרא עם פרש"י והרי"ף לא הביא בהלכותיו הא דרבינא הנ"ל והרא"ש כתב בפסקיו ז"ל תמהני למה לא הביא הך דרבינא דהוא בתרא עכ"ל . והב"י כתב על תמיהת הרא"ש ז"ל ונראה דטעמו של הרי"ף שהוא מפרש כמ"ש בעל העיטור דרבינא ס"ל דבנמצאת סכינו יפה פליגי דהיכא דלא נמצאת יפה ל"ק רבא דמכריזין עליה דטריפה דהא אפי' לעכו"ם לא מזדבן וכיון דפליגי בנמצאת סכינו יפה ופה פסק הרי"ף כלישנא קמא דאמר דלא פליגי להקל על הטבח שלא להוציא ולהפסיד ממונו ואפי' נמצאת סכינו שאינה פה הכל מודים דאין מקלקלין אותו כפרשא דחוששין לפסידא דטבח ומניחין אותו למכרו לעכו"ם עכ"ל ב"י . ור"ל דאם היינו אומרים דרבינא ג"כ ס"ל כדקאמר בגמרא ל"פ ורב הונא ורבא מודים בנמצאת סכינו שאינו יפה דמניחין אותו למכרו לעכו"ם נמצא רבינא פליג אתרוייהו והיינו אומרים דהלכה כמותו כיון דהוא בתרא משא"כ עתה דרבינא מחולק עם לישנא קמא דלישנא קמא ס"ל דל"פ ורבינא ס"ל דפליגי בנמצאת יפה ובשנמצאת שאינו יפה ס"ל לרבינא דרבא ג"כ ס"ל דממסמסין ליה בפרתא ומ"מ עבד כרבא בכה"ג אמרינן דאין הלכה כרבינא אלא כלישנא קמא דהוא סתמא דתלמודא דאמר ל"פ ובנמצאת סכינו שאינו יפה כ"ע מודים דמוכרין לעכו"ם . והנה יש לתמוה לכאורה על תמיהת הרא"ש ועל ישובו דהב"י הלא יש ליישב ולומר בפשיטות דמש"ה לא הביא הרי"ף הך דרבינא משום דס"ל דרב בעובדא הנ"ל דרב אשי אכשר לההי טבחא דלא הראה סכינו לרבא ב"ח ומצאה סכינו יפה ופרש"י משום דסבר דרבא לא אמר מעבירין אותו אלא באינו נמצאת סכינו יפה וככ"ל והיינו דלא כרבינא וכל היכא דפליגי רבינא ורב אשי אסהדי הלכה כרב אשי וי"ל דס"ל

דפ"י

פרישה

והוצאה ולא שהכה הסכין בעצם כמו שבר עצמות ב"י ומ"ש רבינו ר"ס י"ס כ"ו נבילה אפילו נגע בעצם המפרקת הוא לסברת בעל העיטור ועד"ר : (כה) מנדין אותו ומעבירין אותו כו' פי' לעולם עד שיקבל עליו תשובה . (כו) על כל בשר שיצא כ"ל שיצא בקמץ לשון עבר (פי' שאם כבר מכר הבשר ששחט בסכין זה מכריזין עליו שהוא טריפה אבל מה ששחט מקודם דלא אין לחוש להכשיר הכלים דאם הסכינא איתרע גברא לא איתרע כולי האי ואמרינן השתא הוא דאיתרע ועי' בתשובתי) וכן הוא בסמ"ג ששחט אבל לא שיצא בצירי דהא מעבירין אותו ועיין בס"מ ס"ס ל"ד שם כתבתי די"א דמעבירין אותו מלמכור לאחרים אבל אין אוסרין עליו שחיטת עצמו דאף שחשוד לעבור על לפני עור כו' אינו נחשד לאכול בעצמו דבר איסור ומ"מ אין כוונתו כאן לזה ודוחק לומר שמכריזין על הבשר שישחוט לעצמו שלא יקנו ממנו אף שהוא כשר משום קנס דא"כ ה"ל למימר שמכריזין על הבשר שיוצא תחת ידו לא שיצא מידו דמשמע שמכור לאחרים ועוד דמה"ט לא ה"ל לאסור מלאכול עמו הבשר שהכין לנפשו לאכלו :

(כז) ולהם מחלו חכמים את כבודם אבל מתחילה הוצרך הקצב להראות את סכינו לחכם אם הוא בדוק כראוי משום כבודו של חכם אף שלא היה חשודים שיקלקלו וכן הוא בגמרא ומוכרח לומר כן דאם לא כן אף שהראו את הסכין למה לא חששו שיעשה שהייה דרסה ואיך עייינן הפוסלים בשחיטה וק"ל והאידנא שאין מאמינים לקצבים נוס ומ"ש אנשים מיוחדים וידועים ומכח זה גם להראות סכינו לחכם לא הצריכום : (כח) גם למי ששוחט לביתו ר"ל שנהגו שמי ששוחט לעצמו לביתו לא היה נוהג הממונה על השחיטה לשחוט . גם לו לא הזיקו להראות אף שאינו מוחזק בכשרות וע"ז סיים וכתב אף כי אינו נכון:

שחט

במצותיו וצונו על השחיטה (א) שחט ולא בירך (ב) שחיטתו כשירה ואם שחט ק' בהמות מברך ברכה אחת לכולם שנים שוחטין שתי בהמות אחד יכול לברך ויוצא בו חבירו [א] (ג) אם חבירו מכוין להוציאו צריך שלא ידבר בין ברכה לשחיטה ואם דבר בין ברכה לשחיטה צריך לברך פעם אחרת וכן אם רוצה לשחוט הרבה (ג) לא ידבר בין שחיטה לשחיטה (ד) ואם דבר בין שחיטה לשחיטה צריך לכסות דם שחיטה ראשונה (ה) ולברך פעם אחרת על השחיטה (ו) אבל על כיסוי השניה לא יברך וכן

כהלכות אלדד הדני שכתב אם שחט ולא בירך פסול היא וגם לא כדכתב המרדכי בפרק כיסוי הדם שמצא ראבי"ה בתשובות הגאונים דמי ששחט והזיד ולא בירך אסור לו לאכול ממנו · אבל לאחר מותר והוא חייב מלקות עכ"ל :

ואם שחט ק' בהמות מברך ברכה אחת לכולן בפרק כיסוי הדם (פו:) אמרי' דלמפי' ר"י דס"ל שחט חיה יכסה ואח"כ ישחוט את העוף מודה דלענין ברכה אינו מברך אלא ברכה אחת ופרש"י לענין ברכה על השחיטה מ"ל לברך לאחר כיסוי · והמרדכי כתב בפרק הזוכר בשם תשובת הגאונים שצריך לברך על כל שחיטה ושחיטה וכ"כ ר"ש בן חסני ורבינו קלונימוס מרומ"י · וכתב ראבי"ה דטעמא משום דגופים מחולקים · וכתב בא"ז כ"ל לקיים דברי שניהם בב' מינים כגון חיה ועוף שאז צריך לברך על כל אחד מיהו נראה כפי' דלפי האמת אפילו חיה ועוף ובהמה א"צ כי אם ברכה אחת לכולם הואיל וברכות שוות והביא ראיה לדבר וכן נהגו העולם : **שנים** שוחטים שתי בהמות אחד יכול לברך ויוצא בו חבירו וכו' כיונו מדתניא בתוספתא י' בני אדם שעושים מצוה אחת אחד מברך לכולם והביאה הרא"ש בפרק כיסוי הדם גבי דיני ברכת השחיטה :

צריך שלא ידבר בין ברכה לשחיטה ואם דבר צריך לברך פעם אחרת זה פשוט שכן הדין בשאר ברכות שאם דבר בין הברכה והדבר שמברכין עליו צריך לחזור ולברך וכדאמרי' בפרק כילד מברכין (מ·) גביל לתורי לא הוי הפסק הא מילתא אחריתי שאינה מענין הסעודה הוי הפסק וצריך לברך פעם אחרת וכן היא הסכמת הפוסקים שכל שסח בין ברכה לדבר שמברך עליו צריך לחזור ולברך :

ומ"ש וכן אם רוצה לשחוט הרבה לא ידבר בין שחיטה לשחיטה ואם דבר צריך לכסות וכו' ולברך פעם אחרת על השחיטה בפרק כיסוי הדם (פו) כתבו התוספות שיש להסתפק היכא דסח בין שחיטה לשחיטה אם צריך לחזור ולברך כמו גבי תפילין או שמא א"צ לחזור ולברך כמו באמצע הסעודה שיכול לדבר וא"צ לחזור ולברך המוציא וכ"כ סמ"ג בשם ספר התרומה והיינו כשמתחלה היה בדעתו לשחוט כל אותם עופות דאילו לא היה מתחלה בדעתו לשחוט אלא אחד פשיטא דצריך לחזור ולברך דהיינו נמלך והר"ן כתב היכא שסח בין עוף לעוף איכא מ"ד שצריך לחזור ולברך וגמר לה מדאמרינן בתפילין (מנחות לו·) סח בין תפלה לתפלה חוזר ומברך · וכ"כ ממ"ש הרי"ף בסוף מסכת ר"ה והרמב"ן וה"ר יונה אמרו דלא דמי דהתם שתי מצות של חובה הן · וכיון שהתחיל בכן אינו כדין שיפסיק ויתעסק בשיחה · אבל הכא דאי בעי שחיט ואי בעי לא שחט לא מיחייב למהדר וברוכי מידי דהוה אקביעות סעודה וברכותיה דאם סח באמצע סעודה אינו חוזר ומברך אבל בה"ג סובר כדברי הראשונים שהשיחה מפסקת וצריך לחזור ולברך שכך כתב והיכא דבעי למשחט עשר זוג אתא ושחט חדא מינייהו ואישתעי לבהדיה והדר נימליך ולישחט הנך אחרניתא · וכ"כ הרמב"ד ז"ל מכסה ומברך ושוחט ומכסה עכ"ל · וכל זה כתב הרשב"א בת"ה · וכתב שהרמב"ן כתב שא"צ לחזור ולברך אלא שחשש לדברי בה"ג · והרא"ש נסתפק כמו שנסתפקו התוס' ואח"כ הביא דברי בה"ג והרמב"ד · וכתב אחר כך וכן מצאתי בשם ר"ת דצריך לחזור ולברך כההיא דסח בין תפלה לתפלה דחוזר ומברך לפי שכשהפסיק וסח בנתים גמר מצוה שבירך עליה וצריך לברך שנית · וכן אם היה לו לשחוט שני עופות וסח בינייהו כיון דאי בעי שחיט ואי בעי לא שחט הוי גמר מצוה · כיון שהפסיק בשיחה צריך לברך אבל המברך על המצוה והתחיל לעשותה וסח קודם שגמרה אינו חוזר ומברך כגון תקיעת שופר וקריאת הלל ומגילה וכיוצא בהן כיון דלא סגי ליה דלא גמיר אף על גב דסח קודם שגמר המצוה א"צ לחזור ולברך · לכן טוב ליזהר שלא ידבר בין שחיטה לשחיטה עכ"ל (ג) ואע"פ שמדברי הרא"ש שכתב לכך טוב ליזהר שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה נראה דאכתי ספוקי מספקא ליה פסק רבינו שצריך לחזור ולברך מאחר שכמה גדולים סוברים כן . וכתב הרשב"א בת"ה שכן ראוי להורות . וכ"כ סמ"ג שאין לנטות מקבלת בה"ג כל זמן שאין דחיה ברורה לסתור דבריו עכ"ל · ומ"מ צריך ליזהר מלהביא עצמו לברך ברכה אחרת כיון שיכול לפטור עצמו בברכה ראשונה · וכ"כ התוס' והרשב"א והרא"ש והר"ן בפרק הנזכר : ומ"ש רבינו צריך לכסות דם שחיטה הראשונה כ"כ בשם התוספות וכ"כ הרשב"א והרא"ש והר"ן בשם בה"ג והראב"ד וכתבנו בסמוך · ולמדו כן ממאמר רבי יהודה שחט חיה וכסה ואח"כ ישחוט את העוף ובברכה אחת על השחיטה סגי וכ"ש שטעון כיסוי למה ששחט היכא שצריך לברך על השחיטה ואע"ג דאין הלכה כר"י גמרינן מיניה לרבנן דסח צריך לברך כחיה ועוף לר"י דכיון שהפסיקן בשיחה ה"ל ב' מצות ולפיכך יכסה ואחר כך ישחוט וכתב הרא"ש ולכך הביא הרי"ף ומודה ר"י לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת אע"פ שאין הלכה כר"י כדי שנלמד ממנו לדידן לענין פסק הלכה כמ"ש וכתב עוד ולא דמי לאדם שיושב ואוכל ואמר הב לן ונברך ואם אחר כך רוצה לאכול מברך המוציא וא"צ לברך ברכת המזון תחלה על מה שאכל התם ברכת המזון אינו גמר מעשה אלא שנותן הודאה ושבח להקב"ה על הנאתו וסגי בהודאה אחת על שתי אכילות אבל מעשה הכיסוי הוא גמר מעשה השחיטה וכיון שנסתלקה שחיטה ראשונה צריך לגומרה קודם שיתחיל שחיטה אחרת עכ"ל : ומ"ש רבינו אבל על כיסוי השניה לא יברך כ"כ שם הרא"ש בשם רבינו תם על מאי דאמר ר"י שחט חיה וכסה ואח"כ ישחוט את העוף והטעם משום דכי היכי דמסקי' בגמרא דכיסוי וברכת הכיסוי לא הוי הפסק בין שני שחיטות להזקיקו לברך על

להזקיקו

תתגלגל בידו ויברך ברכה לבטלה קמ"ל דלא אלא בהמה בחזקת שאינה טרפה היא והלכך שפיר מברך קודם שחיטה וכ"כ הר"ן פ"ק דחולין בשם ה"ר יונה והמרדכי פא"ע בשם ריב"ק דבהמה בחזקת שאינה טרפה היא וז"ל הרוקח בסי' ע"ג מברכים על השחיטה קודם שחיטה וכ"ה בירושלמי פרק הרואה שחיטה מאימתי מברך ר' יוחנן אומר עובר לעשייתן מוקה בני מעיים בשר הם ע"כ · וכ"כ בהגהות אשיר"י ריש חולין ונראה לפי זה דבשוחט את הטריפה כגון שנחתכו רגליה אינו מברך על השחיטה ואע"פ דלענין או"ב שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה דקי"ל כר"מ והתוס' פרק כיסוי הדם (דף פה) בד"ה אימא תהני כתבו נמי דבכל מילי קי"ל כר"מ דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ולא כר"ש דלא שמה שחיטה אלא לגבי כסוי הדם דאשר יאכל כתיב וטרפה לאו בר אכילה היא מ"מ לענין ברכת השחיטה ודאי כיון דכתיב ואמרת אוכלה בשר וגומר וזבחת ואכלת וגומר משמע ג"כ דמצות שחיטה שאנו מברכין עליה אינו אלא בזובח כדי שיאכל ובשוחט טרפה דלאו בר אכילה אינו מברך וכדין כסוי ועיין במ"ש בסוף סימן זה :

שחט ולא בירך וכו' פי' בין בשוגג בין במזיד וכ"כ הרמב"ם בפ"א וכן כתב סמ"ג דלא כהלכות אלדד הדני שכתב דשחיטתו פסולה מיהו אפשר דר"ל דלאחרים שרינן לאכלו אבל הוא עצמו אסור לו לאכלו אם הזיד ולא בירך כמ"ש המרדכי פ' כיסוי הדם ע"ש ראבי"ה בשם הגאונים דקנסינן ליה שלא יאכל הוא ממנה וגם מלקין אותו מכת מרדות אבל בשוגג שרי אף לדידיה וגם אין מלקין אותו והאגור הביא דברי ראבי"ה לפסק הלכה וגם הביא מ"ש המחברי' לחלוק מהלכות אלדד הדני אלמא דתרוייהו הילכתא נינהו ומחלקים בין לדידיה ובין לאחריני כדפי' ולא כמ"ש ב"י דפליגי ארמב"ם ושאר פוסקים אסך דראבי"ה וכך פסק בש"ע אבל לפע"ד נראה עיקר כראבי"ה :

שנים שוחטין שתי בהמות וכו' אע"ג דבכל המצות תנית עשרה שעושין מצוה אחת אחד מברך לכולם אשמועי' הכא דלא חיישינן שמא מברך זה לא ישחוט כראוי ותהיה נבלה והברכה לבטלה היתה והאח· שוחט בלא ברכה קמ"ל דלא חיישינן להכי מי נמי אפילו יארע כך לא הויא ברכה לבטלה כיון שהשני יוצא בברכתו כדפי' ר"י גבי שופר ומביאו רבינו בא"ח סי' תקפ"ה ועי"ל דאשמועינן הכא אפילו זה שוחט חיה וזה שוחט בהמה אחד מברך ויוצא בו חבירו :

וכן אם רוצה לשחוט הרבה וכו' עד ולא על הכסוי פי' כיון דסח בדברים אחרים שלא מענין השחיטה וצריך לחזור ולברך על השחיטה שנייה צריך לגמור מצות שחיטה הראשונה תחלה דמעשה הכסוי הוי גמר מעשה השחיטה וזה היא דעת רוב פוסקים והרא"ש מכללם והביאו בית יוסף ומ"ש הרא"ש בסוף דבריו לכך טוב ליזהר שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה ה"ק דכיון דצריך לחזור ולברך אם יפסיק בדברים אחרים הלכך טוב ליזהר וכו' לפי שאין נכון להרבות בברכות כל שאפשר לפטור עצמו בברכה אחת אבל אם היה הדין נותן שא"צ לחזור ולברך אז לא היה צריך ליזהר שלא לדבר וכו' כי היכי דאין אדם נזהר מלדבר בתוך סעודתו עיין באשר"י פרק כיסוי הדם מבואר שכך כוונתו דלא כמו שהבין ב"י :

ומ"ש אבל על כסוי השני לא יברך פי' דלא הוי שחיטה שנייה הפסק בין הכסויים כיון דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסה בחדא ידא וברכת שחיטה שנייה נמי לא הוי הפסק כיון שלא סח שיחת חולין כדאמרינן ביקנה"ז אבל אי סח שיחת חולין בין הכסוי צריך לחזור ולברך הכסוי שני כי היכי דשיחת חולין הוי הפסק בין השחיטות וצריך לחזור ולברך על השחיטה ה"נ בכסויים :

ומ"ש

דרכי משה

קודם הואיל ומטהרתה מידי נבילה. עכ"ל ועיין לעיל לענין כיסוי הדם סימן כ"ח: (ב) ובהג"א פ"ק דחולין אם שכח ולא בירך קודם שחיטה יברך אחר שחיטה ובהגהת שחיטות ישנים דהיינו דוקא כשנזכר לאלתר עוד כתוב שם בהגהות משם אגודה אם תשחיטה במקום מטונף כגון בית המטבחיים יברך חוץ למטבחים ברחוק ד"א במקום נקי ולא ידבר עד אחר השחיטה עכ"ל : (ג) ובמרדכי פ' כיסוי הדם בסופו דאסור לדבר בין שחיטה לכסוי ובס"ח מתיר ובאשר"י שם משמע כדברי ס"ה וכ"ה בתא"ו נט"ז אות ה' דמותר לדבר ומ"מ יזהר לכתחלה

פרישה

סי' יט (א) **שחט** ולא בירך שחיטתו כשרה פי' אפי' במזיד : (ב) אם חבירו מכוון להוציאו וגם הוא צריך לכוון לצאת בברכת חבירו ובש"ע כתב וז"ל שנים שוחטין שני בהמות יכול לברך א' להוציא חבירו והוא שיתכוון לצאת עכ"ל הרי שכתב בהדיא והוא שיתכוון לצאת והיינו השוחט צריך לכוון לצאת בברכת חבירו ומה שחבירו צריך לכוון להוציאו קאמר בהדיא ברישא "להוציא "חבירו ועפ"ר . ועיין בא"ח ס"ס ס' דפסק הרא"ש ורבינו דמצות צריכות כוונה ואפי' למ"ד מצות א"צ כוונה היינו לכוון לשם מצוה מ"מ צריך לכוון לשמוע הברכה עד גמירא בכוונת הלב ולהבינה : (ג) לא ידבר בין שחיטה לשחיטה אבל בין שחיטה לכיסוי מותר לדבר : (ד) ואם דבר בין שחיטה לשחיטה צריך לכסות דם שחיטה ראשונה פי' ומברך עליה : (ה) ולברך פעם אחרת על השחיטה וז"ל הרא"ש צריך לחזור ולברך כההיא דסח בין תפילין לתפילין דחוזר ומברך לפי שהפסיק וסח בנתיים הוי גמר מצוה שמברך עליה וצריך לברך שנית כן אם היה לו לשחוט ב' עופות וסח בנתיים כיון דאי בעי לא שחיט הוי גמר מצוה וכיון שהפסיק בשיחה צריך לברך אבל המברך על המצוה והתחיל לעשותה וסח קודם שגמרה אינו חוזר ומברך כגון תקיעת שופר וקריאת הלל ומגילה וכיוצא בהן כיון דלא סגי ליה דלא גמיר אף ע"ג דסח קודם שגמר המצוה א"צ לחזור ולברך ולכך טוב ליזהר שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה עכ"ל והא דקי"ל דשיחה בסעודה לא הוי הפסק וא"צ לחזור ולברך כמו גבי שחיטה הוא כמי קרוב לזה שהטעם דכל הסעודה עד גמירא ענין אחד וסעודה אחת היא הלכך לא הויא שיחה הפסק משא"כ בשחיטה שבכל שחיטה נגמרת המצוה כמו גבי תפילין הלכך מיד שסח הוי גמר מצוה ראשונה והוי הפסק ולכן צריך לחזור ולברך . ועל מה שצריך לכסות דם שחיטה ראשונה כתב הרא"ש וז"ל ול"ד לאדם שיושב ואוכל ואומר הב לן ונברך ואם אח"כ רוצה לאכול מברך המוציא וא"צ לברך ברכת המזון תחלה על מה שאכל התם בברכת המזון אינו גמר המעשה אלא שנותן הודאה לשבח הקב"ה על הנאתו וסגי בהודאה א' על שתי אכילות אבל מעשה כיסוי הוא גמר מעשה השחיטה וכיון שנסתלק שחיטה ראשונה צריך לגומרה קודם שיתחיל שחיטה אחרונה עכ"ל : (ו) אבל על כסוי השני לא יברך שהטעם כיון שבשעת כסוי הראשון דעתו לשחוט

דרישה

דרש"י דכתב וז"ל משום דסבר דרבא לא אמר מעבירין אותו כו' לא משום דס"ל לרש"י כרבא נקטי אלא חדא מנייהו נקט וכאילו כתב "דרבא לא אמר "מעבירין אותו כו' "ורביגא לא הוה "ממסמס ליה בפרתא אלא בחינו נמלגת יפה ועובדא דרב אשי היה בנמלגת יפה אבל בנמלגת שאינו יפה יכול לומר דרב אשי מודה לרביגא דממסמסין ליה בפרתא וא"כ מקשי שפיר ודו"ק :

סי' יט [א] **אם** חבירו מכוון להוציאו שמעתי אומרים דרבינו לטעמיה אזיל שפסק בטור א"ח סימן רי"ג שהדין כן בכל הברכות חוץ מפת ויין אם המוכלין שנים אחד פוטר את חבירו אבל לדעת הסמ"ג והתו' והרשב"א שהביאום ב"י שם וקי"ל כוותייהו וס"ל דאין אחד פוטר חבירו כי אם בפת ויין כ"ש בשחיטה דאין קבע בשחיטה כמו באכילה כמ"ש בסמוך דאין אחד מוציא את חבירו . ולפע"ד נראה דאין ענין זה לזה כלל דשאני התם בברכת הנהנין דמצוה רמיא על האוכל לשבח ולהודות להשי"ת על הנהגה מטוב' א"כ כל אחד צריך לברך משא"כ במצות שחיטה שאינה ברכת הנהנין אלא מצוה אינו מחויב לקיים מצותו לשחוט את הבהמה ועל כל מצוה אנו מברכין וכיון שכל אחד היה יכול לשחוט שתיהן והיה יוצא בברכה אחת א"כ גם כשחולקים המצוה לשנים אחד מברך לחבירו וכדתנינא י' שעושין מצוה אחת אחד מברך לכולן

חדושי הגהות

יתירתא והבריח הדבר ז"ל ונימוקו עמו וכן הבין רבינו הב"י מדכתב ע"ד הרא"ש וכ"כ הרשב"א ואי סובר הרב דהרא"ש ס"ל כבעל המאור איך כתב וכ"כ הרשב"א הא דברי הרשב"א הם היפך דברי הרא"ש אלא ודאי הבין הרב שהרא"ש סובר כרש"י שסובר כדעת הרשב"א וע"ז כתב וכ"כ הרשב"א :

(ו) [ג] וכן המברך על דעת לשחוט חיה אחת ואחר כך הביאו לו יותר יכסה דם הראשון ויברך עליו ויברך על שחיטת השנייה (ח) ולא על הכיסוי ובעל העיטור כתב דוקא כשאינה ממין הראשונה כגון ששחט חיה והביאו לו עוף אבל אם היא ממין הראשונה אין צריך לברך (ט) ואדוני אבי הרא"ש ז"ל לא חילק (ד) ואם מתחילה כשבירך היו לפניו הרבה לשחוט ואח"כ הביאו לפניו אחרות (י) כתב בספר המצות אם כשמביאים לפניו האחרות יש עוד לפניו מאותם שהיו לפניו כשבירך (יא) א"צ לברך על אותם שמביאים לו (יב) אך אם גמר כל אשר לפניו לשחוט צריך לברך על האחרות ואין נראה לחלק אלא כל מה שלא היה לפניו כשבירך צריך לברך עליו אא"כ היה דעתו על כל מה שיביאו לו היה שוחט חיה או עוף ודעתו לשחוט עוד ושכח וכסה ובירך כשחוזר ושוחט א"צ לברך על השחיטה שאין הכסוי הפסק (ה) הא דשיחה הוי הפסק דוקא בשח בדברים שאינן בצרכי שחיטה אבל אם דבר מצרכי השחיטה (יג) כגון הביאו לשחוט וכיוצא בו לא הוי הפסק :

כ (א) **מקום** השחיטה בצואר [א] בקנה לצד הראש (ב) משפוי כובע (א) ולמטה והוא קודם שיתחיל הכובע לשפע ולעלות

ומ"ש וכן המברך ע"ד לשחוט חיה אחת ואח"כ הביאו לו יותר פי' אחר שבירך הביאו לו יותר קודם כסוי בין שהביאו יותר קודם ששחט ובין שהביאו לאחר ששחט מ"מ כיון שהביאו קודם כסוי יכסה דם הראשון ויהא דעתו בשעת ברכה על שני הכסויים : ומ"ש וב"ה כתב דוקא כשאינה ממין הראשונה וכו' נראה שדעתו דכי היכי דבאוכל פירות והביאו לו יותר מאותו המין א"צ לחזור ולברך אע"פ שלא היו לפניו כשבירך וכמ"ש רבינו בא"ח סי' ר"ו ה"נ בשחיטה וס"ל לב"ה דבפירות אע"פ דשני המינין ברכותיהן שוות צריך לחזור ולברך וה"נ הכא בשחיטת חיה ועוף דברכותיהן שוות וצריך לחזור ולברך כיון דב' מינין הן וטעמא דמילתא כשהן מין אחד קבע קביעותיה על אותו מין והוי קבע הלכך א"צ לחזור ולברך משא"כ בב' מינין דלא קבעו ליה קביעותיה על מין אחד ואע"פ שברכותיהן שוות לא שייך לומר דקבע ליה קביעותיה על אותה הברכה שהיא שוה בשני המינין ודלא כמ"ש ב"י דבברכותיהן שוות נמי א"צ לחזור ולברך עי' בא"ח סי' קע"ז : ומ"ש וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק נראה דס"ל דלא דמי שחיטה לאכילת פירות דאדם קובע עליהם לצורך אכילתו הלכך כיון שקבע על מין אחד שוב א"צ לחזור ולברך על אותו מין אף על פי שלא היו לפניו כשבירך אבל שחיטה דאין אדם קובע עצמו לשחיטה דאינה לצרכו הלכך מיד שגמר הוי סלוק ואפילו הביאו לו ממין הראשון צריך לחזור ולברך :

ואם מתחלה כשבירך היו לפניו כתב בס"מ וכו' כ"כ הסמ"ק סי' קנ"ו וטעמו דכל שיש לפניו מאותם שהיו לפניו כשבירך נראה שעדיין הוא קבוע לשחוט וכשנגמר כל מה שלפניו הוי סילוק ומ"ש ואין נראה לחלק' וכו' טעמו דדוקא בסעודה או באכילת פירות איכא למימר מסתמא דעתו של אדם בברכתו על כל מה שיביאו לפניו לאכול בעודו אוכל בסעודתו שכן דרך הוא להביא מאכלים ופירו' בשעה שסועד ואוכל משא"כ בשחיטה דמן הסתם אין דעתו אלא על אותן שהיו לפניו בשעה שבירך שהרי אין מקפידין להביא לשוחט לשחוט בשעה שכבר שוחט אלא כל אחד מביא לשחוט כשהוא צריך לשחוט וא"כ ה"ל היסח הדעת אף אם יביאו עוד לפניו בשעה שהוא שוחט :

ולענין מעשה נכון להיות דעתו מתחלה על כל מה שיביאו לו דהא אף בפירות כתב הכל בו משם מהר"ם דאם אין כולם לפניו צריך לברך על כל אחד ואחד לבדו ברכה ראשונה מפני היסח הדעת ומביאו ב"י בא"ח סוף סימן קפ"ט וא"כ כ"ש בשחיטה שאין כל כך קבע לשחיטה כמו לאכילה הלכך לכתחלה יזהר שיהא דעתו על כל מה שיביאו לו ובדיעבד אם לא היה דעתו על כל מה שיביאו לו אם הביאו לפניו ממין הראשון לא יחזור ויברך אפילו גמר כבר כל אשר לפניו לשחוט דשמא יש קבע לשחיטה כמו לאכילה וכמ"ש בעל העיטור :

כתב מהר"ש לוריא ז"ל והשוחט של עיר לעולם חשוב שדעתו על האחרים וכל זמן שמביאין לפניו ולא סח בנתיים א"צ לחזור ולברך עכ"ל ומשמע דאף בשני מינים דמן הסתם ודאי דעתו על כל מה שיביאו לפניו אם כן אין חלוק : כתב המרדכי בשם סה"ת ומותר לדבר אחר שחיטה קודם הכסוי עכ"ל ונראה שאינו מותר אלא למ"ד דכסוי מצוה בפני עצמה היא אבל לבה"ג דכסוי סיום מצוה היא כמו שיתבאר בסי' כ"ח בס"ד אין להפסיק בדברים בטלים באמצ' מצוה וזהו דעת ראבי"ה שכתב המרדכי משמו ס"פ כסוי הדם דאסור לספר בין שחיטה לכסוי וכ"כ הר' ירוחם נראה שמותר לדבר וטוב ליזהר שלא לדבר והכי נכון : מעשה בא לפני רש"י ביונה אחת שנשמט אגף שלה והורה לשוחטה ולבודקה מפני שאינו יכול לבודקה מחיים וענהו השואל היאך יברך ברכה לבטלה ואמר כיון שמוחזקת מידי נבלה אין זה ברכה לבטלה עכ"ל וכתב מהרש"ל ומיהו נראה שיש לשחוט בלא ברכה ואח"כ אם נמצא כשרה יברך ע"כ וכ"כ הרב בהגהת ש"ע וכתב וכשימלא כשר מברך על השחיטה ובלבד שיהא סמוך לשחיטה וכתב שכך הוא בא"ז הלכות כסוי והכי משמע לו מהירושלמי שהבאתי בתחלת סימן זה דמברך קודם שחיטה משום דחזקה דבני מעיים כשר הם אלמא היכא דאיכא ריעותא דאיתרע חזקתה כגון הכא דנשבר או נשמט אגף שלה אין לברך קודם שחיטה עד שיהא נודע דכשרה היא וטוב לישחט תחלה עוף או בהמה אחרת ואח"כ ישחוט לזו דאיתרע חזקתה ויברך על הראשון ויהא דעתו גם לזו :

ב מקום השחיטה לנוחר בקנה כו' פ"ק דחולין (ריש דף יט) אסיקנא והילכתא משפוי כובע ולמטה כשרה והיינו דשייר בחטי ופי' רש"י קודם שיתחיל

השחיטה ה"נ לא הוי שחיטה הפסק בין שני הכיסויים להזקיקו לברך על הכיסוי השני אע"פ שיש קצת לחלק מ"מ נראה דכיון דבשעת כיסוי הראשון דעתו לשחוט ולכסות מברך על דעת שני הכיסויים כדתניא בתוספתא י' בני אדם שעושים מצוה אחת אחד מברך לכולם כ"ש יחיד העושה מצוה אחת שתי פעמים בלא היסח דעת שאינו מברך אלא פעם אחת ואפי' במקום שמברך על השחיטה ברכות לא הוי הפסק כל שלא סח שיחת חולין כדאשכחן [פסחים קי"ב :] ביקנה"ז דלא הוה הנך ברכות הפסק אחר בפס"ג עכ"ל · והר"ן כתב דמדברי רש"י נראה שצריך לברך על כיסוי שני אבל ר"ת אומר דכיון דאיפשר דשחיט בחד ידא ומכסה בחד ידא אף השחיטה אינה מפסקת בזה :

ומ"ש וכן המברך ע"ד לשחוט חיה אחת ואח"כ הביאו לו יותר יכסה דם הראשון ויברך עליו וכו' כ"כ שם הר"ן בשם ה"ר משולם והראב"ד והרמב"ן דנמלך לשחוט צריך לחזור ולברך כמו נמלך לשתות שצריך לברך על כל כוס וכוס והביא ראיה לדבר וכ"כ הרא"ש שם :

ומ"ש שלא יברך על כיסוי שני היינו דוקא כשהביאו לו יותר קודם שיברך על הכיסוי שאז דעתו בשעת ברכה על שני הכיסויים אבל אם בירך ואח"כ הביאו לו יותר ודאי צריך לברך על כיסוי שני דהא נמלך הוא וכ"כ מדברי סמ"ג והרא"ש :

ואם מתחילה כשבירך היה לפניו הרבה לשחוט ואח"כ הביאו לפניו אחרות כתב בספר המצות אם כשמביאים לפניו האחרות יש עוד לפניו מאותם שהיו לפניו כשבירך א"צ לברך וכו' אך אם גמר כל אשר לפניו צריך לברך על האחרות טעמו משום דכל שיש לפניו עדיין מאותם שהיו לפניו כשבירך נראה שעדיין הוא קבוע לשחוט וכשגומר כל מה שלפניו הוי סילוק ודמי למאי דאמרינן (ברכות מב ·) גמר מלאכול אסור לאכול עד שיברך ואע"ג דלא קי"ל התם הכי סעודה שאני דיש קבע לסעודה שלפעמים אדם יושב בסעודה קטנה ונמשך לסעודה גדולה אבל לענין ברכות שחיטה גמר הוי סילוק וכ"כ קצת מדברי הרא"ש שכתב בפרק כיסוי הדם והיכא שלא היה בדעתו לשחוט אלא עוף אחד ואחר שנשחט הביאו לו עוף אחר צריך לברך על השחיטה כדאמרי' (חולין קז ·) גבי שמש שמברך על כל פרוסה משמע הא אם הביאוהו לו קודם שנשחט אע"פ שכבר בירך אינו צריך לחזור ולברך על שחיטת השני :

ומ"ש רבינו ואין נראה לחלק אלא כל מה שלא היה לפניו כשבירך צריך לברך עליו וכו' טעמו משום דאין קבע לשחיטה : **ולענין** הלכה טעם סמ"ג נכון הוא וכ"ש שכבר הוכחתי שהרא"ש מסכים עמו ועוד דכל בברכות להקל ולכתחלה טוב ליזהר ולהיות דעתו בשעת ברכה על כל מה שיביאו לו :

היה שוחט חיה או עוף ודעתו לשחוט עוד ושכח וכיסה ובירך כשחוזר ושוחט א"צ לברך על השחיטה שאין הכיסוי הפסק נלמד מדאמרי' בפרק כיסוי הדם (פו :) אהא דתנן ר"י אומר שחט חיה יכסה ואח"כ ישחוט את העוף מודה ר"י לענין ברכה שאינו מברך אע"פ שצריך להפסיק לכסות דם החיה א"צ לברך על שחיטת העוף דכיסוי לא הוי הפסק משום דאיפשר דשחיט בחד ידא ומכסה בחד ידא ואע"ג דלא קי"ל כר"י מ"מ מדר"י נשמע לרבנן להיכא דשכח : הא דשיחה הוי הפסק דוקא בשח בדברים שאינם מצרכי שחיטה אבל דבר מצרכי שחיטה וכו' לא הוי הפסק זה נלמד מההיא דטול ברוך ובציל לתורי לא הוי הפסק וכן כתבו התוספות והרא"ש והר"ן והמרדכי בפרק כיסוי הדם והרשב"א בת"ה :

ב מקום השחיטה בצואר בקנה לצד הראש משיפוי כובע וכו' בפ"ק דחולין (יט ·) אסיקנא והלכת' משפוי כובע ולמט' כשרה והיינו שייר בחוטי ופרש"י כמין

דרכי משה

לכתחלה עכ"ל : (ד) ובא"ח סימן ר"ו כתב סתם כדברי ב"ה שלא כדברי הרא"ש : (ה) ובכל בו אם שחט חיה ודעתו אח"כ לשחוט בהמה יכסה ואח"כ ישחוט הבהמה בלא ברכה דכיסוי לא הוה הפסק עכ"ל :

כ (א) במרדכי פא"ט ע"ד דלכתחלה יש לשחוט למטה מטבעת הגדולה כדי להסתלק מן הספק כו' וכן פסק מהרי"ו בהלכות שחיטה שחיבר דלכתחלה יש לשחוט למטה מטבעת הגדולה בהג"ה שם בשם מהר"י מולין מצוה שלא להכשיר כ"ל למעלה מטבעת הגדולה עכ"ל וכן פסק האגור בשם אביו שנהג להטריף אם לא שייר כמלא חוט הטבעת הגדולה

דרישה

לכולן : [ג] וכן המברך על דעת לשחוט חיה אחת כו' ז"ל רמ"א בש"ע וי"א דאם הביאו לו ממין הראשון ששחט א"צ לכסות הראשונה ולברך על שחיטה שניה וכן עיקר ועיין בא"ח סי' ר"ו עכ"ל וכ"כ בד"מ וז"ל ובא"ח סי' ר"ו כתב סתמא כבעל העיטור ושלא כדברי הרא"ש וכ"כ רמ"י בע"ז שלו ותימה לפי מה שדימו דין ברכת שחיטה לברכת פירות א"כ אפי' הביאו לו ממין אחר נמי כמ"ש ב"י בסי' ר"ו דנראה לו שם הוא מברכת אותו מין אף על פי שהוא כרי אחר א"כ לחזור ולברך וכ"פ שם בש"ע . ועוד לפ"ז ק' דברי רבינו שכתב בסמוך שאפילו עדיין מאותו מין שבירך עליהן לפניו והביאו לו עוד מאותו המין אפ"ה צריך לחזור ולברך על המובאים וזהו כלפי מ"ש בסימן ר"ו אלא ע"כ צ"ל שס"ל כמ"ש ב"י דיש חילוק בין אכילה דיש לו קבע לשחיטה דאין לו קבע ומ"ה יכול להיות דגם הרא"ש ס"ל בדין פירות בסימן ר"ו דא"צ לברך אפילו אין לפניו מאותן שבירך עליהן כיון שהמובאים הן ממין ברכה הראשונה א"צ לחזור ולברך כיון דיש קבע לאכילה ואע"ג דהם הפירות קאי דנ"כ אין להם קבע מ"מ כ"ל דהם אכילה עליהן ושייך בהן יותר קבע מהא דשייך גבי שחיטה כן הוא דעת הטור ולצניין הלכה כהכים הב"י לדעת הסמ"ג והרא"ש דאם אין לפניו עוד מאותן שבירך עליהן צריך לחזור ולברך אף שגבי סעודה ופירות אינו כן והיינו משום דאין קבע לשחיטה ומ"מ אם יש מאותן שבירך עליהן א"צ לברך על המובאין מקודם :

סי' ב [א] **בקנה** לצד הראש משיפוי כובע ולמטה וז"ל ב"י מ"כ בעוף למעלה בקנה עד שיפוי כובע כו' עד וביונה למעלה בוושט עד מבלעתא וכתב עליו ב"י מ"ש

פרישה

לשחוט ולכסות כשמברך מברך ע"ד ב' כסויים (וברכת השחיטה אינו מפסיק כדאשכחן ביקנה"ז הרא"ש עכ"ה) ועוד ע"א כיון דאפשר דשחיט בחד ידא ומכסה בחד ידא מ"ה השחיטה אינה מפסקת בזה : (ז) וכן המברך על דעת לשחוט חיה אחת כו' משמע דר"ל שכבר שחט ואח"כ כו' אבל לפי מ"ש בסמוך על דברי הסמ"ג דאין נראה לחלק וס"ל דאפילו הביאו לפניו קודם שגמר מלשחוט צריך לחזור ולברך ה"ה נמי בכה"ג אם הביאו לפניו קודם שהתחיל לשחוט הראשונה כיון שכבר בירך ולא היה דעתו לשחוט אלא א' צריך לכסות ראשונה ואחר כך שחיטה שניה שהביאו לפניו וכ"כ ב"י והשמיטו בסמוך דהיה דעתו לשחוט א' והביאו לפניו עוד קודם ששחטו דומה לדין היו לפניו הרבה לשחוט כו' וק"ל : (ח) ולא על הכסוי מיירי שהביאו לפניו יותר קודם שבירך על כסוי הראשון ב"י : (ט) וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק היינו דוקא בשחיטה שאין לה קבע אבל בפירות שיש להם יותר קבע מלשחיטה מודה הרא"ש ורבינו שא"צ לברך כמ"ש ב"י בש"ע בא"ח סי' ר"ו ועיין דרישה : (י) כתב בספר המצות כו' יש עוד לפניו כו' כתב ב"י מדברי הרא"ש נראה דה"ה אם אין דעתו אלא לשחוט אחד וכבר בירך והביאו לו עוד קודם שחיטה עוף אחר דאין צריך לברך עליו והסובר כסמ"ג : (יא) אין צריך לברך על אותן שמביאין לו משום שעדיין הוא קבוע לשחוט מברכה הראשונה אבל אם גמר לשחוט דמי למאי דאמרינן גמר מלאכול אסור לאכול עד שיברך ואף על גב דלא קי"ל כהם הכי (פי' שא"צ לברך אח"כ אומר הב לן ונברך) גבי סעודה שאני דיש קבע לסעודה דפעמים אדם יושב בסעודה קטנה ונמשך לסעודה גדולה אבל לענין ברכת שחיטה גמר הוי סילוק : (יב) אך אם גמר כו' צריך לברך והשוחט של עיר שהוא נמי דעתו אל האחרות וכל זמן שמביאין לפניו ולא שח בנתיים

אין צריך לברך . מלאתי (כ"כ המרדכי ר"פ כיסוי הדם וז"ל עכ"ס) כתוב בס"ה מותר לדבר בין שחיטה לכסוי שאין הכסוי הפסק והטעם דאפשר לשחוט בחד ידא ומכסי בחד ידא :

(יג) כגון הביאו לשחוט וכיוצא בו לא הוי הפסק כלומר מסכים ודאמרינן טול ברוך ובציל לתורא לא הוי הפסק בין ברכת המוציא לאכילה .

סי' ב (א) **מקום** השחיטה בצואר כו' ז"ל הגמרא והלכתא משפוי כובע ולמטה כשרה ונראה דאף להגמרא משמע דוקא בדיעבד אבל לכתחלה שוחטין באמצע הצואר ולכל ספקות שוב לשט שהוא כדי תפיסה ד' אצבעות לרש"י כדי שלא יבא המתך מעוקם : (ב) משיפוי כובע ולמטה וז"ל הגלגו בשם הרב ברצלוני פי' ענין שיפוי כובע הוא שאל

ולעלות ולמט' (ג) עד מקום שתגיע אונה העליונ' אילו היו תולין הבהמ' ברגליה כשיתלו אותה ברגליה יתפשטו האונות למטה ועד מקום שתגיע אונה העליונה הוא מקום השחיטה והוא כל אורך הצואר כשתמשוך הבהמה צוארה לרעות כדרכה ובלבד שלא תאנוס היא את עצמה לפשוט צוארה יותר ממה שרגילה לעשות כשהיא רועה ובושט מניח לצד הראש כדי תפיסה וממנה למטה הוא מקום השחיטה

כמין כובע יש למעלה מן הקנה ככובע על הראש ואין זה אותו בשר קטן שטפל ע"פ הקנה לעכב הקול אלא כמין כובע ממש הוא עשוי ומאמצעיתו ולמעלה הולכת ונעשה מחודד ואותו שיפוי נקרא שיפוי כובע · והלכתא משיפוי כובע ולמטה כשרה קודם שיתחיל הכובע לשפע ולעלות כשרה משם ולהלן טריפה חוטי גלג"ך דומים לחוטים ומוכחים. על הקנה אלא הכובע · שייר בחוטי הכיח מקלתן לצד הראש ומקלתן לצד הקנה כגון שחתכן וז"ל בעל העיטור משיפוי כובע ולמטה כשרה והיינו שייר בחיטי ששייר מקלתן לצד הראש דה"ל מטבעת הגדולה ושיפוי כובע הוא למעלה מטבעת הגדולה ככיסוי א' שמונה ע"פ טבעת הגדולה ויש בה מיעוט בשר מצד זו ומצד זו ונקראים חוטי ותחלתן למעלה משיפוי כובע וסופן למטה בתוך שיפוי כובע סמוך לטבעת הגדולה ה"מ בדיעבד אבל לכתחלה בעי למשבקינהו לכולהו חוטי בתר רישא עכ"ל : וז"ל הכלבו בשם הרב ברצלוני פי' ענין השיפוי כובע הוא שע"פ הטבעת הגדולה יש שם בשר ופי הבשר עשוי חטים ועל אותם חטים כסוי שדומה לעלה הדס ועליה עלם אחד מטבעת הגדולה ומכסה סביב זה הבשר כמו כובע ובאמצע זה העלם יש שיפוי אחת מגוף העלם ונקרא שיפוי כובע ואמרו רבנן דמשיפוי כובע ולמטה כשרה שהוא כמו אצבע למעלה מטבעת הגדולה עכ"ל : וז"ל הרמב"ם בפי' המשנה פ"ק דחולין בתוך הטבעת הגדולה יש כמו שני גרגרים מגוף סחוסי וקורים אותם חכמים חוטי עכ"ל · והסכמת כל הפוסקים שאם שייר מהחטים כל שהוא לצד הראש כשרה ודלא כדכתב בהגהות אשירי בשם ראבי"ה שאם נגע בחוטי טריפה · וצ"ל שטעמו מפני שהוא מפרש הא דאמרינן שייר בחוטי כשרה דהיינו ששיירם לצד הראש ולא נגע בהם אבל אם נגע בהם טריפה וכבר כתבתי שאין כן דעת כל הפוסקים :

ומ"ש רבינו עד מקום שתגיע אונה העליונה וכו' בפרק א"ט (מה·) תני רבי חייא בר יוסף קמיה דר"י כל הצואר כשר לשחיטה מטבעת הגדולה עד כנפי ריאה התחתונה אמר רבא תחתונה שהיא עליונה שאני אומר כל שפושט' צוארה לרעות ובלבד שלא תאנס · ופרש"י מטבעת הגדולה. כר' יוסי ברבי יהודה ומחלוקת בפ"ק נקט להו מיהו אנן קי"ל דמשיפוי כובע ולמטה כשרה דהיינו לתעלי' מן הטבעת : כנפי ריאה. אונה ריאה התחתונה כדמפרש רבא תחתונה כשהבהמה תלויה דהיינו אונות קטנות שהיא עליונה כשאוחזין בקנה והריאה תלויה למטה · כנפי כמה שהן נתחין ופורשות כנפים למעלה אע"פ שהקנה יורד ביניהם עד מקום חיבורן · וז"ל רבינו ירוחם עד מקום שתגעת ועולה כנף הריאה הנקרא אונה כשנופחין אותה ועולה למעלה · עד מקום שמגיע ראשה בקנה כשנופחים אותה הוא מקום בעצמו שהיתה מגעת כשהיתה חיה בהמה והיתה רועה כדרכה בלי אונס עכ"ל (ב) . וכתוב בהגהות מיימון האחרונות עד ראש כנף הריאה פי' אונה תחתונה שהוא בצד שמאל היא חדה וכשהבהמה רועה יוצאה מן הגוף יותר מצד ימין שהיא עבה עכ"ל · ואיבעיא לן בגמרא אנסה עצמה מהו ואסיקנא בתיקו ולחומרא רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו אנס בסימנים ושחט פסולה כלומר שאף על פי ששחט במקום שחיטה בצואר כיון שהסימנים אינם מתוכים במקום שחיטה פסולה :

ומ"ש ובושט מניח לצד הראש כדי תפיסה וממנה ולמטה הוא מקום שחיטה עד מקום שיסעיר מימרא דרב נחמן פ' א"ט (מד) ועד מקום שיסעיר פרש"י שיש שם סער שגוררין בסכין מכרם הפנימי והרי"ף והרא"ש כתבו פי' ישעיר דקאי פרלי פרלי דדמיא לכריסא וכ"כ הרמב"ם בפ"א מה"ש וכתב סמ"ק ולפי שאין אנו בקיאין בזה נכון לשחוט באמצע הצואר · וכדי תפיסת יד פרש"י צריך להניח לצד הראש כג' אצבעות וד' לשון מורי הזקן ואני שמעתי אחיזת חודי צפרנים והראשון נראה בעיני ותוס' כתבו פרש"י ד' אצבעות תימא דבעוף מאי ופירש ריב"ם ד' אצבעות בראמים גדולים מכאן ואילך כל חד וחד לפי מה שהוא גדול וכה"ג מפרש כדי תפיסת היד כדנקיט אינש בשתי אצבעותיו ודבריהם דברי קבלה ויש לסמוך עליהם והא דקרי לקמן גבי מלחולת כתפיסת יד כתלא בעלא בתורא התם נקט כדי תפיסה סתם אבל הכא כדי תפיסת יד קאמר משמע כדי שיוכל לתפוס בשתי אצבעות ואפילו כל שהוא עכ"ל · והרי"ף כתב ופרשי לה רבנן כדי שיתפס בב' אצבעותיו וכ"כ הרמב"ם בפ"א וכתב הרשב"א ע"ז הרב בה"ג כ"כ ופירשו התוס' כדי שיוכל לקרוץ בב' אצבעותיו ואפילו כל שהו ואני שמעתי שיתפוס אצבעותיו משני צידי הצואר וזהו רוחב אצבע עכ"ל · ורבי' סתם דבריו כשמועת הרשב"א · וכתב הרשב"א ונכון לחוש ולהחמיר ככל הפרושי' וכשישחוט יניח למעלה כלפי הראש השיעור הגדול שבכולם וישחוט למטה הימנו עכ"ל

שיתחיל הכובע לשפע ולעלות כשרה משם ולהלן טריפה חטי דומים לחטים ומוכחי' על הקנה אלא הכובע שייר בחטי הכיח מקלתן לצד הראש ומקלתן לצד הקנה כגון שחתכן עכ"ל וכן פירשו כל המחברים זולתי בא"ז משם ראבי"ה ורבינו שמואל שפסקו שאם נגע בחטי משהו פסול' כמ"ש בהגה"ה אשירי ונראה דטעמייהו משום דהוו גרסי לשם (סוף דף י"ח) אמר רב פפי משמיה דרבא פגע בחטי טרפה איבעיא להו פגע ונגע א"ד פגע ולא נגע איתמר אמר רב פפי משמיה דרבא שיירו בחטי כשרה כו' מר בר רב אשי אמר פגע בחיטי טריפה שייר בחיטי כשרה והלכתא משפוי כובע ולמטה כשרה והיינו שייר בחטי ומפרש רש"י פגע ולא נגע היינו דשחט למטה מן החטים ולא נגע בהן ופשט מדר"פ דאמר שייר בחטי כשרה דהיינו דשייר ולא נגע בהם אפי' משהו והיינו דמר בר רב אשי דאמר פגע בחטי טרפה שייר ברטי כשרה כלומר דבפגע ונגע בהם טרפה אבל שייר בחטי דהיינו פגע ולא נגע כשר ואסיקנא דמשפוי כובע ולמטה כשר והיינו שייר בחטי שלא נגע בהן כל עיקר דשיירן לצד הראש לגמרי ולפי גירסא זו ופירושה יתיישבו כל הקושיות שהקשו התוספות על פרש"י וגירסתו ואע"פ שגם לפי' התו' יתישבו הקושיות מ"מ הם פירשו פגע ולא נגע היינו ששחט למעלה מן החיטין הפך שאר מפרשים והוא דוחק שוב מצאתי ברבינו ירוחם שכתב כך בשם הגאונים וז"ל והגאונים פירשו שייר בחטי שנשארו כולן כלפי הראש שלא שחט בהן כלל אפי' שחט סמוך להם כשרה ע"כ וכך מטין דברי רבי' ז"ל שלא פי' בשייר חטי כלום אלא כתם וכתב משפוי כובע ולמטה כו' משמע שאין דעתו להקל עליו כפי' רש"י אעפ"י שהביאו הרא"ש בפסקיו ועוד דהרי"ף לא פי' בו כלום משמע שגם הוא סובר כסברת הגאונים והכי נקטינן להחמיר באיסור דאורייתא וכבדיקת מהרי"ו כתב להחמיר עוד דאין להכשיר אא"כ שיור מלא חוט מן הטבעת הגדולה ע"פ כולה כנגד הראש והיינו כת"ק דמתני' לשם (ד' י"ח) וכן נמצא מדרשות מהרי"ל שצוה לשוחטים שלא להכשיר שום הגרמה למעלה מטבעת הגדולה וכ"כ האגור שכ"כ בשחיטות האשכנזים וכן ראה נוהג אביו ותימה שהרי מבואר בגמרא דלא קי"ל כתנאי דמתני' אלא כשמעתא דאמוראי דמכשרי בלמעלה מטבעת הגדולה ובלבד שיהא משפוי כובע ולמטה ואפשר דס"ל דכיון דחזינן בפ' א"ט (דף מ"ה) דתני רב חייא בר יוסף קמיה דר' יוחנן כל הצואר כולו כשר לשחיטה מטבעת הגדולה עד כנפי ריאה התחתונה משמע דהילכתא הכי דכי היכי דהילכתא כותיה במאי דתנא עד כנפי ריאה התחתונה ה"נ הלכתא כותיה במאי דתנא מטבעת הגדולה תדע דהא ר' יוחנן קיבלה מיניה ולא קאמר ליה פוק תני לברא אלמא דהילכתא הכי וא"כ לפי זה הא דפ"ק (דף י"ט) דקאמר רב נחמן אנא שמעתא דאמוראי ידענא דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן וא"ל א"ר אבא כו' אמר ריב"ל כו' משפוי כובע ולמטה כשרה פליג אהך ברייתא דתני ר' חייא בר יוסף קמיה דר' יוחנן וללישנא קמא תרי אמוראי אליבא דר' יוחנן ולחומרא ולאמרי לה פליגי ריב"ל ור' יוחנן במילתא והילכתא כר' יוחנן לגבי ריב"ל והלכך קי"ל דלמטה מטבעת הגדולה לא הוי מקום שחיטה עוד אפשר לומר דאיכהו לאו דינא קאמרי אלא חומרא לפי שהשחיטה מסורה ביד הכל ושמא יפשעו להקל בפגע ונגע בחטי דאין הכל בקיאין על כן נתנו להם גבול ידוע שאין לטעות בו וכן יראה מדברי המרדכי שהעתיק האגור וזה לשונו ובהלכות שחיטה שסידר הרב יחיאל ראיתי שכתב ראוי לשוחט שיתרחק מטבעת הגדולה ולשחוט למטה דקי"ל כל הצואר כשר לשחיטה כדי להסתלק מן הספק עכ"ל ר"ב · הנה עיניך רואות שהוראה זו אינה כי אם להסתלק מן הספק אבל מדינא ודאי אין להחמיר אא"כ שחט בתוך שפוי כובע דהיינו בתוך החטין כדפרישית דלמעשה אין להקל בשחט בתוך החטין אפילו כל שהו ולכך בהפסד מרובה יש להקל בשייר בחטי כולן לצד הראש ולמעלה והיינו יש מכשירין שהביא מהרי"ו וכה"ג מצאתי למהר"ש לוריא שכ' בהגהות השחיטו' דמהרי"ו וז"ל אין להקל להכשיר למעלה מטבעת הגדולה וח"ו כמה תקלות יצא מזה הסיתר כי הרבה חומרות עשינו מחמת חשש תקלה כגון גבי השהיות שמטריפין כל השהיות וכן אין אנו בודקין הוושט כו' ובהפסד מרובה יש להקל שהרי אף מהרי"ו לא החמיר כל כך בבירור דלא כיש מכשירין ודו"ק עכ"ל וכן פסק בש"ע ועיין במה שכתב הכל בו בשם הרב ברצלוני בפירוש החטין והשפוי כובע ומביאו ב"י כי דברים ברורים הם ונראה לעין הרואה :

ומ"ש ולמטה עד מקום שתגיע אונה העליונה אילו היו תולין הבהמה ברגלים כו' לשון זה כתוב גם בספר התרומה ובפרק א"ע תני רבי חייא בר יוסף כו' אמר רבא תחתונה שהיא העליונה שאני אומר כל שפושטת צוארה ורועה ובלבד שלא תיאנס ונראה בעיני שהסה"ת ורבינו באו לבאר בלשונם שמה ששנה בברייתא התחתונה ואע"פ שהיא העליונה אתא לאורויי לן חומרא דאינו מקום שחיטה אלא עד מקום שתגיע אונה העליונה כשיתלו אותה ברגלים שאז יתפשטו האונות למטה : **ומ"ש** והוא כל אורך הצואר כשתמשוך הבהמה צוארה לרעות כדרכה כלומר אבל שאר אורך הצואר כשהיא פושטת צוארה באונס יותר מכדרכה כגון שאנסה עצמה ליפשוט ראשה יותר מדאי ליטול ירק בבור אין זה מקום שחיטה וכ"כ התוס' על הא דקמיבעיא לן אנסה עצמה מהו תיקו וז"ל אנסה עצמה שפשטה צוארה יותר מדאי ליטול ירק בב' עכ"ל וכיון דלא אפשיטא אזלינן לחומרא באיסור דאורייתא ואפשר נמי לומר דהא דאמר רבא כל שפושטת צוארה ורועה ובלבד שלא תיאנס היינו לומר אורך הצואר שפושטת ורועה כדרכה באפר בלא אונס כל עיקר שם הוא מקום שחיטה אבל אם אנס בסימנים והוציאן לחוץ ושחט במקום שהיא פושטת צוארה יותר מדאי ליטול ירק בבור שחיטתו פסולה וכן פרש"י שלא תיאנס למשוך הסימנים חוץ לחזה בידי אדם וא"כ האי שלא תיאנס דקאמר רבא תרתי במשמע משמע דוקא ברועה כדרכה בלי אונס ומשמע נמי שלא יאנוס בסימנים וישחוט במקום שהיא רועה באונס שלא כדרכה וכן נראה מדברי הרי"ף והרא"ש וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל והוא כל המקום שהיא פושטת מן הצואר בשעה שהיא רועה כדרכה בלא אונס עכ"ל ומ"ש עוד ובלבד שלא תאנוס היא עצמה כו' שם בעי ר' חנינא אנסה עצמה מהו תיקו יתיב ר"י ור"ל נפק מילתא מבינייהו אנס בסימנים ושחט פסולה ופרש"י אנסה עצמה לפשוט מאד צוארה בשעת שחיטה מהו וזהו שכתב רבינו ובלבד שלא תאנוס היא עצמה לפשוט צוארה כו' כלומר שאם אנסה עצמה בשעת שחיטה לפשוט צוארה מאוד יותר ממה שרגילה לעשות כשהיא רועה ושחט שם שחיטתו פסולה ואע"פ שלא אנס בסימנין דכיון דאסיקנא בתיקו אזלינן לחומרא כמ"ש רש"י ושאר כל המחברים אך ק' למה לא הביא רבינו הא דאנס בסימנים דנפק מבינייהו דפסולה ואפשר לומר דכוונת רבינו היא דכיון דכתב דאפילו באנסה עצמה פסולה כ"ש באנס בסימנים ור"י ור"ל לא היו צריכין לומר דאנס בסימנין פסולה אלא באת"ל דאנסה עצמה כשרה דאפ"ה באנס בסימנין פסולה ועוד נראה לומר דכיון שכתב בתחלה דמקום שחיטה הוא כל אורך הצואר כשתמשוך הבהמה צוארה לרעות כדרכה דנלמד ממנו דביותר מכדרכה לא הוי מקום שחיטה בכלל זה אם אנס בסימנים ושחט שלא במקום שחיטה בסימנים דהיינו בביותר מכדרכה אע"פ ששחט במקום שחיטה בצואר פסולה כדפי' בסמוך והיינו דר"י ור"ל ואח"כ כתב דאף באנסה עצמה בשעת שחיטה ג"כ פסולה דלא תימא באנסה עצמה בשעת שחיטה שרי טפי קמ"ל דהא נמי פסולה כדאסיקנא בתיקו וה"ש ובלבד כו' · ולפי המסקנא דאזלינן לחומרא באנסה עצמה כו' א"כ הא מילתא הוי נמי בכלל ובלבד שלא תיאנס כלומר שלא תאנוס את עצמה בשעת שחיטה לפשוט צוארה : **ומ"ש** ובושט מניח לצד הראש כדי תפיסה כו' מימרא דרב נחמן בפרק א"ט (ד' מ"ד) :

ומ"ש

דרכי משה

הגדולה בצד הראש על פני כולה וכן בהג"א בשם ראבי"ה אמנם מסקנת ב"י אינו כן דהסכמת כל הפוסקים להכשיר משיפוי כובע ולמטה וכבר כתבתי דאנו נוהגין כהלכות שחיטה שחיבר מהרי"ו : (ב) וב"ה בהלכות שחיטה מהרי"ו :

ואני

פרישה

שעל פי שטבעת הגדולה יש שם בשר ופי הבשר עשוי חטים ועל אותן חטים כיסוי שדומה לעלה של הדס ועליה עלם א' מטבעת הגדולה ומכסה סביב זה הבשר כמו שכובע ובאמצע זה העלם יש שיפוי אחד מגוף העלם ונקרא שיפוי כובע ואמרו רבנן דמשיפוי כובע ולמטה כשרה שהוא כמו אצבע למעלה מטבעת הגדולה עכ"ל ועד"ז פרש"י בקיצור ח"ל הרמב"ם בפי' המשנה בפ"ק דחולין בתוך טבעת הגדולה יש כמו שני גרגרים מגוף הסחוס וקורין אותן חכמים חוטי ומש"ר והוא קודם שיתחיל לשפע "ולעלות ר"ל לעלות בשיפוע שמשפע והולך משם ויותר בשיפוע (ובמהרי"ו דלכתחלה יש לשחוט למטה מטבעת הגדולה עכ"ה) : (ג) עד מקום שמגיע אונה העליונה . כתב רבי' ירוחם וז"ל עד מקום שמגיע ועולה כנף הריאה הנקרא אונה כשנופחים אותה

השחיטה (ד) עד מקום שישעיר פי' עד מקום שיש בו כמין שער כמו שיש בכרס (ה) ובעוף עד הזפק [כ] וכדי תפיסה פי' רש"י ד' אצבעות ובה"ג פי' כדי שיאחז בשתי אצבעותיו והיינו רוחב אצבע ושיעור זה בשור הגדול ושאר בהמה חיה ועוף כפי גדלו למדת זה השיעור בתחילה שוחטין כנגד הגרון שחט (ה) מן הצדדין שחיטתו כשרה (ו) ובלבד שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת כי הסימנים

ומ"ש מדברי בה"ג והיינו רוחב אצבע כן פירש הרשב"א דברי בה"ג וכן פי' ה"ר ירוחם מיהו מדברי התוס' נראה שמפרשין דבריו משהו לבד בכדי שיוכל לתפוס ולקרוץ מעט בב' אצבעותיו וי"א דברי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש שכתבו בסתם כדי שיתפוש בב' אצבעותיו משמע שהם סוברי' דצריך להניח רוחב ב' אצבעות סמוך לראש מכל צדדיו ולהלכה כתב הרשב"א שיניח השעור הגדול שבכלם דהיינו ד' אצבעות וכבר נהגו לשער בכפיית אוזן :

ומ"ש ובעוף עד הזפק כו' כן כתב הרמב"ם בפרק ראשון ורצונו לומר עד גגו ולא גג בכלל דאין לגגו דין ושט לענין הכשר שחיטה דגג הזפק מקרי ושט לא מקרי ואע"ג דדינו כושט לענין זה דפוסל בנקב משהו מ"מ אין שם מקום שחיטה וכן הוא בבדיקות מהר"יו ועיין בדברי ב"י שנתן סימן להבחין אם שחט גגו של זפק כו' :

ומ"ש ושעור זה בשור הגדול כו' פי' שיעור כדי תפיסה שאמרו בו ירא למר כדאית ליה ולמר כדאית לי' אינו אלא בשור הגדול כו' וכ"כ הרשב"א בת"ה אחר שכתב פי' רש"י ופי' בה"ג כתב וזו בבהמה וחיה אבל בעוף כו' וכ"כ הרמב"ם בפ"א ולא ידעתי למה לא נתכונו דברי רבינו להב"י דודאי לאותן שפי' דברי בה"ג דרצונו לומר משהו אין חלוק בין שור הגדול לעוף אבל לאותן שפי' דבריו דר"ל ב' אצבעות כהרי"ף ורמב"ם או אצבע כהרשב"א א"כ בעוף קטן דכל הושט אינו יותר מאצבע או אצבעיים צריך לפרש דשיעור דכדי תפיסה אינו כי אם בבהמה וכו' גרסינן בגמרא פ' אלו טרפות הי ניהו תורבץ הושט אמר רב ביבי בר אביי כל שחותכו ועומד במקומו זהו תורבץ הושט אלא איזהו ושט עצמו כל שחותכו וכוין יונה א"ר זירא מבלעתה וכמה אמר רב אויא פחות משעורה ועדיף מחטתא פי' יונה שם חכם הוא וכן מצינו בפרק הניזקין גבי פעוטות וטעיהן עד כמה יונה אמר רבי זירא עד שתות בגדול כו' ובא להורות לנו מקום התורבץ דמקום בית הבליעה קרוי תורבץ סמוך לראש הנקב מאד וכן נראה מפרש"י גם מדברי הרי"ף והרא"ש מבואר כך שכתבו תחלה דברי רב ביבי כו' יונה כו' ואח"כ כתבו ואסיקנא למעלה דלא חזי לשחיטה בושט עד כמה אמר ר"כ עד כדי תפיסת יד כו' משמע להו דיונה אמר ר' זירא בא להורות לנו שיעור מקום שחיטה אלא דלית הלכתא כותיה ולא כרב ביבי כו' וכן נראה דעת שאר כל המחברים שלא חילקו בין יונה לשאר עופות זולתי בשחיטות האשכנזים שכתוב בהן וז"ל וביונה שאין לה תורבץ עד מבלעתא ועדיף מחטתא ופחות משעורה ע"כ והרב מהר"ש לוריא כתב בהגהותיו שכ"כ הסמ"ק דקאי על יונה ממש ולא כסירא גם בערוך הביא א"ר ירמיה מבלעתא ולא הזכיר יונה וכן ודאי עיקר שאין חלוק בין יונה לשאר עופות · כתיב בהגהות סמ"ק מאחר שאין אנו בקיאין בשיעורין אלו נכון לשחוט באמצע צואר ובבהמה נסה אם מרחיק ד' אצבעות מן הראש די בזה עכ"ל :

בתחלה שוחטין כנגד הגרון כו' משנה ספ"ק דחולין השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה ופי' רש"י דאפילו לכתחלה נמי וכ"כ הר' ירוחם משמו ולא כתב שום חולק על זה אבל בשאר כל המפרשים כתוב שחולקים עליו וסברי דוקא דיעבד אבל לכתחלה צריך לשחוט כנגד הגרון וכך הם דברי רבינו :

עכ"ל . ומצאתי כתוב יש שכופין אזן הבהמה ובמקום שיכלה האזן שם שוחטים (ג):

ומ"ש רבינו ושיעור זה הוא בשור הגדול ושאר בהמה חיה ועוף כפי גדלו וכו' נראה שכתב כן מפני מ"ש התוס' והרא"ש פי' ריב"ם ד' אצבעותיו בראמים הגדולים מכאן ואילך כל חד וחד לפי מה שהוא גדול ומ"מ אין דברי רבי' מכוונים שכתב כן אחר שיעורו של בה"ג והתוס' והרא"ש לא כתבו כן אלא אחר שיעורו של רש"י שהוא שיעור גדול ביותר לא אחר שיעורו של בה"ג שאינו גדול כ"כ והרמב"ם בפ"א כתב כפי' בה"ג וכתב שזה השיעור הוא בבהמה וחיה אבל בעוף הכל לפי גודלו וקטנו . כתב הר"ן בשם הרא"ש שקבלה בידו מאחיו דשיעור ושט למעלה כנגדו בקנה משיפוי כובע ולמטה : **ומ"ש** רבינו ובעוף עד הזפק כ"כ הרמב"ם בפ"א : ומצאתי כתוב בעוף למעלה בקנה עד שיפוי כובע כמו לבהמה ולמטה עד כנגד גגו של זפק דהיינו עד הגוף וביונה למעלה בושט עד מבלעתא עדיף מחטה ופחות משעורה ואח"כ כל או"א לפי קטנו ובושט למטה עד גגו של זפק ובעוף שאין לו זפק עד בין אגפיים דהיינו עד הגוף · וכתוב עוד שם סימן להבחין אם שחט גגו של זפק אם לאו אם נראה עור לבן בידוע שנגע בו לפי שלעולם האדום מצוי יותר מן הלבן מבחוץ (ואם הלבן נראה מבחוץ) יותר ארוך מן האדום או ודאי נגע בגגו של זפק וגם בגגו של זפק אין בו ב' עורות כמו בושט כי אם א' עכ"ל : (ד) ומ"ש ביונה למעלה בושט עד מבלעתה דהוא עדיף מחטה ופחות משעורה הם דברי הגמרא בריש פרק א"ט (מג:) לפרש מקום תורבץ הושט שהוא המקום שאינו ראוי לשחיטה והפוסקים השמיטוהו משום דמשמע להו דלמסקנא אין שיעור זה מכוון וכ"כ מדברי הרא"ש שאמר הא דביונה עד מבלעתה וכו' כתב ואסיקנא למעלה דלא חזי לשחוט בושט אר"נ עד כדי תפיסת יד :

בתחילה שוחטין כנגד הגרון שחט מן הצדדין שחיטתו כשרה ובלבד שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת וכו' בפרק קמא דחולין (יט ·) תנן השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה וכתב רש"י ואע"פ שלא החזיר הסימנים דהא מישחטי סימנים שפיר קודם חתיכת מפרקת ואפילו לכתחלה נמי ואיידי דבעי למיתני המולק תני השוחט וכתב הר"ן ולא ידעתי מי הזקיקו לכך דודאי משמע דמצות שחיטה לכתחילה באמצע צואר היא דמן הצדדין איכא למיחש שמא תשבר מפרקת קודם שחיטת הסימנים לפיכך נראה דדיעבד שחיטתו כשרה אבל לכתחלה מצוה לשחוט מן הצואר וכן כתב הרמב"ם בפרק א' וכן כתבו התוספות דדוקא דיעבד אלא שנראה מדבריהם שאם לא החזיר הסימנים פסולה שכך כתבו השוחט מן הצדדין מצינו למימר דוקא דיעבד ואפילו החזיר הסימנים גזירה אטו לא החזיר והרא"ש כתב ובלבד שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת כי הסימנים הם רכים ונדחים מן הסכין . ונראה מדבריו דאפילו החזיר צריך שידע שחתך הסימנים קודם המפרקת ואפי' לא החזיר כל שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת כשרה . וכתוב בכל בו ומכל מקום טוב ליזהר למשמש הסימנים ולתפשן קודם

ומ"ש ובלבד שידע שחתך הסימנים כו' כ"כ הרא"ש ומשמע להדיא מדבריו דמתני' איירי אף בלא החזיר הסימנים ואפי' הכי אם ידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת כשרה וכן מוכח מדקתני בסיפא השוחט מן העורף שחיטתו פסולה ומיקמינן לה בגמרא בשלא החזיר הסימנים לאחורי העורף אלמא דרישא דבשוחט מן הצדדין דכשרה איירי נמי אפי' לא החזיר דומיא דסיפא דאי בהחזיר מאי איריא במן הצדדין אפילו במן העורף נמי וא"כ מה שכתבו התוס' והמרדכי בשם ר"י דבמן הצדדין דכשרה היינו דוקא דיעבד ואפילו החזיר הסימנין גזירה אטו לא החזיר אין כוונתם לומר דבהחזיר כשרה דיעבד ובלא החזיר אפילו דיעבד פסולה כמו שהבין הב"י ז"ל דהא ודאי ליתא אלא בין בהחזיר בין בלא החזיר כשר דיעבד ולכתחלה לא ועיקר כונת התוס' והמרדכי היא להורות לנו דמתני' דיעבד איירי ואף בהחזיר דסתמא תנן ולאפוקי שלא נפרש דבהחזיר לכתחילה נמי אבל שנפרש דבלא החזיר אפילו דיעבד נמי פסולה הא ודאי ליתא דפשיטא דמתניתין איירי נמי בלא החזיר דכשרה דיעבד כדפירש רש"י ובתנאי שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת כמ"ש הרא"ש מיהו באגודה כתב וז"ל השוחט מן הצדדין כשרה דוקא דיעבד ושיחזור סימנים ע"כ מלשון זה משמע לכאורה דאפילו דיעבד לא מכשירין אלא בהחזיר ומ"מ יראה לי ליישב לשונו דה"ק דוקא דיעבד ושיחזור הסימנים התם הוא דכשר מן הסתם דמסתמא חתך הסימנים קודם שחתך המפרקת מה שאין כן בלא החזיר דאפילו דיעבד פסולה מן הסתם אם לא ידע בודאי שחתך הסימנים קודם כו' : ולענין הלכה כתב הב"י בש"ע השוחט מן הצדדין כשרה והוא שהחזיר הסימנים וידע כו' החמיר בשני דברים האחד דבלא החזיר משמע אפילו דיעבד פסולה ואפילו ידע שחתך הסימנים קודם וכו' והב' דאף בהחזיר צריך שידע כו' ואפשר דהא דצריך שידע בהחזיר ולא דמי לשוחט מן הגרון דלא צריך שידע אלא מן הסתם אמרי' ששחט הסימנים קודם כו' גרון שאני שהסימנים כמאלין מונחין לפניו תחלה כדרכן משא"כ בצדדין שע"י חזרה הם מונחין לשם הלכך צריך שידע בודאי שחתך הסימנים קודם כו' כי הסימנים רכים ונדחים מן הצדדין מפני הסכין אם לא שידע בודאי וטעמא דמסתבר הוא ואע"ג דמדברי הרא"ש כפי פשטן יראה דלא בעינן דצריך שידע כו' אלא בלא החזיר אבל בהחזיר מחזקינן ליה דחתך הסימנים קודם כו אף מן הסתם מ"מ כיון שאינו מפורש כן בדבריו להדיא וכבר אפשר לפרש לחומרא כמו שהבינם הב"י נכון להחמיר מטעם דפרישית ולא כסברת האגודה דבהחזיר לא בעי' דידע כו' כמו שיישבתי דבריו

דרכי משה

(ג) ואני מצאתי בא"ז שכתב כן וצ"ע וז"ל קצת פירושים הוא כן בשם רב ששון ז"ל ויש פירושים שאין כתוב בהם דברי רב ששון עכ"ל : (ד) עוד כתב בהגהת בשחיטת מהרי"ו הרמב"ם והמרדכי פסקו דשיעורו כדי תפיסה בבהמה ב' אצבעות ובעוף הגס ירחיק אצבע או ישחוט לעולם באמצע הגרון עכ"ל ונ"ל דלפי ערך שיעור זה יפה מ"ש מהרי"ו דכדי תפיסה הוי ד' אצבעות א"כ בעוף הגס הוא ב' אצבעות וטוב לשחוט באמצע הגרון בין בבהמה בין בעוף בדברי הסמ"ק דלעיל ראיתי בב"י תמוה מאד היא שכתב דביונה שיעור תורבץ הושט מבליעתה נראה שהבין מה שאמרו בגמרא יונה א"ר זירא דא מבליעתה שיונה הוא שם עוף וטעות הוא בידו ששם יונה הוא שם חכם שאמר השמועה משמי רבי זירא ופליג על שאר אמוראי דמפרשי התם פרק א"ט בענין אחר מהו תורבץ הושט ופ"י כשקדים מוזכר שם אמורא זה ע"ש וכ"כ הגאון מוהר"ר אברהם מפראג ז"ל בהגהת בהלכות שחיטה יונה אמר משום רבי זירא מבליעתה והמדקדק שם בפרש"י ימצא כדברי ועוד ראיה דכל הפוסקים לא חלקו בין יונה לשאר עוף ולא אשתמיט שום אחד מהם לחלק בזו ואע"פ שהרב בעל המחבר ב"י ישב זו בדוחק מ"מ האמת יורה דרכו וכ"מ בפי' בערוך ערך תרבץ · (ה) ובמרדכי פ"ק דחולין ע"ד דאפי' החזיר סימנים לשם לא ישחוט לכתחילה מן הצדדים

דרישה

מ"ש וביונה עד מבלעתא כו' הם דברי הגמרא ריש פרק א"ט כו' והפוסקים השמיטוה משום דמשמע להו דלמסקנא אין שיעור זה מכוון וז"ל מו"ר רש"ל ז"ל בחכמת שלמה שם ד' מ"ג ע"ב אפ"ש שם יונה אמר רבי זירא עד מבלעתא יונה הוא שם חכם וכן איתא בערוך והוא דעת רוב הפוסקים שהשמיטו דין זה וכן יראה מפרש"י למי שמעיין בו ומדקדק בפירושו אלא שהסמ"ק כתב שקאי על יונה ממש וכן הוא בשחיטת אשכנזית ולא נהירא וגם ד"מ תמה כאן וכתב וז"ל וראיתי בב"י דבר תמוה מאד והוא שכתב דביונה שיעור תורבץ הושט עד מבלעתא נראה שהבין כ"י יונה כו' עד ורפ"י השקלים מוזכר שם אמורא זה כו' עד ואף שהב"י ישב זה בדוחק מ"מ האמת יורה וכן משמע בערוך ערך תרבץ וכתב שכ"כ מהרא"י מפראג בהגה"ה עכ"ל ול"ע שמדברי ב"י ג"כ משמע ומוכח שפירשו הכי שהרי כתב אח"ש מ"כ עד וביונה למעלה בושט עד מבלעתא כו' וכתב ב"י והיינו דברי הגמרא לפרש מקום תורבץ הושט כו' מוכח מדבריו שגם הוא דקדק בפרש"י דלעיל מיניה קאי ולא לפרש דין יונה בפני עצמו אלא שמהרמא"י דקדק ממ"ש בריש וז"ל ומ"ש וביונה למעלה כו' . גם בסוף דבריו כתב הב"י וז"ל וכן נראה מדברי הרא"ש שאמר הא דביונה עד מבלעתא כו' כתב ואסיקנא כו' ש"מ דפי' הא דאמר בגמרא יונה אמר רבי זירא עד מבלעתא כאילו אמר וביונה עד מבלעתא ואפ"ה כתב ב"י שרש דברי הגמ' לפרש מקום תורבץ הושט וסיום דלפני זה כתב שם ד' מ"ג ע"ב ה"ד תורבץ הושט וקאמר כל שחתכו שם ואינו כווץ וס"ל לב"י דהאי שיעורא הוא בבהמה וביונה יש שיעור אחר שהתורבץ הושט שלו עד מבלעתא וס"ל דע"ז דאין הלכה כן כיון דאסיקנא דשיעור למעלה בושט הוא כדי תפיסת יד והיינו בשור הגדול ושאר בהמה חיה ועוף כל אחד לפי גדלו וקטנו

פרישה

ועולה למעלה עד מקום שמגיע הראש בקנה כשנופחים אותה הוא מקום בעצמו שכובעה מגעת כשכובעה חיך הבהמה ופיה רועה בלי אונס עכ"ל ובהגהת מיימון המחודשות (וב"י וד"מ הביאם) פי' עד ראש הכובע ר"ל הכובע התחתונה שבצד שמאל היא חדה וכשהבהמה רועה היא יוצאת מן הגוף יותר משל ימין : (ד) עד מקום שיש בו כמין שער כמו שיש בכרס פי' עד מקום שיש בו פרלי פרלי דדמיא לכריסה אסר"י ולפי"ז פי' שער שאינו חלק מל' ועשו איש שעיר וכ"כ בכ"מ דהיינו טפח סמוך לגוף · (ה) ובעוף עד הזפק פי' עד גגו של זפק ויש סימן להבחין אם שחט גגו של זפק אם לאו אם נראה עור לבן בידוע שנגע בו לפי שלעולם האדום מצוי יותר בושט מבחוץ מן הלבן והלבן יותר ארוך מן האדום גם בגגו של זפק אין בו שני עורות כמו בושט כ"א א' ושני הסימנים א' הן שהאדמימות שעליון הוא מכח העור העליונה ובמקום שכלה העליונה נשאר התחתונה לבדו שם והוא לבנה . ובעוף שאין לו זפק עד האגפיים דהיינו עד הגוף לאידך זה השיעור ובקנה של עוף עד כנגד גגו של זפק ב"י דהיינו עד הגוף . וכתב סמ"ק ולפי שאין אנו בקיאין בזה לכן נכון לשחוט באמצע הצואר · (ו) ובלבד שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת . הטעם דנעשה נבילה מיד בחתיכת מפרקת קודם חתיכת הסימנים ולכך צריך שידע בודאי שחתך הסימנים קודם ול' רבינו כל' הרא"ש וכתב ב"י על הרא"ש וז"ל לפי' אפי' החזיר הסימנים לצדדין צריך שידע שחתך הסימנים קודם דאפי' לא החזיר כל שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת שחיטתו כשרה עכ"ל וכן נראה לדקדק מל' רבינו מדכתב בסיפא ז"ל ואם החזיר ולעיל לא הזכיר ל' ואם החזיר משמע דל"ש וכ"ל דהיינו דוקא כששחט מן

מ"מ ממילא ביונה דאין שיעורה עד מבלעתא אלא לפי ערך כדי תפיסה דשור הגדול כנ"ל לפרש דעת הב"י ואפשר שגם הב"י לא פירש כן אלא מה שילא כתוב וביונה שיעור למעלה בושט עד מבלעתא ואם כן לא על הב"י תלונתו דרמ"א כ"א על אותו שכותב וגם הסמ"ק פי' הכי וכמ"ש מורי בשמו : [כ] וכדי תפיסה פרש"י ד' אצבעות כו' ושיעור זה בשור הגדול כו' ז"ל התוס' שם ד' מ"ט תימא דבעוף מאי ומפרש ר"יבם ד' אצבעות בראמים גדולים מכאן ואילך כל חד וחד לפי מה שהוא גדול . ובה"ג פירש כדי תפיסת יד כנקטי אינשי בשתי אצבעותיו ובדריכם

קודם שחיטה כדי שיזדמנו קודם בשר הצואר וביונים נמצא הסימנים בצדדים וצריך אימון ידים וזהירות גדולה שאם ימשמש בהם ויזמינם לפניו קודם שחיטה קרוב הדבר מאד לפסוע ולחתך המפרקת קודם הסימנים : ומ"ש רבינו השוחט מן העורף שחיטתו פסולה וכו' עד סוף הסימן משנה וגמרא שם :

כא כמה שיעור שחיטה בבהמה לכתחלה צריך לשחוט ב' הסימנים וכו' בר"פ דחולין (כז.) תנן השוחט אחד בעוף וב' בבהמה שחיטתו כשר׃ ורובו של אחד כמוהו ובגמרא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא עד כמה לשחוט וליזיל אבע"א אאחד בעוף ואב"א ארובו של אחד כמוהו וכתב הרא"ש מסתברא כיון דאיכא תרי שינויי עבדינן לחומרא דלכתחלה צריך לשחוט ב' סימנים אף בעוף והרי"ף כתב ורובו של אחד כמוהו דווקא בדיעבד אבל לכתחלה מיבעי ליה למישחטיה כוליה סימן משמע דס"ל כלישנא בתרא ולקולא משום דהני תרי לישני פליגי במדרבנן דמדאורייתא בסימן א' סגי ואזלינן לקולא בשל סופרים עכ"ל. ובנוסחת הרי"ף שבידינו כתוב אבל לכתחלה מיבעי ליה למישחט כולי סימנים ואין דיקדוקו של הרא"ש בדברי הרי"ף ממה שהיה ׳כתוב בנוסחתו מיבעיא ליה למישחטיה כוליה סימן בלשון יחיד דהא איכא למימר משום דמתני' נקט לשון יחיד ורובו של אחד כמוהו נקט נמי הרי"ף לשון יחיד אבל דקדוקו הוא ממה שלא כתב א' בעוף דוקא בדיעבד אבל לכתחלה מיבעי ליה למישחט תרי סימנים וכתב שינויא בתרא . ודעת בעל העיטור כדעת הרי"ף . ובפ"ק דחולין (כא:) גבי אי מה להלן מולק ואין מבדיל בסימן א' כתב רש"י וכל הסימן הוי מצות שחיטה בעוף לכתחלה אבל אסימן ב' אפי' מצוה לכתחילה ליכא וכתב המרדכי שכן דעת רבי ברוך ודעת הרשב"א בת"ה כדעת הרמב"ם והרא"ש והוא הנכון : **שחט** רובו של כל א' וא' בבהמה ורוב א' בעוף וכו' שחיטתו כשרה שם במשנה : **ומ"ש** א' קנה וא' ושט מסקנת דגמר' שם (כח.) ומ"ש בכלבו שיש פוסקים דדוקא ושט ולא קנה תמהני היאך אפשר שנמצא מי שפסק כן דהא בגמרא אותיבנא למ"ד הכי ואסיקנא כמ"ד א' קנה וא' ושט : ומ"ש רבינו ובלבד שיהא רוב הנראה לעינים ברפ"ב דחולין (כח:) איתמר מחצה על מחצה כרוב דכי אגמריה רחמנא למשה הכי אגמריה לא תשייר רובא ורב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב דכי אגמריה רחמנא למשה הכי אגמריה שחוט רובא ואקשינן עליה דרב ואסיקנא דכ"ע לגבי שחיטה מחצה על מחצה אינו כרוב ואינו כשרה עד דאיכא רוב הנראה לעינים וכתב הרשב"א בת"ה פי' המשוער ונמצא יותר החלק הנשחט על המשויר אפילו כחוט השערה ולא רוב הניכר קאמר וכאותה שאמרו בברכות (מח:) רובא דמינכרא בעינן דהתם אמרו רובא דמינכר והכא אמרו רוב הנראה לעינים ולפי שאמרו מחצה על מחצה כרוב שאע"פ שאין נראה לעינים אלא רואין אותו במראית הלב כאילו הוא רוב אמרו כאן לא רוב הנראה ללב כאילו הוא אלא רוב ממש המשוער הנראה לעינים והכי תנינן בת"כ להבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור אצ"ל בין פרה לחמור והלא מפורשים הם אלא בין טמאה לך לטהורה לך בין שנשחט רובו של קנה לנשחט חציו כמה בין רובו לחציו כמלא השערה עכ"ל וז"ל בת"ה הקצר באי זה רוב אמרו ברוב שנראה לעינים בשיעור ולא רוב שאינו משוער אלא במחשבת הלב שאין מחצה על מחצה כרוב אבל אם היה שחוט יותר מחציו ואפי' כחוט השערה שחיטתו כשירה וכ"כ הר"ן בר"פ השוחט וכן יש לדקדק מדברי רש"י וכך הם דברי רבינו :

ואם שחט בבהמה הא' כולו והשני חציו או בעוף כל אחד חציו פסול ר"פ השוחט (כ"ז.) תנן חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה ובברייתא (כח.) בגמרא שחט שני חצאי סימנין בעוף פסולה ואצ"ל בבהמה ופרש"י שני חצאי סימנין פסול דכמו דלא עביד מידי דמי דזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא : **לא** שחט רובו של הסימן במקום אחד שהתחיל לשחוט ונתהפך הסימן וגמרה שם כו' שם (ל.) א"ר יהודה אמר רב השוחט בשנים ושלשה מקומות כשרה ושמואל אמר בעינן שחיטה מפורעת וליכא וכתבו התוס' והרא"ש והר"ן פירש רב אחאי ב' וג' מקומות כגון שכל אותן מקומות בהיקף של סימן כגון שחתך סביב סביב כאן מעט וכאן מעט כטבעת אחת בקנה וכיוצא בו בושט ובין הכל יש רוב ועוד פירש רב אחאי שאפי' חתך מיעוט הקנה למעלה לצד העור וחזר ושחט מיעוטו לצד אחר זה שלא כנגד זה כשרה כיון דבין הכל יש רוב וכתב הרא"ש דכן מסתבר דחיות הסימן יוצא בחתיכת רובו ויש כאן רוב בצירוף

הסימנים רכים ונדחים מפני הסכין אם לא שידע בודאי · השוחט מן העורף פסולה שהרי חותך המפרקת תחילה ואם החזיר הסימנים אחורי העורף כשרה :

כא כמה שיעור שחיטה בבהמה לכתחילה צריך לשחוט שני הסימנים ובעוף לדעת רב אלפס אפילו לכתחיל' די בסימן אחד בין בקנה בין בושט [א] והרמב"ם כתב שגם בעוף צריך לכתחילה שנים ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל שחט רוב של כל אחד וא' בבהמה ורוב אחד בעוף אח' קנה וא' ושט שחיטתו כשרה ובלבד שיהא (א) רוב הנראה לעינים בשיעור ולא ברוב שאינו משוער אלא במחשבת הלב דמחצה על מחצה אינו כרוב אבל כשהוא רוב הנראה לעינים אפילו כחוט השערה כשרה ואם שחט בבהמה האחד כולו והשני חציו או בעוף כל אחד חציו פסול לא שחט רובו של הסימן במקום אחד כגון שהתחיל לשחוט (ב) ונתהפך הסימן וגמרה שם ובין שניהם רוב כשרה בין בקנה בין בושט לא מיבעיא

דבריו . אבל במה שפסק הב"י לפסול בלא החזיר אפילו ידע כו' ומשמע נמי אפילו לא חתך כלל בשר שבצדדים קודם שחתך הסימנים לא נ"ל להחמיר כולי האי דהא מדינא אפילו חתך בשר הצואר שבצדדין ואח"כ חתך הסימנים קודם שחתך המפרקת הוא כשרה מאחר שידע שחתך הסימנים קודם המפרקת ולא חיישינן שמא בשעה שחתך בבשר הצואר נגע בסכין לושט וניקב ואח"כ הטה הסכין וחזר וחתך בשר הצואר קודם שחתך הסימן והיה שיעור שהייה כמבואר בדברי רש"י והרא"ש והר"ן ושאר מפרשים דלא חיישינן להא מאחר שנודע לו בודאי שלא חתך המפרקת קודם שחתך הסימני' אלא שמ"מ לענין מעשה ראוי להחמיר בזה מטעם חששא זו כנראה מדקדוק דברי הרשב"א בת"ה שכתב וז"ל השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה לפי שהסימנים נשחטין עד שלא חתך המפרקת והבשר שעליה עד כאן משמע קצת שאם חתך הבשר קודם ששחט הסימנים יש לאסור אע"פ שלא חתך המפרקת קודם הסימנים והיינו מטעם חששא הנזכרת ומכ"ש לדידן דמחמירין אף במלא חוט קנה פגום אז אפילו רק חתך העור והגביה ידו מטעם שהייה שמא ניקב הושט ופסול כמו שיתבאר לקמן בדיני ה' הלכות אם כן כל שכן דיש לנו לחוש שמא ניקב הושט בשעה שחתך בבשר כדפירש' והיינו דוקא שנודע לו בודאי שחתך הבשר קודם שחתך הסימנים אז יש להחמיר מטעם שנתבאר אבל מן הספק אין לאסור מאחר שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת אין להחמיר ולאסור אפילו בלא החזיר ודלא כהב"י דמחמיר אף בזה : כתוב בכל בו טוב ליזהר למשמש בסימני' ולתפסן קודם שחיטה כדי שיזדמנו קודם בשר הצואר כו' ירצה דאף בשוחטו מן הגרון שהסימנים לפניו או בשוחט מן הצדדין והחזיר הסימנים הזהיר נמי למשמש בהם ולתפסן פן לא יזדמנו קודם בשר הצואר ועל כן טוב לתפסן ובאם לא תפסן ונזדמן שחתך בשר הצואר קודם הסימנים לא אמר בו הרב לא איסור ולא היתר וכבר כתבתי דלמעשה ראוי להחמיר בנודע בודאי שחתך בשר הצואר קודם שחתך הסימנים ואעפ"י שלא חתך המפרקת קודם שחתך הסימנים :

השוחט מן העורף כו' משנה וגמרא שם ולמאי שנתבאר דאף בשוחט מן הצדדין והחזיר הסימנין צריך שידע שחתך הסימנין קודם שחתך המפרקת א"כ כ"ש בשוחט מן העורף דצריך שידע כו' וק"ל :

כא כמה שיעור שחיטה בבהמה כו' משנה ר"פ השוחט אחד בעוף וב' בבהמה שחיטתו כשרה ורובו של אחד כמוהו ובגמרא אמר בשינויא קמא דאחד בעוף דיעבד אבל לכתחלה בעי שנים אף בעוף וכך פסקו הרמב"ם והרא"ש והסמ"ג והרשב"א בת"ה וה"ט דחוששין שמא יפחות מן השיעור ולא ישחוט רובן ומדרבנן בעלמא הוא דמדאורייתא בכל מקום רובו ככולו ולא שאני לן בין תחלה לדיעבד וכ"כ הר"ן · ולשינויא בתרא בעוף די בסי' אחד אבל אסימן ב' אפילו מצוה לכתחלה ליכא והיא דעת רש"י ורב אלפס ובעל העיטור וכ"כ המרדכי בשם ר"ב והביא ראיה מתמאי דאמר בההיא דממסמס קיעיה דמא ליבדקיה לקנה ולישחטיה כו' וכבר דחאה הרא"ש ואמר דהתם כדיעבד דמי כיון דאין לו היתר אלא בשחיטת סימן אחד אבל לכתחלה בעי שנים אף בעוף והכי נקטינן ומ"מ ודאי אע"ג דהא דקתני השוחט דיעבד אין לכתחלה לא קאי אאח' בעוף לא תימא דבעוף לא מכשרינן דיעבד אלא בסי' אחד שלם והא דתנן ורובו של אחד כמוהו לא קאי אלא אבהמה אבל בעוף אסור ברוב אפילו דיעבד הא ודאי ליתא דפשיטא דרובו של אחד כמוהו קאי נמי אאחד בעוף כמו שכתב רבינו בסמוך ופשוט הוא :

ומ"ש אחד קנה אחד ושט שם פלוגתא דר"נ ורב אדא בר אהבה ואסיקנא כר"נ דאחד בעוף או האי או האי כדאמר בההיא דממסמס קועיה דמא ליבדקיה לקנה ולישחטיה וכו' ובכל בו כתוב דיש פוסקים דוקא ושט ולא קנה ותמה עליהם הב"י ואפשר ליישב דס"ל כרב אלפס ועימיה שלכתחלה די בסימן אחד וס"ל נמי דע"כ לא איתותב רב אדא אלא לענין מה שאמר דבקנה שחיטתו פסולה אבל לכתחלה ודאי צריך לדקדק לשחוט הושט תחלה כי הקנה מונח לפניו תחלה וצריך הוא להחזיר הושט לפניו לשחטו כיון שאינו רוצה לשחוט לכתחלה רק סי' אח' אבל פשיטא דדיעבד כשרה אפילו בקנה לבדו כדמוכח מההיא דממסמס קועיה דמא דפשט מינה דדי בקנה לבדו והסיא עובדא כדיעבד דמי כמ"ש הרא"ש והילכך בדיעבד דוקא די בקנה לבדו כנ"ל דעת אותן פוסקים ולענין הלכה נקטינן דלכתחלה בעינן שנים אף בעוף ודיעבד סגי ברוב אחד ואפילו בקנה :

שחט רוב של כ"א ואחד וכו' עד ובלבד שיהא רוב הנראה לעינים הכי אסיקנא ברפ"ב דחולין (דף כ"ט) ומ"ש בשיעור כו' כלומר לא תימא דבעינן רוב הניכר למראית העין בלא מדידה ואם אינו ניכר עד שימדדו אותו לא הוי רוב וכדלקמן גבי מומי בכור בסי' ש"ע זה אינו אלא פי' רוב נראה לעינים הנאמר בגמרא בשחיטה פירושו הוא רוב גמור שהוא ניכר לאפוקי מחצה על מחצה שאינו רוב גמור שאינו משוער אלא במחשבת הלב אבל כשהוא רוב הניכר לעינים בשיעור במדידה אפילו כחוט השערה כשרה והן הן דברי הרשב"א והר"ן ז"ל :

ואם שחט בבהמה האחד כולו כו' משנה ר"פ השוחט : **לא** שחט רובו של הסימן במקום אחד כו' שם (דף ל) פלוגתא דרב ושמואל ופסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש

פרישה

מן הצד והחזיר שם הסימנים אבל אם שחט כנגד הגרון א"צ שידע דמסתמא חתך הסימנים שמונחים שם קודם דדוקא כשהן למקומן חיישינן ולא כשהן ממקומן ועמ"ש לעיל ר"ס מ' בדרישה דמכאן מוכח דהרא"ש ורבינו מכשירין במתיכת המפרקת בשעת שחיטה :

סי' כא (א) **רוב** הנראה לעינים בשיעור (בש"ע פי' שמודדין אם הוא רוב ע"פ עכ"ה) פירוש בלימוס כשתמצא ומדקדק שטב בעינים ואפי' אינו אלא כחוט השערה יותר מכמלי הנשאר ולא בעינן רוב הנראה לכל אבל מחצה על מחצה לא שוכו אינו רוב הנראה לעינים אלא רואין במחשבת הלב כאילו הוא רוב ואינו רוב וכ"כ הרשב"א : (ב) ונתהפך הסי' כו' בין בקנה בין בושט ר"ל ל"מ בקנה דלא גרע ממלוי קנה פגום ואמר כך הוסיף עליו כל שכום דכשר

דרישה

ודבריהם דברי קבלה ויש לסמוך עליהם והא דקרי לקמן גבי סגולת כתפיסת יד כמלא בטוח בתורת התם נקט כדי תפיסה שתים אבל הכא כדי תפיסת יד קאמר דמשמע כדי שיוכל לאחוז בשתי אצבעות ואפי' כל שהוא ע"ל . והרי"ף כתב ופרשי לה רבנן כדי שיתפשם בשתי אצבעותיו וכ"כ הרמב"ם בפ"א וכתב הרשב"א ע"ז הרב בה"ג כ"כ ופירשו התוס' כדי שיוכל לקרוץ בשתי אצבעותיו ואפי' כל שהוא ואפי' שמעתי שיתפשם אצבעותיו מב' צדדי הצואר והוא רוחב אצבע עכ"ל וכתב ב"י ח"ל ומ"ש רבינו ושיעור זה הוא בעוף הגדול ושאר בהמה חיה ועוף כפי גדלו כו' נראה שכ"כ מפני מה שכתבו התוס' ומ"מ אין דברי רבינו מבוארים שכ"כ אמר שיעורו של בה"ג והתוס' והרא"ש לא כ"כ אלא אמר שיעורו של רש"י שהוא שיעור גדול יותר לא אמר שיעורו של בה"ג שהוא גדול כ"כ ע"כ . ותמיה לי על תמיהתו דמצ"ל לפרש דרבינו כ"כ ע"פ דעת התוס' דלמא דבינו ס"ל כדעת הרמב"ם שכתב בפ"א כפי' בה"ג וכתב שזה השיעור הוא בבהמה ומיהו אבל בעוף הכל לפי גדלו וקטנו נמצא לכאורה שהרמב"ם סבר כבה"ג ומפרש לפ"ז השיעור גדול לפי גדלו וקטן לפי קטנו ומ"ל שהרמב"ם כ"כ דוקא בעופות אבל בבהמה וחיה כולן שיעור אחד שוה לכן ורבינו כתב ושאר בהמה חיה ועוף כפי גדלו נמדד וזה השיעור לכן דקדק ב"י שקאי אדברי רש"י וכדעת התוס' דע"כ צ"ל דהא דכתב הרמב"ם שוף ל"ד דמדכתב לפי קטנו וגדלו דמשמע דמסלק בעוף (פי' בכל עוף יכל מד ומה לפי מה שהוא גדול או קטן עכ"ס) לפי קטנו וגדלו ואי לאו דמסלק גם כן בבהמה בין קטנה לגדולה וקפה עליו מ"ש דבעוף דמסלק ובבהמה לא מסלק אלא חדא שיעורא דנהגו ל"ד וכ"ה בבהמה דגדול לפי גדלו וקטן לפי קטנו ואת"כ רבינו בשיטת הרמב"ם קאי מאי קא מתמה ב"י ומיהו י"ל דהרמב"ם דוקא אעוף (פי' אמין עוף) כתב הכל לפי גדלו וקטנו דהא מתחיל וכתב שיעורה ב' אצבעות אגודל בהמה וחיה דשמעת דכל בהמה וחיה מעוף הכי להו בשיעור אחד וזולת עוף דבכלל העוף ג"כ אווזות ותרנגולים ועופות קטנים ועמ"ש בסמ"ע :

סי' כא [א] **והרמב"ם** כתב שגם בעוף צריך לכתחילה שנים ול"ע לפ"ז הוא איל והצריך לכתחילה ב' סימנים בעוף למה נתיר לכתחילה לשחוט העוף בסכין שאינו חד שאמר ס"ס י"מ ובסי' כ"ד שאפי' רבי אושעיא לגבל בפשות בעוף מותר והרא"ש הסכים לפי רבי אושעיא כמ"ש ב"י ואמת שבגמרא לא משמע שלכתחילה מותר (גם לשטה דרבי'

מיבעיא אם ב' החתכים שוים בהיקף אחד אלא אפילו אם האחד לצד הראש והשני לצד מטה כשר בין אם אדם אחד שחט כך בב' או בג' מקומות בין ששחטו ב' בשני סכינים אבל אם הכל בצד אחד כגון שלאחר שהתחיל לשחוט מעט הניח זה המקום ושחט למטה או למעלה ממנו באותו צד (ג) צריך שיהא הרוב במקום אחד ומיהו כשיש רוב אפילו במקום השני כשר (ד) אף על פי שאין השחיטה מפורעת · שחיטה העשוי באלכסון (ה) כקולמוס או כשיני המסרק כשרה (ו) היה חצי הקנה התוך ושחט בו והשלימו לרוב כשר ואין חילוק אם חצי החתוך למעלה ושחט בו והשלימו לרוב (ז) בין אם היה נקוב באמצעיתו ושחט למעלה כנגד הנקב ופגע בנקב והנקב משלימו לרוב :

כב (א) **רוב** דמים שבבהמה ובעוף נגררין אחר הורידין שבצואר ואין המלח ולא האור שואב כל הדם שבהם הלכך עוף שדרך לצלותו שלם צריך לשחוט הורידין כדי שיצא הדם (ב) ולא שהורידין הם בתורת שחיטה שהרי אם שהה או דרס בהן כשרה אלא שצריך לנקבם בשעת שחיטה (ג) בעוד שהדם חם שלא יתקרר בתוכו ואז לא יוכל לצאת לא חתכן בשעת שחיטה ומנתח העוף

ב"ח

והרא"ש כתב דהלכתא כותיה באיסורי ועיין בדברי הרא"ש :

שחיטה העשויה באלכסון כקולמוס שם אוקימתא דגמרא : או כשיני המסרק מימרא דר' אלעזר בר מנוימי פ"ק דחולין (דף י"ט) היה החצי קנה חתוך כו' מסקנא דגמרא פ"ק דחולין וע"ל בסי' ל"ג וסי' ל"ד :

מצאתי נשחט הקנה כולו והושט נשחט עור החיצון כולו והפנימי לא נשחט רובו נראה לאוסרו מהרר"ם בסימן כ"ז ע"כ :

כב רוב דמים שבבהמה נגררין אחר הורידין שבצואר כו' הקדים כל זה כדי ליישב למה לא נכשיר עוף שלם בצלייה בלא שחיטת ורידין ונאמר דנורא משאיב שאיב לכולא דמא א"כ אפי' לא שאיב לכולא דמא מ"מ הוי דם האיברים שלא פירש ומותר · וע"ז כתב רוב דמים כו' כלומר דבשעת שחיטה רוב דמים נעקרו ונזדעזע ממקומו כל דם הנפש ונגרר אחר הורידין לצאת וה"ל דם האיברים שפירש וכשלא נחתכו הורידין נשאר הדם בהם ושוב אינו יוצא לא ע"י מליחה לבדה ולא ע"י צלייה שאף האור אינו מספיק לשואבו ולהוציאו כולו מחמת רבוי דם שבו והלכך עוף שדרך לצלות שלם צריך לשחוט הורידין כדי שיצא הדם וכ"ש באם רוצה לבשלו שלם שהרי מליחה לא עדיף מצלייה וכל זה כתב הרא"ש בר"פ השוחט אהא דתנן ר' יהודה אומר עד שישחוט הורידין ואמר רב חסדא לא אמר ר"י אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כא' אבל בהמה כיון דמנתחא אבר אבר לא צריך ופסקו הרי"ף והתו' והנמשכים אחריהם כר"י דלא כהרמב"ם ומקצת פוסקים וכתב ה"ר ירוחם צריך לשחוט ב' ורידין לפחות ע"כ וכן הוא בתוספתא :

ומ"ש ולא שהורידין הם בתורת שחיטה כו' כלומר לא תימא מדאר"י עד שישחוט הורידין ולא קאמר עד שיחתוך דאלמא דבתורת שחיטה הם דליתא דלא קאמר ר"י עד שישחוט אלא לאורויי לן דצריך לנקבם בשעת שחיטה בעוד שהדם חם לאפוקי לאחר שכבר נתקרר הדם דאז לא יועיל כלום וכל זה מבואר בגמרא לשם · וכתב הרשב"א בתורת הבית שכל שהוא מפרכס עדיין חמין הן ומנקבן ודיו : **ומ"ש** רבינו שהרי אם שהה וכו' דמשמע דפשיטא היא ק' דבפ' השוחט (דף כ"ח) קמיבעיא ליה לר' ירמיה ורידין לר' יהודה שהה בהן דרס בהן מהו וי"ל דרבינו לא קאמר אלא דמדאורייתא פשיטא היא דכשרה ולא קא מיבעיא ליה אלא אליבא דר' יהודה דקאמר עד שישחוט הוורידין דשמא החמיר ר"י לפסול מדרבנן בשהה ודרס ואסיקנא דכשרה :

לא חתכן כו' הרא"ש שם הביא תחלה דברי התו' בשם ר"י שהוכיח דרבי יהודה דוקא לכתחלה קאמר והלכך אם צלאו בדיעבד ולא נשחטו הורידין שרי וה"ה לדעתו אם מלחו ובשלו דשרי לגמרי ואח"כ הקשה עליו מת"כ אם אין כל הדם נפלט ונחשב דם האיברים שלא פירש אף לכתחלה יהא מותר בלי שחיטת ורידין ואם חשוב כדם האיברי' שפירש לפי שנעקר ונזדעזע ממקומו כו' א"כ בדיעבד נמי יהא אסור הלכך נראה לפרש דר' יהודה לכתחלה קאמר כמו שפי' ר"י ואפ"ה אם צלאו שלם אסור וה"פ ר"י אומר בעוף עד שישחוט הורידין לכתחלה אפילו אם רוצה לנתחו אבר אבר ולבשלו הואיל ודרך לצלותו כולו כאח' ואז יאסור אם לא שחט את הורידין ולישנא דגמרא מוכח כך דקאמר לא אמר ר"י אלא בעוף הואיל וצולהו כו' ולא אמר שצולהו כולו כאחד ועוד אדמפליג בין עוף לבהמה לפלוג בעוף גופיה בין צולהו כולו כאחד ובין מנתחו אבר אבר אלא ודאי ה"ק לא אמר ר"י אלא בעוף ואפילו מנתחו אבר אבר הואיל ורגילות הוא לצלותו כולו כאחד אבל בהמה הואיל ודרך לנתחה אבר אבר לא הוצרך לשחוט את הורידין עד כאן לשונו ואחר כך כתב דברי ה"ר אפרים והשיג עליהם וחזר וכתב הדברים שכתב תחלה וסיים בסוף דבריו אבל גדיים וטלאים אם צלה אותן שלמים צריך שחיטת ורידין כו' והדבר ברור שלא היה צריך לכתוב דגדיים וטלאים צריך שחיטת ורידין בצלאן שלמים דהא פשיטא דלא עדיפי מעופות לצויים שלמים אלא ודאי דלדיוקא כתב הכי לאפוקי מדברי הר"א שכתב דבבהמה בעינן שחיטת ורידין אפי' מנתח אבר אבר כדי לבשלן ועל כן כתב דאין דבריו מחוורין דודאי לא בעי שחיטת ורידין בבהמה מן הסתם כיון שדרך לנתחה א"א אפילו רוצה לבשל זולתי ברוצה לצלותם שלמים דלא עדיפי מעופות הא לאו הכי א"כ ואין חלוק לדעתו בין גדיים וטלאים לשור הגדול והא דנקט גדיים וטלאים היינו לפי שרגילין לפעמים לצלותן כולהו כא' מה שאין כן אימרי רברבי דבשום פעם אין צולין אותו כאחד אבל לענין הדין אין חילוק דאף בשור הגדול אם רצה לצלותו שלמים צריך לשחוט הורידין ומן הסתם א"כ ומעתה נתבארו דברי רבינו ויפה כיון הב"י שהשיג על מהר"י אבן חביב שפי' דדין גדיים וטלאים שוה לעופות לגמרי דהא ודאי ליתא אלא בעופות אפילו רוצה לנתחם

ב"י

בצירוף : **ומ"ש** בין אם אדם אחד שחט כך בשנים או בג' מקומות בין ששחטו שנים בשני סכינים שם ההוא תורא דאשתחיט בב' וג' מקומות על רבי יצחק שקל משופרי שופרי א"ל רבי אבא למדתני רביע משנתינו בב' סכינים וב' בני אדם ופרש"י למדתני רבינו . בלקיחה זו משנתינו דקתני ב' אוחזים בסכין אפילו בשני סכינים קא מכשר :

ומ"ש אבל אם הכל במקום אחד כגון שלאחר שהתחיל לשחוט מעט הניח זה המקום ושחט למטה או למעלה ממנו באותו צד צריך שיהא הרוב במקום אח' אבא דהשוחט ב' ושלשה מקומות פרש"י חתך כאן וחזר והתחיל לחתוך למעלה או למטה והקשו עליו התוס' דאם אין רוב במקום אחד היאך שחיטתו כשרה ואם יש רוב במקום אחד א"כ שחיטה מפורעת היא ותירצו אע"ג דיש רוב במקום אחד כשנחתך למעלה או למטה לא מירווח רווח ואינה מפורעת וכתוב בהגהות אשר"י שיש פוסקי' דליתא לדרב ויש פוסקים כדרב וכ"פ הרי"ף והרמב"ם ובעל העיטור והרא"ש ז"ל :

שחיטה העשויה באלכסון כקולמוס פשוט שם דאפי' לשמואל כשרה דכוליה חד מקום הוא ומפורעת קרינן ביה : **ומ"ש** או כשיני המסרק כשרה בפ"ק דחולין (יט :) בעו מיניה מרב נחמן שחט שליש והגריס שליש ושחט שליש מהו א"ל לאו היינו דרבי אליעזר בר מנויומי דאמר שחיטה העשויה כמסרק כשרה ודילמא במקום שחיטה במקום שחיטה מאי לימרא מהו דתימא בעינן שחיטה מפורעת וליכא קמ"ל וכתב מהר"י בן חביב ז"ל כשיני המסרק שאינו חותך חתוך ישר רק חותך ומעקם וחוזר כנגד המקום שהתחיל וחוזר ומעקם וזה כמו המסרק וגם כן אלכסון כמו הקולמוס ואין חילוק ביניהם רק שבאלכסון ראש השחיטה במקום אחד כמו קולמוס אבל המסרק מעקם וחוזר כנגד המקום שהתחיל עכ"ל :

היה חצי הקנה חתוך ושחט בו והשלימו לרוב כשר וכו' עד סוף הסימן מסקנא דגמרא פ"ק דחולין (שם) והיינו בדברי לן שלא ניקב הושט כגון שנחתך חצי הקנה הראשון תפס הקנה לבד בידו או שנפגם חצי הקנה מחמת חולי אבל אם אינו יודע אם ניקב הושט אם לאו דינו כדין שחט העוף ושהה בו ואינו יודע אם ניקב הושט אם לאו שיתבאר בסימן כ"ג :

כב רוב דמים שבבהמה ושבעוף נגררין אחר הורידין שבצואר כו' הילכך עוף שדרך לצלותו שלם צריך לשחוט הורידין כדי שיצא הדם בריש פרק ב' דחולין (כו ·) תנן השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשרה ורובו של אחד כמוהו רבי יהודה אומר עד שישחוט את הורידין ואמרינן בגמרא (כח :) לא אמר ר"י אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד אבל בהמה כיון דמנתחא אבר אבר לא צריך · וכתבו התוספות והרשב"א והרא"ש והר"ן דכר"י קי"ל כדאמרינן בפ"ק דברכות (ד' ח :) הזהרו בורידין כר"י וכ"כ שהוא דעת הרי"ף שכתב מאי דאיתמר בגמרא אר"י דמתני' וכתב הרא"ש דטעמא משום דאם לא שחט הורידין היה דם נשאר ומחמת רבוי הדם שבתוכן אין האור מספיק לשואבו ולהוציאו כולו ולא הוי כדם האברים שלא פירש לפי שבשעת השחיטה הדם מקלח ומזנק דרך מקום השחיטה ועוקר ונזדעזע ממקומו כל דם הנפש לצאת וכשלא נחתכו הורידין נשאר הדם בהם · וגם מתפשט לבשר שסביב לורידין ואינו יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צלי כל זמן שהעוף שלם אבל ע"י חתיכה ומליחה יוצא הדם ואפילו לקדרה שפיר דמי : **ומ"ש** ולא שהורידין הן בתורת שחיטה שהרי אם שהה או דרס בהם כשרה אלא שצריך לנקבם בשעת שחיטה בעוד שהדם חם וכו' הכל מבואר שם בגמרא וכתב הרשב"א בת"ה הילכך כל שהוא מפרכס עדיין חמין הן ומנקבן ודיו :

ומ"ש לא חתכן בשעת שחיטה ומנתח העוף לאיברים שרי אבל לא יאמר לכתחלה לא אחתכם בשעת שחיטה ואנתחנו לאיברים דחיישינן שמא לא ינתחנו כיון שדרך לצלותו כא' וכן גדיים וטלאים שרוצה לצלותן כאחד צריך לחתוך ורידיהן כל אלה דברי הרשב"א בת"ה ודברי הרא"ש בר"פ השוחט : וכתב מהרי"ן חביב ז"ל וכן גדיים וטלאים וכו' כוונתו בזה הוא להשוותם למה שאמר למעלה אבל לא יאמר לכתחלה לא אחתכם וכו' דחיישינן שמא לא ינתחנו ואת החששא

דרכי משה

הצרדים וכ"כ ב"י בשם התוספות וכתב ונראה מדבריהם שאם לא החזיר אפי' בדיעבד פסולין והרא"ש כתב כדברי רבינו ולפי דבריהם נראה דאין לחלק בין החזיר ללא החזיר דכל שידע שחתך הסימנים קודם המפרקת כשר ואם לאו פסול עכ"ל : וראיה

פרישה

דכשר אלא אפי' בושט דנקב כל שהוא פוסל בו אפ"ה כשרה כיון דדרך שחיטה נעשית ול"ד לשחט בסכין מלובנת לעיל בסימן ט' כשלא ידע בה שחיישינן דנקב בלבדין ונטרף היינו מטעם דאותו נקב לא היה בדרך שחיטה : (ג) צריך שיהא הרוב במקום א' . ק"ק דפשיטא הוא זה כיון שכן מצד אחר וצריכין לדחוק ולפרש דקמ"ל דל"ת כמו שמצרפין כשהוא מב' לצדדין ויחתך אחד לצד הראש והשני לצד הגוף אף על פי שסימן הרוב הוא בשלימותו בנתיים ה"נ לצרף בכה"ג כיון שמכאיב לבהמה בהחתוכים . וי"ל ג"כ דמשום סיפא נקט גם הרישא דבא ללמדינו שאם חתך אח"כ רוב במקום אחר כשר אע"ג דאינו מפורעת וכדמסיק (ומש"כ רבי' אפי' במקום השני כשר ולא נטרף במה שחתך בושט בפעם הראשון ושחט אח"כ במקום אחר כיון שהיה דרך שחיטה ולא שהה בנתיים עכ"ה) : (ד) אעפ"י שאין השחיטה מפורעת פי' מגולה וניכרת וז"ל תו' אע"ג דנחתך רוב במקום אחד כשנחתך למטה או למעלה אז בית השחיטה אינו מרווח רווח ואינו מפורעת והא דלא כתב רבינו זה אמ"ש לפני זה אם שני החתכים שוין בהיקף אחד למעלה וא' למטה . משום דשם השחיטה מפורעת דבכל א' מהסי' אין כאן אלא חתך אחד ואע"ג דבגמרא משמע דגם שם לא מקרי שחיטה מפורעת מ"מ מפורעת טפי מזה : (ה) בקולמוס או כשיני המסרק פי' מהרי"ן חביב שאינו חותך חתך ישר רק חותך ומעקם (ר"ל בתוך עובי הסי' חותך ומעקם לצד הראש ואח"כ לצד הגוף כמסרק עכ"ה) וחוזר כנגד מקום שהתחיל והוא כמו המסרק וג"כ באלכסון כמו הקולמוס ואין חילוק ביניהם רק שבאלכסון ראש השחיטה במקום אח' כמו קולמוס אבל המסרק מעוקם וחוזר למקום שהתחיל עכ"ל ופי' זה הוא דחוק קצת שכשמעקם הסכין בתוך הסימן לכאן ולכאן א"א שלא יעשה עיקור שמעקר הסימנים בעקימת הסכין ולמה שחיטתו כשירה ונ"ל כשיני המסרק ר"ל שמבחוץ הוא חותך הסימנים סביבם ומעקם בעוד חיתוך כמסרק (ר"ל על גב שכולה והסימנים חותך ומעקם כמסרק עכ"ה)

ואפשר שגם דעת מהרי"ן היה כן : (ו) היה חצי קנה חתוך כו' והשלימו לרוב כשר היינו כשברי לו שלא ניקב הושט מתחילה שנפגם חצי הקנה מחמת חולי (אבל אם אינו יודע דינו כדין העוף שנתבאר בסימן כ"ד בסוף דין שהייה עכ"ה) והו"ק ב"י : (ז) בין אם נקוב באמצעיתו דה"א דבו יאסר טפי דאינו מתרפא כ"כ כמו כשניקב בצד העליון וכמ"ש לקמן בדין עיקור . ובלאו ה"נ קמ"ל דאף דסוף הרוב דבו תלוי המיתה כבר נפגם ואינו יוצא בשחיטה אפי' הכי כשר בשחיטתו מיעוט העליון למות ומכ"ש כשהנקב למטה ושוחט הרוב מלמעלה עד שמגיע לאותו נקב וק"ל :

סי' **כב** (א) **רוב** דמים כו' ואין המלח ולא האור שואב כל הדם שבהם ול"ד לדם האברים שלא פירש דמותר לפי שבשעת שחיטה הדם מקלח ומזנק דרך מקום השחיטה ונזדעזע ממקומו כל דם הנפש לצאת וכשלא נחתכו הורידין נשאר הדם בהן אשר"י :

(ב) ולא שהורידין הם בתורת שחיטה ר"ל אף על פי שאמר רבי יודא עד שישחט את הורידין . ומ"ש רבינו שהרי אם שהה או דרס בהן כשרה ק"ק על מ"ש שהרי כו' ועדיין לא אשמעינן דין זה בשום מקום ויש לומר דה"ק משום שרבי יודא שמצריך לשחוט את הורידין מפרש רב חסדא בגמרא דהיינו בעוף דוקא משום שדרך לצלותו כא' וכמ"ש רבינו גם כן אבל בבהמה שדרך לנתחה א"א מפני שבנתוח אבר אבר מחתך כל הורידין אף על פי שאו שהה ודרס וק"ל וע"ש בגמרא דקמיבעיא להו לרבי יודא שהה בורידין ושחט או דרס בהו מאי וקאמר ר' יוחנן אמר דאין צריך אלא לנקבן ולפ"ז לא הל"ל ל' שהרי ויש לומר דהגמרא מיבעיא לה אליבא דרבי יודא דלא הזכיר שום חילוק בדבריו בין עוף לבהמה אבל לרב חסדא הנ"ל פשיטא ליה דשהייה אינה פוסלת וק"ל מ"ה קאמר ל' שהרי : (ג) בעוד שהדם חם . כל זמן שהוא מפרכס עדיין חמים הם ומנקבן ודיו רשב"א :

העוף לאברים שרי [א] (ד) אבל לא יאמר לכתחילה לא אתחכם בשעת שחיטה ואנתחנו לאברים דחיישינן שמא לא ינתחנו כיון שדרך לצלותו כאחד (ה) וכן גדיים וטלאים שרוצה לצלותן כאחד צריך לחתוך ורידיהן לא חתכן וצלאו כאחד כתב ר"י שהוא מותר וא"א הרא"ש ז"ל כתב שהוא אסור (ו) ומיהו אינו מפעפע בכולו אלא ישליך הורידין (ז) ויחתוך סביבם כדי נטילה שהוא כעובי אצבע [ב] אם בשלו בקדרה מחטט ומנקר החוטין (ח) והשאר אם יש בו כדי לבטל כל החוטין בס' מותר (ט) ובהמה (ג) כיון שדרך לנתחה א"צ לחתוך הורידין ומותר בין לבשל בין לצלות [ג] (י) והר"ר אפרים כתב שאין לבשל עוף שלם. אע"פ שחתך הורידין עד שינתחנו אבר אבר ויסיר כל הגידין שיש בהן דם וכן בהמה שרוצה לבשלה אע"פ שמנתחה

התשגא בעלמא ראוי לחוש בגדיים וטלאים שדרכם לצלותם שלימים ולכן יותר לכתחלה לשחוט הורידין בשעת שחיטה אבל אם בא לומר שאינו יכול לצלות כגדי שלם בלא חתיכת ורידין פשיטא ע"כ פירשתי כוונתו שנקשר עם מאמר דסמיך ליה עכ"ל · ואין דבריו נכונים דא"כ וכן גדיים וטלאים שדרכן לצלותם כאחד מיבעיא ליה מאי שרוצה לצלותן כאחד דמשמע רוצה אין אבל אינו רוצה לא וכן מבואר בדברי הרשב"א והרא"ש ז"ל ומשום דבגמרא אמרו לא אמר ר"י אלא עוף אבל בהמה לא צריך הוצרכנו לומר שאם רוצה לצלות כולו כאחד אפי' בהמה נמי כגון גדיים וטלאים צריך לחתוך הורידין ואם לא חתך הורידין לא יצלה אותם כולם כאחד ואין חילוק בין עוף לבהמה אלא ברוצה לנתח איברים איברים דאפי' הכי בעוף צריך לחתוך הורידין משום דהואיל ודרכו תדיר לצלותו כאחד חיישינן שמא לא ינתחנו משא"כ בבהמה ואפילו גדיים וטלאים דרכן לנתחם אע"פ שלפעמים צולין אותם שלימים מן הסתם א"צ לחתוך הורידין אא"כ רוצה לצלותם שלימים (א): **ומ"ש** רבינו לא חתכן וצלאן כאחד כתב ר"י שהוא מותר כך דקדקו התוס' בר"פ השוחט מסוגיית הגמרא :

ומ"ש וא"א הרא"ש כתב שהוא אסור ומיהו אינו מפעפע בכולו אלא ישליך הורידין ויחתוך סביבם כדי נטילה שהוא כעובי אצבע בפרק הנזכר כ"כ ודעת הר"ן דאינו אוסר אלא כדי קליפה ודעת הרשב"א בת"ה כדעת הרא"ש וכן הלכה : **ומ"ש** רבינו ואם בישלו בקדירה מחטט ומנקר החוטים והשאר אם יש בו כדי לבטל כל החוטים בס' מותר כ"כ הרשב"א בת"ה · וא"ת למה צריך ס' כנגד כל החוטים בס' כנגד דם שבהם ליסגי כבר נתן הוא ז"ל טעם לדבר וכתב דבהו משערינן דבהאי דנפק מינייהו מנא ידעי' אבל הר"ן כתב אם יש בקדרה כדי לבטל הדם שבכל החוטים שרי עכ"ל ונראין דבריו (ב) :

ומ"ש רבינו ובהמה כיון שדרך לנתחה א"צ לחתוך הורידין ומותר בין לבשלה בין לצלותה כבר נתבאר דהיינו במנתח דאילו ברוצה לצלותה שלימה אסור אא"כ חתך הורידין ומיהו מן הסתם אין השוחט צריך לחתוך ורידי בהמה משא"כ בעוף כמו שנתבאר :

והר"ר אפרים כתב שאין לבשל עוף שלם אע"פ שחתך הורידין וכו' וכן בהמה שרוצה לבשלה אע"פ שמנתחה צריך לשחוט הורידין בר"פ השוחט אהא דאמר רב חסדא לא אמרו ר"י אלא בעוף הואיל וצולהו כוליה כאחד כתב הרא"ש וז"ל רבינו אפרים כתב ש"מ דלא שרו רבנן למעבדיה לעוף כוליה בלא ניתוח אלא צלי כדאמרינן הואיל וצולהו כוליה כאחד אבל לבשל בעי ניתוח ומעבדוי מוזרקי דדמא א"נ לאתכוינהו שפיר· וש"מ דכי לא בעינן בבהמה חתיכת וורידין משום דמנתח לה אבר אבר ה"מ לצלי אבל לבשל לא סגי עד דמנקב להו לורידין בשעת שחיטה

ואין

לנתחם אבר אבר צריך לשחוט ורידין ובגדיים וטלאים לעולם א"צ אא"כ ברוצה לצלותם שלמים עוד נראה דנקט גדיים וטלאים בדוקא לאפוקי אימרי רברבי דא"צ לשחוט הורידין אפילו רוצה לצלותם שלמים דהואיל שאין דרכן בשום פעם לצלותן אלא אבר אבר אמרי' דודאי מימלך ומנתחה אבר אבר ובי היכי דבעוף אפי' רוצה לנתחו אבר אבר צריך לשחוט הורידין מטעם דהואיל ודרך לצלותו כולו כא' אמרי' דמימלך ה"נ דכות' באימרי רברבי לעולם אין צריך לשחוט הורידין אבל בגדיים וטלאים כיון שלפעמים צולין אותו כאחד לא אמרינן דמימלך בודאי ובזה נ"ב מיושב מה שהיה קשה דמאי נ"ל בגדיים וטלאים דצריך לשחוט הורידין הא פשיטא דלאו עדיפא משוחות : **ומ"ש** לא חתכם וצלאם כא' כתב ר"י שהוא מותר כבר נתבאר טעמו וטעם הרא"ש שחלק עליו :

ומ"ש ומיהו אין מפעפע כו' כ"כ שם הרא"ש : **ומ"ש** שהוא כעובי אצבע ע"ל בסי' קי"ה כתב שהוא כעובי רוחב אצבעו וצ"ע לקמן בסימן ס"ה שכתב בחוטין האסורים משום דם דמסקנת הרא"ש שמותר לצלות הבשר אפי' בלא חתיכה ומליחה ואפי' למי שמצריך חתיכה גם לצלי אם צלאו בלא חתיכה הם אסורין והבשר מותר ואפילו קליפה לא בעיא וכה"ג כתב בסימן ס"ז וז"ל וכן כל הורידין והקרומים כו' מותר לצלותן בלא חתיכה ומליחה וכאן כתב דבעי כדי נטילה וצ"ל דבסימן ס"ה איירי בחוטין ולא בורידין שבצואר ובחוטין ודאי אפילו קליפה לא צריך וה"ט לפי שהקרום של החוטין מפסיק בין הדם שבתוכו לבשר ואין הדם נפלט לחוץ ואפילו אם קלט מן הדם נפלט ונכנס לתוך הבשר ככה"ם כמ"ש הרא"ש בפ' ג"ה אבל אם לא נשחטו הורידין שבצואר וצלאו שלם שרוב דמים שנעקרו ונזדעזע ממקומו כל דם הנפש נשאר בורידין וגם מתפשט בבשר שסביב הורידין מפעפע בכדי נטילה ואסור וכמו שכתב הרא"ש בפ' השוחט ע"ש ובסי' ס"ז איירי נמי בורידין שבצואר אלא דמיירי בשהוציאן מן הבשר וצלאן בפני עצמן כמו שיתבאר לשם בס"ד · ועי"ל מעט"י דבסי' ס"ז איירי נמי בורידין שבצואר ולא נשחטו הורידין ולא הוציאן מן הבשר מכל מקום איכא למימר דמיירי במנתחה אבר אבר ומ"ה מותר בצלייה אפי' בלא חתיכה כמו שכתב הרא"ש להדיא בפרק השוחט דלא בעינן חתיכה אלא בחוטין דיד ולחי אבל בורידין שבצואר אם מנתחה אבר אבר לא בעי מידי טפי משאר בשר ומכל מקום על כל פנים צריכין אנו לחלק בין חוטין שלא נחתכו דלא בעיא אפילו קליפה אם צלו ובין ורידין שבצואר אם לא נחתכו וצלאו שלם דבעי כדי נטילה כדי שיתיישב מה שכתב לקמן בסימן ס"ה כדפרישית ודלא כמו שכתב הרב מהר"ר משה איסרלש בתורת חטאת שחיבר שאין חילוק ביניהם לענין אם צלו בלא נטילתן משום דהא ודאי ליתא עיין עליו בכלל וסימן ל"ד בסופו :

ומ"ש ואם בשלו בקדרה מחטט וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה ולא כהר"ן שכתב דסגי בס' נגד הדם שבחוטים דהא ודאי לא ידעינן כמה נפק מיניה וכן הכלל ברוב הדינין לענין איסור והיתר. ואיכא למידק הכא נמלח תחלה ואוסר סביב כדי נטילה וא"כ בעיא ס' כנגד הורידין והנטילה שנאסרה במליחה וי"ל דרבינו נמשך לסברתו דס"ל כרבי אפרים דלא אמרי' חנ"נ אלא בבשר בחלב ולהכי סגי ס' בבישול רק נגד החוטין לבדן אבל קודם שנתבשל ודאי מודה רבינו דצריך להסיר משם כדי נטילה כמו בצלייה דמליח כרותח דצלי וכן נראה מתשובת מהרי"ל בסי' כ"ז אכן באגור בסימן אלף קע"ח כתב משמו דבצלייה אוסר כדי נטילה ובמליחה כדי קליפה ואם נתבשלה בהן צריך ס' כנגד הורידין והקליפה שנאסרה במליחה וזה עולה כפי דעת הרשב"א דבצלייה אוסר כדי נטילה ומליחה כדי קליפה ע"ל בסימן קי"ה וסי' צ"ב וא"כ למנהגינו כר"ת דחנ"נ אף בשאר איסורין צריך ס' גם נגד הקליפה כמ"ש באגור · מ"מ לענין מעשה ראוי להחמיר גם במליחה לאסור בכדי נטילה כדמשמע מתשובת מהרי"ל ואע"ג דמהרא"י בהג"ה ש"ד כתב דבקליפה סגי היינו דוקא בשאר חוטין תדע שהרי כתב וז"ל ובדיעבד אם לא נטלו או לא נחתכו בצלייה או במלחה נוטל הגידין אח"כ וקולפים מעט וכו' אלמא דאף בצלייה התיר בקליפה ובורידין שבצואר אם לא נשחטו כל הגאונים תופסים עיקר דבעי כדי נטילה זולתי הר"ן שכתב דסגי בקליפה אלא ודאי דבשאר חוטין קאמר מהרא"י ופסק כן ע"פ הגה"ה באשיר"י פרק ג"ה דף קס"ח דבחוטין אפילו קליפה א"צ בצלייה לפי שהדם אינו מתלחלח אלא מתייבש מיהו המחמיר לקלוף תע"ב כו' ע"כ אבל בורידין שבצואר צריך ס' נגד הורידין והנטילה שנאסרה בין בצלייה בין במליחה : **ומ"ש** ובהמה כיון שדרך לנתחה שאינו דרך לצלותה כולה שלם א"צ לחתוך הורידין ומותר בין לבשלה בין לצלותה כבר נתבאר שזהו דעת הרא"ש שמותר אף לבשל בלא שחיטת ורידין במנתח אבר אבר והצריך רבינו בלשונו זה לבאר דבבהמה גדולה דלאו גדיים וטלאים אפילו רוצה לצלותה או לבשלה שלם א"צ דודאי מימלך ומנתחה כדרכה שהרי אינו דרך כל עיקר לצלותה שלם וכמ"ש למעלה · אכן בס"א לא כתוב בכן אלא כיון שדרך לנתחה א"צ כו' : ומ"ש והר"א כתב כו' שם הביא הרא"ש דבריו וכתב טעמו מדאמר הואיל וצולהו כולו משמע דלבשל לא סגי בשחיטת ורידין אלא בעי נמי ניתוח ויסיר כל הגידים או יחתכם ובהמה נמי דאמר לא צריך כיון דמנתחה אבר אבר היינו דוקא בצלי

דרכי משה

כב (א) וראיה לדבריו ממה שכ' הר"ן פ' השוחט ע"א ד' תר"פ דעוף מותר לצלות וא"צ לשאול אם נשחטו הורידין הואיל וצריך לשחוט בעוף חזקתן שחוט אבל גדיים וטלאים אסור לצלות שלם עד שישאל אם נשחטו הורידין עכ"ל : (ב) ולא ידעתי מאי קאמר דפשיטא דגם דעת הרא"ש שאין לשער רק נגד הדם דהא החוטין אינן אסורין רק צריך לשער נגד החוטין משום דלא ידענו שיעור דמא דנפק מיניה וא"כ גם הר"ן מודה בזה ודם החוטין דנקט לאו דוקא אלא דעיקר האיסור משום הדם ואם אפשר לשער הדם שבתוך החוטין גם הרא"ש מודה דא"צ לשער גם נגד החוטין והא דנקט החוטין משום דלא ידעינן לשער בלא החוטין כנ"ל . וז"ל האגור נשאל מהר"ר יעקב מולין על עוף שנמלח בלא חתיכת וניקוב ורידין ולא הוסר הראש מן העוף והשיב שיטלם ויקלוף הבשר סביב ובצלי בעו נטילה ואם נתבשל בהן שצריך ס' נגד הורידין והקליפה שנאסרה במליחה עכ"ל ונ"ל מה שהצריך לקלוף הבשר במליחה ולא אמרינן ביה כבולעו כך פולטו משום שבחוטים הוה דם כנוס בעין ולא מקרי פליטה ולא אמרינן כבולעו כך פולטו ולקמן בדיני מליחה יתבארו דינים אלו אי"ה ועי"ל סימן ע"ב סעיף זה : (ג) בהר"ן פרק השוחט ד' תרפ"א אם שחט ולא יצא מבהמה דם ולא שחט ורידין א"צ לנתחה אבר אבר דהא דבעי לנתחה דוקא כשיצא מבהמה דם שהרי

פרישה

(ד) אבל לא יאמר לכתחלה עיין דרישה : (ה) וכן גדיים וטלאים שרוצה לצלותן כאחד פי' אבל מן הסתם לא חשו הסילוק שבין עוף לגדיים :

(ו) ומיהו אינו מפעפע בכולו פירוש ואפילו אין ס' נגד החוטין אינו אוסר כולו :

(ז) ויחתוך סביבם כדי נטילה כו' ובשאר גידין האסורים משום דם כתוב לקמן סימן ס"ה שהרא"ש ס"ל דמותר לצלות לכתחילה בלא שום תיקון ואף לדעת האוסרין מ"מ הבשר מותר בלא קליפה מורי . וכ"כ ב"י ויש דוני ליקו' והב"י כתב לקמן סימן ס"ה דף כ"ז רע"ג ששם מיירי שהוסרו הגידין תחלה ושכן משמע בר"ן והרא"ש אבל לא נתיישב מידי דהרי כתב שם אף שיסתכו ורידין טועם לידע ושבלשי אין שופכין דרך הורידין ואם כן הדרי קושיא לדוכתיה ונ"ל ולחלק בין ורידין לשאר חוטים וכמ"ש שם ר"ס ס"ה שכתבתי טעם דהורידין דהבהמה דומה לסימנים והקנים כם ואין הדם זב מהן כ"כ דרך גלייתן משא"כ בחוטין דהתם ואף על פי שהם שוהה עמהם חוטים שבצואר ופרש"י עליהן שהם ורידין ב' מיני ורידין הם וכמ"ש בס"ס ס"ו בדברי רשב"א ע"ש ובסוף הלכות ניקור משמע נמי הכי שכתב שם וז"ל והגידין שתחת הכתף והיד אם טלה אותם כשרה לאכילה שהם נוקבים בבשר עכ"ל ור"ל שהם נגלין והדם זב מהן דרך גלייתו : (ח) והשאר אם יש בו כדי לבטל כל החוטין הטעם דלא ידעינן כמה דמא נפיק מינהון . ומש"ד והשאר אם יש בו כדי לבטל ר"ל יש בכלל הנשאר בקדירה דבטלו משערינן דהא רבינו כתב לקמן בסי' ע"ב דלא אמרינן אם האיסור דבוק שיהא צריך להיות באותו דבר שמדבק בו ס' נגד כולו ע"ש : (ט) ובהמה כיון שדרך לנתחה א"צ לחתוך הורידין כ"ל דנקט דין בהמה כו' לאשמעינן דבוטל דאפי' לבשלה א"צ לחתוך הורידין (וכ"ש דא"צ לחתוך לצלותה) וחקא בנתחה דאילו רוצה לצלותה שלימה אסור אא"כ חתך הורידין כמ"ש ב"י ע"ש עכ"ה) אף שהוא בבהמה גסה שבשגב עב וקשה . גם מזה דהשם בבהמה בכלל בין גסה בין דקה ושמשמעין דאף בבהמה דקה משמעה א"צ לחתוך הורידין שהרי לעיל לא משמעינן דין בהמה דקה אלא מכח דיוקא שמשיק לה מדכתב וכן בגדיים וטלאים אם רוצה לצלותן כאחד אם אין מקומו אלא אגב עוף נקטי' וק"ל : (י) והר"ר אפרים כתב שאין לבשל עוף שלם כו' וכן בבהמה שרוצה לבשלה כו' יש לדקדק אמאי לי וכן דקאמר וכ"ש הוא ונ"ל לפום דברי רבי אפרים

כשו שנוהגין בסעודות גדולות אלא שרע"ם כתב ס"ס וכו שעשה עוף נמשכו הורידין של בשחיטה וספם בבהמה לא נעשו :

דרישה

דרבינו שכתב בסי' כ"ד השוחט בסכין כו' משמע בדיעבד מותר . עכ"ל) אבל ל' הטור שכתב ס"ס י"ח שוחטין בו משמע אפי' לכתחילה וי"ל שמיירי ששוחט שני סימנים במקום דלא שרי אפילו לכתחילה ובפ"ו מיירי אפי' בבהמה ולא כמ"ש (הב"י) שם דנ"ל דמיירי דוקא בעוף תו"ק . ומ"ש רבינו לקמן בסי' כ"ד בדין שהייה וס"א בעוף כו' אבל בבהמה כו' שם מיירי בזה אחר זה ומיירי בשכבר שחט ובדיעבד וק"ל :

סי' כב [א] אבל לא יאמר לכתחילה כו' דחיישינן שמא לא ינתחנו כיון שדרך לצלות כאחד והוא דברי הרא"ש והרשב"א וכמ"ש ב"י ובהשגה היה נראה שרבינו כתב דין זה לטעם הרא"ש דס"ל דבדיעבד אם לא חתכן וצלאן כאחד אסור וכמ"ש רבינו בסמוך מ"ה החמיר לכתחלה שמא לא ינתחנו אבל לדעת ר"י דמתיר בדיעבד אם לא חתכן וצלאן שלם כדאיתא בסמוך אם כן לכתחילה יאמר לא אתחכם ואנתחנו לאברים וכמ"ש לעיל סימן א' וסימן ב' שמותר ליתן לכתחילה לשחוט על סמך שיבדקו לאחר שחיטה מזה הטעם דהואיל ובדיעבד מותר אף אם לא בדקו ומיהו נראה לומר דלא דמי דהתם רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן הלכך מוקי' בתר רובא ונותנין לו לכתחילה על סמך שיבדקוהו לאחר שחיטה ואמרינן דלא נעשה איסור בזה אבל הכא הרוב רגילין לצלותו כאחד הלכך לא סמכינן ע"ז שינתחנו בתר שחיטה דבתר רובא אזלינן ואם יצלנו אף שבדיעבד מותר מ"מ לא שפיר עבד לכתחילה משום הדם שיבלע וגם שמא יאכלנו בלא ניקור הגידין כלל ולכן דקדק רבינו בלשונו וכתב כיון שדרך לצלותו כאחד דאילו לטעמיה דהרא"ש למה הוי ליה לכתוב הטעם כיון שבדיעבד אסור אף על גב דאיכא כיון שדרך לצלותן כאחד לבתר הטעם שבטופות לשום נגיע לנקב הורידין בשעת שחיטה משא"כ בגדיים וטלאים וכמ"ש בפרישה מ"מ מדכתיב מיניה נמי קמי דהל"ל יהיה הגמרא בלא טעמא הא דקאמר אבל לא יאמר לכתחילה : [ב] ואם בשלו בקדירה מחטט ומנקר אסרים מיהו תימה שאנו מבשלים בכל יום וצולין עופות בלא ניתוח ואף על פי שלא שחטו ולא נקבו הורידין ע"כ נראה כדברי ר"ת שאמר הם דאמר הואיל וצולהו כולו כא' עם הרא"ש קאמר אבל אנו שנוהגין ומסירין הראש אין אנו צריכין והא דקאמר מנתח אבר אבר נ"ד א"צ משום לקוטר בבהמה גדול לפיכך צריך לנתחו לב' חתיכות אבל בוער עוף דק וקטן די בהסרת הראש עכ"ל מרדכי (ור"ל כבומו הגהותיו וכתב שכ"ל בהג"מ עכ"ה) ומכאן משובה לנוהגין לבשל עוף שלם עם הרא"ש [ג] והר"ר אפרים כתב שאין לבשל עוף שלם כו' עד ולא נהירא

לא"ש

כללי אבל לבשל בעי שחיטת ורידין אפי' במנתחה אבר אבר והשיג עליו דא"כ גם בבהמה צריך שחיטת ורידין ואמאי קאמר ליה אר"י אלא בעוף כו' גם השיג עליו במ"ש דבהמה במנתחה אבר אבר בעי שחיטת ורידין דהא ליתא דודאי כיון דמנתחה לא בעי מידי טפי מאבר בשר :

ואין דבריו מחוורין דא"כ גם בבהמה צריך שחיטת ורידין אלא לא מצריך ר"י שחיטת ורידין אלא בעוף אפילו אם רוצה לנתחו אבר אבר ולבשלו הואיל ודרך לצלותו כולו כאחד אבל בבהמה שאין דרך לצלותה כאחד לא בעי חתיכת ורידין כלל אבל גדיים וטלאים אם צלו אותם שלימים צריך שחיטת ורידין עכ"ל :

ומ"ש וכ"כ בה"ג כו' כלומר דבשם שמצריך הר"א שיחתוך הורידין בבהמה כן מצריך גם בה"ג ומיהו איכא שוים כו' כמו שפי' הב"י ואפשר ג"כ לומר דרבי' ס"ל דשוים הם בדינא ודקדק בדברי ה"ג מדקאמר אע"ג דאמר רב חסדא לא אר"י אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאח' זמנין דבהמה נמי צולהו כולו כאחד אלמא מדלא הזכיר אלא צלייה דבצלייה דווקא בשוחט הורידין שרי כולם כאחד אבל לבשלה כולה כאחד אסור אף ע"פ שחתך הורידין אסור בין בעוף בין בבהמה והיינו כדברי ה"ר אפרים ממש · עוד כתב הב"י ויש לתמוה על בה"ג כיון דאמר רב חסדא לא אמר ר"י אלא בעוף אבל בהמה ל"צ היאך היה אפשר לו לרבות גם בהמה ותירץ מה שתירץ · ולי יראה דדעת בה"ג דאף בבהמה צריך לשחוט הורידין מן הסתם שמא יצלנו שלם שהרי לפעמים אף בהמה צולין כאחד כמו גדיים וטלאים ושמא ימלך לצלותו ג"כ שלם ואין חלוק בין עוף לבהמה אלא ברוצה לנתחו אבר אבר דבעוף דווקא קאמר ר"י דצריך לשחוט הורידין אפי' רוצה לנתחה אבר אבר דהואיל כו' שמא ימלך ויצלנו כא' ואז יאסור אם לא שחט הורידין אבל בהמה כיון שדעתו לנתחה לא חיישי' למימלך הואיל ואין דרכו לצלותו כאחד אבל מן הסתם אף בהמה צריך לשחוט הורידין וז"ש בה"ג והני מוזרקי דבהמה צריך למיחתכינהו כו' כלומר כל שוחט מן הסתם צריך שישחטם דאע"ג דאמר ר"ח כו' זימנין דבהמה נמי צלהו כאחד שהרי לא גילה דעתו בשעת שחיטה שרוצה לנתחה אבר אבר ובזה מיושבים דברי בה"ג בטוב טעם : ומ"ש ול"נ לא"א הרא"ש שם השיג על הר"א והיא השגה גם על בה"ג : כתב מהר"ש לוריא ואומר אני נהי דלא נהגינן כהר"א מ"מ שמעינן מיניה דצריך אף בעוף להסיר הגידין מלאים דם בפרט בירך העוף וכן נראה עיקר ע"כ ועיין בתשובת ר"י שבמרדכי פ' ג"ה דמשמע מינה שלא היה מצריך לנוקר. קודם בישול אלא שהיה זורקן בשעת אכילה כתוב במרדכי פ' ג"ה אנו שחותכין ומסירין הרא"ש א"צ לנתח אבר אבר וע"ש · הר"ן בפ' השוחט בשם הראב"ד ורבינו משולם הכהן כתבו שאם לא שחט כל הסימנים צריך לחתכן בשעה שהדם חם כדאמר בורידין ואם לא עשה כן צריך לנתחה אבר אבר ואע"פ שהמחברים לא הזכירו מזה כלום מ"מ דברים נכונים הם ירא"ה מדקדוק דברי הרשב"א כפי מה שהעתיקם רבינו לקמן בסימן ע"ו וז"ל יש מגדולי המורים שהחמירו שלא לאוכלו כולו שלם אעפ"י שנקרו אלא אחר חתיכת הורידין ושחיטת ב' הסימנים ע"כ שלשון ושחיטת ב' הסימנים אך למותר אם לא שבא להורות שאעפ"י דשחיטה כשרה ברוב מ"מ לאוכלו כולו שלם צריך שחיטת כל ב' הסימנים בשעה שהדם חם כמו בורידין ואע"ג דבנוסחאות שלנו בת"ה הקצר לא כתוב כן נאמן עלינו רבי' שכך כתב הרב ז"ל ונוסחתינו נדפסים בטעות ותדע דלפי נוסחתינו קשיא מה ענין שחיטת הסימנים לענין לאוכלו שלם על כן נ"ל הלכה למעשה שאם לא שחט כל הסימנים בשעה שהדם חם שצריך לנתחה אבר אבר ואעפ"י ששחט הורידין ודלא כב"י שדחה דברים אלו באמת הבנין : עוד כתב הר"ן והיכא שנסתפק לו אם נשחטו ורידיו אם לאו בעוף צולהו ומבשלו כולו כאחד דהואיל והוו צריך לשוחטן חזקה כשחטו אבל בבהמה שא"צ לשחוט את הורידין לפי שדרכה לנתחה אבר אבר אסור לצלותה או לבשלה שלימה עד שיודע לו שנשחטו עד כאן לשונו :

כג אמר רב יהודה אמר רב כל טבח שאינו יודע כו' בפ"ק דחולין (דף ט') וכבר נתבאר כל הלכותיו דטבח שאינו יודע ושחט לעיל בסי' א' : **שהייה** כיצד הרי שהתחיל לשחוט והגביה ידו קודם כו' משנה פרק השוחט

שמנתחה צריך לשחוט הורידין (יא) א וכ"כ בעל ה"ג והני מוזרקי דבהמה צריך לחתכינהו בהדי סימנים אע"ג דאמר רב חסדא לא א"ר יהודה אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד זימנין דבהמה נמי צולהו כולו כאחד וצריכי ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל :

כג

(א) [א] **אמר** רב יהודה אמר רב כל טבח שאינו יודע (א) הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור שהייה כיצד הרי שהתחיל לשחוט והגביה ידו קודם שנגמר השחיטה ושהה

כין

ומ"ש רבינו וכ"כ בה"ג והני מוזרקי דבהמה צריך לחתכינהו בהדי סימנים וכו' היינו לומר דבשם שמצריך ה"ר אפרים שיחתוך הורידין בבהמה כן מצריך גם בה"ג ומיהו איכא שוים בטעם לדינא נמי איכא בינייהו דלה"ר אפרים אע"פ שמנתחה אסור לבשלה אם לא חתך הורידין ולבה"ג מותר אלא שמצריך לכתחלה לשוחט שישחוט הורידין משום דחיישינן דלמא אתי לצלותה כוליה כאחד : **ומ"ש** ול"נ לא"א הרא"ש ז"ל לומר דפליג נמי אבה"ג הוא מטה שנתבאר לדעתו דבהמה א"צ לחתוך הורידין אפילו בגדיים וטלאים אא"כ רוצה לאוכלם שלימים : **וי"ש** לתמוה על בה"ג כיון דאמר רב חסדא לא א"ר יהודה אלא בעוף אבל בבהמה לא צריך היאך היה אפשר לו לרבות גם בהמה ונ"ל שהוא מפרש דה"ק עיקר טעמא דר"י לא הוי אלא משום עוף הואיל וצולהו כולו כאחד שכך דרכו תדיר ומשום הכי הצריך גם בבהמה לשחוט הורידין משום דזימנין צולהו כוליה כאחד ואילו לא הוה עוף לא היה מצריך שחיטת ורידין לבהמה כיון שדרכה לנתח אבל השתא שהצריכו לעוף הוא הדין לבהמה ומתניתין קשיתיה לפרושי הכי מדסתם ותנא רבי יהודה אומר עד שישחוט את הורידין ולא תנא בעוף עד שישחוט את הורידין ומשום הכי פירש מלתיה דרב חסדא דלא למעט בהמה משחיטת ורידין אתא וכדפי' ועי"ל דבה"ג מיירי בגדיים וטלאים ומפרש דעוף דנקט רב חסדא לאו דוקא אלא נקט עוף לדוגמא שדרך לצלותה כולה כאחד וה"ה לגדיים וטלאים כיון דזימנין צולה אותם שלמים ומאי דאמר רב חסדא דבהמה כיון דמנתחה לא צריך היינו באמרי רברבי ודכותייהו שאין צולין אותם לעולם אלא מנותחין :

ודע שהרשב"א בת"ה והר"ן בריש פרק השוחט כתבו סברת רבינו אפרים בשם הראב"ד ודחו דבריו והעלו דבין עוף בין בהמה כל ששחט הורידין מותר לבשלו שלם כמות שהוא וכתב עוד וכן נהגו לבשל עוף שלם ולא ראינו לאחד מהגדולים שנהגו להפך מזה ומנהגן של ישראל תורה היא עכ"ל וגם רבי' אפרים והראב"ד עצמם ביטלו דבריהם מפני המנהג שהרי כתב הכלבו בשם רבי' אפרים דהאידנא נהוג עלמא לבשולי עוף שלם אפילו לקדירה וטעמא משום דמלחי ליה שפיר מבפנים ומבחוץ ומשהי ליה שיעור מליחה והא דקאמר הואיל וצולהו כולו כאחד ה"ק הואיל וצולהו כולו כאחד ואין דרך למולחו אלא מעט בלא שהייה ולא נפיק כוליה דמא אם לא ניקבו הורידין אבל לקדירה דמלחי ליה שפיר ומשהי ליה לא אמר ומ"מ בשחיטת ורידין מותר בין לצלי בין לקדירה והראב"ד כתב אחר שאנו רואים שפשט המנהג שמולחים וצולין העופות ואע"פ שלא ניקבו הורידין בשעת שחיטה נתברר שלא הסכימה דעת הקדמונינו עם שאר הגאונים דסברי דהלכתא כרבנן ולא חיישי' לורידין לנקבן בשעת שחיטה אבל צריך ליקבן שלא בשעת שחיטה בין בעוף בין בבהמה אי בעי לבשולינהו ולא סגי במליחה בלא חתיכה עכ"ל והמרדכי כתב סברת רבינו אפרים והראב"ד בשם חכמי נרבו"נה ודחה דבריהם ואח"כ כתב מיהו תימה שאנו מבשלים בכל יום וצולים עופות בלא ניתוח ואע"פ שלא שחטו ולא ניקבו הורידין ע"כ נראה כדברי ר"ת שאמר הא דאמר הואיל וצולהו כולו כאחד עם הרא"ש קאמר אבל אנו שחותכים ומסירים הרא"ש אין אנו צריכים והא דקאמר מנתח אבר אבר לאו דוקא א"נ משום דטחר הבהמה גדולה צריך שיחתוך הצואר לשני חתיכות אבל עוף דצוארו דק וקטן די בכסרתו הרא"ש עכ"ל (ד) : **והרמב"ם** בפ"ו מהת"ש לא חילק בין נשחטו ורידיו ללא נשחטו וכתב הרב המגיד שפסק כסתם משנה והא דאמרינן הזהרו בורידין כרבי יהודה מדת חסידות היא ולא מדינא וגם העיטור כתב בשם תשובת הגאונים דהלכה כת"ק ולא כר' יהודה : ולענין הלכה כיון דהרי"ף והרא"ש והרשב"א והר"ן והתוספות וכמה רבוותא סברי דהלכה כרבי יהודה הכי נקטינן : כתב הר"ן בר"פ השוחט בשם הראב"ד ורבינו משולם הכהן שאם לא שחט כל הסימנים צריך לחתכם בשעה שהדם חם כדאמרינן בורידים ואם לא עשה כן אפילו בעוף צריך חתיכת אבר אבר והביא ראיה לדבריהם ואינה מכרעת עכ"ל (ה) ולא ראיתי לשום אחד מהפוסקים שהזכיר דבר זה :

כג אמר רב יהודה אמר רב כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה כו' פ"ק דחולין [ט] וככר נתבאר בסימן ראשון מה שצריך לידע באלו הדברים : **שהייה** כיצד הרי שהתחיל לשחוט והגביה ידו כו' מבואר במשנה פרק השוחט [לב י'] שאם שהה כדי שחיטה אחרת שחיטתו פסולה ובגמרא מאי כדי שחיטה רב אמר כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף ושמואל אמר אפי' בהמה לעוף וכן א"ר יוחנן ורבי חנינא אמר כדי שיביא בהמה אחרת וישחוט יביא אפילו מעלמא נתת דבריך לשיעורים אמר רב ספא עומדת להטיל איכא בינייהו ה"ג רש"י וה"פ עומדת כאן ומחוסרת הטלה לארץ איכא בין ר"ח לרבי יוחנן ר"י משער בשחיטה לחודה ור"ח בעי הטלה ושחיטה אמרי במערבא משמיה דר"י ב"ח כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט דקה לדקה וגסה לגסה וכתב רש"י כיון דקס ליה ר"י ב"ח בשיטתיה דרב דאמר דקה לדקה וגסה לגסה ממילא שמעינן דעוף לעוף ועבדינן לחומרא וכתב הרא"ש אפשר שלא פסק רש"י כר"י בר חנינא אלא במה שנחלקו רב ורבי יוחנן והכריע הוא ביניהו אבל במה ששוו רב ור"י ושמואל דלא בעינן שיעור בהגבהה והרבצה הלכה כמותן ולא כר"י בר חנינא אבל יש גירסא אחרת והיא עיקר אמר רב ספא בעומדת להטיל כלומר הא דא"ר

חנינא

דרכי משה

שהרי פירש הדם ואינו מוצא מקום לצאת וה"ל כפורש ממקום למקום ואסור אבל כשלא יצא ממנו דם הרבה מוכח שלא פירש ממקום למקום עכ"ל : (ד) ובכל בו כתב דאולי אנו נוהגין כשום דס"ל דלא קי"ל כר' יו"א דצריך שחיטת ורידין והוא דעת הרבה פוסקים והרמב"ם מכללם ואע"ג דהרי"ף והרא"ש פסקו כר"י והוא דעת רוב הפוסקים ופסק ב"י דהכי קי"ל מ"מ אפשר נתפשט המנהג ע"פ המקילין וטוב להחמיר שלא לצלות או לבשל עוף שלם אם לא נקבו הורידין בשעת שחיטה או שהוסר הראש שאז מותר לכ"ע כדברי המרדכי והגה"א דלעיל · (ה) נ"ל דהואיל דקי"ל לאסור שהייה אפי' במיעוט בתרא כדלקמן סימן כ"ג אסור לחתוך מיעוט הנשאר דלא להוי כשהייה ואף לנקבן בקוץ דלית ליה למיחש משום שהייה לא ראיתי לשום אדם לחוש לזה ואפשר משום דשאר פוסקים לא הזכירו דין זה או משום דגם בורידין לא נהיגין כן כמש"ל .

כג (א) ע"ל ר"ס א' איזו דברים צריך לידע :

והר"ן

דרישה

לא"א הרא"ש ז"ל זה ל' מורי ואומר אני אף ע"ג דלא קי"ל כרבי' אפרים מ"מ שמעינן מיניה דצריך להסיר אף בעוף הגידין שמלאים דם בירך העוף וכן נראה עיקר עכ"ל :

סי' כג [א] **אמר** רב יהודה אמר רב כל טבח כו' בגמרא פ"ק ד' ע' מקשה מאי קמ"ל תנינא כו' ומשני שמטע לפנינו ג' פעמים שפיר מהו דתימא הא אתחזק קמ"לן כיון דלא גמיר זמנין דשהה או דרס ולא ידע (פי' ואינו מרגיש דכיון שאינו בקי בהלכותיה אינו יודע אם סרמן לידו עכ"ס) ע"כ וקמ"לן נמי דאף ע"ג דשאלינן אותו מי עביד כך וכך ומתוך תשובתו

פרישה

אפרים שהוא מבאר שגמרא בכא דתנן ר"פ ב' דחולין ד' כ"ט ע"ב ר' יהודה אומר עד שישחוט את הורידין ואמר רב חסדא לא אמר רבי יהודה אלא בעוף אבל בבהמה כיון דמנתחה אבר אבר ל"צ מפרש הר"ר אפרים דכל זה קאי אצלי דלצלי צריך בעוף לשחוט הורידין ובבהמה א"צ כיון דדרכו לנתחו אבר אבר אבל לבישול לא סגי חיתוך הורידין שנזכר בגמרא בעוף אלא בעינן ג"כ שינתחנו אבר אבר ובבהמה לא סגי ניתוח שנזכר גבה בגמרא אלא צריכין ג"כ שישחוט מתחלה הורידין וכלל הדברים דס"ל לרבי אפרים דבין בעוף בין בבהמה בעינן לבישול חיתוך הורידין וניתוח אברים : (יא) וכן כתב בה"ג הא דקאמר וכן היינו שהצריך לכתחלה חתיכת הורידין אף בסתם דחיישינן שמא יבא לצלותה כולה כאחד אבל דינא איכא בינייהו חומרא וקולא דלר' אפרים אע"פ שנתחה אבר אבר אסור לבשלה אם לא חתך הורידין ולבה"ג מותר גם נ"ל דנ"מ דלבה"ג משמע דסגי בשחיטת הורידין אפי' לבהמה ולבישול ולרבי אפרים בעינן שחיטת הורידין וגם ניתוח אבר אבר לבישול ואפי' לעוף והחומרא דלר' אפרים לצלי פשט דלא בעינן שחיטת הורידין לבהמה ולבה"ג מצריך אפי' לצלי . ואע"ג דאמר רב חסדא לא אמר רבי יהודה אלא בעוף אבל בבהמה לא צריך . בה"ג מפרש דה"ק עיקר טעמא דר"י לא הוי אלא משום עוף הואיל וצולהו כולו כאחד שכך דרכו תדיר ומ"ה הצריכו גם בבהמה לחתוך הורידין דזמנין דצולהו כולו כאחד אבל אי לא הוה עוף לא הוה נתקן חיתוך הורידין לבהמה כיון שאין דרכה לצלות כאחד אבל השתא דהצריכו לעוף ה"ה לבהמה ומה שהצריכו לבעל ה"ג לבהמ' כן מבואר בב"י משום דסתמא קאמר רבי יודא במתניתין דצריך לשחוט את הורידין משמע אפילו בבהמה עוד כתב ב"י ישוב אחר לה"ג ע"ש : סי' כג (א) **אמר** רב יהודה אמר רב כו' אסור לאכול משחיטתו עכ"ל :

בין

חדושי הגהות

כב א הא דקאמר וכן וכו' היינו שהצריך לכתחלה חתיכת הוורידין אף בסתם דחיישינן שמא יבוא לצלותו כולו כאחד אבל לדינא איכא בינייהו חומרא וקולא דלרבינו אפרים אע"פ שנתחה אבר אבר אסור לבשל אם לא חתך הורידין ולבה"ג מותר והחומרא דלרבינו אפרים לצלי פשיטא דלא בעיא שחיטת הוורידין לבהמה ולבה"ג מצריך אפילו לצלי (פרישה) :

(ב) בין במזיד בין בשוגג בין באונס בין ברצון וחזר הוא או אחר וגמר שחיטתו (ג) השחיטה פסולה אם שהה שיעור שהייה וכמה שיעור שהייה כדי שחיטה אחרת ופסק רש"י כדי שחיטת בהמה גסה לשהיית גסה וכדי שחיטת בהמה דקה לשהיית דקה וכדי עוף לעוף והך שחיטה דמשערינן בה י"א דהיינו ברבוצה ועומדת לשחוט שאין משערין אלא (ב) בכדי חתיכת הסימנים לבד וי"א שמשערין בכדי שיגביהנה וירביצנה וישחטנה וכן עיקר ומיהו אין משערין בכדי שחיטת כל הסימנים אלא לכדי שחיטת רוב שהוא הכשר שחיטה (ד) וכ"כ הרמב"ם אלא שחילק בעוף שכתב בדקה כדי הגבהה והרבצה ושחיטת דקה ובגסה כדי הגבהה והרבצה ושחיטת גסה (ה) ובעוף כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנה וישחוט [ג] ולרב אלפס אפילו לדקה ולעוף משערינן כדי שחיטת גסה והגבהתה והרבצתה

חנינא יתיה בבהמה אחרת היינו בעומדת כאן ואינה מחוסרת אלא הטלה ולפי גירסא זו נראה דרב ורבי יוחנן ושמואל לא דברו כלום בשיעור הגבהה והרבצה ולא באו לפרש אלא שחיטה דמתני' אי משערינן בשחיטת בהמה לעוף או נאמר בהמה לבהמה ועוף לעוף אבל כדי שחיטה לא באו לפרש אם נאמר שיעור שהיית שחיטה לבדה או שמא הגבהה והרבצה הוי בכלל כדי שחיטה · ומה שלא פירשו הם בא רבי חנינא ופירש ואמתניתין קאי ולא על דברי רב ור' יוחנן ואין שום אמורא חולק על רבי חנינא וכ"מ מתוך דברי הרי"ף שפסק כרבי יוחנן ושמואל והביא דברי ר"י בר חנינא ומאחר שפסק כרבי יוחנן ושמואל דאפילו בהמה לעוף כ"ש דמשערינן בשהיות גסה לדקה אלא לא הביא דברי ר"י בר חנינא אלא לפסוק הלכה דהגבהה והרבצה להשמיענו דעל זה לא נחלקו רב ורבי יוחנן ושמואל עכ"ל · ומשמע מדבריו א שכתב שם על דברי הרמב"ם דלעוף נמי משערי' בבהמ' גסה לדעת הרי"ף והרא"ש וכתב עוד דכי משערינן בהמה לעוף בשחיטת בהמה לחודה משערינן ולא מקילינן כולי האי לשער בהגבהה והרבצה דבהמה לעוף אבל הר"ן סובר שהרי"ף לגמרי פסק כר"י בר חנינא דלא פליג אדרבי יוחנן ושמואל דאינהו נמי כי אמר אפילו בהמה לעוף בהמה דקה לעוף אמרו אבל בבהמה לא דברו ובא ר"י בר חנינא ואמר דבעוף הקילו לשער בו כדי שחיטת בהמה דקה אבל בבהמה דקה לא הקילו בה לשער ביותר מכיוצא בה ומדלא אדכיר ר"י בר חנינא עוף משמע דליכא אלא הני תרי שיעורי דקה וגסה ובכלל דקה הוי שיעור עוף וכן דעת הרמב"ם בפ"ג מהלכות שחיטה · והרא"ש תמה על דברי הרמב"ם וכתב שהוא כמו פשרה ושאין דבריו נראין ועכשיו נתברר שאינו פשרה אלא שורת הדין ובשיטת הרי"ף רביה אמרה והכי מסתבר שדוחק גדול הוא לפרש כמו שפי' הרא"ש שהביא הרי"ף דברי ר"י בר חנינא כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט לפסוק כמותו בהגבהה והרבצה ולא בשחיטה ומה שהקשה הרא"ש למה הקילו בעוף יותר ממה שהקילו בבהמה דקה אילו היינו אומרים כן סברא ודאי שהיה קשה אבל מאחר שכך פירשו דברי חכמי התלמוד לדעת הרמב"ם אנו אומרים הכי הוה קים להו דעוף אותו רב משל בהמה דקה א"נ דהכי גמירי הל"מ וכמ"ש הרשב"א ועוד כתב הרא"ש כתב הרמב"ם שאם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וכדי שישחוט שחיטה גמורה ה"ז ספק נבלה והקשה ע"ז כמה קושיות וגירסא משובשת נזדמנה להרא"ש בדברי הרמב"ם אבל הגירסא הנכונה היא אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וכדי שישחוט כמו מיעוט הסימנים בלבד לא כדי שישחוט שחיטה גמורה ה"ז ספק נבלה ואף גם זאת הגירסא צריכה יישוב שמאחר שלא שהה כדי שחיטת רוב הסימנים שהוא הכשר שחיטה כשרה היא דאין כאן שיעור שהייה ולמה כתב שהוא ספק ורבינו ירוחם כתב שהרמב"ם מפרש בעיא דשהה במיעוט הסימנים מהו בענין זה ועלתה בתיקו וכן כתב הרשב"א שדעת הרמב"ם כפרש הבעיה בענין זה וקשה לי על דבריהם שהרמב"ם עצמו כתב ברחש הפרק שהייה כיצד וכו' אם שהה כדי שיגביה הבהמה וירביצנה וישחוט ואם שהה פחות מכדי זה שחיטתו כשרה וישחוט משמע רוב הסימנים שזהו סתם שחיטה וא"כ שהה פחות מכדי זה היינו ששהה כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט מיעוט הסימנים שחיטתו כשרה והיאך כתב בסמוך ה"ז ספק נבלה ואפשר ליישב דאם שהה פחות מכדי זה היינו ששהה כדי שיגביהנה וירביצנה ולא שהה כדי שישחוט שחיטתו כשרה אבל אם שהה כדי שישחוט כמו מיעוט הסימנים כיון שהדבר משוער באומד הדעת אפשר שיסבור שלא שהה אלא כדי שישחוט מיעוט הסימנים ואולי שהה כדי שחיטת רוב והיינו בעיא דשהה במיעוט הסימנים מהו וגורם כמיעוט הסימנים בכ"ף ועלתה בתיקו וה"ל ספק נבלה :

והשתא מ"ש רבינו וכך שחיטה דמשערינן בה י"א דהיינו ברבוצה ועומדת לשחוט וכו' היינו כפי מה דגרים רש"י אמר רב ספא בעומדת להטיל אוכא ביניהו ועפ"ז מ"ש הרא"ש דאפשר שלא פסק רש"י כר"י בר חנינא אלא במה שנחלקו רב ור"י והכריע הוא ביניהם אבל במה שהושוו רב ור"י ושמואל דלא בעינן שיעור הגבהה והרבצה הלכה כמותו : **ומ"ש** וי"א שמשערים בכדי שיגביהנה וירביצנה וישחטנה וכן עיקר הוא כפי הגירסא האחרת דגרים אמר רב ספא בעומדת להטיל : ומ"ש ומיהו אין משערין בכדי שחיטת כל הסימנין כן דעת הרא"ש וכן כתב הרשב"א בת"ה דבכדי שישחוט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה הוי שהייה והר"ן כתב סברא זו וכתב דבעור נמי משערין ודאי ואע"פ שכתב שי"א שבכדי כל הסימנים משערים סברת יחיד היא לגבי כל הני רבוותא : **ומ"ש** רבינו כ"כ הרמב"ם קאי למ"ש שמשערין בכדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט וגם למה שכתב אין משערין בכדי שחיטת כל הסימנים וכו' וכפי גירסת הרא"ש בדבריו וכדי שישחוט שחיטה גמורה דסתם שחיטה גמורה היינו רוב הסימנים · וכבר כתבתי בסמוך גירסת הרמב"ם ופירשתי דבריו : **ומ"ש** אלא שחילק בעוף כלומר שינה בעוף מבבהמה דבבהמה שיער גסה לגסה ודקה לדקה וכפי זה ה"ל לשער עוף כעוף והוא שיעור בהמה דקה כעוף : **ומ"ש** ולרב אלפס אפי' לדקה ולעוף משערין כדי שחיטת גסה והגבהתה וכולי ולזה הסכים א"א ז"ל אלא שכתב כו' · כבר נתבאר שזהו מה שפירש הרא"ש בדברי הרי"ף אבל הר"ן פירש דבריו בענין שעולים כדברי הרמב"ם והוא הנכון . וסמ"ג פסק כרש"י דעוף לעוף כשיעור שחיטה בלבד בלי הגבהה והרבצה · וכתב שכן נתפרש בה"ג הלכה למעשה וכ"פ סמ"ק וכ"פ המרדכי וכתב על זה ויש ליזהר כשהתחיל בעוף לשחוט וחתך מעט עד שהדם יוצא והגביה סכינו מן הצואר יש לו ליזהר שלא יגמור שחיטה לפי שיש לחוש שמא שחט משהו מן הושט קודם שיגביה סכינו ושהייה פוסלת במיעוט קמא דושט [לר"ה] ואפילו לא הגביה כי אם מעט יש לחוש משום דשהיית העוף מועטת היא מאד דכדי שחיטת רוב סימן אחד בעוף הוא נעשה מהרה ואפילו אמר השוחט ברי לי שלא חתכתי כי אם העור אין סומכין עליו כיון שיצא הדם ואם בא לשאול אחר שיגביה סכינו כיצד יעשה אומרים לו שחוט הקנה לבדו ולאחר שחיטה יהפכו הושט ויבדקו אותו

השוחט (דף לב) : **ומ"ש** בין במזיד כו' הוא מלשון הרמב"ם בפ"ג וכתב כן מפני שבמשנה שנינו נפלה סכין והגביהה וזהו בשוגג נפלו כליו פירוש בגדיו והגביהן וזהו במזיד דלמה לו להשהות באמצע שחיטה בשביל להגביה בגדיו יגביה אחר שחיטה השחיז את הסכין ועף פי' קודם השחיטה השחיזה ונתייגע ובשהתחיל לשחוט לא היה בו כח ופסק שחיטתו ובא חברו וגמרה וזהו באונס בכל אלו הג' אופני' שחיטתו פסולה ולא הזכיר הרמב"ם בין ברצון לפי שלא נזכרה במשנה ורבינו איידי דכתב בין בשוגג בין במזיד כתב ג"כ בין באונס בין ברצון :

ופסק רש"י כדי שחיטת בהמה גסה כו' שם פסק כרב דאמר וכדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף ולא כשמואל ור' יוחנן שאמרו דמשערינן אף לעוף בכדי שחיטת בהמה וכתב רש"י טעם לזה דהא ר"י בר חנינא דאמר כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט דקה לדקה וגסה לגסה וממילא ודאי ה"ה עוף לעוף קם ליה בשיטתיה דרב ועבדינן כחומרא עכ"ל ור"ל שאם היה סובר ר"י בר חנינא דאף בהמה לעוף דהיינו גסה א"כ בדקה נמי נשער בגסה דלא גרע מעוף אלא ודאי דלא משערינן אלא בגסה לגסה ודקה לדקה ועוף לעוף :

ומ"ש וכך שחיטה דמשערינן בה י"א דהיינו ברבוצה כו' כן כתב הרא"ש לפי גירסת רש"י ופסק שלו דלא פסקינן כר"י בר חנינא אלא במה שנחלקו רב ור' יוחנן ושמואל בשיעור שהייה לעוף ועבדינן לחומרא דעוף לעוף אבל במה שהושוו רב ור"י ושמואל דלא בעינן שיעור הגבהה והרבצה הלכה כמותו וגם כר"י בר חנינא : ומ"ש וי"א דמשערינן בכדי שיגביהנה וירביצנה וישחטנה וכן עקר כן כתב הרא"ש ע"פ גירסא אחרת שלא כגירסת רש"י והיא שגרסינן עקר דהלכה כר"י בר חנינא אף במ"ש לשער ברבוצה דלא נחלקו רב ושמואל ור' יוחנן על זה כל עיקר : **ומ"ש** ומיהו אין משערים כו' כ"כ הרא"ש שם וכ"כ שאר מפרשים ומלשון ומיהו שכתב רבינו וגם ממה שכתבו אחר סברא זו ובא אחר סברא הראשונה משמע דרבותא קאמר דאפילו לסברא שנייה אין משערין רק ברוב ולא תימא כיון דמקילינן לשער ברבוצה א"כ נקל נמי לשער בכדי שחיטת כל הסימנים לכך קאמר ומיהו אע"ג דמקילינן לשער ברבוצה היינו לפי שהרבצה היא בכלל כדי שחיטה לפי שא"א לו לשוחטה עד שירביצנה אבל אחר ששחט רוב סימנים אזלא לה הכשר שחיטה והכי משמע מדברי הרא"ש :

ומ"ש וכ"כ הרמב"ם כו' כלומר שגם הוא תופס סברא זו ופסק כר"י בר חנינא בכל דבריו אלא שחילק בעוף שכתב בדקה כו' ונ"ל דטעמו מפני שהוא פוסק כשמואל ור"י דאף בהמה לעוף דה"ל תרי לגבי רב ואין דבריו של אחד במקום ב' כמ"ש הרי"ף ופסק נמי כר"י בר חנינא בדין גסה ודקה ותופס ג"כ עיקר גירסא השנייה כהרא"ש וס"ל דל"פ ר"י בר חנינא ושמואל ור"י אהדדי דמר מודה למר ומר מודה למר וס"ל נמי מדלא פירשו שמואל ור"י דאף בהמה גסה לעוף נקטינן כפרושי דבריהם לחומרא דמשערין בדקה לעוף והיינו ברבוצה כר' יוסי בר חנינא ואין לנו לומר דמאחר דגסה בגסה ודקה לדקה א"כ נמי נימא דעוף בעוף כרש"י דהלכות שחיטה הל"מ הן ואין לנו בהן לדמות וכן הסכים בעל המאור :

ומ"ש ולרב אלפס אפילו לדקה ובעוף משערין כדי שחיטת גסה כו' כך הבין הרא"ש בדברי הרי"ף ואינו מוכרח ואדרבה קרוב יותר לומר שהרי"ף סובר כמ"ש הרמב"ם ובדקה לדקה וגסה לגסה וברבוצה אלא דבעוף סתם וכתב

דרכי משה

(ב) והר"ן פרק השוחט ד' תרפ"א ע"א ומיהו בעור משערין דשיעור שחיטה כדרכה גמורי שהוא שוחט העור לכתחלה עכ"ל. ובתשובת הרשב"א קי"ז דלא משערין בכדי מריטת נוצה

פרישה

(ב) בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון גבי אדם מועד לעולם אמרינן נמי הכי ופירשו התוס' דר"ל בין שיהא אותו שוגג ומזיד באונס או ברצון והביא ב"י בא"ע סימן קס"ו ובח"מ סימן שע"ח ע"ש :(ג) השחיטה פסולה אם שהה שיעור שהייה והטעם דשהייה פסולה משום דכתיב וזבחת משמע שחיטה א' ולא ב' שחיטות ועוד לפי שבבהמה נידפעת והדם נבלע באברים ואינו יוצא טוב אפי' ע"י מליחה : (ד) וכ"כ הרמב"ם פי' כרש"י גסה לגסה דקה לדקה אך מבעוף שינה וכתב כדרך שחיטת דקה לעוף וגם קאי האי וכן שצריך כדי הגבהה והרבצה ושחיטה ועיין בב"י שכתב די"ל נמי דהאי וכן קאי אדסמיך ליה שא"צ שהייה כדי שחיטת כל הסימנים מדכתב הרמב"ם סתם כדי שחיטה ומסיק וכתב ולהרא"ש שהיה בידו גירסת הרמב"ם כתוב בו שחיטה גמורה ודאי לא קאי האי וכן אדסמיך ליה דסגי ליה בשהיית שחיטת רוב אבל מ"מ אין לטעות שהרמב"ם ס"ל דבעינן שהייה כדי שחיטת כל הסימנים די"ל דגם כדי שחיטת רוב הסימנים מקרי שחיטה גמורה : (ה) ובעוף כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנה הרמב"ם

דרישה

תשובתו נראה דהיינו כהאי אפ"ה אסור כמ"ש לעיל סי' א' : [ג] ולרב אלפס אפי' לדקה ולעוף משערין כדי שחיטת גסה והגבהת' והרבצתה ולזה הסכים א"א הרא"ש אלא שכתב אף ע"ג דמשערין כדי שחיטת גסה והגבהת' והרבצתה היינו דוקא לבהמה אבל לעוף לא משערין אלא כדי שחיטת בהמה לחוד דלא מסתבר להקל כולי האי לשער בהגבהת והרבצת בהמה לעוף עכ"ל הטור . רבינו קיצר כאן במקום שהיה לו להאריך ולבאר דבריו כי לכאורה משמע מדבריו דס"ל לדעת הרי"ף דמשערין גם לדקה ולעוף בכדי שחיטה והגבהה והרבצה דגסה ושכן נמי דעת הרא"ש בדקה ושגם לעוף ס"ל כוותיה דמשערין ביה בכדי שחיטת גסה רק בכדי הגבהה והרבצה בעוף לא ס"ל כוותיה דהרי"ף . וכל זה אינו למעיין בדברי הרא"ש בפסקיו פ"ב דחולין והנה שמעתיק ל' הגמרא ול' הרא"ש ומתוכן יתבארו דברי רבינו על נכון . וז"ל הגמרא ד' ל"ב אתמר כמה כדי שחיטה רב אמר כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף . ושמואל אמר אפי' בהמה לעוף כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אפי' בהמה לעוף רבי חנינא אמר כדי שיגביהנה בהמה אחרת וישחוט ופירשו בגמ' דר"ל כדי שיגביהנה וירביצנה וישחטנה והגבהתה והרבצתה ושחיטתה ומסיק

שם בגמרא ז"ל ואמרי במערבא משמיה דרבי יוסי בר חנינא כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט גסה לגסה ודקה לדקה . וכתב הרא"ש שם ד' קנ"ד ע"ב ז"ל ופסק רש"י הלכה כרב משום דקים

חדוש הגהות

כב א הואיל וראיתי כי גם בסמוך קיצר הרב"י דברי הרא"ש שעל הרמב"ם ע"כ אמרתי להציגם פה למען הבין דברי הרמב"ם על נכון אחר שהאריך שם הרא"ש בדברי הרי"ף כתב וז"ל והרמב"ם כתב ובעוף כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנה וישחוט ע"כ ונראין דבריו כמו פשרה ואין נראין דבריו דכיון דמקילינן לפי דבריו לשער בהרבצת בהמה לעוף למה לא נשער בהרבצת בהמה גסה לעוף ועוד שכתב דמשערינן בהרבצת דקה לדקה ולא בהרבצת גסה לדקה וא"כ למה נקל בעוף לשער בהרבצת בהמה וגם כתב אם שהה

גבי דאף בהמה לעוף ולא פירש אם משערינן בגסה או בדקה ומסתמא שדעתו כמי דמשערינן בדקה לחומרא: ומ״ש ולזה הסכים א״א הרא״ש ז״ל אלא שכתב וכו׳ שם האריך בטעמו של דבר. (סג״ה) אלא שקשה בדבריו דבתחלה הביא דברי רב אלפס ופי׳ דלדידיה משערין בשהיית גסה לדקה ולא בדקה לדקה ובסוף כתב ובהכי ניחא מה שהביא דרבי יוסי ב״ח וכו׳ וכן משמע מתוך דברי ר׳ חנינא וכו׳ דמשמע לכאורה דמפרש לדברי רב אלפס דמשערין בדקה לדקה ולא בגסה לדקה וזה סותר מ״ש תחלה וכן סמ״ג בהשגתו על הרמב״ם נראה מדבריו כפירוש דס״ל דמשערין בגסה לדקה. ונראה דאין ספק דודאי ס״ל להרא״ש כמ״ש בתחלה בפירוש דמשערין בגסה לדקה וכך הוא דעתו בסוף דבריו ולא כתב ובהכי ניחא וכו׳ אלא להביא ראיה למ״ש דבעוף משערינן בשחיטת בהמה לחודה ולא מקילינן טולי האי לשער בהגבהה והרבצה דבהמה לעוף דבהכי ניחא מה שהביא רב אלפס דר״י בר חנינא לפי שפירש בדבריו הגבהה והרבצת דקה וגסה לגסה ולא אמר נ״כ ועוף לעוף וכך צריך להגיה ולא אמר ג״כ ועוף לעוף אלמא דבעוף לא מקילינן לשער בהגבהה והרבצה דבהמה אלא דבשחיטת בהמה לחודה משערינן ובהא דמשערינן בבהמה בהגבהה והרבצה ובעוף לא משערינן בהגבהה והרבצה הלכה כמותו ואע״פ דאין הלכה כמותו בשהיית דקה לדקה אלא משערינן בגסה לדקה מ״מ בדין הגבהה והרבצה הלכה כמותו והא דכתב הרא״ש בהגבהה והרבצה דקה לדקה הלכה כמותו לא נקט דקה לדקה אלא משום דהכי הוא ליישנא דר״י ב״ח ואין כונתו אלא לומר דבהגבהה והרבצה הלכה כמותו אבל ודאי דמשערינן בגסה לדקה כדכתב תחלה ולא בדקה לדקה כדאמר ר״י בר חנינא ומ״ש הרא״ש עוד וכן משמע מתוך דברי ר׳ חנינא וכו׳ הוא להביא עוד ראיה לפירושו דבעוף לא משערינן אלא בשחיטה בהמה לחודה דאי איתא דמשערינן גם בהגבהה והרבצת בהמה לעוף א״כ רבי חנינא דאמר כדי שיביא בהמה אחרת וישחוט שגם הוא אית ליה שיעור דהגבהה והרבצה כדפי׳ הרא״ש לשם א״כ ה״ל למימר כדי שיביא בהמה וישחוט דלשון זה הוה משמע דאף בעוף משערינן כדי שיביא בהמה דהיינו הגבהה והרבצה דבהמה וישחוט ופשיטא דהוא קאי גם העוף מדהוה קאמר בסתם כדי שיביא בהמה וישחוט אבל השתא דקאמר דלא מיירי בעוף אלא בשוחט בהמה וקאמר דמשערינן בכדי שיביא בהמה אחרת כיוצא בזו ששוחט לאפוקי בשוחט עוף דלא משערינן בכדי שיביא בהמה דהיינו בהגבהה והרבצת בהמה אלא משערינן בשחיטת בהמה בלחוד אבל ודאי דמשערינן בגסה בין לדקה בין לעוף אלא דלדקה משערינן בשחיטת גסה והגבהתה והרבצתה ולעוף לא משערינן אלא בשחיטת גסה לחודה וכך הם דברי רבינו. (וראיתי למהרו״ך שהבין מסוף דברי הרא״ש שפוסק דלא משערינן בהרבצה אלא בדקה לדקה ובשחיטתה לגסה והאריך בדבריו לא ניתן ליכתב ושרא ליה מאריה כי הפשט באשיר״י הוא מבואר כדפי׳ ואין בו ספק עכ״ה) ולענין הלכה כבר כתב בסמ״ג בשם בה״ג הלכה למעשה כרש״י דלא משערינן אלא בכדי שחיטת הסימנים לבד בלי הגבהה והרבצה וכ״כ שאר בעלי התוס׳. ולפי דעת הרא״ש ושאר מפרשים דמשערינן בשחיטת הרוב בכבד א״כ שיעור מועט הוא אפי׳ בגסה ודקה ואכ״ל בעוף ע״כ נתפשט המנהג לפסול כל שהייה מועטת בין בעוף בין בבהמה ואף בהפסד מרובה דאין אנו בקיאין בכוון השיעור בצמצום: **שחט** מעט כו׳ שם (דף ל״ב) בעיא דרבא ולא איפשיטא ולחומרא: השוחט בסכין שאינו חד כו׳ שם מימרא דרבה: ומ״ש וה״מ בעוף כו׳ עד והיינו בעיא דרבא שהה במיעוט הסימנים מהו לאחד פירוש׳ כלומר דכיון דהיינו בעיא דרבא ולא איפשיטא אזלינן לחומרא וכתב הרא״ש

והרבצתה [ג] ולזה הסכים א״א ז״ל (ו) אלא שכתב אע״ג דמשערינן כדי שחיטת גסה והגבהתה והרבצתה היינו דוקא לבהמה אבל לעוף לא משערינן אלא כדי שחיטת בהמה לחודה דלא מסתבר להקל כולי האי לשער בהגבהת והרבצת בהמה לעוף שחט מעט ושהה מעט וחזר ושחט מעט ושהה מעט אם יש בין הכל שיעור שהייה מצטרפות השוחט בסכין שאינו חד והוליך והביא כל היום כולה רק שלא שהה כשרה וה״מ בעוף שהכשרו בסימן א׳ אבל בבהמה אם עיכב כשיעור שהייה בשחיטת מיעוט האחרון של סימן ראשון אע״פ שהוליך והביא דרך שחיטה פסול כיון ששחט רוב הסימן

מיעוט

אותו עכ״ל: **וכתב** מהרי״ק בסימן ל״ד שאע״פ שנחתך אינו אוסר עד שיצא הדם ודקדק כן מדקאמר עד שהדם יוצא ואינו כ״ל שכל שנחתך אע״פ שלא יצא דם חיישינן שמא נגע בושט ומ״ש עד שהדם יוצא אורחא דמילתא נקט שכשנחתך דרך הדם לצאת ומיהו היכא שאמר השוחט ברי לי שלא חתכתי כי אם העור דקאמר דלא סמכינן עליה היינו דוקא ביצא הדם וכדדייק לישניה אין סומכין עליו כיון שיצא הדם: **ובענין** חילוקי הסברות שנתבארו בדין השהייה נראה דלענין מעשה יש להחמיר כמו שהחמיר רש״י ובה״ג וסמ״ג וסמ״ק ומרדכי ומיהו במקום הפסד מרובה יש לסמוך על דברי הרמב״ם שהם כדברי הרי״ף לפירושו של הר״ן (ג): **שחט** מעט ושהה מעט וחזר ושחט מעט ושהה מעט אם יש בין הכל שיעור שהייה מצטרפות בפרק השוחט (לב׳) בעיא דרבא ולא איפשיטא ולחומרא: **השוחט** בסכין שאינו חד והוליך והביא כל היום כולו וכו׳ כשרה בפרק הנזכר אמר רבא השוחט בסכין רעה אפילו כל היום כולו כשרה ופרש״י בסכין רעה שאין חידודה חותך יפה כשרה הואיל וכל שעה הוא מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטתו: **ומ״ש** וה״מ בעוף שהכשרו בסימן אחד אבל בבהמה אם עיכב כשיעור שהייה וכו׳ פסול והיינו בעיא דרבא שהה כמיעוט

דרכי משה

נוצה מן העוף או מריטת שער בבהמה אלא כדי שחיטות לבד: (ג) ומהרי״ו פסק בהלכות שחיטות דאנן נוהגין להטריף כל שהייה דאין אנו בקיאין בשיעור שהיות עכ״ל וכ״ה המנהג

דרישה

דקים ליה ר״י בר חנינא כוותיה ואמר דקה לדקה וממילא משמע דה״ה עוף לעוף וכו׳ עד נראה דרב ור׳ יוחנן ושמואל לא דברו כלום בשיעור הגבהה והרבצה ולא באו אלא לפרש שחיטה דמתניתין אי משערינן בשחיטת בהמה לעוף או נאמר בהמה לבהמה ועוף לעוף. אבל כדי שחיטה לא באו לפרש אם נאמר שיעור שהיות שחיטה לבד או עמה הגבהה והרבצה הוי בכלל כדי שחיטה ומה שלא פירשו הם בא רבי חנינא ופי׳ דמתניתין קאי ולא לחלוק על רב ורבי יוחנן אתא ואין שום סתירה חולק על רבי חנינא וכן משמע מתוך דברי הרי״ף ז״ל שהרי הביא כל דברי רב ור׳ יוחנן ושמואל ופסק הלכה כרבי יוחנן ושמואל והביא דברי ר״י בר חנינא כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט דקה לדקה וגסה לגסה ומאחר שפסק הלכה כר״י ושמואל דאפילו בהמה לעוף כ״ש דמשערינן בשהיית גסה לדקה אלא לא הביא לדר״י בר חנינא אלא לפסק הלכה דהגבהה והרבצה ולהשמיענו דע״ז לא נחלקו רב ושמואל ור״י ומה שלא הביא דברי רבי חנינא שגם הוא אית ליה שיעור דהרבצה ובהכי הוה ניחא טפי כי אין הלכה כר״י בר חנינא בכל דבריו. לפי שר״י בר חנינא פי׳ טפי שעור דהגבהה והרבצה ״אלא ״שיש (כן מוכרח להגיה כמו שהגהתי פנים ״אלא ״שיש וכן מצאתי מוגה בספרים המדויקים וגם באשר״י של קלף מ״כ וי״ל אמנם יש לדקדק וכיה היא) לדקדק מאמר שפסק הרי״ף הלכה כרבי יוחנן דאמר בהמה לעוף ופסק נמי דבעינן שהייה כדי הרבצה כי משערינן בהמה לעוף אי משערינן בשיעור הגבהה והרבצת בהמה לעוף אי משערינן בשיעור שחיטת בהמה לחוד. ומסתבר דבשחיטת בהמה לחוד משערינן ולא מקילינן כולי האי לשער בהגבהה והרבצת דבהמה לעוף ובהכי ניחא מה שהביא דר״י ב״ח לפי שפי׳ בדבריו הגבהה והרבצה דקה לדקה וגסה לגסה ועוף לעוף ואע״ג דאין הלכה כמותו בשחיטת דקה לדקה. בהגבהה והרבצה דקה לדקה הלכה כמותו וכן משמע מתוך דברי רבי חנינא מדקאמר כדי שיביא בהמה ״אחרת משמע בהמה אחרת כיוצא בו מדלא קאמר כדי שיביא בהמה וישחוט. והרמב״ם ז״ל כתב ובעוף כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנה וישחוט ונראין דבריו זו כמו שפרש ואין נראין דבריו דכיון דמקילין לפי דבריו לשער בהרבצת בהמה לעוף למה לא נשער בהרבצת בהמה גסה לעוף ועוד דכתב דמשערינן בהרבצת דקה לדקה ולא בהרבצת גסה לדקה וא״כ למה נקל בעוף לשער בהרבצת בהמה כו׳ ע״ש. הרי לפניו דהרא״ש ס״ל כהרי״ף ולא חולק עליו בשום דבר ובשניהם ס״ל דלא משערינן בכדי הגבהה והרבצה דגסה ״לדקה ולעוף אלא של עצמן. ובכן נ״ל שגם כוונת רבינו במ״ש בשם הרי״ף והרא״ש אינו כפי משמעות פשיטות לשונו וכמ״ש לעיל אלא כמ״ש אמר שנדקדק בדברי הרא״ש והוא שהמדקדק בדברי הרא״ש הללו יראה לעינים דהכי כמה הלעות דבריו מתחילה כתב דנלמד מדברי הרי״ף דלא פליגי שמואל ור״י דאמרי אפי׳ בהמה לעוף מדברי ר״י בר חנינא דאמר דבכלל שהיות שחיטה דאיתא במשנה הוא נמי הגבהה והרבצה מדהביא לדברי שמואל ור״י וגם לדברי ר״י בר חנינא. ואח״כ כתב ״אלא שיש לדקדק בכוונת שמואל ור״י דאמרי אפי׳ ״בהמה לעוף (וי״ל בהמה גסה דסתם בהמה איירי גסה וכ״ש שיעור שהיות שחיטת בהמה בגסה לבהמה דקה דמיתתה הוא גדול משל עוף) אי במ״ש בהמה לעוף ר״ל דבכלל גדול שיעור שהיות בהמה גסה דהיינו שחיטה והגבהתה והרבצתה משערינן הוא ג״כ בעוף. וזהו כנגד הסברא להקל טולי האי או נאמר דאף דסתמי וקאמרי בהמה לעוף לא איירי אלא בכדי שחיטת גסה בעוף דהשחיטה קאי (וכ״ש לדקה) אבל ההגבהה והרבצתה לא איירי שמואל ורבי יוחנן שם וממילא לא נלמד מדשמואל ורבי יוחנן אלא דשיעור שחיטת גסה לעוף. ומסיק וכתב שגם מדברי רבי חנינא מוכח דאין כוונת שמואל ור׳ יוחנן הוא ליתן שיעור שחיטה והגבהה והרבצה דגסה לעוף דא״כ הוה דינא כן מכ״ש לבהמה דקה והרי רבי חנינא לא אמר אלא כדי שיבא בהמה אחרת ויגביהנה וירביצנה דמשמע בהמה דכוותיה ולא כדי גסה לדקה וכ״ש גסה לעוף דלא. וכתב עוד הוכחה לזה מדסתם הרי״ף וכתב אחר דברי שמואל ור״י לדברי ר״י ב״ח ודוחק לומר דכדי נלמד ממנו דמשערינן נמי בהגבהה והרבצה הביאו ובאחר כל דבריו יחלוק עליו אלא ניחא טפי לומר דהביאו כדי ללמוד ג״כ מדבריו דלדקה אף דמשערינן נמי בכדי הגבהה והרבצת היינו דוקא של דקה לדקה ועכל לומר נמי דה״ה של עוף לעוף ואף דלא נקט ר״י ב״ח בלשונו לומר של עוף לעוף אינו כי רוכלא למני וליזיל אבל עכ״פ נלמד מיניה דהגבהה והרבצת ״גסה לדקה לא בעינן וכ״ש בעוף כן נ״ל ברור לדעת דברי הרא״ש. והנה רבינו דקדק עוד מדברי הרא״ש הנ״ל דהתחיל וכתב אלא שיש לדקדק כו׳ ״עד דמסתבר לומר דבשחיטת בהמה ״לחוד משערינן לעוף ולא מקילינן כו׳ משמע דבשחיטת גסה לחוד משערינן לעוף ולא בשום הגבהה והרבצה אפי׳ דעוף עצמו. וכתב מיד עליו וז״ל ובהכי ניחא מה שהביא לדר״י ב״ח כו׳ עד ״ועוף לעוף. דמוכח מיניה דס״ל דגם לעוף בעי כדי הגבהה והרבצה דעצמה עם כדי שחיטת בהמה גסה וכדי שלא יקשה דברי הרא״ש אהדדי ומ״ז ס״ל דה״פ דהרא״ש כתב דמסתבר לו לאמר לכוונת שמואל ור״י דאמר בהמה לעוף דאיירי בשחיטה לחוד ולא מצריכינן שום דבר אחר לעוף אלא שמשמעות דברי הרי״ף שהביא לדר״י ב״ח אדברי שמואל ור״י ולא הזכיר בדבריו כלל אלא להקל בעוף דמיתתא זוטרא משמע מסתימת דבריו דמשוה עוף לדקה וכמו שלדקה משערינן בשחיטת גסה והגבהתה והרבצתה דדקה כן נשער ג״כ לעוף בכדי שחיטת גסה והגבהתה והרבצתה של עוף. והנה נתיישבו דברי הרא״ש דמ״ש תחלה דמסתבר דלא מקילינן בעוף ומשערינן בכדי שחיטת גסה לחוד הוא שכתב לסברא דנפשו ומ״ש אח״כ דקה לדקה ועוף לעוף כ״כ לפי סתימת דברי הרי״ף וכנ״ל. ובהיות כן נראה פשוט דגם כוונת רבינו הוא כן בהבנת דעת הרי״ף והרא״ש והוא דמ״ש ולהרי״ף אפי׳ לדקה ולעוף משערינן כדי שחיטת גסה והגבהתה והרבצתה ר״ל בהגבהתה והרבצתה של עצמה של דקה ושל עוף לעוף דוקא בשחיטת ״גסה משערינן לכולהו ומ״ה סמך תיבת ״גסה לתיבת שחיטת ולא כתבה לבסוף וגם למה הקדים שחיטה להגבהה והרבצה אלא כדי ללמדנו דהגבהתה והרבצתה שכתב לא ״בגסה קאי אלא אשל עצמן וה״ק הרי״ף חולק על דעת רש״י הנ״ל דס״ל דאפי׳ בהסימנים משערינן לדקה בשל דקה ושל עוף לעוף והוא ס״ל דלשלשתן משערינן בשחיטת גסה דע״ז אמר שמואל ור״י דשל בהמה לעוף. אכן בהגבהה והרבצתה ס״ל כדעת רש״י דמשערינן לכל אחד בשל עצמה וכדברי ר״י ב״ח דמייתי הרי״ף דאמר דקה לדקה ומנה דה״ה עוף לעוף דהל״כ ה״ל לרי״ף לפרש דין עוף ולכתוב דלא מקילינן בעוף לשער בו ג״כ בהגבהה והרבצה ומ״ל ומסיק וכתב דל״כ ג״כ אביו הרא״ש דהוא הביא לדברי הרי״ף ופרש״י כנ״ל אכן בעוף גילה דעתו שלא להקל בו ולא משערינן בו בשום הגבהה והרבצה כ״א בשחיטת גסה לחוד. ומה שסיים וכתב וי״ל ולא מסתבר להקל בו טולי האי לשער בו בכדי הגבהה והרבצה דבהמה לעוף עכ״ל. לא תוקדק לומר דכוונתו הוא דדוקא של בהמה לעוף לא בעינן הא הגבהה והרבצה דעצמה בעינן וא״כ יסתרו דבריו זמ״ז דהא התחיל וכתב דמסתבר לומר דבשחיטה ״לחוד משערינן ועוד דא״כ היה ס״ל כדברי הרי״ף וכמ״ש. אלא ה״ק מסתבר לומר דלא משערינן בעוף כו׳ אם לא שתאמר דמה שאמר שמואל ור״י בהמה לעוף ר״ל ״בהמה דכדי שחיטתה והגבהה והרבצה הכל נתנין ג״כ לעוף זה ודאי לא מסתבר להקל טולי האי וצריכין לומר שהם לא איירי אלא משחיטה לחוד וממילא נשאר עוף על הסברא דלא משערינן בה אלא בכדי שחיטת גסה לחוד ״ודוק כי זה נ״ל ברור. ולהרמב״ם ה״ל שיטה אחרת בפי׳ פלוגתתן והוא דס״ל דברי הרא״ש לדוחק גדול שהרי״ף הביא לדר״י ב״ח דאמר כדי שחיטה והגבהה והרבצה גסה לגסה ושל דקה לדקה ולא יסבור כוותיה כ״א בהגבהה והרבצה ולא בשחיטה. אלא ס״ל דמ״ש שמואל ורבי יוחנן אף כדי בהמה לעוף ר״ל בשחיטה והגבהה והרבצה דבהמה דקה נתנין ג״כ לעוף ולא כרב דס״ל של עוף לעוף ובזה מיושבין דברי הרי״ף טפי שפסק כשמואל ור״י וגם הביא לדר״י ב״ח משום דס״ל מדלא נקט ר״י ב״ח בלשונו אלא גסה לגסה ודקה לדקה ולא עוף לעוף ש״מ דס״ל דאין לעוף שיעור חדש אלא נתנין ג״כ של בהמה דקה לעוף והיינו כדברי שמואל ור״י וכן מפרש הר״ן דברי הרי״ף והם המה כדעת הרמב״ם נמצא דהרי״ף והרמב״ם תלמידו הולכים בשיטה אחד. ואשר תמה הרא״ש על הרמב״ם למה הקילו בעוף יותר משל בהמה דקה אמאי והכי קים להו דמיתתה דעוף הוא כמיתתה דבהמה דקה וכ״כ ב״י. ואין לתמוה על פי׳ הרא״ש הנ״ל להרי״ף דא״כ למה כתב הרי״ף דהלכה כשמואל ור״י משום דה״ל תרי נגד רב שהוא יחיד לגבייהו הא גם ר״י ב״ח אמר כוותיה דרב וה״ל ג״כ תרי ומה״ט פסק רש״י כוותיה משום דה״ל תרי. ותרי ושיכתו קאמרי לאיסורא. י״ל דס״ל דמדברי ר״י ב״ח אינו מוכרח דס״ל כרב וי״ל דהוא קאי לפרש דברי פלוגתתן דמ״ש רב של גסה לגסה ושל דקה לדקה לא בשחיטה לחוד איירי אלא גם בהגבהה והרבצה ממילא ״לדברי שמואל ור״י ג״כ לגסה נתנין כדי שחיטה והגבהה והרבצה ולדקה ג״כ כדי הגבהה והרבצה דדקה וכדי שחיטת גסה כגרמו בדברי שמואל ורבי יוחנן ור״י ב״ח לא נקט בלשונו בפירוש ״שחיטת דקה לדקה משום דלא הכריע בזה אי כרב אי כשמואל ״ודוק וכל זה נלע״ד ברור. אלא שלע״ע בקיצור פסקי הרא״ש שכתב שם וז״ל ולהרי״ף כדי שיגביה וירבץ וישחט אפילו גסה לדקה וכדי שישחט בהמה בלא הרבצה לעוף עכ״ל. הרי דמשמע מלשונו דס״ל להרי״ף דגם כדי הגבהה והרבצה דגסה נתנין מדקה וז״ש. וגם מה שסיים וכתב וכדי שחיטת בהמה בלא הרבצה לעוף דמשמע בלא הרבצה הכל ורביע כ״כ דוקא בשם הרא״ש אבל הרי״ף ס״ל דנותנין גם בעוף הגבהת והרבצת דנפשה וכנ״ל. ובזה י״ל דלא הם לדקדק דמאמר שאלא בהרא״ש מפרש דברי הרי״ף שכתב במשמעות דבריו דמסתבר לומר דמשערינן בעוף כדי שחיטת בהמה לעוף לחוד כתבם בשם הרי״ף וליישב תמיה הרמב״ם במ״ש כדי שיגביהה וירבץ וישחט אפי׳ גסה לדקה כ״ל דתיבת גסה לא קאי אלא אשחיטה דסמיך ליה. אבל הוא דוחק מדלא כתב כדי ״שהגבהתה והרבצתה כמ״ש רבינו ואפשר דע״ס הוא ״ודוק. [ג] ולזה הסכים א״א הרא״ש ז״ל אלא כו׳. ואנו נוהגין באשכנז להטריף כל שהות אפי׳ בכל שהוא בין בעוף בין בבהמה ונהגו איסור שהות שוחט בשכר וקלקל בשחיטה בדבר שאין הכל מטריפין אלא מכח חומרא יתירה כגון שהייה כל דהו בבהמה וכמו שאנו נוהגין כמה וכמה חומרות דמדאורייתא היתר גמור הן ירצה דכל

שוחט

פרישה

הרא״ש תמה על הרמב״ם למה הקילו בעוף יותר ממה שהקילו בבהמה דקה ותירץ הב״י ודאי אילו כתב הרמב״ם כן מסברא היה קשה אבל מאחר שכך פי׳ דברי חכמי התלמוד לדעת הרמב״ם אנו אומרים הכי הוה קים להו דעוף מיתתו רב כשל בהמה דקה א״נ דהכי גמירי הל״מ וכמ״ש הרשב״א: (ו) אלא שכתב כו׳ היינו דוקא לבהמה אבל לעוף כו׳ לכאורה נראה דר״ל אפילו לבהמה דקה אבל אין דעת הרא״ש כן והארכתי בדרישה ע״ש ומ״ש אבל לעוף ה״ק הרי״ף בא להשוות כל השהיות א״א דהא בעוף ודאי היא מן הסברא וכיון שע״כ צריכין לחלק בין שהייה דעוף

מיעוט הנשאר חשוב כשחוט ומה שנתעכב אינו נחשב מן השחיטה והוי כחותך בידה או ברגלה ב (ו) והיינו בעיא דרבא שהה במיעוט הסימנים מהו לחד פירושא (ס) [ד] ורש"י פירש בעיא דרבא בששהה במיעוט בתרא ולכ"כ דאפילו במיעוט בתרא של קנה או של ושט פוסלת שהייה לפיכך שחט רוב א' בעוף או רוב שנים בבהמה ושהה למות (ט) [ה] מוטב שיכנה על ראשה ממה שיחזור וישחוט וכ"כ בה"ג שהה במיעוט הסימנים בין בתחילה בין בסוף אסור (י) [ו] והרמב"ם פירש במיעוט קמא אבל אם שחט רוב אחד בעוף או רוב שנים בבהמה אפילו שהה הרבה כשרה ע"כ כתב דבעוף לא שייך שהייה בקנה שאם שחט רובו ושהה בו כבר נגמרה השחיטה וכשרה ואם שחט מיעוטו חוזר ושוחט כל זמן שירצה אלא בושט לבד שייך שהייה במיעוט קמא ובבהמה אף בקנה כגון ששהה לאחר ששחט רובו (יא) וא"א הרא"ש ז"ל כתב (ד) ובאשכנז ובצרפת נוהגין להחמיר

מיעוט הסימנים מהו לחד פירושא בפרק השוחט בעי רב הונא בר נתן שהה במיעוט הסימנים מהו ופרש"י שחט הרוב ושהה במיעוט אחרון וגמר שחיטתו מהו מי אמרינן כיון דעבד ליה רובא אתכשר או דילמא כיון דהדר גמרה כולה חדא שחיטה היא ולא איפשיטא ולחומרא והתוספות והרא"ש כתבו שר"ת מפרש לה במיעוט קמא דושט מיבעיא ליה אע"ג דמיטרפא בנקיבת ושט דילמא לא גמירי שהייה אלא במידי דמגבלה ביה כגון רוב סימן אחד א"ד לי"ש · ולפר"ת את"ל דכשר אף במיעוט קמא לא פסלה שהייה בעוף מן התורה דהכשרו ברוב אחד והא דאמרי' גבי שהייה כדי בהמה לבהמה ועוף לעוף היינו מדרבנן וכתב הרא"ש ודוחק הוא והרמב"ם בפ"ג נראה מדבריו שהוא מפרש שהה כדי שיגביהנה וירבילנה וישחוט מיעוט הסימנים מי אמרינן כיון ששהה כדי שישחוט קצת הסימנים וישחוט קרינן ביה שהייה או דילמא כל שלא שהה כדי שישחוט רוב הסימנים לא מיקריא שהייה וסלקא בתיקו וה"ל ספק נבילה וצ"ל שהוי' גורס שהה כמיעוט הסימנים בכ"ף וכתבו המפרשים שאין דבריו מחוורים דהא ודאי פשיטא שכל שלא חתך רוב הסימני' לא מיקריא שחיטה ולעיל בסימן זה נתתי טעם לדבריו וכתבו התוספות שה"ר אושעיא פי' דקאי אשוחט בסכין רעה ומיבעיא ליה אם שחט רוב אחד בבהמה והוליך והביא כל היום במיעוט הנשאר מהו דילמא הא דמכשרינן בהוליך והביא כל היום היינו במתעסק לחתוך הסימנים אבל כשנחתך רוב הסימן הוי כאילו נחתך כולו ומוליך ומביא במיעוט הנשאר הוי כאילו מוליך ומביא בידה או ברגלה והוי שהייה · וכתבו הרשב"א והרא"ש והר"ן שפירוש הרב רבי אושעיא הוא הנכון : **ומעתה** הפירוש האחד שכתב רבינו הוא פי' ה"ר אושעיא ומ"ש שרש"י פירש הבעיא בשהה במיעוט בתרא כבר כתבתי לשונו בסמוך : ומ"ש רש"י שאם שחט רוב א' בעוף או רוב ב' בבהמה ושהה למות מוטב שיכנה על ראשה מתה שיחזור וישחוט ז"ל בפרק השוחט אבעיא דשהה במיעוט הסימנים מהו נראה דהשוחט רוב סימנים והשליך מידו והעוף שוהה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה דמוטב שיכנה על הגולגולת בסכין או ימתין עד שימות · וכתבו התוספות והרא"ש שר"ת הקשה עליו ופירש הבעיא כמ"ש בשמו בסמוך והרמב"ם בפ"ג מהלכות שחיטה כתב שאחר ששחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ה"ל כשחיטה גמורה ותו לא פסיל בה לא שהייה ולא דרסה ולא שום דבר מהדברים הפוסלים דהוה ליה כחותך ידה או רגלה וע"כ כתב שאין שהייה בעוף בקנה כלל שאם שחט רוב הקנה ושהה כבר נגמרה שחיטתו כשחזר וגמרה מחתך בשר הוא ואם שחט מיעוט הקנה ושהה הרי זה חוזר ושוחט כל זמן שירצה שאינה נאסרת משום נבילה עד שיפסק רוב הקנה וכן דעת הרשב"א וסמ"ג : והא דאין שהייה בעוף בקנה דוקא כשיודע בודאי שלא נגע בושט כגון שתפס הקנה לבדו בידו ושחט דאם לא כן ליחוש שמא נגע בושט ויצטרך לשחוט הקנה לבדו במקום אחר וכולי כדבסמוך · והרא"ש כתב בפ"ק דחולין שהרי"ס כתב לאסור במיעוט בתרא בשהייה וחלדה ודרסה אבל לא בהגרמה ועיקור דכיון דהגרמה לאו במקום שחיטה היא ועיקור לאו דרך שחיטה הוא כשר וכן מסתבר עכ"ל :

ומ"ש רבינו והרמב"ם פירש במיעוט קמא כבר נתבאר שזה פירוש ר"ת ומאחר שהרמב"ם סובר שאחר שנשחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה תו לא פסלה שהייה ולא שום דבר מהדברים הפוסלים א"כ ע"כ לומר שאינו מפרש הבעיא במיעוט בתרא וסובר רבינו דמפרש לה במיעוט קמא וכפר"ת ומ"מ איני רואה בדברי הרמב"ם שום גילוי דעת לפירוש הזה וכבר כתבתי מה שנ"ל בדעת הרמב"ם בפירוש בעיא זו :

ומ"ש רבינו בשם הרא"ש שבאשכנז וצרפת נוהגים להחמיר כרש"י בפרק השוחט כ"כ · וכ"כ הגהות מיימון בפ"ג בשם סמ"ג שנהגו העולם כרש"י וגם סמ"ק בסימן קל"ז כתב שנוהגים כרש"י ולכך כששחט סימן אחד בעוף ושוהה למות לא יחתוך הסימן השני בסכין או בקרדום לפי ששהה אלא ימיתנו במקל או ברגל ואפילו כששחט שני הסימנים יש ליזהר שלא לחתוך ראשו לפי שפעמים שמשייר מעט ולאו אדעתיה ובספר התרומה כתב דלדעת רש"י אם שוהה למות יכנה על ראשה ובלבד שלא ישבר מפרקתה · וז"ל המרדכי לפי שלא נתברר דבר זה ונחלקו הקדמונים בפירוש בעיא זו יש לאסור כל שהייה וחלדה

במיעוט

הרא"ש והרשב"א והר"ן שפי' זה הוא הנכון וכ"כ בעל המאור משם החכם רבי יהונתן בר אשר גם בהג"ה מיימוני פ"ג כתב שנראה לר"י פי' הר"א גם מדברי כל שאר המחברים נראה שתופסים פי' זה עיקר וע"כ מהרא"י בת"ה סי' קפ"ה שרבו האחרונים אהך בעיא ותפסו שהוא עיקר הוא פי' הרבי אושעיא . וא"כ מה שנתגלה בכל השיעור דין זה דרבא דהשוחט בסכין רעה כו' צריך להזהיר לשוחטים שזה אינו נוהג אלא בעוף ולא בבהמה ומהר"ש לוריא כתב אפשר מאחר שנהגו העם כרש"י להחמיר ולפסול כל שהיות אפילו בשהייה מיעוט בתרא א"כ נוהגים כמותו בכולו ולא תפסו לפי' הר"א להחמיר בענין זה שהרי פירושו להקל בשהיות וכן יראה לכאורה מלישנא דרבינו שהביא מתחלה פי' הר"א ואח"כ פרש"י ושא"א כתב שנוהגין להחמיר כרש"י ומדלא כת' נמי אפי' ראשון שנוהגין להחמיר לענין סכין רע משמע דלא נהגינן כותיה כלל ותדע שהרי בסי' י"ח כתב דין זה בסתמא ולא חילק בין עוף לבהמה אלמא דהכי ס"ל ומ"מ המחמיר לעצמו תע"ב עכ"ל . ולא נהירא אלא אדרבה משמע דלרש"י נמי אף זה הוה שהייה וכ"ש הוא ומלשון רבינו כאן משמע נמי דהכי הלכתא שהרי כתב תחלה הדין בסתם דבסכין רע בבהמה פסולה השחיטה אם שהה שיעור שהייה פשט לשונו מבואר שכתב כן דרך פסק דין ואח"כ גילה מקורו ואמר והיינו בעיא דרבא כלומר דפסולה מספק כיון דלא איפשיטא ואח"כ כתב שרש"י פי' בע"א ומחמיר יותר ושהרמב"ם חולק עליו ומכשיר במיעוט בתרא ומ"מ באשכנז וצרפת נוהגין להחמיר כרש"י כלומר אע"ג שלא נראה להם שפי' רש"י עיקר אלא כפי' הר"ר אושעיא והרמב"ם שמתירין במעוט בתרא מ"מ נהגו מצד חומרא אבל פי' הר"א שהוא העיקר מדינא נמי פסולה ולא מצד חומרא ומ"ש בסימן י"ח בסתם טעמו לומר דהסכין כשר הוא ואינו חשוב כפגום כאשר כתבתי לשם והלכך צריך להורות אף לאחרים דבשוחט בסכין רעה אסור בבהמה מדינא ולפי מנהגינו דפסלי' בשהייה מועטת אף בבהמה אין שיעור לדבר כל השוחט בהמה בסכין רע פסולה השחיטה בכל ענין אף בטור אין לשחוט בו לכתחלה כמ"ש בסימן י"ח סעיף י"ב ונראה שאף בנמצא כושט כמי רך ועגול יש לפסול אף בבהמה ואע"ג דמהרא"י לא כתב לפסול אלא בעוף אפשר משום דנשאל על עוף אי נמי מדינא אין לפסול אלא בעוף אבל אה"נ דה"ה בבהמה לפי מנהגינו ומ"מ נראה לי דדוקא בקנה של גמי ורך ועגול וכיוצא בו אבל כגון עשב ארוך ודק מונח אורכו לאורך הושט אין לפסול אף בעוף שהרי עשב אינו רך כמו הסימן וא"כ לפי דברי מהרא"י נחתך הושט עם העשב בבת אחת ולא פסק חתיכת הסכין אפי' רגע א' מן הסימן וכשר עיין בת"ה סי' קפ"ה:

ומ"ש ורש"י פי' בעיא דרבא כו' שם: ומ"ש וכ"כ בה"ג ס' כ"כ רש"י ז"ל משמו פ"ק דחולין בבעיא דהחליד במיעוט הסימנים (דף ל'): ומ"ש והרמב"ם פי' במיעוט קמא כו' אע"ג דבפ' שלישי מה' שחיטה משמע דהך בעיא דשהה במיעוט הסימנים מהו פירושו ששהה שיעור כדי לשחוט מיעוט הסימנים כמ"ש הרשב"א וה"ר ירוחם והר"ן והאגודה פרק השוחט משמו של הרמב"ם מ"מ ע"כ צריכין אנו לפרש לדעתו דלא מיבעיא ליה היכא דשחט כבר רוב א' בעוף ורוב ב' בבהמה ואח"כ שהה כפרש"י שהרי מבואר בדבריו דבכה"ג אפי' שהה אח"כ חצי היום וחזר וגמר חתיכת הסימנים דהיינו מותרת אלא ודאי דע"כ לא מיבעיא ליה אלא בשהה במיעוט קמא כלומר קודם ששחט רוב הסימנים שהה שעור כדי לשחוט מעוט הסימנים ולאפוקי מפי' רש"י דמיבעיא ליה במעוט בתרא וזהו שכתב רבינו והרמב"ם פי' במיעוט קמא אבל אם שחט רוב א' בעוף כו' ע"כ כתב דבעוף לא שייך שהייה בקנה כו' . ומיהו איכא לתמוה למה שפירש הרמב"ם דקמיבעיא לי' בשהה כשיעור שחיטת מיעוט הסימנין הא פשיטא דכיון דשנינו אם שהה כדי שחיטה פסולה כל ששהה פחות מכדי שחיטה דהיינו שהה כשיעור שחיטת מיעוט הסימנין כשרה היא כיון שלא שהה כדי שחיטה ולכן נראה גירסת הרא"ש בדברי הרמב"ם עיקר דבשהה כדי שישחוט שחיטה גמורה קמיבעיא ליה דהיינו כששהה כדי שישחוט רוב הסימנים דדילמא הלכה למשה מסיני דאין שהייה פוסלת אלא בשהה כדי שישחוט כל ב' סימנין ומיהו ודאי בשהה במיעוט קמא קמיבעיא ליה כדפרישי' וכן פירש מהרש"ל לדברי הרמב"ם פרק השוחט סימן ט"ו וכן עיקר גם קצת על דרך זה כתבו התוספ' בשם רבי' תם דפירוש בעיא זו במיעוט קמא היא ופי' ג"כ דמיבעיא

ליה

דרכי משה

המנהג הפשוט : (ד) ז"ל מהרי"ו בהלכות שחיטה ואנו נוהגין להטריף כל שהייה אפי' במיעוט קמא דקנה אנו מטריפין לפי שדווקא בימיהם בימי חכמי התלמוד היתה שהייה כשרה במיעוט קמא דקנה מפני שהיו בקיאין בבדיקת הושט והיו בודקין הוושט לאחר שחיטת הקנה אבל אנו אינם בקיאים בבדיקת הושט חיישינן שמא כששחט הקנה ניקב הושט ושהייה פסולה בין בקנה בין בושט בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא עכ"ל וכן פסק המרדכי פרק השוחט ובב"י ובמקום שאין מנהג פשוט סמכינן אדברי הרמב"ם כו' ואין צורך לנו בפסק הזה כי כבר פשט המנהג בכל מדינות אלו שהם בני אשכנז וצרפת כדברי רש"י והמרדכי ומהרי"ו : במרדכי

פרישה

לעוף לשהייה דבהמה א"כ ג"כ נהלך בשהייה דבהמה דקה וק"ל ועד"ר : (ו) והיינו בעיא דרב הונא בר נתן כו' כצ"ל . לחד פירושא היינו פירוש רבי אושעיא וכתב עליו הרא"ש שהוא הנכון : (ס) ורש"י פי' כו' דאפילו במיעוט בתרא של קנה או של וושט פוסלת אע"ג דאילו לא שחט כלל הוה כשר והא שחט רוב הסימנים מ"מ כיון דחזר ושחט כולה חדא שחיטה היא ועד"ר : (ט) מוטב שיכנה על ראשה אבל צריך להזהר שלא ישבור המפרקת ועד"ר : (י) והרמב"ם פי' במיעוט קמא של ושט (מיבעיא ליה) אע"ג דמטרפא בנקיבת ושט (ואם כן מאי מיבעיא ליה עכ"ה) דלמא לא גמירי שהייה אלא במידי דמקבלה ביה כגון רוב סימן אחד וכשלא נטרף משום שהייה משום נקב לא נאסר כיון שהיה דרך שחיטה שחיטה מקרי ולא נקב כמ"ש לעיל סימן כ"ב אבל אם שייך במיעוט קמא שהייה או אותו מיעוט ששחט מקרי נקב ולא שחיטה ודו"ק . והא דקאמר דמיבעיא ליה במיעוט קמא ל"ד מיעוט אלא ה"ה במחצית הסימנים דהא גם במחצה לא נתגלה כ"א ברוב אלא משום דמ"מ לגמרא במחצה וכל שאינו רוב הם מחצה עליו . ומ"ה כתבו התוספ' דלפ"ז הא דאמרינן שהיות עוף לעוף הוא מדרבנן כמ"ש אחר זה ולא כתבו דאיירי במחצה ודו"ק . וכאשר כתב רבינו בשם הרמב"ם בפי' האיבעיא כ"כ התוס' והרא"ש בשם ר"ת שפירש האיבעיא כן וכתב עוד דלפי פי' זה נ"ל שאין שהייה לעוף מן התורה דאל"כ קשה אך מיבעיא ליה אם יש שהייה במיעוט קמא מי לא הא את"ל דאין שהייה סימן מלינו שהייה בעוף דהכשירו ברוב סי' א' והא דאמרינן גבי שהייה כדי בהמה לבהמה כדי עוף לעוף היינו מדרבנן . והאי מדרבנן דוחק לומר מכח האיבעיא דרב הונא בר נתן המחירו להטריף מספק בשהייה במיעוט קמא דהא רב ושמואל ור"י מיירי שם בשיעור שהיות עוף ודוחק לומר דלכולהו מספקא באיבעיא זו ואמאי נאמר דמדרבנן ר"ל שהעריכו בעוף ג"כ לכתחילה לשחוט שני סימנים והוא קצת דוחק דא"כ לא הוי זה לשיטת הרי"ף דאינו מצריך לכתחילה אלא סימן א' כמ"ש בריש סי' כ"ב אלא להרמב"ם והרא"ש מ"ש ואפי' לדידהו בדיעבד כשר בעוף בסי' א' ובשהה במיעוט הסימנים בדיעבד איירי . ונראה דר"ל דרבנן תיקנו שיאסר במיעוט קמא אף שלא נעשה בזה המיעוט נבילה אלא טריפה ורב שמואל ור"י דאיירי בשהיית עוף יש לאסתפק בהו אי ר"ל שהוא שהייה דאורייתא או דרבנן וכתב הרא"ש ודוחק הוא (ר"ל פי' ר"ת הנ"ל עכ"ה) ב"י . (יא) ואו"א הרא"ש כתב ובאשכנז ובצרפת נוהגין להחמיר כרש"י פי' לאסור גם במיעוט קמא דקנה וז"ל מהרי"ו ואין מוספין דברי ר' אושעיא שפי'

דרישה

סומכא דהכ"ג שהיא מפורסמת בהדיא בהלכות שחיטות שהיו הטבחים שלומדים מהם הלכות שחיטה אם קלקל בכן חייב לשלם עכ"ל תרומת הדשן סי' קפ"ו : [ד] ורש"י פירש כו' ולכך כתב ואפי' במיעוט בתרא של קנה או של וושט פוסלת שהייה · ול"ע דלעיל סוף סי' כ' גבי שנים שאוחזין ישראל ופסול כתב שאין הפסול אוסר במיעוט בתרא וי"ל משום דהכא הואיל וזה שהתחיל לשחוט הוא הגומר השחיטה נעשה הכל שחיטה אחת ולהכי השחיטה אוסרת אבל לעיל כששחט ישראל הרוב או הוי שחיטה גמורה ומה ששחט הפסול אח"כ כאילו חתך ברגל שאין זה מצטרף לשחיטה הואיל ולא הוא שחטה : [ה] מוטב שיכנה על ראשה ז"ל ב"י ובס"ה כתב דלדעת רש"י אם שוהה למות יכנה על ראשה ובלבד שלא ישבור מפרקת ונראה שכן צ"ל נמי לדעת רבינו דאל"כ קשה דהא לקמן סי' ס"ז כתב רבינו בשם בעל העיטור דכשובר מפרקת אסור לאכול מבשרה אפי' ע"י מליחה וכתב ב"י שם דכ"ה כתב כן לדעת רש"י ע"ש וא"כ קשה רש"י דידיה אדידיה . אלא שקשה לפי הטעם שכתב רש"י לפי שמקרב מיתתה ולא יהא בה כח להתאנח להוציא דמה אין טעם נכון לחלק בין שבירת מפרקת לשאר קירוב מיתה וע"ל סימן ס"ז מ"ש בשוב זה : [ו] והרמב"ם פי' במיעוט קמא כו' עיין בב"י שכתב דלא משמע ליה הכי פי'

חדושי הגהות

שהה כדי שיגביהנה ויורידנה וכדי שישחוט שחיטה גמורה הרי א ספק נבילה ולא ידעתי למה תכנים ספק בדבר דודאי נבילה היא וכו' עכ"ל : ב הך בעיא דרב הונא בר נתן

להחמיר כרש"י (ה) ג (יב) שחט העוף ושהה בו ואינו יודע אם ניקב הושט אם לאו (יג) חוזר (יד) ושוחט הקנה לבדו במקום אחר ומניח עד שימות ובודק הושט מבפנים אם אינו מוצא בו טיפת דם בידוע שלא ניקב וכשרה :

כד דרסה כיצד השוחט צריך שיוליך ויביא ואם לא עשה כן אלא התיז הסימנים בבת אחת כמו שחותך

ליה בשהה שיעור שחיטה מיהו על פירוש זה ודאי קשה דע"כ בעוף במיעוט קמא דקנה לא פסלה שהייה מידי דהוה אחצי קנה פגום ובמיעוט בתרא נמי לא פסלה שהייה אפילו בושט א"כ שהיית עוף לעוף בע"כ דלא משכחת לה אלא א"כ דשהה במיעוט קמא דושט דפסלה שהייה וא"כ מאי קמיבעיא שהה במיעוט סימנים מהו הא ודאי דליכא למימר דכשרה במיעוט קמא דאי כשרה במיעוט קמא ליכא שהייה בעוף דפסלה והיה נ"ל לפע"ד ליישב דקא מיבעיא ליה משום דאיכא למימר דלא פסלה שהייה בעוף אלא היכא דשחט מחצי בוושט ואח"כ שהה אבל בדלא שחט אלא מיעוט כשרה אלא שלא ראיתי לראשונים שכתבו יישוב זה שוב מצאתי שכך כתב מהרש"ל בפרק השוחט סימן ט' ואין לפרש דלא מיבעיא ליה בעוף אלא בבהמה דשאה לא פסלה שהייה במיעוט קמא דושט דבהמה דפשיטא דבמיעוט ראשון של קנה ושל ושט משפט א' לעוף ולבהמה כמ"ש בסמ"ג בעשה ס"ג ובסה"ת סי' ה' אבל התו' תירצו בד"ה החליד (דף ל') דהאי דקאמר שהיית עוף לעוף אינו אלא מדרבנן אבל מן התורה לא פסלה שהייה בעוף כיון דהכשרה בסימן אחד והרא"ש כתב דדוחק הוא זה · אכן לפי דעת הרמב"ם למאי דפרושית ל"ק מידי דהכא דשהיית עוף לעוף היינו בשהה במיעוט קמא בכדי שחיטת שני הסימנים כולם ולא קמיבעיא ליה אלא בשהה שיעור כדי לשחוט רוב הסימנים בלבד והב"י הקשה אדברי הרמב"ם מדברי עצמו שכתב תחלה שיעור שהייה בכדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט ואם שהה פחות מכדי זה שחיטתו כשרה ולמ"ש ל"ק מידי דלא אמר כשרה אלא בשהה בפחות משיעור רוב של כל אחד ואחד מב' הסימנין דהיינו פחות מכדי שחיטה גמורה ואפילו לפי דרכם שמפרשים דקמיבעיא ליה בשהה כדי שחיטת מיעוט הסימנים יש ליישב דהרמב"ם ז"ל מפרש דהכי מיבעיא ליה דשמא שיעור השהייה שאמרו בכדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט היינו דוקא וישחוט הרוב או שמא אפילו רק שישחוט גם המיעוט נמי הוי שהייה דכך הל"מ שיעורא דשהייה ואסיקנא בתיקו והלכך ה"ל ספק נבלה ומ"ש ואם שהה פחות מכדי זה שחיטתו כשרה כונתו בזה שלא שהה רק בכדי שחיטה לבד בלא שיגביהנה וירביצנה דאז שחיטתו כשרה והוצרך לבאר זה לאפוקי מסברת מקצת גאונים כמו רש"י ובה"ג שפסקו דבשיעור שחיטה לחוד הוי שהייה אבל בשהה כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט לפחות מיעוט הסימנין לא אמר בו הרמב"ם דכשרה דודאי ספק נבלה היא כמו שביאר אח"כ להדיא וזה נ"ל ליישב בדעת הרמב"ם לפי הבנתם בדבריו .

שחט העוף ששהה בו ואינו יודע כו' כ"כ הרמב"ם בפ"ג והסמ"ג בעשה ולמדו כן מעובדא דמתסתם קועיה דמא בפרק השוחט דף כ"ח לפי פירוש לשם ומעובדא דאווזא שנכנס לבין הקנים בבית רב אשי דפ' א"ט (דף נ"ג) ועיין במ"ש הב"י וכתב מהר"ש לוריא אעפ"י שכתב רבינו וכן שאר פוסקים חוזר ושוחט הקנה לבדו במקום אחר וכו' ובודק הושט היינו לדידהו דבקיאין לבדוק כו' אבל אנו אין לנו לסמוך ע"ז אבל בשור שעורו עב שמעתי להקל וכן נמצא בתשובת ר"י קולון ז"ל עכ"ל וצ"ל דלא התיר בשור אלא בלא יצא דם ונקט שור דלפי שעורו עב יכול לחתוך בעורו במקצת בעוד שלא יצא הדם משא"כ בעגל וכבש דרגילות הוא דתכף שיחתוך מקצת העור יצא הדם וכל שיצא הדם אפילו בשור יש לחוש לנקיבת הושט וכתב בסה"ת אפילו אמר השוחט ברי לי וידעתי כי לא חתכתי כי אם מן העור אין סומכין עליו כיון שיצא קצת הדם ואע"ג דקנה סמוך לעור הוא כו' מ"מ פעמים שגם הושט סמוך לעור על ידי אחיזת הסימנים שתופס בהן כשבא לשחוט כו' וכ"כ המרדכי פר' השוחט · ואיכא למידק דמלשון הרמב"ם וסמ"ג ורבי' שכתבו שחט העוף ושהה בו ואינו יודע כו' משמע דאם אמר יודע אני שלא נגעתי בושט א"צ לבדוק הושט ואפשר דהסמ"ק החמיר יותר מהם מצד חומרא ולא מדינא אי נמי נראה דדוקא באומר ברי לי וידעתי בלא טעם התם הוא דאין סומכין עליו מטעם שכתב דפעמים שגם הושט סמוך לעור אבל אם יאמר שתפס הקנה בידו סמוך לעור ולא הושט וכה"ג שנותן אמתלא וטעם לדבריו שאומר לא חתכתי ולא נגעתי בושט אה"נ דסומכין עליו וכן יראה לי להקל בכה"ג ודו"ק :

ואם תלש נוצה ויצא טפת דם אע"ג דבת"ח בשם הרשב"א מכשיר כמ"ש הב"י בשמו בכל השחיטות דאשכנזים כתב לאיסור ובתשו' מהר"ם מפדוא"ה האריך בזה והחזיק המנהג ושאין לחלק בין יונה לשאר עופות ע"ש בסימן פ"ג וכ"כ הרב בהג"ה ש"ע אבל מהרש"ל דחה החומרא בשתי ידים ואמר אל תשגיח בזה כי חומרא שאין לה טעם כלל עיין עליו בפרק השוחט סימן י"ד ונראה דבהפסד מרובה יש להקל וכן לכבוד שבת אי נמי לעני :

כד דרסה כיצד השוחט שוליך ויביא כו' משנה פרק השוחט (דף ל') והרמב"ם בפ"ג והסמ"ג כתב דבהתזת הסימנין בלחוד בלא הגוזר ה"ל דרסה וכן פי' הר"ן לשם והרשב"א בתשובה ובת"ה וכך הם דברי רבינו ושלא כדברי הרמב"ן עיין בהר"ן לשם :

היה

במיעוט קמא ובתרא בקנה ובושט וגם יש ליזהר בסכין רעה שלא לשהות ולהאריך במיעוט בתרא עכ"ל · ובמקום שאין מנהג פשוט נראה דשפיר שמכוין הרמב"ם שסבר שאחר שחיטת רוב הרי היא כשחוטה גמורה ותו לא פסיל בה שהייה ולא שום דבר מהדברים הפוסלים דטעמא דמסתבר הוא ועוד שדבריו מפורשים בתוספתא וכמו שאכתוב אצל דיני חלדה :

ואם אחר ששחט העוף מצא קנה של גמי רך ועגול תחוב לארכו לאורך הושט ונחתך הקנה ההוא עם הושט כתו' בתה"ד (ו) דיש לדמות דין זה לבעיא דשהה במיעוט הסימנים לפירוש ה"ר אושעיא · וכיון דלמיעוט בתרא דכוין עלתה בתיקו כ"ש בגמי שאינו בתורת שחיטה כלל דהוי שהייה והכא אי אפשר בלא שהייה בשעת שחיטת הגמי ושהיית העוף במשהו :

שחט העוף ושהה בו ואינו יודע אם ניקב הושט אם לאו חוזר ושוחט הקנה לבדו במקום אחר וכו' כ"כ הרמב"ם בפ"ג מהלכות שחיטה ונראה שלמד כן מדאמרינן בר"פ השוחט (כח ·) בעובדא דההוא אווזא דהוה מתסתם קועיה דמא נבדקיה לקנה ונשחטה והדר נהפכיה לושט ונבדקיה דושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים · ומפרש הרמב"ם כפרש"י דבדיקה זו משום דילמא נפסק הקנה או ניקב הושט היתה ולא משום ספק דרוסה דתלינן בקניא או בכלבא ומה שהצריך הרמב"ם לשחוט במקום אחר משום דאיכא למיחש שמא מתוך שכבר התחיל לשחוט באותו מקום יהיה יותר נקל לפגוע בושט ויבא לומר עתה הוא שנשחט ומקודם לא נגעתי בו ושמא מקודם נגע בו ונמצא מכשירו שלא כדין א"נ שמא מקודם לא נגע בו ועתה מתוך שקל לפגוע בו יפגע בו ונמצא פוסלו שלא כדין ועלה טובה קמ"ל · ונראה מדברי הרמב"ם דדוקא בעוף שהכשרו בסימן אחד אית ליה האי תקנתא אבל בבהמה שאין הכשרה אלא בב' סימנים אין לה תקנה והטעם משום דכשישחוט הושט במקום אחר מתוך דושט גמיד ופשיט חיישי' שמא כשישחוט הושט למעלה או למטה יפגע במקום הנקב וכו' · ובזה אמרו בר"פ א"ט (מג ·) גבי ניקבו עורות הושט זה שלא כנגד זה ותדע דהא בעובדא דההוא בר אווזא אמרינן נשחטיה והדר נבדקיה דלמא במקום נקב קא שחיט ואם איתא ישחוט למעלה או למטה אלא ודאי כדאמרן · ורבינו ירוחם כתב אבל לדברי הרז"ה נראה דאפילו בבהמה כמ"ש גבי חלדה כתב הרז"ה החליד הסכין בין סימן לסימן מאי תקנתיה ישליף הסכין על נקלה וישחוט למעלה ממקום חלדה או למטה הימנה ואח"כ יבדוק הקנה והושט במקום שהחליד אם נפסק רוב הקנה או ניקב הושט הופכו ובודקו עכ"ל : ולדברי מי שסובר דנקב יש בדיקה לושט מבחוץ וכן לדברי הסוברים שאם הנקב במקום ידוע יש בדיקה לושט מבחוץ וכמ"ש רבי' בסימן ל"ג ה"נ ס"ל כדברי הרז"ה דאף בבהמה יש תקנה ע"י שיבדוק הושט מבחוץ אבל לדברי הר"ן בפא"ט בשם הרא"ה גבי ספק קניא ספק שונרא אימור קניא כדברי הרמב"ם ז"ל : כתב המרדכי בפ"ב דחולין בשם מהר"ף שאם אין בקיאין בבדיקה לא יגמור שחיטה כלל אלא ימכרנו לעכו"ם רק שימית העוף לפניו דאיכא למיחש דילמא אתי לזבוני לישראל לאחר שיתרפא ומ"מ אסור להשהותו בביתו דילמא אתי לידי תקלה כיון שאין הטרפות ידוע עכ"ל וכ"כ סמ"ק והכלבו :

כתב מהרי"ק בשורש ל"ד על דבר שהתחילו לשחוט שור וחתכו מקצת עובי העור ואח"כ נשמט מיד האוחז בו פשיטא שאין כאן בית מיחוש כלל אם ישחטוהו למעלה או למטה ויבדקוהו ולא ימצא בו שום נקב ולא טיפת דם כנגד אותו חתך שהתחיל לחתוך כמו שנמצא בהגהה בקצור סמ"ק כשהתחיל לשחוט ולא ידע השוחט אם נגע בסימן אין לו תקנה לשוחטו כי אם למעלה או למטה והדר נהפכיה לושט ונבדקיה וכו' וכ"ש בנדון זה דלא קרינן ביה התחיל לשחוט כיון שלא חתך רק קצת מיעוט העור : **כתוב** בא"ח בשם הרשב"א כשהשוחט תולש נוצה מצואר העוף פעמים מתבוסס בדם או נקרע העור אין לחוש לנקיבת (ז) הושט :

כד דרסה כיצד השוחט צריך שיוליך ויביא ואם לא עשה כן אלא התיז הסימנים בבת אחת כמו שחותך הלגון פסולה בפרק השוחט (ל :) תנן התיז את הראש בבת אחת פסולה ופרש"י התיז את הראש בבת אחת כאדם המתיז קנה או דלעת דוחק הסכין בכח ופוסק והיא דרסה וז"ל הרמב"ם בפ"ג דרסה כיצד כגון שהכה בסכין על הצואר כדרך שמכין בסייף וחתך הסימנין

בבת

דרכי משה

(ה) במרדכי פ"ג דחולין ובהג"מ פ"ג וכן הגהת סמ"ק אם שחט ושהה מעט בעוף אל יחזור וישחוט אפי' אם לא הגביה ידו רק מעט יש לחוש דהא שהיית עוף הוא זמן מועט מיד ואפי' אמר ברי לי שלא חתכתי כ"א מעט בין העור ולא נגעתי בושט אין סומכין עליו דכיון שיצא הדם מעט אלא כיצד יעשה ישחוט הקנה ויהפוך הושט ויבדקנו מבפנים דושט אין לו בדיקה אלא מבפנים ואם אינו בקי וכו' ועיין בב"י שסיים המרדכי · (ו) סי' קפ"ח וכו' דא"ל דלמא חתך הושט עם הגמי בבת אחת ושוה בשוה ממש וא"כ לא פסק חתיכות הסכין אפי' רגע אחד מן הסימן נראה דאין לומר הכי דהואיל שהסימן מתוח בשעת השחיטה והגמי אינו מתוח כי אינו מחובר על הלחי והגוף ודבר ידוע שכל דבר רך מתוח נחתך מהר יותר משאם לא היה מתוח ע"כ הואיל והגמי רך ואינו מתוח שהה בו יחתכהו יותר משהיית הסימן ונמצא שלא נחתכו שוה בשוה והוי שהייה עכ"ל : (ז) ואין נוהגין כן וכ"כ מהרי"ו השוחט יונה ותלש הנוצה ויצא דם לא יגמור שחיטתו אלא ימיתנו וימכרנו לעכו"ם עכ"ל וכתב מהר"ם פדוה סימן פ"ג בתשובה דה"ה שאר עופות ולא נקט יונה אלא שדבר בהוה והטעם בכל משום דגזרינן שמא ישחוט העור ויצא מהם דם וישחוט דאז הוי טריפה וע"ש בתשובת מהר"ם שהאריך בזה פי' דבריו דגזרינן שמא יהא עור נשמט מן הצואר ואז צריך בדיקה שלא יהא נקב בוושט שיתבאר לקמן סימן נ"ז ומאחר שאין אנו בקיאין בבדיקה דיש שהטריפו בזמן הזה ולכן אנו מחמירים אפי' במריטת הנוצה אע"פ שידוע שע"י מריטת הנוצה לא ניקב הושט מ"מ אנו מטריפים משום גזירה ולפ"ז הטעם אין חילוק בין נמרטו הנוצות בשעת שחיטה או קודם לכן לעולם אם יצא מהם דם יש להטריפו מטעם גזירה זו והוא חומרא גדולה בעיני ועיין לקמן סימן ל"ג ובתשובת מהרי"ק שהביא הב"י באחד שהביא לשחוט שור וכו' וסיים שם בתשובה ואפי' חתך כל העור אם לא יצא הדם ליכא למיחש דלמא ניקב הושט הואיל ולא יצא דם עכ"ל ובב"י החמיר אם חתך כל העור אע"ג דלא יצא הדם אבל מהרי"ו כתב בהלכות שחיטה כדברי מהרי"ק ונ"ל לומר דאע"ג דאנן לא בקיאין בבדיקת הושט מ"מ יש לעשות כדברי מהרי"ק כי מ"ש דיש לבדוק נגד החתך חומרא בעלמא הוא דהואיל ולא חתך כל העור ליכא למיחש אבל לפי מ"ש לעיל דיש להטריף בדם היוצא ע"י מריטת הנוצות אע"פ שג"כ אינו אלא חומרא בעלמא ואפ"ה לא סמכינן אבדיקתינו משום גזירה ה"ה כאן כנ"ל ומ"מ לענין הלכה נראה דכל זמן שלא חתך כל העור כל זמן שלא יצא הדם כשר אבל אם יצא או שחתך כל העור אפי' לא יצא הדם יש לנו להטריף עוד נ"ל דיש ללמוד מדברי מהרי"ק דאפי' בבהמה נמי דינו כמו בעוף ואם יצא מקצת הדם טריפה ואע"ג דדברי מהרי"ק דם בששהה שהייה גמורה מ"מ לדידן דנוהגין להטריף כל שהייה אפי' בבהמה אין לחלק בין בהמה לעוף וכן משמע מדברי מהרי"ו בהלכות שחיטה שלא חילק בזה בין בהמה לעוף כתב בא"ז בהלכות שחיטה השוחט העוף אפי' בחול לא ימרוט הנוצות מן הצואר אם אפשר לו לשחוט בלא מריטה משום צער ב"ח עכ"ל וע"ל בדיני חלדה :

במרדכי

פרישה

ספי' בסכין רע ולפיכך אין נזהרין בדבר וכן נ"ל עיקר וכן לעיל סי' י"ח כתב סתמא דלא כרבי אושעיא עכ"ל (שהרי כתב סכין שפי' מלך כו' שוחטין בו משמע בין עוף בין בהמה מותר לשחוט עכ"ה) ועיין מ"ש שם ובסי' כ"ב : (יב) שחט העוף ושהה כו' פירוש קודם ששחט רוב הקנה דאל"כ הרי אין השהיה מזקת לאחר ששחט הקנה בעוף והאי ששחט העוף כו' ג"כ מדברי הרמב"ם המה כמ"ש ב"י והוא ס"ל דיש שהייה במיעוט סימנים קמאי כנ"ל וק"ל : (יג) חוזר ושוחט הקנה בעוף שהכשירו בסי' אחד אית ליה האי תקנתא אבל בבהמה שאין הכשירה אלא בב' סימנים אין לה תקנה והטעם דכשישחוט הושט במקום אחר מתוך שהושט גמיד ופשיט חיישינן שמא כשישחוט הושט למעלה או למטה יפגע במקום הנקב אבל לדברי רבינו לקמן סימן ל"ג שכתב שיש בדיקה לושט מבחוץ כשהנקב במקום ידוע אף בבהמה יש תקנה על ידי שיבדוק הושט מבחוץ ב"י : (יד) ושוחט הקנה לבדו במקום אחר הטעם שהצריך לשחוט במקום אחר משום דאיכא למיחש שמא מתוך שכבר התחיל לשחוט באותו מקום יהיה יותר נקל לפגוע בושט ויבא לומר עתה הוא שנשחט ומקודם לא נגעתי בו ושמא מקודם נגע בו ונמצא מכשירו שלא כדין אי נמי שמא מקודם לא נגע בו ועתה מתוך שקל לפגוע בו יפגע בו ונמצא שפוסלו שלא כדין ועלה טובה קא משמע לן ומ"ש ובודק הושט מבפנים ואף דכתב רבינו בשם הרא"ש בסימן ל"ג דיש בדיקה לנקב מבחוץ יש לומר דבא ללמדינו דאף אם ירצה מבחוץ שהנקב בעור החיצון ושט יבדקנו גם מבפנים דאם לא ניקב גם הפנימי כשר :

דין

חדושי הגהות

היא . (א"ס) : ג הך שחט העוף ושהה בו פי' קודם ששחט רוב הקנה דאל"כ הרי אין שהיית מזקת לאחר ששחט הקנה בעוף (כנה"ג) :

הלשון

שחותך (א) הצנון פסולה היה שוחט בהולכה או בהובאה לבד אם יש בסכין כמלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר כשרה שאז אפשר לו לשחוט בלא דרסה על ידי הולכה או הובאה לבד ואם הוליך והביא אפילו שחט באיזמל כל שהוא כשר (א) כתב אדוני אבי הרא"ש זכרונו לברכה לא שיצטרך להוליך כל אורך הסכין קודם שישחוט הרוב דאין אדם יכול ליזהר בזה דפעמים הסכין חד וחריף והותך רוב הסימנים קודם שיוליך או יביא כשיעור הזה אלא לא אמרו הכמים שיעור זה אלא דקים להו שאז יכול לשחוט בריוח בלא דרסה והשחיטה כשרה בהולכה או בהובאה כשיש בסכין מלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר או באיזמל כל שהוא והוליך והביא [א] ואף אם שחט הרוב קודם שהוליך כל אורך הצואר (נ"ס נ"ל הסכין) (ב) ובלבד שלא יתפוש (ג) הסכין במזיד במקום אחד וישחוט בדרסה קודם שישחוט הרוב ע"כ. שוחט אדם שני ראשים כאחד ובלבד שיהא הסכין כדי (ד) ג' ראשים לא היה בו אלא כדי שנים (ג) הביא ולא הוליך החיצונה (ה) כשרה והפנימית פסולה הוליך ולא הביא הפנימית

בבת אחת בלא הולכה ולא הובאה או שהניח הסכין על הצואר ודחק וחתך למטה כחותך בכון או כישות עד שחתך הסימנים ה"ז פסולה וכ"כ הרשב"א בתשובה סימן ט"ו דלחתוך הסימנים בלבד בלא הולכה והובאה קרי קתיז הראש :

היה שוחט בהולכה או בהובאה לבד אם יש בסכין כמלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר כשרה משנה שם (ל':) היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר כשרה ומפרש בגמרא דהיינו כמלא צואר חוץ לצואר :

ומ"ש ואם הולך והביא אפי' כל שהוא באזמל כשר ג"ז משנה שם וכת' הרי"ף איכא מ"ד ה"מ בעוף בצוארו דק אבל בבהמה לא וכתב הר"ן דברי ר"ח הם ואין להם עיקר בגמרא ובהג"א כתוב שכן דברי בה"ג והמרדכי כתב בפרק א"ט סברא זו דלכתחילה צריך שיהא הסכין כאורך שני צוארים ויש משערין בי"ד אצבעות ולא ידעתי מנין לו זה עכ"ל וכל הפוסקים לא חילקו בדבר זה בין עוף לבהמה (ג) : **כתב** א"א הרא"ש ז"ל לא שיצטרך להוליך כל אורך הסכין קודם שישחוט הרוב וכו' שם וכ"כ התוספות וסמ"ג וכתב רבינו ירוחם שכן עיקר ולא כדברי החולקים בזה . וכתב מהר"י ן' חביב ז"ל עיין שאמר בסוף דבריו או באזמל כל שהוא וכו' וכיון בזה להודיענו חידוש גדול דאפילו באזמל שצריך להוליך ולהביא א"צ להוליך ולהביא קודם שיסיים השחיטה כי לפעמים ימצא צפור קטן שישחט רוב הסימן אפילו באזמל קודם שיוליך ויביא והוא כשר בתנאי שלא יתפוס הסכין במזיד במקום אחד עכ"ל :

ומדברי הרא"ש ורבינו נראה דס"ל כהר"ן וסמ"ג והרשב"א דהאי התזת ראש היינו חתיכת הסימנין ושלא כדברי הרמב"ן שכתב דהתזת הראש לגמרי עסקינן ומ"ה בעינן כמלא צואר חוץ לצואר הא. לאו הכי לא בעינן כולי האי : **שוחט** אדם שני ראשים כאחד ובלבד שיהא הסכין כדי ג' ראשים משנה (שם) וגמרא שם (ל"א .) : **לא** היה בו אלא כדי ב' הביא ולא הוליך החיצונה כשרה והפנימית פסולה הוליך ולא הביא הפנימית כשרה והחיצונה פסולה כן כתב הרא"ש שם וז"ל אם אין בסכין מלא צואר חוץ לשני צוארים אם כדי לו שהוליך ולא הביא הפנימית כשרה דבהולכת שחיטה כוו מלא שני צוארים וכאילו לבדה היתה וכשרה ולא נפסלה בשחיטת אותו ואת חברתה ואם בהובאה שחט החיצונה כשרה עכ"ל וי"ל פירוש דבריו דכשהוליך ולא הביא הרי הוא מתחיל לשחוט בראש הסכין וכשגומר נמצא שעבר עליה כל הסכין אבל כשהביא ולא הוליך הרי הוא מתחיל לשחוט בקצה הסכין שאצל הקתא ומביא עד שמעביר כל הסכין על החיצונה וכיון שעבר חצי הסכין על הפנימית פוסק נמצא שעל החיצונה עבר כל הסכין ועל הפנימית לא עבר אלא חצי הסכין ולא תוקשי לך א"כ אם הוליך כל הסכין על כל אחד משני הצוארי' וכן אם הביא הסכין לגמרי חוץ לפנימית בענין שגם עליה עבר כל הסכין שתיהן כשרות די"ל דאה"נ אלא אורחא דמילתא נקט הרא"ש . אבל הר"ן כת' שאיפשר ששתיהן אסורו' הואיל ושחיטתן כאח' ואם בשניה דרס אף בראשונה נמי דרס שהרי בב"א ובענין אחד העביר הסכין על שתיהן וכן דעת הרשב"א בת"ה וכן דעת הרמב"ן וכתב רבינו ירוחם שנכון להחמיר :

שניס

היה שוחט בהולכה כו' משנה וגמ' שם . ופי' בת"ש למעלה בסי' ח' כדין איזמל כל שהוא : **ומ"ש** בשם הרא"ש לא שיצטרך להוליך כו' שם וכ"כ המפרשים בעלי התוס' ור"ל לא שיצטרך להוליך כל אורך הסכין על כל פנים קודם שנודע לו שנשחט הרוב ושוב פסק מלשחוט וכן מ"ש דהשחיטה כשרה אף אם שחט הרוב קודם שיוליך בסכין כל אורך הצואר כו' אינו ר"ל דכיון ששחט הרוב כשר אפילו דרס אח"כ דהא פשיטא דפסלה דרסה אף אחר שישחוט הרוב כמ"ש הרא"ש דמסתבר כריב"ם דפסלה דרסה במיעוט בתרא וכמו שיתבאר בסימן זה בס"ד אלא רבותא לומר דכיון ששחט הרוב כשרה אף אם פוסק שוב מלשחוט ולא נאמר כיון ששחט הרוב קודם שהוליך הסכין כו' בודאי דדרס דזה אינו וק"ל : **שוחט** אדם שני ראשים כאחד ובלבד שיהא הסכין כדי ג' ראשים . משנה וגמרא לשם . ופירושו שאז כשר בכל ענין דל"מ אם הניח הסכין בתחלת השחיטה על רוחב ב' הצוארים ומניח מלא צואר חוץ לצואר החיצונה והביא אי נמי שהניח מלא צואר חוץ לצואר הפנימית והוליך שאז ודאי ליכא חששא דדרסה כל עיקר אלא אפילו בהביא והתחיל לשחוט בקצה הסכין שאצל הקתא נמי כשר שהרי כששחט בחיצונה כמלא צואר עדיין נשאר הסכין חוץ לב' ראשי' מלא ב' צוארין וכשהביא עוד על הפנימית כמלא צואר שוחט הפנימית לבדה בלא דרסה ושוב כשהשני ראשים שחוטים כל אחד כמלא צואר עדיין נשאר עוד מלא צואר חוץ לב' ראשים ומביא עוד בלי דרסה על ב' הראשים כאחד בשוה שהרי כבר שניהם שחוטים בשוה וכן להיפך בהוליך ולא הביא ומתחיל לשחוט בראש הסכין וק"ל : ומ"ש לא היה בו אלא כדי שנים כו' כ"כ הרא"ש ז"ל שם ופירושו דוקא בהביא והתחיל לשחוט בקצה הסכין שאצל הקתא דאז כששחט בחיצונה כמלא צואר והתחיל להביא הסכין על הפנימית בהכרח שיהא הסכין גם בחיצונה לשוחטה עוד שהרי בעוד שלא עבר הסכין על הפנימית לא שחט בחיצונה רק כמלא צואר ולא נשאר חוץ לצואר החיצונה רק כמלא צואר אחד וא"כ ודאי יש לחוש לדרסה דפנימית מאחר שצואר החיצונה נשחט במקלת והפנימית לא נשחט עדיין כל עיקר והוא מעביר הסכין על שתיהן יחד ומכוין לשחוט שניהם בשוה וכן בהתחיל לשחוט בראש הסכין והוליך דפנימית כשרה וחיצונה פסולה מטעם זה ולא היה צריך להודיענו דבלא היה בו אלא כדי שנים והניח הסכין בתחלת השחיטה על רוחב ב' צוארין דשניהם פסולין דהא פשיטא הוא כיון דלא נשאר חוץ לצואר כמלא צואר א"כ אם הביא ודרס לחיצונה בהכרח שדרס גם לפנימית שהרי בבת אחת ובענין אחד העביר הסכין על שתיהן בשוה וכן בהוליך ולא הביא . ואולי שבזה דוקא כתב הר"ן ששתיהן אסורות וחלק על דברי התוס' לפי מה שהבין מדבריהם שאף בזה הכשירו האחד כיון שיש לה מלא צואר חוץ לצואר אבל דברי הרא"ש שהם מדברי התוס' אי אפשר לומר דמיירי במניח הסכין בתחלת השחיטה על רוחב ב' הצוארין דא"כ איפכא מיבעי ליה למימר דבהביא ולא הוליך הפנימית כשרה והחיצונה פסולה ובהוליך ולא הביא החיצונה כשרה והפנימית פסולה אלא הדבר ברור דהרא"ש לא קאמר אלא בהתחיל לשחוט בראש הסכין או בקצה שאצל הקתא וכדפרי' והתם הוא דלאחד כשרה אבל בהתניח הסכין בתחלת השחיטה על רוחב ב' הצוארין שניהם פסולי' מטעמא דפרי' שאילו היה סובר הרא"ש דגם לשם כשרה האחת ה"ל לפרש כן בדבריו . גם הרשב"א שכ' בת"ה שני סברות בזה די"א שהראשונה פסולה והאחרות כולן כשרות שהרי יש באחרות מלא צואר חוץ לצוארן וי"א אוסר את כולן ושכן עיקר היינו דוקא במניח הסכין בתחלת השחיטה על רוחב שני הצוארין . ונמצא לפי זה שאין מי שחולק על הרא"ש ורבינו במ"ש שהאחת כשרה אם התחיל בראש הסכין או בקצה שאצל הקתא וסברא נכונה הוא להכשיר האחת בזה שהרי לא העביר הסכין בענין אחת בשוה על שתיהן מאחר שהאחת כבר נשחטה כמלא הצואר והאחרת עדיין לא נשחטה אם כן לא דרס רק אותה שלא נשחטה עדיין ומ"מ ודאי לפי טעם זה דהפנימית פסולה החיצונה אפילו הביא כל הסכין על כל אחד מב' הצוארין וכן בהוליך פסולה החיצונה אפילו הוליך כל הסכין על כל אחד מב' הצוארין דלא כמה שהבין הב"י שהרא"ש מכשיר בזה שניהם וכן מצאתי למהרש"ל לוריא שפי' דברי הרא"ש דמיירי שלא הוציא הסכין חוץ לצואר החיצונה בהולכה וכן להיפך בהובאה אבל אם הוציא הסכין לחוץ מצואריהם שניהם כשרים דליתא אלא בכל ענין האחת פסולה והאחרת כשרה וזהו שסתם הרא"ש דבריו ולא חילק כל עיקר ודו"ק : ולענין הלכה אעפ"י שאנו מדמין לומר שאין מי שחולק אדברי הרא"ש ורבינו בזה כדפרישית מכל מקום לא נעשה מעשה להקל ועוד שהרי גם הר"ר ירוחם הבין שהרמב"ן ז"ל שכתב דשתיהן פסולות משום דכיון דרוצה לשחוט שתיהן יחד אתי לידי דרסה חולק אדברי הרא"ש וא"כ נכון להחמיר בזה ומכל

מקום

דרכי משה

כד (א) במרדכי פרק השוחט כתב וז"ל מה שפירש"י שלא יחתוך כל המפרקת לשנים לא נראה דכיון ששחט הסימנים אפי' שוחט אח"כ המפרקת מאי איכפת לן מיהו בתוספתא תניא היה שוחט וחתך כל הראש בבת אחת אם נתכוין לכך שחיטתו פסולה אם לאו שחיטתו כשירה ואמר לנו הר"מ שמעשה היה שאחד שחט כל הראש ואסר ראבי"ה ול"נ לר"מ כו' וכ"כ הרמב"ם פ"ב מהלכות שחיטה שהוא בשר וכ"כ ב"י בשם הרמב"ן והרשב"א והר"ן ובעל העיטור דכשר אמנם מהרי"ו כתב בהלכות שחיטה לאסור דזה נקרא נמי דרסה בפרש"י בגמרא פ"ק דחולין (ט' .) וכן משמע בת"ה סימן קפ"ז דאע"ג דמדינא נראה דכשר נוהגין להטריף וכן הוא באגור ד"ל ובאשכנז נוהגין לאסור אם שחט רוב המפרקת ויש להחמיר כרש"י אבל רוב הפוסקים מתירין עכ"ל : (ב) וכ"כ בתא"ו נט"ו ח"ב א"ה שאין לחלק בין בהמה לעוף וע"ל סימן ח' וראיתי בשחיטות ישנים בזה בגימטרי' י"ד אצבעות של אורך הסכין והוא בתוספות דחולין ובשחיטות מהרי"ו פסק דבהמה אפי' אם הוליך והביא בעינן שיהא אורך הסכין במלא צואר וחוץ לצואר משהו אבל אם הביא ולא הוליך או איפכא בעינן שיהא אורך הסכין כמרא ב' צווארים עם העור והמפרקת ובעוף אם הוליך והביא לא צריך אלא סכין משהו ואם הוליך ולא הביא או איפכא בעינן כב' צווארין ע"כ. וכתב עוד דו דרסה פסולה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בוושט עכ"ל : (ג) ושמעתי משוחטים שנזהרים שלא להניח האצבע על הסכין בשעה ששוחט כדי להחזיק שלא יבוא לידי דרסה אלא צריך שיאחז הסכין בקתא ולא יניח האצבע על הסכין : (ד) ובהר"ן פ' השוחט דף תר"ם ע"ב דה"ה לד' או ה' בהמות די אם צוואר אחד יוצא חוץ לצווארין : (ה) בתא"ו נט"ו א"ה ח"ב ואם שחט ב' בהמות ואין הסכין ג' צווארין נכון להחמיר לפסול שתיהן אע"ג שאין כן סברת הרא"ש עכ"ל :

וכתב

פרישה

דין דרסה סי' כד (א) **כתב** א"א הרא"ש ז"ל לא שיצטרך להוליך כל אורך הסכין קודם שישחוט הרוב כל' רבינו בשם הרא"ש כן הוא בפיגו בפסקיו ד' קל"ד ע"ש וק"ע דל' קודם אינו מדויק דמשיכה מיהו לן שיוליך כל הסכין קודם שישחוט הרוב די לנו בזה שיוליך כל הסכין וישחוט הרוב . ואפשר לייסב דהכי קאמר לא שיצטרך להוליך כל הסכין קודם לגמור שחיטת הרוב ר"ל שמילת קודם על הולכת הסכין ומ"ש שישחוט הרוב ר"ל כאילו אמר לגמירת שחיטת הרוב אלא שיש לדקדק עוד במ"ש אחר זה ומיד אח לשונו "ואף אם שחט הרוב קודם שהוליך "הסכין כל אורך "הצואר גם כאן ל' הרא"ש אינו מדויק דהוה ליה למימר קודם שהוליך "כל הסכין או כל"ל כל אורך הסכין במקום כל אורך הצואר . ונראה ליישב קושיא ראשונה בקושיא אחרונה דלומר דודאי מ"ש הרא"ש קודם שהוליך הסכין כל אורך הצואר בדווקא קאמר והוא ע"ד שכתב רבינו אחר זה בשוחט שני ראשים כאחד כו' וכאשר פירשו הב"י שם והוא השיעור אורך שני צוארים דהיינו שמניחין הסכין על צואר הבהמה והרוצה לשחוט בהולכה מניח מלא צואר לבד כמות על צואר הבהמה ומוליך הסכין שעל הבהמה עם מלא צואר שכנגד הקתא על הסימנים ובזה יתמתו הסימנים ובהובאה הוא איפכא וס"ל דנצטרך שלא יסוו הסימנים נמשכין רובן עד שיעבור מע"ג הצואר כל אורך הסכין קמ"ל הרא"ש דלאף אם שחט הרוב קודם שהוליך כל הסכין כל אורך הצואר כל אורך הסכין לא שיצטרך להוליך כל אורך הסכין קודם שישחוט הרוב [illegible] קודם שישחוט הרוב קא משמע לן דסגי אף שמונח עדיין ע"ג הצואר . והסותר נראה משום דמ"מ לאתם שיבלה הסכין בשחיטת הרוב אלא מעט קודם לכן או אם כן ואם היה כדין נותן ושיעור שלא יסוו רוב הסימנים [illegible] כשיעבור עליהן כל הסכין קודם שחיטת רובן ואמר כן יגמור השחיטה בהולכה אחרת וק"ל : (ב) ובלבד שלא יתפוס הסכין כו' קודם שישחוט הרוב ול"מ מאי אירייה קודם שישחוט הרוב [illegible] שישחוט הרוב [illegible] הסכין כשיעור שני צוארים שנו יוכל לשחוט רוב הסימנים [illegible] הסכין קודם שישחוט אותו הרוב [illegible] ג"כ אלא לא איירי כאן ברובא לשחוט ויותר מהרוב וק"ל : (ג) הביא ולא הוליך החיצונה כשרה [illegible] הסכין דהיינו שני צוארים דאין הקנה שאצל הקתא לשחוט ומעביר

ענין

דרישה

פי' דברי הרמב"ם אלא כ"פ שהבה באמצע הסימנים כשיעור שחיטת מקצת סימנים וגרם (כלשונו שכבה במיעוט סימנים עכ"ל) שהרי כמיעוט נכ"ף וע"ד זה כמו פירש במלרם וכתבנתיו שם ע"ש ולקמן בסמוך . וק' לפי' הב"י ולגרסתו זו לא איתא בגמרא והרמב"ם השיעור שהייה הוא כדי שיגבהנה וירביצנה וישחטנה והיינו שחיטה גמורה ולכל מלבות הרוב וכמ"ש הר"מ בשם הרמב"ם שחיטה גמורה וכל"ל ובפסות מוה אין בו שיעור שהייה וכשר וב"י הקשה ג"כ זה וכתב דהלכתיה הוא במיעוט הסימנים ר"ל דלמוד דמע שמעו ה"ל מיעוט אבל יכול להיות שההם כשיעור שהייה מ"מ קמיבעיא ליה והוא דוחק גדול :

דין דרסה סי' כד [א] **ואף** אם שחט הרוב קודם שהוליך הסכין כל אורך הצואר. כתב ב"י בשם מהר"י ן' חביב דגם באזמל דינא הכי דלאו דוקא להוליך כל הסכין קודם שיסיים השחיטה כי לפעמים ימצא צפור קטן שישחוט רוב הסימן אפילו באזמל קודם שיוליך ויביא והוא כשר בתנאי שלא יתפוס הסכין במזיד במקום אחד עכ"ל :

דין

הפנימית כשרה והחיצונה פסולה ב' אוחזין בסכין ושוחטין אפילו זה למעלה לצד הראש וזה למטה לצד החזה שאוחזין אותו באלכסון ולא חיישינן שמא ידרוס זה על זה :

(א) **חלדה** כיצד שמכנים הסכין בין סימן לסימן ל"ש שחט התחתון כהלכתו ממעלה למטה וחזר והוציאו ושחט העליון ל"ש שחט העליון ממטה למעלה שלא כהלכתו והוציאו ושחט התחתון החליד הסכין תחת העור או תחת צמר מסובך בצואר הבהמה או תחת מטלית הקשור בצוארה או שהמטלית מהודק בה בשעוה ישחט שחיטתו פסולה (ב) אבל אם המטלית פרוש על צוארה ישחט תחתיו שחיטתו כשרה והרמב"ם פסל גם בזה ולא נהירא (ג) כתב בסה"מ [א] צריך ליזהר כשאדם שוחט וחס על העור שלא יעשה בו קרע גדול ושוחט (ס"א ישחט) בראש הסכין ומתכסה מהעור אמנם אם שוחט באמצע הסכין אין לחוש אם ראשו מתכסה בעור כיון שהסכין במקום ששוחט בו כנגד הסימנין אינו מכוסה (ד) וה"ר אליעזר ממיץ היה מחמיר גם בזה והחליד במיעוט הסימני' מיבעיא ולא איפשיטא ולחומרא וגם בזה (ה) פרש"י במיעוט בתרא ולאחר ששחט הרוב החליד תחת המיעוט ושחטו ממטה למעלה והרמב"ם

מקום ירא דג"כ אין להקל להכשיר שניהם בהעביר הסכין חוץ לשתיהם כמו שהכשירו הב"י ומהרש"ל דמדינא נראה לי עיקר כמו שכתבתי לפרש דברי הרא"ש ורבינו ושאין חולק עליו הלכך אין להקל גם בזה כ"ל ודו"ק · וע"ל בסימן ח' דין סכין קטן דאיכא לחלק בין בהמה לעוף : שנים אוחזין בסכין וכו' משנה שם · גרסינן בגמרא ר"פ השוחט וקרא למאי אתא דלא לשוויה גיסטרא ופירש רש"י בלשון ראשון שלא יחתוך כל המפרקת לב' דהכי משמע חטהו הוציא את דמו ותו לא עד כאן וכתב במרדכי ע"ז ול"נ דכיון ששחט הסימן אם יחתוך אחר כך גם המפרקת מאי איכפת לן ומיהו בתוספתא תניא היה שוחט וחתך את הראש בבת אחת אם נתכוין לכך שחיטתו פסולה ואם לאו שחיטתו כשרה · ר"ב · ואמר לנא ר"ת שמעשה היה שאחד שחט וחתך כל המפרקת ודקדק ראבי"ה מפרש"י ואסר ול"נ לר"ת ומפרש כך פרש"י חטהו הוציא את דמו ותו לא אין צריך יותר ע"כ גם התוס' הבינו כך דברי רש"י שהרי הקשו עליו וכתבו זה לשונם ועוד אתאי ס"ד שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנים כו' ולי ירא' דזה דקדוקו של ראבי"ה בפי' רש"י דמכח קושיא זו צ"ל שכונת רש"י היא לפרש חטהו הוציא את דמו ותו לא יחתוך המפרקת שאם יחתוך יותר תהי' שחיטתו פסולה וגזירת הכתוב היא דפסולה מאחר שחותך המפרקת בשעת שחיטה ודומה זה לשהייה במיעוט בתרא שהכל תמהו למה לא יהא כמחתך בשר בעלמא מה שחותך אח"כ שהרי כבר נשחט הרוב וצ"ל דהל"מ כך היא כדפרישית לעיל וה"נ דכוותא וכך נוהגים בני אשכנז לחומרא אע"ג דרוב המחברים חולקים על פרש"י ובאגור אלף צ"א כתב דנוהגים להטריף גם בשחט רוב המפרקת אפילו הוליך והביא ואין לשנות כל עיקר ואף בלא מתכוין פסולה דיעבד ובשחתך עד החוט ועד בכלל ודאי כבר שחט רוב המפרקת ופסולה ולקמן בסי' כ"ח יתבאר בס"ד אם צריך כסוי ע"ש :

מצאתי בתשובה למהר"ם מ"ץ וז"ל אם שחט רוב אחד בעוף ורוב ב' בבהמה והשליכה מידו ואח"כ חזר ושחט אותו מיעוט הסימנים בעודה חיה וגם שבר מפרקת בעודה חיה אם היא כשרה דיעבד תודיע כי רש"י אסר הכל אבל שאר רבותינו אינן מודים לו וכן התיר ר"ת אך בסת"ק כתב ר' כרן דנהגו כפרש"י ובנגה לאנשים כולי האי כמ"ש רבותינו דצבת א"ל לידע כל הדינין הנוגעין להלכות שחיטה וכמה פירושים פי' רבותינו שאין הכל בקיאין בהן עכ"ל · ובמרדכי הארוך כתב שאלה ששאל רבינו ברוך לרבינו יקר על שתוחבין הסכין במפרקת קודם שתצא נפשה וקורין לו ערופה או מכין בקופיץ על צואר הבהמה מאחוריו ואמר שאין בו איסור שאינו דומה לשובר מפרקתה של בהמה כו' והביא שם תשובת ר"ג מ"ה דאף בשובר מפרקתה אין איסור כי אם שלא לאוכלו באומצ' אי בלא מליחה דלא כפרש"י וכן השיב רבינו משולם דאפי' נעשה ע"י נכרי אין זה נמרו ביד נכרי דאסור וכה"ג כתב בא"ז בשם כמה גאונים וכתב שם דאף לרש"י דוקא שובר אבל חותך בסכין שרי · וצריך לומר דמאי שהכשירו בחותך היינו דוקא שלא בדרך שחיטה אבל בדרך שחיטה היינו גיסטרא דלרש"י נמי אסור דה"ל מעשה פסול בשחיטה ולקמן בסי' ס"ז יתבאר בס"ד טעם מחלוקת רש"י ושאר גאונים בדין השובר מפרקת כו' :

חלדה כיצד שמכנים הסכין בין סי' לסי' ל"ש כו' משנה פרק השוחט (דף ל"ב) וגמרא (דף ל') ופי' החליד כסה כמו חולדה המתכסה בעיקרי הבתים פ"ק דף כ' · החליד הסכין תחת העור כו' שם (דף ל') כל זה בעיא דלא איפשיטא ואזלינן לחומרא ופי' הרא"ש ורוב מפרשים דתחת המטלית הקשורה סביב הצואר קאמר דומיא דצמר מסובך שבצואר הבהמה ולא כרמב"ם שמפרשה כפשטה ומ"ה כתב עליו רבינו ולא נהירא :

כתב בספר המצות כו' בסמ"ג בעשה וכן הוא בסה"ת . ובתו' פ"ק (דף כ') בד"ה מפני שהוא מחליד הביאו להדיא פי' הקונטרס דפ' חטאת העוף שכשמתכסה ראשו של סכין הויא חלדה וכך הוא בהגהת אשירי לשם והכי נקטינן דאפילו דיעבד פסולה ולא כמה שפסק בש"ע דאין לחוש לזה אלא לכתחלה אבל דיעבד כשרה דליתא ככ"ל :

והחליד במיעוט הסימנין מבעיא ולא אפשיטא ולחומרא שם ופרש"י שם :

ומ"ש

שנים אוחזין בסכין ושוחטין אפילו זה למעלה לצד הראש וכו' ברייתא שם (ל' י') ואיצטריך משום דס"ד דיתחוך שזה מושך לכאן וזה מושך לכאן ושניהם דוחקים סכין על הצואר יש לחוש שלא יתיזו הראש בבת אחת קמ"ל דלא חיישינן להכי : **כתוב** בשחיטות אשכנזיות אפילו למ"ד דשהייה כשרה במיעוט קמא דקנה אפ"ה דרסה אסורה לפי שנעשה הפיסול בשעת שחיטה ובמעשה שחיטה אבל שהייה כיון ששהה אזל ליה מעשה קמא והוי כמו מלא אני קנה פגום: **כתב** המרדכי בפרק השוחט מעשה שאחד שחט וחתך כל המפרקת ודקדק ראבי"ה מפרש"י ואסר ולא נראה למהר"ם ומתוך דברי הרמב"ן שכתבתי בסמוך נלמוד דס"ל דכשר וכ"כ שהוא דעת הר"ן שהביא דבריו ולא נחלק עליהם וכ"כ שהוא דעת הרשב"א שפירש הא דאמרינן דלא לשויה גיסטרא לענין הבלעת דם באיברים וכ"כ בעל העיטור דכשירה וכ"כ הרמב"ם בפ"ב ואע"פ שכתב האגור שבאשכנז נוהגים להטריף אם שחט רוב המפרקת אפילו בהולכה והובאה כבר כתב בעל תה"ד בסי' קס"ז דמן הדין כשרה אלא שהחמירו על עצמם : **כתב** הכלבו בשם הר"ף שיש ליזהר כשאדם שוחט עוף ואוחז בסימנים בשתי אצבעותיו שצריך שיאחז אותם יפה יפה שאם אינו אוחז אותם בטוב פעמים שיהיו נשמטים לכאן ולכאן ולא יוכל לשוחטן על ידי הולכה ויבא לידי דרסה ואפילו לא עשה דרסה אלא במשהו מן הושט פסולה וכן כתב הגהות מיימון פ"ג מה"ש בשם סמ"ק :

חלדה כיצד שמכנים הסכין בין סימן לסימן ל"ש שחט התחתון כהלכתו מלמעלה למטה וכו' בפרק השוחט (ל.) א"ר יהודה אמר רב החליד הסכין בין סימן לסימן ופסקו פסול מאי קמ"ל תנינא או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו ר' ישבב אומר נבילה אי ממתניתין ה"א ה"מ מלמטה למעלה דלא עביד כדרך שחיטה אבל מלמעלה למטה דקא עביד כדרך שחיטה אימא שפיר דמי קמ"ל : **החליד** הסכין תחת העור או תחת צמר מסובך בצואר הבהמה וכו' (שם) תחת העור כשירה בי רב אמרי תחת העור איני יודע איבעיא להו לבי רב אמרי תחת העור איני יודע תחת מטלית מהו תחת צמר מסובך מהו תיקו וכתב הר"ן אמרי רבוותא דוקא כשכרוך על צואר הבהמה אבל מטלית וצמר בעלמא לא וכ"כ הרא"ש תחת המטלית הקשורה סביב הצואר מהו תיקו ועבדינן לחומרא אבל אם נפל טליתו על מקום שחיטה פשיטא דלא הויא חלדה דלא בעיא אלא כנגד הקשור תמיד בצואר הבהמה דומיא דצמר וכ"כ בה"ג דמיירי שיש מכה בצואר הבהמה ודבק עליה מטלית בשעוה ודלא כמ"ש הרמב"ם אם פירס מטלית על הסכין ועל הצואר ושחט תחת המטלית הואיל ואין הסכין גלויה ה"ז ספק נבילה ודעת הרשב"א בת"ה כדעת הרא"ש וכ"נ מדברי רש"י וכ"נ שהוא דעת סמ"ג וכן הלכה דהא קמאי ובתראי כולהו פליגי אהרמב"ם ומיהו לכתחילה נכון לחוש לדבריו : **כתב** המרדכי תחת צמר מסובך מהו וצריך ליזהר בצמר דכבשים ולכך נהגו העם למרוט הצואר בעופות שלא יחלידו תחת הנוצה ואע"פ דאיכא צער בעלי חיים :

כתוב בספר המצות צריך ליזהר כשאדם שוחט וחס על העור וכו' עד והרא"ש היה מחמיר גם בזה הכל בסמ"ג וכתבו הגמיי' בפ"ג דלא הכשיר סמ"ג בשוחט באמצע הסכין וראשו מתכסה בעור אלא בדיעבד דוקא ואף על פי שתפשט דברי סמ"ג משמע דלכתחילה נמי קאמר דאין לחוש כיון שרא"ש אוסר נכון לחוש בדבר לכתחילה :

והחליד במיעוט הסימנים מיבעיא ולא איפשיטא ולחומרא בפרק השוחט (שם) ופרש"י לאחר ששחט רוב הסימנים בהכשר החלידה תחת מיעוט הנשאר משניהם או מאחד מהם מי אמרינן הא אישתחיט רוב הסימנים ושפיר או דילמא כולה חדא שחיטה היא ואית ביה חלדה ור"ת מפרש החליד במיעוט הסימנים היינו במיעוט קמא וקא בעי לרב יהודה דמכשר תחת העור כדאיתא בגמרא דילמא אם תחב הסכין תחת מיעוט הסימנים וחתך הרוב הויא חלדה טפי א"ד אפילו אמרי בי רב דאמרי תחת העור איני יודע היינו משום דשחיטה לא שייכא בעור והויא חלדה לפי שהוא שלם אבל סימנין דשייכא בהו שחיטה ואפ"ה א"צ לשחוט אלא הרוב האי מיעוט שעל הסכין הוה כאילו כבר נחתך דלא הוי חלדה וצ"ל שקודם שהחליד חתך העור והחליד אח"כ תחת המיעוט הראשון של הסימן דאל"כ ה"ל תחת העור וכבר איפליגו בי רב יהודה ואמרי בי רב ומאי קא מיבעיא ליה וה"ר אושעיא מפרש החליד במיעוט הסימנים היינו שאחר ששחט רוב סימן אחד בבהמה החליד הסכין תחת אותו מיעוט הנשאר ושחט סימן השני אף את"ל תחת העור וצמר מסובך ומטלית לא הויא חלדה היינו משום דלא חשיבי כבהמה או דילמא אף את"ל דתחב הוי חלדה הכא שאני כיון שנשחט הרוב המיעוט הנשאר כחתוך דמי ולא שייכא בעיא זו לפי' ה"ר אושעיא אלא בבהמה דאילו בעוף כיון שנשחט ר"ב סימן אחד הוכשר ותו לא פסיל ביה חלדה וכתב הרא"ש ותמהני על הרי"ף שלא הביא בעיא דהחליד במיעוט הסימנים והביא בעיא דשהה במיעוט הסימנים והר"ן כתב שסובר הרי"ף דלרב יהודה דמכשר תחת העור מיבעיא אי מיעוט בתרא דסימן קמא דמי לעור כיון דלא מעכב כעור א"ד לא דמי לעור דמיעוט סימנים איתנהו בשחיטה א"כ דאפי' לבי רב היבעיא מי אמרי' נהי דמספקא להו בתחת העור במיעוט הסימנים פשיטא להו

פרישה

עליה כל הסכין עד ראשו אבל על הפנימית לא עבר רק חצי הסכין שאצל הקתא ופוסק כשמגיע ראש הסכין למיכוכה וה"ה דאם לא פסק והביא גם על הפנימית כל אורך הסכין שהיא כשרה אלא אורחא דמילתא נקט (ויש להקשות לפי דברי ב"י הלא כבר כתב הרא"ש דא"צ להאריך כדי אורך כל הסכין וא"כ גם כאן ה"ל להכשיר להשניה מאחר שהיה בידי להעביר עליי כל הסכין . ולדברי רנ"ש א"ש דהשיב לאותו בהיה שאנו פוסלין אותה כדו קתא של סכין ודי"ק עכ"ה) וכן איפכא הוליך ולא הביא שאז על הפנימי עבר כל אורך הסכין שהתחיל מראש הסכין ופוסק אצל הקתא הלכך הפנימית כשרה אבל על החיצונה לא עבר אלא חצי הסכין מראשו ועד אמצו הלכך פסולה ב"י · ופשט זה היא דקיק דמאן יימר דאורחא דמילתא שאין מוליך כל אורך ושמעתי בשם רנ"ש שפירש שהפנימית קאי אאשפה או אדופן וכותל של בית שהוא שוחט בצידו ומיכוכה ר"ל אותה שהיא סמוכה אליו והשוחט כשהוא שוחט יניח אורך הסכין על ריחב הצואר של בהמה הלכך בשוחט שני בהמות והביא ולא הוליך או עבר כל הסכין על אותה בהמה שהיא אצלו הנקראת המיכוכה וכשרה ואם הוליך ולא הביא לא עבר כל הסכין על אותה שסמוכה לדופן הבית וכשרה והיינו הפנימית ·

דין חלדה (א) **חלדה** בלשון אשכנז "פר"בארגין" מולדה נקראת ע"ש שמטמנת עצמה בארץ רנ"ש וחלדה איסורו הלכה למשה מסיני גם יש לה אסמכתא משום שנאמר מן שחוט לשונם מה מן במשיכה אף שחיטה צריך להיות במשיכה . וכל שהסכין מכוסה תחת העור או צמר או מטלית דשחיטה סיכה גלויה אסרינן מטעם חלדה : (ב) אבל אם המטלית פריס כו' והרמב"ם פסול גם בזה . טעמו דבגמרא מבעיי' פרוש על הצואר מטלית מאי ולא אפשיטא ולחומרא ורבינו מפרש המבעיא במהודק בשעוה והרמב"ם מפרשה אף בלא מהודק וכתב ב"י שיש לחוש לדבריו לכתחילה : (ג) כתב בס"ה צריך ליזהר כשאדם שוחט כו' ושוחט בראש הסכין ומתכסה מהעור הלשון אינו מדוקדק שאמר ושוחט ומתכסה משמע שכך רגילין לעשות שהשוחטין ואף על פי שהיא ודאי מתכסה ומאי אמר צריך ליזהר במאי יהא נזהר . ונראה דכשהוא שוחט בראש הסכין עצמו ר"ל בשליש ראשונה של סכין לצד המודה רוב פעמים הוא מתכסה לגמרי ואסור משום חלדה לכך אמר דצריך ליזהר הנוהגין לשחוט בראש הסכין שיכוונו שבמקום הסכין ששוחטין בו יהא מגולה וזה מותר אף שבראשו ועוקצו של סכין הוא מכוסה וזה נוהגין לעשות אלא שצריכין ליזהר שלא יבא מכשול לידו בקלות כיון שגם מקום השחיטה הוא בחלק ראש הסכין אבל כששוחט באמצע הסכין א"צ ליזהר דודאי מקום השחיטה מגולה : (ד) והר"ר אליעזר ממיץ מחמיר גם בזה וכן הלכה לכתחילה ב"י : (ה) פירש רש"י במיעוט בתרא

חדושי הגהות

כד א הלשון אינו מדוקדק שאמר ושוחט ומתכסה משמע שכך רגילין לעשות ששוחטין ואע"פ שוודאי היא מתכסה ומאי אמר צריך ליזהר במאי יהא נזהר ונראה דכשהוא שוחט בראש הסכין עצמו ר"ל בשליש ראשונה של הסכין לצד ההודה רוב פעמים הוא מתכסה לגמרי ואסור משום חלדה לכך אמר דצריך ליזהר הנוהגין לשחוט בראש הסכין שיכוונו

[א] (ו) והרמב"ם פירש במיעוט קמא שהחליד תחת מיעוט הראשון ושחטו ממטה למעלה ואח"כ גמר השחיטה כדרכה (ו)[ג] וכן אם שחט רוב סימן אחד בבהמה והחליד הסכין תחת מיעוט הנשאר ושחט סימן השני אבל החליד במיעוט בתרא כשרה (ס) וא"א ז"ל כתב (ו) כרש"י:

(א) **הגרמה** כיצד ששחט שלא במקום שחיטה וכבר כתבתי לעיל מקום השחיטה בקנה משפוי כובע ולמטה (ב) ואם שחט למעלה ממקום שחיטה או שהתחיל לשחוט במקום שחיטה ושחט מעט והטה הסכין חוץ למקום שחיטה וגמרה שם שחיטתו פסולה (ג) אבל אם שחט הרוב במקומה והטה כלפי מעלה וגמרה

להו דחלדה גמורה היא הואיל ואיתנהו בשחיטה או דילמא אף במיעוט סימנים מספקא להו ועלתה בתיקו ולחומרא ולפי שיטה זו לא הוצרך הרי"ף לכתוב בעיא זו דכיון דתחת העור אסורה מספיקא כ"ש תחת מיעוט הסימנים והרמב"ם כתב בפ"ג וכן אם שחט מיעוט הסימנים בהחלדה וגמר השחיטה שלא בהחלדה ה"ז ספק נבלה נראה מדבריו שהוא מפרש בעיא זו שחט מיעוט הסימנים בהחלדה וגמר שחיטתו שלא בהחלדה מהו מי אמרינן שיעור הכשר שחיטה דהיינו רוב סימנים בעינן בהחלדה א"ד אפי' מיעוט בהחלדה פסל תיקו ולחומרא:

ומ"ש רבינו שהרמב"ם פי' שהחליד הסכין תחת מיעוט הראשון וכו' וכן אם שחט רוב סימן אחד בבהמה והחליד הסכין תחת מיעוט הנשאר וכו' איני רואה מהיכן למד רבינו לומר שהרמב"ם מפרש הבעיא כן ומה שכתבתי הוא הנכון והמבואר בדבריו ומיהו לענין הדין נראה דכל הני גווני אסור דלא גרעי מתחת העור:

ומ"ש אבל החליד במיעוט בתרא כשרה כ"נ מדבריו בפ"ג וכ"כ הרא"ש בשמו בפרק השוחט וכתב שסמך על התוספתא שמכשרת שהייה במיעוט בתרא וה"ה לאידך:

ומ"ש וא"א ז"ל כתב כרש"י בפרק הנזכר כתב דיש להחמיר כדברי רש"י ונתן טעם לדחות דברי התוספתא מהלכה מדלא מייתי לה תלמודא למיפשט מינה דשהייה וחלדה כשרה במיעוט בתרא אלמא קים ליה דלאו דסתמא היא משום דלא מיתניא בי ר' חייא ור' אושעיא וכ"ל דלא אמר הרב ז"ל דברים הללו אלא לפי שטת רש"י ופירושו דאילו לדברי שאר מפרשים אין לדחות התוספת' מהלכה מדלא מייתי לה תלמודא למיפשט מינה בעיית רב פפא דהא איכא ענין לבעיית רב פפא והרב עצמו ז"ל כתב אח"כ שהפירוש הנכון הוא פירוש ה"ר אושעיא ומפני כך לא כתב רבינו והרא"ש ז"ל הסכים לדברי רש"י דהא לעיקר הדין לא הסכים עם פירושו אלא עם פירוש ה"ר אושעיא ומשום חומרא בעלמא הוא דכתב דיש לנו להחמיר כדברי רש"י ולא נסמוך על התוספתא ואע"פ שבפ"ק דחולין כתב דמסתבר כדברי ריב"ם דפסל במיעוט בתרא בשהייה וחלדה ודרסה ומכשר בהגרמה ועיקור אין כח בסברא בעלמא לדחות תוספתא אחת מהלכה ואע"פ שגם המרדכי כתב להחמיר מ"מ לענין הדין נ"ל דשפיר סמכינן על התוספתא כיון דלא חזינא בהדיא דדחי לה תלמודא וכ"ש שהרמב"ם ז"ל כתבה לפסק הלכה ומיהו במקום שפשט המנהג כדברי רש"י כמו באשכנז ובצרפת אין לפרוץ גדרם:

הגרמה כיצד ששחט שלא במקום שחיטה וכבר כתבתי לעיל מקום השחיטה בקנה כו' ואם שחט למעלה ממקום שחיטה או שהתחיל לשחוט במקום שחיטה ושחט מעט והטה הסכין חוץ למקום שחיטה וגמרה שם שחיטתו פסולה בפ"ק דחולין (ט' ·) פרש"י לשון הגרמה שמכריע ידו לצאת חוץ ממקום הכשר השחיטה כמו שהוא שוקל לו מין במין נותן לו את גירומיו והא דתנן בסוף פירקא (יח ·) השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט על פני כולה שחיטתו כשרה ר"י ב"ר יהודה אומר מלא החוט על פני רובה ובגמרא (יט ·) אריב"ל מוגרמת דרבנן כשרה לר"י בר יהודה מוגרמת דר"י בר יהודה כשרה לר' חנינא בן אנטיגנוס ואסיקנא והלכתא כר' חנינא בן אנטיגנוס דקאי רב נחמן כוותיה דאכשר משפוי כובע ולמטה:

ומ"ש אבל שחט הרוב במקומה והטה כלפי מעלה וגמרה שם כשרה אפילו למי שפוסל שהייה וחלדה במיעוט בתרא כבר כתבתי אבל דיני שהייה ואבל דיני חלדה שכתב הרא"ש דמסתבר כדברי ריב"ם דפסל שהייה חלדה ודרסה במיעוט בתרא ומכשר ביה הגרמה ועיקור ונתן טעם להגרמה משום דלאו מקום שחיטה הוא הוי כאילו חתך ברגל אחר שחיטה (ז):

ומ"ש

בשחיטה ואיתא נמי כי נפקא בהגרמה קא נפקא ופשוט הוא שם בגמרא:

ומ"ש והרמב"ם פי' במיעוט קמא שהחליד תחת המיעוט הראשון צריך לפרש לפי זה שקודם שהחליד חתך העור והחליד אח"כ תחת מיעוט הראשון של הסימן דאם לא כן ה"ל תחת העור ובלאו הכי פסולה וכ"כ התוספות והרא"ש לדעת ר"ת שגם הוא פי' החליד תחת מיעוט קמא:

ומ"ש וכן אם שחט רוב סימן אחד בבהמה כו' נראה מדברי רבי שהוא סובר לפרש גם בכך דברי הרב רבינו משה בר מיימוני ושעל זה נמי כתב הרמב"ם דהוי חלדה ומפני שהרמב"ם סתם דבריו וכתב שחט מיעוט סימנין בחלדה וגמר השחיטה שלא בהחלדה ה"ז ספק נבלה ע"כ ואח"כ כתב דכשרה אם דרס במיעוט בתרא שהרי נשחט שיעור כראוי אם כן בהכרח צריך לפרש דבריו שאמר שחט מיעוט סימנין בחלדה דרצה לומר דמיעוט קמא שחטו בהחלדה ממטה למעלה ואחר כך גמר השחיטה שלא בהחלדה אי נמי ששחט רוב סימן אחד בבהמה ואחר כך שחט מיעוט אחרון של סימן ראשון בחלדה ממטה למעלה ואחר כך גמר בשחוט סימן השני שלא בהחלדה אבל החליד במיעוט בתרא כשר גם הרי"ו כר שטת פי' דברי הרמב"ם על שני דרכים אלו ע"ש בסי' קפ"ו אכן דברי הב"י נראין נכונים שפי' דברי הרמב"ם כפשטן שהחליד תחת העור או נמר מסוכך ושחט כדרכו מלמעלה למטה מיעוט הסימנים ואחר כך הוציא הסכין וגמר שחיטתו כהכשר שלא בהחלדה דע"ז קא מיבעיא ליה החליד במיעוט הסימנים כו' לדעתו וה"ה כשחתך העור תחלה ואחר כך תחב הסכין בין סימן לסימן ושחט המיעוט מלמעלה למטה בהחלדה ואחר כך הוציא הסכין וגמר שחיטתו שלא בהחלדה גם כן מלמעלה למטה והתוס' פי' עוד בשם ר"ת דמיבעיא ליה כשתחב הסכין תחת מיעוט הראשון ושחט ברוב שלמטה ממנו כדרכו מלמעלה למטה ולא שחט המיעוט שעל הסכין כל עיקר: וכתבו עוד שהר"ם פירש שהחליד הסכין תחת מיעוט אחרון הנשאר של סימן ראשון בבהמה ושחט סי' השני בהחלדה ומפרש דמ"ש רבינו וכן אם שחט רוב סי' אחד בבהמה והחליד הסכין תחת מיעוט הנשאר וכו' רצונו לומר דבשעה שהחליד תחת מיעוט הנשאר שחט סי' ב' כדרכו מלמעלה למטה ולא שחט המיעוט הנשאר מסי' הראשון כלל והיינו פי' דר' אושעיא · ולענין מעשה ראוי לחוש לכל הפירושים דבכל ענין דאיכא חלדה במקצת פסולה:

ומ"ש וא"א כתב כרש"י שם כתב דיש להחמיר כרש"י ואע"ג שכתב דהפי' הנכון הוא פי' הר"ם מ"מ ס"ל דאין נכון להקל נגד רש"י. וכן פי' הב"י ועוד זה כתבתי גם למעלה בה' שהייה גבי סכין רעה ע"ש. ואיכא למידק אמאי איבעיא לן בשהייה וחלדה במיעוט ולא מיבעיא לן הכי בכל הני הלכות באירע פסול במיעוט ואפשר דכששאלו בשהייה ה"ה והוא הטעם בדרסה דשניהם אינן פוסלין אלא בסימן ולא בעור אבל דבחלדה כיון דדינו לפסול בתחת העור וגמר מסוכך מיבעיא לן בהא תחלה לומר דשהייה ודרסה פוסלין במיעוט חלדה נמי פסלה אלא בתחת העור וגמר אבל תחת המיעוט לא הוה ליה חלדה או דילמא דכ"ש דפסלה חלדה בסימנים גופייהו ועיין בתשובת הרשב"א סימן שס"ו בשאלה ששאל הרא"ש בענין זה · כתב במרדכי תחת נמר מסוכך פי' תיקו ולחומרא וצריך ליזהר בנמר דכבשים וכך נהגו העם למלוג הנוצה בעופות שלא יתכוונו תחת הנוצה ואע"פ דאיכא לעז בי"ח עכ"ל:

הגרמה כיצד ששחט שלא במקום הכשר שחיטה וכו' משנה וגמרא פ"ק דחולין (י"ח) ופרש"י שהוא מלשון הכרעה כמו הי' שוקל לו מין במין נותן לו גירומיו: ומ"ש וכבר כתבתי לעיל כו' בסי' כ' ושם נתבאר הלכה למעשה ע"ש: ומ"ש ואם שחט למעלה ממקום שחיטה כלומר שכל השחיטה היא למעלה ומ"ש או שהתחיל כו' כלומר או ששחט מיעוט הראשון לבד במקום שחיטה ואח"כ גמר הרוב חוץ למקום שחיטה שחיטתו פסולה דבזה הכל מודים דהא ליכא רובא:

ומ"ש אבל אם שחט הרוב במקומה והטה כלפי מעלה וגמרה שם כשרה אפילו למי שפוסל שהייה וחלדה במיעוט בתרא מיהו רצה לומר דרש"י גופיה מכשיר בזה שהרי בסמוך כתב להדיא דאף בזו פוסל רש"י אלא ר"ל אף הרא"ש שכתב להחמיר כרש"י ולפסול במיעוט בתרא בשהייה וחלדה מ"מ בהגרמה ס"ל דאין לפסול כמו שהוכיח הרא"ש מסוגיא דפרק קמא דחולין והקשה על רש"י דפוסל אף בזה גם כתב שם בשם ריב"ם דהא דעלתה בתיקו במיעוט בתרא דשהייה וחלדה ופשיטא לן בהגרמה דחולין בפר רוכה פ"ט משום דהגרמה לאו מקום שחיטה הוא וה"ל כאילו הולך ברגל אחר שחיטה אבל שחט בשהייה ודרסה וחלדה במיעוט בתרא כיון דבמקום שחיטה הוא אזלינן בה לחומרא וכן נמי אם אחר שחיטת הרוב עקר המיעוט כיון דלא הוי דרך שחיטה כשר וכן מסתבר ע"כ ומצאתי למהרש"ל שכתב וז"ל ולפי זה מ"ש רבינו בסמוך שיש אוסרין אפי' הגרים שליש ושחט שני שלישים מכ"ש שיש לאסור שהה או החליד במיעוט קמא אפילו בקנה וגם אמרינן דמ"ש מאי קנה פגום דא"כ הגרים שליש ושחט ב' שלישים כ"ש דניתא הכי · ואדרבא איכא אפילו מאן דפליג אהגרים (שליש) ושחט ב' שלישים משום שאינו מקום שחיטה אבל בשהה והחליד מודה גם מסתבר טפי הכי דמאי שנא מעוט בתרא שכבר הכל שחוט כראוי ואפ"ה אסרינן מאחר דנעשה כעין פסול בענין שחיטה כ"ש במיעוט קמא עכ"ל ודברים ברורים הם: (הגהה ולא כמ"ש מהרו"ך בסוף דין חלדה דבמיעוט קמא של קנה לא נאסר משום חלדה מידי דהוה אמאי קנה פגום ושרא ליה מאריה עכ"ה):

ומ"ש

דרכי משה

(ו) וכתב מהרי"ו וחלדה פסולה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בוושט עכ"ל: (ז) אמנם מהרי"ו פסק דאפי' במיעוט בתרא פסול והכרעת רש"י בסמוך:

ואבן

פרישה

בגמרא דאסור ששחט הרוב שייר רוב סימנים: (ו) והרמב"ם פירש במיעוט קמא כו' ושחטו ממטה למעלה. אף על פי שהרמב"ם סובר דאפי' תחת מגלית שחיטתו פסולה וכ"ש דין זה. היינו כשהחליד תחת מגלית ושוחט מלמעלה למטה דלזו אין הסימנים מגולה אבל כאן שחתך זה המיעוט מלמטה למעלה ואחר כך שוחט כדרכו וה"א זה המיעוט שחתך מלמטה למעלה נחשב כאין הוא ושחט הנשאר שחיטה רצויה קא משמע לן ועיין בב"י: (ו) וכן אם שחט כו' והחליד תחת מיעוט הנשאר ושחט סימן השני פירוש שלא שחט במיעוט הנשאר מסימן ראשון אלא שחט סימן השני לבד אבל אם שחט מיעוט הנשאר ממטה למעלה ואחר כך שחט סימן השני ה"ל דשחיטתו כשרה דהא שחטו המיעוט הנשאר ממטה למעלה בזה לא נפסלה השחיטה שהוא ורוב הסימן נשחט כראוי וגם הסימן השני נשחט כראוי אלא דמיירי שהחליד תחת מיעוט הנשאר ושחט מלמעלה למטה הסימן השני נמצא שמיעוטו בחלדה שאין הסכין מגולה וה"א שהוא ורוב סימן הראשון נשחט הוי כאילו גם זה המיעוט נשחט הוא ולא דמי להחליד תחת העור דהתם לא הוכשר בו שום סימן למימר שלא כמסוכך דמי קמ"ל [illegible]: (ס) והרב אבי הרא"ש ז"ל כתב כרש"י כתב ב"י דלא פסק הלכה כרש"י מכח דינא אלא מכח חומרא בעלמא ויש לנו להחמיר כמותו במקום שנהגו כרש"י כמו באשכנז ובצרפת ולא לפרוץ גדרם ולכן כתב רבינו דכתב כרש"י ולא כתב דהסכים לרש"י [illegible] כתב הרא"ש דפי' הנכון הוא פירוש רבי אושעיא [illegible] שהחליד הסכין תחת מיעוט הנשאר ושחט הסימן כמו ע"ש וכן לענין שהייה ע"ש לדברי התוספות אלא שהחמיר כרש"י:

דין הגרמה (א) **הגרמה** פ"ק דחולין פרש"י ל' הגרמה שמכריע ידו לצאת חוץ ממקום הכשר שחיטה כמו שהוא שוקל לו מין במין נותן לו את גירומיו·

(ב) ואם שחט למעלה ממקום שחיטה כו' דקדק רבינו לומר בקנה למעלה דדוקא למעלה שייך דין זה דאם הגרים במיעוט כשר אבל בקנה למטה דינו כוושט שמקובבו במשהו וכתב רבינו בסמוך דאין כוושט דין הגרמה וכ"ל כ"י ע"ש: (ג) אבל אם שחט הרוב וכו' והטה כלפי

דרישה

דין חלדה [א] **והרמב"ם** פירש במיעוט קמא כו' ז"ל הרמב"ם פ"ג מהל' שחיטה וכן אם שחט מיעוט סימנים בהחלדה וגמר השחיטה שלא בהחלדה ה"ז ספק נבילה עכ"ל ורבינו פירש דברי הרמב"ם שהחליד במיעוט קמא קאי כמו שפירש דבריו לעיל גבי שהייה פירש ג"כ דברי הרמב"ם שהשהה במיעוט קמא ר"ל שהשהה בשחיטת מיעוט סימן הראשון וכן מפרשו כאן שהחליד במיעוט סימן הראשון אבל הב"י תמה על רבינו מהיכן למד לפרש דברי הרמב"ם כן ומפרשו בע"א גם בדין שהייה פירשו בע"א וכמ"ש פירושו בסמוך:

[ב] ומ"ש רבינו וכן אם שחט כו' הוא דעת רבי אושעיא שכתב התוספות והרא"ש כן בשמו ומה שהביא ב"י לשונו וכתב בשמו ושחט מיעוט השני נראה ט"ס וספרי בתו' והרא"ש ליתא לסיפא ושחט "סימן השני אבל מ"ל דדעת רבינו הוא בספי' "וכן "אם "שחט כו' שכתב לפרש כן דעת הרמב"ם דהא רבינו מפרש דברי הרמב"ם דמיירי במיעוט קמא כדעת ר"ת ואין זה נכלל בשם מיעוט קמא. גם התוס' כ"כ בשם ר"ת שפירש במיעוט קמא לא פירשו במיעוט בתרא דקמא ואף שרבינו כתב לעיל בדין שהייה על דברי הרמב"ם שפי' שהה במיעוט סימנים ר"ל במיעוט קמא מסיק וכתב ז"ל ובבהמה אף בקנה כגון ששהה לאחר ששחט רובו מיהו ר"ל שמפרש כן הסימנים דשהה במיעוט הזה ודאי מיהו דלב"ע ודאי זה ששהה בין סימן לסימן הוא שהייה גמורה דמה לי ששהה בין סימן לסימן או ששהה קודם שגמר סימן הראשון הם ע"כ אבל בין סימן לסימן אלא גם טומר להרמב"ם דגם ס"ל כרש"י לפסול במיעוט בתרא לא שכינו [illegible] שהייה בקנה בסוף הגל בבהמה מיהו ודאי שהייה בקנה במיעוט בתרא אבל ספק שהייה דלהכשיר דרב הונא בר נתן לא מצינו לדעת הרמב"ם כ"ש נתנו ובמיעוט קמא הנה ודאי פסק "וכן כו' הוא דעת רבי אושעיא. ובזה יתיישב נמי דלא תקשה למה לא כתב כן רבי בשם רבי אושעיא. ומכלל שלא מיתוקם כדין זה "דעת הרמב"ם שהיה דעת ר"ת שמפרש במיעוט קמא ואף על פי שפירשו הסמוך גם עוד מיעוט קמא דר"ת [illegible] רבינו שאין לי להאריך מפני כן כי נצרכין לעסוק בפירוש הסוגיא להסיק פירוש ע"ש וב"י הביאו. "ודעת רבי אושעיא שמפרש במיעוט בתרא דקמא · "ודעת רש"י שמפרש במיעוט בתרא. וכ"ל

ונגמרה שם כשרה (ד) אפילו למי שפוסל שהייה וחלדה במיעוט בתרא (ה) [א] ודוקא ששחט רוב חלל הקנה אבל ברוב הטבעת לא סגי לפי שאינן מקיפות את כל הקנה ואע"פ ששחט רובן עדיין לא שחט רוב הקנה חוץ מטבעת העליונה שהיא מקפת כל הקנה (ו) ורש"י פוסל גם בזה שכתב (ז) בין שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש בין הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש ואפילו שחט שני שלישים והגרים שליש (ח) הכל פסול וא"א הרא"ש ז"ל לא פסק כמותו במה שפוסל שחט שני שלישים והגרים שליש ובענין שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש או איפכא יש (ט) אוסרין הכל ואפי' (י) הגרים שליש ושחט שני שלישים (יא) והרמב"ם הכשיר הכל חוץ מהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש (יב) אבל שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש או הגרים שליש ושחט שני שלישים כשרה (יג) ולזה היה נוטה דעת א"א ז"ל וכל זה בקנה (יד) אבל בושט אפילו אם שחט בו כל שהוא חוץ למקום שחיטה קודם נגמר הכשר השחיטה פסולה אע"פ שנגמר כל השחיטה (ס"א בהכשר) לפי שנקובתו במשהו :

עיקור (א) פירש רש"י ששחט בסכין פגומה ונעקרו הסימנין (ב) [א] ובה"ג כתב שנעקר הסימן ב (ג) או נשמט ממקומו ואח"כ

ומ"ש ודוקא ששחט רוב חלל הקנה מימרא דרב ושמואל שם · ומ"ש ורש"י פוסל גם בזה כו' לא קאי למאי דסמיך ליה אלא ארישא דמילתא קאי שכתב אבל שחט הרוב במקומו והטה כלפי מעלה כו' ודברי רש"י הם בפ' השוחט (דף ל) בבעיא דהחליד בסימנים כו': **ומ"ש** וא"א לא פסק כמותו במה שפוסל שחט ב' שלישים והגרים שליש בפ"ק דחולין כתב להקשות על רש"י בזה ובסמוך כתבתי דבריו. ומ"ש ובענין שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש או איפכא יש אוסרין הכל ואפילו הגרים שליש ושחט ב' שלישים כן פסק הרשב"א בת"ה וטעמו דפסק כלישנא קמא דרב הונא דאמר מחלוקת דר"י בר יהודה ורבנן כששחט ב' שלישים והגרים שליש אבל הגרים שליש ושחט שני שלישים ד"ה פסולה דכי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה וליכא ומטעם זה נמי פסולה בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש דאע"ג דשחט רובא מ"מ כי נפקא חיותא בהגרמה נפקא ובהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש אע"ג דנפקא חיותא בשחיטה מ"מ ליכא רובא בשחיטה : ומ"ש והרמב"ם מכשיר הכל חוץ מהגרים כו' בפ"ג כתב כן וטעמו דפסק כרב יהודה דאמר דרובא בשחיטה בעיא ואע"ג דנפקא חיותא בהגרמה לית לן בה : ומ"ש ולזה היה נוטה דעת א"א ז"ל כן נראה מדבריו פ"ק דחולין אבל לא פסק כן בפירוש עי' שם :

ומ"ש וכל זה בקנה כו' ור"ל אף למאן דפליג ארש"י ומכשיר בזה בקנה מ"מ בושט פסול לכ"ע וכ"כ הרא"ש בפ' א"ט (דף קנה ע"ד) ומבואר לשם דבבהמה אפי' שחט רוב הושט תחלה ואח"כ הגרים בתורבץ ואח"כ שחט כל הקנה כהלכתו פסולה השחיטה וזהו שהאריך גם רבינו וכתב שאם שחט בו כל שהוא קודם גמר הכשר השחיטה פסולה כו' לאורויי לן דאף על פי שכבר שחט רוב הושט הוי הגרמה ולא אמרי' דמה שהגרים בתורבץ ה"ל כחותך ברגל ואין בו דין הגרמה דכששחט רוב הושט הוי כאילו שחטו כולו אלא הוי הגרמה ופסלה. וכתב ה"ר ירוחם דה"ה בקנה לצד כנפי ריאה שייך הגרמה ופשוט הוא ולפי זה לא הוי כשר שום הגרמה בושט או בקנה לצד כנפי הריאה אלא בשחט ב' שלישים והגרים שליש · כתב מהרי"ו והגרמה אסורה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בושט ע"כ וכ"כ שאר האחרונים וז"ל מהר"ש לוריא ויש שכתבו ואנו נוהגים להחמיר כרש"י לאסור כל הגרמה וליתא דלא נהגו בצרפת ואשכנז כרש"י אלא בשהייה וחלדה ולא בהגרמה וכמו שחילק ריב"ס עיין במאירי עד כאן לשונו ואני אומר אולי דבזמן המאירי כך היו נוהגים אבל עכשיו נתפשט המנהג לאסור הכל ואין לשנות ולהקל נגד רש"י ז"ל נראה לי : **עיקור** פרש"י ששחט בסכין פגומה ונעקרו הסימנין פירוש שכיון שהסכין פגום אינו שוחט כי אם קורע ועוקר בסימנין

ומ"ש ודוקא ששחט רוב חלל הקנה אבל ברוב הטבעת לא סגי וכו' חוץ מטבעת העליונה בפ"ק דחולין (יח:) רב ושמואל דאמרי תרווייהו הלכה כר"י בר' יהודה בטבעת הגדולה הואיל ומקפת את כל הקנה ואין הלכה כמותו בשאר טבעות ופרש"י כר"י בר' יהודה דרובה ככולה :

ומ"ש ורש"י פוסק גם בזה לא קאי למאי דסמיך ליה אלא ארישא דמלתא קאי שכתב אבל שחט הרוב במקומה והטה כלפי מעלה וכו' : **ומ"ש** בין שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש וכו' ואפילו שחט שני שלישים והגרים שליש הכל פסול בפרק השוחט גבי בעיא דהחליד במיעוט הסימנים כתב כן ונתן טעם משום דמספקא לן דילמא סבירא לן כרבנן טרופאי דמטרפא בכל חדא מינייהו ועבדינן לחומרא : **ומ"ש** וא"א ז"ל לא פסק כמותו במה שפוסל שחט שני שלישים והגרים שליש כבר כתבתי טעמו אצל דיני שהייה וחלדה : **ומ"ש** ובענין שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש או איפכא יש אוסרים הכל וכו' בפ"ק דחולין (שם) הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש רב הונא אמר כשרה משום דכי נפקא חיותא בשחיטה נפקא ורב יהודה אמר טרפה משום דבעינן רובא בשחיטה וליכא שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש ר"י אמר כשרה רב הונא אמר טריפה ופסק הרמב"ם בפ"ג כרב יהודה וכתב הר"ן שהרז"ה והרמב"ן אמרו דלא מכרעת מילתא הילכך נקטינן כחומרי תרווייהו ולעולם לא מכשרינן עד דאיכא רוב שחוט בבת אחת בין בתחילה בין בסוף דכה"ג בין לרב הונא בין לרב יהודה כשרה דהא איכא רובא בשחיטה וכי נפקא חיותא בשחיטה נפקא והרשב"א החמיר עוד ואמר דכחד לישנא דאמר התם רב הונא א"ר אסי קי"ל ולא מכשרינן אלא בשחט שני שלישים והגרים שליש אבל הגרים שליש ושחט שני שלישים פסולה דכי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה וליכא וטעמו מדנקט סתמא דתלמודא כי האי לישנא לאיסורא וכן דעת התוספות :

ומ"ש רבינו על דברי הרמב"ם ולזה היה נוטה דעת א"א ז"ל הוא ממ"ש בפסקיו ורוב הפוסקים פסקו כרב יהודה וכן רב נחמן סבר כרב יהודה עכ"ל ולפי שהרא"ש לא ביאר דעתו בפירוש לא כתב רבינו וכ"פ א"א ז"ל ומפני שכתב שרוב הפוסקים פסקו כן ולא חלק עליהם כתב שלזה היה נוטה דעתו ובעל העיטור כתב ג"כ דהלכתא כר"י ורבי' ירוחם כתב דבשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש הסכימו רוב הפוסקים לפסול ואין לדבריו עיקר שהרי הרא"ש העיד בהיפך וכדבסמוך :

ולענין הלכה כיון שהרמב"ם ועיטור ורוב הפוסקים פסקו כרב יהודה והרא"ש נראה שסובר כן מדלא נחלק עליהם הכי נקטינן (ח) :

ומ"ש רבינו וכל זה בקנה אבל בושט אפילו אם שחט בו כל שהו חוץ למקום שחיטה קודם גמר הכשר שחיטה פסולה וכו' כ"כ הרא"ש בפא"ט והרשב"א בת"ה ופשוט הוא וכן נמי אפילו בקנה דוקא למעלה לצד הראש שייך הגרמה משום דאינו נפסל שם אלא בפסיקת הרוב דאילו למטה כיון דקי"ל בין כנפי הריאה

דרכי משה

(ח) ואנן לא נהגינן כן אלא כדברי מהרי"ו :

ועיין

דרישה

שכתב איני רואה מהיכן למד רבינו לומר שהרמב"ם מפרש הבעיא כן גם כן כיון לא"ש שמתמה מנא לן לפרושי דברי הרמב"ם שפירש "במיעוט "קמא ואף שמציין הב"י גם הכי וכן אם שחט כו' לרווחא דמילתא נייתו לומר אף אם תאמר שכוונת רבינו היה על וכן כו' גם כן קשה מהיכן למד כו'. ונראה שגם הב"י קאי כפי שיטתו שמפרש לעיל דברי הרמב"ם בשהה במיעוט סימנים דר"ל ששהה בשיעור שחיטת מיעוט הסימנים שעיקר שהייה בשהה כשיעור שחיטה ומיבעיא ששהה במיעוט גרם "במיעוט "בכך וגם גבי חלדה מפרש דבריו כן שעיקר דין חלדה ששחט כל הסימן בחלדה וקא מיבעיא אם שחט מיעוט סימנים בחלדה מאי ולפ"ז לא יצטרך לפרש דברי הרמב"ם שהחליד תחת מיעוט הסימן אלא איכא למימר החליד בין סימן לסימן ושחט מיעוט סימן בחלדה ואחר כך שחט הנשאר כראוי. והא דאסרינן חלדה במיעוט קמא מבואר דהיינו דוקא במיעוט קמא של ושט אבל במיעוט קמא של קנה לא נאסר משום חלדה מידי דהוי אמגלא מני קנה פגום שלא נאסר בכך וה"ה בהחליד במיעוט הקנה שלא נאסר בכך אלא קאי אמיעוט קמא דושט. ועיין בש"ע שכתב כדעת רש"י ואחר כך דעת רבינו שכתב בשם הרמב"ם ואחר כך כתב וכן כו' שהוא דעת רבי אושעיא ואח"כ כתב דעת הרמב"ם כמו שהבין הב"י כי כולם איכא דהילכתא :

דין הגרמה [א] ודוקא ששחט רוב חלל הקנה כו' הא דלא כתב רבינו דין זה לעיל בסימן כ"ב בדין שחיטה משום דדין זה הוא בפ"ק דחולין ושם אמרי כן בגמרא ודין שהיה בפ"ב דחולין. (והש"ע לא כתב דין זה כאן ולא למעלה בסימן כ"ב ואפשר דרבינו בא להשמיענו כאן רבותא דאף אם שחט רוב הטבעת והגרים אחר כך אפ"ה משיב הגרמה ולא אמרינן שהיה נחשב כאן כרוב הגרמה לענין ולא יחשב הגרמה אחר כך אבל לענין שחיטה פשיטא דאינו נחשב כרוב · עכ"ה)

דין עיקור [א] ובה"ג כתב שנעקר הסימן או נשמט בפ"ק דחולין ד' ט' ע"א הקשו התוספות על בה"ג וז"ל ותימא דמה ענין זה להלכות שחיטה והלא לא עשה כלים אלא

פרישה

כלפי מעלה וגמרה שם כשרה הטעם כיון דלא במקום שחיטה הוא הוה כאילו חתך ברגל אחר שחיטה וכ"כ הרא"ש זכרונו לברכה : (ד) אפי' למי שפוסל שהייה כו' פירוש היינו ריב"ם שפוסל שהייה וחלדה במיעוט בתרא ומכשיר כאן מטעם שכתבתי אבל רש"י פוסל גם בכאן במיעוט בתרא כמ"ש ר' בסמוך ואפשר לומר שגם רש"י סובר חילוק זה דבמקום שחיטה שאני אלא שמספקא ליה דלמא הלכה כרבנן טרופאי דמטרפי בכל חדא מינייהו וכמ"ש בסמוך בדעת רש"י ומכח חומרא או מכח גזירה שאם נתיר בזה נתיר איפכא נמי ולא מרין הגרמה. ומ"ש אפי' למאן דפוסל כו' מדינא קאמר ועבדינן לחומרא : (ה) ודוקא ששחט רוב חלל הקנה פירוש הקרום שבתוך הטבעת שמחבר הטבעת יחד נקרא קנה ועד"ר. (ו) ורש"י פוסל גם בזה פירוש אפי' הגרים אחר ששחט הרוב במקומו ב"י. (ז) בין שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש ואז יצאה הנשמה בהגרמה שהנשמה יוצאת בשליש השני שהוא משלים רוב הסימן בין הגרים שליש ושחט שליש כו' שאז הנשמה יוצאה בשחיטה ולפ"ז לא הוה זו ואצ"ל זו (וכבר כתב א"א ז"ל דכל מקום שאמרו בין בין אין שייך לומר זו ואצ"ל זו עכ"ה) : (ח) הכל פסול כרבנן טרופאי דמטרפי בכולהו והוא ל' רש"י פ"ב דחולין ד' ל' ע"ב ור"ל דבפ"ק ד' י"ט פליגי אמוראי בהגרמות כללו יש מכשירין ויש מטריפין ופסק רש"י לחומרא כהני אמוראי דמטריפין : (ט) יש אוסרים "הכל דבעינן רוב שחיטה בבת אחת והא דמלקינהו רבינו דהתחיל בפרטות בשחט שליש כו' וסיים בו אפילו הגרים שליש כו' אפשר דמילתא בטעמא קאמר דמכח דאסורים שני פרטים הללו אוסרים גם בהשלישי דהיינו אפי' הגרים שליש ושחט שני שלישים . גם בלשון הרמב"ם האריך רבינו דלא הל"ל אלא והרמב"ם הכשיר "הכל "חוץ כו' : (י) ואפילו הגרים שליש ושחט שני שלישים הטעם דבעינן רוב הקנה בהכשר שחיטה כשיצא נשמת הבהמה וכאן הנשמה יוצאת בשליש השני ואז לא נשחט בהכשר אלא שליש אחד ואם תאמר מ"ש ממלא מני קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא עד שהשלימו לרוב אפי' במקום אחר רק שהוא בהיקף דכשר וכמ"ש בסימן כ"ב וי"ל דהתם הפגם במקום הראוי לשחוט דס"ס יכול לשחטו ממקום הראוי לשחוט אבל כאן מתוך השליש חוץ למקום שחיטה וכן הוא בגמרא ד' י"ט : (יא) והרמב"ם הכשיר הכל חוץ מהגרים כו' הטעם דבעינן רוב בשחיטה : (יב) אבל שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש ה"ע שהיה תחילת יציאת הנשמה וסיפה בשחיטה : (יג) ולזה היה נוטה כו' ז"ל ב"י הוא ממ"ש בפסקיו ורוב הפוסקים פסקו כרבי יהודה כו' ולפי שהרא"ש לא ביאר דעתו בפירוש לא כתב רבינו וכן פסק א"א הרא"ש זכרוני לברכה ומפני שכתב שרוב פוסקים פסקו כן ולא חלק עליהן כתב שלזה היה דעתו נוטה עד כאן לשון ב"י אבל בשחט שני שלישים והגרים שליש דגילה הרא"ש דעתו דכשר לכן כתב רבינו לעיל וא"א זכרונו לברכה לא פסק כמותו כו' : (יד) אבל בושט אפי' אם שחט בו כ"ש חוץ למקום שחיטה קודם גמר הכשר שחיטה פסולה ק"ע הא גם אחר גמר הכשר שחיטה דהיינו הרוב פסל רש"י לעיל בסמוך בשחט ב' שלישים והגרים שליש האחרון וא"כ הכא נמי וי"ל דמ"ש כאן קודם גמר הכשר שחיטה ר"ל לכל מר כדאית ליה דהיינו לרש"י אחר כל גמר השחיטה ולאינך רבוותא אחר שחיטת הרוב אלא קשה לי מאי איריא ושט אפי' קנה נמי דהא לדעת מ"ש רש"י אפי' שחט ב' שלישים והגרים שליש ל"ל קאמר שהגרים פחות משליש נמי פסול ויתכשר דכולי האי לא אסר גם לרש"י כיון דאינו אוסר הגרמה במיעוט בתרא כ"א מכח חומרא וכמ"ש : **דין עיקור (א) פירש"י** ששחט בסכין פגומה שהפגימה קורעת ונעקר הסימן במקום ששוחט וטעם האיסור שנאמר ושחט ולא עוקר . ולפ"ז צ"ל מ"ש לעיל סימן י"ח בדין פסול דפגימת הסכין הכל מטעם עיקור הוא ולא דפגימה היא טריפות בפני עצמו, אלא שלעיל כתב דין סכין של שחיטה וכאן כתב דין סימנים : (ב) ובה"ג כתב שנעקר הסימן או נשמט כו' בתוספות ד' ט' לא נכתב "או נשמט אלא ונשמט ומשמע שהכל אחד היא דנעקר מהלחי ונשמט משם וכ"כ בש"ע וכן ברא"ש ור"ן איתו ולהגורסים "או נשמט יש לומר דה"פ דמדלדל הקנה מושט ונתפלגו זה מזה וכן מביא ב"י דיעות די"ש פירשו כן עיקור אבל רבינו שכתב זה לטריפות בפני עצמו לקמן סימן ל"ג משמע דלא פירש עיקור כן לכן צ"ל דלגירסא "או הכי קאמר ר"ל נעקר משמע שנעקר בידים על ידי מעשה השחיטה ונשמט משמע שנשמט מעצמו בלא התעסקות השחיטה והיינו דקתני אחר כך ואפי' בעוף אם נשמט כו' ושחט השני או שנעקר "בתוך "השחיטה דשני בכל שהיא וכתב גבי נשמט ושחט השני דר"ל דהשמוטה נעשה קודם השחיטה וגבי נעקר כתב או שנעקר בתוך השחיטה דמשמע שעקירה נעשית בשעת שחיטה מכח שחיטה (ג) או נשמט ממקומו ואחר כך שחטו וא"ת פשיטא דלא מהני שחיטה כיון דנשמט ונעשה טריפה וי"ל דס"ל לבה"ג דשמוטה לאו טריפה היא אלא שכך הלכה למשה מסיני דאין שחיטה מועלת כשנשמט הסימן במקום חיבורו בלחי ואם תאמר כיון דלאו טריפה ממש היא אלא איסורא משום דאין שחיטה בהם מהם עקורים כשנעקר סימן אחד בעוף ושחט השני אמאי לא יהא כשר דאי משום עקירת הסימן הא לא נטרפה בכך ואי משום שחיטה הלא הסימן השני נשחט כראוי שלא נעקר ויש לומר אף על פי שהכשירו של עוף בסימן א' מכל מקום צריך שיהו שני סימנים רפוים

חדושי הגהות

שיכוונו שבמקום הסכין ששוחטין בו יהא מגולה וזה מותר אף שבראשו ועוקצו של סכין הוא מלוסה וכזה נוהגים לעשות אלא שצריכים ליזהר שלא יבוא לידי מכשול בקלות כיון שגם מקום השחיטה הוא ברלק ראש דסכין אבל כששוחט באמצע הסכין א"צ ליזהר דודאי מקום השחיטה מגולה (פרישה) : ב בתוספות (דף ט.) הביאו דעת בה"ג כתבו שנעקר הסימן ונשמט וכשמע שהכל אחד הוא דנעקר הלחי ונשמט משם וכן כתב בש"ע ולהגורסים או נשמט י"ל דה"פ שנדלדל הקנה מהושט ונתפצלו זה מזה (פרישה) :

נמשה

ואח"כ שחטו ואפילו בעוף אם נשמט סימן אחד ושחט השני פסול או שנעקר בתוך השחיטה קודם שנגמרה (כח) אבל אם נעקר לאחר ששחט רובו כשרה ודוקא שנעקר כל הסימן או רובו מן הלחי אז אין מועיל השחיטה אבל אם נשאר בו רובו מחובר בלחי כשרה והא דפסול בנעקר דוקא כשנעקר בכח מכאן ומכאן שמיעוט הנשאר אינו במקום אחד הלכך אינו חשוב חיבור (כט) אבל אם נשאר המיעוט

הריאה נדון כריאה דנקובתה במשהו לא שייך למיתני ביה דיני הגרמה וכן כתב רבי' ירוחם : **כתב** הכלבו בשם הרב אלברצלוני דבעופות ליכא פיסול בהגרמה כלל וראיה מוכחת שאין בקנה שיפוי כובע והיינו שלא הזכירו חכמי התלמוד שיעור סימנים לעוף וטעם הדבר לפי שפיקה של גרגרת ותחלת הושט נכנסים הרבה תוך פירקי הלחיים ולא יכול אינש למשחט אפילו בתחלת הסימנים ולא ליטשו ולימא שאותה פיקה של גרגרת קרויה שיפוי כובע אלא כדפרישית לעיל ובהאי ענינה לא תשכח אלא בבהמה ומביא כמה ראיות מהגמרא הלכך כל עוחר העוף כשר לשחיטה ע"כ לשונו וההיא דשיפוי כובע שפירש כתבתי לעיל סי' כ' · ומדברי הרמב"ם והר"ן שם יתבאר לך דס"ל דאף בעוף שייך הגרמה (ע) · והר"ש ב"ל תמה על דברי הרב אלברצלוני שכתב דאין הגרמה בעוף והביא ראיה מהגמרא שיש הגרמה בעוף וכתב שדעת הרב לומר שיעור שיפוי כובע בעוף כ"כ קטן שא"א לבא לידי הגרמה כי אם בדוחק גדול אבל נזדמנה לו הגרמה פסולה בעוף כבהמה · עיקור פרש"י ששחט בסכין פגומה ונעקרו הסימנים בפ"ק דחולין (ט ·) גבי הא דאמר רב יהודה כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור פרש"י עיקור היינו פסוקת הגרגרת ופירשו התוספות דבריו דהיינו כגון ששחט בסכין פגומה שהפגימה קורעת והוי כמו פסוקה ובה"ג פירש דהיינו שנעקר הסימן או נשמט ממקומו וא"ת פשיטא דלא מהניא שחיטה כיון דנשמט ונעשה טרפה וי"ל דשמוטה כמו טריפה היא אלא שכך הלכה למשה מסיני דאין שחיטה מועלת כשנשמט סימן אחד ממקום חיבורו ואפילו עוף אם נשמט האחד אין השחיטה מועלת לשני וכ"כ הרא"ש שם וכ"כ הרשב"א בת"ה · וכתב עוד וא"ת כיון דלאו טריפה ממש היא אלא אסורה ומשום דאין שחיטה בסימנים עקורים כשנעקר סימן אחד בעוף ושחט את השני אף הוא יהא כשר דאילו משום עקירת הסימנים אינה טריפה כדאמרן ואילו משום שחיטה הא נשחט בסי' הב' שאינו עקור וכ"ת ה"נ הא תנינא נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הושט שחיטתו פסולה י"ל אף על גב דהכשרו של עוף בסימן א' בעינן שיהיו שני הסימנים ראוי' לשחיטה עכ"ל · ומשמע דכיון דשמוטה זו אינה טריפה הלכה בחייה מותר וכ"נ מדברי הרשב"א בתשובה ר"ג סי' שס"ג · והר"ן כתב בשם הרמב"ן דעיקור היינו סימנים שנעקרו כולם או רובם בדבר שאין עושה אותה טריפה והל"מ שאם אירע לו כן בשעת שחיטה משהתחיל בסימנים שתהא נבילה לפי שכיון שנשמטה באותה שעה א"א שתשחט בהכשר שמחמת העיקור מתנדנדים הסימנים ע"כ ואיכא בינייהו דלדברי התוס' אם נעקרו הסימנים ואח"כ נשחטו הויא נבילה ולדעת הרמב"ן הויא טריפה אם נעקרו בשעת שחיטה דאז הויא נבילה · ודעת הרמב"ם בפ"ג כדברי בה"ג :

ומ"ש רבינו אבל אם נעקר לאחר ששחט רובו כשרה כ"כ הרמב"ם בפ"ו וכבר כתבתי אבל דיני שהייה וחלדה שכתוס' כתבו בפ' השוחט בשם ריב"ס דאף על גב דשהייה ודרסה וחלדה פסלי אפי' במיעוט בתרא לדעתו מודה בעיקור דלא פסל במיעוט בתרא כיון דלא הוי כדרך שחיטה . וכ' הרא"ש בפ"ק דחולין דהכי מסתבר (י) : ומ"ש ודוקא שנעקר כל הסימן או רובו מן הלחי כו' . בר"פ אלו טריפות (מד .) אמר רב נחמן אמר שמואל תורבץ הושט שניטל כולו מלחי כשר ותנא תונא ניטל לחי התחתון כשר מתקיף לה רב פפא והא איכא עיקור סימנין ולרב פפא קשיא מתני' ניטל לחי התחתון כשר בשלמא מתני' לרב פפא ל"ק הא דאיעקרא איעקורי הא דאיגום איגומי מעילוי סימנין אלא לשמואל קשיא ופרש"י דאיעקר איעקורי . עיקור סימנין כשנעקר הושט מן הלחי ומן הבשר : הא דאיגום איגומי · מעילוי סימנים שנגמם הלחי (מן הבשר שמוטל על הסימנים בין הלחי) והסימן דלאו עיקור הוא שהסימנין מעורין בבשר . אלא לשמואל קשיא הא דרב פפא דלדידיה איכא עיקור סימנים דקאמר תורבץ הושט שניטל דמשמע שהושט כבדו ניתק ונתלש מן הבשר . ומשני לא תימא כולו אלא רובו והאמר רבה בב"ח אמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טריפה א"ר שישא בריה דרב אידי הא דאיקפל איקפולי הא דאיפרק איפרוקי כך היא גירסת רש"י ופרש"י דאיקפל איקפולי . שנקלף מעל הבשר איקפל כמו נקלף : דאיפרק איפרוקי . כדבר שנעקר בכח שנעקר מכאן מעט וכאן מעט עד רובו דאותו מיעוט המחובר אינו מחובר ביחד הלכך לאו חיבור הוא דלא הדרא בריא עכ"ל . וכתב הרשב"א ויש לדקדק קצת כיון דאפי' נקלף רובו שרי אע"פ שלא נשתייר אלא מיעוטו ומיעוט זה לא אמרו בו שיעור היאך אפשר שתפסל יותר כשנשתייר בו מיעוט כאן ומיעוט כאן מכשנשתייר מיעוט אחד במקום אחד וי"ל דכשהוא מתפרק במקומות רבים הדבר ניכר שנתפרק בכח מה שנשאר מחובר חיבור מדולדל הוא אבל כשנתפרק במקום אחד אותו המיעוט נשאר בחיבורו בחוזק כשהיה הלכך הוי חיבור והדרא בריא . וכ"כ הר"ן וכ"מ מלשון הרא"ש : **והרי"ף** כתב תורבץ הושט שניטל רובו מלחי כשר . ודוקא דאיפרק איפרוקי אבל אידלדל אידלדולי או איקפל איקפולי לא דאמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טריפה וכתב הר"ן שדבריו סתומים הרבה והרא"ש פירש דבריו שאם נתפרקו מן הלחי בנחת הרוב במקום אחד כשר אבל אידלדל אידלדולי הושט מן הקנה ברובן או איקפל איקפולי הושט

מן

בסימנין ולא פרש"י פי' כך להדיא אלא שהתו' והגהמ"ן אחריהם פירשו כן דבריו בפ"ק דחולין (דף ט') אהא דאמר רב יהודה אמר רב כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן כו' דפרכינן עלה מאי קמ"ל כולהו תננהי ופרש"י עיקור תנן בפ' השוחט שחט הושט ופסק הגרגרת ה"ז עיקור ומפרשים הם דעתו שלא היתה כונתו לומר דבפסוקה דאיירי בה ר"י שהוא העיקור היא ביד בלא סכין דא"כ לא שייך למיחשביה בה' שחיטה שזה פסול מפני שלא שחטו אלא שכונת רש"י היא דפסוקה שהוא העיקור מה' שחיטה זו היא ע"י ששחט בסכין פגומה או במגל קציר דהפגימה קורעה ואפי' במשהו בגרגרת לכך פסולה השחיט' והוי כמו פסוקה כדתנן פ"ק דחולין חוץ ממגל קציר והמגירה והשיניים מפני שהן חונקות ואם כן לפי' רש"י העיקור שבה' שחיטה הוא במשהו ובאמצע סימנים במקום שחיטה ואף על גב דפסוקת הגרגרת באמצע סימנים אינו כי אם ברובה והוי טרפה כדתנן ר"פ א"ט היינו דוקא פסוקה שביד בלא סכין וקודם שחיטה אבל פסוקה שבסכין פגומה בשעת שחיטה שהוא העיקור אינו טרפה אלא שאין שחיטה זו מועיל בה וה"ל נבלה במשהו כנ"ל לפרש"י ועוד יש עיקור אחר כרש"י והוא בכלל טרפה והיינו למעלה במקום שהסימנים מחוברים ללחי והיינו דקאמר בפ' א"ט מתקיף לה רב פפא והאיכא עיקור סימנים כו' כמו שיתבאר בסמוך ואינו מה' שחיטה לפי דעת רש"י כיון שנעקרו קודם שחיטה והוא מן הטרפות ולכך אין טרפותו אלא בכולו או ברובו ולא נשאר המיעוט במקום אחד ואפי' בושט ובזה מתיישבים הקושיות שהקשו התו' וסה"ת וסמ"ג על פרש"י ע"ש כנ"ל אבל בעלי התו' מכח קושייתם על רש"י כתבו בשם ה"ג ושכן פר"י שעיקור מה' שחיטה הוא שנעקרו הסימנים ממקום חבורן בלחי שלא במקום שחיטה דבשביל כך אינה טרפה ואח"כ שחטו דהל"מ היא שאין שחיטה מועלת בכן : ומ"ש ואפי' בעוף כו' כ"כ הרא"ש שם : ומ"ש או שנעקר בתוך השחיטה כו' כ"כ הרמב"ם בפ"ג · ודע שהתו' והגהמ"ן אחריהם פירשו שלדעת רש"י עיקור דה"ג הויא טרפה וכמ"ש בסמוך ויתבאר עוד בס"ד ולדעת הרמב"ן נמי כמו שהביאו הר"ן פ"ק דחולין עיקור דה"ג הויא טרפה אלא דהל"מ הוא שאם יארע לו כן בשעת שחיטה משהתחיל בסימנין שתהא נבלה אבל בשחט בסכין פגומה הכל מודים דנבלה היא ולא טרפה ונראה דדוקא עיקור דה"ג כשר אם נעקר לאחר ששחט רובו כיון דלא הוי דרך שחיטה ואף רש"י מודה בזה וכמ"ש הרא"ש בשם ריב"ס אבל בשחט בסכין פגומה אפי' לאחר שכבר שחט רובו בספין כשר הוה ליה נבלה כיון דהוי דרך שחיטה ואף ה"ג מודין בזה כנ"ל :

ודוקא שנעקר כל הסימן או רובו כו' עד במקום אחד שרי כ"כ המפרשים כפי גירסת רש"י ופירושו בפא"ט (דף מ"ד) והסכימו עמו שהוא הנכון אבל בדעת הרי"ף והרמב"ם נבוכו הרבה כאשר עיניך רואות בדברי הב"י וכמ"ש ה"ר ירוחם גם בתשובות מהר"ר לוי אבן חביב ז"ל והענה אנכי חלקי ואומר שהרי"ף היה גורס כפי הגירסא שהיא בידינו בספרנו והיא זאת אמר שמואל תורבץ הושט שניטל כולו מלחי כשר ותנא תונא ניטל לחי התחתון כשר מתקיף לה רב פפא והאיכא עיקור סימנים ולרב פפא קשיא מתני' ניטל לחי התחתון כשר בשלמא מתני' לרב פפא לא קשיא הא דאיעקור איעקורי הא דאיגום איגומי מעילוי סימנים אלא לשמואל קשיא · לא תימא כולו אלא רובו והאמר שמואל תורבץ הושט ברובו · הא דאקפל אקפולי הא דאנקב אנקובי והאמר רבה בב"ח אמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טרפה אמר רב שישא בריה דרב אידי התם דאיפרוק איפרוקי ע"כ ופירושו הא דאמר שמואל ברובו כשר דאיקפל אקפולי כלומר דליכא נקב ולא חסרון אלא דנקלף מן הבשר שבלחי והא דאמר שמואל דתורבץ הושט ברובו טרפה היינו דאינקוב אינקובי דאיכא נקב מפולש בתורבץ ברובו ושמואל לטעמיה דפליג התם אדרב דלא מיפסל תורבץ בנקב משהו אלא בנקב ברובו ומקשה עלה מסימנים שנדלדלו ברובן טרפה דהיינו שנדלדל הושט מן הקנה ואעפ"י דליכא לא נקב ולא חסרון ואפ"ה טרפה וא"כ ה"ה ודאי בנקפלו הסימנים מן הלחי והבשר דאינה כשרה דמאי שנא ומשני התם דאיפרוק אפרוקי כלומר ודאי אם נקפלו הסימנים הכא והכא אינה כשרה דה"ל כמו סימנים שנדלדלו אבל אם נפרקו בנחת ונשאר המיעוט במקום אחד התם הוא דכשרה ואינו חוזר ממה שתירץ תחלה דודאי שמואל דמכשר ברובו איירי באקפל אקפולי אלא שחוזר ומפרש דמיירי בכה"ג דאפרק אפרוקי בנחת אבל כל אקפל אקפולי מן הלחי והבשר דלאו בנחת אלא בכח אי נמי אידלדל אידלדולי הושט מן הקנה ברובו טרפה · ויותר נראה לומר דאינו חוזר בו ממה שתירץ תחלה וקאמר השתא אלא ודאי איקפל אקפולי נמי טרפה כמו סימנים שנדלדלו ומה שמכשיר שמואל היינו דוקא באיפרק אפרוקי ואע"ג דלא קאמר אלא הוי כמו אלא וכמו שפי' התוספו' בפרק א"ט בד"ה התם לאוקמא (בדף כ"ה) ע"ש ובזה ענו דברי הרי"ף כהוגן דאידלדל אידלדולי ואיקפל איקפולי כל אחד ענין טרפות מיוחד בפני עצמו אלא שבעל התלמוד השוה אותם יחד בדין דס"ל דכך לי אם נדלדל הושט מן הקנה וכך לי אם נקלפו הסימנים מן הבשר שבלחי דבשניהם אין נקב ולא חסרון בסימנים וכיון שהם שני ענינים נפרדים עשה הרי"ף מזה שני חלקים אבל אם היה גירסת הרי"ף כגירסת רש"י כפי מה שנראה מדברי הרא"ש ומדברי הב"י ז"ל דלפי גירסתו מוקי הא דסימנים שנדלדלו כו' פירושו דאיקפל איקפולי ואם כן הכל ענין אחד הוא אי אפשר ליישב מפני מה עשה ממנו הרי"ף שני ענינים ולמאי שכתבנו אתי שפיר והיינו ממש כפי מה שפירש הרא"ש לדברי הרי"ף אלא שלא פירש דבריו על פי גירסא זו שכתבנו ודו"ק · גם דברי הרמב"ם מכוונים מאד לזה הפירוש שגם הוא ז"ל תופס גירסא זו · ומ"ש בפ"ג עיקור כגון שנעקרה הגרגרת כו' היינו שנעקרה הסימנים כולם או אחד מהם לגמרי ממקום חבורן בבשר שבלחי והיינו דאמר בגמרא הא דמעקר איעקורי דטרפה · ומ"ש בפ"ח ניטל לחי התחתון כגון שנגמם עד מקום הסימנים ולא נעקרו הרי זה מותרת היינו דאמר דאיגום איגומי מעילוי סימנים דכשרה : ומ"ש בפ"ט סימנים שנדלדלו רובן טרפה כו' היינו שנדלדל

הושט

דרכי משה

(ט) ועי' בסי"ב כיצד נוהגין בשחיטות מהרי"ו כל הגרמה פסולה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בושט עכ"ל : (י) ובתשובת הרשב"א סימן שס"ז דאפילו למ"ד דשהייה וחלדה פסולה אפי' במיעוט בתרא מ"מ מודה בהגרמה ועיקור לפי הגמרא אמנם מהרי"ו כתב דבין עיקור לדברי בה"ג בין לדברי רש"י פסול בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא

פרישה

ראוים לשחיטה רשב"א וכתב ב"י ע"ז כיון דשמוטה זו אינה טריפה אלא בחייה מותר (וכן הבינים מקעוף הם כשרים עכ"ה) ועיין עוד בדרישה : (כח) אבל אם נעקר אחר ששחט רובו כשרה שטעם כיון דלאו במקום שחיטה הוא וגם אינה כנעשית דרך שחיטה אלא נשמט או נעקר ודין זה כתב התוספת בשם ריב"ס דאף על גב דשהייה ודרסה וחלדה פסלינן אפי' במיעוט בתרא לדעתו מודה בעיקור דלא פוסל במיעוט בתרא כיון דלאו דרך שחיטה ע"ש אבל לרש"י אפשר לומר שגם זה פוסל כמו בהגרמה כנ"ל ולפי מ"ש לעיל דגם רש"י אינו פוסל בהגרמה מן הסברא אלא משום דס"ל כרבנן טרופאי אפשר דגם הכא מודה דכשר דהא שמוטה גמורה אינה טריפה וכמ"ש לעיל ומ"ה לא רצו להחמיר בה מותרת שהיכה מן הדין : (כט) אבל אם נשאר המיעוט מחובר במקום אחד שרי ויש לדקדק קצת כיון דאפי' נעקר רובו שרי אף על פי שלא נשתייר אלא מיעוטו ומיעוט זה לא אמרו בו שיעור היאך אפשר שתפסל יותר כשנשתייר בו מיעוט כאן ומיעוט כאן מכשנשתייר מיעוט אחד במקום אחד וי"ל דכשהוא מתפרק במקומות רבים הדבר ניכר שנתפרק בכח ומה שנשאר מחובר הוא חיבור מדולדל אבל כשנתפרק במקום אחד אותו מיעוט נשאר בחיבורו

דרישה

אלא שבספ' כשמט מאליו ואפי' שמטו בסכין עיקור ליה מטעם הגרמה וי"ל דאיירי כשנשמט הסימן ואח"כ שחטו וכתב עוד שם ומיהו לא הוי השתא עיקור לפי' ה"ג מעין אלו הלכות שחיטה שכן בגוף השחיטה ועיקור אינו בגוף השחיטה אלא שעומדו סימן שנעקר ע"כ : (שמט א' ונמצא בספי שמוט ה"ז פסולה . כתב מהרי"ק שורש ל"ה אפי' ורקו מידו אחר השחיטה במוקא הבהמה ונמצא אח"כ שמוט טריפה ולא אמרינן דממשמשת וריקה או פרכוס נשמט ובפסקי מהרא"י סי' ר"ס שהשוחט

הושט מן הקנה : ומ"ש ועוד וכן אם נתקפלו כו' כלומר דכשנתקפלו ברובן דינן לאיסור כמו נדלדלו ברובן והיינו דקאמר דאקפל אקפולי הסימן ברובו מן בשר שבלחי ולא נשאר המעוט במקום אחד ונתן טעם בזה שהרי אינם ראויים לשחיטה כלומר אע"פ שאינה טרפה מ"מ אין שחיטה מועלת בו ודינו שוה לאיסור ברובו כמו נדלדלו ברובו שהשוה אותם בתלמוד אע"פ שאינו דומה לגמרי שזה טרפה וזה אינה טרפה אח"כ אמר אבל אם נתפרק כו' דהיינו דאפרק אפרוקי בנחת ה"ז מותרת דהדרא בריא ואינה טרפה אלא כשרה בשחיטה ורבינו ירוחם כתב י"מ דברי הרי"ף בע"א דאפרוק אפרוקי היינו שנפרק בנחת ואידלדל אידלדולי היינו שנעקר בכח והמיעוט מפוזר ומפורד ואיקפל אקפולי שניקלף רוב עובי התורבץ סביבו דלא בריא כלל וצריך ליישב סוגית הגמרא לפי דעת זו ונראה שהם היו גורסים בגמרא אלא לשמואל קשיא לא תימא כולו אלא רובו והאמר שמואל תורבץ הושט ברובו הא דאיקפל אקפולי הא דאדלדל אידלדולי והאמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טרפה אמר רב שישא בריה דרב אידי התם דאיפרק איפרוקי ופירושא הא דאמר תורבץ הושט ברובו טרפה היינו דאיקפל שנקלף רוב עובי התורבץ סביבו שנתקלקל גוף הסימן ולא הדר בריא והא דאמר דאתר כשר ברובו דאידלדל אידלדולי מן הלחי ולא נתקלקל הסימן · ומקשה עלה מסימנים שנדלדלו ברובן טרפה אפילו לא נתקלקל הסימן ומשני התם דאיפרוק כלומר הא דמכשר שמואל באידלדולי היינו שנתפרק הרוב בנחת ונשאר המעוט במקום אחד והא דמטריף באדלדולי היינו שנדלדל בכח הנה והנה ולא נשאר המעוט במקום אחד ועל פי זה יבואו דברי הרי"ף על נכון גם דברי הרמב"ם אפשר לפרשם ע"ד זה וק"ל גם בתוספות מבואר שיש גורסים מעיקרא הא דאיקפל אקפולי הא דאידלדל אידלדולי ואע"פ דר"ל דבתחלת הסוגיא דקאמר בשלמא לרב פפא כו' היו גורסים כן ע"ש מ"מ לאותן י"מ שהביא הר' ירוחם צ"ל דס"ל דהרי"ף גרס כן בתר קושיא דוהאמר שמואל תורבץ הושט ברובו כדפירש' והוא יותר נכון מכל הפירושי' שנאמרו בשטה זו דוק היטב :

ולענין מעשה הכא ראוי להחמיר ככל הפירושים דאין להכשיר בנעקר התורבץ והקנה מבשר שבלחי אלא בנשאר המעוט במקום אחד אבל בנעקר כולו או רובו ולא נשאר במקום אחד הוי עיקור ופסולה כגירסת רש"י ופירושו · גם בנקלף רוב עובי התורבץ סביבו במקום חבורו דטרפה כי"מ לדעת הרי"ף · גם בנדלדל הושט מן הקנה ברובו דטרפה כהרא"ש לדעת הרי"ף · ולדעת הב"י אף בנפרדו הסימנים ממקום חבורן באורך הצואר טרפה להרי"ף ורמב"ם ולדעת מהר' לוי חב"ן חביב בושט עצמו בסוף המקום הראוי לשחיטה סמוך לתורבץ אם נעקר הרוב משם אף על פי שלא הגיע הנקב לחלל בין שהוסר הרוב סמוך במקום אחד וזהו פירוש אקפולי בין שהרוב שהוסר לא היה מחובר במקום אחד אלא מעט כאן ומעט כאן ובין שכל הרוב וזהו פירוש אידלדולי בשניהם אלו היא טרפה לדעת הרי"ף והרמב"ם כי אין כמוה היה · ולפי פירוש זה צריך לדקדק באותן אווזות שמלעיטין אותן כי כפעמים נקלף הרבה על ידי הלעטה בעור הפנימי וטרפה כ"ל . ולקמן ברא"ש סימן ל"ג כתבתי עוד שראוי להחמיר אף באיגום איגומי מעילוי סימנים אלא אם כן שנשאר המעוט במקום אחד :

שחט סימן אחד בעוף כו' ברייתא ר"פ השוחט שחט את הושט ואחר כן נשמטה הגרגרת כשרה נשמטה הגרגרת ואחר כך שחט את הושט פסולה ספק אם קודם שחיטה נשמטה כו' זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה ומוכח שם בגמרא דה"ה נמי שחט הגרגרת ואחר כך נשמט הושט דכשרה אלא נקט איפכא משום דגרגרת עבידא לאישתמוטי וכן פירש"י פ"ק דחולין דף י' וכן פסקו הפוסקים : **ומ"ש** ואם נמצא השחוט שמוט כתב הרמב"ם כו' בפ' א"ט אמר רב שמוטה ושחוטה כשרה שאי אפשר לשמוטה שתיעשה שחיטה

המיעוט מחובר במקום אחד שרי (ל) שחט סימן אחד בעוף ואח"כ נשמט השני כשר נשמט אחד ואח"כ שחט השני פסולה שחט אחד ונמצא השני שמוט ואינו יודע אם נשמט קודם השחיטה אם לאו פסולה ואם נמצא השחוט שמוט כתב הרמב"ם אם לא תפס בסימנים כשרה

מן הלחי הנה והנה טרפה עכ"ל · ולפי שטה זו אין חילוק בין רש"י והרי"ף לענין דינא אלא שהרי"ף חידש טרפות דנתפרקו סימנים זה מזה שלדברי רש"י לא הוזכר בגמרא · והר"ן כתב הטרפות הנזכר בשם ר"ח דהיינו סימנים שנדלדלו ברובן שאמרו בגמרא ורבינו בסי' ל"ג ג"כ כתבו בשם ר"ח · והרשב"א כתב בחידושיו שנראה שהרי"ף מפרש סימנים שנדלדלו ברובן מן הלחי ותרבץ הושט שניטל מעל קנה קאמר כלומר שנפרקו זה מזה ולפי דבריו נראה דגרסינן אלא אמר רב שישא בריה דרב אידי התם דאיפרק איפרוקי וכאן ניטל כל הני פירוקי דפרקי ואוקי מלתי' דשמואל דתרבץ שניטל מן הלחי באיפרק איפרוקי ולא נמצא כן בנוסחאות ועוד דתמיה דא"כ מאי קאמר שמואל תרבץ הושט שניטל מלחי הא לאו מלחי ניטל אלא מעל הקנה ומאי תנא תונא דאמרי' וכתב עוד נמצא לפי פרש"י דעיקור סימנים לא הויא אלא כשנעקרו מן הלחי ומן הבשר כולן או רובן בהרבה מקומות שהמיעוט הנשאר נדלדל ואינו חיבור יפה אבל נקלף רובו של סי' במקום אחד כשרה דעדיין הסימן במתח ואוזר ומבריא וכן כל שהוא מחובר עדיין הבשר שעל הלחי כשרה וכדאמרינן מתניתין לרב פפא ל"ק הא דאיעקר איעקורי הא דאיגום איגומי מעילוי סימנים אבל לפי פירושו של הרי"ף אפילו ברובן מטרפא ואע"פ שמקצתו נשאר מחובר חיבור יפה במקום אחד אבל במיעוטן כשר · וסימנים שנפרקו זה מזה לדברי רש"י אפילו כולן כשרה שטרפות זה לא נזכר בגמרא כלל לפי דבריו · אבל לדברי הרי"ף אפשר דבכולן טריפה דהא מוקמינן הא דשמואל דתרבץ הושט שניטל מלחי · כשנפרקו זה מזה וככר פריקנא לא תימא כולו אלא רובו והשתא נמי דפריקנ' לה בשנפרקו זה מזה אפשר דהכיא פירוקא דלא תימא כולו אלא אימא רובו כדקאי קאי · ואיכא למימר נמי דכולהו פירוקי איבטילו להו והשתא דפריק רב שישא בריה דרב אידי פירוקא אחרינא אימא דלעולם ככולו קאמר וכשנתפרקו זה מזה עכ"ל · וכת"ה כתב גירסת רש"י ופירושו וכו' אח"כ הרבה לשונות נאמרו בהלכה זו וזה הברור שבלשונו נמצא קלרו של דבר אם ניטל הלחי כולו מעל הסימנים והבשר והסימנים מעורים עם בשר שבלחי כשרה וזו היא ששנינו ניטל הלחי התחתון כשר ופירשה רב פפא דאיגם איגומי מעילוי סימנים ולא עוד אלא אפילו ניטל רובו של סימן מעל הלחי ומעל הבשר ועדיין משהו ממנו מחובר אל בשר הלחי דעדיין הסימן במתח עם הבשר שהוא מחובר לו וזו הוא שאמר שמואל תרבץ הושט שניטל כולו מלחי כשר ואוקימנא בשניטל רובו ועדיין משהו ממנו מחובר ומשהו זה לא נתנו בו שיעור אלא אפילו משהו ממש אבל נעקרו סימנים לגמרי אפילו נדלדלו רובן והוא שעקרו כאן וכאן סביבות הלחי אע"פ שמיעוטן מחוברים כיון שנעקרו בכח עד שניטלו כאן וכאן הרי חיבור זה מדולדל ואינו חיבור והרי הוא כאילו עקור לגמרי וטריפה וזו היא שאמרו סימנים שנדלדלו ברובן טריפה ופירשה רב שישא בדאיפרק איפרוקי אלא שעדיין אני תמה עיקור סימנים שמנו בהלכות שחיטה היכי משכחת לה דהא כשנעקרו רובן לגמרי במקום אחד ומחובר אפילו כל שהוא במקום אחד כשרה היא לגמרי והיינו דשמואל ואם נעקרו כולם או אפילו רובם בכמה מקומות טריפה היא כדאמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טריפה וכבר כתבנו דא"ת דעיקור המנוי בהלכות שחיטה שיהא עושה אותה טריפה וא"כ היכי משכחת לה · ומסתברא דעיקור שאמרו הוא שנעקרו לגמרי מן הבשר ותדע לך דהא כי הוה ס"ד דשמואל שניטל כולו מלחי קאמר אתקיף עלה רב פפא והא איכא עיקור סימנים כלומר אע"ג דלאו טריפה היא כשרה מיהא לא הויא דהאיכא עיקור סימנים וא"א להעשות שחוטה דהכי אגמריה רחמנא למשה לא תשחוט בסימנים עקורים · והא דאמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טריפה לאו טריפה ממש קאמר אלא אסורה קאמר דכל שהיא אסורה טריפה קרי לה וכדקתני אלו טרפות בבהמה נקובת הושט וכו' ותסיק רבא אלו אסורות קתני יש מהן נבילות ויש מהן טרפות והכי נמי אסורה קתני ולא טריפה ממש ונפקא מינה שאם שחטה נבילה הויא ולא כטריפה שחוטה דאין שחיטה בסימנים עקורים עכ"ל ורבינו ירוחם כתב שי"מ דברי הרי"ף בע"א דאיפרק איפרוקי היינו שהמיעוט מחובר במקום אחד ואידלדל אידלדולי שהמיעוט המחובר מפוזר ומפורד ואינו מחובר במקום אחד אלא כאן מעט וכאן מעט ואיקפל איקפולי שנקלף רוב עובי תורבץ הושט סביבו דלא הדרא בריא כלל ולפי שטה זו לא הזכיר הרי"ף דין נפרד הושט מן הקנה · והרמב"ם (בפ"ג) כתב עיקור כיצד כגון שנעקרה הגרגרת והוא הקנה או הושט ונשמט אח' מהם או שניהם קודם גמר שחיטה עכ"ל · ובספ"ט כתב סימנים שנדלדלו רובן טריפה ואפילו שלא מחמת נפילה וכן אם נתקפלו שהרי אינם ראוים לשחיטה אבל אם נתפרק רוב תורבץ הושט מן הלחי ה"ז מותרת שאין התורבץ ראוי בשחיטה כמו שביארנו עכ"ל · ובפ"ח כתב לחי העליון שניטל טריפה אבל אם ניטל התחתון כגון שנגמר עד מקום הסימנים ולא נעקרו ה"ז מותרת עכ"ל ודבריו סתומים כדברי רבו הרי"ף · והרשב"א כתב בת"ה אלא דקאמר בגמרא לא קשיא הא דאיעקר איעקורי הא דאיגום איגומי מעילוי סימנים פי' עיקור סימנים הוי כשנעקר הושט מן הלחי ומן הבשר ומתני' דקתני כשר דאיגום איגומי הלחי מן הסימן ומן הבשר המוטל על הסימנים דאין עיקור כל זמן שהסימנים מעורים בבשר כן פרש"י אבל הרמב"ם נראה שהוא מפרש שנגמם הלחי עד מקום הסימנים אבל כנגד מקום חיבורן נשאר מן הלחי ולא נעקרו הסימנים ממנו שכ"כ הרב ז"ל ניטל הלחי התחתון כל שנגמם עד מקום הסימנים ולא נעקרו הרי זה מותרת · ואינו מחוור חדא דהא מתני' ניטל לחי התחתון כשר דמשמע כל הלחי ועוד דאיגום מעילוי סימנים שנגמם מעליהם ממש משמע עכ"ל ול"נ לפרש דברי הרמב"ם דסימנים שנדלדלו היינו שנפרדו זה מזה וכפירוש ר"ח שכתב הר"ן וקאמר דטריפה ממש היא · וכן אם נתקפלו כלומר שנעקרו שניהם או רובו של אחד מהם ממקום חיבורו באורך הצואר והיינו עיקור הסימנים שכתב בפ"ג ואינה טריפה ממש אלא שמתוך שאינה ראויה לשחוטה נאסרה וכלדברי בה"ג אבל אם נתפרק רוב תורבץ הושט מן הלחי אבל הסימנים מחוברים באורך הצואר וגם מחוברים הם זה לזה יפה כשרה שכיון שאין התרבץ ראוי לשחיטה אין כאן עיקור סימנים ומיהו בנתפרק כולו היינו עיקור דכיון דתורבץ כולו נעקר מן הלחי א"א שלא נעקרו הסימנים ממקום חיבורן באורך הצואר · והיינו דוקא כשאחז הסימנים ועקרן מהלחי אבל אחז בלחי ועקרו מהסימנים אפילו כולו כשרה וזהו שכתב בפ"ח ניטל הלחי התחתון כגון שנגמם עד מקום הסימנים ולא נעקרו כלומר שניטל הלחי מהסימנים לא שנעקרו הסימנים מהלחי כשרה ויש ידים מוכיחות לזה שבשמנה הע' טריפות מנה נדלדלו הסימנים ולא מנה נתקפלו משמע דנתקפלו אינה טריפה אלא שאינה ראויה לשחיטה כמ"ש וכ"כ ממ"ש שהרי אינם ראויים לשחיטה ואנתקפלו קאי ולא אנדלדלו דאי אנדלדלו מאי איריא מפני שאינה ראויה לשחיטה תיפוק לי שהיא טריפה אלא ודאי אינה טריפה בנתקפלו ואין בה אלא שאינה ראויה לשחיטה ולפי שטה זו סוגיא דגמרא ה"פ מתקיף לה רב פפא והא איכא עיקור סימנים כלומר ליפסלה דשמואל קשיתיה דאמר תורבץ הושט שניטל כולו מהלחי דהיינו שאחזו בתורבץ ועקרו מהלחי וכל כה"ג א"א שלא נעקרו הסימנים ממקום חיבורן בצואר והיינו עיקור סימנים בשלמא מתני' לרב פפא ל"ק הא דאיעקר איעקורי הא דאיגום איגומי מעילוי סימנים כלומר מתני' דוקא בניטל הלחי מהסימנים הוא דמכשר דכיון דלאו אוחז בסימנים איפשר לנטלו מהם ולא יעקרו הסימנים ממקום חיבורן בצואר והיינו איגום איגומי מעילוי סימנים אלא לשמואל קשיא דא"א לאחוז בתורבץ ולעקרו כולו מהלחי אא"כ יעקרו הם ממקום חיבורן ומשנינן לא תימא כולו אלא רובו כלומר אע"פ שהוא אוחז בתורבץ לעקרו מהלחי כיון שלא עקרו כולו איפשר שלא יעקרו הסימנים ממקום חיבורן והאמר רבה בב"ח סימנים שנדלדלו ברובן טריפה וקס"ד דנדלדלו היינו שנעקרו ממקום חיבורן בלחי ומשני הא דאיקפל איקפולי הא דאיפרק איפרוקי כלומר ההיא דרב"ח באיקפל איקפולי דהיינו שנתקפלו ונפרדו הסימנים ממקום חיבורן באורך הצואר והא דשמואל באיפרק איפרוקי כלומר שנפרקו ממקום חיבורן בלחי ובכלל מה שאמר דאיקפל איקפולי הוא שנפרדו ונתקפלו הסימנים ממקום חיבורן באורך הצואר זה מזה אלא שזו אינה טריפה אלא שאינה ראויה לשחיטה וזהו עיקור סימנים המנוי בהלכות שחיטה · ונמצאו דברי הרמב"ם ז"ל עולים כהוגן בסוגיא דגמרא וע"פ הדברים האלה דברי הרי"ף אשר לא מצאו כל אנשי חיל ידיהם יהיו מבוארים לפניך דהרמב"ם בשיטת הרי"ף רביה אמרה ויש לבעלי התוספות דרך אחר בשמועה זו ולא כתבתיו שלא להאריך · ורבינו סתם דבריו כדעת רש"י והוא הנכון שהסכימו בו הרשב"א והרא"ש והר"ן ז"ל וכן יש לאסור בנפרדו סימנים זה מזה כדי לחוש לדברי ר"ח : ומ"ש רבי' שחט סימן אח' בעוף ואח"כ נשמט השני כשר נשמט א' וכו' שחט אחד ונמצא השני שמוט וכו' פסולה ברייתא בר"פ השוחט (כח ·) : **ומ"ש** ואם נמצא השחוט שמוט כתב הרמב"ם אם לא תפס בסימנים כשרה כו' בפ"ג וטעמו מדאיתא בפ' אלו טריפות (נד ·) אמר ר"ל עליה דרב ברם זכור אותו האיש לטוב שאמרו שמועה מפיו שמוטה ושחוטה כשרה שא"א לשמוטה שתעשה שחוטה ורבי יוחנן אמר יבוא ויקיף אמר רב נחמן ל"ש אלא שלא תפס בסימנים אבל תפס בסימנים ושחט איפשר לשמוטה שתעשה שחוטה ופרש"י שמוטה ושחוטה · נמצאת גרגרת שמוטה ושחוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה כשרה שאם נשמטה

פרישה

בחיבורו במקום שהיה כבר הילכך הוי חיבור והדרא בריא עכ"ל הרשב"א וכ"כ הר"ן והרא"ש :
(ל) שחט סימן א' ואחר כך נשמט כו' אף על גב שדין זה פשוט הוא וכתבו רבינו כבר מור

ונקט לשון הברייתא משום סיפא דאין ידוע וגם יש לומר משום דבא לכתוב בסיפא שחט
כאחד ונמצא השני שמוט ואין ידוע אם נשמט קודם השחיטה אם לאו מ"מ הוצרך ליכתוב

כשרה שאי אפשר לשמוטה שתעשה שחוטה ובודאי אחר שחיטה נשמטה (לא) ואם תפס בסימנים הרי זו ספק נבלה ולא הזכיר שום בדיקה וי"א שאפילו אם תפס בסימנים מותר ע"י בדיקה שבודקין אם נעשה קודם השחיטה אם לאו (לב) כיצד יעשה (לג) יביא בהמה אחרת וישחוט הסי' ואח"כ יעקרנה ממקומו אם שתי השחיטות שוות כשרה שכשם שזו נשחטה קודם כך הראשונה נשחטה קודם ואם השנייה מאדמת יותר פסולה שזהו סימן שהראשונה נשמטה קודם שחיטה (לד) [ו] וא"א הרא"ש ז"ל כתב (לה) דלא מהניא בדיקה

אלא

נשמטה תחלה היתה יורדת למטה ושוב אינה נשחטת: ויקיף · יחתכנה במקום אחר אם דומים מראיהם של חתכים טריפה דהואיל ודומים י"ל שאף חתך הראשון לאחר עיקור נעשה · וסובר הרמב"ם דרב נחמן אדרב קאי דאילו לרבי יוחנן אע"ג דתפס בסימנים הא איפשר להקיף והילכך ה"ל רב ורב נחמן לגביה דרבי יוחנן וקי"ל כוותייהו דרבים נינהו וכתב הרשב"א שכן דעת הרי"ף ושאר מחברי הלכו' שפסקו דברי רב נחמן כצורתן שבכל הולך אחר תפיסה אם תפס בסימנים טריפה לעולם ואם לא תפס כשרה לעולם ואפילו בלא הקפה וכתב עוד רבי יוחנן אמר יביא בהמה אחרת ויקיף זו היא גירסת הגאונים ול"ג יביא ויקיף דמשמע אותו קנה בעצמו ופירושו יביא בהמה וישחטנה ואח"כ יעקור הסימן ויקיף העיקור אם דומה כשרה דודאי לאחר שחיטה נשמט כזה ואם לאו טריפה ר"נ אמר לא אמרן אלא דלא תפס בסימני' וכו' כך היא גירס' הספרים ול"ג א"ר נחמן ולפי גירסא זו רב נחמן חולק הוא ולומר שאפילו הקיף ונדמו כל היכא דתפס בסימנים אסורה ואין סומכים על ההקפה וכיון דלא איפסיקא הלכתא כחד מינייהו ואיסורא דאורייתא נקיטינן לחומרא ובעינן הקפה והוא שלא תפס בסימנים ואפי' למקצת ספרים דגרסי אמר רב נחמן יש לפרש גם כן דרב נחמן לא פסק כחד מינייהו ולא בא אלא לפרש ולומר דלעולם בעינן דלא תפס בסימנים למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה והילכך הלכה כרבי יוחנן לגבי רב והילכך בעינן הקפה והוא שלא תפס בסימנים וכ"ס בה"ג עכ"ל · וז"ל הר"ן בפרק השוחט שמוטה ושחוטה כשרה כו' רבי יוחנן לא סמיך אהא אלא יביא בהמה אחרת וישחוט אותה ויקיף אם דומים החתכים זה לזה לפי שאין חתך הסימן השמוט ע"י שנשמט לכאן ולכאן ישר רב נחמן אמר לא אמרן וכו' איכא מ"ד דרב נחמן אדרבי יוחנן קאי ואם כן אפי' בשלא תפס בסימנים צריכא הקפה לר' יוחנן וקי"ל כוותיה לגבי רב וכ"ד בה"ג והרמב"ן ז"ל עכ"ל והרא"ש בפרק השוחט הסכים לגירסת יביא בהמה אחר' ויקיף והקשה גבי שחט את הושט ונמצאת הגרגרת שמוטה יביא עוף אחר ויקיף אלא ודאי מוכח דאין הקפה מבהמה לבהמה וי"ל דגם רבי יוחנן מודה דברוב פעמים א"א לשמוטה שתעשה שחוטה כיון שלא תפס בסימנים ומן הדין היה להתיר בלא הקפה אלא דרבי יוחנן מחמיר להקיף בבהמה אחרת ויעקרנה לאחר שחיטה אם השניה אדומה יותר פסולה דרגלים לדבר דקודם שחיטה נשמטה אבל להקל אין מקיפין מבהמה לבהמה רב נחמן אמר לא אמרן אלא שלא תפס בסימנים וכו' משמע דר"נ פליג אדרבי יוחנן וסבר דהקפה אינה מועלת מידי ספק אלא בשלא תפס בסימנים או בדקינן בהקפה כדי לאסור אבל אם תפס בסימנים אפשר לשמוטה שתשחט ולא סמכינן אבדיקת הקפה ומשמע מתוך דברי רב אלפס שפוסק הלכה כרב נחמן לחומרא וי"ס דגרסי' אמר רב נחמן ולא בא רב נחמן לחלוק אלא לפרש דבריהם הא דאמר רב כשרה ורבי יוחנן מכשיר לה בבדיקת הקפה בשלא תפס בסימנים אבל אם תפס בסימנים פסולה לרב וגם לרבי יוחנן לא מהניא הקפה הילכך בשלא תפס מהניא בדיקה כרבי יוחנן וכשתפס לא מהניא בדיקה עכ"ל · וסברת י"א כתב רבי' נראה שהם סוברים דרב נחמן פליג אדרב ואדרבי יוחנן וסבר דהקפה אינה מועלת מידי ספק אלא דוקא בשלא תפס ורב מכשר בכל גוונא אפילו בתפס ואפילו בלא הקפה ורבי יוחנן סבר דהקפה בעינן והיא מועלת מידי ספק ואפילו תפס וקי"ל כר' יוחנן לגבי רב לאצרוכי הקפה ולגבי רב נחמן לאכשורי אפילו בתפס ע"י הקפה:

ומ"ש רבינו בשם הרא"ש מבואר בדבריו שכתבתי בסמוך. **כתב** הכלבו דתפס הסימנים היינו שנטל' בחוזקה ודחקם בין אצבעותיו וי"מ כגון אלו שמושכין עור בית השחיטה מאחוריו ודחק הסימן תחת העור עכ"ל:

כתבו הגה"מ בפ"ג בשם סמ"ק דלדידן דלא בקיאין בהקפה פסלינן כל שמוט בין תפס בסימנים בין לא תפס וגם הכלבו כ"כ בשם הרי"ף:

ולענין הלכה כיון דרוב הפוסקי' מצריכים הקפה ואנן השתא ודאי לא בקיאינן בהאי הקפה פסלינן כל שמוט כדברי סמ"ק: **כתב** מהרי"ק בסי' ל"ה על השוחט ונמצא הושט שחוט ולא ראה אחר הקנה וזרקו מידו בחזקת כשרות ואח"כ מצא הגרגרת שמוטה טריפה ולא אמרינן אחר שנתכשה על הקרקע ופרכסה נעשית שמוטה:

כתב בכתבי מה"ר ישראל סימן ר"ה שהשוחט נאמן על שמוטת הגרגרת לומר שבשעת שחיטה לא היתה שמוטה:

השוחט

שחוטה ורבי יוחנן אמר יביא ויקיף וגירסת הגאונים יביא בהמה אחרת ויקיף ולזה הסכים הרא"ש ע"ש אמר ר"נ לא שנו אלא שלא תפס בסימנים אבל תפס בסימנים ושחט אסור לשמוטה שתיעשה שחוטה וסובר הרמב"ם דר"נ אדרב קאי ולומר דדוקא בלא תפס בסימנים כשרה אפילו בלא הקפה אבל בתפס פסולה מספק דאפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה והקפה אינו מועיל דלית ליה לרב הקפה כל עיקר כך מפרש הרמב"ם ז"ל ולפ"ז תאי כיון דר"נ אתי לפרושי מילתא דרב הילכתא כותיה: **וסברת** י"א היא דר"נ אתי לפרושי מילתא דרב ולומר דדוקא בלא תפס בסימני' שרי בלא הקפה משום דאי אפשר כו' אבל בתפס כיון שאפשר לשמוטה שתעשה שחוטה לא שרינן ליה בלא הקפה אבל על ידי הקפה ודאי שרי דלמה לא יועיל הקפה דהכל מודים בזה שמועיל הקפה אלא דרב ס"ל דבלא תפס שרי בלא הקפה והלכך קיימא לן כר"נ דאתי לפרושי מילתיה דרב ובלא תפס לא בעיא הקפה ושרי ובתפס נמי מכשרינן על ידי הקפה זו היא סברת י"א דלא כמו שנדחק הבית יוסף והבין דלסברת י"א בעינן הקפה אף בלא תפס ולשון רבינו לא משמע הכי כלל אלא אף לי"א בלא תפס לא בעינן הקפה וכהרמב"ם ולא נחלקו אלא בתפס שכתב הרמב"ם דהרי זה ספק נבלה ולא הזכיר שום בדיקה לא באותה בהמה ולא בבהמה אחרת וליש אומרים אפילו אם תפס מותר על ידי בדיקה כו' דלא כהרמב"ם ובזה לבד נחלקו על הרמב"ם ז"ל:

ומ"ש דיקיף בבהמה אחרת ולא באותה בהמה כו' הטעם הוא מפני שהם מפרשים העיקור כמו שפירש ה"ג דנעקר הסימן מהבשר שבלחי ואין בעיקור משום טרפה דהסימן חשוב כחי ואם כן היאך יעשה הקפה באותה בהמה שיחתוך עוד הסימן השמוט במקום אחר ואם החתכין דומין זה לזה שניהם נעשו לאחר שחיטה והיאך אפשר שידמה החתך שנעשה לאחר מיתה לחתך שנעשה מחיים שהרי אף על פי שנעקר קודם שחיטה הסימן חשוב כחי כיון שאין עיקור שם טרפות אלא צריך לומר שיעשה הקפה בבהמה אחרת שיעשנה שמוטה ושחוטה ויראה אם דומין יחד יתבאר ויתברר ששניהם נעקרו אחר השחיטה אבל לרש"י שפירש שעיקור בסימנים מהבשר שבלחי הוא שם טרפות והסימן חשוב כמת שפיר הוי הקפה באותה בהמה עיין בסמ"ג ואשיר"י:

ומ"ש וא"א כתב דלא מהני בדיקה אלא בשלא תפס כו' טעמו שהוא מפרש דר"נ לפרושי דברי רב ורבי יוחנן קאתי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דהיינו דוקא בלא תפס אבל בתפס פסולה לרב וגם לרבי יוחנן לא מהניא הקפה וקיימא לן כרבי יוחנן לגבי רב דבלא תפס בעינן הקפה ובתפס לא מהניא ליה הקפה וכ"פ הסמ"ג והסמ"ק וכן כתב הרשב"א והר"ן בשם בעל הלכות גדולות והרמב"ן ולענין הלכה ודאי דנקטינן לחומרא איסורא דאורייתא והלכך כיון דאנן לא בקיאין בהקפה פסלינן כל שחוט שנעשה שמוט אפילו לא תפס וכן כתב ר"פ בהג"ה סמ"ק ובכל בו · ודלא כהאגור שכתב והלכה שפוסלין הכל מאחר שאנו תופסין בסימנים דלדידיה אם אירע שלא תפס מכשירין ליה אף על גב דלא בקיאין בהקפה משום דאזלינן לקולא כהרמב"ם דבלא תפס לא בעינן הקפה וחלילה להקל כמותו נגד רוב גאוני עולם דפסלי בלא תפס בלא הקפה ואם כן לדידן שאין בקיאין אין היתר אף לשחוט שנמצא שמוט וק"ל · השוחט תרנגול כו' מימרא דאביי פרק מסכין: **פסק** עיקור שמהלכות שחיטה היינו ששחט בסכין פגומה באמצע הסימנים לרש"י אע"ג שנעקרו הסימנים ממקום חבורן בלחי בשעת שחיטה או שנפרק הסימן באמצע בשעת שחיטה כל זה חשיב עיקור והוי נבלה כיון שנפסל בשעת שחיטה וכדמוכח מההיא דהשוחט תרנגול כו' ומשמע לי דעיקור דבשעת שחיטה אין לה שיעור ואפילו בכל שהוא הוי עיקור וכן מצאתי וכן משמע בסמ"ק דכל הני תלתא נקרא עיקור ולא כתב שום שיעור וכן כמהרי"ו · ואף דברי רבי' שכתב בשם בה"ג אפשר לפרש כן דמה שכתב דדוקא שנעקר כל הסימן או רובו כו' היינו דוקא בנעקר קודם שחיטה שאז אינו ניתר בשחיטה כשנעקר כולו או רובו כו' אבל מיעוטו ובמקום אחד לית לן בה כיון שלא נעקר בשעת שחיטה אבל נעקר בתוך השחיטה קודם שנגמרה פוסל אפילו בכל שהוא וכן משמע בשאר כל המחברים ז"ל ובעיקור אין חילוק בין קנה לושט דבכל ענין פוסל עיקור זה בכל שהו כיון שנעשה בשעת שחיטה: **והעיקור** שאינו מהלכות שחיטה לרש"י היינו שנעקר הסימן מהלחי קודם שחיטה ושמו המיוחד אליו הוא שמוטה והכל מודים בזה שאינו פסול אלא בנעקר רובו או כולו כו' כמו שנתבאר ובזה גם כן אין חילוק בין קנה לושט דלעולם אינו פסול אלא ברובו:

עוד יש עיקור באמצע סימנים שלא בשעת שחיטה וזה נקרא פסוקה ולא מיטרפה אלא ברובא ולא שייך אלא בקנה אבל בושט מיטרפא בנקב משהו בין נפסק קודם שחיטה בין באמצע שחיטה הכל שוה דטרפה במשהו כיון שנעקר ופסוקה ושמוטה אינו פוסל במיעוט בתרא בין בקנה בין בושט והוא הדין בעוף אם נשחט סימן אחד ואחר כך נשחט השני כשר כיון שלא נעשה הפסול מדרך שחיטה כמו שכתב הרא"ש בשם ריב"ם פרק קמא דחולין אבל העיקור שהוא מהלכות שחיטה שמונה אותו בה' הלכות שנעשה הפיסול בשעת שחיטה פוסל בכל הני תלתא גווני שהזכרתי למעלה בכל שהו בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בושט ובנמצא השחוט שמוט פסול בכל ענין ולא תועיל הקפה דאין אנו בקיאין ובעוף אם נמצא השני שמוט ולא ידע אם נשמט קודם שחיטה אם לאו ג"כ פסול דכל ספק בשחיטה פסול ולא תועיל כאן הקפה אף לבקיאים כחכמי התלמוד כמו שביאר ה"ר ירוחם בה' עיקור:

עד כאן הפסק

כתב באגור בשם מהר"י מולין על אחד ששחט עוף כדרכו בהכשר ואחר גמר השחיטה מצא הגרגרת שלם על הסכין והשיב דכשר שעל ידי גלגול הגרגרת נעשה זה ע"כ גם בהגהות הארוכות לשחיטות כתוב מעשה כיוצא בזה. להתיר ע"ש מהרי"ח כ"ן בארפור"ט אכן מהר"ם איסרלש כתב על דברי האגור וז"ל

פרישה

נקט הב' חלוקים וכאילו אמר כבר ידוע דאם נשמט לאחר השחיטה דסי' מ' כשרה ואם נשמט קודם שחיטה טריפה ואם אין ידוע בזה יש פלוגתא וכדמסיק: (לא) ואם תפס בסימנים כתב בכל בו דתפס היינו שנטלן בחוזקה ודוחקן בין האצבעות וי"א כגון אלו שמושכין עור בית השחיטה מאחוריו ודוחק הסימן תחת העור עכ"ל: (לב) כיצד יעשה יביא כו' כתב בסמ"ק דלדידן דלא בקיאינן בהקפה פסלינן כל שמוט בין תפס בסימנים בין לא תפס וכן פסק ב"י:

(לג) יביא בהמה אחרת לא דכתב "בהמה אחרת" אע"ג דלעיל מיירי בעוף י"ל דנקט בהמה ברבותא דמיירי בשחט א' והשני נמצא שמוט שהוצרך לומר עוף אבל כאן מיירי בשמוטה בית השחיטה מיירי אפי' בבהמה וברבותא כתב בבהמה דאפי' שניכן כן שמוטין ושמוטין מכח בדיקה. ועיין בתוספ' פרק א"ט ד' קכ"ד דדוקא אחרת אבל לא די שיחתוך באותו סימן עצמו השמוט במקום אחר ויראה אם הם שוים בשלמימות טריפה ואם הראשון אדום יותר כשרה וכמ"ש הטור לקמן בסימן ל"ד בדין גרגרת שנפסקה ע"ש. ולא דמי דהתם נמצא נקב שנפסק הגרגרת ולא ידעינן אם נפסק קודם השחיטה וטריפה או אם נפסק לאחר השחיטה וכשירה הלכך אפשר למבדקיה בכה"ג שחותך בזה הסימן עצמו במקום אחר אם שני החיתוכין דומין זה לזה או ודאי נעשה לאחר שחיטה וכשרה ואם הראשון אדום יותר אז ניכר שקודם שחיטה נעשה וטריפה. אבל כאן שהסימן שמוט ושמוט ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמט או לאחר שחיטה וה"א לבדוק בזה הסימן עצמו דהילך נאמר אם ב' החיתוכים שוים טריפה דודאי קודם שחיטה נשמטה דהשתא שוה החיתוך נעשה אחר שמוטה כ"ש החיתוך דשחיטה נעשה ג"כ אחר שמוטה ואם אין שני החיתוכים שוים שהחיתוך דשחיטה אדום יותר נאמר דכשרה דה"א דאכתי איכא למימר דגם החיתוך דשחיטה נעשה אחר שנשמטה והא דאדום יותר משום דנעשה בחיי הבהמה ע"כ צריך לבדוק בבהמה אחרת וכן משמע מדברי הרא"ש בפ' השוחט ע"ש וכתב שגירס' ויביא בהמה אחרת היא עיקר ולא כתוב פרק א"ט שכתבו גירסא אחרת וס"ל שמקיפין: (לד) וא"א הרא"ש ז"ל כתב דלא מהני בדיקה אלא בשלא תפס ז"ל הרא"ש ואין להקשות א"כ גבי שחט את הושט ונמצאת הגרגרת שמוטה נמי יביא עוף אחר ויקיף וי"ל דהתם הקפה לא עבדינן אלא לחומרא דמן הדין הוה מותר כאן בלא הקפה דאין שמוטה נעשה שחוטה אלא שהחמיר רבי יוחנן אם הבהמה שניה יותר אדומה פסולה ורגלים לדבר שקודם שחיטה נשמטה. אבל לקולא אין מקיפין מבהמה לבהמה ע"כ וא"ל לפי ס"ל שכתב רבינו דס"ל דאפילו אם תפס מהני בדיקה א"כ בדיקה לקולא והדרא קושיא לדוכתא דגם בעוף לכמי בדיקה ובראיתא ממאי קתני בשחט סימן אחד ונמצא השני שמוט דפסול וי"ל דגם ואת הבדיקה היא לחומרא דס"ל לס"מ דאם תפס ודאי לא נשמטה דאם איתא דנשמטה היה מרגיש כשתפס ועי"ז: (לה) דלא מהני בדיקה אלא בשלא תפס. כתב מ"ו ולפי' אפי' לא תפס לא שרי אלא ע"י בדיקה וא"כ כשיטתנו דלא בקיאינן בבדיקה לעולם אסור ע"כ וכ"כ סמ"ק כדכתבנו לעיל:

שלא

דרישה

שהשוחט נאמן לומר שלא היה שמוט בשעת שחיטה · וכ"כ כר"מ עכ"ס): [ו] וא"א הרא"ש ז"ל כתב דלא מהני בדיקה אלא בלא תפס כו' עמ"ש בפרישה וז"ל הרא"ש בפ' השוחט והביאו ב"י בעניין זה דגם רבי יוחנן מודה דברוב פעמים א"א לשמוטה שתעשה שחוטה כיון דלא תפס ע"כ משמע שהוא מבואר דברי רבי יוחנן איירי בלא תפס ויש לדקדק שהוא בעצמו הביאו שם

מיד

אלא כשלא תפש אבל תפש לא מהניא בדיקה ופסולה · השוחט תרנגול צריך ליזהר שידחק רגלו בקרקע או יגביהנה (ט) שלא ינעוץ רגלו בקרקע כדי שלא יעקור הסימנין :

כה השוחט צריך שיבדוק בסימנין אחר השחיטה אם נשחטו רובן (א) שכל זמן שאין ידוע שנשחטה (ב) הבהמה כראוי היא בחזקת איסור ומשיודע שנשחטה כראוי היא (ג) בחזקת היתר אפילו נולד בה ריעותא [א] כגון שבא זאב (ב) ונטל בני מעיה והחזירם נקובים כשרה שאנו תולין לומר הוא נקבם ולא אמרינן במקום נקב נקב ואין צריך לבדוק אם נעקרו הסימנים או נקבו דבהא סמכינן ארובא כמו בשמונה עשר טרפות ובבדיקת הסימנים נמי אם בשעת שחיטה רואה אותן שחוטין לפניו [ב] אין צריך יותר :

כו (א) [א] ניקב הושט בשעת שחיטה כנגד המקום ששחט כבר

השוחט תרנגול צריך ליזהר שידחוק רגליו בקרקע או יגביהנו שלא ינעוץ רגלו בקרקע כדי שלא יעקור הסימנים מימרא דאביי בפרק מפנין (קכח.) : **כתב** האגור שנשאל מהר"י מולין על אחד ששחט העוף כדרכו בהכשר ואחר גמר שחיטה מלא טבעת מהגרגרת שלם על הסכין והשיב דכשר שעל ידי גלגול הגרגרת נעשה זה (יא) :

כה השוחט צריך שיבדוק בסימנים אחר השחיטה אם נשחטו רובן שכ"ז שאין ידוע שנשחטה הבהמה כראוי הרי היא בחזקת איסור בריש חולין (ט׳) אמר רב יהודה אמר שמואל הטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה כדרב הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה פי' שכל זמן שהיא בחייה הרי היא אסורה משום אבר מן החי ומשום שאינה זבוחה ואינה ניתרת אלא בשחיטה כשרה הלכך אם לא נתברר לנו שנשחטה שחיטה כשרה הרי היא בחזקת איסור שאינה זבוחה וכמתה מאליה וצריך לבדוק · ומהרי"ל כתב בשם מהר"ש שמה שנמצא בשחיטת האשכנזים שהשוחט עוף צריך לבדוק בסימנים מיד קודם שיוציאו מידו וגם נהגו לאסור בדיעבד אין שטת ההלכות מוכיחות כן להצריך לבדוק קודם שיצא מתחת ידו וכ"ש שאין לאסור בדיעבד וכל הפוסקים כתבו סתם שצריך לבדוק בסימנים אחר שחיטה ואם לא בדק אסורה דמשמע הא אם בדק כשרה בין בסמוך בין ברחוק עכ"ל :

כתב המרדכי בריש חולין אותם בני אדם שבודקים הסימנים בנוצה ותוחבים בסימנים דרך הפה נראה דטעות הוא בידם כי אין זה בדיקה דשמא לא נשחט הרוב ואנן בעינן רוב הנראה לעינים . וכתב בהג"א ג"כ בא"ז דהבודק בנוצה תיפח רוחו ונשמתו מפני שמאכיל טריפות לישראל שאפי' שחט מיעוט הנוצה קורעת ואסיר לעסוק בקבורתן של אוכלי טריפות וכ"כ הרוקח (א) : ומ"ש רבינו ומשיודע שנשחטה כראוי היא בחזקת היתר אפי' נולד בה ריעותא וכו' בסוף מימרא דרב הונא שכתבתי בסמוך נשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה ופריך עליה וליתא נשחטה הותרה הא קמ"ל דאף על גב דאיתיליד בה ריעותא כדבעא מיניה רבי אבא מרב הונא בא זאב ונטל בני מעים והחזירם כשהן נקובים מהו מי חיישינן שמא במקום נקב ניקב או לא א"ל אין חוששין שמא במקום נקב ניקב : **ומ"ש** ואין צריך לבדוק אם נעקרו הסימנים או ניקבו וכו' עד סוף הסימן כ"כ הרא"ש והר"ן שם והרשב"א בת"ה ולאפוקי מבה"ג שהצריך לבדוק אם שחט בסימנים עקורים וכתב הרא"ש בתשובה כלל כ' סי' י"ב דאינו צריך לבדוק אלא שנשחטו רוב הסימנים במקום שחיטה בלא הגרמה וכ"כ בא"ח דלא סגי בראיית הסימנים נחתכים בשעת שחיטה דשמא למעלה משיפוי כובע או בתורבץ הושט הם נחתכים עכ"ל ולא ראיתי שום אדם שבודק כן ולכן נראה לומר שכל שנראה בעיניו מאומד דעתו שהוא במקום שחיטה מפיק מידי הגרמה :

כו ניקב הושט בשעת שחיטה כנגד המקום ששחט כבר טריפה בריש חולין (ח.) אהא דאמר ר' זירא ליבן סכין באור ושחט בה כשרה משום דחידודה קודם לליבונה ומקשה והא איכא לדדין · ומתרץ בית השחיטה מירווח רווח

וז"ל ויש מטריפין בזה וכן עיקר עכ"ל ובעיני יפלא גם כן איך נכשיר בכיוצא בזה הלא עכ"פ מידי ספק עיקור כל שהוא דבשעת שחיטה לא נפקא וראיה ברורה מהא דקאמר בפרק השוחט סוף (דף ל') בההיא דשחט בה עופא בהדי דפרח ודילמא עביד תלדה אלמא דכל היכא דאיכא למיחש דאירע לה פיסול בשעת שחיטה אסורה מספק עד דידעינן בודאי דלא הוה בה פיסול זה וכדמשני התם חזינן ודפי דמיפרמי וכמ"ש רבי' לעיל סי' כ' ודכוותא הכא במלא גרגרת שלם דאיכא למיחש לעיקור ואסורה מספק והלכך יראה לי לפסול בין הגרגרת שלם לגמרי או נחתך מלא א' בין נמלא על הארץ בין נמלא על הסכין דבכל ענין הוי ספק בשחיטה דשמא בא לידי עיקור כל שהוא גם שארי מהר"ר יוסף כ"ץ מקראקא התחבט בתשובתו בענין זה ולבסוף כתב שראה מעשה בבית זקני הגאון מהר"ר משה יפה ז"ל שאסר בכיוצא בזה עיין שם וכן פסק מהרש"ל ז"ל בספרו פ"ק דחולין סימן י"ח :

כה השוחט צריך שיבדוק בסימנים כו' מימרא דשמואל בריש חולין · וכתוב בשחיטות דמהרי"ו בשם הא"ז אם שחט העוף וזרקו מידו קודם שבדק הסימנים טרפה מספק שמא עקר הסימני' בפרכותו והוא לא שחט הרוב א"ז עכ"ל ומהרי"ק בשורש ל"ח חשב לשפוך סוללה על סברא זו מדאמר פרק השוחט רבא בדק ליה גירא לרבי יונה בר תחליפא ושחט בה עופא בהדי דפרח כו' הרי לך שאע"פ שהיה רואה העוף ברחוק ממנו והיה מפרכס זמן רב קודם שיגיע אליו לבודקו ואפילו הכי לא חייש לה ואפילו לכתחלה והאריך בזה ואני אומר כדי ליישב הדברים הנכתבים בשם הא"ז דאין משם ראיה להקל דשמא בנמלא הסימן שחוט כולו לא חיישינן כל עיקר שמא לא שחט רובו ועל ידי הפרכוס נפסק לשנים דהא ודאי חששא רחוקה היא ולא חיישינן לה ובכה"ג בדק ליה רבי יונה גירא כו' כדי לאוכלו אם ימלא הסימן שחוט כולו וגדפי דמיפרמו אבל בלא נמלא רק רובו שחוט א"כ דלא היה אוכלו פן לא שחט רובו ונתרחב קצת על ידי פרכוס לדבר מיעט שנתרחב על ידי פרכוס נעשה רוב עד שהוא נראה לעינים בשיעור אפילו כל שהו ובכה"ג דוקא כתב הא"ז דטרפה מספק כנראה מסוף לשונו אבל בנמלא הסימן שחוט כולו גם הא"ז מודה דלא חיישינן דלא שחט רובו ונפסק לשנים על ידי פרכוס והילכך אין להקל נגד הא"ז והכי משמע מפרש"י כמ"ש בריש סימן י"ח בס"ד עי' שם כ"ל :

ומ"ש כגון שבא זאב כו' יתבאר לקמן בסימן ל"ו ובסי' נ' בסייעתא דשמיא :

ומ"ש וא"צ לבדוק אם נעקרו כ"כ הרא"ש בפ"ק דחולין וכתב הר"ן לשם שבעל הלכות פסק דצריך לבדוק גם כן אם שחט בסימנים עקורות אלא שלא הודו לו ונראה בעיני דטעמו של בעל הלכות מאחר דעיקור הסימנים מהלאי הוא מהלכות שחיטה לפי דעתי כמו שנתבאר בה' עיקור פשיטא דחייב לבדוק דאם לא כן לאיזה אמרו דכל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ולמה צריך לידע הלכות עיקור יותר משאר חלוקי דיני שחיטה גם בשאלה ששאלו מהרא"ש בכלל עשרים סימן י"ב כתוב ע"ש אבי העזר"י דצריך שיבדוק בסימנים ושלא תהא מוגרמת ועקורה ואם לא בדק אסורה באכילה וכן הדעת נוטה שצריך לבדוק אחר העיקור שפירוש לדעתו השמוטה כיון שהיא מהלכות שחיטה כדפי' ועוד שהרי הדבר ידוע שעל הרוב בעופות רגילין הסימנים להשמט על ידי משיכתן לכאן ולכאן או על ידי נעילת רגלי התרנגולים וכיוצא בזה ומה שהשיב הרא"ש ע"ז דבהמה בחייה בחזקת שאינה זבוחה היא והילכך צריך בדיקה בסימנים שנחתכו רובן להוציאה מחזקת שאינה זבוחה וכל שאר טרפות סמכינן ארובא וכן עיקור סימנים סמכינן ארובא דלא בעינן לידע רק שנזבחה כראוי במקום שחיטה בלא הגרמה שזולת זה היא אינה זבוחה הנה דבריו אלה ילדקו לפי פירוש רש"י דהעיקור שהוא מהלכות שחיטה הוא השוחט בסכין פגומה אבל עיקור סימנים מהלאי שהוא השמוטה הוא מכלל טרפות ודינו כשאר י"ח טריפות אבל לבה"ג שהשמוטה הוא גם כן מהלכות שחיטה ואינה טרפה אם כן עדיין היא בחזקת שאינה זבוחה כל זמן שלא נודע לנו ששחט בסימנין שאינן עקורין דאין לסמוך בזה ארובא כשאר טריפות דאין זה מכלל הטריפות ועוד אף לפרש"י כבר התבאר שאם נעקרו הסימנים מהבשר שבלאתי בשעת שחיטה או נפסקו הסימנים בשעת שחיטה הוי בכלל העיקור שהוא מה' שחיטה ואפילו בכל שהוא מתנו הוי נבלה והלכך נראה לע"ד דלמעשה צריך בדקה גם אחר ההגרמה והעיקור שהוא מהלכות שחיטה אלא שלא נהגו לבדוק אחר העיקור כי אם בעופות אבל אחר ההגרמה פשיטא דצריך לבדוק אף לדעת הרא"ש כמבואר בתשובתו שהבאתי וס"ל דאינו דומה לעיקור וכ"ל לטעמו בזה דהעיקור שהיא השמוטה שבאה מאליה על ידי סבה מבחוץ סומכין על הרוב כמו בשאר טרפות שהיא באה על ידי השוחט עצמו כשמכריע ידיו צריך לבדוק אם לא הגרים והמחמיר לבדוק גם אחר העיקור תע"ב :

בו ניקב הושט בשעת שחיטה כנגד המקום ששחט כבר טרפה כן הוכיחו התוספות והרא"ש והר"ן פ"ק דחולין מהא דאמר רבי זירא ליבן סכין באור ומשקלא וטריא דעלה וכו' ומשמע לי דדוקא בשלא גמר שחיטת הושט וכן משמע מלשון הרא"ש ורבינו דמיירי בהכי אבל אם כבר נשחט הושט כולו והתחיל

דרכי משה

בתרא בין בקנה בין בוושט עכ"ל . (יא) פירוש ששחט בב' מקומות ע"י גלגול ולכך נפרד וכשר ומצאתי הגהות בשם מהרא"ק וז"ל אני שאלתי פי מהר"י מולין זצ"ל סג"ל על טבעות הנמצאים גרורות פעמים רובן ופעמים מקצתן אחר השחיטה ממקום חיבורן בגרגרת והשיב לי דעיקור גמור הוא בשעת שחיטה ואפי' את"ל שנעקר אחר שנשחטה רוב הגרגרת ופסק השבעת ממחברתו וכבר היתה אותה הסקצת שחוטה אפ"ה הוי עיקור ופסול מידי דהוי אניקב הושט במקום ששחט כבר דטריפה וה"ה לזה וכ"ש אם נעקר בהתחלת שחיטה עכ"ל הגהת בשחיטות ישנים ושאלתי אח"כ זקן מומחה בשחיטה איך נוהגין בזה וא"ל שנוהגין להטריף ושמעתי מפי מהר"י כ"ץ גיסי שכן נהג הרב הר"ר משה יפה להורות ולהטריפה וכן אני נוהג :

כה (א) בהגהות בשחיטות ישנים מצאתי אי בדקינן אי הוי שמוטה תוקף באגודל על שיפוי כובע ויפלוט הסימנים מבחוץ ויסיר האגודל אם נשארו הסימנים בחוץ ודאי נשמט ואם יחזרו לאחוריהן לא נשמט וכעין זה יראה אם שחט הרוב עכ"ל ובבדיקה זו נוהגין כל השוחטים שראיתי (ב) וז"ל מהרי"ו בהלכות שחיטה שלו כל ספק בשחיטה פסול כו' ומהרי"ל כתב בשם מהר"ש כל חלוקים הנמצאים בשחיטה ובדיקה שאינו יודע המנהג ילך אחר המחמיר ואם שעה דחוקה כגון בע"ש וכה"ג אז יש להקל ולפי שקול הדעת עכ"ל בהלכות שחיטה ובהגהות שלו : (ג) ע"ל סימן ל"א .בסימן מ"א באיזה ריעותא לא תלינן להקל אף בידוע שנשחטה :

דרישה

מיד ע"ז דברי ר"נ שפליג אר' יוחנן וז"ל רב נחמן אמר לא אמרן אלא בלא תפס ומפרש שרבי יוחנן מיירי אכי' תפס וי"ל שמ"ש הרא"ש בדברי רבי יוחנן הוקיל ולא תפס היינו לפי המסקנא דהתם שהביא גירסא אחרת שכתוב בה אמר רב נחמן ולא בא רב נחמן לחלוק על רבי יוחנן אלא לבאר דבריו :

סי' כה [א] כגון שבא זאב כו' והחזירם נקובים . ז"ל הגמרא בפ"ק דחולין ד' ט' בעא מיניה רבי אבא מרב הונא בא זאב ונטל בני מעיים והחזירם כשהן נקובים מהו מי חיישינן שמא במקום נקב נקב או לא א"ל אין חוששין שמא במקום נקב נקב ופרש"י מי חיישינן שמא במקום נקב שהיה בו תחלה אתרמי ליה השתא שהכניס בו שיניו וטריפה דנקיבת הדקין מ"מ טריפות היא . וכתבו התוס' שם וז"ל א"ל אין חוששין שמא במקום נקב נקב ואפי' יש שם נקבים הרבה שלא במקום שיניו מסתברא דתלינן כולן בזאב כי היכי דמכשירין היכא דמספקא ילא דטבחא עכ"ל התוס' ונראה ודאי שגם רבינו סובר כדעת התוס' אבל יש רוצים להוכיח שרבינו סובר כן מדאמר והחזירם נקובים דמשמע אפי' נקבים הרבה וכה דמסיים ולא אמרינן במקום נקב נקב היינו לרבותא דה"א אפי' בנקב אחד לאסור כדסלקא דעתי של רבי אבא ת"א וק"ט למה כתבו התוס' דין מסברא שכתבו מסתברא ולא הוכיחו כן מלשון הגמרא שכתוב בה ג"כ נקובים וגם הוה להם לכתוב וה לעיל במאי שאמר בגמרא והחזירם נקובים וכא דקאמר ל' נקובים פירשתי בפרישה ע"ש ועיד דלקמן בסי' ל"ו כתב רבינו בריאה שלקחה זאב והחזירה נקובה ולא כתב הרבותא דהחזירם בנקבים הרבה אלא ש"מ דדוקא בבני מעים שהם ל' רבים כתב והחזירם נקובים משא"כ בריאה שהוא לשון יחיד : [ב] א"צ יותר . דכ"ש מדקאמר רב יהודה שם בגמרא וז"ל הטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה א"כ לא נסמך על מה שרואה אותן בשעת שחיטה אלא יצטרך לבדקן קמ"ל דלא ומתחילה בא רבינו לבאר דהא דקאמר בגמרא בדיקת בסימנים לא תימא דהיינו שצריך לבודקם אם לא נקבו בסימנים או לא נעקרו דבזה סמכינן ארובא אלא צריך לבדוק הסימנים שיהו נראות אם נשחטו יפה ולזה סגי אם בשעת שחיטה רואם . והקילו פסקי הרא"ש משמע לכאורה כן ו"ל הטבח צריך לבדוק הסימנים לאחר שחיטה אם נשחטו רובן ואם יראה אותן לפניו שחוטין א"צ לבדוק עוד . וי"מ דמ"ש רבינו א"צ יותר ר"ל שא"צ לבדוק אם לא שחט בהגרמה וא"נ זה במשמעות לשון רבינו דהגרמה מאן דכר שמיה ועוד דא"כ היה פוסק רבינו נגד אביו הרא"ש ז"ל שכתב בתשובה וכתבו ב"י שצריך לבדוק [illegible]

סי' כו [א] ניקב [illegible]

פרישה

(ט) שלא ינעוץ רגליו בקרקע . נראה דה"ס נכותל :

סי' כה (א) שכל זמן כו' היא בחזקת איסור . שבחייה היא אסורה ועומדת משום אבר מן החי ומשום איסור שאינה זביחה : (ב) נטל זאב בני מעיים והחזירם נקובים פי' אמיד כשנטלם בפיו עושה נקבים הרבה שבכל שן עושה נקב ומש"ה ולא אמרינן במקום נקב ניקב אבל נקב ונקב א"נ נקט ל' נקובים משום דבני מעיים הוא ל' רבים ועד"ר :

סי' כו (א) ניקב הושט בשעת שחיטה פי' קודם ששחט רוב הושט או כולו לרש"י אבל אם לאחר ששחט רוב הושט או כולו לרש"י ניקב הושט קודם ששחט הקנה כשרה

כבר טריפה שחט הקנה וניקבה הריאה קודם ששחט הושט או ששחט הושט וניקבו בני מעים קודם ששחט הקנה טריפה אע"פ שחיי הריאה תלויין בקנה וחיי המעיים תלויין בושט אפילו הכי שייך בהן טריפות (ב) עד שישחוט שניהם קנה וושט ויש מכשירין בנקיבת ריאה אחר שחיטת הקנה ונקבו מעים אחר שחיטת הושט ואין דעת א"א הרא"ש ז"ל כן :

כז חתך מהבהמה לאחר שנשחטה כראוי ועודנה מפרכסת (א) אסור לאוכלה בעודנה חיה (ב) [א] אבל לאחר שמתה מותר לאוכלה ולהאכילה לנכרי ומותר להאכיל בני מעיה לנכרי (ג) [ב] כל שנפסלה בשחיטה הרי זה נבלה וכל שנשחטה כראוי ודבר אחר גורם לה ליפסל ה"ז טרפה נשברה מפרקת (ד) ורוב בשר עמה נבלה :

הלכות כיסוי הדם

כח (א) **השוחט** חיה ועוף צריך לכסות דמו לא שנא צדן עתה לא שנא היו מזומנין בידו · ומברך בא"י אקב"ו

רווח כתבו התוס׳ והרא"ש והר"ן דמהא שמעינן שאם נטה הושט או ניקב כנגד מה שנשחט ממנו קודם גמר שחיטה שנאסרת בכך שאל"כ מאי קא מקשינן והא איכא לדרך והרי אינן נכוין אלא כנגד מה שנשחט אלא שמע מינה כדכתיבנא : **שחט** הקנה וניקבה הריאה קודם ששחט הושט או ששחט הושט וניקבו בני מעים אע"פ שחיי הריאה תלוי׳ בקנה וכו׳ בפ׳ השוחט (לב :) אמר ר"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה אמר רבא לא אמר ר"ל אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלויים בקנה אבל בבני מעים לא ופרש"י אבל בבני מעים לא אם ניקבו בני מעים בין קנה לושט אחר שחיטת הקנה טריפה דחותא דבני מעים לאו בקנה תליא אלא בושט וכ"כ הרשב"א אבל באחר בני מעיים לא פי׳ כששחט את הקנה אבל שחט את הושט הוי איפכא דהכא ליתא ר"ל דניקבו שאר בני מעים כשרה הואיל וחיי בני מעים תלויים בושט אבל ריאה לא עכ"ל מתקיף לה רבי זירא מאחר שנולדו בה סימנים טרפות התרתה מה לי בריאה מה לי בבני מעים והדר ביה רבי זירא דבעי רבי זירא ניקבו בני מעים בין סימן לסימן מהו לטהרה מידי נבילה ע"כ לא איבעיא ליה אלא לטהרה מידי נבילה אבל באכילה אסורה א"ל רב אחא בר רבא לרבינא דלמא לעולם לא הדר ביה ורבי זירא לדבריו דרבא קאמר וליה לא ס"ל . ופרש"י התרתה . דס"ל כיון דמקצת שחיטה תו לא מיטרפא דאין טריפה לחצי חיות דלא ס"ל לר׳ זירא דטעמא משום דכיון דאשתחיט קנה ריאה כמאן דמנחא בדיקולא דמיא : והדר ביה ר׳ זירא . מהאי טעמא ואודי דטעמא משום דכמנחא בדיקולא דמיא וא"כ בבני מעים מיטרפא שהרי הושט עדיין קיים ומה"ל דהדר מדבעי רבי זירא ניקבו בני מעים בין סימן לסימן לאחר שחיטת הקנה דהוא לעולם ראשון מהו לטהרה מידי נבילה ומדבעי מהו לטהרה מידי נבילה מכלל דפשיטא ליה דאיטרפא בנקיבה דבני ביני : דילמא לעולם לא הדר ביה . ופשיטא ליה לר׳ זירא דבאכילה שריא דאין טריפה לחצי חיות והא דבעי ר׳ זירא לענין טומאה לדבריו דרבא דאמר לא אר"ל אלא בבני מעים עכ"ל . ולפי שטה זו אליבא דרב אחא בר רבא דאמר ודלמא לעולם לא הדר ביה אפילו ניקבו בני מעים כשרה וכ"ש ניקבה הריאה ואליבא דמ"ד הדר ביה הא מיהא כי אינקוב ריאה מכשר וכיון דליכא מאן דפליג אר"ל בשחט הקנה וניקבה הריאה פסקינן הלכתא כותיה וה"ה דהלכה כותיה בשחט הושט וניקבו בני מעים דכשרה וכן דעת בעל העיטור וכתב דהכי שדרו ממתיבתא אבל התוס׳ גורסים והדר ביה רבי זירא מדבעי כלומר חזר ביה מהבעיא וה"ם מדפריך לרבא מה לי בריאה מה לי בבני מעים שבכל מקום יש להתיר ש"מ דסבר דאין טריפות לחצי חיות ולא שייך למיבעי ניקבו בני מעים בין סימן לסימן ומתחלה מיבעי׳ ליה ניקבו אפילו נשחט הושט תחלה דהוי פשיטא דיש טריפות לחצי חיות ומשני לעולם לא חזר ביה מן הבעיא דרבא שהתיר בריאה פריך כיון דשרי בניקבה הריאה אחר שחיטת הקנה זה א"א אלא מטעם שאין טרפות לחצי חיות א"כ גם בבני מעים תתיר וליה לא ס"ל לא בבני מעים ולא בריאה דלית ליה דר"ל ולפי שטה זו כיון דלרב אחא בר רבא רבי זירא פליג אר"ל ורבא נמי אפשר דמפרש דברי ר"ל הוא וליה לא ס"ל לא קי"ל כר"ל כ"פ הרא"ש . וכן פסק הרמב"ם בפ"ז מה"ש · וכן דעת הרי"ף שהשמיטה להא דר"ל . והרשב"א בת"ה פסקה לדר"ל וכדברי שטה ראשונה שכתבתי ואחר כך כתב ויש מגדולי המורים שהורו דכל שנטרפה הריאה או בני מעים בין סימן לסימן טריפה ואפי׳ שחט את הקנה ונטרפה הריאה או ששחט את הושט וניקבו בני מעים טריפה וראוי לחוש לדבריהם עכ"ל : ולענין הלכה כיון דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקיטינן וכל שכן שגם הרשב"א כתב שראוי לחוש לדבריהם :

כז חתך מהבהמה לאחר שנשחטה כראוי ועודנה מפרכסת אסורה לאכלה בעודנה חיה אבל לאחר שמתה מותר לאכלה ולהאכילה לנכרי ומותר להאכיל בני מעיה לנכרי בפרק השוחט (לג ·) הכא דאמר ר"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה משום דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא אמר רב אחא בר יעקב שמעת מינה מדר"ל מזמנין ישראל על בני מעים ואין מזמנין נכרי על בני מעים מ"ט ישראל דבשחיטה תליא מילתא כיון דאיכא שחיטה מעלייתא אשתרי להו נכרי דבנחירה סגי להו ובמיתה תליא מילתא הני כאבר מן החי דמו ופירוש רש"י שמע מיניה מדר"ל אין מזמנין נכרי על בני מעים משום ריאה דהוי כמו שהוציאה מן הבהמה בעודה מפרכסת ונכרי לאו בשחיטה תלי היתר אכילה דידיה שלא הוזכרה שחיטה אצלו ואבר מן החי נאסר להם ואין יוצאה להם מידי אבר מן החי עד שתמות אבל לישראל יצאתה מידי אבר מן החי ע"י שחיטתה עכ"ל · תניא דלא כרב אחא בר יעקב הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה ואוכלו אחד נכרי ואחד ישראל מותרים בו · ופירש"י מבית השחיטה שאינו מחוסר הפשט ויכול לחתכו מיד קודם יציאת נפש וממתין לה עד שתצא נפשה דאמרינן בפ"ד מיתות מנין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם : **כל** שנפסלה בשחיטתה ה"ז נבילה וכל שנשחטה כראוי וד"א גרם לה ליפסל ה"ז טריפה משנה שם (לב ·) : **ומ"ש** נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה מימרא דזעירי בפ"ק דחולין (כ :) ותמיהא לי למה הוצרך לכתוב אי זו היא נבלה ואי זו היא טריפה כיון שעתיכן אסורות ואין ביניהם אלא שזו מטמאה וזו אינה מטמאה ורבינו לא בא לכתוב דיני טומאה וטהרה אלא דיני איסור והיתר ועוד יש לתמוה דהא דנשברה מפרקת ורוב בשר עמה היא אחת משש נבילות מחיים דמייתי בפ"ק דחולין וכיון שכתבה לזו כאן למה לא כתבה כולם נ"כ כאן :

כח השוחט חיה ועוף צריך לכסות דמו לא שנא צדן עתה לא שנא היו מזומנין בידו ריש פ׳ כיסוי הדם (פג :) נוהג בארץ ובחוצה לארץ כו׳ במזומן ושאינו מזומן · ובגמרא [פד ·] ת"ר אשר יצוד אין לי אלא אשר יצוד נצודין ועומדין מאליהן כגון אווזים ותרנגולים מנין ת"ל ציד מכל מקום א"כ מה ת"ל אשר יצוד למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה זו ופרש"י אלא בהזמנה הזאת . כאילו הוא צד שאינה מזומנת לו כלומר לא יאכל בשר תדיר :

ומברך

והתחיל לשחוט הקנה וניקב הושט עד שלא גמר שחיטת הקנה השרה דאין בו איסור אלא היכא דלא גמר שחיטת הושט ומתעסק בשחיטתו דעדיין חיותו בתוכו וכאלו ניקב מתחלה בעוד שלא נשחט כל עיקר דמי אבל אם כבר נשחט לית לן בה ותדע שהרי לדעת המחמיר בניקבו בני מעיים אחר ששחט הושט לא קאמר דטרפה אלא בטרפות אחר שנולד בין סימן לסימן אבל לגבי סימן גופיה כיון דנשחט טולו לא נפסל בניקב בו וסברא זו כתבה הרשב"א בתשובה סימן שס"ז ומכל מקום למעשה עדיין צ"ע והא דקרי לנקיבת הושט טרפה אף על גב דנבלה היא ע"ל בסימן ל"ג לשם אתבאר : שחט הקנה וניקבה הריאה כו׳ זו היא דעת התוס׳ בפרק השוחט (דף לב) וכן הסכימו רוב גדולים ודעת היש מכשירין היא דעת רש"י לשם והרשב"א בת"ה ולענין הילכתא נקטינן לחומרא כרוב הגדולים :

כז חתך מהבהמה כו׳ ברייתא פרק השוחט דלא כרב אחא בר יעקב והא דאסור לאוכלה בעודנה חיה אע"ג דכבר נשחטה היינו משום דכתיב לא תאכלו על הדם דמשמע קודם שתצא נפשה כדאמר פרק ד׳ מיתות אבל לאחר שמתה מותרת אפילו לנכרי ואע"ג דבשחיטה לנכרי אינה מוציאה מידי אמ"ה שלא הוזכרה שחיטה אצלו וזה נחתך מן החי מכל מקום ליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור : **כל** שנפסל בשחיטה כו׳ משנה שם ונפקא מינה לדידן לענין אותו ואת בנו דאין איסור לשחטה אם נתנבלה אחד מהם אבל אם נטרפה אסור כדלעיל בסי׳ י"ו או נמי לענין ב׳ ותיס דלקמן בסוף סי׳ נ"ח : נשברה מפרקת וכו׳ מימרא דזעירי פרק קמא דחולין :

כח השוחט חיה ועוף צריך לכסות דמו ל"ש כו׳ משנה ר"פ כסוי הדם נוהג במזומן ובשאינו מזומן ובברייתא שם אשר יצוד ציד מכל מקום אם כן מת"ל אשר יצוד למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת :

ומ"ש ומברך ברוך אתה ה׳ וכו׳ כן מוכח בברייתות לשם דצריך לברך על הכיסוי

פרישה

כשרה ואפי׳ מאן דמטריף בסמוך בנקיבת הבני מעיים לאחר ששחט הושט קודם ששחט הקנה שהם משום דבני מעיים יש להם טריפות בפני עצמן אבל הושט הואיל וכבר נשחט לא נטרף [illegible] : (ב) עד שישחטו שניהם כו׳ הטעם דיש טריפות אפי׳ בחצי חיות ולא אמרינן כמאן דמנחא בדיקולא דמיא (פי׳ כאילו מונחת בסל דמי) :

סי׳ כז (א) אסור לאוכלה בעודה חיה · הטעם שנא׳ לא תאכלו על הדם : (ב) אבל לאחר שמתה כו׳ ולהאכילה לנכרי אף שכתוב ולהאכילה הא קמ"ל דאף על גב [illegible] סגי (ל׳ הגמרא ישראל בשחיטה תליא מילתא כיון דאיכא שחיטה מעלייתא אשתרי להו נכרי בנחירה תליא מילתא הני כאבר מן החי דמי) והשתא דווקא יצא מידי אבר מן החי [illegible] נחתך קודם שיצא נשמתו וכן בני מעים שתלויים בושט כשמפשטה הבהמה הוא כמו שהוציאן מן הבהמה בעודה מפרכסת וכ"ש דאסור ליתן לנכרי שהם אסור לו משום אבר מן החי [illegible] דהרי משום דמי איכא דלנכרי אסור ולישראל שרי וע"ד : (ג) כל שנפסלה [illegible] ל"מ לענין טומאה דנבילה מטמאה וטריפה לא מטמאה וע"ד . ומש"ר וכל [illegible] ודבר אחר גורם לה כו׳ דוקא קאמר שנשחטה כראוי דאז השחיטה מטהרתו [illegible] ניקב הושט או נפסק רוב הקנה דלא נשחטה כראוי הרי זה נבילה וכ"כ הרמב"ם [illegible] שחיטה וכתבתיו לקמן ר"ס ל"ג ממש"ר ושט שניקב כו׳ ע"ש : (ד) ורוב בשר עמה [illegible] המפרקת ואסור הגולגולת נפסק עמה זו היא נבילה מחיים פירש מ"ע כ"י ע"ז עכ"ה) :

סי׳ כח (א) **השוחט** כו׳ ל"ש היו מזומנים בידו פי׳ כגון אווזים ותרנגולים והטעם שנאמר אשר יצוד ציד . ציד מ"מ משמע א"כ למה נאמר אשר יצוד למדה תורה

דרישה

טריפות בפני עצמן אף שכל א׳ בלמד ממימרא אסרת בגמרא מ"מ לא ס"ל לרבינו להאריך הואיל והוא במכ"ש או ס"ל לרבינו לכללינהו בהבא אחת ועוד מדמסיק בסוף וכתב ויש מכשירין בנקיבת ריאה כו׳ משמע דוקא בהא פליגי אבל בדין קמא דניקב הושט בשעת שחיטה מודה והיינו דוקא בשלא גמר שחיטת הושט עדיין דאל"כ קשה מ"ש הא מהא דדוקא נמי כיון שניקב במקום שחיטה גרע טפי כמו שהיה דרסה במקום שחיטה דאדרבה איפכא מסתברא דאפי׳ מאן דמכשיר בריאה ובני מעים היינו דווקא משום שיש להן טריפות בפני עצמן משא"כ בושט שכבר נשחט ונפסק הו לא מסתברי טירוף בנקב וק"ל :

סי׳ כז [א] אבל לאחר שמתה מותר לאוכלה כו׳ בפ׳ השוחט תניא הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה אחד ישראל ואחד עכו"ם מותרין בזה . ופרש"י מבית השחיטה שאינו מחוסר הפשט ויכול לחתכו מיד קודם יציאת הנפש וב"י בכ"מ פ"ה מה"ש דקדק בת"ש מולחו יפה ה"ד אי לבישול אמאי קאמר וממתין עד שתצא נפשו בלאו הכי צריך להמתין שיעור מליחה אי לגלי למה לי למולחו ומשני דמיירי לגלי והוא"ל תנית השחיטה בלוע מדם צריך למולחו אף לגלי ע"כ וכן איתא לקמן בסי׳ ס"ז גבי מחוכת בשר שנגרר דם נתוכה ממש מכה דאף לגלי צריך למולחה : [ב] כל שנפסלה בשחיטה כו׳ כתב ב"י וז"ל ותמיה לי למה לוה לכתוב איזו היא נבילה ואיזו היא טריפה כיון שעתיכן אסורות ואין ביניהם אלא שזו מטמאה וזו אינה מטמאה ורבינו לא בא לכתוב דיני טומאה וטהרה אלא דיני איסור והיתר ועוד יש לתמוה דהא דנשברה מפרקת ורוב בשר עמה היא אחת משש נבילות מחיים דמייתי בפ"ק דחולין וכיון שכתבה לזו כאן למה לא כתבן כולם נ"כ עכ"ל . ותמהני שמשום כיסוי הדם הסמוך ליה כתבה הטעם יתבאר השוחט והמגלגל בידו פטור מלכסות . ולהש"י שכתב שם שגם הטריפה פטור מלכסות היינו שהיתה טריפה קודם שחיטה אבל כשנעשית שחיטה לא היה בו שום טרפות חייב לכסות הדם אע"פ שנטרפה אח"כ מקמת דבר אחר הגורם לה . ונשמע בידים הוא זה והא לא מכסין דם כהיה על שבודקין הריאה כמש"ר שם בסי׳ כ"ח ואם נמצאת טריפה לא נכסית ואע"פ שבשעת שחיטה לא ידעינן משום חיעותא אע"ג כיון דאיכא למיקם שמא תמצא טריפה בריאה אין מכסין עד שבודקין ואם נמצאת טריפה אין מכסין א"כ דבר אחר הגורם טריפות לאחר שחיטה נמי אין צריך לכסות . וי"ל דל"מ לענין ביטול בס׳ כגון דנפל כזית אחד מבשר זה דנעשה נבילה וכזית מבשר זה דנעשה טריפה בתוך כ"ט [illegible]

אקב"ו על כסוי דם בעפר וכתב בה"ג שמכסה ואח"כ מברך אע"ג דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן ה"מ בתחילת המצוה אבל זו סיום מצוה היא ובאמצע מצוה אין ראוי לברך הילכך מברך על השחיטה קודם התחלת המצוה (ב) ועל הכיסוי אחר גמר המצוה וכתב א"א הרא"ש ז"ל ולא נהגו כן (ג) [א] וכוי שהוא ספק חיה וכלאים הבא מבהמה וחיה צריך לכסות דמן אבל אין לברך עליהם מפני שהוא ספק (ד) ובעל העיטור כתב שמברכין עליהם ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל (ה) [ג] ואין שוחטין כוי בי"ט מפני שהוא ספק ואם שחטו אין מכסין את דמו ובלילה אם רישומו ניכר יכסנו ואין יכולים לקבל הדם בכלי לכסותו בלילה (ו) שאין שוחטין לתוך הכלים

כיצד

הכסוי וברמב"ם פרק י"ד דהלכות שחיטה כתוב נוסחא על כסוי הדם ותו לא וכן כתב הרשב"א וכן מסתבר דכל הברכות ניתקנו על כלל המצוה על נטילת ידים על השחיטה ולא על השחיטה כנזכר ובתלוש וכן הוא בתוספתא דברכות בפ"ו (דף כ"ז ע"ב) וכן משמע גם בסמ"ג אבל דעת רבינו דשאני כסוי מאחר שמפורש בכתוב וכסהו בעפר צריך לברך על כיסוי דם בעפר ככתוב ואולי מצא כן הנוסחא בספרים ולקמן בדין אין לו עפר סעיף י"ח יתבאר דהעיקר שלא כדברי רבינו: **וכתב** בה"ג שמכסה ואחר כך מברך כו' עד הילכך מברך על השחיטה קודם התחלת המצוה ועל הכיסוי אחר גמר המצוה לא בא לתת טעם למה מברכין על השחיטה קודם השחיטה ולא חיישי לספק לא תשא שמא תתנבל בידו שזה כבר התבאר בירושלמי דחזקה בני מעיים כשר הם כמו שכתבתי למעלה בתחלת סימן י"ט ועוד שאין טעמו שכתב דמברך על השחיטה קודם התחלת המצוה מספיק לדחות ספק דלא תשא אלא כל דבריו בזה אינן כי אם לתת טעם על הכסוי שנשתנה מאחר כל המצות ואף ממצות שחיטה שעוסק בה שמברכין עליה קודם השחיטה ואמר דשאני התם שמברכין קודם התחלת המצוה וכן שאר כל המצות אבל על הכסוי מברך אחר גמר המצוה: ומ"ש וכתב א"א ז"ל ולא נהגו כן בפרק כסוי הדם כתב כן מטעם דחשבינן כסוי מצוה בפני עצמה ובספר בדק הבית להרב בית יוסף ז"ל כתב דהכי נקטינן ודלא כה"ר ירוחם שהסכים לדברי בה"ג: **וכוי** שהוא ספק כו' בפרק כסוי הדם תנן ונוהג בכוי מפני שהוא ספק ובפרק אותו ואת בנו אפליגו תנאי בכוי דתנן גבי כסוי הדם אם הוא בריה בפני עצמה או כלאים הבא מן תיש וצבייה ולכך פסק רבינו דבין בזה בין בזה חייב לכסות ושיעור לשונו שכת' וכוי כאילו אמר וכוי שהוא בריה בפני עצמה וספק אם מין חיה הוא או מין בהמה הוא וכן הכוי שהוא כלאים הבא מבהמה וחיה צריך לכסות דמן דתרווייהו בכלל ספק הם. ותימא דלפי המסקנא דרב פפא בפ' אותו ואת בנו מבואר דבכסוי הדם לרבנן דסברי דמספקא לן אי חוששין לזרע האב וסברי נמי צבי ואפילו מקצת צבי לצבי הבא על התיישה אין שוחטין בי"ט דספק הוא שמא חוששין וחייב בכסוי דאית להו צבי ואפי' מקצת צבי או שמא אין חוששין ופטור מן הכסוי דאפי' מקצת צבי ליכא אבל בתיש הבא על הצבייה הא ודאי דאיכא מקצת צבי ואף בי"ט יכול לשחוט לכתחלה ולכסות לרבנן. ולר"א דפליג עלייהו אמר דאע"פ דמספקא לן אם חוששין לזרע האב מ"מ לא אמר צבי ואפי' מקצת צבי הלכך בתיש הבא על הצבייה הוי ספק דשמא חוששין וליכא אלא מקצת צבי והא לית ליה צבי ואפי' מקצת צבי או שמא אין חוששין וכולו צבי הוא ובעי כסוי אבל בצבי הבא על התיישה א"צ לכסות דמו אפי' בחול דאפי' חוששין מ"מ מקצת צבי הוא ומקצת לית ליה וא"כ בי"ט יכול לשחטו לכתחלה וא"כ הא דכתב רבינו בסתם דכלאים הבא מבהמה וחיה צריך לכסות דמן אבל אין לברך עליהם דמשמע בין בצבי הבא על התיישה בין בתיש הבא על הצבייה הוי דלא כחד דלרבנן בתיישה הבא על הצבייה מכסה ומברך ולר"א בצבי הבא על התיישה אפילו לכסות א"צ. ועוד דלענין אותו ואת בנו פסק רבינו כמסקנא דרב פפא וכרבנן דשה ואפי' מקצת שה כמו שנתבאר לשם בס"ד וממילא בכסוי הדם ה"ל לפסוק כמסקנא דרב פפא וכרבנן דצבי ואפי' מקצת צבי. ודוחק לומר דפי' כלאים הבא מבהמה וחיה דקאמר היינו דוקא חיה שבא על בהמה וכרבנן דהלשון לא משמע הכי כלל וברמב"ם קשה טפי דאיהו פסק גבי אותו ואת בנו דחוששין לזרע האב ושה ואפי מקצת שה וכמ"ש למעלה בסי' י"ו וממילא גבי כסוי הדם בכל ענין צריך לכסות ולברך דצבי ואפי' מקצת צבי ואפילו אינו רק מקצת צבי מזרע האב ובפי"ד מה' שחיטה פסק בסתם בכלאים הבא מבהמה וחיה דמכסה ואינו מברך. ונ"ל שיש ליישב דס"ל להרמב"ם ורבינו דמאחר דבברייתא אפליגו תנאי בכוי דתנן גבי כסוי הדם ולי"א זה הבא מן התיש ומן הצבייה אלמא דלית להו להני תנאי דאמרינן צבי ואפילו מקצת צבי בודאי וא"כ צ"ל דס"ל לי"א דאפי' את"ל דאמרינן שה ואפי' מקצת שה גבי אותו ואת בנו שאני התם דכתיב בקרא שה שה כל דהו משמע אבל בכסוי הדם דכתיב חיה מספקא לן אם מקצת צבי נמי חיה קרי ליה או שמא לא קרי לה חיה אלא צבי גמור והלכך אפי' בכלאים הבא מן תיש וצבייה הוי בכלל ספק כ"ש בכלאים הבא מן צבי הבא על התיישה ובשניהם מכסה ואינו מברך: ומ"ש וב"ה כתב שמברך עליהם כו' טעם מחלוקת זה נתבאר בב"י ע"ש: ומ"ש ואין שוחטין כוי ביום טוב כו' משנה פרק כסוי הדם וכבר נתבאר שפי' כוי או בריה בפני עצמה או כלאים כו' שניהם בכלל כוי: **ומ"ש** ובלילה אם רשומו ניכר יכסנו כ"כ הרשב"א בת"ה והב"י הביא ראיה לזה מהשוחט ונבלע דם בקרקע דלקמן בסי' זה: **ומ"ש** ואין יכולין לקבל הדם בכלי כו' כ"כ הרא"ש שם ונ"ל דבזמן הזה שאפילו לכתחלה היה יכול לשחוט לתוך הכלים כהא"ז אלא שאנו נזהרים כמבואר למעלה בסי' י"א אם כן בדיעבד אם שחטו בי"ט יכול לקבל הדם בכלי אפי' לכתחלה דכדי לקיים מצות כסוי כדינו לא שייך ליזהר מלקבלו בכלי כיון שאין בו איסור מן הדין ומכל מקום יותר טוב ליתן עפר וצרורות בכלי קודם קבלה: **הפופל"א** כתב בתוס' פרק בתרא דזבחים בדף קי"ג דחלבם אסור שאינו מין ראם והביא ראיות ברורות וכ"כ בסמ"ג בעשה במצות כ"ט דחלבם אסור ודמם אין טעון כסוי ובאגור בשם רבי ישעיה אחרון נמי כתב דהפופל"א הוא מרי"א ולפי פירושו אין לספקו בחיה וכן מנהג שלא לכסות דמו אכן במרדכי כתב פר"ח שור הבר שקורין פופל"א רבותינו הגאונים נתנו עליו שמכסין דמו ולא אפשיטא אי בהמה אי חיה והלכו אסור מספק וכן הלכה ע"כ והיינו משום דאיכא פלוגתא בפ"ח דכלאים אם שור הבר מין חיה הוא או מין בהמה הוא ולא אפסיקא הילכתא בהדיא ואע"ג דהרמב"ם בפ"א מה' מ"א פסק דמין בהמה הוא כבר נתחבט ע"ז הרב המגיד ע"ש והילכך אזלינן לחומרא ועוד דלא ברירא לן אם הפופל"א הוא שור הבר ודוק: וכן עשה מהרי"ל הלכה למעשה לכסות דמו כמו שכתב בדרשותיו עוד שם שצוה לשחוט תחלה עוף על דם הפופל"א ולכסותם יחד להוציא נפשו מפלוגתא ע"כ

ובסמוך

ומברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על כסוי דם א בעפר: **וכתב** בהלכות גדולות שמכסה ואחר כך מברך אע"ג דכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן וכו' דברים אלו כתבם הרשב"א בת"ה. וכתב שכן מצא להרמב"ן והרא"ש כתבם בפרק כיסוי הדם וכתב עליהם והעולם לא נהגו כך. משום דחשבי כיסוי מצוה בפני עצמה וכן כתב הרמב"ם בפרק י"ד חייב אדם לברך קודם שיכסה:

בדק הבית והכי נקטינן דלא כרבי' ירוחם שהסכים לדברי בה"ג:

וכוי שהוא ספק חיה וכלאים הבא מהבהמה וחיה צריך לכסות דמן בפרק כיסוי הדם (שם) תנן נוהג בכוי מפני שהוא ספק. ובפרק אותו ואת בנו (פ"ע) תניא כוי זה הבא מן התיש ומן הצבייה רבי יוסי אומר כוי בריה בפ"ע ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה אם מין בהמה. ורבינו כתב דבין בזה ובין בזה חייב לכסות. וכ"כ הרמב"ם בפרק י"ד מהלכות שחיטה והטעם מבואר דתרווייהו בכלל מפני שהוא ספק הם:

ומ"ש אבל אין לברך עליהם וכו'. ז"ל הרא"ש בריש פרק הנזכר מצאתי כתוב בשם הר"י שצריך לברך על כסוי הדם בכוי. וראייתו מדאמרינן בפרק במה מדליקין (כג.) דאין מברכין על הדמאי מפני שהוא ספק דדבריהם משמע הא ספיקא דאורייתא מברכין עליו וכוי ספיקא דאורייתא הוא דשמא הוא חיה ואינה ראיה דה"פ מצוה שתקנו חכמים לעשות מספק כגון דמאי שהזקיקו חכמים לקונה מע"ה לעשר מספק א"צ לברך עליו ואע"פ שאנו מברכין על שאר תקנות חכמים וצונו מדכתיב לא תסור הכא לא תקנו אלא מספק ואין מברכין עליו. ולא שייך לדקדק משם הא ספיקא דאורייתא מברכין עליה כי לא בא להוציא אלא שאר תקנות חכמים שמברכין עליהם אבל מצוה שאדם מצווה לעשות מספק כיון דברכות אינם מעכבות טוב שיעשה המצוה ולא יברך שלא יעבור על לא תשא. וכ"כ הרמב"ם בפרק י"ד מה"ש ע"כ. והרמב"ם האריך בזה בתשובתו שכתב לחכמי לוני"ל. וכתבה בעל מגדול עוז בסוף הלכות מילה. והראב"ד בהשגות שם סובר כדעת ה"ר יונה והר"ן בפרק במה מדליקין כתב טעם לשתי הסברות ודעת רבי' האי כדעת הרמב"ם והרא"ש וכן דעת הרי"ף שהביא דבריו בפרק ר"א דמילה וכיון דרבינו האי והרי"ף והרמב"ם והרא"ש הסכימו שלא לברך הכי נקיטינן:

ומ"ש ואין שוחטין כוי בי"ט מפני שהוא ספק ואם שחטו אין מכסין את דמו משנה בפרק כיסוי הדם (פג:) **ומ"ש** ובלילה אם רישומו ניכר יכסנה ז"ל הרא"ש שם ואם נשאר מן הדם עד הלילה יכסה ומפרש רבינו דהיינו דווקא כשרישומו ניכר מדתניא בברייתא השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות ואוקימנא כשרישומו ניכר וכ"כ הרשב"א בת"ה ופשוט הוא:

ומ"ש ואין יכולים לקבל הדם בכלי לכסותו בלילה שאין שוחטין לתוך הכלי כ"כ הרא"ש שם ופשוט הוא: **כתב** האגור שור הבר שקורין בופיל"ו רבותינו הגאונים נתנו עליו שמכסין דמו ולא איפשיטא אם חיה היא אם בהמה עכ"ל ובהגהת כ' אמת הוא כי הערוך פי' כן בערך שר אבל ר' ישעי' האחרון כ' הבופ"ילו הוא מריא ולפי פירושו אין לספוקי בחיה וכן המנהג שלא לכסות דמו: (א) עכ"ל:

כיצד

דרכי משה

כח (א) ובהגהת שחיטות מהרי"ו השוחט כוי שקורין בופיל בל"א יפזר עפר הרבה קודם השחיטה כי ספק חיה הוא וצריך לכסות דמו מספק וכדי להוציא נפשו מן הפלוגתא ישחוט עוף

דרישה

מיהא איכא אלא שפטור ממלקות כמש"ר ורבינו לא בא לאשמועינן דין חייבי מלקות או פטורן רק דיני איסור והיתר ורבינו שכתב שם סי' נ"ס דין כה"ג תמה ג"כ ב"י עליו וכתב דמשום דדין שכתב רבינו לפני זה נלמד מהאי דינא כתבה ווה הישוב אין שייך כאן. (וי"א דיש נ"מ ביניהן לענין אותו ואת בנו דאם נתנבלה באמת רשאי לשחוט השנייה ואם הראשונה נעשית טריפה אינו רשאי לשחוט השנייה באותו היום ושכן הדין הוא בגמרא גם י"ל נ"מ באם השוחט היא תרנגולת ונמצא שם ביצה בקליפתה אם היתה התרנגולת נבילה ויש לנו ספק אם זהו של טריפה או של שוחט הביצה אסורה ואם הספק הוא אם זהו של נבילה או של שוחט הביצה מותרת ודין זה מבואר בסימן פ"ו ע"ש עכ"ה):

סי' כח [א] **וכוי** שהוא ספק חיה וכלאים הבא מבהמה וחיה כו' בפרק כסוי הדם תנן נוהג בכוי מפני שהוא ספק ובפ' אותו ואת בנו תניא כוי זה הבא מן התיש ומן הצבייה רבי יוסי אומר כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה היא אם מין בהמה ע"כ ורבינו כתב דבין בזה בין בזה חייב לכסות ותרווייהו קאי אכוי. וצ"ע למה לא הזכיר רבינו לעיל סי' י"ו בדין אותו ואת בנו דין כוי שהוא בריה בפני עצמו אם נוהג בו אם לאו וי"ל דנלמד במכ"ש מדין כלאים הנכתב שם דהא זה שהוא בריה בפני עצמו מספקין בה שהיא כולו בהמה ופשיטא דאסור לכתחילה לשחוט בנו ביום א' והכא קמ"ל דמכסין ואין מברכין. ומש"ר וכלאים הבא מבהמה וחיה ר"ל אפי' האם היה כדעת ת"ק דר"י ואפי' אמו בהמה ודאי חייב א"כ יברך נ"כ על הכסוי וי"ל דגבי אותו ואת בנו גילה לנו הכתוב שה ואפי' מקצת שה אבל כאן לא גילה לנו הכתוב איכא לספוקי דלמא דוקא בחיה גמורה צריך כסוי. דכיון דלמאי ודאי חיישינן לזרע האב ולרבנן ורבי אליעזר ורבי יהודה ספוקי מספקא להו מ"ה מכסה בלא ברכה: [ב] ואין שוחטין כוי בי"ט כו' שאין שוחטין לתוך הכלים ואע"ג דאפשר ליתן לתוך הכלי מעט מים עכורים דאז מותר לשחוט כמ"ש לעיל סימן י"א אפשר דכולי האי לא אטרחוהו כיון דצריך למקום גדול שאם יקח מים הרבה לא יהיה לו מראה דם. מיהו

צ"ע

פרישה

תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה זו פרש"י כאילו הוא צד שאינה מוזמנת לו כלומר שלא יאכל בשר תדיר: (ב) ועל הכיסוי אחר גמר המצוה וכתב א"א ז"ל ולא נהגו כן. הטעם משום דכסוי מצוה בפני עצמה חשיבה אשר"י ואינו ר"ל דהוא באמת מצוה בפני עצמה שהרי הרא"ש כתב דמה"ט המפסיק בשיחה בין שחיטה לשחיטה צריך לכסות דמו קודם שיחזור דמצות כסוי הוא גמר מצוה דשחיטה ואינו דומה להמפסיק בשיחה בסעודה דא"צ לברך ברכת המזון וכמ"ש לעיל סי' כ' בשמו ע"ש אלא דהעולם חשבו למצוה בפני עצמו וק"ל: (ג) וכוי שהוא ספק חיה כו' פי' ספק חיה וכלאים הבא מבהמה וחיה שניהם פירושו דכוי וע"ד: (ד) ובעל העיטור כתב שמברכין ול"נ להרא"ש ז"ל הטעם כיון דברכות אינן מעכבות טוב שיעשה המצוה ולא יברך שלא יעבור על לא תשא: (ה) ואין שוחטין כוי כו' ואם שחטו אין מכסין את דמו ורבינו בא"ח סי' תצ"ח כתב הדין בטעמו ז"ל כוי אין שוחטין אותו בי"ט דכיון שהוא בהמה אסור לכסותו מספק הלכך אסור לשוחטו ואם שחטו אין מכסין את דמו אפי' יש לו עפר מוכן שהרואה שמכסין אותו יאמר ודאי חיה הוא ויבא להתיר חלבו אבל כשהוא בחול ומכסיהו ליכא למיחש לזה שהרואה יאמר לנקות חצירו הוא צריך משא"כ בי"ט דאין עושה דבר כ"א ע"י שחילת מכה ויאמרו המכסה שא"ל לכסות משום שהוא חיה: (ו) שאין שוחטין

לתוך

חדושי הגהות

כח א נוסח ברכה זו כתבוה ה"ג ורמב"ם סמ"ג וש"פ אך תיבת בעפר לא נזכר בפי כולם וכבר האריכו בזה הב"ח והש"ך ס"ק ג' ע"ש:

לפנינו

(ו) כיצד מכסין נותן עפר תיחוח למטה ועפר תיחוח למעלה וכתב בעל העיטור שצריך להזמינו למטה לשם כיסוי וא"א הרא"ש ז"ל כתב אין צריך ליתננו לשם כיסוי אלא אם מצא עפר תיחוח ושחט לתוכו שפיר דמי (ס) ומכסה בידו (ב) או בסכין או בכלי אחר אבל לא ברגלו שהוא דרך בזיון ומראה שהמצות בזויות עליו שחט ולא היה עפר למטה צריך לגרור הדם וליתנו בעפר תיחוח ולכסות עפר תיחוח עליו (ט) שחט ולא כיסה וראהו אחר חייב לכסות שמצות כיסוי היא כשאר מצות עשה שכל ישראל חייבין בהם אלא שהשוחט קודם לכל אדם הילכך אם קדמו אחר וכיסה חייב ליתן לו י' זהובים שכר ברכה שביטל ממנו (י) אלא שאין גובין אותו בזמן (ג) הזה · שחט ק' חיות או ק' עופות או ששחט חיה ועוף במקום אחד כיסוי אחד לכולם · כבר כתבתי למעלה שאם סח בנתים שמכסה ומברך עליהם על דם שחיטה ששחט ויברך ברכת השחיטה על מה שישחוט ולא יברך על כיסוי דמה השוחט ונבלע דם בקרקע אם רישומו ניכר חייב לכסות ואם לאו פטור מלכסות כסהו הרוח פטור מלכסות חזר ונתגלה חייב לכסות (יא) כסהו עצמו וחזר ונתגלה אח"כ פטור מלכסות (יב) דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכסות אין בו מראית דם פטור מלכסות ואין חילוק בין אם נפל דם בתוך מים (יג) או מים לתוך דם לעולם כשיש בו מראית דם חייב לכסות אע"פ שנדחה מכיסוי כשלא היה בו מראית דם כשחזר למראה דם חייב לכסות נתערב ביין אדום או בדם בהמה רואין היין ודם הבהמה כאילו הוא מים ואילו נתערב במים

כיצד מכסין נותן עפר תיחוח למטה ועפר תיחוח למעלה בריש פרק כיסוי הדם (שם) א"ר זירא השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר ופירש"י עפר למטה · עפר תיחוח ולא ע"ג קרקע קשה: וכסהו עפר · משמע דלא בעינן עפר אלא בכיסוי בעפר משמע כולו עטוף בעפר תיחוח וכתבו התוס' עפר שלמעלה מטה שיתן הוא אבל עפר שלמטה א"צ שיתן הוא אם יש עפר הרי הוא כאילו נתן הוא את העפר והא דאמרינן בפ"ב שהיה מזמן כל הבקעה לשחוט בה היינו במקום שהיה קרקע קשה היה חופר משם דבעינן עפר תיחוח ומיהו לעיל פירש בקונדרים שהיה מזמינו בפה לכך עכ"ל והרא"ש שם בסוף הפרק כתב כדברי התוס' וסברת בעל העיטור היא כפירש"י: **ומ"ש** ומכסה בידו או בסכין או בכלי אחר אבל לא ברגלו שהוא דרך בזיון וכו' ברייתא שם (פז.): **שחט** ולא היה עפר למטה צריך לגרור הדם וליתנו בעפר תיחוח ולכסות עפר תיחוח עליו נראה שלמד כן מדאמרי' בר"פ כיסוי הדם (פג:) הא דתנן דאין כיסוי הדם נוהג במוקדשי' דטעמא משום דלמטה לא אפשר לתת עפר משום דאי מבטל ליה הו"ל תוסיף אבנין ואי לא מבטל ליה הוי חציצה ופריך ולגרריה ולכסויה מי לא תנן דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אלמא דגריר ומכסה לי' ה"נ נגרור ונכסי ליה ומשני אי בקדשי מזבח ה"נ וכו' · אח"כ מצאתי להרשב"א בת"ה שכתב דין זה ולמדו ממקום זה שכתבתי ויש לתמוה על הכלבו שכ' בשם ר"מ בר נתן דכי אמרינן דדם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות א"צ לגררו משם אלא מכסהו במקומו ושמא טעמו משום דאמרי' בגמרא דמוקדשין פטורי מכיסוי משום דכתיב ושפך וכיסה שאינו מחוסר אלא שפיכה וכיסוי יצא זה שמחוסר שפיכה גרירה וכיסוי ומשמע ליה דבהכי איירי ההיא דאמרינן דדם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות ואי מהא לא איריא שכבר כתבו התוס' והרשב"א דמוקדשים שאני שלעולם הוא מחוסר גרירה: **שחט** ולא כיסה וראהו אחר חייב לכסות וכו' משנה שם (פז·) ומייתי לה בברייתא בגמרא מדכתיב בכיסוי ואומר לבני ישראל אזהרה לכל בני ישראל: **ומ"ש** אלא שהשוחט קודם לכל אדם הילכך אם קדמו אחר וכיסה חייב ליתן לו י' זהובים שכר ברכה שביטל ממנו שם תניא אידך ושפך וכיסה מי ששפך יכסה מעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכיסה וחייבו ר"ג ליתן לו י' זהובים איבעיא להו שכר מצוה או שכר ברכה ואסיקנא שכר ברכה הם וזהו שכתב רבי' שכר ברכה שביטל ממנו וז"ל הרמב"ם בפ"ו מהלכות חובל מי ששחט חיה או עוף ובא אחר וכיסה הדם שלא מדעת השוחט חייב ליתן כמו שירתו הדיינים ויש מי שהורה שהוא נותן קנס קצוב והוא י' זהובים וכתב ה"ה דעת אלו שכתב הרב אם הוא דבר קצוב או כמראית העין סברות הם כתובות בהלכות והרי"ף הכריע שהוא דבר קצוב עכ"ל וכן דעת הרא"ש בפרק כיסוי הדם ובפרק החובל שהוא דבר קצוב: **ומ"ש** אלא שאין גובין אותו בזמן הזה כ"כ ה"ה בפרק הנזכר בשם הרשב"א וז"ל ומ"מ לא מגבינן בה בבבל דהא אמרינן לעיל דלא עבדינן שליחותייהו בכל מידי דלא חסריה ממונא אבל אי תפס לא מפקינן מיניה וכבר ביאר רבינו דינים אלו פ"ה מהלכות סנהדרין עכ"ל וכ"כ הר"ן בפרק כיסוי הדם וז"ל מיהו עכשיו אין דנין דין זה דלית ביה חסרון כיס ולא מגבינן להו בבבל וזה שכתב הרי"ף לומר דאי תפס לא מפקינן מיניה שכך הדין בכל דיני הקנסות כדאיתא בס"פ אלו נערות (מא:) ובסוף פ"ק דב"ק (טו:) עכ"ל: **שחט** ק' חיות או עופות או שחט חיה ועוף במקום אחד כיסוי אחד לכולם משנה בפרק כיסוי הדם (פו:) ואע"ג דפליג רבי יהודה ואמר שחט חיה יכסה ואח"כ ישחוט את העוף לית הלכתא אלא כת"ק: **ומ"ש** כבר כתבתי למעלה שאם סח בנתיים שמכסה ומברך וכו' ויברך ברכת שחיטה על מה שישחוט וכו' בסימן י"ט וכבר ביארתי זה שם בארוכה: **כתב** המרדכי שכתוב בספר ראבי"ה שאסור לספר בין ברכת שחיטה לברכת כיסוי ובספר התרומה התיר וכתב עוד שמצא ראבי"ה בתשובת הגאונים דמי שכיסה והזיד ולא בירך אסור לו לאכול משחיטתו אבל לאחרים מותר והוא חייב מלקות עכ"ל ואין לדברים אלו עיקר בגמרא · ובספר א"ח הביא ראיה מהגמ' שאין כיסוי הדם מעכב את הבשר מלאכול: **השוחט** ונבלע דם בקרקע אם רישומו ניכר חייב לכסות וכו' בפ' כיסוי הדם (פז·) תניא השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות ואוקימנא ברישומו ניכר: **כסהו** הרוח פטור מלכסות חזר ונתגלה חייב לכסות משנה שם (שם) כסהו הרוח חייב לכסות ובגמרא אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן לא שנו אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות: **ומ"ש** כסהו עצמו וחזר ונתגלה אחר כך פטור מלכסות שם במשנה: **דם** שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכסות וכו' משנה שם: **ומ"ש** ואין חילוק בין אם נפל דם בתוך מים או מים לתוך דם לעולם כשיש מראית דם חייב לכסות אע"פ שנדחה מכיסוי וכו' שם מייתי מתני' דמיתניא גבי קדשים דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ל"ש אלא שנפלו מים לתוך דם אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל א"ר פפא ולענין כיסוי אינו כן אין דיחוי אצל מצות ופרש"י אינו כן שאפילו נפל דם לתוך מים חייב לכסות שאע"פ שבטל ונדחה ראשון ראשון אפ"ה כשהלך ורבה עד שנעשה מראית כמים לדם חזר דם הבטל ונעור וחשוב דם ולא אמרינן הואיל ונדחה ידחה שאין תורת דיחוי אצל מצות: **ומ"ש** נתערב ביין אדום או בדם בהמה רואים היין ודם הבהמה כאלו הוא מים וכו' משנה

ובסמוך אבל לדברי ב"ה יתבאר דלא מועיל עפר למעלה דנתערב ודם הטופל"א רבה עליו ונדף מלמעלה ויברך ברכה לבטלה אלא אבל דם הטופל"א ישחוט בעוף: **כיצד** מכסין נותן עפר כו' שם מימרא דרבי זירא ולמדו מדכתיב בעפר משמע כולו עטוף בעפר תיחוח: ומ"ש בשם ב"ה כן פירש"י בפ' השוחט בשכבא דרבא דבדק בירא לרבי יונה כו' דצריך לכתוש העפר להזמינו למטה לשם כסוי או אם יש שם עפר תיחוח מזומנו לכך: ומ"ש בשם הרא"ש כ"כ בס"פ כסוי הדם וכ"כ התוספות בתחלת הפרק ודלא כרש"י והאגור בסי' אלף ק' כתב שכן המנהג כהרא"ש ובאגודה כתב דטוב להחמיר כרש"י ליתן עפר או להזמינו כפה: **ומכסה** בידו כו' ברייתא שם ושפך וכסה במה ששפך דהיינו בידו יכסה שלא יכסנו ברגל שלא יהו המצות בזויות עליו משמע דעיקר הקפידי היא דוקא שלא יכסנו ברגל שהוא דרך בזיון אבל כל שאינו דרך בזיון כגון בסכין או בכלי אחר או בקיסם ש"ד מאחר שעשה כן בידו ועי' בא"ח סי' כ"א ועכשיו נוהגין לכסות ביד הסכין וכן משמע בסמ"ג דעיקר המצוה לכסות בסכין ששפך ע"ש: **שחט** ולא היה עפר למטה צריך לגרור כו' כ"כ הרשב"א ולמד כן מדפריך ר"פ כסוי הדם ולגרריה וליכסייה כו': שחט ולא כסה וראהו אחר כו' משנה שם ובברייתא למדוה מדכתיב גבי מצות כסוי ואומר לבני ישראל אזהרה לכל בני ישראל ורבינו כתב בקצור הטעם שהוא פשוט כיון דמצות כסוי היא כשאר מ"ע וסבירא ליה ואומר לבני ישראל לא איצטריך אלא דלא תימא מדכתיב ושפך וכסה אלמא דוקא מי ששפך יכסה אבל אחר אינו חייב לכסות דלא כשאר מ"ע להכי כתב ואומר לבני ישראל לגלויי אקרא דושפך וכסה דלא נכתב אלא ללמד שהשוחט קודם לכל אדם: ומ"ש אלא שהשוחט קודם כו' שם בברייתא אזהרה ושפך וכסה מי ששפך יכסה: ומ"ש הילכך אם קדמו אחר כו' שם מעשה דר"ג דחייב לאחר ליתן י' זהובים ואסיקנא דשכר ברכה הם ולא שכר מצוה ונפקא מינה לברכת המזון דד' ברכות הם והדא מצוה וחייב ליתן לו ארבעים זהובים: ומ"ש אלא שאין גובין אותו בזמן הזה כ"כ בסמ"ג גם בסמ"ק כתב כן והוסיף וז"ל ומ"מ אנו למדין כי לא טוב עשה וצריך לפיים חבירו עכ"ל: **שחט** ק' חיות כו'. שם אפליגו תנאי במשנה ופסקו הפוסקים כת"ק שאין חלוק בין חיה לעופות"ש וכבר כתבתי כו' בסי' י"ט וע"ש: ומ"ש ומברך על דם שחיטה ששחט כלומר שיברך על כסוי הדם ששחט כבר: כתב במרדכי בשם ראבי"ה דמי שהזיד וכסה בלא ברכה חייב מלקות והוא עצמו אסור לאכול משחיטתו ולאחרים שרי וכך העתיקו האחרונים וכך ראוי לנהוג כאשר באורתי למעלה בסי' י"ט בס"ד ודלא כמ"ש ב"י והרב בהגהת ש"ע: **השוחט** ונבלע דם כו' ברייתא ואוקמתא דגמרא שם: כסהו הרוח כו' על מראית דם חייב לכסות משנה וגמ' שם וכתב בהגהת מיימוני בשם מהר"ם דלמד מהכא דנתערב ביין אדו' או בדם בהמה דרואין היין כו' דאם שחט התרנגולת כשרה ושוב שחט אחרת ונתנבלה דסבר אפשר שאלו נתערב במים בשעור דם הנבלה היה בו מראית דם דחייב לכסות מיהו ודאי מודה מהר"ם דאם היה ידוע שדם הנבלה כסה דם הכשרה דפטור הוא מלכסות ובזה נתיישב מה שהיה קשה

דרכי משה

עוף על גבי דם הבוא"ל כדי שיוכל לעשות ברכה על הכסוי עכ"ל: (ב) בתשובת הרשב"א סימן תר"ך דאסור לכסות בסכין ששוחט בו שמא יפגמו דאסור לעשות בסכין של שחיטה שום דבר וי"ל דמיירי כאן בסכין אחר שאינו שוחט בו או בקתא של סכין ששוחט בו וכן נוהגין כל השוחטים שראיתי שמכסין בקתא סכין ששוחטים: (ג) ובהגה"מ פי"ד דהלכות שחיטה

פרישה

למען הכלים הטעם מבואר בסימן י"ט ועיין דרישה: (ו) כיצד מכסין נותן עפר תיחוח למטה כו' כטעם שגמ' וכסהו בעפר עפר לא נאמר דמשמע דלא בעינן אלא לכסות בעפר אלא בעפר דמשמע שיהא כולו מעוטף בעפר תיחוח (וצריך להזמינו לשם כיסוי מדכתיב בעפר בסגול דהוא כמו שאמ קטן וכ"ל דהוא עפר ידוע עכ"ה): (ס) ומכסה בידו או בסכין נ"ל בסכין אסור או בקתא של אותו סכין אבל בגופו של אותו סכין כתב הרא"ם בתשובה דאסור דחיישינן שמא יפגם הסכין בעפר: (ט) שחט ולא כיסה וראהו אחר חייב לכסות הטעם יליף בגמרא מדכתיב גבי מצות כסוי ואומר לבני ישראל אזהרה לכל בני ישראל ורבינו שכתב טעם שהוא כשאר מצות עשה שכל ישראל חייבים משמע דלא ס"ל ס"ע דמ"כ ל"ל לשתני כשאר מצות עשה וקשה אין קום רבינו טעם לגופו ללא צריך מאמר שבגמרא ד' פי' דרשו בקדים שכמי קרא דואומר לבני ישראל כו' והיה מיפה לע"ד לומר דרבינו ס"ל דלולי שמצינו כן ג"כ באמר מצות עשה לא היינו שוכרים ללמוד ממ"ש ואומר לבני ישראל שיהא המצוה מוטלת על כל ישראל דלהדבא ה"א כיון שכת' פיה כי יצוד לוד ונוטר וכיסה אע דגו ש"מ והקפידה תורה דוקא אמי ששפך הוא יכסה דהו כמו שהדא כמי שם בפה שפשך הוא יכסה כ"ש דליכא למשמע מינים כמי דאי ששפך הוא יכסה ומ"ש לבני ישראל ה"ט דלבני ישראל דעלמא קאי אבל שוחט והוסט. אבל השתא דמצינו שסדרין כן בכל מצות עשה א"כ משמע למימר דהאי קרא דואומר לבני ישראל לגלויי לן דושפך וכיסה לא אתא לגמריה דאי מששפך דוקא הוא יכסה אלא שהוא מוקדם ועלי הפסוק ואומר לבני ישראל ה"ט דאפ"ג דנאמר מצות כל ישראל מקיימין הכא שאני דגלי קרא במ"ע ושפך וכיסה דמאן דשפך יכסה מ"מ בעינן גם הקרא לגלויינו שהוא מצוה לכל ישראל וק"ל: (י) אלא שאין גובין אותו בזמן הזה פי' בבבל משום דבדבר דלית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו אבל אי תפס לא מפקינן מיניה כ"כ ב"י בשם הרשב"א והרמב"ם והרי"ף והר"ן ועיין מ"ש בשם רבי שקים בסמוך ושם פי' דגם רבי שקים לא קאי אלא אמי שהקדים ואל אבל בכסוי מודה: (יא) כסהו עצמו ל"ד עצמו אלא ה"ה כסהו אחר ולא בא אלא למעט כסהו הרוח וק"ל: (יב) דם שנתערב כו' ואין חילוק בין אם נפל דם לתוך מים כו' ולא אמרינן קמא קמא בטל (והואיל ונדחה ידחה) דאין דיחוי למצות ואפי' לא היה בו בתחלה מראית דם אפ"ה כשנתרבה אח"כ ונתוסף הדם על המים דם הראשון חוזר וניעור וחייב לכסות רש"י: (יג) או מים לתוך דם פי' וה"ה אפי' אין עלתה לעולם מראית דם חייב לכסות כיון שהמים נפלו בתחלה קמא קמא בטל מיהו אין זה נברא כלל גם מדסיים רבינו (נראה דל"ל רש"י במקום רבינו וקאי על ולא אמרינן דסבר בספרי שקודם זה וק"ל) וכתב ולא אמרינן כו' שקאי אדישא ולא אקמא ולא אמרינן אחישא דסיים מינה ש"מ דבסיפא פטור נוה וח"ל לכסות ולא סקתו אלא אגב רישא ונקט לישנא דנין וכין דנקט

ורישא

במים כשיעור יין הזה והיה בו מראית דם חייב לכסות (יד) [ג] כתב בעל העיטור מאן דשחט ציפרא או חיותא ושחט בהמה עלה פטור מלכסות בהמה ואח"כ חיה חייב לכסות **דם** הניתז ושעל הסכין (טו) אם אין שם דם אחר חייב לכסותו (טז) אבל אם יש שם דם אחר א"צ לכסותו שאין צריך לכסות כל הדם (יז) לפיכך א"צ למצות (ס"א להמתין) עד (ה) שיצא כל הדם השוחט לחולה בשבת לא יכסה (יח) [ד] אפילו אם יש לו דקר נעוץ ובלילה אם רישומו ניכר יכסנו [ה] כל השוחט אפילו אינו צריך לו לאוכלו ואינו שוחט אלא מפני הדם שצריך לו חייב לכסותו [ו] כיצד יעשה נוחר או מעקר שלא חייבה תורה בכיסוי אלא בשוחט שחיטה הראויה הילכך השוחט הטרפה או השוחט ונתנבלה בידו פטור מלכסות לפיכך (יט) צריך לבדוק הסימנים והסכין קודם הכיסוי [ז] וכתב ב"ה השוחט חיה לא יכסה

משנה היא שם : **כתב** בעל העיטור מאן דשחט ציפרא או חיותא ושחט בהמה עלה פטור מלכסות בהמה ואח"כ חיה חייב לכסות אין ספק שרבינו לא עיין לבקש דין זה בגמרא דאם כן לא היה כותבו בשם ב"ה דהא ברייתא שלימה ר"פ כיסוי הדם ופירש"י שחט חיה ואח"כ בהמה פטור מלכסות סברי דם בהמה למעלה ומה יכסה ויש לתמוה עמ"ש הגמיי' בפי"ב מהלכות שחיטה בשם מהר"ם שאם שחט תרנגולת כשרה ושוב שחט ונתנבלה בידו חייב לכסות עכ"ל · ואיפשר דדם תרנגולת קליל ואינו מכסה כל דם שלמטה ואע"ג דדם שלמטה נמי (ד) קליל : **דם** הניתז ושעל הסכין אם אין שם דם אחר חייב לכסותו וכולי משנה (שם :) דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות א"ר יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל אם יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות ובגמרא (פח ·) ת"ר דמו וכיסהו מלמד שדם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות א"ר יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל אם יש דם שלא הוא פטור מלכסות תניא אידך דם הניתז ושעל אגפיי' כלומ' של כותלי בית השחיטה חייב לכסות רשב"ג בר"א בזמן שלא כסה דם הנפש אבל אם כיסה דם הנפש פטור מלכסות במאי קמיפלגי רבנן סברי דמו כל דמו ור"י סבר דמו ואפי' מקצת דמו ורשב"ג סבר דמו המיוחד ופירש רש"י ג' מחלוקת הן רבנן סברי כוליה בעי כיסוי ולר"י אפילו דם הנפש לא בעי כיסוי אלא מקצתו כדקתני דדם הניתז פטור מלכסות ואפילו הוא דם הנפש ובלבד שיהא שם דם אחר ולר"ש בן גמליאל דם הנפש כוליה בעי כיסוי עכ"ל · וכתבו התוספות והרא"ש דלפי גירסא זו ר"י בין במתניתין בין בברייתא לפרש דברי תנא קמא אתא וכדקי"ל כל מקום שאמר רבי יהודה אימתי אינו אלא לפרש והא דאמרי' רבנן סברי כל דמו היינו ת"ק דרשב"ג ויש נוסחאות שכתוב בהם ת"ר וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות אמר ר"י אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא וכולי לפי גירסא זו ת"ק דרבי יהודה סבר דמו כל דמו משמע ורבי יהודה לא בא לפרש אלא לחלוק · וכתב הר"ן בשם הרז"ה דכיון דרבי יהודה דברייתא לחלוק הוא מסתמא אימתי דמתניתין נמי לחלוק ואע"ג דקיימא לן אימתי לפרש הני מילי היכא דלא מוכח דהוי לחלוק אבל הכא מוכחא מילתא ולפ"ז הלכה כת"ק דרבי יהודה ואפילו לפי נוסחא זו הלכה כר"י כדכתבו התוס' והר"ן דהא לא אוריה דע"כ לא אמרינן דאימתי לפרש אלא במשנה אבל לא בברייתא הילכך לענין הלכה לא שבקי' ת"ק דמתני' משום ת"ק דברייתא אלא קי"ל כת"ק דמתני' וכדפריש רבי יהודה אליביה וכן דעת הרי"ף וכ"פ הרמב"ם בפי"ד מה"ש וכ"פ סמ"ג וסמ"ק ולזה הסכים הרשב"א בת"ה · וכך הם דברי רבי' : **ומ"ש** לפיכך אין צריך למצות עד שיצא כל הדם כ"כ בכלבו בשם בעל העיטור ופשוט הוא : **וכתב** הר"ן דכי מכסי לדם הניתז ושעל הסכין דהיינו כגון שאין שם דם אלא הוא גריר ליה ומכסי ליה כדי שיתן עפר למטה והכי אמרינן בר"פ כיסוי הדם (ו) וכ"כ הרשב"א בת"ה וכבר כתבתי בסימן זה דברים אלו ודברי מי שכתב בהפך ודחיתי דבריו :

השוחט לחולה בשבת לא יכסה אפי' יש לו דקר נעוץ · בפרק כיסוי הדם (פד :) דרש רב עינא השוחט לחולה בשבת חייב לכסות · אמר להו רבא לית דחש לה לשמעתיה לאמוריה מיניה וקי"ל כרבא וכ"פ כל הפוסקים · וכתב הרשב"א בת"ה ובדקר נעוץ הוא ומשום הכי הוה ס"ל לרב עינא דכיון דשוחט ברשות מותר לכסות וס"ל כשוחט בי"ט שחופר בדקר ומכסה דאילו בשאין לו דקר נעוץ בכי הא לא הוה אמר רב עינא דמכסה דהוה ליה שבת עשה ולא תעשה וחיוב סקילה נמי איכא ולא אתי עשה דכיסוי ודחי ליה ואפ"ה קאמר רבא דליתיה מדתניא בברייתא דכיסוי אינו דוחה שבת והכי דמי כגון דשחיט לחולה עכ"ל וכ"כ הר"ן וכתב דאע"ג דלא מיתסר אלא מדרבנן אינו מכסה לפי שרצו חכמים לעשות היכר שיום הוא שאסור בשחיטה ולפיכך לא רצו להתיר אלא מה שהוא צרכו של חולה בלבד דהיינו שחיטה וכתב הכלבו שכתב הר"ם בספר המאורות שאם היה לו אפר מוכן לכסות בו נוהג יש לכסות אותו הדם אפילו בשבת עכ"ל. ואיפשר דבהא מודו הרשב"א והר"ן כיון שאין אפר זה אסור בטלטול : **ומ"ש** רבינו ובלילה אם רשומו ניכר יכסנו כ"כ הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל ופשוט הוא :

כל השוחט אפילו א"צ לו לאכלו ואינו שוחט אלא מפני הדם שצריך לו חייב לכסותו כיצד יעשה נוחר או מעקר ברייתא שם : **ומ"ש** שלא חייבה תורה בכיסוי אלא השוחט שחיטה הראויה הילכך השוחט הטריפה או השוחט ונתנבלה בידו פטור מלכסות משנה שם (פה·) השוחט ונמצאת טריפה ר"מ מחייב וחכמים פוטרים ובגמרא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה רבי דבריו של ר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה בכסוי הדם ושנאו בלשון חכמים ושנינו עוד שם השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות : **ומ"ש** רבינו לפיכך צריך לבדוק הסימנים והסכין קודם הכיסוי דברי טעם הם שלא יבא לידי ברכה לבטלה : **וכתב** בעל העיטור השוחט חיה לא יכסה עד שיבדוק את הריאה כ"כ ג"כ המרדכי בשם גדולי נרבונ"א :

ומ"ש

קשה להב"י : **כתב** ב"ה מאן דשחט ציפרא כו' שם ברייתא שחט חיה ואח"כ שחט בהמה פטור מלכסות בהמה ואח"כ חיה חייב לכסות והרב ז"ל הורה בלשונו דברישא כתב מאן דשחט ציפרא או חיותא כו' ובסיפא לא הזכיר ציפרא כי אם חיה לאורויי לן דבשחט בהמה באחרונה אין חלוק בין צפור לחיה דל"מ צפור דפשיטא דדם בהמה כסהו ופטור אלא אפי' חיה נמי פטו' אבל בשחט בהמה תחלה ואח"כ חיה התם הוא דחייב לכסות דדם החיה כסהו לבהמה ונשאר למעלה אבל אם שחט צפור עליו מאחר שמועט הוא דם הבהמה רבה עליו וכף מלמעלה ופטור מלכסות ומ"ה הביא הטור דברי ב"ה שמדבריו לאדין חידוש בדין לחלק בין עוף לחיה כששחטן על הבהמה ובזה ג"כ נתיישב מה שהיה קשה להב"י ועיין במ"ש בסוף סעיף ט"ז : שוב ראיתי שכ"כ מהרש"ל בפרק כסוי הדם סי' י"ד : **דם** הניתז ושעל הסכין כו' משנה שם דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות א"ר יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות ופסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ושאר פוסקים להלכה כר"י דקי"ל כרבי יוחנן וריב"ל שאומרים בפ' חלון דבכל מקום ששנה ר"י במשנתינו אימתי בא לפרש דברי תנא קמא וכן פסקו בתוספות ודלא כהראב"ד בהשגות והרז"ה בספרו שכתבו דצריך לכסות כל הדם · וכתב הר"ן דכי מכסה לדם הניתז ושעל הסכין גריר ליה ומכסה ליה כדי שיתן עפר תיחוח למטה והכי אמרינן ר"פ כסוי הדם ומה שהאריך רבינו בלשונו ואמר שאין צריך לכסות כל הדם לפיכך כו' כלומר שאין צריך לכסות כל הדם אף שעל הסכין ושניתז ולפיכך אין צריך להמתין נמי עד שיצא כל הדם כלומר אפי' לכתחלה בלא ניתז על הסכין נמי אין צריך להמתין אלא יכול לכסות מיד שיצא מקצת דם הנפש דהיינו שמתחיל לירד טיפין ואעפ"י שלא יצא כל דם הנפש יזרוק העוף מידו ולא תימא דוקא לטרוח ולגרור שעל הסכין ושניתז הוא דאין צריך אבל מיהא צריך להמתין לכתחלה עד שיצא כל הדם מעצמו ולכסותו קמ"ל דלא (וכס"א כתוב א"צ למצות כו' :) **השוחט** לחולה בשבת כו' שם כרבא ולא כדדרש רב עינא : ומ"ש ואפילו יש לו דקר נעוץ כ"כ הרשב"א בת"ה : ומ"ש ובלילה אם רשומו ניכר כו' כ"פ הרא"ש ושאר מפרשים : כל השוחט כו' ברייתא שם כלומר דלא תימא דוקא בצריך לאוכלו כדכתיב אשר יאכל דליתא דאשר יאכל להוציא עוף טמא וטרפה או נוחר ומעקר ונתנבלה בידו אתי : **כל** השוחט וכו' עד לפיכך צריך לבדוק הסימנים והסכין קודם הכסוי דברי טעם הם ומשמע דבנמצא פגומה אין צריך לכסות כלל כמו בנבדק בסימנים ונמצאו שאין נשחטין כראוי וזהו שסתם דבריו ולא כתב דבסכין ונמצא פגום מכסה בלא ברכה והטעם הוא דכיון דאירע ספק בשחיטה עצמה ובהמה בחייה בחזקת שאינה זבוחה היא לא יצאה מחזקתה וגם זה הוי בכלל אשר יאכל פרט לנתנבלה בידו שהרי לאו בר אכילה היא מאחר שאירע ספק בשחיטה ולפיכך אין צריך כסוי כלל . ולא דמי למישתכח סירכא כו' דהתם נשחטה כראוי ויצאה מחזקת איסור שאינה זבוחה אלא שאירע ספק בבדיקה הלכך מכסה מספק בלא ברכה וכבר כתבתי מזה למעלה בתחילת סימן י"ח דהכי סבירא ליה לרבינו ולא כמהרא"י בת"ה אבל בשחט וחתך גם המפרקת יכסה בלא ברכה כמהרא"י ודלא כמה שפסק בש"ע : **כתב** ב"ה השוחט החיה לא יכסה עד שיבדוק את הריאה ומסתברא

חס

דרכי משה

שחיטה מ"מ אנו רואין שלא טוב עשה וצריך לפייסו עכ"ל (ד) ואפשר דבהגהת מיי' לא מיירי ששחט הנבילה על הדם הכשירה ממש ולכך חייב לכסות הדם הראשון וקמ"ל אע"ג דשחט הנבילה באחרונה אפ"ה חייב לכסות ולא אמריגן דדם הנבילה כסה דם הכשירה מסתמא : (ה) ובמהרי"ל יש שוחטים ממהרים לכסות הדם ולא שפיר עושים טרם שיצא דם הנפש ומצאתי בשחיטות ישנים בשם מהרי"ש ומהר"א קלוייזנר שצריך להמתין עד שיכלה כל דם הקלוח דהיינו עד שירדו טיפין טיפין עכ"ל :(ו) וכן פסק בשחיטות ישנים שחיבר ה"ר משה סמידלינג

דרישה

צ"ע דיתן מעט עפר בכלי דאז מותר לשחוט בכלי וכמ"ש בסימן י"א ואפשר שגם בזה יש חשש מפני הרואה שיאמר שלוקח·עפר לכסות שם הכוי בלווי סכם שסורה לו כן ויבא להתיר חלבו . ולפי מ"ש לעיל ס"ס י"א באם היה בספינה ולא היה לו מקום פנוי לשחוט שוחט ע"ג כלים . דר"ל ע"ג אוגנו והדם יורד לתוכו אם כן בכה"ג נמי היה יכול לעשות כן בי"ט ואפשר לומר דלא התירו לעשות כן אלא היכי דנראה לעינים דמשום דוחק שאין לו מקום פנוי עושה כן ולא בי"ט כה"ג ודו"ק : [ג] כתב בעל העיטור מאן דשחיט ציפרא או חיותא כו'. כתב ב"י וז"ל אין ספק שרבינו לא ביקש לעיין דין זה בגמרא דא"כ לא היה כתבו בשם בע"ה דהא ברייתא שלימה היא ר"פ כיסוי הדם עכ"ל ול"נ דרבינו עיין דין זה בגמרא וידע זאת הברייתא וכתב דין זה בשם בע"ה לדייק מדבריו שאם שחט בהמה ואח"כ שחט עוף שא"צ לכסות דם העוף משום דברייתא לא נזכר צפור ברישא וה"א כמו ברישא דנקט חיה וה"ה לצפור כן נקט בסיפא נקט חיה וה"ה ציפור אבל בע"ה המזכיר ברישא צפור ובסיפא לא כתב אלא חיה למידק מיניה דלענין שחט תחילה חיה ואח"כ בהמה בדין זה צפור וחיה שוין שא"צ לכסות אבל בהמה תחילה ואחר כך חיה או דוקא דם חיה צריך לכסות שדמו רב ולא נתבטל בדם בהמה אבל שחט תחילה בהמה ואח"כ שחט צפור א"צ לכסות דם הצפור שבטל הוא בדם בהמה אלא שלפ"ז ק"ק למה נקט ברישא צפור שהוא מילתא דפשיטא טפי ה"ל למיכתב בסיפא ודוקא חיה וצ"ל בדוקא דרצה לקצר בלשונו עוד י"ל דרבינו הביא לשון בעל העיטור כצורתו ובע"ה גופו כוונתו להעתיק בספרו לשון הברייתא ולהוסיף בל' הברייתא צפור כדי ללמדינו דקדוק הנ"ל וק"ל : כתב מ"ז הג"ה בשם רבי ישעיה שאחרון דשור הבר שקורין טו"ל חוק"ש היא מרי"א ולפי פירושו אין להסתפק שהוא חיה וכן המנהג שלא לכסות את דמו עכ"ל. כתבו הגהות מיימון בשם מהר"ם שאם שחט תרנגולת כשרה ושוב שחט עליה אחרת ונתנבלה בידו חייב לכסות עכ"ל. וכתב ב"י ואפשר משום דדם תרנגול קליל ואינו מכסה כל דם שלמטה ואע"ג דדם שלמטה נמי קליל עכ"ל פי' ואינו דומה לשחט עליה בהמה דפטור מלכסות ודו"ק : [ד] אפילו יש לו דקר נעוץ כתב הכלבו שאם יש לו עפר מוכן לכסות הנוהג יש לכסות ג"כ הדם אפי' בשבת ועיין בטור בהלכות י"ט סימן תצ"ח : [ה] כל השוחט כו' חייב לכסותו כתוב בתשובת הגאונים שחט או כיסה והזיד ולא בירך חייב מלקות ואסור לאכול מן השחיטה הוא דוקא אבל אחרים מותרים מ"ק מ"ו. גם הב"י הביאו וכתב עליו שאין לדברים אלו עיקר בגמרא · [ו] כיצד יעשה נוחר או מעקר מכאן יש לדקדק קצת שמותר להמית הבהמה שלא ע"י שחיטה שלא לצורך אכילה כדי שלא יקלקל השור כמו שמותר לנחור או לעקר בשביל הדם ודוחק לומר דכאן מיירי שצריך הדם בשביל רפואה דוקא שמותר דאם כן ה"ל לפרש ולרפואה מיירי וכן יש להוכיח קצת מסימן א' שכתב שאסור ליתן לקטן לשחוט אפי' להאכילה לכלבים משום מרהיבת עין שמא יאכלנו משחיטתו משמע דמשום ששוחט נבילה לכתחילה לא נאסר וק"ק מהא דאמרו ע"ה אסור לאכול בשר וה"ט דמאי אולמא האי מהאי משמע דלא ליתן להמית הבהמה כ"א לצורך קיום המין האנושי לעשות רצון קונם וי"ל דכל שהוא עושה כדי להרויח בו הוא כמו אכילה וכמו שהתירה התורה למי שאינו ע"ה לשחוט הב"מ כן התירה לבהמתה כדי להרווים ולסחור בו לצורך מחייתו : [ז] וכתב בעל העיטור השוחט חיה לא יכסה עד שיבדוק את הריאה כתב מור"ם ז"ל אבל

אברכת

פרישה

המיוחד ברישא : (יד) כתב בעל העיטור מאן דשחט ציפרא או חיותא כו' לא זו אף זו קתני לא זו ציפור שאין לו דם הרבה אפי' חיה שדמיה מרובים א"צ לכסות ובסיפא נקט בהמה ואח"כ חיה צריך לכסות נקט דוקא חיה אבל עוף דמו בטל בדם בהמה וא"צ לכסות וע"ד :

(טו) אם אין שם דם אחר חייב לכסותו פי' גוררו משם ומכסי כדי לתת למטה עפר תיחוח :

(טז) אבל אם יש כו' א"צ לכסותו הטעם שכל' דמו ומשמע אפי' מקצת דמו :

(יז) לפיכך א"צ להמתין ס"א א"צ למצות (ובמהרי"ל שצריך להמתין עד שיכלה כל הדם הקלוח דהיינו עד שירדו טיפין טיפין עכ"ל עכ"ה) : (יח) אפי' אם יש לו דקר נעוץ . אע"ג דלא מיתסר אלא מדרבנן לא אמרינן כיון דשחט ברשות שיכסה כמו בי"ט דלפי שרצו חכמים לעשות היכר שהוא יום שאסור בשחיטה לפיכך לא רצו להתיר אלא מה שהוא צרכי חולה ר"ן . (יט) צריך לבדוק הסימנים והסכין קודם כיסוי הטעם שאם ימצא הסכין פגום לא יברך

על

חדושי הגהות

לפנינו בגמרא א"ל רבה אשתומם קאמר לשמעתה לאומרי' מיניה פירש"י אשתומם (דבר תימה הוא אומר) לשמעתה לאומרי' (יתתבו את לשונו) :

לפי

יכסה עד שיבדוק את הריאה שדינה כבהמה (כ) [ו] ומסתברא אם ישתכח סירכא דתליא בבדיקה כגון סכינא דחליש פומיה דלא בדקינן השתא אי נמי (ז) אומא לדופן מכסה בלא ברכה (כא) חש"ו ששחטו בינן לבין עצמם אין אחרים חייבין לכסותו ראו אחרים ששחטו כראוי חייבין לכסותו ומי שאין לו עפר לכסות לא ישחוט עד שיהיה לו עפר לכסות השוחט חיה ועוף ולא יצא מהן דם מותרין (כב) ואין מכסין אלא בעפר (כג) וכל הדברים שהזרעים הנזרעים בהם מצמיחין הם בכלל עפר ואם אינן מצמיחים אם נקראי' עפר מכסין בהם ואם לאו אין מכסין בהם לפיכך מכסין בזבל הדק וחול הדק מאד עד שאין היוצר צריך לכותשם כלל ובסיד (כד) ובחרסית ולבינה (כה) ומנופה של חרש שכתשן ובשחיקת אבנים ובשחיקת

ומ"ש כגון סכינא דחליש פומיה א"נ כגון אומא לדופן וכו'. לדקדק דמשמע דתרי מילי נינהו ואינם אלא אחד דהא סכינא דחליש פומיה לא מדכר אלא בריאה הסמוכה לדופן ונראה דה"ק כגון ריאה הסמוכה לדופן בגוונא דלית לה תקנתא בסכינא דחליש פומיה דהוה איפשר למיקם עלה דמלתא אם כשירה היא כיון דלא בדקינן השתא א"נ ריאה הסמוכה לדופן בגוונא דפסלינן לה דלית לה תקנתא כיון דמספיקא הוא דפסלינן לה מכסה בלא ברכה (ב"ה) ואפשר דהך א"נ הוא ר"ת אם נסרכה :

וכתוב בתס"ד דה"ה לכל פיסול שהוא מחמת ספק כגון ההוא דחיישי' שמא בעור נפגמה וכיוצא בזה חייב בכסוי : **חש"ו** ששחטו בינם לבין עצמם אין אחרי' חייבי' לכסות ראו אחרים ששחטו כראוי חייבים לכסות משנה בפרק כיסוי הדם [פו י] והטעם משום דרוב מעשיהם מקולקלים הוי כודאי נבילה : **ומי** שאין לו עפר לכסות לא ישחוט עד שיהיה לו עפר לכסות כ"כ הרשב"א בת"ה :

השוחט חיה ועוף ולא יצא מהם דם מותרים משנה בפרק השוחט [לג י] : **אין** מכסין אלא בעפר מקרא מפורש הוא וכסהו בעפר ולא הוצרך לכתבו אלא מפני שהיה צריך לכתוב שמכסין בשחיקת זהב וכן בשאר דברים שנראה שאינם עפר לכך הקדים שאין מכסין אלא בעפר וכל הנך דמכסין בהו או מפני שהם עפר או מפני שנקראו עפר. א"נ איצטריך משום דסד"א דעפר דקרא אורחא דמילתא נקט וכמו דוקא אלא ה"ה לכסהו בכלי או במכנים או בחול הגס וכוי קמ"ל. א"נ משום דבעי לפלוגי בין דברים המגדלים צמחים לשאינם מגדלים ומשמע דליכא לפלוגי בינייהו דהא בקרא לא מידכר מגדל צמחים לכך הקדים שאין מכסין אלא בעפר וכל המגדל צמחים נקרא עפר ושאינו מגדל צמחים אינו נקרא עפר : ומ"ש וכל הדברים שהזרעים הנזרעים בהם מצמיחים הם בכלל עפר וכו' בפ' כסוי הדם [פח .] תנן במה מכסין בזבל דק ובחול הדק וכו' כלל אמר רשב"ג דבר שמגדל צמחים מכסין בו ודבר שאינו מגדל צמחים אין מכסים בו ובגמרא דרש רב נחמן בר רב חסדא אין מכסין אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח ופרש"י למעוטי ארץ מליחה אמר רבא האי בורכא כלומר אינו עיקר א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא מאי בורכתיה אנא אמריתה ניהליה ותנא מתניתא אמריתה ניהליה היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה. ופרש"י מדבר . ארץ ליה שאינה מצמחת וכתבו הרי"ף והרא"ש מתני' כצורתה ומ"כ כתבו הא דדריש ר"נ בר רב חסדא אין מכסין אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח וכו' הר"ן ותקשו הכא וכיון דמסקינן דאין מכסין אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח היכן מכסין בשחיקת דינרי זהב דהא שחיקה כלי מתכות אינו מצמיח וכדתנכה בריותא דלעיל וכ"ת כי בעינן שיהא מגדל צמחים דוקא במידי דלא איקרי עפר אבל מידי דאיקרי עפר אע"ג דאינו מגדל צמחים כשר וזהו הא איקרי עפר א"כ היה מהלך במדבר יכסה בעפר המדבר דעפר המדבר ודאי איקרי עפר ודוחק לומר דעפר ארץ מליחה לא איקרי עפר ומדברי רב אחא בשאלתות נראה דה"ג אמר רבא האי בורכא דתניא כלומר דר"נ ב"ר חסדא הוה ס"ל דלא פליגי רבנן עליה דרשב"ג דהיכא נמי מודו דכל שאינו מגדל צמחים אין מכסין בו ואמר ליה רבא דהא בורכא דודאי פליגי ביה דהא תניא שוחק דינר זהב אע"פ שאין שחיקת דינר זהב מגדלת צמחים ולפי זה מאי דאמרינן היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות מיירי במדבר שעפרו חול הגס ואין לו במה ישחוק ולפי שטה זו לא קי"ל כרשב"ג דאמר דבר שאינו מגדל צמחים אין מכסין בו דפליגי רבנן עליה וכ"נ מדברי הרמב"ם ז"ל שלא הזכיר מגדל צמחים עכ"ל הר"ן : **ובן** דעת הרשב"א שגם הזכיר בת"ה הקלר מגדל צמחים . אבל הרא"ש כתב דרשב"ג מפרש דברי ת"ק ולא פליג וכ"כ התוספות . והכי מוכח בגמרא דכל הני דקא חשיב במתני' חשיבי מגדל צמחים . ולענין מה שהקשה הר"ן על שטה זו י"ל דדבר שאינו עפר כשהשיגו הכתוב וקראו עפר כמו הזהב עדיף ממידי דהוי עפר והוא גרוע מאמר עפר כמו עפר שאינו מצמיח מעיקרו אע"פ שמגדל צמחים כגון ארץ מליחה כיון שהוא עפר והוא גרוע כ"כ אין מכסין בו וכן גפרית ומלח ומתוך דברי הרשב"א בת"ה ומדברי הרא"ש ורבינו ירוחם יש ללמוד כן ולפי זה רב נחמן בר רב חסדא בא לפרש דברי רשב"ג דבר שהוא מגדל צמחים מכסין בו דהיינו דוקא כזורעין בו ומצמיח שלזה קורא מגדל צמחים אבל אם זורעים בו ואינו מצמיח אע"פ דכשמשימים בו צמחים הוא מגדלם אין מכסין בו ולזה קורא אינו מגדל צמחים כך הם דברי רבינו : ומ"ש לפיכך מכסין בזבל דק ובחול דק וכו' שם במשנה מכסין בזבל דק ובחול הדק אבל אין מכסין בזבל גס ולא בחול הגס ובגמרא ה"ד חול הדק אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן כל שאין היוצר צריך לכתשו ואיכא דמתני לה אסיפא אבל אין מכסין בזבל הגס ולא בחול הגס ה"ד חול הגס אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן כל שהיוצר צריך לכתשו מאי בינייהו איכא בינייהו דצריך ולא צריך דמיפרך איפרוכי ופרש"י לל"ק אין היוצר צריך לכתשו כיון דנפרך ביד ללישנא בתרא דאמר כל שהיוצר צריך לכתשו משמע אפילו כתישה כל דהו וכתב הרא"ש ע"ז ולפירושו הלכה כלישנא בתרא לחומרא ורב אלפס לא כתב כי אם ל"ק משמע דמפרש איפכא עכ"ל : ומ"ש רבינו ובסיד ובחרסית ובלבינה ובמנופה של חרש

כו'

אם משתכח סירכא כו' אי נמי אומא לדופן מכסה בלא ברכה ח"ל רש"י פ' א"ט (דף מ"ח) פיו חדוד ודק ומותך יפה שלא יקרע קרום הריאה במושכו אותו מן הדופן עכ"ל וכבר פירש הב"י מה שפירש ולמהר"ש לוריא בזה פ' כסוי הדם סימן שני פירוש אחר שכתב וז"ל יש מקשים והלא הכל חדא כדמשמע בגמרא דסכין חריפא נמי קאי אנסרכה לדופן וליתא דנסרכה לדופן הוי נסמכה טובה ועל זה קאי דמפרקי' בסכין לראות אם יש ריעותא בדופן ונסרכה לדופן לא מהניא בדיקה ומטרפין מכח חומרת והוא סברת הרא"ש שמחלק הכי בפרק א"ט וכן לקמן בסימן ל"ט : ומ"ש א"נ אומא לדופן פירוש שסינה סמוכה לדופן טובה אלא דצריך קצת וצריך בדיק' במים דלא בדקינן השתא דלא סמכינן אבדיקה עכ"ל אכן קרוב לומר דמ"ש אי משתכח סירכא כו' היינו היכא דמישתכח דסריכן שתי אונות מעיקרן ועד סופן דמייתינן סכינא חריפא כו' כדלקמן בסי' ל"ה א"נ דסריכה אומא לדופן כמשמעו עוד קבלתי דהאי א"נ הוא ראשי תיבות אם נסרכה לו אי נמי אלא הכל חדא ול"ק מידי וכ"כ בספר בדק הבית להרב ב"י ומדברי ב"ה הללו נמי משמע שאין מועיל שחיטת עוף על דם החיה שנשפך תחלה לברך עליו דאם יועיל למה לן לאמתוני עד שיבדקנה ישחוט עוף עליו ויברך אהא ולאו דדם עוף המועט נתבטל ברוב דם של חיה ושמא יברך ברכה לבטלה בדפריסית : **חש"ו** כו' משנה שם ומפי' לא יברך אסור לכסות שם והטעם משום דרוב מעשיהם מקולקלים ואם אתה בא לכסות יבא לאיכל מיניה : **ומי** שאין לו עפר לכסות לא ישחוט עד שיהא לו עפר לכסות כ"כ הרשב"א בת"ה ובספר א"ו וכ"כ במרדכי כתבו בשם הגאונים שאדם שאין לו במה לכסות ואינו רוצה לשרוף טליתו ולא לשחוק דינר זהב ישחוט ויבלע הדם בבגד או בסגולו ויברך על כסוי הדם וכשיגיע למקום העפר יכבס בגדיו או הסגול במים שיצא מהן דם הבלוע בתוכו לכסותו עכ"ל וכך העתיקו מהר"ש לוריא בהגהותיו לפסק הלכה וכך פסק מהר"ם איסרלש וכתב דהכי נהוג אבל הב"י ז"ל השיג ע"ז ואמר ודברי תימה הם דא"כ עדיף ה"ל למתני האי תקנתא מלמתני שורף טליתו דאיכא משום בל תשחית ואין זה תימה דודאי לכתחלה עדיף עפר ממש כדכתיב וכסהו בעפר ומ"ש ועוד יש לתמוה דכיון שאינו מכסהו בעפר היאך יברך עליו גם זה אינו תימה דודאי אע"ג דעיקר המצוה בעפר מ"מ הברכה לא ניתקנה רק על הכיסוי לבד לא על הכסוי בעפר וכדאיתא בתוספ' דלא כרבינו שכתב לברך על כסוי דם בעפר דא"כ והוי אף רבינו לא כתב כן לעכוב אלא דאם מכסה בעפר יברך על כסוי דם בעפר ואם אין הכסוי בעפר יברך על כסוי הדם לבד ואם כן שפיר יכול לברך על כסוי הדם מאחר שלסוף יקיים המצוה כתקונה כשיגיע למקום העפר ועכשיו יקיים הכסוי בלא עפר ויברך על כסוי הדם : **השוחט** חיה ועוף ולא יצא מהן דם מותרין משנה שם והטעם שאין היתר אכילתן תלוי בכסוי הדם אלא כל שנשחט כראוי מותר באכילה כ"כ הרשב"א בת"ה : **אין** מכסין אלא בעפר כו' במשנה כתב כיצד מכסין נותן עפר תיחוח כו' כדכתיב וכסהו בעפר וכאן באר דלא תימא עפר לאו דוקא אלא אין מכסין אלא בעפר דוקא וק"ל : **ומ"ש** וכל הדברים שהזרעים הנזרעים בהם מצמיחי' הם בכלל עפר משנה שם כלל אמר רשב"ג דבר שמגדל צמחין מכסין בו כו' ורשב"ג לפרש ת"ק אתי ולא פליג ורב נחמן בר רב חסדא נמי לפרש דברי רשב"ג אתי לומר שפירוש דבריו שאמר דבר שמגדל צמחין היינו דוקא שזורעין בו ומצמיח שבזה קורא מגדל צמחים אבל אם זורעין בו ואינו מצמיח אעפ"י שכשמשימים בו צמחים הוא מגדלם אין מכסין בו שכן כדברי התוספות וכו' הר"ן והרשב"א בת"ה : ומ"ש לפיכך מכסין בזבל הדק משנה שם : ומ"ש וחול הדק מאוד עד שאין היוצר צריך לכתשן כלל אוקמתא דגמרא שם דכל שצריך ואינו צריך דמיפרך איפרוכי בכלל שצריך לכותשו הוא וחול הגס שמו ואסור : ומ"ש ובסיד ובחרסית משנה שם ופרש"י חרסית שחיקת חרסית ומ"כ רבינו שמונה ג"כ שחיקת חרסית צריך לומר על פי פרש"י דחרסית דהכא היינו חרסית לבנה שפירש לבנה כתושה וכן פרש"י להדיא בפרק מרובה חרסית לבנה כתושה ומש"ה דמונה ג"כ לבינה ומנופה של חרש שכתשן היינו לבינה עצמה הכתושה אבל חרסית לבנה הוא שחיקת לבנה וענין אחר הוא אבל לפי פי' הערוך שפי' חרסית הוא מין סיד ל"ק מידי : **ומ"ש** ובלבינה ובמנופה כו' כל הדברים הם מפורשים במשנה ובריית' לשם.

ובשיעור

דרכי משה

מסידלינג וכתב מיהו אם יש טפה אחת בגומא של עפר א"צ לגרד השאר אלא מכסה מה שבגומא ודיו עכ"ל וכן משמע בב"י : (ז) וי"א שתגירס' בספרי רבינו הוא אם נסרך ולא א"נ והכל

פרישה

על הכסוי משום ספק ברכה לבטלה אבל מ"מ צריך לכסות דלא גרעה משא"כ באם נטרפה מכח הסימנים שא"צ לכסות כלל וכן בחיה אם נטרפה מכח טריפות שבריאה א"צ לכסות . (כ) ומסתברא כו' כגון סכינא דחליש פומיה דלא בדקינן השתא א"נ אומא לדופן כן הוא גירסת כל הספרים ור"ל דבבדיקה זו אנו רואים אם מכה בדופן או נקרא מנהג אומא לדופן ואם יש מכה באומא או נקרא מנהג דופן לאומא דלעולם במקום שיש בו המכה משם יוצא הליחה הוא העיקר והשני שבצידה טפילה לו ולכן כתב רבינו אחר כגון סכינא דחליש פומיה אם נדבק כו' כלומר דע"י בדיקה זו נדע אם מדבק דאם המכה בדופן ומדבק אומא לדופן או כשירה . ופי' סכין דחליש פומיה פרש"י בפ' א"ט ר' מ"מ ז"ל פיו חדוד ודק ומותך יפה שלא יקרע קרום הריאה במושכו אותו מן הדופן ועד"ד : (כא) חש"ו ששחטו כו' אין אחרים חייבין לכסותו הטעם משום דרוב מעשיהם מקולקלים : (כב) ואין מכסין אלא בעפר ואע"ג שנא' בהדיא וכסהו בעפר נקט לה לאשמיענו שדברים שאינן מצמיחין אינן בכלל עפר דקרא ב"י : (כג) וכל הדברים שהזרעים בהן כו' פי' דוקא צריך עפר שמצמיח זרעים ולא עפר שמצמיח עשבים וצמחים שגדלו כבר : (כד) ובחרסית פי' בערוך מין סיד ואין צריך כתישה ב"י : (כה) ומנופה של חרש שכתשן האי כתישה קאי גם על אלבינה וכן מוכח

סוף

דרישה

אברכת שחיטה לא קפדינן אפילו אשתהא שהיא מרובה דסוף סוף מטהרין לה מטומאת נבילה ע"כ (עיין מ"ש בסמ"ע לעיל בסי') ויש לדקדק שאם נמצא הסכין פגום נאמר שחיטה הוי ספק נבילה כמ"ש רבינו לעיל סי' כ"ו שכל שנפסלה בשחיטה הוה נבילה ומ"כ בשם שאסור לכסות משום ספק ברכה לבטלה עד שיבדוק הסכין לאחר שחיטה כך היה לאסור ברכת שחיטה עד שיבדוק הסכין לאחר שחיטה וי"ל דהא דקפדינן אברכת כסוי ולא אברכת שחיטה משום דבכסוי אפשר לכסות אחר הבדיקה אבל בשחיטה א"א לבדוק קודם השחיטה דמ"מ קשה יברך ברכת שחיטה אחר הבדיקה כמו שמברכים ברכת על נטילת ידים וברכת טבילה אחר מעשה מיהו י"ל דא"כ יפסיק בין השחיטה לברכה בעוד שבודק הסכין ובסימנים משא"כ בכסוי שממתין בהכסוי עד שיבדוק תחלה ונראה כי דגבי שחיטה שאני הואיל ובדק הסכין תחלה קודם שחיטה ואינו נאבד שממתין אספקא לכן מברך תחלה' ברכת השחיטה משא"כ בריאה שהסירכות מצויות ואם נאבדה הריאה אסורה הבהמה או החיה וכמ"ש ר"ס ל"ט כי אם נתאבד דגם לחיה צריכין בדיקת הריאה כמו לבהמה וכמש"ל גם כן כאן : [ו] ומסתברא כו' כגון סכינא דחליש פומיה ולא בדקינן השתא א"נ אומא לדופן עכ"ל . ובב"י כתוב הכי כגון סכינא דחליש פומיה אי נמי כגון אומא לדופן משמע שבספר ב"י שלו היה כתוב תיבת כגון ומ"ה כתב ע"ז וז"ל יש לדקדק דמשמע דתרי מילי נינהו ואינם אלא אחד דהא סכינא דחליש פומיה לא מדכר אלא גבי בריאה סמוכה לדופן (דהא א"א לומר דהוא ר"ת אם נסרכה כיון שכתב אחר זה תיבת כגון) ונראה דהכי קאמר כגון ריאה הסמוכה לדופן בגוונא דלית ליה תקנתא בסכינא דחליש פומיה דהוה אפשר למיקם עלה דמילתא אם כשרה היא כיון דלא בדקינן השתא או נמי ריאה הסמוכה לדופן בגוונא דפסלינן לה דלית לה תקנתא כיון דמספיקא הוא דפסלינן לה מכסה בלא ברכה עכ"ל ב"י . וכ"כ ט"ז אלא שביאר יותר דהסמוכה כולה אית לה תקנתא בסכין אלא שאין אנו בקיאין אבל נסרכה לדופן לא מהני בדיקה ומטריפין מספיקא והוא סברת הרא"ש שמחלק

שם

ובשחיקת חרשים ובזהב שחוק (כו) ובנעורת של פשתן דקה (כז) ובנסורת של חרשים ובאובלים או בגדים שרופים עד שנעשו עפר (כח) ובשיחור ובכחול (כט) ובנקרת הפסולים אבל אם כפה עליו כלי או כסהו באבנים אין זה כסוי (ל) לפיכך אין מכסין בזבל הגס (לא) ובחול הגס שהיוצר צריך לכותשן ולא בקמח וסובין (לב) ובמורסן ולא בשחיקת מתכות (לג) חוץ מזהב שחוק וכ' הרשב"א בד"א שלא נשרפו (לד) אבל נשרפו חוזרין לעפר ומכסין בעפרן [ח] (לה) אין מכסין בעפר המדבר כתב בעל העיטור אין מכסין בכל דבר שיש בו ליחלוחית מים (לו) כגון מתונרא (לז) כתב בספרי ה"ר חזקיה ז"ל מי ששפך יכסה ואם ראהו אחר שלא כסה חייב לכסות ובמה ששפך יכסה שלא יכסה ברגלו שלא יהא המצות בזויות עליו ואם זה רצה לכסות

ובשיחור פי' פחמים כתושי' : כחול הוא צבע שנותנין בעיני' והוא ידוע נקרת הפסולים עפר שמנקרים מן הרחיים : ומ"ש אבל אם כפה עליו כלי כו' ברייתא שם מדכתיב בעפר וז"ש רבינו לפיכך אין מכסין בזבל הגס כו' דמאחר דבעפר דוקא גם אלו לא נקראו עפר : ומ"ש בשם הרשב"א בד"א שלא נשרפו בת"ה כתב כן אמתכות ורבי' סובר דה"ה לשאר דברים אם נשרפו חוזרין לעפר ומאי דנקט הרשב"א מתכות לרבותא נקט הכי דאפי' מתכות שלא נקראו עפר בלא נשרפו אפי' נשחקו דק דק אפ"ה בנשרפו חוזרין לעפר ואצ"ל שאר דברים כמו חול הגס דאפי' בכתשו נקראו עפר אם כן כ"ש בנשרפו : אין מכסין בעפר המדבר פי' אפי' כתשו דק דק דארץ מליחה היא ואינה מצמחת ודלא כהרשב"א בת"ה שפסק כשחקו עד אשר דק לעפר מכסין בו ועי' במ"ש ב"י : **כתב** ב"ה וכו' בפרק אלו עוברין אמרינן שקרקע לחה שקורין מתונתא אינו ראוי לכסוי וכן פסק סמ"ג וסמ"ק : וסובר ב"ה דהוא הדין נמי עפר תיחוח או כל דבר שכשר לכסות בו אם באו עליו מים אינו ראוי לכסות אע"פ דלא הוי מתונתא מ"מ דינו כמתונתא וטעמו לפי שמתונתא שאינו ראוי לכסות למדנו אותו מדכתיב אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ וכדכתיב מי מנה עפר יעקב אלמא דבר דק ונפרד שראוי למנותו קרוי עפר וראוי לכסוי וא"כ כל דבר שיש בו לחלוחית דינו כמתונתא ואינו ראוי לכסוי ובזה יתיישב שכתב רבינו דין זה על שם ב"ה והוא תלמוד ערוך בפ' אלו עוברין : **כתוב** בפסקי הר"ח כו' והא דקאמר וקדשתו כו' אסמכתא בעלמא הוא כ"כ התוס' בשם ריב"א ולפ"ז אפילו אם חפץ מפקינן מיניה וכ"כ בהגוזה משא"כ בכסוי דאי חפץ לא מפקינן מיניה והיכא למידק אמ"ש דאסמכתא בעלמא היא הכא בפ' הניזקין אמרו בהדיא דדאורייתא היא דאמתניתין דאלו אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון פריך אביי מפני דרכי שלום דאורייתא היא ומסיק דאורייתא רשאי לחלוק כבוד לרבו ולמי שגדול הימנו ומפני דרכי שלום אמרו כהן קורא ראשון כו' ואינו רשאי לחלוק כבוד בדבר גם הסמ"ג בעשה קע"א מנאה למ"ע וז"ל מ"ע לקדש זרע אהרן ולהקדימן לכל דבר שבקדושה לפתוח בתורה ראשון כו' וי"ל דה"ר חזקיה ס"ל דלא כהסמ"ג אלא כהרמב"ם בפ"ד מה' כלי המקדש והעובדים בו שסובר דעיקר המקרא אינו בא אלא למ"ע להבדיל הכהנים ולקדשם ולהכינם לקרבן שנאמר וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב אלמא דעיקר המקרא נאמר להקדישו להכינו לקרבן ומה שאמרו בגמר' דאורייתא הוא היינו לומר שיש בו דררא דאורייתא דכיון דחזינן דמ"ע הוא לקדשם ולהכינם לקרבן מסתברא דה"ה נמי דצריך לקדשו לנהוג בו כבוד להקדימו לכל דבר שבקדושה ומטעם אסמכתא לבד ולא ממשמעות הכתוב על פי הדין ומ"מ קשה אמתני' דתנן מפני דרכי שלום דמשמע דליכא ביה דררא דאורייתא כמו שאר מילי דתנן התם שאמרו מפני דרכי שלום וליכא בהו דררא דאורייתא כנ"ל ליישב
דברי

כו' כל הדברים שכתב רבינו כאן הם במשנה ובברייתא ומפרש בגמ' דזהב איקרי עפר דכתיב ועפרות זהב לו ואפר איקרי עפר דכתיב ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת . וחרסית פי' בערוך טיט סיד ומגופה היינו מגופת חבית ונעורת של פשתן היינו ארישטא שמנערין מן הפשתן והרי היא כעפר ונסורת של חרשים שמגררים הנגרים במגירה וקוצ'ליס בה עצים והוא מעיה נסורת דקה כעפר . ושיחור פרש"י פחמים כתושים והרמב"ם פי' דהיינו פיח הכבשן ונקרת הפסולים פרש"י עפר שמנקרים מן הריחים וכתבו התוס' ואין זה שחיקת אבנים דהא בברייתא לעיל חשיב לה וסובין הוא מה שהנפ' קולטת ומורסן הוא קליפה הנקלפת מעל החטים כשכותשים אותה במכתשת : ומ"ש אבל אם כפה עליו כלי או כסהו באבנים אין זה כיסוי שם בברייתא ויליף מדכתיב בעפר : ומ"ש בשם הרשב"א בשלא נשרפו וכו' ז"ל בת"ה הארוך וא"ת שחיקת כלי מתכות אמאי לא דהא מגדל צמחים כדתנן בס"ג דעכו"ם (מג:) שוחק וזורה לרוח וכו' אמרו לו אף היא נעשה זבל ובשל מתכות מיירי מדמייתי עלה קרא דעגל תירץ ר"ת דהכא ע"י שריפה דומיא דעגל ושחיקה אחר שריפה מגדל צמחים עכ"ל והוא מדברי התוס' בפרק כסוי הדם וז"ל בת"ה הקצר בד"א בכלי מתכות שלא נשרפו אבל אם נשרפו חוזרין הן לעפרן ומכסין בעפרן עכ"ל : ובנוסחת רבינו בדברי הרשב"א לא היה כתוב בכלי מתכות ואת"ל שהיה כתוב איפשר שהשמיטו בכוונה כדי לכלול בכלל זה קמח וסובין ומורסן שאם נשרפו מכסין בהן : ומ"ש רבינו אין מכסין בעפר המדבר כו' כבר כתבתי בסימן זה דאיתא בפרק כיסוי הדם דרש ר"נ בר"ח אין מכסין אלא בדבר שזורעים בו ומצמיח ומסיק ר"נ ב"י אנא אמריתה ניהליה ומהא מתני' היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה ופירש"י אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח למעוטי ארץ מליחה : במדבר . ארץ ליה שאינה מצמחת ורבינו סתם דבריו כשיטת הרי"ף והרא"ש שפוסקים כהא דרב נחמן אבל לפי דברי השאלתות והעומדים בשטתן שסוברים דלית הלכתא כרב נחמן מכסין בעפר המדבר אם שחקו עד אשר דק לעפר והא דתניא היה מהלך במדבר ואין לו במה לכסות היינו משום דסתם עפר המדבר הוא חול הגס ואין לו במה לשחקו וכבר נתבאר זה בארוכה בסימן זה : **כתב** ב"ה אין מכסין בכל דבר שיש בו לחלוחית מים כגון מתונתא כ"כ בסמ"ק ובסמ"ג ויליף לה מדפריך בס"פ אלו עוברין (מז.) למ"ד אמרינן הואיל מדתנן דחייב על החרישה בי"ט ואמאי לא אמרינן הואיל וחזיא לכיסוי דם צפור ומוקי למתניתין בטינא דלא חזי לכסוי ופריך וטינא בר זריעה הוא במתונתא ופרש"י ארץ לחה וראויה לזריעה והינה נעשית עפר אם בא לכתשה היא מדבקת ונגבלת עכ"ל וכתב סמ"ג דטעמ' דטינא לא חזי לכיסוי משום דלא מיקרי עפר אלא עפר דק ונפרד שראוי לימנות כדכתיב (בראשית יג) אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ : כתב המרדכי בשם גאון מכסין בשלג שנא' (איוב לז) כי לשלג יאמר הוי ארץ גם מכסין בשחיקת ברזל שנא' (שם כח) ברזל מעפר יוקח עכ"ל ודברי תימה (ת) הם דהא לא כתיב כי לשלג יאמר הוי עפר ואנן עפר בעינן כדכתיב בקרא ועוד דלא קאמר קרא שהשלג הוא נקרא ארץ אלא שהשי"ת מצוה ואומר לשלג שירד ויהיה בארץ וכן הסיא דברזל לאו ראיה הוא כלל דלא קאמר קרא דברזל איקרי עפר אלא שהוא נקח מן העפר וכל המתכות מן העפר הם נקחים ואין מכסין בהם חוץ מזהב משום דאיקרי עפר וכ"נ מדברי הפוסקים שסתמו וכתבו דאין מכסין בשחיקת מתכות חוץ משל זהב וגם לא כתבו דמכסין בשלג לכן אני אומר דדברי אלו דברי יחיד הם ואין סומכים עליהם : **כתב** עוד המרדכי בשם הגאונים הא דתניא היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו עפר שורף טליתו ומכסה אי איכא גברא דחביב עליה טליתו מעוף או חיותא א"נ דלא שוי דינר ההוא עוף או חיותא היכי נעביד ממלי דמא בבגדא א"נ בסנדלא ומברך על כיסוי הדם וכי מטי לדוכתא דעפרא יסחי ההוא בגדא או ההוא סנדלא דממלי ביה דמא ומכסה בלא ברכה והכי תקינו רבנן לענין כיסוי הדם בין במדבר בין בים עכ"ל וגם אלו דברי (ט) תימה דא"כ עדיף ה"ל למיתני האי תקנתא מלמיתני שורף טליתו דאיכא משום בל תשחית ועוד יש לתמוה (י) עליו שכתב דכי ממצי לדמא בבגדא או בסנדלא מברך על כיסוי הדם וכיון שאינו מכסהו בעפר היאך יברך עליו הלכך נראה דאין לדבריו אלו עיקר ומפני כך השמיטוה הפוסקים ז"ל : **כתב** בספרי ה"ר חזקיה וז"ל מי ששפך יכסה כו' עד סוף הסי' מצאתי כתוב בס' מוגה דאינו מן הטורים אלא הגהה היתה כתוב בגליון מבחוץ וחשב המעתיק שהוא מהספר וכתבו בפנים . והדברים מוכיחים כן שהרי תחלת דברי ה"ר חזקיה עד שלא יהיו המצות בזויות עליו תלמוד ערוך הוא וכבר כתבו רבינו לעיל : ומ"ש ואם זה רצה לכסות וקדם אדם אחר וכיסה חייב ליתן לו י' זהובים בעיא דאיפשיטא היא בגמרא וכבר כתב רבינו
דין

דרכי משה

והכל הוא ענין אחד דמפרש והולך כיצד בדקינן בסכינא דחליש פומא וקאמר אם נטרף אומא כדופן וצריך דקדוק בספרים ישנים ואין נפקותא לענין הדין ובת"ה סימן קפ"ז השוחט והתך כל הכפרקת אע"ג דאנו נוהגין לטרוף והחכיר מ"מ הואיל ומדינא כשר חייב בכסוי . ומ"ש עוד שם הובא בב"י (ח) וכ"כ בא"ז בשם גאון אחד דטעות הוא לכסות בשלג דלמחר יתחמם השלג ויהיה מים וא"כ כסה במים ע"כ ראוי שאין לכסות בשלג עכ"ל עוד שם בשם גאון א שהוא טעות דלא מכסין בברזל שחוק ואם הולך בדרך שאין לו עפר לכסות רק שלג או ברזל שחוק אין לכסות בהם אלא ממציא הדם בכלי וכשיגיע למקום עפר יכסה עכ"ל . (ט) ולא ידעתי מה קאמר מר דהא הגאונים לא כתבו אלא אם לא שוויא ההיא עופא זה הזהב דאז וודאי היא משום בל תשחית ולכך תקינו ליה שיכסה בכה"ג הואיל וא"א בענין אחר אבל אי ההוא עופא עדיף טפי מזהב ששוחק או טלית ששורף ליכא בזה בל תשחית כדאיתא בפ' החובל (צא .) גבי אילן מאכל שדמיו יקרים לבנין דמותר לקצצו כך פי' הרמב"ם בהלכות מלכים ולכך אסור לכסות בכה"ג דהא אפשר ליה לכס'ת בזהב ששוחק או בטליתו ששורף הואיל ולית ביה משום בל תשחית ולכן לא תני התם האי תקנתא משום דהאי תקנתא אסור במקום דאפשר בענין אחר : (י) גם בזה אין דבריו נכונים דהואיל וכי ממצי
ליה

דרישה

בזה בפ' אלו טריפות וכן לקמן בסי' ל"ט . גם נראה לפרש דספיר גרסי' א"נ אומא לדופן דתרי מילי נינהו שמ"ש משתכח סרכא דתליא בבדיקה כגון סכינא דחליש פומיה ר"ל אי סריכן כאומא מעיקרן ועד סופן כמ"ש ס"ס ל"ה בשם יש מי שכתב כו' אי סריכן כו' מי תיגן סכינא מ"ייכא כו' וכתב הר"ן שם להדיא כל' רבינו כאן וז"ל רש"י שמכשיר בניכר בהם כמין הפרש ופסק משום דהכי נינהו אנו לא דייקינן אנא דסריכן בכסדרן ויש מי שכתב דמייתי סכינא דחליש פומיה כו' ע"כ א"כ לפ"ז מ"ש רבינו א"נ אומא לדופן קאי כפשוטו דמיירי מתרי ענייניס דמתחילה מיירי באונות הדבוקים יחד בלי שום פילוש וכר דגם זה אין אנו בודקין בזמנינו ואח"כ מיירי מסירכא מאומא לדופן (מ"ש בעל העיטור כאן מכסה בלא ברכה יש להקשות מ"ש מכוי שכתב ב"ה לעיל שמברכים על כיסוי וי"ל דסבר ב"ה הכא כיון דאיכא ריעותא לפנינו יותר קרובה לומר שהיא נבילה לכך מכסין בלא ברכה אבל בספק חיה או בהמה ספק מחמת הואיל וחכמים ועמ"ש ב"י בדין כוי ודוק . עכ"ה) וכתב בתרומת הדשן דה"ה לכל פיסול שהוא מחמת ספק כגון הסימן דקיימינן אמא בעור נפגם וכיולא בזה חייב בכסוי עכ"ל . [ח] אין מכסין בעפר המדבר הטעם עפ"ר והא דמכסין בזהב שחוק אע"פ שג"כ אינו מצמיח כבר הקשה הר"ן ותירץ ב"י דדבר שאינו עפר כשמשימו הכתוב וקראו עפר כמו זהב עדיף מאידי דהוא עפר והוא גרוע מאמר עפר כתב המרדכי בשם גאון מכסין בשלג שנאמר כי לשלג יאמר הוי ארץ גם מכסין בשחיקת ברזל שנאמר ברזל מעפר יוקח עכ"ל ודחה ב"י זה בכמה דחיות ע"ש עוד כתב בשם מרדכי כשההולך במדבר שיכול לשחוט על בגד וממלי דמא בבגדו או בסנדלא ומברך על כסוי וכי מטא לדוכתא דעפר ישמט ההוא בגד או ההוא סנדלא דממלי ביה דמא ויכסה בלא ברכה ג"כ דחה ב"י בדחיות ע"ש אבל ד"מ כתב וז"ל ובמרדכי פרק כסוי הדם כתב בהלכות גאונים אי לא שוה היא עוף או חיה זה הזהב שמכסה בו ואין לו עפר לכסות תקינו ליה רבנן למשמט והיכי ניעבד ממלי דמא בבגדא או בסנדלא ומברך על כסוי הדם וכי מטי דוכתא דעפרא שמוט ההוא גברא מכסות בגדא או סנדלא הדם ומכסה בלא ברכה והכי תקינו רבנן לענין כסוי הדם בין במדבר בין בים עכ"ל וב"י כתב ודברי תימה הם דא"כ עדיף ה"ל למיתני האי תקנתא מלמיתני שורף טליתו דאיכא משום בל תשחית עכ"ל ולא ידעתי מאי קאמר דהם הגאונים לא כתבי אלא הם לא שוה ההוא עוף וזה הזהב דמו ודאי איכא משום בל תשחית ולכך תקינו ליה שיכסה בכה"ג הואיל וא"א בע"א אבל אי הוה עופא עדיף ליה טפי מזהב ששוחק או טלית ששורף ליכא בזה משום בל תשחית וכדאיתא בפרק החובל גבי אילן מאכל שדמיו יקרים לבנין שמותר לקצצו וכ"פ הרמב"ם ולכך אסור לכסות בכה"ג ולכן לא תנא הסוא האי תקנתא דהאי תקנתא אסורה במקום שאפשר בע"א . ועוד כתוב בב"י ויש לתמוה דכתב וכי ממצי לדמא מברך על כסוי דכיון שאינו מכסהו בעפר היאך יברך עליו הלכך אין לדבריו עיקר ולכן השמיטוהו הפוסקים עכ"ל . גם בזו כתב בד"מ די"ל דה"ל וכי אמצי ליה בבגדא הוי תחלת כסוי ויכול לברך אע"פ שאינו גומר הכסוי עד לאחר זמן מידי דהוה אבדיקת חמץ דמברכין על ביעור חמץ אף על גב דלא מבערו עד למחר משום דהבדיקה היא תחלת הביעור ה"נ בגוון זה ולכן נראה דאין לדחות דברי הגאונים שכתב המרדכי בלא מחלוקת ויש לסמוך עליהם בשעת הדחק היכא דלא אפשר בע"א ומ"ש שהפוסקים השמיטוהו אומר אני בזה לא ראיתי אינה ראיה כן נ"ל
ופס"כ

פרישה

סוף פרק כסוי הדם . (כו) ובנעורת של פשתן שמנערין מן הפשתן : (כז) ובנסורת של חרשים פי' מה שהן עץ שמגררים הנגרים במגירה והוא נקרא נסרים : (כח) ובשיחור פי' כתישת הפחמים והרמב"ם פי' פיח הכבשן : (כט) ובנקרות הפסולים פרש"י עפר שמנקרים מן הרחיים ואין זה שחיקת אבנים דהא בברייתא חשיב לה תו' : (ל) לפיכך אין מכסין כו' פי' הואיל ואם כיסה באבנים אינו כסוי : (לא) ובחול הגס אין לקשות מאי קמ"ל רבינו שאין מכסין בחול הגס הלא אף בעפר הגס אין מכסין שהרי צריך עפר תיחוח וגם צריך שיוכל למנות כמ"ש אם יוכל למנות עפר הארץ כו' וי"ל דחול צריך שיהא דק מאוד עד שאין היוצר צריך לכתשו כמבואר אבל בעפר א"צ שיהא דק כ"כ רק שיהא דק שיסתם הדם מעורב בו משום שנאמר וכסהו בעפר כמ"ש בסמוך וגם אין צריך שיוכל למנות רק שיהא ראוי למנות : (לב) ובמורסן הוא הקליפה שנקלפת מעל החטים . (לג) חוץ מזהב שחוק שנאמר ועפרות זהב לו : (לד) אבל נשרפו חוזרים לעפר . פי' שחיקות המתכת (וחול הגס וקמח וסובין ומורסן עכ"ה) מכסין בהן שאפר נקרא עפר שנא' ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת (לה) אין מכסין בעפר המדבר הטעם שארץ מליחה וגיה היא שאינה מצמחת הזרעים שזורע בתוכה אעפ"י שמגדלת צמחים כשמשימים בתוכה אין מכסין בה כמ"ש בסמוך ועי' בד"מ : (לו) כגון מתוגתא פי' ארץ לחה וראויה לזריעה (כצ"ל וראויה לזריעה וכ"כ רש"י בהדיא בפסחים פ' אלו עוברין) ואין נעשית עפר ואם בא לכותשה היא מדבקת ונגבלת ולא נקרא עפר אלא דבר שראוי למנות שנא' אם יוכל למנות עפר הארץ : (לז) כתוב בספרי הר"ר יחזקי' כו' נ"ל ב"י מצאתי כתוב בספר מוגה שכתוב בו מן כתוב בספר הר"ר חזקיה ועד ס"ס אינו מן הטורים אלא הג"ה היתה כתובה וחשב המעתיק שהוא מן הספר וכתבו בפנים
והדברים

שהקטינה דטריפה ומ"ה הל"ל י' מיני טרפות הן דאיכא למימר דבכלל לקתה הכוליא היא וכן משמע מדבריו . ולהרמב"ם איפשר לומר דלקתה הכוליא או הקטינה בכלל חסרה או נטולה הם ואע"פ שחסרה או ניטלה הכוליא כשרה איכא למימר לא מיפסלה אלא בשניטלה או חסרה בהני גווני כדאשכחן בטחול דניטל לא ניקב כשר אלא כשניקב בסימכיה ולא נשאר תחתיו עובי דינר זהב ואף על גב דעולא מפיק מכלל שמנה מיני טריפות הנזכר לקתה הכוליא אנן כיון דקי"ל דטריפה היא ויכולים אנו להכניס טריפות זה וטריפות דהקטינה הכוליא בחשבון זה דח' מיני טריפות נקיטינן כעולא (א) למנין שח' מיני טריפות הם ומכניסי' בכללם טריפות אלו והרשב"א לא נראה לו להכניסם בכלל חסרה וניטלה ואפ' מימרא דעולא דח' טריפות הן ולדידן דקי"ל לקתה הכוליא טריפה ה"ל ט' מיני טריפות . והרמב"ם בפ"י מהלכות שחיטה מנה ע' טריפית נפרטן :

הילוך הבהמה ואתחיל מן הראש . גלגלת שנחבסה וניקב קרום של מוח וחוט השדרה שנפסק כי הוא נמשך מן חוט המוח ואחזור לראש כגון ניטל הלחי וטרפות הושט וזפק בעוף והקנה וכל אברים הפנימים כגון ריאה לב כבד ומרה וטחול וכוליא והאם והדקין והקיבה והכרס הפנימי והחיצון והמסס ובית הכוסות וקורקבן בעוף וניקב בקוץ לחלל והלעיטה חלתית ונפלה לאור ואחר כך איברים החיצונים כגון הידים והצלעות והרגלים ואח"כ טרפות שישנן בכל הגוף כגון דרוסה נפולה וגלודה ושאכלה סם המות והכישה נחש או נשכה כלב שוטה :

ל (א)[א] **בהמה** או חיה שנחבסה עצם גלגלתה פירוש שנתרוצץ ברובו טרפה בין ברוב היקיפה דהיינו מאמצעיתו ולמעלה שהוא למטה מהעינים בין ברוב גבהן דהיינו ממקום שהתחיל כבר לשפע הוא למעלה מהעינים אע"פ שהקרום קיים טריפה ואם נפחתה וחסר ממנה כסלע כתב רש"י שהיא טריפה וכ"כ

ל **בהמה** או חיה שנחבסה עצם גלגלתה וכו' בפרק אלו טריפות (נב ·) גמ' נשתברו רוב צלעותיה אמר רבה בר רב שילא א"ר מתנא אמר שמואל נעקרה צלע מעיקרה וגלגלת שנחבסה ברובה בעי ר' ירמיה רוב גובהה או רוב היקיפה תיקו . וכתבו הרי"ף והרא"ש והרשב"א דכיון דאסיקנא בתיקו בין ברוב גובהה בין ברוב היקיפה טריפה . והרמב"ם כתב בפ"י מה"ש ה"ז ספק טריפה וירא' לי א שאוסרין אותה ע"כ ופרש"י רוב גובהה מן העינים ולמעלה : רוב היקיפה · גדול מרוב גובהה עכ"ל . ומשמע דה"ק הגלגלת הפוסלת כשנחבסה היא מן העינים למעלה ואם נחבסה רוב מה שמן העינים ולמעלה טריפה אבל אם נחבסה כל מה שמן העינים ולמטה אין בכך כלום דלאו גלגלת מיקרי . וכ"כ בכלבו ורוב היקיפה פשוט דהיינו שנחבסה רוב עיגולה של גלגלת ודברי רבינו תמוהים ונראה שאין להם הבנה והר"ר יעקב ן' חביב ז"ל כתב וז"ל רבינו ירוחם פי' בין ברוב גובהה כלומר מן העינים ולמעלה בין ברוב היקיפה וז"ל הר"ן ברוב גובהה של גלגלת דהיינו כלפי העינים או ברוב היקיפה של כל הראש והוא שיעור גדול מרוב גובהה עכ"ל . ומכח שתי הלשונות אני אומר שלא כיון בעל הספר באומרו למטה מן העינים על המרחק ההולך באורך הראש ר"ל לצד החוטם ולמעלה מהעינים כנגד זה רק שיעור למטה ולמעלה כנגד מרחב הראש ולמטה מהעינים רוצה לומר לפנים מהעינים ובזה הצד הוא היקף הגלגולת ואמנם למעלה מהעינים ר"ל מצד חוץ משם לשער הגובה עד מקום הנחת תפילין בגובה הראש וכלל הדברים פירוש גובה הוא חוט הולך ממטה למעלה בגובה הפדחת שהוא למעלה מהעינים ופי' היקף במרחב המנגד לזה שמקיף כל הגולגולת בכל צד של פנים ולמטה מהעינים ר"ל לפנים מהעינים עכ"ל : ומ"ש רבינו ואם נפחתה וחסר ממנה כסלע כתב רש"י שהיא טריפה כו' בפרק אלו טריפות (נד :) גמרא ואלו כשירות אמר רב נחמן כסלע כיתר מסלע ופרש"י היכא דשיערו רבנן כסלע

בידוע או טעם וסברא לאיסורא יותר מלהיתר וכספק דרוסה להחמיר אם לא שיש יותר טעם וסברא להיתר מלאיסור או ס"ס או לא איתחזק ריעותא ודלא כמה שהבין הבית יוסף דכוונת הרמב"ם לומר דבדרוסה כל היכא דתספקא ליה לתלמודא וקאי בתיקו אזלינן לקולא ולזה השיג במה שהשיג דליתא אלא כדפרי' וע"ל בסי' מ"א וכמ"ש לשם בדין מתלקט וכרעפה ט' ובזה יתיישב לי ג"כ דברי רבינו שכתב בסימן נ"א במחט שנמצא בבשר וקופה לצד פנים דכשרה ולא אמרי' דודאי מן הדקין בא שאילו בא מן החוץ לא היה יכול ליכנס נגד הטבע אלא תולין לומר שבא מן החוץ לפי שדרך הבהמה להתחכך ונקבה אף נגד הטבע ואפילו כולו טמון בבשר תלינן לומר שבא מן החוץ ואע"ג דאיכא למימר נמי כל המתחכך אין מחט יושבת לו בגבו והוא מבפני' קא אתי אפ"ה כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי תלינן לקולא ולגבי ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן יושבת בגבו של אחד מהם אמרינן רוב שוורים מתחככין וכל המתחכך אין ציפורן יושבת לו בגבו והאי ודאי ארי דרסו ואע"ג דאיכא למימר נמי כל הדורס אין צפרנו נשמטת אפ"ה כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי חוששין לדרוסה. ומאי שנא אלא בעל כרחך דבדרוסה החמירו בספיקו יותר מבשאר טרפות ועוד גבי קוץ המוצא בושט לאחריו אין חוששין שמא הבריא לדברי הכל ובנמצא ארי בין השוורים ולא לחוץ חוששין אע"ג דליכא מקום צפירן וא"ת דרוסה שכיח הא נמי שכיח דהקוץ נוקב בושט ואפ"ה לא חיישינן אלא ודאי דרוסה שאני ואפשר שלזה נתכוין לומר במ"ש הילכתא חוששין לספק דרוסה ואיכא לעיוני למה לא אמר בסתם הילכתא כשמואל וכה"ג דקדקו התוס' גבי והילכתא היכא דנפלה מן הגג בדלא ידעה כו' בפ' א"ט וכן דקדקו בפרק כל שעה גבי הלכתא חמץ בזמנו בין במינו כו' לפי פירוש ר"ת אלא ודאי דאתימר אתי לאשמועי' דלאו דוקא הא מילתא לחוד דאמר שמואל חוששין דהיינו באיהו שתיק והנהו מקרקרין אלא כל ספק שיארע בדרוסה דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי חוששין לו כיון שהוא כתוב בפי' הארכתי בכל זה מפני שהוא כלל גדול בכל ספק שיארע בטרפות בדרוסה או בשאר טריפות אע"פ שאינן מבוארין בתלמוד ובפוסקים נ"ל מיהו בדברי הר"ן ע"ש הר' יונה בפ"ק דחולין נראה שחולק על זה וצ"ע:

ל **בהמה** או חיה שנחבסה וכו' מימרא דשמואל ריש פרק א"ט (סוף דף מ"ב ודף נ"ב) ומ"ש בין ברוב היקיפה וכו' שם (בדף נ"ב) בעיא דר' ירמיה דלא איפשיטא וכתבו הרי"ף והרא"ש והילכך בתרוייהו טרפה ופרש"י רוב גובהה מן העינים ולמעלה רוב הקיפה גדול מרוב גובהו עכ"ל ומדברי רבינו נראה דס"ל דרוב גובהה ורוב היקיפה תרוייהו בחלק העליון של הגלגולת מקום הרחב אצל הקרנים שאין הגלגולת מכוסה לשם בשום בשר כ"א בעור בלבד אבל בחלק התחתון עד הפולין דיש עליו כסוי בשר ועצמות מכל צד אפילו נחבסה ברוב אותו חלק אינה טרפה דהדרא בריא וה"ש בין ברוב היקיפה דהיינו מאמצעיתו ולמעלה וכו' כלומר דוקא באותו חלק שמאמצעיתו ולמעלה הוא דטרפה ולא בחלק שמאמצעיתו ולמטה ואח"כ מפרש התחלת אמצעית הגלגולת ואמר שהוא למטה מהעינים דלמראית העין נראה שהעינים קבועים בגלגולת למעלה מאמצעיתו וא"כ התחלת האמצע הוא למטה מהעינים וברוב היקיפו של אותו חלק העליון שנחבסה טרפה כלומר היקף שהוא מתחיל מאמצע הגלגולת שבצד אחד עד הצד השני כנגדו ג"כ באמצע הגלגולת והוא כל העיגול אצל הקרנים אם נחבס רוב אותו היקף טרפה וכתב רבינו דרוב גובהו היינו ממקום שמתחיל לשפע והוא למעלה מהעינים ביאור דבריו דרוב גובהו הוי נמי בחלק העליון אלא שהתחלת הגובה היא למעלה מאמצעיתו ממקום שמתחיל לשפע שזהו למעלה מן העינים וכשנחבסה באותו רוב בלבד טריפה אעפ"י דלא הוי רוב היקיפו ורבינו לא זו אף זו נקט וחלוק מועט יש ביניהם ולכן הוצרך רש"י לפרש דרוב היקיפו גדול מרוב גובהו : וצ"ע בלשון הר"ן וספר כל בו שכתבו ברוב היקיפו של כל הראש אם רצונם לומר דרוב היקיפו זה שמאמצע הגולגולת עד הצד שכנגדו ג"כ באמצעיתו הוא קורא אותו כל הראש וא"כ מפרשים כפי' רש"י ורבינו או ר"ל רוב היקף כל הגולגולת עד הפולין דוקא דלפי זה הוי קולא גדולה וטובא איכא בין רוב גובהו לרוב היקיפו ולא היה לו לרש"י לפרש דרוב היקיפו גדול מרוב גובהו אלא פליגי אפרש"י לפי זה ובהגה"ת אשירי"י פא"ט (בדף קנ"ט ע"ב) פירש ע"ש בה"ז וז"ל רוב הגובה מכנגד המצח ולמעלה עד יותר מאמצע גלגלת הראש עכ"ל וכ"כ בא"ו הארוך שער כ"ד נראה שר"ל דגבהו אינו אלא מכנגד המצח ומעלה אבל צד מסביב והתחלת מקום זה הוא למעלה מהעינים קצת והר"ן כתב שהוא כלפי העינים ממש אם נחבס לשם הרוב לצד מעלה דהיינו עד יותר מאמצע טריפה והיינו ע"ד מ"ש רבינו כי ברוב גבהו אין שום מחלוקת בין הפירושים כי הכל עולה לסגנון אחד אבל בהקיפו קאמר בה"ז דהתחלתו הוא מן העורף אצל הפולין סוף הגלגולת ממש אם נחבס לשם עד יותר מאמצע גלגולת הראש זהו רוב הקיפו והוא רוב היקף כל הראש וכעין שכתב הר"ן והכל בו וברוב הקיפו חולקין אמה שפירש רבינו · ומ"ש ב"י ע"ש מהר"י חביב דלמעלה מן העינים שכתב רש"י ופאר מחברים היינו כלומר גובה הפדחת שהוא למעלה מן העינים ולשם טרפה בנחבס רוב גובה הפדחת בלבד לא נהירא שהרי הכל בו כתב וז"ל אם נחבסה רוב גבהה כלומר רוב מה שיש מן הגלגולת מן העינים ולמעלה אלמא דברוב אותו חלק מן הגלגולת מכל צד מסביב הוא דטרפה לא ברוב גובה הפדחת בלבד וכ"כ הר"ן שנתרוצצה ברוב גובהה של גלגולת דהיינו כלפי העינים ע"כ לשונו עוד כתב מהר"י חביב לפרש למטה מן העינים וגם זה לא נהירא אלא למטה מן העינים ממש קאמר וכדפרישי': **ואם** נפחתה וחסר ממנה כסלע כתב רש"י שהיא טרפה בפרק א"ט (דף נ"ד) אמר רב נחמן כסלע כיתר מסלע ופירש רש"י דקאי אגולגולת שחסר ממנה כסלע דטרפה כאילו היה חסר יתר מסלע וכתב רבינו שתי לשונות נפחתה וחסר לאורויי דנפחתה פירושו נתסרה והכל אחד וכתב כן

דרכי משה

כט (א) ואין צורך להשיב עליו בדבר זה כי הוא נדחק מעצמו כ"א היה נכנס בכלל חסרה או נטולה סב"ל לבעל המסדר התלמוד לדקדק מדברי עולא שבא למעוטי דדלמא גם עולא הכניסו בכללן וס"ל נמי דלקותא טריפה וצ"ל לומר בישובו של דבר דדרוסה דחשיב באלו השמנה אינה עיקר דרוסה דהא דרוסה אינו הלכה למשה מסיני אלא היא מפורשת במקרא ואם הל"מ האי קרא למאי אתא אלא ודאי דרוסה זו דחשיב בשמנה אלו היא מלבד דרוסה הנאסרת בקרא והוא לקותא וקרי ליה דרוסה משום דאפשר דלקותא בכוליא באה מדרוסה ולכן אע"ג דלא ידעינן דרוסה (י"ג שנדרסה) אם לקתה בכוליא טריפה או בוודאי נדרסה או אפשר דקרי לה דרוסה משום דדמיא לדרוסה שנתמסמס בשר הכוליא כאילו

פרישה

נראה לדקדק מדאמר יש בהן (ספק שמותרין) משמע דר"ל דבמקלת מכו' טריפות לא נמצא ספק שאזלינן בו לקולא אלא כל ספקות הנמצאים בהן מותרים מזה הטעם שאין בפי' בתורה אלא דרוסה אבל הרשב"א כתב בת"ה וז"ל והרמב"ם פסק עד בין אגפיים ולא ידענו טעם לדבריו גם בהרבה מספק שטריפות פסק לקולא ובמקצתן לחומרא ודרכו נסתרת מעיני עכ"ל (ועיין מ"ש הב"י בסימן ל"ב לישב הרמב"ם ע"ש עכ"ה) נמצא שהוא מפרש מ"ש הרמב"ם יש בכן ר"ל שיש בהן ספיקות לקולא ויש בהן ספיקות לחומרא וכ"י הבאתי דברי רשב"א אלו סימן ל"ב ועד"ל :

סי' ל (א) **בהמה** או חיה כו' בין ברוב הקיפה דהיינו מאמצעיתו ולמעלה שהוא למטה מהעינים נ"ל דה"פ ידוע שעצם הגלגולת שהמוח מונח בה היא · שהגלגלת שעצם מקיף המוח מכל צד מעלה ומטה ומהצדדין . והחלק התחתונה היא תקוע וקבוע ברכה . ועצמות והבשר מקיפין אותם תחתיה והכיבה והעינים קבועי' בראש בצד עצם הגלגלת (אמר כלית אותה אני התחתונה כו' עכ"ל) במאי התחתונה הקבוע בראש . ואני השני של עצם הגלגלת בצד עליוניתו הוא בולט למעלה . ואין עליו אלא עור לבד שמכסה אותה . ובאותה הכי דוקא שייך הטריפות אם נחבסה . אבל במאי התחתונה אף אם נחבסה שם בהקיפה אי ה ונרף בכך כיון שהיא תקוע וקבוע שיטב בראש והה"ם רבינו בין ברוב הקיפו דהיינו מאמצעיתו ולמעלה שהוא למטה מהעינים . ולמטה מעינים ר"ל לפנים מהעינים (לצד הצואר

דרישה

והשוירים נקובים דכל אלו מכשירין מספיקא דשאני סתם כיון שיש לנו במה לתלות ולהכשירה אין זה מקרי ספק דלא מקרי ספק אלא כשאין שום צד להיתר יותר מלאיסור ועמ"ש ב"י ס"ס ל"ה דומה לזה והשתא א"ש דלא תקשה הלא גם בדרוסה מצינו ספק לקולא כמו הקוץ עיפה דסוה לאחרו מליכלך בדם דאין חוששין לדרוסה וכמש"ר בסימן ל"ג אלא ודאי כה"ג לא מקרי ספק וק"ל ועמ"ש בפרישה לי' רשב"א שכתב על הרמב"ם אין שמתיר קצת ספק טריפות ומטריף קצתם :

סי' ל [א] **בהמה** או חיה שנחבסה כו' בין ברוב הקיפה דהיינו באמצעיתו ולמעלה שם א למטה מהעינים בגמרא פרק א"ט ד' נ"ב ע"ב גרסינן וגלגולת שנחבסה ברובה בעי רבי ירמיה רוב גובהה או רוב הקיפה תיקו ופסקו הפוסקים לחומרא . ופרש"י רוב גובהה מן העינים ולמעלה רוב הקיפה גדול מרוב גובהה וכתב ב"י ומשמע דה"ק הגלגולת הפוסלת כשנחבסה היא מן העינים ולמעלה ואם נחבסה רוב מה שמן העינים ולמעלה טריפה אבל אם נחבס כל מה שמן העינים ולמטה אין בכך כלום דלאו גלגלת מקרי וכ"כ בכלבו סוף ד' קי"ו ורוב הקיפה פשוט דהיינו שנחבסה רוב עיגולה של גלגלת וד"ד רבינו תמוהין ונראה שאין להן הבנה והרי"ן חביב ז"ל כתב וז"ל רבינו יר' פי' בין ברוב גובהה כלומר מן העינים ולמעלה בין ברוב הקיפה וז"ל הר"ן ברוב גובהה של גלגלת דהיינו כלפי העינים או ברוב הקיפה של כל הראש והוא שיעור גדול מרוב גובהה עכ"ל הר"ן ומכח שתי הלשונות אני אומר שלא כיון

חדושי הגהות

ל א עיין לקמן בב"י בסימן מ"א על מ"ש הטור לא היו כשני זתים שלמים וכו' וז"ל הכ"מ בפ"י מה"ש הלכה י' ויש לתמוה על רבינו שכתב ונראה לי שאוסרין אותה דהא קי"ל ספיקא דאיסורא לחומרא ולמה תלה הדבר בנראה לי וצ"ל שזה ע"פ מה שהקדים בפ"ה אע"פ שכל ח' מיני טרפות הל"מ הואיל ואין לך בפירוש אלא דריסה החמירו בה וכל

וכ"כ הרמב"ם שאם הסרה כסלע טרפה (ב) ואם ניקבה נקבים שיש בהן חסרון אם יש בבולם כסלע טרפה ולפי זה צ"ל סתני' דקתני ואלו כשרות וקא חשיב נפחת הגלגלת מיירי כשאין בו כסלע ובעל העטור כתב שהיא כשרה [ג] וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל שהביא המשנה ואלו כשרות גלגלת שנפחתה כפשטה ולא חילק (ג) ובעוף של מים כגון אווזות וכיוצא בהן (ד) אפילו לא ניקב העצם אלא כל שהוא טרפה (ה) ועוף של (ג) יבשה אם הכתה חולדה על ראשה או נגפה ויש לחוש שמא ניקב הקרום (ו) מניח ידו בצד הנקב ונועץ או מכניס ידו לתוך פיו ובודק (נ"א ודוחק) כלפי מעלה אם יוצא המוח דרך הנקב בידוע שניקב הקרום וטרפה ואם לאו כשרה :

המוח

כן משום דר"כ קאי אמתניתין דכמה חסרון בגולגלת ובפרק א"ט תנן ואלו כשרות גלגולת שנפחתה וס"ל לרש"י דנפחתה היינו נחסרה אלא למתני' דא"ט מיירי כשאין בו כסלע וכמ"ש רבינו בסמוך:

ומ"ש ואם ניקבה נקבים שיש בהם חסרון וכו' ברייתא בפא"ט ריש (דף מ"ה) ובגלגולת שיש בה נקב אחד ארוך אפילו יש בה נקבים הרבה מצטרפין למלא מקדח פי' לב"ש וה"ה לב"ה מצטרפין לכסלע ומסיק התם דהייט בנקבים שיש בהם חסרון : ומ"ש וב"ה כתב שהיא כשרה טעמו דס"ל דר"נ דאמ' כסלע כיתר מסלע לא קאי אגלגולת שחסר מתנה כסלע דהא כשירה היא וכמ"ש התוס' בשם ר"ת ר"פ א"ט אלא קאי אכרם החיצונה היכא דנקדרה כסלע טריפה (סוף דף נ') כמו שפירשו התוס' (דף נ"ד) בד"ה כסלע :

ומ"ש וכן יראה מדברי א"א הרא"ש כו' נראה שדעת רבינו דאי איתא דס"ל דטריפה הוא ה"ל לפרש להך מתני' דנפחתה כשרה דאינו אלא בנפחת' בפחות מסלע ומה שהשיג ב"י ואמר מדכתב להא דאמר רב נחמן כסלע כיתר מכסלע מסתמא הוא תופס פרש"י דקאי אגלגלת שחסרה דטרפה בכסלע אין זו השגה דהא התוס' הקשו אפרש"י והעלו דלא קאי ר"כ אגלגולת אלא אנקדרה כסלע דכרם החיצונה וא"כ לא היה לו להרא"ש לסתום דבריו דנפחתה הגלגולת כשרה אלא לפרש טרפות זה בפסקיו וכיון שלא פירש יראה דלא ס"ל טרפות זה ומיהו לענין הלכה קי"ל כרש"י והרמב"ם דטרפה וכתב ב"י דכך היא דעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן: **ובעוף** של מים וכו' ברייתא פא"ט (דף נ"ו) ועוף של יבשה אם הכתה חולדה על ראשה משנה שם ורבינו כתב או נופה לאורויי דלאו דוקא הכתה חולדה על ראשה בשיניה אלא ה"ה נגפה כל שיש לחוש שמא ניקב הקרום צריך לבדוק ולא נקט הכתה אלא לאשמועי' דאפילו הכתה בשיניה מהני בדיקה וכתב רש"י נשכתה בשיניה דאילו ביד הא אמרן יש דרוסה לחולדה בעופות וכל כנגד החלל מיטרפא ביה עכ"ל .

המוח

כסלע כגון גבי פלוגתא דשדרה וגולגולת כדתנן כמה חסרון בשדרה וכו' ובגלגלת ב"ש אומרים כמלא מקדח וב"ה אומרים כדי שיטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל בריש פרקין וכן לטרפה ואמרינן בבכורות (לז :) כמה כדי שיטל מן החי וימות כסלע ואשמועינן רב נחמן הכא דכי שיערו רבנן כסלע סלע מצומצם קאמר דכי הואי סלע מצומצם דינו כיתר מכסלע וטריפה וכ"פ הרמב"ם בפ"י מהל' שחיטה וכן הסכימו הרשב"א והר"ן וכתב הרשב"א שכן דעת הרמב"ן : ומ"ש רבינו ואם ניקבה נקבים שיש בהם חסרון וכו' בפרק א"ט (מה .) גמרא ופסיקא הגרגרת תניא דאפי' נקבי' הרבה מצטרפים למלא מקדח . והיינו לב"ש ומדב"ש נשמע לב"ה דכי היכי דלב"ש נקבים הרבה מצטרפים לשיעורא דידהו דהיינו כמלא מקדח ה"נ לב"ה נקבים הרבה מצטרפים לשיעורא דידהו כסלע ומה שהתנה רבינו שיהא בנקבים חסרון היינו מדמדמי בגמרא צירוף נקבים דגרגרת לשיעורא דידיה דהיינו כאיסר לנקבים דגלגלת שיעורא דידהו דהיינו כמלא מקדח לב"ש וכסלע לב"ה . ובגרגרת אמרינן דנקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהם חסרון מצטרפין לרובה א"כ בגולגלת נמי כי מצטרפין לשעורא דידיה דוקא נקבים שיש בהם חסרון הוא דמצטרפין וא"ת א"כ ניחא נמי בגולגלת דנקבים שאין בהם חסרון מצטרפין לרובה דומיא דגרגרת י"ל דכיון שלא הוזכר פסול זה בשום מקום יש לנו לומר דקים להו לרבנן שאין להשוות גולגלת לגרגרת לענין זה . ומיהו היכא דאית בהו חסרון נראה דכי היכי דבגרגרת כשאין בין נקב לנקב כמלא נקב השלם שביניהם נידון כנקוב כמ"ש בסימן ל"ד ה"ה נמי בגולגלת : **ומ"ש** רבי' בשם בעה"ט שהיא כשרה . כ"כ התוס' בר"פ א"ט (מב') בשם רבינו תם דכי אמר רבי יהודה אמר שמואל וכן לטריפה לא קאי אלא אשדרה ולא אגולגולת וכתב הר"ן שזהו דעת ה"ר יונה : ומ"ש רבינו וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל שהביא המשנה ואלו כשרות גלגלת שנחבסה כפשטה ולא חילק אין דברי רבינו נראין בזה שהרי כתב הרא"ש ההיא דאמר רב נחמן כסלע כיתר מסלע ומסתמא הוא תופס פירש"י ואילו היה סובר כבעל העיטור וכמ"ש רבינו היה לו להשמיע הכיא דרב נחמן (א) וכ"כ שהוא ג"כ דעת הרי"ף שכתבה להכיא דרב נחמן ומ"מ יש בדברי רבינו ט"ס שכתב שהביא המשנה ואלו כשרות גלגלת שנחבסה וצריך להגיה שנפחתה במקום שנחבסה . וכתב הרשב"א בחידושיו שאף לדעת רבינו תם אפשר דבנפחתה רוב הגולגלת טריפה מק"ו דנחבסה ואפשר דנחבסה כאיב לה מנפחתה (ב): ודע שהתוס' בר"פ א"ט פרשו דחסרון הגולגלת הוי עם נקיבת קרום העליון דסוף תתאה ליפסק וכדברי מי שפסק שצריך שינקבו שני הקרומים אבל בלא חסרון עצם אם ניקב קרום העליון אין סוף תתאה ליפסק ופי' זה כתבו רבינו ירוחם בשם ר"ת ולא דק שא"א לומר שר"ת מפרש כן שהרי הוא סובר דבאינקוב קרמא עילאה לחודיה טריפה אפי' ליכא חסרון בעצם : ולענין הלכה כיון שרוב הפוסקים מורים כדעת רש"י הכי נקטינן . ובסי' מ"ח יתבאר דרוחב סלע הוי שליש טפח : **ובעוף** של מים כגון אווזות יכולה בכן אפי' לא ניקב העצם אלא כל שהוא טריפה בפ' א"ט (נו •) גמ' וא"ט בעוף תניא עוף כשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח ומוקי לה בעוף של מים דוקא הואיל וקרומו רך ודקתני סתם נשבר העצם משמע דבנקב כל שהוא אסור ותו מדתני ליה בקרומו רך לומר דנשבר העצם הרי הוא כניקב הקרום דהוי בכל שהו . אמר רב שזבי הני אווזי דידן כעוף של מים דמיין . ופרש"י אווזי דידן . והואיל ותמיד הם במים וכתב הרא"ש בתשובה כלל כ' שאווזים שלנו דינם כאווזי דרב שזבי וכן דעת הרמב"ם שכתב בפ"י מה"ש עוף של מים כגון אווזים כו' וכך הם דברי רבינו ומשמע דכל אווזים בכלל זה בין מין גדול בין מין קטן שכולם הם תמיד במים וכן מפורש בדברי הרשב"א שכתב הני אווזי דידן וכן האווזים הקטנות שקורין אנ"ר : ועוף של יבשה אם הכתה חולדה על ראשה או נגפה וכו' משנה שם א"ט בעוף וכו' הכתה חולדה על ראשה במקום שעושה אותה טריפה ופרש"י הכתה חולדה על ראשה . חיישינן לנקיבת הרום . הכתה נשכתה בשיניה דאילו ביד יש דרוסה לחולדה בעופות . ובגמרא רב ושמואל ולוי דאמרי מכניס ידו לפנים ובודק אם מבלבן ועולה טריפה ואם לאו כשרה ופי' הרי"ן שמניח אצבעו בצד הנקב ונועץ אצבעו שם אם ניקב קרום של מוח המוח עולה ומבלבן מן הנקב ואם לא בלבן המוח ולא יצא מן הנקב בידוע שלא ניקב קרום של מוח פ"א מכניס ידו לתוך פיה ובודק אי מבלבן ועולה טריפה וכתב רבינו כדברי שני הפירושים שאיזה מאיזות מהם היא נכון לבדוק וכך הם דברי הרמב"ם פ"י מה"ש : ודע דאמרינן בגמרא (שם) דרב שזבי בדיק בשמשא כלומ' מסתכל נגד השמש אם יראה נקב ורב ייבר בדיק במיא שהיה שופך המוח דרך החוט השדרה וממלא הקרום מים אם אין יוצאים מים מהקרום כשרה

ואם

דרכי משה

כאילו נדרסה ואם כן הכל בכלל אבל עולא רחשיב הכל ה' ולא תי' (י"ג תנא) תהלה שדרסה עצמה מדאורייתא ואי (וי"ג ודאי) על עיקר דרוסה קאמר וא"כ נתמעט לקתה ואף ישוב זה דחוק וצ"ע :

ל (א) ואי"ל דמאי דבעי לאתויי הא דרב נחמן להיכא דנפחתה במקום אחד כסלע דמודה הרא"ש דטריפה ומ"ש הטור בשם הרא"ש דמכשיר היינו כשאין כסלע במקום אחד רק הם נקבים נקבים ובעי לצרופי לסלע דאין להלק בזה דמאן דמכשיר לגמרי מכשיר מדרא חילק הרא"ש לפי דברי רבינו משמע דבכל ענין מכשיר ומאן דמטריף מטריף בכל ענין כב"י וכן דעת הר"ן פא"ט ע"א דף רצ"ב ע"י צירוף טריפה (ב) כהג"ה ש"ר סי' צ"א פעם אחד בא לפנינו ראש מן הצאן והיה ליחה יוצאה מן הראש אצל הקרן משורש של הקרן והנה חלקנו וחתכנו הראש לשנים והוסרנו המוח מן הראש והיה העצם מן השרש שלם והכשרנוהו כי הליחה לא היה בא ויוצא רק מן השורש (ועצם הראש) היה שלם עכ"ל . (ג) ובשערים שחיבר מהו"ר איסרל שער ל"א וז"ל ושאר עופות אם נשבר העצם צריכין בדיקה ולפי שא"א בקיאין בבדיקה עכשיו לא חששתי לפרש כ"כ בא"ז עכ"ל וכ"ה באו"ה כלל

דרישה

כיון בכל הספר באמרו ולמטה מן העינים על המרחק ההולך באורך הראש ר"ל לצד המוטס ולמעלה מהעינים כנגד זה רק שיעור למטה ולמעלה כנגד מרחב הראש ולמטה מהעינים ר"ל לפנים מהעינים ובזה הלד הוא היקף הגלגלת ואמנם למעלה מן העינים ר"ל אלד חוץ משם נשער הגובה עד מקום הנחת תפילין בגובה הראש וכלל הדברים פי' גובה הוא חוט ההולך ממטה למעלה בגובה הפדחת שהוא למעלה מהעינים ופי' היקף במרחב המנגד לזה שמקיף כל הגלגלת בכל לד שלפניו ולמטה מהעינים ר"ל לפנים מהעינים עכ"ל ונ"ל שמ"ש הב"י על דברי רבינו באן להם הנהגה משום דקשה ליה ל' מאמצעיתו ולמעלה ולפי מ"ש בפרישה א"ש ונראה שלפי הראשון שכתבתי שם ג"כ כיון הרי"ן שכיב וכ"י ור"פ פירש מאמצעיתו דהיינו מאמצע הגלגלת וסוף מה שמונח בראש דאז הוא מתחיל רוב היקפו עד למטה מהעינים ממש ולא יותר שמשם הוא היקף הגלגלת ולא למעלה מאמצעיתו כנגד הראש דאז הגלגלת הולך וקוצר ולא שייך למימר רוב היקפו ומש"ר מאמצעיתו ולמעלה ר"ל כמו מאמצעיתו ולמטה ע"כ ור"ל להיפך ממ"ש בפרישה בפי' הראשון שדוקא מלך מל התחתון הקבוע בראש קאמר דנטרף ברוב היקפו משום דשם שיעור רוב היקפו גדול יותר ממה שהוא במלי הגלגלת העליונה דמאז היא הולך ויקלר הסיקף מסיפוע הגלגלת לצדדין ולמעלה . אבל קשה לי"ז כיון שכתבו הפוסקים סתמא בין ברוב גובהה בין ברוב הקיפה מנ"ל לפרש שר"ל במקום שהוא שם ההיקף ביותר דהא סתמא קאמרי רוב דמשמע בכל מקום שנחסם בהיקף משערינן ברוב היקפו ועוד בר יין דין אין לי רבינו משמע כן ועוד דא"כ קשה על רבינו שלקם בפירוש זה ש שה בפני עצמיה שלא הזכירה בשום פוסק ומפרש אבל לפי מ"ש א"ש : [ב] וכן יראה מדברי הרא"ש כו' שהביא המשנה כו' ולא חילק כתב ב"י ח"ל אין דברי רבינו נראים בזה שהרי כתב הרא"ש ההיא דאמר רב נחמן כסלע כיתר מסלע ומסתמא הוא תופס פרש"י ואילו היה סובר כבע"ה וכמש"ר היה לו להשמיע הכיא דרב נחמן ע"כ

ור"ם

פרישה

הכיאר לאפוקי לצד המוטס עכ"ס) דהיינו שמתחיל הסדק מלד זה מהעין והולך הסדק דרך מעלה לצד קרני ומקרן לקרן עד עין השני או רוכא ממנו דרך היקף זה באותו לד נקרא היקף וה"ס משם ולמעלה בכל מקום שנחסם שם בהיקף ע"ד זה משערינן ברוב היקיפה . א"ל אם נחיסה נגד העינים מלמעלה דהיינו בצד מלא שבאדם וכו נקרא גובה . ומשערינן בו ברובה אם נסדק מלד מלא שלבניה והולך הסדק בגובה הראש עד לד השני למקום קביעת הקרניים שמשם מתחיל להיות תקוע בראש ומשם והלאה אין סדק מזיק כמ"ש . ונלע"ד שלזה הפירוש כיוון מהרי"ן מביב שהביא ב"י וכתבתיו בדרישה . והכי הלעת דברי רבינו בין ברוב הקיפה דהיינו מאמצעיתו כו' ר"ל שמה שאמרו בגמרא שהם עלם גלגלתה שנחבסה בין ברוב הקיפה . מסתמא קאי על אותו העצם שהוא לצד פנים שהוא נקרא עצם גלגולת סתם . ואמר רבינו לסימן דהיינו מאמצעיתו ולמעלה לפי שעלם הגלגולת קבוע בראש מליו . ואומר שאין פירוש רוב הקיפה מאמצעיתו ולמטה דזה יהיה במקום שהוא קבוע בראש משם לא נחסר שעלם ובשר מגין עליו . אלא מאמצעיתו ולמעלה לצד חוץ . ומ"ש שהוא למטה מן העינים ר"ל דהיינו לפנים מן העינים שסמוך לעינים שם יתחיל הסטח והולך לפנים מן העינים . או ר"ל למטה מן העינים לאפוקי מבין העינים ולמעלה שהוא רוב גובה גם י"ל מ"ש בין ברוב הקיפו דהיינו מאמצעיתו ולמעלה דר"ל במלי סטח העליון שהוא לפנים מן העינים ולמעלה לצד הקרנים בו תמלא רוב היקף הגלגולת מפני שדוע שאותו סטח העליון הוא יותר רחב מחלי סטח התחתון שבו העינים קבועים וכסתמא מ"ש ל' דהיינו דר"ל דמאמצע סטח העליון תמלא רוב היקף וק"ל גם י"ל דה"ק מקום הטריפות הוא מאמצעיתו דעלם המוח ולמעלה ומטעם כנ"ל שכתבתי וקיל ומפרש דבריו דאותו אמצעיתו מתחיל למטה מהעינים והיינו שהעינים קבועין במחיה העליונה של הגלגלת נמלא שלמטה במקום שקבוע העינים בהגלגלת שם מתחיל אמצעית הגלגלת ומשם ולמעלה הוא מקום הטרפות . יותר נראה לפרש לפי מ"ש שמ"ר מאמצעיתו ולמעלה קאי על עצם הגלגלת הסיכון שמה שאמר ברוב הקיפה ר"ל שנכנסה חוט משוך על העינים לרוחב הגלגלת ומתחיל למטה מהעינים ממש ר"ל למטה מכלות גובה העינים שמתחיל באמצע גובה העין ומשוך על עצם הגלגלת עד חלי העין השני חסו רוב הקיפו וסייעו מאמצעיתו ולמעלה ר"ל לצד עצם הסימון כמ"ש וסי' [illegible] ר"ל שמתחיל למטה מהעינים ודוק ועיין עוד בדרישה : (ב) ואם ניקבה נקבים שיש בהם חסרון נלמד מדין גרגרת דבסימן ל"ד שכתב שבגרגרת שיש בהם חסרון מצטרפין לשיעור [illegible] ניחא נמי בגלגלת דנקבים שאין בהן חסרון מצטרפין לרובה דומיא דגרגרת [illegible] דבין ש"י הוזכר פיסול זה בשום מקום יש לנו לומר דקים להו לרבנן שאין להשוות גלגולת [illegible] כמלא נקב השלם שביניהם נידון כנקוב כמ"ש לקמן ה"ה נמי בגלגלת ב"י (ופסק כסלע כו' [illegible] קיימינן בבהמה לנקיבת קרום של מוח עכ"ל עכ"ה) : (ג) ובעוף של מים כגון אווזות פירוש [illegible] (ד) אפילו לא ניקב העצם אלא כל שהיא טריפה הטעם משום דקרומו רך . (ה) ועוף של יבשה אם הוכתה חולדה על ראשה [illegible] הגמרא פרק א"ט ד' נ"ו ע"א רב ושמואל ולוי דאמרי מכניס ידו לפנים ובודק (עמ"ש בריש [illegible] ולוי דאמרי מכניס ידו לתוך מוח אי מבלבן ועולה טריפה ואם לאו כשרה ופי' שמניח אצ[illegible] בלבן המוח ולא יצא מן הנקב בידוע שלא ניקב קרום של מוח פירוש אחר מכניס ידו לתוך פי[illegible] ידו לתוך מוח וגם בגמרא שבידנו איתא מכניס ידו לפנים דגם מ"ש בפירוש הראשון שמכ[illegible] לא יוכל לנעוץ אצבעו מפני גלגלת המוח שהוא קשה ולכן אמר בגמרא מכניס לפ"ז כפ[illegible]

הקרום

לא המוח יש לו שני קרומים זה על זה ואם ניקב זה בלא זה בהא איכא פלוגתא (א) ר"ת (ב) אוסר בניקב העליון ומתיר בניקב התחתון רב אלפס אוסר בתחתון ומתיר בעליון [ג] ור"א כתב שמותר עד שינקבו שניהם וכן יראה מדברי הרמב"ם

וכן

ואם לאו טריפה וי"מ שמכניס מים דרך המכה והולך בכל הגולגולת סביב המוח ומוציאים המים אם יוצאת לבנה ודאי ניקב קרום של מוח וזה הלובן הוא המוח שילא וטריפה ואם לאו כשרה רב אחא בר יעקב בדק בעגילא דחטתא כלומר שמכניס מלמעלה ומעבירו על הנקב לראות אם יחגור בקרום ואלו הבדיקות היה בודק כל אחד כפי מה שנראה לו שהוא מרגיש יותר והרמב"ם ורבינו לא חששו לכתוב אלא הבדיקה שהסכימו בה כמה אמוראים דהיינו בדיקה ביד :

לא המוח יש לו ב' קרומים זה על זה ואם ניקב זה בלא זה איכא פלוגתא וכו' בפרק א"ט (מה ·) אהא דתנן ניקב קרום של מוח רב ושמואל דאמרי תרוייהו קרמא עילאה אף על גב דלא נקיב תתאה ואמרי לה קרמא תתאה כך היא גירסא שלנו והרא"ש גורס רב ושמואל דאמרי קרמא עילאה ואמרי לה קרמא תתאה וכתב על זה פרש"י קרמא עילאה. ואע"ג דלא אינקיב תתאה ועל דאמרי לה קרמא תתאה לא פי' כלום וי"ס שכתוב בהם ואמרי לה עד דאינקיב תתאה ונראה שכך היתה גי' רש"י ולכך לא הוצרך לפרש דממילא משמע דבעינן דאינקיב תרוייהו ורבינו שמשון פי' שאם ניקב העליון בלא התחתון טריפה דהתחתון רך ועתיד ליגקב ומשמע מלשונו שאם ניקב התחתון בלא העליון כשר שהעליון חזק ומתקיים וכן משמע לאותה גירסא דעד דאינקיב תתאה דמילתא דפשיטא היא דלא מיטרפא בנקיבת התחתון ור"ת פסק כל"ק לחומרא. ורב אלפס כתב ניקב קרום של מוח קרמא תתאה טריפה בקרמא עילאה כשירה וסימניך חייתא דמתנח ביה מוחא נראה שהוא מפרש דהני תרי לישני פליגי דל"ק סבר שהטריפות תלוי בעילאה ולא בתתאה ולישנא בתרא סבר דתליא בתתאה ולא בעילאה ופוסק כלשון שני לפי שר"ש בר נחמני וריב"ל מהדרי למיתב סימנא בקרום התחתון משמע שצריך להכירו לפי שהו תלוי הטריפות וחקני רמב"ן פסק דבעינן תרוייהו דבכי האי פלוגתא דקרום הוי נמי פלוגתא בריאה וכי היכי דבריאה מסיק דבעינן תרוייהו ה"ה נמי בקרום של מוח ועוד הביא ראיה מעוף של מים וכולי ולאו ראיה היא עכ"ל. ואע"פ שכתב דראיה שהביא רמב"ן לאו ראיה היא אינו קשה למה שכתב רבינו שמסקנת הרא"ש כרמב"ן דאיכא למימר שלא בא אלא לדחות הראיה ולא לדחות הדין. ומ"מ יש לתמוה על רבינו מנא ליה שזו היא מסקנת הרא"ש ז"ל שהרי הוא ז"ל הביא שלשה הסברות ולא הכריע ואפשר דמשמע לרבינו שמאחר שהביא סברת רמב"ן באחרונה משמע דהכי ס"ל : ומ"ש רבינו שכן יראה מדברי הרמב"ם שאינה נטרפה עד שינקבו שניהם ז"ל הרמב"ם בפ"ו מהלכות שחיטה אם ניקב הקרום העליון בלבד הרי זו מותרת ואם ניקב התחתון הסמוך למוח טריפה עכ"ל ואע"פ שלשון הרי"ף והרמב"ם כמעט שוים חולק רבינו ביניהם לפי שהרי"ף כתב ניקב קרמא תתאה טריפה קודם שכתב קרמא עילאה כשירה ומשמע דבקרמא תתאה לחוד טריפה אבל הרמב"ם כתב ניקב התחתון טריפה אחר שכתב ניקב העליון ומשמע דכי קתני ניקב התחתון אניקב העליון שכתב בתחלה סמיך כלומר ניקב גם התחתון ועוד דמדכתב בניקב העליון בלבד ובניקב התחתון לא כתב בלבד משמע דבניקב אף התחתון קאמר דטריפה וכתב בה"ת ואם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כיון דמינח נייחי אפשר שדינו כדין הקרקבן וכשירה · והר"ן כתב מדברי הרי"ף נראה דאע"ג דלא אינקיב אלא תתאה בלחוד טריפה וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ו מה"ש אבל בחידושי הרמב"ן כתוב שלדברי הרי"ף לא מיטרפא עד דמינקבי תרוייהו ומיהו נראה כן מיהו יש נוסחאות בגמ' דגרסי עד דמינקב קרמא תתאה ולפי גירסא זו הדבר ברור דלא מיטרפא עד דמינקבי תרוייהו עכ"ל וטעמא דמשמע להר"ן דלהרמב"ם באינקיב תתאה בלחוד טריפה משום דאם איתא שסובר דלא מיטרפא עד דמינקבי תרוייהו הוה ליה למיכתב הכי בהדיא ורבינו סובר דבדין הוא דאיבעי ליה להרמב"ם למיכתב הכי אלא שרצה לתפוס לישנא דגמ' כמנהגו ובהגה"ת אשיר"י כתוב בשם ה"ג דבניקב אחד מהקרומים או העליון או התחתון טריפה ויש לתמוה שאין זה כשום אחד מהלשונות וי"ל דבה"ג מפרש דלל"ק דוקא דאינקב קרמא עילאה טריפה אבל אי לא אינקב אלא תתאה כשרה ואמרי לה תתאה כלומר אפי' לא אינקב אלא תתאה לחוד טריפה וכתב בתה"ד סי' קס"ו שכתוב בפ"ו שטוב להחמיר כפי' ה"ג והוראת יחידאה היא. והרשב"א בת"ה כתב אינה טריפה עד דאינקב עילאה ותתאה כן אני רואה הסכמת כל המפרשים אבל מלשון הרי"ף נראה שהוא סובר דתתאה אע"ג דלא אינקיב עילאה ויש לחוש לדבריו עכ"ל ובקצר כתב כלשון הזה ניקב זה בלא זה כשרה ויש מגדולי המורים שאם ניקב התחתון לבדו טריפה אבל אם ניקב העליון לבדו כשירה עכ"ל : ולענין הלכה כיון דהרי"ף סבר דבניקב התחתון טריפה ובניקב העליון לבדו כשירה והרמב"ם כיון דאפשר לפרש דבריו כן טפי עדיף משום דמסתמא בשיטת הרי"ף רביה אזיל וגם הרשב"א כתב שיש לחוש לדברי הרי"ף הכי נקטינן : וכתב הר"ן במשנת א"ט דלא מטריף אא"כ ניקב הקרום נקב מפולש למי שפוסק אחד מהם ולמי שפוסק דבעינן שינקבו שניהם צריך שינקבו שניהם נקב מפולש וכ"כ הרשב"א בחידושיו :

ואם

לא המוח יש לו ב' קרומים וכו' בפא"ט (דף מ"ב) תנן ניקב קרום של מוח רב ושמואל דאמרי תרוייהו קרמה עילאה אע"ג דלא אינקב תתאה ואמרי לה עד דאינקב תתאה כך הוא גירסת ספרים שלנו וכתב הרא"ש דר"ת פסק כלישנא קמא לחומרא דמיטרפא בניקב קרום העליון בלחוד ואע"ג דהרא"ש כתב ג"כ כך פי' הר' שמשון מפרש רבי' שלא הביא הרא"ש דברי הר"ש אלא להוכיח ממ"ש הר"ש ללישנא קמא דטרפה בניקב העליון בלא התחתון משום דהתחתון רך ועתיד ליגקב אלמא שאם ניקב התחתון בלא העליון כשר שהעליון חזק ומתקיים והכי משמע לישנא דקאמר עד דאינקיב תתאה דמילתא דפשיטא היא דלא מיטרפא בניקב התחתון לבד דלא כדעת הרי"ף דבקרמא תתאה בלחוד טרפה אבל לא משמע מדברי הרא"ש דהר"ש פסק כלום ולכך לא הביא רבינו אלא דברי ר"ת לענין הפסק אבל הר' ירוחם כתב פסקו של ר"ת גם בשם הר"ש וכ"כ מהרא"י בהגהת ש"ד סי' פ"ז ודברי רבינו עיקר :

ומ"ש ורב אלפס אוסר בניקב התחתון ומתיר בניקב העליון כתב הרא"ש דרב אלפס גרס הכי קרמא עילאה ואמרי לה קרמא תתאה ומפרש דללישנא קמא הטרפות תלוי בעילאה ולא בתתאה וללישנא בתרא תלוי בתתאה ולא בעילאה ופסק כלשון שני וכו' עכ"ל אבל לפע"ד נראה הא דפוסק כלשון שני טעמו לפי שהוא מפרש דהני לישני פליגי אליבא דרב ושמואל ולוי דהכי משמע גבי עוף (דף נ"ו) דפריך אדרב ושמואל ולוי דקאמרי מכניס ידו לפנים ובודק וכו' הניחא למ"ד עד דאינקב תתאה וכו' דמאי קאמר הניחא למ"ד וכו' ה"ל להקשות מדידהו אדידהו אלא בע"כ דהני לישני פליגי אליבייהו ולכך קאמר הניחא למ"ד וכו' ולפי זה כיון דאיכא תרי לישני דפליגי אליבייהו הלכתא כלישנא בתרא דהוא עיקר דכך היא שיטת הרי"ף והרמב"ם כרבינו האי גאון ולהרי"ף ודאי דלא גרסי' גבי עוף הניחא למ"ד עד דאינקב תתאה אלא ה"ג הניחא למ"ד קרמא תתאה אלא למ"ד קרמא עילאה וכו' : **ודעת** הרמב"ן כתב הרא"ש משום דבכי האי פלוגתא דקרום של מוח הוי כמי פלוגתא בריאה וכי היכא דבריאה מסיק דבעי תרוייהו ה"נ בקרום של מוח וקשה וכי טרפות מדמינן להו להדדי וכו' ובגמרא נמי הא חזינן דלא מדמי להו דבריאה (דף מ"ו) קמיבעיא ליה כאינקב תתאה ולא אנקיב עילאה מגין או לא מגין ובקרום של מוח פשיטא לן דמגין משום שזה עב וחזק וכ"כ התו' (דף נ"ו) בד"ה אינקב ויש ליישב דלא מייתי ראייה מריאה אלא כדי לפרש משמעות הלשון והכי קאמר דכי היכא דבריאה פליגי בהאי לישנא ומסיק דבעינן תרוייהו אלמא דפי' ואמרי לה קרמא תתאה כלומר עם עילאה דאי תתאה בלחוד קאמר ה"ל מסקנא דלא כמאן וכ"כ התוס' לשם להדיא א"כ ה"ה גבי קרום של מוח משמעות הלשון וה"ל קרמא תתאה כלומר ועם קרמא עילאה וכלישנא בתרא נקטינן · עוד כתב הרא"ש דהר"מ הביא ראייה מדקאמר גבי עוף הניחא למ"ד קרמא תתאה וכו' אלמא דלמ"ד תתאה אינקב היינו שניהם מדלא חיישינן דילמא תתאה אינקב עילאה לא אינקב ולאו ראיה היא דכיון דהכתה על ראשה לא ינקוב התחתון בלא העליון עכ"ל ולפע"ד דדחייה זו לא נעלמה מעיני הר"מ אלא הר"מ ה"ק מדלא חיישינן דלמא על ידי הכאת התולדה דכתיב לה לטופא אתילידא ריעותא בקרום תתאה עד דאיפסק ואע"ג דלא אינקב עילאה שהוא חזק ומתקיים מ"מ תתאה כיון שהוא רך אינקיב טפי : כתב ב"י ואעפ"י שכתב הרא"ש דראיה שהביא רמב"ן לאו ראיה היא אינו קשה למ"ש רבינו שמסקנת הרא"ש כרמב"ן דאיכא למימר שלא בא אלא לדחות הראיה ולא לדחות הדין עכ"ל ויותר נראה דאעפ"י דהאחרונה לאו ראיה היא מ"מ מסקנתו כרמב"ן מכח ראיה הראשונה שלא נדחית :

ומ"ש וכן יראה מדברי הרמב"ם הכי משמע מלשון ספריו שבידינו שכתב אם ניקב העליון הסמוך לעצם בלבד ה"ז מותרת ואם ניקב גם התחתון הסמוך למוח טרפה עכ"ל יראה בהדיא מלשונו שהיה גורס וא"ל עד דאינקב תתאה ופסק כהך לישנא בתרא דעד שינקבו שניהם מיהו מדברי הר"ן יראה דלא הי' גורס בדברי הרמב"ם מלת גם אלא ה"ג ואם ניקב התחתון הסמוך למוח טרפה ור"ל דבתחתון לחוד טרפה וכדעת הרי"ף וכ"כ בפי' המשניות ונראה שגם רבינו היה גורס בחיבורו כגירסת הר"ן ולכך כתב וכן יראה מדברי הרמב"ם והיינו מדלא כתב בפי' ואם ניקב התחתון בלבד טרפה כמ"ש בתחלה אם ניקב העליון בלבד כשרה אלמא משמע דאם ניקב גם התחתון קאמר אלא שכתב כלשון הגמרא ולפי שלא ראה רבינו דבריו בפירוש המשניות כתב כך דאין לומר דרבינו היה גורס מלת גם בדברי הרמב"ם דא"כ מאי וכן יראה הלא כתב כך בפירוש :

וכתב בה"ת ואם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כיון דמינח נייחי אפשר שדינו כדין הקרקבן וכשרה עכ"ל וצריך לומר דס"ל כרמב"ן ורוב פוסקים דאינו טריפה עד שינקבו שניהם וכ"כ בחידושי הרמב"ן בשם הרי"ף וכן כתב הרשב"א בשם הסכמת כל המפרשים וה"ר ירוחם כתב שכך הסכימו התוספות ומיהו אף לדידהו בניקבו זה שלא כנגד זה מסתברא דיש להטריף כי היכא דמטרפינן בריאה אע"ג דריאה נמי מינח נייחא כמו שיתבאר בסי' ל"ו בס"ד :

כתב בהגהת אשיר"י משם בה"ג דבניקב אחד מהקרומים או העליון או התחתון

דרכי משה

כלל נ"ד וז"ל א"ז בזמן הזה כל עוף שהכתה חולדה על ראשו ושבר עצם הגולגלת טריפה דהא צריך בדיקה בקרום ואנו לא בקיאין בבדיקה עכ"ל ומשמע דוקא עוף אבל בבהמה כת"ג, נוהגין להכשיר אף בזמן הזה כי לא נצטרך בדיקת הקרום עכ"ל ושם בהג"ה ומסתמא גם בעוף מיירי דוקא שנודע לנו הבאת תולדה כגון שניכר הכאתו או המית אחד מהן אבל בגפות סתם לא מחמרינן כולי האי עכ"ל :

ובאו"ה

פרישה

הקרום אצל הנקב אבל הרמב"ם ורבינו שלא דקדקו כן בלשונם וסתמו וכתבו גם בפירוש ולשון מניח משמע שהם סוברים שא"צ לפתוח עצם הגלגלת וקלת [illegible] דאין אפשר לבדוק אלא שעצם קשה מפסיק . ואפשר לומר דס"ל דכוחל וניקב אף אם הוא דוחק באצבעו אצל הנקב על העצם הוא מבצבץ אם ניקב הקרום · ואפי' להרי"ף ור"ת שאסרו אפילו בניקב קרום א' כמ"ש גם מן ל"ת אף ע"פ כן כשאינו יוצא למעלה כשר דאי הוה קרום א' ניקב הוה נקרע גם השני מתוך הדחק עמ"ש בסי' ל"ג בס"ק א' עכ"ל) ומה שפי' כן משום ולדברי הרי"ף נ"ל דאפשר שיהא בודק דמשים אם יפתח הגלגלת תחסר משום זה הפסק וניחא לרבינו ולהרמב"ם שגם מסיים אפשר לבדוק אבל הוא דוחק שהם יפרשו שלא כלשון הגמרא והרי"ף לכן נראה דגם כוונתם כן שפותח העצם ומכניס ידו בפנים לצד הנקב ועמ"ש בסמ"ע :

סי' לא (א) ר"ת אוסר בניקב העליון וז"ל הגמרא פרק א"ט ד' נ"ו: ע"א הכא דאמרי רב ושמואל ולוי דאם הכה תולדה לעוף שבשה הג"ל דמכניס ידו בפנים ובודק אם מבצבץ ועולה טריפה ואם לאו כשרה הניחא למ"ד עד דמנקב קרמא תתאה אלא למ"ד אינקב עילאה אע"ג דלא אינקב תתאה ניחוש דילמא עילאה אינקב תתאה לא אינקב אי איתא דאינקב עילאה תתאה אגב רוככיה מיקרע פקע עכ"ל ופרש"י אגב רכיכותו הוה מפקע כדמיפתו באצבע למעלה עכ"ל : (ב) ר"ת אוסר בניקב העליון פירוש אפי' בלא התחתון וטעמו משני שהתחתון רך ועתיד ליגקב (וכתב רמ"א והכי נהוג כר"ת וכ"כ הג"א בשם בה"ג ומ"ה סי' קס"ו והג"ה ש"ד סי' פ"ז אם לא בהפסד מרובה דמכשיר . והרי"ף דאוסר בתחתון כו' לפי שהוא דבוק לבשר ואפ"ה ניקב וכ"ש שינקב עליון דאין לו על מה להשען עכ"ה) :

עד

דרישה

סי' לא [א] ור"א כתב שמותר עד שינקבו שניהן וכן יראה מדברי הרמב"ם כתב רבינו וכן יראה ס' לפי שלא כתב הרמב"ם כן בהדיא והר"ן מפרש דברי הרמב"ם דבניקב התחתון לחוד טריפה ועיין בב"י טעמן טעם לשני הפרושים . וכן היא מסקנת הא"ח הרא"ש ב"י הביא ל' הרא"ש וז"ל וחקני רמב"ן פסק דבעינן תרוייהו דבכי האי פלוגתא דקרום הוי נמי פלוגתא בריאה וכי היכי דבריאה מסיק דבעינן תרוייהו ה"ה נמי בקרום של מוח ועוד הביא ראיה מעוף של מים וכו' ולאו ראיה היא עכ"ל הרא"ש וכתב עליו ב"י ת"ל ואף על פי שכתב דראיה שהביא רמב"ן לאו ראיה אינו קשה למ"ש שמסקנת הרא"ש כרמב"ן דאיכא למימר שלא בא אלא לדחות הראיה ולא לדחות הדין עכ"ל ב"י ואני אומר שאף הראיה לא דחית אלא דחה הא"ש ראיה שניה שהביא מעוף אבל ראיה ראשונה שהביא מריאה במקומה עומדת ועיין בתש"רי ל' קל"ו ע"ב ותמצא כן : כתב בהג"א בפרק א"ט בשם ר"ת אם נמצא תולעת בקרום של מוח והמוח קיים ובקרום התחתון אין רושם ולא קורט דם כשרה משמע דסובר כמ"ד קרמא תתאה עכ"ל וגם המרדכי כ"כ בשם ר"ת והביא ראיה מפרק הזיקין גבי טיעום שהכהם יכנוש במוחמו ומע"פ כן מי שם שנה עכ"ל וכ"כ הרוקח וכתב ב"י ולי הוה נראה דאפילו נקבו הקרום ונמצא כשרה כל שאין קורט דם על הקרום כדאמרינן גבי ריאה וגם גבי קרקבן כמ"ש בסימן נ' עכ"ל ולי נראה שמה שהביא ראיה מן ריאה אין ראייתו ראיה לפי שבבהמה במקומה ה"ט לתולעים שינקבו מתוך עדות הריאה שמרפסת וכמ"ש בסי' ל"ו בשם הכלבו אף שכתב שם ג"כ טעם אחר משום דלאחר שחיטה שמורגשים התולעים שתוך בטבעי אפס דוסקין לצאת לבקש המימות חם הטעם שייך גם כן במוח מ"מ אפשר דלא מס"ע לחד הכשיר

כ"ש

וכן היא מסקנת א"א ז"ל ואם חסר מן המוח מעט כגון שנרקב או נתמעך והקרום קיים כשרה אבל אם נימוח ונשפך כמים בתוך הקרום או שנתרכך (ג) א שביוצא בזה בחוט השדרה אם מעמידין אותו אינו עומד (ד) טריפה וכתב ה"ר אליעזר ב"ר נתן שמעשה בא לידו שנמצא בתוך הקרום מים ונחסר המוח כשיעור מקום המים והיה המוח מקיף המים סביב שלא היו מגולין כלל והתירו וכ"כ בה"ג כיון שהמוח מקיף המים הדרא בריא אבל אם אין המוח מקיף המים סביב סביב טריפה עצם שהמוח מונח בתוכו יש בו חלל גדול כמו קדרה ויש על פיה כלפי הצואר כמו שני פולין וכל מה שיש מהמוח בתוך הקדרה עד הפולין (ה) ופולין בכלל נדון כמוח ונקיבתו במשהו ומכאן ואילך נדון כחוט השדרה :

חוט

ואם חסר מן המוח מעט וכו' (שם:) גבי חוט השדרה נתמרך או נתמסמס פסול נתמזמז כשירה אי זו היא המרכה כל שנשפך כקיתון מסמסה כל שאינו יכול לעמוד . ופי' רש"י המרכה לשון מורך שנתרכך ונעשה המוח בתוך הקרום כמים ונשפך מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבים אותו היה יוצא דרך הנקב . מסמסה אינו יכול לעמוד מפני שנעשה גלול אבל לא כ"כ שיהא נשפך כקיתון של מים אבל כשאוחזין אותו ומגיח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל ולשון נתמסמס פי' הרי"ף שנמס כדונג מפני אש ואמרינן תו בגמ' בי רב אמרי נתמזמז כשר ופי' רש"י נתרוקן מהמוח מקצתו מאליו וכתב רבינו ירוחם ונתמזמז פי' נתרוקן ולא כ"כ כמו נתמסמס כשר ומשמע בגמרא דדינים אלו איתנהו נמי במוח הראש מדפריך מדתניא בהמה שנתמזמז מוחה טריפה ומשני ההיא נתמסמס איתמ' וכ"כ הרא"ש והר"ן ורבינו ירוחם וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל הרמב"ם בפ"ו מה"ש המוח עצמו שנרקב או נתמעך והקרום קיים כשירה ואם נשפך כמים או נדונג טריפה עכ"ל . והיא הגירסא הנכונה ולא כספרים דידן שכתוב שניקב במקום שנרקב . וכתב הרשב"א בת"ה דטעמא דנתמסמס טריפה מפני שכל שהגיע להפסד זה עתיד הקרום להנקב וכ"נ מדברי רש"י : **וכתב** הרמב"ן שמעשה בא לידו שנמצא בתוך הקרום מים וכו' כ"כ הרא"ש שם ובהגהת אשיר"י כתוב גם כן מעשה זה בשם ראבי"ה וכתב עוד ושוב בא מעשה לידו שהיו המים מונחים בתוך שלחופית קטנה והיתה השלחופית מונח בתוך המוח והיה המוח מקיפה ולא היתה מגולה כלל אבל הגולגולת ואגב הקרום של מוח והכשיר וכן ראה בס"ג שהכשיר בענין זה אבל כשאין המוח מקיפו סביב שמגולה השלחופים אצל הקרום והגולגולת אפי' מקצת או שהיתה מונחת בין הקרום והגולגולת טריפה (ח) עכ"ל . וכתוב עוד בהגהת הנזכר ור"ח כתב אם נמצא תולעת בקרום של מוח והמוח קיים ובקרום התחתון אין רושם ולא קורט דם כשירה משמע שסובר כמ"ד קרמא תתאה עכ"ל . וגם המרדכי כתב בשם ר"ח שאם נמצאו תולעים ולא חזיק קורט דם ולא רושם כשירה כדאמרינן בפ' הניזקין (נו:) גבי טיטוס שנכנס יתוש בחוטמו ואעפ"כ חי ז' שנה עכ"ל וכיוצא בזה כתב הרוקח ולי היה נראה לומר דאפי' ניקבו הקרום ויצאו כשירה כל שאין קורט דם על הקרום כדאמרינן גבי ריאה וגם גבי קרקבן כמ"ש בסימן (ב) ל"ו אבל אין בי כח להנוק על גדולי עולם וכתוב בת"ה סימן קס"ו על דברי ר"ח דאנן לא בקיאינן בבדיקת רושם וריעותא נהגינן להטריף והיינו בנמצא בקדירת המוח אבל היכא דנמצא חוץ לקדירה כגון בחוטם תלינן שלא הגיע לתוך מעולם ואע"ג שקבלתי דגדול אחד היה מחמיר כשנמצא פני התולעת כלפי חוץ משום דמוכחא מילתא שהיה כבר על המוח ובקש לצאת וקבלתי ג"כ דגדול אחד לא רצה להחמיר מטעם זה ואמר דלא מוכחא מילתא דאיסור נתהפך התולעת וכבר כתבתי דתלינן לקולא כה"ג דהוי ס"ס שמא נתהפך ולא הגיע לעולם על המוח ואת"ל הגיע למוח שמא לא ניקב הקרום ע"כ : **עצם** שהמוח מונח בתוכו יש בו חלל גדול וכו' וכל מה שיש מהמוח בתוך הקדירה עד הפולין ופולין בכלל נידון כמוח וכו' שם מימרא דרבי יצחק בר נחמני בשם ריב"ל מן הפולין ולפנים כלפנים מן הפולין ולחוץ כלחוץ ופולין עצמן מיני יודע ומסתברא כלפנים ופירש"י ופולין עצמן מוח כנגד הפולין ואמרינן בגמרא שגם בעוף יש שני פולין הללו :

חוט

התחתון טרפה וכתב ב"י ויש לתמוה שאין זה כשום אחד מהלשונות וצ"ל דבה"ג מפרש דללישנא קמא דוקא דאינקב עילאה טרפה אבל אי לא אינקב אלא תתאה כשרה וה"ל תתאה כלומר אפילו אי לא אינקב אלא תתאה לחוד טרפה עכ"ל ב"י וא"א לפרש כך דא"כ מאי קאמר גבי עוף הניחא למ"ד קרמא תתאה וט' הא אף לדידיה טרפה בקרמא עילאה לחוד אלא נראה דבה"ג ס"ל כיון דללישנא קמא קא מיטרפא בניקב העליון בלחוד וללישנא בתרא קא מיטרפא בניקב התחתון בלחוד וכגירסת הרי"ף ופירושו לדעת הר"ש ולא אפסיקא הילכתא כהדיא כמאן הילכך נקטינן בתרוייהו לחומרא ולענין הלכה כבר פסק ב"י כהרי"ף דמטריף בתחתון ומכשי' בעליון וכ"פ בש"ע אכן מדכי' בהג"א משם א"ז דטוב להחמיר כבה"ג הכי נקטינן וכ"כ מהרא"י בת"ה סי' קס"ו משום הא"ז ומשמע דהכי ס"ל וכך פסק מהרא"י להדיא בהגהות ש"ד סימן ס"ז דהכי נהוג לחומרא וכן פסק באו"ה שער נ"ז כבה"ג והא"ז ודלא כהרמב"ם וז"ל הרב בהגהות ש"ע ויש מטריפין ג"כ בניקב העליון לבד והכי נהוג אם לא בהפסד מרובה עכ"ל ואין דבריו נראין להקל במקום הפסד היכא דלא ברירא לן הילכתא באיסורא דאורייתא דמטעם זה כתב בה"ג לחומרא בשניהם כדפי' ועוד דדבריו דברי קבלה ועוד דאיכא נמי ספק מצד חלוף הגרסאות בין בתלמוד בין בפסקי המחברים ועוד דכל האחרונים אסרוהו בסתם הלכך נקטינן דבין בניקב העליון בלחוד בין בניקב התחתון בלחוד טרפה תדינא אפי' במקום הפסד מרובה :

ואם חסר מן המוח מעט וכו' שם (בדף מה) גבי חוט השדרה אריב"ל נתמרך פסול נתמסמס פסול איזה הוא המרכה כל שנשפך כקיתון מסמסה כל שאינו יכול לעמוד והושוו כל המפרשים בפי' הומרך דהיינו שנימוח ונשפך כמים בתוך הקרום אבל בפי' נתמסמס כתב רש"י ז"ל שנעשה גלול אבל לא כ"כ שיהא נשפך כקיתון של מים אבל כשאוחזין אותו ומגיה קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל והרי"ף והרמב"ם והסמ"ג והכל בו כתבו נתמסמס שנמס כדונג מפני האש ואפשר דלא פליגי דהכל ענין אחד ׳ ותו אמר התם נתמזמז כשר ופרש"י נתרוקן המוח מקצתו מאליו עכ"ל וכ"כ הרא"ש אבל הרי"ף כתב נתמזמז שהוא מתגדגד כשר וכ"כ הרשב"א בת"ה ׳ וז"ל הרמב"ם המוח עצמו שניקב או נתמעך והקרום קיים כשרה וכו' וכ"כ בסמ"ג ובכל בו שניקב וכו' וב"י כתב שצריך להגיה שנרקב במקום שניקב ומשמע לפי זה דאיירי שלא נחסר כלום אלא שנרקב או נתמעך ואע"פ דבגמרא לא אמרו אלא חדא נתמזמז והם כתבו תרתי נרקב או נתמעך סבירא ליה דכל שאינו נתמסמס עד שאינו יכול לעמוד הכל כשר בין נרקב בין נתמעך : ומ"ש הרי"ף והרשב"א מתגדגד כשר ר"ל ג"כ שנרקב או נתמעך וע"י כך הוא מתגדגד ולא פליגי ואיכא לתמוה במ"ש רבינו ואם חסר מן המוח מעט כגון שנרקב או נתמעך דהא בנרקב או נתמעך צריך לפרש דלא חסר כלום כדפי' ונראה דרבינו דקדק בלשון הרמב"ם שכתב שנרקב או שנתמעך הא ודאי כל היכא שנתמעך ע"י רקבון נתמעך וא"כ מאי או שנתמעך דקאמר אלא בע"כ האי בנרקב של פירושו שנחסר מעט ע"י שנרקב ואתא לאורויי דאע"פ שהחסרון הגיע על ידי רקבון אפ"ה כשר כיון שנשאר אין שום ריעותא . ומ"ש או שנתמעך ר"ל או שלא נחסר כלום אלא שנתמעך ונתגדגד וכשמעמידין אותו יכול לעמוד ובשניהם כשרה . וז"ש ואם חסר מן המוח כגון שנרקב או לא חסר אלא שנתמעך וכו' ולפ"ז אפשר לומר דאף להרמב"ם נתמזמז פירושו נתרוקן כפרש"י אלא דס"ל דמשמע נמי שנתמעך ונתגדגד כפירוש הרי"ף דהכי משמע מדתני נתמסמס פסול אלמא דכל היכא דלא נתמסמס דהיינו שיכול לעמוד שאינו נמס כדונג מפני האש כשר מיהו באו"ה שער נ"ז כתב בשם הרמב"ם אבל אם רק נתמעך כשר וכה כתב משמו גם כן נרקב כשר נראה דסבירא ליה דהרמב"ם אינו מכשיר אלא בנתמעך שאינו חסר כלום וכהרי"ף שלא הזכיר אלא מתגדגד דהיינו נתמעך דעלמא דבנתרוקן ונחסר מעט טרפה לדידהו כמו בנשפכה כקיתון אבל דעת רבינו הוא כיון דרש"י והרא"ש מפרשים בנחסר מעט כשר ודברי הרמב"ם ג"כ נוטין לזה כדפי' הכי נקטינן ולהכי כתב סתם דבחסר ונרקב או לא חסר ונתמעך בשניהם כשרה כאילו היתה הלכה פסוקה וליכא דפליג עליה מיהו ה"ר ירוחם כתב וז"ל ונתמזמז פי' נתרוקן ולא כ"כ כמו נתמסמס כשרה וגבי חוט השדרה כתב נתמזמז פירוש נתגדגד כשרה כלומר נתרוקן מעט עכ"ל נראה מדבריו דנתרוקן אין פירושו שחסר מעט אלא בנתמעך ונתגדגד בלחוד קרי ליה נתרוקן וז"ש ולא כ"כ כמו נתמסמס וכך הוא מפרש לשון רש"י שכתב נתמזמז נתרוקן דהיינו לומר שלא נחסר כלום אלא נתמעך קצת והיינו כפירוש הרי"ף והרמב"ם וא"כ חולק הוא אדברי רבינו שכתב ואם חסר ממנו מעט וכו' : **ולענין** הלכה נראה דאין להקל בחסר, ממנו מעט חדא דאין אנו בקיאין בשעור החסרון מועט כמה הוא ואולי דלשון הספרים שכתוב בהן שניקב במקום שנרקב הכי פירושו דהחסרון הוא בכל שהוא כנקב שיש בו חסרון והתם הוא דכשר הכל כיותר משיעור נקב טרפה ועוד דלהרי"ף והרשב"א לא נזכר היתר זה דחסר ונתרוקן בתלמוד ולהר"ר ירוחם אף לפרש"י לא הוזכר חסר להתיר ואף בנתמעך צריך שידע להבחין בין נמס לגמרי ללא נמס לגמרי ואין אנו בקיאין ובכן נלפע"ד לאסור בכל ענין ואין להקל כלל באיסור דאורייתא אף במקום הפסד מרובה ודלא כש"ע שכתב בסתם שהכשיר בנרקב מעט ממנה או נתמעך ואין איסור בכל זה אלא בסמוך לקרום כמו שיתבאר בסמוך בס"ד : **ומ"ש** וכתב הרמב"ן וכו' הרא"ש כתב כך בשם רבינו אליעזר הלוי והוא ראבי"ה וכ"כ ה"ר ירוחם ובהגהות אשיר"י משם ראבי"ה אבל מדברי רבינו נראה שהיה גורס רמב"ן ׳ וטעם דין זה דכשאין המוח מקיף המים עתיד הקרום להנקב מחמת המים וכשהמוח מקיף המים מכל סביביו הדר בריא : וכתב באו"ה אם פתחו המוח קודם שידעו הריעותא ראוי להטריפו דליכא לנויקם עלה דמילתא ואין אנו בקיאין לידע שלא היו מגולין אפילו מקצתם עכ"ל ומשמע מדבריו דאם היה חושש מריעותא זו ונזהר בפתחו בדרך שיוכל לראות אם המוח מקיף אם ימצא שם מים אם לאו שפיר דמי וכ"כ הרב בהגהת ש"ע וכתב עוד דיכול להשליך הראש או למוכרו לנכרי בלא פתיחה עכ"ל ומיהו היכא דיודע דבהמה זו יש לה ריעותא במוח כגון שראו שהיא מסבבת את ראשה שזה רגילות הוא בבהמה כשיש לה מים במוח אם השליך הראש או מכרו לנכרי הבהמה אסורה באכילה כיון דאיכא ריעותא אסורה עד שתיבדק ופשוט הוא : כתב בהגהת אשיר"י בשם ר"ח דאם נמצא תולעת בקרום של מוח והמוח קיים ובקרום התחתון אין רושם ולא קורט דם כשרה וכ"כ המרדכי וכ"כ במהרי"ל בה' תולעים וכתב ב"י וז"ל וכיוצא בזה כתב הרוקח ולי היה נראה לומר דאפי' נקבו הקרום ויצאו כשרה כל שאין קורט דם על הקרום כדאמרי' גבי ריאה וגם גבי קרקבן כמ"ש בסי' כ' אבל אין בי כח לחלוק על גדולי עולם עכ"ל . ולפעד"נ דלא דמי לתולעים שבריאה דבריאה לאו מעלמא אתו אלא מינה קא גבלי כדאיתא ספ"ט ובחיי הבהמה ודאי לא יצאו מן הריאה דתותייהו ורביתייהו דהכי תולעים בריאה דוקא הויין הלכך תלינן דלאחר שחיטה פריש דכיון שאז אפס חום הטבעי דחקה לצאת ונקבה לבקש חמימות כדכתב הכל בו וה"ה למאן דמכשיר בתולעים היוצאים מן הקרקבן לא הכשיר אלא בעוף פלומי"ל שנודע בקבלה שרגילין התולעים להיות גדלים בו בקרקבן והיינו רביתייהו תלינן נמי דלאחר שחיטה פריש והכי משמע להדיא בהגהת אשיר"י סס"ע אבל תולעים

היוצאים

דרכי משה

לא (א) ובאו"ה כלל נ"ד נראה דיש להטריף בכל ענין לפי שאין אנו בקיאין לראות אם כקצתו מגולה ומאחר שפתחו המוח קודם שידעו הריעותא ראוי לטרפו עכ"ל ואין נוהגין כדבריו אלא אם גלוי וניכר שהמוח מקיפו מכשירין ומעשה בא לידינו פה קראקא בראש בהמה שהיה בו מים וקודם שידעו הדבר חתכו הגלגולת לשנים ומקצתו מן המוח עם הגלגלת ולא היה נודע אם המוח הקיפן או לא ואסרנוהו ויש שהיו רוצים להכשיר מהא דתניא נשחטה הותרה עד שיודע לך במה נטרפה ולא דמי דהואיל והיה כאן ריעותא ברורה מחיים אין להכשיר משום זה וכן משמע בתוספות פ' ד' אחין דף ל' ע"ב וכן הסכימו כל חכמי העיר ונשאר טריפה ודבר זה יתבאר לקמן סי' מ"ח .

(ב) ב ולא דמי להתם דהתם אינו טריפה עד שינקבו שני הקרומים ולכן אי הוי ניקב מחיים היה שם קורט דם אבל ר"ח דסובר כדעת הרי"ף דבניקב התחתון טריפה וכמו שמסיק בהג"א

שם

דרישה

כ"א בלישנא תרוייהו יחד ומ"ש ראיה מקורקבן נראה דר"ל מ"ש בהג"א ד' קכ"ח ע"ג והביאו ב"י בסימן ל"ו וז"ל כתב מורי ראבי"ה מעשה בא לפני רבי שמואל בר יהודה שהביאו לפניו עוף שיש בו סימני טרפה והיו מבררים אוסרים אותו מפני התולעים היוצאים מן הקורקבן דלמא

קודם

פרישה

(ג) עד שכשיוצא בזה אם מעמידים אותו אינו עומד פי' הטעם שיוצא מוח לידו היה שוחט וכמש"ר בסי' ל"ב : (ד) טרפה הטעם דכל שהגיע להפסד זה עתיד הקרום להנקב רשב"א : (ה) ופולין בכלל פי' מוח שכנגד הפולין רש"י . (והפולין הם כמו עצם הפום עכ"ה) :

שם

חדושי הגהות

וכל ספק שיסתפק בדרוסה אסור ושאר שבעה מיני טריפות יש בהם ספקים מותרים וכו' ע"ש :

לא א פי' המעט שחוץ לידו היה שוחט כמ"ש רבינו בסימן י"ב (פרישה) ׳ ב יש נוסחאות כתוב בהן וז"ל ואני אומר שיישר כחו שאינו חולק דאינה טריפא כי גבי קורקבן ויצאו

לב חוט השדרה יוצא מן המוח ונמשך על פני כל השדרה עד סוף הזנב (א) ואם נפסק עורו של החוט שהמוח בתוכו כולו או רובו טרפה אע"פ שכל המוח קיים אבל (ב) אם נפסק לארכו או נפסק לרחבו בפחות מרוב כשר אע"פ שנפסק כל המוח אבל אם נתקלקל המוח בתוך החוט עד שנימוח ונשפך כמים ואילו היה החוט נקוב היה יוצא או נימס ונתרכך עד שאילו היה מעמידו בידו (ג) היה המעט שממנו חוץ לידו שוחח ולא היה יכול לעמוד טריפה וכן אם החוט עב וכבד ואם מעמידין אותו אינו יכול לעמוד מחמת כבדו טריפה אבל אם נחסר קצת מן המוח ונתרוקן כשר וטרפות זה של החוט הוא עד פרשה השלישית פירוש כשמגיע החוט עד הירכים מתפצל פיצול אחד לצד ימין ואחד לצד שמאל ואמצעיתו יורד

לב חוט השדרה יוצא מן המוח וכו' ואם נפסק עורו של החוט שהמוח בתוכו כולו או רובו טריפה וכו' בפא"ט (מב:) ת"ר חוט השדרה שנפסק ברובו דברי רבי ואסיקנא דהילכתא כותיה ואסיקנא דרובו שאמרו רוב עורו אבל מוח זה לא מעלה ולא מוריד כלומר שאע"פ שנפסק המוח שבפנים כיון שלא נפסק רוב עורו כשירה: ומ"ש רבינו דאם נסדק לאורכו כשירה כ"כ הרשב"א בת"ה והרמב"ם בפ"ט מה"ש והיה נ"ל דילפי לה מגרגרת דמיטרפא בפסיקת רוב ונסדקה לארכה כשירה · וא"כ בחוט השדרה נמי בעינן שישתייר משהו למעלה ומשהו למטה כמו גבי גרגרת ומדלא כתבו כן משמע דאפילו לא נשתייר כלום כשר דמשמע להו דקיל חוט השדרה מגרגרת שהחיות תלוי בו:

ומ"ש או נפסק לרחבו בפחות מרוב כשר אף על פי שנפסק כל המוח כבר נתבא' בסמוך: ומ"ש אבל אם נתקלקל המוח בתוך החוט עד שנימוח ונשפך כמים ואילו היה החוט נקוב הי' יוצא או נימס ונתרכך עד ואילו היה מעמידו בידו היה המעט שממנו חוץ לידו שוחה ולא היה יכול לעמוד טרפה נתבאר בסימן שקודם זה: ומ"ש וכן אם החוט עב וכבד ואם מעמידים אותו אינו יכול לעמוד מפני כבדו טריפה בפ' אלו טריפות בעי ר' ירמיה אינו יכול לעמוד מפני כבדו מאי תיקו ופרש"י מפני כבדו. שהוא עב וכבד אבל לא נתרכך מבפני': מהו. חולי הוא שמכבידו או לא וכל תיקו דאיסורא לחומרא עכ"ל · וכ"כ הרשב"א והרא"ש וגם הרמב"ם כתב בפ"ט מה"ש הרי זו ספק והרי"ף השמיט בעיא זו וצריך טעם למה: ומ"ש אבל אם נחסר קצת מן המוח ונתרוקן כשר כבר כתבתי בסימן שקודם זה שזהו שאמרו שם נתמזמז כשר: ומ"ש וטרפות זה של החוט הוא עד פרשה השלישית בפ' א"ט (שם) עד היכן הוא חוט השדרה אמר רב יהודה אמר שמואל עד בין הפרשות כלומר ומשם ואילך בין נפסק בין הומרך כשירה לפי שמשם ואילך כבר תשש כח חוט השדרה והירכים מעמידים שדרתו ואינה מתה בכך ובתר הכי אמרי' בגמרא דא"ל רב יהודה לרב דימי תא אגמרך הכי אמר שמואל עד אחת טריפה שלישית כשירה שניה איני יודע בעי רב הונא בריה דרב יהושע עד ועד בכלל א"ד עד ולא עד בכלל בעי רב פפא את"ל עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו בעי רבי ירמיה את"ל עד ועד בכלל פרשה מהו ת"ש הפרשה עידון כבשר מאי לאו פרשה ראשונה ושניה לא שלישית וכתב רבינו ירוחם שהחוט היושר בשדרה שבין פיצול לפיצול נקרא בין הפרשות והחוט שבין שני הפיצולים בהתחלתן כשמושכים אילך ואילך נקרא פי פרשה וחוטין שבפיצולים עצמן נקראו פרשות וכן פרש"י וכ"כ הרשב"א בת"ה וכתב הרא"ש וכיון דלא איפשיטו הני בעיות כתב הרי"ף דכולהו טריפות אבל פרשה שלישית כשרה וכ"כ הר"ן וז"ל מוכח בגמרא דחוטין שבפרשות הללו עצמן של ראשונה ושנייה מספקא לן ומספיקא נידון כחוט השדרה וכן פי פרשה של שלישית וכן כתב הרשב"א בת"ה הארוך דמדאמרי' דפרשה עצמה עידון כבשר מאי לאו ראשונה ושניה ודחינן לא שלישית מדאוקימנא בשלישית ש"מ דאפי' בשלישית הפרשה עצמה עידון כבשר אבל פי הפרשה אפילו של שלישית באיני יודע ואסורה אבל הרמב"ם לא אסר אלא עד סוף השניה והילכך כל שנפסק החוט היושר עד הפרשה שלישית ואפילו כנגד פי הפרשה השלישית אסורה ואפי' נפסק חוט הפיצול הראשון והשני אבל אם נפסק חוט הפיצול השלישית כשרה שאינו אלא כבשר בעלמא וכן החוט היושר בעצמו למטה מן השלישית כשרה עכ"ל · וז"ל הרמב"ם בפ"ט מהלכות שחיטה עד היכן חוט השדרה תחלתו מכחוץ לפולין שבתחלת העורף עד סוף פרשה שניה שלא ישאר אחריה אלא פרשה שלישית הסמוכה לתחילת האליה וג' פרשות הן ואלו הן ג' עצמות דבוקין זה בזה למטה מחוליות של שדרה עכ"ל · ובאמת שצריך לתת טעם לדבריו למה פסק להקל ואפשר לומר דלטעמיה אזיל שכתב בפ"ה מה"ש דשאר מיני טריפות חוץ מן הדריסה יש בהם ספיקות מותרים אבל קשה דא"כ לא היה לו לאסור אלא ראשונה לבד דהא אמרינן שניה איני יודע וכיון דספיקא היא הוה ליה למיפסק בה לקולא ואיפשר דכיון דשמואל דהוא מרא דשמעתא דעד בין הפרשות קאמר שלישית כשרה שניה איני יודע אמרי' ודאי הלכה למעשה אתא לאשמועינן שלא להקל בשניה וא"ת כיון דאיבעיא לן אי עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל ה"ל למיפסק להקל דעד ולא עד בכלל וי"ל דס"ל דהנך בעיי ליתנהו אלא על מאי דאמר רב יהודה אמר שמואל עד בין הפרשות אבל בתר דאר"י לרב דימי תא אגמרך הכי אמר שמואל עד אחת טריפה שלישית כשרה שניה איני יודע תו ליכא למיבעי מידי דהא אמר שניה איני יודע ומשמע דבפרשה שניה קאמר איני יודע מדלא קאמר עד שניה איני יודע כל זה נראה לדחוק כדי ליישב דברי הרמב"ם אבל לענין הלכה למעשה כיון שכל הפוסקים זולתו מסכימים לאסור נקיטינן כותייהו:

ומ"ש

היוצאים מן המוח או משאר אברים שנקובתן במשהו כגון כרס וקנין דידוע דמעלמא אתו ולאו היינו רבותייהו פשיטא דאסור מספק דילמא קודם שחיטה נקבו בכניסתן וביאתן והלכך דוקא בדלא חזינן לא קורט דם ולא רושם דמוכחא מילתא דלא נקבה התם הוא דכשרה הא לאו הכי טרפה וע"ל בסימן נ"ו וסימן מ"ח וכמ"ש לשם בס"ד ולענין הלכה כתב מהרא"י בת"ה סי' קס"ו דאין אנו בקיאין בבדיקת רושם וריעותא ולכן טרפה כשנמצא תולעת על המוח וכ"כ עוד בהגהת ש"ד סי' פ"ו וכ"כ באו"ה שער נ"ד אבל נמצא התולע חוץ לקדרה בחוטם מכשרינן לה אפילו בנמצא פני התולעת לחוץ וכתב באו"ה דאין חלוק בדין זה בין בהמה לעוף:

לב חוט השדרה וכו' בפ' א"ט (דף מ"ב) מסיקנא דחוט השדרה שנפסק ברובו דלא כרבי יעקב דאמר אפילו ניקב ותו אסיקנא דרובו שאמרו כשנפסק רוב עורו מוח זה לא מעלה ולא מוריד ותו איתא התם אם רוב עורו קיים מוח זה אינו מעלה ואינו מוריד שאעפ"י שנפסק כל המוח כשרה וז"ש רבינו ב' החלוקים דהמוח אינו גורם לא איסור ולא היתר אלא הכל תלוי בעור וז"ל רש"י אם נחתך רוב היקף עורו סביב אע"פ שהמוח לא נפרד כלום טרפה וכו' וכ"כ סה"ת סימן ט"ז וכ"כ הרמב"ם בפ"ט ואיכא לתמוה דבפירוש המשניות כתב וכשיפסק רוב גבהו של קרום זה לרחבו טרפה ע"כ ואפשר דרוב גבהו לרחבו היינו שיעורא דרוב היקף עורו ועכ"ל דבפי' המשניות אשמועינן דמשערי' ברוב חללו דהוא רוב גבהו בלא צירוף העור כשיש קצת עובי העור בצד אחד אבל רוב היקפו הוה משמע דאינו אלא ברוב בהצטרף העור מבחוץ גם לגבי פסיקת הגרגרת כתב בפי' המשניות דבעינן רוב גבהה ובחבורו כתב שם רוב חללה:

ומ"ש רבינו כולו או רובו טרפה קשיא דאם רובו טרפה כ"ש כולו ולא זו אף זו קתני לא שייך הכא דבכלל מאתים מנה ונראה דאתא לאורויי דלא מטרפינן בנקבים סמוכים זה לזה בהיקף ובצירוף רובו כמו בגרגרת אלא דוקא בנפסק רובו במקום אחד דכיון דלא קי"ל כר' יעקב דמטריף בניקב אפילו בנקבים הרבה מכשרינן לרובו נמי כשרה ומ"ה קאמר כולו או רובו כלומר ברוב במקום אחד דומיא דכולו והכי משמע מדתנן נשברה השדרה ונפסק החוט שלה דלא אצטריך ליה למיתני נשברה השדרה אלא אתא לאורויי אורחא דמלתא דכשנשברה השדרה נפסק החוט במקום אחד ביחד לא בנקבים:

ומ"ש דאם נסדק לארכו כשרה כ"כ הרמב"ם בפ"ט והרשב"א בת"ה וכתב ב"י דילפינן לה מגרגרת דמיטרפה בפסוקת רובה ונסדקה לארכה כשרה וכו' עכ"ל ולא נהירא דאע"ג דקא חזינן דמדמי להו בגמרא נקובת הגרגרת לנקובת הגלגלת לענין צירוף השלם שבין הנקבים כל חד וחד לפום שיעורא דידיה היינו דוקא להחמיר אבל אין לנו ללמוד זה מזה להקל אם לא היה מפורש בתלמוד אלא נלפע"ד דמהא דא"ר יהודה אמר רב הכה לה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה וכו' שמעינן דנסדקה לארכה כשרה ואפילו בלא שיור דאל"כ אמאי לא חיישינן בהלכה על פני כל השדרה כולה לפסיקת החוט לארכו בלא שיור לא למעלה ולא למטה: **ומ"ש** וכן אם החוט עב וכבד וכו' שם בעיא דר' ירמיה ולא איפשיטא וכתב רש"י וכל תיקו דאיסורא לחומרא וכ"פ כל הפוסקים והרי"ף השמיטה וכתב ב"י וצריך טעם למה עכ"ל ואפשר מדקאמר בתר הך בעיא בי רב אמרי נתמסמס פסול נתמזמז כשר משמע דבי רב אתרו לפלוגי מהך בעיא קאתו למימר דלא פסלינן אלא בנתמסמס דהיינו דנמס כדונג מפני המעט אבל נתמזמז דהיינו מתנדנד לפי' הרי"ף ובכלל זה נ"כ כשאינו יכול לעמוד מפני כבדו אלא מתנדנד תמיד כשרה ופי' זה מבואר למי שמדייק בלשון הרי"ף שכתב בזה ע"ש: **ומ"ש** אבל אם נחסר קצת וכו' שם נתמזמז כשר וע"פ פרש"י כמו שנתבאר בסי' הקודם ואיכא למידק אמאי לא כתב כאן כגון שנרקב וי"ל דקיצר כאן לפי שנסמך על מ"ש בסי' הקודם ואם חסר מן המוח מעט כגון שנרקב דכאן ודאי נמי איירי בנחסר ע"י רקבון אבל בנתמעך דלא כתבו כלל כאן קשה ואפשר דנסמך על מ"ש גבי מוח דתמילא ה"ה בחוט השדרה וכן צריך לפרש ברמב"ם דבפ"ו גבי מוח כתב כגון שנרקב או נתמעך ובפ"ט גבי חוט השדרה לא כתב שנרקב אלא שנתמעך דנסמך על מ"ש גבי מוח בתחילה תיהו בדברי רשב"א צ"ע דתחלה במוח כתב במתנדנד כשרה ולא כתב דבנתרוקן כשרה ואח"כ בחוט הוסיף וכתב נתנדנד או שנתרוקן קצתו תאליו כשרה וצ"ע:

וטרפות זה של החוט וכו' שם עד היכן חוט השדרה אמר שמואל עד בין הפרשות ותו אמרינן אמר שמואל עד אחת טרפה שלישית כשרה שנייה איני יודע בעי רב הונא בריה דר"י הא דאמר עד אחת ודאי טרפה עד ועד בכלל דכל חוט היושר שבין שני הפצולים הראשונים טרפה ודאי א"ד עד ולא עד בכלל ואינו עומד אלא בספק כמו שנייה איני יודע בעי רב פפא את"ל עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו פי' החוט שבין ב' הפצולים הראשונים בהתחלתן כשמושכין הולך ואילך מהו מי נימא טרפה ודאי או אינו עומד נמי אלא בספק בעי רב ירמיה את"ל עד ועד בכלל וחוט היושר שבין ב' הפצולים הראשונים טרפה ודאי פרשה עצמה מהו פי' החוטין שבפצולים עצמן שנקראו פרשות מהו · ת"ש הפרשה עידון כבשר מאי לאו פרשה ראשונה ושנייה ודחינן לא שלישית וז"ל הרי"ף אמר רב יהודה אמר רב עד בין הפרשות עד פרשה שנייה אבל שלישית כשרה עד כאן נראה מדבריו דהחוט היושר בעצמו מכל מקום שנפסק עד סוף פרשה שנייה טרפה מספק אבל בפרשות עצמן של ראשונה ושנייה וכן פי פרשה השלישית לא אמר בו הרי"ף לא איסור ולא היתר וכן נראה מדברי הר"ן שתחלה כתב לפרש דברי הרי"ף דס"ל כל מקום שיפסק עד סוף פרשה שנייה טרפה ואח"כ כתב ומוכח בגמרא דפרשות עצמן של ראשונה ושנייה ופי פרשה שלישית נמי טרפה מספק אלא דנ"ל דיש לדייק מדכתב הרי"ף עד בין הפרשות עד פרשה שנייה וכו' ולא כתב עד בין פרשה שנייה דדעתו דכל מקום שיפסק עד סוף פרשה שנייה ל"ש שנפסק בין הפרשה ל"ש שנפסק הפרשה עצמה בכל ענין טרפה וכן הא דכתב

אבל

דרכי משה

שם דסובר קרמא תתאה א"כ אם ניקב טריפה בלא קורט דם דלא צריך קורט דם במקום דטריפה בניקוב קרום אחד דחוש בב"ל טעם האוסרין אך לקמן סי' מ"ח משמע דאין לחלק וע"ש מ"מ לענין דינא כתוב באו"ה כלל נ"ד דאם נמצאו תולעים במוח טריפה והג"ה ש"ד סימן מ"ז דיש מתמירים וטורפים אם נמצא תולעים במוח עכ"ל:

וב"כ

פרישה

סי' לב (א) ואם נפסק עורו כו' פי' לרחבו: (ב) אם נסדק לאורכו כשרה. כ"כ הרשב"א בת"ה והרמב"ם בפ"ט מה"ש וכיה נ"ל דילפינן לה מגרגרת דמטרפא בפסיקת רוב ונסדקה לאורכה כשרה וא"כ בחוט השדרה נמי בעינן שישתייר משהו למעלה ומשהו למטה כמו גבי גרג"ת ומדלא כ"כ משמע דאפילו לא נשתייר כלום כשר דמשמע להו דקיל חוט השדרה מגרגרת שהחיות תלוי בו ב"י: (ג) היה המעט שממנו חוץ לידו כו' פירוש למעלה מידו

דרישה

קודם שחיטה פריש ור"ש התירו והטעם על אבוה שאכלו וגם רבי אליעזר הגדול ורבי קלונימוס אכלוהו משום דלאמר שחיטה פריש עכ"ל הג"א וקי"ל דלפי סברת הב"י קשה הג"א אדידהו דבהג"א כנ"ל במוח אוסר אם ניקב גם קרום התחתון וחיישינן דמחיים פריש ובהגהה זו אסרוהו לא חיישינן דמחיים פרשו וע"כ נ"ל ולומר דדוקא במוח שקרומיו רכים וקשים שמשו שמחיים נקבו מש"כ בקונקבן והו"ק:

והרשב"א

חדושי הגהות

הוא כשר משמעא דאלו יצא מחיים היה נמצא בה קורט דם אלא ודאי לאחר מיתה פירשהו כמו שיתבאר שם בעז"ה וא"כ לא דמי להתם כו' (א"מ):

רש"י

יורד עד למטה כנגד הזנב (ד) ולאחר שיורד א כג' אצבעות מתפצל עוד לב' פיצולין אחד לימין ואחד לשמאל וכן בהרבה מקומות עד שיכלה וכ"מ שיפסק עד פיצול הג' טריפה ומשם ואילך כשרה (ה) ואם נפסק ב כנגד עובי הפיצול של פרשה הג' כתב הרשב"א יראה שהוא טריפה ויש שמתירו ואם נפסקו אחד מב' חוטי הפיצולים הראשונים ושניים טרפה (ו) אבל אם נפסקו חוטי פיצול הג' כשרה ובעוף הוא טרפות החוט עד בין האגפיים התחלת המקום שהן מחוברין בו בגוף [א] והרשב"א כתב עד מקום כלות חיבורן בגוף ולא (א) נהירא ואם

אבל שלישית כשרה בסתם משמע הפרשה ובין הפרשה של שלישית כשרה אבל פי פרשה שלישית טרפה מספק וכן נראה מדברי הרא"ש שמפרש כך בדברי הרי"ף שכתב וכיון דלא אפשיטו הני בעיות כתב רי"ף דכולהו טרפות אבל פרשה שלישית כשרה עכ"ל אלא דמ"מ אף בדברי הרא"ש אינו מפורש דפי פרשה שלישית טרפה דלא כתב אלא דבהני דקמבעיא ליה בגמ' ולא אפשיטו אזלינן לחומרא אבל פי פרשה שלישית שלא הוזכרה בגמרא אפשר דכשרה והרמב"ם כתב כמעט כלשון הרי"ף ומשמעות דבריו הם יותר לאיסור מלהיתר עיין שם ואיכא לתמוה אמ"ש הרשב"א דלהרמב"ם אינה טרפה אלא עד סוף השנייה אבל פי פרשה השלישית כשרה דהלא הרמב"ם העתיק לשון הגמרא כמנהגו ומה שיש לפרש בגמרא יש לפרש בדבריו ועוד למה לא דקדק גם אדברי הרי"ף שהם כמעט כדברי הרמב"ם ומשמעות דברי הרי"ף הם יותר להיתר מלאיסור והב"י תפס דברי הרשב"א עיקר דהרמב"ם מיקל בפי פרשה השלישית וכתב וז"ל ובאמת שצריך לתת טעם לדבריו למה פסק להקל ואפשר לומר דלטעמיה אזיל שכתב דכל שאר תיקו ספיקות אזלינן בהו לקולא חוץ מן הדרוסה אלא שקשה דגם בשנייה דקאמר איני יודע הוה ליה למיפסק לקולא ואפשר כיון דשמואל גופיה קאמר איני יודע ודאי הלכה למעשה אתא לאשמועינן שלא להקל בשניה וא"ת מ"מ ה"ל למיפסק להקל דעד ולא עד בכלל וי"ל דס"ל דהנך בעיי ליתנהו אלא על מאי דאמר שמואל עד בין הפרשות אבל בתר דקאמר שמואל איני יודע תו ליכא למיבעי מידי ע"כ וכל דבריו תמוהין מאד לע"ד שמ"ש דהנך בעיא ליתנהו אלא על מאי דאמר שמואל עד בין הפרשות וכו' הא ודאי ליתא דמדקאמר מאי לאו פרשה ראשונה ושנייה אלמא דהנך בעיי לא קאי אלא אהך מימרא דאמר שמואל עד אחת טרפה וכו' שהזכיר בה ראשונה ושנייה וכמו שהן סדורות בגמרא וכך מבואר בפרש"י ותוס' וקושייתו בזה נמי לאו קושיא היא שהרי אפילו את"ל דעד ולא עד בכלל ולקולא מ"מ בכלל איני יודע הוא עד סוף שנייה והוא ז"ל עצמו כתב דשמואל שאמר איני יודע הלכה למעשה אתא לאשמועינן ובלאו הכי ל"ק דהא הרמב"ם דרכו דרך הגאונים דכל את"ל הלכה היא וא"כ ה"נ הא דקאמר ר"י בסוף את"ל עד ועד בכלל הלכה היא ועוד דהכי מסתברא טפי שלא לחלק בין משנה וגמרא ומימרא דלעולם אזלינן לחומרא בין כשעד ועד בכלל הוי חומרא בין כשעד ולא עד בכלל הוי חומרא וכדאסיקנא גבי כסלע כיתר מסלע ומאן דבעי הני בעייא לא אכיין אדעתיה המסקנא דבתר הכי ולפי זה לא אצטריך לפרושי כמ"ש התוספות לחלק בין משנה למימרא ותדע שהרי לא פשטינן הני בעיי קמייתא אלא בתרייתא וקאמר מאי לאו פרשה א' וב' אלמא דעד סוף ב' פשיטא ליה דטרפה דעד ועד בכלל כאת"ל דר' ירמיה וכמסקנא דתלמודא דאזלינן לחומרא אלא דבעי למיפשט דפרשה עצמה דראשונה וב' כשרה ודחינן לה ומה שהקשה אהרמב"ם למה פסק להקל בפי פרשה ג' נראה דאינו קושיא לפי דרכו שהבין כך מדברי הרמב"ם דאי"ל דס"ל כיון דלא קאמר אלא ב' איני יודע אלמא דבגמרא לא קא קמיבעיא להו ופשיטא להו דאפילו פי פרשה ג' כשרה והכי מוכח מדברי תוס' מדכתבו הא דלא מיבעיא ליה נמי את"ל עד ועד בכלל פי פרשה ב' מהו היינו משום דממ"כ הוי בכלל איני יודע כמו בין הפרשות ב' דהא עד בין הפרשות קאמר דטרפה ותו לא ואי איתא דפי פרשה אינה קרוי בין הפרשות הרי לא אמר שיהא טרפה אלא עד בין הפרשות ואין זה בין הפרשות ואם היא קרוי בין הפרשות הא אמרו שנייה איני יודע ובכלל שנייה יש לו להיות ע"כ וא"כ מה"ט נמי הוי פי פרשה ג' בכלל ג' וכשרה ממ"נ דאי קרוי בין הפרשות בכלל ג' יש לו להיות ואם אינו קרוי בין הפרשות הרי לא אמרו בשנייה איני יודע אלא לבין הפרשות של ב' דאבין הפרשות דקאמר שמואל קאי והאי לאו בין הפרשות הוא ואיכא למימר דהרמב"ם נמי תופס דעת התוס' ומה שכתב הרשב"א והוכיח דמדאוקימנא בג' ש"מ דאפי' בג' הפרשה עצמה תידון כבשר אבל פי פרשה אפי' של ג' בא"י ואסורה לפע"ד אינה הוכחה די"ל הא דנקט פרשה עצמה אינו לאוקמי פי פרשה ג' דהכא פשיטא דכשרה אלא אתא לאפוקי פרשה ראשונה ושנייה עצמה דטרפה ותדע שהרי לפי הוכחתו נידוק נמי דוקא פרשה הג' עצמה תידון כבשר אבל בין הפרשות דהיינו חוט הישר אפילו של ג' טרפה מדלא קתני אלא הפרשה עצמה תידון כבשר אלא בע"כ שאין זה דיוק דאיכא למימר דאף בין הפרשות של ג' כשרה ולא אתא אלא לאפוקי פרשה אחד ושנייה עצמה א"כ כך י"ל ג"כ בפי פרשה שלישית וכדפי' : ולענין הלכה כתב בית יוסף כיון שכל הפוסקים זולתו מסכימים לאסור נקטינן כוותייהו עכ"ל ולאו דוקא כל הפוסקים קאמר שאין מסכימים כפי' לאסור זולתי הרשב"א והר"ן אבל מדברי הרי"ף והרא"ש לא משמע לא איסור ולא היתר ובתוס' משמע היתר ברור כדפי' ולכן לא כתב רבינו דעת הרי"ף והרא"ש בזה אלא העתיק דברי הרשב"א שכתב היכא שנפסק כנגד עובי הפיצול של פרשה הג' דהיינו פי פרשה ג' יראה שהוא טרפה ויש שמתירו שכל זה הוא מדברי הרשב"א ומיהו כבר התבאר לפע"ד דמשמע דברי הרמב"ם הם גם כן לאיסור וכך אפשר לפרש דברי הרי"ף ופשיטא דנקטינן לאיסור : ומ"ש ולאחר שיורד כג' אצבעות וכו' אע"ג דפרש"י והר"ן כב' אצבעות היינו משום דבגמרא קאמר אייתי לי גדי ובגדי הוה כב' אצבעות ורבינו מיירי בבהמה דשיעורו כג' אצבעות : **ובעוף** וכו' שם (דמ"ו) בעופא רבי ינאי אמר עד בין האגפיים ור"ל אמר למטה מן האגפיים כך היא גירסת הרי"ף והרא"ש וכתבו מחלוקתם בסתם ולא הכריעו ופי' ב"י דמסתמא כיון דר' ינאי רביה דר' יוחנן דהוא רביה דר"ל קי"ל אין הלכה כתלמיד במקום הרב וזו היא דעת הרמב"ם שפסק עד בין האגפיים אבל רש"י מחליף הגירסא ומהפך דר' ינאי לדר"ל ודר"ל לדרבי ינאי וכן נראה ממ"ש בהג"ה מיימוני אדברי הרמב"ם וז"ל והנה פסק כר"ל דאחר הכי אבל סה"ת והמצות פסקו כר' ינאי דאמר למטה מן האגפיים הלא שמחמיר ועוד שהיה רבו של ר"ל עכ"ל חשבו שהרמב"ם גורס כגירסתם גם ממ"ש התוס' והמרדכי שהם דברי הר"ש שהביא הרא"ש נראה שהיה גורס כגירסת רש"י שהרי כתב יש להסתפק אם למטה מחבורו בגוף וכו' והך ספיקא איכא נמי בבין אגפיים כמ"ש הרא"ש ומדכתבו הספק על למטה מן האגפיים בע"כ דנקט במילתיה דברי רבי ינאי שהוזכרו דבריו קודם ריש לקיש ורבי ינאי הוא דקאמר למטה מן האגפיים ורבינו נמשך אחר גירסת הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ופסק כרבי ינאי עד בין האגפיים דרביה דר"ל הוא : ומ"ש והרשב"א כתב עד מקום כלות חבורן בגוף בת"ה הארוך כתב גירסת הרי"ף וכתב עלה והוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא והרמב"ם פסק עד בין האגפיים ולא ידעתי טעם לדבריו עכ"ל ובית יוסף תמה עליו דהלא נמוקו עמו דקי"ל אין הלכה כתלמיד במקום הרב ולענ"ד דעת הרשב"א כיון דר"ל לא היה תלמידו של רבי ינאי אלא תלמידו של רבי יוחנן אע"ג דר"י היה תלמידו של רבי ינאי אין כאן דין תלמיד כנגד רבו וכיון דלאיסורא דאורייתא היא נקטינן לחומרא כריש לקיש : ומ"ש רבינו ולא נהירא הוא לפי שלדעת רבינו כ"ש שאין הלכה כתלמיד במקום רבו דרבו ומ"ש רבינו דלהרשב"א עד מקום כלות חבורן בגוף איכא למידק שהרי בקצר כתב ג' סברות ויש מחמירין יותר עד למטה ממקום שאין שוכבות על הגוף וי"ל דרבינו ה"ק דהרשב"א כתב דלדעת היותר מיקל הוי טרפה עד מקום כלות חבורן בגוף ואף זה לא נהירא אלא אין טרפות זה אלא עד התחלת מקום חבורן ולענין הלכה פסק ב"י להקל כהרמב"ם וכפירוש הרא"ש דעד ולא עד בכלל גם בסמ"ק משמע דפסק כמאן דאמר עד בין האגפיים מיהו אנו אין לנו אלא דברי סה"ת וכו"ג והרשב"א המחמירים והיא דעת התוספות והמרדכי וה"ר ירוחם וכן פסק בא"ז ובכלבו מסיק גם כן כך בשם הר"ד יונתן והר"ן ז"ל וכן פסק בא"ו · והרשב"א כתב עוד דאזלינן לחומרא להטריף עוד עד למטה ממקום שהן שוכבות על הגוף וכן כתב הר"ר ירוחם דנכון להחמיר וכן כתב בהגהת סמ"ק ובהגהת אשיר"י החמיר יותר וז"ל ובא"ז פסק עד למטה מכנפיו אפילו במקום שאינו מחובר לגוף העוף אלא נכפל ויושב שם והיינו עד למטה מעצמות הקטנים המחוברים לכנפיים וכן כתב בא"ו"ה דבא"ז ובסמ"ג מסתפק לאסור עד מקום שהכנפיים שוכבות על הגוף של העוף בסופה עד כאן · ונראה מדבריו שיש להחמיר כדברי הא"ז ובודאי שכך יש לנהוג הלכה למעשה במקום דליכא הפסד מרובה אבל במקום דאיכא הפסד מרובה נקטינן להטריף עד סוף העצם של כנף המחובר לגוף ולא יותר וכהרשב"א והרב בהגהת שלחן ערוך כתב אמ"ש בשלחן ערוך כהרמב"ם כתב הוא וז"ל ויש מטריפין בעוף עד מקום כלות שכיבת העצם המחובר לגוף והכי נהוג אם לא בהפסד מרובה עכ"ל אם כן דעתו לפסוק כהרמב"ם ודעימיה להקל בהפסד מרובה דעד בין אגפיים ותו לא מטריפין וחלילה להקל באיסורא דאורייתא בדוכתא דכל בהדאי אסרי עד למטה מן האגפיים והיינו לפחות עד מקום כלות שכיבת העצם המחובר לגוף ודו"ק : ואם

ומ"ש רבינו ובעוף הוא טרפות החוט עד בין האגפיים וכו' שם (מו :) בעופא רבי ינאי אמר בין אגפיים ור"ל אמר למטה מאגפיים וכתב הרשב"א ולא איפסיקא הלכתא כמאן והוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא · והרמב"ם פסק עד בין אגפיים ולא ידעתי טעם לדבריו גם בהרבה מספק הטריפות פסק לקולא ובמקצתן לחומרא ודרכו נסתרה מעיני עכ"ל · ואיני יודע ממה תמה על הרמב"ם בזו דהא נימוקו עמו דר' ינאי רביה דר' יוחנן הוא דהוא רביה דר"ל וקי"ל אין הלכה כתלמיד במקום הרב וכ"כ שהוא דעת הרי"ף והרא"ש שכתבו המחלוקת סתם ולא הכריעו משום דמסתמא אין הלכה כתלמיד במקום הרב . ורש"י מחליף הגירסא ומהפך דרבי ינאי לדר"ל ודר"ל לרבי ינאי ועל פי גירסא זו פסקו סה"ג והתרומה כר' ינאי שמחמיר ועוד שהיה רבו : וכתב הרשב"א בת"ה ובפי' דלמטה מאגפים כתבו בתוספות רבותינו הצרפתים יש להסתפק אם למטה מקום חיבורן בגוף קאמר או למטה ממקום ששוכבת על העוף דהיינו למטה מסוף העצם של כנף המחובר לגוף וכל כי הא אזלינן לחומרא עכ"ל · והרא"ש כתב בפסקיו דברי התוספות בשם רש"י וכתב עליהם והאיך ספיקא איכא נמי לספוקי עד (בעד) בין אגפים אי בעי למימר בין חבור אגפים לגוף או בעי למימר בין שכיבת אגפים על הגוף דהא בין (אבין) אגפים דרבי ינאי קאי אר"ל (ר"ל) ואמר למטה מן אגפים ול"נ דתרווייהו אחיבור אגפיים קיימי משום דקשיא ליה מאי אירית (איכא) בין אגפים ובין למטה מאגפים וכי כחוט השערה למטה מאגפים נחלקו אלא אמקום חיבור אגפים לגוף קיימי ואמר רבי ינאי עד בין אגפים ולא עד בכלל ור"ל אמר עד למטה מחיבור אגפים ואין לפרש עד בין שכיבת אגפים על הגוף דעל שיעור ארוך כזה לא מתפרש שפיר עד ולא עד בכלל ועוד דהפליג מחלוקתן עד כאן לשונו · וכך הם דברי רבינו לפסוק כרבי ינאי דאמר עד בין אגפים ומקום חיבורן לגוף קאי ועד ולא עד בכלל והיינו התחלת מקום חיבורן בגוף · והג"א הפליגו להחמיר יותר מהרשב"א שכתבו דאותם עצמות קטנים המחוברים לכנפים הם בכלל הכנפיים ולמטה מהם זהו למטה מאגפים : **ולענין** הלכה כיון דהרמב"ם פסק כמ"ד בין אגפים וכן משמע מדברי הרי"ף והרא"ש וכיון שהרא"ש הכריע דעד ולא עד בכלל קאמר

דרכי משה

לב (א) וכ"כ האשר"י אבל בהגהות שם פא"מ וז"ר ובא"ז פסק עד למטה מכנפיו אפי' במקום שאינו מחובר לגוף העוף אלא במקום שנכפל ושוכב שם דהיינו למטה מסוף העצם של כנף המחובר לגוף עכ"ל והמה דברי התוספות וכ"פ המרדכי וכן משמע מדברי הרשב"א שהביא ב"י שדעתו להטריף עד למטה במקום ששוכבות על הגוף ויש לתמוה ארבינו שכתב בשם הרשב"א עד כלות מקום חבורן בגוף ובאו"ה פסק כלל כ"ה סי' ב' דיש להחמיר כדברי א"ז וכ"פ בתא"ו נט"ו אות ד' דיש להחמיר ובב"י פסק הלכתא כדברי הטור

דרישה

סי' לב [א] **והרשב"א** כתב עד מקום כלות חיבורן בגוף יש לדקדק שרבינו כתב בשם הרשב"א שהוא סובר עד מקום כלות חבורן בגוף דהיינו עד סוף המקום

(ו) אבל אם נפסקו חוטי הפיצול השלישי כשרה היינו אפילו למאן דמטריף בפי הפיצול השלישי מודה בחוטי פיצול השלישי דכשרה :

פרישה

מידו אע"פ שאינו צלול כ"כ שיהיה יוצא בנקב רש"י : (ד) **ולאחר** שיורד כשלשה אצבעות פי' מהירכיים · (ה) ואם נפסק כנגד הפיצול של פרשה שלישית כו' פי' פי פרשה שלישית וכן הרשב"א כתב עובי פי פרשה וכן משמע להדיא בתוס' שפי פרשה הוא נקרא כנגד עובי פיצול שורי : ואם

חדושי הגהות

לב א רש"י בגמ' וכן הר"ן כתבו שהוא כב' אצבעות ולייסב דעת הטור כתב הפרישה דא"ל דרש"י והר"ן חשבו ממקום הפיצול והטור חשב ממקום חירכים שמשם הוא ג' אצבעות : ב פי' הדרישה דהיינו פי הפרשה הג' : לפנינו

(ו) ואם נעקרה חוליא אחת (ב) מהחוט אפילו למטה מהכסלים שאין שם צלעות טרפה בהמה שהכו אותה על השדרה במקל והלך המקל על פני כל אורך השדרה כשרה ולא חיישינן שמא נפסק החוט (ג) ואם לא הגיע המקל על פני כל השדרה [ב] או שיש במקל קשרים חוששין שראש המקל במקום שהוא כלה [ג] מכה בכח וכן במקום הקשרים וכן אם הכה לרוחב השדרה חוששין שמא נפסק החוט בהמה שנוררת רגליה אין חוששין שמא נפסק חוט השדרה שלה שאנו (ס) תולין אותה בשגרונה (ד) פירוש כאב הירכים וכתב הרשב"א בד"א שלא נודע שנפלה אבל אם נודע שנפלה חוששים שמא עם נפילתה נפסק חוט השדרה ולכך נוררת רגליה שפסיקת חוט השדרה מצוי עם נפילתה :

לג ניטל לחי התחתון כשר וכתבו הגאונים (א) [א] והוא שיכולה להחיות ע"י המראה והלעטה הא לאו הכי טרפה כתב

קאמר הכי נקטינן וכדברי רבינו : **ואם** נעקרה חוליא אחת מהחוט אפילו למטה מהכסלים וכו' שם (נב:) גמרא נשתברו רוב צלעותיה כמה חסרון בשדרה בש"א שתי חוליות וב"ה אומרים אחת אמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטריפה ומפרש בגמרא דהיינו חוליא בלא צלע ומשכחת לה בשילהי כפלי ורבינו כתב דין זה פעם שנית בסימן נ"ד :

בהמה שהכו אותה על השדרה במקל והלך המקל על פני כל אורך השדרה כשרה וכו' שם (נא:) גמ' נפלה מן הגג אמר רב יהודה אמר רב הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה על זנבה והלכה לה כלפי ראשה כנגד כל השדרה כולה אין חוששין משום ריסוק איברים ואי שליט חוטרא אפלגיה דגבא חיישינן ואי אית בה קיטרי חיישינן ואי מחייה אפיסקיה חיישינן ופירשוה הרשב"א והר"ן כמו שכתב רבינו וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ט מה"ש ואהא דקאמר ואי מחייה אפיסקיה פרש"י כהפסק כלומר לרוחב הגב חיישינן לחוט השדרה וכך הם דברי רבינו והמפרשים הנזכר' וכתב הכלבו יש שכתבו שאם הכה אותה ונפסק המקל בבהמה חוששין לפי שבמקום שנפסק המקל עושה חבורה או מכה רבה כמו ברא"ש השרביט וכתב הר"ן דכי חיישינן היינו בשלא הלכה אבל אם הלכה אח"כ תו לא חיישינן ואיכא מ"ד דאפילו הלכה בכהאי גונא בעיא בדיקה בחוט השדרה : וכתב עוד ג שדעת הרמב"ן דכי אמרי' חוששין לה לאו למימרא דיהבינן לה דיני נפולה ודאית ולינבעי שהייה ובדיקה אלא בודקין אותה בלא עמידה ושהייה כלל ולא מחוור אלא דינה כנפולה גמורה לשהייה ולבדיקה ע"כ ודברי הרמב"ם בפ' ט' מהלכות שחיטה נראה שהם כדברי הרמב"ן וז"ל *הג"ה ב"ה צריך להעביר הקולמוס על והכי נקטינן ולכתוב במקומם עיין במה שאכתוב בסוף סי' ר"ח : והכי נקטינן :

ומשמע מדברי הרמב"ם בפרק הנזכר ומדברי רבינו ירוחם דבעיא בדיקת כל החלל כדין הנפילה ומדברי רבינו נראה דלא בעיא בדיקה אלא בחוט השדרה ואפשר דהרמב"ם ורבינו ירוחם סמכו על המבין ולא הוצרכו לפרש דבהכאה על גבה ליכא למיחש אלא לחוט השדרה בלבד :

בהמה שנוררת רגליה אין חוששין שמא נפסק חוט השדרה שלה וכו' שם ההיא איתריתא דהוה בי רב חביבא דהוו שדרן כרעא בתרייתא אמר רב יימר האי שיגרונא נקטה ואסיקנא דהכי הלכתא ולא חיישינן דילמא איפסוק חוט השדרה משום דשיגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח : ומ"ש בשם הרשב"א בד"א שלא נודע שנפלה וכו' בת"ה ובחידושיו כ"כ ודחה דברי בה"ג שנורם דנפלה מאיגרא וגם התוס' כתבו דהוו שדרן כרעה לא בנפילה מיירי וכ"כ הר"ן אהא דאמר רב פשטה ידה לעמוד אע"פ שלא עמדה :

לג ניטל לחי התחתון כשר משנה בפרק אלו טרפות (נד:) ופירש"י ניטל לחי התחתון מעל הבשר והסימנים מחוברין בבשר ובריש פא"ט (מד:) גבי תורבן הושט שניטל רובו מלחי כתב הר"ן דמשמע בגמרא שאם נעקרו הסימנים

ואם נעקרה חוליא אחת וכו' בפא"ט (דף נ"ב) מייתי הא דתנן גבי טומאה דלב"ש חסרון שני חוליות בשדרה איכה מטמאה באהל ולב"ה חוליא אחת ואמר רבי יהודה אמר שמואל וכן לטרפה ומוקמינן לה בחוליא בלא צלע ובשלהי כפלי וכך פסקו הרמב"ם והרא"ש והרשב"א ואיכא לתמוה מפני מה השמיטו הרי"ף ואפשר משום דבגמרא מתקיף לה רב הושעיא וליתנייה גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל א"ל רבא כי אתשיל לענין טומאה אתשיל דהוה ליה בית שמאי לחומרא וס"ל לרי"ף דמדאתקפיה רב הושעיא אלמא דלא ס"ל הא דשמואל וא"נ דדחי ליה רבא אדיחויא לא סמכינן ומיהו כיון דהפוסקים פסקו בפירוש כשמואל לחומרא הכי נקטינן :

בהמה שהכו אותה בפא"ט (ד' נ"א) אמר רב יהודה אמר רב הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה או ע"ג זנבה והלכה לה כלפי ראשה ואפילו כנגד כל השדרה כולה אין חוששין משום ריסוק אברי' כך היא גי' הרי"ף והרמב"ם בפ"ט וכ"כ בסמ"ג עשה בהגה"ה והכי פירושו ל"מ אם הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה שהכה על מתניה או הכה על זנבה והלכה לה כלפי ראשה והכה על צוארה ולא נגע לא בשדרה ולא בצלעות וכגון שכסף המקל אלא אפילו כנגד כל השדרה כולה שהכה בכל השדרה כגון שלא כסף המקל נמי אין חוששין וכן פי' הר"ן והכל בו וכן נראה מדברי רבינו דהשמיט בבא הראשונה הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה וכו' דמכלל הלך המקל ע"פ כל השדרה נשמע ההוא דהכה על ראשה כמכל שכן אבל רש"י כתב ואפילו לא גרסינן דדוקא כסף המטה והכה על כל הצלעות כנגד כל השדרה קאמר עכ"ל נראה דס"ל דכולה מימרא חדא בבא היא והא דקאמר כנגד כל השדרה פרושי קא מפרש הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה וכו' היינו שכסף המקל והכה על כל הצלעות כנגד כל השדרה ולא נגע לא בשדרה ולא בצלעות דהשתא ודאי מהניא לה כסיפת המקל שלא יגע בהן אבל אם הכה על השדרה ממש אפי' כסף חיישינן דאי אפשר שלא יגע המקל בחוליות השדרה שהן בולטין ואפילו כפפו למקל וכך נראה מדברי הרא"ש דלא גרס אפילו ועוד נראה דאף לרש"י היכא דכסף לא חיישינן אפילו הכה על השדרה ועל הצלעות ממש בכל אורך השדרה דכיון דכסף אינו מכה בכח אלא במקום שהוא כלה והרי הכה על מתניה או על צוארה אבל בלא כסף והכה על השדרה כולה חוששין וכתב דל"ג ואפילו דאי גרסי' ואפילו הוה משמע דבהכה על כל השדרה כולה לא חיישינן ואפילו לא כסף והא ליתא והכי מסתברא אלא דכל הפוסקים לא כתבו כפירושו ואיכא קצת תימה מפני מה סתם רבינו דבריו דלא כהרא"ש ואפשר דס"ל לרבינו דאף למאי דל"ג אפילו הוה נמי פירושו שהכה בכל השדרה גופה ע"פ כל ארכה ואפ"ה לא חיישינן וכן נראה להדיא מדברי הרשב"א בת"ה ולענין הלכה נקטינן לקולא ככל הגאונים ולא כרש"י שהוא יחיד כנגדם ועוד דמהרש"ל בהגהותיו כתב דבס"א כתב כך בפרש"י הכה על ראשה אדם שהיה אוחז בידו שבט אחד והכה על ראשה של בהמה והלכה לה השבט עד (כלפי) זנבה או שהכה כלפי זנבה והגיע השבט עד כלפי ראשה ולא תימא שהכה על ראשה וזנבה שלא יגע בשדרה כלל דליכא למיחש משום ריסוק אברים אלא אפי' הכה על השדרה באורך אפ"ה לא חיישינן עד כאן זה מצאתי בשני פירושים מדוייקים עכ"ל מהרש"ל השתא לפ"ז אין כאן מחלוקת מיהו לכתחלה ודאי יש לחוש לפרש"י שבידינו שלא יקנה ישראל בהמה זו שהכו אותה על השדרה והצלעות בלא כסף אבל דיעבד אם קנאה מנכרי לא חיישינן למידי :

ומ"ש ואם לא הגיע המקל וכו' שם סיפא דמימרא דרב יהודה אמר רב וכתב הר"ן דכי חיישינן היינו דלא הלכה ואיכא מ"ד דאפילו הלכה בכהאי גוונא בעי בדיקה בחוט השדרה עכ"ל וטעם האוסרין דס"ל דנכפולה דוקא מותרת בהלכה דקים להו לר"ול דאילו נתרסקו אבריה לא היתה יכולה לילך ד' אמות אבל הכא דלא חיישינן אלא לאבר אחד לפסיקת החוט אפילו הלכה חיישינן ומזה הטעם כתב רבינו בסי' נ"ח כדין נפולה או שהכה באבן בכל גופה וכו' דהתם הוא דיש לה דין נפולה אבל בהוכתה באבר א' אין חוששין אלא לאותו אבר דצריך בדיקה כאותו אבר לעולם דאפי' הלכה לא מהני דחיישינן לניקב או נפסק או נשבר האבר וא"כ כאן נמי אפי' הלכה חיישינן כשהכה לרוחב השדרה וצריך לבדוק וממילא לדידן דלא בקיאין בבדיקה הוי טרפה מספק והכי נקטינן :

כתב הכלבו י"א שאם נפסק המקל בבהמה חוששין ומביאו ב"י ונראה לפע"ד שהם מפרשים ואי שלים חוטרא אפלגא דגבה חיישינן פירוש שנפסק בבהמה דאל"כ אלא כפרש"י שלא היה המקל ארוך מתחלה בכל השדרה מאי אתא לאשמועינן הא אפילו באית ביה קטרי חיישינן כל שכן כשלא היה ארוך אלא אתא לאשמועינן אפילו היה ארוך אלא שנפסק בבהמה דאף במקום שנפסק הוא מכה בכח :

בהמה שנוררת רגליה וכו' מסקנא דגמרא פא"ט לשם והילכתא כרב יומר דשיגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח ומ"ש על שם הרשב"א בד"א שלא נודע שנפלה וכו' כם דברי התוספות ז"ל לא בנפילה מיירי וכ"כ הר"ן וע"ש האריך ע"ז וכ"כ בא"ה וכתב בהגהות מרדכי דחולין כן השיב הר' טוביה על הקונה תרנגולים ואווזים מן השוק ואין יכולין לעמוד על רגליהם דכשרה דכיון שלא ראינו שנפלה אין להסיר מספק ע"כ ומביאו בא"ה וכתב עוד שם ומשמע מדברי הרמב"ם וסמ"ג שמותר לשוחטם אפילו עתה קודם שנתרפאו אעפ"י שאין אנו בקיאין עתה בבדיקה דא"צ בדיקה כלל אבל כשיש ריעותא נרורה לפנינו כגון שיש בו לקותא כגון מכות אש או מכת חרב או הדקרת חץ והוא המגיע למקום שאוסר בו כתב בא"ז אסור לשוחטו עד שתבריא וגם מגיע הדקר לג"ה טרפה גם כן ומעשה בשור שנפל ע"ג קרקע מפני מכאוב רגליו ולא הלך מחמת נפילתו והורה ר"י הזקן שאין לחוש לריסוק אברים עכ"ל או"ה והדבר פשוט שאין חבט בפחות מעשרה טפחים כל שנפל מעצמו ויתבאר בסימן נ"ח בס"ד :

לג ניטל לחי התחתון כשר משנה פא"ט (דף כ"ד) ופירש רש"י ניטל לחי התחתון מעל הבשר והסימנים מחוברים עכ"ל : וכתבו הגאונים וכו' כן כתב הרא"ש

דרכי משה

הטור ושב להחמיר בדברי דאורייתא : (ב) נראה מלשון הטור דקאמר דנעקרה חוליא מן החוט דאין איסור עקירת החוליא אלא עד מקום שכלה הטריפות דחוט וטעמא משום דכשנעקרה שם חוליא שוב החוט לא יוכל להתקיים כ נ מלשון הטור דקאמר נעקרה מן החוט וכן נמי נראה מדהביא דין זה באן גבי פסיקת החוט דאל"כ לא היה לו להביאו רק בדיני שבורה לקמן סי' נ"ד וצ"ע דהא הביאו ג"כ לקמן בדין שבורה וכן בגמרא סדרו דין זה בדיני שבורה אבל אפשר דאע"ג דאסור משום פסיקת החוט מ"מ בדין שבורה נמי איתא ולכן כתבו גם שם וצ"ע אמנם תוספות פ"ק דעירובין (ז.) כתבו דעקירה טריפה אפי' למטה במקום טריפות החוט : (ג) צ"ע דבגמרא אמרינן שהחששא משום ריסוק איברים ואפשר דדעת הטור הוא מ"ש הר"ן דף תרס"ט ע"ב וז"ל ואי אית ביה קשרים חיישינן לריסוק אברים והוא שלא הלכה וי"א דאפי' הלכה בכה"ג צריכה בדיקה בחוט השדרה עכ"ל · וכן פרש"י בגמ' חיישינן משום חוט השדרה וא"כ אפשר הא דכתב הטור היינו אף שהלכה צריכה לבדיקה בחוט : (ד) ובהגהת מרדכי בחולין דף תשס"א ע"ב נשאל הר"ד טובית מוינא על אחד שקנה אווזא ותרנגול מן העכו"ם ולא יכלו לעמוד והשיב דנ"ל היתר כיון שלא ראינוה שנפלה אין לאסרה מספק אימור שגרונה נקטה עד כאן לשונו וכן פסק בא"ז כלל נ"ה :

וצ"ע

פרישה

(ו) ואם נעקרה חוליא אחת אפילו למטה מהכסלים דין זה איתא נמי לקמן בסימן נ"ד :

(ס) תולין אותה בשגרונה כטעם דשגרונה שכיח פסיקת חוט השדרה לא שכיח גמרא . (וכהגהות מרדכי בשם דלעוף נמי דינא הכי עכ"ה) :

סי' לג (א) **והוא** שיכולה לחיות על ידי המראה והלעטה בא"ח סימן שכ"ג כתב רבינו וי"ל לא מאמרין העגל סבבת פירות לתמוה לו כמאכל עד מקום שאינו יכול

דרישה

המקום שהם מחוברין ומדברי הרשב"א משמע להדיא שהוא אוסר עד למטה מסיבת סוף העצם של כנף המחובר לגוף (וכ"כ התוס' וא"ו ומרדכי וא"ו בארוך ותא"ו נט"ו וכתב רמ"א והכי נהוג אם לא בהפסד מרובה . עכ"ה) שכתב וב"י הביאו ה"ל בעופא רבי ינאי אומר בין האגפיים ור"ל אמר למטה מאגפיים ולא אפסיקא הלכתא כמאן וה"ל ספיקא דאורייתא ולחומרא כו' עד ובסידום דלמטה מהאגפיים כתבו בשו' רבותינו הגרמנים יש להסתפק אם למטה מקום שמחובר בגוף קאמר או למטה ממקום שסוכבות על הגוף והיינו למטה מסוף העצם של כנף המחובר לגוף וכל כי הם אולין לחומרא עכ"ל א"כ משמע להדיא שאוסר עד למטה מסכינת העצם של כנף המחובר לגוף ונראה לי שדברי הרשב"א אלו הם מספר ת"ה הארוך ורבינו לא היה בידו אלא ת"ה הקצר וכן הוכיח הב"י כמה פעמים ה"ל הרשב"א בת"ה הקצר ומום השדרה לגוף שאמר מתחיל מן הכפולין עד למטה מן האגפיים ולמטה מהאגפיים שאמר י"א למטה מן המקום שהאגפיים מחוברים לגוף וי"א למטה ממקום שהן שוכבות על הגוף עכ"ל בבית שני שער שלישי ד' ר"ג ע"א ולא הכריע שם בפירוש דלמטה רק גילה דעתו דס"ל כהלכה כר"ל דאמר למטה מאגפיים לחומרא והרא"ש כתב והאיך ספיקא איכא נמי לספוקי בעד בין האגפיים אי בעי למימר עד בין חיבור אגפיים לגוף אי בעי למימר בין שכיבת אגפיים לגוף והכריע הרא"ש דלמקום חיבור אגפיים לגוף קיימי ואמר רבי ינאי עד בין אגפיים ולא עד בכלל ור"ל אמר עד למטה מחיבור האגפיים ע"ש וגם פסק כרבי ינאי להקל מטעם שהיה רבו דרבי יוחנן רבו ור"ל ורבינו מפרש דברי הרשב"א כפי הכרעת הרא"ש שמה שאמר ר"ל עד למטה מהאגפיים ר"ל עד למטה ממקום חיבורן והקל . עי' בב"י שהביא דברי הרא"ש והכרעותיו : [ב] או שיש במקל קשרי' חוששין וכתב הרמב"ם דכי אמרינן חוששין לאו למימרא דיהבינן לה דיני נפולה ודאית ולינבעי שהייה ובדיקה אלא בודקין אותו בלא עמידה ושהייה כלל והכי נקטינן : [ג] מכה בכח וכו' וכתב הכלבו יש שכתבו שאם הכה אותה ונפסק המקל בבהמה חוששין לפי שבמקום שנפסק המקל עושה חבורה או מכה רבה כמו ברא"ש השרביט :

סי' לג [א] **והוא** שיכולה לחיות על ידי הלעטה כו' כתב הרוקח שאם נחתך לגוף התחתון ויכול להלעיטו ולהאכילו כשרה :

הגה

חדושי הגהות

ג לפנינו בהר"ן איתא שדעת הרמב"ם אך מסיום דברי רבינו המחבר משמע שזה לפנינו הגי' הרמב"ן ועיין בבה"ג אות כ' שהאריך בזה .

הרא"ש בשם הגאונים ובפרק מי שהחשיך מפרש המראה למקום שאינה יכולה לחזור שתוחבו לה לפנים מבית הבליעה הלעטה למקום שיכולה לחזור · כתב בית יוסף דבנוסחא דידן איתיה בגמרא בשם ר' זירא וט"ס הוא דא"כ לא היה כותבו הרא"ש בשם הגאונים ע"כ ולפע"ד דמ"ש דין זה בשם הגאונים הוא לפי שנמצא כך בספרי התלמוד שלהם וספרים שלנו לא היה נמצא ע"כ כתבוה בשם הגאונים אבל אין ספק שכך היא הגירס' בתלמוד דאל"כ לא היה להם לגאונים כח להוסיף טרפות בשלא אפשר לחיות ע"י המראה והלעטה אם לא היה נזכר כלל בתלמוד ועי' במ"ש הרמב"ם בספ"י מה"ש : וכתב הרוקח אם נחתך לעיף החרטום ויכול להלעיטו ולהאכילו כשר ע"כ ונראה דלהאכילו לאו דוקא דלהשקותו נמי בעינן דא"א שישתה לבדו כשניטל חרטומו וכן בבהמה אם ניטל לחי התחתון בענין שאינו יכול לא לאכול ולא לשתות צריך שיוכל לחיות ע"י שמאכילין ומשקין אותן בהלעטה ובהמראה וכתב עוד הרוקח ניחוק הלשון עד הטולטלת היא ערלת הגרון כשר ע"כ :

כתב הרמב"ם ניטל לחי העליון טרפה וכו' כ"כ בפ"ח ונראה שדעתו מדלא תנן בבהמה ניטל הלחי כשר אלא ניטל לחי התחתון משמע דוקא תחתון כשר אבל ניטל העליון טרפה וא"ת אמאי לא תני ליה בהדיה באלו טרפות ניטל העליון י"ל דה"ל בכלל מה ששנינו במשנת אלו טרפות זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה · ובתשובה שהשיב לחכמי לוני"ל ומביאו ב"י ביאר יותר דליכא לאיתור דלגופיה אצטריך למיתני דניטל התחתון כשר אע"פ שהסימנים מחוברים בו וכ"ש עליון דמי תלה הסימנים בלחי התחתון עד שתחוש לעיקור דהסימנים תלויים הם בין עיקור החיך ובין הלשון וכו' כלומר ולא יעלה על הדעת שיהא טרפה בניטל התחתון ולא תני לה אלא לפי שבלחי העליון פשוטא היא דטרפה דמיד תכנס בה הרוח בכל נשימה ונשימה ביומה וביומה תקרר הריאה ותמות הבהמה והיא בכלל זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה לפיכך תנא נמי בסיפא באלו כשרות ניטל התחתון כלומר דוקא ניטל תחתון כשר אבל ניטל העליון טרפה כדתניא רישא זה הכלל ואיידי דרישא תנא סיפא כנ"ל דעת הרב בתשובתו : ומה שהשיג עליו רבינו עוד וכתב ואני כתבתי למעלה שאפילו נעקרו רובו מהלחי וכו' פירוש מדכתב הרמב"ם שנגמם עד הסימנים אלמא דמצריך שישאר הלחי התחתון מחובר כנגד כל מקום חבור הסימנים בלחי דבעינן שלא יהיו נעקרו הסימנים מן הלחי כל עיקר והא ליתא דאפילו נעקרו הסימנים רובן מהלחי כשר אם המיעוט נשאר במקום אחד וכך השיג עליו הרשב"א בת"ה הארוך ומביאו ב"י ואין לפרש דברי הרמב"ם דמ"ש כגון שנגמם עד הסימנים עד ועד בכלל קאמר שנגמם גם כנגד מקום חבור הסימנים בבשר שבלחי ולא נעקרו כולן דאם נעקרו כולן ה"ל עיקור ואפילו מחוברים בבשר דא"כ ה"ל עד ועד בכלל לקולא ואנן מסקינן בפא"ט דלא אמר לקולא אלא לחומרא וא"ת דמשמע מדברי רבינו דבניטל התחתון דכשר אינו אא"כ דנשארו מיעוט הסימנים מחוברים בלחי ובפא"ט מוקי לה אליבא דאיגום איגומי מעלוי סימנים פירוש שנגמם הלחי מהבשר שמוטל על הסימנים בין הלחי והסימן ומשמע התם דאפילו נגמם הלחי כולו וניטל לגמרי כשר וכ"כ הרשב"א להדיא ומביאו ב"י וכ"כ הר"ן גבי תורבץ הושט שניטל רובו מהלחי וכ"כ הר' ירוחם להדיא דאיגום איגומי דהיינו שניטל התחתון לגמרי והסימנים מעורים ומחוברים בבשר שבלחי כשרה לד"ה שאין בזה מחלוקת כלל וי"ל דרבינו ה"ק דלהרמב"ם כשנעקרו הסימנים מן הלחי אע"פ שהסימנים נשארו מחוברים בבשר טרפה ואני כתבתי למעלה היכא דנעקרו ואינן מחוברין אפילו בבשר שבלחי נמי כשר אם נשאר המיעוט במקום אחד אבל ודאי ס"ל לרבינו היכא דמחוברים בבשר כשרה אפי' ניטל הלחי לגמרי ועוד יש לפרש וכן הוא עיקר דדעת רבינו דלמסקנא אפילו באיגום איגומי נמי בעינן שישאר מיעוט שלא נעקר ודוקא שנשאר במקום אחד דה"א התם א"ר נחמן אמר שמואל תורבץ הושט שניטל כולו מלחי כשר ותנא תונא ניטל לחי התחתון כשר מתקיף לה רב פפא והאיכא עיקור סימנים ולרב פפא קשיא מתני' ניטל לחי התחתון כשר בשלמא מתני' לרב פפא לא קשיא הא דאיעקור הא דאיגום איגומי מעילוי סימנים אלא לשמואל קשיא לא תימא כולו אלא רובו השתא למאי דמוקמינן לדשמואל דה"ק תורבץ הושט שניטל רובו מהלחי כשר לא מפלגינן בין אעקורי ובין איגומי אלא בין כך ובין כך עיקור סימנים לא פסלי אלא בכולו אבל ברובו לא הוי עיקור וכשר והא דקאמר ותנא תונא ניטל לחי התחתון כשר היינו נמי ברובו דאי בכולו ה"ל עיקור סימנים ופסולה וברובו נמי דוקא כשנשאר במקום אחד כדאיתא התם והכי מוכח ממ"ש הרא"ש דהשמיט הך אוקמתא הא דאיעקור אעקורי הא דאיגום איגומי אלא כך כתב א"ר נחמן אמר שמואל תורבץ הושט שניטל כולו מלחי כשר מתקיף לה רב פפא והאיכא עיקור סימנים לא תימא שניטל כולו אלא שניטל רובו הרי דלא חילק בין כשהסימנים מחוברים בבשר ואיגום איגומי מן הלחי ובין אינן מחוברין בבשר אלא נעקרו בכל ענין לא מתכשרי אלא בנשאר המיעוט דאז אין לו דין עיקור סימנים ולענין הלכה נקטינן דבעליון נמי טרפה כהרמב"ם וכן כתב הרשב"א דראוי לחוש לדבריו ובאיגום איגומי הלחי מעילוי סימנים והסימנים מחוברים בבשר נמי אינו כשר אא"כ שלא נגמם כולו ונשאר המעוט במקום אחד כרבינו וכפירוש השני שכתבתי שהוא העיקר ואף בנעקרו הסימנים מן הבשר ולא נשאר אלא מיעוט שלא נעקר אם הוא במקום אחד נמי כשר דלא כהרמב"ם דמשמע מדבריו לאוסר דיחוי הוא כנגד כל המחברים : **ושט** שניקב בכל שהוא טרפה משנה רפא"ט בבהמה נקובת הושט ובגמרא שם ריש (דף נ"ד) ושט נקובתו במשהו דרוסתו במשהו והב"י דקדק מדאסיקנא בפרק השוחט (ד' לב) דלבתר חזרה שהודה לו ר"ע לר' ישבב נקובת הושט נבילה היא ולא טרפה וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מה' שחיטה וקושיא זו קשה גם על הסמ"ג והסמ"ק והרשב"א וה"ר ירוחם וסה"ת שכולם כתבו נקובת הושט שהיא טרפה כפשוטה של משנתינו דתנן א"ט בבהמה נקובת הושט וי"ל דס"ל כמ"ש התוס' לשם בד"ה ורמינהי דאפי' היכא דאיכא נבלה לא פקע מיניה איסור טרפות ולקי אף משום טרפה ותהני' דא"ט דמיירי אחר שחיטה מדקתני סיפא כל שאין כמוה חיה ולא קתני כל שאין חיה צ"ל דהא דהשיב נקובת הושט בטריפית ולא קתני אלו נבלות שהוא עיקר האיסור לאחר שחיטה ההיא מיתנא קודם חזרה אבל קודם שחיטה אפילו נקובת הושט עיקר איסורו מחיים אינו אלא משום טרפה אבל לא משום נבלה דליכא נבלה דמטמאה מחיים אלא בעשאה גיסטרא או ניטל ירך והלל שלה כדאיתא התם בכך שמעתתא והשתא ניחא דכתבו המחברים בנקובת הושט שהיא טרפה דמיירי בקודם שחיטה ונפקא מינה להלכה ובינתה שהיא אסורה כיון שהיא טרפה א"כ לענין שאם תתך כזית בשר מחיים דלקי אף משום טרפה כדכתבו התוס' לשם אבל

לאחר

(ב) כתב הרמב"ם ניטל לחי העליון טרפה אבל ניטל התחתון כגון שנגמם עד הסימנים ולא נעקרו הרי זה מותר (ג) ואני כתבתי למעלה בהלכות שחיטה שאפילו נעקרו רוב מהלחי אם המיעוט נשאר מחובר במקום אחד כשר עד שנעקרה כולה או שלא ישאר המיעוט במקום אחד [ב] וגם אני תמה על מה שאסר ניטל לחי העליון כיון שאינו מפורש ובי להוסיף על הטרפות יש ואין לדקדק מדהכשיר בתחתון מכלל דבעליון טרפה דלגופיה אצטריך לאשמועינן אע"פ דסימנין מחוברין בו וכ"ש בעליון [ג] ושט שניקב בכל שהוא טרפה

ואפילו

הסימנים עם הבשר שבלחי היינו מתני' ניטל לחי התחתון כשר וז"ל הרשב"א בת"ה בית שני שער א' גבי הא דאמרינן בפ' אלו טריפות תורבץ הושט שניטל כולו מלחי כשר והאיכא עיקור סימנים לא קשיא הא דאיעקר איעקורי הא דאיגום איגומי מתניתין דקתני כשר דאיגום איגומי הלחי מסימנים ומהבשר המוטל על הסמים דאין עיקור כל זמן שהסימנים מעורים בבשר כך פירש רש"י אבל הרמב"ם נראה שהוא מפרש שנגמם הלחי עד מקום הסימנים אבל כנגד מקום חיבורן נשאר מן הלחי ולא נעקרו הסימנים מתנו שכ"כ ניטל לחי התחתון כגון שנגמם עד מקום הסימנים ולא נעקרו הרי זו מותרת ואינו מחוור עכ"ל : **ומ"ש** רבי' בשם הגאונים והוא שיכול לחיות על ידי המראה והלעטה וכו' כ"כ הרא"ש בפרק הנזכר בשם הגאוני' ובנסחאות דידן איתיה בגמ' בשם רבי זירא ודבר פשוט הוא דהגהה היתה בגליון וטעה הסופר וכתבה בפנים וקרא לה בשם רבי זירא דא"כ לא היה כותבו הרא"ש בשם הגאונים ובדברי הרי"ף והרמב"ם נמי ליתא : כתב הרמב"ם ניטל לחי העליון טריפה אבל ניטל התחתון וכו' ה"ז מותר בפ"ח מה"ש : **ומ"ש** ואני כתבתי למעלה בהל' שחיטה שאפי' נעקרו רובו מהלחי וכו' הוא בסי' כ"ד : ומ"ש ואני תמה על מה שאסר לחי העליון כיון שאינו מפורש וכו' גם חכמי לוני"ל הוקשה להם כן ושאלו להרמב"ם בתשובת פאר הדור סי' כ"ט וז"ל בהמה שניטל לחי העליון טריפה בעניותינו לא שמענו עד היום הזה והיה נראה בעינינו כשאומר ניטל לחי תחתון כשרה רבותא אשמעינן אע"פ שנראה כעיקור וכ"ש לחי העליון · והשיב להם מי תלה הסימנים בלחי התחתון עד שתחוש לעיקור דע שהסימנים תלויים הם בין עיקר החיך והלשון אבל המתפלל של לחי התחתון רחוק הרבה מתוך הלוחר שבתוכו הסימנים וזה הלחי התחתון היא המנדנד ברוב בעלי חיים בשעת אכיל' ולפיכך המפלל של לחי התחתון רפה הרבה כדי שיהא נע במהרה בשעת אכילה ומפני זה נשמט פעמים רבות מרוב ב"א לא בשעת אכילה בלבד אלא בשעת הפיהוק ואם החזירוהו במהרה יחזור ואם לאו לא יחזור ואפילו ניטל המתפלל ולא ימות החי אבל לחי העליון קבוע הוא והחוטם הקבוע בו הוא נשמת רוח החיים הנכנסת ללב דרך הריאה עם הנשימה שתכנס מן הפה ואותו הלחי העליון כמו גג הוא לכסות הקנה עד שלא תכנס נשמת הרוח והיא קרה לריאה וימות החי גם שני לחיים שהם כמו שני ענבים אדומים תלויים בסוף החיך מלמעלה כנגד פי הקנה מפני זה נבראו כדי שתהיה הרוח שתכנס מן הפה בעת הכנסת הרוח לריאה תפגע בבשר זה תחילה ואע"פ שנשתנית בתוך הפה ואח"כ תכנס לריאה ואם ינטל לחי העליון יאבד הכל ונמצא פי הקנה מגולה לאויר ומיד תכנס הרוח בכל נשימה ונשימה כמו שתכנס לתוך פי האשישה והחלון וביומה תקרר הריאה והלב ותמות הבהמה ואין לך מי שאין כמוה חיה יותר מזו ומפני זה מנו נטילת לחי התחתון דוקא בכשרות ולא העליון עכ"ל וכתב הרשב"א בת"ה שדברי הרמב"ם נראים אלא שיש להתישב בדבר מפני שאם כן מפני מה לא נשנית טרפותו במשנתינו ולא נזכר בגמרא גם כן ובת"ה הקצר כתב שראוי לחוש לדברי הרמב"ם : **כתב** הרוקח אם נחתך לעוף החרטום ויכול להלעיטו ולהאכילה כשרה : **ושט** שניקב בכל שהו טריפה ואפי' בתורבץ הושט וכו' משנה ר"פ אלו טריפות (מב.) בבהמה נקובת הושט ובגמ' (מג:) איפליגו רב ושמואל בתורבץ הושט אי הוי נקובתו במשהו והלכה כרב דאמר נקובתו במשהו ושם משמע דלכ"ע ושט נקובתו במשהו :

ודע

דרישה

[ב] וגם אני תמה על מה שאסר ניטל לחי העליון כתב ב"י גם חכמי לוני"ל הוקשה להם כן ושאלו להרמב"ם והשיב להם מי תלוי הסימנים בלחי התחתון עד שתחוש לעיקור דע שהסימנים תלוין הם בין עיקר החיך והלשון אבל המתפלל של לחי התחתון רחוק הרבה מתוך הלוחר שבתוכו הסימנים וזה הלחי התחתון הוא המנדנד ברוב בעלי חיים בשעת אכילה ולפיכך המתפלל של לחי התחתון רפה הרבה כדי שיהא נע במהרה בשעת אכילה ומפני זה נשמט פעמים מרוב בני אדם לא בשעת אכילה לבד אלא בשעת הפיהוק ואם החזירוהו במהרה יחזור ואם לאו לא יחזור אפילו ניטל המתפלל ולא ימות החי אבל לחי העליון קבוע הוא והחוטם שקבוע בו הוא נשמת רוח החיים הנכנס ללב דרך הריאה עם הנשימה שתכנס מן הפה ואותו הלחי העליון כמו גג הוא לכסות הקנה עד שלא תכנס נשמת הרוח והיא קרה לריאה וימות החי גם שני לחיים שהם כמו שני ענבים אדומים תלוין בסוף החיך מלמעלה כנגד פי הקנה מפני זה נבראו כדי שתהיה הרוח שתכנס מן הפה בעת הכנסת הרוח לריאה תפגע בבשר זה תחילה ואף על פי שנשתנית בתוך הפה ואחר כך תכנס לריאה ואם יניטל לחי העליון יאבד הכל ונמצא פי הקנה מגולה לאויר ומיד תכנס הרוח בכל נשימה ונשימה כמו שתכנס לתוך פי האשה והחלון וביומה תקרר הריאה והלב ותמות הבהמה ואין לך מי שאין כמוה חיה יותר מזו ומפני זה מנו נטילת לחי התחתון דוקא בכשרות ולא בעליון עכ"ל . [ג] ושט שניקב בכל שהוא טריפה ז"ל ב"י ידע שאסיקנא בפרק השוחט דנקובת הושט נבילה ולא טריפה וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מה"ש ורבינו לא חשש לדקדק כאן כיון דטומאה לא נהיגא האידנא עכ"ל . וה"א דכתב רבינו לעיל סימן כ"ו דכל שנשחטה כראוי ודבר אחר גרם לה לפסול ה"ז טריפה היינו בשאר טרפיות דכיון שהשחיטה היתה כראוי מטהרתו מידי נבילה משא"כ בניקב הושט דאין כאן שחיטה כראוי וכן אם נפסק הקנה קודם שחיטה דהו אין לו שחיטה כראוי ה"ז נבילה וכ"כ הרמב"ם בהדיא פ"ג דשחיטה ובזה נתיישב דלא תקשה אהא ממ"ש לעיל בסימן כ"ד בדין שהייה והרמב"ם פי' במיעוט קמא דושט ועכ"ל.

סתוס'

פרישה

יכול להחזירו אבל מלעיטין פי' שאינו מושב לו שהאכל כ"כ בעומק בגרון אלא עד מקום שיכול להחזירו (והוא גמרא בשבת ד' קנ"ס ע"ב ומסיים ורב חסדא אמר אידי ואידי למקום שאינו יכול להחזיר כו' והמראה בכלי והלעטה ביד עכ"ל וי"מ המראה פותחין את פיו ומאכילין מים וכרשינה בבת אחת . הלעטה כ"א בפני עצמה עכ"ה) ער"ז נ"ל לפרש כאן : (ב) כתב הרמב"ם אבל ניטל לחי התחתון כגון שנגמם כו' כתב הרשב"א בת"ה בית שני שער א' מדברי הרמב"ם פ"מ דה"ש נראה שהוא מפרש שנגמם הלחי עד מקום הסימנים אבל כנגד מקום חיבורן נשאר מן הלחי ולא נעקרו הסימנים ממנו שכך כתוב ניטל לחי התחתון כגון שנגמם עד מקום הסימנים ולא נעקרו ה"ז מותרת ולא מחוור אבל רש"י פי' (בגמרא פ' א"ט ד' מ"ד על הא דאמר ל"ק הא דאיגום איגומי כו' עכ"ה) באיגום איגומי הלחי מהסימנים ומהבשר המוטל על הסימנים דאין עיקור כל זמן שהסימנים מעורים בבשר ע"כ דברי רשב"א ואומר אני דלפי מה שהשיב הרמב"ם לחכמי לוניל כמ"ש בדרישה משמע להדיא שדעת הרמב"ם כדעת רש"י שכתב שהסימנים תלוין בין עיקר החיך והלשון אבל המתפלל של לחי התחתון וכתב אח"כ אפי' ניטל המתפלל ע"כ והמתפלל הוא קלה התחתון של הלחי מקום מחברת וכתב שאפילו ניטל המתפלל ולא ימות ומשמע שדעתו שלא נשאר מהלחי כלום רק שעדיין הסימנים מעורין ותלוין בבשר כרש"י :

(ג) ואני כתבתי למעלה כו' שאפילו נעקרו כו' ר"ל שחולק עליו בתרתי דמ"ש הרמב"ם גבי לחי התחתון ולא נעקרו כו' דמשמע שאינו מתיר אלא בלא נעקרו כתב עליו רבינו ואני כתבתי למעלה והיינו בסי' כ"ד שאפי' נעקרו רובו מהלחי אם המיעוט נשאר במקום אחד מחובר כשר ועל מ"ש ניטל לחי העליון טריפה כתב עליו גם אני תמה כו' וע"דר . ולפי מ"ש הרמב"ם לחכמי לוני"ל שאין הסימנים תלוין בלחי אלא רחוק מכן נ"ל דמ"ש הרמב"ם כגון שנגמם עד הסימנים ר"ל שלחי עם הבשר שלמטה ממנו עד הסימנים ולפ"ז גם קושיא הראשונה שהקשה רבינו על הרמב"ם לק"מ די"ל דמ"ש ולא נעקרו הסימנים ר"ל שלא נעקרו כולם אלא מקצתן מכן מעורה עדיין במקום חיבור . והוא לסברת הטור והרשב"א שהרמב"ם מצריך שיהיה

קלס

ואפילו בתורבץ הושט שאינה מקום שחיטה דינו כושט לעניין ניקב ושני עורות יש לושט זה על זה ואם ניקב זה בלא זה כשר (ד) ניקבו שניהם אפילו זה שלא כנגד זה טרפה הילכך בכל מקום שניקב טריפה אם נקבו ועלה בו קרום ונסתם טרפה דלא חשיב סתימה וקרומין אלו החיצון אדום ופנימי לבן (ה) ואם נתחלפו שהחיצון לבן ופנימי אדום טרפה ואם שניהם אדומים או לבנים כתב בעל העיטור דכשרה שאחד מהן לקה וחבירו מגין עליו והוי ליה כניקב זה בלא זה ואיכא מ"ד טרפה (ו) וכתב א"א הרא"ש ז"ל וכן נ"ל דלא דמי לנקב קטן דחבריה מגין עליו אבל הכא שכולו לקוי אינו מתקיים ע"י השני [י] וכיון שעור החיצון אדום והפנימי לבן (סמ"ס) (ז) אין לו בדיקה בחוץ אצל דרוסה שצריך בדיקה כדאיתא לקמן

ודע דבפרק השוחט (לב:) אסיקנא דנקובת הושט נבילה היא ולא טריפה וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מה"ש ורבינו לא חשש לדקדק בכך משום דתרוייהו אסירי באכילה וטומאה לא נהגה האידנא : **וכתבו** התוס' והרשב"א והר"ן במשנה אלו טריפות שכל הפסולים בנקובה ויש להם חלל לא מיפסלי עד שינקב לחלל ואם אין להם חלל צריך נקב מפולש : **ושני** עורות יש לושט זה על זה ואם ניקב זה בלא זה כשר ניקבו שניהם אפילו זה שלא כנגד זה טריפה מתבאר בגמר' ר"פ א"ט (מג.) ומפרש התם טעמא דניקבו זה שלא כנגד זה פסולה משום דכיון דאכלה ביה ופעיא ביה רווח גמדא ליה ופסעא ליה וזמנין דמתרמי שהנקבים מתכוונים ומ"כ בשם הריטב"א נראין הדברים דוקא כשניקבו שניהם מרוח אחת דאיפשר דמתרמו אבל כשהן מב' רוחות א"א בשום פני דאתרמו אהדדי וכשרה ואין להסתפק בזה כלל עכ"ל : **ומ"ש** רבינו הילכך כ"מ שניקב טריפה אין לו טעם דהיינו מה שכתוב בסמוך ניקב זה שלא כנגד זה טריפה ומאי הילכך : הג"ה ב"ה ויש נוסחא שכתב בה זה הילכך לעיל סמוך לדיני הושט לענין נקב : וכתבו התוספות בר"פ השוחט (דף כ:) דלדברי רש"י דושט אין לו בדיקה מבחוץ לענין נקב לא משכחת לה ניקב פנימי ולא חיצון אלא בניכר שהוא ע"י חולי ובחיצון אין ניכר שום חולי הא לאו הכי חיישינן שמא ניקב אף חיצון ואין לו בדיקה וכ"כ הרא"ש בפרק א"ט : **ומ"ש** רבינו ואם ניקבו ועלה בו קרום ונסתם טריפה וכו' מימרא דרבה ר"פ א"ט (שם) :

ומ"ש וקרומין אלו החיצון אדום ופנימי לבן ואם נתחלפו וכו' טריפה שם אמר רבה שני עורות יש לוושט חיצון אדום ופנימי לבן ניקב זה בלא זה כשר למה לי למימר חיצון אדום ופנימי לבן דאי חליף טריפה וכתב הר"ן פרש"י דאי חליף הפנימי באדמימות טריפה דאמרינן דרוסה היא וליכא למימר דאי חליף זה לאדם וזה ללובן שא"א שהאדום יהיה לבן ואחרים כתבו דדוקא חליף לגמרי שהפנימי אדום והחיצון לבן אבל שניהם אדומים או שניהם לבנים חד מינייהו הוא דלקי וה"ל כניקב זה בלא זה וכשרה . והרשב"א כתב פרש"י דאי חליף טריפה דהוי כל חד כנטול ממקומו . ויש פירושים שכתוב בהם עוד פי' אחר שאם נתחלף הפנימי לאדמימות אבל אם שניהם לבנים כשרה כ"מ בתוס' רבי' יהודה שירליאון שפירש לפני ר"י עכ"ל : וז"ל הרשב"א כת"ה דאי חליף טריפה כלומר כיון שנתחלפו בודאי הוא מחמת קלקול שנתקלקלו ועתידים הם ליקוב ומסתברא דדוקא שנתחלפו שניהם אבל נתחלף אחד מהם כגון שנעשו שניהם אדומים או לבנים כשרה שהרי לא נתחלף אלא האחד ואפי' אתה רואה אותו כנקוב ניקב זה בלא זה כשר וכ"נ מדברי רש"י שכתב חליף דשני קרומים דושט שניהם נטולים ממקום שראויין להיות שם ואין לך נקובה גדולה מזו אבל ראיתי לרבותינו בעלי התוס' שנסתפקו בדבר זה וראוי לחוש לדבריהם עכ"ל : **ומ"ש** רבינו בשם בעל העיטור ושכתב עליו הרא"ש וכן נ"ל דלא דמי לנקב קטן וכו' בפסקי הרא"ש ר"פ א"ט : ולענין הלכה כיון שהרשב"א והרא"ש חוששין לה לאיסור הכי נקטינן :

וכיון שעור החיצון אדום והפנימי לבן אין לו בדיקה בחוץ אבל דרוסה וכו' שם אמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים למאי נ"מ לספק דרוסה וכתב הרא"ש תמיהא לי כיון דאין לו בדיקה מבחוץ היאך מכשירין ליה על ידי בדיקה מבפנים דילמא אי הוה מצי לתבדקיה הוו מוצאי' האדם וסופו לקלקל לפנים . וכ"ל דהקלו בספק דרוסה הואיל וא"א בע"א וגם י"ל דרוב פעמים איפשר שיכה

לאחר שחיטה לדעת כל הפוסקים עיקר איסורו משום נבלה הוא ובכך מתיישבים גם דברי רבינו והר"ק : **ומ"ש** ואפילו בתורבץ הושט וכו' בפא"ט (דף מ"ג) איתמר תורבץ הושט רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו (ואסיקנא בדף מ"ד) דלרב נמי תורבן לאו מקום שחיטה הוא ואפ"ה אמר רב במשהו ופי' תורבן מקום שחותכין בו מחיים ואינו כווץ אלא מרחיב דפי הנקב נפתח דהיינו לצד הראש מקום דבוקו בלחי והוא מקום תפיסתו שהוזכר בסימן עשרים דעוגל פי הנקב לשם מתקשה ואיננו כווץ אבל ושט רך הוא כשחותכין אותו נכפל פי הנקב לצד חללו ונסתם עוגל פי החלל · והנוסח' בספרי רבינו כך היא ואפילו בתורבן הושט שאינו מקום שחיטה דינו כושט לענין נקב הילכך בכל מקום שניקב טרפה ושני עורות וכו' וכדפוס הלשון מהופך ולכך הקשה עליו ב"י : **ושני** עורות יש לושט וכו' עד דלא חשיב סתימה מימרות דרבה ורב אשי שם (דף מ"ג) וכתב רש"י דאפילו עלתה בו סתימה ענה אינה מתקיימת והביא ראיה לדבר וז"ש רבינו ועלה בו קרום ונסתם כלומר ונסתם בסתימה ענה · והא דניקבו אפילו זה שלא כנגד זה טרפה מפרש לשם דה"ט כיון דושט האוכל בו תמיד מתרחב וכווץ ועל ידי כך פעמים שהנקבים מכוונים זה כנגד זה וכ"כ הסמ"ג וכתב ב"י ע"ש הריטב"א דבניקבו שניהם מב' רוחות א"א בשום פנים דליתרמו הנקבים אהדדי וכשרה ע"כ ולפי זה ודאי ה"ה כשנקב אחד למעלה ממש ואחד למטה ממש אפילו ברוח אחת דכשרה ולפע"ד דאין להקל דכיון דבתלמודא אמרו בסתם לאיסור השוו חכמים מדותיהם שלא לחלק דא"כ נתת דבריך לשיעורין אלא כל שניקבו שניהם אפי' זה שלא כנגד זה בדרך שאי אפשר דליתרמו אהדדי נמי טרפה וכך הוא משמעות הפוסקים ודלא כש"ע שכתב להתיר בניקבו מב' רוחות כ"ל :

וקרומים אלו החיצון אדום וכו' מימרא דרבה שם וז"ל רש"י ריש (דף מ"ג) וחליף דשני קרומים דושט שניהם נטולים ממקום שכן ראויים להיות ואין לך נקובה גדולה מזו עכ"ל : **ומ"ש** ואם שניהם אדומים וכו' עד על ידי השני הכל מלשון הרא"ש לשם ולפע"ד דהא דקאמר תלמודא למה לי למימר חיצון אדום ופנימי לבן דאי חליף טרפה לאו למימרא דנתחלפו שניהם אלא דאי חליף החיצון ונמצא לבן או נמי הפנימי חליף ונמצא אדום וכן מ"ש הרמב"ם ס"פ שביעי וז"ל וכן הושט שנמצא העור החיצון שלו לבן והפנימי אדום וכו' נמי רצונו לומר שנמצא העור החיצון שלו לבן או הפנימי אדום דו"יו והפנימי היא במקום או מיהו לשון רש"י שהבאתי לא משמע הכי אכן לענין הלכה נקטינן להחמיר אפילו היכא דאיכא הפסד מרובה וכן פסק ברוקח ובאו"ה שער כ"א וכתב מהרש"ל בהגהותיו הא דהרא"ש אוסר בשניהם אדומים או שניהם לבנים פי' בכולו אדום או בכולו לבן אבל במקצת לית לן בה ואם נתחלפה ברובה צ"ע עכ"ל ולשון הרא"ש שכתב אבל כאן דכולו לקוי אין מתקיים ע"י השני ודאי משמע דוקא כולו אבל לא מקצתו מיהו ברובו ה"ל ככולו כמו בכל התורה · וצריך עיון במ"ש הר"ן ע"ש פרש"י דהא דקאמר דאי חליף טרפה היינו שנחלף הפנימי באדמומית וטרפה דאמרי' דרוסה היא כדאמר לקמן אסכת ביה תרי קורטא דדמא וטרפה וכ"כ בהגהת אשיר"י שיש פירושים אחרים שכתב בהן עוד פי' אחר שאם נתחלף הפנימי באדמומית טרפה וכן משמע בתוס' ר"י שירליאון שפירש לפני ר"י מא"ז א"כ אין להכשיר אפילו נתחלף במקצת אלא בנתחלף החיצון בלובן במקצת אבל בנתחלף הפנימי באדמומית במקצת ואפילו בקורט אחד טרפה דחיישי' לדרוסה ומשמע דאפילו לא איתחזק דהוה שום דורס ביניהו אלא כך ריעותא חזינן לפנינו דנתחלף הפנימי באדמומית חיישינן לנדרסה מהדורס דתלינן במאי בין להקל בין להחמיר וכמו שיתבאר בסימן נ"ז בס"ד : והכי נקטינן להחמיר באיסורא דאורייתא אלא דלפ"ז צ"ע אם נמצא שהאדים הבשר כנגד בני מעיים דודאי חיישינן נמי לדרוסה דתלינן ריעותא זו ג"כ במאי דלא שכיח כלל שיאדים הבשר אלא ע"י דריסה וכיון שהוא כנגד בני מעיים טרפה :

ה"ג וכיון שעור החיצון אדום אין לו בדיקה מבחוץ וכו' שם אמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים למאי נ"מ לספק דרוסה · ההיא ספק דרוסה דאתאי לקמיה דרבה הוה קא בדיק לה רבה לושט מאבראי א"ל אביי והא מר הוא דקאמר ושט אין לו בדיקה אלא מבפנים אפכיה רבא ובדקיה ואשתכח עליה תרי קורטא דדמא וטרפה ורבה נמי לחדודי לאביי הוא דבעי ופירש רש"י וכ"כ הרי"ף והרא"ש דספק דרוסה אין לו בדיקה מבחוץ לפי שהדם אדום הוא ושט מבחוץ נמי אדום הוא ולא מיככר הלכך בעי בדיקה מבפנים שהוא לבן . וכתב עוד הרא"ש תימה היאך אנו סומכין להכשיר ע"י בדיקה מבפנים דילמא האדם הוא מבחוץ אלא שאינו ניכר וסופו להלחל מבפנים ואין לומר דלא מיטרפא באדמומית שבחוץ עד שיאדימו גם מבפנים דלשון התלמוד דקאמר עד שיאדימו הסימנים עצמן משמע אפילו האדים מבחוץ לחוד טרפה ועוד אי לא מטרפינן באדמומית מבחוץ א"כ מאי קאמר ושט אין לו בדיקה מבחוץ הא פשיטא דכל מי שבא לבדוק יבדוק מיד מבפנים אפי' ה"ל בדיקה מבחוץ דלמה לו להטריח עצמו לבדוק מבחוץ מאחר שאפי' אם ימצא טפת דם מבחוץ אינו טרפה עד שיבדוק גם מבפנים ואם לא ימצא מבפנים טפת דם כשר אפי' אם ימצא בחוץ אלא ודאי דבטפת דם מבחוץ לחוד מיטרפא ולכך אשמעינן דאין לו בדיקה מבחוץ ואין לסמוך על בדיקת חוץ להכשיר אם לא ימצא שם טפת דם וצריך לומר דבספק דרוסה הקילו להכשיר כשלא נמצא טפת דם מבפנים ולא חיישינן שמא יש טפה דם מבחוץ ואינו ניכר ועי"ל דברוב פעמים ניכר גם מבחוץ אלא שאין סומכין על בדיקת חוץ להכשיר משום דלפעמים מתחלחל האדם לפנים ואינו ניכר מבחוץ לפי שהוא אדום ולפיכך צריך לבדוק גם מבפנים שמא נתחלחל ולפ"ז אין סומכין על בדיקת פנים לחוד להכשיר משום דחיישינן שמא לא נתחלחל וניכר מבחוץ וצריך לבדוק מבפנים ומבחוץ לפי תירוץ זה ומה שקשה לפי זה א"כ ההיא ספק דרוסה דאתאי לקמיה דרבה תאי לחדודי לאביי הוא דבעא כיון דבעינן לבדוק מבפנים ומבחוץ י"ל דרבה היה בודק מבחוץ ועשה כאלו לא היה רוצה לבדוק יותר לחדודי לאביי כך הם דברי הרא"ש למעיין בו אעפ"י שאין זה לשונו וכ"כ ה"ר ירוחם שלפי תירוץ השני של הרא"ש צריך לבדוק מבפנים ומבחוץ אבל הר"ן ז"ל חלק ע"ז וס"ל הא דסומכין על בדיקת פנים להכשיר ה"ט משום דאפי' היה טפת דם מבחוץ אינו טרפה עד שיאדים גם הפנימית ולא חיישינן שמא האדים גם הפנימי באותו צד שהוא דבוק לחיצון שמתוך שהקרום זך ולבן אם האדים כלל היה ניכר בצד פנימי שלו וכ"ל דמאי דקאמר אין לו בדיקה מבחוץ היינו לומר שלא נסמוך על בדיקת חוץ להכשיר כשלא נמצא בו טפת דם דאפשר שיש בו טפת דם ונתחלחל לפנים אלא שאינו ניכר

פרישה

קנה שאלם דבלאו הכי קיים כדי שיהיה קיום ג"כ להסימנים שמעורין בכן דקדק שפיר רבינו שהרמב"ם מצריך שלא יהיו הסימנים נעקרי' כלל נראה ודאי אין כל הסימנים סביב מחוברים בלחי דא"כ איך נכנס המאכל והמשקה לבטן אלא הקנה מעורין בהלחי ואפ"ה לפי שנכנס הצריך שיאמר קנה שלאחי חנו ודאי מטעם שהוא מצריך שיאמרו הסימנים כולם מחוברים וק"ל :

(ד) נקבו שניהם אפילו זה שלא כנגד זה טריפה (הלכך בכל מקום שניקב טריפה ואם נקבו כו' כצ"ל וכן הוא בת"ס בהדיא ד' י"ד ע"א וכן הגיה הב"י בטורים שלו . וקאי אדלעיל דבכל מקום שניקב בין למעלה בין למטה טריפה במשהו . עכ"ה) הטעם כיון דאכלה ביה ופעיא (פי' מגעגעת ביה) רווח וגמד לה ופסעה לה וזמנין דמתרמי שהנקבים מתכוונים . וכתב הרשב"א נראין הדברים כשנקבו שניהן מרוח א' דאפשר דמתרמי אבל כשהן בב' רוחות א"א בשום פנים דמתרמי אהדדי וכשרה ואין להסתפק בזה כלל עכ"ל ב"י : (ה) ואם נתחלפו פי' בכולם אבל במקצת ליכא קפידא וברובא צ"ע מ"ז (ומע"ג דסמיך השתא מ"מ לא מסתבר כאלו נקבו שמיכן אם לא נתחלפו בכולן או ברובן לפסות חזק . עכ"ה) : (ו) וכתב א"א הרא"ש ז"ל כו' ולא דמי לנקב קטן יש לדקדק נקב קטן מאין דכל שהיה הלא סתם נקב אמר לעיל . וכ"ל דס"ק ולא דמי לנקב משום דכל נקב קטן מקרי כנגד כולו הם אבל עור הושט נלקה וע"כ אמר קטן מפני שהוא נתינת טעם . למה לא דמי לנקב : (ז) אין לו בדיקה בפנים אבל דרוסה פי' אבל ספק דרוסה וכן איתא להדיא בגמרא ומ"ש רבינו סתם אבל דרוסה ר"ל אבל דין דרוסה או י"ל שר"ל אפילו אבל דרוסה ודאי אין לו בדיקה ורבינו לטעמיה אזיל דכתב לקמן סימן

דרישה

בתוס' בשם ר"ת דאף על גב דמטרפא במיעוט קמא בנקב דלמא לא גמירי שתהיה אלא במידי דמנבלא ביה כו' דמשמע דבנקב לא נעשה נבילה וי"ל דלעיל קאמר דלא מנבלה ביה למות מיד דלא גמירי שתהיה אלא במידי דמנבלה ומתה מיד והכא מ"מ אפילו בנקב קטן אינה יכולה להיות י"ב חדשים והיא טריפה וכל טריפה אם כן זה כראוי מוליכתה מידי נבילה והשאין שם שהיה במיעוט קמא הרי נשחטה כראוי ומותרת יש אפילו לאסור דהא לא משוב כניקב הושט דדרך שחיטה הוא וע"ע מ"ש נראה דרבינו שפיר דייק וכתב דניקב הושט ס"ז טריפה דבשעה במיעוטה קאמר דמו תלאי אינה מטמאה כנבלה והרמב"ם לא כתב דהכי היא נבילה אלא לגמדיט דאם נשחטה והיא מתה לפנינו אז מטמאה כנבילה וק"ל . וכתב עוד ב"י וכל הפסולים משום נקב לא מפסלו עד שינקבו לחלל ואם אין להם חלל צריך נקב מפולש ע"כ :

[ד] וכיון שעור החיצון אדום אין לו בדיקה מבחוץ כתב הרא"ש תמיה לי כיון דאין לו בדיקה מבחוץ היאך מכשירין ע"י בדיקה מבפנים דילמא אי הוה מצי לתבדקיה הוו מוצאין האדם וסופו לקלקל לפנים וכ"ל דהקילו בספק דרוסה הואיל וא"א בע"א וגם י"ל דרוב פעמים אפשר שיהא ניכר היטב דם האדם אף על הושט מבחוץ אלא להחמיר קאמרי דאין לסמוך על בדיקת חוץ לפי שהחיצון אדום ופעמים שאין ניכר וצריך לבדוק אף מבפנים כי האדם נתחלחל לפנים ולא נשאר מבחוץ אלא רושם מדומשת של האדם ואותו אינו ניכר משום אדמומית הושט אבל בעוד שלא נתחלחל האדם ועבר לפנים נראית האדם ניכרת יפה בעודה מוכסת על הושט עכ"ל והר"ן כתב ליישב תמיה זו דכיון דשני עורות הן אפי' האדים החיצון אין סופו ליחד לעור פנימי דסימנים קפיס הם אבל דרוסה ומי שכי דבסימנים בעינן שיאדימו סימנים עצמן לא שני בהאדים בשר כנגדם כדשני בבני מעים ס"ע לא שני בהאדים עדים אלון כיון שהפנימי לא האדים וכ"ת משום שמא אף עוד הפנימי האדים מן הצד שהוא דבוק לחיצון ליכא לשיטת להכי

לקמן דכיון שהוא אדום אין אודם הארס ניכר בו אלא מבפנים (ס) וכיצד יעשה אם עוף הוא (ע) בודק הקנה בחוץ ושוחטו ואח"כ מהפך הושט ובודקו מבפנים ובעל העיטור כתב שגם אם בהמה היא שוחטה ובודקה בפנים אם יש בה קורט דם פסול ואם לאו כשרה ולא חיישינן שמא במקום דם שחט דמינכרא מילתא ע"כ [ס] ודבר קשה הוא להתיר בבהמה שהוא מתלכלך בדם השחיטה ואין קורט של הארס ניכר בו [ע] ופירש רש"י דה"ה נמי לענין נקב אין בדיקה מבחוץ וא"א הרא"ש ז"ל כתב שנקב ניכר בו מבחוץ אע"פ שהוא אדום ויש מחלקין כשהנקב במקום ידוע יכול לבודקו אבל כשאינו במקום ידוע אינו יכול לבודקו (פ) וכיון שאינו יכול לבודקו אם הוא בהמה אין לו תקנה שאי אפשר לשוחטה ולהופכו אח"כ ולבדקו דשמא שחט במקום נקב ואם עוף הוא שוחט הקנה ויהפך הושט ויבדקנו

ניכר מבחוץ מחמת אדמימותו הלכך צריך לבדוק גם מבפנים ואין ה"נ דבבדיקת פנים לחוד סגי לפי דעת הר"ן ואפי' היה ניכר מבחוץ טיפת דם אינו טרפה כשלא ניכר האדמומית מבפנים:

וקשיא לי דמ"ש רבינו וכילד יעשה וכו' ואח"כ מהפך הושט ובודקו מבפנים משמע דס"ל עיקר כתירוץ הראשון דהרא"ש דא"צ לבודקו מבחוץ דלמה לו להקל שהרי הרא"ש עצמו מסתפק וכתב שני התירוצים וקרוב לומר דתירוץ שני עיקר מדכתבו באחרונה משמע דכך היא מסקנתו ונראה דרבינו רמה בלישנא דתלמודא פרק השוחט (דף כ"ח) בעובדא דההוא בר אווזא וכו' דקאמרינן נבדקיה לקנה ולישחטיה לקנה והדר לפכוה לוושט ולבדקיה דמדלא הזכיר בדיקת חוץ אלמא דא"צ אלא לבדוק בפנים ומה"ט קא תפיס הרא"ש בקושיא בפשיטות דסומכין על בדיקת פנים בלחוד וכתב תתיה לי כיון דאין לו בדיקה מבחוץ היאך מכשירינן ליה על ידי בדיקה מבפנים וכו' וכתב וצריך לומ' דקילו בספק דרוסה וכו' ומה שכתב וגם יש לומר דרוב פעמים אפשר שיהא ניכר טיפת אדמומית הארס מבחוץ וכו' דמשמע דלפי יש לומר זה השני דבעינן בדיקה מבפנים ומבחוץ צריך לומר דלפי שיטת רש"י דפי' בהך עובדא דהבדיקה היתה משום נקב ולא משום ספק דרוסה ומ"ה אין צריך לבדוק מבחוץ כיון דאין נקב ניכר מבחוץ אלא בפנים בלחוד צריך בדיקה כשאין ניכר שם נקב שוב אין לחוש כלל אם כן לפי זה בספק דרוסה צריך בדיקה מבפנים ומבחוץ לפי יש לומר זה השני מטעם שכתב שמא אין הארס נתחלחל לפנים אבל לפירוש ריב"א שם בתוספות דהך עובדא דפרק השוחט איירי בספק דרוסה ואפי' הכי לא הצריכוה בדיקה מבחוץ אלא מבפנים בע"כ צריך לפרש דבספק דרוסה הקילו ובתירוץ הראשון וכיון דהרא"ש הסכים לפי' ריב"א כמו שיתבאר בסמוך בס"ד א"כ צריך לומר דסבירא ליה דתירוץ הראשון עיקר והכי משמע בשאר מחברים שלא הזכירו אלא בדיקת פנים וניחא השתא דרבינו גם כן כתב בסתם שיבדוק בפנים ולא הזכיר בדיקת חוץ: ומ"ש רבי' אין לו בדיקה בחוץ אלא דרוסה ולא כתב אלא ספק דרוסה כלשון התלמוד משום דס"ל כמסקנת הרא"ש דבודאי דרוסה נמי מהניא בדיקה כמו שכתב בסי' נ"ז ולפ"ז הא דנקט תלמודא נ"מ לספק דרוסה לאו דוקא ספק דנ"מ נמי לודאי דרוסה אלא דאתא לאשמועינן דחוששין לספק דרוסה וכ"כ הר"ן: וביצד יעשה וכו' בפרק השוחט (דף כ"ח) וכפירוש ריב"א שכתבו התוס' שם כתבתיו בסמוך:

ומ"ש ובעל העיטור כתב שגם אם בהמה היא וכו' כן כתב רש"י ז"ל רפא"ט (דף מ"ג) בעובדא דההוא ספק דרוסה דאתאי לקמיה דרבה וכן כתב הר"ן לשם כלשון רש"י וכן כתב עוד הר"ן ע"ש הרא"ה גבי ספק קניא ספק סורכא. ומה שהשיג רבינו ואמר ודבר קשה הוא וכו' גם התוספות חלקו אפירוש רש"י וכתבו דלפריב"א בפרק השוחט כדלעיל א"א לבדוק הושט בספק דרוסה אף לאחר השחיטה ולפ"ז גם הרא"ש שהסכים לפריב"א חולק ארש"י וכ"ה בזה וכ"כ הר"י בשם הרשב"א גם ב"י כתב שכ"כ הרשב"א בת"ה והכי נקטינן ומיהו לדידן דאין אנו בקיאין בבדיקה כדלקמן בסי' נ"ז אף עוף אין לו תקנה:

ומ"ש ופירש רש"י דה"ה נמי לענין נקב וכו' כן כתב בפרק השוחט בעובדא דההוא בר אווזא (דף כ"ח) וכן כתב ברפא"ט (דף מ"ג) אהא דאמר עולא ישב לו קוץ בוושט וז"ל והכא לא אפשר למיבדקיה דנקב כמשהו בעור הילון של וושט לא מינכר עכ"ל ומשמע לי מפירושו זה דאפילו הנקב למקום ידוע וגם אינו מלוכלך בדם וכי הא דישב לו קוץ בוושט אפילו הכי אין לו בדיקה מבחוץ והא דקשה אמאי קאמר בפא"ט נ"מ לספק דרוסה ולא נ"מ לספק נקובה יש לומר רבותא קא משמע לן דאפילו ארס של דריסה שהוא מתפשט הרבה אינו ניכר מבחוץ וכל שכן נקב שאינו ניכר דכיון שהוא אדום אי אפשר לבדקו למראית העין וכ"כ הר"ן פא"ט לפי פרש"י: **ומ"ש** וא"א הרא"ש כתב שנקב ניכר בו מבחוץ וכו' כן נראה מדבריו בפרק השוחט שכתב פי' רש"י ופי' ריב"א וכתב על פי' ריב"א והשתא ניחא דקאמר עלה וכו' וכן משמע בפא"ט וכו' ולא כתב היאך יתיישב כל זה לפרש"י אלמא דס"ל דהלכה כריב"א וכן כתב בפא"ט להדיא גבי ישב לו קוץ בושט וז"ל ולמאי דפירש דווקא אדמומית הארס אינו ניכר עליו אבל נקב ניכר בו וכו' וכ"כ התוס' והסה"ת והסמ"ג והמרדכי והג"ה מיימוני ספ"ה דה"ש דנקב ניכר אף בדבר אדום: **ומ"ש** ויש מחלקים וכו' נראה דטעמייהו דמפרשים הך עובדא דפרק השוחט כפירוש רש"י וקשיא להו אמאי לא קאמר נ"מ לספק נקובה ומתרצים דה"ט דאם הנקב במקום ידוע יש לו בדיקה מבחוץ אבל משום ספק דרוסה אין לו בדיקה מבחוץ אפילו במקום ידוע וכ"כ הר"ן בפ' השוחט וכתב עוד תירוץ אחר דכיון שאומרו אלא דם אין לו בדיקה אפי' לענין נקב מיהו מפרש"י משמע להדיא דאפי' במקום ידוע ואפי' אין שם דם נמי לא מהני בדיקה מבחוץ אפי' לענין נקב וכמ"ש בסמוך. ולענין הלכה יראה מדברי רבינו דמסקנתו כיש מחלקים ומה"ט כתב בסי' נ"ג בשחט העוף ושהה בו וכו' דשוחט הקנה לבדו והם דברי הרמב"ם בפ"ג מה"ש דמפרש הך עובדא דפ' השוחט כפרש"י דמיירי בספק ניקב דאין נקב ניכר מבחוץ ולכן אין היתר אלא בעוף דאלו להרא"ש אף בבהמה יש היתר לבדוק הושט מבחוץ וס"ל לרבינו דבכה"ג דהתחיל לשחוט ושהה ה"ל מקום שאינו ידוע כיון דוושט גמיד ופכיט ואינו ידוע באיזה מקום בושט התחיל ושמא עשה נקב ולפיכך בבהמה אין לה תקנה ודוקא כישב לו קוץ בוושט הוי הנקב במקום ידוע אבל לא בענין אחר וסברא זו דיש מחלקין לא אשכחן מאן דפליג עליה אלא רש"י והסכים עמו הרשב"א בחדושיו והביאו ב"י אבל מ"ש הרמב"ם בפ"ג מה"ש וכן הר"ר ירוחם שהגאונים כתבו כרש"י וכן עיקר אין ראיה שהסכימו עם רש"י לכל דבריו שהרי בדבריהם יתבאר דלא קאמרי אלא בגוארו מלוכלך אי נמי שחט ושהה שאין הספק במקום ידוע הוא דהסכימו לומר דאין לו בדיקה והכי ודאי נקטינן אבל במקום ידוע לא נתבאר בדבריהם ומסתברא דיש לו בדיקה והרוקח בסימן שפ"א כתב כן לענין דריסה ספק דרוסה בבהמה אין לה תקנה ואם [illegible] ואם נודע דריסתה ישחוט למעלה או למטה ואח"כ יבדוק מקום דריסתה עכ"ל ומ"מ נראה דאין להקל כנגד רש"י והרשב"א להתיר בבדיקה במקום ידוע ובפרט בזמן הזה דאין אנו בקיאין בבדיקה. וז"ל מהרש"ל ומ"ש ויש מחלקים כשהנקב במקום ידוע וכו' פי' כפשוטו דמאחר שידוע המקום א"כ יעיינו היטב באותו המקום ויכולין להכיר הנקב אף מבחוץ וע"ז יש שחולקים בדבר ואומרים שלעולם אין לו בדיקה מבחוץ אבל היכא שידוע הנקב במקום אחד ורוצה לשחוט במקום אחר לחלק למעלה או למטה מאותו המקום ולהפוך אח"כ הוושט ולבדוק דשפיר דמי וכן פסק בסמ"ק בהג"ה ועיין בתשובת מהרי"ק שורש ל"ד לכן בענין דרוסה אין נראה לחלק כלל דאף מאחר שבית השחיטה מלוכלך בדם קשה לבדוק אחר קורט של ארס אפי' למעלה או למטה מבית השחיטה ועוד דאי אפשר למצא כל כך ולומר שלא דרס אלא במקום אחד ידע בוושט דשמא ברגל השני או בצפורן אחר דרס אף למעלה או למטה א"כ אין לו תקנה כלל לאותם מפרשים דס"ל דאין לו בדיקה וושט מבחוץ
לענין

שהיא ניכר טיפת דם הארס אף על הושט מבחוץ אלא להחמיר קאמרינן דאין לסמוך על בדיקת חוץ לפי שהחיצון אדום ופעמים שאין ניכר וצריך לבדקו אף מבפנים כי הארס נתחלחל לפנים ולא נשאר מבחוץ אלא רושם אדמומית של הארס ואותו אינו ניכר מחמת אדמומית הושט אבל בעוד שלא נתחלחל הארס ועבר לפנים טיפת הארס ניכרת יפה בעודה מונחת על הושט עכ"ל. והר"ן כתב ליישב תמיהא זו דכיון דשני עורות הם אפילו האדים החיצון אין סופו לירד לעור הפנימי דסימנים קשים הם אבל דרוסה. וכי היכי דבסימני' בעינן שיאדימו סימנים עצמם ולא סגי בהאדים בשר כנגד כדסגי בבני מעים ה"נ לא סגי בהאדים עורם חיצון כיון שהפנימי לא האדים וכ"ת ניחוש שמא אף עור הפנימי האדים מן הצד שהוא דבוק לחיצון ליכא למיחש להכי שמתוך שהקרום לבן וזך הוא אם האדים כלל ניכר הוא בצד הפנימי שלו עכ"ל:

ומ"ש רבינו וכילד יעשה אם עוף הוא בודק הקנה בחוץ ושוחטו כו' הכי אמרינן בר"פ השוחט (כח.) בעובדא דההוא בר אווזא דאתא כי ממסתם קועיה דמא אמר רבא היכי נעביד נשחטיה והדר נבדקיה דילמא במקום נקב קא שחיט נבדקיה והדר נשחטיה הא אמר רבא ושט אין לו בדיקה מבחוץ א"ל רב יוסף בריה נבדקיה לקנה ונשחטיה לקנה ונכשריה והדר לפכוה לושט ולבדקיה: **ומ"ש** רבינו בשם בעל העיטור שגם אם בהמה היא שוחטה ובודקה בפנים וכולי וכך הוא דעת רש"י שכתב בר"פ א"ט גבי ההוא ספק דרוסה דאתאי לקמיה דרבה דאף לבהמה אית תקנתא לספק דרוסה דבשלמא גבי נקב איכא למימר דילמא במקום נקב קא שחיט אבל גבי דרוסה כיון דתקומה מאדים אפילו שחט בו יש היכר במשהו וכ"כ הר"ן בפרק הנזכר בשם הרא"ה גבי ספק קניא ספק סורכא איסור קניא: **ומ"ש** רבינו ודבר קשה הוא להתירו בבהמה שהוא מתלכלך בדם השחיטה ואין קורט של הארס ניכר בו אינו כלום דדם השחיטה יכול להעבירו ע"י הדחה ואז יהיה ניכר קורט הארס שאינו עובר ע"י הדחה (א) והתוס' כתבו על דברי רש"י ולפי מה שפירשתי בפ"ב גבי בר אווזא דקאמר נשחטיה לושט דילמא במקום נקב שחיט דבספק דרוסה איירי לא יתכן לומר כן. והרשב"א כתב בת"ה י"א דאפי' בבהמה יש לו בדיקה. וי"א דבהמה אין לה בדיקה וכן עיקר עכ"ל וכ"נ שהוא דעת הרא"ש שהרי דעתו בפירוש ההוא בר אווזא נוטה לפי' התוס' כמו שיתבאר בסמוך:

ומ"ש רבינו ופרש"י דה"ה לענין נקב אין בדיקה מבחוץ בר"פ השוחט גבי עובדא דההוא בר אווזא שכתבתי בסמוך פרש"י שהיה צריך לבדקו שמא ניקב הושט אבל לא משום ספק דרוסה דתלינן לקולא הרי מבואר דנקב נמי אין לו בדיקה מבחוץ והתוספות כתבו בשם ריב"א דההוא עובדא משום ספק דרוסה הוצרכו לבדקו כגון שראו חתול רודף אחריו ואין שם כלב ולפיכך לא היה לו בדיקה מבחוץ אבל אילו היה ספק נקובה יש לושט בדיקה אף מבחוץ וכן דעת סמ"ג וכ"כ הגה"מ בפ"ד מה"ש: ומ"ש רבינו שהרא"ש כתב דנקב ניכר בו מבחוץ אע"פ שהרא"ש לא הכריע בין שתי הסברות משמע לרבינו דמדהביא סברת ריב"א לבסוף דהכי ס"ל ועוד שכתב בר"פ א"ט גבי ישב לו קוץ בושט וכולי ולמאי דפרישית דדוקא אדמומית הארס אינו ניכר עליו אבל נקב מינכר ביה:

ומ"ש רבינו ויש מחלקים כשהנקב במקום ידוע יכול וכו' הרשב"א הביא סברא זו וסברת רש"י ולא הכריע ובפ' א"ט גבי ספק קניא ספק סורכא תלינן בקניא כתב בחידושיו שדברי רש"י הם עיקר דאפילו במקום נקב אין לו בדיקה מבחוץ והר"ן ג"כ הזכיר סברא זו דיש מחלקים כשהנקב במקום ידוע וכו' בר"פ השוחט ובפרק א"ט הסכים לדברי רש"י וכתב רבינו ירוחם שהגאונים מסכימים לדברי רש"י וכן עיקר עכ"ל. וכ"פ הרמב"ן בפ"ג מה"ש:
ולענין

דרכי משה

רג (א) וצ"ע מנ"ל דגם קורט הארס אינו עובר מחמת הדחה ואם קבלה היא נקבל אמנם לעיקר דינא כתב הוא בעצמו דהרשב"א והרא"ש מסכימים לדברי הטור
ולעיל

דרישה

להכי שמתוך שהקרום לבן וזך הוא אם האדים כלל ניכר הוא בצד פנימי שלו עכ"ל ב"י: [ס] ודבר. קשה הוא להתיר בבהמה כו' כתב ב"י ואינו כלום דדם שחיטה יכול להעבירו ע"י הדחה ואז יהא ניכר קורט הארס שאינו עובר ע"י הדחה (ועיין מ"ש רש"י והתוס' [illegible] א"א ז"ל בס"ק י' משמע דבדרוסה סובר רש"י כב"ה שגם בבהמה יכול לבדוק אחר השחיטה [illegible] ב"י ע"ש ובפ"ד ס"ק י"א עכ"ה): [ע] ופרש"י דה"ה נמי לענין נקב כו' כתב ב"י בשם [illegible] שכתב בשם התו' דלדברי רש"י דאין בדיקה לושט מבחוץ אף גבי נקב לא משכחת לה ניקב [illegible] ולא [illegible] דכשר אלא [illegible] שהוא על ידי חולי הוא [illegible] הכי חיישינן שמא ניקב אף [illegible] ואין לו בדיקה עכ"ל וכ"כ הרא"ש בפרק א"ט עכ"ל ב"י. עוד יש נ"מ במציאות הקוץ תחוב [illegible] או בבלעתם כאווזים ואין קורט דם ניכר לפי מ"ש רמ"א דנוהגין להתיר עיין בסימן זה [illegible] ט': ומ"ש הרא"ש ז"ל כתב שנקב ניכר בו מבחוץ אף על פי שהוא אדום. [illegible] דכתב רבינו
לעיל

פרישה

סימן נ"ו דלענין בדיקה ל"ש ספק דרוסה ל"ש ודאי דרוסה וע"ל: (ס) וכיצד יעשה אם עוף וכו' [illegible] (ע) בודק הקנה [illegible] (פ) וכיון שאינו יכול לבודקו [illegible]
קרום

ויבדקנו (ב) (יא) עוף הבא לפניו וצוארו מלוכלך בדם פירש"י (יב) שאין חוששין לספק דרוסה לבדוק כל הצואר (נ"א החלל) אבל חוששין לספק נקובה לבדוק מקום המלוכלך (יג) וריב"א פי' שא"צ בדיקה כלל (יד) אמר עולא ישב לה קוץ בושט אין חוששין שמא הבריא

ולענין הלכה מאחר דכל הני רבוותא מסכימים לדעת רש"י הכי נקיטינן : **עוף** הבא לפניו וצוארו מלוכלך בדם פרש"י שאין חוששין לספק דרוסה וכו' וריב"א פי' שא"צ בדיקה כלל. בר"פ השוחט אעובדא דההיא בר אווזא דאתא כי ממסמס קועיה דמה שכתבתי בסמוך פרש"י ממסמס קועיה מלוכלך צוארו שנקרע צוארו וצריך לבדוק בסימנים שמא נפסק הקנה או ניקב הושט. ומשום ספק דרוסה לא בעי למבדקי' דתלינן בכלבא או בקניא דאמרי' כתם ספק כלבא ספק שורנא אימור כלבא. וכתבו התוס' והרא"ש וא"ת למאי נ"מ אי תליא בכלבא או בקניא כיון דאפי' קניא בעי בדיקה וי"ל דנ"מ דלא בעיא בדיקה אלא היכא דממסמס דמאי הוה תלינן בשורנא הוה צריך בדיקה כנגד כל החלל אע"ג דליכא ריעותא אלא בסימנים וריב"א פי' היכא דתלינן בכלבא או בקניא לא בעי א' בדיקה כלל דלא חיישינן לנקובה ובשמעתין איירי בספק דרוסה כגון שראה חתול רודף אחריו [ס] וכתוב בהג"א בר"פ א"ט דאין אנו בקיאים בבדיקת הושט וכל עוף דאתי לקמן וממסמס קועיה דמה אני אוסרו (ג) עכ"ל. וכ"ל דהיינו לדעת בה"ג אבל לדעת רש"י שיתבאר בסימן נ"ז האידנא נמי אית ליה בדיקה: **אמר** עולא ישב לה קוץ בושט אין חוששין שמא הבריאה בר"פ א"ט (מג.) ופרש"י ישב לה קוץ כגון שאכלה קוץ ונתחב תוך הושט ואין נראה נקיבתו מבחוץ וקורט דם אין בה מבפנים אין חוששין שמא נקוב היה והבריאה והוה קרום שעלה מחמת מכה בושט ואינו קרום ואני שמעתי והבריאה לשון נקב מלשון ובריא אותם בחרבותם : ומ"ש רבינו ורוב הפוסקים פסקו דלא כוותיה טעמא מדמקשי בגמרא ולעולא מ"ש מספק דרוסה ומשני קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה ומדאיצטריכינן למימר קסבר עולא אין חוששין ואנן קי"ל דחוששין לספק דרוסה ש"מ דליתא לדעולא. וכתב הר"ן ומיהו דוקא ע"י קוץ הוא דחיישינן שמא הבריא אבל ניקב פנימי ע"י חולי לא חיישינן שמא ניקב חיצון דא"כ ניקב זה בלא זה דאמרינן לעיל דמשמע אפילו פנימי בלא חיצון היכי משכחת לה וכתב רבינו ירוחם דלמפרשים הבריא שמא ניקב ונתרפא אין לו תקנה בבדיקה ולפרש"י וכן להרי"ף שפירשו דהבריא מלשון ברא כלומר יצא לחוץ אע"ג

לענין דרוסה וכ"ש לפי מה שכתב בסי' נ"ז דאין אנו בקיאין בבדיקה גבי דרוסה עכ"ל. ולפעד"נ דאף בנקב אין להקל לשחוט למעלה או למטה כדמוכח ממה שכתב הרמב"ם בפ"ג שכתב שחט העוף ושהה בו וכו' והביאו רבינו בסימן כ"ג ואפי' ליש מחלקים היכא שהנקב במקום ידוע וכו' מודו דבהכ"ג מקרי מקום שאינו ידוע דמתוך שהושט נע ונד ופשוט חיישינן שמא כשישחוט למעלה או למטה יפגע במקום הנקב ולא נקרא מקום ידוע אלא כשיש לו קוץ וכבר כתבתי דאין להקל אפי' במקום ידוע כגון שיש לו קוץ ודברי מהרי"ק והגה"ת אשיר"י יתבאר בסמוך בס"ד: **עוף** הבא לפניו וצוארו מלוכלך בדם וכו' עובדא דההיא בר אווזא בפ' השוחט (ד' כ"ח) הבאתיו בסמוך : **ומ"ש** פי' רבינו שלמה שאין חוששין לספק דרוסה לבדוק כל הצואר וכו' קשה דמלשון זה שאמר לבדוק כל הצואר משמע דבבדיקת הצואר בלחוד הוה סגי לספק דרוסה כגון שראו חתול רודף אחריו והרי התוס' והרא"ש בפרק השוחט כתבו להדיא דבעי בדיקה כנגד כל החלל (ויש מגיהין לבדוק כל החלל) ולי נראה דא"צ להגיה דאף על פי דגם רבינו ס"ל דבעי בדיקה כנגד כל החלל מה שלא הזכיר כי אם הצואר הכי קאמר דלא חיישינן לספק דרוסה ולומר כיון דצריך בדיקה כנגד כל החלל אם כן בע"כ צריך לבדוק בצואר כנגד כל הצואר אלא אפי' כנגד כל הצואר בלחוד אין צריך בדיקה אלא כנגד מקום המלוכלך לבד ע"י שישחוט הקנה לבדו בעוף ואח"כ יהפוך הושט ויבדוק כנגד מקום המלוכלך בלבד . ועוד נראה והוא העיקר דרבינו כאן נמשך אחר דברי התוספות והרא"ש בפא"ט דכתבו דאף לפרש"י היכא שניכר מקום הדריסה א"צ לבדוק אלא מקום הדריסה בלבד ומ"ה כתב כאן בדברי רש"י דמשום דריסה לא בעי בדיקה אלא כנגד הצואר ומה שקשה ממ"ש התוס' והרא"ש בפ' השוחט דבעיא בדיקה כנגד כל החלל יתבאר בסימן נ"ז בס"ד : **ומ"ש** רבינו וריב"א פירש שא"צ בדיקה כלל משמע דה"ק דאף משום ספק נקובה א"צ בדיקה כלל דאעפ"י שהוכה בקנה לא חיישינן שמא ניקב הושט ומכ"ש דא"צ בדיקה משום ספק דרוסה דתלינן לקולא דבקנה ועץ הוכה והא דקאמר בגמרא בההיא עובדא דבעי בדיקה אינו אלא משום ספק דרוסה ומיירי כגון שראו חתול רודף אחריו כדכתב הרא"ש לפי' ריב"א אבל רבינו לא איירי בחתול רודף אחריו ומ"ה כתב עוף הבא לפניו וצוארו מלוכלך בדם כלומר ולא ידענו מה היה לו בכי הא לא צריך בדיקה כלל לפי ריב"א וכ"כ ה"ר ירוחם והמרדכי בשם התוס' דלריב"א לא חיישינן לשמא ניקב ואין חלוק בין עוף לבהמה . מיהו בתו' שלנו וכן בסה"ת מבואר דאף לפי' ריב"א צריך בדיקה משום נקב אלא שיש לו בדיקה אף מבחוץ קאמר דאין נכון לפרש אימור קניא וא"צ בדיקה כלל כי מה טעם יהיה זה שלא נחוש שמא נקב הקוץ הסימנים כך פי' ר"י בר שמואל ז"ל. ועוד האריך וכ"כ בסמ"ג ובהגהת מיימוני ספ"ה דה"ש. ואפשר ליישב דהרא"ש ודעימיה לא פליגי אהא דכתבו הני רבוואתא אלא ס"ל לפי ריב"א דלא צריכא בדיקה משום נקב אלא היכא דחזינן לקוץ שניקב לחלל מבפנים וכדאיתא בפ' א"ט בקוץ עד שתינקב לחלל אלמא להדיא דכל היכא שלא ניקב עד לחלל מבפנים ממש אלא שצוארו מלוכלך לא חיישינן שמא ניקב לחלל ושמא ניקב אבר שנקובתו במשהו דה"ל ס"ס ודבר זה יתבאר בסימן נ"ז בס"ד : **ולענין** הלכה נקטינן כהני רברבתא דס"ל דאף בצוארו מלוכלך חיישינן לנקב לדברי הכל וצריך בדיקה משום נקב ונקטינן נמי דנקב אין לו בדיקה מבחוץ וכפרש"י ולכן אין היתר לבהמה כשצוארה מלוכלך בדם אבל בעוף יש היתר לבדוק הקנה כו' וכל זה מדינא אבל בהגהת אשיר"י משם הא"ז כתב דכל עוף דממסמס קועיה דמה אני אוסרו דאין אנו בקיאין בבדיקת הושט והכי נהוג והא דכתב ב"י דהיינו דוקא לבה"ג אבל לדעת רש"י שיתבאר בסי' נ"ז האידנא נמי אית ליה בדיקה עכ"ל לפעד"נ דלא כתב כך רש"י אלא בנפולה ושבורה ודרוסה שבדיקתה אינו אחר נקב משהו אלא אחר ריסוק אברים או כשנתנו אי כמו ימצא קורט דם אבל אחר נקב דק וכל שכן שהוא תודה רש"י דאין לו בדיקה בדורות הללו ומ"ש רש"י גבי ישב לקוץ דנקב משהו לא מינכר בעור חיצון של וושט דמשמע דבפנים מינכר אפילו נקב משהו היינו דוקא כשהנקב במקום ידוע כמו ישב לו קוץ אבל כשהצואר מלוכלך בדם דבעי בדיקה בכל אורך הוושט ורחבו אין לנו לסמוך על בדיקתינו וכ"כ הרא"ש בפא"ט בקוץ עד שתינקב לחלל פרש"י ואין לו בדיקה כי הנקב דק וספק קניא דלעיל דאית ליה בדיקת קנה הוא גדול מקוץ ועוד למעלה א"צ לבדוק אלא ששם אבל הכא צריך לבדוק הכרס וכו' משמע דלפירושא קמא אין חלוק אלא בין קנה לקוץ ובקוץ אפילו כשא"צ לבדוק אלא הוושט בלחוד אין לו בדיקה אפי' בפנים אא"כ כשיש לו קוץ דהנקב במקום ידוע ודלא כמהרש"ל שכתב להקל לשחוט למעלה או למטה כמ"ש לשונו בסמוך וכתב עוד על מ"ש א"ז שאין בדיקה לחשש כלל לא נהירא כי אף בה"ג לא אמר שאין לו בדיקה אלא לגבי דרוסה אבל לא לגבי נקב בפרט כשהוא במקום ידוע כדפי' עכ"ל ולפע"ד דצואר מלוכלך הוי מקום שאינו ידוע אידי דגמיד ופשיט וכו' כדפי' וכ"כ ב"י לעיל בסימן כ"ג ועוד דיותר קשה הוא לבדוק אחר נקב דק וכל שכן מלבדוק אחר קורט דם שהוא מתפשט והרב ז"ל מהפך הסברא ומי ישמע לו להקל ע"כ אין לשנות המנהג ולהקל חלילה ואף הרב ז"ל חזר בו בהגהותיו לשחיטות מהרי"ו שכתב וז"ל אעפ"י שבי"ד וכן שאר פוסקים כתוב שאם היה עוף יחזור וישחוט הקנה וכו' היינו לדידהו שהיו בקיאין וכו' אבל אנו אין לנו לסמוך ע"ז אבל בשור שעורו עב שמעתי להקל וכן נמצא בתשובת ר"י קולון עכ"ל והיתירא דשור כתבתי בסוף סימן כ"ג דאינו אלא בשלא יצא דם וכ"כ בהגה"ת סמ"ק שבידינו היום בסימן קנ"ז שכך הורה רבינו פרץ בב"ה בקורביי"ל וכ"כ בכל בו פ"ג מה"ש ע"ש ודלא כמ"ש מהרי"ק בשם הגהת סמ"ק להתיר לשחוט למעלה או למטה אלא אין היתר אלא בשור שעורו עב ולא חתך אלא מקלת עובי העור וגם לא יצא דם דאיכא תרתי לטיבותא אבל חתך כל עובי העור אפילו לא יצא דם או יצא דם אפילו לא חתך אלא מקלת עובי העור אסור וכמ"ש לעיל סוף סימן כ"ג גם שם קבעתי הלכה בתלישת נוצות ולא דם דיש להקל בהפסד מרובה או לעני או לכבוד שבת וזה כשהתרנגולים נושכים זה את זה ולא טיפת דם כנגד מקום הוושט יש להורות כדין תלישת הנוצות ולא דם וכ"ש שדין זה נוהג כשנראה ריעותא כנגד מקום הסימנים כגון שנקרע העור ולא דם ונעשה עליו גלד שאין דאיכא לחוש לקוץ או דקיר' אן ושאר כלי ברזל וניקב הושט אבל אם אינו אלא נפוח סביב הסימנים לא חיישינן לנקובת הושט אלא תולין דמחמת חולי הוא ואפי' נגרר שם דם לית לן בה : **כתב** הרב בהגהת ש"ע הא דניקב אחד משני עורות של וושט כשר היינו דוקא בניכר שהנקב בא מחמת חולי אבל אם יש לחוש שניקב ע"י קוץ אפי' לא ניקב רק הפנימי טרפה דחיישינן שמא ניקב גם החיצון וושט אין לו בדיקה מבחוץ עכ"ל והם דברי הרא"ש גבי ישב לו קוץ בוושט שכך נ"ל לפי דעת רש"י וכ"כ התוספות והר"ן ושאר מחברים אלא שמדבריהם משמע דבניקב החיצון אפי' יש לחוש שניקב ע"י קוץ-כשר דלא חיישינן שמא ניקב גם הפנימי דכיון שהפנימי הוא לבן יש לו בדיקה בין לענין נקב בין לענין דריסה וזה הפך מ"ש בהגה"ה זו אפי' לא ניקב רק הפנימי טרפה וכו' דמשמע ואצ"ל אם לא ניקב רק החיצון דטרפה. ונראה ליישב שלמד כך ממ"ש א"ה כלל כ"א סימן כ"ד שכתב בניקב החיצון על ידי קוץ טרפה ממה נפשך מהיכא אתי הקוץ דאי מלגו פנים א"כ כבר ניקבו שני העורות ועלה קרום על המכה בפנים ואינו ניכר ואם בא דרך חוץ חיישינן שמא כבר ניקבו הדקין או הכרס ושוב חזר ונכנס בוושט מבחוץ ולא תלינן לומר שנכנסה דרך הגרגרת כשלא נראה בה ריעותא דרוב בליעות דרך הושט ולפעד"נ דחששא רחוקה היא דהקוץ ניקב הכרס וכו' ולא דמי למחט שנמצא בחלל הגוף דחיישינן להא דהתם כך היא מהלכה מלמעלה למטה אבל כאן ודאי מסתברא דהקוץ נכנס מבחוץ ולא נקב רק עור החיצון לבדו שהרי בפנים לא נראה ריעותא מיהו לאחר שקבענו הלכה דאין אנו בקיאין לבדוק אף מבפנים א"כ אין חלוק דאפי' היכא שניכר מבחוץ שהיה ניקב על ידי קוץ נמי חיישינן שמא ניקב גם הפנימי וטרפה מספק : **אמר** עולא וכו' רפא"ט דף מ"ג ואמרינן בגמרא ולעולא מ"ש מספק דרוסה קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה פי' ולהכי אין חוששין לשמא הבריא וכתב הרא"ש דרב אלפס פסק דלא

דרכי משה

(ב) ולעיל סי' כ"ג כתבתי דאין אנו בקיאין בבדיקה זו : (ג) וכבר כתבתי לעיל דאין אנו סומכים על דעתינו ולכך נקטינן לחומרא ודבר זה יתבאר עוד לקמן סי' נ"ז ונתבאר לעיל סי' כ"ג

פרישה

קרום הפנימי לבן טיפת דם ניכרת בו ע"כ עכ"ה) : (יא) עוף הבא לפניו כו' בגמרא איתא ומעשה היה בעוף ורבינו נקט עוף ה"ה לבהמה אלא שהביא פרש"י שכתב חוששין לספק נקובה לבדוק במקום הנקב ובבהמה לא שייך דין זה דאין לושט בדיקה מבחוץ ובפנים א"א לבדקה מבלי דילמא במקום נקב ששם וע"ד : (יב) שאין חוששין לספק דרוסה לבדוק כל החלל כן צ"ל (ועיין בחכמת שלמה שהאריך בזה מ"ש עכ"ה) וכ"כ ב"י . וא"ש אבל חוששין לספק נקובה וכאן דבעוף מיירי יש תקנה בבדיקה אפילו לרש"י והיינו שיבדוק הגרגרת מבחוץ וישחוט ואח"כ יהפוך הושט ויבדקנו מבפנים שהוא עור לבן : (יג) וריב"א פי' שא"צ בדיקה כלל ונ"ל לדעת ריב"א דתלינן דם זה שבא מחמת שהעור שנקרע והא דאמרינן לקמן ריש סימן נ"ז דאם נמצא מחט או קוץ בחלל חיישינן שמא ניקב יתבאר שם דלא דמי דהתם ריעותא דקוץ לפנינו ואין מטריפין בין בעוף בין בבהמה (דבוושט מלוכלך מדם דחיישינן לנקיבת הושט וא"ם בקיאין הג"ה פא"ט עכ"ה) רמ"א : (יד) אמר עולא ישב לה קוץ בושט פרש"י כגון שאכלה קוצי' ונתחב לתוך הושט בפנים

דרישה

לעיל סוף דין שהביא בסימן כ"ג שחט העוף ושהה בו ואינו יודע אם ניקב הושט אסור ושוחט הקנה במקום אחר כו' אף על גב דלפי דעת הרא"ש גם בבהמה יש לה תקנה שיבדוק הושט מבחוץ וגם מ"ש שישחוט במקום אחר אפשר שגם המקום היה יכול לשחוט ולבדוק תחלה הושט מבחוץ וצ"ל דרבינו כתב שם לדעת הרמב"ם (וכ"כ ב"י שם בהדיא שאותו דין דברי הרמב"ם הם והביאו רבינו לגבי אותו דין) שקאי בשיטת רש"י דושט אין לו בדיקה מבחוץ לענין נקב והעיקר כדין סמך שיתבאר כאן ולכן סתם לעיל וכתב דבעוף יש לו תקנה ולא כתב דבבהמה אין לה תקנה משום דלדעת הרא"ש אף בבהמה יש לה תקנה על ידי שיבדוק הסימנים מבחוץ. גם אפשר לומר דעצה טובה קמשמע לן דלא יצטרך לקלקל העור דאם רוצה לבדוק מבחוץ צריך לקרוע העור לאורך הסימנים . ועמ"ש בגליון פירוש יותר נכון דהם מיירי אם נמצא נקב בעור החיצון והשתא דבעוף יש לו בדיקה בפנים דאם אינו ניקב גם הפנימי כשר משא"כ בבהמה דחיישינן דבמקום שנמצא היה נקוב גם בעור הפנימי אף שעומדים במקום אחר הם קי"ל דנקבו שניהן אפי' זה שלא כנגד זה טריפה כמו שכתב רבינו בסימן זה וכאן איירי שבא לבדוק אם ניקב החיצון וק"ל : ויש מחלקין כשהנקב במקום ידוע כו' אבל לענין דרוסה אין נראה לחלק כלל דמ"מ לאמרם כ"כ לומר שלא דרס אלא במקום אחר ידוע בושט דדילמא ברגל שני או בציפורן דרס גם כן למטה או למעלה מ"ו אבל אין ליישב ולומר דבדרוסה אף שיש מקום ידוע יש לחוש שהארס נכל משם גם למקום אחר למקום שהבהמה נטרפת שמה ה"ה דהא מוכח לקמן סימן נ"ז וכ"כ ב"י שם ומהרי"ן מביא בהדיא דבתלוי דרוסה במקום ידוע א"צ לבדוק אלא אותו מקום והא דכתב רש"י והביאו ב"י בסמוך דצריך לבדוק כל החלל התם מיירי שבא העוף לפניו מלוכלך בדם ולא ידעינן באיזה מקום נוכה ואלו היה חיישינן לספק דרוסה היה צריך לבדוק כל החלל דחיישינן שמא דרסה נגד החלל ע"ל סימן נ"ז בב"י בד"ה בשמה שנדרסה גם שם בדרוסה כהלכתי ע"ש : [ס] בב"י בד"ה עוף הבא לפניו כו' עד וכתב בהג"א ר"פ א"ט דאין אנו בקיאין בבדיקת הושט כו' עד וכ"ל דהיינו לדעת בה"ג אבל לדעת רש"י שיתבאר בסימן נ"ז האידנא נמי אית ליה בדיקה עכ"ל ויש מקשים מה ס"ל לרש"י דליתא ליה לושט בדיקה לא לענין נקב ולא לענין דרוסה ולק"מ דהב"י לא כ"כ אלא מ"ש בהג"א דאנו אין בקיאין

הבריא [ז] ורוב הפוסקים פסקו דלא כותיה אלא חוששין שמא הבריא ופירש רש"י הבריא ניקב מלשון וברא אתהן בחרבותיהן [ח] (טו) וצריך בדיקה למ"ד ושט יש לו בדיקה אצל נקב [ט] ויש מפרשים הבריא מלשון בריא שמא ניקב ונתרפא והוה ליה קרום שעלה מחמת מכה בושט ואינו קרום וכ"כ הרמב"ם (טו) הרי זו ספק נבלה דשמא ניקב הושט ועלה קרום במקום הנקב ואינו נראה ודוקא שנמצא הקוץ תחוב בושט אבל אם נמצא לארכו או לרחבו ואינו תחוב כשרה (יז) כתב הרשב"א בד"א שיש קורט דם בושט (יח) או סביב הקוץ אבל לא נמצא עליו קורט דם בידוע שהוא לאחר שחיטה וכשרה (יט) ומקצת המורים אסרו בין כך ובין כך ולזה דעתי נוטה ע"כ (כ) והראב"ן פסק כעולא דאין חוששין אפי' בקוץ התחוב ובכל ענין כשר [י] ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל (כא) ואפילו לדבריו

אם

דלא כעולא דכיון דקי"ל חוששין לספק דרוסה חוששין נמי לשמא הבריא וכתב רבינו שזו היא דעת רוב פוסקים הרי"ף והרמב"ם וסמ"ג וסמ"ק והרשב"א ותוס' שאכן כולם פסקו דלא כעולא וכן הוא בתו' שלנו זולתי ראב"ן וסה"ת וכך הסכים הרא"ש דהלכה כעולא וראיה ממחט שנמצא בעובי ב"ה מצד אחד כשרה ולא חיישינן שמא הבריא ולא דמי לדרוסה ותלמודא לא חש לחלק וכו' ע"כ :

ומ"ש ופרש"י הבריא נקב וכו' נראה דנ"מ בין הפירושים דאם פירש הבריא ניקב א"כ אף למאן דפסק חוששין שמא ניקב מתכשר בבדיקה למאן דס"ל דנקב יש לו בדיקה אף מבחוץ ואף לפרש"י דאין לו בדיקה מבחוץ ואף בישב לו קוץ דהנקב במקום ידוע נמי אין לו בדיקה מבחוץ אפילו הכי היכא דישב לו קוץ מבחוץ קודם שחיטה אם הוא עוף קורע העור ולוקח הקנה ושוחטו לבדו ואח"כ הופכו לוושט ובודקו מבפנים ואם אינו מוצא נקב כשר אבל לי"מ דהבריא מלשון בריא ונתרפא א"כ למאן דפסק חוששין לא מתכשר בשום בדיקה בין ישב לו מבפנים בין ישב לו מבחוץ . מיהו למאן דפסק כעולא ליכא נפקותא בין הפירושים דכיון דאין חוששין אף בדיקה אין צריך כי היכי דא"צ בדיקה לת"ד אין חוששין לספק דרוסה וכך מבואר מדברי הרא"ש דמפרש דפריך ומ"ש מספק דרוסה דמצרכי' בדיקה והכא קאמר עולא אין חוששין דאפי' בדיקה א"צ ומשני קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה וא"צ בדיקה אף לספק דרוסה ועוד דתדמי ליה למחט שנמצא בעובי ב"ה מצד אחד דכשרה בלא בדיקה ואיכא לתמוה בדברי ה"ר ירוחם שכתב דלי"מ שמא ניקב ועלה בו קרום למי שפסק כעולא אין חוששין וסגי בבדיקה דאלמא דבדיקה מיהא צריך והא ליתא וצ"ע : **ומ"ש** וכ"כ הרב רבינו משה בר מיימוני ה"ז ספק נבלה בפ"ג מה"ש וכבר כתבתי בתחלת סימן זה דנקובת הושט אם נשחטה ה"ז נבלה וכאן מיירי בנשחטה אלא דספק אם ניקב הלכך הוי ספק נבלה : **ומ"ש** ודוקא שנמצא הקוץ תחוב בושט וכו' ג"ז מדברי הרב רבינו משה בר מיימוני והוא מימרא דרב כהנא לשם וכתב הסמ"ק דוקא שאינה תחובה כלל אבל אם נתחב בתוכו אפי' במקצת טרפה : **והראב"ן** פסק כעולא וכו' פי' ובכל ענין אפי' נמצא קורט דם סביב הקוץ כי היכי דאמרינן במחט שנמצא בעובי ב"ה מצד אחד דכשר אפי' איכא קורט דם מבפנים כדלקמן בסוף סימן מ"ח : **ומ"ש** ואפילו לדבריו וכו' טעמו דהכי אמרינן גבי מחט שנמצא בעובי ב"ה וכדלקמן בסוף סימן ארבעים ושמונה ומיהו בנמצא לארכו של וושט או לרחבו ואינו תחוב בו כלל משמע דכשרה אפילו איכא קורט דם מבחוץ אבל בהג"ה מיימוני פ"ג בשם ר"י כתב דבדאיכא קורט דם בחוץ ודאי ניקב החיצון ואפשר דר"י נמשך לדעתו דאין הלכה כעולא וחוששין לשמא הבריא כשתחוב בו ואיכא קורט דם מבפנים לפי זה באינו תחוב ואיכא קורט דם מבחוץ נמי חוששין אבל להראב"ן דמיקל ומכשיר בתחוב בו היכא דליכא קורט דם מבפנים הכי נמי דמכשיר באינו תחוב בו ואיכא קורט דם מבחוץ ולא מטרפינן לה אלא בדאיכא תרתי לריעותא תחוב בו וקורט דם מבחוץ ואין להקשות הלא אין קורט דם ניכר בוושט מבחוץ כיון שהוא אדום דאף על פי שאין סומכין להכשיר בבדיקת חוץ אם לא נמצא שם קורט דם מכל מקום אם נמצא שם קורט דם ונראה וניכר שאין זה אדמומית של עור הושט בעל כרחך דטרפה הוא דקורט דם מעיד עליו בנקב · ואיכא למידק אפרש"י שכתב וז"ל ישב לו קוץ כגון שאכלה קוץ ונתחב לתוך הושט ואינו נראה נקובתו מבחוץ וקורט דם אין בה בפנים עכ"ל דאמאי לא פי' דמיירי נמי בישב לו מבחוץ דאין לפרש דאפי' בפנים דאיכא למימר מבחוץ אתאי ונקב אין חוששין וכ"ש מבחוץ דאין חוששין דלשון רש"י שכתב כגון שאכלה וכו' משמע ודאי דוקא בכה"ג ונראה דפי' כן משום דאסיקנא ישב איתמר אבל נמצאת לא איצטריך ליה לעולא דכולהו חיוא ברייתא קוצי אכלן אלמא דמיירי בישב לו קוץ מבפנים והתם הוא דאין חוששין דלא ה"ל ריעותא כיון דדרך אכילה ישב לו הקוץ ולא נתחב בכח אבל מבחוץ שנתחב בכח מודה עולא דחוששין · מיהו קשה אמה שפרש"י קורט דם אין בה בפנים דמשמע דאם יש בה קורט דם בפנים מודה עולא דחוששין וכ"כ המרדכי משמו קשה מנ"ל לרש"י שלא לפרש דאפילו אית בה קורט דם מבפנים אין חוששין וכמו שכתבו התוספות ועוד דמ"ש ממחט שנמצא בעובי ב"ה דלאו משום דאינו עב כעובי ב"ה חוששין טפי א"כ אפילו כי ליכא קורט דם נמי ניחוש שמא הבריא כיון דאינו עב · ולפעד"ד דרש"י נמי ס"ל דמדינא לעולא אין חוששין אפילו אית בה קורט דם בפנים דאינו מעלה ולא מוריד כיון דלית בה קורט דם מבחוץ אלא לפי דלעולא דקאמר אין חוששין שמא הבריא אלמא דבהבריא דהיינו דניקב מעבר לעבר טרפה ולהם ודאי טרפה אפילו ליכא קורט דם כלל דלא תלינן לקולא דלאחר שחיטה ניקב כמו גבי המסס וב"ה דשאני וושט דתלינן דאוכלין ומשקין שטפהו לדם מבפנים שהרי ניקב לפניך משני צדדין ולכך פי' רש"י דהא דקאמר עולא אין חוששין שמא הבריא מיירי כשאין בה קורט דם מבפנים לאורויי דבהבריא טרפה אפילו אין בה קורט דם כלל ועוד דהסוגיא דקאמר אבל נמצאת לא איצטריך ליה לעולא מוכחת דעולא מיירי בדלית בה קורט דם בפנים דאי אית בה קורט דם אפילו נמצאת איצטריכא ליה וכן כתב הרשב"א והר"ן ולפעד"נ דאף התוס' לא באו לחלוק אפרש"י אלא שבאו לפרש דאע"ג דרש"י פי' כך לפי משמעות הסוגיא דמיירי באין בה קורט דם בפנים מ"מ נראה דמדינא אין לחוש אפילו אם יש מבפנים אם אין קורט דם מבחוץ וגם רש"י מודה בכך ולא כהמרדכי והר"ן דכתבו מחלוקת בין רש"י ותוספות בדבר זה כנ"ל · ועי"ל דרש"י מפרש דוקא דאין בו קורט דם בפנים אבל אית בה קורט דם מבפנים מודה עולא דחוששין שמא הבריא וכמו שהבינו המרדכי והרשב"א והר"ן מפירושו ומה שקשה מאי שנא מבית הכוסות יש לחלק דדוקא ב"ה דמינח נייחא לא חיישינן בדאיכא טיפת דם מבפנים דילמא מחיים נקבה מב' לצדדין והמחט חזרה לאחור דלמה תחזור לאחור אדרבה האוכלין והמשקין דוחקין המחט לחוץ אבל וושט איידי דגמלא ופשטא פי' מתוך שמותחת צווארה הילך והולך בכל שעה חזרה המחט לאחור חיישינן דמחיים נקבה שני הצדדין וחזרה לאחור אבל בדליכא טיפת דם אפילו בפנים דאיכא למימר דלא ניקבה מחיים אלא כאחר שחיטה ניקב ה"ל ס"ס ואמרינן אפילו את"ל דניקבה מחיים אפי' הכי לא ניקבה לחוץ · והשתא לפרש"י אף להראב"ן דפסק כעולא אי איכא קורט דם מבפנים נמי טרפה אבל רבינו נמשך אחר דעת התוס' והרא"ש שמדמין קוץ שישב לו בוושט למחט שנמצא בעובי ב"ה דאם לא נמצא קורט דם בחוץ אף על פי שנמצא בפנים כשרה מיהו כניקב מעבר לעבר ודאי דטרפה אליבא דכ"ע אפילו כי ליכא קורט דם אף מבפנים דלא דמי לב"ה דתלינן דלאחר שחיטה עבר המחט וניקב דהתם

ה"ט

אע"ג דפסקו דחוששין אם עוף הוא יש לו תקנה שקורע העור שלמעלה ושוחט הקנה לבדו והופך הושט ובודק אם נמצא בו קורט דם וי"מ דבבהמה נמי סגי בבדיקה שיכול לבדקו מבחוץ כיון שהספק במקום ידוע ויש מפרשים דדוקא בעוף די בבדיקה אבל בבהמה שאין יכול לבדקו מבחוץ אין לו בדיקה וטריפה וכ"נ עיקר שכאן אין הספק במקום ידוע שמא הקוץ נקוב למעלה והאוכלים והמשקים הורידוהו למטה והנה לך דשמא הנקב אינו במקום שהקוץ עתה עומד שם עכ"ל : **וכתב** הר"ן כתב רש"י דעולא בשאין לו קורט דם קאמר ובכי הא הוא דשרינן הילכך לדידן דלא קי"ל כעולא אפילו בשאין בו קורט דם אסור וכן דעת הרשב"א והביא ראיה לדבר ואע"ג דבמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לא אסרינן עד דאיכא קורט דם ושט שאני שמתוך שאוכלים ומשקים שוטפים ועוברים שם תדיר הם העבירו את הדם אבל בבית הכוסות דאוכלים ומשקים מינח נייחי התם אם איתא דמחיים הוה קורט דם הוה משתכחת ביה אבל בתוס' כתבו דכי חיישינן בישב דוקא כגון שנמצא בו קורט דם דומיא דמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות ולא נהירא עכ"ל : **ומ"ש** רבינו ודוקא שנמצא הקוץ תחוב בושט אבל אם נמצא לארכו או לרחבו ואינו תחוב כשרה שם מהא דעולא יתיב קמיה דרב כהנא ויתיב וקאמר נמצאת איתמר אבל ישב חיישינן אמר להו רב כהנא לא תציתו ליה ישב איתמר אבל נמצאת לא איצטריך ליה לעולא דכולהו עיזי ברייתא קוצי אכלן : **ומ"ש** רבינו בשם הרשב"א בד"א שיש קורט דם בושט או סביב הקוץ וכו' ומקצת המורים אסרו בין כך ובין כך ולזה דעתי נוטה אורישא דמלתא קאי דאמר דלית הלכתא כעולא אלא דישב לה קוץ בושט חוששין לה והא קאמר הרשב"א בד"א דחוששין לה בשיש שם קורט דם וכו' וכבר נתבאר שזהו דעת התוס' ושדעת מקצת המורים הוא דעת רש"י והר"ן ג"כ הסכים לסברא זו : **ומ"ש** רבינו והראב"ן פסק כעולא וכו' ולזה הסכים א"א ז"ל שם כתב הרא"ש וז"ל וראב"ן זקני פסק כעולא והביא ראיה ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד א' כשירה ולא חיישינן שמא הבריא והא דחיישינן בספק דרוסה משום שיש רגלים לדבר וגם שכיח ותלמודא דקאמר דקסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה לא חש להאריך ולחלק כמו שחלקתי אבל לענין פסק הלכה יש לנו לחלק דלא תיקשה לן ממחט שנמצא בבית הכוסות ואפשר שהרי"ף היה מחלק משום דעובי בית הכוסות הוא עב לא חיישינן שמא הבריא ומסתברא כדברי ה"ר אליעזר דמשום עובי כל דהו אין לחלק עכ"ל · וכתוב בהגמ"ה דבספר התרומה נמי פסק כעולא וכן משמע מהתוספות : ומ"ש רבינו ואפילו לדבריו אם יש עליו קורט דם בחוץ בודאי טריפה וכו' . היינו לדברי התוס' שחלקו על רש"י וכתבו דאין לחוש אם יש קורט דם מבפנים אם אין מבחוץ אבל רש"י כתב דכי מכשר עולא דוקא באין קורט דם מבפנים אבל יש עליו קורט דם אפילו מבפנים מודה עולא דפסול : **ולענין** הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם והרשב"א מסכימים לומר דלית הלכתא כעולא הכי נקיטינן (7) :

כתב

דרכי משה

כ"ג (ד) ודע דבעירנו התקינו לבדוק בושט שמלעיטין וממרין אותן לעשות מהן שומן ותקנה טובה היא כי הטריפות שכיחא והמנהג להכשיר בישב לו קוץ בושט אם לא ניקבו שניהם

וגם

דרישה

בקיאין בבדיקת הושט וי"ל אף שמן הדין יש בדיקה לושט בנקב או בדרוסה מ"מ אין אנו בקיאין ע"ן כתב דלקמן סימן נ"ו יתבאר דלרש"י אין חילוק בין לדידן לזמניהם ורש"י קאי שם גם אנפולה ושבורה וי"ל כל מה שהיה לו בדיקה בזמניהם יש לו בדיקה גם בזמנינו וק"ל .

[ז] ורוב הפוסקים כתב' דלא כותיה שם בפרק א"ע הקשו התוס' מ"ש [illegible] בני רעים דתלינן לקולא ולא אמרינן שמא במקום נקב ניקב והוכיחו שם דליכא למלך ולומר שספק זה נולד מחיים ותירצו דנקב לא שכיח אבל נקובת הקוץ שכיח .

[ח] וצריך בדיקה למ"ד ושט יש לו בדיקה אבל נקב יש לדקדק הלא זה קאי אליבא דרש"י שהוא מפרש הבריא ניקב וא"כ מאי כתב רבינו למ"ד ושט יש לו בדיקה הא רש"י סובר דאף לענין נקב אין לו בדיקה מבחוץ וה"ל למינקט רבותא דאפילו בדיקה אין מועלת וי"ל שרבינו כתב אפי' למ"ד כו' ולומר מאי נ"מ בין פי' שהבריא מל' בריא למ"ד אין לושט בדיקה מבחוץ לענין נקב ליכא נפקותא אלא למ"ד יש לושט בדיקה מבחוץ לענין נקב איכא נפקותא דאי מפרש הבריא ניקב אפשר לבדוק הנקב מבחוץ ואי מפרש הבריא מל' בריא א"א לבדוק והרי הוא ספק נבילה והא דאמר וצריך בדיקה לבתר אלא חיישינן לומר שחוששין ומצריכין בדיקה : [ט] וי"מ הבריא מל' בריא דמי שיון שמא ניקב ונתרפא כו' ואף על גב דמחט שנמצא בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה ולא חיישינן שמא הבריא היינו משום דעובי בית הכוסות הוא עב לא חיישינן שמא הבריא משא"כ בושט אבל ראב"ן והרא"ש שמתירין בסמוך ס"ל דאין לחלק בין עובי כל דהוא : [י] ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל אבל הרי"ף

והרמב"ם

פרישה

בפנים ואין נראה נקיבתו מבחוץ (טו) וצריך בדיקה למ"ד ושט יש לו בדיקה אבל למ"ד דאין לנקב בדיקה מבחוץ א"כ הנקב במקום ידוע גם כאן אין לו בדיקה דשמא נקב למעלה והאוכלין והמשקין הורידוהו למטה ואין הנקב במקום ידוע דבי' ירוחם וע"ד (טו) ה"ז ספק נבילה משום דאין הלכה כעולא דאמר אין חוששין · (יז) כתב הרשב"א בד"א שיש קורט דם כו' ומקצת המורים כו' ולזה דעתי נוטה ארישא דמילתא קאי דאמר דלית הילכתא כעולא אלא דישב לה קוץ בושט חוששין לה ואהא קאמר רשב"א בד"א דחוששין לה כשיש שם קורט דם כו' ב"י · (יח) סביב הקוץ ר"ל אפי' בפנים ובסמוך כתב דאפי' לדברי ראב"ן דפסק כעולא ולא חיישינן שניקב אם ניקב כנגדו בחוץ טריפה . וע"ל סימן מ"ה בנמצא מחט בהכיסם ויש עליו קורט דם . (יט) ומקצת המורים אסרו וא"ע דמחט שנמצא בעובי בית הכוסות אינו אוסר עד דאיכא קורט דם ושט שאני שמתוך שאוכלים ומשקים שוטפים שם תדיר הם העבירו את הדם ר"ן (כ) והראב"ן פסק כעולא כו' ובכל ענין כשר ר"ל שה"ר אליעזר סובר פי' הבריא כפרש"י שמפרש ניקב ואמר דאין חוששין לניקב וכשרה אבל אין לפרש שהוא סובר פי' הבריא ל' בריא דא"כ קאמר להבריא לא חיישינן אבל לניקב חיישינן וצריך בדיקה לנקב ואמאי קאמר סתמא אין חוששין וכשרה דמשמע אפילו בדיקה א"צ ועוד דא"כ לא יהיה נ"מ בין פסקא דראב"ן לפסקת רוב הפוסקים לפי פרש"י דפי' הבריא ל' נקב אלא ודאי הוא מפרש דברי עולא כרש"י ופסק כעולא · (כא) ואפי' לדבריו אם יש עליו קורט דם מבחוץ פי' מבחוץ בושט לצד הגוף כ"כ התוס' להדיא אע"ג דהושט אדום מבחוץ כלא כתב האשר"י דרוב פעמים ניכר דם האדם אף

בשון

(ח) אם יש עליו קורט דם בחוץ בודאי טריפה דודאי ניקב כולו כתב ר"ח נפרד הושט מהקנה ונתדלדלו זה מזה ברוב שיעור ארכו טריפה בעוף מחובר הזפק בושט שלאחר שכלה הושט מתחיל הזפק והוא בכים תלוי למטה ואם ניקב כשר וגגו דינו כושט ליאסר בנקב כל שהוא ואיזהו גגו כל שנמתח עמו פי' ממקום שמתחיל לשפע כלפי הושט ונעשה על הזפק ככסוי על פי הקדרה (כב) ר' אומר אפי' ניטל כולו כשר וכתב בהע"ט דקי"ל כרבי (כג) [יז] אבל כתוב בתשובת הגאונים מדקאמר גגו של זפק נידון כושט ש"מ לא קי"ל כרבי דאמר אפילו ניטל (כד) דהא איכא מקום דאפילו בניקב לבד טריפה עד כאן: גרגרת

כתב ר"ח נפרד הושט מהקנה וכו' טריפה טעמו מפני שהוא מפרש הא דאמרינן בפרק א"ט סימנים שנדלדלו ברובן טריפה היינו שנפרדו הסימנים זה מזה וכן כתב שם הר"ן בשמו וככר כתבתי בסימן כ"ד שלדעת הרא"ש גם הרי"ף מפרש כן: **בעוף** מחובר הזפק בושט וכו' ואם ניקב כשר משנה שם (נו.) אלו כשרות בעוף וכו' ניקב הזפק רבי אומר אפילו ניטל וכתב הר"ן פירושו דלאו ניטל לגמרי קאמר שא"כ המאכל יורד לחלל הגוף ואין לו תקנה אלא משום דת"ק תני ניקב קאמר איהו אפילו ניטל מיהו בעינן שישתייר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מכוסה לקרקבן דרך הזפק (ו) ואמרינן בגמרא (שם) הורה רבי שמעון ורבי לדוך בטרפחת כרבי בזפק איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתירא או דילמא בטרפחת כר' בזפק ויש חלופי גירסאות בבעיא זו ולדברי קצתם עולה דהלכה כרבי וזהו טעמו של בעל העיטור. והרי"ף הביא המשנה כצורתה משמע דס"ל דהלכה כת"ק וכ"כ שהוא דעת הרא"ש שהוא גורס בבעיא דמספקא לן אי הורו בזפק להיתירא כר' וכיון דמספקא לן הדרינן לכללין דהלכה כת"ק וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מה"ש וכ"פ הרשב"א בת"ה וכתב שהראיה שכתובה בתשובת הגאונים דלא קי"ל כר' מדקאמר גגו של זפק נידון כושט אינה נכונה בעיניו דדילמא רבי דוקא בשניטל למטה מן הגג והגג קיים ול"נ דטעמן של גאונים דכיון דאיכא מקום דאפילו ניקב טריפה סברא רחוקה הוא לומר דבמקום אחר כשרה אפי' ניטל. וכתב עוד הרשב"א מ"מ מדבריהם של גאונים אנו למדים דלית הלכתא כרבי וגם המרדכי וסמ"ג ורבינו ירוחם והרוקח והכלבו פסקו כת"ק: **ומ"ש** רבינו וגגו דינו כושט ליאסר בנקב כל שהו ואיזהו גגו כל שנמתח עמו שם בגמ': ומ"ש פירוש ממקום שמתחיל לשפע כלפי הושט וכו' זה לשון הרשב"א בת"ה איזהו גג הזפק מקום שנמתח עם הושט ויראה שהוא מתחיל לשפע כלפי הושט ונעשה על הזפק ככיסוי על הקדירה וכ"נ מדברי רש"י שפירש כל שנמתח עמו ממקום שהוא מתחיל לימשך לצד הושט להיות מיצר והולך וכ"נ מדברי הפוסקים והמרדכי פירש בשם ריב"א דהיינו כשמושך ביד אחת הושט וביד השניה את המעי היוצא לצד הקרקבן כל שנמתח מן הזפק עמו של הושט וכן הדקים נידונים כושט וכמעיים ליטרף במשהו

ה"ט דאי איתא דמחיים עבר קורט דם הוה משתכח ביה אבל בוושט איכא אוכל· ומשקין שטפוהו לדם והעבירוהו ולענין הלכה פסק ב"י כדברי כולם להחמיר באיסורא דאורייתא דהיינו דחוששין שמא הבריא דלא כעולא וכהך פירושא דמפרש שמא ניקב מעבר לעבר וחזר ונתרפא שעלה עליו קרום ולפיכך לא מהני ליה בדיקה וטרפה אפילו כי ליכא קורט דם אפילו מבפנים כפרש"י וההולכים בשיטתו אבל הרב בהגהת ש"ע כתב וז"ל ויש מכשירין אם אין קורט מבחוץ דלא חיישי' שמא הבריא וכן נוהגים להקל בעירנו באותן אווזות שמלעיטין לעשות מהן שומן שיש תקנה בעיר לבדוק אחר נקיבת הוושט משום דשכיח יותר מסרכות הריאה ונהגו להקל ביש לו קוץ בוושט אם אינו נקוב מב' צדדין או שאין קורט דם מבחוץ ויש לדקדק בזה הרבה כי הוא איסור דאורייתא ויותר היה טוב שלא לבדוק כלל ולסמוך ארובא מלבדוק ולהקל במקום דאיכא ריעותא עכ"ל ותמה איכא לקשות מדיליה אדידיה דכאן כתב ונהגו להקל ביש לו קוץ בוושט אם אינו נקוב מב' צדדין וכו' וקודם לזה כתב דאין אנו בקיאין לבדוק בנקב כל שהוא שע"י קוץ ולכן אם יש לחוש שניקב ע"י קוץ טרפה אפילו לא ניקב רק עור האחד הפנימי· ויש ליישב דמ"ש תחלה הוא לפי דעת רוב פוסקים דחוששין שמא הבריא וכאן כתב לפי מנהג עירו שנהגו להקל כהרשב"ן והרא"ש דאין חוששין לשמא הבריא וא"צ בדיקה כלל דלפי זה אם אינו ניקב לפנים משני צדדין וגם אין בו טיפת דם מבחוץ מכשרינן לה בלא בדיקה ואין ספק דמ"ש ונהגו להקל וכו' אם אינו נקוב מב' צדדין או שאין קורט דם מבחוץ ט"ס הוא וצ"ל אם אינו נקוב מב' צדדין וגם אין קורט דם מבחוץ דתרתי בעינן כדי להקל וכך ראיתי שכתב בספר דרכי משה שלו עוד נראה לומר והוא העיקר דאף למאן דפסק כעולא להקל ביש לו קוץ הכא דלא להוסיף עלה דדוקא ביש לו קוץ דאיכא למימר אי איתא דניקב מעבר לעבר היה ניכר הילכך אין חוששין וכדאמרינן גבי המסס וכ"ה אבל בלא יש לו קוץ אלא מצא נקב בפנים ויש לחוש שניקב ע"י קוץ תלינן דאי הוה הקוץ תחוב לפנים היה ניקב לחוץ והלוק זה כתב הרא"ש גופיה גבי הא דעולא והשתא הסג"ה שכתב בתחלה לאיסור אתי שפיר אף למאן דפסק כעולא ומכשיר ביש לו קוץ דכאן מדבר בדלא יש לו קוץ ומשום הכי נקטינן לאיסור ואע"ג דהרא"ש פוסק כרשב"ן וס"ל דנקב יש לו בדיקה אפילו מבחוץ וכ"ש בפנים מ"מ שאר גדולים הפוסקים כעולא לא ס"ל בהא כהרא"ש אלא ס"ל כהגהת אשירי"י בשם א"ז דאין אנו בקיאין בבדיקה והכי נהוג ולפיכך אף על פי שנהגו להקל ביש לו קוץ כיון דאין חוששין וא"צ בדיקה מ"מ כשמוצאין נקב בלא קוץ יש לחוש שמא ניקב מעבר לעבר וצריך בדיקה וכיון דאין לו בדיקה בדורות הללו אסורה אבל עוד קשיא לי טובא במ"ש הרב שנהגו להקל בעירו באותן אווזות שמלעיטין דשכיח בהו נקובת קוץ יותר מסרכת הריאה וכאשר הוא האמת דצריך לבדוק בוושט אם יש שם ריעותא דנקובת הקוץ וכתב שנהגו להקל כהרשב"ן אם אינו נקוב מב' צדדין וגם אין קורט דם מבחוץ וקשה א"כ היאך כתב אח"כ ויותר היה טוב שלא לבדוק כלל ולסמוך ארובא וכו' דכיון דשכיחא הך ריעותא יותר מסרכות הריאה א"כ אין לסמוך ארובא ואסורה לאכול בלא בדיקה כי היכא דהבהמה אסורה לאכול אם לא בדקו הריאה ולא סמכינן ארובא וכדעת בה"ג ורמב"ן ור"י הלוי ואם באנו להקל כהרשב"ן להכשיר ביש לו קוץ ולהקל גם כן לסמוך ארובא שלא להצריך בדיקה כגדולים שנחלקו על הרשב"ן היכא דלא בדקו הריאה וכדלקמן בתחילת סימן ל"ט ה"ל תרי קולי דקא סתרן אהדדי ועוד נראה לפע"ד דאף הרשב"ן ודעימיה דפסקו כעולא אינו אלא ביש לו קוץ בוושט דרך אכילה וה"ה למחט שבלעה דרך אכילתה דלא נתחב בכח וכדמוכח מפי' רש"י אבל הני אווזות דמלעיטין אותן בשבולת שועל או בקיטנית כגון היר"ז קודם שהסירו הקליפה וטט"רקא דטקב ואחתב בוושט בפנים בכח סטיא דאפילו לעולא חוששין שמא הבריא ולא מהני ליה בדיקה לדידן דלא בקיאין בבדיקה ותו דאף מדברי הרב נראה דלא ישר בעיניו המנהג להקל בזה שהרי כתב ויש לדקדק בזה הרבה כי הוא איסור דאורייתא ע"כ נראה דאין להקל כלל ואף בקרקפא נהגנו עכשיו לפסוק דחוששין שמא הבריא ביש לו שבולת שועל וכולא בו מה שנוקב דטרפה וכל שכן לאותן שמלעיטין האווזות בלחם שעורים יבש בתנור ועגולות כעכבה דשכיח הוא שער הכבימי של וושט נתקלקל ונעשה בו כמין מטטן ע"י שדוחקין הלחמין כעגולים הנכנסים זה אחר זה ונוקב דאיכא למימר אילו היו הלחמין הללו תחובים לפנים בוושט ה"ה ניכר שניקב משני צדדין כי היכא דאמרינן בניכר שהכהב בא ע"י קוץ ולא יש לו קוץ בפנים דאפילו לעולא חוששין שמא הבריא וטרפה נ"דפי' והמורה כדייעזר אוליה לבטל הלעטה זו מקרב בני ישראל ולהחרים על זה שלא ילעטו האווזות ולא יבואו להקל באיסור דאורייתא מע"ב כי רבים מקילין עצמן ולא יבואו להראות הריעותא לפני המורה · ובכגלים באיסור תורה וחללים רבים יפילו המורה·:

כתב ר"ח נפרד הושט מהקנה וכו' כ"כ התוס' בפא"ט (ד' מ"ז) אהא דאמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טרפה דר"ח מפרש שנפרד הושט מהקנה וכו' וכן כתבו הסמ"ג והר"ן וכך פי' הרא"ש דברי הרי"ף וע"ל בסי' כ"ח בהלכות עיקור: בעוף מחובר הזפק וכו' משנה סס"ט (דף נ"ו) ואלו כשרות ניקב הזפק רבי אומר אפילו נוטל ובגמרא איבעיא לן בטרפות ובזפק ונחלקו בגירסא דהך איבעיא דלגירסת רש"י וכן לגירסת הרא"ש והתוס' איבעיא לן אם הלכה כר' בזפק אם לאו ולא איפשיטא והדרינן לכללין דהלכה כת"ק וכן נראה מדברי הרי"ף שהביא המשנה כצורתה אלמא דליתא לדרבי וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מה"ש וכ"כ הסמ"ג והסמ"ק וה"ר ירוחם והכלבו והרוקח וכך הסכים הרשב"א ז"ל וכ"כ או"ה ושכן כתב הא"ז וכ"כ המרדכי דניטל הזפק טרפה מדהשאר בתיקו והכי קי"ל עכ"ל אבל הר"ן ז"ל כתב גירסא אחרת דבזפק לא קא מיבעיא לן דודאי הורו בה להיתירא כרבי ונראה שזהו דעת בעל העיטור:

ואיזהו גגו כל שנמתח עמו וכו' זהו לשון הרשב"א בת"ה ובגמ' אר"ל גגו של זפק נידון כושט היכא א"ר ביבי בר אביי כל שנמתח עמו ומשמע מפי' רש"י דה"ק ממקום שהוא נמשך בלא משיכת היד אלא הולך ומתקצר מן הזפק לצד הוושט זהו גגו והקשה המרדכי דא"כ הוה ליה למימר הנמתח מעצמו דהא אזפק קאי מה שנמתח מן הזפק והולך ומיצר ולכן פירש ריב"א דמתמיתת הושט קאי כלומר כשמושך הושט בידו האחד ובידו השני את המעיים היוצא לצד הקרקבן כל מה שימתח מן הזפק עמו של הוושט וכן לדקין נידונין כוושט וכמעי ליטרף במשהו וכו' וכתב בספר א"ז שזה הפי' קיבל אביו מרשב"ם שקיבל מרבי יואל אביו שקיבל מריב"ם שקיבל מריב"א וכתב ראב"יה באביאסף ולהאי פירושא הוי חומרא טפי עד כאן לשונו מיהו ברמב"ם ובסמ"ג התיישב הקושיא שהקשו על פרש"י שכתבו וז"ל ואיזהו גגו של זפק זה שימתח עם הוושט כשימשוך העוף צוארו וכו' עכ"ל דלפ"ז לא יהא פי' כל שנמתח מעצמו מן הזפק בלחוד אלא אף במה שיהא נמתח עם הוושט כשימשוך העוף צוארו דאז נמתח יותר וכל מה שנמתח עם הוושט הוי גגו של זפק וכן נראה מדברי הרי"ף גם מהרש"ל השיג על פי' ריב"א ואמר דבטילה קבלתו נגד כל אלו הגאונים הרי"ף והרמב"ם ורש"י ורבינו ומכל מקום מי שנזהר בשאר חומרות ראוי שיחמיר על עצמו אבל חלילה שיטריף לאחרים עכ"ד: **ומ"ש** אבל כתוב בתשובת הגאונים וכו' כתב הרשב"א שראייתם אינה נכונה בעיניו דדילמא רבי דוקא בשניטל למטה מן הגג והגג קיים עכ"ל וכתב ב"י ולי נראה דטעמן של גאונים דכיון דאיכא מקום דאפילו ניקב טרפה סברא רחוקה היא לומר דבמקום אחר כשרה אפילו ניטל עכ"ל

דרכי משה

וגם אין קורט דם מבחוץ ושוחטים אדברי הפוסקים כעולא וצריך להתיישב ולדקדק בדבר הרבה כי הוא איסור דאורייתא וע"ל סי' מ"ח בדין נמצא קורט דם מבחוץ: (ח) וכ"ה בהגה"מ פ"ג ח"ש ומשמע שם דאף אם הקוץ מונח לארכו אם יש קורט דם מבחוץ טריפה: (ו) וא"כ למ"ד דטריפה בניטל אפי' כה"ג טריפה ובב"י פסק דיש להטריף בניטל דכן הסכימו הפוסקים. וכתב בסוף ש"ד אם ניקב המעי היוצא מן הזפק אל הקרקבן טריפה. כתב הרא"ש בתשובה כלל כ' סי' ט' אם נמצא ב' ושטים או ב' גרגרות טריפה דכל יתר כניטל דמי ופי' אף אותו שדרכו בכך וא"כ הוי כמו שאין לו ושט או קנה וטריפה עכ"ל: ואין

פרישה

במקום אלא להחמיר כבריתו בדיקת פנים ואם ניכר דם מבחוץ בע"כ טריפה מ"ו: (כב) רבי אומר אפי' ניטל כו' פי' הזפק ולא ניטל לגמרי קאמר שא"כ המאכל יורד לחלל הגוף ואין לו תקנה אלא משום דת"ק קתני ניקב תני איהו אפילו ניטל מיהו בעינן שישתייר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מכוסה לקרקבן דרך הזפק ר"ן ולי נראה דמ"ה קאמר אפילו ניטל כולו כשר שהיה מצד עצמו אין בו טריפות אפילו ניטל כולו אלא מצד שאר הגוף שיצטרך לעבור המזון דרך שם (ודומה לזה כתב ב"י בסימן מ"א גבי סמר הכבד שנקבה טריפה ובסימן ל"ט כתב ריאה שנסרכה למקום שאין בהנקב פוסל כגון בטרפשא כו' ע"ש שכ"כ בשם הג"א) ואמר לחכמים שהם סוברים מידום שניקב כשר דאין זה מידום דמצד הזפק עצמו אפילו ניטל כולו כשר ומ"ש א"כ להטריף ממנו אלא מטעם משום קיום הגוף שיעבור המאכל דרך שם לקרקבן: (כג) אבל כתוב בתשובת הגאונים מדקאמר גגו של זפק כו' פי' בגמרא קאמרי הכי והביאה הב"י: (כד) דהא איכא מקום דאפי' בניקב לבד טריפה כתב ב"י וז"ל ונראה דטעמם של גאונים דכיון דאיכא מקום דאפילו ניקב טרפה סברא רחוקה לומר דבמקום אחר כשר אפילו ניטל ועכ"ל. ולענ"ד דר"ל שכל שנוטלים כל הזפק מגגו א"א שלא ינקב גגו של זפק · שהם במקום דיבוקן יחד כשמפרידין זה מזה א"א שלא ינקב קצת בגגו של זפק ומשום הכי ה"ל דהא איכא מקום דאפילו בניקב לבד טריפה דקיימו אם נפרדו במקום דיבוקן לגמרי אם מטל שם ומלך . ומד"ר . ובעל העיטור שכתב דקי"ל כרבי סובר שדומה לנטול דכשר בניטל וטריפה בניקב מ"ו . ולענ"ד דאמאי הכא דע"כ צ"ל דלא ניטל כולו כמ"ש בשם הר"ן אלא נמשך ממנו מעט ואפ"ה יש בו ריעותא דנקב שבמקומו גם כן מכשיר לה וכמ"ש לקמן גבי נטול סימן מ"ג דנמשך גרע טפי מנקב דהרי סבר מקום טפי נמשך מבניקב וקי"ל וכן צ"ל בר"ס מ"ח וכמ"ש שם . ואין למקפק על תירוץ זה ולומר דהא בנטול אם נמשך בקולמא כשר כמ"ש לקמן סימן מ"ג דאפילו נמשך שם כולו כשר וע"ש דמשמע אינו מפסיד כמו נקב דו"ל דאין שום משש במקום קולמוס למשה שיתקלקלו אחר אבריו שם ממנו משא"כ בסומכים . ועוד דגם כאן בזפק כיון דבעינן שישאר מכל לד כוי מקום כשולתו כמו נקב וכן לקמן סימן מ"ה בעינן שישתייר בכבד ג' זיות כמ"ש כוי מקום כשולתו באמצע כמו נקב ועוד יש לדקדק שכרי איתא בגמרא והטור כתב לקמן סימן כ' כלל וז"ל כל אבר שאמרו בו אם ניקב במשהו טריפה ס"ס נמי אם ניטל מן מנטול וכ"כ הרמב"ם וכמ"ש ב"י שם וא"כ אין לחלק בהיות ראוי מנטול . ובגלגו ס"ל לא דמי לנטול שכרי כזפק גופו כשר כן בניטל כן בניקב ובגגו

דרישה

והרמב"ם והרשב"א הסכימו דאין הלכה כעולא והכי נקטינן ב"י: [יז] אבל כתב בתשובת הגאונים מדקאמר כו' ש"מ דלא קי"ל כרבי כו' דהא איכא מקום דאפי' ניקב לבד טריפה עיין פרישה וב"י כתב ע"ז והרשב"א בת"ה כתב שהראיה שכתובה בתשובת הגאונים דלא קי"ל כרבי מדקאמר

לד (א) [א] **גרגרת** שנפסק רוב חללה במקום הראוי לשחוט טרפה אבל אם לא נפסק רוב חללה (ב) אף על פי שהוא רוב הקיפה [ב] אם תצרף עמו עובי העור כשירה ואם ניקבה אפילו יש בה חסרון כל זמן שאין בנקב כאיסר כשרה ואם חסרה כאיסר טריפה ואם נסדקה לארכה [ג] ויש בה חסרון מצטרף לכאיסר ואם ניקב סביב הקיפה נקבים דקים זה אצל זה כנקבי הנפה

עכ"ל יש להקשות מדאשכחן בטחול דטרפה בדניקב בסומכיה וכשרה בניטל וי"ל דשאני טחול כשניטל כולה לא כתיב לה ובניקב כתיב לה אבל זפק דהך בניטל כתיב לה ואפילו לא ניטל אלא מקצתו כ"ש בניטל כולו כהא ודאי אמרינן כיון דטרפה בניקב כ"ש בניטל דכתיב לה טפי ויש ראיה לזה מבשר החופה את רוב הכרס ע"ל בסימן מ"ח אבל אין לפרש דראייתם כיון דבע"כ לאו בניטל למטה מן הגג והגג קיים קאמר דא"כ המאכל יורד לחלל הגוף ואין לו תקנה אלא בשניטל למעלה בסמוך לגג וה"ל כאילו ניקב הגג דבין הגג ובין הזפק אינו כלום אפילו כחוט השערה הא ודאי לאו ראיה היא דאיכא למימר דרבי איירי בניטל מן הצדדין בענין שאין המאכל יורד לחלל הגוף וג"כ לא נגע כלל בגג הלכך צריך לפרש ראיית הגאונים כמו שפי' ב"י וכדאמרן · כתוב בסוף ס"ד דאותו בשר שלמעלה מן הקרקבן עומד בספק אם הוא מן הזפק או מן הקרקבן ומהרש"ל כתב בא"ו שלו דדינו כקרקבן ע"ש וכן פסק הרב בהגהת ש"ע: כתב הר' ירוחם די"מ שם ניטל הוושט טרפה דכל אבר שאם ניקב טרפה ה"ה אם ניטל חוץ מן הטחול עכ"ל · והם דברי התוספות רפא"ט וכ"כ הר"ן לשם דכל הנקיבים דקתני התם דטרפה כ"ש ניטל ומטעם זה נמי מטרפים לה כשיש לו ב' וושטים או ב' קנים דכל יתר כנטול דמי וכן פסק הרא"ש בתשובה כלל עשרים סימן תשעה :

לד גרגרת שנפסק רוב חללה במקום הראוי לשחיטה טרפה משנה רפא"ט נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת ואע"ג דבפ' השוחט (דף לב) אסיקנא דפסוקת הגרגרת נבלה היא ולא טרפה וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מה"ש היינו דוקא בנשחטה שאז עיקר איסורו משום טרפה וכדכתבו התוס' לשם ורבינו איירי כאן בקודם שחיטה דהויא טריפה ולאסור חלבה וביצתה אי נמי לבשר הפורש ממנה בעודה חיה דלוקה משום טרפה ועיין בריש סימן ל"ג מה שכתבתי בזה : **ומ"ש** רוב חללה שם (דף מ"ד) פליגי בה אמוראי וקאמר דרבה בב"ח עבד עובדא בדקה ברוב חללה ואכשרה וזבין מיניה בישרא וכו' · ופסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם והרשב"א והר"ר ירוחם דהכי הילכתא ודלא כדמשמע מדברי סה"ת והסמ"ג שכתבו פסוקת הגרגרת נחלקו האמוראים אם צריך רוב חללה או די ברוב עביה עם חללה דנראה שדעתם לומר דכיון דלא אסיקנא בהדיא דבעינן רוב חללה וחזינן נמי דרב גופיה דאתר ברוב חללה לענין מעשה לא אמר בה לא איסור ולא היתר הלכך ספיקא הוי ואזלינן לחומרא באיסורא דאורייתא להטריף ברוב עוביה כך נראה מדבריהם ולא קי"ל כוותייהו אלא כרוב פוסקים דלא מיטרפא פסוקת הגרגרת אלא בדנפסקה ברוב חללה : **ומ"ש** במקום הראוי לשחוט כתב ב"י היינו לאפוקי שלא במקום שחיטה לצד מטה דשם נקובתו במשהו אבל שלא במקום שחיטה לצד מעלה שיעור פסיקתו ברוב כמו במקום שחיטה עכ"ל והכי משמע ודאי מדסתמו בברייתא ואמרי פסוקת הגרגרת ברובה דמשמע דכל מה שנקרא גרגרת פסיקתה ברובה והכי משמע בפ"ק בפלוגתא דהגרים שליש וכו' דלא אשתמיט להכשיר בהגרים שתי שלישים ואח"כ שחט הבשר שחיטה במקום הראוי לשחוט והיינו משום דלא עדיף מפסוקת הגרגרת דטרפה וכ"כ רש"י בהדיא רפא"ט (דף מ"ד) בהא דקאמרה לא תימא וז"ל מידי דהוה אגרגרת דבין במקום שחיטה בין שלא במקום שחיטה שוה שיעוריה והכי משמע בתוס' לשם בד"ה כשמואל דאמר ע"ש סוף (דף מ"ג) וכ"כ הר"ן לשם והא דמכשר התם באקפל אקפולי אפילו נעקר רובו כשנשאר המעוט במקום אחד שאני התם שנקלף הסימן ממקום חבורו בלבד ולא נתקלקל גוף הסימן ותדע שהרי אף בוושט דנקובתו במשהו אף בתרבן הוושט מכשרינן לה באקפל אקפולי אלא בע"כ ה"ט כיון דלא נתקלקל גוף הסימן אבל כדהגיע קלקול בגוף הסימן מטרפינן לה בוושט בנקובת משהו ובגרגרת ברובה בין במקום שחיטה בין שלא במקום שחיטה לצד מעלה ועיין במ"ש בסמוך אבל נסדקה לארכה : **ומ"ש** אבל אם לא נפסק רוב חללה אעפ"י שהוא רוב היקיפה וכו' איכא למידק דבדין הגרמא כתב רבינו ודוקא ששחט רוב חלל הקנה אבל ברוב הטבעת לא סגי וכו' ולא נקט התם רוב היקיפה כי הכא והכא לא נקט רוב הטבעת כי התם ויש לומר דבהגרמה קא מכשר ר"י ברבי יהודה ברוב הטבעת כדאית' פ"ק (ד' י"ח) ואנן לא קי"ל כותיה בשאר טבעות הלכך נקט גבי הגרמה דברוב הטבעת לא סגי כר"י בר יהודה אבל הכא גבי פסוקת הגרגרת דלא הזכירו רוב הטבעת אלא רוב עוביה ורוב חללה וקי"ל דלא מיטרפינן אלא ברוב חללה ולא ברוב עוביה דהיינו רוב הקיפה מבחוץ אם תצרף עמו עובי התוך נקט נמי בהך לישנא דאיתמר בגמרא אבל מדברי הר"ר ירוחם מבואר דמפרש דרוב עביה דפא"ט היינו רוב הטבעת דפ"ק דחולין וה"פ רוב עובי הטבעת בלא צירוף הבשר שמחבר ומשלים חסרון היקף הטבעת ואינו נראה אלא כפרש"י דרוב עביה אינו רוב הטבעת אלא הוא רוב הקנה דהיינו אף עם הבשר המחבר הטבעת אלא שמצרפין עם כל זה עובי התוך ומבחוץ הוי רוב אבל בפנים לא הוי רוב החלל וכן פי' הרשב"א והר"ן והוא ודאי עיקר :

ואם ניקבה וכו' שיעורא דאיסר ביש בו חסרון מפורש במשנה פא"ט (דף נ"ד) וכתב רבינו דאינה כשרה אלא כשאין בה כאיסר אבל אם חסירה כאיסר פירוש כאיסר מכוונים טרפה וה"א לשם בסוף הדף אמר ר' נחמן כאיסר כיתר מכאיסר והכי מוכח בדין נפחתה כמו דלת דבסמוך : **ומ"ש** ואם נסדקה לארכה וכו' שם מימרא דרבה בב"ח ריש (דף מ"ה) ופירש"י מצטרפת לכאיסר אי כד מעגלת לה הויא איסר טרפה : **ומ"ש** ואם ניקבה סביב היקיפה וכו' שם מימרא דרבי חלבו בשם רב ומימרא דר"י ב"ל דניקבה כנפה דהיינו סביב סביב להיקיפה נקבים דקים זה אצל זה ושעור סמיכתם כנקבי הנפה וכו' ומשמע מדברי הרא"ש דביש בהם חסרון אף בבהמה דחיותא מרובה מצטרף השלם לכאיסר כשהן מקורבין כנקבי הנפה ואצ"ל בעוף דחיותו מועט דבשיש בהם חסרון דשיעוריה במקפלו וכו' וכאם חופה וכו' דפשיטא דמצטרף השלם וכו' אבל אם אין חסרון אין השלם מצטרף אלא הנקבים עצמן מצטרפין לרובא בין בבהמה בין בעוף ומבואר מדברי הרא"ש שמפרש כך על פי פירוש רש"י וכך הם דברי רבינו שלא כתב לצרף השלם אלא ביש בהם חסרון בבהמה בכאיסר ובעוף במקפלו אבל באין בהם חסרון דשעורו ברובו כתב בסתם דמשמע הנקבים עצמן ששוה ברובו בלא צרוף השלם והכי משמע מדברי ה"ר ירוחם ע"ש אכן מפרש"י לא משמע הכי אלא משמע דבבהמה אף ביש בכן חסרון אין השלם מצטרף לשיעורא דכאיסר דלא אמרו דהשלם מצטרף

במשהו והיינו מה שכנגדו למעלה אבל מה שתולה למטה אינו נמתח עמו והוא כעין כיס שיש לו שנצים שפותח וסוגר בהם שהעליון נמתח ולא התחתון ולהאי פירושא הוי חומרא טפי עכ"ל : **ולענין** הלכה נראה שפירוש זה דריב"א דברי יחיד הוא ולא קי"ל כוותיה :

לד גרגרת שנפסק רוב חללה במקום הראוי לשחט טריפה אבל אם לא נפסק רוב חללה וכו' כשירה ר"פ א"ט בבהמה (מג·) נקובת הושט ופסוקת הגרגרת ובגמרא (מד:) תנא פסוקת הגרגרת ברובה וכמה רובה רב אמר רוב עוביה ואמרי לה רוב חללה ופרש"י שדופן הקנה עב מלמעלה ולצד הצואר אינו אלא קרום דק וסתמא כשנפסק הקנה מלמעלה למטה הוא נפסק ולמאן דאמר רוב עובי מהני עובי התוך לאשלומי לרובה אע"פ שיש במיעוט התחתון חצי חלל או רובו ולמ"ד רוב חללה אינה טריפה עד שיפסק רוב החלל ועובי התוך אינו משלים לרוב ע"כ וכך הם דברי רבינו ואמרינן בגמרא ההוא פסוקת הגרגרת דאתא לקמיה דרב ובעא למבדקה ברוב עוביה אמרו ליה רב כהנא ורב אסי למדתנו רבינו ברוב חללה שדרה לקמיה דרבה בב"ח בדקה ברוב חללה ואכשרה · וכ"פ הפוסקים דברוב חללה משערינן :

ומ"ש רבינו במקום הראוי לשחוט היינו לאפוקי שלא במקום שחיטה לצד מטה דשם נקובתו במשהו וכמו שיתבאר אבל שלא במקום שחיטה לצד מעלה שיעור פסיקתו ברוב כמו במקום שחיטה :

ומ"ש ואם ניקב אפילו יש בה חסרון כל זמן שאין בנקב כאיסר כשרה ואם חסרה כאיסר טרפה משנה בפרק א"ט (נד ·) אלו כשרות בבהמה ניקבה הגרגרת או שנסדקה עד כמה תחסר רשב"ג אומר עד כאיסר האיטלקי :

ומ"ש אם נסדקה לארכה ויש בה חסרון מצטרף לכאיסר בריש פרק א"ט (מה · ושם כל דברי הטור עד ואם מולא הגרגרת וכו') אמר רבה בב"ח אמר ריב"ל ניטלה הימנה רצועה מצטרפת לכאיסר . פרש"י ניטלה הימנו רצועה . לארכה דאיכא חסרון מצטרפת לכאיסר אי כד מעגלת ליה הויא איסר טריפה וכתב הרשב"א בחידושיו כתב בעל העיטור והאן דלא מתחזי לן שיעורא אזלינן לחומרא ונראה דמ"מ אם אין שיעור הקדירה יותר מאלי רוחב עיגול פי הקנה כשרה וכדאמרי' גבי עוף מקפלו ומניחו ע"פ קנה אם חופה רוב קנה טריפה ואם לאו כשרה אלמא אפילו בעוף דחיותו מועט אזלינן לרוב פי קנה כ"ש בבהמה דחיותה גדול וצ"ע (א) עכ"ל : **ומ"ש** רבינו ואם ניקב סביב הקיפה נקבים דקים וכו' שם אמר רב יהודה אמר רב ניקב גרגרת כנפה מצטרפת לרובה ופרש"י כנפה סביב להקיפה נקבים כנפה מצטרפים הנקבים לרובה א"ר חלבו אמר רב חמא בר גוריא א"ר נקבים שיש בהם חסרון מצטרפים לכאיסר ושאין בהם חסרון מצטרפים לרובה ופי' רש"י מצטרפים לרובה . דהוו כפסיקה בעלמא דלא מיחסרה וניקבה כנפה נמי בדליכא חסרון :

ומ"ש

דרכי משה

לד (א) ואין זה נכון דהא שיעור איסר הוא פחות משיעור רוב הקנה דהא נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהן חסרון מצטרפין לרוב' וא"כ אפי' בפחות מרובה טריפה דשמא הוא כאיסר ואין ראיה מעוף לבהמה דרוב קנה בעוף הוא פחות מכאיסר ובבהמה יותר מכאיסר וע"כ למי שאינו בקי יטריף בבהמה אא"כ יודע שהוא פחות מרובו של קנה עוף

דרישה

מדקאמר גגו של זפק נידון כושט אינה נכונה בעיני דדילמא ר' דוקא כשניטל למטה מן הגג והגג קיים עכ"ד . וקשה לי לפי מה שהבין הוא דעתם שפירשו דברי ר' שאמר ניטל כשר בגגו של זפק א"כ לפ"ז גם לדברי חכמים שאמרו ניקב כשר מיירי ג"כ בגגו של זפק דעלייהו קאי ולמה הוקשה להם על רבי בניטל ולא הוקשה להם ג"כ על חכמים בניקב . דלמה יהא ניקב מותר בגגו של זפק . וא"ל שרשב"א הבין דברי הגאונים דקא מפרשי דברי ר' הזפק בלא גג והוקשה להם דבניטל כל הזפק בקל יבא לינקב גגו שהוא דבוק בו וע"כ לא הוקשה להם על חכמים שהם הכשירו ניקב בזפק ולא בגגו דא"כ מאי הקשה להם רשב"א דלמא רבי כשניטל למטה מן הגג הלא גם שם פירשו לדברי רבי כך וצ"ע . וי"ל בדוחק דודאי הבינו דברי חכמים דאיירי בזפק לחוד אבל ר' דאמר אפי' ניטל כולו ל' זה משמע להו דר"ל 'כולו עם גגו אפ"ה ס"ל דכשר דכן משמע ל' 'כולו וגם מכח קושיא הנ"ל דהא א"א להיות בנטילת כל הזפק ומ"ה היו מבינים דר"ל כולו הזפק וגם גגו מכל אחד מקצתו או רובו וק"ל :

סי' לד [א] **גרגרת** שנפסקה כו' במקום הראוי לשחוט כתבתי פירושו בפרישה אבל א"ל דנקט במקום הראוי לשחוט לאפוקי גם לצד מעלה וס"ל שאין דינו ליפסל ברוב אלא אפילו לא נשאר אלא מיעוט כשר כדין עיקור ואף על פי שעיקור בסוף הסימן וכאן נפסק בסימן מ"מ דינן שוה שאף במיעוט הנשאר במקום אחד כשר ו"א דמסקינן פרק א"ט ד' מ"ד בין בושט בין בגרגרת לצד מעלה בין במקום שחיטה בין שלא במקום שחיטה דינם שוה זה במשהו וזה ברוב וכן פרש"י שם ע"ש : [ב] אם תצרף עמו עובי העור כשירה ב"י הביא לשם פרש"י שכתב וסתמא כשנפסק הקנה מלמעלה למטה הוא נפסק ולמ"ד רוב עוביה מהני עובי התוך (פי' דופן הקנה שהיא עב מלמעלה . עכ"ה) לאשלומי לרובא אעפ"י שיש במיעוט התחתון חצי החלל או רובו ע"כ . ונ"ל שלא לצורך הביא ב"י לכאן מה שפירש רש"י וסתמא כשנפסק הקנה מלמעלה למטה הוא נפסק דרש"י הוכרח לפרש כן אפלוגתא דאמוראי משום דמתני' קתני סתמא גרגרת שנפסקה · גרגרת שנפסק ברובו רב אמר רוב עוביה . ואמרי לה רוב חללה . וקשה לרב דאמר רוב עוביה הלא מתני' קתני סתמא דמשמע שצריך רוב עוביה וחללה לכן פרש"י וסתמא כשנפסק הגרגרת מלמעלה למטה הוא נפסק ממילא הא דקתני במתניתין סתמא ר"ל רוב עוביה וקאי אסתם גרגרת אבל רבינו שכתב הדין דבעינן רוב חללה א"ל לפרשו שסובר דסתם כשנפסק כו' אלא כתב הדין באם יזדמן כן אף אם אינו על הרוב . וכל דינים אלו דוקא בידוע בודאי שנעשה באופן שלא נגע בושט אבל אם אינו ידוע בודאי דינו נתבאר בסימן כ"ג ב"י ובהגא"ה כלל כ"א כתב וכל דיני דגרגרת פריקה או נסדקה או נקדרה או נקבים כשנעשו מחמת קולי או שתפס הקנה בידו ועשה בו נקבים הללו באופן שיודע בודאי שלא נגע בושט אבל אם נעשה ע' מקע לא גרע מעוף שכולו מלוכלך בדם לדידן דס"ל דטריפה כמ"ש ר"י א"ז וכ"כ ב"י וכ"כ בש"ע : [ג] ויש בה חסרון מצטרף לכאיסר כתב הרשב"א בחידושיו כתב בעל העיטור והאן דלא מתחזי לן שיעורא אזלינן לחומרא. ונראה דמ"מ אם אין שיעור הקדירה יותר מאלי רוחב עיגול פי הקנה כשרה וכדאמרינן גבי עוף מקפלו ומניחו על פי קנה אם חופה רוב קנה טריפה ואם לאו כשרה אלמא אפילו בעוף דחיותו מועט אזלינן לרוב פי קנה כל שכן בבהמה דחיותה גדול וצ"ע עכ"ל . ובש"ע פסק ב"י ז"ל ויש מי שאומר שאין אנו בקיאין בשיעור כאיסר הלכך משערינן אותו ברוב רוחב חלל הקנה ע"כ וכתב רמ"א ז"ל ולפי מה שיתבאר בסמוך לשיעור איסר הוא פחות מרוב א"כ מי שאינו בקי יבא לקל . ע"כ נראה דר"ל רוחב רוב חלל קנה של עוף דהוא פחות מכאיסר ומי שאינו בקי יטריף בכל ענין עכ"ל . ומ"ש ולפי מה שיתבאר בסמוך ר"ל דבסמוך כתוב ניקב סביב הקי' נקבים דקים כנפה משערין ברוב אם אין בכן חסרון ואם יש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר וע"כ יש בכן [illegible]

פרישה

ובגגו פסול בין בניטל בין בניקב :

סי' לד (א) **גרגרת** שנפסקה כו' במקום הראוי לשחוט פי' לאפוקי במקום שאינה ראויה לשחוט לצד מטה שם נקיבתו במשהו אבל לצד מעלה שלא במקום שחיטה שיעור פסיקתו ברוב כמו במקום שחיטה וע"דר . (ב) אעפ"י שהוא רוב הקיפה פרש"י שדופן הקנה עב מלמעלה ולצד הצואר אינו אלא קרום דק ע"כ פרש"י נמצא שלפעמים הוה רוב הקיפה כגון

הנפה אם יש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר (ג) שאם יש כאיסר בנקבים עם השלם שביניהם טרפה ואם אין בהן חסרון שיעורן ברובה (ד) ובעוף שיש בה נקבים כנפה אין שיעורו כפי שיעור איסר לבהמה אלא חותך המקום המנוקב כנפה ומשימה על פי חלל הקנה אם יש באותה חתיכה לכסות רובו של חלל הקנה הנקוב ממנה עם השלם שבין הנקבים טרפה ואם לאו כשרה נפחתת כמו דלת שלא ניטל הפחת אלא תלוי ועומד וזקוף שם כדלת על פי הארובה (ה) אם הפחת גדול כדי שיכנס ויצא בו איסר טרפה (ו) וזהו יתר מכאיסר ואם לאו שאינו אלא כאיסר מצומצם כשרה כיון שהדלת

ומ"ש שאם יש כאיסור בנקבים עם השלם שביניהם טריפה וכו' כ"כ שם הרא"ש והר"ן והוא נלמד מדין העוף שיבא בסמוך וזה שלא כדברי סמ"ק שכתב גבי דין שמוטת הירך דכי אמרי' בניקבה כנפה נקבים שאין בהם חסרון מצטרפים לרובה היינו הנקבים עצמם ואין השלם שבין נקב לנקב נחשב בכלל הנקב (ג) : וכתב עוד הר"ן ומיהו כי אמרינן דמה שבין הנקבים הוי כאילו אינו דוקא בשהנקבים סמוכים כ"כ שאין בין נקב לנקב כמלא נקב אבל כל שיש ביניהם יותר מכשיעור הזה אין מה שביניהם מצטרף אלא הנקבים בלבד הוא שמצטרפים לכשיעור וכן משמע מפי' רש"י:

ומ"ש רבינו ובעוף שיש בה נקבים כנפה אין שיעורו כפי שיעור איסר לבהמה אלא חותך המקום כנפה וכו' שם בעופא מאי א"ר יצחק בר נחמני מקפלו ומניחו ע"פ קנה אם חופה רובו טריפה ואם לאו כשרה ופירש"י בעופא · נקבים דחסרון בעוף דליכא למימר בגרגרת דידיה כאיסר לכמה הוי שיעוריה : מקפלו · חותך למטה מהנקבים ולצדיהן עד שיוכלו לקפל הרצועה שהן בה כלפי פי קנה : אם חופה · בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג דנקבים גרידי ליכא רובא : טריפה · הואיל ויש בהם חסרון ושיעור סמיכת הנקבים זה לזה כנפה דהא אנפה קיימין עכ"ל · ופי' הרא"ש דבריו דכל היכא דמשערי' בבהמה ברובא ה"ה דבעופא משערינן ברובא וכן כל היכא דמשערינן בבהמה כאיסר לא איצטריך ליה למיבעי בעופא מאי דפשיטא דמשערינן לפי קטנו אבל בניקבה כנפה דמשערינן השלם עם הנקבים לכאיסר כשהם מקורבים כנקבי הנפה שסופן ליאסר הוא דמיבעי ליה בעוף דכי משערינן שיעור חסרון שלו כנגד איסר שבהמה גדולה קטן מאד שיעור חסרונו אי מחמרינן בשיעור קטן כזה לצרף השלם עם החסרון ומשני דלא אלא שיעור אחר נתנו חכמים מקפלו ומניחו ע"פ קנה עכ"ל וכתב רבי' ירוחם (נע"ו אות ה' ח"ג) דברים אלו עם הרחבת הביאור קצת וז"ל אם ניקב הקנה בעוף כנפה נקבים שיש בהם חסרון דבבהמה שיעורו כאיסר ואם תשער כך בעוף לא תמצא בו איסר כי אין בכל קנה העוף כאיסר וא"ת הכל לפי גדלו וקטנו היה שיעור חסרונו קטן הרבה וא"ת שנשער האיסר לפי גדלו וקטנו ונחשוב בזה השלם שיש בין נקב לנקב עם חסרון הנקבים היה בזה חומרא גדולה אלא משערים בע"א חותך למטה מהנקבים ולצדיהן עד שיוכל לקפל הרצועה שהנקבים בה ומניחה ע"פ הקנה אם חופה בין הנקבים ובין השלם שבין נקב לנקב רוב חלל הקנה טרפה עכ"ל וכתב הרא"ש דמתוך דברי הרי"ף משמע דהא דקאמר בעופא מאי לא קאי אניקבה כנפה לחוד אלא אשיעור חסרון גרגרת מיבעיא ליה בעופא שאין הגרגרת שלו כאיסר מה שיעור חסרונו ומפרש דשיעור חסרונו כחפוית רוב פי הקנה שהרי כתב אותו בתר אם ניטלה ממנה רצועה מצטרפת לכאיסר והקשה עליו והסכים לפרש"י · וכך הם דברי רבינו אע"פ שהם סתומים קצת שהרי ממה שכתב גבי עוף שיש בו נקבים כנפה אין שיעורו כפי שיעור איסר לבהמה משמע דכל היכא דליכא כנפה אם הוא בגוונא דמשערים בבהמה כאיסר משערים בעוף לפי גדלו וקטנו וכתב רבינו ירוחם יש מי שכתב שאם הוא עוף גס ויש בקנה כאיסר משערים בו כאיסר כמו בבהמה וי"מ דעוף דאין חיותו כ"כ כבהמה לא שיערו בו כאיסר אפילו יש ברחבו כאיסר והראשון נראה עיקר · עכ"ל · ודברי הרמב"ם בפ"ג מה"ש כדמשמע מדברי הרי"ף דהא דקאמר בעופא מאי לא קאי אניקבה כנפה לחוד אלא אשיעור חסרון גרגרת מיבעיא ליה בעופא שאין גרגרת שלו כאיסר מה שיעור חסרונו ומפרש דשיעור חסרונו כחפוית רוב פי הקנה :

נפחתה כמו דלת וכו' · שם נפחתה כדלת אמר רב נחמן כדי שיכנס איסר לרחבו ופירש רש"י לא ניטל הפחת אלא תלוי ועומד וכו' והרי"ף כתב ואם נפחתה הגרגרת כגון שניקבה נקב מפולש שיש בו חסרון אמר ר"נ אין אומרים אם חופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו · ופי' הרא"ש דבריו דלפי שהנקב מפולש מב' עברי הגרגרת מטריף בשיעור קטן עד כאן · ומשמע מדברי הרי"ף דבעוף מיירי דהא שיעורא דאם חופה בעוף הוא דאתמר · וכ"כ שהוא דעת הרמב"ם שבפ"ג מה"ש כתב דין זה אחר מ"ש ובעוף כל שאילו מקפלו וכו': ומ"ש

מצטרף אלא בעוף והכי משמע במ"ש הרשב"א בת"ה · והר"ן ז"ל כתב דרך שלישי דאף באין בהם חסרון מצטרף השלם לרובו בין בעוף בין בבהמה ואין חלוק בין עוף לבהמה אלא ביש בהם חסרון דבעוף שיעורו במקפלו וכו' ובבהמה שיעורו בכאיסר ובכל השיעורים מצטרף השלם · ומדברי הר"פ בהגהת סמ"ק סי' ר"א ומביאו במרדכי פא"ט ואיכא חסרון בפנים ונדפס בהגהות מה שחסר בפנים מבואר לשם דתופס דרך רביעי והוא דאין חלוק בין יש בהם חסרון לאין בהם חסרון לענין צרוף השלם אלא החלוק הוא בין בהמה לעוף דבבהמה לעולם אין מצטרף השלם אלא בעינן בכאיסר נקבים עצמם כשיש בהם חסרון וכן באין בהם חסרון בעינן ברובו נקבים עצמם אבל בעוף בין ביש בהם חסרון בין באין בהם חסרון שעורו במקפלו וכ"כ או"ה בשם סמ"ק ע"ש בשער נ"א · ומדברי הרמב"ם מבואר שהוא תופס דרך חמישי דלעולם אין השלם מצטרף אלא בעינן שיעורא בנקבים עצמן בין ביש בהם חסרון בין באין בהם חסרון בין בבהמה בין בעוף אלא דבאין בהם חסרון אין חלוק בין בהמה לעוף בשניהם מצטרפין הנקבים עצמן לשיעורא דרובא אבל ביש בהם חסרון בבהמה מצטרפין הנקבים לכאיסר אבל בעוף מצטרפין הנקבים עצמן לשיעורא דמקפלו וכו' ע"ש וכן נראה מדברי הר"יף שלא כתב כלל שהשלם מצטרף עם הנקבים :

ומ"ש ובעוף שיש בה נקבים כנפה וכו' שם בעופא מאי א"ר יצחק בר נחמני מקפלו וכו' והסכים הרא"ש לפרש"י דמיבעיא ליה בניקבה כנפה ויש בהם חסרון דבאין בהם חסרון שעורא ברובו כמו בבהמה ואם יש חסרון בנקב א' דבבהמה בכאיסר בעוף הכל לפי גדלו וקטנו אבל בנקבים הרבה שיש בהם חסרון וסמוכים כנקבי נפה וכו' וקאמר דמקפלו וכו' והר' ירוחם ביארו ומביאו ב"י אבל מדברי הרמב"ם מבואר דאף בנקב אחד שיש בו חסרון כמו רצוע' קאמר דבעוף מקפלו ע"ש וכך הבין הרא"ש מדברי הר"יף אלא שמה שכתב דהכי משמע ממ"ש בעופא מאי בתר אם נטלה רצועה איכא הוכחה שהרי כך הוא מסודר בגמ' ואע"ג דבנתים איתמר הא דבעא ר"י בר נחמני מריב"ל ניקב' כנפה מהו וכו' והשמיטו הר"יף והו לפי שלא היה צריך לכתבו שככר כתב דברי רב שאמר כריב"ל מיהו איכא להוכיח ממקום אחר שכך היא דעת הר"יף מדכתב גבי נפחתה כמו דלת אין אומרי' אם חופה וכו' ושיעור' דחופה בעוף איתמר אלמא דס"ל דכל היכא דאיכא חסרון בעוף דלא נפחתה כמו דלת מגני עברי הגרגרת שעורו בחופה אף בנקב א' כרצועה ואם אין בהם חסרון ודאי שעורו ברובו לדברי הכל והיינו כדברי הרמב"ם אלא שהר' ירוחם כתב דלדברי הר"יף אפי' בנקבים שאין בהם חסרון בין שהנקבים סמוכים כנקבי הנפה בין שהם רחוקי' לעולם משערין בעוף בחופה רוב הקנה עכ"ל וטעמו מדכתב הר"יף בעוף בסתם כלישנא דתלמודא דשיעורו באם חופה אלמא דבכל ענין שיעורו בחופה ולהכי כתב גבי נפחתה כמו דלת דאין שיעורו באם חופה וכו' דמשמע דבכל שאינו כמו דלת לעולם שיעורו באם חופה ואפי' באין בהן חסרון :

נפחתה כמו דלת וכו' שם נפחתה כמו דלת א"ר נחמן כדי שיכנס איסר לרחבו ופרש"י שלא ניטל הפחת וכו' ופי' רחבו לפרש"י לרחבו של איסר לאפוקי דרך עוביו וכמ"ש התוס' וכ"כ הרא"ש לפי פרש"י שזהו שיעור גדול מאיסר אבל לרב אלפס והרמב"ם הוי שיעור מועט מאיסר ולרחב' של גרגרת קאמר ופירושו כעובי דינר וכמ"ש רבינו לדעתם וכך פי' הר' ירוחם ולכאורה נראה דלהר"יף והרמב"ם נפחתה כמו דלת איירי דוקא בעוף שהרי כתב דאם נפחתה אין אומרים אם חופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו וכיון דהך דאם חופה בעוף איתמר א"כ הא דנפחתה נמי בעוף היא וקאמר דמיטרפה בעובי דינר וכ"כ ב"י וכתב עוד שכן נראה דעת הרמב"ם מדכתב דין זה דנפחתה כמו דלת אחר מה שכתב ובעוף כל שאילו מקפלו וכו' עכ"ל מיהו אפשר דהא דנפחתה להר"יף איירי נמי בבהמה אלא שבא לבאר דלא נימא דוקא בבהמה אבל בעוף שיעורו באם חופה אלא אף בעוף אין אומרים אם חופה והכי משמע ממ"ש הרא"ש והר' ירוחם דלהר"יף בנפחתה אין חלוק בין בהמה לעוף ומסתמא כך היא דעת הרמב"ם ומ"ש דין נפחתה אחר מ"ש ובעוף כל שאילו מקפלו וכו' נמשך אחר התלמוד שכך הם מסודרים זה אחר זה וכך משמע מדברי רבינו שכתב דברי הר"יף והרמב"ם בנפחתה נקב מפולש בסתם שמחמירין להטריף בשעור מועט כעובי דינר ולא חילק בין עוף לבהמה מיהו לפרש"י והוא מה שכתב רבינו תחלה שלא נוטל הפחת אלא תלוי ועומד וכו' לא איירי אלא בבהמה דבעוף אפי' ניטל הפחת כיון דבכל קנה שלו אין בו כאיסר אין משערין בכאיסר אלא הכל לפי גדלו וקטנו כ"ש בלא ניטל הפחת דשעורו ביותר מכאיסר דפשיטא דבעוף הכל לפי גדלו וקטנו ודלא כה"ר ירוחם שכתב לפי דרכו של רש"י דבנפחתה כמו דלת בעוף שיעורו באם חופה דלא משמע הכי בפרש"י אלא דוקא בניקבה כנפה הוא דשיעורו בעוף באם חופה אבל בנקב אחד שיש בו חסרון בעוף הכל לפי גדלו וקטנו וכך השיג עליו בית יוסף ולענין הלכה נקטינן לחומרא כאיסורא דאורייתא . כתב הר"ר ירוחם דנראה עיקר דבעוף שגם שיש ברחב קנה שלו כאיסר דינו כבהמה ודלא כיש חולקין ע"ש : **גרסינן** בגמרא (דף ל"ד) אמר זעירי אתן דלא מתחמי לכון שיעורא שעורי בדינרא קורדיקאה והוי כפשיטא זוטרתי דמשתכח ביני פשיטי דפומבדיתא וכתב הר"ן בשם בעל העיטור דלדידן דלא מתחמי לן אזלינן לחומרא וה"ר ירוחם כתב דאיסר דבר קטן הוא ובית יוסף הביא דברי הרשב"א בחדושיו וז"ל כתב ב"ה ואנן דלא מתחזי לן שיעורא אזלינן לחומרא ונראה דמכל מקום אם אין שעור הקדירה יותר מחצי רוחב עגול פי הקנה כשרה וכדאמרינן גבי עוף מקפלו ומניחו על פי הקנה אם חופה רוב קנה טרפה ואם לאו כשרה דאפילו בעוף דחיותו מועט אזלינן לרוב פי הקנה כל שכן בבהמה דחיותה גדול וצריך עיון עד כאן לשונו ופסק כך בשלחן ערוך וכתב ויש מי שאומר שאין אנו בקיאין בשיעור כאיסר הלכך משערין אותו ברוב רוחב חלל הקנה עד כאן לשונו וקשה דהלא ודאי דשיעורא דכאיסר בנקב שיש בו חסרון הוא מועט מרוב הקנה דמשערין בנקבים שאין בהם חסרון ואם כן היאך כתב הרב להכשיר ביש בו חסרון בבהמה כשאינו חופה רוב הקנה דילמא בכאיסר הוא דאף על גב דבעוף רוב קנה שלו הוא פחות מכאיסר בבהמה הוא יותר מכאיסר ואין להביא ראייה מעוף לבהמה וכך הקשה הרב בהגהת שלחן ערוך וכתב על כן נראה דרצה לומר רוחב חלל קנה של עוף דהוא פחות מכאיסר ומי שאינו בקי יטריף בכל ענין עכ"ל ולפי ענות דעתי אין פירושו בדברי הרשב"א נכון דלשונו לא משמע הכי אלא ודאי רצה לומר דמשערינן ברוחב רוב חלל הקנה של בהמה והקושיא יש ליישב ברווחא דהבדל גדול יש בין רוב חלל הקנה בהיקף ובין רוב חלל הקנה ברוחב והא ודאי דשיעור כאיסר הוא פחות מרוב היקף של חלל הקנה אבל הוא יותר מחצי רוחב חלל הקנה דרך משל רוחב הקנה הוא טפח והקיפו שלשה טפחים כדאיתא פרק קמא דסוכה ופרק קמא דעירובין ואם כן רוב חלל הקנה בהיקף הוי יותר מטפח ומחצה והאיסר דרך משל רחבו שני שלישי טפח והקיפו שני טפחים ואם כן כל נקב בעוגל שיש בקדירה שלו ברוחב איסר אם תמתחנו לכאן ולכאן בענין שיכנס העוגל לאורך או לרוחב תעמידנו על טפח הרי לך שרוב היקפו של חלל הקנה שהוא יותר מטפח ומחצה הוא יותר מאיסר שאינו עומד על מיתוחו כי אם על טפח אבל במקפלו ומניחו למקום הנקבים על פי הקנה אם אינו חופה רוב רוחב חלל הקנה אינו חופה אלא חצי טפח שהרי רוחב הקנה אינו אלא טפח ואם כן אין בנקבים אלו בכאיסר שרחבו שני שלישי טפח והוא אינו חופה אלא חצי טפח ומיהו נראה דלא אמר הרשב"א אלא בניקבה כנפה בבהמה שהרי כך דמקפלו בעוף אינו אלא בניקבה כנפה ועם השלם שביניהם

דרכי משה

עוף ראו בודאי תוה פותת מבאיסר : (ב) מרדכי פ' א"ט בהגהות דף תשמ"א ע"א כתב כדברי הסמ"ק : וכ"ב

פרישה

כגון שנפסק לד הטובי ולא הוה רוב מללא : (ג) שאם יש כאיסר בנקבים עם השלם שביניהם והיינו דוקא כשאין בין נקב לנקב כמלא נקב והיינו כנפה אבל אם יש ביניהם יותר שלם אין מצטרף לכאיסר אלא הנקבים עצמן ר"ן ועמ"ש בסמ"ע והארכתי בביאור דברי הטור והש"ע והשגה על מ"ש מו"ה : (ד) ובעוף שיש בה נקבים כנפה כו' דוקא בנקבים כנפה דמשערין נקב עם השלם בבהמה כאיסר ובעוף משערין אם חופה רוב הקנה כמבאר והולך אבל אם יש חסרון במקום א' בלא שלימות בנתיים או בגרגרת דעוף משערין לפי ערך דבהמה שהיינו כאיסר משערינן בעוף לפי קטנו כ"כ הרא"ש ורבי' ירוחם וכן דעת רבינו ב"י : (ה) אם הפחת גדול כדי שיכנס ויצא בו איסר כו' ז"ל הגמרא אמר רב נחמן כדי שיכנס איסר לרחבו וכתבו התוס' פירוש לרחבו של איסר שיושיבוהו שם רחבו ויכנס לאפוקי דרך עביו : (ו) וזהו יותר מכאיסר לפי שבחסרון משערין כאיסר וכאן שלא נחסר רק נפתח כדלת משערינן ליותר מכאיסר והרמב"ם :

שהדלת סותם הנקב (ז) [ד] והרמב"ם כתב נפחתה נקב מפולש משני צדדים (ח) כדי שיכנס איסר לרוחבה טרפה וכן כתב רב אלפס כיון שניקבה משני צדדים נטרף בשיעור קטן פירוש כעובי דינר · נסדקה לארכה אע"פ שלא חסר ממנה כלום טרפה בד"א שלא נשאר ממנה כלום (ט) אבל נשאר ממנה כל שהוא למעלה ולמטה כשרה (י) והוא שישאר המשהו ממקום הראוי לשחיטה שממקום שאינו ראוי לשחיטה ואילך נידון כריאה ליאסר בנקיבת משהו ואם מוצא הגרגרת שנפסק' או חסרה ואינו יודע אם נעשה מחיים אם לאו (יא) פוסקה במקום אחר ורואה אם הם שוים כשרה ואם לאו טרפה (יב) [ה] אין מדמין אלא (ד) מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא [ו] אבל לא מחוליא לבר חוליא ולא מבר חוליא לחוליא (יג) ובר חוליא הוי מחציו של טבעת כלפי מטה ממקום שמתחילין להיות דקין ויש מפרשין חוליא היינו טבעת בר חוליא היינו עור שבין הטבעות וטוב לחוש לדברי שניהם הקנה בסופו משנכנס תחת החזה מתפצל (יד) ומשם יפרד

שיכניסם מקפלו וכו' כמו שפירש רש"י להדיא והסכים עמו הרשב"א כדפירש' לעיל אבל בקדירה לבדה בלא צרוף שלם אין להתיר בבהמה אף על פי שאין בקדירה שלו לחפות רוב רוחב פי הקנה שהרי אף בעוף לא מקילינן בכך ועיין שם בחידושי הרשב"א (דף כ"ד) בגמרא משמע כך להדיא כדפי' :

כתב בא"ו"ה בשם סמ"ק דבנקב שיש בו חסרון דמשערין בכאיסר אין חלוק בין במקום הכשר שחיטה בין למעלה ממנו וכבר כתבתי בתחילת סימן זה עיין שם פירש רש"י דהוא הדין בנקב שאין בו חסרון דשיעורו ברובו אף בלמעלה מהכשר שחיטה הוה שיעוריה :

נסדקה לארכה וכו' שם (דף מ"ה) נסדקה רב אמר אפי' לא נשתייר בה אלא חוליא אחת למעלה וחוליא אחת למטה כשרה אמרוה קמיה דרבי יוחנן אמר מה חוליא ומה חוליא דקאמר רב אלא אימא אפי' לא נשתייר בה אלא משהו וכו' . אמרוה קמי ר' יוחנן משמיה דרבי יוחנן הכי אמר ליה ידעין חבראי בבלאי לפרושי כי האי טעמא כך גורס רש"י ופירש דקאמרי קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן דבמשהו סגי כדקאמר רבי יוחנן ולשבח קאמר ידעין חבראי וכו' ולפי גירסא זו הלכה דבמשהו סגי דרב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן ועוד דרבי יונתן נמי סבירא ליה הכי וכך פסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והרשב"א ורבינו והר"ר ירוחם והכל בו אבל יש גורסים א"ד אמרוה קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן הכי וכו' · ופירוש גירסא זו דלישנא בתרא פליגא אלישנא קמא וקאמר דרבי יוחנן מעולם לא אמר דבמשהו סגי אלא אדרבה הך מילתא דרב דקאמר דבעינן חוליא אמרוה קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן ושבחה רבי יוחנן ואמר ידעין וכו' דלפי גירסא זו הוי הילכתא דלא סגי במשהו אלא בעינן חוליא כלישנא בתרא דמחמיר בדאורייתא וכך פסקו בסה"ת ובסמ"ג וכתבו עוד וכמה חוליא שלשה טבעות וכך הסכים רש"י בפירושו דחוליא שלשה טבעות אלא שכתב דלא גרסינן איכא דאמרי אבל בהגהת מיימוני ספ"ג הביאו דברי הסמ"ג וסה"ת לפסק הלכה וכן פסק הסמ"ק והביאו א"ו הארוך ובית יוסף פסק כהרי"ף ודעימיה ואין נראה כלל להקל במקום שהדין משתנה לפי חלוף הגרסא ועוד דהאחרונים החמירו בדבר והכי נקטינן דלא כמו שכתב בש"ע :

ומ"ש והוא שישאר המשהו וכו' כתב בית יוסף דשיור דלצד מעלה אפילו במקום שאינו ראוי לשחיטה מהני דהא במקום ההוא לא מפסיל אלא ברוב עכ"ל אבל ברמב"ם ספ"ג כתב נסדקה לארכה אפילו לא נשתייר מן המקום הראוי בה לשחיטה אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשרה אלמא להדיא דאף למעלה צריך שישתייר במקום שחיטה וכן כתב בכל בו כלשון הרמב"ם וה"ט דכיון שהשיור גורם שעל ידו יתרפא שיהא הסדק הולך וסוגר צריך שיהא התקון מעניין הקלקול במקום הראוי לשחיטה וכן קבלתי גם בש"ע חזר בו וכתב כלשון הרמב"ם : כתב בא"ו"ה דכל הדינים הללו דוקא כשניכר שבא מחמת חולי אבל אם יש לחוש לקוץ טרפה וכמו שנתבאר בסימן הקודם דנהגינן כמו שכתב הא"ז דאנן אין בקיאין בבדיקה וכו' :

ואם מוצא הגרגרת שנפסקה או חסרה וכו' שם אביי ורבא דאמרי תרוייהו מקיפין בקנה ופירש רש"י אם נמצאת פסוקה לאחר זמן או קדורה כאיסר עד כאן לשונו וז"ש רבינו שנסדקה או חסרה כלומר חסרה וקדורה כאיסר ואסיקנא דמקיפין מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא ופי' רש"י חוליא . שלשה טבעות ומשום קדורה כאיסר נקט לה דטבעת אחת אין עוגל כאיסר וע"ל בסימן כ' דכל הנקובים אם יש במה לתלות תלינן וה"ה בפסוקה ושאר כל הטריפות וכן כתב הרשב"א בחדושיו גבי פסוקה ומביאו ב"י :

הקנה בסופו וכו' שם מימרא דאמימר והסכמת רוב פוסקים הרי"ף והרמב"ם והתוספות והרא"ש בשם ה"ח והסה"ת והסמ"ג והרשב"א דהלכה כלישנא [illegible] דאוסר אף בכבד והרמב"ם הוסיף עוד לאסור אף בניקבו המזרקים הם

ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם נפחתה נקב מפולש אינו מכוון שלא כ"כ אלא ז"ל ניקבה נקב מפולש אלא מפני שזהו פירושו של נפחתה כתב רבינו נפחתה וכן מ"ש טריפה אינו מדוקדק שהרמב"ם לא כתב אלא נבילה ומשום דלדידן השתא לא נפקא לן מידי בין נבילה לטריפה כתב רבינו טרפה ולא דק :

והרשב"א בת"ה כתב כפירש"י וכתב רבי' ירוחם שכן הסכימו הפוסקים וכתב עוד דנפחתה הקנה דמשערים כדי שיכנס איסר לרחבו היינו בבהמה אבל בעוף מקפלו ומניחו ע"פ קנה אם חופה רובו טריפה · ואיני יודע מנין לו זה שהרי הוא סובר כשיטת רש"י והרא"ש דלא בעי בעופא מאי אלא בניקבה כנפה נקבים שיש בהם חסרון אבל בשאר פיסולים אם בבהמה שיעורו ברוב גם בעוף שיעורו ברוב ואם בבהמה שיעורו כאיסר בעוף הכל לפי גדלו וקטנו ולא במקפלו ומניחו ע"פ הקנה :

נסדקה לארכה אף ע"פ שלא חסר ממנה כלום טריפה בד"א שלא נשאר ממנה כלום וכו' שם נסדקה אמר רב אפי' לא נשתייר בה אלא חוליא אחת למעלה וחוליא אחת למטה כשרה ורבי יוחנן אמר אפילו לא נשתייר בה אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשרה וכתב רש"י דטעמא משום דכל מה שהצוואר נמשך הסדק סוגר והולך הילכך הדר חלים · ופסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש דהלכה כר' יוחנן ודלא כסה"ת שפסק דבעינן שישתייר חוליא אחת למעלה וחוליא אחת למטה :

ומ"ש רבינו והוא שישאר המשהו ממקום הראוי לשחיטה שממקום שאינו ראוי לשחיטה ואילך נידון כריאה וכו' שם יתיב ר"י ור' נפיק מילתא בינייהו וכולי ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה ופרש"י למטה מן החזה במרום שאינו ראוי לשחיטה נידון כריאה בנקב משהו ודבר פשוט הוא שזה שכתב רבינו והוא שישאר המשהו ממקום הראוי לשחיטה וכו' אינו אלא לאפוקי מקום שאינו ראוי לשחיטה למטה אבל שיור לצד מעלה אפי' במקום שאינו ראוי לשחיטה מהני דהא במקום ההוא לא מיפסל אלא ברוב · וכל דינים הללו דניקבה כנפה וניטלה רצועה ונסדקה לארכה ונפחתה בדלת כולם כשנעשו מחמת חולי או כשתפס הקנה בידו ועשה בו נקבים הללו באופן שיודע ודאי שלא נגע בושט אבל אם אינו יודע אם נגע בושט אם לאו נתבאר דינו בסימן כ"ג (ג) :

ואם מוצא הגרגרת שנפסקה או חסרה ואינו יודע אם נעשה מחיים אם לאו וכו' שם (נ ·) אביי ורבא דאמרי תרוייהו מקיפין בקנה ופירש"י מקיפין בקנה . אם נמצאת פסוקה לאחר זמן או קדורה כאיסר ואסיקנא דמקיפין מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא אבל לא מחוליא לבר חוליא ולא מבר חוליא לחוליא ופרש"י חוליא . ג' טבעות · וכתב הרא"ש כדאמרינן (מנחות לט ·) גבי ציצית דקרי חוליא לשלש כריכות · ובר חוליא פירש"י הוא קלישות הקנה מן הגלדין ומתחתיה שרצועות הבשר מחברת ראשי הטבעות ואף התנוך הולך ודק מעביו ומתמעטיתו ולגלדין לכאן ולכאן על פני כל הקנה וזהו הפירוש הראשון שכתב רבינו והרמב"ם מפרש בענין אחר שכתב בפ"ג מה"ש וז"ל אין מדמין אלא מחוליא גדולה לחוליא גדולה או מקטנה לקטנה · אבל לא מקטנה לגדולה שכל הקנה חוליות חוליות הוא ובין כל חוליא וחוליא חוליא אחת קטנה משתיהן ורכה וכתב הרשב"א בחידושיו הא דאמרינן מקיפין בקנה נראה שהוא במקום שא"א שנגע בו סכין בשעת שחיטה שאפילו מותחין את הקנה לא מתרמי כנגד חתך העור א"כ שיש היכר בדבר שלא נעשה דסכין אלא בחתך עץ או קנה שאל"כ הא תלינן בסכין דדילתא בב' וג' מקומות אשתחיט דכשרה בלא הקפה כלל א"כ בנקדרה הקנה עכ"ל :

הקנה בסופו משנכנס תחת החזה מתפצל ומשם יפרד והיה לג' ראשים וכו' ופרש"י דשל לב וריאה נקיבתן במשהו וכו' שם (מה ·) מימרא דאמימר ואיכא תרי לישני בגמרא לל"ק דריאה כריאה בנקב משהו דכבדא ככבדא ועד שינטל כולה דליבא פליגי לרב במשהו ולשמואל ברובו · וללישנא בתרא דריאה ככבדא דכבדא כריאה דליבא פליגי · ופסק רש"י כל"ק דקם ליה רבי יוחנן כוותיה דאמר ניקב למטה מן החזה נידון כריאה והתוספות כתבו נראה דאזלינן בכלהו להומרא מדלא אמר הלכתא לא כמר ולא כמר וגם ר"י דאמר ניקב למטה מן החזה משמע דבין דריאה בין דכבדא נידון כריאה וכן ר"ח פסק לחומרא דשלשתן נקיבתן במשהו בין דכבדא בין דליבא בין דריאה · וכ"פ הרי"ף והרא"ש והרשב"א והר"ן וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מה"ש ודעתו דקנה הכבד כולל גם לסימפוני הכבד והשיגו הראב"ד והרשב"א בחידושיו וכמ"ה הקשה על דברי הרמב"ם והעלה בסוף דבריו ובלי ספק שהפון הכבד שניקב כשרה ואפילו ניקב לחבירו ואין בזה בית מיחוש · וגם הריב"ש כתב בתשובה סי' קפ"ט שאין דינו של הרמב"ם בזה אמת שלא אמרו סימפונא דאינקיב לחבריה טריפה אלא בריאה ולא בכבד אלא אפי' ניטל כל הכבד ולא נשתייר בה אלא כזית כשרה ומה שאמרו בגמרא ג' קנים הוו וכו' ואיכא מ"ד התם דכבדא כריאה היינו קודם שיכנס בבשר הכבד דהוי בכלל ניקב הקנה למטה מן החזה אבל משנכנס בכבד לכ"ע הוי ככבד וכבר השיגו הראב"ד עכ"ל · ודע דבגמרא בעי הי ניהו קנה הלב אמר רבה בר רב יצחק אמר רב חלב שע"ג דפנות ע"ג דפנות סלקא דעתך אלא אימא חלב שע"ג דפנות הריאה ופרש"י ע"ג דפנות · דיורד על הצלעות מן השדרה : ע"ג דפנות ד' · מאי חיותא תליא ביה : שעל גבי דופני ריאה · קנה שומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב ובתר הכי אמרינן אמר אמימר ג' קני הוו

דרכי משה

(ג) וכ"כ באו"ה כלל כ"א : (ד) לעיל כתבתי בסימן כ"ג שאין אנו בקיאים בהקפה ולכן בכל ענין טריפה :

דרישה

שיעור איסר כפות מרוב וכמ"ש רמ"א על ב"י כן נ"ל לדעת הרשב"א הנ"ל ודבריו דהרשב"א קצת לא משמעין כן ותו"ק . [ד] והרמב"ם כתב כו' יש לדקדק דל' והרמב"ם כתב משמע שחולק אדלעיל ואין כאן שום פלוגתא שהרי הרמב"ם קאי בשיטת הרי"ף והביאם ב"י שהרי"ף איירי בעוף (עיין בסמ"ע) שהרי"ף הביא ל' הגמרא הכי אמר רב נחמן אין אומר חופה אלא בכדי שיכנס איסר לרחבה ומדקאמר אין אומר חופה ש"מ דאעוף קאי דשייך ביה חופה ודלמא לגבי בהמה שנפחתה בדלת מודה שהשיעור בכדי שיצא איסר לרחבו ואף אם נאמר שמיירי בבהמה מ"מ לא נשמע מדבריו שחולק על דברי רבינו שהיא מיירי בניקב נקב מפולש או שיעורו בכדי שיצא איסר לרחבה אבל דילמא בנפחתה בדלת מודה ששיעורו בכדי שיצא איסר לרחבו ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ואין שום פלוגתא ביניהם אלא בפירוש ל' הגמרא אבל בדין לא משמע שום פלוגתא : ב"י הביא בשם רבי' ירוחם שכתב הא דמשערין בנפחתה בדלת לכאיסר הייני בבהמה אבל בעוף משערין אם חופה רוב הקנה כו' ע"כ וכתב עליו ב"י ואיני יודע מנין לו זה שהרי קאי בשיטת רש"י והרא"ש דלא בעי בעופא מאי אלא בנקבה כנפה נקבים שיש בהם חסרון אבל בבהמה שיעורו כאיסר ובעוף הכל לפי גדלו · (עמ"ש בסמ"ע כן מיושב ג"כ דברי רבי' ירוחם) ול"נ ליישב דברי רבינו ירוחם שסובר נפחתה בדלת דומה לנקבה כנפה הנ"ל ולא נחסר ולכן אמרינן בעוף אם חופה וכי אמרינן בעוף לפי גדלו בנקב שיש בו חסרון : [ה] אין מדמין כו' כתב הרשב"א בחידושיו נראה דמיירי במקום שא"א דנגע בו סכין בשעת שחיטה (שאפילו מותחין את הקנה לא מתרמי כנגד חתך העור עכ"ה) א"כ שיש היכר בדבר שלא נעשה ע"י סכין אלא נקרע ע"י עץ דאל"כ הוי תלינן בסכין דלמא בשנים ושלשה מקומות שחט דכשרה בלא הקפה כלל אי נמי בנקדרה הקנה עכ"ל וכ"כ ב"י וש"ע : [ו] אבל לא מחוליא לבר חוליא ומכ"ש שאין מקיפין מבהמה לבהמה אחרת ועמ"ש בסמוך סימן ל"ז בדין נקב שנמצא בריאה כו' :

פרישה

(ז) והרמב"ם כתב נפחתה נקב מפולש . פירוש ויש בו חסרון : (ח) כדי שיכנס איסר לרחבה ופירש הרא"ש רביו (הרא"ש קאי על דברי הרי"ף אבל כבר כתב רבינו שהרמב"ם כתב כהרי"ף עכ"ה) דכיון שהנקב מפולש מב' עברי הגרגרת מטריף בשיעור קטן פחות מכאיסר ע"כ ול"נ דהוא פי' לרחבו של נקב המפולש מכניס שני האיסר וז"ש לרחבה ל' נקיבה אבל רש"י היה גורס לרחבו ל' זכר וקאי לרחבו של איסר ועד"ר : (ט) אבל נשאר ממנה כל שהוא כו' הטעם דכל מה שהצואר נמשך הסדק סוגר והולך הלכך הדר חלים רש"י : (י) והוא שישאר המשהו במקום הראוי לשחיטה כו' פי' לאפוקי למטה לצד הריאה אבל לצד מעלה ברוב ב"י :

(יא) פוסקה במקום אחר ורואה כו' עמ"ש לעיל בסימן כ"ד בדין בדיקת הושט .

(יב) ואין מדמין אלא מחוליא לחוליא פירוש חוליא ג' טבעות כדאמרינן גבי ציצית דקרי לג' כריכות חוליא ובר חוליא הוא קלישת הקנה מן הגלדין ומתחתיה כן פרש"י וזהו כפירוש ראשון שכתב רבינו ב"י וא"כ בחוליא ובבר חוליא דוקא בדקינן בג' טבעות הסמוכה לו וק"ל . (יג) ובר חוליא הוי מחציו כו' פירוש שכל טבעת הוא למעלה עב והולך ומיצר מן הגלדים עד שלמטה מחבר אותו רצועה של בשר : (יד) ומשם יפרד והיה לג' ראשים והאחד נוטה לצד הלב הר"ן פי' אליבא דאמימר דקנה הלב הוא הקנה דנפיק מגרגרת ופריש לליבא והרשב"א מפרש קנה הלב הוא חלב דעל דפני הריאה וכ"כ ב"י בשם זה . ועי"ש שכתב הסה"ג קנה שומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב בדק רבי שמשון בקנה הלב ומצא בו נקבים קטנים ופסק שהוא כשר והביאו ב"י ש"ס וכתב שם שהי' טעמים להיתר זה ע"ש :

הוי חד פריש לליבא וחד פריש לריאה וחד פריש לכבדא· ופרש"י חד פריש לריאה. ומתחלק בתוכה והן הן סמפונות · וכתב הר"ן משמע דאמימר פליג אדרב יצחק דמפרש קנה הלב דפליגי ביה רב ושמואל היינו חלב שעלגבי דפנות הריאה ואיהו ס"ל דקנה הוא דנסיק מגרגרת ופריש לליבא עכ"ל · ואיני רואה כן מדברי הרשב"א שכתב וז"ל הקנה מתפלל לשלש קנים למטה מן החזה אחד פורש לריאה ואחד פורש לכבד ואחד פורש ללב ואיהו פורש ללב חלב שעל דפני הריאה וכל אחד מג' אלו דינו כריאה ונקיבתו במשהו ע"כ · וז"ל הרמב"ם בפ"ו מהלכות שחיטה קנה הלב הוא המזרק הגדול שיוצא ממנו לריאה הרי הוא כלב ואם ניקב לחללו במשהו טריפה :

וכתוב בהג"א קנה שומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב בדק רבינו שמשון בקנה הלב ומצא בו נקבים קטנים ודנתי לפניו דקיי"ל כרב באיסורי וקאמר רב במשהו וחזר ובדק בשאר ריאות ומצאן נקובות ושאל לטבחים ואמרו לו דהיינו רביתייהו והללו נקבים דרכן להיות בכל הריאות שבעולם ואמר לנו מה טעם הואיל וחלב טהור חופהו וכי קאמר רב במשהו שלא במקום חלב כשר קאמר עכ"ל · וכיוצא בזה כתוב ברוקח ואני שמעתי טעם אחר שאותם נקבים הנמצאים שם הם פיות הסמפונות ולא נקבים ניהו :

לה ריאה שניקבה טריפה במשנת א"ט (מב) : אמר רבא ה' אוני אית לריאה תלתא מימינא ותרתי משמאלא שם (מז ·) : ומ"ש ויש לה עוד בצד ימין אונא אחת קטנה וכו' ואם חסר אחד מהימין או מהשמאל וכו' שם בסוף מימרא דרבא אי חסר או יתיר או חליף טריפה ואסיקנא דלית הלכתא כרבא ביתרת וה"מ דקיימא בדרא דאוני אבל ביני ביני טריפה ההיא ביני ביני דאתא לקמיה דרב אשי סבר למיטרפה אמר ליה רב הונא בר מר אויא כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו וקרו לה טבחי עינוניתא ורדא וה"מ מגואי אבל אגבה אפילו כטרפא דאסא טרפה · ופרש"י ביני ביני · תלמטה לערוגה: ברייתא. רועים באפר ואמרי לה בריאות ושמנות : עינוניתא · כמו אינוניתא אונה קטנה : ורדא · ע"ש קליפתה ואדומה : **ומ"ש** ואם חסרה ורדא פרש"י דכשירה ואם יש לה ב' טריפה ז"ל שם מדסבר רב אשי למטרפה ש"מ לאו אורחא והכא דידן איתא ברובא דידהו אי משכחין ריאה דלית בה עינוניתא כשרה וכדאשכחן תרתי עינוניתא שמעתי מפי מורי הזקן שנחלקו בה גדולי הדור ונ"ל שהיא טריפה דהא יתרת דביני ביני היא ולאו אורחא דחדא גופא לא אכשרן אלא משום דכל הני ברייתא הכי אית להו עכ"ל · וכתוב בהגהת אשיר"י שאם נחלקה העינוניתא לב' ומחובר למטה כעיבי אצבע כשירה (ג) ע"כ והתו' כתבו שרבינו אפרים אומר דעל אחד לא הוה סבר רב אשי למטרפה דהא כולהו אית להו אלא ודאי אפילו על שניה קאמר דכשירה משום דהני עיזי ברייתא הכי אית להו ולפיכך אם אין לה אפילו אחת טריפה וכתב הר"ן שכן דעת הרב אלברצלוני והרא"ש אחר שהביא סברות אלו כתב וז"ל ובשם הגאונים מצאתי כתוב דכיון דיש בהמות וכיון דאית להו צורתא דעינוניתא אמרינן דתרתי עינוניתא הויין אפילו הכא

יפרד והיה לג' ראשים והאחד נוטה לצד הלב והאחד לכבד והאחד לריאה ופרש"י דשל לב וריאה נקובתן במשהו ושל כבד דינו ככבד ור"ח פוסק דשלשתן נקובתן במשהו :

לה [א] ריאה (א) שניקבה טרפה ותחלה אפרש צורתן ואח"כ טרפות שלה

אמר רבא ה' אוני אית לריאה (א) ג' מימינא וב' משמאלא פירוש לימין הבהמה והוא לימין הטבח כשתולה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח ואם יתלה אותה האדם בידה ופני הריאה כנגד פניו יהיו לשמאל האדם ג' ולימינו ב' ויש לה עוד בצד ימין אונא אחת קטנה (ב) [ב] ונקראת עינוניתא הורדא ואינה עומדת בסדר האונות אלא מרוחקת מהם לצד פנים ואם חסר אחד מהימין או מהשמאל או שהיו שנים מימין ושלשה משמאל טרפה (ב) (ג) ואם חסרה הוורדא פרש"י דכשרה ואם יש לה שנים טרפה ורבינו אפרים אוסר כשהיא חסרה ומכשיר בב' [ג] והגאונים מכשירים

הם הסמפונים שבתוך הכבד ונחלקו עליו ויתבאר בסי' מ"א בס"ד :

לה ריאה שניקבה טרפה משנה רפא"ט · אמר רבא חמש אוני וכו' שם (דף מ"ז) אמר רבא ה' אוני אית לה לריאה אפה כלפי גברא תלתא מימינא ותרתי משמאלא וכו' ופירש רש"י תלתא מימינא דבהמה והוא לימין הטבח כשהיא תלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח עד כאן לשונו והוא הפירוש שכתב רבינו בתחלה אלא כיון דלפ"ז קשה הא דקאמר רבא אפה כלפי גברא לכך כתב רבינו עוד ואם יתלה אותה האדם בידה ופני הריאה כנגד פניו וכו' דעתו דרש"י לא פירש אלא לפי מה שנוהגים לתלות אותה ברגליה אבל רבא נוסיה לא קאמר אלא כשיתלה אותה בידה וז"ש אפה כלפי גברא פירוש פני הריאה כנגד פניו דאז יהיו תלתא מימינה וכה"א גרסי' כלומ' מימין שלה של הבהמה ולא מימין הטבח אלא משמאל הטבח ותרתי משמאלה כלומר משמאל שלה של הבהמה ולא משמאל הטבח אלא מימינו של טבח וז"ל הרי"ף ה' אוני אית לה לריאה כדנפח לה ואפה כלפי גברא תלתא מימינא וכו' פי' כשמוציא הריאה ואוחז בידו ומנפח לה ופני הריאה כנגד פניו של אדם אז יהו שלשה מימין הנופח וב' משמאל הנופח וכ"כ הרשב"א ג' מימין הנופח וכו' ולפי זה תלתא מימינא באל"ף גרסי' שהרי פירושו לימין הנופח וכן משמאלא באל"ף גרסי' והרמב"ם משמע שמפרש אפה כלפי גברא בדרך אחר דהיינו כשאוחז האדם בגרגרת בידו ותולה אותה נגד פניו ופני הריאה נגד פניו או יהיו שלשה מן הימין של הבהמה שהוא נגד שמאל האדם ושנים מן השמאל של הבהמה שהוא נגד ימין האדם עיין שם רפ"ח דה"ש · והסמ"ג כתב וז"ל כשיתלה הבהמה ברגליה ופניו כנגד פניה שלש מן הימין ושתים מן השמאל עכ"ל נראה דמפרש דאע"ג דכשתולה אותה ברגליה יהיו בני מעיה כלפי הטבח כמ"ש בפרש"י אפ"ה שפיר קאמר רבא אפה כלפי גברא לאונית גב הבהמה שאם יהיה גב הבהמה כנגד פניו או יהיו שנים לימין האדם ולענין הדין ליכא נפקותא אלא שנחלקו בפירוש אפה כלפי גברא :

ומ"ש לה עוד בצד ימין וכו' שם במימרא דרבא ה' אוני אית לה לריאה תלתא מימינא ותרתי משמאלא חסיר או יתיר או חליף טרפה ואסיקנא לית הלכתא כרבא ביתרת וה"מ דקיימא בדרי דאוני אבל ביני וביני טרפה הוא ביני וביני דאתא לקמיה דרב אשי סבר רב אשי למיטרפא אמר ליה רב הונא בר מר אויא כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו וקרו לה טבחא עינוניתא ורדא וה"מ מגואי אבל אגבא אפילו כטרפא דאסא טרפה ופרש"י ומדסבר רב אשי למיטרפא ש"מ דלאו אורחא והני דידן דאיתא ברובא דידהו אי משכחין ריאה דלית בה עינוניתא כשרה עכ"ל וכתב עוד וכדמשתכחן תרתי עינוניתא שמעתי מפי מורי הזקן שנחלקו בה גדולי הדור רבינו יהודה בר ברוך וחביריו ולא פירש לי דעתו ונראה לי שהוא טרפה דהא יתרת דביני וביני היא ולאו אורחא דחדא גופא לא אכשרן אלא משום דכל הנך ברייתא הכי אית להו עכ"ל ונראה דחדא ועוד קאמר חדא דביני וביני היא דמאן יימר לן דתרתי עינוניתא ניניהו דילמא חדא הוי עינוניתא ואידך הוי ביני וביני וטרפה ועוד אפילו את"ל דבתר צורתא אזלינן כיון דלאו אורחא הוא טרפה דחדא גופה לא אכשרן אלא משום דאורחא הוא דכל הנך חיוי ברייתא הכי אית להו כגון כל הני חיוי גוויתא אבל תרתי דלאו אורחא לא בברייתא ולא בגוויתא טרפה והתוספות בשם רבינו אפרים כתבו איפכא דעל אחת לא היה מסתפק רב אשי שהרי כל הבהמות יש לכן אחת אלא המעשה היה שהיה לה שנים ואעפ"כ הכשירו רב הונא משום דכל הני חיוי ברייתא הכי אית להו ולפי זה כשאין לה אפילו אחת טריפה דלאו אורחא וכתב הר"ן ע"ש הרב אלברגלוני"י דעכשיו שיש לכל הבהמות עינוניתא דוורדא אי משכחת דלית לה טרפה עכ"ל אבל בנמצא לה שנים לא אמר בה כלום ולפע"ד דס"ל כפי' רש"י ובשנים פשיטא דטרפה דלאו אורחא אלא כיון דלפי' רש"י בלא נמצא לה אפילו אחת כשרה לדין התלמוד קאמר הרב דעכשיו שאשתנו הבהמות שיש לכולן עינוניתא דוורדא אי משתכחא דלית לה טרפה ואצ"ל דטרפה כשמשתכחן דאית לה תרתי ודלא כמו שהבין ב"י דהרב אלברגלוני"י ס"ל כרבינו אפרים דליתא והרי"ף כתב כלשון הגמרא ומה שיש לפרש בגמרא או כפי' רש"י או כפי' רבינו אפרים יש לפרש בדבריו ומזה הטעם לא כתבו הפוסקים דעת הרי"ף בזה ואיכא לתמוה אמה שכתב הר"ן דהגאונים התירו תרתי עינוניתא דוורדא וכן נראה מדברי הרי"ף שכתב סתם והני מילי מקמא שהרי כתב כלשון הגמרא ואין להוכיח ממה שלא פירש ואילך בין יתרת מקמא לעינוניתא שהרי אין דרכו של הרי"ף אלא לכתוב כלשון הגמרא לסתם בלא פירוש אבל הרא"ש לאחר שהביא פירוש רש"י והתוספות בשם ר"א כתב ובשם הגאונים מצאתי שאין להטריף בשום שינוי וכן כתב הרשב"א שלכן שומעים שבדבריהם דברי קבלה הם ע"כ ולכן כתב רבינו שכן עיקר ולפע"ד נראה מפשטא דמימרא דרבא דאמר חמשה אוני אית לה לריאה וכו' ולא הזכיר הורדא אלמא דורדא כשרה בכל גווני הן חסיר הן יתיר הן חליף לפי שאין בריאתה דבר קבועה לפעמים אין לה כלל לפעמים יש לה שנים לפעמים יש לה כיס לפעמים אין לה כיס ולפיכך אין משגיחין בה ואין הבהמה נטרפת בכך ומיהו אין מכאן קושיא וסתירה לפירוש רש"י והר"א דאיכא למימר לפירוש רש"י הא דלא הזכיר רבא הוורדא משום דלא מיטרפא בה אלא ביתיר דהיינו בדיש לה שתים אבל לא בחסר כשאין לה אפילו אחת מה שאין כן בחמשה אוני דמיטרפא בין בחסר בין ביתיר בין בחילוף ולהר"א איכא למימר איפכא דהכי קאמר בחמשה אוני מיטרפא בין בחסיר בין ביתיר בין בחליף אבל בורדא לא מיטרפא אלא בחסר דאין לה אפילו אחד אבל ביתיר דיש לה שתים כשרה :

וצל"ע במה שכתב הרמב"ם רפ"ח אם לא נמצאת הורדא מותרת שכך היא דרכה יש בהמות תמצא בהם ויש בהמות לא תמצא בהם וכו' משמע שמפרש כרש"י דמעשה דרב אשי בשלא הוה לה אלא אחת הוה ומשום שכך הוא דרכה לפעמים אין לה לפעמים יש לה מכשירינן לה ואם כן בשנים דלאו אורחא כלל טרפה

דרכי משה

לה (א) מצאתי כתוב בשם הר"ר יודא חסיד שאמר שיש להעביר ומשמש היד ע"ג בהמה בעודה חי אם תשפיל לארץ תחת ידו ודאי כשירה ואם לאו טריפה ונתתי בו סימן ל נשבר ונדכה וכו' עד ושפל רוח להחיות עכ"ל השב"ץ ע"כ מצאתי עוד מצאתי על זה סימנים אחרים ולא רציתי להאריך וכ' דאין לסמוך על זה לענין בדיקות טריפות הריאה וע"ל ס"א בדין בודק שבדק ולא היה בקי בהלכות בדיקה ואיזה דברים צריך הבודק לדעת קודם שיבדוק : (ב) ובהלכות בדיקה של מהרי"ו עוד יש חילוק צורות דאונות שלימין אינן דומות לשל שמאל אם נתחלפו זה בנקרא חליף וטריפה עוד יש חלוק אחר כשאונה אמצעית של ימין גדולה מאונה התחתונה ויש מכשירים עכ"ל ובהלכות בדיקות של מוה' אברהם מפראג שזהו ג"כ טריפה ע"ש בהגהה אם יש פיצול בחוד אונה העליונה בצד שמאל וכשנופחין הריאה אפילו נושה הפיצול לצד קמא של הריאה ואינו ארוכה ועבה יותר מן האונה העליונה של ימין כשר אבל אם היתה ארוכה ועבה יותר מן האונה של ימין נקרא חליף וטריפה עכ"ל . מצאתי כתוב ואם האומא שבצד ימין גדולה משל שמאל חליף הוא וטריפה עכ"ל : (ג) וכ"כ מהרא"י וכ"כ בא"ז בשם ראבי"ה שקבל כך · עוד כתב מהרי"ו ויש כתבו בבהמה דקה כעובי אצבע אחר ובגסה כעובי ב' אצבעות עכ"ל . ובהגה"א פא"מ כתב סתם כעובי אצבע ובבדיקות ישנים מצאתי כתוב ואם נמצא ב' אונות דוורדות בשורש אחד אחת הפוכה ואחת אינה הפוכה אם ההפוכה יותר גדולה משאינה הפוכה טריפה ואם לאו כשירה וי"א שאינה כשירה עד שהפוכה תהיא קטנה משאינה הפוכה ויש אוסרין אפי' בכה"ג עכ"ל וכבר בא מעשה לידי בזה והכשרתיה לפי שהקטנה היתה הפוכה . עוד מצאתי שם עינוניתא דוורדא המתחלקת בראשה ויש להן שורש אח' אע"פ שנראה בשורש סדק כשר דאין להקפיד בסדק להטריף עכ"ל עוד כתב מהרי"ו עינוניתא דרכה לעמוד למטה מן האונות ויש לה חריץ ובשנופחין הריאה החריץ מכוון כנגד החיתוך שבין אונה

פרישה

סי' לה (א) תלתא מימינא ותרתי משמאלא ולמטה יש שני אומות גדולות אחד לימין ואחד לשמאל. ופירוש אוני אוזן כי תרגום של אזן אוני "ואומה נקראת הגדולה מלשון אם שהאונות נפרדות ממנה והוא עיקר הריאה אפ"רי . ואונות ואומה הכל בשם ריאה וי"מ שנקראת ריאה ע"ש שרואין ומעיינים בבדיקתה : (ב) עינוניתא דורדא פירוש כמו איטונא אונה קטנה · דוירדא ע"ש הליסותה ואדומה רש"י : (ג) ואם חסרה ורדא פרש"י דכשרה בגמרא פרק א"ט בהוא ביני ביני (פי' יתרת דהוא עומד בין שתי הערוגות עכ"ה) דאתא לקמיה דרב אשי סבר למיטרפא א"ל הונא מר בר אויא כל הני חיוי ברייתא (פרש"י רועות באפר ואמרי לה בריאות ושמנות עכ"ה) הכי אית להו וקרי לה טבחא עינוניתא וורדא ומפרש רש"י דבאותו מעשה לא היה לבהמה אלא אחד וסבר רב אשי למטרפא כו' . נמצא דבאין לה עינוניתא כלל כשירה ואם יש לה שנים טריפה אבל רבי אפרים מפרש דבאותו מעשה היו לה שנים ורצה רב אשי למטרפא א"ל כל הני כו' נמצא דבשנים כשירה אבל אחת צריכה להיות לעולם ולכן אם אין לה עינוניתא טרפה וטעם הגאונים דכיון דיש בהמות שאין להם ויש במקצתן אין להטריף בשום שינוי שימצא בה בין שאין לה כלום בין שיש לה שתים ושלש

דרישה

סי' לה [א] ריאה שנקבה טריפה ותחלה אפרש צורתה ואח"כ טרפות שלה יש לדקדק קצת שאמר תחלה אפרש צורתה ואח"כ טרפות שלה והכי פי' טרפות שלה באומרו ריאה שנקבה טריפה ונראה ליישב למי שכלל כל הטריפות שבריאה כולן משום נקב כגון יתרת אמרינן יתר כנטול דמי והוי נקב (וקייתו לפי' הסב"א דוקא וסכימו ב"י בסי' מ"א ע"ש) חסרה נמי מרב במיהוש דמסרין סירכא כאוסרת משום נקב . בונא אוסרת משום נקב וכן כל טרפות הריאה ולכן אמר ריאה שנקבה טריפה שהוא כלל כל טרפותיה ותחלה אפרש צורתה ואחר כך פרטי הטריפות : [ב] ונקראת עינוניתא דורדא כתב בלגודה שלם סימס גדולה כפאר אוטו פסקן התוספות דטריפה וב"י כביא עד כמה מומרות הסייכים בעינוניתא דוורדא וכתב וז"ל ונ"ל שכל אלו הדברים אינן אלא לדעת הפוסלים יתרת באונה בודי דאונא או לדברי הפוסלים בשני וורדות או אם אין לה וורדא אבל לדברי המתירין יתרת בכל שהוא שמאלא מון מעל גבה וכן לדברי המכשירין בשני וורדות או שאין לה כלל אין שום שינוי פוסל בוורדא : [ג] והגאונים מכשירין כו' בין אם יש לה שנים ולפ"ז ה"ה דאין שינוי פוסל בה אפילו אם היא פשוטה מטורפת דאסא או שיש לה חסרון כיון שכל כשר והכי נקטינן ב"י ואין זמן

מכשירים בין אם אין לה כלל בין אם יש לה ב' וכן עיקר נתוספו האונות במנינן שהיו ד' מימין [ד] או ג' משמאל אם התוספת עומד בסדר שאר אונות כשרה ואם לאו טריפה (ד) [ה] וכתב בעל העיטור דלא מכשרינן אלא כשעומד ממש בסדר האונות אבל אם היא ביני וביני שלא כסדר כדרך הוורדא טרפה בין בימין בין בשמאל אבל הרמב"ם כתב כל מקום שהוא כלפי פנים הריאה אין התוספת אוסר

שיהיו לה שתים טרפה וכן הבין המרדכי שכתב וז"ל והמיימוני פסק כרש"י וכן כתב בהגהת מיימוני ע"ש מיהו קשה טובא לפירוש זה אמאי כתב הרמב"ם באותו פרק להכשיר יתרת מקמא בכל ענין כיון דמטריף כתרתי ורדות ואפשר דלא דמי ורדא ליתרת דעלמא דגידולה דבהמה אורחא להיות לה יתרת מקמא משא"כ בצורת ורדא דלאו אורחא כלל שיהא לה תרתי ורדא · וסוגיית הגמרא לפי פירוש זה יתבאר בסמוך בס"ד. מיהו בית יוסף חולק אמה שכתב המרדכי וכתב דלדעת הרמב"ם כדעת הגאונים סבירא ליה לבית יוסף דכיון דמכשיר הרב כל יתרת מקמא אם כן אי אית לה תרי עינוניתא או תלת נמי כשרה וכך מפרש רבינו בסמוך לדברי הרב ואין דבריהם מוכרחים ולענין הלכה בספיקא דאורייתא כי הא מילתא אי כפירוש רש"י אי כהר"ר אפרים יש להטריף בין בלא נמצא אפי' אחת בין בנמצא שתים ועוד כיון דחזינן דבזמן התלמוד לא היה גידול הבהמות ובריאתן בשוה אלא היה שינוי בבריאתן בין בריאתא לגוויתא בין לפירוש רש"י בין לפירוש הר"ר אפרים ועכשיו אנו רואין שיש לכל הבהמות עינוניתא אחת ואין שום שינוי בין גוויתא לבריאתא נראה דרש"י והר"ר אפרים והגאונים כולם מודו דעכשיו יש להטריף כשלא נמצא בהן אפילו אחת או נמצא בהם שתים כיון דלאו אורחא הוא עכשיו וכן נראה דעת הרב אלברגלוני שהביאו הר"ן כדפירש בסמוך וכך הוא מנהג אשכנז להטריף בין אין לה אפי' אחת בין יש לה שנים ובין שיש בה שינוי שהיא גדולה מאוד או שינתה מקומה או שינתה צורתה או אין לה כיס או יש לה שני כיסים וכמו שכתוב בספרי האחרונים ויתבאר עוד בס"ד : נתוספו האונות במנינם וכו' שם מסקנא דגמרא כתבתי בסמוך :

וכתב ב"ה דלא מכשרינן אלא כשעומד ממש בסדר האונות אבל אם היא ביני וביני שלא כסדר כדרך הורדא טרפה בין בימין בין בשמאל כך היא הנוסחא הנכונה ולא כמו שהגיה הר"י חביב הביאו בית יוסף · ופירוש לדברי ב"ה הוא שהביני ביני גדולה הרבה ואינו דומה לוורדא ואינה עומדת בסדר שאר האונות אלא עומדת מקמה לעומת הלב כדרך הורדא טרפה ל"מ בשמאל דאפי' היתה בצורת הורדא טרפה דלאו אורחא דורדא להיות בשמאל אלא אפילו בימין דאם היתה בצורת הוורדא כשרה אפילו היו שנים כדעת הגאונים דמכשרי בשנים בימין דכך הוא דרך רוב ההויות שיש להן שתים כמו שכתב ריצב"א כדאיתא בסמ"ג ובהג"ה מיימונית ואפילו הכי בביני וביני שהיא גדולה הרבה ואינה דומה לורדא טרפה אפילו בימין וטעמו של ב"ה מבואר ממה שכתב וז"ל אבל ביני וביני טרפה ומסתברא לן מדלא קאמר ולא היא דההוא ביני וביני וכו' ש"מ דבורדא לחוד הוא דמכשרינן משום דכל הני חיוי בריותא הכי אית להו אבל ביני וביני אחריתא טרפה כדאמר לעיל והאיא עובדא דרב אשי לא פליג כלל עכ"ל והביאו בית יוסף וכן כתבו התוספות וכן כתב המרדכי בשמם וכן מבואר בפירוש רש"י דביני וביני טרפה ולא מכשרינן אלא בורדא לחוד :

ומ"ש אבל הרמב"ם כתב כל מקום וכו' כ"כ רפ"ח מה"ש וטעמו כתב ב"י משום דבתר דאמר ביני וביני טרפה אמרינן ההיא ביני וביני דאתא לקמיה דרב אשי וכו' ומדלא מפליג אלא בין מגואי לתגבה ש"מ דאתי דאמר מעיקרא דביני וביני טרפה אודחית לה ולא מטרפינן אלא מגבה דוקא עכ"ל ולא נהירא דאם כן הוה ליה לתלמודא ליתר ולא היא דההיא ביני וביני וכו' וכמ"ש ב"ה אלא נראה דעת הרמב"ם דלמסקנא הא דקאמר מעיקרא דביני וביני טרפה אינו אלא ביתרת ע"ג שלא כסדר אתוכי דאוני דהך נמי ביני וביני מיקריא כדכתב רש"י וז"ל אבל ביני וביני כגון מלמטה לערוגה כעינוניתא דורדא או שהיא בין ב' הערוגות מלמטה או שיש אחת באמצע האומה ע"ג שלא כסדר אתוכי דאוני טרפה עכ"ל וכ"כ בהגהת אשיר"י משם הא"ז אלמא דעל גבה נמי ביני וביני קרינן לה אלא דלמאי דקס"ד דרב אשי דביני וביני טרפה אפילו מגואי וא"ל רב הונא דכשרה היא דכל הני חיוי בריותא הכי אית להו אפשר שיהיו טועים לומר דרב הונא קאמר דהני חיוי בריותא דרכן בכך אף בגבה להכי קאמר תלמודא ורני מילי מגואי אבל אגבה אפילו כטרפא דאסא טרפה דלאו אורחא ואם כן צ"ל הא דקאמר מעיקרא אבל ביני וביני טרפה דוקא ביתרת בגבה דההיא נמי ביני וביני מיקריא אבל כל מקמא כשר דהיינו דרי דאונא ולפי זה מתיישבת הסוגיא לפי שיטת הרמב"ם בלי דוחק

בהמות שאין להם ושנה במקצתן אין להטריף בשום שינוי שימצא בה בין שאין לה כלום ובין שימצאו ב' וג' עכ"ל וכתב הר"ן נראה שהוא דעת הרי"ף וכן דעת הרמב"ם בפ"ח מה"ש וא"ש המרדכי שהמיימוני פסק כרש"י דתרי עינוניתא טריפה הוא שלא בדקדוק וגם הרשב"א בת"ה פסק כדברי הגאונים להתיר בתרי עינוניתא וכתב שכן נהגו ומאחר שכל הני רבוותא מסכימים להכשיר בכל גווני הכי נקיטינן (ד) ודע דגבי הא דאמרי' כל הני עיזי בריותא הכי אית להו כתבו התוספו' והא דאמרינן דביני ביני טריפה היינו היכא דגדולה הרבה ואינה דומה לעינוניתא דורדא כ"כ המרדכי וגם הר"ן הזכיר סברא זו וכ' האגור וז"ל נשאל א"א מהר"ר יהודה לנד"א על עינונית' דורדא שנמצאת חדודה בראשה ולא עגולה כמנהגה אם נקרא שינוי וטריפה או לא והשיב הנני כותב לך לשון הבדיקות שלי אם אין לה תרין בתואר עינוניתא דורדא טריפה ואם היא גדולה יותר מדאי כאונה הסמוכה לאומה או שינתה תואר שיש לכל ורדא או ספחותה מעלה הדם בנפיחה הרי היא כאונה וטריפה עכ"ל הבדיקות · לשון תואר ר"ל צורתה הרגילה בה וא"כ כשהיא משוכה כאונה ולא עגולה יש להטריפה והא דאמרינן לת"ד אם נמצאו שתים שהאחת עולה לתכין אונה שחסרה ל"ק דודאי באונה אין קפידא אם אין משוכה והדוד דדוקא בעינוניתא אמרי' שינתה תוארה טריפה ולא באונות דדיני הטריפות תלויות בדרכי גידול הריאה וקים להו לרבנן דאונה פעמים עגולה ופעמים חדודה אבל עינוניתא דינה עגולה עכ"ל וכתב הכלבו עינוניתא דורדא שאין לה כיס כתב ה"ר משה בר יהודה שאוסרין אותה ור' מרדכי מאוו"ניון כתב דכשירה דהא לא אידכר כיס כלל בגמרא עכ"ל (ה) וכן מצאתי בדברי חכמי אשכנז כמה דברים פוסלים בורדא שלא נזכרו בתלמוד ולא בדברי הפוסקים : וצ"ל שכל אלו הדברים אינם אלא לדעת הפוסלים יתרת שאינה בדרא דאוני א"נ לדברי הפוסלים בשני ורדות או אם אין לה ורדא אבל לדברי המכשירים יתרת בכל מקום שתמצא חוץ מעל גבה וכן לדברי המכשירים בשתי ורדות או באין לה כלל אין שום שינוי פוסל בורדא בין שינוי שבגופה בין שהיא פחותה מטרפא דאסא בין חסרון כיס הכל כשר והכי נקיטינן (ו) : **וכתב** הכלבו שאם נמצאת עינוניתא דוורדא מחותכא דאוני ולמטה אסור' שאין מכשירין אותה אלא כי איתא מחתיכא דאוני ולמעלה ע"כ וכבר נזכר זה בדברי התוספות ומכל מקום לפי דעת הרי"ף והרמב"ם והרשב"א שנתבאר בסמוך בכל מקום שתמצא כשרה חוץ מעל גבה והכי נקיטינן :

נתוספו האונות במנינם שהיו ד' מימין או ג' משמאל אם התוספת עומד בסדר שאר האונות כשרה ואם לאו טריפה כבר כתבתי בסמוך דרבא אמרה אי חסיר או יתיר או חליף טריפה ואסיקנא דלית הלכתא כרבא ביתרת וה"מ דקיימא בדרא דאוני אבל ביני ביני טריפה ההוא ביני ביני דאתא לקמיה דרב אשי סבר למטרפה א"ל הונא מר בר אויא כל הני חיוי בריותא הכי אית להו וה"מ מגוואי אבל אגבה אפילו כטרפא דאסא טריפה ופרש"י וה"מ דיתרת כשרה דקיימא בדרא דאוני אבל ביני ביני כגון מלמטה לערוגה כעינוניתא דורדא שהיא בין שתי הערוגות מלמטה או שיש אחת באמצע האומה על גבה שלא כסדר חיתוכה דאוני טריפה :

ומ"ש רבינו בשם בעל העיטור דלא מכשרינן אלא כשעומד ממש בסדר האונות אבל אם היא ביני וביני שלא כסדר כדרך הורדא טריפה בין בימין בין בשמאל ז"ל בעל העיטור וה"מ דקיימא בדרא דאוני אבל ביני ביני טריפה ומסתברא לן מדלא יאמר ולא היא דההוא ביני ביני וכו' ש"מ עינוניתא לחוד הוא דאתכשרי' דכל הני עיזי בריותא הכי אית להו אבל ביני ביני אחריתי טריפה כדאמרינן לעיל וההוא עובדא דרב אשי לא פליג כלל · וכן הלכתא בין בימין בין בשמאל · ומ"ש המחבר עינוניתא בשמאל כשירה לא נהירא לן ע"כ וז"ל מהרי"ן חביב ז"ל וכתב בעל העיטור וכו' הנסחא האמיתית אבל אם היא ביני וביני שלא כדרך הורדא בין בימין בין בשמאל טריפה וכוונתו הוא שלא תכשיר אונה נוספת רק אם תהיה בסדר האונות ממש בלי שום נטיה לא לצד חוץ ולא לצד פנים ונמשך מזה קצת חילוק בין בימין לשמאל דלצד שמאל כל נטיה אסורה אבל לצד ימין לא תאסר אלא אם תהיה ביני וביני שלא כדרך הורדא פירוש שיהא בין האומות ובין הורדא וזה פירוש ביני וביני ואם היא בסדר האונות ודאי שהיא כשירה ואם היא בסדר שוה עם הורדא לא נאמר שהיא אונה נוספת אלא ורדא נוספת יקרא לה וכבר נתבאר משפטה בסמוך שהיא כשירה וכפי דרך זה נעמוד על כוונת בעל הספר באמרו ואדוני אבי זכרונו לברכה הסכים לסברת בעל העיטור שכתב אם נמצאת הוורדא לצד שמאל טריפה ומן הנמנע לפסוק דין זה לדעת הרמב"ם כי מה טעם לאיסור זה אם נאמר שהוא מפני שאין הורדא במקומה המיוחד שהוא צד ימין כבר הסכימו הגאונים להכשיר בין יש לה שנים בין אין לה כלל וא"ת שהיא אונה נוספת הרי הוא פסק שכ"מ שהוא כלפי פנים אין התוס' אוסר אלא ודאי זה כסברת בע"ה כמ"ש כי כל נטיה שתהיה לצד פנים בצד שמאל היא אסורה ומטעם אונה נוספת לכן נאסור הורדא שהיא בצד שמאל עכ"ל :

ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם שכל מקום שהוא כלפי פנים הריאה אין תוספת אוסר אלא א"כ יהא בגבה בפ"ח מה"ש וטעמו משום דבתר מאי דאמרינן אבל ביני ביני טרפה אמרינן ההיא ביני ביני דאתא לקמיה דרב אשי וכו' וה"מ מגואי אבל מגבה אפילו כטרפא דאסא טריפה ומדלא מפליג אלא בין מגואי למגבה

דרכי משה

אונה לאומה וגבה כנגד הלב ופניה נגד הכליות אם נהפכה כגון שהחריץ נגד הלב וגבה נגד ההיתוך טריפה אבל אם החריץ הפוך מעט נגד האונות או למטה לאומה כשירה ואם העינוניתא שינתה מקומה אפילו פורתא טריפה ושיעורו כחלמון ביצה בבהמה דקה ובגדול לפי גדלו וי"ש שכתבו שאם היא גדולה מעלה של הדם אז היא כשירה ואם היא גדולה יותר מאונה שאצלה דהיינו אונא דתרתונה דסמוכה לאיכה טריפה עכ"ל (ד) ובהלכות בדיקות שחיבר מהרי"ו שכל בני אשכנז וכל המדינות הללו נוהגין אחריהן כתב אם נמצאו ב' עינוניתא דוורדא או שלא נמצאת שום עינוניתא כלל בשתיהן אנו נוהגין לטריף (ה) ובהגהת ה"ש שדיבר מהרי"ו פסק דטריפה אבל אם יש לה כיס ולא נמצאת בתוכה ינפח הבודק את הריאה ויניח תוך כיסה אם תשאר בתוך כיסה ע"י נפיחה כשירה אבל אם לא תשאר בתוך כיסה ע"י נפיחה הות כשינתה מקומה וטריפה עכ"ד ואם נמצא ב' כיסין נראה דטריפה דכל יתר כנטול דמי וכן נמצאת בבדיקות ישנים וכן העיד בודק מומחה שכך עשו מעשה בק"ק ווירמשא משמע שם שכך פסק הגאון מוהר"ר שמואל מזויא ז"ל (ו) וכבר כתבתי שאנו נוהגין להטריף בב' וורדות או שאין לה כלל גם אנו נוהגין להטריף כל יתרת שלא בדרא דאונא ואם כן יש לנהוג בכל הדברים שכתבתי וכן המנהג בכל הגלילות לנהוג אחר בתראי חכמי אשכנז בכל דבריהם מיהו יש מקילין אם נמצא הוורדא בתואר' למטה בשורש שלה כעובי אצבע אע"פ שבראשה שינתה צורתה מעט יש להקל מאחר

דרישה

מטריפין הכל מ"ו · [ד] או שלשה משמאל כו' מכאן משמע להדיא שאם שוית האונות של ימין ושמאל שכשרה (ולא כיש בדיקות שכתבו לעולם צריכין ימין יתירה על שמאל אלא לעולם לא תהא שמאל יתירה על ימין וכן קבלתי מזקן אחד וכן משמע בסמ"ג שבג' איכא על צד שמאל כשרה עכ"ל רש"ל עכ"ה) שהרי כתב או שלשה משמאל משמע או שאין יתירות בשל ימין אלא שבשל שמאל נתוספה אחת ונמצא שהן שוות וכשרה [ה] וכתב בעל העיטור כו' עפ"ר כתבתי ל' מהרי"ן חביב שמחק בדברי בעל העיטור מלת כסדר ואין להקשות מ"ל להגיה דברי בע"ה דלמא שפיר גורס מלת כסדר משום שהיא סובר תרי עינוניתא דורדא טריפה כדעת רש"י ומ"ה כתב רבינו בשם בע"ה דלא מכשרינן אלא כשעומד ממש כסדר האונות אבל אם ביני ביני שלא כסדר כדרך הורדא טריפה בין בימין בין בשמאל לרבינא דאפילו כדרך הורדית דאיכא למימר תרי עינוניתא דורדא נינהו אפ"ה טריפה שסובר כרש"י . די"ל שמהרי"ן חביב דקדק כן מל' בע"ה שכתב הוא בעצמו וז"ל וה"מ דקיימי בדרי דאוני אבל ביני ביני טרפה ומסתברא לן מדלא קאמר ולא היא דההוא ביני ביני כו' ש"מ עינוניתא לחוד הוא דמכשרינן דכל הני עיזי דברייתא הכי אית להו אבל ביני ביני אחריתא טריפה ע"כ ומדקאמר עינוניתא לחוד הוא דמכשרינן אבל ביני ביני אחריתא טריפה ול"ק רבותא דאפילו עינוניתא אחריתי טריפה ש"מ דקסבר תרי עינוניתא כשרה ועוד יש לדייק כן כי מ"ש רבינו בשמו אין זה לשונו כמבואר ואם איתא דגרסינן כסדר כמו שכתבתי יהא קשה על רבינו מנא לן לבאר דברי בע"ה כן דלמא בע"ה סובר תרי עינוניתא כשרה וכסברת הגאונים דבכל ענין כשר וכמו שס"ל לרבינו אלא ודאי ל"ג כסדר וא"ש וק"ל. גם א"א לומר שרבינו פירש דברי בע"ה כן מדסיים וכתב שהרא"ש הסכים לדברי בע"ה וכבר כתב רבינו מדברי הגאונים שכן עיקר שמכשירין בכל ענין בעינוניתא דורדא · היה

פרישה

ושלש עכ"ל הרא"ש ועד"ר (ד) וכתב בעל העיטור אבל אם היא ביני וביני שלא כסדר כדרך הורדא טריפה כתב מהרי"ן חביב הנוסחא האמיתית אבל אם היא ביני ביני שלא כדרך הוורדא בין בימין בין בשמאל טרפה וכתב רק שיש קצת חילוק בין ימין לשמאל דלצד שמאל כל נטיה אסיר אבל לצד ימין לא תאסר אלא אם תהיה ביני ביני שלא כדרך הורדא פירש שדרכה הוא לעמוד בין האומות ובין האונות והו כי' ביני ביני דאם היא כסדר האונות ודאי שהיא כשרה ואם היא כסדר שוה עם הורדא לא נאמר שהיא אונה נוספת אלא ורדא נוספת יקרא וכבר נתבאר משפטה בסמוך שהיא כשרה וא"ל וס"ל דאם אין לה צורת ורדא אלא צורת אונה או לא מכשרינן מכח תרי ורדות ובהכי מיירי בע"ה הכא וא"כ שפיר גרסינן שלא כסדר דהיינו ביני ביני ולא כסדר האונות רק כדרך הורדא שעומדת ביני ביני ומ"ה טרפה אפי' לצד ימין דאיכא קשה למה לו אריכות הל' דלא הל"ל אלא אם עומדת ביני בין בצד שמאל בין בימין

למגבה משמע דמאי דאמרינן אבל ביני ביני טריפה אידחי ליה ולא מטרפה אלא מגבה דוקא · וכתב הר"ן שכדברי הרמב"ם נראה מדברי הרי"ף שכתב וה"מ מקמא אלמא כל מקמא כשר וכ"ה הרשב"א בת"ה :

ומ"ש רבינו בשם הרא"ש ז"ל בפסקיו יראה שאם נמצאת העינוניתא מצד שמאל טרפה כיון שאין זה מקומה והא דמטריף מגבה ולא מטריף מגוה ומשמאל לאשמועינן דמגבה אפילו מימין טרפה עכ"ל וכך הם דברי התוספות ומרדכי והג"א וסמ"ק והגהות מיימון פ"א מה"ש כתבו שכך הורו ר"ת ור"י · ומיהו כתבו הגהות מיימון שה"ג ובשערים ובפסקי ראב"ן פסקו להכשיר כדברי הרי"ף והרמב"ם וגם הגהות אשיר"י כתבו שיש מרבותינו מכשירים בשמאל וכבר היה מעשה והכשיר רבינו שב"ט ור"י הלבן וכתבו עוד התוספות ואם שינתה העינוניתא מקומה היה נראה להכשיר מדמיעט גבה דוקא אך מורי הרב דודי היה מקובל לאסור ואפשר דטעמא משום דלאו אורחא בהכי עכ"ל :

ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם והרשב"א מסכימי' לדעת אח' הכי נקטינן וכ"ש דקלת מאינך דרווחא מסכימים עמהם (ז) : מעשה בא לידי שהביאו לפני ריאה שהיתה בה יתרת בסוף שיפולי האומה והיו רוצי' להטריפה מפני שהיו אומרים שלא היתה בדרא דאוני וגם אינה מקמא ואני הכשרתיה משום דכל שאינה על גבה ממש לא מיקרי יתרת לדברי המכשירים כל מקמא כדדייק לישנא דהרמב"ם ואפילו לדברי האוסרים בקיימא ביני ביני מכשר בהאי משום דהאי קיימא בדרא דאוני היא דאומה נמי אונא מיקרי כדכתב רש"י כאונה הסרוכה לאונה שאצלה ואח"כ מצאתי בתשובת הרשב"א סימן ת"כ שאלת אומה שבריאה שיש בצדה און ובדרא דאומה בשיפולה מי מכשירי לה כדרא דאוני או לא תשובה לא קבלתי אבל שמעתי מקילים בה ואני איני מורה בה לא להקל ולא להחמיר עכ"ל · (ח) ויש לתמוה למה לא פסק בה בהדיא להקל מהטעם שכתבתי אפילו לדברי האוסרים בקיימא ביני ביני ועוד שהוא פסק בת"ה להכשיר בכל יתרת מבפנים ואפשר שהיה מנהגו שלא להורות למעשה בדבר שלא קבל מרבותיו ומ"מ כיון שכתב שמשמע שיש מקילים בה ויש טעם נכון בדבר נראה שהמיקל לא הפסיד ואם לבך נוקפך איפשר לומר על תשובה זו לאו מר בריה דרבינא חתים עלה כמ"ש הוא עצמו ז"ל בתשובה לדחות תשובת גאון אחר :

היה היתרון על גבה בכ"מ אפילו קטן כט"ד טריפה אבל פחות מט"ד אחר שתנפח הריאה לאו יתרון הוא כבר כתבתי בסמוך שאמרו בגמרא אבל מגבה אפילו כט"ד טריפה וכתבו התוס' דאפילו לא הויא כטרפא דאסא אלא ע"י נפיחה טריפה ואי לא הויא בתר נפיחה כט"ד נראה לאבי העזרי שהיא כשירה וכ"כ המרדכי בשמו וכ"פ הרא"ש וכן דעת הרמב"ם בפ"ח מה"ש דפחותה מט"ד כשרה וכתב הר"ן שכן דעת הרמב"ן ויש מי שפי' דאפילו פחותה מט"ד טריפה דט"ד לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט שאין דרך להיות פחותה מט"ד עכ"ל :

ולענין הלכה כיון דכל הנך רבוותא מכשרי בפחותה מט"ד אחר נפיחה הכי נקטינן : **וכתב** המרדכי וז"ל כתב ראבי"ה שמעתי מאבא מורי שכל מה שמטריפין מגב' ל"ש באומות ול"ש באונות מלבד האונה של ימין סמוכה לגרגרת כמאר החזה אבל הגומר ממש התחתונה שהיא עליונה הסמוכה לגומר שאם ימלא ע"ג כט"ד נמי כשר מפני שכן דרכה ליפצל וכן הורה רבינו וקני הלכה למעשה אבל בשאר אונות טריפה וכ"כ בהגהת אשירי בשם א"ז וכ"כ בתוס' וכ"כ הגהות מיימון בפ"ח מה"ש מ"כ שהטעם מפני שדרכה ליפצל מפני דוחק החזה וכתב בא"ז דוקא ימנית ולא שמאלית וכ"כ עוד דוקא למעלה מחציה אבל למטה מחציה טריפה כי אין שם שום דוחק (ט) : מ"כ אם נמצא בליטה על הריאה כמין הר רחב למטה ולמעלה עב קרוי גבשושית וכשרה ואם למעלה או למטה חד כבועא הוי יתיר וטריפה (י) : **ומ"כ** עוד אם נראה מעט מהריאה כאונה קטנה ויוצא מתיתוכי דרי דאוני ואין ידוע אי מקמה אי מגבה נפחינן לריאה אי פונה לפנים הוי מקמה וכשירה ואי פונה לחוץ הוי מגבה וטריפה ודוקא בליטה יתירה אבל נתעקמה והולכת למעלה אין כאן בית מיחוש וכיון שעומדת ומשורשת במקום הכשר בשביל שבולטת לחוץ לא מיטריף : ומ"כ עוד אם יש אונה ע"ג ריאה וגומא תחתיה וכשנופחים הריאה נופלת האונה לתוך הגומא ושוה לשאר הריאה ואינה בולטת למעלה כלל (יא) כשרה :

כתב

אוסר אא"כ יהיה בגבה וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לסברת בעל העיטור שכתב שאם נמצאת הוורדא בצד שמאל טרפה (ס) [ו] היה היתרון על גבה בכל מקום אפי' קטן כטרפא דאסא טרפה אבל פחות מטרפא

דוחק ואין חלוק לפ"ז להרמב"ם בין יתרת דעלמא שהיא גדולה שלא כדרך הורדא ובין יתרת שהיא כדרך הורדא :

ומ"ש וא"א הרא"ש הסכים לסברת ב"ה שכתב שאם נמצאת הורדא בצד שמאל טרפה עכ"ל פי' שאם היה דעת הרא"ש כהרמב"ם דכל יתרת מקמא כשר א"כ לא היה מטריף בנמצאת הורדא בצד שמאל דלא יהא אלא יתרת מקמא דמשום דצורתה כצורתה דורדא לא גרע ואי משום דאין לה ורדא בצד הימין הלא מסקנת הרא"ש כגאונים דמכשירין אפילו אין לה ורדא כלל אלא בע"כ דהרא"ש תופס כב"ה דיתרת מקמא טרפה וס"ל דלא מכשרי הגאונים אלא ביש לה שתים ושלש עינוניתא דורדא מצד ימין דאורחא הוא אבל בורדא מצד שמאל דלאו אורחא או שאר יתרת גדולה שהיא דומה לורדא בין בשמאל בין בימין היא טרפה מיהו למאי שמפרש המרדכי והגהת מיימוני בדברי הרמב"ם דיותר יש להקל ביתרת דעלמא מביתרת דוורדא נ"ל דהא דקאמר בגמרא מעיקרא דביני וביני טרפה אינו אלא ביתרת דמגבה דההוא נמי ביני וביני מקרי אבל כל שאר יתרת מקמא כשרה דלית הלכתא כרבא ביתרת אלא שבורדא סבר רב אשי מעיקרא להטריף אפילו אין לה אלא אחת דלאו אורחא וקא"ל רב הונא דכשרה דכל הני חיוי ברייתא הכי אית להו ומילתא בשתים דלאו אורחא טרפה ובאחת נמי דאורחא דוקא מגואי אבל מגבה טרפה אפילו באחת אבל בשאר יתרת דמקמא כשרה דה"ל בדרי דאונא ואינה טרפה אלא במגבה דה"ל ביני וביני כך נראה דבר ברור לפי דעת המרדכי והגהת מיימוני בדברי הרמב"ם ואם היה רבינו מפרש כדבריהם לא היה מוכיח דבר מדמטריף הרא"ש בנמצא הורדא בצד שמאל דס"ל כב"ה דאימא לך דס"ל כהרמב"ם דמכשיר בכל יתרת דמקמא אלא דבורדא ס"ל להחמיר יותר כיון דלאו אורחא הוא למיקם בצד שמאל שהרי הרמב"ם גופיה מחמיר יותר בורדא להטריף בנמצאו שתים אפילו בצד ימין וא"כ אף אנו נאמר להרא"ש דמחמיר יותר בורדא בצד שמאל אלא בע"כ דלדעת רבינו ז"ל דאין חילוק בין יתרת דעלמא ליתרת דורדא לפי סברת הרמב"ם ופירוש זה נראה יותר מחוור בדברי הרמב"ם והכי מוכח מלשון רש"י שכתב בשתי ורדות דטרפה משום דיתרת דביני ביני הוא וכו' אלמא דאי הוה מכשרינן ביתרת דביני וביני גם בשתי ורדות הוה כשר ובהדר הוא · ולענין הלכה נקטינן כהרא"ש וכסברת ב"ה והיא סברת רש"י והתו' והמרדכי דיתרת מקמא טרפה וז"ל מהרי"ו והיתר' העומדת שלא בדרי דאוני טרפה ויש מרבותינו שמטריפין יתרת אפי' עומדת בדרי דאוני אלא שעומדת מקמא ויש מכשירין ואפי' לפי דעת המכשירין דוקא שעומדת מקמא לאונות אבל מקמא לאומות טרפה ויתרת העומדת בדרי דאוני ממש וכשנופחין הריאה אז היתרת נוטה לצד גבה של הריאה אז היא טריפה אבל כשנופחין הריאה ונוטה לצד קמא של הריאה אז היא כשרה עכ"ל וכתב עליו מהרש"ל וז"ל הא דכתב ויש מכשירין וכו' פי' דוקא בעומדת בדרי דאוני הוא דמכשירין אבל בעומדת שלא בדרי דאונות לעולם טרפה וכן היא מסקנת הרא"ש ובמהרי"ו כתב עוד חומרא יתירא דדוקא בדרי דאוני שאינו נוטה לגבה ולקמא אז היא דוקא כשרה ושמעינן מינה דעומדת בקמא שלא בדרי דאוני ליכא מאן דפליג דפשיטא שאין להכשיר כלל ועוד ראייה ממה שאנו מטריפין בב' ורדות ודבר תימה פסק מהרי"ו לאסור הנוטה לקמא היכא שעומדת בדרי דאוני ואף בנוטה לגבה לא מלאני לבי לאסור ולהשחית ממון של ישראל בכח וחומרא יתירא ובבדיקות ישנים מצאתי וז"ל כל היכא דקיימא בדרי דאוני ואפילו נוטה לצד חוץ בין לקמא בין לגבה כשרה דבשביל פליטת חוץ לא מטרפינן הואיל ועומדת בשוה מחוברת עם חבירתה ע"כ ועיקר ובספרי הורתי וכתבתי שיש להחמיר אם נוטה מעט לצד חוץ עכ"ל והרב בהגהת ש"ע כתב ובמדינות אלו המנהג להכשיר יתרת מקמא ואין לשנות המנהג. ואינא לתמוה דאם כן למה נהגו להטריף בשתי ורדות כמו שכתב הוא עצמו שכך נהגו ושאין לשנות המנהג ואפשר לומר דהמנהג נשתרבב ע"פ המרדכי והגהת מיימוני שכתבו דהרמב"ם פסק כרש"י ומפרשים דיותר יש להקל ביתרת דעלמא העומדת מקמא מביתרת דורדא אכן כבר כתבתי דהמחוור הוא כמו שמפרש רבי' ולזה כיון שנהגו להטריף בב' ורדות יש להטריף נמי ביתרת מקמא אם לא במקום שנהגו להקל ע"פ חכמי העיר מומחים קדמונים כגון בקראקא אבל אלו הבודקים שמקילין מעצמן בכל המקומות איסורא קעבדי ואין לשמוע להם אף על פי שכך קבלו כמה מבודק אחר או מבודקים רבים דזו צריכה הוראת חכם והלא בבריסק דליטא נהגו לאסור יתרת הקמא על פי חכם אב"ד שהעמיד מנהג זה בקהל ומיהו כשעומדת בדרי דאוני אלא שנוטה לצד קמא כשרה אבל בנוטה לגבה טרפה והכי משמע מלישנא דתלמודא דביתרת מקמא קאמר דביני וביני טרפה משמע דוקא ביני וביני ממש אבל עומדת בדרא דאוני ונוטה לצד קמא לאו ביני ביני הוא ולגבי יתרת מגבה אמרו אבל מגבה אפי' כטרפא דאסא טרפה לפיכך אפי' עומדת בדרי דאוני אלא שנוטה לצד חוץ כשיעור טרפא דאסא טרפה דכל מגבה כטרפא דאסא טריפה אבל כשהגבהייה לצד חוץ הוא פחות מטרפא דאסא פשיטא דכשרה דלא גרע מיתרת גופא כשעומדת בגבה דכשרה בפחות מטרפא דאסא :

היה היתרון על גבה בכל מקום אפילו קטן כטרפא דאסא טרפה שם אבל מגבה אפילו כטרפא דאסא טרפה : **ומ"ש** רבינו בכל מקום נראה דר"ל בין באוני בין באומא אם היתה בגבה טרפה וכך כתב המרדכי ע"ש ראבי"ה אלא שה"א כתב דבאונה העליונה של ימין כשרה אפילו נמצא על גבה יתרת כטרפא דאסא דדרכה להתפצל וכן כתבו התוספות והמרדכי והגהת מיימונית משמו אבל דעת רבינו מדלא כתב כך הרא"ש בפסקיו אלמא דלא סבירא ליה להקל בכך אלא כמשמעות סתמא דתלמודא דכל מגבה כטרפא דאסא בכל מקום טרפה · מיהו כבר נהגו להקל כראבי"ה שכך קבל מרבותיו כמו שיתבאר בס"ד : **ומ"ש** אבל פחות מטרפא דאסא וכו' כן כתבו הפוסקים דלא כיש אומרים שכתב הר"ן דט"ד לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט שאין דרך להיות פחות מט"ד וכן כתוב ברוקח סי' ספ"א ובמרדכי סא"ט בשם רבינו יהודה מספירא וגם זה כתוב ברוקח סי' ת"ה דליתא לאומרא זו אלא דוקא נקט ט"ד

דרכי משה

מאחר שרבים מכשירין בכל ענין : (ז) ואני אומר שכבר כתבתי שאין לסמוך על דבריו בזו אלא שיש לפסוק בכ"מ כפוסקים אחרונים כ"ש במקום שכולם מסכימים יחד שהמרדכי והאשר"י וסמ"ק והגה"מ שחיבר תלמיד מוהר"ם והגה"א כולן בתראי נינהו ומסכימים כולן לדעת אחת ומכ"ש דרבים נינהו וכ"ש דמחמירים וכ"ש שהתוס' מסכימים עמהם דפסק מוהר"ם בכ"מ יש לפסוק כהרי"ף חוץ ממקום שהתוספות חולקים עליו ולכן אין לסמוך על הרב ב"י בזו וכיוצא בזה כלל · וכתב מהרי"ו בה"ב שחיבר ז"ל ויתרת העומד שלא בדרא דאוני טרפה יש מרבותינו שמטריפים יתרת אפילו עומדת בקמא ויש מכשירין ויתרת העומדת בדרא דאוני וכשנופחין אותה אז היתרת נוטה לצד גבה של ריאה אז היא טריפה אבל כשנופחין הריאה ונוטה לצד קמא של ריאה כשרה עכ"ל ומשמע מדבריו אפילו לדברי רבותינו האוסרים יתרת בקמא בכה"ג יש להכשיר או אפשר דאנו סומכין בזו על דברי המכשירים מיהו שמעתי מהרבה בודקים מומחים שאומרים שבמדינות אלו המנהג להכשיר כל יתרת בקמא ויש לילך בו אחר המנהג שהוא מנהג ותיקין : (ח) כתב מהרי"ו אם נמצאו ד' אונות בצד שמאל וג' מימין טריפה אע"פ שעומדים ממש בסדר האונות דלעולם צריך להיות יותר בצד ימין מבצד שמאל עכ"ל ובמקצת נסחאות כתב שלעולם צריך שלא יהא יותר בצד שמאל מבצד ימין לפי גירסא זו משמע באם הם שוה בשוה כשר וכ"ה שם בהדיא בהג"ה · מצאתי בשם מהר"י מולין אם נתפצלת האונה לב' ויש לה שורש אחד בעובי אצבע כשרה עוד מ"כ אם נמצאו ג' מימין וג' משמאל אע"פ שיש באחד סדק ניכר מעבר לעבר אין להטריף דאין חוששין בסדקים להטריף עכ"ל : (ט) וכ"כ מהרי"ו וי"א דאם נמצאת היתר באונה המתפצלת מן החריץ שיש באותה אונה ולצד עיקרה אז היא טרפה ואינה כשר אלא כשנמצא היתרת מן החריץ ולצד האשה מהרי"ו עכ"ל : (י) וכ"כ מהרי"ו : (יא) כ"ה בה"ב שחיבר מהרי"ו וכתב שצריך שתתמלא הגומא ולא יהא רחב יותר עכ"ל מעשה בא לידי בזו וכשהיו נופחין הריאה היה עולה בריאה הפיצול במקצת וכשהיו מניחין היד עליו היה יורד לתוך הגומא והיה שוה לשאר הריאה והכשרתי וכן הסכימו עמי רוב בקיאים שבעיר דטעמא מאי כשר בדאיכא שם גומא משום דיש לו מקום לנוח שם ואינו חוכך עצמו בדופני הבהמה ואין סופו להתפרק או לנקוב וכן נ"כ כאן דהואיל כשמניחין עליו ידו בנחת יורד לגומא ה"ה כשיגיע בדופני הבהמה ירד לגומא וא"צ להתחכך והנה אחד מן הבקיאים עשה לפני באותה ריאה עוד פיצול אחר שהיה כמו הראשון והיה גומא תחתיו וכשנופחה הריאה עלה ג"כ קצת מחמת הנפיחה וירד כשנגע בו בנחת ביד ולכן הסכמנו

פרישה

[ו] היה בימין טריפה ועוד דמיגלא אינה נפסלת בשינוי צורה כ"א מורמא שאנו מחמירין . וזהו שכתב וא"מ הסכים לסברת בע"ה מדטריף כשעמדה בצד שמאל ולהרמב"ם לצד פנים בכל מקום שרי א"כ (אם היה פסק הרא"ש כדעת הרמב"ם אין לאסור כו' עכ"ה) אין לאסור מכח אונה נוספת וגם אין לאסור מכח שאין הורדא עומדת בצד ימין במקום המיוחד לה שכבר הסכימו הגאונים להכשיר בין יש לה שנים בין אין לה כלל ואם כן נאמר מגם לבהמה זו אין לה כלל וזה אונה אלא ודאי סבר כסברת בע"ה שאם עומדת שלא כדרך הורדא טריפה והיינו נגד שמאל שהורדא מקומה בצד ימין ולאסור משום אונה נוספת ע"כ ע"ש בב"י ומ"ו לא הגיה כלום ונראה שהוא מפרש שלא כסדר כדרך הורדא שהיא ג"כ שלא כסדר האונות (ומ"מ היא שלא כסדר הורדא אבל אם יהיה כסדר עם הורדא לא נאמר שהיא אונה רק ורדא והיא כשרה בשנים ע"כ) . ועד"ר : (ה) היה היתרון על גבה פירוש על האונה או האומה עצמה :

דרישה

[ו] היה היתרון על גבה כתב המרדכי חוץ מאונה העליונה של ימין הסמוכה לגומר שאפילו נמצא עלה כטרפא דאסא נמי כשר מפני שדרכה להתפצל מפני דוחק הסוס ודוקא למעלה מחליה אבל למטה מחליה טרפה :

ואפי'

(יב) מטרפא דאסא אחר שתנפחה הריאה לאו יתרון הוא וכתב בעל העיטור (ו) שמעינן מהא דשיעור דאונא כטרפא דאסא ואם חסר אחת מהאונות (ז) ואין בה אלא כטרפא דאסא כשרה היתה חסרה מאונות הימין (ח) כתב הרמב"ם שהוורדא משלמת אותה ורש"י כתב שאינה משלמת וטוב להחמיר היתה הריאה כולה שתי ערוגות ואין לה היתוכי דאוני טרפה פרש"י היכא דלא מיתתכא באוני חיתוך גמור אלא כמין מראה הפרש ניכר בו כשירה לשון א"א הרא"ש ז"ל כתב הרמב"ם נמצאו שתי אונות באונא אחת ואינן נראות כשתים דבוקות אם היה ביניהם כמו עלה של הדס בין בעיקרן בין באמצעיתן בין בכופן כדי שיוכר בהן שהן ב' דבוקות מותרות ואם לאו טרפה ויש שכתבו אי סריכן מעיקרן ועד סופן מייתינן

ע"ד דכתות מט"ד כשרה וכ"כ במרדכי ע"ש ראבי"ה והכי נהוג והא דט"ד הוי לאחר נפוחה כתבוה התו וכל המחברים והטעם הוא דהריאה בחיי הבהמה נפוחה היא הילכך אזלינן בכונה תילתא בתר נפיחה וכן בדין מראות הפוסלים הוי דוקא בתר נפיחה :

היתה חסרה מאונות הימין כו' נראה דאזיל לטעמיה דכל מקמא כשר דה"ל כדרא דאוני וכיון דהורדא לפעמים היא חסרה ולפעמים אינה חסרה אבל ה' אונות לעולם אינן חסרים מסתברא לומר דזו האונא העומד' מקמא היא ממנין ה' אונות וה"ל ספיר כדרא דאוני והורדא חסרה היא והא דכתב דין זה בחסר מימין רבותא היא דל"ת בנמצא הורדא בצד שמאל וחסר אונא בצד שמאל דכיון דלאו אורחא דורדא בשמאל פשיטא דהשלמת האונא החסרה בשמאל הוא אלא אפילו בימין נמי משלמת ולא אמר דהורדא עומדת היא במקום גידולה והאונא חסרה וכ"ל מת"ש הר"ר ירוחם דאם האונא חסרה מצד שמאל שאין הורדא שבצד ימין משלימה אלמא דאם היא עומדת בשמאל משלמת אלא כי היכי דלא תימא כיון דכל מקמא בדרא דאוני הוא א"כ אפילו הורדא בימין משלמת החסר שבשמאל מטעם הנזכר דהורדא לפעמים חסרה ולפעמים אינה חסרה וכל ה' אונות לעולם אינן חסרין א"כ זו השלמה הוא וכי היכי דגבי ורדא שחסרה מקצתה נמצא לפעמים החסרון בצד שמאל וכשרה ה"נ באונא שחסירה בשמאל יהא משלים אותה הורדא שבימין קמ"ל דלא כנלפע"ד ודלא כפי' ב"י ומש"כ דהר"ן ז"ל כתב שאף לדעת הרמב"ם אין הורדא משלמת החסרון שבצד השמאל כיון שאין דרכה לעמוד בשמאל לא הבנתי טעם זה אדרבה היא הנותנת כיון שאין דרכה לעמוד בשמאל ועכשיו עומדת בשמאל בודאי השלמת האונא החסירה בשמאל היא ולכן נראה ברור דהר"ן דעתו לומר שאין הורדא שבימין משלמת חסרון האונא שבשמאל כיון שאין דרכה לעמוד בשמאל ורצונו לומר דכל השלמה נ"ל דהוי כאילו הורדא עומד במקום שחסירה האונא וזה לא שייך לומר בורדא שבימין שחשוב כאילו היא עומדת בשמאל כיון שאין דרכה לעמוד בשמאל אבל בורדא העומדת בשמאל פשיטא דמשלמת חסרון האונא שבשמאל ואפי' חסירה האונא בימין נראה שהורדא שבשמאל משלמת החסרונה לפי טעם זה דכיון דאין דרכה לעמוד בשמאל חשבינן לה כאילו היא עומדת בימין במקום שדרכה לעמוד ומשלמת חסרון שבימין כנ"ל ברור ופשוט ודלא כמו שהבין ב"י מדברי הר"ן : **ומ"ש** ור"י כתב שאינה משלמת וכו' כן פי' בגמרא לשם וכתב שטעמו דכל מקמא לאו בדרי דאוני הוא וא"כ זו יתרת היא ואותן הראויין להיות הן חסרות וה"ל כחליף וטרפה ואזיל לטעמיה דכל יתרת מקמא טרפה דלא כהרמב"ם : **ומ"ש** וטוב להחמיר נראה שתופס עיקר כהרמב"ם לפי שהר"ן כתב כך בשם הגאונים א"כ הרמב"ם פסק כך על פי קבלת הגאונים אבל רש"י כתב על זה לא שמעתי ומסברא דנפשיה כתב לאיסור ולקבלת הגאונים ראוי לשמוע אלא שטוב להחמיר :

היתה הריאה כולה ב' ערוגות וכו' שם אמר רפרס האי ריאה דדמיא לאופתא טרפה ומ"ש בשם רש"י כ"כ התוספות וטעמם דכל היכא שאינה חלקה לגמרי לאו דמיא לאופתא הוא : לשון הרא"ש וכו' שם בפסקיו ופירוש האחרון שכתב ב"י הוא העיקר דאף להרמב"ם לא בעינן פירוד והפרש גמור אלא שניכר כמין הפרש וסדק כשיעור עלה של הדס ולהרא"ש סגי בהיכר כל שהוא . כתב מהרי"ו חליף טרפה פי' שיש ג' בצד שמאל וב' בצד ימין וזו ד' בצד שמאל וג' בצד ימין דלעולם בעינן שלא להיות יותר בצד שמאל מבצד ימין כך הוא הנוסחא הנכונה בדבריו דסוף בשוה כאן וכאן ג' או ד' כשר וכך מוכח בהגהת אשיר"י יתבאר בסמוך והכי משמע מת"ש רבינו ניתוספו האונות במניינם שהיו ד' מימין או ג' משמאל כשרה אלמא דאף בשיש ג' בשמאל כמו בימין כשרה וכ"כ מהרש"ל והרב בהגהת ש"ע וז"ל הגהת אשיר"י מעשה בריאה שהיו בצד ימין ב' אונות גדולות והשלישית ניכר בה חתוך גמור שהוא כדי להכשיר על ידו והיה בו עוד סימן אחר ג' אונות מצד שמאל ואסר רב אח' . והשיב ר"י לא ידעתי מה ראה לאסור אם לא קיבל מרבותיו בקבלה כי נ"ל היתר גמור עכ"ל ואפשר לומר דהויא טעמא דאסרו דכיון דאיכא חמשה אונות שלימות ואיכא נמי חליף ועל ידי הדחק באת להוסיף עוד אונות בצד ימין על ידי סדק לא מקילינן כולי האי וכן כתב מהרש"ל מצאתי כתוב סדק מועיל להשלים ה' אונות מכל מקום אם היו בימין ב' אונות ובג' ניכר סדק ובשמאל נמצאו ג' אונות טרפה כיון שיש יותר בשמאל מבימין אותו ספק אינו מועיל ואינו חשוב להכשיר ונראה לי הוא הדין נמי להקל היכא שיש ג' בימין וג' בשמאל ועוד סדק בשמאל נראה כרביעית שאין לומר דחשיב חליף וטרפה דספק אינו מועיל אלא להשלים מנין האונות חמשה ותו לא וכן מצאתי כתוב שהספק אינו מועיל לעשות אונא יתירה על המנין מאחר שהאונות כונן כתקונן וכן נראה עיקר ודלא כמ"ש ב"י להקל לגמרי כסברת ר"י שבהגהת אשיר"י ונראה שגם הרב בהגהת ש"ע הסכים לזה שכתב בסתם שהספק מצטרף להכשיר ולא להטריף ומשמע דאף בכה"ג שיש ג' משמאל וב' מימין מצטרף הספק שבימין להכשיר כסברת ר"י שבהגהת אשיר"י גם דלא כמהרש"ל שכתב להחמיר לגמרי דספק כל שהוא אינו מועיל אפילו להשלים כשהאונה אחת דבוקה לשנים אלא נהפרש כטרפא דאסא אם לא שכל הריאה דבוקה ודמיא לאופתא אז מכשרינן בהיכר סדק כל שהוא אלא נקטינן כמ"ש במרדכי פא"ט וז"ל פי' בה"ג ור"ח והערוך דשיעא כעין קיר שהוטח בלי קמט אבל בקמט מעט כשר וכן פסק ראבי"ה ואם חסרו מן האונות רואין אם ניכר סדק מעט בשוליהן נחשב אחת כשתים עכ"ל והוא דעת רש"י ובעל העיטור ובה"ג והסכים עמהם הרא"ש והכי נקטינן ואין חלוק בין כולה דבוקה ובין ב' אונות דבוקות והכי נהוג . הא דנמצא כתוב בבדיקה שאין להכשיר אלא עד י' אונות בב' לצדדין דהיינו ה' בכל צד אבל יותר טרפה כיון שיש יותר מחשבון האונות בכל צד נראה שטעמו דאע"ג דמסיקנא לית הילכתא ביתרת וכשרה אין לשון יתרת אלא יתרון והוספה קצת על העיקר והתם הוא דמסתברא דלא משגיחין ביתרת אלא בתר העיקר אזלינן ואף ב' אונות דהיתרון הוי כשיעור העיקר נמי יתרת קרינן לה אבל כשהיתרון הוא מרובה ועודף על העיקר אינו בכלל יתרת סתמא דקא מכשר תלמודא מיהו הרב בהגהות ש"ע לא הביאו גם מהרש"ל כתב שדעת מבהיל הוא ואם יבא לידי תקנה משופרי שופרי : כתב מהרי"ו אונא העליונה לצד ימין דרכה להתפלל אם נמצא בה יתרת אפילו יותר מטרפא דאסא כשר פי' אפילו בעל גבה דע"י שעומדת במיצר החזה מתפללת ומשמע דביתרת מקמא נמי כשרה אף למאן דאוסר יתרת מקמא באונא זו מכשיר כיון דעל ידי שכיבתה סביב הגרגרת רגילה להתפלל בין מגבה בין מקמא . וכתב עוד מהרי"ו והיינו דוקא כשנמצא היתרת מאליו ולמעלה לצד חוד של האונא אבל אם נמצא היתרת מאליו לצד שורש של האונא אז היא טרפה דאין דרכה להתפלל שם וי"א דאם נמצא יתרת באונא המתפללת מן החריץ שיש באותה אונא ולצד עיקרה אז היא טרפה ואינו כשר אלא כשנמצא יתרת מן החריץ ולצד ראשה וכתב מהרש"ל דהאי י"א דעת הראשון הוא אלא שהוסיף שאף לצד ראשו אין להכשיר אלא מן החריץ ולמעלה ולצד הקנה ולא למטה מן החריץ ולצד הריאה וה"ט לפי שמן החריץ ולמעלה יש שם דוחק מיצר החזה משא"כ מן החריץ ולמטה ומ"ה נמי ראוי לחלק שלא נכשיר שום פיצול אלא למעלה באונא אבל למטה באונא העליונה סמוך לחיתוך האונות לא לפי שהוא ברוחב וגם אין דרכה להתפלל שם ובאונא

כתב בעל העיטור שמעינן מהא דשיעור דאונא כטרפה דאסא ואם חסר אחת מהאונות ואין בה אלא כטרפא דאסא כשרה טעמא דמסתבר הוא ודומה לזה יתבאר בס"ס זה : **היתה** חסרה מאונות הימין כתב הרמב"ם שהורדא משלמת אותה וז"ל בפ"ח מה"ש אם נמצאו שתים בימין וזאת הורדא ה"ז מותרת וכ"ל דלטעמיה אזיל שהכשיר ביתרת מצד פנים אלמא צד פנים ודרא דאוני חדא מילתא היא . ורש"י כתב י"א שאם חסרו אונות הימין מצרפינן לורדא בהדייהו הואיל ויתר' היא ובתשובות הגבליים מצאתי כן אבל לא שמעתי ואין הדבר נראה בעיני הואיל ולא קיימא בדרא דידהו יתרת היא ואותן הראוי' להיות חסרות וה"ל כחליף וטריפה ודעת התוס' כרש"י וכ"כ שהוא דעת הרא"ש שכתב וז"ל והיכא דחסר' אונות הימין יש רוצים לומר דעינוניתא מצטרפת בהדייהו להשלימו ואין נראה כרש"י כיון דלא קיימא בדרא דאוני ויתרת היא וכו' ומפני כך כתב רבינו וטוב להחמיר אבל הרשב"א כתב בת"ה ולענין אשלומי אמרו מזמן של גאונים שמשלמת לאונות שמימין וכ"כ הרמב"ם וכ"כ רש"י שכן מצא בתשובת הגאונים ואף על פי כרש"י עצמו הזכיר על קבלת הגאונים אנו סומכים עכ"ל : **ולענין** הלכה כיון שהגאונים והרמב"ם והרשב"א מסכימים להכשיר הכי נקטינן (יג) : **ודע** דלכאורה נראה דה"ה נמי נמצאת ורדא בשמאל וחסרה אונא מצד שמאל שהיא משלמת והא דנקטו הרמב"ם והרשב"א צד ימין אורחא דמילתא נקטו ולאו דוקא אלא שמצאתי להר"ן שכתב שדעת הגאונים והרמב"ם דאי חסיר אונא מימין ורדא משלמתה אבל לא בשמאל שאין דרכה לעמוד בשמאל ע"כ . ור"י כתב אפילו כדברי הגאונים אם חסר אחת מצד שמאל אין האונא שמצד ימין מצטרפת עכ"ל וכ"ל שאם היתה הורדא עומדת בצד ימין לא איצטריך לרבינו ירוחם לאשמועינן דאינה מצטרפת לאונות של צד שמאל אלא כדקיימי לצד שמאל עסקינן וה"ק אין הורדא שדרכה לעמוד ביד ימין מצטרפת עמהן שאין דרכה לעמוד בשמאל וכמ"ש הר"ן ז"ל : **היתה** הריאה כולה ב' ערוגות ואין לה חיתוכי דאוני טרפה בפרק א"ט (מז :) אמר רפרס האי ריאה דדמיא לאופתא כלומר בקעת עץ טרפה ומפרש בגמרא דהיינו דשיעא דלית לה חיתוכא דאוני ופרש"י דהיכא דלא מחתכה בחיתוך גמור אלא כמין הפרש ניכר בו כשירה דלא שיעא כאופתא היא וכ"כ התוספות וכ"כ המרדכי בשם הגאונים דבקמט מעט כשר מכאן פסק ראבי"ה דאם חסר מן האונות רואין אם ניכר סדק מעט בשולייהו נחשב אותם כשתים עכ"ל . וכתב הר"ן שטעם רש"י דמכשר בניכר בהם כמין הפרש וסדק משום דהני ניהו אוני דידה אלא דסריכן בכסדרן ויש מי שכתב דמייתי סכינא דחלים כומיה ומפרקינן לה אי מתחזיין כתרתי כשרה וכתב הרמב"ם בפ"ח מה"ש שאם הן דבוקות כולן אלא שיש ביניהן הפרש כטרפא דאסא בלבד כשירה ויפה אמר דכיון דמיפסלא כה"ג ביתרת ש"מ כל כי האי שיעורא אונה הוי עכ"ל . ולשון

דרכי משה

הסכמנו להכשיר שזו בריותו ומצאתי בבדיקת ישנים דאין להכשיר באונה העליונה פיצול שגומא תחתיו דזו הגומא לא הוי משום פיצול אלא גומא בפני עצמה והקנה קשה ונופל תוך הגומא וסוף הפיצול להתפרק וכך אם היה הפיצול באונה של שמאל גם כן טריפה דאותה גומא נמי לאו משום פיצול אלא מן הלב ששוכב שם וסופו של הפיצול להתפרק ויש מכשירין וטוב לשאול לחכם עכ"ל ודעת מהרי"ו וב"י משמע דאין לחלק וזו שכתבתי שכתבו סתמא להכשיר עוד מ"כ וז"ל קבלה מקמא אפילו ממלא הגומא טריפה כי אין דפיצול עומד כי נופל משם עכ"ל וטעמא דמסתבר הוא עוד מצאתי בשם מהרי"ו מולין וז"ל מעשה בא ליד ר' משה שחטן זצ"ל שנמצא יתרת תחת העינוניתא והיו מכשירין אותה דריאה כמה מומחין וגדולי ישראל וכך היו אומרים שהחריץ הזה הוא מגין על היתרת כמו גומא שאם היה נופל תוך הגומא היו מכשירין וגם כאן כשר עכ"ל ואף שאיני כדאי לחלוק על גדולי ישראל נ"ל דלא דמי מידי דגומא לאו משום הגנה דבר אלא משום שאותו פיצול הוי מן הגומא ולא הוה יתרת כלל אלא נתפצל מן הריאה ולכן בשאר גומא תחתיו כמ"ש שעשה אחד פיצול וגומא תחתיו [illegible] לכן כשר אבל בשאר יתרת מה מהני הגנת החריץ אי אסרינן כל יתר כנטול דמי ולכן נ"ל דאין לסמוך על טעם זה ומ"מ המיקל לא הפסיד שהרי כמה גדולים מכשירין כל יתרת מקמא כמ"ש לעיל בכלבו אם נמצאת הריאה נפוחה תוספת משונה הוא ואסרינן מספק עכ"ל והמה דברי הרמב"ם פ"ה מה"ש וכן הביאו בב"י (יב) בהל' בדיקות כ' מהרי"ו ושיעור כט"ד י"א שהוא כצפורן אגודל אדם בינוני וי"א שהוא כפרק אמצעי של אגודל עכ"ל ואני מצאתי קבלתי שאני נוהגין להטריף הכל דאין אנו בקיאים בשיעורי ט"ד עכ"ל מהרא"ק : (יג) וכבר כתבתי דעתי בזה דהלכתא כבתראי וכ"ש במקום שהתוספות מסכימים ואין לך בתרא כדעת

פרישה

(ו) שמעינן מהא דשיעורא דאונא כטרפא דאסא דאל"כ למה נקט' שיעור היתרון מגבה כטרפא דאסא אלא והאי משום דלאו נקרא אונא יתירה שלא בדרי דאונא ועליה קאי גם בגמרא דקאמר וה"מ גבאי (פי' שם יש אונא יתירה דכשרה כגון עינוניתא וורדא) אבל מאברא אפי' כטרפא דאסא טריפה עכ"ל ש"מ דלאונא יתירה קאי (ז) ואין בה אלא כטרפא דאסא כו' פי' אפילו לאחר הנפיחה ב"י . (ח) כתב הרמב"ם שהורדא משלמת אותה לטעמיה אזיל דס"ל שכשרה כשעומדת בצד פנים אלמא ס"ל דצד פנים ורדא ואונא חדא מילתא היא ב"י . ודוקא אם נמצא הורדא בצד ימין משלמת האונא החסירה אבל אם נמצא הורדא בצד שמאל אינה משלמת לאונה שחסירה בצד שמאל אפילו להרמב"ם ר"ן ב"י ולענין

מייתינן סכינא תריפא ומפרקינן להו אי מפקא זיקא בינייהו חרא היא וטריפה ואם לאו כשר (ס) ולישנא דתלמודא משמע כפרש"י דאי איכא היכרא כל שהוא כשרה וכן עיקר ע"כ :

לו הריאה יש לה שני קרומים ניקב זה בלא זה כשירה עד שינקבו שניהם (א) [לח] ואפילו נגלד קרום העליון כולו כשרה (ג) ומיהו צריכה בדיקה וכתב הרשב"א שאם ניקבו שניהם

ולשון הרא"ש שכתב רבינו אחר שכתב בפסקיו פרש"י כתב כן . ומ"ש דלישנא דתלמודא משמע כפרש"י נתבאר בדבריו. דהיינו משום דאי ניכר הפרש כל שהו לא שיעא כאופתא הוא א ונראה מדברי הרא"ש שהרמב"ם חולק על רש"י דלרש"י סגי בכמין הפרש ניכר בו אע"פ שאין בהם שום פירוד ואילו הרמב"ם בעי שיהא ביניהם פירוד כטרפא דאסא והסכים הוא לדעת רש"י משום דכיון דכמין הפרש ניכר בו לאו שיעא כאופתא הוא ול"נ דאיפשר לומר דהרמב"ם נמי אינו מצריך שיהא ביניהם שום פירוד אם כמין הפרש ניכר בכל האונא מלמעלה למטה או ברוב שהרי כתב ואינה נראית כשתים דבוקות דמשמע הא אם היו נראות כשתים דבוקות לא היינו צריכים שיהא ביניהם כמו עלה ההדס אבל לפי שאין הפרש וסדק ניכר בהם אז צריך שיהא ביניהם פירוד כמו עלה ההדס ועוד איפשר לומר דהרמב"ם נמי לא בעי פירוד כלל . ומ"ש אם היה ביניהם היינו לומר שהיה ביניהם הוכר כמין הפרש וסדק וסיפא דלישניה מוכח שכתב כדי שיוכר שהן ב' דבקות וכיון שיש בהן כמין הפרש וסדק הרי הוא ניכר שהם שתים דבקות אלא שהצריך שיהא שיעור כמין הפרש זה כעלה של הדס ואילו רש"י לא נתן שיעור לכמין הפרש ניכר בו וכתב הרא"ש דלישנא דתלמודא משמע הכי דאי ניכר בו הפרש אפי' בשיעור פחות מטרפא דאסא לאו שיעא כאופתא הוא ויש הוכחה לפי' זה מאחרון שפירשתי בדברי הרמב"ם מדברי הרשב"א שהביא בת"ה הארוך דברי רש"י ושכן כתב בעל העיטור ואח"כ הביא דברי הרמב"ם ואח"כ כתב דברי האומר אי סריכא מעיקרייהו ועד סופייהו מייתינן סכינא ומפרקינן להו וכו' וכתב דדבר חיותא הן ובת"ה הקצר כתב וי"א שאם סדק כתראה הפרש ביניהם כמו עלה של הדס בין באמצען בין בסופה כשרה ע"כ והרי לא הזכיר בענין זה שיעור כעלה הדס וגם הא דבין באמצען אלא הרמב"ם ואפ"ה כתב דביש סדק כמראה הפרש ביניהם מכשר : **מצאתי** כתוב ריאה דלית לה חיתוכי דאוני אי כד נפח לה מינכרן חיתוכי הראויים לה כשירה וטעמא דמסתבר הוא דכל מילי דריאה בשהיא נפוחה משערינן להו משום דבחיי הבהמה הריאה היא נפוחה (יד) : **כתוב** בהגהות אשיר"י מעשה בריאה שהיה בצד ימין שתי אומות [אונות] גדולות והשלישית ניכר חיתוך גמור שהוא כדי להכשיר על ידו והיה בה עוד שינוי אחר ג' אונות מצד שמאל ואסר רב אחאי והשיב ר"י לא ידעתי מה ראה לאסור אם לא קבל מרבותיו בקבלה כי נ"ל היתר גמור עכ"ל ודבר פשוט הוא שאין בזה שום צד איסור : **מעשה** בא לפני שהיה בצד אחד של הריאה חסרה אונא אחת אלא שבסוף האומא שבאותו הצד היתה בליטה גדולה כמו אונא ונ"ל להתיר דאותה בליטה חשיבא אונא ואע"פ שדרך האונות להיות סמוכות זו לזו וכאן האומא מפסקת ביניהם אין לפסלה בכך : **כתב** הרמב"ם בפי"א מה"ש כל טריפות שאיפשר שימצא בעוף באיברים המצויים לעוף כבהמה דינו בבהמה ובעוף אחד הוא חוץ מטרפות שבכוליא ושבטחול ושבאונות הריאה מפני שבעוף אין לו חיתוך אונות כבהמה ואם ימצא אין לו מנין ידוע עכ"ל :

לו הריאה יש לה שני קרומים ניקב זה בלא זה כשרה עד שינקבו שניהם מסקנא דגמרא פרק אלו טריפות (מו) : **ומ"ש** ואפילו נגלד קרום העליון כולו כשרה (שם .) אמר רבה האי ריאה דאגליד כאהינא סימקא כשירה : **ומ"ש** ומיהו צריכה בדיקה שם אבא דריאה דאגליד כאהינא סומקא כתב הרא"ש וז"ל כתב בה"ג וכו' דלא מפקא זיקא מתוך לשונו משמע דבעיא בדיקה אע"פ שאין לשון התלמוד משמע כדבריו דלשון כשר משתמע אף בלא בדיקה ומיהו מסתבר כדבריו כיון שנשתנית מבריתה וקרום התחתון דק צריך נפיחה שמא ניקב וכ"כ הרשב"א והר"ן בשם בה"ג ופסק הרשב"א דיש לחוש לדבריו : **ומ"ש** רבינו בשם הרשב"א שאם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כשרה בת"ה כתב דמסתבר דכשירה וכענין שאמרו בקרקבן

ובאונה העליונה של שמאל נ"כ ראוי להטריף הפיצול לפי שאין דרכה שם להתפצל וגם הוא ברוחב וכן נמצא בשחיטות ובדיקות ישנות להטריף הפיצול בשמאל וכן עיקר וכ"כ האור זרוע עכ"ל : וכת' עוד מהרי"ו ויש עוד חלוף כשהאונה האמצעית של ימין גדולה מאונה התחתונה ויש מכשירין ואנו נוהגין להטריף וכ"כ בהגהות ש"ע לאסור אבל מהרש"ל כתב כל הני חלופים חומרות הן ואין בהן הכרע מן התלמוד כל עיקר כי לכדי' משמע בסוגיא דחליף אמנין האונות קאי דקאמר תלתא מימינא ותרתי משמאלא ואי חליף טריפה וכל חלופים באונות שינויין הן ואין לנו להוסיף על הטרפות ולכן אני אומר כל היכא דמשתכח חליף בה"ג וליכא שום ריעותא בריאה אלא האי חליף אין לאסור כלל עכ"ל והכי משמע ממ"ש הגאונים והרמב"ם דאורדא משלמת למנין האונות שחסרו ואף רש"י ודעימיה לא אמרו דאינה משלמת אלא מטעם דלא קיימא בדרא דידהו ואותן שראוין להיות חסרות והויא לה כחליף וטרפה אבל משום יתרה ושורה לא הוי חליף וכ"כ האגור כמו שהביאו ב"י אלא דמ"מ נראה היכא דליכא הפסד מרובה אין להורות יותר כמה שנהגו לאסור אע"ג דמדינא ליכא איסורא :

כתב עוד מהרי"ו דמיא לאופתא אם יש שם היכר שצדו אחד ארוך וכו' ועוד יש היכר וכו' והביאם הרב בהגהות ש"ע וכתב עוד ואפילו יש היכר ע"י סמפון וכו' ומהרש"ל כתב שמעתי מחמי מהר"ק אונות הדבוקות לבדדי ואין להם סדק יש לבדוק אחר הסמפונות אם יש שם ב' סמפונות או ודאי ב' נינהו וכשרה כי כל אונות בה"ג נדקינן בסמפונות שלא תחשוב אותו חסר וכן אם תומת השמאל סמוכה וכו' כי יש היכר בה"ג וכ"ש לבדוק באונה האמצעית אם היא ארוכה ועבה אבל היכא שנדבקה כולה אין להכשיר בזה דס"ם היא כאופתא כי כך קבלתי שאין לסמך ולהכשיר היכא שכולה דבוקה אלא א"כ בסדקים ובהיכרים גמורים ולא בשאר סימנים כלל אבל היכא שאונה אחת דבוקה ראוי להכשיר כדברי מהרי"ו עכ"ל : עוד כתב מהרי"ו שיעורא דורדא כאלמון בילה בבהמה דקה ובגדול לפי גדלו וכו' וכתב מהרש"ל וקבלה שאם נמצאת עגולה לגמרי בלי חריץ או משוכה כאונה ואינה עגולה שיש להטריף עוד מ"כ וז"ל ושיעור גודל הורדא לפחות בבהמה דקה כזלמון כילה הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וי"א שאם היא גדולה כטרפא דאסא כשרה אך שיהא לה תואר ורד ואם היא גדולה מהאונה שאצלה דהיינו אונה השלישית של ימין הסמוכה לאומא כשתולין הריאה בקנה ונופחים אותה או טרפה וי"א שאם היא גדולה יותר מהאונה העליונה של ימין שדרכה להתפצל או טרפה ובספר האגודה כתב שאם היא גדולה כשאר אונות פסקו התוספות דטרפה ואני מצאתי בספר איש זקן מיודע שאם היא גדולה כמו האונה האמצעי של ימין או טרפה פוק חזי מאי עמא דבר ושאל אחר המנהג עכ"ל ואני אומר לא מצאנו טרפות נגדלות דמה בכך שהיא גדולה ויש לה תואר הראוי לה ולא שינתה מקומה ומולי בעל הגה"ה זו ס"ל להקל שלא להטריף כשינתה תואר הורדא במקצת אלא בצירוף שהגדולה כאונה העליונה או האמצעי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ומכל מקום קבלה בידינו להטריף אותה כשינתה לחוד בלא הגדילה שהרי אפי' באחת לא רצה רב אשי להכשיר לפי פרש"י אלא משום דכל הני הוי בריתא הכי אית להו א"כ אין להתיר אלא כמה שנמצא בחיוי בריותא בלא שינוי כלל עכ"ל מהרש"ל בהגה"ה לחיצונות אבל בספרו פא"ט סימן ל"ב כתב על מה שמטריפין כשהורדא גדולה יותר מאונה התחתונה שאצלה הסמוכה לאומה כן נראה עיקר שהרי עינוניתא דורדא מיקריא כשהיא כן היא ואם היא גדולה כ"כ א"כ שם אונה ממש עליה וה' אוני אית לה לריאה ולא שם וחיוי בריותא לאו הכי אית להו עכ"ל ולפע"ד נראה להכריע מדברי התוספות והמרדכי להטריף כשהורדא גדולה מאונה שהרי הקשו דבגמרא קאמר מעיקרא דיתרת דבינוני ובינוני טרפה ובתר הכי גבי עינוניתא דורדא דקרי לה כמי בינוני ובינוני וקאמר דכשרה ותירצו התוס' והמרדכי דהא דבינוני ובינוני טרפה היינו היכא דגדולה הרבה ואין דומה לעינוניתא דורדא והשתא אי סיתא דורדא דרכה להיות גדולה הרבה אכתי קשה אמאי מטרפינן בגדולה הרבה נחשוב אותה טרדא דאין לומר דטרפה לפי שאין צורתה כצורת ורדא דא"כ לא צריכין לחלק בין גדולה לאינה גדולה אלא בין יש לה צורת ורדא לאין בה צורת ורדא אלא צורת אונה אלא בע"כ דשינוי צורה לא מעלה ולא מוריד דדרכה להשתנות מצורה לצורה וכמ"ש בסמוך גבי חלופים אלא עיקר האיסור הוא בגדלות אלמא דאין דרכה של ורדא להיות גדולה כמו אונה ולפיכך אם היתה גדולה כמו אונה שאצלה טרפה דזו אונה יתירה היא ולא ורדא וטרפה מחמת חסרון ורדא אי נמי מחמת יתרת מקמא למאן דמטריף ביתרת מקמא ומיהו כבר נהגו להטריף בין בגדלות הורדא בין שינתה תוארה בין שאין לה חריץ וכ"כ האגור ומביאו ב"י והכי נקטינן : כתב ב"י מעשה בא לפניו שהיה בצד אחד של הריאה חסירה אונה אחד ובסוף האומא באותה צד היתה בליטה גדולה כמו אונה והכשירה וכ"כ בש"ע ס"ט והרב בהגהת ש"ע כתב שם שאין המנהג כן דכל שהוא למטה מן הורדא קי"ל דלא הוי בדרי דאונא ולא דמי למ"ש קודם זה בסעיף ד' נמצא אונה יתירה בסוף שפולי האומא כשרה וכתב בהגה"ה דזה מקרו בדרי דאוני דשאני התם דאותה הן מתקנן ובמנייינן וא"כ בליטה זו לא גרע משאר יתרת העומדת בדרי דאונא אבל כחסר אונה אחת אין בליטה זו משלמת החסרון וכך כתב מהרש"ל בספרו פא"ט סימן ל"ד ופשוט הוא . מעשה בא לפני כמה פעמים בריאה שלא היה לה שום ריעותא אלא שבצד שמאל יצאה בליטה מן החומה בחיתוך שבין אונא לאומא ממש במקום שדרך הורדא להיות עומדת כנגדו בצד ימין ואותה בליטה היה לה כיס גמור ומונחת בכיסה ולא ה"ל צורת ורד כלל וגם היתה שוה לאומא מצד קמא כאילו היא חתוכה תמנה והכשרתיה משום דאותה בליטה לא היתה לא יתרת מקמא ולא ורדא יתירה ואין כאן ריעותא אלא לפי שהיה לה כיס דלאו אורחא ואין סברא לאוסרו מכח זה דאף למאן דמטריף בב' כיסין היינו דוקא כשעומדים שניהם בצד ימין מטעם דכל יתר כנטול דמי וכמו שלא היה לה כיס כלל בצד ימין והתם הוא דטרפה דכיון דהורדא דרכה להיות לה כיס וזו תשובה כאילו אין לה כיס ודאי טרפה לנקב אבל בכיס שבצד שמאל והבליטה מונחת בתוכו לא שייך טעם זה כל עיקר ועוד דכיס לא הוזכר בתלמוד הלכך אין לאסור כלל מטעם כיס בצד שמאל :

לו הריאה וכו' מסקנא דגמרא פא"ט (דף מ"ו) ומ"ש ומיהו צריך בדיקה כ"כ הרא"ש והרשב"א בשם בה"ג ור"ל דאע"פ שהכניס ידו לפנים ובדק בריאה ומצאה נקייה בלא שום חסרון אלא שהרגיש דאגליד כאהינא דבעלמא א"נ לטוטאה ולבדקה בנפיחה מ"מ כאן דאגליד כאהינא צריך לבדקה ע"ל סימן ל"ט ס"ג : ומ"ש ע"ש הרשב"א בניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כשרה טעמו דמדמי ליה לקרקבן דהעורות מינה נייחי אבל בהגהת אשיר"י אוסר דמדמי

דרכי משה

כדעת הטור שכתב דטוב להחמיר וכבר כתב מהרר"י מינץ בתשובה בשם תלמיד מוהר"ם דיש לפסוק כפוסקים אחרונים א"כ ראוי לפסוק כדעת הטור עכ"ל וכ"כ מהר"י קולון הרבה פעמים בתשובותיו ושאר אחרונים בתשובותיהם ויש לפסוק תמיד כבתראי ואין לנטות מזו : (יד) ומהרי"ו כתב וז"ל ריאה דדמיא לאופתא פי' כבקעת טריפה פי' שאין לה תיתוך אונות פי' שלגמרי אין נראה בה חיתוך אונות אבל אם יש שם היכר שצד אחד ארוך יותר מחבירו כגון האונא הסמוכה לאומא רחבה להיות ארוכה ועבה מאונא האמצעית ואם היא דבוקה לאומא ואין בה שום סדק אם נמצא ארוכה ועבה מאונא האמצעית אז הוא כשר ועוד האונא שבצה שמאל נמוכה מזו שבצד ימין זה הוי היכר כשדבוקה האונא בצד ימין לאומא ואם יש סדק בין מלמטה בין מלמעלה כשירה ודוקא שהסדק עומד במקום הראוי להיות אונה אבל שאר הסדקים אינן מועילין · בהגהות שם האומא דרכה להיות למעלה חדודה ולא רחבה ואין לה למעלה רק חוד אחד והאונא שוכבת עליה ויש לה למעלה ב' חודים ורחבה בין ב' החודים בכבש בינוני כב' אצבעות אם היתה רחבה לשם זה מיקרי

פרישה

(ס) ולישנא דתלמודא משמע כפרש"י כו' פירוש ולא בעינן היכר ביניהם כעלה של הדס כהרמב"ם ועיין ב"י מ"ש על זה דנראה לו ליישב שהרמב"ם לא פליג על רש"י :

ס' לו (א) ואפילו נגלד עיין בדרישה : (ג) ומיהו צריך בדיקה פירוש בנפיחה שמא ניקב קרום התחתון שהוא רק : פי' שאם נקבו שניהם זה שלא כנגד זה כשרה ובמ"ה מטריף וכ"ע רמ"ס :

דרישה

ס' לו [א] ואפילו נגלד קרום העליון כולו כשרה וא"ת מ"ש מקרומים של ושט דכתב לעיל בסימן ל"ג דאם שניהם מדומים ס"ל להרא"ש דטריפה כיון דכולו לקוי אין סביבו מגין עליו ואין דומה לנקב קטן משא"כ הכא נמי נימא הכי וי"ל דשאני קרומים של ושט דאכלה ושתה בהו ומתגוגדי' תמיד אינם יכולין לעמוד בקרום אחד משא"כ כאן : נקבו

חדושי הגהות

לה א אע"ג דגם מדברי הרשב"א בת"ה והר"ן דלעיל משמע כן שהרי אחר פירש"י כתבו וכתב הרמב"ם וכו' . מ"מ י"ל דס"ל דל"פ אלא דרש"י לא נתן שיעור לדבריו והרמב"ם נתן

שניהם זה שלא כנגד זה כשירה [ב] ניקבו ועלה בו קרום ונסתם טרפה [ג] ריאה שמוציאה קול כשנופחים אותו אם יודעים היכן הקול יוצא מניחין על אותו מקום קש או נוצה ונופחים אותה (ג) אי מבצבצת טרפה (ד) וא"ל כשרה ואם אין נודעין מהיכן יוצא הקול משימין כולה בכלי שיש בו מים ונופחים אותה אם המים מבצבצין טריפה וא"ל כשירה (ה) ולא יהיו המים לא קרים ולא חמים אלא פושרין כהפשרת המים של ימות הקיץ שעמדו בבית קצת לאחר שנשאבו ונתחממו קצת מחום האויר ואם נמצא הנקב במקום שיש לתלות שנעשה אחר השחיטה (ו) כגון במקום שהעביר הטבח ידו (ז) או שתלשה בכח [ד] או שלקת זאב והחזירה נקובה תלינן להקל וכשרה (ח) וכן אם נמצא עליה תולעים שנקבוה ואין ידוע אם נקבוה

דמדמי ליה לווסט דגמדא ליה ופסטא ליה וכ"כ בא"ו ה שער נ"א סי' ד' דטרפה ואינו דומה לקרקבן דהתם הקרומין שניהם דבוקין זה בזה וחשיב כקרום עב אחד שלא ניקב לחוץ עכ"ל וכ"כ ה"ר ירוחם י"א דטרפה שהרוח נכנס בזה ויולא בזה והכי נקטינן ודלא כב"י שפסק בש"ע להקל . ואע"ג דבריאה קאמר בגמרא דבנגלד קרום העליון כולו כשרה בבדיקה ובווסט בשניהם אדומים או לבנים כתב הרא"ש דטרפה דכיון דכולו לקוי אין חברו מגין עליו כדלעיל בסימן ל"ג ולא מדמינן לה לריאה אפ"ה בניקבו שניהם זה שלא כנגד זה מדמינן להו וטרפינן לה בריאה כמו בווסט לחומרא שבסברא מופעת איכא לחלק ביניהם :

ניקבו ועלה בו קרום ונסתם טרפה שם מימרא דרב יוסף (דף מ"ז) ודיוקא דברייתא (דף מ"ח) ורש"י כתב שם גבי ווסט (דף מ"ג) וז"ל דאפי' עלה בו סתימה עבה אינה מתקיימת וכדאמר בריאה דכל נקובי דטרפות לא מהני סתימה דסלקו בהו לאחר זמן ולא דמי לריאה שניקבה ודופן סותמתה ולסתימת הכבד במרה ולסתימת הירכים בחלחולת דהויא סתימה מעיקרא היא עכ"ל וב"י כתב שמצא כך כתוב ותימא הלא פרש"י כך להדיא ה"ל להביאו ע"ש רש"י : ומ"ש רבינו ועלה בו קרום ונסתם האי לישנא יתירה לאורויי אפי' נסתם סתימה עבה נמי לא מהני כדפרש"י וע"ל סימן ל"ג ס"ז : **ריאה** שמוציאה קול וכו' שם מימרא דרב יוסף (דף מ"ז) ולפי פרש"י דבמים קרים לא משום שהמים מקשים העור ונסתם ומטריף שלא כדין א"כ בדיעבד אם בדק במים קרים ולא היה מבצבץ כשרה אבל כתב עוד דאחרים פירשו שהמים קרים מקשים וסותמים הנקב כמו במים חמין הלכך אפי בדיעבד מטרפינן לה בין בדק במים חמין בין בדק במים קרים והכי נקטינן להומרא וכן כתב הרב בהגה"ה לשם : **ואם** נמצא הנקב במקום שיש לתלות וכו' שם (דף מ"ט) אסיקנא אונקיבא ריאה היכא דמשמש ידא דטבחא תלינן דהא תלינן בזאב ונראה דדוקא היכא דיודע דהיה ממשמש במקום הנקב התם הוא דתלינן אבל אם אינו יודע אם היה ממשמש שם אע"פ שהיה ממשמש אלא שספק לו אם בזה המקום ממש היה ממשמש אם לאו לא אמרינן לומר שהיה ממשמש בהרבה מקומות וגם שם היה ממשמש וגם עשה נקב והכי משמע מלשון רש"י שכתב בכל מקום שהוא יודע שיכול לתלות כגון נקב העשוי בסכין או שתלשה מלמעלה בחוזקה ואח"כ נמצא שם נקב וכך מבואר מדברי רבינו שכתב כגון במקום שהעביר הטבח ידו במקום הזה בסכין וכמ"ש רש"י או שתלשה בכח וכו' ואע"ג דבזאב תלינן להקל אפי' יש שם נקבים הרבה שלא במקום שיניו כמ"ש התוספות בפ"ק (דף ט') דתלינן דנשך וחזר ונשך בהרבה מקומות שאני התם כיון דבמקום שנשך ודאי נקב ע"כ לא תלינן אלא בחדא לקולא דנשך וחזר ונשך אבל בטבח אפילו את"ל שהעביר שם ידו בסכין אכתי איכא ספק שמא לא ניקב לא תלינן בתרתי לקולא לומר שמשמש לשם וגם עשה נקב אלא היכא שיודע שמשמש לשם או תלינן בחדא לקולא לומר שעשה נקב בסכין וכו' ולפ"ז ודאי אין חלוק בין בני מעים לריאה דאף בריאה תלינן בזאב או בכלב כי היכי דתלינן במשמש ידא דטבחא ולא אמרינן בריאה דשכיחי נקבים שמא במקום נקב נקב אבל בנטלה נכרי והחזירה נקובה לא ידעתי למה לנו להקל ולומר שהנכרי ניקבה ודאי אם לא היה הנכרי מחזירה כלל תלינן דלא היה שם נקב כמו שיתבאר בתחילת סי' ב"ט נדעת תקנת גדולים דאזלינן בתר רובא אבל בהחזירה והיא נקובה לבנינו לא דמי לזאב ובלב שרגילות הוא שעושים נקבים בשיניהם דתלינן לקולא כי היכי דתלינן במשמש ידא דטבחא לקולא בחדא אבל בנכרי צריכין אנו לתלות לקולא בתרתי חדא שמשמש לשם בסכין אידך שגם עשה נקב וכולי האי לא תלינן להקל כדפי' ואין לומר דתלינן דבכוונה עשה נקב דלמה לו לעשות נקב שלא לצורך הלכך נראה דאין להקל בנכרי ודלא כמ"ש הר"ר ירוחם להקל אף בנכרי ומביאו ב"י ומיהו אפשר לומר דמ"ש ה"ר ירוחם אם נטלה כלב או נכרי קודם בדיקה ולא החזירה או החזירה נקובה וכו' דלצדדין קאמר נכרי בדלא החזירה וכלב אף בהחזירה נקובה אבל בנכרי שהחזירה נקובה לא תלינן והכי נקטינן :

וכן אם נמצא עליה תולעים וכו' שם מורנא פליגי בה אבא יוסי בר ניסנא ורבנן חד אמר קודם שחיטה פריש וחד אמר לאחר שחיטה פריש והלכתא לאחר שחיטה פריש ואיכא למידק למה לא אמר גבי מורנא ליסנא דתלינן ולא תלינן כי היכי דקאמר גבי אינקיבא ריאה היכא דמשמש ידא דטבחא ונראה דגבי מורנא אין ספק אלא אי ודאי קודם שחיטה פריש או ודאי לאחר שחיטה פריש מאותן טעמים שכתב הכלבו ומביאו ב"י וכך מבואר מלשון הרמב"ם שכתב

בקרקבן וכיסו שאם ניקבו זה בלא זה כשר ובהגהות אשירי כתבו לאסור משום דריאה שואבת כל מיני משקה ומשמעת קול גמדא ליה ופסטא ליה ע"כ . ואין דבריהם נראין בעיני דריאה אינה משמעת קול שהקנה הוא המשמיע קול ולא הריאה ושאיבתה כל מיני משקה אינו ענין לאסור ומה שכתבו דגמדא ליה ופסטא ליה אנו רואים בחוש שאינו כן ורבי' ירוחם כתב י"א דטריפה שהרוח נכנס בזה ויוצא בזה ע"כ וגם זה אינו טעם הגון שהרי ב' העורות דבוקים הם זה עם זה ורוח לא יבא ביניהם על הרוב ואפילו את"ל שיכנס הרוח בזה ויוצא בזה כיון שאינם מכוונים זה כנגד זה לית לן בה הילכך כדברי הרשב"א עיקר (א) :

ניקבו ועלה בו קרום ונסתם טריפה שם (מז :) מימרא דרב יוסף ודיוקא דברייתא (מח .) והטעם לפי שסוף הקרום ליפתח וישאר הנקב כשהיה ומצאתי כתוב קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום ואף על גב דריאה שניקבה ודופן סותמתה כשירה וכן מרה שניקבה וכבד סותמתה שאני התם דהיא סתימה דמעיקרא אבל הכא סתימה דסלקא בה לאחר זמן :

ריאה שמוציאה קול כשנופחים אותה אם יודעים היכן הקול יוצא וכו' עד אם המים מבצבצים טריפה ואם לאו כשירה גז"ש מימרא דרב יוסף והטעם פשוט דכשהמי' מבצבצים מחמת הרוח היוצא מנקב שבריאה הוא ואם אינם מבצבצים כשירה מפני שהקול שנשמע בה הוא שניקב קרום התחתון ולא העליון והרוח נכנס בין שני הקרומות : **ומ"ש** ולא יהו המים לא קרים ולא חמין אלא פושרין שם בחמימי לא דכוולי בקרירי לא דמטרשי ופרש"י דכוולי לה . והנקב נסתם ואין זו בדיקה. יפה : דמטרשי לה · מקשי' אותה כאבן ואם אין נקב בקרום העליון ויש נקב בתחתון מתקרע העליון מחמת שהוא קלוש ומים הקרים מותחים אותה כשמתקשה והר"ן כתב שאחרים פירשו דמטרשי לה וסותמים הנקב : **ומ"ש** רבינו כהפשרת המים של ימות הקיץ שעמדו בבית קלת וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה וכ"כ העיטור בשם בה"ג : ונראה שאם שמו הריאה לתוך מים חמים לבדקה שוב אין לה בדיקה שהרי נתכווצה מחמת החמים ונסתמו הנקבים ולפי' שכתב הר"ן בשם אחרים ה"ה אם נתנו אותה לתוך מים קרים שוב אין לה בדיקה : **כתב** ר"י שהכלי שמושיבים הריאה בתוכה יהיה מקונית כלומר מחופה באבר ונראה שלמד כן מדין נמקה הריאה שיתבאר בסוף סימן זה : **ואם** נמצא הנקב במקום שיש לתלות שנעשה אחר השחיטה וכו' שם (מט .) והלכתא אי אינקיבא ריאה היכא דממשמשא ידא דטבחא תלינן דהא תלינן בזאב . ופרש"י היכא דממשמשא ידא דטבחא אני שמעתי במלר החזה שמתוך הדחק היד קורע בצפרניו וכמדומה אני בכל מקום שהוא יודע שיכול לתלות כגון נקב העשוי בסכין או שתלשה מלמעלה בחוזקה ואח"כ נמצא שם נקב עכ"ל : **ומ"ש** רבינו כגון במקום שהעביר הטבח ידו או שתלשה בכח תיבת בכח קאי נמי להעביר הטבח ידו שאם לא העבירה בכח או שלא היה המקום דחוק ודאי לא תלינן . **ועל** הא דאמרינן דהא תלינן בזאב פי' רש"י דאמרינן בפ"ק בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהם נקובים אין אומרים במקום נקב נקב . וכתבו שם התוס' שאפילו יש שם נקבים הרבה שלא במקום שיניו מסתבר דתלינן כולה בזאב כי היכי דמכשרינן היכא דממשמשא ידא דטבחא וכ"כ הרא"ש וכתב רבינו ירוחם שאע"פ שי"א דדוקא במעים לא אמרינן שמא במקום נקב נקבה הא בריאה דשכיחי טרפיות לא תלינן לקולא אם נטלה כלב או עכו"ם קודם בדיקה ולא החזירה או החזירה נקובה רוב הפוסקים הסכימו דריאה שוה לבני מעים וכן דעת רש"י והר"ן גבי הא דאמר המיתר אין מקיפין בבועי הרשב"א השיב על המחלקים בין מעים לריאה מהך דאמרי' הכא דתלינן בריאה היכא דמשמש ידא דטבחא דהא תלינן בזאב דאלמא פשיטא להו דבזאב תלינן אפי' בריאה וזה מבואר : מצאתי כתוב בבדיקות אשכנזית אם היה הנקב אדום סביביו או ודאי קודם שחיטה ניקבה וטריפה ע"כ ודברי טעם הם : **ומצאתי** כתוב עוד בודקין בגלעות כמו גבי האליתה אם יש בהם אדום בדופן או ודאי קודם שחיטה ניקב וטריפה וגם לזה הדעת נוטה (ב) : וכן אם נמצאו עליה תולעים ואין ידוע אם נקבו קודם שחיטה כו' מסקנא דגמרא שם . וכתב הכלבו טעמא דתלינן בתר שחיטה לפי שאנו אומרים שכשהרגישה שחום הטבעי אפס במות הבהמה דחקה לצאת ונקבה לבקש חמימות או אפשר לומר שבעוד הבהמה חיה א"א לתולעת לנקוב מתוך טרדת הריאה שמרחפת תמיד בלי הפסק עכ"ל וכתב בהגה"ה שהביאו לפני ר"ש בן יהודה עוף שהיו חבוריו אוסרין אותו מפני תולעין היוצאין מן הקרקבן והוא התירו והעיד על אביו שאכלו

דרכי משה

מיקרי היכר עכ"ל · מ"כ בהלכות בדיקות ישנים ור' שמואר מבשיר בגדיים וטלאים אע"ג דלית להו היתוכי דאוני דכשהם גדולים מתגדלים עמהם ואין להטריף אם אין להם היתוכי דאוני דהכי ארחייהו דבקטנותם לית להו עכ"ל מ"כ וז"ל שמעתי מהרר"ק אונות הדבוקים להדדי ואין להם שום סדק יש לבדוק אחר הסמפון אם יש לו ב' סמפונות אז ודאי ב' נינהו וכשירה כי כל אונא יש לה סימפון בפני עצמה עוד מצאתי עינוניתא דורדא החסירה ואינה שלימה כדרכה להיות אז תחפוש באונא או באומא מצד שמאל אם תמצא התתיכה שחסירה בה כשר כך מצאתי בגדיים וטריאם עכ"ל שמצאתי ובאמת שזו דין האדרון תמוה ואם קבלה היא נקבל :

לן (א) ובאו"ה כ' שהיא טריפה וכן מצאתי בשם מהרא"ק מצאת בהל"ב ישנים ואם בועה על הריאה ונקלף העור העליון טריפה לפי שנעשה קרום התחתון מחמת המכה וקרום שעלה מחמת רמכה טרפה עכ"ל : (ב) ואני מצאתי בהל"ב הישיני' בשם מהר"י מולין וז"ל קבלתי מתי שהנקב עגול ודאי נקב ישן הוי ולא תלינן ביד הטבח ואם הוא ארוך תלינן עוד יש קבלה מתי שיוצא מן הנקב דבר אדום כמעט כדם ולאו דוקא כדם גמור ודאי לאחר שחיטה נעשה אבל אם יוצא מן הנקב דבר לבן ולאו דוקא לבן אלא אפי' כמו מוגלא או כמו מים ודאי קודם שחיטה וטריפה עכ"ל וצ"ע בדין זה האחרון כי נראה שהוא בהיפך כמ"ש בב"י ב. ס הנקב אדום שהוא טריפה ולכן צ"ע בדבר אם יש לסמוך ע"ז למעשה במרדכי פ"ק דחולין הגהות

משמע

דרישה

[ב] נקבו ועלה בו קרום ונסתם טריפה כתב ב"י ואע"ג דריאה שנקבה ודופן סותמתה כשרה וכן מרה שניקבה וכבד סותמתה שאני התם דהיא סתימה דמעיקרא אבל הכא סתימה דסלקא בה לאחר זמן עכ"ל. י"מ דר"ל דהתם מיד שנעשה הנקב הוא נסתם בדופן או בכבד ונמצא שמעולם לא היה נקב פתוח בלי סתימה אבל עלה בו קרום שהוא לאחר זמן ונמצא קודם שעלה בו הקרום היה הנקב עומד פתוח אמרו שסוף הקרום ליפתח ול"נ כפשוטו דדוקא סתימת דמעיקרא דאין לומר בה דיזוז משם אותה סתימה דהוי בריותא הוא כך מ"ה מועיל משא"כ סתימה דלאחר זמן דימזוז ויפתח :

[ג] ריאה שמוציאה קול כו' אי מבצבצא טריפה הא דלא בדקי' ליה בנקב אחר אי לאחר שחיטה ניקב או קודם שחיטה כמש"ר בסמוך ואם אין לתלות עושין נקב אחר י"ל דהכא מיירי בנקב קטן שאינו ניכר אלא מתוך שהוא מבצבץ וא"א לבדוק ע"י נקב אחר אבל לקמן מיירי בנקב גדול ובזה יתורץ גם כן מה דמטריף ליה סתם באם מבצבץ ואמאי לא כתב לבדקו דלמא זה שלא כנגד זה נקבו דכשר בריאה אלא הואיל והנקב קטן א"א לידע אם זה כנגד זה נקבו או שלא כנגד זה ובלא"ה י"ל דהכא מיירי במקום שידוע שלא משמש שם בידו ואין לחוש שנעשה לאחר שחיטה : [ד] או שלקתה זאב והמורה אע"פ שכתב רבינו דין זה לעיל גבי בני מעים

סוד

פרישה

(ג) אי מבצבצא טריפה עד"ר : (ד) ואי לאו כשרה פי' והקול שנשמע הוא מחמת שניקב קרום התחתון והקול נכנס בין שני הקרומים : (ה) ולא יהיו המים כו' לשון הגמרא בחמימי לא דכוולי בקרירי לא דמטרשי פירוש וסותמין הנקב ר"ן ורש"י פירש שמתקשה ונקרש במים קרים (ו) כגון במקום שהעביר הטבח ידו פי' דהיינו במלר המוח שמתוך הדחק היה קורעת בצפרניו רש"י : (ז) או שתלשה בכח כתב ב"י שתיבת בכח קאי נמי אהעביר הטבח ידו ועומד במקום שניס (ובבדיקת ישנים דאם הנקב משוך דרכו להיות מכת הטבח ואם ה.א עגול לא תלינן בטבח . ובב"י מ"כ בבדיקת האשכנזית דאם הוסמר או אדום סביב הנקב ואפי' הוא רק אדום סביב הגלעות נגד הנקב ודאי קודם השחיטה נקב וטריפה ובהג"א פ"ק דחולין דאם הנקב פתוח ודאי קודם השחיטה נעשית ד"מ עכ"ה) .

(ח) וכן אם נמצאו תולעים כו' כשרה וכתב הכלבו הטעם דתלינן שבתר שחיטה נקבה לפי שבעוד הבהמה בחייה א"א לתולעים לנקוב מתוך טרדות הריאה שמרקפת תמיד

בלי

חדוש הגהות

נתן שיעור אבל הרא"ש דכתב ולישנא דתלמודא משמע כפירש"י ע"כ דס"ל דפליגי רש"י והרמב"ם בשיעורא כנה"ג :

וכוונתי

נקבות לפני שחיטה או לאחר שחיטה נקבות כשרה ואם אין מקום לתלות והדבר ספק אם נקבה מחיים אם לאו עושין נקב אחר אצלו אם הם דומין כשרה שכמו שזה נעשה אחר שחיטה כך נעשה הראשון ואם אינן דומין טריפה שודאי הראשון נעשה לפני השחיטה ומדמין מגסה לגסה ומדקה לדקה אבל לא מדקה לגסה ומגסה לדקה (ט) ופירש רב אלפס שמדמין מריאה לריאה אחרת רק שתהיה מבהמה כמותה אם גסה גסה אם דקה דקה ורש"י פירש שאין מדמין מבהמה לבהמה אחרת ואפילו באותה בהמה דוקא מאונא לאונא ואומא לאומא אבל לא מאומא לאונא ומאונא לאומא (י) וכך היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל (יא) ניקב אחד מהסמפונות שבפנים לחבירו כגון במקום שמתפצלים זה מזה ואין בשר ביניהם טריפה שחבירו קשה ואין מגין עליו אבל ניקב לבשר הבשר מגין עליו וכשרה [ט] לשון הרמב"ם אחד מסמפוני הריאה שניקב אפילו לחבירו טריפה ויראה מלשונו וכל שכן אם ניקב לבשרו ולא נהירא

חסר

שאכלו וגם ר"א הגדול ורבינו קלונימוס היו אוכלין אותו משום דלאחר שחיטה פירש עכ"ל (ג): ואם אין מקום לתלות והדבר ספק אם ניקב מחיים אם לאו עושין נקב אחר אצלו אם הם דומים כשרה וכו' ומדמין מגסה לגסה ומדקה לדקה וכו' שם (נ.) רבי יוחנן ור"א דאמרי תרווייהו מקיפין בריאה ואסיקנא והלכתא אפילו מערוגה לערוגה מדקה לדקה ומגסה לגסה. והרשב"א בת"ה ובחידושיו הסכים לפירוש רב אלפס וכתב שכן פירש ר"ח וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ז מה"ש. והרא"ש כתב שרש"י הביא ראיה לדבריו מדברי בה"ג. ולישנא דמדקה לדקה משמע כפירוש הרי"ף דלפרש"י הל"ל מקטנה לגדולה ומיהו לקמן גבי שמוטה ושחוטה הוכיח ר"י דאין מקיפין מבהמה לבהמה עכ"ל: ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם והרשב"א מסכימין לדעת אחת הכי נקטינן: כתב הכלבו שהסכימו כל הגאונים דאנן השתא לא בקיאין בהנך הקפות עכ"ל. ונ"ל דהיינו לדעת בה"ג אבל לדעת רש"י שיתבאר בסי' נ"ז השתא נמי מקיפין: ניקב אחד מהסמפונות שבפנים לחברו וכו' שם (מח:) ההוא מחטא דאשתכח בחיתוכא דריאה אייתוה לקמיה דרבי אמי סבר לאכשורה וכו' עד אנן מאיזה טעם נכשיר דלמא אי הוה ריאה קמן מינקבא טעמא דליתא הא איתא ולא מינקבא כשר והא אמר רב נחמן האי סמפונא דריאה דאינקוב טריפה ההוא לחברו אתמר פרש"י לחברו אתמר. אבל פילו כשמתפלש מחבירו ניקב אבל דופן של חבית דכיון דדופן חבירו קשה הוא עומד כנגדו ואינו סותם הנקב ולא מגין עליה אבל ניקב לאחר פילו ברחוק בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו וכן פירשו הרשב"א והר"ן ז"ל: **ומ"ש** רבינו בשם הרמב"ם אחד מסימפוני הריאה שניקב אפילו לחברו טרפה בפ"ז מה"ש: **ומ"ש** עליו ויראה מלשונו כ"ש אם ניקב לבשרו ולא נהירא דבר פשוט שדברי הרמב"ם כפשטן אין להם מציאות כפי סוגיית הגמרא דמשני ההוא לחבירו איתמר דמשמע בהדיא דלחברו הוא דטרפה אבל לבשר הריאה כשר וכמו שיתבאר וכבר השיגו הרשב"א בת"ה וכתב עליו ונראה לדבריו שהוא סבר כי מה שאמרו תלתא קני הוו דריאה כריאה היינו סמפוני הריאה ותפסו לדרך הזה גם בסמפונות שבתוך הכבד מפני שאמרו דכבדא כריאה וזו כיד הרב בעיני כשגגה היוצאת מלפני השליט דתלתא קני שאמרו אינם אלא שמתפצלין קודם שיכנסו בכבד ובריאה בלבד ותדע לך שהרי גבי מחט שנמצאת בחיתוך הריאה אקשינן טעמא דליתא קמן הא איתא קמן הוה מכשרינן והאמר רב נחמן האי סימפונא דאינקיב טריפה ופרקיה ההוא ניקב לחבירו איתמר אבל זה שאינו ניקב לחבירו אע"פ שניקב לבשר הריאה כשרה דבשר הריאה רך וסותם וזה מבואר עכ"ל. והריב"ש ז"ל כתב בתשובה סימן קפ"ט ליישב דברי הרמב"ם נראה שהוא (אינו) מדבר בסמפונות שבתוך הריאה אלא שמדבר בשאין בשר מגין כגון ריאה שנשפכה כקיתון דבעינן דקיימי סמפונות. וכן כשנמצא בה אבעבוע מלא ליחה שכתב הוא ז"ל בפ"ח ובפי"א חוששין שמא ניקב הסמפון שתחתיו וצריך בדיקה וזהו לפי שאין בשר מגין או אינו ראוי להגין ולזה כתב אפילו לחבירו כלומר אצ"ל כשניקב ואין שום דבר מגין אלא אפילו ניקב לחבירו אין חבירו מגין וזהו מה שאפשר לדחוק לדברי הרמב"ם ז"ל עכ"ל. ולי נראה ליישב דבריו בע"א ע"פ דברי בה"ג שכתב ההוא מחטא דאשתכח בחיתוכא דסמפונא דריאה וכו' והא אמר רב נחמן האי סימפונא דאינקוב טריפה דר"נ ניקב סמפון לחבירו איתמר אבל דילא בסמפון ולא ניקב לחבירו לא עכ"ל דלפי זה כי אמרינן ההוא לחבירו איתמר לא באו למעט אלא כשלא ניקב כלל אבל ניקב אפילו לחבירו דסד"א תרווייהו כחד דמי והוה ליה כאילו לא ניקב קמ"ל דלא אלא טריפה

בפ"ז תולעת שהיתה בריאה ונקבה ויצאה והרי הריאה נקובה בתולעת ה"ז מותר חזקה שאחר שחיטה תינקוב ויצאה עכ"ל אלמא שמותר זה מטעם חזקה היא שחזקה שלאחר שחיטה פירש ולא משום דתלינן אבל מלשון רבינו נראה דאף בתולעים הוי טעמא דהיתירא משום דתלינן ולכן כתב ג"כ אם נמצאו עליה תולעים שנקבוה וכו' דכיון דטעמא משום דתלינן א"כ אפילו לא נמצא התולע בנקב אלא שנמצא על הריאה ואפילו רחוק מן הנקב תלינן לקולא ולא נהירא דלא שרינן אלא א"כ כשנמצא התולע מקצתה בנקב ומקצתה חוץ לנקב דנראה לעינים דהנקב בא מן התולע אבל בנמצא התולע על הריאה מי הוא הנביא שהגיד לנו שהנקב בא מן התולע והכי משמע מלשון הרמב"ם שכתבתי שאמר ונקבה ויצאה והרי הריאה נקובה בתולעת דאלמא דוקא בכה"ג דחזינן שהנקב בא מן התולע וכן הסמ"ג והסמ"ק והסה"ת והכל בו וה"ר ירוחם כולם כתבו תולעים נמצאים שיצאו מן הריאה וכ"כ רש"י ומשמע דלשון יוצאה מן הריאה משמעו כלשון פסל היוצא מן הסוכה דדוקא כשמקצתה בנקב ומקצתה חוץ לנקב ואין אחד מן המחברים שכתב תולעים שנמצאים על הריאה כמ"ש רבי' הלכך אין נראה להקל אלא בנמצא קצתה בנקב וקצתה חוץ לנקב ואפילו אם נמצא כן בנקב אחד אפשר דאין להתיר אם יש עוד נקבים בלא תולע דאין תולע אחד מוציא אותנו מידי ספק שאר נקבים שאין בהן תולע וכן כתב מהרש"ל בספרו פא"ט סי' כ"א וע"ש ובתשובה הארכתי ע"ז בס"ד · כתוב ברוקח בה' טרפות של ר"ג מ"ה ריאה שיש בה תולעים מניחין אותה הריאה בשמש אם מתחממין ויוצאין לחוץ כשרה ואם לאו טרפה וכתב באו"ה שער נ"א סי' ב' דהיינו כשחותכין הריאה אח"כ ומוצאין בה יותר תולעים שלא יצאו דהתם ודאי אם איתן יוצאין לחוץ כשתתחמם בשמש גם הראשונות לא יצאו לחוץ לאחר שחיטה לבקש חמימות אלא קודם שחיטה פירשו וטרפה ולפעד"נ דמיירי בריאה שנמצאו בה תולעים ואין התולע מקצתה בנקב ומקצתה חוץ לנקב אלא כולה בפנימי שנקב או אין שם תולע בנקב כלל אלא נמצאים תולעים על הריאה ולא ידעינן אם הני נקבים שבריאה באו מן התולע אם לאו וקאמר דבודקין ומניחין הריאה בשמש עד שתתחמם אם יוצאים תולעים יותר ודאי הני נקבים ג"כ ע"י תולעים הם ולאחר שחיטה פירש ואם לאו טרפה מספק דשמא הני נקבים לאו על ידי תולעים נעשו וז"ל שלטי הגבורים בשם רבינו ישעיה אחרון ונראה בעיני שאם נמצא תולעת תוך הנקב טרפה שהרי לא פירש תולעת מן הנקב ולא נעשה הנקב על ידי התולעת עכ"ל ומיהו נראה דלא קאמר דטרפה אלא בלא בדיקה אבל ע"י בדיקה שכתב הרוקח כשרה אם יוצאין ממנו תולעים לאחר שמתחממין בשמש ותלינן בחדא לקולא דמתחלה יצאה תולעת אחרת ונקבה הריאה ויצא לאשר יצאה וזו שנמצאת בפנים תוך הנקב תולעת אחרת היא וכשרה וכתב בהגהת ש"ד סימן מ"ז פעם אחת נמצאו תולעים בכרס של בהמה והסכמנו להתיר הבהמה משום דאמרינן מהפרש נתגדלו או אכלה אותם עם מאכלי העשבים עכ"ל ונראה דמיירי שלא היתה הכרס נקובה לפנינו בתולעת והיו חוששין שמא התולעים באו מן החוץ ונקבו הכרס ונכנסו לתוכו ולא ניכר הנקב והסכימו להתיר דתלינן דמהפרש נתגדלו או בלעה אותה בשעה שאכלה העשבים דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן דילמא מבחוץ אתאי מחיים ואינקב כיון שאין שום נקב לפנינו והא דכתב בהגהת אשיר"י פא"ט בסוף הנקרא פלומו"ל שבקורקבן היה נקוב לפנינו והכשירוהו התם ידעינן דהתולעים גדלים בקורקבן ולאו מעלמא אתו ואמרינן דלאחר שחיטה פריש כי היכי דאמרינן במורנא שבריאה דידעינן נמי שגדלו בריאה ולאו מעלמא אתו אבל הני תולעים שבכרס דידעינן דלא גדלו בתוכה אלא מעלמא אתו אילו היה נקוב הכרס לפנינו טריפה מספק דילמא מבחוץ אתאי מחיים אבל כשאין נראה נקב לפנינו אחזוקי ריעותא לא מחזקינן וכשרה ועי' לעיל ס"ס ל"א ולקמן סי' מ"ח מ"ש מדין זה בס"ד: ואם אין מקום לתלות וכו' שם (דף כ') ר' יוחנן ור"א דאמרי תרווייהו מקיפין בריאה ומסקנא דגמרא דמדמין מגסה לגסה וכו' ומשמע מדכתב רבינו ואם אין מקום לתלות מדמין אלמא היכא דאיכא מקום לתלות כשרה ואין צריך לדמות ובמרדכי פ"ק דחולין כתב עוד דהיכא דתלינן במשמש ידא דטבחא לא בעינן הקפה ואפילו אקיפו ולא אידמו כשרה זימנין דדמו וזימנין דלא דמו ע"ש ומה שקשה ע"ז מדברי הרא"ש כתבתי בסימן קפ"ז: וכתב הכל בו הסכימו כל הגאונים דאנן השתא לא בקיאין בהנך הקפות ואין מקיפין כלל לא בריאה ולא בבני מעיים ולא בקנה ומביאו ב"י וכתב עלה ונ"ל דהיינו לדעת בה"ג אבל לדעת רש"י שיתבאר בסי' נ"ז השתא נמי מקיפין עכ"ל ולפע"ד דאף רש"י לא אמר אלא לענין בדיקת ריסוק אברים דנפולה ושבורה אי נמי לענין בדיקת אדם דדרוסה אבל לא לענין נקב קטן וכמ"ש בסימן ל"ג סעיף ט"ז ועוד דאפילו את"ל דאף השתא נמי בקיאין לבדוק אחר נקב אי ניקב אי לא ניקב מ"מ להבחין בין שני נקבים אי אידמו או לא אידמו מודה רש"י דאין אנו בקיאין וזימנין דאידמו וזימנין דלא אידמו דשמא הא דלא אידמו היינו לפי דבזה הנקב משמשו כמה ידי ובאידך נקב לא מששו כדאיתא בפא"ט (דף כ'):

ניקב אחד מהסמפונות לחברו וכו' שם (דף מ"ח) בעובדא דההוא מחטא דאשתכח בריאה וא"א בלא חסרון מבפנים שהברזל אוכל הבשר שסיבובתיו כששוהה שם ומחסרו קאמרינן דאי איתא ריאה שלימתא קמן ולא קא חזינן בה ריעותא מבחוץ דקא מינקבא כשרה ופריך והא"ר נחמן סימפונא דריאה דאינקב טריפה

דרכי משה

משמע דכל נקב שהוא פתוח ודאי קודם שחיטה נעשה: (ג) וכ"פ באו"ה בכלל נ"א סימן ב' וכתב דה"ה לכל מקום חוץ מן המות שאם נמצאו שם תולעים הבהמה טריפה עכ"ל ובהגהת שם אמנם רגמ"ה הצריך להניח הריאה בשמש עד שתתחמם אם יוצאין יותר כשר ואם לאו טריפה והיינו כשחותכין הריאה ומוצאים בה יותר תולעים שלא יצאו עכ"ל הגהות ונראה שאין לאסור מספק א שמא עדיין שם דכיון דנשחטה הותרה ובחזקת היתר עומדת ואין להחזיק איסור ותלינן דלאחר מיתה פירשו כנ"ל לדעת הרגמ"ה אבל לדעת הפוסקים

פרישה

בלי הפסק עוד ט"א שאנו תולין לומר בתר שחיטה נקבו לפי שבשרגיתו שמום שטנעי אפס במות הבהמה ואקי לצאת ונקבוה ושבקים מאימות וכתב עוד הכלבו דאין השתא לא בקיאינן בהנך הקפות והסמוך עיין בב"י: (ט) ופי' רב אלפס כו' ז"ל הגמרא פרק א"ט רבי יוחנן ורבי אליעזר דאמרי תרווייהו מקיפין בריאה ואסיקנא והלכתא אפי' מערוגה לערוגה מדקה לדקה ומגסה לגסה ע"כ ופי' הרי"ף מדקה לדקה היינו מבהמה דקה לבהמה דקה וכן מגסה לגסה אבל רש"י פירש מדקה לדקה היינו מאונא לאונא ומגסה פי' מאומא לאומא אבל לא מאומא לאונא ולא מאונא לאומא אבל מבהמה לבהמה פשיטא דלא: (י) וכך היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וז"ל הרא"ש בר' קנ"ה ע"ד ולישנא דמדקה לדקה משמע כפי' הרי"ף דלפרש"י ה"ל למימר מקטנה לקטנה כדקאמר רבי יהודה בכרס ומיהו לקמן גבי שמוטה ושחוטה הוכיח ר"י מהסוגיא דשמט הושט ונמצא הגרגרת שמוטה דאין מקיפין מבהמה לבהמה ע"כ והא דכתב רבינו בשם הרא"ש בסימן כ"ד בדין עיקור גבי עוף שנשמט הושט ונמצא שמוט שמקיפין מעוף לעוף כבר כתבתי שם דהיינו לאומרא ע"ש וכ"כ הרא"ש בפרק בדף קנ"ד ע"ד ועל דברי הרי"ף יש לדקדק שסובר מקיפין מבהמה לבהמה אמרת הא אמרינן גבי שמטו סימן מ' והטעם נמצא משום שאין מקיפין בעוף אחר לגרות אם נעשה לאחר השחיטה ונראה לומר שהרי"ף סובר כדעת הרמב"ם שסובר כרב דלא אמרינן בשמט מקיפין שאפשר שמתנגס ואף אם נאמר שהרי"ף מודה בסימן מ' שמוט ונמצא שמוט שמקיפין היינו כמי לבוטלא כמ"ש לדעת הרא"ש: (יא) ניקב אחד מהסמפונות שבפנים לחבירו כו' אבל אם ניקב לבשר הבשר מגין עליו בפרק א"ט אפליגו אמוראי במחט שנמצאת בריאה ובתר הכי אמרינן ההוא מחטא דאשתכח בסיתוכא דריאה ופרש"י לאמר שמתגום

דרישה

מור ושנאו כאן דלא תימא דוקא בבני מעים תלינן בזאב שהם במוקת כפרות אבל גבי ריאה דסכיסי ריעותא אימא לא תלינן בזאב כמ"ש רבינו ירוחם קמ"לן רבינו דל"ש ועיין בב"י שהביא דברי הרשב"א שהוכיח בראיה דל"ש: [ז] לשון הרמב"ם אחד מהסמפונות ולא נהירא טעם רבינו כתבתי בפרישה וז"ל ר"י בר ששת שכתב ליישב דברי הרמב"ם נראה שהוא מדבר בסמפונות שבתוך הריאה אלא שמדבר בשאין בשר מגין כגון ריאה שנשפכה כקיתון דבעינן דקיימי סימפונא וכן כשנמצא בה אבעבוע מלא ליחה שכתב הוא ז"ל בפ"ח ופי"א מושטין שמא ניקב הסמפון שתחתיו וצריך בדיקה וזהו לפי שאין בשר מגין עליו או אינו ראוי להגין ולזה כתב אפילו לחבירו כלומר אצ"ל כשניקב ואין שם דבר מגין אלא אפילו ניקב לחבירו אין חבירו מגין והוא מה שאפשר לדחוק לדברי הרמב"ם ז"ל עכ"ל · ולפי דבריו גם הרמב"ם מודה בניקב לבשר דכשר. וז"ל ב"י ול"נ ליישבו בענין אחר ע"פ דברי בה"ג שכתב ההוא מחטא דאשתכח בסמפונא וריאה כו' עד והאמר רב נחמן האי סמפונא דאינקב טריפה דרב נחמן ניקב סמפון לחבירו אתמר

חדושי הגהות

לו א וכוונתו שאם לא התכוה אין לאסור מספק שמא עדיין שם תולעים שלא יצאו עיין ש"ך ס"ק י"ח:

חסר מבשרה מבפנים והקרום קיים כשרה לפיכך [ב] נימוק מבשרה
מבפנים וחסר (יב) אפילו אם המקום שנתרוקן גדול עד שמחזיק
רביעית כשרה (יג) נימוק בשרה בפנים כמים כשרה ובלבד שיהו
כל הספפונות קיימין ופירש רב אלפס דוקא שיהו מיחוי המים זך
אבל

טריפה פירוש וריאה שלימתא נמי אמאי כשרה הרי ע"כ ניקב הסמפון ויצאה לבשר הריאה וטרפה כמה שנקב הסמפון ופרקינן ההוא לחברו איתמר ופירש"י לא מיטרפא בנקובת הסמפון אלא כשניקב אצל פיצול שמתפצל מחברו דדופן חברו קשה הוא עומד כנגדו ואינו סותם הנקב ולא מגין עליה אבל ניקב לאחר פיצולו ברחוק בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו ופריך והא"ר נחמן הדורא דכנתא דאינקב להדי חבריה מגין עליה א"ר אשי טרפות קא מדמית להדדי וכו' ודברי רבינו מבוארים כפי סוגיא לפרש"י וכן פירשו הרשב"א והר"ן והשיג הרשב"א על דברי הרמב"ם כמו שהשיג רבי' גם הראב"ד לפי מ"ש בהשגות פ"א ס"ל כפרש"י דלא מיטרפא אלא בסמפון שניקב לחברו אבל כשניקב סמפון לבשר כשר והריב"ש בתשובה סי' קס"ט כתב דה"ר משה הכהן ג"כ השיגו ויישב הוא ז"ל דהרמב"ם מדבר בנימוק בשר הריאה ולזה כתב אפילו לחברו כלומר אצ"ל כשאין שם דבר מגין אלא אפילו לחברו אין חברו מגין עליו ומהרש"ל פא"ט סימן מ"ז כתב וז"ל ואני אומר דאף הרמב"ם לא בא להטריף בניקב לבשר דהא להדיא מסקינן הכא דכשר אלא ה"ק אפילו ניקב לחברו ר"ל דאינקבו תרווייהו להדדי כחדא דלא תימא כחד סמפון הוא והוי כאילו לא אינקב כלל קמ"ל דאף בכה"ג טרפה עכ"ל ואין לזה טעם כלל דמהי תיתי להכשיר בניקבו שניהם יותר מאילו לא נקבו אלא אח' והשני לא ניקב וצ"ל דה"ק דאפילו אינקבו תרווייהו במקום שהם מחוברים ודבוקים יחד דמבפנים ניקב כל אחד מקצתו ולא כולו ואפ"ה טרפה ואצ"ל דטרפה היכא דניקב סמפון אחד כולו וחברו לא ניקב ודוחק אלא אי איכא ליישב קצת בדרך זה צ"ל דה"ק אפילו ניקב לחברו דקס"ד דחברו שלא ניקב מגין טרפה דכיון דקשה הוא אינו מגין ואצ"ל היכא דגם חברו ניקב דאין כאן הגנה כלל כיון דשניהם ניקבו דפשיטא דטרפה אבל בניקב לבשר מודה הרמב"ם דכשר אבל קשיא לי על מה שבאו ליישב דמודה הרמב"ם בניקב לבשר דכשר דא"כ למה השמיט ולא כתב בחבורו בפירוש דאם ניקב לבשר דכשר כדאית' להדיא בגמרא לפי פרש"י אלא ודאי דדברי הרמב"ם הם כמשמען דאפילו לחברו דמסתברא דחברו מגין כי היכא דאמרי' בהדורא דכנתא אפילו הכי כאן אינו מגין ומכ"ש בניקב לבשר דאינו חברו דאינו מגין וטרפה ופירוש הסוגיא כך היא דמאן דפריך מעיקרא הכי פריך אמאי מכשרינן במחטא שלימתא הא אי אפשר בלא חסרון מבפנים ואפילו את"ל דנמצאת בסמפון אפ"ה כבר אכלה מקצת דופנו של הסמפון ואע"פ שהוא קשה ולא מינקב מעבר לעבר מ"מ בניקב מקצתו נמי טרפה כדאמר ר"נ סימפונא דאינקיב טרפה קס"ד דה"ק כל שניקב אפילו מקצתו ואינו מעבר לעבר נמי טרפה ומשני ההוא לחברו איתמר פירוש דאצל פיצולו ודאי אע"ג דשתי הדפנות משני הסמפונות דבוקין יחד וה"ל כדופן אחד עב אשמעינן רב נחמן דטריפה אם ניקב דופן האחד לגמרי אע"ג דאינו מעבר אל עבר אבל בשאר דופני הסמפונות אינו טרפה בניקב מקצתו כל זמן שלא ניקב כל הדופן מעבר אל עבר אבל בניקב כל הדופן לבשר פשיטא דטרפה דליכא למימר בשר מגין עלה כיון דאינו חברו ואין חלוק בין רך לקשה ותדע שהרי בגמרא פריך מהדורא דכנתא וכו' ומשני טריפות קא מדמית להדדי וכו' ומה צריך לזה הא אפילו אם תמצא לומר דטרפות דמיין להדדי אפ"ה הדורא דכנתא לא דמיא לסמפון דהדורא דכנתא שניקב לחבירו ודאי כיון דהוא רך הוא מגין אבל סמפון לחבריה דהוא קשה אינו מגין אלא בע"כ דס"ל לתלמודא כל שהוא חברו מגין יותר דתרווייהו חשיבי כחד וכאילו לא ניקב אלא מקצתו דמי ואין חלוק בין רך לקשה אלא בין שהוא חברו לאינו חברו ולפיכך צריך לומר טרפות קא מדמית להדדי וכו' וה"נ משמע להדיא מלישנא דבה"ג דגרס הכי דרב נחמן בניקב סמפון לחברו איתמר אבל דילא בסמפון ולא ניקב לחברו לא ומביאו ב"י אחר זה ראיתי שהרח"ה בבדק הבית כתב גם כן ליישב ומ"ש הרמב"ם בזה וכבר השיג עליו השומר משמרת הבית ע"ש ומה שכתבתי הוא הנכון ומתיישב ולפיכך נראה דלמעשה אין להכשיר בניקב הסמפון בין בניקב לבשר בין בניקב לחברו וכדעת בה"ג והרמב"ם שדבריהם דברי קבלה ודלא כמה שפסק בש"ע להקל בזה :

טריפה הויא : **חסר** מבשרה מבפנים והקרום קיים כשרה לפיכך נמוק מבשרה מבפנים וחסר וכו' כשרה שם (מז:) אר"נ ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים כשרה . תניא נמי הכי ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים אפי' מחזקת רביעית כשירה ופרש"י נימוקה . נתרוקנה מאליה מקצתה ואינה נשפכת כקיתון אך במקצת לא נשאר כלום : אפי' מחזקת רביעית . אלא החסרון מחזיק רביעית הלוג : **וכתוב** באהל מועד נלע"ד דיותר מרביעית טריפה דהכי דייקינן (ברכות טו ·) גבי אפי' מיל אינו חוזר : **נימוק** בשרה מבפנים כמים כשירה ובלבד שיהיו כל הסמפונות קיימים שם אמר עולא א"ר יוחנן ריאה שנשפכה כקיתון כשירה אמר רבה והוא דקיימי סימפונא ולקמן בההוא פרקא (נה:) גבי ניטלו הכליות אמרינן מוגלא כשר בריאה ופסול בכוליא ומים זכים כשרים הכא והכא ומים זכים כשרים לא אמרן אלא דצילי אבל עכירי טריפה וכי צילי נמי לא אמרן אלא דלא סריח אבל סריח טריפה וכתב שם הרא"ש וז"ל רב אלפס כתב לעיל דבריאה נמי טריפה אי סריחי או עכירי וסבר דקאי גם אריאה הא דפסיל הכא סריחי ועכירי ואין נראה כלל דסתם מוגלא היא ליחה סרוחה או עכורה ולא עדיפא ממים זכים סריחי ועכירי וריאה הנשפכת כקיתון מסתמא המחוי הוא עכור וכשרה והני רברבי דאיתא בגמרא (מח:) דחזינהו להנך ריאות דקיימי כגדי וטינרי ולא חשו לבדקן אם היו המים סרוחים או עכורים וכן עמא דבר והכא ודאי אכוליא קאי . ואפילו לספרים דגרסינן ומים זכים כשרים כאן וכאן לא אמרן וכו' לישנא דגמרא דלעיל נקט ומ"מ לא קאי כי אם אכוליא עכ"ל . וכדברי הרא"ש כתב הרשב"א בשם הרז"ה והסכים לדבריו . וכן דעת הר"ן ובעל התרומה אבל הרמב"ם בפ"ז מה"ש כתב כדברי הרי"ף וכתב הרשב"א שהם סוברים דטפי גרע עכירי וסרוחי מחליא מוגלא דחליא מוגלא שכיח כל יומא דהדר בריא ומוגלא נמי צילא בעינה אבל מים עכורים מראין במראיתן שבאים מחולי המפסיד ועתידה היא לינקב וכל העומד לינקב כנקוב דמי :
ולענין

כתב הש"ד כשנופחין הריאה תחלה אפילו נמצא בה אחר כך מחט בסמפון הקטן או מסמפון לחבירו כשרה דאמרינן דרך הסמפונות נקט ועייל ומהרא"י בכתביו סימן רט"ו כתב עליו שכתב בדין זה כנגד הגמרא נראה שהבין מדבריו דמכשיר בניקב סמפון לחברו ותימה הלא לא אמר הש"ד אלא אפילו נמצא בה המחט בסמפון וכו' ולא אמר ניקב ונראה דהכי קאמר הש"ד ל"מ אם נמצא המחט בסמפון הקטן דכשרה שהרי אפילו ניקב לשם כשר דהבשר רך מגין ואין צריך לומר דלא חיישינן שמא כשעברה המחט אצל הפיצול נקב לחברו דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ממקום למקום שהרי נמצאת בסמפון הקטן אלא אפילו נמצאה בסמפון הגדול דהיינו במקום רוחב הסמפונות שהוא אצל פיצול שמתפצל דאילו היה נקב לשם לחברו טרפה דחברו קשה ואינו מגין אפילו הכי כיון שאינו ניקב אלא שנמצאת כך מונחת בתוכו לא מחזקינן ריעותא ולומ' דשמא אינקב לחבירו במקום שנמצאת וטרפה אלא כשר' היא וכ"פ רש"י להדיא וז"ל והא לא אמרי דילמא אינקב לחבריה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן וכו'. ולפי שהיה אפשר לפרש דבריו דלא אמר אלא בנמצאת בסימפון הקטן ומשום דלא מחזקינן איסורא ממקום למקום על כן בא הש"ד לבאר דאף בנמצאת מסמפון לחברו דהיינו במקום הרחב אצל הפיצול שמתפצל דהיינו הסמפונות הגדולים נמי לא מחזקינן ריעותא דניקב שם לחבירו במקום שנמצאת וכשרה וסברא ישרה היא ולא אשכחן מאן דפליג אהא והכי נקטינן : **חסר** מבשרה בפנים והקרום קיים כשרה הכי אסיקנא בפא"ט (דף מ"ח) דכ"ע חסרון מבפנים לאו שמיה חסרון ומשמע דאין חלוק בין שנבראת כך חסרה מבפנים ובין נחסרה על ידי חולי וז"ש רבינו לפיכך נימוק וכו' כלומר אעפ"י שמתחלת ברייתה היתה שלמה ואחר כך ע"י חולי נתרוקנה מאליה מקצתה וחסר לגמרי שלא נשאר כלום במקצתה אפילו מחזקת רביעית כשרה וכ"א התם סוף (דף מ"ז) מימרא דרב נחמן ותניא נמי הכי : כתב ב"י בשם ספר אהל מועד דיותר מרביעית טרפה דהכי דייקינן גבי אפילו מיל אינו חוזר עכ"ל וכ"א להדיא בפ' מי שמת גבי השולח סבלונות לבית חמיו אפי' אבל שם דינר אינן נגבין וקאמר רבא דוקא דינר אבל פחות מדינר לא ומכאן הוכיח הרמב"ן דהא דקאמר אפי' כטרפא דאסא אבל פחות מטרפא דאסא לא הוי יתרת כמ"ש הר"ן פא"ט מכמו וכ"כ עוד בפ' אלמנה ניזונית בהא דאמר אפילו שוה ק' במאתים דדוקא שוה ק' בר' וכ"כ הריב"ש בסימן שלשים בהא דאמר בדלא ספיגן אפילו ג' יתפור דוקא ג' ודלא כהסר מסכ"ן בהגהת מרדכי דגיטין : **נימוק** בשרה וכו' מימרא דעולא אמר ר' יוחנן (סוף דף מ"ז) וכך הורה רבי חנינא להיתר לכל גדולי הדור ששאלו ממנו הוראה זו וקשה דמשמע דבנשפכה כקיתון אפילו כולה כשרה ובנתרוקנה אינה כשרה אלא עד רביעית ומאי שנא וי"ל דבנשפכה כקיתון כיון דיש לו דרך בדיקה אם נימוחו הסמפונות מכשרינן לה אפילו ביותר מרביעית אבל בנימוקה שאין לה דרך בדיקה לפיכך לא התירו אלא ברביעית דקים להו לרבנן דעד רביעית לא מיקלקלי הסמפונות אבל ביותר מרביעית אפשר שנתקלקלו הסמפונות וכיון שאין להם דרך בדיקה טרפה מספק : **ופירש** רב אלפס וכו' טעמו דבגמרא (ד' נ"ה) גבי כוליא גרס במסקנא הכי אלא אי אתמר הכי איתמר יש כשר בריאה ופסול בכוליא פסול בריאה וכשר בכוליא פסול בזה ובזה כשר בזה ובזה כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא פסול בריאה וכשר בכוליא נקב פסול בזה ובזה לקותא כשר בזה ובזה מים זכים ולא אמרן אלא דצילי אבל דעכירי טרפה ודצילי נמי לא אמרן
אלא

דרישה

אמר אבל דילא בסמפון ולא ניקב לחבירו לא עכ"ל (פי' דילא נעוץ בתוכו ולא ניקב כלל) דלפ"ז כי אמרינן ההוא לחבירו אתמר לא בא למעט אלא כשלא ניקב כלל אבל ניקב אפילו לחבירו דסד"א תרווייהו כחד דמי וה"ל כאילו לא ניקב קמ"ל דלא אלא טריפה עכ"ל ב"י ביאור דבריו שהשיב לו הא דהטריף רב נחמן אע"ג דריאה היתה שלימה לפניו ונפחה ולא יצא ממנה הרוח משום דהתם איירי דהסמפון היה נקוב ונקיבת הסימפון למיד טריפה ל"מ בנקוב לבשרו אלא אפי' נקוב לחבירו דה"א יגין עליו סמפון חבירו שבצידו ועיקר תירוצו דב"י הוא דהקושיא שהקשו על הרמב"ם מדאמר הגמרא הכי לחבירו אתמר דמשמע דוקא ניקב לחבירו טריפה הא ניקב לבשר כשר ליתא דהגמרא ר"ל אפי' ניקב לחבירו וכ"ש אי ניקב לבשר דטריפה ולא בא למעט אלא כשנגעו בסמפון ועדיין לא נקב כלל · ומה שהשיב תחילה הם ידעו למה הכשירו ר"ל כיון שהריאה היתה שלימה לפניהן ראו שלא ניקב אפי' הסמפון אבל במתוכה דריאה אין ניכר אי נקוב הסמפון אי לא אלא שהמקשן שהקשה לו מדרב נחמן לא הבינו כן אלא סבר שהשיב לו שבא שלימה לפניהן ולא היתה הריאה נקובה מולה לה ומעשה זה דר' אמי נמי איירי שהמחט היתה נמצאת בסמפון ולא בבשר דאל"כ מאי איריא מתוכה דריאה דאפי' ריאה שלימה נמי הוה טריפה כיון דנקב הסמפון ומ"ש גרס הה"ג שהוא מחטא דאשתכח במתוכה דסמפונא וק"ל . ובפרישה כתבתי מה שהקשה מ"ו דקשה על פי' זה דב"י נמי . וראיתי בה"ג שבידי שכתב הכי מחטא דאשתכח במתוכא דריאה ולא כתב בסמפונא אבל בסוף דבריו בדברי התרצן כתב שם סמפון ואפשר לומר שבספרו של ב"י היה כתוב בסמפון או אפשר לומר שב"י מבאר דבריו כן הואיל וסיים בה"ג בסוף דבריו אבל דילא בסמפון דאנקב
טריפה

פרישה

שמתכוה נמצאת באמת המתיכות שדרוש לקמיה דרבי אמי וטרפה אמרו ליה והא רבנן מכשרי כלומר רבי יוחנן ורבי חנינא ורבי אליעזר מכשירין א"ל הם הכשירו שידעו מאיזה טעם הכשירו אנו מאיזה טעם נכשיר דילמא אי הוי ריאה קמן מינקבא ופרש"י שיודעין מאיזה טעם הכשירו שבאת כל הריאה לפניהם וראוה שלימה שלכך ע"כ דרך הקנה נכנסת ופריך התם טעמא דליתא קמן הא איתא קמן ולא מנקבא כשר והא אמר רב נחמן האי סמפונא דריאה דאינקב טריפה ההוא לחבירו אתמר ופרש"י לחבירו אתמר אצל פיצולו כשמתפצל מחבירו ניקב אצל דופן של חבירו דכיון דדופן חבירו קשה הוא עומד כנגדו ואינו סותם הנקב ולא מגין עליו (וז"ש רבינו במקום שמתפצלין ר"ל מיד שמתחלקין עכ"ס) אבל ניקב לאחר פיצולו ברחוק בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו ע"כ נמצא טעמו של רבינו מבואר ולכך כתב על דברי הרמב"ם ולא נהירא שהרי איתא להדיא ניקב לבשר כשר שהבשר מגין עליו . וז"ל מורי במ"ו שלו דף ל"ס ותימה איך נסיב להרמב"ם טועה בדבר פשוט דהא בגמרא דף מ"ס איתא להדיא דטריפה ועוד הלא הוא עצמו כתב דיני דגמרא מחט דאשתכח במתוכא דריאה דדייק מיניה תלמודא דאם ניקב סמפון כשר וצ"ל דבודאי ה"ק ניקב אפילו לחבירו טריפה דלא תימא מאי איכפת לן אמאי ששניהן נקובים וכל אחד יש לו צד חילון אפ"ה טריפה (ר"ל שאם ניקב בצד חבירו ונקבו שניהם זה לזה וכל אחד יש לו צד החילון וליכא היוצאת מזה הנקב נכנסת לסמפון אחר ואין הריאה מתקלקלת מינה ואפ"ה טריפה) וכ"ש אם ניקב אחד נגד חבירו וחבירו לא ניקב ובזה דייקא התלמוד דטריפה לפי שעור הסמפון קשה ואינו מגין עליו וכן פרש"י לאם דמיירי בכה"ג (אבל ניקב לבשר סובר דכשר) וכן ישב מ"ו גם מה שפסקו השערים או מסמפון לחבירו דכשר (שכתב עליו מהרש"י גם ע אמת מן התימות דבהדיא איתא בגמרא דטריפה) דמסלקינן נמי כה"ג דתלמודא לא אסר אלא ניקב להדי חבירו אבל נקובים שני הסמפונות מזה לזה כשר והש"ד מיירי שנקבו להדדי ועד"ר : (יב) אפילו אם המקום נתרוקן גדול עד שמחזיק רביעית כו' פי' דוקא עד רביעית כשירה אבל טפי מרביעית טריפה דהכי דייקינן גבי אפי' מיל אינו חוזר כ"כ בספר אוהל מועד ע"כ ור"ל לענין תפילה וז"ל הגמרא דחולין פרק העור והרוטב דף קכ"ב סוף ע"ב אמר ר"ל לתפילה ארבעה מילין א"ר יוסי בר חנינא לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפילו מיל אחד אינו חוזר רב חנינא בר יעקב אמר ומינה מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר וכתב רבינו בטור א"ח סימן צ' (יג) נימוק בשרה מבפנים כמים כשרה ובלבד שיהיו כל הסמפונות קיימין בפרק א"ט אמר עולא א"ר יוחנן ריאה שנשפכה כקיתון כשרה אמר רבא והוא דקיימי סמפונתא ולקמן בההוא פרקא גבי ניטלו הכליות אמרינן מוגלא כשר בריאה ופסול בכוליא ומים זכים כשרים הכא והכא ומים זכים כשרים לא אמרן אלא דצילי אבל עכירי טרפה וכי צילי נמי לא אמרן אלא דלא סריח אבל סריח טריפה וכתב שם הרא"ש וז"ל רב אלפס כתב לעיל דבריאה נמי טריפה אי סריחי או עכירי וסבר דקאי
גם

חדושי הגהות

ב לכאורה זהו שפת יתר דהא נימוק היינו חסרה מבפנים ואולי חסרה הוא מתחלת ברייתה ונימוק אינו אלא ע"י חולי (ב"ח בנה"ג) :

אבל אם הם עכורים או סרוחים טריפה · וכן כתב הרמב"ם וא"א הרא"ש ז"ל מכשיר אף בעכורין וסרוחין וכיצד בודקים אם כל סמפונותיה קיימין (יד) מביאים קערה מתופה באבר שהוא לבנה ונוקבין אותה ושופכין לתוכה (טו) אם רואים בה במין ורידין לבנים בידוע שמן הסמפונית הן וטרפה ואם לאו כשירה כתב הרמב"ם (טז) חסר מגוף הריאה אע"פ שלא ניקבה הרי היא כמו שחסר מנין האונות ובעל העיטור כתב שהיא כשרה כיון שהעור קיים ואע"פ שנפגמה והכי מסתבר (ה) (יז) ריאה שאירע בה מקרת שנפחוה ונשאר בה

ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם הסכימו לאסור להם שומעין אם לא במקום שנהגו כדברי המתירין (ד) : **ומ"ש** וכיצד בודקין אם כל סמפונותיה קיימים מביאים קערה מתופה באבר שהיא לבנה ונוקבין אותה ושופכין לתוכה כו' שם (מז:) אהא דאמר רבא והוא דקיימא סימפוניה מנא ידעינן מייתינן לעא דקוניא ושפכינן לה בגוויהו אית בה שורייקי חיורי טריפה ואי לא כשירה ופירש"י לעא דקוניא . קערה של חרס המחופה באבר דשיעא היא ונראה יפה: ושפכינן לה בגוה. קורעין הקרום והכל נשפך: שורייקי חיורי טריפ'. דאז ודאי נראה שמיחוי הסמפונות הוא. ומ"ש רבינו גבי קערה המחופה באבר שהיא לבנה אפשר שטעמו מפני שהלבן בהיר וניכרים בו שורייקי חיורי :

וכתב הר"ן שהקשה הרשב"א דאפי' ליכא שורייקי חיוורי ליחוש שמא ניקבו הסמפונות חד לחבריה וטריפה ועוד דהכא אפי' ניקב שלא לחבירו הוה לן לאיסור דמוגלא לא סתמה ותירץ דלהא ליכא למיחש דכיון שהריאה נתקלקלה כ"כ עד שנשפכה כקיתון אם איתא שנתקלקלו הסמפונות שבה כלל אמחויי הוה מימחו ומיכר בתוכה מדלא מימחו ודאי לא איתקיבו :

כתב הרמב"ם חסר מגוף הריאה אע"פ שלא ניקבה הרי היא כמו שחסר מנין האונות בפ"ח מה"ש ביאור דבריו היינו שמתחלת ברייתה נבראה חסרה קצת ממנה והקרום קיים אלא שנראה בה כמין פגם וחסרון וטעמו מדתנן במתני' דא"ט (מב ·) הריאה שניקבה או שחסרה ואע"ג דבגמרא (מז:) אותיבנא מינה לרבי יוחנן דאמר חסרון מבפנים לא שמיה חסרון דאלמא חסרה היכי דמי אילימא מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו מבפנים ושני לעולם מבחוץ ודקא אמרת היינו ניקבה לא צריכא לרבי שמעון דאמר עד שתנקב לבית הסמפונות ה"מ נקב דלית ביה חסרון אבל נקב דאית ביה חסרון אפי' ר"ש מודה וכתבו התוספות יש שרצו לאסור כשנראית הריאה חסרה שיש קמט וסדק החסרון על הריאה אפילו עולה בנפיחה והעור והבשר קיים והשיב להם ריב"א דטעות הוא בידם דא"כ ה"ל לשנויי הכא הכי וכדברי הכל ולא ה"ל לאוקמי כר"ש אלא ודאי כיון דעולה בנפיחה כשר וכ"פ רבינו קלונימוס הזקן · וכ"כ במרדכי ובהג"א איפשר לומר לדעת הרמב"ם דא"כ דה"ת לשנויי הכי אלא דלפום מאי דס"ד דמקשה דחסרון מבחוץ לא הוי אלא ע"י נקב אסדר ליה דאיכא לאוקמא כר"ש אבל לפום קושטא אית לן לאוקומי כב"ע והיינו כמין פגם וחסרון נראה בה מבחוץ ואין בה נקב ויש הוכחה לדברי הרמב"ם מדאמרינן בר"פ א"ט דבמתניתין חשיב י"ח טריפות ומשמע דהכי הלכתא ואי מדלית ריאה שחסרה משום דלא איצטריך אלא לר"ש דלית הלכתא כוותיה לא פשו להו אלא י"ז ורש"י כתב שם שהאונות שנתחלפו בכלל שחסרה היא שחסרו ממקום שראויות להיות שם ויש להקשות עליו דא"כ אמאי דחק תלמודא לאוקומה כר"ש לוקמה באונות שנתחלפו ודו"ק והתוספות כתבו שם דלמ"ד חסרון מבפנים לא שמיה חסרון וחסרון דמתניתין לר"ש דלרבנן הוי בכלל נקובה נ"ל דהך סוגיא כר"ש דלרבנן ליכא אלא י"ז והרמב"ם כ"ל ליישב שאותה סוגיא תהא אליבא דהלכתא ומיושב בענין שכתבתי · ויש לתמוה על הרמב"ם היאך פסל בחסרה אע"פ שלא ניקבה והא בנימוקה מכשרינן אפילו החסרון מחזיק רביעית י"ל דנימוקה שאני והכא בשלא נימוקה דכיון דלא נימוקה ואפ"ה יש בו סדק וקמט וחסרון קים להו לרבנן דסופה ליקב אבל בנימוקה כיון שנתפשט בה הפסק כ"כ אם איתא דסופה ליקב כבר היתה נקובה וכעין זה תירץ הרשב"א גבי ריאה שנשפכה כקיתון דבדקינן אי קיימא סימפונהא :

מ"כ ריאה שיש בה גומא אם עולה בנפיחה כשרה ואם לאו טריפה (ו) :

ומ"ש רבינו בשם בעל העיטור דכשרה טעמו כטעם התוספות : ולענין הלכה כיון דכל הני רבוותא חולקים על הרמב"ם ונראין הדברים שכן דעת שאר הפוסקים שהשמיטו דין זה ולא הזכירוהו אלמא דס"ל להכשיר הכי נקיטינן : **ריאה** שאירע בה מקרה שנפחוה ונשאר בה מקום אטום שאינו עולה

אלא דלא אסרוה אבל אסרוה טרפה והדבר ברור לפי גירסא זו דאף בריאה טרפה במים עכורים או סרוחים וכ"כ הרמב"ם ומה שקשה הלא מוגלא נמי ליחה סרוחה או עכורה היא תירץ הרשב"א שהם סבורים דעפי גרע מים עכורים וסרוחים ממליא מוגלא דתליא מוגלא שכיח כל יומא דהדר בריא ומוגלא נמי צילא בעינא אבל מים עכורים מראין במראיתן שבאים מחולי המפסיד ועתידה היא לנקוב וכל העומד לנקוב כנקוב דמי אבל אין נראה כן מדברי הרמב"ם בפ"ז שהרי כתב דבלוחה דהיינו מוגלא לא מכשרינן אלא בשקשה כעץ או נמסכת כדבש אבל בלוחה סרוחה טרפה כמו במים סרוחים או עכורים ומה שהקשה הרא"ש מריאה הנשפכת כקיתון מסתמא כמחוי הוא עכור וכשרה י"ל דנשפכה כקיתון ודאי אפילו עכירי כשרה לפי שהעכירות ממחוי הבשר הוא אבל בנמצאים אין העכירות ממחוי הבשר אלא מנו שאולי הם גדלים בין עור לבשר לפיכך היא טרפה בעכירי או סריחי ואין אומר בטרפות זו דומה לזו : ומה שהקשה עוד מהני אמוראי דחזינהו להני דקייתי כבדי וטיכרי ולא א"ל ולא מידי ולא חשו לבודקן אם היו המים סרוחים או עכורים הא לא הוי קשיא כלל דמאי דקאמר ולא אמרו להם ולא מידי אינו אלא לאפוקי מהנהו תלמידיה דהוו מהנדזין כדבר וקאמרי דהא דקאמר רב מתנא מליא מוגלא טרפה בריאה איתמר שאין לה דרך בדיקה דבכל ענין טרפה וכן ר' יצחק בר יוסף ורבי יוחנן דלא הוה ס"ל לאכשורי אהך מילתא מייתי בגמרא חהנהו אמוראי רבוואתא' דקא חזונהו כבדי וטיכרי ולא א"ל ולא מידי דס"ל לאכשורי אבל לעולם פשיטא דצריך לבדוק אי הוו עכירי או סריחי : ומ"ש וא"א הרא"ש מכשיר אף בעכורים וסרוחים כ"כ בפסקיו וטעמו דגרס כגירסת ספרים הישנים דלא קאמר במסקנא אלא יש כשר בריאה ופסול בכוליא פסול בריאה וכשר בכוליא ולא גרסינן פסול בזה ובזה כשר בזה ובזה דלפי גירסא זו הא דקאמר ומים זכים לא אמרן אלא דצילי וכו' קאי אהא דקאמר רב מתנא מליא מוגלא טרפה מים זכים כשרה ואוקימתא לה דבכוליא איתמר אבל לא קאי ארישא דקאמר בריאה כשר אפי' עכירי וסריחי וכך היא דעת הרז"ה והרשב"א והר"ן והסמ"ג וכך נראה מדברי הס"ת והסמ"ק וכ"כ בהג"ה מיימוני' פ"ז משמם ולענין הלכה נראה דבדין זה דתלוי בחילוף נוסחאות שבגמרא פוק חזי מאי עמא דבר וכבר כתב הרא"ש דעמא דבר להקל וכן נוהגים במדינות אלו והמחמיר לעצמו תע"ב :

וכיצד בודקין וכו' שם בגמרא סוף (ד' מ"ז) ומפרש רבינו דהך קוניא שקורין פלומי"ר מיירי בלבנה דבאוכמי וירוקי לא מינכר בהו שפיר הוורידין הלבנים : **כתב** הרמב"ם חסר מגוף הריאה וכו' בפ"ח מה"ש פירש שכך נבראת חסרה קצת והקרום קיים וקאמר דה"ז כמי שחסר מנין האונות וקשה דא"כ למה הוצרכו לומר בחסר מנין האונות טרפה כיון דאפי' אין המנין חסר אלא חסר גוף הריאה קצת נמי טרפה ועוד הלא באונא קטנה כטרפה דאפשא נמי כשר ואעפ"י שחסר מגוף הריאה וי"ל דהאי חסר מגוף הריאה שכתב הרב דטרפה אינה אלא היכא שנראה מבחוץ סדק וקמט כמין פגם וחסרון דלאו אורחא בהכי אבל אונא קטנה כס"ד ליכא חסרון מבחוץ וכשרה כיון דאורחה בהכי וכן חסר אונא ליכא חסרון מבחוץ ואינה טרפה אלא מטעם שחסר המנין ותדע שהרי בנימוקה כשרה אפי' מחזיק רביעית א"כ חסר מגוף הריאה וכן נשפכה כקיתון מראשה לסופה וא"כ חסרה הריאה וכמ"ש הר"ן וכשרה אלא צ"ל התם חסרון מבפנים הוא ולא שמיה חסרון דהדרא בריא אבל חסר מבחוץ כמין פגם וסדק בהא קאמר הרמב"ם דטרפה וא"ת ומנ"ל להרמב"ם לחלק בהכי וי"ל דמדתנן הריאה שניקבה או שחסרה בסתם הלכה כסתם משנה והאי שחסרה בע"כ דחסרה מבפנים והקרום קיים דאי מבחוץ היינו ניקבה כדקאמר תלמודא סוף (דף מ"ז) דאין לפרש דמיירי דוקא בחסרה אונא אי נמי חליף דא"כ לא ה"ל למתני חסרה בסתם אלא ה"ל לפרש או שחסרה אונא כי היכי דקמפרש התם וכ"ה שניקבו לחוץ ולא תנן בסתם שניקבו אלמא דהאי או שחסרה כל היכא דחסרה אפילו קלתה בין באונא בין באומא והיינו כשנראה מבחוץ כמין פגם וסדק ואף ע"ג דתלמודא מוקי לה להאי או שחסרה בניקבה מבחוץ ולא צריכה אלא לר' שמעון ס"ל להרמב"ם דהאיכא לא סמכינן דלא משני ליה אלא לפי סברת המקשה דקאמר אילימא מבחוץ היינו ניקבה קא משני ליה לעולם מבחוץ ולא צריכה אלא לר"ש אבל לקושטא דמילתא לא קשיא כלל דלרבנן נמי ניחא וכגון שחסרה כמין פגם וסדק וכיוצא בזה כתב ב"י וכתב עוד ב"י דאיכא הוכחה לדברי הרמב"ם דבמתני' קא חשיב י"ח טרפות ואי מדלית ריאה שחסרה משום דלא אצטריך אלא לר"ש דלית הלכתא כותיה לא פשו אלא י"ז ולפע"ד דאין מכאן הוכחה כלל דהא אף לבעל העיטור ודעימיה שחולקים וס"ל דחסר מגוף הריאה כשר אם הקרום קיים מודים הם די"ח טרפות הל"מ כדתנא דבי ר"י וריאה שחסרה אונא הוי ממנין י"ח אלא דמתני' ליכא לאוקומי בהכי מדקתני בסתם או שחסרה דמשמע כל שחסרה ולפיכך אוקמוה כר"ש דלדידיה איצטריך דחסירה מבחוץ אפי' כל שהו טרפה אבל ודאי אף לרבנן משכחת י"ח דחסרה אונא אחת הוי במנין י"ח ודלא כמ"ש התוס' ר"פ א"ט דלרבנן ליכא אלא י"ז דא"כ לדחוק בכך ואין ספק בזה דלדברי הכל ה"ל י"ח טרפות אך קשה למה לא כתב הרמב"ם בחבורו הכא דריאה שנימוקה דאפילו מחזקת רביעית כשרה ונראה לפע"ד דס"ל להרמב"ם דריאה שנימוקה אפי' נימוקה כולה כשר והא דתני אפי' מחזקת רביעית לאו דוקא דאף ביותר מרביעית נמי כשר וכשכתב דכשנשפכה כקיתון כשר כל שכן בנימוקה ולפיכך לא כתב דין נימוקה מיהו אין כך דעת הפוסקים אלא נימוקה ביותר מרביעית טרפה וה"נ גם במה שמטריף בחסר ממנו כחוץ כמין פגם וקמט אין המנהג כן אלא כדברי הגדולים המכשירין התוס' בשם ריב"א ורבינו קלונימוס הזקן והמרדכי והגהת אשירי ע"ש והגה"מ מיהו פגם וקמט ריעותא מיהא הוי ואם בועא עומדת על הקמט ה"ל לקותא בתר לקותא וטרפה וכמ"ש בריש סימן ל"ז בס"ד וכן אם אינה עולה בנפיחה במקום שיש קמט טרפה וכן אם החסרון הוא בשפולי כמו כ כפופה טרפה אם יכול להניח בגומא כאצבע אגודל דתלינן דהגיע החסרון עד מקום הסמפונות אבל בחסרון כמו ך פשוטה תשכינן לה לאומא בלועה יתרת בדרי דאונא ואין כאן חסרון באומא וכשר : **ריאה** שאירע בה מקרה שנפחוה וכו' שם (דף מ"ז) מימרא

דרכי משה

הפוסקים משמע להכשיר בכל ענין ולכן כתבו סתמא דכשר ואפילו,בדיקת השמש לא הצריכו : (ד) ואני אומר אף כי ראוי להחמיר כדברי הרי"ף והרמב"ם מ"מ לענין הלכתא יש לסמוך אבתראי ורבינו : (ה) אבל מהרי"ו כתב בהל"ב וז"ל ריאה שחסרה ולאחר שנופחין אותה נראית חסירה במין כף כפופה כזה (כ) טריפה אבל אם היא חסורה כזה (ך) כשירה עכ"ל ובבדיקות ישנים דיש לשער אם יוכל להכניס אצבע אגודל בתוך הפגם מקרי חסירה ואם לאו לא מיקרי חסירה וכן ראיתי מעשה כזה ושיערו אם לא היה' החסרון שיעור אגודל ולא מצאו שיעור זה והכשירוהו וכתב הגה"א פא"ט דאין לחלק בזה בין אונה לאומה בין שיפולי לגבה : (ו) ונ"ל שזו היא רוקא לסברת הרמב"ם דפוסל בפגם בריאה אבל

פרישה

גם מהוגה שם ופסל שהם סרוחי ועכורי ואין נראה כלל דשם מוגלא היא ליחה סרוחה או עכורה ולא עדיפא ממים וכיון סרוחי או עכורי וריאה שנשפכת כקיתון שמסתמא המימוי הוי עכור וכשירה וסכי רברבי דאיתא בגמרא דמינהו להנך ריאות דקיימי כבדי וטיכרי (כבדי מוגלא גדולים וכבדים בריאה טיכרי מוגלא גדולים מכבדי וכבר הוקשו כסלע ואין מראיהן דומה לריאה אלא דומין למראה מוגלא כן פרש"י שם דף מ"ט ע"כ) ולא חשו לבדקן אם היו המים סרוחי' או עכורים וכן עמא דבר והכא ודאי מכוליא קאי ואפי' לספרים דגרסי ומים זכים כשרים כאן וכאן לא סמין כו' לישנא דגמרא דלעיל נקט ומ"מ לא קאי כ"א אכוליא עכ"ל ובדברי הרא"ש כתב הרשב"א בשם הרז"ה והסכים לדבריו וכן דעת הר"ן ובעל התרומה אבל הרמב"ם בפ"ז שכ"ם כתב מדברי הרי"ף וכתב הרשב"א שהם סבורים דעפי גרע עכירי וסרוחי ממליא מוגלא ומליא מוגלא שכיח כל יומא דהדר בריא ומוגלא נמי צילא בעינה אבל מים עכורין מראין במראיתן שבאים מחולי המפסיד ועתידה לינקב וכל העומד לינקב כנקוב דמי עכ"ל והם דברי רבינו שכ' שפסקו דעת הרא"ש לפי סברתו ודעת הרי"ף והרמב"ם לפי סברת' (ועיין ב"ח ל"ז בדין המעכבות עכ"ם) ובדברי הרשב"א מתורץ מה שהקשה הרא"ש אלא שאין נראה לומר שפליגי בהא שהרי"ף והרמב"ם סוברין דתלוי בעינם הם והרא"ש כתב שהם עכורין דהכי היא מראים לעינים ונראים שגם כ"ע מודו שהם עכורין אלא דהוי"ל וכה דתלין בעינם ומראיהם אבל מוגלא דרכה להיות כן הוי עדיפי ממים עכורין שאינם תלוים בעינם ומראיהם :

(יד) מביאין קערה מתופה באבר שהיא לבנה וז"ל ב"י אפשר מפני שהלבן בהיר וניכרים בו שורייקי חיורי עכ"ל ומטעמי נראה דכ"ש שמפרש מש"ה שהיא לבנה שקאי אקערה וכמש"ד בסמוך לוקחין כלי חרס לבן ואין נראה דסתם צריך לחלק בין לבן לשחור כלי חרס לענין קריעת וסמיכות סמים וכמ"ש שם אבל כאן לא צריך לחלק כן דא"כ ה"ל לרמוז לחלק גם בכאן בין קין לסורף כמו שמחלק בסמוך : (טו) ואם רואין כמין ורידין לבנים כו' הקשה הרשב"א דליחוש שמא נקבו הסמפונות חד לחבריה וטריפה ועוד דהא אפי' לא נקבו חד לחבריה הוי לן למיסר דמוגלא לא סתמה ותירץ דלהא ליכא למיחש דכיון שהריאה נתקלקלה כ"כ אם איתא שנתקלקלו הסמפונות שבה כלל אמחויי הוה ממחו ונשכר במנא ומדלא מימחי ודאי לא איתקיבו עכ"ל וכתב רמ"א ונראה דאין לנו לסמוך על בדיקה זו שאין אנו בקיאין בכל דבר שצריך בדיקה : (טז) חסר מגוף הריאה כו' ביאור דבריו היינו שמתחילת ברייתה נבראת חסירה קצת ממנה והקרום קיים ועולה בנפיחה אלא שמראה בה כמין פגם חסרון וס"ל מ"מ חסירה מנימוקה דמכשרינן אם החסרון מחזיק רביעית ושאני נימוק כיון שנתפשט בה ההפסד כ"כ אם איתא דסופה ליקב כבר היתה נקובה אבל הכא דלא נימוק ואפ"ה יש בה חסרון וסדק וקמט קים להו לרבנן דסופה ליקב ב"י . ומהרי"ו כתב דוקא שחסר כמין כף כפופה וכו' ע"ש : (יז) ריאה שאירע בה מקרה כו' שם דאמר שאירע בה מקרה דלא פירוק מהכא שכל ריאה צריכה נפיחה לכן כתב רבינו שאירע כו' שנפחוה דהל"ל סיפיה ינבחו בה שיש ויש טריה

בה מקום אטום שאינו עולה בנפיחה [ו] קורעין המקום האטום (יח) אם נמצא בו ליחה כשרה שמחמת הליחה נאטם ואם לא נמצא בו ליחה מניחין עליו קש או נוצה ונופחין אותה אי מבצבצת כשרה שהרי הרוח בא שם (יט) וא"ל טריפה אבל א"צ לחוש על זה כל זמן שלא נפחוה ריאה שנתמסמסה טריפה כיצד כגון שנמצאה שלמה (כ) וכשתולין אותה תתחך ותפול חתיכות ריאה שקשה כעץ (ט) במישמושה טרפה יבשה אפילו מקצתה טרפה [ז] (כא) וכגון שהיא נפרכת בצפורן (י) אבל לא נפרכת בצפורן כשרה (כב) צמקה כולה אפי' אינה יבשה אם מחמת בני אדם שהפחידוה כגון ששחטו אחרת לפניה וכיוצא בזה טרפה ואם בידי שמים כגון שפחדה מקול הרעם או מפחד שאר הבריות כגון מקול שאגת אריה וכיוצא בזה כשרה וכיצד נדע אם הוא בידי אדם אם לאו משימין אותה

מימרא דרבינא ולפי שאין דרך הריאה לימצא בה מקום אטום וא"צ לבדוק אחר האטום וכמו שא"צ לבדוק אחר שאר כל י"ח טרפות לכך אמר שאירע בה מקרה וכו' גם הרמב"ם פי"א מה"ש כתב שא"צ לנפח הריאה לבדוק אחר הנקב אם לא שנולד דבר שגורם לחשש מיהו הב"י כתב ע"ש בעל העיטור דמצריך לכל ריאה להוציאה ולנפחה ופשיטא דלאו משום אטום בלבד אלא משום דאית בה כמה מיני טרפות ובפרט נקבים דשכיחי בה וה"ל מיעוטא דשכיח דחיישינן ליה וכ"כ במרדכי פ"ק דחולין בשם בה"ג דצריך לאפוקי לריאה ולמיבדקיה בנפיחה ואי לא עביד הכי ספק טרפה הוא ופוק חזי מאי עמא דבר וע"ל ריש סי' ל"ט : וטעם פיסול האטום כתב הרמב"ם בפ"ז דה"ל כנקובה ומ"ה אפי' בכל שהוא טרפה ורש"י ז"ל כתב דלקותא היא והרשב"א כתב לפי שאינה יכולה להכניס הרוח ולהניף ומסתברא כדברי הרמב"ם : **ריאה** שנתמסמסה טרפה וכו' שם (סוף דף נ"ג) עובדא דאתא לקמיה דרב אשי בי רב כהנא : **ריאה** שקשה כעץ במישושה טרפה שם (דף מ"ז) אמר רפרם האי ריאה דדמיא לאופתא (בקיעת עץ) טרפה היכא דאמרי בגושתא (פירוש שקשה משושא כעץ) והרמב"ם כתב בזה שהוא ספק טרפה והב"י ביאר טעמו כי טוב הוא ע"ש : **יבשה** אפי' מקלתה טרפה שם (דף מ"ו) מימרא דרבא ומ"ש וכגון שנפרכת בצפורן שם וקיהיב טעמא דאף למ"ד באוזן בכור הוי יבש כבדי שתנקב ולא הוציא דם אפ"ה בריאה לא פסל בהכי דכיון דלא שליט בה אוירא הדרא בריא אם אינה נפרכת בצפורן מיהו רבינו בסימן ש"ט פסק דאף באוזן בכור לא פסל יבש אלא עד שתהא נפרכת בצפורן ולשם כתבתי טעמו בס"ד ומה שהאריך רבינו לבאר אבל לא נפרכת בצפורן כשרה יתבאר בס"ד בסמוך בדין צמקה כולה : **צמקה** כולה וכו' שם משנה וברייתא (דף נ"ה) חרותא בידי שמים כשרה בידי אדם טרפה ות"ר איזו היא חרותה כל שצמקה ריאה שלה וכו' ואע"ג דלא נמצא בגמרא שאמרו צמקה כולה מ"מ מדכתב הרא"ש בשם ר"י גבי ריאה דקיימא חזותא חזותא דכל המראות הפסולות בריאה לא"ש כולה לא שנא מקלתה דכיון דלקותא היא אם כן חשוב כאלו ניקבה והא דאמר רבא ריאה שיבשה במקלתה משום דבכולה קודם שיבשה היא פסולה כגון בצימוק דהיינו חרותא עכ"ל אלמא דבצימוק במקלתה כשרה בלא בדיקה דהא בכולה דפסולה אינה פסולה לגמרי דבבדיקה אם היא בידי שמים מיתכשרא א"כ במקלתה אפי' בדיקה לא צריך וז"ש הרי"ף והרא"ש ביבשה במקלתה טרפה ועד כמה עד שתהא נפרכת בצפורן אבל אם אינה נפרכת בצפורן כשירה דהדרא בריא הוצרכו לבאר דבאינה נפרכת בצפורן כשרה דלא תימא דבנפרכת בצפורן טרפה ודאי ובאינה נפרכת בצפורן אינה טרפה ודאי אלא מיהו בדיקה בעינן דהא צמקה ריאה שלה קמ"ל דכשרה בלא בדיקה ואחריהם נמשך רבינו שכתב לבאר אבל לא נפרכת בצפורן כשרה כלומר כשרה לגמרי דאפילו בדיקה לא צריך . מיהו בהגהת אשיר"י בשם בה"ג כתב דאף במקלתה אם אינה יבשה כל כך שנפרכת בצפורן אלא שצמקה בלבד צריכה בדיקה שמניחין אותה במים וכו' ולדידיה אין חלוק בין צמקה מקלתה לצמקה כולה כי היכי דביבשה אין חלוק והא דקאמר רבא ריאה שיבשה מקלתה טרפה היינו משום דבההיא קאמר רבא דבמקלתה כשרה בכולה טרפה להכי קאמר איהו גופיה דביבשה דהיינו שנפרכת בצפורן אינו כן אלא אפי' במקלתה טרפה אבל באינו נפרך בצפורן אלא צמקה בלבד אינו טרפה אלא צריך בדיקה ואפי' צמקה במקלתה צריך בדיקה וכן נראה מדברי הריב"ש שכתב תחלה דביבשה עד שנפרכת בצפורן טרפה אפי' בכל שהוא ואח"כ כתב צמקה הריאה וקרובה להיות יבשה אם פחדה בידי שמים וכו' הרי שלא כתב בפירוש דכשאינו נפרך בצפורן כשרה גם לא כתב צמקה כולה אלא סתם צמקה הריאה משמע דאין חלוק בין כולה למקלתה וכדעת בה"ג וכן נראה עיקר ודלא כמ"ש בש"ע צמקה כולה וכו' דלא מצריך בדיקה אלא בצמקה כולה דאין לנו להקל באיסור דאורייתא במקום שבה"ג והרמב"ם בכל דבריהם בקבלה תופסים לאיסור וא"כ בזמן הזה דאין אנו בקיאין בבדיקה אפי' לא נפרכת בצפורן ואפילו במקלתה טרפה והכי נקטינן : **ומ"ש** או מפחד שאר הבריות וכו' שם כת"ק דפליג ארשב"א : ומ"ש וכיצד נדע

עולה בנפיחה קורעין המקום האטום אם נמצא בו ליחה כשרה וכו' ואם לא נמצא בה ליחה מניחין עליו קש או נוצה ונופחין אותה אי מבצבצא כשרה וכו' שם (מז :) אמר רבינא האי אטום בריאה מייתינן סכינא וקרעינן לה וכו' וכי היכי דלא תידוק תהלכא שכל ריאה צריכה נפיחה שאל"כ היאך הרגישו שיש בה מקום אטום לכך כתב רבי' שאירע בה מקרה שנפחוה אבל משום חששא שמא תהיה אטומה או כיוצא בזה א"צ לנפחה וכ"כ הרמב"ם בפי"א וכ"נ מדברי הפוסקים (ז) ודלא כבעל העיטור שמצריך לכל ריאה להוציאה ולנפחה ואהא דאמרינן מייתינן סכינא וקרעינן לה כתב הרשב"א בת"ה מניחין סכין ומותכין סמוך ממש למקום הטמטום : **וכתב** סמ"ג ואטום בריאה פירש רבינו שמשון שמשמושו קשה ומראית אותו אטום כמראית הריאה ומה שאמרו דריאה דקיימא טירי טירי פי' טירי קשה כסלע שם מדבר שמראיתו כמראית מוגלא וכן פרש"י גבי ריאה דקיימי טירי טירי : וטעם פיסול מקום אטום בריאה כתב הרשב"א בת"ה שהוא לפי שהריאה רוחפת ומניפה על הלב ואם היא אטומה אינה יכולה להכניס רוח ולהניף : **כתב** בהג"א כו' הריאה שנתקררה ואינה עולה בנפיחה מחמת כן יתננה במים פושרין עד שתתחמם ואם תעלה בנפיחה מחמת כן כשרה וכן פעמים שהליחה סותמתו עד שאינו עולה בנפיחה אז יהפכו כל הערוגות והקנה למטה וינענע כדי שילא הליחה שבקנה ושבסמפון ואם אז תעלה בנפיחה כשרה מא"ז עכ"ל : וז"ל הרוקח וכשבא אטום יש למשמש שם באותו מקום הרבה עד שתתרכך לראות אם תעלה בנפיחה וגבי אית בה ליחה כתב דה"ה לדם עכור או בשר נרקב : **כתוב** בבדיקות אשכנזים אטום בריאה מייתי' סילוא ומברזינן לה בנחת שלא ינקוב רק הקרומים ולא הבשר : וכתב עוד שם טוב ליתן מים חמין בימות הגשמים ומים קרים בימות החמה לתוך הקנה וינענע קלא את הריאה וישפוך חוץ אולי יעלה בנפיחה ומעשה בריאה שלא עלתה בנפיחה וכבר היתה חתוכה ולקח ר"א בעל הרוקח שפופרת של נוצה ונפחה ולא עלתה החתיכה בנפיחה מפני אוטם שבה ומשמש בה עד שנתרככה החתיכה ועלתה בנפיחה והכשירה וה"ה בבדיקה זו יש לבדוק אם חסר אחת מהאונות (ח) עכ"ל : **ריאה** שנתמסמסה טריפה כיצד כגון שנמצאת שלימה וכשתולין אותה תתחך ותפול חתיכות שם (נג :) מימרא דרב אשי : **ריאה** שקשה כעץ במישמושה טריפה שם (מז :) אמר רפרם ריאה דדמיא לאופתא כלומ' דומה לבקעת עץ טריפה א"ד בגושתא וא"ד בנפיחה וא"ד דפחיזא וא"ד דשיעא דלית לה תיקוכא דאוני וא"ד בחזותא ופי' רש"י בגושתא שקשה מישושא כעץ . דפחיזא דקשה והיינו נמי כגושתא : דנפיחה · נעשית לבנה כבקעת והיינו נמי כחזותא · אבל הרמב"ם כתב בפ"ח מה"ש ריאה שנמצאת כפוחה כמו עיקר חריות של דקל אוסרים אותה מספק שזו תוספת משונה בגופה ושמא התוספת בגוף כחסרון כמו שאמרנו במנין עכ"ל נראה מדבריו דנפיחה וכגישתא ודפחיזא אחת הן וכתב שהיא ספק לפי שאיפשר שרפרם לא כיון בדבריו לדברי א"ד בגישתא אלא לא"ד כחזותא או דשיעא ובגישתא אפשר דס"ל שהיא כשירה ומזה הטעם כתב בכ"ז מה"ש דבחזותא אסורה מספק משום דדילמא בחזותא מכשר רפרם ולא בא לאסור אלא בשיעא או בגישתא אבל בשיעא דלית לה חיתוכא דאוני כתב בפ"ח מה"ש שהיא ודאי טריפה משום דאף אם דברי רפרם יתפרשו בגישתא או בחזותא אפ"ה שיעא פסולה מדאמר רבא ה' אוני אית לה לריאה אי חסיר טריפה : **יבשה** אפילו מקלתה טריפה מימרא דרבא שם (מו :) : ומ"ש וכגון שהיא נפרכת בצפורן וכו' גם זה מימרא שם : **וכתוב** בהג"א בשם בה"ג אונא דריאה שיבשה קצת ואינה נפרכת בצפורן מניחין אותה במים ומתמשמש בה אי הדרא בריא כשירה או יתן מים לתוך הקנה אולי תחזור לקדמותה וכשירה כשתחזור עכ"ל ויש לתמוה למה צריכה בדיקה ואף אם בדקוה ולא חזרה כשירה היא כיון שאינה נפרכת בצפורן ואע"ג דצמקה צריכה בדיקה כדבסמוך כבר כתבו הפוסקים דה"מ בצמקה כולה כמו שאכתוב שם בס"ד : **צמקה** כולה אפילו אינה יבשה אם מחמת בני אדם שהפחידוה וכו' טריפה ואם בידי שמים כגון שפחדה מקול הרעם וכו' כשרה משנה שם (נד) חרותה בידי שמים כשירה ובגמרא ת"ר אי זו היא חרותה כל שצמקה ריאה שלה בידי שמים כשירה בידי אדם טריפה רשב"א אומר אף בידי כל הבריות ומפרש בגמרא דה"ק אף בידי כל הבריות דינה כבידי אדם וכתב הרשב"א דמכלל דת"ק ס"ל שדינה כבידי שמים והכי קי"ל וכך הם דברי רבינו וכ"נ מדברי הרמב"ם בפ"א מה"ש שסתם דבריו כדברי ת"ק וכ"נ מדברי הרי"ף והרא"ש שגם הם סתמו דבריהם כדברי ת"ק ופי' רש"י בידי שמים . כגון שנבעתה מקול רעם וברקים : בידי אדם . שהבעיתה אדם לא הדרא בריא : בידי כל הבריות · שאגת אריה וקול שחל · ומ"ש רבינו צמקה כולה משום דאילו לא היה אלא מקלתה אפילו יבשה אם אינה נפרכת בצפורן כשירה בלא בדיקה וכן כתב הרשב"א בת"ה ריאה שצמקה כולה וכן כתב הרא"ש בשם ר"י גבי ריאה דקיימא חזותא חזותא וכן כתב הר"ן אף על פי שמדברי הגה"א שכתבתי בסמוך אין נראה כן כהני רבוותא נקטינן : **וכתב** הרשב"א דאע"ג דקי"ל כת"ק דאמר צמקה בידי הבריות כשרה היכא שנמצאת שצמקה הריאה חוששין לה שמא בידי אדם וצריכה בדיקה כדאמרינן (שם נה :) בעובדא דרבה בר בר חנה ואלא מיהו היכא דרדף אחריה ארי לפנינו או ששמעה שאגת אריה וקול שחל או רעמים וזועות ושחטוה ונמצא שצמקה הריאה שלה נ"ע כיון דאיכא קמן מידי למיתלי תלינן או לא תלינן והאריך בצדדי הספק ואח"כ כתב ומיהו ודאי משמע דהיכא דשמעה שאגת אריה ושחטוה מיד לשעתה ונמצא שצמקה שאין תולין בזה דהיאך אפשר דלשעה קלה כל כך נצמקה הריאה הא ודאי למפרע נפסלה עכ"ל אבל הר"ן כתב משמע דבדיקה זו היכא דלא ידעינן אי בידי שמים או בידי אדם אבל כל היכא דידעינן דבידי שמים א"צ בדיקה והיכא דידעינן דבידי אדם אין בדיקה מועלת לה · ואחרים לא כתבו כן עכ"ל : **ומ"ש** וכיצד נדע אם הוא בידי אדם אם לאו משימין אותה במים מעת לעת וכו' ובאיזה מים בודקין אותה בימות החורף לוקחין כלי חרס שאינו לבן וכו' שם רבה בב"ח הוה אזיל במדברא אשכח הנהו דיכרי דצמיק ריאה דידהו אתא שאיל בי מדרשא אמרו ליה בקייטא אייתי משיכלי חיוורי ומליניהו מיא קרירי ואנחינהו מעת לעת אי הדרן בריין בידי שמים היא וכשירה ואי לא טריפה ·

הג"ה

דרכי משה

אבל למאן דמכשיר מכשיר נמי בהאי : (ז) מ"כ בבדיקות ישנים אם הוא במקום אטום חוט ארום שהוא נמשך מעט במקום האטום אז ודאי אטום בריאה ואין מועיל לו בדיקה וטריפה עכ"ל (ח) ולא ידעתי איך יש לבדוק בבדיקה זו חסירת האונות ואפשר דר"ל דנופחין אותה ואם רואין סדק או שאר היכר ע"י הנפיחה כשר וכמ"ש לעיל ס"ס ל"ה (ט) וכתב מהרי"ו ה"ה אם קלה כעץ טריפה (י) מצאתי אם משרטט בציפורן על בשר הריאה והיה נראה השרטוט בתוכו אז נקרא יבש וטריפה עכ"ל .

וכ"ה

דרישה

ריפה משמע שהוא סובר שאותו מעשה אסתכה כמשמע בסימן [ו] קורעין המקום האטום כתב הרשב"א בת"ה מניחין סכין ומתכין סמוך ממש למקום האטום. כתוב בבדיקת אשכנזים אטום בריאה מייתינן סילוא ומברזינן לה בנחת שלא יקוב רק הקרומים ולא הבשר ב"י וכ"פ אלו שני דינים בש"ע [ז] וכגון שהיא נפרכת בצפורן כת ב בהג"א בשם בה"ג אונא דריאה שיבשה

פרישה

חטים ב"י וכן יש לפרש ריש הסימן שכתב רבינו ריאה שמוציאה קול כשנופחין אותו דהיינו כיי אם אירע שנפחוה · (יח) אם נמצאת בו ליחה כו' ה"ה לדם עכור או בשר נרקב רוקח ויד"ד (יט) ואם לאו טריפה לפי שהריאה מרחפת ומניפה על הלב ואם היא אטומה אינה יכולה להכניס רוח ולהניף. רשב"א כתב סמ"ג ואטום בריאה פירש רבינו שמשון שמשמושו קשה ומראית אותו אטום כמראית הריאה ומה שאמרו דריאה דקיימא טירי טירי פירוש טירי קשה כסלע לשם מדט שמראיתו כמראית מוגלא וכן פי' רש"י גבי ריאה דקיימי טירי טירי ב"י · (כ) וכשתולין אותה תתחך צ"ל תהתך מ"ו : (כא) וכגון שהיא נפרכת בצפורן אינו ר"ל שהיא נפרך כמשמעו דאין זה שייך בריאה ועוד דאם כן אפי' לא נפרכת ממש מ"מ לא עדיפא מאם יש בה מקום אטום שאין עולה בנפיחה שהיא טריפה אלא ר"ל שאם יתקוק עליה בצפורן יהא הרושם קיים וזו נקראת נפרכת בצפורן דבריאה בריאה כשמוקקין בה בציפורן כאשר תסיר הצפורן תשוב לקדמותה וכן כתב בש"ע סי"ג וכ"כ בהגהות בדיקות המקושות ועד"ר · (כב) צמקה כולה כתב בית יוסף דיקא כולה ואילו לא היה אלא מקלתה אפילו יבשה אם אינה נפרכת בצפורן כשרה בלא בדיקה וכן כתב הרשב"א בת"ה ואם שלמקה כולה וכ"כ

ביח"ש

אותה במים מעת לעת (כג) אם חזרה ללחותה בידוע שהוא בידי שמים וכשרה וא"ל בידי אדם הוא וטרפה ובאיזה מים בודקין אותה בימות החורף לוקחין כלי חרס (כד) שאינו לבן ג ומחופה אבר (כה) מפני שאין המים שבו ממהרין להתקרר וממלאים אותו מי פושרין שיהו חמין כמו צוננין בימות הקיץ שעומדים מעט בבית (כו) [ס] בין של נהר בין של מעיין ומניחים אותה בו והוא שיהיה המים פושרין כל מעת לעת ובקיץ בודקין אותה בבלי חרס לבן מחופה באבר שהוא ממהר להתקרר ונותנין בו מים קרים שעמדו מעט בבית אחר שנשאבו ומניחין אותו בו כל המעת לעת (כז) מחט שנמצאת בריאה [ע] אם שלימה היא נופחין אותה (כח) אם עולה בנפיחה כשרה בין אם היא דקה או עבה (כט) בין אם היא נכנסת דרך חודה או דרך קופא ואם היא חתוכה או אפי' שלימה ויש עליה קורט דם כנגד המחט בחוץ טרפה :

לז (א) **ריאה** שיש בה אבעבועות אפילו הם גדולות הרבה ומלאות

הג"ה ב"ה בסתוא איתי משיכלי שחומי וטלינהו מיא פשורי ואנחינהו מע"ל אי הדרא בריא כשרה ואי לא טריפה : ופרש"י משיכלי חיוורי . כלי חרס לבן: שחומי. שחורות ואינם מגינות כל כך כלבנות ובלשון מורי שחומי של נחשת חיוורי של חרס עכ"ל. והרשב"א כתב בת"ה משיכלא חיוורא מזרק של חרס שחיפו אותו באבר לבן ושחומי פרש"י כלי חרס שלא חיפה אותו באבר וי"א כלי נחושת עכ"ל · ודברי רבינו הם כלשון ראשון דרש"י אלא דמשמע ליה דשחורות לאו דוקא אלא כל שאינן לבנות שחורות קרי להו : ומ"ש מחופה באבר למדו מדברי הרשב"א וז"ל הרמב"ם בפ"א מה"ש אם היה זמן הקור מושיבין אותה במים פושרין ובכלי שאין המים מתמלאין מגבו וכחולים כדי שלא יצננו במהרה ואם היה זמן החום מושיבין אותה במים צונן בכלי שהמים מתמלאין מגבו כדי שישארו קרים עכ"ל משמע שהוא מפרש דמשיכלי חיוורי היינו שהם עשוים מטיט לבן שעושים ממנו במצרי' קיתונות ששותין בהם בימות הקיץ שהמים מתמלאין מגבן וע"י כן הם קרים ודברי טעם הם : וכתב הרשב"א הא דקאמר פשורי ואנחינהו מעת לעת נ"ל שצריך להיותם פושרין מעת לעת קאמר והביא ראיה ממסכת נדה (כב:) ומהא דאמרו לרבה בב"ח דבקייטא נייתי מיא קרירי ובסיתוא מיא פשורי הביא הרב בעה"ע ראיה דשיעור פשורי דומיא דקרירי בקייטא וכ"כ בשם ר"ת שהשיב אליו דתלמוד ערוך בידינו (פסחים לד:) בקייטא אע"פ שמעיינות צוננים מי נהרות רותחים שרואים פני החמה אבל מעיינות הם בתחתיות הארץ ומי נהרות המושכים חמין כמו פושרין ופוק חזי והילכך פסק רב יהודאי גאון ז"ל בהכמתו דפושרין דימות החורף אינם חמין יותר מצונן שבימות הקיץ שעמדו בבית בין של נהר בין של מעיינות שחום הבתים מחממתן כמו פושרין דימות החורף ונראה לעינים עכ"ל :

מחט שנמצאת בריאה אם שלימה היא נופחין אותה וכו' אם חתוכה היא או אפילו שלימה ויש עליה קורט דם וכו' שם (מח) איבעיא להו במחט שנמצאת בריאה ובתר הכי אמרינן ההוא מחטא דאשתכח באיתוכא דריאה פרש"י לאחר שחתכוהו נמצאת באחת החתיכות שדרוה לקמיה דרבי אמי וטרפה אמרו ליה והא רבנן מכשרו כלומר רבי יוחנן ורבי חנינא ורבי אלעזר מכשרי אמר להם הן הכשירו שיודעים מאי זה טעם הכשירו אנו מאיזה טעם נכשיר דילמא אי הוי ריאה קמן מינקבא ופרש"י שיודעים מאי זה טעם הכשירו . שבאת כל הריאה לפניהם ורואה שלימה הולך ע"כ דרך הקנה נכנסת וכתבו הרי"ף והרא"ש כרבנן דמכשרי כשהיא שלימה וכ"פ הרמב"ם בפ"ז מהלכות שחיטה : וכתב הרא"ש ולא מפלגינן השתא בין קופא לבר לקופא לגיו כדמפלגינן גבי כבד לפי שהריאה קרובה לקנה וסימפוני הריאה רחבים ואפילו קופא לבר נכנסת לתוך הסימפון ומשם דוחקת ונכנסת לתוך הבשר הריאה שהוא דק וכי ליתא לריאה שלמתא קמן טריפה ולא מפלגינן בין קופא לבר לקופא לגיו משום דחיישינן שמא ניקבה הריאה לחוץ וחזרה לאחוריה וכ"כ הרשב"א והר"ן והמרדכי וסמ"ק שלא כדברי הכלבו שכתב בשם הרז"ה דבריאה שלימה נמי אי קופא לבר טריפה ואע"פ שכתב האגור בשם התוס' לחלק בריאה ג"כ בין לגיו ללבר במחט שיש בה ראש מצד אחד כמו מסמר כבר כתב שערי דורא אינם מחלקים ושכן קיבל הוא : **אע"פ** שמדברי בעל התרומה נראה שאם הריאה שלימה לפנינו ואין אנו רואים בה שום נקב מבחוץ כשרה בלא נפיחה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והרשב"א והר"ן לא הכשירוה אלא בנפיחה וכדברי רבינו וא"ת היאך ידוע שיש בה מחט בעודה שלימה כבר כתב הכלבו כגון שהרגיש בה במשמוש היד שהמחט בתוכה וסמ"ק כתב כגון שבדקוה בנפיחה ואח"כ נמצאת בתוך הריאה : **ומ"ש** או אפי' שלימה ויש עליה קורט דם כנגד המחט בחוץ טריפה נלמד מדין מחט שנמצא בעובי בית הכוסות שיתבאר בסימן מ"ח : וכתב בעל העיטור ס"ת מחט שנמצאה בריאה בסמפון דריאה אבל אשתכח בגופה טריפה לחסרון מבפנים שמיה חסרון וגרים בגמרא דכ"ע חסרון מבפנים שמיה חסרון ודחה בעל העיטור דבריו וכן דעת כל הפוסקים : כתב הר"ן אם הריאה שלימה ועלתה בנפיחה כשרה ולא חיישינן דילמא המחט נקב סמפונא לחבריה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן : בסמ"ק כתב דאין אנו בקיאים בנפיחת הריאה הילכך לא דיינינן עכשיו בשום ריאה דין שלמה אלא דין חתוכה (יא) ומצאתי כתוב על זה בשם מהרא"י אין למחות ביד הנוהגים דין שלימה ע"י נפיחה הואיל ורש"י וס"ה לא מצרכי רק שלימות בכה"ג שאין נראות ריעותא עכ"ל וכ"נ שכיון שכל הפוסקים סתמו דבריהם להכשירה בנפיחה הלכה למעשה אתי לאשמועינן : **ואם** נמצא המחט בסימפונא רבה דריאה אמרי' בגמרא דכשירה וכתב הר"ן דאפילו איתא לריאה קמן אין צריך בדיקה ופשוט הוא (יב) דאין כאן מקום לבדיקה והכלבו שכתב ודוקא כי ליתא לריאה קמן אין טעם לדבריו :

לז ריאה שיש בה אבעבועות אפי' הם גדולות הרבה ומליאות מים כשרה בפרק א"ט (מח:) בעא מיניה רבה בב"ח משמואל העלתה למתים מהו א"ל כשרה א"ל אף אני אומר כן אלא שהתלמידים מגמגמין בדבר דאמר רב מתנא מליא' מוגלא טריפה מים זכים כשרה א"ל בהוא בכוליא איתמר

אמר

נלע וכו' שם בעובדא דרבה בב"ח דשאיל בי מדרשא וא"ל כך : ומ"ש רבי' בימות החורף לוקחין כלי חרס שאינו לבן ומחופה אבר האי שאינו קאי נמי אמחופה אבר שאחריו כאילו אמר שאינו לבן ושאינה מחופה אבר וכ"כ הרשב"א והטעם לפי שחפוי האבר מקרר ובחורף צריך שלא יהיו המים קרים : **ומ"ש** בין של נהר בין של מעיין קשה ע"ז וביארתיו בסי' קס"ח סעיף ו' בס"ד ע"ש : **מחט** שנמצאת בריאה וכו' הכי איבעיא בפ' א"ט (דף מ"ח) דאי איתא ריאה שלימתא קמן ולא מינקבא כשרה אבל אי ליתא שלימתא קמן חיישינן דילמא אי הוה קמן מינקבא וכתב הרי"ף והרא"ש דבשלימתא דכשרה דוקא דנפחינן לה ולא חזינן בה רישותא וכ"כ הרמב"ם והרשב"א והר"ן אבל רש"י ז"ל לא הזכיר נפיחה אלא דמדכתב וז"ל מחט שנמצאת בריאה ואין הריאה נקובה מבחוץ ואין הרוח יוצא ממנה עכ"ל משמע דמיירי בדנפחינן לה דאי לאו דנפחינן לה מהיכא ידעינן דאין הרוח יוצא ממנה אבל בשערי דורא כתב שיש מכשירין בשלימתא אפילו בדלא נפחה לריאה וכן נראה מדברי סה"ת : ומ"ש בין אם היא דקה וכו' כ"כ התוס' והרא"ש דבשלימתא אפילו קופא לבר כשרה ובחתוכה אפילו קופה לגאו טרפה ודלא כהחולקים על זה : **ומ"ש** להטריף ביש עליה קורט דם מבחוץ יתבאר בסי' מ"ח ומשמע דאם אין שם קורט דם אפי' ניקב לחוץ כשרה דהאי אחר השחיטה דחק ועבר וע"ל בסימן מ"ח . מיהו כתב בסמ"ק דבזמן הזה אפילו היא שלימתא דיינינן לה דינא דחתוכה אבל בהגהת ש"ד סימן ל"ב ובמהרי"ל ה' נבלה כתבו דאין למחות ביד הנוהגים היתר דין שלימתא ע"י נפיחה ואו"ה כתב לאיסור בשער כ"א סימן א' וסי"ו ויש להקל במקום הפסד מרובה וכן דעת הרב בהגהת ש"ע :

לז ריאה שיש בה אבעבועות וכו' בפא"ט (דף מ"ח) איבעיא העלתה למתים כשרה ופרש"י למתים היינו מוגלא ומייתי התם תרתי עובדי חדא דרב נחמן דחזי הנך דקיימי כנדי כנדי ולא א"ל ולא מידי אידך עובדא דרב אמי ורב אסי דחזו הנך דקיימי טנרי טנרי ולא א"ל ולא מידי ופרש"י כנדי היינו במחים גדולים ככדים בריאה טינרי במחים גדולים מכנדי וכבר הוקשו כסלע וכו' עכ"ל נראה מפירושו דתלמודא אשמועינן בשני מעשים אלו שלא נחלק ונאמר דדוקא בכנדי שהם בערך הטנות הוא דכשר אבל בטנרי שהם גדולים

מכנדי

דרכי משה

(יא) וכ"ה בהג"מ פ"י וכ"ה באו"ה דעכשיו אנו מטריפין כל מחט שנמצא בריאה ואפילו היתה שלימה לפנינו ונפחוה כמו שהוא מנהג בכל קהלת קודש לנפוח כל ריאה אע"ג דלית בה ריעותא מ"מ אם נמצא אח"כ מחט טריפה דאין אנו בקיאין בזמן הזה בנפיחה ולא סמכינן אבדיקתינו בכל מקום דאיכא ריעותא ואין חילוק בין מחט קטנה לגסה שראשה עב ביותר הכל טרפה ואפילו קופא לצד סמפון דחיישינן שמא ניקב הריאה ועלה בה קרום מחמת מכה שאינו קרום עכ"ל : (יב) וכ"ה בש"ד ובשערים דמהרא"י שער ל' לאפוקי מדברי או"ה דמטריף בחתוכה אפילו בכה"ג :

ואני

פרישה

הרמ"ה בשם ר"י ועד"ר : (כג) אם חזרה ללחותה בידוע שהוא בידי שמים וכשרה יש לדקדק בלשון רבינו דל"ל למימר אם הוא בידי שמים כו' יספיק לו בזה שיתן סימן בבדיקת המים ובכן נדע אם היא כשרה או לאו וי"ל דלאמר אם הוא בידי שמים כו' דבמקום שנודע שהוא בידי שמים או שנודע שהוא בידי אדם לא נצטרך לבדיקה וכן כתב גם הר"ן בהדיא שבמקום שידוע א"צ בדיקה אבל הרשב"א כתב שבדומה לזה צ"ע והאריך בלדדי הספק ואמר כן כתב ומיהו ודאי היכא דשמעה שאגת אריה ונשמטה מיד ונמצאת למוקה שאין לתלות שבשמעה קטנה כזאת נצטמקה משאגת האריה וצריך בדיקה : (כד) שאינו לבן ומחופה אבר פירוש וגם אינו מחופה באבר וכן כתב הרשב"א בהדיא והביא ב"י וכתב שכן דעת רבינו : (כה) מפני שאין המים שבו ממהרין כו' שאין כלי חרס שאינו מחופה כמו לבנה רש"י : (כו) בין של נהר בין של מעין עד"ר : (כז) מחט שנמצאת בריאה וא"ת היכא ידעינן שיש בה מחט בעודה שלימה י"ל כגון שהרגיש בה במשמוש וסמ"ק כתב כגון שבדקוה בנפיחה ואחר כך נמצאת בתוך הריאה וכתב עוד הסמ"ק ובזמן הזה מטריפין הכל ואין סומכין על בדיקת הריאה בנפיחה וכ"פ רמ"א ז"ל ומסיק וי"ל אם לא בהפסד מרובה וכן בכל דבר שצריך בדיקה אין סומכין בזמן הזה להכשיר עכ"ל רמ"א ולא כב"י שהביא לדברי הסמ"ק בס"ס זה וכתב עליו דנראה לו לפסוק כמהרא"י דכתב דאין למחות ביד הנוהגין דין שלימה ע"י נפיחה כו' ע"ש : (כח) אם עולה בנפיחה כלומר מיוחי' דאם אינו עולה בנפיחה טריפה דודאי ניקב מפני מדיס ואף על גב דאמרינן לקמן גבי קורקבן שניקב מפני לדדים דאם לא נמצא קורט דם כשר הא כתבתי שם ואפי' בגמלא מבפנים טריפה ובריאה אין שייך למבדק קורט דם מבפנים מפני שהמשקין משפשפין תמיד כל מה שבתוכה כמ"ש לקמן ולהכי טריפה (וזה שדקדק רבינו במ"ש בסוף ז"ל או אפי' שלימה ויש עליה קורט דם מבחוץ דבכה"ג דשלימה היא ורואין דלא נקבה מפני הלדדין בעינן דיהא קורט דם ניכר מבחוץ משא"כ בריאה כשאינה שלימה דלא בעינן קורט דם ניכר מבחוץ אלא מבפנים וכמן בריאה אינו ניכר מ"ה טריפה וק"ל) ולא אמרינן שמא לאחר שחיטה נעשה הואיל וא"א לבדוק בפנים כמ"ש והא שכתב רבינו בסמוך אם יש עליה קורט דם מיירי אפילו אם עולה בנפיחה דאמרינן הואיל ויש קורט דם ודאי ניקב ונסתם : (כט) בין אם היא נכנסת דרך חודה או דרך קופא הטעם לפי שהריאה קרובה לקנה וסמפוני הריאה רחבים ואפילו קופא לבר נכנסת לתוך סמפון ומשם דוחקת ונכנסת לתוך בשר הריאה שהוא רך ועיין מ"ש לקמן עוד מזה בסימן מ' ומ"א : **סי' לז** (א) **ריאה** שיש בה אבעבועות פרק א"ט דף מ"ח :

ומיכו

דרישה

שיבשה קצת ואינה נפרכת בציפורן מניחין אותה במים וממשמש בה אי הדרא בריא כשרה או יתן מים לתוך הקנה אולי תחזיר לקדמותה וכשרה כשתחזיר עכ"ל ויש לתמוה למה צריכה בדיקה ואף אם בדוקה ולא חזרה כשרה היא כיון שאינה נפרכת בצפורן ואע"ג דנצמקה צריכה בדיקה כדבסמוך כבר כתבו התוספות דה"מ בנצמקה כולה ב"י : [ס] בין של נהר בין של מעין כתב הרשב"א הא דצריכין להיות פושרין מעת לעת ראייתו ממסכת נדה והביא נמי בעל העיטור שכתב בשם ר"ת שהשיב אליו דתלמוד ערוך בידינו בקייטא אף על פי שמעיינות צוננים מי נהרות רותחים שרואים פני החמה אבל מעיינות הם בתחתיות הארץ ומי נהרות המושכין חמין כמו פושרין ופוק חזי והלכך כתב רב יהודאי גאון ז"ל בהכמתו דפושרין דימות החורף אינם חמין יותר מצונן שבימות הקיץ שעמדו בבית בין של נהר בין של מעין שחום הבתים מחממתן כמו פושרין דימות החורף ונראה לעינים עכ"ל משמע מזה שמי הנהר בקיץ חמין הם כאילו עמדו בבית וכן פירש ב"י לקמן דברי רבינו בסימן קס"ח שכתב רבינו שם ושיעור החימום כמו מים שנשאבו בקיץ מן הנהר או מן המעיין ועמדו מעט בבית שחום הבית מחממתן עכ"ל וכתב ב"י עליו מ"ש ועמדו מעט בבית הוא דוקא מי מעין אבל מי נהרות א"צ לעמוד בבית ואפשר לומר בדוחק שמ"ש רבינו כאן בין שעמדו מעט בבית בין של נהר בין של מעין ר"ל שאומר דרך כלל שא"צ יותר חמין בחורף אלא כמו אלו כשעמדו בבית בימות הקיץ אבל באמת מי נהר אף בלי עמידה בבית הם חמים ואין עמידת הבית מוסיף להם חום וביותר נראה דמ"ש בין של נהר כו' קאי אמ"ש וממלאין אותו במים פושרין דוקא "פושרין ולא "חמין מכח ע"ז קאמר דמ"מ אף אם הן חמין כמו מי נהר של קיץ שעומד בבית שהוא אם קצת יותר משל מעין שעמד בבית מ"מ דין פושרין עליו וכשרה לבודקין בו וק"ל : [ע] אם שלימה היא נופחין אותה כתב הר"ן אם הריאה שלימה ועולה בנפיחה כשירה ולא חיישינן דלמא נקב המחט שהמפונות לחבריה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן :

שתי

חדושי הגהות

ג משמע דבעינן שיהא מחופה באבר ותימה דהוא נגד דעת הרשב"א שכתב היפך מזה וכמ"ש הב"י בשמו וז"ל שחומי (דהיינו הכלי שלוקחין בימות החורף) פי' רש"י כלי חרס שאינו מחופה באבר ואם נאמר "הטור חולק ע"ז וכמ"ש הל"ח סי' ר"ן קשיא מנ"ל להטור לחלוק על רש"י והרשב"א בזה והנכון בזה לומר דהך שאינו דקאמר קאי אתרווייהו ובאילו אמר שאינו לבן ושאינו מחופה באבר (כנה"ג) :

ומלאות מים כשרה (ב) ומיהו לרב אלפס צריך שלא יהו עכורים ולא סרוחין וכן כתב הרמב"ם ריאה שיש בה אבעבועות אם הם מלאים רוח או מים זכים או ליחה הנמשכת או ליחה קשה אפי' כעין מותרת ואם יש בה ליחה סרוחה או עכורה אסורה וכתב עוד ובשמוציא הליחה ובודק אותה (ג) צריך לבדוק הסמפון שתחתיה אם נמצא נקוב טרפה (ד) וא"א הרא"ש ז"ל מתיר אפילו בעכורין וסרוכין (ה) וגם לא הזכיר בדיקת הסמפון (ו) ואם יש בה [א] שתי אבעבועות (ז) סמוכות אסורה אפילו מלאות מים זכים

ואם

מכנדי שהם כערך הר כסלע לא אי נמי איפכא דוקא בכטגרי שהם קשי' כסלע כשרה אבל בכנדי שהם רכים לא קמ"ל תרתי דאפי' גדולים וגם רכים נמי כשרה : ומדברי רבינו משמע שהוא מפרש כנדי אבעבועות מלאות מים כמו נוד מלא מים ולכן כתב אפי' גדולות הרבה ומלאות מים כשרה דאע"פ שיש בהם תרתי לריעותא שגדולות הרבה כטגרי ומלאות מים ככנדי נמי כשרה וה"ה דבמלאות מוגלא וגדולים הרבה נמי ס"ל לרבינו דכשרה כמו שיתבאר בסמוך בס"ד אלא שכתב מלאות מים לפי שזה הוא פי' כנדי לדעתו כדפי'. ומ"ש ומיהו לרב אלפס וכו' כ"כ בפא"ט וריאה שהעלתה נמחין כשרה ואע"ג דמלאין מוגלא או מים זכים וה"מ דלא אסרוח אבל אסרוח טרפה וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מה"ש וכבר נתבאר טעמו וטעם המכשירין בסימן הקודם בסעיף י"א : **ומ"ש** בשם הרמב"ם אם הם מלאים רוח וכו' נראה שהוא ז"ל מפרש כנדי כנודות מלאות רוח ובועות הם מלאים מים זכים מלשון תבועי מים ונמחים מוגלא והיינו ליחה הנמשכת כדבש וכיוצא בו וטגרי היינו ליחה יבשה וקשה כעץ וסלע דאל"כ למה קורא אותם התלמוד בשמות משתנות אלא בא להודיע על כל מיני בועות שכולם שוים להיתר : ומ"ש שצריך לבדוק הסמפון וכו' למדה מדין ריאה שנשפכה כקיתון ומ"ש בשם הרא"ש דמתיר אפי' בעכורין וסרוחין וגם לא הזכיר בדיקת הסמפון שם בפסקיו וכך היא דעת רוב הפוסקים וכך נהגו :

כתב ב"י ע"ש הראב"ד שאם סירכא תלויה יוצאה מן הבועה אסורה ואפי' באונא לא אמרינן דדופן מגין עליה עכ"ל ונ"ל דטעמו משום דה"ל לקותא בתר לקותא ומעיד עליה בנקב וכדרש נדה אמרינן כיון דאיכא תרתי לריעותא כודאי טומאה דמי והתם מדמי איסור לטומאה בענין זה ע"ש · ומכאן למדו להטריף כל היכא דאיכא תרתי לריעותא כגון בועא העומדת על הגבשושית וכיוצא בזה ומביאו הרב בהגהת ש"ע · ומ"ש אם נמצא נקב בבועא ואיכא למתלי במשמוש ידא דטבחא וכיוצא בו הא לא הוה תרתי לריעותא כיון דאיכא למימר דהנקב לא בא מחמת חולי וליכא ריעותא אלא בועא לחודה וכך פירש רש"י והתוספות פא"ט סוף (דף מ"ו) וכ"כ הר"ן ויתבאר בסמוך מיהו בסרכא שלא כסדרן דטרפה מדין התלמוד אלא דאנן נהגינן להקל במשמוש היד כדלקמן בסי' ל"ט אם נמצא נקב במקום הסירכא או בסמוך לסירכא לא תלינן לה במשמוש ידא דטבחא דדוקא בבועא שאין הבהמה בחזקת טרפה ע"י הבועא תלינן הנקב במשמוש ידא דטבחא משא"כ בסירכא שלא כסדרן דאין להוציאה מחזקת טרפה אלא בידוע שלא היה שם נקב אבל בסירכא כסדרן אי נמי סירכא תלויה תלינן כמו בבועא : ובסירכא תלויה יוצאת מבועא כשהוא מים זכים נראה דכשרה כאותן גדולים דמכשרי בתרתי בועי דסמיכי כשהם מים זכים דכיון דאפילו בכך טרפות דהוזכר בתלמוד מכשרי דס"ל דמים זכים לאו כל כך ריעותא היא א"כ כ"ש סירכא תלויה שלא הוזכרה בתלמוד וכן נמצא בבדיקות ע"ש הא"ז שכן המנהג מיהו אם הסירכא נסרכת שלא כסדרן ויוצאה מתוך הבועא אף על פי דאיכא מים זכים טרפה מטעם דכתבתי בסמוך דסירכא שלא כסדרן היא בחזקת טרפה וכשהיא יוצאה מתוך הבועא איננה יוצאת מחזקת טרפה במשמוש היד אפילו אין שם אלא מים זכים ומ"ש הרוקח כל מקום שיש סריכת חוט בבועא טורפין ומביאו ב"י ומשמע אפילו בסירכא תלויה היינו דוקא בבועא מליאה מוגלא דאילו במים זכים כשרה בסירכא תלויה כדפרישית : והקשה ב"י אמ"ש הראב"ד דאפילו באונא לא אמרינן דדופן מגין עליה דלא יהא אלא ניקבה הא אמרינן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה עכ"ל ואפשר ליישב דס"ל להראב"ד כמקצת גאונים דריאה שניקבה אין הדופן סותמתה אלא בדסריך אבל בדלא סריך אין הדופן סותמתה אפילו במקום רביתא דהיינו מיתוכה דאיי ולהכי בסירכא תלויה אין הדופן סותמתה כיון דלא סריך וטרפה ולפ"ז אף בחתוך האונות אי איכא נקב ממש באונא בחתוך אין אונא שאללה סותם הנקב לדברי הכל וכמו שיתבאר בס"ד בסימן ל"ט וע"ל בסימן ל"ט חזר ב"י והביא דברי הראב"ד באריכות מבואר בדבריו כדפרי' וכתב מהרי"ל ומהרי"ו סירכא תלויה היוצאת מתוך הטגרי כשרה :

ואם יש בה ב' אבעבועות סמוכות אסורה שם (ריש דף מ"ז) מימרא דרבא ופרש"י הטעם דגמירי דמחמת הנקב שהיה בריאה עלו סמוכים זה לזה וכן פירש הרא"ש וכתב עוד והוא שאין ביניהם היכר בשר וכתב עוד אהני עובדי דככדי כנדי דלא מטרפינן בתרי בועי היינו דסמיכי להדדי היינו אפילו מליאה מים זכים וכן הסכים מהר"ם ודלא כרשב"ם וריב"ן וכך הם דברי רבינו שכתב בסתם ב' אבעבועות סמוכות אסורה דמשמע שסמוכות ממש שאין ביניהם היכר בשר כלל אבל יש ביניהם אפילו כחוט השערה כשר וכתב ב"י שכ"כ בעל העיטור וכן ה"ר ירוחם לפי פירוש הרשב"א והגהת אשיר"י לפי פר"י אבל התוס' והגהת אשיר"י בשם בה"ג כתב דאפילו יש ביניהם כחוט השערה טרפה משמע אבל כשני חוטין לא חשיב סמיכי ויתכן לפרש כן לפי פרש"י והכי נקיטינן לחומרא מיהו במים זכים יש מקומות שנוהגים להקל כדעת רשב"ם וריב"ן והמחמיר לעצמו תע"ב שכן היא דעת רוב פוסקים ומ"מ אף לדידהו בנמחים קשים כתבו התו' ומרדכי

והגהת

אמר רבא כי הוה מסגינן בתריה דרב נחמן בשוקאי דגילדאי חזי הנך דקיית כנדי כנדי ולא אמר להו ולא מידי רבי אמי ורבי אסי הוו חלפי בשוקא דטבריא חזי הנך טיגרי טיגרי ולא אמרו להו ולא מידי ופירש"י נמחים היינו מוגלא : כנדי כנדי. היינו נמחים גדולים כבדים בריאה : טגרי. נמחים גדולים מכנדי וכבר הוקשו כסלע ואלו הן אותם המצויים בבהמה שלנו בריאה ואין מראיהן דומה לריאה אלא דומין למראה מוגלא ולאו היינו אטום בריאה דאטום אין שם נמח ואינו משתנה מן הריאה אלא שאין עולה בנפיחה עכ"ל : **ומ"ש** רבינו ומיהו לרב אלפס צריך שלא יהיו עכורים ולא סרוחים ז"ל הרי"ף ריאה שהעלתה נמחים כשירה ואע"ג דמליין מוגלא או מים זכי' וה"מ דלא אסרוח אבל אסרוח טריפה וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מה' שחיטה וכבר נתבאר טעם בסימן שקודם זה גבי נימוק בשרה מבפנים והרא"ש והרשב"א והר"ן כתבו שאין סוגיית הגמרא מוכחת כן מדאמרינן בגמ' דרבנן הוו אזלי בשוקא וחזו דהוו קיימי נמחי כנדי כנדי טיגרי טוגרי ולא אמרו להו מידי אלמא לא צריכי בדיקה כלל :

ובבר כתבתי בסימן שקודם זה שכיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לאסור לכן שומעין אם לא במקום שנהגו כדברי המתירים וכתב בס' א"ח בשם ה"ר יהונתן דכל היכא דלא אסרוח מחוץ לא חיישינן אי מסריח מבפנים ואין נראה כן מדברי הגמרא והפוסקים שכתבתי בסימן שקודם זה : ומ"ש רבי' בשם רמב"ם כשמוציא הליחה ובודק אותה צריך לבדוק הסמפון שתחתיה אם נמצא נקוב טרפה בפרק הנזכר כ"כ והר"ן כתב ע"ז למדה הרב מריאה שנשפכה כקיתון ואינו מחוור דהתם כיון שנימוק בשרה מבפנים ונתקלקל כל כך חוששין אף לקלקול הסמפונות אבל בנמחים לא אתרעאי ריאה כל כך עכ"ל . וכ"כ הרשב"א בת"ה על דברי הרמב"ם וז"ל גם זה אינו מחוור כלל ומן הטעם שאמרן דהא לא אמר להו ולא מידי ואע"ג דגבי ריאה שנשפכה כקיתון חיישינן וצריכה בדיקה שמא ניטלו הסמפונות התם הוא לפי שנמס בשרה מבפנים אבל באבעבועות הגדילות בין עור לבשר אין חוששין לנקיבת סמפונות כלל עכ"ל וכ"נ שהוא דעת הרי"ף והרא"ש שלא הזכירו בדיקת הסמפון : ולענין הלכה כיון דהרמב"ם יחיד הוא בדבר זה סומכים על דברי המתירים (א) : מצאתי כתוב בשם הראב"ד שאם סירכא תלויה יוצאה מן הבועה אסורה ואפילו באונא לא אמרינן דדופן מגין עליה ואיני יודע (הג"ה ב"ה) צריך להעביר הקולמוס על ואיני יודע טעם לדבר דלא יהא אלא ניקבה וצ"ל שהרי אמרו ריאה שניקבה ודופן סותמה כשרה אסרי' והוא דסביך בבישרא והאי לא סביך ולא סריך הילכך איכא למיחש לה שהבועא מעיד עליה בנקב עכ"ל טעם לדבר דלא יהא אלא נקבה הא אמרינן ריאה שנקבה ודופן סותמתה כשירה והרוקח כתב כל מקום שיש סריכות חוט בבועה טורפין ואיפשר דשלא במקום רביתא קאמר : ואם יש בה שתי אבעבועות סמוכות אסורה מימרא דרבא שם (מז ·) ופרש"י דקים ליה לרבא שאינם סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה והעלה את הבועות האלו סביביו וכתב הרמב"ם בפ"ו מה"ש שהטעם מפני שהדבר קרוב הרבה שיש נקבים ביניהם ואין להם דרך בדיקה והר"ן כתב שאינו מחוורת ושנראה לו כדברי מי שפירש דכיון דסמוכות זו לזו מתוך שכל אחד דוחקת את חבירתה סופו של עור לינקב והרי הוא כאילו ניקב מעכשיו וכן פירש הרשב"א וכתבו התוספות בשם ה"ג דאפילו יש הפסק ביניהם כחוט השערה טריפה משמע דאי איכא בינייהו כשני חוטין לא חשיב סמיכי אהדדי וכתוב בהג"א ויתכן לפרש"י אבל לפר"י מיירי שאין ביניהם כלל מן הריאה אלא הכל לקוי מפני הבועה וכ"כ רבינו ירוחם דלפירוש הרשב"א אם יש מעט בשר אפילו כחוט מפסיק בין ב' הבועות כשירה והוא שלא יהא שוכבות זו על זו והעיטור כתב שאם יש היקף בשר אפילו כחוט השערה כשרה והסכים דאפילו מלאה מוגלא כשירה אבל בדיקה בעי ואי אית בה נקב טריפה :

ולענין הלכה נראה דיש לחוש לדברי ה"ג שלא להכשיר כחוט השערה הפסק ביניהם אם לא במקום שנהגו כדברי המכשירים בהפסק כל שהו (ב) :

ומ"ש רבינו אפילו מליאות מים זכים כ"כ הרא"ש גבי ריאה שהעלתה נמחים לא מטרפינן אלא תרי בועי דסמיכי להדדי ואפי' אם מליאות מים זכים ודלא כרשב"ם וריב"ן שכתבו דלא מטרפינן בתרי בועי אלא מליין מוגלא ודקדקו מדנקט בועי משמע מוגלא מלשון (שמות ט) פרח אבעבועות והקשה רבינו מאיר על דבריהם מדקאמר היא בכוליא איתמר ואמאי לא מוקי לה אף בריאה לענין תרי בועי דסמיכי להדדי אלא ודאי אין חילוק בריאה אף לענין תרי בועי בין מים זכים ובין מוגלא ואף במים זכים שייך לישנא דבועי כדכתיב [ישעיה סד] מים תבעה אש ולשון [ישעיה מט] מבועי מים ואף בלשון משנה במסכת מקוואות (פ"י מ"ד) משיכוהו מבעבוען עכ"ל והמרדכי כתב היכא דתרי בועי סמיכי ויש בה מים זכים רפיא בידי ויותר נראה להתיר מלאסור אבל א מצאתי כתוב בשם רשב"ט בועא כמו פרח אבעבועות עכ"ל : ולענין הלכה נקיטינן כדברי הר"ת והרא"ש דבתראי נינהו וכ"ש שהם מחמירים ומסתבר טעמייהו וכתב רי"ו שכן הסכימו רוב הפוסקים (ג) :

ומשמע

דרכי משה

לז (א) ואני אומר דאף לענין עכורים וסרוחים יש לסמוך אהרא"ש ורשב"א ור"ן להכשיר דרבים ובתראי אינון וכ"ה במהרי"ל דכשר וז"ל דין פשוט להתיר בועא הנמצאת שלא מעבר לעבר אפילו במים עכורים עכ"ל ומצאתי כתוב בועא שנראית כמראה קריטין שטיי"ן או כעין עין טריפה עכ"ל וטעם הדבר לא נתפרש ואפשר הטעם משום דאז ודאי הוי ביה מים עכורין וסרוחין ואנן לא נהיגין כן : (ב) וז"ל מהרי"ו ב' בועות דסמיכי להדדי אם יש ביניהם הפרש כקש אז הוא כשר דלא מיקרי סמיכי : (ג) ומהרי"ו כתב בהלכות בדיקות שלנו וז"ל במים זכים יש מכשירין בשפולי ריאה ובסמיכי ויש מטריפין וי"א דאפילו במקום שמכשירין מים זכים היינו דוקא כשאינן סרוחים ואנן לא מכשרינן במים זכים אלא בשארת תכם והוא כשיהיו המים צלולין ומתוקין אבל אם עכורין או מרוחים טריפה עכ"ל ובמהרי"ל כתב באוס"טריך ומגנצא יש להכשיר מים זכים בשפולי הריאה ולא בשאר מקומות עכ"ל ונ"ל דה"ה בסמיכי דהך טעמא הוא כדלקמן עוד נ"ל דאם היה ביניהם הפרש ע"י נפיחה כשירה כמו בשיפולי ריאה לקמן וכן מצאתי בבדיקות ישנים בשם מהרא"ק

דרישה

סי' לז [א] שתי אבעבועות הסמוכות אסורה הטעמים כתבתי בפרישה ולכל הטעמים כשאין בהם מים ולא מוגלא אלא הם נמחים קשים אע"ג דסמיכי אהדדי כשרה דכיון דקשות הן אין סופו של עור לינקב והו לטעם ר"ן ולפרש"י דרכן לעלות שלא מחמת נקב ולטעם הרמב"ם יש דרך בדיקה ביניהם ב"י : כתוב בא"ח מעשה אירע במונפליר שנמצאת בועה בקנה והתירוה מיי"ם דאין לך בטריפות אלא מה שמנו חכמים ולא אשכחן בועה

פי' אם יש ביניהם כקש או כשתי שערות לא מקרי סמוכות וכשרה וי"א (העיטור) אפי' כשערה אחת והראשון עיקר מ"ז וסימן יאכלם כקש וכן הוא בתו' דף מ"ז ע"א בשם ר"ג :

פרישה

(ב) ומיהו לרי"ף כו' ואם יש בה ליחה סרוחה או עכורה אסור עי' בסי' ל"ו אבל ריאה שנשפכה כקיתון כתבתי במאי פליגי : (ג) צריך לבדוק הסמפון שתחתיה הטעם שהרי שלימה איכה סותמת הנקב אלא דוקא בשר הריאה סותם . (ד) וא"א הרא"ש מתיר בעכורין וסרוחין וכ"פ רמ"א · (ה) וגם לא הזכיר בדיקת הסמפון ואע"ג דגבי ריאה שנשפכה כקיתון חיישינן וצריך בדיקה התם הוא שנמס בשרה מבפנים אבל גבי אבעבועות הגדילין בין עור לבשר אין חוששין לנקיבת הסמפונות רשב"א וכן סמ"ג במשכנו מ"ו : (ו) ואם יש בה שתי אבעבועות סמוכות

(ז) סמוכות אסורה כו' הטעם לפי שאינם סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה והעלו את הבועות אלו סביביו רש"י והר"ן פירש כיון דסמוכות זו לזו מתוך שכל אחת דוחקת חבירתה

חדושי הגהות

לז א לפמ"ש הרא"ש למעלה בשם רשב"ם וריב"ן שמכשירין במים זכים משום דמפרשים בועי מלשון פרח אבעבועות א"כ אף הרשב"ם דקאמר בועי כמו פרח אבעבועות הכי ס"ל ויהיה מחוסר הכנה תיבת אבל דכתב המרדכי דהא אדרבה גם הרשב"ם מתיר במים זכים אבל המעיין שם במרדכי יראה דמשולל האמת הוא לפ' כן שסיים שם וז"ל אבל מצאתי כתוב בשם רשב"ם בועא כמו פרח אבעבועות אבל צמיחים דשכיחי שקורין בועות לאו בועות נינהו אלא צמיחים ואין לחוש אי סמיכי להדדי ע"כ הרי להדיא מוכח דס"ש בתחלה

ומשמע דלדברי הכל כשאין בהם לא מים ולא מוגלא אלא הם צמחים קשים אע"ג דסמיכי אהדדי כשירה דכיון דקשות הן אין סופן לינקב ולהרמב"ם יש דרך בדיקה ביניהם ולפרש"י דרכן לעלות שלא מחמת נקב כנ"ל ואחר כך מצאתי שכתבו התוס' בשם רבינו יהודה דווקא בועות שיש בהם מוגלא אבל בצמחים קשים אפילו סמיכי כשרה עכ"ל ואע"פ שנראה מדבריהם דדוקא בדאית להו מוגלא הוא דפסלה וכבר נתבאר דהרא"ש פסל אפילו במים זכים מ"מ בצמחים קשים לא נחלק הרא"ש עליהם וכ"כ בהגהות אשירי בשם רבינו ישעיה דצמחים קשים אפילו סמוכים כשירה וגם המרדכי כ"כ בשמו :

ומ"ש רבי' ואם היא אחת ונראין כב' נוקבין אותה באחד מצידיה וכו' סוף מימרא דרבא שכתבתי בסמוך :

אבבועע שנמצאת בשיפולי הריאה כתוב בה"ג אם הבשר מקיף מכל צד אפילו בכל שהוא כשרה ואם לאו הרי היא כיתרת וכו' ג"כ התוספו' בפרק א"ט גבי הא דתרי בועי דסמיכי להדדי כתב בה"ג דבועה בשיפולי ריאה דהיינו בשיפולי אונות או אומות טריפה ופי' הטעם משום דכל יתר כנטול דמי ותימה דמה ענין זה אצל זה ואי משיבי ליה יתר בסוף הריאה ה"נ באמצע ושמא הטעם דכשעומד בסוף סופו ליפסק ולינקב וטוב ליזהר שכל דבריהם דברי קבלה וכ"פ ר"ג וכתב דאי מהדר לה אודרא כשרה ואם לאו טריפה וכתב הרשב"א בחידושיו ומה שאמר כל יתר כנטול דמי כלומר הרי היא כאילו ניטלה הבועה וחסירה היא וטריפה וכתב עוד שאע"פ שאין דברי בה"ג מתקבלים אל הדעת ראוי לחוש לדבריו שדברי הגאונים דברי קבלה הם והעיטור כתב זה המנהג בכל ארץ אשכנז ואין לנו להוסיף על הטריפות עכ"ל וז"ל סמ"ג והתרומה בה"ג כתב בועה בשיפולי ריאה טרפה פי' בחודה של ריאה ושמא הטעם מאחר שניכרת משני צדדין דומה לשתי בועות ויש לחוש למראית העין עכ"ל · וגם המרדכי כתב בהגהת שהטעם משום דכיון דמתחזיא בתרי עברי הוו כתרי בועי דסמיכי להדדי דלית להו בדיקותא ושל עבר זה חשיב כבועה אחת ושל עבר זה חשיב כבועה אחרת (ד) וכתוב בהגהת אשירי וכבר היה מעשה וטרפו רבי' מאיר ורבינו תם ויש מקומות שאוכלים בועא בשיפולי ריאה מיהו רוב המקומות נוהגים לאיסור וכן הלכה עכ"ל · והמרדכי כתב סברת התוס' וכתב שר"ש בן חפני מכשיר בשיפולי אונא אפילו בלא היקף וטעמא לפי שהוא במקר החזה והוא רביתא וקי"ל ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשירה ודווקא בנפיחה עכ"ל · והרוקח כתב בשיפולי ריאה בין באונות בין באומות ואין היקף בשר מקיפן למטה טורפין במגנצ"א · וכן הורה ר"ת וה"ג אבל בוורמיי"ש אין טורפין כי אם באומות ולא באונות עכ"ל · וכתבו סמ"ק והכלבו דשיפולי ריאה ר"ל כל מולי מתכי האונות והאומות בין מלמעלה בין מן הצדדין נקרא שיפולי ריאה :

וכתב מהרי"ן חביב ז"ל שמאחר שהמפרשים לא רמזו שורש לאסור בועה בשיפולי ריאה אלא דברי ה"ג נשמע לכל מי שיפרש דבריו להקל דר"ש בן חפני מכשיר בשיפולי אונא ואפילו בלא היקף (ה) וטעמא לפי שהוא במקר החזה והוא רביתיה גם בספר צידה לדרך כתב בשם חכמי טוליטול"א כי שפולי הוא על תחתית האונא או האומה ולא על התיתוכי שבין אונא לאונא כמו בתחתית ההר תרגומו בשיפולי טורא וכפי איכות שורש דין זה אין כאן בגת אם נשמע להקל וזכורני כי ראיתי דומה לזה בקונדרסים שחיבר ה"ר מתתיה ז"ל על הטרפות וכתב שכן המנהג עכ"ל : כתב רבינו ירוחם ובנפיחה תוכל להכיר טוב אם בשר מקיף לאותה בועא אם לאו עכ"ל ופשוט הוא ושמעתי שאם נפחוה ואין בשר מקיף לבועא מתמשמשין בה מגד פנים לצד הבועא וע"י כך לפעמים נמצא בשר מקיף אותה ומכשירים אותה (ו) : **כתב** המרדכי כשהבועא בריאה וניכרת בעבר אחר נראה להכשיר אי לא שפכי אהדדי וכן עשה מעשה רבי שמואל הלוי ובה"ג כתב מ"ש בתשובת הגאונים בועא דמתחזיא בתרי גיסי הריאה טריפה אף ע"פ שהיא עומדת בשיפולי ריאה ותיכא לאקשויי טעמא מאי ומנ"ל להוסיף על טריפות שבתלמוד וכ"ל דווקא מיירי כי קיימי כנגד הסמפונות וטעמא כדאמרינן לקמן והוא דקיימי סימפונהא והעם נהגו עתה להכשיר בין שפכי אהדדי בין לא שפכי כבועה הניכרת מעבר אחר דלא מתחזיא כתרתי דסמיכי להדדי · מהרי"ק בשורש ל"ו האריך בדין זה :

ונראה לי לענין הלכה דכיון דהני פוסקים לא הזכירו דין זה כשירה מיהו היכא דקיימי כנגד הסמפונות נראה דבכי הא חיישינן לדברי הרמב"ם ובודקין הסמפון שביניהם : אבבועע שנמצא בו נקב וכו' אין אומרים נוקב ניקב אחר לדמות בו שאין מדמין באבעבועות שם (מו:) אמר אמימר אין מקיפין בבועה ופרש"י כדברי רבי' וטעמא דאע"ג דריאה שנמצאת נקובה נוקבין נקב אחר ומדמין כמו שנתבאר בסימן ל"ו ה"מ ריאה אבל כיון שנעשית בה בועה אין מראה נכר בה שעשויה להשתנות כל שעה ושמא מראה אחר היה לה ונשתנה · וכתב עוד רש"י דהא דאין מדמין ומוסרים אותה ה"מ בדאיכא היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא וכתב הר"ן ומכלל דהיכא דממשמשא ידא דטבחא תלינן בטבחא ולאחר (ז) שחיטה כתוב בס"ח מעשה אירע במונפילי"ר שנמצאת בועה בקנה והתירוה

מטעם

ואם היא אחת ונראת כב' נוקבים אותה באחת מצידיה אם שופכות למקום אחד אח' היא וכשרה ואם לאו ב' הם וטרפה · אבבועע שנמצא (ח) בשיפולי הריאה כתב בה"ג (ט) אם הבשר מקיף בכל צד אפילו בכל שהוא כשרה (י) [ב] ואם לאו הרי הוא כיתרת (יא) וכל יתור כנטול דמי וטרפה אבבועע שנמצא בו נקב ואינו יודע אם ניקב מחיים או לאחר שחיטה אין אומרים ניקב לאחר לדמות בו [ג] שאין מדמין באבעבועות :

הריאה

הגהת אשר"י דאפילו בסמיכי כשר ולפע"ד דה"ה במלאות רוח דכשר : ומ"ש ואם היא אחת ונראית כשתים וכו' עד סוף מימרא דרבא · כתב מהרי"ו מורסא שבריאה דהיינו שקרום הריאה מכסה אותה ואינה גבוה מבשר הריאה אינה בועא לאסור בסמיכי ע"כ :

אבבועע שנמצא בשיפולי הריאה כתב בה"ג אם הבשר מקיף וכו' כן כתבו התוס' והרא"ש משמו וכתבו עוד ותימה מה ענין זה אצל זה וכו' ולפי לשון ה"ג שבידינו היום שכתב וז"ל האי בועתא דקיימא בשיפולתא דריאה או על אודנא אי מהדר לה בישרא הדר הדרנא דבועתא ואפילו מהו בעלמא כשרה אי לא חסרה היא וטרפה עכ"ל נראה דסברתו וטעמו דדיינינן ליה כאילו ניטלה הבועה וחסירה היא הריאה ואע"פ שכבר נתבאר בסימן הקודם שרוב הגאונים מכשירין בחסרון מבחוץ כמו קמט מ"מ בחסרון כמו כ' כפופה בסוף האומה הכל מודים דטרפה כשהגיע החסרון למקום הסמפונות ולכן בבועה בשפולי נמי דיינינן לה כאילו חסר הריאה כמו כ' דהמוגלא שבבועא היא כמאן דליתא אבל בחוט בשר מקיף דומה לבועא שבאמצע הריאה דאפילו דיינינן לה כמאן דליתא אכתי לא הוי אלא כמו קמט שבאמצע הריאה דכשרה וגם כך לישנא שכתבו התוספות והרא"ש ורבינו דכל יתר כנטול דמי כך פי' מוג רמותי בת"ה הארוך שהבועה ב' לשונות הללו מבה"ג וכתב כפירושי בקוצר ולפי זה ודאי אם הבועה בשיפולי היא קטנה שאפילו אם אתה מחשיב אותה כמאן דליתא אינו מגיע למקום הסמפונות דהיינו שאיננה גדולה כאצבע אגודל מן השפולי כשרה וכבר כתב מהר"י חביב שנשמע לכל מי שיפרש דבריו להקל הביאו ב"י ומטעם זה נראה להקל בבועא בשיפולי כשיש בה מים זכים אף למאן דאוסר בסמיכי במים זכים כאן יש להקל ומהרי"ל כתב דיש בזה מנהג מקומות אבל מהרש"ל כתב לאסור אף במים זכים ולי נראה שיש להקל היכא דאיכא הפסד מרובה אף במקומות דאוסרין בסמיכי במים זכים אף בדליכא הפסד מרובה מ"מ בבועא בשיפולי יש להקל אבל במקומות שנהגו להתיר בסמיכי במים זכים כ"ש דיש להתיר בשפולי ואפילו ליכא הפסד מרובה · השיב הר"ר יודא בן הרא"ש על מעשה שהיה שנים בדקו ריאה וראו בועא בשפולי והסכימו שלא היה חוט בשר מקיף לאחר הנפיחה ואחר כך באו הבודקים ונפחוה והכשירוה וקרעו הבועא ואמרו שמי שנפחה לפניהם היה כהו יפה יותר מן הראשון ולכן הקיפה בשר ואוקי תרי לבהדי תרי ובהמה שנשחטה בחזקת היתר עומדת ויש לסמוך עליהם דבשר היה מקיפה והכשירה באכילה אלא שהוא ז"ל היה מחמיר על עצמו שלא לאכלה אבל לא היה מחמיר לשבר הכלים וכתב עוד אותם שקרעו הבועא אם במתכוין עשו שלא כדין עשו כך הביא בית יוסף בסימן ל"ט אבל דין נטלוה הריאה והסכים עמו בית יוסף ומיהו לדידן דמחמירין להטריף הבהמה כשלא נבדקה הריאה אם כן הבהמה בחזקת איסור עומדת ואסורה וכמו שכתבתי לעיל בסוף סימן ראשון וכן פסק מהרש"ל פרק קמא דחולין סימן כ"א ועיין במ"ש ריש סימן ל"ט וסוף סעיף י"ג :

אבבועע שנמצא בו נקב וכו' שם סוף (דף מ"ו) אמר אמימר משמיה דרבא אין מקיפין בבועא ופרש"י דהטעם דאין מראה ניכר

בבועה

דרכי משה

מהרא"ק ובלבד שיהא בזו שמפריש מראה ריאה עכ"ל ע"כ מהרי"ל כשחכם טועם המים לא יטעום באצבעו כי האצבע מסרך אלא ישפכם לתוך הכלי וילחך שם בלשונו וכן היה מקובל מרבו מהר"ם עכ"ל ע"כ מהרי"ו ומורסא של ריאה וקרום הריאה מכסה עליה ואינה גבוה מבשר הריאה אינה בועה לאסור בסמיכות עכ"ל ומצאתי בבדיקות ישנים בשם ראבי"ה בועה שנמצא בה נקב אם יוכל לתלות ביד הטבח תלינן כמו בריאה עצמה וכשירה וכ"כ ראבי"ה ובלבד שיעיין בצלעות נגד הבועה שלא ימצא ריעותא בצלעות עכ"ל עוד מצאתי בועה באונה העליונה של ימין במקום חריץ סביביו טרפה וכן כל בועה העומדת על הקנה טריפה משום דהוי כתרי בועא דסמיכי להדדי · בועי שמשמעת קול טריפה · בועא בגבשושי' טרפה אבל משתנה למראה הריאה כשירה · בועא המתגלגלת טריפה בועא ושירי דסמיכי להדדי טריפה משום דחדא מקלקל חברתה וטריפה ובועא העומדת על מקום דאוושא או על גמטיה או על ריעותא טריפה משום דהוי תרתי לריעותא וה"ה כל דבר שבשר במקום אחר אם עומד על הקנה טריפה עכ"ל וצ"ל דמ"ש בועא ושירי דסמיכי טרפה ר"ל בענין שמצאתי אח"כ וז"ל אם היו בועות זה כנגד זה בין ב' אונות בלא סירכא כשרה אבל אם היה בצד אחד בועה ובצד הב' שירא טרפה לפי שהשירא קשה ויפצע הבועה כשמטלטלת זו בזו ויינקב אותה עכ"ל וסברא נכונה היא : (ד) וכן משמע בבדיקות מהרי"ו דמשוה להו בדינייהו וא"כ נראה דשירי הנמצא בשפולי ריאה כשירה כמו בסמיכי להדדי אמנם לדברי הטור אפשר דנ"כ טריפה וכ"פ מהרי"ו בהדיא בהל"ב שחיבר שהוא כשר : (ה) וז"ל בדיקות שלנו אין חילוק בין שיפולי אונה לשפולי אונה בכ"מ שיש שם חירור הכל נקרא שפול אם יש שם בועה ואין תוך בשר מקיף טריפה ולמעלה במקום שהריאה דבוקה לשדרה נגד האונות אם נמצא שם בועה הוי זה בשפולי וטריפה אבל נגד האומות אם נמצא שם בועת כשר דלא הוי שם שפולי דבאותו מקום הוא רוחב עכ"ל : (ו) ומצאתי בבדיקות ישנים בשם מהרא"ק בועא בשיפולי ריאה או בעבר לעבר אם ע"י נפיחה עולה קרום של ריאה ומכסה הבועה שאין ניכרת כשירה ובלבד שיהא במכסה מראה ריאה עכ"ל · וכתב מהרי"ו בועה הניכרת מעבר לעבר למעלה במקום הסמפונות שהוא אצבע מן שפולי בבהמה דקה וב' אצבעות בבהמה גסה וי"א ב' בדקה וד' בגסה נוקבים אותה במקום אחר אם כל המוגלא יוצא במקום אחר אז אחת היא וטריפה דחיישינן שמא נימוק הסמפונות ואם לאו אז שתים הם וכשירה עכ"ל ומלשון מוגלא דנקט משמע דבמים זכים אין לחוש בבועה הנמצאת מעבר לעבר וכ"כ מהרי"ל דאם הם מים זכים אין לחוש לסמפונות אמנם בתשובת מהרי"ו קולין שורש ל"ו כתב דאפילו במים זכים טריפה וכן נראה מלשון ב"י דלא חילק בזו וכן נ"ל ג"כ דהא לעיל גבי ריאה שצמקה חיישינן לסימפונות אפילו במים זכים עוד כתב מהרי"ו עינוניתא דורדא אצל החריץ במקום הדק יש לה סמפונות אם נמצא שם בועה מטריפין אפילו בשר מקיף דניכרת היא מעבר לעבר עכ"ל מ"כ בועה בצד עינוניתא דורדא אצל אומה במקום שיורד הסמפון תוך עינוניתא טריפה וה"ה אם הגנב עומד על הבועה טריפה דהוי כמו מעבר לעבר עכ"ל מצאתי בבדיקות ישנים מגרא הניכר מעבר לעבר דינו כבועה עכ"ל וע"ל סימן ט"ב מדין ב' מרות דסמיכי להדדי ומשם נלמד לבועי סמוכות : (ז) וכן מ"כ בבדיקות ישנים בשם ראבי"ה וכתב בסוף

ובלבד

פרישה

סברתם סופו של עור לינקב והרמב"ם כתב הטעם לפי שהדבר קרוב הרבה שיש נקבים ביניהם ואין לנו דרך בדיקה ועד"ר : (ח) שיפולי ריאה ר"ל כל מולי מתכי האונות והאומות בין מלמעלה בין מן הצדדין נקרא שפולי ריאה כ"כ סמ"ק והכלבו ופי' רמ"א בש"ע דמ"ש בין למעלה היינו דוקא בשיפולי האונות ולמעלה שעדיין הריאה שם חדה ונקראת שיפולי אבל למעלה באומות שם הריאה רחבה לא מקרי שיפולי וכשר : (ט) אם הבשר מקיף כתב רבינו ירוחם דע"י נפיחה יוכל להכיר אם הבשר מקיף לאותה בועה : (י) ואם לאו הרי היא כיתרת עכ"ל : (יא) וכל יתר כנטול דמי (כתב הרשב"א כאילו ניטל הבועה וחסירה היא עכ"ל) וטריפה אף במים זכים מ"ז :

כולד

דרישה

בועה וסירכא אלא בריאה וכ"ה אם יוצאה סירכא מקנה הלב כשרה עכ"ל : [ב] ואם לאו הרי היא כיתרת כך ז"ל התוספות כתוב בה"ג בועא בשיפולי אומא או אונא טריפה משום יתר ותימה לכי טעם זה מ"ש סוף הריאה מאמצע הריאה ושמא הטעם דכשעומד בסוף סופו לפסוק ולינקב והכי ב"י ובסמ"ק וסה"ת כתבו בשיפולי הריאה היינו בחודה של ריאה ושמא הטעם מאחר שניכרת משני צדדין דומה לב' בועות ויש לחוש למראית העין עכ"ל :

[ג] שאין מדמין באבעבועות ולא דמי לריאה שמדמין מאונא לאונא דשאני בועות דנשתנין ממראיתן בכל שעה ודוקא בשניקבה היכא דאין ידא דטבחא ממשמש שם אבל היכא דממשמש תלינן בטבחא ולאחר שחיטה (רש"י) :

אפי

חדושי הגהות

בתחלה בועא כמו פורח כו' לא ס"ל כרשב"ם וריב"ן דלמדו מהך לישנא להכשיר אלא אדרבה הך לישנא מורה ענין טריפות דבכ"מ שהיא כפורחת עלתה בין מליא מוגלא בין מים זכים טריפה ולא נחלקו אלא דהרשב"ם וריב"ן דייקו תיבת אבעבועות לדמותו בזה והרשב"א דייק לדמותו לענין פורח שתהא כליאה ואז היא כפורחת לאפוקי צמחים קשים מעתה תיבת אבל אתי שפיר כ"ז למדתי מספר בנה"ג וע"ש שהאריך מאוד בענין זה בטוב טעם :

שבדברי

לח הריאה

לח הריאה נפסלת בשנוי מראה (א) כיצד היתה שחורה כדיו (ב) או ירוקה (ג) כמראה החלמון (א) של ביצה או כמראה הכשות או כמראה הכרכום (ד) או כמראה הבקעת או כמראה הבשר (ב) טרפה אפילו בכ"ש ממנו (ה) וכל אלו המראות אין פסולין אלא לאחר נפיחה שנופחין אותה ואינה משתנית (ו) אבל אם ע"י נפיחה חוזרת למראה הריאה כשרה (ז) ואם אינה שחורה כדיו אלא כמראה (ג) הכחול או ירוקה ככרתי או שהיא במראה (ד) הכבד או אדומה אפילו בתכלית האודם כשרה [א] (ח) אפי' היא כולה

בבועא כיון שעשוי להשתנות כל שעה ושמא מראה אחר היה לו ונשתנה וכתב עוד היינו בניקבה היכא דלא משמשא ידא דטבחא דליכא למיתלי בטבחא עכ"ל וכ"כ התוספות אלמא דס"ל דהיכא דאיכא למיתלי בטבחא תלינן וכדפי' בסמוך וכן דקדק הר"ן מפרש"י ומביאו ב"י וכ"כ במהרי"ל ע"ש רמב"יה וה"נ :

לח הריאה נפסלת בשינוי מראה וכו' מימרא דרבא פא"ט (דף מ"ז) כבוחלא כשרה (שקורין בלא"ו בל"א ודומה לרקיע מהרי"ו) כדיותא טרפה ומ"ש או ירוקה וכו' שם מימרא דרב סמא בריה דרבא ככשותא כמוריקא כביעתא טרפה ופי' רש"י בין שהוא ירוק כמראה ביצה כלומר כחלמון שהוא גע"ל בל"א בין שהוא ירוק ככשותא שהוא האפ"ן בל"א בין שהוא ירוק ככרכום והוא זפרי"ן בל"א : **ומ"ש** או כמראה הבקעת שם אמר רפרם דמי' לאופתא טרפה וא"ד כחזותא ופרש"י דהיינו שהיא לבנה כבקעת וכן כתב בא"ז : **ומ"ש** או כמראה הבשר שם מימרא דרב כהנא כבכדא כשרה כבישרא טרפה. ומ"ש אפילו בכל שהוא מתנה כ"כ הרא"ש והיא דעת התוספות ורוב פוסקים דלא כר"ת והראב"ד שהביא ב"י דלא מטרפינן אלא בכולו או ברובו כך ולא במקצתו והכי נקטינן לחומרא ועיין בת"ש בס"ס זה בדין זה :

ומ"ש דאם ע"י נפיחה חוזרת למראה הבשר כשרה כ"כ הרא"ש ורוב פוסקים והכי נקטינן דלא כמה שנראה מדברי התוס' : ומ"ש בירוקה ככרתי כשרה שם ירוקה כשרה מדר' נתן ואסיקנא דהיינו ירוקה ככרתי : ומ"ש או אדומה וכו' שם אדומה כשרה מדר' נתן ומ"ש היה האודם מחמת מכה וכו' שם אסיקנא בהאדימה לא שנא והסכים הרא"ש לפי' הר"ר אפריש דאדומה דהיינו בתולדתה שלא נבלע בה דמה כשרה אבל האדימה ע"י דבר אחר שלא בתולדתה היינו מחמת מכה שבדופן ל"ש בין כולה בין מקצתה טרפה וכך הם דברי רבינו ולפי שהרא"ש דחה סברת המפרשים דהאדימה דטרפה היינו האדימה ביותר לכך כתב רבינו באדומה אפילו בתכלית האודם כשרה אפילו הוא כולה כך היה האודם מחמת מכה וכו' כלומר דלא שאני לן אלא בין מחמת מכה לאינו מחמת מכה אבל לא שאני לן בין כולה למקצתה ובין אדומה ביותר לאינו ביותר וטעמא דמכה דתלינן דמחמת ההכאה ניקבה גם הריאה ולפי זה ודאי אפילו תתלבן לאחר נפיחה חוששין לנקב מפני שהוכתה בדופן כנגד האדמומית וכ"כ בהגהות האחרונות על שם מהר"ר טעבלי ומהרא"ק ז"ל והכי נקטינן וכתב ה"ה בהגהת ש"ע דאם הריאה אדומה צריך לבדוק אם יש מכה בדופן כנגד האדמומית דאז היא טרפה : כתב הרז"ה דפירוש כבכדא כבישרא היינו בגישתא דאי גישתא כבכדא כשרה ואי גישתא כבישרא טרפה וכת"ה האחרון כתב דמספקא לן מילתא אי בחזותא אי בגישתא הלכך בין הכי ובין הכי טרפה עכ"ל והכי נקטינן דלא כהר"ן דמתיר בגישתא דבישרא ובש"ע הסכים עמו שהרי כתב או שהיא דומה למראה הבשר דליתא אלא אף בגישתא דבישרא נמי טרפה :

כתב מהרי"ו לובן ביצה נמי מראה פסול הוא והוא שקורין קלא"ר בל"א וכ"כ מהרי"ל ונראה דפסול זה הוא לפי שיש לפרש כביעתא על לובן ביצה כמו על חלמון ביצה הלכך יש להחמיר בתרוייהו שוב ראיתי בה"ג שכתב וז"ל כגוונא דביעתא דחוורא כביעתא ע"כ משמע דעל לבנות קליפה החיצונה הקשה קאמר שאם היא לבנה כל כך טרפה ונזכר פירוש זה בערוך ערך כחל ע"ש : עוד כתב מהרי"ו דמיא לאופתא טרפה פי' קשה במשמושה כעץ א"נ שהיא לבנה כעץ א"נ שהיא קלה כעץ א"נ שהיא חלקה כעץ שאין לה חיתוך אונות וכו' ומה שכתב שקשה במשמושה כעץ כן הוא בגמרא א"ד בגישתא ופרש"י שקשה משמושה כעץ ונתבאר בדברי רבינו בסימן ל"ו בסעיף ט"ו :

ומ"ש שהיא לבנה כעץ ג"ז שם א"ד כחזותא נעשית לבנה כבקעת והוא מ"ש רבינו כאן כמראה הבקעת : **ומ"ש** א"נ שהיא קלה כעץ נראה שהוא פי' למ"ש שם א"ד דפחיזה לשון פוחזים וקלים והוא לומר שהיא קלה כעץ וכן פירוש בערוך ערך אפיו ומ"ש קלה כעץ נראה דהיינו שהיא קלה ע"פ המים כעץ שהוא שט ע"פ המים : **ומ"ש** שהיא חלקה כעץ וכו' הוא מ"ש לשם א"ד דשיעא וכו' הוא מ"ש רבי' בסימן ל"ה סעיף י"ב ותו איתה התם א"ד דנפיחה ונראה מדברי הרמב"ם בפ"ח מה"ש שהוא מפרש שמלאה נפוחה כמו עיקר חריות של דקל שזו תוספת תשובה בגופה ושתא התוספת בגוף כחסרון כמו שאמרו במנין עד כאן לשונו וכן פירש בערוך נכוהה תחולי ונראה דנקטינן להטריף ולחוש לכל הפירושים ועי"ל דלפי זה ניחא טפי דלא צריכין לפרש בדוחק כפירוש רש"י דפחיזא היינו בגישתא ודנפיחה היינו בחזותה אלא כל אחד ואחד טרפות בפני עצמו כתב מהרש"ל וה"ה הריאה של עוף כל המראות הפוסלות פוסלות בו והטעם מפני שסופה לירקב ולינקב עד כאן לשונו ופשוט הוא וז"ל הרמב"ם בפי"א מה"ש על בדיקת הריאה ומעולם לא שמענו במי שבדק עוף אלא אם נולד לו חשש עכ"ל : **כתב** הר"ן בשם הרא"ה על מימרא דרבא האי ריאה דקיימא גלדי גלדי שאין מראות אלו פוסלות אלא כשהשנוי היא בעור מחמתו ולא מחמת המוגלא שבתוכו עכ"ל וכך ראיתי בספר בדק הבית שחיבר הרא"ה וז"ל שאין מראות פוסלין בריאה אלא כשהן בבשר הריאה אבל בגלמים

מטעם דאין לך בטריפות אלא מה שמנו חכמים ולא אשכחן בועא וסירכא אלא בריאה (ח) וה"ה אם יוצאה סירכא מקנה הלב כשירה עכ"ל :

לח ריאה נפסלת בשינוי מראה כיצד היתה שחורה כדיו בפרק א"ט (מז: ושם כל דברי הטור עד היה האודם כו') אמר רבא כבוחלא כשירה כדיותא טרפה דא"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה · ופרש"י אלא שלקה · אלמא לקותא הוא וסופו לירקב ולינקב : ומ"ש או ירוקה כמראה החלמון של ביצה או כמראה הכשות או כמראה הכרכום שם אמר רב סמא בריה דרבא האי ריאה דדמי ככשותא וכמוריקא וכגון ביעתא טריפה ופרש"י כל אלה מין ירוק הן אלא שזה משונה מזה וכל מראה קרו"ג נקרא ירוק :

ומ"ש או כמראה הבקעת היינו מדרפרם שכתבתי בסימן ל"ו דאמר האי ריאה דדמיא לאופתא טריפה ואיכא דאמרי בחזותא ופרש"י דהיינו שהיא לבנה כבקעת · והרמב"ם כתב בפ"ז מה"ש כמלאת כעין חריות של דקל אוסרים אותה מספק שזה קרוב למראה האסור ואני תמיה שכעין חריות של דקל הוא וורדי בלע"ז והיינו ככרתי דמכשרי בגמרא ונ"ל דכעין חריות אינו כל כך וורדי כמו הכרתי אלא הוא נוטה קצת לאמאריליי"ו וזהו שכתב שזה קרוב למראה אסור : ומ"ש אוסרין אותה מספק כתבתי טעמו סימן ל"ו : ומ"ש או כמראה הבשר שם אמר רב כהנא כבישרא טריפה · פרש"י ריאה שמראה שלה דומה לבשר טריפה הכי קים להו דבהכי הוי לקותא ובהכי לא הוי לקותא · וכתב הר"ן אבל הרז"ה כתב דהכא לאו במראה עסקינן דאי הכי ליתא כעין כדאמרי בסמוך כעין כשותא ואין בזה הכרע דהא אמרינן לעיל כבוחלא וכדיותא אלא פירש"י עיקר וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מה"ש עכ"ל והרשב"א כתב בת"ה ואנן מספקא לן אי בחזותא או בגישתא הילכך בין הכי ובין הכי טריפה ע"כ : ולענין הלכה כיון דהרמב"ם ורש"י והר"ן מסכימים לדעת אחת כדאי הם לסמוך עליהם · וסימן מראות הפוסלות בכי"ש · בשר · בקעת · ירוק כל מין אמארי"ליו · שחור כדיו :

ומ"ש אפילו בכל שהו מתנה התוספות והרא"ש כתבו בשם ר"ת דמראות הפוסלות לא פסלי אלא בשרובה כך ודחו דבריו והראב"ד כתב בהשגות שאין מראה פוסל בה אלא בכולה ולא במקצתה והביא ראיה לדבריו ודחו הרא"ש והר"ן ראייתו דכיון דאמרינן שחור אדום הוא אלא שלקה מה לי הרבה מה לי מעט כיון דלקוי הוי דכל לקותא חשיב כאילו ניקבה הילכך מראות הפוסלים אפילו בכל שהו פסלו וכן דעת הרי"ף ורש"י ובה"ג ובעל העיטור והרשב"א וכ"פ הרמב"ם בפ"ז מה"ש · והר"ן כתב בשם הרא"ה שאין מראות אלו פוסלות אלא כשהשינוי הוא בעור מחמתו ולא מחמת המוגלא שבתוכו :

ומ"ש רבינו וכל אלו המראות אין פוסלין אלא לאחר נפיחה וכו' מדברי התו' גבי ריאה שהאדימה נראה שאף אם ע"י נפיחה חוזרת הריאה למראה הבשר טריפה חוץ מהאדימה · וכתב הרא"ש ולא נ"ל דמסתבר לומר דכל מראות הפוסלות בריאה אי מתלבנים ע"י נפיחה כשרים כי כשהבהמה חיה הבהמה (נ"א הריאה) מלאה רוח ונפוחה תמיד הילכך אין שינוי אלא בריאה נפוחה וכן מ"כ בשם הגאונים ע"כ וכ"כ הר"ן בשם רבינו האי ז"ל · וכ"כ העיטור והרשב"א בשם הגאונים · וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מה"ש וכל המראות האלו אין אוסרין בהם עד שנופחים אותה וממרס בה בידו אם נשתנית למראה המותר מותרת ואם עמדה בעינה אסורה : ומ"ש וממרס בה בידו · נראה שטעמו משום דשמא שום ליחה היא על הריאה שמשנה מראיתה וכשממרס בידו עליה תעבור ותשאר הריאה בגוונה הטבעי : ומ"ש רבינו ואם אינה שחורה כדיו אלא כמראה הכחול שם אמר רבא כבוחלא כשירה · ופרש"י כבוחלא · צבע כחול שהוא כמראה לזו"ר לא ירוק ולא שחור : **ומ"ש** או ירוקה שם ירוקה כשירה מדרבי נתן ואסיקנא דהיינו דוקא בירוקה ככרתי : ומ"ש או כמראה הכבד מימרא דרב כהנא שם : ומ"ש או אדומה אפי' בתכלית האודם כשירה אפי' היא כולה כך · היה האודם מחמת מכה שיש לה בדופן טריפה אפילו בכל שהו שם (מז: עד סוף הסיון) אמר רבא ריאה שהאדימה מקצתה כשירה כולה טריפה ואקשינן עליה ואסיקנא אלא לא שנא · וכתבו התוספות פר"ח לא שנא וטריפה ולפרושו הא דאמרינן אדומה כשירה מדרבי נתן נ"ל היינו כשמתלבנת על ידי נפיחה וכבר כתבתי בסמוך שנדחו דברי התוספת בזה דשום מראה אינו פוסל אלא כשנראה בה אחר נפיחה המראה הפוסל · וכתב הרא"ש ויש מחלקין דשאני אדומה מהאדימה דהאדימה משמע אדומה ביותר והוא בא מחמת לקותא ואדומה משמע מתולדתה שלא נבלע בה דמה ולא נ"ל דא"כ דאיכא הפרש בין אדמומית לאדמומית ה"ל למיבעיא אדומה דכשירה היכי משכחת לה כדבעי ירוקה היכי משכחת לה ורבינו אפרים פירש דהאדימה דהכא מיירי שהאדימה מחמת מכה שנמצאת לה בדופן ולא דמי לאדמומית דממילא דלקמן וכן עיקר עכ"ל וכן דעת בעל העיטור ולפ"ז ה"פ אלא לא שנא בין האדימה כולה להאדימה מקצתה בכל גווני טריפה כיון דהאדימה מחמת מכה שנמצאת לה בדופן ואדומה ממילא אפילו אדומה בתכלית כשירה וכך הם דברי רבינו אבל רש"י פי' אלא לא שנא דבין האדימה כולה בין האדימה מקצתה כשירה כדאמרינן לקמן אדומה כשירה מדרבי נתן וכן פירשו הרי"ף

דרכי משה

ובלבד שיעיין בצלעות נגד הבועות שלא נמצא ריעותא בצלעות עכ"ל וככר כתבתי לעיל ועי"ל בסימן שאח"ז בדין בועה שניקבה : (ח) אבל אני מצאתי בבדיקות ישנים בועא אחת על הסמפון שאצל הגרגרת טריפה עכ"ל ועי"ל סימן מ' לענין סירכא וה"ה לענין בועא ועי"ל ס"ס מ"ם :

לח (א) כתב מהרי"ו אף אם מראיה דומה ללובן ביצה טריפה עכ"ל ומ"כ בשם מהר"י מולין קבלה דמיירי בלובן ביצה או הלמון ואחר שנתבשלה ובב"י כתב דקמן סימן מ"ד בריאה לבינה כשירה דאין לובן שינוי מראה בריאה וכ"כ בעל העיטור עכ"ל אמנם לפרש"י דמפרש בגמרא דדמיא לבקעת דהיינו שהיא לבינה כבקעת עץ ש"מ דלובן פוסל ודלא כבעל העיטור (ב) כ"כ בשם מהר"י מולין דלפעמים יבש (י. שחור) כדיו כשר בגון שבליעה הבהמה שער ואותה שער נכנס בריאה דרך הסמפון ומזה בא אותו המראה ותבדק אם תמצא שער באותו מקום או דם נצרר אותו מראה דיו כשירה עכ"ל ונ"ל מה דמכשיר בדם נצרר דהוא כסברת הרא"ה שכתב הר"ן וכמ"ש בב"י מ"כ שמעתי מכוהר"ר אנשיל מראה פסול העומדת על הבועה כשר לפי שיש לה כים לבד אפילו אם תנקב הבועה עדיין הקרום קיים מתחתיו עכ"ל ולא נהירא דהא בועא שנקב מחיים טרפה אך אפשר דמיירי בענין שמצאתי בשם מהרא"ק וז"ל כמדומה לי ששמעתי דדוקא בועא שיש לו מים זכים יש לה קרום בפ"ע ואין הרוח יוצא אפילו כשמנקבים אותה וקבלה איתא דוקא שהקרום לבן מבפנים כשירה אם ניקבה אם לאו טריפה עכ"ל וצ"ע אם יש לסמוך להכשיר אפילו בכה"ג מאחר שלא מצינו הלוק זה בשום פוסק מפורסם ועוד דהרי מצאתי ג"כ בסתמא ורב על הבועא טריפה אבל על טינרא מספקא ליה עכ"ל וא"כ נראה דכ"ש שינוי מראה הפוסל בריאה דפוסל בבועא ואפשר לדחות זה דמיירי ג"כ בבועה דאין לה קרום בפ"ע : (ג) וכתב מהרי"ו שהוא מראה שקורין בל"א בלא"ה דומה לרקיע · (ד) מ"כ בשם מהרא"ק דאין מכשירין במראה הכבד רק בהסת ישראל ושם דכמראה הכחול כשר

דרישה

סי' לח [א] **אפילו** היא כולה כך כו' וכן דעת רש"י וה"ג ורי"ף ורמב"ם אבל ר"ת פירש דטריפה אם אינה מתלבנת ע"י נפיחה ובה"ג כתוב בהלכות טריפות ר"ג סמ"ו מ"ו :

כל

פרישה

סי' לח (א) **כיצד** היתה שחורה הטעם שמתחילה אדום היה אלא שלקה וסופו לירקב וה"ה בריאה של עוף פוסלת כל המראות הללו מ"ו : (ב) או ירוקה כו' כל אלו מין ירוק הן אלא שהאחד משונה מהשני ורמ"א כתוב ירוק בל"א "געל : (ג) כמראה החלמון כו' פי' ביצה אמר שנללה כ"כ הגהה בשם מהר"י מולין ד"מ :

(ד) או כמראה הבקעת פי' לבנה סמ"ו סימן המראות הפוסלות בינם ר"ת בשר ירוק בקעת שחור כדיו . (ה) וכל אלו המראות כו' ואינן פוסלות אלא כשהשנוי הוא בעור מחמתו ולא מחמת המוגלא שבתוכו ר"ן . (ו) אבל אם ע"י נפיחה כו' שהטעם דהבהמה כשהיא חיה הריאה נפוחה ומלאה רוח : (ז) ואם אינה כו' אלא כמראה הכחול בל"א קורין בלא (והוא שקורין לאזור בל"א עכ"ה) מהרי"ו ודומה לרקיע : (ח) אפי' היא כולה כך עד"ל :

כל

כולה כך היה האודם מחמת מכה שיש לה בדופן כנגדו טרפה אפילו בכל שהו ואם יש בה הרבה גוונים מאלו המראות הכשרים כשרה ולא אמרינן כיון שנהפכה להרבה גוונים נתקלקלה ועתידה לינקב יש בה גילדי גילדי פירוש קליפות כמו נתק והיא שלימה כשרה :

לט (א) [א] **כל** טרפות שמנו חכמים בבהמה ובעוף א"צ לבדוק אחריהם דחזקת בהמה חיה ועוף כשרים הם שרוב ב"ח בריאים' וכשרים הם אלא שהצריכו לבדוק הריאה כשהיא לפנינו לפי שהסירכות מצויות בה ובעל התרומה כתב דאפילו אם אינה לפנינו יש לחוש כיון שהסירכות מצויות בה

הרי"ף והר"ן וכה"ג וכן דעת הרמב"ם בפ"ז מה"ש וכן דעת הרשב"א בת"ה וכתב שכן דעת הרז"ה והרמב"ן ז"ל והכי נקיטינן ונראה דאפי' נמצאת מכה בדופן והאדימה הריאה כנגדה כשירה כיון שלא הוזכר פיסול זה בתלמוד לדעתם (ה) ומ"מ שמעתי מפי טבח בקי שפעם אחת ראה מכה בדופן ונדבק בריאה כנגדה ומראה אדומה ומשמש בה ונתכה וכל כה"ג פשיטא דטריפה ולא מחמת המראה אלא משום דה"ל בשר מפופש כבשר שהרופא גוררו וכי הוא ריאה דנפל תולאי תולאי :

ומ"ש ואם יש בה הרבה גוונים מאלו המראות הכשרים וכו' שם אמר רבא האי ריאה דקיימא גילדי גילדי אוכמי אוכמי חוורא חוורא כשירה וכתבו התו' אוכמי פרש"י שיש בה מראות שחורות והא דאמרינן בסמוך שחורה כליו טריפה י"ל דהיינו בשרובה כך והראב"ד כתב שמראות הפוסלות אינם פוסלות אלא בכולה וכבר כתבתי בסימן זה שנדחו דבריהם והעיקר כמו שפרש"י דדוקא הנך גוונין דלא מיטרפא בהו כגון אדומה וירוקה והנך לקמן וכן דעת בה"ג והרי"ף והרא"ש והרשב"א והתוספות וכ"פ הרמב"ם בפ"ז מה"ש ואף ע"ג דמראות כשירות הן אצטריך לאשמועינן דלא תימא כיון דאית בה חזותי טובא מחמת ליקוי הוא קמ"ל וכבר כתבתי בסמוך דעת הרא"ה דבמראות הפוסלות עסקינן אפ"ה כשירה לפי שאינן פוסלות אלא כשהשינוי הוא בעור מחמתו ולא מחמת המוגלא שבתוכה אבל הכא האי שינוי מראה לא מחמת העור הוא אלא מחמת המוגלא שיש בהנו גילדי דהיינו במקום משתנה העור מלמעלה ומ"ה כשרה ואע"פ שהר"ן כתב דברים אלו ולא חלק עליהם לא ראיתי לאחד מן הפוסקים שהזכיר חילוק זה : ומ"ש רבינו יש בה גילדי גילדי וכו' כשירה מימרא דרבא שם הזכרתיה בסמוך וכתב הרוקח ואם על הריאה כמו חלב כיסוי והוא כבשר גלוי קולפין אותו ואם הריאה תחתיו יפה ושלימה כשירה :

לט כל טריפות שמנו חכמים בבהמה ובעוף א"צ לבדוק אחריהם דחזקת בהמה חיה ועוף כשרים הם וכו' אלא שהצריכו לבדוק הריאה כשהיא לפנינו לפי שהסירכות מצויות בה ובע"ה כתב דאפילו אינה לפנינו יש לחוש וכו' ולא התירו אלא בגדיים וטלאים וכו' בפ"ק דחולין (יא ·) גבי מנא הא מילתא דאמר רבנן זיל בתר רובא כתב רש"י ואהא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טריפות ונקובת הריאה משום דשכיח ביה ריעותא בדקינן והיכא דאיתרמי דאיפרק ריאה ולא בדק מתאכלה דסמכינן אהא ואדרב הונא דאמר נשחטה בחזקת היתר עומדת ואין מפרסמין הדבר עכ"ל · וכתב המרדכי שנחלק עליו ר"י הלוי וכתב דלא אזלינן בתר רובא אלא היכא דלא אפשר אבל היכא דאפשר כתיקון חכמים לא אזלינן בתר רובא ודרב הונא איכא לתרוצי דלא איקל אלא בשאר טריפות שלא הצריכו לבדוק אבל ריאה שיש בה כמה מיני טריפות לא עלתה על לבנו · ובה"ג כתב שצריך לאפוקי לריאה ולמבדקה בנפיחה ואי לא עביד ספק טריפה הוא וגם רמב"ן כתב כיון דנהגו לבדוק הריאה אי איתרמי דמתפרק בלא בדיקה טריפה דלא סמכינן ארובה ומעשה היה בקולוני"א ואסרו כל חכמי הדור (א) ואומר ר"ב בעל התרומות היכא דלא שכיח טריפות כולי האי כגון בגדיים וטלאים הסומך על רש"י לא הפסיד והביא ראיות עכ"ל · וכ"כ בסמ"ק והרא"ש הסכים לדברי רש"י וכן דעת בעל העיטור ודעת הרשב"א בת"ה וכן דעת הר"ן בפרק הנזכר וכתב שכן משמע בירושלמי וכתב עוד ומעשה בא לפני רש"י והתיר והשיב לפני רבותיו שהיו מחמירין בדבר אתמול אכלנו מחלבה ועכשיו נחזיקה בטריפה וכתב עוד מיהו היכא דליתא לריאה קמן ואיפשר למבדקה אסור לאכול מן הבהמה עד שתבדוק והביא ראיה לדבר מגמרא דידן ומהירושלמי וממדרש ילמדנו וכתב עוד ובדיקה זו מדבריהם ולא מדאורייתא והביא ראיה לדבר · וכ"כ הרשב"א בת"ה וסיים בה וכן המנהג בכל מקומות ישראל לבדוק בסירכות שבריאה וכן הפורץ ואוכל בלא בדיקה פורץ גדר ישכנו נחש מדבריהם עכ"ל · וכדברי רש"י כתב הרמב"ם בפי"א מה"ש וז"ל מי ששחט הבהמה וקרע הבטן וקודם שיבדוק הריאה בא כלב או עכו"ם ונטל הריאה והלך לו ה"ז מותרת ואין אומרי' שמא נקובה היתה או שמא דבוקה היתה שם שאין מחזיקין איסור אלא הרי זו בחזקת היתר עד שיודע במה נטרפה בא העכו"ם או ישראל והוציא הריאה קודם שתבדק והרי היא קיימת נופחין אותה ואף ע"פ שאין אנו יודעין אם היו שם נקבים או לא היו מפני פישוט המנהג וכתב עוד יש מקומות שנופחין הריאה שמא יש בה נקב ורוב המקומות אין נופחין שהרי לא נולד דבר שגורם לחשש ומעולם לא נפחנו ריאה בספרד ובמערב אא"כ נולד לנו דבר שחוששין לו עכ"ל :

ולענין הלכה כיון שהרמב"ם מסכים עם רש"י ובעל העיטור והרשב"א והר"ן להתיר בלא בדיקה כי ליתא לריאה לקמן הכי נקטינן (ב) כתב הרשב"א סי' רנ"ח שנשאל על השוחט בהמות של עכו"ם קצב ומניח הבהמות בידו בין שחיטה לבדיקה והעכו"ם יכול להכניס ידו דרך בית השחיטה ולמשמש בכל חלקי הריאה אם מותרת והשיב במקום שראינו הטבחים מורגלים ובקיאים בכך מסתברא שאסור ומעשה היה במקומינו אפי' בטבחים ישראל והעברנום הכל מן הפסח ירצה שמו זר בדיעבד דלא גרע מנטל זאב בני מעיה והחזירן כשהן נקובים וכ"ש הכא דאיכא תרי ספיקי ספק הכניס ידו ספק לא הכניס ואת"ל הכניס שמא לא מצא סירכא עכ"ל · דין קצב שהכניס ידו דרך הושט קודם שיבדוק הבודק אכתוב בסימן ק"ט · וגם כתבתי דיני טבח שלקה טריפה מתחת ידו :

כתב

בלמחים ובועות שבה אין מראה פוסל בהן והשומר משמרת הבית הלעיג עליו שאין שום מראה פוסל בבשר הריאה אלא א"כ כשאותן מראות הן בעור הריאה וכו' ולפענ"ד שאין זו השגה שגם דעת הרא"ה כך כונתו בלשונו דר"ל שאין המראות פוסלין בריאה אלא כשהן בבשר הריאה פי' שאין שם אלא בשר בלא שום בועא ולמחים ומוגלא ואפילו הכי איכא מראה הפוסל בע"כ שהעור נלקה ונפסד ועתיד לינקב וזה דבר פשוט שאין שום מראה פוסל בבשר הריאה כשלא הגיע ההפסד לעור כגון דמליא מוגלא או נשפכה כקיתון בדקיימא סמטוכא ואפילו בר בי רב דחד יומא לא טעי בהא אלא כוונתו כדפי' דאין המראה פוסל אלא כשאין שם אלא בשר הריאה אבל בלמחים ובועות שבה אין מראה פוסל בהן כיון שאין המראה אלא מחמת הבועא והמוגלא וכ"כ הרב בהגהת ש"ע שאם בא השינוי מרא' מכח שער שחור או דם נצרר התוכה בריאה כשר והוא מדברי מהר"י מולי"ן ז"ל : **ואם** יש בו הרבה גוונים וכו' שם (סוף דף מ"ז) האי ריאה דקיימי גלדי גלדי אוכמי אוכמי חוורא חוורא כשרה ובפרש"י שלפנינו כתוב דדוקא בהנך גוונים דלא מיטרפא בהון וכ"כ הרא"ש בשמו ולזה הסכימו רוב המחברים ואיצטריך דלא תימא כיון דאית בה כמה גוונין כבר נתקלקלה זו הרבה ועתיד לינקב קמ"ל ודלא כהראב"ד ור"ת דמכשירין אף במראות הפוסלות כיון שלא נתפשטו מראות אלו בכל הריאה או ברובה דליתא אלא בכל שהוא פוסל מראה הפוסל והכא מיירי במראות הכשרות . ומיהו לא איירי הכא אלא בדליכא מוגלא אבל בדאיכא מוגלא אעפ"י שנשתנה להרבה מראות הפוסלות כשרה כיון שאין השינוי בעור מחמתו כמ"ש בסמוך והכי נקטינן דלא כב"י דמגמגם בהיתר זה :

לט כל טריפות שמנו חכמים בבהמה ובעוף מה שלא הזכיר חיה הוא לפי שמנו חכמים בפא"ט א"ט בבהמה וא"ט בעוף ולא מנו בחיה משום דחיה בכלל בהמה ומ"ש רבינו בסמוך דסתם בהמה חיה ועוף כשרים הם הזכיר חיה משום דכתב אח"כ אלא שהצריכו לבדוק הריאה וכו' להורות דאף בחיה צריך לבדוק הריאה דלא כיש טועים כמו שיתבאר בסמוך : ומ"ש א"צ לבדוק וכו' בפ"ק דחולין (דף י"ב) מסיקנא דאזלינן בתר רובא הל"מ אפילו היכא דאפשר וכתב רש"י ואהא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טרפות ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקינן והיכא דאתרמי דאיפרק ריאה ולא בדק מתאכלא דסמכינן אהא ואדרב הונא דאמר נשחטה בחזקת היתר עומדת ואין מפרסמין הדבר עד כאן לשונו כונתו מדין תורה יכול לסמוך ארובא ולאכול לכתחלה בלא בדיקת הריאה כי היכי שאוכלין החלב בחייה ואין חוששין שמא טרפה היא בסירכא דריאה דסמכינן ארובה אלא דחכמים הצריכו לכתחלה לבדוק הריאה היכא דאיתא ריאה קמן דכיון דשכיחי בה ריעותא סירכות ובועות והוה ליה מיעוט המצוי אין לסמוך על הרוב לכתחלה כיון דאפשר בבדיקה מיהו בדיעבד היכא דאתרמי דמפרק הריאה ולא בדק מתאכלא דסמכינן ארוב בהמות כשרות הן ואמר שאין מפרסמין הדבר דאם יבא החכם למודעיה בפירקיה ויהא פרסום בדבר דשרי דיעבד איכא למיחש שבכונה יוציאו הריאה וישליכוה לכלבים כדי להתירה לכן לא יפרסמו אלא מורין היתר לכל יחיד בשעת מעשה אם אירע כך דאיתפרקא בלא בדיקה וכך היא דעת רוב גאונים דלא כרבותיו של רש"י ור"י הלוי וחביריו ובה"ג ורמב"ן דמחמירין בדבר וטעמם דכיון דהצריכו חכמים לבדוק הריאה לאחר שחיטה הלכך אפילו דיעבד נמי דאיתפרקא בלא בדיקה אסור לאכלה דאי שרינן לאכלה פעם אחת דיעבד שוב לא מתקיימא תקנת חכמים דכל אחד יוציא הריאה וישליכנה ויאכל הבהמה ומחלב בחייה ליכא ראיה דמדאורייתא ודאי אזלינן בתר רובא אלא דבבדיקת הריאה איכא תקנת חכמים והרא"ש והרמב"ם הסכימו להוראת רש"י וכך הם דברי רבינו אלא דלמעשה נראה לו להחמיר כבעל התרומות ובסמוך יתבאר דב"ה גופיה כתב כך על שם רש"י הלכה למעשה :

ומ"ש רבינו דחזקת בהמה חיה ועוף כשרים הם דרוב ב"ח בריאים וכשרים הם קשיא לכאורה לאיזה צורך ארכביה אתרי רכשי אחזקה ואחרוב ב"ח ונראה דס"ל דחזקת ב"ח כשרים הם גרידא איננה חזקה אפילו היא בת שתי שנים ויותר דכל חזקה שלא נתבררה ולא נודעה אפילו שעה אחת לא אזלינן בתרה כגון חזקה דב"ח הכא שלא עמדה הבהמה שום זמן שהיו יודעין בבירור באותו זמן שלא היתה טרפה אלא שעכשיו מסעברו עליה י"ב חודש אנחנו יודעין שלא היתה טרפה למפרע וכל כה"ג לאו חזקה היא וכמ"ש התוס' בפ"ק (דף יא) בד"ה אתיא נופרה אדומה וכ"כ התוס' ריש נדה בד"ה דאיכא ריעותא אלא דמ"מ איכא חזקה מעלייתא דאתא מכח הרוב דרוב ב"ח בריאים וכשרים הם וכו' וכך הוא שיטת התוס' והר"ן לשם : **ומ"ש** בשם בעל התרומות כך הוא בסה"ת סימן י"ט וכך נראה מסקנת המרדכי והסמ"ג והסמ"ק בסוף דין נפולה והרוקח כולה כתבו כך ע"ש רש"י הלכה למעשה וכן נראה דעת רבינו כדפרישית וכך הוא העיקר והכי נקטינן פוסקים האחרונים ונראה דה"ה בחיות דלא שכיחי סירכות דין החיות כדין גדיים וטלאים דלכתחלה צריך לבדוק החיות דהבדיקה מדבריהם שתקנו חכמים היא כוללת בין בהמה גסה בין גדיים וטלאים בין חיות דלא כמו שטעו מקצת שא"צ לבדוק החיה אבל בדיעבד אי איתפרקא ריאה דחיה ולא בדקוה כשרה · וכתב הרמב"ם שאם בא נכרי או ישראל והוציא הריאה קודם שתיבדק והרי היא קיימת נופחין אותה ואף על פי שאין אנו יודעין אם היו שם נקבים או לא היו מפני פישוט המנהג עכ"ל כלומר דמפני שנתפשט המנהג

דרכי משה

כשר : (ה) אמנם מהרי"ו פסק כדברי ר"ת דאפילו אדומה במקצת טריפה אף כי ליכא מכה בדופן אבל כשחוזרת ומתלבנת ע"י נפיחה אפי' ר"ת מודה עכ"ל ומצאתי בהגהות י"א שצריך להתלבן לגמרי וי"א שצריכה דהתלבן רק קצת עכ"ל ונ"ל דבאין לה מכה בדופן יש להקל ולהכשיר כדברי הטור וביש מכה יש להחמיר וכן כתב הרא"ש בשם ר"א והסכים לדבריו וכ"כ ב"ה העיטור והאיל והטור והרא"ש בתראי נינהו יש לסמוך עלייהו להקל ולהחמיר גם כי המה כמכריעים בין למאן דמכשיר לגמרי ובין הפוסל לגמרי ובמקום שיש מנהג יש לילך אחר המנהג :

לט (א) ובאשר"י פרק א"צ דאין להטריף הבהמה בכך וכ"מ בא"ה סי' תצ"ח : (ב) ובהגהת ש"ר סי' צ"ב אע"ג דנהגו לנפוחי הריאה בכל מקום אפילו ליתא ריעותא אי נאבד הריאה בלא נפיחה כשר הואיל וכבר בדק בפנים עכ"ל משמע הא לא בדק בפנים טריפה וכ"כ בהל' בדיקות ישנים דכתב אי הוציאו הריאה מן הבהמה והריאה עדיין בפנינו

פרישה

סי' לט (א) **כל** טריפות שמנו חכמים בבהמה ועוף כו' רבינו דקדק בלשונו שאמר בהמה ועוף ולא הזכיר חיה ומיד אחר זה אמר בבהמה חיה ועוף שבגים דבריו תופס ל' המשנה דתנן א"ט בבהמה והמשנה שניה מתחיל אלו טריפות בעוף (וכן שדקדק רבינו

דרישה

סי' לט [א] **כל** טריפות שמנו חכמים בבהמה . ר"פ אלו טריפות בבהמה כו' כתב ב"י ז"ל ובה"ג כתב שצריך לאפוקי לריאה ולמבדקה בנפיחה ואי לא עביד ספק טריפה הוא וגם רמב"ן כתב כיון שנהגו לבדוק הריאה אי אתרמי דמתפרק בלא בדיקה טריפה דלא סמכינן ארובה כו' עכ"ל . לכאורה נראה דמ"ש בה"ג דצריך לאפוקי לריאה ולמבדקה

כו' מכח מוחלא כ"כ ולא מכח דיכא דגמרא דקא"ל ק' ובדי ס"ג דידיה אדידיה דהא כתב בס"ג בס"ע דף קכ"ח ריש ע"ב והביאו ב"י בעיר ר"ס ל"ו וז"ל ריאה דאגליד כאקינא סומקא כשירה וטוא ללא מפקא זיקא וכתב עליה הרא"ש ור"ל דמינו כשרה כיון דאגלד עד שיבדקנו בנפיחה אי לא מפקא זיקא וקשה מאי פריש ומגליד ממנו קרום שעליון דצריך נפיחה הא בכל ריאה

כמו

המנהג לבדוק הריאה אם יש בה סירכא הלכך גם עכשיו יבדקוה בנפיחה כיון שהריאה לפנינו ואף על פי שמן הדין לא היה צריך כיון שכבר הוציאוה אפילו הכי לא ישנו המנהג ואע"פ שדבריו אלה אינן אלא לפי שיטתו כרש"י מכל מקום יש ללמוד דגם לדידן בגדיים וטלאים וחיה כשהוציאו ריאה דידהו בלא בדיקה והריאה לפניו דצריך לנופחה ולבדקה וכ' הרב בהגהת שלחן ערוך דגם בבהמה גדולה יש להתיר דיעבד היכא דאיכא הפסד גדול וטעמו כיון דמדינא שרי דהלכ' כרש"י והרמב"ם ורוב גאונים אלא שאנו מחמירין בבהמה גדולה והיכא דאיכא הפסד מרובה יש להורות כהלכה : וז"ל מהרש"ל בפ"ק דחולין סי' כ"א אף בגדיים וטלאים ראוי להחמיר על עצמו שהרי ר"ב בסה"ת כתב הסומך על רש"י לא הפסיד משמע דלכתחלה כל בעל נפש ירחיק ממנו כי ראיתי גם בהם סירכות ושאר טרפות ופעם אחת הביאו לי איל מן היער ומצאו בו סירכות שנטרפה בו מיהו אם בדקו אותו בפנים ומצאו שהוא נקייה מכל הסרון אעפ"י שצריך ג"כ להוציא הריאה לחוץ ולנפחה אם לא נעשה בדיעבד אין בית מיחוש עכ"ל נראה מדבריו דבבהמה גדולה אפילו אם מצאוה נקייה מכל חסרון ולא הוציאוה לחוץ לנופחה דאסורה דיעבד וחומרא גדולה היא דכיון דמצאוה נקייה מכל חסרון שוב א"צ להוציאה לנופחה לדברי הכל אלא שמקצת מקומות נהגו כך וחומרא בעלמא היא כמ"ש הרמב"ם בפי"א מה"ש ומביאו ב"י ואין לנו לאסרה דיעבד בשביל שינה מן המנהג וכ"כ להדיא בהגהת ש"ד סימן נ"ב ואפשר דמהרש"ל לא כתב כך אלא לבעל נפש עצמו כמ"ש בתחלת דבריו אבל לא להורות לאחרים איסור דאין זה אלא משחית ממון ישראל ופשוט הוא לפע"ד ולפי זה הא דכתב בה"ג דצריך לאפוקי לריאה ולמיבדקה בנפיחה ואי לא עביד ספק טרפה היא ומביאו ב"י ר"ל דצריך להכניס ידו לפנים ולבדוק בריאה ואם ימצא איזה חסרון סירכא או בועות צריך לאפוקי לריאה ולמיבדקה בנפיחה ואי לא עביד הכי אלא אפקא ככרי והשליכה ספק טרפה היא והא דכתב בה"ג בריאה דאגלד כאהינא דצריך לבדקה היינו לומר דאפילו הכניס ידו לפנים ומצאה נקייה מכל חסרון דבעלמא א"צ להוציאה ולנפחה אפ"ה הכא כיון דאגלד כאהינא צריך לבדקה ודלא כמהרו"ד וע"ל ריש סימן ל"ו : עוד ראיתי שכתב מהרש"ל בהגהתו וחיה שאין הטרפות מצוי בהן נראה דיש לדמותו לגדיים וטלאים אבן האילות המצויין בבית נמצא ברוב פעמים שהן סרוכות לדופן ואם לקח הריאה לחוץ ולא בדק אם היתה סרוכה לדופן צריך לבדוק בצלעות שאם לא ימצא בהן שום ריעותא כלל נוכל להתיר ולא בשום ענין אחר כלל עכ"ל וזה כתב להורות לאחרים ובספרו כתב לבעל נפש עצמו כדפירשתי וכדמוכח מתוך דבריו להדיא :

ומ"ש לכך נוהגים וכו' אדלעיל קאי שכתב שהצריכו לבדוק הריאה כשהיא לפנינו ב"י : **ואם** יש בה סירכא וכו' בפא"ט (סוף דף מ"ו) אמר רבא תרתי אוני דסריכן להדדי לית להו בדיקותא ולא אמרן אלא שלא כסדרן אבל כסדרן היינו רביתייהו וכתב רבינו פי' חוט של ריר שיוצא ממנה ונסרך אל מקום אחר טרפה לומר דאם היא סירכא תלויה כשרה דאינה אלא הפסטת לחות הריאה ויתבאר בסמוך . ומ"ש ואפי' אין רואין בה נקב דודאי ניקב וכו' כך פי' רש"י והביא הרא"ש פי' זה בפסקיו בסתם ולא כתב פי' אחר ואחריו נמשך רבינו : **ומ"ש** וי"א דאפי' כסדרן צריכה בדיקה ורב האי כתב שאפי' בדיקה אינה צריכה כ"כ הרא"ש ומבואר לשם מדבריו דתרוייהו ס"ל דאין סירכא בלא נקב וכפירוש רש"י אלא דלי"א כיון דאין סירכא בלא נקב ולא מכשרינן בכסדרן אלא לפי שהקרום שעלה על הנקב הולך וחזק ואיננו מתפרק כל עיקר שהרי הסירכא היא במקום רביתייהו והנקב נסתם לגמרי הלכך צריך לבדוק בנפיחה לדעת אם עדיין נסתם הנקב היטב כולו מן הסירכא אם לאו שאם אינו נסתם היטב כולו טרפה ורבינו האי ס"ל דאין להוש לזה שאין להחזיק ריעותא שמא לא נסתם הנקב כולו ולפיכך אפילו בדיקה א"צ וטעם מחלוקתם בזה נראה די"א מפרשים הא דקאמרינן בגמרא בשלא כסדרן לית להו בדיקותא משמע דבכסדרן מתכשרא בבדיקה ורב האי ס"ל דמדקאמר בכסדרן היינו רביתייהו משמע דאפילו בדיקה א"צ והא דקאמר לית להו בדיקותא מפרשו הרמב"ן דדרך פי' הוא וטעמא יהיב למילתא וכו' וכדכתב הרא"ש כך נראה מדברי הרא"ש ורבינו אבל בסמ"ג וסה"ת מפירש דלאותן דמפרשים כפירש"י דאין סירכא בלא נקב אין היתר אפילו בכסדרן אלא בבדיקה אלא דלאותן דמפרשים כפי' התוס' דיש סירכא בלא נקב ובכסדרן דכשרה משום דתלינן דאין
בה

בה ולא התירו כשאינה לפנינו [ב] אלא בגדיים או טלאים שאין הטרפות מצוי בהם כ"כ לכך נוהגין בכל המקומות לבדוק (ד) הריאה (ב) [ג] ואם יש בה סירכא פי' חוט של ריר שיוצא ממנה ונסרך אל מקום אחר טרפה אפילו אם אין רואין בה נקב דודאי ניקב אלא שנסתם וקרום שעלה מחמת מכה בריאה לא חשיב סתימה וה"מ בשאין הסירכא בסדרן אבל אם היא מאונא לאונא כסדרן כשרה (ג) [ד] וי"א דאפי' כסדרן צריכה בדיקה לראות אם עולה בנפיחה אבל רב האי כתב שאפילו בדיקה אינה צריכה ולזה הסכים א"א הרא"ש

כתב מהרי"ן הביא ז"ל שמעתי אומרים כי בארצם לא היו בודקים חיה דדוקא בבהמה שנינו אלו י"ח טריפות והשבתי להם כי זה שיבוש דלענין טריפות בהמה וחיה שוים הן וגדולה מזו בהרמב"ן פרק בהמה המקשה גמרא בהמה שמת עוברה בתוך מעיה על הא דתניא א"ר יונתן נומתי לו לבן עזאי וכו' כי עיקר הטרפות מוזכר בכתוב על חיה ומפני שבהמה בכלל חיה נלמוד ג"כ לבהמה ע"כ (ג) . והריב"ש נשאל על זה והשיב שדבר פשוט שחיה צריכה בדיקה וכן מבואר בדברי רבינו סי' כ"ח בשם העיטור . וכן מבואר בדברי הרמב"ם פרק י"א מה"ש :

לכך נוהגים בכל המקומות לבדוק הריאה לעיל קאי שכתב שהצריכו לבדוק הריאה כשהיא לפנינו לפי שהסירכות מצויות בה : ומ"ש ואם יש בה סירכא וכו' והני מילי בשאין הסירכא כסדרן אבל אם היא מאונא לאונא כסדרן כשרה בפרק א"ט (מו) אמר רבא הני תרתי אוני דסריכן להדדי לית להו בדיקה ולא אמרן אלא שלא כסדרן אבל כסדרן היינו רביתייהו ופרש"י שטעם איסור הסירכא לפי שאין סירכא בלא נקב שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הנקב נקפא ונעשה קרום ואע"פ שהוא סותם הנקב ואינו מוציא רוח הא אמרן קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום שסופו ליסתר וכתב שכך מצא בתשובת הגאונים וכתבו התוספות דלפרש"י משום הכי בכסידרן כשירות דאע"ג דודאי ניקבה הריאה וקרום העולה מחמת מכה בריאה אינו קרום היינו כשאינה סרוך בכסדרן אבל כשהיא סרוכה בכסדרן חברתה סותמת ומגינה על הנקב והקרום הולך וחזק · והתוספות פירשו דרגילה הסירכא לבא בכל מקום בריאה בלא נקב מתוך שהיא שואבת כל מיני משקה והא דטריפה שלא כסדרן היינו משום שסופה להתפרק וחשובה כנקובה כיון שסופה לינקב · ונראה שכן דעת הרמב"ם בפרק י"א מה"ש וכתב הר"ן שהרא"ה סובר דכשנסרכה שלא במקום רביתא ודאי מחמת נקב הוא ואע"פ שעולה בנפיחה אומרים קרום עלה על אותו נקב וכדברי רש"י אבל במקום רביתא לא הויא סירכא מחמת נקב אלא מפני דוחק רבילתם יחד נעשת הסירכה ולא מחמת נקב וגם בדברי התוס' נרמזה שיטה זו והרא"ש תפס שיטת רש"י :

ומ"ש רבינו וי"א דאפילו כסדרן צריכה בדיקה וכו' · כ"כ התוס' בשם ר"ג ותשובת הגאונים · וכתבו הרא"ש והר"ן דטעמם מדאמר רבא שלא כסדרן לית להו בדיקותא משמע הא כסדרן אית בדיקותא אבל בדיקה מיהא בעיא אבל רבינו האי גאון כתב דלא בעיא בדיקה כלל והא דדייקי מדאמר רבא לית להו בדיקותא יישבו הרמב"ן וכתב סמ"ג דפלוגתא זו תליא באי יש סירכא בלא נקב דלדברי האומרים אין סירכא בלא נקב בעי בדיקה · ולדברי האומרים יש סירכא בלא נקב לא בעי בדיקה ומשמע מדבריו דאפילו לדברי האומרים דלא בעי בדיקה אם יש שם נקב בפועל טריפה · והעיטור כתב מסתברא לן דאע"ג דמפקא זיקא כשירה דסתימה מעליא היא כחלב טהור שסותם והסכימו הרא"ש והר"ן לדעת רבינו האי וכ"פ הרשב"א וכתב שכן נהגו · וכ"כ סמ"ג שר"ת היה מכשיר כסדרן בלא בדיקה אף בבהמת עכו"ם והכי נקטינן ומיהו אם אירע שנפחוה ומפקא זיקא נ"ל דטריפה וכמו שכתבתי בשם סמ"ג (ה) :

וכתב בהגהות מיימון פרק י"א מה"ש בשם סמ"ג שכדברי רבינו האי נראה עיקר לריצב"א רק שלא היה רוצה להורות להקל בלא בדיקה מפני שהדבר יצא מפי גדולים מיהו במקום שהיה רואה שקרום אחד שקורין טיל"א יש בין אונא לאונא מעיקרה עד אמצעיתה אמר שאין לחוש שכן רגילות לימצא בהרבה ריאות עכ"ל (ו) · וכתבו סמ"ק והכלבו בשם ר"י דה"מ היכא דליכא חלון והוא דאית ליה תיתובא דאוני וכתב האגור ששמע בשם חכמי הדור הא דשרינן קרום שקורין טיל"א זהו קרום דק אבל כשהוא עב נחשב לסירכא עכ"ל ואע"פ שמנהגינו להכשיר כסדרן בלא בדיקה כתבתי דין זה דנ"מ לדידן אם ימצא טיל"א משיפולי לשיפולי או מחידוד לחידוד אע"פ ששני ראשיה מגולין מכשרינן לה דאין זה סירכא ואע"ג דלסמ"ק כי איכא חלון טריפה נ"ל דהיינו משום דס"ל כר"ת דלא מכשר אלא בלא פילוש אבל לדידן דלא קי"ל כר"ת אפילו איכא חלון נמי מכשרינן ומיהו יש לדחות שאין דרכו של קרום להוציא אלא מעיקרה אבל להכניס עיקר ולהתחיל באמצעה לאו אורחא הוא וסירכא היא ופסולה · ומ"מ מ"ש באגור לחלק בין קרום עב לדק אינו נראה בעיני כיון שהפוסקים סתמו דבריהם לכתוב קרום סתם ולא כתבו קרום דק ועוד דא"כ נפל פיתא בבירה [ע' שבת סו :] דאי מפים לשער שיעור העובי ושיעור הדקות : והא ודאי פשיטא שלא הכשיר ר"י
אלא

דרכי משה

בפנינו נופחין אותה אם עולה בנפיחה ואין נראה שום סירכא ולא שום הומין המבותקין וריא שום בועה המטרפת כשירה עכ"ל משמע ג"כ הא אילו נאבדה הריאה לגברי טריפה מ"מ בגדיים וטלאים יש להכשיר דהא אפילו בעל התרומה מודה ברו דכשר · (ג) וכן כתב בתשובת בר ששת סימן ע"ז דחיה אינה נקייה מן סירכות יותר מגדיים וטלאים ולכתחילה צריך בדיקה כמו גדיים וטלאים אבל אם אין הריאה לפנינו משב"ץ דיש להכשיר (ד) לעיל סימן ל"ו כתבתי דהמנהג לנפוח כל ריאה אע"פ שאין בה ריעותא וכ"מ בהגה ש"ד שכתבתי בסימן זה מיהו אינו מעכב כמו שכתבתי בסימן זה לעיל סימן ל"ו דמדינא אינו צריך וכ"ה במרדכי דף תשל"א ע"ב דא"צ לנפחה אבל המנהג שנופחין אותו וע"ש : כתב בבדיקות ישנים ריאה שנופחין אותו ונשבר הקרום ניכרת דנפיחה טריפה בין שנשבר במקום בועה בין בשאר ריאה עד כאן לשונו : (ה) וכ"פ מהרי"ו בסדרן כשירה אבל כתב ד"א מקרי כסדרן דק כשנסרך מחציין ולמטה לצד עיקרן שעומדים באו יה והמנהג בידינות אלו כדברי מהרי"ו . (ו) עוד כתב שם הגה"מ פ"א מה"ש ולפי זה פסק הרבינו שמשון בשם הר"י דבכ"מ שצריך בדיקה אין אנו בקיאין בבדיקה לפיכך אף בסדרן לא נכשיר לפי שצריך לבודקה בנפיחה עכ"ל · וכ"כ בכלבו דלדידן דלא בקיאין בנפיחה כל סירכא טריפה וכתב עוד בהג"מ פ"ג וכן סמוכה לדופן במיצר הדזה וסרוך בבשרה כמריפין היאיר וצריך בדיקה עכ"ל וכ"מ לקמן ס"ס זה דהמנהג להטריף אפילו סירכא בכסדרן וכמ"ש לקמן ובתשובת מהרי"ק שורש ל"ז פסק דיש להטריף כל סירכא אפילו בכסדרן אבנם אין למחות ביד עיר הנוהגים היתר כי למ"ד א"צ בדיקה אפילו לדידן כשירה אבל כל בעל נפש ייחוש לעצמו שלא לאכול מזה וכן אני נוהג שלא לאכול משום בהמה גבה שהסרכות מצויין בה אם לא על פי בקי שאני יודע בין שמטריף כל סירכא אפילו בלא חלון וכ"ש אונא הסרוכה

דרישה

נמי מצריך להוציאה ולנפחה (ואין לומר דהב"ג איירי היכא דאתפרק ולא איבדק הריאה מבפנים דלשונו לא משמע הכי) אלא ודאי ה"ש דאגליד היה אפי' לדינא דגמרא אבל הל' לא משמע דמשום חומרא כ"כ וכן נראה דה"ש בה"ג כאן דכל ריאה דלא אבדקה טריפה כ"כ לפי האמת וה"ש הרא"ש על בה"ג אריאה דאגליד דחיים דאגליד היא טריפה לא כ"כ אלא כדי שלא תמדמה הגמרא ואמר ריאה דאגליד כשרה דמשמעו היא אפי' בלא בדיקה ואם כן נלמד משם דמקו"ו בריאה דעלמא דאין צריך בדיקה לכך כתב הרא"ש שם דו"א דהא ודאי שם דמיירי באגלד מסתבר לומר דבדיקה צריך דכיון דודאי שם צריך בדיקה ואמר בגמרא שהם כשרה ולא כתב דכשירה בבדיקה נלמד משם דסברי ליה דלא צריך לפרש משום דגם בלא אגלד אלא גם סתם ריאה צריך בדיקה וי"ה כתב כאן דאם לא נבדקה היא טריפה וק"ק · אי נמי קמשמע לן שם באגליד דאפי' בגדיים וטלאים דלא מצוין סירכות אפ"ה משום דאגליד צריך נפיחה [ב] אלא בגדיים או טלאים וה"ה חיה שאין הטריפות מצוי בה דיש לדמותה לגדיים מוך מאילית שכן ברוב פעמים סרוכין לדופן אם לקחו לריאה לחוץ בלא בדיקה צריך לבדוק בצלעות שאם לא ימצא שם ריעותא יש להתירו ולא בגב"ח מ"ו : [ג] ואם יש בה סירכא כו' דודאי ניקב אלא שנסתם טעם רבינו כתבתי בפרישה . והר"ן כתב בשם' כסדרה או הסירכא אינה באה מחמת נקב אלא מפני דוחק דבילתם יחד והתוס' כתבו שהסירכא רגילה לבא אפילו בלא נקב בכל מקום בריאה אלא כשהוא שלא כסדרן סופה להתפרק והסובה כנקב כיון שסופו לנקוב . [ד] וי"א דאפילו כסדרן כו' אבל רב האי כתב שאפילו בדיקה א"צ ולזה הסכים הרא"ש ז"ל . וכתב סמ"ג דפלוגתתם תלוי באי יש סירכא בלא נקב דלדברי האומרים שאין סירכא בלא נקב בעי בדיקה ולדברי האומרים סירכא בלא נקב לא בעי בדיקה עכ"ל . ומשמע מדבריו שהרא"ש ז"ל שהסכים לסברת רב האי גאון סובר גם כן יש סירכא בלא נקב וקשה שהרי הרא"ש תפס שיטת רש"י שכתב שטעם איסור הסירכא משום דאין סירכא
בלא

פרישה

רבינו ואחר כל טריפות שמנו חכמים לומר שחכמים לא מנו אלא טריפות שבבהמה ועוף ולא מנו חיה וטעם משום דחיה בכלל בהמה וק"ל עכ"ל) ומ"ש אחר כך בהמה חיה ועוף הוא כמ"ש מהרי"ן מביא דעיקר הטריפות מוזכר בחיה בכתוב ומפני שבהמה בכלל חיה נלמד גם כן לבהמה וכ"כ הרמב"ן בהדיא בפרק בהמה המקשה על הא דתניא אמר רבי יונתן נימיתי לו לבן עזאי כו' וכן מבואר בדברי רבינו בסימן כ"ח דכתב שם בשם בעה"ע דאין לכסות דם חיה עד שיבדוק הריאה שלא תמצא טריפה וק"ל . (ב) ואם יש בה סירכא כו' דודאי ניקב אלא שנסתם כ' הטעם שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט דרך הנקב ונקפה ונעשה קרום וסופו להתפרק כיון שאינו כסדרן אבל כשהוא כסדרן חברתה סותמת ומגינה על הנקב והקרום הולך וחזק רש"י והוא גם כן הטעם לדעת רבינו שכתב דודאי ניקב וע"ד . (ג) וי"א דאפילו כסדרן צריכה בדיקה פי' דנפחינן הריאה ונלע"ד דצריך לבודקו במושרין לדידהו כבדיקת היכא דנסרך סמוכים לדופן דלקמן בסי' זה וכן מוכרח בגמרא פא"ט דף מ"ח ע"א וכתבתיו בדרישה ע"ש . וטעם הי"א מדאמר רבא שלא כסדרן לית להו בדיקותא משמע הא כסדרן אית להו בדיקותא אבל בדיקה מיהת בעיא כ"כ הרא"ש ולדברי האומרים אין צריך בדיקה ק' לכן הא דדייקי מדאמר רבא לית להו בדיקותא ויישבו
הרמב"ן

הרא"ש ז"ל [ו] ופרש"י דלא מקרי שלא כסדרן אלא כשנסרכו שתים החיצונות ממעל פי' כגון שנסרכו השתים החיצונות אחת לחברתה כגון שהסירכא עולה מחיצונה לחיצונה ועוברת על האמצעית או מתחתיה פי' כגון שהולכת הסירכא מחיצונה לחיצונה ועוברת מתחת האמצעים זהו מתחתיה אבל כל שנסרך לאונא שאצלה
בין

אלא דוקא בקרוס שבין אונא לאונא או לאומא שכן רגילות לימצא אבל בין ריאה לורדא או לסמפון או למקום אחר לאו אירחא בהכי וסירכא ודאי היא ואסירא (ז):

ומ"ש רבינו ופרש"י דלא מיקרי שלא כסדרן אלא כשנסרכו שתים החיצונות ממעל וכו' אבל כל שנסרכה לאונא שאצלה וכו' או אפילו מגב לגב כשירה לא כ"כ רש"י בהדיא אלא כך כתב שלא כסדרן כגון שתים חיצונות נדבקות בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתית וכבר נסתפק הר"ן בדבריו אם דוקא נקט שתים החיצונות אבל מזו לזו שאצלה הוי כסדרן או לאו דוקא אלא חדא מינייהו נקט לדוגמא והוא הדין לאידך. והרא"ש נמי משמע דספוקי מספקא ליה מההיא סברת רש"י שהרי בתשובה כלל כ' כתב אע"פ שפירש"י וה"מ שלא כסדרן כגון שתים החיצונות ממעל לאמצעית מלתא דפסיקא נקט וה"ה לאידך ובפסקיו כתב משמע מדברי רש"י שאם נסרכה מן החיתוך לגב חברתה שאצלה או מגב לגב לא מיטרפא ולא נהירא עכ"ל · ורבינו תפס בפשיטות כדברי רש"י כמ"ש הרא"ש בפסקיו ולא כיון רבינו יפה בזה שלא ה"ל לכתוב כן בפשיטות אלא
כך

בה נקב ולא יבא לידי נקב אבל בשלא כסדרן כיון דודאי שסופה ליקב חשבינן לה כנקובה לפי זה בכסדרן לא בעי בדיקה דתלינן לקולא דאין בה נקב ולכל הדיעות אם בדקוה ונמצא נקב טרפה אפי' בכסדרן ודלא כבעל העיטור הביאו ב"י דמיקל להכשיר בכסדרן אפי' איכא נקב דיחיד הוא כנגד כל הגאונים דאוסרין וכן פסק ב"י והרב בהגהת ש"ע והכי נקטינן לאסור היכא דבדק ונמצא נקב בכסדרן אבל א"צ לבדוק לכתחלה בכסדרן אחר נקב וכך העידו לפני ר"י בר שמואל שר"ת היה מכשיר בלא בדיקה אף בבהמה של נכרי וכתב הרשב"א שכן נהגו וכ"פ ב"י והכי נקטינן. ומנהג אשכנז שאין להכשיר בכסדרן בלא בדיקה אלא היכא שהסירכא היא מעיקר האונות עד אליין ואז כשרה אפי' בדאיכא חלון בלא בדיקה כמ"ש מהר"ו ומהר"יל ויתבאר בסמוך: והך בדיקה בכסדרן משמע בגמ' (דף מ"ח) דבדקינן לה בפשורי והכי משמע מדברי רבינו שכתב בסוף סימן זה וכל בדיקה דהכא דנפחינן במיא דפושרין וכו' ורצה לומר דכל בדיקה דכתב בסי' זה דבכלל זה גם כן מה שכתב כאן די"א בכסדרן צריך בדיקה דהיינו נמי דנפחינן במיא דפושרין וכדאיתא בגמרא ולא סגי בגילא או גדפא או רוקא כדסגי בריאה דלאומא אי נמי אטום בריאה דלעיל בסימן ל"ו דהתם ידעינן היכן הקול יוצא וידעינן המקום האטום הלכך סגי בגילא ובגדפא וברוקא אבל בתרתי אוני דסריכי להדדי אף בסירכא רתבה אי נמי ריאה הסמוכה לדופן וסניך או סריך בדופן דלא ידעינן מקום נקב הדק לית לה בדיקותא אלא במיא דפושרין שהרי בריאה דאומא נמי אי לא ידעינן היכא אומא מותבינן לה במיא דפושרין ומנהגינו עכשיו להטריף כל הסירכות כשאינה ניתקת במשמוש היד אפי' בכסדרן ולא בדקינן להו כלל אפילו במיא דפשורי וכן בסמוכה לדופן כמו שכתבו התוספות והרא"ש לשם ויתבאר בסוף סימן זה מיהו בנתמעכה במשמוש היד כשרה מדינא בלא בדיקה דלאו סירכא היא כלל אלא דמחמרינן לבודקה בנפיחה וברוקא דאי מבעבעא טרפה ואמרינן דלאו ריר הוה אלא סירכא וניתקה בכח במשמוש ולהכי לא מחמרינן כל כך לבודקה במיא דפישרין ועוד יתבאר בסמוך סוף סעיף מ"ו ומהרו"ך האריך בכאן וסוף דבריו דשלא כדין נוהגין עכשיו לבדוק ברוק אלא צריך לבדוק במיא דפושרין ונראה ליה מאריה דפשוט הוא דלאין אנו בודקין עכשיו שום סירכא אא"כ נתמעכה במשמוש היד דמחזקינן לה בריר בעלמא ואפילו היתה שלא כסדרן דאמרינן בגמרא דלית להו בדיקותא בדקינן השתא בנפיחה וברוקא כשנתמעכה במשמוש היד משום דמחזקינן לה בריר בעלמא וליכא הכא הסירכא כלל והבדיקה איננה אלא חומרא בעלמא ומ"ה סגי בנפיחה וברוקא ולא מטרחינן ליה לאותובה לריאה כולה במיא דפישרין. האריכתי בדבר פשוט כדי להוציא מלב הרואה והקורא דברי הרב מהרו"ך ז"ל:

כתב בסמ"ג ע"ש ריב"א על הקרוס שקורין טול"א בלע"ז שבין אונא לאונא מעיקרה עד אמצעה אין לחוש שאין זו סירכא שכך רגילות למצוא בהרבה ריאות ע"כ וכתב ב"י דאף אם יתלא קרוס זה משיפולי או מחידוד לחידוד נמי מכשרינן לה אע"פ ששני ראשיה מגולים דאין זו סירכא ואע"ג דלסמ"ק כי איכא חלון טרפה כ"ל דהיינו משום דס"ל כר"ח דלא מכשיר אלא בלא פילוש אבל לדידן דלא קי"ל כר"ח אפילו אי איכא חלון נמי מכשרינן לה ומיהו יש לדחוק שאין דרכו של קרוס להמצא אלא מעיקרה אבל לאגיה עיקרה ולהתחיל באמצעה לאו אורחא הוא וסירכא היא ופסולה עכ"ל וכדבריו בדחייה זו אלא העיקר גם מה שמשמע מדבריו דאף כשהקרוס יוצא מעיקרו עד ראשו נמי מכשרינן לה בדליכא חלון הכי נקטינן אבל בדאיכא חלון לאו אורחא הוא ולמנהגינו נמי טרפה בדאיכא חלון מחאיה אבל בדליכא חלון מכשרינן לה אפילו נדבקה כולה ביחד מעיקרו עד ראשו דזה הוי כסדרן וכשרה וכן כתב מהרש"ל בחידושי בדיקות שלו והכי משמע בסמ"ק שלא הזכיר עד אמצעה ולפ"ז הא דכתב בסמ"ג עד אמצעיתו לאו דוקא אלא לפי דעל הרוב רגילות הוא עד אמצעיתו או נמי מילתא דפסיקא נקט דעד אמצעיתו כשרה בכל גוונא אפילו איכא חלון כדפירש. וכתב במהרי"ל דדין זה גם בקרוס שבין אונא לאומא וע"ש והכי משמע כמ"ש ב"י וז"ל והא ודאי שלא הכשיר ריב"א אלא דוקא בקרוס שבין אונא לאונא או לאומא שכן רגילות להימצא אבל בין ריאה לורדא או לסמפון או למקום אחר לאו אורחא בהכי וסירכא ודאי היא ואסורה וכ"כ הרב בהגהת ש"ע והכי נקטינן:

כתב האגור ששמע בשם חכמי הדור הא דהרינן קרוס שקורין טיל"א זהו קרוס דק אבל כשהוא עב נחשב לסירכא עכ"ל וב"י השיג וכתב דכיון שהפוסקים סתמו דבריהם לכתוב קרוס סתם משמע אפילו עב ועוד דמי מפיס לשער שיעור העובי וכו' ואין זה טענה כלל דהפוסקים נקטו כדבריהם קרוס שקורין טילא והוא ניכר לבקיאים בדקותו ובלשון אשכנז קורין אותו שלימ"ל ולכן כתב הרב בהגהת ש"ע בסתם דאם יש כמין קרוס בין אונא לאונא וכו' אין להטריף ונסמך על הבקיאין שיודעין ומכירין אותו והכי נקטינן:

ופרש"י דלא מקרי שלא כסדרן אלא כשנסרכו שתים החיצונות ממעל לאמצעית או מתחתיה פירוש כגון שנסרכו החיצונות אחת לחברתה ועוברת על האמצעית או מתחתיה אבל כל שנסרכה לאונא שאצלה וכו' כך היא הנוסחא הנכונה בדברי רבינו ובמקצת ספרים הכניסו הגהות בפנים:

ומ"ש רבינו אבל כל שנסרכה לאונה שאצלה בין מחיתוך לגב או אפילו מגב לגב כשרה לא כתב כן רש"י בהדיא אלא שכך מוכח מדבריו חדא מדכתב כגון שתים החיצונות כו' משמע שאם נסרכה מן החיתוך לגב חברתה שאצלה או מגב לגב לא מיטרפא וכך כתב הרא"ש משמעות זה: **ועוד** נ"ל מדכתב רש"י עוד היינו רביתייהו וזו מגינה על זו והדרא בריה שמתוך ששוכבות זו על זו אין מתפרקות והקרוס הולך וחזק אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרוס מתפרק ונסתר אלמא דכל שהסירכא מאונא לאונה שאצלה אפילו מגב לגב נמי לא מיטרפא שמתוך ששוכבות זו על זו אין מתפרקות כו' ועוד מבואר בדבריו כשכתב המחלוקת שבין רבותיו המתירין אונא הסרוכה באומא לשאר גדולים האוסרין כתב וז"ל ורבנא פי' טעמי משום דהיינו רביתייהו כלומר כך הן גדלות זו עם זו ואין מתפרקות זו מזו הולכך ל"ש אונא ול"ש אומא ורבנא דנקט אוני משום דעיקר מילתא דאורי לן דשלא כסדרן טרפה ואע"ג דאי הוו סריכי אוני בדופן הוית כשרה אשמועינן רבנא דהתם ה"ט דכיון שהאלל אך הן שוכבות תמיד אצל הדופן ואינן מתפרקות ממנו אבל בשלא כסדרן מתפרקות הן זו מזו שהרי אמצעית מפרקתן ולא תימא דוחק הדופן מעמידם שלא יתפרקו זו מזו כו' הנה מבואר מדבריו דכל טעמו של איסור אינו
אלא

דרכי משה

הסרוכה לאומא עכ"ד: (ז) ונ"ל דאין להכשיר קרוס אלא בין אונא לאונא כסדרן ובלא חלון אבל שלא כסדרן אין חילוק בין קרוס לשאר סירכא וטריפה וכ"כ בתשובת הרשב"א סי"ב מ"כ בועא העומדת בין אונא לאונא כסדרן וסירכא יוצא משם כשירה דהיינו רביתייהו אבל ב' בועות העומדות שם וסירכא יוצאת מזו לזו טריפה עכ"ל ונראה דכל סירכא דלדידן

דרישה

בלא נקב ובכסדרן אפי' ודאי ניקב וקרוס שעלה ממנה נקב לאו כלום אפ"ה כשרה דסוגיא וסוגיא כסדרן שחברתה סותמת ומגינה על הנקב כמ"ש התוס' לפרש"י והביאו ב"י וגם רבינו שקאי בשיטת אביו הרא"ש כתב אפי' אם אין רואין בה נקב דודאי ניקב משמע שסובר דאין סירכא בלא נקב ומ"ל דהיינו דוקא בשלא כסדרן אבל בכסדרן יש סירכא בלא נקב ובמ"ש בסמוך זה המחלוק בשם הר"ן דמ"כ לא ה"ל לרבינו לסתום דבריו לומר דודאי ניקב אלא ה"ל לפרש דהיינו דוקא בשלא כסדרן אלא ודאי רבינו סובר דלעולם אין סירכא בלא נקב וכפי שטתו הביא זאת הפלוגתא באם צריך בדיקה או לא משמע דאף הסוברין אין סירכא בלא נקב פליגי אי צריך בדיקה אי לאו. ע"כ נ"ל לפרש דתרוייהו ס"ל אין סירכא בלא נקב ואפ"ה פליגי באם צריך בדיקה דהי"א סוברים שצריך בדיקה אע"פ שחברתה סותמת ומגינה עליה דומה לנקב שבריאה נגד האונות שהדופן סותם שסובר רב שר שלום וי"ג דצריך בדיקה כמש"ל בסימן זה בשם. ורב האי ס"ל דא"צ בדיקה שחברתה מגינה עליה וסותמת הנקב וכמ"ש התוס' לדעת רש"י כתבתי בסמוך ולזה הסכים הרא"ש שהוא סובר כדעת רש"י וכן לקמן גבי דופן סותם סובר ג"כ שא"צ בדיקה ואע"ג דהרא"ש לא הותר שם בדופן אלא בדסניך אאמי הכא בנסרך כסדרן שהריאה סותמת טפי. א"נ גם סריך דכסדרן הוא סניך וכן משמע מדברי התוס' פא"ט ד' מ"ו ע"א וז"ל ומתוך הלכות טריפות של רבינו גרשון ותשובת הגאונים שכתב הר"ר יוסף ע"כ משמע נמי שהסירכא ממש נקב היא באם שמצריכין נפיחה כשהאונות סרוכין זו לזו כסדרן או סמוכות וסרוכות בצלעות או בבשר שבין הצלעות והשתא אם הסירכות באונות בלא נקב א"כ בכסדרן למה צריך נפיחה כיון דלא מתפרק וכן בריאה הסמוכה לדופן במקום רביעתא דאוני אי נמי דאמרינן דאין סירכא אלא ממש נקב ואו א"ש דבדקי ליה בנפיחה שמא עדיין לא נסתם הנקב עכ"ל תוס' הרי לך בהדיא דהשוו סירכות אונות לכדי בכסדרן לסירכת אונות לדופן וממילא להרא"ש וסייעתו שלא הצריך שם באונות בדיקה אע"ג ושם בנקב ודאי איירי ה"ה ה"נ באונות כסדרן וקי"ל: ומ"ש רבינו וי"מ דאפילו בכסדרן צריכה בדיקה לראות אם עולה בנפיחה אע"ג שכתב סתם בדיקה בנפיחה וגם שאר הפוסקים כתבו בדקינן להו בנפיחה מ"מ נלע"ד דהאי בדיקה בנפיחה ר"ל בפושרין כי שם דף מ"ח בסוגי' הגמרא אמרינן בריאה הסמוכה לדופן ר' נחמיה בדק לה בפשורי אמר ליה מר זוטרא בר' כהא דר' נחמיה מתון אכה מתניתו לה אנן אורבא מתנינן לה דאמר רבא הני תרתי אוני דריאה דסריכן להדדי לית להו בדיקותא לאכשורי רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי מסקיף לה רב אשי המי מתי נשלמא הכא תלינן בדופן והכרה אבל התם מי קאמי ניקב טריפה ואי האי ניקב טריפה ופרש"י אלא הכא תרתי אוני מכדי סירכא זו ממשמע מכה היתה הי מנייהו דאנקוב טריפה. והאי דלא מפקא זיקא קרוס עלה ונסתם עכ"ל רש"י. והנה הי"מ דבכסדרן צריך בדיקה ילפי לה מהכא מדאמר רבא דשלא כסדרן לית להו בדיקותא מכלל דבכסדרן אית להו בדיקה אבל בדיקה מיהא צריך כמ"ש התוס' בדף מ"ו ע"א ע"ש ולפי מאי דהוי ס"ד דמר זוטרא דאף בשלא כסדרן הוי בודקין זאת הבדיקה בפושרין כמבואר רק שנדחה כה דמר זוטרא מכח קושייתו המי מתי כו' אבל הדיוק במקומו עומד דבכסדרן צריך בדיקה ומילף עכ"פ מהם שאותה הבדיקה היתה בפושרין. ונלע"ד שמה שאנו נוהגין לרוק על המקום הסירכא לבדוק ע"י הרוק אם הוא מגלגל אם לאו חזוק זה הוא במקום פושרין משום דכתב רבינו בסימן ל"ז דפושרין היינו כמו מים שעמדו בבית בקיץ ומסתמא הרוק דומה לאלו המים וגם לפי הטעמים שכתב הרא"ש וז"ל רב נחמיה בדק בפשורי ונפח כדי שירגיש בנקב כל דהוא א"נ מתוך שהריאה סמוכה לדופן נסרך קרוס שלה מליאתו הדופן אם יכפשו בלא פשורי ינקב הקרוס עכ"ל נמצא לפי טעם הראשון שירגיש בנקב כל דהוא גם ע"י רוק ירגיש בנקב כל דהוא ולפי הטעם דבלא פשורי ינקב נמצא דאין הכרח בפושרין כי אם להנצל מהפסד ולהטריף שלא כדין וזהו מסמירין בזה שבדקין ע"י רוק שאם ינקב יהא אסור אבל הר"ן כתב וז"ל ואם תשאל ותאמר לכולהו פירושים מאי אהני בדיקה אי למ"ד אין סירכא בלא נקב אלא שקרוס דסירכא עלה בו אפי' סירכא זו ממש ריאה לא תפיק זיקא שהרי סירכא זו סותמתה ולמאן דאמר נמי שהאיסור הסירכא מפני שהיא עתידה להתפרק בדיקה זו מאי מהניא בהם והרי ע"ש שעתיד אנו אוסרין אותה ולא ממש שיש בה נקב וי"ל דכי איתא ודאי סירכא ממש ריאה אין הכי נמי דלא מהניא וכדאמרינן אי נקב המי טריפה כו' אבל הכא בדופן הוא דתלינן מיהו כל היכא דאיכא למבדק בדקינן שאפשר שמתוך בדיקתינו יעבור שממשי ריאה היא דלמאן דמפרש שהסירכא נקב יש במקומה אלא שהסירכא סותמתו שמא על ידי פריעתה בפושרין תיקרע ויראה הנקב ואם לא נראה כן תלה בדופן וכשרה ולמאן דאמר נמי מפני שהיא עתידה להתפרק בודקין לראות אם נתפרקה כבר מצד הריאה ונקבה ואם לא נקבה לגמרי תתפרק לא חיישינן דכיון דתלינן בדופן אין הסירכא נדבקת כ"כ בריאה שתנקב הריאה כשתתפרק ממנה וכמ"ש למעלה עכ"ל ונמצא לפ"ז משמע דצריך לשרותה כולה במים פושרין כדי לבודקה ושלא כדין אנו עושין לבודקה בנפיחה למוד וצ"ע: [ד] ופרש"י דלא מקרי כסדרן כו' ב"י תמה על רבינו שכתב ופרש"י כו' שלא פירש כן בהדיא אלא שאפשר לפרש דברי רש"י כן וה"ל משמע מדברי רש"י וז"ל רש"י שלא כסדרן כגון שתים חיצונות מדבקו בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתית ע"כ וכבר נסתפק הר"ן בדבריו אם דוקא נקט שתים חצונות או לאו דוקא נקט והרא"ש בפסקיו כתב דמשמע ליה דרש"י דוקא נקט שתים וקאי רבינו בשטתו ובדברי הרא"ש בתשובה כלל עשרים משמע דמספקא ליה. ולי נראה ליישב תמיהת ב"י גם מה שיש לדקדק לדעת רש"י דאין סירכא בלא נקב למה כשר בכסדרן אפי' מגב לגב הלא יש שם נקב וקרוס שעלה מחמת מכה נמי כלום הוא. נראה ליישב מתוך ל' רש"י עצמו כי זה ל' הגמרא בפא"ט סוף דף מ"ו ואמר רבא הני תרתי אוני דסריכן להדדי לית להו בדיקה ולא אמרן אלא שלא כסדרן אבל כסדרן היינו רביתייהו ע"כ ופרש"י לית להו בדיקותא שסירכא זו ממשות נקב היא באה שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה כמין גליידא ויוצא מעט מעט דרך הנקב נקפה ונעשה קרוס כך מצאתי בתשובת הגאונים ואע"פ שהוא סותם הנקב ואינו מוציא רוח הא אמרן קרוס שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרוס שסופו ליסתר. שלא כסדרן כגון שתים החיצונות נדבקו בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתיה. היינו רביתייהו וזו מגינה על זו והדרא בריה שמתוך ששוכבת זו על זו אין מתפרקות והקרוס הולך וחזק אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרוס מתפרק ונסתר וכן הלכה דליכא מאן דפליג עליה. ואונא הסרוכה לאומא וסיא אגלה משום דבא לידי ושאלתי את פי רבינו יעקב בר ר' יקיר והתיר לי לאכול ויש אוסרין והוא אמר לי טעמו וטעם האוסרין. האוסרים אומרים הרי נקב יש ולא מצאתי שיסתר
אלא

בין מהיתוך לגב או אפילו מגב לגב כשרה אבל כל שאר הפוסקים פסקו דלא מקרי כסדרן אלא בשתים זו אצל זו מחיתוך לחיתוך מהיתוך של זה להיתוך של זה אבל מגבה של זו לגבה של זו או אפילו מהיתוך לגב או מחודה של זו לחודה של זו שאצלה אסורה ור"ח כתב דאפילו מהיתוך להיתוך אין מתירים אא"כ נסרכה כולה מראשה לסופה שכל שיש פיסול ביניהם בראשן או באמצעיתן או בסיפן מתנועעות ומתפרקות זו מזו ולא הורו כן הגאונים אלא כל שהוא מהיתוך להיתוך שאצלה כשרה [ה] אפי' נסרכת באלכסון מראשה של זו לסופה של זו וכן נוהגים בכל המקומות (ט) (ד) ואומא שנסרכה

אלא דאמצעית מפרקתן ומה שכתב הר"ן לפי פירוש רש"י דלאו דוקא בנסרכו שתים החיצונות אלא ה"ה בנסרכה לאונה שאצלה מחיתוך לגב או מגב לגב נמי הוה שלא כסדרן וטרפה לא נהירא גם מה שכתב הרא"ש בתשובה כלל עשרים דין שלשים דאף על פי שרש"י פירש כגון שתים החיצונות וכו' מילתא דפסיקא נקט והוא הדין לאינך כו' אין זה אלא כדי להשיב לשואל שלא יתלה עצמו בפירוש רש"י להתיר האיסור שהרי יש לדחות ולומר דרש"י מילתא דפסיקא נקט אבל לפי האמת ודאי דדעתו של רש"י אינה כן דלא אסר אלא בשתים החיצונות כו' וכת"ש בפסקיו שהם העיקר ומה שקשה על זה דכיון דאין סירכא בלא נקב אמאי בכסדרן כשרה אפילו מגב לגב כהי דאינה נמשכת לכאן ולכאן לא יהא אלא קרום שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרום אף ע"פ שאין הקרום דבוק למקום אחר הניחא אי אמרת דהאי בכסדרן כשרה אינו אלא במקום שסמוכות ושוכבות זו על זו בין חתוך להתיך אתי שפיר דיש לומר דהכרתה מגינה על הנקב והוה סתימה מעלייתא אבל השתא דפירש רש"י דאפילו מגב לגב כשרה קשיא יש לומר דאף על גב דקרום שעלה מחמת מכה אינו קרום היינו כשאינו סרוך בשום מקום אבל כשהיא סרוכה במקום שאינה עומדת להתפרק סותמת' ומגינה יותר שהקרום הולך וחזק וכן כתבו התוספות לישב פירוש רש"י וכן כתב הרא"ה בספר בדק הבית דלאו קושיא היא כלל דלא איתמר אלא קרום אבל סירכא ודאי מגינה ומגינה · גם הרא"ש כתב כן בזה וז"ל ויש לפרש דהא דאמרינן דאינו קרום היינו בנקב שאין רגילות להעלות קרום כגון בשלא כסדרן ואם לפעמים יעלה קרום סופו ליפסק אבל כסדרן רגילות להעלות קרום לפי ששוכבות זו אצל זו וגם אינו נפסק עד כאן לשונו ובזה נתיישבו דברי רבינו ולא כבית יוסף שכתב דלא כיון רבינו יפה ע"ש: **ומ"ש** אבל כל שאר הפוסקים פסקו דלא מקרי כסדרן אלא בשתים זו אצל זו כו' הב"י השיג ואמר שלא הרמב"ם בפ"ח כתב ג"כ כדברי רש"י וז"ל שם אונה שנמצאת דבוקה בחברתה הסמוכה לה מותרת ואם נסמכו שלא על הסדר כגון שנסמכה ראשונה לשלישית טרפה ע"כ ואפשר לומר שדעת רבינו היא דשינה הרמב"ם הלשון וכתב שנמצאת דבוקה בחברתה כו' ואם נסמכו כו' ולא כתב כלשון הגמרא שנמצאת סרוכה בחברתה אלמא דאתי לאורויי לן דאף בדבוקה וסמוכה מתוך חיתוך בחיתוך לא מכשרינן לה אלא בדבוקה בחברתה הסמוכה לה אבל אם נסמכו שלא על הסדר אף על פי שדבוקה מחתוך של זו לחתוך של זו ונסמכו ביחד מ"מ מאחר שאינו מחתוך לחתוך שאצלה כגון שנסמכו מחתוך ראשונה לחתוך שלישית ונדבקו ביחד אפ"ה טרפה אבל בנסרכה בלחוד אפי מגב לגב שאצלה נמי טרפה ולא היה צריך לכתוב דבר זה בפירוש וכ"כ הר"ן דאיכא מ"ד דמפרש כך ומביאו ב"י וכך מפרש רבינו דברי הרמב"ם ולכך כתב דכל שאר הפוסקים חולקים אפרש"י ומשמע דגם הרמב"ם בכללם אלא דקשיא לי הלא כתב ב"י דהעיטור כתב בשם הרי"ף בתשובה דאין בנו כח להחמיר בזה והמחמיר צריך להביא ראיה וגם ה"ר ירוחם כתב בשם הרמב"ן דלפי דברי הרי"ף אפי' היכא דסריכא בשפולי אונא כסדרן כשרה ודוחק לומר דלא אמר רבינו אלא לאותן שכתוב בחבור שחברו הפוסקים ולא בתשובה ואפשר לומר דדוקא בנסרך מן הגב קאמר רבינו דכל שאר הפוסקים מטריפים ואילו דברי הרי"ף בתשובה אינן אלא בנסרך משפולי לשפולי או בנסרך מחתוכי לשפולי והתם ודאי יש סברא להכשיר דהיינו רביתייהו ולכן הפסיק רבינו בדין עינוניתא בין נסרך מן הגב לגב ובין נסרך משפולי להורות דבנסרך מן הגב כל שאר הפוסקי' מטריפי' ובשיפולי אע"פ שיש מכשירין מ"מ נקטינן לחומרא כרוב פוסקים וק"ל: ומ"ש בשם ר"ח ושהגאונים חולקין עליו כ"כ הרא"ש שם ומ"ש וכן נוהגין בכל המקומות כ"כ הרשב"א בת"ה ומנהג שלנו כמהרי"ו דדוקא כשנסרכה זו לזו למטה מחציו אבל בלמעלה מחציו זהו שלא כסדרן וטרפה וכתב מהרש"ל דאף אם ראשו האחד למעלה מחציו וראשו השני למטה מחציו באלכסון נראה דטרפה עכ"ל וכבר כתבתי לעיל בסי' זה דכשהסירכא היא מעיקר האונות עד חציין כשרה אפילו בדאיכא חלון וא"צ בדיקה ואע"פי דאין סירכא בלא נקב מ"מ כיון שהנקב נסתם היטב והולך וחזק דהא לא מיפרקן חדא מחברתה תו לא חיישינן שמא לא נסתם הנקב כולו ולפ"ז אפי' היכא דהסירכא נמי יוצאה מתוך הבועא מ"מ כיון דהאונות מסרכי אהדדי בכסדרן והולך וחזק תו לא חיישינן ואפי' בדיקה אינו צריך אבל בסירכא תלויה יוצאה מתוך הבועא טרפה אפי' בין חתוך לחתוך שאצלה דמעיד עליה בנקב והיכא דאיכא ודאי נקב טרפה אפי' בכסדרן ולא זו בלבד אלא אפי' היכא דאיכא בועא כנגד טינרי בין ב' אונות כסדרן נמי טרפה דהטינרי קשה ומנקבת הבועא שכנגדה ואעפ"י דבדקוה ולא נמצא בו נקב אפ"ה חיישינן שמא עלה בה קרום כו': **ומ"ש** ואותה שנסרכה לאוני כו' עד בשם הגאונים כל זה בהרא"ש שם. ובאגור סימן אלף קכ"א כתב דבאיטליי"א

כך ה"ל לכתוב משמע מדברי רש"י : גם מ"ש רבינו אבל כל שאר הפוסקים פסקו דלא מיקרי כסדרן אלא בשתים זו אצל זו מחיתוך לחיתוך כו' אין דבריו מדוקדקים שהרי דברי הרמב"ם הם כדברי רש"י שהרי כתב בפ"ח וז"ל אונה שנמצאת דבוקה בחבירתה הסמוכה לה מותרת ואם נסמכו שלא על הסדר כגון שנסמכה ראשונה לשלישית טריפה ומאחר א שכדברי רש"י כתוב בפשיטות דכל שנסרכה לאונא שאצלה אפילו מגב לגב כשרה כך ה"ל לומר לדעת הרמב"ם ולהוציאו מכלל שאר הפוסקים וכך הם דברי רבינו ירוחם להשוות דעת הרמב"ם לדעת רש"י להכשיר מאונא לאונא שאצלה אפילו מגב לגב וכ"כ מדברי הגה"מ פ"א מה"ש · ומדברי הכלבו משמע שהוא מפרש דהרמב"ם סבר דאף מאונא לאונא שאצלה טרפה כל שאינה מחיתוך לחיתוך וכיוצא בזה כתב המרדכי בשם הרמב"ם ולפי האמת נ"ל דיש להסתפק בדברי הרמב"ם כמו שנסתפקו הר"ן והרא"ש בדברי רש"י: ולענין דעת שאר הפוסקים כתב הרא"ש על מאי דמשמע מדברי רש"י שאם נסרכה מאונא לאונא שאצלה אפילו מגב לגב כשירה ולא נהירא דמשמע דלא מכשר אלא כסדרן ממש במקום שסובבות זו אצל זו דהיינו רביתייהו אבל מחיתוך על גבי חברתה או מגב לגב או מחוד של אונא לחוד אונא שאצלה טריפה דלאו רביתייהו הוא ונמשך זה מזה ומתפרק וכתב עוד אבל מגב לגב או מחיתוך לגב או מחודה של אונא לחודה של אונא שאצלה מחוץ לחיתוך טריפה דאין כשר אלא מחיתוך לחיתוך בכסדרן עכ"ל והר"ן כתב דלפי שיטת רש"י שהוא סובר דאין סירכא בלא נקב ראוי לאסור אפילו בכסדרן כל שהסירכא הולכת מגב לגב או מחיתוך לגב ואפילו מחיתוך לחיתוך אם הסירכא יוצאת בשיפולי אונא ונסרכה במקום מגולה ממנה טריפה לפי שאפשר שבאותו מקום מגולה הוא הנקב ואין האונא סותמת שם וסירכא לא סתמה דהו"ל קרום שעלה מחמת מכה בריאה ולשיטת האוסרים שטעם איסור הסירכות מפני שהן עתידות להתפרק ולינקב עור הריאה וכל העתיד לינקב כנקוב דמי היה אפשר להתיר סירכא בכסדרן אפילו מחיתוך לגב א"כ מחיתוך לשיפולי וכתב עוד בשם הרב הנשיא אלברצלוני דאפי' בתרתי דסמיכי להדדי משכחת לה שלא כסדרן כגון שהסירכא מגב לגב או מחיתוך לגב ובסדרן מיקרי כגון שאין הסירכא אלא במקום חיבור שתי האונות דהיינו מחיתוך לחיתוך וכ"כ הגאונים ז"ל עכ"ל וכתב עוד בסוף דבריו מגב לגב וכן מחיתוך לגב ומשיפולי האונות לשיפולי וכן מחיתוך לשיפולי ראוי לאסור וכמו שכתבנו טעמו של דבר למעלה לפי שיטת רש"י עכ"ל וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל הרב אלברצלוני כתב דכל מגב לגב ואפילו מחיתוך לגב שלא כסדרן היא זו וטריפה וכן המנהג הפשוט עכ"ל ואע"פ שכתב העיטור שהרי"ף כתב בתשובה אין בנו כח להחמיר בזה והמחמיר צריך להביא ראיה וגם רבינו ירוחם כתב בשם הרמב"ן דלפי דברי הרי"ף אפילו היכא דסריכי בשיפולי אונא כסדרן כשרה כתב רבינו ירוחם שהרשב"א מתיר בה שהשיפולים מתפרקים זה מזה בשעה שהריאה נופחת ובתוך נזכרו בדברי רבינו דינים אלו לאיסור כדעת הרשב"א שלא להכשיר בכסדרן אלא מחיתוך לחיתוך שאצלה בלבד וכתב הרשב"א סי' קע"ד שנשאל על סירכא היוצאה מאונא לאונא כסדרן והיא נסרכת בשפת האונא ונסתפק אם הוא בגב או בחיתוך וכשנופחים הריאה הרבה נראית שהיא בחיתוך וכשאין נופחים אותה כ"כ לא היתה הסירכא נכנסת בפנים מי נחוש ונאמר בעודה בחייה לא היתה נפוחה כ"כ ונדון אותה כמגב לגב או לא והשיב רוב הבהמות כשרות ורובא דאורייתא וכיון שכן כל שנסתפק אם היא נפוחה כ"כ במעי הבהמה אם לאו ואפשר שהוא כן העמידנה על חזקת היתר עכ"ל (ח): **ומ"ש** רבינו בשם ר"ח דאפי' מחיתוך לחיתוך אין מתירין אא"כ נסרכת כולה מראשה עד סופה וכו' כתבוהו התוס' ותמהו עליו וכתבו הרא"ש והרשב"א והעיטור שרבינו האי הכשיר וכ"כ הרי"ף בתשובה וכתב הרשב"א ועל פיהם נהגו היתר בכל המקומות ומנהגן של ישראל תורה היא : **ומ"ש** רבינו שכל שהוא מחיתוך לחיתוך שאצלה כשירה אפילו נסרכת באלכסון וכו' ז"ל הר"ן י"א דלא מיקרי כסדרן אלא בסירכא ישרה אבל אם הולכת באלכסון מראשה של אונא לסופה של אחרת אפילו מחיתוך לחיתוך דסמוכה לה טריפה דכל שהיא כן סופה להתפרק וזו היא חומרא יתירה והמנהג בזה להתיר עכ"ל וכ"כ רבינו ירוחם: **וכתב** הר"ן איכא מ"ד דכי אמר רבא דכשלא כסדרן לית להו בדיקותא דוקא שאינם סרוכות אלא בסירכא אבל סמוכות לגמרי אפי' שלא כסדרן כשרה דתו לא מיפרקי ויש מי שכתב בהפך שלא הכשירו בכסדרן אלא בסמוכות לגמרי אבל בסרוכות אפילו כסדרן איפרקי וטריפה ולא כדברי זה ולא כדברי זה אלא בין סמוכה מעט בין סרוכה כולה כסדרן כשרה שלא כסדרן טריפה : **ומ"ש** רבינו ואומא שנסרכה לאונא שאצלה מחיתוך לחיתוך היה ר"ת אוסר וכו' אמימרא דרבא שכתבתי בסמוך כתב רש"י שמעשה בא לידו והתירה ר"י בר יקר ויש אוסרין מפני שלא הוזכר הכשר כסדרן אלא באונות אבל הכשר אומא לא הוזכר והמתירים אומרים

דרכי משה

דלדידן דנוהגין להטריף אפילו כסדרן בכל ענין טריפה (ח) ואע"ג דאנו מטריפין אפילו בכסדרן מ"מ יש ללמוד מסנו לענין קרום שמכשירין בכסדרן או לענין אם נסרך לצד עיקר האונות לפי מה שנוהגין : (ט) וכתב מהרי"ו בבדיקות שחיבר ודוקא שנסרכו להדדי למטה מחציין לצד עיקרה של אונא אבל אם נסרכו למעלה מחציין לצד ראשם שלא כסדרן מקרי

דרישה

פרישה

אלא באוני כדאמר רבא אבל בכסדרן היינו רביתייהו אבל אומא לא קאמר (ועיין מ"ש א"ת הרמב"ן ב"י (ד) ואונא שנסרכה לאומא כו' היה ר"ת אוסר טעמו דהא דאמר רבא שלא ז"ל בסוף הדיבור מ"ש התו' בשם ר"ת . עכ"ל) וטעמא דאוני משום שעומדים במקום הקוב כסדרן ומתחממות והדרא בריא ותדע שהרי בריאה הסמוכה לדופן באונא כשרה ובאומא טריפה כדלקמן וגם תורי לא מצינו אומא בתלמוד ורבא לא אמר טעמו משום מום דהא בכל הריאה אמרו לעיל דלא שליט בה אוירא ורבא פי' טעמי משום דהייני רביתייהו כלומר כך הן גדולית זו עם זו ואין מתפרקות הלכך לא שנא איני ולא שנא אומי ורבא דנקט אוני משום דעיקר מילתיה דאורי לן דשלא כסדרן טריפה אע"ג דאי הוו סריכי אוני בדופן הוי כשירה כדאמרינן לקמן אשמעינן רבא דהתם ה"ט דכיון שהצלע בר הן שוכבות תמיד אצל הדופן ואינן מתפרקות ממנו אבל זו מזו דשלא כסדרן מתפרקות כן שהרי אמצעית מתפרקת ולא תימא דוחק הדופן מעמידה שלא יתפרקו זו מזו אבל באונא ואומא שלא כסדרן לא אצטריכא לן לאורויי דכיון דברוחב הכלל כן עומדות מי יחזיק בה שלא יתפרקו וסייג מצאתי לדבריו בתשובת הגאונים [illegible] דברי אמת עכ"ל רש"י . והנה מה שיש לדקדק על רש"י למה בכסדרן מגב לגב כשרה אעפ"י שרש"י בעצמו כתב היינו רביתייהו שמתוך ששוכבות זו על זו אין מתפרקות כו' משמע דיקא בנסרכו מחיתוך לחיתוך ולא מגב לגב הנה תשובתו בצידה שהרי כתב דבשלא כסדרן מפרקות שהרי האמצעית מתפרקות משמע דוקא דיש אמצעית ביניהם או האמצעית מתפרקת אותן ולא יתקיים הקרום אבל בסרוכין כסדרן שאין אמצעית ביניהן המתפרקת אותן אפי' מגב לגב נמי הקרום הולך וחזק מדוחק הדופן שמעמידם שלא יתפרקו זה מזה ומ"ש ב"י על רבינו שלא כיון כ' נ"ל שיפה כיון דכן משמע להדיא מתוך דברי רש"י כמ"ש דמשום הכי שלא כסדרן טריפה שהאמצעית שבתוכן מתפרקת אבל בכסדרן דוחק הדופן מעמידן בכל ענין ורבינו תפס ל' הרא"ש שכ"כ בפסקיו שהוא עיקר . וז"ל התוס' שם בשם ר"ת אומא אין שם אונא עליה אלא שם ריאה כדאמר רבא ה' אונות יש לה לריאה ואם איתא ו' מיבעי ליה כו' עד ובתוספתא רבי יודא כתב להתיר דאי לא הוה אומא בכלל אוני לא תמצא שלא כסדרן בשמאל (גם מכאן מוכח דמגב לגב משב כסדרן דאל"כ מצינו סירכא שלא כסדרן גם בשמאל והיינו שכתבו התוס' בשיטת רש"י כתבוהו) ורבא אמר סתם בין בימין בין בשמאל והא דלא נקט ו' אוני משום חסר ומליף נקט מגסה דאומא אין דרכי להיות חסיר ומליף אלא לחסר איני כו' ע"ש [ה] אפילו נסרכת באלכסון כו' וכן נוהגין בכל המקומות · ובבדיקות האשכנזיות כל שמחציו ולמטה לצד העיקר כשרה אבל כל שמחציו ולמעלה לצד מוך האונא טריפה שזה נקרא פלין וחלון נהגי להטריף מ"ו ודין חלון כתבו ג"כ הסמ"ק והביאו ב"י סוף דף כ"ו . וז"ל רמ"א ולדידן אין נפקותא במקומות אלו גם בכל הספיקים אשר יתבארו עד סוף הסימן כי כבר נהגו בכל המדינות להטריף בכל ואין לשנות כי מנהג קדמונים הוא באשכנז [illegible] שמא מבני בניהם ולכן אין להכשיר

חדושי הגהות

לט א שבדברי רש"י כתב כצ"ל ור"ל שהטור כ"כ בדברי רש"י :

שנסרכא לאונא שבצדה מחיתוך לחיתוך היה ר"ת אוסר (ה) וא"א הרא"ש ז"ל כתב ונהגו העם להתיר וכ"כ ה"ר יהודה מברצלוני בשם הגאונים (ו) [ו] ועינוניתא דוורדא לכל מקום שתסרך טרפה אפילו לבים שלה ואפילו כולה נדבקת בו (ז) וסירכא היוצאת משיפולי הריאה הויא כאילו נסרכת מן הגב וטרפה בין שתהיה נסרכת משיפולי לשיפולי בין שתהיה נסרכת משיפולי לחיתוך האונא (ח) לכל מקום שתסרך הריאה בין לגרגרת או לחזה או לשמנונית

או מריס שטעם אחד להם ואומא בכלל אונא שלא מצינו שם אומא בתלמוד והאריכו התוספות והמרדכי והעיטור בטענות האוסרים והמתירים ובחילופי מנהגי המקומות והרשב"א והר"ן כתבו בשם הר"ר אלברצלוני שהגאונים התירו דבר זה בכינופיא וגם הרא"ש כתב ונהגו העולם להתיר וכ"כ הרב אלברצלוני בשם הגאון ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי"א מה"ש שמנהג פשוט להתיר וכתב רבינו ירוחם שכן נוהגים בכל המקומות עכ"ל והכי נקיטינן (י) : כתוב במנהגי אנשי קנדיא"ה שכתב המרדכי בסוף חולין שאם נסרך מגב ערוגה זו לגב ערוגה אחרת טריפה ע"כ ודבר פשוט הוא : הועתק בספר רבי' ירוחם מספר האשכול אם האונא והאומא נדבקות זו בזו בלי שום פילוש וכנגד הדיבוק עולה סירכא אחת היא שקורין אותה סירכה כפולה עכ"ל ולא פסק בה לא להכשיר ולא לפסול גם לא נתבאר בדבריו אותה סירכא שעולה כנגד הדיבוק היכן נסרך ראשה השני גם מדבריו שכתב נדבקות בלי שום פילוש נראה שסובר כבעל העיטור דלא מכשר אונא הסרוכה לאומא אלא בלא פילוש ולענין הדין סירכא כפולה זו אם היא תלויה פשיטא דכשירה ואם נסרכה באונא אחרת פשיטא דטריפה ואפי' נסרכה באונא או באומא עצמה שכתבנו דדין סירכא תלויה יש לה הכא איכא למיחש דפסולה דדילמא סירכא זו באה מהאומא וראשה השני שנסרך באונא וה"ל שלא כסדרן ואיכא למימר דכשירה היא משום דדילמה לא מהאונא ולא מהאומא באה אלא מהלחיות שביניהם וה"ל ספק ספיקא ספק מחמת הריאה ספק מחמת הלחיות ואת"ל מחמת ריאה שמא בא ראשה האחת ממקום שנסרכה אליו ראשה השני ולזה דעתי נוטה. ואם ראשה השני סרוך לדופן שכנגד האומא להרא"ש פשיטא דטריפה וכמ"ש רבינו בסימן זה שנקב באונא וסירכא עולה מן האונא ולדופן שכנגד האומא טריפה להרא"ש וכן דעת רוב הפוסקים ואם סרוכה לדופן שכנגד האונות נראה שאם ראשה שיוצא מהריאה נוטה לאונא יותר כשירה ואם נוטה לאומא יותר טריפה דומה זו לשלשה דינים שכתב רבינו בס"ס זה בשם בעל העיטור (יח) אחר זמן בא לידי ספר ליקוטים וכתוב בו דברים אלו שכתבתי בשם רבינו ירוחם ומסיים בה כשרה דדוקא אומא לדופן טריפה וזו אינה מגעת באומא כ"כ ה"ר דורמן עכ"ל כתוב בא"ח בשם הרמב"ם תרתי אוני דסריכן מגבה לדופן וראשי הסירכות דבוקים זה בזה בדופן ואין ניכר שם ראשי סירכות טריפה דאמרינן סירכא היא שעלתה מגב האונא לגב האונא ואח"כ נדבקה לדופן וטריפה עכ"ל (יג) : ועינוניתא דוורדא לכל מקום שתסרך טריפה וכו' גבי מימרא דרבא (מז.) דתרי אוני דסריכי להדדי כתבו רש"י והתוס' והרא"ש דכל היכא דסריכי טריפה דכולהו לגבה שלא כסדרן נינהו וכתב הר"ן שכן דעת כל הגאונים דכולהו לגבי דידה לאו היינו מקום רביתא שאפילו כים שמונחת בה פעמים הרבה יוצאת ממנה וכ"כ הרשב"א בת"ה שכן הסכימו וכן נהגו וכתב הכלבו אך אם היא דבוקה בכים שלה מכשירין אותה והוא שתהיה שם בלא פילוש עכ"ל ובמנהג אנשי קנדי"אה כתוב שאם נדבקה בכיסה או נסרכה כשירה (יג) ובעל העיטור כתב עינוניתא כל היכא דסריכא בין לטרפשא דידה בין לאונין כולהו לגבי דידה שלא כסדרן נינהו וטריפה והיכא דדבוקה בטרפשא דידה בין בכולה בין במקצתה מסתברא לן דטריפה דכולהו לגבה שלא כסדרן ולאו מקום רביתא הוא ואע"ג דדביקא טובא איכא למיחש דילמא מיפרקא ואיכא דמכשרי להו והרב א"א ז"ל הורה לי לאסור בעינוניתא בין בדבק בין בסירכא טריפה וכן הלכתא עכ"ל וכ"כ הרמב"ם בפרק י"א מה"ש שמנהג פשוט שאם נמצאת וורדא דבוקה בכיסה או חוט יוצא ממנה לכיסה אוסרים וכתב רבינו ירוחם שכ"כ הרא"ש : ולענין הלכה כיון דכל הנך רבוותא אוסרים בין בסרוכה בין בדבוקה הכי נקיטינן : כתוב בא"ח ה"ה לכל יתרת שנמצאת מקמא דכל היכא דסרוכה טריפה וכתב עוד בשם הרמב"ן שנמצא בגדיים וטלאים שלפעמים העינוניתא ע"ג גידים ויש בה קרום למטה כלפי האומא אין לאותו קרום דין סירכא דהכי אית להו אבל אם היה אותו קרום לצד הראש יש לו דין סירכא ולפעמים היא מחוברת באותם גידים ואינה בכים ונראה שצריך שיהא מקום חיבורן שהוא אבל האונא שתחת מחוברת באותן גידים ושיהא אותו חיבור מקום גדולה ואינה דבוקה שאם היתה דבוקה טריפה וזה תלוי במראית העין אם היא דבוקה או מקום גדולה עכ"ל : וכתב מהר"י ן' חביב ז"ל מה שכתב הטור ועינוניתא דורדא לכל מקום שתסרך טריפה אפילו לכים שלה גם מ"ש לכל מקום שתסרך הריאה בין לגרגרת בין לחזה וכו' אסורה היינו לדברי המחמירים באומא הסרוכה לדופן אבל לדברי הי"א דמהניא לה בדיקה וכו' סרוכה לאלו המקומות נמי מהניא לה בדיקה ול"ש לן בין אונא או וורדא הסרוכה לגרגרת או לחזה וכו' לעינוניתא הסרוכה לכיסה הכל כשר בבדיקה וכתב שכן השיב הר"ר יוסף בן ישועה ז"ל דריאה הסרוכה לגרגרת או לשמנונית או לטרפשות הלב והכבד ויוצא בהם כיון שאין הנקב טופל בהם אם עולה בנפיחה כשירה והוא הדין והוא הטעם לוורדא הסמוכה לכיסה שאם עולה בנפיחה כשירה והעולה שלכל מקום שתסרך הריאה נוהגים להכשיר ע"י בדיקה ה"ה לוורדא שנסרכה לאחד מאותם המקומות או לכיסה שמכשירין אותה ע"י בדיקה וכ"כ מהר"ר יחיאל והפריזו על מדותיו מהר"י ן' חביב כנגד המכשירין בבדיקת ריאה הסרוכה לשומן הלב ויוצא בו וטופל בורדא הסרוכה לאותם המקומות עצמם וכתב שעליו נאמר והכסיל בחשך הולך כדאיתא בפא"ט (מד.) על העושה כחומרי שניהם וכל זה לפי מנהג שלוניקי"י שמכשירים אומא הסרוכה לדופן בבדיקה אבל לפי מנהג רוב ישראל שאוסרים אותה לגמרי כמו שאכתוב בסימן זה דברי רבינו הם כפשטן (יד) : וסירכא היוצאת משיפולי הריאה הויא כאילו נסרכה מן הגב וטריפה בין שתהיה נסרכת משיפולי לשיפולי בין שתהיה נסרכת משיפולי לחיתוך הא לא כבר נתבאר בסימן זה דכל הני בכלל שלא כסדרן הן : לכל מקום שתסרך הריאה בין לגרגרת או לחזה או לשמנונית הלב או לטרפשא אסורה בין אם הסירכה מן האונא או מן האומא כן כתב הרשב"א בת"ה וגם הרמב"ם בפי"א מה"ש כתב אם היה מן הריאה חוט משוך ללב או לטרפש הכבד או לכים הלב אוסרים אותה ודבר פשוט הוא דבשאין מכה באותם מקומות טריפה כדין אונא הסרוכה לדופן דאסור ואם יש מכה באותם מקומות כתב רבינו בסוף סימן זה שנחלקו הפוסקים בדבר וכתבו העיטור ורבינו ירוחם דה"ה בסרוכה להרת והיא רחם של בהמה ורבינו ירוחם פי' שהיא אל

אל

דבאיטליא נהגו היותר אבל באשכנז נהגו איסור ומהר"ו כתב דיש לשאול אחר המנהג ומהר"יק המתיר לעצמו עיין בשורש ל"ז כי האריך על זה ובמלכותינו נוהגים היותר וכ"כ מהר"ש לוריא ז"ל ורבו המתירין וכן המנהג : כתב ב"י אם האוני והאומה נדבקות בסירכא כסדרן וכנגד הדבוק עולה סירכא אחת היא שקורין אותה סירכה כפולה אם היא תלויה פשיטא דכשרה ואם נסרכה באונא אחרת פשיטא דטרפה ואם נסרכה באונא או באומא עצמה דעתי נוטה דכשרה כיון דאיכא ס"ס . ואם נסרכה לדופן שכנגד האומא טרפה לדעת רוב הפוסקים כמו שיתבאר בסוף סימן זה ואם סרוכה לדופן שכנגד האונות כשרה וע"ש . עוד כתב ב"י תרי אוני דסריכן מגבן לדופן טרפה דאמרינן סירכא היא שעלתה מגב לגב ואח"כ נדבקה לדופן וכך הוא בא"ח בשם הרמב"ן : ועינוניתא דורדא לכל מקום שתסרך טרפה כ"כ רש"י סוף דף מ"ו וכ"כ התוס' והרא"ש ומה שהוסיף רבינו אפילו לכים שלה ואפי' כולה נדבקת בו הם דברי הרמב"ם בפי"א מה' שחיטה והכי נקטינן ודלא כמקצת המקילין בדבר עיין בב"י : ומ"ש וסירכא היוצאת משפולי כו' לשון זה לא נמצא בדברי הרא"ש אלא בדברי הרשב"א בת"ה הארוך והקצר ונראה בעיני דלפי שהיה עולה על הדעת דמשפולי לשפולי א"נ משפולי לחתוך הוי' בכסדרן דבדידהו נמי קאמרינן דהיינו רביתייהו ולא מקרי שלא כסדרן אלא בגב לכך הודיענו רבינו דליתא אלא דינא דהך כאילו נסרכה מן הגב והטעם דכיון דבעינוניתא טרפה אפי' כולה נדבקת בכיסה ולא אמרינן היינו רביתייהו כ"ש בשפולי כו' ואפשר שלכך קבע רבינו לדין זה כאן בתר דין עינוניתא דמהדין עינוניתא נלמדנו ובסמוך כתבתי טעם אחר למה כתבו בתר דין עינוניתא : ומ"ש לכל מקום שתסרך הריאה כו' גם לשון זה הוא כתוב בת"ה אלא דלשם כתב בין לטרפשות להורות דבין בטרפשא דליבא ובין בטרפשא דכבדא ובין בטרפשא דעינוניתא הכל אסור ורבינו ה"ק אם נסרכת לחדא מהנך דמקרו טרפשא אסורה דהא לא בעינן דמיסרך לכולהו אלא בחדא ולכך נקט לשון יחיד וק"ל . ומה שקשה בנסרכת לשמנונית הלב אמאי לא אמרינן חלב טהור סותם מפורש פא"ט (דף מ"ט) בסופו דסתימה זו אינה כלום ע"ש בפירוש רש"י ותוס' : כתב רבינו בסוף סימן זה בשם הרמב"ן דאפי' יש מכה באלו המקומות לא תלינן במכה וטרפה והכי נקטינן : כתב הרמב"ם דאם נסרכה לכים הלב נמי טרפה והעיטור וה"ר ירוחם כתבו דה"ה בסרוכה להרת והיא רחם של בהמה וכן ה"ה בסרוכה לשמנונית דגרגרת והיא סמפון שמכוסה כולו בשומן ויורד בין ב' הערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב וכן ה"ה בסרוכה לקנה הלב ולשמנונית הסמפונות עוד כתוב בתשובה להרמב"ן סימן קס"ב ה"ה אם סרוכה לכבד דרך נקב שהיה בטרפש דטרגה וכתב ב"י דאין חלוק בין נסרכה לדבוקה דאפילו היא דבוקה לאחת ממקומות הללו בלי פילוש נמי טרפה שכ"כ הר"ר יחיאל באומא הדבוקה לטרפשא בלי פילוש וכ"כ הר"ש בר צמח ודלא כמו שנמצא בדברי הר"ר ירוחם גם הר"י חביב הפליג לדחות הדברים שכתוב בחיבור ה"ר ירוחם להקל בזה וכ"כ הריב"ש בסימן פ"ה להטריף באומא הדבוקה לטרפש וללב בלי פילוש וב"י האריך בדברים אלו וסוף דבריו דהכי נקטינן לחומרא זולת גב האומה הדבוק לשדרה כמו שיתבאר בסמוך אכן במרדכי בשם ראבי"ה וכה"ג מתיר באונות העליונות הסמוכים לגרגרת ודבוקה לגמרי וכן בסמוכים ודבוקים בשומן היורד בין שתי הערוגות כי כל זה היינו רביתייהו וכ"כ מהרי"ו וכך המנהג וגב האומא שהיא אחורי האומא היושב על השדרה אם נסרכה לשדרה ואינה דבוקה כולה טרפה אבל כשכל הגב דבוק בשדרה כתב רבינו בסמוך סעיף י"ח ע"ש הרשב"א דכשרה ופי' ב"י דדוקא כשכולו דבוק לארכו אעפ"י שקצת רחבו של צד פנים דבוק וקצת רחבו של צד חוץ אינו דבוק כשרה דכיון שכל ארכו דבוק תו לא מפרק אבל אם קצת רחבו של צד חוץ דבוק ושל צד פנים נפרד לאו היינו רביתייהו וכן משמע מדברי הר"י חביב שכתב שאין להתיר שום דבק זולת גב האומא הדבוק בשדרה בלי פילוש כמ"ש הרשב"א וכבר נודע פי' מלת גב כי יש הבדל בין גב לגב כי גב אינו אלא אחורי האומה היושב על השדרה :

וסירכא

דרכי משה

מקרי וטריפה עכ"ל ואין דברי הטור מסכים לדבריו דהרי כתב אפילו בראשה של זו לסופה של זו וכו' אך אפשר דמהרי"ו כתב כיצד אנו נוהגין להטריף ובאגור כתב דבקצת מקומות נוהגין להטריף חלוק בדברי ר"ת וכבר כתבתי כי אנו נוהגין להטריף כל סירכא בדברי מהרי"ק דלעיל ויש בקצת קהלות שנוהגין בהן להקל כדברי מהרי"ו : (ו) מהרי"ו כתב שיש לשאול אחר המנהג וכ"ה באגור באשכנז אוסרין ובאטלי"א מתירין עכ"ל ונ"ל לפי מה שכתבתי לעיל דיש מחמירין בזמן הזה אפילו בתרי אוני דסריכי כסדרן כ"ש דיש להטריף אונא הסרוכה לאומא דלא עדיף מאונא לאונא וכן פשוט : (יא) ולדידן אין נפקותא בזו דאנן מטריפין כל סירכא הדבוקה לדופן בדלקמן : (יב) גם בזו אין נפקותא לדידן דאפילו באונא אחת הנסרכת לדופן מטריפין מ"מ כתב דינים אלו למקום שנוהגין היתר בסירכא הסרוכה לדופן : (יג) וכ"כ מהרי"ו במנין נוהגין להכשיר ואנו נוהגין להטריף עכ"ל : (יד) טעם דברי אלו החכמים כדברי ר"י בן חביב להכשיר בעינוניתא הסרוכה למקום שאינו נטרף בנקב אע"ג דכל לגבי דידה לאו כסדרן כמ"ש בב"י עצמו בשם התוספות ורש"י וכל הפוסקים

פרישה

כסדרן לית לכו בדיקותא ותיקון משום ה"א כסדרן מותר היינו דוקא באונא דבאונא קאי אבל אומא לא נזכר שם ולכן היה רבינו תם אוסר : (ה) והרא"ש כתב ונהגו כו' הטעם להתיר טעמו משום דלא נזכר אומא בגמרא ובכלל אונא היא ובפולפין היתר לכסדרן באונא ה"ה לאומא וכן המנהג להתיר מ"ו : (ו) ועינוניתא דוורדא לכל מקום שתסרך טריפה וכו' הטעם כתבו רש"י ותוס' והרא"ש גבי מימרא דרבא דתרי אוני דסריכי להדדי דכל היכא דסריכא טריפה דכולהו לגבה שלא כסדרן נינהו וכתב הר"ן שכן דעת כל הגאונים דכולהו לגבי דידה לאו היינו מקום רביתא שאפי' כים שמונחת בה פעמים הרבה יוצאת ממנה וכ"כ הרשב"א בת"ה שכן הסכימו וכן נהגו : (ז) וסירכא היוצאת משיפולי הריאה כו' הטעם שהשיפולים מתפרקים זה מזה בשעה שהבהמה נופחת : (ח) לכל מקום שתסרך כו' בין לגרגרת כו' או לטרפשא כתב ב"י בשם רבי' ירוחם ונ"ל דה"ה בסרוכה לשמנונית דגרגרת והוא סמפון שמכוסה כולו בשומן ויורד בין שתי ערוגות הריאה . ומ"ש רבינו לטרפשא סתם כתב עליו ב"י כתבו העיטור ורבי' ירוחם דבין לטרפשא דליבא בין לטרפשא דכבדא בין לטרפשא דעינוניתא כו' הכל אסור ורבינו כתב קצת מקומות ומהם נלמד לכל השאר וכתב עוד ב"י וכבר פשוט הוא דבשאין מכה באותם מקומות

דרישה

להכשיר שום סירכא בריאה אם לא ב' אונות הסרוכות בכסדרן למטה ממלין לצד עוקצן וה"ה אונא באומא בכסדרה כה"ג וכבר נתבאר שנהגו להקל בסירכא המתפקקת ע"י משוך ומשמוש ע"כ . ולפי כיון גם רבינו מ"ש בסמוך בזה הסימן וז"ל וכתב הרא"ש ז"ל דלאשכנז ולצרפת נוהגין להטריף בכל : [ו] ועינוניתא דוורדא כו' אפי' לכים שלה כבר הטעם כתבתי בפרישה ובאגודה כתוב טרפה

אל מע"ד מוליגא בלע"ז וכן ה"ה בסרוכה לשמנונית דגרגרת והוא סמפון שתכוסה כולו בשומן ויורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומסוכר לחלל הלב וכן ה"ה בסרוכה לקנה הלב ולשמנונית בסמיכות ורבינו כתב לטרפשא סתם וכתבו העיטור ורבינו ירוחם דבין לטרפשא דליבא בין לטרפשא דכבדא בין לטרפשא דעינוניתא שהוא סוף טרפשא דליבא הכל אסור והדבר פשוט הוא דהא לא מכשרינן אלא כי סריכא במקום רכיתא דוקא כמו שיתבאר וכל הני מקומות לאו רכיתא ניהו ורבינו כתב קצת מקומות ומשם נלמד לכל השאר ומזה הטעם אם היא סרוכה לכבד דרך נקב שהיה בטרפשא טריפה כמ"ש בתשובות להרמב"ן סימן קס"ב ומדברי הרשב"א בשם הגאונים שכ' רבינו בסמוך נראה שהשדרה שכנגד האומות דינו שוה לאלו המקומות גרגרת וחזה וכו' שהרי כתב לאסור כשגג האומא דבוק בשדרה ויש שם פיטול וכ"כ ה"ר דוד יחייא ז"ל ואע"פ שגג הריאה סמוכה ביותר לשדרה כיון שהאומות בחלל הגוף אינו סמוך כ"כ שיהא דינו כמו חיתוכא דאוני :

לשמנונית הלב או לטרפשא אסורה בין אם הסירכא מן האונא או מן האומא · (ט) [ו] וסירכא היוצאת מן האונא או מן האומא או מן הגב והיא תלויה פי' שאינה נאחזת בראשה השני לשום מקום
אלא

וסירכא היוצאת מן האונא או מן האומא או מן הגב והיה תלויה כו' גם לשון זה העתיקו את"ה וגם כמה שהכריע לשם דלא בעיא בדיקה
פסק

בפרק א"ט (מט:) אהא דא"ר נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם היכא אמרי לה אוטי דכרכשא ואמרי לה טרפשא דליבא פרש"י והיינו טעמא דריאה הסרוכה בשומן הלב דאע"ג דהיינו רכיתא ואלו הוא גדל ולמטה מחיתוכא דאוני הוא טריפה דע"כ הריאה ניקבה דאין סירכא בלא נקב וסתימה זו אינה כלום וכ"כ הר"ן והתוס' כתבו דלא אמרינן חלב טהור סותם אלא בכגון דקין שנקבו ושומן הדבוק בהן סותמו שהוא אדוק בהם מאד אבל ריאה שניקבה פשיטא דאין סתימה זו כלום שאין שומן לריאה ואין זה שומן שלה : כתב המרדכי ז"ל כתב ראבי"ה האונות העליונות הסמוכות לגרגרת ודרכן להפרד מן הגרגרת אם נסרכו לגרגרת טריפה וכ"פ בה"ג לפי שהגרגרת קשה ואינה סותמת אך אם דבוקים לגרגרת ומהודקים מלמעלה ולמטה בשר כ"פ בה"ג ואני שמעתי שאם אינו יכול להכניס אצבעו ביניהם ונפרד למעלה מעט מן הגרגרת שניכר בחיתוך כ"ר שכן גידולן ואם יכול להכניס אצבעו ביניהם זהו ענין סירכא וטריפה כך שמעתי מפי מורי אבי עכ"ל (טו) . וכתב עוד המרדכי בשם ראבי"ה אם האונות או האומות סרוכות בשומן הלב היורד בין ב' הערוגות ויכול להכניס ביניהם אצבע קטנה טריפה וכ"כ רב נחשון גאון ואם דבוקה בלי הפרד כשירה שכן גידולה ומעשה בא לידינו באומא שאצל השומן הלב שהיתה דבוקה מלמטה אצל שומן הלב דרך גידולה ולא היה יכול להכניס אפילו מחט ומ"מ היתה דבוקה יותר מכדרכה והכשרנוה מזה הטעם וכ"כ ר"ב בשם ר"ח עכ"ל . וכתב מהרי"ן חביב ז"ל על כל הדברים האלה שכתב המרדכי להכשיר דלא נקיטין כוותיה דלפי שנהגו ליטרוף הכל באשכנז הוצרך לבקש אלו הסברות כדי שלא להטריף הכל וגם מי יודע אם היה מצריך נפיחה לאלה הדבקים שהכשיר עכ"ל ודבריו האחרונים הם לפי מנהג מקומות שמכשירין אותה הדבוקה לדופן בלא מכה ע"י נפיחה אבל לפי מנהג רוב מקומות ישראל שלא נהגו בכך כמו שיתבאר גם הדבוקים האלה אין להם תקנה : ובעל העיטור כתב וז"ל שתי ערוגות של ריאה וביניהם סמפון ושמנונית שהוא דבוק בשדרה ומצא סירכא בריאה באותו סמפון אם דבוק בעיקר הלב ובא לו עד למטה כך נבראת וכשירה ואם מפוצלות זו מזו אפילו מעט וחוזר ודובק סירכא היא ואין לה בדיקה וטריפה עכ"ל וז"ל הרוקח ושתי ערוגות וביניהם סמפון ושמנונית שהוא דבוק בשדרה ומצא סירכא באותו סימפון טריפה אבל אם דבוק בלא אויר אומר הכי נבראת וכשירה עד כאן לשונו : וכתב הכלבו בשם תשובת הגאונים שדפני הריאה הסרוכים בקנה הלב ובא לו דבוקה מעיקר הלב ובא לו עד למטה כשירה ואם מפלגת קימעא ודאי סירכות הן וטריפה עכ"ל · ודרך כלל הושוו כל הפוסקים האלה להתיר דבוקות ואין בה פילוש ונראים כנוטים אחר סברת מתירי הדבק שבשם חכמי לוני"ל כמו שיתבאר בעזרת השם ודברי רבינו ירוחם מוכיחים קצת כן שהמתירים דבוקה גמורה נוטים לסברת מתירי הדבק שכתב סוף האומא הסמוכה לטרפש אם נדבקת שם בדיבוק לטרפש בלא סירכא חכמי לוני"ל מתירין אותה דבמקום רביצתה הוא ומתחלת ברייתה כך הוא וגם הם היו מתירים כל דבק בלא סירכא וכן חכמי נרבונא והוו משערין שיעור הדבק לכל הפחות כמלא רוחב גודל ואפילו נדבקת אומא בדיבוק ללב עכ"ל · משמע דלפי שהיו מתירין הדבק היו מתירין אם נדבקה האומא בדיבוק לטרפשא ואם כן לדידן דלא קי"ל כמתירי הדבק כמו שיתבאר גם בכל הדינים האלו יש לנו להטריף אבל ראיתי להרשב"א שכתב בשם הגאונים שאם כל גג האומא מהשלמת אונין ולמטה דבוק בשדרה כשרה שכך מראין הדברים שזו כך ברייתה בד"א בשכל הגג כולו דבוק אל השדרה אבל אם היה שם פיטול שאין הגג כולו דבוק אל השדרה טריפה עכ"ל · וכתבו רבינו ירוחם בסמוך והרי הרשב"א אינו ממתירי הדבק ועכ"ז הכשיר בדיבוק כולו אל השדרה וגם הפוסקים שכתבתי לא מצינו להם שיתירו הדבק ועם כל זה הכשירו במקומות הנזכר כשדבוקים בלא פילוש ומלשון רבינו ירוחם יש לדקדק כפך מה שדקדקתי לעיל דאם איתא דטעמא דשריותא דריאה הסמוכה לטרפש הוי מטעמא דבעלמא מתירין הדבק למה לו לכתוב דין זה בפני עצמו . ה"ל נכתוב סתם חכמי לוני"ל מתירין הדבק בכל מקום שימצא והוי ריאה הדביקה לטרפש בכלל ומדכתב דין זה בפני עצמו משמע דאפילו לדידן דלא שריא בעלמא דבק הכא שרי ועוד שרבינו ירוחם כתב עוד סמפון שבין שתי האומות ודבק לשדרה אם נסרכה שם אחת מן האומות טריפה ודוקא בפילוש אבל בלא פילוש כשרה כ"כ חכמי לונ"יל וכ"כ הרב הברצלוני עד כאן לשונו והרי הרב הברצלוני לא שמענו שהיה ממתירי הדבק ואף על פי כן הכשיר בדיבוק זה ומכל מקום צריך ליתן טעם לשבח בדבר ונראה דנהי דלא שאני כן בין סירכא לדבק דבין כך ובין כך טריפה מיהו היינו דוקא.במקום דלאו רכיתא דריאה כגון בדופן שכנגד האומות שהוא מקום רחב שבגוף ולא הוי שם מקום רכיתא דריאה כלל ומשום הכי אף על פי שדבוקה בלא פילוש סופה להתפרק אבל כשדבוקה למקום רכיתא קצת קים להו לגאונים דכיון דאין בה פילוש אין סופה להתפרק ושריא ולדברי האומרים אין סירכא בלא נקב כיון דאינה עשויה להתפרק הקרום הולך וחזק וכן כתב העיטור בסימן טרפש במקום רכיתא דלא מיטרפא אלא בטעמא דילמא מיפרקא כי ליכא פילוש כשירה אבל במקום דלאו רכיתא ל"ש וטריפה ועוד י"ל שמתירי הדבק אפילו כשיש פילוש היו מתירים וכמו שכתב הכלבו והדבק שהיו אוכלין אותו מקצת חכמי נרבונא הוא סירכא קצרה שאין ארכה כמלא רוחב גודל או סירכא רחבה כרוחב גודל פירוש היתה מהסרכות האסורות שהיתה דעתם לומר שאינה מתפרקת עכ"ל הרי דאף כשיש פילוש היו מתירין והוא שהיתה הסירכא קצרה או רחבה אבל הפוסקים שהזכרתי דוקא בלא פילוש התירו ומהטעם שכתבתי וא"כ לכ"ע שרי ומ"ש במנהגי אשכנזי קנדיא"ה שאם נסרך הגג כקנה שבין הערוגות מגביהן בין של האונות ובין של האומות טריפה לכ"ע התם בנסרך אבל אם היה דביק עד למטה כשירה לדברי הכל ומ"מ מה שכתב ראבי"ה ששיעור הדיבוק הוא כל שאינו יכול להכניס אצבע קטנה ביניהם לא משמע הכי מלשון שאר הפוסקים ולפ"ז צריך שלא יוכל להכניס אפילו מחט כההוא מעשה דראבי"ה כנ"ל ומשמע מלשון הפוסקים שמ"מ שכל האבר מראשו ועד סופו יהא דבוק אלא כל שממקום שהתחיל לידבק שוב לא נפצל ונעשה חלון כשירה ואע"פ שכתב בעל העיטור אם דבק בעיקר הלב ובא לו עד למטה כך נבראת וכשירה נ"ל דלאו למימרא שצריך שיהיה דבוק בעיקר הלב אלא לומר שממקום שהתחיל לידבק שוב לא נפצל וסוף לשונו יוכיח שכתב ואם מפוצלות זו מזו אפילו מעט וכו' דמשמע דוקא בהא שנעשה כמין חלון טריפה גם מה שכתב ראבי"ה בשם הלכות גדולות אך אם דבוקות לגרגרת ומהודקים מלמעלה ולמטה בשר מלמעלה היינו מתחילת המקום שהתחיל לידבק ותדע דהא כתב ראבי"ה שאם נפרד למעלה מעט שניכר בחיתוך בשר ומעשה שבא ליד ראבי"ה יוכיח שקצת האומא היתה דבוקה והכשירה והא ודאי לא לחלוק על ה"ג הכשיר אך מלשון הרשב"א משמע דדוקא בשכל הגג כולו דבוק כשירה אבל אם אין כולו דבוק אע"פ שממקום שהתחיל לידבק לא נפצל טריפה ואע"פ שכבר איפשר לפרש לשונו כמו שפירשתי לשון שאר פוסקים אין פשט לשונו מוכיח כן אבל אופשר שיש לחלק בין דבוק לשדרה לדבוק לשאר מקומות ומכל מקום לענין מעשה יש לחוש לדברי הרשב"א שלא להתיר אלא אם כן כל האבר כולו דבוק לארכו אך אם דבוק קצת רחבו של צד פנים וקצת רחבו של צד חוץ אינו דבוק משמע דכשירה ואיפשר דאפילו הרשב"א נמי מודה בהכי שכיון שכל ארכו דבוק אף על פי שאין כל רחבו דבוק תו לא תיפרק אבל אם קצת רחבו של צד חוץ דבוק ושל צד פנים נפרד נראה לי דלכולי עלמא לאו היינו רביתיה · ודין אומה הסמוכה לטרפש שכתבתי בשם רבינו ירוחם כתבו גם הכלבו וז"ל ושיפולי ריאה חוץ לגבול שלה שנסרכה לטרפש הכבד בפילוש טריפה בלא פילוש כשירה עד כאן לשונו אבל הר"ר דוד יחייא ז"ל כתב מעשה בא לידי שהאומה דבוקה לטרפשא וסרוכה בלי פילוש וטרפתיה דדווקא גבי דופן מכשרינן משום דאיכא למימר שהדופן בחזקתו לקח הריאה והחזיק בה לעצמו דמאן דאלים גבר אבל הטרפשא אין בו חוזק לקחת הריאה לעצמו ולכך דיינינן ליה שמחמת הריאה בא זה החולי וראוי לטרפה עד כאן לשונו · משמע דס"ל דכל היכא דסרוך אסור לא שאני כן בין איכא פילוש לליכא פילוש וזה נראה דעת הרמ"ש שכתב גבי ריאה הסרוכה לאחד מהמקומות שאין הנקב פוסל בהם דדוקא בדופן שהוא רחב ולחותו מרובה נקלטת הריאה אליו אבל לא לשאר האיברים ולא חילק בין איכא פילוש לליכא פילוש וכ"כ הריב"ש בתשובה סימן פ"ה שאלה על סירכא שהאומה והאונות דבוקות לצלעות ולשדרה ולטרפש ולכבד בלי פלוש כלל והיא הנקראת סלמוג"אדה ורצית להתירה מפני שמצאת בה"ט שחיבר הר"ר מנוח שהיו אוכלים אותה בנרבונ'ה תשובה אין לנו בזה אלא מ"ש הרשב"א משמן של גאונים שאם כל גג האומה מהשלמת האונות ולמטה דבוק בשדרה וכו' הרי שלא התיר אלא באומה דבוקה כולה לשדרה שנראים הדברים שכך הוא ברייתה אבל כשדבוקה לטרפש ולכבד מנין לנו וכל הבא להקל קולא גדולה כזו בשל תורה עליו להביא ראיה עכ"ל : **וכן** דעת מהרי"ן חביב ז"ל עמ"ש רבינו ירוחם בשם חכמי לוני"ל להתיר הדבק שאינו מדברי רבי' ירוחם אלא היה כתוב כן בגליון שכתבו שום אדם וטעו וכתבוהו בפנים והכריח כן מהמקום שכתובים שם שאינו מקומם והעיד שראה ספר אחד כי בדין טבח שיצתה טרפה מתחת ידו נשלמו כל טרפיות הריאה ומיד מתחיל לבאר אות הזי"ן ולא היו כתובים בו דינים אלו כלל וזה מוכיח שדינים אלו אינם מהספר כלל ועוד שדברי רבינו ירוחם הראשונים סותרים פעמים שלש לאלה האחרונים שהוא כתב לעיל בורדא וכגון להחמיר ולפי הדברים האחרונים ראוי להכשירה במכ"ש דדבק רחב גודל דהא כשנדבקת כל הורדא יש יותר משני גודלין ועוד שהיא דבוקה לכיסה שהוא מקום רביצתה ועוד שלעיל כתב ואם כל הריאה דבוקה יש מתירים אם עולה בנפיחה ויש אוסרין וכן עיקר ולפי הדברים האחרונים אפילו בלי נפיחה כשירה ועוד שהוא כתב לעיל והעיקר כי אין הפרש בין סרוכה לסמוכה וסומך יכשיר הדבר בסוף דבריו עכ"ל · וכתב עוד סוף דבר שאין להתיר שום דבק בלי נפיחה זולת גג האומה הדבוק בשדרה בלא שום פילוש כמו שכתב הרשב"א (טז) וכבר נודע פי' מלת גג כי יש הבדל בין גג לגב כי גג אינו אלא אחורי האומה היושב על השדרה והפליג מאד להביא ראיות לסתור ולבטל מלעלות על הדעת להכשיר ריאה דבוקה בלא נפיחה ואפילו אם דבוקה כולה · וכ"כ הר"ש ב"ץ וז"ל מה שכתב רבינו ירוחם משם חכמי לוני"ל להתיר באומה הסמוכה לטרפש היינו בדבוקה בסמיכות בלי שום סירכא · לפי שהם הולכים לטעמם שמחלקים בין דבוק לסרוכה וכבר דחו דבריהם כל הגדולים גם מ"ש בא"ח בשם חכמי נרבונא סירכא רחבה כבר פשט המנהג להחמיר אפילו ברחבה טפח ורבינו ירוחם עצמו כתב גבי עינוניתא דורדא וגבי ריאה הסמוכה לדופן שסמוכה וסרוכה דינם שוה והרמב"ם כתב גבי ורדא או שהיה חוט יוצא ממנה לכיס וכ"ש בדבוק אומה שלא נחלוק בין דבוקה לסרוכה · ודעת חכמי לוני"ל בטלה אצל כל אדם עכ"ל והכי נקיטינן :

סירכא היוצאת מן האונא או מן האומא והיא תלויה וכו' כשרה ואפילו בדיקה לא בעיא דין זה לא נתבאר בתלמוד והפוסקים נחלקו בו שהעיטור כתב סירכא תלויה טריפה דקרום הוא שעלה בריאה ואינו קרום עכ"ל והרשב"ם כתב בפי"א מה"ש שיש מקומות שאם נמצאו סירכות מדולדלות מן הריאה אע"פ
שאינם

דרכי משה

הפוסקים מ"מ מכשר ע"י בדיקה אע"ג דלא מהני בסירכא שלא כסדר שום בדיקה כדאיתא בהדיא בגמרא פא"ט ה"מ אם נסרכה למקום שנטרף בנקב אבל אם נסרך למקום שאינו נטרף בנקב דומיא דריאה שנסרכה לדופן יש מכשירין וכמו שיתבאר לקמן ומ"מ לענין דינא אין נפקותא בדבר שכבר נהגו להטריף בסרוכה ריאה לדופן כדברי ב"י וכמש"ל : (טו) וכ"כ מהרי"ו בה"ב שלו וכתב עוד מהרי"ו אומה הדבוקה כעיקרה לסופה לסימפון שומן הדבוקה בשדרה כשירה דהיינו רביתייהו אבל אינה דבוקה עד לסופה אז היא טריפה עכ"ל ופי' הרא"מ מ"ש מהרי"ו מעיקרה עד סופו דהיינו מהשלמת דאונות ולמעלה עד סוף האומה עכ"ל : (טז) דבריו צ"ע שסותרין זו את זו דמתחילה משמע מדבריו להכשיר במקום
שאין

דרישה

שראה מעשה שהתירום מ"ו : [ו] וסירכא היוצאת כו' אלא כחוט יוצא ותלוי בה כשרה ומ"ו דייק כהגהתו להלכות בדיקות מלשון הטור שכתב כאן בסירכא התלוי' שאינה נאחזת לשום
מקום

פרישה

מקומות טריפה כדין אומא שסרוכה לדופן דאסורה ואם יש מכה באותן מקומות כתב רבינו בס"ס וס' שנחלקו הפוסקים בדבר . (ט) וסירכא היוצאת מן האונא כו' אלא כחוט יוצא ותלוי
כשרה

שאינם דבוקות לא לדופן ולא למקום אחר אוסרין אותה ודבר זה הפסד גדול הוא ומיהו אמון לישראל ומשלם לא נהגו זה לא בצרפת ולא בספרד ולא נשמע זה במערב עכ"ל · ומשמע דלדברי האומרים יש סירכא בלא נקב דוקא הוא דשרי לה דהא אין סופה להתפרק וכן נראה מדברי הר"ן והרא"ש כתב דאפילו לדברי האומרי' אין סירכא בלא ניקב שריא לפי שסירכא הבאה מחמת נקב היא נסרכה למקום הסמוך לה לפי שדרך הנקב יוצא המשקה ונעשה חוט עב וחזק ונסרך אל מקום אשר יפגע בו אבל סירכא תלויה אינה אלא הפשטות לחות הריאה ולא בא ממקום נקב עכ"ל וכ"כ רבינו ירוחם ומיהו כתב הרשב"א בפרק הנזכר נוהגין אותה ואם כמנהגת שלימה מן הנקב מותרת וכ"כ העיטור שהוא דעת חכמי לוני"ל דשרי לה בנפיחה דוקא אבל הרשב"א כתב יש מתירין אותה בלא בדיקה ולזה דעתי נוטה וגם הר"ן כתב שמנהג פשוט להתירה בלא בדיקה וא"ת לדברי האומרים אין סירכא בלא נקב אמאי שריא סירכא תלויה אפי' בבדיקה ניחוש דילמא סרוכה היתה למקום אחר ונתפרק וי"ל דאם איתא דנפרקה באותה שעה היתה ניקבת:

כתב הכלבו סירכא שהיא ממקום למקום באונא או באומא עצמה מנהג נרבונא להתירה כדין סירכא תלויה עכ"ל וכן מ"כ בשם בעל המכתם (יז) · ונראה דהיינו כדברי האומרים יש סירכא בלא נקב אלא דחיישינן שמא תתפרק ובהא ליכא למיחש שכיון ששני ראשיה במקום אחד אינה עשויה להתפרק אבל לדברי האומרים אין סירכא בלא נקב כיון שנסרכה אינה הפשטות לחות הריאה אלא סירכא ממש היא ואיכא נקב ואין בו מגין דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינה קרום ואפשר שאפילו לדברי האומרים אין סירכא בלא נקב כשרה שאילו היתה סירכא חזקה היתה נדבקת באונא אחרת וכיון שנדבקה באונה עצמה הא ודאי אינה סירכא אלא הפשטות לחות הריאה ולא בא מחמת נקב · מ"כ בשם הראב"ד שאם סירכא תלויה יוצאה מן הבועא אסורה ואפילו באונא לא אמרינן שהדופן מגין עליה שהרי אמרו (מח ·) ריאה שניקבה ודופן סותמתה ואמרינן והוא דסניך בבישרא והאי לא סניך ולא סריך הילכך איכא למיחש לה שהבועא מעידה עליה בנקב תדע שריאה הסמוכה לדופן רב יוסף בר מניומי אמר אין חוששין לה והשעתא למחוש דהיינו בועא חוששין בה ה"נ ל"ש עכ"ל וז"ל הרוקח כל מקום שיש סירכות חוט בבועא טורפים וכבר (יח) כתבתי בזה בסימן ל"ז:

מר יעקב גאון הורה לאחוז הריאה ולנענע ג' וד' פעמים יפה יפה וכו' עד היא הולכת ומתחזקת · הכל לשון הרא"ש בפס"ט וכתבו רבינו ירוחם וכ' ה"ר דוד כ' יחיאל ז"ל שהגיעתו קבלתו לפי שיש בסירכא דעות מהם סובר שהסירכא חוט חזק שלא תתפרק אפילו שימעכו אותה כל היום בין האצבעות ולכך נהגו במקומות הרבה למעך ולמשמש הסירכא בין האצבעות דקים להו שלא תתפרק אם היא סירכא אמיתית וכבר הביא הרשב"א המנהג הזה והכה א"ת על קדקדם אבל גדר הסירכא ל"ש עבה וחזקה ול"ש דקה שבדקות הכל יכנס בגדר סירכא כמו שכתב הרמב"ם פי"א מה"ש שהמנהג בישראל שאם נמצא חוט יוצא מכאן של ריאה לאיזה מקום שיהיה ואפילו החוט כחוט השערה אוסרים אותה ולפי ששני אלו המנהגים מקבילים הראשון מכשיר החוטים שמיד יתפרכו בין האצבעות והשני מטריף בכי זה חוט שיהא הורה מר יעקב גאון כדמות פשרה ביניהם שאין ראוי למעך בין האצבעות שכל סירכא תתמעך וגם אין ראוי לאסור מפני החוטין הדקים ולכן נוכל לאחוז הריאה ולנענע הריאה בכללה ג' או ד' פעמים יפה יפה וכל סירכא הנתקת על ידי נענוע זה כשירה עכ"ל · וז"ל הכלבו כתב ה"ר יצחק הלבן בתחלת בדיקתי הטרפתי כמה בהמות שמצאתי בהם סירכות דקים מספיקא וטעיתי וטועה כל מי שמטריף סירכא בת יומא כי נמצא בה"ג ובתוספות קדמונינו כי סירכא בת יומא כמו סירכא היא ובמה נדע אם היא בת יומא אם לאו תכנים אצבעו מתחתיה ומגביה קצת אם נפסקה מאליה מחמת הגבהה כל שהוא היא בת יומא ואם לאו נטרפה הבהמה וקבלה בידי מרבותי וממה זובחי הזבח הבקיאים בהמה שלא הושקתה מים סמוך לשחיטה כולה מלאה סירכות דקות וקשות וכשוחט צריך שיכנים ידו בבהמה בזריזות בלא רפיון ידים וימשמש בבהמה בכל צדדיה בין לגבי דפנות בין לגבי שומן או מחמת חמימת הבהמה מנתקות כל הסירכות הבאות מחמת דיר (כ"ה למא) בעלמא וכל הסירכות הבאות מחמת טרפות מתקיימות ולאחר שיוציאו הריאה לחוץ אם ירצה פה כ טריפות אמר אין נבדוק כ"מ כמו שהעידוני מפי הגאונים ולא יותר עכ"ל וז"ל העיטור הני ורידין דריאה מתפרקין כשהטבח מכנים ידו ובודק מהאי טעמא שריגן להו דאמרינן קרמא עילאה אינקיב תתאה לא אינקיב עכ"ל · וכתוב עוד בכלבו כתב ה"ר שמחה מויטר"י כך ראיתי בתשובת הגאונים כשהטבח מכנים ידו אם פירשה שום סירכות ואינו יודע אם היתה סירכא או רירא ותולין הריאה לחוץ ובודקה אם איתא סירכא ימצא רשמה בריאה או בדופן ואם

אלא כתוש יוצא ותלוי בה כשרה ואפי' בדיקה לא בעיא [ס] (י) מר יעקב גאון הורה לאחוז בקנה ולנענע הריאה ג' וד' פעמים יפה יפה וכל

פסק רבינו כמותו ונראה שטעמו דמאחר שהסכים הרא"ש לדברי רב האי דבכסדרן לא בעיא בדיקה אע"פ דאין סירכא בלא נקב א"כ כ"ש בסירכא תלויה שאינה אלא הפשטת ליחות ולא באה ממקום נקב דלא בעיא בדיקה וזה היה טעמו של הרא"ש שכתב בסתם דסירכא תלויה כשרה ולא הזכיר בדיקה · כתב הרב בהגהת ש"ע ע"ש בדיקות ישנים וכל סירכא תלויה שעולה ג"כ עם נפיחת הריאה או שיש מכה בדופן כנגדה טרפה עכ"ל:

כתב מהרי"ו אם הסירכא יוצא מבשר האונא ונסרכה לאותה אונה עצמה במקום אחר כשר וה"ה באומא נראה דס"ל דזו הוי נמי בכלל מ"ש בגמרא אבל כסדרן היינו רביעייתא דבאונא עצמה שכיח טובא דנסרכה טפי מאלל אונא דסמיכי לה וכשר וכ"כ הכל בו שדינה כדין סירכא תלויה וכן סס"ק בש"ע והוסיף הרב בהגה"ה ע"ש מהר"א מפראג דדוקא שאין הסירכא קצרה מבשר הריאה אבל אם קצרה עד שמכח הסירכא הבשר שתחתיה מקמיט ואינו עולה בנפיחה היטב כשאר הריאה טרפה אבל מהר"ש לוריא בחידושי בדיקות שלו כתב וז"ל דמ"ש הכל בו להקל בנסרכה באותה אונא עצמה היינו דוקא לדברי האומר יש סירכא בלא נקב אלא דחיישינן בשלא כסדרן שמא תתפרק ובהא ליכא למיחש להכי אבל לדברי האומרים אין סירכא בלא נקב והכי קי"ל אם כן כיון שנסרכה לאונא אין זה הפשטת ליחות הריאה אלא סירכא ממש היא ואיכא נקב וטרפה דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום וכ"י דחה וכתב דאפשר שאף לדברי האומרים אין סירכא בלא נקב כשרה שאילו היתה סירכא חזקה היתה נדבקת באונא אחרת כו' וסברא משובשת היא דבאיזה מקום שפגע ראשון בדבוקו נסרך דאל"כ אין לדבר סוף וגם בדברי רבינו משמע להדיא דטרפה שהרי כתב על סירכא תלויה פי' שאינה נאחזת בראשה השני לשום מקום דטרפה עכ"ל. מיהו נלפע"ד דאפילו את"ל דבנסרכה באונה עצמה נמי כשרה דהשיב כסדרן אשמועינן בסירכא תלויה שאינה נאחזת בשום מקום דכשרה לגמרי דאפילו בדיקה לא בעיא אפילו לר"א דבכסדרן צריך בדיקה מ"מ בסירכא תלויה מודים דא"צ בדיקה:

כתב כ"י ע"ש הר"ש בר צמח אחד אומר כסדרן היתה ואחד מכחישו ואמר שלא כסדרן היתה כשרה דבהמה בחזקת היתר עומדת משנשחטה וכתב עוד הלוקח מותר הסירכא היתה מן הגנב והמוכר אמר מחיתוך נחיתוך היתה כיון שבאו שניהם בבת אחת לב"ד אין כאן עדות והרי זו כבהמה שנאבדה ריאה שלה קודם שנבדקה וכשרה ע"כ ופסק כך בש"ע ותימה שלא כתב הרב בהגהת ש"ע דלדידן דמחמירין בנאבדה הריאה גם בזו יש להחמיר והכי נקטינן בהנך תרי עובדי לטרפה אם לא בהפסד מרובה או בנדרים וטלאים וחיות וכך פסק מהרש"ל פ"ק דחולין סימן כ"א הבאתיו לעיל סוף סימן ל"ז עוד הביא ב"י המעשה מבועא בשיפולי שהיה לפני הר' יהודה בן הרא"ש דתרי הוו מכחשי לתרי והכשירה וגם בזו נקטינן לאיסורא וכמ"ש לעיל סוף סימן ל"ז ע"ש:

מר יעקב גאון כו' כ"כ הרא"ש בפס"ט ומבואר לשם דאף הגאון לא התיר אלא לנענע אבל לא לפרק ביד ואעפ"י כן סובר רבינו דהרשב"א חולק גם על הנענוע דמאחר שכתב בטעם איסור המעוך לפי שאין הפרש בסירכא אפילו בדקה שבדקות א"כ אינה שמעינן לאסור גם הנענוע שהרי כדבר ידוע שבנענוע ניתקו הסירכות הדקות וא"ת א"כ למה התיר הגאון הנענוע ולא התיר גם המיעוך ביד בסרכות הדקות יש לומר דכיון שהדבר מסור ביד הכל חשש מן יבואו למעך גם הסירכות החזקות ע"כ לא התיר אלא נענוע בלבד אבל להרשב"א שכתב על הממעכים אפילו דקה שבדקות כאילו מאכילין טרפות לישראל א"כ לדידיה אף הנענוע אסור ולכך כתב רבינו על דברי הגאון והרשב"א כתב כו' להורות שהוא ז"ל חולק על הגאון ולכן לא הביא הרשב"א דברי הגאון בחבורו:

כתב מהרי"ו אונא הסרוכה בשומן הלב טרפה ויש מקומות שנהגו לנענע הריאה שלשה פעמים אם מתנתקת הסירכא מחמת הנענוע או מכשירין ודוקא בבהמת ישראל נהגו כך ולא בבהמת נכרי אבל אם נסרך האונא לשומן הגרגרת טרפה ואין בו מנהג לנענע עכ"ל ובחידושי בדיקות דמהרש"ל כתוב וז"ל כך המנהג לנענע אם נסרכה לשומן הלב ודוקא בהמה גסה ובהמה של ישראל ולנפחה אח"כ ולאו דוקא שלש פעמים אלא ה"ה ד' פעמים ויותר דאי הוה סירכא גמורה לא הוה מתנתקת אפילו ביותר מג' פעמים וכך א"ל מומחה הלכה למעשה בימי מהרי"ל שהיה הטבח מנענע בכח יותר מד' פעמים והגידו לו והשיב עשיתה יפה ומ"כ בשם מהרי"ל מתי שמנענעים ונשאר הסירכא בבשר הריאה טרפה משום דאין סירכא בלא נקב אבל אם נשאר בשומן הלב כשרה ודנין אותה כרירין בעלמא ע"כ ודוקא בבהמות ישראל נהגו כך ולא בבהמות של נכרי ודוקא בנפיחה ולבדוק אחר הנענוע אם יוצא הרוח טרפה ונוהגין לחתוך קודם הנענוע הכבד וקבלתי בשם מהר' יעקב פולק שאין לנענע רק הגסה ולא בדקה וכן אנו נוהגין עכ"ל מהרש"ל

דרכי משה

שאין פילוש אם לא שצריכין לחלק דמ"ש ראשונה הוא היינו דוקא לענין שמנונית הערוגה שבין האומות ששם הוא יותר מקום רביתיידו משאם דבוקה לטרפשא ומ"מ צ"ע דמשמע מדבריו לבסוף דאין להכשיר זולת מ"ש הרשב"א דהיינו אם האונה דבוקה לשררה והיה לו להתנות ג"כ אם הערוגות דבוקות לשומן שביניהם וכמעשה דראבי"ה דהא משמע שם בתחילת דבריו דיש להכשירו והסומך על דברי מרדכי שהתיר בדבוקת שבין האומות וגם שמנונית שבין הערוגות וכ"ש כמה גאונים והסכים לזו מהרי"ו בח"ב שזו לא הפסיד כי כדאי הם לסמוך עליהם אך לא נלמוד ממנו לשאר דבוקות האיל וכתב ב"י בשם הרבה אחרונים להחמיר בדבוק האומות לטרפשא א"כ ה"ה בשאר מקום אבל בשמנונית הערוגה יש להכשיר דאפשר דקים להו לגאונים זה הוא רביתייהו וכנ"ל שזו דעת הגאונים ולא כמו שהאריך בב"י לפרשה בדרך אחרת ואני תמה למה יש להתיר יותר הדבוק שכתב הרשב"א ז"ל בשם הגאונים שבזו הסכימו אחרונים ז"ל מהדבוק שכתב ראבי"ה ושאר הרבה פוסקים משום הגאונים דהיינו אם האומות דבוקות לשמנונית שביניהם אלו ואלו דברי קבלה הם ויש לסמוך עליהם בשניהם כמו שפסק מהרי"ו שהות ג"כ בתרא מאד והרוצה להחמיר יחמיר ותע"ב וכתב בא"ז בשם תשובת הגאונים היכא דדבוקה לדופן בלא סירכא וקורין לה פלמארא והוא כעין עור וקבוכית המכסה את הריאה נוציאין הריאה ומפרידין אותה מן אותה הקבוכית ואם עולה הריאה ע"י נפיחה יש להכשיר וכ"פ ראבי"ה ורש"כ ש עכ"ל וכבר כתבתי לעיל סי' ל"ז : (יז) וכ"כ מהרי"ו בבדיקות דמותרת וכתב מהרא"ם ז"ל בשסירכא אינה קצרה מבשר האונה או האומה שמתחלת הסירכא עד סופה לאחר שנופחין אותה אבל אם הסירכא קצרה יותר מן הבשר עד שאם נופחין אותה אז הסירכא מכח קצוותיה בקמץ הבשר שבנתיים שלא יכול לעלות בנפיחה או הסירכא סופה לנתק שהבהמה בחייה ריאה שלה נפוחה וטריפה כך שמעתי עכ"ל וצ"ע דמה בכך שסופה להנתק דמטעמא מאי סירכא תלויה כשירה דאמרינן לאו סירכא גמורה היא וכן כשהוא נסרכה לבשר אותה האונה עצמה גם מכשירין דלא סירכא היא אלא דלדול וא"כ אף שסופה לנתק מה בכך ס"ס איננ אלא דלדול וצ"ע כדברי הרב אבל לא משמעות אלא האיל והסירכא מקמץ הבשר א"כ אין הריאה יכולה לעלות בנפיחות ולכן טריפה שאין הבהמה יכולה להתנשם כדרכה והוי כאטום בריאה וטרפה כנ"ל : (יח) וכ"כ מהרי"ו סירכא תלויה ועולה מתוך תבועה טריפה מתוך המוגרי כשירה עכ"ל מצאתי בבדיקות ישנים כל סירכא תלויה שעולה ג"כ כשנופחין הריאה טריפה דאז ודאי נקבה הריאה ולכן נכנס הרוח אל תוך הסירכא ועולה . עוד שם סירכא תלויה צריכה בדיקה נגד הצלעות אם יש שם ריעותא טריפה דודאי נתקה משם ע"ש דדלדול היוצא מתוך הבועה כשנופחין הריאה עולה בשר הריאה עד שהבועא מתלבנת תחת הדילדול כשרה מהרי"ו וצ"ל עכ"ל כתב מהרי"ל לפעמים נמצאים בסוף הריאה בשפולי דלדולין כעין סירכות גם זו כשר ונקראים דלדולי הריאה עכ"ל

פרישה

כשרה ז"ל הרא"ש אפילו לדברי האומרים אין סירכא בלא נקב שריא לפי שסירכא הבאה מחמת נקב היא נסרכת למקום הסמוך לה לפי שדרך הנקב יוצא המשקה ונעשה חוט עב וחזק ונסרך אל מקום אשר יפגע בו אבל סירכא תלויה אינה אלא הפשטות ליחות הריאה ולא בא ממקום הנקב עכ"ל וא"ת מ"מ ניחוש דלמא סרוכה היתה למקום אחר ונתפרק וי"ל דאם איתא דנתפרקה באותה שעה היתה ניקבת ב"י ועיין בדרישה : (י) מר יעקב גאון הורה כו' וכל סירכא שנפסק ע"י זה מנענוע כשרה נראה שרבינו מפרש דברי מר יעקב שמיירי בכל סירכא בין בריאה עצמה

דרישה

מקום משמע שאם נסרכת בשום מקום אפי' באותה אונא עצמה טריפה (ונראה דאין זה דיוק די"ל דקמ"ל כאן רבותא דלא חיישין דלמא היתה סרוכה בשלא כסדרן ונתפרקה וכמ"ש הרא"ש ודוק . עכ"ק) והיינו משום דקי"ל אין סירכא דבוקה בלא נקב ודלא כב"י שכתב שאם אירע שהיתה בלא מחמת נקב היה נסרך לאונה אחרת דז"א שכל מקום שפגע בו ראשון נסרך בו דאל"כ אין לדבר סוף ע"כ גם ב"י בעצמו כתב תחלה כן אלא שלידד אח"כ להכשיר וכ"פ בש"ע ע"ש . אלא שיש לדקדק דא"כ למה כתב רבינו לעיל ושלא כסדרן טריפה לאשמועינן רבותא דאפי' באותה אונא עצמה אם סירכא יוצאת ממקום זה ונסרכת למקום אחר טריפה :

[ס] מר יעקב גאון הורה כו' וכל סירכא כו' כתב ב"י ומילתא דפשיטא היא שהוראת מר יעקב לא שייכא כשהסירכא בריאה מינה וביה אלא כשהסירכא ממנה למקום אחר וכן כתוב בפסקי הרא"ש שאמרו הגאונים לאמר כו' ע"ש בב"י נראה שאין לדחות לומר דמר יעקב לא איירי בסירכא שבריאה עצמה מאונא לאונא או לאומא (אלא איירי כשהסירכא ממנה למקום אחר (עכ"ק)

וכל סירכא שתינתק על ידי נענוע זה כשרה (יא) ועל זה נוהגין במקצת מקומות להכשיר כל סירכא שתנתק כשהטבח מכניס ידו בנחת לבדוק שאומרין שאינו סירכא אלא ריר בעלמא שנתפשט מליחות הריאה שהסירכא אפילו אם יפרוך אדם אותה כל היום בין אצבעותיו היא הולכת ומתחזקת [ט] והרשב"א כתב כי סירכא שאמרנו אין הפרש בין אם תהיה עבה וחזקה בין שתהיה דקה שבדקות

מהרש"ל בחידושיו · ומכל זה משמע שאין להתיר הנענוע אלא דוקא בנסרכה בשומן הלב ולא בסרוכה לשאר מקומות ואפילו נסרכה בשומן הגרגרת טרפה ודלא כדמשמע מדברי רבינו שלא הזכיר בדברי הגאון שומן הלב גם לא כשאר גדולים שהביא הב"י דמוכח מדבריהם דה"ה בנסרכה לשאר מקומות יש לנענע דליתא וכמנהג אנשי קנדיאה שבסוף חולין בהגהו' מרדכי כתוב גם כן שומן הלב וכתב עוד ושומן הלב יקרא כל מה שמכסה הלב וכן קנה הלב וכן סימפונות שהללו והשאר נקרא שומן הגרגרת עכ"ל ואפשר לומר שרבינו דקדק בדברי הגאון שכתב בתשובתו לא כך אני מתיר אלא פעמים שמתוך רוב שומן הלב ושומן הבהמה נסרך לאומות ולאונות כו' דמדהאריך וכתב רוב שומן הלב ושומן הבהמה משמע אף בנסרך לשאר מקומות מרוב שומן הבהמה · ומכל מקום לא היה לו לרבינו להשמיט מדברי הגאון הא דמיירי בנסרך מרוב שומן דמיניה הוה שמעינן דבנסרך שלא מרוב שומן אין לנענע כל עיקר והכי נקטינן דאין לנענע אלא בנסרך מרוב שומן ודוקא בשומן הלב ולא בשאר מקומות ודוקא בגסה ובבהמת ישראל ולאחוך מתנה הכבד קודם הנענוע ואז שרי אפילו ד' פעמים ויותר בכח גברא תנה ומנה ודלא כמ"ש במהרי"ל מנהג מגלגא ג' פעמים ולא יותר דהא קיין דהרא"ש ורבינו כתבו בשם הגאון שלשה וארבעה פעמים ומשמע ג' וד' ואפילו טובא כדאמרי אינשי דאל"כ ליתא ד' וכ"ש שלשה ואחר הנענוע ג"כ צריך לבדוק אם נשאר הסירכא בבשר הריאה אם לאו גם לבדוק בנפיחה כדלעיל ואף עפ"י שהב"י השמיט דין נענוע בש"ע מפני שמ"כ אין אנו רגילין לנענע כי אין אנו בקיאין לנענע · מ"מ יש לנו לסמוך על הזקנים שהיו מלפנינו שנהגו בנענוע זה אלא שאין לבודק לנענע אלא א"כ ע"פ שאילת חכם המורה הוראות כי יש מקומות שנהגו להחמיר שלא לנענע כל עיקר . מיהו אין להקל אלא בנסרך בשומן הלב וכדפרישי' וכ"כ ב"י בשם הר' דוד ב' יחייא שכך הוא מנהג ליסבונ"א עיין בב"י בד"ה ומילתא דפשיטא · ומ"ש ב"י בד"ה מר יעקב גאון ע"ש ה"ר דוד ן' יחייא דלפי שתקנת גדולי' מקילים למעך הסירכות והרשב"א אוסר לפיכך הורה מר יעקב גאון דרך מיגוע לנענע היינו נמי דוקא בנסרכה בשומן הלב דהרשב"א אוסר למעך אף בזה ומר יעקב גאון מתיר לנענע בזה אבל בסירכות בריאה עצמה מאונא לאונה או לאומה דבר פשוט הוא שאסור לנענע לדברי הכל אלא אפילו בסירכות הריאה אל שאר שומן בהמה או למקום אחר כמו נקטינן לאיסורא כדפרישית ודלא כמהרו"ך שהבין מדברי הה"ר דוד ב' יחייא שאף בריאה עצמה בסרכות מאונא לאונא או לאומה שרי לנענע אלא דלא שייך נענוע דלא יתפרק בנענוע ושרי ליה מאריה.

ומ"ש רבינו וע"ז נוהגים במקצת מקומות להכשיר כל סירכא שנתקת כשהטבח מכנים ידו בנחת כו' שם כתב הרא"ש שכן נוהגין בארץ אשכנז ומה שכתב בכל בו והשוחט צריך שיכנים ידו בבהמה בזריזות בלא רפיון ידים וימשמש בבהמה בכל צדדיה בין לגבי דפנות בין לגבי שומן או מתחת ממימות הבהמה מתנתקות כל הסירכות הבאות מחמת ריר בעלמא כו' אין זה סותר לדברי הרא"ש ורבינו שכתבו כשהיה טבח מכנים ידו בנחת דהרא"ש ורבינו לא באו להוציא כי אם שלא יכנים בכח גדול וביד חזקה אבל בזריזות בלא רפיון ידים שרי ומ"מ צריך להוציא הריאה לחוץ ולבודקה אם היא סירכה יתלא ראשה בריאה או בדופן ואם לאו רירא היא וכשרה כמ"ש בכל בו וכתב ב"י בש"ע ואין להקל בכך אלא בבהמת ישראל ואין סומכין על קולא זו אלא בבודק כשר וירא את ה' ברבים ובדין המיעוך פסק כהרשב"א דכל הנוהג למעך אפילו דקה שבדקות כאילו מאכיל טרפות לישראל אכן מנהגינו למעך כמ"ש מהרי"ו וכל בו וכתב הרב בהגה"ה וצריך הבודק להיות ירא שמים שיודע ליזהר למעך בנחת שלא ינתק בכח ויש מקומות שאין נוהגים למעך ולמשמש בסירכות הורדא אם נסרכת למקום אחר וכל מקום שנסרך טרפה וכן נראה מלשון הר"ד יחייא שהביא ב"י בדין נענוע בנסרכה לשומן הלב שבליסבונ"א היו מנענעים אבל בורדא לא נענעו כלל הרי שהחמיר בסרכות הורדא ונראה בעיני הטעם דלפי שהוא שלא כסדרן כל עיקר לכן החמירו בו משא"כ בשאר מקומות שאינן כ"כ שלא כסדרן כמו הורדא ועכשיו נהגו בכל המקומות במדינות אלו למעך ולמשמש בורדא ובכל הסירכות שהם שלא כסדרן ואין חלוק בין סירכא לסירכא ואפילו שלא במקום הפסד מרובה והנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין כו' ומכל מקום נראה ליה דבבהמת עכו"ם צריך להזהר שלא למעך בשום סירכה שהיא שלא כסדרן דהא אפילו נענוע דקילא לא התירו בבהמת נכרי כל שכן המיעוך :

כתב

ואם לאו רירא הוא וכשירה עכ"ל וכ"כ הרוקח וז"ל וכשהטבח מכנים ידו לבדוק ומצא חוטין הסרוכין בין בגוף בין בצלעות והיו מתפרקין מאליהן ואין מקומן ניכר לאו סירכא ממש הוא אלא רירות הן ע"כ · ומלשון רבי ירוחם (נע"ו אות ו) איכא למשמע ב הפך זה שכתב טבח שהוציא ידו ואמר טריפה ואח"כ הקלב או בודק אחר הכנים ידו ולא מצא טרפות הראשון נאמן שאולי הבודק השני הכנים ידו בחוזק והעביר הסירכא או העבירה הראשון בהוצאת ידו ועד אחד נאמן לאסור כדבר המסור בידו וכ"כ הגאונים בתשובה עכ"ל וכן תמצא בתשובת הרא"ש כלל כ' סי' כ' (יט) וכת' הריב"ש סי' תנ"ז שנשאל על טבח שהכנים ידו ואמר טריפה ואח"כ נתברר שלא נפתח הטרפש ונמצא שהטבח לא נגע בריאה ופתחו הטרפש ובדקו ואין בה טרפות והשיב שמכשירין אותן וכתב הר"ש בר צמח אם אמר הבודק שלא כסדרן היתה ואחר מכחישו ואמר כסדרן היתה מעמידין הבהמה בחזקת היתר שכל שנשחטה בחזקת היתר עומדת :

וכתב עוד הקונה ריאה ואמר שמצא בה סירכא מגב האונה למקום שעושה אותה טריפה והמוכר אומר שהסירכא היתה מחיתוך לחיתוך כיון שבאו שנים בבת אחת לב"ד אין כאן עדות וה"ז כבהמה שנאבדה ריאה שלא קודם שנבדקה : **כתב** ה"ר יהודה בן הרא"ש בתשובה על כ שראו בועא בשיפולי ריאה וכו' לנפחה והסכימו שלא היה בשר מקיף אותה ואח"כ באו הבודקים ונפחו והכשירוה וקרעו הבועא ואמרו שמי שנפחה לפניהם היה כחו יפה ממי שנפח לפני הראשונים ולכן הקיפה בשר והשיב אם הייתי שם לא הייתי אוכלה מפני דברי הראשונים והבודקים שקרעו הבועא אם כמתכוין שלא כדין עשו והכלי' לא הייתי משברם כיון שאין האיסור בעין וגם כי בועא בשיפולי ריאה לא הוזכרה רק מפי הגאון לא בתלמוד ועוד דאוקי תרי בהדי תרי דשרו ובהמה שנשחטה בחזקת היתר עומדת כיון ששנים אומרים שבשר מקיפה הייתי סומך עליהם שלא לשבר הכלים עכ"ל ול"נ דלהתירה נמי יש לסמוך על זה ואיפשר שכוונתו לומר שלע"ע שמן הדין מותרת הוא היה מחמיר על עצמו · ולישניה הכי דייק :

ודע שהרשב"א לא הזכיר סברת מר יעקב ואיפשר לומר שלא בא לחלוק אלא על הממעכין אבל על המנענעים או על המכשירים בסירכא הנתקת על ידי הכנסת יד הטבח לא חלק והכי משמע מדברי רבינו ירוחם שכתב וסירכא אין לה שיעור אפילו כחוט השערה וכ"כ הרמב"ם וכל הממעך סירכא ביד כאילו מאכיל טריפות לישראל וכ"כ ר"ת וכן הסכימו גדולי האחרונים עכ"ל הרי שהוא מסכים לסברת הרשב"א · וג"כ מסכים לסברת מר יעקב שכתבה ולא נחלק עליה וכתב שכמו כן המתפרקים בהכנסת יד הטבח אינם סירכות אלא מלחות הריאה וכן נהגו באשכנז וברוב מקומות עכ"ל וכ"כ מדברי הכלבו שכתב ורשאי הבודק למשמש בסירכא הרכה שמא ריר בעלמא הוא ונימוח' במשמושו ובלבד שיזהר לעשות בנחת שלא יעקור אותה והרשב"א כתב כל הנוהג כן כאילו מאכיל טרפות לישראל ואח"כ כתב סברת מר יעקב וכתב דברי ר"י הלבן ודברי רבינו שמחה מוויטר"י שכתבתי בסמוך משמע דס"ל דלא פליגי אהדדי אבל מדברי מה"ר דוד בן יחייא ז"ל שכתבתי בסמוך נראה שהרשב"א לא ס"ל למר יעקב שהרי כתב שדברי מר יעקב הם פשרה שלא להתיר לגמרי כדברי הממעכים ושלא לאסור לגמרי כדברי הרשב"א וכ"כ מדברי רבינו שהרשב"א חולק אמר יעקב וכ"כ מדקדוק דברי הרשב"א שאסר המיעוך מפני שזה לא שמענו מחכמים בשום מקום והאי טעמא שייך בנענוע ומיהו יש לדחוק דכיון דשמיע לן מהגאונים שכל דבריהם דברי קבלה ה"ל כאילו כתוב בגמרא וכתב הרשב"א בתשובה סימן ד"ש על המיעוך זה אחד מהדברים שצריכין אתם להתרחק ממנו הרבה ואנו גערנו הרבה במי שעושה כן ואם יעשה אחד ביניכו כזה אחר התראה נסלק אותו עכ"ל :

ומילתא דפשיטא הוא שהוראת מר יעקב לא שייכא כשהסירכא בריאה מינה ובה אלא כשהסירכא ממנה למקום אחר היא וכ"כ בפסקי הרא"ש שאמרו הגאונים למר יעקב שמענו עליך שאתה מתיר הסרוך לשומן הלב לפרך ולנפח ואמר חס ושלום לא כך אני מתיר אלא פעמים שמתוך רוב שומן הלב ושומן הבהמה נסרך לאונות ולאומות ולעינוניתא דורדא והתרתי לאחוז הקנה ולנענע הריאה ב' או ג' פעמים יפה יפה אם תנתק הסירכא מאליה אני מכשירה אבל לפרק ביד לא התרתי והסכימו כל בני הישיבה והורו כן לכל ישראל עכ"ל הרי בהדיא בסרוכה ממנה ולמקום אחר הוא ומדברי רבינו שלא הזכיר גבי הוראת מר יעקב שומן הלב משמע דהוא הדין לסרוכה למקומות אחרים אבל לא משמע הכי מדברי מהר"ר דוד ן' יחייא ז"ל בסוף הלכות טריפות שעל ריאה הסרוכה לקנה וטרפש וחזה ולב וכו' כתב שמנהג ליסבונ"ה לנענע כשהסירכא מהאונה לשומן הלב לפי שהרבה פעמים מצד שומן הלב ומצד קורבת האונות לה יתפשטו חוטין כדמות סירכא ואינם סירכא ונראה מדבריו דדוקא בסרוכה לשומן הלב הוא שמנענע אבל לא בסרוכה לשאר מקומות ואף גם זאת דוקא בליסבונ"ה היו מנענעים אבל בשאר מקומות משמע דאפילו בסרוכה לשומן הלב לא היו מנענעים וכתב עוד שגם בליסבונ"א בורדא לא נענעו כלל · ומיהו ה"ר דוד הנזכר כתב שנראה לו דהאונות הסרוכות לחזה לקנה לשומן הלב לטרפשא המנהג הנאותה לנענע אותה ובבדיקה כשרה עכ"ל הרי דבסרוכה להנך מקומות נמי סבר דמנענעים וכדמשמע מדברי רבינו הללו שלא הכשיר אלא בבדיקה דוקא וגם לא הכשיר אלא בסירכא דקה כחוט ונראה מדבריו דבסרוכה לדופן לא התיר לנענע ותפסר דטעמא דכיון דתלמודא איירי בסרוכה לדופן ולא הזכיר תיקון דנענוע משמע דלית ליה תיקון זה לענין דופן אבל בשאר מקומות שלא הוזכרו בתלמוד כיון שהגאונים התירו ע"י תיקון זה היו נוהגים כן ואלתי כתוב אין אנו רגילין לנענע כי אין אנו בקיאין עכ"ל ולענין הלכה דברים הללו נראין כי בלי ספק אין אנו בקיאים לנענע :

ובמנהג אנשי קנדיאה שהביא המרדכי בסוף חולין כתב נסרכה בשומן הלב נופחים אותה אם מתפרק בניפוח בלי נענוע כשרה וא"ל טרפה ובשומן הגרגרת מטריפין כל הסרוך ושומן הלב נקרא כל מה שמכסה הלב וכן קנה הלב וכן סימפונות שאללו והשאר נקרא שומן הגרגרת עכ"ל (כ) : ובא"ח

כתב

דרכי משה

עכ"ל וכתב מהרי"ל שאין להתיר סירכא תלויה רק אחד ולא יותר ובבדיקות מהר"ש ז"ר כתב היאך הדין כשיהיו יותר מאחת והאריכו שם דברי האוסרים ודברי המתירין עכ"ל ובבר כתבתי לעיל אם סירכא תלויה יוצאת מסירכא אחרת אע"פ שהסירכא כפולה כשירה (יט) ונ"ל דאפי' לדידן דמתירין כל הסרכות הנימוחים ע"י משמוש מ"מ בה"ג טריפה דדילמא העבירה בחוזק (כ) ומהרי"ו כתב וז"ל אונה הסרוכה לשומן הלב טריפה ויש מקומות שנוהגין לנענע הריאה ג"פ אם מנתק הסירכא מחמת הנענוע אז מכשירין ודוקא בבהמות

דרישה

(עכ"ה) שהרי ב"י הביא רבינו ירוחם שכתב בשם ר' דוד ן' יחייא שמה שאסרו מר יעקב גאון הוא כדמות פשרה בין שני מנהגי ישראל המקבילין כו' ולפ"ז מיירי מר יעקב גאון בכל סירכא וגם מתמלא דבריו יסוף דבריו של ב"י מוכח שלא רצה להוכיח בדברי מר יעקב אלא שמיירי גם בנסרך למילר קמוס ולטרפש ולגרגרת לא למעט סירכת הלונת עלמו מוק לוה נ"ל שלעלת דברי ב"י כך הם ומילתא דפשיטא ר"ל שלא תבין דברי מר יעקב שמיירי דוקא בסרכות שבאונות עצמה מינה ובה לכן כתב דז"ל דבזה לא שייך נענוע כלל וסוכבות על סדר וז אלל וז לא יתפרק כלום בנענוע לא מיירי בשאר סירכות וכמ"ש בפרישה · וז"ל מורי ואין לא נהגינן כמר יעקב אלא בנסרך לשומן הלב וז"א אף בזה דוקא בגסה ולא בדקה ויש מחמירין אפילו בגסה : [ט] והרשב"א כתב כל סירכא שאמרנו כו' ב"י כתב סברות שיש לומר שהרשב"א פליג אמר יעקב דאף לנענע אסור ושוב הביא סברות שאפשר לומר שלא פליג וסובר שמיתר לנענע ולא הכריע וכתב רמ"א ויש מתירין למשמש בסרכות ולמעך בהם ואומרים שסירכא אם ימעך אדם

פרישה

עצמה בין לשומן הלב בין למילר קמוס בין לגרגרת בין לטרפשות ועד"ל : (יא) וע"ז נוהגין בקצת מקומות כו' נראה דרבינו לא ס"ל כסברת ר"ד ן' יחייא שהביא ב"י שכתב שמר יעקב הוא כעין פשרה בין שני הדיעות בין דעת הרשב"א שאוסר הפירוק אכל וכל ובין המכשירין לפרוך כל היום וכתב דנענוע הריאה הוא דבר אמצעי וא"כ היה דעת רבינו לא היה כתב אדעת מר יעקב וע"ז נוהגין כו' עד שסירכא אפי' אם יפרוך אדם אותה כל היום כו' דמשמע דבכל סירכא מתירין ועוד דמסיק והרשב"א כתב דמשמע דפליג אדעת מר יעקב הכל ולפ"ד י"ל שהרשב"א מודה לנענוע דמר יעקב אלא נ"ל שדעת רבינו הוא דמאן דמתיר דמתיר לנענע מתיר נמי הפירוך בידים ולאפשר דמתירו מכ"ש דבנענוע הוא יותר קשה לאיסור ממשמשו בו ביד וכ"כ

חדושי הגהות

ב עיין בל"ח ובדמש"א שתמהו על זה דודאי יש להשוות הדיעות יחד דהא רבינו ירוחם נקט בלשונו שמכנים ידו בחוזק והפוסקים דלעיל מינה מיירי במכנים בנחת עיין שם בדבריהם

שבדקות ולא כהללו שממעכין ביד ואם נתמעכה תולין להקל וכל הנוהגין כן כאילו מאכילין טרפות לישראל שזה לא שמענו מחכמים בשום מקום ע"כ: (יב) ריאה שנקבה במקום חיתוך האונות בגב האונא כנגד הדופן כשרה וכן הדין בכל השלם שכנגד האונות למעלה עד הערוגה כשרה (יג) מפני שהמקום צר ונרחקת לדופן והוא סותמו [ו] ונקרא דופן עד החוט שמנקרין מן החזה (יד) ומשם ואילך

כתב לדברי מר יעקב בסגנון שכתבה הרא"ש ואח"כ כתב מצאתי בשם הרב הרללוני ששלחו הגאונים למר יהודאי שמענו עליך שאתה מתיר אונא לטרפשא דליבא והשיב מ"ו · אך כמה ריאות יש שהאונות דבוקות בחלב שבטרפשא ואנו מפרקין אותו מן האונא ולא מצינו שום סירכא וכזה אני מתיר ומכשיר והודו לו הגאונים ואומר אני שלא לכל אדם אמרו כי מאן חכים למעבד כי הכי אלא מר יהודאי דגברא רבא הוא וזוכר לדקדק ולראות שלא יצא באותו דבקות סירכא והבא להורות כן יתכן לעשות בה נסיאה אחר כן עכ"ל:

ודע שיש מתירין הדבק שכתב רבינו ירוחם שחכמי לוני"ל היו מתירין כל דבק בלא סירכא והיו משערים שיעור הדבק לכל הפחות רוחב גודל ואפי' נבדק אומה בדיבוק ללב וכן דעת חכמי נרבונא עכ"ל · והועתק בספר רבינו ירוחם מספר האשכול שמנהג נרבונ"א לאכול דבק גמור אפילו שלא דרך רבילתה והיו קורין עליו אומר לדבק טוב הוא (ישעיה מ"א) ועל דבק תלוי דאיטו בסירכא רחבה היו קורים כי קללת אלהים תלוי (דברים כ"א): והכלבו כתב והדבק שהיו אוכלין אותו קלת חכמי נרבונא הוא סירכא קצרה שאין ארכה כמלא רוחב-גודל · או סירכא רחבה כרוחב גודל פירוש היתה מהסירכות האסורות שהיתה דעתם לומר שאינה מתפרקת וכבר פשטו להחמיר עכ"ל · ומה"ר דוד כ' חיים ז"ל כתב שנמצא בשם חכמי לוני"ל שהכשירו כשהסירכא עבה וחזקה מפני שאין סופה להתפרק ושאמרו ששיעור עובי זה הוא רוחב ארבע אצבעות בשור הגדול וכפי זה הערך לשאר בהמות ונתנו סימן אומר לדבק טוב הוא וכתב שאין לסמוך על סברא. זו והרשב"א חולק בהדיא על סברות אלו שכתב וכ"מ שאסרו כאן ריאה מחמת סירכתה אין הפרש בין שהסירכא דקה כחוט השערה בין שהיא עבה ורחבה כגודל וכן משמע מדברי ר"ת דסירכא דעוקה ורחבה אינה מותרת וכן ראוי להורות וכן נהגו ברוב מקומות ישראל עכ"ל: וכת"ה הארוך כתב שלמד מדברי הרמב"ן דכל שלא כסדרן אפילו היו סמוכות בסירכא חזקה מראשה ועד סופה טריפה והדין עמו שלא מצינו שיעור בעוביין של סירכות ודקותן עכ"ל · וחפשתי לדעת מאין מצאו סמך מתירי הדבק ומצאתי שכתב בעל העיטור אהא דאמר רב נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה צמחים חוששין לה ש"מ ריאה הסמוכה בדבק אין חוששין לה וכשרה העלתה צמחים שהם סירכות ולא בדבק חוששין לה ומר יהודה אומר בין בדבק בין בסירכא חוששין לה ודבק לרב נחמן כשרה למר יהודה טריפה והמתיר דבק ס"ל כר"נ והאוסר אומר כ"מ שהסירכא פוסלת דבק פוסל עכ"ל · וכבר כתבתי בסימן זה תשובת הריב"ש לאסור ושכן דעת מהר"י כ' חביב ז"ל וכ"כ הר"ש בר צמח בתשובה ח"ג סי' ת"ח נהגו בכל המקומות כמפרשים הראשונים והאחרונים לאיסור בין בדבק בין בסירכא בפילוש ובלא פילוש וכ"כ הרמב"ן ז"ל בחידושיו ובכגון זה הכללים אסורים ומי שאכל מבשרם צריך כפרה והמתיר בר נידוי הוא עכ"ל:

ולענין הלכה מאחר שכל הפוסקים פסקו דלא כר"נ כמו שיתבאר בסמוך ועוד שמדברי כולם נדחה פירוש זה וגם בעל העיטור דחאו בשתי ידים דבק אסור וקרינן ביה ולא ידבק בידך מאומה מן החרם (דברים יג) ועוד שבני נרבונ"א עצמם חזרו בהם כמו שכתב הכלבו וכבר פשטו להחמיר:

ריאה שנקבה במקום חיתוך האונות בגב האונא כנגד הדופן כשרה פרק אלו טריפות (מח·) אמר רב יוסף בר מניומי א"ר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ואוקימנא במקום רביתא דוקא והיכא מקום רביתא מקים חיתוכא דאוני ופרש"י מקום חיתוכא דאוני. שכן סמוך לצואר במילוי החלל כלומר דכיון שהריאה והדופן גדילים כאחד וסמוכין תמיד שהמקום צר ונדחק בין האונות ולדופן והואיל וכן אע"פ שיש נקב תחת הסירכא הדופן סותמו ועניין סתימה זו מתבאר בדברי רבינו בסמוך:

ומ"ש רבינו וכן הדין בכל השלם שכנגד האונות למעלה עד הערוגה כשירה שם כתב הרא"ש וכל מה שהוא כנגד האוני אפילו השלם שלמעלה מן האוני אם ניקב כשרה שבכל מקום הדופן סותמו ובשערי רב שמואל בן חפני נתן גבול וכתב דשתי אצבעות אצל חיתוכא דאוני דינו כחיתוכא דאוני ומשתי אצבעות ולמעלה דינו כשאר ריאה ולא נהגו כן אלא כדפרישית עכ"ל: ורבינו ירוחם כתב י"א שהשלם שהוא למעלה מן האונא אפילו כנגד החיתוך אין לו דין אונא אלא דין אומא ויש מפרשים שדינו כאונות וכן ראיתי לחכמי פרובינצי"א וכ"כ מורי ה"ר אברהם בן אסמעאל וז"ל וחיתוכא דאוני אפילו השלם שכנגד החיתוך שרואין כאילו הוא מתוח חוט של חיתוך האונא עד הגובה שכנגד השדרה ע"כ ונכון להחמיר וכ"כ הרא"ש עכ"ל ד · ומ"ש בשם הרא"ש לא קאי לנכון להחמיר אלא למה שכתב שדינה כאונות וכ"כ המרדכי בשם אביו של ראבי"ה ובשם ה"ג ובשם ר"ג וכ"כ העיטור וכ"כ סמ"ג והרוקח וכ"כ הגהות מיימון פ"ז מהלכות שחיטה בשם ה"ג וסמ"ג וכ"כ הרשב"א בת"ה גג האונין שהוא סמוך אל השדרה כשירה שכל מה שהוא למעלה מחיתוך האונין יש לו דין חיתוך האונין ויש מי שאוסר בזה עכ"ל. ונקטינן כדברי המתירין:

ומ"ש רבינו ונקרא דופן עד החוט שמנקרין מן החזה וכו' כ"כ הרא"ש שם · ובעל העיטור כתב איכא דאמרי שיעור חזה שתי צלעות כחזה הניתן לכהנים ואית דאמרי חוט אחד אחוס

יש

כתב עוד הרב בהגהת ש"ע לטריף כל סירכות גדיים וטלאים ועגלים רכים ולא למעך בהם כלל כי יש קבלה בזה להטריף כי הסירכא עדיין רכה ומתנתקת על ידי מיעוך עכ"ל ונראה בעיני שדקדק הרב בלשונו לחלק בין עגל לעגל דדוקא בעגלים הרכים דהיינו שיונק וכדרבי יוחנן דפליג אעולא בפרק השור והרוגע דאמר עגל רך בן שנתו אע"פ שאינו יונק דליתא ע"ש (בדף קכ"ב) אבל גדיים וטלאים אע"פ שאינו יונק כל שהוא נקרא בשם גדי וטלה בלשון בני אדם דינו שלא למעך בהם כלל וזכר לדבר מדכתיב טלה חלב אחד שפירושו שהיה יונק חלב ולא אכל עשב עדיין והוא התשובה שמעיק מוניה דשאר טלה סתם משמעו אע"פ שאינו יונק חלב כמו זאב וטלה בזרועו יקבץ טלאים ויפקדם בטלאים: **ומ"ש** הרב הרכים אינו אוזר כי אם על העגלים בלבד לא גם על גדיים וטלאים נראה לי ומה שנהגו לבדוק בנפיחה אחר שנתקת במשמוש היד ואם מבצבץ מטריפין אותה איכא לתמוה הלא כיון דתלינן דאין זה סירכא אלא ריר כיון שניתקת במשמוש היד א"כ למה צריך בדיקה ותו אפילו אישתכחא דמבצבצא איכא למתלי במשמוש ידא דטבחא וי"ל דודאי כך הוא דתלינן דהנקב הגיע ע"י שמשמש ביד בחוזקה אלא דעדיין לא יצאנו מספק סירכא דדילמא לאו ריר היה אלא סירכא ומה שניתקת ע"י משמוש זהו לפי שלא היה ממשמש בנחת אלא נתקה בחוזקה ולכן היא מבצבצת דאין סירכא בלא נקב ועכ"ל דלעולם תלינן שהיה ריר כיון שניתקת על ידי משמוש אלא דחוששין שמא היא סירכא בת יומא דניתקת גם כן במשמוש ולכן בודקין אותה בנפיחה ד"אם סירכא בת יומא היתה בודאי תבצבץ כדקי"ל כרש"י דאין סירכא בלא נקב והא דכתב ב"י בשם הכל בו דסירכא בת יומא לאו סירכא היא ובזה נדע כשתכנים אצבעך תחתיה ותגביה קלת נפסקה וכשרה ומביאו בש"ע התם רצה לומר כיון שנפסקה ע"י הגבהה קלת אין ספק שהוא ריר אבל מ"מ מה שהוא סירכא גמורה ע"י נקב והיום נעשה נקב אף ע"פ שלא נפסקה ע"י הגבהה מ"מ נתמעך ע"י משוש ודו"ק. וע"ל סעיף ה' מ"ש בזה בס"ד: כתב בס' דרכי משה בשם בדיקות ישנים ריאה שנופחים אותה ונשברה הקרום מחמת הנפיחה פרסה בין שנשבר במקום בועא בין בשאר ריאה עכ"ל ולא נהגו כן ומעשים בכל יום שנשבר מחמת חוזק הנפיחה ומכשרינן לה ולכן לא הביאו הרב בהגהות ש"ע:

ריאה שנקבה במקום חיתוך האונות כו' כשרה מימרא דר"ל ואוקימתא דגמ' פא"ט (דף מ"ח) ואיתא התם אמר רבינא והוא דסכיך כביצרא ובסמוך יתבאר: **ומ"ש** וכן הדין בכל השלם כו' כ"כ הרא"ש שם והיא דעת רוב גאונים והכי נקטינן: ומ"ש ונקרא דופן עד החוט שמנקרים כו' פי' מכאן ואילך נקרא חזה ואינו סותם וטרפה דלא כיש מפרשים בענין אחר וכ"כ הרא"ש שם וכתב ב"י ע"ש כ"ה שכך המנהג והכי נקטינן ולאחר שהביא ב"י דעות הפוסקים בשיעור מקום רביתא דאונא ברוחב ופסק כדברי רבינו דלמעלה בכל השלם וכו' ולמטה עד החוט שמנקרים וכו' ונסרכה ע"ג החוט שבחזה דינו כאילו נסרכה בחזה כתב עוד ב"י וז"ל הנה נתבאר שיעור רביתא דאוני ברוחב אבל לאורך הבהמה לא נתבאר שיעורו ונראה שכל שכנגד האונות דוקא הוי רביתייהו וכו' עכ"ל ונראה דר"ל דמאחר דהחתוך שבין אונא לאומה הוא באלכסון לא נתבאר שיעורו אי אזלינן בתר התחלת החתוך למעלה וגוי חומרא או אזלינן בתר סוף החתוך למטה דהוי קולא או שיעורו ג"כ באלכסון דלא מקילינן אלא דוקא בנסרכה כנגד האונות ג"כ באלכסון הכריע דכל שכנגד האונות דוקא הוי רביתייהו ושלא כנגד האונות לא הוי רביתייהו וכן מוכיח לשון העיטור וכו' פירוש דמדכתב אם נקב באונא וסירכה עולה מן האונא לדופן שכנגד האומה דטרפה דמכשיר בכל ענין ועלה קאמר רבינו דהרא"ש חולק ומטריף אלמא דלהרא"ש טרפה בכל ענין שנסרך בדופן כנגד האומה ולא כשר אלא בנסרך כנגד האונא דוקא באלכסון

דרכי משה

בבהמות ישראל נהגו כך ולא בבהמות עכו"ם אבל אם נסרך האונה לשומן הגרגרת טריפה ואין בו מנהג לנענע והאריך עוד בדיני שאר סירכות וכתב לבסוף הסרכות שהם טריפה היינו שהם קשים אבל אם הם נימוחים במשמוש היד אז הם נקראים רירין וכשירה עכ"ל וכן המנהג במדינתנו שנהגו בהן למעך כל סירכא ואם נמוחים מכשירין ובאמת הוא תמוה באלו המיעוכים והמשמושים שנהגו בהן כי לא מצינו שום פוסק שמתיר למעך ולמשמש בבה"ג שנהגו למשמש לפעמים סירכות וזמן רב ואם ניתק מכשירין רק מנהג אבותינו תורה הוא ולדעתי חומרותינו שנהגו להטריף כל סירכא אף במקום שהוא כשר מדינא כמו שיתבאר גרמה קולא זו שנהגו למשמש ולמעך ולכן נראה דאם נסרכו האונות שלא כסדרן שמוזכר בגמרא שהוא טריפה אין להקל בו ולמעך אבל בשאר סירכות שיש בהן סברות רבות להקל יש לסמוך על המנהג כנ"ל וצריך עיון בסירכות שומן הלב ומלשון מהרי"ו משמע דממעכין גם בהם ואם אינם נימוחים ע"י מעוך אז יש לנענע בה דכן משמעות לשונו שכתב לבסוף כל סירכא דמטריפין וכו' א"ב ג"כ במה שמטריפין בשומן הלב או שומן הגרגרת אינה אלא אם לא נימוח במשמוש היד וא"כ הא דמנענעין בשומן הוא לאחר שראינו שאינה נמחית ע"י מיעוך ומשמוש אבל מלשון ב"י דלעיל לא משמע כן דהרי כתב דמיעוך הוא יותר קולא מנענוע ולא נהגו כן בנענוע אלא שלא למעך כמ"ש הר"ר דוד יחייא ואולי דמהרי"ו חולק עליו בסברא זו וס"ל דענין הנענוע הוא קולא ואין מתירין אותו אלא בסירכא שומן הלב והטעם כי לפעמים מחמת רוב השומן נדבק שם בלא סירכא כמבואר בהרא"ש או אפשר הא דכתב לנענע בשומן הלב דמיירי במקום שדבוק לגמרי לשומן שא"א למשמש ולכן צריכין לנענע וכ"מ בב"י ומדברי ר' ירוחם שהביא שזה שצוה מר יעקב לנענע הוא בענין ששאר גאונים התירו להפריד בידים והיינו כשדבוק לגמרי לשומן מחמת רוב שומן וכן מצאתי בשם ספר א"ז וכן עשה ר"י הלוי מעשה שהפריד בידים ולא היה סירכא והכשירה וכמש"ל בענין מתירים דבק לגמרי ומ"מ נראה דלפי מנהגינו שאנו נוהגין למשמש בכל סירכא גם יש למשמש בסירכא שומן הלב אם יוכל דלא גריעי משאר סירכות כנ"ל ושמעתי דיש מחמירין שלא למעך בסירכא עינוניתא דורדא ויש ממשמשים גם בה וכדברי המחמירין נראה מלשון הר"ר דוד יחייא דלעיל שכתב שאין נוהגין נענוע בוורדא אף לאותן שנוהגין לנענע בשאר מקומות וה"ה דיש להחמיר מלמעך שם ואף שנוהגים למעך בשאר מקומות אמנם מל' מהרי"ו משמע דאין לחלק דהרי כתב סתמא כל סירכא שהוא טריפה היינו שהם קשים כו' לכן נ"ל דאף מקומות שמחמירין אינן אלא ענין נענוע וס"ל דנענוע דהיינו במקום שא"א למשמש שדבוק לגמרי וס"ל שהיא יותר קולא מענין המשמוש אבל במקום ששייך משמוש אין חילוק בין וורדא לשאר אונות הואיל דאנן תלינן דאינה סירכא הואיל וניגוח במשמוש וכ"כ הר"ר דוד יחייא סוף הסימן בהדיא דכל מקום שנוהגין להקל בסירכות ע"י מיעוך או שאר דברים אין חילוק בין וורדא לשאר אונות וכתבתי לקמן דבריו ס"ס זה מיהו לפמ"ש דיש להחמיר שלא למשמש אם נסרכו האונות שלא כסדרן א"כ גם בוורדא יש להחמיר דהרי מוסכם מדברי הפוסקים דכל לגבי דידה שלא כסדרן הוא ומ"ש מהרי"ו דנוהגין לנענע ג"פ מצאתי דה"ה דמותר לנענע יותר מג"פ דאי הוה סירכא לא היה מנתק אפי' כמה פעמים וכן עשה שבח א' מעשה בימי מהרי"ב ואמר שיפה עשה עכ"ל וחזי מה שמצאתי אבל במקום אחר מצאתי ח"ל כשתרצה לנענע תנפת הריאה תחלה כמו שהיתה בחיי הבהמה וקשור הגרגרת היטב שלא תצא הרוח ומנענע ג"פ ולא יותר עכ"ל עוד מ"כ הא דמנענעין דוקא שסרוכה לשומן הלב אבל כשנסרך למקום אחר לקרום המכסה הלב כלל לא עכ"ל: ג וכ"מ מדברי הטור דיכול לנענע יותר מג"פ ועוד מ"כ ולא נהוג לנענע בעינוניתא דורדא הסרוכה לשומן הלב וכבר הזכרתי סברא זאת דיש מקומות שנוהגין כן אך

מרבר

פרישה

וכ"כ מור"ם בד"מ בשם מהרי"ו ועיין בסמ"ע: (יב) ריאה שנקבה כו' ככל בימר נקרא ריאה וכלל הדברים מסתעלת אונות העליונות על האומה הדופן סותם הנקב בין במקום שנמתך לאונות בין השלם שלמעלה מהמתך ולפי זה יתבארו דברי רבינו מ"ש במקום חיתוך סמוכות לפסוקי נגד הלימוט ומ"ש וכן הדין בכל השלם כו' למעלה פי' למעלה מהמתוכין: (יג) מפני שהמקום צר כו' והוא סותמו שהוא דוקא כשהוא סכוך בדופן כמ"ש בסמוך: (יד) ומשם ואילך נקרא חזה ואינו סותם וטריפה וכן איתא בד"מ:

מכל

דרישה

אדם כל סוס לא ינתק וכן נוהגין עיין בד"מ ובש"ע שם: [ו] ונקרא דופן כו' וכתו' בפשטות אחכמים

חדושי הגהות

בדבריהם הביאם הרב בגה"ג: ג דברים אלו אין להם שייכות להכא רק אדלעיל מינית אחר שכתב למעלה וזהו מה שמצאתי כו' שם שייך שפיר וכ"מ מדברי הטור וכו': ד ך ומ"ש

וכו'

ואילך נקרא הזה ודוקא שהנקב כנגד הדופן (טו) אבל אם נקבה מבפנים וסירכא יוצאה משם לדופן טרפה ע"כ כתב הרשב"א ניקב בשיפולי אונא וסירכא יוצאת אל הדופן טריפה חוששין שמא מבפנים היא באה (טז) [יח] כתב בעל העיטור אם ניקב באונא וסירכא עולה מן האונא לדופן שבצד האומא כשרה (יז) אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב אם הסירכא יוצאת מבין היתוך שבין אונא לאונא ונסרכת לדופן או מגב אונות נסרכו לדופן חוץ למיצר החזה טרפה שאין הדופן סותמתה (יח) כתב הרשב"א בשם הגאונים שאם כל הגב של האומא מהשלמת האונין ולמעלה דבוק (כב) בשדרה כשרה שכך מראים הדברים שזו היא ברייתה בד"א בשכל הגב דבוק אל השדרה אבל אם יש פיצול שאין כל הגב דבוק אל השדרה טריפה והא דדופן סותם דוקא כשהוא כנגד הבשר שבין הצלעות (יט) והוא מסובך

באלכסון · ומהרו"ך פי' בדרך רחוק והוציא דין חדש להעיטור דלא מכשיר אלא באורך בסירכא העולה מן גב האונא לדופן שבצד האומה אבל לא ברוחב בסירכא שיוצאה מגב האונא ונסרכה בחזה או בחוט שבחזה ולא נהירא דאין ספק דהעיטו' מתיר ברוחב כמו באורך מטעמא דפי' דאפילו בנקב בגב האונא כנגד הדופן מכשיר כ"ש בנסרכה לחזה דלא גרע נסרכה מלא נסרכה והא דכתב רבינו בשם העיטור בסוף סימן זה וכן ריאה הסרוכה לחזה וכו' דטרפה היינו בנסרכת האונא מקמא לחזה אי נמי נסרכה האומה לחזה אבל בנסרך מן גב האונה לחזה כשרה לדעת העיטור. מיהו להלכה נקטינן כהרא"ש דבין באורך ובין ברוחב לא מכשרינן אלא בנסרכה לדופן שכנגד גב האונא ומסובך בבשר: ומ"ש ודוקא שהנקב כנגד הדופן כו' אבל אם נקבה מבפנים פי' מבפנים לאונות ולא מגב האונות טרפה וגם זה בהרא"ש שם:

ומ"ש ע"כ כתב הרשב"א כו' בת"ה:

כתב ב"ה אם נקב באונא וסירכא עולה מן האונא לדופן שבצד האומא כשרה נראה דטעמו שהוא מפרש דאפילו בנקב בלא סירכא אמרינן דדופן סותמתו כמו שיתבאר בסמוך שוש מי שפירש כן וא"כ לפי פירוש זה ודאי לא גרע היכא דנסרכה לדופן שבצד האומה מהיכא דלא נסרכה כלל· ומ"ש אבל א"א הרא"ש כו' טעמו דס"ל דאין הדופן סותם הנקב אא"כ בכנגדו והוא בדסביך בבישרא בצד האונות אבל אין הדופן סותם הנקב שבתוך מתוכי דאוני וכן אינו סותם הנקב שבגב האוני אם אינו בצד האונות:

כתב הרשב"א בשם הגאונים כו' בת"ה וגג גרסינן בלשונו ולא גב וכבר נתבארו דינים אלו בר"ם זה סוף סעיף י"ב וכתב מהרש"ל וז"ל ונראה דאעפ"י שדין זה מיירי באומה מ"מ כתבם כאן ולא לקמן גבי אומא כדי להשמיענו שאם נסרך כל גג של האונות אפילו יש פילול כשרה דלא מחלקינן בהאי דינא דפיצול אלא באומא ולא באונא עכ"ל וב"י כת' ונראה שכתבו כאן לצרף כל המקומו' הכשרים בלא בדיקה עכ"ל:

והא דדופן סותם דוקא כשהוא כנגד הבשר כו' שם אמאי דקאמר ר"נ ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה אמר רבינא והוא דסביך בבישרא ופי' רש"י דוקא בבשרא לאפוקי גרמא והתוספ' פירש דוקא דסביך לאפוקי סריך והרא"ש כתב כדברי שניהם להחמיר דס"ל דלענין דינא לא פליגי

יש כחזה מן החוט ולמטה דינו כחזה מן החוט ולמעלה דינו כדופן וכן המנהג בידינו עכ"ל. וכ"כ רבינו ירוחם כך הוא מנהג פשוט וכתוב בבדיקות אשכנזית שאם נסרכה על גבי חוט שבחזה דינו כאילו נסרכה בחזה דטרפה. הנה נתבאר שיעור מקום רביתא דאוני ברוחב אבל לאורך הבהמה לא נתבאר שיעורו ונראה דכל שכנגד האונות דוקא הוי רביתייהו ושלא כנגד האונות לא הוי רביתייהו (כא) וכן מוכיח לשון העיטור שכתבה רבי' בסמוך אם נקב באונא וסירכא עולה מן האונא לדופן שבצד האומא:

ואם נסרכה אונא לדופן הצר באלכסון משמע דכשירה כי היכי דמכשרינן בכסדרן וכן משמע מדברי בעל העיטור שהכשיר נקב באונא וסרוכה בדופן שכנגד האומא ומסתמא הסירכא היא באלכסון ואף הרא"ש לא פליג עליה אלא לפי שהוא בדופן שכנגד האומא אבל אם היתה במצר החלל מודה דכשירה אע"פ שהיא באלכסון וכ"כ רבינו ירוחם בשם ספר האשכול:

כתב בעל העיטור פעמים שהבהמה שמינה ושמנונית החזה בא עד למטה וכתב הרב שמנונית החזה התולה על החזה נידון כצלעות ולדבריו אותה היריעה שבין שתי הדפנות נידון כצלעות וכשירה עכ"ל. וכ"ל שצריך להניח התולה על הצלעות מן החזה · וכ"כ רבינו ירוחם שמנונית התולה על הצלעות מן החזה נידון כצלעות ואם נסרכה שם אונא כשרה כ"כ חכמי לוני"ל בשם הגאונים עכ"ל:

ומ"ש רבינו ודוקא שהנקב כנגד הדופן אבל אם ניקבה מבפנים וסירכא יוצאה משם לדופן טריפה כ"כ הרא"ש בפא"ט אם הסירכא יצאה מן המיתוך שבין אונא לאונא ונסרכה לדופן או מגב האונות ונסרכה בדופן חוץ למצר החזה אין הדופן סותמה וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל אם ניקבה האונא מבפנים אף על גב דסביך בבישרא טריפה שלא אמרו אלא כשהנקב כלפי הדופן והדופן סותמו אבל נקב שבפנים ואין הדופן שוכב על הנקב לא אמרו וכ"כ הר"ן בשם הנשיא אל ברצלוני:

ומ"ש רבינו על כן כתב הרשב"א נקב בשיפולי אונא וסירכא יוצאת אל הדופן טריפה וכו' בת"ה ובחידושיו וכ"כ הר"ן בשם הנשיא אל ברצלוני והכי נקטינן ולא כדברי הכלבו שכתב להכשיר וכתב הרשב"א סימן קי"ב בתשובה אם סירכא יוצאת בשיפולי אונא אע"פ שמתפשטת מן השפולי על גב האונא ונסרכה לדופן יש לחוש לה ע"כ. ולפי מ"ש רבינו בס"ם זה בשם בעל העיטור דאותם ג' דינים שכתב שם אזלינן בתר רובא נראה דבהא נמי אזלינן בתר רובא:

כתב בעל העיטור אם נקב באונא וסירכא עולה מן האונא לדופן שבצד האומא כשירה אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב אם הסירכא יוצאת מבין חיתוך שבין אונא לאונא וכו' או מגב אונות נסרכו לדופן חוץ למצר החזה טריפה כבר כתבתי בסמוך שבפרק א"ט כ"כ ודברים נכונים הם מהטעם שנתבאר דכיון שהקצה האחר הוא במקום הרחבו לאו מקום רביתא דאוני הוא:

ואם סירכא עולה מן האונא לדופן הצר והרחב נראה דאזלינן בתר רובא דומיא דהנך תלת שכתב רבינו בסוף סימן זה בשם בעל העיטור:

כתב הרשב"א בשם הגאונים שאם כל גג האומה מהשלמת האונין ולמעלה דבוק בשדרה כשירה שכך מראות הדברים שזו היא ברייתה בד"א בשכל הגג דבוק אל השדרה אבל אם יש פיצול שאין כל הגג דבוק אל השדרה טריפה בת"ה כך הוא הנוסחא האמיתית ולא כמ"ש בנסחאותינו גב במקום גג ודין זה אינו ענין לכאן דהכא באוני עסקינן ואכתי לא שלים דינייהו לקמן בדין האומה ה"ל לכתבו ונראה שכתבו כאן לצרף כל מקומות הכשרים בלא בדיקה ודברים אלו של הרשב"א נתבאר לעיל גבי דבק בלא פילוש:

והכלבו כתב סברת הרשב"א ואח"כ כתב סי"א שצריך שיהו האונין והאומות דבוקות בשדרה בלא שום פילוש ואם אין האונות דבוקות ג"כ אוסרים אותה וכן מנהג נרבונא עכ"ל:

ולענין הלכה נקטינן כדברי הרשב"א:

והא דדופן סותם דוקא כשהוא כנגד הבשר שבין הצלעות והוא מסובך ונאחז היטב לבשר וכו' על מימרא דרב נחמן שכתבתי בסמוך ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה (מח.) אמר רבינא והוא דסביך בבישרא ופרש"י שנסבכה ונאחזה הריאה בבשר שבין הצלעות דהויא סתימה שרירא דלא מיפרקא אבל בצלעות עצמן אין זו סירכא קיימת עכ"ל כי הוא ז"ל מדייק תיבת בישרא לאפוקי גרמא והתוספות דייקי תיבת סביך שכתבו והוא דסביך פי' נאחז ומסובך היטב בבשר כמו למר מסובך ולהכי נקט סביך ולא נקט סריך וכתב מה"ר דוד ן' יחייא ז"ל שההילוק שבין סביך לסרוך הוא שהסיבוך הוא בחוטים קצרים שבאמצעיתם תדבק הריאה לדופן לשון נאחז בסבך בקרניו (בראשית כ"ב)

דרכי משה

מדברי האחרונים נראה דאין לחלק בין וורדא לשאר האונות ונראה לי כדברי המחמירין וז"ל הגהה בבדיקות שלנו כשבא לחתוך חצר הכבד ולבדוק הבהמה יזהר שלא יחתוך שום סירכא אם ישנה שם וכיצד יעשה יחתוך נקב קטן סמוך לצלעות ויכניס אצבעו ויבדוק סביב הנקב באצבעו ואז ירחיב החתוך ויכניס ידו ויבדוק בנחת שלא במהירות אחר כל דבר עכ"ל ובכלבו טבח הממשמש בסירכות ממשמש מבפנים כי אז הבהמה חם ומה שהוא ריר נימוח אבל סירכא מתקיימת אבל כשנצול בחוץ אף ריר מתקיים ולא יוכל למשמש בטוב כמו בפנים עכ"ל מ"כ דא ימשמש ע"י עפר וחול אלא בידו לבד והעושה כן מאכיל טריפות לישראל עכ"ל. עוד מ"כ בשם מהר"ש ודוקא בהמות ישראל נהגו למשמש ולא בבהמות עכו"ם עכ"ד אבל מלשון הרי"ו משמע דאין לחלק מדלא חילק בזו כמו שחילק גבי נענוע של שומן הלב עוד מ"כ ודוקא בבהמה גדולה נוהגין למשמש אבל לא בגדיים וטלאים עכ"ל וכן שמעתי מבקיאים עירינו שנוהגין כך והטעם דבגדיים וטלאים הסירכא עדיין רך ונמוחה ע"י משמוש ואמרו לי שמטעם זה נוהגין שלא למשמש בעגלים כך אמרו לי וכך עשו מעשה לפני שהטריפו סירכת עגל ולא רצי למשמש (כא) ומהרי"ו כתב ריאה הסרוכה בב' צלעות הקטנות הסמוכות לצואר טריפה אבל אם אינה סרוכה מאותן ב' צלעות עד צלע החמישית וצלע חמישית בכלל יש מקומות שנהגו להכשיר אפילו בלא גרירה ויש מקומות שנהגו להכשיר דווקא בגרירה ובאלו הארצות נהגו לחטריף הכל לכן לא הארכתי בו עכ"ל במרדכי ע"ד דף תשל"א מעשה בריאה שלא היה לה חיתוכי דאוני רק הפריש מעט ושם היתה סרוכה לדופן והכשירוהו עכ"ל : (כב) ומהרי"ו כתב שבמקום נגד הכריות סמוך לחצר הכבד צריכה שתהא האצבע נפרדת לשם כעובי האצבע גודל ויש מכשירין בכל שהוא עכ"ל .

ולא

דרישה

אשכנזים שאם נסרכה ע"ג חוט שבחזה דינו כאילו נסרכת בחזה וטריפה והנה נתבאר שיעור מקום רביתא דאוני ברוחב אבל באורך שבבהמה לא נתפרש שיעורו ונראה דכל שכנגד האונות דוקא הוי רביתייהו וכן מוכח לשון העיטור שכתב רבינו בסמוך אם נקב באונא וסירכא עולה מן האונא לדופן שבצד האומא עכ"ל ב"י ועמ"ש אחר זה מיד ביאור דברי ב"י במ"ש דבאורך הבהמה לא נתפרש שיעורו [יח] כתב בעל העיטור אם נקב באונא וסירכא עולה כו' ר"ל באלכסון כמ"ש ב"י בד"ה ואם נסרכה אונא כו' ואין לתמוה מ"ש דבע"ה הואיל והסירכא יוצאת חוץ למיצר החזה למה כשירה י"ל דהואיל ומקום הסירכא בריאה היא במיצר החזה אין לחוש בין למ"ד אין סירכא בלא נקב לא חיישינן שהרי רש"י סובר אין סירכא בלא נקב ואפ"ה מתיר בסירכא היוצאת מגב לגב בכסדרן ואע"פ שלא סריך וסביך שם בדופן כי אם באונות סרוכין יחד וה"ט משום דהואיל והיא במקום רחוק לא חיישינן שמא יתפרק דהואיל והוא במקום רביתייהו אמרינן הדופן גורם דהקרום מתחזק תמיד וה"ה נמי הכא הדופן שכנגד הסירכא יעמיד אותו בחוזקתו ולמ"ד יש סירכא בלא נקב וטעם הסירכא משום דעתיד להתפרק אבל כאן הואיל והתחלת הסירכא היא ממקום צר והוא סרוך למעלה בדופן ואין שם דבר המבדיל שיגרום שיתפרק מחמתו לא אמרינן עתיד להתפרק הקרום ולהנקב. ונראה מדכתב בעל העיטור דין זה גבי סירכא היוצאת מאונא ונסרכה בדופן שכנגד האומא ולא כתב דין זה גם כן שאם יוצאת סירכא מהאונה שבמיצר החזה ונסרכת לחזה יגם סתם וכתב (בסוף הסימן כתב בעל העיטור כן עכ"ה) ריאה הסרוכה לחזה ולדופן אזלינן בתר רובא כו' משמע דאם נסרך לחזה אע"פ שהתחלת הסירכא באונא הוא במקום צר אפ"ה טריפה וה"ט דהואיל ונסרך לחזה יש לחוש שע"י הלב שמקומו שם ומתנענע תמיד וגם ע"י הליכת הבהמה והאונות מתנענעים דרך הליכתה עתיד להתפרק משא"כ בדבוק באלכסון מאונא לדופן נגד האומה שאין שם שום דבר הגורם לו להתפרק ותמיד הוא מתחזק וכשר . וכן משמע מב"י שעל מ"ש רבינו ונקרא דופן עד החוט שמנקרין מן החזה כתב ב"י ז"ל הנה נתבאר שיעור מקום רביתא דאוני ברוחב אבל לאורך שבבהמה לא נתבאר שיעורו ונראה שכל שכנגד האונות דוקא הוי רביתייהו ושלא כנגד האונות לא הוי רביתייהו וכן מוכיח לשון העיטור שכתב רבינו בסמוך אם נקב וסירכא עולה מן האונא לדופן שבצד האומא עכ"ל ב"י ויש לדקדק בלשונו דעל מה כתב לאורך הבהמה לא נתבאר שיעורו אי קאי על האונות הלא נתבאר שיעורן עד מיתוכי דאונות ואי קאי אגוף שבבהמה ש"ש שיעור בה עד החוט שמנקרין מן החזה אבל באורך לא נתבאר א"כ גם הוא לא הוסיף ביאור במה שכתב כל שכנגד האונות עדיין לא נתבאר השיעור בגוף הבהמה וגם מ"ש וכן מוכח מלשון העיטור בסמוך כו' הלא בל' העיטור לא נתבאר כלום ע"כ נ"ל שר"ל דברוחב נתבאר עד החוט שמנקרין מן החזה אבל אם סירכא יוצאת מן האונא באלכסון חוץ לאותו חוט שמנקרין אע"פ שהמקום שהסרכא באונא הוא במיצר החזה טריפה זה נתבאר הואיל ונתן שיעור עד החוט אבל לאורך הבהמה אם סירכא יוצאת באלכסון מן האונא ונסרכה לנגד האומא זה לא נתבאר ועל זה כתב שהוא נתבאר בדברי העיטור ר"ל שפליגי בזה העיטור והרא"ש ור"ל במ"ש ונראה דכל שכנגד האונות כו' היינו לפי סברת הרא"ש דס"ל שבאלכסון אסור . וכתב ב"י בשם בעל העיטור איכא דאמרי שיעור חזה שתי צלעות כחזה הניתן לכהן . ור"ל דבפרק אלו טריפות דף מ"ה גרסינן ז"ל ת"ר איזהו חזה וזהו הרואה את הקרקע למטה עד הצואר ומעלה עד הכרם מותך שני צלעות משתי דפנות אילך ואילך וזהו חזה הניתן לכהנים עכ"ל ופרש"י ז"ל איזהו חזה לגבי חזה ושוק של שלמים הניתן לכהנים הרואה את הקרקע אינו משבר מן הצלעות בגובה הלדדין כלום אלא השומן כתמתון כמות שהוא בהסמוך שבראשי הצלעות . למעלה עד הכרם כו' כשהבהמה תלויה להפשיט היו נוטלין אותן יחיד ב' צלעות הקטנות העליונות עמו משני דפנות אחד מכאן ואחד מכאן וכן

שסביב

פרישה

(טו) אבל אם נקבה מבפנים פי' מבפנים לאונות ולא מגבן של אונות . (טז) כתב ב"ה אם נקב באונא כו' כשרה אפשר לומר טעמו משום דס"ל דכל היכא שהאונא נסרכת לדופן אפי' נגד האומה הדופן סותמה הואיל ורבוצת הריאה בצד הדופן והיא קלה לא תפרד מן הדופן משא"כ באומא שהיא כבדה ומכביד למטה למקום הרחב ותפריק מן הדופן . ונראה דגם בעל העיטור מודה דאם נסרכה האונא לחזה דלא מקרי סתימה וטריפה וה"ט משום דאין רבוצתה שם אלא בחזה אבל אין לומר דטעמו דבע"ה הוא דאף אם יתנתק הסירכא ויהיה נקב בריאה אפ"ה הדופן שכנגדו סותמתו דהא כתב רבינו בסמוך דבעינן שיהא סביך בדופן ועמ"ש בדרישה . (יז) אבל א"א הרא"ש כו' ונסרכה לדופן כו' פי' אפילו במיצר החזה הואיל ויוצא ממיתוכם שאין הדופן סותם אלא סירכא מגבה שהוא נגד הדופן (יח) כתב הרשב"א בשם הגאונים (בתשובת בן לב חלק ג' ושאלה כ"ו ד' ל"ו האריך לפרש דבריו ע"ש עכ"ה) שאם כל הגג כו' כך הוא הנוסחא האמיתית בת"ה ולא כמו שנכתב בנסחאותינו גב במקום גג ויש חילוק בין גב לגג כי גג אינו אלא אמירי האומה שיושב על השדרה (לאפוקי גב שהוא שטח כל הריאה ואם נסרך כל הגב כתב רבינו בסמוך דאסיר) ואע"פ שעדיין לא שלם דינייהו דאוני ודין זה ראוי לכתבו לקמן בדין אומה אלא שכתבו כאן לצרף כל המקומות שכשרים בלא בדיקה ב"י ול"נ דהא מיד בסמוך כתב רבינו דיש פלוגתא באומא דסביך בדופן אי צריך בדיקה או לא ואיך אפשר לומר דסמכא לכאי דין דאומא משום דגם היא א"צ בדיקה הלא תלא תניא בדלא תניא . ומ"ו כתב דלהכי כתבו כאן להשמיענו שאם נסרך כל גג אונות אפילו אם יש פיצול כשרה אפ"ה כשר דלא מחלקינן בהאי דינא דפיצול אלא באומא ולא באונות וק"ל . (יט) והוא מסובך החילוק שבין סרוך לסבוך כתב מהר"ד ן' יחייא שהסיבוך הוא בחוטים קצרים שבאמצעיתם תדבק הריאה לדופן ל' נאחז בסבך בקרניו אבל אם החוטים

דקים

כ"ג) אבל אם החוטים דקים מאד או ארוכים טפחיים גם כי עבים לא יועיל סתימה וזהו סריך וכתב רבינו ירוחם שפרש"י תפסו עיקר גדולי האחרונים וכתב בעיטור שדעת רבינו האי כפרש"י ואיכא מ"ד דלא אתי לאשמועי אלא נקב מפולש אבל סירכא בין בגרמא בין בבישרא כשירה עכ"ל : **ומ"ש** רבינו ואם הוא כנגד הבשר וגם כנגד הצלעות בזה כתב הרמב"ם א"מ מן האוסרין ואני מן המתירין בפי"א מה"ש : **ומ"ש** בשם הרא"ש רואה אני דברי האוסרין כיון דבגרמא לחודיה לא חשיב סתימה ה"ה בגרמא וכו' בפרק א"ט והרשב"א כתב בת"ה דבכמה מקומות עושים מעשה להקל עכ"ל : **ולענין** הלכה כיון דהרמב"ם מתיר והרשב"א נראה שנוטה לדבריו הכי נקיטינן ולענין מה שטען הרא"ש על המתירים י"ל דכי סכיך בעצם לבד איפשר שיתפרק דעצם קשה הוא אין הריאה נאחזת בו יפה בענין שלא תתפרק ממנו לעולם אבל בנסרכה גם בבשר אינה עתידה להתפרק ואפילו מה שכנגד העצם סופו להעלות ארוכה ומשמע דמהאי טעמא אפי' בסרוכה הסירכא בעצם כשירה (כג) ומהר"י ן' חביב ז"ל כתב סתימות הדופן הצד שכנגדה היא סתימה חזקה מהודקת וגדול כחה כי אפי' אם ניקבה ודאי ר"ל שראינו בעינינו נקב באונא ודופן סותמתה היא כשירה שהרי יש על הנקב תחבושת חזק שיגין על הנקב והדרא בריאה ויש חילוק גדול בין ניקבה ודופן סותמתה לנסרכה בלבד כי בניקבה ר"ל שראה הנקב בעין צריך שתהיה הסירכא באחיזה מסתבכת לבשר ואם נסרכה לעצם ולבשר יש מתירים ויש אוסרים אמנם בנסרכה לבד לפי דעתי כשירה אפילו לדעת הרא"ש כיון שאין הנקב נראה לעין ובתנאי שתהיה רוב הסירכא כנגד הבשר ומיעוט כנגד העצם עכ"ל : **ומ"ש** רבינו שרב שר שלום התיר אפי' אינו מסובך הרבה בבשר אלא סריך בו מעט כ"כ הרא"ש וז"ל ורב שר שלום גאון כתב דבין סכיך ובין סריך כשירה דלית הלכתא כרבינא אלא כר"נ דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשירה ומשמע מתוך דבריו דרבינא לא בא לפרש דברי ר"נ אלא סברא דנפשיה קאמר וכ"נ מדפריך לעיל וכו' אבל קשה מנ"ל לגאון דלית הלכתא כרבינא שהוא בתרא וי"ל משום דלאו היינו רבינא חבירו של רב אשי אלא קדמון היה מדהשיב רב יוסף על דבריו : **ומ"ש** רבינו בשם ר"ג ג"ז כתב הרא"ש בפסקיו : **ומ"ש** רבינו והעיקר כמו שכתבתי דלעצם אפילו בדיקה לא מהני ולבשר אפילו בלא בדיקה שרי כ"נ מדברי הרמב"ם בפ"ז ובפי"א מה"ש וכ"כ שזהו דעת הרשב"א והכי הלכתא וכן נהגו (כד) : **כתב** המרדכי בשם ר"ח דהא דאמרינן במקום רביעתא כשירה ובלבד שלא יהא שחין אבעבועות במקום סרוכת החיטת שאם יש שם טריפה וכן הורו הגאונים עכ"ל וק"ל על זה דהא ר"נ בריאה שניקבה מכשיר ואיפשר שהוא מפרש וה"ק ריאה שניקבה בזמן עבר ודופן סותמתה עכשיו בענין דלא מפקא זיקא כשירה דאותו קרום אינו עשוי ליסתר אבל בנקובה עכשיו לא הכשיר וכתב המרדכי דאביו של ראבי"ה ורשב"ם חולקים על דברי ר"ח וכן דעת כל הפוסקים להכשיר אפי' בנקב ממש כפשט מימרא דר"נ : **כתב** מה"ר דוד ן' יחייא ז"ל דאי בדיקת פסורי מהניא לאומא כ"ש דמהניא לאונא עכ"ל ולפי מה שכתוב לקמן שנהגו רוב העולם שלא לבדוק בפסורים אומא הסמוכה לדופן לא נפקא לן מידי בהא : **וכתב** עוד מה"ר דוד ן' יחייא שאם האונה סרוכה לעצם ויש מכה בדופן שהיא כשירה כדין אומא בכה"ג ושחלקו עליו ולי נראין דברי מה"ר דוד פשוטין

גם זה בתוס' והרא"ש בדברי ר"ג : **ומ"ש** והעיקר כמו שכתבתי וכו' עד

מסובך ונאחז היטיב לבשר אבל כנגד הצלעות אינו סותם ואם הוא כנגד הבשר וגם כנגד הצלעות בזה כתב הרמב"ם אבא מורי מן האוסרין ואני מן המתירין (כ) [יב] וא"א הרא"ש ז"ל כתב ורואה אני דברי האוסרין כיון דבגרמא לחודיה לא חשיב סתימה הוא הדין נמי בגרמא ובבשרא דנהי שהבשר סותם כנגדו לא מהניא אותה סתימה כיון שכנגד העצם אינו סותם ורב שר שלום [ה] התיר אפי' אינו מסובך הרבה בבשר אלא סריך בו מעט [ו] וכ"כ רבינו גרשום והוסיף להתיר אפילו סרוך בצלעות אלא שהחמיר להצריך בדיקה ולא משום ריעותא דצלעית שאף בסריך בבשר היה מצריך בדיקה ולא היה מחלק בין עצם לבשר דבשניהם היה מתיר בסרוך ועל ידי בדיקה (כא) [יג] והעיקר כמו שכתבתי דלעצם אפילו בדיקה לא מהני

סליני ואחריו נמשך רבינו : ומ"ש ואם הוא כנגד הבשר וגם כנגד הצלעות בזה כתב הרמב"ם וכו' בפי"א מה' שחיטה ומה שכתב בשם הרא"ש הוא בפא"ט : **ומ"ש** בשם רב שר שלום גאון הוא בתוספות שם וז"ל ובתשובת רב שר שלום גאון כתב דבין סריך וסכיך ובין לא סריך וסכיך כשרה ולית הלכתא כרבינא אלא כר"נ דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה וכו' וכיוצא בזה כתב גם הרא"ש משמו ומשמע דלגאון לא בעינן לא סירוך ולא סיכוך וכ"כ התו' והרא"ש לדידיה בפי' וז"ל אבל לר"נ בלא רבינא לא פריך דלא בעי סירוך ולא סיכוך במקום רביעתא ואין נקב פוסל שם בריאה לפי שהדופן סותמו כו' ומ"מ יש לתמוה על מ"ש רבינו בדברי הגאון דהתיר באינו מסובך בו הרבה אלא סריך בו מעט דמשמע דסריך מעט מיהא בעינן והא ליתא לאמורה ונראה בעיני דרבינו דקדק דבע"כ צריך לומר למסקנא אף לגאון דסריך מעט בעינן דאל"כ קשיא הלכתא אהלכתא דהא קי"ל כרבא דתרי אוני דסריכי בשלא כסדרן תגב לגב לפחות ממעל לאמצעית טריפה ולא אמרינן דהדופן סותמתו ואילו הכא פסק כר"נ דריאה שניקבה אפילו לא סריך כל עיקר כשרה דהדופן סותמתו הלכך בעל כרחך צ"ל דגאון נמי לא קאמר דכשרה אלא דלא בעינן סריך וסכיך היטב כרבינא דאפילו בסריך מעט נמי כשרה ומיהא גם ר"נ מודה דסריך מעט בעינן דאין סברא להפליג כל כך מחלוקתם דלרבינא בעינן סריך וסכיך ולרב נחמן לא בעינן כל עיקר סריך ומלשון הגאון שהעתיק הרא"ש משמע לכאורה דס"ל דבעינן סריך קצת ע"ש ומאי שכתבו התוס' והרא"ש לחזק דעת הגאון וז"ל ועוד מדפריך רב יוסף לרבינא ולא לר"נ משמע לר"נ לא בעי לא סכיך ולא סריך ואין נקב פוסל שם שדופן סותמתו היינו לומר דבלא רבינא ודאי כך היינו מפרשים אליבא דר"נ דלא בעינן כל עיקר סריך אבל מדאתא רבינא לאפלוגי עליה דר"נ שמעינן דלא פליג עליה דר"נ אלא בסכיך דלר"נ בסריך מעט סגי ורבינא פליג וקאמר והוא דסכיך דאל"כ אתה מפליג מחלוקתם ומ"מ אף לפי זה אין להקשות אם כן מדאתא רבינא ה"ל לרב יוסף לאקשויי אדר"נ די"ל דכיון דלא מצי להקשות אדר"נ אלא מדרבינא ניחא ליה טפי להקשות ארבינא גופיה וק"ל : **ומ"ש** וכ"כ ר"ג וכו' פי' גם הוא פסק דלא בעינן סכיך היטב אלא בסירכא בעלמא סגי שהרי לא הזכיר בדבריו כמו שהעתיקם הרא"ש כי אם לשון סירכא ואעפ"י שבלשון ר"ג שהעתיק התו' כתוב בתחלת דבריו וסרוכה וסבוכה בבשר וכו' צריך לפרש לדעת רבינו סרוכה או סבוכה קאמר כדמשמע מסוף לשונו שכתב וגוררין הבשר עם הסירכא וכו' דכיון שהסירכא קיימת כו' הנה שלא הזכיר לשון סביכה כי אם לשון סירכא ובאשיר"י בהעתקתו ל' ה"ג כתב גם בתחלת דבריו וסרוכה בבשר כו' וקרוב לומר שמלת וסבוכה שכתוב בתו' הוא ט"ס לדעת רבינו אבן בהר' ירוחם כתב וז"ל י"מ דוקא דסכיך בבשרא שצריך שיהיה נאחז ומסובך בבשר יפה וכ"כ ר"ג דגורר הבשר עם הסירכא ומנפחה אם עולה בנפיחה כשרה והויא סתימ' מעליא ואם לאו טרפה ומר שר שלום כתב דבין סכיך ובין סריך כשרה עכ"ל משמע דס"ל דמה שהעתיקו התוספות בתחלת דברי רבינו גרשום הוא בדקדוק דבעינן סריך וסכיך ושוב לא דקדק להאריך בסוף לשונו לפי שנסמך על מה שכתב בתחלת לשונו דמשמע מיניה דבעינן שיהא נאחז ומסובך היטב כך הוא דעת הר"ר ירוחם אבל רבינו נמשך על פי הלשון שהעתיק הרא"ש · ובסמ"ג כתב דלרב שר שלום גאון כשר אפילו לא יהיה שם סירכא כל עיקר דהלכה כר"נ דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה משמעו כפשוטו דאפילו לא סריך כל עיקר : **ומ"ש** והוסיף להתיר אפילו סריך בצלעות אלא שהחמיר להצריך בדיקה וכו' ובדסכיך טעמו דמדקאמר רבינא והוא דסכיך בגישרא משמע פשט הלשון דבעינן סיכה נסרך כבשר ולא בעצם ודוקא בדסריך וסכיך ולא כדסריך מעט ופשט השמועה משמע נמי דרבינא בא לפרש דברי רב נחמן ולא לאפלוגי עליה ודלא כרב שר שלום · גם פשט הסוגיא מוכח דלא בעינן בדיקה אלא בריאה הסמוכה לדופן שלא במקום רביעתא · אבל במקום רביעתא לא בעינן בדיקה כל עיקר דהא רב נחמן קאמר בהדיא ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ומוקי לה בגמרא במקום רביעתא אלמא דאפילו ניקבה ודאי כשרה במקום רביעתא וכדמפרש רבינא והוא דסכיך בגישרא ובאמת שיש לתמוה על ר"ג למה התמיר להצריכה בדיקה כיון שבגמרא לא הצריכו בדיקה להיכא דניקבה בריאה במקום רביעתא ודוחק לומר שר"ג מפרש הא דאר"נ ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה דלא איירי בנקב ממש אלא בספק נקב והילכך צריך בדיקה דליכא דריאה שניקבה משמע דאפילו בנקב ממש מכשיר לפי שהדופן סותמו ושוב לא שייך בדיקה ואפשר דס"ל דמדקאמר רבינא והוא דסכיך בגישרא ש"מ דלא מכשרינן בניקבה הריאה במקום רביעתא אלא סיכה דברירא לן שחזר ונסתם הנקב בגוונא דלא מפקא זיקא אבל בלא נסתם לא מכשרינן לה ולפיכך מצריך בדיקה ואפילו לפי פי' רבינו דר"ג ס"ל כפי' מר שר שלום דרבינא פליג אר"נ ופסק כר"נ מ"מ סריך מעט בעינן כי היכי דלהוי סתימה לנקב ולפיכך מצרכינן בדיקה כי היכי דלהוי ברירא לן שנסתם הנקב ואעפ"י דמסקנא דסוגיא משמע דבמקום רביעתא לא חיישינן להכי דאי חיישינן שמא לא נסתם הנקב היטב הוה לן לפרושי דבעינן בדיקה

דרכי משה

(כג) ולא נראה דבריו לסמוך על דברי רשב"א בהא משום דנראין דבריו כדברי הרמב"ם ולדחות דברי הרא"ש שפסק בהדיא לאסור ואדרבא יש ליישב דברי הרשב"א כדי להשוותו לדברי הרא"ש לאסור ולמימר דמ"ש דבכמה מקומות נהג להכשיר היינו שלא למחות ביד הנוהגים היתר אבל לא שיסבור דדינא הכי וכ"נ שהוא דעת ר"י בן חביב שכתב בב"י משמו שכתב הא דמחמיר הרא"ש וכו' וא"כ נראה שרמדקדק דעת הרא"ש כיצד הוא מכלל דס"ל דנקטינן הכי : (כד) וכבר כתבתי לעיל בשם מהרי"ו דבאלו הארצות מטריפין הכל וכ"ש שיש להטריף אם נמצא

פרישה

דקים מאד או ארוכים ט"מ וטפחיים גם כי עבים לא יועיל סתימה : (כ) וא"א הרא"ש ז"ל כתב כו' ע"ד ויש ליישב דברי המתירין דכי סכיך בעצם לבד אפשר שיתפרק דעצם קשה הוא ואין הריאה נאחזת בו יפה בענין שלא תתפרק ממנו לעולם אבל כשנסרכה גם בבשר אינה עתידה להתפרק ואפי' מה שכנגד העצם סופו להעלות ארוכה ב"י : (כא) ה"ג והעיקר כמו שכתבתי כו' אפילו בלא בדיקה שרי ובדסכיך ר"ל דהא דמתיר אפי' בלא בדיקה היינו דוקא בדסכיך אבל בסריך לא התיר רבינו וע"ד ולא כמ"ש ב"י וכדסכיך (בב"ף) ריאה הנקובה כו' ולעיל כתב נמי ומש"ר והעיקר כו' אפי' בלא בדיקה שרי ע"כ . משמע שהוא גורס ובדסכיך ריאה

דרישה

שסביב הקנה והקרומים מוליאים עכ"ל רש"י : [יב] וא"א הרא"ש ז"ל כתב ורואה אני כו' כיון שכנגד העצם אינו סותם כתב מהר"ר דוד ן' יחייא בשם העיטור איכא מ"ד דלא אתי לאשמועי אלא נקב מפולש אבל סירכא בין בגרמא בין בבשרא כשרה עכ"ל וכ"כ מהרי"ן מכי ח"ל ויש חילוק גדול בין ניקובה ודופן סותמתה לנסרכה בלבד כי בניקובה ר"ל שנראה הנקב בעין צריך שתהיה הסירכא ואחוזה מסתבכת לבשר ואם נסרכה לעצם ולבשר יש מתירין ויש אוסרין אמנם בנסרכה לבד לפי דעתי כשרה אפילו לדעת הרא"ש כיון שאין הנקב נראה לעין ובתנאי שתהיה רוב הסירכא כנגד הבשר ומיעוט כנגד העצם עכ"ל גם מ"ו כתב דמיירי כאן דוקא בניקב ממש ע"כ וכ"ל שטעמם ליישב דברי הרא"ש אלו שסותרי' מ"ש לקמן בסוף הסימן דאזלינן בתר הרוב כמו שהקשה ב"י וגם צריכין לפי זה לדחוק ולומר דהרא"ש סבר יש סירכא בלא נקב ועיין במה שכתוב בס"ס ליישב דברי הרא"ש ולא סתרי אהדדי ואי לא נצטרך לכל אלו הדוחקים ונוכל לומר דמיירי כאן בין בנקב בין בסירכא ואין סירכא בלא נקב : [יג] והעיקר כמו שכתבתי כו' אבל במה שהתיר רב שר שלום ור"ג אפי' סריך בזה לא כתב הטור כנגדם ומכל מקום באשכנז נהגו להטריף הכל מ"ו ונראה שהיה גורס ובדסכיך ריאה הנקובה כו' ולכן מפרש דברי רבינו שמיירי אף בסריך ולי נראה הגרסא הנכונה ובדסכיך וקאי אמ"ש ולבשר אפילו בלא בדיקה היינו דוקא בדסכיך וכמ"ש לעיל ואחר זה גרסינן ריאה הסמוכה במקום כו' ול"ג ריאה הנקובה שהרי הרא"ש בפ' א"ט דף קכ"ז ע"ג דייק מתלמודא אי מיירי בסריך או סכיך ולא הזכיר נקובה וכמ"ש גם רבינו בשם הרא"ש בסמוך גבי מש"ר י"א אין חילוק כו' עד אבל הרא"ש ז"ל כתב דוקא סמוכה אבל סרוכה לא מ"כ משמע דל"ג נקובה דע"כ

חדושי הגהות

וכו' קאי על ה"ר ירוחם : ח רבים תמהו על הטור בזה שכתב לדעת רב שר שלום דבעי סריך מעט וכמו שהביאו התוס' והרא"ש דברי רב שר שלום וסיימו עליו ומשמע מתוך דבריו וכו' דלר"נ לא בעי לא סכוך ולא סריך וכו' הרי דלא בעי סריך כלל · והאריכו בדבריהם ליישבו והרב בכנה"ג העתיק דברי כולם ובסוף דבריו תעלה שדעתו לומר כיון דבאמת בדברי רב שר שלום שהביאו תוס' והרא"ש משמע דבעינן לפחות שיהא סריך כפי המבואר להמעיין שם אלא שממה שפלפלו הם בדבריו משמע דלא בעינן כלל מעתה מוכרחים אנו לומר שמה שסיימו שם דלר"נ לא בעי לא סכיך ולא סריך לא כתבו כן אלא לפי דברי רב יוסף דסוכחא מילתא הוא והכי ס"ל דאי ס"ד דס"ל דלר"נ סריך מיהא א"כ חך קושיא דאקשינן עלה דרבינא מברייתא דזהו פסול שחוזר להכשירו כו' קשיא נמי עלה דידיה דכיון דאי לא סריך טריפה כי סריך מאי הוי והתניא וכו' אע"כ דס"ל לרב יוסף דלר"נ אפילו סריך לא בעינן ולהכי לא קשיא ליה מברייתא אבל לבתר דמסיק דזהו אתא למעוטי קרום שעלה מחמת מכה ול"ק לרבינא דאמר והוא דסכיך אף לרב יוסף לא קשיא אע"ג דבעי סריך וכיון שכבר הוכחנו מכמה הוכחות משיטת התלמוד דעכ"פ סריך בעינן נפרש מעתה דברי רב שר שלום כפשטה דסריך מיהא בעינן וע"ש כי בחרת רק במיעוטא דמיעוטא מעוצם האריכות אשר הראה שם בענינים שונים ליישב דעת התוס' והרא"ש והטור על נכון : ו ומ"ש התוס' בשם ר"ג ריאה הסמוכה לדופן וכו' וסריכה וסבוכה

מהני ולבשר אפילו בלא בדיקה שרי ז ובדסביך (כב) [יז] ריאה הנקובה במקום שאין הדופן סותמה דהיינו כל האומה חוץ ממקום חיתוכי דאוני (כג) כתב הרמב"ם דמפרקינן ליה אם נמצאת מכה בדופן אפי' יש ריעותא בריאה (כד) כגון שהעלתה צמחים (כה) כשרה אפילו

בדיקה מ"מ החמיר ר"נ להצריכה בדיקה וז"ש רבינו אלא שהחמיר להצריך בדיקה דמשמע דמלד חומרא הצריכה בדיקה ולא מדינא דגמרא · ועוד נראה לומר לפי הלשון שכתבו התוס' והרא"ש בשם ר"נ שהצריך לבדוק בנפיחה עם הצלעות או עם הבשר שגוררין עם הסירכא ומנפחינן לה כו' דטעמו משום דיש לחוש שמא ניקב הדופן להדי נקב הריאה ואין כאן סתימה לנקב הריאה וכן משמע במרדכי דמה"ט מצרכינן לבדוק בנפיחה כשהאונות נסרכו אפילו במקום רביתא ועל ידי גרידה ע"ש ולא האריך רבינו לבאר ענין הבדיקה שכתב ר"נ דהיינו ע"י גרירה לפי שסובר העיקר כמ"ש תחלה דלבשר אפילו בדיקה לא צריך כמבואר בדבריו:

עוד כתב במרדכי בשם רבינו קלונימוס בר שבתי דהא דאתר במקום רביתא כשרה ובלבד שלא יהא שחין אבעבועות במקום סירכת האונות שאם יש שחין טרפה וכן מלאתי בשם ר"ת וכן הורו הגאונים ואבא מרי תמיה דהא פריך תלמודא מי אר"נ הכי דהעלתה למחים חוששין לה והא"ר נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ומשני ל"ק התם שלא במקום רביתא הכא במקום רביתא אלמא אהעלתה למחים קאמר מדלא משני התם בהעלתה למחים הכא בלא העלת' למחים וכן פירש"י עכ"ל ונ"ל ליישב דברי הגאונים דודאי פשטא דסוגיא מיירי אפילו בניקבה ממש כשרה וכ"ש בהעלתה למחים אלא דס"ל לגאונים דהיינו דוקא היכא דבירורא לן דנסתם הנקב לגמרי היטב ואין זה אלא ע"י נפיחה ובגרירה וכמו שכתב רבינו גרסום אבל בלא ניקבה ולא העלתה למחים כל עיקר אפילו היא סרוכה לדופן כשרה וא"צ אפי' בדיקה ולשון הגאונים שהעתיק המרדכי כך פירושו דהא דאמרינן במקום רביתא כשרה כלומר כשרה לגמרי שא"צ אפילו בדיקה היינו דוקא ובלבד שלא יהא שחין אבעבועות במקום סירכת האונות שאם יש שחין טרפה ולאו טרפה ממש קאמר אלא כשרה בבדיקה וכ"כ הרשב"א ע"ש הרז"ה שהוא מפרש מ"ש בגמרא ואי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה היא וטרפה תשמע דבריו טרפה עד שתבדק ודכותה יש לפרש לשון הגאונים דטרפה דקאמרי היינו עד שתבדק: כתב ב"י ע"ש הר"י חביב דמ"ש הרא"ש ורבינו ודוקא כשהוא מסיבך ונאחז היטב כו' היינו כשנראה הנקב אבל אם אין הנקב נראה לענין כשרה אפילו בסריך מעט ע"כ ואין דבריו נראין לע"ד דאעפ"י דר"נ אמר ריאה שניקבה לאו דוקא אלא רבותא נקט דאפילו ניקבה נמי כשרה במקום רביתא דהדופן סותמתה והא"ל בספק ניקבה ועלה קא מפרש רבינא והוא דסביך אבל בסריך מעט טרפה אפילו בספק ניקבה והכי משמע בסוגיא דפריך אדר"נ דאתר העלתה למחים חוששין לה מדר"נ דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ופריקו התם שלא במקום רביתא הכא במקום רביתא משמע דכל שהוא במקום רביתא כשרה בין ניקבה בין העלתה למחים והוא בדסביך כדמפרש רבינא וכל שהוא שלא במקום רביתא טרפה אפילו בדסביך וק"ל:

ריאה הנקובה כו' כתב הרמב"ם דמפרקינן לה וכו' רבינו ז"ל קילר לשוני של הרמב"ם וגם שינה לשונו שהרי בפרק שביעי כתב וז"ל האום של הריאה שנמלאת סמוכה לדופן בין שהעלתה למחים בין שלא העלתה חוששין לה שמא ניקבה וכילד עושין בה מפרקין אותה מן הדופן ונזהרין בה שלא תינקב אם נמלאת נקובה ונמלא בדופן מכה במקום הנקב תולין במכה ואומרים אחר שחיטה ניקבה כשנפרק מן המכה ואם אין מכה בדופן בידוע שנקב זה בריאה היה קודם השחיטה וטרפה עכ"ל · ובגמרא פא"ט הכי איתא א"ר נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה למחים חוששין לה מר יהודה משמיה דאבימי אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה היכי עבדינן אמר רבא רבין בר שבא אסברה לי מיתינן סכינא דחליף פומיה ומפרקינן לה אי איכא ריעותא בדופן תלינן בדופן ואי לא מחמת ריאה הוא וטרפה רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי ומי אר"נ הכי והאר"נ ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ל"ק התם במקום רביתא הכא שלא במקום רביתא והיכא מקום רביתא חיתוכי דאוני ונראה מבואר שהרמב"ם ז"ל מפרש כשיטת הר"ן דלר"נ בלא העלתה למחים אין חוששין לה כל עיקר דאפילו בדיקה א"צ אבל בהעלתה למחים לר"נ אי נמי לאבימי אף בלא העלתה למחים חוששין לה וצריך בדיקה ועלה קאי היכי עבדינן בהך בדיקה וקאמר דמייתי סכינא כו' וקא מפרש הרמב"ם דה"ק דכל היכא דאיכא ריעותא בדופן אפילו נמלאת הריאה נקובה בנקב ממש תלינן לקולא במכה ואומרים אחר שחיטה ניקבה וכו' ולישנא דתלינן בדופן משמע כפירושו דבדאיכא נקב ותלינן לקולא כמו כל הנך תלינן דבגמרא היכא דמשמשא ידא דטבחא דתלינן בטבח ותלינן דמורנא ודאתב כולהו מיירי בדאיכא נקב ותלינן לקולא והלכה כאבימי דאין חלוק בין העלתה למחים ללא העלתה למחים ומשמע לפי שטה זו דלרבין נמי אם אין שם נקב אעפ"י דליכא מכה בדופן כשרה ואפי' העלתה למחים דריעותא דלמחים לאו כלום הוא לגבי ריאה דשכיחי בה למחים ולפי זה רב נחמיה דבדק לה בפשורי לאו לאפלוגי אתא אלא לפרושי להא דרבין דקאמר דהיכא דלא הוה מכה בדופן דטרפה דלאו לגמרי טרפה אלא ספק טרפה ומהניא לה בדיקה והכי הוה קא עביד מעשה והוה קא בדיק לה בפשורי כדי שירגיש בנקב כל שהוא וכת"ש הרא"ש אי נמי רבין ה"ק ואי לא מחמת ריאה הוא וטרפה ואפילו ליכא נקב חיישינן שמא

פשוטין בטעמא: **ובדסביך** ריאה הנקובה במקום שאין הדופן סותמתה דהיינו כל האומה וכו' כתב הרמב"ם דמפרקינן לה וכו' בפרק א"ט (מח ·) אמר רב יוסף בר מנוימי אר"נ ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה למחים חוששין לה מר יהודה משמיה דאבימי אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה היכי עבדינן אמר רבא רבין בר שבא אסברה לי מייתינן סכינא דחליף פומיה ומפרקינן לה אי איכא ריעותא בדופן תלינן בדופן ואי לא מחמת ריאה הוא וטרפה רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי ומי אר"נ הכי והאמר ר"נ ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשירה ל"ק התם במקום רביתא הכא שלא במקום רביתא והיכא במקום רביתא חיתוכא דאוני עכ"ל הגמרא וז"ל הרמב"ם בפ"ז מה"ש האונה של ריאה שנמלאת סמוכה לדופן בין שהעלתה למחים בין שלא העלתה חוששין לה שמא ניקבה וכילד עושין מפרקין אותה מן הדופן ונזהרין בה שלא תנקב אם נמלאת נקובה ונמלא בדופן מכה במקום הנקב תולין במכה ואומרים אחר שחיטה ניקב כשנפרקה מן המכה ואם אין מכה בדופן בידוע שנקב זה בריאה היה קודם שחיטה וכתב מה"ר דוד ן' יחייא ז"ל שנראה מדבריו שהוא מפרש כדברי הרבה מפרשים שפירשו הא דאמר רב נחמן ריאה הסמוכה לדופן והעלתה למחים חוששין לה היינו שחוששין לראות אם יש בריאה נקב בפועל להיות טריפה ובא אבימי ואמר שכיון שהיא סמוכה לדופן ל"ש העלתה למחים ול"ש לא העלתה ראוי לחוש ולבדוק אם יש נקב טריפה ואם לא יהיה נקב כשירה ובא רבין והודיענו דמייתינן סכינא דחליף פומיה ואי איכא מכה בדופן אפילו שימלא נקב בריאה כשרה דתלינן שלאחר שחיטה כשנעקרה מהדופן נעשה הנקב ואם ליכא מכה בדופן תלינן שזה הנקב קודם שחיטה נעשה וטריפה ובא ר' נחמיה ואמר שכאשר לא יהיה מכה ואיכא למחים בריאה כשירה ע"י בדיקה ולא כמאמר רבין שכאשר לא יהיה מכה ואיכא למחים טריפה עכ"ל ולפי זה נ"ל שכשכתוב בדברי רבין ואי ליכא מכה בדופן תלינן שזה הנקב קודם שחיטה נעשה וטריפה דלאו דוקא נקב דה"ה לאיכא למחים וכתב עוד מה"ר דוד ן' יחייא ז"ל ולפי דעת אלו כשיהיה מכה בדופן ואפי' איכא למחים ונקב בפועל בריאה כשירה שתלינן הנקב לאחר שחיטה וכאשר אין מכה ואיכא למחים כשירה ע"י בדיקה ובזה הדעת נאספו רבי' והרמב"ם כפי פסקיו דרך בו שכתב בפ"ז האום של ריאה שנמלאת סמוכה לדופן וכו' נראה מדבריו שחוששין לחזור לראות אם יש נקב לא ליטרפוה בהחלט וכאשר יהיה שם מכה בדופן ונקב בריאה כשירה נקב ולא מכה טריפה וכאשר לא יהיה שם נקב בפועל ולא מכה בדופן ואיכא סירכא ולמחים בריאה מה הוא לדעת הרב שלא הזכירו תעיין בפי"א שכתב ריאה שהעלתה למחים או שנמלא סירכות כמו חוטין תלויין ממנה ולדופן ולטרפשא חוששין לה שמא ניקבה ולריכה בדיקה ומן הדין היה על דרך הזה שאם נמלאת הריאה תלויה בסירכות כמו חוטים אם היו מן האום של ריאה לדופן או לטרפשא או ללב שחותכין את הסירכא ומוליאין אותה ונופחין אם נמלאת נקובה טרפה ואם לא תבלבן הרי היא שלימה מכל נקב ומותרת ח נראה מדברי הרב שכאשר יהיה מכה בכל החלוקות כשירה וכאשר אין מכה ואיכא נקב טריפה אבל לא מכה ולא נקב אפי' דאיכא למחים בריאה כשירה וכ"כ רבינו וזה דעת רוב המפרשים דרב נחמיה קאי אליכא מכה בדופן ואיכא למחים בריאה והרמב"ם נוטה אחר רוב המפרשים ולכן כתב מן הדין היה כפי זה הפירוש אבל המנהג שכתב שהוא פשט בישראל והוא שאם נמלא חוט יוצא מן האום של ריאה לאיזה מקום שימשך ואפי' היה כחוט השערה אוסרים אותה נקט דרך המחמירים דכי ליכא מכה אע"ג דלא מפקא זיקא טרפה והמנהג בנוי ע"פ ההלכה ולא כמו שחוששין ההמון שהוא מנהג בעלמא בלא טעמא בתלמוד עכ"ל וק"ל על שיטה זו דכיון דרב נחמיה פליג אדרבין היאך פסק הרמב"ם כדברי שניהם ואפשר לומר שהוא מפרש דרב נחמיה מודה במה שמיקל רבין ולא נחלק עליו אלא במה שמחמיר ול"נ לפרש עוד דהרמב"ם מפרש דרב נחמיה בדיק לה בפשורי קאי אמר יהודה דאמר בין העלתה למחים בין לא העלתה חוששין לה ורבין פי' דהאי חשש היינו לפורקה מהדופן לראות אם יש נקב בריאה ומכה בדופן ואם אין נקב בריאה אע"פ שיש בה למחים כשירה בלא בדיקה ורב נחמיה מפרש דחוששין היינו לבדקה בפושרין מיהו תשמע דהא דבעי בדיקה דוקא בדליכא מכה בדופן אבל אי איכא מכה בדופן לא בעי בדיקה דתלינן בדופן ומשמע לי דלא פליגי רב נחמיה ורבין אלא בפי' דברי מר יהודה אבל לענין הדין מודים זה לזה ולפיכך פסק כדברי שניהם וכתב דברי רבין בפ"ז ודברי רב נחמיה בפי"א שאותה בדיקה שכתב שם היינו בדיקה דפשורי: **ויש** לתמוה על רבינו שכתב בסברת הרמב"ם אי איכא מכה בדופן אפילו יש ריעותא בריאה כגון שהעלתה למחים כשרה דמשמע דוקא בהעלתה למחים אבל אם יש בה ריעותא טפי מהעלתה למחים טריפה והא ליתא דאפילו בי"ש בה נקב נמי מכשיר. *(הגה"ה ב"ה) ומיהו הראב"ד כתב עליו שהוא טעות גדול שאם היא נקובה אין להכשיר במכה הדופן באומד עכ"ל · ולענין מעשה יש לאסור כדברי הראב"ד כי גם מדברי שאר סברות שכתב רבינו נראה בהדיא לאסור ונראה שאף הרמב"ם לא התיר אלא בנקב דק שאפשר שנעשה כשנפרקה מהמכה ולא הרגיש אבל בנקב גדול קצת לא ואם יש שבר בצלע אפילו דק אין תולין כשנפרקה נעשה דיותר מצוי ליעשות מחמת הצלע הנשבר וכדאמרינן (נז.) בנשמט גף העוף ובהאי גווני מודה הרמב"ם

דרישה

דע"כ נ"ל ט"ס הוא מ"ש בפנינו הנקובה דהא לא מכשרינן כשנמצא מכה בדופן אלא מטעם דאמרינן ריאה שלימה היתה וכ"כ בש"ע בסעיף כ"ב ע"ש: [יז] ריאה הנקובה במקום שאין הדופן סותמה דהיינו כל האומה חוץ ממקום חיתוכי דאוני כתב הרמב"ם כו' וז"ל הגמרא פא"ט ד' מ"ח ע"א אמר רב יוסף בר מני מי אמר רב נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלה צמחים חוששין לה מר יהודה משמיה דאבימי אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה היכי עבדינן אמר רבא רבין בר שבא אסברה לי מייתינן סכינא דחליף פומיה ומפרקינן לה אי איכא ריעותא בדופן תלינן בתר דופן ואי לא מחמת ריאה הוא וטריפה. (וי"ג ואף על גב דלא קא מפקא זיקא) רב נחמיה בריה דרב יוסף בדק לה בפשורי אמר ליה יחי ונטרח כו' הא דרב נחמיה אתון אהא מתניתו לה אנן אהדרנא מתנינן לה כו' עכ"ל הגמרא וז"ל הרא"ש דף קנ"ו ע"ד אמר רב יוסף בר מנוומי אמר רב נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה ישום כדין סרוכה (וכ"כ הרשב"א בחידושיו ישבות ראיה מדאמר רבא הני תרי אוני דסמיכי להדדי לית להו בדיקות' ור"ל סריכי כו' ע"ש מיהו נ"ל דאין משם ראיה די"ל דרבא נקט לרבותא דאפילו סמיכי לית להו בדיקותא וטריפה) דתלינן ריעותא בדופן כל כמה דלא חזינן ריעותא בריאה ואפי' בדיקותא לא בעינן מדאמר מר יהודה משמיה דאבימי בין כך ובין כך חוששין לה ועלה קאמר היכי עבדינן ופרש"י דקאי אלא העלתה צמחין מכלל דלרב נחמן לאמר אין חוששין

פרישה

ריאה כו'. (כב) ריאה הסמוכה במקום שאין הדופן כו' כצ"ל דמיירי בריאה סמוכה ולא בריאה שיש בה נקב בולאי וע"ד. (כג) כתב הרמב"ם דמפרקינן לה כו' מן הדופן (בסכין דחליף פומיה ע"ל פי' כ"מ פירושו עכ"ס). (כד) כגון שהעלתה למחים פרש"י סביבות סמיכתה לדופן · וז"ל ב"י ל"ד למחים אלא אפילו ניקב הריאה נמי מכשיר להרמב"ם דאמרינן לאחר השחיטה כשנתפרקה מהדופן נקבה עכ"ל ול"נ דלרבות' נקט למחים דאע"פ שאנו רואין ריעותא דלמחים לפנינו שעלתה סביב הסירכא אפילו קודם שנפרקה משא"כ בנקב דאין אנו רואין עד אחר שנפרקה וכשר מטעם דתולין אותו שנעשה בשעת פריקה וק"ל (כה) כשירה אפי' בלא בדיקה הא דלא כתב רבינו דעת הרמב"ם כאם אין מכה בדופן דמותר בבדיקה נ"ל משום דדין זה יש מכה בדופן כתב הרמב"ם בפ"ז מהל' שחיטה להלכ' פסוקה לכן הביאו רבינו אבל דין אין מכה בדופן כתב הרמב"ם בפי"א מה"ש וכתב שם דלפי הדין יש להתיר ולפי המנהג יש לאסור והיאיל ולא סתם שם דבריו להלכה פסוקה לכן לא הביאו רבינו. גם י"ל דמש"ר אמר הבאת דברי הרי"ף וז"ל ואם אין מכה בדופן אפי' גם אין ריעותא בריאה אסורה ואפילו בדיקה לא מהני כתב גם לדעת הרמב"ם וע"פ מנהג טעם לאסור הנ"ל שכתבתי שהוא מכח דינא וסמכה שכתב אינו כמו שנוהגין כן העולם אלא לחומרא בעלמא שנהגו כן ע"פ פירוש לסוגיות הגמרא וכמ"ש ר"ד ן' יחייא והביאו ב"י ושיטת שני הפי' כתבתי בדרישה בס"ד ע"ש ·

כ"ג

חדושי הגהות

ומבוכה לבשר צא"ל דס"ל להטור דסרוכה או סבוכה קאמר וכ"נ להדיא מתוספות שם (נ"ז) שהעתיקו ג"כ דברי ר"נ ושם כתבו או סרוכות או סבוכות (כנה"ג): ז הדרישה כתב דהך ובדסביך שייך אדלעיל אפי' בלא בדיקה שרי ובדסביך וכתב דהך ריאה הנקובה ט"ס הוא וצ"ל ריאה הסמוכה והכריח כן מפני שהרא"ש סובר דוקא בסמוכה ולא בסרוכה ועוד דלא כשרינן כשנמצא מכה בדופן אלא משום דאמרינן ריאה שלימה היא והכנה"ג כתב דהגירסא הנכונה היא ובדסביך ריאה הנקובה דנהי להרא"ש וש"פ בנקובה ממש לא [illegible] מכה בדופן [illegible] בעל הטורים [illegible] אפילו בנקובה מהני ולכן נקט רבינו בלשונו ריאה הנקובה דבעי למימר עלה כתב הרמב"ם וכו' ח ע"כ הוא ל

הרמב"ם

אפילו בלא בדיקה (ס) ולדעת רב אלפס אם יש מכה בדופן אפי' אין ריעותא בריאה צריכה בדיקה ואם אין מכה בדופן ואפילו אין ריעותא גם כן בריאה אסורה ואפילו בדיקה לא מהניא (ע) וי"א דמהני לה בדיקה ומתירין כשיש מכה בדופן ט ואין ריעותא בריאה

הרמב"ם : ויש לדקדק בדברי הרמב"ם שכתב בפ"א מה"ש ריאה שהעלתה צמחים או שנמצאו סירכות תלויות ממנה ולדופן או ללב או לטרפש הכבד חוששין לה שמא ניקבה וצריכה בדיקה דמשמע לכאורה שהעלתה צמחים אע"פ שאינה סמוכה לדופן חוששין לה וצריכה בדיק' כאילו נמצא סרוכה לדופן וא"א לומר כן שהרי בעיא דאיפשיטא היא העלתה צמחים כשירה ומשמע דכולהו הכי ס"ל דאפילו רבי יוחנן דאמרינן התם דלא ס"ל הכי אמרינן התם דכי אתו קמיה מסדר להו קמיה מאן דמורי בה לאיסורא וכ"ש כל הפוסקים ולא הצריכו שום בדיקה וגם הרמב"ם כ"כ בפ"ז מה"ש ונראה לפרש שממנה קאי נמי אהעלתה צמחים וה"ל כאילו אמר ריאה שהעלתה צמחים ממנה ולדופן או ללב או לטרפשא או שנמצאו סירכות ממנה ולמקומות הנזכר חוששין לה כלומר שאם היתה סמוכה לדופן ע"י צמחים או בלי צמחים חוששין לה וצריכה בדיקת פשורי וכן מ"ש בפ"א בא העכו"ם או הישראל והוציא הריאה קודם שתבדק נופחין אותה אע"פ שאין אנו יודעים אם היו בה צמחים או לא היינו לומר שאין ידוע אם היו בה צמחים ממנה ולדופן והריב"ש בתשובה סימן קפ"ח תפס דברי הרמב"ם בפשוטו דריאה שהעלתה צמחים אפילו היא נפרדת מהדופן חוששין לה וכתב עליו נראה ביאור מפרש העלתה צמחים האמור בהלכה זו דלא קאי אריאה הסמוכה לדופן לבד אלא הוא דבר בפני עצמו לומר דריאה שיש בה צמחים חוששין לה לנקב אבל אם אינה סמוכה לדופן צריכה בדיקה ואין הפי' הזה מתישב כלל בסוגי' הגמרא אלא העלתה צמחים קאי אריאה הסמוכה לדופן עכ"ל ואני אומר דחס ליה להרמב"ם מלפרש כן בהעלתה צמחים האמור אצל ריאה הסמוכה לדופן : ולפי שיטת הריב"ש בהרמב"ם מוטב הו"ל לומר דהרמב"ם פסק כרבי יוחנן דסבר דריאה שהעלתה צמחים אסורה ומפרש דאסורה עד שתבדק אבל א"א לומר כן מפני מה שכתב בפ"ז . ומה שפירשתי בדברי הרמב"ם הוא הנכון : והרי"ף כתב לדרב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ולדמר יהודה משמיה דאביי ואח"כ כתב הכי עבדינן מייתי סכינא חריפא דחליש טומיה ומפרקינן לה מדופן אי איכא מכה בדופן תלינן בדופן וכשירה ואי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה הוא ואע"ג דלא מספקא זיקא טריפה ולא כתב הא דרב נחמיה בדיק לה בפשורי . וכתבו הרא"ש והרשב"א נראה שהוא רוצה לפרש דאיכא מכה בדופן מכשרי' לה בנפיחה מדמייתי סכינא דחליש טומיה ואי ליכא מכה בדופן אע"ג דלא מספקא זיקא טריפה דודאי מחמת ריאה הוא וקרוש שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרוש ורב נחמיה פליג אדרבא ומיקל לבדוק בפשורי אף כי ליכא מכה בדופן והלכה כרבא עכ"ל . וזהו שכתב רבינו ולדעת רב אלפס אם יש מכה בדופן אפילו אין ריעותא בריאה צריכה בדיקה ואם אין מכה בדופן ואפילו אין ריעותא ג"כ בריאה אסורה ואפילו בדיקה לא מהניא זו היא הנסחא האמיתית בדברי רבינו לדעת הרי"ף אבל הר"ן כתב ודאמרינן אי איכא ריעותא בדופן תלינן בדופן וכשירה אפי' העלתה ריאה צמחים ואפי' אביי מודה בהכי ולישנא דגמרא הכי דייק דודאי כי אמרינן היכי עבדינן אכל מה דאיתמר חוששין לה קאי ואי איכא מכה בדופן משמע לכאורה דלא צריכה בדיקה כלל מדפסק רבא ואמר תלינן בדופן וכשרה וכ"ת א"כ סכינא דחליש טומיה למה דהא אי איכא מכה לא צריכה בדיקה ואי ליכא מכה לא מהניא ליה בדיקה י"ל דאילו היתה סכין רעה איפשר שתנקוב הריאה מחמתו ויראה כאילו היתה נקובה קודם לכן זה נראה לפי פשטא של שמועה אבל קצת הגאונים כתבו דאפי' איכא מכה בדופן לא מכשרינן לה בלא בדיקה ולדבריהם מ"ה בעינן סכינא דחליש טומיה לפי שאי אפשר בלא בדיקה וראוי לחוש לדבריהם עכ"ל . הרי שמה שכתב רבינו לדעת הרי"ף הוא מ"ש הר"ן לדעת קצת גאונים אבל מאי דמשמע מפשטא של שמועה הוא דאי איכא מכה בדופן לא צריכה בדיקה ואי ליכא מכה לא מהניא לה בדיקה וכתוב בכלבו שזה נראה שהוא דעת הרי"ף : ומ"ש רבינו וי"א דמהניא לה בדיקה ומתירין כשיש מכה בדופן ואין ריעותא בריאה ואפילו בלא בדיקה כ"כ שם הרא"ש וז"ל ויש מפרשים דהא דקאמר היכי עבדינן קאי אמר יהודה דאמר אחד זה ואחד זה חוששין ולרב נחמן בהעלתה צמחים לאחר חוששין וקאמר דאי איכא ריעותא בדופן תלינן בדופן אע"ג דאיכא גם ריעותא בריאה דהעלתה צמחים משום דריעותא דדופן אלים טפי דמחמת לחות המכה נקלטה הריאה אל הדופן אבל ריעותא דריאה לא אלים כולי האי אע"ג דהעלתה צמחים סגיא הדבק אין כ"כ הוכחה לריעותא דריאה דהא אמרינן בשמעתין דריאה דקיימא נימתי אין חוששין לה אבל כי ליכא ריעותא בדופן וגם לא בריאה תלינן טפי בריאה לפי שהסירכות מצויים בה ועוד מקילין קולא אחריתי ומפרשינן הא דבדיק רב נחמיה בפשורי קאי אליכא ריעותא בדופן אבל אי איכא ריעותא בדופן כשירה ולא בעיא בדיקה ומביאין סעד לדבריהם מדקאמר אתון אהא מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה ולפי' רש"י ה"ק אתון מתניתו לה לחומרא אנן אהא מתנינן לה לקולא עכ"ל ושטה זו כתבו הרשב"א והר"ן בשם ר"ת דרב נחמיה דבדיק לה בפשורי להקל בה ואפי' הכי הלכתא כוותיה מדקאמר בדיק לה בפשורי משמע שהיה עושה מעשה ועוד מדשקלי' וטרי' בגמרא אהייא איתמר משמע דהלכתא כוותיה וכן השיב הוא ז"ל לחכמי מרשילוי' שאין לחוש בדבר דהלכתא כרב נחמיה וכ"כ המרדכי בשם ר"ת דהלכתא כרב נחמיה דבדיק לה בפשורי ואע"ג דלא מצא ריעותא בדופן אפ"ה היה בודקה ואי לא מספקא זיקא כשירה אע"פ שהעלתה צמחים דכל שכן תלינן בדופן לקולא אע"ג דליכא ריעותא בהדופן השתא אמרינן מכה היתה בדופן אלא שנתרפאה יפה ואין ניכר עכשיו וכתב הרשב"א שהרז"ה סובר ג"כ כשיטת ר"ת אלא שפי' דרב נחמיה לא פליג ארבא דכי אמר רבא טריפה לא לגמרי קאמר אלא ספק טריפה ופי' רב נחמיה דבבדיקת פשורי סגי לה וכתב ג"כ דכי איכא מכה בדופן אפילו העלתה ריאה צמחים כשירה בלא בדיקה וכי ליכא מכה בדופן כשירה בבדיקת פשורי ומדברי הרמב"ם בפ"א מה"ש שסברתו

שמא נסתם ופליג עלה רב נחמיה וקאמר דסמכינן אבדיקה וכי ליכא נקב כשרה אע"פ דליכא מכה בדופן ואיכא ריעותא בריאה אפ"ה לא חיישי' שמא ניקבה הריאה ועלה בו קרום וזה נראה יותר עיקר והרמב"ם ז"ל בפ"א פסק כרב נחמיה ולקולא ומה שקשה על לשונו שם כבר יישבו ב"י והעמידו על נכון ודלא כמ"ש הריב"ש בתשובה סימן קפ"ח · ומעתה נבא לבאר דברי רבי' שהם כשם הרמב"ם שמ"ש ריאה הנקובה מיירי בכל גונא בין שיש בה נקב ידוע בין שאין שם נקב ידוע אלא חוששין שמא נקובה היא ומיירי בריאה שהיתה סמוכה אל הדופן במקום שאין הדופן סותמה שאל זה כתב הרמב"ם דמפרקינן לה אם נמצאת מכה בדופן אפי' יש ריעותא בריאה כגון שהעלתה צמחים כשרה אפילו בלא בדיקה כלומר לא אמרינן מאחר שהעלתה צמחים א"כ יש הוכחה דניקבה הריאה קודם שחיטה דהא חזינן בה ריעותא דהעלתה צמחים אלא תלינן לקולא ואמרינן אפילו את"ל דניקבה לא ניקבה אלא לאחר שחיטה ולפיכך כשרה אפילו בלא בדיקה שהרי אפילו תיבדק ונמצאת נקובה כשרה דתלינן לקולא והב"י תמה על רבינו למה כתב דדוקא בהעלתה צמחים כשרה בלא אפילו ביש בה נקב ממש מכשיר עלה בדעת הרב ז"ל שמ"ש רבי' ריאה הנקובה לאו דוקא אלא כלומר שיש לחוש שהיתה כבר נקובה ועלה סירכא עד דסביך וכך תפס בדברי רבי' ובדסביך ריאה הנקובה כו' ולא דק דמלת ובדסביך קאי אדלעיל מיניה שכתב רבינו ולבשר אפילו בלא בדיקה שרי ובדסביך ותחלת הדין שלאחריו הוא מתחיל ריאה הנקובה כו' וא"כ מ"ש רבינו שהעלתה צמחים חוזר אתחלת הדין שכתב ריאה הנקובה דמיירי נמי ביש בה נקב ממש ואפי' הכא אשמועי' רבותא דאע"פ שג"כ העלתה צמחים ואיכא למימר דקודם שחיטה ניקבה דהא איכא ריעותא בריאה אפ"ה תלינן לקולא דניקב לאחר שחיטה ועיין במ"ש בסוף סברא י"א כתבתי דרך אחר לרבינו ברמב"ם : ומ"ש בשם רב אלפס וכו' שם בפסקיו וטעמו שהוא מפרש מימרא דר"נ ריאה הסמוכה לדופן דלא מיירי ביש בו נקב ממש דא"כ היה להם לומר ריאה שניקבה אלא ודאי ביש בה נקב ממש פשיטא דטרפה ולא תלינן דלאחר שחיטה ניקב וכא מכשרינן בגמרא בריאה שניקבה ממש אלא במקום רביתא לפי שהדופן סותמתו ממש אבל שלא במקום רביתא שאין הדופן סותמתו טרפה בניקב ממש ולא תלינן בלאחר שחיטה ור"ל לא מיירי אלא בריאה הסמוכה ולא ידעינן אם ניקבה אם לאו וקאמר אביי דחוששין לה אפילו לא העלתה צמחים ופסק הלכה כאביי דאין חלוק בין העלתה צמחים ללא העלתה צמחים וקא מפרש רבין דמייתי סכינא ואם יש מכה בדופן תלינן בדופן ומכשרינן לה בנפיחה ואי מספקא זיקא טרפה דליכא למימר דלא בדקינן בנפיחה משום דאפילו מספקא זיקא נמי כשרה דתלינן דלאחר שחיטה ניקבה דא"כ סכינא דחליש טומיה למה לי אלא ודאי דבדקינן בנפיחה וכ"כ במקצת ספרי הרי"ף בפירוש אי איכא מכה בדופן תלינן בדופן ונפחינן לה כו' אבל בליכא מכה בדופן אפילו לא מספקא זיקא טרפה דחיישי' שמא ניקבה הריאה ועלה עליה קרום ולית הלכתא כרב נחמיה דמיקל ומכשיר בנפיחה אף בדליכא מכה בדופן ומ"ה לא הביא הרי"ף להא דרב נחמיה בפסקיו אלא דברי רבין לבדו לאורויי דהלכתא כרבין וכ"כ הרשב"א בת"ה הארוך על שם הרי"ף ובמקצת ספרי רבינו כתוב בסברת רב אלפס אם יש מכה בדופן וריעותא בריאה צריכה בדיקה וט"ס הוא אלא כצ"ל אם יש מכה בדופן ואפילו אין ריעותא בריאה כו' וכדפרישי' והר"ן ז"ל כתב שיטה זו ע"ש מקצת גאונים אלא שכתב עוד דלפי פשטא של שמועה משמע דבדאיכא מכה בדופן ל"צ בדיקה ואי ליכא מכה לא מהניא ליה בדיקה ולא קשה סכינא דחליש טומיה למה י"ל דאילו היתה סכין רעה כו' כמ"ש הר"ן ולפ"ז גם דברי הרי"ף כפי הנוסחא שהעתיק הרא"ש אפשר לפרש כן דבדאיכא מכה ל"צ בדיקה ואפ"ה מייתינן סכינא דחליש טומיה מטעם שכתב הר"ן ז"ל ועל פי נוסחא זו בדברי הרי"ף כתב הכל בו ע"ש הרי"ף שדעתו כמ"ש הר"ן לפי פשטא של שמועה :

ומ"ש רבינו וי"א דמהניא לה בדיקה ומתירין כשיש מכה בדופן ואין ריעותא בריאה ואפילו בלא בדיקה כ"כ הרא"ש בפא"ט ד"מ כך אלא שצריך לי עיון על מ"ש רבינו ומתירין כשיש מכה בדופן ואין ריעותא בריאה ואפילו בלא בדיקה הלא לפי שיטה זו אף בדאיכא ריעותא בריאה מתירין בלא בדיקה כיון דאיכא מכה בדופן דהנך מפרשים קא סברי דהא דקאמר היכי עבדינן קאי אאביי דאמר אחד זה ואחד זה חוששין וקאמר דאי איכא ריעותא בדופן תלינן בדופן ואע"ג דאיכא גם ריעותא בריאה דהעלתה צמחים כשרה בלא בדיקה דהכוא דרב נחמיה דמצריך בדיקה לא קאי אלא אליכא מכה בדופן כל זה נראה מבואר בדברי הרא"ש וכ"כ ה"ר ירוחם לפי שיטת הי"א בהדיא ע"ש :

גם בדברי הרשב"א בת"ה הארוך כשכתב סברא זו ע"ש ר"ת והרז"ה מפורש בדבריו כך דבליכא מכה בדופן מכשרינן לה בבדיקה ואפילו איכא ריעותא בריאה ובדאיכא מכה בדופן כשרה בלא בדיקה אפי' איכא ריעותא בריאה ג"כ דאין חלוק כל עיקר בין העלתה צמחים ללא העלתה צמחים . וכדי ליישב דברי רבינו נראה לומר שהוא ז"ל דקדק בלשון הרא"ש שכתב כך ע"ש י"מ ולא הזכיר שמו של ר"ת משמע ליה שאין זו סברת ר"ת גם נראה לומר שרבינו ז"ל היתה לו נוסחא אחרת בדברי הרמב"ם והיה מפרש דבריו דלא מכשרינן באיכא מכה בדופן כשיש בריאה נקב ממש אלא בהעלתה צמחים מכשרינן לה בלא בדיקה כפשט דברי רבינו ולא כמו שנדחקנו למעלה לפרש דבריו על פי ספרי הרמב"ם שבידינו אלא כמו שהביאם הרב ב"י ולפי זה דקדק רבינו שאם היתה דעת י"מ דבדאיכא מכו בדופן לא בעי בדיקה אפילו העלתה צמחים ובליכא מכה בדופן מכשרינן לה בבדיקה אפילו בהעלתה צמחים א"כ זו היא סברת הרמב"ם ממש ולמה לא הזכיר הרא"ש סברא זו על שם הרמב"ם או על שם ר"ת ולכן ס"ל לרבי' שכשכתב הרא"ש בסוף סי' זה אבל כי ליכא ריעותא בדופן וגם לא בריאה תלינן טפי בריאה לפי שהסירכות מצויין בה ועוד מקילין קולא אחריתי ומפרשים דהא דבדיק

פרישה

(ס) ה"ג ולדעת רי"ף אם יש מכה בדופן אפי' אין ריעותא בריאה כו' וכ"כ ב"י אבל ה"ס אם יש ריעותא בריאה סגי בבדיקה וסל דנקט זה משום להגדיל המחלוקת בינו להרמב"ם שהרמב"ם סובר כשרה בלא בדיקה אפי' ביש ריעותא בריאה והרי"ף סובר דאפי' אין ריעותא בריאה אפ"ה צריכה הריאה בדיקה : (ע) וי"א דמהני לה בדיקה כו' פי' כשאין ריעותא לא לדופן ולא לריאה ודלא כהרי"ף דס"ל דבכה"ג לא מהני ליה בדיקה · גם פליגו עליה במה שמתירין כשיש מכה בדופן ואין ריעותא בריאה אפי' בלא בדיקה . ואם יש ריעותא גם בריאה ס"ל דלא מהני בדיקה ולא כהרמב"ם שסובר כי יש מכה בדופן אפילו יש בריאה ריעותא שרי אפילו בלא בדיקה ורבינו לא קאי נוה בשיטת הרא"ש אבין שהרא"ש מפרש דברי י"מ שכשיש מכה בדופן אפילו יש ריעותא בריאה אין צריך בדיקה ואין חלוק ביניהן לגמרי

דרישה

חוששין אפי' בדיקה לא בעיא משום דתלינן טפי במכת הדופן לסיבת הריאה נסרכת כי היא גורם ליסרך והכי אמרינן לקמן כיון דהגרוגרת שכיח טפי מספקת מוט השדרה אפי' בדיקה לא בעיא . העלתה צמחים חוששין לה דכיון דהעלתה סמוך לסמיכות או לסירכא איתרע חזקת הריאה ואע"ג דאם העלתה צמחים בעלמא אין חוששין לה שאני הכא דאיכא סירכא הלכך תלינן דמשמע הריאה [נסרכה] במוכה ואפילו אי איכא ריעותא נמי בדופן כיון דאיכא נמי ריעותא בריאה טפי תלינן בריאה שהרכה לינקב ולסולים מתקה הנקרש בתוכה ומן הראוי היה אף כי ליכא ריעותא לא בדופן ולא בריאה למתלי הסירכא בריאה לפי שהרכה בכך אלא דרב נחמן סבר דרוב בהמות כשרות הן וכן אנו סמכין הבהמה על גבה מ עלה ליסה הלכך מיקל לתלות הסירכא בדופן כל כמה דלא אינן ריעותא בריאה ויותר נראה לפרש דרב נחמן לא סבר אלא בריאה

חדושי הגהות

הרמב"ם והך נראה מדברי הרב בו' חן דברי הר"ד בן יחייא ז"ל ט הך י"א הם הי"מ שהביא הרא"ש וכמ"ש הרב"י ולדידהו אפילו איכא ריעותא בריאה מותר וצריך הגהה מ"ש

בריאה ואפילו בלא בדיקה ולדעת רש"י ור"י לעולם אינה ניתרת אפילו בבדיקה אא"כ יש מכה בדופן ואין ריעותא בריאה אבל אם שניהם שוין בין יש ריעותא בשניהם או שאין ריעותא בשניהם לא מהניא לה בדיקה וכ"ש כשיש ריעותא בריאה ולא בדופן וא"א

דבדיק רב נחמיה בפסורי קאי אליכא מכה בדופן אבל אי איכא ריעותא בדופן כשרה ולא בעי בדיקה כו' הכי הוה פירושו דהך קולא לא קאי אלא אמאי שכתב קודם זה וגם לא בריאה דהיינו כי ליכא ריעותא בריאה ועלה קאי והאמר דמקילי' בליכא ריעותא בריאה דמהניא בדיקה בליכא מכה בדופן והיכא דאיכא מכה בדופן נמי מקילי דכשרה ולא בעיא בדיקה כיון דליכא ריעותא בריאה ויש קצת ידים לפרש כן לפי דעת הי"א דמאחר דמה שהם סוברים דהויא דרב נחמיה לקולא אינו אלא מדלא קאמר אתון מתניתו לה לחומרא כו' דאלמא דרב נחמיה נמי לקולא א"כ לית לן למימר דמיקל טובא אף בהעלתה למחים אלא חדא לקולא קאמר לא תרתי לקולא · זה נראה לומר בדעת רבינו וזה שכשכתב רבינו סברת רב אלפס כתב אפילו אין ריעותא בריאה ועלה קאמר וי"א דמהניא לה בדיקה כלומר באין ריעותא בריאה וליכא מכה בדופן דס"ל לרב אלפס דלא מהניא בדיקה אבל לי"א מהני בדיקה ומתירין כשיש מכה בדופן ואין ריעותא בריאה ואפילו בלא בדיקה ודלא כסברת רב אלפס · גם לא כסברת הרמב"ם שהזכיר ראשונה דמתיר כשיש מכה בדופן אפילו איכא ריעותא בריאה ואפי' בלא בדיקה וממילא בליכא מכה בדופן מכשרינן לה בבדיקה אפילו איכא ריעותא בריאה דליתא לפום הנך י"א : ומ"ש ולדעת רש"י ור"י לעולם אינה ניתרת אפילו בבדיקה אא"כ יש מכה בדופן כו' כן כתב הרא"ש בשמם וטעמיה משום דהם פירשו דהיכא עבדינן לה קאי אבימי במאי דקאמר דהיכא דלא העלתה למחים חוששין לה דהיינו חוששין לבדוק אותה ומייתינן סכינא חריפא כו' ואי איכא מכה בדופן כשרה כיון דליכא ריעותא בריאה וקאמר רב נחמיה דאפ"ה בעיא בדיקה בפסורי ומינה שמעינן דבהעלתה למחים אפילו היכא נמי מכה בדופן לא מהניא בדיקה והיכא דליכא מכה בדופן אפילו ליכא ריעותא בריאה נמי לא מהניא בדיקה · אבל הרשב"א בת"ה הארוך כתב לפי פרש"י האי דקאמר היכי עבדינן אכולה מילתא קאי דאף בהעלתה למחים כשרה אי איכא מכה בדופן ורב נחמיה מחמיר דאפילו איכא מכה בדופן אינו כשרה בלא בדיקה אבל בבדיקה מתכשרא אפילו העלתה למחים ואפילו אי ליכא מכה בדופן נמצא פסק הלכה לפי פירוש רש"י דכל ריאה הסמוכה לדופן מתכשרא בבדיקה ובלא בדיקה היא טרפה עיין שם · עוד נראה בעיני לפרש שיטה שלישית בדברי רש"י לחומרא שמה שפירש רש"י תחלה בדברי ר"נ ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה שמא ניקבה היינו לומר אין חוששין לה לומר שמא ניקבה ועלה בו קרום וטרפה אלא צריך לבודקה ועלה קאי היכי עבדינן פי' לר"נ בלא העלתה למחים אבל בהעלתה למחים לר"נ דחוששין לה וכן לאבימי אפילו לא עלתה למחים כיון דחוששין לה לא מהניא בדיקה ואפילו מפרקינן לה ואיכא נמי מכה בדופן ובדקינן לה בפסורי ולא מיגלגלא טרפה דחוששין לשמא עלה בה קרום ונסתם ומ"ה כתב רש"י ז"ל בסוף פירושו בהא כאבימי ס"ל דחוששין לה ולחומרא אזלינן בדאורייתא דמשמע דכל היכא דאמרינן חוששין לה שוב אין לה היתר וזו היא דעת התוספות שכתבו מייתינן סכינא כו' דהיינו בשלא העלתה למחים פירוש לר"נ דקאמר בלא העלתה למחים אין חוששין לה לומר שאין לה בדיקה אבל העלתה למחים לר"נ לא יועיל לה בדיקה דאפילו איכא ריעותא בדופן לא תלינן בדופן וממילא לאבימי אפילו בלא העלתה למחים

שסברתו כשיטה זו אלא שלא ראה מי שהורה כן ומנהג שלוני"קי כסברא זו מפני שהעכו"ם הדרים בה רובם אינם אוכלים משחיטת ישראל ואם לא היו סומכים על סברא זו להקל היה הפסד גדול בממונם של ישראל אבל בשאר מקומות שהעכו"ם קונין הטריפות אע"פ שהם שחיטת ישראל כיון שאין הפסד גדול בדבר אינם סומכים על סברא זו : **ומ"ש** רבינו ולדעת רש"י ור"י לעולם אינה ניתרת אפילו בבדיקה אא"כ יש מכה בדופן ואין ריעותא בריאה וכו' אהא דאמרינן מייתינן סכינא דחליש פומיה כתבו התוס' היינו בשלא העלתה למחים אבל העלתה למחים אפי' איכא ריעותא בדופן לא תלינן בדופן ואהא דרב נחמיה בדיק לה בפסורי פרש"י לאחר שפירקוה ומצאו מכה בדופן מנסה בה אי מגלגלא טריפה שהרי ניקבה ואח"כ כתב כאבימי ס"ל דחוששין לה ולחומרא אזלינן בדאורייתא וז"ל התוספות רב נחמיה בדיק לה בפסורי אאיכא ריעותא בדופן קאי כדפי' בקונטרס ועתה נוהגים להטריף כל הסירכות ואין בודקין אותם לא בדופן ולא בפסורי : וז"ל הרא"ש היכי עבדי' אהא דפליג מר יהודה אדרב נחמן ואמר חוששין אף בלא העלתה למחים קאי אבל אם העלתה למחים דאיכא ריעותא בריאה גם כי איכא ריעותא בדופן תלינן ריעותא בריאה לפי שהסירכות מצויות בה אמר רבין בר שבא מייתינן סכינא דחליש פומיה וכו' וא"ת אמאי קאמר מייתינן סכינא דחליש פומיה כדי שלא ינקב הריאה ומה אנו חוששין אף אם ינתקנה בכח מן הדופן ונקב הריאה אי איכא מכה בדופן כשירה ואם לאו טריפה הילכך נראה דאף כי יש מכה בדופן לא מכשרינן אלא בנפיחה והא דקאמר רב נחמיה בדיק לה בפסורי ונופח כדי שירגיש בנקב כל דהו והלכה כמר יהודה משמיה דאבימי דאם לא העלתה למחים מפרקינן לה ואי איכא ריעותא בדופן בדקינן לה בפסורי אם עולה בנפיחה כשירה ואי ליכא ריעותא בדופן טריפה אבל אם העלתה למחים אף כי איכא ריעותא בדופן טריפה כיון דאיכא נמי ריעותא בריאה תלינן בריאה וטריפה זו היא שיטת רש"י והתוספות ועוד החמירו התוספות וכתבו דעתה נהגו להטריף כל הסירכות דאין בודקין אותם לא להפרידה מן הדופן לראות אם יש מכה בדופן ולא בפסורי עכ"ל נמצא לפי שטה זו דלעולם לא מכשרינן ריאה הסמוכה לדופן אלא בג' תנאים האחד שלא יהא ריעותא בריאה · השני שיהא ריעותא בדופן השלישי שבדקוה בפוסרים ועלתה בנפיחה · ולפי זה כי אמר מר יהודה אחד זה ואחד זה חוששין לה חששא זו אינה בשוה דכי העלתה למחים חוששין לה לטריפה לגמרי וכי לא העלתה חוששין לה להצריכה בדיקה : **ולענין** הלכה כתב הרשב"א בת"ה וז"ל נסמכה האומא אל הדופן בסירכא מביאין סכין שתהא פיה יפה ומפרידין אותה מן הדופן ואם יש מכה בדופן אע"פ שיש למחים בריאה תולין זו בדופן וכשירה ויש מי שאומרים שכשרה לגמרי ואפי' בלא בדיקה וכזה הורו רוב המורים ואם אין מכה בדופן תלינן בריאה וטריפה עד שתבדק . ויש מן הגאונים שהחמירו ואמרו שאם אין מכה בדופן טריפה ואין לה בדיקה ואפי' לא העלתה הריאה למחים ואם יש מכה בדופן כשרה וצריכה בדיקה וכן נוהגים ברוב המקומות וכן ראוי להורות עכ"ל. והוראה זו היא כשיטת הרי"ף לדעת הרשב"א והרא"ש ז"ל : ומנהג העולם בזמן הזה כמו שכתבתי בשם הר"ן דמשמע מפשט השמועה דאי איכא מכה בדופן כשירה

דרישה

בריאה הסמוכה לדופן ולא בסרוכה דאז רגלים לדבר דמחמת מכה שהיתה בדופן קלטה הריאה אלא דאולו מחמת הריאה היתה נסרכה לדופן ולא נסמכה וכן משמע דקאמר מייתינן סכינא ומפרקינן לה אלמא שהיתה כולה דבוקה לדופן . מר יהודה משמיה דאבימי אמר בין כך ובין כך חוששין היכי עבדינן לה כו' אהא דפליג רב יהודה אדרב נחמן דאמר אין חוששין בלא העלתה למחין קאי אבל אם העלתה למחין דאיכא ריעותא בריאה גם כי איכא ריעותא בדופן תלינן ריעותא בריאה לפי שהסירכות מצויות בה . אמר רבין בר שבא אסברא לי מייתינן סכינא דחליש פומיה ומפרקינן לה אי איכא ריעותא בדופן תלינן ריעותא בדופן וכשרה ואי לא מחמת ריאה היא וטריפה וא"ת אמאי קאמר מייתינן סכינא דחליש פומיה כדי שלא ינקב הריאה ומה אנו חוששין אף אם ינתקה בכח מן הדופן ותינקב הריאה אי איכא מכה בדופן תלינן בדופן וכשרה ואם לאו טריפה הלכך נראה דאף כי יש מכה בדופן לא מכשרינן אלא בנפיחה (ולפי זה לא פליג רב נחמיה אדרבא לפי שרבא אמר כשרה והיינו ע"י בדיקה כדמוכח מדקאמר מייתינן סכינא דחליש פומיה ואתא רב נחמיה לבאר מה היא הבדיקה) והיינו דקאמר רב נחמיה בריה דרב יוסף בדק בפסורי ונופח כדי שירגיש בנקב כל דהוא אי נמי מתוך שהריאה סמוכה לדופן נסרך קרום שלם מליחת הדופן אם ינפחנה בלא פוסרי ינקב הקרום . והלכה כמר יהודה משמיה דאבימי דאם לא העלתה למחין מפרקינן לה ואי איכא ריעותא בדופן בדקינן ליה בפסורי אם עולה בנפיחה כשרה ואי ליכא ריעותא בדופן טריפה אבל אם העלתה למחים אף כי איכא ריעותא בדופן טריפה כיון דאיכא נמי ריעותא בריאה תלינן בריאה וטריפה זו היא שיטת רש"י ותו' . ויש מפרשים דה"ק היכי עבדינן קאי אמר יהודה דאמר אחד זה ואחד זה חוששין ולרב נחמן בהעלתה למחין דאמר חוששין וקאמר דאי איכא ריעותא בדופן תלינן בדופן אע"ג דאיכא ריעותא בריאה דהעלתה למחים משום דריעותא דדופן אלים טפי דמחמת ניחות המכה נקלטה הריאה אל הדופן אבל ריעותא דריאה לא אלים כולי האי אע"ג דהעלתה למחים סביב הדבק אין כ"כ הוכחה לריעותא דריאה דהא אמרינן בשמעתין דריאה דקיימי כמאי אין חוששין לה אבל כי ליכא ריעותא בדופן וגם לא בריאה תלינן טפי בריאה לפי שהסירכות מצוין בה ועוד מקילי קולא אחריתי (ר"ל שלפרש"י ותו' בהעלתה למחים אף אם יש מכה בדופן טריפה ולפי דעת י"א כשרה דהא גם עלה קאי רבא דאמר מייתינן סכינא כו' זו היא קולא ראשונה) ומפרשי דהא דבדיק רב נחמיה בפסורי קאי אליכא ריעותא בדופן אבל אי איכא ריעותא בדופן כשירה ולא בעי בדיקה (וכן ביאור א"א ז"ל בתוך דבריו לשון הרא"ש עכ"ל) ואף כי אפשר לפרש דרב נחמיה פליג אדרבא דרבא אמר בליכא מכה בדופן טריפה ולא מהני בדיקה ורב נחמיה אומר דמהני בדיקה והא דאמר רבא מייתינן סכינא דחליש פומיה דמשמע שזה בדיקה כמו שהוכיח הרא"ש בסמוך היינו באיכא מכה בדופן וכשירה סובר דוקא ע"י בדיקה כשרה אבל באיכא מכה בדופן לא גילה רב נחמיה דעתו ואפשר לומר דמודה לרבא שצריך בדיקה ומנ"ל להרא"ש באיכא ריעותא בדיפן דכשרה בלא בדיקה . ונראה דדייק מלישנא דרב נחמיה מדקאמר בדק לה משמע מדיוקא דלה דדיקא בלית מכה בדופן בדק לה אבל איכא מכה בדופן לא בעי בדיקה והואיל ולאו בפירוש אתמר מדברי רב נחמיה דלא בעי בדיקה אלא מדיוקא נראה דלא ילפ' מדיוקא אלא דוקא באיכא מכה בדופן וליכא ריעותא בריאה דעליה קאי מ"ש רבא אי ליכא מכה בדופן טריפה אבל אם גם בריאה איכא ריעותא אפשר דמודה רב נחמיה לרבא דבעי בדיקה והוא דעת הטור שכתב וי"א דמהני לה בדיקה ומתירין כשיש מכה בדופן ואין ריעותא בריאה ואפילו בלא בדיקה דמ"ש י"א דמהני בדיקה קאי אדברי הרי"ף שכתב לפני זה שכתב בשמו דבליכא מכה בדופן אפילו אין ריעותא בריאה אסורה ובדיקה לא מהני ועליה כתב הטור וכתב ואי איכא מכה בדופן ואין ריעותא בריאה אפי' בדיקה לא בעי משמע דבדאיכא מכה בדופן ואיכא ריעותא בריאה שצריך בדיקה · אבל הרז"ה כתב שדעת רבי נחמיה דכי איכא מכה בדופן לא בעי בדיקה אפילו איכא ריעותא בריאה וכתב דלא פליג רב נחמיה אדרבא והא דאמר רבא טריפה ר"ל שצריך בדיקה ועד שיבדוק היא טריפה וכ"כ בשם ר"ת שהשיב כן בתשובה הלכה למעשה וכ"כ רבינו בשמו בשם הרמב"ם דבדאיכא מכה בדופן אפי' אם יש ריעותא בריאה כשר יח"ל בדירה וגדולה מזו כתב הרמב"ם בפ"ז מה"ש דאפי' איכא נקב בריאה תלינן בתר שחיטה מירב הואיל ואיכא מכה בדופן וכן נראה לפרש דברי הרא"ש מדסתם וכתב כדברי רבי נחמיה אבל אי איכא ריעותא בדופן כשרה ולא בעי בדיקה משמע דבין ליכא ריעותא בריאה בין איכא ריעותא בריאה לא בעי בדיקה דהא כתב הרא"ש דנ"מ רבין קאי אבל דברי אבימי אפי' יש לו נמחין ולכן א"ש דלא הביא הרא"ש דברי הרמב"ם לפי שדעת הרמב"ם כדעת הי"א וכן כתב ב"י שנראה לו שדעת הרמב"ם כדעת הרז"ה ולדעת ר"ת וכ"כ בכסף משנה פ"ז מה"ש וכן נראה להוכיח שדעת הרא"ש לפי דברי הי"א דלא פליגי דהא בדברי רש"י ותוס' מבואר ומוכח דלא פליג רב נחמיה אדרבא וכמ"ש לעיל ובדברי הי"א סתם ולא ביאר אי פליג אי לא משמע ודאי דלא פליג ועוד דבדברי הרי"ף שהביא הרא"ש בסמוך ביאר דפליג רב נחמיה אדרבא וכאן סתם משמע ודאי דלא פליג ע"כ נראה לומר דגם הרא"ש ס"ל דלשיטת הי"א מפרשים לא פליג עליה דרבא אלא בא לבאר דברי רבא והא דאמר טריפה כי ליכא מכה בדופן היינו ר"ל שצריך בדיקה ומבאר רב נחמיה שהבדיקה היא בפסורי אבל איכא ריעותא בדופן לא בעי בדיקה והא דאמר רבא מייתינן סכינא דחליש פומיה היינו כדי למבדקיה בליכא ריעותא בדופן והא דאמר רבא טריפה ר"ל כמו שפי' רבי ורבי' שכל כמה דלא בדק הוא טריפה עד שיבדוק וכו' ובאיכא מכה בדופן לא שנא איכא ריעותא בריאה או ליכא ריעותא בריאה א"צ בדיקה ואי לית מכה בדופן לעולם מהני בדיקה דהא רב נחמיה מבאר דברי רבא ורבא קאי אמוששי' דרב נחמן ודמר יהודה ובתרווייהו אמר איכא מכה בדופן כשרה ליכא מכה בדופן טריפה והיינו עד שיבדוק) (מכאן ואילך חוזר לדברי הרא"ש עכ"ה) ומביאין סעד לדבריהם מדקאמר אתון אהא מתני' לה ואנן אהא מתנינן לה ולפרש"י ה"ל למימר אתון מלגיתא לה לחומרא ואנן אהא מתנינן לה לקולא ועוד שהחמירו התוס' וכתבו דעתה נהגו טרוף כל הסרכות דאין בודקי' אותה לא להפרידה מן הדופן לראות אם יש מכה בדופן ולא בפסורי . ורב אלפס ז"ל כתב מייתינן סכינא דחריף פומיה ומפרקינן לה אי איכא מכה בדופן תלינן בדופן וכשרה ואי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה היא ואף על גב דלא מפקא ויקא טריפה ונראה שהוא רוצה לבאר דבדאיכא מכה בדופן מכשרינן לה בנפיחה מדמייתינן סכינא דחליש פומיה כדברי' לעיל ואי ליכא מכה בדופן אף על גב דלא מפקא וי"א טריפה דודאי מחמת ריאה הוא וקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום ורב נחמיה פליג אדרבא ומיקל לבדקו בפסורי אף בדליכא מכה בדופן והלכה כרבא זו היא דעת הרי"ף ובאשכנז ובצרפת נהגו להטריף ככל עכ"ל הרא"ש . א"כ משמע להדיא מדכתב בדברי הרי"ף דרב נחמיה פליג אדרבא ודברי הי"א מפרשים כתב סתם משמע דס"ל דלדעת י"א לא פליג וכמ"ש בסמוך . ומ"ש הרא"ש ונראה שהוא רוצה לבאר דבדאיכא מכה בדופן מכשרינן לה בנפיחה בספרים שלנו כתוב כן להדיא בדברי הרי"ף "ומכשרינן "בנפיחה ואפשר לומר דבספר שהיה ביד הרא"ש לא היה כתוב או אפשר לומר שהרא"ש רוצה לבאר וליתן טעם מנ"ל להרי"ף לפרש דכשר דוקא בנפיחה · ומדסתם הרא"ש ולא ביאר בדברי הרי"ף אלא הא דרב נחמיה פליג אדרבא ולא ביאר בדבריו במ"ש הרי"ף בדאיכא מכה בדופן דכשר ע"י בדיקה אם רוצה לומר דהיינו דוקא בליכא ריעותא בריאה או אפילו בדאיכא ריעותא בריאה וכן בסוף דברי הרי"ף בדליכא מכה בדופן טריפה לא ביאר אי מיירי דוקא בדאיכא ריעותא בריאה אי אפילו בדליכא ריעותא בריאה נראה לי שהוא סובר דלדעת הרי"ף ל"ש בין איכא ריעותא בריאה או ליכא ריעותא בריאה לעולם אי איכא מכה בדופן כשרה ע"י בדיקה ואי ליכא מכה בדופן לא מהניא בדיקה משום דהרי"ף סתם דבריו ולא הזכיר ריעות הריאה אלא מכת הדופן משמע דהכל תלוי במכת הדופן ולפי שהביא הרא"ש דבריו אחרי דברי הי"א סמך על זה דכמו שהי"א לא מחלקי בין ריעותא בריאה כו' ה"ה נמי לדעת הרי"ף כן . ומעתה יהיו דברי רבינו מבוארים שמ"ש בשם הרמב"ם הוא כמ"ש בסמוך שדעת הרמב"ם כדעת ר"ת וכדעת הרז"ה ומ"ש בשם הרי"ף נראה שהוא מפרש דברי הרי"ף כמ"ש בסמוך דלא תלינן כלום בריעות הריאה אלא במכה בדופן ולכן כתב בשם הרי"ף אם יש מכה בדופן אפילו אין ריעותא בריאה צריכה בדיקה ומשמע מדקאמר אפילו דכ"ש אם יש ריעותא בריאה מהני בדיקה . ומ"ש בשמו ואם אין מכה בדופן אפילו אין ריעותא גם כן בריאה אסורה וכ"ש בדאיכא ריעותא בריאה וכמ"ש דלא תלינן בריעות הריאה אלא במכת הדופן . ומ"ש רבינו בשם י"א כו' ומתירין כשיש מכה בדופן ואין ריעותא בריאה אפילו בלא בדיקה משמע מדבריו דבדאיכא מכה בדופן וגם ריעותא בריאה שצריך בדיקה היינו כמ"ש בסמוך שהוא מפרש הרא"ש דלדעת הי"א פליג רבי נחמיה אדרבא כמ"ש בסמוך אלא שנראה שזה הפירוש דחוק לפרש דברי הרא"ש כן כמ"ש בסמוך ואפשר לומר שהוא תפס שנה לטעמיה בפי' דברי הי"מ והיא השטה שכתבתי בסמוך . ומ"ש בשם רש"י ור"י כו' הוא כמ"ש לעתם בסמוך דמפרשי דרבא לא קאי אלא אחוששין דמר יהודה בלא העלתה למחין ועלה קאי רב נחמיה ומצריך בדיקה בפסורי גם בזה . גם י"ל שהטור סבר שהי"מ פירשו דרבין קאי דוקא אליכא ריעותא בריאה כמו שפרש"י ותו' אלא שקשה להו לשיטת רש"י ותו' שהם פי' דרב נחמיה קאי אאיכא מכה בדופן וא"כ אמאי רב נחמיה להחמיר והל"ל אתון מתניתו לחומרא כו' וכמ"ש הרא"ש כנ"ל שזה היה קשה לי"מ על שיטת רש"י ותו' ומ"ה פרש"י דרב נחמיה קאי אליכא לה מכה בדופן שקאמר רבין טריפה ורב נחמיה אמר שיש לה תקנה בבדיקת פסורי . והשתא א"ש דלא כתב הטור אלא הכי תרתי בבי בשם י"מ דהיינו אם ליכא מכה בדופן וליכא ריעותא, בריאה ומכשר בדיקה דהיינו

דברי

(כח) וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה דלא שרינן אלא ע"י מכה ממש שבדופן אבל אם יש בו בהרות שחורות אינו סימן מכה ממש כי אפשר שבאו מחמת הכאות שהכו הבהמה על גבה שכן דרך מקום המכה להשחיר אבל נשבר הצלע אע"פ שחור ונקשר קרינן ביה שפיר מכה (כט) י"א כל היכא דתלינן בדופן אין חילוק בין אם סרוכה כולה לדופן או סרוכה לו (ל) אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב דוקא סמוכה כולה לדופן אבל סרוכה לא תלינן ריעותא בדופן אלא בריאה (לא) ואם כל הריאה דבוקה לדופן בלא שום פילוש ובלא שום פירוד (לב) יש מתירין על ידי שמפרידין אותו מן הדופן בנחת ואם עולה בנפיחה כשרה (לג) ויש אוסרין וכן עיקר וכל בדיקה דהכא דנפחינן (לד) במיא דפושרין אי מבצבצא טריפה [טו] (לה) וכתב א"א הרא"ש ז"ל דבאשכנז ובצרפת נוהגין להטריף הכל (לו) ריאה שנסרכה לאחד מהמקומות שאין הנקב פוסל בהם כמו לחזה ולגרגרת

כשירה בלא בדיקה ואי ליכא מכה בדופן טריפה ולא מהניא לה בדיקה :

וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה דלא שריא אלא ע"י מכה ממש וכו' בכלל ד' סימן י"ז כתב דלא שריא אלא ע"י מכה כלומר כשיש בדופן כעין נגע תלינן שמחמת המכה נגליד שעליה נדבקת הריאה בדופן אבל בהרות שחורות אינו סימן מכה שהיתה כי איפשר שבאו מחמת ההכאות שהכו הבהמה על גבה ומעולם לא היתה בפנים מכה כלומר כעין נגע שנגלה שמגלד זה נדבקה אלא הלכך לא תלינן להקל ומטריפין לה ומדברי מהנג חנסי קנדיל"ה שבסוף מרדכי דחולין משמע דלא מיקרי מכה אלא בנשבר הצלע ולא משמע כן מדברי הרא"ש :

ומ"ש אבל נשבר הצלע אע"פ שחור ונקשר קרינן ביה שפיר מכה כך השיב בכלל הנזכר סימן כ"ח . דכיון שיש שבר אע"פ שנקשר תלינן שבשביל המכה לחה ירדה הליחה מהמכה ונעשית סירכא דבוקה מן המכה לריאה ועודה קיימת אף ע"פ שנתרפא המכה . וכ"כ הריב"ש בתשובה סימן ש"ט שכל שנראה לעינים שהיתה בו מכה אע"פ שנתרפאה תולין שבהיותה שם המכה נסרכה ואח"כ נתרפאה ומדברי רש"י נראה שבשמתחיל לחיות המכה או היא קולטת הריאה אגלה והתשובה שנמצאת להרשב"א בתשובה סימן ר"ב לאיסור לאו הרשב"א חתים עלה ודעתי שאף אם יבא אליהו ויאמר אין העם שומעין לו שכבר נהגו הכל להקל ומי יתן ולא יאמרו שהיתה מכה במקום דליכא מכה עכ"ל :

ולשון רבינו אינו מכוון שכתב וא"א ז"ל כתב בתשובה דמשמע דאתא לאיפלוגי על מ"ש קודם ואינו כן אלא לפרש מה נקרא מכה בא וכך הו"ל לכתוב כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה דלא שרינן אלא ע"י מכה ממש שבדופן :

ויש אומרים כל היכא דתלינן בדופן אין חילוק בין אם סמוכה כולה לדופן או סרוכה לו אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב דוקא סמוכה כולה לדופן אבל סרוכה לא תלינן ריעותא בדופן אלא בריאה אהא דאמר רב נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה וכו' כתב הרא"ש וה"ה סרוכה תלינן ריעותא בדופן ויותר נראה לפרש דר"נ לא סבר אלא בריאה הסמוכה לדופן ולא בסרוכה דאז רגלים לדבר דמחמת מכה שהיתה בדופן קלטה הריאה אבל דאילו מחמת הריאה היתה נסרכת לדופן ולא נסמכה וכ"מ דקאמר מייתינן סכינא דחריף סומיה ומפרקינן לה אלמא שהיתה כולה דבוקה לדופן עכ"ל · אבל הר"ן כתב דל"ש בין סמוכה לסרוכה וכ"כ הרשב"א דסמוכה אפי' סרוכה במשמע כדאמרינן הני תרתי אוני דסמיכי להדדי דודאי בין סריכן בין סמוכן · וכתב רבינו ירוחם שכן עיקר וכן הסכימו גדולי האחרונים . וכתב הרשב"א סימן קע"ח שנשאל אם יש חילוק בין דבוקה לסרוכה לפי שמדברי הרמב"ם נראה שיש חילוק ביניהם שבסרוכה כתב אם נמצא חוט יוצא מן האום של ריאה לאיזה מקום שימשך אפי' כחוט השערה אוסרים אותה ובדבוקה כתב האום של ריאה שנמצאת סמוכה לדופן חוששין לה שמא ניקבה וכו' אם נמצאת נקובה ונמצא בדופן מכה במקום הנקב תולין במכה וכו' והשיב שנראה שאין הפרש בין סרוכה לדבוקה ואנו אין אנו נוהגים להתיר אלא הדבוקה עכ"ל . והמנהג ההוא לא פשט בינינו וכדברי הר"ן ורבינו ירוחם נקיטינן :

ואם כל הריאה דבוקה לדופן בלי שום פילוש ובלי שום פירוד יש מתירים ע"י שמפרידין אותה מן הדופן בנחת וכו' ז"ל הרוקח אם כל הריאה דבוקה לדופן בלא סירכא הוי סתימה מעליא וכשירה עכ"ל . ומשמע מפשט דבריו שא"צ בדיקה אבל רבינו כתב שלא התירו המתירים אלא בבדיקה ונראה שטעם המתירים האלו משום דס"ל שדיבוק זה אפשר שהוא מחמת נקב ואיפשר שהוא מחמת מכה בדופן וקלטה הריאה אלא שאילו נדבקת מחמת ריעותא דריאה כיון שהדופן קשה לא היה מסתבך כ"כ בחוזק ובדיבוק עם הריאה מחמת מכה שבה ולכן בודקין אותה בפושרין שאם הוא מחמת ריאה מתוך בדיקה זו תגלה ריעותא דריאה ואם לא תגלה בה ריעותא מחמת דופן הוא וכשירה ולא חיישינן שמא היתה עתידה להתפרק שכיון שדבוקה כ"כ בחוזק תו לא מיפרקא וטעם האוסרים משום דאיפשר דמחמת ריעותא דריאה הוא ולא תגלה ריעותא בבדיקה א"נ שאע"פ שהוא מדובקת בחוזק סופה להתפרק ותקרע הריאה בפריקתה ולעיל בסימן זה אצל הוראת מר יעקב גאון כתבתי מה סמך מצאו לדבריהם מתירי הדבק והוכחתי שאין בדברי אותו סמך ממש והולכך דברי האוסרים עיקר : ומ"ש רבינו וכל בדיקה דהכא דנפחינן במיא דפושרין וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה והוא מדאמרינן בגמרא רב נחמיה בדיק לה בפשורי : **ומ"ש** בשם הרא"ש דבאשכנז ובצרפת נוהגים להטריף הכל בפרק אלו טריפות כתב כן וטעם משום דסבירא להו כפרש"י בריאה הסמוכה לדופן דבדיק לה רב נחמיה בפשורי דאפי' כי איכא מכה בדופן לא שרי לה אלא ע"י בדיקת פשורי וכן כי סריך ריאה במקום רביתא חיישינן לפירוש ר"נ דמצריך בדיקותא וכן בתרי אוני דסמיכי להדדי כסדרן חיישינן לדברי האומרים דבדיקה בעי ואינהו סברי דלא בקיאינן בבדיקת פשורי ולפיכך מטריפין הכל · ואנו בזמן הזה לא נהגנו כן ומנהג אבותינו תורה היא וכבר כתבתי פסק הלכה לענין מעשה בכל דין ודין (כה) : **ריאה** שנסרכה לאחד מהמקומות שאין הנקב פוסל בהם כמו לחזה ולגרגרת וכו' כתב הראב"ד שדינן כסרוכה לדופן שאם יש בה מכה תולין להקל וכו' והרמב"ן כתב שאין תולין אלא במכה שבדופן ולא במקום אחר הר"ן כתב בפרק הנזכר סברות אלו ולא הכריע בהם כלום והרא"ש כתבם והכריע דמסתברא כהרמב"ן · והרשב"א כתב תחלה כדברי הראב"ד ואח"כ כתב ויש מגדולי האחרונים שהורו דדוקא בדופן ולא בשאר מקומות וכן נהגו במקומותינו ומעולם לא שמענו במקומינו מי שנהג היתר בריאה הסמוכה לשאר מקומות ואפילו כשיש מכה באחד מהם ואפי' בבדיקה וכ"כ רבינו ירוחם דסברת הרמב"ן עיקר . וכתב ה"ר דוד יחייא ז"ל שכן מנהג ליסבו"נא . וכתב עוד שהרבה מקומות ממלכות קשטילי"א נוהגים אונא או ורדא הסרוכה לאלו המקומות בדקי לה בפשורי ומכשרי לה ומה רחוק המנהג הזה שאם הרא"ש אשר תורתו נתפשטה בכל המלכות ההוא אוסר אפילו ע"י בדיקה היאך התירו הם . ובסלמנקה"ה עיר ואם בדעת ובחכמה החמירו שאם הסירכא עבה וחזקה

למחוס נמי לא יועיל לה בדיקה וזהו שכתבו התוספות דעתה נוהגין להטריף כל הסירכות ואין בודקין אותן לא בדופן ולא בשום מין משום דעבדינן לחומרא כאמימר דאפשי' דלפי שיטה זו הלכה כר"נ דהא רבא ורבין בר שבא ורב נחמיה כולהו קיימי אליבא דר"נ מ"מ הם תופסים לחומרא וכ"כ המרדכי שכך פר"י עי' שם והכי נקטינן : **ומ"ש** וכתב הרא"ש בתשובה דלא שרינן אלא על ידי מכה ממש כו' בכלל עשרים סימן ז' : ומ"ש אבל נשבר הצלע כו' שם סימן כ"ח וכ"כ הריב"ש בסימן ש"ט :

ומ"ש י"א כל היכא דתלינן כו' אבל א"א הרא"ש כתב דוקא סמוכה כו' כל זה בפסקי הרא"ש וז"ל ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה וה"ה סרוכה דתלינן ריעותא בדופן כו' העלתה נמחין חוששין לה דכיון דהעלתה סמוך לסמיכות או לסירכא איתרע חזקת הריאה ואע"ג דאם העלתה למחצ' בעלמא אין חוששין לה שאני הכא דאיכא סירכא כו' ויותר נראה לפרש דר"נ לא סבר אלא בריאה הסמוכה לדופן ולא בסרוכה כו' ודקדק הרב שכתב בהעלתה למחצ' סמוך לסמיכות או לסירכא כלומר שאין הבועא עומדת בתוך הסמיכו' והסירכות דאם כן אף סירכא תלויה היוצאה מתוך הבועא טרפה כדלעיל בסימן ל"ז וצריך לבאר דמה שכתב רבינו סמוכה כולה לדופן לאו למימרא דכל הריאה סמוכה אלא כלומר דאינו בסירכא כל עיקר אלא הריאה בעצמה סמוכה וכל מה שהוא נדבק בדופן הכל הוא בסמיכות לא בסריכות כל עיקר וק"ל :

ומ"ש ואם כל הריאה דבוקה לדופן כו' עד ויש אוסרין וכן עיקר כן כתב גם סה"ר ירוחם : **וכל** בדיקה דהכא דנפחינן במיא דפושרי כו' שם מימרא דרב נחמיה לעיל : ופירוש דברי רבינו כמ"ש לעיל בסי' זה סעיף כ' : **ומ"ש** וכתב א"א הרא"ש דבאשכנז וצרפת נוהגין להטריף הכל שם כתב כך בסוף דין ריאה הסמוכה לדופן ומשמע דדוקא בסמוכה שלא במקום רביתא קאמר הרא"ש דבאשכנז וצרפת מטריפין הכל וכבר כתבתי דטעמם משום דנמשכין על פי פירוש רש"י ור"י כפי מה שהבינוס אנחנו וכאשר כתב גם המרדכי ע"ש ר"י אבל במקום רביתא לא כתב הרא"ש דנהגו להטריף הכל אלא משמע שנוהגין בו כדין התלמוד שהרי אחר שכתב דבאשכנז וצרפת נוהגין להטריף הכל כתב דין מקום רביתא על פי הגמרא ולא כתב שום מנהג וכך מפורש בדברי הר"ר ירוחם וכך משמע בתוס' דלא קאי אלא אשלא מקום רביתא ע"ש ודלא כמו שהבין ב"י מכל מקום במהרי"ו מפורש דבאלו הארצות נהגו להטריף הכל אף במקום רביתא :

ריאה שנסרכה כו' עד אבל לא לשאר האברים כל זה שם בפסקי הרא"ש וכבר נתבאר שבדין זה אין חילוק בין אונא לאומה שאף באונה לא מכשרינן אלא בדאיכא מכה לדעת הראב"ד שאין שמנונית החזה כו' אותם הנקב שבאומה

דרכי משה

נמצא נקב והדופן סותמה : (כח) וכבר כתבתי לעיל בשם מהרי"ו דאנו נוהגין באלו הארצות להטריף הכל ואפי' אם ניקב או נסמך במיצר החזה כ"ש שמחמירין במ"ש במרדכי ע"ד דף תשל"א דעכשיו מחמירין ואוסרים כ"מ שנסרכו האומות וסימניך אומ"ה הרשעה עכ"ל . וא"כ גם אני אומר שמנהג אבותינו תורה היא ואין לזוז ממנהג וא"כ כל סירכא לדידן טריפה אם לא במקום שכתבתי לעיל בשם מהרי"ו שהכשיר דאחריו נוהגין באלו הארצות או במקום שמוסכם מגברי הכל שהיא כשר ואין מחלוקת בדבר והכלל דיש לילך אחר המנהג כתב הרשב"א בתשובותיו סימן ר"ב כל מקום שהבודקים רגילין להחמיר אפילו שלא כהלכה אני אומר כך הנהיגו חכמי המקומות ואסור לעבור על דבריהם עד שנודע שטעו

פרישה

לדברי הרמב"ם ומ"ש לא הזכיר פה דברי הרמב"ם וע"ד : (כח) וא"א ז"ל כתב בתשובה כו' כתב ב"י דלשון אינו מכוון שהרי לא בא לפלוג אלא לפרש מהו שנקרא מכה וכך הו"ל לכתוב כתב א"א בתשובה כו' : (כט) י"א כו' אין חילוק בין סרוכה לסמוכה אע"ג שכבר כתב רבינו לעיל חילוקי דינים אלו שבין סרוכה לסמוכה התם קאי אאונות ומיירי בהנהו אלא שהדופן סותם ומצין על הנקב אבל כאן איירי באונות ואף דלא ידעינן שיש נקב באונות פשוטה טריפה דלא אמרינן שם חוזן סותם אלא שמתירין מטעם דאמרינן שהוא מחמת מכה שבדופן נסרך לדופן ולא מחמת נקב : (ל) וא"א הרא"ש ז"ל כתב דוקא סמוכה כו' וז"ל הרא"ש בד' קנ"ז ע"ד ויותר נראה לפרש דרב נחמן לא סבר אלא בריאה הסמוכה לדופן ולא בסרוכה דאז רגלים לדבר דמחמת מכה שהיתה בדופן קלטה הריאה אבל דאילו מחמת הריאה היתה נסרכת לדופן ולא נסמכה וכן משמע דקאמר מייתינן סכינא ומפרקינן לה אלמא שהיתה כולה דבוקה לדופן : (לא) ואם כל הריאה פי' גם האונות (ומיירי שאין ריעותא לא בריאה ולא בדופן וק"ל עכ"ה) : (לב) יש מתירין ויש אוסרין טעם המתירין משום דס"ל שדיבוק זה אפשר שהוא מחמת נקב ואפשר שהוא מחמת מכה בדופן וקלטה הריאה אלא שאינו מבקת מחמת ריעותא דריאה כיון שהדופן קשה לא היה מסתבך כ"כ בחוזק ובדיבוק עם הריאה מחמת נקב שבה ולכן בודקין אותה בפושרין שאם הוא מחמת הריאה מתוך בדיקה זו תגלה ריעותא דריאה ואם לא תגלה בה ריעותא מחמת דופן הוא וכשרה ולא חיישינן שמא היתה עתידה להתפרק שכיון שדבוקה כ"כ בחוזק תו לא מפרקא וטעם האוסרים משום דאפשר דמחמת ריעותא דריאה הוא ולא תגלה ריעותא בבדיקה א"נ שאע"פ שהיא מדובקת בחוזק סופה להתפרק ותקרע הריאה בפריקתה כ"י : (לג) ויש אוסרין כו' אף על גב דכתב רבינו לעיל בשם הרשב"א דכשר היינו כשאין דבוק רק גגה ולא טלה וכמ"ש לעיל : (לד) במיא דפושרין כן הוא בגמרא דף מ"ח רב נחמיה בדק בפשורי וכתב הרא"ש הטעם כדי שירגיש בנקב כל שהוא אי נמי מתוך שהריאה סמוכה לדופן נעשה קרום שלה מליסות הדופן אם כמו שיש שעמדו בבית מעט נימוח הקין כמבואר לעיל בסימן ל"ז : (לה) וכתב א"א הרא"ש ובצרפת נוהגין להטריף בכל פי' כל סריך וסמיך ולא מכשרינן אלא בכסדרה שאונא לאונא וכן הוא בב"י וכ"כ לעיל ועיין חידוש : (לו) ריאה שנסרכה לאחת מהמקומות שאין הנקב פוסל בהם כן היה גירסא ב"י (ור"ל באותן מקומות שהיא נסרכת וק"ל עכ"ה) ולפי גירסא זו צ"ל ולגרגרת היינו טרפש הכבד דאילו טרפש הכבד נמשך בניקב כמ"ש לקמן סימן מ"א . והט"ו כתב ור"ל שהנקב פוסל בכן דלא אמרינן שם שהנקב סותמו כדלעיל עכ"ל . נראה שאפי' שהנקב

דרישה

דברי רב נחמיה ממש ולקולא אתא · ושבאם איכא מכה בדופן וליכא ריעותא בריאה וא"צ בדיקה וסיים ג"כ טוכה מוקאמר אליבא מכה בדופן דבדק לה בפשורי משמע ומוכח דבאיכא מכה לא היה מצריך בדיקה אבל אי איכא מכה בדופן וריעותא בריאה נוה לא איירי דיכול להיות דג"כ צריך בדיקה או לא צריך וכן אי ליכא מכה בדופן ואיכא ריעותא בריאה יכול להיות דהשכי בדיקה או לא מהניא ודו"ק : [טו] וכתב הרא"ש דבאשכנז ובצרפת נוהגין להטריף הכל וטעמא משום דס"ל כפרש"י בריאה הסמוכה לדופן דבדיק לה רב נחמיה בפשורי דאפילו כי איכא מכה בדופן לא שרי לה אלא ע"י בדיקת פשורי וכן כי סריך ריאה במקום רביתא חיישינן לפירוש ר"נ דמצריך בדיקותא וכן בתרי אוני דסמיכי להדדי כסדרן חיישינן לדברי האומרים דבדיקה בעי ואינהו סברי דלא בקיאינן בבדיקת פשורי ולפיכך מטריפין הכל כ"י ומ"ש בפליסה' וכסדרן לא מטריפין בפשכנו כ"מ בעשוי רפלין ומטעם אחר שהוא עתיד להתפרק

ולגרגרת ולשמנוניה הלב ולטרפשא בזה כתב הראב"ד שדינן כסרוכה לדופן שאם יש בה מכה תלינן להקל כמו שתולין להקל לדופן והרמב"ן כתב שאין תולין אלא במכה שבדופן ולא במקום אחר וכן כתב אבי אדוני הרא"ש ז"ל דדוקא בדופן שהוא רחב ולחותו מרובה נקלטת הריאה אליו אבל לא לשאר האברים (לז) [טו] וכתב בעל העיטור שאם האונא והאומא נסרכו יחד בסירכא אחת אל הדופן ' אם רוב הסירכא מן האונא ומיעוט מן האומא תלינן דעיקר הנקב היה באוני וסרוכי סריך באומא וכשרה ואם רובה מן האומא טריפה וכן ריאה הסרוכה לחזה ולדופן שדינן בתר רובה וכן נמי אם יש מכה בדופן והסירכא במקום המכה והוצה לה בכולהו אזלינן בתר רובה ויש אומרים דלא אזלינן בתר רובה דמאי נפקא מיניה ברוב שכנגד הדופן שחשוב כסתום אכתי איכא מיעוטא שלא כנגדו שאינו סתום [יז] (לח) וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לסברת בעל העיטור :

הלב

שנאונא וק"ל : **וכתב** ב"ה כו' הרא"ש בפסקיו הביא דברי ב"ה ושעשה מעשה והלך אחר הרוב והכשיר ולא הביא דעת החולקים עליו ולכך כתב רבי' שהרא"ש הסכים לסברת ב"ה שלולא שהסכים לדעתו היה מביא גם דעת החולקים עליו ומ"ש רבינו ויש אומרים דלא אזלינן בתר רובא כו' הרשב"א בת"ה הארוך כתב ע"ש רבינו האי גאון והרמב"ן דאפילו סרוכה במקום מכה אי סרוכה נמי שלא במקום מכה אסורה ומשמע דעיקר הסירכא במקום מכה ואפילו הכי כיון דמיעוטא שלא במקום מכה אסורה וכן כתב הר"ן בפירוש משמו של רב האי גאון והכי נקטינן לחומרא : והקשה ב"י על מ"ש רבינו שהרא"ש הסכים לסברת ב"ה שלא כתב הרא"ש להדיא דהיכא דסכיך בבישרא ובגרמא דלא מהני אותה סתימה כיון שכנגד העצם אינו סותם ותירץ דהת' מיירי בדאיכ' נקב ממש הלכך בעינן דליהוי סתימה מעלייתא אבל בהכי דכתב ב"ה כיון שאין שם נקב אלא סירכא אזלינן בתר רובא וכיוצא בזה תירץ מהרש"ל ולא נהירא דכבר נתבאר למעלה דמסקנא של שמועה משמע דאין לחלק בין נקב לסירכא ולא כפירוש מהר"י חביב ועוד דב"ה נמי שכתב וכן ריאה הסרוכה לחזה ולדופן שדינן ליה בתר רובא האי דינא מיירי נמי בריאה שנקוב בנקב ממש במקום רביתא כדאיתא בגמרא ולהם פסקו הגאונים דאין סותם הנקב אלא הדופן ולא לחזה ועלה קאי ב"ה וכתב דאזלינן בתר רובא דדופן ולא בתר מיעוטא דחזה עוד כתב ב"י דאה"נ שהרא"ש לא הסכים לסברת ב"ה אלא שהביא בפסקיו מ"ש ב"ה ולא ס"ל כותיה וזה דבר שאין לו שחר דלמה הביא דבריו בסתם בלי שום חולק אם לא הסכים עמו ועוד דתירוץ זה אינו עולה כלל לפי דעת רבינו שכתב להדיא דהרא"ש בגרמא ובישרא וכתב כאן ג"כ שהרא"ש הסכים לסברת ב"ה ומה שנ"ל ברור הוא דלא אמר הרא"ש להחמיר בגרמא ובבישרא אלא בשוין אבל בדאיכא רובא בבישרא אה"נ דאזלינן בתר רובא אלא שתחלה לא האריך הרא"ש לבאר זה כי לא היתה כוונתו כי אם לחלוק אסברת הרמב"ם דמתיר בכל גוונא ואח"כ הביא סברת ב"ה דנילף מיניה דאזלינן בהני בתר רובא וה"ה בגרמא ובישרא וכל כיוצא בזה ובדרך זה הם דברי רבינו כתב בס' בדק הבית להר"י קאר"ו וז"ל נראה דכיון דרבו האוסרין החולקים על בעל העיטור אעפ"י שנהגו העולם כותו דיינו שנתיר

כשהוא

וחזקה לאלו המקומות מטריפין אותה בהחלט ואם הסירכא קלה ודקה חותכין אותה בנחת באופן שלא תנקב הריאה ואז בודקין אותה בנפיחה ואין חילוק אלא בזה לורדא או לאונא ונותנים הראשונים טעם לדבריהם שר"ת והרז"ה פסקו כרב נחמיה דבדיק לה בפשורי ומפרשים דרב נחמיה אליבא מכה בדופן קאי וא"כ כשנסרכה אותה לדופן אי איכא מכה כשירה בלא בדיקה ואי ליכא מכה כשירה ע"י בדיקה ואמרו שהדופן באלו המקומות שוים וכמ"ש הרשב"א והר"ן בשמם א"כ כשיש מכה באלה המקומות כשירה בלא בדיקה וכשאין מכה כשירה ע"י בדיקה וזהו דעת הרמב"ם שכתב בפי"א מן הדין היה שאם הריאה נמצאת בסירכות ללב או לשאר המקומות שבודקי' אותה בפושרים ואם לא נמצא בה נקב כשירה אבל גם שהדין נראה לו כך נשא הרב פנים למנהג לאסור אותו . ולמנהג שאמור"ה שחותכין הסירכא כשאינה עבה ובודקים אותה הם מחמירי' יותר ממנהג הראשונים לפי שאמרו שבסירכות יש שתי סברות האחד חושבים שחוט הדק אינו סירכא אבל העב הוא סירכא ומזה דברו האמוראים ולכן נהגו בסירכות החזקות שהם סירכות באמת כדעת המחמירים שאוסרים אותה בהחלט ואפילו כשיש מכה ובסירכות שאינם מחוזקות ויש דעת שאינם סירכות נוהגים כדעת המקילין ומתירין אותה בבדיקה וכתב עוד ואין חילוק מאונא לורדא כשיסרכו לאלו המקומות אבל החילוק בסוג מינה וכה או בסוג הדופן שבזה אין היקון לורדא כי אין לה כסדרן ואין הדופן מגין ג"כ בעדה אבל לאלו המקומות שבכל התכלית הוא לדעת אם היא סירכא או [illegible] מקום התחלה אין חילוק בין ורדא לאונות (כו) : **ודע** שמ"ש שהיו מקילין חכמי קשטי"לייא באלו הסירכות היה מפני שהנכרים בארצותם ברוב הזמנים היו מחמירים על עצמם ולא היו אוכלים שחיטת ישראל והבהמות הטריפות היו מפסידים דמיהם ואילו היו נוהגים כדעת המחמירין היה הפסד גדול בממון של ישראל אבל במקומות שהנכרים אוכלים משחיטת ישראל יש להחמיר כדעת הרמב"ן והרא"ש ומנהג מקומות הרמב"ם והרשב"א ז"ל וכן מנהג העולם זולת שאלו"ניקי שנוהגים כאותם מקומות של קשטי"לייא מפני שגם שם רוב הנכרים אינם אוכלים משחיטת ישראל כמ"ש לעיל : **וכתב** בעל העיטור שאם האונא והאומא נסרכו יחד בסירכא אחת אל הדופן וכו' הר"ן כתב והיכא דאיכא מכה בדופן דתלינן בדופן וכשירה כתב רבינו האי גאון ז"ל דה"מ כשהסירכא כנגד המכה ממש אבל חוץ למכה אף על פי שיש מכה בדופן תולין בריאה ואפי' כשהסירכא במקום המכה עצמה ויוצא ממנה קצת חוץ למכה אסורה ולא הזכיר סברת בעל העיטור וכן הרשב"א בת"ה כתב סברא זו בשם גדולי המורים וכן הורו גם מגדולי האחרונים ולא הזכיר סברת בעל העיטור וגם בתשובה סימן קס"ב כתב מה שאמרת בסירכא היוצאת מן האונא והאומא ונסרכה בדופן שיש שם מתירים ותולין ברבינו הרב ז"ל אומר אני להם בבקשה מכם לא תתלו בוקי סריקי ברבינו דכל מקום שהסירכא יוצא מן אומא יש לחוש שמא תתפרק משם · וכ"כ עוד בתשובה אחרת סימן ש"נ על המתיר סירכא זו אם רובא באונא שאינו אלא טועה ושאין ממש בדבריו· וכתב רבינו ירוחם שכן דעת הרמב"ן לאסור וכן פסק הרוקח וזו היא סברת י"מ שכתב רבינו אבל הרא"ש בפרק א"ט כתב כסברת בעל העיטור דאזלינן בכל הני בתר רובא כי היכי דאזלינן בכל איסורין בתר רובה ואע"ג דלא דמי כולי האי דבכל מקום הרוב והמיעוט מכחישין זה את זה הילכך שבקינא מיעוטא ואזלינן בתר רובא אבל הכא איפשר להיות שניהם מן האונא והאומא דהמשקה שיצא משניהם נסתבך יחד ונעשה סירכא אחת וכן ריאה הסרוכה לחזה ולדופן אף אם יועיל הדופן לסתום הרוב הסרוך לו מ"מ כל זמן שלא נסתם המיעוט הסרוך מחזה טריפה מ"מ כתב שעשה מעשה והכשיר עכ"ל : ובתשובות כלל ד' סימן כ"ט כתב ששאלוהו אם הסירכא יצאת ומתפשט קצת חוץ לשבר אם כשירה או לא והשיב דלא מסתבר דברי האוסרים דבסירכא אחת אין לומר חליה באה מן המכה וחליה מן הריאה אלא ודאי ממקום אחד באה דמיך תנא משני מקומות ותתחבר יחד לעשות סירכא אחת וכיון דאיכא ריעותא בדופן ובריאה ליכא ריעותא ודאי תלינן דמדופן אתא והליחה נתפשטה גם לחוץ למכה ומשם נתחברה לריאה עכ"ל · ואע"ג דהאי טעמא דכיון דאיכא ריעותא בדופן וכו' לא שייך באומא ואונא שנסרכו בסירכא אחת אל הדופן ובריאה הסרוכה בסירכא אחת לחזה ולדופן מ"מ משמע לרבינו שכיון שכתב בפסקיו מ"מ כתב שעשה מעשה והכשיר דהכי ס"ל וגם רבינו ירוחם כתב סברת בעל העיטור וכתב שכ"כ הראב"ד ודע שבעל העיטור כתב עוד חלוקה רביעית והיא שאם האומא נסרכה לטרפש ולדופן אם רוב הסירכא לדופן צריך מכה ואם הרוב הסירכא לטרפש טריפה וכתבו רבינו ירוחם וכתב מה"ר דוד יחייא שבא מעשה לידו והסכים מה"ר יוסף ן' חיון ז"ל עמו להתיר אם הרוב בדופן ויש בו מכה וכן הסכמנו לדון לעולם וכתב שאח"כ מלאו הדין מפורש בשם בעל העיטור (כו) . **ויש** לדקדק על מ"ש רבינו וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לסברת בעל העיטור שמאחר שחשש הרב באונא לעצם ולבשר הסכים לדעת האוסרים שחוששין למיעוטא שעל העצם ולמה לא חשש גם כן למיעוט בדינים אלו שהביא בעל העיטור ותירץ מה"ר דוד יחייא דבאונות חשש הרב למיעוטא מפני ששם נקב בפועל באונות ולא ידעינן אי נוכח הבשר או נוכח הצלעות יא אבל באלו הסירכות אין שם נקב בפועל ויש שם קולא דלא חיישינן למיעוטא עכ"ל וכיוצא בזה כתב מה"ר יעקב ן' חביב ז"ל והביא ראיה לדבר שיש לחלק בין נקב לסירכא ממ"ש הר"ן ויש דרך אחרת לראב"ד ז"ל דסירכא שלא במקום רביתא ודאי משום נקב הוא וכו' עד ולפי שטה זו אונא הסרוכה לדופן אפילו לגרמא כשירה וכולי עד אבל זו לא ניקבה וק"ל על זה שהרי הוכחנו למעלה דלדעת הפוסקים דסמכינן עלייהו לא שאני לן באונות בין נקב בפועל לסירכא ויש לומר דכשכתב הרא"ש על סרוכה לעצם ולבשר ורואה אני את דברי האוסרים וכולי אליבא דגמרא קאי דאמר ריאה שניקבה ומ"ה כתב שכיון שהעצם אינו סותם מה שכנגדו טריפה אבל בהני כיון שאין שם נקב בפועל

אלא

דרכי משה

שטעו ממש בהוראה שאם נשאל להם מתירין להם עכ"ל : (כו) וכבר כתבתי לעיל שאנו נוהגין למשמש א"כ אם נמוחים ע"י משמוש יש להכשיר בין ורדא או בשאר אונות כי כי נמוח במשמוש אנו אומרים שאינו סירכא וזהו הנ"ל ע"פ דעת הה"ר דוד יחייא וכ"ם מדברי מהרי"ו כמש"ל וכבר כתבתי ג"כ דעתי שאין למשמש אף בסרכות האונות שלא כסדרן וה"ה בוורדא אבל במקומות שנוהגין למשמש אף בנכרך שלא כסדרן נ"ל דכ"ש בוורדא והמחמירין למשמש בוורדא ומקילין למשמש בשא"כסדרן עליהם נאמר הכסיל בחושך הולך נ"ל ודין אם נמצא סירכא בלב או בשאר איברים שנקובתן במשהו ע"ל סימן מ"א ומ"ב . (כז) ודידן אין נפקותא בדינים אלו לפי מ"ש לעיל בשם מהרי"ו דאנו מטריפין הכל :

אבל

דרישה

לספק אבל בלא אנו נוהגין היתר : [טו] וכתב בעל העיטור שאם האונא כו' כתב ב"י וז"ל ודע שבעל העיטור כתב עוד חלוקה רביעית והיא שאם האומא נסרכה לטרפש ולדופן אם רוב הסירכא לדופן צריך מכה ואם רוב הסירכא לטרפש טריפה : [יז] וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לסברת בע"ה כ' ב"י ויש לדקדק על מש"ר וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לסברת העיטור שמאחר שבנסרכה אונא לעצם ולבשר הסכים לדעת האוסרי' שחוששין למיעוטא שעל העצם ולמה לא חשש ג"כ למיעוט בדינים אלו שהביא בע"ה (ואפשר ליישב דלעיל איירי כשהסירכא לעצם ולבשר שוה אבל אם נסרך ברובו לבשר י"ל דמותר כמ"ש בע"ה כאן דנאמר דעיקר הנקב היה כנגד הבשר וסרוכי סריך ודו"ק עכ"ה) ותירץ מהר"ד ן' יחייא דבאונות חשש הרב למיעוטא מפני ששם נקב בפועל באונות ולא ידעי' אי נוכח הבשר או נוכח הצלעות אבל באלו הסרכות אין שם נקב בפועל ויש שם קולא דלא חיישינן למיעוטא עכ"ל וכיו"א בזה כתב מהרי"ן חביב ז"ל והביא ראיה לדבר שיש לחלק בין נקב לסירכא ממ"ש הר"ן ויש דרך אחרת לראב"ד ז"ל דסרכא שלא במקום רביתא ודאי משום נקב הוא וכו' עד ולפי שטה זו אונא הסרוכה לדופן אפי' לגרמא כשרה וכו' עד אבל זו לא ניקבה . וק"ל ע"ז שהרי הוכחנו למעלה דלדעת הפוסקים דסמכינן עלייהו לא שאני לן באונות בין נקב בפועל לסירכא וי"ל דכשכתב הרא"ש על סרוכה לעצם ולבשר ורואה אני את דברי האוסרי' וכו' אליבא דגמרא קאי דאמר ריאה שנקבה ומ"ה כתב שכיון שהעצם אינו סותם מה שכנגדו טריפה אבל בהני כיון שאין שם נקב

בפועל

פרישה

שהנקב פוסל בריאה אף על פי שנסרכה לאחד מהמקומות כלנו ולפי גרסא זו יהיה פי' ולטרפשא כל הטריפות בכלל וכמ"ש רבינו לעיל כל מקום שמסרך הריאה כו' או לטרפשא אסורה דמיירי בכל הטריפות · ואין להקשות אי מיירי בטרפש הכבד אם כן איך כתב הראב"ד שאם יש שם מכה תלינן להקל שלא הטרפשא מנוקב וטריפה די"ל דמיירי שיש שם מכה נקב שאינו חבולה שלא נקוב מחמת המכה אלא מצד אחד דכשר וכמ"ש לקמן סימן מ"א ע"ש · אבל לפי גרסת ב"י הגורס מקום שאין הנקב פוסל משמע אפילו נקב מפולש אינו פוסל ושם אי אפשר לפרש בטרפש הכבד ששם פוסל נקב מפולש וע"ל סימן מ"א מ"ש ב"י אות :

(לז) וכתב בעל העיטור כו' ואם רובא מן האומה טריפה פי' כשאין מכה בדופן וכן הפי' בסמוך גבי מש"ר וכן ריאה הסרוכה לדופן ולחזה שדינן בתר רובא ומ"ו כתב שם דמיירי לחותן דלא מכשירין בסרוכא לחזה (נראה דקשיא ליה דהא כבר כתב לעיל בשם בע"ה דאם נסרכה מאונה לדופן שע"ג האומה דכשירה ופליג עם הרא"ש דסבר דאם היא סרוכה חוץ למיצר הסמוך דטריפה ממילא משמע דבע"ה סובר דכשרה אף אם הוא חוץ למיצר הסמוך ע"כ כתב רש"ל שהכא קאי לסברת הטור שסובר דטריפה · רק שהקשה שלא הוא הבא דברי בע"ה בעצמו וכן הוא בספרי בר' ירוחם ד' קנ"ד ע"ג ע"כ כתב מ"מ ז"ל אבל ל"נ כמ"ש . עכ"ה) והוא סברת הטור אבל ל"נ כמה שכתבתי : (לח) וא"א הרא"ש הסכים לסברת בעל העיטור ועד"ז :

פ"ג

חדושי הגהות

הטור ואין ריעותא בריאה ועי' דרישה וב"ח שהאריכו בזה וכנה"ג כתב בשם הרשב"ם רצ"ל בטור ואית ריעותי בריאה : י ויש לתמוה על הרב בעל העיטור דהכא משמע דרובא מיהא בעינן ולעיל כתב הטור בשם בעל העיטור דאם ניקב באונא וסירכא עולה מהאונא לדופן שבצד האומא כשירה הרי מוכח דאפילו הסירכא כולה לדופן הרחב כשירה ורשתא אי סריכא כולה לחוץ כשירה מקצתה מיבעיא ולפמ"ש הדרישה ניחא דטפי עדיף כשהסירכא יוצא כולה מהאונא אע"פ שנסרכת לדופן הרוחב מכשעולה ג"כ לאומא אע"פ שנסרכת ג"כ לדופן צר (כנה"ג) ועי' בדרישה אות ט"ז וב"ח יא פי' דבשרמא התם בעצם ובשר דיש נקב אך לא ידעינן אי נוכח הבשר או נוכח הצלעות פסק הרא"ש דאזלינן לחומרא ואחר דאין אנו רואין בפירוש שאין הנקב נגד העצם אחר דיש נקב בפועל ואנו מסופקים אי הוה נוכח הצלעות או לא משא"כ בהני שהם סירכות ואין נקב בפועל אף שהאמת הוא

שאין

מ הלב יש לו ג' חללים אחד גדול באמצע ואחד קטן בימינו ואחד קטן בשמאלו ניקב עד לאחד מן החללים טריפה (א) ואפילו חלב הטרפשא של הלב סותם הנקב לא הוי סתימה וטריפה ואם לא הגיע הנקב לחלל כשרה בד"א שניקב מחמת חולי (ב) אבל אם ניקב בקוץ או במחט (ג) אפילו מבחוץ טריפה דאפילו מחט שנמצא בחלל הבהמה טריפה כמו שיתבאר לקמן בע"ה (ד) ואם מחט נמצא בו אע"פ שאינו ניכר בחוץ טריפה (ה) [א] לשון ה"ג מחט דמשתכחא בלבא אע"ג דלא ניקב טריפה וה"מ כי משתכחא בספונא

אלא סירכא יב איפשר דס"ל להרא"ש דיש סירכא בלא נקב ולכן אזלינן בהו בתר רובא ולי נראה דאין הכי נמי שהרא"ש אינו מסכים לסברת בעל העיטור אלא דוקא בסירכא תוך המכה וחולה לה והטעם שביאר בתשובה דכיון דאיכא ריעותא בדופן, תלינן בדופן אבל בשאר החלוקות נראה דלא ס"ל כבעל העיטור. ולשונו בפסקיו הכי מוכיח דלא ס"ל כותיה אלא שכתב בעל העיטור שעשה מעשה והכשיר ומ"מ נראה מדברי ה"ר דוד יחייא שפשט המנהג כדברי בעל העיטור וכן המנהג הפשוט היום כדברי בעל העיטור:

ואם סירכות אלו היו מחצה על מחצה ואין ניכר בהם רוב לשום צד הג"ה ב"ה דרבו חששים החולקים על בעל העיטור אע"פ שנהגו העולם כמותו דיינו שנתיר כשהוא ברור שהרוב במקום ההיתר אבל כשהוא מחצה על מחצה נראה דאף כו'. נראה דאף לדברי האומרים יש סירכא בלא נקב כיון דסתם סירכא כוו עשויה להתפרק וכל העומד לינקב כנקוב דמי ספיקא דאורייתא היא ולחומרא:

מ הלב יש לו ג' חללים וכו' ניקב עד לאחד מן החללים טריפה ר"פ א"ט (מב.) ניקב הלב לבית חללו ותפ' בגמרא (מה:) דלא שנא לחלל גדול ל"ש לחלל קטן טריפה: ומ"ש ואפי' חלב הטרפשא של הלב סותם הנקב לא הוי סתימה וטריפה שם (מט:) גמרא ניקבה הקיבה אמר רב נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם א תרגומא ר"נ בכרכשא ודטרפשא דליבא ופרש"י טרפשא דליבא שומן הלב עשוי ככובע והלב נתון בו אינו סותם אם ניקב הלב והוא סותמו וכתב הר"ן דכיון דעשוי ככובע לא מהדק: **ומשמע** לי דלב שניקב ושומן שעל גביו סותמו כשר דלא ממעטינן אלא דטרפשא דליבא שהוא עשוי ככובע וכן משמע בסמ"ק (א): ומ"ש רבינו אם לא הגיע הנקב לחלל כשירה שם במשנה (נד.): **בד"א** שניקב מחמת חולי אבל אם ניקב בקוץ או במחט אפילו מבחוץ טריפה כ"כ הרשב"א בת"ה: ומ"ש דאפי' מחט שנמצא בחלל הבהמה טריפה כמו שיתבאר לקמן הוא בסי' נ"א: **ואם** מחט נמצא בו אע"פ שאינו ניכר בחוץ טריפה לשון ה"ג מחט דמשתכחא בליבא אע"ג דלא

כשהוא ברור שהרוב במקום היותר אבל כשהוא מחצה על מחצה נראה דאף לדברי האומרים יש סירכא בלא נקב כיון דסתם סירכא וו עשויה להתפרק וכל העומד לינקב כנקוב דמי ספיקא דאורייתא הוא ולחומרא וכבר התבאר דלא נהגינן כבעל העיטור אלא בכל גוונא טרפה:

מ הלב יש לו ג' חללים וכו' זהו לשון הרשב"א בת"ה והוא משנה רפא"ט ומסקנא דגמרא שם (דף מ"ה): **ומ"ש** ואפילו חלב הטרפשא וכו' שם (דף מ"ט) מימרא דרב נחמן דאע"פ דחלב טהור סותם האי חלב הטרפשא לא מיהדק ומשמע דהשומן הגדל בלב עצמו ברחבו למעלה דמיהדק הוי סתימה וז"ש רבינו ואפילו חלב הטרפשא ולא כתב סתם ואפילו חלב הלב ועל אותו שומן שסותם בלב עצמו כתבו התו' והמרדכי והרא"ש סא"ט וסה"ת סי' י"ז דאינו סותם בריאה דאלמא דבלב עצמו סותם שפיר דאילו בשומן דטרפשא דליבא אף בלב עצמו לא הויא סתימה ועיין בסמ"ק נראה כך להדיא וכ"כ ב"י ופסק כך בש"ע ודלא כמ"ש הרב בהג"ה ש"ע וז"ל וי"א דלא מהני סתימת שומן הלב וכדאיתא בסמוך סוף סימן זה ויש לחוש לדבריהם עכ"ל ורומז על מ"ש יש מי שאומר שאם שומן הלב דבוק בלב ואדוק מאד מפרידין אותה בסכין ואם נמצא שם או בעובי הלב קורט דם אסור עכ"ל אלמא דאין שומן שבלב עצמו חשוב סתימה וכ"ל דלא דק דאין ספק דלשם נמי לא מיירי אלא בטרפשא דליבא דאותה שהן נמי שומן הלב קרינן ליה וכך פרש"י להדיא דף מ"ט וז"ל טרפשא דליבא שומן הלב עשוי ככובע והלב נתנא בו וכו' ופירש כך משום דהקרום בלא שומן לא איצטריך לאשמועינן דפשיטא דאינו סותם אלא דבשומן שבו איצטריך דאינו סותם משום דלא מיהדק והך עובדא דמפרידין אותו בסכין וכו' דבמרדכי והג"א ומביאו ב"י בסוף סימן זה דהביאו לפני ראבי"ה שהיה שומן הלב דבוק בלב מאד וכו' איירי נמי בשומן הלב דטרפשא דאי בשומן הלב עצמו לא היה צריך לבודקו בסכין דהא גידול שלו כך הוא דדבוק בלב ואדוק בו מאוד שוב ראיתי דבא"ו הארוך שער כ"ב החמיר אף באותו שומן הלב שמהודק עליו ממש ולא נראה אלא כמה שפסק ב"י הוא העיקר והכי נקטינן וע"ל סימן מ"ו ס"ב:

ומ"ש ואם לא הגיע הנקב לחלל כשרה שם במשנה (דף נ"ד) ואיצטריך סיפא דלא תימא בלב כיון שהוא עב אם ניקב נקב מפולש מצד לצד אפי' לא ניקב לחללו טריפה קמ"ל דכשרה כיון דלא הגיע הנקב לחלל והכי משמע מדברי הרמב"ם פ"ו דשחיטה שכך הוא מפרש ע"ש והתוס' בדבור ראשון דפרק א"ט כתב בשאר נקובי לא איצטריך למתני לבית חללו שהן דקין ופשיטא שאין נקב חשוב בהם כלל אם לא ניקב לבית חללו אבל לב שהוא עב ס"ד שאם ניקב בעומק שהוא חשוב נקב עכ"ל נראה דר"ל דאי לאו סיפא ה"א דרישא אפילו לא ניקב ממש לחללו טרפה משום דחשיב נקב כשניקב בעומק סמוך לבית חללו דסופו לינקב עד בית החלל קמ"ל סיפא דכשר בלא ניקב לחללו ממש: **בד"א** שניקב מחמת חולי וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה: **ומ"ש** אפילו מבחוץ טרפה וכו' קשה מאי אפילו מבחוץ אדרבה דוקא מבחוץ טרפה כדקאמר דאפילו נמצא בחלל הבהמה טרפה אבל בניקב בפנים איכא גוונא דכשרה כדכתב בה"ג ונראה דה"פ דדוקא בניכר שניקב מחמת חולי כשר היכא דלא הגיע הנקב לחלל בין ניקב מבפנים בין ניקב מבחוץ אבל בניכר שניקב במחט אפילו לא ניקב אלא מבחוץ בלבד ולא הגיע לחלל נמי טרפה דהא אפילו מחט שנמצא בחלל הבהמה ולא ניקב כלל טרפה:

ומ"ש ואם מחט נמצא בו אעפ"י שאינו ניכר בחוץ טרפה כ"כ הרשב"א בקצר וז"ל מחט שנמצאת בטרפשא טרפה וכן אם נמצאת בלב עכ"ל ותימה מנין לו להרשב"א ולרבינו דטרפה בנמצא בלב דבגמרא לא נזכר מזה כלום והכי משמע מתוך שכתב הר"ן וז"ל דאי לאו בה"ג הוה משמע דמחט שנמצא בלב כשר אם לא נתחב בו כדאמרינן לגבי וושט דדוקא כשיש לו קוץ חיישינן הא בנמצא לא עד כאן לשונו ואם נפרש דמבה"ג דכל דבריו דברי קבלה למדו להורות כך א"כ קשה למה פסקו בסתם טרפה ולא חילקו וכך הקשה ב"י וז"ל ותמהני על הרשב"א שכתב בספרו הקצר מחט שנמצאת בלב טרפה ולא חילק בין קופא לגאו או לתתאי ומאחר שהביא דברי בה"ג בספרו הארוך למה לא פסק כמותו עכ"ל ונראה דעל רבינו לא קשה כלל דאיכא למימר דמה שכתב תחלה דטרפה אינו אלא בסתם מחט שהיא דקה דראוי לנקוב בלב העב שלה והא דהביא לשון ה"ג דמחלק בין קופא לתתאי לרישא לתתאי אין זה אלא בגסה אבל ברשב"א בקצר שלא חילק כלל ודאי קשה ובסוף דבור זה אכתוב יישוב לזה בס"ד: **לשון** הלכות גדולות מחט דמשתכחא בליבא וכו' בהדי דשעלא פלטה לה פירוש על ידי כיחה וניעה ובס"א בהדי דשיע פלטה לה ובס"ה בהדי דם שלה פלטה לה וכתב בית יוסף פי' שכשנמצאת בספון בפנים וראש המחט כלפי פנים טרפה

דרכי משה

מ (א) אבל מדברי ראב"י שכתוב בסמוך לא משמע כן:

אך

פרישה

סי' מ (א) ה"ג ואפילו חלב הטרפשא של הלב סותם הנקב (והוא כיס שהלב מונח בתוכו עכ"ה) לא הוי סתימה וטריפה והוא חלב טהור ואפ"ה אינו סותם דכיון שעשוי ככובע לא מהדק ר"ן אבל שומן שעל גבו סותמו דלא ממעטינן אלא טרפשא דנעשה ככובע וכן משמע בסמ"ק ב"י: (ב) אבל אם ניקב בקוץ או במחט פי' אע"פ שעדיין תחוב בו רק שלא ניקב לפנים וע"ל סימן נ"א מ"ו: (ג) אפילו מבחוץ טריפה ר"ל בניקב מחולי אינו טריפה כשניקב כל כך עד שיוקב לחלל משא"כ בשאינו ברור שהנקב היה מחמת חולי אלא יש לתלות הנקב שנעשה בקוץ או מחט כה"ג מטריפין אותו אפי' לא ניקב לחלל אלא בצד חוץ ומיירי דאין לפנינו הקוץ או המחט דאילו הוא לפנינו נמצאו בגוף הבהמה אפילו לא ניקב אפילו מבחוץ ג"כ טריפה כדין קוץ ומחט שנמצאין בחלל הגוף וכדמסיק אלא שמסיק בטעמו דמ"ה טריפה אפי' לא ניקב לחלל כיון דיש לתלותו בקוץ או מחט ודין קוץ או מחט הוא דטריפה בכל ענין: (ד) ומ"ש ואם מחט נמצא בו טריפה פי' עד הנה איירי בניקב מבחוץ והשתא קאמר דאם נמצא המחט תוך הלב טריפה (אע"ג דבה"ג דמייתי מחלק בזה ר"ל דרבינו איירי במחט מלגו וכמ"ש בשם הרשב"א בסי' מ"א דשלנו בכל ענין טריפה: (ה) לשון הלכות גדולות כו' כלפ"ד דהכי פירוש דלעולם לא חיישינן דלמא נכנס דרך הוושט ונקבה ונפלה על הלב דכיון שהלב סמוך לקנה הגרגרת לא חיישינן לה רק בהכי מילק

דרישה

בעטל אלא סירכא אפשר דס"ל להרא"ש דיש סירכא בלא נקב ולכן אזלינן בהו בתר רוב' עכ"ל ב"י. וקשה לי שהרי ריש הסימן כתב רבינו ואם יש סירכא אפי' אין רואין בה נקב טריפה דודאי ניקב א"כ משמע להדיא מלשון רבינו שקאי בשיטת אביו הרא"ש וסובר שבודאי אין סירכא בלא נקב וגם רש"י פירש טעם איסור הסירכות משום דאין סרכא בלא נקב והרא"ש תפס שיטת רש"י בזה כמ"ש ב"י בריש סימן ומה שהביא ראיה מדברי הר"ן בשם הרשב"א אינה ראיה שהוא ג"כ כתב בשם הרשב"א שסובר יש סירכא בלא נקב. ע"כ נראה ליישב בענין אחר ולא ק"מ ותחלה אעתיק ל' הרא"ש ואכתוב עליו שוטו והוא דהרא"ש בפא"ט כתב סברות בעל העיטור דאזלינן בכל הני בתר רובא כי היכי דאזלינן בכל איסורי בתר רובא ואע"ג דלא דמי טלי האי דבכל מקום הרוב והמיעוט מכחישין זה את זה הלכך שבקינן מיעוטא ואזלינן בתר רובא אבל הכא אפשר להיות שנקבו שניהם האונה והאומה והמשקם שלא מעידים נסתבך יחד ונעשה סירכא אחת וכן ריאה שסרוכה לאומה ולדופן אף אם יואיל הדופן לסתום הרוב הסרוך לו מ"מ כל זמן שלא נסתם המיעוט הסרוך מאומה טריפה מ"מ כתב שעשה מעשה והכשיר עכ"ל. ונראה לע"ד פשוט דדוקא כאן ספקים הרא"ש דאזלינן בתר רובא אבל לעיל גבי סירכא היוצאת מן האונה נגד הבשר והצלעות שכתב רבינו בשם הרא"ש וז"ל ורואה אני את דברי האוסרין משמע אפילו אם הרוב נסרך לבשר לא אזלינן בתר רובא שאני התם כיון דהסירכא הכל באונה ואין סירכא בלא נקב אלא שתאמר שהנקב הוא ברוב הסירכא שכנגד הבשר תם ותלי לא מסרינן ואין טעם לדבר דמה ראיה לשמואל סרוך מצד הבשר ותאמר שם הנקב ונסתם בסירכא שכנגד הבשר דלמא רוב הסירכא שבו הנקב הוא נגד הצלעות ונמצא שהנקב לא נסתם ונפרט שהרא"ש בעצמו כתב שאין טעם לדבר דאזלינן בזה בתר הרוב ע"כ איכא למימר דוקא בסירכא היוצאת מאונה ואומה שהם שני אומות איכא למימר אזלינן בתר רובא דיש לומר שבאומה לא ניקב אבל כאן כל הסירכא יוצאת מן האונה והיא מגד עצמה אין לחלק בה בין ניקבה הכא או הכא אין טעם לסתור משום סרוב שנסרך שכנגד לבשר · ורואה הסרוכה לדופן ולאומה שדינן בתר רובא הטעם הוא כיון טעמא דמ"כ ז"ל שכשנסרך לדופן ולאומה מיירי שהסירכא באלכסון ממקום הסירכא באונה הוא נגד הדופן רק שבמקום שנסרכה מתפשטת קצת לדופן דאם איתא שגם מקום הסירכא באונה הוא נגד הדופן והאומה יהיה קשה למה לא לחלק ולתלות דינו במקום דבוקתו לדופן ולאם שכתב ובן סירכא הסרוכה לאומה ולדופן ס"ל לחלק במקום יציאתה מן האונה וה"ל סירכא היוצאת מאומה שכנגד הדופן והאומה ונסרכת לדופן כמו שמחלק גבי סירכא היוצאת מן האונה והאומה אלא ודאי מיירי בסירכא היוצאת מן האונה היא נגד הדופן רק שהלכה באלכסון ונסרכה לאומה לכן מ"ש דאזלינן בתר רובא דאי רוב הסירכא בדופן אמרינן דהנקב כל הנקב בדופן שכנגדו ומה שנסרך לאומה הוא התפשטות הסירכא ואם רוב הסירכא נסרכה לאומה הוי כמיעוט סירכא שבדופן כנגדו לא מחשב סתימה שבעל ברוב סירכות שמואל ואותו שנסרך לא מחשב סתימה ואסור אף על גב דבעל העיטור כתב לעיל דסירכא היוצאת מן האונה ונסרכה נגד האומה באלכסון שהיא כשר כבר כתבתי לעיל דלא דמי ע"ש ותוסף לומר שמיירי שמקום הסירכא באונה הוא נגד הדופן ושם וכאן דלא חילק רבינו במקום יציאת הסירכא כמ"ש משום שאין שיעור באונה שלמד מאוה לכן כתב סתמא שהוא בסירכא שכנגדו וכו דמוק ולכאורה נראה לומר שאין באונה מגיע נגד השוה לפי שהריאה נתלית למעלה לגדולה בקנה הלב בהילך בין הצלעות ורבוצתה שם ונגיע עד מוטו שמחקרין מן כשום אלא עד תחתיות דפנית כמוה וכן משמע ועל כרחך מנו לריכין לומר דמה שנסרך לאוה באלכסון נסרך כמ"ש וה"ד · ואם הסירכא במכה ואולה לה פשוט הוא שאם הרוב נגד המכה אמרינן שאין שם נקב אלא ממשת המכה נסרך ואם אין הרוב נגד המכה חיישינן דלמא נקב סרוכה : הא"א הרא"ש ז"ל הסכים לסברת בעל העיטור כתב ב"י ולי נראה שהרא"ש אינו מסכים לסברת בעל העיטור אלא דוקא בסירכא תוך המכה וחולה לה והטעם שביאר בתשובה דכיון דאיכא ריעותא בדופן תלינן בדופן אבל בשאר החלוקות נראה דלא ס"ל כבעל העיטור ולשונו בפסקיו הכי מוכיח דלא ס"ל כוותיה אלא שכתב בע"ה שעשה מעשה והכשיר. ומ"מ נראה מדברי מהרד"ך יחייא שפשט המנהג כדברי בעל העיטור וכן המנהג הפשוט היום כדברי בעל העיטור ואם סירכות אלו היו מחצה על מחצה ואין ניכר בהם רוב לשום צד נראה דאף לדברי האומרים יש סירכא בלא נקב כיון דסתם סירכות כוו עשויה להתפרק וכל העומד לינקב כנקוב דמי ספיקא דאורייתא היא ולחומרא עכ"ל :

סי' מ [א] לשון הלכות גדולות כו' ז"ל ב"י מחט כו' (כמ"ש בספרים דידן) עד כך הוא הטוסמא כלאמיתות. וכתב ב"י פ"ו ביאור דבריו שכשנמצאת מחט בספון הלב בפנים וראש המחט כלפי פנים אף על פי שאין מראה שום נקב בלב טריפה לפי שכיון שהיא בפנימי הספון שהוא מקום דחוק ואינה יכולה לצאת משם ואי"ה לצד חוץ ואי ניקבה בכניסתה אבל אם מחט לצד מעלה קופא ודאי לא יכול ליכנס בפנים הספון אלא במקום הרחב מהספון וכיון דקופא לתתאי לא ניקבה בכניסתה וכ"ת נאסרה משום שעשוי ליכנס

חדושי הגהות

שאין סירכא בלא נקב עכ"ז אפשר דאם היה הנקב הוה בפעל ודוה נראה בעין שאין נקב באומא כבה"ג בשם פרישת ב"י: יב רבים תמהו ע"ז שהרי לעיל בריש הסימן כתב הרב"י בשם הרא"ש שתפס שיטת רש"י דאין סירכא בלא נקב והבה"ג בשם ספר פרישות ב"י ליישב דבאמת ס"ד להרא"ש דאין סירכא בלא נקב והך דקאמר הכא דס"ל יש סירכא בלא נקב ר"ל הך סירכא שבאומא היא בלא נקב שלא ניקבת רק אונה ומשם יצא הסירכא ונסרכת גם לאומא מבלעדי נקב:

מ א תרגומא בכרכשא וטרפשא דליבא וכ"ה בהרא"ש וה"ד שבגמרא תירגמוהו כן ·

טרפה דודאי כבר ניקבה הלב בכניסתה אלא שאין הנקב ניכר מבחוץ והטעם הוא כיון שהמחט במקום דחוק ואינו יכולה לצאת משם ודאי נקבה כבר וסוף הלשון יתפרש כאלו כתוב אבל קופא לתתאי או לא עייל אלא בסמפונא רבא כשר דקופא לתתאי אעפ"י שנכנסה בפנימי הסמפון ליכא למימר בכניסתה נקובי נקיב ואי לא עייל אלא בסמפונא רבה נמי כשר אפילו רישא לתתאי דלא חיישינן דילמא נפקא מהתם וכו' אך מ"ש תלינן דילמא בהדי דשעלא פלטה לה היינו שסופה לפלוט המחט ולא תנקוב יותר דמשמע דאי לאו הך טעמא דבהדי דשעלא פלטה לה הויא טרפה מפני שסופו לינקב קשה ודאי דלמה לנו להטריף מפני שסוף המחט לנקוב עכ"ל ותו קשה לפי זה דמי הגיד לנו שסופו לינקב ודאי דליכא למימר דמטעם השתא שמא היה סופו לינקב מטרפינן לה דא"כ מחט שנמצא בבה"כ תלד אחד דכשרה כמבואר בסימן מ"ח אמאי לא מטרפינן לה מחששא זו שמא סופה לינקב אלא בע"כ דלא דמי לנפלה לאור ודרוסה ומרסה בריאה וכיוצא בהם דטרפה משום דסופו לינקב דדוקא היכא דסופה ודאי היא שתמות מאותה חולשה התם הוא דאמרינן דכיון שסופו לינקב ודאי ולא מהני לה רפואה אפילו בדרי לה סמא כנקוב השתא דמי אבל בדליכא ודאי דתמות אע"ג דאית בה ריעותא דהמחט תחוב בה בפנים כיון דלא ניקבה לחוץ כשרה ויתבאר זה עוד בסימן נ"א בדין הלחית בס"ד מיהו יש לקיים פי' זה דב"י ולומר דהא דקאמר תלינן דילמא בהדי דשעלא פלטה לה אין פירושו דמטעם זה לא חיישינן שסופו לינקב אלא דכדי שלא יהא קשה היכא דרישא לתתאי אפילו אשתכח בסמפונא רבא ניחוש דילמא כבר היתה המחט בפנימי הסמפון לתתאי וחזרה לאחוריה עד סמפונא רבא ונקבה מתחלה בהליכתה לתתאי ע"כ לתרץ זה אמר תלינן דילמא בהדי דשעלא פלטה לה תדיר לצד מעלה ואינה מניחה לירד למטה כלל וז"ש ואחזוקי איסורא לאו מילתא היא וכו' כלומר לא מחזקינן איסורא לומר דכבר היתה בפנימי הסמפון דנפקא מהתם מסמפונא רבא דמישתכח בה פירוש דנפקא מהתם כבר ונקבה בהליכתה בדוכתא אחריתא אלא תלינן דילמא בהדי דשעלא פלטה לה תדיר ולא יצאת מסימפונא רבה כלל וכשרה ולפ"ז ה"ה במחט קטנה דאשתכח בסימפונא רבא נמי כשרה והא דכתב רבינו ואם מחט נמצא כו אעפ"י שאינו ניכר מבחוץ טרפה והיינו במחט קטנה היינו דוקא בנמצא בלב בסימפונא דליכא לגואי: **עוד** כתב ב"י לפרש סוף הלשון דס"ק אבל קופא לתתאי קופא ודאי לא יכול ליכנס בפנימי הסמפון אלא במקום הרחב מהסמפון ולא ניקבה בכניסתה וכ"ת נאסרנה משום שסופו לינקב להכי לא חיישינן דתלינן דילמא

בסמפונא דליבא לגואי דלית ליה דוכתא למיפק וכי רישא לתתאי דכמה דאתא נקובי מנקבא וטריפה אבל קופא לתתאי דלא עייל אלא בסמפונא רבא תלינן דילמא בהדי דשעלא פלטה לה ואחזוקי איסורא לאו מילתא היא דנפקא מהתם ונקב דוכתא אחריתי ע"כ

קנה

דלא ניקב טריפה כו' ז"ל הרשב"א בת"ה והיכא דמשתכחא בליבא לא אתפריש בגמרא אבל הרב בעל ההלכות כתב ומחטא דאשתכח בליבא אע"ג דלא ניקב טריפה וה"מ כי משתכח בסימפונא דליבא לגואי דלא אית לה דוכתא למיפק וכי רישי לתתאי דכמה דאתי נקובי נקיב וטריפה אבל קופא לתתאי דלא עאל אלא בסימפונא רבה תלינן דילמא בהדי דשעלא פלטה לה ואחזוקי באיסורא לאו מילתא היא דנפקא מהתם ונקבה בדוכתא אחריתי עכ"ל · כך היא הנוסחא האמיתית בדברי בה"ג ונקלת ספרי רבינו יש ט"ס וצ"ל כמ"ש וביאור דבריו כשנמצא מחט בסמפון הלב בפנים וראש המחט כלפי פנים אעפ"י שאין נראה שום נקב בלב טריפה לפי שכיון שהיא בפנימי הסמפון שהוא מקום דחוק ואינה יכולה לצאת משם וחודה לצד מטה ודאי ניקבה בכניסתה אבל אם חודה לצד מעלה קופא ודאי לא יכול ליכנס בפנים הסמפון אלא במקום הרחב מהסמפון וכיון דקופא לתתאי לא ניקבה בכניסתה וכ"ת נאסרנה משום שסופו ליכנס יותר ולנקוב להכי לא חיישינן דתלינן דילמא כשתשעול תפלוט אותו וכן לא חיישינן דילמא נפקא מהתם ונקבה דוכתא אחריתי דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ולפי שטה זו איפשר לפרש רישא דמילתא דאע"ג דלית ביה נקב השתא טריפה מפני שסופו לינקב אבל קשה בעיני לאסור מפני שסוף המחט לנקוב וע"כ אני מפרש רישא דמילתא כמו שפירשתי בתחלה וסוף הלשון יתפרש כאילו כתוב אבל קופא לתתאי או לא עייל אלא בסימפונא רבא וה"פ אבל קופא לתתאי אע"פ שנכנסת בפנימי הסמפון כשירה דליכא למימר בכניסתה נקובי נקיב וכן אם עדיין הוא בסמפון הגדול כשר ולא חיישינן דילמא נפקי מהתם ונקבה דוכתא אחריתי דאחזוקי איסורא לאו מילתא היא אך מ"ש דילמא בהדי דשעלא פלטא לה היינו שסופה לפלוט המחט ולא תנקוב יותר כמ"ש למעלה וע"כ נראה כפירוש הראשון (ב) : **ולענין** כמה יהיה עב המחט דמפלגינן ביה בין קופא לגו או לבר נלמוד מדין הכבד ותמהני על הרשב"א שכתב בספרו הקצר מחט שנמצאת בלב טריפה ולא חילק בין קופא לגיו או לתתאי ומאחר שהביאו בה"ג בספרו הארוך למה לא פסק כמותו : ודע שבחידושי הרשב"א כתוב לשון זה דבה"ג סיים בו ומחטא דאשתכח בטרפשא דליבא ספק טריפה וכל ספק טריפה לאיסורא עכ"ל וק"ל למה קרא אותה ספק טריפה דודאי טריפה היא ממ"נ אי מהלב יצאה לטרפש הרי ניקב הלב וטריפה ואי מחוץ אתאי מחט שנמצא בחלל הבהמה טריפה היא ונראה דמ"ה קרי לה ספק משום דמחט שנמצא בחלל הבהמה משום ספק הוא דמטרפינן לה שמא ניקב אחד מהאיברים הפנימיים ורבינו נראה שלא היה

גורס

דרכי משה

(ב) אך יש לדקדק לפ"ז מ"ש דגבי כבדא טריפה אי קופא לבר דחיישינן שמא דרך ושט כו' כמ"ש לקמן סימן מ"א וא"כ ה"ה הכא גבי לב הוי לן דטיטרף לכן נ"ל דגרסינן אי לא עיילא רק לסימפון רבא כו' ובוודאי דגם בלב אינו כשר רק בקופא לבר וגם נמצא בסימפונא רבא דבה"ג גבי כבד נמי כשר כמ"ש לקמן דמאחר שנמצא בסמפונא רבא תלינן דדרך סימפון אתי אבל בקופא לגיו אע"פ דנמצא בסימפון רבא טריפה דכל כמה דאתי נקב וסוף הלב דינקב וה"ל כנקוב מהשתא משא"כ גבי כבד בכה"ג כשר דאין נקב מזיק בכבד כן נ"ל פי' בה"ג וטעם דמסתברא הוא והכי הילכתא ועיין סי' מ"א דבמחטים שלנו אין חילוק בין קופא לגיו או לבר קנה הלב ע"ל סי' ל"ד אם נמצא נקבים קטנים

בזה

דרישה

ליכנס יותר ולינקב להכי לא חיישינן דתלינן דלמא כשתשעול תפלוט אותו וכן לא חיישינן דלמא נפקא מהתם ונקבה דוכתא אחריתי דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ולפי שיטה זו אפשר לפרש רישא דמילתא דאף על גב דלית ביה נקב השתא טריפה מפני שסופו לינקב אבל קשה בעיני לאסור מפני שסופו המחט לינקב וע"כ אני מפרש רישא דמילתא כמ"ש בתחילה וסוף הלשון יתפרש כאילו כתוב אבל קופא לתתאי או לא עייל אלא בסמפונא רבא וה"פ אבל קופא לתתאי אע"פ שנכנסה בפנימי הסמפון כשרה דליכא למימר בכניסתה נקובי נקיב וכן אם עדיין הוא בסמפון הגדול כשר ולא חיישינן דלמא נפקא מהתם ונקבה דוכתא אחריתי דאחזוקי איסורא לאו מילתא היא אך מ"ש דלמא בהדי דשעלא פלטה לה היינו שסופו לפלוט המחט ולא תנקב יותר כמ"ש למעלה וע"כ נראה כפירוש הראשון עכ"ל . ונראה שהב"י כיוון לשני הפירושים שכתבתי בפרישה כאשר אבאר דבריו שמ"ש אע"פי שאין נראה שום נקב בלב טריפה לפי שכיון שהיא בפנימי הסמפון שהוא מקום דחוק כו' וחודה לצד מטה ודאי נקבה בכניסתה . כיון בזה לפירוש השני שכתבתי בפרישה דהואיל וחודה לצד מטה והוא נכנס בחוזקה למקום צר כזה ודאי נקב כל הלב וחזרה לאחורה וזהו שכתב ב"י שכיון שהוא בפנימי והוא מקום דחוק ודאי נקבה בכניסתה . ומ"ש אחר כך וכ"ת נאסרנה משום שסופה כו' אע"פ שקופא לגאו וא"א לינקב ביאור דבריו דניחוש שמא מתוך שהקופא מונח בצוואר הלב ירקב הבשר שתחת הקופא ועי"ז כתב לא חיישינן דתלינן דלמא כשתשעול תפלוט ולא ירקב הבשר ומ"ש וכן לא חיישינן דלמא נפקא כו' ר"ל מאחר דאמרינן כשתשעול תפלוט לה ניחוש דבחזרתה תנקוב בפגעה בסמפון קנה הלב ועז"ו אמר דאחזוקי איסורא כו' ר"ל דאפשר בהדי דשעלה שתצא ולא תנקב כלום ומ"ש ולפי שיטה זו אפשר לפרש רישא דמילתא כו' ר"ל מאחר דאמרינן דמ"מ לא אמרינן דלמא תנקוב עוד ביציאתה דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ואפשר לצאת בשלא תנקב כלום משמע דאי לאו האי טעמא הוי אסרינן מטעם דלמא תנקב ביציאתה ולפ"ז אפשר לפרש האיסור ברישא מזה הטעם דאע"ג דלית נקב חיישינן דלמא סופה לינקב הואיל ומודה לצד פנים ונכנסת כ"כ בדוחק וה"ל כפי' הראשון שכתבתי בפרישה אלא שנראה לו קצת דוחק כמ"ש ומ"ש וע"כ אני מפרש רישא דמילתא כו' ר"ל כמו הפירוש השני שכתבתי בפרישה וכמ"ש לעיל אלא שסוף דבריו של בה"ג מפרש היא בע"א משום דק"ל מאחר דלא חיישינן אלא לדלמא נקבה כבר אבל לדלמא תנקב עוד לא חיישינן למה ליה למימר ולא חיישינן דלמא נפקא כו' שמתרץ למה לא חיישינן דלמא תנקב עוד משום אחזוקי איסורא כו' הלא בלאו הכי לא חיישינן ועי"ז כתב דרישא דמילתא לא נאסר אלא משום דאיכא תרתי לריעותא שהמחט נמצא במקום צר וחודה לתתא אבל אם קופה לתתאי אע"פי שהיא במקום צר לא חיישינן שנקבה שא"א לנקוב בקופא או אם היא בסמפונא רבא אעפ"י שחודה לתתאי ולא חיישינן הואיל והיא בסמפון הגדול שהוא מקום רחב ולא ניחוש דלמא היתה במקום צר ונקבה וחזרה לכאן אחזוקי איסורא לא מחזיקינן כך הוא הפירוש סיפא דמילתא של בה"ג אליבא דב"י ומ"ה מסיק וכתב אך מ"ש דלמא בהדי דשעלה פלטה לה משמע כפירוש הראשון דחיישינן דלמא סופו לינקב ומסיק ע"כ נראה כפירוש הראשון ר"ל ע"ד שכתב ומסיק בפירוש הראשון דכתב ז"ל ולפי שיטה זו אפשר לפרש רישא אע"ג דלית בה נקב כו' והוא כפירוש הראשון שכתבתי בפרישה ודוק שכן נלע"ד כוונת ב"י (ולפי מה שכתבתי בפרישה לפירוש השני לא יצטרך לכל זה כי מ"ש דלמא בהדי דשעלא פלטה לה קאי אאם קופא לתתאי והוא נמצאת לפנים של"ת איך נכנסת לפנים ומדנכנסה ניחוש נמי דלמא נקבה כולי ע"ז כתב דלמא הא דנמצאת בפנים משום בהדי דשעלא פלטה בכח מסמפונא רבא ונכנסת לפנים אבל אין מחזיקין ריעותא לומר שע"כ מחמת השעלה כבר נקבה כולו וחזרה דמאי דרואין רואין ולמאי דלא רואין אין מחזיקין ריעותא בדבר שאינו שכיח גם לפירוש הראשון יש לפרש כמו מ"ש בהדי דשעלא פלטה לה י) מ"ש וודאי נקבה בכניסתה ר"ל נקבה כל הלב הואיל והכניסה בחוזקה למקום צר כזה וחודה לתתאי ודאי נקבה כל הלב וחזרה לאחורה אבל אין נ"ל דברי ב"י שמ"ש ודאי נקבה בכניסתה ר"ל נקבה בכניסתה קנה הלב או דרך הושט נכנסה לאכילה ונקבה הושט ומשם נכנסה ללב כדאמרינן גבי מחט שנמצא בכבד דאמרינן בפרק א"ט אמר רב אשי חזינן אי קופא לבר בידוע דרך קנה עאלה ואי קופא לגיו מסימפונא נקט כו' וכן כתב רבינו בסימן מ"א ז"א מדה דלא חיישינן לזה אלא דוקא במחט שנמצא בכבד שהיא רחוקה מן הקנה אבל גבי לב שהוא קרוב לקנה ימתב הקנה לא חיישינן לזה כמ"ש הרשב"א דגבי ריאה לא חיישינן לניקוב הקנה מזה הטעם והביאו ב"י בסימן מ"א בד"ה מחט שנמצא כו' וגבי כבד כתב לשם דחיישינן והוא מזה הטעם שכתבתי דהואיל והוא רחוק יצר חיישינן משא"כ בלב וריאה וכמ"ש גם כן החילוק בין ריאה לכבד ס"ס ל"ו ועי"ן לפירוש אלו הב"ג כתב דלית ליה דוכתא למיפק וזה לא שייך לומר לא גבי קנה ולא גבי ושט שהם רחבים ויש מקום לצאת דבשלמא לפי מה שכתב שהלב הוא דהואיל ונכנס כ"כ למקום צר לית ליה דוכתא למיפק אמרינן ודאי נקב כל הלב משא"כ לפירושים אלו שההשתא שמא ניקב סמפון הלב או הקנה או הושט דהתם אין שייך לומר דלית ליה דוכתא למיפק עוד יש שני קושיות על פירושים אלו ויש להקשות גם כן דפי' פי' השני שכתבתי בפרישה ולפי פי' הראשון שכתבתי בפרישה מ"ש מדה בה"ג כתב אע"ג דלא ניקב טריפה משמע מלשונו שאין האיסור מחמת שניקב כבר שהרי כתב אע"ג דלא ניקב משמע אף על גב דידעינן בודאי שלא ניקב טריפה ועוד דרבינו כתב בסימן נ"א בשם בה"ג דנקיבת קוץ או מחט יש לו בדיקה שיבדוק כל המקומות ואם אין מוצא נקב כשרה ואם כן למה כתב כאן בשם בה"ג דטריפה משום משם דדרך כניסתה ניקב הל"ל דיבדוק בכל המקומות אם לא לשתים ולומר שהיא טריפה כו' וצריכין לתקן ולומר דהתם מיירי בשניקב עתה לפנינו מחדש יש לו בדיקה אבל כאן חיישינן דלמא כבר ניקב ונסתם הנקב ולית ליה בדיקה יהו רווחת דהא סתמא קתני דלקמן דאית ליה בדיקה ולפי פירוש ראשון שכתבתי בפרישה א"ש · גם מ"א פי' דחיישינן שמא ניקב בהשתא וז"ל דלית ליה דוכתא למיפק כו' כלומר שהוא צר וא"א שיצא ויכנס דרך הסמפונות וכי רישא לתתאי פי' לצד הגוף למטה כמו שהיה תלוי או שהלב במקום שהוא סתום קרוי מעלה ומקום הפתוח קרוי למטה והיינו קופא לבר דקוקי בגמרא בחתיכה דכבדא רצונו לומר כמו גבי כבד שקופא לבר טריפה קופא לגיו כשרה (דמשם שנמצאת בכבד ולצד העב שלו כלפי הזנב דהיא לצד חוץ בחלל הבהמה טריפה לפי שחוששין שמא נכנס דרך הושט להזיקן ונקבה להזיקן ונכנס לכבד ואם לצד העב כלפי הראש ולצד הדק של המחט כלפי הזנב כשר דמ"מ לומר דנכנס דרך הושט להזיקן ונקבה לכבד דבלא העב שלו א"א לינקב בכבד ולכן אנו תולין דרך הסמפון בא שם פר"ו יש לפרש גם כן גבי לב רק צריך שתדע דהלב במותו לצד שהוא כלפי הראש היא רחב ושם היא כתוה ובמותו לצד שהוא כלפי הזנב היא קצר וחד וכל דבר שהוא רחב מצד אחד וקצר מצד אחר קרוי לצד שהוא רחב למטה ולצד הקצר למעלה כי כן מעמד שלו ועוד כמו

שהוא

פרישה

חילק שאם המחט נמצא שם וחודה למטה ועיילה ומשתכחא בסמפונא דליבא לגואי דלית ליה דוכתא למיפק ר"ל שנעוץ שם במוקש וא"א לצאת משם ע"י שעולא וכיון דא"א למיפק ודאי יכנוס עוד שם בעובי הלב וסופו לינקב וכל העומד לינקב כנקוב דמי וז"ש דכמה דאתיא נקובי מינקב ר"ל דיום יום יכנוס טפי ולבסוף ינקב אבל קופא לתתאי דלא עייל אלא בסמפונא רבא ר"ל כיון שהקופא לתתאי כיון שהיא עבה א"א לומר דנכנס שם בעובי הבשר במקום צר שא"א לצאת משם דודאי בקופא לא יכול לכנוס שם ולא עייל ללב כ"א במקום רחב בסמפונא רבא דהא בהא תליא וכיון שכן תלינן לקולא ואמרינן דסופו יצא המחט משם דרך שעלתה ולא אמרינן דביציאתה משם דרך שעלתה וסמוך למעלה אזי ינקב ביציאתה בדוכתא אחריתי דאחזוקי איסורא לא מחזקינן אלא שפי' זה דחוק קצת דאם חיישינן לה משום דעתידא לינקב וכמ"ש ב"י ועוד דסיום דמילתא דבריו מחט דאשתכח בליבא כו' משמע דכל דבריו במחט שנמצא בלב במקום צר בלב עצמו ואם"כ צריכין נמלך ולומר דרישא מיירי בנמצא בלב וסיפא מיירי בנמצא בסמפונא רבא . ע"כ נראה לפרש דגם סיפא מיירי במחט שנמצא בלב עצמו וה"פ מחט שנמצא כו' אם רישא לתתאי אמרינן בהדי דאתי אינקב ר"ל הואיל וחודה לצד מטה והוא נכנס בחוזק למקום צר כזה ודאי ניקב כל הלב וחזר לאחוריו כדחיישינן במחט שנמצא בסימפונא דריאה אף דבריאה שלימה לא חיישינן ליה ה"ט דאפשר לבדוק ע"י נפיחה מה שאין כן בלב שאינו עולה בנפיחה אבל שינקוב דרך כניסתה בסמפון הלב לא חיישינן הואיל והוא מקום רחב וקרוב ללב כמ"ש הרשב"א גבי ריאה והביאו ב"י בסימן מ"א אבל אי קופה לתתאי ליכא למיחש שנקבה הלב הואיל וקופא לתתאי א"א לינקב בקופא ומה שנמצא עתה בפנים וכי לא מתוך שעלתה שבאותו שעה שעלה ונותר את עצמה לכנס שם בחוזק וכמ"ש ס"ס מ"ב גבי גרעין שנמצא במרה אם היא גדולה שאינה יכולה לינקב כשרה דאמרינן דרך סמפון נכנס אף על פי שאינו יכולה לצאת מהסמפון דרך שם אמרינן ע"י נענוע נכנס שם אבל להחזיק באיסור לומר מתוך שעלתה ג"כ יצא משם ונקב וחזר למקומו לא מחזקינן איסורא והכי פירוש דבריו מחט דמשתכחא בליבא אע"ג דלא ניקב ר"ל שאין אנו רואין להדיא שניקב טריפה וה"מ כי משתכח בסמפונא דליבא לגואי ר"ל שנמצא במקום צר . דלית ליה דוכתא למיפק ר"ל שאין לו מקום ליכנס אם לא שינקב וכי רישא לתתאי דכמה דאתא נקובי מנקבא וטריפה ר"ל הואיל וחודה לתתאי ובכניסתו ללב במקום צר כזה ודאי ניקב אמרינן כמו שבכניסתו נקב כל הלב וטריפה אבל קופה לתתאי לא עייל אלא בסמפונא רבא ר"ל דהואיל והקופא לצד פנים א"א לינקב בכניסתו ודרך נכנס תלינן דלמא בהדי דשעלא פלטה לה ר"ל דלא תתמה הואיל וא"א לינקב א"כ איך נכנס למקום צר כזה ועז"ו אמר בהדי דשעלא ונותר את עצמה נכנס שם בדוחק וז"ש פלטה לה ר"ל נפלט ממקומו והוא סמפונא רבא ונכנס משם למקום הצר שנמצאת בו עתה ואחזוקי באיסורא לא מחזקינן שמא נפקא ג"כ מאותו צר ונכנס עוד לפנים ממנה ונקבה כל הלב וחזר לאחוריו בכוח לא מחזקינן ואחזוקי איסורא לאו מילתא היא כו' ר"ל שלא תתמה הואיל וצריכין לומר שנכנס בדוחק על ידי שעלתה א"כ נימא נמי שנכנסה בדוחק ונקבה הלב וחזרה לאחוריה ועז"ו קאמר אחזוקי איסורא לא מחזקינן לומר שע"י שעלתה הלכה למקום אחר ונקבה שם וחזרה לכאן לא חיישי' הואיל ואין דרך לינקב בקופא ומה שאמרינן שנכנסה לכאן בשעלתה הוכרחנו לומר הואיל

ומ"ש

[ג] קנה הלב דינו כלב לאסור במשהו והוא החלב שעל דופני הערוגה והרמב"ם (ג) פירש קנה חלב הוא המזרק הגדול היוצא ממנו לריאה ׳ ניטל חלב בין ביד בין מחמת חולי טריפה :

מא ניטל הכבד טריפה בד"א שלא נשאר ממנו כזית במקום

גורם בטרפשא דליכא אלא בטרפשא לבד וכ"כ בת"ה הארוך ורבינו מפרש דבטרפשא דכבדא קאמר וכתבו רבינו בסימן שאחר זה : **קנה** הלב דינו כלב ליאסר במשהו וכו' כבר נתבאר בסימן ל"ד : ניטל הלב וכו' במסכת א"ט כתבו התוספות דכל שיהא דנקב טריפה כ"ש אם ניטל חוץ מטחול וכ"כ הר"ן וגם הרא"ש כ' דכל הנך אם ניקבו טריפה ה"ה אם ניטלו בין מעצמן בין ביד טריפה וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מה"ש : כתוב בהגהת אשר"י ובמרדכי ראיתי שהביאו לפני מורינו אבי"ה שהיה שומן הלב דבוק בלב מאד ואדוק הרבה בכח ונתך בסכין השומן מן הלב במקום שהיה דבוק ולא ראה מבחוץ על הלב שום ריעותא במקום שהיה דבוק ואח"כ חתך במקום שהיה דבוק עד החלל וראה בעובי הלב ולא בחללו קורט דם ואסר ושאלתי את פיו אם לא היה מוצא קורט דם מה היה עושה ואמר שאז היה כשר (ד) עכ"ל :

מא ניטל הכבד טריפה במשנה ר"פ א"ט (מב ׳) שניטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כלום ובגמרא (מו ׳) הא נשתייר הימנה כלום

דילמא כשתזעיל תפלוט אותו אבל בנמצא ריעא לתתאי בסימני הסימפון טרפה מפני שסופו לינקב ותפס ב"י פי' זה עיקר ואיכא לתמוה דא"כ למה כתב ה"ג דבעינן נמי דמשתכחא בסמפונא דליכא לגואי הלא אפילו משתכחא בסמפונא רבא נמי טרפה כי ריעא לתתאי דסופו לינקב דלא מכשרינן אלא כי משתכח בסמפונא רבא וקופה לתתאי מיהו יש לקיים פי' זה ולומר דתחילת הלשון יתפרש כאילו אמר או ריעא לתתאי דבנמצא לגואי טרפה אפילו קופא לתתאי דכיון דהמקום דחוק וא"א לקופא למיפק כלומר א"א לה לילך במקום דחוק תלינן דנקובי נקבא דרך הוושט ואתאי וכי ריעא לתתאי נמי טרפה אפילו נמצאת בסמפונא רבא כיון דסופו לינקב בהליכתה למטה ולפ"ז הא דקאמר דכמה דאתא נקובי מנקבא הוה טעם לתרוייהו דבין כך ובין כך חיישינן לנקובת הלב וטרפה אך קשה דא"כ לא היה צריך לומר תלינן דבהדי דסלקא פלטה לה תיפוק ליה דליכא למיחש לסופו לינקב כיון דקופא לתתאי מיהו אפשר ליישב ולומר דכי משתכחא לגואי דטרפה אפילו קופא לתתאי לא הוי טעמא דחיישינן שמא נכנסה דרך הוושט אלא היינו טעמא דכיון דלא מצי פלטה לה חיישינן שתסבב לה המחט לצדדין וסופו לינקב בדוכתא אחריתי אבל כי משתכחא בסמפונא רבה תלינן דבהדי דסלקא פלטה לה ולא חיישינן דנפקא מהתם ונקבה בדוכתא אחריתי לצדדין אף על גב דכי ריעא לתתאי מחזקינן איסורא דסופו לינקב התם שאני דמחזקינן לה דודאי דסופו לינקב בהליכתה כיון דריעא לתתאי ודמיא לדרוסה ונפלה לאור אבל בקופא לתתאי ואשתכח בסמפונא רבה לא מחזקינן איסור מספק : **גם** מדברי הרב בהגהת שלחן ערוך מבואר דתופס פירוש זה דלא מכשרינן אלא בדאישתכח בסמפונא רבה וקופא לתתאי דהשתא לא חיישינן דסופו לינקב אלא תלינן דעל ידי כיחה וניעה תפלוט אותו אבל בדאשתכח לגואי אפילו קופא לתתאי אי נמי ריעא לתתאי ולא עייל אלא בסמפינא רבא טרפה :

עוד נלפע"ד לקיים פירוש זה דתחלת הלשון יתפרש דלאו או קאמר ולא הוי טעמא משום דסופו לינקב אלא היינו טעמא דכי משתכחא לגואי אפילו קופא לתתאי טרפה דחיישינן נקבה עד לחוץ וחזרה מעט לאחוריה ואין הנקב ניכר מבחוץ דליכא למימר הכא בהדי דסלקא פלטה לה תדיר לצד מעלה ואינה מניחה למחט שתרד למטה דכיון דלית לה דוכתא למיפק ולצאת למעלה על ידי שעלה ממקום שהיא שם לגואי אם כן בע"כ חיישינן דירדה לה כבר למטה ונקבה וחזרה מעט וטריפה וכי ריעא לתתאי אפילו כי משתכחא בסמפונא דרבא נמי טרפה דחיישינן דילמא בכניסתה נקבה קנה הלב וז"ש דכמה דאתא נקובי מנקבא ואתאי · אבל בקופה לתתאי היכא דלא עייל אלא בסמפונא רבא לא חיישינן דילמא כבר היתה למטה ונקבה הלב וחזרה לאחוריה ואתאי לסמפונא רבא אלא תלינן דבהדי דסלקא פלטה לה תדיר למעלה ולא ירדה לה למטה כלל והיינו דקאמר ואחזוקי איסורא לאו מילתא היא וכו' פירוש לא מחזקינן איסורא ולומר דנפקא מהתם ונקבה בדוכתא אחריתא וחזרה לכאן אלא אדרבא תלינן דבהדי דסלקא על ידי כיחה וניעה פלטה לה למחט תדיר לצד מעלה ואינה מניחה לה לירד למטה כלל : **עוד** נראה לפרש דעת הלכות גדולות על שני דרכים. הדרך האחד הוא באם תופס שיטת רש"י ותוספות לגבי כבד בסימן מ' והיא שיטת הרא"ש ורבינו והכי קאמר והני מילי כי משתכחא בסמפונא דליכא לגואי וגם כן ריעא לתתאי פירוש שיהא דחוד המחט הוא לצד ראש הבהמה דהיינו מקום הרחב שהלב קורא אותה תתאי והלב במקום שהוא סתום וקצר קורא אותו למעלה אם כן כשהבהמה תלויה ברגליה הוי מקום הרחב שהלב למטה וכן פי' מהרש"ל פא"ט סימן י"ב וקאמר כיון דריעא לתתאי וקופה לצד הסתום לחלל הבהמה דהשתא ליכא למימר דדרך הקנה נכנסה דלית לה דוכתא למיפק כלומר לא אפשר לה שתלך בראש העב שלה בסימני הסמפון תלינן דדרך הושט נכנסה וכמה דאתא נקובי נקבה לוושט ואתאי ונכנסה בלב וטרפה אבל אי קופא לתתאי לצד הרחב דהיינו לצד ראש הבהמה דהשתא בע"כ דלא עייל אלא בסמפונא רבה דרך הקנה דאי דרך הושט לא היה אפשר דנכנסה בלב מבחוץ בקופא אלא דרך הקנה נכנסה בחודה ונדחקה עד סמפונא דליכא לגואי וכיון דליכא למיחש אלא דשמא נקבה בהליכתה בחוד המחט וחזרה מעט ואינו ניכר וקאמר דלא חיישינן להא דכיון דהלב שיע אף מבפנים תלינן דמחמת שעיעתא פלטה המחט ממנה ולא נקבה : ומה שכתב ואחזוקי איסורא וכו' כלומר לא חיישינן לא לנקובת הושט ולא לשמא נקבה כבר הלב וחזרה לאחוריה וכו' דלא מחזקינן איסורא כיון שאין שם קורט דם מבחוץ ולא שום ריעותא אלא דקצת קשה הלשון דה"ל למימר וה"מ כי משתכחא בסמפונא דליכא לגואי וכי ריעא לתתאי דלית לה דוכתא למיפק לפי פי' זה לא קאמר דלית לה דוכתא למיפק אלא משום דמישתכחא ריעא לתתאי ואינה יכולה לנקוב בצד העב . ומ"מ נראה כיון דרבינו מפרש כפי' רש"י גבי כבד בסי' מ"א ומביא כאן דברי ה"ג בסתם משמע שכך היה מפרש דברי ה"ג כפרש"י :

הדרך השני הוא באם תופס ה"ג שיטת האלפסי והרמב"ם גבי כבד דלא חיישינן כלל שנכנסה המחט דרך הושט וקופא לבר נכבדא דטרפה כ"ש דכשקופה לצד ראש הבהמה חיישינן שמא עם כניסתה ניקבה וכשקופא לגאו דהיינו לצד חלל הבהמה כשרה דלא אפשר לה לנקוב בכניסתה בקופא שהוא עב והשתא הא דקאמר ה"ג וה"מ וכו' ה"פ התם כי ריעא לתתאי ובסמפונא לגואי חיישינן דילמא נקבה בכניסתה כיון דלית לה דוכתא למיפק ולילך דהמקום דחוק ומכללא שמעינן דאי משתכחא בסמפונא רבא כשרה אפילו כי ריעא לתתאי דלא חיישינן שמא נקבה כיון שהמחט מונחת במקום רחב דיש לה מקום לילך ולא תבא נוקבת וסוף הלשון ה"פ אבל אי קופא לתתאי אף על פי דמשתכחא בסמפונא רבא ואפשר לומר דכבר היתה לגואי וחזרה ובחזרתה נקבה לא חיישינן להכי אלא תלינן דבשעילתא וכיחה וניעה פלטה לה וז"ש ואחזוקי וכו' הכי קאמר אפילו אי איכא קצת הוכחה שהיתה כבר בסימני הסמפון וחזרה לא חיישינן לומר דנקובה נקבה בחזירתה דלאחזוקי איסורא לא מחזקינן כיון דאיכא למתלי בשעילתא משא"כ בריעא לתתאי דודאי חיישינן שמא נקבה בכניסתה בסימני הסמפון ולפי זה הא דקאמר דלא עייל אלא בסמפונא רבא לרבותא נקט הכי ומכ"ש אי משתכחא בסמפונא לגואי וקופא לתתאי דפשיטא דכשרה כיון דליכא למיחש שתנקוב בראש העב בכניסתה למטה אי נמי הא דקאמר ואחזוקי איסורא וכו' הכי קאמר דליכא למיחש נמי בקופא לתתאי דילמא באת דרך וושט וכו' דלאחזוקי איסורא לא מחזקינן וכיון דלא ניכר שום ריעותא מבחוץ לא חיישינן שמא ניקב והבריא והשתא לפ"ז תופס ה"ג שיטת האלפסי והרמב"ם לגבי כבד ודינא דלב כדינא דכבד ולפ"ז בכבד נמי אי משתכחא מחטא בסמפונא רבא ואיכא הוכחה שהיתה כבר בסימני הסמפון אפילו קופא לגאו נמי טרפה דחיישינן לנקובי נקב כשחזרה לסמפונא רבא דהא ליכא למימר בכבדא בהדי דסלקא פלטה לה : **ולענין** הלכה חיישינן לכל הפירושים וכשנמצאת בלב לגואי טרפה בין בקופא לצד ראש הבהמה בין בקופא לצד חלל הבהמה וכשנמצאת בסמפונא רבא והקופא לצד ראש הבהמה נמי טרפה ואינה כשרה אלא היכא דנמצאת בסמפונא רבא והקופא לצד חלל הבהמה ודוקא דליכא הוכחה דכבר היתה לגואי וחזרה לאחוריה אבל אי איכא הוכחה דחזרה לאחוריה חיישינן דילמא בחזרתה נקבה הלב או קנה הלב ואינו ניכר וקרוב בעיני דלפי דהרשב"א ראה שדברי בה"ג סתומים ואפשר לפרשם על כמה דרכים כמו שנתבאר תפס לחומרא בקצר וכתב בסתם דמחט שנמצאת בלב טרפה ולא חילק מיהו בנמצאת בסמפינא רבא וקופא לצד חלל הבהמה וליכא הוכחה דהיתה כבר לגואי וחזרה משמע דלדברי הכל כשרה והכי נקטינן : ואם נמצא עצם בתוך הלב קבלתי שמעשה היה באשכנז בשור והכשירוהו חכמי הדור וטעמם לפי שכך נמצא בלב הצבי כשנתקשר הדם נעשה עצם ואפשר שיהא נמצא כך לפעמים גם בבהמה : **ניטל** הלב וכו' אע"ג דלא תנן ניטל טרפה הכריחו התוס' ר"פ א"ט דכיון דתנן ניקב טרפה כ"ש ניטל והכי משמע מדתנן גבי טחול דניטל כשר וניקב בסומכיה דטרפה לא תנן אי איתא דניטל הלב נמי כשר ה"ל לאשמועינן דניטל הלב כשר כי היכי דאשמועינן בניטל הטחול אלא ודאי דכיון דניקב הלב תנן דטרפה כ"ש ניטל הלב ולהכי בטחול צריך היה לאשמועינן דאע"ג דניקב טרפה ניטל כשר דלא תיסק אדעתא דכ"ש דניטל הטחול טרפה ומ"מ השתא דלא תנן במשנה ניקב הטחול טרפה איכא למטעי ולומר כיון דניטל כשר כ"ש ניקב דאל"כ אמאי לא תנן דניקב טרפה וי"ל כיון דאיכא חילוק דבניקב בסומכיה טרפה בקולשיה כשרה א"כ לאו מילתא דפסיקא היא להכי לא תני לה אבל ניטל מילתא דפסיקא היא דכשרה בכל גווני :

מא ניטל הכבד וכו' עד בטרפשא של הכבד כשרה הוא לשון הרשב"א בת"ה הקצר והוא משנה ומסקנא דגמרא פא"ט (דף מ"ו) :

ומ"ש

דרכי משה

בזה תקנה אם טריפה או כשר : (ג) וכ"כ מדברי הר"ן והרשב"א כתב כפי' הראשון וכבר נתבאר לעיל סימן ל"ד : (ד) ובאו"ה כלל נ"א מוסיף בשם ראבי"ה דאם נגדר חרס בעובי הבשר חלב טריפה דיש לחוש לנקוב הלב עכ"ל . ונ"ל לדקדק ממעשה דראבי"ה דאמר דאם היה ק"ד כשר דאם נסרך הלב למקום אחר בשר דהא כאן היה סריך ורצה להכשירו אם לא היה מצא ק"ד וכ"כ ב"י ס"ס ל"ח דלא אשכחן בועא וסירכא אלא בריאה ולכן אם נמצא סירכא בלב כשירה עכ"ל ב"י ועי"ל סי' מ"א וסי' מ"ב :

ואין

פרישה

ומ"מ ליכנס בע"מ ולפי מקצת ספרים דגרסי במקום שעילתא . דם שלא כו' יש לפרש ג"כ ע"ד זה שכתבנו לפי שהדם רותח תמיד ואינו סובל שום דבר בלב ופולט לה מולה בכח ונכנסת בעובי הלב אבל מפילתה מון ללב טוב לא דמקה הדם יותר ולכך ליכא למיחש שניקבה הלב וכן מצאתי בשם רנ"ש שפי' כן לפי גרסת הספרים שגורסים דם שלה שלפני זה הפירוש דסוק קצת לשון פלטה לה והקורא יבחר הטוב מהם ונלע"ד שלשני דרכים אלו כיון ב"י כמ"ש בדרישה ע"ש :

במקום

דרישה

שהיא תלויה או מה הלב כו' . וע"פ וה"מ סטיר וכי ריעא לתתאי כלומר שהראש שממש דסוף לצד החד שלו לצד מטה שהלב דהיינו לצד הראש של הבהמה שממש במדה לצד הראש וקרוי זה לתתאי כי שם הוא רחב וכמ"ש כן הוא ביאור דברי רש"ל עכ"ה) כמ"ש בסמוך סי' מ"מ · וכמה דאתא כו' כלומר דרך הושט וכן משמע בהדיא בלשון פא"ט · (ומאמר שהיא בצד העב כלפי הוושט שהושטין שנכנס דרך הושט להדקין ונקבה לסדקין ונכנסה להלב כמו שמושטין גבי כבד וכמ"ש . ומסיק אבל קופא לתתאי ר"ל כשהיא בצד העב שלו כלפי צד הרחב של הלב שהוא קרוי למטה דהיינו שהיא בצד העב כלפי הראש של הבהמה ובצד החד של המחט כלפי סובב דאו א"מ לומר שנכנסה דרך ושט לסדקין ונקבה לסדקין ונכנסה להלב וא"מ לינקוב בצד העב שלו דהא צד העב כלפי מעלה ולכן מוכרחין לומר דלא נכנסה אלא דרך סמפון הריאה ח"ש לא עייל אלא בסמפונא רבא כן הוא ביאור דברי רש"ל) דלמא בהדי דסעלא כו' ר"ל אין מוטשין לומר מאמר שבשרן דק דלמא נקיב ושור מעט ואין ניכר כמו שמוטשין לקמן גבי טרפשא מ"מ הכא גבי לב ליכא למיחש מאמר שהלב שיעא אף מבפנים תלינן להקל ואמרינן פלטה בשעייתא כמחט ממנה והר"ן וכן משמע בהר"ן שאיכא למיחש גבי ליבא כה"ג דלמא בהדי דסעלא פי' דסעלא מלשון שלב שיעא עכ"ל מ"ו · ומה שדחק לפרש ריעא לתתא היינו לצד הגוף למטה לפי שרוצה לפרשו דומיא דכבד ועוד דאי ריעא לתתא יהיה פירושו כפשוטו שהוא לצד מטה של לב יהא קשה למה לנו לתלות בושט נכנס יותר מסתבר לומר שדרך הקנה נכנס לצד לב לפי פירושו שמפרש ריעא לתתא היינו לצד הגוף למטה וקופא הוא לצד מטה של לב יש סברא יותר לומר דרך ושט נכנס אמנם הקושיות שהקשיתי על המפרשים לעיל גם לפירושי במקומו עומדת ע"כ נראה כמ"ש בפרישה . ח"ל רמ"א בהגהות ע"ע שלו מיהו אם לא נמצא רק בסמפון הגדול שבלב וקופא לבר והיינו לצד חלל הלב אם ראש המחט כנגדין על תמרס כשר דתלינן דנכנס דרך גרגרת לסמפון הלב ומאמר שראשה למטה אין סופו לינקב והבהמה תפלוט אותו ע"י כיחה ונעה עכ"ל ונראה שיש לכוונת רמ"א בפירוש בכ"ג כמ"ש רמשוכה בפרישה ומ"כ כתב דמאמר שראשה למטה אין סופו לינקב דמשמע שם אי מודה לצד אבל הלב שם טריפה משום דעתיד לנקוב ומה שעתיד ודאי ינקוב אע"ג דעדיין לא נקוב טרפה ומ"ש קופא לבר רמז בזה דאע"ג דבכה"ג בגמרא בכבד מטריפינן כי נמצא קופא לתתאי לצד חוץ לחלל הגוף וכמש"ר לקמן סימן מ"ש שאני התם דהכבד הוא למטה ואינה יכולה לכנוס שם בקלות ואמרינן דדרך הושט נקוב ואתאי דרך סמוך בכבד ומ"ה המחט למעלה משא"כ בלב שהוא תלוי למעלה בגרגרת לא אמרינן דנקובי נקוב אלא דרך כגרגרת אתאי ומסיק ואם באת לטרוף משום דעתיד לנקוב למטה ע"י שירקוב סביבות המחט ויעשה נקב על זה כתב דלא חיישינן לכך אלא אמרינן אם היה הבהמה חיה היתה פולטת את המחט ע"י כיחה וניעה חסו ממש כלשון מרדכי הר"ק : [ג] קנה הלב כו' והוא החלב שעל דופני הערוגה כתוב בכנסת הזקן ומהרש"ל בספרו סימן ל"ח דנגלין לאות בי נקבים קטנים והיינו דניפייקא והוא השומן שיורד בין שתי פרוגות הריאה ועיין בדרישה ס"ס ל"ד :

וקום

במקום מרה וכזית (א) במקום שהיא חיה (ב) שהוא המקום שהוא תלוי בו אבל אם נשאר ממנו כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה כשרה ובעוף הכל לפי גדלו ולפי קטנו לא היו אלו כשני הזיתים שלימים כל אחד במקומו אלא מתלקטים או כרצועה (ג) או מרודדין (ד) אע"פ שיש מהם בענין זה כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא היה טרפה יבש כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה עד (ה) שנפרך בצפורן טרפה דכנטול דמי אבל אם התליע אפילו במקום מרה ובמקום חיותא כשרה (ו) ואצ"ל התליעה בשאר מקומות שבשרה (ז) נדלדל הכבד כולו ממקום שהוא מחובר שם ועדיין היא מחובר בטרפשא של הכבד כשרה (ח) כתב הרמב"ם קני הכבד והם המזרקים שבו הדם מתבשל אם ניקב א' מהן טריפה (ט) ולא נהירא דהא מכשרינן אפילו בניטל כולו חוץ מכזית

ומ"ש דבעוף הכל לפי גדלו וכו' כ"כ בתשובת מיימוני ממאכלות אסורות סימן ו' וז"ל ומיהו בעוף קטן לא שייך האי שיעורא והכל לפי הענין עכ"ל ודין מתלקט וכרצועה ומרודד היא בעיא בגמרא ואסיקנא בתיקו · וכתב עלה הרמב"ם ויראה לי שהיא אסורה וב"י הקשה מאי יראה לי הא פשיטא דספיקא דאורייתא לחומרא ותירוצו לא נתיישב לפי עניות דעתי אבל יראה דה"ק דאע"ג דס"ל להרב דכל ספק בשאר טרפות זולתי דרוסה אזלינן בה לקולא והיינו דוקא היכא דאין סברא לאיסור יותר מלהיתר וכמו שנתבאר בסי' כ"ט וכאן נמי אין סברא לאיסור יותר מלהיתר אפ"ה הכריע וכתב יראה לי שהיא אסורה וטעמו דנהך בעיא ליכא למימר עלה בסברא דידן וכיון דאסיקנא לה בתיקו עומדת בספק לעולם ואסורה:

ודין יבש כתבו הרא"ש והרשב"א בשם בה"ג וכתב הרשב"א דאין זה אלא כשהיא נפרכת בצפורן כמו גבי ריאה ולא דמי לאוזן בכור דיבשותו לרכן כל שתיקב ואינה מוציאה טפת דם דהתם כיון דשליט בה אוירא לא הדרא בריא אבל הכא דלא שליט בה אוירא הדרא בריא וה"א בפא"ט סוף (דף מ"ו) מיהו רבינו פסק בה' בכור סימן ש"ט דוקא ביבש שנפרך בצפורן ועיין שם ובמ"ש לשם בס"ד ועי"ל סימן ל"ו סי"ז: כתב הרוקח הכבד שנימוק טרפה כדאמר בפרק מי שאחזו דמא דאתא תפותא אי מכבדא לית ליה תקנתא עכ"ל ומשמע דר"ל דהכבד נימוקה והיה לדם טרפה דסופו לירקב כולו בודאי דשדי חיכלא בכולה כבדא וכאילו נימוקה כבר כולו והלכך אע"ג דחזינן דנשתיירו בה הב' זתים טרפה וכדין דרוסה ונפלה לאור והכי משמע מדאקשינן עלה התם מתתני' דניטל הכבד וכו' ומשני כיון דתפותיה הא אתא אימור אתתות איתמחי אלמא דאפילו נשתיירו ב' זתים נמי לית ליה תקנתא דסופו לירקב כולה דאי איתא דנשתיירו ב' זיתי' אפשר דהדרא בריא ואמאי קאמר לית ליה תקנתא הא אפשר דמה שניתוק נפק דרך הפה ומב' זיתים שנשתיירו הדרא בריא מיהו מפרש"י פרק מי שאחזו משמע דמפרש דה"ק תלמודא דקים לן דאי איתא דנשתיירו ב' זיתים לא הוה נפיק דמא תפותא כל עיקר אלא הוה חוזר להיות כבד כיון שנשתיירו ב' זיתים וכיון דנפיק תפותא ודאי דלא נשתייר כלום ומ"ה לית ליה תקנתא אבל הרוקח ראה פרש"י ונראה לו דוחק לפרש כך דמסתברא דאפשר דמאי דניתוק נפיק דרך הפה ומב' זיתי' דנשתיירו הדרא בריא ואמאי קאמר לית ליה תקנתא בעל כרחך דאפילו נשתיירו ב' זיתים נמי לית ליה תקנתא ובאיסורא דאורייתא אזלינן בתר מאן דמחמיר וכך פסק הרב בהגהת ש"ע ובת"ח כלל פ"ט דין ז' והכי נקטינן דלא כב"י שחלק על זה בדברים דחויים עוד כתב ברוקח הכבד שיבשה או קשה כאבן טרפה נראה מלשונו דקשה כאבן ה"ל כאילו יבשה דזה וזה אין בו לחלוחית ואם לא נשתיירו בה הב' זיתים שלא נתקשו טרפה וכן פסק הרב בהגהו' ש"ע והכי נקטינן דלא כב"י שחלק גם על זה:

ומ"ש דבהתליע אפילו במקום מרה כשרה בפרק א"ט תחלת (דף מ"ח) התליע הכבד זה היה מעשה ועלו עליה בני עסיא ג' רגלים ליבנה לרגל שלישי התירוה להם וס"ל להרשב"א כיון דהתלעה לאו כלום היא דהדרא בריא הלכך אפילו התליעו הב' זיתים נמי כשרה ותדע דהא התליע הכבד סתמא קאמר דמשמע כל שהתליע ואפילו הב' זיתים דהתליע אינו כניטל אלא חולי הוא שחלה והדר בריא ועיין בדברי הר"ן נסתפק בזה ומביאו ב"י:

ומ"ש ואצ"ל התליעה בשאר מקומות כ"כ הרשב"א בקצר ואיכא להקשות בהאי אצ"ל אי איירי דב' הזיתים לא התליעו הא פשיטא היא ולא הוה צריך לפרש האי ואצ"ל דהא כבר כתב דאפילו ניטל כשר אם נשתיירו הב' זיתים כ"ש בלא ניטל אלא נתליע ונשתיירו הב' זיתים שלימים שלא התליעו ואע"ג דהר"ן אחר דקושש הוא דשמא בהתליע אפילו נשתיירו בו הב' זיתים גרע טפי מניטל לפי שסוף כולו לינקב מ"מ הרשב"א ורבי' שלא חששו לזה אלא פשיטא להו דהתליע לא גרע מניטל קשיא ודאי דלא אצטריך לן האי ואצ"ל היכא דגם הב' זיתים התליעו לא ה"ל לומר ואצ"ל דאדרבה צריך הוא לאומרו ונראה דכל דברי הרשב"א ורבינו חוזרין אתחלת דבריהם שכתבו ניטל הכבד טרפה ובתחלה אמרו דבניטל אם נשתיירו הב' זיתים כשר' ואם אותן הב' זיתים שנשתיירו מתלקטין וכו' אי נמי יבשו טרפה אבל אם התליעו אותן הב' זיתים שנשתיירו כשרה והשתא קאמר דאצ"ל אם התליעה אף בשאר מקומות כגון דלא ניטלה הכבד אלא שהתליע כולו דכשר אלא אפילו ניטל כל הכבד ולא נשתיירו אלא הב' זיתים ואלו הב' זיתים שנשתיירו התליעו נמי כשר וכן פסק הרשב"א להדיא במשמרת הבית דף ח' ודלא כהרא"ה שם בס' בדק הבית דבהתליע איננה כשרה אלא בשכולו שלם דוקא אבל ניטל ולא נשתייר אלא השתי זיתים בריא והכי נקטינן כהרשב"א ורבינו:

כתב הרמב"ם קני הכבד וכו' בפ"ו משחיטה וז"ל קני הכבד והם המזרקים שבהם הדם מתבשל אם ניקב אחד מהם במשהו טרפה לפיכך מחט שנמצאת בתוך הכבד אם היתה מחט גדולה והיה הקצה האחד שלה לפנים בידוע שניקבה משנכנסה וכו' מלשונו מובן דמפרש הא דאיתא בגמרא במחט שנמצא בכבדא דאי קופא לבר טרפה פירושו שהקופה לצד ראש הבהמה ואי קופא לגאוו כשרה פי' שהקופה לצד חלל הבהמה וכמו שיתבאר בסמוך בס"ד והשתא לפ"ז מכריח הרמב"ם כיון דבע"כ דלא חיישינן דדרך הוושט נכנסה המחט מדמכשרינן בקופא לצד חלל הבהמה אלא ודאי דדרך הקנה נכנסה אם כן הא דקופא לבר טרפה כיון דאין איסורו לפי שנקבה הסמפון הגדול דהא אמרינן בגמרא דכי משתכחא בסמפונא רבא דכבדא כשרה דכיון שהמקום רחב לא חיישינן לנקיבה בע"כ צריך לפרש דאיסורו משום דחיישינן שמא ניקבה בסמפוני הכבד הקטנים אלמא

כלום כשירה אע"ג דלא הוי כזית והתנן ניטלה הכבד ונשתייר הימנה כזית כשירה אמר רב יוסף הא רבי חייא הא ר"ש ב"ר א"ר זירא כזית שאמרו במקום מרה רב אדא בר אהבה אמר במקום שהיא חיה א"ר פפא הילכך בעינן כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה ופרש"י במקום שהיא חיה. שהכבד חיה משם דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות זה כ"ל ומלאחיו ל"א ביותרת הכבד איכד"ש בלע"ז והן טרפשין עכ"ל ורבינו ירוחם והרוקח כתבו דמקום שהיא חיה היינו מקום תלייתה בטרפש והרשב"א כתב במקום שהיא תלוי בו ומשמע דהיינו כפירוש ראשון וכ"כ הרמב"ם בפ"ח מה"ש וכן עיקר: **ומ"ש** ובעוף הכל לפי גדלו ולפי קטנו כ"כ בת"ה וגם הר"ן כ"כ בשמו שיעור זה אפי' בשור הגדול ובעוף הכל לפי גדלו ולפי קטנו: לא היו אלו כשני הזיתים שלימים כל אחד במקומו אלא מתלקטים או כרצועה וכו' שם בעי רבי ירמיה מתלקט מהו כרצועה מהו בעי רב אשי כזית מרודד מהו תיקו. ופרש"י מתלקט. ולא במקום אחד אלא חצי כזית כאן וחצי כזית כאן: מרודד. מרוקט וגרע מכרצועה · וכתבו הרא"ש והרשב"א והר"ן דנקיטינן לחומרא והרמב"ם כתב בפ"ח מה"ש הרי זה ספק ויראה לי שהיא אסורה עכ"ל ויש לתמוה עליו למה הוצרך לומר שהיא אסורה אטו עד השתא לא ידעינן דספיקא דאורייתא לחומרא ועוד למה תלה הדבר בירא' לי כאילו הוא דבר שאינו מוסכם אלא לתראה עיניו ישפוט והלא אין חולק בדבר דספיקא דאורייתא לחומרא וי"ל דמשום דמדינא לא בעינן שישתייר אלא כזית אחד ומשום דמספקא לן אי הוה במקום מרה או אי הוי במקום חיותא אמר רב פפא דבעו תרוייהו וכיון שכן איכא למימר דהני בעיי לא הוו אלא כשני הזיתים הם מתלקטים וכו' אבל כשזית אחד קיים שלם והאחד מתלקט וכו' כשירה היא משום דהוי ספק ספיקא ספק אם הזית שצריך שישתייר הוא אותו שהוא קיים שלם ואת"ל שאינו זה אלא האחר שמא מתלקט וכו' דינו כשלם או שמא אף כשהאחד מהזיתים שלם והשני מתלקט כו' איבעיא להו ולכך כתב היה מפוזר מעט בכאן ומעט בכאן וכו' הרי זה ספק כלומר עלה בתיקו ויראה לי שהיא אסורה כלומר אפילו אחד מהזיתים שלם והאחר הוא מתלקט וכו' וטעמו משום דא"כ לא הוו שתקי בגמרא מלפרושי דהנך בעיי לא הוו אלא בשני הזיתים מתלקטים וכו': **יבש** כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה וכו' שם גבי ריאה שיבשה מקלתה כתב הרא"ש בשם ה"ג שאם יבש הכבד טריפה משום דכל יבש כנטול דמי והוא שיבש כולו ולא נשתייר כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה וכתבוה הרשב"א והר"ן ז"ל: **ומ"ש** רבינו דבעינן שיהא נפרך בצפורן כ"כ הרשב"א בת"ה ופשוט הוא דלא עדיף מריאה דלא מיטרפא ביבשה אא"כ היא נפרכת בצפורן: כתב הרוקח הכבד שנימוקה טריפה כדאמרינן במי שאחזו (סט.) דמא דאתא תפותא אי מכבדא אתי לית לה תקנתא וכתב עוד הכבד שיבשה טריפה או קשה כאבן עכ"ל · ואיני רואה עיקר לדברים אלו דהיאך דכבד שנימוקה אם נשתייר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותא ודאי כשירה הוא ומההיא דמי שאחזו אין ראיה דדילמא מאי דאמר דלית ליה תקנתא בדאתי ממקום כזית במקום מרה וכזית במקום חיותא היא וכן מ"ש לאסור בקשה כאבן איני יודע מנין לו (א): אבל אם התליע אפי' במקום מרה ובמקום חיותא כשירה ברייתא שם (מח.) גבי ריאה שנימוקה התליע הכבד זה היה מעשה ועלו בני עסיא שלשה רגלים וברגל השלישי התירוה להם וכתב הר"ן איכא מ"ד שאף על פי שהתליעה כולה ולא נשתייר בה כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה אפ"ה כשירה דאי כשנשתייר בה כזית פשיטא דכשירה דמי גרע מניטל ולמה לא התירוה להם עד רגל שלישי אלא ודאי התליע כולה קאמר וחושש אני בזה דאיכא למימר אפי' כשנשתייר בו כזית נסתפקו לפי שסוף כולו לירקב (ב) עכ"ל · והרשב"א כתב בת"ה הכבד שהתליע אפי' במקום שהיא חיה ובמקום מרה כשירה וכך הם דברי רבינו וכתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות שחיטה בשר כבד שהתליע כשירה א ולטעמיה אזיל דס"ל שאם ניקבו סמפונות שבתוך הכבד טריפה וכמו שנתבאר סימן ל"ד אבל לדברי החולקים עליו וסוברים שאפי' ניקבו סמפונות שבתוך הכבד כשירה הכי נמי אם התליע סמפונות הכבד כשרה: נדלדל הכבד כולו וכו' שם (מו.) בעי רבי זריקא מרבי אמי נדלדלה כבד ומעורה בטרפשין מהו א"ל דלדול זה איני יודע מהו אי למ"ד במקום מרה הא איכא אי למ"ד במקום שהיא חיה הא איכא ופרש"י נדלדלה · נעקר במקומות הרבה ומעורה בטרפשין כאן מעט וכאן מעט וכולהו קיימא · הא איכא הרי כולה קיימא: כתב הרמב"ם קני הכבד והם המזרקים שבו הדם מתבשל אם ניקב אחד מהם טריפה בפרק ו' מהלכות שחיטה · ומ"ש רבינו ולא נהירא דהא מכשרינן אפי' בניטל כולו וכו' כבר כתבתי בסימן ל"ד שכן דעת הפוסקים לחלוק על הרמב"ם בזה:

כתב

דרכי משה

מא (א) ואין לשון הגמרא משמע כדבריו אלא טריפה מיד וגרע מניטל הכבד דסופה לרקוב כולה: (ב) בהר"ן דף תרפ"ד ע"א אוסר אם התליעה כולה וריא נשתייר כזית במקום מרה

פרישה

סי' מא (א) **במקום** שהיא חיה פי' הכבד. (ב) **שהוא** המקום שהוא תלוי בו פרש"י דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות זה כ"ל ומלאחריו ל"א ביותרת הכבד והן הטרפשין עכ"ל רש"י וכתוב בתורת החטאת ע"כ בעינן ג' זיתים באלו שלשה מקומות ומדברי רבינו שכתב בסמוך דנדלדל ועדיין היא מחוברת בטרפשא משמע דס"ל כלישנא שני דרש"י · (ג) **או מרודדים** פירוש מרוקט וגרע מכרצועה רש"י: (ד) **אעפ"י שיש** כו' וכזית במקום שהיא חיה ואפי' אם כזית במקום א' שלם (והשני הוא מרודד או מלוקט עכ"ה) הוכיח ב"י מדברי הרמב"ם בביאור יפה שג"כ טריפה ע"ש. (ה) **שנפרך** בצפורן פירוש כשמשרטטין בו בצפורן השרטוט קיים וכמ"ש בסימן ל"ו: (ו) **ואצ"ל** אם התליעה בשאר מקומות שכשרה הא דכתב רבינו זה אע"פי שהוא באצ"ל לאפוקי ממ"ד דמה שהתירו היינו דוקא שלא במקום חיה וס"ד דקמ"ל דלא חיישינן דלמא עתיד כולה לירקב קמ"ל רבינו שזה אצ"ל ומה שהתירו היינו אפי' במקום חיותה: (ז) **נדלדל** הכבד כו' פירוש נעקרה במקומות הרבה ומעורה בטרפשא כאן מעט וכאן מעט ועדיין כולה קיימת רש"י: (ח) **כתב הרמב"ם** כו' אם ניקב אחד מהם טריפה אע"פ שגם הרמב"ם סובר שסמפון של ריאה שניקב לבשר הבשר סותמו לפי מ"ש לעיל סימן ל"ו שאני הכא דהואיל והם מלאים דם א"א לבשר לסתום · (ט) **ולא נהירא** דהא מכשרינן אפי' ניטל אין להקשות דלמא ניטל עדיף מניקב כמו גבי נקוב דהא מבואר בסמוך סימן ב' דאין למידן שאר אברים מטחול ועמ"ש לעיל ס"ס ל"ג

עוד

חדושי הגהות

מא א ר"ל במה שדקדק לכתוב בשר הכבד דמשמע דוקא בשר הכבד אבל סימפוני הכבד שהתליעו טריפה בזה אזיל לטעמיה דס"ל וכו':

דטרפשא

מכזית במקום מרה וכזית במקום חיותא · (י) מחט שנמצא בכבד בין אם בא לפנינו שלם או חתוך אם צד העב שלו לצד חלל הבהמה לחוץ טרפה אפילו כולו טמון בבשר הכבד שאנו חוששין שמא נכנס דרך הוושט להדקין ויצא מהדקין לחלל הבהמה ונקבו ומשם נכנס לכבד שאילו נכנס דרך ספון לא היה יכול לינקב בצד העב שלו [א] ואם הצד הדק שלו כלפי חוץ כשרה (יח) שאנו תולין לומר דרך ספון בא שם בד"א במחט גסה אבל בדקה אין חילוק וטרפה בכל

כתב רבינו ירוחם בשם בה"ג והיכא דענוא ליה כבדא חזינן לריאה דידה אי חיוורא כעמר גופנא טריפה ואי סומקא הדרא בריא וכשירה וזה הערות לא נמצא לשום אחד מהגדולים והוא מחודש וגם לא מנו אותו חכמים בכלל עכ"ל · וגם הר"ן הביא דברי בה"ג וכתב עליהן ואין לדברים הללו עיקר בגמרא: מחט שנמצא בכבד בין אם בא לפנינו שלם או חתוך אם לד העב שלו לגד חלל הבהמה לחוץ טריפה וכו' בפרק א"ט (ד' מח:) ההוא מחטא דאשתכח בחיתוכא דכבדא אמר רב אשי חזינן אי קופא לבר נקובי נקיב ואתאי אי קופא לגיו סמפונא נקט ואתאי וה"מ באלימתא אבל קטינתא לא שנא קופא לגיו ל"ש קופא לבר נקובי נקיב ואתאי ופרש"י אי קופא לגיו . אם ראשה העב שהיא נקובה בו נחבא בתוך הכבד ומודה יוצא לתוך חלל הבהמה ודאי סימפונא נקט ואח"כ נקב מודה את הסמפון ויצא לכבדא ממנו לחוץ: ואי קופא לבר · לחלל הבהמה ופיה לתוך הכבד ודאי דרך הושט נכנסה תחלה וניקבה הדקין ולאחר ונכנס פיה לכבד: באלימתא . מחט עבה שאינה יכולה לנקוב דרך קופא שלה: אבל בקטינתא · כגון מחטין שלנו שמנקבים בשר אפילו דרך קופא שלהן והתוספת הקשו על פרש"י וכתבו אין לפרש כשהמחט מקלתה חוץ לכבד ומקלתה בתוכו אבל כולו בתוך הכבד כשירה בכל ענין דסימפונא נקט ואתא דא"כ מאי פריך ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות דע"כ התם כשהוא בתוך בית הכוסות איירי דאי בחלל הגוף היכי קאמר מלד אחד שלא ניקבה אלא שר אחד כשירי הא ודאי דרך ושט נקיב ואתא אלא אי קופא לבר היינו שקופא לגד חוץ ואפילו כולה בתוך הכבד טריפה דנקובי נקיב ועייל וקופא לגיו היינו שהקופא לגד סמפון הכבד וכ"כ הרא"ש והר"ן והמרדכי וסמ"ג ורבינו ירוחם וכך הם דברי רבינו, ולפי פי' זה כשהקופא פונה לגד חלל הבהמה קורא אותו לבר לפי שפונה לצאת מהכבד וכשהקופא פונה לגד הקנה קורא אותו לגיו לפי שפונה לגד פנימי של כבד והרשב"א בחידושיו כתב ליישב דברי רש"י דכי אמרינן דחיישינן שמא ניקב אחד מאיברים היינו דוקא בקוץ שנוקב בכח מבחוץ ונכנס מדוחק אבל במחט שנכנס בנחת אין חוששין לכך וכתב סמ"ק דבקטינתא בכבד יש לחלק בין שלימה לחתוכה דבשלימה כשירה משום דלא חיישינן לושט אפילו בריאה משום דאחזוקי ריעותא לא מחזקי' ומיהו בקופא לבר באלימתא בכבד טריפה אפי' בשלם ובריאה שלימה כשירה ואע"ג דבתלמודא קאמר סתמא גבי כבד אבל בקטינתא ל"ש קופא לגיו ול"ש קופא לבר מ"מ לאו אשלימה קאי כי אם אחיתוכא דוקא דהא קאי אההיא עובדא דמחטא דאשתכח בחיתוכא דכבדא ומשמע מתוך דבריו דכי מכשיר בכבד שנס היינו בנפיחה · וכתב עוד דלמי שאינו סומך על שום בדיקה בנפיחה כל מחט הנמצא בריאה או בכבד לא דייני ליה דין שלימה אלא דין חתוכה עכ"ל · ואין דעת הפוסקים מסכמת עמו כלל אלא בריאה דוקא הוא דמפלגינן בין שלימה לחתוכה אבל הכבד דין החתוך כדין השלם · וכתב הרשב"א בתשובותיו סימן רנ"ה שנשאל למה חילקו בין מחטא דאשתכח בחיתוכא דכבדא לאשתכח בחיתוכא דריאה והשיב הריאה סמוכה לקנה מיד והכבד הוא בשיפולי ולפיכך כשהלד הדק נכנס והוא כלפי הכבד גריכה לעבור עד למטה עד הכבד ובמקום גר וחוששין אולי דרך כניסתה נטתה כאן או כאן וניקב אחד מהסמפונות שנקובתן במשהו כסימפוני הלב והכבד לפי שעוברת במקום גר ומהלך רב אבל כשהוא נכנס דרך הלד העבה אינו עשוי לנקוב מחמת שהוא עבה ולפיכך אין חוששין לו ואילו מחמת נקיבת הכבד אין חשש דבשר בעלמא הוא ואין הנקב פוסל ולפיכך אין חשש כלל ואין הפרש בין בא לפנינו שלם לבא חתוך ולא בכל מחטין עבים אמרו שהרי מחטין עבים המצויים אצלנו ומפי' אותם שעשוים לתפור בהם השקים הם נוקבין אפי' בלד העבה שלהם אבל בריאה אין חשש בכל זה לפי שכשהיא נכנס דרך הקנה מיד היא פוגעת בריאה ולפיכך אין חוששין לו בין קופא לגיו לקופא לבר אלא שחוששין לריאה מתוך שמא אחר שנכנסה לחקה ונקבה את הריאה עכ"ל . והרמב"ם כתב בפ"ו מה"ש קני הכבד והם המזרקות שבהם הדם מתבשל אם ניקב אחד מהם כמשהו טריפה לפיכך מחט שנמצאת בחיתוך הכבד אם היתה מחט גדולה והיה הקלה העב שלה לפנים בידוע שניקב כשנכנסה ואם היה הראש המעגל לפנים אומרים דרך סמפונות הלכה ותוחר וכתב הרשב"א בחידושיו שנ"ל שהרמב"ם מפרש בקופא לבר וקופא לגיו הפך ממה שפרש"י דקופא לגיו היינו שהקופא הוא כנגד חלל הבהמה וקופא לבר כשהיא כנגד פי הקנה וע"כ אין חוששין שמא דרך הושט נבלע אלא דרך הקנה נכנס ודחק ובא והילכך כשנמצאת בחיתוכא דכבדא ועדיין לא יצא לחוץ אי קופא לגיו כשירה דאין יכולה לנקוב דרך קופא שלה ואף על פי שנכנסה ע"כ בדוחק אבל קופא לבר וחודה כלפי פנים חוששין שמא ניקבה דרך כניסתה כיון שנכנסה בדוחק כל כך עד שהגיע עד הכבד ואף על פי שלא נמצא עליו נקב א"א שלא ניקב וקרוס הוא שעלה ובחלישתא בין קופא לבר ובין קופא לגיו טריפה דאימור אינקובי נקיב בכאן או בכאן ואפיל וה"מ כשנמצא בחוץ מסמפון גדול אבל במפון גדול שהוא רחב בין חלישתא בין אלימתא ואפי' קופא לבר כשירה דאימור סמפונא נקט ואתאי עכ"ל . וכתב שנ"ל שזה ג"כ דעת הרי"ף והוא ז"ל מסכים לדבריהם שכ"כ בת"ה מחט שנמצאת בכבד בין שהוא שלם בין שהוא חתוך רואים אם דרך קופא נכנס כשרה נכנס דרך חודה ר"ל שחודו של מחט למטה כלפי חלל הבהמה טריפה וחוששין כל שהוא נכנס עד מקום הכבד וחודו למטה ועובר דרך גר שמא עם כניסתו ניקב והרי זה כספק טריפה ואסורה ואע"פ שהרשב"א מסכים עם הרמב"ם נ"ל דלאו לגמרי מסכים עמו דלדידיה חששא דידן שמא ניקב קנה הכבד במקום שהוא מיצר והולך אבל לקני הכבד לא הוה חיישינן להו דאף אם ניקבו כשרים וכמו שנתבאר ונ"ל דבהא נמי פליגי דלהרמב"ם אע"ג דקופא לבר אם עדיין לא נכנסה בקני הכבד כשירה דכיון שהקנה שם רחב ·קלא לא חיישינן שניקבה אבל נכנסה בקני הכבד טרפה דחיישינן שמא ניקבו ולהרשב"א אפי' נמלאת קודם קני הכבד כיון דקופא לבר טריפה דחיישינן שמא ניקב הקנה כיון שבמקום ההוא אינו רחב כ"כ כמו בסמפונא רבא דכבדא וכן אם נמלאת בתוך קני הכבד,טרפה ולא מטעם קני הכבד אלא מטעם קנה הכבד: ומשמע לי דבין לשטת רש"י בין לשטת הרמב"ם

אם

אלמא דמיטרפא בניקבו סמפוני הכבד · ומה שהשיג עליו רבינו מדמכשרינן בנטלה הכבד כן השיג עליו גם הרשב"א בת"ה הארוך דף מ' ואינה השגה כלל דהלא התו' כתבו במשנה ר"פ א"ט בד"ה ניקב הלב דהא דתנן ניטלה הכבד ולא נשתייר היינו כלום דהיינו שניטל כל בשר הכבד ונשארה המרה דבוקה בגידי הכבד והסמפונות דאל"כ טרפה משעה דניטלה המרה והשתא שפיר אפשר לומר דלא מכשרינן בניטל הכבד אלא כדלא ניטל אלא בשר הכבד אבל הגידין והסמפונות קיימין וכענין שאמרו בריאה שנימוקה וסמפונותיה קיימים דכשרה:

מחט שנמצא בכבד וכו' בפא"ט סוף (ד' מ"ח) ההיא מחטא דאשתכח בחתיכה דכבדא ואסיק רב אשי חזינן אי קופא לבר נקובי נקיב ואתאי ואי קופא לגאיו סימפונא נקט ואתאי ולכאורה משמע מפי' רש"י דכשהמחט מקלתה בכבד ומקלתה בולטת חוץ לכבד תוך חלל הבהמה קא מפליגינן בין קופא לבר ובין קופא לגאיו אבל כשהיא טמונה כולה בתוך הכבד כשרה בכל ענין אבל התוס' כתבו דאין לפרש כך דא"כ מאי פריך ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות וכו' וכ"כ הרא"ש ולפעד"נ מדלא הביאו לשון פרש"י ושהקשו על פירושו אלמא שדעתם הוא כמ"ש אין לפרש וכו' היינו לומר דאף דעת רש"י אין לפרש כך דא"כ מאי פריך ממחט וכו' ושיטא דרש"י מודה בקופא לבר דאפילו כולה טמונה בכבד טרפה אלא דרש"י בא לבאר דבקופא לגאיו כשרה אפילו חודה יוצא לתוך חלל הבהמה דהכי משמע מלישנא דקאמר ואי קופא לגאיו סימפונא נקט ואתאי דמשמע דעכשיו איכא נמלאת בסמפון אלא כבר יצאה מן הסמפון ונתחבה בכבד וחודה חוץ חלל הבהמה ואפ"ה כשרה ולא חיישינן שמא ניקבה אחד מהאברים הפנימיים לפי שהמחט נכנס בנחת משא"כ בקוץ שנוקב בכח מבחוץ ונכנס מדוחק וכמ"ש הרשב"א בחדושיו וכ"כ בעל המאור להדיא ע"פ פרש"י שאין חלוק בין טמונה כולה בכבד למקלתה בכבד ומקלתה חוץ לכבד לעולם בקופא לבר טרפה ובקופא לגאיו כשרה מיהו הר"ן כתב להדיא דכשחודה יוצא לחוץ טרפה אפילו דרך קנה אתאי ורב אשי בכולה טמונה בכבד קאמר ומפליג בין קופה לגד חלל הבהמה ובין חודה לגד חלל הבהמה והכי משמע ממ"ש שאר פוסקים ובסמוך אכתוב המסקנא בפסק הלכה בס"ד:

בד"א במחט גסה וכו' שם וה"מ באלימתא אבל קטינתא ל"ש קופא לגאו ל"ש קופה לבר נקובי נקיב ואתאי ומשמע להדיא דר"ל ל"ש וטרפה כדאמר לעיל מינה נקובי נקיב ואתאי וטרפה אבל בעל המאור כתב ע"ד פרש"י דר"ל ל"ש וכשרה דתלינן לקולא דנקובי נקוב דרך קופא ועייל וכרבנן דמכשרי שמחט שנמצאת בריאה וכן פרש"י בקשייתא דזיתא בסמוך דתלינן נמי לקולא לרבנן דמכשרי בריאה מיהו קשה לישנא דבכולה שמעתתא נקובי נקוב הוי פירושו לחומרא וכאן הוי פירושו לקולא והרשב"א בת"ה הארוך דף ל"ו כתב דלפרש"י לא גרסינן אבל קטינתא נקובי נקיב ואתאי אלא שהקשה לפירושו דברוב הספרים גרסינן אבל קטינתא נקובי נקיב ואתאי ועוד הקשה על פירושו כמה קושיות והסכים לדברי הרמב"ם פ"ו משחיטה דבקטינתא ל"ש וטרפה ובפי' קופא לבר וקופא לגאו כתב הפך מדברי רש"י ז"ל ויתבאר בסמוך בס"ד אבל הרא"ש כתב בפי' קופא לבר וקופא לגאו כפרש"י ובקטינתא כתב דל"ש קופא לגאו ל"ש קופא לבר נקובי נקיב ואתאי אלמא דמפרש ל"ש וטרפה ובקשייתא דזיתא כתב דטרפה דחיישינן שמא ניקב הושט וחזר ונכנס בכבד והיא שיטת התוס' עיין עליהם וכך הם דברי רבינו כאן ובסימן מ"ב בדין קשייתא דזיתא ואיכא להקשות לפי שיטה זו כיון דבקטינתא טרפה בכל ענין אנמא אע"ג דאיכא למימר דבאת דרך קנה אפ"ה כיון דאיכא למימר נמי דבאת דרך ושט אזלינן לחומרא ותו דדרך ושט לבלוע א"כ לאיזה צורך כתב רבינו באלימתא וקופא לבר טרפה שאלו נכנס דרך סמפון לא היה יכול לנקוב בלד העב שלו בלאו הכי נמי טרפה אפילו היה יכול לנקוב בסמפון בלד העב שלו דתלינן בושט לחומרא אי נמי משום דדרך ושט לבלוע ונלפע"ד דלפי דפסק בשלימתא וכולה טמונה בבשר הכבד ואין ניכר בה ריעותא מבחוץ נמי טרפה וקשה על זה ומ"ש מריאה דמכשרינן בשלימתא אפילו בקופא לבר ולפיכך כתב לחלק דבריאה שסמפונותיה רחבים ויכולה לנקוב בלד העב שלו תלינן לקולא כיון שאין ניכר בה ריעותא מבחוץ אבל בכבד דלא היה יכול לינקוב בלד העב שלו בסמפון דסמפונות הכבד קלרים הלכך אפילו בשלימתא ואין ניכר בה ריעותא מבחוץ נמי טרפה דתלינן דנכנסה דרך ושט וכ"כ בס"ד להדיא והכי משמע מלשון פרש"י שכתב בקופא לבר דטרפה דודאי דרך ושט נכנסה וכו' וה"ט דס"ל כרש"י דאפילו בשלימתא וכולה טמונה בבשר הכבד נמי טרפה בקופא לבר כדפרישית ולא קשה לפי זה א"כ בקטינתא דיכול לנקוב בסמפון נכשיר בכבד בשלימתא כמו בריאה שלימתא אפילו באלימתא דיש לחלק דדוקא בריאה באלימתא שאם היתה נכנסה דרך ושט ונקבה וחזרה ונכנסת בריאה דרך חודה עד שכולה טמונה בבשר הריאה בודאי היה ניכר ונראה קלת ריעותא בריאה מבחוץ במקום שנדחקה גם הקופא שהוא כמו ראש המסמר שהרי הוא עושה נקב גדול בריאה בקופא שהיא גסה כגרעין של תמרה וכיון דלא ניכר בה שום ריעותא מבחוץ ודאי דלא נכנסה המחט דרך ושט אלא דרך הקנה נכנסה אבל בכבד בקטינתא דאפי' היתה נכנסה דרך ושט ונקבה ונכנסה לתוך הכבד לא ניכר בה שום ריעותא מבחוץ כיון דליכא הכא נקב גדול בקופא הלכך אפילו בשלימתא נמי טרפה ודו"ק מיהו קשה כיון דבגמרא לא קאמרינן דטרפה בכבד בקופא לבר אלא עובדא דמחטא דאשתכח בחתוכה דכבדא מנ"ל למימר דאפילו בשלימתא נמי טרפה דילמא אין לחלק בשלימתא בין ריאה לכבד דאע"פ דסימפונות דכבד קלרים תלינן דע"י ניענוע שנענעה ימים רבים בהליכתה נכנסה תמיד מעט מעט במקום דחוק ותלינן לקולא כיון שאין ניכר בשלימתא שום ריעותא מבחוץ וכדאמר בקשיית' דזיקלא דאע"ג דלא נפקא (פרש"י דעכשיו איגה יכולה לצאת דרך סמפון כשרונין להוציאה לפי שהסמפון דחוק) מירכל הוא דרגיל ליה פי' רש"י על ידי נענוע וכו' וי"ל דא"כ מאי פריך ממחט שנמצא בעובי ב"ה דמלד אחד כשרה ולא אמרינן ליחזי אי קופא לבר אי קופא לגאו הא התם שלימתא היא. דלא ניכר שום ריעותא בב"ה מבחוץ אלא בע"כ דס"ל דתלמודא אפילו בכבדא דאיכא

סימפונות

פרישה

עוד ישוב לזה: (י) מחט שנמצא בכבד בין אם בא כו' עיין בתשובת רשב"א סימן רנ"ה וב"י הביאו לתשובת הרשב"א בזה הסימן בד"ה מחט שנמצא בכבד כו' ותמצא למה חלקו בין מחטא דאשתכח בחיתוכא דכבדא לאשתכחא בחיתוכי דריאה וגם תוה תמצא ראיה למ"ש בסמוך סי' מ' בענין מחט שנמצא בלב: (יח) שאנו תולין לומר דרך סמפון בא שם אין לפרש שמ"ש רבינו שאנו תולין ר"ל שאנו תולין לקולא משום דאחזוקי איסורא לא מחזקינן שהרי בסמוך

כתב

דרישה

סי' מא [א] ואם לד הדק שלו כלפי חוץ כשרה כתב ב"י אם המחט מחובה בעובי הכבד באופן בין קופא לגיו בין קופא לבר טריפה דודאי דרך ושט נכנסה ונפלה על דופן הכבד שאלו נכנסה דרך סמפון לא היה אפשר [illegible] בעובי הכבד ע"כ וכתב רמ"א [illegible]

בכל ענין שהרי הוא ראוי לנקוב בצד העב שלו וכתב הרשב"א ואין אנו בקיאין איזו גסה ואיזו דקה הלכך בין בזו בין בזו אסורה ויראה שאם היא גסה (יב) כגרעין של תמרה שאינה ראויה לנקוב ע"כ: [ג] כתוב בה"ג דאי אינקיב טרפשא דכבדא טרפה (יג) ומחטא דמשתכחא בטרפשא ספק טרפה הוא וכל ספק טרפה לאיסור ואם נמצאת בסמפונא רבא דכבדא כשרה בכל ענין (יד) נפלה לאור והוריקה כבד (טו) כנגד מרה בעוף טרפה ובטרפות נפלה לאור יתבאר זה לקמן בע"ה ואם נמצאו שני כבדים בבהמה או בעוף טרפה

דכל

סימפונות ואפילו בשלימתא דלא ניכר ריעותא מבחוץ נמי טרפה בקופא לבר כיון דסימפונותיה קטרים דלא דמי לריאה דמכשרינן בשלימתא אפי' קופא לבר דשאני ריאה דסימפונותי' רחבים ולהכי קשיא מב"ה דליכא סמפונות כלל ואפ"ה מכשרינן בשלימתא אפילו קופא לבר ומשני דודאי בכבד אפילו שלימה טריפה בקופא לבר ושאני כ"ה דאמרינן אוכלין ומשקין דחקוה ולא דמיא לכבד שלימתא לקשייתא דדיקלא דאינה ראויה לנקוב כלום הלכך ודאי הוא דלא נכנסה דרך וושט אלא דרך סמפון ומירכל הוא דרכיל ליה וכדאמר להדיא בגמרא הא ודאי סימפונה נקט ואתאי וכדפרש"י לשם עיין עליו (כד' מ"ט) כ"ל וכך היא דעת כל הפוסקים דבכבד ליכא דשלימתא ודאתוכה אחת היא לבד הסמ"ק שמחלק בקטינתא לגבי כבד בין תחובה לשלימתא ויחיד הוא לגבי כל הפוסקים: פסק ב"י דלד"ה אם המחט בעובי הכבד ביושר טרפה בכל ענין דודאי דרך וושט נכנסה דאילו נכנסה דרך סמפון לא היה אפשר להתעקם לגמרי וליכנס בעובי הכבד וכן פסק הרב בהגהת ש"ע וס"ג: **כתב** כה"ג דאי אינקיב טרפשא דכבדא טרפה פי' ודוקא בדאיכא נקב מפולש וכ"א במרדכי ובתרומת הדשן בסימן קס"ג וכתב בא"ו הארוך דאפילו בנקב משהו מיטרפא והקשה בב"י הלא לעיל בסימן ל"ט כתב שאין הנקב פוסל לטרפשא ואפשר דהתם בטרפשא דליבא עכ"ל ואין תירוץ זה אמת שהרי הר"ן כתב גבי ריאה הסמוכה לדופן וז"ל ולפ"ז כל היכא דסמיכא ריאה למקום שאין הנקב פוסל כגון שהיא סמוכה לגרגרת או לשמנונית דידיה או לטרפשא דליבא או לטרפשא דכבדא או בשמנונית הסמפון וכו' עכ"ל הלמא להדיא דבטרפשא דליבא נמי אין הנקב פוסל בו אבל האמת הוא דה"ק שאין הנקב פוסל בו מצד עצמו שאין בו פיסול אלא מטעם שאין הפסק בין אברי הנשימה לאברי המזון ולפיכך כל שנסתם הנקב אף ע"ג דכל קרום שעלה מחמת מכה אינו קרום ולא חשיב סתימה אין זה אלא היכא שהנקב פוסל באבר מחמת עצמו התם הוא דאע"ג דחזר ונסתם בסירכא אינו סתימה אבל הכא אין הנקב פוסל בטרפשא דליבא כדאיכא סירכא דאע"ג דאין סירכא בלא נקב ובכר היה נקב בפועל אפ"ה השתא כיון שחזר ונסתם בסירכא ואיכא הפסקה בין איברי הנשימה לאיברי המזון אין נקב זה פוסל וכ"כ ב"י במסקנתו והוא האמת והכי נקטינן: **כתוב** בספרי המרדכי שנדפסו דטרפשא דכבדא שניקבה נקב מפולש מגד הכבד טרפה וכן פסק בש"ע ומשמע דבניקב שלא מגד הכבד אינה טרפה וקשה דשאר פוסקים כתבו בסתם ע"ש כה"ג דאי אינקב טרפשא דכבדא טרפה ותו דמהרא"י בת"ה סימן קס"ג הביא דין זה מלשון המרדכי ולא הזכיר מגד הכבד וכן בא"ו הארוך שער כ"א סימן ל"א ובשאר כ"ד ונראה דהאי מגד הכבד שנמצא בספרי הדפוס ט"ס הוא וכך ראיתי במרדכי ישן מדוייק כתיבת יד שלא כתוב בו מגד הכבד אלא כך כתוב שם דטרפשא דכבדא שנקבה נקב מפולש שהוא חצר הכבד טרפה והמדפיסים טעו והכניסו מגד הכבד במקום חצר הכבד והכי נקטינן דבכל מקום שניקב חצר הכבד טרפה כדאיכא נקב מפולש: **ומ"ש** ומחטא דמשתכחא בטרפשא ספק טרפה הוא וכו' נראה דר"ל דאפי' בקופא לגאו נמי ספק טרפה דלא דמי לנמצאת טמונה בכבד דמכשרינן בקופא לגאו דשאני התם דליכא למימר דדרך וושט נכנסה ונקבה וכו' דא"כ לא היה לה לנקוב בצד העב שלו בכבד מבחוץ אבל בטרפשא ז שפיר איכא למימר דדרך הוושט אתאי ונקבה ונכנסה לטרפשא בתוך המחט והלכך ספק טרפה הוא:

כתב בת"ה הארוך (דף ל"ו) אהך דקופא לבר וקופא לגאו נראין דברי הרי"ף והרמב"ם דמפרשים בהפך מדברי רש"י ז"ל ולגאו היינו כנגד חלל הבהמה ולבר היינו כנגד חוץ לחלל הבהמה כלומר כנגד הרחם וס"ל דכל מחט שנמצא בריאה או באחד מן האיברים התלויין בה לא חיישינן דילמא נכנסה דרך וושט אלא תלינן דדרך סמפונא נקט ואתאי וקופא לגאו דבשרה דדרך סימפונא נקט ואתאי ואין חוששין שנטה אילך ואילך ונקבה וקופא לבר בכבד דטרפה חוששין שמא נטתה בחודה אילך ואילך דרך ירידתה ונקב קנה הכבד שנקובתו כמשהו הואיל ועבר וירד עד שם כמאר משא"כ בנמצאת בריאה דכיון שעד הריאה המקום רחב וקרוב הוא אין חוששין לכלום ואפי' לבר ע"כ ושיטה זו מחוורת ולא קשיא עלה כדקשיא לשיטת רש"י ובחדושי הארכתי בזה כם"ד גם בעל המאור כתב פירוש הסוגיא בדרך זה על שם הגאונים ולענין הלכה נראה בפלוגתא דרבוותא דבכבד נמי אזלינן לחומרא ובין כשחודה לצד חלל הבהמה ובין קופה לצד חלל הבהמה ובין בשלימתא ובין בתחובה בין בשלימתא ובין בקטינתא בכל ענין טרפה וכדהגינן אף בריאה במחט שנמצא בה לטרפה בכל ענין כדלעיל סוף סימן ל"ו ודלא כש"ע דמתיר בכבד בקופא לגאו: **כתב** ב"י דלהרשב"א דס"ל דסמפוני הכבד שניקבו כשרה דלא כהרמב"ם צריך לפרש דמאי דמטריף בכבד בקופא לבר ה"ט דחיישינן שמא ניקב קנה הכבד במקום שהוא מיצר והולך קודם שנכנס בסמפונות שהם קני הכבד וה"ה בנמצאת בסמפונא רבא קודם קני הכבד טרפה בקופא לבר עכ"ד ואיכא לתמוה הלא בגמרא אמרו בהדיא מחטא דמשתכחא בסמפונא רבא דכבדא כשרה ולא חילקו בין מקום רחב שבו למקום קצר שבו ועוד הלא הב"י עצמו הביא מ"ש הרשב"א בתשובה דחיישינן אולי נטתה לכאן ולכאן דרך כניסתה וניקבה אחד מהסמפונות שנקובתן במשהו בסמפוני הלב והכבד ודוחק לומר שמ"ש והכבד הוא להרמב"ם שלא לדעתו דלדעתו לא חיישינן אלא לשמא נקבה בסמפוני הלב וכדכתב בת"ה בשם שמא עם כניסתו ניקב ונראה לפע"ד דהעיקר הוא דס"ל להרשב"א לחלק דדוקא בנמצאת בסמפונא רבא דכיון דלא חזינן שום ריעותא בדוכתא דמשתכחא בסמפונא רבא לא חיישינן דנקבה ביה דאי נקבה ביה היתה תחובה בו וכדאמר גבי ישב לו קוץ בוושט דוקא ישב אבל נתחב בו ולא ישב כשרה ודכוותה בכבד אבל אי משתכחא המחט בכבד עצמה שכבר עברה הסמפונא רבא חיישינן שמא כבר נקבה בה בשעה שעברה שם בכניסתה לכאן או לכאן ואינו ניכר וכ"כ בת"ה הארוך להדיא וז"ל בקופא לבר וראשה אחד נכנס לפנים חוששין שמא נטה אילך ואילך דרך ירידתו ונקב קנה הכבד שנקובתו במשהו וכו' ואע"ג דבנמצאת מחט בכרס וקורקבן כשרה ולא חיישינן שמא בשעה שעברה דרך הוושט נקבה בו בכניסתה לכאן ולכאן התם ה"ט דבכרס והקורקבן קרובים לוושט אבל כבד שרחוק מהקנה חיישינן טפי וכדכתבנו התוס' ושאר מחברים: **כתב** בה"ג והיכא דעביא לה כבדא חזינן לריאה דידה אי חוורא כעמר גופנא טרפה ואי סומקא הדרא בריא וכשרה והר"ן והרבינו ירוחם הביאוהו ונראה מדבריהם שאין לחוש לטריפות זה אחר שלא נמצא לו עיקר בגמרא ולא נמצא כן לשום אחד מהגדולים וכמ"ש ב"י בשמם אכן הא"ו הארוך כתב כן בשם ספר הפרנס וכתב פירושו דהיינו לומר שהכבד היא נפוחה ועבה ונרקב דיש לעיין בריאה אם לבנה היא כצמר גפן טרפה ואם אדומה היא כשרה והדרא בריא ונראה לפע"ד שיש ליזהר בדין זה דכל דברי בה"ג הם דברי קבלה ולא עדיף מבועא בשיפולי ריאה דכתב הר"ן גופיה בשם התוספות דלפע"י דבר תימה הוא מ"מ טוב ליזהר לפי שכל דבריהם דברי קבלה וכך נהגו עכשיו להחמיר בבועה בשיפולי והכי נמי בכוותה:

נפלה לאור וכו' פי' משום דסוף המרה ליוקב וכאילו כבר ניקבה המרה ולקמן בסימן נ"ב הביא דברי הרשב"א דה"ה כנגד חוטא וע"ש:

ואם נמצאו ב' כבדים וכו' כ"כ הרא"ש בשם בה"ג פא"ט ומשמע דבכל גווני טרפה בין דבוקים זה בזה בין אינן דבוקים אלא כ"א תלוי בפני עצמו דומיא דבעלת ה' רגלים דלא מפלגינן בין דבוקין לאינן דבוקים והכי משמע מהפסק הלכה שפסק רש"י פא"ט (דף נ"ח ע"ב) וכ"כ ה"ר ירוחם להדיא:

ומ"ש

אם המחט תחובה בעובי הכבד ביושר בין קופה לגיו בין קופא לבר טריפה דודאי דרך וושט נכנסה ונפלה על דופן הכבד שאילו נכנסה דרך הסמפון לא היה אפשר להתעקם לגמרי וליתחב בעובי הכבד (ג): **וכתב** הרשב"א בחידושיו שמדברי הרמב"ן נראה שהוא מפרש באיתוכא דכבדא שהיא בסמפונות הדקים של הכבד ומ"מ עדיין לא ניקב אחד מהסמפונות או הוא בענין שתוכב המחט לצד זה לבשר הכבד בלא נקיבת אחד מהסמפונות אבל אם א"א בלא נקיבת אחד מהסמפונות טריפה: ומ"ש רבינו בשם הרשב"א ואין אנו בקיאין אי זו דקה ואי זו גסה וכו' עד שאינה ראוי לנקוב כ"מ"ה וכ"כ רבינו ירוחם בשם הרמב"ן ולמה"ו כן מדאמרינן בגמ' (מט.) דקשייתא דדיקלא הא ודאי סימפונא נקט ואתאי: **מחטא** דמשתכחא בסימפונא רבא דכבדא משמע בגמרא דכשר אפילו קופא לבר וכ"כ רבינו ירוחם: (ב"ה וכ"פ הרמב"ם בפ"ו, וכתב הר"ן סימפונא דכבדא סימפון גדול שבכבד והוא שתפון הקנה שנכנס בתוכו כשירה דכיון דלא ניקבה מידי אמרינן דסימפונא נקט ואתאי והה"נ אי אישתכח בסמפונא רבא דריאה כשרה והכי איתא בגמרא ואפילו חיתא לריאה קאן א"צ בדיקה עכ"ל: **כתוב** בס"ג דאי אינקיב טרפשא דכבדא טריפה ומ"ת הרי רבינו כתב בסי' ל"ט ריאה שנסרכה לאחד מהמקומות שאין הנקב פוסל בהם כמו לחזה וכו' ולטרפשא ואפשר דהתם בטרפשא דליבא ס"ל התם בטרפשא המבדלת בין איברי הנשימה לאיברי המזון והכא בטרפשא דכבדא שהיא יותרת הכבד הנקראת איבד"ש וגבי כבד שהוריקה כנגד בני מעים כתוב בהגהות אשירי מכאן יש סמך לדברי הגאונים דמטריפין כשניקב חצר הכבד דחיישינן שסופו לינטל כל הכבד מדמטרפינן כשהוריקה הכבד כשיעור נקב משהו דאסרו תחלתו משום סופו עכ"ל ולפי זה אפשר לומר דאע"ג דניקב הטרפש טריפה שייך שפיר למימני טרפש עם מקומות שאין הנקב פוסל בהם לענין ריאה שנסרכה להם דכיון דאין פיסול הנקב מצד עצמו אלא מפני שסוף הכבד לינטל כל שנסתם והעלה הארוכה ליכא למיחש או שניטל הכבד ע"י כך. וכתב המרדכי בשם הגאונים דטרפשא דכבדא ב שניקבה נקב מפולש מגד הכבד טריפה אבל אם נסרכה בסירכא בעלמא לא היו מטריפים וכתבו בעל תרומת הדשן בסימן קס"ג:

ואם נמצאו שני כבדים בבהמה או בעוף טרפה דכל יתר כנטול דמי בפרק א"ט (נח:) גרסינן תנן התם בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא ג' ה"ז בעלת מום אמר רב הונא ל"ש אלא שחסר ויתר ביד אבל ברגל טרפה נמי הויא מ"ט כל יתר כנטול דמי. ופרש"י ל"ש. דקתני ה"ז מום לגבוה הא להדיוט שרי אלא שאיסור זה דבעלת ג' או יתור זה דבעלת ה' ביד שאין לה אלא יד אחת

או

דרכי משה

פרה ובדת במקום חיותא: (ג) ואין להקשות דאדרבא אילו נכנס דרך הוושט א"א לכנס בקופא לגאו ליתוך הכבד ר"ל דכה"ג אמרינן שנפלה על דופן הכבד באלכסון ונכנסה ראש המחט תחילה ואח"כ נכנס הקופא ולכן קופא לגאו: ותמיה

דרישה

גבה ע"כ: [ג] כתוב בה"ג דאי אינקב טרפשא דכבדא טריפה וא"ת הא כתב רבינו לעיל סימן ל"ט ריאה שנסרכה לאחד מהמקומות שאין הנקב פוסל בהם כמו לטרפשא כו' ואפשר דהתם בטרפשא דליבא א"כ התם בטרפשא המבדלת בין אברי הנשימה לאברי המזון והכא בטרפשא דכבדא שהיא יותרת הכבד א"נ אף על גב דניקב הטרפשא טריפה שייך שפיר למימני טרפש עם המקומות שאין הנקב פוסל בהם לענין ריאה שנסרכה להם כיון שאין פיסול הנקב מצד עצמו אלא משום שסוף הכבד לינטל דהא טעמו כתבו הג"א בהדיא גבי כבד שהוריקה כנגד בני מעיים ע"ש א"כ כל שנסתם והעלה ארוכה ליכא למיחש תו שינטל הכבד ע"י כך ב"י וכתב מ"ו עליו וקשה על דבריו (ר"ל על מ"ש דלעיל איירי בטרפשא דליבא עכ"ה) שהרי הר"ן כתב להדיא לטרפשא דליבא ולטרפשא דכבדא וכ"כ הוא גופא לעיל סימן ל"ט בשם הר"ד יוסף בר יהודה ע"ש אלא בודאי הנקב אינו פוסל בו מצד הסירכא (ר"ל מ"ש לעיל אין הנקב פוסל בהן קאי שיש לומר אין סירכא בלא נקב ונטריף אותו כמקום הסרוך מ"מ לא נחוש לזה דמאחר דליכא שם אלא סירכא בעלמא מסתמא לא ניקב שני הקרומים עכ"ה) לומר שאין סירכא בלא נקב דאפי' יש שם נקב ואינקב קרום העליון לגמרי אינו טריפה ולא מטרפינן הכא אלא בנקב מפולש משני לדדין וכ"פ המרדכי וכ"פ מהרש"ל וכמו שהבינו הוא בעצמו עכ"ל · ותו [illegible]

פרישה

כתב אבל בדקה אין חילוק וטריפה בכל ענין אלמא דמשוקינן איסורא אלא שטעם דאי מגד מוך בא לכאן לא היה יכול ליקוב בצד העב שלו תוך הבשר שהרי המחט תחובה שם ברשבה של כבד העב נגד הסמפון וז"ש ודוקא במחט גסה אבל במחט דקה אזלינן לחומרא וחיישינן שמא בקופא נ"יב מחוך ונכנסה לפנים וק"ל: (יב) כגרעין של תמרה כו' וכ"כ רבינו בסמוך סי' מ"ב גבי מרה: (יג) ומחטא דמשתכחא בטרפשא ספק כו' הטעם דשמא ניקב ושוב נסתתם רכ"ע ונראה דמיירי שנמצא בתוך שתי הבשר הטרפשא (ר"ל שהמחט כולה נמצא בבשר של הטרפשא ודוק עכ"ה) דאל"כ לא יפה אלא כמחט שנמצא בתוך חלל הגוף וע"ש ונקט טרפשא ועמ"ש ב"י בשם מ' בד"ה ודע שבחידושי הרשב"א: (יד) נפלה לאור והוריקה פי' אפילו מקצי עיי' בסימן נ"ב בסרשב"א: (טו) כנגד מרה כו' הטעם משום דסתימה מרה לנקב אבל במקום אותה צריך לסיות סכל ירוק · (וכם מעוך קושיות רכ"ש שכתב ר"ל לא ידענא למה לא נקט נמי אם הוריקה נגד מקום חיותא או כנגד ששפיים דשם היא נ"כ טריפה כדלקמן סימן נ"ב פכ"ה

חדושי הגהות

ב הטרפשא דכבדא שניקבה נקב מפולש שהוא חצר הכבד כצ"ל (ב"ח) ועמ"ש ס"ק ה' ויישב הגירסא שלפנינו:

[ג] (ט) דכל יתר כנטול דמי והוה ליה ניטל הכבד וי"א דלא אמרי' כאילו ניטל כולו אלא כאילו ניטל עם המקום שהוא דבוק שם הלכך אם הם דבוקים בבזית של מקום מרה או בבזית של מקום חיותא טרפה ואם לאו כשרה [ד] וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לסברא הראשונה :

מב [א] **מרה** שנקבה טרפה ואם ניקבה כנגד הכבד (א) והכבד סותמו כשרה (ב) נטלה ביד או חסרה טרפה אבל יש מיני עופות שאין להם מרה כמו תורים ובני יונה ואין לאוסרם כיון שכל המין הוא כך ומ"מ אין ללמוד מהם להכשיר מינים אחרים שאין להם מרה שחלוקין הן במינים ואין ללמוד מין משאינו מינו כתוב בה"ג ניטלה המרה טעמינן לה בדוכתה (ג) אם יש בה טעם מרה כשרה בידוע שנבלעה במקומה וכתב הראב"ן ואי לא טעם בה מרורה

או שוש לה ג' ידים : כנטול דמי . יתר אחד כחסר א' והוי כבעלת רגל אחת וטריפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה וכן הלכה דליכא מאן דפליג ואע"ג דאמרן באוני בריאה דלית הלכתא כרבא ביתרת הא אוקימנא התם דקיימא בדרא דאוני דקי"ל לרבנן דאורחייהו בהכי אבל ביני וביני טריפה וכתב הרא"ש כל זה וסיים בה וכ"כ בה"ג אם נמצאו ב' כבדים טריפ' שני טחולין כשרה עכ"ל והא דמכשר בשני טחולין היינו אפילו דבוקים זה לזה בסומכייהו דכיון דקי"ל כל אבר יתר כאילו ניטל אבר חבירו דמי הרי אמרו ניטל הטחול כשירה כ"כ הרשב"א בת"ה לדעת רש"י וכתב הר"ן שהרמב"ן פירש דכניטל ממקומו המחובר לו ומקומו עמו קאמר ולפיכך כשהיא מחוברת במקום בוקא דאטמא רואין כאילו ניטל הוא ובוקא דאטמא חבירו וכן כשהיא סמוכה במקום צומת הגידים רואים כאילו ניטל צומת הגידים של שניהם אבל רגל יתר המחובר למטה מבוקא דאטמא ומצומת הגידים כשירה ולפ"ז אם היו לה שני טחולין הסמוכים זה לזה בסומכייהו רואין כאילו ניטל היתר ממקומו ומקומו עמו ונשאר השני נקוב בסומכיה וטריפה אבל הרשב"א כתב בת"ה דכנטול בלחוד קאמרינן כלומר כאילו ניטל הוא לבדו וכ"ת א"כ יתר ברגל למה היא טריפה משכחת לה כגון שהיה מחובר במקום בוקא דאטמא בענין שאם תעקור את זה ישמט בוקא דאטמא של חבירו וכן אם הוא מחובר במקום צומת הגידים בענין שאם ינטל יתחתך צומת הגידים של חבירו הא יכול ליטלו בלא קלקול אפי' ברגל כשירה ולפ"ז נמצאו לה שני טחולים סמוכים אפי' בסומכייהו כשירה שהרי יכול לינטל אחד מהם וישאר חבירו קיים אא"כ היה אחד מהם נכנס בחבירו בענין שאם ינטל אחד מהם לא ישאר בחבירו כעובי דינר זהב עכ"ל הר"ן וכן לפ"ז יתרת הכבד לעולם כשירה דכשאתה נוטל את היותר אין עושה אותה טריפה מיהו אף הרב לא אמרה אלא להלכה אבל לא למעשה וז"ל בת"ה הקצר שני טחולים שנמצאו לבהמה בין שהם יוצאים משני מקומות בין שהאחד יוצא מן השני לעולם כשירה וכשאתה אומר כל יתר כנטול דמי הרי אמרו ניטל הטחול כשרה ויש מרבותינו שאמרו אם הם מחוברים בראש העב שלו דכל יתר כנטול דמי ואם ניטל מקום העב של טחול טרפה ויראה לי שהיא כשרה דלא אמרו כנטול עם מקומו אלא כנטול דמי כלומר כנטול מן המקום אשר נתחבר שם וכשאתה נוטל את היתר עדיין כל עובי עיקר הטחול קיים ואפי' לא נשתייר בעביו אלא כעובי דינר כשרה ויש לחוש למעשה לדברי רבותינו ז"ל עכ"ל וכתב עוד בהמה או עוף שנמצא לו שני כבדים יש אוסרין לפי דכל יתר כנטול דמי שהיתר כחסר ויש מי שאומר שלא אמרו כחסר אלא כנטול כלומר עם מקומו שהוא דבוק בו ולפיכך אם הם מחוברים במקום בזית של מקום חיותו או בבזית שבמקום מרה טריפה ואם לאו כשירה ויראה לי שלא אמרו כנטול עם מקומו אלא כנטול כלומר כאילו היתה ניטל מן המקום שהוא בו והילכך כל אבר יתר שאם ינטל ממקומו עושה אותה טריפה אסורה ואם לאו כשירה ולפיכך יתרת הכבד לעולם כשירה דכשאתה נוטל את היותר אין עושה אותה טריפה ומ"מ לראשונים שומעים להחמיר בשל תורה עכ"ל וכתב עוד כבר אמרנו שכל מקום שחסר טרפה היותר טריפה שהיותר כנטול דמי לפיכך אם היתה יתרת רגל טריפה בד"א כשהיתה בעלת שלש רגלים לפי שכשאנו רואים היתר כנטול ממקומו הרי הוא כחסרה רגל ונמצאו לה ב' רגלים דבוקים זה בזה יש מרבותינו שאמרו שאם נדבקו במקום שאם תחתך היתר עם מקומו עושה אותה טריפה הרי אנו רואים כנטולים וטריפה ולא יראה לי כן שלא אמרו כל היתר כנטול עם מקומו אלא כנטול דמי ר"ל היתר ולפיכך כל שינטל מקומו ועושה אותה טריפה הרי זה טריפה ואם לאו כשירה וראוי לחוש לדברי רבותינו שאמרו להחמיר בשל תורה עכ"ל · וכתב הר"ן במשנת אלו כשירות בבהמה דמסתברא דנטולה וחסרה בידי שמים דינן שוה וכל מקום שהנטולה טריפה אם חסרה טריפה הלכך חסרה כבד טריפה כאילו ניטלה אבל הרמב"ם כתב בפ"ח מה"ש כל אבר שנאמר בו שאם היה חסר טריפה כך אם ניטל טריפה אבל אבר שנאמר בו אם ניטל טריפה אינו נאסרת אלא אם נחתך אותו אבר אבל אם נבראת חסרת אותו אבר הרי זו מותרת שאם לא תאמר כן נמצאת הכשירה והנטולה אחת וכל אבר שנאמר בו שאם ניטל מותרת ק"ו אם חסר מתחילת ברייתה ולא נברא שהיא מותרת עכ"ל ולפ"ז לדעת הרמב"ם נמצאו לה שני כבדים כשירה ואע"ג דכניטל דמי אין בכך כלום דכנטול דמי היינו לומר דכחסר מתחלת ברייתו דמי וחסר הכבד כשירה דלא אמרו דטריפה אלא בניטל כולו כנ"ל ויש לדחות דדילמא ה"א ליבראות חסרת הכבד והרשב"א הביא בת"ה לשון הרמב"ם וכתב עליו ולא יראה לי כן שהרי הכבד אחד מהמנויים בניטלים וכל עצמינו לא אסרו נטילת הכבד אלא מפני המרה ואם נבראת בלא כבד טריפה שגם היא חסרת המרה היא ולא מנו נטולה וחסורה אלא ללמדך שאחד ניטל ביד ואחד שחסר מן התולדה טריפה שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלוק ולומר דדוקא שחסרה מתולדתה אבל היה לה וניטל כשירה או בהפך עכ"ל : ובפי' כל יתר כנטול דמי דברי הרמב"ם בפ"ו מה"ש כפי' רש"י וכתב רבינו ירוחם שכן עיקר :

מב מרה שניקבה טריפה משנה ר"פ א"ט (מג ·) וכתב הרשב"א בת"ה ניקבה המרה ואפשר לתלות בסכין או ביד הטבח כשירה ופשוט הוא : **ומ"ש** ואם ניקבה כנגד הכבד והכבד סותמו כשירה מימרא שם בראש הפרק (מג ·) ופרש"י שנקיבה במקום דיבוקה בכבד וחיבור הכבד סותם את הנקב וכתב הרשב"א בחידושיו גבי הא (מה :) דאמר אמימר ג' קני הוו שמרה שנקבה וכבד סותמתה אם ניקב הכבד כנגדו טריפה וכ"כ סמ"ג וסה"ת ופשוט הוא והכי אמרינן בהדיא בגמרא (מח ·) גבי ריאה שניקבה ודופן סותמתה : **וכתב** המרדכי מעשה היה שהמרה נבדקה לצלעות מצד הכבד כדינה והכשירוה : ניטלה ביד או חסרה טריפה במשנת א"ט כתב הרא"ש דכל הנך דאם ניקבו טריפ' ה"ה אם ניטלו בין מעלמן בין ביד טריפה וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מה"ש וכ"כ התוס' והר"ן וכתב הר"ן ולפי זה ניטלה המרה בין בעוף בין בבהמה טריפה ואע"פ שיש מינים בעופות שאין להם מרה כלל כגון תורים ובני יונה אין למדים ממין על שאינו מינו וכ"כ הרא"ש והרשב"א וכן דעת הרמב"ם שכתב בפרק ו' מה"ש אבר שאמרו חכמים בו שאם ניקב במשהו טרפה כך אם ניטל כולו טרפה בין שניטל בחולי או ביד בין שנברא חסר וכן אם נברא בשני איברים מאותו אבר טריפה שכל היתר כנטול הוא חשוב כילד ניטל אחד מן המעים· או המרה וכיוצא בהן בין בעוף בין בבהמה טריפה וכן אם נמצא מהם שתי מררות או שתי מעים טריפה וכן כל כיוצא בזה עכ"ל. וכתב הכלבו שהלכני אין לו מרה בכבד אבל יש לו למטה סמוך לזנבו והגהות מיימון כתבו שכתב סמ"ק בשם רש"י והרי"ף דהיכא דלא משתכח שום מרה וכן אם נמצאו שתי מררות כשירה וכ"כ הרוקח וכ"כ המרדכי בשם הרי"ף וכתב בשם ראבי"ה שלולי שקשה לו להכניס ראשו בין הגדולים היה מכשיר באין לה מרה וביש לה שתי מררות וכתב הרא"ש בתשובה כלל כ' סימן כ"ז שאין לסמוך על דברי המכשירין ניטלה המרה או יש לה שתי מררות דבין זו ובין זו טריפה היא וכן הסכים מה"ר ישראל בכתביו סי' ל' וסימן רט"ו וכן עיקר : ומ"ש רבינו אבל יש מיני עופות שאין להם מרה וכו' עד ואין ללמוד ממין על שאינו מינו כבר נתבאר : כתוב בה"ג אם ניטלה המרה טעמינן לה בדיכתה וכו' דברי בה"ג כתבום הרא"ש והרשב"א והר"ן בפא"ט וגם המרדכי כתב בשם ראבי"ה פעם אחת בא לידי מעשה שניטלה המרה ואמרתי לקרוע הכבד שתי וערב ולטועמו כמו שכתב בה"ג שאם יטעום בלשונו טעם מר הרי נבלע בכבד וכשירה מפני שאמרו חכמים כבד טעם ומרה זורקת בו טפה וכשטעמוהו לא הרגישו במרירות כלל ואמרתי שוב לצלותה ע"ג גחלים והיתה מרה עד מאד והכשרתיה עכ"ל וכ"כ הגהות מיי' בפ"ו מה"ש בשם סמ"ק וכתב מהר"ר ישראל בכתביו סימן ל' דאפילו לדידן יש לסמוך על בה"ג : **ומ"ש** רבינו בשם ה"ר אליעזר בר נתן כתבו הרא"ש שם וגם רבינו ירוחם כתבו

ומ"ש וי"א דלא אמרי' כאילו ניטל כולו וכו' כלומר אפי' דבוקים שלא במקום מרה כשרה וכל שכן באינן דבוקים והוא דעת הרמב"ן שכתבו הרשב"א בת"ה הארוך דף ל"ט והרא"ש והר"ן פא"ט והסכים הרא"ש לסברא הראשונה שהיא דעת רש"י ובה"ג ואף על פי שהרשב"א חולק עוד מהרמב"ן ומביאו ב"י לא הביא רבינו דעתו מאחר שהוא גופיה לא כתבה אלא להלכה ולא למעשה וע"ל בסימן ל"ד שהארכתי ע"ז בס"ד ומה שהוצרך רבינו לפרש כאן בדין זה דאין חלוק בין בהמה לעוף נראה דלפי דבמרה כתב בסימן שאחר זה דאיכא לחלק בין בהמה לעוף לכך כתב דבכבד אין חלוק וכ"כ הרשב"א בת"ה :

מב מרה שנקבה וכו' עד סותמו כשרה משנה וגמרא רפא"ט : **נטלה** ביד וכו' עד משאינו מינו וטרפה כל זה כתב הרא"ש רפא"ט · ומהרש"ל בדין נגלה וטרפה כתב להקל בין כחסר בין בשתים וכס' האגודה כתב תחלה ע"ש ראבי"ה דוקא ניקבה המרה טרפה אבל ניטלה כשרה כמו טחול וכו' ומ"מ פעם אחד לא מצאו מ"ה ואמר לטועמה וכו' וכי משכחתי תרתי מררתא כשרה ואין לאסור מטעם כל יתר כנטול דמי וכן בספר הרוקח ובספרי' דר"י מדורא עכ"ל והוא מהמרדכי ובהגהת אשיר"י רפא"ט וז"ל דהא דמכשיר טפי ביתר מבחסר ה"ט דבמרה אפילו את"ל דכנטול דמי לא גרע מאילו נטלה המרה וטעמו בו טעם מרירותא דהא איכא קמן מרירותא דמרה וכ"כ מהרש"ל בתשובותיו וז"ל ב' כבדות שנמצאו כתרנגולת אחת ולכל כבד יש מרה לעצמה טרפה וכי איכא ב' מרות בכבד אחת כשרה עד כאן מרבינו מנחם מירזבורק וכן עיקר ולא כמו שפסק ביורה דעה ודעתו של הגדול מאחר דכשרה אפילו ניטל המרה אלא שיש קצת מרירותא בכבד א"כ אפילו תאמר כל יתר כנטול דמי והוי כמו שניטלו שתיהן מ"מ לא גרע מאילו נשאר בו טעם מרירות טוב מצאתי בתשובת מיימוני' הא"א שרוב הגאונים מכשירים ור"ת כתב בספרו בהמה שיש לה ב' מרות שמותרת לכל ישראל ואפילו בזמן הבית ראויה ליקרב ע"ג המזבח ע"ש עכ"ל מהרש"ל מיהו בסוף ימיו חזר בו שהרי בא"ו דמהרש"ל הביא דברי מהרא"י לפסק הלכה דבין באין לו מרה ובין ביש לו ב' מרות טרפה ע"כ וכ"כ בפרק א"ט סימן א' ולפעד"נ שאין לסמוך כלל אדברי המכשירין אפילו בהפסד מרובה מאחר דאיכא פלוגתא דרבוותא באיסורא דאורייתא והטעם שכתב להכשיר בב' מרות משום דלא גרע מטעימת מרירותא אין נראה כלל דהכי אמרינן כל יתר כנטול דמי נטולה לגמרי הויא ולא נשאר בה שום מרירות כל עיקר וטרפה וכן פסק בש"ע והכי נהוג :

כתב בש"ע ס"ז היו ב' מרות שכבד אחד הנה ואחד הנה וסמפון אחד וכו' עד יש להכשיר בבהמת ישראל ע"כ : נראה דלפי שהרשב"א בתשובה כתב על מעשה זה אפשר להתיר אך טוב ליזהר בכל כיוצא בזה לכך הכריע הרב ב"י שלא להכשיר אלא בבהמת ישראל ומהרש"ל בפא"ט סימן ב' חלק על הרשב"א דמתיר במעשה זה בסתם אבל לפעד"נ דהלשון משמע אף בבהמת ישראל טוב ליזהר שלא להתיר לכתחלה אלא דאין לאסור דיעבד אם נתערב בחתיכות אחרות

והכי

פרישה

עכ"ה) : (ש) דכל יתר כנטול דמי והוי כאילו ניטל הכבד פירוש כאילו נטלו כל ב' כבדות דאסור ויתר שוין כן רש"י וכ"כ רבינו לקמן סימן נ"ה :

סי' מב (א) **והכבד** סותמו כשרה פי' שנקבה במקום דיבוקה בכבד וחיבור הכבד סותם הנקב רש"י ואם ניקב הכבד כנגדה טריפה רשב"א : (ב) נטלה ביד או חסרה פי' שכך נולדה : (ג) אם יש בה טעם מרה כשרה הטעם שאמרו חכמים כבד בולע והמרה זורקת בו וכתב מהרא"י בכתביו דאפילו לדידן יש לסמוך ע"ז :

אם

דרישה

מקבה הגרפשא נקב משולש ומורה ונסתמה בטחול שנסרכה ונסבכה בה לפי מ"ו טריפה ולפירוש ב"י הלשם דבזר הואיל וממשת עלמה אין הנקב משולש פוסלו ומיהו אם נסרכה בה שלא כדרך שגדלה עליה דרך גידולה דהיה עתיד ליפרק ממנה גם לב"י ודאי טריפה וק"ל : [ג] דכל יתר כנטול דמי ואע"ג דגבי אוני לא אמרינן יתר כנטול ומכשירין במראות בימין ושלשה בשמאל הא אוקימנא והוא דקיימי בדרי דאוגא דקים להו לרבנן דאורחייהו בהכי אבל ביני ביני טריפה וק"ל : [ד] וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לסברא ראשונה סברא זו שהוא למעוטה כאן ולקמן סי' מ"ג בדין טחול שהי קולא סברא ואם דאמרינן כאילו ניטל כולה וכשרה ולפי סברא הוי כאילו ניטל המקום שהדבוק ויכול להיות טריפה והלכה דלפי הר"א אם לא נדבק כלל שהוא כשר ולסברא ראשונה אסור וכתב ב"י בשם הרשב"א שנראה לו לפי דעת י"א שבמקום הדבוק לא מצינן כנטול אלא המקום הדבוק בו כדי קליפה ואם יתקלקל בשאר מקומות נטילת קליפה זו אסרינן ומי לא פרי אלא שנראה להחמיר בכל זה ע"כ :

סי' מב [א] **מרה** שנקבה טריפה כתב רשב"א ואם יכול לתלות שניקבה בסכין או ביד הטבח כשרה וכ"כ רבינו בסימן כ' :

אמת

מרה כשהיא היה יצלנה ואי בלע בנויה יהיב בה טעמא ואם נמצאו שתים טרפה דכנטול דמי ואם היא אחת ונראה בשתים נוקבין אותה ואם שופכות זו לזו [ב] אחת היא וכשרה ואם לאו ב' הם וטרפה גרעין שנמצא בה (ד) אם הוא גדול כשל תמרה כשרה שאיני יכול לנקוב וכודאי נכנס דרך הסמפון [ג] ואם הוא דק כשל זית טריפה שהרי הוא עשוי לנקוב :

מג [א] **ניטל** הטחול כשר ובניקב יש הילוק בין ראשו האחד לחבירו (א) שהטחול בראשו האחד עב ובראשו השני

והכי נקטינן : **גרעין** שנמצא בה כו' בפרק א"ט (דף מ"ט) ההיא קשייתא דאישתכח במרה הא ודאי סיתפונא נקט ואתאי וה"ת דדיקלא אבל דזיתא מבזע בזע (ופרש"י סימפונא דכבד נקט ועל דאי דרך הוושט נכנסה אינה ראויה ליקוב ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך נקב · מבזע בזע כמחט ומאן דטריף במחט בריאה טריף נמי בהא) והתוס' הקשו על פירושו דא"כ הוי דלא כהלכתא דקי"ל הלכתא כר' יוחנן דמכשיר לעיל אבל נראה דאפי' ר"י במהט הוא דתלינן שבאת דרך הסמפונות אבל קשייתא דזיתא שהם גסין ואינן יכולין לבא בריוח דרך הסמפונות חיישינן שמא ניקב הוושט וחזר ונכנס בכבד עכ"ל וכן כתב הרא"ש והמרדכי ומשמע דאין חלוק בין פרש"י ובין פי' התוס' אלא לענין פסק הלכה דלפי' רש"י דין קשייתא דזיתא במרה כדין מחט בריאה ולפי' התו' איכא לחלק דאף מאן דמכשיר במחט בריאה אפ"ה בקשייתא דזיתא במרה מודה דטרפה דכיון שהן גסין ואינן יכולין לבא בריוח דרך הסמפונות חיישי' שמא ניקב הוושט וחזר ונכנס בכבד אבל בהא מילתא דתחלק תלמודא בין קשייתא דדיקלא לדזיתא דדיקלא אינה ראויה לנקוב כיון שהוא גדול בראשו כמו ראש של תמר ושל זית קטן ממנו בראשו וראוי לנקוב אין חלוק בין הפירושים ורבינו סתם הדברים בפסק הלכה כדעת התוס' והרא"ש ואינו מבין דברי ב"י שכתב וז"ל ורבינו שכתב אם הוא גדול כשל תמרה כשרה וכו' הוא כשיטת התו' והרא"ש אבל לפירוש רש"י לא ה"ל לכתוב אלא אם היה כשל תמרה שאין ראשה חד וכו' עכ"ל דהלא מה שכתב רבינו אם הוא גדול כשל תמרה היינו לומר שאין ראשה חד ובפירוש רש"י והרמב"ם והיא דעת התו' והרא"ש כדפרישי' שלא נחלקו אפי' רש"י אלא אפסק הלכה ופשוט הוא · ואיכא לתמוה דמדברי התוס' והרא"ש משמע דבמחט שנמצאת במרה כיון שאינה גסה כקשייתא דזיתא כשרה כדין מחט בריאה שלימתא ואתאי לא חיישינן לחומרא דדרך וושט נקבה וכדחיישינן בקטינא דאישתכח בכבדא שלימתא ואין לפרש דבקטינא אה"נ דבמרה נמי טרפה ולא קאמרי התו' דמחט במרה כשרה אלא באלימתא ומטעם דכיון דסמפונות הכבד קצרים אין המחט יכולה ליכנס בקופא שלה שהיא גסה דא"כ אף במחט שנמצאת במרה ה"ל לחלק בין קופא לבר ובין קופא לגאו כדמחלק תלמודא במחטא דאישתכח בכבדא שליתתא ומדברי התוס' והרא"ש משמע דדין מחט דאשתכח במרה כשרה בין בקופא לבר בין בקופא לגאיו כדין מחט דאשתכח בריאה שלימתא וי"ל דבמחט דאשתכח במרה דיינינן לה כאילו משתכח בסימפונא רבא דתלינן דסימפונא נקט ואתאי דאי דרך וושט נכנסה מי מבונה למרה הלכך ע"כ דסימפונא נקט ואתאי וכי היכי דתלינן לקולא במחטא דאישתכח בסמפונא רבה ולא דמי לקשייתא דזיתא דאשתכח במרה שהן גסין דבקשייתא אפילו אשתכח בסמפונא רבה נמי תלינן לחומרא דדרך וושט נכנסה דלא דמי קשייתא דזיתא למחט גסה כ"ל ודו"ק · מיהו כל זה לשיטת רש"י והתוספות דחיישינן דדרך הוושט נכנסה המחט ונקבה אבל לשיטת הרי"ף והרמב"ם דלא חיישינן דנכנסה דרך וושט אלא חיישינן שמא היתה נקבה בכניסתה א"כ מחט דמשתכחא במרה פשיטא דטרפה והכי נקטינן דבין בקשייתא דזיתא בין מחט או שאר דבר חד שנמצאת במרה טרפה תלבד קשייתא דתמרה שאינה ראויה לינקב כלל כשרה לד"ה : והר"ן כתב טעם אחר דמתוך שעור המרה רך ודק חיישינן שמא לאחר שנכנסה במרה ניקבה אותה ולפ"ז נמי כ"ש במחט דחיישינן שמא נקבה וטרפה וה"ה שאר דבר חד כקוץ וכן פסק בח"ו הארוך וכן פסק הרב בהגהת הש"ע :

מג ניטל הטחול כשר משנה פא"ט (דף נד) ובניקב יש חלוק וכו' מסקנא דגמרא

כתבו וכבר כתבתי בסמוך סברא זו בשם ראבי"ה : **ואם** נמצאו שתים טריפה דכנטול דמי נתבאר בסמוך : ומ"ש ואם היא אחת ונראה כשתים נוקבין אותה וכו' כן כתבו הרא"ש והרשב"א ורבינו ירוחם ונראה מדבריהם הלשון בה"ג הוא וכתב הכלבו שהוא נלמד מתרי סניא דיבי שיתבאר בסימן מ"ו ולי נראה שהוא נלמד מדין תרי בועי דסמיכי אהדדי שנתבאר בסימן ל"ז :

וכתוב בכתבי מהר"ר ישראל סימן רט"ו שאף על פי שהם שתי מררות גמורות רק שבמקום דיבוקם בכבד כמו רוחב אצבע היו כאחד כשירה אפי' אי לא שפכי אהדדי וכתב שלמד כן (א) מדין הדקין שיתבאר בסימן מ"ו ונראה מדבריו דהכי קאמר אם מתחילתן הם שתים ובסוף הם מתערבות ונעשות א' שהן כשרות : שמעתי שאירע מעשה שנמלאו שתי מרות סמוכות זו לזו וניקבו האחת ויצא כל הליחה שבה ונשארה השניה מלואה וניקבה גם השנייה ויצא מתנה כל הליחה שבה והיה דעת הבודקין להטריפה משום דלא הוו שפכי אהדדי כמלת שם פקק אחד וניקב אחת מהן ונפח בה ועלתה גם השניה בנפיחת הראשונה ועוד נסה והטיל מים באחת מהן ונתמלאת גם השניה וע"י כן נתברר להם דשפכי אהדדי ומה שלא נשפכה דרך חברתה כשניקבה בתחל' היה מחמת עובי הליחה וכיון שע"י הרוח והמים נתברר דשפכי אהדדי הכשירוה (ב) :

כתוב בתשובת הרשב"א סימן ג' על שתי מררות בכבד אחת הנה ואחת הנה וסימפון אחד שופך מרה לשתיהן וכשאדם זוקף האחת חוזרת ליחה לתקום שהסמפון מחלק תרה ושופך לשתיהן ועל דרך זה היו השתי מרות שופכות זו לזו אבל כשהן שוכבות כדרך שהן עומדות בחיי הבהמה אין שופכות זו לזו והשיב דנראה דלא מיקרי שפכי אהדדי אלא בדשפכי אהדדי מעצמן כשהן עומדות בכבד בחיי הבהמה דומיא דשפכי אהדדי דאיתמר בתרי סניא דיבי ושני בני מעים דהנך ודאי כשחוזרין ומתערבין שופכין למקום אחד ומ"מ אפשר להתיר משום דכל שסמפון אחד שופך במקום אחד לפיהן של שתי המרות הרי הן כאחת שאין אלו אלא כמרה אחת גדולה והסמפון שופך באמצע ומאמצע מתרחב והולך ושולים זה נוטה לכאן וזה נוטה לכאן אך טוב ליזהר בכל כיוצא בזה לחוש ליזה שאמרנו תחלה : גרעין שנמצא בה אם הוא גדול כשל תמרה כשירה וכו' בפרק א"ט (מט ·) ההיא קשייתא דאשתכח במרה א"ר אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר כן הא ודאי סימפונא נקט ואתאי אע"ג דלא קא נפקא מירבל הוא דרביל ליה וה"ת דדיקלא אבל דזיתא מיבזע בזע . ופרש"י סימפונא דכבד נקט ועל דרך הקנה נכנסה דאי דרך הושט נכנסה אינה רחויה לנקוב ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך נקב : ואע"ג דלא נפקא . שאינה יכולה לצאת דרך הסימפון כשרוצין להוציאה לפי שהסמפון דחוק : מירבל הוא דרביל . ע"י נענוע שנענעה הבהמה בהליכתה ימים רבים נכנסה תמיד מעט מעט במקום דחוק שאינה יכולה עכשיו לצאת : מיבזע בזע · כמחט ומאן דטריף במחט טריף נמי בהא וכתבו התוס' ומ"כ הוי דלא כהלכתא דקי"ל הלכתא כר"י דמכשיר לעיל אבל נראה דאפילו ר"י במחט הוא דתלינן שבאה דרך הסמפונות אבל קשייתא דזיתא שהם גסים ואינם יכולין לבא בריוח דרך הסימפונות חיישינן שמא ניקב הוושט וחזר ונכנס בכבד וכ"כ הרא"ש והמרדכי והר"ן כתב ומקשו הכא אפילו דזיתא אמאי אמרינן דמיבזע בזע והא מרה הרי היא כסמפונא רבא וה"ל למימר דסימפונא נקט ואתאי כיון דלא חזינן נקב כלל כדלא חזינן בסמפונא וי"ל דהא"ג ואין טרפותה משום דחיישינן שמא דרך הושט באה אלא אפי' ת"ל דרך הקנה נכנסה מתוך שעור המרה רך ודק חיישינן שמא לאחר שנכנסה במרה ניקבה אותה ומ"ה אפ לו רבנן דמכשרי בריאה מודו בקשייתא דזיתא במרה דטריפה ומהטעם שכתבנו וזה שלא כדברי רש"י שכתב גבי קשייתא דזיתא דמאן דטריף במחט טריף נמי בהא מכלל דמאן דמכשר במחט מכשר בהאי ולא מחוור דהא אנן קי"ל כרבנן דמכשרי במחט ובקשייתא דזיתא מסקנא דגמרא דטריפה אלא ודאי היינו טעמא מתוך שעור המרה דק חיישינן שמא ניקב והרשב"א כתב דלדעת הרי"ף והרמב"ם קשייתא דזיתא כיון דשני ראשיה חדים והיא נכנסת במקום דחוק ביותר חוששין שמא ניקבה דרך כניסתה ע"כ · וכ"כ בפי' הרמב"ם בפ"ו מה"ש ורבינו שכתב אם הוא גדול כשל תמרה כשירה ואם הוא כשל זית טריפה הוא כשיטת התוספות (ג) והרא"ש אבל לפירוש רש"י לא ה"ל לכתוב אלא אם היה כמו של תמרה שאין ראשה חד מותרת ואם הוא כמו של זית שראשה חד אסורה וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ו מה"ש : וכתב הכלבו בשם בעל העיטור דאפי' בגרעין זית מסתברא דדוקא כי ליתא למרה קמן אבל איתא קמן והיא שלימתא כשירה כדאמרינן גבי מחט שנמצאת בריאה וכן דעת הר"ש ז"ל · ורבינו ירוחם כתב סברא זו לדעת רש"י · וכתב עוד לדעתו דמפלגינן בין קופא לגיו או קופא לבר (ד) (ב"ה) (וכ"ז שלא כדעת הרמב"ם).

מג ניטל הטחול כשר משנה פרק אלו טריפות [נד:] : ומ"ש ובניקב יש חילוק בין ראש האחד לחבירו וכו' שם [נה ·] אמר רב עוירא משמיה דרבא לא שנו אלא ניטל אבל ניקב טריפה ואותיבנא עליה תדתנן חתך מן העובר שבמעיה מותר באכילה כלומר משום דחתיכת העובר נתרת בשחיטת אמו מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה ודייקינן טחול וכליות אסור הא בהמה גופה שריא ופרקינן בדין הוא דליתני אסורה ומיידי דתנא רישא מותר תנא סיפא נמי אסור באכילה וה"א ניקב לחוד וניתתך לחוד כ"כ במקצת נוסחאות כלומר ניקב הוא מכאיבה יותר וטוב אינה חיה אבל נחתך אינו מכאיבה כ"כ וכשירה ואמרי' בתר הכי דלית הלכתא כרב עוירא אלא בשניקב בסיתכיה אבל בקילשיה כשירה ובסומכיה נמי אי נשתייר ביה כעובי דינר זהב כשירה · וכתב בהג"א שכל מה שדבוק לכרס קרי סומכיה ולא יותר וכן כתב רבינו ירוחם ואפילו נשתייר בו כעובי דינר זהב כתב הרמב"ם בפ"ו מה"ש דהיינו אם ניקב נקב שאינו מפלש אם נשאר תחתון כעובי דינר זהב מותר פחות מכאן הרי הוא כמפולש וטריפה . וכתב הרשב"א בחידושיו ולענין נחתך מי הוי כניקב או לא כתב הרב בעל העיטור דאיכא מ"ד דנחתך כשירה כליסנא בתרא ואינו יודע טעם לדבר זה דכיון דאיכא תרי ליסני ואיסורא דאורייתא נקטינן לחומרא ואפילו נחתך נמי אסור כליסנא קמא והילכך אם נחתך בסומכיה ספק טריפה היא ואסורה מספק עכ"ל : וכ"פ בת"ה וכתבו רבינו בסמוך · וגם הר"ן כתב דכיון דאתינן לאיפלוגי בטחול בין סימכיה לקולשיה לא נרכינן לאיפלוגי בין ניקב לנחתך אלא מתניתין דהתם דמשמע דנחתך כשירה בקולשיה וכי פסלינן הכא בניקב היינו בסומכיה

וכ"נ

דרכי משה

מב (א) ותביה לי מילתא שכתב ונ"ל שלמד כן ומהרא"י כתב הראיה בפ' גם כתב שם הטור למד כן דין תרי מרות דשפכי אהדדי מדין ב' בועות דשפכי אהדדי וכתב ג"כ ב"י ונ"ל ומהרא"י כתב ג"כ באותה תשובה וא"כ היה לו לומר הדבר בשם אומרו (ב) ואפשר דגם בבועות נוהגין כן כמו דין זה באו"ה כלל ס"ב סי' ט' במרדכי מרה הניכרת מעל"ע של כבד כשר עכ"ל ואינו במרדכי שלי ונ"ל לפרש דבריו דהיינו דכי שפכי להדדי הה"ל מרה אחת ומ"ש שהוא במרדכי ר"ל שנלמד מדברי המרדכי הוא ממ"ש בבועה הניכרת מעל"ע וע"ל סימן ר"ז דאע"ג דהתם הוא טריפה מטעם הסמפונות שאני גבי כבד דליכא למיחש משום סימפון ולכך יש להכשיר כאן כמו בבועה שלא במקום הסמפונות אבל אי לא שפכי להדדי טריפה דהוי כמו ב' מרות כן נ"ל : (ג) ובאו"ה כתב דיש להטריף במחט או שאר דבר חד במקום דחוק (ד) ותמהני על ב"י שכתב דבר זה בלא מחלוקת והוא נגד דעת כל הפוסקים בין לאותן דמחלקין בין מחט שנמצא בכירה למחט שנמצא בריאה או בין אותן דמחלקין בין גרעין למחט כמו שנתבאר ולכן כתב רבינו ירוחם שזאת לדעת רש"י דמשוה אותן בגמ' פא"ט בשמעתא דגרעין שנמצא במרה וכבר דחו שם הרא"ש והתוס' והמרדכי והר"ן ושאר מפרשים דבריו ולכן אין לסמוך על זה וע"ל גבי ריאה סימן ל"ז דהשתא נוהגין אף בריאה להטריף א"כ כ"ש במרה .

אמנם

דרישה

[ב] אחת היא וכשרה כתב מהרא"י סימן רט"ו שאע"פ שהן שתי מרות גמורות רק שבמקום דיבוקם בכבד כמו רוחב אצבע היו כאחת כשרה אפי' אי לא שפכי להדדי ע"כ וכתב ב"י שלמד דין זה מדין הדקין שיתבאר בסימן מ"ו (גם בעל ת"ה בעצמו כ"כ בסוף התשובה עכ"ה) ונראה מדבריו דה"ה אם מתחילתן הם שנים ובסוף הם מתערבות ונעשות אחת כשרה וכתב עוד שאירע מעשה וניקבו אחד ולא שפכו אהדדי והיה שם פקק ונפח באחד מהן ועלה גם השנייה בנפיחת הראשונה והכשירה ומה שלא שפכו אהדדי זה היה מחמת עובי הליחה . [ג] ואם הוא דק כזית טריפה ואע"ג דגבי מחט קי"ל דכשירה שאני גרעין זית שהיא גסה ואינה יכולה לבא בריות דרך הסמפון חיישינן שמא ניקב וחזר וניקב המרה תוס' וכ"כ הרא"ש והמרדכי והר"ן כתב דאפילו את"ל דרך המעי אתא מתוך שעור המרה דק ורך חיישינן שמא ניקבה לאחר שנכנסה במרה ב"י (ובש"ד כתב וכ"ש אם נמצא מחט או קוץ במ"ה דטריפה וכ"כ רמ"א עכ"ה) וכתב עוד הר"ן דמחט שנמצא בדקין חיישינן נמי כדחיישינן במרה מתוך שהולכין בהיקף וקרומן דק שיש לחוש שמא אוכלין ומשקין שהולכין נכנס למקום וכקבה נקב משכו ואין לכן בדיקה ע"כ . (ועיינו ב"י בסימן מ"ו ע"ש עכ"ה) וכתב הכלבו דאפי' בגרעין זית מסתברא דדוקא כי ליתא למרה קמן אבל איתא קמן והיא שלימתא כשרה כדאמרינן גבי מחט שנמצא בריאה וכן דעת הרא"ש ז"ל :

סי' מג דו"ה [א] **וניטל** הטחול כשר וניקב יש חילק כו' והא דכתב רבינו לעיל בכבד סימן מ"א ולא נכירא דאם ניטל כשר מכ"ש ניקב · היינו משום דמ"מ ל"ל שנשתייר כזית במקום מרה ובמרוס מיותא ולכן מקשה רבינו שפיר . אבל ניטל כולו עדיך מניקב גם אין ראיה מטחול דמנואר בס"ם זה דטריפה ניקב הטחול חידוש הוא כיון

דבניטל

פרישה

(ד) אם הוא גדול כשל תמרה כו' ואע"ג דאינה יכולה לצאת דרך הסמפון אמרי' ע"י נענוע נכנס ועיין ברש"י ותוס' פא"ט דף מ"ט ושם מעשה היה בגרעין של תמרה והכשירוה :

סי' מג (א) **שהטחול** בראשו האחד עב כתוב בסג"א שכל מה שהוא דבוק לכרס נקרא

עב

השני דק ניקב בראש הדק בשרה (ב) ואפילו נחתך שם כולו כשר ניקב בראשו העב טרפה בד"א שלא נשאר מעוביו בעובי דינר זהב שלא ניקב אבל אם נשאר בו כעובי דינר זהב שלם כשר כתב הרשב"א עובי דינר זהב זה לא ידענו שיעורו (ג) ויראה לי שהוא פחות מחצי עוביו (ד) נחתך במקום עוביו יש מי שמתיר ויראה לי שהוא אסור מספק וטחול של עוף (ה) עגול בענבת ואינה דומה לשל בהמה לפיכך יש מי שהורה שאין הנקב פוסל בו ועליו אנו סומכין (ו) שכבר הורה זקן ע"ב · (ז) נמצאו שני טחולין כשר כיון דאפילו ניטל כולו כשר :

ניטלו

וכ"נ מדברי הרמב"ם בפ"ו מה"ש שלא הזכיר דין נחתך כלל ומשמע דטריפה במכ"ש דניקב ורבינו ירוחם כתב שכיון שלא כתב הרי"ף אלא ניקב ולא כתב נחתך נראה שהוא פוסק כלישנא בתרא ואין דבריו נראין דטפי מסתברא למימר דהרי"ף כתב דניקב טרפה וכ"ש נחתך דאת"ל דמכשר בנחתך לא הוה שתיק מיניה · כתב בהג"א שכ"פ בפ"ג ובשערים דנחתך אסור ועוד הוסיף בשערים נקרע או נימוח בסומכיה טריפ' בקולשיה כשירה ואם לקתה בשינוי מראה ונשתייר במראה כעובי דינר זהב כשרה : **ועל** מ"ש רבינו ואפילו נחתך שם כולו כשר כת' מהר"י ן' חביב ז"ל מדקדוק לשון אפילו נראה לכאורה דיותר ראוי להכשיר ניקב מנחתך ובסמוך כתב בשם הרשב"א נחתך במקום עביו יש מי שמתיר וגם בת"ה כתב ניקב בראשו הדק כשירה ואין נ"ל אם נחתך שם אלמא דטפי עדיף נחתך מניקב לכן נ"ל שהמשך לשון אפי' קאי על כולו ר"ל לא מיבעיא לא נחתך אלא קצתו אלא אפילו נחתך כולו כשר עכ"ל · ואין זה נראה בעיני דבנחתך טלו הוא דאיכא לפלוגי בינו לנקב ללישנא בתרא דאילו נחתך קצתו היינו נקב · ומ"ש רבינו ואפילו נחתך היינו משום דלפום מאי דס"ל דהלכתא כלישנא קמא מסתברא דטפי שייך למיסר בנחתך מבניקב ואפשר נמי דאיהו לא הוה גריס אלא לישנא קמא בלחוד כמו בנוסחי דידן דלית בהו לישנא בתרא :

ומ"ש רבינו בשם הרשב"א עובי דינר זה לא ידענו שיעורו ויראה לי שהוא פחות מחצי עביו בת"ה הקצר וז"ל בארוך עובי דינר זהב לא נתבאר כמה והולכים בו לחומרא ומ"מ יש לנו לומר דכל שניקב עד מחציתו כשירה דהא כשתייר קאמר ועוד דסתמא דתלתא עובי דינר זהב אינו כמחצית עביו של טחול עכ"ל : **ומ"ש** נחתך במקום עוביו יש מי שמתיר וראה לי שהוא אסור מספק ג"ז מדברי הרשב"א וכבר נתבאר : ומ"ש וטחול של עוף עגול כענבה וכו' עד שכבר הורה זקן הכל מדברי הרשב"א בת"ה · והמורה שהורה להתיר הוא הרמב"ם בפ"י מה"ש וכתב עליו בת"ה הארוך דאדרבה הוה לן למימר דבכל מקום שניקב טריפה דלית ביה קולשא אבל מה נעשה וכבר הורה זקן עכ"ל וגם הר"ן כת' שטעמו של הרמב"ם משום דכיון דא"א לחלק בו בין סומכיה לקולשי' אינו בכלל מה שאמרו כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף כיון שא"א להשוותו לבהמה ובוודאי שזה מן התימה דכיון דמ"מ עוף טחול יש בו ואע"פ שא"א לחלק בו נעשה הכל כסומכיה ויהא טריפה בכל מקום אלא שאפשר לומר שכיון שטרפות נקב הטחול חידוש הוא כיון דבניטל כשירה אין לך בו אלא חידושו בלבד עכ"ל : **כתוב** במרדכי ובהג"א מעשה בא לפני ראבי"ה שהיה טחול נפוח בקולשיה כראשו של תינוק והיה הגפה מלא מים זכים והיה בפנים כמראה שעוה ורצו לגוררו בסכין ואח"כ בדק בפנים ונמצא שלם מכל צד שלא נרקב והכשירה ואמר לנו ראבי"ה שא"ל ר"א מ"ת בשם ר"ת דכל מקום שאמרו חכמים שהוא טריפה אם ניקב ה"ה אם לא ניקב והבשר רע סביביו והכא הואיל וגיררנו ונמצא שלם מכל צד נראה להכשיר ושאלתי את פיו אם היו בו מים סרוחים מה היה אומר ואמר שכמו כן היה מתיר עכ"ל · וגם הרשב"א כתב בת"ה בחלק ילקויין שכל אבר שנקיבתו או חסרונו פסול בו כשנתמסמס פסול וכתבו הג"ה מיי' דלא בקיאינן בשיעור נתמסמס הילכך בכל שהו שיהיה הבשר רע יש לפסול : **נמצאו** שני טחולים כשר כיון דאפילו ניטל כולו כשר · כ"כ הרמב"ם בפ"ו מה"ש ומדסתים לה סתומי משמע דאפי' דבוקים זה לזה בסומכייהו כשירה

ומ"ש ואפילו נחתך שם כולו כשר שם פרכינן בגמרא שם (דף נ"ה) : אדרב עוירא דאמר ניקב הטחול טריפה מדתנן חתך מן הטחול של בהמה אסור באכילה משום אמ"ה הא בהמה גופה שריא ופרקינן ה"ה דאפילו בהמה נמי אסורה איידי דתנא רישא מותר באכילה תנא נמי סיפא אסור באכילה ובמקצת נוסחאו' איתא נמי ואיבעי' אימא ניקב לחוד ונחתך לחוד כלומר ניקב הוא מכאיבה יותר דשוב א נכ מיה אבל נחתך אינה מכאיבה כ"כ וכשרה ונוסחא זו כתבה זו כתבה הרשב"א בת"ה הארוך (דף ל"ח) וכתב עוד דבטל השיעור כתב דיש מי שמתיר כלישנא בתרא דאמ' ניקב לחוד ונחתך לחוד ואין פסק זה מחוור בעיני אלא נקטינן כלישנא קמא לחומרא דאפילו נחתך איסורא דאורייתא הוא עכ"ל ורבינו דכתב ניקב בראש הדק כשרה ואפילו נחתך שם כולו כשר נמשך אחר דעת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש שלא הזכירו נחתך כלל אלמא משמע דנקטו כלישנא קמא דאינו מחלק בין ניקב לנחתך ומסתברא דכסומכי' כיון דאפילו ניקב טרפה כ"ש נחתך וטרפות ובקולשי' דניקב כשר אפילו נחתך נמי כשר אי נמי לא היו גרסי הך שינויא בתרא כמו בנוסחא דידן דלית בהו לישנא בתרא וכ"כ ב"י לפ"ז קשה דלא ה"ל לרבינו להביא מ"ש הרשב"א נחתך במקום עוביו יש מי שמתיר וכו' מאחר דקודם זה סתם דבריו דנחתך גרע מניקב אלא לפי שהיה צריך להביא תחלת דברי הרשב"א במ"ש עובי דינר זהב זה לא ידענו שיעורו וכו' גם סוף דבריו בדין טחול של עוף לא ראה להשמיט אמצע דבריו והעתיקם כהוייתן ותו דהלא מבואר גם מדברי הרשב"א שאוסר בנחתך אע"ג דאינו אוסר אלא מספק ורבינו תופס עיקר דאסור ודאי מכל מקום כיון דאיסור דאורייתא הוא אין נפקותא בין ודאי איסור לספק איסור דאפילו ספק איסור דאורייתא נעשה כודאי ואם נתערב אח"כ באחרים אינו אלא ספק ספיקא כמו שיתבאר בס"ד בסוף סימן נ"ז : כתב מהרש"ל פרק א"ט סימן ס"ה אף על פי שאינו מוחה על מי שמתיר בניקב טחול של עוף כהוראת הרמב"ם מ"מ הוא אינו מורה היתר דאין לסתור הכלל דקאמר תלמודא דכל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדו בעוף ובבהמה דוקא איכא חילוק בין סומכיה לקולשיה אבל בעוף כולה סומכיה הוא וטרפה בכל מקום שניקב ועיין שם · ולפעד"נ דאדרבה מסתברא דהכל קולשיה הוא ועוד דאין לשון קולשיה וסומכיה שייך אלא בבהמה דאיכא תרתי קולשא וסומכא אבל בעוף הכל שוה וכי תימא א"כ ספק באיסורא דאורייתא הוא לאו מילתא היא דלישנא דתני לוי כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף וכו' מוכח דליכא טרפות בעוף בטחול וכוליא דא"כ הכי אל"ל כל מה שטרפה בבהמה כנגדו בעוף למה ליה למימר טרפות שמנו חכמים בבהמה כו' אלא בע"כ דבא להוציא אותן טרפות דאיתנהו בבהמה ולא מנו אותם כשמנו חכמים אלו טרפות בבהמה שהרי לא מנו טרפות בטחול ובכוליא אע"ג דאית בה ג"כ טרפות ואמר דאותן טרפות שלא מנו חכמים בבהמה אינן בעוף כלל וזה נ"ל טעם נכון להוראת הרמב"ם והרשב"א כתב עליו כבר הורה זקן מיהו הרא"ה בספר ב"ה כתב דראוי להחמיר ואפשר שדעתו דראוי להחמיר לעצמו כמ"ש מהרש"ל והשומע לקולו קדוש יאמר לו וע"ל בסימן מ"ט ס"א לשם יבאתי דברי הרא"ה : **ומ"ש** ויראה לי שהוא פחות מחצי עביו וכו' טעמו כתב בת"ה הארוך מדקאמר בגמרא ובסומכיה נמי אי אשתייר ביה כעובי דינר זהב לשון אשתייר משמע שרובו ניקב ומיעוטו נשתייר דאי לאו הכי לא הוה קרי ליה שיור עד כאן ולפיכך נראה דבעובי אותה טחול שניקב בסומכיה משערינן דאם השיור הוא קצת פחות מחצי עוביו במקום שניקבה ולא יותר כשרה ופשוט הוא : לשון רש"י (בדף נ"ה) ואי אשתייר בעובי דופנו ולא יצא המחט לחוץ ויש הגנה כנגדי כעובי דינר כשרה עכ"ל וכן הוא בהגהת ש"ד סימן ס"ע ואיכא למ"ה ומ"ש ממחטא דאשתכח בטרפשא דכבדא דהוי ספק טרפה כדלעיל בסימן מ"א ואפשר דהכא מיירי דמשתכחא מחטא בעובי הטחול הפנימי הדבוק לכרס ותלינן דדרך הוושט נכנסה לכרס ואוכלין ומשקין דחקוהו ונכנסה לטחול ולפיכך אם נשתייר כדינר זהב בעובי הטחול לצד חוץ כשרה דלא גרע מניקבה התרה וכבד סותמתו דכשרה וה"נ הטחול הדבוק לכרס סותמו לנקב שניקב בכרס ואיכא נמי הגנה בעובי הטחול לצד חוץ אבל היכא דמשתכחא מחטא בטחול לצד חוץ אפילו נשתייר עובי דינר זהב במקום הדבוק לכרס ודאי דטרפה דלא עדיף ממחט שנמצא בחלל הבהמה דטרפה : **נמצאו** ב' טחולין כשר וכו' כ"כ הרא"ש פא"ט בשם בעל הלכות גדולות ומשמע מדלא חילק דכשר בין שכל אחד עומד בפני עצמו בין דבוקים זה לזה בסומכיה וכפרש"י בההיא דכל יתר כנטול דמי שהסכים עמו הרא"ש דה"ק כאילו נבראת חסר אותו אבר וכיון דניטל הטחול כשר כ"ש נבראת חסר טחול דכשר והלכך ב' טחולין נמי כשר בכל ענין ואע"ג דבסוף סי' מ"א כתב רבינו די"א כל יתר כנטול דמי עם המקום שהוא דביק שם דלפי זה כשדבוקים בסומכיה טרפה כאן סתם דבריו כהרא"ש שהסכים לסברא הראשונה מיהו לענין הלכה תפסינן לחומרא באיסורא דאורייתא כי"א דהוא דעת הרמב"ן והרשב"א ושאר אחרונים וכתב בהגהת ש"ד שכן פסק ה"ר אליעזר בר נתן הלכה למעשה וכך פסק מהרש"ל בא"ו שלו והכי נקטינן ודלא כהרב בהגהת ש"ע שכתב להקל בהפסד מרובה דבפלוגתא דרבוותא ואיסורא דאורייתא אין להקל כלל : כתב במרדכי ומביאו בהגה"ת אשיר"י במעשה שבא לפני ראבי"ה בטחול נפוח וקרעו כנפות ויצאו מים זכים ובדק מבפנים ונמצא שלם מכל צד שלא נרקב והכשירה ואמר דאפילו היו מים סרוחים היה מכשיר ע"כ ונראה דמיירי דלא היה נשאר מכל צד שיעור עובי דינר זהב ואפ"ה הכשירו דכיון שלא נרקב א"כ המים הללו דיינינן להו כבשר הטחול דהדרא בריא וכן נראה להדיא מל' הרב בהגהת ש"ע ודלא כמ"ש בת"ח שלו דלא שרי אלא בנשתייר דינר זהב דליתא אלא כדמשמע בש"ע שהם דבריו האחרונים וחזר בו ממ"ש בת"ח ובתשובה האריכתי בזה בס"ד :

כתב בא"ו הארוך שער ל"ב דכשנימוחה או שיש בה בועא מלאה מוגלא או נתמסמס או נפרך בצפורן דינה כניקבה ובהגה"ה אשיר"י כתב עוד נקרעה או נימוחה או לקתה בשינוי מראה דינה כניקבה ומביאו ב"י והרב בהגהת ש"ע וכתב עוד דמים בטחול אפילו עכורים וסרוחים אם הבשר סביבו שלם כשר . ויוכא להקשות אמאי מכשרינן טפי בסרוחין מבמוגלא והא היפכא שמעינן להו להרי"ף והרמב"ם גבי ריאה דאכשרי בנוצא מלאה מוגלא ומטרפי במים זכים וסרוחים וי"ל דריאה אין טרפותו בבשר אלא בקרום הלכך במוגלא דלא נפסד אלא הבשר כשר אבל במים זכים וסרוחים חיישינן דנפסד הקרום וטרפה אבל בטחול דטרפותו אינו אלא בבשר ולא בקרום הלכך במוגלא טרפה ובמים זכים וסרוחים כשרה ובהג"א בההוא מעשה כתב בהדיא דכשהבשר רע סביביו כמו מוגלא טרפה מיהו צ"ע להרשב"א דמים עכורים בכוליא ממיחוי בשר הכוליא הוא ומביאו ב"י בסימן מ"ד א"כ בטחול נמי נימא דהגיע הפסד לבשר הטחול ואמאי נכשיר בטחול במים עכורים וסרוחין ותו דהלא בההוא מעשה לא הזכיר להכשיר בעכורים כי אם בסרוחים ואפשר דס"ל דכיון דלא אשכחן דחילקו בין עכורים לסרוחים גבי כוליא וריאה אף בטחול לא מפלגינן בינייהו וכיון שראבי"ה התיר בסרוחים ה"ה בעכורים נמי כשר ולפי זה אפשר דבנוצה מליאה מוגלא

נמי

פרישה

עב ולא יותר : (ב) ואפילו נחתך שם כולו כשר כאן אפילו דקאמר משום דס"ל כלישנא קמא דגמרא פל"ט ומסתברא דטפי איכא לאסור בנחתך מבניקב והמתירין בנחתך אפילו בעובי ס"ל כלישנא בתרא ע"ש בב"י ולי נראה ליישב דל"פ אלא בנחתך במקום העב דשם י"ל דניקב גרע דמחמת שנקב ירקב ג"כ הכרס שמונחת עליו משא"כ בנחתך וי"ל דאורחא גרם שלא ירקב אבל בנחתך או ניקב במקום הדק שם ליכא לד למיסר משום שירקב אלא משום חסרון הטחול ובזה נחתך הוא רבותא טפי שיש חסרון טפי מבניקב :

(ג) ויראה לי שהוא פחות מחצי עביו כטעם דלעיל ואמר אם נשאר משמע שהוא המיעוט מהרוב עכ"פ דעל המיעוט שייך לומר נשאר : (ד) נחתך במקום עביו יש מי שמתיר הטעם לפי שהנקב מרקיב סביבו ואינם כיון משא"כ בנחתך שמקום המיתוך מעלה ארוכה · ואין חילוק בין נחתך לנקרע או נימוק ואסור שערים : (ה) עגול כעגבה עי' בסימן מ"ד סי' כעגבה בשם מהרי"ק חביב : (ו) שכבר הורה זקן פי' הרמב"ם וטעמו כיון דא"א לחלק בין קולשה לסומכה אינה בכלל מה שאמרו כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף כיון שא"א להשוותו לבהמה ובודאי שזהו מן התימה דכיון דמ"מ עוף טחול יש לו ואע"פ שא"א לחלק בו נעשה הכל כסומכיה והא טריפה בכל מקום אלא שאפשר לומר כיון שטריפות ניקב הטחול חידוש הוא כיון דבניטל כשרה אין לך בו אלא חידושו בלבד עכ"ל ר"ן · ורמ"ע תירץ דבניקב הטחול במקום עב דטריפה הטעם משום שמחמת המכה ירקב הכרס או גם מעים שסביבו משא"כ בעוף שטחול שלו מסוגר בגלעות ואין גבי מעים סביבו וכמ"ש ב"י עצמו בכוליא בסימן מ"ד בשם הסמ"ג עכ"ל בשם מהרש"ל מלין וכתבתיה בסמוך ע"ש · ולפ"ז ק' מ"ש רבים וטחול של עוף עגול ואינו דומה לשל בהמה למה תלתו במה שאינו דומה לשל בהמה וי"ל דאי הוה דומה לא היה נוכל לחלק מסברת נפשינו מאחר שסתמו ש"ל דהריכן ואמרו כל טריפות שבבהמה ישנו בעוף · אלא שאכתי קשה הא דמסיק בכליות לאסור מטעם שהוא מבוי בין הגלעות ושם לא שייך למימר מפני שאינו דומה לשל בהמה ודוחק לומר כיון שילפינן בטחול שאינו דומה עוף לבהמה בכל הטרפיות (ומכשרינן) מטעם דאינו דומה לבהמה שוב נשמע כל כדומה לו בקלות והיינו שהוא מבוי בין הגלעות כמותו : (ז) נמצאו שני טחולים כשר ואפילו דבוקים זה לזה בסומכייהו ולא אמרי' דלא יהא כניטל אלא עד מקום דיבוקם ונמצא שנחתך בעוביין ב"י (וכתב רמ"א בד"מ בשם הרשב"א והגהות ש"ד ומהרא"י מולין דאם כמין טחול גדל בצד השני דיש מתירין וטוב לאסור אם לא בהפסד מרובה כ"כ בש"ע בהג"ה ועיין בפ"מ כלל פ"ט דין ג' עכ"ה) והוא כדעת הרא"ש שכתב רבינו ס"ס מ"ח ועיין מ"ש שם וק"ל וכ"כ הב"י שם בשם הר"ן אבל מספקא רבינו בגמן ולא כתב בהא נמי פלוגתא י"ל דס"ל דהאי בטחול דאינו נאסר בנקב אלא משום דמכאב שנקב יעלה ליחה וירקב ויכאב סביבת הנקב משא"כ בבני טחולין אף שאמרו כל יתר כנטול מ"מ אין כאן נקב בפועל לפניני לאפוקי בכבד דאם נדבק בכוית דמותא אף אם אין שם נקב בפועל מ"מ כיון שכל יתר כנטול ואין לו כח במקום מותא טריפה דהכבד שנגייה נוטלת כמה דאין לסמוך יניקה כדי צורכן · וב"י כתב שם דמ"ט דכבר דלא אמרינן כאילו ניטל כולו אלא כאלו ניטל במקום דבוקו והרי נשאר יותר מעובי דינר וצב ע"ש ול"ע לפי' אם מבקו שמים וכו'

כבד

מד ניטלו הכליות כשרה (א) הלכך אם נמצאו ג' כשרה וכן אם נקבו או חסרו (ב) אפי' אם הגיע החסרון והנקב עד הלובן כשרה (ג) ואם הם מלאים מים זכים כשרה [א] אבל אם הם עכורים או אפילו זכים וסרוחים טרפה (ד) לקתה אפילו באחד מהן טרפה ואיזהו לקוי כל שנתמסמס הבשר עד שאם יאחוז אדם במקצתו מתמסמס ונופל והוא שיגיע הליקוי ומים העכורין על הלובן

כמי כשר וא"ו האריך לאו דוקא במוגלא קאמר דטרפה אלא רצונו לומר כשהבשר נרקב ורע סביביו כמו מוגלא וכדכתב בהג"א : ולענין מעשה נראה דאין להכשיר לא בכועא מלאה מוגלא ולא במים עכורים כשלא נשתייר כעובי דינר זהב שלא נרקב דלא הכשיר רהב"יה אלא במים זכים וסרוחים והכי דלא להוציא עלה בחיסורא דאורייתא ולהתיר אף בעכורים כיון שאינו מפורש היתר זה במעשה דראבי"ה : **כתב** במרדכי פא"ט דאין אנו בקיאין בנתמסמס ולקמן בסימן מ"ח סוף ס"ג יתבאר זה בס"ד : **וכתב** מהרש"ל פרק א"ט סי' פ"ה וז"ל ואיני יודע ממה לקח דשינוי מראה פוסל בטחול אם אין הבשר נתמסמס ורע אין לך להוסיף על הטרפות אלא מה שמנו חכמים דלא אסרו שינוי מראה אלא בריאה ואף בריאה לא אסרו כל המראות ועוד אפילו פסול ירוקית ואדומית אינו אלא בנפלה לאור אבל בדלא נפלה לאור אין שינוי מראה פוסל עכ"ל ולפעד"נ דפי' שינוי מראה היינו דלקתה בשינוי בשר וכן כתב הרב בהגהת ש"ע דמפרש לקתה בשינוי מראה דקאמר ר"ל לקתה בשינוי בשר דנשתנה מראית הבשר דחשבינן ליה כאילו נתמסמס כיון דאין אנו בקיאין בגרידה שהרופאין גורדין הבשר וכמ"ש בסימן מ"ח סוף סעיף ג' בשם כמה גדולים אבל שינוי מראה גרידא כשר הכי נקטינן :

מד ניטלו הכליות כשרה משנה פא"ט (דף נ"ד) ומ"ש הלכך אם נמצאו שלשה כשרה כ"כ הרי"ף והרא"ש ונראה דאף לתאי דנקטינן להחמיר בשני טחולין כשהם דבוקים בסומכיה בכליות כשרה אפילו דבוקים בחריץ שבכוליא דהא בניקבו כשר אפילו הגיע הנקב במקום החריץ :

וכן אם נקבו וכו' שם (דף נ"ה) אמר רכיש בר פפא משמיה דרב לקתה בכוליא אחת טרפה פירוש אפילו באחת · אמרי במערבא והוא דמטא לקותא במקום חריץ · ופרש"י לקתה בכוליא כגון מליא מוגלא · ואסיקנא כפסול בריאה כגון נקב כשר בכוליא כשר בריאה מוגלא פסול בכוליא ומים זכים כשרים הכא והכא ולא אמרן אלא דצילי ולא סריחי אבל עכירי או סריחי אפילו צילי טרפה ולא גרים רש"י יותר ומשמע להדיא דלקיתא דהיינו מוגלא לא פסול בכוליא אלא כשהגיע עד הלובן ומוגלא בנקב אי נמי במים זכים ולא סריח כשר אפילו הגיע עד הלובן · ובריש פרק אלו טרפות (דף מ"ג) קאמרינן אין מזכירין מעשה נסים דאם לא כן יפלח כליותי ולא יחמול מי קא חיי פירש רש"י יפלח כליותי היינו לקותא וטרפה נראה דס"ל לרש"י דמכת חרב דינו כמוגלא ולא מטרפא עד דמטי לקותא במקום חריץ דהא סתם פילוח הוא ביקוע ע"י חרב וכן פירש בהגהת אשיר"י לדעת רש"י ומכל מקום נראה דס"ל לרש"י דוקא פילוח גמור דהיינו שנבקע לשנים התם הוא דטרפה אבל בניקב בחרב או במן כשרה דהא לשם (בדף נ"ד) קאמרינן דבי רב פפא בר אבא מחו בכולייתא וקטלי וקאמר דלא הוי טרפה ופרש"י מחו בכולייתא . מכין כאן החיה בכולייתא מלמעלה וכו' ולא דקדק אם הגיע המכה למקום החריץ והכי משמע בהג"א שכתב וז"ל וכן נראה לראבי"ה ואמר שאם נבקעת לשנים דטרפה מדאמר לעיל יפלח כליותי מי קא חיי משמע להדיא דוקא בנבקעת לשתים הוא דטרפה · וכל זה לגירסת רש"י אבל האלפסי גורס עוד פסול בזה ובזה לקותא ופירש האשי"רי דלגירסא זו לקותא ומוגלא ב' ענינים הן ולקותא היינו שמחמת חולי לקה הבשר ונתמסמס ובריאה נמי כה"ג פסול כדאמר התם בגמרא ריאה דנפלה תילחי תילחי וכדלעיל בסי' ל"ו סט"ו ריאה שנתמסמסה טרפה ומשמע באשי"רי דאין חילוק בין פרש"י להאלפסי אלא היכא דנתמסמס הבשר דלפרש"י אין לקותא פוסל בכוליא אלא מוגלא ולגירסת אלפסי בשר שנתמסמס נמי לקותא היא מיהו נראה אף להאלפסי אין שום פיסול בכוליא אלא בהגיע עד הלובן וכן מיא עכירי וסריחי לא פסלי אלא כשהגיעו עד הלובן ומים זכים כשרים אפי' הגיעו עד הלובן וכ"כ הרשב"א בתה"א דף נ' וכ"פ בקצר וכך הם דברי רבי' והא דלא הזכיר רבי' מוגלא היינו דנלמדנו במכ"ש ממים עכורים דטרפה דמוגלא גרע טפי ממים עכורים · אכן כבר אפשר לפרש לגירסת האלפסי דדוקא בנתמסמס אינו טרפה אלא עד שיגיע עד הלובן אבל מוגלא אפי' לא הגיע עד הלובן טרפה וכן מים עכורים או סרוחים או מכת חרב לשנים נמי טרפה אפי' לא הגיע עד הלובן טרפה דהא לפי גירסא זו לא הוזכר עד הלובן אלא לגבי לקותא שהוא בשר שנתמסמס אבל במוגלא ומכת חרב ומיא סריחי ועכירי קאמרי' בסתמא טרפה ומשמע אפי' לא הגיע עד הלובן ומים זכים דכשר היכא דלא סריחי ועכירי דוקא דלא הגיעו עד הלובן דכי היכי דעכירי וסריחי דטרפה איירי בלא הגיעו עד הלובן דומיא דהכי קאמר דבמים זכים כשרה וכך נראה מדברי הרמב"ם ספ"ח מה' שחיטה וכך פירש בכ"מ לשם וז"ל ומשמע מדברי רבינו דבמוגלא לא בעינן שיגיע למקום חריץ עכ"ל ודלא כמ"ש ב"י כאן דדברי רבינו כדברי הרמב"ם דליתא והכי משמע להדיא בהגהת אשיר"י שכתב וז"ל ובשערים דר"ש בן חפני הכהן כתוב לקותא בכוליא אחת בלא מוגלא ולא הגיע למקום חריץ כשרה משמע אבל במוגלא אפי' לא הגיע למקום חריץ טרפה וכו' וכתב עוד וכוליא של איל נמצא בספירא ולא היה לה בשר כלום אלא היתה מלאה מים צלולין רק שבמקום הלובן היתה שלימה והכשיר ובכוליא של פרה היתה שלפוחית וניכרת מקום החריץ והכשירוה רבותינו שבמגנצ"א עכ"ל אלמא דלא הכשיר במים צלולין אלא לפי שבמקום הלובן היתה שלימה וכן בשלפוחית לא הכשיר אלא לפי שניכרת מקום החריץ ובמוגלא הטריף בשערים אפי' לא הגיע למקום החריץ וה"ה עכירי וסריחי וצ"ל דס"ל עיקר כגירסת ההלפסי וכדפריש' וז"ל המרדכי לקתה בכוליא טריפה פרש"י כגון ע"י מוגלא והמדקדק בשערים משמע דמפרש לה במכת חרב בלא מוגלא אבל ע"י מוגלא משמע אפילו לא בא לקותא למקום חריץ טרפה ולפי' רש"י ה"ה ע"י מכת חרב דינו

כשירה וככר כתבתי בסימן מ"א שכן דעת רש"י והרא"ש ז"ל ושלא כדעת הרמב"ן ז"ל שחולק בכך כמו שנתבאר שם (א) :

מד ניטלו הכליות כשירה משנה פא"ט (נד ·) : ומ"ש הילכך אם נמצאו ג' כשרה ז"ל הרי"ף והרא"ש שם והיינו דמשתכחין תלת כולייתא כשרה דאמרינן כל יתר כנטול דמי ותניא נמי הכי ואת שתי הכליות ולא בעלת כוליא אחת ולא בעלת ג' ומדפסל רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי :

ומ"ש וכן אם נקבו או חסרו אפילו אם הגיע החסרון והנקב עד הלובן כשרה ואם הם מלאים מים זכים כשרה וכו' עד והוא שיגיע הליקוי ומים העכורים עד הלובן שכ"ה שם (נה ·) אמר רכיש בר פפא משמיה דרב לקתה בכוליא אחת טריפה אמרי במערבא והוא דמטא לקותא למקום חריץ ומקום חריץ היכא חיורתא דתותי מתני ופרש"י למקום חריץ · שהגידים מעורים שם הוא אמצעית הכוליא ובדברי הרשב"א בת"ה מפורש יותר שכתב ומקום חריץ היכן לובן שתחת המתנים שנכנס בתוך הכוליא עכ"ל וכתוב בא"ח מעשה היה בגרמונא בבהמה שלקתה בכוליא אחת שהיה מקלחת כבשר המת והיה מגיע הלקות עד מקום חריץ מיהו לא הגיע אל הלובן שהוא מקום חריץ עצמו דהיינו לובן שבתוך הכוליא והסכימו חכמי העיר והתירוה משום דכל היכא דלא מטי ללובן גופיה כשרה עכ"ל ולקותא בכוליא אחת פרש"י כגון מליא מוגלא ובתר הכי איתא בגמרא יש כשר בריאה ופסול בכוליא ויש פסול בריאה וכשר בכוליא כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא פסול בריאה וכשר בכוליא נקב ורש"י אינו גורס יותר אבל הרי"ף גורס עוד פסול בזה ובזה וכשר בזה ובזה פסול בזה ובזה לקותא כשר בזה ובזה מים זכים דציילי ולא אסרוח . לפי גירסא זו מוגלא ולקותא שני ענינים הם · וכתבו הרא"ש והרשב"א והר"ן דלפי זה לקותא היינו שמחמת חולי לקה הבשר ונתמסמס עד שנעשה כבשר שהרופא גוררו ומעמידו על בשר חי ואע"פ שאם ניטלו הכליות כשרה גמירי דע"י המסמסה טריפה וגם בריאה פסול כדאמרי' לעיל בריאה דנפלה תילחי ודברי הרמב"ם בפ"ח מה"ש כדברי הרי"ף וכן דעת הרשב"א בת"ה וכן דעת סה"ת וכך הם דברי רבינו והכי נקטינן · וכתבו עוד הרא"ש והר"ן דדוקא לקותא הוא דפסיל אבל ניקב או נחתך אפילו עד מקום החריץ לא מיטרפא בה כי יותר מזיק לה כאב הלקותא מכאב החתך והנקב וה"א לעיל (נד ·) דאו מחו בכולייתא וקטלו וקאמר דלא הויא טריפה ולא דקדק אם הגיע המכה למקום חריץ וכן אמרינן בשמעתין דנקב כשר בכוליא ולא מפליג בין הגיע למקום חריץ ובין לא הגיע עכ"ל · וגם הרמב"ם כתב בפרק הנזכר שאם ניקבה הכוליא כשירה ולא חילק : וכתב הרשב"א בתשובה ח"ג סימן רנ"ח על כוליא שנמצאת מליאה מים שמראיהן רע אבל לא היו עבים ועכורים אלא מראיהן כרכומי כמראה הדבש זה לא שמעתי דאיפשר שכל מראיו כרכומי נראה שמימי בשר הכוליא היא שנתערב בהם ואלו שקראו עכורים דמים עכורים היינו כשנתערבה אפרורית המים בהם כתעין גרפא וכאן אם לא שנתערבה בו מחוי הכוליא לא נעכרו ומים זכים היינו ליחה לבנה ומים ואע"פ שיש לדון בדבר להקל בשל תורה הלך לחומרא וראוי לחוש לאסור עד כאן לשונו · ומדברי הגהת אשירי שכתוב בסמוך על כוליא של איל שלא היה לה בשר כלום והכשירו נראה שאין לפסול משום מימוי הכוליא ועוד מדהכשיר בהיה בה דם דלא חשיב דם בהדי סרוחים ועכורים משמע דמים זכים לאו דוקא ליחה לבנה אלא כל שאינם עכורים ממש מיקרו כמים זכים מאיזה מראה שיהי' (א) : וכתב בהגהת אשיר"י נראה לפרש"י ה"ה ע"י מכת חרב דינו כמוגלא ולא מיטרפא עד דמטי לקותא במקום חריץ ובשערים דר"ש בן חפני כתב לקתה בכוליא אחת בלא מוגלא ולא הגיע למקום חריץ כשרה משמע אבל במוגלא אפילו לא הגיע למקום חריץ טריפה מדאמרינן לעיל יפלח כליותי מי קא חיי עכ"ל וגם זה כתוב במרדכי ומסיים בה ומים זכים ראיתי בתשובה שבאת לפני רבותינו שבמגנצא והתירו ואפי' הגיעו למקום חריץ והמתע"ב אבי"ה עכ"ל ומדברי הרמב"ם בפ"ח מה"ש משמע הכי כמו בשערים דבמוגלא לא בעינן שיגיע למקום חריץ אבל רבינו משמע ליה דלא חמיר מוגלא מלקתה ובתרוייהו בעינן שיגיע למקום חריץ דמים עכורים היינו מוגלא וכתב והוא שיגיע הליקוי ומים העכורים על הלובן שכ"ה וכן דעת הרשב"א בת"ה שאין שום דבר פוסל בכוליא אלא א"כ הגיע למקום חריץ :

ולענין הלכה כיון שאין דברי הרמב"ם מבוארים בהדיא נקטינן כדברי הרשב"א וכמו שכתב רבינו : ואם לא לקתה כי אם במקום חריץ לבד משמע דטרפה דשם הוא עיקר חיותא כדין הוריקה בכבד בכזית בית מרה וכזית במקום שהוא חיה שיתבאר בסימן נ"ב : כתב בהגהות אשירי בשם כה"ג שאם היה דם בכוליא כשירה דהא לא חשיב הכא דם בהדי סרוחים ועכורים וכוליא של איל נמצא בספירא ולא היה לה בשר כלום אלא היתה מליאה מים צלולין רק שבמקום הלובן היה שלם (ב) והכשיר ובכוליא של פרה היתה שלפוחית וניכרת מקום חריץ והכשירוה רבותינו שבמגנצא ואם היתה מכה על הכוליא מגבה מחתכין הכוליא לשנים אם אין מכה מבפנים כשירה עכ"ל :

כתב הרוקח נמצאת אבן בכוליא כשירה כי משם יורדת לגיד הערוה וז"ל א"ח מעשה היה בעיר מונפישלי"ר שנמצאת כוליא מליאה אבנים קטנים מבית

דרכי משה

מג (א) אמנם מ"כ בשם מהר"י מולין מעשה שנמצא ע"ג הטחול כמין חתיכת בשר כמו יד ובא לפני מהר"ר אליעזר מברי"ן והטריף עכ"ל וכ"ה בהגהת ש"ד סי' פ"ט ואפשר דהוא החמיר משום דיש מחמירין ואוסרין אם יש ב' טחולין דבוקים בסומכים וסוברים דכי יתר בנטול דמי היתר לבד וא"כ הוי כניקב הטחול בסומכיה וכ"כ הרשב"א בתשובה סי"ג ותא"ו נט"ו אות ו' בשם הרמב"ן אמנם לעיל כתבתי דאין זה הפי' עיקר ואף לפ"ז היה נראה להכשיר במעשה זו אפי' לדעת הרשב"א דהרי לא אמרינן יתר כניטל דמי אלא ביתר שהוא כיוצא בו בעומד אבל כה"ג לא מקרי יתר וע"ל בזו סי' נ"ה ואפשר דזו היד היה דומה במקצת לטחול ולכך היה מחשיבו כיתר ולסברת הרשב"א הטריפו אמנם באו"ה כלל נ"ב הביא מעשה זו וכתב דאף הרא"ש מודה כשדבוק בסומכיה דטריפה וכבר כתב ב"י דלאותן הסוברים כל יתר כנטול דמי לגמרי אפילו דבוק שם בסומכיה כשר וכ"מ בתשובת הרשב"א דלעיל ובתא"ו בהדיא :

מד (א) ולא נ"ל דטעמא דרב הוא כמ"ש באו"ה שאין זו לקותא הואיל וכולה דם אבל בלא"ה לא ולכן יש להחמיר כדברי הרשב"א בתשובה : (ב) ונ"ל לסברת הטור דמכשיר במים

דרישה

בביטול בשר ומסידוס לא ולפיכך ועיין מ"ש עוד מזה לקמן סימן מ"כ וק"ל עכ"ה ·

סי' מד [א] **אבל** אם הם עכורים כו' ובזה אפי' הרא"ש מודה לע"ג דפליג ברואה שנמס ונבוע

פרישה

נלמד זה בעובין דהרי ניטל מעוטי למעט דהוי טריפה לפ"ז :

סי' מד (א) **הילכך** אם נמצאו שלשה כשרה הטעם דכל יתר כנטול דמי ועוד איכא טעמא שמזכא בגמרא מדכתיב גבי קדשים ואת שתי הכליות ודרשינן ולא בעלת ג' ולא בעלת כוליא א' מכלל דלהדיוט שרי (ולפי טעם זה לא הי' לרבינו לכתוב לשון הלכך דנלמד מקדשים עכ"ה) : (ב) אפי' אם הגיע החסרון והנקב עד הלובן כו' פי' לובן היינו לובן שתחת המתניים שנכנס בתוך הכוליא שהגידין מעורין שם וה"א אמצעית הכוליא ונקרא חריץ רש"י ור"ן : (ג) **ואם** הן מלאים מים זכים כשרה כתב ב"י פי' מים זכים לאו דוקא ליחה לבינה אלא כל שאינה עכורים ממש נקראו מים זכים מאיזה מראה שיהיה ומוכחא כן מהג"א דמכשיר אם היה דם מדלא חשיב אותו בהדי מים סרוחים ועכורין ב"י . (ד) לקתה אפי' באחת מהן טריפה בטעם דגמירי שזהו גרע מאילו ניטל (ומ"ש רבינו והוא שיגיע הליקוי ומים עכורים על הלובן שכ"ה לשון זה משמע שיהיה הליקוי על הלובן ממש שגם הלובן יהא לקוי וכן הוא בסמ"ג והביאו ב"י בר"ס זה וגם א"כ וכתב שגורס בגמרא במקום מכת ולא עד מקום חריץ אך בס"א הודפס כאן עד הלובן ובש"ע כתב בפשיטות עד הלובן

הלובן שבה כוליא שהקטינה טריפה וכמה תקטין ותטרף בבהמה דקה עד כפול [נ] ופול בכלל טרפה יותר מכאן כשרה (ס) ובגסה עד כענבה בינונית ודוקא כשהקטינה מחמת חולי אבל אם קטנה בתולדתה כשרה (ו) ומראיתה מוכחת עליה כתב בעל העיטור מסתברא דלובן בבוליא לקותא הוא וכל שינוי מראה פוסל בה

ואם

מבית ומעון והם לבנים ובמקום חריץ הוה בריא והאבנים עד מקום חריץ והכשירוה משום דגרסינן במקום חריץ ופירוש במקום חריץ דוקא ולא אמרינן עד מקום חריץ עכ"ל : **כוליא** שהקטינה טריפה וכמה תקטין ותטרף וכו' בפרק א"ט כוליא שהקטינה בדקה עד כפול בגסה עד כענבה בינונית וכתב הר"ן כתוב בה"ג דכפול וכענבה כשר פחות מכאן טריפה והיא קיימא דבגמרא אמרינן (דף י') שכל שיעורי חכמים להחמיר כלומר דכי הוי חומרא עד ועד בכלל אמרי' ליה וכי הוי חומרא כי אמרינן עד ולא עד בכלל אמרינן ליה בכל דהוי מדאורייתא הלכך הכא אית לן למיזל לחומרא ולדון בטריפה כפול וכענבה וכ"כ הרשב"א בשם הרמב"ן ז"ל :

כתב מהרי"ו חביב זכרונו לברכה כענבה בינונית שמעתי אומרים כי כוליות בהמה גסה עשויה חתיכות חתיכות נפרדות קצת זו מזו ואחת מהן נקראת ענבה וזכורני כי ראיתי בפירוש חולין לתלמידי ה"ר יונה פירוש ענבה פיגון בלע"ז והם עגולים קצת וארוכים ודומין לצורת כוליא ולפי זה ראיתי שנאמר שענבה היתה גדולה בזמנם יותר מפול שאין זה כן עתה ויש קצת לראיה לפי' זה מה שכתב בדין הטחול וטחול של עוף עגול כענבה עכ"ל :

ומ"ש רבינו ודוקא כשהקטינה מחמת חולי אבל אם קטנה בתולדתה כשירה כ"כ הרשב"א והרא"ש · וכ"כ הר"ן בשם הראב"ד וכ"מ מדברי רש"י וכתב הכלבו דלפי דעת הראב"ד הוצרכנו לבאר ניטלו הכליות דכשירה ר"ל שנבראת כך חסרת הכליות שאם ניטלה ע"י חולי כיון שהקטינה לפחות מכשיעור כבר נאסרה ואיך תחזור להכשרה כשנגמרו לכלות ולהמק ולפ"ז צריך לבדוק מקומן ולבדוק אם הכים שלהם מלא חלב ואין שם כי אם החוטים בלבד או ניכר שזה תחלת ברייתה וכשירה ואם נמצא שם חלל ומקום ריק ניכר שהיו לה כליות אלא שנימוחו וטריפה עכ"ל : **ומ"ש** רבינו ומראיתה מוכחת עליה אלו דברי הרשב"א בת"ה והוא מבואר בדברי הר"ן שכתב והיכי ידעינן אי הוי מחמת חולי או לא כי חזינן שהקרום שלה כוהן בידוע שמחמת חולי הוא ואם אינו כוהן אלא שהוא עשוי כמדת כוליא מוכחת מילתא שתחלת ברייתה היתה כך וכשירה עכ"ל : כתוב בהגהת אשירי אם היו שלשה כוליות או יותר והקטינו היתירות ונשארו שתים כהלכתן שלא הקטינו כשירה עכ"ל ודבר פשוט הוא : כתב בעל העיטור מסתברא דלובן בכוליא לקותא הוא וכל שינוי מראה פוסל בה ואם הוא ירוקה כשרה ז"ל בעל העיטור אבל דין הכליות כל שינוי מראה הוי לקותא ולא גמרינן מריאה שאין מראיתן שוה שבריאה משכחת ללובן והכוליא לאדמומית ואם נמצא כוליא בלובן טריפה אבל ריאה מדלא חשיב לה גבי כשרה כגון ירוקה ואדומה ושחורה איכא למימר האי דלא חשבה בהדייהו משום דלא אצטריך וירוקה אצטריך כתרתי כשירה למוריקא או לכישותא טריפ' אדומה אצטריך לאשמועי' ככבדא כשירה כבישרא טריפה שחורה אצטריך לאשמועינן כטחלא כשרה כדיו טריפה אבל לובן לא אצטריך וכשירה עכ"ל ואחר כך הביא הא דאיתמר בגמרא כל הפסול בריאה כשר בכוליא מתקיף לה רב תנחומא וכללא הוא והרי מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא וכתב על זה קשיא לי אמאי לא אותיב מלקותא ולמאי דפסקינן נמי לעיל מלובן כוליא קשיא אמאי לא מותיב והרי לובן דכשר בריאה ופסול בכוליא וצריכה עיונא ודקדוקא עכ"ל והשתא מה שכתב בשמו דלובן לקותא הוא שפיר דמע"ג דכתב בתר הכי דקי"ל א"כ אמאי לא מותיב הרי לובן הכשר בריאה ופסול בכוליא אין זה כדאי להוציא מאי דפסק ברישא דלובן בכוליא הוי לקותא אבל מ"ש ואם הוא ירוקה כשירה איני יודע מנין לו שהרי סתם וכתב כל שינוי מראה הוי לקותא ולא הזכיר ירוקה לענין כוליא אלא לענין ריאה (ג) :

כתב

דינו כמוגלא ובמים זכים ראיתי בתשובה שבאת לפני רבותינו שבמ"ג גלא והתירו אפילו הגיעו למקום חריץ והמחמיר תע"ב אבי"ה עכ"ל משמע דהמחמיר אף במים זכים כשהגיעו למקום החריץ קאמר דתע"ב והיינו כדפרי' דלגירסת האלפסי לא הוזכר בגמרא מקום חריץ אלא בלקותא דהוא בשר שנתמסמס לפי פי' האשיר"י או מכת חרב כפירוש השערים אבל במוגלא ומים עכורים וסרוחים קאמרינן טרפה בסתמא אפילו לא הגיעו עד הלובן ודכוותה במים זכים דכשר אינו אלא בדלא הגיעו עד הלובן וכן כתב א"ו הארוך דלהר"ש בר חפני במים עכורים או סרוחים או מוגלא או בשר שנתמסמס טרפה אפילו לא הגיע למקום החריץ דלא הוזכר מקום חריץ אלא בלקותא דהיינו מכת חרב ומתילא למאן דמפרש לקותא בשר שנתמסמס אם כן באיתך טלהו טרפה אפילו לא הגיע למקום החריץ דלא הוזכר מקום חריץ אלא בלקותא דהוא בשר שנתמסמס . ולענין הלכה נראה לפע"ד דאזלינן באיסורא דאורייתא לחומרא כפלוגתא דרבוותא והלכך כל היכא דנתמסמס הבשר או אית ביה מוגלא או מכת חרב שנבקעת הכוליא לשנים או מיא עכירי או סריחי בכולהו טרפה אפי' לא הגיע למקום הלובן ובמים זכים ולא עכירי ולא סריחי נמי לא מכשרי' אלא כשלא הגיע למקום הלובן ודלא כמה שפסק בש"ע להקל כדברי הרשב"א ורבינו אבל בנקב בחן או נחתך מקצתו ואינה נבקעת לשנים כשר אפי' הגיע למקום הלובן כדפרי' דהכא לא פליגי דתלמוד ערוך הוא דכשר · ובניקב או חסר מחמת חולי צ"ע דלכאורה משמע דהבשר שחסר לא עדיף מבשר כשהוא לפנינו ונתמסמס דטרפה אפי' לא הגיע למקום החריץ וכ"כ א"ו הארוך להדיא דנקב ונחתך דכשר בכוליא דוקא שלא ע"י חולי מיהו משמעות שאר פוסקים שכתבו סתם דבניקב או חסרו כשרה משמע אפילו ע"י חולי כשר ולמעשה צריך להתיישב בדבר : **וכתב** מהרש"ל בסימן פ"ו בשם הא"ו לאותן דמטרפי' במוגלא בכוליא אפי' לא הגיע למקום חריץ דהא דקאמר בפ' א"ט מליאה מוגלא טרפה מים זכים כשרה אלמא דמליאה בעינן ואינו טרפה עד שיגיע למקום חריץ דיש לחלק דאם לא היתה הבועה מבחוץ אלא מבפנים צריך שתגיע מליאה למקום חריץ ומ"ה קאמר מליאה אבל היכא שהיתה הבועה בולטת מבחוץ ויש בה מוגלא טרפה אפי' לא הגיע למקום חריץ וכוו קאמר כשר בריאה פסול בכוליא מוגלא וה"ש בא"ז אם היתה מכה על כוליא מנבה תחתכין הכוליא לשנים אם אין מכה בפנים כשרה ע"כ והיינו כדפרי' דהמכה ר"ל בועה ולא הכשירו אלא כשלא הגיע המכה כלל בפנים אלא מבחוץ דאם נכנס לתוך הכוליא טרפה אפי' לא הגיע למקום חריץ עכ"ל :

כתב ב"י בשם הרוקח דאם נמצאו אבנים בכוליא כשרה אם היה בריאה במקום חריץ דגרסינן והא דמטאי לקותא במקום חריץ פי' במקום חריץ דוקא ולא אמרינן עד מקום חריץ והכי משמע בעובדא דכוליא של איל דנמצא בספיר"א שהבאתי לעיל דכתב דבמקום הלובן היתה שלימה וכו' דאלמא דאינו טרפה אלא כשיגיע הקלקול במקום החריץ ממש ואף לגירסתינו למקום חריץ הוי פי' כאלו אמר במקום חריץ מדלא קאמר עד מקום חריץ דהוי משמע אפי' לא הגיע הלקותא בגוף הלובן עצמו דהיכא דעד ולא עד בכלל הוי חומרא אמרינן ולא עד בכלל וכ"כ ב"י עוד בשם ספר א"ח מעשה היה בנרבונא וכו' ולפ"ז נראה דלא דק רבינו במ"ש תחלה בניקב או חסרו עד הלובן כשרה דהלא אפי הגיע בגוף הלובן כשרה וכן מ"ש כשהגיע הלקוי ומים העכורים עד הלובן טרפה לא דק כלשון שהרי אינה טרפה אלא כשהגיע בגוף הלובן עצמו גם בש"ע לא דק וכתב כלשון רבינו ע"ש · ויש להקשות אמ"ש רבינו וכן אם נקבו או חסרו דלמה לא כתב אם נקבו או נחתכו כמ"ש הרא"ש וז"ל ודוקא לקותא הוא דפסול אבל ניקב או נחתך עד מקום החריץ לא מיטרפא בה וכו' ומשמע מהראיה שהביא הרא"ש מהך דמתו בכוליתא וכו' דרצונו לומר ניקב ע"י חולי או נחתך בחרב מקצתו ולא נחתך לשנים דאי נחתך לשנים ודאי טרפה כמו שנתבאר לעיל והרשב"א בת"ה הארוך דף כ' גם היא מפרש דנחתך ביד קאמר דכשרה והוסיף לבאר דהא דפריקנא בפא"ט דמתניתין דפרק בהמה המקשה חותך מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה ה"ב דאפי' בהמה נמי אסירא וכו' אטחול בלחוד קאי וה"ק בדין הוא דליתני בטחול בהמה אסירה אבל בכליות לכ"ע כשרה וא"כ קשה על מ"ש רבינו או חסרו ולא כתב או נחתכו ואפשר לומר דכיון דבסימן הקודם בדין טחול גילה דעתו דאין חלוק בין ניקב לנחתך א"כ מסתמא ה"ה בכליות אין לחלק ביניהם ולכן לא היה צריך לפרש כאן או נחתכו וכתב במקומו או חסרו לאורויי דאין חלוק בין נקבו בלחוד ואין בהם חסרון או חסרו בכל ענין כשר וס"ל לרבינו דנחתך שכתב הרא"ש היינו בשיש בו חסרון דומיא דחותך מן הטחול ומן הכליות דמיירי בדיש בו חסרון כדקתני שאסורה באכילה אותה חתיכה שחתך ממנה : **כוליא** שהקטינה וכו' בפא"ט (דף נ"ה) הכוליא שהקטינה בדקה עד כפול ובגסה עד כענבה בינונית ופירש הרא"ש דפול וענבה בכלל טרפה וטעמו מדאמרינן לשם (דף נ"ה) א"ר אבהו אמר רבי יוחנן כל שעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים להקל ומוטיב למדין דכל היכא דעד ועד בכלל חומרא היא אמרינן עד ועד בכלל ואי עד ועד בכלל קולא היא אמרינן עד ולא עד בכלל וכדפי' רש"י להדיא לשם וכ"כ הר"ן דמה"ט אמרינן פול בכלל וענבה בכלל טרפה דלא כבה"ג דכפול וכענבה כשרה פחות מכאן טרפה ותמיהו בית יוסף מיהו כ"ל ליישב דעת בה"ג דס"ל דהך דרבי יוחנן לא איתמר אלא אשיעורי חכמים דמשנה וברייתא וכן כתבו התוספות בפא"ט תחלת (דף מ"ו) בד"ה עד ועד בכלל מיהו להלכה יש לנו להחמיר כהרא"ש ורבינו והר"ן וכן כתב הרשב"א בחדושיו בשם הרמב"ן והביא גם כן דעת בה"ג ואף על פי שנראה מדברי הרשב"א לשם דלא הכריע לא לאיסור ולא להיתר וכך נראה מספקיו בת"ה הארוך והקצר שכתב סתם ולא פירש דין פול וענבה עצמה מכל מקום אנן נקטינן לחומרא וכן פסק בש"ע : **כתב** הכל בו ומביאו בית יוסף דהא דתנן נטלו הכליות כשרה רצה לומר שנבראת כך חסרה הכליות שאם ניטלה על ידי חולי כיון שהקטינה לפחות מכשיעור כבר נאסרה ואיך תחזור להכשרה כשנגמרה לכלות ולהמק ולפי זה אם נמצא חלל ומקום ריק ניכר שהיו לה כליות אלא שנימוחו וטרפה ע"כ וכן פסק בשלחן ערוך והשיג עליו מהרש"ל דכל ניטל אינו אלא ע"י אדם או על ידי חולי כדכתב הרמב"ם דכל שנאמר בו ניטל טרפה אם נבראת כך חסר אבר כשרה דלשון ניטל לא משמע אלא שנבראת אותו אבר ואחר כך ניטל על ידי אדם או על ידי חולי ותוה שהקשה היאך תחזור להכשרה לאו קושיא היא מידי דהוה מריאה דאינקיבה דמכשרינן בדסכיך בכישרא אף על פי שקודם הסיכוך היתה טרפה והא דאמרינן לקמן גבי צומת הגידין דאינו חוזר להכשרו היינו דוקא על ידי מעשה בני אדם כמו שיתבאר בס"ד בסוף סימן נ"ו ואם כן פוסק דאפי' ניטלו על ידי חולי נמי כשרה דלא כמ"ש הכל בו ולהלכה למעשה צ"ע :

כתב הר"י אבן חביב שמעתי כי כולית הבהמה עשויה חתיכות חתיכות ואחת מהן נקראת ענבה והר"ר יונה פירש ענבה פיג"ון בלעז והם עגולים קצת וארוכים ודומים לצורת כוליא ולפי זה ענבה היתה גדולה בזמנם יותר מפול שאין זה כן עתה · וקצת ראיה לפירוש זה מה שכתוב בטחול של עוף עגול כענבה עד כאן לשונו פירוש כיון דטחול של עוף אינה עגולה כענבה שבגפן אלא עגולה קצת וארוכה אם כן הך ענבה רצה לומר פיגו"ן בלעז אם כן בכוליא נמי רצה לומר פיגו"ן שהוא דומה לצורת חתיכה שבכוליא עגולה קצת וארוכה וכיון שענבה זו עתה שוה לפול או קטנה ממנה בע"כ צריך לומר דבזמנם היתה גדולה מפול ולפ"ז ניחא דהרב היה גורס ענבא באל"ף ולא בה"א דענבה בה"א משמע פשוטו ענבה שבגפן אבל בכל הספרים כתוב ענבה בה"א אלמא משמע דהוא כפשוטו וכן נראה דעת כל המחברים וכן כתב מהרש"ל ואף על פי שעתה אין ענבה שבגפן גדולה מפול מכל מקום בזמנם היתה גדולה מפול וכמו שכתב הרב לפי פירושו שרצה לומר פיגו"ן בלע"ז ותדע שהרי התוספות כתבו דשיעור כזית הוא חצי ביצת תרנגולת ואין זה עתה אלא צ"ל שנשתנו : **כתב** בהגהת אשיר"י אם היו שלשה כוליות או יותר והקטינו היתירות ונשארו שתים כהלכתן שלא הקטינו כשרה עד כאן לשונו הלשון משמע שהשלישית אינה עומדת בשורה אחת עם השתים אלא נמצאת במקום אחר אבל אם עומדות זו אצל זו ואיכא לקותא בחדא או הוא טרפה דמאן לימא לן דהיתירה לקויה דילמא הכוליא שאינה יתירה היא לקויה ואיזה לקותא בכוליא אחת וטרפה : **כתב** בעל העיטור מסתברא דלובן בכוליא לקותא הוא וכו' כבר הביא בית יוסף לשונו ונראה מתוכו

מדאמרינן

דרכי משה

במים וכים אפי' הגיע למקום חריץ וכ"מ בב"י וכן עיקר ד"ש להכשיר ג"כ במעשה הנזכר אפי' הגיע למקום חריץ : (ג) ואיפשר דזו היא סברת הטור דס"ל דירוקה לאו שינוי מראה הוא אלא נוטה לארמימות וכשירה :

משמע

פרישה

שלובן ולא הזכיר דעת א"מ עכ"ה) : (ס) ובגסה עד כענבה בינונית כתב מהרי"ן חביב חכורני כי ראיתי בפי' תולין לתלמידי רבי יונה פירוש ענבה פיגון בלע"ז והם עגולין קצת וארוכים ודומים לצורת כוליא ולפ"ז ראיתי שנאמר שענבה היתה גדולה בזמנם יותר מפול מזה"כ עתה ויש קצת ראיה לפירוש זה מ"ש בדין הטחול וטחול של עוף עגול כענבה עכ"ל ב"י עוד פי' הם פירוש אחר ע"ש : (ו) ומראיתה מוכחת עליה פי' היכא שהקרום שלה כוהן בידוע שמחמת חולי

דרישה

ובטעמא וכמ"ש לעיל סימן ל"ו ול"ז : [נ] ופול בכלל טריפה ולפ"ז צריכין לומר הא דכתב לעיל נטלו הכליות כשרה ר"ל שנבראת כך חסרת הכליות שאם נטלו ע"י חולי כיון שהקטינה לפחות

(ו) ואם היא ירוקה כשרה כתב הרשב"א יש מגדולי המורים שהורו שאין טרפות בכוליא של עוף אע"פ שיש לדון ולאסור (ס) כבר הורה זקן ע"כ :

מה (א) [א] **ניטלה** האם (א) שהולד מונח בה כשירה (ב) ניטלה שלפוחית שמימי הרגלים נקוין לתוכה טרפה לר"ח והראב"ן מכשיר ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל :

ניקבו

כתב הרוקח כוליא שהאדימה כולה או מקצתה ואין בה ליחה ולא דבר רע כשירה עכ"ל ובכלל דברי בעל העיטור הוא שכתב שהכוליא נוטה לאדמומית : כתב הרשב"א יש מגדולי המורים שהורה שאין טריפות בכוליא של עוף וכו' בת"ה והמורה הזה הוא הרמב"ם שכתב בפ"י מה"ש טרפות שבכוליא ושבטחול לא מנו אותם בבהמה כדי שיהיה כנגדן בעוף ולפיכך לא נתנו לכוליא שהקטינה שיעור בעוף וכתב האגור שכן הסכים מהר"י מולן ופירש שהטעם לפי שכוליות העוף הם סגורים בעצם ואין מגיעים שם בני מעים ואין שום טרפות נוהג בהם ולכן אין להחמיר בו יותר מאילו ניטל ונחתך : כתוב בא"ח ומטעם זה התיר ה"ר שמואל תרנגולת שלקתה כוליא שלה שהיתה נפוחה כבילת תרנגולת ושחורה כדיותא והתיר עם בני חבורתו :

מה ניטלה האם שהולד מונח בה כשירה ניטלה שלפוחית שמימי הרגלים נקוין לתוכה טריפה וכו' בפרק א"ט (נד) תנן דניטלה האם כשירה ובגמרא (נה ׳) תנא היא האם היא טרפחת והיא שלפוחית וכתב הרא"ש שלשתן אחד הם והוא האם שהולד מונח בו ונחלקו בשמות לפי המקומות אבל אם ניטלה השלפוחית שמי רגליה נקוים בתוכו פסק בשערים דטרפה וכן פסק ר"ת וזקני ראב"ן כתב דכשירה לפי שלא מצינו טריפות זה בתלמוד ואין להוסיף על הטרפות ומקום חיבור השלפוחית הוא בין דבק הירכים אצל החלחולת ומתמצין לתוכה מי המשקים פסולת הגוף ואף אם ניטל מי השתן מתמצין למקומן ואין להם כח לחזור לגוף אלא יוצאים לחוץ כמו חלחולת שניקבה וירכים מעמידים אותה וכן שמעתי שיש בני אדם שמי רגלים שלהם יוצאים תמיד ואומרים הרופאים שהשלפוחית שלהם ניקבה או ניטלה והמים המתמצין מן הגוף יוצאים מיד כשהגיעה למקום השלפוחית ואותם בני אדם חיו כמה שנים עכ"ל והגהות מיימון כתבו בפ"ח מה"ש בשם התוספות בניקב כים השתן טריפה (ב) וכן כתב הרוקח וכתב עוד הרוקח שאם נימוק האם טריפה ואיני יודע מנין לו דסברא היא דלא חמיר נימוק מניטל : **ודע** דבגמרא על מתני' דאלו כשרות בעוף (נו :) תניא רבי סימאי ורבי צדוק הורו בטרפחת כרבי בזפק ואיבעיא לן הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתירא או דילמא הורו בטרפחת להיתירא כרבי בזפק כך הוא גירסת רש"י וכתבו התוספות שהיא גר"ח ופסק בטרפחת לחומרא כיון דסלקא הכא בתיקו ותמהו עליו דהא בסנהדרין חשיב לר' טרפון דהורה בה לאיסור טועה בדבר משנה ור' טרפון נמי חזר בו ושמא ר"ח בעוף קאמר שחיותו מועט דכשהורו ר' סימאי ורבי צדוק בעוף הורו דהא אמתניתין דכשרות בעוף קיימינן ומיהו כתבו דנראה להם כגירסת הספרים דלא מספקא להו בטרפחת דפשיטא להו להיתירא הורו אלא בזפק הוא דמיבעיא להו וכ"ד הרא"ש והרשב"א והר"ן הילכך אפילו בשל עוף נמי כשרה וכ"נ שהוא דעת הרי"ף שלא כתב הוראה דר' סימאי אלא מתני' דניטל האם כשרה וכן הוא דעת הרמב"ם (ג) ז"ל :

ניקבו

חדאמרינן פסול בזה ובזה לקותא ובריאה פסול שינוי מראה הוא מטעם דהוי לקותא כדאיתא בפרק א"ט להדיא (דף מ"ז) הכי נמי בכוליא פסול שינוי מראה דהוי לקותא וכיון דכוליא נוטה לאדמומית אם כן לובן בכוליא לקותא הוא והוא הדין כל שינוי מראה פוסל בה דכיון דנשתנה מאדמומית למראה אחר הוי לקותא ומה שהכשיר בכוליא ירוקה אף על גב דהוי נמי שינוי מראה נראה שטעמו דכיון דחזינן דאפילו בריאה דהוקה פוסל בו אפילו הכי ירוקה ככרתי דהיינו כעשבים כשרה אע"ג דהוי שינוי מראה והיינו טעמא דלא תלינן לה בלקותא אלא תלינן ירקותא דידיה במאי דלא נפל בה דמא וכדאיתא להדיא לשם בגמרא ירוקה כשרה מדרבי נתן במעשה שבא לפניו בתינוק דאמר ראיתיו שהיה ירוק הנלתי בו ולא היה בו דם ברית א"ל המתיני לו עד שיפול בו דמו וכו' אם כן כ"ש כוליא דאין נקב פוסל בו דפשיטא דבירוקה ככרתי תלינן דלא נפל בה דמא ולא תלינן בלקותא וכשרה והשתא הך ירוקה דכתב רבינו דכשרה אינו אלא בירוקה ככרתי וז"ל א"ו הארוך כליות שנשתנו מראיתן מלבד ירוק טרפה ודוקא שנשתנו כולן ולא מקצתן עכ"ל ונראה נמי דלא הכשיר אלא בירוק ככרתי ומטעמא דאמרן ומה שהכשיר בשאר מראות כשנשתנו מקצתן נראה דטעמו דלא גרע מנחתך מקצתו ויש בו חסרון דכשרה כמה שנתבאר למעלה ואפי' הוי לקותא נמי כשרה במקצתו כיון שלא הגיע השינוי עד הלובן והכי נקטינן דלא כבית יוסף שהקשה על מאי דכתב רבינו דאם היא ירוקה כשרה דאיני יודע מניין לו ולכן כתב בשלחן ערוך דלובן בכוליא לקותא הי"א וכל שינוי מראה פוסל בה עד כאן לשונו דאלמא דאפי' ירוקה ככרתי נמי פוסל בה דליתא אלא ירוקה כשרה לגמרי אפי' הגיע במקום החריץ מדרבי נתן כמו בריאה ושאר שינוי מראות אינן פוסלין אלא בהגיע במקום החריץ אבל במקצתן ולא הגיעו במקום החריץ כשרה וכן פסק מהרש"ל וכתב עוד דהא דכתב העיטור לתרץ אמאי לא קאמר תלמודא דלובן בריאה כשרה והאריך בזה אין זה אלא לסברתו דלובן כשר בריאה אבל לדידן דלובן בריאה נמי טרפה כמה שכתב לעיל בסימן ל"ח ליכא קושיא דהלא אמרו דמיא לאופתא טרפה ואיכא דאמרי בחזותא ופירוש לבנה כבקעת וכתב עוד דאיכא ראיה להכשיר ירוקה בכוליא מדלא פסלינן בבני מעיים אדומים שהוריקו אלא אם כן בנפלה לאור אלמא דאין זה לקותא וכיון שירוקה כשר בכוליא כל שכן אדומה דהא אפילו ריאה שנוטה ללובן כשרה בירוקה ואדומה אם כן כל שכן כוליא שנוטה לאדמומית דכשרה בירוקה ואדומה וכן כתב בש"ע על פי דברי הרוקח דכוליא שהאדימה כשרה וכתב עוד דהא דלובן פסול בכוליא אף על גב דאינו פסול עד שיגיע ללובן שבכוליא שהוא מקום חריץ וכמה ניכר דלקוי הוא הלא החריץ כבר הוא לבן י"ל כיון דאי אפשר למיקם עלה טרפה דספק דאורייתא היא עכ"ד הוא האריך ואני קצרתי ע"ש : **כתב** בהגהת אשיר"י בשם בה"ג דאם נמצא דם בכוליא כשרה דהא לא חשיב ליה הכא דם בהדי סרוכין ועכורין עכ"ל וכא"ו הארוך כתב וז"ל דם בכוליא כשרה דהא כולו דם ע"כ וצריך לומר דלא חשיב ליה לקותא מטעם שינוי מראה כיון דדם אדום הוא וכוליא נמי אדום הוא כדכתב בעל העיטור וראיתי למהרש"ל שכתב דיש לפקפק על היתר דם בכוליא עד כאן לשונו וכן כתב בפרק אלו טרפות סימן פ"ז לאיסור והנכון שלא להחמיר בזה כלל כיון שמפורש היתרו בדברי האחרונים : כתב הרשב"א יש מגדולי המורים שהורו שאין טרפות בכוליא של עוף וכו' וכתב מהרש"ל אף על גב דגבי טחול של עוף כתבתי דלא משגחינן בהוראת זקן להתירו מכל מקום כליות שאני דמהר"י מולין פסק להקל מטעם אחר לפי שבכוליות העוף הם סגורים בעלם ואין מגיע שם בני מעיים לפיכך אין שום טריפות נוהג בהם ואין להחמיר בו יותר מאלו ניקב ונחתך עד כאן לשונו :

מה ניטלה האם וכו' בפרק אלו טרפות תנן ניטלה האם כשרה ופירש רש"י האם שהולד מונח בה ובגמרא תניא היא האם היא טרפחת היא שלפוחית ופירש הרא"ש שלשתן אחד הם והיא האם שהולד מונח בה וחלוק בשמות לפי המקומות : וכתב עוד דאם ניטלה השלפוחית שמי רגלים נקוין לתוכה פסק בשערים דטרפה וכן פסק ר"ת וזקני ראב"ן כתב דכשרה לפי שלא מצינו טרפות זה בתלמוד וכו' עכ"ל ולפע"ד נראה דטעמו של רבינו חננאל וההולכים לשטתו הוא מדתניא היא האם היא הטרפחת היא השלפוחית דלכאורה לא היה צריך להורות דבר זה אלא ודאי שבא להורות שלא נטעה לומר דהשלפוחית דכשרה היא שלפוחית שמי רגלים נקוין לתוכה דליתא דזו טרפה ה"א ותו דלמאי דגרסינן בגמרא איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתירא או דילמא הורו בטרפחת להיתירא וכרבי בזפק להיתירא תיקו וכתב רבינו חננאל כיון דסלקא הכא בתיקו לחומרא עבדינן כן כתב התוספות בשמו וכן כתב בת"ה הארוך ותמהו עליו דהא סתם משנה היא דניטלה האם כשרה ותירצו דשמא רבינו חננאל בעוף קאמר דמיטרף טפי דחיותה מועט ולפע"ד נראה דר"ח קמפרש הך בעיא הורו בטרפחת לאיסורא וכו' בשלפוחית של מי רגלים היא ובההיא דוקא אסיקנא בתיקו ולחומרא עבדינן ומשום הכי תלי ליה בזפק דזפק נמי שלפוחית קרינן ליה כדכתב הערוך ערך שלפוחית וכך פסק בהג"ת בשם התוספות פ"ק דהלכות שחיטה ועיין במ"ש התוספות פרק אלו טרפות (דף מ"ח) בד"ה שלפוחית וכך פסק הרוקח דאפי' ניקב כים השתן טרפה וכ"פ א"ו הארוך דבניקבה השלפוחית שמי רגלים נקוין לתוכה טריפה בין בזכר בין בנקבה והכי נקטינן באיסורא דאורייתא בפלוגתא דרבוותא ואין ראיה מבני אדם שמי רגלים יוצאין תמיד וחיו כמה שנים והרופאים אומרים שניטל השלפוחית שלהן או ניקב וכדכתב הרא"ש דשאני אדם דיש לו מזל כדכתבו התוספות ריש פרק אלו טרפות (דף מ"ב) בד"ה ואמר רב יהודה וכן כתב בא"ו דמהרש"ל שכן כתב בספר א"ז שכתוב בספר הזקן דניקב בית מי רגלים או שניטל היינו שלפוחית שמי רגלים מונחים בו בין בזכר בין בנקבה טריפה : **כתב** הרוקח שאם נימוק האם טרפה וכך כתב בא"ו דמהרש"ל שכ"כ בספר הזקן מא"ז וכן אם ניקב האם טרפה ובית יוסף כתב ע"ז ואיני יודע מניין לו דסברא היא דלא חמיר נימוק מניטל והרב בהגהת שלחן ערוך כתב דיש להחמיר בניקב או נימוק האם אם לא בהפסד מרובה ולפי עניות דעתי נראה מסוגיית ההלכה פ"ק ד"ח ופרק אלו טרפות דמדינא אסור בנימוק או בניקב האם ולפיכך אפי' איכא הפסד מרובה מדינא בניקב או בנימוק אסור מיהו בנחתך מקצתה כשרה ובתשובה באורתי כל הצורך בס"ד : **כתב** עוד בא"ו דמהרש"ל בשם ספר הזקן מא"ז נימוק הולד במעיה אף הבהמה עצמה טרפה ואם עצמה כשרה וכ"כ א"ו הארוך כלל נ"ה : **כתבו** התוס' (דף נ"ו) בד"ה אבעיא להו דלפר"ת דפסק בטרפחת לחומרא שמא מיירי בטרפחת של עוף והוא המעיים שהשלל של ביצים בתוכו לפי זה משמע דכשנתמסמס או נרקב המעיים שהשלל בתוכו או ניקב וניטל טרפה לר"ח ובא"ו דמהרש"ל כתב ע"ש א"ז וראבי"ה שכתב ע"ש ר"ת ור"י שאם ניטל בעוף המעיים וזהו שהביצים מונחים בו טרפה ובסמוך כתבתי דבנימוק או ניקב טרפה אפילו בבהמה כ"ש בעוף ובניטל נמי יש להחמיר בשל עוף היכא דליכא הפסד מרובה דלא כמ"ש בש"ע להכשיר בניטל בין בבהמה בין בעוף . כתב מהרש"ל בהגהותיו לי"ד וז"ל מצאתי כתוב מעשה שנמצא מחט תחוב תוך שלל של בצים והטריפוה מטעם שהיה בחלל הגוף ויש לחוש לנקובת הדקין עכ"ל משמע אבל ניקב ע"י חולי כשר ואפשר דבטרפחת עצמה שהוא המעיים שהבצים מונחים בו מודה דטרפה אפי' בניקב על ידי חולי וכדפרישי' ולא שרי ע"י חולי אלא בניקב השלל של בצים :

ניקבו

דרכי משה

מה (א) משמע דה"ה ניקב דהא לקמן כתב הטור סימן נ' כל אבר שניקב טריפה ה"ה ניטל וא"כ אם היה ניקוב טריפה גם ניטל היה טריפה אמנם בהגהת שערי דורא סימן פ"ח ובאו"ה כתב בשם א"ז ניקב טריפה נחתך כשר נימוק טריפה נימוק הולד בביעיה טריפה ואם נעשית עצמות בשרה עכ"ל : (ב) וכן פסק בשערים דמהרא"י ובאו"ה פסק ג"כ כר"ח לאסור וכך הוא בשערי דורא בהגהה סי' פ"ח בשם א"ז : (ג) אמנם בשערי דורא בהגהה ובאו"ה כתב ג"כ בשם א"ז לאסור וכן ראיתי בא"ז כדבריהם .

כתב

דרישה

לפחות מכשיעור כבר נאסרה ואיך תחזור להכשירו כשגמרו לכלות ולסמך ולפ"ז צריך לבדוק מקומן אם הכיס שלהן מלא חלב ואין שם כ"א שמוטין בלבד או ניכר שזהו תחילת ברייתה וכשירה ואם נמצא שם חלל ומקום ריק ניכר שהיו לה כליות אלא שנימוקו וטריפה עכ"ל כלבו וב"י כתב דה"ס נטלו ביד כשר

סי' מה [א] ניטלה האם כשר וכתב רש"ל כ"ש ניקב וכ"כ רא"מ והתו' כתבו להדיא וז"ל כל היכא דניקב טריפה כ"ש אם ניטל והביאו ב"י בס"ס מ' והיינו דוקא בשאינו מפורש בהדיא ובטחול שטריפה בניקב ובניטל כשר דשם אמרו בפי' ושם כתבו היכא דנקט ניקב טריפה לבד או הוא וכ"ש ניטל יכבר מבואר בס"ס מ"ג דנראה בטריפת הטחול מידום הוא ע"ש . א"כ ממילא כשניטל כשר מכ"ש ניקב . וכן משמע חדבו בטור סימן נ' ע"ש ודוק עכ"ה :

ואם

פרישה

מולי הוא ר"ן . (ו) ואם היא ירוקה כשרה כתב ב"י שאין זה לי בעל העיטור ומתמה על רבינו מנ"ל לרבינו לומר שבעל העיטור סובר כן מאחר שאף מראה שבשר בריאה פוסל בע"ה בכוליא שכתב לובן בכוליא לקותא הוא וגם כתב וכל שינוי מראה פוסל בה ומנ"ל לרבינו לפרש דבריו שמכשיר ירוקה עכ"ד ול"ל שהוא דברי רבינו כתבם בשמו לא בשם בע"ה וי"ל דירוק ככרתי דגם בריאה כשר כמ"ש בסימן ל"ח : (ס) כבר הורה זקן פי' הרמב"ם (וכתב שם ברמב"ם ולפיכך לא נתנו לכוליא שהקטינה שיעור בעוף עכ"ה) וכ"כ האגור שכן הסכים מהר"י מולין ופי' הטעם לפי שכליו' העוף הם סגורין בעלם ואין מגיעין שם בני מעים ואין שום טריפות נוהג בה לכך אין להחמיר בהם יותר מאלו ניטל וניקב עכ"ל ב"י .

סי' מה (א) ניטלה האם שהולד מונח בה כשרה ואפי' בעוף מקום שהבצים מונחים ב"י וש"ע וכתב מ"ו ז"ל ולכא רק כ"ש נקבו עכ"ל : (ב) נטלה שלפוחית כו' והראב"ן מכשיר וטעמו משום דלא מצינו טריפות זה בתלמוד ואין להוסיף על הטרפות ב"י ע"ש שהאריך אין שמעשים בכל יום שיש בני אדם שמי רגלים שלהן יוצאים תמיד ואומרים הרופאים שהשלפוחית שלהן נקבה או נטלה וחיו כמה שנים :

מקט

מו (א) **ניקבו** הדקין טרפה ואפילו ליחה שבהן סותמתו אינה סתימה ואפילו היא דבוקה בהן הרבה עד שאין יכולין להוציאה אלא ע"י הדחק [א] ואם חלב טהור סותמתן כשרה שכל חלב טהור סותם טמא אינו סותם חוץ מקרום שעל הלב וחלב שעל כרכשתא שאע"פ שהן טהורין אינן סותמין [ב] וחלב חיה שכנגדו טמא בבהמה אינו סותם יצאו הדקין לחוץ (ב) והיפך בהן והחזירן טרפה אפילו הן שלימים אבל אם החזירן ולא היפך בהן כשרה כתב הרשב"א אפילו לא יצאו ונמצאו מהופכין טריפה דכל שנהפכו בני מעיה אינה יכול לחיות (ג) הדרא דכנתא שניקב אחד לחבירו כשרה שחבירו מגין עליו ואצ"ל אם ניקב לכנתא שהכנתא חלב טהור הוא וסותם חולחלת והוא מעי האחרון שהוא שוה בלא עיקום

מו ניקבו הדקין טריפה ואפילו ליחה שבהן סותמתן וכו' בפרק א"ט (נ') תנית רשב"ג אומר בני מעים שניקבו וליחה סותמתן כשירה ופירשו בגמרא דליחה סותמתן היינו שירקא דמעיא שדבוקה בהם מבפנים ומוציאים אותה מהם בדוחק ופירש רבינו ירוחם ליחה הגלד העשוי כצמר מבפנים וגוררים בחוזק מהם ואסיקנא דלית הלכתא כותיה : ומ"ש ואם חלב טהור סותמתן כשירה שם (מט :) אמר רב חלב טהור סותם טמא אינו סותם ופרש"י חלב טהור כגון דקין שניקבו וחלב הכנת' סותם את הנקב כשרה דחלב טהור אדוק הוא מאד והוי סתימה מעלייתא ואע"ג דרב ששת פליג התם ואמר דחלב טמא סותם הא משמע התם בגמרא דלא קי"ל כותיה וכתב הרמב"ם בפ"ו מה"ש דבשר נמי סותם הנקב ולפ"ז חלב דנקט לא למעט בשר אלא לחלק בין חלב טהור לטמא וכן משמע ודאי מדאמרינן הדרא דכנתא חד לחבריה כשירה ושמעין דריאה שניקב שלא במקום פיגול כשירה : ומ"ש חוץ מקרום שעל הלב וחלב שעל הכרכשתא שאע"פ שהם טהורים אינם סותמים שם אמר רב נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם היכא אמרי לה חיטי דכרכשתא ואמרי לה טרפשא דליבא · ופרש"י חיטי דכרכשתא · חלב שעל חלחולת התולית רעי שקורין טבח"ו עשוי קרטים קרטים כעין חטים ואם ניקבה ואותו חלב סותמה לא מהני וטריפה וקרטין עגולים הם כמו כובע : טרפשא דליבא · שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו אינו סותם אם ניקב הלב או הריאה בסמוך לו והוא סותמו והיינו טעמא דריאה הסרוכה בשומן הלב דאע"ג דהיינו רביתא ואגלו הוא גדל ולמטה מחיתוכן דאוני הוא טריפה וכ"כ הר"ן והתוס' כתבו דלא אמרינן חלב טהור סותם אלא בכגון דקין שניקבו ושומן סותמן שהוא חלב שלהם ואדוק בו מאד אבל אבר שניקב אין שומן של אבר אחר סותמו שהרי אינו אדוק בו כ"כ וכ"כ בסה"ת וכן הסכים הרשב"א וכ"כ הרא"ש והמרדכי (א) ומיהו מדברי הרמב"ם בפ"ו מה"ש משמע שהוא מפרש כפרש"י : **ומ"ש** רבינו וחלב חיה שכנגדו טמא בבהמה אינו סותם שם בעיא דאפשיטא וכתבו התוס' שהשיב ר"י לשומן קורקבן דעוף סתים דלא איבעיא לן אלא חלב חיה שכנגדו בבהמה טמא אבל בחלב טהור דעוף שלא מצינו כנגדו טמא פשיטא דסותם דמהדק שפיר וכן כתב הרשב"א והרא"ש והמרדכי וכרוגס לברכה וכ"כ רבינו ירוחם כל שומן העוף סותם (ב) : כתב הרשב"א בתשובה סי' שפ"ג שנשאל על נקב שנמצא בדקין סמוך לקיבה והולך בשיפוע ומתחיל מצד אללו והולך ושופע בפניו כלפי מטה ויוצא לחוץ והשיפוע כמו אצבע ונראה מענינו שנברא כן בשעת יצירת הבהמה ואומרים קצת אנשים שכן דרכן של רוב בהמות והשיב שהיא טריפה ואין חוששין לאותם האנשים שאמרו שכן דרכן של רוב בהמות שאין בדבריהם ממש :

יצאו הדקין לחוץ והיפך בהם והחזירן טריפה אפילו הן שלימים כו' שם במשנה (נו :) דאלו כשירות בעוף יצאו בני מעים לחוץ ולא ניקבו ובגמ' א"ר שמואל בר יצחק ל"ש אלא שלא הפך בהם אבל הפך בהם טריפה ופרש"י הפך בהם · כשהכניסן הפך עליונו לתחתיתו או עגול' זו למעלה מכמות שהיה זו למעלה זו למטה ומשמע התם בגמרא שכל שנכנסו מאליהן חזקה שנכנסו כסדרן בלא היפוך והרמב"ם כתב בפ"ו מה"ש כלשון הזה בני מעים שיצאו לחוץ ולא ניקבו מותרת ואם נתהפכו אע"פ שלא ניקבו טריפה שא"א שיחזרו כמות שהיו אחר שנהפכו ואינה חיה :

ובהמה ועוף שוין בדין זה (ג) אלא שנשאו התנא בעוף לפי שמצוי יותר לצאת בני מעיו : כתב הרשב"א אפילו לא יצאו ונמצאו מהופכים טריפה וכו' בת"ה ופשוט הוא : **הדרא** דכנתא שניקב אחד לחבירו כשירה וכו' שם מימרא דרב נחמן (מח :) ופירש"י כנתא · אטרי"ל בלע"ז חלב טהור : הדרא דכנתא · דקים הסובבים אותו סביב כעגולה : דאונקיב לחבריה · שניקב באותו צד שבינו לחבירו שלא ניקב חיצון שבכולם עכ"ל ודבר פשוט הוא דבניקב חיצון שבכולן נמי אינו אסור אלא כשניקב שלא כנגד חלב הכנתא אבל אם חלב הכנתא סותם הנקב כשירה וכמו שנתבאר :

וכתב הר"ן בפרק הנזכר (דף תרפ"ד ע"ב) גבי ההיא קושיא דאשתכח במררתא דמחט הנמצא בדקין חיישינן כדחיישינן במרה מתוך שהולכים בהיקף וקרומן רך יש לחוש שמא אוכלים ומשקים שהולכים בהם דחקוה וניקבה ונקב משהו אין להם בדיקה (ד) : **חולחלת** והוא מעי האחרון וכו' אם ניקבה במשהו טריפה כמו שאר המעי' בד"א כשניקב לחלל הבטן וכו' שם (נ') אמר זעירי חולחלת שניקבה כשרה הואיל וירכים מעמידות אותה וכמה אמר ר' אלעא אמר ר' יוחנן מקום הדבק ברובו שלא במקום הדבק במשהו אמרוה רבנן קמיה דרבא משמיה דרב נחמן אמר לא אמינא לכו לא תתלו ביה בוקי סריקי הכי אמר רב נחמן מקום הדבק אפילו ניטל כולו כשר

מו ניקבו הדקין טרפה וכו' עד על ידי הדחק הכי אסיקנא בפרק אלו טרפות (דף נ') דלית הילכתא כרשב"ג דאמר ליחה סותמתן כשרה : **ואם** חלב טהור סותמתן וכו' שם (דף מ"ט) אסיקנא דלא כרב ששת אלא כרב דחלב טמא אינו סותם : ומ"ש חוץ מקרום שעל הלב וכו' שם מימרא דר"נ ופירש רש"י טרפשא דליבא שומן הלב העשוי ככובע והלב נחבא בו אינו סותם אם ניקב הלב או הריאה בסמוך לו והוא סותמו וה"ט דריאה הסרוכה בשומן הלב דאף על גב דהיינו רביתא ואגלו הוא גדל ולמטה מחתוכא דאוני הוא טרפה וכו' עכ"ל משמע מפירושו דשאר שומן סותם אפי' לריאה וכן כתב הר"ן כפירוש רש"י והכי משמע מדברי הרמב"ם פ"ו מה"ש ומדברי הרשב"א בת"ה הארוך (דף ל"ז) והקצר וה"ט דכל חלב טהור מיהדק אבל חלב חיה שכנגדו בבהמה טמא לא מיהדק וכן טרפשא דליבא וחיטי דכרכשתא לא מיהדק דקרוש יש לו מלמטה ואינו סותם והכי משמע פשטא דתלמודא כפירש"י ודעימיה אבל התוספות לשם וכן הרא"ש והמרדכי לשם וסה"ת סימן י"ז כתבו דאף שאר שומן דמיהדק אינו סותם לאבר אחר אלא באותו אבר שהוא חלב שלו שגדל עליו ואדוק בו כל שעה וכן כתב סמ"ג וסמ"ק ודברי רבינו אין להם הכרע וכך העתיק בש"ע כלשון רבינו ומיהו אנן נהגינן להחמיר כדעת התוספות והמרדכי' לשטתם וכך היא דעת הרב בהגהת ש"ע ועי"ל סימן מ' ס"ב : **יצאו** הדקין לחוץ וכו' שם במשנה סוף (דף נ"ו) ואלו כשרות בעוף יצאו בני מעיה ולא ניקבו ובגמרא ל"ש אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן טרפה וכו' : **כתב** הרשב"א אפי' לא יצאו וכו' כן כתב בת"ה הארוך (דף ל"ז) וז"ל ולאו דוקא יצאו והיפך בהן אלא אורחא דמילתא נקט וכו' ועכ"ל דמתניתין היתירא אתא לאשמועינן דיצאו ולא היפך בהן כשרה : ובהגהת ש"ד סימן פ"ח כתב ע"ש ראבי"ה וז"ל וגם הורה ל"ש אתהפך בין שהיה מתהפך על ידי עצמו בין שהיה מתהפך על ידי אחרים להיתרא עכ"ל וכתב כך על בני מעיים שנמצאו בין עור לבשר כל שאינו ניכר שנקרע הבטן ויצאו לחוץ אף על פי שהיו מהופכין כשר דמאי שאמרו בגמרא אבל הפך בהן טרפה איצאו דמתניתין קאי דדוקא כשיצאו ונתהפכו אבל ביצאו לבד או נהפכו לבד כשרה ודלא כהרשב"א ומכל מקום נקטינן כהרשב"א ורבינו שהביא דבריו לפסק הלכה מיהו לא נקראו מהופכים אלא כשנהפך עליון לתחתון כפרש"י והר"ן ומ"ה בנמצאו בין עור לבשר קי"ל דכשר אם לא נהפכו כיון שלא ניכר שום ריעותא כגון תפירה שתראה אותנו שיצאו לחוץ וכן פסק בא"ו הארוך שער נ"ה ומביאו הרב בהגהת ש"ע : **הדרא** דכנתא וכו' שם סוף (דף מ"ח) מימרא דרב נחמן · ומ"ש ואצ"ל אם ניקב לכנתא וכו' כלומר כיון דחבירו מגין עליו אף על גב דאינו אלא בשר אם כן אצ"ל דכנתא שהוא שומן ומיהדק שהוא סותם ואף על גב שאינו אדוק בו בתולדתו כמו מגין לדקין שניקבו כנגד הכנתא ואינו לפירוש רש"י דלעיל ס"ב דאילו לפירוש התו' אין הכנתא סותם לדקין אלא במקום שהוא שומן שלו ותמיד שוכב בו ואדוק הוא שם מאד כמו שכתב להדיא (בדף מ"ט) בד"ה חלב טהור : **כתב** הר"ן בפרק אלו טרפות גבי ההיא קשייתא דאשתכח במררתא דמחט הנמצא בדקין חיישינן כדחיישינן במרה מתוך שהולכין בהקף וקרומן רך יש לחוש שמא אוכלים ומשקים שהולכים בהם דחקוה וניקבה ונקב משהו אין להם בדיקה עכ"ל ופסק כך לפי שיטתו בהך קשייתא דזיתא דטרפותא לאו משום דשמא דרך הוושט באת אלא אפי' אמ"ל דרך הקנה נכנסה מתוך שעור המרה רך ודק חיישינן שמא לאחר שנכנסה במרה נקבה אותה וכו' וכן פי' הרמב"ם ספ"ו דה"ש בהך קשייתא דזיתא במרה דטרפה מהאי טעמא אבל כל שאר הפוסקים והמפרשים לא פירשו כך במרה כיון שכתוב לעיל בסימן מ"ב דודאי לא חיישינן לנקובת המרה כיון דלא ניכר במרה שום ריעותא מבחוץ ולחזוקי איסורא לא מחזקינן וכיון דלא חיישינן לנקובת המרה כל שכן דלא חיישינן לנקובת הדקין ואף להרב רבינו משה בר מיימוני דחיישינן בדאשתכח במרה שמא ניקבה שאני מרה כיון דלית ליה דוכתא למיפק אלא מונחת במרה כל שעה חיישינן שמא נקבה אותה והולד פי המכה אבל בדקין תלינן דעל ידי אוכלין ומשקין נכנסת והולכת דרך הלוכה ולא נגעה ולא פגעה בדקין כי לא נחה אלא הולכת תמיד על ידי אוכלין ומשקין וה"א בהגהת ש"ד סימן נ"ג שכתב ע"ש א"ז מעשה היה ונמצא מחט בדופני הדקין ולא ניקבו אלא באורך הדופן היתה והכשירו זקני הדור דאורחיה הוא ליכנס דרך חלל הוושט וכו' ומהרש"ל הביאה בא"ו שלו וכ"ס בא"ה שער נ"ח סימן כ"ב וע"ש והכי משמע להדיא בסמ"ק שכתב ואם נתחב המחט בפנים בדקין או בכרס או בקורקבן בודק אם נמצא עליה קורט דם מבחוץ וכו' אלמא דבאינו נתחב לא חיישינן למידי ופשיטא דכשר וזה לשון הרוקח סוף סימן ת"ו או אם נמצא מחט בחלל הגוף ובני מעיים לא ניקבו כשרה עכ"ל ומשמע דהכי קאמר בכ"מ שנמצא מחט בתוך החלל מבפנים בין בכרס בין במעיים ובני מעיים לא ניקבו כשרה דלאחזוקי איסורא לא מחזקינן ובהגהת דא"ז והכי נקטינן דמעשה רב מזקני הדור והר"ן אפשר דלא אמרה אלא להלכה ובית יוסף שכתב בש"ע מחט שנמצאת בדקין טרפה דחיישינן שמא ניקב עכ"ל פסק כדעת הר"ן ואין ספק שלא ראה דברי הא"ז והרוקח שהרי לא הביאם בספרו הארוך ומכל מקום ודאי בדליכא הפסד מרובה ראוי לחוש לדברי הר"ן אבל בדאיכא הפסד מרובה יש להורות כהלכה וכשרה : **מיהו** כל זה דוקא בנמצא כך המחט בדקין ואינה תחובה בהם אבל בתחובה בהם מצד אחד יש להחמיר ולחוש שמא ניקבה מעבר לעבר ואינו ניכר כדחיישינן לרש"י ור"י וא"ז בהמסס כיון שעורו דק דליכא למימר דה"ה בני מעיים ושאר אברים דעורן דק ולאו דוקא המסס ואף על גב דבהך מעשה שנמצא מחט בדופני הדקין לא חששו והכשירו אף על גב דתחובה בהן אפשר דסבירא ליה כר"ת דאינו מחלק בין המסס לבית הכוסות ודלא כרש"י אבל לדידן דנוהגין להחמיר בהמסס כרש"י אין להכשיר בבני מעיים כשעורן דק אלא בנמצא כך מונח בתוכה ואינה תחובה בתוכה ועיין לקמן סימן מ"ח סעיף ו' : **החולחלת** וכו' בפרק אלו טרפות (דף נ') אמר זעירי חלחולת שניקבה כשרה הואיל וירכיה מעמידין אותה וכמה אמר רבי אילעא אמר רבי יוחנן מקום הדבק ברובו שלא במקום הדבק במשהו אמרוה רבנן

דרכי משה

מו (א) כתב באו"ה הארוך כלל נ"ב דוקא בדבר שנקיבתו במשהו אבל בדבר שיש בו שיעור לנקיבתו ולחסרונו אינו סותם כמו בטחול אינו סותם אם ניקב בסומכיה דהא גם לנקיבתו שיעור שצריך להיות מפולש עכ"ל ולא ידעתי מה החילוק בין נקיבות הטחול לשאר נקבים דכולם צריכין להיות מפולשים או ניקב לחלל אם יש לו חלל דהוא כמו מפולש כמו שמשמע בתוס' והר"ן והרא"ש ריש פרק אלו טריפות : (ב) וכ"מ לקמן סי' מ"ט גבי קורקבן שניקב ושומן סותמו : (ג) ור"ל האו"ה כלל סי' נ"ה מעשה בא לפני ראבי"ה אווזא שקרועה ומצאו מעיה שלה מונחים בין עור לבשר ושאל אם הלכה בטוב סמוך לשחיטה דליכא למיחש לנפולה ודרסיקת אברים וגם שלא היה תאר מקום הקריעה והכשיר משמע דאילו נתפר מקום הקריעה היו חוששין שמא יצא לחוץ ונתהפכו עכ"ל : (ד) ונראה דלמאן דמכשיר במרה כמו שכתבתי לעיל סימן מ"ב מכשיר גם כאן וזה שכתב

פרישה

סי' מו (א) **ניקבו** הדקין טריפה ואפילו ליחה שבהן סותמתן פי' הגלד שעשוי כצמר מבפנים וגורדין בחוזק מהם רבינו ירוחם : (ב) והיפך בהן והחזירן פירוש עליונו לתחתיתו או מגולה זו למעלה מכמות שהיה רש"י וגם בעוף הדין כן ב"י : (ג) הדרא דכנתא פי' הדקין הסובבים לכנתא שהוא חלב טהור רש"י :

ב"ח

דרישה

סי' מו [א] **ואם** חלב טהור סותמתן כשרה וה"ה בשר דסותם הנקב ולא בא למעוטי אלא חלב טמא וכדמשמע בסמוך מסוגיא דכנתא שניקב כנגד למבריה : [ב] וחלב חיה שכנגדו טמא כו' השומן קורקבן של עוף סותם דלא מצינו כנגדו טמא וכן פסקו כל הפוסקים וכל שומן עוף סותם ב"י : (וכתב רמ"א דאינו סותם אלא באותו אבר

שבשומן

עיקום והרעי יוצא ממנו אם ניקב במשהו טרפה כמו שאר המעיים (ד) בד"א שניקב לחלל הבטן אבל אם ניקב במקום שהוא דבוק (ה) בין הירכים כשר ואפילו ניטל כל מקום הדבוק בין הירכים כשר רק שישאר ממנו כמלא ד' אצבעות בשור הגדול ובדקה לפי שיעור זה הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ואם באותן ד' אצבעות ניקב י"א דאפילו במשהו טרפה (ו) והרב רבי יונה הכשיר עד שינטל הרוב של הד' אצבעות ולזה הסכים א"א ז"ל:

מז [א] **הדקין** של הבהמה שיוצאין מהן מעי קטן (א) כענף היוצא מן הכבד אם בראש הקבה שמקום שהדקין יוצאין משם יש שלם ברוחב אצבע קודם שיתחיל זה המעי ליפרד

וגם

כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסה וכמה אמר אביי כמלא בטדא בתורא · ופרש"י כדי תפיסה · אחוזת יד: בטדא · אצבע והר"ן כתב שי"מ דהיינו ב' אצבעות והרי"ף כתב איכא מ"ד ד' אצבעות וכן פירשו התוספות בפרק הנזכר [מד ·] גבי שיעור תורבץ הושט וכ"כ הרשב"א בת"ה וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מה"ש וכך הם דברי רבי' והכי נקטינן' ופסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כרב נחמן דהא רבא ואביי קיימי כוותיה וכתב הר"ן הילכך ההיא דזעירי למעלה ממקום הדבק מיתוקמא ובמשהו כשירה עד דאיכא רובא א ודברי תימה הן דהא משמע דלא פליג רב נחמן אדרבי יוחנן אלא במקום הדבק אבל שלא במקום הדבק מודה ליה דבמשהו טריפה וכ"כ מדברי הרשב"א בת"ה ומדברי הרמב"ם בפ"ו מה"ש וכ"כ רבינו ירוחם והם הם דברי רבינו וכן משמע מדברי הרא"ש שכתב ומקום כדי תפיסה יש אומרים במשהו וה"ר יונה כתב דברובו דרב נחמן אמילתיה דרבי יוחנן קאי דאמר מקום הדבק ברובו ובא רב נחמן להקל דיש ממקום הדבק שאם ניטל כולו כשר ויש ממנו ברובו כדאמר ר"י והיינו כדי תפיסה עכ"ל · נראה מדבריו דבמקום הדבק כשנשתייר כדי תפיסה בלחוד הוא דפליג ר"נ אדר"י אבל בכל שאר דבריו לא פליג עליה ודוחק לומר שהר"ן מפרש דכי אמר ר"י שלא במקום הדבק במשהו היינו לומר דכי אמר זעירי חולחלת שניקבה כשירה שלא במקום הדבק קאמר והיא כשירה בכל נקב עד שיהא בו רוב · ופירוש שלא במקום הדבק כתב הרמב"ם בפרק הנזכר דהיינו לחלל הבטן וכך הם דברי רבינו ומשמע מסוף לשונם דאפילו שלא לצד חלל הבטן כל שאינו דבוק בירכים מיקרי שלא במקום הדבק וכ"כ מדברי רבינו ירוחם: והא דפסלינן נקב שלא במקום דבק אע"פ שחלב טהור סותמו כבר נתבאר בסימן זה דסתימת חלב זה לאו סתימה הוא:

ועל מ"ש רבינו וה"ר יונה הכשיר עד שניטל הרוב של הד' אצבעות כ' מהר"י ן' חביב ז"ל אל תטעה במ"ש ב שכשר עד שניטל הרוב של הד' אצבעות ותחשוב שר"ל רוב האורך אלא האמת שבכל הד' אצבעות שהיא פירוש כדי תפיסה ניקבו במשהו כשר ניקב ברוב רחבו טריפה ור"ל עד שינטל הרוב במקום הנקרא תפיסה שהוא ארבע אצבעות וכן כתב ספר אדם וחוה עכ"ל כתב בת"ה דסירכא היוצאת מהדקין ונסרכה לדופן או למקום אחר ובדקו המעים מבפנים ולא מצאו שום ריעותא הדבר נוטה לאיסור וה"ה אם סירכא נמשכה מאבר שנקובתו במשהו אבל בא"ח כתב דאין לך בטריפות אלא מה שמנו חכמים ולא אשכחן בועא וסירכא אלא בריאה בלבד (ה):

מז הדקין של הבהמה שיוצא מהן מעי קטן כענף היוצא מן הכבד וכו' עד ובעוף כיוצא בזה כשר בפרק א"ט (נח: ושם עד סוף הסימן) אמתניתין דאלו כשרות בעוף העיד נתן בר שילא ריש טבחייא דצפורי לפני רבי על שני בני מעים היוצאים מן הבהמה כאחד שהיא טריפה וכנגדן בעוף כשירה בד"א שיוצאין בשני מקומות אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה פליגי בה רב אמי ורב אסי חד אמר והוא דהדרי ערבי וחד אמר אע"ג דלא הדרי ערבי בשלמא למאן דאמר והוא דהדרי ערבי היינו דקתני עד כאצבע אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי מאי עד כאצבע עד כאצבע מלמטה כך הגירסא בקצת הנוסחאות וכתבו הרשב"א והר"ן שנראה שזו היא גירסת רש"י וה"פ דמ"ד והוא דהדרי ערבי

קסבר

רבנן קמיה דרבא משמיה דרב נחמן אמר להו אמינא לכו לא תתלו ביה בוקי סריקי הכי אמר רב נחמן מקום הדבוק אפילו ניטל כולו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסה וכמה אמר אביי כמלא בטדא דתורא · ופירש רש"י ברובו אפילו נקדר וניטל דופנו העליון או התחתון ברובו כשרה וכו נדחק רש"י לפרש ברובו כשרה ובמשהו טרפה משום דלישנא דוכמה משמעו וכמה כשרה וקאמר דבמקום הדבק ברובו כשרה שלא במקום הדבק אינה כשרה כלל אלא אפילו במשהו טרפה דליכא לפרש נמי במשהו כשרה שהרי פרשו יוצא ושותת דרך אותו נקב לחלל הגוף הלכך במשהו טרפה וכ"פ הרשב"א בחדושיו. ותו מדקאמר רבא דלא אמר ר"נ ברובו אלא אפילו ניטל כולו משמע דה"ק דלא אמר ר"נ ברובו דוקא כשרה אלא אפילו ניטל כולו כשרה אבל מדברי הרא"ש במה שכתב אדרבי הר"ר יונה מבואר דמפרש האי ברובו דטרפה ברובו קאמר וכן כתב הר"ן וז"ל מקום הדבק ברובו לא מיתסר אלא אם כן ניקב רובו ושלא במקום הדבק אסורה משהו והילכתא כר"נ דמקום הדבק אפי' ניטל כולו כל שנשתייר בו כדי תפיסה כשר הלכך ההיא דזעירי למעלה ממקום הדבק מיתוקמא ובמשהו כשרה עד דאיכא רובו עד כאן לשונו: ומ"ש הלכך ההיא דזעירי וכו' נראה דהוה קשיא ליה הא ודאי דר"י ור"נ לא פליגי אדזעירי אלא פרושי הוא דקא מפרשי ליה מדקאמרינן עלה וכמה אמר רבי אילעא אמר רבי יוחנן וכו' וא"כ קשיא לרב נחמן דמפרש לדזעירי דבמקום הדבק אפי' ניטל כולו כשר היכי נקט זעירי אלחולת שניקבה כשרה דלנטולה לגמרי לא משכחן דקרי ליה נקב אלא חסרון או נטולה וקושיא זו הקשה הרשב"א בחדושיו והניחה בצ"ע אבל הר"ן פירשה ואמר דלר"נ מיתוקמא ההיא דזעירי דחלחולת שניקבה כשרה למעלה ממקום הדבק כלומר למעלה מאותו מקום הדבק שנטולה שם כולה דהיינו במה שנשאר למעלה כדי תפיסה לצד הגוף לשם כשרה בניקב משהו עד דאיכא רובו והבית יוסף הבין דלמעלה ממקום הדבק דקאמר הר"ן ר"ל שלא במקום הדבק ותמה עליו ושרי ליה מארי' היאך אפשר לפרש שלא במקום הדבק כשרה עד דאיכא רובו דאם כן פרשו שותת לחלל הגוף אלא הדבר ברור כדפרישי' דלא קאמר הר"ן אלא בלמעלה מאותו מקום הדבק שנטולה שם כולו שהזכיר קודם וה בדבריו דהיינו במקום תפיסה שנשאר למעלה במקום הדבק וקרוב לומר דמ"ש ממקום ט"ס הוא וצריך לומר במקום בכי ת וקאמר דההיא דזעירי מיתוקמא למעלה במקום הדבק דהיינו במקום שנשאר כדי תפיסה וכדפירש הר' יונה וכן פירש הרא"ה בספר בדק הבית דשלשה מקומות הם שלא במקום הדבק אפי' במשהו אסורה במקום הדבק אפילו ניטל כולו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסת יד ואותו תפיסת יד ברובו אבל דעת הרשב"א בספר משמרת הבית דלא אמרו בגמרא אלא שתי מדות מקום הדבק אפי' ניטל כולו כשר ושלא במקום הדבק אפילו במשהו טרפה והיא דזעירי על כרחינו דלניטל כולו קרי ליה ניקבה עד כאן לשונו ונראה דלפי פירושו היכא דניקב במה דנשאר כדי תפיסה דלא אמרו בה בגמרא שיעורא אזלינן לחומרא דאפי' ניקב משהו אוסרה בה וזהו מה שכתב הרא"ש ורבינו דיש אומרים דבנקב משהו באותו שנשאר טרפה והיא דעת הרשב"א ולפי זה ודאי לרב נחמן זעירי הכי קאמר חלחולת שניקבה דהיינו דניטלה כולה במקום הדבק ונשאר כדי תפיסה כשרה הואיל וירכים מעמידין אותה אבל כל שניקבה למעלה מזה בין במקום תפיסה בין שלא במקום הדבק כלל טרפה בנקב משהו והכי נקטינן לחומרא בפלוגתא דרבוותא באיסורא דאורייתא גם בש"ע הביא דברי שניהם ולא הכריע אלמא משמע דנקטינן לחומרא:

כתב בית יוסף ע"ש הר"י חביב דמה שכתב הר"ר יונה דבאותן ארבע אצבעות כשר בניקב עד שניטל הרוב רצונו לומר אפי' רוב רחבו ולא בעינן רוב ארכו וכן כתב מהרש"ל וכן כתב בש"ע מיהו להלכה נקטינן דאפי' במשהו טרפה כמו שכתבתי בסמוך:

כתב הרוקח בסימן שס"ד בני מעיים שניקבו ונסתמו בקרום נראה דאינו קרום וטרפה דבכל נקיבים אין הקרום סותם והא דקאמר בריאה ובוושט הודיענו אע"ג דיש לריאה ולוושט שני קרומין ואם ניקב זה בלא זה כשר הייתי סבור שסתומו מועיל קא משמע לן וה"ה בכל נקובים עד כאן לשונו ונראה דלפי דבגמרא קאמר דלית הילכתא כרשב"ג דליחה סותמתן כשר ואיכא למימר דוקא ליחה לא הויא סתימה אבל קרום הויא שפיר סתימה לכ"ע לכך הוצרך הרוקח לפרש דאין זה אמת אלא אפילו קרום לא הוי סתימה ולא הוזכר בגמרא קרום בריאה ובוושט אלא לרבותא דאף על גב דיש להם שני קרומין וכו' וע"ד זה ביאר הא"ו האורך דברי הרמב"ם בת"ש היכא דליחה סותמתן טרפה שאין זו סתימה דמשמע לכאורה דזו דוקא אינה סתימה אבל אם עלה על הנקב סירכא חזקה או נסרכה באיזה דבר הוי סתימה אעפ"י שיש שם נקב בידוע וקאמר או"ה דאין זה אמת מיהו ודאי כשאין שם נקב בידוע אלא סירכא יוצאת מבני מעיים או נסרכה לדופן קי"ל כמ"ש אורחות חיים הביאו ב"י דלא אשכחן סירכא ובועא אלא בריאה בלבד וכ"כ עוד ב"י משמו סוף סימן ל"ז הלכה למעשה וכ"כ במרדכי פא"ט ואו"ה מביאו ע"ש ראבי"ה הלכה למעשה במרה שנדבקה מצד אחד לצלעות ומצד אחר לכבד כשרה ודלא כמהרא"י בת"ה סימן קס"ג דנוטה לאסרה דאין ספק דלא ראה הרב מ"ש המרדכי וראבי"ה בזה מדלא הביא דבריהם ואילו ראה לא היה נוטה לאיסור וכן פסק בש"ע להיתר והכי נקטינן ובתשובה הארכתי בזה בס"ד:

מז הדקין של הבהמה שיוצא מהן מעי קטן וכו' בפא"ט (דף כ"ח) העיד רב נתן בר שילא רב טבחים דציפורי לפני רבי על שני בני מעיים היוצאין מן הבהמה כאחד שהיא טרפה וכנגדן בעוף כשרה בד"א שיוצאין בב' מקומות אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה פליגי בה רב אמי

ורב

דרכי משה

שכתב בש"ד סי' צ"ב ובאו"ה כלל מ"ב מעשה היה ונמצא המחט ברופן הדקים לארכן ולא ניקב לחוץ והכשירוהו זקני הדור דאורחיה היא לכנס דרך חלל הוושט וכו' עד ונראה דאם נמצא באופן זו ברופן בית הכוסות באורך שאין יכולין להכין לאיזה צד פונה הקופה טריפה כיון דחללה רחב אי דרך הוושט עייל על הפרש מבעיא ליה לאשתכוחי אלא ניקבן עכ"ל ובהגהת שם ובאו"ה וז"ל אמנם בתשובת הגאונים אינו אלא אם נמצא שם המחט לארכה אבל אינו תחובה ברופן הדקים עכ"ל וכל זה שלא כדברי הר"ן אמנם דעת או"ה צ"ע דלגבי מרה כתב שנוהגים להטריף במחט כמש"ל וכאן מכשיר · (ה) וע"ר כיכן כ"ב שכתבתי דעתי בזה. כתוב באו"ה כרך נ"ח מעים או קורקבן התרנגורת לפעמים יש בהן בועות כשר רק שלא ניקב הקורקבן וריא הדקים אבל אם הבועות כ"כ הרבה עד שנכנסו המעיים טריפה ויש לנסות ע"י קש או נוצה וגם עתה נוכל לבדוק זה מאחר שלא ניכר בו נקב מידי דהוה אבל בועא דריאה אע"ג דאינו מצוי כ"כ כמו בועות הריאה עכ"ל ובהגהות שם יש לחתוך הבועות ולראות אם יש בהן לחות אז הוה לקותא וטרפה

והתרנגולים

דרישה

שבשומן דבוק בו כתולדתו אבל אם סותם נקב של אבר אחר לא מיקרי סתימה וטריפה כ"כ בתו' וס"ס וכ"כ הרשב"א והרא"ש והמרדכי עכ"ל ד"מ וכ"כ ב"י עכ"ס.):

סי' מז [א] הדקין של הבהמה שיוצא מעי קטן כו' ז"ל פא"ט דף נ"ח ע"ב גרסינן העיד נתן בר שילא ריש טבחי' דציפורי לפני ר' על שני מעיים היוצאין מן הבהמה כאחד שהיא טריפה בד"א שיוצאין בשני מקומות אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה. פליגי בה רב אמי ורב אסי חד אמר אע"ג דלא הדרי ערבי וחד אמר והוא דהדרי ערבי בשלמא למ"ד והוא דהדרי ערבי היינו דקתני עד כאצבע אלא למ"ד אף ע"ג דלא הדרי ערבי מאי עד כאצבע עד כאצבע מלמטה כך היא הגירסא בקצת הנוסחאות והוא גירסת רש"י. אבל לבה"ג ולהרא"ש ולבעל השיעור היה לכן גירסא אחרת ועל פי נוסחת הרא"ש ופירושו הם הם דברי רבינו וכמ"ש ב"י כל השיטות ע"ש ובסוף הביא ב"י דברי הר"ן שכתב וז"ל וי"ל דגרסינן כגירסת רש"י ומיהו ה"פ דבמעי' היוצא מן הבני מעיים כענף מן הכבד ואינו חוזר ומתערב ואין לו אלא פה אחד פליגי דלמ"ד והוא דהדרי ערבי כל כה"ג טריפה כיון דאין אותו מעי חוזר ומתערב . ומ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי ס"ל שאע"פי שאין פיו של זה חוזר ומתערב כיון שאין לו אלא פה אחד ולבני מעיים הוא נספך כשרה דמאי כלין עד כאצבע לא שיהו

מתערבין

פרישה

(ד) בד"א שניקב לחלל הבטן כו' טעם שאין חלב טהור שעליו סותם כמ"ש לעיל כדכתבתי שכתב לעיל: (ה) בין הירכים כשר שהרי אין הרעי יכול לכנוס לגוף: (ו) והר"ר יונה סובר עד שינטל הרוב של הד' אצבעות וכתב מהרש"ל חביב זה אל תטעה ותחשוב שר"ל רוב האורך אלא האמת שבכל ד' אצבעות שהיא פירוש כדי תפיסה ניקב כשר ניקב ברוב רחבו טריפה ור"ל עד שינטל הרוב של הד' אצבעות שנקרא מקום תפיסה שהוא ד' אצבעות וכן הוא כתוב בספר אדם וחוה עכ"ל [illegible]

סי' מז (א) כענף [illegible]

חדושי הגהות

בין א הב"ח וכן הש"ך בספרו האריכו ענפיהם ליישב דהך תיבת למעלה שכתב הר"ן לא קאי אדלקמיה אלא אדלעיל מיניה וה"ק הך דזעירי [illegible] מתוקמא במקום הדבק ובכשירה עד דאיכא רובא וא"ת דבמקום הדבק הא נקטינן כרב נחמן דאפילו ניטל כולו כשר ולמה כתב דאיכא רובא וי"ל כמ"ש בצידו של הר"ן [illegible] דלר' יוחנן נקט רובא ומיהו לרב נחמן דהלכתא כוותיה מקילינן עד כדי תפיסה ע"כ: ב פירוש דברים אלו עיין בש"ך [illegible]:

הר"ן

וגם למטה לאחר שנתחבר עם שאר הרקין יש כרוחב אצבע שלם כשרה ואם לאו שאין כאצבע שלם למעלה ולמטה טריפה ויש אומרים שאינו כשר אלא אם כן יהא באורך הפיצול פחות מרוחב אצבע

קסבר דס"ל אבל יוצאים ממקום אחד ומתפצלין והולכין הפצולין בתוך כדי אצבע שחוזרין ומתערבין כשרה אבל אם אורך הפיצול יותר מכאצבע טריפה אע"פ שיוצאים ממקום אחד וחוזרים ומתערבים למטה מכאצבע ומ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי האי ס"ל מעיקרא דאע"ג דלא הדרי ערבי לעולם קאמר ומ"ה מקשינן כיון דלא הדרי ערבי כלל היאך כלים עד כאצבע ומשני מאי כלין עד כאצבע מלמטה כלומר דאפילו מ"ד אף ע"ג דלא הדרי ערבי מודה שצריך שיהו חוזרין ומתערבין מלמטה כשיעור אצבע למעלה מבית הרעי אלא דלכולי מאי דאמר חבריה והוא דהדרי ערבי כלומר תוך רוחב אצבע ממקום שיוצאין מהדר ליה אע"ג דלא הדרי ערבי בתוך שיעור זה שאתה אומר אלא כיון שחוזרים ומתערבים בכאצבע למטה שרי ולפי גירסא זו כיון דלא איפסיקא הלכתא כמאן כל פיצול שהוא יותר בבני מעים טריפה אא"כ חוזר ומתערב תוך רוחב אצבע לפיצולו אבל בה"ג גרס מאי כלין מלמעלה ופי' בעל העיטור לפי גירסא זו דבין למ"ד והוא דהדרי ערבי בין למ"ד דאע"ג דלא הדרי ערבי לא בעינן שיהא הפיצול חוזר ומתערב בתוך רוחב אצבע א אלא כל שהוא חוזר ומתערב למטה כאצבע סמוך לבית הרעי מותר והכא פליגי דמ"ד והוא דהדרי ערבי ס"ל דבעינן שיהו מתערבים כאחד למטה כשיעור אצבע אבל למעלה כיון שיוצאין ממקום אחד אע"פ שתכף שיוצאים מתפצלים מותר ומ"ד אע"פ דלא הדרי ערבי ס"ל איפכא דלמעלה בעינן שיהא כמעי אחד קודם הפיצול כשיעור אצבע אבל למטה אע"ג דלא הדרי ערבי כלל שרי ומשום הכי משמע מדקאמר אע"ג דלא הדרי ערבי דלא בעינן שיהו מתערבים כלל לא למעלה ולא למטה מקשינן עליה מאי כלין עד כאצבע ומשני כלין מלמעלה כלומר שימשך המעי אחד קודם הפיצול כשיעור אצבע והרא"ש כתב ב דגירסת בה"ג היה בשלמא למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי היינו דקתני וכלין עד כאצבע מלמעלה אלא למ"ד והוא דהדרי ערבי מאי כלין עד כאצבע מאי כלין מלמטה וכ"ש יוצאין ממקום אחד ביציאתו מן הקיבה הן מעי אחד וכלין עד כאצבע פירוש כלה חיבורם עד סוף אצבע ר"ל שהם מעי אחד ברוחב אצבע והוה ליה למימר כלה עד כאצבע אלא משום דנקט יוצאים בלשון רבים נקט נמי כלין בשלמ' למ"ד דלא הדרי ערבי היינו דקתני וכלין עד כאצבע כדפרישי' שהם מחוברים ברוחב אצבע מכאן ואילך הם מפורדים והן לגמרי ב' בני מעים שאינם מחוברים כלל אלא למ"ד והוא דהדרי ערבי מאי וכלין עד כאצבע והלא צריכים להתחבר יחד ומשני מאי כלים כלים מלמטה פי' דהדרי ערבי כרוחב אצבע סמוך לבית הרעי ולמעלה אפילו אין ברוחב חיבורן אלא משהו כשירה והשתא לא ידענא כמאן הלכה מהנך תרי אמוראי הילכך תפס רב אלפס חומרת שניהם בעינן שיהא רחב חבורו למעלה במקום יציאתו מן הקיבה אצבע וגם למטה סמוך לבית הרעי אצבע עכ"ל ואע"פ שיש קצת חילוק בין גירסת רבינו האשיר"י לגירסת הרשב"א והר"ן לענין הדין אין ביניהם חילוק דכולם כתבו לדעת בה"ג כיון דלא ידענא כמאן הלכתא מהנך תרי אמוראי נקיטינן כחומרי שניהם דבעינן שיהו מתערבים במקום יציאתן מן הקיבה אצבע וגם למטה סמוך לבית הריעי אצבע וכתב עוד הר"ן ואם באנו עוד לחוש לפרש"י צריך ג"כ שיהא הפיצול חוזר ומתערב בתוך רוחב אצבע וכן פסק הרשב"א בת"ה שאם נתחברו ג' תנאים אחד שקודם שמתחילים להתפצל יש ברוחב המעי כרוחב אצבע ב' שאין בארך הפיצול יותר מכאצבע ג' שחוזר ומתערב בתוך המעי או כשירה ואם חסר אחד משלשה תנאים אלו טריפה וזה לחוש לפי' רש"י ולפי' בה"ג והרא"ש דחה פירש"י והסכים לפי' בה"ג · וכך הם דברי רבינו שכ' שפירוש ראשון שהם דברי ה"ג עיקר וכתבו הרשב"א והרא"ש שסברת ה"ג כסברת הרי"ף וז"ל הרי"ף העיד יונתן בן אלא על כגדן בעוף כשר פי' כל בהמה הדקין שלה חוט אחד הוא ומשוך עכשיו אם יצא ממנו מעי אחד כמו שיצא הענף בחוץ הכבד של עין טריפה בד"א כשיוצאה בשני מקומות אבל יוצאים במקום אחד וכלים עד כאצבע כשירה והוא דהדרי ערבי ונעשו שניהם חוט אחד אבל לא הדרי ערבי הרי יתר בבהמה וכל יתר כנטול דמי עכ"ל : ולפי דבריהם נ"ל שכשכתב והוא דהדרי ערבי ונעשו שניהם חוט אחד אע"פ שלא הזכיר שיעור העירוב דעתו דכאצבע בעינן ואיפשר דכאצבע שהזכיר לעיל קאי · וכתב הר"ן שאין נראה בעיניו לא שטת רש"י ולא שטת בה"ג אלא נראה לו דגרסי' כגירסת רש"י ומיהו ה"פ דכמעי היוצא מן הבני מעים כענף מן הכבד ואינו חוזר ומתערב ואין לו אלא פה אחד פליגי דלמ"ד והוא דהדרי ערבי כל כה"ג טריפה כיון דאין אותו מעי חוזר ומתערב ומ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי ס"ל שאע"פ שאין פיצול זה חוזר ומתערב כיון שאין לו אלא פה אחד ולבני מעים הוא נשפך כשרה דמאי כלין עד כאצבע לא שיהו מתערבים דוקא אלא שתהא שפיכתן כאחד וכל כה"ג הוי שפיכתן כאחד ונקטינן להאי פירושא דכיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל שהוא כענף היוצא מן הכבד אע"פ שהן נשפכין כאחד טריפה אבל כל שהמעי אחד משני ראשיו כלומר שמתפצל וחוזר ומתערב אע"פ שהוא נבדל באמצע ואפילו כמה כשירה ומדברי הרמב"ם בפ"ו מה"ש למדתיו ואף דברי הרי"ף מוכיחים כן ונראה ג עוד מדברי הרי"ף ומדברי הרמב"ם בפרק הנזכר דעד כאצבע לאו דוקא אלא כל שחוזר ונתערב עם המעי ונעשה אחד כשירה עכ"ל · ובאמת כי דברי הר"ן נכונים מאד בעיני ליישב לשון הרי"ף והרמב"ם אלא שלא יישב מה שאמרו בגמרא בשלמא למ"ד והוא דהדרי ערבי וכו' אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי מאי עד כאצבע עד כאצבע מלמטה ונ"ל דה"ק בשלמא למאן דאמר והוא דהדרי ערבי היינו דקתני עד כאצבע כלומר שיחזרו ויתערבו ויהיו שניהם כאצבע אחד ולא לענין שיעור העירוב תני כאצבע דאפילו במשהו סגי אלא לענין שיתייחדו שני המעיים ויהיו כאצבע אחד אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי מאי ועד כאצבע ומשני עד כאצבע מלמטה כלומר שיהיו שניהם כאינו מעורבות והם אצבע אחד והיינו שלא תשפוך כל אחד לעצמה ואולי כיון שנשפכין שניהם למקום אחד הרי למטה במקום יציאת הרעי הם כאילו היו אצבע אחד וכיון דמספקא לן כמאן מהני אמוראי הוי הלכתא בעי דהדרי ערבי מיהו בכל דהו סגי כנ"ל · וז"ל הרמב"ם בפרק הנזכר המעי היותר שתטרף בו הבהמה הוא שיתר מתחלתו ועד סופו עד שנמצאו ב' מעים זה בצד זה מתחילה ועד סוף כמעי העוף או שהיה המעי יוצא כענף מן הכבד והרי הוא מובדל בין בעוף בין בבהמה אבל אם חוזר ונתערב עם המעי ונעשה אחד משני ראשיו והרי שניהם מובדלים באמצע הרי זו מותרת ואין כאן יתר עכ"ל : כתב המרדכי בפי' האלפס פר"ח ור"ג פירש בני מעים כרכשות ורמב"ן כתב שאירע במגנצ"א שבא מעי של כבש יוצא מן הדקין באורך אצבע והיה סתום בסופו (א) והרעי נכנס לתוכו ויוצא מתוכו אל הדקין והסכמנו להתיר שלא מצינו שהטריפו חכמים אלא

ורב אסי חד אמר והוא דהדרי וערבי וחד אמר אע"ג דלא הדרי וערבי בשלמא למ"ד והוא דהדרי וערבי היינו דקתני עד כאצבע אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי מאי עד כאצבע · עד כאצבע מלמטה · כך היא גירסת רש"י ופירושו דמ"ד והוא דהדרי וערבי לא מכשרינן לה אלא א"כ שהמעי היותר כלה עד כאצבע וחוזר ונתערב וכיון דליתא התם (בדף כ"ה) דהיכא דעד ולא עד בכלל האי חומרא אמרינן עד ולא עד בכלל א"כ הכא לא מכשרינן אלא א"כ יהא באורך היותר פחות מרוחב אצבע דהיינו דחוזרין ומתחברין בתוך רוחב אצבע אבל כאצבע מכוונת טרפה ולמ"ד אף ע"ג דלא הדרי וערבי מכשרינן לה אפילו יהיה באורך היותר כמה ובלבד שיהיו חוזרין ומתערבים מלמטה כשיעור אצבע למעלה מבית הרעי כדי שיהא הרעי יוצא ממקום אחד ולדידיה הוי עד ועד בכלל חומרא ולפיכך בעינן שיהיו מתערבים מלמטה כשיעור רוחב אצבע שלם ולפי גירסא זו ופירושה כיון דלא איפסיקא הלכתא כמאן כל יתר בבני מעיים טרפה אלא א"כ חוזר ומתערב תוך רוחב אצבע לפצולו וגם לאחר שנתחבר עם שאר הדקין יש כרוחב אצבע שלם למעלה מנקב הרעי אבל למעלה במקום שיוצאין מן הקיבה א"צ שיהא שם שלם שאפילו הן שני בני מעיים ממש אלא שיוצאין ממקום אחד סמוכין זה לזה כשרה ואינה טרפה אלא כשיוצאין מב' מקומות מן הקיבה זה ברחבה וזה בתמצעה כי אז טרפה בבהמה בכל ענין כמו שפירש רש"י להדיא אבל מלשון הרי"ף משמע שחולק אפירוש רש"י אלא מפרש יוצאין ממקום אחד היינו שביציאתן מן הקיבה הן מעי אחד ואח"כ יוצא ממנו מעי אחר כענף מן הכבד אם היו שני מעיים בתחלת יציאתן מן הקיבה אפילו היו סמוכים זה לזה טרפה וכך מבואר באשיר"י שמפרש כך דברי הרי"ף וגם כתב שגירסת הרי"ף כגירסת הר"ש מקוי"רא שחיבר ה"ג ופסק הלכה לפי אותה גירסא שאין משגיחין באורך הפיצול כל עיקר אלא כל שיש שלם כרוחב אצבע קודם שיתחיל זה המעי ליפרד וגם למטה יש שלם כרוחב אצבע למעלה מנקב הרעי מכשרי' לה אפי' יש באורך הפיצול הרבה : ומעתה נבא לבאר דברי רבינו דמ"ש הדקין וכו' כענף היוצא מן הכבד וכו' זהו כפי הרי"ף ע"פ דעת הרא"ש ולא כתב רבינו כאן דביוצאין מב' מקומות טרפה לפי שמאליא מובן מת"ש ואם לאו שאין כרוחב אצבע שלם למעלה ולמטה טרפה א"כ אצ"ל ביוצאין משני מקומות דפשיטא דטרפה ועוד המעיין בדברי הרא"ש יראה דלפי שיטה זו כל שלא נשאר כרוחב אצבע שלם למעלה קרינן ליה יוצאין מב' מקומות וטרפה : **ומ"ש** וי"א שאינו כשר וכו' זהו על פי פרש"י דאפילו נשאר שלם למעלה ולמטה כרוחב אצבע אם יש באורך הפיצול כרוחב אצבע שלם

דרכי משה

והתרנגולים שיושבים על הביצים להוציא אפרוחים יש להחמיר בהן יותר מבשאר עופות מפני חלישותן עכ"ל הגהה ע"ל ס"ס נ"ז :

מן (א) ומסיים שם ואפשר דאם לא היה סותם בסופו והרעי נופל לגוף שהיא טריפה והכי מסתברא הרא דהואי בנקבת המעי ועוד מאחר דהריעי נופל משם לבטן א"א להחיות : וכ"ב

דרישה

מתערבין דוקא אלא שיהו שפיכתן כאחד וכל כה"ג. הוי שפיכתן כאחד ונקטינן להאי פירושא כיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל שהוא כענף היוצא מן הכבד אף על פי שהן נשפכין כאחד טריפה. אבל כל שהמעי אחד משני ראשיו כלומר שמתפצל וחוזר ומתערב אע"פ שהוא נבדל באמצע ואפי' כמה כשרה · ומדברי הרמב"ם בפ"ו מה"ש ואף דברי הרי"ף מוכיחין כן עכ"ל. ועוד מדברי הרי"ף והרמב"ם בפרק הנזכר דעד כאצבע ל"ד אלא כל שחזר ונתערב עם המעי ונעשה אחד כשרה עכ"ל הר"ן · והנה נלפע"ד לפרש דברי הר"ן דה"ק מעי היוצא מן הכבד ר"ל שיוצא מעי קטן מבני המעיים ונגרר באורך אצבע ואין לו אלא פה אחד מה שנשפך מבני המעיים לתוכה ואין לו פה שני לשפוך לחוץ להתערב עם המעי אלא חוזר ושופך לתוך אותו הבני מעיים במקום שקיבל · שבכה"ג אמר הר"ן והביאו רבינו וגם המרדכי כתב כן בשם רמב"ן להתיר והביאו המרדכי ז"ל ונלפע"ד דעירוב שהלפם ור"מ חלוקים על הוראה זו (פי' הרי"ף והרא"ש ורמב"ן עכ"ה) עכ"ל · ור"ל דגם במרדכי כתב דר"מ פירש ג"כ כפירוש הרי"ף דיוצא כענף היוצא מהכבד . וכל זה הבנת הב"י ושרי מוכחת לענינו בסוגיא הרי"ף שכענף היוצא מן הכבד דקאמר ר"ל מעי קטן היוצא אצבע יוצא פירשו הר"ן הנ"ל · ומ"ה כתב קמעשה דרמב"ן שהכשיר כה"ג דהרי"ף והרמב"ם וה · ומ"כ גם להרמב"ם נעוף הבהמות מותרת הוא . ואם כן יש לפירוש הר"ן וכתב שלפי פירושו מבוארים היטב דברי הרי"ף והרמב"ם . ובש"ע פסק ביתרת מעי קטן הנ"ל להתיר כפסקי הרא"ש והמרדכי בשם רמב"ן הנ"ל · וגם לפני זה כתב שם בש"ע דברי הרמב"ם ככתבו וכלשונו ז"ל בהמה שנמצאו בה שתי מעיים טריפה כגון שיש לה מעי יתר מתחלתו ועד סופו עד שנמצאו שני מעיים זה בצד זה מתחילה ועד סוף כמעי העוף או שהיה המעי יוצא כענף מן הכבד וה' הוא מובדל בין בעוף ובין בבהמה כו' ור"ל שמעי יתרת שיוצא מבני המעיים כענף מן הכבד והוא מובדל לא חזר ונתחבר לבני מעיים והוא טריפה אפילו בעוף וכ"ש בבהמה. חסו ודמי לפירוש הר"ן שיתרת כאצבע ואם כן כיון שכתב תחלה לפסק הלכה דברי הרמב"ם אין סור וכתב מיד בספי' ה' כהוראת הרא"ש להתיר בכה"ג . גם יש לתמוה מ"ש שם סעיף ב' ז"ל בד"א בבהמה אבל בעוף כיוצא בזה כשר עכ"ל . ומשמע לכאורה דהכל הנ"ל קאי ת"ס דכבר כתב דבמעי היוצא כענף מן הכבד שהוא טריפה בין בעוף בין בבהמה . ודוחק לומר שקאי נמי בד"א כו' להרא"ש שהכשיר בספי' ה' לפניו זה דאם כן ה"ל לעלוינהו וליתנינהו הכל בסעיף ה' לא לעצות מזה סעיף אחד בפני עצמו · מיהו ביטוב קושיא שמיה נ"ל לומר דסאי בד"א כו' אלפני עניו קאי אמ"ש בר"ס א' בהמה שנמצאו בה שתי מעיים מתחלתו ועד סופו כו' ע"ז מ·יק וכתב בסעיף ב' בד"א בבהמה אבל בעוף כו' וביטוב קושיא דקשיא נ"ל דהב"י לא פי' הר"ן הנ"ל ע"ד שכתבתי דמיירי ביתרת בענין מעשה דהרא"ש אלא ס"ל דגם הרי"ף והרמב"ם יכול להיות מודים בזה · אלא ה"פ דהר"ן מעי היוצא מן הבני מעיים כענף מן הכבד ואינו חוזר ומתערב ואין לו אלא פה אחד ר"ל שמעי היוצא הוא ארוך ואינו חוזר ומתערב עם הבני מעיים אלא יורד למטה בצד יציאת הקיבים ושם מוציא הרעי

חדושי הגהות

מן א ז"ל הב"ח תימה דלמ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי ס"ל דלא בעינן שיהו מתערבים למטה כלל רק למעלה בעינן שיהא המעי אחד קודם הפיצול כשיעור אצבע וכמ"ש אח"כ ואומר אני דס"ס יש כאן וכצ"ל ופירוש בעל העיטור דבהא פליגי דמ"ד דהדרי וערבי ס"ל וכו' ולישב הגירסא שלפנינו ושלא למחוק הספרים אומר אני דפירוש דברי בעל העיטור כך הוא לפי גירסא זו בין למ"ד והוא דהדרי וערבי בין למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי לא בעינן שיהא הפיצול חוזר ומתערב כו' אלא דוקא למ"ד דלא הדרי וערבי הוא דבעינן כן שיהא הפיצול חוזר ומתערב בתוך רוחב אצבע וכאילו אמר ופירוש בעה"ע לפי גירסא זו דלא בעינן שיהא הפיצול חוזר ומתערב לכולהו לישני אלא דוקא ללישנא דלא הדרי וערבי אח"כ ראיתי בהגהות הרי"ף כתב דיש שהעבירו קולמוס על דברים אלו ובמ"ש והוא ז"ל קיים הגירסא על הדרך שכתבתי ועוד כתב לשון אחר עכ"ל ב"ח : ב אף על גב שהרא"ש לא נזכר ספר בה"ג ס"ל לחמור שהרא"ש קרא שהביא הרא"ש הוא הבה"ג וכפי שמקובל בספר הקבלה לראב"ד הלא כמ"ש הסמ"ג שבה"ג הוא רב יהודאי גאון (כנה"ג) :

ג ונראה עוד מדברי הרמב"ם ז"ל כ"ה הגי' בהר"ן אבל הרש"ל הביא ג"כ הגי' כמ"ש לפנינו :

אצבע וראשון עיקר (ב) ובעוף ביוצא בזה כשר (ג) מעי היוצא מבית הכוסות להמסס כשירה והיוצא מבית הכוסות לכרס טרפה ואי אית לה תרתי (ד) סניא דיבי טרפה ואי שפכי להדדי כשרה (ס) כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה הדרא דכנתא שיוצא מאמצעיתה יתרת שתלוי בדקין כמו מעי קטן באורך אצבע [ב] כשרה :

מח קיבה שנקבה טריפה (א) [א] ואם החלב שעל היתר סותם הנקב כשירה אבל שעל הקשת אינו סותם

כרס

אלא שני מעים יוצאים משני מקומות כעין בעוף שיוצאת מן הקרקבן שני דקים אחד הולך לזפק והשני הן הדקין אבל הכא דק היוצא משאר הדקין הוא ואין זה כנגדו בעוף ורשב"ע נחלק בדבר ונראה לע"ד דפירוש האלפס ופר"ת חלוקים על הוראה זו עכ"ל · ובסוף סימן זה כתב רבינו בשם תשובת הרא"ש להכשיר :

כתב הכלבו מצאתי כתוב שבא מעשה בעיר בדר"ש ונמצא יתר במעי היוצא מן הקיב' לאחר שנמשך מעי היוצא מן הקיבה זרת או זרתים והתירוהו ע"פ חכמים ואמרו שכל הבהמות יש שם וריד אחד מחובר בכבד ראשו א' וזנבו מחובר בדקין וכל מעי היוצא מן הקיבה לאחר שנמשך מן הקיבה זרת או זרתים והוא הוריד הוא חלול ונכנס לתוך המעי היוצא מן הקיבה ופעמים שנשאר כל הוריד בכבד כשחותכים הכבד מן הגוף ונמצא המעי היוצא מן הקיבה חלק שלא ניכר בו כלל אלא נשאר כאילו לא היה מחובר שם כלל ופעמים שאין מנמלתין לחתכו שישאר כל הוריד עם הכבד אלא שנשאר ראש הוריד במעי שהוא מחובר ופעמים שנשאר שם באורך ברוחב שלשה אצבעות או יותר ונראה שהוא יתר ואינו כן וזה הוריד פעמים שמקום חבורו במעי כרוחב אצבע או יותר ונראה ופעמים שהוא דק עד מאד וכל זה העידו שהתירו ג"כ חכמי לוני"ל עכ"ל :

וכתב רבינו ובעוף ביוצא בזה כשר כבר כתבתי בסמוך לשון הברייתא דקתני וכנגדו בעוף כשר ופרש"י דעוף זימנין דהוי הכי ואע"ג דלא משתכח בהו הכי קים להו וי"מ שכל עוף דרכו כן משום דמן הזפק ועד הקרקבן קנה של מעים אחד והוא קרי בני מעים וברחש הקרקבן יוצאים בני מעים גמורים עכ"ל · והרשב"א בת"ה כתב כפירוש הראשון וכ"כ רבינו ירוחם שאם נמצא בעוף שיוצאים הדקין מן הקרקבן מכמה מקומות ועושים כמה ענפים כשירה · ומדברי הרמב"ם נראה שסובר כפירוש שני שהרי כתב עד שנמצא ב' מעים זה בצד זה מתחלה ועד סוף כמעי העוף ולפי זה אם נמצא בעוף מעי יתר מהרגיל להמצא בו טריפה כמו הבהמה וכ"כ בפי' או שהיה המעי יוצא כענף מן הכבד והרי הוא חובל בין בעוף בין בבהמה : **מעי** היוצא מבית הכוסות להמסס כשירה מעשה והכשירוה משום דכל הני חיווי בריית' הכי אית להו : ומ"ש והיוצא מבית הכוסות לכרס טריפה פשוט שם : **ומ"ש** ואי אית לה תרתי סניא דיבי טריפה ואי שפכי להדדי כשירה מעשה שם ובגמרא דכרס הפנימית שניקב' אמרי' אי זו היא כרס הפנימית סניא דיבי ופרש"י הוא עשוי ככיס וסתום בראשו ולשון סניא דיבי לפי שהוא מקום מאוס וכאוש ואפילו לזאבים ל"א מן הפנלא עלמה הוא מקום שמנקבים שם הטבחים הכרס ומוציאים הפרש מקום שהשכחוי זב והראשון נראה עיקר עכ"ל · ומדברי רבינו ירוחם נראה כפירוש הראשון · שכתב דסניא דיבי הוא המעי הרחב הנקרא סיגו והוא מחובר לדקין וזורקין אותו .

כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה הדרא דכנתא שיוצא מאמצעיתה יתרת וכו' ז"ל בכלל כ' ששאלת על הדרא דכנתא שנמצא באמצעיתה יתרת שתלוי בדקין כמו מעי קטן ארכו אצבע או פחות או יותר ויש להסתפק אי אמרינן כל יתר כנטול דמי וה"ל כניקבו הדקין או לא דע כי מעשה כזה בא לפני זקני רמב"ן ז"ל והכשירו מטעם שלא מצינו שהטריפו חז"ל בתלמוד אלא מעים היוצאים בב' מקומות כיון שיוצאים מהקרקבן ב' דקין האחד הולך אל הזפק והשני הם הדקים אבל הכא דק היוצא מן הדקין ואין כנגד זה בעוף והקשה לו מתני ר' שמואל כיון שמטריפים שני בני מעים היוצאים מן הקיבה כמו בעוף מן הקרקבן משום דהשני הוי יתר כיון שאין דרכו להיות כך והואיל ונשתנה טריפה ה"נ כיון שאין דרך לצאת מן הדקין יתרת כזה כיון דנשתנה ה"ל יתרת וטריפה ונשאו ונתנו בדבר ונלאו סעד כה"ג ועמדו למנין והכשירוהו עכ"ל וכבר כתבתי בסמוך דברי המרדכי בזה :

מח קיבה שניקבה טריפה במשנה א"ע (מב ·) : ומ"ש ואם החלב שעל היתר סותם הנקב כשירה אבל שעל הקשת אינו סותם · פירוש הקיבה

שלם טרפה ואף על גב דלרש"י אין פירוש יוצאין ממקום אחד דוקא ביוצא כענף היוצא מן הכבד אלא אפילו יוצאין סמוכין זה לזה נמי כשר כשאין באורך הפילול אלא פחות מרוחב אצבע אפילו הכי לא חש רבינו וכתב פירוש רש"י היוצא כענף מן הכבד שכתב בתחלת דבריו משום דאינו תופס פירוש רש"י עיקר אלא קי"ל לאומרא כפירוש הרי"ף דלא מכשרינן לה אלא דוקא ביוצא כענף מן הכבד ולא הביא פרש"י אלא להורות שהכא להחמיר יחמיר לעצמו דבעינן נמי שלא יהא באורך הפילול אלא פחות מרוחב אצבע כפירוש רש"י · וכה"ג כהב הר"ן וכן כתב הרשב"א בת"ה כפירוש שצריך ג' תנאים כדי לחוש לפירש"י ולפירוש ה"ג :

מיהו קשה במה שכתב רבי' אחר זה ובעוף כיוצא בזה כשר דמשמע דוקא כיוצא בזה ביוצא כענף מן הכבד שכתב בתחלת דבריו והלא בגמרא מפורש דבעוף אפילו ביוצאין משני מקומות לגמרי כשר ונראה דרבינו נמשך לשיטת הרא"ש שפירש דברי הרי"ף והסכים עמו ומשמע דמפרש יוצאין משני מקומות דאמרו בגמרא דטריפה וכנגדן בעוף כשר היינו דיוצאין כאחד ממקום אחד אלא שלא נשאר שלם כרוחב אצבע למעלה וכזו דוקא קאמר דבעוף כשר דקים להו דהכי משתכח בעופות שעושים ענפים כענף היוצא מן הכבד אבל לא מכשרינן בעוף כשנמצאו שני מעיים לגמרי והיינו כפירוש ראשון של רש"י וכ"כ כפי' הרשב"א בת"ה והר"ר ירוחם והביאו בית יוסף מיהו ברמב"ם ספ"ו משחיטה מפורש להיפך דבעוף לא מכשרינן אלא בנמצאו שני מעיים ממש אבל ביוצא ממנו כענף מן הכבד דין העוף כדין הבהמה וכפירוש שני של רש"י ולענין הלכה נראה דנקטינן לחומרא ככל הפירושים ולא מכשרינן בעוף אלא ביוצא ממנו כענף מן הכבד וחזר ונתערב מיהו א"צ שישאר שלם למעלה ולמטה כרוחב אצבע שהרי להרמב"ם אף בבהמה א"צ שלם ברוחב אצבע לא למעלה ולא למטה שהרי כתב בסתם דבחזר ונתערב כשר דאין כאן יתר ולהרא"ש ע"פ דברי הרי"ף לא בעינן כרוחב אצבע אלא בבהמה וא"כ לד"ה בעוף כשר בחזר ונתערב אפילו לא נשאר שלם כי אם משהו למעלה ולמטה אבל בשלא חזר ונתערב כל עיקר אי נמי בשני מעיים ממש מתחלה ועד סוף אף בעוף טרפה ככ"ל כתב הר"ן דאין מתיישב לא כפי' הרי"ף ולא כפרש"י אלא צ"ל כגירסת רש"י ובמעי היוצא מן בני המעיים כענף מן הכבד ואינו חוזר ומתערב שאין לו אלא פה אחד פליגי ולמ"ד והוא דהדרי ועברי כל כה"ג טרפה וכו' והכי נקטינן דטרפה ע"ש כי האריך וכתב ב"י דלא נתיישב לפ"ז מ"ש בגמרא בשלמא למ"ד והוא דהדרי ועברי וכו' וצ"ל דה"פ בשלמא למ"ד והוא דהדרי ועברי היינו דקתני עד כאצבע כלומר שיחזרו ויתערבו שניהם כאצבע אחד ולא לענין שעור העירוב תני כאצבע דאכו' כמשהו סגי אלא לענין שיתיחדו השני מעיים ויהיו כאצבע אחד אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי ועברי מאי עד כאצבע ומשני עד כאצבע מלמטה כלומר שיהיו שניהם כאילו מעורבות והם אצבע אחד והיינו שלא תשפוך כל אחת לעצמה ואלו כיון ששתיהם שופכות למקום אחד הרי למטה במקום יציאת הרעי הם כאילו היו אצבע א' עכ"ל ב"י וקשיא לי על מ"ש למ"ד הדרי ועברי הא דנקט כאצבע לא לענין שיעור העירוב אלא שיתיחדו וכו' וכך היה יכול לומר כיד אחד ותו דהר"ן כתב להדיא דלהרי"ף והרמב"ם עד כאצבע לאו דוקא אלא שחזר ונתערב עם המעי ונעשה אחד מב' ראשיו כשרה עכ"ל אלמא דס"ל להר"ן דלמ"ד והוא דהדרי ועברי עד כאצבע לענין שיעור העירוב קאמ' אלא דלאו דוקא עד כאצבע דאפילו במשהו סגי ולכן נראה ודאי דלענין שעור העירוב קאמר אלא דלאו דוקא עד כאצבע ובגמרא ה"פ בשלמא למ"ד והוא דהדרי ועברי ניחא לישנא דקתני עד כאצבע שהרי המעי היתר שחזר ונתערב ניתן לו שעור שכלה קודם שכלה המעי השני והאצבע לאו דוקא אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי ועברי מאי עד כאצבע דמשמע שכלה קודם שכלה המעי השני והא ליתא להאי מ"ד דלא ניתן שום גבול למעי היתר אף הם ארוך מאוד ותשני עד כאצבע מלמטה דלישנא דעד אינו הכא להורות שתלמטה הוא סתום והוא יוצא מן המעי כאצבע היוצא מן היד דהיינו לומר שאין לו אלא פה אחד ולפע"ד שדבר פשוט הוא שכך היא דעת הר"ן בפירושו . ולענין הלכה נראה דדברי הר"ן נכונים ובלא הדרי ועברי דהיינו שאין לו אלא פה אחד טרפה וכדמשמע מלשון הרי"ף והרמב"ם :

והא דכתב רבינו בשם הרא"ש בתשובה בסוף סימן זה דכשרה בכה"ג נמשך לשיטתו בפסקיו שמפרש דברי הרי"ף שכתב ביוצא כענף מן הכבד דטרפה בדלא הדרי ועברי היינו שיש שם ב' מעיים ממש ולא נתערבו בענין שישאר שלם כרוחב אצבע מלמטה אבל כה"ג שאין לו אלא פה אחד כשרה ולאו דוקא כאורך האצבע קאמר הרא"ש אלא אפי' יותר מאצבע כמפורש להדיא בתשובתו אבל להר"ן אפילו אין לו אלא פה אחד נמי טרפה להרי"ף והרמב"ם והכי נקטינן לי וזמרא גם הב"י הביא לשון המרדכי שכתב ע"ש רמב"ן להכשיר באין לו אלא פה אחד ורשב"ט נחלק בדבר ונראה דפי' האלפס ופר"ת חלוקים על הוראה זו עכ"ל מבואר מזה שהמרדכי היה מפרש דברי הרי"ף במ"ש כענף היוצא מן הכבד דטרפה היינו שאין לו אלא פה אחד וכמו שפי' הר"ן ואיכא לתמוה טובא על מ"ש בש"ע בסעיף א' לשון הרמב"ם דהיכא דלא נתערבו כל עיקר טרפה והיינו כשאין לו אלא פה אחד ואח"כ פסק כתשובת הרא"ש דבאין לו אלא פה אחד כשרה והפסקים סותרים זה את זה ואילו היה מחלק דדוקא כשיוצא היתר מן הקיבה התם הוא דטרפה אפי' אם אין לו אלא פה אחד דזה הוי כשני מעיים ממש אבל ביוצא מאמצעיתה אין זה יתר ילא נהירא אלא לדעת הרמב"ם כל היכא דאין לו אלא פה אחד הוי יתר וטרפה אפי' יוצא מאמצעיתה והכי נקטינן :

מח קיבה שניקבה טרפה במשנת אלו טרפות : ומ"ש ואם חלב שעל היתר וכו' שם סוף (דף מ"ט) איכא תרי לישני וכתב רבינו נקטן בסימן ס"ד דרש"י והרא"ש פסקו הלכה כלישנא קמא דשניהם הסורים לדידן בני בבל ותפ"ה שעל היתר סותם כדאמר ר"נ אינהו בני א"י מיכל אכלי ליה ליתר דקסברי

דרישה

הרעי ומפלו על הארץ במקום שנפל שם הרעי מעיקר הבני מעים כי זה הענף היוצא ייתן מונח פה שפיכתו לחוץ בלבד פה עיקר הבני מעיים ויחם שופכים כל אחד ואחד בפה שלו למקום א' על הארץ . וז"ש אין לו אלא פה א' כאצבע מלמטה כתב ב"י עליו (פי' על דברי הר"ן עכ"ה) ז"ל כלומר ש היו שניהן כאילו מעורבות והם אצבע א' והיינו שלא תשפוך כל אחד לעצמה ואלו כיון ששתיהן שופכות למקום א' הרי למטה במקום יציאת הרעי הם כאילו הם אצבע אחד עכ"ל ב"י · הרי שדקדק בלשונו לכתוב כיון ששתיהן למקום א' כן שופכות ר"ל אע"פ שיוצאת הרעי מכל א' מפיו שיש לכל אחד בפני עצמו כיון שמ"מ זה בצד זה מונחים ונופל הרעי למקום אחד הרי הן כאצבע א' כמשבין . וקשה לפי פירושו דא"כ למה מסיק המרדכי דהרי"ף ור"ת חלוקים על הוראת הרמב"ן ואף כי באמת שבמרדכי שלנו ליתא להא סיום' ר"ת והרי"ף פליג על הוראה זו וגם במרדכי של קלף אחד לא מצאתיהו . אבל במרדכי של קלף אחד מצאתיהו וב"י בעצמו שהביאהו בסמוך ואף אם יאמר שס"ל לב"י שהמרדכי לא פי' דברי הרי"ף והרמב"ם כפי' הר"ן אלא כפי' הרא"ש מ"מ לא ה"ל לב"י לסתום אלא לפרש וע"ק דל' כענף היוצא מן הכבד וגם מ"ש ואין לו אלא פה אחד גם מ"ש ולבני מעים הוא נספך שכל משמע שאין ליתר יציאה בפני עצמו למטה אלא כמ"ש . גם מ"ש ואין לו אלא פה אחד קשה דהל"ל שאין ועוד דהוא יתור בלשון הר"ן דהא המקשה הקשה למ"ד דאין צריך לחזור ולהתערב מאי כאצבע ימשני כאצבע מלמטה בשלמא לדידי צריך הר"ן להקדים זה שלא תקשה לשיטת פירושו כיון דהוא כענף ואינו חוזר ומתערב היך יכולה הבהמה לחיות ר"ל כענף מן הכבד משמע שאינו מעיים גמור אלא יתרת בעלמא וכיון שאינו חוזר ומתערב ודאי ישפוך הרעי לבית חלל הבהמה ,מ"ה ישב וכתב דאין לו אלא פה אחד ר"ל שאין מוציא רעי דלא חוזר ושופך לתוך המעיים במקום שנכנס לתוכו . וע"ק דלפי' ב"י דכאצבע יתרת אע"פ שאינן מחוברין יחד ולא סמוכין זה לזה א"כ קשה מנ"ל להרי"ף והרמב"ם שצריכין שיהיו מחוברין למעלה ילמא ביוצאים זה בצד זה סגי בשלמא לדידי משמע להו מדקאמר יוצאים במקום אחד אבל לפי' ב"י דס"ל דבסמוכין לבדדי קרי אפי' אצבע אחת לחד מ"ד כ"ש דיקרא ונאים ממקום אחד לכ"ע ודו"ק [ב] כשרה דלא אסרו חכמים ז"ל בתלמוד אלא מעים היוצאין מב' מקומות שכנגד זה בעוף כשר שיוצאין מהקורקבן ב' דקים אחד לזפק והשני הם הדקין אבל הכא דק היוצא מן הדקין הוא לא אסרו כאן משום כל יתר כנטול דמי והטעם מבואר בתשובת הרא"ש וכתוגם לברכה דר"ס ב"ע הקשה לרמב"ן על מעשה שהכשירו הא כיון שאנן מטריפין שני בני מעים היוצאים מן הקיבה משום דהשני הוי כמו יתר כיון שאין דרכו להיות כך ה"נ הל"ל דיתרת הוא וטריפה ישאו ונתנו בדבר ונלאו סעד כה"ג ועמדו למנין והכשירוהו עכ"ל ונלע"ד דהיינו טעמא דהכשירוהו משום דיש לחלק, דדוקא התם כל שאינו שלם רוחב אצבע למעלה או למטה נראה כשני דקים כיון שנראה שהרעי נכנס לתוכו מהקיבה או יוצא מתוכו במקום חבורו עם שאר הדקים משא"כ הכא שהוא סתום בסופו ומוזר הרעי ויוצא במקום שנכנס וגם הוא באמצע לא במקום התחלת יציאת הדקין מהקיבה ולא בסופה לא מקרי יתרת וכשר וכדאיתא שם ג"כ במרדכי וכביאהו ב"י :

סי' מח [א] **ואם** חלב שעל היתר סותם הנקב כשרה אף על גב דלקמן סימן ס"ד כתב רבינו דחלב שעל היתר אסור וקיימא לן חלב טמא אינו סותם הייט טעמא דסותם דלא חלב טמא

פרישה

(ב) ובעוף ביוצא בזה כשר הטעם דעוף זמנין דהכי הוי ואף על גב דלא משתכח בהו הכי קים להו וי"מ דכל עוף דרכו כן משום דמן הזפק עד הקורקבן קנה של מעים אחד והשום קרוי בני מעים וברחש הקורקבן יוצאין הדקין גמורין עכ"ל רש"י וכ"מ דלדעת י"מ הם היו ג' טריפה אבל אנן קי"ל כלישנא קמא ואפילו הרבה כשרה וכ"כ ר' ירוחם וכ"פ רמ"א :

(ג) מעי היוצא מבית הכוסות למסס כשרה הטעם דכל הני מיותא בריית' הכי אית להו :

(ד) סניא דיבי פרש"י שהוא כרס הפנימי ועשוי ככיס וסתום בראשו ולשון סניא דיבי לפי שהוא מקום מאוס וכאוש אפי' לזאבים עוד פי' שם בע"א והוא עיקר ·

(ס) כתב הרא"ש ז"ל בתשובה כו' כמו מעי קטן כאורך אצבע כשרה לי"ד אלא אפילו יותר מאצבע עיין בתשובת הרא"ש מ"ו וע"ד .

סי' מח (א) **ואם** חלב שעל היתר סותם הנקב כשרה פי' הקיבה עשויה כמין קשת כוה וחלב שעליה מבחוץ נקרא דאקשתא וחלב שבפנים לעיגול נקרא דאייתרא כלומר

כרס הפנימי שניקב כל שהוא טרפה (ב) ואיזהו כרס הפנימי י"א היכא דפרעי טבחי פירוש כל מה שנראה מהכרס כשהטבח פורע ופותח מהירכים עד החזה ושמה צר מזה ומזה הנתון תחת הצלעות הוא (ג) כרס החיצונה ואינה נאסר בנקיבת משהו * וי"א דכל הכרס הוא כרס הפנימי ליאסר בנקיבת משהו וכן עיקר (ד) וכרס החיצונה הוא בשר החופה את רוב הכרס פי' קרום עב העובר על כל החלל משכו מן החזה עד הירכים (ה) והקרב שקורין פנצ"א נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו הקרום (ו) ולהכי קאמר החופה רוב הכרס (ז) שרואין כמה יש מן הקרום כנגד אותו רוב הכרס וזה דינו (ח) אם נקרע בו קרע באורך טפח או

ניטל

הג"ה

אמר המגיה שמצא אני מפי מגידי אמת שבארצות המערב ביומי אדר שהעשבים גדולים והסוס לוחך את ירק השדה ברבוי ממלא כריסו הרבה וכדי שלא ימות קורעין אותו על גבו בין צלעותיו וקורעין הכרס ומוציאין ממנה פרש הרבה וחוזר ומתרפא ונוה נצול מן המיתה וכן עושין לגמלים בזמן הזה והסוסים והנסיון לא יכזיבנו אדם ולדקו דברי הפירוש הראשון :

הקיבה עשויה כמין קשת וחלב שעליה מבחוץ נקרא דאקשתא וחלב שמכסים לעוגל נקרא דאייתרא כלומר חלב שבמקום יתר שעל קשת ושני חלבים הללו אחד מהם נקרא חמנא והאחד נקרא בר חמנא ואמרי' בפרק הזוכר (מט : ב') אמר רבא משמיה דרב נחמן דחד מינייהו סתים וחד לא סתים ואיפליגו ר"ע ור' ישמעאל אם חלב שעל הקיבה מותר או אסור ובני ארץ ישראל נהגו כדברי המתיר ובני בבל נהגו כדברי האוסר ואמרינן בגמרא בדאקשתא כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי דאייתרא ואיכא דאמרי בדאייתרא כ"ע לא פליגי דשרי כי פליגי בדאקשתא ואמר רב נחמן על חלב שנהגו בו היתר בני א"י אינהו מיכל אכלי ולדידן מיסתס נמי לא סתים ופירש"י מיכל אכלי ליה דקסברי חלב טהור הו' ולדידן אפילו מיסתס נמי לא סתים בתמיה לדידן בני בבל נהי דלא אכלי ליה להכי מיהא מחזקינן ליה בחלב טהור להיות סותם לפיכך פי' דר"נ כלישנ' קמא דאילו ללישנא בתרא כיון דבאקשתא דפליגי ביה אמר רב נחמן דסתים כ"ש דאייתרא דלכולהו שרי וא"כ הי ניהו לא סתים ופסק כל"ק הילכך דאייתרא סתים אע"ג דלא אכלינן ליה דאקשתא לא סתים ואפילו לדברי הרמב"ם שפסק כלישנא בתרא וכבני בבל משמע דלדידיה נמי דאקשתא לא סתים שהרי כתב הרמב"ם בפ"ו מה"ש קיבה שניקבה וחלב טהור סותם את הנקב מותרת משמע מדבריו דאתא למעוטי דאקשתא דאסור לדידן דלא סתים והטעם נראה שהוא מפני שמפרש כמו שפירשו התוס' דללישנא בתרא מילתא דרב נחמן בניחותא . אינהו מיכל אכלי ליה השתא לדידן דלא אכלינן אפילו סותם אינו וכ"כ שהוא דעת הרי"ף שכתב לאסור בדאקשתא וסתם וכתב חלב טהור סותם ושמא אינו סותם :

כרס הפנימי שניקב כל שהו טריפה ואי זהו כרס הפנימי י"א היכא דפרעי טבחי וכו' וכרס החיצונה הוא בשר החופה את רוב הכרס וכו' במשנת אלו טריפות (מב ·) שניקבה הכרס הפנימי שניקבה או שנקרע רוב החיצונה וכתב הרמב"ם בפ"ו מה"ש כרס שניקב טריפה ואין לו דבר שיסתום אותו שהרי החלב שעליו אסור (א) ובגמרא (נ :) אמרי' במערבא משמיה דר"י בר חנינא כל הכרס כולו זו היא כרס הפנימית ואי זהו כרס החיצון בשר החופה את רוב הכרס רבה בר רב הונא אמר מפרעתא מאי מפרעתא היכא דפרעי טבחי ופרש"י בשר החופה את רוב הכרס קרום עב העובר על כל החלל ושכבו מן החזה ועד הירכים והכרס הקרוי פנצ"א מיעוטו נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרום ורוב החיצונה דקאמר מתני' רואים כמה יש מן הקרום כנגד הכרס אם נקרע בו כאורך טפח ובקטנה אם נקרע רובו טריפה ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרום כשירה וכן כתבו התוס' והרשב"א ברי"ש א"ט [מג ·] דבשר החופה את רוב הכרס אינו רוב הבשר אלא רוב ממה שכנגד הכרס ועל מפרעתא פרש"י הכרס הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין הבהמה להוציא המעים והיינו דמפרש היכי דפרעי טבחי וכתב הר"ן בשם הרשב"א דלפי זה אותו חלק מן הכרס הרואה את הקרקע דהיינו מפרעתא הוי נקובתו במשהו אבל שאר הכרס שהוא כנגד הצלעות והשדרה ברובו דהיינו כרס החיצונה וכתב הרי"ף איכא מ"ד הלכה כרבה בר רב הונא ואיכא מ"ד הלכה כר"י בר חנינא ברוב קרוע אבל לא ברוב נטול עכ"ל ואיני מבין את דבריו דהא ר"י בר חנינא מחמיר טפי וכיון דהלכתא כוותיה ברוב קרוע כ"ש ברוב נטול (ב"ח) ומ"כ בנוסחאות ישנות א אינו והרשב"א כתב שבעל העיטור פסק כרבה בר רב הונא אבל רש"י פסק כר"י בר חנינא וכ"פ הרמב"ם בפ"ט מה"ש שכתב קרוע כיצד בשר החופה את רוב הכרס והוא המקום מן הבטן שאם יקרע יצא הכרס אם נקרע בשר זה טריפה וכן דעת הרשב"א בת"ה וכתב המרדכי שכן פסק ר"ח ובתשובת הגאון וכתב הרא"ש דכן עמא דבר וכך הם דברי רבינו שכתב וי"א דכל הכרס הוא כרס הפנימי ליאסר בנקיבת משהו וכן עיקר :

ומ"ש רבינו וזה דינו אם נקרע בו קרע באורך טפח או ניטל בו טריפה שם במשנה אלו טריפות הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החיצונה רבי יהודה אומר בגדולה טפח ובקטנה רובה ובגמרא אמר רבי בנימין בר יפת א"ר אלעזר כל שנקרע בה טפח ולא הוי ברובה זו היא ששנינו בגדולה טפח רובה ולא הוי טפח זו היא ששנינו ובקטנה רובה וכתב הר"ן דכל היכא דמשכחינן או טפח או רובה טריפה וקי"ל הכי דכיון דשקלינן וטרינן אמילתיה דרבי יהודה הלכתא כוותיה ועוד שאיפשר שלא בא רבי יהודה אלא לפרש דברי חכמים וזהו דעת הרי"ף והרמב"ם בפרק ט' מהלכות שחיטה · וכתב רבינו ירוחם ונראה שזה הקרע שאמרנו שנקרע אותו בשר עד שנגלה הכרס שבפנים ר"ל שנתקרע הבשר משני עבריו אבל הרמב"ם כתב בפ"ט מה"ש אם נקרע בשר זה טריפה אע"פ שלא הגיע הקרע לכרס עד שנראית אלא כיון שנקרע רוב עובי הבשר הזה או ניטל טריפה ולא ירדתי לסוף דעתו אם נקרע אותו בשר עד שיראה הכרס כמה היה שיעורו לפי סברתו עכ"ל · ול"נ דמשום דסתמא תנן או שנקרע רוב החיצונה ולא חילק בין נקרע בסכין לנקרע מחמת חולי וכשנקרע בסכין אם נקרע לגמרי אפילו בכל שהו טריפה דחיישינן דילמא ניקב כרס הפנימי ואינו ניכר וא"כ צ"ל על כרחינו דכי תנן שנקרע רוב החיצונה ה"ה אפילו (לא) נקרע משני עבריו ובין נקרע משני עבריו בין לא נקרע אלא מעבר אחד שיעור אחד להם כנ"ל ליישב דברי הרמב"ם ז"ל והרשב"א בת"ה כתב שנ"ל שהוזקקו להרמב"ם לפ"ש

כן

דקסברי חלב טהור הוא ולדידן אפי' מיסתס נמי לא סתים בתמיה ואף להרי"ף והרמב"ם בפ"ז מה' מ"א דפסקו כלישנא בתרא לקולא ומתירין שעל היתר באכילה לדידן אפ"ה שעל הקשת אינו סותם לדידן אף על גב דאכלי להו בני א"י ומפרשים לדר"נ בניחותא דה"ק אינהו בני א"י מיכל קא אכלי לקשת השתא לדידן דלא אכלינן אפי' סותם אינו וכן פירשו התוס' (דף נ') וכן פי' ב"י כאן אבל בסימן ס"ד כתב ב"י דרך אחר דס"ל להרי"ף והרמב"ם כרש"י אלא דאין אנו נגררין אחר בני בבל כמנהגים ע"ש ודעת רבי' דלענין סתימה לא פליגי ולכן כתב כאן בסתם דעל היתר סותם דעל הקשת אינו סותם דכ"ע ס"ל הכי בסתימה אבל בסימן ס"ד כתב מחלוקתם לענין איסור אכילה ע"ש: **כרס** הפנימי וכו' שם במשנה הכרס הפנימי שניקבה (פרש"י במשהו) או שנקרע רוב החיצונה ונראה דלפי שאמר או שנקרע רוב החיצונה הוצרך לפרש דכרס הפנימי שניקבה במשהו דלא תימא דבפנימי נמי לא מיטרפא אלא בניקבה כול' כדאשכחן האי לישנא גבי חלחולת שניקבה דפירוש שניקבה כולה כדלעיל בסי' מ"ו וכ"כ רבי' כרס הפנימי שניקב כל שהוא טרפה כלומר אבל בחיצונה לא מטרפי בכל שהוא אלא ברובו · ואיזהו כרס הפנימי וכו' שם (דף נ') פליגי בה ר"י בר חנינא אמר כל הכרס כולו זו היא הפנימית ואיזהו כרס החיצונה בשר החופה את רוב הכרס רבה בר רב הונא אמר מפרעתא ומ"ש רבינו שהעיקר כפוסקים דהלכה כר"י בר חנינא הוא לפי שכך היא דעת רוב הגדולים וכתב הרא"ש שכן עמא דבר וכן פסק בש"ע והא דנמצא הגהה במקצת דפוסים חדשים דוויזנציא"ה ראיה מן החוש שכשהשור ממלא כריסו מן הירקות קורעין אותו על גבו בין צלעותיו ומוציאין ממנו פרש הרבה וחוזר ומתרפא והוא ניצול מן המיתה וכן עושין לגמלים בזמן הזה ומזה ראיה דהלכה כרבה בר רב הונא עכ"ה אין זה כדאי לסתור דברי ר"י בר חנינא דכבר כתב הרשב"א בתשובה בסימן צ"ח דכל טרפות שמנו חכמים אפילו הן מתקיימות הרבה טרפה היא ע"ש כי האריך והכי נקטינן דבכל הכרס הפנימי בניקב משהו טרפה ושארי להו מארייהו למדפיס' שהכניסו הגה"ה זו בספר דלא כהילכתא לשון ב"י ופרש"י בשר החופה את רוב הכרס קרום עב וכו' עד כשרה עכ"ל דע לך שמ"ש אם נקרע בו כאורך טפח ובקטנה אם נקרע בו רובו טרפה אין זה מפרש"י בדבור זה אלא דהב"י הכניס לשון זה בפירוש רש"י ע"פ המסקנא : **ומ"ש** וזה דינו אם נקרע בו קרע באורך טפח או ניטל טרפה שם (דף נ"ב) קאמר שמואל בשר החופה רוב הכרס ברובו טרפה בעי ר"א ברוב קרוע או ברוב נטול ולא איפשיטא ופרש"י ברוב קרוע וכ"ש ברוב נטול או ברוב נטול שניטל רובה אבל ברוב קרוע לא מיטרפא עכ"ל וכן פי' הר"ן וז"ל ב"י וכתב הרי"ף איכא מ"ד הלכה כרבה בר רב הונא ואיכא מ"ד הלכה כר"י ב"ח ברוב קרוע אבל לא ברוב נטול עכ"ל ואיני מבין את דבריו דהא ר"י בר חנינא מחמיר טפי וכיון דהלכתא כותיה ברוב קרוע כ"ש ברוב נטול עכ"ל ולא אבין הא דתלי קושייתו במאי דמחמיר טפי דלאפי' מיקל טפי נמי כיון דברוב קרוע טרפה כ"ש ברוב נטול ותו דהא ליכא פלוגתא ברוב קרוע וברוב נטול אלא דרב אשי קמבעיא ליה אליבא דשמואל ולא אפשיטא ולחומרא ותו דמאי מביא ב"י ראייה ממ"ש הרמב"ם בבשר החופה רוב הכרס דטרפה דס"ל כר"י בר חנינא הלא אף לרבה בר רב הונא טרפה בנקרע בשר החופה כדשמואל והדבר פשוט דהרי"ף פסק כאן תרתי פסקי הלכות חדא דלגבי כרס הפנימי איכא מ"ד הלכה כרבה בר רב הונא לקולא ואיכא מ"ד הלכה כר"י בר חנינא לחומרא דכל הכרס כולו מיטרפא במשהו ובדין בשר החופה את רוב הכרס דאף לרבה בר רב הונא טרפה ברובו כדאמר שמואל דאיהו מוסיף האי טרפית אמתניתין דגמרא גמירי לה ורב אשי קמבעיא ליה ברוב קרוע או ברוב נטול וכיון דלא אפשיטא אזלינן לחומרא וברוב קרוע נמי טרפה אבל לא בעינן רוב נטול בדוקא כן נראה לפרש אי תופס הרי"ף פרש"י ברוב נטול · אבל לפע"ד נראה דהרי"ף אינו מפרש כפרש"י אלא מפרש רוב קרוע לגמרי עד שהכרס נראה ורוב נטול היינו שניטל רוב עובי הבשר ואין הכרס נראה וקמבעיא ליה אי לא מיטרפא אלא ברוב קרוע לגמרי או אפי' ברוב נטול ופסק לקולא דלא מיטרפא אלא ברוב קרוע לגמרי אבל לא מיטרפא ברוב נטול אלא שהוא דוחק לומר דפסק לקולא בספק איסור דאורייתא ומדברי הרמב"ם פ"ט דשחיטה נראה להדיא שמפרש כן אלא

שפסק

דרכי משה

מח (א) וכ"כ באו"ה כלל כ"ב בשם א"ז דאע"ג דבמקצת מקומות נהגו היתר בחלב שעל הכרס מ"מ אותן שנהגו בו איסור יש להחמיר דאפי' סותם אינו עכ"ל וכתב בש"ד סב"ז

פעם

פרישה

כלומר חלב שבמקום יתר של קשת ועיין דרישה : (ב) ואיזהו כרס הפנימי י"א היכא דפרעי טבחי פלוגתא דאמוראי הוא : (ג) כרס החיצונה נקרא מכונס לפי שהוא לצד שן לר"ה ובאותו צד משערים אם ישנו יותר משני טפחים דינו לאסור בטפח ואם אינו שני טפחים דינו ברוב ובמקום דפרעי הוא לצד פנים לארץ : (ד) וכרס החיצונה כו' פי' קרום עב כו' ר"ל הבשר דק וקלוש נקרא קרום : (ה) והקרב שקורין פנצ"א נ"ל לנגרום והכרס וכן הוא ברש"י : (ו) ולהכי קאמר החופה את רוב הכרס פי' ולא קאמר החופה את הכרס : (ז) שרואין כמה יש מן הקרום כנגד אותו רוב הכרס ר"ל שדיני הקרע שמבאר והולך אין נוהגין בכל אותו הקרום רק נגד הקרום שחופה רובה של כרס רואין אם הוא יותר משני טפחים דינו לאסור בקרע בטפח ואם הוא פחות משני טפחים דינו ברוב : (ח) אם נקרע בו קרע באורך טפח או ניטל טריפה אבל אין שיעורם שוה דבנקרע שיעורו באורך טפח אבל בניטל משערינן מנו המקיף העיגול של מקום הניטל לטפח וכמו שיתבאר בסמוך ולכן לא כללם רבינו לומר אם נקרע בו קרע או ניטל באורך טפח טריפה אלא בנקרע ביאר שיעורו עד טפח ובניטל הוא ג"כ שיעורו טפח אבל בע"א וקיצר כאן וסמך על מה שיתבאר לקמן :

ואם

דרישה

טמא לגמרי הוא דבגמרא פליגי רבי עקיבא ורבי ישמעאל בחלב שעל הקיבה אם הוא מותר או אסור ובני ארץ ישראל נהגו כדברי המתיר ובני בבל נהגו כדברי האוסר ואמרינן בגמרא בדאקשתא כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי בדאייתרא וא"ד בדאייתרא כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי בדאקשתא ואמר רב נחמן על חלב שנהגו היתר למיכל אינהו מיכל אכלי ולדידן מסתם לא סתים ופי' רבינו כרש"י שפירשו בתמיה נהי דמזהרינן לענין אכילה מ"מ לא מוקמינן ליה כחלב גמור · ופסק כלישנא קמא והרי"ף והרמב"ם פסקו כלישנא בתרא ומפרשי מלתא דרב נחמן בניחותא אינהו מיכל אכלי דאקשתא ולדידן דלא אכלינן ליה אפילו סותם נמי אינו סותם פי' חלב דאקשתא דעלה קאי אליבא דלישנא בתרא ומ"ה כתב רבינו חלב דאקשתא אליבא דכ"ע אינו סותם · עיין בב"י שכתב שהרמב"ם פסק כלישנא בתרא וכבני בבל כו' עד וכן נראה שהוא דעת הרי"ף כו' ל"ע דהא הרי"ף והרמב"ם ס"ל כלישנא קמא אלא שס"ל כבני ארץ ישראל בדאייתרא וכמ"ש הר"ן וגם בכסף משנה פ"ז מה"ש וכ"כ ב"י לקמן

בסימן

חדוש הגהות

מח א ר"ל הך סיומא דהרי"ף דלעיל שסיים ברוב קרוע אבל לא ברוב נטול אינו בנוסחאות ישנות ונראה לעינינו דאדרבה בנוסחאות שלפנינו ליתא כלל (וגם הכנה"ג כתב שבנוסחאות הרי"ף שלפניו לא נמצא כן רק בבה"ג איתא להך נוסחא וכיון דהך ואיכא מ"ד שבהרי"ף הוא הבה"ג לכן צירפו שם סיומא דבה"ג) ע"כ נלע"ד דתיבת אינו ט"ס הוא (כי גם הבה"ג העתיק דברי הבד"ה ולא העתיק תיבת אינו) והך ומ"כ בנוסחאות ישנות אין כאן מקומו אלא לעיל מיניה בתוך דברי הרי"ף אחר הלכה כרבי יוסי בר חנינא

שם

ניטל בו טריפה (ט) ואם נתמסמס הבשר עד שהרופא גוררו חשוב כניטל ואם הבהמה קטנה שבכל בשר החופה רוב הכרס אין בו שני טפחים (י) נאסר ברובו אע"פ שאין בו טפח [ב] (יא) נקדר הבשר בעגול או באורך [ג] אם אין בחסרון אלא כסלע כשרה ואם יש בו יותר מכסלע שיעורו כדי שיכניסו בו ג' גרעיני תמרה זה אצל זה

שפסק לחומרא דאף ברוב נטול טרפה שהרי כתב וז"ל קרועה כיצד בשר החופה את רוב הכרס והוא המקום מן הבטן שאם יקרע יצא הכרס אם נקרע בשר זה טרפה אעפ"י שלא הגיע לכרס עד שנראית אלא כיון שנקרע רוב עובי הבשר הזה או ניטל טרפה עכ"ל ס"ל דרוב נטול היינו שלא הגיע לכרס עד שנראית ולאו דוקא נטול משם הבשר אלא ה"ה בדלא נטול כלום אלא שנקרע רוב עובי הבשר נמי טרפה ויותר נכון לפרש דהרמב"ם היה מפרש רוב קרוע ורוב נטול תרוייהו בשלא נפסק לגמרי כפלוש מעבר לעבר עד שנראית הכרס דא"כ מה בין קרועים לפסוקים כמו שפירש הרשב"א לדעת הרמב"ם אלא ודאי בדלא נראית הכרס איירי וקמיבעיא ליה מי בעינן רוב נטול עובי הבשר דיש שם חסרון או אפי' לא נטול כלום אלא דקרוע רוב עובי הבשר ואין שם חסרון נמי טרפה אע"ג דאינו קרוע מעבר לעבר ואין הכרס נראית וכיון דלא איפשיטא פסק לחומרא באיסורא דאורייתא דטרפי: אף ברוב קרוע וכ"ש ברוב נטול ובמרדכי כתב וז"ל ובה"ג פסק כרבי יוסי בר חנינא ברוב קרוע אבל לא ברוב נטול אבי"ה עכ"ל ופירושו כדפי' לשון הרי"ף שהביא ב"י אכן במרדכי משמע לשם דאין זו דעת האלפסי אלא הדרכה האלפסי פסק בסתם ולחומרא ובספרי אלפסי שבידינו נ"כ לא כתוב שם אלא ז"ל איכא מ"ד הלכה כרבה בר רב הונא ואיכא מ"ד הלכה כר"י בר חנינא עכ"ל ותו לא וכך העתיק בה"ג הארוך דף ל"ח וגירסא זו נראה עיקר דלגירסת ב"י באלפסי קשיא באלפסי דידיה אדידיה שהרי אח"כ כתב האלפסי ובשר החופה את רוב הכרס ברובו בין ברוב קרוע בין ברוב נטול עכ"ל הרי שפסק לחומרא דבכל ענין טרפה מיהו לפי' הראשון שכתבתי לגירסא זו דהרי"ף תופס כפירש"י ופירש אבל לא ברוב נטיל רצונו לומר אבל לא בעינן רוב נטול בדוקא לא קשיא דידיה אדידיה ולפי דרך זה איכא לפרש דהרי"ף תופס דרוב קרוע ורוב נטול תרוייהו בדלא נראית הכרס אלא דרוב נטול אית ביה חסרון ורוב קרוע לית ביה חסרון ופסק לחומרא דאף ברוב קרוע אבל לא בעינן רוב נטול בדוקא וכך הוא העיקר דלפ"ז תופסים הרי"ף והרמב"ם שיטה אחת ול"ק נמי באלפסי דידיה אדידיה: **ולענין** הלכה נקטינן להחמיר באיסורא דאורייתא וכהרמב"ם דאפילו לא ניטל כלום אלא נקרע רוב עובי הבשר ולא נראית הכרס נמי טרפה ברובו ובין בקרוע ובין בנטול שיעורן שוה ודלא כמה שהבין הר"ר ירוחם מדברי הרמב"ם דבנראה הכרס מיטרפא בשיעורא זוטא וע"כ כתב דלא ירד לסוף דעתו אלא הרמב"ם מפרש הך בעיא דרב אשי דרוב נטול ר"ל דנטול רוב עובי הבשר ואית ביה חסרון אלא דלא נראית הכרס ורוב קרוע נמי פירושו דאינו קרוע לגמרי ולא נראית הכרס ולית ביה נמי חסרון וכדפרי' וכך הוא לגירסת ב"י בהרי"ף ולפ"ז אין אנו צריכים לדוחקים שנכנס בהן ב"י ליישב דברי הרמב"ם ע"ן עליו גם ההשגה שהשיג הרשב"א אדברי הרמב"ם איננה השגה למאי דפרי' בס"ד ומיהו נראה דטרפות זה דבשר החופה את רוב הכרס איננה אלא מטעם דסופו של כרס הפנימי לינקב וזהו שדקדק הרמב"ם ותלאו בנראית הכרס ותלמודא סבירא ליה דלא מיבעיא היכא דהגיע הקרע עד שנראית הכרס דסופו ודאי לינקב דכנקוב הכרס עכשיו דמי אלא אפי' בדלא נקרע אלא רוב עובי הבשר נמי טרפה כאילו נקרע כולו ונראית הכרס וסופו לינקב דרובו שנקרע ככולו ולפ"ז היכא דנמצא נקב בבשר החופה רוב הכרס זה והעור קיים לגמרי וידוע שזה הגיע מנגיחות הבהמות בקרניהם דאין להחמיר דדוקא כשבא הקרע מבחוץ שנקרע העור ורוב עובי הבשר דודאי הוא שסוף הבשר ליקרע כולו והכרס לינקב התם הוא דמטרפינן לה אבל לא כשהעור קיים אלא שהבשר נקרע תחת העור ע"י נגיחה דהדרא בריא וכשרה: ומ"ש אם נקרע בו קרע באורך טפח וכו' עד אעפ"י שאין בו טפח שם במשנה פליגא דר' יהודא ומשמע בגמרא דהלכה כר' יהודה אי נמי ר"י לא בא לחלוק אלא לפרש מאי דקאמר ת"ק דכל היכא דמשתכחא דנקרע או טפח או רובא טרפה וכן כתב הר"ן ולא ה"ל לרבינו לבאר או ניטל דכיון דאפילו בקרע דלית ביה חסרון טרפה כ"ש ניטל דאיכא חסרון אלא כיון דרב אשי קמיבעיא ליה ברוב קרוע או ברוב נטול ולא אפשיטא קאמר רבינו שלכך תרוייהו טרפה וכ"כ הרא"ש להדיא ונמשך רבינו אחר דבריו ותו י"ל דעיקר דבריו להורות דבנתמסמס דינו כניטל וטרפה ועוד נראה לומר דרבינו דקאמר או ניטל היינו שניטל רוב עובי הבשר ואין הכרס נראה וכדכתב הרמב"ם ועיין במ"ש בסמוך סעיף ד' דמפרש כפרש"י: **ומ"ש** ואם נתמסמס שם מימרא דר' יהודה סוף (דף נ"ג) וכפי' הר' אפרים שהביאו הרא"ש דלענין בשר החופה את רוב הכרס קאמר שאם נתמסמס רואין אותו כאלו ניטל וטרפה וכתב המרדכי ע"ש ראבי"ה דאין אנו בקיאין בגרידה שהרופאים גורדין ולפיכך ראוי להחמיר בשנשתנה מראית הבשר הכל לפי הענין וכך שמעתי ממורינו ממי"ץ שא"ל ר"ת פה אל פה עכ"ל: **נקדר** הבשר בעגול או באורך וכו' שם סוף (דף נ') אמר רב אסי נקדרה כסלע טרפה שאם תמתח תעמוד על הטפח ופרש"י נקדרה כמין ארובה עגולה ורוחב הקדירה כסלע שאם תמתח ותמשך לכאן ולכאן שיכנס העוגל לאורך או לרוחב תמצא בו טפח באותה קדירה עכ"ל משמע דר"ל כשיניח שפתו אל שפתו תמצא בו אורך טפח א"כ אורך החוט המקיף הקדירה הוי ב' טפחים ולפ"ז רוחב הסלע הוי ב' שלישי טפח דכל שיש בו ברחבו טפח יש בהקיפו ג' טפחים כדאיתא פ"ק דסוכה ופ"ק דעירובין אבל התוס' כתבו וז"ל לכשתמתח תעמוד על טפח כשתקיף הסלע בחוט וימתח החוט יהיה בארכו טפח עכ"ל וכ"כ הרא"ש דלפי זה אין ברוחב הסלע אלא שליש טפח ומדברי רבינו נראה שתופס פרש"י עיקר ולכך כתב או באורך לאורויי דכיון דבקרע שאין בו חסרון משערינן בטפח אם כן כשיש שם חסרון שיעורו בכסלע שאם תמשוך אותו לכאן ולכאן ותניח שפתו אל שפתו וה"ל כמו קרע שאין בו חסרון או יהא בארכו טפח דלפ"ז אין חלוק בין נקדרה בעגול או באורך אבל לפי' התוס' והרא"ש דכשתקיף הסלע בחוט וימתח החוט יהא בארכו טפח לפ"ז לא משערינן בכסלע אלא בנקדרה בעגול כנ"ל ליישב לשון רבינו וכ"כ הרמב"ם

כן לפי שזה מן הקרועים ואם נקרע עד שנפסק ועבר מעבר אל עבר מה בין קורעים לפסוקים ומכל מקום כתב שלא נראו בעיניו דברי הרמב"ם אלא לא תיטרפא עד שיקרע קרע מפולש · ודע שכ' הרמב"ם בפ' הנזכר אם היתה בהמה קטנה ונקרע רוב אורך הבשר החופה את הכרס אע"פ שאין באורך הקרע טפח טריפה הואיל ונקרע רובה עכ"ל · ונ"ל דה"ה לרוב רחבו דהא סתמא תנן ובקטנה רובה לא שנא בין רוב ארכה לרוב רחבה: ומ"ש אם נתמסמס הבשר עד שהרופא גוררו חשוב כניטל בפ' א"ט (נג :) גמרא ודרוסת הזאב א"ר יהודה אמר רב בדרוסה עד שיאדי' בשר כנגד בני מעים נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו איננו וכתב הרשב"א והרא"ש שרבינו אפרים פירש דלענין בשר החופה את רוב הכרס קאמר שאם נתמסמס רואין אותו כאילו ניטל וטריפה ומפרש בגמרא (שם) דנתמסמס היינו כל שהבשר רע שאילו בא רופא לרפאה היה גוררו עד שמגיע לבשר חי ויש פירושים אחרים בדברי רב יהודה ואיש על מקומו יבא מ"מ דין זה שכתב רבינו נראה שהוא מוסכם לדעת הרבה פוסקים וכמו שכתבתי בסימן מ"ג בשם ר"ת דכל היכא שנתמסמס חשיב כנטול:

וכתבו המרדכי והג"ה בפ"ק מה"ש דלא בקיאין בשיעור נתמסמס (ב): ומ"ש רבי' ואם הבהמה קטנה שבכל בשר החופה רוב הכרס אין בו ב' טפחים נאסר ברובו אע"פ שאין בו טפח כבר נתבאר: ומ"ש נקדר הבשר בעגול או באורך אם אין בחסרון אלא כסלע כשרה ואם יש בו יותר מכסלע שיעורו כדי שיכנסו בו ג' גרעיני תמרה וכו' שם (נ:) אמר גניבא א"ר אסי נקדר' כסלע טריפה ואם תמתח תעמוד על טפח א"ר חייא בר אבא לדידי מיפרשא לי מיניה דגניבא כסלע כשרה יתר מכסלע טריפה וכמה יתר מכסלע א"ר יוסף כגון דעיילן תלת קשייתא בליפא בדוחקא בלא ליפא ברווחא ופרש"י נקדרה · כמין ארובה עגולה ורוחב הקדירה כסלע: שאם תמתח · אי הוה תושכו לכאן ולכאן שיכנס העוגל לאורך או לרוחב תמצא בו טפח באותה קדירה: תלת קשייתא · גרעיני תמרה: בליפא · עם אוכל הנאחז סביבותיה כשאוכלים אותה יכנסו ג' בנקב בדוחק או בלא ליפא בהרווחה ויש לתמוה על הרמב"ם ועל רבינו למה כתבו סתם כדי שיכנסו בו גרעיני תמרה זה אצל זה בדוחק ולא חילקו בין בליפא לבלא ליפא ואפשר דמשום דחילוק מועט יש ביניהם סתמו הדבר להחמיר והא דאמרינן שאם תמתח תעמוד על טפח כתב הרא"ש חוט ג המקיף את הקדירה לכשימתח יהיה טפח נמצא רוחב הסלע שליש טפח: ועל מ"ש רבינו נקדר הבשר בעיגול או באורך כתב מהר"י בן חביב ז"ל לא ידעתי כוונתו כי אם הוא באורך אין זה קדירה ושיעורו טפח אבל כשהוא בעיגול או כשתשים חוט סביב הקדירה יהיה בחוט אורך טפח ואולי הוא טעות בספרים גם כן איפשר לפרשו על צד הדוחק עכ"ל (ג): (הגהות ב"ה) ולשון זה שכתב רבינו הוא לשון הרמב"ם בפ"ט והוא פשוט שכשאמרו ששיעורו טפח היינו כשנקרע ולא חסר ונקדר היינו שחסר ולפיכך שיעורו כסלע:

כתב הר"ן גבי מחט שנמצאת בכבד דמחט הנמצא בחלל הקיבה או בחלל הכרס ואינו תחוב בה יש להתיר ול"נ דאפילו תחוב בו אם אין עליה קורט דם תהלך האחר וכמו שאמרו במחט שנמצא בבית הכוסות שיתבאר בסימן זה וכ"כ הרשב"א בתשובה סימן כ"ג:

המסס

דרכי משה

פעם אחת נמצא תולעת בכרס של בהמה והסכמנו להתיר בהמה משום דאמרינן מן הפרש הוא גדל או בהמה אכלה אותם עם מאכלי עשבים עכ"ל. (ב) לכך ראוי להחמיר כשנשתנה הבשר ממראיתו והכל לפי הענין וכן שמעתי ממורי ממי"ץ ששמע מר"ת עכ"ל (ג) ולי נראה כוונת רבינו דאם נקרע באורך בלא חסרון שיעורו טפח ואם נקדרה בחסרון

דרישה

בסימן ס"ד ע"ש ד' כ"ב ע"ב: [ב] נקדר הבשר בעגול או באורך כתב מהרי"ן חביב לא ידעתי כוונתו כי אם הוא באורך אין זה קדירה ושיעורו טפח אבל כשהוא בעיגול או כשתשים חוט סביב הקדירה יהי' בחוט אורך טפח (כי הסלע הוא שליש טפח וכמ"ש לעיל סימן ל' וקי"ל דכל דבר עגול חוט המקיף אותו דבר העיגול הוא שליש ממנו וק"ל עכ"ה) ואולי טעות הוא בספרים ג"כ אפשר לפרשו על צד הדוחק עכ"ל. שוב ראיתי שכתב רנ"ש ג"כ אהאי או באורך וז"ל בגמרא איתא וע"כ ט"ס הוא ולעיל הקרע מיירי נמי שהוא מפולש וכן פי' הרשב"א דומיא דנקדר. ומ"ו מילק דלעיל מיירי שלא הגיע הקרע עד הכרס עד שנראה אלא שנקרע רוב עובי (וכן יש לפרש מ"ש או שניטל כו' דר"ל שניטל רוב עובי הבשר באורך טפח וק"ל עכ"ה) ולהכי בעינן טפח וכן איתא להדיא במיימוני דנקרע מיירי שלא הגיע עד הכרס ובש"ע כתב לשונו אבל אם נראה הכרס לא בעינן אלא שיעור ג' תמרים עכ"ל. ול"נ ליישב כמ"ש בפרישה דקרע היינו באין חסרון ושיעורו טפח באורך ובנקדר שהוא בחסרון שיעורו סלע כמ"ש בפרישה ודין ניטל לא ביאר ברלא דבריו וסמך על מה שיתבאר בנקדר · וכן מצאתי שכ"כ הכ"מ בהדיא בפ"ט מה"ש בדין ו' אחר שהביא שם גם כן קושית מהרי"ן חביב כתב וז"ל ול"נ שהדבר פשוט שכשאמרו ששיעורו טפח הוא כשנקרע ולא חסר ונקדר היינו שחסר ולפיכך שיעורו בכסלע שהוא שליש טפח עכ"ל · ומ"ש רבינו או ניטל גם הרמב"ם שם כ"כ אלא שכתבו בסגנון אחר ולשונו עולה יפה ול"ק מידי וז"ל הרמב"ם בשר החופה רוב הכרס אם נקרע טריפה אף על פי שלא הגיע הקרע לכרס עד שנראה אלא כיון שנקרע רוב עובי הבשר או ניטל טריפה וכמה שיעור הקרע באורכו אורך טפח ואם היתה בהמה קטנה ברובו כו' נקדר הבשר הזה בעיגול או באורך אם היה יותר מכסלע ה"ז טריפה שאם ימתח הקרע הזה יעמוד על טפח עכ"ל וכלשון זה כתוב ג"כ בש"ע בעינו וע"ז כיון מ"ו דכתב דכן הוא במיימוני ובש"ע דאין הקרע מפולש אבל אינו מוכרע אלא נראה לרבותא כתב הכי אבל במפולש נמי מיירי ולענ"ד דהכי הכוונה דברי הרמב"ם דמתחילה כתב שיש טריפות בקריעת בשר ובנטילתו אבל לא פירש שיעור הקריעה או הנטילה וקריעה ר"ל שמשמעו קרע בלא חסרון ונטילה ר"ל שיש בו חסרון וכמ"ש אחר זה בפירוש וקמ"ל לעיל דיש טריפות בקריעה זו ובנטילה ואפילו אין נקרע או ניטל כל עובי הבשר אלא רובו בעובי נמי טריפה כל אחד ואחד לפי מה שיתבאר שיעורו אחר כך וחזר ומפרש אח"כ שיעור כל אחד מהן וזהו שכתב ושיעור הקריעה טפח באורכו ולא הזכיר שם ניטל אלא שסומך על מ"ש אח"כ נקדר הבשר שהוא פי' נטילה דלעיל והא דנקט לעיל לשון נטילה הוא לשונו ואחר כך אמר נקדר הוא לשון הגמרא או י"ל דבחסרון מעבר לעבר שייך לשון נקדר ומפרש שיעור הקדירה הוא יותר מכסלע ונראה דלאו דוקא מיירי בקדירה · שהוא חסר מעבר לעבר אלא אפי' נחסר יותר מסלע ברוב עובי נמי טריפה כמ"ש לעיל מינה גבי ניטל ולפ"ז מתיישב נמי לשון רבינו כמ"ש בפרישה: [ג] אם אין בחסרון כו' ואם יש בו יותר מכסלע כו' טריפה כן הוא בהדיא בגמרא וז"ל בפא"ט אמר גניבא אמר רב אסי נקדרה כסלע טריפה שאם

פרישה

(ט) ואם נתמסמס כו' והאידנא לא בקיאינן כמ"ש מרדכי: (י) נאסר ברובו פי' בין ברוב ארכו או רחבו ב"י: (יא) נקדר הבשר בעיגול או באורך ר"ל או שנקדר ונחסר באורך דבין אם נקדר ונחסר בעיגול ובין אם נקדר ונחסר באורך משערינן אם יש בחסרון סלע משום דבקרע שלא נחסר כלום דינו בטפח אם יש בקרע אורך טפח שהוא אינו אלא סדק ארוך טפח ושיערו חכמים דבחסרון כסלע בעיגול או באורך אם נמתח העיגול או האורך יהיה ארוך טפח ולכן אסור והא ששינה בלשונו דלעיל אמר ניטל וכאן אמר נקדר אפשר לפרש שמ"ש נקדר ל' הגמרא ולעיל אמר ניטל שהוא לשונו או אפשר לומר דלעיל שאמר ניטל ר"ל אע"פ שלא ניטל כל עובי הקרום ולא נעשה הנקב מפולש שיעורו בטפח לאסור וכאן נקדר היינו נקב מפולש לאשמועינן דאפילו בנקב מפולש לא נאסר עד שיהיה כשיעור טפח אם ימתח הקרע

חדושי הגהות

שם ציין הרב"י דברים אלו לומר שמצא כן בנוסחת ישנות הך סיומא ברוב קרוע כו' כנלענ"ד והמעיין בבח"ג יראה בעליל כי כנים דברי: ב עס"י ג' א"ק א': ג יש לתמוה שזהו' נגר

זה בדוחק טרפה (יב) [ד] המסס ובית הכוסות דבוקים זה בזה ואם ניקבו במקום חיבורן אפילו הנקב מפולש מזה לזה כשרה ואם הנקב בשאר הצדדין שאינן דבוקין יחד אם הנקב מפולש מעבר אל עבר טרפה ואם לאו כשרה בין בהמסס בין בבית הכוסות (יג) ורש"י אסר בהמסס אפילו אין הנקב מפולש ולא נהירא (יד) [ס] נמצא באחד מהם מחט תחוב בו ולא נקב מעבר אל עבר הופכין

המסס ובית הכוסות דבוקים זה בזה ואם ניקבו במקום חיבורן אפי' הנקב מפולש מזה לזה כשירה ואם הנקב בשאר הצדדים שאינם דבוקים יחד אם הנקב מפולש מעבר אל עבר טריפה וכו' במשנה א"ט (מב.) המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ ופרש"י המסס. לינפוי"ל ובית הכוסו' סוף הכרס שקורין פאנ"ץ עשוי ככובע וקרוי בית הכוסות והמסס מחובר בו וסביב סביב לחיבורם כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הם שופכים זה לתוך זה והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס ומהמסס לקיבה ומהקיבה לדקין: שניקבו לחוץ. שהנקב נראה מבחוץ וכגון שניקבו זה או זה שלא במקום חיבורן לאפוקי ניקבו במקום חיבורן בב' דפנותיהם והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה וכהדיא שנינו שם (לד.) במשנה אלו כשירות המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה:

ומ"ש רבינו אם הנקב מפולש מעבר אל עבר טריפה ואם לאו כשרה בין בהמסס בין בבית הכוסות ורש"י אסר בהמסס אפילו אין הנקב מפולש שם (נ:) ת"ר מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשירה משני צדדין טריפה ופרש"י בסוף פ' המדיר (עו:) בעובי בית הכוסות מקום בראש הכרס סמוך להמסס קורין בית הכוסות שהוא כעין כוס ויש בו סביב שפתו עובי ב' כפלים כפולים ודבוקים וכס"פ במה מדליקין (לו.) כתב מצד אחד שלא ניקב אלא אחד מן הכפלים כשירה שחבירו סותמו: משני צדדין · שניקב שניהם ובבית הכוסות הוא דאיכא לפלוגי בין צד אחד לשני צדדין אבל בהמסס אפילו מצד אחד שלא נראה הנקב לחוץ אין זו סתימה לפי שהדופן דק מאוד והתוספות כתבו שם ובפרק א"ט ובפרק לולב הגזול (לד.) דלפי שיטת רש"י אפילו ניחא דאין סברא שיהא טריפה הואיל ולא ניקב אלא חצי העור מיהו לומר דכולה ניקב וחיישינן שמא הבריא ומ"ת כתבו דאין נ' לר"ת דלא חיישינן שמא הבריא אלא בושט דפעמים בה ונמלא ליה ופעמים שחוזר המחט לתוך הושט אבל בהמסס אם הבריא לא היה המחט חוזר לתוכו ונראה לו דהמסס מצד אחד כשירה והא דנקט בעובי בית הכוסות מצד אחד כשירה רבותא קמ"ל לפי שיש לו שני עורות וקמ"ל שאע"פ שניקב עור אחד אפ"ה כשירה עד שינקבו שניהם ולדעת ר"ת הסכימו הרשב"א והר"ן ז"ל וגם המרדכי כתב שראבי"ה כתב בשם אביו כדברי ר"ת ובתה"ד כתב דיש להחמיר כרש"י (ד):

ומ"ש רבינו נמצא באחד מהם מחט תחוב בו ולא נקב מעבר אל עבר הופכין אותו ובודקין אותו מבחוץ וכו' שם ת"ר מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשירה משני צדדים טריפה נמצא עליה קורט דם בידוע שלפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה ופשטא דברייתא לכאורה משמע דמצד אחד כשירה בלא בדיקה ומשני צדדין טריפה ולא בהחלט אלא דבעיא בדיקה אם נמצא עליה קורט דם טריפה ואם לאו כשירה אלא דאמרינן בגמרא מעשה בא לפני רבי מחטא שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד והפכה ומצא עליה קורט דם ואמר אם אין שם מכה קורט דם מנין מהאי עובדא משמע דמצד אחד נמי אינו כשר בלא בדיקה וכ"כ הרשב"א והר"ן ז"ל · ומעתה קשה כיון דבין מצד אחד בין משני צדדין בעי בדיקה למה אמרו במצד אחד כשירה ומשני צדדין טריפה דמאי פסקא הא אי נמצא קורט דם אפילו מצד אחד טריפה ואי לא נמצא קורט דם אפילו משני צדדין כשירה ואפשר לומר דסתמא דמילתא דמצד אחד לא ימצא קורט דם ובמשני צדדין ימצא על הרוב ועוד איפשר לומר דמצד אחד כשירה לעולם אפילו נמצא קורט דם מבחוץ סביבות הנקב עד שימצא קורט דם כנגד פי המחט שנראה שעבר לשני צדדין וחזר לפנים ומתוך כך הוא נגד

הרמב"ם בפ"ט מהל' שחיטה וכ"כ בש"ע אבל מהרי"ן חביב לא נתקבל לדעתו לשון או באורך וגם מהרש"ל כתב דע"ס הוא ועוד יש לפרש דמ"ש הרמב"ם ורבינו בעגול או באורך וכו' מיירי בניטל הבשר עד שהכרס נראה ולפיכך מיטרפא בשיעורא זוטא בכסלע דהוי פליש טפח כמו שפי' התוס' והרא"ש ובאורך נמי משערינן כאילו היה נקדרה בעגול והא דכתב רבינו לעיל דבנקרע באורך טפח או ניטל טרפה היינו דוקא כשאין הכרס נראה ולפיכך לא מיטרפא אף בניטל אלא בטפח כדפי' לשם: כתב בהגהת ש"ד סימן מ"ז ומביאו מהרש"ל בח"ו סי' נ"ו תולעים נמצאו בכרס והסכמנו להתיר הבהמה משום דאמרינן מן הפרש נתגדלו או בהמה אכלה אותן עם מאכלי העשבים עכ"ל ולכאורה נראה דהמעשה היה שהתולעים היו יוצאים מן הכרס ויש לחוש שמא הכרס נרקב והבאיש והתליע תולעים וניקב הכרס מחיים ואפ"ה הסכימו להתיר משום דתלינן במצוי להקל ואמרינן דלאחר שחיטה פריש וכדתלינן לקולא בתולעת היוצאת מן הריאה דפשיטא דלאו דוקא ריאה דה"ה שאר בני מעיים וכן הוא בהגהת אשירי פא"ט בתולעים היוצאין מן הקורקבן אבל לעיל סוף סימן ל"א וסי' ל"ו כתב לחלק בין תולעים בכרס לתולעים בקורקבן וע"ש : **המסס** וכ"ה וכו' במשנה א"ט המסס וכ"ה שניקבו לחוץ ופרש"י לאפוקי אם ניקבו במקום חיבורן בשתי דופנותיהם והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה עכ"ל · לכאורה משמע דכשניקבו זה לזה במקום שהשומן מחבר שתי דופנותיהם כשרה אבל בתוס' (דף נ') בד"ה מחט כתבו בשם ר"ת דהא דתניא במחט שנמצא בעובי ב"ה מב' צדדין טרפה נמי מיירי הוא כגון שניקבו שני העורות במקום ששוכב ע"ג המסס ומדובק שם בשומן וס"ד שאותו דביקות מגין שלא יצא הרעי מידי דהוה אאלחולת שניקבה וורכים מעמידין אותה דכשרה קמ"ל הכא דטרפה עכ"ל הרי לך דאף במקום דיבוקן איכה כשרה א"כ במקום שהן מדובקין יחד ממש שאין להם אלא עור אחד אבל במקום שיש לכ"א עור בפני עצמו ומתחברים יחד ע"י שומן אם ניקבו לשם מב' צדדין טרפה עכ"ל וכך נראה עיקר כר"ת דאע"ג דנקט בלשונו שומן אינו שומן של היתר דחלב הוא כדלקמן בסימן ס"ד וחלב טמא אינו סותם וטרפה בנקובה מב' צדדים : **ומ"ש** ורש"י אסר בהמסס אפילו אין הנקב מפולש כ"כ ס"פ במה מדליקין והתוס' לשם ובפא"ט (דף נ') הקשו על פירושו מדתנן המסס וב"ה שנקבו לחוץ דמשמע דבעינן נקב מפולש ותירץ ר"י דהאי לחוץ לא לגמרי לחוץ קאמר אלא כלומר לצד חוץ לאפוקי נקבו זה לתוך זה דכשר פי' לחוץ לצדדין קתני גבי ב"ה ממש לחוץ וגבי המסס כלפי חוץ אע"ג דלא הוי ממש לחוץ וזה דוחק : **ומ"ש** רבינו ולא נהירא הוא משום דר"ת השיג עליו כמבואר לשם והסכימו עמו רוב המחברים מיהו בת"ה בסי' קס"ה כתב דיש להחמיר בהמסס כרש"י דבהגהת אשיר"י פ' המדיר איתא דר"י סובר כרש"י ולא כר"ת וכן בא"ו לא אייתי אלא פרש"י ותו דבשל תורה הלך אחר המחמיר וכ"ש טרפות דמחמרינן בהו טובא עכ"ל וכ"כ או"ה כלל נ"א סימן י"א דר"י פסק כרש"י והכי נהגינן ולא כר"ת דמיקל ומשמע דלדידהו אפילו בהפסד מרובה טרפה כיון דאיכא ספיקא דדינא באיסורא דאורייתא ודלא כהרב בהגהת ש"ע דכתב להקל בהפסד מרובה מיהו משמע דלא חיישינן אף לרש"י דשמא ניקב כל המסס והבריאה ואינו ניכר כיון שעורו דק אלא דוקא במחט התחובה בו אי נמי ניכר שהנקב הגיע ע"י מחט או קוץ אבל אם אין שם מחט ואפשר שהגיע ע"י חולי כשר אף בהמסס והכי משמע ממ"ש התו' אליבא דרש"י ואע"ג דלפי זה קשה דה"ל לתרץ דמתניתין דתני המסס וב"ה שניקבו לחוץ דמשמע דבעינן נקב מפולש אף בהמסס מיירי בנקב דאפשר דהגיע ע"י חולי דמודה בה רש"י וכן כתב בהגהת ש"ד בסוף הספר ע"ש הא"ו וכן פי' הר"ן בחד שינויא ולא היה לו לר"י לדחוק ולפרש לרש"י לחוץ כלפי חוץ ולצדדין קתני איכא למימר דר"י בא ליישב דמתני' דתנא סתמא מיירי בין בניקב ע"י חולי בין בניקב ע"י מחט אינו טרפה עד שניקבו לחוץ ולפיכך צ"ל דלרש"י ר"ל כלפי חוץ ותו דר"י מתרץ האמת דכיון דתנן בסיפא אלו כשרות המסס וב"ה שניקבו זה לתוך זה אלמא דרישא דא"ט דתנן שניקבו לחוץ לאו דוקא לחוץ אלא כלומר כלפי חוץ וכמבואר בדברי ר"י להדיא לשם בתוס' · אלא דקשה הא דכתב רבינו כאן בסתם דרש"י אסר בהמסס ומדלא כתב רבינו דין מחט עד לסוף אלמא דהשתא מיירי בסתם נקב דע"י חולי דאוסר רש"י בהמסס אפילו אין הנקב מפולש ולכן נראה דאין טעמו של רש"י דאיסור המסס שמא כבר ניקב לחוץ והבריא ואינו ניכר אלא כיון שעורו דק מאד אפילו לא ניקב עדיין לחוץ כיון שסופו ודאי לינקב כנקוב דמי והכי כתב רש"י להדיא בס"פ ב"מ ולכן כתב רבינו אליבא דרש"י בסתם נקב לאורויי דאפילו בנקב שע"י חולי אוסר רש"י בהמסס אפילו אינו מפולש דאין זו סתימה ודלא כפי' התוספות ואפשר דע"ז דוקא קאמר רבינו דלא נהירא לאסרו בנקב ע"י חולי כרש"י דיחיד הוא בדבר זה והכי ודאי נראה דבזו לא נהגינן כרש"י דבת"ה ואו"ה לא כתבו דנהגינן כרש"י אלא במחט תחוב בו מצד אחד ומטעם דשמא הבריא כיון שעורו דק דבזה הסכי' עמו ר"י ואו"ז לאסרו ולא מטעמיה דרש"י דלא חשיב סתימה אף בנקב ע"י חולי דלית לן הך סברא ולפ"ז באין שם מחט ה"ל רש"י יחיד כנגד כל הגאוני' ואין לאסרו כלל היכא דאיכא הפסד מרובה כיון דמדינא כשר הוא ככל הגאונים אלא היכא דליכא הפסד מרובה ראוי לאסרו משום חומרא אף בנקב ע"י חולי ולפ"ז ה"ה בשאר נקובין אף בבית הכוסות וקורקבן אפי' נקב ע"י חולי אם לא נשאר רק מעט מעור החיצון שלא ניקב דומיא דהמסס יש לאסרו מטעם דאינו חשוב סתימה לרש"י היכא דליכא הפסד מרובה והיכא דאיכא מחט אסור מדינא אפי' היכא הפסד מרובה ודלא כתרומת הדשן בסימן קס"ה והרב בהגהת ש"ע דמקילין בזה ע"ש ודו"ק :

נמצא באחד מהם מחט וכו' בפא"ט שם ת"ר מחט שנמצאת בעובי ב"ה מצד אחד כשרה מב' צדדין טרפה נמצא עליה קורט דם בידוע שלפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה ופריך ומ"ש מכל נקובי דעלמא דאע"ג דליכא דם טריף מר ופריק התם ליכא מידי למיתלי הכא כיון דאיכא מחט אי איתא דקודם שחיטה הוא מיסרך הוה סריך ובתר הכי קאמר מעשה ובא לפני רבי מחט שנמצאת בעובי ב"ה מצד אחד והפכה ומצא עליה קורט דם וטרפה ואמר אם אין שם מכה קורט דם מנין ומשמע מדהפכה רבי אלמא דאף בניקבה מצד אחד צריך לבדוק מצד האחר אם יש שם טיפת דם או שאר

דרכי משה

בחסרון משערינן כמו בעיגול וסברא נכונה היא : (ד) וכ"כ באו"ה דאנו נוהגים כרש"י : באו"ה

פרישה

סקרע יהיה מרבו טפח והוא שיעור סלע ופ"לר : (יב) המסס ובית הכוסות כו' פרש"י בית הכוסות סוף הכרס שקורין פנצ"א עשוי ככובע וקרוי בית הכוסות והמסס מחובר בו וסביב סביב לחיבורן כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצעי הם שופכין זה לתוך זה והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס ומהמסס לקיבה ומהקיבה לדקין : (יג) ורש"י אסר בהמסס אפי' אין הנקב מפולש הטעם משום שעורו דק חיישינן שכולו ניקב אלא שהבריא [illegible] כתב דיש להחמיר כרש"י : (יד) מחט שנמצא כו' הופכין אותו ובודקין אותו [illegible] בדרישה שגרסו ליישב קושיית ב"י דלאיזו נאסר בניקב מצד אחד [illegible] מבחוץ

דרישה

[illegible]

ופרש"י שם והביאו ב"י וז"ל בעובי בית הכוסות מקום בראש הכרס סמוך [illegible] שמונה במותו עובי ומתוך עביו אפשר לה שלא נקבה כולה עכ"ל רש"י [illegible] אבל לא בשאר בית הכוסות דהא"כ רש"י דמחלק בפרק א"ט ובפרק במה מדליקין [illegible] שהוא עב יותר משאר מקומות שבו אלא ר"ל אבל בית הכוסות שלו כפול [illegible] ומה שבראש הכרס סמוך להמסס קרוי בית הכוסות ויש בו ר"ל בכרס [illegible] כפלים ולכן כתב רבינו סתם ואם הנקב בשאר הצדדין כו' ולא פי' אם [illegible] ע"ש בית הכוסות סוף הכרס שקורי' פנצ"א ויש בו עובי שקורין אבלו"ן [illegible] שהוא כולו עב וכפול : [ס] נמצא באחד מהם מחט תחוב בו כתבו [illegible]

חידושי הגהות

נגד מסקנת חש"ס דיותר מכסלע הוי טפח וא"כ קרירת הסלע הוא [illegible]
מסקנא דגמרא חאוך יתחור לפרש מה שלא קיים לפי המסקנא לכן כה [illegible]
שם בד"ה לבשמתה וכו' ע"ש :

לעיל

הופכין אותו ובודקין אותו מבחוץ (טו) [ו] אם נמצא עליו קורט דם בידוע שניקב כולו וטרפה ואם לאו כשרה ואפילו ראש העב שלו לצד חוץ [ז] ואם עבר המחט מעבר אל עבר ועודנו תחוב בו בודקין אותו (טז) אם נמצא קורט דם סביב המחט בידוע שקודם השחיטה ניקב כולו וטרפה ואם לאו אחר השחיטה רחק ועבר וכשרה דכיון שהמחט עודנו שם אילו עבר מחיים היה הדם סביבו אבל כשאין המחט לפנינו אסור בשניקב כולו אפילו אין בו קורט

ב"ח

שאר ריעותא מבחוץ וכ"כ הרשב"א והר"ן ורבינו ויש להקשות דמפריך תלמודא ומ"ש מכל נקובי דעלמא וכו' אלמא דס"ל דהא דתני נמצא עליה קורט דם וכו' קאי אמב' צדדין טרפה דסמיך ליה וקאמר דלא מיטרפא אא"כ דנמצא עליה קורט דם וא"כ מאי איכא בין מצד אחד לב' צדדין דאי איכא עליה קורט דם אידי ואידי טרפה ואי ליכא עליה קורט דם אידי ואידי כשרה וי"ל דבמצד א' אינו טרפה אא"כ דאיכא קורט דם כנגד פי המחט ממש אבל במשני צדדין טרפה אפילו לא נמצא דם עליה כנגד פיה ממש אלא נמצא עליה סביבות הנקב בלבד נמי טרפה וכ"כ במרדכי ע"ש ראבי"ה ואבי ר' יואל הלוי ודהכי משמע מפרש"י ובדברי ר"ת וכן בתוספות ריב"א ועיקר עכ"ל ולפ"ז משמע דאם לא נמצא עליה קורט דם מבחוץ אף סביבות הנקב אלא דמבפנים סביב המחט בלבד נמצא קורט דם אזלינן לקולא אפילו ניקב מב' צדדין דתלינן דמחיים לא ניקבה אלא בכניסה ומ"ה נמצא קורט דם בפנים ולאחר שחיטה נקבה עד לחוץ וכשרה וכתב ב"י שלפ"ז צריך לפרש נמצא עליה דברייתא האי עליה היינו אפי' על סביבותיה ועליה דעובדא דרבי הוי דוקא עליה ממש · ולפעד"נ דכיון דקאמר רבי אם אין שם מכה קורט דם מניין אפילו לא נמצא כנגד פי המחט ממש נמי טרפה דכיון דסוף סוף נמצא דם מבחוץ סביבות הנקב אם אין שם מכה קורט דם מנין ורישא דברייתא דמחלק בין מצד אחד לב' צדדין מיירי דאין שם קורט דם וגם המחט שהיתה נמצאת בה נאבדה משם הלכך במצד אחד כשרה כיון דבדק ולא נמצא עליה קורט דם מבחוץ ובמב' צדדין טרפה דחיישינן דילמא אי הוה המחט קמן מיסרך הוה סריך הדם במחט וכל שצריך בדיקה הרי היא באיסורו עד שתבדקנו כמ"ש הרשב"א בתשובה הביאו ב"י וסיפא דברייתא דתני נמצא עליה קורט דם וכו' מיירי כשהמחט לפנינו הלכך אף בניקבה מב' צדדין כשרה לא נמצא עליה קורט דם דאי איתא דקודם שחיטה עברה המחט לחוץ מיסרך הוה סריך קורט דם במחט ועוד נ"ל דכל שניקב מב' צדדין וסריך הדם במחט אפילו אינו רק סביב המחט מבפנים ואין שם קורט דם מבחוץ כלל נמי טרפה והא דקתני נמצא עליה קורט דם לאו דוקא עליה מבחוץ כדכתב ראבי"ה אלא עליה על המחט קאמר אפילו סביב המחט מבפנים נמי טרפה ולא תלינן לקולא דמחיים נקבה בפנים ולאחר שחיטה עברה לחוץ אלא כיון דניקב משני צדדין תלינן דמחיים עברה המחט לחוץ ונסרך הדם סביב למחט מבפנים וטרפה אבל במצד אחד כשרה אפילו נסרך הדם מבפנים כיון דליכא קורט דם מבחוץ אף סביבות הנקב ולא שום ריעותא א"כ לא ניקבה כלל לחוץ והכי משמע להדיא מדברי רבינו דבמצד אחד כתב דטריפה אם נמצא עליו קורט דם מבחוץ ולא פי' דוקא כנגד פי המחט אלמא דאפילו אינו רק סביבות הנקב ולא כנגד פי המחט ממש נמי טרפה ובמב' צדדין כתב לחלק דכשהמחט לפנינו והדם מיסרך סריך סביב המחט טריפה ומשמע אפילו לא נמצא מבחוץ קורט דם כלל נמי טרפה ואם אין שם קורט דם אפילו סביב המחט כשרה דכיון דלא סריך דם במחט כלל ודאי דלאחר שחיטה ניקב ואם אין המחט לפנינו אסור בניקב משני צדדין אפילו אין שם קורט דם כל עיקר דדילמא אי הוה מחט לפנינו היה הדם נסרך סביב המחט וה"ה בחזקת איסור כיון שניקב כולו עד שתיבדק אבל בלא ניקב אלא מצד אחד כשרה אם אין עליה קורט דם מבחוץ אפילו אין המחט לפנינו שהרי יש לזו בדיקה וכ"כ בהגהת מיימוני בשם ספר התרומה והמלות ע"ש בפ"ו מה"ש וכן נראה מדברי הרמב"ם ויתבאר בסמוך והכי נקטינן :

ראשון הרמב"ם בפ"ו מה"ש מחט שנמצאת בעובי ב"ה מצד אחד כשרה ואם נקבה נקב מפולש לתוך חלל ב"ה ונמצאת טפת הדם במקום הנקב טרפה שודאי קודם שחיטה ניקב אבל אם אין דם במקום הנקב ה"ז מותר שמא אחר שחיטה דחקה המחט וניקבה עכ"ל והראב"ד השיג על מ"ש ואם נקבה נקב מפולש לתוך חלל ב"ה ואמר אין זה מיושר ועל מ"ש ונמצאת טיפת דם בנקב השיג ואחר הטפה צריך שתהיה מבחוץ עכ"ל וטעם השגתו שאמר שאין זה מיושר הוא לפי דלשון זה משמעו שהמחט נמצאת בחלל הגוף ונקבה נקב מפולש לתוך חלל ב"ה וא"כ קשה הלא כל מחט שנמצא בחלל הגוף טרפה אפילו לא נמצאת תחובה בשום אבר דשמא נקבה אחד מהאברים הפנימים ואינו ניכר אם לא ע"י בדיקה כנגד כל החלל כמ"ש הרמב"ם בפי"א מה"ש ולאיזה צורך כתב כך היה לו לומר ואם נקבה נקב מפולש לחוץ חלל הגוף ולכן כתב על הלשון דאינו מיושר ועוד השיג על מ"ש טיפת דם במקום הנקב דכיון דברייתא תני נמצא עליה קורט דם משמע עליה מבחוץ דוקא וכדס"ל לראבי"ה במרדכי כדלעיל וזו ודאי אינה השגה דהרמב"ם מפרש עליה על המחט ואפילו מבפנים סביב המחט ומבחוץ אין נראה קורט דם כלל נמי טרפה בניקב מב' צדדין וכדכתב רבינו והגהת מיימוני בשם סה"ת והמלות כדפי' ואפשר דכדי לבאר זה דמיירי בדנמצא טפת דם מבפנים בלבד במקום הנקב לכך כתב הרמב"ם בזה הלשון ואם נקב נקב מפילש לתוך חלל בית הכוסות כדי להורות דמ"ש אחר זה ונמצאת טפת דם במקום הנקב היינו דבפנים נמצא הנקב בתוך חלל ב"ה וטרפה אע"פ שלא נמצא טפת דם בחוץ

ב"י

כנגד המחט ממש אבל משני צדדין בכל גווני שימצא קורט דם בין כנגד פי המחט בין בסביבות הנקב טריפה וכמ"ש המרדכי בשם ראבי"ה שראה אביו מורה הלכה למעשה וכ"כ דעת סמ"ג וכ"מ מלשון סה"ת ולישנא דרש"י הכי דייק קצת שפירש בעובדא דרבי מצא על המחט כנגד פיה מבחוץ קורט דם אלמא דמצד אחד בעיא שימצא הדם כנגד פי המחט וכתב עוד המרדכי דהכי משמע בדברי ר"ת וכן בתו' ריב"א ועיקר וכן אפשר לדקדק מדברי רבי' ולפ"ז נמצא עליה קורט דם דברייתא משני צדדין קאי ועליה היינו סביבותיה ועליה דעובדא דרבי הוי עליה ממש ובתשובת הרשב"א סי' רס"ו כתוב תמהני דכתב מר ניכר דס"ל למר דכל נקב שנעשה ע"י מחט אע"פ שאין המחט בפנינו בודקים כנגד המחט מבחוץ ואם אין שם קורט דם כשירה וליתא דודאי כל שניקב בחוץ טריפה ולא אמרו קורט דם אלא כשהמחט עוד שם מבחוץ דהשתא אמרינן דאי ליתא על המחט קורט דם כשירה ונמצא עליה קורט דם על המחט קאמר שהוא לשון נקיבה ועובדא דרבי בשלא ניכר הנקב מבחוץ ובדקו רבי והפכו לראות אם יצא לחוץ ולא מצא נקב אלא שמצא שם דם וממנו ידע שניקב ואע"ג דאכתי תחובה שם כל שנמצא או הודה קודם טריפה דכל שהוא בספק איסור הרי היא באיסורו עד שתבדק עכ"ל · וכתב עוד בתשובה כל שנמצאת המחט תחובה מצד אחד הולכים לצד אחר ובודקין אם ניקבו לחוץ טריפה ומיהו אם עוד המחט שם מצד החוץ אם אין שם קורט דם כשרה דאם איתא כיון דאיכא מחט למיסרך ולא סירך לאחר שחיטה הוה וזו היא בדיקתו להכשירה הא ניטלה המחט או אפילו ישנו והודה הלכה לה בדיקה וטרפינן לה מספק דבדיקה שהיתה צריכה אין לה עכ"ל :

וכתב עוד סי' ר"נ שנשאל על מחט שנמצאת תחובה בכרס וקודם שנבדקה אם ניקבה מב' צדדין אם לאו ניטלה ממנו ומפני שהמחט דקה מאד לא ניכר מקום נקיבתה והשיב ודאי צריכה הוא בדיקה ומה שאמרו מצד א' כשרה בבדיקה קאמר דחיישינן שמא הבריא כלומר שמא ניקב עד החוץ וכן מוכח בהדיא בשמעתא עכ"ל : **וכתבו** התוס' והר"ן והמרדכי דכי אמרינן מצד אחד כשרה היינו מבפנים כלפי הרעי דאי לצד שמבחוץ כלפי חלל הגוף אפי' לא ניקב כלל אלא שנמצא מחט בחלל הגוף טריפה דאי מגואי עייל ודאי הפנימי נקוב אלא שעלה בו קרום ואי מבראי אתא הא ודאי טריפה דחיישינן שמא ניקב אחד מהאיברים הפנימים שנקובתן במשהו וא"א לעמוד על ספיקן בבדיקה וכ"כ סמ"ג וספר התרומה וכ"כ רבי' ירוחם בשם המפרשים ז"ל · והרמב"ם כתב בפ"ו מה"ש מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות כשרה ואם ניקבה נקב מפולש לתוך חלל בית הכוסו' ונמצאת טפת דם במקום הנקב טריפה שודאי קודם שחיטה ניקב אבל אם אין דם במקום הנקב ה"ז מותר שמא אחר שחיטה דחקה המחט וניקבה עכ"ל הרי למדנו מתוך לשונו דבמצד אחד כשירה בלא שום בדיקה וקשה ע"ז מההוא עובדא דרבי שהפכה ובדקה ואיפשר ליישב ולומר דכשהפכה רבי לאו משום דצריך לבדקה כך אלא שקרה שהפכה ומצא עליה קורט דם ופסלה וכ"כ שהיא סברת הרא"ש שכ' הא לאחרי' מצד אחד כשרה אם הפכה ומצא קורט דם מצד א' טריפה ומשמע עוד מלשון הרמב"ם דמצד אחד היינו מצד חוץ שהרי במשני צדדין כתב ואם ניקבה נקב מפולש לתוך חלל בית הכוסות ואילו לדברי המפרשים שכתבתי לעיל הכי הל"ל ואם ניקבה נקב מפולש לתוך חלל הבהמה ונראה שלזה נתכוין הראב"ד שכתב אין זה מיושר וטעמא דהרמב"ם איפשר דהיינו משום דס"ל דמחט הנמצאת בחלל הגוף כשר ע"י בדיקת החלל לראות אם ניקב אחד מהאברים שנקובתן במשהו כמ"ש בפי"א מה"ש וא"כ ה"נ בעי בדיקה כנגד כל החלל ולא כתב כאן כן לפי שסמך על מ"ש בפי"א :

כתב רבינו ירוחם דכי מטרפינן בנמצא עליה קורט דם ה"ה בנמצאת עליה חלודה עכ"ד וכשנמצאת מצד אחד ודאי הוכחה יש שנקב המחט נקב מפולש וחזר לאחוריו שאל"כ חלודה זו על צד איכון דבית הכוסות מנין וכן כשניקבה שני צדדין כיון שהעלתה חלודה יש הוכחה דזה ימים עברה שני הצדדין הילכך טריפה ואע"ג דאיכא למתלי דשמא המחט היה מלא חלודה קודם שנכנס ואחר שחיטה הוא שגמר לנקוב שני הצדדין מ"מ כיון שאנו רואים שני הצדדין נקובה לפנינו בקלת הוכחה סגי לומר דמחיים ניקבה א"נ האי חלודה היינו אם נמצאת סביבות פי הנקב ואילו לא באה החלודה מחמת מכה מחיים לא היתה חלודה מתרחב כ"כ (ה) : ומ"ש רבינו ואם לאו כשרה ואפי' ראש העב שלו לצד חוץ בפרק אלו טריפות (מח: מט·) גבי מחטא דאשתכח בכבדא דמפלגינן בה בין קופא לבר לקופא לגיו אמרו ומאי שנא ממחטא שנמצא בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה ולא אמרינן לחזי אי קופא לבר אי קופא לגיו אמרי התם כיון דאיכא אוכלין ומשקין אימור אוכלי' ומשקין דחקוה · ופרש"י אוכלין ומשקין דחקוה. ומתוך הדחק נכנסה קופא שלה בבשר הילכך אע"ג דקופא לבר הואיל ולא חזינן נקב יוצא לחוץ כשרה : ומ"ש רבינו אבל כשאין המחט לפנינו אסור כשניקב כולו אפי' אין בו קורט דם כבר נתבאר כן בתשובת הרשב"א שכתבתי בסמוך :

ומ"ש

דרכי משה

(ח) באו"ה כלל נ"א אם נקבה המחט מב' צדדים כתב בא"ז דהאידנא טרפינן אפי' היתה המחט יפה ולא העלתה חירודה וגם אין קורט דם סביבות המחט ואפי' לא נמלח ולא הודח דאין אנו בקיאים עכ"ל וכתב שם בהגהה דאנו נוהגין להחמיר בא"ז עכ"ל ונ"ל דדוקא אם נקבה מב' צדדים אבל מצד אחד יש לבדוק אפי' בזמן הזה דאין זו בקיאות גדול לראות אם יש קורט דם נגד המחט לאפוקי אם נקוב מב' צדדים שצריך לבדוק כל אורך המחט אם נמצא סביבות קורט דם טריפה דאין אנו בקיאין ותו דהרי הרמב"ם והרא"ש ס"ל דמכשיר

דרישה

רס"ו ע"ש בב"י · [ו] אם נמצא עליו קורט דם כו' דין זה שייך נמי בקיבה ובכרס וכן הוא בתשובת הרשב"א ב"י [ז] ואם עבר המחט מעבר אל עבר ועודנו תחוב בו בודקין אותו כו' כתב ב"י וז"ל ומעתה כיון דבין מצד אחד בין מב' צדדין בעי בדיקה ליה אמרו בגמרא מצד אחד כשרה מב' צדדים טריפה דמאי פסקא הא אם נמצא קורט דם אפי' מצד א' טריפה ואם לא נמצא קורט דם אפילו משני צדדין כשרה ואפשר לומר דסתמא דמילתא דמצד אחד לא ימצא קורט דם ובשני צדדים ימצא על הרוב ועוד אפשר לומר דמצד אחד כשרה לעולם אפילו נמצא קורט דם מבחוץ סביבות הנקב עד שימצא קורט דם כנגד פי המחט שנראה שעבר לב' צדדים וחזר לפנים ומתוך זה היא נגד המחט ממש אבל מב' צדדים בכל גווני שימצא עליה קורט דם בין כנגד פי המחט בין בסביבות הנקב טריפה וכמ"ש המרדכי בשם ראבי"ה שראה אביו מורה הלכה למעשה . ומ"ו חילק דכשלא ניקב אלא מצד אחד או אם אין המחט לפנינו א"צ בדיקה ומותר אבל בניקב משני צדדים ואין המחט לפני' טריפה כמש"ר להדיא כשאין המחט לפנינו אסור אם ניקב כולו וכן דיוק דהר"ר פרץ אם מלאו אי הייתי אפילו אין עליו קורט דם אסור היינו דווקא בניקב משני צדדים וכן ראיתי בהדיא בהגהת סמ"ק עכ"ל מ"ו · באמת הרשב"א אוסר בדינים אלו אפילו כשאין ניקב אלא מצד אחד אבל הטור כתב בהדיא כשניקב כולו · ונ"ל לחלק דבניקב מצד אחד אף על פי שיש דם סביב הנקב מבפנים לא נאסר שא"כ רואין דם מבחוץ כנגד פי המחט וז"ש רבינו הופכין אותו ובודקין אותו "מבחוץ דמשמע אף אם נמצא דם בפנים לא נאסר עד"כ נמצא דם מבחוץ אבל ניקב משני צדדים בכל מקום שימצא דם אסור · ויותר נראה לומר דלק"מ שהב"י הקשה לפי מה שהבין הוא פי' הגמרא ואם נפרש הגמרא לפי הנראה לא קשה מידי וז"ל הגמרא ת"ר מחט "שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה ומשני צדדים טרפה נמצא עליה קורט דם כו' והנה ב"י הבין לפין הגמרא דמ"ש מצד אחד כשרה כו' אדין מחט "שנמצא כו' קאי ולכן הקשה מה שהקשה אבל לי נראה דאין רצון התלמוד לבאר בזה דין מחט "שנמצא דבתר הכי מבאר דין מחט שנמצא שצריך בדיקה כמו שמפרש והולך ואמר ת"ר מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות ודין בית הכוסות הוא דאם ניקב מצד אחד הוא כשר ואם ניקב משני צדדים טריפה והיינו בידוע בודאי שניקב מחיים אבל כאן בגמרא בין נמצא מצד אחד ואיכא לספוקי דלמא ניקב גם מצד השני והכריע בין נמצא משני צדדים ואיכא לספוקי דלמא לאחר שחיטה ניקב הלכך צריך בדיקה והנה לפ"ז מ"ש מצד אחד כשרה לא קאי אמחט שנמצא ולא קשה מידי . דלפירושי הראשונים קשה למה כתב הברייתא

סתמא

פרישה

מבחוץ א"ם מש"ר ובודקין אותו מבחוץ דאף אם נמצא דם מבפנים לא יזיק : (טו) ומ"ש רבינו אם נמצא עליו קורט דם לפי מ"ש ב"י ישוב לקושייתו שמחלק דבניקב מצד אחד לא נאסר אא"כ נמצא עליו קורט דם ולא סביבו א"ש מש"ר ונמצא עליו ועיין כל זה בדרישה (ומ"ש ואפילו ראש העב שלו לצד חוץ ר"ל לצד חלל הבהמה והל"ל שמא נכנסה לחלל הגוף ונקבה להמסס או לבית הכוסות . ומפרש בגמרא הטעם דאימור אוכלין ומשקין דחקוהו ופרש"י ומתוך הדחק נכנס הקופה בבשר הלכך אע"ג דקופה לבר כשירה עכ"ה) : (טז) אם נמצא ק"ד דם סביב המחט וה"ה חלודה בחודה של מחט : (ודוקא בחודה של מחט אבל באמצע המחט כשרה כ"כ רש"ל בשם מהר"ם מ"ץ עכ"ה) :

כל

קורט דם כתב ה"ר פרץ אם מלחו או הדיחו אפילו (ו) אין עליו קורט דם אסור דחיישינן שמא עבר על ידי מליחה או הדחה :

כל

ומ"ש בשם הר"פ אם מלחו או הדיחו אפילו אין עליו קורט דם אסור וכו' כ"כ בסמ"ק וכן נתבאר בתשובת הרשב"א שכתבתי בסמוך :

כתבו התוס' דאם נמצא נקוב בקוץ וכל דבר דינו כנקוב במחט דהא אית ליה מידי למיסרך וכ"כ הגהות מיימון בפ"ו מה"ש בשם סמ"ג : כתב הרשב"א בתשובה סי' שע"ד מחט שנמצא בקרקבן וכולה נבלעת בעובי בשרו ונשאר כמו אצבע מצד הכיס גם מצד החוץ שלא היתה המחט אוכלת ולא היה ניכר שום נקב לא לצד פנים ולא לצד החוץ תולין להקל לפי שדרך הושט לבלוע ודרך שם נכנס עם האוכלים אלא שנסתם הנקב שע"כ אחד מהנקבים נסתם ואם כן תולין במה שדרכו ועוד העמידנו על חזקתו דעוף זה בחזקת כשרות לגבי נקבים אלו עומד (ז) :

וכתב עוד סימן ר"ד שאלת קטן שמצא מחט תחוב בכרס אם אוסרין אותה על פיו · תשובה יש להחמיר ולאסור ע"פ קטן אם הוא חריף לידע ולכוין בדברים אלו משום דכל שמצא המחט רגלים לדבר וכעין גילוי מילתא בעלמא הוא ואפילו להוציא ממון האמינהו בגילוי מילתא כדתנן (כתובות כח·) ואלו נאמנין להעיד בגדלן וכו' :

כל

בחוץ כלל ולא תלינן לקולא דלאחר שחיטה ניקבה לחוץ אבל ודאי דהרמב"ם אינו מדבר אלא במחט שנמצא בחלל ב"ה וניקבה מבפנים לחוץ וכדאיתא להדיא בפא"ט תחלת דף מ"ט דפריך תלמודא אמחטא דאשתכח בכבדא דמפלגינן בה בין קופא לבר לקופא לגאוו · ומאי שנא ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה משני צדדין טרפה ולא אמרינן ליחזי אי קופא לבר אי קופא לגאוו אמרי התם כיון דאיכא אוכלין ומשקין אימא אוכלין ומשקין דחקוהו אלמא דמיירי במחט שנמצאת בב"ה בפנים ונקבה מבפנים לחוץ ואמרי אוכלין ומשקין דחקוה וכזו מדבר גם הרמב"ם והתם הוא דכשרה אם לא ניקבה אלא מצד אחד בפנים אע"ג דנמצא קורט דם מבפנים כיון דלא נמצא דם מבחוץ וכן אם לא נמצא שום דם לא מבפנים ולא מבחוץ כשרה אפילו ניקב נקב מפולש וז"ש אבל אם אין דם במקום הנקב ה"ז מותר אלא דמ"ש שמא אחר שחיטה דחקה וכו' נ"ע דאי איתא דאיכא לספוקי אי דחקה לאחר שחיטה או קודם שחיטה לא היה לנו להתירה בספק דאורייתא כיון דאיכא נקב מפולש ואין ספק דט"ס הוא ונ"ל שודאי אחר שחיטה דחקה וכו' וכן הוא בדפוס שעם כסף משנה וה"א להדיא בגמרא דקאמר הכא כיון דאיכא מחט אי איתא דקודם שחיטה הוא מיסרך הוה סריך אלמא דודאי לן דאחר שחיטה דחקה : **כתב** הר"ר פרץ וכו' וכ"כ בהגהת סמ"ק והביא ראיה מפרק שני דע"ז (דף ל"ב) דת"ר עורות לבובין אסורין בהנאה כשקרוע בו קרע עגול כנגד הלב ויש עליו קורט דם דבידוע דמחיים נקרע לשם ע"ז אבל אין עליו קורט דם מותר דאחר שהפשיטו אירע בו כך ולא לשם ע"ז וקאמר רב הונא לא שנו אלא שלא מלחו אבל מלחו אסור אימא מלחו העבירתו דלפ"ז אם נמצאת המחט מב' צדדים לאחר מליחה מיתסר אפי' בלא קורט דם דאין סברא לחלק בין עור לדבר אחר ושמא ה"ה בהדיחו והא דלא נקט גבי עור והדיחו היינו משום דדרך למלוח העור בלא הדחה עכ"ל ומשמע דלא אמר הר"פ לאסור אם מלחו או הדיחו אלא במב' צדדין אבל במצד אחד מותר דאעפ"י דלכתחלה כיון דנמצא בו מחט תחובה דאיכא ריעותא ודאי דצריך בדיקה שמא ניקבה גם לחוץ וכדמוכח נמי מדאפכה רבי אפ"ה ודאי אם מלחו או הדיחו דלא אפשר בבדיקה אין לאסרו דלא דמי לנמצא מב' צדדין דהתם איכא שאין המחט לפנינו דטרפה היא אף כדליכא קורט דם כלל לא בפנים ולא בחוץ א"כ כדאיכא מחט לפנינו הבדיקה היא באה לראות במחט אם לא נסרך בה דם כדי להוציאו מידי איסור וכיון שמלחו או הדיחו אין לנו דרך בדיקה וליכא הוכחה לסתירה ה"ל כאילו אין המחט לפנינו וטרפה ודמיא להך דעורות לבובין דבעינן נמי הוכחה לסתירה דהיינו שאין עליו קורט דם דבע"כ דלאחר שהפשיטו נעשה כך דאי מחיים ולשם ע"ז אי אפשר בלא קורט דם א"כ כשמלחו או הדיחו דליכא הוכחה לסתירה באיסורו הוא עומד אבל בנמצא מצד אחד דהבדיקה אינה באה אלא כיון דנמצא ריעותא צריך לבדקו כדי להוכיח על איסורו אי משתכח קורט דם מבחוץ והיכא דאין שם דרך בדיקה דמלחו או הדיחו אין כאן הוכחה לאיסורא ובהיתירו הוא עומד כיון דלא ניקב אלא מצד אחד ולא מחזקינן איסורא לומר דילמא הוה עליה קורט דם מבחוץ ומיהו היכא דמחט תחובה בכרס וקודם שנבדקה אם נקבה מב' צדדין אם לאו ניטלה ממנו ולא ניכר מקום נקיבתה וגם אי אפשר לבדוק בקורט דם כגון שנמצא אחר רחיצת הכרס פסק הרשב"א בתשובה סימן ר"ב לחומרא וה"ט דכיון דאיתרע לה חזקת היתר שלה דהיתה בה מחט תחובה איכא ספיקא מעיקרא באיסור דאורייתא שמא היה בה נקב מפולש ואסורה אבל בידעינן דלא ניקב אלא מצד אחד אלא דהוה צריך בדיקה מבחוץ כדי לאסרו אם היה נמצא קורט דם מבחוץ נראה דאף הרשב"א מודה בזו דהיכא דהודח מקמי בדיקה דהשתא אי אפשר לבדוק אם נמצא שם קורט דם אם לאו אין מוציאין אותה מחזקת כשרותה · מיהו כמעיין באותה תשובה יראה דס"ל להרשב"א דאף בניקב מצד אחד בודאי אם הודח או נמלח אסורה משום שהיה צריך בדיקה וכיון שלא אפשר בבדיקה אסורה וכן הוא בא"ו הארוך שער כ"א סי' י"א וכן פסק ב"י בש"ע מיהו מדינא נראה לפע"ד דליתא להך חומרא כיון דליכא ראיה מעורות לבובין אלא בנמצא משני צדדין וכ"כ מהרש"ל דאין להחמיר במלחו או הדיחו אא"כ בניקב מב' צדדין וכן פסק בתשובה כ"ן ל"ב הלכה למעשה להתיר בניקב מצד אחד ומלחו או הדיחו ע"ש בכלל תשיעי תשובה נ"ג ויש להורות היתר כהלכה היכא דאיכא הפסד מרובה וכן פסק הרב בהגהת ש"ע והכי נקטינן : **כתב** ב"י פשטא דברייתא משמע דמצד אחד כשרה בלא בדיקה וכן הוא משמעות דברי הרמב"ם והרא"ש וקשה על זה מההיא עובדא דרבי שהפכה יבדקה ואפשר ליישב ולומר דכשהפכה רבי לאו משום דצריך לבדקה אלא שקרה כך שהפכה ומצא עליה קורט דם ואסרה עכ"ד ותמה אני היאך יעלה על הדעת דבנמצא מחט תחוב באחד מהאברים שלא יהא צריך בדיקה אם ניקב נקב מפולש דלא דמי לי"ח טרפות דלא בדקינן להו משום דסמכינן על הרוב והחזקה דרוב בהמות בחזקת כשרות הן אבל היכא דאיתרע רובא וחזקה כגון שנמצא מחט תחוב באבר פשיטא דכיון דאיכא ריעותא לפנינו דלכתחלה צריך בדיקה לדברי הכל אלא אם כן דאי אפשר לבדוק כגון שהודח או מלחו התם הוא דכשרה כפרישי' ותדע דהא במחט שנמצא בריאה שלימתא אסיקנא דאי איתא ולא מינקבא כשרה פי' דבודקין אותה ע"י נפיחה וכדכתב הרמב"ם בפ"ז מה"ש אלמא דאע"ג דחזינן דהמחט לא נקבה לחוץ אפי' הכי צריך בדיקה כיון דחזינן ריעותא לפניו אע"ג דאין ספק לנו דפשיטא דנכנסה דרך הקנה אפ"ה חיישינן שמא נקבה הריאה וכמו שנתבאר בסימן מ' ת"א לשיטת הרי"ף והרמב"ם ולא קשה הלא בריאה מחמרינן היכא דאשתכח בחתוכה דריאה דלא אפשר לבדוק וכאן בבית הכוסות היכא דהודח תלינן לקולא אע"ג דלא אפשר לבדוק דשאני ריאה כשנחתכה דאיכא ספיקא דילמא היתה נקובה לחוץ וכדכתב הרשב"א במחט שהיתה בכרס ולא נבדקה אם נקבה מב' צדדין וכו' דאיכא ספיקא מעיקרא באיסורא דאורייתא אבל הכא דחזינן דלא נקבה אלא מצד אחד דכשרה ולא צריך בדיקה אלא להוציאה מהיתירא אם לא אפשר לבדוק עומדת היא בהיתירא כדפרישי' לעיל גם מדברי הרמב"ם ליכא הוכחה מדלא כתב דבנמצא מצד אחד דצריך לבדוק מבחוץ דכבר ידוע דרכו בספרו להעתיק לשון המשנה וברייתא והתלמוד ומה שאינו מפורש אלא מדיוקא אינו כותבו ואם כן דכוותא בדין זה דאיכא לדקדק מדהפכה ר' אלמא דצריך בדיקה דכיון דלא אמר התלמוד בפירוש צריך לבדוק מבחוץ לא כתבו גם ממה שכתב הרא"ש וז"ל הא דאמרינן מצד אחד כשרה אם הפכה ומצא קורט דם מצד אחד טרפה דאי אין שם מכה קורט דם מניין וכו' עד כאן לשונו העתיק לשון התלמוד אבל פשיטא דצריך הוא לבדוק מבחוץ ולשון אם שכתב בתחלת דבריו הוא חוזר על ומצא קורט דם דבתריה כאילו אמר הפכה אם מצא קורט דם וכו' אבל ודאי דחייב הוא להפכה ולבדוק מבחוץ והדבר פשוט ודלא כב"י דתשב על הרמב"ם והרא"ש דין שאינו אמת גם הרב בהגהת ש"ע נמשך אחריו שכתב וז"ל ויש מקילין דאפי' בניקבה המחט מצד אחד א"צ לבדוק מבחוץ אם יש עליו קורט דם ויש לסמוך עלייהו אם הוא הפסד מרובה ואי אפשר לבדוק כגון שנמלח או הודח או נאבד עכ"ל הגה כתב ויש מקילין כו' ע"פ מה שפירש ב"י דברי הרמב"ם והרא"ש וכבר התבאר דליכא מאן דמיקל בהא דמילתא דפשיטא היא דהיכא דחזינן ריעותא דמחט תחוב לפנינו מצד אחד דצריך לבדוק מבחוץ והדין שכתב אחר זה דנמשך מתוך והוא דיש לסמוך עלייהו וכו' דמשמע דלמאן דמצריך בדיקה בניקב מצד אחד אין להתיר אם נמלח או הודח או נאבד ליתיה לדבריו דכבר נתבאר דאעפ"י דצריך לבדוק לכתחלה אף בניקב מצד אחד מ"מ היכא דאי אפשר לבדוק כגון שהודח או נמלח או נאבד כשר מדינא אלא דמ"מ באין שם הפסד מרובה יש להחמיר כדפרישי' בסמוך והרב עצמו כתב כך למעלה בהגה"ה בתחלת סעיף זה וכאן חזר וסתר את דברי עצמו ודברים הראשונים עיקר : **כתב** בש"ד דאם העלתה המחט חלודה בידוע שניקבו ב' הצדדין קודם שחיטה וטרפה כאלו היה שם קורט דם ולא מכשרינן בניקב מב' צדדין אלא א"כ שהמחט יפה ולא העלתה חלודה וגם אין שם דם כל עיקר ע"כ וכתב מהרש"ל ע"ז בהגהתו וז"ל דיש לחלק בין העלתה חלודה בראש המחט ובין העלתה חלודה באמצע המחט דבאמצע המחט כשרה דדוקא בהעלתה חלודה בחודה של מחט אמרינן טרפה עכ"ל הר"ם מעיל לדק ונראה דטעמו דבאמצע המחט תלינן דהיתה חלודה זו במחט קודם שבלעה אותה הבהמה כי כך הרגילות שהמחט יעלה בה חלודה כשאין עושין בה מלאכה תדיר אבל אין הרגילות שתעלה החלודה בראש המחט בלבד אלא ודאי על ידי שנקבה מחיים ונתקבץ הדם סביב פי המחט לכך נעשה הדם חלודה במחט ולפי זה בשכולה העלתה חלודה נמי כשרה אא"כ דלא העלה חלודה אלא בראש פי המחט בלבד התם הוא דטרפה ככ"ל לפי דעתו אבל למעשה אין נ"ל להקל כלל אלא כל שהעלתה המחט חלודה טרפה ולא מכשרינן לה אלא כשהמחט יפה לגמרי כמשמעות הש"ד והכי משמע ליישנא דתלמודא דקאמר כיון דאיכא מחט אי איתא דקודם שחיטה הוא מיסרך הוה סריך אלמא משמע דכל היכא דסריך במחט בין בכולה בין במקצתה טרפה גם ה"ר ירוחם באות יו"ד כתב בסתם דבנמצא על המחט קורט דם או חלודה טרפה דבידוע שהנקב קודם שחיטה היה ולא חילק בין ראש המחט לאמצע המחט ודלא כמו שהבין ב"י מ"כ דה"ר ירוחם מדבר בחלודה שנמצאת על ב"ה גופיה מבחוץ ולא ידעתי למה לא פי' כמשמעו דבחלודה המחט קאמר כמפורש בסוף דברי הר"ר ירוחם · ומיהו לענין דינא נראה דבחלודה שעל ב"ה גופיה סביבות הנקב אי נמי בנקב גופיה נמי חשיב ריעותא כאילו נמצא קורט דם : **כתב** בא"ה שער נ"א סי' כ"א ע"ש הא"ז דהאידנא טרפה אפי' אם המחט יפה בלא עלתה חלודה ואפי' אם אין עליה קורט דם אפי' סביבות הנקב ואפי' לא נמלח הבשר ולא הודח דאין אנו בקיאין עכ"ל · וכתב לשם בהגהות ונהגינן להחמיר כא"ז מיהו קשה לפע"ד שהרי רבינו והמרדכי והאגודה שהיו אחר הא"ז לא כתבו חומרא זו אלמא דס"ל דלא נהגינן כחומרא זו ולפיכך נראה דאין להחמיר בכל בהפסד מרובה ודלא כהרב בהגהת ש"ע שכתב על חומרא זו והכי נהוג ולא כתב להקל בהפסד מרובה : **כתב** עוד בהגהות או"ה דהא דטרפה בניקב מב' צדדין אפי' נמצא סביבות הנקב מסתמא אם הדם רחוק קצת מן הנקב כרוחב קש וכה"ג נמי טרפה דאי סביבות הנקב ממש קאמר קשה מאחר שניקבו ב' הצדדין פשיטא דאפי' סביבות הנקב טרפה דהא יתכן למטה נגד פי המחט ממש ומאי אתא לאשמועינן עכ"ל : **כתב** הרשב"א בתשובה סי' שע"ד מחט שנמצאת בבשר הקורקבן ולא ניכר נקב לא לצד פנים ולא לצד חוץ תלינן להקל דדרך וושט באת עכ"ל ע"ש וכך פסק בש"ע ואף ע"ג דבהגהת ש"ד סימן נ"ד

כתב

דרכי משה

דמצד אחד לא בעי בדיקה כלל : (ו) נראה לדקדק מלשונו מדקאמר אפילו אין עליו קורט דם ולא קאמר אין סביביו ק"ד דקאי אניקב מצד אחד ואפ"ה יש לאסרו אם מלחו והדיחו מיהו בהגהת סמ"ק משמע קצת דקאי אנקובה מב' הצדדים ויש לדחות דהגהת סמ"ק נקט מב' צדדים משום דס"ל דמצד אחד לא צריכה לבדוק אם יש קורט דם עליו ולא מטריפה אלא בנראה עליו קורט דם אבל לסברת רבינו דמצריך בדיקה אם הדיחו או מלחו טריפה כמו בב' צדדין וכתב הרשב"א בתשובה סי' תש"ס דאם לקחו המחט משם בלא בדיקה טרפה דהוי כאילו הדיחו או מלחו דטריפה דכל שהיה בספק איסור הרי הוא באיסורו עד שתבדק עכ"ל : (ז) ובהגהות ש"ד ס' צ"ב כתב דמהרי"ו אוסר בכה"ג וכ"א באו"ה בשמו ונ"ל דהמיקל לא הפסיד דהרי תשובת הרשב"א טעמו ונימוקו עמו אך ט"ב להחמיר אם לא במקום הפסד מרובה ומ"מ בעי בדיקה מבחוץ אם אין לו על המחט קורט דם לדברי המצריך בדיקה בנקבה מצד אחד :

אף

דרישה

סתמא ותנא מצד אחד כשרה משני צדדים טריפה ולא הזכיר שום חילוק דהרי לכל הפירושים נמצא לפעמים שאף מצד אחד טריפה ע"כ נ"ל מ"ש עיקר · והא דחלקינהו רבינו לשני בבות ולא כללינהו נמצא בצד אחד ונמצא משני צדדים י"ל דנקיטא בניקב מצד אחד קמ"ל רבותא דאם נמצא עליו קורט דם טריפה ונקיטא קמ"ל דהא לא נמצא עליה קורט דם אפילו ניקב משני צדדין כשרה ודו"ק : ומ"ש רבינו מצד אחד כשרה כתבו התוס' והר"ן והמרדכי דהכי אמרינן דמצד אחד כשרה היינו כשניקב הצד שבפנים כנגד הרעי אבל הצד שבחוץ כנגד חלל הגוף אפילו לא ניקב אלא שנמצא מחט בחלל הגוף טריפה דחיישינן שמא נקבו אחד מהאברים הפנימים שנקיבתן במשהו. ונד"מ כתב דנ"ל לדקדק מדקאמר הר"ר פרץ אם מלחו או הדיחו

כתב להחמיר בזה בשם מהר"ס וכתב מהרש"ל טעם לדבריו משום דמבחוץ הבשר רך וראוי להתרפא ואין ניכר שהיה שם נקב אבל מבפנים הוא קלא קשה ורחוק הוא שיתרפא ואם היה מתרפא היה ניכר הנקב לפי שהוא לבן וחלק וקלא קשה מ"מ דברי הרשב"א נראין עיקר לפי שיטת ההלכה וכן לקמן בסימן נ"א במחט שהוא טמון בבשר תלינן לקולא והכא נמי דכוותא מיהו באין שם הפסד מרובה אין להקל וכן פסק הרב בהגהת ש"ע :

מט כל אלו הטרפות וכו' בפא"ט (דף נ"ו) תני לוי טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן עוף כשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח ואסיקנא דבעוף של מים קאמר הואיל וקרומו רך וכמ"ש רבינו לעיל סימן ל' ולכך קיצר כאן שלא אמר יתר עליהן עוף וכו' כדתני לוי ופרש"י כנגדן בעוף כמידי דאית ביה בעוף היינו וכ"ה ליתנהו בעוף עכ"ל משמע דוקא המסס וב"ה דלית ליה כלל ולאו דוקא המסס וב"ה דלית ליה כלל דה"ה כרס דלית ליה כלל וכדכתב רבינו אבל טחול וכוליא דאית ליה לעוף אע"ג דאינו דומה לשל בהמה טרפות פוסל בהו וכ"כ הרא"ה בספר בדק הבית דף כ' וז"ל לענין טחול שבו אפשר שכיון שנקב פוסל בשל בהמה בסומכיה והכא ליכא קולא וסומכא אפשר שהנקב פוסל בו ואם נקב פוסל בו ה"ה ללקותא אבל בכוליא נראה יותר דבשל עוף אין שום דבר פוסל בה וראוי להחמיר עכ"ל וכך נוטה דעת הרשב"א והר"ן אלא שהרמב"ם כתב שאין טרפות פוסל בטחול ובכוליא וכתב הרשב"א ע"ז כבר הורה זקן וכדכתב רבינו לעיל סי' מ"ג מ"ד וטעמו של הרמב"ם הוא מדתני לוי טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף דלא ה"ל לומר אלא טרפות שישנן בבהמה כנגדן בעוף וכו' אלא דבא להוציא אותן טרפות שלא מנו בבהמה כשמנו חכמים אלו טרפות בבהמה שהרי לא מנו טרפות בטחול ובכוליא הלכך אין כנגדן בעוף אע"ג דנמצאו בעוף כמו בבהמה כיון שאינו דומה של עוף לשל בהמה אין טרפות פוסל בו ועוד כתב הרמב"ם דכיון דהעוף אין לו תתוך איכות כבהמה ואם ימצא אין לו מנין ידוע אין חסר ויתר וחליף דאונות פוסל בו וע"ש בפ"י מה"ש : ומ"ש והקורקבן יש לו ב' עורות וכו' מסקנא דגמרא פא"ט (דף מ"ג) :

ומ"ש ניקב ושומן שעליו סותמו כשר כ"כ התוס' (דף מ"ט) בד"ה חלב חיה שכך השיב ר"י להתיר אף במחט שנמצא בקורקבן ושומן שעליו סותמו דמיהדק שפיר ומיהו כתבתי למעלה דאם הסתימה הי' דק כסתימת המסס כשהמחט תחובה בו מבפנים דיש לאסור מספיקא דדינא ועיין בת"ש בסימן הקודם סוף סעיף ו' : **כתב** ב"י ע"ש ספר אהל מועד דאם ניקב הקורקבן נקב שאינו מפולש ואינו מכיר אם הוא מחמת קוץ או מחמת חולי יש מתירין מחמת ס"ס וכו' ויש מחמירים וכו' ולא כתב טעם המחמירים ונראה דטעמם דאם היה ע"י קוץ הוי כמו ודאי ניקב באברים הפנימיים דכיון שהקוץ היה בחלל הגוף ופגע ונגע בהם לא מחזקינן ליה בספק נקב דאי אפשר שלא ינקוב וב"י הכריע וכתב דכדברי המתירין נראה עיקר וכך פסק בש"ע וע"ל בסימן כ"ט כתבתי דבשאר טרפיות מלבד דרוסה כל היכא דליכא סברא לאיסור יותר מלהיתר תלינן לקולא : **ומ"ש** ואם נמצא מחט תחוב בו וכו' פי' שאין דינו כמחט שנמצא בכבד דמפלגינן ביה בין קופא לגאו יצין קופא לבר אלא דינו כמחט שנמצא בהמסס וב"ה דאמרינן אוכלין ומשקין דחקוה וכ"כ התוס' סוף (דף מ"ח) בד"ה אי קופא אלא דתו' כתבו דכי היכי דבריאה כשרה בכל ענין ה"ה בקורקבן מיהו משמע מסוף דבריהם דבריאה טעמו בפני עצמו וקורקבן טעמו בפני עצמו דבריאה הוי טעמא משום דקריבה לקנה וסמפוניה רחבים ובקורקבן טעמו שדרך ושט בא עם המאכל ואוכלין ומשקין דחקוה כדאמרינן בבית הכוסות וכ"כ הרא"ש להדיא דף קכ"ח ע"ב ורבינו נמשך אחריהם ולכך כתב דינו כדין מחט הנמצא בהמסס וב"ה משמע דל"ל דיניהם הם שוין גם לדין קורט דם וחלודה שנתבאר בסימן הקודם ופשוט הוא :

נ כל אלו הנקובים וכו' ע"ל בסימן ל"ו התבאר בס"ד : **ומיהו** פי' ה"ר יונה וכו' כיוצא בזה כתבו התוספות פא"ט (דף נ"ד) בד"ה

אולמא

מט (א) **כל** אלו הטרפיות הטרפות בבהמה טרפות גם בעוף באברים הנמצאים בו אלא שאין לעוף (א) לא כרס ולא המסס ובית הכוסות ויש כנגדו זפק וקורקבן; ולמעלה פירשתי דין הזפק וקורקבן יש לו ב' עורות ואם ניקב זה בלא זה כשר עד שינקבו שניהם זה כנגד זה (ב) אבל אם נקבו זה שלא כנגד זה כשר [א] ואם ניקב ושומן שעליו סותמו כשר (ג) ואם נמצא מחט תחוב בו (ג) בפנים ולא ניקב כולו דינו כדין מחט שנמצא בהמסס ובית הכוסות :

נ כל אלו הנקובין אם יש במה לתלות כמו בטבח או בזאב שנטלן תולין בהם ואם אין דבר לתלות בו (א) וספיקא אם ניקב מחיים אם לאו נוקבין נקב אצלו ומדמין זה לזה כדפרישי' לעיל (ב) ואפילו אם אין דומין אם ממשמשו בידים בנקב הספק ימשמשו גם בנקב שעושין לדמותו בו אם דומין לאחר המשמוש כשרה (ג) ומיהו פירש רבי יונה שאין מדמין אלא בכרס וברקים

אבל

מט כל אלו הטריפות הטריפות בבהמה טריפות גם בעוף באברים הנמצאים בו בפרק א"ט (נו :) תני לוי כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף : **ומ"ש** ולמעלה פירשתי דין הזפק בסימן ל"ג : ומ"ש והקרקבן יש לו שני עורות ואם ניקב זה בלא זה כשר וכו' אבל אם ניקבו זה שלא כנגד זה כשר פשוט בר"פ א"ט (מג :) וכתב הר"ן גמרא א"ט בעוף דכי ניקב עור חיצון ולא פנימי דכשר היינו דוקא בניקב מעצמו מחמת חולי דאי מחמת קוץ וכיוצא בו ודאי טריפה הוא דהאי קוץ מהיכא אתא אי דרך חוץ הרי נקבה לחלל וטריפה וחיישינן שמא ניקב אחד מהאברי' הפנימים שנקיבתם במשהו וכדאמרינן בחוץ עד שתנקב לחלל ואי דרך ושט אתאי ע"כ כיון דעור דחוץ אינקיב כיס פנימי נמי אינקיב אלא דלא מינכר או קרום עלה בו ואינו קרום שכל הנקובים קרום שעלה בהם מחמת מכה אינו קרום אלא ודאי ע"י חולי קאמר וכ"כ הרשב"א בר"פ א"ט וכן כתב בהגהת אשירי שם וכ"כ סמ"ק וספר התרומה :

וכתב באהל מועד לא היה מכיר אם הנקב מחמת קוץ או אם הוא מחמת חולי יש מתירין מחמת ס"ס ספק מחמת מכה (חולי) וא"ת מחמת קוץ שמא לא ניקבה מהאברים הפנימים ויש מחמירים גם בזה אא"כ ניכר שאין הנקב מחמת קוץ עכ"ל וסברא ראשונה נראה עיקר (ב) :

ומ"ש רבינו ואם ניקב ושומן שעליו סותמו כשר כ"כ שם התוס' (מט :) גמרא ניקבה הקיבה גבי חלב טהור סותם וכ"כ הרא"ש וסמ"ג והוכיח מכאן בתרומת הדשן שאם נמצא מחט תחוב בקרקבן מבפנים וניקב הכיס וגם הבשר עבריה כולה במעט רק מיעוט בש' נשאר כנגד המחט אינו עב כל כך ושום ריעותא לא נראה בבשר הקרקבן מבחוץ דלא חיישינן שמא הבריא ובשרה אפילו לרש"י דחייש בהמסס גדולה מזו כתבתי בס"ס מ"ח בשם הרשב"א להתיר :

ומ"ש רבינו ואם נמצא מחט תחוב בו בפנים ולא ניקב כולו דינו כדין מחט שנמצא בהמסס ובית הכוסות כ"כ התוספות בפרק אלו טריפות גבי מחט שנמצא בכבד וכ"כ בסמ"ג והג"א ובספר התרומה :

אם תולעים יוצאים מהקרקבן כתוב בהגהת אשירי פא"ט דכשר דלאחר שחיטה פריש כדאמרינן גבי ריאה כמו שנתבאר בסימן ל"ו :

נ כל אלו הנקובים אם יש במה לתלות כמו בטבח או בזאב שנטלן תולין בהם כבר נתבא' בסי' ל"ו דאיתא בפ' א"ט (מט :) אינקיבה ריאה היכא דאתמשמשא ידא דטבחא תלינן דהא תלינן בזאב ובפ"ק דחולין [ט :] אמרי' בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובים כשרה : ומ"ש ואם אין דבר לתלות בו וספק אם ניקב מחיים אם לאו נוקבין נקב אצלו ומדמין זה לזה בפרק א"ט [נ :] אמר רב שימי בר חייא מקיפין בבני מעים ופרש"י אם נמצאו נקובים ואין אנו יודעים אם קודם שחיטה ואם לאחר שחיטה נוקבין נקב אחד בצדו ורואים אם מראיהם שוים כשרה דבידוע שלאחר שחיטה היא והרוקח פי' שנקב שקודם שחיטה פתוח ושלאחר שחיטה אינו פתוח : **ומ"ש** ואפילו אם אין דומין אם משמשו בידים בנקב הספק ומשמשו גם בנקב שעושים לדמות בו וכו' שם הנהו בני מעים דאתו לקמיה דרבא אתא רב משרשיא בריה משמש בהו ואידמו א"ל מנא לך הא א"ל כמה ידי משמשו בהו מקמי דליתיה לקמיה דמר אמר חכים ברי בטריפות כר' יוחנן ומדקדוק לשון רבינו שכתב אם משמשו בידים בנקב הספק משמע דאי ברי לן שלא משמשו בידים בנקב הספק אין ממשמשים בנקב השני :

ומ"ש רבינו ומיהו פי' רבינו יונה שאין מדמים אלא בכרס ובדקין וכו' ובעל העיטור שכתב שמדמין בכל כ"כ הרא"ש והרשב"א והר"ן שבעל העיטור כתב דה"ה דמקיפין בלב וקרקבן וככבד דאינהו נמי בני מעים איקרי כדאמרינן גבי נחמרו בני מעיה ל"ש אלא לב וקרקבן וכבד אבל רבינו יונה כתב שאע"פ שבלשון התנאים הכל בכלל בני מעים בלשון האמוראים אין בכלל בני מעים אלא כרס ודקין אבל לב וקרקבן וכבד לא והביא ראיה מלשונות הגמרא וכתב

הרשב"א

דרכי משה

מט (א) אף ע"ג דלעיל סימן כ"ג ומ"ר כתב דאין לעוף טחול וכליות מ"מ לא נקיט הכא אלא כרס והמסס ובית הכוסות לומר שיש לו נגדו זפק וקרקבן : (ב) ואני אומר ודאי אם הספק הוא מחמת שאינו אפשר להתברר אם ע"י קוץ או מחמת עצמו או יש להכשירו אבל אם הספק אפשר להתברר אלא שאין החכם שבא לפניו בקי לראות אם הוא ע"י קוץ או ע"י חולי זה לא מקרי ספק כלל כמו שיתבאר אי"ה סימן נ"ז א"כ אין כאן אלא ספק א' וטריפה וע"ל ס"ס נ"ז בדיני ס"ס : (ג) נראה מלשון הטור דדוקא לענין ניקב בפנים ולא ניקב כולו דינו כהמסס וב"ה אבל אם ניקב כולו אין דינו כהמסס וב"ה דאפילו לא נמצא קורט דם סביב טריפה וטעמא דהמסס ובית הכוסות שעורן דק אפשר למתלי דילמא ניקב דבר מועט כזו בתר שחיטה אבל בשר קרקבן הוא עב אין אומרים שמא ניקב בשעה מועטת כזו ולא תלינן דלמא ניקב בחיים כל בשר חוץ ממעט ואותו המועט נקב בתר שחיטה זה אין אומרים דהואיל על כרחינו צ"ל שניקב רובו מחיים תלינן גם המיעוט אחר רוב ואמרינן דהכל נעשה מחיים וכ"מ בת"ה בתשובה סימן קס"ה דלעיל דלא כתב שהיה ק"ד סביב המחט אפ"ה משמע דאילו היה זה הבשר המעט לא נחשב סתימה דהוה טריפה :

ואפשר

דרישה

אפילו אין עליו קורט דם ולא קאמר אפילו אין סביבו קורט דם ש"מ דאפילו בנקב מצד אחד דבעינן עליו אפ"ה במלאו וכדימו אסור עכ"ל וכ"פ ב"י בש"ע וק יכו לסברתו דמחלק בין עליו לסביבו אבל לפי מ"ש א"צ לחלק בככי :

סי' מט [א] **ואם** ניקב ושומן שעליו סותמו כשר בת"ה סימן קס"ה כתב בשם התוס' דמיירי אפילו ניקב על ידי מחט ועדיין תחובה בו והוכיח מכאן דלא חילק בין חלב עב או דק שעליו דכשר בכל ענין ולא חיישינן שמא הבריא בבשר הקורקבן כיון שהיה עב חלב עצמו ע"ש . גם ל"מ דייק מיה דאם ניקב כולו אין דינו כהמסס ובית הכוסות דאפילו לא נמצא קורט דם סביבו טריפה ונתן טעם לדבריו ע"ש ' (ושאני המסס ובית הכוסות שעורן דק אפשר למתלי דלמא נקב דבר מועט כזו בתר שחיטה משא"כ בשר קורקבן הוא עב . ומ"ש שמא ניקב בחיים כל הבשר חוץ מעט מעט ואותו מעט ניקב בתר שחיטה זה לא אמרינן הואיל ועכ"ל צ"ל שניקב רובו מחיים תלינן גם המיעוט אחר הרוב כ"כ הד"מ עכ"ס)

כל

פרישה

סי' מט (א) **כל** אלו הטרפיות כו' טרפות גם בעוף באברים הנמצאים בו יש לדקדק הרי טחול וכליות נמצאו בעוף ואין הטרפיות נוהגת בהן וי"ל דטחול וכליות לא חשיבי נמצאו הואיל ואין נמצאים דומה בעוף כמו בבהמה דא"כ מאי קאמר רבינו בסמוך אלא שאין לעוף לא כרס ולא המסס ובית הכוסות הלא גם טחול וכליות אין בעוף וי"מ תירץ דבהמת טחול וכליות חשיב לא נמצאו בעוף והא דלא חשיב אלא כרס והמסס ובית הכוסות לפי שרוצה לומר שיש כנגדן זפק וקורקבן ודוחק הוא . ול"נ דמ"ש כל אלו הטרפיות ר"ל כגון טריפות שנתבאר שמחמת עצמו הוא נטרף כגון ניקב הושט או הריאה שנקבה וזהו הכלל גם בעוף אבל טרפות של טחול וכליות לא נטרפו מחמת עצמן דהא אם נטלו כשר אלא שנטרפו משום שהם סובבים על בני מעים ועתיד שיתקלקלו הבני מעים ואותן לא נכללו בכלל זה שכתב כל אלו הטרפיות ולכן אף אם הוא טריפה בבהמה כשר בעוף והוא לוה כתבתי ס"ס כ"ב ליישב למה מנו חכמים יתר טריפות שבבהמה מבעוף ולמה לא מנו ג"כ יתר הטריפות שבעוף מבבהמה כגון נפלה לאור ע"ש ' גם י"ל דבפלוגתא לא קמיירי דהרי כתב לעיל בשם הרשב"א ויש סברא לאסור טחול וכליות של עוף (ב) אבל נקבי זה שלא כנגד זה כשר והיינו דוקא כשמקב מחמת חולי דאי אינקב בקוץ וכיוצא בו טריפה שיש דהאי קוץ מהיכא אתי אי דרך חוץ חיישינן שמא נקבו אחד מהאברים שנקיבתן במשהו ואי דרך הושט כיון דעור החיצון ניקב עור הפנימי נמי ניקב ודאי נמי איקב אלא שהבריא ואין שהנקב ניכר אבל אם הוא ספק אם הוא מחמת חולי או מחמת קוץ הוא ספק ספיקא ספק אם הוא מחמת קוץ ואת"ל מחמת קוץ דלמא לא ניקב אלא מבפנים ועיין בב"י :

(ג) ואם נמצא מחט תחוב בו ולא ניקב כולו בה ולא קאמר או נקב כולו דגם כן כשר כשאין דם סביבו (תירץ הד"מ עד"מ עכ"ס) :

סי' נ (א) **וספיקא** אם ניקב מחיים אם לאו כתב הרוקח נקב שקודם שחיטה אינו פתוח ושלאחר שחיטה פתוח ב"י בד"ה ומ"ש ואם אין דבר לתלות : (ב) **ואפי' אם אין דומין אם משמשו** כתב ב"י שם וז"ל ומדקדוק לשון רבינו שכתב אם משמשו בידים בנקב הספק משמע דאי ברי לן שלא משמשו בידים בנקב הספק אין ממשמשין בנקב השני (אבל מסתמא תלינן לומר שודאי משמשו בידים וכן משמע בסדיא בגמרא וב"י סביאו עכ"ס) והא דלא מדמין בנקב שנעשה מחמת מחט דמש"כ אין לדמות אם נמצא קורט דם ודאי טריפה ואם לא נמצא קורט דם מכשרינן בלאו הכי דלא מחזקינן איסורא הואיל ולא נמצא קורט דם דבהמה שנשחטה בשוקת היתר עומדת אלא שקשה למ"ש בס"ס מ"ח דאם אין המחט לפנינו ונקבה משני צדדים דאסרינן אף אם לא נמצא עליו קורט דם וי"ל דכל שרחוט שניקב שממש או בקוץ אמדינן מסתמא ניקב מחיים מעבר לעבר אם לא שאנו רואין סימן במוחש שא"א לסי' מחיים והיינו בשיש לפנינו ואין בה קורט דם וא"ה כשהיה לפנינו מעמידין אותה על שוקת טריפה מש"כ כאן דלא איירי בנקבים הנעשים במחט דאוכלא לומר שנעשה לאחר שחיטה כמו לגני שחיטה מ"ה מדמין (ג) **ומיהו** פירש הר"ר יונה שאין מדמין אלא בכרס ובדקין יש לדקדק דהא אמרינן לעיל דגם בריאה ותקנה מדמין ועיק דמדיוקא דקאמר אין מדמין אלא בכרס ובדקין משמע אבל גם בריאה וקנה ומדיוקא דקאמר אבל בלב ובכבד וטחול וקורקבן משמע דוקא בכאלו אין מדמין אבל בריאה וקנה מדמין ונמצא סיוקים סתרי אהדדי ונראה

ליישב

אבל לא בכבד ולב וטחול וקרקבן ובעל העיטור כתב שמדמין בכל (ד) וא״א כתב כסברת רבי יונה [א] כל אבר שאמרו בו אם ניקב במשהו טרפה הוא הדין נמי אם ניטל חוץ מטחול כדפירשנו לעיל (ה) וכל שאמרו בו אם חסר טרפה כל שכן אם נתתך וניטל אבל כל שאמרו בו אם ניטל טרפה [ב] כתב הרמב״ם שאם נבראת חסרת אותו האבר כשרה והרשב״א כתב שגם בזה נמי טרפה :

נא קוץ או מחט שניקב לחלל הבהמה או עוף חיישינן שמא ניקב באחד מהמקומות שנקיבתן במשהו אבל אם לא ניקב לחלל אפילו כולו טמון בבשר כגון בירך שהוא עבה וצד העבה של המחט בלפי פנים כשירה ולא אמרינן ודאי מן הדקין בא ונכנס לירך דרך חודו שאילו בא מן החוץ לא היה יכול לנקוב בצד העבה של כל עובי הירך עד סמוך לחלל אלא אנו תולין לומר שבא מן החוץ לפי שדרך הבהמה להתחכך בכותלים נקב בצד העבה ודחק ונכנס כל עובי הירך (א) כתב בה״ג דנקיבת קוץ ומחט יש לו היתר ע״י בדיקה שיבדוק כל המקומות ואם אינו מוצא נקב כשרה (ב) אבל רבינו שלמה פירש שאין לו היתר בבדיקה (ג) לפי שהמקומו׳ רבים

הרשב״א שדעת התוס׳ כדעת ה״ר יונה ולדעה זו הסכים הוא ז״ל וכן הסכים רבינו ירוחם : ומ״ש רבינו וא״א כתב כסברת רבינו יונה איני מבין דבריו שאם נתכוין לומר שלא כתב אלא סברת ה״ר יונה אינו כן שהרי גם סברת בעל העיטור כתב ואם נתכוין לומר שהסכים לסברת ה״ר יונה גם זה אינו שהרי לא הכריע בין שתי הסברות · ואיפשר שמפני שהביא סברת ה״ר יונה לבסוף נראה לו שסובר כמותו · ויש לתמוה עמ״ש אבל לא בכבד דמשמע דכבד מיפסל בלב ואינו כן כמו שנתבאר בסימן מ״א דאפילו ניטל כשר אם נשתייר בו כזית במקום מרה וכזית במקום חיותא וצ״ל דאסגרת לישן הוא ולאו דוקא א״נ בקנה הכבד קאמר דלדידן מיפסל בנקב כמו שנתבאר בסי׳ ל״ד (א) :

כל אבר שאמרו בו אם ניקב במשהו טריפה ה״ה נמי אם ניטל וכו׳ כ״כ התוס׳ והרשב״א והרא״ש והר״ן בר״פ א״ט וכ״כ הרמב״ם בפ״ו מה״ש וז״ל כל אבר שאמרו חכמים בו שאם ניקב במשהו טריפה כך אם ניטל כולו טריפה בין שניטל בחולי או ביד בין שנברא חסר וכן אם נברא בשני איברים תאומו אבר טריפה שכל היתר כנטול חשוב עכ״ל וכתב בהגהות אשיר״י בשם ר״ת דכל מקום שטריפה ע״י נקב אפילו לא ניקב והבשר רע סביביו כמו מוגלא טריפה וכן כתב הרשב״א בחלק הלקויין שכל אבר שנקיבתו או חסרונו או נטילתו פוסל בו כשנתמסמס פסול · וכתבו הגהות מיימון א בפרק מה״ש דאנן לא בקיאינן בשיעור נתמסמס הילכך בכל שהו שיהא הבשר רע מטרפינן לה וגם המרדכי כתב שאין אנו בקיאין בגרירה שהרופאים גוררים לכך ראוי להחמיר כשנשתנה מראית הבשר הכל לפי הענין וכך שמעתי ממורינו ממ״ץ שא״ל ר״ת מפה אל פה עכ״ל וכתב הר״ן גבי הא דאמר רבא קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום דלאו דווקא אלא הוא הדין בכל הנקובים וכ״כ רש״י והכי מוכח בגמרא : **ומ״ש** רבינו וכל שאמרו בו אם חסר טריפה כ״ש אם נחתך וניטל כלומר אם אמרו שכשנברא חסר טריפה כ״ש אם ניטל ביד ומ״ש כ״ש אם נחתך וניטל נ״ל דהיינו לומר שע״י החתך ניטל כולו אבל אם נחתך מקצתו לא אתי במכ״ש מחסר כולו : ומ״ש אבל כל שאמרו בו אם ניטל טריפה כתב הרמב״ם בפ״ח מה״ש שאם נבראת חסרה אותו האבר כשרה והרשב״א כתב בת״ה שגם בזה נמי טרפה וכבר כתבתי לשון הרמב״ם ולשון הרשב״א בסימן מ״א : ולענין מעשה כיון דפלוגתא דתרי רברבי היא ואין מכריע ביניהם נקיטינן לחומרא (ב) :

נא קוץ או מחט שניקב לחלל הבהמה או העוף חיישינן שמא ניקב באחד מהמקומות שנקיבתה במשהו בפרק א״ט (נג ·) אמר ר״נ בקוץ עד שתנקב לחלל בדרוסה עד שיאדים בשר כנגד בני מעים ופרש״י בקוץ עד שתנקב לחלל אבל הגיע לחלל יש לחוש שמא ניקבו הדקין ובבדיקה א״א מפני שאין נקב דק ניכר בהם וכתב הרא״ש על זה וספק קניא דלעיל דאית ליה בדיקה קנה הוא גדול מקוץ ועוד לעיל אין צריך לבדוק אלא הושט אבל הכא צריך לבדוק הכרס והדקין ונקב קטן א״א ליבדק בכולן ויש לו קוץ בושט אית ליה בדיקה מהאי טעמא וכתבו הרא״ש והרשב״א שבה״ג כתב בקוץ עד שתנקב לחלל ותטרף בו כלומר שבודקים אם ניקב אחד מהדברים שנקובתן במשהו וכתב רבינו בסמוך שתי הסברות ודעת הרמב״ם בפ״ח מה״ש כדעת בה״ג ודעת הרשב״א בת״ה כדעת רש״י וכ״נ שהוא דעת הראב״ד ז״ל והכי נקיטינן דרבים נינהו ולחומר׳ : **ומ״ש** רבינו אבל אם לא ניקב לחלל אפילו כולו טמון בבשר וכו׳ כשרה ולא אמרינן ודאי מן הדקין בא וכו׳ שם (נח :) ההוא מחט דאשתכח בחיתוכא דכבדא סבר מר בריה דרב יוסף למטרפיה א״ל רב אשי אילו אשתכח בבישרא הכ״ג נמי הוה טריף מר אלא אמר רב אשי חזינן אי קופא לבר נקובי נקיב ואתאי אי קופא לגיו סימפונא נקט ואתא וכתב הרא״ש לכאורה משמע דאף בבישרא אי משתכח כה״ג מחט בירך הבהמ׳ וקופא לצד חלל הבהמה טרפה דאמרי׳ מן הדקין באת ודרך חודה נכנס בירך דאי מן החוץ באת היאך נקבה בקופא כל עובי הירך ועברה עד סמוך לחלל הגוף והא דאמרינן בקוץ עד שתנקב לחלל מיירי בידוע שבא מן החוץ ומיהו חומרא גדולה היא זו אע״ג דמסתבר ומיהו אין ראיה לאסור מסוגיא דשמעתין דאיכא לפרושי הכי אלא אמר רב אשי האי כבד לא לריאה מדמינן לה ולא לבשר מדמינן לה דבריאה בין קופא לגיו בין קופא לבר טריפה ובבישרא בין קופא לגיו ובין קופא לבר כשרה וכן נהוג עלמא לפי שהבהמה מתחככת בכתלים ואפילו נכנס דרך קופא דוחק ועובר בעומק הירך עכ״ל : כתב בה״ג דנקיבת קוץ ומחט יש לו היתר ע״י בדיקה שיבדוק כל המקומות וכו׳ אבל רש״י פי׳ שאין לו היתר בבדיקה וכו׳ כבר כתבתי בסמוך שתי סברות אלו ומ״ש ודוקא קוץ או מחט

שכן

אליבא והרא״ש סבירא דבריהם בדף קנ״א ע״ד וז״ל כתב בעל העיטור דה״ה בלב וכו׳ ורבינו יצחק פי׳ לקמן דהכי דבלשון משנה וברייתא הוי בכלל בני מעיים וכו׳ הלכך בני מעיים דהכא היינו כרס ודקין עכ״ל הרא״ש ורצונו לומר דכיון דר״י פי׳ באותו דבור גבי דרוסה דבלשון האמוראים לא הוי לב וכבד בכלל בני מעיים א״כ לפי פי׳ זה נמשך דהא דאמר רב שימי בר אשי דהוא אמורא מקיפין בבני מעיים אין בכלל זה לב וכבד׳ ולשון הלכך בני מעיים דהכא היינו כרס ודקין הן דברי הרא״ש שפסק כך וז״ש רבינו וא״א כתב כסברת הר״ר יונה דכיון שכתב פי׳ רבינו יצחק וכתב הלכך וכו׳ א״כ הסכים לסברת ה״ר יונה ואעפ״י שרבינו יצחק לא כתב דבריו אדין הקפת בני מעיים אלא אדין בדיקת דרוסה כנגד בני מעיים מ״מ כיון דלפי פירושו גם בדין הקפה אינו אלא בכרס א״כ רבינו יצחק וה״ר יונה מסכימים לסברא אחת ורבינו לא הביא רק דברי ה״ר יונה שהרא״ש הסכים לסברתו ולא הביא דברי רבינו יצחק מפני שרבינו יצחק לא כתב כך בפירוש גבי דין הקפה והב״י הבין דמ״ש הרא״ש ע״ש ר״י הוא רבינו יונה וכתב ע״ז איני מבין וכו׳ ולא דק דהדבר ברור דמ״ש הרא״ש ע״ש ר״י הן דברי התו׳ בד״ה אליבא ולשון הלכך הם דברי הרא״ש עצמן שפסק כך וע״כ כתב רבינו לשון זה והרא״ש כתב כסברת ה״ר יונה כיון שהרא״ש לא הביא דברי ה״ר יונה גבי דין הקפה אלא כתב כסברת ה״ר יונה גבי דין דרוסה : כתב ב״י ויש לתמוה על מ״ש אבל לא בכבד דמשמע דכבד מיפסל בניקב כלב ואינו כן וכו׳ וצ״ל דאסגרת לישן הוא ולאו דוקא א״נ בקנה הכבד קאמר דלדידן מיפסל בנקב כמ״ש בסימן ל״ד עכ״ל וכן פי׳ מהרש״ל דבקנה הכבד קאמר ואסור ליישב כפשוטו בכבד עצמה ואשכחן דבניקב הכבד טרפה כגון דניקבה המרה כנגד הכבד והכבד סותמו דכשרה כדלעיל בסימן מ״ב ואם שוב ניקבה הכבד כנגד נקב המרה דטרפה וקאמר דאין מדמין בנקב זה בכבד אם נעשה קודם שחיטה אם לאו · ועי״ל דמיירי דניכר שאין הנקב בא בכבד מחמת חולי אלא או מחמת קוץ או מחט או בידא דטבחא וקאמר דאין מדמין וטרפה ולא מכשרינן לה מטעם ס״ס אלא כיש מתירים בספר אבל מועד בסימן הקודם ואף לדעת המכשירים דנקטינן כוותייהו איכא לפרש דה״ק אין מדמין לומר דאם איננו דומה לנקב שעושין בידא או ודאי ע״י קוץ או מחט נעשה תחיים וליכא אלא חדא ספיקא שמא ניקב אחד מהאברים שנקובתן במשהו וטרפה וכדין מחט שנמצא בחלל הגוף אלא אין מדמין וה״ל בכלל ס״ס וכשר :

כל אבר שאמרו בו אם ניקב כו׳ כ״כ התוס׳ רפא״ט וכ״כ הפוסקים · ומ״ש כ״ש אם נחתך וניטל נראה דה״ק דכיון דבנחסר טרפ׳ בין נחסר כולו בין נחסר מקצתו כ״ש דטרפה בניטל כולו בין נחתך מקצתו ודלא כמה שפירש בית יוסף : **ומ״ש** אבל כל שאמרו בו אם ניטל טרפה וכו׳ טעם מחלוקת זה כבר האריך בו ב״י סוף סימן מ״א וע״ל בסימן כ״ד במה שנוגע בדין זהו׳ וכמ״ש לשם בס״ד:

נא קוץ או מחט וכו׳ סא״ט סוף (דף נ״ג) ר״נ אמר בקוץ עד שתינקב לחלל ופרש״י אבל הגיע לחלל יש לחוש שמא ניקבו הדקין ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בהן עכ״ל · ולא היה לו לרבינו לבאר כאן ולומר לחלל הבהמה או עוף דכבר כתב בסימן מ״ט דכל טרפות שבבהמה טרפות גם בעוף וכו׳ אלא לאורויי דוקא דבניקב לחלל הוא דבהמה ועוף שוין בדין אבל בכולו טמון בירך וקופא לגאיו אינו כשר אלא בבהמה שדרכה להתחכך אבל בעוף שאין דרכו להתחכך טרפה וז״ש רבינו ולפי שדרך הבהמה להתחכך וכו׳ כלומר דמש״ה דוקא בבהמ׳ כשרה הכא אבל לא בעוף והכי דייק לשון הרא״ש שלא הזכיר בדין זה אלא בהמה פעמיים ושלש לאורויי דדוקא בהמה אבל לא עוף (ע״ש בדף קנ״ח ע״ב) : **כתב** בה״ג דניקבה קוץ וכו׳ כ״כ הרא״ש ושאר מפרשים ע״ש בה״ג ונראה ודאי דאף בה״ג לא קאמר אלא בנודע שהקוץ ניקב לחלל סמוך לשחיטה דלא עלה עליו קרום אבל היכא דלא נודע ושמא כבר ניקב ועלה קרום על המכה ואינו ניכר אף בה״ג מודה דאין לו היתר בבדיקה והכי משמע מלשון הרמב״ם שפסק כבה״ג בפ״ח מה״ש וכתב בזה הלשון הבהמה שנמצא קוץ או גורק בה מן או רומח וכיוצא בהן ונכנס לחללה חוששין לה וצריכה בדיקה כנגד כל החלל וכו׳ עכ״ל אלמא דמיירי בניקב לחלל בפנינו דחוששין לה להצריכה בדיקה מיד ופשוט הוא : **ומ״ש** אבל רש״י פירש שאין לו היתר בבדיקה כו׳ בספרים שלנו כתב וז״ל אבל הגיע לחלל יש לחוש שמא ניקבו הדקין ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בהן עכ״ל ותימה הלא רש״י גופיה פי׳ ר״פ השוחט דדוקא בושט מבחוץ שהוא אדום אין נקב דק ניכר בו בטפת דם אבל

בפנים

דרכי משה

נ (א) ואפשר דמיירי נמי בפרשא דכבדא דנשרף בנקיבת משהו ומ״מ לדידן אין נפקותא בדבר זה דאין אנו בקיאין בהקפה כמ״ש לעיל סי׳ ל״ו וכ״פ בכלבו : (ב) וכ״נ דעת הר״ן פא״ט במשנה דאלו כשרות ובאו״ה כלל ג׳ דקי״ל כרמב״ם וכ״מ בת״ה סימן קע״ז :

ותפי

פרישה

ליישב שמ״ש אלא בכרס ודקין וה״ה לכל האיברים שנקב שלהם דק ולא בא להוציא אלא נקבים שבאברים עבים כלב וכבד שא״א לבדוק ולדמות בהן הואיל והן עבים : (ד) וא״א הרא״ש כתב כסברת רבי יונה והאי דקאמר אבל לא בכבד אע״ג דכבד אפי׳ ניטל כשר נ״ל דר״ל קנה הכבד דלדידן מיפסל בנקב כמ״ש בס״ס ל״ד ב״י : (ה) וכל שאמרו בו אם חסר טריפה כ״ש אם נחתך וניטל כתב ב״י דר״ל אם נחתך כולו דאל״כ לא היה כ״ש דהא חסר כולו עכ״ל ול״נ דאינו מוכרח די״ל דאף חסר מיירי בחיסר מקצת דאלעיל מיניה קאי שאמר כל שאמרו בו אם ניקב כו׳ וניקב הוא מקצת אף מה שאמר וכל שאמרו בו אם חסר כו׳ ר״ל שחיסר מקצת וא״ש במכ״ש אם נחתך מקצת דחיתוך לעולם גרע מחיסר :

דרישה

סי׳ נ [א] **כל** אבר שאמרו בו אם ניקב במשהו טריפה ה״ה נמי אם ניטל וכתב מו״ח ז״ל הא לך כלל בטריפות כל מקום שאמרו חכמים נקוב טריפה אם יש שם אבעבועה צריך לפתוח אותו אם נשאר כעור שלימה תמצאו כשר בין מים זכים בין מים סרוחין וליחה אבל אם הבשר רע הוה כנקב וזו היא סברת ר״ת ועיקר יע״ן תמצא עיין בפא״ט אבל בריאה רגילין להכשיר ולא בדקין במידי נ״ל עכ״ל : [ב] כתב הרמב״ם שאם נבראת כו׳ בסימן מ״א הביא ב״י דעת הרמב״ם והרשב״א בארוכות ע״ש (בס״ס ע״ש דלדעת הרמב״ם הויס לו ב׳ כבדים כשרה עכ״ה) ועמ״ש בסימן ל״ה בסס מ״ז :

כתב

סי׳ נא (א) **כתב** בה״ג דנקיבת קוץ כו׳ שיבדוק כל המקומות נ״ל דמיירי שידוע שניקב השתא דאל״כ איכא למיחש שמא הבריא וא״א לבדוק דקרום שעלה מחמת מכה לאו קרום הוא : (ב) אבל רש״י פי׳ כו׳ לפי שהמקומות רבים ואע״ג דרש״י כתב לעיל סימן ל״ג דאפילו בושט למוד אין לו בדיקה אף לענין נקב וא״כ מאי צריך כאן ליתן טעם שהמקומות רבים י״ל שאני התם כיון שהוא אדום אין הנקב ניכר בו אבל בשאר אברים ניכר ומיירי כאן אפילו בשאין להסתפק בנקב הושט דמיירי שנקבת והשמט חטוב מהמוך לגוף ולא בא דרך הושט : (ג) לפי שהמקומות רבים והנקב דק פי׳ שצריך לבדוק כל אברים פעמים שניקב בכן במשהו כשנמצא הקוץ בחלל הבהמה לאפוקי ישב לו קוץ בושט אית ליה בדיקה

כיון

חדושי הגהות

נ א לעיל בסי׳ מ״ח הביא ג״כ דברים אלו וציין שם מקומו בפ״ק מה׳ שחיטה ולקמן סי׳ נ״ה הביאו האגור בשם הגמי׳ וגם הרב״י מביאו שם עוד ב״ש אבל חפשתי ולא מצאתיו בכל הגמי׳ מהלכות שחיטה : נא א הרב״י בספרו ברק הבית כתב ע״ז ח״ל ועמ״ש בר״ס נ״ד בשם הרשב״א (בה״ג) :

סן

בפנים שהוא לבן ניכר בו נקב דק בטיפת דם וא"כ דקין נמי ניכר בהן נקב דק בטיפת דם כיון שאינן אדומים וצריך לומר דלדעת רש"י דכיון שהמקומות רבים אין בדיקה לנקב דק אפילו אינן אדומים וכן נראה מדברי הרא"ש וכך מבואר מדברי רבינו : ומ"ש ודוקא קוץ וכו' כ"כ שם הרא"ש (בדף ק"ס ע"א) :

שכן דקין וכו' ככר כתבתי בסמוך שכ"כ הרא"ש על פרש"י :

מצאתי כתוב מעשה שנמצא מחט תחוב חוץ לחלל של ביצים וטרפו התרנגולת מטעם שהיה בחלל הגוף ויש לחוש לנקיבת הדקין (א) : כתב הרשב"א נקב הקוץ לפנינו ונשחט הבהמה ונמצא הקוץ תחוב לפנינו וכו' ז"ל הרשב"א בת"ה דע שכשאמרו ניקב הלב לבית חללו המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ וכן בכל אבר פנימי שאמרו שניקב אלד לצד לא אמרו אלא כשניקב מחמת חולי הא לאו הכי אפילו לא נקבו אלא מבחוץ בקוץ או בסכין וכיוצא בזה טריפה ותדע לך דקוץ מהיכן בא א"ת שבלע א"כ כבר ניקבו הדקין והוא טריפה ואת"ל שנכנס מבחוץ הא קי"ל עד שתנקב לחלל ולפיכך אם תמצא הכבד נקוב מבחוץ שלא מחמת חולי ה"ז טריפה כמו שאמרנו וכן בכל האיברים הפנימיים ואפילו נמצאת בחלל הבהמה כן הדין וכן הטעם ואח"כ כתב בדין הלב ככר כתבנו למעלה שלא אמרו ניקב לבית חללו אלא בנקב מחמת חולי אבל בקוץ אפילו נקב מבחוץ ולא נקב לחלל וא"כ משכחת לה כגון שנקב הקוץ לפנינו בדפני הבהמה ונתחב בלב ועודנו לפנינו תן הדופן אל הלב שאין לחוש בכענין הזה לנקיבת אחד האיברים הפנימיים עכ"ל . וכ"כ בתשוב' וז"ל אני רואה לכתב לך הסכמתי ואשר אמרתי לפני רבותי נ"ע והודו לי אחר העיון והוא שאני אומר שכל האברים ששנינו בהם חלד אחד כסר כלב ועובי בית הכוסות וקרקבן לא נאמרו דבריהם אלו אלא בחולי א"כ במחט וקוץ שנכנס דרך פנים כל אחד כפי מה שהוא ענין בריאה וכבד ולפי תכונת המחט שאין לחוש אלא באותו אבר שנמצאת בו א"כ למקומות שנכנסה דרך פנים ככי מה שנזכר בהלכה אבל כל שנכנסה דרך חוץ דרך דופן אין לה בדיקה אלא אוסרין מיד לפי שאנו חוששין שמא דרך כניסתה פגעה באחד מהאברים שהנקב פוסל בהם ואין לכל האברים האלו בדיקה בנקב וזהו שאמרו בקוץ עד שתנקב לחלל עכ"ל ומכל זה תבין דלא מכשר אלא דוקא בניקב בפנינו ורואינו שלא נתחב אלא בלב וכשנשחטה נמצא ג"כ תחוב בלב הא אם ראינו שנתחבה ואין אנו יודעים אם נתחב בלב או באחד משאר אבריו טריפה דנקב שנקב בפנינו איני מוציאנו מידי ספק שמא ניקב אחד מהדברים שנקיבתן במשהו ואח"כ נתחב בלב וכל זה שלא כדברי המרדכי שנראה מדבריו דלא בעינן ניקב בפנינו כלל שכתב בפרק א"ט בשם ראבי"ה וז"ל מחט הנמצא תקועה בלב אם יש היכר מבחוץ בדופן הצלעות שידוע שבא המחט מבחוץ לצד פנים יש לחוש ולעיין אם תקוע מקצתו עדיין לדופן ולא עבר לחלל הלב בנקב מפולש אפילו קופא לבר כשרה ואפילו בקליסתא ואם אינו תקוע בדופן הצלעות חיישינן שמא ניקבו הדקין וסוב חזר ונכנס בלב וטריפה ואפילו אלימתא ואפילו קופא לגיו עכ"ל (ב) : ולענין הלכה נקטינן כדברי הרשב"א להחמיר :

רבים והנקב דק וא"א לעמוד ע"י בדיקה ודוקא קוץ, ומחט שהן דקין אבל ניקב בקנה וביוצא בו יש לו בדיקה (ד) כתב הרשב"א נקב הקוץ לפנינו ונשחט הבהמה ונמצא הקוץ תחוב לפנינו מדופן הבהמה לאחד האברי' נראין הדברים שלא ניקב במקום אחר לפיכך אם פגע בלב וכיוצא בו ולא ניקב לבית חללו כשרה הלעיטה קורט של חלתית טרפה מפני שנוקבין בני מעים אבל אכלה עלין שלו כשרה

כתב הרשב"א נקב הקוץ לפנינו וכו' פירוש אינה כשרה אלא בדאיכא תרתי חדא שניקב הקוץ לפנינו אידך דנמצא לאחר שחיטה שהקוץ תקוע מקצתו עדיין לדופן דכראין הדברים שלא ניקב במקום אחר אבל אם לא ניקב הקוץ לפנינו אעפ"י דנמצא לאחר שחיטה שהקוץ תקוע מקצתו לדופן חיישינן שמא דרך וושט נכנס ונקב וחזר ונכנס קצה אחד בלב וקצה השני בדופן וכן אפי' ניקב לפנינו ולא נמצא אחר שחיטה שהקוץ עדיין תקוע מקצתו לדופן חיישינן שמא לאחר שנכנס הקוץ כולו בחלל הגוף קודם שנכנס בלב נקב אחד משאר אברים שנקובתן במשהו ואח"כ נכנס בלב. וז"ל המרדכי מחט הנמצאת תקוע בלב אם יש היכר מבחוץ בדופן הצלעות שידוע שבא המחט מבחוץ לצד פנים יש לחוש ולעיין אם תקוע מקצתו עדיין בדופן ולא עבר בחלל הלב בנקב תכולש כשר ואם אינה תקועה בדופן הצלעות חיישינן שמא ניקבו הדקין וסיב חזר ונכנס בלב וטרפה עכ"ל ונראה דאין כאן מחלוקת והרשב"א נמי מודה דאם יש היכר מבחוץ וכו' אעפ"י שאינו ניקב לפניו מ"מ כיון דאיכא היכר מבחוץ שבא המחט במקום זה מבחוץ לצד פנים ונמצא לאחר שחיטה שהמחט תקוע עדיין בדופן מבפנים במקום הזה דאיכא היכר מבחוץ א"כ נראין הדברים שלא ניקב במקום אחר וחשוב הוא כאילו הי' נקוב לפנינו דאין לחוש שמא לאחר שנכנסה כל המחט לחלל הגוף ונקבה אחד מהאברי' שנקובתו במשהו חזרה ונכנסה בלב נקבה האחד ובדופן נכנסה בקצה השני דא"כ תמה על עצמך מי מכוונה לחזור וליכנס בדופן למקום שנכנסה בו מתחלה מבחוץ לחלל הגוף אלא ודאי מדנמצאת תקועה בדופן במקום שיש היכר מבחוץ שנכנסה משם לכנוס אלמא שלא נקבה במקום אחר וסב"י הכי, שהרשב"א התיר בניקב הקוץ לפנינו אף עפ"י שלא נמצא לאחר שחיטה שהקוץ תקוע עדיין מקצתו לדופן והא ודאי ליתא דמדכתב רבינו בלשון הרשב"א ונמצא הקוץ תחוב לפנינו מדופן הבהמה לאחד האברים דלא ה"ל לומר מדופן הבהמה אלא ה"ל לומר ונמצא הקוץ תחוב לפנינו לאחד האברים אלמא דוקא היכא דהקוץ תחיב בקצה האחד לא האברים ובקצה האחר תחוב לדופן הבהמה השתא ודאי כיון דהקוץ תחוב לפנינו מדופן הבהמה לאחד האברים אמרינן הדברים שלא ניקב במקום אחר אבל בשאינו תחוב בקצה האחד בדופן הבהמה איכא למיחש שמא לאח' שנכנסה כולה בחלל הגוף ניקבה אחד מהאברים שנקובתן במשהו וחזרה ונכנסה בלב וטרפה כדפרי' : עוד כתב ב"י דהרשב"א נחלק אמ"ש המרדכי דמכשרינן אפילו לא ניקב לפנינו כלל ולענין הלכה נקטינן כדברי הרשב"א להחמיר עכ"ל והא נמי ליתא דאין כאן מחלוקת וכדפרי' : עוד כתב ב"י ומכל זה תבין דלא תכשר אלא דוקא בניקב בכניסה ורואינו שלא נתחב אלא בלב וכשנשחטה נמצא ג"כ תחוב בלב כו' ולשונו זה תמה דהיאך אפשר לראות בחיי הבהמה שלא נתחב אלא בלב ואולי לידיעה בלא ראייה קורא אותו ור"ל והוא לומר דיש להבין לפי מקום התחובה מבחוץ שנתחב כנגד הלב בלבד ולא כנגד שאר אבר שנקובתו במשהו וכל זה הגיע לו לפי שהבין דהרשב"א מדבר בדלא נמצאת המחט אחר שחיטה אלא דבקצה הא' תקועה בלב אבל בקצה הב' אינה תקועה בדופן כלל וכדכתיבנא וכ"ל דלא דק :

הלעיטה קורט של חלתית טריפה וכו' אבל אכלה עלין שלו כשרה בפרק א"ט (נח :) אמר שמואל הלעיטה קורט של חלתית טרפה משום דמנקבא למעיה אותיבנא עליה מדתניא הלעיטה חלתית כשרה ואוקימנא בריותא בעלה

כתב מהרש"ל בהגהותיו וז"ל נראה בעיני דדוקא כשהקוץ או מחט תחוב בו אבל אם אין אנו רואין אלא נקב בחלל הבהמה א"צ בדיקה אלא נגד הנקב וזו אינה צריכה רבה דמסתברא היא עכ"ל ולא ידעתי למה הצריך בדיקה כנגד הנקב דליש מתירין שנספר אבל מועד שהביא ב"י בסימן מ"ט דהיכא דאינו ניכר אם הוא מחמת חולי או מחמת קוץ דמותר מטעם דאיכא ס"ס א"כ כ"ש הוא דכיון דנמצא נקב באברים הפנימיים עצמן שרי מטעם ס"ס כ"ש בנקב עור ובשר אלא אף ליש מחמירין איכא למימר התם הוא דיש להחמיר משום דאי הוה ע"י קוץ הוי כמו ודאי ניקב באברים הפנימיים דהקוץ שהוא בחלל הגוף אי אפשר שלא ינקוב בפגיעתו ונגיעתו באברים הפנימיים ואין שם א"ת ספק אחד אם מחמת חולי או מחמת קוץ אבל בנקב לחלל הבהמה בלבד דאפשר דאפי' היה ע"י קוץ מ"מ לא נגע באברים והוי ס"ס וכשר בלא בדיקה כל עיקר ותו קשה לדבריו דאם צריך בדיקה דחיישינן לקוץ א"כ לא סגי בבדיקה כנגד הנקב בלבד אלא כדין קוץ או מחט שניקב לחלל הבהמה ואפשר לייסב דמיירי כניכר שאינו מחמת חולי ודוקא בתחוב לפנינו התם הוא דחיישינן לכל האברים הפנימיים לפי שהקוץ או המחט התחיב לחלל מתהפך ואין ידוע לאיזה צד מתהפך בכניסתו אבל כשאין נמצא הקוץ תחוב בו תלינן דמיד שהיה הקוץ נוקב בעור ובשר היה נשמט משם ולא היה מתהפך לשום צד ולפיכך אין צריך בדיקה אלא כנגד הנקב וכן כתב הרב בפירוש בסימן נ"ז אבל דין דרוסת הכן שיש לו דריסה בניקב עד לחלל דווקא ע"ש אבל לפע"ד אין זה נכון דכבר כתב הרשב"א בתשובה בסי' רע"ז דבכה"ג הוי טרפה כיון שניכר שהנקב בא מחמת מחט אפילו אינו תחוב בו דינו כתחוב וכדין מחט שנמצא בחלל הבהמה ע"ש והא פשיטא דלדברי הכל אם אינו ניכר אם מחמת חולי או מחמת מחט כשרה ואינה צריכה בדיקה מדינא אפילו כנגד הנקב וכן פסק הרב בהגהת ש"ע בסתם דכשר בנקב עור ובשר עד החלל ומיירי בדלא ניכר אם הוא מחמת חולי או מחט ואינו צריך בדיקה כלל ואין צריך לומר אם אי אכשר בבדיקה דלא מחמרינן והכי נקטינן :

מעשה אירע כמה פעמים באווזות פטומות שהלעיטין אותם שנמצא בתוך השומן סמוך לבני מעיים נוצות ארוכות הרבה סמוכים ודבוקים ביחד ונפרדין אחד אחד והכשרתי אותם דאין לנו להוסיף על הטרפות והדעת מכי עת שמתוך שנתרבה השומן לא היה כח בטבע האווז להוציא גידול הנוצות לחוץ וגדלו בפנים וכך הכשיר הרב מהר"ר אליעזר אשכנזי ואף על פי שמהר"ר יוסף מקראקא בתשובתו היה נוטה לאיסור לבסוף נתחרט ולא אמר בה לא איסור ולא היתר וכך הדבר פשוט דלא חיישינן שמא ניקב ע"י קוץ מבחוץ וע"י כך נכנסו הנוצות לתוכן דלחזוקי ריעותא לא מחזקינן ותלינן לומר דאפילו אם תמצא לומר דנ"קב על ידי קוץ דילמא קנה רחב היה שוב שמעתי מהרבה בני אשכנז שדבר זה שכיח טובא במדינות אשכנז ואין פוצה פה לאוסרן והכי נקטינן להיתר :

הלעיטה קורט של חלתית וכו' שם סוף (דף נ"ח) תימרא דשמואל הלעיטה חלתית טרפה ואסיקנא דבקרטין טרפה בעלין כשרה :

ומ"ש

דרכי משה

נא (א) ולפי מה שכתבתי סימן נ"ה דאם ניקב השלל טריפה אין אנו צריכים לטעם זו - ב וי"ל דהא התם מיירי שלא נמצא בה שום מחט או קוץ ובשערים דמהרא"י שער ל"א כתב כדברי ב"י כתב באיסור והיתר הארוך כלל נ"א דאם נקוב הכרס עד החלל אז בלא מחט נמי טריפה דהואיל וחזינן ריעותא חוששין שמא ניקב אחר מן המעיים והא דבעינן גבי כרס החיצונה ברובה היינו לדידהו שהיו בקיאין בבדיקות והיו בודקים נגד אותו נקב שלא ניקבו הבני מעים אבל עכשיו שאין אנו בקיאין בבדיקות יש להטריף אפילו בנקב קטן עכ"ל . ואין דבריו נראין דכל נקב שבא ע"י חולי לא חיישינן בו שמא ניקב יותר ולכן בעינן בכל הנקבים נקב מפולש ולא מצינו שום מקום שהצריכו לבדוק אם ניקב יותר וליכא למיחש אלא במחט וקוץ וזה ברור א"צ לראיה מ"מ דהרשב"א כתב כן בהדיא בתשובותיו סי' ע"ז דבנקב הנעשה ע"י חולי יש להכשיר אמנם בנקב ע"י כלי כמחט או קוץ טריפה וכ"פ ב"י בשם תורת הבית ואפשר שגם בעל א"ו הארוך לזו נתכוין ולא אסר אלא מספק שמא ניקב ע"י קוץ או מחט אבל נ"ל בנקב שיש לספק בו אם נעשה מעצמו או ע"י קוץ א"ה כשר מטעם ס"ס כדלעיל סימן מ"ט ומ"כ מעשה באווזא שהיה לה מכה בבטנה והיה תיוי בבטנה כמין שתי ביצים גדולים ופתחו בטנה וראו שהדקים שלמים והכשירה אע"פ שנקרע העור עכ"ל . (ב) ובשערים דמהרא"י ז"ל ובא"ו הארוך כלל נ"א כתב ממרדכי אם נמצאים מחט בלב או בבני מעיים מבחוץ אם יש ריעותא בדופן שכנגדו ולבין הצלעות כשרה כ"ש אם תקוע עדיין בדופן כו' והיה נראה אע"ג דבגרסת המרדכי שלנו משמע שרא תלינן בריעותא לחוד אלא צריכין להיות עדיין תקועות בדופן מכל מקום למידין מדברי מהרא"י ותלמידו שחיבר הא"ו דארוך טעם לדבר דמה נכשירים כשתקוע בדופן דהואיל והוא נגד הלב לא חיישינן שניקב במקום אחר רק אומרים שניקב נגד מקום שנכנס שם והואיל ומצינו שעדיין התחוב בדופן ולא נפל למקום אחר לא חיישינן שניקב שום דבר רק הלב והואיל ומצאנו אותו שאינו נקוב לחללו כשר זו הוא טעם ראבי"ה וכיעתה אני אומר דמה שכתוב בב"י דהרשב"א אינו מכשיר רק כשראינו מתחלה שניקב ללב וכו' דזה אינו נראה מלשון הטור כלל שהרי לא כתב רק ניקב לפנינו ואח"כ מצאנו תחוב וכו' ולא כתב דבעינן שראינו תחלה להיכן ניקב גם מ"ש הרשב"א חולק על ראבי"ה שכת' המרדכי דאם תקוע גם בזו אינו נראה לעשות פלוגתא במקום שיש לה שוות דעותיהן ע"כ נראה דאין אנו צריכין שראינו תחלה [היכן ניקב אלא כל שראינו שנכנס המחט בחוץ נגד הלב ותחובה בלב תלינן דלא ניקבה רק נגדה ולא במקום אחר וכשירה כמשמעות לשון הטור ומה שצריך שתינקב לפנינו ולא די בתקוע עדיין בדופן משום דהרשב"א סובר דאם לא ניקבה לפנינו יש לחוש שמא ניקבה במקום אחר ואח"כ נתקע לדופן ולכן בעי שתינקב לפנינו מיהו אם ניקבה לפנינו די בכך וכזה מחמיר הרשב"א יותר מראב"י דבעי ניקב לפנינו אבל לא בעינן שראו שנקב הלב לפנינו

ומה

פרישה

כיון שא"צ בדיקה אלא אותו אבר ועוד שהנקב הוא דק לאפוקי ניקב עם קנה שהנקב גדול יש לו בדיקה כמ"ש בסמוך וכן איתא לסדיא בחסר"י על דברי רש"י דתרי טעמי צריכי ב"י : (ד) וכתב הרשב"א ניקב הקוץ לפנינו כו' ב"י דייק בראיות ברורים דלא יוכשר הרשב"א אא"כ ניקב בפנינו ורואינו שלא נתחב אלא בלב וכשנשחטה נמצא גם כן תחוב בלב הא אם ראינו שנתחב ואין אנו יודעין אם נתחב בלב או בשאר אברים טריפה דנקב שניקב בפנינו אין מוציאו מידי ספק שמא ניקב אחד מהאברים שנקיבתן במשהו ואחר כך נתחב בלב ושלא כדברי המרדכי ע"ש וכ"כ מ"ו ומסיק ומ"מ נראה בעיני היכא שהראש השני עדיין תחוב בדופני הבהמה וכ"ש יוצא לחוץ דהוי כאילו שניקב הקוץ לפנינו וק"ל גם נראה בעיני דוקא שהקוץ או המחט תחוב בו או שראינו שניקב בקוץ אבל אם אין אני רואין אלא נקב בחלל הבהמה א"צ בדיקה אלא נגד שנקב וע"ל סימן נ"ז בענין דרוסה וכן אם ניקב אפילו בפנים כו' וכן

לפני

חדושי הגהות

ב מן תיבת וי"ל עד תיבת קוץ ליתא בס"א ובקצת ספרים מצאתי אותו בלשון קושיא בגליון משמע שהוא הג"ה מחכם אחר (א"מ) :

הב"ח

כשרה (ה) [א] כתב הרמב"ם הלעיטה קורט של חלתית תוך ג' ימים ספק ניקב ספק לא ניקב ותבדק [ב] ולא נהירא מדקאמר שמואל הלעיטה חלתית טרפה אלמא אין לה בדיקה :

נב (א) **נפלה** לאור ונחמרו בני מעיה ונשתנו (ב) כגון לב קורקבן וכבד שדרכן להיות אדומין ונשתנו והוריקו או המעיים שדרכן להיות ירוקין נשתנו והאדימו טרפה אפילו במשהו מהם שנשתנו אפילו לא הגיע לחלל שכיון שלקו מחמת מכות אש סופן לינקב · ואין הכבד דומה ללב וקורקבן שהלב והקורקבן בכ"מ שישתנו אפילו במשהו טרפה וכבד אין השינוי אוסר בו אא"כ נשתנה כנגד המעיים (ג) ואין איסורו מחמת עצמו (ד) שהרי אפילו ניטל כולו כשר אלא שאנו אומרים כיון שלקה כנגד המעיים אפילו בכל שהוא (ה) ודאי לקו גם הבני מעיים אפילו הן לפנינו ואין רואין בהם שום ריעותא אסורה וכנגד המעיים הוא ראש התחתון שלה וכלפי פנים (ו) דצד החיצון שלה הוא כנגד הצלעות כתב הרשב"א הוא הדין נמי אם הוריק כנגד המרה (ז) או כנגד מקום חיותא שהיא אסורה דכ"מ ירקותא כאילו נשרף וניטל

בעלה והשמואל בקרטין : ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם אינו בספרים שבידינו וכך הוא נוסחת ספרים דידן בפ"ו מה"ש בהמה שהלעיטה דבר שנוקב בני מעיה כגון קורט של חלתית וכיוצא בו טריפה שודאי נקב ואם היה ספק ניקב ספק אינו ניקב תיבדק : ומ"ש רבינו ול"נ מדקאמר שמואל הלעיטה חלתית טרפה אלמא אין לה בדיקה לפי נוסחא דידן ניחא דהרמב"ם נמי בקורט של חלתית אמר דטריפה משום דודאי ניקב ולא אמר תבדק אלא בדבר שהוא ספק ניקב ובלאו הכי אותה נוסחא משמע דמשובשת היא שהרי לא הוזכר בגמרא חילוק בין תוך ג' לאחר ג' ועוד שאין דברי אותה נוסחא מובנים דקאמר תוך ג' ימים ספק ניקב ותבדק משמע דאחר ג' משמע אחר יש לה ואין לומר דכשרה בלא בדיקה משום דאם היה נוקב בני מעים לא היתה מתקיימת ג' ימים וכיון שנתקיימה ג' ימים ודאי לא ניקבה דזו תנן לנו ועוד דא"כ לא ה"ל למישתק מלומר כן בפירוש ואין לומר דלאחר ג' ימים היא טריפה ולא מהני בה בדיקה שאם בדקוה ולא מצינו נקב למה נטריפנה ואין לומר דכ"ק אחר ג' ימים אי איפשר שלא ניקבה ומ"מ מחזקינן לה בטריפה דגם לזה יקשה דלא ה"ל לישתק מלומר כן בפירוש הילכך נרא' דליתא להאי נסחא : ומ"ש הרמב"ם דדבר שהוא ספק אם ניקב תבדק לטעמיה אזיל שסובר כבה"ג דיש בדיקה לבני מעים כמו שנתבאר אבל לדעת רש"י אין להם בדיקה וכ"נ שהוא דעת הראב"ד שכתב קשה היא בדיקת הדקין :

נב נפלה לאור ונחמרו בני מעיה ונשתנו כגון לב קרקבן וכבד שדרכן להיות אדומים ונשתנו והוריקו או המעים שדרכן להיות ירוקים ונשתנו והאדימו טריפה משנה בפרק א"ט (נו ·) נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ירוקה פסולה אם אדומי' כשרה ומפרש בגמ' דכי תנן אי ירוקים פסולי' ואם אדומים כשרה מיירי במעים שדרכן להיות אדומים דהיינו קרקבן ולב וכבד אבל במעים שדרכן להיות ירוקים כגון דקים וכיוצא בהם הוי איפכא דירוקים כשרה ואדומים טרפה וכתב הר"ן דכי תנן בלב וקרקבן וכבד אם אדומים כשרה היינו לומר שאע"פ שהוסיפו באדמימות כשרה וכן כי אמרינן דירוקים שהוריקו כשרים היינו לומר שאע"פ שהוסיפו ירקות כשרה לפי שבמעט חום הם מוסיפים במראה שלהם : ומ"ש רבינו טריפה אפילו במשהו מהם שנשתנו (שם :) בגמרא אהא דתנן אם ירוקים פסולה א"ר יוחנן משום רבי יוסי בן יהושע שיעור ירוקתן כשיעור נקובתן מה נקובתן במשהו אף ירוקתן במשהו . וכתב הר"ן יש מי שכתב דכיון דשיעור ירוקתן כשיעור נקובתן אין ירקות פוסל בלב עד שיהא מוריק עד חללו ובקרקבן עד שיהא מוריק הוא וכיסו אבל הוריק למעלה בלבד כשר כשם שהוא כשר בנקב ואחרים אמרו דכל שהוריק משהו למעלה טריפה דודאי יעבור לבית חללו כדאשכחן באדם ולזה הסכימו הרשב"א והרא"ש ז"ל וכך הם דברי רבינו שכתב אפילו לא הגיע לחלל וכו' וכתב הר"ן מיהו לא דמיא לגמרי לאדם שהרי בדרוסה אמרו שאפילו באברים שאין נפסלין אלא בכולן או ברובן דריסתן במשהו כדאמרי' לעיל גבי קנה לפי שהארס מתפשט בכל וגבי אור ליכא למימר הכי דהא אמרינן בסמוך גבי הוריקה כבד ולא יהא אלא ניטלה ואם איתא שהוא מתפשט בכל ה"ל נטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כלום דטריפה אלא ודאי אין כחו גדול כל כך מיהו איפשר לומר בו שאם הוריק מלמעלה הרי הוא כאילו הוריק מעבר אל עבר עד כאן לשונו וכיוצא בזה הם דברי הרא"ש ולאפוקי מהמרד' והגהות אשיר"י שסוברים שדין נפילה שוה לדין הדרוסה שכתבו דכשהוריק הכבד כנגד בני מעים יש לחוש שמא סופו ליטול כולו : ומ"ש רבינו ואין הכבד דומה ללב והקרקבן וכו' וכבד אין השינוי אוסר בו אלא א"כ נשתנה כנגד המעים ואין איסור מחמת עצמו וכו' שם בעא מיניה רב יוסף בריה דריב"ל מריב"ל הוריקה כבד כנגד בני מעים מהו א"ל טריפה ולא יהא אלא ניטלה אמר רבא כיון דהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה : ומ"ש אפילו הן לפנינו ואין רואין בהם שום ריעותא אסורה כ"כ שם הרא"ש והר"ן וכ"כ הרשב"א בת"ה וטעמא משום דכל שהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע ששלט האור בהם אלא שאין ירקותו ניכר בהן :

ומ"ש וכנגד המעיים הוא ראש התחתון שלה וכו' ז"ל הרשב"א בת"ה איזהו כנגד בני מעים ראשה של כבד התלוי כנגד בני מעיים הוא הראש הדק שבה וראשה האחד למעלה שלא כנגד המעיים והוא הראש הגס שבה מקום שהיא תלויה בו וכן הצד החיצון החלק שהוא כלפי הצלעות הוא שלא כנגד בני מעים ואפילו נמצא ירוקה באותו צד בראשה הדק כשרה עכ"ל :

כתב הרשב"א הכ"כ אם הוריק כנגד המרה או כנגד מקום חיותא שהיא אסורה וכו' ז"ל בת"ה הוריקה שלא כנגד בני מעים שהוא הראש העב שהוא מקום מרה ומקום חיותא אני מסתפק אם טריפה אם לאו לפי שיש לי לדון שאינה טרפה שאע"פ שנשתנה מחמת האור אינו כנטול שהכבד קשה הוא אל חום האש

ומ"ש ע"ש ה"ר משה ב"מ דתוך שלשה ימים מהניא לה בדיקה כן הוא בנוסחי דידן ברמב"ם ואין ספק דכך היתה גירסתו בבבלי או בירושלמי או מצא כך בתוספתא ולפ"ז צריך לפרש דלאחר שלשה דטרפה משום דאין שם ספק דודאי ניקב וז"ש הרמב"ם וז"ל בהמה שהלעיטה קורט של חלתית טרפה שודאי ניקב ואם היה תוך שלשה ימים וכו' אלמא דמ"ש מתחלה טרפה שודאי ניקב מיירי בלאחר שלשה ימים ואין להקשות א"כ אף תוך ג' ימים ליהוי טרפה כיון שסופו ליקב ודאי וכמו נפלה לאור ונחמרו בני מעיה דטרפה משום שסופו לינקב וכן בדרוסה כשהאדים הבשר כנגד הבני מעים וכן במרזה בריאה וכיוצא באלו י"ל דכל היכא דלית לה רפואה טרפה מטעם שסופו לינקב ודאי אבל הכא תוך ג' קים להו לרב ז"ל דאי בדרו לה סמא מחיי חיה וכדאמרינן גבי הכאה דמחו בכוליתא (כד' כ"ד) וע"ש ומהאי טעמא אכלה סם המות וכל הני דקא מנה להו רבינו בסי' מ' דכשרה משום דחשיב לה כמסוכנת ואפשר למסוכנת שתהא חיה על ידי רפואות שעושין לה משא"כ כל אינך דמטרפינן לה משום דסופו לינקב דלא מהני להו שום רפואה ודכותא בנקב בטרפשא כבדא לבה"ג דטריפה ונתיישב בזה מה שהיה קשה לב"י ע"ש · מיהו בכל שאר המחברים לא נמצא דין זה לחלק בין תוך שלשה לאחר שלשה ומשמע דבקורט של חלתית טרפה אפילו תוך שלשה ואין מועיל לה בדיקה ואף בספרי הרמב"ם איכא נוסחא אחרת והיא מסכמת עם דעת שאר מחברים לחומרא וכדכתב בית יוסף והכי נקטינן :

נב נפלה לאור ונחמרו בני מעיה ונשתנו וכו' משנה פא"ט (דף נ"ו) נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ירוקים פסולין אם אדומים כשרה ומפרש בגמרא דמשנתינו במעים שדרכן להיות אדומים כגון קורקבן ולב וכבד אבל במעיים שדרכן להיות ירוקין הוי איפכא דירוקין כשרה אדומים טרפה :

ומ"ש אפילו במשהו וכו' שם מימרא דר' יוחנן · ומ"ש אפילו לא הגיע לחלל וכו' כ"כ בשם הרא"ש ואיכא למידק אמאי תנן נחמרו דמשמע בדוקא נחמרו הלא אפילו לא נחמרו אלא שנשתנו במשהו נמי טרפה ודוחק לפרש דלשינוי משהו קורא נחמרו ותו דא"כ למה כתב רבינו תרווייהו ונחמרו ונשתנו כיון דבחדא לחוד מיטרפא והמרדכי כתב וז"ל נחמרו מעי' וי"מ לשון חמימו' עכ"ל ונראה ודאי דמשנתינו אתא לאורויי דדוקא בדנפלה לאור בענין שאפשר שנכוו או שנתחממו בני מעים התם הוא דכי נשתנו טרפה אבל היכא דלאי אפשר שנתחממו או שנכוו בנפילה זו לאש כזה אפילו נשתנו כשרה וכמו שיתבאר בסוף הסימן לדעת הרא"ש וזהו שכתב רבינו תרוייהו כלומר אם נפלה לאור בענין שאפשר שנחמרו בני מעיה דהיינו דאפשר שנתחממו או נכוו באש זה התם הוא דכי נשתנו טרפה הא לאו הכי אפילו נשתנו כשרה ופי' הר"ן דאין השינוי פוסל אלא מירוק לאדום או איפכא אבל ירוק שנשתנה והוסיף בירקות ואדום שהוסיף באדמומית כשרה והכי משמע לשון משנתינו : **ומ"ש** ואין הכבד דומה וכו' שם אמר רבא כיון שהוריק' כבד כנגד בני מעיים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה · ומ"ש אפי' הן לפנינו כו' כ"כ בשם הרא"ש והוכיח כך מדנקט סתמא ולא פירש :

כתב הרשב"א ה"ה נמי וכו' צריך לפרש הלשון לגרדים כנגד המרה במשהו וכנגד מקום חיותא שלא נשאר כזית וכבר הביא ב"י דברי הרשב"א וכתב שצריך להגיה בלשון הרשב"א שהביא רבינו כנגד כל מקום חיותא וכן כתב מהרש"ל פא"ט סי' נ"ד וכן פסק בש"ע : וז"ל המרדכי ושיעור ירוקתו במשהו ואע"ג דניקב הכבד כשר מ"מ כיון שהוריקה הכבד איגלי בהתתיה וחיישינן אף ללב ולמעיים אף על פי שעדיין אין ניכר בהם ועוד יש לחוש שמא סופו לינטל כולו ומכאן יש סמך לדברי הגאונים המטריפים כשנקב חצר הכבד דחיישינן שסופו לינטל כל הכבד עכ"ל ומביאו בהגהת אשיר"י מא"ז וכתב ב"י וק"ל א"כ מאי איריא כנגד בני מעים

דרכי משה

ומה שדקדק הב"י מלשון שכתב הרשב"א שניקב לפנינו ונתחב בלב אינו דיקדוק דאין ונתקע בלב קאי אלפנינו אלא קאמר נתחב בלב על שם סופו לאחר שחיטה רואין שנתחב בלב ודקדוק לשונו כך הוא דאל"כ היה לו לומר ניקב ונתחב בלב לפנינו ועו דאם לא הכשיר הרשב"א א"א כדרך שהבינו ב"י א"כ מאי למיטרא דודאי אם מוצאין לאחר שחיטה כמו שראינו שניקבה ודאי כשר דמה היה לנו לחוש עוד דפשיטא שאין לחוש שמא ניקבה בלב ויצא לחוץ וחזרה וניקבה בלב במקום הראשון לכך נראה מה שכתבתי דכן משמעות לשון הטור והוא יכריע : ולא

פרישה

לפני זה כתוב אלא אם ניקב עד לחלל קושיין לדריסתו עכ"ל מ"ו ועמ"ש לקמן ר"ס נ"ו ע"ז :

סי' נא (ה) כתב הרמב"ם הלעיטה חלתית כו' ותבדק נראה דלאחר ג' ימים ודאי טריפה וה"ל דלאחר ג' ימים ודאי כשרה ואם איתא דניקב כבר מתה דהא קי"ל טריפה אינה חיה עד י"ב חודש אלא ודאי לאחר ג' ימים ודאי טריפה . ויש לדקדק לפ"ז למה תבדוק תוך ג' ימים הא קי"לן כל העומד ליקב כנקוב דמי (ע"ל סימן מ' שכתבתי שהב"י כ"כ בפי' הראשון אבל מסיק שם דל"כ ליה להטריף ע"ש סופו ע"ש) וי"ל דתוך ג' אפשר לעשות לה רפואה להשקותה משקים המקררים החלתית הלכך לא אמרינן כנקוב דמי משא"כ מחט בלב הנ"ל דודאי ינקוב ועי"ד :

סי' נב (א) **נפלה** לאור ונחמרו פרש"י ונחמרו כולי' מחמת האור והפכו מראיתן לשון ממרמרו : (ב) כגון לב וקורקבן נקט קורקבן השייך בעוף וכדמסיק דנפלה לאור שייך דווקא בעוף וא"כ הל"ל נפל לאור לשון זכר לא נפלה ל' נקיבה י"ל כי רבינו נקט ל' המשנה וכן סוף ל' המשנה המתחלת אלו טריפות בעוף כו' נפלה לאור כו' ומיירי בעוף : (ג) ואין איסורו מחמת עצמו זה נתינת טעם למ"ש ואין הכבד דומה ללב וקורקבן כו' וכאילו אמר דאין איסורו כו' : (ד) דהא אפי' ניטל כולו כשר פי' כל מה שכנגד המעים שהוא התחתון שלה וכמ"ש בסמוך אבל לא כנגד המרה ובמקום חיותא : (ה) ודאי לקו גם הבני מעים כו' ואין רואין בהן שום ריעותא הטעם לפי שידוע ששלט בהן האור אלא שלא ניכר בהן מתוך שהן ירוקות ואע"ג דאמרינן בני מעים שדרכן להיות ירוקים משתנין ומאדומין מחמת האור שינו דוקא כשהאור עצמו שולט בהן אבל כאן שהאור שולט בכבד שהוא אדומה ונעשית ירוקה מכח האור ושוכבת על הבני מעים אמרינן הבני מעים לקו מן הכבד ולא נשתנו ממראיתן הוסיל ולקותן מן הכבד שהיא ירוקה : (ו) דצד החיצון שלה הוא כנגד הצלעות פי' ואפילו נמצאת ירוקה במותו לד כלפי פנים כשירה (נראה דר"ל דאפילו נמצאת ירוקה בצד הדק שלה שבין הצלעות אף שהוא כלפי פנים נגד הבני מעים כשרה ולא אמרינן דסליקוי יורד למטה על בני מעים וכן מוכח ברשב"א הביאו ב"י · עכ"ס) : (ז) ה"ג או כנגד כל מקום חיותא שנ"ל אלא כל וסיינו שלא נשאר כזית כמ"ש בסימן מ"א וכן הוא בת"ה האורך והקאור בהדיא וכתב שם דלא אסרו במשהו אלא במקום שהנקב אוסר במשהו וכמ"ש שיעור ירוקתן כשיעור נקיבתן משא"כ בכבד (ולכך צריך שיוריק כל מקום חיותא וסיינו שאין שם כזית שלם בלי ירוקה במקום חיותא וכמ"ש ב"י בסמוך עכ"ה) ובהוריק כנגד מרה אפילו לא הוריק בעומק עד מקום שנתחבר שם במרה וכן גבי טחול אפילו נשתייר בו כעובי דינר זהב אם הוריק בסומכה בבהמה טריפה דכל מקום ירקותא כאילו נשרף וניטל וכתב ב"י עוד דל"ד כנגד אלא שאם הורק סמוך למקום חיותא בבדי שאם ינטל מקום סירוק לא ישאר כזית במקום חיותא

דרישה

סי' נא [א] **כתב** הרמב"ם הלעיטה חלתית כו' ספק ניקב ספק לא ניקב ותבדק כתב ב"י שם וז"ל ומ"ש הרמב"ם ספק אם ניקב תבדק לטעמיה אזיל שסובר בכה"ג דיש בדיקה לבני מעים כמו שנתבאר אבל לדעת רש"י אין להם בדיקה עכ"ל ול"נ דאף לדעת רש"י יש שם בדיקה דע"כ לא קאמר רש"י דאין בדיקה לבני מעים אלא בניקב מחמת קוץ או מחט דהנקב הוא דק מאוד גם איכא למימר שמא נסתם אבל נקב שמחמת חלתית הוא ניכר שמקום הנקב נשרף ונשאר מרושם החלתית ונקב כזה יש לו בדיקה אליבא דכ"ע :

[ב] ולא נהירא מדקאמר שמואל כו' רבינו כ"כ לפי גרסתו שהיה גורס בספרי הרמב"ם הלעיטה חלתית תוך ג' ימים ספק כו' אבל לפי גירסת ספרים דידן לא קשה מידי ממ"ש שמואל על דברי הרמב"ם וזה נוסחא בפ"ו מה"ש בהמה שהלעיטה דבר שנוקב בני מעים כגון קורט של חלתית וכיוצא בו טריפה . שודאי ניקב ואם היה ספק ניקב ספק אינו נוקב תבדק ע"כ כמלא שגם הרמב"ם סובר בחלתית שהיא טריפה מיד :

וקאמר

וניטל (ס) [א] וקאמר בגמרא דבריאה אין לחוש בנפילת האור מפני שהצלעות מגינות עליה ופירש הרשב"א דלא קאמר אלא לענין שאין צריך לבדוק אחריה אפילו אם נפלה לאור לפנינו (ט) אבל [ב] אם ראינו שהאדימה טרפה שהרי לא הגינו עליה צלעותיה וא"א הרא"ש ז"ל כתב אפילו רואין אותה אדומה כשרה דכיון שצלעותיה מגינין עליה אנו תולין השינוי בדבר אחר ולא בנפילת האור אפי' אם נפלה לאור בפנינו והא דשינוי פוסל דוקא כשעמדה בשינוי אחר

מעים שלא כנגד בני מעיים נמי איכא למיחש דסופו לינטל כולו ואפשר דס"ל דקים להו שאין סופו לינטל כולו אלא בהוריק כנגד בני מעיים דוקא עכ"ל וכתב מהרש"ל פא"ט סי' נ"ד וז"ל ואני אומר שאין טעם זה נכון ונראה בעיני לפרש שכך דעתו דמ"מ הירקות שלו כשהתחיל להוריק אפילו כמשהו הולך וגובר אלא דלא ידעינן לאיזה צד יתפשט ירקותו אם דרך עביו מעבר לעבר או יתפשט ג"כ לבני מעיים ואם נאמר שלא יתפשט הירקות מעבר לעבר דרך עביו אם כן מסתמא יתפשט לצדדין בכל הכבד כולו ויהיה כאילו ניטל כולו עכ"ל וגם זה לא נהיר אלא ברור הוא דמ"ש המרדכי שמא סופו לינטל כולו לאו דוקא כולו ושיהא פיסולו מצד הכבד עצמו דא"כ מאי קאמר רבא כיון שהוריקה וכו' דאלמא דטריפותא משום דנאמרו בני מעיה ולא משום נטילת כבד אלא בע"כ דהמרדכי ה"ק שסופו שיתפשט הירקות יותר ממשהו ויגיע גם לבני המעיים ולטעם הראשון לא קאמר דסופו יתפשט יותר אלא שהירקות ה"ל כאלו ניקב משהו כבר וכיון שניקב הכבד כנגד בני המעיים חיישינן אף ללב ומעיים שמא נשתנו כבר אע"ג שאין ניכר בהם ולטעם השני לא ס"ל לומר שנשתנו כבר אלא חיישינן שלסוף יתפשט הירקות ויגיע גם לבני המעיים והא ודאי פשיטא דטרפותו אינו אלא משום בני המעיים ולא משום נטילת הכבד בעצמו כדפרי' ודעת המרדכי כדעת כל הגאונים במה שנוגע בעיקר הדין ודלא כמו שהבין ב"י וכתב ולאפוקי מדעת המרדכי וכו' דאין ספק שלא בא המרדכי אלא לתת שני טעמים בדבר וליכא נפקותא אלא דלטעם השני איכא סמך למה שהטריפו הגאונים כשנקב אצל הכבד אבל ודאי בע"כ אף לטעם השני אין טרפותו משום נטילת הכבד בעצמו ותדע שהרי בגמרא פריך אהוריקה הכבד דטרפה ולא יהא אלא ניטלה ואי איתא שהוא מתפשט בכולו לא הוה פריך מידי דהלא ה"ל ניטלה הכבד ולא נשתייר ממנו כלום דטרפה אלא ודאי אין כחו גדול כ"כ וכ"כ הר"ן אלא תיהא כיון שהירקות בכבד כנגד בני מעיים חיישינן שיתפשט יותר בכבד ויגיע הלקות גם בבני מעיים וטרפותו משום נקיבת בני מעיים כדפרישית ודו"ק :

וקאמר בגמרא וכו' (בדף נ"ו) אמר חזקיה אין ריאה לעוף ומסיקנא דיש לו אלא שאין לו לא ליפול ולא ליחמר ופי' רש"י לא ליפול אם נפלה מן הגג דאמרן צריכה בדיקה א"צ לבדוק בריאה ולא ליחמר בנפלה לאור שבודקים המעיים שמא הוריקו א"צ לבדוק הריאה הואיל דהצלעות מגינין עליה שאינן שוכבין על רחבן אלא על חודן וכולן רחבן לפנים והריאה נחבאת ביניהם עכ"ל אבל במרדכי כתב וז"ל בתלמודא יש נקטינן אין ריאה לעוף וכו' ואפילו נשתנית לא חיישינן לה וכל זה מיירי דליכא למיחש לריסוק אברים אלא לאור וליחמר אבל אם נפלה ממקום גבוה לארץ בלא ידיעה דאיכא למיחש לריסוק אברים דינו שוה לבהמה אביאסף עכ"ל נראה דקשיא ליה לפירש"י הא דאמרו בגמ' לא אמרו ירוקין אלא בקורקבן ולב וכבד ולא מנו ריאה בהדייהו אלמא דריאה אפילו הוריקה כשרה והשתא אי איתא דלא ליפול בנפלה מן הגג כדפי' רש"י צ"ל נמי דכוותה דאפילו נתרסקה כשרה והא ודאי ליתא דתינח בנפלה לאור תלינן הירקות בקוטרא דעייל בה אבל בנפלה מן הגג ונתרסקה הריאה אמאי כשרה הא ליכא למתלי הריסוק אלא בנפילה שנפלה לפנינו והלכך צריך לפרש לא ליפול ולא ליחמר כולה בנפלה לאור קאמר דלא כפרש"י וה"ק אין חוששין היכא דנפלה לאור וא"צ לבדוק בריאה וגם אין חוששין ליחמר היכא דנחמרה הריאה ונשתנית דתלינן בקוטרא בעלמא דעייל בה ולא זו אף זו קאמר והגהת אשר"י הביא דברי המרדכי לפסק הלכה והיא דעת הרא"ש כמ"ש רבינו בשמו וכתב ב"י שכך היא דעת הרמב"ם בפ"ז מה' שחיטה ובש"ע נראה דפסק כמותו ומ"מ נראה כיון דהרשב"א והר"ן מחמירים דאם ראינו שנשתנית הריאה טרפה יש להחמיר אפילו היכא דאיכא הפסד מרובה · ועי"ל בסי' נ"ח סעיף ח' :

ומ"ש ופירש הרשב"א וכו' אבל אם ראינו שהוריקה טרפה וכו וא"א הרא"ש כתב אפילו רואין אותה שנשתנית כשרה וכו' כך צריך להגיה בספרי רבינו ונראה דהרשב"א שכתב דאם ראינו שהוריקה טרפה נקט שהוריקה בסתמא לאורויי דאפילו הוריקה ככרתי דבלא נפלה לאור כשרה כדלעיל סימן ל"ח אבל בנפלה לאור טרפה דתלינן השינוי באור ולא בתולדתה אבל הרא"ש כתב אפילו רואין אותה שנשתנית כשרה דקדק בלשונו שלא אמר אפילו רואין אותה שהוריקה כשרה דהוה משמע מדכתב בסתמא שהוריקה כשרה דכל מראה ירוק כשרה והא ליתא דירוק שאינו ככרתי טרפה בריאה אף לו לא נפלה לאור ואין צ"ל דטרפה בנפלה לאור ולכך כתב שנשתנית כלומר אם אין שם אלא שינוי בעלמא דלא חיישי' ליה אע"ג דנפלה לאור ובריאה אפילו נפלה לאור לא חיישינן ליה : **והא** דשינוי פוסל וכו' שם (דף נ"ו) מימרא דרבי מני בירוקים שהאדימו וכו' ומבר' הרא"ש דה"ה באדומים שהוריקו וכו' אלא דמילתא דשכיחא נקט והרשב"א חולק וסובר דאין מכשירין בטרפות אלא מה שהכשירו חכמים וכיון דר' מני לא קאמר אלא בירוקי' שהאדימו וכו' אין לנו כח להכשיר באדומים שהוריקו וחזרו על ידי שלקן ודעת רוב פוסקים להקל כהרא"ש וכן פסק בש"ע וכן פסק מהרש"ל בסי' נ"ו : איתא בגמרא דהא דכשרה כשחזרו למראה הכשר טעמא דמילתא דתלינן השנוי דמעיקרא בקוטרא דעייל בהו וכתב בהגהת אשר"י מספקא ליה לראבי"ה אי מיירי בעשן הנכנס לגוף ע"י שנפלה לאור וא"כ העוף והבהמה שוין או דילמא בעשן הנכנס בעוף בכל יום מיירי שדרכן בלילה לשכון בבתים עשן א"כ דין זה אינו נוהג בבהמות ודאי להחמיר בבהמה מספק היכא שנודע שנפלה לאור עכ"ל תיכי ממ"ש

האש והראיה מדבעא הוריקה כנגד בני מעים אלמא מיפשט פשיטא ליה דכל שלא כנגד בני מעים כשירה ואפילו כנגד מקום מרה ומקום שהיא חיה ומ"מ מסתברא הרי הוא כנטול או נקוב מדאמרינן לא אמרו ירוקין פסולים אלא בלב וקרקבן וכבד אלמא טלאו שהוריקו הרי הן כנטולין או כנקובין דכבד דומיא דקרקבן והוא מחמת נקיבת עצמו הוא וכן הלב ואף הכבד נמי מחמת עצמו היא כלומר שהיא עצמה והמרה הדבוקה בה עתידים ליגקב וכשהוריקה כנגד המרה או חושבים שכח האש שלט והוריק כאילו נקב מרה שכנגדו כעין שאמרו בדרוסה והא דבעא רב יוסף כנגד בני מעים דוקא הוא דבעי דאילו שלא כנגד בני מעיים פשיטא ליה דטריפה דכנטול או כנקוב דמי והאיכא מקום מרה ואיכא מקום חיותא וכ"כ מדברי הרמב"ם ז"ל שכ"כ בפ"ז עוף שנפל לאור והוריק לבו או כבדו או קרקבנו או שהאדים בני מעים שלו לפי' בכל שהוא טריפה שכל הירוקים שהאדימו והאדומים שהוריקו מחמת האור בעוף הרי הם כמו שניטלו וטריפ' מ"מ מה שאמר אפי' במשהו אינו מחוור בעיני שלא אמרו במשהו אלא במקום שהנקב פוסל בו וכמו שאמרו שיעור ירוקתן כשיעור נקובתן אבל כבד שאין הנקב פוסל בה אין ירוקתה במשהו אא"כ הוריקה דוקא כנגד מרה אבל שלא כנגד מרה ושלא כנגד בני מעיה אלא כנגד מקום חיותא לא עד שהוריקה כנגד כל מקום חיותא שאם ינטל כל מקום ירקותה תהא תלושה ממקומה ואיסור שלזה נתכוון הרב ז"ל אלא שה"ל לפרש עכ"ל : וז"ל בת"ה הקצר · נפלה לאור והוריקה הכבד ברוב העבה שאינו כנגד בני מעים אם ירקות זה כנגד המרה או כנגד כל מקום חיותא יראה שהיא טריפה שכל שהורק מחמת מכוה הרי הוא כנטול דחוש המכוה נוקב ויורד כנגדו והרי הוא כנטול וכן נראה שהורו מקצת המורים ויש להתיישב בדבר עד כאן לשונו ומתוך דברים אלו יתבאר לך שצריך להגיה בדברי הרשב"א שכתב רבינו ולהוסיף תיבת כל ולכתוב או כנגד כל מקום חיותא ונראה שאם הוריק סמוך למקום חיותא בכדי שאם ינטל מקום הירקות לא ישאר במקום חיותא כזית טרפה ובכלל כנגד כל מקום חיותא הוא וכן כתב הר"ן ז"ל :

והמרדכי כתב הוריק כבד כנגד בני מעים טרפה ושיעור ירוקתו כמשהו ואע"ג דניקב הכבד כשר מ"מ הואיל שהוריק ה"נ איגלאי מילתא וחיישינן אף ללב ולמעיים אע"פ שעדיין אינו ניכר בהם ועוד יש לחוש שמא סופו לינטל כולו וק"ל א"כ מאי איריא כנגד בני מעיים שלא כנגד בני מעיים נמי איכא למיחש דסופו לינטל כולו ואפשר דסבירא ליה דקים להו דאין סופו לינטל כולו אלא בהוריק כנגד בני מעים דוקא : ולענין הלכה נראה דנקיטינן כדעת הרשב"א דדברים של טעם הם :

כתב עוד הרשב"א בת"ה דה"ה לטחול שהוריק בסומכיה בבהמה טריפה עכ"ל והיה נראה דהיינו דווקא כשהוריק בעומק עד שלא נשתייר כעובי דינר זהב בלי ירקות אלא דמדסתם לא סתומי משמע דכיון שהוריק חשבינן ליה כאילו ניקב בעומק וכן יש ללמוד ממ"ש בהוריק כבד כנגד מרה : **וקאמר** בגמרא (נו ·) דבריאה אין לחוש בנפילת האור מפני שהצלעות מגינות עליה שם אמר חזקיה אין ריאה לעוף ומסיקנא דיש לו אלא דאינה לא ליפול ולא ליחמר באור כלומר לא לענין נפלה מן הגג ולא לענין נפלה לאור מ"ט א"ר חנא הואיל ורוב צלעות מגינות עליה כלומר שרוב רוחב הצלעות מגינות עליה שצלעות העוף אינם שוכבים על רחבם אלא על חודן וכולם רחבן לפנים והריאה נחבאת ביניהם וכתב הר"ן דאיכא מ"ד דכיון דבתר הכי אסיקנא אין ריאה לעוף כלל קאמר האי ליטנא אידחי לגמרי ולא מפלגינן כלל בין ריאה לשאר אברים אלא אף היא צריכה בדיקה אבל התוספות כתבו דכיון דרב חנא מפרש טעמא הואיל וצלעות מגינות עליה איתא להאי ליטנא וכן דעת הפוסקים : וכתבו הרשב"א והר"ן שי"מ דהא דאמרי' דאין ריאה לעוף ליחמר לומר שאפילו נפלה לאור ונמצאת ריאה שלה כשרה וראיה מדאמרינן לא אמרו ירוקין פסולה אלא בלב וקרקבן וכבד ולא מנו ריאה בהדייהו אלמא דדוקא אלו שהוריקו טריפה אבל ריאה אפילו כשהוריקה כשירה ולא מחוור דכיון שנמצאת כא חזינן שלא הגינו צלעות עליה אלא ודאי כי אמרינן אין ריאה לעוף ליחמר באש היינו לומר העוף שנפל לאור אין הריאה שלו צריכה בדיקה אבל נמצא ודאי טריפה וכן פירש"י לא ליחמר בנפלה לאור שבודקים המעים שמא הוריקו א"צ לבדוק הריאה עכ"ל ומה שלא מנו ריאה בהדי ירוקים דפסולה לפי שלא דבר כאן אלא בדבר ההוה ומצוי להיות ניזוק מחמת האור ולכן לא מנו ריאה לפי שאינה עשויה ליחמר אבל נחמרה ודאי טריפה היא ודעת הרא"ש כדעת י"מ דאפילו נפלה לאור ונשתנית הריאה כשרה משום דתלינן השינוי בדבר אחר ולא בנפילת האור וכן נראה שהוא דעת המרדכי והרמב"ם בפ"ז מהלכות ש"ט שלא הזכיר דין הריאה לענין נפילת האור ומשמע דמדשתיק מינה דאינה נפסלת מחמת האור דקי"ל כחזקיה וס"ל להרמב"ם כהרא"ש דאפילו נפלה לאור ונשתנית הריאה תלינן השינוי בדבר אחר · ודע שבספרי רבי' כתוב שהאדימה וט"ס הוא וצריך לגרוס שהוריקה וכן מ"ש אפילו רואין אותה אדומה ט"ס הוא וצריך לגרוס ירוקה : והא דשינוי פוסל דוקא כשעמדו בשינוי אחר שלקן אבל אם שלקן וחזרו למראיתן לא שנא ירוקין שהאדימו ושלקן וחזרו והוריקו וכו' עד וא"א הרא"ש ז"ל הכשיר בשניהם שם (נו :) אמר רב שמואל בר חייא אמר רב מני ירוקין שהאדימו ושלקו והוריקו כשירה מ"ט קוטרא עייל בהו ופירש"י קוטרא עייל בהו . מעיקרא ועכשיו הלך מחמת המים והוריקו אמר רנב"י אף אנו נאמר אדומים שלא הוריקו ושלקן והוריקו טריפה מ"ט איגלי בהתייהו כך היא גירסת הרי"ף

דרישה

סי' נב [א] **וקאמר** בגמרא דבריאה אין לחוש בנפילת האור כו' ול' הגמרא שם פא"ט ד' נ"ו ע"ב אמר חזקיה אין ריאה לעוף ורבי יוחנן אמר יש לי ויטנה כעלה של וורד בין האגפיי' מאי אין ריאה לעוף אילימא דלית ליה כלל והא דקמינן דאית ליה אלא דלא מטרף ביה והא תני לוי טרפות במנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן כו' אלא אין לו לא ליפול ולא ליחמר (פרש"י לנפיל אם נפלה מן הגג דבעלמא צריך בדיקה (כדלהלן סימן נ"ח) ולא ליחמר בנפלה לאור שבודקין המעיים שמא הוריקו) ת"ש אמר רב חנא הואיל ורוב צלעותיה מגינות עליה והא אר"י יש לה ויטנה כעלה של וורד בין האגפיים מכלל דחזקיה סבר דלית ליה אלא אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי מדבריו של ברבי (חזקיה שהיה גדול בדורו) ניכר שאינו בקי בתרנגולין (אינו רגיל לאכול תרנגולין לפיכך לא ידע אם יש לי ריאה ול' בדוחותא הוא עכ"ל הגמרא עם פרש"י הכא אף דמסוגיא לכאורה נראה דאדחי דברי חזקיה דאמר אין לעוף ריאה לענין ליפול וליחמר ס"ל להפוסקים דודאי טעיתו של חזקיה לא לגמרי היה כי אין יאמר דבר הלכה לרבים בלי עיון ושאלה אם כן הוה והוא ספק המורגש והידוע לרבים אלא מכח שקיבל מרבותיו דאין טריפות בעוף בריאה ולא ידע טעם של דבר לכן עלתה על דעתו שאין לעוף ריאה ולפ"ז אין שייך בה ג"כ טריפות דנקיבה ונטולה ושמוטת הכנף וכל הטריפות השייכים לריאה ומסיק הגמרא דחזקיה לא היה בקי בתרנגולים וטעה בטעמו של דברי רבותיו ובודאי טעמייהו משום דרוב צלעותיה מגינות עליה ולפי זה אמר טריפות שייכין בה זולת לנפול וליחמר וכן משמעות לשון הגמרא הנ"ל דחזקיה אמר אין ריאה לעוף דמשמע שום טריפות ורב חנא אמר דלנפול וליחמר דוקא קאמר וק"ל ועי"ל סימן נ"ח בטריפות נפילה שתמה הב"י שם למה לא כתב רבינו שם דאין טריפות ריאה בעוף לענין נפילה ועי"ש מ"ש ביישובו גם כאן לא ביאר ב"י כל הצורך ודו"ק [ב] **אם ראינו** שהאדימה טריפה ב"י כתב שצריך לגרוס שהוריקה ולא כתב טעם לדבר ונראה בטעמו שכן מצא ברש"י וברשב"א ואינו מוכרח דאי משום דאמרינן לעיל (ר"ל בסימן ל"ח עכ"ה) האדימה כשרה הלא גם ירוקה (אם הוא ככרתי עכ"ה) אמרינן לעיל דכשירה ובסס"ו כתבתי שם בסימן ל"ח דבהמה ועוף דומין בטרפותן בשינוי מראה בריאה וא"ל דמיירי בירוקה כאלמון בירקה דאמרינן לעיל שהוא טריפה דאם כן מה לו לנקוט בטריפות בנפילת האור אף בלא נפלה לאור טריפה בירוק כאלמון אלא לאו דמיירי בירוק ככרתי ואפ"ה אמרי הכא דאיכא ריעותא דנפילה לאור א"כ כס"ג

פרישה

חיותא טריפה ובכלל כל מקום חיותא הוא וכן כתב הר"ן . (ס) **וקאמר** בגמרא כו' מפני שהצלעות מגינות עליה . בע"ף מדבר בגמרא שצלעותיו אינן שוכבים לרחבן אלא על חודם וריאתם ב"ט לפנים והריאה נחבאת ביניהם שרוב רוחב צלעות מגינות עליה יצא דסתם רבינו דבריו (ולא כתב שדין זה שייך בעוף דוקא עכ"ה) ה"ט משום דכתב בסמוך בשם הרא"ש דלא שייך כלל בבהמה דין נפילת אור ע"ש : (ט) **אבל אם ראינו** (שהאדימה טריפה כך היא הנוסחא

אחר ששלקו אבל אם שלקו וחזרו למראיתה ל"ש ירוקים שהאדימו ושלקו וחזרו והוריקו ל"ש אדומין שהוריקו ושלקו וחזרו והאדימו כשרה (י) וכתב הרשב"א דלא מכשרינן אלא בירוקין שהאדימו ושלקו וחזרו והוריקו אבל לא באדומין שהוריקו וחזרו על ידי ששלקן (יא) וא"א הרא"ש ז"ל הכשיר בשניהם: (יב) אדומין שלא הוריקו ושלקו והוריקו וירוקין שלא האדימו ושלקו והאדימו טרפה (יג) ומ"מ מותר לאוכלן צלויין ולא חיישינן אם היה שולקן שמא היו משתנין (יד) כתב הרשב"א שני מיני ירקות הן יש ירוק ככרתי ויש ירוק כביצה ויראה לי שהירקות הפוסל בכבד של עוף הוא הירוק ככרתי שהכבד הוא ירוק כביצה אם הוא שמן וכן יראה לי שאין ירקות פוסל בעוף ביתי שיש במינו מדברי שכל המדבריים כבדם ירוק ככרתי וכל שיש במינו מדברי ירוק אפשר שימצא לעתים גם בביתי ירוק (טו) כענין שהתירו יתרת שבריאה מפני שיש לעזים מדבריות כן וכתב עוד הוא ז"ל נמצא הכבד ירוק כנגד בני המעים ואין ידוע אם נפלה לאור אם לאו טרפה דבידוע שנפלה לאור (טו) וא"א הרא"ש ז"ל כתב דכ"מ דטרפינן בשינוי מראה במעים היינו דוקא בידוע שנפלה לאור אבל אי לא ידעינן וחזינן שנשתנה בני מעיה לא תלינן בנפילת האור דמילתא דלא שכיחא היא אלא תלינן בשינוי הטבעים דפעמים מחמת רוב שומן או כחש משתנין

הרי"ף וכתב הרשב"א שאין מכשירין בטרפות אלא מה שהכשירו חכמים אם כן דוקא ירוקים שהאדימו ושלקן והוריקו כשרה אבל אדומים שהוריקו ושלקן והאדימו טריפה · וכתב עוד ומצאתי גם רובי הרמב"ם וכן בחיבור רב בעל העיטור ש"ג בהפך דגרסי בדרב שמואל טריפה ובדרב נחמן כשירה וכיון שיש גירסאות הפוכות נקיטי לאומרא וכל שחזר למראה טריפה על ידי שליקה טריפה וכל שחוזר למראה הכשר אין שום בו מעשה להקל ואשמין לך כפי הגירסא השניה עכ"ל : והר"ן כתב' בקצת ספרים הגירס' בהפך אדומים שהוריקו ושלקן והאדימו כשרה אמר רב נחמן אף אנו נאמר ירוקים שלא האדימו ושלקן והאדימו טריפה ולפי גירס' זו י"ל דהכי נקט אדומים שהוריקו סירכא דמתניתין נקט דקתני ירוקין שפסולה אבל בין האדמימות בין הירקות ניכר ע"י שלק או איסור אף לפי גירסא זו שאין השלק ראיה אלא לאדמימות לא לירקות ולפיכך יש מי שמחמיר ואומר שמפני שינוי הנסחאות אין סומכין לעולם בשלק להתיר אלא לאסור בין בירוקין בין באדומים עכ"ל ואע"פ שבחידושיו הסכים הרשב"א לשתי הגירסאות' בת"ה לא כתב אלא הדין היוצא מגירסת הרי"ף וע"פ שיטתו דדוקא ירוקים שהאדימו והוריקו כשרה אבל אדומה שהוריקו ושלקן והאדימו טריפה. והרא"ש כתב כגירסת הר"ף וכתב עליה והא דלא קאמר ר"נ ירוקים שלא האדימו ושלקן והאדימו טריפה משום .דמילתא דשכיח נקט שדרך האדום להוריק ע"י שליקה אבל אין דרך כ"כ להאדים הירוק ע"י שליקה כך דקדק בעל המאור הילכך אני אומר דה"ה נמי אדומים שהוריקו ושלקן והאדימו כשרה והא דנקט ירוקים שהאדימו משום דאין דרך שלוק להאדים כדפרי' אבל אם אירע שחזרו והאדימו ע"י שלק נ"ל דמכ"ש יש להכשיר דאין דרך שלק להאדים וזה חזר והאדים וכ"ש דאיכא למימר קוטרא עייל בהו דהאי מחמת לקותא לא יאדימו על ידי שלק לעולם דאין דרך שלק להאדים ודעת הרמב"ם בפ"ז מה"ש כדעת הרא"ש שכתב והוא שיעמדו באותו מראה אחר ששלקו אותם מעט ומתרסקן בהם ונראה שהוא מפרש שליקה זו דהיינו בישול מועט לא בישול ביותר כמו שהוא בקצת מקומות בתלמוד ולענין הלכה כיון דהרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן : ודעת הרמב"ם בפרק הנזכר דאפילו לא נודע שנפלה לא"ר ולא נראה בבני מעיה שינוי מראה כלל ושלקן והוריקו טריפה דכיון שהוריקו בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה והשתא הוא דאיגלו בהתייהו ותמה עליו הרשב"א וגם הרא"ש והר"ן חלוקים עליו כמו שיתבאר בסמוך בס"ד :

ומ"ש רבינו אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו וירוקין שלא האדימו ושלקן והאדימו טריפה כבר נתבאר : ומ"ש ומ"מ מותר לאכלן צלוין וכו' שם אמימרא דר"ן שכתבתי בסמוך א"ר אשי הילכך לא ניכול איניש אלא בשלקא ולא היא אחזוקי ריעותא לא מחזקינן ופרש"י לא ליכול איניש · עוף שנפל לאור אלא בשליקה : לא תחזקינן · והיכא דלא מינכר ריעותא בהדיא לא טרפינן לה אא"כ מתרמי דשליק לה וחזי ריעותא : כתב הרשב"א ב' מיני ירקות הן וכו' עד שהכבד הוא ירוק כביצה אם הוא שמן בת"ה וכבר נתבאר בסימן זה והר"ן כתב אחר דברי הרשב"א והרא"ה מוסיף שאף בלב וקרקבן אין הירוק פוסל בהם אלא בכרתי שכל שהאש מוריק ככרתי הוא מוריק : ומ"ש עוד וכן יראה לי שאין ירקות פוסל בעוף בייתי שיש במינו מדברי וכו' ג"ז בת"ה : וכתב עוד הוא ז"ל נמצא הכבד ירוק כנגד בני מעים ואין ידוע אם נפלה לאור אם לאו טריפה וכו' בת"ה והדין בעיא שם כתבתיה לעיל הוריקה כבד כנגד בני מעים מהו ואסיקנא כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטריפה זו היא גירסת הגאונים והרי"ף ולפי גירסא זו משמע שכל שהוריקה כבד אע"פ שלא ראינו שנפלה לאור כודאי נפלה משוינן לה וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מה"ש וכתב הר"ן וזה מן התימא שהרי הירקות מצוי הוא תמיד בכבד מחמת חולי וכיון שלא ראינו שנפלה לאור למה לא נתלה בחולי דהא תלינן בזהב ועוד שהשואל בודאי נפלה קא מיבעיא ליה דהא אמתני' קאי ותשמע ודאי דאמאי דבעא מיניה אהדר ליה אלא ה"ג כל שהוריק' כנגד בני מעים בידוע שנחמרו בני מעיה וטריפה ואפילו לפי גירסת רי"ף י"ל דה"ק בידוע שכשנפלה לאור נחמרו בני מעיה ובנפלה לאור ודאי קאמר אבל לא נפלה תלינן בחולי דהא תלינן בזהב וכן דעת הרמב"ן והרא"ה תלמידו · וגם הרא"ש כתב כדברי הר"ן שעיקר הגירסא דלא כהרי"ף ישאף לגירסת רי"ף י"ל בידוע שכיון שנפלה לאור נחמרו בני מעיה ואין לאבד ממונם של ישראל ולתלות שינוי מעיה בנפילת האור דמילתא דלא שכיחא היא כי מיד שתפול לאור תפרח ותלא · ואם נשרפו כנפיה שלא תוכל לפרוח תצרף במקומה עכ"ל · וכתוב במרדכי שכן הורו הלכה למעשה ראבי"ה ורבינו שמחה וה"ר אליעזר ממדינא · והרשב"א כתב בחידושיו שכיון שיש הפרש בנסחאות נקטינן לחומרא כגירסת הרי"ף והרמב"ם ז"ל · והביא ראיה לדבריהם : ולענין הלכה כיון שלפי פשט גירסת רי"ף אע"פ שלא ראינו שנפלה חוששין לה והסכימו לדעתו הרמב"ם והרשב"א ועוד דלחומרא הוא הכי נקטינן

ממ"ש הרא"ש בסמוך דהיכא דידעינן דלא נפלה לאור תלינן בשינוי הטבעים וכו' ולא קאמר דתלינן בקוטרא הנכנס לגוף בכל יום וכו' אלמא דפשיטא ליה להרא"ש דקוטרא דעייל בה מיירי בעשן הנכנס לגוף על ידי שנפלה לאור גם הר"ן כתב וז"ל מן התימה שהרי הירקות מצוי הוא תמיד בכבד מחמת חולי ולא קאמר דתלינן ליה בקוטרא הנכנס לגוף בכל יום אלמא דלית ליה האי פירושא הלכך לא שבקינן מאי דפשיטא להו להרא"ש והר"ן מקמי ספיקא דראבי"ה ולפיכך נראה דאף בבהמה כשחזרו למראה הכשר תלינן לקולא בקוטרא הנכנס לגוף ע"י שנפלה לאור וכשרה ודלא כדמשמע מלשון פרש"י שכתב קוטרא עייל בהו מעיקרא עכ"ל מלשון מעיקרא משמע קצת דר"ל קוטרא דעייל בה מעיקרא מקמי שנפלה לאור ודרך · ומהרש"ל בסי' נ"ו כתב על דברי ראבי"ה אלו וז"ל והוא הולך לשטתו דס"ל דדין נפילת אור ונחמרו בני מעיים שייך אף בבהמה אבל לת"ש דלא שייך כלל בבהמה אין נפקותא בהך פירושא עכ"ל ועיין בסמוך סעיף י"א :

אדומים שלא הוריקו וכו' במימרא דר' מני ורב נחמן איכא שינוי גירסאות וקי"ל כרוב פוסקים דכל היכא דנפלה לאור ונשתנה ממראיתו לאחר שליקה טריפה וכשחזר למראיתו לאחר שליקה כשרה בין בירוקים בין באדומין וכך פסק בש"ע וכך פסק מהרש"ל דהכי נקטינן בין להחמיר בין להקל : כתב הרמב"ם בפ"ז מה"ש והוא שיעמדו במראה זה אחר ששלקו אותם מעט ומתרסקין בהן עכ"ל נראה דס"ל דכמבושלים הרבה כסתם שליקה בתלמוד אין השינוי ראיה לאיסור ולא החזרה למראיתה ראיה להיתר דשמא ע"י רוב שליקה נשתנו ממה שהיה מקודם אלא בשליקה מעט איכא ראיה והכי משמע מפרש"י שכתב קוטרא עייל בהו מעיקרא ועכשיו הלך מחמת המים הרותחין דאלמא שרוצה לפרש דבמים רותחין הן שגורמין השינוי או החזרה לא רוב הבישול ותלמודא דנקט לשון שליקה פירש הרמב"ם דאתא לאורויי דכששמו אותן במים רותחין ממרסין בהן כדרך שליקה דהשתא איכא הוכחה לשינוי ולחזרה מיהו בעינן ששלקו אותם מעט אבל במבושלין הרבה ליכא ראיה שהרי אפילו קורא דכען הוא לכל דבריו כששלקוהו מטיא טומאה אוכלין וכדתניא עור ששלקו ושילא שחישב עליה מטמא טומאת אוכלין לדברי הכל כדאיתא פ' בכל מערבין (דף כ"ח) אלמא דרוב הבישול משנה הדברים מהוייתן הראשונה והכי נקטינן כהרמב"ם דליכא דפליג עליה :

כתב הרשב"א מיני ירקות הן וכו' נראה מדכתב בסתם אלמא דאין חלוק דבין בידוע דנפלה לאור ובין באינו ידוע דנפלה לאור כיון דנשתנו שהאדומים הוריקו וירוקים האדימו טרפה דתלינן במצוי דמילתא רחיקא היא שישתנו ולפיכך תלינן השינוי באור ואמרינן בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וכגירסת הגאונים וכמו שכתב כן הרשב"א להדיא סוף בית ב' ש"ג דף נ"א וא"כ לפ"ז כאן שכתב לחלק בין ירוק ככרתי לירוק כביצה בכל גוונא קאמר דבירוק כביצה כשרה אפילו בידוע שנפלה לאור דלאו מילתא רחיקא היא שיהא ירוק כביצה אבל בירוק ככרתי טרפה אפילו לא ידעינן דנפלה לאור דכיון דמילתא רחיקא היא שיהא ירוק ככרתי תלינן באור ואמרינן בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה · ומיהו דוקא בכבד מחלקינן בין ירוק כביצה לירוק ככרתי אבל בלב וקורקבן כל ירקות אף כביצה שינוי מראה הוא לכן דלעולם אדומין הן כ"כ הרשב"א להדיא שם :

ומ"ש וכן יראה לי שאין ירקות פוסל בעוף ביתי שיש במינו מדברי וכו' בת"ה בארוך הבית עוד ראיה מדאמר בפרק א"ט (דף כ"ח) גבי גוזלא דנפק' מבי כסא לאונכילא דכשרה משום דכל הני אווי ברייתא הכי אית להו ונראה דר"ל אפילו בידוע דנפלה לאור כשרה ומטעמא דפרי' בסמוך דלאו מילתא רחיקא היא ומיהו דוקא בכבד אבל לא בלב וקורקבן דלעולם אדומין הן ואפי' לב וקורקבן דחיוי ברייתא הן אדמין והלכך כשהוריקו בגוויתא טרפה דתלינן באור ואמר בידוע שנפלה לאור וכו' ובין כהוריקו כביצה ובין כהוריקו ככרתי טרפה ודלא כהר"ן שכתב ע"ש הרא"ה שאף בלב וקרקבן אין הירוק פוסל בהם אלא ככרתי וכו' ומביאו ב"י לעיל : **וכתב** עוד הוא ז"ל וכו' גם אסיקנא אמר רבא כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וכך היא גירסת הרי"ף והרמב"ם והגאונים והסכים הרשב"א בת"ה הארוך לגירסתם ולאו דוקא כבד אלא ה"ה לב וקורקבן שהוריקו א"נ ירוקין שהאדימו נמי תלינן באור ואמרי' בידוע שנפלה לאור וכו' כיון דאינו מצוי שישתנו אלא על ידי האור כדפרי' אלא דבגמרא שאלו על כבד שהוריקה כנגד בני המעיים מהו השיבו עליה טרפה וקאמר רבא דטעמא משום דתלינן באור :

ומ"ש גם הרא"ש להתיר באין ידוע שנפלה לאור כך היא דעת הרמב"ן והרא"ה בבדק הבית דף נ"א וכ"כ הר"ן וכ"כ המרדכי ע"ש כמה גדולים מיהו במשמרת הבית כתב דאף הרמב"ן לא אמרה אלא להלכה אבל למעשה חשש לחומרא כסברת הגאונים והרי"ף והרמב"ם וכן פסק בש"ע והכי נקטינן באיסורא דאורייתא בפלוגתא דרבוותא ולא כהרב בהגהת ש"ע ומהרש"ל בסימן נ"ה דיש לסמוך

פרישה

שטוסמא בכל הספרים ואף על גב דאמרינן לעיל ריאה שהאדימה כשרה שאני הכא דאיכא ריעותא שנפלה לאור ועי"כ אדם בריאה שינוי מראה היא מדאמר לעיל אפילו האדימה בתכלית האודם מל' אפילו משמע דגם סתם אודם בריאה קצת שינוי מראה היא וע"ד . שוב ראיתי שכתב הר"ן וב"י הביאו בר"ס זה אהא דתנן נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ירוקי' פסולה ואם אדומים כשרה ומפרש בגמרא דהמשנה איירי בלב וקורקבן שדרכן להיות אדומים ועי"כ כתב הר"ן שכוונת המשנה במ"ש אם אדומים כשרה דאפילו הוסיף על אדמימות ממה שרגיל להיות אפ"ה כשרה לפי שבמעט מום מוסיפין באדמה שלהם עכ"ל מכאן מוכח שצריכין להגיה שהוריקה דאל"כ מאי קמ"ל דכשרה וק"ל (י) והרשב"א כתב דלא מכשרינן כו' כן צריך לגרוס שהרי הוא פליג אדלעיל מיניה וטעם הרשב"א דאיתא בגמרא אמר רב שמואל ירוקין שהאדימו ושלקן והוריקו כשרה מ"ט קוטרא עייל בהו ופרש"י קוטרא עייל בהו מעיקרא ועכשיו הלך מחמת המים והוריקו ע"כ וכתב הרשב"א דאין להכשיר בטריפות אלא מה שמצו חכמים ועיקר הטעם משום דס"ל דרכו של אש להאדים הירוק בבישול אבל אין דרכו להוריק ועיין בב"י שכתב כל זה · (יא) וא"א הרא"ש הכשיר בשניהם טעמו של הרא"ש כתב ב"י בשם בעל המאור שדרכו של אש להוריק האדום ע"י שליקה ובגמרא דנקט ירוקין שהאדימו ושלקן והוריקו כשרה לרבותא נקטינן וכ"ש אדומים שהוריקו וחזרו והאדימו ע"י בישול שבשר הבשיל ואין דרכו בכך ואע"פ שסברתו סותרת סברת הרשב"א מוכרחים לומר כן מתוך אלוקי גרסות הגמרא · והא דנקט לעיל ל"ש ירוקין שהאדימו ושלקן וחזרו והוריקו ל"ש אדומין שהוריקו וחזרו ושלקן והאדימו כשרה והוא זו ואצ"ל לומר זו לסברת הרא"ש דאם ירוקין שהאדימו שחזרו והוריקו ע"י האור כשרים אע"פ שדרכן להוריק ע"י בישול כ"ש אדומין שהוריקו וחזרו והאדימו ע"י בישול והבשרם נראה דנקט בן כדי לאפוקי מסם כברת הרשב"א וזו"ק גם בל' בין בין ובל' ל"ש כו' אין קושיא למה נקט זו ואצ"ל זו : (יב) אדומים שלא הוריקו כו' עד והאדימו טריפה בגמרא אמר מ"ט איגלאי בהתייהו : (פי' מרפתן דהאי נסמרג רש"י עכ"ס) :

(יג) ומ"מ מותר לאכלן צלוין ולא חיישינן כו' הטעם דלאחזוקי ריעותא לא מחזקינן :

(יד) כתב הרשב"א כו' וכן יראה לי שאין ירקות פוסל בעוף ביתי כו' נ"ל לפרש דהיינו דוקא באין ידוע שנפל לאור אבל נפל לאור תלינן באור כמו בריאה שהאדימה דקי"ל שהיא כשרה ובנפלה לאור תלינן האדמימות באור וטריפה וכמ"ש לעיל בסמוך והרשב"א לטעמיה אזיל דפוסל שינוי מראה אף באין ידוע שנפל לאור כמש"ר בסמוך בשמו וכ"כ ומי מה שהכשיר כאן בעוף ביתי שיש כנגדו מדברי היינו בעוף סתם אבל לא בידוע שנפל לאור :

(טו) בענין שהתירו יתרת שבריאה כו' פי' עינוניתא דוורדא : (טו) וא"א הרא"ש כתב כו' עד ומילתא דלא שכיחא היא הטעם כתב ב"י כי מיד שתפול לאור תלא ותפרח ואם נשרפו

משתנין [ג] וכתב עוד א"א הרא"ש ז"ל י"א דטרפות שנפלה לאור לא שייך בבהמה לפי שעורה קשה וגם עובי הצלעות מגינין עליה וגם בני מעיה קשין ליחמר (י) כי בטרם יחמרו מנפילת האש ישרוף עורה ובשרה וכ"כ הרמב"ם ובעל העיטור כתב דרך פשרה שהעוף מכיון שנפל לאור צריך לבדוק לפי שאין לו עור וקרוב הדבר שנחמרו מעיה אבל בבהמה אין חוששין אבל ודאי אם נחמרו גם היא נטרפת בכך ואין אלו אלא דברי נביאות (יא) אלא ודאי לא שייך בבהמה כלל ע"כ :

נג [א] **נשתברו** ידי הבהמה או אפילו נחתכו לגמרי או שנשמטו מעיקרן (א) או שיש לה ג' ידים כשר [ב] והעצם עצמו אסור כשנשבר אם אין עור ובשר חופין את רובו כאשר יתבאר בע"ה וכן בעוף שנחתכו אי נשברו אגפיו (ב) אבל אם נשמט מעיקרו אפילו אחד מהן חוששין שמא ניקבה הריאה

נקטינן (א) : וכתב א"א הרא"ש ז"ל י"א דטרפות שנפלה לאור לא שייך בבהמה וכו עד סוף הסימן הכל בפסקיו פרק א"ט : ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפ"ז ובפי"א מה"ש ומשמע מדבריו דאפילו נפלה לאור ונשתנו בני מעיה אין חוששין לה ונראה שהטעם כמ"ש הרא"ש כי בטרם נחמרו בני מעיה מנפילת האש ישרף בשרה ועורה והר"ן כת' שדעת הרמב"ם ג"כ לומ' שאין דין זה נוהג אלא בעוף ולא תחוור דא"כ כי היכי דאמרי' (נו ·) כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהם העוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח ה"נ הל"ל נפלה לאור ונחמרו בני מעיה עכ"ל ונראה שאין זו קושיא דכיון דבמתני' לא הוזכר טרפות זה אלא בעוף לא איצטריכא ליה · ועוד שאין זה טרפות נוסף בעוף מבבהמה שאם היה אפשר לבהמה ליחמר בני מעיה ג"כ היתה נטרפה בכך ואין חילוק בין בהמה לעוף אלא שזו יש לה מגינים שלא תבא לידי טרפות זה וזה אין לו מגינים : וכתב עוד הר"ן שסברת בעל העיטור איננה מחוורת דכיון דבהמה מעוף ילפא כשם שחוששין בעוף משעה שנפל לאור כך חוששים בבהמה ושניהם צריכי' בדיקה חוץ מריאה של עוף לדברי מי שאומר דהכוא לישנא קאי אמסקנא עכ"ל וכן דעת הרשב"א וכ"כ המרדכי והג"א בשם כמה גדולים וכן דעת הראב"ד : ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעה אחת הכי נקטינן וכ"ש שהרמב"ן ז"ל סובר כמותם (ב) : כתב הר"ן היכא דנפלה לאור ולא ידעינן אם נחמרו בני מעיה אם לאו צריכה בדיקה ואי ליתא קמן לתבדקה מסתמא אסורה והביא ראיה מדאמרי' בגמרא אין ריאה לעוף ליתמר והיא ודאי בסתמא קאמר דאילו היכא דנחמרה הא קמן שלא הגינו צלעות עליה אלא אם נפלה לאור ולא ידעינן אם נחמרו דמסתמא איכא צריכה בדיקה ודוקא ריאה דעוף שצלעותיה מגינות עליה הא שאר בני מעים דעוף דליכא מאן דמגין עלייהו צריכה בדיקה עכ"ל ולהרא"ש דסבר דאין ריאה לעוף אפילו נפלה ונשתנית אין ראיה מכאן · ומ"מ לענין מעשה יש להחמיר כדברי הר"ן :

נג נשתברו ידי הבהמה או אפילו נחתכו לגמרי וכו' תנן בבכורות פ"ו (מו ·) ומייתי לה בס"פ א"ט (נה ·) בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא ג' ה"ז מום אמר רב הונא ל"ש הא דקתני דחסר ויתר הוי מום במוקדשים אבל להדיוט שרי אלא ביד אבל ברגל טריפה הרי תבואר שאין חסרון ויתרון פוסלים ביד כלל ובפרק א"ט (נז ·) גמרא אלו כשרות בעוף אמר רב יהודה אמר רב שמוטת יד בבהמה כשרה וכתב הרמב"ם בפ"י מה"ש שאפי' נשמט היד מעיקרו אין חוששין לה וכתב המרדכי שמתוך עובי הכתף ורחבו ליכא למיחש לנקיבת הריאה ובהג"א פרק בהמה המקשה כתב דהא דמכשרינן בנשתברו ידי הבהמה היינו דוקא בשלא עברה המכה מעבר לצלעות שאם עברה או יש לחוש לריאה שלא תנקב ובהג"ה פ"י מה"ש כתוב בהמה שנשמטה ידה מעיקרה מותרת מיהו כתב סמ"ג דאם נשמט היד אבל חיבור בגוף טריפה עכ"ל (א) :

ומ"ש והעצם עצמו אסור כשנשבר אם אין עור ובשר חופין את רובו כאשר יתבאר בסי' נ"ה : ומ"ש וכן בעוף שנחתכו או נשברו אגפיו משנה בפר' א"ט (נו :) ויתבאר בסמוך : ומ"ש אבל אם נשמט מעיקרו אפילו אחד מהם חוששין שמא ניקב הריאה וכו' שם (נז) אמר רב יהודה אמר רב שמוטת גף בעוף טריפה חיישינן שמא ניקבה הריאה ושמואל אמר תבדק. וכן א"ר יוחנן תבדק ופרש"י חיישינן שמא ניקבה הריאה לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק

בין

לסמוך על המכשיר דליתא כ"ל : **וכתב** עוד א"א הרא"ש וכו' עד סוף הסימן הכל בפסקיו שם ואיכא להקשות דבריאה של עוף דקאמר בגמרא דאין לחוש לנפילת האור מחלק הרשב"א דאין חוששין לה להצריכה בדיקה כדלעיל בס"ד ולא קרי לה פשרה והכא דבעל העיטור מחלק דבעוף צריך בדיקה בשאר אברים ובבהמה לא צריך בדיקה קרי ליה הרשב"א פשרה בת"ה הארוך דף כ"א ומאי שנא וי"ל דבריאה של עוף כיון דקא יהבי טעמא בגמרא הואיל וצלעות מגינות עליה משמע ודאי דמן הסתם קאמר דתלינן דצלעות מגינות עליה וא"צ בדיקה אבל אם ראינו שנתרסקה ונחמרה הא קא חזינן דלא הגינו צלעותיה עליה אבל בבהמה דלא אשכחן דאיירי בה תלמודא מה נפשך אם בהמה לחידה מעוף ומתני' לא נקט עוף אלא דשכיח נפילתו לאור טפי מבהמה ע"י שהוא פורח ונופל א"כ בהמה נמי צריך בדיקה כעוף ואם איכא למידה תעוף אף כשנחמרו מעיה נמי כשרה דאין לך בטרפות אלא מה שמנו חכמי' והלכך קרי לה לסברת ב"ה דמפליג בין בהמה לעוף לענין בדיקה פשרה וכיוצא בזה כתב בת"ה הארוך שם · ואכתי איכא להקשות דאכל ירוקין שהאדימו ושלקן וכו' כתב הרא"ש דמתני' נקט מילתא דשכיחא ואין חלוק בין ירוקין שהאדימו ובין אדומים שהוריקו והכא ס"ל להרא"ש דדוקא נקט עוף ולא בהמה ולא אחרי' דתולת' דשכיחא נקט וי"ל דהרא"ש הכריע דהכא ליכא למימר מילתא דשכיחא נקט דא"כ ה"ל לשנות טרפות זה בבהמה כי שם שנה עיקר הטרפית וכו' עיין עליו · א"נ ס"ל דנפילת עוף לאור נמי לא שכיחא היא כמו בהמה ולא כהמרדכי והגהת אשיר"י דכתבו בפא"ט דנפילת העוף לאור שכיחא דליתא · ולענין הלכה בפלוגתא דרבוותא באיסורא דאורייתא נקטינן לחומרא וכן פסק בא"ו ה שער כ"ד ומיהו נ"ל דמסתברא דאין לאסור בבהמה אלא היכא דידוע דנפלה לאור ואז צריך בדיקה כמו בעוף אבל באינו ידוע שנפלה לא תלינן השינוי בחולי או בד"א משא"כ בעוף דאפילו באינו ידוע תלינן השינוי באור וטרפה כדקבעינן הילכתא בסמוך וכן פסק הרב בהגהת ש"ע בבהמה וכתב דהכי נהוג ולא כמהרש"ל סי' נ"ה דכתב דלא שייך בבהמה כלל כדעת הרמב"ם והרא"ש ולפע"ד דלא אמרה אלא להלכה אבל למעשה מודה דצריך בדיקה בבהמה היכא דידוע דנפלה לאור · כתב הר"ן היכא דנפלה לאור ולא ידעינן אם נחמרו צריכה בדיקה ואי ליתא קמן לאיבדקה מסתמא אסורה והביא ראייה מדאמרי' אין ריאה לעוף וכו' ומביאו ב"י בסוף סי' זה וכתב דאע"ג דלהרא"ש אין ראייתו ראיה מ"מ לענין מעשה יש להחמיר כדברי הר"ן וכן פסק בש"ע אבל מהרש"ל ז"ל בסי' נ"ב השיג על זה ואמר מדתנן נפלה לאור ונחמרו בני מעיה ולא ה"ל למתני אלא נפלה לאור לחוד אלמא דאין בה טרפות מספק אלא א"כ שראינו שנחמרו בני מעיה ואין זה ראיה כלל דודאי כל שנפלה לאור בענין שאפשר שנחמרו אסורה עד שתבדק כדכתב הר"ן ומ"ה תנן ונחמרו לאורויי דאם נפלה לאור בענין שאין לחוש שנחמרו אין חוששין לה כלל וכמ"ש בתחילת סי' זה הלכך אין שומעין לו להקל למעשה אלא כדברי הר"ן עיקר והכי נקטינן :

נג נשתברו ידי הבהמה וכו' בפא"ט (ריש דף נ"ז) אר"י א"ר שמוטת יד בבהמה כשרה וכתבו התו' וה"ה נחתכו פירוש דבריהם דמדתנן בפרק המקשה (ריש דף ע"ו) בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה פסולה וקאמר עולא בגמרא דכנגדו בנטל ניכר אלמא דוקא ברגליה האחרונים שנחתכו טרפה אבל בנחתכו ידיה כשרה וכן פרש"י בפרק בהמה המקשה רגליה האחרונים ועוד מדאמר בפרק א"ט (דף נ"ח) תנן התם בהמה בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא ג' ה"ז מום א"ר הונא ל"ש אלא שחסר ויתר ביד אבל חסר ויתר ברגל טרפה נמי הויא מ"מ כל יתר כנטול דמי ולא קא מפליג ביד גופיה בין חסר ויתר דכשר ובין נחתך דטריפה אלמא דביד כשר אפילו נחתך לגמרי וע"פ דברי התוס' וכדפרי' כתב רבינו נשברו ידי הבהמה או אפילו נחתכו לגמרי וכו' דכי היכי דבחסר לגמרי כשר ה"ה בנחתכו לגמרי מעיקרא נמי כשר וז"ש רבינו או שנשמטו מעיקרן או שיש לה ג' ידים דכל הני שקולין הן להכשיר ולא היה צריך לפרש נשתברו ידי הבהמה אלא להוציא מסברת ראבי"ה שכתוב בהגהת אשיר"י פרק המקשה דמחמיר טפי בנשברו או נחתכו מבנשמטו דבנשמטו כתב בסתם דכשרה אבל בנשבר או נחתך כתב כשרה ובלבד שלא תעבור המכה מעבר לצלעות שאז יש לחוש לריאה שלא תינקב ולכך כתב רבינו נשברו ידי הבהמה וכו' או נשמטו מעיקרן וכו' לאורויי דבכולן הבהמה כשרה וא"צ בדיקה בבהמה וכן כתב בסמ"ג להדיא דכשרה בנחתכו הידים וכ"כ בהגהת אשיר"י פרק המקשה ע"ש המרדכי :

ומ"ש רבינו או שנשמטו מעיקרן כ"כ הרמב"ם בפ"י מה"ש ובאו להוציא מתי שפירש הא דקאמר רב שמוטת ירך בבהמה טרפה הייט שנשמט בראשו התחתון והכותא שמוטת יד בבהמה דכשרה היינה אלא בנשמט בראשו התחתון אבל בנשמט ממקום חבורו בגוף טרפה והיא דעת הסמ"ק והס"ד שזה אינו אמת לדעת הרמב"ם ורבינו ויתבאר בסמוך בס"ד : **ומ"ש** והעצם עצמו אסור וכו' כ"פ רש"י בפרק המקשה במשנה הנזכר וז"ל ואפילו במקום שהבהמה מותרת האבר אסור וכו' ויתבאר בסי' נ"ה בס"ד : **ומ"ש** וכן בעוף שנחתכו או נשברו אגפיו משנה פא"ט (דף נ"ו) ואלו כשרות בעוף נשתברו גפיה · ומשמע לרבינו דה"ה נחתכו כמו בבהמה דמ"ש : **ומ"ש** אבל אם נשמט מעיקרו אפי' אחד מהן חוששין וכו' שם אמר רב יהודה אמר רב שמוטת גף בעוף טרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה ושמואל אמר תיבדק וכן א"ר יוחנן תבדק ופסקו בה"ג והרי"ף והרא"ש והרמב"ם פ"י דה"ש הלכה כשמואל ור"י והא דכתב רבינו אפי' אחד מהן חוששין נראה דלפי שהמסקנא פא"ט (ד' נ"ב) גבי דבוק דבחד גפא שרי וכדלקמן בסוף סי' נ"ח וסד"א דכי היכי דלא חיישינן לריסוק אברים בחד גפא ה"ה דלא חיישינן בנשמט חד גפא לנקיבת הריאה קמ"ל דבנקיבת הריאה ודאי חיישי' אפי' בחד גפא והכי משמע לישנא דבמשנה תנן נשתברו ידי הבהמה כשרה אשמועינן דאפילו נשברו שניהם כשרה והכא קאמר שמוטת גף בעוף למימרא דאפילו באחת חיישינן :

ומ"ש

דרכי משה

נב (א) ולא נהירא חדא דהרי כל בתראי הרא"ש המרדכי והר"ן הסכימו להתיר ופירשו דעת הרי"ף לדעתן ותו דמעשה רב שעשו אלו הגאונים שכתב המרדכי בשמן להכשיר וכן פסקו מהרא"י בשעריו שער ל"ה ואין צריך להדר ישאול אם נפלו לאור אלא דמהזקינן להיתר כנ"ל . (ב) ולא אוכל להבין דעתו למה הניח כל הני רבוותא קמאי ובתראי דמתירין ונלך אחר מקצת המקילין ע"כ נראה דאין להקל ולחלק בין בהמה לעוף וכ"פ בא"ו הארוך כלל נ"ו דלא כרמב"ם ורא"ש

נג (א) ובא"ו הארוך כלל נ' דאין להטריף בשמוטה רק כשעברה המכה מעבר לצלעות ונצרר הדם בצלעות עכ"ל א"כ אין חילוק בין נשבר לנשמט ולפי מה דפסק ב"י לקמן לענין שבירת הגף שבעוף (נראה דגם) כאן אין לחוש לצרירת דם אמנם לכמה שנהגו אנו לטריף בעוף נראה דגם בבהמה יש להחמיר אם נצרר הדם וע"ל בסימן זה :

וכ"כ

דרישה

הה"נ בכאדימה דטריפה הואיל ואיכא ריעותא ודוחק לחלק ולומר דמיירי בירוק שהיא וריע מכריתי ואינו דומה לבילה [ג] וכתב עוד הרא"ש ז"ל י"א וכו' וכ"כ הרמב"ם כתב ב"י וז"ל והר"ן כתב שדעת הרמב"ן ג"כ לומר שאין דין זה נוהג אלא בעוף ולא מחוור דאם כן כי היכי דאמרינן כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהם העוף נשבר העצם אף על פי שלא נינקב קרום של מוח הכי נמי הל"ל נפלה לאור ונחמרו בני מעיה עכ"ל ונראה שאין זו קושיא דכיון דבמתניתין לא הוזכר טריפות זה אלא בעוף לא איצטריכא ליה ועוד שאין זה טריפות נוסף בעוף מבבהמה שאם היה אפשר לבהמה לומר בני מעיה גם כן היתה נטרפת בכך ואין חילוק בין בהמה לעוף אלא שזו יש לה מגינים שלא תבא לידי טריפות זה וזה אין לו מגינים עכ"ל ב"י :

סי' נ [א] **נשתברו** ידי הבהמה כו' כשרה כתוב בהגהות אשר"י דהא דמכשרינן כשנשתברו ידי הבהמה היינו דוקא כשלא עברה המכה לצלעות שאם עברה (דהיינו שנצרר הדם מעבר לצלעות כדבסמוך וכן הדין בנשמט כ"כ הג"א בפרק בהמה המקשה ד"מ עכ"ה) או יש לחוש לריאה שלא תינקב [ב] והאבר עצמו אסור כשנשבר וצריך לשייר

מעט

פרישה

נשרפו כנפיה שלא תוכל לפרוח תשרף במקומה. (י) כי בטרם יחמרו מנפילת האש ישרף עורה כך היא דגירסה הנכונה ובי"ס גורסין ישרף עורה ובשרה ונ"ל לפי גרסתם דאף אם נשרף עורה לא חיישינן שיחמרו בני מעים עד שישרף גם בשרה ודוחק הוא דאי חיישן ריעותא דנשרף דעור ודאי חיישינן שנחמרו בני מעים : (יא) אלא ודאי לא שייך בבהמה כלל יש לדקדק מנ"ל לומר דודאי לא שייך בבהמה כלל וגם הלשון אינו מכוון דמיותר הוא מ"ש אלא ודאי כו' ונראה דה"ק ואין אלו אלא דברי נבואה ר"ל שמה שמחלק בעל העיטור בין סתמא לודאי מנ"ל לחלק דלמא ל"ש אלא משום דקשה ליה דתנא דמתניתין נקט אלו טריפות בעוף נפלה לאור וגם בגמ' חושב קורקבן ולא חשב המסס ובית הכוסות וריאה מכל זה מוכח דתנא דמתניתין מיירי דוקא בעוף ולא בבהמה ע"כ נראה לו לחלק וחילוקו דוחק דמנ"ל לחלק בהכי דאין זה אלא דברי נבואה אלא ודאי הואיל ותנא דמתניתין נקט נפולה לגבי עוף ולא גבי בהמה ודאי לא שייך גבי בהמה כלל :

סי' נג (א) **או** שיש לה שלשה ידים כשרה יש לדקדק ל"ל למימר או שיש כו' דפשיטא דמאיזה טעם נאסר משום יתר כנטול כלא אף ניטל כשר ונראה לי דנקטיה לאשמועינן דבעוף שטריפה כשמטה הגף אפ"ה יתרת כשרה ורבינו קאי לפי שיטתו שכתב בסי' מ"א כל יתר כנטיל דמי וכאילו בלא זה כאבר כלל ע"כ ליכא למיחש לשמא ניקבה הריאה בנטילתו עתה אבל נשמט הגף בעוף איכא למיחש שמא נקבה הריאה אבל לסברת הרשב"א שכתבתי שם שסובר כל יתר כנטול דמי כאילו ניטל עכשיו איכא למימר דגם יתר אסור בעוף (ב) אבל אם נשמט מעיקרו כו' חוששין הטעם לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין

צלע

הריאה (ג) וצריך לנפחה ולבודקה אם היא שלמה כשרה ואם לאו טרפה ובעל העיטור כתב שהיא טרפה דלא מהניא ליה בדיקה (ד) וכ"כ בעל התרומות * דבודאי איעכול ניביה וא"א ז"ל כתב כסברא ראשונה [ג] וי"א שאם נשבר עצם השלישי המחוברת לגוף [ד] חוששין שמא ניקבה הריאה וצריכה בדיקה ולא נהירא:

נשתברו

בין גלע לגלע וכשומטת גסה מתנתקת הריאה עם הגף: תנדק. הריאה מכ"ש קנה דק בגרגרת ונופל בריאה ואם הרוח יוצא טריפה וא"ל כשרה · וכתב המרדכי וכיצד בדיקתה יש לנתח העוף מלפניו ומניח הריאה דבוקה בצלעות כתולדותיה ומביא שפופרת ומכנים בקנה ונופח ונותן על הריאה גילא או גדפא או רוקה אם עולה בנפיחה כשרה ואם לאו טריפה ופסקו הרי"ף והרא"ש הלכה כשמואל ור"י וכ"פ הרמב"ם בפ"י מה"ש · וכתבו הרשב"א והר"ן שיש מקצת נוסחאות דל"ג וכן א"ר"י וה"ל רב ושמואל וקי"ל כרב באיסורי וכ"כ בעל העיטור אבל על דברי הרי"ף והרמב"ם ראוי לסמוך עכ"ל וכ"כ בת"ה: ומ"ש רבינו בשם בע"ה לאסור משום דודאי איעכול ניביה לא ידעתי מה ענין איעכול ניביה לכאן דכי איעכיל ניביה דיד לא מיטרפא בהכי והכי הל"ל דבודאי ניקב הריאה ובדקתי בספר התרומה ומצאתי שכתב כדברי ולא הזכיר איעכול ניביה: ב"ה ובספר מוגה מצאתי אי נקיבה ריאה במקום איעכול ניביה: ומ"ש וי"א שאם נשבר עצם הג' המחובר לגוף חוששין שמא נקבה הריאה וכו' וז"ל המרדכי וי"א שאפי' סמוך לגוף אין לחוש לריאה אם נשבר וכ"ל שיש לחוש ולבדוק סמוך לגוף בחיבורו שם אם נשבר ובהגהת אשיר"י פ' בהמה המקשה כל פירקי כנף העוף דינם שוה דאם נשתברו מותר ומ"מ צריך לעיין בצלעות אם נגרר הדם יש לחוש לנקיבת הריאה וצריך לבדוק הריאה וכ"כ הגהות מיימון בפ"ח מה"ש וכתב האגור בשם המרדכי אם הפרק הג' סמוך לגוף נשבר או נחתך אם רחוק מעט מחיבורו בדופן שהוא כבוכנא באסיתא אין לחוש לריאה וכ"מ מתשובת רש"י ורמב"ן כתב שצריך לעיין בצלעות אם נגרר הדם או יש לחוש לנקיבת הריאה וצריך לבדקה וכן אפילו (אם) לא נשבר רק נשמט דהיינו שמוטת גף בעוף צריך לבדוק בריאה ואני המחבר ראיתי נוהג מורי אבי ז"ל להטריף כשנשבר הגף הסמוך לגוף בקרוב טפוח מרוחב גודל כמ"ש בעל ספר אגודה ולא בדק בריאה כי אנן לא בקיאינן בבדיקה (ג) עכ"ל והתה"ד סי' ק"פ כתב אם רחוק הכשר [השבר] מהגוף כרוחב גודל בגמגום כשר וכן קבלתי שיעור זה מחד מרבוותא ונראה דאין להקפיד אם השיעור בגמגום כיון דיש גאונים מתירים לגמרי בנשבר ולא אסרו אלא בנשמט ובין כך ובין כך צריך לעיין בצלעות בפנים אם נגרר הדם שם אם לאו כדאיתא בהגה במיימון עכ"ל · וז"ל מהרי"ק בשורש ל"ח ואשר כתבתי בענין שבירת הגף בעוף בפרק הסמוך לגוף שנאמר לך שהוא קבלה דברוחב הגודל אין נקרא סמוך לגוף וכשרה הנה אמת כך שמעתי משערים אמנם עיינתי בספר אגודה ומצאתי שמשערים ביותר מכאצבע כל שהוא וכתב עוד שלא נמצא טרפות זה דשבירת גף אלא במרדכי בשם ראב"ן וראבי"ה וכן בספר אגודה שכתב והא דאמרינן שנשתברו אגפיה כשרה מיירי רחוק מן הפרק יותר מאצבע אבל בתוך אצבע מן הפרק נשבר חיישינן שמא ניקבה הריאה עכ"ל אגודה והנה רבו החולקים עליהם וכמעט אומר שכולם חולקים עליהם ומ"מ אחר שנהגו איסור חלילה לפרוץ גדר ולהתיר ולא יהא אלא דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור ומ"מ פשיטא דראוי לסמוך לכל הפחות על דברי ספר אגודה המסכים לקבלתכם ובאצבע כל שהוא כשרה עכ"ל · ובשורש ל"ה כתב שאם נמצא הגף שבור ואינו ידוע אם קודם שחיטה או אח"כ טריפה עכ"ל · והרא"ש כתב בתשובה כלל כ' סימן ע"ו אם נשבר הגף אפילו סמוך לחיבורו אני מכשיר · וכתב עוד בתשובה נשבר גף העוף ונשאר הגף במקום חיבורו ליכא למיחש לריאה אלא שפעם אחת בא לידי שנשבר הגף סמוך למקום חיבורו והיה שבר העצם התיכון חד כמחט ונכנס לבין הצלעות ובדקתי הריאה ועלתה בנפיחה והכשרתיו וכתוב שם שהרשב"א כתב להרא"ש דגם לא נראה להתיר בנשבר הגף

אלא

ומ"ש וכ"כ כתב שהוא טרפה וכו' טעמו כתב הרשב"א והר"ן ומבואר בי' דלא גרס וכן א"ר יוחנן וה"ל רב ושמואל והלכה כרב באיסורי: ומ"ש וכ"כ בעל התרומות דבודאי איעכול ניביה קשה ב"י מה ענין איעכול ניביה לכאן ובדקתי בסה"ת ומצאתי שכתב דטרפה משום שמא ניקבה הריאה ולא הזכיר איעכול ניביה עכ"ל ולפעד"נ דטעות נפל בספרי רבינו שהיה כתוב בהן נוטריקון וכ"כ ב"ה וחשבו שהוא בעל התרומות ואינו כן אלא ר"ה לומר בספר המצות והוא הסמ"ק שכת' להחמיר אף בשמוטת היד בבהמה וכדכתב הג"ה להדיא וז"ל סמ"ק כתיבת י' שמוטת יד בבהמה דהיינו רגל שלפנים כשרה נשמט ממקום חבורו בכתף טרפה שמא איעכול ניביה נשמט גף בעוף טריפה שמא ניקבה הריאה וכו' עכ"ל וכך הם פירוש דברי רבינו כלומר ובעל העיטור כתב שהיא טרפה בעוף דלא מהני ליה בדיקה וכ"כ בס"ה דטרפה אפילו בבהמה משום דחיישינן לאיעכול ניביה מיהו הא דכתוב בספרי רבינו דבודאי איעכול ניביה ט"ס הוא וצ"ל חיישינן דאיעכול ניביה ובמקצת ספרי רבינו כתוב וז"ל ובדאיעכול ניביה · מיהו אף לפי נוסחא זו כיון דאין אנו בקיאין טרפה מספק דשמא איעכול ניביה ושוב ראיתי בספר י"ד ישן כתיבת יד דלא היה כתוב בו כלל האי וכ"כ ב"ה דבודאי איעכול ניביה · מיהו חובה עלינו לבאר דעת הסמ"ק והש"ד דכתבו כן מאין הוציאו להורות כך ונראה שהוא ז"ל מפרש מימרא דרב פא"ט שמוטת יד בבהמה כשרה וכו' דה"ק שמוטת יד בבהמה בראשו התחתון כשרה שמוטת ירך בבהמה בראשו התחתון טרפה שמוטת ירך בעוף בראשו התחתון טרפה שמוטת הגף בעוף ממקום חבורו בגוף טרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה ושמואל אמר תיבדק אבל בשמוטת יד בבהמה בראשו העליון המחובר לגוף לא קאמר בה רב מידי ולא נקט שמוטת גף בעוף אלא משום דפליגי בה רב ושמואל אבל בבהמה ליכא פלוגתא דלד"ה טרפה ולא משום שמא ניקבה הריאה אלא מצד עצמו טרפה היכא דאיעכול ניביה ולדידן דאין אנו בקיאין טרפה מספק דילמא איעכול ניביה והיינו אותו הגיד המחבר היד לגוף הבהמה וס"ל לסמ"ק דהא דקאמר רב מתנא האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה בדאיעכול ניביה לאו דוקא דאטמא דה"ה ידי הבהמה טרפה נמי בנשמטו ואיעכול ניביה ולא נקט בוקא דאטמא אלא כדי לאודויי דאי לא שף מדוכתיה כשרה אפילו איתבדר לן דאיעכול ניביה משא"כ בידי בהמה דטרפה באיעכול ניביה בלאו דליכא מידי דמגין עליה ודוקא בבהמה אבל בעוף אין הטרפות מצד עצמו אלא משום נקובת הריאה זאת היא דעת הסמ"ק והש"ד נמשך אחריו ואעפ"י שבספרי סמ"ק שבדפוס לא משמע כך הלא נודע דט"ס הוא כדמוכח מתוך מה שנמצא בכל ספרי סמ"ק כ"י ותו דהלשון מוכיח וגם מוכח דטעות הוא דהיאך כתב על שמוטת גף בעוף ממקום חבורו בכתף טרפה דאין כתף לעוף אלא לבהמה אלא הסופר השמיט כמה מלות והלשון המתוקן הוא כאשר כתבתי בתחלת דבור זה גם הב"י הביא משם הגהת מיימוני' לשון זה בהמה שנשמטה ידה מעיקרא מותרת מיהו כתב סמ"ג דאם נשמט היד אצל חיבורו בגוף טרפה עכ"ל · אלא שמ"ש סמ"ג הוא ט"ס וצ"ל סמ"ק · ומ"ש וא"א ז"ל כתב כסברא הראשונה פי' ס"ל דבין בבהמה בין בעוף כשר אפי' נשמטו מעיקרו אלא דבעוף צריך לבדוק הריאה · ומ"ש וי"א שאם נשבר עצם השלישי וכו' סברא זו כתבה הגהת מיימוני' פ"ח דה"ש והמרדכי פא"ט ע"ש ראבי"ה וטעמו דכי היכי דבבהמה אין חלוק בין נשתברו לנשמטו ידיה בכל ענין כשרה ה"נ בעוף בכל ענין חוששין לנקובת הריאה ומתני' דאלו כשרות בעוף נשתברו אגפיה מיירי ברחוק מן הגוף וע"ש ראב"ן כתבו עוד דאפי' ברחוק מן הגוף אם נגרר הדם בצלעות אינו כשר אלא ע"י בדיקת הריאה ומפרש למתני' דלא מכשיר אלא ע"י בדיקה בצלעות ואם אין הדם נגרר שם כשרה אבל אם נגרר שם הדם צריך לבדוק בריאה וכ"כ בהגהת אשיר"י וז"ל הא דכשר ה"מ כשנשבר רחוק מעט ממקום חבורו ומ"מ צריך לעיין בצלעות אם נגרר הדם יש לחוש לנקיבת הריאה וצריך לבדוק הריאה ואם נשבר ממש במקום חבורו או נשמט גפה או מכשר העוף וכו' · ולענין הלכה נראה ראשונה אם נשברו ידו הבהמה במקום חבורו בגוף יש לנו להחמיר באיסורא דאורייתא כדעת הסמ"ק וש"ד ואעפ"י דבגמרא מכשיר שמוטת יד בבהמה אינו נגד הגמרא כמ"ש מהרא"י בכתביו סימן רע"ו דאיכא למימר דנחתכה או נשתברה ידיה גרע טפי ודלא כדעת התוספות והסמ"ג ותו איכא למימר דבגמרא לא מכשיר אלא שמוטת יד בראשו התחתון אבל בראשו העליון אפי' ביד טרפה וכך פי' מקצת גאונים שמוטת ירך טרפה בבהמה דהיינו בראשו התחתון ואע"ג דהרשב"א שדי בה נרגא כדכתב הר"ן בפ' א"ט הנה הסמ"ק והגהת מיימוני והש"ד יש להם לישב בגוונא דל"ק ולא מידי דשערי תירוצים לא ננעלו וכ"כ מהרש"ל בא"ו שלו וז"ל נ"ל שלא להקל מאחר שהיה בעל הוראה ורואה מעשה וקולר וקיבץ כל הדינים המקובלים ואף שלא האריך בראיות עכ"ל ולא כהרב בהגהת ש"ע דמתיר כל זמן שלא נגרר הדם מעבר לצלעות וגם א"צ לחוש ולבדוק שמא נגרר דם וכו' נמשך אחר דעת או"ה שכתב דאין טרפות ביד אלא מפני חשש נקובת הריאה וליתא אלא טרפות שמוטת יד בבהמה הוא מצד עצמו דשמא איעכיל ניביה כדפרישי' וכיון דאין אנו בקיאין להבין אי איעכול אי לא איעכול טרפה מספק בין בנשמט בין בנחתך בין בנשבר במקום חבורו בגוף: שנייה בעוף נמי אם נשמטו אגפיו טרפה כדעת בעל העיטור ולא מהניא לה בדיקה וכן פסק בסה"ת ובסמ"ג ובסמ"ק והי"ה בנשבר ממש במקום חבורו דלא גרע מנשמט וכן בנשבר סמוך לחבורו בגוף נמי נהגינן להחמיר כדעת י"א שכתב רבינו והמסקנא בין האחרונים דמשערינן ברוחב אגודל מחבורו בגוף דזה אינו נקרא סמוך ואפשר דכיון דאשכחן בריות שנתנו חכמים בשיעורים בין דף לדף דהוי כמלא רוחב אגודל לאו סמוך מקרי משם מצאו סמך לנהוג דברוחב אגודל לאו סמוך לגוף קרינן ליה ואפי' אינו ברוחב אגודל אלא בגמגום כשר ואע"ג דמהרא"י בת"ה סימן ק"פ מחמיר דצריך לעיין בצלעות מבפנים אם נגרר שם הדם אם לאו הנה הרב בת"ח ובהגהת ש"ע כתב דא"צ לחוש ולעיין בצלעות כיון דרוב פוסקים מכשירין בכל ענין מיהו אם רואה שנגרר

הדם

דרכי משה

(ב) וב"ע וכן ראיתי בהגהת ש"ד סי' פ"ז דיש לנהוג כן וכ"פ בא"ו הארוך כלל נ' וכן ראיתי מורים הלכה למעשה ולא ראיתי שחששו לעיין אם נצרר הדם אע"ג דמהרא"י כתב דיש לעיין אם נצרר הדם אפשר דלא קי"ל כוותיה בהא אלא בשאר אחרונים דכתבו סתמא להכשיר ברוחב אצבע מאחר דלענין הלכה כשר לגמרי מיהו נראה דאם חזאה נצרר הדם דטוב להחמיר ושלא כדברי ב"י דמכשיר אפי' בכה"ג וכתב האו"ה ואפי' נשבר סמוך לגוף אם יודע בוודאי שהעוף הובא לפנינו שלם לשחוט ומרגיש השוחט באצבעותיו שבשעת שחיטה נשבר :פי' מחמת הפרכוס הרי שבור וכשר דאין לחוש בו לנקובת הריאה דהא הרגיש ויודע סבת השבירה ואם משום שמא נשמט קודם גמר השחיטה ששמט גף כשר היכא דליכא למיחש לנקוב הריאה ועוד דהו"ל ס"ס דהיתר שמא נשמט אחר השחיטה ואת"ל קודם השחיטה שמא לא ניקב הריאה עכ"ל · ומהרי"ק כתב בשורש ל"ה אם נמצא שבור הגף ואינו יודע אם נשברה קודם השחיטה אם לאחר השחיטה טריפה ולא תלינן דע"י זריקה נעשה עכ"ל ואני אומר דהסיקל בנמצא הגף שבור ולא ידעינן אי קודם שחיטה או אח"כ לא הפסיד דהא הרבה גאונים מכשירים בנשבר בוודאי קודם השחיטה וכ"פ ב"י להלכתא כמו שכתבתי לעיל ואף כי נוהגין להחמיר היינו בוודאי אבל בספק יש להקל וזהו דהוי ס"ס כמ"ש האו"ה וכ"ש היכא דאיכא כבר כשר כמ"ש הטור לקמן סימן נ"ה ועיין עוד בזו סוף סי' נ"ז מיהו בבשמטה ולא ידעינן אי קודם שחיטה או לאחר שחיטה אין להקל האיל ומהרי"ק לא רצה להקל מטעם ס"ס נראה דס"ל דאין זה ס"ס גמור דהספק הב' שכתב האו"ה דהיינו שמא לא ניקבה הריאה אותו ספק היא מחמת חסרון ידיעתנו

שאין

פרישה

גלע לגלע וכשומטו גסה מתנתקת הריאה עם הגף רש"י : (ג) וצריך לנפחה ולבודקה וכתב המרדכי וכיצד הוא הבדיקה יש לנתח העוף מלפניו ומניח הריאה דבוקה בצלעות כתולדתה ומביא שפופרת ומכנים בקנה ונופח ונותן על הריאה גילא או גדפא או רוקא אם עולה בנפיחה כשרה ואם לאו טריפה ע"כ : (ד) וכ"כ בס"ת דבודאי איעכול ניביה ז"ל ב"י קשה מאי ענין איעכול ניביה לכאן דכי איעכול ניביה דיד מאי הוה הא לא מטרפא בהכי והכי הל"ל דבודאי נקבה הריאה ובדקתי בספר התרומות ומצאתי כדברי ולא הזכיר איעכול ניביה :

או

דרישה

מעט מן המותר עם הלבד האסור וכן בעוף סמ"ז מורי : [ג] וי"א שאם נשבר עצם השלישי המחובר כתב רמ"א (כ"כ או"ה כלל כ' והלא כמהרי"ק ל"מ עכ"ס) דאם נמצא שבור ואין ידוע אם קודם שחיטה נשבר או לאחר שחיטה יש להכשיר מכח ספק ספקא ספק אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה ואת"ל קודם שחיטה דלמא לא נקבה הריאה ובמשמע כפסק רמ"א דלאסור מספק דילמא קודם שחיטה נשמט ובודאי ניקב (ובד"מ כתב שטעם דספק השני שמא לא נקבה הריאה אותו ספק הוא מחמת חסרון ידיעתנו שאין בקיאין בבדיקה ע"כ אינו ס"ס גמור ולקמן סי' נ"ז יתבאר שזה לא מקרי ספק · וכתב עליו א"מ ז"ל בהגהות לד"מ אמנם לי סימן נ"ז יתבאר דלענין ס"ס לא בעינן בדיקה א"כ חסרון ידיעתנו אינו מזיק לענין ס"ס וצ"ל עוד ע"ש עכ"ס) : [ד] חוששין שמא ניקבה הריאה וצריכה בדיקה וכתב האגור ואם נשבר הגף סמוך לגוף פחות מכשיעור גודל שהוא מוכח שאנן לא בקיאינן בבדיקה וכ"כ בתרומות הדשן סימן ק"פ ומהרי"ק בשורש ל"מ ע"ש ובית יוסף התיר יותר ונהגינן להטריף כשנשבר סמוך לגוף ברוחב גודל מ"ז · ואין חילוק אם עוקץ בשבירה או לא מאחר שרחוק מהגוף רמ"א · וכתב שאם רואין שנגרר דם מעבר לצלעות טריפה גם בבהמה אבל אין חוששין לזה וא"צ לבדוק ולראות אמר זה ע"כ · ופשוט הוא דאם היה העוקץ נכנס בתוך אגודל סמוך לגוף אע"ג דהשבר יותר מאגודל מגוף דטריפה וק"ל : (הג"ה עיין בהגהות דרכי משה מה שמקשה ומפרק א"מ ז"ל בדין שמביא בשם ת"ה והרשב"א אם נשבר א' מהצלעות או אם יעירה עולה אמה כו' ומביא אותו רמ"א בהגהות לש"ע ג"כ ע"ש עכ"ס) :

בפרק

חרושי הגהות

נג א הב"ח כתב דט"ס וצ"ל חיישינן שמא איעכול ניביה וע"ש שהאריך ליישב גם תמיהת הב"י בזה ועי' בש"ז :

נד נשתברו צלעותיה טרפה והוא שנשתברו רובן כיצד

הבהמה יש לה כ"ב צלעות גדולות שיש בהן מוח י"א מכאן וי"א מכאן וכל אחת תקועה בחוליא שלה ולמטה מהם יש לה עוד צלעות קטנות שאין בהם מוח ולאחר שיכלו כל הצלעות יש חוליות שאין צלעות תקועות בהם נשברו רובן של כ"ב הגדולות בין ו' מצד זה וששה מצד זה או י"א מצד זה ואחד מצד השני טריפה בד"א שנשתברו מחציו ולמעלה כלפי השדרה אבל לא נשתברו רובן (א) או שנשתברו רובן מחצין כלפי מטה כשרה ואם נעקרו מן החוליא והחוליא קיימת הוי כאילו נשתברו : (ב) נשתברו צלעות

אלא שמלא בתשובה בשם רש"י שאם נשבר למעלה לצד הגוף חיישינן לריאה וצריך בדיקה ועכ"ז אני מחזיר להתיר כשאני רואה העצם הנשבר שאין בו עוקץ אלא שבירתו בעיגול עכ"ל · וז"ל הרשב"א ודוקא שמוטת גף אבל שבורת גף כשרה כדתנן נשברו אגפיה וסתמא קתני בכ"מ שנשתברו בין בעצם הראשון או באמצעי ואפילו בגף הסמוך לגוף ובלבד שלא ישבר ממש סמוך לגוף דאז איפשר דחיישינן לנקיבת הריאה הסמוכה לו שמא כשנשבר קורטא מיניה נקב לפנים ודבר זה שמעתי מרז"ל שהחמירו בדבר אע"פ שאינו נראה כן מעיקר הגמרא וההלכות דרבי אלדד הדני שהחמיר בשבירת העצם הג' לא נתחוורו דבריו עכ"ל · וז"ל בת"ה שמעתי משום אחד מהגדולים שאם נשבר העצם המחובר לגוף ונשבר סמוך לגוף ממש חוששין שמא נדחק ונקב את הריאה ואסור עד שנבדוק הריאה ואין הדברים האלו מחוורים בעיני שהרי נשתברו מיעוט צלעותיה כשרה ואין חוששין שמא ניקב אחד מהאיברים שנקובתן במשהו ואינו דומה לקוץ שניקב לחלל שהקוץ נוקב ונכנס בדוחק וגם הר"ן כתב שאם נשבר גפה אפילו בעצם הג' כשרה · ואע"פ שיש מי שמחמיר בדבר אין לחוש לדבריו עכ"ל וגם רבינו ירוחם כתב שכן עיקר וכ"כ שהוא דעת הרמב"ם שסתם וכתב בפ"ח מה"ש עוף שנשתברו אגפיו מותר כבהמה שנחתכו ידיה עכ"ל : ולענין הלכה כיון דכל הני רבוותא מסכימים להתיר הכי נקיטי' להכשיר אפילו נשבר סמוך לגוף ממש ואפילו נצרר דם בצלעות והוא שיהא מקום חיבורו בגוף שהוא כבוכנא באסיתא קיים דאל"כ ה"ל נשמט ומ"מ צריך לדקדק שנשבר העצם התיכון לא יהא בו עוקץ שאם היה בו עוקץ תבדוק הריאה כמ"ש הרא"ש בתשובה · כתוב בשבלי הלקט מעשה היה בעוף אחד שהיה לו מכה עמוקה תחת הכנף כנגד הריאה ושמו נוצה על המכה ונפחו דרך הגרגרת בקש דק ולא יצא הרוח ורצו להכשירו וכשהביאוהו לפני ה"ר שמואל הכהן בדק בענין זה שמילא מקום המכה מים ונפח בקש דרך הגרגרת והתחילו המים מבעבעים והטריפוהו עכ"ל (ג) ·:

נד נשתברו צלעותיה טריפה והוא שנשתברו רובן משנה פ' א"ט (מב) : ומ"ש כיצד הבהמה יש לה כ"ב צלעות גדולות שיש בהם מוח וכו' נשברו רובן של כ"ב הגדולות בין ו' מצד זה וו' מצד זה או י"א מכאן ואחד מצד השני טריפה ברייתא שם (נב ·) ושם עד סוף הסימן : ומ"ש בד"א שנשתברו מחציין ולמעלה כלפי השדרה וכו' מימרא דזעירי שם . וגבי מחטא דאשתכח בכבדא כתב הר"ן בשם הרשב"א דאע"ג דאמרינן בגמרא דקוץ שנקב לחלל חוששין שמא ניקב אחד מהאיברים שנקובתן במשהו בנשתברו מיעוט צלעותיה בין שהשבר כלפי פנים או כלפי חוץ כשרה ולא חיישינן שמא ניקבו ראשי הצלעות הדקין או הכרס או הריאה וטעמא דדוקא גבי קוץ חיישינן להכי כיון שניקב בכח מבחוץ ונכנס מדוחק אבל בראשי הצלעות דליכא למימר הכי לא חיישינן למידי שילך בין שהשברים נוטים כלפי חוץ בין שנוטים לחלל הבהמה בין שקרום ובשר שעליהם קיים בין שאינו קיים כיון שלא נשתברו אלא מיעוט צלעותיה כשרה עכ"ל :

ומ"ש ואם נעקרו מן החוליא והחוליא קיימת הוי כאילו נשתברו שם עולא בן זכאי אומר נעקרו ברוב לד אחד נשברו ברוב שני צדדי' ור' יוחנן אמר בין נעקרו בין נשברו ברוב שני צדדין וכתבו הרי"ף והרא"ש וסוגיין כר"י וכ"פ הרמב"ם בפ"י מה"ש : **ומ"ש** נשתברו צלעות הקטנות שאין בהם מוח כשירה מימרא דר"י שם : **כתוב** בתרומת הדשן (סי' קע"ז) דבהמה שנמצאו לה י"ב צלעות גדולות שיש בהם מוח מצד אחד וכענין הזה מצד שני כשרה (א) לכ"ע וכן אם לא נמצאו לה אלא י"ז חוליות או שנמצאו לה י"ט כשרה וכ"כ הרשב"א בתשו' סי' של"ו על בהמה שנמצאו בה ט"ו צלעות בצד אחד דכשירה:

נעקר

הדם מעבר לצלעות חיישינן לדעת ראב"ן ומהרא"י ומטרפינן ליה והכי נהוג אכן נראה הואיל ונפק מפומיה דמהרא"י להורות לעיין בצלעות יחמיר לעצמו ותע"ב . ומ"מ אין זה אלא בשאינו רחוק אלא ברוחב אגודל דזהו נקרא ריחוק מועט אבל ביותר מרוחב אגודל אף ראב"ן מודה דא"צ לחוש כלל ולעיין בצלעות והכי משמע בהגהת אשירי דדוקא בריחוק מועט הוא דקאמר דצריך לעיין בצלעות . ואע"ג דמהרי"ו קולון שיער ביותר מרוחב אצבע אגודל המנהג כמ"ש מהרא"י לשער ברוחב אגודל אפילו מצומצם וכן כתב מהרש"ל בא"ו שלו וז"ל ואני קבלתי כמהרא"י עכ"ל . וכתב מהרי"ק שורש ל"ח דאם נתרפא השבר יפה שבר אל שבר יחדיו ידובקו דכשר אפילו סמוך לחבורו בגוף אלא דאם שוכבים זה על זה אינו כשר אלא א"כ רחוק מן הגוף בשיעור רוחב אגודל : שלישית כשנשבר או נשמט הגף בעוף סמוך לגוף ולא מצינן לברורי אם נעשה קודם שחיטה או לאחר שחיטה כתב מהרי"ק בשורש ל"ה דטרפה ואע"ג דאיכא ס"ס דאת"ל מחיים נעשה שמא לא ניקבה הריאה אפ"ה כיון שהספק הוא תלוי בחסרון ידיעתינו אין ספק זה נכנס בכלל ס"ס כדי להתיר וכן פסק בש"ע גם סה"ת והסמ"ק פסקו כך גבי נשבר העצם או נשמט במקום שנטרף בו דאין להתירו מטעם נשמטה בחזקת היתר עומדת כמו גבי זאב דהכא הספק תלוי בחסרון חכמה ואם היה בקי היה יכול להבחין אם נעשה קודם שחיטה אם לאו וזו כיון שיש ריעותא אסרי' לה מספק ואע"ג דאיכא לחלק דהתם איירי שהטרפות הוא מצד עצמו אבל כאן אין הטרפות מצד עצמו אלא מחששא שע"י שבירה זו ניקבה הריאה אפ"ה לפי הטעם שכתב דאין להתיר כיון דהספק הוא מחסרון ידיעה א"כ ה"נ אין זה נכנס בכלל ס"ס כדי להתיר וכן כתב מהרא"י להדיא בהגהת ש"ד סי' פ"ו · מיהו הרב בהגהת ש"ע ובת"ח כתב להקל כא"ו הארוך בשער כ"ו סי' ג' ושער חמישים סי' ח' מטעם ס"ס ואע"ג דאו"ה מתיר בין בנשמט בין בנשבר הרב ז"ל הכריע לאסור בנשמט ולהתיר בנשבר ואע"ג דבסוף סימן ק"י בש"ע כתב להתיר אף בנשמט מטעם ס"ס אין זה חזרה ממ"ש כאן שהרי כתב לשם בסוף דבריו וע"ל בסימן נ"ג וכאן כתב וע"ל סוף סימן ק"י אלמא תרוייהו קושטא נינהו ובסימן ק"י כתב להלכה דמדינא אף בנשמט שרי מכח ס"ס וכאן כתב דלמעשה יש להחמיר ולאסור בנשמט ונפקא מינה דבהפסד מרובה יש להתיר ולהורות כהלכה כנ"ל והכי נקטינן · מיהו נ' לפע"ד היכא דנשבר סמוך בחיבורו לגוף ויש לו עוקץ יש להחמיר ולאסור אע"ג דאיכא ס"ס כי היכי דמחמרינן בנשמט דכיון דאפילו למאן דמכשיר בנשבר מחמירין ביש לו עוקץ כמ"ש הרא"ש בתשובה כלל ד' סימן י"ו וכך היא דעת הרשב"א לשם א"כ חמור הוא כמו נשמט ויש לאסרו אפילו בס"ס ותדע שהרי בש"ע פסק כדעת המכשירין בנשבר הגף סמוך לגוף ואח"כ פסק דאם נמצא הגף שבור ואינו יודע אם קודם שחיטה נשבר או אח"כ טרפה אלא בע"כ דהא דפסק בסוף דטריפה לא איירי אלא ביש לו עוקץ ואע"ג דבת"ח ובהגהתו לש"ע כתב דאין לחלק בין יש בו עוקץ לאין בו עוקץ אלא בין סמוך בתוך רוחב אגודל לגוף ובין רחוק אפ"ה נלפע"ד כאן דנשבר סמוך לגוף ויש לו עוקץ אע"ג דמדינא כיון דאיכא ס"ס כשרה אפ"ה יש להחמיר ולאסור היכא דליכא הפסד מרובה כי היכי דמחמרינן בנשמט והיכא דאיכא הפסד מרובה יש להורות כהלכה ולהתיר בין בנשמט בין ביש לה עוקץ : רביעית כל מה שאמרנו להתיר מטעם ספק ספיקא אין זה אלא היכא דליכא מידי למיתלא ביה לא להיתר ולא לאיסור אבל היכא דאיכא למתלי ביה לאיסור ולא להיתר אסרינן לה וכי האי גוונא כתב הר"ן ריש חולין ע"ש הר"ר יונה בשמוטת גף בעוף או נשברה רגלו ושאר טרפיות היכא שאין ידוע אם קודם שחיטה וכו' דכל היכא דאתיליד ריעותא אזלינן לחומרא ולא תלינן לקולא אא"כ שיש דבר לפנינו לתלות בו להיתר ואין דבר לתלות בו לאיסור אבל היכא דאיכא מידי למתלי ביה להיתר ולאיסור או דליכא מידי למתלי ביה לא לאיסור ולא להיתר תלינן להומרא · ולפי זה בהני אווזות שמוליכין לשוחט דמעקמין אגפיהם ע"ג להשים אותם מתחת רגלי האווז וקושרין הרגלים דמצוי הוא שנשבר האגף ע"י כך מחיים תולין בו לאיסור דמחיים נעשה כיון דליכא מידי לתלות בו להיתר כגון דהשליכו בכח על קרקע קשה או ע"ג האבן ואע"ג דבעלמא היכא דאיכא נמי למתלי להיתר כיון דאיכא נמי למיתלי לאיסור תלינן לחומרא מ"מ היכא דאיכא ס"ס כי הכא תלינן לקולא כדפרישי' וכן בתרנגולים שהשוחטין מעקמין האגפיים בשעת שאוחזו לשוחטו מצוי הוא שבשעת התחלת שחיטה כשהוא מפרכס נשבר אגפו תלינן לאיסור דמחיים נעשה אף ע"ג דאיכא ס"ס כיון דליכא מידי למתלי ביה להיתר תלינן לחומרא כדפרישי' ואע"ג דאו"ה מיקל בזה בשער נ' סימן ח' ואמר כיון שמרגיש השוחט באצבעותיו שבשעת השחיטה נשבר גפו מחמת הפירכוס אפילו סמוך לגוף האי שכיח הוא וכשר דאין לחוש בזה לנקיבת הריאה דהא הרגיש ויודע סבת השבירה וכו' לא נהירא דמה בכך שיודע סבת השבירה מ"מ כיון שנשבר סמוך לגוף חיישינן דמתוך כך ניקבה הריאה שם סמוך לאותה שבירה על ידי כח השבירה והניתוק ולא אשכחן דחילקו חכמים בין נשבר סמוך לשחיטה או זמן הרבה מקודם שחיטה אלא כל שנשבר מחיים מקודם השחיטה איכא לחוש לנקובת הריאה :

נד נשתברו צלעותיה טרפה והוא שנשתברו רובן משנה ר"פ א"ט נשתברו רוב צלעותיה והרמב"ם רפ"י וכן הרשב"א כתבו כלשון המשנה אבל רבינו שינה לשון המשנה וכתב נשתברו צלעותיה ואח"כ פירש ואמר והוא שנשתברו רובן ולא אמר בקצרה כלשון המשנה נשתברו רוב צלעותיה והוא לפי דבמסקנא קאמר דאיכא לדדין דטרפה אפילו לא נשתברו רוב צלעותיה כגון נעקר צלע וחצי חוליא אי נמי נעקר חוליא אחת אפילו מאותן שאין בהן צלעות ולהכי נקט רבינו בתחלה בסתם נשתברו צלעותיה ואח"כ פירש ואמר דאיכא צד אחד דאינו טרפה אלא בנשתברו רובן כיצד וכו' ואיכא נמי לדדין דטרפה אפילו לא נשתברו רובן אלא נעקר צלע וחצי חוליא עמה א"נ נעקרה חוליא אחת כולה : **ומ"ש** כיצד הבהמה יש לה כ"ב צלעות וכו' ברייתא שם (דף נ"ב) · ומ"ש בד"א שנשתברו מחציו כלפי מעלה וכו' מימרא דזעירי שם : ומ"ש ואם נעקרו מן החוליא וכו' שם אמר עולא בר זכאי אומר נעקרו ברוב לד אחד נשתברו ברוב שני צדדין ורבי יוחנן אמר בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין וכתבו הרי"ף והרא"ש וסוגיין כרבי יוחנן וכן פסק הרמב"ם רפ"י מה"ש · מיהו בתר הכי אסיקנא אמר רבה בר רב שילא אמר רב מתנה אמר שמואל נעקרה צלע מעיקרה טרפה ורמינן עלה מדשמואל גופיה דקאמר דבחסר חוליא אחת טרפה

אלמא

דרכי משה

שאין אנו בקיאין בבדיקה ולקמן סי' נ"ז יתבאר שזה דא מיקרי ספק אמנם לקמן סי' נ"ז יתבאר דלענין ס"ס לא בעינן בדיקה א"כ חסרון ידיעתנו אין מזיק לענין ס"ס ועיין לקמן :

(ג) וכבר כתבתי לעיל דאין אנו בקיאין בבדיקה ויש להטריף בכ"מ שיש לחוש לנקיבת הריאה :

נד (א) ומבחין בקיאין הגידו לי שלפעמים נמצא להם בהמות וקצתם היה להם צלע יתירה בכל צד ולא שמעו פוצה פה ומצפצף לאסור הבהמה כולה רק קצת ב"א נמנעים מלאכול צלע היתירה מפני שקרובה היא להלב הכליות ואע"ג דאם נעקרה צלע וחצי חוליא טריפה או חוליא אחת שלימה טריפה וכל יתר כנטול דמי והוי כאילו ניטל ב' צלעות עם החוליא ובחוליא נמי איכא מנין קצוב שהם לעורים י"ח גדולות וקטנות אמנם כי דייקינן שפיר אשכחן דוקא נעקר החוליא טריפה דהיה לה ונעקרה אבל אם נבראת חסירה כשר וכ"ש דיותר כשר כמ"ש הרמב"ם דבכל מקום שאמרו ניטל טריפה חסר כשר עכ"ל וצ"ע דא"כ לסברת הרשב"א שכתב הטור לעיל סי' נ' דמטריף בנחסר כ"ש שניטל טריפה א"כ גם בכאן הוא טריפה וא"כ תימא על הרב ב"י שלעיל פסק כהרשב"א וכאן פסק לפסק הלכה דברי ת"ה שכתב דאם נמצאו י"ז או י"ט חוליות דכשירה וא"כ דבריו סותרין זה את זה ולא הרגיש ובתשובת הרשב"א סי' שצ"ו בהמה שנמצאו בה ט"ו צלעות מצד אחד כתקנה כשירה דאף אי אמרינן כל יתר כנטול דמי צלע שנעקרה כשר עד שיעקרו רובן עכ"ל משמע דאי הוי חוליא יתירה טריפה דסברתו דמטריף בנחסר כמו ניטל ודוקא לדידן דקיי"ל כל יתר כנטול אם עוד אחרת עמו וכ"פ ב"י לעיל סימן ס"א אבל הרשב"א מכשיר גם בזה שכתב בתשובה דלעיל ועוד יש טעם אחר להכשיר שאני מפרש כל יתר כנטול דמי היינו אותו היתר בלבד עכ"ל וא"כ לפי אותו סברא בכל ענין כשר ואע"ג דלא קיי"ל בפירוש כל יתר כנטול דמי כדברי הרשב"א מ"מ כשר אם נמצאו יתר מי"ח צלעות ומי"ח חוליות דהא כתבתי לעיל דקיי"ל כהרמב"ם דחסר אינו כניטול ואף לדברי ב"י דמחמיר כרשב"א שחסר כניטל דמי א מ"מ לרשב"א מותר מטעם אחר וא"כ לכ"ע שרי בכל ענין ואפשר דזו היתה כוונת ב"י במה שפסק כאן סתמא להתיר :

ומסים

פרישה

סי' נד (א) **או** שנשתברו רובן מחציין כלפי מטה כשרה פי' ואפילו השבר לצד פנים ולא אמרינן שמא ניקב בראשי הצלעות הבני מעים כדאמרינן גבי קוץ שנמצא בכלל הבהמה דשאני קוץ כיון שנקב בכח מבחוץ ונכנס בדוחק אבל בראשי הצלעות דליכא למימר הכי לא חיישינן למידי ע"ש · (ב) נשתברו צלעות הקטנות כשירה ר"ל שאינן מצטרפות לשלים

חדושי הגהות

נד א מה שיש לדקדק על תירוצו של הד"מ בזה עי' בב"ח וט"ז וש"כ :

תשובה

צלעות הקטנות שאין בהן מוח כשרה (ג) נעקר צלע וחצי חוליא עמה טרפה וכתב הרשב"א דוקא מהצלעות הגדולות אבל הקטנות שאין בהן מוח אפילו נעקר צלע וחצי חוליא כשרה וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק בזה (ד) נעקרה חוליא אחת כולה ואפילו מאותן שאין בהן צלעות אסורה : נחתכו

נעקר צלע וחצי חוליא עמה טריפה שם אמר רב נעקר צלע וחוליא עמה טריפה ופירשו בגמרא דצלע וחצי חוליא קאמר ופרש"י והצלע שכנגדה מחוברת יפה בחצי חוליא הקיימת וכתבו הרי"ף והרא"ש אם נעקרה צלע וחצי חוליא עמה שהוא כמו בוכנא ואסיתא טריפה ופירש הר"ן קשר השדרה נקרא חולי' ויש בו בית קבול שנכנס הצלע לתוכו כבוכנא בתוך אסיתא שהיא המכתשת והיד שלה נקרא בוכנא וכיון שנשבר אותו בית קיבול של הצלע הרי היא טריפה אף ע"פ שגופו של קשר השדרה קיים : ומ"ש רבי' בשם הרשב"א דוקא מהצלעות הגדולות וכו' כת"ה וסתם רבינו ירוחם הדברים כדעתו של הרשב"א :

נעקרה חוליא אחת כולה וכו' אסורה נתבאר בסימן ל"ב : אם נשברה השדרה ולא נפסק חוט השדרה (מפורש) במשנה (חגיגה) דפא"ט (כד') דכשרה : נחתכו

אלמא דלשמואל עקירת חוליא הוא דטרפה ולא עקירת צלע ופרקינן הכא צלע בלא חוליא התם חוליא בלא צלע ותשכחת לה בשלהי כסלי ופרש"י נעקרה צלע מעיקרה אפי' בלא אסיתא עכ"ל כלומר דאף חצי חוליא לא נעקרה וכך הבינו התוספות ר"פ א"ט (סוף דף מ"ה) שכתבו אמר שמואל נעקרה צלע מעיקרה טרפה לקמן פליג עליה בר זכאי וכו' ונראה דדייקי הכי מדקאמר שמואל נעקרה צלע מעיקרה דמשמע דהעיקר שהיה החוליא קיימת לגמרי והצלע לבד נעקרה מתוכה והוא חולק על מ"ש התוס' ע"ש ר"ת (בדף נ"ב) וז"ל נעקרה צלע טרפה פי' בקונטרס אפילו בלא אסיתא ור"ת מפרש עם האסיתא וכו' ותשמע דר"ת לא היה גורס מעיקרה אלא ה"ג נעקרה צלע טרפה ומפרש לה דנעקרה עם חצי חוליא והיינו דפרקינן הכא צלע בלא חוליא כלומר בלא חוליא כולה קאמר ולעולם כשנעקרה עמה חצי חוליא וכ"כ הרשב"א בת"ה הארוך ודקדק כך להסך מדיוקא דדייק רש"י דמדהאריך שמואל ואמר מעיקרה אלמא דאתא לאורויי שנעקרה צלע מעיקרה עמה דהיינו חצי חוליא ע"ש בדף מ"ז ע"ב שוב ראיתי לבעל הלכות גדולות דלאחר שפסק הלכה כרבי יוחנן דבין נעקרו ובין נשתברו ברוב שני לדדין כתב וז"ל וחזותא דמתעקרן עילעי דידה אפי' בלא חומרתא חדא בעלמא טרפה ואף ע"ג דקאמר רב עד דמיתעקרא צלע וחוליא עמה דהוא טרפה הלכה כרבה בר רב שילא דאמר משמיה דרב מתנא דאמר תשתיה דשמואל כי מתעקרא עילעא חדא מעיקרה אפילו בלא חומרתא טרפה עכ"ל וצ"ל דס"ל לבה"ג אע"ג דהלכה כרבי יוחנן מ"מ תלמודא הלכה למעשה אתא לאשמועינן ולהכי בר"פ א"ט מייתי לה להך דשמואל דקאמר נעקרה צלע מעיקרה וגלגולת שנחכסה ברובה ובשר החופה את רוב הכרס ברוב טרפה בשב שמעתתא דהלכתא איצן לאורויי דהני תלתא מילי דשמואל כולם הילכתא נינהו והך דנעקרה צלע מעיקרה אפילו בלא אסיתא נמי הלכה למעשה עבדינן כשמואל דטרפה · ולענין הלכה נראה כיון דהרשב"א כתב דהך דשמואל הלכה היא מדמייתי לה בשב שמעתתא דהילכתא נינהו אלא דמפרש כר"ת דשמואל בנעקרה צלע עם חצי חוליא קאמר והרי רש"י ותוס' ר"פ א"ט ובה"ג מפרשים דבנעקרה צלע בלא חוליא קאמר דטרפה א"כ למעשה אין לנו להקל כנגד בה"ג שכל דבריו דברי קבלה מיהו בהפסד מרובה י"ע · נשתברו הצלעות הקטנות וכו' מימרא דרבי יוחנן לשם :

נעקר צלע וחצי חוליא עמה טרפה מימרא דרב לשם · וכתב הרשב"א דוקא מהצלעות הגדולות וכו' וא"א ז"ל לא חילק בזה פירוש דלא כתב אלא כלשון הגמרא ואע"ג דהרי"ף כתב נמי כלשון הגמרא אין ממנו ראיה דס"ל דאין לחלק דאפשר דחילק כמו שחילק הרשב"א אלא שאין דרכו לפרש כל החלוקים כי אם לכתוב לשון הגמרא אבל הרא"ש שדרכו לפרש ועוד מסתמא ראה מה שחילק הרשב"א השתא איכא ראיה מדלא כתב לחלק בכך אלמא דלא ס"ל חילוק זה וכת"ה הארוך דף מ"ז ע"ב וע"ג הביא ראיה לחלוקו זה מסוגיא דשמעתתא דמוכיח לשם דר' יוחנן דוקא בנעקרו הגדולות קאמר ודכוותא דרב נמי בנעקרה צלע וחצי חוליא מן הגדולות קאמר ולפעד"נ דאינה ראיה דהך דרב מימרא באפי נפשה היא ולאו אדר' יוחנן קא מהדר גם בשלטי הגבורים כ' וז"ל ושאר פוסקים לא חילקו כלל ובכל ענין טרפה וכן פסק בא"ו הארוך שער כ"ס וכך פסק מהרש"ל בסימן ס"ח והביא ראיה לדבר והכי נקטינן דלא כמה שפסק בש"ע לקולא כדעת הרשב"א והר"ר ירוחם :

נעקרה חוליא אחת וכו' הכי אסיקנא התם אליבא דשמואל וקלא קשה דלעיל בסימן ל"ב כתבו רבינו לדין זה ולאיזה צורך חזר וכתב כאן וי"ל דכאן הוא מקומו ולעיל לא כתבו אלא להורות דאפילו למטה מהכסלים בפרשה השלישית במקום שאין פסיקת חוט השדרה פוסל בו נמי טרפה ואם לא היה רבינו חוזר וכתבו כאן במקומו לא היינו מרגישין שהוא בא למעלה להורות חומרא זו וכן פסק הרב בהגהת ש"ע דטרפה בכל ענין :

כתב בתרומת הדשן סימן קע"ז דבחוליות איכא תנין קבוע ח"י חוליות ואפ"ה אם נמצאו י"ז או י"ט כשרה דלא פסלינן אלא בניטלה ביד אבל לא בחסר ויתיר מתחלת ברייתה והכי מוכח ברמב"ם ומ"ה הכשיר בנמצאו ב' צלעות וחוליא א' יתירה ושכך נהגו הקדמונים להכשיר ואין פוצה פה ומצפצף לאסור הבהמה כולה רק מקלת בני אדם נמנעין מלאכול הצלע היתירה וכו' עכ"ד · ותימה דהלא רבינו כתב בסימן חמשים דהרשב"א חולק אהרמב"ם בדין זה דאף במקום שאמרו ניטל טרפה אם נבראת חסרה נמי טרפה ומדהביא דעת הרשב"א לבסוף משמע דהכי ס"ל ותו דבאיסורא דאורייתא בפלוגתא דרבוותא נקטינן לחומרא ואם כן היאך כתב מהרא"י להקל בכך ובש"ע סימן חמשים כתב תחלה בסתם בחסר חוליא לאיסור כדעת הרשב"א ואח"כ כתב ויש מכשירין בזה עכ"ל משמע ודאי דדעתו לאסור הלכה למעשה בחסר חוליא ופשיטא דה"ה בנמצאו ב' צלעות וחוליא אחת יתירה דטרפה לפירוש רש"י כל יתר כנטול דמי כאילו חסר לה לגמרי וכיון דלהרשב"א אין חילוק בין חסר לניטל ותרוייהו טרפה אם כן ה"ה ביתר · והא דכתב הרשב"א בתשובה סימן של"ו אבהמה שנמצאו בה ט"ז צלעות מצד אחד ומצד האחר כתקונו דכשרה ומביאו הרב כאן בהגהת ש"ע התם מיירי דלא היו חוליות יתירות כדמוכח להדיא לשם שכתב דלפרש"י כל יתר כנטול וצלע אחר דמי וצלע שנעקר וניטל כשרה אלא אם כן נעקרו רוב שני לדדין עכ"ל ואם היתה ג"כ יתירה חוליות הא ודאי כיון דיותר חוליא כאילו ניטל חוליא דמי והרי היא חסירה חוליא אחד וטרפה לפי' רש"י וע"פ שיטת הרשב"א דאין לחלק בין חסר לניטל אלא בע"כ דמיירי בדלא היה שם חוליא יתר ולכן הכשיר אף לפרש"י · ואפשר לומר דמהרא"י לא בא אלא לתת טעם למה שנהגו היתר שהוא על פי דעת הרמב"ם אבל להורות הלכה ודאי נקטינן לאיסורא · אבל בדברי הרב בהגהת ש"ע קשיא טובא דפסק כאן כמהרא"י להתיר בסתם בחסר או יתר חוליא ובסימן נ' כתב דבהפסד מרובה יש לסמוך אמכשירין אלמא דבאינו הפסד מרובה מורין לאיסור ותו קשה דבש"ע סוף סימן מ"א פסק דבשני כבדים טרפה משום דכל יתר כנטול דמי ופסק זה אינו אלא כהרשב"א דאילו להרמב"ם כשרה כמבואר בב"י לשם וכת"ה להדיא ואפשר לומר דבכבד אף להרמב"ם טרפה מפני המרה וכן כתב הרשב"א בת"ה הארוך (דף מ"ג ע"ב) וז"ל וכל עצמינו לא אסרנו נטולת כל הכבד אלא מפני חסרון המרה · ולפעד"נ דאין זה אמת דהא כתבו התוס' רפא"ט דהא דתנן נטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום איירי דהמרה דבוקה בגידי הכבד והסמפונות ובכה"ג נמי קאמר הרמב"ם דחסרה הכבד מברייתה כשרה דהיינו שאין שם אלא גידין וסמפונות והמרה תלויה בהם וניכר שלא נחסרה מחמת חולי אלא כך נבראת ודכוותא נמי בשני כבדים ומרה אחת כשרה דחשבינן לה כאילו ניטל הכבד ולא נשתייר אלא המרה דבוקה בגידין וסמפונות השתא לפ"ז הא דפסק בש"ע בב' כבדים טרפה בעל כרחך אינו אלא ע"פ דעת הרשב"א וזה הפך מ"ש בסימן נ' שתי הדיעות דהרמב"ם והרשב"א ויש ליישב דבש"ע נמשך אחר דברי רבינו שגם הוא ז"ל כתב בסי' מ"א בסתם בב' כבדים טרפה ובסימן נ' כתב שתי הדיעות דהרמב"ם והרשב"א ונראה דטעמו של רבינו היה כיון דהרא"ש כתב בפא"ט בשם בה"ג דבב' כבדים טרפה ולא כתב שום חולק ע"ז וגם ברמב"ם אינו מפורש הכשירו לכך כתב רבינו גם כן בסתם דטרפה בב' כבדים ובסימן נ' כתב מחלוקת הרמב"ם והרשב"א במה שמפורש בדבריהם וממילא מובן דהא דכתב בב' כבדים טרפה אינו אלא להרשב"א דאילו להרמב"ם כשרה הוא וא"כ נשמע דפוסק הלכה כהרשב"א כדכתב בסימן מ"א בסתם דטרפה בב' כבדים ואם כן ה"ה בחסר ויתר דחוליא נמי טרפה ולכך השמיט בש"ע ולא כתב הך דמהרא"י בת"ה אף על פי שהביאו כאן בספרו אבל על הרב בהגהת ש"ע איכא לתמוה היאך כתב לפסק הלכה הך דת"ה בסתם הא לדידיה לפחות באינו הפסד מרובה אסור ואפשר לדחוק ולומר דנסמך על מ"ש בסימן כ' דאין להכשיר אלא בהפסד מרובה דממילא אף בחסר ויתר דחוליות דכתב להקל כת"ה אינו אלא בהפסד מרובה כנ"ל ביישוב פסקים אלו · מיהו אין דרכו של הרב בזה סלולה לפע"ד דכיון דבה"ג דדבריו דברי קבלה פסק בב' כבדים טרפה וכן פסקו הרא"ש והרשב"א והר"ן וכל האחרונים אלמא דהעיקר דאין חלוק בין חסר לנטול וכהרשב"א ולא כהרמב"ם דלשטתו בשני כבדים כשרה היא וליתא אם כן מדינא היא טרפה אף בהפסד מרובה והוא הדין בחסר ויתיר דחוליא נמי טרפה מדינא ולא כמהרא"י בת"ה והא דהעידו לפניו שלא שמעו פוצה פה ומצפצף בנמצא צלע יתירה וכו' אפשר דאין זה אלא כשלא היה לא חסר ולא יתר בחוליות כי אם בצלע היה יתר בלבד וכדכתב הרשב"א בתשובה הנזכרת אבל היכא דנמצא גם כן יתר בחוליא כנדון שדן עליו מהרא"י ודאי טרפה הוא למאי דתפסינן כהרשב"א דאין חלוק בין חסר לנטול ומהרא"י הבין דלמאי דמטרפינן בנעקרה צלע אחת וחצי חוליא עמה אף ביתר וחסר צלע אחת טרפה אם לא היינו מחלקים בין חסר לנטול דהשתא היה קשה למנהג הקדמונים דנהגו היתר ולכך פירש דנהגו כך על פי הלכות הרמב"ם דמחלק בין חסר לנטול ושארי ליה מאריה דהא אף להרשב"א דאינו מחלק בין חסר לנטול מכל מקום ביתר וחסר צלע אחת או שלש וארבע ויותר כשרה דאף על גב דכל יתר כנטול דמי אינו אלא כאילו ניטל צלע אחר בלא אסיתא דמי וכשרה אם לא נעקרו רוב שני לדדין וכדכתב הרשב"א בתשובה הנזכרת ולכך נהגו הקדמונים להכשיר בצלעות יתירות והיינו כשלא היו חוליות יתירות אבל בנמצאו חוליות יתירות טרפה למאי דתפסינן עיקר כסברת הרשב"א דמטרפינן בב' כבדים ולפ"ז אין להכשיר בצלעות חסירות ויתירות אלא לאחר בדיקה בחוליות אם נמצאו כמנייגן לא פחות ולא יתר ואין להקל אף בהפסד מרובה דמדינא טרפה היא לפי הנראה לע"ד · שוב שמחי אל לבי ליישב מנהג הקדמונים על פי דברי הרשב"א שכתב בת"ה הארוך דף מ"ג ע"ב וז"ל ונראה היה לי דל"ש ניטל ול"ש חסר אלא שכך נאמרה הל"מ דבין ניטלו ביד בין חסרו מתחלת תולדותן טרפה כדי שלא נבא לומר כמו שאמר הרב אילו נאמרה הלכה חסרה טרפה הייתי אומר דוקא חסירה אבל ניטלה ביד כשרה וכן בהפך עכ"ל משמע דמפרש דכשאמרו ניטל טרפה בכלל זה נמי כשחסרה מתחלת תולדתה דגם לזו קרינן לה השתא נטולה וכשאמרו חסרה טרפה בכלל זה נמי נטולה ביד דגם לזו קרינן לה השתא חסירה אלא שכך נאמרה הל"מ בזו אמרו ניטלה ובזו אמרו חסירה כדי שלא נבא לומר זו דוקא נטולה אסורה אבל חסירה כשרה או בהפך · ואם כן לפ"ז גבי חוליות דלא אמרו לא לשון נטולה ולא לשון חסירה אלא דאההיא דתנן וכמה חסרון בשדרה וכו' קאמר שמואל עלה וכן לטרפה והאי לישנא דקתני כמה חסרון בשדרה וכו' רצונו לומר נטולה ועלה קאי וכן לטרפה פי' היכא דנעקרה חוליא דליכא לפרש וכן לטרפה בנטול לגמרי דא"כ נפסק גם החוט וטרפה מטעם פסוקת החוט אלא בע"כ ה"ק וכן לטרפה דבי היכי דבחסרה חוליא אחת דהיינו דניטל ממנה חוליא ביד אינו מטמא באהל כך לטרפה מיטרפה בחוליא אחת · ומיהו הא כדאיתא והא כדאיתא גבי טומאה בנחסרה לגמרי דהיינו ניטלה אבל לטרפה בנעקרה בלחוד וכ"כ הרמב"ם כך לישנא דנעקרה חוליא וכן פי' רש"י וכ"כ רבינו ושאר פוסקים נעקרה ואין בכלל נעקרה חסירה מתחלת ברייתה והשתא ניחא דלדברי הכל לא מיטרפא בחסר ויתר חוליא מתחלת ברייתה אלא בנעקרה ולפי זה אין להחמיר כלל לאחרים לשנות מנהג הקדמונים שנהגו היתר בחוליא יתירה · מיהו כל בעל נפש לא יאכל מבהמה שנמצא בה חסר או יתר חוליא הנלפע"ד כתבתי ומצאתי בא"ו היכא שנמצאו צלעות יתירות כגון י"ג י"ד ט"ו מכל צד וכולן דומות זו לזו כולן כשרות לבד העליונה שמניחין לצד האחורים כך הורה הרב מהר"ר שכנ"א ז"ל מלובלין : אחר שכתבתי כל זה עיינתי בספר דרכי משה שחיבר הרב בעל הגהות ש"ע שכתב דהטעם להכשיר ביתר חוליא הוא לפי דלהרמב"ם דמחלק בין נטול לחסר ויתר פשיטא דכשרה וכדכתב מהרא"י בת"ה ולהרשב"א נמי דחסר ויתר נמי טרפה כאילו ניטל מכל מקום להרשב"א מותר ביתר חוליא מטעם אחר שהוא מפרש כל יתר כנטול דמי היינו אותו היותר בלבד כנטול ממקומו דמי ואם היו שני מעיים טרפה שהרי אם ינטל המעי היותר ישאר במקומו נקב אבל בצלע וחוליא יתר אם ניטל

פרישה

לכסלים לרוב דאל"כ פשיטא דכשר בגשכנה וכי ס"ד להכשיר בכן יותר מסבירות צלעות גדולות :

(ג) נעקר צלע וחצי חוליא כו' פי' והצלע שכנגדה מחובר יפה בחצי חוליא הקיימת רש"י :

(ד) נעקרה חוליא אחת כו' כתב רמ"א אפילו היא למטה במקום שאין פסיקת חוט השדרה פוסלת שם עכ"ל :

ולמעלה

נה נתחתכו רגליה טרפה ולא בכ"מ שיחתכו אלא מקומות יש כיצד ג' פרקים יש ברגל התחתון והוא מה שחותכין עם הפרסות כשמפשיטין את הבהמה ונקראת ארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה ממנו פרק שני והוא הנקראת שוק וצומת הגידין בתחתיתו סמוך לארכובה הנמכרת עם הראש (א) ולמעלה ממנו פרק שלישי והוא הקולית ומחובר לגוף [א] בפרק התחתון בכ"מ שיחתוך בו כשרה למעלה ממנו מיד בכ"מ שיחתוך טריפה (ב) ואפילו בתוך הפרק שבינו לשוק (ג) לדעת רש"י (ד) ועצם הקולית אפילו לא נחתך אלא ניתק ממקומו במקום חבורו בגוף טריפה בין בבהמה בין בעוף (ה) בד"א שנפסקו הגידין שמחובר בהן לגוף או נתעכלו

ניטל היותר ממקומו אין נקב פוסל בו ואם כן לכ"ע שרי בכל ענין וכ"כ הרשב"א בתשובה הנזכרת בסי' שכ"ו עכ"ל מיהו אף לפי זה אם חסר חוליא אחת מתחלת ברייתה ודאי טרפה אלא דקשה טובא דהרשב"א גופיה לא התיר באותה תשובה ביתר חוליא ולא נסמך על פירושו שהרי לא התיר אלא ביתר צלע בלאוד דשרי אף לפרש"י דיתר כאילו ניטל צלע אחר דאי דכשר עד שיטל ברוב שני צדדין וכיון דרשב"א גופיה לא נסמך על פירושו להקל היאך נבא אנן להקל ולסמוך על פירושו כנגד פרש"י : **כתב** הרשב"א בת"ה הארוך ד"כ ע"ב שמעתי בשם רש"י שאם נשתברו אגפיה בסמוך לגוף מתם חוששין שמא קורטיתא מיניה נכנס וניקב הריאה שסמוכה לו ואין אני רואה כן מן הדין שהרי נשתברו צלעותיה כשרה ואין אנו חוששין שמא ניקבו הדקין או הריאה ואינו דומה לקוץ שאמרו שאם ניקב לחלל טרפה דהתם שאני שנכנס בדוחק אבל אלו שיש להן ריוח ואינן דוחקין בחוזק כלפי פנים אין חוששין לכן והמחמיר כדברי רש"י תע"ב עכ"ל וכ"כ הר"ן משמו יותר מבואר ומביאו ב"י ונראה דלמה שפסק בש"ע בסימן הקודם דבנשבר גף העוף והיה בו עוקץ תבדק הריאה א"כ כ"ש בנשברו מיעוט צלעותיה ויש שם עוקץ דחיישינן לניקב הריאה או הכרס והדקין שהרי העוקץ הוא בתוך הגוף בין האברים הפנימיים וצריך בדיקה וכיון שאין אנו בקיאין טרפה ומספק כדין מחט שנמצא בחלל הבהמה ואיכא לתמוה דכאן פסק בש"ע בסתם בנשתברו צלעותיה כשרה דכיון דהחמיר לבדוק בגף העוף שנשבר ויש בו עוקץ כ"ש בנשברו צלעותיה ויש להם עוקץ וכיון דאין אנו בקיאין לבדוק טרפה ונשמע ודאי דאפי' כשחזר ונקברו השברים אם רואים שהיה שם עוקץ טרפה אבל אם הוא ספק אם היה שם עוקץ כשרה מטעם ס"ס והכי נקטינן : **כתב** ב"י וז"ל אם נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה פרש"י במשנה קמייתא רכא"ט דכשרה עכ"ל ולא היה צריך לפרש"י דמשנה שלמה היא בסיפא ואלו כשרות בבהמה נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה :

נה נתחתכו רגליה טרפה כו' משנה בפ' בהמה המקשה (ריש דף ע"ו) ומ"ש שלשה פרקים יש ברגל כו' מבואר בפירוש רש"י במשנה : ומ"ש בפרק התחתון בכל מקום שיחתך בו כשרה למעלה ממנו מיד בכ"מ שיחתך טרפה כו' שם בגמ' איכא תרי לישני ופסק רש"י כלישנא קמא דבאמצעי טרפה בכל מקום שיחתך בו ורב אלפס פסק כלישנא בתרא דבאמצעי נמי כשרה בנחתך למעלה מצומת הגידין כמו שכתב רבינו בסמוך בשמו : **ומ"ש** ואפי' בתוך הפרק שבינו לשוק לדעת רש"י כלומר לא תיבעיא אם נחתך באמצעי דטרפה אלא אפי' לא נחתך באמצעי אלא בפרק הקטן שבין התחתון לאמצעי שקורין ערקום כמו שיתבאר בראש סימן נ"ו גם לשם טרפה היא וכן כתב הרא"ש דמשום דאיכא לאקשויי דיוקא דרישא לדיוקא דסיפא אזלינן לחומרא ומשמע מלשון רבינו שכתב ואפי' בתוך הפרק וכו' דאף כשנחתך בערקום עצמו ונשאר מתנו קצת אצל האמצעי נמי טרפה ודלא כמו שכתב הב"י ע"ש הר"י חביב דאינו טרפה עד שיחתך בין הערקום ובין השוק וכן פסק בש"ע דליתא דהא ודאי אי אמרינן דדיוקא דרישא דוקא א"כ בנחתך בארכובה עצמה שהוא הפרק שקורין ערקום טרפה אפי' נשאר מתנו אצל אמצעי והכי נקטינן ובשערי דורא כתב ג"כ דטרפה בכה"ג מטעם אחר וז"ל ובערקום עצמה טרפה שיש לחוש שמא נפסק אחד מן הגידין כי שם היא צומת הגידין ואפי' לא נשבר העצם ויצא לחוץ טרפה דחיישינן לפסיקת אחד מן הגידין עכ"ל החמיר בנחתך בערקום עצמו ומשמע דשמא נפסק אחד מהגידין ואע"פי דבסימן נ"ו יתבאר דהתחלת צומת הגידין הם למעלה מהערקום ואם נפסק כנגד הערקום כשרה אפ"ה החמיר הרב משום דאין אנו בקיאין להבחין שלא נפסק אחד מן הגידין למעלה מן הערקום ומ"ה הטריף גם בלא יצא לחוץ אבל רבינו אינו מטריף אלא מדינא דכל שנחתך בערקום עצמו דינו כנחתך באמצעי למעלה מצומת הגידין והלכך אינו טרפה אא"כ יצא לחוץ וכתב שכן הוא לרש"י דאלו לרב אלפס המכשיר בלא יצא שלא במקום צומת הגידין א"כ בתוך אותו הפרק הקטן שעדיין לא התחילו צומת הגידין פשיטא דכשרה ומהרש"ל בפרק המקשה סימן י"א השיג אמ"ש הרא"ש ודעתו להכשיר בנחתך תוך הערקום עצמו מיהו אין להקל כלל למעשה דהא ש"ד מחמיר מטעם חששא דנחתכו צ"ה כדפרישי' : **ומ"ש** ועצם הקוליה אפי' לא נחתך אלא ניתק ממקומו במקום חבורו בגוף טרפה בין בבהמה בין בעוף בפ' א"ט גמרא ואלו כשרות בעוף (דף נ"ו) אסיקנא דשמוטת ירך טרפה בין בבהמה בין בעוף ודלא כמ"ד דשמוטת ירך בעוף כשרה חתוכה טרפה אלא לא שאני לן בין חתוכה לשמוטה : ומ"ש בד"א שנפסקו הגידין שמחובר בהן בגוף או נתעכלו אבל לא נפסקו ולא נתעכלו

נה נתחתכו רגליה טריפה ולא בכ"מ שיחתכו אלא מקומות יש כיצד ג' פרקים יש ברגל וכו' בפרק בהמה המקשה (עו ·) תנן בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה טריפה וכן שניטל צומת הגידים ובגמרא (שם) אר"י אמר רב א"ר חייא למטה למטה מן הארכובה למעל' למעל' מן הארכובה באי זו ארכוב' אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש עולא א"ר אושעיא כנגדו בגמל ניכר ופרש"י למטה · דקתני מתניתין : למטה מן הארכובה · סמיך לה מיד קאמר דלא תימא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה שבין הקולית ועצם האמצעי ומאי למטה דקתני כשרה למטה הימנה ומכל עצם האמצעי שבו צומת הגידים דלמטה ממש ליכא למימר כשרה דהא אפילו צומת הגידים שהוא בשיפולו של עצם האמצעי קתני מתני' טריפה וכ"ש בגובהו הא לא אמרינן אלא למטה למטה מן הארכובה סמוך לה קאמ' כשרה כדמסיים ואזיל דארכובה הנמכרת עם הראש קאמר : למעלה למעלה מן הארכובה · מיד קאמר טרפה דהיינו בצומת הגידים שהוא סמוך לה וכ"ש בגובהו : כנגדו בגמל ניכר · כנגדו של אותו מקום דמתני' בגמל ניכר דקסבר רבי אושעיא ארכובה דמתני' היא ארכובה העליונה ושם בולט עצם בירך הגמל ומשום דתנא למטה מארכובה העליונה כשרה דהיינו נחתך עצם האמצעי איצטריך לה למיתני וכן שניטל ואע"ג דאם נחתך בגובהו כשרה היכא דנחתך בשיפולו במקום צומת הגידים טרפה וכדמתרץ לקמיה שאין אמרינן בטריפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן וחיה חותכה מכאן ומתה · ובתר הכי אמרינן רב פפא מתני לדרב יהודה הכי למטה למטה מן הארכובה ומצומת הגידים למעלה למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין וכן שניטל צומת הגידים וארכובה גופא כדעולא א"ר אושעיא ופרש"י למטה · דמתני' לאו למטה מיד קאמר דארכובה דמתני' בההיא עליונה מיירי הילכך למטה דידה דהיינו עצם אמצעי זימנין דטריפה כגון בצומת הגידין אלא ה"ק למטה מאותה ארכובה ומעצם האמצעי כולו דהיינו בעצם התחתון ודאי כשרה : למעלה מן הארכובה · דהיינו בקולית ודאי טרפה כל מקום שיחתך : וכן שניטל צומת הגידין · ובעצם האמצעי יש מקום שהיא טריפה כגון בצומת הגידים ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הצומת וארכובה גופא אי זו היא כדעולא דהיינו עליונה · נמצא השתא דבארכובה הנמכרת עם הראש כ"מ שיחתוך כשירה לכ"ע ובעצם הנקרא קולית והוא עצם הסמוך לגוף כ"מ שיחתך טריפה לכ"ע לא נחלקו אלא בעצם האמצעי הנקרא שוק אם נחתך מצומת הגידים ומעלה ללישנא קמא טריפה ללישנא בתרא וכן לעולא כשרה וכ"מ נמי דלל"ק אם נחתך בתוך הפרק שבין ארכובה הנמכרת עם הראש לשוק טריפה וללישנא בתרא כשרה כמו שיתבאר בס"ד ועוד כ"מ אם נשבר הרגל במקום צומת הגידים ואין עור ובשר חופין את רובו ובדק בצומת הגידים ונמצאו קיימים דלל"ק טריפה וללישנא בתרא וכן לעולא כשרה לדעת הרמב"ם והרשב"א דאילו לדעת הראב"ד טריפה היא כמו שיתבאר בס"ד ופסק רש"י כל"ק לחומרא והביא הרשב"א ראיה לדבריו וכתב שגם ה"ר יונה הביא ראיה לדברי רש"י וכ"ד סה"ת וכתב הרשב"א בת"ה שיראה לי שכן עיקר ושכן ראוי להורות · וכתב הרא"ש בתשובה כלל כ' שראה כל רבותיו מטריפים בעצם האמצעי כדעת רש"י וגם רבי' כתב בס"ס כ"ו שדעת הרא"ש כדעת רש"י וכ"כ [illegible] בשמו לקמן בסמוך · והרי"ף פסק כלישנא בתרא וכ"ד הרמב"ם בפ"ח מה"ש וכתב שכשאנו אוסרים בהמה שנחתך רגליה במקום צומת הגידים לא נאסרה מפני שהיא חתוכת רגל ממקום זה אלא מפני שנחתכו הגידים שהחותכן מכלל הטריפות כמו שיתבאר · וכתבו הרא"ש וסמ"ג שכן דעת ריב"א וכתב הרשב"א שכן דעת הרמב"ן ושהקשה הוא ז"ל א"כ שנחתך צומת הגידים יחתוך העצם מלמעלה סמוך לארכובה ותכשר ותירץ דא"כ שאם חתך קודם שחיטה למעלה מצומת הגידים ואח"כ שחטה שכשרה ודחו דבריו הרשב"א והרא"ש והר"ן ובר"פ בהמה המקשה כתב הר"ן שדעת רא"ה ג"כ להיות כדברי הרמב"ן ורבי' בסי' כ"ו כתב סברת הרמב"ן ותמיהת הרא"ש : ומ"ש רבינו ואפילו בתוך הפרק שבינו לשוק כ"כ שם הרא"ש וז"ל והיכא דנחתך הרגל בארכובה בין הפרקים ראיתי מפרשים שהתירו ולי נראה לאסור משום דאיכא לאקשויי מדיוקא דרישא לדיוקא דסיפא דרישא קתני מן הארכובה ולמטה כשירה הא בארכובה עצמה טריפה ובסיפא קתני מן הארכובה ולמעלה טריפ' הא בארכובה עצמה כשרה חדא מינייהו דווקא ואידך לאו דווקא ואזלינן לחומרא וכן פרש"י לעיל פרק א"ט (נז ·) גבי צנא דאנקורי שנשתברו רגליהם בארכובה או למעלה מן הארכובה ואין העצם יוצא לחוץ אלמא בתוך הארכובה ולמעלה מן הארכובה דין אחד להם ועוד מדקאמר ובאיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש אימא עצם התחתון הוא הנקרא ארכובה ולמטה מן הארכובה דקתני היינו מהתחלת הארכובה ולמטה ולמעלה מן הארכובה היינו מסוף הארכובה ולמעל' והשתא לא קשה דיוקא דמתני' אהדדי וכן לעולא עצם האמצעי נקרא ארכובה עכ"ל וז"ל רבינו ירוחם אם נחתך הרגל בארכובה התחתונה ממש בין הפרקים התוספות אסרוה ויש מתירים וכתב מהר"י ב' חביב ז"ל על מ"ש רבינו ואפילו בתוך הפרק שבינו לשוק בסוף הערקום ולא בתוכו דאפילו אם יחתך הערקום כשרה עד שיחתך בין הערקום ובין השוק ולמד כן מדברי רבינו ירוחם : וכתב הרא"ש בתשובה כלל כ' סימן ט"ז מה ששאלת אם נתפרק עצם האמצעי מן התחתון היינו ספיקא דידי נחתכו רגליה בין הפרקים ולא נתפרק לחוד (ס"א לחוץ) לא גרע מכל עצם האמצעי דאם עור ובשר חופים את רובו דכשר אלא אם נתפרק ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופים את רובו טריפה עכ"ל : **ומ"ש** רבינו לדעת רש"י קאי למה שכתב למעלה וכו' בכל מקום שיחתך טריפה דלהרי"ף והרמב"ם לאו כל מקום שיחתך טריפה דהא נחתך למעלה מצומת הגידים כשירה וכן נמי קאי למה שכתב ואפילו בתוך הפרק שבינו לשוק דלהרי"ף והרמב"ם כיון דמן הארכובה ולמטה דמתני' הוי לדידהו ארכובה עליונה ולמטה ממנה כשר זולתי במקום צומת הגידים אם כן בתוך אותו פרק שעדיין לא התחילו צומת הגידים כשרה : ומ"ש רבינו ועצם הקולית אפילו לא נחתך אלא ניתק ממקומו במקום חיבורו בגוף וכו' פרק א"ט (נד ·) גמרא אלו כשירות בבהמה אמר רב מתנא האי בוקא דאטמא דנפק מדוכתיה טריפה וה"מ דאיעכול ניביה אבל אי לא איעכול ניביה כשרה זו היא גירסת הרי"ף וכתב הרשב"א שהיא גירסת הגאונים אבל בנוסחאות שלנו גרסינן אמר רב מתנא בוקא דאטמא דנפק מדוכתיה טרפה ורבא אמר כשרה ואי איפסיק ניביה טריפה והלכתא אפילו איפסיק ניביה כשירה עד דמעכל איעכולי וכך היא גירסת הרא"ש והמרדכי וכ"כ שהיא גירסת תוספות ממה שכתבו גבי שמוטת ירך טריפה והכריע הרשב"א כדברי גירסא זו ופירש רש"י בוקא · ראש הקולית התחובה בחור עצם האליה שקורין הנק"א : ניביה · גיד שבראשו שמחובר בחור וקטן הוא מאד · מתעכל · נרקב · משמע מדברי הרשב"א בחידושיו דמימרא דרב מתנא דאיעכול ניביה היינו שנתעפשו ונתעכלו כולן או רובן שהרי הם כנטולין : **ותמהני** עמ"ש רבינו דבנפסקו הגידים או נתעכלו טריפה דהא לגי' הרא"ש והרשב"א לא מיטרפא עד שיפסקו הגידים מחמת עיכול אבל נפסקו שלא מחמת עיכול כשרה ואפילו לגי' הרי"ף משמע דלא מיטרפא אלא בשנפסקו דרך עיכול בדוקא

וכן

דרישה

סי' נה [א] בפרק התחתון בכל מקום שיחתך בו כשרה לקמן בסימן ס' יתבאר כשנחתכו רגליה שלא בידי אדם אסור לאוכלו כ"א ע"י צלייה דשמא נחש נשכו

ודוקא

פרישה

סי' נה (א) ולמעלה ממנו פרק שלישי והוא הקולית פי' הוא תחוב בעצם האליה ובעצם שקורין "סנקא : (ב) ואפילו בתוך הפרק שבינו לשוק פירוש דוקא בסוף הערקום דהיינו בין הערקום והשוק והוא שקורין בל"א "טפין המחברין יחד : (ג) לדעת רש"י מ"ש רבינו לדעת רש"י קאי על מ"ש ואפי' בתוך הפרק כו' ואף אדלעיל מיניה קאי שכתב למעלה ממנו מיד בכל מקום שיחתך טריפה היינו נמי דוקא לדעת רש"י אבל לדעת רי"ף ורמב"ם אפי' למעלה לא נאסר בנחתך אלא שנחתכו צומת הגידין כמש"ד בסמוך בסימן (ד) ועצם הקולית אפילו לא נחתך אלא ניתק כו' דקאמר אפילו לא נחתך משמע דנחתך גרוע ואע"ג דבעוף נחתך עדיף מניתק היינו דוקא בגף העוף שהאיסור משום דחיישינן שמא ניקבה הריאה שמחוברת שם בין הצלעות וכמ"ש שם בסימן נ"ג משא"כ ברגל דניתק עדיף : (ה) הכי גרסינן במה דברים אמורים שנפסקו הגידין שמחובר בהן לגוף ונתעכלו אבל נפסקו ולא נתעכלו לא כן צריך להגיה וכן הוא להדיא בגמרא לכל הגירסות וכן הסכימו כל הפוסקים

נתעכלו אבל לא נפסקו ולא נתעכלו כשירה וה"ר אלחנן כתב והני מילי בבהמה אבל בעוף טריפה אפילו לא איעכול וא"א ז"ל לא חילק בזה · (ו) כתב הרשב"א ראשו התחתון של עצם זה המחובר עם השוק [ב] שנשף ממקומו (ז) יש אוסרין אע"פ שלא נפסקו ולא נתעכלו גידיו ויש מתירין אפילו נפסקו ונתעכלו ולזה דעתי נוטה ע"כ ורב אלפס מכשיר בנחתך בעצם האמצעי ובלבד שלא יהא במקום צומת הגידין וכ"פ הרמב"ם [ב] וא"א הרא"ש ז"ל כתב ובספר התרומה כתב כרש"י וכן נוהגין באשכנז ובצרפת [ג] וכיון שאם נחתך רגליה טריפה אם יש לה ג' רגלים טריפה דכל יתר כנטול דמי

וכן נראה מדברי הרמב"ם בפרק י' מהלכות שחיטה ולכן נראה לי שיש לגרוס בדברי רבינו במה דברים אמורים בשנפסקו הגידים וכו' ונתעכלו כי הסופר טעה וכתב או המחלקת במקום וא"ו המדבקת אח"כ מצאתי שנשאל א הריב"ש על לשון זה והשיב כן שט"ס הוא וכתב הר"ן מסתברא שאם ניטלה הירך טריפה ואע"ג דלא איעכול ניביה דכי מכשרינן בלא איעכול אע"ג דאיפסיק היינו משום דהדרא בריא והכא לא אפשר כיון דניטלה וכתב המרדכי אם אין בקי אי איעכול ניביה או לא איכא למיטרף מספקא אמנם אם מצאה שמוטה לאחר שחיטה כשירה דודאי בשעה מועטת לא איעכול ניביה ובלבד שידע שלא היתה שמוטה בשעה שהובאה לשחוט (א) וכ"כ הגמ"י בפ"י מה"ש וכתב עוד המרדכי בסוף פ' בהמה המקשה שאם נשמט הירך ממקום חיבורו בבוקא דאטמא ולא ידע אי איעכול ניביה או לא כתב בה"ג דיש לאסור (ב) :

כתב המרדכי לא מיטרפא בעיכול ניביה בלא שמוטת ירך דהכי אמרינן בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה ומסיק והוא דאיעכול ניביה עכ"ל ופשוט הוא מדברי תשובת הרשב"א שאכתוב בסמוך יש ללמוד קצת שאם נתעכלו מיעוט ניביה אע"ג דשף בוקא דאטמא מדוכתיה כשרה דעל ידי רוב הנשאר הדרא בריא (ג) : **ומ"ש** רבינו בשם ה"ר אלחנן כן כתב המרדכי וסמ"ק בשמו והגהות מיימון כתובה בשם רבינו יחיאל ור"ת ולמדו כן מדגרסינן בפרק א"ט (דף נז·) אמר רב יהודה אמר רב שמוטת ירך טריפה ואיכא דאמרי כשרה ואסיקנא דטריפה ומשמע להו דבלא איעכול ניביה עסקי' ת"ה הוה איכא מ"ד כשרה דאילו איעכול ניביה לא הוה אמר חד כשר' ומשמע להו נמי דכי אסיקנא דשמוטת ירך בעוף טריפה היינו דוקא בעוף אבל בבהמה אינה טרופה עד דאיעכול ניביה אבל רש"י והתוספות כתבו דשמוטת ירך דאמרי' טריפה היינו באיעכול ניביה דווקא אבל לא איעכול ניביה כשירה בין בבהמה בין בעוף וכ"כ הרשב"א וסמ"ג וסה"ת ורבינו ירוחם וכ"נ שהוא דעת הרמב"ם שכתב בפ"י מה"ש בהמה שנשמט הירך שלה וכו' אם נתעכלו ניביו וכו' טריפה וכן בעוף אם נשמט ירכו טריפה ומאחר שלא כתב אם נשמט ירכו אע"פ שלא נתעכלו ניביו טריפה משמע דבנתעכלו עסקינן דומיא דבהמה ולא תיקשי לך אם כן ליערבינהו וליתנינהו דמשום דנקט תלמודא עוף בפני עצמו נקטיה נמי איהו :

ומ"ש רבינו כתב הרשב"א ראש התחתון של עצם זה המחובר עם השוק שניטל ממקומו יש אוסרים וכו' עד ולזה דעתי נוטה כת"ה והטעם נתבאר בחידושיו ובת"ה הארוך דאיכא מרבוותא דפירשו דשמוטת ירך טריפה דאמר רב יהודה לאו היינו בוקא דאטמא אלא ראש העצם האמצעי המחובר בין עצם הירך ועצם הרגל וראש העצם ההוא בו נצמתים הגידים והראש השני המחובר עם עצם הירך בו נאמרו דברי רב יהודה וקראו ירך ללמד על הראש המחובר לעצם הירך · והוא ז"ל חלק עליהם ופירש שמוטת ירך טריפה היינו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה ומכיון שלא הזכירו חכמים פיסול דשף מדוכתיה ולאיעכול ניביה אלא בבוקא דאטמא אין לנו להוסיף על הטריפות והילכך ראש התחתון של עצם הקולית המחובר עם השוק דשף מדוכתיה כשירה ואפילו איעכול ניביה · והר"ן כתב אם באנו לומר דשמוטת ירך ובוקא דאטמא תרי מילי נינהו יותר נראים דברי הראב"ד שפירש בהשגות דשמוטת ירך היינו שנשמט העצם הג' ממקום חיבורו בגוף דטריפה אע"ג דלא איעכול ניביה ובוקא דאטמא דשף מדוכתיה היינו במקום חיבור השוק והירך והתם לא מיטרפא עד דאיעכול ניביה ומכל מקום העלה שעיקרן של דברים כדברי הרשב"א וכן דעת רש"י וכן דעת הרמב"ם בפ"י מה"ש וגם רבינו ירוחם כתב שדברי רש"י תפסו עיקר ולפ"ז אם נשמט עצם השוק ממקום חיבורו בירך אע"ג דאיעכול ניביה כשירה וכן ביאר עוד הרשב"א בתשובה סי' רל"ד שהאריך בזה ודחה גם פירוש הראב"ד וקיים פירוש רש"י דבראש המחובר אל השוק לא מצינו בו איסור כלל אפי' נשמט ואיפסיק ניביה ואיעכול וכן נראה מדברי הרי"ף שכתב ההיא דרב מתנא ולא ההיא דשמוטת ירך דרב יהודה לומר דלא ודא אחת היא עכ"ל וכ"כ הרא"ש בתשובה (כלל כ' סי' י') וז"ל ואם נשבר הירך בין פרק שני לפרק שלישי אם עור ובשר חופין את רובו אין טרפות אלא בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה עכ"ל : ואם נחתך שם בין הפרקים במקום שמחובר עצם הקולית עם השוק לדעת רש"י שאוסר כל שנחתך מארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה הא ודאי טריפה היא דהא ס"ל דכל שנטרפת במתיכות התחתון מכל שכן שנטרפת בחתיכת מקום שלמעלה ממנו ואפילו לדעת הרי"ף והרמב"ם אפשר דטריפה היא לפי מה שנתבאר לעיל בסמוך בשם הרא"ש דבין הפרקים יש לו דין למעלה מארכובה :

ומ"ש רבינו ורב אלפס מכשיר בנחתך בעצם האמצעי ובלבד שלא יהא במקום צומת הגידים וכ"כ הרמב"ם כבר נתבאר בסמוך ולקמן בסמוך יתבאר דאם חוי עור ובשר חופין את רובו אף על גב דבהמה מותרת אבר עצמו אסור : **ומ"ש** וא"א ז"ל כתב ובספר התרומה כתב כרש"י וכן נוהגים באשכנז ובצרפת כבר נתבאר בסמוך : ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת וגם ריב"א והרמב"ן סוברים כמותם הכי נקטינן (ד) : ודע דכשנחתכו רגליה שלא בידי אדם במקום שאינו מטריף מותה אסור לאכלה כי אם על ידי צלי משום דחיישינן שמא על ידי נשיכת נחש נחתכו כמו שיתבאר בסימן ס' בס"ד :

וכיון שאם נחתך רגליה טריפה אם יש לה שלשה רגלים טריפה דכל יתר כנטול דמי וכו' כבר נתבאר בסימן מ"א :

ומ"ש

נתעכלו כשרה כפ' א"ט גמרא אלו כשרות בבהמה (דף נ"ד) אמר רב מתנא האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה וה"מ דאיעכול ניביה אבל אי לא איעכול ניביה כשרה זו היא גירסת הגאונים והרי"ף ובפרש"י פ' על אלו מומין בדף מ' משמע נמי דהעתיק גירסא זו בפירושו עיין עליו אבל גירסת הספרים אמר רב מתנא האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה ורבא אמר כשרה ואי אפסיק ניביה טרפה והלכתא אפי' אפסיק ניביה כשרה עד דאיעכול אטעולי וכ"כ הרא"ש ולכן תמהו הב"י ומהרש"ל על רבינו דלפי גי' הספרים קשה למה פסק דבנפסקו טרפה והגיהו בלשונו בד"א שנפסקו הגידין שמחובר בהן לגוף ונתעכלו אבל נפסקו ולא נתעכלו כשרה וע"פ הג"ה זו נדפסו ספרי רבינו בווינציא"ה וגם הריב"ש כתב בסי' ש"ת דלפי לשון הגמרא מבואר דט"ס הוא ושרי לגו מארייהו דאין כאן ט"ס אלא דרבינו החמיר באיסורא דאורייתא' ולכך חשש לגי' הגאונים והרי"ף ורש"י דס"ל דבאיעכול לחוד הוא דטרפה אעפ"י שלא נפסקו לגמרי ומשמע ליה דבנפסקו לגמרי כ"ש דטרפה וכשאמרו בגמרא בגירסא זו אבל אי לא איעכול כשרה היינו לומר שאין בגידין שום ריעותא כל עיקר דאף לא איעכול ואצ"ל שלא נפסקו אלא הם, שלמים וחזקים : ומ"ש והר"א כתב וה"מ בבהמה אבל בעוף טרפה אפי' לא איעכול טעמו מפורש במרדכי ובסמ"ק ובהגה"ה מיימוני' דמדאמרו בגמרא שמוטת ירך בעוף טרפה בסתמא ולא הזכירו באותה סוגיא דבעינן דאיעכול ניביה אלמא דבעוף מחמרינן טפי דאפי' לא איעכול פי' אע"פ שאין בו ריעותא כל עיקר שאף לא איעכול ואצ"ל שלא נפסק אפילו הכי טרפה ע"ש האריכו בזה אבל הרא"ש לא חילק בזה וס"ל כמו שפי' רש"י ותוס' לגם דשמוטת ירך בעוף שאמרו בגמרא דטרפה היינו נמי באיעכול ניביה עיין בח"ש התוס' בדף נ"ז בד"ה שמוטת ירך אלא שבתוס' פ' על אלו מומין מבואר דס"ל דשמוטת ירך טרפה אפילו איעכל ולא אפסיק ואפילו בבהמה וצ"ע . וי"ל דס"ל לתוס' לגם דמדקאמר באותה סוגיא בסתמא דשמוטת ירך טרפה ולא הזכירו איעכול ניביה לא בבהמה ולא בעוף אלמא דשמוטת ירך טרפה בכל ענין אפי' לא איעכול ולא אפסיק ואפי' בבהמה והיא דרב מתנא לא איירי בשמוטת ירך דנשמט לגמרי אלא בבוקא דאטמא דשף מדוכתיה בלחוד אבל הירך לא נשמט אי נמי הם מפרשים בההיא דרב מתנא כמו שפי' הראב"ד כמו שיתבאר בסמוך בס"ד · ולענין מעשה ראוי להחמיר בשמוטת ירך דאפי' בבהמה ולא איעכול ולא אפסיק נמי טרפה מדיקא וכסברת התוספות בבכורות והראב"ד בהשגות ודלא כמו שפסק בש"ע להתיר בנפסקו שלא מחמת עיכול ועוד כתבו האחרונים דאין אנו בקיאין באיעכול ניביה ולכן נ"ל דיש לאסור אפי' בשף מדוכתיה בלחוד ואפי' לא נפסקו כל עיקר שמא איעכול ניביה ובאיעכול לחוד או נפסק לחוד נמי טרפה כגירסת הגאונים והרי"ף ורש"י דיש לחוש לכל הדיעות באיסורא דאורייתא אבל אי לא נשמט הירך ולא שף מדוכתיה כל עיקר אפילו אתברר לן דאיעכול ניביה כשר אליבא דכ"ע דבהא ליכא ספיקא וכן פסק במרדכי ופסק כך הרב בש"ע :

ומ"ש כתב הרשב"א ראשו התחתון ש' שנשל ממקומו וכו' מפורש בת"ה הארוך דטעם האוסרין הוא לפי שמפרשים ההיא סוגיא דשמוטת הירך טרפה משמעה אפי' לא איעכל ולא נפסק ומיירי בשמוטת ראש התחתון של עצם העליון המחובר עם השוק והיא דרב מתנה דבעינן איעכל ניביה מיירי בראש העליון המחובר לאליה ומחובר לגוף ודעת המתירין היא דעת רש"י ורוב פוסקים דההיא דשמוטת הירך מיירי נמי בראש העליון ודאיעכל ניביה אבל בראשו התחתון אין שם טרפות אפי' נפסקו ונתעכלו : **ולענין** מעשה ראוי להחמיר גם בזה שהרי גם הראב"ד מטריף בראשו התחתון בדאיעכול ניביה ולדידן שאין אנו בקיאין חיישינן שמא איעכול ניביה ודלא כמה שפסק בש"ע להקל :

ומ"ש ורב אלפס מכשיר וכו' נתבאר בסמוך : **וכיון** כו' נתבאר בסימן מ"א לגבי כבד ויש לדקדק הלא לסברת הרא"ש כל מקום שנדבקה הכבד היתירה טרפה אפי' שלא במקום חיותא כדלעיל בסימן מ"א ואם כן כאן נמי ברגל אפי' יהיה היתר למטה מראש עצם התחתון ה"ל כאילו ניטל כל העצם וטרפה וי"ל כיון דערקום מפסיק בין עצם התחתון לשוק א"כ אפי' אם אתה אומר דהיתר הוה כאילו ניטל כל העצם התחתון ה"ל כאילו נחתך בסמוך לערקום והערקום נשאר אבל השוק וכיון שלא נחתך בתוך הערקום כשרה

לדברי

דרכי משה

נה (א) ומסיים שם וה"ה בעוף למאן דבעי גם בעוף איעכול ניביה עכ"ל : (ב) וכתב א"ז הארוך וטעם זו אנו נוהגים להטריף אם שף מדוכתא דאין אנו בקיאים אם נפסק או נתעכל וכ"ה לקמן סי' נ"ז לכן אפי' נשבר סמוך לגוף ד' אצבעות בגסה וב' בדקה טריפה דחיישינן לעיכול ניביה ולכן אם נשבר שם אע"ג דחזר ונקשר טריפה דחיישינן לעיכול ניביה כמו שהדין אם נשברה ונתקשר במקום צומת הגידין טריפה משום פסוקת הגידין עכ"ל : (ג) ובתשובת הרשב"א סימן קפ"ז אי לא ניתק ממקומו אלא שנשבר וניטל מעט מן העצם וגם קצת מן הגיד נתעכלה אפ"ה כשר בעור ובשר חופין את רובו עכ"ל : (ד) ואני אוסר שכבר גליתי דעתי שאין לשמוע לו בדברים כאלו לילך אחר המקילין

במקום

פרישה

הפוסקים וכן השיב הריב"ש ע"ז שט"ס הוא ב"י והטעם דבשלא נתעכלו הדר בריא אבל ניטל הירך טריפה אע"ג דלא מתעכל ניביה ר"ן · וגם דברי רבינו אלחנן מיושבים טפי לפי גרסא זו שכתב וה"מ בבהמה אבל בעוף אפי' לא מיעכל ניביה טריפה ומאי גרסינן לעיל נפסקו או נתעכלו מאי אפי' דקאמר הלא גם בבהמה בנפסק אפי' לא נתעכלו טריפה · וכתב מ"ו בשם השערים דאין אנו בקיאין באיעכול ניביה וכן המנהג אבל היכא דאיעכול ניביה ולא שף מדוכתיה יראה להתיר וכן מצאתי בסמ"ק ומרדכי ע"כ : (ו) כתב הרשב"א ראשו התחתון של עצם זה פי' דקולית · כתב הרשב"א ראשו התחתון של עצם זה המחובר עם השוק שנשף כן צריך לגרוס ולא כמו מקצת ספרים דגרסינן שנטל דא"כ אין שייך לומר אע"פי שלא נפסקו דאם נטל ודאי נפסקו ועוד דא"כ גם למעלה בבוקא דאטמא אפי' לא מתעכל טריפה דטעם שמתירין בלא נתעכל משום דהדר בריא ואם ניטל א"א לבריא וכמ"ש ב"י שם ·וצ"ל לספרים דגרסינן ניטל שר"ל ניטל קצת ופירושו כפי' הנ"ל : (ז) יש אוסרין אע"פי שלא נפסקו ולא נתעכלו גידי טעם האוסרין דאמרינן בפרק א"ט אמר רב יהודה אמר רב שמוטת ירך טריפה וכתב הרשב"א בת"ה הארוך דאיכא מרבוותא דפירשו דשמוטת ירך טריפה דאמר רב יהודה לאו היינו בוקא דאטמא אלא ראש העצם האמצעי המחובר בין עצם הירך ועצם הרגל וראש העצם ההוא בו נצמתים צומת הגידין והראש השני המחובר עם עצם הירך בו נאמרו דברי רב יהודה וקראו ירך ללמד על הראש המחובר לעצם הירך עכ"ל ויש לדקדק בדבריו למה אמר לאו היינו בוקא דאטמא אלא ראש העצם האמצעי והוכרח לישב אח"כ למה קראו ירך לימא בקיצור שקאי על תחתית הירך מקום חיבורו בשוק גם למה ליה למימר שבו נצמתו הגידין וכי עד הנה לא היינו יודעים שבעצם האמצעי צומת הגידין אלא נראה שזה ס"ל הוא אזיל בשיטת רש"י שסובר

עצם

דרישה

ודוקא בימיהם שהנשמים היו מלוין וכמ"ש שם : [ב] וא"א הרא"ש ז"ל כתב ובספר התרומות כתב כרש"י גם רבינו לקמן סימן נ"ז כתב דלית הלכתא כהרי"ף : [ג] וכיון שאם נחתך רגליה טריפה ז"ל ב"י ואם נבראת חסרת רגל כבר נתבאר בסימן מ"ח ובסימן ג' דלהרמב"ם כשרה ולהרשב"א דינו כאילו ניטל ע"כ וז"ל מ"ו במ"ו שלו דף ל"ג ולא דיבר נכונה שהרי הרמב"ם סבר להדיא בפ"ח מה"ש דטריפה וכתב עוד כל אבר שנאמר בו חסר ולא ניטל אפילו כמאה מתחילתן טריפה והכי אמרינן בסוגיא לא שנו אלא שחסר ויתר ביד אבל חסר ויתר ברגל טריפה וכן הביאו מהרמ"י בת"ה סימן קע"ו ובפרק א"ט בספרי הלכתי ע"כ : (גם רמ"א בת"ח כלל פ"ז ס"ה כתב על הב"י שטעות הוא כדברי רש"ל וכ"פ בש"ע לטריפה עכ"ה) :

בין

חרושי הגהות

נה א תשובת הריב"ש הוא בסימן ש"ת ועמ"ש הש"ז בזה : ב יש ספרים גורסים שניטל ממקומו ועי' (פרישה כ"ה) :

דמי וכאילו חסר רגל אחד (ס) והוא שיהיה זה היתר מראש עצם התחתון ולמעלה ולכ"מ שהוא מחובר שם [ד] בין במקום צומת הגידין או למטה מהן (ט) כ"מ שאם יחתוך שם הרגל והיא טרפה כגון מעצם

לדברי הכל : ומ"ש בין במקום צומת הגידין או למטה מהן פירושו בין במקום צומת הגידין דהיינו מהתחלת ראשו התחתון ולמעלה או למטה מהן בערקום עצמו שהוא הפרק המחבר השוק עם עצם התחתון דלשם לא מיטרפא משום פסיקת הגידין אלא בנחתך לדעת רש"י כמו שנתבאר למעלה וכן פי' הב"י לבסוף אבל לא כמה שפירש תחלה דאין צומת הגידין בראש עצם האמצעי ממש אלא למעלה מראש העצם מעט דליתא וכמו שהוא מבואר בדברי רבינו בסי' נ"ו דמיד למעלה מן הערקום הוי התחלת צומת הגידין וכן משמע להדיא בש"ד :

כתב ב"י וז"ל ואם נבראת חסרת רגל להרמב"ם כשרה כו' וזהו ודאי שגגה שהרי ברמב"ם פ"ח מה"ש מפורש דטרפה היא וכך הוא מבואר בפרק א"ט אמר רב הונא ל"ש דחסר ויתר לא הוי טרפה אלא ביד אבל ברגל טרפה מ"ט כל יתר כנטול דמי וכך תפסו עליו מהרש"ל בא"ו שלו ומהר"ם איסרלש ז"ל בת"ח : **כל** מקום כו' עד חשוב כנחתך וטרפה בין בבהמה בין בעוף ט"ס הוא וצ"ל בין בהמה בין אבר וכך הגיה מהרש"ל וה"א בפ' בהמה המקשה (ריש דף ע"ו) במשנה נשבר העצם אם רוב בשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ובגמרא אמר רב למעלה מן הארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו זה וזה אסור למטה מהארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו אבר אסור ובהמה מותרת ושמואל אמר בין למעלה בין למטה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו אבר עצמו אסור ובהמה מותרת והלכתא כותיה דרב דשמואל נמי הדר ביה לגביה דרב וגרסינן תו בגמרא ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר ואם לאו אסור ואסיק רב פפא בעינן רוב עביו ובעינן רוב היקפו ודעת רש"י דרוב בשר קיים דמתני' היינו עור ובשר חופין דברייתא ומתניתין נמי בשיצא לחוץ היא הא לאו הכי לא בעינן רוב בשר קיים ודלא כמ"ש הרשב"א בשם הר"י דמתניתין בשלא יצא העצם לחוץ היא הלכך כל היכא דרוב בשר קיים שלא ניטל אע"ג דאינו חופה רוב עביו של עצם ולא רוב היקפו כשרה אבל ברייתא בשיצא לחוץ ומ"ה בעינן עור ובשר חופין את רובו דליתא ועל כן סתם רבינו דבריו כדעת רש"י גם הריב"ש בסימן רל"ו כתב שכן עיקר וז"ל הש"ד כל אורך עצם האמצעי נוהג בו דין אחד אם נשבר העצם ולא יצא לחוץ והעור שלם כשר בין בבהמה בין בעוף אבל חותכין ומשליכין אותו אבר קודם מליחה ואסור האבר מדרבנן משום אמ"ה שכל האברים המדולדלין אסורין מדרבנן ואם נשבר אותו האבר האמצעי ויצא לחוץ טרפה הבהמה או העוף וכבר תפסו עליו כל הבאים אחריו שהרי בגמרא מפורש דביצא לחוץ גם הבהמה אסורה ובלא יצא לחוץ גם האבר מותר ולי נראה ליישב דבריו שהחמיר באיסורא דאורייתא לחוש לפירוש הרשב"א ע"ש הר"ר יונה דמתני' בשלא יצא לחוץ היא · דהשתא לפי פי' זה ועל פי מה שפסק רב אלפס כלישנא בתרא דבאמצעי נמי כשרה בנחתך למעלה מצומת הגידין א"כ פלוגתייהו דרב ושמואל אמתני' דנשבר העצם אם רוב בשר קיים שחיטתו מטהרתו איירי בלא יצא לחוץ וקאמר רב למעלה מן הארכובה דהיינו בעצם העליון ולא יצא לחוץ אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו זה וזה אסור למטה מן הארכובה דהיינו בעצם האמצעי א"כ בתחתון אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו אבר אסור ובהמה מותרת אלמא דאף לרב אלפס דמיקל בעצם האמצעי אפילו הכי בשאין רוב בשר קיים האבר אסור בלא יצא לחוץ לפי פירוש הרשב"א ע"ש הר"ר יונה ולכך החמיר הרב וכתב בלא יצא לחוץ והעור שלם דהאבר אסור כלומר דאחר שאין רוב בשר קיים כי אם העור לבד הוא שלם יש להחמיר באבר וכסברת רב אלפס וע"פ פירוש הר"י ואפשר דגם רש"י ז"ל מודה בזה דאעפ"י דלפירושו לא הוזכר איסור בלא יצא לחוץ היינו דהבהמה עצמה היא מותרת אבל האבר מיהא אסור משום אבר המדולדל וכבר האריך הר"ר לוי חביב בתשובתו בסי' פ"ג לבאר דעת הרמב"ם שלא כתב היכא דנתמסמס הבשר או מלוקט בלמעלה מן הארכובה דטרפה וכתב דבכיוצא בזה בלמטה מן הארכובה האבר אסור ויישבו הרב דהיינו לפי שכל אלו הדברים עתידים להתרפאות ולפיכך הבהמה מותרת אבל מ"מ כל זמן שלא נתרפאת האבר אסור דאעפ"י שהוא עתיד להתרפאות מ"מ עכשיו הרי הוא מדולדל והביא ראיה לזה ע"ש · וכיוצא בזה נאמר אנחנו בלא יצא לחוץ באמצעי דאעפ"י דעתיד להתרפאות ואין הבהמה נטרפת בכך מ"מ עכשיו נקרא אבר מדולדל ואסור מדרבנן · ואעפ"י דלדעת שאר כל הפוסקים כל היכא דבלמטה מן הארכובה האבר אסור אם היה השבר בלמעלה מן הארכובה גם הבהמה טרפה מ"מ לדעת הרמב"ם ובעל שערי דורא אינו כן וראוי להחמיר כמותו באיסור דאורייתא שהיה רב מובהק באחרונים וכתב כל דבריו על פי קבלתו :

כתב סמ"ק בסימן ר"א דלמטה מן הארכובה דהאבר שהוא אסור יש לו דין אמ"ה מדרבנן ואסור למולחו עם הבשר ולהושיטו לבני נח מדרבנן ונפקא מינה דאם יש ספיקא אזלינן לקולא אבל מן התורה אין לו דין אמ"ה אפי' למעלה מן הארכובה כי אם משום טרפה עכ"ל ובהגהת ש"ד סי' פ"ו כתב גף שנשבר ויצא העצם לחוץ האבר אסור והעוף מותר ומספקא לן אם נתבשלה או נגלה עם אותה אבר מה היה דינו עכ"ל ולא ידעתי אמאי מספקא ליה דת"ש איסור

ומ"ש רבינו בין במקום צומת הגידים או למטה מהם דברי תימה הם שהרי כתב בתחילת הסי' ג' פרקים יש ברגל התחתון נקרא ארכובה הנמכרת עם הראש ולמעל' ממנו פרק ב' והוא הנקרא שוק וצומת הגידים בתחתיתו סמוך לארכובה הנמכרת עם הראש וכתב עוד בפרק התחתון בכ"מ שיחתוך בו כשירה ומאחר שצומת הגידים בתחתית השוק סמוך לארכובה הנמכרת עם הראש היאך כתב שאם הרגל היתר מחובר למטה מצומת הגידים טריפה והא למטה מצומת הגידים הוא ארכובה הנמכרת עם הראש ואפילו נחתך שם כשירה. ואפשר לומ' שאע"פ שכתב שצומת הגידים בתחתיתו סמוך לארכובה לאו למימרא שצומת הגידים בראש העצם ממש אלא למעלה מראש העצם מעט ועוד יש לומר דאפילו אם תמצי לומר דצומת הגידים בראש העצם ממש כיון שבתוך הפרק שבין שוק לארכובה אם נחתך שם טריפה לדעת רש"י כמו שנתבאר שפיר שייך למימר שאם הרגל היתר מחובר למטה מצומת הגידים טריפה וזהו שבתחלת דבריו כתב שיהיה זה היתר מראש עצם התחתון למעלה כדי לכלול בתוך הפרק ואין לפרש דמראש עצם התחתון דקאמר היינו מסוף הרגל ולמעלה ולכלול כל ארכובה התחתונה דכיון שאם נחתך בארכובה התחתונה כשר אין לפסול ביתר המחובר שם יותר מאילו נחתך שם (ה) ומיהו אם זה היתר מחובר בשוק למעלה מצומת הגידים איפשר דטריפה אפילו לדעת הרי"ף והרמב"ם דמכשרי בנחתך שם משום דכיון דיתר רגל כאילו חסר רגל אחד הוא הוה ליה כאילו ניטל השוק מעיקרו ולפי זה איפשר דגם בשהיתר מחובר בארכובה התחתונה קאמר דפסול משום דה"ל כאילו ניטלה כל ארכובה התחתונה וכבר כתב בסמוך דלחתך בתוך הפרק שבין ארכובה התחתונה לשוק טריפה ומכל מקום כיון דהאי טרפות לא הוי אלא מספיקא כמו שנתבאר לא הוה ליה לסתום דבריו ולכן הראשון נראה עיקר וכ"כ רבינו ירוחם וכן כתב המרדכי וז"ל כתב ראב"ן אי איכא לאותו יתר היכירא כגון שהאחד עומד במקומו והאחד שלא במקומו כשירה דלאו תורת רגל עליו ואם אינו מגיע לארץ ואינו הולך עליו אינו רגל אלא תלתולי בשר וכשירה ואם למטה מארכובה הנמכרת עם הראש יוצאים רגלים אפילו מגיעים לארץ כשרה דלא מטרפינן לה אם ניטלה וכן מצאתי כתוב בשם א"ז : וכתב עוד המרדכי וכבר היה מעשה תרנגולת אחת היתה יתרת כגון רגל שלישי ממש לצד הזנב לא היה דבוק כלל לאחד מרגליה והתירו ושוב בא מעשה לפני רבותי בתרנגולת שהיה לה מקום צומת הגידים למעלה בירך אצבע אחד יתר והיה בו עצם וצפורן ונחלקו בדבר יש אוסרים מטעם כל יתר כנטול דמי ויש מתירים ואומרים דוקא רגל הוא יתר וטריפה אבל אצבע לא ורבינו יהודה השיב להתיר דלא אמרינן כל יתר כנטול דמי אלא ביתר שהוא כיוצא בעומד כגון יתרת רגל אבל לא יתרת דבר אחר שאינו רגל כגון אם עלתה שם יבלת ובה עצם לא מטרפא בהמה בהכי עכ"ל (ו) : ברוקח כתוב מעשה זה וכתב שריב"ק היה אוסרה מטעם שהאצבע בארכובה כאילו נחתך שם וכבר כתבתי בדין היתרת בסי' מ"א : ואם נבראת חסרת רגל כבר נתבאר בסי' מ"א · ובסימן כ' להרמב"ם כשרה (ז) ולהרשב"א דינה כאילו ניטל וביאר דבריו בת"ה שאם נבראת חסרת עצם העליון או האמצעי טריפה אבל נבראת חסרת רגל הנמכר עם הראש כשרה שאפילו נחתך שם כשרה : כל מקום שאם יחתוך הרגל והיא טריפה כגון מעצם התחתון ולמעלה לרש"י אפילו אם לא נחתך אלא נשבר אם אין עור ובשר חופים את רובו חשובה כנחתך וטריפה וכו' · בפרק בהמה המקשה (עו ·) תנן נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ובגמרא אמר רב למעלה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר כלומר בין אבר בין בהמה מותרים ואם לאו זה וזה אסור למטה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר ואם לאו אבר אסור ובהמה מותרת ופרש"י למעלה מן הארכובה · אם נשבר העצם שם ורוב בשר שעל השבירה קיים עור ובשר חופים רוב העצם : ואם לאו זה וזה אסור · ומתניתין דקתני אם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמטה מן הארכובה קאמר וגרסי' תו בגמרא (שם) ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופים את רובו מותר אם לאו אסור וכמה רובו כי אתא רב דימי א"ר יוחנן רוב עביו ואמרי לה רוב היקיפו א"ר פפא הילכך בעינן רוב עביו ובעינן רוב היקיפו · ופרש"י רוב עביו · שלא יצא רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט חלל העצם נגלה ורובו נכסה ; רוב הקיפו · עביו של עצם זה לא מעלה ולא מוריד אם רוב היקף הבשר שסביב העצם על השבר קיים אפילו נהפך חלל העצם ויצא דרך נקב קטן כשר ואם רוב היקף העצם סביב השבירה מגולה אפילו כיוונה בליטת ראש השבירה לצד בשר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפ"ה טריפה : בעינן רוב עביו · נכסה שלא יצא רוב החלל דרך נקב הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל השבר קיים וכתב הרא"ש ולדבריו אין הדבר תלוי ברוב בשר כלל כי לפעמים יצא רוב העצם הנשבר דרך נקב קטן ועוד אין אדם יכול לעמוד על טרפות זו כי העצם לפי משמושו יצא ויחזור והטרפות תלוי במה שהוא בחיי הבהמה הילכך נראה שאין הדבר תלוי ביציאת העצם אלא ברוב בשר קיים החופה את רוב העצם אלא דפליגי

דרכי משה

במקום שרבים ובתראי חולקים עלייהו והסכימו רולן להחמיר כ"ש כאן שדהו דברי המכשירין ולכן אין להקל כלל באיסור דאורייתא וע"ל סימן ס' אם נחתכו רגליה במקום שאין מטריפים אם הוא מקום שנחשים מצויין שם אין לאכלו בי אם צריי : (ה) אמנם ראיתי מקצת ספרים דגרסי בין במקום צומת הגידים בין למעלה מהן . (ו) וכ"פ בשערים של מהרא"י סי' פ"ש ובא"ז הארוך להתיר כל שאינו נוגע בארץ אפילו במקומו או שלא עומד במקומו דלדול בשר בעימא הא וכשר עכ"ל : (ז) ואינו נכון דברגל אמרינן בהדיא פרק א"ט דחסר טריפה

דרישה

[ד] בין במקום צומת הגידין או למטה מהם כתב ב"י דברי תימה הם שהרי כתב בתחילת הסימן שלשה פרקים יש ברגל התחתון נקרא ארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה ממנו פרק שני והוא הנקרא שוק וצומת הגידין בתחתיתו סמוך לארכובה הנמכרת עם הראש וכתב עוד בפרק התחתון בכל מקום שיחתוך בו כשרה ומאחר שצומת הגידין בתחתית השוק סמוך לארכובה הנמכרת עם הראש היאך כתב שאם הרגל היתר מחובר למטה מצומת הגידין טריפה והא למטה מצומת הגידין הוא ארכובה הנמכרת עם הראש ואפילו נחתך שם כשרה ואפשר לומר שאף ע"פ שכתב שצומת הגידין בתחתיתו סמוך לארכובה לאו למימרא שצומת הגידין בראש העצם ממש אלא למעלה מראש העצם מעט וע"ל דאפילו את"ל דצומת הגידין בראש העצם ממש כיון שבתוך הפ' שבין שוק לארכובה אם נחתך שם טריפה לדעת רש"י כמ"ש שפיר שייך למימר שאם הרגל היתר מחובר למטה מצומת הגידין טריפה וזהו שבתחילת דבריו כתב שיהיה זה היתר מראש העצם התחתון ולמעלה כדי לכלול בתוך הפרק ואין לפרש דמראש עצם התחתון דקאמר היינו מסוף הרגל ולמעלה ולכלול כל ארכובה התחתונה דכיון שאם נחתך בארכובה התחתונה כשר אין לפסול ביתר המחובר שם יותר מאלו נחתך שם ואפשר דגם כשהיתר מחובר בארכובה התחתונה קאמר דפסול משום דה"ל כאלו ניטלה כל הארכובה התחתונה וכבר כתב בסמוך דנחתך בתוך הפרק שבין ארכובה התחתונה לשוק טריפה עכ"ל ב"י והנה פי' שני שכתב ב"י וע"ל כו' אפשר שכיון למ"ש בפרישה שכתב כיון שבתוך הפרק שבין שוק לארכובה אם נחתך שם טריפה לדעת רש"י כמ"ש שייך שפיר למימר שאם הרגל מחובר למטה מצומת הגידין טריפה ר"ל בזה שמחובר בעצם הערקום כמ"ש בפרישה ומה שמבאר בפ' השלישי דמראש עצם התחתון דקאמר היינו מסוף הרגל ולמעלה זה דחוק מאוד שאם הוא מחובר ברגל פשיטא דצריך להיות מסוף רגל ולמעלה ומ"ש שב"י בעצמו כתב שאין לפרש כו' סוף דבריו

פרישה

עצם האמצעי אם נחתך נאסר מיד בכל מקום והטעם הואיל וכו צומת הגידין וע"ז קאי רב יהודה ואמר שמוטת ירך טריפה ופירושו דקאי על מקום חיבור עצם השוק עם עצם הירך דכיון דבאותו עצם צומת הגידין הסמיכו בו לטריפו אפי' לא נפסקו ולא נתעכלו שם הגידין אבל בוקא דאטמא שניתק ממקומו במקום חיבורו בגוף מודה ה"א דלא נאסר אלא דוקא באיפסק ואיעכל ניביה שהוא מימרא דרב מתנא אפי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה וה"מ דאיעכול ניביה וזהו דעת האוסרין והרשב"א חולק ע"ז ופירש דשמוטת ירך טריפה היינו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה אלא שלא בא רב יהודה להזכיר איעכול ניביה וס"ל כיון שלא הזכירו חכמים הטריפות דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה אלא בבוקא דאטמא אין לנו להוסיף על הטריפות דאין לנו בטריפות אלא מה שמנו חכמים והלכך ראש התחתון של עצם הקולית המחובר עם השוק דשף מדוכתיה אפי' איעכול ניביה כשרה זו היא דעת המתירין : (ס) והוא שיהיה זה היתר מראש עצם התחתון ולמעלה נראה דר"ל אפי' הוא באותו עצם קטן שקורין "טעיך המונח בין הארכובה לשוק במקום שאין בעצמות דין טריפות צומת הגידין מ"מ הואיל ואם יחתך אבר קטן זה מן השוק אוי מטרף הבהמה וכמש"ר לעיל מזה מטעם דמהתחלת אותו עצם קטן ולמעלה שייך טריפות צומת הגידין וכמש"ר ר"ס נ"ו וא"כ אף שזה היתר מחובר למטה ממנו מ"מ אמרינן כאילו ניטל ונחתך כולו כל אותו העצם והרי היא נטרפה ממנו וז"ש רבינו בין במקום צומת הגידין בין למטה מהן והיינו כמ"ש ואין להקשות אפי' אם נתחבר היתר למטה בארכובה התחתונה נימא כל יתר כנטול דמי וכאילו ניטל כל הרגל וכמ"ש סימן מ"ט גבי כבד ובסימן מ"ג גבי טחול דשאני התם דהכל הוא אבר אחד משא"כ ברגל דיש לו ג' פרקים דאין סברא לומר דאם יש יתר בפרק התחתון דנימא כאילו ניטל כל הרגל ועד"ר : (ע) כל מקום שאם יחתך כו' עד בין בבהמה בין בעוף

מעצם התחתון ולמעלה לרש"י אפילו אם לא נחתך אלא נשבר אם אין עור ובשר חופין את רובו חשוב כנחתך וטריפה (ח) ג בין בבהמה בין בעוף (י) ואם עור ובשר חופין את רובו הכל מותר בין בהמה בין אבר ואפילו אם נפל קצת מן העצם אם יש בעור ובשר לחפות השבר אף אם לא נפל העצם כשר אבל אם אין לו כדי לחפותו אילו לא נפל אע"פ שיש בו כדי לחפותו עתה טרפה ובמקום שאינו נטרף אילו נחתך כמו בעצם התחתון לד"ה ובאמצעי

דפליגי אי משערים ברוב עביו או ברוב היקיפו דלפעמים אין העצם עגול ממש אלא רחב מצד אחד והולך ומצר מצד אחר וכשהוא מצר הרבה אז הוי רוב היקיפו טפי מרוב עביו ואי משערים ברוב היקיפו וכשהוא מצר מעט אז הוי רוב עביו טפי מרוב היקיפו ואז משערים ברוב עביו וכן פירשו התוספות · וכתב רבינו ירוחם דלפי זה אין אנו חוששין אם יצא העצם דרך הנקב וכתב עוד דלפירוש זה עביו נקרא עובי העצם והיקיפו חוט המקיפו · ודרך רבינו כפי' זה דתוספות והרא"ש וכך ד' ביאור דבריו שהעצם בקצת מקומו' אינו שוה בעיגול אלא רחב מצד אחד והולך ומצר לצד שני ואם בשר החופה בצד הרחב אז חופה רוב עביו ואינו חופה רוב הקיפו וז"ש או רוב עביו יותר מרוב הקיפו כלומר או חופה יותר לרוב עביו ממה שחופה את רוב הקיפו ואם הבשר הוא בצד שמצר או חופה יותר לרוב הקיפו ממה שחופה לרוב עביו ופסול עד שיחפה גם לרוב עביו · וכתב הרוקח כך בודקין אותו יחתך האבר כמו שהיה ויקרב שבר זה לזה ויראה אם עור הבשר חופין את רובו עכ"ל וכ"כ בשבלי הלקט והיינו כפי' התוספות והרא"ש דאילו לפרש"י הא איכא למיחש שהאבר יצא דרך נקב קטן וכתב הרשב"א בחידושיו דבספר התרומה פסק כרש"י דאם יצא רוב החלל בנקב קטן טריפה וכן פסקו סמ"ג וסמ"ק:

ולענין הלכה נראה דכיון דהרא"ש דבתרא הוא הסכים לדברי התוספו' הכי נקטינן: וכתב הכלבו כתב הראב"ד בתשובה דדוקא יצא לחוץ שהלט בו האויר אבל נשבר העצם בחלל הגוף לפנים אע"פ שיצא מן הבשר לגמרי כשרה דכיון שאין האויר שולט בו הדרא בריא עד כאן וי"א דיצא לפנים כיצא לחוץ דמי עכ"ל: ולענין הלכה כדאי הוא הראב"ד לסמוך עליו ועוד דלישנא דברייתא מסייע ליה · וכתב בשבלי הלקט דבכה"ג דנשבר העצם לפנים א"צ לבדוק אחר צומת הגידים לפי דעתו ויש מי שמצריך לבדוק:

וכתב בהג"א דכי אמרינן אבר אסור ובהמה מותרת צריך לשייר מעט מן המותר כשחותך האבר אסור · וכ"ל שלמדה מדאמרינן בר"פ בהמה המקשה (סח ·) דמקום חתך אסור ואפשר לחלק דאבר דעובר אסור משום ובשר בשדה טריפה ומקום חתך איכא לספוקי ביוצא אבל הכא לא שייך למימר הכי אחר כך מצאתי שכתב בחידושיו גבי שמוטת גף בעוף שאם נשתברו אגפיה ואין עור ובשר חופין אותו האבר אסור ומקום חתך נמי אסור דכל מקום חתך אסור (ט) חוץ מזרוע בשלה ואיל נזיר וכדאיתא בפרק גיד הנשה (לט ·) רבינא אמר לא נצרכא אלא למקום חתך דבעלמא אסור והכא שרי ופרש"י בכל היתר ואיסור המחוברים כגון הוציא עובר ידו וכגון אבר מדולדל כולן מקום חתך אסור כדאמרי' בפרק בהמה המקשה וכ"כ הר"ן וכ"כ רבינו ירוחם בדיני העוף:

ודעת רש"י והרא"ש דרוב בשר קיים דמתניתין היינו עור ובשר חופין דברית' ומתניתין במי שיצא לחוץ היא הא לאו הכי לא בעינן רוב בשר קיים אבל הר"ן ורבינו ירוחם כתבו שהרשב"א כתב בשם ה"ר יונה דמתניתין בשלא יצא העצם לחוץ היא הלכך כל היכא דרוב בשר קיים שלא ניטל אע"ג דאינו חופה רוב עביו של עצם ולא רוב הקיפו כשרה אבל ברייתא כשיוצא לחוץ ומ"ה בעינן עור ובשר חופין את רובה · ובת"ה לא הזכיר הראב"ד (הרשב"א) דעת ה"ר יונה אלא סתם דבריו כרש"י והרא"ש: וכתב הריב"ש בתשובה סימן רל"ו שכן נראה לו שהוא עיקר: **וביאור** דברי רבינו שכתב כל מקום שאם יחתך שם הרגל והיא טריפה כגון מעצם התחתון ולמעלה לרש"י אפילו אם לא נחתך אלא נשבר וכו' היינו לומר מסוף עצם התחתון במקום שמחובר לשוק ולמעלה עד סוף הקולית במקום חיבורו בגוף כל מקום שנשבר ואין עור ובשר חופין את רובו טרפה כאילו נחתך דאילו להרי"ף והרמב"ם בעצם הקולית שהוא העצם השלישי הסמוך לגוף בכל מקום שנשבר ואין עור ובשר חופין את רובו טריפה כאילו נחתך אבל אם עצם האמצעי הנקרא שוק נשבר אע"פ שאין עור ובשר חופין את רובו אם צומת הגידין קיימת כשרה כ"כ הרשב"א בת"ה ובחידושיו ומשמע דאפי' בנשבר במקום צומת הגידים מכשר אע"פ שאין עור ובשר חופין את רובו מאחר שצומת הגידים קיימת וכ"כ בהדיא בתשובה סימן שי"ג וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח מהלכות שחיטה וכ"כ בהגה"א פרק בהמה המקשה ולפי זה כי אמר רב הכא למטה מארכובה היינו מארכובה עליונה ולמטה כלומר מארכובה של סוף עצם הקולית בכל מקום שישבר כשרה הבהמה אפי' אין עור ובשר חופין את רובו · ומ"מ צריך לבדוק אם נפסקו צומת הגידים כמו שיתבאר בסימן שאחר זה וטעמא דמילתא משום דכשאנו אוסרין בהמה שנחתך רגליה במקום צומת הגידים לא נאסרה מפני שהוא חתוכת רגל ממקום זה אלא מפני שנחתכו הגידים · אבל מדברי רבינו נראה שסובר דלשיטת הרי"ף אם נשבר במקום צומת הגידים ואין עור ובשר חופין את רובו טריפה כאילו נחתך שם שכתב ובאמצעי שלא כנגד צומת הגידים לרב אלפס אם אין עור ובשר חופין את רובו הבהמה מותרת משמע אבל במקום צומת הגידים כיון שאין עור ובשר חופין את רובו טריפה וכ"כ הכלבו בשם הראב"ד וכך הם דברי הרוקח · ומ"מ נראין דברי הרמב"ם והרשב"א דטעמא דמסתבר הוא וכן נראה מדברי רבינו עצמו בסימן נ"ו שכתב שאם נשבר העצם במקום צומת הגידים ונתרפא ונקשר יפה יש אוסרין בלא בדיקה כיון שאילו הובא לפנינו קודם שנתרפא היה צריך בדיקה אלמא דבבדיקה מילתא מתכשרא לפיכך נראה לי שמה שכתב כאן באמצעי שלא כנגד צומת הגידים לאו למעוטי אם נשבר כנגד צומת הגידים אלא מילתא פסיקתא קתני דלאו בכל גווני מותרת דאילו נשבר כנגד צומת הגידים איכא מותרת עד שיבדקו הגידים: **כתב** האגור נשאל אבי ז"ל למה המנהג להחמיר ולהטריף עוף שנשבר העצם למעלה מארכובה אפי' שלא יצא העצם לחוץ ואפי' רחוק מצומת הגידים כרחוק גודל ושמא הוא בשביל שכתבו הגהת מיימון שאין אנו בקיאין בממשמש בשר שהרופא גוררו ולא מכשרי' ברוב בשר חופהו והשיב דאמת הוא להטריף ודע לך כי אני מתעסק בספק זה להתירו שהרי הרמב"ם כתב שיעור צומת הגידים בשור ד' אצבעות למעלה מן הארכובה ולפי ערך זה אולי יגיע בעוף ארבעה אצבעות והוו כמעט כל שיעור אורך עצם האמצעי של עוף ולכך אין להטפל בזה עכ"ל וכל אלו אומרות יתרות הן דאפי' לפמ"ש הגמי' דאין אנו בקיאים בבשר שהרופא גוררו הני מילי בשיש בבשר שום רישותא הא לאו הכי לא וגם מה שחשש שמא יהיה השבר במקום צומת הגידים כבר כתבתי לעיל דנקטינן דאפילו נשבר במקום צומת הגידים ואין עור ובשר חופין את רובו בודקים הגידים ואם הם קיימים כשרה (י): **ומ"ש** רבינו ואפילו אם נפל קצת מן העצם אם יש בעור ובשר לחפות השבר אף אם לא נפל העצם כשר אבל אם אין בו כדי לחפותו אילו לא נפל וכו' טריפה בפרק בהמה המקשה ההוא נשבר העצם ויצא לחוץ דאשתקיל קורטיתא מיניה אתא רבא מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ תנן מה לי נפל מה לי איתיה וכתב הרא"ש פירוש נפל ממנו קצת מן העצם והוי עור ובשר חופים את כל רוב העצם אף כשהיה שלם ופשט רבא דמה לי איתיה מה לי נפל כיון שעור ובשר חופין את רובו מעלה ארוכה אע"פ שחסרה עצם וכך הם דברי הרשב"א בת"ה ודברי הרמב"ם פ"ח מה"ש: וכתב הרשב"א סי' רכ"ו שנשאל על עצם הירך שנשבר וניטל ממנו קורט מראשו העליון המחובר בשדרה ולא נשמט ממקום חיבורו אבל נתעכלו מיעוט ניבו למעלה והשיב אם עור ובשר חופים את רובו אע"פ שניטל ממנו קורט כשר ואע"פ שנתעכלו מעט מן הגידים אין בכך כלום שע"י השבר שלא נתעכלו הדרי ובריא עכ"ל: **ומ"ש** דבמקום שאינו נצרף אם אין עור ובשר חופין את רובו אבר אסור נתבאר בדברי רב שכתבתי בסמוך:

דרבנן וה"ג מכל שאר איסורי דרבנן דמה שהטילו רבותינו ז"ל אאיסור זה שם פרישה בלבד כדאמר ר' יוחנן בפרק בהמה המקשה (סוף דף ע"ג) אין משמעות זה כלאי להקל באיסורו יותר משאר איסורין שהם מדרבנן אלא אדרבה משמע התם דכדי להוציא מתאי דמשמע מברייתא דתניא ובשר בשדה טרפה לא תאכלו להביא אבר ובשר המדולדלין בבהמה בחיה ובעוף ושחטן שהן אסורין דמשמע דאורייתא דאסו' מדאורייתא וקאמר ר' יוחנן דליתא דאין כאן אלא מצות פרישה בלבד מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא ולכן אם נתבשלה או נצלה עם אותה אבר אוסר עד ששים ולדידן דין מליחה כדין בישול ואוסר עד ששים · ומ"מ היכא דאין ששים בחתיכה עצמה אין להחמיר במליחה לומר חתיכה עצמה נעשה נבלה מיהו אין זה אלא כשאין ספק באבר דיצא לחוץ ודאי אבל היכא דאיכא ספק אף על גב דנהגינן לחתוך האבר ולהשליכו אפילו הכי אם נמלח או נתבשל או נצלה עם אותו אבר אין לאסור אפילו ליכא ששים ואפשר דבכה"ג דאיכא ספק כתב בהגה"ה דמספקא לן אם נתבשל או נצלה עם אותו אבר מה היה דינו ולדידי לא מספקא דפשיטא דאינו אוסר מספק וכדכתב סמ"ק להדיא וכ"ת דאם יש ספיקא אזלינן לקולא ומביאו ג"כ בהגהת ש"ד ריש סימן פ"ו וכן פסק סמ"ג והכי נקטינן:

וכתב ב"י ע"ש הרשב"א וע"ש כמה גדולים דכשהאבר אסור צריך לשייר מעט מן המותר כשחותך האבר האסור וכן פסק בש"ע ומהרש"ל בפרק המקשה סימן י"ז השיג ע"ז ואמר דדוקא כשהאיסור וההיתר היו מחוברים יחד התם הוא דצריך להניח מקום חתך מטעם שאי אפשר לצמצם אבל הכא דכשהיו מחוברים לא היה בהם שום איסור ואחר שנשבר האבר ונפרד מהגוף בא לו האיסור אין שום טעם לחומרא זו להניח מקום חתך עד כאן ודבריו נכונים ואפשר דאף הגדולים שאוסרין כאן מקום חתך לא אסרוה אלא כשחזר ונתרפא דאי אפשר לצמצם אבל כשנשבר מקרוב והוא מדולדל לא החמירו כלל לאסור מקום חתך והכי נקטינן: **ובעיקר** פירושו של רש"י שעיקר הטרפות תלוי ביציאת העצם לחוץ נחל' עליו הרא"ש וכתב שאין הדבר תלוי ביציאת העצם אלא ברוב בשר קיים החופה את רוב העצם ולכך סתם רבינו דבריו כדעת הרא"ש ולא הזכיר יצא העצם לחוץ אלא כתב לחלק בין כשהעור ובשר חופין את רובו לאין חופין את רובו · ומ"מ לענין מעשה כיון שבספר התרומה פסק כרש"י דאם יצא רוב חלל השבירה בנקב קטן טרפה וכן פסקו סמ"ג וסמ"ק לכך נתפשט המנהג במדינות אלו להטריף כל שבירה בעצם במקום שאם נחתך לגם היתה טרפה ואף עפ"י שעור ובשר מקיפין אותו מכל צדדיו ואין שם נקב כלל מכל מקום המנהג להטריף הכל כמ"ש באגור: והטעם כתב הרב בהגהת ש"ע שחלוקים רבים הם בדין חפוי בשר ואין אנו בקיאין ואין לשנות אם לא במקום הפסד מרובה לפי ראות עיני המורה שיש להקל להורות כהלכה ודוקא אם לא חזר ונקשר אבל אם חזר ונקשר נוהגין להכשיר עכ"ל:

ומ"ש ואפי' אם נפל קצת מן העצם כו' עובדא דרבא בהמה המקשה וע"פ פירוש הרא"ש: **ומ"ש** ובמקום שאינו נצרף כו' ובאמצעי שלא כנגד צומת הגידין לרב אלפס טעמו דכנגד צומת הגידין אף לרב אלפס טרפה ולא משום חתיכת הרגלים אלא משום דחיישינן לפסיקת הגידין אבל אם נבדקו הגידין ונמצאו שלמים אף בנחתך במקום צומת הגידין נמי כשר לרב אלפס וכתו

ומ"ש

דרכי משה

טריפה וכ"כ הרמב"ם בהדיא פ"ח מה"ש: (ח) וכ"ה בהג"א ובשערי דורא ובמרדכי ובהגהות דף תשס"א ע"ב דאם נשבר העצם האמצעי אף כשעור ובשר חופין אותו צריך לחתוך האבר אבל בא"ז הארוך כתוב דנוהגין כמו שכתב הטור: (ט) וכ"ה במרדכי בהגהות שצריך לחותכו קודם מליחה דהאבר אסור משום אבר מן החי עכ"ל: (י) ואני אומר דהמנהג הוא להטריף משום חשש פירש"י דפי' אם יצא מחוים דרך נקב קטן טריפה ולכן אם חזר ונתקשר מכשירין דידוע דמעולם לא יצא לחוץ אך קשה דאף אם אנן חוששים לפרש"י מ"מ כשעור ובשר חופין סביב השבר בכל צדדים היה לנו להכשיר דאז אין לחוש שמא יצא העצם דהא אין להחזיק ריעותא דלמא היה נקב וא"כ כשרה אף לפרש"י וא"כ למה נוהגים להטריף בכל ענין ואפשר דנהגו להחמיר כדי שלא יבא להכשיר כשהשבירה קצתה מגולה ואז יש לחוש לדברי רש"י וכמו שנתבאר א"נ שאין אנו בקיאין בבשר החופה אם נקלף

פרישה

ס"ל בין בהמה בין אבר ועיקר מ"ו: (י) ואם עור ובשר חופין את רובו כתב הרוקח כך בודקין אותו ויחתך אבר כמו שהיה ויקרב זה לזה ויראה אם עור ובשר חופין את רובו ע"כ: ובאמצעי

דרישה

ישב פירש זה כמ"ש והוא דחוק ופי' ראשון ג"כ דחוק מאוד לכן נראה דפי' האמצעי עיקר ע"ד שבארתיהו בפרישה וכתב המרדכי בשם ראב"ן דאי איכא לאותו היתר הבירא כגון שהאבר עומד במקומו והאבר שלא במקומו כשרה דלאו תורת רגל עליו · ואם אינו מגיע לארץ ואינו הולך עליו אינו רגל אלא תלתולי בשר וכשר ואם למטה מן הארכובה כנמכרת עם הרגל ויולאין רגלים אפילו מגיעים לארץ כשרה דלא מטרפינן לה אם נטלה. וכתוב עוד מעשה היה בתרנגולת שהיה לה במקום צומת הגידין למעלה בירך אצבע אחד יתר והיה בו עצם וציפורן והתירו רבי' יהודה דלא אמרינן כנטול דמי אלא ביתר שהוא כיוצא בו בעומד כגון יתרת רגל אבל

חדושי הגהות

ג בין בהמה בין אבר כ"ה בס"א (רש"ל ודרישה): ד ע' בדו"ח באריכות ביאור נכון בדברי ב"י:

(יא) ובאמצעי שלא כנגד צומת הגידין לרב אלפס אם אין עור ובשר חופין את רובו הבהמה מותרת (יב) והאבר אסור מדרבנן (יג) ורוב [ה] זה צריך שיהא רוב עוביו ורוב היקפו פירוש יש עצם שאינו עגול אלא רחב מצד אחד והולך ומצר לצד השני ואם בשר ההופה הוא בצדו הרחב אז רוב עוביו יותר מרוב היקיפו ואם היא במקום שמיצר והולך אז רוב היקיפו יותר מרוב עוביו הילכך בעינן לעולם תרווייהו והא דמכשרינן כשעור ובשר חופין רובו דוקא כשרוב החיפוי מן הבשר ואז המיעוט של העור מצטרף עמו להכשיר אבל אם החצי מן העור והחצי מן הבשר לא וה"מ בבהמה אבל בעוף כיון שעורה רך מצטרף עם הבשר אפילו אם מחצה בשר ומחצה עור כתב הרשב"א יראה שעור לבדו אינו מציל אפילו בעוף ויש מקום שעור לבדו מציל אפי' בבהמה והוא במקום הסמוך ממש לארכובה לפי שאין שם לעולם בשר אלא עור לבד דבוק עם העצם וכיון שכן שהעור מודבק בתולדתו עם העצם מציל הוא במקומו (יד) היו רירין בין העור ובין (ס"א העצם) הבשר י"א שמציל אע"פ שאין שם בשר עד כאן (טו) גידין שסופן להקשות אינן מצילין כבשר

לא

וכמו שיתבאר בסימן כ"ו ודבר פשוט הוא וכך הסכים בית יוסף במסקנתו :

ומ"ש רבינו פירוש יש עצם שאינו עגול ממש אלא רחב כו' אז רוב עביו יותר מרוב היקיפו כ"כ התו' והרא"ש וכתב ב"י וכך ביאור דבריו שהעצם בקצת מקומות אינו שוה בעיגול אלא רחב מצד אחד והולך ומיצר לצד השני ואם בשר החופה בצד הרחב אז חופה רוב עביו ואינו חופה רוב היקפו וז"ש אז רוב עביו יותר מרוב הקיפו כלומר אז חופה יותר לרוב עביו ממה שחופה את רוב היקפו ואם הבש' הוא בצד שמיצר אז חופה יותר לרוב היקפו ממה שחופה לרוב עביו ופסול עד שיחפה גם לרוב עביו עכ"ל ודעתו שהעצם במקום שהוא רחב הוא נקרא עוביו והיקיפו הוא חוט המקיף את כל העצם מקום הרחב והקצר ביחד אבל מלשון מהרש"ל נראה שמפרש בהכך דאם הבשר חופה במקום שהוא מיצר הוא חופה את עביו שכתב לפרש דברי הרא"ש וז"ל שאם חופה הבשר במקום שהוא מיצר הרבה אז לא סגי ברוב עביו עד דהוי נמי רוב היקפו ואם חופה במקום הרחב שאינו מיצר אלא מעט אז לא סגי ברוב היקיפו ובעינן נמי רוב עוביו וכן משמע בי"ד עכ"ל בא"ו שלו ופי' של הב"י נראה יותר מכוון בדברי רבינו דמה שקורא מהרש"ל עוביו של עצם הוא אינו כן אלא רחבו של עצם הוא אבל מקום שהעצם רחב מצד אחד הוא העיבי אבל לשון הרא"ש שם אינו ט"ס א"א לישבו בפירוש שכתב הבית יוסף וצריך לתקנו כמו שפירש מהרש"ל וכ"ל דלרחבו של עצם קורא אותו עביו בלשון התלמוד וכך צריך לפרש בדברי רבינו דמ"ש אז רוב עביו יותר מרוב היקפו פירוש צריך שיהיה חופה גם רוב עובי שיהיה הבשר קצת יותר מרוב היקיפו שבזה יהיה חופה גם רוב העובי ואם הוא חופה במקום שמיצר והולך אז צריך שיהיה הבשר קצת יותר חופה עד שיהיה גם כן רוב היקפו דלא סגי ברוב עוביו :

והא דמכשרינן כו' שם איכא תרי לישני אליבא דרבי יוחנן ופסקי רוב פוסקים לחומרא כלישנא בתרא וכמ"ש רבינו ודלא כהרמב"ם דפסק כלישנא קמא :

כתב הרשב"א יראה שעור לבדו אינו מציל בעוף כו' כל דבריו מוכרחים בסוגיא והביאו הבית יוסף :

גידין שסופן להקשות אין מצילין כבשר שם אסיקנא דהדר ביה ר"י לגבי דרשב"ל דמתמיר ותשת' ודאי דכל גידין סופן להקשות הן שהרי בגמרא אמרי הנהו גידין רכין דאתו לקמיה דרבא אמר למאי ניחוש להו חדא דאמר רבי יוחנן גידין שסופן להקשות נמנין עליהן בפסח וכו' מדמייתי עלה מגידין שסופן להקשות אלמא דכל גידין הרכין סופן להקשות ומ"ש כאן שסופן להקשות ולא להבדיל בין ידים לגידים אחרו כן

אלא

ומ"ש שהוא מדרבנן הכי מפרש בגמ' שאין בו איסור לאו דאבר מן החי אלא מצות פרישה בלבד כלומ' מצות פרוש בעלמא מדרבנן גזירה משום אבר מן החי כ"כ הרשב"א בחידושיו וכ"כ סה"ת וסמ"ג וסמ"ק וכתב עוד דנ"מ דאם יש ספיקא אזלינן לקולא וכתב סמ"ק שאסור לאכלו עם הבשר ופשוט הוא :

והא דמכשרינן כשעור ובשר חופין את רובו דווקא כשרוב החיפוי מן הבשר וכו' עד אפילו אם מחצה בשר ומחצה עור שם אמר עולא אמר ר' יוחנן עור הרי הוא כבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור מצטרף לבשר דהא עור ובשר קתני א"ל אנן עור או בשר תנינן איכא דאמרי א"ר יוחנן עור מצטרף לבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא א"ל הכא עובדא ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי ר' יצחק דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דרבי יוחנן ואכשריה א"ל בר גוזלא קא אמרת שאני בר גוזלא דרכיך ופרש"י עור הרי הוא כבשר · אם ניטל הבשר מתחת העור והעור חופה את עביו והקיפו כשר . ולימא מר עור מצטרף לבשר לחומרא דליבעי חציו בשר וחציו עור · אנן עור או בשר תנן בהך ברייתא דלעיל · ולימא מר עור משלים לבשר דליבעי רוב הכיסוי בבשר ומיעוטו עור להצטרף בין שניהם לכיסוי רוב העצם והרמב"ם בפ"ה מה"ש וכפ"ה מהמ"א פסק כל"ק דעור או בשר תנינן וטעמו משום דתלמודא מייתי בתר הכי מילתא דעולא עור הרי הוא כבשר למיפשט בעיא א' והרשב"א והרא"ש דחו ראייתו וגם הר"ן כתב שלא נתחוורו בעיניו דברי הרמב"ם והעלו דכלישנא בתרא נקטינן לחומרא וכר"כ דאמר דוקא משלים ולא מצטרף דהא עולא גופיה מכללא דההוא עובדא הוה שמיע ליה ולא שמע מרבי יוחנן בפירוש שהיה אומר עור מצטרף לבשר ומההוא עובדא ליכא למשמע דהא דחי ליה שאני בר גוזלא דרכיך וכתבו עוד דבר גוזלא לאו דווקא דה"ה לכל עוף שכן כתב ר"ח שאני בר גוזלא דרכיך וכיון דרכיך הוי כבשר אבל בהמה לא משמע דלא מפיק אלא בהמה וכן דעת סה"ת וסמ"ג וסמ"ק לפסוק כלישנא בתרא והרי"ף כתב הברייתא ולא כתב הני לישני וכ"ל שסמך לו על מה ששנינו בברייתא עור ובשר כלישנא בתרא אי"ל קשה דא"כ ה"ל לפרש דבעינן רוב בשר ולפיכך י"ל שפוסק כל"ק :

ולענין הלכה כיון שדברי הרי"ף אינם מבוארים ה"ל הרמב"ם יחידאה לגבי כל הנך רבוותא שפסקו כלישנא בתרא לחומרא וכיון דרבים נינהו נקטינן כוותייהו · **כתב** הרשב"א יראה דעור לבדו אינו מציל אפילו בעוף ויש מקום שעור לבדו מציל אפילו בבהמה וכו' בת"ה. ומ"ש שעור לבדו אינו מציל אפילו בעוף נתבאר בחידושיו וז"ל וגוזלא נמי משמע דדוקא מצטרף אבל עור לבדו לא דלירוף עצמו אין לנו בבר גוזלא אלא מעדותו של עולא ומעשה שהיה עור מצטרף לבשר היה וכ"כ בתשובת הרא"ש סימן י"ז כלל ד' נשאל הריב"ש סימן רנ"ו על עצם הקוליא שנשבר ונפרש עצם הבשר מעל השבר אבל לא יצא העצם לחוץ והשיב לפי פי' רש"י דמתניתין נמי ביצא לחוץ היא ורוב בשר קיים דקתני בה היינו עור ובשר חופין את רובו דקתני בברייתא הדבר ברור דבלא יצא לחוץ כשירה וא"ת בעינן עור ובשר אלא אפילו עור לבדו מציל דהא לא יצא לחוץ ואפילו בבהמה : ומ"ש הרשב"א דעור לבדו אינו מציל ואפילו בעוף היינו דוקא ביצא לחוץ עכ"ל : **ומ"ש** ויש מקום שעור מציל אפילו בבהמה וכו' הוא מדגרסינן בפ' בהמה המקשה (עז·) איבעיא להו ניטל שליש התחתון מהו ת"ש דאמר עולא א"ר יוחנן עור הרי היא כבשר דילמא דקנא משכא דידיה ופי' רש"י ניטל שליש התחתון · של עובי הבשר סמוך לעצם והרי שני שלישים עליונים עומדים כאויר תהו : דאמר רבי יוחנן עור הרי הוא כבשר · אלמא ניטל שליש התחתון ונשאר העור ושני שלישים עומדים כ"ש דכשר : דילמא התם דקנא משכא דידיה · שהחזיק העור בכלו כלומר התם לאו בניטל הבשר מתחתיו והעור עומד באויר קאמר אלא כגון שנשבר העצם בשיפולי שהוא ערום מבשר סמוך לארכובה שאין שם אלא עור והעור דבוק יפה בעצם ומחזיקו : **ומ"ש** היו רירין בין העור ובין הבשר י"א שמציל וכו' אהא דאמרינן שאני התם דקנא משכא דידיה כתבו התוס' שר"ח ור"ת גורסים רירית ברי"ש פי' רירית ליחה שלו שאז מידבק בו העור ומעלה בו ארוכה : ומ"ב יש לדקדק בדברי הרשב"א דהא האי דיחויא דשאני התם דקנא משכא דידיה אליבא דליכא קמא דרבי יוחנן איתמר והוא פסק דלא כההוא לישנא וכמו שכתבתי בסמוך והיאך פסק הכא כמאי דאיתמר אליבא דלישנא דלית הלכתא כוותיה ואיפשר שהוא ז"ל מפרש דה"ק דילמא ע"כ לא אמר רבי יוחנן דעור הרי היא כבשר אלא היכא דקנא משכא דידיה אבל במקום דלא דקנא משכא דידיה לא אמר דמצטרף והא דא"ל רב נחמן ולימא מר עור מצטרף לבשר ה"פ לימא מר דדוקא במקום דאיכא בשר הוא דמהני עור ולא שלא במקום בשר ואהדר ליה דעור או בשר תנינן כלומר עור לחודיה כגון במקום ארכובה או בשר עם עור הנזכר במקום דאיכא בשר וכי פליג לישנא בתרא אל"ק היינו היכא דאיכא בשר אם מצטרף או אם משלים אבל היכא דליכא בשר כמו בארכובה לא פליגי דלתרי לישני בארכובה עור הרי הוא כבשר ועי"ל דה"ק שאני התם דקנא ורתא דידיה כגון בארכובה ומ"ה א"ר יוחנן עור הרי הוא כבשר ואילו הוה קים לן שפירש דבריו בארכובה דוקא לא הוה מאן דפליג עליה אבל לישנא בתרא מפרש דברי ר"י כל"ק כדקס"ד דפשוט בעיא אפילו היכא דניטל הבשר מתחת העור קאמר ר"י דעור הרי הוא כבשר ומ"ה פליג ואמר דלא אמר ר"י אלא עור מצטרף לבשר הא קמן דהיכא דקנא גרמא דידיה ליכא מאן דפליג דכשרה ואפי' ללישנא בתרא :

גידים שסופן להקשות אין מצילים כבשר שם הנהו גידין רכין דאתו לקמיה דרבא אמר למאי ליחוש להו חדא דאמר ר"י גידין שסופן להקשות נמנין עליהם בפסח א"ל רב פפא ר"ל דאמר אין נמנין עליהם ואיסורא דאורייתא ואת אמרת למאי ליחוש להו אישתיק ואסיקנא דטעמא דאישתיק משום דהדר ביה רבי יוחנן

דרישה

אבל לא יתרת ד"א שאינו עגול כגון עלתה בה יבלת ובה עצם ע"כ · [ה] ורוב זה צריך שיהא רוב עביו ורוב הקיפו פי' יש עצם שאינו עגול כו' לשון הגמרא כתבתי בפרישה וה"ל הרא"ש נראה שאין הדבר תלוי ביציאת העצם כמו שפרש"י אלא ברוב בשר קיים שחופה את רוב העצם אלא דפליגי אי משערין ברוב עביו או ברוב הקיפו דלפעמים אין העצם עגול ממש אלא רחב מצד אחד והולך ומיצר מצד אחר וכשהוא מיצר הרבה אז הוי רוב הקיפו טפי מרוב עביו ואז משערינן ברוב הקיפו וכשהוא מיצר מעט אז הוי רוב עביו טפי מרוב הקיפו ואז משערינן ברוב עביו וכתב ב"י ע"ז וז"ל וכן פירשו התוספו' (ודלא כפרש"י שהיה דחוק) וכתב רבי' ירוחם לפירוש זה אין אנו חוששין אם יצא העצם דרך הנקב וכתב עוד לפירוש זה עביו נקרא עובי העצם והקיפו חוט המקיפו . ודרך רבינו כפירוש זה דהתוס' והרא"ש וכך ביאור דבריו שהעצם בקצת מקומות אינו שוה בעיגול אלא רחב מצד אחד והולך ומיצר מצד שני ואם בשר החופה בצד הרחב אז חופה רוב עביו ואינו חופה רוב הקיפו וז"ש אז רוב עביו יותר מרוב הקיפו כלומר אז חופה יותר לרוב עביו ממה שחופה את רוב הקיפו ואם הבשר הוא בצד שמיצר אז חופה יותר לרוב הקיפו ממה שסמוכה לרוב עביו ופסול עד שיחפה גם לרוב עביו עכ"ל . והנה מ"ש ב"י וכן ביאור דבריו נראה דכיון בזה לפרש דברי רבינו כמ"ש בפרישה ומ"ש ב"י שכן היה פי' של תוספות והרא"ש שהתוספות סתמו דבריהן בזה וז"ל התוספות בפרק בהמה המקשה ד' ע"ו ע"ב רוב עביו ואמרי לה רוב הקיפו ומיהו דאשכחת לה זה בלא זה שאין העצם עגול לגמרי אלא מרחיב מצד אחד ומיצר מצד אחד ובקונטרס פירש בע"א, עכ"ל התוספות וגם דברי הרא"ש סתומים הן וכתבתי בסמוך ונראה לבאורם ע"פ הדרך שכתבתי בפרישה מ"ש אלא דפליגי אי משערינן כו' קשי על ד"ש בגמרא כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן רוב עביו ואמרי לה רוב הקיפו וקשה להרא"ש במאי פליגי הלא ברוב עביו נכלל רוב הקיפו וכן להיפך ע"ז כתב נראה דפליגי כו' ומ"ש לפעמים אין העצם עגול ממש כו' ר"ל שהעצם הוא רוחב מצד אחד ומצד השני הוא מיצר כמ"ש בפרישה ומ"ש וכשהוא מיצר הרבה אז הוי רוב הקיפו טפי מרוב עביו ר"ל כשמיצר הרבה מגולה לפי שהבשר החופה הוא מונח בצד הרחב העצם ונוטה מעט אל צד למיצר

נמצא

פרישה

(יא) ובאמצעי שלא כנגד צומת הגידין פי' לאו למעוטי אם נשבר כנגד צומת הגידין וצומת הגידין קיימים דהא בסמוך סימן כ"ו כתוב אם נשבר עצם במקום צומת הגידין ונתרלא כו' עד היה צריך בדיקה אלמא דבבדיקה היה סגי אלא מילתא פסיקתא נקט דאילו נחתך כנגד צומת הגידין אינה ניתרת עד שיבדקו הגידין וכ"כ ב"י ע"ש (יב) והאבר אסור מדרבנן והטעם גזירה משום אבר מן החי וכמ"ש בסימן ס"ב אבל אם יש ספק אזלינן לקולא ומקום החתך נמי אסור רשב"א (יג) ורוב זה צריך שיהא רוב עביו ורוב הקיפו פירוש יש עצם שאינו עגול כו' וז"ל הגמרא בפרק בהמה המקשה דף ע"ו ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר ואם לאו אסור וכמה רובו כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן רוב עביו ואמרי לה רוב הקיפו אמר רב פפא הלכך בעינן רוב עביו ובעינן רוב הקיפו ע"כ והנה קשה לרבינו על לשון הגמרא דלפי המובן רוב הקיפו ורוב עביו הכל אחד הוא ומאי קאמר ואמרי לה רוב הקיפו כלכך פירש דלפעמים רוב הקיפו גדול יותר מרוב עביו וקשה ליה לפ"ז למה אמר רב פפא דבעינן תרווייהו הלא ברוב הקיפו נכלל רוב עביו ע"כ מפרש דלפעמים רוב עביו יותר מרוב הקיפו וביאר דברי רבינו לפי שיש עצם שרוחב מצד אחד ומיצר מצד השני ורוב עביו הוא כשנשער שיעור חלל העצם ואם רובו של חלל העצם מכוסה הוא רוב עביו ורוב הקיפו כשנשער בחוט היקף כל העצם אם אותו שיעור של אותו חוט המקיף כל העצם מכוסה רובו הוי רוב הקיפו (נקוט כלל זה בידך כשתמדוד חוט המקיף זה החוט המקיף חלק המיצר הוא יותר גדול מהחוט המקיף צד הרחב ואם תמדוד חלל העצם עצמו במקום תמצא יותר חלל בצד הרחב ממה שיש חלל בצד המיצר) והנה מש"כ ואם בשר החופה בצד הרוחב אז רוב עביו יותר מרוב הקיפו ר"ל שאם הבשר המכסה הוא מונח ע"צ הרוחב של העצם ונוטה מעט לצדדים ואם נשער חלל כל העצם נמצא שבאותו שליש מה שהוא בצד הרוחב עם מעט מהצדדים יש חלל יותר מבשני שלישי שאר העצם לפי ששם הוא עב ומכאן ואילך הוא מיצר וכן שאמר רבינו אז רוב עביו הוא יותר ר"ל שרוב עביו מכוסה יותר מאילו רוצה לשער מה במכוסה מרוב הקיפו לפי שכשנשער בחוט המקיף כל העצם עדיין לא נתכסה אפי' מלוי של חוט היקף העצם שהרי לא נתכסה עדיין רק צד הרוחב ועוד מעט לצדדין כזה וכזה יתורץ קושיא ראשונה שהיה קשה לרבינו ל"ל למימר ואמרי לה רוב הקיפו שלפי זה שאמרו צריך יותר לכסות רוב הקיפו מרוב עביו ואם הוא במקום שמיצר והולך אז רוב הקיפו יותר מרוב עביו ר"ל שאם הבשר שחופה היא מונח על צד המיצר כזה * אז רוב הקיפו יותר מרוב עביו ר"ל שרוב הקיפו מחופה יותר שאם תשער שיעור כל ההיקף בחוט המקיף תמצא שנכסה רוב של חוט המקיף אבל רוב עביו והוא החלל לא נתכסה עדיין לפי שיותר יש חלל העצם במקום הרוחב שלא נתכסה ממה שיש בזה המיצר שנתכסה ועד"ר ואם כתבתי פי' לדברי ב"י שהוא עד"ז שכתבתי ועוד דרך אחרת בשם מ"ו ז"ל (יד) היו רירין כו' אעפ"י שאין שם בשר פי' ואע"ג שדרך להיות שם בשר : (טו) גידין שסופן להקשות כו' וכל הגידין איקרי סופן להקשות וכן מוכח מהרמב"ם ב"י וכ"כ רמ"א :

אלא

יוחנן לגדי דר"ל ומשמע דדוקא כשסופן להקשות איירי אבל אין סופן להקשות נידונין כבשר והרמב"ם בפ"ח מה"מ כתב גידים הרכין אינם חשובים כבשר ולא חילק בין סופן להקשות לאין סופן להקשות ואיפשר דמשום דפשיטא היא שאם אין סופן להקשות הרי הן כבשר לא חש לפרש א"נ כל גידים סופן להקשות הן ומה שאמרו כאן שסופן להקשות לא להבדיל בין גידים לגידים אמרו כן אלא לר"י לרבותא נקט שאע"פ שסופן להקשות נמנין עליהם ולר"ל טעמא יהיב דמשום דסופן להקשות אין נמנין עליהם : לא היה הבשר החופה רובו במקום אחד אלא מתלקט מעט כאן ומעט כאן וכו' בכולן מיבעיא אם חשוב חיפוי ולא איפשיטא ולחומרא שם (עז.) ומרודד היינו שהבשר החופה את רוב העצם דק וקליש וניקב פרש"י נקב קטן בלא חסרון : ומ"ש וכן אם נתמסמס בשר החופה עד שהרופא גוררו חשוב כאילו איננו וטריפה שם בעיא דלא איפשיטא ולחומרא ויש לדקדק למה כתב רבינו סתם טריפה דמשמע דפשיטא לן דטריפה היא ולא כללו עם בעיי דלא איפשיטו דבסמוך ואיפשר דס"ל דאע"ג דלא איפשיטא הכא איפשטא בדוכתא אחריתא דאמרינן (נג:) גבי ריאה נתמסמסה טריפה אבל התוספות והרשב"א והר"ן כתבי דאע"ג דגבי ריאה פשיטא לן דנתמסמס טריפה היינו משום שהאבר עצמו שהבהמה נטרפת בו נתמסמס אבל הכא הבשר הוא נתמסמס וטרפותה אינו אלא משום שבירת העצם ומש"ה מספקא לן וכתבו הגהות מיימוני דהאידנא אין אנו בקיאין בתמסמס בשר שהרופא גוררו וכבר כתבתי בסימן זה דהיינו דוקא כשאנו רואים בבשר שום ריעותא : ומ"ש רבינו נקדר הבשר בסכין מעל השבר וכו' עד אבל אינו דבוק לו שם בעיא דאיפשיטא :

והרי"ף השמיט כל הני בעיי לפי שהם דברים שאינם מצויים : נשבר העצם במקום שעושה טריפה וחזר ונקשר וכו' כתבו הגאונים דכשרה כיון שנקשר בידוע שלא יצא רובו כלומר שאילו יצא רובו לחוץ לא היה נרפא ונקשר דין זה כתבו גם הרשב"א והר"ן והמרדכי בשם ר"ת והגהות בפ"ת מה' שחיטה בשם סה"ת וסמ"ג וסמ"ק ואע"פ שכתב בהג"א שלפי שלא היתה לר"י קבלה לא רצה להתיר ולא לאסור כיון דכל הני רבוותא מסהדי להתיר שפיר סמכינן עלייהו (יא) ומיהו ה"מ כשנקשר וחזר למקומו הראשון ונתחבר שבר עם שבר יחדיו ידובקו אבל אם לא חזר השבר למקומו הראשון אלא שני שברי העצם שוכבים זה ע"ז זה נמשך למעלה וזה נמשך למטה אע"פ שנתחברו שני העצמות הנשברים וקרם עליהם עור ובשר אסור דאין זה מוציאנו מידי ספק שמא יצא לחוץ כ"כ מהרי"ק בשורש כ"ח ודקדק כן מלשון הפוסקים וכן מתבאר מתוך עובדא דרבינו קלונימוס

שכתב

לא היה הבשר החופה רובו במקום אחד (טו) [ו] אלא מתלקט מעט כאן ומעט כאן סביבות העצם או שהוא במקום אח' אלא שהוא מרודד או נקלף מעל העצם או שניטל שלישיתו התחתון או ניקב או נסדק בכולן מיבעי' אם חשוב חיפוי ולא אפשיטא ולחומרא וכן אם נתמסמס בשר החופה עד שהרופא גוררו חשוב באילו אינו וטרפה נקדר הבשר בסכין מעל השבר כעין טבעת בעגול ורוב היקיפו מבוסה כשר' בד"א שהבשר דבוק בעצם סביב קדירה שאז מעלה ארוכה אבל אינו דבוק לא : (יז) נשבר העצם במקום שעושה טרפה וחזר ונקשר

ואין

אלא לרבי יוחנן לרבותא נקט הכי שאף על פי שסופן להקשות נמנין עליהם ולר"ל טעמא יהיב דמשום דסופן להקשות אין נמנין עליהם וכן פירש ב"י כמסקנא ורבינו נמי הכי קאמר גידין כיון שסופן להקשות אינן מצילין כבשר : לא היה הבשר חופה וכו' בכולן מיבעיא כו' שם : **וכן** אם נתמסמס כו' אף על גב דנתמסמס נמי קא מיבעיא לן ולא איפשיטא ס"ל לרבינו דבדוכתא אחריתא אופשיטא לן בפ' א"ט בסוף (דף נ"ג) דאמר רב יהודה אמר רב נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו אבל התוספות כתבו דאף על גב דפשיטא לן באבר עצמו שהבהמה נטרפת בו דאם נתמסמס נמי טרפה אבל מקום כאן דטרפותיה אינו אלא משום שבירת העצם והבשר החופה נתמסמס מספקא לן וכן נראה מדברי הרמב"ם בפרק ה' מהמ"א שכתב ואם נתמסמס הבשר החופה דמורין לאיסור ואם עבר ואכל מכין אותו מכת מרדות השוה דין זה לכל הנך דלא איפשיטא לן לאיסור דאין בהם מלקות אלא מכת מרדות וכן פירש הרשב"א והר"ן : **ומ"ש** רבינו נקדר הבשר כו' שם בעי' דאפשיטא אבל מדברי הרמב"ם בפ"ה מהמ"א מבואר דגם בהא לא איפשיטא לן · ואולי היתה לו גירסא אחרת : **נשבר** העצם כו' דין זה כתבוהו כל האחרונים מקצתם בשם ר"ת ומקצתם בשם רבינו אבריהם ורבינו שמואל ורבינו עזריאל ואף על פי דלפי דעת רבינו על פי דעת הרא"ש אין הדבר תלוי ביציאת העצם אלא ברוב בשר קיים כמו שנתבאר למעלה אפילו הכי לא נמנע רבינו מלהביא לשון הגדולים שהוא ע"פ פירוש רש"י שהדבר תלוי ביציאת העצם לחוץ מאחר שהדין הוא דין אמת אף לפי דעת הרא"ש דלפי שיטתו נמי נאמר דכיון שנקשר בידוע שהיה הבשר החופה את רוב העצם קיים דאם לא היה קיים לא היה נרפא ונקשר · וז"ל ב"י ואף על פי שכתוב בהגהת אשיר"י שלפי שלא היתה לר"י קבלה לא רצה להתיר ולא לאסור כיון דכל הני רבוותא מסהדין להתיר שפיר סמכינן עלייהו · ומיהו ה"מ כשנקשר וחזר למקומו הראשון ונתחבר שבר עם שבר יחדיו ידובקו הא לאו הכי חיישי' שמא יצא לחוץ כ"כ מהרי"ק ודקדק כן מלשון הפוסקים וכן מתבאר מתוך עובדא דרבינו קלונימוס שכתוב בהג"ה אשיר"י עכ"ל ב"י ויש לדקדק על דבריו דלאיזה צורך כתב שבהגהות אשיר"י בשם ר"י חולק אבל הני רבוותא שכתבו להתיר הלא לפי דבריו שפוסק כמהרי"ק אפשר לומר דהגהות אשיר"י איירי בשהשברים מונחים זה על גב זה דלמהרי"ק הכל מודים בזה דאינו יוצא מידי ספק שמא יצא לחוץ · או נמי דדברי הגהות אשיר"י איירי בנשבר במקום צומת הגידין דלשם ודאי חיישינן לפסיקת אחד מן הגידין אליבא דכ"ע וכן פירש מהרא"י בת"ה סי' קס"ד גם מ"ש ב"י לחזק דברי מהרי"ק מתוך עובדא דר"ק שבהגהות אשיר"י נראה בעיני דאין משם חזוק כלל דבעובדא דר"ק מפורש שהיה העצם יוצא לחוץ בכל היקף שבירתו אלא שהיה נדבק הבשר שלמעלה מן הארכובה לצד העצם במקום שלא נשבר והבריא שם כאילו לא נשבר מעולם והלכך אסרו ר"ק דמאחר שהוא ברור שיצא לחוץ הבשר השני לא יועיל כלום מה שהבריא הבשר האחד ואין להקשות הלא קיי"ל שאילו יצא לחוץ לא היה מתרפא והכא הא קא חזינן שיצא לחוץ ואפ"ה נדבק הבשר דאיכא למימר שיציאת הבשר האחר לא היתה אלא לאחר שכבר נדבק הבשר השני ונתרפא · ומ"ה אסרו מאחר שברור הוא שהבשר השני היה יוצא בכל היקפו אבל לעולם כל שיצא תחלה קודם שנתרפא אי אפשר שוב להתרפאות כל עיקר ואם נתרפא ולא ידעינן שיצא לחוץ אין לאסור אפילו השברים מונחים זה על זה וכן נראה מדברי מהרא"י בת"ה שלא חולק בזה ומ"מ כבר נהגו כדברי מהרי"ק להחמיר כשהשברים מונחים זה על זה ובמקום הפסד מרובה אנכי מתירו ובתשובה הארכתי ע"ז בס"ד :

נתנא

דרכי משה

נקלף מעל העצם שאז לא מיקרי חיפוי ולכך נהגו להטריף בכל ענין אבל טעם אגור שכתב דבעוף הוא כל העצם האמצעי דין צומת הגידין אינו נראה כמו שאכתוב לקמן סי' נ"ו א"ה: (יא) ואינו נכון כי ראיתי כהג"א ואין בה ספק רק אם נשבר במקום צומת הגידין וכ"כ הרא"ש עצמו והטור לקמן סי' נ"ו ויש לדקדק במה מיירי ענין זה שנקשר בעצם כי נראה לפרש דמיירי באין עור ובשר חופין את רובו ואפ"ה כי לא יצא להחוץ כשר וכ"כ ב"י דזהו דעת רש"י והרא"ש וכן בתשובות בר ששת סי' רצ"ו וכ"כ הר"ן סוף בהמה המקשה אבל אי עור ובשר רופין את רובו א"צ שיהא נקשר דאין אנו חוששין ליציאת העצם לחוץ דרך נקב קטן לפי' הרא"ש והתוספות כמו שכתבתי לעיל ואפילו לרש"י דחייש ליציאת העצם להוץ דרך הנקב קטן מ"מ אם רוב השבירות מכוסה ורוב הבשר קיים נמי לא חיישינן בשעור ובשר חופין אותן וא"כ לדידיה למה לן שיקשור העצם מיהו אפשר לומר דמיירי באן

אפילו

פרישה

(טז) אלא מתלקט כו' רבינו סידר האבעיות כאת"ל וכולן לאיסור והתחיל במתלקט שיש שם רוב בשר והוא עב אלא שאינו במקום אחד ואת"ל שהוא כשר · מרודד פי' שהוא דק וקלוש והוא גרוע ממתלקט הואיל והיא דק מהו ואת"ל שהוא כשר הואיל והיא מחובר לעצם נקלף מהו שאינו מחובר לעצם ואת"ל נקלף כשר הואיל ולא ניטל כלום סופו להתחבר ניטל שליש התחתון מהו ר"ל שהבשר החופה נקלף מן העצם וניטל ממנו שליש של בשר הסמוך לעצם ואם ת"ל כשר הוא הואיל והוא שלם בלא נקב ניקב מהו ר"ל שהבשר החופה ניקב נקב מפולש עור ובשר והוא גרוע קצת ממתלקט שעורו של גבולא ניקב ומעלה ארוכה גם הבשר אע"פ שלא נחסר כלום את"ל ניקב כשר הואיל ולא ניטל כלום ואינו אלא נקב כל שהוא כדרך בריא נסדק מהו ר"ל שנסדק הבשר והעור סדק בלי חסרון ואפשר שהסדק מתרחב ואינו כדרך בריא וזהו טעם רבינו שסידרן בזה הסדר שלא כסדר הגמרא והרמב"ם ועל"ר :

(יז) נשבר העצם במקום שעושה טריפה כו' פי' שלא במקום צומת הגידין דאילו במקום צומת הגידין יתבאר בסי' נ"ו דיש להחמיר שמא נפסק אחד מן הגידין ולא נתרפא יפה כ"כ ב"י בס"ס נ"ו בשם ת"ה (וכתב רמ"א ואפי' אם הוא עב עדיין במקום השבר וניכר עדיין שנשבר כשר וכ"כ המו"ה ודוקא כשחזר למקומו הראשון ונתחבר שבר עם שבר יחדיו ידובקו אבל אם שני שברי עצם שוכבים זע"ז זה נמשך למעלה וזה נמשך למטה אסור מהרי"ק ב"י עכ"ה) ואפשר לומר דמיירי אף במקום צומת הגידין והא דסתם רבינו וכתב שהיא כשר בלא חולק אפשר שר"ל שכשר ע"י בדיקה והא דלא הזכיר הבדיקה ה"ט שאין כוונת רבינו לבאר כאן דיני צומת הגידין רק דיני עצם שנשבר ומצד העצם הוא כשר ועל דיני צומת הגידין סמך שיתבארו לקמן בסימן נ"ו · אלא שנראה לומר דאי מיירי במקום צומת הגידין אין הבדיקה מועלת דחיישינן שמא נפסק ונתרפא ואין ניכר וטריפה דכמו שגבי עצם אמר כיון שנקשר בידוע שלא יצא דיש לדקדק למה ליה למימר בידוע שלא יצא נימא סתמא כיון שנקשר כשר גם לפי זה קאמר ואין ידוע אם יצא רובו אלא לאו ה"ק כיון שנקשר מסתמא לא יצא משמע דאי ידעינן בודאי שיצא (אבל רבי' ירוחם לא ס"ל הכי וכמ"ש לעיל בשמו שכתב אדברי הרא"ש בפי' רוב עביו כו' דלפי פי' אין כ"מ ביציאת העצם ע"ש וע"כ צ"ל דמש"ר כאן ואין ידוע אם יצא רובו ר"ל אין ידוע אם היתה טריפה מתחלה דהיינו שיצא שלא סביבת רוב עור ובשר כדינו) שלא היה רובו מכוסה אעפ"י שנקשר טריפה ה"ה נמי בצומת הגידין שאין בכן דין וחילוק אם יצא או לא דאם נפסק אע"פ שנתרפא טריפה וא"כ יש לתמוה על דברי ב"י שכתב בס"ס נ"ו בד"ה ואם נשבר כו' וז"ל וכיון שנפסק שמא לא נתרפא ע"כ ולפי מ"ש אפי' נתרפא אסור · ולשון הגאונים מסייע לב"י שהרי כתב רבינו שם ס"ס נ"ו וז"ל וכה"ג מאיברא כתב בשם הרשב"א שאם לא נשתנה מראית בשר או ודאי נתרפא יפה משמע אף שנקרעו צומת הגידין אם חזרו ונתרפאו יפה כשר ודוחק לומר דר"ל או לא נקרעו כלל"ה מעולם דל' נתרפא לא משמע

הכי

דרישה

כמלא שהצד השני מהעצם שהוא מיצר הרבה מגולה או הוי רוב הקיפו טפי מרוב עביו ר"ל שאם באנו לשער עד שיחפה רוב הקיפו והוא רוב חוט המקיף כל העיגול של העצם צריך לזה טפי ממה שצריך לרוב עביו דהיינו לכסות רוב עביו שהוא רוב מלא העצם עצמו כשנשערנו בקוים הישר ולא בריבוע מכוס' ששם נכנס הרבה מעובי העצם שמרוב החלל ולכן פליג ואמרי לה כו' ומצריך רוב הקיפו משום דכשהבשר החופה מצד הרוחב כשהוא מכסה רוב הקיפו כ"ש שרוב העובי מכוסה כמ"ש . ומ"ש וכשהוא מצר מעט או הוי רוב עביו טפי מרוב הקיפו ואז משערינן ברוב עביו ר"ל כשהבשר החופה הוא מצד המיצר הרבה שחיפה צד עצם הצר משני צדדים ובצד הרחב יוצא לחוץ ועוד מעט מכל צד סמוך לרוחב סה"ת ג"כ מיצר שלא מכוסה והוא הנקרא מיצר מעט ואז הוי רוב עביו טפי מרוב הקיפו ר"ל שיותר בשר צריך כשהולך לחפות רוב עביו דהיינו רוב מלא העצם ממה שצריך כשהולך לכסות רוב הקיפו דהיינו רוב חוט המקיף כל העצם משום דהואיל ובשר החופה הוא מצד המיצר נמצא שרוב חוט המקיף כלה כשמכסה משני צדדי הצר ומלא העצם מכוסה מעט לפי שמעט מן מלא העצם בצד המיצר ולכן אמר רב דימי משערינן ברוב עביו דאם רוב עביו מכוסה כשהבשר החופה מצד המיצר או גם רוב הקיפו מכוסה כמ"ש אבל אם רוב הקיפו מכוסה אפשר שעדיין לא מכוסה רוב עביו וע"ז מסיק ואמר רב פפא הלכך בעינן רוב עביו ורוב הקיפו ר"ל שצריך שיהא בשר חופה רוב החלל שניהם . ולשון הרא"ש שכתבתי היא כמו שהביאו ב"י אבל בספרי הרא"ש שבידינו לשון הרא"ש קצת בענ"א וז"ל דלפעמים אין העצם עגול ממש אלא רחב מצד אחד והולך ומיצר מצד אחד ורוב הקיפו הוי טפי מרוב עביו ואז בעינן רוב הקיפו כשהוא הולך ומיצר הרבה וכשהוא מיצר מעט או הוי רוב עביו טפי מרוב הקיפו עכ"ל והכל עולה בסגנון אחד אלא שהוא שינוי בלשון שמלשון הרא"ש משמע דמתחלה לא בא אלא ליישב איך אמינו שרוב הקיפו טפי מרוב עוביו משא"כ לפי מה שהביא ב"י לשון הרא"ש שכתב בו "כשהוא מצר הרבה "וכשהוא מצר מעט כו' דלמשמעות לשון זה בא ליישב הגירסא הבוה דלפעמים עוביו טפי מהיקף ולפעמים איפכא וק"ע שהרא"ש שקלי הגמרא ליישב מאי בא קאמרי לה רוב הקיפו להוסיף לכך תפס בלשונו תחלה לרוב הקיפו אבל הב"י שבא כמושלם לפרש דברי רבינו שכתב דבעינן תרוייהו רוב עביו ורוב הקיפו לכך שינה לשון הרא"ש וכתב קצת בסגנון אחר וזוק וכתבתי כל זה לאפוקי ממה שראיתי רבים משובשין בעיניהן שולחים יד בל' הרא"ש ומגיהין אותו ע"ד שכתבו והביאו ב"י בסימן זה לכן באורתי שמדובר לשון הרא"ש במקומו מכוונין עם כמה וק"ל גם מ"ש בפרישה דקשה לרבינו מאי בא קאמרי לה רוב הקיפו להוסיף כו' ללא צורך כתבתיהו שרבינו בא כמושלם להודיענו שיש חילוק בין צורך תרווייהו לחד מינייהו וקמ"ל דבעינן תרווייהו וכמ"ש וכל זה כתבתי לשיטת ב"י . אבל מ"ו פירש דברי הרא"ש בע"א במ"ו שלו וע"ז הדרך יתבארו ג"כ דברי רבינו וז"ל מורי במ"ו שלו על דברי הרא"ש והגה מ"ש ואז בעינן רוב הקיפו כשהוא מיצר הרבה ר"ל שאם חופה הבשר באותו מקום שהוא מיצר הרבה או לא סגי ברוב עביו עד דהוי נמי רוב הקיפו ואם החיפוי בשר באותו מקום הרחב שאינו מיצר אלא מעט או לא סגי ברוב הקיפו ובעי נמי רוב עביו וכן משמע בהג"א ב"ד כו' עד וזהו עיקר הפירוש ע"ד הנכון עכ"ל וביאור דבריו שהוא סובר פירוש עובי היינו גובה העצם כזה * ולפ"ז אם הבשר מקיף מצד הרוחב צריך יותר לכסות רוב הגובה דהיינו העובי ממה שצריך בשר אם באנו להקיף רוב היקף העצם (שהרי אפילו אם לא כיסה אלא התליה הוא רוב היקפו ועדיין אינו רוב גובה הוא רוב עביו עכ"ה) ואם בשר החופה מצד המיצר או צריך יותר לכסות רוב ההיקף ממה שצריך להקיף רוב העובי דהואיל והבשר מקיף מצד המיצר או יקיף רוב הגובה כאשר יגיע מצד מקצוו לצד הרוחב ועדיין לא הוקף רוב היקפו לפי שכל צד הרוחב לא הוקף עדיין כן ביאר מ"ו דברי הרא"ש ועפ"ז יתבארו ג"כ דברי רבינו שמ"ש ואם הבשר החופה הוא בצדי הרחב או רוב עביו יותר מרוב הקיפו ר"ל שאז רוב שיעור עביו הוא יותר גדול מרוב הקיפו ויותר צריך כשהולך לכסות רוב עביו דהיינו רוב הגובה ממה שצריך כשהולך לכסות רוב הקיפו וכמ"ש ואם היא במקום שמיצר והולך או רוב הקיפו יותר מרוב עביו ר"ל שאם בשר החופה הוא בצד המיצר או שיעור רוב הקיפו גדול ויותר צריך כשהולך לכסות רוב הקיפו ממה שצריך כשהולך לכסות רוב עביו וכמ"ש כ"ז בסמוך . ודע שרבי' ירוחם בנט"ו אות י"ח אחר שהביא דברי הרא"ש כתב עליו וז"ל לפי זה עובי נקרא גובה העצם והקיפו חוט המקיפו עכ"ל . נראה שהוא מכוון לבאר דברי הרא"ש כמ"ש בשם מ"ו וב"י הביא לשון רבי' ירוחם בסגנון אחר וז"ל דלפירוש זה עביו נקרא "עובי העצם שבמקום מלת "גובה כתב ועובי אפשר לומר שהגיה ב"י כן לפי שיטת פירושו הנ"ל או אפשר לומר שכן היתה הגירסא בספרים שלו : וכתב רמ"א ואנו אין מכשירין הניחא אם נשבר העצם במקום שאם נמתך שם נטרף אפי' אם מוקף בבשר מכל צד משום דאין אנו בקיאין במין חיפוי אם לא כשהבשר מרובה : [ו] אלא מתלקט כו' וז"ל הגמרא בפ' בהמה המקשה דף ע"ז ע"א א"ל רבינא לרבא מתלקט מהו יתרוסס מהו (פי' מרודד) מתמסמס מהו ה"ד מתמסמס א"ר כגון כל שהרופא גוררו אבעיא להו ניקב מהו נסדק מהו נקלף מהו ניטל שליש התחתון מהו

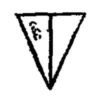

ואין ידוע אם יצא רובו אם לאו כתבו הגאונים דכשרה (יח) כיון שנקשר בידוע שלא יצא רובו נמצא שבור ואין ידוע אם נעשה מחיים או לאחר מיתה אם מקום המכה שחור בידוע שנעשה מחיים (יט) ואם אין יכולין לעמיד עליו אם יש במה לתלות כמו שדרסה לכותל או שרצצה וכיוצא בו תולין להקל (יב) (כ) ואם לאו אסורה מספק:

נו (א) **ניטלו** צומת הגידין (ב) או שנפסקו טריפה אע"פ שכל העצם קיים וצומת הגידים הם בבהמה בעצם האמצעי כלפי חוץ שהזנב נופל עליו [א] לאפוקי מדברי הראב"ד שכתב

נמצא שבור וכו' גם דין זה כתבוהו כל האחרונים והכי נהוג להחמיר אפילו אתברר לן דלא הושחרה פי המכה אלא אם כן שיש רגלים לדבר שנעשה לאחר שחיטה כגון שידוע שדרסו על העוף או על הבהמה ואיכא אומדנא שנשבר מחמת כך וכיוצא בזה תלינן להקל כדתלינן בזאב אבל אם מקום המכה שחור טרפה בכל ענין אפילו דרכו על העוף או על הבהמה ודלא כב"י הארוך דמיקל בכל זה ועיין במ"ש שער כ' סימן ה' וע"ל בסימן נ"ח דגם בבהמה תולין בדרסה כו' לענין ריסוק אברים:

נו ניטלו צומת הגידין או שנפסקו טרפה אף על פי שכל העצם קיים במשנה פרק בהמה המקשה ובן שניטל צומת הגידין ופרש"י ובן שניטל אפילו לא נחתך העצם ומתבאר בגמרא דנחתך צומת הגידין טרפה ולא נתבאר הם פי' ניטל ניטל לגמרי הלכך אפילו לא ניטל לגמרי ולא נחתך אלא שנעקרו מן הארכובה ונקלפו מעל העצם עד למעלה טרפה וכן מפורש בדברי הראב"ד דבהגהות פ"ח מה' שחיטה והב"י מיקל בדבר ופירש הראב"ד לאו לקושטא אמרה כו' ואין דבריו נראין בעיני:

ומ"ש וצומת הגידין הם בבהמה בעצם האמצעי כך מתבאר לשם בסוגיא: ומ"ש כלפי חוץ שהזנב נופל עליו כך מוכח בפי' רש"י לשם וכך הסכים הרא"ש

שכתב בהג"א (פ' בהמה המקשה): **נמצא** שבור ואין ידוע אם נעשה מחיים או לאחר מיתה אם מקום המכה שחור בידוע שנעשה מחיים כ"כ שם המרדכי בשם סה"ת והגהות בשם סמ"ג פ"ח מה"ש וכ"כ סמ"ק ומשמע שמי' זה מועיל להחמיר ולא להקל שאם מקום המכה שחור ודאי מחיים הוא ואם אינו שחור איפשר שהוא לאחר מיתה ואיפשר שהוא מחיים סמוך למיתה:

ומ"ש ואם אין יכולין לעמוד עליו אם יש במה לתלות וכו' תולין להקל ואם לאו אסורה מספק הם דברי הרשב"א בת"ה וכ"כ הר"ן והמרדכי וסמ"ג בשם בה"ג והג"מ בפרק הנזכר בשם סמ"ק וכתבו דאין להתיר מטעם נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה דהתם דוקא כיון דליכא למיתלי בזאב או במשמוש ידא דטבחא אבל הכא ליכא למיתלי מספק אא"כ טרפה לכותל או רצצתה בהמה ברגל דאז תלינן כדתלינן בזאב:

נו ניטלו צומת הגידים או שנפסקו טריפה אע"פ שכל העצם קיים בפרק בהמה המקשה (עו' עד סוף הסימן) בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת הגידים ופרש"י וכן שניטל אפילו לא נחתך העצם ומתבאר בגמרא דנחתך צומת הגידין טריפה והאי ניטל צומת הגידין דאמרי' נראה מדברי הפוסקים דהיינו ניטל לגמרי אבל לא ניטל לגמרי ולא נחתך אלא שנעקרו מן הארכובה ונקלפו מעל העצם עד למעלה כיון שעדיין הם יונקים מהגוף כשרה והראב"ד שכתב בפרק ו' מה"ש דכנקלפו מעל העצם טריפה לאו לקושטא אמרה אלא שהקשה להרמב"ם שמנה צומת הגידים בדיני נטולה היה לו לפרש דניטל צומת הגידים היינו נקלפו מעל העצם ומאחר שהרמב"ם מפרש ניטל צומת הגידים היינו נחתכו היאך מונה אותו עם דיני נטולה אבל לפי האמת גם הראב"ד מודה דכי נקלפו מעל העצם לא מיטרפא בהכי. ומ"ש וצומת הגידים הם בבהמה בעצם האמצעי כלפי חוץ שהזנב נופל עליו וכו' שם בגמרא ואלו הן צומת הגידים רבה אמר דאגרמא ולבר רבה בר הונא אמר דאגרמא ולגיו רבא בריה דרבה בר"ה א"ר אסי דעילוי ערקומא יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' אבא ויתיב וקאמר דערקומא גופא א"ל ר' אבא לא תליתו ליה הכי אמר ר"י סיכא דפרעי טבחי והיינו דרבא בריה דרבה בריה דרב הונא א"ר אסי א"ר יהודה אמר שמואל צומת הגידים שאמרו מקום שהגידים צומתין ועד כמה אמר רבי יעקב אמר רב יהודה אמר שמואל צומת הגידים שאמרו מקום שגידים צומתין בו וממקום שצומתין עד מקום שמתפשטים וכמה אמר אביי ארבעה בעדי בתורא בדקה מאי אמר אביי בלועי הוו צומת הגידים בליעי לא הוו צומת הגידים אשוני הוו צומת הגידים רכיכי לא הוי צומת הגידים אלימא הוי צומת הגידים קטיני לא הוו צומת הגידים חוורי הוו צומת הגידים לא חוורי לא הוו צומת הגידין מר ב"ר אשי אמר כיון דזוגי אע"ג דלא חוורי. ופרש"י אלו הן צומת הגידים. מהיכן מתחיל והיכן כלה כח הויית הגידין. דאגרמא ולבר. משיוצאים צומת הגידין מן העצם ומהלכין בבשר שהעצם למעלה מן הפרק ערום בלא בשר כב' וג' אצבעות והגידים אדוקים בו וממקום שמתפרשים ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהם למוחים וקשורים הג' יחד קרי צומת עד מקום שמתפשטין ומתפצלין זה מזה כדמפרש לקמן. דאגרמא ולגיו. אין נקרא צומת אלא מקום אדיקתם בעצם ממקום שנאדקים בו עד הפרק. דעילוי ערקומא. עצם קטן הוא המחבר את הפרקים ויש בו מן הגידים למעלה ממנו עד מקום שמתפשטים קרי צומת וכל מקום שיחתכו שם טריפה והאי שיעורא נפיש מכולהו שמתחיל חיד מן הערקום ולמעלה והוא כמטה מסוף העצם ואם נחתך בין עצם האמצעי לאותו ערקום טריפה. דערקומא גופיה. נחתכו גידים כנגד הערקום עצמו. לא תליתו ליה. דמחמיר טפי. דפרעי טבחי. במקום שפותחין הטבחים להפריש הבשר מן העצם כשמנקרין אותו לנקרו ורוצין ליטול אותן גידין והיינו מעילוי ערקומא ל"א כשמפשיטין הבהמה משם מתחילין לפתוח ולהפשיט העור של רגלים אחרונים. צומתין. מחוברים יחד ונראין כגיד אחד. ועד כמה. ארכו של צומת: ארבע בעדי. ד' אצבעות. בלועי. קודם שיבלעו בתוך הבשר. אשוני. קשים. רכיכי. לאחר שנכנסים לבשר נעשים רכים. דזוגי. בללין קליר"ש לבנים קצת וכתב רש"י לקמן דכיון דלא אתפרש הלכה כמאן נקטינן כדברי המחמיר שבכולן דאמר מעילוי ערקומא וכ"פ הרי"ף וכתב רבינו ירוחם שערקום הוא עצם שמשחקים בו התינוקות כי הוא עשוי בענין שיעמוד על עמדו והרמב"ם כתב בפ"ח מה"ש וז"ל צומת הגידים בבהמה והיה למעלה מן העקב במקום שתולים בו הטבחים הבהמה עכ"ל ומשמע לי שהוא כדברי רש"י והרי"ף כי הוא ז"ל מפרש היכא דפרעי טבחי במקום שתולים בו הטבחים הבהמה ועקב קורא לארכובה הנמכרת עם הראש ושינה לקרותה בשם עקב כדי לכלול מקום עילוי ערקומא לצד צומת הגידים:

וכתבו הרשב"א והר"ן שהראב"ד מוכיח לומר א שרבא ורבה בר ר"ה באו ליתן לנו סימן אם הם הגידים החיצונים שכלפי חוץ מקום שזנב הבהמה נופל עליו או אותם שמבפנים כלפי גוף הבהמה דלרבא הם הגידים החיצונים ולרבה בר"ה הם הפנימיים וקי"ל כרבה ב"ר הונא דקאי שמואל כוותיה דאמר מקום שהגידים מכומתים זה עם זה הוא צומת הגידים והם הפנימיים שהם ג' מחוברים זה לזה אבל החיצונים אין שלשתם מחוברים זה עם זה וה"נ מוכח שהפנימיים הם צומת הגידים מדאמר אמימר תלתא חוטי הוו צומת הגידים חד אלימא ותרי קטיני איפסיק אלימא אזלא רוב בנין אלמא חד מינייהו אלים ותרי קטיני ולא משכחת הא' ענינה אלא בפנימיים כי החיצונים השנים היוצאים מן העצם שניהם שוין ולא תמצא בהם אחד שיהא גדול מן השנים ולא אפי' בשנים מהם ורבא בריה דרבה בר רב הונא לא בא לחלוק עם הראשונים אלא להגיד מקום התחלתן. ומ"ש אביי בליעי הוו צומת הגידים וכו' אע"פ שמהלכת השמועה דומה שלא בא אביי לפרש אלא עד כמה הם המתפשטים אומר אני לפי מה שראיתי ומששתי בהם כי גם סימנים אחרים בא לפרש כאן להודיע מה הן צומת הגידים לפי שיש גם בפנימיים חוטים אחרים והם מיורקו דדחא ואינם לבנים כאותם שנקראו צומת הגידים גם אינם חזקים וקשין כמותם עוד ראיתי והנה שני גידים קטנים ונכנים הרבה כעין הגידים עצמם נכנסים בתוך הגיד שהוא אלים מהשנים זולתי השנים הקטנים שהם מחוברים עמו ואותם הגידים הקטנים שאמרתי ראיתי אותם נבלעים בגיד האלים כענין זכרות ונקבות ומיבשר שעליהם אמר אביי בליעי לא הוו צומת הגידים כי אותם אינם מן החשבון ואין הבהמה נטרפת בהן ע"כ ופסק הרשב"א בת"ה כדבריו וכתב רבינו ירוחם שכן דעת חכמי פרובינצ"א אבל הרא"ש אחר שכתב פירוש רש"י כתב וז"ל כאשר פי' רש"י שמועה זו כן קבלה רש"י מפי רבותיו גאוני עולם שצומת הגידים הוא מחוץ לארכובה והזנב נופל עליהם וכן בעוף עד שעמד חכם גדול הראב"ד ומתוך פלפולו סמך על מראות עיניו ומשמוש ידיו להכשיר את הטריפות ולהטריף הכשר ואילו היה אומר לנו שהיה מקובל מרבותיו כך היינו אומרים זו וזו קבלה אבל מסברת לבו פירש שרבא ורבה בר רב הונא נחלקו במקום צומת הגידים רבא אמר דאגרמא ולבר כלומר מחוץ לעצם ורבה בר"ה אמר דאגרמא ולגיו מבפנים לעצם לצד חלל הבהמה ורבא בריה דרבה בר רב הונא לא נחלק עליהם אלא דיבר בענין אחר להורות לנו מקום הגידים ופסק כמאן דאמר דאגרמא ולגיו והביא ראיות שאין בהם ממש ואינם כדי לכתבם כי כל ראיותיו וסברותיו למראה עיניו ישפוט ואנחנו בדקנו ומצאנו הדבר להפך לכך אין לסמוך על חכמתו ולעקור קבלת חכמי התלמוד שהיו מקובלים רבותינו וגם רב אלפס זכרונו לברכה לא הביא בהלכותיו ההיא דאגרמא לבר ודאגרמא לגיו ואם היה מקובל כסברת הראב"ד ז"ל איך לא היה כותב דבר שהטרפות תלוי בו והיה פוסק הלכה כמאן אלא ודאי דבר פשוט הוא שצומת הגידים הוא מבחוץ וידוע הוא שבת הבהמה וחוקתה ומיותה

דרכי משה

אפילו בעור ובשר חופין את רובו ואפ"ה צריכין לידע דתמיד היה כן ומה שכתב הרא"ש דאין להקפיד ביציאת העצם מחיים היינו דוקא דידעינן שתמיד היה עור ובשר חופין את רובו אז אין לחוש אם יצאה דרך נקב קטן (בב"א דמעולם לא יצא רובו לחוץ ע"כ) אבל אי לא ידעינן דתמיד היה עור ובשר חופה אותה רוב טריפה ולכן אין להכשיר רק כשנקשר וכ"נ סברת ב"י דלא חילק בזו כלל וכ"כ בא"ו הארוך דבאין עור ובשר חופין את רובו אפילו לא יצא מעולם לחוץ טריפה ואינו נראה רק כמו שכתבתי לעיל דמיירי כאן באין עור ובשר חופין את רובו ואפ"ה כשר כדזור ונקשר יפה וכ"כ רא"י פסק ס' קפ"ב כדעת הטור דאע"ג דאם רואין עדיין שכוראי בשבר הואיל והזר ונקשר יפה כשר וכתב בא"ו הארוך דאע"ג דעדיין בנקום השבורה ענ ממקום אחר אפ"ה כשר עכ"ל (יב) ובא"ו הארוך דוקא בעוף תלינן אבל לא בבהמה שעצם שלה חזק עכ"ל ונראה דהכל לפי ראות העין ואומדנות דמוכח לילך אחריה וכ"כ הר"ן פא"ט וכתב בא"ו הארוך דבזמן הזה לא בקיאין איזה מקרי הושחר פי המכה ולא מכשירין אא"כ רצצה או דרסה בכותל דבזו תלינן לקולא עכ"ל. נראה מדבריו דס"ל דבלאו הושחר פי המכה יש להכשיר בכל ענין ורבן כתב דלדידן דאין אנו בקיאין אין להכשירו אא"כ דרס וב"י לא כ"כ אלא דבשחור פי המכה בכל ענין טריפה ובלא הושחר בעינן הא דרסה או רצצה בכותל ול"נ דאף דלדידן דאין אנו בקיאין בהושחר פי המכה אין לחוש אא"כ רואה שהושחר.

בשערי

דרישה

ולא אפשיטא וכסדר שזה כן סדרן הרא"ש ורבינו שבינה הסדר הטעם כתבתי בפרישה: וכן אם נתמסמס בשר המוכה ואע"ג דגם זה אבעיא דלא אפשיטא לא כללה רבינו בהדי אינך משום דס"ל אע"ג דלא אפשיטא הכא אגב על בריכתא אחריגא דאמרינן גבי ריאה נתמסמסה טריפה אבל התוספות והרשב"א כתבו דשאני ריאה שהאבר עצמו שהבהמה נטרפת בו נתמסמס אבל הכא הבשר הוא נתמסמס וטרפות אינו אלא משום שבירת העצם ומשום הכי מספקא בגמרא ב"י (וכתב רמ"א ואנן לא בקיאין בבשר שסרופא גוררו ולכן כל מקום שנשתנית מראית בשר אינו מגיל וכ"פ הג"מ עכ"ס)

סי' נו [א] **לאפוקי** מדברי הראב"ד שכתב שהם כלפי פנים לצד חלל הגוף טעם הראב"ד וראיותיו הביא ב"י ע"ש והרא"ש כתב וז"ל כאשר פירשנו שמועה זו כן קיבלה רש"י מפי רבותיו גאוני עולם שצומת הגידין הוא מחוץ לארכובה והזנב נופל עליהן וכן בעוף עד שעמד חכם גדול הראב"ד ז"ל ומתוך פלפולו סמך על מראית עיניו ומשמוש ידיו להכשיר את הטריפות ולהטריף הכשר ואילו היה אומר לנו שהיה מקובל מרבותיו כך היינו אומרי' זו וזו קבלה אבל מסברת לבו פירש שרבא כו' עד והביא ראיות שאין בהן ממש ואינם כדאי לכותבם כי כל ראיותיו וסברותיו למראה עיניו ישפוט ואנחנו בדקנו ומצאנו הדבר להיפך לכן

אין

פרישה

שכי וכ"ע. (יח) כיון שנקשר בידוע שלא יצא רובו לאו דוקא אמר לא יצא דהא לדעת רבינו שקאי בשיטת הרא"ש אין נפקותא בין יצא ללא יצא רק שצריך שיהא רוב הבשר מחופה אלא מ"ש לא יצא ר"ל לא היה מגולה וטעם הדבר שאם היה העצם מגולה לאויר העולם לא היה אפשר להתרפאות. ויותר נראה דמ"ש ולא יצא רובו רובו קאי אהבשר שנסדק ברובו והיה ראוי לצאת העצם מתוכו ול"ד יצא קאמר להרא"ש ורבינו אלא ל' הברייתא נקט דת"ר עצם שנשבר ויצא דז"ל להרא"ש ל"ד יצא אלא ראוי לצאת או יצא וניתק ממקום שיבורו קאמר וק"ל: (יט) ואם אין יכולין לעמוד עליו פירוש שאינו שחור שאז יש להסתפק שמא נשבר סמוך לשחיטה שסימן השחרות אינו מועיל אלא לאיסורא: (כ) ואם לאו אסורה מספק ואין להתיר מטעם דכל שנשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה דהתם דוקא דיכולים למיתלי בזאב או במשמוש ידא דטבחא ר"ן: (וכתב רש"ל ואנו נוהגין שלא להקל אא"כ יש רגלים לדבר שנעשית אחר שחיטה עכ"ס):

סי' נו (א) **ניטלו** צומת הגידין פירוש נטלו לגמרי ומשמע מדברי כל הפוסקים דאם לא נטלו ולא נחתכו לגמרי אלא שנעקרו מן הארכובה ונקלפו מעל העצם עד למעלה כיון שעדיין יונקים מן הגוף כשירה ב"י ע"ש: (ב) או שנפסקו פירוש שנפסקו זה מזה

באמצע

חדושי הגהות

נו א לפנינו בגמרא הגירסא רבה וכן הובא ג"כ בב"י למעלה:

להבין

שכתב שהם כלפי פנים לצד חלל הבהמה והתחלתם מהערקום ולמעלה שעצם קטן יש שמחבר השוק לארכובה הנמכרת עם הראש (ג) ושמו ערקום (ד) ולמעלה ממנו מתחברין וצומתין גידין אלו ועולין ומתפשטים בשוק עד שמתרככין וחוזרין כעין בשר (ה) נפסקו או נטלו (ו) כנגד הערקום כשרה נפסקו או ניטלו למעלה מן הערקום והוא המקום שהטבחים תולין בו הבהמה טרפה [ב] ושיעור ארכו ממקום שמתחילין להיות צומתין עד שמתפשטין בו בבשר בגסה הוא ד' אצבעות לרש"י ולדעת הרמב"ם י"ו אצבעות ובבהמה דקה לא נתנו בהם חכמים שיעור אלא במראיתן ובמישוש דכל זמן שהם לבנים קשין ועבים יש להם דין צומת הגידין אבל משהם מתחילין להתרכך או שהם קטנים ודקין אין להם דין צומת הגידין ובמקום שאין לבנים כ"כ (ז) אלא לבנים קצת ומזהירין כעין זכוכית [ג] לרש"י הוו צומת הגידין ולרב אלפס לא הוו צומת הגידין וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ויש גידין אחרים שנבלעים באלו כזכרות בנקבות ואותן אינן בכלל צומת הגידים (ח) וגידים אלו ג' בבהמה אחד עב ושנים

וחותה תלוי בגידים שבחוץ ועל זה לא נסתפק אמורא וחכם וכל האמוראים לא דברו אלא על מקום התחלתן וסיומן ולכך הביא רב אלפס ההיא דעילוי ערקומא להורות לנו על מקום התחלתן לאפוקי מ"ד דערקומא גופא ואגרמא ולגיו ואגרמא ולבר לא הביא כי הביא ההיא דשמואל במקום שהגידים צומתים עד מקום שמתפשטין וכל אותם סימנים אחרים שאומרים לנו על סיומו והויא דאגרמא ולגיו ואגרמא ולבר דכללן הלכך לא הוצרך להביאן עכ"ל. ורבינו ירוחם כתב ונראה עיקר שהם הפנים כי בדקתי כמה פעמים ולא מצאתים לא נתוקים ולא מחוברים יחד אלא אותם שבפנים אע"פ שתמצאם בחוץ כפנים כלומר אותו המין בעצמו אבל לא נתוקים עכ"ל ומהר"י ן' חביב ז"ל כתב וז"ל הר"ן לא הביא אלא פירוש הראב"ד והכריח דבריו מלשון הגמרא וגם הרשב"א כתב בק"ה יש גידים במקום זה כלפי חוץ שהזוג מכה עליהם ויש כלפי פנים כנגד גוף הבהמה ואינו בדין זה אלא הפנימיי' ע"כ וחכמי פרובינצ"א כן פסקו אבל בעל הספר והתוספות וגדולי צרפת ואשכנז כתבו שהם בחוץ שהזוג מכה עליהם וכן בעוף וכיון שראינו כמה פוסקי' מסכימים לדברי הראב"ד מי יכניס ראשו בין ההרים לכן ראוי ומחויב אצלנו לנהוג איסור בגידים הפנימיים גם בחיצונים עכ"ל ורבי' נמשך אחר דברי הרא"ש לכן כתב צומת הגידי' הם בעצם האמצעי כלפי חוץ שהזוג נופל עליו לאפוקי מדברי הראב"ד שכתב שהם כלפי פנים לצד חלל הבהמה: **ולענין** הלכה ראוי לחוש לדברי הראב"ד כיון שהרשב"א והר"ן מחזיקים דבריו וכמו שהורה זקן ויושב בישיבה מהר"י ן' חביב ז"ל:

ומ"ש רבינו והתחלתם מהערקום ולמעלה וכו' נפסקו או ניטלו כנגד הערקום כשרה נפסקו או ניטלו למעלה מהערקום שהוא המקום שהטבחים תולין בו טריפה כבר נתבאר דהלכתא כמ"ד דעילוי ערקומא דהיינו היכא דפרעי טבחי: ומ"ש שיעור ארכו ממקום שמתחילין להיות צומתין עד שמתפשטים בבשר בגסה הוא ד' אצבעות לרש"י כבר נתבאר שכ"כ בפי' ד' בטדי בתורא ולטעמיה אזיל שבפרק א"ט [נ:] גבי חלחולת פירש דמלא בטדא היינו אצבע: **ומ"ש** ולהרמב"ם י"ו אצבעות כ"כ בפ"ה מה"ש ולטעמיה אזיל שבש"ו גבי ההיא דחלחולת כתב דשיעורה ד' אצבעות וא"כ ד' בטדי הוי י"ו וכן פירשו הרי"ף והרשב"א גבי חלחולת דמלא בטדא הוי ד' אצבעות וכן פירשו התוספות (מד:) גבי שיעור אורכן [illegible] וכתב עוד הרשב"א בתשובה סימן ל"ו שנראין דברי הרמב"ם שאילו היה פירושו כפירש"י הלא נראה לעין שהם מתפשטין אפילו בדקה יותר מד' אצבעות ואע"פ ששיעור י"ו אצבעות דשור נראה כשיעור ארוך אינו מוכחש לעין כשיעור ארבעה אצבעות ועוד שקבלת הגאונים תכריע ור"ת כ"כ כי כך קבל מרבותיו דבטדא היא ארבעה אצבעות וראוי לסמוך עליהם עכ"ל (א): ומ"ש ובבהמה דקה לא נתנו בהם חכמי' שיעור אלא במראיתן ובמישוש דכל זמן שהם לבנים קשים ועבים יש להם דין צומת הגידים אבל משהם מתחילין להתרכך או שהם קטנים ודקין אין להם דין צומת הגידים מבואר בלשון הגמרא שכתבתי: **ומ"ש** במקום שאין לבנים כ"כ אלא לבנים קצת ומזהירין כעין זכוכית לרש"י הוי צומת הגידים היינו מה שכתבתי מר בר רב אשי אמר כיון דזוגי אע"ג דלא חיורי ופסק רש"י הלכה כמותו והרא"ש אחר שכתב פסק רש"י כתב ור"ח פסק שאין הלכה כמותו וכ"כ הרי"ף וז"ש רבינו ולרב אלפס לא הוי צומת הגידים וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח:

ומ"ש רבינו וכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל אע"פ שאינו מבואר בהדיא מכיון שהביא סברא זו לבסוף משמע דהכי ס"ל והכי נקיטינן: ומ"ש ויש גידים אחרים שנבלעים באלו כזכרות בנקבות ואותם אינם בכלל צומת הגידים נראה שלמד כן מדברי הראב"ד וכתבו לענין אם ימצאו בצומת הגידים שבצד המולך: ומ"ש וגידים אלו ג' בבהמה אחד עב וב' דקים שם אמר אמימר משמיה דרב זביד תלתא חוטי הוו חד אלימתא ותרי קטיני איפסיק אלימתא אזלה רוב בנין איפסקו קטיני אזלה רוב מנין מר בר רב אשי מתני לקולא איפסיק אלימתא הא איכא רוב מנין איפסיקו קטיני הא איכא רוב בנין וכתב המרדכי פירש ראבי"ה שהעב מונח על שנים הדקים ממש והוא אותו שמפרידין כשתולין הבהמה ברגליה והב' הם דבוקים בבשר ובעצם · וכתבו הרי"ף והרא"ש דהלכה כמר ב"ר אשי וכן דעת הרמב"ם בפ"ח מה"ש וכ"כ הרשב"א דהא קי"ל כמר ב"ר אשי בכולי תלמודא בר מהנך תרי: וכתב עוד ותמהני במ"ש בספר התרומה בשם רש"י דנקטינן בהא לחומרא כדברי אמימר ואולי בנסחאות שלהם ל"ג מר ב"ר אשי אלא אמורא אחרינא משמיה דרב זביד · וגרסינן בתר הכי אמר רב יהודה אמר רב צומת הגידים שאמרו ברובו מאי ברובו ברוב אחד מהן ופרש"י אם נפסק רובו של אחד מהם טריפה · וא"ד מאי רובו רוב של כל אחד ואחד כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו הא איכא תילתא דכל חד וחד מסייע ליה לרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידים שאמרו אפי' לא נשתייר בהם אלא כחוט הסרבל ופירש הר"ן דאפילו נפסקו שלשתן ולא נשתייר בכל אחד אלא כחוט הסרבל דהיינו מהו כשרה וכתב הרשב"א שכתוב בספר התרומה בשם רש"י דהשתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר הלך אחר המחמיר הילכך אפילו ברוב אחד מהן טריפה וכ"כ שהוא דעת סמ"ג וסמ"ק · וק"ל כיון דנפסק רוב אחד מהם אפילו רוב חד

הרא"ש והפליג כדבריו לסתור דעת הראב"ד אבל הרשב"א והר"ן וגאונים אחרים פסקו כדברי הראב"ד ולפיכך הסכימו הרי"ו אבן חביב והב"י והורו לנהוג איסור בגידים הפנימיים גם בחיצוניים והכי נהוג:

ומ"ש והתחלתם מהערקום ולמעלה כו' כך פסק רש"י לחומרא כרבי אבא דהכי אמר רב יהודה היכא דפרעי טבחי והיינו דרבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב אסי דעלוי ערקומא וכך פסקו הרי"ף והרמב"ם וגדולים אחרים וק"ל דרבי' למיתר והתחלתם למעל' מהערקום שהרי אין טרפות בצומת הגידין אלא מסוף הערקום אבל השוק ולמעלה כמו שמבואר בסמוך בדברי רבינו עצמו אלא דתחלה כתב מקום צומת הגידין איך הם מתחילין מסוף הערקום אבל ארכובה הנמכרת עד הראש ולמעלה והיינו דקאמ' והתחלתם מהערקום ולמעלה כו' עד כעין בשר ואחר כך כתב חלוקי דיניהם וקאמר נפסקו או נטלו כנגד הערקום כשרה אבל נפסקו או ניטלו למעלה מהערקום וכו' טריפה וכתב ה"ר ירוחם שערקום הוא עצם שמשחקין בו התינוקות כו' והוא שקורין בל"א טש"ך:

ומ"ש ושיעור ארכן כו' שם וכמה אמר אביי ד' בטדי בתורא ופי' רש"י ד' אצבעות והרמב"ם מפרש בטדי אחד ארבע אצבעות וארבע בטדי י"ו אצבעות וכך פי' הרי"ף והרשב"א גבי חלחולת מ"ל בסימן מ"ו וכן פירשו התוספות בפרק אלו טרפות (בדף מ"ד) לגבי חלחולת בד"ה כדי תפיסת יד וו"ש הרא"ש בפרק בהמה המקשה על דברי רמב"ם וכ"פ רש"י לעיל כמלא בטדא ארבע אצבעות הוא ט"ס שהרי רש"י פירש להדיא לגבי חלחולת בטדא אצבע אלא צ"ל ר"י במקום רש"י ורומז על מ"ש התוספות בפרק אלו טרפות שהם דברי ר"י · ואף ע"פ דרבינו כתב לגבי חלחולת בסתם כפירוש התוספות והרמב"ם מכל מקום הכא כאן פירש רש"י להורויי דמפרש"י עצמו מוכח דלא קי"ל כותיה שהרי לפי פרש"י דבזוגי היה צומת הגידים אם כן נראה לעין דאף בדקה הם מתפשטים יותר מארבע אצבעות וכמו שכתב הרשב"א בתשובה הביאו בית יוסף וזה מכריע דקי"ל כהרמב"ם אי נמי יש לומר דכוונת רבינו להורות דיכול אדם להקל בזוגי וכדעת הרמב"ם מאחר דבאורך צומת הגידין רש"י גופיה מיקל דאינו אלא ד' אצבעות בגסה אם כן למאן דמחמיר כרמב"ם דאורך ל"ה י"ו אצבעות אף רש"י מודה דיכול להקל בזוגי וזה נראה עיקר ודו"ק: ומ"ש דבדקה לא נתנו בהם חכמים שיעור כו' מתבאר לשם בגמרא:

ומ"ש דכשמזהירין כעין זכוכית לרש"י הוי צומת הגידין ולרי"ף לא הוי צומת הגידין הטעם דרש"י פסק כמר בר רב אשי דס"ל הכי בגמרא וגורס בפרק הדיינין הלכתא כמר בר רב אשי בכולה תלמודא בר מהנך שבועה ואודית' וכתבו התוס' דכך יש בסדר תנאים ואמוראים אבל הרי"ף גורס בר מהנך שבועה ואורי וסימן כולו הפך לכן ואורי הייני הך דצומת הגידין דלית הלכתא כותיה וכ"כ התוס' ע"ש ר"ח ור"ת וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח וכן פסק ב"י ומכל מקום ראוי לחוש לדברי רש"י באיסורא דאורייתא ולענין מעשה הנה הרוקח בסימן ת"ר כתב דמחצה עצם האמצעי אין לחוש לצומת הגידין וכתב מהר"ם איסרלש בת"ח דעל זה יוכל כל אדם לסמוך עצמו בין בעוף בין בבהמה · ומהרש"ל בא"ו שלו כתב עוד דאנן במדינתינו לא נהגינן אלא כדברי מהרא"י בכתביו סימן קצ"ה וכן הוא בש"ד דשיעור הגדול בעוף הוא רוחב אצבע ממקום שמתחילין ועיקר עכ"ל ובש"ע נראה מדברי מהרמ"א שהסכים ג"כ להורות כן אלא שאמר שיוכל לסמוך גם בבהמה שאין למעלה מחצי העצם כל עיקר אבל מהרש"ל בס' המקשה סימן י"ב כתב דנוטה לפירוש רש"י שפי' בשור הגדול ארבע אצבעות א"כ בעוף יספיק שיעור אצבע אפי' בעופות גדולים כגון אווזא ודומיהם אבל לפי מאי דקי"ל בשור י"ו אצבעות כהרמב"ם א"כ לא יספיק אצבע ולכל הפחות בעינן בעוף ב' אצבעות עכ"ל ובאגור החמיר טובא אבל הנכון שלא להחמיר יותר מרוחב שני אצבעות:

ומ"ש וגידים אלו הן שלשה בבהמה אחד עב ושנים דקים ויש גידים אחרים שנבלעים באלו כזכרות בנקבות כו' כך היא הגירסא הנכונ' וכל זה שם תלתא חוטי הוו חד אלימתא ותרי קטיני ואמרו עוד בליעי לא הוו צומת הגידין ופי' הראב"ד שאפשר שאמר כן על אותן שנבלעים בתוך אותן ג' גידין

דרכי משה

נו (א) בשערי דורא כתב כדברי רש"י וכתב ובבהמה דקה שיעורן ברוחב אצבע:

פרישה

ממעט רבינו לא זו אף זו קתני לא זו נטלו שלא נשתייר מהם כלום שהוא פשיטא אסור אלא נפסקו שהם עם מחוברים עדיין אלא שנקרעו אפ"ה אסור: (ג) ושמו ערקום פירוש והוא עצם שמשחקין בו התינוקות רבי' ירוחם וקורין בל"א טשי"ך: (ד) ולמעלה ממנו מתחברים וצומתים פרש"י שהעצם למעלה מן הפרק ערום בלא בשר כשפים והשלשה אצבעות והגידים מדובקים בו וכל זמן שהם נמשכין וקשורין השלשה יחד קרוי צומת עד מקום שמתפשטין ומתפצלין זה מזה ור' ירוחם פי' צומתין כלומר מחוברין ביחד ולא מתפצלין אילך ואילך בבשר: (ה) נפסקו או נטלו נקט נפסקו קודם נטלו שהוא לא זו אף זו לענין היתר דלא זו נפסקו אלא אפי' נטלו כשרה כנגד הערקום והא דנקט אפ"ה נפסקו או נטלו לאיסור לא רצה לשנות הלשון בבבא אחת: (ו) כנגד הערקום כשירה ואף על פי שצומת הגידין מתפשטות עד העקב כבר התחילו להתקשות ונעשות כעצם ואין טרפות צומת הגידין אלא במקום שהם רכים ועומדין לעצמן כגידין ולא קשה כעצם רשב"א: (ז) אלא לבנים קצת ומזהירין ס"א ומסורין מ"ו: (ח) וגידין אלו הן ג' אחד עב ושנים דקים והעב מונח על שני הדקים ממש והוא אותו שמפרידין כשתולין הבהמה ברגליה

וחו

דרישה

אין לסמוך על מכחשו ולעקור קבלת חכמי התלמוד שהיו מקובלי' מרבותינו ע"כ ע"ש ולכן כתב גם רבינו לפסקי מדעת הראב"ד ולא כתבו בשם פלוגתא. וז"ל מהרי"ן חביב וכיון שראינו כמה פוסקים מסכימים לדברי הראב"ד מי יכניס ראשו בין ההרים לכן ראוי ומחויב אצלנו לנהוג איסור בגידים הפנימים גם בחיצונים עכ"ל וכ"כ ב"י שראוי לנהוג בהיפך איסור: [ב] ושיעור אורכו כו' לרש"י ארבע אצבעות ולהרמב"ם י"ו אצבעות וז"ל הגמרא בפ' בהמה המקשה ועד כמה ארכו של צומת הגידין ארבע בטדי ופרש"י דהיינו ד' אצבעות והרמב"ם לטעמיה אזיל דגבי חלחולת אמר בפא"ט שיעור דבוק בירכיים בטדא ופי' הרמב"ם שהוא ד' אצבעות נמצא דארבע בטדי הם י"ו אצבעות וכתב הרשב"א בתשובה שנראים דברי הרמב"ם שאילו היה פירושו כפרש"י הלא נראה לעין שאפי' בדקה הן מתפשטין יותר מד' אצבעות ואעפ"י ששיעור י"ו אצבעות דשור נראה כשיעור ארוך אינו מוכחש לענין כשיעור ד' אצבעות ועוד שקבלת הגאונים תכריע ור"ת כ"כ כי כן קיבל מרבותיו דבטדא היא ד' אצבעות וראוי לסמוך עליהן עכ"ד · והואיל דמכאן מוכרח שהלכה כהרמב"ם בפי' בטדא כמ"ש הרשב"א הנ"ל א"כ כאן הוא [illegible] בעוף לכן כתב רבינו כאן דעת רש"י והרמב"ם וגבי חלחולת סתם וכתב דברי הרמב"ם [illegible] כאן כל פירושם: [ג] לרש"י הוי צומת הגידין ולהרי"ף לא הוי צומת הגידין [illegible] רש"י שיעור ארבע

ושנים דקים (ט) [ז] וכתב הרמב"ם נפסק הגדול כולו ושנים הקטנים קיימים או שנפסקו השנים והגדול קיים כשרה · וכן אם נפסק קצת כל אחד מהם כשרה עד שיפסק רוב כל אחד ואחד מהן (י) ורש"י אסר אפילו בנפסק רוב של אחד מהן וא"א הרא"ש ז"ל כתב אפילו לא נשאר רוב של כל אחד ואחד מהם כשרה שאינה אסורה אא"ב נפסק כל הגדול ורובו של כל אחד ואחד מהקטנים או שנפסקו כל שנים הקטנים ורובו של הגדול אבל אם נפסק הגדול ונשאר רוב מכל אחד מהקטנים או שנפסקו שנים הקטנים ונשאר בו רובו

של

גידין: **ומ"ש** בשם הרמב"ם נפסק הגדול מאלו הג' כולו וכו' שם אמר אמימר אפסיק אלימא אודא רוב בנין אפסיק קטיני אודא רוב מנין מר בר רב אשי מתני לקולא אפסיק אלימא הא איכא רוב מנין אפסיקו קטיני הא איכא רוב בנין וגרסי' תו בתר הכי א"ר יהודה א"ר צומת הגידין שאמרו ברובו מאי ברובו ברוב אחד מהם ופרש"י אם נפסק רוב אחד מהם טרפה וא"ד מאי רובו רובו של כ"א ואחד כי אמריתא לקמיה דשמואל א"ל מכדי תלתא הוו הא איכא תילתא דכל חד וחד מסייע ליה לרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידין שאמרו אפי' לא נשתייר בהם אלא כחוט השערה ותשמע לפי פשוטו דללישנא בתרא דרב לא מכשרינן אלא כשנשתייר רובו של כ"א וא' ולפיכך פליג שמואל עליה ואמר הא איכא תילתא דכל חד וחד והיינו דמסייע ליה לרבנאי דצומת הגידין שאמרו אפי' נפסקו שלשתן ולא נשתייר בכ"א אלא כחוט השערה דהיינו משהו כשרה והרמב"ם בפ"ח פסק כמר בר רב אשי דמתני לקולא משום דהלכתא כוותיה בכולי תלמודא בר מיוחך שבועה וחיורי ופסק נמי ללישנא בתרא וס"ל דלא פליגי אהדדי דאעפ"י דמכשרינן כדאפסיק אלימא כולו ואשתיירו קטיני שלמים לגמרי מ"מ לא מכשרינן כדאשתייר רוב של כ"א ואחד מהני דקטיני כיון דאפסיק רובו דאלימא אלא בעינן דאשתייר רובו של כ"א ואחד בכל שלשת הגידין וז"ש רבינו בסברת הרמב"ם וכן אם נפסק קצת כ"א מהם כשרה כו' אעפ"י שאין זה לשונו משום דס"ל דלהרמב"ם בעינן שישתייר הרוב בכ"א משלשת הגידין: ומ"ש עד שיפסוק רוב של כ"א ואחד מהם לאו דוקא רוב של כ"א ואחד דהא ודאי לפי סברתו בנפסק רוב של אלימא בלחוד טרפה אעפ"י דנשאר רובו של כ"א ואחד מהני דקטיני אלא מילתא דפסיקא נקט דעיקר כוונתו אינה אלא לאורויי לאפוקי מדשמואל דאמר דאפילו לא נשתייר בכל אחד אלא משהו כשרה וקאמר דליתא אלא בנפסק רוב של כל אחד ואחד נמי טרפה · אבל הרא"ש כתב וז"ל הרי"ף לא הביא אלא לישנא בתרא דרב ואע"ג דבשל תורה הוא וראוי להחמיר כלישנא קמא אלא שאי אפשר דקי"ל כמר בר רב אשי דמכשר ברוב בנין או ברוב מנין וכן צריך לייש' לישנא בתרא דרב כמר בר רב אשי וה"פ מאי רובו רוב כל אחד ואחד מן החוטין שהיא נטרפת בהן כגון אי מפסיק אלימא ונשתיירו קטיני ונפסק רובן טרפה וכן אי אפסיקו קטיני ורוב אלימה טרפה ולאפוקי מדשמואל דאמר אפי' לא נשתייר אלא כחוט השערה כשרה אבל אין לפרש כפשטיה דרב דבעינן רוב כל (אחד) ואחד דא"כ הוי דלא כמר בר רב אשי אם לא שנאמר דרוב כל אחד ואחד גריעי מרוב בנין או מרוב מנין והא לא מסתבר כלל דפשיטא דלמר בר רב אשי אם נשתייר רוב אלימא או רוב תרי קטיני כשר דרובו ככולו וכ"ש רוב כל אחד ואחד עכ"ל ודבריו אלה צריכין פירוש דמ"ש אין לפרש כפשטיה דרב וכו' כוונתו לסתור הפירוש שכתבתי בסמוך שהוא לפי פשוטו דמשמע דבעינן להכשרו דישתייר רוב כל אחד ואחד ואם נפסק רוב אחד מהם אעפ"י דנשתייר רוב של כל אחד ואחד מן השנים הנשארים טרפה דא"כ הוי דלא כמר בר ר"א דמכשיר אפילו נפסק הא' לגמרי כשנשארו שנים האחרים אם לא שנאמר דרוב של כ"א ואחד מהשנים הנשארים גריעי מרוב בנין ורוב מנין והא לא מסתבר כלל דאיך יעלה על הדעת שכשנפסק האחד לגמרי עדיף טפי מלא נפסק לגמרי דאעפ"י דיש לתרץ דכשנשארו שנים שלמים לגמרי ואע"ג דנפסק השלישי לגמרי עדיף טפי מנפסקו שנים מקצתו ונשאר הרוב מכ"א ואחד והשלישי נפסק רובו ונשאר מקצתו מ"מ אין זה אמת דפשיטא דלמר בר רב אשי אם נשתייר רוב אלימא או רוב תרי קטיני כשר דרובו ככולו בכל התורה כולו ואע"ג דנפסק השלישי לגמרי וא"כ כ"ש כשנשארו רוב כל אחד ואחד מהשנים והשלישי לא נפסק לגמרי כי אם רובו ונשאר מקצתו דכ"ש דכשר וז"ש רבינו בסברת הרא"ש דאפילו לא נשאר רוב של כל אחד ואחד מהם כשרה דלא בעינן שישאר הרוב מכל אחד משלשת הגידין שאינה אסורה אלא א"כ נפסק כל הגדול וכו' אבל נפסק הגדול ונשאר רוב מכל אחד מהקטנים או שנפסקו ב' הקטנים ונשאר רובו של הגדול כשר דרובו ככולו וצריך לבאר דמ"ש רבינו תחלה שאינה אסורה אלא א"כ נפסק כל הגדול ורובו של כל אחד ואחד מהקטנים או שנפסקו כל שני הקטנים ורובו של הגדול לאו דוקא דודאי ה"ה כשלא נפסקו שום אחד מהשלשה גידין לגמרי אלא נשאר מקצתו מכל אחד ואחד נמי טרפה כיון שנפסק הרוב מכל אחד ואחד וכדמשמע להדיא מדפליג עליה שמואל הא איכא תילתא דכל חד וחד דהלכתא דלרב אפי' איכא תילתא דכל חד וחד נמי טרפה אלא כתב רבינו כן כדי לבאר בחלוקה האחרית דבנפסק כל הגדול ונשאר רוב מכל אחד מהקטנים או שנפסקו כל השנים הקטנים ונשאר רובו של הגדול כשר ואיידי דאותה החלוקה האחרת נקט נמי ברישא נפסק כל הגדול כו' או שנפסקו כל שני הקטנים כו' ואה"נ דה"ה בלא נפסקו לגמרי נמי טרפה כדפרישית · גם לשון הרא"ש שכתב וה"פ כו' כך היא דעתו דאף על פי דנשאר המקצת מכל אחד מהג' גידין נמי טרפה כיון שנפסק הרוב מכל אחד ואחד ולא בא אלא לפרש לשון מאי רובו רוב של כל אחד ואחד מן החוטין שהיא נטרפת בהן כגון אי אפסיק אלימא כו' והיינו בין דאפסיק לגמרי בין דאפסיק רובו בלבד דרובו ככולו ונשתיירו קטני ונפסק רובן טרפה וכן אי אפסיקו קטיני כולן או רוב כל אחד ואחד ורוב אלימא טרפה ולאפוקי מדשמואל דאמר אפי' לא נשתייר מכל אחד מהשלשה גידין אלא משהו כחוט השערה כשרה והב"י הבין דהרא"ש מפרש בדשמואל דאפילו לא נשאר אלא באחד מהם כחוט השערה דהיינו כל שהוא כשרה והקשה עליו דאם כן היכי קאמר תלמודא דמשום דאמר שמואל מכדי תלתא הוו מסייע לרבנאי דילמא שמואל בעי שישתייר מכל אחד וכדקאמר הא איכא תילתא דכל חד וחד ולאו היינו דרבנאי וצ"ע עכ"ל ולמאי שכתבנו ל"ק ולא חידי שוב ראיתי שמהרש"ל כתב לפרש דברי הרא"ש בזה והאריך ולא הבנתי תוכן דבריו לפי שנדפסו בטעות ע"ש בפ' המקשה סימן י"ד · ויש להקשות דמנ"ל לרבינו לפרש סברא אחרת בדברי הרמב"ם דלא מכשרינן אלא בנשתייר רוב של כל אחד מהג' גידין דילמא גם הרמב"ם מפרש כפירוש הרא"ש שהרי דבריו סתומין כלשון הגמ' · ואפשר דדקדק רבינו מדביאר הרב לגבי עוף וכתב אפילו נחתך רובו של אחד מהי"ו טרפה ואף על פי דבגמ' קאמרינן בסתמא בעופות י"ו חוטי אפסיק חד מינייהו טרפה ואם כן לפ"ז היה לו לבאר ג"כ בבהמה דבנחתך העבה מותרת אע"פ שלא נשאר בשנים הקטנים כי אם הרוב אלא דסבירא ליה דדוקא כשהשנים שלמים לגמרי אז מותרת כנחתך העבה לגמרי אבל בנחתכו גם השנים הקטנים אף על פי שנשאר הרוב מכל אחד ואחד אינה מותרת אלא אם כן שנשאר גם הרוב מן העבה וכפשטיה דרב בלישנא בתרא: **ומ"ש** רבינו דרש"י אסר אפילו בנפסק רוב של אחד מהם טעמו דפסק כלישנא קמא דרב דקי"ל כרב באיסורי ולפיכך אודיתא לה לדמר בר רב אשי דמתני לקולא אפסיק אלימא הא איכא רוב מנין כו' אלא נקטינן בהא לחומרא כאמימר דאמר אפסיק אלימא אודא רוב בנין

וסבירא

חד דקטיני טריפה היאך פסק לעיל רש"י הלכה כאמימר דאמר איפסיק קטיני אודא רוב מנין טעמא דאיפסיק תרווייהו הא איפסיק חד מקטיני דלא אודא רוב בנין ולא ריב מנין כשרה ואפשר דלא פסק כאמימר אלא לענין איפסיק אלימא טריפה ודוחק דא"כ הכי איבעיא ליה למימר ולית הלכתא לא כאמימר ולא כמר ב"ר אשי אלא כל"ק דרב יהודה דלקמן אח"כ בדקתי בספר התרומה ומצאתי שכתב כלשון הזה אית דאמרי משמיה דרב זביד דבתרי דוקא טריפה ואית דאמרי כמי בחד אלימא ואיפסיק ורב יהודה אמר רב לל"ק רוב אחד מהם שנפסק וללשון שני רוב כל אחד דוקא וכרש"י דהלך אחר המחמיר. הלכך אפי' ברוב אחד טריפה עכ"ל ומעתה לא פסק כאמימר כמ"ש הרשב"א בשמו אלא ג' אמוראי פליגי בהא מלתא וכחד מינייהו איכא תרי לישני וה"ל ד' מחלוקות ופסק כדברי המחמיר

והרי"ף לא כתב אלא לישנא בתרא וכתב מאי דאיתמר עליה כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי פשיטא מכדי תלתא הוו וכו' מסייע ליה לרבנאי דאמר משמיה דשמואל צומת הגידים שאמרו אפילו לא נשתייר בהם אלא כחוט השערה כשירה וכ"כ הר"ן דמדבריו משמע דהלכה כשמואל משום דרבנאי אמר הכי משמיה ואינו נראה דכיון דמשמיה דשמואל קאמר לה ה"ל פלוגתא דרב ושמואל וקי"ל כרב באיסורי הלכך כל שנפסק רוב כל אחד ואחד טריפה לפי שלא נשתייר לא רוב בנין ולא רוב מנין וה"ה דאי איפסיק אלימא וחד מן קטיני לגמרי טריפה מהאי טעמא אלא דאי לא איפסיק לגמרי אע"ג דלא אשתייר בהו אלא משהו בעלמא ואזל ליה רוב בנין ורוב מנין כיון דחד מינייהו כולו או רובו קיים ואידך תרווייהו לא איפסיקו לגמרי כשלימין חשיבי ולא אזלינן בתר רוב בנין או רוב מנין אלא היכא דאיפסיק אלימא וחד מן קטיני לגמרי וכן דעת הרמב"ם בפרק הנזכר דהלכתא כלישנא בתרא דרב ואם נחתך רובו של כל אחד מהן טריפה וכ"פ הרשב"א בת"ה · וז"ל הרא"ש הרי"ף לא הביא אלא לישנא בתרא דרב ואע"ג דבשל תורה הוא וראוי להחמיר כל"ק אלא שא"א דקי"ל כמר בר רב אשי דמכשיר ברוב בנין או ברוב מנין וכן צריך ליישב לישנא בתרא דרב כמר בר אשי וה"פ מאי רובו רוב כל אחד ואח' מן החוטין שהיא נטרפת בהם כגון אי איפסיק אלימא ונשתיירו קטיני ונפסק רובן טרפה וכן איפסיק קטיני ורוב אלימא טריפה ולאפוקי מדשמואל דאמר אפילו לא נשתייר אלא כחוט השערה כשרה אבל אין לפרש כפשטיה דרב דבעי רוב כל אחד ואחד דא"כ הוי דלא כמר בר רב אשי אם לא שנאמר דרוב כל או"א גרוע מרוב בנין או מרוב מנין והא לא מסתבר כלל דפשיטא דלמר בר רב אשי אם נשתייר רוב אלימא או רוב תרי קטיני כשר דרובו ככולו וכ"ש רוב כל אחד ואחד עכ"ל: וכתב רבינו ירוחם כדברי הרא"ש · ונראה מדברי הרא"ש שהוא מפרש הא דאמר שמואל אפילו לא נשתייר אלא כחוט השערה היינו אפילו נפסקו כל צומת הגידים ונשתייר באחד מהם כחוט השערה דהיינו כל שהוא כשרה וקשיא לי היכי קאמר תלמודא דמשום דאמר שמואל מכדי תלתא הוו מסייע לרבנאי דילמא שמואל בעי שישתייר מכל אחד וכדקאמר הא איכא תילתא דכל

חד

דרישה

מרבע אצבעות ולהרמב"ם השיעור י"ו ואילו בדקה לרש"י שיעור צומת הגידין גדול יותר מלדברי הרי"ף שקמי בפיטת הרמב"ם [ז] וכתב הרמב"ם נפסק הגדול כו' ז"ל הגמ' בפרק בהמה המקשה דף ע"ו אמר אמימר משמיה דרב זביד תלתא חוטי הוו חד אלימא ותרי קטיני איפסק אלימא אודא רוב בנין אפסיקו קטיני אודא רוב מנין מר בר רב אשי מתני לקולא איפסק אלימא הא איכא רוב מנין אפסיקו קטיני הא איכא רוב בנין וכתבו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש דהלכה כמר בר רב אשי וכ"כ הרשב"א דהא קי"ל כמר בר רב אשי בכולי תלמודא בר מתרי וכתב עוד ותמהני במ"ש בספר התרומות בשם רש"י דנקטינן בהא לחומרא כדברי אמימר ואולי בנוסחאות שלהם ל"ג מר בר רב אשי אלא אמורא אחרינא משמיה דרב זביד · וגרסינן בתר הכי אמר רב יהודה אמר רב צומת הגידין שאמר ברובו מאי ברובו ברוב אחד מהם ופרש"י אם נפסק רובו של אחד מהם טריפה איכא דאמרי מאי רובו רוב של כל אחד ואחד כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוי הא איכא תילתא דכל חד וחד מסייע לרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידין שאמרו אפי' לא נשתייר בהם אלא כחוט השערה ופירש הר"ן דאפי' נפסקו שלשתן ולא נשתייר בכל אחד אלא כחוט השערה דהיינו משהו כשרה וכתב הרשב"א שכתוב בספר התרומות בשם רש"י דהשתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר הלך אחר המחמיר הלכך אפי' ברוב אחד מהם טריפה וכן נראה שהוא דעת סמ"ג וסמ"ק · וכתב ב"י ע"ו וק"ל כיון דנפסק רוב אחד מהן אפי' רוב חד דקטיני טריפה היאך פסק לעיל רש"י הלכה כאמימר דאמר איפסק קטיני אודא רוב מנין טעמא דאפסיקו תרווייהו הא איפסיק חד מקטיני דלא אודא רוב בנין ולא רוב מנין כשרה ואפשר דלא פסק כאמימר אלא לענין איפסיק אלימא טריפה ודוחק דא"כ הכי איבעיא ליה למימר ולית הלכתא לא כאמימר ולא כמר בר רב אשי אלא כלישנא קמא דרב יהודה ולקמן אח"כ בדקתי בספר התרומה ומצאתי שכתב

בלשון

פרישה

שבהמה ברגלים ישנים הם דבוקים בבשר ונעלם לאני"ס (ט) וכתב הרמב"ם כו' וכן אם נפסק קצת כל אחד מהם כשרה אין לדקדק מדבריו דדוקא אם לא נפסק אלא קצת כל אחד ואחד מהם כשרה דמשמע הא אם נפסק רוב אפי' של אחד מהם טריפה דז"א שהרי כתב רבינו אח"כ מיד עד שיפסוק רוב כל אחד מהם דמשמע דוקא עד שיפסקו רוב של כל השלשה גידים טריפה אבל אם נפסקו אפי' רוב של שנים כשרה אלא ה"פ וכן כשהתחילו לפסוק כל השלשתן כשרה לעולם עד שיפסוק רוב של כולם ולכן דקדק בלשונו ואמר עד כו' וכן הוכחתי בדרישה (י) ורש"י אסר אפי' בנפסק רוב של אחד מהן כ"צ לגרוס וכן הוא בספרים מדויקים וביאר ב"י דברי רש"י דאפי' בנפסק חוט אחד טריפה אפי' אחד מקטיני ולא נהירא לי לפרש דברי רש"י כן דא"כ קשיין דברי רש"י אהדדי כמו שכתבתי בדרישה אלא נ"ל לבאר דברי רש"י שהביא רבינו שאפילו בנפסק רוב של אחד מהם טריפה ר"ל רוב של מין אחד רוב בנין או רוב מנין וע"ד זה מבוארים שפיר דברי הרא"ש שכתב ע"ז רבינו וז"ל וא"א הרא"ש ז"ל כתב אפי' לא נשאר רוב של כל אחד ואחד מהם כשרה שר"ל נמי רוב מין וכמ"ש בסמוך וקאי אדברי רש"י שכתב רבינו דלדעת רש"י אפי' נפסק רוב של מין אחד טריפה וכתב עליו דלדעת הרא"ש לא נטרפה בנפסק רוב מין אחד אבל אם נאמר דברי רש"י כמ"ש ב"י דר"ל אפי' בנפסק רוב חוט אחד טריפה והיינו אפי' בחוט אחד מקטיני יקשה דברי הרא"ש שהביא רבינו שנצרך נמי לפרש שמ"ש אפילו לא נשאר רוב כל אחד ואחד מהם דמשמע רוב כל חוט ונידוק מזה דתרתי מועין איכא צריך שישאר רוב מהם ובנפסקו רובו של שני חוטין טריפה אפילו קטיני וז"א שבהדיא כתב הרא"ש שרוב כל אחד ר"ל רוב מין אחד וגם מלשון רבינו מוכח כן מדיוק וביה שהרי מבאר אח"כ שלא נטרף אפי' נפסקו תרי קטיני אם נשאר רובו של אלימא קיים ואם כן קשיין דברי הרא"ש אהדדי אלא נראה כמ"ש ועד"ר · ומש"ר בשם הרא"ש דאינו

אסורה

חדושי הגהות

ב להבין דברי הרא"ש וטור בזה הנראים קצת בסותרים בתוך דבריהם ע' במעי"ם ודרישה וב"ח וש"ז :

של הגדול כשר [ה] בעוף הן בעצם האמצעי כמו בבהמה וסימנם בו כסימנם בבהמה והם ט"ז [ו] וחמור עוף מבהמה שאפילו אם נפסק

חד וחד ולאו היינו דרבנאי וצ"ע : **ומ"ש** בעוף הם בעצם האמצעי כמו בבהמה. כ"כ הרשב"א בת"ה וכ"כ הר"ן בפרק בהמה המקשה שיעור צומת הגידים בעוף מתחלת עצם השוק המחובר עם הרגל עד שנבלעים בבשר דשוב אין דין צומת הגידים עליהם וכ"כ הרא"ה · ויש לתמוה על הרמב"ם שכתב בפרק ח' מה"ש מנין גידין אלו בעוף י"ו תחלתן מן העצם שלמטה מאצבע יתירה עד סוף הרגל שהוא קשקשים קשקשים ולא ידענו מנין לו לשנות מקום צומת הגידים בעוף מבהמה וכבר השיג עליה הראב"ד ז"ל · ורבינו ירוחם וא"ח כתבו על לשון זה של הרמב"ם שטעות הוא שנפל בספרים שכל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף וכן שלח הוא בתשובה לחכמי פרובינציא מעולם לא כתבתי זה וטעות הוא בספרים אלא כך כתבתי ובעוף הם י"ו גידים וז"ל תשובת הרשב"א סימן כ"ט מדעתי שנסתפקתם בדבר זה ממה שראיתם בדברי הרמב"ם שצומת הגידין בעוף הוא בעצם התחתון העשוי קשקשים ואיננו ומן הדומה שגם הוא ז"ל בעצמו חזר בו בתשובת שאלה ואין ספק בדבר זה כלל עכ"ל וכן כתב עוד בתשובה אחרת סי' ק"ס ששמע שהרמב"ם חזר בו וכתב עוד שם שממשמעות הגמרא הוא מבואר שצומת הגידין הוא בעצם האמצעי וכן בעוף בעצם האמצעי ג"כ ולא ברגל העשוי קשקשים ואע"פ שמתפשטים עד העקב כבר התחילו להתקשות ונעשים כעצם ואין טרפות תלוי בצומת הגידים אלא במקום שהם רכים ועומדים לעצמם בגידים ולא קשים כעצם אלא כבשר וזה שחילקו בהם בגמרא בין אדומים ללבנים ובין זוגי ללא זוגי עכ"ל · וכן הסכים הריב"ש בתשובה סימן קכ"ד שמקום צומת הגידים בעוף כמו בבהמה : **ומ"ש** שבעוף הם י"ו ושאם נפסק אחד מהם טריפה פשוט בפ' בהמה המקש' וכתב המרדכי שפי' ברוקח דיכולים לבדקן על ידי מחט וכו' ובו חוט ונוטל המחט וכורך סביב כל אחד ואמרינן בגמרא אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה אבא ואייתו לקמיה עופא ובדק ואשכח ביה ט"ו הוה חד דהוה שני מחבריה ופרש"י שהיה עב מחבירו כפליים ואשכח תרי · ומשם למד רבינו ירוחם וכתב וכשבודקין אם לא ימצא המנין וירא אחד מהם גס יותר מחבירו ינסלנו אולי הם שנים וכתב הרוקח ויראה שלא יפריד

וסבירא ליה לרש"י דאמימר נמי מודה ללישנא קמא דרב דאפי' איפסק רוב חד דקטיני טרפה והא דקאמר אמימר איפסיק קטיני אזלא רוב מנין כו' ואזא הדין אפסיק חד מקטיני דלא אזלא רוב בנין :לא רוב מנין נמי טרפה אלא דהוא גופא איצטריך לאמימר לאשמועינן דאפסיק קטיני אזלא רוב מנין וטרפה לאפוקי ממר בר רב אשי דמכשיר ולאו למידק מינה הא אפסיק חד מקטיני כשרה וסוגיא זו אשכחן טובא בתלמודא וכן פי' רשב"ם בפ' י"נ (דף קכ"ט) אמאי דקאמר תלמודא אי לאפוקי מדרבא מוסיף הוא ע"ש ובזה מתיישב מה שהיה קשה לבית יוסף אמה שכתב בספר התרומה בשם רש"י דנקטינן בהא לחומרא כאמימר והלא הוא עצמו כתב דרש"י פסק כלישנא קמא דרב דאלמא דלא פסק כאמימר דלמאי שכתבתי לא סתרי אהדדי הלכתא אהלכתא דאיכא למימר דאמימר גופא סבירא ליה כלישנא קמא דרב ועוד אפשר לומר דאפילו את"ל דאמימר לא סבירא ליה כלישנא קמא דרב מכל מקום רש"י לא פסק כאמימר אלא כלישנא קמא דרב אלא לפי שהיה קשה לו מדמר בר רב אשי דמכשיר ברוב מנין או ברוב בנין וקי"ל כמר בר רב אשי בכולה תלמודא בר ממיסך שבועה ולדית' לכך כתב רש"י דל"ק מודי דלא קי"ל כמר בר רב אשי בהא אלא נקטינן בהא לחומרא כדברי אמימר דמאחר מחמיר אפי' בנפסק רוב אחד מהם וקי"ל כרב באיסורי א"כ נקטינן בהא כאמימר ולא כמר בר רב אשי וא"כ לפ"ז כל כוונתו של רש"י לא היתה כי אם להורות דלא קי"ל כמר בר רב אשי אלא נקטינן כאמימר לחומרא אבל לא היתה כוונתו לפסוק כאמימר לגמרי אף במאי דמשמע מדיוק דבריו טעמא דאפסיק תרוייהו הא אפסיק חד מקטיני כשרה דהא ודאי ליתא אלא הילכתא כרב כלישנא בתרא שוב ראיתי בדברי מהרו"ך בכל זה פירושים מגומים לא שערום הראשונים : **בעוף** הן בעצם האמצעי כמו בבהמה כך כתבו כל המחברים וזולתי הרמב"ם שכתב שהן גם בעצם התחתון שהוא קשקשים והעידו שגם הוא חזר בו וי"א שטעות נפל בספריו וכבר האריך בזה ב"י : **ומ"ש** והם י"ו שם בגמ' : ומ"ש וחמור עוף מבהמה וכו' שם בגמ' אפסיק חד מינייהו טרפה אלא שלשון וחמור עוף מבהמה הוא לשון רבינו ע"פ דעת

דרישה

בלשון השני אית דאמרי משמיה דרב וביד דבעינן דוקא טריפה ואית דאמרי נמי בתר אלימא ואיפסיק ורב יהודה אמר רב ללישנא קמא רוב אחד מהם שנפסק ולשון שני רוב כל אחד דוקא ופרש"י דהלכך אסר שמחמיר הלכך אפי' ברוב אחד טריפה עכ"ל ומעתה לא פסק כאמימר כמ"ש רשב"א בשמו אלא ג' אמוראי פליגי בהא מילתא ובתר מינייהו איכא תרי לישני וה"ל ד' מחלוקות ופסק כדברי המחמיר עכ"ל ב"י · ודחוק הוא מאוד שהר הרשב"א כתב בשם רש"י דנקטינן בהא לחומרא דהלכה כאמימר והוא בעצמו כתב בשם ספר התרומה שכתב בשם רש"י דהשתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר הלכך אחר המחמיר הלכך אפי' ברוב אחד מהם טריפה ואין אפשר שלא הרגיש בקושיא זאת ע"כ נ"ל לפרש דדברי הרשב"א כולם נכונים למבין שהוא מפרש הא דאמר מאי ברובו ברוב אחד מהם פי' רוב מין אחד מהם דהיינו או רוב בנין או רוב מנין ואיכא דאמרי מאי רובו רוב כל אחד מהם היינו נמי רוב כל מין ומין ובזה פסק רש"י כדברי המחמיר דבנפסק רוב מין אחד טריפה והוא כדעת אמימר משמיה דרב וביד וכן מפרש רבינו ל' רש"י וכמ"ש בפרישה · והרי"ף לא כתב אלא לישנא בתרא וכתב מאי דאיתמר עליה כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי פשיטא מכדי תלתא הוו וכו' מסייע ליה לרבנאי דאמר משמיה דשמואל צומת הגידין שאמרו אפי' לא נשתייר בהם אלא כחוט השערה כשירה וכתב הר"ן דמדבריו משמע דהלכה כשמואל משום דרבנאי אמר הכי משמיה וקיימ"ל דכיון דמשמיה דשמואל קאמר לה ה"ל פלוגתא דרב ושמואל וקי"ל כרב באיסורי הלכך כל שנפסק רוב כל אחד ואחד טריפה לפי שלא נשתייר לא רוב בנין ולא רוב מנין וה"ה דאי איפסק אלימתא וחד מן קטיני לגמרי טריפה מהאי טעמא אלא דאי לא איפסיקא אע"ג דלא אשתייר בהו אלא משהו בעלמא ואזיל ליה רוב בנין ורוב מנין כיון דחד מנייהו כולו או רובו קיים ואידך תרוייהו לא איפסקו לגמרי כשלימין משוי ולא אזלינן בתר רוב בנין או רוב מנין אלא היכא דאיפסק אלימתא וחד מן קטיני לגמרי וכן דעת הרמב"ם בפרק הט' דהלכתא כלישנא בתרא דרב דאם נחתך רובו של כל אחד מהם טריפה וכן פסק הרשב"א בת"ה · וכתב עוד שם הר"ן ז"ל ומ"מ דבמשהו בעלמא לא משוי להו מטעם דרובו ככולו הכא משום דהא שמואל אפי' בנפסקו שלשתן נמי מכשר אע"ג דלא אשתייר בכל חד אלא כחוט השערה הלכך כיון דאמרינן דכל היכא דחד מינייהו קיים לא מטרפא בפסיקת רוב דאינך שמעינן מינה דכי אמרינן בעופא דאי אפסיק תרי מינייהו טריפה איפסיק לגמרי קאמרינן אבל רובא לאו כולה הוא ולא עוד אלא אפי' אפסיקו תמיסר ברובן וחד מינייהו שלם כשרה דהא הכא וסקינן דכל היכא דאית בהו חד כולו שלם או רובו אע"ג דאינך נפסקו ברובן וליכא רוב בנין ורוב מנין כשרה וכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ט' מה"ש דבעופא ברובן דחד מינייהו טריפה וכדבריו נראה לי דכיון דבעופא מחמירין ולא מכשירין אפי' ברוב מנין ורוב בנין אלא אפי' בחד טריפה סלקינן לכללין דרובו ככולו · ח"ל הרמב"ם הרי"ף לא הביא אלא לישנא בתרא דרב אע"ג דבשל תורה הוא ודאי להחמיר כלישנא קמא אלא שא"א דקי"ל כמר בר רב אשי דמכשיר ברוב בנין או ברוב מנין וכן צריך לישב לישנא בתרא דרב כמר בר רב אשי וה"פ מאי רובו רוב כל אחד ואחד מן השומין שהיא נטרפת בהן כגון אי איפסק אלימתא ונשתיירו קטיני ונפסק רובן טריפה וכן אפסיק קטיני ורוב אלימתא טריפה ולאפוקי מדשמואל דאמר אפי' לא נשתייר אלא כחוט השערה כשירה אבל אין לפרש כפשטיה דרב דבעי רוב כל אחד ואחד דא"כ הוי דלא כמר בר רב אשי אם לא שנאמר דרוב כל אחד ואחד גריע מרוב בנין או מרוב מנין והא לא מסתבר כלל דפשיטא דלמר בר רב אשי אם נשתייר רוב אלימתא או רוב תרי קטיני כשר דרובו ככולו וכ"ש רוב כל אחד ואחד עכ"ל · ודברי הר"ן והרא"ש צריכין ביאור להבין דבמה פליגי הרא"ש והר"ן או מה הכריחו להרא"ש שכתב אבל אין לפרש כפשטיה או איך יתפרש לישנא קמא לפירוש זה או מה הוא זה שכתב וכ"ש רוב כל אחד ואחד מה כל שכן איכא ומתוך זה יתבאר ג"כ מאי פליגי הרא"ש והרמב"ם · כי הנה בהיות שקי"ל כמר בר רב אשי דמכשיר ברוב מנין או ברוב בנין על פי זה מוכרחין לפרש מ"ש בגמרא מאי רובו רוב של כל אחד ואחד והסכימו הרי"ף להלכה דר"ל לקולא דאינו טריפה עד שיפסק רוב כל אחד ואחד מהן והיינו דלא ישאר אפי' רוב אחד מהן ואיזה רוב שישאר מכל אחד מהן כשר אלא שקשה להרא"ש א"כ משמע אפי' לא ישאר אלא רוב אחד מהקטיני ג"כ כשר וזה לא יתכן דהא לא כמר בר רב אשי דאינו מכשיר אלא א"כ ישאר רוב בנין או רוב מנין ומכח קושיא זו כתב הר"ן והרא"ש דלא אמר מר בר רב אשי הכי אלא אם כן נפסק לגמרי האלים ולא בעינן שאמרו שני הקטיני מה"ל בשלא נפסק לגמרי אפי' לא נשאר אלא מיעוט מהאלימתא ומיעוט מחד קטינא שני כיון שנשאר ג"כ רוב קטיני השני וכמ"ש ב"י בשמו וכמ"ש לעיל וזה גרסה דוקא בשיטת הרא"ש דס"ל דאמרינן רובו ככולו כן לקולא כן להחמיר ומ"ש כתב וכ"ל לישב לישנא בתרא דמר בר רב אשי דמאי דקאמר רוב כל אחד ואחד אינו ר"ל כל אחד מהג' גידין אלא ר"ל כל אחד ואחד מהמין שהוא נטרפת בהן כגון איפסק אלימתא ונשתיירו קטיני ונפסק רובן טריפה ומינה נשמע הדיוק הא נשתיירו שני הקטיני ולא נפסקו אלא המיעוט מהן כשר אע"פ שנפסק האלים לגמרי והיינו כמר בר רב אשי דמודה בהא כיון דנשתיירו הקטנים ברובן מיקרי רוב מנין אבל השתא דנפסקו רובן ס"ל דטריפה ולאפוקי מדשמואל דאמר אפי' לא נשתייר אלא כחוט השערה כשר ומסיק הרא"ש וקאמר אבל אין לפרש כפשטיה דרב דבעי רוב כל אחד ור"ל וא"ל יפה כיון שהרי"ף שהביא לישנא בתרא כיון דבשל תורה אזלינן לחומרא כלישנא בתרא דבעי רוב כל אחד ואחד והאי כל אחד ואחד הוא כפשטיה דהיינו אחד מהן אלימתא הן קטינים דאם יפסק רוב אחד מהן נטרפת הבהמה כיון שגם השומין השני נפסק מעט ולאפוקי מלישנא קמא דלפירוש זה (זה כתבתי לפי מ"ש בגירסת הרי"ף והרא"ש וב"י הביאם ככתבם ובלשונם אבל לפי גירסת הגמרא דף ע"ו ע"ב שהגירסא בלישנא קמא ביותר אריכות א"א לפרשו הכי ח"ל מאי רובו רוב אחד מהן כי אמריתא קמיה דשמואל א"ל מכדי תלתא הוו כי מפסיק חד מנייהו לגמרי הא איכא תרי · טעמא דאיכא תרי הא ליכא תרי לא ופליגי דרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צ"ס אפי' לא נשתייר בה אלא כמלא הסרבל כשרה ואיכא דאמרי כו' ומ"מ לא קי"מ אין נפרש לישנא בתרא לחומרא דמ"כ במאי פליגי דללישנא קמא אתמר כי אמריתא קמיה דשמואל בע"מ ממה שאיתמר בלישנא בתרא גם ללישנא קמא מצריך רב שלא יפסוק אפי' חד מהקטיני וברוב וכדמסיק שמואל ואמר כי מפסיק חד מאי הוי הא איכא תרי וללישנא בתרא אף לפי פי' זה אינו מצריך אלא שלא יפסק שום רוב מהשומין שהיא נטרפת מהן וק"ל) יסבור אינו לשון לקולא רוב אחד מהן ר"ל אפי' לא ישאר אלא רוב אחד מהן כשרה ולא שיצרך הרא"ש לפרש לישנא קמא דמילתא כתפרש דכיון דלישנא בתרא דאמר רוב כל אחד ואחד פי' דר"ל דבעינן שישאר רוב כל אחד ואחד ממילא פי' דלישנא קמא דאמר רוב אחד דר"ל דלא בעינן אלא רוב אחד ודלא כפירוש הנ"ל ומסיק הזה אינו דא"כ הוי דלא כמר בר רב אשי דס"ל דלא"ל שיהו שני השמינים קיימין אלימתא וקטיני · אם לא שנאמר דרוב כל אחד ואחד גרוע כו' ר"ל כן דין דרוב כל אחד ואחד דר"ל לפי פי' זה דבעינן רוב כל אחד ואחד ואי ליכא רוב חד מהשין והשני נפסקו אפי' קצת גרוע לטרוף בו שאינו נשאר מין אחד שלם והשני נפסק לגמרי דהתם מין אחד לכל הפחות שלם לגמרי מה"כ טה שאין שום א' מהן שלם · ומסיק דז"א דמר בר רב אשי דאמר אי שייר רוב אלימתא אינו ר"ל שישאר בשלימותו אלא ה"ה אם נפסק קצת ונשתייר רובו והשני נפסק לגמרי כשר משום דאמרינן רובו ככולו וכ"ש רוב כל אחד ואחד ר"ל כגון דידן דפירשנו דבעינן רוב כל אחד ואחד ואם נפסק רוב אחד והשני נשאר הרוב ס"ל דטריפה הא כ"ש הוא דכשר כיון דשום אחד מהן לא נפסק לגמרי אפי' אם נפרש רוב כל אחד מין אחד והיו נפסקין תרי הקטיני הרוב הוו כ"ש · וקי"ל אם נפרש כפשטיה רוב כל אחד כל חד וחד דלא יפסק אלא חד מהקטיני הרוב ואידך תרווייהו נשארו הרוב דכשר ואל תדמה נפסק מפירוש זה במ"ש כ"ש רוב כל אחד ואחד · שהרי לפני זה גם כן אמר כן אות באות ר"ל אם לא שנאמר דרוב כל אחד ואחד גרוע כו' ושם ג"כ ר"ל האי דינא דרוב כל אחד ואחד פירוש וכפ אך אחד מהן וקי"ל · והנה לפי מה שכתבנו מבוארים כל דברי רבינו שמ"ש בשם הרא"ש הוא כמ"ש שהוא סובר כהרי"ף וכמו שבארתי דבריו בפרישה ומ"ש בשם רש"י מבואר שרש"י פוסק כדעת המחמיר וכמ"ש הרשב"א בשמו ור"ל ג"כ מין אחד וכמ"ש בפרישה · ודעת הרמב"ם הוא כדעת הר"ן והחילוק שבין הר"ן והרא"ש מבואר דהרא"ש סובר רובו ככולו בין לקולא בין לחומרא ואינו מכשיר אלא ברוב מנין או ברוב בנין אבל להרמב"ם אפי' לא נשאר לא רוב מנין ולא רוב בנין כשר כגון אם נפסק רוב האלימתא וגם נפסק רוב חד מן קטיני ולא נשאר אלא רוב א' מן קטיני אפ"ה כשר וכמ"ש דבריו בפרישה שמ"ש רבינו בשמו עד שיפסק רוב כל אחד ואחד מהם ס"ל אפי' לא נשאר אלא רוב של אחד מהם אפי' של קטיני ומהטנים הנשארים לא נשאר אלא מיעוט כל אחד מהם כשרה ותדע שהרי מ"ש רבינו בשמו וכן אם נפסק קצת כל אחד כו' אין זה לשון הרמב"ם אלא ז"ל בפ"ט מה"ש בדין י"ט אחר שכתב שמלה הדין דמר בר רב אשי נחתך בבהמה עבה ונשאר הקטיני או איפכא כתב ונחתך רובו של כל אחד מהם טריפה ומא"ל שנחתכו כולן או נטלו כולן עכ"ל · גם מלשון זה המחבר דמא"ל שנחתכו כולן וכו' יש לדקדק קצת דס"ל כפירוש הר"ן דאילו לפירוש הרא"ש דמשום רובן ככולן לא ה"ל זה ומא"ל כו' דמה לי נטלו כולן או רובן ואף שמכל מקום הוא פשוט טפי מ"מ לא ה"ל למכתבינא הכי : ותימא על הב"י שכתב שר' ירוחם כתב כדברי הרא"ש וא"ח אסרי כתב בנתיב ט"ו חלק י"ש בהדיא כדברי הרמב"ם והר"ן שאם נשאר אחד שלימה אפי' חד מהקטיני ושנים האחרונים לא נפסקו לגמרי דכשרה והכי ולא כדברי הרא"ש אלא כדברי הר"ן והרמב"ם וכמ"ש · ואם מפני שכתב שם רבי ירוחם דאם נפסק רוב שלשתן אף על פי שמיעוטן קיים טריפה כתב דהיינו כדברי הרא"ש קשה הלא זה הסכמת כל הפוסקים הוא הרי"ף והרמב"ם ורש"י והרשב"א והר"ן ודוק · וגם תימא על הב"י שכתב וז"ל ונראה מדברי הרא"ש שהוא מפרש הא דאמר שמואל אפי' לא נשתייר אלא כחוט השערה היינו אפי' נפסקו כל צומת הגידין ונשתייר באחד מהם כחוט השערה וכאינו כל שהוא כשרה וקשיא לי היכי קאמר תלמודא דמשום דאמר שמואל מכדי תלתא הוו מסייע לרבנאי דלמא שמואל בעי שישתייר מכל אחד וכדקאמר הא איכא תלתא דכל חד וחד ולאו היינו דרבנאי וצ"ע עד כאן לשון ב"י ולנע"ד דלא ק"מ דע"כ גם הרא"ש מפרש לישנא דגמרא דקאמר מאי רובו רוב כל אחד ואחד דר"ל דאינו טריפה עד שיהא נפסק רוב כל אחד ואחד ואם רוב אחד נשאר שלם כשרה ולאפוקי מלישנא קמא דס"ל רוב אחד דר"ל אפי' ברוב אחד תלוי הטריפות שאם נפסק רוב אחד מהן ס"ל דטריפה אף על גב דשנים קיים קמ"ל הרא"ש דקי"ל כלישנא בתרא דלא מטריף אלא אם כן לא נשאר שום אחד מהשומין שהיא נטרפת בהן הרוב ואז כיון שלא נשאר בשום אחד מהן הרוב גם הוא מודה דאף על גב דהמיעוט מכל אחד קיים אפ"ה טריפה והיינו לאפוקי מדשמואל דס"ל אם מיעוט מכל אחד קיים כשרה ומ"ש הרא"ש כגון אי איפסק אלימתא כו' נקט אפסיק משום הדיוק לאשמעינן הא אם נשאר רוב אחד מהשומין אף שהשני נפסק לגמרי אפ"ה כשר וכמ"ש בעל הטור בשמו · ומ"ש הצריך הטור כדי לבאר דברי הרא"ש · א"נ מ"ש נקט אפסיק משום דבעי לישב דס"ל להאי לישנא לקולא כמר בר רב אשי ולא לחומרא ומדאמר בר רב אשי מכשיר אפי' באפסק חד מין וגם מיעוט מהמין השני ומזה דייק לבסוף דס"ל לפרשו אלא לקולא משום הכי נקט הרא"ש אפסק ברישא וע"כ אתה צריך לפרש דברי הרא"ש כן וג"כ ס"ל דלא איירי הגמרא באפסק אחד מהן לגמרי דהא לא אתפרש ע"ז מאי רובו רוב כל אחד ואחד ועוד דא"כ מאי מסיק הגמרא וקאמר כי אמריתה קמיה דשמואל א"ל מכדי תלתא הוי הא איכא תלתא דכל חד וחד ומאי פירוש רוב כל אחד ואחד ר"ל שנפסק אחד כולו והשני ברובו מאי קאמר הא איכא תלתא דכל חד וחד · וגם ב"י מדלא הקשה זה אפירוש הרא"ש ש"מ דפירש רוב כל אחד ואחד כמ"ש אלא שקשה לב"י אהרא"ש שכתב ולאפוקי מדשמואל דאמר אפי' לא אשתייר כחוט הסרבל מ"מ אפסיק חד מין ע"מ דס"ל להרא"ש דאפי' בהשתיירות כחוט הסרבל אחד מין כשרה ואינו מוכרח · ועי"ל דס"ל להרא"ש דהא דקאמר מסייע ליה לרבנאי היינו מדאינו דשמואל אינו מצריך שום רוב מאחד מהן יש סיוע לרבנאי דג"כ אינו מצריך רוב כל וגם מסתבר להרא"ש דמדאינו מצריך שום רוב דאפי' במיעוט דחד סגי והא דקאמר הא איכא תלתא דכל חד לדבריו דרב קאמר לדידי סגי אפי' בחד מיעוט לדידך אודי לי מיהא בהא כיון דאיכא תלתא דכל חד ואי ודו"ק : [ה] בעוף הן כו' וסימנם בו כסימנם בבהמה ז"ל רמ"ה ומי שאינו בקי לשער יעשה כרוחב אצבע בעוף ממקום שמתחילין (כ"כ הרוקח) ולמטה אין צומת הגידין למעלה מאמצע עצם האמצעי (כ"כ בשם מהרי"ל וש"ד) :

[ו] וחמור עוף כו' שאפי' נפסק אחד מהן טריפה וכו אלימתא וכ"ע הי כן בגמרא ובנפסק ברוב פליגו ואפי' הרמב"ם שסובר בעלמא רובו ככולו מודה שמודה כאן דלא אמרי רובו ככולו

ועמ"ש

נפסק אחד מהן טרפה כתב הרשב"א ואם נפסק קצתו של כל אחד מהם יש מתירין עד שיפסוק רוב כל אחד ואחד מהן כמו בבהמה ויש מי שאוסרין אפילו בנפסק רוב אחד מהם · (יא) ואם נשבר העצם במקום צומת הגידין ונקשר ונתרפא יפה יש אוסרין בלא בדיקה כיון שאילו הובא לפנינו קודם שנתרפא היה צריך בדיקה וה"ר שמואל מאיברא כתב בשם הריצב"א שאם לא נשתנה מראית הבשר שעל השבר אז ודאי נתרפא יפה אבל אם נשתנה אז ודאי יש לחוש ורבינו שמשון כתב שאם יארע הדבר בערב שבת בין השמשות בענין שא"א להכין אחרת היה מתירו אבל לא בענין אחר וכתב א"א הרא"ש ז"ל וכיון שהדבר מפוקפק בעיני הגדולים נכון להחמיר בדבר (יב) והרמב"ן מכשיר בניטלו צומת הגידין וחתך אחר כך הרגל למעלה מהם מפני שהוא פוסק בנחתכו רגליה כרב אלפס ובעיקר הפסק שהוא מכשיר בנחתכו רגליה למעלה מצומת הגידין אין דעת א"א הרא"ש ז"ל כן ובמה שכתב לחתוך הרגל למעלה מצומת הגידין להכשירה לפי דבריו כתב א"א הרא"ש ז"ל ודעת רחוקה היא זו :

דרושה

דעת הרמב"ם והרא"ש דאילו לרש"י עוף ובהמה שוין דאפילו בנפסק רוב א' מהם טרפה ואין להקשות לפי דעת רש"י אמאי אצטריך למימר בגמ' דבעוף טרפה באפסיק חד מנייהו הלא אפילו בבהמה טרפה ומכ"ש בעוף י"ל דס"ד דבעוף אפי' בנפסק מיעוטא דחד מנייהו ונשאר הרוב נמי טרפה קמ"ל דבעינן דאפסיק חד מינייהו כולו או רובו דרובו ככולו אי נמי אצטריך דס"ד כיון דו"ו הן לא מיטרפא בחד מינייהו קא משמע לן דלא : **כתב** הרשב"א ואם נפסק כו' יש מתירין כו' היינו ההולכים בשטת הרמב"ם ויש אוסרין כו' היינו ההולכי' בשיטת רש"י כמו שנתבאר' בסמוך· ודע שהר"ן תופס לו שיטה אחרת ומיקל בבהמה דאפילו אפסיק אלימא וחד מקטיני ולא אשתייר בהו אלא משהו בעלמא כיון דהשלישי קיים רובו כשרה · וכתב שכן דעת הרמב"ן גם בעוף דאפי' אפסיקו ע"ו ברובן וחד מינייהו שלם כשרה ולא קי"ל הכי אלא בבהמה לא מכשרינן אלא כשנשאר הרוב מכל אחד ואחד מהג' גידין אי נמי אפסיק אלימא לגמרי ונשארו הקטנים שניהם שלמים לגמרי או נפסקו השנים לגמרי ונשאר אלימא שלם לגמרי כשרה ובעוף מטרפינן ברוב אחד מהם וכדברי הרמב"ם מיהו סמ"ק וסמ"ג וסה"ת פסקו כרש"י דבבהמה נמי טרפה בנפסק רוב אחד מהן וראוי להחמיר לתעשה באיסור דאורייתא (כרש"י) ודעימיה שוב כ"ל מדברי מהרי"ק בשורש ל"ח שכך תופס עיקר והכי נמי מבואר בהגה ש"ד סימן כ"ו המתחלת כשהוא בל"א גישוו"אלין · וז"ל המרדכי בשם ראבי"ה העב תוכח על השנים הדקין ממנו והוא אותו שמפרידין כשתולין הבהמה ברגליה והשנים הם דבוקים בעצם ובבשר עכ"ל : **ואם** נשבר העצם במקום צומת הגידין כו' עד נכון להחמיר בדבר הכל בפסקי הרא"ש פ' בהמה המקשה · ואין להקשות ממה שכתב רבינו בסוף סימן נ"ה להכשיר בנשבר ונתרפא ולא כתב שום חולק דלשם מיירי בנשבר למעלה מצומת הגידין וכבר התבאר לשם בס"ד שכ"כ מהרא"י בת"ה סימן קס"ד וכן כתב בכתביו סימן קפ"ב ובהגהת ש"ד סימן ס'ו וכ"כ מהרי"ק בשורש ל"ח ומהר"ר יונה שער כ' סימן ג' ועיין בדרשות מהרי"ל הלכות א"ו והל' מאכלות אסורות בפסח ובאגור סימן אלף קנ"ד דהכי נקטינן להכשיר בנשבר שלא במקום צ"ה ונתרפא יפה ואעפ"י שבדברי הרא"ש הנזכר עוף לאו דוקא דה"ה בבהמה נמי אם נשבר במקום צ"ה וחזר ונקשר חיישינן לפסיקת אחד מן הגידין והכי משמע בדברי מהרי"ק שורש ל"ח וכ"כ הר"ר יונה להדיא ע"ש הרא"ש בשער כ' סימן ג' והי שבכל ספרי רבינו כתב בסתם שאילו הובא לפנינו קודם שנתרפא היה צריך בדיקה ולא כתב שאילו הובא העוף לפנינו כדכתב הרא"ש מפני שבא להורות כדין זה שאין חלוק בין עוף לבהמה ודלא כהגהת נוסחאות שהגיהו בדברי רבינו שאילו הובא העוף לפנינו : **כתב** במרדכי ע"ש סה"ת אי איכא ריעותא בצ"ה ואינו יודע אם נפסק אחד מהן או שום שאר ספיקות שבא לפנינו על כיוצא בזה פי' בה"ג דאנן לא בקיאין בבדיקה ויש לנו לאסור הכל ואין לנו להתיר מדרב הונא דאמר נשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה דה"מ במקום שיש לתלות בהיתר כגון בזאב כו' אבל במקום שתלוי בחסרון חכמה שאינו בקי להבחין אם נפסק אחד מן החוטין או היעכל ניביה וכן כולן ויש ריעותא בדבר שהטרפות תלוי בו יש לאסור הכל כדברי הגאון עכ"ל ולכן כתב א"ו הארוך דבעוף אם הוא רק נפוח שקורין גישוואלי"ן ונצרר הדם אף על פי שלא נשבר העצם ולא נחתך ואין בהם ריעותא מבוררת רק זאת אפילו הכי יש להטריף דכיון שהגידין בעוף דקין ותרובין קשה לבודקן אבל בבהמה שגידיו גדולין ואינן כ"א ג' יבדוק מי שבקי בבדיקתן דאע"פ דבנשבר ונקשר כתב א"ו הארוך גופיה דאף בבהמה טרפה היינו לפי שיש ריעותא מבוררת לכבינו כדפרישי' · אבל בהגהת ש"ד המתחלת כשהוא בל"א גישוואלי"ן וכו' משמע דאינו מחלק בין עוף לבהמה שהרי כתב כשהוא בל"א בלו"א או גישוואלי"ן יש לחתוך אותו ולראות אם נפסק אחד מן הגידין וי"ו גידין יש בירך של עוף ובבהמה ג' ואם נפסק אחד מהן טרפה אלמא דהשוה בהמה לעוף דבדיקה מועלת גם בעוף גם שמעתי מחכמי הדור שקבלה בידם לבדוק אותם וע"ד שכתב המרדכי בשם הרוקח דיכולין לבודקן ע"י מחט וכו חוט ונוטל המחט וכורך סביב כל אחד ועוד יש דרך שני לחתוך בסכין כל אחד ואחד בפני עצמו קודם שיחתך עצם מן התחתון מן הארכובה ואפשר שעל זה היה ראוי לסמוך במקום הפסד מרובה או לעני בדבר חשוב או לכבוד שבת וי"ט ומיהו כשבודקן ולא ימצא אלא ט"ו ויראה לו בגיד אחד שהוא עב לא יפלפנו ולהפרידו לשנים דאע"ג דאשכחן בגמ' דרב אשי הוה עביד הכי אנן אינן בקיאין בהאי ניפוץ ופירוד לשנים ואף למי שהוא בקי בבדיקתן לא יסמוך ע"ז להפריד אחד לשנים וכ"כ ה"ר ירוחם ומביאו ב"י וכ"כ מהרש"ל בסימן י"ד ואין חלוק בין נפוח ונצרר הדם או נפוח בלחוד או נצרר בלחוד הכל שוה דאפילו כשהוא בלו"א כמו שרגילות ע"י שקושרין הרגלים בחוזק נמי הוי ריעותא בעוף וצריך לבודקן וז"ל מהרש"ל בח"ו שלו כתב אבי"ה העזרי אם יש לקותא או חבורה או מכה בארכובה עצמו שקורין ישלוי"דא ושם צומת הגידין ויש לחוש בו שנחתכו הגידין טרפה אפילו לא נשבר העצם ולא יצא לחוץ טרפה עכ"ל המרדכי וכמדומה לי שראיתי פעם אחת כתוב בהגהת א"ו ישן שאם נמצא שם נפוח בצומת הגידין של התרנגולת שראוי להטריף אבל הכל לפי הנפוח וצריך המורה קודם שיטריף שיחתוך הנפוח ולעיין בו אם נראה מתוך הנפוח שיש בו ריקבון וכימות ויש לחוש לנפסק אחד מן הגידין או יש להטריף עכ"ל ואפשר ללמוד מדבריו דכשיחתוך הנפוח ולא נראה בו ריקבון וכימות כשר וא"צ לבדוק הגידין אבל כשנראה ריקבון יש להטריף ואין סומכין על הבדיקה דאין אנו בקיאין כדלעיל ומדלא חילק בין עני בדבר חשוב כו' אלמא דדעתו דאין לסמוך על בדיקתינו בשום פנים אכן אפשר דלא אמר הרב אלא בנפוח אבל בשינוי מראה בלחוד כמו בל"א בלו"א או ברוי"ן או גע"ל בכה"ג דאין כאן שום לקותא ולא נפוח מכשרינן לגמרי וא"צ לחתוך ולראות אם יש ריקבון וכימות מ"מ טוב להחמיר ולעיין ע"י שיחתוך כו' וז"ל א"ו הארוך שער כ"ו סימן עשירי בשם הא"ו כל הדברים שמכשיר התלמוד בבדיקה בנפולה ושבורה ודרוסה ובכל כה"ג זהו בימי החכמים אבל עתה בדורות האחרונים לא יסמכו החכמים על קבלתם לבדוק ואל יורו לאחרים להקל ויקבלו שכר על הפרישה יותר מעל הדרישה עכ"ל הא"ו והכי נהוג שלא לבדוק כל עיקר אלא כל שיש ריעותא במקצת דנשתנה מראית העור מבחוץ צריך לחתוך ולעיין אם יש ריקבון כו' ודוקא בעוף אבל בבהמה יש לסמוך על הבדיקה אפי' יש שם ריקבון וכימות כיון שאין כאן ריעותא מבוררת וכדכתב א"ו הארוך כ"ל : **והרמב"ן** מכשיר כו' כ"כ הרא"ש בשמו פ' בהמה המקשה ודחה דבריו ע"ש ולעיל בתחילת סימן נ"ה הביא ב"י דברי הגאונים בזה :

דרושה

יפריד אחד לשנים והר"ן פסק כצומת הגידים דבהמה דכל היכא דחד מינייהו קיים דלא מיטרפא בפסיקת רוב דאינך כמו שכתבתי לעיל וכתב דכיון דאמרינן הכי בבהמה ש"מ דכי אמרינן בעוף דאי איפסיק חד מינייהו טריפה איפסיק לגמרי קאמרינן אבל רובא לא כלום הוא ולא עוד אלא אפילו איפסיקו ט"ו ברובן וחד מינייהו שלם כשרה דהא הכא מסקינן דכל היכא דאית בהו חד כולו שלם או רובו אע"ג דאינך נפסקו ברובן וליכא רוב בנין ורוב מנין כשירה וכן דעת הרמב"ן. אבל הרמב"ם כתב בפרק ח' מה' שחיטה דבעופא ברובא דחד מינייהו טריפה וכדבריו נראה לי דכיון דבעופא מחמרינן ולא מכשרינן אפילו ברוב מנין ורוב בנין אלא אפילו בחד טרפינן הדרינן לכללן דרובו ככולו : **כתב** הרשב"א שיעור צומת הגידים בעוף מסתברא שהסימן בהם כאותם סימנים האמורים בדקה לפי שבדקה לא נתן קצבה לשיעורן אלא נתן סימנים בגופן בעביין ובמראיתן והן הן הסימנים בשל עוף ג"כ (ג) · **גרסינן** בפרק אלו טריפות (נג :) גמרא ודרוסת הזאב אמר רב יהודה אמר רב בדרוסה עד שיאדים בשר כנגד בני מעים נסתמסם הבשר רואין אותו כאילו אינו ופרש"י רואין אותו כאילו אינו ואם יש טרפות בניטל כולו כגון צומת הגידים טריפה דהאי נמי כניטל דמי וכתבתיו בסימן נ"ז : **כתב** המרדכי בס"פ בהמה המקשה דאי איכא ריעותא בצומת הגידים ואינו יודע אם נפסק צומת הגידים כתב בה"ג דאין בקיאים בטריפות ויש לאסור הכל (ג) · ואם נשבר העצם במקום צומת הגידים ונקשר וכו' עד נכון להחמיר בדבר הכל בפסקי הרא"ש פרק בהמה המקשה וא"ת כיון שיש אוסרין וגם הרא"ש נוטה להחמיר בדין זה היאך כתב רבינו בסוף סי' נ"ה נשבר העצם במקום שעושה טריפה וחזר ונקשר וכו' ולא כתב שום חולק בו וי"ל דהכא דוקא הוא דאיכא מאן דאסר משום דכיון דנשבר במקום צומת הגידים איכא למימר שמא נפסק אחד מהגידים וכיון שנפסק שמא לא נתרפא יפה אבל התם הטרפות תלוי ביציאת העצם לאויר העולם ואם יצא אינו חוזר להתרפאות כלל ואח"כ מצאתי חילוק זה בת"ה (ד) : כתב בא"ח שי"א שאם נשבר העצם בפנים תוך הבשר ואינו יוצא כלל א"צ לבדוק אחר צומת הגידים לפי שהעצם נוח להשבר מפני שהוא קשה אבל הגיד והעור שהוא רך לא וכשאנו רואים שהעור לא נפסק כל שכן שהגידים לא נפסקו וה"ר מנחם מצריך (ה) לבדוק הגידים אע"פ שאין העצם יוצא לחוץ ודעת הראב"ד בעצם שנשבר במקום צומת הגידים ויצא לחוץ טרפה והרא"ה כתב עצם האמצעי אינו נאסר בשבירה כל זמן שצומת הגידים קיימים והרמב"ן מכשיר בניטלו צומת הגידים וחתך אחר כך הרגל למעלה מהם וכו' נתבאר בסימן נ"ה :

דרושה

דרכי משה

(ב) וזהו דעת הטור ומעתה נדחו דברי האגור שכתבתי לעיל בשמו דס"ל דלדעת הרמב"ם בעוף כל העצם האמצעי יש לו צומת הגידים דזה אינו כמו שמשמע כאן וכן פסק מהרא"י בכתביו סימן קס"א דהוא דיה משער צומת הגידים לפי מראית העין כל עוף לפי גדלו ולפי קטנו שבר זמן שהם קשים הם צומת הגידים כמו בבהמה ומהרי"ל ז"ל שיער ברוחב אצבע לעוף ממקום שמתחילין עכ"ל מהרא"י וברוקח כתב סימן ת"ר שם צומות הגידים מחציו ולמטה כיון שנשבר העצם אפילו לא יצא לחוץ צריך לבדוק בצומת הגידים מחציו ולמעלה אין שם תורת צומת הגידים עכ"ל ונראה דעל זה יוכל כל אדם יסמוך אף מי שאינו בקי : (ג) ולכן פסק בא"ח אם הוא גישוואלין בל"א ונצרר הדם שאין שום ריעותא מבוררת לפנינו יש לחתוך ולראות ולבדוק אם נפסקו אחד מן החוטין ודוקא בבהמה שהם גדולים וניכרים לבדוק אף לדידן למי שבקי בבדיקות צומת הגידין אבל בשל עוף שהם דקים כ"כ וארוכים אפילו הוא שחור ונצרר הדם עליהם טריפה דאין אני בקיאין לבדקו כלל עכ"ל : (ד) ומשמע מדבריו דאם נשבר במקום צומת הגידין וחזר ונתרפא לא מהני בדיקה דאי ס"ל מהני בדיקה מאי קשיא ליה מההיא דלעיל דהתם אינו במקום צומת הגידין ולכן כשר מסתמא אבל בזמן דהוא במקום צומת הגידין צריך בדיקה שמא נפסק גיד אחד ולכן בעי בדיקה ולא היה צריך לחלק דכאן יש לחוש שמא לא נתרפא יפה אמנם דברי הטור אינן כדבריו דהרי כתב דיש אוסרין בלא בדיקה משמע דע"י בדיקה בצומת הגידין יש להכשיר רב"ע ומ"מ לדידן יש להטריף בעוף בכל ענין דהא אין אנו בקיאין כדלעיל ובשערי דורא סימן פ"ו דיש לנהוג כדעת הרא"ש להחמיר דכל ספק טרפות נהיגין להחמיר עכ"ל מהרא"י ז"ל : (ה) ולפי מה שנתבאר מוכח דלא קי"ל הכי דהא בנשבר ונקשר לא חיישינן דיוצאה לחוץ אפ"ה חוששים שמא נפסקו הגידים ולכן יש לתמוה אב"י שכתב הדבר כתמא ולא כתב דלא קי"ל הכי כתב בהג"א פא"ט הוה מהו במקל בגיזא נשיא או בכוליתא כדי שיהא נופלת מאליה והיו שוחטים אותה אע"ג דאפי' אי לא היו שוחטין אותה היתה מתה כחמת ההכאה והוי טריפה השתא כיהא כשר כיון דאי בדרי לה סמא וחיי ודוקא בכ"ך אבל בחץ לא דאיכא למיחש לפיסוק צומת הגידין עכ"ל באו"ז

פרישה

אסורה אא"כ נפסק כל הגדול ורובו של כל אחד ואחד אל תטעה לדקדק ולימר דמדכתב רובו של כל אחד ואחד הא נשאר רובו של אחד מהקטני דכשר אף דנפסק הגדול ואחד מהקטני אלא כוונתו דאפילו נפסקו ג"כ הקטני כל אחד מקצת סוף כשר עד שיפסק גם הרוב מהן לאפוקי ממ"ד דכשנפסק כל הגדול צריך שישארו ב' הקטנים בשלימותם וכמ"ש בדרישה ול' הרא"ש מדוקדק בזה יותר וכמ"ש בדרישה ע"ש · ואין להקשות דברי הרא"ש ידיה אדידיה שכתב אבל אם נפסק הגדול ונשאר רוב מכל אחד מהקטנים כשרה דמשמע דוקא בנשאר רוב מהקטנים כשרה אבל אם נשאר מקצת מהקטנים טריפה ולעיל מיניה כתב שאינה אסורה אא"כ נפסק כל הגדול ורו [illegible] הקטנים כשרה וי"ל דמ"ש שאינה אסורה אא"כ נפסק כל הגדול ורובו של כל אחד ואחד מהקטנים ר"ל מקצה של כל אחד ואחד מהקטנים שהיא רוב המשוער בלב וממילא משמע דה"ה אם נפסק כל הגדול ומקצת של קטנים טריפה אבל אין לפרש הפכא ומ"ש אבל אם נפסק הגדול ונשאר רוב מכל אחד מהקטנים כשרה דלאו דוקא נקט נשאר רוב מהקטנים אלא ה"ה נשאר מקצת מהקטנים שהוא רוב המשוער בלב כשרה וקאי אדאם נפסק הגדול ומקצת של קטנים כשרה דאיסורא דאורייתא ולכינן לחומרא : (יא) ואם נשבר העצם במקום צומת הגידין ונקשר כו' הטעם כתב ב"י דחיישינן שמא נפסק אחד מהגידין וכיון שנפסק שמא לא נתרפא יפה יעיין מ"ש בס"ס נ"ה (יב) והר[illegible] מכשיר בני[illegible] הגידין צריך לגרוס [illegible]ן .

נז (א) [א] **דרוסה** טרפה פירוש הנדרס מחיה ועוף הדורסין ולא כל חיה ועוף שוין בדריסה אלא (ב) מעלות מעלות יש כיצד הארי יש לו דריסה אפילו בשור הגדול ובחיה אפילו גדולה שבחיות (ג) ואצ"ל בעופות [ב] הזאב אין לו דריסה בבהמה גסה ואפילו בקטנה שבגסות כגון בעגלים הרכים אבל יש לו דריסה בדקה ואפילו בגדולה שבדקות כגון כבשים הגדולים ואצ"ל בעופות חתול ונמיה ושועל אין להם דריסה בכבשים הגדולים אבל יש להם דריסה בגדיים וטלאים וכ"ש בכל העופות · חולדה אין לה דריסה בבהמה כלל אפילו בגדיים וטלאים אבל יש לה דריסה בכל העופות (ד) וכלב אין לו דריסה כלל אפילו בעופות אלא כמעשה קוץ בעלמא שאם דרס או נקב בשיניו עד לחלל חוששין לו כדרך שחוששין לקוץ שניקב לחלל (ה) וכל שאר חיות חוץ מאלו כתב א"א הרא"ש ז"ל שאין להם דריסה שאע"פ שהדוב שכול

נז דרוסה טריפה פי' הנדרס מחיה ועוף הדורסים ולא כל חיה ועוף שוים בדריסתן אלא מעלות מעלות יש וכו' ר"פ אלו טריפות (מב:) תנן ודרוסת הזאב רבי יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת הארי בגסה ובגמ' (נג:) אמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה ובעי למעוטי מאי ואיכא תרי לישני בגמרא בלישנא קמא אמרי דרב אתא לאשמועי' דזאב אפי' בגסה נמי דריס וה"ק בבהמ' מן הזאב ולמעל' כלומ' הזאב כלמעלה ממנו דהיינו ארי ואפילו בגסה דריס ולא בא למעט למטה ממנו אלא לומר שדינו כלמעלה ממנו שלא תאמר דר"י דאמר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה לא בא אלא לפרש דברי חכמים קמ"ל דליתא דרבי יהודה לחלוק בא ואתא לת"ק אפי' בגסה דריס שדינו כלמעלה ממנו ובלישנא בתרא אמרי ואצטריך למעוטי חתול כלומ' דלא אתא רב לאשמועינן דזאב אפילו גסה נמי דריס דליתא דזאב אין לו דריסה אלא בדקה דלא בא רבי יהודה אלא לפרש דברי חכמים וכרבי בנימן בר יפת דאמר הכי בגמרא וכתבו הרשב"א והר"ן שדעת התוספות דכיון דספיקא דאורייתא הוא נקטינן לחומרא כלישנא קמא דזאב בגסה נמי דריס וכן נראה שהוא דעת רש"י וזה נ"כ דעת בעל התרומה אבל הרי"ף פסק כלישנא בתרא דזאב לא דריס בגסה וכתב בתה"ד סימן קע"ח שגם א ר"י סובר כן · וכתב הרא"ש שכן נ"ל דכיון דאיכא תרי שינויי שבקינן האי שינויא דמפלגי אמוראי ותנאי ונקטינן האי שינויא דלא פליגי אמוראי ולא תנאי · וכן דעת הרשב"א והר"ן וכן דעת הרמב"ם בפרק ה' מה"מ וכן נקטינן : ומ"ש ואפילו בקטנה שבגסות וכו' כ"כ הרשב"א והר"ן דכיון ששנינו דרוסת הזאב בדקה מכלל דגסה כלל כלל לא אף על פי שיש תקלת רבותא שכתבו כן : **וכתב** רבינו ירוחם שדעת הרמב"ם שיש לזאב דריסה בעגלים קטנים ואני בקשתי ולא מצאתי שכתב כן : ובתה"ד סימן קע"ח כתוב שבא"ז פסק דכל חיה שהיא מן הזאב ולמעלה דורסים בהמה גסה והזאב בדקה ולא בגסה עד כאן לשונו · נראה שפוסק כלישנא בתרא ומפרש דברי ר"י דמן הזאב ולמעלה דריס בגסה וה"ק דרוסת זאב בדקה דוקא ולא בגסה אבל כל שאר חיות שלמעלה מן הזאב דינם כארי דדרסי בגסה · וכתב עוד בתה"ד דלא מכרעה מילתא אי ס"ל להרי"ף בשאר חיות כא"ז : חתול ונמיה ושועל אין להם דריסה בכבשים הגדולים וכו' בפרק אלו טריפות (שם) אמר רב עמרם אמר רב חסדא דרוסת חתול ונמיה בגדיים וטלאים : וכתב הרשב"א שר"ח גורס דרוסת חתול כן ונמיה בגדיים וטלאים ודחה דבריו והסכים לגירסא ראשונה שכתבתי וכן גירסת הרי"ף והרמב"ם וה"ג ורש"י ועיקר : וגרסינן תו בגמרא (נג·) א"ר כהנא משמיה דרב שימי בר אשי אין דריסה לשועל ואיכא דאמרי א"ר כהנא משמיה דרב שימי בר אשי יש דריסה לשועל וכתב הרי"ף דה"ל ספיקא דאיסורא ולאומרא דאית ליה דריסה וכ"כ הרא"ש וכתב עוד ודוקא בטלאים וגדיים דלא עדיף מחתול וגם למטה מן הזאב הוא ואין לו דריסה בדקה וכתב הרשב"א בחידושיו שי"א דאי סבירא לן דשועל יש לו דריסה אף באמרי רברבי יש לו דריסה לפי שהוא גדול מחתול ודחה דבריהם והעלה דאין דריסה לשועל אלא בגדיים וטלאי וכן דעת הר"ן ז"ל : תולדה אין לה דריסה בבהמה כלל וכו' · שם בעיא דאיפשיטא וכתב הרשב"א שיש לה דריסה אפילו בעוף הגס דהא סתמא אמרינן יש דריסת תולדה בעופות : וכלב אין לו דריסה כלל וכו' שם אמר רב יוסף אין דריסה לכלב · ומ"ש רבינו אלא כמעשה קוץ בעלמא שאם דרס או ניקב וכו' פשוט הוא וכן כתב הרשב"א והר"ן ז"ל דאפי' באותם שאין להם דריסה אי ניקב בצרניו לחלל טריפה ואפילו הכן בשור הגדול שמא ניקב אחד מהאיברים הפנימיים ואין בדיקה לנקב משהו כל שאין מקומו ידוע וכדאמרינן (נג:) בקוץ עד שתנקב לחלל · ודין קוץ שניקב לחלל נתבאר בסימן נ"א : וכל שאר חיות חוץ מאלו כתב א"ח הרא"ש ז"ל

שאין

נז דרוסה טרפה פי' הנדרסת מחיה ועוף הדורסין כלומר הדורסין ומטילין ארס בדריסתן לאפוקי אם אינן מטילין ארס ואעפ"י שדורסין כהאי דכל עוף הדורס טמא דאינו אלא סימן טומאה וכן כל שאר חיות אפי' הן טמאין ודורסין אינן מטילין ארס ואצ"ל בחיה ועוף הטהורים דפשיטא דאין דריסת ארס לטהורים וכ"כ התוס' (דף נ"ג) בד"ה שאר ואמר רבינו שאף באותן שמטילין ארס בדריסתן אינן שוין אלא מעלות מעלות יש וכו' :

ומ"ש כיצד הארי וכו' ר"פ א"ט ודרוסת הזאב ר' יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס ובגמ' (דף נ"ג) אמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה ובעופות מן הנץ ולמעלה ואיכא תרתי אוקמתא בגמ' ובין לפרש"י ובין לפי' התו' והרא"ש והר"ן החולקים אפירש"י לכ"א תרוי פירושי' לאוקמתא קמא לרב דפליגי ת"ק ור' יהודה ס"ל לרב דהילכתא כחכמים דזאב בגסה נמי דריס ולאוקמתא בתרא לרב לא בא ר"י אלא לפרש וס"ל לרב כרבי בנימן בר יפת דזאב בדקה אבל לא בגסה · והסכים הרא"ש לדברי הרי"ף דזאב אין לו דריסה בגסה וכאוקימתא בתרא אבל בספר התרומה פסק כלישנא קמא לחומרא וכדעת רש"י במתני' דא"ט שכתב דת"ק פליג אר"י וסבר דאלים זיכריה דזאב למקלויי' נמי לגבה ומסתמא הלכה כת"ק לגבי ר"י דהלכה כרבים והיינו כאוקימתא קמא כדפירש"י וכ"כ הר"ן בשם התוספות אלא מיהו כתב שכדברי הרי"ף עיקר וכן פסק הרמב"ם ובתרומת הדשן כתב נמי שגם בהגהת מיימוני וגם ר"י פסק כן · אבל ט"ס הוא וצ"ל וגם ר"י אלפסי פסק כן אבל ר"י בעל התוס' הוא מכלל רבותינו הצרפתים בעלי התוס' שכתבו כל המפרשים בשמם לחומרא דזאב יש לו דריסה בגסה ודברי רבינו הם כדברי הרא"ש שהסכים לדעת הרי"ף · ולענין הלכה נראה דבאיסורא דאורייתא נקטינן לחומרא כהני רבוותא דפסקי דזאב יש לו דריסה בגסה ותו דרבותינו הצרפתים שאנו מבני בניהם ותלמידיהם אנחנו שותים וכל נהוגינו אחרי פסקיהם פסקו כולם דזאב יש לו דריסה בגסה וכך תופס רש"י להלכה וכן פסק בסמ"ק וסה"ת להדיא וכן נראה דעת סמ"ג והגהת מיימוני פ"ה הלכך אין לנו להקל כלל בזה ואע"פ דבש"ע פסק לקולא דזאב אין לו דריסה בגסה הנה בהגה"ה כתב הרב וז"ל ויש מחמירין עוד דכל שהוא מזאב ולמעלה יש לה דריסה אפילו בבהמה גסה ויש לחוש לחומרא עכ"ל ומשמע מלשונו דגם הזאב עצמו הוא בכלל חומרא זו דיש לו דריסה בגסה דאל"כ הכי ה"ל למימר ויש מחמירין עוד דכל שהוא למעלה מזאב יש לה דריסה אפי' בגסה דהוה משמע דוקא למעלה מזאב ולא זאב עצמו דהכי משמע מלישנא דהרמב"ם בפ"ה שכתב אין דריסה בגסה אלא לארי בלבד ובבהמה דקה וחיה דקה מן הזאב ולמעלה אלמא דבלישנא מזאב ולמעלה בפוסקים הוה נמי זאב גופיה ועוד אי איתא דס"ל להרב דאין זאב עצמו בכלל ה"ל לפרש ולבאר חלוק זה ליש מחמירים מדלא פירש אלמא דאף זאב עצמו בכלל חומרא זו ואע"ג דבספרו דרכי משה משמע שדעתו דבזאב עצמו פוסק כרב אלפס דאין לו דריסה בגסה ולא כתב דיש להחמיר אלא בלמעלה מן הזאב ולא בזאב עצמו מ"מ בש"ע חזר בו בהגהתו והחמיר אף בזאב עצמו וכיון שהגהותיו הם אחרונים אזלינן בתרייהו ואפילו אם תפרש לשונו גם בהגהותיו דלא החמיר אלא בזאב ולמעלה ולא בזאב עצמו מ"מ אין דעתינו מסכמת להקל באיסורא דאורייתא כנגד רבותינו הצרפתים אלא נקטינן דיש לו לזאב דרוסה גסה ואסור לאוכלה מיהו למוכרו לנכרים יש להתיר ולא חיישינן שמא יחזור וימכרנו לישראל כיון דאפי' יחזור וימכרנו ליכא אלא ספיקא דדינא וכך הורתי הלכה למעשה ובתשובה בארתיו כל הצורך בס"ד ועוד נראה בעיני דזאב יש לו דריסה בעגלים אפי' אינן יונקין אלא הוא עגל בן שנה והלכך כל שקפץ עליו או הכהו טרפה ואסור אף למוכרו לנכרי וכ"כ הר' ירוחם בשם הרמב"ם שיש לזאב דריסה בעגלים קטנים וב"י השיג ואמר שלא מצא שכתב כן הרמב"ם ע"כ ואינה השגה דשמא בתשובה פסק כן אי נמי ט"ס הוא במ"ש הר"ר ירוחם בשם הרמב"ם וצ"ל הרמב"ן וכ"כ מהרש"ל סא"ט סימן ע' וכתב עוד וסמך לסברא זו מדרוסת הנץ שאין לו דריסה באווזים ותרנגולים הגדולים ויש לו דריסה בקטנים כמ"ש רבינו בסמוך בסעיף עשירי והכי נקטינן דזאב בגסה יש לו דריסה ואסור לאוכלה ומותר למוכרה לנכרי כשהוא חי ובעגלים קטנים אסור אף למוכרם לנכרי :

ומ"ש דהארי יש לו דריסה אפילו בשור הגדול כונתו לומר אעפ"י שהוא גדול מן הארי דסתמא תנן ודרוסת ארי בגסה דמשמע אפילו גדול ממנו ומתילא ה"ה בחיה אפילו גדולה שבחיות : **ומ"ש** ואצ"ל בעופות ולא אמר ואצ"ל בדקה נראה דכיון דאורחיה לדרוס גסה ודקה אם כן כשכתב דיש לו דריסה בגסה א"צ לפרש דאצ"ל בדקה אבל בעופות דלאו אורחי' הוא לדרוס עופות סד"א אפי' חזינא דרכה על העוף לא הוי דריסה קמ"ל דלא דולאי יש לו דריסה אף בעופות ואעפ"י שאינו מפורש בתלמוד היינו מפני דאצ"ל בעופות ומזה הטעם הוצרך לומר ואצ"ל בעופות גבי זאב דכיון דאינו מפורש בתלמוד ולאו אורחיה סד"א דלית ליה דריסה בעופות קמ"ל דלא אלא לא היה צריך התלמוד להשמיענו כיון דאצ"ל בעופות : **ומ"ש** הזאב ואפילו בקטנה שבגסות כ"כ הרשב"א והר"ן דכיון ששנינו דרוסת הזאב בדקה מכלל דבגסה כלל וכלל לא ואפי' בעגלים הרכים פי' בעוד שהוא יונק דלא כיש חולקים דזאב יש לו דריסה בקטנה שבגסות דהיינו עגלים קטנים : ומ"ש ואפי' בגדולה שבדקות הכי משמע כאוקמתא בתרא דקאמר דרב למעוטי חתול אתא דאין לו דריסה בדקה ורב גופיה הא קאמר לרב כהנא ריש (דף נ"ג) דחתול יש לו דריסה בגדיים וטלאים אלמא דלמעוטי חתול מאמרי רברבי קאמר רב דזאב יש לו דריסה באמרי רברבי למעוטי חתול ובשועל איכא תרתי לישני ופסקו הפוסקים לחומרא דיש לו דריסה ולא עדיף מחתול : ומ"ש וכ"ש בכל העופות כלומר אפי' בעוף הגדול ממנו ואפילו גדול מגדיים וטלאים והכי מוכח בגמ' דקאמר דתולדה אין לה דריסה בגדיים וטלאים אבל יש לה דריסה בעופות ותניא יש לו דריסה אפילו בגדיים וטלאים משמע דכל שכן דעופות ומדלא מחלק בעופות בין גופייהו בין גדול לקטן אלמא דכל העופות שוין לגבי חתול ותולדה ולפי שאין הדבר פשוט כ"כ לא כתב ואצ"ל בעופות כמ"ש גבי ארי וזאב אלא כתב וכ"ש בכל עופות גם בתולדה כתב אבל יש לה דריסה בכל העופות דהכי משמע בסוגיא כדפרישי': **וכלב** אין לו דריסה וכו' כלומר יד דינו כמן שאין בו ארס אלא כקוץ הוא וכ"א לשם מימרא דרב יוסף וע"ש פירוש רש"י (בדף נ"ב) דהוי כקוץ בעלמא ועד שניקבו הדקין עכ"ל כלומר דאין דין הכלב כדין הנץ דחוששין לדריסתו כשנקב לחלל דאו מטיל ארס ובהאדים הבשר כנגד המעיים טרפה אלא אין מטיל ארס כלל ואינו אלא כקוץ בעלמא ועד שניקבו הדקין וא"כ לדידן דקי"ל דאין בדיקה לנקב משהו כדלעיל בסימן נ"א ה"נ בכלב אם ניקב עד לחלל אין לו בדיקה וטרפה ועיין בסמוך ס"ה אבל מ"ש רבינו וכן אם ניקב אפי' בפנים : **וכל** שאר חיות חוץ מאלו וכו' כתב בת"ה סי' קע"ח דבא"ז פסק

דכל

פרישה

סי' נז (א) דרוסה טריפה פי' דרוסה טריפה תחלת קמ"ל דהיא טריפה וכולן ומבאר דיני דרוסה : (ב) מעלות מעלות יש כו' ז"ל ההגה ריש פא"ט ודרוסת הזאב ר' יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס ע"כ ופרש"י דרוסת זאב שהכה בצפרניו ומטיל בה ארס ושורפה : (ג) ואצ"ל בעופות אפשר דקמ"ל הוה דלית תלאי לא ורק כהן ארי או זאב הארס וא"כ מיד הן מתים כיון דהוצאה דשעות וטעו ניכר קמ"ל : (ד) וכלב אין לו דריסה כו' עד שאם דרס או נקב בשיניו עד לחלל (פי' לחלל הגוף של בהמה ומבואר בסעיף קטן ט' פ"ט · ואף על גב דבשיניים אין דריסה לגבי חיה ועוף מכל מקום השמועינן בכלב וכ"ש דמאמר דביד ובהגל אינו דורס כלל דורס בשיניו וכמו שאמרינן בעוף שהוא דורס ברגל משמע שאין לו לדרוס בשיניו אלא ביד כמו חיה שאין לו דריסה אלא ביד כדלקמן וקי"ל עכ"ה) חוששין לו כו' מ"ש חוששין ולא כיאר איך הוא ר"ל לגבי כדאיתא לים ולמ"ד שמבואר לעיל סימן ל"ם ולרש"י אין בדיקה לנקב בקוץ ולבה"ג יש בדיקה וכ"כ הרשב"א בחדושיו בדף נ"ה בד"ה אמר רב נחמן : (ה) וכל שאר חיות כו' כתב הרא"ש שאין להם דריסה טעמו דדוקא נמנו שהוזכרו במתניתין ובמבנותים ריש בסימן יש דריסה ולא לאחרין :

דרישה

ועמ"ש בסמוך בשם הר"ן טעם המתחיל אפי' בנפסק מכן ותנן כו' :

סי' נז [א] דרוסה טריפה סימן הדורסין א"ו כ"ש ארי זאב נמיה חולדה וסימן הנדרסין ג"כ ע"ע גסה כבשים טלאים עזים · כמ"ש נמיה חתול שועל דריסתן הוא בקטנים שבדקות וסימנך גמ"ש ישועתו עקב והיינו קטנה שבדקות שהם קטני ועקבי מרן : [ב] והזאב אין לו דריסה בבהמה גסה ואנו מחמירין כר"ת וס"ה דאפי' בגסה יש לו דריסה עיין

ורשב"א

חדושי הגהות

נז א הב"ח כתב דצ"ל שגם ר"י אלפסי סובר כן אבל הר"י הוא בעל תוספות וס"ל כהנך דפסקו לחומרא :

פירוש

שבול והנמר עז אינן דורסין (ו) והרשב"א כתב כל חיה טמאה שאינה גסה מן הזאב אין לה דריסה בגדולה שבדקה בכבשים ועזים אפילו היא גסה כזאב אבל יש לה דריסה בגדיים וטלאים וכ"ש בעופות ואם היתה גסה מן הזאב דינה כזאב ויש לה דריסה בדקה אבל לא בבהמה גסה אפילו היא גדולה כארי היתה גסה יותר מארי הרי היא כארי ויש לה דריסה בכל [ג] וכן יראה מדברי הרמב"ם · (ז) כל העופות אין להם דריסה בבהמה אפילו בגדיים וטלאים [ד] חוץ מהנץ שיש לו דריסה בגדיים וטלאים ולא כשאר דריסה לחוש כשנתאדם הבשר (ח) [ה] אלא אם ניקב עד לחלל (ט) חוששין לדריסתו

דכל חיה שהיא מן הזאב ולמעלה דורסין בהמה גסה אבל הזאב בדקה ולא בגסה ע"כ ונראה שראייתו מדקאמר בגמ' אהא דקאמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה למעוטי מאי איליתא למעוטי חתול תינא ודרוסת הזאב וכ"ת הא קמ"ל דהזאב בגסה נמי דרים ופירשו כמ"ש התו' והרא"ש והר"ן דה"ק וכ"ת הא קמ"ל דכל מן הזאב ולמעלה שוין מה ארי בגסה אף זאב בגסה והתנן ר"י אומר דרוסת הזאב בדקה וכו' והשתא קשה מאי פריך דילמא הא קמ"ל דכל מן הזאב ולמעלה עד ארי שוין לדקה ולא בגסה אלא ודאי דפשיטא ליה לתלמודא דכל שלמעלה מן הזאב יש לו דריסה אף בגסה וארי לאו דוקא והכי מוכח נמי מדלא נקט ת"ק אלא ודרוסת הזאב ובא ר"י לפרש דלא תימא זאב אפי' בגסה דאינו אלא בדקה משמע דבכל שאר הדורסים דמן הזאב ולמעלה אף בגסה יש לו דריסה ולהרא"ש אין זו ראייה מוכרחת דאיכא למימ' איפכא דפשיטא ליה לתלמודא דכל מן הזאב ולמעלה אין לו דריסה כל עיקר דאעפ"י דהדוב שכול כו' דדוקא זאב וארי תנן ועיין בפסקיו ולהרשב"א נ"ל דס"ל לתלמודא דמי איתא דרב הא קמ"ל דכל למעלה מן הזאב עד ארי כזאב ובדקה ולא בגסה א"כ ה"ל לאשמועינן נמי דכל לתעלה מן הארי כארי ואפי' בגסה דמ"ש אלא ודאי אע"ג דלקושטא דמילתא דינא הכי הוה מ"מ רב לא אתא לאשמועינן הא מילתא כנ"ל · ואיכא לתמוה להרמב"ם דמשמע דס"ל דכל למעלה מן הזאב אפי גדול מהארי דינו כזאב ובדקה ולא בגסה דדוקא ארי בגסה וכ"כ ב"י לדעת הרמב"ם א"כ אמאי לא קאמר תלמודא דרב הא קמ"ל דכל מן הזאב ולמעלה שוה לזאב דאין לכן דריסה אלא בדקה : **כל** העופות אין להם דריסה בבהמה וכו' הכי משמע מדתנן דרוסת הנץ הדק ודרוסת הגס בעוף הגס וכגון פשטינן דשאר עופות טמאים יש לכן דריסה אבל לא כדרוסת הנץ שמעינן דכל העופות אין להם שום דריסה בשום בהמה אלא בעופות · **ומ"ש** אין הנץ וכו' כ"כ הרא"ש שזו היא דעת הרי"ף והרמב"ם דלא כפרש"י דאין דרוסת הנץ אלא כקוץ בעלמא אבל ארס שלהן אינו מזיק וכתב שמדקדקין מדקתני בברייתא דרוסת נץ עד שתינקב לחלל אלמא כשניקב לחלל מקרי דרוסה וכו' עכ"ל וב"י כתב וז"ל ולי נראה שטעמם מדאוקימנא להאי ברייתא בגדיים וטלאים ואי משום קוץ מאי איריא גדיים וטלאים אפי' שור הגדול נמי וכו' עכ"ל ואיכא לתמוה דא"כ היה טועה רש"י בפי' בדבר פשוט אבל המעיין בסוגיא יראה מבואר דלא אוקימנא לה בגדיים וטלאים אלא לומר דבנץ אפי' בגדיים וטלאים אין בו משום דריסה דאין דריסה לנץ אלא בעופות ולא בשום בהמה אפי' בגדיים וטלאים וא"כ אין מזה ראייה לפי' הרי"ף ורמב"ם אלא ראייתם כדכתב הרא"ש וכ"כ הרשב"א והר"ן שזו היא ראייתם אלא דלאו ראייה היא ע"ש בחידושי הרשב"א והקשה ב"י כיון דפסקינן כהך ברייתא דבנץ עד שתנקב לחלל אמאי לא פסקינן כוותה בחתול ונמייה דלא הוי דרוסה עד שתינקב לחלל ותירץ וז"ל ונראה דקי"ל כרב חסדא דלא בעי נקובת חלל וידע דברייתא לאו דסמכא היא מיהו בנץ שלא נחלק בו רב חסדא נקטינן בברייתא עכ"ל וכ"ל להוסיף ולומר דאע"ג דהסכים לדרב חסדא לא תכרעא כיון דאוקימנא ליה בתנאי בין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא מכל מקום קי"ל כרב באיסורי דאורי ליה לרב כהנא דחתול יש לו דריסה בגדיים וטלאים וסתמא קאמר אפילו אין לו מגלין ונמייה דינה כחתול אלא דתמיה לי טובא דבלישנא בתרא מוקי להך ברייתא כרבותי ובאין מגלין דוקא קאמר דאין לו דריסה וטעמא דחתול אינו מטיל ארס באין מגלין כיון דאינו כועס ופריך עלה מההיא תרנגולתא וכו' דאשתכח עלה ה' קורטי דמא דאלמא דמטיל ארס ומשני הכלא עלמה כהללא אחרים דמי ומ"מ מטיל ארס ולעולם ברייתא באין מגלין קתני דאינו מטיל ארס ואם כן קשה לפי' הרי"ף והרמב"ם כיון דאינו מטיל ארס אמאי ניחוש לדריסה בניקב עד לחלל הרי אינו מטיל ארס באין מגלין וצ"ע : **וכתב** הרשב"א בחדושיו דלפי' הרי"ף והרמב"ם קשיא דמאי נ"מ בנץ דניקב לחלל אם חוששין משום קוץ בלבד או חוששין משום דריסה ותירץ דנ"מ דאילו בקוץ אית ליה בדיקה אבל בנץ כיון שניקב לחלל והאדים הבשר טרפה ולית לה בדיקה ולמאן דמפרש דקוץ נמי לית לה בדיקה נ"מ דאילו משום קוץ אין לו בדיקה דנקב כל שהו אינו ניכר אבל בנץ בודקין אותו אם נקב לחלל והאדים הבשר מבפנים טרפה ואי לאו כשרה עכ"ל וצריך לפרש לכי זה הסבירא להו דלפוירן בן אינו דק וחד כמו קוץ או מחט דאל"כ אמאי כשרה בלא האדים הבשר מבפנים תיפוק ליה דטרפה משום קוץ שניקב לחלל דנקב כל שהיא אינו ניכר ואין להקשות להרשב"א דס"ל כרש"י דבקוץ לית ליה בדיקה כמו שנתבאר לעיל סימן נ"א וס"ל ג"כ דארס הנץ אינו אדום כ"כ ואינו ניכר ולפיכך אין לו בדיקה כמ"ש בת"ה וכדלקמן בסי' זה סכ"ח א"כ לדידיה מנ"מ דהלא הרשב"א לא ס"ל הכא כפי' הרי"ף והרמב"ם אלא כפי' רש"י דדריסת הנץ אינו דריסה כלל דאינו מטיל ארס אלא כמעשה קוץ דאפי' באמרי רברבי אם ניקב לחלל טרפה דילמא ניקב אחד מהאברים הפנימיים שנקובתן במשהו כמ"ש להדיא בחידושיו שוב ראיתי למהרש"ל שכתב על דברי הרשב"א שאמר למאן דמפרש דקוץ אין לו בדיקה כ"מ וכו' וז"ל ואני אומר שאין הלשון משמע כן לומר דיש בו משום דריסה להקל עפי מבנקיבת הקוץ ע"כ נראה פירושו דאי הוי כקוץ לא צריך בדיקה אלא כנגד מקום הנקב בלחוד דדוקא קוץ תחובה וכו' הוא דחיישינן לכל האברים שהקוץ או המחט מתהפך ואינו ידוע לאיזה צד יתהפך בכניסתו אבל הדורס הוא דורס במקום שתכה צפרניו ואין לנו לבדוק אלא לתטה מתקום הדריסה באותו שטח ותו לא וכ"ת שאם הנץ דרס אמרי רברבי אפי' לחלל הוי כשר בבדיקה כנגד החלל עכ"ל וגם בפמ"ט ס"ק סימן ע"ה כתב הרב לחלק בקוץ בין תחוב ללא תחוב ולפעד"נ דליתא שהרי הרשב"א בתשובה סימן רע"ז כתב דהיכא דניכר הנקב בא מחמת מחט או קוץ אפילו אינו תחוב בו דינו כתחוב וכדין מחט שנמצא בחלל הבהמה ע"ש וגם לפי סברתו דמחלק בין תחוב לאינו תחוב לא ידעתי ככל מכ"מ בנקובת הקוץ עד לחלל מה נפסך אי אמרינן בשדינו כמו קוץ דא"צ בדיקה אלא באותו שטח ותו לא גם כשדינו משום דריסה נמי א"צ בדיקה יותר וכמ"ש התוס' להדיא בפמ"ט (סוף דף נ"ג) דאם היה ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום וכ"כ בשם הרא"ש ואפי' להרשב"א דשדי בה נרגא כמו שהביא ב"י משמו אינו אלא להקל על דברי התוס' דמחמירין באינו ניכר ואיהו ס"ל שכל שאינו ניכר מבחוץ בידוע שלא נדרס שם שלא כדברי התוס' אבל בניכר מבחוץ

שאין להם דריסה וכו' בפרק הנזכר כתב כן דדוקא לאלו שהוזכר יש דריסה אבל לשאר חיות אין דריסה אפילו לדוב שכול ולנמר עז והביא ראיות לדבריו : **ומ"ש** רבינו בשם הרשב"א בת"ה כן כתב וכך הם דברי הר"ן וכן הסכים רבינו ירוחם : ומ"ש רבינו וכן יראה מדברי הרמב"ם הוא בפ"ה מה"ש וז"ל דרוסה הוא שיטרוף הארי וכיוצא בו הבהמה וכו' ואין דריסה בבהמה גסה ובחיה גסה אלא בארי בלבד ובבהמה דקה וחיה דקה מן הזאב ולמעלה הרי דס"ל בהדיא דאם היתה גסה מן הזאב דינה כזאב ומשמע דס"ל נמי שאם היא גסה מן הארי דינה כארי דכיון דקאמר וכיוצא בו א"כ ארי לאו דוקא ומ"ש אחר כך ואין דריסה בבהמה גסה וחיה גסה אלא לארי בלבד לאו למעוטי מינים שהם כארי אתא אלא למעוטי מינים שהם למטה מהארי אתא ומיהו איפשר לדחות דארי דוקא ומ"ש וכיוצא בו היינו לרבות זאב בדקה אבל בגסה ארי דוקא ולא מין אחר אפילו גדול ממנו ובדקה מן הזאב ולמעלה ואפשר שמפני כך כתב רבינו וכן יראה מדברי הרמב"ם כלומר כך נראה מדבריו גם כי יש לדחות פירוש דבריו דלא כהרשב"א דארי דוקא דרים בגסה אבל לא שאר חיות מ"מ הרמב"ם אתי דלא כהרא"ש דאמר דאין דריסה אלא לארי בגסה ולזאב בדקה בלבד : כל העופות אין להן דריסה בבהמה וכו' זה פשוט מאחר שלא הוזכרו לאיסור בפרק א"ט וגם ממה שאמרו בנץ כמו שיתבאר בסמוך : ומ"ש וחוץ מהנץ שיש לו דריסה בגדיים וטלאים ולא כשאר דריסה וכו' ברייתא שם דרוסת חתול נץ ונמיה עד שתנקב לחלל ואוקימנא בגדיים וטלאים ופרש"י עד שתנקב לחלל דלא גרע מקוץ דאם ניקבה לחלל פסולה דחיישינן שמא ניקבו בני מעים אבל אי לא נקב לחלל כשרה לפי שאין ארס שלו מזיק אפילו לגדיים וטלאים וכן דעת הרשב"א וכתב הרשב"א והרא"ש והר"ן שמדברי הרי"ף והרמב"ם בפרק ה' מה"ש משמע דנקיבת חלל בנץ משום דריסה נגעו בה וכדתני דרוסת חת"ל נץ ונמיה עד שתנקב לחלל אלמא כשניקב לחלל מיקרי דרוסה ומשמע להו דזיהרא דידיה מקלא קלי כשהוא מטילו בפנים דוקא ונ"ל שטעמם מדאוקימנא להאי ברייתא דדרוסת נץ עד שתנקב לחלל בגדיים וטלאים ואי משום ניקב לחלל הוא ולא משום דרוסה מאי איריא גדיים וטלאים אפילו שור הגדול נמי אלא ע"כ משום דרוסה הוא ומש"ה דוקא גדיים וטלאים : ויש לדקדק כיון דפסקינן הלכתא כהאי ברייתא בנץ אמאי לא פסקינן כוותיה בחתול ונמיה דלא מיקריא דריסה עד שתנקב לחלל ונראה דכיון דרב חסדא אסר דרסת חתול ונמיה בגדיים וטלאים ולא הזכיר נקובת חלל הכי קי"ל ודאיכן ברייתא מקמי דברי רב חסדא דהוה קים ליה בברייתא וידע דלא דסמכא היא מיהו בנץ שלא נחלק בו רב חסדא בהדיא נקטינן כברייתא כנ"ל : וכתב הרשב"א בחידושיו עד שתנקב לחלל וכ"מ דאילו בקוץ אע"ג דניקב לחלל אית ליה בדיקה אבל בנקיבת נץ כיון שניקב לחלל והאדים הבשר טרפה ואין לה בדיקה ומיהו לתאן דמפרש דקוץ נמי לית ליה בדיקה אפשר לחלק בהיפך דאילו בקוץ אין לו בדיקה כלל דנקב כל שהו אינו ניכר אבל בנץ בודקין אותו אם ניקב לחלל

דרישה

עיין בתשובת מהרא"י מ"ו : [ג] וכן יראה מדברי הרמב"ם כתב בית יוסף וז"ל דברי הרמב"ם הוא בפ"ה מה"ש וז"ל הדרוסה הוא שיטרוף הארי וכיוצא בו הבהמה וכו' ואין דריסה בבהמה גסה ובחיה גסה אלא לארי בלבד ובבהמה דקה וחיה דקה מן הזאב ולמעלה הרי דס"ל בהדיא דאם היתה גסה מן הזאב דינה כזאב ומשמע דס"ל נמי שאם היתה גסה מארי דינה כארי דכיון דקאמר וכיוצא בו א"כ ארי לאו דוקא ומ"ש אחר כך ואין דריסה לבהמה גסה ולחיה גסה אלא לארי בלבד לאו למעוטי מינים שהם כארי אתא אלא למעוטי מינים שהם למטה מהארי אתא ומיהו אפשר לדחות דארי דוקא ומ"ש וכיוצא בו היינו לרבות זאב בדקה אבל ארי בגסה דוקא ולא מין אחר אפי' גדול ממנו ובדקה מן הזאב ולמעלה ואפשר שמפני כך כתב רבינו וכן יראה מדברי הרמב"ם כלומר כך נראה מדבריו גם כי יש לדחות פירוש דבריו דלא כהרשב"א דארי דוקא דרים בגסה אבל לא שאר חיות מ"מ הרמב"ם אתי דלא כהרא"ש דאמר דאין דריסה אלא לארי בגסה ולזאב בדקה בלבד עכ"ל ב"י ול"נ דדברי הרמב"ם שמ"ש הדרוסה הוא שיטרוף הארי וכיוצא בו ר"ל כל חיה שהיא גסה יותר מארי ונקראת כיוצא בו ר"ל בגבורה דאפשר אף אם היא גסה יותר מארי אין לה כח יותר מארי וא"ש ואין דריסה בבהמה גסה ובחיה גסה אלא לארי בלבד בא לאפוקי חיה שהיא גדולה כארי שאין לה דריסה בבהמה והוא מכוין כדברי הרשב"א שכתב כן רבינו בהדיא בשמו וכמ"ש בפרישה ואפשר לומר שגם כוונת ב"י הוא כמ"ש ומ"ה כתב הב"י בביאור הרמב"ם דמ"ש דאין דריסה בגסה אלא לארי דלא אתא אלא לאפוקי מינים שהן למטה מהארי ולא כתב דאתא לאפוקי מינים שהן גדול כארי דדינם כזאב וכמ"ש הרשב"א אלא וודאי במ"ש למטה מארי ר"ל במדרגת הגבורה הן למטה מהארי ממילא נמי מ"ש הרמב"ם שהן כיוצא כארי ר"ל בגבורה והיינו שהם גדולים מארי וק"ל ומש"ר וכן יראה מדברי הרמב"ם היינו מטעם שהרמב"ם לא כ"כ בהדיא אלא שכן מוכח מדבריו : [ד] חוץ מהנץ שיש לו דריסה כו' ולא כשאר דריסה ואין לו דין דריסה כ"א בעופות הקטנים והדקי' כמש"ר בסמוך · וצריכין ליתן טעם למה לא יהיה גם לעוף הגס שקורין פלקון צד דריסה כשנקב לחלל דגדיים וטלאים כמו הנץ כיון שהוא חמור יותר מהנץ במה שיש לו דין דרוסה במורס אפי' בעוף הגס כמ"ש בסמוך משא"כ הנץ : [ה] אלא אם ניקב עד לחלל חוששין לדריסתו כתב ב"י בשם חידושי רשב"א ומיהו למאן דמפרש דקוץ נמי לית ליה בדיקה אפשר לחלק דאילו בקוץ אין לו בדיקה כלל דנקב כל שהוא אינו ניכר אבל בכן בודקין אותו אם ניקב לחלל והאדים הבשר מבפנים

פרישה

(ו) והרשב"א כתב כל חיה שאינה גסה מזאב כו' וס"ל דלהכי נקט מתני' זאב לאפוקי מה שלמטה ממנו או דומה לו שאין לו דריסה כמותו בגדולה שבדקות אבל יש לה דריסה בגדיים וטלאים והא דנקט חתול בגמרא לרבותא נקטיה דאפילו חתול וכ"ש מה שהוא גדול ממנו וכל שהוא גסה מזאב עד ארי דינה כזאב דנקט זאב לרבותא וכ"ש הגדול ממנו וכן בארי אמרינן נקט ארי לאפוקי מה שלמטה הימנו או דומה לו אין לו דריסה בגסה אבל מה שלמעלה מארי יש לו דריסה בגסה במכ"ש וזהו טעם הרשב"א :

(ז) כל העופות אין להן דריסה אפילו בגדיים חוץ מהנץ יש לו קולא מעוף הגס שקורין אוסטי"ור דבסמוך דאותו גם אפילו ניקב בגדיים לפנים אין חוששין משום ארס והיינו קולא אבל יש לו דריסה בעופות אפילו בגדולים כגון אווזות והיינו חומרא ובנץ הוא להיפך ועמ"ש בסמוך : (ח) אלא אם ניקב עד לחלל פי' לחלל הגוף . (ט) חוששין לדריסתו הטעם דאז מטיל ארס דקים להו לרבנן דזיהרא דידיה מיקלא קלא כשהוא מטיל בפנים דוקא ואע"ג דבלא ארס נמי אם ניקב נקב קטן לחלל הגוף טריפה לפי שאין בדיקה לנקב קטן באברים פנימים בשלמא למ"ד יש בדיקה לנקב קטן בשטח הגוף יש נ"מ נגד הארס שאף אם נבדק מנקב צריך עדיין לבדוק אם אין שם ארס אלא למ"ד אין בדיקה לנקב קטן באברים פנימים למאי נ"מ אמרינן בגמרא שהנץ יש לו דריסה בגדיים וטלאים כשנוקב בחלל הגוף הלא אף בלא ארס טריפה וי"ל דכי אמרינן אין בדיקה לנקב היינו כשהקוץ או המחט תחוב בגוף ואיכא למיחש דילמא הלך לכאן ולכאן וניקב וא"א לבדוק אבל כאן שדרס והוציא מיד לא חיישינן לנקב באברים פנימים אלא כנגד זה הנקב מקום שדרס (וכ"כ רש"ל עכ"ה) דומה למ"ש רשב"א לעיל באם נמצא מחט או קוץ תחוב בלב שיש לו בדיקה הלכך כאן נמי יש לנקב בדיקה ואשמועינן דאף אם בדקנו ולא נמצא נקב צריך ג"כ לבדוק אם אין שם ארס ועמ"ש לקמן שאף בדריסה אם ראו מקום לדריסה א"צ לבדוק אלא אותו מקום שראינו שהכה עליו וע"ר (ואפשר גם כן לייהב דגבי נקיבת קוץ או מחט אם רואין שניקב כנגד הלב ואח"כ נמצא תחוב בלב כשרה כדלעיל סימן נ"א ואילו גבי משום דרוסה כשנגע ללב טריפה מאחר שניקב לחלל הגוף חיישינן לדרוסתו

לדריסתו שאז מטיל ארס· ועופות בעופות כיצד הגס והוא אישט"ור וי"א שהיא פלקון וכל שלמעלה ממנו יש לו דריסה בכל העופות אפילו בגס שבגסין ושאר עופות שהן למטה מהגס עד הנץ יש להם דריסה בכל העופות שכמותם אבל לא במינים הגדולים מהם הנץ הוא הנקרא אשפר"וויר יש לו דריסה בכל העופות הדקין כגון יונים וכיוצא בהם וכל שכן בצפרים ואפילו הם גדולים ממנו אבל לא בגסין כאווזים ותרנגולים בד"א בתרנגולים הגדולים אבל בקטנים יש לו דריסה כתב א"א הרא"ש ז"ל כל שלמטה מן הנץ אין לו דריסה כלל אפי' במינין שלמטה ממנו· וכל אלו שיש להן דריסה אין חילוק

לחלל והאדים הבשר מבפנים טריפה ואם לאו כשרה: **ומ"ש** רבינו ועופות בעופות כיצד וכו' שם במתני' דל"ט (מב·) ודרוסת הכן בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס· ופרש"י הכן אשפרוו"ר: בעוף הדק· לפרים ויונים: דרוסת הגס· אסטו"ר: בעוף הגס· אווזים ותרנגולים· וכתב הר"ן ואיזהו עוף הדק תורים ובני יונה ותרנגולת ולמעלה היינו עוף הגס· וגרסינן בגמר' (נג·) בעי רב אשי שאר עופות טמאים יש להן דריסה א"ל רב הלל כי הוינן בי רב כהנא אמר שאר עופות טמאים יש להן דריסה והא אנן תנן ודרוסת הכן בעוף הדק ומשני דרוסת הכן בדכוותיה ואיכא בזוטר מיניה וא"ד דרוסת הכן בדרבה מיניה ואיכא בדכוותייהו וכ' הרשב"א דכיון דאיכא תרי לישני נקטי' לחומרא דדרוסת הכן בדרבה מיניה ואיכא בדכוותייהו וכ"כ הרי"ף והרמב"ם ז"ל· ופרש"י אבל שאר עופות טמאים חוץ מן הכן והגס קא מבעיא ליה· וכתב הר"ן וכן דעת הרמב"ם בפ"ה מה"ש וכ"נ דעת הרי"ף ואין זה מחוור דהא א"ר יהודה א"ר לעיל בעופות מן הכן ולמעלה ומשמע שכל העופות שהן למעלה מהכן דינן ככן ומינה נמי שכל העופות שהן למעלה מהגס שדינן כגס לפיכך נראה דודאי פשיטא ליה שעופות שמן הכן ועד הגס דינם ככן וכן אותם שלמעלה מן הגס דינם כגס אלא דעופות שלמטה מן הכן קא מיבעיא ליה מי אמרינן כיון דדרוסת הכן תנן אותן עופות שהן למטה מן הכן אין להן דריסה כלל או דילמא כי היכי דבבהמה קתני דרוסת הזאב ואפ"ה אסיקנא דהכי דאותן שהן למטה מן הזאב כחתול ונמיה אין דריסתן שוה עם הזאב מ"מ דריסה אית ליה בגדיים וטלאים בעופות נמי הכי שאותן שהן למטה מן הכן אין דריסתן שוה עם הכן דריסה מיהא אית להו ומהדרינן דאין ודאי אלא מש"ה תנן דרוסת כן וגם משום דאית להו דריסה אפילו ברברבי מנייהו וכן אותן שמהן ולמעלה אבל שאר עופות טמאים שלמטה מהן אין להם דריסה אלא בדכוותייהו ובדזוטר מינייהו עכ"ל ודעת הרשב"א שכל שלמעלה מן הגס דינו כגס אבל שלמטה מן הגס יש להן דריסה בדכוותייהו אבל לא ברברבי מינייהו ומשמע מדבריו דשלמטה מן הכן ושלמטה מן הגס דינם שוה דאית להו דריסה בדכוותייהו אבל לא ברברבי מינייהו ומשמע דהיינו בעוף הדק דוקא שאין להן דריסה בעוף הגס אלא לגס ושלמעלה הימנו וכ"כ בחידושיו דמתני' שמכינן הכן דוקא בעוף הדק יש לו דריסה וכן אית ליה דריסה בעוף הדק אפילו ברברבי מינייהו ורבינו ג סתם דבריו כדעת הרשב"א: **ומ"ש** רבינו בד"א בתרנגולים הגדולים וכו' כ"כ הרשב"א ג אבל הרא"ש כתב שיש להסתפק לפי המסקנא דאמ' כן וגם ברברבי מינייהו ושאר עופות בדכותייהו אם יש דרוסה מן הכן ולמטה כי היכי דמן הזאב ולמעלה אתא למעוטי חתול באמרי רברבי ואפילו הכי דריס באמרי זוטרי ה"נ מן הכן ולמעלה דהיינו גם דרסי אף ברברבי מינייהו ושאר עופות טמאים בדכותייהו או דילמא אי מפרשינן הכי לא הל"ל מן הכן ולמעלה כיון דלמעלה ולמטה שוין ולא דמי למן הזאב ולמעלה דאתא למעוטי חתול מבהמה וגם למעלה מן הזאב אין דריסה כי אם בארי ומסתבר דאין דריסה מן הכן ולמטה מטעמא דפרישית עד כאן לשונו ורבינו ירוחם כתב שכן תפסו עיקר: כתב הרשב"א שי"מ גס דמתני' עוף גס כלומר גדול מן הכן ולפי פירוש זה כל שהוא למעלה מן הכן יש לו דריסה בכל עוף אפילו ברברבי מינייהו ולפ"ז הא דמיבעיא ליה שאר עופות טמאים שלמטה מן הכן קא מיבעיא ליה ודחה הוא ז"ל פירוש זה והסכים למה שכתבתי בשמו: **וז"ל** הרמב"ם בפ"ה הכן יש לו דריסה ואפילו בעוף גדול ממנו אבל שאר עופות הדורסים יש להם דריסה בעוף שכמותם ואין להם דריסה בעוף שהוא גדול מהם עכ"ל וכן כתב סמ"ג ויש לתמוה למה לא הוכירו דין עוף הגס השנוי במשנתנו איסור שמפרשים דכי אמרינן ואיכא דאמרי דריסת הכן בדרבה מיניה ואיכא בדכוותייהו ה"ק דוקא כן דרס בדרבה מיניה ובלבד שיהא מין הדק אבל כל שאר מינים ל"ש שלמטה מן הכן ל"ש שלמעלה הימנו ואפילו גס לית להו דרוסה בדרבה מינייהו ולפ"ז מתני' ה"פ דרוסת הכן בעוף הדק ואפילו בדרבה מיניה ודרוסת הגס אפי' בעוף הגס ובלבד שיהא דכוותיה: **וכל** אלו שיש להם דריסה וכו' שם (נג:) אמר רב חסדא דרוסת חתול ונמיה בגדיים וטלאי' מותיבי דרוסת חתול כן ונמיה עד שתנקב לחלל הוא דאמר כי האי תנא דתניא בר' אומר לא אמרו אין דרוסה אלא במקום שאין מצילין אבל במקום שיש מצילין יש דרוסה איכא דאמרי הא ברייתא מני רבי (ברובי) היא דאמר לא אמרו יש דרוסה אלא במקום שיש מצילין אבל במקום שאין מצילין אין דרוסה וכתב הרא"ש לא אמרו יש דרוסה אלא במקום שיש מצילין וכו' פי' הך ברייתא דחתול כן ונמיה אין להם דריסה מיירי במקום שאין מצילין ולהאי שינויא סברי רבנן דחתול דריס אף במקום שאין מצילין ורב חסדא סבר כרבנן וללישנא קמא סבר רב חסדא כרבבי דחתול אין לו דריסה אלא במקום שיש מצילין ואע"ג דלישנא בתרא לחומרא מסתברא דהלכה כלישנא קמא דלישנא בתרא דחיקא הוא ולהאי פסקא ניחא מה שאין העולם נזהרים כשהחתול נכנס ללול של תרנגולים ואיהו שתיק ואינהו מלפלפי וכ"כ בס"ה אבל הרי"ף לא חילק בין מצילין לאין מצילין משמע דסבר כלישנא בתרא לחומרא וכן דעת הרמב"ם בפ"ה שלא חילק בין יש מצילין לאין מצילין וכן דעת הרשב"א והר"ן ואף על פי שלכאורה משמע מלשון הרא"ש שהוא פוסק כלישנא קמא משמע לרבינו שכיון שבגמר דבריו כתב אבל הרי"ף לא חילק וכו' ה"ל כאומר מסברא היה נראה לפסוק כלישנא קמא אבל הרי"ף לא חילק וכו' והכי נקטינן ולפ"ז המשך דברי רבינו כך הם ומסקנת א"א הרא"ש ז"ל כסברא ראשונה ד לפי שרי"ף אוסר בכל ענין וכיון שרי"ף אוסר נראה לא"א הרא"ש ז"ל שטוב להחמיר אע"פ שאין הסברא נוטה כן· כנ"ל ליישב דברי רבינו:

ודע

מבחוץ סגי בבדיקה כנגדו בלבד ואם האדים הבשר כנגד מעיים טרפה והשתא נמי כן שניקב לחלל אפי' את"ל דהאיסור הוא משום דרוסה בודקים נ"כ לשם בלבד כנגד מקום שנקב לחלל· והא דכתבו התוס' והרא"ש בפרק השוחט גבי אתא כי ממסמס קועיה דמא וספק כלבא וספק שונרא דנ"מ דאי הוה תלינן בשונרא היה צריך בדיקה כנגד כל החלל אע"ג דליכא ריעותא אלא כנגד הסימנין התם שאני דבשונרא הוי דריסה בהאדים הבשר בלא נקב א"כ כי איכא ריעותא כנגד סימנין חוששין שמא גם במקומות אחרים דרס והאדים וכו' אלא שאינו ניכר אבל אי תלינן בכלבא אי בקניא וליכא ריעותא אלא כנגד הסימנין לא חיישינן למקומות אחרי' שאין כאן ריעותא דאם היה ניקב גם במקומות אחרים עד לחלל היינו רואין שהיה מטפטף דם גם במקומות אחרים וא"כ בדרוסת הכן עד לחלל אפילו אי חיישינן ליה משום דרוסה לא חיישינן למקומות אחרים שאם היה דורס גם במקומות אחרים עד לחלל היינו רואין ריעותא שהיה מטפטף דם גם במקומות אחרים וא"כ בדיקה אלא כנגד אותו מקום בלבד ולא היה שום חלוק בין אם דינו של כן עד לחלל משום נקובת הקון או דינו משום דרוסה דאם כזו חוששין למקומות אחרים גם כזו חוששין ואי אין מיחשין בתרוייהו אין חוששין ודלא כמ"ש מהרש"ל ועיין במה שנכתוב בסימן זה סוף סי"ט וסוף סעיף כ"ב על דברי התוס' והרא"ש בשני מקומות האלה שהם סותרים ויתבאר העיקר בס"ד: **ועופות** בעופות וכו' שם בעי רב אשי שאר עופות טמאים יש להם דריסה או אין להם דריסה ואיכא תרי לישני ופסקו הפוסקים כלישנא דמחמיר דרוסת הכן בדרבה מיניה ואיכא בדכותייהו וכתב הרא"ש דלמסקנא מתני' הכי קתני דרוסת הכן דוקא בעוף הדק אפי' בדרבה מיניה והגס אפילו בעוף הגס אפי' בדרבה מיניה ושאר עופות שמן הכן ולמעלה אין להם דריסה אלא בדכותייהו וס"ל לרבינו דסתמא קאמר בדכותייהו אפי' בעוף הגס אבל למטה מן הכן אין לו דריסה כלל להרא"ש דמדקאמר רב בעופות מן הכן ולמעלה אלמא דוקא למעלה שאם תאמר דאף למטה יש דריסה בדכותייהו א"כ לא ה"ל למימר מן הכן ולמעלה כיון דלמעלה ולמטה שוין וס"ל לרבינו דבלמעלה נמי דוקא למעלה מן הכן עד הגס אית ליה דריסה בדכותייהו אבל מן הגס ולמעלה יש לו דריסה אפי' בדרבה מיניה שאם תאמר דאף בלמעלה מן הגס דוקא בדכותייהו א"כ יהיה למעלה ולמטה שוין שהרי גם בלמטה מן הגס וגדול מכן יש לו דריסה בדכותייהו אפי' בעוף הגס כך נראה דעת רבינו וע"ש דברי הרא"ש ולפ"ז חולק הוא אדברי הרשב"א בשני דברים דהרשב"א מחמיר בתרא דאף בלמטה מן הכן יש לו דריסה ומיקל בתרא דבלמעלה מן הכן עד הגס אין לו דריסה אלא בדכותייהו ובעוף הדק דוקא ויש לתמוה על מ"ש ב"י ורבינו סתם דבריו כדעת הרשב"א עכ"ל וליתא אלא כדפרישית. ועל דברי רבינו קשיא לי דמההיא הרא"ש ראיה מדקאמר רב מן הכן ולמעלה אלמא דלמטה מן הכן אין לו דריסה כלל א"כ בע"כ דס"ל להרא"ש בלמעלה מן הכן אין לו דריסה בדכותייהו אלא דוקא בעוף הדק שא"ת אפי' בעוף הגס א"כ נוכל לומר דלמטה מן הכן נמי יש לו דריסה בדכותייהו ובעוף הדק דוקא ולא יהיה למעלה ולמטה שוין וא"כ היאך פסק רבינו בסתם דלמעלה מן הכן יש לו דריסה בדכותייהו אפילו בעוף הגס הפך דעת הרא"ש. וז"ל הרמב"ם בפ"ה הכן יש לו דריסה ואפי' בעוף גדול ממנו אבל שאר עופות הדורסים יש להם דריסה בעוף שכמותם ואין להם דריסה בעוף שהוא גדול מהם עכ"ל וכ"כ סמ"ג וכבר פי' ב"י מה שפי' ליישב למה לא הזכירו דין עוף הגס השנוי במשנתינו עיין עליו ולפע"ד נראה דמפרשים גס דמתני' עוף גדול כלומר גדול מן הכן וקאמר דיש לו דריסה בעוף הגס כלומר בעוף גדול כמותו ובעיא דרב אשי בשאר עופות שלמטה מן הכן ופשטינן דיש להן דרוסה ופרכינן עלה מדתנן ודרוסת הכן בעוף הדק דמשמע דלמטה מן הכן אין לו דריסה אפי' בעוף הדק ופרקינן דרוסת הכן בדרבה מיניה ואיכא בדכותייהו ולפי זה למטה מן הכן כלמעלה ממנו דוקא בדכותייהו אלא משום דסד"א דכל שלמעלה מן הכן יש לו דריסה נ"כ בדרבה מיני' להכי תני ודרוסת הגס בעוף הגס דוקא בדכותייהו כלומ' גדול כמותו ומ"ה קאמר תלמודא בסתם ואיכא בדכותייהו פי' כל שאר עופות דוקא בדכותייהו ולפ"ז הא דתנן דרוסת הכן בעוף הדק לאו דוקא דק דאפילו באווזים ועופות גסים אפי' גס שבגסים יש לו דריסה לכן אלא כיון דאורחיה דכן לדרוס עופות דקין קתני דקין ורצ"ל דיש לו דריסה בכל עוף הדק אפי' גדול ממנו וה"ה בכל שאר עופות אפי' במינים הגדולים. והא דקאמר רב בעופות מן הכן ולמעלה לא אתא למעוטי מן הכן ולמטה דאין לו דריסה כלל אלא דלמעלה ולמטה אינן שוין ואיידי דקאמר בבהמה מן הזאב ולמעלה וכו' כדכתב הרא"ש. ולענין הלכה באיסורא דאורייתא יש להחמיר כהרמב"ם והסמ"ג דכן יש לו דריסה אפי' באווזים ובשאר עופות במיני' הגדולים וכדפרישי' ולמטה מן הכן נמי יש לו דריסה בדכותייהו אפי' בתרנגולים ושאר מינים אבל בלמעלה מן הכן עד עוף הגס שקורין פלקו"ן יש להחמיר דיש לו דריסה בדכותייהו אף באווזין ותרנגולים אבל לא נחמיר כ"מ שהביא הרשב"א דיש לו דריסה אפי' בדרבה מיניה דיחיד הוא כנגד כל הגאונים. ובעוף הגס שקורין פלקו"ן וכל שלמעלה ממנו יש להחמיר דיש לו דריסה בכל העופות אפילו גסין שבגסין וכדברי רבינו: **וכל** אלו שיש להן דריסה אין חלוק בין אם באים להציל וכו' זהו כלישנא בתרא דמחמיר וכה"ת פסק כלישנא קמא להקל בחתול באין לו מצילין וכן כשאין הגדרם מציל את עצמו אין החתול כועס ואינו משליך ארס וה"ה בנמייה ותולדה אבל בכן בכל ענין משליך ארס וה"ה ארי וזאב ושאר דורסים ואפילו בחתול דוקא

בנכנס

דרישה

מבפנים טריפה ואם לאו כשרה עכ"ל וכתב מ"ו ע"ז ח"ל ואני אומר שאין הלשון משמע כן לומר דיש דריסה להקל מבנקובת סקת קאמר (מדקאמר חוששין לדריסתו אין לי משמע היכא דהוי קולא עכ"ה) עכ"ל ועוד קשה לי סם כתב רבי' בס"ס זה וז"ל וגם כתבו שאם הכן אינו אלום כ"כ ואינו מכר לפיכך אין לו בדיקה ואיך יעלה על דעת לבדוק הנקב ולסמוך על בדיקת

חדושי הגהות

ב פירוש דעופות שהן למעלה מהנץ סתם כדברי הרשב"א דאילו בעופות שהן למטה מן הנץ בפירוש כתב בשם אביו הרא"ש דאין להם דריסה ואפילו באותן עופות שהן למעלה מהנץ לא סתם כהרשב"א אלא שאין להם דריסה בדרברבי מינייהו לאפוקי מדעת הר"ן דס"ל דיש להם דריסה אפילו בדרברבי אבל מ"מ חלוקים הם בעל הטורים עם הרשב"א דלרבינו בעל הטורים כל שהם למעלה מן הנץ נהי דאין להם דריסה ברברבי אלא בדכוותיה מ"מ דריסתם בעוף השוה להם אפילו בעוף הגס משא"כ להרשב"א וכו' (כה"ג) ע"ש שהאריך עוד ועי' ב"ח : ג וכך אבל אין לו הבנה דמאי שייכות לזה אדלעיל מינה עוד יש לדקדק שכתב כן כאילו נתחדש לנו דבר בהבאת דברי הרא"ש והרי הדברים מבוארים המה בטור ואיך לא ציין הרב"י עליו ולא הזכיר דבר ממנו גם דברי הטור בעצמן צריכין הבנה שכתב דברי הרא"ש בפ"ע כאילו אין להם שייכות אדלעיל מיניה ואין זה דרכו בכל מקומות ממשלתו ולולא דמסתפינא הוה אמינא כי מכל אלה הדקדוקים שזכרנו גם ממה שתמהו הפוסקים בא"ק הקודם נראה שלפני הרב"י לא היה נזכרים כלל דברי הרא"ש בטור גם שתי תיבות "עד "הנ"ץ לא היה כתובין לפניו ולפ"ז כל דבריו כדברי הרשב"א ושייך שפיר לומר אבל הרא"ש וכו' וצ"ע : ד בדמש"א כתב שיש גורסים בפי' בטור לפי שהרי"ף אוסר כו' והב"ח כתב דיותר נכון לגרוס הך ורי"ף אוסר בכל ענין אחר מ"ש בשם הרשב"א דחתולים שלנו בני תרבות נינהו ע"ז כתב והרי"ף אוסר בכל ענין וטוב להחמיר שבא לומר שהרי"ף אוסר בכל ענין אפי' באין מצילין ואפי' בחתולים שלנו ועי' ל"ח (כנה"ג) :

חך

חילוק בין אם באים להציל הנדרס ממנו ובין אם אין באין להצילו (י) אבל בספר התרומות כתב דחתול אין לו דריסה אפילו בעופות (יא) אא"כ יש לו מצילין ועל כן אנו סומכים להתיר בחתול שנכנס לתוך (א) לול של תרנגולים (יב) ומסקנת א"א ז"ל כסברא ראשונה ורי"ף אוסר בכל ענין וטוב להחמיר והרשב"א כתב אפשר שחתולין שלנו בני תרבות הם עם התרנגולים (יג) וכל שלא ראינו שרדף אחריהם והכה אין חוששין לו (יד) וראוי לחוש להם ע"כ (טו) אין דריסה אלא ביד ובצפורן (טז) אבל דרסה ברגלה ונשכה בשיניה לא הוי אלא כקוץ בעלמא ואין דריסה אלא מדעת הדורס אבל שלא מדעת כגון שנפל הדורס דרך מקרה על הנדרס ונתחב בו צפורנו לא הוי דריסה (יז) ואין דריסה אלא מחיים של דורס ונדרס כיצד הרי שנעץ בצפורנו בגבו של דרוס (יח) ועד שלא הוציא צפורנו הומת הדורס או נשחט הנדרס (יט) הרי זה כשר בד"א כשראינו מתחילה ועד סוף (כ) [ו] אבל אם בא לפנינו ה וצפורן תחובה לו בגבו חוששין שמא דרס וחזר ודרס וכן אלו הצדין בעופות הדורסין אפילו אם שחטוה קודם שהסיר צפורנו אסור שכן דרך שמכה בו כמה פעמים עד שיצודנו : (כא) חוששין לספק דרוסה כגון אם רואים ארי שנכנס לבין השוורים חוששין שמא דורסן בד"א כשהוא שותק והם מקרקרין

אבל

בנכנס לתוך לול של תרנגולים יש להקל דהיינו אין לו מצילין אבל אלו החתולים שמכניסין ידיהם בנקבים שבלול אל ל וסגור התם ודאי הוי שפיר הצלת עצמן שהרי העופות שבלול בורחין מפניו תוך הלול עצמו מזוית לזוית וצריך לרדוף אחריו וכועס ודורס ואסור אף לב"ה וכן תשמע בדברי הר"ן גבי קטע רישיה דחד מנייהו דנח רוגזיה וכן כתב א"ו הארוך להדיא :

ומ"ש ברוב ספרי רבינו ורי"ף אוסר בכל ענין וטוב להחמיר פי' ב"י בדוחק ולפעד"נ דהנוסחא נדפסת בטעות וכצ"ל ומסקנת ה"א כסברא הראשונה והרשב"א כ' אפשר וכו' עד וראוי לחוש להם ע"כ ורי"ף אוסר בכל ענין וטוב להחמיר שבא רבינו לומר דרי"ף אוסר בכל ענין ומשמע אפי' באין לו מצילין ואפילו בחתולין שלנו דלא כהרא"ש והרשב"א וטוב להחמיר . ולענין הלכה כת' בש"ע סעי' ה' וז"ל י"א שעכשיו נוהגין היתר בחתולין הנכנסים בלול של תרנגולין ואע"פ שהיה ראוי לחוש בדבר סומכין על שחתולים שלנו הם בני תרבות וכל שלא הכהו אין חוששין עכ"ל והוא לשון הר"ן ומלשון זה משמע דכל שהכהו חוששין וכך כתב הר"ן להדיא וז"ל אבל הכהו ודאי חיישינן עכ"ל ומיירי כשהוא שותק והם מקרקרים ולכן אפילו לא הכהו היו אסורין התרנגולים אם לא היו בני תרבות אבל לשון הרשב"א לא משמע הכי שכתב וכ"ז שלא ראינו שרדף אחריהם והכה אין חוששין לו וראוי לחוש להם עכ"ל ומביאו רבינו אלתא להדיא דדוקא כרדף אחריהם והכה דהשתא ההכאה היא מתוך כעסו שכעס עליהם ורדף אחריהם התם הוא דחוששין ומיירי בהוא והם שותקין הלכך כשלא רדף אחריהם אלא הלך וישב לו ביניהם כיון שהוא והם שותקים ומכה בהם בידו אין חוששין להם כיון דאותה ההכאה לא היתה מתוך כעס וכן מעשים בכל יום שמכים בתרנגולים והוא וכן שותקין ואין חוששין ותלינן ההכאה בשחוק בעלמא ולא שיהא דעתו להטיל ארס . מיהו ודאי ראוי לחוש להם כיון שהכה אע"פ שלא רדף אחריהם וה"ה בנכנס בלול של תרנגולים והוא שותק ואינהו מקרקרים ולא ידענו אם הכה בהם נמי ודאי ראוי לחוש להם כי היכא דחוששין בהוא והם שותקין והכה בהם דהני תרתי שקולין הן והעולם אינן נזהרין ואין חוששין להם כיון דחתולין שלנו בני תרבות הן אבל ראוי לחוש להם ובהני תרתי מילי דוקא הוא דכתב הרשב"א דראוי לחוש להם אבל בלא ראינו כלל שהכה והוא והם שותקין פשיטא דא"צ לחוש דאפילו ארי שנכנס לבין השוורים אין חוששין אם הוא והם שותקין והא דראוי לחוש להם היינו לומר שלא לאוכלם אבל שרי למוכרם לנכרי וכמ"ש מהרא"י בת"ה סי' קע"ח גבי דוב שקפץ על השור ואע"ג דכתב לשם דלא תלינן לומר דדרך שחוק ותרבות קפץ עליו שאני דוב דלאו בן תרבות הוא עם הבהמות ואע"פ שהיה לו קצת תרבות עם בני אדם מ"מ עם הבהמות לא היה לו תרבות ולכך החמיר שלא לאוכלו והתיר למוכרו לנכרי כיון דאיכא מ"ד דדוב אינו מטיל ארס שאינו מן החיות הדורסין אבל החתול שהוא דורס אלא דשלנו הן בני תרבות עם התרנגולים אע"פ שקפץ עליהם או ראינו שהכה אותם כיון שהוא והם שותקין תלינן דכל מה שעשה הוא דרך שחוק ותרבות ושריא באכילה מדינא אלא שראוי לחוש להם ממדת חסידות למכור לנכרי והכי נקטינן ובזה התיישב דלא סתרי אהדדי מ"ש כאן בש"ע עם מ"ש בסעיף י"א וז"ל אבל היכא דקפץ עלייהו כדרך הדורסין אע"פ שהוא בן תרבות אסור אלא ודאי לשם מדבר דהוא בן תרבות עם בני אדם כגון דוב שמגודל בין בני אדם בשלשלת אבל אינו בן תרבות עם הבהמות דבה"ג מיירי בתרומת הדשן דמשם הועתק דין זה לכאן אבל החתולים הם בני תרבות עם התרנגולים שרינן טפי אפי' הוא שותק והם צווחים ולא הכהו אי נמי הוא והם שותקין והכהו ותלינן דההכאה היתה דרך שחוק בעלמא ולא שנתכוין להטיל ארס וכדפרישי' ודו"ק: **כתב** כ"י ע"ש הרשב"א דר"ח גורס דרוסת חתול כן ונמייה בגדיים וטלאים ודחה גירסא זו גם התוס' כתבו דלא גרסינן כן במילתיה דרב חסדא וע"ש . אכן בא"ו הארוך כתב וז"ל ובא"ז אוסר אף בכן בגדיים וטלאים כשיש מצילין וכו' נראה שהא"ז הסכים לגי' ר"ח ופסק כלישנא קמא והילכך כן נמי יש לו דריסה בגדיים וטלאים כיש מצילין ולפעד"נ שיש להחמיר בזה דדברי ר"ח דברי קבלה הן גם הא"ז פסק כמותו ומה שהקשו התוס' על גי' ר"ח מדתני במתני' כן ומתני' מיירי אף באין לו מצילין יש לייתב מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא דאע"ג דבשאר דורסין איירי מתניתין בכל ענין מ"מ בכן לא איירי אלא ביש לו מצילין . ונראה עוד דיש להחמיר בכן אף באין לו מצילין שהרי לפי גי' זו אף באין לו מצילין יש דריסה לכן בגדיים וטלאים ללישנא בתרא והרי רוב פוסקים פסקו כלישנא בתרא : **אין** דריסה אלא ביד ובצפורן וכו' פי' ביד לאפוקי ברגל דחיה ובצפורן לאפוקי שן אבל עוף דרוסתו ברגלו הוא וכך הוא בת"ה הארוך ובא"ו הארוך : **ומ"ש** אבל אם בא לפניו וצפורן תחובה לו בגבו וכו' פי' שבא לפנינו עם הדורס וצפורן תחובה לו בגבו אבל בצפורן תלושה אין חוששין אא"כ ראינו שנכנס ארי אבל לא ראינו שנכנס ארי הוה ס"ס דשמא לא נכנס ואת"ל נכנס שמא צפורן זה לא מן הארי הוא אלא בכותל נתחכך ויתבאר בסמוך בס"ד וז"ל ה"ר ירוחם על הצדין בעופות יש לנו לחוש אפי' שראינו שלא הכהו עד עתה שהפילו לארץ ועדיין לא הוציא

ידו

ודע דלדברי הפוסקים דדוקא כי יש מצילין הוא דחיישינן לדרוסה אם הנדרס היה בורח מפניו חשוב כיש מצילין דהצלת עצמה כהצלת אחרים דמיא והכי אמרי' בגמרא : **וכתב** בסמ"ג בשם ר"י סברא זו שכתב רבינו בשם סה"ת דחתול לא דריס אפי' בעופות אלא כשהנדרס מציל עצמו אבל באחרי חאב אין חילוק בין מצילין לאין מצילין לעולם חיישינן שמא דרס וכ"כ בסמ"ק : ומ"ש רבינו בשם הרשב"א איפשר שחתולי' שלנו בני תרבות הם עם התרנגולים וכל שלא ראינו שרדף אחריהם והכה אין חוששין לו וראוי לחוש להם בת"ה כ"כ וז"ל מעשים בכל יום שחתול נכנס למקום שתרנגולים שם ואין חוששין להם ויש נותנין טעם בדבר שאין חתול דורס אלא במקום שיש מצילין אבל במקום שאין מצילין אין לו דריסה ואין ממש לדברים אלו ואיפשר שחתולים המגדלים אצלנו בני תרבות הן עם התרנגולים וכל שלא ראינו שרדף אחריהם והכה אין חוששין להם וראוי לחוש להם עכ"ל · ומ"ש וראוי לחוש להם הטעם משום דאשכחן בגמ' שהיו חוששין שמא דרס החתול ושונרי דידהו היו רגילין עם התרנגולים כמו שהם רגילי' עכשיו והר"ן כתב וז"ל ועכשיו נוהגים היתר באלו החתולים הנכנסים בלול של תרנגולים ואע"פ שהיה ראוי לחוש בדבר והם סומכים בכך מפני שהחתולים שלנו בני תרבות הם וכל שלא הכהו אין חוששין לו אבל הכהו ודאי חיישינן עכ"ל :

אין דריסה אלא ביד ובצפורן וכו' ואין דריסה אלא מדעת הדורס וכו' ואין דריסה אלא מחיים וכו' שם מימרא דאביי (נג ·) וכתוב בסמ"ג שלא מדעת כגון ע"י נפילה או שהיה ישן והכה הבהמה שלא מדעת וכ"כ בסה"ת : כתב הרשב"א בת"ה דרוסה שאמרו אינה אלא ביד אבל ברגל דחיה לא עכ"ל כלומר דעוף דאין לו אלא שתי רגלים לא שייך לפלוגי ביה דברגלים הוא דורס כמו חיה בידים : **ומ"ש** רבינו ועד שלא הוציא צפרניו הומת הדורס לאו דווקא הומת דה"ה אם חתכו ידו והכי איתמר בגמ' בהדיא ומפרש טעמא בגמ' שהארס עם נטילת צפרניו הוא זורקו וכתב הר"ן אפילו האדים בשר כנגד בני מעים לא חיישינן כי היכי דלא חיישינן בעלמא כד לא מספקא לן בדרוסה כלל וכתב עוד ומינה נמי היכא דשחטו לנדרס קודם שיוציא הדורס צפרניו כשרה כיון דאינה לדריסה אלא לבסוף ההיא שעתא כבר נשחטה ואחרים מחמירים לומר שכיון שהיו מצילין אותה ממנו דילמא ההיא שעתא שדי ליה והרי דכל היכא שמצילין אותה ממנו הוא כועס יותר וזורק מרה עכ"ל ודעת התוספות והרא"ש והרשב"א כסברא ראשונה וסתם רבינו הדברים לדעתם (כ) : ומ"ש רבינו בד"א כשראינו מתחלה ועד סוף אבל אם בא לפנינו וצפורן תחובה לו בגבו חוששין שמא דרס וחזר ודרס כ"כ הרשב"א בת"ה : ומ"ש וכן אלו הצדין בעופות הדורסים אפילו אם שחטוה קודם שהסיר צפרנו אסור כ"כ התוס' והרא"ש והר"ן ז"ל ומשמע מדברי הרא"ש שאפי' ראינו שלא דרס אותו קודם לכן חיישינן ליה לפי שפעמים כשהנץ רודף אחר העוף הוא מכהו בצפרניו דרך פריחתו : **חוששין** לספק דרוסה כגון אם רואין ארי שנכנס לבין השוורי' חוששין שמא דרסן בד"א כשהוא שותק והם מקרקרים וכו' שם איתמר רב אמר אין חוששין לספק דרוסה ושמואל אמר חוששין דכ"ע על הדורס ויתיב ביניהו איות שלמא עביד ופרש"י עשה שלום עמהם כדרך כמה

חיות

דרכי משה

נז (א) בא"ו הארוך כיל ג'ו סתם לול סגור ומ"מ שפיר נקרא יש לו מצילין אותו שיכולין לברוח ממנו מעט תוך הלול מזוית זו לזו מדורס ואפי' לספר התרומה יש לחוש בחתול דזו מקרי יש לו מצילין עכ"ל וכ"כ ב"י בכל מקום דהוא בורח מן הדורס מקרי יש לו מצילין והכי אמרינן בגמרא ונ"ל לומר אע"ג דמספר התרומה משמע דלול מקרי מקום אין לו מצילין היינו דוקא אם החתול נכנס לתוכו אבל אם עומד בחוץ ומכניס ידו לתוכו גרע טפי כמ"ש הר"ן שכתבתי למטה ולכן כתב הא"ו הארוך דבלור חשיב יש לו מצילין אף לדברי ס"ה (ב) ובא"ו הארוך וכ"ש לאחר מיתת הנדרס לגמרי דאין שייך בו דרוסה עכ"ל · ובתשובת הרשב"א סימן קמ"ז אף אם מיהר ושחט העוף או הבהמה

מיד

דרישה

בדיקת המרס שאין בדיקה ע"כ נראה כמ"ש בפרישה : [ו] אבל כשבא לפניו וצפורן תחובה לו בגבו אין לפרש דמיירי כאן שבאת הבהמה לפניו וצפורן ארי תלוש תחוב לו בגבו שזה הדין כתב רבינו בסמוך ארי שנכנס בין השוורים כו' ול"ל למיתני דין אחד שני פעמים ועוד מדאמר הטעם דחוששין שמא דרס וחזר ודרס ואי מיירי בצפורן תלושה ה"ל דחוששין משום דאף אם זה הצפורן תלוש שאר הצפורנים הוציא ובוודאי דרס בכולם (ומ"מ קשה למה לא כתב רבינו משום זה ולמה אמר שמא דרס וחזר ודרס ושמא י"ל דרבינו חששא מדא נקט וה"ה דקיים לדידן חששא וק"ל עכ"ה) ודוחק לומר שמיירי שלא ניכר מקום שאר הצפרנים דא"כ לא ה"ל לרבינו לסתום אלא לפרש דאף אם לא ניכר מקום שאר הצפרנים אסורה דחיישין שמא דרס וחזר וכו' וטעם זה דחיישינן שבשאר צפרנים דרס אנו צריכין לומר לקמן · ועוד מדכתב ב"י בסמך ארי שנכנס כו' וז"ל דוקא שראינוהו כ' ולא כתב כן ג"כ בבבא זו אלא ודאי ס"ל דכאן מיירי שעדיין תחובה

כל

פרישה

לדרוסתו עכ"ה) . (י) אבל בעל התרומות כתב דחתול כו' אבל באחרי וואב הכל מודים דאין חולק : (יא) אא"כ יש לו מצילין וס"ה אם הנדרס בורח מפניו ב"י : (יב) ומסקנת א"א, הרא"ש ז"ל כסברא הראשונה היינו מדסיים שם הרא"ש אבל הרי"ף חולק בין מצילין לאין מצילין כו' וכס"א גרסינן בהדיא כן וא"מ ז"ל כתב כסברא הראשונה שהרי"ף אוסר בכל ענין וטוב להחמיר ב"י . (יג) וכל שלא ראינו שרדף אחריהן והכה אין חוששין מכאן נלמד דאם ראינו שהכה חוששין לו ואפילו בחתולין שלנו שהן בני תרבות והארכתי בתשובה . (יד) וראוי לחוש להם פי' לאסור והטעם כיון דאשכחן שחשו בגמ' שמא דרס החתול ושונרי דידהו היו ג"כ מגודלים עם התרנגולים כמו שלנו אבל הר"ן כתב דעכשיו נוהגין היתר בדבר אם לא שראינו שהכה בהן וכמ"ש ב"י . (טו) אין דריסה אלא ביד ובציפורן פי' לאפוקי אגפיים שבעוף וגם אם נטלו צפרניה דיד אין לה דריסה: (טז) אבל דרסה ברגל פי' היה שיש לה ב' ידים וב' רגלים אבל עוף יש לו דריסה ברגל : (יז) ואין דריסה אלא מחיים של דורס ונדרס פי' לאפוקי אם נשחט הנדרס קודם שהוציא הצפורן אין האדם מזיק כלום שהבר נשחט כראוי וכמש"ר בהדיא כיצד כו' ואין לאוסרו מטעם דכל העומד לנקוב כנקוב דמי ה"נ דכוותיה דשאני הכא דאינו מטיל ארס עכ"פ כגון אילו ימות הדורס קודם שיוציא רגלו או יחותך ידו וכמ"ש לעיל ס"ס נ"א בדין סילתות . (יח) ועד שלא הוציא הציפורן הומת ל"ד הומת אלא שנחתך היד כמבואר בו ב"י (יט) הרי זה כשר הטעם שעם נטילת הציפורן דוקא זורק הארס וכתב הר"ן אפילו האדים בשר כנגד בני מעים לא חיישינן כי היכי דלא חיישינן בעלמא כדלא מספקא לן בדרוסה כלל . (כ) אבל כשבא לפנינו וציפורן תחובה לו בגבו חוששין שמא דרס וחזר ודרס מ"ש תחובה לו בגבו נראה דר"ל שכל היד עדיין תחובה לו בגבו כשבא לפנינו שאע"פ שמחמת הדריסה אינה מדרסת כיון שנשחטה קודם שהוציא הציפורן מ"מ חוששין שמא דרס וחזר ודרס והוציא ידו והטיל ארס בלותה דריסה וחזר ודרס ומה שתחב בגבו ב"ה דריסה שניה והוא דומה למש"ר בסמוך וכן אלו הצדין כו' שכתב להדיא אפילו אם שחטה קודם שהסיר הציפורן שמיירי בעדיין תחובה הציפורן עם הרגל ס"ה נמי לעיל דמיירי בהכי ג"כ מדכתב וכן ועי' ד"ד (כא) חוששין לספק דרוסה כגון אם רואין ארי כו' ל"ד ארי אלא כל הדורסין שנכנסו לבין אותן שיש לכן

דריסה

חדושי הגהות

ה הך צפורן תחובה לו בגבו היינו כל היד עם הצפורן אבל צפורן תלושה לחוד הא נתבאר לקמן דתלינן בכותל (דו"ם וב"ח) :

חתוא

אבל אם הוא שותק והם שותקין (כג) או הוא והם מקרקרין אין חוששין ואם חתך ראשו של אחד מהם אין חוששין לאחרים אפי' הוא שותק והם מקרקרין [ו] דאמרינן כבר נח רוגזיה וכתב הרשב"א דוקא בשהרגה אבל אם פצע אחד מהם ולא הרגה חוששין לכולם דכ"ש שחמתו בערה בו כשהצילה עצמה ולא הרגה והא דחוששין דוקא כשידענו שנכנס הארי (כד) אבל אם הוא ספק אם נכנס אם לאו או שהוא ספק ארי או כלב (כה) או שמא בקנה נינף אין חוששין · (כו) [ז] ארי שנכנס בין השוורים [ח] ונמצאת צפורן של הארי

חיות שנעשית חרבות וגדלות עם בני אדם ובהמה ואינם מזיקות וכתב הרשב"א שאלו הזיקן היו צווחין הוא צווח ואינהו מקרקרים אימור ביעותא מבעתי אהדדי כלומר דהשם שהם נבעתים ממנו כך הוא נבעת מהם ואין לחוש וכתב הרשב"א שבידוע שהוא ירא מהם כי פליגי דאיהו שתיק ואינהו מקרקרין ואסיקנא בגמרא דחוששין לספק דרוסה : כתב הרשב"א דהיינו דווקא כשנכנס הדורס למקום צר שאינם יכולין לברוח מפניו אבל במקום רחב שיכולין לברוח מפניו אפי' הוא שתיק ואינהו מקרקרין אין חוששין שאני אומר ברחו מפניו ולא הזיקם וכתב רבינו דברים אלו בסמוך וגם יתבארו : **כתוב** בתה"ד סי' קע"ה דנ"ל דהאי טעמא דאימור שלמא עביד לא אמרינן אלא היכא דלא חזינן דנגע בהן אבל היכא דחזינן דקפץ עליהם כדרך הדורסים אע"פ שהוא בן חרבות לא תלינן דדרך שחוק וחרבות עשה מדשתק השור דאדרבא אמרינן דמרוב ביעתותא שתק : כתב הרשב"א בחידושיו דכל היכא דלא ידעינן אי שתיק ואי צווח ואי מקרקרין אינהו ואי שתקו ל"ש בין ארי בין שאר דורסים לא חיישינן לה (ג) ואפי' לשמואל : **ומ"ש** רבינו ואם חתך ראשו של אחד מהם אין חוששין לאחרים וכו' פשוט בגמרא שם : **ומ"ש** רבינו בשם הרשב"א דוקא בשהרגה וכו' בת"ה וכ"כ בסמ"ג וכ"כ הר"ן וכתב עוד הר"ן מיהו דוקא כשנכנס לתוכן ועמד עמהן דכיון שהוא יכול לדרוס כרצונו אמרינן דכי קטע רישא דחד מינייהו נח רוגזיה אבל כגון אלו החתולים שעולים על כלוב מלא עוף ומכניסים ידיהם מבפנים ודורסים אף ע"ג דקטעיה לרישיה דחד מינייהו לא נח רוגזיה משום הכי דמתוך שהם בורחים אף הוא כועס עליהם עכ"ל (ד) : והא דחוששין דוקא כשידענו שנכנס הארי אבל אם הוא ספק אם נכנס אם לאו או שהוא ספק ארי או כלב או שמא בקנה נינף אין חוששין פשוט בגמרא שם וכתב הרשב"א דבספק אם נכנס או לא נכנס לא חיישינן לה משום שאני אומר לא נכנס ואם נכנס שמא לא נגע באחד מהם ועוד שרוב הבהמות והעופות בחזקת שאינם דרוסים הם : והא דתלינן בכלב או קנה כתב הרשב"א יראה לי דדוקא כשיש לפנינו כלב וחתול או חתול וקנה שיש בפנינו דבר שאיפשר לתלות בו להקל אבל כשנה לפנינו ולא ידענו במה תולין במטוי בין להקל בין להחמיר וסעד מצאתי לדברי בדברי קצת מגדולים המורים הראשונים עכ"ל וכתב רבינו דברים אלו בסמוך וכתב הרשב"א בחידושיו שכ"כ מדברי ר"ת דמספק בתר דשכיח טפי שדינן ליה והילכך דוקא בדעל לבי קני אבל בתוספות כתבו בהפך דהכא בשלא היה לנו להסתפק אלא או בקניא או בשונרא וכגון שהיה בבירור חתול בתוך הקנים ולהכי אמר דעל לבי קניא אבל אתו מעלמא ואין אנו יודעי' מי עשה אפילו לא על לבי קניא אין לנו לתלות בחתול וצ"ע עכ"ל הרשב"א · וכדברי הרשב"א ור"ת נראה מדברי הרמב"ם בפ"ה וכמדומה לי שהוא הסעד שכתב שמצא וגם סמ"ג כתב כדבריהם: **וכתב** הרשב"א דכי תלינן בכלבא או בקניא נ"מ דס"ל בדיקה אלא במקום שנדבק הדם או שנתבעבע הדם ולא כנגד החלל דומיא דקוץ אבל אי חיישינן לשונרא צריך בדיקה כנגד כל החלל וכ"כ הרא"ש בריש השוחט וכתב עוד שם הא דאמרינן אי נמי לענין ספק דרוסה האדימה גרגרת משהו טריפה דזיהרא מיקלא קלי וגם הרשב"א כתב כן גבי ההוא סקסא דעופות דאתא לקמיה דרב וכתב עוד א"כ נ"מ לושט דאי משום קניא לא מטרפה בהאדימה בלבד עד דמנקיב חללו ואי משום שונרא כיון שהאדים מבפנים אף ע"ג דלא נקב טרפה וזו צריך עיון עכ"ל ונראה שהטעם שנסתפק בה הוא משום דכיון דחזינן שהאדים איכא למימר דשונרא הוא דקניא אין דרכה להאדים : **ולדברי** התוספות דס"ל דנקב בושט יש לו בדיקה מבחוץ שלא אמרינן אין לו בדיקה מבחוץ אלא בדרוסה וכמו שנתבאר בסי' ל"ג נ"מ נמי לבדיקת הושט דאי משום כלבא יש לו בדיקה מבחוץ ואי משום שונרא אין לו בדיקה אלא מבפנים · ולדברי הסוברים דבין בדרוסה בין בנקובה אין בדיקה לושט אלא מבפנים ומיהו בדרוסה הופך הושט ובודקו אחר שחיטה שאע"פ שהיה שוחט במקום דריסה הא אדמימות הארס ניכר בו אבל בנקובה חיישינן שמא במקום נקב שחיט והלכך שוחט בקנה לבדו והופך הושט ובודקו נ"מ בתליית קניא קולא גבי עוף דסגי לו בבדיקת הושט ולא בעינן לבדוק כנגד כל החלל ולבהמה נ"מ חומרא דאילו תלינן בדרוסה היה איפשר למיבדקה אחר שחיטה ואי תלינן בקניא לא איפשר לה בבדיקה דחיישינן דילמא במקום נקב קא שחיט וכתב הר"ן בשם הרא"ה ואפ"ה תלינן בקניא משום דמאי דתלינן בקניא לאו משום קולא הוא אלא משום דדריסה מילתא אחריתי היא הילכך בין לקולא בין לחומרא תלינן בקניא : **ארי** שנכנס בין השוורים ונמצאת צפורן של הארי תלושה ויושבת בגבו של אחד מהם בין אם הצפרן לחה או יבשה חוששין וכו' בפרק א"ט אמר רב ארי שנכנס בין השורי' ונמצאת צפרן בגבו של אחד מהם אין חוששין שמא ארי דרסו אלא תולין שמא בכותל נתחכך והיה שם צפורן זה ונתחבה לו בגבו ואסיקנא דרב לטעמיה דאמר אין חוששין לספק דרוסה · וכיון דאסיקנא דחוששין לספק דרוסה בהא נמי חוששין . ומ"ש בין אם צפורן לחה או יבשה כ"כ הרשב"א בת"ה ובחידושיו והכי משמע בגמרא וכתב עוד בחידושיו וכ"ש מקום צפורן או ה' צפרניו שמוטות מגבו : **ומשמע** דדוקא ראו שנכנס ארי הוא דחיישינן אבל לא ראוהו שנכנס תולין שבכותל היה צפורן זה ונתחכך בכותל ונתחבה בגבו וכ"כ הרשב"א בחידושיו דהוי ספק ספיקא ספק נכנס או לא נכנס ואת"ל נכנס שמא צפורן זה לא מיד הארי הוא אלא בכותל נתחכך אבל צ"ע בתרי או תלת כיון דאיכא הוכחה שאין המתחככין ב' צפרנים או ג' יושבת להם בגבם לעולם וכדרך דצפרנים ודאי ארי נכנס ודרסה וקרוב הדבר מאד לאסור עכ"ל (ה) : **וארי** לבין השוורים לאו דוקא דהוא הדין לשאר דורסים שנכנסו לבין אותם שיש לה דריסה בהם וכ"כ הרשב"א וס"ס ופשוט

ידו שמא הכהו קודם זה בעודם שוחקים עכ"ל : **וכתב** הרשב"א דוקא בשהרגה וכו' ובא"ו הארוך דקדק עוד דוקא בקטע רישיה דחד מינייהו ולא יותר אבל אם המית עוד אחרים אנו רואין שלא נח רוגזיה וחוששין לכולן ונלפע"ד דכ"ש אם פצע אחד מהם והמית א' מהם דחוששין לכולם דילמא תחלה דרס את אחרים ואח"כ הרגו לזה דדוקא בלא פצע ובלא הרג אחרים כי אם שנמצא אחד מהם הרוג בהא הוא דאמרינן כיון שהם עומדים במקום שיכול לדרוס אותם מכן שירצה אני אומר את זה דרס ראשונה כמ"ש הר"ן ומכ"ש להחמיר בכלוב אפילו קטע רישיה דחד מינייהו ע"ש וכן כתב הרא"ה בספר ב"ה תחלת דף מ"ה וז"ל אבל במקום שאינו יכול עליהם כגון כלוב של עופות לא נייח רוגזיה בהכי אדרבה אוספי דקא מוסיף עכ"ל : **והא** דחוששין דוקא כשידענו וכו' נראה דה"ק דבספק אם נכנס אם לא נכנס כלל אע"ג דשמעינן להו דמקרקרין אין חוששין כיון דאיכא ס"ס וכן בודאי נכנס וספק ארי ספק כלב איכא נמי ס"ס או נמי ספק ארי ספק קנה פי' שהלך בין הקנים ואיכא חששא דארי שהיה רגיל בין הקנים ומיירי באינו מבעבע דם דאיכא נמי ס"ס ספק לא היה שם ארי ואת"ל היה לשם ארי שמא לא נגע בו הארי והא דמקרקרין איתו אלא משום דנגף בקנה דמכאיב לו דאע"פ שאינו מבעבע דם כואב לו המכה שנגף בקנה ושלכך הוא מקרקר ואפשר לומר דמיירי במבעבע דם ואיכא ספק שמא ארי שהיה בין הקנים דרסו ספק בקנה נגף ואע"ג דליכא אלא חד ספק תלינן נמי לקולא דבקנה נגף ואפילו לשמואל דחוששין לספק דרוסה מודה גם בזה כיון דאיכא נמי קנה לפנינו וטעמא דמילתא כתב הרשב"א בת"ה הארוך משום דרובא דאורייתא ורוב בהמות כשרות הן וה"ט נמי בהוא והם שותקין א"נ בשניהן צווחין אי נמי קטע רישיה דחד מינייהו אע"ג דליכא אלא חד ספק דילמא לא נגע אבל ספק לא נכנס ליכא אלא משום דרוב בהמות כשרותן . א"נ י"ל כל הני אין חוששין חשבינן להו ודאי גמור וכ"כ הר"ן וז"ל וכל אימור דאיתמר הכא ודאי חשבינן להו כיון דתלינן בהו לקולא וכ"כ הרשב"א בת"ה בידוע שלא נגע בהם והשתא האי עובדא דת"ה סי' קע"ח בדוב שקפץ על השור והניחם והם שותקים פשיטא דחוששין דלא אמרינן אימור שלמא שוו אלא בדלא ידעינן אי נגע בהם הוא דתלינן ואמרינן בידוע דלא נגע אבל היכא דודאי נגע בספק שמא דרס ומה"ט כתב הר"ן היכא דודאי על אלא דלא ידעינן כי הוה בינייהו אי הוה שתיק ואינהו מקרקרין או כולהו שתקי לשמואל ודאי חיישינן שהרי בספק הוא עומד שמא נגע וכל היכא דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אזלינן לחומרא ולא שרינן אלא בס"ס א"נ בידוע שלא דרס דתלינן בכלב וקנה ואע"ג דהרשב"א מיקל בזה שכתב בחדושיו גבי ארי שנכנס בין השוורים ונמצא צפורן בגבו של אחד מהן וז"ל אבל ודאי היכא דלא ישבה צפורן בגב אחד מהן ולא ידעינן אי שתק אי צווח ואי מקרקרין אינהו ואי שתקי הא אמרינן לקמן דלא חיישינן לה . ואפילו שמואל לא פליג עליה עכ"ל להר"ן שומעין להחמיר באיסור דאורייתא ועוד שהרי הוא ראה דברי הרשב"א כזו ולא נראו לו דבריו וכך פסק הרב בהגה"ת ש"ע מיהו בחתולין שלנו יש להקל וכמו שנתבאר לעיל סוף סעיף י"א : **ארי** שנכנס וכו' ה"א בסא"ט דלשמואל דחוששין לספק דרוסה חוששין בזו כיון דליכא אלא חד ספק להיתר דילמא נתחכך דאין כאן בידוע שלא דרס כיון דנמצא צפורן בגבו והילכך אפילו בשניהם שותקין נמי חוששין אבל בלא ראינו שנכנס הארי דאיכא ספק ספיקא אפילו שמענו מקרקרין וגם צפורן ישבה לו בגבו תלינן דבכותל נתחכך ואיכא למידק במאי דכתב שמא הארי דרסו והצפורן נשמטה וישבה לו בגבו הלא כיון שנשאר הצפורן בגבו

דרכי משה

מיד שנודים שהיה לנו לומר שעדיין לא עבר הארס לפנים אפ"ה טריפה עכ"ל : (ג) אמנם בהר"ן פא"ט דבכה"ג טריפה וצ"ע למה לא הביא ב"י דברי הר"ן : (ד) ובא"ז הארוך כלל כ"ז ואפי' קטע ראשו של אחד מהן נמי לא אמרינן שנח רוגזיה אלא כשלא הכה ג"כ והמית אבל קטע ראשו של אחד מהן או אפי' שאכלו כולו והמית ג"כ קצת בדריסה גילה דעתיה שלא נח רוגזיה וחוששין לכולו ומעשה שהכניס חתול ידו לתוך לול של עופות קטנים שלוחים והיו שם י"ש והוציא מהן ד' ואכלה אותן והנשארין מהם מקצת מתו תוך הלול ושאר נשארו חיים ואסרו גם הנשארים עכ"ל : (ה) וצ"ע במה שכתב שם הרשב"א דבספק נכנס יש להתיר מכח ספק ספיקא דו לא הוי אלא ספק שציפורן זה תוא מן ארי או מן הכותל ואפשר דאינו ר"ל דמותר מכח ס"ס כמו בשאר ס"ס איכא תרי צדדי להתיר אלא ר"ל הואיל ואיכא תרי ספיקי בארי ובכותל אינו רק ספק אחד תלינן יותר

פרישה

דרוסה בכהן אלא מילתא פסיקתא נקט רשב"א : (כג) או הוא והם מקרקרי' אין חוששין הטעם דכיון שהוא ג"כ ירא מהם וכן כשהניכן שותקין אמרינן ודאי שלום עביד עמהן וכתב בתרומות הדשן ואם ראינו דקפץ עליהן אע"פ שהניכן שותקין אמרינן מרוב ביעתותא שתקו ומשתקן : (כד) אבל אם הוא ספק אם נכנס כו' [illegible] : (כה) או שמא בקנה נינף כו' [illegible] : (כו) ארי שנכנס כו' ונמצאת צפורן כו' [illegible]

דרישה

כל כך ולא הוליא ידו ומפשטו וכמ"ש בפרישה : [ו] דאמרינן כבר נח רוגזיה (אין לפקפק דלמא כבר דרס קודם שהרג את [illegible] [ז] ארי שנכנס בין [illegible]

[illegible]

חדושי הגהות

ז והוא שרקפא דעופות פי' סל של עופות :

פי'

הארי תלושה ויושבת בגבו של אחד מהן (כז) בין אם הצפורן לחה או יבשה חוששין אפילו אם הוא שותק והם שותקין שחוששין שמא הארי דורסו והצפורן נשמטה וישבה לו בגבו (כח) וכתב הרשב"א ולא לזה לבד חוששין אלא לכל השוורים שבדיר שכבר ביארנו שאין אומרים נח רוגזו אלא כשהרג אחד מהם אבל דרס ולא הרג אדרבה עולה רוגזו ביותר ומכה ודורס (כט) וכתב עוד הוא בד"א כשנכנס בכלוב מלא עוף או בדיר של בהמה שהוא להם מקום צר שאין דרך לברוח מפניו [ט] אבל ארי שנכנס למקום שהבהמות רואות שם אפילו שמענו צווחות והוא שותק אין הוששין שאנו אומרים ברחו מפניו ולא השיגם ע"כ (ל) בהמה או עוף שבא לפנינו (לא) כשהוא מבעבע דם ולא ידענו מה היה לו ומה אירע לו תולין להקל ואמרינן בקנה הוכה או כלב הכה אותו וא"צ בדיקה אלא במקום שהדם מבעבע (לב) [י] וכן אם ניקב אפילו בפנים

וכשוט הוא : **ומ"ש** רבינו אפילו אם הוא שותק והם שותקים וכו' כן כתב הרשב"א בת"ה וטעמא דכיון דאיכא ארי ביניהם וצפורן תחובה בגבו של זה חזקה ארי דרסה : **ודע** שלשון הרשב"א בת"ה כמ"ש רבינו ארי שנכנס לבין השוורים וכו' אפי' הוא שותק והם שותקים וכו' ולא לזה בלבד אנו חוששים אלא לכל השוורים וכו' ומשמע מדבריו דקאי על מ"ש בתחלה הוא והם שותקים וחוששין לכל השוורים ורבינו ירוחם כתב בשם הרשב"א שאם נמצאת צפורן בגבו של אחד מהם והוא שותק והם מקרקרים כולם אסורים משמע אבל אם הוא והם שותקים לא חיישינן לכולהו נראה שרבינו ירוחם מפרש שכשכתב הרשב"א ולא לזה בלבד חוששין וכו' לא קאי ארישא הוא שותק והם שותקים אלא סמך על העיקר שבידינו דכל היכא שהוא והם שותקים לא חיישינן והכי קאמר להכוא שצפורן תחובה בגבו חיישינן משום הוכחה דצפורן אבל השאר מותרים ופשט לשון הרשב"א אינו מוכיח כדבריו : **ומ"ש** רבינו וכתב עוד הוא בד"א כשנכנס בכלוב מלא עוף וכו' אדלעיל קאי שכתב דכשהוא שותק והם צווחים חיישינן שמא דרס אחד מהם בד"א כשנכנס בכלוב מלא עוף וכו' ולא קאי אנכנס ארי בין השוורים ונמצא צפורן יושבת בגבו של אחד מהם דסמיך ליה דהתם בכל גווני חיישינן לזה שהצפורן בגבו ואפי' הם במקום שיכולות לברוח ממנו (ו) וכך מבואר בדברי הרשב"א בת"ה שכתב הא דבד"א כשנכנס בכלוב מלא עוף וכו' סמוך לדין הוא שותק והם צווחים ואח"כ כתב דין ארי שנכנס בין השוורים ונמצאת צפורן יושבת בגבו של אחד מהם והא דמפלגינן בין מקום צר למקום רחב כתבוהו סמ"ג וס"ה ומשמע מדבריהם שכ"מ שאינו צר ביותר אלא שיכולין לברוח קצת מפניו חשיב מקום רחב אבל מדברי הרשב"א שכתב רבינו משמע דמקום רחב היינו בקעה וכיוצא בה אבל בית וחצר גדולים לא ומיהו יש לדחות ולומר דאורחא דמילתא נקט ולאו דוקא (ז) : **בהמה** או עוף שבא לפנינו כשהוא מבעבע דם ולא ידענו מה היה לו ומה אירע לו תולין להקל ואומרים בקנה הוכה או כלב הכה אותו וכו' בפ' א"ט וכבר כתב רבינו דין זה לעיל בסמוך ולא חזר לכתבו אלא כדי לכתוב עליו וא"צ בדיקה אלא במקום שהדם מבעבע וכו' כלומר דהיינו מאי דנ"מ בין אי תלינן בקניא או כלבא לאי תלינן בסורכא וכבר כתבתי זה לעיל בסמוך וכתבתי חילוקים אחרים בדבר : **ומ"ש** וכן אם ניקב אפי' בפנים כשרה כך הם דברי הרשב"א בת"ה ונראה דהיינו לומר דאם ניקב קנה אפילו מבפנים ממש כשרה בקניא או כלבא כל שלא נפסק רובו משא"כ בסורכא דאפילו האדים מבחוץ טריפה ונוסחא אחרת מצאתי בת"ה וז"ל וכן אם לא ניקב מבפנים ממש כשרה והענין לומר דספק נקב בושט אם אנו רואי' שלא עבר הנקב לפנים כשירה כיון שאינו מפולש אבל דרוסה כיון שהאדים מצד אחד אפי' לא עבר לחללו טריפה

בגבו לא שדי זיהרא בהדי דשליף וי"ל דחיישינן שמא דרס וחזר ודרס ומקתי דנתלש הצפורן שדי זיהרא א"כ ביד האחרת דרס ואפי' באותו יד בצפרנים האחרי' ולפ"ז אם אנו רואין מתחלה ועד סוף שלא דרס אלא פעם אחת ביד אחת ונתלשו כל הצפרנים ונתחבו בגבו דאין חוששין לה אבל נראה עיקר דמאי דאמרינן בהדי דשליף שדי זיהרא היינו בהדי דשלף ידיה אפי' נשאר הצפורן בגבו נמי שדי זיהרא דלא אשכחן היתירא אלא בדפסקוה לידיה אבל לא בשליף ידיה ונשארו הצפרנים בגבו ופשוט הוא : **וכתב** הרשב"א ולא לזה לבד חוששין וכו' וטעמו כיון דאיכא צפורן בגבו אין לומר כאן בידוע שלא דרס וחוששין אפי' הוא והם שותקין כדפרישי' אך קשה למה לא נתיר האחרים מטעם ס"ס ספק נתחכך בכותל ואת"ל ארי דרסו לזה ספק לא דרס אלא זה בלבד שהרי איכא הוכחה מדהוא והם שותקין וי"ל כיון דאיכא ריעותא דצפורן בגבו אין כאן בידוע שלא דרס וכולן בספק אחד הן שמא לכולן דרס אבל הר"י כתב דבהוא והם שותקין אין חוששין אלא לאותו שנמצא בו צפורן בגבו אבל השאר מותרים וכתב עוד ע"ש הרשב"א דבנמצא צפורן בגבו והוא שותק והם מקרקרין כולן אסורים ולא אמרינן אמתו שככה אלא אדרבה הוא יותר כועס על אחרים עכ"ל . ותימא היאך סלקא אדעתין לומר דצפורן בגבו הוי קולא וכיון דאפילו בדליכא צפורן בגבו חוששין לכולם בהוא שותק ואינהו מקרקרין כ"ש בצפורן בגבו ותו דבלאו הכי ה"ל למיתר דאין הצפורן ראיה דנח רוגזיה דהא איכא ספק דשמא בכותל נתחכך שהרי בצפורן בגבו לא אמרינן דודאי דרסו אלא ספק הוא וחוששין לחומרא . אלא הדבר ברור דלהרשב"א אפי' בהוא שותק והם שותקין נמי חיישינן לחומרא בנמצא צפורן בגבו והכי נקטינן : **וכתב** עוד הוא בד"א שנכנס בכלוב וכו' נראה דדוקא במקום שהבהמו' רואות בשדה ובקעה שאין מוקפות גדר ומחיצה אבל בחצר גדול שמוקף מחיצות חוששין והכל נקרא דיר של בהמות אפי' רחב הרבה . ומ"ש סה"ת והסמ"ג דבמקום רחב יש להתיר אינו אלא בעופות דנשמטים מן הדורס אנה ואנה בחצר רחב ולא חיישינן להם אלא בכלוב שהוא להם מקום צר ודלא כמ"ש ב"י דלאו דוקא נקט שהבהמות רואות . וטעם דין זה הוי משום דכל שאפשר לברוח מהדורס ה"ל ספק על ספק לא על דלא אמרינן דהדורס על ביניהם אא"כ שאין להם המלט ממנו כבוס צר והיינו דקאמר בגמרא על ויתיב ביניהו דאין שם אלא ספק אחד שמא לא נגע אבל כשיש דרך לברוח איכא נמי ספק על כו' כלומר שמא לא נכנס ביניהם כלל אלא ברחו וכך מבואר בסה"ת סימן כ"ה למעיין בו ודבר פשוט הוא דבנמצא צפורן בגבו של אחד מהם דחוששין לו בלבדו ואפילו ספק אחד ליכא כאן במקום שהבהמות רואות דאין שם כותל להתחכך בו ואצ"ל בעוף דאין דרכו להתחכך דפשיטא דחוששין לאותו שנמצא בו צפורן אבל האחרים מותרין כיון דאיכא נמי ספק לא על כדפרישית ותלינן לומר דברחו ולא השיגו ואין בזה מחלוקת דלא כמי שטעה בזה : **בהמה** או עוף שבא לפנינו כשהוא מבעבע דם וכו' עובדא דרב אשי בפא"ט ומשמע דלעיל בסמוך כשכתב רבינו או שמא בקנה נגף מיירי באינו מבעבע דם כדפרישית לשם ומטעם ס"ס והכא במבעבע דם קאמר דליכא אלא חדא ספיקא ותלינן נמי לקולא והכי את"ל דלעיל נמי מיירי במבעבע דם לא כתבו לשם אלא אגב אינך ואיקלעה וכאן בא לבאר דין זה בכל חלקיו :

ומ"ש וא"צ בדיקה אלא במקום שהדם מבעבע כ"כ התוס' והרשב"א בפרק השוחט דנ"מ להיכא דאין חוששין לדרוסה אלא לנקב דא"צ בדיקה אלא היכא דמתכמס דמא ואי הוי תלינן בסורכא היה צריך בדיקה כנגד כל החלל עכ"ל וקשה דפא"ט כתבו התוס' והרא"ש בהפך וז"ל ונראה שיש בדיקה אף לודאי דרוסה וכו' ונראה שאף רש"י לא נקט ספק אלא משום דאז צריך לבדוק בכל מקום גבה וכריסה ולדה וכל שכנגד החלל אבל אם היה ניכר מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק אלא מקום הדריסה בלבד עכ"ל ויש ליישב דבפרק השוחט קאמר דמשום נקב א"צ בדיקה אלא מקום המלוכלך בלבד ואם היינו תולין בדריסה היה צריך לבדוק כנגד כל החלל בכל אותו השטה שניכר בו הדריסה ולא הוה סגי במקום המלוכלך דיש לחוש שמא גם ביד אחר דרס עוד באותו שטח שיש בו הריעותא וכ"כ רבינו למעלה בסימן ל"ג וז"ל לפי' רש"י שאין חוששין לספק דרוסה לבדוק כל הגוף אבל חוששין לספק נקובה לבדוק מקום המלוכלך א"כ הא דכתבו דאי הוה תלינן בסורכא היה צריך בדיקה כנגד כל החלל לא כתבו כך אלא לפי פשוטה של שמועתינו דמשמע דכל היכא דצריך בדיקה משום דריסה בעינן כנגד כל החלל אבל בפא"ט דקדקו מפירש"י דלא בעינן כנגד כל החלל אלא כשאין ניכר הדריסה אבל היכא דניכר הדריסה לא בעי בדיקה אלא מקום הדריסה בלבד ומ"מ ודאי צריך בדיקה טפי מאילו היו תולין בנקב שלא היה צריך בדיקה אלא כנגד מקום המלוכלך דכל היכא דאינו מלוכלך אין שם ספק נקב דאילו היה שם נקב היה ג"כ מלוכלך משא"כ בדריסה דאע"פ שדרס באותו שטח אינו ניכר וצריך לבדוק בכל אותו שטח וכבר כתבנו לעיל סוף ס"ט מה שנראה מדברי התוס' והרא"ש דסתרי אהדדי ובסוף סימן זה יתבאר בס"ד העיקר ע"ש : **ומ"ש** וכן אם ניקב אפי' בפנים כשרה נראה דה"פ תחלה אמר דלא חיישינן לסורכא אלא תלינן בכלב וא"צ בדיקה אלא במקום שהדם מבעבע ואח"כ אמר דאם ניקב בפנים דאפי' את"ל דתולין בכלב היה דינו בקוץ ולא ה"ל תקנה

דרכי משה

יותר בכותל מבארי דזו מצוי יותר כנ"ל ליישב דברי הרשב"א ז"ר · (ו) ואין דבריו נראין דמשמעות הטור אינו כן אלא נ"ל דאע"ג דבאותו שור שנמצא הציפורן בגבו אין לחלק בו בין מקום רחב למקום צר כמו שכתב ב"י שמשמע כן בת"ה דהא ראינו שהארי השיגו דהרי הציפורן בגבו מ"מ לשאר שוורים שעמו לא חיישינן אם הוא במקום רחב דהרי אמרינן שהם ברחו דלדידהו אינו מזיק מה שהציפורן נמצא בגבו של אחד מהן איא שחוששין שמא דרס גם אותן ואם הוא במקום רחב אין יחוש ולכן כתב הטור דין זה דארי שנכנס בין השוורים כו' קודם בד"א כדי שבד"א כו' יהא קאי על אותו דין ג"כ כנ"ל (ז) ובא"ו הארוך כלל נ"ו מסתמא שהם לול סגור מקרי מקום צר שאינן יכולין

דרישה

שנייה נשמטה הצפורן מעל ידו אלא נראה שהיא דימה משום שהיה לו לרבינו לבאר דחיישינן שמא דרס כו' כמ"ש לעיל בסמוך ונראה דחיישינן שדרס בכל צפרניו ובהולאת הצפרנים הנ"ל האדם שהרי יותר מצפורן אחד יש לו ולא נשמט אלא אחד ועמ"ש בשם מ"ו בפרישה ע"ז ומה שהבאתי ראיה לפי' מ"ו ממ"ש רבינו שחוששים שמא ארי דרסו והצפורן ישב לו בגבו דמשמע דחיישינן לשאר צפורן · אלא שיש לפרש דברי רבינו דה"ק לא אמרינן מדשתקו דודאי עשו שלום ביניהם אלא אמרינן הצפורן מורה שדרס אמרינן ישמטה ע"י הדריסה הצפורן ומדאיכא לפנינו ריעותא חיישינן לשאר צפרנים או לחזור ודרס וד"ק [ט] אבל אם נכנס למקום שהבהמות רואות כתב הרשב"א דל"ד בקעה אלא כל מקום שאינו צר ביותר שיכולין לברוח קצת מפניו (ולא השיגם כ"ל אפילו נמצא הא' דרוסה מ"מ אין חוששין לאינך כל היכא דלא חזינן ריעותא ואמרי' לא השיגם רש"ל · ומ"מ כשנמצא שלשה נדרסין יש להחזיר ולאסור את כולם כי כבר הוחזק עדר זה בנדרסין רמ"י עכ"ה) · [י] וכן אם ניקב אפילו בפנים כתב ב"י וז"ל כך הם דברי רשב"א בת"ה וקאי אקנה דאינו מיפסל בנקיבה (של קניא או כלבא עכ"ה) עד שיפסוק רובו משא"כ בסורכא דאפילו האדים מבחוץ טריפה ע"כ והנה מ"ש וקאי אקנה דמשמע דוקא ולא אשאר חלל הגוף משום דקשה ליה הלא אין בדיקה לחלל הגוף כמ"ש בפרישה וע"ש שכתבתי דלא ק"מ וקאי שפיר אחלל הגוף · ולפי' דב"י דקאי אמקום סימנים ק"ק מ"ש וכן אפילו אם ניקב לפנים מכלל דלפני זה איירי שלא ניקב לפנים וא"כ אפילו תלינן בדריסה הא בסימנים קשים ואפילו האדים הבשר כנגדה אינו מזיק עד שיאדימו הן עצמן וכמ"ש בסמוך בסימן זה וי"ל דקמ"ל דא"צ לבדוק הסימנים עצמן אם האדימו ואף אם ימצאו שהאדימו לא תלינן באדם וכאילו מכאן אדומין בלא ריעותא וק"ל ועי"ל דאם היו תלינן בדריסה הי' צריך לבדוק כל המקומות שנטרפת בהן כדלקמן · וכתב עוד ב"י וז"ל ונוסחא אחר יש בת"ה וז"ל וכן אם לא נקבה

פרישה

זו אינה מוכרחת כמ"ש בדרישה) וכן משמע מדברי הרשב"א ועד"ר · (כו) בין אם היא לחה או יבשה במיוחסי רשב"א מבואר דלא תימא דלא זו אף זו קתני דלא זו לחה פשיטא דחוששין אלא אפי' יבשה · דאדרבא יותר יש לחוש ביבשה מבלחה משום דביבשה אמרינן הואיל וכבר היא יבשה נשמטת בשעת דריסה אבל לחה אין דרכה לשמט בשעת דריסה וניחא ודאי בכותל נגף ונשמט לו ומן הכותל נפל לגב הבהמה קמ"ל דאפ"ה חוששין : (כח) וכתב הרשב"א ולא לזה לבד חוששין אלא כו' קאי אאפילו אם שניהם שותקין שכתב רבינו שאם צפורן נמצאת כו' חוששין וע"ז קאי רשב"א ולא כמ"ש רבינו ירוחם ב"י . (כט) וכתב עוד הוא בד"א כו' כתב ב"י אדלעיל קאי אמ"ש חוששין לספק דרוסה אם הוא שותק והם צווחין בד"א כו' וכ"כ שם הרשב"א דין זה אחר כך ע"ש אבל אם נמצא צפורן על גב אחד מהם כתב הרשב"א בהדיא לאסירה בכל ענין עכ"ל · וכתב ד"מ ע"ז וז"ל ואין דבריו נראין דמשמעות הטור אינו כן אלא נ"ל דאע"ג דבאותו השור שנמצא הצפורן בגבו אין לחלק בו כיון שראינו שהשיגו שהרי הצפורן בגבו מ"מ לשאר שוורים שעמו לא חיישינן אם הוא במקום רחב והרי אמרינן שהם ברחו דלדידהו אינו מזיק מה שהציפורן נמצא בגב של אחד מהם אלא שחוששין שמא דרס גם אותן וכיון שהוא במקום רחב אין לחוש ולכן כתב הטור דין זה דארי נכנס בין השוורים כו' קודם בד"א זו כדי שבד"א כו' יהא קאי על אותו דין ג"כ נ"ל ע"כ · וכ"כ מ"ו רש"ל בהגהותיו דאפי' נדרס הא' לא חיישינן לאינך כשהן במקום מרחב ולנע"ד דגם הב"י לא היה כוונתו לאסור גם האחרים רק מ"ש אדלעיל קאי לא אתי לאפוקי אלא דל"ת דקאי לכל מאי דסמיך ליה והיינו גם אהשנמצא ציפורן אגבו של אחד מהן ותאמר דאפי' זה אינו טריפה אלא כשהוא במקום צר דז"א דזה עכ"פ טריפה אלא קאי אלעיל אהיכא דהוא שותק והן צווחים והם כולן הן בספק בשוה דליכא ציפורן בשום אחד · אזה כתב דכשהן במקום רחב כולן מותרין אבל הב"י מודה דגם אם נמצא צפורן בגב אחד מהן דהנשארים מותרים כשהן במקום רחב

ומ"ה שינה רבינו לשון הרשב"א וכתב האי דינא דוכתב עוד אחר הני בבות שלפניו והרשב"א כתבן מקודם כדי ללמד דהנשארים גם בזה מותרין כשהן במקום רחב אלא מדכתב רשב"א סתם דבמקום רחב מותרין דמשמע כולן מותרין אפ"ה כתב דקאי אלעיל ולא כמ"ש בד"מ על הב"י ועמ"ש בהגהות ד"מ : (ל) בהמה או עוף שבא לפנינו כשהוא מבעבע דם היינו דין שכתב רבינו לעיל או שהוא ספק הרי ספק כלב או שמא בקנה ניגף אין חוששין אלא שמור וכתב דין זה כדי לכתוב עליו ואין צריך בדיקה כו' והיינו הנ"מ אי תלינן בכלבא או בסורכא וב"י כתב עוד נ"מ אחריני והאמם אכתבם בסמוך (לא) כשהוא מבעבע דם כו' ע"ל סי' ל"ג דכתב רבינו בשם ר"י"ס דמתיר אפי' בלא בדיקה כלל לעוף הבא לפנינו ונמצאו מלוכלך בדם נ"ל בין מבעבע דם דהכא למלוכלך בדם דהתם : (לב) וכן אם ניקב אפי' בפנים כן הוא נוסחא אחת בת"ה וכ"ל דלא קאי אושט דושט שהוא אדום מבחוץ אין לו בדיקה דהא בנקב כל דהוא נטרף

בפנים כשרה וכתב הרשב"א דוקא שיש לפנינו כלב וחתול או קנה וחתול שיש דבר לתלות בו להקל אבל כשבאו לפנינו כך ולא ידענו במה לתלות (נג) אין תולין אלא במצוי בין להקל בין להחמיר : (נד) הא דחוששין לדרוסה היינו שלא להתירה בלא בדיקה אבל אם בדקה ואינו מוצא בה רושם כשרה ומיהא כתב הריב"ם דוקא ספק דרוסה ניתרת בבדיקה (נה) אבל אם ודאי שנדרסה אין לה היתר בבדיקה (נו) וכ"כ בעל העיטור דלא שרינן בבדיקה אלא היכא דקאמר

טריפה בכ"ל ואומר מהאדים בשר כנגד בני מעים : **הא** דחוששין לדרוסה היינו שלא להתירה בלא בדיקה אבל אם בודקה ואינו מוצא בה רושם כשרה שם אמרי בני ר' חייא דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעים ופרש"י דרוסה שאמרו. כגון ספק דרוסת ארי או שראוהו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר וכתבו התוס' משמע דודאי דרוסה לא מהני לה בדיקה וכן פי' ריב"ם פעמים שמאדים הבשר ואינו יכול לכוין יפה ונרא' דיש בדיקה אפי' לודאי דרוסה מדאמרינן בדרוסה עד שיאדי' הבשר כנגד בני מעיים ובסימנים עד שיאדימו סימנים עצמם אבל אם האדים הבשר שכנגד הסימנים ולא האדימו הסימנין כשרה אע"ג דודאי נדרסה שהרי האדים הבשר ועוד הביאו ראיות אחרות וכתבו עוד שגם בקונדרים לא נקט ספק דרוסה אלא משום דאז צריך לבדוק מכ"מ גבה וכרסה ולדה וכל מה שכנגד בני המעים אבל אם היה ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום עכ"ל כתב הרא"ש שהרז"ה סובר כריב"ם וכתב הר"ן שגם הרא"ה סובר כן ומשמע שכן דעת הר"ן וכ' הרשב"א בחידושיו איכא מרבוותא שאמרו דכי אמרינן דרוסה צריך בדיקה דוקא באחד מהדרכים שהוזכרו בגמרא דלא פליגי רב ושמואל כגון ספק שוגרא בלבא ספק שוגרא אימור בלבא וכו' אבל במאי דפליגי רב ושמואל כגון דאיהו שתיק ואינהו מקרקרין לא מתכשרא בבדיקה והרב בעל העיטור הסכים לפסקן של ראשונות אלו וכתב ומסתברא דכל היכא דתנינן חוששין לה לא תליא בבדיקה ודחה הרשב"א דבריו ודברי הראשונים והסכים לפסק התוס' דאפילו לודאי דרוסה יש בדיקה וכן דעת הרא"ש וכן דעת הרמב"ם בפ"ה : **ועל** מ"ש התוס' שאם היה ניכר מבחוץ מקום הדריסה אין צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום כתב הרשב"א בת"ה לא ירדתי לסוף דבריהם שאם אין מקום דריסה ניכר מבחוץ ואפ"ה אתה חושש שמא יהא ניכר מבפנים אלמא פעמים שיהא רושם הדריסה ניכר מבפנים אע"פ שאינו ניכר מבחוץ אם כן אף כשאתה רואה מקום אדמומית מבחוץ במקום אחד מפני מה אין אתה חושש שמא גם במקומות אחרים דרס אלא שאינו ניכר אא"כ תאמר דארס של ארי זה כיון שהוא מאדים כאן אילו דרס במקום אחר כך היה ניכר רישומו אבל בזמן שלא ניכר בו כלל יש לחוש שמא ארס ארי זה אין רישומו ניכר מבחוץ ואין אלו אלא דברי נביאות ומסתברא דכל שאינו ניכר מבחוץ בידוע שלא נדרס שם · ומ"ש צריכה בדיקה מכפא דמוחא ועד אטמא לומר שצריך לבדוק אם יש מקום אדמדם מבחוץ וכ"מ שימצא שם צריך בדיקה כנגדו ואם האדים בשר כנגד בני מעים אסורה אבל אטמא ומאטמא ולתחת אפי' נמצא שם קורט דם אין בכך כלום עכ"ל ויש ט"ס בקצת ספרי רבינו שכתוב בהם ומיהו כתב הרמב"ם דווקא ספק דרוסה וכו' וצריך להגיה ולכתוב הריב"ם במקום הרמב"ם ומתוך מה שכתבתי יתבאר לך שמ"ש רבינו וכ"כ בעל העיטור כך פירושו הריב"ם כתב דווקא ספק דרוסה ניתרת בבדיקה אבל ודאי דרוסה אין לה היתר בבדיקה וכ"כ בעל העיטור דודאי דרוסה אין לה היתר בבדיקה ומ"מ הוא מחמיר יותר מריב"ם דלריב"ם אפילו במקום שאמרו חוששין לו ניתרת בבדיקה כיון דאיכא ודאי ולבעל העיטור גם זו אין לה בדיקה : ולענין הלכה כיון דהרמב"ם והרא"ש והרשב"א קיימי בחדא שטה הכי נקיטינן ועוד אכתוב בזה בסמוך גבי בהמה שנדרסה אין לה תקנה בבדיקה :

וכיצד

תקנה כדין קוץ שניקב לחלל דאין לו בדיקה וכפירש"י דקי"ל כמותו ואמר רבינו דבזה נמי תולין להקל ולומר דבקנה רחב הוכה ואפי' ניקב בפנים נמי בודקין לכתחלה וכשרה וכדלעיל בסי' נ"א ע"ש ועי"ל דה"ק דנ"מ דאם היינו חוששין לדריסה בהאדים בשר כנגד המעיים טרפה ודאי ואין לה תקנה אבל השתא דתולין בכלב וקנה בניקב אפי' בפנים עד החלל נמי כשרה ע"י בדיקה דאפילו לרש"י דמחמירין לכתחלה כיון דהמקומות רבים מ"מ אם בדק כשרה דיעבד מדינא ולשון עיקר ובתורת הבית כתוב וכן אם לא ניקב מבפנים ממש כשרה ונוסחא זו נראה נכונה וה"ק דתולין להקל וכלא ניקב מבפנים ממש כשרה כיון דלא ניקב לחלל אבל אי היינו חוששין לדריסה אפי' האדים הבשר כנגד המעיים נמי טרפה אף על פי דלא ניקב מבפנים ממש והב"י פי' דמ"ש וכן אם ניקב בפנים כשרה דאסימנים קאי הכין דמיירי בצוארו מלוכלך בדם וקאמר דאם ניקב הקנה מבפנים כשרה דתלינן בקניא או בכלבא וכו' ותימא דאם כן אמאי כתב רבינו בהמה או עוף וכו' דהא בבהמה אין לו תקנה כמ"ש רבינו גופיה בסמוך וכ"כ לעיל בסימן ל"ג ולכן דקדק לשם וכתב עוף הבא לפנינו וצוארו מלוכלך בדם וכו' משום דדוקא עוף אבל בהמה אין לה תקנה ולפי דבצוארו מלוכלך אין לחוש אלא לנקובת הושט ואיכא הפסק בקנה בין עור לושט תלינן להקל ולפיכך כתב רבי' לשם ע"ש ריב"א דא"צ בדיקה כלל בושט דלא חיישינן לנקובת הושט אבל הכא לא מיירי רבינו בצוארו מלוכלך בדם אלא במבעבע דם בשאר מקומות כנגד החלל דליכא לשם הפסקה כלל שהרי האברים הפנימיים שנקובתן במשהו הם מונחים מיד סמוך להתחלת כל חלל הגוף הלכך בניקב לחלל חוששין שמא נקב מבפנים באחד מהאיברים הפנימיים ולפיכך כתב כאן רבי' דבין בבהמה ובין בעוף במבעבע דם בשאר מקומות שבגוף כנגד החלל שצריך לבדוק דתלינן לחומרא ואפי' ריב"א מודה דצריך כאן לבדוק וכשרה ע"י בדיקה וקאמר רבי' כאן דל"מ בדלא נקב עד לחלל דפשיטא דכשרה אלא אפי' נקב מבפנים ממש עד לחלל נמי כשרה מדינא ע"י בדיקה בדיעבד דלא החמיר רש"י אלא לכתחלה כדפרישי' א"נ אפי' לכתחלה נמי כשרה בבדיקה דתלינן דהוכה בקנה רחב וזה עיקר שוב ראיתי דמהרו"ך האריך בזה וכתב דצריך לחלק בין מבעבע דם דהכא למלוכלך בדם דהתם ושרי ליה מאריה עוד מצאתי למהר"ש לוריא ז"ל שכתב וז"ל ומ"ש וכן אם ניקב בפנים כשרה בכ"מ קאמר ואע"ג דלעיל אמרינן נקב קוץ עד לחלל אין לו בדיקה כלל היינו דוקא דאשכחן קוץ או מחט תחוב בו אבל כל היכא דלא אשכחן מידי נראה דאפי' בדיקה א"נ אלא כנגד הנקב ממש ותו לא מידי עכ"ל. ולשיטתו הלך שכ"כ לעיל לחלק בין קוץ תחוב לשאינו תחוב וכבר כתבתי לשם דליתא אלא כדפסק הרשב"א בתשובה דאין חלוק בין תחוב לאינו תחוב דכל שניכר שהנקב מחמת קוץ או מחט הוא טרפה ואין לו בדיקה אלא דהכא במבעבע דם דאינו ניכר אם הוא קוץ ומחט או קנה רחב תלינן לקולא דבקנה רחב הוכה ומתכשרה בבדיקה ואולי גם מהרש"ל כך דעתו כאן דבדלא אשכחן תלינן לקולא מכח טעמא דאימור בקנה רחב הוכה אבל למעלה גבי כן כתב להדיא דבקוץ גופיה לא מחמרינן אלא בתחוב אבל באינו תחוב לא והא ליתא ומהרו"ך הקשה למה ליה למימר תלינן במצוי להקל הלא אפי' בשוין תלינן להקל והאריך בדברים דחויים ושרא ליה מאריה כי למה שכתבתי והוא האמת אין כאן קושיא כלל :

וכתב הרשב"א דוקא שיש לפנינו וכו' פי' כשיש לפנינו תלינן לקולא ולא תלינן במצוי להחמיר כגון דאיכא כלבא ושוגרא דלא שכיח דריסה דכלבא כדריסה דשוגרא לא תלינן בשוגרא כיון דאיכא כלבא לפנינו לתלות בו להקל ודכותא בשוגרא וקניא דשכיח טפי שוגרא מקניא ואפ"ה תלינן להקל וטעמא משום דרובא דאורייתא ורוב בהמות כשרות הן אבל כשאינה לפנינו תלינן במצוי בין להקל בין להחמיר ועיין בת"ה הארוך דף מ"ד שהביא ראייה לדבריו ואע"פ שהרא"ה בספר ב"ה כתב קבלתו דאפי' אינן לפנינו תלינן ג"כ בכל דבר שאפשר לתלות ולא תלינן בדריסה דדריסה מילתא אחריתא היא ואין תולין בה כל היכא דאפשר בד"א ואפילו בשאינו מצוי ותולין בו בין להקל בין להחמיר דזימנין דהוי לחומרא כגון בבהמה דאי תלינן בד"א א"א לשוחטה דדילמא במקום נקב קא שחיט אבל אי תלינן בדריסה יש לה בדיקה אחר שחיטה דזיהרא מינכר אלא דלא תלינן בדריסה לעולם אלא בד"א כל היכא דאפשר וגם הר"ן הביא דבריו אנן קי"ל כהרשב"א שהביא רבינו דבריו לפסק הלכה :

הא דחוששין לדרוסה וכו' שם איכא כמה אמוראי דקאמרי דרוסה צריכה בדיקה וכו' ופי' ריב"ם כתבוהו לשם התוס' והרא"ש בשמו ואע"ג דמפרש"י נמי משמע כפי' ריב"ם כתבו תוס' והרא"ש דשמא רש"י נמי ס"ל דודאי דרוסה יש לה בדיקה ע"ש : ומ"ש בשם ב"ה דמחמיר עוד דלא מכשרינן בבדיקה אלא היכא דקאמר אין חוששין לו נראה דטעמו מדקאמר בהאי לישנא דרוסה שאמרו צריכה בדיקה אלא דקאי אאין חוששין וקאמר דלא תימא דאין חוששין כלל וכשרה בלא בדיקה אלא צריכה בדיקה ואם בדק ולא מצא אין חוששין יותר אבל היכא דקאמר חוששין אפילו בדק ולא מצא שהאדים בשר כו' חוששין שמא האדים ואינו יכול לכוין יפה וס"ל בודאי דרוסה דחוששין שמא אינו יכול לכוין יפה בין לא מצא שהאדים כלל בין שמצא שהאדים מבחוץ ולא מצאו בפנים לעולם חוששין שמא האדים גם מבפנים ואינו יכול לכוין יפה אבל אין לפרש דצריכה בדיקה קאי אהיכא דחוששין וקאמר דיש לו תקנה בבדיקה דא"כ הכי הל"ל דרוסה שאמרו כשרה בבדיקה מאי צריכה בדיקה אלא קאי אאין חוששין ומ"מ יש לייסב לשון זה לדעת שאר כל הגאונים החולקים אדברי ב"ה דס"ל דהא דמיתכשרא בבדיקה פשיטא להו לאמוראי ולא איצטריכא להו אלא לאשמועינן מקום הבדיקה בגבה וכריסה וכו' דאם לא האדים לשם שוב א"צ לבדוק במקום אחר וכן פי' רש"י : ואיכא למידק לדברי ב"ה דקשיא הך דעולא ישב לו קוץ בוושט אין חוששין שמא הבריאה ופרכינן עליה ומ"ש מספק דרוסה ומשני קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה ומאי משני הלא כל היכא דקאמר אין חוששין צריך בדיקה וי"ל דה"נ דצריך בדיקה ולא קאמר אין חוששין אלא לענין זה דאין חוששין שמא הבריאה ועלה בו קרום ונסתם ולא מהניא לה בדיקה אלא מתכשרא בבדיקה ודכוותה ס"ל לעולא דאין חוששין לספק דרוסה ומתכשרא בבדיקה אבל בדיקה ודאי בעינן בין בזו ובין בזו . ולענין הלכה פסק בש"ע כהרא"ש דאפי' ודאי דרוסה יש לה היתר בבדיקה וכ"ש היכא דקאמרינן חוששין לדרוסה דיש לה היתר בבדיקה ואם לא בדק אסורה מספק אבל היכא דקאמרינן אין חוששין לדרוסה שריא בלא בדיקה . ודע שמה שקורא רבינו ודאי דרוסה אינו אלא כשנדרסה וניכר מקום הדריסה כנגד מקום שהנקב עושה אותה טרפה אבל אם נדרסה ואינו ניכר מקום הדריסה דאיכא למימר שלא נדרסה אלא במן האטמא ולתחת מקום שאין הדריסה אוסרת זו נמי ספק דרוסה היא ולפי' ריב"ם יש לה בדיקה וה"מ להדיא מפירוש רש"י שכתב וז"ל דרוסה שאמרו כגון ספק דרוסת ארי או שראוהו ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ וכתבו התוספות והרא"ש משמע מפירושו דבודאי דרוסה לא מהניא בדיקה וכן פי' הריב"ם וכו' ונראה דיש בדיקה אפילו לודאי דרוסה וכו' ועוד מדקאמר דתורה בה רב מכפא דמוחא ועד אטמא והיינו על כרחך בודאי דרוסה דרב לא חייש לספק דרוסה וכו' ונראה דגם רש"י לא נקט ספק אלא משום דאז צריך לבדוק בכל מקום גבה וכריסה ולדה וכל מה שכנגד בני המעיים אבל אם היה ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק אלא כנגד אותה מקום עכ"ל אלמא דבנדרסה ולא ניכר מקום הדריסה הוא ספק דרוסה והיכא דניכר מקום הדריסה כנגד המקום שהיא נטרפה בו בנקב זו היא

פרישה

נטרף אלא קאי אקנה דלא נטרף עד שנפסק רובו כ"כ ב"י ולי נראה דקאי נמי אשאר חלל הגוף ואין בנקבות שם אמרינן לעיל בסימן נ"א נקב עד לחלל אין לו בדיקה :לעיל בסימן וכ אמרינן בסריה שחוששין לנקיבת חלל שניקב לחלל וי"ל דלא חיישינן לטרוף אלא כשידעינן בודאי שבלב נקבו אבל הכא תלינן לקולא ואמרינן קניא ניקבו ורש"י כתב בהדיא ולעיל הביאו בסי' נ"א דלנקיבת קנה יש בדיקה (לפי שקנה עושה נקב גדול ונראה שנקב ע"ש עכ"ה) ומ"ש או כלב הכה לרוחא דמילתא אמר כן היכא שאינו ניקב לפנים דגם אי תלינן בכלב אינה נאסרת אבל ניקב לפנים תלינן בקנה ובודקין נגד מקום הנקב ומ"ז תירץ לפי שיטתו הנ"ל דכיון שאין ספק שתחוב בו עדיין לפנינו אפילו בדיקה ממש לא צריך אלא נגד מקומו וב"י מפרש בע"א וע"ד : (נג) אין תולין אלא במצוי בין להקל בין להחמיר ר"ל להקל היינו בכלב וקנה להחמיר היינו חתול ושולדא ויש לדקדק א"כ מאי קאמר דבמצוי תלינן להקל הלא אף בספקא דהיינו שהן שוין כתב לפני זה דתלינן להקל אפי' בלא מצוי ונראה ליישב ע"פ מ"ש ב"י וז"ל ולדברי הסוברים דבין מדרוסה בין בנקובה אין בדיקה לושט אלא מבפנים ומיהו בדרוסה שופך הושט לבודקו אחר הפשיטה שאע"פ שהוא הושט במקום הדריסה שיש שאדמימות הארס ניכר בו אבל בנקובה חיישינן שמא במקום נקב שחיט והלכך אותו הושט ובודקו · נמצא דתליות מצוי הוא קולא דיש לו בדיקה בין בעוף בין בבהמה משא"כ כשהיו תולין אותו בקנה אלא כיון דדורסה לא שכיחא הוא אין תולין בו בשוין כ"א כשהדבר ההורס הוא מצוי יותר ואם הקנה מצוי יותר קמ"ל דתולין בו לחומרא וכמ"ש דנקב אין לו בדיקה ולא תלינן במצוי לקולא כמו לעיל בקנה דלעיל איירי היכא בשוין · והא דהתחיל וכתב בהמה או עוף שבא לפנינו כו' עד תולין להקל ואמרינן בקנה הוכה היינו דוקא בעוף ואפי' בסימנים דפותח הקנה במקום אחר ומא"כ בודק הושט ומ"ש שם גם בבהמה לא מצינו קולא בבהמה בתליות קני' כ"א בשכוח מבעבע דם שלא במקום סימנים דיש לו בדיקה מבחוץ במקום שנטרפת גם בתליות קני' משא"כ בתליות דבר ההורס דצריך לבדוק גם מבפנים נגד המכה : (נד) הא דחוששין כו' עד ומיהו כתב הרמב"ם צריך להגיה הריב"ם שכ"כ כל הפוסקים בשם ריב"ם אבל הרמב"ם כתב בפ"ה כדעת הרא"ש דבסמוך : (נה) אבל אם ודאי שנדרסה אין לה בדיקה הטעם שפעמים מאדים הבשר ואינו יכול לכוון יפה : (נו) וכן כתב בעל העיטור פי' שגם הוא סובר דבודאי דרוסה אין לה היתר בבדיקה אבל הוא מחמיר יותר מריב"ם דלריב"ם אפי' במקום שאמרו חוששין לה נתרת בבדיקה כיון שהיא ודאי ולבעה"ע גם לזו אין בדיקה והגה הריב"ם פי' אין חוששין ומותר בלא בדיקה והיכא דאמרינן חוששין צריך בדיקה ובודאי דרוסה לא מהני בדיקה ובעל העיטור סובר דאף היכא דאמר אין חוששין צריך בדיקה אבל היכא דאמר חוששין אין לה בדיקה ולהרא"ש אפילו בודאי דרוסה יש בדיקה אבל במקום שאמרו אין חוששין היתר כריב"ם שא"צ בדיקה :

ומ"ש

דקאמר אין חוששין לו אבל היכא דקאמר חוששין לו אין לו תקנה בבדיקה וא"א הרא"ש ז"ל כתב דאפילו ודאי דרוסה יש לה היתר בבדיקה · [יא] (לז) וכיצד הוא הבדיקה בודקין מכנגד המוח (לח) עד סוף הירכים מכל י"ח טרפות ואם נמצא שהאדים הבשר כנגד אחד מהאברים שנטרפת בהן אסורה (לט) וכן אם (ט) נסמסמס הבשר כנגדו (מ) או כנגד צומת הגידין עד שהרופא גורדו אסור והסימנים קשים הם אצל דרוסה הילכך אפילו אם האדים בשר כנגדם מותר עד שיאדימו הם בעצמם (מא) ואז אסור אפילו האדים הקנה בכל שהוא

היא ודאי דרוסה ואיכא לתמוה טובא דהיאך דרב דאורי בה מכפא ועד אטמא וכו' בע"כ דמיירי בניכר הדריסה כנגד מקום שנטרפה דאי באינו ניכר הוה ספק דרוסה ורש"י נמי מודה בה דיש לה בדיקה אלא ודאי דס"ל לתוספות והרא"ש דמיירי בניכר והכריחו לפרש כך דאי באינו ניכר ה"ל ספק דרוסה ורב הא ס"ל דאין חוששין לה וכיון דרב אורי בה מכפא ועד אטמא וכו' בע"כ דבניכר בה הדריסה כנגד מקום שהיא נטרפת ולפיכך חייש לה רב ואפ"ה יש לה בדיקה כך היא הלעת התוס' והרא"ש בקושייתם לפרש"י והשתא קשיא לי מאי קמתרצים ונראה דגם רש"י לא נקט ספק אלא משום דאז לריך לבדוק בכל מקום וכו' דא"כ רב דאורי בה מכפא ועד אטמא וכו' דאיירי בודאי דרוסה וניכר בה כנגד המקום שנטרפה בו למה לא הורה דסגי במקום הדריסה בלבד ואפשר ליישב ולומר דלפי תירוצם הא דקאמר רב מכפא דמוחא וכו' אין פירושו דצריך בדיקה לעולם בכל המקומות דמכפא ועד אטמא וכו' אלא הכי פירושו דבכל המקומות שמכפא ועד אטמא בכל איזה מקום שנדרסה בו וניכר מקום הדריסה צריכה בדיקה במקום הדריסה בלבד ולא אתא אלא לאורויי דבכל כנגד החלל ואף כנגד הסימנין צריכה בדיקה במקום שניכרת הדריסה ולאפוקי מת"ד דאינה צריכה בדיקה אלא כנגד בני מעיים בלבד ולא כנגד הסימנים אפי' ניכר לשם הדריסה דסימנין קשין הן אצל דריסה וקמ"ל רב דליתא אלא אף בניכר כנגד הסימנין צריכה בדיקה אבל לעולם א"צ בדיקה אלא כנגד אותו מקום שנדרסה בלבד ובסמוך כתבתי דהיינו ליותר כאותה שטה לאפוקי בשטה אחר דא"צ לבדוק · ויש לתמוה בדברי רבינו שלא כתב הא דכתבו התו' והרא"ש דבנדרסה וניכר מקום הדריסה דא"צ לבדוק אלא כנגד אותו מקום ואדרבה מדכתב בסתם וכיצד היא הבדיקה וכו' משמע דלעולם צריך לבדוק מכפא ועד אטמא בין בספק דרוסה בין בודאי דרוסה בין ניכר מקום הדריסה בין אינו ניכר מדלא חילק ונראה לפע"ד דרבינו סובר דמ"ש התוספות והרא"ש בפ' השוחט ואי הוה חלינן בשורא היה צריך בדיקה כנגד כל החלל כך היא דעתם לפסק הלכה דאפי' ודאי דרוסה וניכר הדריסה צריך בדיקה מכפא ועד אטמא וכן בספק דרוסה למאי דקי"ל כשמואל דחוששין לספק דרוסה צריך לבדוק מכפא ועד אטמא דלדידן דין בדיקה בספק דרוסה כדין בדיקה בודאי דרוסה אליבא דרב דצריך לבדוק בכל המקומות מכל י"ח טרפות אבל מ"ש התוס' והרא"ש בפ' אלו טרפות אינו אלא ליישב פרש"י דלא נקט ספק דרוסה אלא משום דאז צריך לבדוק מכפא ועד אטמא אבל בודאי דרוסה א"צ לבדוק אלא כנגד מקום הדריסה והיתה כונת התוספות והרא"ש בזה לומר שאין צריך לפרש דס"ל לרש"י כפירוש ריב"ם דודאי דרוסה אינה ניתרת בבדיקה אלא אדרבא ס"ל לרש"י להקל בודאי דרוסה דא"צ לבדוק אלא כנגד מקום הדריסה מיהו התוספת והרא"ש גופייהו ס"ל להלכה דאין להקל אלא אין חלוק בין ספק לודאי בשניהם צריך לבדוק מכפא ועד אטמא כנגד כל החלל וכמ"ש בפרק השוחט שזאת היא דעת עצמם דלא כפרש"י זאת היא דעת רבינו כפי הנלפע"ד ולמעלה כתבנו בשני מקומות דרכים אחרים על דברי התוספות והרא"ש דקסתרי אהדדי אבל מה שכתבנו כאן הוא העיקר וכמו שנראה כך להדיא מדברי רבינו והכי נקטינן · וז"ל הרשב"א שכתב בת"ה הארוך (דף מ"ה) כתבו רבותינו הצרפתים דבודאי דרוסה וניכר מבחוץ מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום ולא ירדתי לסוף דבריהם שאם אין מקום דריסה ניכר מבחוץ ואפי' הכי אתה חושש שמא יהא ניכר מבפנים וכו' כמו שהעתיק ב"י ונראה מדבריו שהבין בדברי התוספו' דניכר מבחוץ היינו לומר שלאחר שנשחטה ונפשטה ניכר מבחוץ על הבשר אודם הדריסה ועל זה הוכח כמו שהוא מפורש בדבריו ואני שמעתי ולא אבין הרי הדברים פשוטים בדברי התוספו' שבעוד שהבהמה חיה קאמרי תוס' דכשניכר מבחוץ מקום הדריסה שהדם מטפטף אז אין צריך בדיקה אלא במקום הדריסה דלאחר שישחוט אותה יבדקנה כנגד אותו מקום אבל א"צ לבדוק במקומות אחרים שאם היה דורס גם במקומות אחרים היה מטפטף הדם גם כן במקומות אחרים אבל בספק דרוסה או אפי' ודאי דריסה ואינו ניכר מבחוץ בחייה דהיינו שאין הדם מטפטף ממנה בשום מקום צריך לבדוק מכפא ועד אטמא והשתא ניחא ול"ק ולא מידי וכבר כתבתי בסמוך דדברים אלו שכתבו רבותינו הצרפתים אינן אלא ליישב פרש"י אבל אין זה דעתם אלא כמ"ש בפ' השוחט · שוב ראיתי שמהרו"ך האריך בדינים אלו כד"ה וכילד היא הבדיקה והוליא דינים וחלוקים מחודשים ונראה לפע"ד דלא דק : **וכיצד** היא הבדיקה וכו' מימרא דרב נחמן שם : ומ"ש ואם נמצא שהאדי' הבשר כנגד אחד מהאברים שנטרפת בהן אסורה אע"ג דבגמ' לא אמרו אלא האדים בשר כנגד המעים טרפה ס"ל לרבינו דמדקאמר רב זביד בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעים בסימנים עד שיאדימו סימנים עצמם שמעינן דדוקא סימנין דקשים הם אבל שאר כל האברים בהאדים בשר כנגד האבר סגי ומאי דנקט בריאה כנגד המעים לאו דוקא והסיפא קא סמיך דנקט סימנים מכלל דדוקא סימנים אבל כל שאר אברים דינו כבני מעיים דכולן שוין דאינן קשים : **ומ"ש** וכן אם נתמסמס הבשר כנגדן או כנגד צומת הגידין וכו' נראה שמה שהזכיר כאן צומת הגידין הוא לפי שרש"י פי' בההיא דנתמסמס דבצומת הגידין בנתמסמסו הגידין עצמן הוי ליה כאילו ניטלו נ"ה לכך כתב רבינו דלא כפי' רש"י דאפי' בנתמסמס כנגד צ"ה נמי אסורה וה"ה בהאדים הבשר כנגד צומת הגידין אלא דנקטה בנתמסמס להוציא מפי' רש"י : **ומ"ש** והסימנים קשים הם וכו' כתב רש"י וז"ל כפא דמוחא כף הגלגלת דהיינו כל החלל ואף כנגד הסימנין עכ"ל והדבר פשוט הוא שלא היתה כוונתו דבכנגד סגי ולא בעינן בסימנין עצמן וכמו שהבין בית יוסף אלא ה"פ שבכל

המקומות

וכיצד היא הבדיקה בודקין מכנגד המוח עד סוף הירכים מכל י"ח טריפות וכו' שם (נג ·) אמר רב נחמן דמודה רב בדרוסה לבדוק מכפא דמוחא ועד אטמא ותשמע דמכפא דמוחא מסוף כפא קאמר אבל כנגד המוח אין צריך לבדוק ולא בא אלא להוסיף שצריך לבדוק הסימנים וכ"כ מדברי רש"י והר"ן שכתבו דלאיתויי צואר אתא משמע אבל לא כנגד המוח ואפשר דטעמא דכיון שהמוח לפנים מהעלם לא חיישינן שעבר האדם לפנים אבל רבינו נראה שמפרש שצריך לבדוק כנגד המוח והם דברי הרשב"א וכ"מ מדברי הרא"ש גבי סימנים קשים הם אלל נפילה והרוקח כתב שצריך לבדוק המוח : **ומ"ש** עד סוף הירכים אצומת הגידים קאי דאילו שאר בשר שבירכים לא איכפת לן ביה מידי אפילו ניטל כולו ופשוט הוא וכ"כ בהג"א גבי נפולה: **ומ"ש** ואם נמצא שהאדים הבשר כנגד א' מהאיברים שנטרפה בהם אסורה שם רב נחמן אמר בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעים רב זביד מתני הכי בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעים בסימנים עד שיאדימו סימנים עלמם ודווקא בסימנים לא סגי בהאדים בשר כנגדן לפי שקשין הן אלל דריסה אבל כל שאר איברים שבבהמה נטרפה בהם בהאדים בשר כנגדן טריפה ואע"ג דלא אמרינן הכא אלא האדים בשר כנגד בני מעים היינו משום דהשתא ס"ל דלא בעינן בדיקה אלא כנגד בני מעים ובסימנים אבל ה"ה דלמאי דמסקינן דבעיא בדיקה מכפא דמוחא ועד אטמא שכל שהאדים בשר כנגד אבר שבבהמה נטרפת בו טריפה דסוף האדם לאכלל ולנקוב האבר הנטרף וכן משמע מדברי רבינו אבל הרמב"ם בפ"ה כתב לישנא דגמ' עד שיאדים בשר כנגד בני מעים ושמא משום דרוב הטריפות הם בבני מעים נקט האי לישנא אבל ה"ה להאדים בשר כנגד אחד מהאברים שבבהמה נטרפה בהם ומדברי רבינו משמע דאם האדים בשר כנגד צומת הגידים טריפה ועוד אדקדק בזה בסמוך בס"ד : **ובכל** הפוסקים שראיתי הסכימו דהלכה כרב זביד דאסר בסימנים עד שיאדימו סימנים עלמם ולפ"ז הא דאמרינן בגמ' יתיב רב ילחק בר שמואל קמיה דר"נ ואמר דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעים א"ל האלקים מורה בה רב מכפא דמוחא ועד אטמא ה"ס דרב לא פליג ארב זביד אלא מוסיף אדרב ילחק בר שמואל לבדוק הסימנים עצמם או כנגד המוח לדברי הסוברים כן אבל ראיתי לרש"י שפירש כפא דמוחא היינו כל החלל ואף כנגד הסימנים וגם הר"ן כתב לאיתויי צואר אתא שאם האדים הבשר כנגד הסימנים אסור (ח) וכיון דקי"ל כר"נ דאמר דמורה בה רב מכפא דמוחא ועד אטמא א"כ גם בהאדים כנגד הסימנים אסור ותיקשי להר"ן למה כתב רב אלפס לדרב זביד ולדר"נ דהוי כתובה שטרא לבי תרי וצ"ע : **כתב** הרשב"א בת"ה דכי פסלינן האדים בשר כנגד בני מעיים היינו בהאדים מבפנים וכתב עוד דכי האדימו סימנים לא טרפינן לה עד שיאדימו מבפנים לצד חללן אבל הרא"ש בר"ס א"ט כתב שאם האדימו סימנים עלמם אפי' עור חילון של ושט לבדו טריפה ולפי תירוץ שני כתב שם הרא"ש צריך לבדוק בדרוסה מבפנים ומבחוץ ואם נתלא טפת האדם אפילו מבחוץ טריפה ודעת הר"ן שם גבי למאי נ"מ לספק דרוסה כדעת הרשב"א : **ומ"ש** רבינו ואפי' האדים הקנה בכל שהוא שם בעי' דאיפשיטא וטעמא מפני שהאדם שורף ועתיד לשרוף רובו : **ומ"ש** רבינו קודם לכן וכן אם נתמסמס הבשר וכו' שם (נג ·) אמר רב יהודה אמר רב נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו ה"ד נתמסמס כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי וכתב המרדכי שאין אנו בקיאים בגרידה שהרופאים גורדים לכך ראוי להחמיר כשנשתנית מראית הבשר הכל לפי הענין וכך שמעתי ממורינו מתיך שח"ל ר"ת מפה אל פה אבי"ה עכ"ל ומדברי הרמב"ם בפ"ה נראה שמפרש שאם נתמסמס הבשר כנגד בני מעים רואין אותו בשר כאילו חסר מלד האדם שטרפו ואסור לפי שסוף לנקוב בני מעים וכ"ד הרשב"א ורש"י פי' רואין אותו כאילו אינו ואם יש בו טרפות בניטל כולו כגון צומת הגידין טריפה דהאי נמי כנטול דמי ורבינו נראה שתפס כשיטת הרמב"ם והרשב"א אבל ק"ל למה כתב או כנגד צומת הגידים הרי צומת הגידים בכלל י"ח טריפות וכיון דבהאדים לא הוצרך לומר או כנגד צומת הגידים למה פירשו גבי נתמסמס ואיפשר דאו כנגד צומת הגידים קאי בין להאדים בין לנתמסמס ואילטריך משום דסד"א צומת הגידים קשים הם ובהאדים בשר או נתמסמס כנגדם לא מיתסרא עד שיאדימו הם עלמם קמ"ל : **ויש** שפירשו הא דנתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו לעניינים אחרים ולא לענין דרוסה

וכתבתי

דרכי משה

יכולין לברוח עכ"ל (ח) יש לתמוה דהא ריש א"ט כתב וב"י הביאו לעיל סימן ל"ג דאם האדים הבשר נגד הסימנים אינו טריפה וצ"ע : (ט) וע"ל סימן מ"ג מה שכתבתי שם דאין

דרישה

נקבה מבפנים ממש כשרה וקאי אושט ודוק ע"כ וכתב מ"ו ע"ז וז"ל וזה לא יתכן בדברי רבינו דאם כן דין זה לא יתכן לרש"י דכתב דושט אין לו בדיקה אפילו בנקב ויש"ס הכי לא כתב הטור לעיל סימן ל"ג אלא עוף ועוד דסתמא קאמר בהמה אי עוף כו' משמע בכל מקום שהוא מבעבע דם ורשב"א אפשר לומר דקאי אעוף אבל יביבי נקט בהמה ולפי מ"ש בפרישה א"ש . [יא] וכיצד היא הבדיקה כו' כתב מהרי"ן חביב ז"ל ג' ידיעות הן האחת ספק דרוסה כגון ארי שנכנס כו' ובדיקה זו מועיל אפילו בבהמה כדעת רבינו כמ"ש הר"ן בפא"ט גבי ההוא ספק דרוסה דאתא לקמיה דרבא כו' ומ"ש המחבר וכיצד היא הבדיקה בודקין מכנגד המוח כו' עיקר כוונתו בזה על ספק דרוסה וכולל לעוף ולבהמה חלוקה שנית דריסה ודאי ומקום הדריסה ניכר צריך בדיקה באותו מקום בלבד וגם זה בין בעוף בין בבהמה כשניכרים הדריסה בכל הגוף ולא בושט ומ"ש המחבר בשם הרא"ש דאפילו ודאי דרוסה יש לה היתר בבדיקה עיקר כוונתו בזה על זאת החלוקה שידענו מקום הדריסה וצריך לבדוק אותו מקום בלבד בעוף ובבהמה · ומ"ש וכיצד היא הבדיקה כו' אינו חוזר לאדי דסמיך ליה אלא למ"ש תחילה הא דחוששין לדרוסה היינו שלא לכתירה בלא בדיקה · חלוקה ג' שראינוהו מימוך שדרסה ולא ידענו מקום הדריסה בעוף צריך בדיקה אבל בהמה אין לה תקנה בבדיקה כמ"ש בסמוך ואע"פ שכתבתי בשם הר"ן ובהמה יש לה בדיקה התם בספק דרוסה דקילו בה וכמ"ש הרא"ש על מאמר ושט אין לו בדיקה מבח ז וג"כ משום דהוי ס"ס הנה דקקתי עצמי בהילוך זה כדי לתקן כל דברי המחבר איך יבאו לדעת הרא"ש גם מ"ש לבסוף בבהמה שדרוסה אין לה תקנה בבדיקה ואף כי לבי מפקפק אם המאמר הזה היא כדעת הרא"ש כי בקשתי בפסקיו ולא מצאתי הדברים האלה ומ"ש בזה הוא ממ"ש על דברי רש"י הא דבדקינן דרוסה היינו בספק דחסה כו' ושם כתב בפירוש דאף בודאי דרוסה בדק רב ובזה יבאו דברי המחבר כפשטן שכתב בשם הרא"ש דאף בודאי דרוסה יש לה היתר בבדיקה וכולל בזה שתי חלוקות חאי דרוסה שכתבתי · ומצאתי

בספר

פרישה

(לז) וכיצד היא הבדיקה כו' פי' שצריך לבדוק אם יש שם מקום אדמדם מבפנים על העור וכל מקום שימצא שם צריך בדיקה כנגדו בפנים (ואם האדים הבשר כנגד בני מעים אסורה עכ"ל) רשב"א (לח) עד סוף הירכיים אצומת הגידין קאי דאילו שאר בשר שבירכיים לא איכפת לן ביה מידי אפי' ניטל כולה ב"י והא דקאמר עד סוף הירכיים ולומת הגידין ליתיה מן הירכים בשוק נראה דכולל והשוק והירך מחוברים זה בזה וכם בעלם אחד לכן אמר עד הירכים ור"ל צומת הגידין וכמ"ש לעיל בסימן נ"ה גבי מש"ר ראשו התחתון של עלם זה המחובר עם השוק יש אוסרין כו' שכתב הרשב"א טעמם דמפרשי הא דאמר רב יהודה צומת ירך טריפה היינו שוק הבהמה ממקום שמחובר בירך וקראו ירך הואיל והוא מחובר כו' ע"ש ואף המתירין שם אין מחולקין בהאי סברא דלא נקט ירך אלא משום דנראה ליה דוחק לומר דמטרפי בנשמטה שם ואפי' בלא איעכל ניביה וכמ"ש שם : (לט) וכן אם נתמסמס כו' הטעם שרואין אותו בשר שנתמסמס כאילו חסר מלד האדם ששרפו ואסור לפי שסוף יקבוה בני מעים : (מ) ומ"ש או כנגד צומת הגידין קאי ג"כ אהאדים ואע"ג שגם הם בכלל מהאברים שנטרפת בהן פרט אותה דסד"א צומת הגידין קשים הם ובהאדים הבשר או נתמסמס כנגדן לא מתסר עד שיאדימו הן עצמן וכמ"ש בסימנים קמ"ל ב"י : (מא) ואז אסור

אפי'

שהוא : (מב) בהמה שנדרסה אין לה תקנה בבדיקה כיון שושט אין לו בדיקה מבחוץ כדפי׳ לעיל בטריפות הושט : (מג) [יב] כתב הרשב״א בדק ולא האדים הבשר מבחוץ אם סמוך לדריסתו בדק כשירה ואם לא בדק סמוך לדריסתו יראה לי שחוששין לו שהרי חוששין לספק דרוסה וחוששין שמא שינת סראיו מבחוץ והבריא ויורד ונוקב למטה ע״כ ולא ידעתי למה יש לנו לחוש לדבר שלא מצינו שחששו לו

וכתבתי כל אחד במקומו : **בהמה** שנדרסה אין לה תקנה בבדיקה כיון שושט אין לו בדיקה מבחוץ וכו׳ כבר נתבאר בסימן ל״ג ומהרי״ו ז׳ תביב ז״ל כתב ג׳ בדיקות הן האחד ספק דרוסה כגון ארי שנכנס וכו׳ ובדיקה זו תועיל אפי׳ בבהמה כדעת רבינו כמ״ש הר״ן בפא״ע גבי ההוא ספק דרוסה דאתא לקמיה דרבא וכו׳ ומ״ש המחבר וכולל הוא הבדיקה בודקין מכנגד המוח וכו׳ עיקר כוונתו בזה על ספק דרוסה וכולל לעוף ולבהמה. חלוקה שנית דרוסה ודאי ומקום הדריסה ניכר צריך בדיקה באותו מקום בלבד וג״ז בין בעוף בין בבהמה כשמקום הדריס׳ בכל הגוף ולא בושט ומ״ש המחבר בשם הרא״ש דאפי׳ ודאי דרוסה יש לה היתר בבדיקה עיקר כוונתו בזה על זאת החלוקה שידענו מקום הדריסה וצריך לבדוק אותו מקום בלבד בעוף ובבהמה ומ״ש וכולל הוא הבדיקה וכו׳ אינו חוזר לאמי דסמיך ליה אלא למ״ש תחלה הא דחוששין לדרוסה היינו שלא להתירה בלא בדיקה. חלוקה ג׳ שראינו מרחוק שדרסה ולא ידענו מקום הדריסה בעוף צריך בדיקה אבל בהמה אין לה תקנה בבדיקה כמ״ש בסמוך ואע״פ שכתבתי בשם הר״ן דבהמה יש לה בדיקה התם בספק דרוסה דהקילו בה וכמ״ש הרא״ש על מאמר ושט אין לו בדיקה מבחוץ וג״כ משום דהוי ס״ס הנה דחקתי עצמי בהילוך זה כדי לתקן כל דברי המחבר איך יבואו לדעת הרא״ש גם מ״ש לבסוף בהמה שנדרסה אין לה תקנה בבדיקה ואף כי לבי מפקפק אם המאמר הזה הוא כדעת הרא״ש כי בקשתי בפסקיו ולא מצאתי הדברים האלה · ומ״ש בזה הוא ממ״ש על דברי רש״י הא דבדקינן דרוסה היינו בספק דרוסה וכו׳ וגם כתב בפירוש דאף בודאי דרוסה בדיק רב ובזה יבואו דברי המחבר כפשטן שכתב בשם הרא״ש דאף בודאי דרוסה יש לה היתר בבדיקה וכולל בזה שתי חלוקות ודאי דרוסה שכתבתי ומצאתי בספר ת״ה בהמה אין לה בדיקה בדריסה לפי שהושט אין לו בדיקה מבחוץ וכו׳ וי״א שיש לה בדיקה שהארס שורף ומאדים ואפי׳ היה שוחט במקום הארס אדמימותו נכרת וכו׳ והראשון עיקר ונראה שבעל הספר העתיק לשון זה סתם ויהיו בעיניו כהלכה פסוקה כיון שכתב הרשב״א שהוא עיקר והאמת שה״ל לכתוב דבר בשם אמרו ויאמר ומ״מ כתב הרשב״א ומזה נמשך לנו הבלבול האמור וכבר כתבתי מה שאיפשר לומר בתיקונו ע״כ וכתב עוד וא״ל יקשה עליך מ״ש רבינו יעקב בהמה שנדרסה אין לה תקנה בבדיקה וכו׳ לא יעמוד זה הספק עצמו בספק דרוסה שכבר אמרנו בה שלדברי הכל אפי׳ בבהמה תועיל בדיקה מכנגד המוח עד סוף הירכים דאיכא למימר בספק דרוסה הקילו וכמ״ש הרא״ש על ההיא דושט אין לה בדיקה מבחוץ ועוד דהוי ס״ס ספק נדרסה או לא ואת״ל נדרסה שמא לא היה בושט עכ״ל ודברי אריכות הם אלו וגם אינם נכונים שהרי כבר הוכחתי בסימן ל״ג שדעת הרא״ש כדברי האומרים דבהמה שנדרסה אין לה תקנה בבדיקה ואפי׳ בספק דרוסה וא״כ מ״ש רבינו וכולל היא הבדיקה וכולי קאי לספק דרוסה בעוף בלבד ולודאי דרוסה בין בעוף בין בבהמה והוא שידוע שלא דרס בושט דאל״כ לא הוה מהני בדיקה בבהמה : **כתב** הרשב״א בדק ולא האדים הבשר אפי׳ מבחוץ אם סמוך לדריסתו בדק כשרה וכו׳ בת״ה כתב וז״ל בדק ולא האדים בשר אפי׳ מבחוץ אם סמוך לדריסתו בדק כשרה בידוע שלא דרס שאילו דרס היה הבשר מאדים במקום דריסתו עכ״ל משמע דבספק דרוסה מיירי דוקא אבל ודאי דרוסה אפי׳ לא האדים כלל טריפה וזה סותר מ״ש לעיל שדעת הרשב״א דאף לודאי דרוסה יש בדיקה וי״ל דאפי׳ בודאי דרוסה מיירי אלא שאנו אומרים שלא הטיל ארס בדריסתו משום דלא הוה רגיז או לסבה אחרת ועי״ל דלודאי דרוסה יש בדיקה ואם לא האדים מבפנים והאדים מבחוץ כשרה · אבל אם גם מבחוץ לא האדים כיון שודאי נדרסה ובודאי האדים ואינו ניכר חוששין שמא מבפנים הוא וזה עיקר : **ומ״ש** ואם לא בדק סמוך לדריסתו יראה לי שחוששין לו וכו׳ כלומר אע״פ שאין ניכר בו אדמימות מבפנים כיון שגם מבחוץ אינו ניכר חוששין לו (י) : **ומ״ש** רבינו ולא ידעתי למה יש לנו לחוש לדבר שלא מצינו שחששו לו חכמים

אין

המקומות שמכפא ועד אטמא אם ניכר בו הדריסה מבחוץ צריך לבדוק ואף כנגד הסימנים אם היה ניכר מבחוץ צריך לבדוק שם כ״א ואחד לפי דינו דהיינו בשאר אברים בהאדים בשר כנגדו ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמן אבל לשון הר״ן קשה דאיהו גופיה כתב אמימרא דרבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ דבדרוסה במינן שיאדימו הסימנים עצמן ולא סגי בהאדים בשר כנגדן וכו׳ והביאו ב״י בסי׳ ל״ג וכאן כתב בלשון דמשמע דבהאדים כנגד הסימנין אסור וצ״ל דלא דק בלשון וכוונתו נמי כפרש״י וכדפרישית : **בהמה** שנדרסה אין לה תקנה וכו׳ ע״ל בסי׳ ל״ג הבאה דברי בעל העיטור דבהמה נמי יכול לשחוט ואח״כ יבדוק אלא שלפי שחלק עליו לשם סתם כאן דבריו כמסקנתו לשם דאין לה תקנה בין בספק דרוסה כגון על ביניהם ואיהו שתיק ואינהו מקרקרין אי נמי ודאי דרוסה ולא נודע מקום הדריסה אבל בידוע שלא דרס בושט אפי׳ בבהמה יש לה תקנה ובכה״ג נאמרו הבדיקות בתלמוד אי נמי בעוף נאמרו. ויש להקשות דאף בבהמה נשחטיה ונבדקיה דהא איכא ס״ס ספק שמא לא דרס בסימנין ואת״ל דרס בסימן שמא לא שחט במקום הארס. וי״ל דאין להתיר בס״ס אלא בנעשה ממילא אבל לא כשעושה מעשה לכתחלה להביאו לידי ס״ס : **כתב** הרשב״א בדק ולא האדים הבשר מבחוץ וכו׳ אין לפרש דבבדק בחוץ בלבד בסמוך לדריסתו ולא מצא שהאדים כשרה ולא חיישינן שמא נתחלחל הארס וירד לפנים דא״כ הא דקאמר ושט אין לו בדיקה מבחוץ כ״מ לספק דרוסה קאי בבדקיה סמוך לדריסתו ואם לא נמצא שהאדים הבשר כנגדן נכשריה דאם תתרץ דמיירי דבדקיה ואשכח שהאדים הבשר כנגד הסימנין וקאמר דאין לו בדיקה לושט עצמו מבחוץ אם כן ודאי דרוסה היא ואמאי קאמר כ״מ לספק דרוסה אלא צריך לפרש דה״ק הרשב״א בדק ולא מצא שהאדים הבשר כלל שאף מבחוץ לא האדים כשרה דתלינן להקל שלא נדרסה אבל אם מבחוץ האדים צריך לבדוק גם מבפנים ואם לא האדים בפנים כשרה ולהכי בסימנין הכל תלוי בבדיקת פנים כלומר שיאדימו סימנין עצמן מצד פנימי שבהן אבל מבחוץ אין לו בדיקה לושט דאם בדק מבחוץ בלבד ולא מצא שהאדים לא מכשרינן לה עד שיבדוק גם מבפנים דשמא נתחלחל הארס וירד לפנים : ומ״ש הרשב״א בדק ולא האדים הבשר מבחוץ היינו לומר שאף מבחוץ לא האדים וכ״כ להדיא בת״ה הארוך ואע״ג דלהרשב״א אף בהאדים מבחוץ ולא מבפנים כשרה נקט לא האדים אפי׳ מבחוץ לאשמועינן בסיפא דאם לא בדק בסמוך אלא לאחר זמן חוששין לו שמא הבריא ואע״פ שלא האדים כלל לא בפנים ולא בחוץ ועיין בת״ה הארוך ובמשמרת הבית תחלת (דף מו) ונראה דהרשב״א מיירי הכא אף בודאי דרוסה ותלינן להקל שלא הטיל ארס כלל בדריסתו וב״י כתב דבודאי דרוסה אם גם מבחוץ לא האדים חוששין לה דכיון שודאי נדרסה תלינן דבודאי נדרסה אלא שאינו ניכר וכן עיקר עכ״ל ולא נהירא שהרי הרשב״א זו כתובה סתם׳ והרא״ש ע״ש ריב״ם דלודאי דרוסה אין לה בדיקה משום דאפי׳ לא נמצא שהאדים לא מבפנים ולא מבחוץ חוששין שמא האדים ואינו יכול לכוון יפה וכבר חלקו עליו הרא״ש והרשב״א גופיה דאף לודאי דרוסה יש לה בדיקה אלא ודאי דאף בודאי דרוסה קאמר הרשב״א דאם לא מצא כלל שהאדים אף מבחוץ כשרה דתלינן דלא הטיל ארס וכ״כ ב״י בתחלה וזה עיקר וה״ה בהאדים בחוץ ולא האדים הבשר בפנים כנגד המעיים נמי כשרה כדפי׳ והכי נקטינן ולא כמהרו״ך שכתב דלהרשב״א אם לא האדים מבחוץ לא חיישינן למיבדקא מבפנים דליתא אלא לא מכשרינן לה עד שיבדוק גם מבפנים כדפרישי׳ : **ומ״ש** רבינו ולא ידעתי למה יש לנו לחוש כו׳ עכ״ל גם הרא״ה השיג על זה וכתב וליתא שהרי לא נתנו חכמים בזה שיעור עכ״ל אבל הרשב״א כתב עליו במשמרת הבית וז״ל דברים של טעם הן והשכל מקבלן שהמכות בודאי מעלות ארוכה מלמעלה ולאחר זמן לא נודע מקומה ואחר שהוצרכה בדיקה איך תבדק לאחר זמן והוא אין לה עכשיו בדיקה שמא העלתה

ארוכה

דרכי משה

דאין אנו בקיאין איזה קרוי נתמסמס הבשר או שהרופא גודדו ולכן כל שיש בו ריעותא טריפה : (י) וצ״ע דהא כתב לעיל בשם הרשב״א דכשודאי דרסה אפי׳ בדק מיד ולא מצא אדמומית לא מבפנים ולא מבחוץ טריפה וא״כ ע״כ מה שכתב כאן הוא בספק דרוסה וא״כ מאי ראיה היא שלא ניכר מבחוץ דלמא לאו נדרס כלל ותו מאי מייתי ראיה דהא חוששין לספק דרוסה דמכל מקום למה נחוש לתרי ספיקי ספק נדרס ספק לא נדרס ואת״ל נדרס שמא לא ירד וניקב ואם היינו יכולין לפרש דברי הרשב״א בכאן שבודאי

דרוסה

דרישה

אפי׳ האדים הכנה בכל שהוא הטעם מפני שהארס שורף ועתיד לשרוף רובו : (מב) בהמה שנדרסה כו׳ עד כדפירשתי לעיל ואם הוכיח ב״י דאפי׳ ספק דרוסה אין לבהמה תקנה בבדיקה וא״כ מ״ש לעיל וכולל היא הבדיקה כו׳ קאי לספק דרוסה בעוף בלבד ולודאי דרוסה בין בעוף בין בבהמה והוא שידוע שלא דרס בושט דאל״כ לא הוי מהניא בדיקה בבהמה ב״י ע״ש אבל לב״ה מהני בדיקה בושט בפנים בבהמה כדלעיל סימן ל״ג (וכ״כ רש״ל שנראה בעיניו לדוחק גדול שלדברי רבינו כל הבדיקות האמורים בתלמוד איירי בעוף ע״כ נראה דברי רש״י עיקר שכתב אף לבהמה יש לה בדיקה בפנים וכדברי ב״ה דלעיל ורוב המחברים לא חלקו בין עוף לבהמה עכ״ה) : (מג) כתב הרשב״א בדק ולא האדים כו׳ דע שהרשב״א סובר דיש בדיקה לודאי דרוסה והכא מ״ש אם סמוך לדריסתו בדק כו׳ נראה דבודאי דרוסה נמי מיירי אפילו לא בדק מבפנים הועיל ולא האדים מבחוץ ומ״ש ואם לא בדק כו׳ חוששין ר״ל אפילו גם בפנים לא האדים וב״י לא פי׳ כן ועד״ר וכמ״ש וניקב ויורד למטה משמע שסובר שאין הבדיקה מועלת

ועד״ר

פרישה

בספר ת״ה בהמה אין לה בדיקה בדריסה שהושט אין לה בדיקה מבחוץ כו׳ · וי״א שיש לה בדיקה שהארס שורף ומאדים ואפילו היה שוחט במקום הארס אדמימותו ניכרת וכו׳ והראשון עיקר ונראה שבעל הספר העתיק לשון הוא סתם ויהי בעיניו כהלכה פסוקה כיון שכ׳ הרשב״א שהוא עיקר והאמת שה״ל לכתוב דבר בשם אומרו ויאמר ומ״מ כתב הרשב״א ומזה נמשך לנו הבלבול האמור וכבר כתבתי מה שאפשר לומר בתיקונו ע״כ · וכתב עוד וא״ל יקשה עליך מש״ר יעקב בהמה שנדרסה אין לה תקנה בבדיקה כו׳ לא יעמוד זה הספק עצמו בספק דרוסה שכבר אמרנו בה שלדברי הכל אפילו בבהמה תועיל בדיקה מכנגד המוח עד סוף הירכים דאיכא למימר בספק דרוסה הקילו וכמ״ש הרא״ש על ההיא דושט אין לו בדיקה מבחוץ ועוד דהוי ס״ס ספק אם נדרסה אם לא ואת״ל נדרסה שמא לא היה בושט עכ״ל · וכתב עליו ב״י וז״ל ודברי אריכות הם אלו וגם אינם נכונים שהרי כבר הוכחתי בסימן ל״ג שדעת הרא״ש כדברי האומרים דבהמה שנדרסה אין לה תקנה בבדיקה ואפילו בספק דרוסה וא״כ מש״ר וכולל היא הבדיקה כו׳ קאי לספק דרוסה בעוף בלבד ולודאי דרוסה בין בעוף בין בבהמה והוא שידוע שלא דרס בושט דאל״כ לא הוי מהניא בדיקה בבהמה עכ״ל ב״י · כלל העולה מדברי כולם הוא דבספק דרוסה הוא צריך לבדוק בכל המקומות שיש שם כנגדם צד טריפות ובודאי דרוסה נמי אם לא שראינו שלא הכה אחרי הבהמה אלא פעם אחד ועל אבר מיוחד או א״צ לבדוק אלא אותו מקום כנגדו ולא חיישינן שהארס יורד וניקב אפילו להרשב״א אא״כ כשבודקו לאחר זמן הדריסה ולא מצאנו ארס מבחוץ וכמש״ר בסמוך וע״פ מ״ש שם בדריסה ע״ש . ותחילת הבדיקה היא מבחוץ על העור שבודקין בכל המקומות או באבר מיוחד למוד כשראינו שלא הכה אלא שם ואם [illegible] ע״ש ולפי זה יש להסתפק אם הרא״ש לא פליג עמו אלא בהאדים סימנים אבל בהאדים הבשר נגד בני מעים מודה להרשב״א ובעינן שיאדים נגד הפנימי א״ד נאמר כיון שהסימנים לא מטרפא בניקב עור אחד מהן עד שינקבו שניהן ואפ״ה ס״ל דבהאדים נגד הסימנין חיישינן שינקב גם עור הפני ה״ה אי ס״ל נמי נחשב בהאדים נגד הבשר הסימון שכנגד בני מעים והכי מסתבר טפי מדסתמו דבריהן ודו״ק : [יב] כתב הרשב״א כו׳ בדק ולא האדים הבשר מבפנים אם סמוך לדריסתו בדק כשרה כו׳ כתב ב״י וז״ל בת״ה כתב וז״ל בדק ולא האדים בשר אפי׳ מבחוץ אם סמוך לדריסתו בדק כשרה בידוע שלא דרס שאילו דרס היה הבשר מאדים במקום דריסתו עכ״ל משמע דבספק דרוסה מיירי דוקא אבל ודאי דרוסה אפילו לא האדים כלל טריפה וזה סותר מ״ש לעיל שדעת הרשב״א דאף לודאי דרוסה יש בדיקה וי״ל דאפילו בודאי דרוסה מיירי אלא שאנו אומרים שלא הטיל ארס בדריסתו משום דלא הוה רגיז או לסבה אחרת ועי״ל דלודאי דרוסה יש בדיקה ואם לא האדים מבפנים והאדים מבחוץ כשרה אבל אם גם מבחוץ לא האדים כיון שודאי נדרסה ובודאי האדים ואינו ניכר חוששין שמא מבפנים הוא וזה עיקר ע״כ · ולפי זה צ״ל דמ״ש הרשב״א בין בדק מיד לבדק לאחר זמן איירי דוקא בספק דרוסה דאילו ודאי דרוסה אין חילוק דלעולם אם מצא שהאדים מבחוץ ולא מבפנים כשרה אפילו בדק לאחר זמן ואם האדים בחוץ ובפנים או לא האדים לא מבחוץ ולא מבפנים טריפה אפי׳ בדק מיד · והוא דוחק שהרי הרשב״א כתב דין זה אחר בדיקת דרוסה שכתב שם בבית שני שער ג׳ דיש דין דרוסה ע״ש ודין בדיקת דרוסה קאי אפילו אודאי דרוסה · לכן נלע״ד דשינויא קמא דב״י עיקר דאפילו בודאי דרוסה ס״ל דאם בדק מיד ולא מצא מבחוץ שום אדמימות לא חיישינן למבדקא מבפנים והרשב״א לטעמיה אזיל שכתב אדברי התוס׳ שכתבו שאם בדקו ומצאו מבחוץ מקום הדריסה א״צ לבדוק אלא כנגד אותו מקום והוא כתב עליהן דלא נתפרשו דברי התוס׳ בעיניו ומסיק ז״ל ומסתברא דכל שאינו ניכר מבחוץ בידוע שלא נדרס שם ומ״ש צריכה בדיקה מכפא ועד אטמא (פי׳ כף הגלגולת עכ״ה) ועד אטמא לומר שצריך לבדוק אם יש מקום אדמדם מבחוץ וכל מקום שימצא שם צריך בדיקה כנגדו עכ״ל

חדושי הגהות

ז פי׳ לפירושו דמ״ש אבל אם מבחוץ לא האדים היינו דוקא כשלא בדק סמוך לדריסתו דאילו אם בדק סמוך לדריסתו הא כתב הרשב״א דאפי׳ לא האדים מבחוץ כשרה (ל״ח כנה״ג

לו חכמים : [יג] כתב בה"ג בכ"מ שהוזכר שם בדיקה כגון בדרוסה נפולה ושבורה בד"א בדורות הראשונים דרבנן קמאי הוו חכימי ובקיאי בבדיקה אבל השתא ליכא למיקם אבדיקה (יא) שפיר ואמור רבנן לזכר י"ב חדש ולנקבה כל שאינה יולדת (מד) הלכך משהינן הזכר י"ב חדש (מה) והנקבה עד שתתעבר ותלד ויש מהגאונים שכתבו שאנו סומכין על בדיקתינו (מו) [יד] שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות וצריך בדיקת יפה · (מז) ציפורים הקטנים וגם היונים האדמומית נמצא בהן בדיקתן קשה וגם כתבו שארס הנץ אינו אדום כ"כ ואינו ניכר לפיכך אין לו בדיקה (מח) כתב הרשב"א שאם רבים (יב) הם הנדרסין אסור להשהותן שנים עשר חדש שמתוך שהם רבים יבא לידי מכשול לאכול אחד מהם : [טו] אסור למכור דרוסה או ספק דרוסה לעבו"ם שמא יחזור וימכרנו לישראל והוא לא ידע . כתב בספר המצות דספק דרוסה שנתערבה באחרות יש

בה

ארוכה למעלה ומה שלא נתנו חכמים לזה שיעור מה צריך לחכמים עכ"ל :

כתב בה"ג כל מקום שהוזכר שם בדיקה וכו' נראה דעתו דבנקב מצאו אף לדידן איכא בדיקה להכיר אם יש נקב אם לאו אבל אין אנו בקיאין להבין אודם הארס וכן בנפולה ושבורה אבל דעת רש"י היא בהפך דלנקב מצאו אין לו בדיקה אבל לדרוסה ונפולה ושבורה יש לה בדיקה אף לדידן ועי"ל בסי' כ"א : ומ"ש והנקבה עד שתתעבר ותלד פי' לא בעינן י"ב חדש אלא כשתתעבר ותלד סגי ומכ"ש בי"ב חדש . ואע"ג דכשחוזרת ומתעברת לאחר שנדרסה יצאת מידי ספק דרוסה מ"מ כיון שא"א לנו לידע שחוזרת ומתעברת אלא כשתלד לאחר כ"א יום שהפסיקה להוליד לאחר שנדרסה לפיכך אמר רבינו עד שתתעבר ותלד : צפרים הקטנים וכו' כצ"ל ולא כספרים שכתב בהן שצפרים וכו' כי מ"ש תחלה שצריך בדיקה יפה הוא לפי שקשה להכיר קורט הארס אפי' בבהמה דהכי משמע מפרש"י פא"ט אבל מכל מקום יש לסמוך על בדיקה יפה להתיר אם לא מצא שום אדמומית אבל לצפרים הקטנים וגם היונים האדמומית נמצא בהן ובדיקתן קשה לפי שקשה להבין איזה אדמומית הוא של עצמן ואיזה הוא של ארס הדורס הלכך אין להם בדיקה וכן ארס הנץ אפי' בגדיים וטלאים כשניקב לחלל אין לו בדיקה כיון שארס שלו אינו אדום כל כך :

כתב הרשב"א שאם רבים הם וכו' ה"א להדיא בגמר' בעובדא דההוא שרקפא דספק דרוסות דאתאי לקמיה דרב דתנקינהו שמואל ושדינהו בנהרא דפריך ולישהיינהו י"ב חדש ומשני אתא בהו לידי תקלה ותימה למה כתבה רבינו ע"ש הרשב"א כיון דתלמוד ערוך הוא ונראה דטעמו משום דהתוס' הקשו על זה מדאמרינן התם גבי ביצי ספק טריפה שיחלא קמא תשהינן לה אי הדרא טענה שריא ולא חיישינן לתקלה וי"ל דהא אמר בפ"ק דפסחים תקלה עלמה תנאי היא ועוד התם אי סופה לטעון תמהרת לטעון ועוד דלמאי דמסיק הכא דלפרסומי מילתא עביד הכא ניחא עכ"ל תוס' והשתא לפי תירוץ האחרון משמע דלא חיישינן לתקלה ולתירוץ ראשון תקלה עלמה תנאי היא ומשום הכי הביא רבינו דברי הרשב"א שמתוכו יראה דפוסק כמאן דחייש לתקלה ובתירוץ השני דשאני התם דמתהרת לטעון ומ"ה לקמן בסימן פ"ו פסק רבינו דמשהין הבצים ולא חיישינן לתקלה וכאן הביא דברי הרשב"א בסתם דחיישינן לתקלה וכ"כ מהרא"י בהגה"ת ש"ד סי' ע"ג וע"ש דכתב דלהך שינויא נמי תקלה עלמה תנאי היא והכי הילכת' :

אסור למכור דרוסה או ספק דרוסה לנכרי וכו' ה"א להדיא גבי עובדא דשרקפא דאפי' ספק דריסה אסור לתוכרה לנכרי דילמא הדר ומזבני לישראל : **כתב** בספר המצות וכו' כ"כ סמ"ג בחלק עשה סימן ס"ג בסופו ובית יוסף העתיק דבריו גם הביא ב"י דברי מהרא"י בהגהת ש"ד סימן פ"ד שכתב וקשה וכי פליג ר"י על התלמוד וכו' ועיין עוד בכתביו סימן קכ"ע וכו'

אין זה כדאי לדחות דברי הרשב"א שהם דברים של טעם : **כתב** בה"ג בכ"מ שהוזכר שם בדיקה וכו' אבל השתא ליכא למיקם אבדיקה שפיר וכו' רש"י כתב דברים אלו דבה"ג בפא"ט גבי נפולה וכתב עליהם ול"נ שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות ומותר לסמוך עליו דכתיב אל השופט אשר יהיה בימים ההם אבל הוא חבר יפה להביא לפניו כל הטבחים וכל הבקיאים בדבר כי היכי דנעטייה שיבא מכשורא : **ומ"ש** בה"ג ואמור רבנן לזכר י"ב חדש וכו' עד ותלד מסקנא דגמ' בפרק א"ט (נח·) ונתבאר עוד שם בגמ' דבעוף ממתיני' לה עד שתלד כל הביצים של טעינה ראשונה ואם אח"כ חוזרת לטעון והטילה ביצים כשרה שאילו היתה טרפ' לא היתה טוענת : וכתב בא"ח בשם ה"ר שם טוב פנכו סא דבטעינה שנית מותר בששהתה בין סוף לידה לתחלת לידה כ"א יום שלמים כי כן זמן עיבורה כדאמרינן בבכורות (ח·) אבל אם חזרה לילד תוך כ"א יום אמרינן עדיין הם מטעינ' ראשונה והכל אסור וה"ה לתרנגול' שלא ילדה מעולם שנולד בה ספק טרפות שאם ילדה אחר כ"א יום מזמן שנולד בה הספק טריפות היא והביצים מותרים עכ"ל:

כתב הרשב"א סי' כ"ח בתשובה שנשאל על בהמה שנמצאה יתרת אבר מאותם איברים שהיא נטרפת בהם ועברו עליה י"ב חדש אם נכשיר אותה ואע"פ שראיתי מי שמכשיר אני רוצה לעמוד על דעתם והשיב אם ראית מי שמכשיר אל תשמע לו ולא תאבה אליו ולא תהיה כזאת בישראל וכל מי שמכשיר זה נראה בעיני כמוציא לעז על דברי חכמים והאריך הרבה בדבר (יב) : ומ"ש רבי' ציפורים קטנים וגם היונים האדמומית נמצא בהם וכו' הם דברי הרשב"א בת"ה ומדברי רש"י הם נלמדים דאהא דאיתא בגמ' פא"ט (נג:) ההוא שרקפא כלומר של מלא עופות ספק דרוסות דאתא לקמיה דר' שדרינהו לקמיה דשמואל תנקינהו ושדינהו בנהרא כתב רש"י שעופות דקים הוו ומרוטים ולא היה יכול לבדקן ולהתירן בבדיקה מפני העורות שמא יטעה באחד מהן אי נמי איידי דקליש ויסריה דכן לא מאדים בשר ולא מינכר והדבר זה נ"ל עד כאן לשונו · וכתב הרשב"א בת"ה ובחידושיו וז"ל ובתשובות הראשונים משום דהני עופות איידי דקטיני לא מינכרא אדמומית עלייהו: **כתב** הרשב"א שאם רבים הם הנדרסים אסור להשהותם י"ב חדש כו' בת"ה כ"כ והוא מבואר בגמ' (נג :) בעובדא דההוא שרקפא ספק דרוסות דאתא לקמיה דרב שכתבתי בסמוך דתנקינהו שמואל ושדינהו בנהרא פריך ולשהינהו י"ב חדש ומשני אתי בהו לידי תקלה ופרש"י לידי תקלה איידי דהוו טובא לא מצי לאזדהורי בהו ואתי למיכל חד מינייהו : **אסור** למכור דרוסה או ספק דרוסה לעכו"ם כו' ג"ז נלמד מעובדא דההוא שרקפא דפריך ולזבינינהו לעכו"ם ומשני אתי לזבונינהו לישראל : **וכתוב** בתה"ד סימן קע"ח שדרוסת שאר חיות בר מארי וזאב שאין להם דריסה לדעת הרא"ש כמבואר בראש סימן זה מותר למכרה לעכו"ם דאיכא תרי שמא חד שמא לא ימכרנו לישראל ואת"ל שימכרנו שמא קי"ל כאשר"י שספק דדוב אין לו דריסה בבהמה גסה (יד) : **כתב** בס"ה דספק דרוסה שנתערבה באחרות יש בה צד להתיר וכו' ומ"מ נמנע לאסור וכו' ז"ל סמ"ג ואם נשא הזאב שה מן העדר בפיו והצילו הרועה כבר ביארנו שאין דרוסה בשן ותיתר ואם ספק לו אם דרסה ביד אם לאו ואח"כ נתערב עם הרבה בהמות שמא יש להתיר כל אחת מטעם ס"ס שמא אין זאת הבהמה שנגע בה הזאב ואפי' היא זו שמא לא דרסה ביד אפס ר"י כי' דבריה או דבר שבמנין שיש בו ספיקא דאורייתא אין להתיר בתערובות על ידי ס"ס וביארנו דבר זה בהלכות בשר בחלב עכ"ל ודברי ר"י מבוארים בתוספות ריש ביצה (ג :) גבי הא דתניא נתערבה באחרות כולן אסורות וסמ"ג בהלכות

כשר

דרכי משה

דרוסה מיירי הוי אתי שפיר אבל מדברי תורת הבית שהביא ב"י משמע דדין זה קאי אפילו על ספק דרוסה וצ"ע (יא) וכבר כתבתי לעיל בשם כל האחרונים דאין אנו סומכים על בדיקותינו בדבר הצריך בדיקה וכ"פ הגה"מ ובמרדכי סוף בהמה המקשה וכתב שם דאי איכא ריעותא בצומת הגידים ולא ידעינן אי אפסק או לא או נשמט הירך ואינו יודע אי איעכל גיכיה או נשבר העצם ואינו ידוע אם מחיים או לאחר מיתה או משום שאר ספיקות כתב בהג"ה דאין אנו בקיאין בבדיקה ויש לנו לאסור הכל ואין להתיר מדרב הונא דאמר נשחטה הותרה כו' דהיינו שיש דבר לתלות בו כמו דתלינן בזאב אבל במקום שתלוי בחסרון חכמה שאינו בקי לבדוק ויש ריעותא בדבר שהטריפה תלוי בו יש לאסור הכל כדברי הגאון עכ"ל וז"ל א"ז אומר אני יצחק בר משה הנה הגאונים שכתבו שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות הוא רש"י ז"ל ולהורות הוא דכתב וכיוצא בדורו שהיתה בהם תורה גדולה וברורה וחכמה יתירה והם ראוים להורות ובני דורם היו יכולים לסמוך עליהם אבל עכשיו בימינו שבעוונותינו נתמעט התורה ואבדה החכמה משבח אני את העצלים שלא יסמכו על חכמתן לבדוק ואל יורו האחרים להקל ויקבלו שכר על הפרישה יותר מעל הדרישה עכ"ל · (יב) וסיים שם כי לא נתנו שיעור של י"ב חודש אלא עד ספק טריפה דרוב טריפות אינן הויות י"ב חודש אבל אם רואין ודאי טריפה לא מהני י"ב חודש ויע"ש בתשובה סימן צ"ח וכ"כ תא"ו נתיב ט"ו אות כ"א (יג) ולעיל סי' כ"ג כתבתי בשם המרדכי ותג"מ וסמ"ק דאפי' אחד אסור להשהותו דחיישינן לתקלה אלא צריך שימיתנו וימכרנו לעכו"ם וז"ר הג"ה ש"ד בשם מהרא"י ז"ל יראה היכא דאינו רוצה להשהותו זמן מרובה לא חיישינן לתקלה כו' עד ואפשר דגם המרדכי ורש"י לא החמירו אלא בטריפה שצריך להשהות י"ב חודש ובזמן מרובה כזו חיישינן לתקלה עכ"ל . (יד) וסיים שם ולא דמי להא דכתב המרדכי פרק השוחט היכא דשחט מעט והגביה סכינו דאסור למכרו לעכו"ם שמא יחזור וימכרנו לישראל אע"ג דהתם נמי תרי שמא ניכהו שמא לא ימכרנו לישראל ואת"ל ימכרנו שמא לא חתך הוושט ולא נטרף העוף מעולם דבדבר דאית בה פלוגתא דאמוראי או דרבוותא לעולם אמרינן לענין מכירה לעכו"ם הולך אחר המיקל ולא דמי ספיקא דפלוגתא לספיקא דבגוף המעשה וק"ל וצ"ע בהרבה מקומות בתלמוד בענין זה עכ"ל ובשערים שער ע"ד הא דאסור למכור טריפה לעכו"ם היינו בטריפה שאינו

ידוע

דרישה

עכ"ל · וב"י הביא לעיל בסמוך בד"ה הא דחוששין לדריסה ע"ש · וז"ש הרשב"א בת"ה לשון אפילו בדק ולא האדים הבשר אפילו מבחוץ משום דלשיטתו תחילת הבדיקה היא מבחוץ ואי לא תלא אפילו שם תו ליכא למיחש למידי · ואף שהתו' כתבו שם אספק דריסה הרשב"א מסיק דבריו אף לו בודאי דרוסה וק"ל ומ"ש ואם לא בדק סמוך לדריסתו ירא לו בחוששין לו כו' כלומר אע"פ שאין ניכר בו אדמומית מבפנים כיון שגם מבחוץ אינו ניכר חוששין לו עכ"ל ב"י · ומ"ש הרשב"א שהרי חוששין לספק דרוסה כו' ה"פ כיון שחז"ל חששו לספק דריסה והצריכו בדיקה מחיל זה שבדק לאחר זמן דאינו מועיל בדיקה יש להצריך מכח הספק דחיישינן שיור ונקב · [יג] כתב בעל הלכות גדולות בכ"מ שהוזכר כו' עד ואמור רבנן לזכר י"ב חדש כתב הרשב"א שנשאל על בהמה שנמצאת יתירת אבר מאותן איברים שהיא נטרפת בהן ועברו עליה י"ב חדש אם נכשר והשיב לא תהא כזאת בישראל וכל מי שמכשיר ואת הרואה כמוציא לעז על דברי חכמים · [יד] שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות ו"ל א"ז ואומר אני יצחק בר משה הנה הגאונים שכתבו אין לדיין אלא מה שעיניו רואות היא רש"י ז"ל ולהורו ולכיוצא בדורו הוא דכתב שהיתה בהם תורה גדולה וברורה וחכמה יתירה והם ראוים להורות ובני דורם היו יכולין לסמוך עליהם אבל עכשיו בימינו שבעוונותינו נתמעט התורה ואבדה החכמה משבח אני את העצלים שלא יסמכו על חכמתן לבדוק אל יורו לאחרים להקל ויקבלו שכר על הפרישה יותר מעל הדרישה עכ"ל ד"מ · [טו] אסור למכור דרוסה או ספק דרוסה לנכרי כו' כתב בת"ה דדריסות שאר חיות בר מזאב וארי מותר למוכרן לנכרי דאיכא דשמא הלכה כהרא"ש שכתב לעיל בר"ס דאין איסור דרוסה בהן ועוד דשמא לא ימכרנה לישראל ואם כן יהיה מותר למכור ספק דרוסה לעכו"ם מטעם ס"ס וי"ל דספק דריסה ודאי אסור למוכרה דה"ל כמבטל איסור לכתחלה אבל הדין דכתב הת"ה דשם אפשר שהבהמה מותרת מדינא

משא"כ

פרישה

ועד"ר · (מד) הלכך משהינן הזכר י"ב חודש ואין אנו נוהגים כן וכמ"ש רמ"א ע"ש . (מה) והנקבה עד שתתעבר ותלד פי' או עד י"ב חודש · ועד שתלד פי' ממתינן לה עד שתלד כל הביצים של טעינה ראשונה ושהתה כ"א יום מסוף לידתה עד שתחזור ותתחיל כי כן זמן עיבורה ואז אמרינן אילו היתה טריפה לא היתה טוענת אבל אם חזרה לילד תוך כ"א יום אמרינן מטעינה ראשונה ילדה וטריפה וה"ה לתרנגולת שלא ילדה מעולם ונולד בה ספק טריפות אם ילדה אחר כ"א יום מזמן שנולד בה הספק כשרה (מו) שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות שנאמר אל השופט אשר יהיה בימים ההם ורש"י כתב דברי אלו של הלכות גדולות בפא"ט גבי נפילה וכתב עליהם ולי נראה שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות ומותר לסמוך עליו דכתיב אל השופט אשר יהיה בימים ההם אבל הוא יוסר יפה להביא לפניו כל הטבחים וכל הבקיאי' בדבר כי היכי דנמטייה שיבא מכשורא · (מז) ה"ג צפרים קטנים (ובס"א כתיב שציפורים צריך למחוק השין כי הוא ענין בפני עצמו עכ"ה) וגם היונים האדמומית נמצא בהם וכו' וכתב ב"י דברי הרשב"א הם בת"ה ומדברי רש"י הם נלמדים דאהא דאיתא בגמרא בפא"ט ההוא שרקפא כלומר של מלא עופות ספק דרוסות דאתא לקמיה דרב שדרינהו לקמיה דשמואל תנקינהו ושדינהו בנהרא כתב רש"י שעופות דקים היו ומרוטים ולא היה יכול לבודקן ולהתירן בבדיקה מפני העורות שמא יטעה באחת מהן א"נ איידי דקליש ויסרי' דכן לא מאדים בשר ולא מינכר והדבר זה נ"ל עכ"ל ובת"ה כתב הרשב"א גם בחידושיו ז"ל ובתשובות הראשונים משום דהני עופות איידי דקטיני לא מנכרא אדמימות עלייהו עכ"ל כל אלה דברי ב"י וכתב מ"ש ומדברי רש"י הם נלמדים נראה דר"ל מפ"ר גם שכתבו שארס הנץ אינו אדום כ"כ כו' שזה נלמד מא"נ הנ"ל דכתב רש"י · ונראה דאף שפרש"י כתבו אהההוא מעשה דעופות לאו דוקא בעופות קאמר דלפ"ש דכן קליש ויסרא ולא מאדים אם בעוף אינו שולט וניכר כ"ש שאינו שולט להיות ניכר בבהמה וגם רבינו תרתי קאמר דמתחילה קאמר ציפורים קטנים כו' אף שנדרסו מספר שדורסין בדיקתן קשה כיון שהאדמימות ניכר בהן · ולמד זה מתשובת הראשונים כאשר כתב הרשב"א בשמם וגם הר"ן ד' תרנ"א ע"ש ואמר כך כתב שארס הנץ אינו ניכר בשום נדרס שיש לנץ כח לדרוס בהן כגון עופות הקטנים או גדיים וטלאים אם נקבן עד החלל כמ"ש לעיל וכן מוכח לשון רבינו שסיים בארס הנץ וכתב לפיכך אין לו בדיקה ולא כתב אין להן בדיקה אי הוה קאי דוקא אעופות אלא ודאי אארס דנץ קאי וקאמר דאין לו שום בדיקה בשום נדרס · ולפ"ז קיצר רבינו ברישא דלא כתב דציפורים קטנים אין להן בדיקה אלא צ"ל סתמו כפירשו דמיכתב בדיקתן קשה היה כאילו כתב דאין להן בדיקה אבל בש"ע כ"כ בהדיא אין להן בדיקה גם שם מלך וכתב דארס הנץ אין לו בדיקה בבהמה בפני עצמו ע"ש סעיף י"ט וק"ל · (מח) כתב הרשב"א אם רבים הן הנדרסים אסור להשהותן אע"ג דגמרא ערוכה הוא עובדא דאתא קמיה דרב ושמואל דמנקינהו ושדינהו בנהרא י"ל דקמ"ל בשם הרשב"א דאפי' ודאי

דרוסה

חרושי הגהות

כנה"ג) ועי' דרו"פ וב"ח : ח פי' שיבא הוא אופתא וכשורא היינו קורה ור"ל שיביא לפניו כל הטבחים אולי יוכל ללמוד מהם דבר מועט עיין תסורה (ג :) :

עיין

בה צד להתיר דהוי ספק ספקא דכל אחד ואחד שמא לא זו היא (מט) ומ"מ גמגם לאסור דכיון דבריה היא אינו ניתר בספק ספיקא כיון שקודם שנתערבה היה הספק אסור מן התורה [טו] (ג) ונראה שיש תקנה אפי' לודאי דרוסה שנתערבה באחרות (כח) דנכבשינהו דניידי וכל דפריש מרובא פריש וכולן מותרות חוץ מב' האחרונות:

נפולה

בשר בחלב מבוארים יפה דבריו וז"ל תניא בתחלת ביצה ספק ביצה טריפה אסורה ואם נתערבה באלף כולן אסורות ואומר רבינו יעקב דנתערבה עומד על ודאי ביצה טריפה שבתחלת הברייתא דאילו אספיקא למה כולן אסורות והלא ס"ס הוא ור"ב כתב בשם ר"י דנתערבה קאי אספיקא שמאחר שהיא אסורה מן התורה לכן כשנתערבה אינה נחשבת אלא ספיקא אחת ואינה בטלה אפילו באלף לאותו תנא מכאן אתה יכול ללמוד לבריה ודבר שבמנין ודבר הראוי להתכבד אם קודם שנתערב איסור הספק מן התורה שלא נתבטל ברוב הוא להתיר ע"י טעם ס"ס לפי ענין זה תרנגולת או בהמה וכה ספק טריפה ונתערב באלף כולן אסורות כדין דבר שבמנין שאינו בטל כמו אם נתערב בודאי של איסור אבל אם האיסור נתערב בודאי תחלה בשנים דהשתא מותר הכל מן התורה מטעם רוב אבל מדרבנן אסור משום דהוי דבר שבמנין אם נפל א' מן התערובות ברוב הכל מותר מטעם ס"ס כגון מרוב לרוב שיש שם ב' ביטולי ברוב או ס"ס שהכל בגוף הדבר בלא תערובת עכ"ל ומצאתי כתוב קשה וכי פליג ר"י על התלמוד בכ"מ דאמר ס"ס בדאורייתא וע"ק למה אין כל העדר מותר מכח ספיקא דרבנן לקולא שהרי אפי' אי ודאי דרס לא היה אסור העדר רק מדרבנן ונ"ל דלא איירי ר"י אלא דווקא היכא שנודע שדרס הזאב קודם שנתערב באחרים וא"כ כיון שנודע מיד שהיא ספק דרוסה והוא ספק דאורייתא ובאותו פעם לא היה עדיין רק ספק אחד שהרי לא נתערב עדיין ונעשה הספק כודאי וכשנתערב בעדר הוי כמו ודאי דאורייתא שנתערב בעדר אבל אם לא נודע לנו שדרס הזאב עד אחר שנתערב בעדר מודה שמותר מטעם ס"ס הואיל שב' הספיקות באים יחד מיד כשנולד הספק וכן בכל התלמוד וכן משמע בא"ז וכסמ"ק דלא איירי ר"י אלא שנודע מתחלה שדרס הזאב ואח"כ נתערב וכן משמע הלשון שכתב א"ז עכ"ל (טו) : **ומ"ש** רבינו ונראה שיש תקנה אפי' לודאי דרוסה שנתערבה באחרות דנכבשינהו דניידי וכו' בר"פ התערובות (ע :) תנן כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל אפילו אחד בריבוא ימותו כולם ופריך בגמרא (עג ע"א) ונמשוך ונקרב חד מינייהו וניזיל כל דפריש מרובא פריש נמשוך ה"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אלא נכבשינהו דניידי וניזיל כל דפריש מרובא פריש ופרש"י נכבשינהו דניידי. יכוף אותם שינודו דלא להוי קבוע ומסיק אמר רבא משום קבוע ופרש"י גזירה משום קבוע. דילמא אתי למשך ולמסכינהו חד חד כי לא ניידי דה"ל קבוע וכמחצה על מחצה וכתבו התוספות שם ובפרק הנשרפים (עט ע"ב) דשור הנסקל שנתערב בשוורים מעליא סובר ר"ל דנכבשינהו עד דניידי וכל דפריש מרובא פריש ומתני' דר"פ תערובות דקתני ימותו כולם בנתערב בזבחים איירי ולגבוה ומשום גזירה כדאיתא בגמ' אבל בעלמא אמרינן נכבשינהו דניידי ומטעם זה היה אומר ר"ת דה"ל להתיר דרוסת הזאב ברוב דמעשים בכל יום דזאבים טורפין ונושאים שה מן העדר ורועה מצילן ושרינן להו אף על גב דב"ת מטיבי וכן רוב עופות דורסים אווזים ותרנגולת ומוקרים עכ"ל. וכתבו עוד דהא דשרי ע"י דכבשינן להו דניידי ואמרינן בהו כל דפריש מרובא פריש היינו דווקא היכא דשלא בפנינו פירשו ממקום קבוע דאם היתה הפרישה בפנינו היו אסורים כאילו לקחם ממקום הקביעות ע"כ : **ומ"ש** רבינו חוץ מב' האחרונות פשוט הוא דהא לא שייך לומר מרובא פריש בשהם פחות מג' : ומ"מ יש לתמוה על דברי רבינו שבפרק גיד הנשה (צה ע"א) אהא דאמרינן גבי ט' חנויות כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ובנמצא הלך אחר הרוב כתבו התוספות והרא"ש וא"ת אמאי לא גזרינן בנמצא ביד עכו"ם גזירה שמא יטול מן הקבוע כדאמרינן בפרק התערובות גבי הא דפריך ונכבשינהו דניידי כו' וכ"ת התם נמי אם פירשו מעצמן שרי אבל לכתחלה אסור לעשות כן גזירה שמא יטול מן הקבוע א"כ אמאי ירעו עד שיסתאבו כיון דפירשו מעצמם מותרים וכן הא דאמרינן גבי כוס של ע"ז שנפל לאוצר מלא כוסות פירש אחד מהם לריבוא וכו' כולם מותרות למה לי שנתערב לריבוא מבי פריש יהא מותר אלמא משמע דאסור שמא יקח מן הקבוע ולא מסתבר לחלק בין קדשים וע"ז לשאר איסורים וי"ל דהכא שהאיסור ידוע במקומו לא גזרינן שמא יקח מן הקבוע דמידע ידיע דכל קבוע כמחצה על מחצה וגם כל אדם נזהר ליקח משם עד שידע שמן הכשרות הוא לוקח אבל כשהאיסור מעורב בהיתר אי שרית ליה כי פריש אתי ליקח מן הקבוע ור"ת לא היה סובר חילוק זה וכשנכנס זאב בעדר ודרס בהם ב' או ג' לעיני הרועה ולא נגע באחרים היה מתיר כל חד וחד דפריש ולדידיה צריך לחלק בין קדשים וע"ז לשאר איסורים ולא מסתבר כן וכתב הרא"ש עוד שם וז"ל ובשאלתות פרשת ויקרא אילו איערוב ספק דרוסה אפי' אחד ברבבות כולן אסורות ואי איבדור מנהון רובא לחד דוכתא ומיעוטא לחד דוכתא אמרי' אסורה בהך רובא איתנהו ומיעוטא שריין ודאי מישקל חוטרא ובדרינהו לא דילמא אתי למישקל מקבוע ומיכל כדתנן כל הזבחים שנתערבו וכו' לא ירד לחלק ולדקדק כמו שדקדק ר"י אמאי ירעו עד שיסתאבו וכן מההיא דכוס של ע"ז נראה דהלכה למעשה כדברי ר"י עכ"ל ומאחר שהתוספות והרא"ש הסכימו לדעת ר"י דהיכא שאין האיסור ידוע במקומו לא אמרינן כל דפריש מרובא פריש ודלא כר"ת וכ"פ רבינו עצמו בסימן ק"ל וז"ל והא דשרינן כשפירש אחד מהם מהרוב דוקא דומיא דתשע חנויות שהאיסור ידוע וניכר במקומו אבל ב"ח ושאר דברים חשובים שנתערבו בהיתר שאינם בטלים אפי' באלף אפי' אם פירש א' מהם מן הרוב אסור דכיון שאין האיסור ניכר במקומה חיישינן שמא יקח מן הקבוע עכ"ל והרי זה מבואר כהסכמ' התוס' והרא"ש בפג"ה שהיא דלא כר"ת וא"כ היאך כתב כאן דאמרינן בודאי דרוסה כל דפריש מרובא פריש וכדר"ת ושמא י"ל שמ"ש רבינו ונראה שיש תקנה אפי' לודאי דרוסה וכו' לאו למימרא שהוא סובר שיהא הדין כן אלא בא להשיב על דברי סמ"ג שקודם שגמגם לאסור כדברי ר"י לא היה אומר צד להתיר אלא דוקא בספק דרוסה שנתערבה והלא אף בודאי דרוסה שנתערבה נמי יש צד להתיר ע"י דנכבשינהו דניידי וכדר"ת אבל לענין הדין מודה הוא דליתא לדר"ת אלא כדר"י עבדינן עובדא דאמר שאם אין האיסור ידוע במקומו לא אמרינן כל דפריש מרובא פריש וכמו שפסק בסי' ק"י :

נפולה

וסי' ק"ל והגהת ש"ד סימן מ"ה ובס"ה סימן ע"ו : ומ"ש רבינו ונראה שיש תקנה וכו' כ"כ התוס' והמפרשים ע"ש ר"ת וכ"כ רבינו למעלה בסימן י"ו והוא סותר למ"ש לקמן בסי' ק"י ושם יתבאר בס"ד וב"י כתב כאן דאפשר דמ"ש רבינו ונראה שיש תקנה וכו' לאו למימרא שהוא סובר שיהא הדין כן אלא בא להשיג על דברי הסמ"ג שקודם שגמגם לאסור כדברי ר"י לא היה אומר צד להתיר אלא דוקא בספק דרוסה שנתערבה והלא אף בודאי דרוסה שנתערבה יש צד להתיר ע"י דנכבשינהו דניידי וכדר"ת אבל לענין הדין מודה הוא דליתא לדר"ת וכו' עכ"ל ולא נהירא שהרי מבואר בתוס' פרק התערובת ובסה"ת סימן נ' דתחלה כתבו מה שפסק ר"ת להתיר ע"י דנכבשינהו דניידי וסתרו דבריו ואח"כ כתבו ויש להתיר הבהמה משום ס"ס וכו' ואין ספק שגם הסמ"ג כתב הלכה זו דלאחר שכתב בחלק ל"ת דר"י חולק על ר"ת במה שפסק להתיר ע"י דנכבשינהו ודחה דבריו חזר וכתב בחלק העשה דמ"מ יש להתיר בלא דנכבשינהו משום ספק ספיקא וכו' והשתא אין כאן מקום השגה על הסמ"ג אלא רבינו הוא שכתב כאן מה שסובר שהדין הוא כך דיש תקנה על ידי דנכבשינהו דניידי וכמו שפסק למעלה בסימן י"ו ולקמן בסימן ק"י נאריך בזה בס"ד :

נפולה

דרכי משה

ידוע אבל בטריפה ידוע יכול למכרו לעכו"ם עכ"ל : (טו) ובא"ו הארוך לא כתב כן וז"ל אנו נוהגין דכל ס"ס שהספק הראשון הוא מן התורה אינו ניתר בספק ספיקא והיינו במקום שיש כאן וודאי איסור דאורייתא אלא שניתוסף בו ספק ממקום אחר אבל אם יש כאן שני ספיקות אם יש כאן איסור אם לא והספיקות הם בעניין אחד ובגוף אחד מתירין אפי' ספק דאורייתא כדאמרינן פ"ק דכתובות (ט ע"א) ספק זינתה תחתיו ספק לא זינתה ואת"ל תחתיו שמא באונס שמא ברצון ולכן מיתרת לבעלה אע"ג דאיכא חשש איסור דאורייתא מ"מ הואיל וע"י ס"ס נוכל לומר שאין כאן איסור כלל מתירין וכל כה"ג והא דמתירין בס"ס היינו דוקא שנודעו ב' הספיקות יחד אבל אי הוי בתחילה רק ספק אחד ואח"כ ניתוסף עוד ספק אחר אינו ניתר בס"ס עכ"ל ומעתה אע"ג דמיירי כאן שנודעו ב' הספיקות יחד מ"מ לא יקשה עלינו משאר ס"ס שבתלמוד כמו שחלק בעל א"ו הארוך דוודאי במקום דאיכא תרי ספיקי שאין כאן איסור אז מתירין מכח ס"ס אבל כאן דספק נדרס ספק לא נדרס ואת"ל נדרס א"כ הוה כאן וודאי איסור דאורייתא אלא שלא ידעינן איזה הוא דנתערב בבה"ג לא אמרינן ס"ס וכ"כ ב"י בסימן ק"י בהדיא בשם הרשב"א שזהו טעמו של ר"י גם הקושיא הג' אינו כלום דמה שהקשה הלא ספיקא דרבנן לקולא שהרי אפי' וראי דרס כו' דלא דמי דוודאי היכא דעיקר הספק הוא באיסור עצמו ומצד עצמו הוא דרבנן הולכים להקל אבל כאן מצד האיסור בעצמו הוא ספק איסור דאורייתא

אלא

פרישה

דרוסה אסור לשהינהו ולא אמרינן דלא מששינן לרב ומשום הכ"ל כ"א בספק דרוסה דיש למשש שיקולו בס באריכות הסמן וק"ל : (מט) ומ"מ גמגם לאסור דכיון דבריה היא אינו ניתר בספק ספיקא · אין ר"ל דדבר בריה לא ניתר בספק ספיקא אבל דבר שאינו בריה ניתר בס"ס ח"א דדבר שאינו בריה ניתר בספק א' כמבואר לקמן בסימן ק"ט (דחד בתרי בטל ומותר בלא ס"ס עכ"ה) אלא נראה דהכי פלגת דבריו לפי שרוצה להתיר מכח ס"ס ולא די לכתירו מספק א' מטעם דבריה היא וע"ז אמר ומ"מ גמגם לאסור דכיון דבריה היא דקדק לומר דכיון וה"ל דהואיל וגם בלא הסיתר סובר דבריה היא ולכן מצריך ס"ס להתירו ואמר שאין נראה להתיר נוה דכיון שאינו ניתר בספק א' ג"כ לא ניתר בס"ס · אלא שיש לדקדק הלא קי"ל כל איסורין שבתורה ניתרין בס"ס ותירץ ב"י דלא אמרינן שמותר מטעם ס"ס אלא היכא ששני הספיקות באין כאחד כדאמרינן בפ"ק דכתובות ספק לא זינתה תחתיו ספק זינתה תחתיו ואת"ל זינתה תחתיו שמא באונס אבל הכא אין שני הספיקות באין כאחד דספק דריסה לבד וספק תערובתה לבד ובשנדרסה לא היה אלא ספק אחד ועדיין לא נתערבה א"כ נעשה זה הספק כודאי וכשנתערב אמר כך הוי כמו ודאי איסור דאורייתא שנתערב אבל אם לא נודע לנו שנדרסה עד לאחר שנתערב הוי ס"ס לכ"ע · ומ"ו תירץ שצריך שיהא שני הספיקות בעניין אחד משא"כ כאן (עיין בת"ה כלל מ"ד ס"ו שם כתב בהדיא כדברי רש"ל וכתב שם דשאני הכא שיש כאן ודאי איסור דאורייתא אלא שנתוסף בו ספק ממקום אחר משא"כ התם כו' ומסיים דאינו מתירין מכח ס"ס איסור דאורייתא אפי' נודע ב' הספיקות בפעם אחד והכי נהוג דלא כב"י ע"כ ועיין מ"ש מהרא"י בסוף א"ו שלו פי' בספרים שלו והביאו גם כן בב"י סי' ע"ד וגם במ"ו של רש"ל הביאו עכ"ה) : (ג) ונראה שיש לכן תקנה דנכבשינהו דניידי וקשה הא כתב רבינו לקמן סימן ק"י וז"ל והא דשרינן כשפירש אחד מהרוב דוקא דומיא דט' חנויות שהאיסור ידוע וניכר במקומו (דליכא למיחש שמא יקח מן הקבוע) אבל בשאר דברים חשובים שאינן בטלים שנתערבו אפילו אחד באלף אם פירש אחד מן הרוב אסור כיון שאין האיסור ידוע וניכר במקומו חיישינן שמא יקח מן הקבוע עכ"ל וכן משמע להדיא מדברי רבינו דלקמן דאין להם תקנה במה דנכבשינהו ועד"ר שם כתבתי מ"ש הב"י בשוב זה והביאו מור"ם בד"מ סימן ק"י וכתב וז"ל ולא נגלה לב"י תירוץ זה דהא בס"ס י"ו פסק רבינו דמהני בכבשה דניידי ושם לא הזכיר כלל דברי הסמ"ג רק פסק כן בלי מחלוקת וכאן פסק הסיפך ומסיק בשם מהרא"י שכתב וז"ל דכאן ובסי' י"ו איירי דניידי כולהו וכולן מותרות חוץ מב' האחרונות דהתם ליכא למיחש תו שמא יקח מן הקבוע הואיל וניידי כולהו וב' אחרונות נאסרות · וגם ב' האחרונות ניידי ממקומן וליכא בהו קביעות ליחוש שמא יקח מהן מהקבוע אלא שהאסורות משום דלא שייך למימר בהו תו כשיקח א' מהן כל דפריש מרובא קא פריש דהא כשיקח האחד לא ישארו שנים כ"א אחד וליכא רובא ועוד דגם על אותן שנים ליתא שם איסור דהא אילו לקמן מתמלח היו כן מיתרין ושנים אמרים שנשארו כמרובה היו אסירין וק"ל · ועיין בד"מ שכתב וז"ל ואני מצאתי בטור א"ח בהדיא סי' שכ"ט גבי פקוח נפש דומה שבת חילוק זה וכ"כ ב"י בשם הרשב"א חילוק זה ולא ידעתי מה הוצרך לדחוק עצמו ביישוב קושיא זאת הואיל ונגלה לו חילוק זה עכ"ל ד"מ ועיין בת"ה כלל מ"ג דין ג' שמסיק וכתב שתירוץ זה מוכרחין לאומרם ליישב כשור אבל המדקדק בתוס' ובהגמ"י יראה דלא ס"ל הכי ע"ש ובאמת שכן מוכח מל' התוס' והרא"ש שהביא גם כן הב"י בעניין זה בשם ר"י דמורקה מוקאמר בתערובת קדשים שימותו כו' משמע דליכא לכן היתר בנדו ממקומן ושכתב הרא"ש שבדברי ר"י הוא עיקר · וגם במ"מ סימן ש"כ לא כתב שמותר על ידי ניידי גמור כ"א לאמר שנדו כולם ממקום קביעתן מור ופירש אחד מהן למקום אחר ע"ש · ואין להקשות למה התירו לנכבשינהו דניידי ליחוש שמא יקח מן הקבוע בשעה שיכבש אותן כדי להתירן דו"מ דהא אמרינן גבי ביעור חמץ כשפסח דשרי משום דהשתא לגרוף קאמר מיכל אכיל מינה בתמיה ה"נ נמי הכא כיון דאזיל לתקנו מאיסורו כדי להתירו איך יכשל אותו בפעם באיסורן : (כח) דנכבשינהו דניידי פרש"י נכוף אותן שינודו דלא להוי קבוע ע"כ משמע מדבריו שכופין ומכין אותן כדי שינודו וכן משמע בשאלתות וכתב ב"י בדף מ"ב בד"ה ומ"מ יש לתמוה וז"ל ודאי מישקל חוטרא ובדרינהו כו' והתוס' כתבו וז"ל הא דשרי ע"י דכבשי להו דניידי ואמרינן בהו כל דפריש מרובא פריש היינו דוקא היכא דשלא בפנינו פירשו ממקום קבוע דאם היתה הפרישה בפנינו היו אסורים כאילו לקחם ממקום הקביעות ע"כ וע"ל מה שכתב בסימן י"ו :

אם

דרישה

משא"כ בספק דרוסה דקי"ל לכ"ע אסור בפשיטות ודוק עכ"ה) : [טו] ונראה שיש לכן תקנה כו' זה כדעת ר"ת בפרק התערובת ובפרק הנשרפין והיה מדייק מקדשים וע"ז לשאר איסורים אבל ק' דהא לקמן בסימן ק"י כתב רבינו להדיא שאסור דחיישינן שמא יקח ממקום הקבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ולא שרינן מה דפריש מרובא אלא בט' חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת בשר נבילה שהאיסור ניכר במקומו דליכא למיחש שמא יקח מן הקבוע משא"כ כאן שכיון שאין האיסור ניכר במקומו אם הוא בעל חיים ושאר דבר חשוב שאפילו באלף לא בטל ואם פירש אחד מן הרוב אסור כיון שאין האיסור ידוע וניכר במקומו חיישינן שמא יקח מן הקבוע עכ"ד הרי מבואר דלא כר"ת אלא כהסכמת ר"י והרא"ש בפרק גיד הנשה ושמא יש לומר שמ"ש רבינו ונראה שיש תקנה אפילו לודאי דרוסה כו' לאו למימרא שהוא סובר הדין כן אלא בא להשיג על דברי סמ"ג שקודם שגמגם לאסור כדברי ר"י לא אמר צד היתר אלא דוקא בספק דרוסה שנתערבה והלא אף בודאי דרוסה יש צד היתר ע"י דנכבשינהו דניידי וכדר"ת אבל לענין הדין מודה דליתא לדר"ת אלא כמו שפסק בסימן ק"י ודוק ב"י ועמ"ש בפרישה · ומ"ו תירץ דשאני דרוסה דבלאו הכי איכא ספיקא שמא דרס בהן והא דקאמר ודאי דרוסה ר"ל שיודעין בודאי שנדרסה אבל מ"מ אין ברור שמא בהן דרס ולעד"נ דר"ל דאף דנדרסה ביד ובצפורן עדיין יש להסתפק שמא לא הטילה ארס ולעיל בסימן י"ו מיושב כמ"ש שם והתם אין האיסור אלא יום אחד וכן נ"ל לתירוץ דב"י · ועוד אפילו אם נודע בודאי שמא מהני לה בדיקה כמ"ש הרא"ש לעיל :

וכן

נח נפולה אסורה כיצד בהמה שנפלה מדבר גבוה או שנפלה לבור (א) אם יש מכריסה (ב) עד המקום שנפלה שם י' טפחים חוששין שמא נתרסקו אבריה ואפילו בודקין אותה ומוציאין אותה שלמה שכל אבריה טרפה שודאי (ס"א שמא) נתרסקו אבריה (ג) אף על פי שאין רואין בה שום שינוי וכן כל כיוצא בזה כגון שטרפה לכותל או דרסה ברגליו (ד) או הכה באבן בכל גופה (ה) [א] וכן הדין בעוף שנחבט על דבר קשה ואם

נח נפולה אסורה . משנה ר"פ א"ט נפלה מן הגג ור"ל שנפלה מעצמה בלא ידיעתה דלא אמדה עצמה וגם לא הפילוה אחרים כמו שיתבאר בסמוך : ומ"ש כיצד בהמה שנפלה מדבר גבוה וכו' אם יש מכריסה וכו' הכי אסיקנא בפרק הפרה (דף נ"א) אליבא דרב נחמן ומשמע דבעומדת ונפלה קא משחינן מכריסה אבל כשהיא שוכבת ונתגלגלה ונפלה בעינן שהמקום עצמו הוא גבוה י' או עומק י' וכ"א התם בגמרא וכ"פ הרשב"א והר"ר ירוחם וכ"פ א"ו הארוך שער נ"ו סימן א' ע"ש הא"ו ולפי שדבר פשוט הוא שאין לחשוב מאי דאיכא מכריסה עד ארעא אלא א"כ עמדה ונפלה לפיכך קיצר רבינו ולא כתבו וב"י תמה על רבינו למה לא הזכיר חלוק זה ואין כאן מקום תימא דהלא בתלמודא לא הזכירו חלוק זה לאשמועינן היא גופא דדבר פשוט הוא אלא אתא לאשמועינן מילתא אחריתי מה בור שיש בו כדי להמית עשרה ע"ש ואיכא למידק דברמב"ם פ"ט דה"ש כתב דנפולה שאמרו בנפלה ממקום גבוה עשרה היא ולא הזכיר דמשחינן מאי דאיכא מכריסה עד ארעא ונראה דטעמו דהתם בפרק הפרה אותיב רבא לר"נ ושני ליה בלישנא קמא דיש חבט בפחות מי' ותדלא קתשני ליה דמשחינן מאי דאיכא מכריסה אלמא דלא ס"ל לר"נ האי סברא ואע"פ דסתמא דתלמודא אסיק בתר הכי בלישנא בתרא דה"ט דר"נ דמשחינן מכריסה וכו' אינו אלא כדי לתרץ מה שהקשו על תירוצו דר"נ מתתני' אבל ר"נ גופיה לא ס"ל הכי ולכך פסק הרמב"ם דבעינן גובה י' ולא משחינן מכריסה אלא כסתמא דמתני' מה בור שהוא כדי להמית י' דאלמא דבעינן י' ממש · וזהו שיטת האלפסי לפי גי' ספרים ישנים דר"נ גופיה לא ס"ל האי פירוקא דפרקינן מבתר ר"נ דמשחינן מכריסה ופסק כר"נ דיש חבט בפחות מי' . ולענין הלכה קי"ל כדברי רבינו דאין חבט בפחות מי' ומשחינן מכריסה שכך פסקו הרשב"א והר"ן וכתבו שכן דעת בה"ג וכך היא דעת התוס' והרא"ש בפא"ט (דף נ"א) בד"ה נפל לארע' ואע"ג דבה"ג שלנו כתב כלשון הרי"ף כבר נודע דה"ג שלנו הם מרב יהודאי גאון ז"ל אבל הרשב"א כתב כך משם בה"ג של הר"ר שמעון מקייארא ז"ל כמ"ש לקדיא בת"ה הארוך והיא דעת רוב גאונים אלא דקשה דבח"מ סימן ת"י ס"ו כתב רבינו דאינו חייב בהומת בו שור אם אינו עומק עשרה אעפ"י שיש בו י' אם נצרף גובה רגלי השור עם עומק הבור ושכ"כ הרא"ש א"כ פסקיו סותרין זו את זו וי"ל דלענין איסור דאורייתא דטרפות החמיר כלישנא בתרא דנצרף גובה רגלי השור דהכי משמע מדברי הרא"ש בפא"ט שכתב כדברי התוס' לשם כדפריש אבל לענין נזיקין פסק קולא לנתבר כלישנא קמא דאין לצרף גובה רגל השור ואין לחייבו אלא בבור עמוק י' ממש דהכי משמע מדברי הרא"ש בפ' הפרה ועיין בח"מ לשם בס"ד : **ואעפ"י** שאין רואין וכו' כ"כ רש"י רפא"ט וז"ל נפלה מן הגג ושחטה מיד טרפ' אעפ"י שאין שבר נראה בה חוששין שנתרסקו ונתפרקו אבריה ואין טעם בטרפות שהל"מ הן עכ"ל : ומ"ש וכן כל כיוצא בזה וכו' משנה שם גבי עוף (דף נ"ו) וס"ל לרבינו דבהמה נמי דינא הכי אלא דאורחא דבהמה דמתרסק קת בנכילה ואורחיה דעוף דלא מתרסק בנכילה אלא מיד עומד ומהלך ושוב אין לחוש לו ואינו מתרסק אלא בדריסה וטריכה ורצילה לכך שנה התנא האי כי אורחיה והאי כי אורחיה וכך כתב הרשב"א בת"ה הארוך וכ"כ הר"ן והר"ר ירוחם בשם המפרשים : **ומ"ש** או הכה באבן בכל גופה הוא מדברי הרמב"ם שכתב שם וז"ל וכן אם הכה אותה באבן או במטה ורצץ אבר מאבריה טרפה עכ"ל : **והיא** דמקל הוא מימרא דרב יהודה אמר רב בפא"ט (דף נ"א) הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה וכו' ונתבאר לעיל בסימן ל"ב ומשם למד הרב דה"ה באבן דמאי שנא . ומשמע בסוגיא דלא חיישינן אלא לאותו אבר שהכה באבן או במקל וז"ש הרב ורצץ אבר מאבריה טרפה אלמא דלא חיישינן אלא לאותו אבר ומה"ט כתב רבינו או הכה באבן בכל גופה כלומר שאז בעינן בדיקת כל הגוף כאלו נפלה מן הגג אבל אם הוכתה באבר אחד לא בעיא בדיקה אלא באותו אבר וכ"כ הכל בו והביאהו ב"י . **כתב** עוד הכל בו בשם הראב"ד דאם נפלה האבן מגובה פחות עשרה על הבהמה אין חוששין לה והשיג עליו דמי יכול לתת קצבה לאבן שנפלה כי הכל לפי האבן גדולה או קטנה עכ"ל והביאהו ב"י ולא אבין השגתו דבהכאה באבן או במקל נמי הכל לפי האבן והמקל גדולה או קטנה והכל לפי כח האדם המכה אלא בע"כ דאבן קיימינן באדם ובאבן ובמקל שראוי לחוש לריסוק אברים על ידי הכאה זו והכא נמי איירי באבן שנפל על הבהמה שראוי לחוש לאיתה אבן אבל לעולם בין נפלה הבהמה מן הגג ובין נפל האבן על הבהמה שיעור אחד להם דבגובה פחות מי' אין חוששין דאין חבטה בפחות מי' וכדברי הראב"ד נ"ל : **ומ"ש** וכן הדין בעוף שנחבט ע"ד קשה כלומר דגם לשם אם שחטו מיד טרפה אפי' בודקין אותו וכו' כמו בדרסה ברגליו

נח נפולה אסורה כיצד בהמה שנפלה מדבר גבוה וכו' משנה ר"פ א"ט (דף נ') נפלה מן הגג ובב"ק פ' הפרה (נ') גבי ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מרא וטרפיה ר"נ ואקשינן אלמא קסבר ר"נ יש חבט בפחות מי' ואותבי' רבא ממתני' דהתם ואסיקנא דלעולם אין חבט בפחות מי ור"נ דטרפיה משום דאריתא דדלאי הויא שיתא מכריסא דתורא עד ארעא ארבעה וה"ל י' וכ"כ הרא"ש וכ"כ הרמב"ם בפ"ט מה"ש וכן דעת התוספות וסמ"ג וכ"פ הרשב"א והר"ן וכתבו שכן דעת בה"ג ואע"פ שמדברי הרי"ף בפרק הפרה משמע דסבר דיש חבט בפחות מי' לא משמע הכי מסוגיא דהתם : **וכתב** הרשב"א שאם היתה עומדת על רגליה ונפלה בזמן שיש מכריסה ועד מקומה שנפלה שם י' טפחים יש בו משום ריסוק אברים ואם נתגלגלה ונפלה צריך שיהא גובה המקום י' טפחים וכ"כ רבינו ירוחם וטעמם מדאקשינן בפרק הפרה לר"נ דטריף תורא דנפל ממקום שאינו גבוה י' טפחים מדתנן מה בור שהוא כדי להמית י' טפחים ולא סגי ליה בשיתא גובה עד רגלי השור וד' מכריסה עד ארעא ואוקי' מתני' בדאיגנדר איגנדורי כלומר שלא נפל מקומתו אלא היה שוכב ונתגלגל ונפל אלמא היכא דאיגנדר איגנדורי לא חשבינן מאי דאיכא מכריסה עד ארעא ויש לתמוה על רבינו שלא הזכיר חילוק זה : **והרמב"ם** בפ"ט מה"ש כתב נפולה כיצד הרי שנפלה הבהמה ממקום גבוה שגבוה עשרה טפחים וכו' ולא הזכיר דמשחינן מאי דאיכא מכריסה עד ארעא ואיפשר שכיון שכתב שנפלה הבהמה ממקום גבוה שגבהו י' טפחים ממילא משמע שאם היתה עומדת ונפלה אם יש מכריסה עד המקום שנחבטה בו י' טפחים אסורה שהרי נפלה ממקום גבוה שגבהו י' טפחים : **ודע** דהא דבעינן שתפול ממקום גבוה י' טפחים היינו דוקא בנפלה מדעתה או א הפילוה אחרים וידעה שרוצים להפילה אבל אם הפילוה אחרים שלא מדעתה או אפי' ידעה בכך אלא שהפילוה בבת אחת אפי' בפחות מי' טפחים חוששין לו וכמו שביאר רבי' בסימן זה לקמן : **כתב** הכלבו אם נפלה אבן ע"ג בהמה כתב הראב"ד שאם נפלה מגובה פחות מי' אין חוששין לה כמו שאין חוששין לנפילת הבהמה עצמה וזה תימה כי מי יוכל לתת קצבה לאבן שנפלה באמת הכל לפי האבן אם היא גדולה או קטנה (א) עכ"ל : **ומ"ש** רבינו ואפי' בודקין אותה כו' היינו בשנשחטה קודם שעברו עליה כ"ד שעות אחר שנפלה ויתבאר בסמוך בס"ד : ומ"ש וכן כל כיוצא בזה כגון שטרפה לכותל וכו' משנה בפא"ט (נו') א"ט דעוף דרסה וטרפה לכותל או שרצצתה בהמה והיא מפרכסת אם שהתה מע"ל כשרה ובגמ' א"ר אלעזר בן אנטיגנוס וצריכה בדיקה ופירש הר"ן דרסה אדם ברגליו או שנטרפה בכותל או שרצצתה בהמה דאיכא למיחש בהני תלת משום ריסוק איברים ועדיין מפרכסת אם שהתה מע"ל ושחטה כשרה ובבדיקה גבי טריפות דבהמה תנן לעיל נפלה מן הגג והשתא תני בעוף דרסה וטרפה בכותל האי כי אורחיה והאי כי אורחיה דאורחי' דבהמה דמתרסקת בנפילה ולא בדריסה ואורחיה דעוף דלא מתרסק בנפילה אלא מיד עומד ומהלך ושוב אין לחוש לו ואין דרכו להתרסק אלא בדריסה וטריפה ורצצתה (ב) · ומ"ש או הכה באבן בכל גופה יתבאר לקמן בסמוך : ואם הכה ע"ג הבהמה במקל

דרכי משה

אלא שמצד אחר שהוא מדרבנן הואיל ונתערב ובדאורייתא חד בתרי בטל אלא דרבנן גזרו בדבר חשוב שלא להתבטל זו לא מקרי ספיקא דרבנן לילך בה להקל וכ"כ בא"ו הארוך בהדיא בכלל נ"ה דכל מקום שיש חשש איסור דאורייתא לא אמרינן ביה ספיקא דרבנן לקולא לכן נראה דיש להחמיר כדברי ר"י אפי' במקום שנודעו ב' הספקות ביחד כדברי א"ו הארוך וע"ל ס"ס ק"י מדינים אלו עוד כתב בא"ו הארוך דוקא שלא היה לו חזקת איסור אבל אם היה לו חזקת איסור אין מתירין שום ס"ס עכ"ר אמנם בתשובת הרשב"א סי' ת"א כתב דאנו מתירין כל ס"ס אפילו דבר שיש לו חזקת איסור עכ"ר וכתב בא"ו הארוך אע"ג דלא אמרינן ס"ס בדבר שיש לו חזקת איסור מ"מ היכא דיש לו תקנה בבדיקה מותר כגון אם נשבר הגף של עוף ולא ידעינן אי קודם שחיטה אי לאחר שחיטה ואת"ל קודם השחיטה שמא לא נקבה הריאה מותר מכח ס"ס הואיל ויש לו תקנה בבדיקה אי ניקבה הריאה או לא אלא שאנו מחמירין ואין בודקין מ"מ הואיל ואיכא ס"ס מותר עכ"ל ונ"ל דמ"מ הבדיקה בעי ומכח ס"ס סמכינן אבדיקותינו כנ"ל לדבריו דאל"כ מאי מהני דיש לו תקנה בבדיקה מאחר שאינן בודקים אותן אבל כבר כתבתי דהרשב"א פליג ומתיר כל ס"ס אפי' בדאיכא חזקת איסור וכן דין ס"ס זו שכתב הטור הוה ליה חזקת איסור דאבר מן החי הוא אפ"ה כ"ע מודו דאי הוה ס"ס מותר גם בענין ס"ס שפסק דבמקום שיש לה בדיקה יש לסמוך עליה פליג עליה מהרא"י ז"ל בפסקיו סימן מ"ז דכתב דבכל ס"ס תלינן להקל אע"פ שיכולין לברר ע"י בדיקה עכ"ל א"כ משמע דהא דיכולין לברר גריעותא היא ואפ"ה אזלינן לקולא ושרי בלא בדיקה כלל ועיין שם וע"ל סימן מ"ט מה שכתבתי מדין ס"ס גם כה שכתבתי סימן נ"ג מדין ס"ס :

נח (א) וסיים שם דשאני כשהבהמה נופלת דחי נושא את עצמו ודכן בענין גובה י' וכ"ה בא"ו הארוך (ב) אבל מלשון הטור משמע דאין לחלק לענין דין וגם ב"י בעצמו לא כתב אלא שהתנא נקט כי אורחיה אבל אם טרף בהמה לכותל או שדרסה ברגליו או בעוף שנפל על דבר קשה ואינו עומד והולך ודאי חיישינן לריסוק וכמו שיתבאר ס"ס

דרישה

סי' נח [א] וכן הדין בעוף שנחבט על דבר קשה בגמרא פא"ט מוקים אמר אין ריאה לעוף ר' יוחנן אמר יש לו ומפרש בגמרא דה"ק מוקים אין ריאה לעוף לא ליכול ולא ליחוש כוליל וצלעותיה מגינות עליה ופרש"י לא ליכול אם נפלה מן הגג דאמרן צריכה בדיקה אין צריך לבדוק בריאה וכתב הרשב"א דהיינו לומר דמסתמא לא נתרסקה אבל אם אנו רואים שנתרסקה טריפה שהרי אנו רואים שלא הגינו עליה צלעותיה עכ"ל ובתר הכי מסיק בגמרא דמוקים לית ליה ריאה לעוף כלל קאמר ואע"ג דאנן חזינן דאית ליה ריאה חזקיה לא היה בקי בתרנגולים ולפ"ז דין העוף שוה לדין בהמה בין ליפול בין ליחמר ויש לתמוה על רבינו שחילק ביניהם בסימן נ"ב לענין ליחמר (וז"ל רבינו שם וקאמר הגמרא דריאה אין לחוש בנפילת השור מפני שהצלעות מגינות עליה וזה מיירי בעוף דבהמה אסיק שם יכתב בשם הרא"ש

פרישה

סי' נח (א) אם יש מכריסה פי' אם עמדה בשעת נפילה על רגליה ונפלה מן הצד : (ב) עד המקום שנפלה י' טפחים (דהיינו ו' טפחים גובה עד רגלי השור וד"ט מכריסה עד ארעא עכ"ה) ואם נתגלגלה ונפלה צריך שיהא גובה המקום י' טפחים רשב"א ומשמע כן מגמרא פרק שור שנגח ד' וה' סוף ד' נ' דהיכא דאגנדרה (פי' שלא נפל מקומתו אלא היה שוכב ונתגלגל ונפל עכ"ס) לא חשבינן האי דאיכא מכריסה עד ארעא ב"י וכתב ב"י ויש לתמוה על רבינו למה לא הזכיר חילוק זה ע"כ ובטור ח"מ סי' ת"י ס"ו כתב דאפי' נפל ויעומד לא חשבינן מה שיש מכריסה עד ארעא ושם ביארתי · ועוד היה נ"ל ליישב ולומר דאיכא שם בגמ' שני תירוצים וטעמיה אליבא דרב נחמן בשינויא קמא טעמיה דרב נחמן לא משום דמידדין מכריסה אלא משום דיש חבטה בפחות מי"ט ולענין נפילה לבור דפטור כשהבור בפחות מי"ט ה"ט משום דבעינן שתמות בהבלא דבור כרב דהתם ולפ"ז לא קי"ל כר"כ אפילו לענין טריפות דקי"ל אין חבטה פחות מי"ט בשינויא ואוקימתא בתרא דהתם גם ר"כ ס"ל דאין חבטה בפחות מי' טפחים והא דטריפה משום דמכריסה לתחתית הבור הוא י' טפחים לפי האי שינויא נוכל לומר דהלכה כר"כ ויש"ה בסימן ת"י דקאי אהוצאת ממון דבעל הבור אחרי' היינו ס"ד דשמא שינויא קמא דגמרא היא עיקר טעמו ולא קי"ל כוותיה ולא אזלינן בתר גובה דכריסה דגם ר"כ לא ס"ל הכא וכאן לענין טריפות דאיירי באיסורי מחמרינן דשמא איקימתא בתרא היא עיקר דטעמו דר"כ הוה משום דמדדינן מכריסה וקי"ל ועמ"ש עוד שם בסימן ת"י . וד' חלוקים יש בדין נפולה דאם קפלה מעצמה אפי' ממקום גבוה מאוד יא"ת לאחוז נפשה בצפרניה כשרה ואם הפילוה אחרים בע"כ אפילו ממקום שאינו גבוה טרפה כשא"א לה לאחוז בצפרניה ואם נפלה מעצמה שלא מדעתה או בענין שתפיל ממקום גבוה י"ט ואם ידעה שיפילוה ואפשר לה לאחוז בצפרנים כגון לשחיטה או אפי' בגבוה יותר מי"ט אינו מזיק וכ"כ ב"י בשם הרשב"א ע"ש ד' מ"ו : (ג) אע"פ שאין רואין בה שום שינוי הטעם לפי שאין הריסוק ניכר לאלתר עד שתשהה מעט לעת שאז כל אבר שיש ריסוק תפסיד צורתו ויתגלה בהתחיה רמב"ם : (ד) או הכה באבן בכל גופה מ"ש רבינו בכל גופה קאי דוקא אהכה באבן דבהכה בכל גופה חיישינן לריסוק אברים אבל הכה באבן באבר אחד א"צ בדיקה אלא אותו אבר כ"כ הכלבו אבל הוכתה בכותל או דרסה ברגליו ל"ש בכל גופה או באבר אחד שוה דויה לנפלה וכן משמע מל' רבינו שכתב וכן כל כיוצא בזה כגון שטרפה כו' ואע"ג שגם אבן בכלל זה דוקא שם ביאר רבי' גבי אבן דוקא בכל גופה . (ה) וכן הדין בעוף שנחבט כו' בעוף לא שייך למימר שנפל לפי שהוא פורח ואינו נופל ונראה דמיירי שנחבט אפי' בלא גבוה י' כיון שהוא בע"כ :

ואם

חדושי הגהות

נח א עיין או"ק ו' :

בהתחיה

(ו) [ב] ואם שהתה מע"ל יצאה מכלל ריסוק אברים וניתרת ע"י בדיקה שיבדקו אותה כנגד כל החלל [ג] אם היא שלמה מכל י"ח טריפות כשרה ואם לאו טרפה כתב הרמב"ם וכן אם נתרסקו מהאברים שבפני' ונפסדה צורתן טרפה אפילו אם נתרסק אבר שאם ניטל כולו כשר כגון טחול וכליות טרפה שהריסוק יותר מהנטול והנקובה והמות והסימנין

במקומו נתבאר בסימן ל"ב : ואם שהתה מע"ל יצאה מכלל ריסוק איברים וניתרת ע"י בדיקה וכו' כבר כתבתי גבי טריפות דעוף שהיינו אם שהתה מע"ל כשר ואמרו בגמ' דצריכה בדיקה ובפיסקא נפלה מן הגג (נא:) כתבו התוס' והרשב"א והר"ן דתרתי בעינן שהייה מעת לעת ובדיקה והטעם שאינו מספיק בדיקה תוך מעת לעת כתב הר"ן משום דבנפילה חיישינן לתרתי חדא לריסוק איברים ודבר זה אינו ניכר בבדיקה כלל שאע"פ שלא נשתנו איבריה ולא נפסק מראיתה חוששין שמא מחמת הנפילה נתרסק אע"פ שאינו ניכר ועוד איכא למיחש בה שמא נקרעו איבריה או נפסקו ודבר זה איפשר לעמוד עליו בבדיקה וכל ששהת' מעת לעת או שעמדה יצאנו מחשש ריסוק איברים דקים להו לרבנן דכל שנתרסקו איבריה אינה עומדת ואינה שוהה מיהו אכתי איכא למיחש שמא נקרעו איבריה או נפסקו ומ"ה בעינן בדיקה ולפי שטה זו אינו צריך לבדיק אלא אם נפסקו איבריה או נקרעו אבל ריסוק איברים אין לו ענין בבדיקה כלל אבל הרמב"ם כתב בפרק ט' שצריך לבדוק גם כן אם נתרסקו איבריה כלומר אם נשתנה מראיתן פירוש באותן איברים שאם ניקבו או ניטלו כשרה אם נשתנית מראיתן טריפה לפי שריסוקן מכאיב אותה יותר מנטילתן ונקיבתן ולפי זה בשני דרכים בודקים אותם אם נקרע או נפסק אחד מהאיברים שהיא נטרפת בהם ואם נשתנה אחד מהאיברים הפנימים מפני חשש ריסוק איברים וכ"ת וכיון שהריסוק הוא דבר שאיפשר לעמוד עליו בבדיקה כי לא שהתה נמי אמאי לא סגי בבדיקה י"ל לפי שאין הריסוק ניכר לאלתר עד שתשהה מעת לעת שאז כל אבר שיש בה מרוסק תפסד צורתו ויתגלה [ב] בהתתיה והראב"ד מסתפק בהשגות באותם איברים שאם ניטלו או ניקבו כשרה אם ריסוקן כלומר שינוי מראיתן פוסל בהם עכ"ל והכלבו כתב בשם בעל ההשלמה שאינה נטרפת בריסוק אם לא בריסוק איברים שנטרפה בהן בפסיקתן או בנקיבתן אבל הרשב"א בת"ה כתב כדברי הרמב"ם שכל שנתרסק אחד מהאיברים הפנימיים אפי' מאותם שאם ניטל או ניקב כשרה היכא שנתרסק טריפה והכי נקטינן : וכתב הר"ן וא"ת הכי מהניא בדיקה ליחוש שמא ניקב משהו דלא מינכרי בבדיקה כיון שאין מקומו ידוע דמה"ט אמרינן דקוץ שניקב לחלל טריפה י"ל דאם איתא שמחמת נפילתה ניקבו איברים קרע גדול וניכר היה וכ"כ הרשב"א בת"ה ובתשובה דלריסוק או לקריעה חוששין אבל לנקב אין חוששין שאילו היינו חוששין לא היתה לה בדיקה דא"א לבדוק כל האברים הפנימיים שנקיבתן במשהו וכ"נ דעת הרמב"ן ז"ל :

ומ"ש רבינו שיבדקו אותה כנגד כל החלל וכו' שם (נא:) אמר אמימר משמיה דרב דימי מנהרדעא נפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעים אמר לו מר זוטרא הכי אמרינן משמיה דרב ספא צריכה בדיקה כנגד בית חלל כולו א"ל הונא מר בריה דרב נחמיה לרב אשי סימנים מאי א"ל סימנים קשים הם אבל נפילה וכתב הרא"ש אבל קרום של מוח אינו בכלל החלל ואינו צריך בדיקה וכ"כ הר"ן ז"ל והרמב"ם כתב בפ"ט מה"ש צריך לבדוק כנגד כל החלל כולו מקדקד הראש עד הירך והסימנים א"צ בדיקה : ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם וכן אם נתרסק מהאיברים שבפנים וכו' כבר נתבאר בסמוך : ומ"ש והמוח והסימנים א"צ בדיקה נתבאר ג"כ בסמוך : **גרסינן** בפא"ט (נו·) חזקיה אמר אין ריאה לעוף רבי יוחנן אמר יש לוומפר' בגמרא דה"ק חזקיה אין ריאה לעוף לא ליגפל ולא ליחמר הואיל וצלעותיה מגינו' עליה ופרש"י לא ליגפל אם נפלה מן הגג דאמרן צריכה בדיקה א"צ לבדוק בריאה וכתב הרשב"א דהיינו לומר דמסתמא לא נתרסקה אבל אם אנו רואים שנתרסקה טריפה שהרי אנו רואים שלא הגינו עליה צלעותיה עכ"ל ובתר הכי מסיק בגמרא דחזקיה לית ליה ריאה לעוף כלל קאמר ואע"ג דאנן חזינן דאית ליה ריאה חזקיה לא היה בקי בתרנגולים ולפי זה דין העוף שוה לדין הבהמה בין ליגפל בין ליחמר ויש לתמוה על רבינו שחילק ביניהם בסימן ל"ב לענין ליחמר וכאן לא חילק ביניהם לענין ליגפל ומצאתי שכתב המרדכי אין ריאה לעוף לא ליחמר וכו' היינו היכא דליכא למיחש לריסוק איברים אבל אם נפלה ממקום גבוה לארץ בלא ידיעה דאיכא למיחש לריסוק איברים דינו שוה לבהמה עכ"ל ונראה שהוא מפרש דלא ליגפל ולא ליחמר חדא מילתא היא וה"ק לא ליגפל לאור כדי שנחוש שנחמרו בני מעיה אבל לענין אם נפל ממקום גבוה לא איירי ואיפשר שזה היה דעת רבינו : כתב הכלבו שי"א שאין לבדוק בהכאה רק באותו אבר שהוכתה אבל אין חוששין לשאר האיברים בהכאת אבר אחד עכ"ל ומשמע דדוקא בהוכתה כאבן קאמר אבל בנפלה צריכה בדיקת כל החלל ונראה שזהו דעת רבינו שכתב או הוכתה באבן בכל גופה כלומר אז דוקא בעינן בדיקת כל הגוף אבל אם הוכתה על אבר אחד לא בעינן בדיקה אלא באותו אבר :

ומ"ש

ברגליו או טרפה לכותל וכו' ואף על פי שלא הוזכר דין מעת לעת אלא אצל דרסה וכו' לאו דוקא אלא ה"ה בעוף שנחבט על דבר קשה :

ואם שהתה מעת לעת וכו' משנה (ד' נ"ו) ואלו טריפות בעוף דרוסה וטרופה בכותל וכו' ומפרכסת ושהתה מע"ל ושחטה כשרה ובגמרא אר"א בר אנטיגנוס משום רבי אבא בר ינאי אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה פרש"י אע"פ ששהתה מעת לעת צריכה בדיקה דשמא נשברה השדרה ונפסק החוט עכ"ל וכתבו התוס' לשם (דף נ"א) בד"ה עמדה דבדלא עמדה בעיא בדיקה ובעיא נמי מע"ל ובעמדה אינה צריכה מע"ל אבל בדיקה ודאי בעיא וכ"כ הרא"ש לשם וכן כתב הרמב"ם והרשב"א והר"ן והטעם דריסוק אברים אינו ניכר בבדיקה כלל וכל ששהתה מע"ל או שעמדה יצאנו מחששא דריסוק אברים מיהו אכתי איכא למיחש שמא נקרעו אבריה או נפסקו ומ"ה בעיא בדיקה ולפי שיטה זו אין ענין הבדיקה בריסוק אברים אבל הרמב"ם כתב שצריך לבדוק ג"כ אם נתרסקו אבריה כלומר אם נשתנה מראיתן וכי תימא כי לא שהתה נמי אמאי לא סגי בבדיקה י"ל לפי שאין הריסוק ניכר לאלתר עד שתשהה מע"ל שאז כל אבר שיש בה מרוסק תפסד צורתו ותתגלה בהשתנה עכ"ד הר"ן בקוצר ומביאו ב"י ולפע"ד נראה מדברי הרמב"ם שדעתו מסכמת עם כל המחברים שאין ענין הבדיקה משום ריסוק אברים אלא משום שמא ימצא בה טרפה מן הטרפות אלא דמ"מ אם מצא בבדיקתו שנתרסק האבר דהיינו שנפסדה צורתו הרי זו נמי טרפה אבל אם לא מצא ריסוק כלל לא חיישינן שוב לריסוק כיון שעמדה או שהתה מע"ל · ומ"ש הרמב"ם דאף בטחול וכליות כן הדין השיג עליו הראב"ד ואמר זה ספק ולפי עניות דעתי נראה דדעת הרמב"ם מדאמר בגמ' דצריכה בדיקה כנגד כל החלל חוץ מסימנים מפני שהם קשים משמע שאף באברים דלא מטרפינן להו בניקבו מטרפינן להו בריסוק לפי שריסוקן מכאיב אותה יותר וכתב הר"ן וא"ת ליחוש לנקב משהו דלא מינכר בבדיקה כיון שאין מקומו ידוע כדאמרינן בקוץ וי"ל דאי איתא דמחמת נפילה ניקבו קרע גדול וניכר היה וכן כתב הרמב"ן והרשב"א ומביאו בית יוסף : כתב הרמב"ם וכן אם נתרסקו וכו' כלומר לי"מ אם מצא בה טרפה מי"ח טרפות אלא אפילו לא מצא בה שום טרפה אלא ריסוק שנפסדה צורת האבר נמי טרפה ואע"ג דכתב שעמדה או שהתה מע"ל יצאה מכלל ריסוק אברים היינו היכא דלא מצא בה ריסוק לא חיישינן שוב לריסוק מן הסתם אבל אם מצא בה ריסוק טרפה ואפי' בטחול וכליות וכדפי' בסמוך : ומ"ש והמוח והסימנים א"צ בדיקה דין הסימנים שם בגמ' ודין המוח כתבו הרא"ש והביא ראיה לדבר אבל בדברי הרמב"ם מבואר שלא הוציאו מן הכלל אלא הסימנים בלבד אבל המוח הוא בכלל כל החלל וצריך בדיקה והכי נקטינן כהרמב"ם בכל חומרותיו שכתב בכאן : גרסינן בפא"ט (דף נ"ו) אמר חזקי' אין ריאה לעוף ואסיקנא דה"ק אין ריאה לעוף לא ליגפל ולא ליחמר מ"ט א"ר חנא הואיל ורוב צלעותיה מגינות עליה ופרש"י לא ליגפל אם נפלה מן הגג דאמרן צריכה בדיקה א"צ לבדוק בריאה ולא ליחמר בנפלה לאור שבודקין המעיים שמא הוריקו א"צ לבדוק הריאה הואיל ורוב ריוח הצלעות מגין עליה שהצלעות אינן שוכבות על רחבן אלא על חודן וכולן רחבן לפנים והריאה נחבאת ביניהם עכ"ל אבל במרדכי כתב וז"ל ואפילו נשתנית לא חיישינן לה וכל זה מיירי היכא דליכא למיחש לריסוק אברים אלא לאור וליחמר אבל אם נפלה ממקום גבוה לארץ בלא ידיעה דאיכא למיחש לריסוק אברים דינו שוה לבהמה עכ"ל ותימה למה לא פי' כפי' רש"י וכל המחברים וכתב מהרש"ל בסימן נ"ה דהיה גורס אין ריאה לעוף ליפול וליחמר ופירש דחדא מילתא הוא אבל לענין אם נפל ממקום גבוה לא איירי וכיוצא בזה כתב ב"י ומיהו קשה דהיה לו לומר אין ריאה לעוף ליחמר למה ליה למימר ליפול וליחמר ולכן נלפע"ד דלפי דס"ל למרדכי דלא חיישינן בריאה דעוף שמא נחמרו בני מעיה באור אפי' רואין בה שנשתנית וטעמו משום דתלינן השינוי בדבר אחר ולא בנפילת האור וכהרא"ש ודעימיה כדלעיל בסימן נ"ב ס"ד לפי זה נמשך דל"ל ליפול וליחמר חדא מילתא ולכך לאחר שכתב המרדכי ואפילו נשתנית לא חיישינן לה כתב וכל זה מיירי וכו' והוא משום דלס"ד אם נפרש לא ליפול לענין נפלה מן הגג כפרש"י נ"ל דה"ק דאפי' אנו רואים ריסוק באברים אין חוששין דומיא דלא ליחמר והא ודאי ליתא דליכא למתלי הריסוק בדבר אחר דאינו עושה אותה טרפה דריסוק אברים דהיינו שנפסדה צורתן הל"מ דטרפה מאיזה צד שיהיה הריסוק הרי היא טרפה ואם נפרש לא ליפול שאין חוששין ליבדק הריאה בנפלה דמסתמא לא נתרסקה א"כ לא הוי דומיא דלא ליחמר ומ"ה פירש דלא ליפול לאו בנפולה קאמר דבנפולה ודאי דינו שוה לבהמה אלא בנפלה לאור קאמר היכא דלא נפלה ממקום גבוה עשרה וליכא למיחש אלא לאור ולא זו אף זו קתני דלא מיבעיא דאין חוששין לה היכא שנפלה לאור לבדוק בריאה דא"צ בדיקה אלא אפי' רואין שנחמרה הריאה דהיינו שנשתנית נמי כשרה דתלינן השינוי בדבר אחר

פרישה

(ו) ואם ששהתה מעת לעת יצאה מכלל ריסוק אברים פירוש שקודם ששהתה מעת לעת היתה בכלל ריסוק אברים שאם שחטה אפי' בדקוה ונמצאת שלימה בכל אבריה טריפה משא"כ כששהתה מעת לעת שניתרת ע"י בדיקה ועד"ר (והמות והסימנים א"צ בדיקה דקתני הן · עכ"ה) :

הלכה

דרישה

הרא"ש דלית בבהמה משום דטריפה דנפילת האור) וכאן לא חילק ביניהן לענין ליגפל ומצאתי שכתב המרדכי אין ריאה לעוף לא ליחמר כו' היינו היכא דליכא למיחש לריסוק אברים אבל אם נפלה ממקום גבוה לארץ בלא ידיעה איכא למיחש לריסוק איברים דינו שוה לבהמה עכ"ל ונראה שהוא מפרש דלא ליפול ולא ליחמר חדא מילתא וה"ק לא ליגפל לאור כדי שנחוש שנחמרו בני מעיה אבל לענין אם נפל ממקום גבוה לא איירי ואפשר שזה היה דעת רבינו ב"י ונראה דלא נאסרה עוף בשום נפילה אפילו בנפלה מהגג בלא ידיעתה משום ריסוק אברים ול"ד בריאה אלא ה"ה בכל י"ח טריפות כיון דבנפילתה דרכה לעוף אינה נוקשת במבטא דקרקע אם לא שנקטה אדם בידו ומבטה בלא ע"ג קרקע ואז אין שום עוף עליהם דנקרא עוף ע"ש עפיפות ולא נקט בגמרא ריאה אלא משום "נחמר לאור דשייך דוקא בריאה וגם מיושב תמיהת ב"י דהא רבינו רמז לנו זה בדבריו במ"ש וכן הדין בעוף "שנחבט כו' דדוקא "נחבט בכח קאמר וכמ"ש תו"ק : [ב] ואם ששהתה מעת לעת יצאה מכלל ריסוק אברים וניתרת ע"י בדיקה כו' וז"ל ב"י ובפיסקא נפלה מן הגג כתבו תוס' והרשב"א דתרתי בעינן שהייה מעת לעת ובדיקה והטעם שאינו מספיק בדיקה תוך מעת לעת כתב הר"ן משום דבנפילה חיישינן לתרתי חדא לריסוק אברים ודבר זה אינו ניכר בבדיקה כלל שאף על פי שלא נשתנו אברים ולא נפסק מראיתן חוששין שמא מחמת הנפילה נתרסקו אף על פי שאינו ניכר ועוד איכא למיחש בה שמא נקרעו איברים או נפסקו ודבר זה אפשר לעמוד עליו בבדיקה וכל ששהתה מעת לעת או שעמדה יצאנו מחשש ריסוק אברים דקים להו לרבנן דכל שנתרסקו אברים אינה עומדת ואינה שוהה מיהו אכתי איכא למיחש שמא נקרעו איבריה או נפסקו ומ"ה בעי' בדיקה ולפי שיטה זו א"צ לבדוק אלא אם נפסקו אברים או נקרעו אבל ריסוק אברים אין לו ענין בבדיקה כלל אבל הרמב"ם כתב בפ"ט שצריך לבדוק גם אם נתרסקו איבריה כלומר אם נשתנה מראיתן פירוש בתוכן אברים שאם נקבו או נטלו כשרה אם נשתנה מראיתן טריפה לפי שריסוקן מכאיב אותה יותר מניטולן ונקיבתן ולפ"ז בשני דרכים בודקין אותה אם נקרע או נפסק אחד מן האיברים שהיא טורפת בכן ואם נשתנה אחד מן האברים הפנימים מפני חשש ריסוק איברים וכ"ת וכיון שהריסוק הוא דבר שאפשר לעמוד עליו בבדיקה כי לא ששהתה נמי אמאי לא סגי בבדיקה י"ל לפי שאין הריסוק ניכר לאלתר עד שתשהה מעת לעת שאז כל אבר שיש בה מרוסק תפסיד צורתו ותתגלה בהשתנותה והרא"ד מסתפק בהשגותיו באותם אברים שאם נטלו או נקבו כשרה אם ריסוקן כלומר שינוי מראיתן פוסל בהם עכ"ל · והכלבו כתב בשם בעל ההשלמה שאינה נטרפת בריסוק אם לא בריסוק אברים שנטרפת בהם בפסיקתן או בנקיבתן אבל הרשב"א בת"ה כתב כדברי הרמב"ם שכל שנתרסק אחד מאברים הפנימים אפילו מאותם שאם ניטל או ניקב כשרה היכא שנתרסק טריפה והכי נקטינן עכ"ל ב"י והנה מזה שדעת רבינו כדעת הרמב"ם שאע"פ ששהתה מעת לעת צריכה בדיקה אף מריסוק אברים . ומ"ש ואם שהתה מעת לעת יצאה מכלל ריסוק אין רצונו לומר שאין צריך בדיקה לריסוק אברים אלא ה"פ דבו ביום אם שחטה היא בכלל ריסוק אברים ואין הבדיקה מועלת בה כמ"ש בהדיא דאם שחטה בו ביום טריפה אפילו בודקין אותה ומוצאין שהיא שלימה מכל אבריה טריפה משא"כ בשהתה מעת לעת דיצאתה מכלל זה להותרה אפילו היא שלימה בכל אבריה אלא בודקין אותה ואם נמצאת שלימה כשרה וזהו מוכרח ממה שכתב דעת הרמב"ם סתמא ולא כתב בלשון שהוא חולק עליו דכל"ל והרמב"ם כתב · ואין להקשות ממ"ש וכן אם נתרסקו מהאברים שבפנים כו' טריפה דמשמע דוקא בהם נמצא שנתרסקו אבל מסתמא אין צריך לבדוק אם נתרסקו דזה אינו שהרי כ"כ בשם הרמב"ם · והרמב"ם סובר בהדיא דצריך לבדוק מריסוק אברים בששהתה מעת לעת כמו שמוכח ממ"ש בסמוך בשם ב"י אלא נראה לפרש דמ"ש וכן "אם דקאי אדלעיל מיניה שכתב וניתרת על ידי בדיקה "אם היא כו' כשרה ואם לאו טריפה וע"ז קאי וכן אם נתרסקו כו' ור"ל וצריך גם כן לבדוק אחר זה דאם נתרסקו נמי טריפה : [ג] ואם היא שלימה מכל י"ח

טריפות

חדושי הגהות

ב בהתתיה היינו חרפתו ובשתו על החזקה במבושיו (דברים כ"ה) תרגם אונקלוס ואחגרי בהתתיה :

מהר"ש

והסימנין אין צריכין בדיקה ואם עמדה תוך מע"ל או אפילו לא עמדה [ד] רק פשטה ידה לעמוד יצאה מכלל ריסוק אברים כאילו שהתה מע"ל ודי לה בבדיקתה (ו) הלכה או אפילו לא הלכה רק שעקרה רגליה לילך מותרת מיד אפילו בלא בדיקה והרשב"א כתב ולא מהניא פשטה ידה להתירה תוך מעת לעת עד שתעמוד (ח) ולא מהני עקרה רגליה לילך להתירה עד שתלך וכן יראה מדברי הרמב"ם וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה (ט) ובעל העיטור כתב [ה] ואנן האידנא ליכא מאן דבדיק ובעינן הלכה : ועוף שנחבט על פני המים חוששין לריסוק אברים ואם שט מלא קומתו ממטה למעלה יעומת המים ה"ז כהילוך ואין צריך בדיקה ואם שט מלמעלה למטה אין זה כהילוך שהמים הורידוהו דרך ירידתם לפיכך היה קש או תבן ע"פ המים בשוה לו וקדם הוא להם ודאי מכחו שט והוי כהילוך כיון שקדם להם והא דשרינן היכא דלא נפל בגובה י' דוקא בנופל מעצמו אבל אם הפילוהו אחרים אפילו בפחות

אחר ולא דנשתנית מחמת האור אעפ"י שודאי נפלה לאור וכמ"ש הרא"ש וכדלעיל בסימן נ"ב ונראה דרבינו גם כן תופס שיטת המרדכי ולכן בסימן נ"ב אבל נפלה לאור חילק בין עוף לבהמה וכאן לא חילק ביניהם וכן פי' ב"י בדברי רבינו והכי נקטינן דבנפלה מן הגג צריך בדיקה אף בריאה אפי' בעוף כמו בבהמה דלא כפרש"י : **ואם** עמדה וכו' שם א"ר יהודה אמר רב עמדה א"צ מעת לעת בדיקה ודאי בעיא הלכה א"צ בדיקה רב חייא בר אשי אמר אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה ואיפסיקא הילכתא הלכה א"צ בדיקה ותו אמרינן אמר רב ירמיה בר אחא אמר רב פשטה ידה לעמוד אף על פי שלא עמדה עקרה רגלה להלוך אע"פ שלא הלכה ורב חסדא אמר ננערה לעמוד אע"פ שלא עמדה · וכתב הרא"ש דבעל הלכות ובעל העיטור פסקו כרבי ירמיה דפשטה ידה ועקרה רגלה מועיל וכן משמע שבאו לפרש דברי רב יהודה ולא לחלוק אבל הרשב"א ס"ל דלחלוק בא והילכתא כרבי יהודה דמחמיר דלא מהניא פשטה ידה לעמוד וכו'. וכתב עוד הר"ן דוקא עמדה מעצמה אבל העמידוה לאו כלום הוא ע"כ גם מדברי הרמב"ם יראה דלא מהני פשטה ידה וכו' מדלא הביא ההיא דפשטה ידה וכו'. וכך היא דעת האלפסי והתוס' ורוב פוסקים והכי נקטינן : **וכתב** הג"ה בשם הא"ז וסה"ת והסמ"ק דאין להתיר בהלכה עד שתלך ד' אמות בטוב כדרך שהיתה רגילה לילך ולא נראה שום שינוי בהליכה זו ממה שהיתה הולכת מקודם או כדרך שאר בהמות אם לא ראה אותה מתחלה והא נוהר לשיטתה לכתחלה ואפי' בבהמה של נכרי דליכא הפסד כ"ל וכתב מהרי"ק שורש ס"ח דאם הלכה ד' אמות הילוך יפה ואח"כ אינה יכולה להלוך דינה כאילו לא נפלה כלל ואין לה אלא דין מסוכנת דשריא ע"י פרכוס זוטא ע"כ וכתב הרשב"א בתשובה וז"ל מסתברא דכל שעמדה והלכה אפילו נמצא שינוי באבריה אין חוששין לה דכל שהלכה בידוע שאין לה ריסוק גדול המביא לידי טרפות אלא חוזר לבריותו ולפיכך כל שאינו מוצא בה טרפות הפוסל אפילו שלא מחמת נפילה אין חוששין לה ומ"מ המחמיר לעצמו תבא עליו ברכה עכ"ל משמע דבלא הלכה אפי' עמדה טרפה מדינא אם נמצא שינוי באברים דזהו ריסוק אברים דהוי טרפה וז"ש הרמב"ם דכשעמדה ובודקין אותה ונמצא שנפסדה צורת האבר טרפה ולא כשנפסדה צורתו לגמרי אלא אפילו שינוי בעלמא דאל"כ נתת דבריך לשיעורין · ומ"ש הרשב"א בתחלת דבריו דכל שעמדה והלכה האי שעמדה כדי נקטא ה"נ אתא לאשמועינן דלא נקרא הלכה אלא כשעמדה מעצמה והלכה אבל העמידוה והלכה לא יצאה מחזקת נפולה אעפ"י שהלכה ד' אמות הילוך יפה ואיהו תימה דערכות דריסוק אברים דהיינו כשנפסד צורת האבר ותארו להרמב"ם הל"ת היא וטרפה היא כשנמצא שינוי כזה באברים אפילו לא ידעינן שנפלה ומכ"ש בשנפלה ודאי אלא שהלכה ד' אמות וכדמשמע לישנא דתלמודא דקאמר הלכה א"צ בדיקה משמע בדיקה הוא דלא צריכה דלא חיישינן לשום טרפות ולא לריסוק אברים אבל כשנמצא בה ריסוק שהוא שינוי והפסד צורת האבר ודאי דטרפה היא ועי"ד דהרב בעצמו אחר המחמיר תע"ב . ועלינו להחמיר מן הדין כיון דהרב לא הביא ראיה לפסקו זה אלא שאמר מסתברא וכו' והרי לדעתינו איכא ראייה לאיסור והכי נקטינן ודלא כמו שפסק בש"ע וז"ל יש מי שאומר שכל שעמדה והלכה אפי' נמצא שינוי באברים אין חוששין לה עכ"ל דאין להתיר כלל שום ריסוק איברים יהיה הריסוק מאיזה צד שיהיה ה"ה בכלל טרפות : **ומ"ש** ובעל העיטור כתב דאנן האידנא ליכא מאן דבדק וכו' הוא כדעת בה"ג ודלא כרש"י והכי נקטינן ועיין בסימן נ"ז ככ"ח : ועוף שנחבט וכו' שם סוף (דף נ"א) מימרא דמר עוקבא והיכא לתמוה דקאמר התם וחי מיא דקיימא (כגון אגמים) לית לן בה (דאפילו מלמעלה למטה שפיר דמי) והביאוהו הרי"ף והרא"ש ולמה לא כתבו רבינו ונראה דכיון דהרמב"ם לא כתבו ודאי לא היה גורס כך בגמרא לכך חשש רבינו להחמיר באיסור דאורייתא לומר דאין חילוק בין מרוצת מי הנהר למרוצת אגמים דהך באגמים חוששין לו במלמעלה ולמטה · ובמלמטה למעלה אף באגמים דקיימי אין חוששין ודלא כמ"ש ב"י דלהרמב"ם באגמים כשרה בכל גוונא דלא שייך בהם מטה ומעלה דליתא אלא כמו שפרש"י והר"ן דאיכא מעלה ומטה אף באגמים והחוש יעיד על זה וכ"כ בא"ו הארוך שער נ"ז סימן ט"ז : והא דשרינן וכו' כ"כ התוספות והרא"ש אמתי דקא"ר הונא זכרים המנגחים זה את זה אין חוששין משום ריסוק אברים אע"ג דמדווי וקיימי (פי' דואגים וכואבים) ליתרא (פי' תמיהות) בעלמא הוא דנקט להו אי נפול לארעא ודאי חיישינן ולא משום הבאתם אלא משום החבוט דכיון דנפול מחמת הבהלה שמנגחין זה את זה אמרינן דיש חבט אפילו בפחות

ומ"ש רבינו ואם עמדה תוך מעת לעת או אפי' לא עמדה רק פשטה ידה לעמוד וכו' הלכה או אפילו לא הלכה רק שעקרה רגליה לילך מותרת מיד וכו' שם (נא:) אמר רב יהודה אמר רב עמדה אינה צריכה מעת לעת בדיקה ודאי בעיא הלכה אינה צריכה בדיקה וכתב הר"ן ואע"פ שהטריפות חיות י"ב חדש ומהלכות שאני הכא דאם איתא דמחמת החבט נטרפה לא היתה יכולה לילך : וכתב עוד דעמדה דוקא אבל העמידוה אחרים לא מהני וכתב רבינו ירוחם שאם עמדה וגם שהתה מע"ל נראה דא"צ בדיקה אבל הכלבו כתב דצריכה בדיקה וקצת יש לדקדק כן מדברי סמ"ק ובתר הכי אמרינן בגמרא רב חייא בר אשי אמר אחד זו וא' זו צריכה בדיקה · והרי"ף לא כתב אלא דברי רב יהודה אלמא ס"ל דהלכתא כוותיה וכתבו הרשב"א והרא"ש והר"ן ז"ל דהא דלא פסק כהוראת רב חייא בר אשי משום דבפרק התערובת (עד:) קאמר קסבר ר"ל עמדה צריכה מע"ל הלכה צריכה בדיקה ורבי ינאי ור' ירמיה כר"ל לא אמרי קסברי עמדה אינה צריכה מע"ל הלכה אינה צריכה בדיקה ורבי ינאי ורבי ירמיה רבים נינהו והלכתא כוותייהו ועוד דרבי ינאי רבו של רבי יוחנן הוה והלכתא כוותיה לגבי ר"י וכ"ש לגבי ר"ל וכ"פ הרמב"ם בפ"ט מה"ש ואמרינן בתר הכי בגמרא (שם) אמר רבי ירמיה בר אחא אמר רב פשטה ידה לעמוד אע"פ שלא עמדה עקרה רגלה להלך אע"פ שלא הלכה ורב חסדא אמר ננערה לעמוד אע"פ שלא עמדה וכתב הרא"ש דבה"ג ובעל העיטור פסקו כרבי ירמיה דפשטה ידה ועקרה רגלה מועיל וכן משמע שבאו לפרש דברי רב יהודה ולא לחלוק ומה שכתוב בספרים והיכא דנפלה ולא עמדה ולא הלכה צריכה בדיקה הלכה אפי' בדיקה לא בעיא תוספת הוא מן הפוסקים ואינו מן הגמרא וכ"כ הרשב"א וסמ"ק והר"ן וכתב עוד הרשב"א אבל הרי"ף ובסה"ת והתוספות פסקו דוקא בשעמדה ובשהלכה והרמב"ן יהיב טעמא למילתא דעקרה להלך לא מפיק לן מידי פסיקת חוט השדרה עד שתלך כדרכה דל"מ כי לא ראינו הולכת כלל שיש לחוש שמא נפסק חוט השדרה אלא אפילו הולכת והיא צולעת על ירכה חיישינן לה וכדאשכחן באימרתא דבי רב הונא שהיתה גוררת רגליה האחרונים ואשתכח דהוה פסיק חוט השדרה ואע"ג מהלכת קצת ועוקרת יד ורגל אלא ודאי עד דהלכה כדרכה חיישינן לה ודוקא התם משום דלא נפלה הוא דלא חיישינן לחוט השדרה אבל הכא כיון שיש לחוש בה וצריכה בדיקה מחמת שנפלה אין היכולה ראיה שהיא כשרה עד שתלך כדרכה וז"ל בת"ה הלכה כשרה וא"צ בדיקה ואע"פ שלא שהתה מע"ל בד"א כשהלכה הילוך יפה כדרכה אבל הלכה והיא צולעת צריכה בדיקה וכ"כ הר"ן בפסוק אפי' כשהלכה אם לא הלכה יפה כדרכה וכ"פ הרמב"ם בפ"ט מה"ש דדוקא בשעמדה ובשהלכה מכשרינן : כתב הכלבו בשם ר"י עקרה רגליה מועיל כמו הלכה ואם הלכה ד' אמות א"צ בדיקה וכ"כ בסמ"ק וכתב מהרי"ק בסימן ס"א שנשאל מאי שיעור הלכה ד' אמות אפי' עקרה להלוך נמי והשיב דד' חילוקים יש בדבר . האחד היכא דלא עמדה ולא שהתה מע"ל אפי' בדיקה לא מהניא . השני אם עמדה או שהתה מהניא בדיקה אבל בלא בדיקה אסור . השלישי אם עקרה רגל להלוך מהניא כמו הלכה פחות מד' אמות ולא בעיא בדיקה אם יכולה להלוך אם לאו דמספקא כיון דעקירת רגל אית לן למימר דראויה היא להלוך אבל אם אנו רואים לענין דאע"ג דעקרה רגל אפ"ה אינה יכולה להלוך או לא מתכשרת בלא בדיקה הד' היכא דהלכה ארבע אמות הריהוא כאילו לא נפלה כלל ואע"פ שאנו רואים שוב שאינה יכולה להלוך אפ"ה לא בעיא בדיקה ואין לה דין נפולה אלא דין מסוכנת דקי"ל דשריא ע"י פרכוס זוטא אע"ג דמעמידין אותה ואינה עומדת וייסב דרך זה על לשון הגמרא : **ולענין** הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת והסכימו עמהן כל הני רבוותא הכי נקטינן : ומ"ש רבינו בשם בעל העיטור דאנן האידנא ליכא מאן דבדיק הוא כדעת בה"ג שנתבאר בסימן שקודם זה אבל לדעת רש"י האידנא נמי בדקינן (ג) : **כתב** הרשב"א בתשובה א"ג סיין רמ"ט מסתברא דכל שעמדה והלכה אפילו נמצא שינוי באברים אין חוששין לה דכל שהלכה בידוע שאין בה ריסוק גדול המביא לידי טרפות אלא חוזר לבריאותו ולפיכך כל שאינו מוצא בה טרפות הפוסל אפילו שלא מחמת נפילה אין חוששין לה ומ"מ המחמיר עצמו כמו שאמרת תבא עליו ברכה עכ"ל . ועוף שנחבט ע"פ המים וכולי עד כיון שקדם להם מבואר שם בגמ' ופרש"י וחי מיא קיימי כגון אגמים לית לן בה דאפילו מלמעלה למטה שרי ויש לתמוה עליו דלא שייך מטה או מעלה במים דקוו וקיימי ונראה דה"ק אע"פ שקרקע האגם לצד אחד גבוה מחבירו ובסבה זה היום נוטים מלמעלה למטה תאמר שאינם הולכים במרוצת מי הנהר אפילו שט מלמעלה למטה לא אמרינן שהמים מוליכים אותו ורבינו לא הזכיר הא דקוו וקיימי וגם הרמב"ם בפ"ט מה"ש לא הזכירו ואיפשר שהוא מפרש דבקוו וקיימי לא שייך מטה ומעלה ומכיון שכתב אבל אם שט ממעלה למטה עם הילוך המים חוששין לו ממילא משמע דכל היכא דליכא למיחש להכי כשרה ורבינו נמשך אחר שיטת הרמב"ם : **והא** דשרינן היכא דלא נפל בגובה עשרה דוקא בנופל מעצמו אבל אם הפילוהו אחרים אפילו בפחות מעשרה חוששין לו כ"כ הרא"ש והר"ן גבי זכרים המנגחים זה את זה דבסמוך וכ"כ הגהות בפ"ע

דרכי משה

ס"ס זה · (ג) וכבר נתבאר דאין אנו נוהגים כדברי בה"ג עוד משמע מדברי הכל בו וסמ"ק ומהרי"ק דלא מקרי הלכה אלא כשהלכה ד"א וכב"י דוקא שהלכה כדרכה אבל לא הלכה יפה כדרכה לא כן כתב הרשב"א בת"ה והר"ן וכ"כ א"ו הארוך דעתה אין להתיר אלא כשהלכה ד' אמות בטוב כמו שהיתה רגילה מקודם ולא נראה שום שינוי בהליכתה ממה שהלכה מקודם או מדרך שאר בהמות אם לא ראה אותה בתחילה ואפי' בבהמות של נכרי דליכא פסידא כולי האי מותרת אח"כ בלא בדיקה עכ"ל : ובשערים

דרישה

טריפות כשרה וא"ת איך מהניא בדיקה שמא ניקב מעיו דלא ניכר בבדיקה כיון שאין מקומו ידוע דמהאי טעמא אמרינן דקוץ שעקב לחלל טריפה ויש לומר דאם איתא דמחמת נפילה ניקבה שום נקב קרוב קרוב גדול ר"ן : [ד] רק פשטה ידה לעמוד וא"ת דלעיל בסימן י"ו גבי מסוכנת אמרינן דלא מהניא מה שפשטה וצריך שתכוף ידה ויש לומר דפשטה ידה לעמוד שאני דהיינו כאילו שבקשה לעמוד ועוד יש לומר דהתם מיירי במסוכנת אמרינן פשיטות היד הוא יציאת הנפש מחמת החולי אבל כאן שאינה מסוכנת שפיר הוי פשיטות היד סימן לריסוק אברים שאילו נתרסקו לא היתה יכולה לפשוט ידה ועוד דכאן לא סמכינן אפשיטה לחוד רק גם על הבדיקה ודי לה בבדיקתה אפילו פשטה ידה כאילו שהתה מעת לעת ודי לה בבדיקתה ק"ק לפי מ"ש לעיל בשם הרמב"ם שאין הריסוק ניכר תוך מע"ל אם כן מאי מהני בדיקה ויש לומר דמשום שהחמירו בה שהצריכו לשהות אחר מע"ל דלמא לא יראה כריעותא תוך מע"ל ובפשטה ידה לא חששו : [ה] ואנן האידנא ליכא מאן דבדיק וכו' כדעת בה"ג שנתבאר בסימן שקודם זה אבל

פרישה

(ו) הלכה או אפי' כו' מותרת מיד אפי' בלא בדיקה ואע"ג שהטריפות חיות י"ב חודש ומהלכות שאני נפולה דאם איתא דמחמת החבט נטרפה לא היתה יכולה לילך ר"ן . (ח) ולא מהני עקרה כו' עד שתלך וז"ל בת"ה בד"א כשהלכה הילוך יפה כדרכה אבל הלכה והיא צולעת צריכה בדיקה וכתב עוד כל שעמדה והלכה אפי' נמצא שינוי באברים אין חוששין לה דבודאי תחזור לבריאתה ומ"מ המחמיר תע"ב . (ט) ובעל העיטור כתב ואנן האידנא ליכא מאן דבדיק וא"ת הא כבר כתב רבינו כן בס"ס נ"ז דבדרוסה נפולה ושבורה לא בדקינן בזמן הזה ועוד דכתבו שם בשם בה"ג וכאן כתבו בשם בעל העיטור וי"ל משום דאי נמי בה"ג אתא כבדיקה אבל כשעקרה רגלה לילך מהני קמ"ל דבפ"ה ס"ל דבעינן שתלך : ואם

חדושי הגהות

ג בדר"ש דלוי הג"ה כל שאינו מוצא טריפות הפוסל מחמת נפילה אין חוששין ואין צורך בהג"ה זו ורובם ככולם הביאו דגי' כמ"ש לפנינו ועי' ב"ח (כנה"ג) : גנזירותיה

בפחות מי' חוששין לו לפיכך זכרים המנגחים זא"ז ונופלים לארץ חוששין לריסוק אברים אבל אם לא נפלו אין חוששין (י) ואם ידעה תחילה שרוצין להפילה אין חוששין מפני שנועצת צפורניה בארץ ומחזקת עצמה [ו] לפיכך שוורים שמפילים לשוחטן אין חוששין להם אפילו אם נשמע קולם בנפלם קפצה מדעתה אפי' ממקום גבוה הרבה אין חוששין לה (יא) ל"ש קפצה מחלון שבכותל (יב) ל"ש מארובה שבאמצע הגג לפיכך אם הניחה למעלה ומצאה למטה אין חוששין לה שאנו תולין לומר מעצמה קפצה ואפי' הפילוהו אחרים אם נפלה על מתניה אין חוששין לה לפיכך גנבים שגנבו בהמה מן חדיר אפילו השליכות מעבר לגדר שהוא גבוה מאד אין חוששין שמכוונים להפילה על מתניה כדי שתוכל לרוץ לפניהם וכן בשעה שמחזירין אותה אם מחמת תשובה מחזירין אותה שמכוונים להפילה בענין שלא יפסידוה אבל אם מחמת יראה מחזירין אותה אין מתכוונין לכך וחוששין לה : [ז] עובר שנולד אע"פ שבית הרחם הוא מקום צר אין חוששין לו לריסוק אברים אפילו אם רואין בו ריעותא שאינו יכול לעמוד ומותר לשוחטו מיד אם ידוע שכלו לו חדשיו : עוף שנחבט על דבר קשה כגון על טלית שנמתח או

בפ"ט מה' שחיטה וכ"כ הרשב"א אמתני' דנפלה מן הגג : **ומ"ש** לפיכך זכרים המנגחים זה את זה ונופלים לארץ חוששין משום ריסוק אברים אבל אם לא נפלו אין חוששין מימרא דרב הונא שם : וכתב הר"ן נפול לארץ חיישינן ולא משום הכאה אלא משום החבט : ומ"ש ואם ידעה תחלה שרוצים להפילה אין חוששין וכו' לפיכך שוורים שמפילים לשוחטם אין חוששין להם וכו' שם אמר רב נחמן בית המטבחיים אין בו משום ריסוק איברים דהוא תורא דנפל ואשתמע קל גניחותיה ואסיקנא דלא חיישינן ליה משום ריסוק אברים דאמר רב צפרניו נועץ עד שמגיע לארץ ופרש"י דנפל בבית המטבחים : קל ד גניחותיה . קול יללתו כשנפל : צפרניו נועץ וכו'. כשהוא שוהא ליפול כל שעה הוא מתחזק בצפרניו עד שאינו נופל מגובה וכתבו הרשב"א והר"ן ה דאע"פ שגבוה י' טפחים ואע"פ שמפילים אותו בכח וכדיהיב טעמא דאמודי אמיד נפשיה ונועץ צפרניו עד שמגיע לארץ וגרסי' בירושלמי אינו דומה נופל מדעת לנופל שלא מדעת ביומוי דר' פנחס חבטין תורא בחילא אמר לון בחייכון שרוניה שרו ליה וערק אמר ברוך שבחר בהם בדבריהם דאמרין אילין דחבטין תורא בחילא לית ביה משום ריסוק אברים וגם הרא"ש כתב הירושלמי הזה וא"ת מה בין זה לזכרים המנגחים זא"ז ונפול לארץ דחוששין להם י"ל הזכרים אינם חושבים שחבריהם יפילום אדרבה כל א' מהם מתחזק להפיל את חבירו ולפיכך כשחבירו מפילו פתאום הוא מפילו ואין לו שהות לנעוץ צפרניו אבל שוורים שמפילים בבית המטבחים כשמרגישים שבני אדם רוצים להפילם כבר יודעים שסופם להפילם ולכן משעה ראשונה אמיד נפשיה ונועץ צפרניו עד שמגיע לארץ ובעל התרומות כתב אילים המנגחים זה את זה ונופלים לארץ אין בהם משום ריסוק אברים שנועץ צפרניו בארץ הא לאו הכי אסורים שמפילים אותם בחוזק דימה הרב דין זכרים המנגחים זה את זה לדין שור של בית המטבחים שמפילין אותו בחוזק ומסוגיא דגמרא משמע כמ"ש ואיפשר שבעל התרומה מפרש זכרים המנגחים אף ע"פ שנופלים לארץ אין בהם משום ריסוק אברים שאין נופלים אלא מדעת נפול לארעא פי' בפתע פתאום חוששין : **כתב** המרדכי בשם ראבי"ה דאין לקשור רגלים של בהמה ולהפיל אותה דהא כשהרגלים קשורים אינו יכול לנעוץ לצפרניו בקרקע ויש בו משום ריסוק איברים אפי' נראה יפה כבתחלה ולא נראה בו שבר בשדרה ובצלעות אפ"ה טריפה עכ"ל (ד) : קפצה מדעתה אפי' ממקום גבוה הרבה אין חוששין לה ל"ש קפלה מחלון שבכותל ל"ש מארובה שבאמצע הגג מבואר בגמרא (שם ·) גבי ההיא גדיא דהוא חושלא מפומה דאיגרא נפל מאיגרא לארעא וטעמא משום דכל שהוא לדעתה מסתמא קודם שתרד אמדה נפשה שלא תתרסק מאיתו גובה וכתב הר"ן ואפי' אנו רואים שאינה יכולה לילך אפ"ה כל לדעת עצמה אינה מתרסקת כ"כ שתטרף : **ומ"ש** לפיכך אם הניחה למעלה ומצאה למטה אין חוששין לה וכו' מימרא דרב הונא שם : ומ"ש אפילו הפילוה אחרים אם נפלה על מתניה אין חוששין לה לפיכך גנבים שגנבו בהמה מן הדיר וכו' אין חוששין וכו' וכן בשעה שמחזירין אותה וכו' עד וחוששין לה שם מימרא דרב מנשה : עובר שנולד אע"פ שבית הרחם הוא מקום צר אין חוששין לו לריסוק אברים שם אר"נ בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים ופרש"י כמ"ש רבינו וכן פירשו הרשב"א והר"ן : **ומ"ש** רבינו אפילו אם רואין בו ריעותא שאינו יכול לעמוד כ"כ שם התוספ' והרא"ש והרשב"א דבכה"ג הוא דאצטריך לאשמועינן · וכתבו הרשב"א והר"ן דהא דמותר מיד היינו בדקים ליה שכלו לו חדשיו דאל"כ אסור ונתבאר בסימן ט"ו : **ומה** שקשה מדברי רבינו שכתב כאן למה שכתב בהלכות י"ט סי' תצ"ח נתבאר שם : **כתב** הרשב"א הא דאמר ר"נ בית הרחם אין בו משום ריסוק איברים נראה שהרמב"ם מפרש לה בנפולה שכ"כ בפ"ט מה"ש כל האיברים שבחלל צריכים בדיקה חוץ מבית הרחם ואיני יודע לפי פירושו היאך יתיישב ענין שמועתנו בה ומה ענין תינוק בן יום אחד מטמא בזיבה ועגל שנולד בי"ט לזה הענין עכ"ל (ב"ה עיין ו בהריב"ש) · עוף שנחבט על דבר קשה · וכו' (שם ·) מימרא דרב יהודה אמר שמואל והאריך התלמוד לפרש דברים רבים שנקלחם

בפחות מעשרה כן פי' הר"ן ומביאו בית יוסף : **ומ"ש** ואם ידעה תחלה שרוצין להפילה וכו' שם מימרא דרב נחמן וטעמא הוא כדאמר רב צפרניו נועץ עד שמגיע לארץ : **ומ"ש** לפיכך שוורים שמפילין וכו' שם דהוא תורא דנפל ואשתמע קל גניחותי' על רב יצחק בר שמואל בר מרתא שקל משופרי שופרי ופרש"י קל גניחותיה קל יללותיה כשנפל וכך הם דברי רבינו שכתב אפילו אם נשמע קולם בנופלם פי' קולם של שוורים שמיללין וכואבים אבל הרמב"ם כתב וז"ל אע"פ שנפל נפילה גדולה שיש לה קול בעת שמפילין אותו וכו' נראה שהיה גורס קל נגיחותיה פי' קול דחיפתו לארץ מלשון כי יגח ובתרוייהו אזלינן לקולא דלפי הטעם דנועץ צפרניו וכו' אין חלוק בכל ענין אין חוששין וז"ל סה"ת אלים המנגחים זא"ז ונופלים לארץ אין בהם משום ריסוק אברים שנועץ צפרניו בארץ הא לאו הכי אסורים שמפילים אותם בחוזק עכ"ל והקשה ב"י דכתב הפך משמעות הסוגיא ועוד קשיא לי לישנא דקאמר הא לאו הכי אסורים שמפילים אותם בחוזק דעל איזה דבר קאמר הא לאו הכי ומאי קאמר נמי שמפילין אותם בחוזק מי הן המפילין ובמ"ש ב"י דסה"ת מפרש זכרים המנגחים אעפ"י שנופלים לארץ אין בהם משום ריסוק אברים שאין נופלין אלא מדעת נפול לארעא פירוש בפתע פתאום חוששין לא נתיישב כלל דאם פי' נפול לארעא הוי בפתע פתאום א"כ אינו ענין לזכרים המנגחים אבל לפעד"נ דקשיא ליה לסה"ת אפרש"י מה בין שוורים שמפילין אותם בבית המטבחיים דאין חוששין לזכרים שמנגחים זה את זה ונופלים לארץ דחוששין גם בזכרים המנגחים נימא דצפרניו נועץ עד שמגיע לארץ ולכך פי' דודאי גם בזכרים אמרינן דצפרניו נועץ וכו' ורב הונא ה"ק זכרים המנגחים זה את זה אין חוששין משום ריסוק אברים פי' מנגחים זה את זה ושניהם נופלים לארץ התם הוא דאין חוששין דכ"א נועץ צפרניו הא לאו הכי אלא אחד הוא דמפיל את חבירו לארץ והוא אינו נופל התם ליכא למימר נועץ צפרניו וכו' לפי שהאחד מפילו בחוזק משא"כ בששניהם נופלין דאין אחד מפיל את חברו בחוזק כיון שגם הוא נופל ולא דמי לשור בבית המטבחיים שהאדם נזהר שלא להפילו בחוזק כדי שלא יוזק השור התם ודאי אמרינן נועץ צפרניו וכו' ולענין הלכה נקטינן כפרש"י להחמיר באיסור דאורייתא דבכל אלים המנגחים ונפול לארעא חוששין בין נפול אחד בין נפלו שניהם לארץ ומה שקשה מ"ש משור בבית המטבחיים דאין חוששין גם לתרץ כמ"ש ב"י דבבית המטבחיים כיון שהשור יודע שסופו ליפול ע"י האדם שמפילו ודאי נועץ צפרניו וכו' אבל זכרים אדרבה כ"א דעתו להפיל את חבירו והוא לא יפול א"כ אינו נועץ צפרניו דכסבור כל אחד שהוא לא יפול ונופל פתאום : **קפצה** מדעת' וכו' מבואר בגמרא לשם בעובדא דגדיא דה"ל לרבינא דלא מיבעיא בקפלה מחלון שבכותל דמסרכה עצמה בכותל וקיפלת ומהניא לה סריכת הכותל שמסרכת בידיה קלת אלא אפילו מארובה שבאמצע הגג דלית לה מידי לאיסרך שהארובה אינה סמוכה לכותל ואפ"ה אין חוששין משום דאמדה נפשה אם גבוה לה ביותר אינה קופצת · וכתבו התוס' דמיירי בשאנו רואים שלא הלך דאם הלך אפילו בדיקה לא בעי וכ"כ הר"ן ופשוט הוא : עובר שנולד וכו' שם אמר רב נחמן בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים ופי' רש"י כמ"ש רבינו וע"ל בסימן ט"ו ודע שבא"ח סימן תצ"ח כתב הפך מה שפסק כאן ולשם נתבאר בארוכות בס"ד : לשון ב"י כתב הרשב"א הא דאר"נ בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים נראה שהרמב"ם מפרש לה בנפולה שכ"כ בפ"ט מה"ש כל האברים שבחלל צריכין בדיקה חוץ מבית הרחם ואיני יודע לפי פירושו היאך יתיישב ענין שמועתינו בה ומה ענין תינוק בן יום אחד מטמא בזיבה ועגל שנולד בי"ט לזה הענין עכ"ל ולעד"נ דס"ל להרמב"ם דרב נחמן איירי בתרתי דבנפולה אין חוששין בבית הרחם לריסוק אברים ובעובר נמי אין חוששין בו משום ריסוק אברים אעפ"י שבית הרחם הוא מקום צר שוב מצאתי להריב"ש בתשובותיו סימן ק"ץ התעורר ע"ז ע"ש : **כתב** המרדכי בשם הר"א ממי"ץ דאין לקשור הרגלים של בהמה ולהפיל אותה דהא כשהרגלי' קשורים אינו יכול לנעוץ צפרניו בקרקע ויש לו ריסוק אברים וכו' · וז"ל א"ו הארוך ואפילו לנעוץ כל רגליה ביחד ולהפילה נוהגים בו היתר לכתחלה ודלא כרא"ש וכו' ומיהו היכא דאפשר נכון לחוש ולהחמיר לכתחלה כדבריו ומה"ט נוהגין בקהלות קדושות לתקן לשוורים מקום גבוה שקורין שרא"גן בל"א וקושרין רגליהם ומטילין אותם עליהם ודוקא שעומדת על רגליה ומחליקה ומפילה אבל אם נושא הטבח כשב על צוארו ומשליכו לארץ ודאי חיישינן דהא גבוה יותר מעשרה טפחים וה"מ שלא אחז רגלי הבהמה בידו כשנפלה אבל אחז רגלי הבהמה אפילו לא אחז רק השני רגלים האחרונים מכובד הבהמה ונחבטה לארץ כשרה עכ"ל · והנה מ"ש תחלה דנוהגין היתר לקשור כל רגלים דלא כרא"ש וכו' עכשיו אין נוהגין כן אלא נזהרין שלא לקשור כל רגליה כי אם שתים או שלש ואם קשר כל רגליה חוששין לה ואפילו דיעבד וכן פסק מהרש"ל והרב בהגהת ש"ע ולכן אם קשרו כל הרגלים והפילוה צריך להתיר החבל ולראות אם יעמוד וילך וכהאי עובדא דירושלמי דא"ל רבי פנחס בחייכון שרוניה ליה שרון ליה וערק ואם שחטוה ולא התירוהו אסור הבשר באכילה · ומ"ש דכשלא אחז רגלי הבהמה בידו חוששין וטעמו משום דאז הוה גבוה יותר מעשרה טפחים דמשחינן מכריסה איכא לתמוה דהלא אף כשאחז רגלי הבהמה בידו עדיין הוה גבוה יותר מי' טפחים שהרי בפרק המצניע איתא בהדיא דעד כתפיו של אדם הוי ג' אמות דהיינו י"ח טפחים וכמ"ש התוס' בס' המוכר פירות (דף ק') בד"ה והטבח ואם הרגלים קשורים אף בפחות מי' טפחים חוששין כיון שאין יכול לנעוץ צפרניו בארץ ואף באינן קשורין נמי מסתברא דחוששין כיון שאינה עומדת על רגליה והטבח משליכה מעל צוארו לארץ וצ"ע : עוף שנחבט וכו' שם מימרא דרב יהודה אמר שמואל והאריכו לשם לפרש חלוקי דינים אלו ורבינו כתב קצתם וסמך על מה שחילק דרך כלל בין דברים

דרכי משה

(ד) ובשערים שער ל"ד תנה יתכן בשביל שרגליה קשורים אבל אם מקצתן מותרין נועץ אותן ומתחזק בהן ודמיא לחד גפא דכשר עכ"ל ובא"ה כתב אפי' קשר כל רגליה ביחד והפילה ·

פרישה

(י) ואם ידעה תחלה כו' עד ומחזקת עצמה פי' כשהיא שוהה ליפול כל שעה היא מתחזקת בצפרניה עד שאינה נופלת בגובה והא דאמרינן בסמוך גבי זכרים המנגחים זא"ז דחוששין אעפ"י שיודע שרוצין להפילו י"ל דכל אחד סובר שהוא יחזיק את חבירו ולא יפול (ולפיכך כשחבירו מפילו פתאום הוא מפילו ואין לו שהות לנעוץ צפרניו ירושלמי עכ"ה) : (יא) לא שנא קפלה מחלון שבכותל דאז יכולה להחזיק מעט בצפרנים האחרונים בכותל : (יב) לא שנא מארובה שבאמצע הגג · וטעמא משום דכל שהוא לדעתה מסתמא קודם שתרד אמדה נפשה שלא תתרסק מאותה

דרישה

אבל לדעת רש"י סלידנא נמי בלקי ב"י : [ו] לפיכך שוורים שמפילים כו' כתב המרדכי בשם ראבי"ה דאין לקשור רגלים של בהמה ולהפיל אותה דהא כשהרגלים קשורים אינו יכול לנעוץ צפרניו בקרקע ויש בו משום ריסוק אברים אפילו נראה יפה כבתחילה ולא נראה שבר בשדרה ובצלעות אפ"ה טריפה עכ"ל ולכך נוהגין דלא קושרין כל ארבע רגלים אלא שנים (או אפשר דמכוונים להפילה על המצעים דאז אין חוששין לה כמבואר בסמוך עכ"ה :) ובדין נפילה כתב מהרי"ק בסימן ס"א שאם הלכה ד' אמות הרי היא כאילו לא נפלה כלל ואף על פי שאנו רואין שאינה יכולה להלוך אפ"ה לא בעי בדיקה ואין לה דין נפולה אלא מסוכנת דקי"ל דשריא ע"י פרכוס וטעם ואפ"ה דמעמידין אותה ואינה עומדת : [ז] עובר שנולד כו' עד ומותר לשוחטו מיד כו' ותימה דלעיל בטור א"ח סימן תל"ח בהלכות י"ט כתב על עגל שנולד בי"ט מותר לשוחטו

חדושי הגהות

ד גניחותיה בצ"ל כפי פירש"י ועי' בכנה"ג שכתב לפי' הרמב"ם גרסי' נגיחותיה שהרמב"ם כתב וז"ל אע"פ שנפל נפילה גדולה שיש לה קול בשעה שמפילין אותה ע"כ משמע דמפרש נגיחותיה מלשון כי יגיח דהיינו קול דחיפתו לארץ : ה מה שיש לתמוה בזה אדלעיל ריש הסימן שכתב שם דאף אם ידעה שרוצים להפילה תלינן בגבוה עשרה טפחים עי' במ"א שהניחו בתימה ותשו' מיישבו : ו עי' בכ"מ בס"ש מה"ש שם הביא כל דברי הריב"ש שהוא מיישב דברי הרמב"ם בטוב טעם : לפנינו

(יג) או על גבי רשתות שיש בהם קשרים ועל גבי דק שנופצין מהפשתן ועל אבק דרכים ועל גבי חריות של דקל חוששין לו ואם נחבט על דבר רך כגון על טלית כפול (יד) ועל חול הנם (ס"א הדק) וכיוצא בזה אין חוששין לו נדבקו כנפיו (טו) בדבק שצדין אותו בו ונחבט אם שני כנפיו נדבקו בדבק שצדין אותו בו חוששין (טז) ואם לא נדבק בו אלא אחד מהם אין חוששין שהוא פורח מעט בכנף הב' :

נט (א) [א] **הגלודה** אסורה והוא שנפשט כל עורה בין בידי אדם בין ע"י חולי ואם נשתייר בה כסלע כשרה ופסק רב אלפס דבעינן שישאר כרוחב סלע על כל אורך השדרה והרמב"ם פסק דבעינן כרוחב סלע על פני השדרה וכרוחב סלע על כל פרק ופרק מפרקיה וכרוחב סלע על מקום טיבורה (ב) ואם ניטל מקום כל השדרה או מקום כל פרק ופרק סמנה

או

דברים קשים לדברים רכים דמיירי שמעינן דה"ה לכל כיוצא בהן ויש נוסחאות בספרי רבינו דעל חול הנם אין חוששין וט"ס הוא וצ"ל על חול הדק אין חוששין דה"א בגמרא בפי' דעל חול הגס חוששין ופרש"י אבנים גדולות שבו מרסקין העוף כשנופל עליהם וכך הוא בספרי רבינו המדוייקים שכתוב בהן על חול הדק אין חוששין :

נט הגלודה אסורה משנה פא"ט (דף נ"ד) הגלודה ר"מ מכשיר וחכמים פוסלין והלכה כחכמי' וכברייתא תנא ארשב"א חזר בו ר"מ : **ומ"ש** בין בידי אדם וכו' כך פרש"י לשם שניטל עורה מחמת שחין או מחמת מלאכה עכ"ל וכ"כ הרמב"ם פ"ט מה"ש וז"ל בה"ג מאי הגלודה היכא דמחיה תלגא לבהמה ואשתלח משכה ע"כ : **ומ"ש** ואם נשתייר בה כסלע כשרה ברייתא שם (דף נ"ה) : **ומ"ש** ופסק רב אלפס דבעי' שישאר כרוחב סלע על כל אורך השדרה טעמו דפסק כשמואל דאמר הכי ואע"ג דרבה בב"ח פליג ואמר רוחב סלע בראשי פרקים ור"א בן אנטיגנוס משמיה דר' ינאי אמר על מקום טיבורו ס"ל לרב אלפס דאינהו מקילי טפי מדשמואל ומכשרי אף בראשי פרקים או על טבורו ותל"ל כרוחב סלע על כל אורך השדרה ולפיכך פסק לחומרא באיסורא דאורייתא כדשמואל ולפי זה צריך לומר דהא דקמבעיא לן ניטל מקום השדרה וכולו קיים ניטל מקום טבורו וכולו קיים נטלו ראשי פרקים וכולו קיים מאי הוי וכולו קיים דקאמר בניטל מקום טבורו ובניטלו ראשי פרקים אין פירושו וכולו קיים דאף מקום השדרה נמי קיים דא"כ פשיטא דכשר שהרי אפילו לא נשתייר אלא מקום שדרה בלחוד כשר לדברי הכל אלא להרי"ף ה"פ דמתחלה קמבעיא ליה לשמואל בניטל מקום השדרה בלחוד והשאר כולו קיים והדר קמבעיא ליה לר"א בן אנטיגנוס בניטל גם כן מקום טבורו בהדי מקום שדרה והשאר כולו קיים והדר קמיבעיא ליה לרבה בב"ח בניטלו ג"כ ראשי פרקים בהדי מקום שדרה והשאר כולו קיים מאי ואסיקנא בתיקו ומה שכתב רבינו ואם ניטל מקום כל השדרה או מקום טיבורה או מקום כל פרק ופרק והשאר כולו קיים מבעיא וכו' לא נקט הכי אלא לשיטת הרמב"ם כדפרי' בסמוך : **ומ"ש** והרמב"ם פסק דבעינן כרוחב סלע ע"פ כל אורך השדרה וכו' טעמו דהוא ז"ל מפרש דלרבה בב"ח לא מכשרינן אלא בראשי פרקים ולר"א משמיה דרבי ינאי לא מכשרינן אלא בעל טבורו ומאחר שכ"א תופס מקום מיוחד מספק אין להכשיר עד שיתקיימו דברי כולם : **ומ"ש** ואם ניטל מקום השדרה וכו' איכא לתמוה דמשמע שלא כתב כן רבינו אלא לסברת הרמב"ם דאילו להרי"ף בנשתייר כרוחב סלע ע"פ כל השדרה כשרה אף עפ"י שנפשט כל שאר העור ולא נשאר כלום לא בטיבור ולא בראשי פרקים וכן להרא"ש בנשאר בה כסלע באיזה מקום שיהיה כשרה היא וכאן פסק רבינו דבניטל ראשי פרקים בלחוד או מקום טבורו בלחוד טרפה אעפ"י שכל שאר העור קיים כולו וא"כ בעל כרחך דלא כתב רבינו דין זה אלא להרמב"ם דמצריך שיתקיימו דברי כולם ולדידיה אם ניטל אחד משלש מקומות אלו טרפה וקשה שהרי הרמב"ם פסק להדיא בהך בעיא לקולא וז"ל ואם ניטל כרוחב סלע מעל כל פני השדרה או מעל הטבור או מעל ראשי אבריה ושאר

כל

שבקלתם חיישינן לריסוק ובקלתם לא חיישינן ורבינו כתב קלתם לכללא דמילתא כל שנחבט על דבר קשה חיישינן על דבר רך או שריק כלומר מחליק לא חיישינן : **ומ"ש** רבינו או ע"ג רשתות שיש בהם קשרים בגמרא מפרש דה"מ במקרבי קיטרי אבל אי לא מקרבי קטרי לא חיישינן : ומ"ש נדבקו כנפיו בדבק שצדין בו וכו' מסקנא דגמ' שם וענין הצידה הוא פרש"י שטחין בדף קטן ועוף שוכן עליו ומידבק בו ופורח עם הדף ונופל לארץ · וכתב הכלבו דכי חיישי' ליה דוקא בשלא הלך ולא פרח ופשוט הוא ע"פ מה שנתבאר לעיל (ה) : כתב הר"ן וז"ל ז כתב הרמב"ן דבכל מאי דאיתמר בשמעתין אין חוששין משום ריסוק אברים אין חוששין כלל קאמר ואפילו בדיקה נמי לא בעיא ובהני דאמרי' חוששין לאו למימר דיהבינן להו דיני נפולה ודאית דמתני' וליבעי שהייה ובדיקה אלא בודקין אותה מעכשיו בלא עמידה ושהייה כלל ולא מחוור דבהני דודאי כי אמרינן אין חוששין לה אין חוששין כלל קאמרינן ולא בעיא ולא מידי אפ"ה כי קאמרינן חוששין משמע שדינה כדין נפולה גמורה ואף ע"ג דאמרינן ליבנא דחוששין היינו טעמא משום דכולא מילתא ריסוק איכא אלא חששא בעלמא הילכך דינה כנפילה גמורה לשהייה ולבדיקה עכ"ל · והרמב"ם כתב בפ"ט מה"ש כל מקום שאמרנו אין חוששין לה מותר לשחוט מיד וא"צ לבדוק שמא נתרסק אבר וכ"מ שאמרנו חוששין לה אם שחטה צריך לבדוק כנגד כל החלל כולה וכתב עוד נפלה מן הגג ולא עמדה אסור לשחוט אותה עד שתשהא מע"ל ואם שחטה בתוך זמן זה ה"ז טריפה וכששוחט אותה אחר מעת לעת צריכה בדיקה כמו שביארנו וכן חי שדרס ברגלו על העוף או שדרסתו בהמה או שטרפו לכותל והרי הוא מפרכס משהינן אותו מע"ל ואח"כ שוחטין ובודקין אותו כדרך שביארנו עכ"ל · וכ' עליו הרשב"א בחידושיו נראה שחילק בין הנפולה דמתניתין ובין אותם שנאמר עליהם בגמרא חוששין לה שהנפולה אם שחטה קודם ששהתה או שעמדה טריפה ואין לה בדיקה וכל הני דאמרי' עלייהו בגמרא חוששין לה חששא הוא דאמרינן הא טריפה ליתנהו והילכך לכתחלה צריך לשהותן אבל אם עבר ושחטם בבדיקה סגי להו ח ומשמע דלא מקילינן כולי האי דהא לא מפלגינן בהו בגמרא ועל נפלה דמתני' מייתינן כל הני בגמרא דאלמא ליכא חילוק בינייהו דבין זו ובין זו אם לא שהתה מע"ל טריפה ועוד דכיון דחיישינן לריסוק אברים לא ידיע ביומיה אלא א"כ עמדה ובי חששא מאי נפקא לה דהא בבדיקה לא מינכר עכ"ל :

נט הגלודה אסורה כו' משנה פרק א"ט (נד·) הגלודה ר"מ מכשיר וחכמים פוסלין וידוע דהלכה כחכמים ופרש"י גלודה שניטלה עורה מחמת שחין או מחמת מלאכה וגם הרמב"ם כתב בפ"ט מה"ש דבין נקרע ביד או בחולי טריפה ואיתמר בברייתא בגמרא (נה:) דאם נשתייר כסלע כשירה כלומר דע"י אותו שיור מעלה ארוכה ובעי בגמרא שיור זה היכא בעינן שישתייר אמר רב יהודה אמר שמואל כרוחב סלע ע"פ כל השדרה כולה רבה בב"ח אמר ראשי פרקים ופרש"י בכל פירקי חוליותיה ועצמות השוק והירך בעינן שיור כסלע רבי אליעזר בן אנטיגנוס משום ר' אליעזר ב"ר ינאי אמר מקום טיבורו בעי ר' ינאי בר' ישמעאל ניטל מקום כל השדרה וכולו קיים ניטל מקום טיבורו וכולו

קיים

דרכי משה

והפילה נהגו בו היתר לכתחלה ודלא כהרא"ם שאוסר ומיהו היכא דאפשר נכון להחמיר לכתחלה כדבריו ומה"ט נהגו לתקן לשוורים מקום גבוה שקורין שראגי"ן וקושרין רגליהם ומפילין אותן עליהם וכשטבח נושא כבש על צוארו ומשליכו לארץ ודאי חוששין וה"נ שאחז רגלי הבהמה כשהפילה אבל לא אחז כולן אלא כשהפילה נשמט קצת רגליה כשירה עכ"ל וצ"ע למה כתב דנהגו להקל שלא כדברי הרא"ם דדבריו הם דברי מע"ם וגם הוא בעצמו כתב לבסוף דאם מפילו ואחז כל רגליו דיש לחוש ע"כ נ"ל דיש לחוש לדברי הרא"ם ואם קשר כל רגליו אפילו בדיעבד טריפה כנ"ל וכ"מ מדברי ב"י שהביא המרדכי בזה מחלוקת (ה) וכ"ה באו"ה דכתב דגם בעוף לא חיישינן לריסוק אברים אא"כ נפל גובה עשרה כמו הבהמה עכ"ל :

וכ"כ

דרישה

שוחטו כו' עד והא דשרי כגון דקים ליה בגויה שכלו לו חדשיו (דאי לאו הכי אסור עד ליל שמיני עכ"ה) וכגון שהפרים ע"ג קרקע שיצא מכלל ריסוק אברים וכבר תמה רבינו ירוחם על הרא"ש והעלה שבודאי ט"ס יש בדבריו במס' י"ט כי א"צ שיפרים ובתשובת ר"מ אלשקר סימן ק"ס תמה ג"כ בקושיא זו ומסיק שהרא"ש כתב אחד בילדותו ואחד בזקנותו ומהרי"ן הביא תירץ ומחלק ביניהן וכתב שבה' י"ט (דקאי הרא"ש אדין שנזכר שם בברייתא ז"ל עגל שנולד בי"ט מותר הואיל ומוכן אגב אמו ור"ל אע"ג דביצה שנולדה בי"ט אפילו מתרנגולת העומדת לאכילה אסורה לאוכלה בו ביום משום הכנה דבעוד הביצה במעי אמו אינו כ"כ טוב כיון שהוא אחר הלידה אבל עגל שנולד בי"ט מותר לשוחטו ולאכלו בו ביום בי"ט שנולד בו משום דהיא כ"כ טוב במעי אמו כמו אחר הלידה ולית ביה משום הכנה וע"ז כתב הרא"ש הא דמתירין לשוחטו לכתחלה בו ביום שנולד בו היינו דוקא כשהפרים ע"ג קרקע וה"ט) שלכתחלה לא ישחטו אותו ביום הלידה כי ראוי להחמיר ולסלק עצמינו מכל ספק ולא נשחטו בו ביום כיון דמאחר מעת לעת יצא מכלל ריסוק אברים וידמה זה קצת לדבר שיש לו מתירין שהמתירו בו בי"ט ובשבת (מאחר שלאחר י"ט ושבת יצא מכלל ספק לגמרי וה"ה נמי בזה מאחר שכשיפרים ע"ג קרקע או לאחר יצא מכלל ספק) אבל כאן בדין הטריפה פסק דבדיעבד אם נשחט בו ביום שנולד שאין לאוסרו מטעם ריסוק אברים עכ"ל . ומ"ש שהאמירו בו בי"ט לאו י"ט קאמר אלא משום דהם אי"ט קאי נקט י"ט א"כ בי"ט ט"ס הוא וצ"ל בו ביום ועמ"ש בסימן גם י"ל דנקט י"ט לרבותא דל"ת משום כבוד י"ט יקילו לשוחטו וזהו שסיים וכתב שהמאירו בי"ט כדבר שיל"מ ולא משמו לכבוד י"ט · ותירוץ זה כתב הוא על הרא"ש דבפ"ק דביצה שמצריך הפרים ע"ג קרקע דלא תקשה לדבריו שכתב בפא"ט דא"צ פריסה על גבי קרקע אבל בתירוץ זה לא נתיישבו דברי רבינו שכתב כאן ומותר לשוחטו מיד משמע אפילו לכתחלה א"א ליישב כן ומור"ם בס"ע בא"ח סימן תצ"ח כתב דלא חיישינן לריסוק אברים מ"מ אסור לשחוט בי"ט דחיישינן שמא יצא ריעותא שנתרסקו אבריו ונמצא עושה מלאכה בי"ט שלא לצורך וכתב שם בסוף ז"ל כן נ"ל ליישב דברי הרא"ש והטור שלא תקשה דבריהן אהדדי ולכאורה היה נראה לומר שגם מהרי"ן הביא כיון זה ומש"ה נקט בלישנה בי"ט אבל ו"א דא"כ לא הל"ל דדומה לדבר שיש לו מתירין גם לדברי מור"ם ז"ל קשה למה אין מותר לשוחטו ולבודקו אח"כ בי"ט מ"ש מעוף שהדם ע"ג קרקע שצריך שהייה ובדיקה וכתב שם רבינו מיד אחר דין זה דמותר לשוחטו בי"ט ולבודקו אחר השחיטה אע"ג דאתיליד בה ריעותא ואין לחלק ולומר דשאני עוף דהיתה לו חזקת כשרות קודם י"ט דו"א דהא כל בהמה ועוף בחזקת איסור עומדת עד שנשחטה כ"ש וזה שנצטרף אליו הדריסה · אבל לתירוץ מהרי"ן לק"מ דדוקא כאן דהוא מותר למחר בלא שום בדיקה מש"ה אסור לשחוט היום דה"ל כדבר שיש לו מתירין משא"כ בעוף שדרס דמיירי שכבר שהו אותו יום אחד אלא שעדיין צריך בדיקה וכמש"ר בסמוך וכיון דאף אם ישהנו עד אחר י"ט עכ"פ צריך בדיקה זו מ"ה לא מחשב דבר שיל"מ ומותר לשחטו בי"ט ע"י בדיקה · וב"י תירץ דבהלכות י"ט מיירי במקשה לילד וכאן מיירי בשאינה מקשה לילד ע"ש בטור א"ח · ועי"ל סימן ט"ו שגם כתב ב"י בשם הר"ן דאפי' במקשה לילד מותרין ועיין מ"ש שם ומור"ם תירץ וכתב על לשון הטור א"ח סימן תצ"ח שכתב שם וכגון שהפרים כו' כתב מ"ו ז"ל וגם שהפרים וכן הוא בהדיא בהרא"ש עכ"ל נראה שבא לפרש דהא דבעינן שהפרים ע"ג קרקע היינו בשלא ידעינן שכלו לו חדשיו דאז בעינן שהייה ח' ימים שיצא מכלל נפל ואף בליל יום שמיני אינו נותר עד שיפרים אבל בשכלו לו חדשיו הא בהדיא כתב הרא"ש וגם הטור בכאן ולעיל בסי' י"ו דלא בעינן שפריסה ע"ג קרקע ואע"ג דכבר חי ח' ימים ד"מ יש לחוש הואיל ולא ידעינן דכלו לו חדשיו שמא עדיין בן ז' חדשים היה ויכול לחיות וא"מ כיון שלא כלו חדשיו לגמרי עגל רך וקלוש הוא ויש לחוש לריסוק אברים וטרף ממנה אלא שקשה א"כ לאיזה שהם לעיל סימן י"ו וכתב סתמא דמיד בתחילת ליל ח' מותר כו' ולא כתב דבעינן נמי שיפרוס ע"ג קרקע והיותר נראה ליישב דברי מור"ם דה"ק דאי לא כלו חדשיו לא היו מתירין לשוחטו מתרי חששות חדא משום שמא הוא נפל ולחששא זו היו צריכין להשהותו ח' ימים גם יש חששא דריסוק אברים דהיו צריכין להשהות עבורו מע"ל וגם לבודקו אח"כ והא דכתב וכגון הא כתב מ"ו דהאי 'וכגון הוא כמו 'וגם וק"ל · ולעד"נ ליישב דברי הרא"ש ורבינו ולומר דבסי' זה ובסימן ט"ז לא איירי אלא מחשש ריסוק אברים מחמת בית הרחם שהיא צר קאמר דלא חיישינן אבל מ"מ איכא למיחש שמא בשעה שילדה נאין רוצה שמא הפילה אותה מבית רחמה לארץ ומחמת הנפילה נתרסקו אבריו (והיינו בהפילה בכח דלפעמים גם בלא מרימת כאב אפילו בכח וולד הנולד בנפילה כל דהו יש לחשוש לריסוק אברים אם הבהמה עומדת וילדה · עכ"ה) ואף אע"פ דמסתמא אינו גבוה י"ט הא כבר נתבאר דבשנפלה שלא מדעתה חיישין אפילו בפחות מי"ט ומזה החשש לא הוצרך רבינו לכתוב כאן דחוששין לזה דהא בדין נפולה קאי ואיירי בו עד השתא ולא כתב אלא ללמדינו דבמקום דליכא לחיישא לנפול כגון שנולד במקום רואין שלא חיישינן תו למה שבית הרחם צר וכמ"ש · אבל בהלכות י"ט דלא איירי שם בדין נפולה הוצרך לכתוב וכגון שהפרים על גבי קרקע דיצא מכלל ריסוק אברים ורצה לומר מחשש ריסוק לנפולה ודו"ק :

סי' נט [א] **הגלודה** אסורה וכו' משנה פרק א"ט הגלודה ר' מאיר מכשיר וחכמים פוסלין וידוע דהלכה כחכמים ופרש"י גלודה שניטל עורה מחמת שחין או מחמת מלאכה וגם הרמב"ם בפרק ט' מהלכות שחיטה דבין ניטל ביד או בחולי טריפה ואיתא בברייתא בגמרא דאם נשתייר כסלע כשרה כלומר דע"י אותה שיור מעלה ארוכה ובעי בגמרא

בעינן

פרישה

מאותה גובה ואפילו אם רואין שאינה יכולה לילך אפ"ה אינה טריפה ר"ן : (יג) או על גבי רשתות שיש בהם קשרים מפרש בגמרא דה"מ בדקרבי קיטרי (פי' קשרי הסותין שבהן סמוכין זה לזה תמיד עכ"ה) אבל לא קרבי קיטרי לא חיישינן : (יד) ועל חול הדק אבל בחול הגס חוששין ופרש"י אבנים גדולים ע"ש דף נ"ב : (טו) בדבק שצדין אותו בו פרש"י שטחין דבק בדף קטן והעוף שוכן עליו ומידבק בו ופורח עם הדף ונופל לארץ : (טז) ואם לא נדבק אלא באחד מהן אין חוששין כתב הרשב"א כ"מ שאמרינן בדין זה אין חוששין אפילו בדיקה לא בעי וכ"מ שאמרו חוששין דינה כנפולה גמורה ובעי שהייה ובדיקה :

סי' נט (א) **הגלודה** אסורה וכו' ועיין בדרישה : (ב) ואם ניטל מקום כל השדרה או מקום כל פרק ופרק מהנה או מקום טיבורה וכו' כתב הרשב"א בחידושיו שנ"ל דלכ"ע אם ניטל העור מעל מקצת השדרה וכל העור קיים או מעל מקצת ראשי הפרקים

וכל

חדושי הגהות

ז לפנינו בהר"ן איתא הרמב"ם וע"ל סימן ל"ב בהג"ה או"ק ה' מ"ש שם : ח לא שמשמע כן מדברי הרמב"ם אלא הרשב"א כ"כ מדעתו דלדידיה משמע דלא מקילינן כולי האי בהרמב"ם כן יראה המעיין שם בהרשב"א :

ופי'

או מקום טיבורה והשאר כולו קיים (ג) [ג] **מיבעיא אם מהני ולא איפשיטא ולחומרא וא"א הרא"ש ז"ל פסק ובכ"מ מסנה שישאר בו כסלע כשרה :**

אהוזת

קיים ניטלה ראשי פרקים וכולו קיים מאי תיקו · ואמרינן בתר הכי אמר רב כל העור מציל בגלודה חוץ מעור בית הפרסות ופרש"י כל היכא דמשתייר הוא כסלע מעלה ארוכה וחוזר כל עורה לקדמותה חוץ מעור בית הפרסות מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני שהוא דק ולא חשיב עור אלא בשר רבי יוחנן אמר אפי' עור בית הפרסות נמי מציל בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן עור בית הפרסות מהו שיציל בגלודה א"ל מציל וכתב הרי"ף שבה"ג פסק כרב דאמר כל העור מציל בגלודה חוץ מעור בית הפרסו' דהא ר' יוחנן הדר ביה לגבי דרב וכתב הרשב"א שגם בעל העיטור פסק כרב והרי"ף כתב שלא מצינו שחזר בו רבי יוחנן ופסק הוא כשמואל לחומרא דבעינן רוחב סלע ע"פ כל השדרה משום דרב ורבי יוחנן לא בעי מקום מיוחד לשיור העור וה"ל רב ור' יוחנן לגבייהו תרי לגבי תלת והלכה כרבים ואע"ג דשמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן ורבה בב"ח נמי היה תלמידו של רבי יוחנן ורב ושמואל הלכה כרב באיסורי הא איכא רבי ינאי שהיה רבו של רבי יוחנן וכ"ש כנגד רב (נאזן) וכיון דבעינן מקום מיוחד נקטינן כשמואל דמחמיר מכולהו ותמהו הרשב"א והר"ן על דבריו שהרי אין זה מוציאנו מידי ספק שאילו היה מקום טיבורו וראשי פרקים שייכי בדשמואל אלא דאיהו בעי עור טפי היה בדין לפסוק כשמואל דבכלל דבריו דבריהם אבל כיון שכל אחד תופס מקום מיוחד כיון שהדבר ספק אינו בדין להכשיר עד שיתקיימו דברי כולם כלומר שי זאר כסלע במקום טבורו וע"פ כל השדרה וכראשי פרקים וכ"פ הרמב"ם בפ"ז מה"ש ול"נ ליישב דברי הרי"ף שהוא מפרש דלרבי אלעזר בן אנטיגנוס אה"נ דבכסלע ע"פ כל השדרה כשרה אלא שבא לומר שאף אם לא נשתייר עור כלל בשדרה כיון שנשתייר כסלע במקום טיבורו סגי ואתא רבה בב"ח לאימר שאפילו לא נשתייר שום עור לא בשדרה ולא במקום טבורו אם נשתייר בראשי פרקים כשרה וא"כ לכ"ע אם נשתייר כסלע ע"פ כל השדרה כשרה אבל בנשתייר בראשי פרקים ובמקום טיבורו פליג שמואל אאינך אמוראי ואמר דלא מהני שיור אלא בשדרה דוקא והלכתא כותיה לחומרא ואע"פ שהוא ז"ל כתב דלרבי ינאי אין מציל מכל בית חללה אלא על הטיבור בלבד לדבריו דההוא דפסק כשמואל וכרבי ינאי קאמר דע"כ הוא מפרש הכי שאילו היה מפרש כמו שפירשתי לדעת הרי"ף לא היה פוסק כשמואל אלא כרבי ינאי היה פוסק לגמרי (כ"א לא היה פוסק כרבי ינאי אלא כשמואל) אבל הרי"ף עצמו לא היה מפרש אלא כמו שכתבתי והרשב"א והרא"ש תמהו על פסק הרמב"ם וגם על פסק הרי"ף לפי שסתם בו וכתבו הרי הוא דוחה דברי רב ורבי יוחנן בשביל רבי ינאי ואלמלא רבי ינאי היה פוסק כרב ור' יוחנן ושוב פסק כשמואל אם א הועילו דברי רבי ינאי לדחות את רבי יוחנן ורב לא יועילו לעמוד כנגד דברי שמואל ורבה בב"ח ובספרים שלנו לא נמצא רבי ינאי אלא רבי אליעזר ברבי ינאי א"כ ראיות הרי"ף דחוין והעלה הרא"ש והלכתא כרב ורבי יוחנן דלא בעו מקום מיוחד לשיור ב ורב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן זו היא תקנת הרא"ש וכתב רבינו ירוחם שכן נראה דעת התוס' אבל הרשב"א כתב שאע"פ שהדעת מכרעת לפסוק כר' ינאי לגירסת רי"ף דגרים ר' ינאי אין דעתנו מכרעת להקל במקומה ויש להחמיר כדברי הרמב"ם ע"כ ולי נראה שהמדקדק בדברי הרי"ף יראה שלא גזר אומר לפסוק כאמוראי דבעו מקום מיוחד ולדחות דברי אינך אמוראי משום דרבי ינאי ס"ל הכי בלא שום טענה אחרת דהא מהדר תחילה לדחות דברי רבי יוחנן בעור בית הפרסות משום דהוא יחידאה בהא מילתא ואח"כ דחה דברי רב ורבי יוחנן משום דהו"ל כיחיד אצל רבים וכ"ת אפ"ה נעביד כרב ורבי יוחנן לקולא דהלכה כוותייהו לגבי שמואל ורבה בב"ח איכא למימר הא איכא רבי ינאי דמסייע להו והלכתא כוותיה לגבי רב ורבי יוחנן אע"ג דאיכא למימר נמי דל מהכא שמואל ורבה בר בר חנה דלית הלכתא כוותייהו לגבי רב ורבי יוחנן ונשאר רבי ינאי לגבי רב ורבי יוחנן ואע"ג דרבו של רבי יוחנן הוא הו"ל רבי ינאי יחיד לגבי רב ורבי יוחנן והלכתא כוותייהו מ"מ מידי ספיקא לא נפקא והילכך נקטינן לחומרא וא"כ האי הכרע דרבי ינאי רבו של רבי יוחנן הוא מכני להחמיר ולא להקל · ולפיכך פסק הרי"ף כשמואל דמחמיר מכולהו וככלל דבריו דבריהם כמו שכתבתי כל"ל : ובבעיא דרבי ינאי ברבי ישמעאל ניטל מקום שדרה וכולו קיים וכו' שעלתה בתיקו כתב הרשב"א בחידושיו שנ"ל דלכ"ע אם ניטל העור מעל מקצת השדרה וכל העור קיים או מעל מקצת ראשי הפרקים וכל העור קיים שמתירין אותה דודאי היכא דניטל כל העור בענין שנשתייר רוחב סלע ע"פ כל השדרה ממש או רוחב סלע על כל פרק ופרק מראשי פרקים ממש מפני שאין שם עור שיציל זולת זה אבל ביש עור אחד מצטרף להציל כגון זו שכל שאר עור הגוף קיים אין הדעת נותנת כשניטל מקום חוליא א' או ב' שתטרף או בנטילת מקום א' או ב' מראשי הפרקים כי אם בכולן או ברובן והכי מסתברא מדבעי ניטל כ"מ השדרה ניטלו ראשי הפרקים דאלמא כשניטל כ"מ השדרה או אנטילת כל ראשי הפרקים הוא שנסתפק ולא במקצתן ורובן ככולן עכ"ל וכ"כ מלשונו בספר ת"ה : ודע שהרמב"ם כתב בפרק הנזכר ואם ניטל כרוחב סלע מעל כל פני השדרה או מעל הטבור או מעל ראשי אבריה ושאר כל העור קיים ה"ז ספק ויראה לי שמתירין אותה וכתב הרשב"א ולא הבנתי טעם ההיתר דהא ספיקא דאורייתא היא ולחומרא וכ"כ ג הרא"ש ז"ל : ולי נראה דטעמו של הרמב"ם מפני שהוא מפרש דלשמואל דוקא ע"פ כל השדרה מהני ולרבי אליעזר ברבי ינאי דוקא מקום טבורו ולרבה בב"ח דווקא ראשי פרקים ומספקא ליה כמאן תהני תלת אמוראי הוה הלכתא ומספיקא פסק כחומרא דכולהו וכשניטל העור מאחד מג' מקומות הללו עלה בתיקו וא"ל ספק ספיקא ספק אם הלכה כאותו אמורא שפוסל כשלא נשתייר במקום ההוא המיוחד שסובר שעיקר החיות תלוי שם ואת"ל הלכה כמותו דילמא איהו מודה דהיכא דניטל קצת עור מהמקום ההוא דכשירה כיון שנשתייר כל שאר העור וא"כ הו"ל ספק ספיקא ולקולא וממילא משמע דכשניטל עור מג' מקומות הללו דהשתא ליכא אלא ספיקא חדא טריפה מספק : שנינו בפרק א"ט (נו :) אלו כשירות בעוף כו' נמרטו כנפיה רבי יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה ופרש"י כנפיה. היינו נוצה גדולה שעל כל גופה : נוצה . היא הדק הסמוכה לבשר שאין לה קנים וכתב הר"ן ואיכא מ"ד דאע"ג דרבנן לא פליגי בנוצה כיון דנקט גבי אלו כשרות משמע דרבנן מכשרי דאי כלהו מודו בה דפסולה גבי א"ט הו"ל למתנייה וכ"כ הרשב"א בת"ה העוף שניטל נוצתו כשירה וכ"פ הרוקח וכ"נ שהוא דעת כל הפוסקים שלא הזכירו פיסול בניטלה הנוצה (א) · ואע"פ שהכלבו

כתב

כל העור קיים ה"ז ספק ויראה לי שמתירין אותה ונראה דרבינו לא בא כאן אלא להורות לנו דעתו למי שמחמיר באיסורא דאורייתא כהרמב"ם דמצריך שיתקיימו דברי כולם יחמיר ג"כ להיכא דניטל אחד מג' מקומות אלה דכיון דבעיין לא אפשיטא אזלינן לחומרא ואע"פ דהרמב"ם עצמו מיקל וכתב ויראה לי שמתירין אותה אין לסמוך על דבריו בזה שכבר דחו אותה ולא ידעו טעמו כמ"ש הרא"ש דלא ידענא למה מתיר מספק והרשב"א גם הוא כתב ולא הבנתי טעם ההיתר דהא ספיקא דאורייתא היא ולחומרא ולפיכך סתם רבי' דבריו בדין זה כדבריהם להחמיר להורות דלמי שתופס דעת הרמב"ם דמצריך שיתקיימו דברי כולם גם בהא יתפוס לחומרא . ובזה מתיישב מ"ש רבינו הך דקמבעיא לן בגמרא לאחר שהביא דעת הרמב"ם ולא כתב מיד לאחר שהביא דעת הרי"ף או לא היה לו לכותבה עד לבסוף לאחר שהביא גם דעת הרא"ש אלא בע"כ דאין מקום לחומרא זו בהך בעיא אלא למי שתופס דעת הרמב"ם כדפרישי' : **ומ"ש** וא"א הרא"ש פסק דבכל מקום ממנה שישאר בו כסלע כשרה טעמו דפסק כרבי יוחנן דאפילו עור בית הפרסות מציל והשיג על פסק הרי"ף והרמב"ם · והב"י כתב ליישב דעת הרי"ף וכן ליישב דעת הרב רבינו משה בר מיימוני וכל דבריו בזה נכונים עיין עליו · ודע שיש בזה עוד דעת רביעי והיא דעת בעל הלכות ובעל העיטור דפסקו כרב דפליג אר' יוחנן דמיקל דאף עור בית הפרסות מציל אלא כל העור מציל חוץ מעור בית הפרסות משום דהדר ביה רבי יוחנן לגבי דרב והרי"ף דחה דבריו דלא אשכחן דהדר ביה רבי יוחנן ולפענ"ד ליישב דברי בעל הלכות דמדאמר עולא א"ר יוחנן בפ' בהמה המקשה (דף ע"ז) עור ה"ה כבשר ואסיקנא בדקנה משכא דודיה פי' רש"י כגון שנשבר העלם בשיפולו שהוא ערום מבשר סמוך לארכובה שאין שם אלא עור לפיכך נידון כבשר וכמ"ש בסימן נ"ה סעיף עשירי אלמא דס"ל לרבי יוחנן דכשאין שם אלא עור לבדו בלא בשר דהיינו עור בית הפרסות אין עליו דין עור אלא דין בשר מפני שהוא רך וה"ה לגלודה דמ"ש ומכאן למדו דהדר ביה רבי יוחנן לגבי דרב ואעפ"כ חלק עליו הרי"ף וס"ל כיון דלא אשכחן דקאמר תלמודא בהדיא דהדר ביה רבי יוחנן אית לן למימר דלגבי נשבר העלם הואיל והוא רך נחשב כבשר ומציל ומגין כבשר אבל לענין דין גלודה דינו כעור לגמרי ואין אומרים בטרפות זו דומה לזו עוד כתב הרי"ף דעת חמישי דאיכא מאן דפסק כשמואל וכר' ינאי ודחה דבריו ע"ש ולענין הלכה נקטינן כהרמב"ם דאין להכשיר עד שיתקיימו דברי כולם וכן אם ניטל העור מאחד משלשה מקומות אלו נמי טרפה דכיון דבעיין לא אפשיטא אזלינן בה לחומרא וכדברי רבינו ולא כהרמב"ם דמיקל בזו ותימא גדולה על מה שפסק בש"ע להקל

בזה

דרכי משה

נט (א) וכ"כ בתא"ו נתיב ט"ז אות כ"א בשם הרשב"א להכשיר : וסיים

פרישה

ועל העור קיים שמתירין אותה : (ג) מיבעיא אם מהני ולא אפשיטא ולחומרא מ"ש רבינו ולחומרא אין זה דעת הרמב"ם שהרמב"ם פסק לקולא בזה · אלא שרבינו סביא זאת הבעיא שסיים לשון הגמרא דבגמרא פליגי במ"ע נשתייר כסלע כשרה היכי בעי שישתייר איכא מ"ד כל השדרה ואיכא מ"ד מקום כל פרק ואיכא מ"ד מקום הטיבור ובעי בגמרא לדעת כולם למר כדאית ליה . והא דכתבה רבינו אחר דברי הרמב"ם משום שהוא מחמיר כדעת כולן . והיותר נראה משום דהאי איבעיא לא קאי אליבא דרבי יוחנן דאמר אפילו כסלע מבית פרסות מציל דאליביה פשיטא דאם נשאר כסלע עור בכל מקום שהיא כשרה והרא"ש פסק כר' יוחנן מ"ה סידר רבינו האיבעיא אחר דברי הרי"ף והרמב"ם שכן פסקו דלא כר' יוחנן אלא כאינך אמוראי דאליבייהו קאי האבעיא . והא דכתב הב"י דהרא"ש הסכים ג"כ כיון דספיקא דאורייתא הוא

אולינן

דרישה

שיור זה היכא בעינן שישתייר אמר רב יהודה אמר שמואל כרוחב סלע על פני כל השדרה כולה רבה בר בר חנא אמר ראשי פרקים ופירש"י בכל פרקי ארכובותיה ועלמות השוק והירך בעינן שיור כסלע רבי אליעזר בן אנטיגנוס משום רבי אליעזר ברבי ינאי אמר מקום טיבורו בעי רבי ינאי ב"ר ישמעאל ניטל מקום השדרה וכולו קיים ניטלו ראשי פרקים וכולו קיים מאי תיקו ואמרינן בתם בעי מיניה רבי אסי מרבי יוחנן עור בית הפרסות מהו שיציל בגלודה אמר ליה מציל ופרש"י עור בית הפרסות מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני שהוא דק ע"כ בגמרא והנה טעמו של הרי"ף שפסק דבעינן שישאר כרוחב סלע על כל אורך השדרה דפסק כרב יהודה אמר שמואל ואע"ג דקי"ל הלכה כרבי יוחנן הואיל ופליגי עליו תלתא אמוראי לא פסק כוותיה ואע"ג דגם הם לא הסכימו לדעת אחת וכל אחד תופס מקום לעצמו וא"כ למה פסק דוקא כר' יהודה וכבר תמהו ע"ז הרשב"א והר"ן וב"י כתב וז"ל ולי נראה ליישב דברי הרי"ף שהוא מפרש דלר' אליעזר בן אנטיגנוס אה"נ דבכסלע ע"פ כל השדרה כשירה אלא שבא לומר שאף אם לא נשתייר עור כלל בשדרה כיון שנשתייר כסלע במקום טיבורו סגי ואתא רבה בר בר חנא למימר שאפילו לא נשתייר שום עור לא בשדרה ולא במקום טיבורו אם נשתייר בראשי פרקים כשרה וא"כ לכ"ע אם נשתייר כסלע ע"פ כל השדרה כשירה (ולתירוץ זה ק' על האבעיא דאבעיא הגמרא אם ניטל מקום כל השדרה או מקום כל פרק ופרק כו' דמוקאמר "או מקום כל פרק משמע דס"ק או שנשאר מקום השדרה אלא שניטל מכל פרק כסלע וגם שאר העור קיים ומאי קמיבעיא ליה לב"י דכתב דהאומר מקום כל פרק או מקום טיבור מודה דאם נשאר מקום כל השדרה דכשירה וי"ל בדוחק דקמיבעיא ליה תחלה אם ניטל מקום השדרה ואח"כ את"ל דוה כשרה אכתי אם ניטל גם מקום כל פרק ואת"ל שגם זה כשר אכתי תיבעיא אם ניטל גם מקום טיבורו ודוק) אבל בנשתייר בראשי פרקים ומקום טיבורו פליג שמואל אאינך אמוראי ואמר דלא מהני שיור אלא בשדרה דוקא והלכתא כותיה לחומרא זהו טעם הרי"ף · והרמב"ם והרא"ש פליגי עליה בזה וסברי דכל חד מהנך אמוראי טעמא דנפשיה דוקא קאמר וטעמו של הרמב"ם שאמר שכל אחד תופס מקום מיוחד הרי הדבר ספק ואין להכשיר עד שיתקיימו דברי כולם דהיינו שנשאר כסלע במקום טיבורו ועל פני כל השדרה ובכל ראשי פרקים וכן דעת הרשב"א והר"ן · וטעם הרא"ש שפסק דרוחב סלע בכל מקום שישאר כשרה דפסק כרבי יוחנן דהלכתא כוותיה אפילו נגד רב ושמואל : [ג] מיבעיא אם מהני ולא אפשיטא ולחומרא כבר כתבתי בפרישה שהרמב"ם פסק בזה לקולא וטעמו כתב בב"י וז"ל רבינו לטעמיה אזיל שכתב בפ"ק שבספיקי טריפות זולת הדרוסה יש בהן שהולכין להקל מפני שאינן בפירוש בתורה (ותירוץ זה דוחק דאין זה ספק גמור כדבר שיש בו פלוגתא) וי"ל שטעם רבינו שאמר שבניטל עור מאחד מג' מקומות הללו עלה בתיקו ה"ל ס"ס ספק אם הלכה כאותו אמורא שפוסל כשלא נשתייר במקום ההוא המיוחד ואת"ל דהלכה כמותו דלמא איהו מודה היכא דניטל העור

מהמקום

חדושי הגהות

נט א פי' לדבריו דכיון דהוה לנו לפסוק כרב ורבי יוחנן אלא שדוחה אותם מפני רבי ינאי וכ"ש שיש לדחות שמואל ורבב"ח מפניו ויש לפסוק כרבי ינאי דבעי מקום טיבורו ולמה שוב פסק כשמואל : ב בהרא"ש שלפנינו ליתא להך סיומא ורב ור"י כו' וצא"ל דהב"י מסיים כן מדעתו דכיון שהרא"ש כתב דהלכה כרב ור"י לענין זה דלא בעינן מקום מיוחד מעתה במה דפליגי רב ורבי יוחנן גופייהו הדרינן לכללין דהלכה כר"י מיהו הרב מעי"ט כתב שכצ"ל בהרא"ש ורב ור"י הלכה כר"י (כנה"ג) : ג דקדק לומר וכ"כ הרא"ש ולא כתב וכ"פ הרא"ש משום דבאמת להרא"ש דפסק כרבי יוחנן דכל עור מציל באיזה מקום שיהיה לא שייכא הך בעיא כלל לכן כתב וכ"כ הרא"ש ז"ל כמו שהרשב"א תמה על הרמב"ם כמו כן תמה הרא"ש עליו אע"ג דלא נפקא ליה להרא"ש מידי בפלפול זה כמ"ש מ"מ הביאו ומשום דיש ללמוד ממנו למקום אחר כה"ג היכא דליכא ספיקא דאורייתא אי נקטינן לחומרא או לא (כנה"ג) : ז"ל

בזה כהרמב"ס : הב"י האריך בדין עוף שניטלה נוצת' וכתב הסכמת רוב פוסקים דכשרה ובתרומת הדשן סימן קס"א כתב להחמיר כמקצת פוסקים אך אם נפלו נוצותיו מחמת שומן כשרה דאית לן למימר דכמידי דמשתכחא בה לא מיטרפא כדאיתא בפרק א"ט סוף (דף נ"ז) :

כתב בשם הרז"ה דה"ה בעוף אם נמרטו כנפיו כלומר שניטל נוצת הכנפים א"נ אפי' נוצת כל הגוף בין הנוצה הגדולה בין הנוצה הקטנה הסמוכה לבשר טריפה שהיא לעוף כמו העור לבהמה וכתב בעל העיטור אבן דלא קים לן שיעורא אזלינן לחומרא ולא מכשרינן לה אלא בשיעורא זוטא דליכא בה ספיקא עכ"ל יחידאי ניכהו :

ס (א) **אחוזת** הדם והמעושנת והמצוננת ושאכלה הרדופני וצואת תרנגולין ופלפלין וסם המות של בהמה או ששתתה בים הרעים כשרה אכלה סם המות של אדם או הכישה נחש או שנשכה כלב שוטה מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות בהמה או חיה שנפסקו רגליה לא יאכלו ממנה אלא ע"י בדיקה שיש לחוש שמא נשכה נחש וזה בדיקתה שלא יאכלוה אלא ע"י צלי ואם יש בה ריעותא (ב) יראה מיד ע"י האש :

הלכות מתנות כהונה

סא **אחר** שבדק ומצא כשר יפריש המתנות שהם הזרוע (א) והלחיים והקבה דכתיב וזה · יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זובחי הזבח אם שור אם שה ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקבה פירוש זרוע דוקא בשל ימין (ב) והוא מפרק ארכובה הנמכרת עם הראש (ג) עד כף היד שקורין אישפלד"א והם ב' פרקים והלחיים (ד) והם מפרק של לחי עד פיקא של גרגרת שהוא טבעת הגדולה עם הלשון שביניה [א] וצריך ליתנו עם העור ועם הצמר שבראש הכבשים והשער שבראש התיישים (ה) שאינו רשאי למלוג הראש ולא להפשיט עורו קודם שיתננו לכהן והקיבה צריך ליתנה לו (ו) עם כל חלבה פנימי וחיצון אא"כ נהגו הכהנים להניח החלב לבעלים (ז) אז רשאין לעכבו (ח) ואע"פ שאינם טובלים (א) פירוש שאינם אוסרים לאכול מהבשר קודם שיפרישם כדרך

ס אחוזת הדם והמעושנת וכו' משנה בפא"ט סוף (דף נ"ח) ופרש"י אחוזת הדם . שאחזה דם וחלתה : והמעושנת . נכנס עשן לגופה : והמצוננת . חולה מחמת צינה : מים הרעים · מים מגולים · ובגמרא פריך סם המות לבהמה היינו הרדופני ומשני תרי גווני סם המות : בהמה או חיה שנפסקו רגליה וכו' שם (דף נ"ט) מעשה אירע בי ריש גלותא ובנוסחאות ישנות בספרי רבינו כתוב יראה מיד ע"י האש שיפול תילחי תילחי ע"כ פירוש תפול חתיכות חתיכות וכן הוא בגמרא וז"ל מהרש"ל בהג"ה נראה דהאידנא דלא חיישינן לניקורי כי נחשים ולפעונים אינן מצויין בינינו אין לחלות בנחש והמחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד עכ"ל וכ"כ באו"ה שער כ' סימן ט' וכ"כ ה"ר ירוחם דלא חיישינן להכי אלא במקום שהנחשים מצויין : תרנגולת שנתפטמה בשרצים מותר כן הוא במרדכי פרק אלמנה לכה"ג וכ"כ באו"ה שער מ"ז אבל בתוס' דתמורה פרק כל האסורים (דף) כתב דאם נתפטמה כל ימיה רק באיסור אסורה וה"ה לבשרה שינקה מן הטרפה או מן הטמאה דאסורה וכ"פ הרב בהגהת ש"ע : בהמה שהלעיטה חלתית ע"ל סימן נ"ח :

סא אחר שבדק ומצא כשרה כו' דאם מצא טרפה פטור כדתניא בספרי מאת זובחי הזבח פרט לטרפה וכתבו רבינו בסמוך · ומ"ש פי' זרוע דוקא בשל ימין ברייתא ס"פ הזרוע ומייתי לה מדכתיב הזרוע בה"א המיוחד שבזרוע כדאמר רבא הירך המיוחדת שבירך וכן פי' התוספות בפרק בכל מערבין השסי משמע המבורר דהיינו חול ע"ש בדף ל"ח : והוא מפרק הארכובה כו' שם במשנה : וצריך שיתנו עם העור כו' שם דריש ה"א דהלחיים להביא צמר שבראש הכבשים וכו' וה"א דוהקיבה להביא חלב שעל גב הקבה וחלב שבתוך הקבה פי' חלב דאייתרא ודאקשתא : ומ"ש אא"כ נהגו כו' שם תימרא דריב"ל ומשמע מדברי רבינו דבלחיים הוא דלא יפשיט את העור אבל בזרוע מפשיט העור דאין העור ניתן עם הזרוע והכי הוא לפי גירסת הספרים כדכתב הרא"ש ובעל התאור תניא מקום שנהגו למלוג בעגלים לא יפשוט את הזרוע להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי דאלמא דבמקום שנהגו להפשיט את הזרוע יפשוט ותחזיק העור לעצמו ולפי שבזמנינו נהגו להפשיט את הזרוע כתב רבינו בסתם שלא יפשיט את הראש ומיהלא משמע דמפשיט את הזרוע אבל גי' האלפסי היא מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע כו' משמע דאף עור הזרוע היא מתנה לכהן ועיין פי' גירסא זו בת"ה הארוך ובדברי הר"ן וכ"פ הרמב"ם פ"ט דה' בכורים שכתב וז"ל אין מולגין אותן ואין מפשיטין אותן אלא יתנו לו בעורן ובלחתרן והקבה בחלב שעליה וכו' הרי שכתב דאף עור הזרוע הוא לכהן ובש"ע כתב כדברי רבינו וכן בספיקא דדינא המע"כ : **ואעפ"י** שאינם טובלים כו' שם א"ר בנ"ה א"ר יוחנן אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה וכל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלי' ולית הלכתא כותיה וכתב הרמב"ם והסמ"ג שאינה דומה לטבל שהרי מתנות כהונה מובדלין · ומ"ש אפילו הכי מצוה להפריש מיד נראה שטעמו משום דהא דר' יוחנן דאמר כאילו אוכל טבלים טעמו כדכתבו התוס' משום דמתנות ילפינן נתינה נתינה מתרומה כדאיתא פ' ראשית הגז (דף קלו) לענין דין שותפות אי חייב במתנות וקסבר ר"י דאף לענין טבלים ילפינן נתינה נתינה ואסיקנא דלית הלכתא כותיה ומכל מקום ודאי כיון דילפינן נתינה נתינה ילפינן מתרומה דמצוה להפריש מיד מהאי ילפותא דנתינה נתינה כתב הסמ"ג בעשה קמ"ב שאין ראשית הגז ומתנות נוהגים בח"ל דילפינן נתינה נתינה מתרומה וכ"כ התוספות להדיא בפ' הזרוע (דף קל"א) בד"ה ה"ג וז"ל והא דחשיב מתנות כו' משום דטבלי אע"ג דלית הילכתא הכי היינו דלא הוי כאוכל טבלים אבל מ"מ איסורא איכא לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה כלומר מצוה להפריש מיד ואי לא הפריש מיד עבר על המצוה והיינו איסורא : ואפילו

וכתב בתה"ד סימן קס"א דנראה דהא דרבי יהודה לא סלקא אליבא דהלכתא דתלמודא מייתי עובדא דר"ש בן חלפתא הפך דברי רבי יהודה וכן בכל פסקי הגאונים לא כתבו ולא מנו טרפות זה כלל אך בא"ז משמע דס"ל כר' יהודה ומ"מ נראה דאפילו לרבי יהודה היכא שמחמת שומן נשרה כל נוצת העוף עד שנעשה ערום בכל גופו כשר דכיון דמחמת שומן אירע לה כן אית לן למימר דכמידי דמשתכחא לא מיטרפא (ב) :

ס אחוזת הדם והמעושנת וכו' משנה בפא"ט (נח:) אחיזת הדם והמעושנת והמצוננת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת התרנגולים או ששתתה מים הרעים כשרה אכלה סם המות או שהכישה נחש מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות ובגמר' אמר שמואל הלעיטה חלתית טריפה מ"ט דמנקבה לה ולמעיינה מתיב רב שיזבי אחוזת הדם והמעושנת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת התרנגולים ושתתה מים הרעים הלעיטה תיעה חלתית ופלפלין אכלה סם המות כשרה הכישה נחש או שנשכה כלב שוטה מותרת משום טרפה ואסורה משו' סכנת נפשות חלתית אחלתית ל"ק כאן בעלין כאן בקרטין סם המות אסם המות ל"ק הא דידה הא דאדם סם המות דבהמה היינו הרדופני תרי גווני סם המות ופרש"י אחוזת דם · שאחזה דם וחלתה : והמעושנת · נכנס עשן בגופה : והמצוננת · חולי מחמת צנה : הרדופני · סם המות לבהמה : מים הרעים · מים מגולים : אכלה סם המות · שהוא סם המות לאדם : הא דידה · ברייתא בסם המות דבהמה שאינו סם המות לאדם · וכתב הרשב"א אע"פ שדברים אלו כסם המות לבהמה כשרה לפי שאין זו אלא כמסוכנת ומסוכנת כשרה : בהמה או חיה שנפסקו רגליה לא יאכלו ממנו אלא ע"י בדיקה וכו' שם בגמ' (נט.) דאחוזת דם וכו' מעשה שאירע בי ריש גלותא ועניין הבדיקה שמבשלין אותה אם ה"א נשיכת נחש התפרק ותפול חתיכות חתיכות : כתב רבינו ירוחם דלא חיישינן להכי אלא במקום שהנחשים מצויים (א) ונ"ל שלמד כן מדין גילוי שאינו נוהג בינינו :

סא אחר שבדק ומצא כשר יפריש המתנות וכו' פירוש זרוע דווקא בשל ימין ברייתא בס"פ הזרוע (קלד.) ומייתי לה מקרא . ומ"ש והוא מפרק ארכובה הנמכרת עם הראש עד כף של יד שם במשנה איזהו זרוע מן הפרק של ארכובה עד כף של יד ופרש"י מפרק של ארכובה הנמכרת עם הראש עד כף של יד עצם רחב של כתף שקורין אשפלדו"ן : ומ"ש והלחיים והם מפרק של לחי עד פיקא של גרגרת גם זה שם במשנה ופרש"י פרק של לחי אצל הלדעים וחותך כלפי מטה עד פיקא של גרגרת עד שיפוי כובע שהוא פקיעתא ופתחה של קנה בית הבליעה דהיינו להיים התחתונות עם הלשון : וצריך שיתנו עם העור ועם הצמר שבראש הכבשים והשער שבראש התיישים והקיבה צריך ליתנה לו עם כל חלבה פנימי וחיצון שם בברייתא מייתי לה מקרא · ומ"ש אא"כ נהגו הכהנים להניח החלב לבעלים וכולי שם תימרא דריב"ל : ומ"ש שאינו רשאי למלוג הראש ולא להפשיט עורו שם הלחיים להביא צמר שבראש כבשים ושער שבזקן התיישים וכתב הר"ן כפי גירסא אחת שאע"פ שהוא במקום שנוהגים להפשיט הראש לא יפשיט הלחי ואע"פ שבא ליתן לו לחי ועורו מופשט דשמא במליגה הוא רוצה לפי שדרך הראש למלגו אבל בזרוע במקום שנהגו להפשיט אם רצה מפשיט ונותן הוא ועורו לכהן אבל בראש לא מן הטעם שכתבנו : ואף ע"פ שאינם טובלים וכו' שם אסיקנא

דרכי משה

(ב) וסיים שם ונ"ל לומר דר' יהודה לא פסל אלא בניטל ע"י אדם או ע"י חולי אבל בכה"ג מודה דכשר הנה חלקתי באיסור דאורייתא בלא ראיה ברורה משום דסמכינן אהא דלא אשכחן להאי טריפות בכל פסקי הגאונים ואף בא"ז ליתא בהדיא עכ"ל וכ"כ בשעריו סימן ל"ה :

ס (א) וכ"פ באו"ה בהמה שבאה מן השדה ונפסקו רגליה במקום שאין עושה אותה טריפה מותרת דאנן לא חיישינן לנחשים דאינן מצוים בינינו והכי לא חיישינן לגילוי עכ"ל במרדכי ביבמות פרק אלמנה לכ"ג (קלא) בהמה או תרנגולת שנתפטמה בדבר איסור או שרצים שריא אבל בתוספות דתמורה פרק כל האסורים (לא) כתבו דאם לא נתפטמה כל ימיה רק באיסורים אסורה וע"ל סימן פ"א :

סא (א) וכתב הרמב"ם פ"ט דביכורים המתנות עצמן אסור לישראל לאכלן אלא ברשות כהן ואם מכרן הקונה אותן אף על פי שאינו רשאי מותר לאכלן מפני שמתנות כהונה נגזלת עכ"ל

דרישה

מהמקום ההוא בלבד כיון שנשתייר כל שאר השער קיים וכיון דספק ספיקא הוא לקולא ע"כ ודין עוף שנטלה נוצתו פלוגתא בגמרא (פא"ט שם דף נ"ה) רבי יהודה אוסר וכתב ב"י שכל הפוסקים הסכימו שהוא מותר ובתרומת הדשן סימן קס"א כתב בשם א"ז שאסור :

הלכות מתנות כהונה

סי' סא [א] **וצריך** ליתנו עם העור ועם הצמר שבראש הכבשים כו' כתב הר"ן אע"פ שהוא במקום שנהגו להפשיט הראש לא יפשיט הלחי ואע"פ שבא ליתן לו לחי ועורו מופשט דשמא במליגה הוא רוצה לפי שדרך הראש למולגו אבל זרוע במקום שנהגו

פרישה

אזלינן לחומרא לא לפסק הלכה כ"כ דהא אליביה כשר וכמ"ש אלא שכ"כ אליבא אינך אמוראי דאליבייהו קאי שמבעיא ודו"ק . והטעם דקי"ל לחומרא משום דספק דאורייתא לחומרא וטעמו של הרמב"ם שפסק לקולא עד"ר :

סי' ס **אחוזת** הדם וכו' פירש"י שאחזה דם וחלתה . והמעושנת פרש"י שנכנס העשן בגופה . והמצוננת פרש"י שאחזה חולי מחמת צינה . והרדופני הוא סם המות לבהמה ומסיק בגמרא דתרי גווני סם המות של בהמה הן וכתב הרשב"א ואע"ג דכל אלו כסם המות לבהמה הן כשירה שאין זו אלא מסוכנת ומסוכנת כשרה עכ"ל ובזה מיושב ג"כ מ"ש הא מסא דכתב רבינו לעיל ס"ס נ"ח דאכלה חלתית לאחר ג' ימים טריפה דשאני חלתית דוודאי נקב בני מעיה ושם טריפה עליה אבל אכלה סם המות של בהמה אין שם טריפה עליה ואפשר שלא תמות (פי' שהרי שבהמה בריאה מצד עצמה אלא שהמאכל גרם לה והרי נשחטה קודם שהזיק לה וע"ש בסימן נ"ח עכ"ס) : (ב) יראה מיד על ידי האש היינו שתתפרק ותפול חתיכות חתיכות וכתב רבינו ירוחם דלא חיישינן להכי אלא במקום שהנחשים מצוים . ונ"ל שלמד כן, מדין גילוי שאין נוהג בינינו ב"י . (ומש"ר בהמה או חיה שנפסקו רגליה כתב רש"ל אפילו נפסק הבשר עכ"ה) :

הלכות מתנות כהונה

סי' סא (א) **והלחיים** פי' התחתונים ועיין בתרגום יונתן דפי' דגם לחי העליון הוא בכלל הלחיים והוא דלא כהלכתא עמ"ש שם עוד : (ב) והוא מפרק כו' פירוש מסוף פרק · (ג) עד כף היד היינו רחב של כתף רש"י : (ד) והם מפרק של לחי עד פיקא כו' לשון רש"י פרק של לחי אצל הלדעים וחותך כלפי מטה עד שיפוי כובע שהוא פקיעתא ופתחה של קנה בית הבליעה דהיינו לחיים התחתונים עם הלשון : (ה) שאינו רשאי למלוג דילפינן מן הלחיים (פי' מן ה' דהלחיים) . וה"א של הזרוע ודרשינן דצריכין זרוע ימין דוקא וה"א של הקיבה לרבות חלב שעל הקיבה גמרא עכ"ה) להביא צמר שבראש כבשים כו' גמרא ועד"ר : (ו) עם כל חלבה פנימי וחיצון ר"ל דאקשתא ודאייתרא : (ז) אז רשאין לעכבו פירוש שא"צ ליתנו כלל לכהן ומעכבו לכתחלה לעצמו : (ח) ואע"פ שאין טובלין פירוש שאין עושין טבל וטעם שהם בעין ולא שייך טבל אלא בדבר שנתערב וכמ"ש בסמוך דמה"ט חלקו (כמבואר בסעיף קטן ט')

בדרך שהתרומה אוסרת לאבול מהתבואה עד שיפרישוה (ט) אפ"ה מצוה להפרישם מיד ואפילו אינו שוחט לצורך אבילה אלא לצורך כלבים או לצורך אבילת רפואה חייב ליתנם (י) אבל שחט ומצא טריפה פטור (יא) ויתנם לכהן חבר אם יש שם חבר שהוא קודם לעם הארץ (יב) ואם אין שם חבר יתנם לעם הארץ (יג) ונותנין אותם גם לכהנת אפילו נשואה לישראל (יד) [ב] ולא עוד אלא ב שאפילו בעלה ישראל פטור בשבילה ולא יחלקם להרבה כהנים שצריך ליתן לכל אחד ואחד דבר חשוב כדי נתינה אלא נותן זרוע לאחד וקיבה לאחד ולחיים לשנים ובשור הגדול יכול לחלק הזרוע לשנים לכל אחד פרק אחד ואם אין שם כהן ישום המתנות בדמים ואוכלן ונותן הדמים לכהן · (טו) ואין לו לכהן לחטוף המתנות (טז) ואפילו לשאול אותה בפה אלא אם יתנום לו דרך כבוד יטלם [ג] ובזמן שהם כהנים רבים במטבחים הצנועים מושכין ידיהם והגרגרנים נוטלין אם היה צנוע זה במקום שאין מכירים שהוא כהן יטול כדי שידעו שהוא כהן והכהן יכול לאוכלם בכל ענין שהוא ערב עליו יותר ואם כל המטעמים שוין אצלו (יז) יאכלם צלי ובחרדל דרך גדולה · ויכול להאכילם לכלבים ולמוכרם וליתנם לעכו"ם שאין בהם שום קדושה

כהן

אסיקנא (קלב:) דהא דאמר רבה בב"ח אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה והאוכל ממנה כאילו אוכל טבלים לית הלכתא כותיה : מ"ש א אפי' הכי מצוה להפרישם מיד ואפילו אינו שוחט לצורך אכילה אלא לצורך כלבים או לצורך אכילת רפואה חייב ליתנם כן כתב הרמב"ם : ומ"ש אבל שחט ומצא טריפה פטור בספרי מאת זובחי הזבח פרט לטריפה : (ב"ה) וכ' הראב"ד דילפינן ליה מכסוי הדם ואין צורך דתוספתא היא בפ"ש דחולין : ויתנם לכהן חבר וכו' בפרק הזרוע (קל:) אמר רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין שאין נותנין מתנות לכהן ע"ה שנאמר ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת הכהנים והלוים למען יחזקו בתורת ה' כל המחזיק בתורת ה' יש לו מנת ושאינו מחזיק בתורת ה' אין לו מנת : ומ"ש ואם אין שם חבר יתנם לע"ה כ"כ שם התוספו' מדתנן בסוף חלה אלו ניתנין לכל כהן החרמים והבכורות והזרוע והלחיים והקיבה וכ"כ הרשב"א והר"ן ז"ל וכתבו עוד התוס' דה"ה אם יש שם חבר ואינו רוצה לקבל דנותנין לע"ה : ונותנין אותם גם לכהנת אפילו נשואה לישראל שם (קלב:) עולא הוה יהיב מתנתא לכהנתא ופרש"י לכהנתא · בת כהן אפילו אשת ישראל דכיון דקדושה לית להו דמינן אסורים לזרים הרי היא מותרת בכן ולא דמי לתרומה ואי משום ונתן לכהן קסבר אפילו כהנת משמע : **ומ"ש** ולא עוד אלא שאפילו בעלה ישראל פטור בשבילה שם (קלב·) רב כהנא אכיל בשביל אשתו רב פפא אכיל בשביל אשתו רב יימר אכיל בשביל אשתו רב אידי בר אבין אכיל בשביל אשתו וכתב הרשב"א אוכל בשביל אשתו וכ"ש שהוא פטור מן המתנות וכך הם דברי רבינו כתב הר"ן משמע לי דה"ק שכל אחד מאלו היה נוטל מתנות בשביל אשתו שמי שהיה נותן לכן היה מקיים מצות נתינה שאע"פ שאין כהן רשאי לזכות מתנות לישראל אלא למאן דלא הופקר ליה אשתו שאני דכגופיה היא ואינו צריך הרשב"א והרמב"ם כתב הכהנת אוכלת המתנות אע"פ שהיא נשואה לישראל מפני שאין בהם קדושה ולא עוד אלא הבעל אוכל מתנות בגלל אשתו ונראה שנתכוין למה שכתבתי עכ"ל : ולא יחלקם להרבה כהנים שצריך ליתן לכל אחד ואחד כדי נתינה אלא נותן זרוע כאחד וכו' מימרא דרב חסדא שם : ומ"ש ובשור הגדול יכול לחלק הזרוע לשנים וכו' שם איני והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר במערבא פלגי להו גרמא גרמא התם בתורא : **ואם** אין שם כהן ישום המתנות בדמים ואוכלן ונותן הדמים לכהן ברייתא שם (קלד:) : ואין לו לכהן לחטוף המתנות שם (קלג) ומייתי לה מדכתיב ונתן ולא שיטול מעצמו : ומ"ש ואפילו לשאול אותם בפה גם זה שם (קלג·) אמר אביי מריש הוה חטיפנא מתנתא אמינא חבובי קא מחביבנא מצוה כיון דשמענא להא דתניא ונתן ולא שיטול מעצמו מחטף לא חטיפנא מימר אמינא הבו כי כיון דשמענא להא דתני ר"מ אומר בני שמואל חלקם שאלו בפיהם מימר לא אמינא ואי יהבו לי שקילנא כיון דשמענא להא דתניא הצנועים מושכים את ידיהם וגרגרנים חולקין משקל נמי לא שקילנא לבר ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהני · ופירשו התוספות לבר ממעלי יומא דכפורי שיום טוב הוא ומתנות מרובות וכהנים מתאספים ואילו לא היה נוטל היו אומרים שאינו כהן : והכהן יכול לאכלם בכל ענין שהוא ערב עליו יותר ואם כל המטעמים שוים אצלו יאכלם צלי ובחרדל דרך גדולה שם אמר רב חסדא מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי ואין נאכלות אלא בחרדל מ"ט אמר קרא למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים וכתבו התוספות והרא"ש ה"ה צלי לאו דוקא דהא תנן זבחים פרק כל התדיר כולן רשאין הכהנים לשנות באכילתן לאכלם צלוים שלוקים ומבושלים · ומפרש בגמרא מ"ט אמר קרא למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים אלא באי זה ענין שהוא אוהב יותר יש לו לאכול כדי שיהא נאכל לתיאבון ואם הוא אוהב בכולן שוה יאכלנו צלי כדרך המלכים עכ"ל וכיוצא בזה כתבו הרשב"א והר"ן ז"ל : ויכול להאכילם לכלבים ולמוכרם וליתנם לעכו"ם שאין בהם משום קדושה · (ב"ה) (כ"כ הרמב"ם) :

כהן

ואפילו אינו שוחט לצורך אכילה אלא לצורך כלבים כו' תוספתא פ"ע ופי' הראב"ד בהשגות דילפינן לה מכסוי הדם דתניא השוחט וצריך לדם חייב לכסות כיצד יעשה נוחרו או עוקרו עכ"ל ואיתא נמי התם לצורך ככרים וכ"כ הרמב"ם והסמ"ג ולא ידעתי למה השמיטו רבינו : **ויתנם** לכהן חבר מימרא דרבי יוחנן שם (דף ק"ל) : ומ"ש ואם אין שם חבר כו' כ"כ שם התוס' וכ"כ הרשב"א והר"ן אבל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם השמיטו דין זה ונראה דטעמם משום דאין דין זה מיוחד למתנות וכדאמר בגמרא להדיא אילימא לחלקו בדיינין אטו חזה ושוק לאו בדיינין מיחלקו דהא כתיב לתת מנת לכהנים וללוים למען יחזקו בתורת ה' וכולן מנת נינהו וכתבו עוד התוספות דה"ה אי איכא חבר ואינו רוצה לקבל דנותנים לע"ה ומה שלא כתבו רבינו נראה דס"ל דנשמע ממילא ממ"ש דאם אין שם חבר יתנם לע"ה ואע"ג דאיכא למימר ימתין עד שיזדמן לו חבר דמסתמא יקבלם מידו אפ"ה א"צ להמתין ויתנם לע"ה כ"ש בדאיכא חבר ואינו רוצה לקבלם דא"צ להמתין על חבר אחר אלא נותנו לע"ה : **ונותנין** אותם גם לכהנת שם עולא הוה יהיב מתנתא לכהנתא ואמרינן התם הילכתא כעולא ותו אמר התם רב כהנא אכיל בשביל אשתו כו' : ומ"ש רבינו ולא עוד אלא שאפילו בעלה ישראל פטור בשבילה אין לו הנאה דאדרבה האשה מיהב יהבינן ליה בשביל אשתו משקל שקלינן מיניה בתמיה וכ"כ הרשב"א להדיא ונתן לכהן אפילו כהנת במשמע ולפיכך ישראל שנשא כהנת אוכל בשביל אשתו וכ"ש שהוא פטור מן המתנות ולבי אומר כי שיש השמטה בספרי רבינו וכצ"ל ולא עוד אלא שאפילו בעלה ישראל אוכל בשבילה וכ"ש שהוא פטור בשבילה ולשון ולא עוד וכו' לקחו מדברי הרמב"ם ולשון וכ"ש לקחו מלשון הרשב"א ומהר"ש לוריא כתב וז"ל נ"ל דקמ"ל דפטור אפילו אינו נותן לאשתו ויכול לאכול או ליתן לאחרים בלי רשות אשתו עכ"ל אבל לפ"ז אין לו קשר עם מה שכתב תחלה ונותנים אותם גם לכהנת ועוד דעדיפא מינה ה"ל לאשמועינן דאפילו אוכל בשביל אשתו כשנותנים לו אחרים בלי ידיעת אשתו והנכון כדפרישי' דט"ס יש בדברי רבינו : ולא יחלקם להרבה כהנים כו' שם מימרא דרב חסדא ואוקימתא דגמרא : **ואם** אין שם כהן כו' ברייתא שם ובגמרא קאמר טעמא דכיון דנתינה כתיבה ביה עליו ליתנן לכהן וכן גבי תרומה כדכתב רבינו בסימן של"א וה"ט משום דכתיב בה נ"כ נתינה מה שאין כן בלקט שכחה ופאה דאין חייב לטפל בה וכדכתב רבינו בסימן של"ב וה"א ס"פ הזרוע : **ואין** לו לכהן לחטוף כו' שם (דף קל"ג) כעובדא דאביי כיון דשמענא להא דתניא הצנועים מושכים את ידיהם והגרגרני' חולקים משקל נמי לא שקילנא לבר ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהנא ופרכינן ולפרום ידיה ומשני מנסיה ליה עידנא ופי' התוס' משקל נמי לא שקילנא שלא אקרא גרגרן ולא אגזול ממי שצריך יותר ממני אעפ"י שגם הוא לא היה עשיר לבר ממעלי יומא דכפורי שי"ט הוא ומתנות מרובי' וכהנים מתאספין ואילו לא היה נוטל היו אומרים שאינו כהן ואיכא למידק למאי שכתב הרמב"ם ורבינו ובזמן שהכהנים הם רבים במטבחיים הצנועים מושכים כו' דאדרבה כשהכהנים מתאספים אילו לא היה נוטל היו אומרים שאינו כהן ואם רצונו לומר שהכהנים רבים ומתנות מועטים היה להם לפרש ועוד דמ"ש ואם היה במקום שאין מכירין כו' הוא הפך המסקנא דמשמע דאף במקום שאין מכירין הצנוע מושך את ידיו דמאי דלאחזוקי נפשיה בכהנא בפריסת ידיו לדוכן כל השנה אח"כ דאנסי ליה עידניה כאביי ונראה שהם מפרשים לבר ממעלי די"כ שאז אין כהנים רבים במטבחיים שהרי לרובן יש להם מתנות שולחין להם לביתם ואילו לא היה נוטל במטבחיים היו אומרים שאינו כהן אבל בכל שאר ימות השנה הכהנים רבים במטבחיים ואז הצנועים מושכים ידיהם כו' דומיא דחנוקת לחם הפנים שהיו הכהנים רבים בשעת חנוקה דלכל כהן היה מגיע כפול כדאיתא ר"פ טרף בקלפי וס"ל נמי דדוקא אביי שהיו מכירין בו במקומו שהוא כהן ולא נטל המתנות בעי"כ אלא כדי שלא ישתכח הדבר שהוא כהן התם ודאי בפריסת ידיו לכהן הוה סגי שלא ישתכח אי לאו דאנסי ליה עידניה אבל אם אין מכירין בו שהוא כהן כיון דאיכא מ"ד בפרק שני דכתובות דאין מעלין מנשיאות כפים ליוחסין אם אינו נוטל מתנות לא יהיה בחזקה שהוא כהן אעפ"י שיהיה פורס ידיו לכהן ומ"מ יש לתמוה למה לא כתבו נמי היכא דמכירין בו שהוא כהן ואנסי ליה עדניה דיטול ואי לא אנסי ליה עדניה לא יטול כדאיתא בגמרא והרי"ף והרא"ש כתבו כלשון הגמרא גם הרב רבינו שלמה בן אדרת בתורת הבית הארוך כתב לשון הגמרא ומיהו בת"ה הקצר לא כתב לחלק בין אנסי ליה עדניה ללא אנסי ליה אלא סתם וכתב שלא יקח המתנות אלא לעתים רחוקות פעם אחת בשנה להחזיק עצמו בכהן ונראה דס"ל דליכא האידנא צורבא מרבנן כאביי דלימא עליה אנסי ליה עדניה שיהיו תלמידיו טורדים אותו מלישא את כפיו לפי שיהא עוסק בתורה לתלמידיו בעת שהצבור נאספים לבית הכנסת וכ"כ בש"ע כדברי הרמב"ם ורבינו שוב ראיתי למהרו"ך שהאריך בכאן בפירושים זרים עיין עליו והנכון כדפרישי' : **והכהן** יכול לאוכלם בכל ענין שהוא ערב כו' מימרא דרב חסדא וכפי פירוש התוספות והרא"ש : ויכול להאכילם לכלבים כו' כן כתב גם הרמב"ם והסמ"ג

פרישה

ט' עכ"ה) מתחילה בין ראשית הגז למתנות : (ט) אפ"ה מצוה להפרישם מיד ובסמוך כתבתי בשם התוספתא דאיסורא נמי איכא לאכול ממנה קודם שהורמו מתנותיה : (י) אבל שחט ומצא טריפה פטור בספרי מאת זובחי הזבח פרט לטריפה : (יא) ויתנם לכהן חבר כו' שהוא קודם הטעם שנאמר ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת הכהנים והלוים למען יחזקו בתורת ה' כל המחזיק בתורת ה' יש לו מנת ושאינו מחזיק בתורת ה' אין לו מנת : (יב) ואם אין שם חבר וה"ה שאינו רוצה לקבלם תוס' : (יג) ונותנים אותם גם לכהנת פי' לבת כהן והטעם דכתיב לכהן אף כהנת במשמע : (יד) ולא עוד אלא שאפילו בעלה ישראל פטור בשבילה . כתב מ"ז וקמ"ל דפטור אפי' אינו נותן לאשתו ויכול לאכול או ליתן לאחרים בלי רשות אשתו ועד"ר : (טו) ואין לו לכהן לחטוף המתנות הטעם דכתיב ונתן ולא שיטול מעצמו : (טז) ואפי' לשאול אותם בפה הטעם דכתיב גבי בני שמואל ויטו אחרי הבצע אמר ר"מ חלקם שאלו בפיהם פירוש חלקם היינו מעשר ראשון שלויים היו ומינה נילף לענין מתנות כהונה ועד"ר : (יז) יאכלם צלי ובחרדל דרך גדולה הטעם שנא' למשחה בכן כדרך שהמלכים אוכלים ומ"מ אם ערב לו יותר

בע"ח

דרישה

שנהגו להפשיט אם רוצה מפשיט ונותן לו הוא ועורו לכהן עכ"ל וזה מיושב שאין להקשות הלא זו ואצ"ל זו קתני דאם אסור למלוג כ"ש שאסור להפשיט שבא להשמיענו אפילו רוצה נותן לו פטור והבשר אסור : [ב] ולא עוד אלא שאפי' בעלה ישראל פטור בשבילה בגמ' פרק הזרוע רב כהנא אכל בשביל אשתו וכתב הרשב"א אכל בשביל אשתו וכ"ש שהוא פטור מן המתנות והר"ן כתב משמע לי דה"ק שכל אחד מאלו היה נוטל מתנות בשביל אשתו (ר"ל הנך אמוראי דמייתי בגמרא שאכלו בשביל נשותיהן) שמי שהיה נותן להם היה מקיים מצות נתינה שאע"פ שאין הכהן רשאי לזכות מתנות לישראל אלא למאן דלא אפשר ליה (פי' לת"ח שהוא דמיקמא ליה עכ"ה) אשתו שאני דכגופו היא וה"ל הרשב"א · והרמב"ם כתב הכהנת אוכלת המתנות אע"פ שהיא נשואה לישראל מפני שאין בהם קדושה ולא עוד אלא הבעל אוכל מתנות בגלל אשתו ונראה שנתכוין למ"ש עכ"ל · ויש לתמוה על רבינו למה השמיט דין זה שהבעל אוכל בשבילה שהוא גופא דעובדא בגמ' וכתב הדין הנלמד מזה שבעלה פטור בשבילה שהוא נלמד מזה במכ"ש כמ"ש הרשב"א והר"ן ולכן השמיט הרמב"ם דין זה שהוא פטור בשבילה הואיל וכולה במכ"ש וכל"ע . מיהו י"ל דרבינו לאשמועינן בזה חידוש דהבעל אוכל בשבילה ומ"כ אפי' בהפקרים המתנות משא"כ באחרים כשנותנין לבעליהן יש לכל הפסות הפרסה ובעליהן אוכלין בשליחותה ובמקום נשותיהן ואין בו כ"כ חידוש : [ג] ובזמן שהכהנים רבים במטבחיים הצנועים מושכין ידיהם

חדושי הגהות

סא א ז"ל הב"ח ומ"ש אפ"ה מצוה להפרישם מיד נראה שטעמו משום דהא דא"ר יוחנן כאילו אוכל טבלים טעמא משום דס"ל דגם לענין טבלים ילפי' נתינה נתינה מתרומה ואע"ג דלא קי"ל כוותיה בהא מ"מ כיון דלענין שאר דברים כגון שותפות וכיוצא בו ילפי' נתינה מתרומה גם להא ילפי' שצריך להפרישו מיד וכ"כ התוספות להדיא פרק הזרוע (קלא:) ד"ה ה"ג וכו' ע"ש שסיימו ומ"מ איסורא איכא וכו' כלומר דלכתחלה מצוה להפרישם מיד ואם לא הפרישם מיד עבר על המצוה והיינו איסורא (ב"ח) והגהה"ג כתב דטעמו פשוט משום דזריזין מקדימין למצות וכ"ש הכא דאפשר לבוא לידי מכשול שאם יאכל ממנו קודם הפרשת מתנות והיי הוא בשמעתא דרב חסדא כדאיתא התם : ב קשה מאי אפי' דקאמר והלא דברים ק"ו אם נותנים לה ק"ו שבעלה פטור שנותנן לאשתו ושב הוא שלו אלא ה"ק לא ז שנותנין לכהנת אלא אפי' בעלה ישראל פטור ר"ל שעומד

במקום

הסמ"ג והוא תוספתא פ"ט : **כהן** שיש לו מכירין כו' שם (דף קל"ג) מימרא דרב יוסף והטעם דכיון שיש לו מכירין דרגילין ליתן לו מתנותיהן ומילתא דפשיטא היא דלדידהו יהיב להו אסחו להו שאר כהני דעתייהו והוה כמאן דמטו לידייהו דהכי כך פי' רש"י בס"פ כל הגט (דף ל) ותו איתא בפרק הזרוע לשם בעובדא דרבא ורב ספרא דמחלק בין כהן דהוה שמעיה דבעה"ב לכהן אחר ובין ת"ח הזוכה דדחיקא ליה שעתא ובין לא דחיקא ליה שעתא וע"פ פירש"י : ומ"ש רבינו ולא יהא הכהן המזכה משרת . בבית ישראל שרגיל ליתן לו המתנות פי' שאין הישראל מכירו של כהן שרגיל ליתן המתנות לכהן הזה הוא אדונו והכהן משרת שלו כי אז יכול כהן זה לזכות לכל ישראל שיקבלם מיד מכיריו אפילו היה הכהן דר עם מכירו ומזכה המתנות לאחד מבני ביתו או לאורח שלו מותר כיון שאינו משרת שלו אבל אם היה משרת שלו אינו רשאי לזכות לכל ישראל אלא דוקא לישראל אחר אבל לא לאחד מבני ביתו של רבו או אורח של רבו דהו"ל כאילו מזכה בעל כרחו כיון שהוא משרת שלו וכמו שמבואר מסוף דברי רבינו וברישא כתב בלשון קצרה ונסמך על מה שמבואר בסוף לשונו והוא פשוט כך נראה מבואר מדברי רבינו אבל הרמב"ם פי' הא דאמר בגמרא אמר רבא לשמעיה כו' שהיה הכהן שמשו של ישראל הזוכה או שכירו ולקיטו והתם הוא דקאמר שאינו מזכה לו עד שיבואו לידו שמא יזכה בעל כרחו גם לא כתב דבעינן שיהא הזוכה ת"ח וס"ל דהא דקאמר רב יוסף האי כהנא דאית ליה צורבא מרבנן בשיבבותיה וכו' לאו דוקא צורבא מרבנן אלא אורחא דמילתא היא דצורבא מרבנן דחיקא ליה מילת' ובש"ע כתב ב' הפירושים דלענין דינא תרווייהו הילכתא נינהו ומיהו החמיר דבעינן שהזוכה יהא ת"ח דלא כהרמב"ם והכי נקטינן : שוב ראיתי שכתב מהרו"ך הא דכתב רבינו ולא יהא כהן המזכה משרת בבית ישראל שרגיל ליתן לו המתנות פי' שאסור לכהן המשרת לזכות לרבו המתנות שרגיל רבו ליתן לו ותימא היאך יעלה על הדעת שיהא זה מותר אפי' לא היה מזכה לו בע"כ הרי אין כאן נתינה וקרא אמר ונתן לכהן אלא ודאי צריך שהישראל הזוכה נותן לכהן עצמו או נותן לישראל אחר שזיכה לו הכהן מתנות אלו דחשוב הוא כאילו קיבלם הכהן עצמו מידו ועוד האריך בהבנת לשון רבינו שכתב שרגיל ליתן לו המתנות למה כתב שרגיל אפי' בלא רגיל נמי וכו' ועוד הגיה בדברי רבינו ושרא ליה תאריה כי פי' דגיל הוא שהישראל הוא מכירו של כהן ורגיל ליתן לכהן זה המתנות והכהן מזכה מתנות אלו לישראל אחר וכמ"ש רבינו זה הלשון בעצמו בתחלה כהן שיש לו מכירין שרגילין ליתן לו מתנותיהן וכו' ודוקא לישראל אחר יכול הכהן לזכות לו שיקבלם מיד מכירו אבל אסור לו לזכות למכירו עצמו מדכתיב ונתן לכהן והכא ליכא נתינה לכהן כדפי' גם בדברי הרמב"ם כתב פי' זה שמ"ש שלא יהא הכהן משרת אלא הישראל שזוכה לו הכהן המתנות אינו אלא במתנות שיתן לו רבו אבל מותר לזכות לרבו שיקבל מתנות מאחרים שרגילין ליתן לו וכו' וטעות הוא דודאי להרמב"ם כיון שהוא משרת אלא הזוכה במתנות חיישינן שמא יזכה בע"כ של כהן דהשתא אינו חשוב כאילו קיבלם הכהן עצמו מיד מכיריו כיון שלא זיכה לרבו מדעתו אלא בע"כ וכך מפורש בש"ע כשכתב תחלה הדין ע"פ דעת הרמב"ם כשהכהן משרת אצל הישראל הזוכה ואח"כ כתב הדין ע"פ דעת רבינו כשהכהן משרת אצל הישראל המכירו ורגיל ליתן לו המתנות : **לא** נתן המתנות לכהן אלא אכלן כו' שם (דף ק"ל) מימרא דרב חסדא וכלישנא בתרא דמשום דממון שאין לו תובעים הוא ופי' התוס' דמ"מ חייב בדיני שמים וכ"פ הרא"ש וכן נראה מדברי הרמב"ם והסמ"ג · והר"ן הקשה מאי איריא מזיק אפי' איתניהו בעינייהו נמי אין להן תובעין ותימא הלא מנדין אותו אם לא יתן כדלקמן סעיף י"ח ותו הא ודאי אע"ג דאין להן תובעין מכל מקום חייב הוא ליתנן לכהן אחד כשהן בעין דקי"ל כרב דמתנות כהונה נגזלות הן ע"ל סעיף כ"ו אבל מזיק אינו חייב לשלם כלל לשום כהן מיהו אע"ג דבדיני אדם פטור מ"מ בדיני שמים חייב דלא כהר"ן וכ"פ בש"ע והכי נקטינן : **ישראל** שלח לחברו כו' תוספתא פ"ט וכ"פ הרמב"ם והסמ"ג והטעם דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן ותלינן דמכהן קנאם · ואיכא למידק דמשמע מלשון רבינו דאם היה יודע שגזלם היה אסור לאכלן

(יח) כהן שיש לו מכירין שרגילין ליתן לו מתנותיהן יכול לזכותם לישראל שיקבלם מיד מכיריו אע"פ שעדיין לא באו לידו ודוקא שהזוכה תלמיד חכם והשעה דחוקה לו [ד] ולא יהא כהן המזכה (יט) משרת בבית ישראל שרגיל ליתן לו המתנות אבל אם אין הזוכה תלמיד חכם או שאין השעה דחוקה לו או כהן המשרת בבית ישראל ומזכה לאורה תלמיד חכם שמתארח בבית רבו במתנות שרגיל ליתן לו רבו אסור : לא נתן המתנות לכהן אלא אכלן או הפסידן (כ) פטור מדיני אדם אלא כדי לצאת ידי שמים צריך לפרוע דמיהם : ישראל ששלח להברו בשר והמתנות כהן מותר לאוכלן (כא) ואינו חושש שמא גזלם המשלח : ומתנות (כב) אין נוהגין אלא בבהמה טהורה ולא בחיה ועוף (כג) ונוהגין בכלאים שבא

כהן שיש לו מכירים שרגילים ליתן לו מתנותיהם יכול לזכותם לישראל שיקבלם מיד מכיריו וכו' ודוקא שהזוכה ת"ח והשעה דחוקה לו ולא יהא כהן המזכה משרת בבית ישראל וכו' בפרק הזרוע (שם) אמר רב יוסף האי כהנא דאית ליה צורבא מרבנן בשבבותיה ודחיקא ליה מילתא ליזכי ליה מתנתא ואע"ג דלא אתו לידיה במכירי כהונה רבא ורב ספרא איקלעו לבי מר יוחנא עבד להו עגלא תליתאה א"ל רבא לשמעיה זכי לן מתנתא דבעינא למיכל לישנא בחרדלא זכי לי' רבא אכל רב ספרא לא אכל ואסיקנא דאר"י כי אמרי אנא באחר שמעא בע"כ מזכי וכי אמרי אנא למאן דלא איפשר ליה הא אפשר ליה · ופרש"י א"ל רבא לשמעיה . לשמשו של ב"ה והוא כהן וב"ה נותן לו מתנותיו : זכי לי מתנתא · תן לי רשות ליקח מתנותיך לאוכלם : כי אמרי אנא . היכא דמזכי ליה כהן אחר שאינו כפוף לו אבל שמעא דב"ה ע"כ מזכי ליה לאדם חשוב שבא בביתו של ב"ה : דלא איפשר ליה . כלומר לאיש שהוא עני ודחוק : לא נתן המתנות לכהן אלא אכלן או הפסידן פטור מדיני אדם וכו' שם אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור (ת"ט) איבעית אימא משום דכתיב זה ואבע"א משום דה"ל ממון שאין לו תובעים · ופרש"י המזיק מתנות כהונה · קודם שיתנם לכהן השליכן לאור או ליס : דכתיב זה · דמשמע בעודם קיימות חייב ליתנן אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב בהן תשלומין : שאין לו תובעין · אין לו בעלים שיוכלו לתבעו בדין שזה יכול לומר לכהן אחר אני נותנם ולא לך · וכתב הרא"ש וי"מ דבין הני לישני דלל"ק אפילו לצאת ידי שמים לא מיחייב דרחמנא פטריה וללישנא בתרא מיחייב אלא שאין הכהנים יכולים להוציא ממנו בדין דמאי מימר לכל כהן התובעו לא בעינא למיתב לך אלא לאחר וברייתא דלקמן דר"י בן בתירא מסייע ללישנא בתרא הילכך הלכתא כלישנא בתרא לחומרא ע"כ והוא מדברי התוס' וכך הם דברי רבינו אבל הר"ן כתב אפרש"י ותמהני א"כ מאי איריא מזיק אפילו איתנהו בעינייהו נמי אין להם תובעין ומשמע לי דה"ק כיון דמתנות כהונה ממון שאין לו תובעים הוא נהי דכי איתנהו בעינייהו מיחייב משום מצוה כי ליתנהו בעינייהו אין כאן מצוה ולא דין ממון הלכך פטור לגמרי ולפיכך נ"ל דאפילו בבא לצאת ידי שמים פטור ולא נתחוור לי מה שכתבו בתוספות דאיכא בין ל"ק ללישנא בתרא דלמאן דמפיק לה מדכתיב זה אפילו בבא לצאת ידי שמים פטור וללישנא בתרא כיון דלא פטר לה אלא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעים בבא לצאת ידי שמים חייב · ולא ידעתי למה דהנהו גווני דאמרינן בהו בפרק הגוזל (קג :) ובפרק המפקיד (לז') בספק ממון דחייב בדיני שמים לא דמו להאי כלל דהכא אי לא מיחייב משום מצוה משום מאי מיחייב ומיהו ודאי לתרתי לישני מדת חסידות הוא שישלם חדמייתי עלה בגמ' ת"ש בעל הבית העובר ממקום למקום וצריך כלומר שנצטרך למזונות נוטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני וכו' והרמב"ם כתב אינו חייב לשלם מפני שהוא ממון שאין לו תובע ידוע משמע דס"ל כדברי התוס' והרא"ש ופסק כלישנא בתרא לחומרא דאל"כ אמאי שבקיה לל"ק דיהיב טעמא מקרא ותו איכא למידק קצת הכי מדשני לישנא דרב חסדא דאמר פטור וכתב אינו חייב דמשמע אין ב"ד מחייבין אותו : **ישראל** שלח לחבירו בשר והמתנות כהן מותר לאוכלם ואינו חושש שמא גזלן המשלח בתוספתא דחולין פ"ח ופסקה הרמב"ם ז"ל : ומתנות אין נוהגים אלא בבהמה טהורה ולא בחיה ועוף זה פשוט דאם שור אם שה כתיב : **ומ"ש** ונוהגים בכלאים הבא מהעז והרחל שם בברייתא דריש לה מייתורא דאם

דרישה

ידיהם והגרגרנים נוטלין כו' ז"ל הגמרא פרק הזרוע אמר אביי חזינא הוה מטיבנא מתנות אמינא סבורי קא מחבבנא למצוה כיון דשמענא להא דתניא ונתן ולא שיטול מעצמו מיחטף נא הוה חטיפנא מימר אמינא הבו לי כיון דשמענא להא דתניא ר"מ אומר בני שמואל חלקם שאלו בפיהם (פי' שלקחו מעשר ראשון שלויים היו) מימר נמי לא אמינא ואי יהבו לי שקילנא כיון דשמענא להא דתניא הצנועים מושכים ידיהם והגרגרנים חולקין משקל נמי לא שקילנא לבר ממעלי יומא דכיפורא לאחזוקי נפשאי בכהני (פי' שבעיו"כ נאספו כהנים רבים ואי לא נטל היו סבורין שאינו כהן) עכ"ל הגמרא וברייתא זו הצנועים מושכים ידיהם לאו גבי מתנות זרוע ולחיים וקיבה נשנית אלא גבי לחם הפנים דתניא ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק נשתלחה ברכה בלחם הפנים וכל כהן המגיעו כזית יש אוכל ושבע יש אוכל ומותיר מכאן ואילך נשתלחה מאירה בלחם הפנים וכל כהן המגיעו כפול הצנועים מושכין ידיהם (ממנו דלא מהני להו מידי) והגרגרנים חולקים ע"כ ולכאורה תמוה מה הביא אביי ראיה מהאי ברייתא שהרי בלחם הפנים מתחילה גם הצנועים היו חולקין בזמן שהגיע לכל אחד דבר הראוי לו אלא שלאחר זמן כיון שלא היה ראוי לכהן שלא נשבעו ממנו משכו את ידיהן וכדפי' רש"י שם גם בפ' האיש מקדש דף מ"ג ע"א הביא הגמרא להאי ברייתא ופירשה כן וא"כ אינו ענין לסילוק וקבלת מתנות שהוא דבר הראוי לו שבאם ירצה ליתן לו אחד מישראל למה לא יקבלם . וע"ק דהא בגמרא לא נזכר שאביי לא היה רוצה לקבלם משום שהיו הרבה כהנים עמו וא"כ למה שינה רבינו וכתב בזמן שהכהנים רבים במעבקיים גם הרי"ף והרמב"ם והרא"ש לא כתבו האי ליסנא ומה ראה רבינו לכתוב כן . ונלע"ד ליישב כל זה ולומר בוודאי אביי דמשך ידו ולא רצה לקחתו לא מיירי דוקא בהרבה כהנים עמו כי בלאו הכי היה רוצה לעשות לפנים משורת הדין ולוותר מתנותיו שיתנם לכהנים אחרים הצריכים יותר ממנו א"כ משום שונא מתנות יחיה או משום שלא רצה להנות מהבריות אף שזה מצוה וזכות אלא שמתחילה שיפר שלקחו וטעמו דהוה סבר מצוה קעבד בזה וכשעמד על הדבר שאין מצוה במטיפה ואדרבה עבירה בידו סבר דיש מצוה באמירה ולסוף בלקיחה ואמר ששמע שהצנועין משכו את ידיהן למד מזאת הברייתא דאין שום צד מצוה בלקיחת המתנות שלנו ולא בשום מתנות כהונה אלא שהתורה זיכתה לו שבאם ירצה או יצטרך לקחתן שממוייבים הישראלים לפרנסם בזה דא"כ קשה למה משכו הצנועין את ידיהם וביזו המצוה אדרבה כיון שלא היו נשבעין ממנו מכ"ש דהוה להו לקבלן אחר שרצו ליתן לכן כדי להראות שאינם מקבלין כדי ליהנות ונשבע מהן כ"א לקיים מצות בוראם אלא בוודאי אין בקבלת מתנות כהונה שום צד מצוה וכיון שכן לא רצה אביי לקבלן. ולזה שיהנו ממנה שאר כהנים שצריכים לכך . ומש"ה הרי"ף והרא"ש שלא כתבו ללמד לנו דין שימשכו הצנועין יליקא אלא העתיקו דברי אביי ככתבו ולשונו כדי ללמד ממנו שמי שירצה להנות אחרים יכולים לעשות וליכא בזה ביזוי מצוה שהרי אביי משך ידו וזה ויתר אפילו בלא כהנים רבים כמ"ש אבל רבינו שבא ללמוד דעת טעם שימשכו ידיהם מהמתנות ושיש בזה צד צניעות וסיוב וזה לא נלמד ממה שאביי לא רצה לקחתם דישות איכא למילף מיניה ולא צד מיוב דאדרבא י"ל כשאינו רוצה לקבלן יש בזה ביזוי מצוה משא"כ כשיש שם הרבה כהנים וצריכין אותו יותר ממנו הלכך הוצרך להוסיף ולכתוב בזמן שהכהנים רבים במעבקיים שאז מסתמא הבעלי בתים ניחא להו ליתן ולהנות לכל אחד ואין בידם לעשות כן שהרי אם יתנו לכל אחד או לא יהיה שיעור נתינה לשום אחד מהם בזה למדנו רבינו דיעשה הכהן כמו בלחם הפנים דאמרינן שם שבענין שהצנועים משכו את ידיהן כדי שיטלו האחרים כן יעשה ג"כ במתנות . ומסיק שבאם הוא במקום שאין מכירין אותו יע"ל דזה נלמד ג"כ ממעשה דאביי שם ודו"ק . ודע שגם פריך הגמרא אהא דקאמר דבמעלי יו"כ דאיכא כהני טובא מותר ליקח כדי לאודועי נפשיה בכהנא . ולמה לא פרש ידו בדוכן וידעו מזה שהוא כהן ומשני כו' ע"ש זה לא קשה כאן (על דברי רבינו עכ"ה) למה קאמר דבמקום שאין מכירין אותו יטול ויפרוס ידו בדוכן . די"ל דדוקא לאביי פריך דגילה דעתו דלא ה"ה ניחא ליה לקחתו אם לא משום לאודועי נפשיה אבל שאר כהנים דרוצים ליהנות אלא שמשום שהצנועין מושכים בזה ס"ל כיון דאית ביה משום אודועי נפשיה אין עליו למנוע נפשו מלקחת המתנות וק"ל · [ד] ולא יהיה הכהן המזכה משרת בבית ישראל שרגיל ליתן לו המתנות י"מ דר"ל ליתן לאורחיו של הבע"ה ול"נ דא"כ עיקר חסר מן הספר וגם דוחק לפרש שלא יהא כהן משרתו של זה הישראל שירצה לזכות לו דא"כ מאי קאמר שרגיל ליתן לו המתנות בלא רגיל נמי (ובש"ע לא כתב שרגיל אלא ז"ל ושלא יהא כהן המזכה משרת בבית זה שמזכה לו המתנות שמא יזכה בע"כ . ונראה דר"ל דאבי' אם אין רגיל ליתן לפ"ה אפי' פעם אחת אין לכהן המשרת לזכות את רבו שמא יזכה בע"כ) ועוד דאם כן קשה שום קיצור לשון במ"ש רבינו אח"כ ז"ל אבל אם אין הזוכה ת"ח או כהן המשרת בבית ישראל ומזכה לאורח ת"ח שדין זה כאורח ה"ל להזכיר ג"כ ברישא ודין זיכוי לב"ה הו"ל להזכיר ג"כ בסיפא . שוב ראיתי במיימוני פ"ט דה' בכורים סימן כ"א שכתב וז"ל כהן שהיו לו הכרים שנותנין לו המתנות אם רצה לזכות בהן לישראל חבירו ה"ז מזכה לו ואע"פ שלא באו לידו כו' עד והוא שיהיה ישראל הזוכה לו חבירו אבל אם היה הכהן שמשו של ישראל זה אינו מזכה לו עד שיבאו לידו שמא יזכה בע"כ עכ"ל . והנה פשוט שפי' וכוונת הרמב"ם הוא שר"ל והוא שיזכה הכהן לחבירו למעוטי לאדונו ורבו וכמו שסיים וכתב וז"ל אבל אם היה הכהן שמשו של ישראל זה ר"ל של זה שמזכה לו המתנות אינו מזכה לו עד שיבאו לידו ולא הזכיר שם דין אסור זיכוי לאורח של ב"ה שרגיל לזכות לו והוא פלוגתא בעיני ספרי בגמרא פרק הזרוע והלחיים הקיבה גופא דעובדא אזיכוי דאורח קאי . וגם קשה שהכ"מ כתב שם ז"ל . ומ"ש אבל אם היה הכהן שמשו שם גבי עובדא דרבא הוה בזיכוי לאורח ואין הרמב"ם מקים דין זיכוי לאורח לדין זיכוי לבעל הבית . ונלע"ד ליישב כל זה בהקדים לפנינו מתחילה לשון הגמרא .

והוא

פרישה

בע"א אותו ענין יצא לו למשכה : (יח) כהן שיש לו מכירין שרגילין ליתן לו כו' דאל"כ הוה כדבר שלא בא לעולם שלא חל עליו הזיכוי אבל כשרגילין ליתן לו ה"ל כבא לידו וכדמסיק רבינו ומה"כ כתב רבינו אחר זה במשרת שרוצה לזכות לרבו הרגיל ליתן לו דאם לא היה רבו רגיל ליתן לו בלאו ה"כ לא היה זכוין זיכוי ועד"ר : (יט) משרת כו' שרגיל ליתן לו מתנות פירוש ויזכה המתנות לרבו קודם שבאו לידו ודוקא ממתנות שרבו רגיל ליתן לו אסור לזכותו אבל יכול לזכותו לרבו שיקבל מתנות מאחרים שרגילים ליתנם לו אם רבו ת"ח וצריך לכך ועד"ר ובש"ע : (כ) פטור מדיני אדם משום שהוא ממון שאין לו תובעין שהרי יכול ליתן לכל מי שירצה אבל מ"מ אם הוא עדיין בעין ב"ד כייפין ליה (ומנדין אותו אם לא יתן עכ"ה) משום מצות הפרשה עי' בר"ן הביאו ב"י · (כא) ואינו חושש שמא גזלם שמשלח אלא לקחם :
(כב) אין נוהגין אלא בבהמה טהורה ולא בחיה ועוף הטעם דאם שור אם שה כתיב ·
(כג) ונוהגין בכלאים הבא מהעז והרחל מרבינן מיתורא דאם שה גמ' :

ובענין

שבא מעז והרחל (כד) **ובענין** [ס] ג מתנות כוי הבא מבהמה וחיה כתב הרמב"ם כוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות צבי הבא על העז וילדה חייב בחצי מתנות אם שה אפילו מקצת שה אבל תיש הבא על הצביה הולד פטור מכל המתנות ע"כ ואיני מבין דבריו למה מפרישין כל המתנות כיון שאינו חייב ליתנם והלא אינן

דאם: **ובענין** מתנות כוי הבא מבהמה וחיה כתב הרמב"ם כוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות: צבי הבא על העז וילדה וכו' בפרק הזרוע ת"ר הזרוע והלחיים והקבה נוהגים בכלאים ובכוי ר"א אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל חייב במתנות מן התיש ומן הצביה פטור מן המתנות מכדי קי"ל דלענין כסוי הדם ומתנות לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התיישה ובין לר"א ובין לרבנן מספקא להו אי חוששין לזרע האב ובשה ואפילו מקצת שה פליגי בשלמא לרבי אליעזר וכו' אלא לרבנן נהי נמי דסברי שה ואפילו מקצת שה פלגא ליסקול ואידך פלגא ליתא ליה לייתי ראיה דאין חוששין לזרע האב ושקול אמר רב הונא בר חייא מאי חייב נמי דקאמ' בחצי מתנות הא דאמר מכדי קי"ל דלענין כסוי הדם ומתנות לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התיישה וכו' פי' דבפ' אותו ואת בנו מקשה אהאי ברייתא במאי עסקינן אילימא בתיש הבא על הצביה וילדה בשלמא כרבי אליעזר וכו' אלא לרבנן נהי דקסברי שה ואפילו מקצת שה פלגא לא יהיב ליה אידך פלגא ליתא ליה לייתי ראיה דחוששין לזרע האב ושקול ואסיקנא דלא משכחת להאי פלוגתא דרבנן ור"א אלא בצבי הבא על התיישה וכו' ובפרק הזרוע אמרינן בתר הכי כי אתא רבין א"ר יוחנן כוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דתניא שה מה ת"ל אם שה לרבות את הכוי · וכתב הר"ן פרש"י דאע"ג דמספקא לן אי חוששין לזרע האב להכי אהני ריבוי דאפי' לית ביה אלא מקצת שה חייב אף בחצי האחר דבכלהו רבויית הוא מחייב בפלגא דשה ואפילו מקצת שה משמע ואהני ריבויא דאם לאידך פלגא והאי פירושא לא נראה לי דכיון דאיצטריך רבויא בפשוט מיניה דחוששין לזרע האב דאי אין חוששין או אפילו הוא רק ספק אי חוששין אמאי אצטריך קרא לריבוייא ובריש פרק בתרא דיומא (עד.) נמי אמרינן גבי הא דתניא כוי וחצי שיעור הואיל ואינו בעונש אינו באזהרה ת"ל כל חלב ומוכחינן מינה דכוי בריה בפני עצמה דאי ספיקא וכי אצטריך קרא לרבויי ספיקא לפיכך נראה לי דרבין ורבי יוחנן דאסיק דכוי לרבנן חייב בכולהו מתנות לאו בצבי הבא על התיישה מוקי לה אלא ס"ל דכוי בריה בפני עצמה ורבייה קרא ושויה כבהמה ומיהו מודה לרב הונא בר חייא דכוי הבא מן הצבי ומן התיישה אינו חייב אלא בחצי מתנות ומדברי הרמב"ם ז"ל למדתי שכ"כ בפ"ט מהלכות בכורים הכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות צבי הבא על העז וילדה חייב בחצי מתנות אם שה אפילו מקצת שה ע"כ אבל אינו נראה כן מסוגיא דאותו ואת בנו עכ"ל הר"ן ז"ל ונראה דהיינו מדתני בפ' אותו ואת בנו (עט:) רבי אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו כוי אין אותו ואת בנו נוהג בו אמר רב חסדא אי זהו כוי שנחלקו בו רבי אליעזר וחכמים הבא מן התיש ומן הצביה וכו' דמשמע בהדיא דכוי לא בריה בפני עצמו הוא אלא הבא מן הבהמה ומן החיה הוא ורבינו הבין בדברי הרמב"ם שדעתו לומר דכוי היינו דבר הבא מן הבהמה ומן החיה כדמשמע לן וקאמר דמפרישין ממנו כל המתנות ולא יתנם כולם לכהן דבגבי הבא על העז יתן החצי ובתיש הבא על הצביה לא יתן כלום והוקשה לו כיון שאינו נותנם למה הוצרך להפרישם ועוד יש לתמוה על הרמב"ם לפי' זה דמנ"ל הא דרבי יוחנן חייב בכל קאמר משמע דחייב ליתנם כולם לכהן ותו דמשמע דמייתי ליה תלמודא לומר דליתא לדרב הונא דאמר מאי חייב דאמרי רבנן חייב בחצי מתנות דהא רבי יוחנן אמר דחייב בכולהו מתנות:

ולישב דברי הרמב"ם נראה דודאי סבר דכוי בריה בפני עצמה היא כמו שכתב הר"ן וכרבי יוסי בפרק אותו ואת בנו וכרב יהודה דאמר התם הכי ורב חסדא דאמר בפרק אותו ואת בנו איזהו כוי שנחלקו בו ר"א וחכמים הבא מן התיש ומן הצביה סבר דכוי זה הבא מן הבהמה ומן החיה וכת"ד התם הכי ולא קי"ל כוותיה ועי"ל דלא גרים הרמב"ם בברייתא דפרק אותו ואת בנו כדברי רבי אליעזר כוי אין אותו ואת בנו נוהג בו אלא הכי גרים מן התיש ומן הצביה אין אותו ואת בנו נוהג בו כמו שהיא שנויה בפרק הזרוע גבי מתנות דהשתא ע"כ לא"ג בדברי ר"א איזהו כוי דרבי אליעזר לא איפליג אלא אכלאים ולא אכוי ואע"ג דרש"י דחה גירסא זו בברייתא משום דא"כ מאי אתא ר"ח לאשמועינן י"ל דטובא אשמועינן דלא נימא דהא דא"ר אליעזר הבא מן התיש ומן הצביה לאו דווקא דה"ה לבא מן הצבי ומן התיישה ולא אתא אלא לאפוקי הבא מן העז ומן הרחל וכדאמר רב פפא לענין אותו ואת בנו משכחת לה לפלוגתייהו דרבנן ורבי אליעזר בין בתיש הבא על הצבי בין בצביה הבא על התיישה קמ"ל וכן מתבאר מדברי הרמב"ם עצמו בכיסוי הדם דכוי בריה בפני עצמה הוא: ומ"ש הכוי מפרישין ממנו כל המתנות היינו לומר דמפרישין ונותנן לכהן כולם שאע"פ שהוא ספק נתרבה מאם וכדרבין א"ר יוחנן ובצבי הבא על העז פסק דחייב בחצי מתנות כרבנן דאמרי חייב וכדאסיק רב הונא בר חייא ובתיש הבא על הצביה פסק דפטור וכדאסיק רב פפא בפרק אותו ואת בנו דלענין מתנות לא משכחת לפלוגתייהו דר"א ורבנן אלא בצבי הבא על התיישה ובתיש הבא על הצבייה ליכא לאוקומי דא"כ לרבנן נמי ליפטר דהכי נמי דאפילו מקצת שה אמרינן מאן לימא לן דאיכא מקצת שה דילמא אין חוששין לזרע האב וכולה צבי הוא והמעיין ואל יקשה על מ"ש

לאכלן וזה מותר לאמן דקי"ל כרב דמתנות כשנה גזולות והלוקח מותר לאכלן וכ"כ הרמב"ם להדיא כמו שיתבאר בסוף סימן זה וי"ל דמ"ש רבינו מותר לאוכלן אינו אלא לומר דמותר לקבלן ממנו לכתחלה דאם היה יודע שהמשלח גזלן לא היה רשאי לקבלן ממנו כשם שאינו רשאי לקנותן ממנו כמ"ש הרמב"ם להדיא והטעם משום שלא יחזיק ידו על הגזל אבל אם קבלן ממנו אין שום איסור באכילתן ועיין בפי' המשניות דהרמב"ם סוף פרק הזרוע · אבל הרמב"ם והסמ"ג דקדקו בלשונם ולא כתבו מותר לאוכלם אלא כך כתבו אינו חושש שמא עבר זה וגזלן כלומר ומותר לקבלן ממנו: **ובענין** מתנות כוי הבא מבהמה וחיה כתב הרמב"ם כו' הב"י כתב דרבינו מפרש בדברי הרמב"ם דכוי היינו דבר מבהמה וחיה ומפרישין ממנו כל המתנות ולא יתנם כולם לכהן דבגבי הבא על העז יתן החצי ובתיש הבא על הצבייה לא יתן כלום והוקשה לו כיון שאינו נותנם למה הוצרך להפרישם והלא אינן טובלין · ועוד הקשה ע"ז הב"י ע"ש וכתב ב"י דהרמב"ם דקאמר כוי מפרישין ממנו כל המתנות מדבר בכוי שהוא בריה בפני עצמה ומפרישין ונותנן לכהן מריבויא דאם שה וכדרבין א"ר יוחנן ובגבי הבא על העז פסק דחייב בחצי מתנות כרבנן דאמרי חייב וכדאסיק רב הונא בר חייא בפ' הזרוע ובתיש הבא על הצבייה פסק דפטור וכרב פפא בפ' או"ב וכן פי' הר"ן לדעת הרמב"ם ומה שהיה קשה להר"ן מסוגיא דפ' או"ב יישבו הרב ב"י · ולי נראה לפרש שגם רבינו הבין מלשון הרמב"ם דמדבר בכוי שהוא בריה בפני עצמה כי לא יתכן לפרש לשונו בענין אחר והרב מהרש"ל הגי' וא"ו בדברי רבינו של"ל ובענין מתנת כוי והבא מבהמה וחיה כתב הרמב"ם כו' ובלשון זה כתב בסימן כ"ח סעיף ד' גבי כסוי הדם והיה קשה לרבינו דאם דעת הרמב"ם דבכוי מפרישין ממנו כל המתנות ונותנן לכהן מרבויא דאם וכדרבין א"ר יוחנן א"כ קשה למה כתב כוי אף ע"פ שהוא ספק דמי איכא ספיקא קמי שמיא וכיון דקרא רבייה ודאי לאו חיה הוא ולאו בהמה הוא אלא בריה בפני עצמה הוא וה"א להדיא בריש פ' בתרא דיומא ואי כוי ספיקא הוא אצטריך קרא לרבויי ספיקא דמי איכא ספיקא קמי שמיא אלא בריה בפני עצמו הוא וע"ש בתו' בד"ה כוי בריה וכד"ה אילטריך שמתרצין כל היכא דמרבינן ספיקא מקרא ועוד דהו"ל להביא טעמא מקרא דכתיב אם לרבות כוי כמ"ש בגבי הבא על העז ולכן היה רבינו מפרש דעת הרמב"ם דמיירי בכוי שהוא בריה בפני עצמה ולא הכריעו בה חכמים אי מין חיה או מין בהמה הוא וכרבי יוסי בפ' או"ב ואעפ"י שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות ונותנן לכהן דכיון דהספק הוא מחמת חסרון חכמה צריך להפריש המתנות בכדי לצאת ידי שמים דאף על פי דאינו חייב משום מצוה ליתנן לכהן ואינו עובר מ"מ אם אינו נותנן מ"מ מפרישין ונותנן לכהן וזהו שדקדק וכתב מפרישין ממנו כל המתנות דאילו היה סובר דחייב ליתנן לכהן משום מצוה מרבויא דאם כפי' הר"ן והב"י היה לו לומר חייב ליתן לכהן כמ"ש באותו פרק בכל דוכתא דחייב ליתן לכהן · ובכלאים הבא מבהמה וחיה פסק כרבנן וכדאסיק רב הונא בר חייא ודלא כרבין אמר רבי יוחנן והוקשה לו למה מפרישין כו' והלא אינן טובלין · ולא הוה קושיא כל עיקר למאי דפרישית דאעפ"י דאינו חייב ליתנן משום מצוה מ"מ כיון דהספק הוא מחמת חסרון חכמה מפרישין ונותנן לכהן כדי לצאת ידי שמים ודוקא בכוי דהספק הוא מחמת חסרון חכמה אבל בצבי הבא על התיישה דמספקא להו אי חוששין לזרע האב לא צריך להפריש החצי האחר אפילו לצאת ידי שמים דאין הספק מחמת חסרון חכמה והרב ב"י הלך לשיטתו ופסק בש"ע דנוהגין

פרישה

(כד) ובענין מתנות כוי הבא מבהמה וחיה כ' הרמב"ם וכו' מש"ר כוי הבא מבהמה וחיה אין זה לשון הרמב"ם שהרמב"ם כתב סתם כוי אע"פ כו' כמו שהעתיקו רבינו אלא שרבי' הבין שמ"ש הרמב"ם כוי ר"ל שהוא כלאים מבהמה וחיה ומ"ש הרמב"ם אע"פ שהוא ספק ר"ל שספק אם חייב במתנות או לא משום ספק אם חוששין לזרע האב. ומ"ש הרמב"ם מפרישין ממנו כל המתנות ביאר רבינו שעכ"פ צריך להפרישם ואח"כ מבאר והולך מה יעשה עמהן אחר שהפרישן ואמר דבכלאים שבא מן צבי הבא על העז חייב בחצי מתנות דשה ואפי' מקצת שה אבל כלאים הבא מן תיש הבא על הצבייה הולד פטור מכל המתנות כך הבין הוא דברי הרמב"ם ולכן תמה עליו וכתב איני מבין דבריו כו'. ולכאורה היה נראה דאין מקום לתמיהתו דהא דכתב הרמב"ם צריך להפרישם היינו דבא לצאת ידי שמים וכמ"ש לעיל בשם התוס'. אבל זה אינו שהרי הרמב"ם בא להודיענו דין תורה דהוא יליף מקרא ולא לצאת ידי שמים וגם א"ל שרבי' הבין להרמב"ם ג"כ שמדבר בכוי שהוא בריה בפ"ע ואפ"ה מתמה עליו כיון דא"צ ליתנו מחמת ספק ג"כ לא היה צריך להפרישם. דהא רבי' התחיל וכתב בענין כוי הבא מבהמה וחיה כתב הרמב"ם מוכח מזה דפי' לדברי הרמב"ם דמכוי הבא מבהמה וחיה איירי. אבל הפי' הנכון בדברי הרמב"ם שסובר כוי הוא בריה בפ"ע והוא ספק בהמה ספק חיה כרבי יוסי בפרק אותו ואת בנו וכרב יהודה ורבייה קרא לשויה כבהמה ומש"ה צריך להפריש כולן וליתנם לכהן אבל צבי הבא על העז א"צ להפריש כולן אלא חציה יפריש ויתן לכהן ועל חציה השני לימא לכהן זיל אייתי ראיה דאין חוששין לזרע אב ושקול. ובתיש הבא על הצביה פטור מכולן דאמר לכהן זיל אייתי ראיה דחוששין לזרע האב ולפ"ז דברי הרמב"ם כולם נכונים למבין וכן ביארם הר"ן וב"י. (ומ"ש הרמב"ם אם שה אפי' מקצת שה לא מיעוטא דאם אלא ממשמעות שה אפי' כל דהו משמע לב"ע כמ"ש לעיל

דרישה

והוא כי שם בפרק הזרוע והלחיים ריש דף קל"ג איתא אמר רב יוסף האי כהנא דלית ליה צורבא מרבנן בשבבותיה ומזקא ליה ספתא לזוזי ליה מתנותיה כו' עד אתא לקמיה דרב יוסף אמר כי אמרי אנא באמר שמעיה בע"כ מזכיה כו'. והנה לי' הגמרא משמע דר"ל דדוקא לאמר מותר לזכות אבל שמעיה שיזכה לרבו לא דע"כ מזכה ליה. ואע"ג דשם השיב רב יוסף כן דלאסור למשרת הכהן לזכות לאורחותיו ה"ה המתארחין אצל רבו. הרמב"ם מפרשו דמיניה נפקא דכל טעמא הוא דמדאסר לזכות לרבו דה"ה דאסר לזכות לאורחים של רבו. א"כ מה שמזכה לאורחים הוה כאילו זוכה לרבו כי זה כבוד שלו וגם לא יאכלו אצל ב"ה אם יאכלו אלו המתנות מש"ה לא כתב הרמב"ם אלא האי דינא דאסור לכהן המשרת לזכות לרבו כלשון הגמרא. וגם משמע לי מל' הרמב"ם שכתב שלא יזכה בע"כ דר"ל האדון ורבו יזכה במתנות ויטלם לעצמו בלא רשותו וגזלנו ומש"ה לא אסר אלא עד שלא באו לידו דהכהן המשרת אבל אם כבר באו לידו דהכהן המשרת ס"ל דמותר לו לזכות לרבו דאף ח"ת שלא לדעתו צריך למסור וליתן לו מ"מ כיון שכבר קיים מצות הפרשת מתנות כהוגן כ"ל כאילו הכריחו למשרת ליתן לו מתנות אחרות ומש"ה נראה דלא אסרו אלא לזכות לרבו ממתנות שיתן לו רבו אבל ודאי מותר לזכות לרבו שיקבל מתנות מאחרים שרגילין ליתן לו דהא האסור על כל פנים יוצא ונתן המתנות לרבו בגיוו וברשות הכהן. ולזה כ"ל שנתכוון ג"כ רבי' במ"ש ולא יזכה הכהן המזכה משרת בבית ישראל שרגיל ליתן לו ר"ל שאסור לכהן המשרת לזכות לרבו המתנות שרגיל רבו ליתן לו. ומ"ש הרגיל אין להקשות אפי' לא רגיל נמי די"ל דאורחא נקט דכיון שרגיל לזכות לו מ"ה שייך לומר שהכהן יאמר לרבו המתנות שדרכך ליתן לי זכה אתה בהן לע"ע מש"ה כשאינו רגיל לזכות למשרתו אינו אלא שיתבע בפה לומר תן לי המתנות ואזכה בהן קודם הפרשתן. א"נ כגוונא דשמא יזכה בכהן בע"כ אינו שייך כ"א ברגיל וק"ל. והא דלא נקט רבי' ברישא ג"כ אלא זהו הכהן המשרת לאורחותיו של רבו משום דנ"כ לשון הגמרא נקט כל' הרמב"ם הנ"ל ובסיפא נראה דט"ס הוא וכן צ"ל או כהן המשרת בבית ישראל ומזכה לרבו או לאורחי ה"מ והו"ק טוב מצאתי בטור י"ד ישן נושן של קלף שגירסא זו ודוקא שמזכה ת"מ והטעם דמוקם לו אבל אם אין הוכה ת"מ או שאין הטעם דמוקה לו או כהן המשרת בבית ישראל או מזכה לאורח ת"מ כו' אסורים הרי לפנינו בהדיא שגרס בסיפא תרתי כן שמזכה לב"ה ישראל או לאורחיו שאסור וברישא לא גרים שום אסת מהכן תרתי בבא וא"ש טפי אף שמצאתי שהגיהו שם באותו נוסח של קלף כמו שמדפסו לפנינו ברישא ובסיפא לעד"נ אותו נוסח ישן מדויק טפי וק"ל: [כ] ובענין כוי הבא מבהמה וחיה לעיל בסימן כ"ח בענין כסוי הדם כתב רבינו וז"ל וכוי שהוא ספק חיה וכלאים הבא מבהמה וחיה וכאן לא הזכיר כוי שהוא ספק חיה משום דס"ל כוי שהוא ספק חיה פטיא ופטורה משום חיה"כ ולא בא לכתוב אלא הדין אם יש לך בהמות אלא או מאם אבל במאמר מקומות בחלב בסימן ס"ד ובדם בסימן ס"ו ובגיד הנשה בסי' ס"ה כתב בכל מקום כוי סתם וסמך אמ"ש לעיל בסימן כ"ח דכל תרווייהו בהם כוי הן הבריה בפני

חדושי הגהות

במקום אשתו ויכול לאכול אותן ולעשות עמהן מה שירצה בלי רשות אשתו וכמו שאחר יכול ליתן לבעל כהנת אפי' הוא ישראל ואין אשתו עמו כדברי הרמב"ם רש"ל בסימן ו' וכ"כ הפרישה והב"ח ודמש"א כתבו שיש השמטה בספרי רבינו בעל הטורים וכצ"ל ולא עוד אלא שאפילו בעלה ישראל אוכל בשבילה וכ"ש שפטור בשבילה (כנה"ג) ועיין עי'

ט"ז: ג רש"ל וב"ח גורסים ובענין מתנות כוי והבא מבהמה וחיה ע"ש ובכנה"ג:

אינן טובלין (כה) וא"א הרא"ש ז"ל כתב כוי חייב בכל המתנות דתניא אם שה לרבות כוי ע"כ [ו] ונראה שרוצה לומר דוקא בצבי הבא על התיישה דבמה נפשך יש כאן מקצת שה אבל תיש הבא על הצביה פטור דשמא אין חוששין לזרע האב ואין כאן אפילו מקצת השה (כו) ואין נוהגין בקדשים ובבכור ומיהו בכור קודם שבא ליד כהן שנתערב בבהמות אחרות חייב ליתן מהן המתנות שיאמר הכהן על כל אחת ואחת תן לי מתנותיה ואם אתה אומר שהוא בכור (כז) א"כ תן לי כולה ד (כח) אבל בכור שניתן לכהן במומו ומכרו לישראל שגם הוא פטור מן המתנות אם נתערב באחרות אם רבים שוחטים אותן כולם פטורים שכל אחד יאמר שלי הוא הבכור ואם אחד שוחט את כולן אין פוטרים לו אלא אחד מהם : [ז] ונוהגין בין בארץ ישראל בין בחוצה לארץ ובכל זמן כ"כ הרמב"ם (כט) ורש"י [ח] פסק שאין נוהגין בזמן הזה וכ"כ ה"ר מאיר מרוטנבו"רק וכן נוהגין

דנוהגין מתנות גם בכוי כלומר דמייתין בהן כמו בשור ושה ולא נהירא אלא כדפרי' :

ומ"ש ואע"א הרא"ש כתב וכו' בפרק הזרוע ופסק כרבנן אמר רבי יוחנן וכן כתב האלפסי וכתב רבינו דרצה לומר דוקא בצבי הבא על התיישה כו' פי' לפירושו דבתיש הבא על הצבייה כיון דשמא אין חוששין לזרע האב ואין כאן אפילו מקצת שה לית לן למימר דמרבויא דקרא מרבינן ליה אפילו מה שאינו מקצת שה דתפסת מועט תפסת תפסת מרובה לא תפסת. ואיכא למידק אמאי לא פי' דברי הרא"ש דמפרש לרבנן א"ר יוחנן דמדבר בכוי שהוא בריה בפני עצמה ולא אותו כוי שלא הכריעו בו חכמים אי מין חיה או בהמה הוא דמי איכא ספיקא קמיה שמיא אלא בכוי דאינו לא חיה ולא בהמה ויש לומר דבברייתא דרבנן אמר רבי יוחנן הכי קתני בה שור מת"ל אם שור לרבות את הכלאים שה מת"ל אם שה לרבות את הכוי מדנקט קרא לרבויא דכוי בהדי רבויא דכלאים שמעינן דבכוי שהוא כלאים הבא מבהמה וחיה קאמר. ותו דאם כן קשה להרא"ש אמאי לא הביא בפסקיו דין כוי הבא מבהמה וחיה וכדאסיק רב הונא בר חייא לרבנן דחייב בהני מתנות אלא בע"כ דהרא"ש מפרש כל הסוגיא בכוי הבא מבהמה וחיה ופסק כרבנן אמר רבי יוחנן. והר"ן הקשה דכיון דרבויא דאם אתא לגבי הבא על התיישה אם כן נשמע מינה דחוששין לזרע האב דאי אין חוששין אמאי איצטריך קרא לרבויי ולא קשה מידי דאיכא למימר דבהאי רבויא גלי לן קרא דאין חוששין דלהכי מיחייב במתנות או שמא אף על פי דחוששין רחמנא חייביה במתנות הלכך לא נפקא מידי ספיקא הי חוששין או אין חוששין :

ואין נוהגין בקדשים ובבכור וכו' עד אחד מהם משנה וגמרא שם (דף קל"ב) וכ"כ הרמב"ם. והר"ן הבין דבריו בדרך אחר והשיג עליו. ב"י ואין ספק שהר"ן ז"ל לא היה לפניו נוסחא זו שבידינו היום בספרי הרמב"ם : ונוהגים בין בארץ כו' משנה ר"פ הזרוע : ומ"ש שרש"י פסק שאין נוהגין בזמן הזה כלומר בח"ל בזמן הזה כ"כ ר"פ ראשית הגז ור"פ שלוח הקן וכ"כ בפ"ק דשבת (דף י') והטעם הוא דנהוג עלמא השתא כרבי אלעי בין בראשית הגז בין במתנות ואע"ג דבימי חכמי התלמוד לא נהוג כוותיה במתנות השתא הא קא חזינן דנהוג כוותיה ולא משנינן מנהגא וכן נראה דעת הסמ"ג והרשב"א בת"ה הארוך כתב די"ל דבבבל ובמקומות שבח"ל שתרומה ומעשר נוהגים בהם תקנו בהן מתנות אבל בשאר ח"ל שאין תרומות ומעשרות נוהגים בהם אף מתנות אין נוהגין בהם מיהו לשון רבינו שכתב ורש"י פסק כו מתיישב ובאגודה מצאתי שכתב פ' הזרוע וז"ל ושאלתם למה לא נהגו ליתן מתנות כהונה בתשובת רש"י כתב דנהגו עלמא כר' אלעאי בראשית הגז וכו' ונראה משם שהיה תשובת מהר"ם ומעפ"י שהמ"כ כתב דהר"מ ז"ל אמר דנוהגים בזמן הזה וכן המיימוני והאלפסי זהו להלכה אבל למעשה כתב הר"מ גופיה דהמנהג שלנו הוא על פי מה שפסק רש"י בתשובה ובזה מתיישב מ"ש רבינו ורש"י פסק שאין נוהגים בזמן הזה וכ"כ הר"מ מרוטנבור"ק דר"ל לומר דרש"י פסק כן בתשובה וכ"כ הר"מ מרוטנבורק שכן פסק רש"י בתשובה ושעל פיו נהגו כן אבל ודאי להלכה ס"ל להר"מ כהרמב"ם כדכתב הרא"ש ר"פ ראשית הגז וה"ר ירוחם והאגודה עצמו ע"ש מהר"ם דמדינא מתנות נוהגים בזמן הזה אלא דלמעשה כתב מהר"ם דהעולם נמשכו אחר פסק רש"י וע"כ לא נהגו ליתן מתנות לכהן

מ"ש שהרמב"ם כותב דכוי בריה בפני עצמה היא ממ"ש בפ"א מה' מאכלות אסורות כלאים הבא מבהמה טהורה עם חיה טהורה הוא הנקרא כוי וחלבו אסור וכו' שזו נוסחא משובשת ובנוסחא ההמיינית אין כתוב בבבא זו הוא הנקרא כוי אלא בבבא של מעלה ממנה כתוב וכל שיסתפק לך אם הוא מין חיה או מין בהמה והוא הנקרא כוי חלבו אסור : ומ"ש רבי' על דברי הרא"ש ונראה שר"ל דוקא בצבי הבא על התיישה וכו' אינו נ"ל דא"כ לא הוה שתיק מלפרושי אלא אף בתיש הבא על הצבייה קאמר דחייב מריבויא דקרא וכמ"ש הר"ן בשם רש"י ז"ל וכך הם דברי רבינו ירוחם שכתב כוי שהוא ספק בהמה ספק חיה שנולד מתיש וצבייה או בהפך חייב בכל המתנות ע"כ : ואין נוהגין בקדשים ובכור פשוט שם במשנה (קל"ב) : ומיהו בכור קודם שבא ליד כהן שנתערב בבהמות אחרות חייב ליתן מהם המתנות וכו' שם במשנה (קל"ב) בכור שנתערב בק' בזמן שק' שוחטין את כולן פוטרין את כולן אחד שוחט כולן פוטרין לו אחד ופרש"י בכור של ישראל שנתערב בק' בהמות אחרות בזמן שק' בני אדם שוחטין את מאה הבהמות פוטרין את כולן ממתנות כהונה דכל אחד יכול לדחות את עצמו ולומר ככהן בכור שלי הוא ואם אחד שוחט את כולן אין פוטרין אותם מאה בהמות מליתן מתנות לכהן אלא אחד הואיל שהוא שוחט את כולן הבל אחד יכול לפטור מן המתנות שהי אפשר שלא יהא הבכור אחד מהם ומן הבכור אין נותנין מתנות שאין קדושה חלה על קדושה ובגמ' ואמאי יבוא עליו כהן משני צדדין ולימא ליה הי בכור הוא כוליה דידי הוא ואי לאו בכור הוא הב לי מתנתא ופירש"י אמאי פוטרין את כולן הא יכול כהן לבא עליו משני צדדין כלומר בשני כחות א"ר אושעיא בבא ליד כהן ומכרו לישראל במומו כלומר הא דקתני מתני' דפוטרין את כולן בבא אותו בכור לידי כהן ונפל בו מום קבוע וחזר ומכרו לישראל דאי אפשר לומר אי בכור הוא כוליה דידי הוא : ב' הר"ן ומדברי הרמב"ם בפ"ט מהל' בכורים נראה שהוא מפרש דכיון דבכור זה נתערב בבהמות של ישראל ולקח הכהן האחד מן הספק הרי הוא כמי שזכה בו הכהן ונתנו במומו לבעליו עכ"ל נראה שכ"כ הר"ן לפי שמלא להרמב"ם שכתב וז"ל ספק בכור חייב במתנות מפני כך אם בכור הוא כולו לכהן ואם אינו בכור מתנותיו לכהן והם נסתפק בשנים ולקח הכהן האחד הרי השני פטור מן המתנות עשאוהו כמי שזכה בו הכהן ונתנו במומו לבעליו ע"כ ועלה בדעתו ז"ל שכ"כ הרמב"ם מהא דאמרינן אמתניתין ואמאי יבא עליו כהן משני צדדין וכו' ואוקימנא בבא ליד כהן ומכרו לישראל במומו ואם כוונת הר"ן היתה זו דברים תמוהים הם שאין ספק שדברים אלו לא הוציאם הרמב"ם ממקום זה דתלמוד ערוך הוא בפ"ב דבכורות דתנן הקם רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהם כאחד רבי יוסי הגלילי אומר שניהם לכהן שנאמר הזכרים לה' וחכמים אומרים אי אפשר לצמצם אלא אחד לו ואחד לכהן רבי טרפון אומר הכהן בורר לו את היפה רבי עקיבא אומר משמנים ביניהם והשני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות ורבי יוסי פוטר ובגמ' מ"ט חייב במתנות א"ר יוחנן הואיל וכהן בא עליו משני צדדין דה"ל אי בכור הוא כולו דידי הוא אי לא בכור הוא הב לי מתנות מיניה. רבי יוסי מ"ט אמר רבא עשו את שאינו זוכה כזוכה ואע"ג דלא מטא לידיה כמאן דמטא לידיה וזבניה לישראל במומיה הרי זה מבואר לר' יוסי דהלכה כוותיה כדברים אלו של הרמב"ם ודין זה דבכור שנתערב במאה וכו' כתב שם הרמב"ם בסמוך וז"ל בהמת קדשים בכלל נמומה ואינה חייבת במתנות שנתערבה בבהמות אחרות אפילו אחת במאה בזמן שכל בהמה מהן לאחד כולן פטורין שכל אחד ואחד ספק והמע"ה היה אחד הוא השוחט את כולם פוטר מתנות אחד מהם בלבד והרי זה מבואר כפשטא דמתני' וגמרא דפרק הזרוע ממש הלי' דבמקום דקתני מתני' בכור כתב בהמת קדשים שנפסלה במומה וטעמא משום דס"ל ז"ל דבכו"ר דקתני מתני' לאו דוקא דה"ה לכל בהמת קדשים שנפסלה במומה ואינה חייבת במתנות שנתערבה באחרות ומ"מ אין אנו צריכין לידחק בפי' דברי רב הושעיא לדעת הרמב"ם כמו שנדחק הר"ן ז"ל לדעתו : ונוהגין בין בארץ בין בחוצה לארץ שם במשנה : ומ"ש ובכל זמן כ"כ הרמב"ם בפ"ט מה' בכורים וז"ל ומצוה זו נוהגת תמיד בין בפני הבית בין שלא בפני הבית ובכל מקום בין בארץ בין בח"ל ומפשטא דתלמודא הכי משמע דבפרק הזרוע סברי כולהו אמוראי דמתנות נוהגים בח"ל אף בזמנם שלא היה הבית קיים : ומ"ש בשם רש"י שאין נוהגים בזמן הזה לכאורה אין הלשון מדוקדק דרש"י לא תלה הדבר בזמן אלא במקום דהכא דאיתא בפרק ראשית הגז (קלו:) אמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כתלתא סבי כרבי אלעאי בראשית הגז דתניא רבי אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ כתב רש"י כרבי אלעאי בראשית הגז והוא הדין למתנות כלומר דחד טעמא הוא דיליף נתינה נתינה מתרומה ומה שתלה רבינו הדבר בזמן לדעת רש"י הוא משום דבפ"ק דשבת (י:) קאמר רב חסדא הוה נקיט בידיה תרתי מתנתא דתורא וכתב שם רש"י אע"ג דרב חסדא בח"ל הוה לא ילפינן מהכא דמתנות נוהגות בזמן הזה דהאידנא נהוג עלמא כרבי אלעאי בראשית הגז וכן מתנות ובימי רב חסדא אכתי לא נהוג כרבי אלעאי ובימי רב נחמן בר יצחק נהוג כוותיה בראשית הגז ולא במתנות והשתא קא חזינא דנהוג אף במתנות וכי היכי דלחזיק במנהג בראשית הגז

דרישה

בפני עצמו כן הבא מבהמה וחיה משום דפלוגתא הוא בפירוש כוי ובאיסורא נקטינהו מומרא דתרוויהו [ו] ונראה שר"ל דוקא בצבי הבא על התיישה כו' כתב ב"י ע"ז וז"ל אינו נ"ל דא"כ לא ישתוק מלפרש אלא אף בתיש הבא על הצבייה קאמר דחייב מריבוי' דקרא וכמ"ש הר"ן בשם רש"י ז"ל עכ"ל. ול"נ דהדובא מדברי הר"ן נשמע נמי כמ"ש רבינו שהוא מנהר דברי רש"י דלגבי הבא על התיישה וכמ"ש בדברי הר"ן בהילם ב"י ותדע דאם איתא שהר"ן ס"ל דגם בתיש הבא על הצבייה מחייב ליתן מתנות לרש"י מנא ליה לר"ן לסתור פרש"י מכח דא"כ משמע מכאן דחוששין לזרע האב מדאיצטריך יתורא דאם לרבותו (דאם אין חוששין אמאי איצטריך קרא לרבויי עכ"ל) ומוכיח מזה הר"ן דלא איירי אלא בכוי שהוא בריה בפ"ע מנא ליה לא דלמא יתורא דאם אתא לרבא מן תיש הבא על הצבייה ואין להקשות דמ"מ נידוק מינה דחוששין לזרע האב הואיל ותיש הבא על הצבייה חייב זה אינו דאיכא למימר דלמא אין חוששין לזרע האב וגזירת הכתוב הוא שצריך ליתן דהא ע"כ אף אם נאמר בודאי חוששין לזרע האב לא בא מדינא אלא אלי מתנות שברי אמו היה אלא צ"ל איתו הכתיב הביא גזירת הכתוב הוא א"כ דלמא כולה גזירת הכתוב ומי הכריחו לפרש כוי שהוא בריה בפ"ע אלא ודאי נשמע ליה דלכ"ע כלאים הבא מן תיש הבא על הצבייה פטור ממתנות וא"כ דברי רבינו מכוונים ועל מ"ש שהר"ן פי' כוי ה"ח בריה בפ"ע סייע הר"ן ז"ל אבל אינו נראה כן מסוגיא דאותו ואת בנו [ז] ונוהגין עד כ"כ הרמב"ם כתב ב"י וז"ל ואיתי מי שכתב דע"כ לא קאמר הרמב"ם דמתנות נוהגות בח"ל אלא במצרים ובבל וכיוצא בהם שהם סמוכות לא"י ותרומה ומעשר נוהגין בהם אבל בשאר ח"ל אין מתנות נוהגות בהם : [ח] ורש"י פסק שאין נוהגין בזמן הזה עכ"ד וכתב הרא"ש בס"פ ראשית הגז אע"ג דאמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כר' אלעאי בראשית הגז ופריסנא דה"ה במתנות האריכו רבנן בהלכותיהן משום דר"נ בר יצחק לא פסק בהדיא הלכתא אלא אמר דנהוג עלמא ככותי היכא דהכתיה דלא נהוג שידעו הלכותיהן וכ"כ הר"מ מרוטנבור"ק והרא"ש כתב שהר"מ מרוטנבור"ג הנהיג כהרמב"ם וכוונתו בו בהלכות פורים ג"כ מניגו שמחולקים [illegible]

פרישה

לעיל בסימן ט"ו גבי אוז"ב ע"ש עכ"ל) . (כה) וא"א הרא"ש ז"ל כתב כו' אם שה לרבות כוי פרש"י ובע"כ לרבות כל המתנות אתא יתורא דאם דלהלכיה לא צריך יתורא דאם שה ואפי' מקצת שה משמע ועד"ר . (כו) ואין נוהגין בקדשים כו' הטעם דאין קדושה חל על קדושה (כז) א"כ תן לי כולה אפ"ה שטוען לאיזה כהן שירצה מ"מ אם אינו רוצה ליתן לשום כהן מחרימין אותו כדבסמוך א"כ תן לי כולה ואין הישראל יכול לומר לכהן כלא נתתי במקומו בהמה אחרת לכהן בשביל הבכור דמסתבר לומר וצריך לסלק הכהן ליתן לו ממונו בעד הבכור דלא גרע מתרומה שנתערבה ונתבטל בק"א דאפ"ה צריך להעלות אחד מהן וליתנה משום גזל או לחכרם כונם לבעלים קרבנות שנחים ויטול הישראל דמי כונס חוץ משל א' ביטול הכהן . מ"מ יאמר לו ג"כ הכהן א"כ אין נוה דין בכור כיון שסלקתה ממנו דין בכורה וצריך אתה ליתן לי ממנה מתנותיו א"כ יאמר לו תן לי כולה ואמור לך אותו שנתתה לי וצריך אתה לי מתנות מאותו שאמור לך וק"ל . (כח) אבל בכור שניתן לכהן במומו כו' (וקשה כלא קריגן בגמ' ז"ל אמר רב אושעיא בבא לידי כהן ומכרו לישראל במומו וכן הוא ברמב"ם ובכל הכותקים דאיירי שהבכור בא ליד כהן בתמותו ונפל מום ביד כהן ומוכרו אח"כ לישראל ולא נפל בו מום תמינה עכ"ל) אם נתערב באחרים ול"ל שגם באותן האחרות יש מומין דאל"כ הבכור ניכר במומו (כט) ורש"י פסק שאין נוהגין בזמן הזה בפרק ראשית הגז אמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כתלתא סבי כר' אלעאי בראשית הגז דתניא רבי אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ כתב רש"י כרבי אלעאי בראשית הגז וה"ה למתנות דחד טעמא הוא דיליף נתינה נתינה מתרומה וכלו דתלה רבי' הדבר בזמן (ז"ק אמר ובכל זמן עכ"ל) אלא במקום לדעת רש"י משום דבפ"ג דשבת קאמר רב חסדא הוה נקיט תרתי מתנתא דתורא וכתב שם רש"י אע"ג דרב חסדא בח"ל הוה לא ילפינן מהכא דמתנות נוהגות בזמן הזה דהאידנא נהוג עלמא כרבי אלעאי בראשית הגז וכן מתנות ובימי רב חסדא אכתי לא נהוג כר' אלעאי ובימי רב נחמן בר יצחק נהוג כותיה בראשית הגז ולא במתנות והשתא הם [illegible]

וסר"ן נתן טעם לדבר למה נהגו כר' אלעאי בראשית הגז ולא במתנות משום דראשית [illegible]

חדושי הגהות

ד עיין בהג"ה שכתב דיש גורסים אבל בכור שניתן לכהן ומכרו לישראל במומו :

נוהגין (ל) ואין נוהגין אלא בישראל אבל כהנים ולוים פטורים שגם הלוי פטור מליתנם [ט] אבל אם נטלם כהן מידו א"צ להחזירם לו שהוא ספק אם חייבין אם לאו ואין נותנין ללוי במה דברים אמורים שבהן פטור כששוחט לעצמו אבל אם הוא טבח ושוחט למכור (לא) אם הוא קובע למכור בבית המטבחיים חייב ליתן מיד ואם אינו קובע למכור בבית המטבחיים פטור שתים ושלש שבתות (לב) ומכאן ואילך חייב (לג) ומנדין אותו אם לא יתן : שני ישראלים שהם שותפין בבהמה אחת חייבים [י] אבל המשתתף עם הנכרי

ועם

הגו נימי רב נחמן ולא מחינן בהו והגהה כולה כוותיה הספא דנהוג אף במתנות לא משנינן מנהגא ע"כ הרי שתלה הדבר בזמן דבימי רב חסדא ורנב"י לא היו נוהגי כרבי אלעאי במתנות ובתר הכי נהוג כוותיה ורבינו רצה לרמוז לנו דלא תיקשי לן ממאי דאיתא דכולהו אמוראי סברי דנהיגי בח"ל דשאני זמן זה מזמנם דאע"ג דבזמנם לא נהוג כרבי אלעאי בזמן הזה נהוג כוותיה ועכ"ז אין לשון רבינו מכוון שהשמיט ח"ל וכך היה לו לכתוב ורש"י כתב שאין נוהגין בזמן הזה בח"ל · ומ"ש וכ"כ ה"ר"מ מרוטנבורק הרא"ש כתב בהפך דהר"מ מרוטנבורק כהרמב"ם ס"ל :

וכתב הרא"ש בס"פ ראשית הגז אע"ג דאמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כרבי אלעאי בראשית הגז ופריטנא דה"ה במתנות הא האריכו רבנן בהלכותיהן משום דרנב"י לא פסיק בהדיא הלכתא אלא אמר דנהוג עלמא הכי ואי איכא דוכתא דלא נהוג שידעו הלכותיהן וה"ר"ן כתב עמ"ש רש"י וה"ה למתנות שאין נוהגות אלא בארץ טעמו ז"ל משום דאמרינן בגמרא דס"ל לרבי אלעאי דבמתנות וראשית הגז אין נוהגות אלא בארץ ויליף תרווייהו בנתינה נתינה מתרומה דמה תרומה בארץ אין בח"ל לא אף הני נמי בארץ אין בח"ל לא וכיון דנהוג עלמא כרבי אלעאי בראשית הגז אלמא ס"ל דילפינן נתינה מנתינה ומעתה ה"ה למתנות אבל הדבר קשה דהא כוליה פירקין דהזרוע רהיט דמתנות נוהגות בח"ל דהא רבנן בתראי דבבבל קנסו בהו ובפרק הבא על יבמתו (סב:) נמי אמרינן גבי חברי דאתו לבבל גזרו על ג' בשביל ג' על בשר מפני המתנות אלמא מתנות ראוי לנהוג בהם בכל מקום לפיכך י"ל דנהי דתנא דאית ליה הלכתא כרבי אלעאי בראשית הגז פסק נמי כוותיה במתנות מטעמא דכתיב נתינה אפ"ה רב נחמן לא פסק הלכתא כרבי אלעאי אלא נהוג עלמא קאמר וכל היכא דאמרינן נהגו אי אתו לאורויי לא מורינן כדאיתא בפרק בתרא דתענית (כו :) הילכך אע"ג דמתנות כי הדדי ניננהו בהדי ראשית הגז אפ"ה אי נהיג נהוג ואי לא נהיג לא מקילין בהו וי"א עוד דאפילו נהוג כוותיה במתנות לאו מנהגא הוא דאע"ג דטעמא דרבי אלעאי בראשית הגז ובמתנות משום דיליף נתינה נתינה הוא ולדבריו א"א לחלק ביניהם אפ"ה נהוג עלמא כוותיה בראשית הגז ולאו מטעמיה אלא משום דאמרינן בגמרא גבי פלוגתא דר' אלעאי ורבנן בבהמת השותפין אי מיחייב בראשית הגז או לא דטעמא דרבי אלעאי דפטר משום דכתיב צאנך ולא של שותפות ואמרינן דלדידיה לא מצריך למעוטי שותפות עכו"ם דנפקא ליה מרישיה דקרא דכתיב ראשית דגנך ולא של שותפות הלכך גמר צאן דראשית הגז מתרומה לענין שותפות עכו"ם ומייתר ליה צאנך למעוטי שותפות ישראל ומש"ה נהוג עלמא בראשית הגז כוותיה משום דהאי קרא הוקש ראשית הגז לתרומה ולא מטעמא דנתינה נתינה ולפיכך מתנות שלא הוקשו נוהגות בח"ל דילפותא דנתינה נתינה לית לן · ואין זה נוח לי דבגמרא מוכח דהא לאו היקשא היא כדי שנלמד ראשית הגז מתרומה למה שלא הוזכר בפסוק זה דהא אמרינן סתם ואב"א שותפות דעכו"ם בתרומה דרבנן חיובי מחייבי · ואם איתא דהיקשא גמורה היא הוה להו למיפטר שותפות דעכו"ם בתרומה מהיקשא דראשית הגז דוק ותשכח אלא ודאי משמע דמאי דאמרינן לרבי אלעאי לאו בתורת היקשא אלא דקרא הכי משמע והיינו דאמרינן נפקא ליה מראשית דקרא כלומר דאפילו לא כתב רחמנא צאנך כיון דכתב ברישא דגנך דמשמע ולא של שותפות אפילו לא כתב אלא וראשית גז בלחוד משמע דקאי אמאי דלעיל מיניה דהיינו שלך ולא של שותפות ומעתה צריך ליתן טעם למה נהגו כרבי אלעאי בראשית הגז ולא במתנות והר"ז הלוי ז"ל כתב דאפשר דלא נהוג עלמא במידי דאכילה כר' אלעאי הואיל ונפק מפומיה דר' יוחנן כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים ותרומה טבלא בחוצה לארץ מדרבנן והכא אפילו רבי אלעאי מודה · וגם זה אינו מחוור ואפשר לי לומר שראו דבריו של רבי אלעאי בראשית הגז ולא ראו אותם במתנות משום דראשית הגז מעורב עם חלקו של ישראל דומה לתרומה וראוי ללמוד הימנו בנתינה נתינה משא"כ במתנ' שאין מובדלות ועומדות דהש"ה נמי פרכינן עליה דר' אלעאי בגמ' אי מה תרומה טובלת אף ראשית הגז טיבל ומפרקינן עליך אמר קרא וראשית גז צאנך תתן לו אין לך בו אלא מראשית ואילך ולא פרכינן הכי במתנות דפשיטא לן דמתנות לא דמו לתרומה אע"ג דרבי אלעאי מתנות נמי יליף מתרומה בנתינה כתיבה · ומ"ה אכן נמי כיון דראשית הגז דמי לתרומה טפי ממתנות מסתברא ל טעמיה דר' אלעאי בראשית הגז דוכתן אמר רחמנא בתרומה לאיתורי בראשית הגז דדמי ליה כתביה ולא מסתברא לן במתנות דלא דמו לתרומה וכן דעת הרמב"ם ז"ל שהמתנות נוהגות בכ"מ אע"פ שראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ עכ"ל וכן נראה שהוא דעת הרי"ף שלא כתב הא דא"ר אלעאי אין מתנות נוהגות אלא בארץ וראיתי מי שכתב דע"כ לא אמר הרמב"ם דמתנות נוהגות בח"ל אלא במצרים ובבל וכיוצא בהם שהם סמוכות לארץ ישראל ותרומה ומעשר נוהגים בהם אבל בשאר ח"ל אין מתנות נוהגות בהם :

ואין נוהגין אלא בישראל אבל בכהנים ולוים פטורים וכו' אבל אם נטלן כהן מידו וכו' בפרק הזרוע (קלב :) דרש רבא מאת העם ולא מאת הכהנים ואיתא תו התם (קלב ·) ההוא ליואה דהוה חטיף מתנתא אתו אמרו ליה לרב אמר לא מסתייע דלא שקליה מיניה אלא מחטף נמי חטיף ורב אי איקרו עם משקל נמי לישקול מינייהו אי לא איקרו עם רחמנא פטריה מספקא ליה אי איקרו עם אי לא איקרו עם וכיון דספק הם אין נוטלין מהן ואם נטל כהן לא יחזור וכ"כ הרמב"ם ז"ל . והר"ן כתב ומשמע ליה כיון דספיקא הוא אפילו נטל הכהן יחזור ללוי דהא מסקינן בפ"ח דב"מ (ו :) גבי ספק בכורות דתנן בהו המוצ"ה דאפי' תקפו כהן מוציאין אותו מידו שכך הדין בתופס ממון שהוא מספק מצד הדין דמוציאין מידו כמ"ש שם בחידושי והכא נמי דכוותיה ולפיכך לא נתחוור לי מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות בכורים שאם נטל הכהן מתנות מלוי לא יחזור ומאי שנא מספק בכורות ועוד דבמתנות נתינה כתיבא בהו ויש בהם טובת הנאה לבעלים ומשמע דכל שיש טובת הנאה לבעלים בא כהן ונטל מוציאין אותו מידו עכ"ל (ב) : בד"א שכהן פטור כשכהן שוחט לעצמו אבל אם הוא טבח ושוחט למכור אם הוא קובע למכור בבית המטבחיים חייב מיד וכו' עד ומנדין אותו אם לא יתן הכל שם (קלב ·) גבי עובדא דאושפזיכניה דרבי טבלא ופי' הר"ן שתים ושלש שבתות פטור מן המתנות דכל שלשה שבתות כשוחט לעצמו דמי דמומר אמר אי זבני מינאי מוטב ואם לא תהוי דידי מכאן ואילך כיון שהוחזק בטבחות חייב כשוחט בהמות לישראל אי נמי דיותר משתים וג' שבתות מפני מראית העין הוא חייב אבל מן התורה לעולם הוא פטור הואיל ושלו הוא מוכר : שני ישראלים שהם שותפים בבהמה אחת חייבים בפרק ראשית הגז (קלו ·) : אבל המשתתף עם הנכרי ועם הכהן פטור וצריך לרשום משנה בפרק הזרוע (קלב ·) ופרש"י צריך שירשום שיעשה בו סימן שיבינו הרואים שאינו כולו של ישראל · וז"ל הר"ן והמשתתף עמהם ישראל המשתתף עמהם שוחטין ומחלקין ביניהם פטור מן המתנות

עכ"ל : (ב) ועיין בזו סימן שט"ו וסימן צ' :

לכהן · ותשובת רש"י בזה כתובה בהגהת אשירי פרק הזרוע : **ואין** נוהגין אלא בישראל כו' בפ' הזרוע דרש רבא מאת העם ולא מאת הכהנים · ואיתא תו התם דרב מספקא ליה בלויים אי איקרו עם אי' לא איקרו עם ושקלינן וטרינן טובא ואסיקנא תנאי היא ורב מספקא ליה אי כהאי תנא אי כהאי תנא :

ומ"ש אבל אי נטלם כהן מידו אין צריך להחזירם לו כו' כ"כ הרשב"א בת"ה וכ"כ הרמב"ם והר"ן ז"ל תמה עליו דהא קי"ל בפ"ק דב"מ תקפו כהן מוציאין אותו מידו וכ"כ הרא"ה בס' בדק הבית ולפע"ד אין הנדון דומה לראיה דהתם בספק בכור הספק הוא לכל העולם אבל הכא דהספק הוא אי כהאי תנא או כהאי תנא יכול כהן לומר קים לי כהאי תנא · והרב במשמרת הבית תירץ בדרך אחר עיין עליו ומ"מ איכא למידק מנ"ל להרמב"ם לחלק בכך ונראה בעיני דדקדק כך הרב מההיא עובדא דההוא ליואה דהוה חטיף מתנתא אתו א"ל לרב א"ל לא יסתייה דלא שקלינן מיניה אלא תיחטף נמי חטיף בתמיה ומדלא אשכחן בגמרא דהדרינן למיהדר מה שחטף אלמא דס"ל לרב דלא מפקינן מיניה אלא תמה על שבא לבו לחטוף ולא מסתייה דלא שקלינן מיניה כו' · והכי נקטינן ודלא כהר"ן והרא"ה וכן פסק בז"ת ודלא כהרב בהגהת ש"ע :

ומ"ש ואין נותנין ללוי כ"כ הרשב"א בת"ה ונראה דהוצרך לכותבו דלא תימא יכול לומר קים לי כהאי תנא דלוי לא אקרי עם וקמ"ל דליתא דדוקא לענין שא"צ להחזירם מצי למימר קים לי אבל לא ליתנן לכתחלה ללוי :

בד"א שכהן פטור כו' שם בעובדא דאושפיזכני' דרבי טבלא ומשמע מפרש"י דאפילו בשוחט בהמתו כל שהוא מוכרה לאחרים חייב מן התורה דדרשי' מאת זובחי הזבח אפי' כהן טבח במשמע כלומר כל שהוא זובחי זבח שנעשה טבח למכור אפילו שהוא כהן ואפי' בהמתו במשמע דדוקא בהמה שהוא שוחט לצרכו פטור אבל טבח חייב וב' וג' שבתות דפטור משום דלא מוכחא מילתא שהוא שוחט לאחרים אלא מיהו שהוא שוחט לעצמו חוזר ומוכר אי נמי כשוחט לעצמו דמי דמימר אמר אי זבני מנאי מוטב ואי לאו תיהוי דידי מכאן ואילך כיון שהוחזק בטבחות אי נמי קבע מסחתא מוכחא מילתא וחייב מיד ד"ת והתוספות פי' דכי דרשינן מאת זובחי זבח אפילו כהן טבח ה"מ בשוחט לישראל אבל בשוחט בשל עצמו אפילו בנעשה טבח לעולם פטור מן התורה דרחמנא אמר מאת העם ולא כהנים אלא דרבנן הוא דחייביהו דלא ליתי לאיערומי ולאישתתופי בהדיה ואתי לאשתכוחי תורת מתנות ועד ב' וג' שבתות דלא קבע לא גזרו ואוקמוה אדין תורה מכאן ואילך א"נ קבע מסחתא חייב מדרבנן : ומ"ש ומנדין אותו אם לא יתן כ"כ הרמב"ם והכי מוכח מההיא עובדא דקא"ל רב נחמן להוא טבח כהן זיל אפיק ואי לא מפיקנא לך מר' טבלא מאונך כלומר משמתינא לך ולא יועיל לך ר' טבלא · ותו אמר התם אמר רב חסדא האי כהנא דלא מפריש מתנתא להוי בשמתא ואע"פ דבכל טבח שאינו נותן מתנות משמתינן ליה כדמוכח התם דקאמר רבה בר רב שילא הני טבחי דהוצל קיימי בשמתא כו' הכא אשמועינן רבותא בטבח כהן דאעפ"י דדין תורה פטור ממתנות מכל מקום כיון דעברי אתקנתא דרבנן משמתינן להו : כתבו התוס' בפרק במה (דף ס') הא דקאמר ב' וג' שבתות פטור וליכא למימר אפילו טיבא כדאמרי אינשי דהא מכאן ואילך חייב אומר ר"י דנקט ב' לר' דלית ליה בהע"י דבתרי זימני הוי חזקה וג' לרשב"ג וקשיא לי דבפרק הע"י (דף ס"ה) כתבו התוספות ע"ש ר"י דלענין ממון מודה רבי דלא הוי חזקה עד דאיתחזק בשלשה זמנין וכן כתב הרא"ש והמרדכי לשם ואפשר לומר דהכא לענין חיוב מצוה קאמר דהוי חזקה לרבי בתרי זמני למיתרא דקעביד איסורא אם לא יתן לשני שבתות אבל לאפוקי מיניה מצד דין הפרשה אף רבי מודה דממון הוא ובעינן שלשה שבתות אלא דלפי זה שנים ושלשה כוליה לר' איצטריך :

שני ישראלים כו' בריית' ר"פ ראשית הגז בהמת שותפים חייבת במתנות ור' אלעאי פוטר ופסק כת"ק וכן פסק הרמב"ם וכתב דהטעם משום שנאמר זובחי הזבח וה"א התם בגמרא : אבל המשתתף עם הנכרי כו' משנה פ' הזרוע ומשמע בפרק ראשית הגז דהכא כ"ע מודו דילפינן מתרומה דכתיב דגנך

למעוטי

ובהגהת

פרישה

במתנות שהם מובדלות ועומדות סברי להו כמאן דפליג אדרבי אלעאי : (ל) ה"ג ואין נוהגין אלא בישראל אבל כהנים פטורים וגם הלוי פטור מליתנם והטעם דכתיב מאת העם ולא מאת הכהנים ומספקא ליה לרב הכא אי לוי בכלל עם היא אי לאו והמע"ה ועל"ר : (לא) אם הוא קובע למכור בבית המטבחים חייב ליתן מיד . ומ"ש בשם הרמב"ם בסמוך אם כהן יושב במטבחיים כו' איירי שהמטבחיים הוא של ישראל דאילו של כהן הא גם הכהן גופא חייב : (לב) ומכאן ואילך חייב הטעם מפני מראית עין אבל מן התורה הוא פטור לעולם ר"ן ועוד פירש ט"א ועי' בב"י : (לג) ומנדין אותו אם לא יתן פי' אם אינו רוצה ליתן אפי' כשהן בעין אבל אם כבר אכל כתב לעיל דאפי' בישראל פטור מדיני אדם : (ב' ישראלי' שהם שותפים כו' מיבין דה"א דילפינן נתינה נתינה מראשית הגז קמ"ל דילפינן מתרומה ושם כתב דגנך תרומתכם ללמד

דשותפות

דרישה

חלה ובשאר ח"ל סובר כרש"י וכמ"ש בסמוך אלוק וה בדברי הרמב"ם : [ט] אבל אם נטלם כהן מידו א"צ להחזירם לו גם הרמב"ם כתב כן בפ"ט מה' ביכורים והר"ן תמה עליו וז"ל ומשמע לי כיון דספיקא הוא אפי' נטל הכהן יחזור ללוי דהא מסקינן בפ"ק דבבא מציעא גבי ספק בכורות דתנן בהו המע"ה דאפי' תקפו כהן מוציאין אותו מידו שכך הדין בתופס ממון שהוא מסופק מצד הדין דמוציאין מידו כמ"ש בחידושי (ועיין המלוקים של ספיקא דדינא מבימ"ר בב"י פ"ק דמציעא ע"ש עכ"ה) והכי נמי דכוותה ולפיכך לא נתחוור לי מ"ש הרמב"ם (ויש למלה ולימר דשאני ספק בכור וכיוצא בו דהספק הוא בגופו דיכול להיות דאינו בכור ואין בו די חיוב משא"כ בבהמות כהן ולוי שבאמת בבהמה כבהמה אלא שהש"י פטר הכהן מליתן מבהמתו ובלוי הוא דמיבעיא לן וכיון שאין הספק מצד הבעלים רק מצד הנותן אם תפס אין מוציאין מידו) (גם ם לתרץ אפשר דכאן מיירי כשנטלו הכהן מדעת הלוי ולכן מועיל משא"כ כשנוטל הכהן במוקה

אינו מועיל תפיסתו עכ"ה) ועוד במתנות נתינה כתיבא בהו ויש בהן טובת הנאה לבעלים בא כהן ונטל מוציאין אותו מידו עכ"ל : [י] אבל המשתתף עם הנכרי ועם הכהן פטור כתב הר"ן

ואוכל

⁂

ועם הכהן פטור (לד) וצריך לרשום פירוש לעשות סי' שהן שותפין עמו כדי שלא יחשדוהו שאינו נותן המתנות [יא] כתב הרמב"ם אם הכהן יושב עמו במטבחיים ונושא ונותן עמו אין צריך לרשום והמשתתף עם הנכרי אין צריך לרשום אפילו אינו עמו בשעת מכירה דסתם נכרי מרבה דברים ומודיע לכל שהוא שותף ואינו נראה כן מתוך הגמרא אלא בשותף עם הכהן בכל ענין צריך לרשום ובנכרי אם יושב עמו במטבחיים אז אין צריך לרשום (לה) בר"א ששותפות הכהן והנכרי פוטר בשותף בכולה אפילו בכל שהוא אבל אם אין הכהן והנכרי שותף עמו אלא בראשה (ג) אינו פוטר אלא מן הלחיים ואם הוא שותף עמו ביד אינו פוטר אלא מן הזרוע ואם הוא שותף עמו בבני מעיים אינו פוטר אלא מן הקבה [יב] ואם יש בהמה לכהן (לו) ומוכר ראשה לישראל ושייר כל הגוף לעצמו חייב בלחיים אף ע"פ שכל הבהמה היא לכהן כיון שמקום החיוב הוא לישראל : (לז) השוחט בהמת ישראל חבירו חובה על השוחט ליתן מתנותיה לכהן ואם שוחט בהמת כהן או נכרי פטור : (לח) כהן שמכר פרה לישראל ואומר לו אני מוכר לך

פרה

כתב הרמב"ם כו' ואינו נראה כן מתוך הגמרא כו' כדברי רבינו דהתם הכן המשתתף עמהם פי' עם הכהן ועם הנכרי צריך לרשום פירש"י יעשה סימן בו שיבינו הרואים שאינו כולו של ישראל ורמינהי המשתתף עם כהן צריך לרשום והמשתתף עם הנכרי א"צ לרשום ופריק הב"ע דיתיב נכרי אמסחתא כו' ואקשינן עלה ומהדרינן אלא הכ"ע דיתיב נכרי אכספתא כו' ואיבעית אימא סתם נכרי מיפעא פעי כלומר ולעולם דיתיב אמסחתא וזה כדברי רבינו וכפרש"י וכ"כ הרשב"א בת"ה הארוך וכ"כ הר"ן ולדעת הרמב"ם נ"ל דכי קאמר ואב"א סתם נכרי מיפעא פעי ה"ק אע"ג דלא יתיב אמסחתא דהיינו שאינו עמו בשעת מכירה נמי א"צ לרשום מיהו בעינן דהנכרי יוצא ונכנס במטבחיים ומודיע לכל הבאים שם שהוא שותף ומתני' מיירי בשאין הנכרי במטבחיים כלל הלכך צריך לרשום והכהן אפי' יוצא ונכנס במטבחיים בעי לרשום אבל כשהוא עמו בשע' מכירה ונושא ונותן עמו א"צ לרשום זה נ"ל ברור בדעת הרמב"ם ולא כפירוש ב"י שכתב דלהרמב"ם מתניתין דהמשתתף עמהם צריך לרשום אכהן קאי דוקא ולא אנכרי כו' דהא מאן דרמי מתניתין אברייתא קס"ד דעמהם אפי' עם הנכרי והשתא אי איתא דמשני דעמהם אכהן קאי דוקא ה"ל לפרש לא כדקס"ד דאפילו עם הנכרי אלא אכהן דוקא קאי ועוד שהוא ז"ל פי' לדעת הרמב"ם נכרי תפעא פעי אפילו חוץ למטבחיים והא ליתא דא"כ אמאי כתב הרמב"ם שסתם נכרי מרבה דברים ומודיע לכל שהוא שותף ואעפ"י שאינו עמו בשעת מכירה ה"ל לאשמועינן רבותא ואעפ"י שאינו עמו במטבחיים אבל למאי דפרישית ניחא מיהו בש"ע כתב כדברי רבינו וכמשמעות פשט השמועה וכפרש"י . ואיכא למידק דבעובדא דאושפיזכא דרבי טבלא מוכח דאפילו בכהן המשתתף עם הישראל לאחר שלש שבתות חייב במתנות ואי קבע מסחתא חייב מיד והכא משמע דברשימה סגי אפילו קבע מסחתא דהא בגמרא מוקמינן לה דמיירי דיתיב אמסחתא כו' וצריך לומר דחילוק יש בין קבע מסחתא ליתיב אמסחתא והכא מיירי בשוחט לשלחנו ונשתתף עמו הכהן וכ' וג' שבתות דוקא לא יותר והא דקא מוקמינן דיתיב אמסחתא אינו אלא לומר דמוכר הבשר בבית המטבחיים ושם יושב עמו הכהן או הנכרי אבל לא קבע לו מקום מיוחד למכור שם אבל היכא דקבע מסחתא חייב ליתן מיד . ועי"ל דפי' קבע מסחתא היינו שהכהן קבע לעצמו מטבחיים הלכך חייב מיד אבל יתיב אמסחתא היינו שהמטבחיים הוא של ישראל והכהן יושב שם עמו הלכך מהני רשימה :

בר"א ששותפות כו' שם פלוגתא דרב הונא וחייא בר רב ואיתותב חייא בר רב והלכה כרב הונא דבעינן שיהא שותף בכולה אפילו בכל שהוא כגון חלק א' ממאה או א' מאלף וה"ה בשותף בראשה אפילו אחד ממאה בראש כו' : **ואם** יש בהמה לכהן ומוכר ראשה לישראל כו' שם בעיא דאפשיטא דבתר חיובא אזלינן ולא בתר עיקר בהמה ופי' רש"י כהן מוכר לטבח הראש קודם שחיטה והוכרח לפרש כן דאי לאחר שחיטה כיון דבשעת שחיטה של כהן היתה אין בה דין מתנות דמאת זובחי הזבח כתי' ולאו דוקא ראשה דה"ה הזרוע או הקבה . ומ"ש רש"י כהן מוכר לטבח כו' לאו דוקא לטבח ויותר נראה דט"ס הוא וצריך להיות כהן מוכר לישראל כו' : **השוחט** בהמת ישראל כו' שם משנה וגמרא : **כהן** שמכר פרה כו' שם משנה ואוקמתא דגמרא חוץ שיור ע"מ לאו שיור ופירשו התוס' בשינויא בתרא דע"מ הוי כאילו מתנה על מה שכתוב

המתנות אפילו חלקו של ישראל ומיהו צריך שירשום ויעשה לו סימן כמו שהיו רגילים לרשום בשר שפטור מן המתנות כדי שיבינו הרואים שאין כולה של ישראל ולא יחשדוהו ברשע והרמב"ם ז"ל כתב המשתתף עם הכהן צריך שירשום חלקו כדי שיניח המתנות בחלק הכהן שאם לא עיין חלקו חייב במתנות מפני שאין הכל יודעים שהכהן שותף לו ואיכא למידק אחלקו של ישראל אמאי פטור דהא אמרינן בגמרא דהוי הכא מלבי שבא על התיישה דלרבנן חייב בחצי מתנות משום דשה אפילו מקצת שה משמע והכא נמי נהי דחלקו של כהן פטור חלקו של ישראל מיהא ליחייב איכא למימר דלא דמי דנהי דאמרי' דשה אפילו מקצת שה ה"מ היכא דכל שיות שבו חייב דבכה"ג כוליה שה מקרי אבל הכא דמקצת שיות פטור כה"ג לא חייב רחמנא עכ"ל הר"ן ז"ל : **כתב** הרמב"ם אם הכהן יושב עמו במטבחיים וכו' והמשתתף עם הנכרי אין צריך לרשום וכו' וא"נ כן מתוך הגמרא וכו' פשט השמועה כדברי רבינו דהכי איתא התם (קלג.) על מתני' דהמשתתף עמהם צריך לרשום ואפילו עם הנכרי ורמינהו המשתתף עם כהן צריך לרשום והמשתתף עם הנכרי א"צ לרשום הכא במאי עסקינן דיתיב נכרי אמסחתא דכוותה גבי כהן דיתיב אמסחתא אמאי צריך לרשום דאמרי בישרא קא זבין אי הכי נכרי נמי אמרי בישרא קא זבין אלא הב"ע דיתיב נכרי אכספתא דכוותיה גבי כהן דיתיב אכספתא אמאי צריך לרשום אמרי המוני הימניה נכרי נמי אמרי המוני הימניה אין אמונה בעכו"ם ואב"א סתם נכרי מיפעא פעי · ופרש"י דיתיב נכרי אמסחתא · כשהטבח מוכר הבשר דמוכח מלתא דנכ.' שותף הוא · דיתיב עכו"ם אכספתא על הארגז שנותן בה הטבח המעות כשמקבלים תמיד מן הלוקחים דהא ודאי מוכחא מילתא שפיר דנכרי שותף בה · דאמרי הרואים המוני הימניה לשמרם לו שלא יגנבום הימנו . אין אמונה בעכו"ם · עכו"ם אין ישראל רגילין להאמין בהם . אי בעית אימא · לעולם כדאוקימנא מעיקרא דיתיב נכרי אמסחתא וכהן נמי דיתיב אמסחתא ולא דמו דהתם נכרי מיפעא פעי תדיר הוא צועק אל תתנם בכך אלא בכך והכל יודעין שיש לו חלק בה אבל כהן צנוע הוא וסומך על הטבח ואין הכל יודעים שהוא שותף וזה מבואר כדברי רבינו וליישב דברי הרמב"ם נ"ל שהוא ז"ל היה מפרש דכי אמרינן ואבע"א עכו"ם מיפעא פעי לא בדיתיב אמסחתא היא אלא אע"ג דלא יתיב אמסחתא עכו"ם מיפעא פעי אפילו חוץ למטבחיים ומודיע לכל שהוא שותף ומשום הכי תניא דהמשתתף עם הנכרי א"צ לרשום ומתני' דקתני המשתתף עמהם צריך לרשום אכהן קאי דווקא ולא אנכרי ומאי עמהם עם כהנים דעלמא וה"מ בדלא יתיב אמסחתא או אכספתא אבל אי יתיב אמסחתא או אכספתא א"צ לרשום דמוכחא מלתא שהוא שותף וז"ש ונושא ונותן עמו דיתיב אכספתא נמי בכלל נושא ונותן שהרי הוא מקבל ממנו המעות שקיבל מהלוקחים דאל"כ איכא למיתמה על הרמב"ם דנהי דפסק כלישנא דאי בעית אימא משום דבתרא הוא אמאי פסק לענין משתתף עם כהן כלישנא דמסחתא דקמא הוא ושבק לישנא דכספתא לכך אני אומר שפסק כדברי שניהם · והרי"ף והרא"ש השמיטו כל זה ולא כתבו אלא משנה כצורתה ולא ידעתי למה : בר"א ששותפות הכהן והנכרי פוטר בשותף בכולה וכו' (שם:) א"ר הונא שותף בראש פטור מן הלחי שותף ביד פטור מן הזרוע שותף בבני מעיים פטור מן הקיבה וחייא בר רב אמר אפי' שותף באחד מהם פטור מכולם ואיתותב חייא בר רב מהא דתניא הראש שלי וכולה שלך אפילו א' ממאה בראש פטור מן הלחי וחייב בכולן וסליק בתיובתא · ומ"ש בשותף בכולה אפי' בכל שהוא הוא למד מדין שותף בראש דאפילו באחד ממאה פטור : **ואם** יש בהמה לכהן ומוכר ראשה לישראל וכו' שם בעיא דאיפשיטא ודבר פשוט הוא דבמוכר ראשה לישראל קודם שחיטה מיירי דאי לאחר שחיטה כיון דבשעת שחיטה של כהן היתה אין בה דין מתנות : **השוחט** בהמת ישראל חבירו חובה על השוחט ליתן מתנותיה לכהן ואם שוחט בהמת כהן או נכרי פטור שם במשנה השוחט לכהן ולנכרי פטור מן המתנות ובגמרא וליתני כהן ונכרי פטורים מן המתנות אמר רבא זאת אומרת הדין עם הטבח ופירש רש"י דינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח וכתב הר"ן ואע"ג דחובה אטבח רמיא הני מילי בבהמה דבת חיובא היא בהמת כהן ונכרי לאו בת חיובא הוא וכתב עוד תסתברא דאע"ג דהדין עם הטבח טובת הנאה לבעלים דהיאך הלה עושה סחורה בפרתו של זה · וכתב הרשב"א זאת אומרת הדין עם הטבח נראה פירושה שאע"פ שהטבח שוחט לישראל אינו יכול לדחות הכהן ולומר לאו בעל דברים דידך אנא זיל אצל בעלים אלא הדין עמו ונותן לו ולאו למימרא שאם נתן לבעלים או מכרן לאחר שיהא הטבח חייב לו דהא קי"ל דמזיק מתנות כהונה פטור והאי טבח נמי לא משתרשי ליה זוזי דהא לאו דידיה היא בהמה אלא כדאמרן : **כהן** שמכר פרה לישראל ואומר לו אני מוכר לך פרה זו חוץ ממתנותיה וכו' אבל אם אומר על

מנת

דרכי משה

(ג) ובהגהת מרדכי דחולין כתב ראבי"ה דהקונה לחיים מן הנכרי והראש של ישראל או הזרוע פטור דכיון שהמנהג הוא שאם המצא טריפה שמניחו לנכרי איכא מחייב בשעת זביחה ובההיא שעתא ליה לית ברירה דתהוי דידיה אע"ג דרוב כשרים הן הא קי"ל כשמואל דאמר ה"מ דאזלינן בתר רובא באיסורא אבל לא לענין ממונא והאי לאו איסור טבלים הוא ועוד דטריפת הריאה שכיח וכו' ע"ש שהאריך בדינים אלו :

ע"ל

דרישה

ואיכא למידק אחלקו של ישראל אמאי פטור מ"ש מכוי הבא מלבי הבא על התיישה דלרבנן חייב בחצי מתנות משום דשה אפי' מקצת שה משמע וי"ל דלא דמי דהתם כל שיות שבו חייב דבכה"ג כל שה מיקרי אבל הכא דמקצת שה פטור כה"ג לא אמר רחמנא : [יא] כתב הרמב"ם אם הכהן יושב עמו כו' משנה פרק הזרוע המשתתף עם כהן או עם נכרי צריך לרשום ובגמרא ורמינהו המשתתף עם כהן צריך לרשום ועם הנכרי א"צ לרשום הכא במאי עסיקינן דיתיב נכרי אמסחתא דכוותה גבי כהן דיתיב אמסחתא אמאי צריך לרשום דאמרי בישרא קא זבין אי הכי נכרי נמי כו' עד איבעית אימא נכרי מפעא פעי ופרש"י דיתיב נכרי אמסחתא כשהטבח מוכר הבשר דמוכח מילתא דנכרי שותף הוא איבעית אימא לעולם כדאוקימנא מעיקרא דיתיב נכרי אמסחתא וכהן נמי דיתיב אמסחתא ולא דמי דהתם נכרי מפעא פעי תדיר הוא צועק אל תתנו בכך אלא בכך והכל יודעין שיש לו חלק בה אבל כהן צנוע הוא וסומך על הטבח ואין הכל יודעין שהוא שותף ע"כ והנה דעת רבינו מבוארת שהיא כדעת רש"י והרמב"ם סובר דכי אמר בגמרא איבעית אימא נכרי מפעא פעי לאו בדיתיב אמסחתא היא אלא אע"ג דלא יתיב אמסחתא נמי נכרי מפעא פעי אפי' חוץ למטבחיים ומודיע לכל שהוא שותף ומ"ה תני דהמשתתף עם הנכרי א"צ לרשום ומתני' דקתני המשתתף עמהן צריך לרשום אכהן קאי דוקא ולא אנכרי ומאי עמהן עם כהנים דעלמא וה"מ בדלא יתיב אמסחתא אבל יתיב אמסחתא א"צ לרשום דמוכחא מילתא שהוא שותף הרי מבואר טעם הרמב"ם . והרי"ף השמיט כל זה ולא כתבו אלא משנה כצורתה ולא ידעתי למה ב"י : [יב] ואם יש בהמה לכהן ומוכר ראשה לישראל כו' חייב בלחיים ולא דמי לבכור שניתן לכהן במומו ומכרו הכהן לישראל דפטור ממתנות דשאני בכור שמחיים לא הוי עליה חיוב מתנות מעולם אפי' בעודו ביד ישראל משום דאין קדושה חל על קדושה משא"כ בשאר בהמות כהן שאף שרחמנא פטרו לכהן מ"מ מיד שמכר לישראל כולה או אבר ממנה ה"ל כאילו היתה של ישראל מעולם . ומורי כתב דמיירי בכהן טבח ומטבח הכל לעצמו חוץ מהראש דאי לאו הכי אפי' מוכרו כולו פטור בשלשה שבתות כדלעיל (אבל רש"י כתב שמוכר הראש לטבח ישראל ומ"ה חייב דלא פטרינן לעיל אלא כשמכרו לישראל לאכול לעצמו אבל לטבח

חייב

פרישה

דשותפות ישראל חייב ושותפות נכרי פטור גמ' בחולין קל"ב וקל"ג עכ"ה) (לד) וצריך לרשום פי' כמו שהיו רגילין לרשום בשר שפטור מן המתנו' ר"ן ועד"ר . (לה) בר"א כו' בשותף בכולה לאו דוקא בשותף בכולה אלא אם שותף בג' אברים אלו ביד ובראש ובבני מעים פטור (רש"ל כתב ז"ל בכל שהוא אפי' חלק א' מאלף יש לו בבהמה ע"כ עכ"ה) מיהו י"ל דנראה כערמה כדי לפטור מהמתנות דאיך יזדמן להיות לו שותפות דוקא בהני ג' מקומות דיש בהן חיוב מתנות אם לא בערמה משא"כ במוכר א' אבר לגוף דיזדמן להיות כך ומש"ה כתב אחר זה דפטור בכהן מוכר ראשה לישראל ודוקא בבכור בהמה התירו להשתתף עם הנכרי אפי' לכתחילה כדי לפוטרו מבכורה כמש"ר לקמן בסימן ש"ך משום כדי שלא יבא לידי מכשול בזמן הזה דאין הבכור נקרב על גבי המזבח ובלה"נ שאני בהפקעת בכור בהמה דאינו מותר אלא בנשתתף עם הנכרי קודם שנולד הבכור ואז מותר אפי' לעשות בו מום אבל אסור לעשות ערמה להפקיע לכהן מתנותיו ול"ע : (לו) ומוכר ראשה לישראל כ"ה סיד וק"ל מ"ו . והא דמחייב מכח מכירה פי' בחיים קודם שחיטה דאי לאחר שחיטה כיון דבשעת שחיטה של כהן היתה אין בה דין מתנות אבל כשמכר הראש בחייה לישראל ה"ל שם ישראל עליה ואין לכהן שותפות עם הישראל בראש וכבר נתבאר שבאם אין לו שותפות בכולו אבל שחייב ליתן מתנותיו ממנו ועד"ר : (לז) **השוחט** בהמת כו' חובה על השוחט ליתן מתנותיה הטעם דכתיב מאת זובחי הזבח כי' אם בא כהן אינו יכול לדחותו לילך אצל הבעלים אלא הוא יתן אבל אם נתן לבעלים או בע"מ (פי' מכרן לאחר א"מ שיהא הטבח חייב לו עכ"ה) הא אמרינן המזיק מתנות כהונה פטור רשב"א . וכתב הר"ן אע"ג דהדין עם הטבח טובת הנאה לבעלים דהיאך הלה עושה סחורה בפרתו של זה ע"כ נראה לפרש דאם בא הכהן אל הטבח ואמר שבעל הפרה צוה ליתן לו המתנות הטבח מחויב לטפל ולישאל לבעל הפרה א"כ הוא ואינו יכול לדחותו ולומר לאו בעל דברים דידי את שהחובה עליו ליתן מתנות כהונה (לח) כהן שמכר כו' הוי תנאי פירוש וזהו שיור ומהני ולא משום שהוא תנאי דהא מסיק דתנאי אינו קיים דהוי מתנה על מ"ש בתורה אלא ה"ק טוב מהני מה שמתנה משום דלא מחשב תנאי אלא שיור אבל אם אמר ל' ע"מ לא הוי תנאי ר"ל לא מהני דיבורו של תנאי

דהוא

פרה זו חוץ ממתנותיה הוי תנאי וצריך ליתנם למוכר (לט) אבל אם אומר על מנת שמתנות שלי אינו תנאי ומקח קיים ויכול ליתנם לכל כהן שירצה: (מ) ישראל שמכר פרה לחבירו ושייר המתנות לעצמו חייב הלוקח ליתנם (מא) אע"פ שנשארו למוכר מכל מקום החובה על הטבח שהוא הלוקח: ישראל שאומר לחבירו מכור לי בני מעיה של פרה זו והיה בהן מתנות כהונה צריך הלוקח ליתנם לכהן ואינו מנכה לו מהדמים שלא מכר לו חלקו של כהן מכרם לו במשקל אם שקל הלוקח לעצמו (מב) צריך ליתנם לכהן ומנכה לו מהדמים (מג) ואין הכהן יכול לתובעם מהמוכר שקלם המוכר רצה הכהן תובע אותם (מד) מן המוכר או מן הלוקח (מה) גר שנתגייר והיה לו פרה ושחטה קודם שנתגייר פטור אחר שנתגייר חייב [יג] ספק אם קודם אם אחר כך פטור:

הלכות אבר מן החי

סב (א) **לא** תאכל הנפש עם הבשר אזהרה לאוכל אבר מן החי ונוהג בבהמה וחיה ועוף (ב) ואינו נוהג אלא בטהורים [א] לפיכך אבר הפורש מן החי בין שיש בו בשר וגידין ועצמות בין

מנת שהמתנות שלי אינו תנאי וכו' שם במשנה אם אמר לו חוץ מן המתנות פטור מן המתנות ופירש רש"י אם אמר כהן לישראל אני מוכר לך פרה זו חוץ מן המתנות שבה פטור ישראל מן המתנות ובגמרא (קלד:) ורמינהי על מנת שהמתנות שלי נותן לכל כהן שירצה ע"מ אוקי קא רמית תנאי אשיור ע"מ לאו שיור · ופרש"י ורמינהי כהן שמכר בהמה לישראל וא"ל ע"מ שהמתנות שלי נותן ישראל לכל כהן שירצה דכיון דכולה בהמה זבין ליה לא מצי לאתנויי ליה האי אמתנות שאינן שלו אלא של כהנים ניהנו ואין לו בהן אלא טובת הנאה מ"מ ש"מ דחייב במתנות: חוץ שיורא. לשון שיור משמע ששייר המתנות ולא מכרן לפיכך פטור הלוקח שהרי של כהן הן וכשהוא ביד ישראל הוה מחייב הלוקח דכיון שהוא שחטה עליה רמיא לאיתנינהו: ע"מ לאו שיורא הוא· אלא תנאה שכל מכר לו ע"מ שיתנם לו והוא אין בו כח להתנות וכתב הרא"ש על זה הוא אין בו כח להתנות זה שהתורה אמרה שיתנם לכל כהן שירצה ולא אמרינן שהמכר בטל מאחר שאין התנאי מתקיים משום דהתנה על מה שכתוב בתורה והתנאי בטל ומעשה קיים וכ"כ הר"ן וכ"כ התוס' בתירוצא בתרא: ישראל שמכר פרה לחבירו ושייר המתנות חייב הלוקח ליתנם וכו' נתבאר בסמוך בדברי רש"י וכ"כ הרא"ש: ישראל שאומר לחבירו מכור לי בני מעיה של פרה זו והיה בהן מתנות כהונה וכו' משנה שם אמר לו מכור לי בני מעיה של פרה זו והיו בהן מתנות נותנן לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים לקחן ממנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים · ופרש"י נותנן. לוקח זה לכהן ואין המוכר מנכה ללוקח מן הדמים שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם וזה לא מכר לו הקיבה לקח ממנו במשקל הליטרא כך וכך ושקל לו הקיבה נותנה לוקח לכהן שהרי הגזילה אצלו וצריך להשיב והטבח ינכה לו מן הדמים ע"כ שמכר דבר שאינו שלו ובגמרא אמר רב ל"ש אלא ששקל לעצמו אבל שקל לו טבח הדין עם הטבח ורב אסי אמר אפילו שקל לו טבח הדין עמו לימא כדרב חסדא קא מיפלגי דאמר רב חסדא גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה לא דכולי עלמא אית להו דרב חסדא והכא במתנות כהונה נגזלות קא מיפלגי דמר סבר נגזלות ומר סבר אין נגזלות · ופרש"י ל"ש · היכא דלקח ממנו במשקל דקתני נותנן לכהן והוא חוזר ותובע דמים מן הטבח אלא כששקלן ליקח לעצמו דכיון דטבח לא נגע בהן אינו בעל דין של כהן לפי זה לוקח נותנן והוא שואל לו הדמים שעל הטבח היה מוטל ליתן אבל שקלן לו טבח הדין של כהן ומחלקתו ותביעתו אף עם הטבח והטבח חוזר עליהם אם יש בעין נותנן לכהן והכי מפרש לה בריש הגוזל דאף עם הטבח קאמר · וכ"כ הרא"ש דאף עם הטבח קאמר וז"ל הר"ן אבל שקל לו טבח דינו של כהן עם הטבח משום דמשתרשי ליה זוזי לכהן וחייב לשלם שאסור לו למכור חלק כהנים ולעשות עליהם גזלן ולפיכך חייב להחזירן לכהן מדין הפרשה ולא בדיינים משום דס"ל ממון שאין לו תובעים ופסקו הרא"ש והר"ן כרב. והרמב"ם כ' בפ"ט מהלכות בכורים המתנות עצמן אסור לישראל לאכלן אלא ברשות כהן הן עבר ואכלן או הזיקן או מכרן אינו חייב לשלם מפני שהוא ממון שאין לו תובע ידוע והקונה אותם אע"פ שאינו רשאי כ"ז מותר לאוכלן מפני שמתנות כהונה נגזלות אמר לטבח מכור לי בני מעיה של פרה זו נותנם לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים לקחן ממנו במשקל נותנם לכהן ומנכה לו מן הדמים וכתב הר"ן שנראה מדבריו דה"ק ל"ש דחייב הלוקח ליתן לכהן אלא ששקל לעצמו אבל לא שקל לעצמו רשאי הלוקח לאכלן שהראשון הוא שגזלן והלוקח מותר לאכלן מפני שמתנות כהונה נגזלות: **גר** שנתגייר והיה לו פרה וכו' משנה שם: כתב רבינו ירוחם אסור לישראל ליקח פשוט מישראל כדי שיתן זרוע ולחיים וקיבה לבן בתו כהן וכ"ש מהכהן עצמו זה פשוט בבכורות פרק עד כמה (כז·):

סב לא תאכל הנפש עם הבשר אזהרה לאוכל אבר מן החי פשוט בס"פ גיד הנשה (קב:) ונוהג בבהמה בחיה ובעוף ואינו נוהג אלא בטהורים פלוגתא דתנאי שם ופוסק רבינו כחכמים וכ"פ הרמב"ם בפ"ה מהמ"א ובאתת שלפי דרכו של רבינו שאינו מכניס עצמו לכתוב אלא האסור והמותר בלבד לא החייב והפטור לא ה"ל לכתוב דאינו נוהג אלא בטהורים דמאי נ"מ הא טמאים בלא"ה אסירי אלא נמשך אחר דברי הרמב"ם: **לפיכך** אבר הפורש מן החי בין שיש בו בשר וגידים ועצמות בין שאין בו אלא בשר לבד וכו' אסור לאכלו כ"כ הרמב"ם בפ' הנזכר וכתב המגיד שכן מתבאר בסוגיא דס"פ גיד הנשה ומוסכם מן המפרשים · ותיבת לפיכך שכתב רבינו אינה מדוקדקת ואפשר דה"ק כיון דלאיסור אבר מן החי אפקיה קרא בלשון בשר שמעינן שהאבר שאין בו אלא בשר נמי מחייב וסיים הרמב"ם בדין זה שהאבר שאין בו עצם בין שחתך כולו בין שחתך מקצתו ה"ז אסור משום אבר מן החי והאבר שיש בו עצם אינו חייב עליו משום אבר מן החי עד שיפרוש כברייתו בשר וגידים ועצמות אבל אם פירש מן החי הבשר בלבד חייב עליו משום טריפה כמו שביארנו לא משום אבר מן החי וכתב ה"ה המקום שממנו למד לומר כן ושיש חולקים עליו בזה ומדברי הרשב"א נראה

שכתוב בתורה שהרשתו התורה ליתנה לכל מי שירצה וכ"כ הרא"ש ומביאו ב"י · והיכא דאמר אני מוכר לך פרה זו כולה אלא ממתנותיה דבר זה תלוי בפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן ר"פ המגרש אי אלא הוי כחוץ או כעל מנת וע"ש:

ישראל שמכר פרה לחבירו כו' כן פרש"י וכ"כ הרא"ש והטעם דמאחר דזכתי הוזכה כתיב הכהן תובע מתנותיו מן הזובח ולא יכול לומר לאו בעל דברים דידך אנא: ישראל שאמר לחבירו מכור לי בני מעיה כו' שם במשנה:

ומ"ש מכר לו במשקל אם שקל הלוקח לעצמו כו' שם פלוגתא דרב ורב אסי ופסקו הרא"ש והר"ן כרב ואסיקנא דרב סבירא ליה מתנות כהונה נגזלות פי' נתחייב גזלן בגזילתו לשלם דתורת גזלן עליהן וכי היכי דבגזל קאמר רב חסדא גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה ורצה מזה גובה ה"ה במתנות כהונה כששקלם המוכר גזלן הוא וחייב לשלם רצה הכהן תובע אותם מן המוכר או מן הלוקח ויש לתמוה על מ"ש רבינו דכששקל הלוקח לעצמו צריך ליתנם לכהן ואין מנכה לו מן הדמים דהא מתני' דתנא דה לקחן ממנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים מוקים לה רב בשוקל הלוקח לעצמו וצריך לומר דטעות נפל בספרי רבינו וצ"ל ומנכה לו מן הדמים: גר שנתגייר כו' משנה שם ספק פטור שהמוציא מחבירו עליו הראיה ואמרו בגמ' דלגבי חלה בעיסה שספק אם עד שלא נתגייר נתגלגלה חייבת בחלה מספק דספק איסורא לחומרא וכתב הרא"ש שם ומוכר החלה לכהן וע"ל בסימן ש"ל:

סב לא תאכל הנפש עם הבשר אזהרה לאוכל אמ"ה כו' ברייתא ס"פ ג"ה פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים דאינו נוהג אלא בטהורי' ופי' ר' יוחנן דטעמייהו מדכתב לא תאכל הנפש עם הבשר אלא בשר לחודיה כל שבשרו מותר אתה מצווה על אבריו וכל שאין בשרו מותר אי אתה מצווה על אבריו וקשה ב"י דמנ"מ לדידן הא טמאים בלאו הכי אסירי ועוד לאיזה צורך כתב לגבי אבר בין יש בו כזית כו' הא ודאי דלענין איסור אכילה אפילו חצי שעור אסור מן התורה כדכתב בכל' יה"כ ומיניה ילפינן לכולהו איסורי ועוד קשיא לי אמאי לא כתב רבינו בביאור לגבי בשר הפורש מן החי דאין חלוק בין יש בו כזית כו' ונ"ל דרבינו אתא לאורויי לגבי איסור אבר דיוקא דלגבי איסור אכילה הוא דאין לחלק בין יש בו כזית כו' אבל לגבי מלקות כזית בעינן דהשתא שמעינן דאיסור אמ"ה לא חשיב בריה אף בטהורים אא"כ בדאיכא כזית באבר אפילו משהו בשר וגידין ועצמות משלימין לכזית אבל לגבי בה"מ אפילו בכזית לא חשיב בריה שהרי אף אם יחלק שמו עליו בה"מ א"כ לא אתא לאורויי דיוקא לגבי בה"מ ולכך כתב בסתם אסור והשתא נמי אתי שפיר דאתא לאשמועינן דאינו נוהג בטמאים ולא מקרי בריה ויש לו ביטול אעפ"י שנחתך האבר מן החי וע"ל בסימן ק' ועוד י"ל דבטהורים דאיכא אמ"ה אסור להושיטו לבני נח משום לפני עור לא תתן מכשול דבן נח מצווה על אבר מן החי ובטמאים מותר להושיטו ובתשובה הארכתי בזה בס"ד:

כתב הרמב"ם ר"פ שני דהמ"א האוכל מבשר אדם או מחלבו בין מן החי בין מן המת אינו לוקה אבל אסור הוא בעשה שהרי מנה הכתוב שבעת מיני חיה ואמר בהן זאת החיה אשר תאכלו הא כל שהוא חוץ מהן לא תאכלו ולאו הבא מכלל עשה עשה עכ"ל וכן פסק הסמ"ג לאוין קכ"ז קל"ב והרמב"ן והרשב"א מתירין לגמרי בשר אדם וכבר האריך בזה הרב המגיד לשם גם הר"ן האריך לבאר זה בפ' אעפ"י וסוף דבריהם דדברי הרמב"ם נראין עיקר ועולין יפה ע"ש: ולקמן סוף סימן ע"ט יתבאר זה בס"ד ופסק הלכה כהרמב"ם ע"ש:

לפיכך אבר כו' כלומר מאחר שמפסוק זה למדנו מפי השמועה שהוא אזהרה לאמ"ה ולא לבה"מ לפיכך יש חלוק בשר לאבר דבאבר לא נפקא לן אם יש בו בשר לבד או גידין ועצמות בהדי בשר אבל בבשר הפורש מן החי דאיסורו משו' טרפה אין הגידין והעצמות מצטרפין לאיסור אלא אדרב' מצטרפין להיתר לבטל האיסור כמסקנת הרא"ש לקמן בסימן צ"ט וכן אין צריך ס' כנגד הגידין

פרישה

דהוא פ"מ: (לט) אבל אם אומר כו' אינו תנאי והמכר קיים פי' דאין ע"מ לשון שיור אלא תנאי ואין אדם מתנה על מ"ש בתורה שהרי התורה אמרה שיתן לכל כהן שירצה ולפיכך התנאי בטל והמכר קיים דכל המתנה על מ"ש בתורה התנאי בטל והמעשה קיים אסרי"י: (מ) ישראל שמכר פרה לחבירו ושייר המתנות לעצמו לשון שייר משמע שאמר חוץ וע"ז נמי קאי בגמרא דאי אמר ע"מ לא הוי שיור אלא תנאי ומינו נ"ל דאף אם אמר ע"מ הוי של מוכר דוקא גבי כהן באומר ע"מ א"צ ליתנם לו דהוה מתנה על מ"ש בתורה כמ"ש בסמוך אבל בישראל לא הוה מתנה על מ"ש בתורה שהרי אינו מבקש להחזיקו לנפשו אלא ליתנם לכהן שירצה: (מא) אע"פ שנשארו למוכר מ"מ חובה כו' הטעם דלא עדיף משומנו בהמת חבירו דילפינן מלת זובחי הזבח שעל הטבח ליתן המתנות והא דאמר נשארו למוכר ר"ל טובת הנאה היא של מוכר כמ"ש: (מב) ה"ג צריך ליתנם לכהן ומנכה לו כו' כן הוא בהדיא במשנה: (מג) ואין הכהן יכול לתובעם מהמוכר פירוש לאזור המוכר על הלוקח ולראות אם הם בעין שיתנם לכהן אבל כשהכבר אכלם בזה כבר אמרו שבכל ענין כולם פטורים והטעם שאינו יכול לתובעם מהמוכר דכיון שהטבח לא נגע בהן אינו בעל דברים של כהן לפיכך זה הלוקח שהגן והוא שואל לו הדמים שעל הטבח היה מוטל ליתן אבל שקלן לו הטבח הדין של כהן אף עם הטבח רש"י: (מד) מן המוכר או מן הלוקח דומה לזה בח"מ בר"ס קי"ט במי שמכר כל שדותיו לשמעון ושמעון מכר ביכורית ללוי ובא ב"ח לגבות רצה גובה מלוי שמעבדו בידו רצה גובה משמעון שהרמיק שעבודו וע"ל בח"מ סימן שס"ב בגזול ובא אחר וגזלו מאי ג"ה דינא הכי: (מה) גר שנתגייר משנה שם:

סי' סב (א) **לא** תאכל הנפש עם הבשר אזהרה כו' פרש"י דאבר מן החי איקרי נפש שלם ומתכנו אינו עושה חליפין והכי משמע לא תאכל הנפש בעודו עם הבשר בעוד החיות עם הבשר ע"כ פירוש הנפש עומד במקום שנים וקאי אלמעלה ולמטה עד"ר: (ב) ואינו נוהג אלא בטהורים כ' הרמב"ם יקט דאל"כ מאי נ"מ דאין נוהג בטמאים הא טמאים בלא"ה אסירי והוא לא בא לכתוב חיובי מלקות ולאוין וכד"ר. (ואפשר למטם ל"מ דהא בן נח נמי מצווה על אבר מן החי ואם כן כשישראל נותן לו אבר מן החי עובר אלפני עור לא תתן מכשול ע"ז קאמר רבינו דאינו נוהג בטמאים דאם ישראל נותן לו בשר טמא אבר מן החי אינו עובר ויכול ליתנו לו לכתחילה דמשום בהמה טמאה אינו עובר שבן נח אינו מצווה עליו ואבר מן החי אינו נוהג בו דליכא למימר דבן נח גם עובר משום אבר מן החי גם בטמאה דמי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור עכ"ס):

דרישה

סייג עכ"ל ות"ל עכ"ס) כתב בסנהמ"ת מרדכי בשם ראבי"ה והביאו רמ"א בהגהותיו ובד"מ וז"ל הקונה הראש או הזרוע מן הנכרי פטור ממתנות דכיון דהמכבה הוא שלם תמלא טריפה שיוחזם לנכרי לימא מחייב משעת זביחה והשתא שעתא לית ליה ברירה לתיקו דידיה ומע"ג דרוב בשרים כם כמו קי"ל כשמואל דאמר ה"מ דאזלינן בתר רובא באיסורא אבל לא לענין ממונא והאי למו איסורא הוא ועוד דטריפות סריכה שכיחא עכ"ל: [יג] ספק אם קודם אם אמר כך פטור משנה פרק הזרוע וכ"כ בסימן ש"כ ובסימן ש"מ לענין פדיון הבן ובכור בהמה ובסי' שכ"א לענין פטר חמור (ת"ל רש"ל) וקשה דלקמן בסימן ש"ל בדין חלה כתב שחייב מספק וי"ל דהתם לענין חלה ספיקא איסור חייב מספק אבל הכא הוה ספיקא ממונא פטור מספק וכן תירץ בגמרא מ"ז וכ"כ ב"י בסימן ש"ל. כתב רבי' ירוחם שאסור לישראל ליקח פשוט מישראל כדי ליתן מתנות לבן בתו כהן וכ"ש מהכהן עצמו:

סי' סב [א] **לפיכך** אבר הפורש כו' כתב ב"י וז"ל ותיבת לפיכך שכתב רבי' אינה מדוקדקת ואפשר דה"ק כיון דלאיסור אבר מן החי אפקיה קרא בלשון בשר שמעי' שהאבר שאין בו אלא בשר נמי מחייב ע"כ משמע מדבריו שבמילת בשר מרומז אבר מן החי ולא משמעינן מפרש"י כמ"ש בפרישה וגם ב"י הביאו דמשמע דבמילת נפש נרמז אבר מן החי ע"כ נ"ל דה"ק הואיל ואבר מן החי אפקיה רחמנא במילת נפש שמעינן שבכל מה שדומה לנפש שאינו עושה

[ב] בין שאין בו אלא בשר לבד כגון הלשון והטחול והכליות והביצים אסור לאוכלו [ג] בין אם יש בו כזית בין אם אין בו כזית [ד] וכן בשר הפורש מן החי אסור אע"פ שאין בו משום אבר מן החי אסור משום ובשר בשדה טרפה לא תאכלו ואפילו הפורש מהבהמה ועדיין הוא בתוכה כגון שנחתך (ג) מהטחול או מהכליות ונשארה החתיכה בתוכה אסורה (ד) אבל אם נחתך מהעובר שבמעיה ונשאר בתוכה מותר אבר המדולדל בבהמה וכן בשר המדולדל בה אם אינו יכול לחזור ולחיות (ה) אפי' אם לא פירש ממנו עד לאחר שחיטה אסור אבל אם יכול לחזור ולהיות אם נשחטה הבהמה מותרת ועצם הנשבר (ו) אם עור ובשר חופין את רובו מותר ואם אין עור ובשר חופין את רובו האבר אסור ובהמה מותרת אם הוא במקום שאינה נטרפת בו כדפרישית לעיל בהלכו' טריפה (א) (ז) ביצי זכר שנתלשו ועדיין הן מעורין בכיסן מותרין (ח) אלא שנהגו בהן מנהג איסור ואין לשנות הוציא העובר את ידו כתבתי למעלה (ט) בהלכות טריפות:

הלכות בשר שנתעלם

סג (א) **בשר** [א] שנתעלם מן העין (ב) אפילו היא בהמה שלימה ואפילו מונח בביתו לדעת רב אלפס וכן כתב הרמב"ם חכמים אסרו כל בשר הנמצא בין בשוק בין ביד נכרי אע"פ

הגידין דאין בגידין כ"ע אפילו בשאר גידין דלאו נ"ה כדמוכח ברמב"ם ספט"ו מהמ"א אבל באמ"ה בעינן ס' אף כנגד הגידין והעצמות : ואפילו הפורש מהבהמה כו' בפרק בהמה המקשה וכבר התבאר בסימן י"ד וכתבו פעמיים משום דבהלכות שחיטה אתא לאורויי דבעובר שנחתך שחיטה מתירתו ובבהמה אין שחיטה מתירתו וכאן אתא לאורויי דבבהמה יש בו דין אמ"ה ואגב בהמה כתב נמי דין עובר : **אבר** המדולדל כו' שם בברייתא וא"ר יוחנן דאין בהם אלא מצות פרישה מדרבנן ונראה מדברי רבינו דס"ל מדרבנן יש לו לאבר דין אמ"ה מדכתבו בסימן זה אצל איסור אמ"ה וכן משמע מפרש"י שכתב אין בהם איסור לאו של אמ"ה אלא מצות פרישה וכן הוא מבואר ברמב"ם פ"ה מהמ"א : ועצם הנשבר כו' שם במשנה וטרפותו משום בשר בשדה : ביצי זכר כו' מסקנא דגמרא פג"ה ונהגו בו מנהג איסור משום שהוא דומה לאמ"ה כ"כ הרמב"ם שם ·

סג בשר שנתעלם מן העין אסור מימרא דרב פג"ה (דף צ"ה) · ומ"ש אפי' הוא בהמה שלמה כ"כ התוס' וז"ל אמר רב בשר שנתה"ע אסור ואפילו בעיר שיש בה רוב טבחי ישראל דחיישי' שמא עורבי' אייתו מרובא דעלמא ואלפוה ואפילו בבהמה שלמה כדמוכח לקמן וחומרא בעלמא הוא עכ"ל וכ"כ הרא"ש ורומזים לעובדא דרב דאודיק בכוסא דדשא חזא חיותא דתלי' כו' דאלמא דאפילו בהמה שלמה אסור לרב בנתעלם מן העין ונראה דטעמא דמילתא דאע"פ דליכא למיחש בבהמה שלמה לעורבים לא פלוג רבנן בתקנתא ועוד דא"כ נתת דבריך לשיעורין · ומ"ש ואפילו מונח בביתו כן פרש"י שנתעלם מן העין שהיה שעה אחת שלא ראהו ואפילו היה מונח על שלחנו אסור שמא נתחלף בנבלה והכי ודאי משמע לישנא דנתעלם מן העין דמשמע מיד שנתעלם שעה א' שלא ראה אסור : **ומ"ש** שכן הוא לדעת רב אלפס נראה דס"ל כיון שכתב רב אלפס בסתם וקי"ל כותיה דרב משמע דכל שנתעלם אסור בכל גוונא וכ"כ הרמב"ם להדיא בפ"ח מהמ"א דאפילו רוב טבחי ישראל ומונח בביתו אסור דחיישינן לעורבי' דאייתו

נראה שהוא סובר כהרמב"ם ורבינו לא חשש לכתוב זה משום דלפי דרכו לא נפקא ליה מינה מידי דהא בין כך ובין כך אסור : בין אם יש בו כזית בין אם אין בו כזית אע"ג דבס"פ גיד הנשה (קב·) אמר רב אבר מן החי צריך כזית מ"ט אכילה כתיבא ביה ומשמע דאפילו אכל אבר שלם אם אין בו כזית פטור וכ"פ הרמב"ם בפ"ה מהמ"א היינו לומר דכשאין בו כזית פטור ממלקות אבל מ"מ איסורא מיהא איכא דהא קי"ל חצי שיעור אסור מן התורה ורבינו לענין שאסור לאכלו מיירי לא לחיובו מלקות · ומ"מ איני יודע מי הכניסו לרבינו לכתוב כן דהוה סגי למיכתב אסור לאכלו סתם והנא ידענא דאפילו חצי שיעור אסור דמהי תיתי לן למישרי כיון דאיהו לא אשמועינן הכא שיעור דאבר מן החי ועוד שהרי כתב בה' יו"כ דחצי שיעור אסור ומהתם הוה ילפי' לכולהו איסורי ואפילו את"ל דאיכא לאידחי דלא נילף מהתם הו"ל לכתבו באחד משאר איסורין ולא באבר מן החי דאיכא לאיטעויי בלישניה למימר דאתי דלא כרב דאמר דאבר מן החי צריך כזית : **וכן** בשר הפורש מן החי אסור אע"פ שאין בו משום אבר מן החי וכו' בס"פ גיד הנשה (שם) : א"ר יוחנן לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו זה בשר מן החי ופרש"י לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי · דאבר מן החי איקרי נפש שאם יחתכנו אינו עושה חליפין שלא ישוב עוד כנפש הנטולה שאינה חוזרת והכי משמע לא תאכל הנפש בעודו עם הבשר בעוד החיות עם הבשר : ובשר בשדה · משמע שפירש ממקומו : זה בשר מן החי וטריפה כמשמעו וכתבו התוס' ובשר בשדה טריפה זה בשר מן החי מדכתיב בשדה דרוש משמע שפירש ממקומו והרמב"ם כתב בפ"ד מהמ"א החותך בשר מן החי מן הטהורים הרי אותו הבשר טריפה והאוכל ממנו כזית לוקה משום אוכל טריפה שהרי בשר זה מבהמה שלא נשחטה ולא מתה מה לי טרפה אותה חיה מה לי מתכה בסכין מה לי בכולה מה לי במקצתה הרי הוא אומר ובשר בשדה טריפה לא תאכלו כיון שנעשית הבהמה בשר בשדה הרי היא טריפה עכ"ל : **ואפילו** הפורש מן הבהמה ועדיין היא בתוכה כגון שנחתך מהטחול או מהכליות וכו' אבל אם נחתך מהעובר שבמעיה ונשאר בתוכה מותר משנה כר"פ בהמה המקשה (סח·) וכתב הרמב"ם בפ"ה מהמ"א דהא דאסרינן בנחתך מהטחול או מהכליות היינו משום אבר מן החי : אבר המדולדל בבהמה וכן בשר המדולדל בה אם אינו יכול לחזור ולחיות וכו' בפרק בהמה המקשה (עג·) תניא ובשר בשדה טרפה לא תאכלו להביא האבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ובעוף שהן אסורין ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אין בהם אלא מצות פרישה בלבד ופרש"י אין בהם איסור לאו של אבר מן החי אלא מצות פרוש בעלמא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא : ומ"ש אבל אם יכול לחזור ולהחיות אם נשחטה הבהמה מותר כ"כ הרמב"ם בפ"ה מהמ"א ונלמד הוא מדין ביצי זכר שיבא בסמוך : **ועצם** הנשבר אם עור ובשר חופין את רובו מותר וכו' משנה בפרק בהמה המקשה (עו·) נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ופי' רש"י אם רוב הבשר קיים מפרש בגמרא רוב עביו ורוב הקיפו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ואפילו במקום שהבהמה מותרת הוי אבר אסור משום ובשר בשדה טרפה כדאמרינן להביא האבר והבשר המדולדלין וכבר נתבארו פרטי דין זה בסימן נ"ה · ביצי זכר שנתלשו ועדיין הם מעורין בכיסן מותרים אלא שנהגו בהן מנהג איסור וכו' בפרק גיד הנשה (צג·) בעיי מיניה רב אמי ורב אסי חד אסר וחד שרי מאן דאסר מדלא קא בריין הני אבר מן החי ניהו ומאן דשרי מדלא קא מסרחן הני חיותא אית בהו וכתבו התוס' מדלא בריין הני אבר מן החי ניהו מן התורה לא היו אבר מן החי כיון שמחוברים הם מעט הם ניתרים בשחיטה כדברים המדולדלין ואין בהם אלא מצות פרוש בלבד כדאמרינן בפרק בהמה המקשה ובתר הכי אמרינן בגמרא א"ל רבי יוחנן לרב שמן בר אבא הני ביעי תשילתא שרויא ואת לא תיכול משום אל תטוש תורת אמך וכתב הרשב"א דהכי קי"ל וכן פסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ן · ופי' רש"י ביעי תשילתא ביצי זכר מעורין בגופו · אל תטוש תורת אמך מנהג מקומך שאתה מבבל ושם נוהגים בו איסור וכ"כ הרשב"א ואת לא תיכול משום אל תטוש תורת אמך כלומר מותרים הם במקום שלא נהגו בו איסור אבל אתה שאתה ממקום שהנהיגו בו איסור לא תיכול מינייהו אלא נהוג כאנשי מקומך להומרא משום שנאמר אל תטוש תורת אמך ורב שמן בר אבא דעתו לחזור היה עכ"ל אבל הרמב"ם כתב בפ"ה מהמ"א שאסור לאכלן ממנהג שנהגו כל ישראל מקדם שהרי הוא דומה לאבר מן החי ונראה מדבריו דבכל דוכתא אסירי וכ"כ הרא"ש והר"ן דאנן בתר בני בבל גרירי ואסירי לן · וכתב עוד הר"ן דבני בבל מדינא אסרי להו ולא ממנהגא בלחוד וכ"כ מדברי רש"י ז"ל · הוציא העובר את ידו כתבתי למעלה בסי' י"ד : **סג בשר** שנתעלם מן העין אסור בפרק גיד הנשה (צה·) אמר רב בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ואותבינן עליה מדתנן נמצא בגבולים חתיכות בשר מותרות ושני מידי הוא טעמא אלא לרב הא איתמר עלה רב אמר מותרות משום נבלה כלומר דלא מטמאי ואי אכיל להו לא לקי דספק ניהו ומיהו באכילה אסורות · ולוי אמר מותרות באכילה ופרש"י שנתעלם מן העין · שהיה שעה אחת שלא ראהו ואפילו היה מונח על שלחנו אסור שמא נתחלף בנבלה ומותיב בגמרא עלה דרב מדתניא רבי אומר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד נכרי מותר ושני כתלא ביד נכרי שאני ופרש"י נמצא ביד נכרי שאני שהיה בחזקת המשתמר והוא לא שחטה וטרפה לא מכרו לו למוכרה כאן אבל בשר המונח שמא עורבים הלפוהו · ומותיב עליה תו מדתניא בברייתא דט' חנויות בנמצא הלך אחר הרוב ושני הכא נמי בנמצאת ביד נכרי אלא רב היכי אכיל בשרא בשעתיה דלא עלים עינא מיניי' אב"א בגיורא וחתמא ואי נמי בסימנא כי הא דרבה בר הונא מחתך ליה אתלת קרנתא ומשמע בגמרא בעובדא דרב הוה אזיל לבי רב חנין חתניה דחיותא דתליא נמי אית בה משום בשר שנתעלם ומייתי בגמ' עובדי דאיתביד להו ביסרא ואתו קמיה דרב הונא ורב הונא א"ל אית לך סימנא בגוה א"ל לא אית לך טביעות עינא בגוה א"ל אין א"כ זיל שקול · וכתב הרא"ש אמר רב בשר שנתעלם

דרכי משה

סב (א) ע"ל סי' נ"ה דאף למלחו עם שאר בשר אסור וכתב בא"ו הארוך אבר מדולדל אסור אפי' חזר ונקשר היטיב כאחר שנאסר פעם אחת אין לו היתר עוד חיישינן שמא לא הבריא יפה כי צרכו עכ"ל ולא נראה דאם אנו אומרים הואיל ונקשר דודאי לא יצא לידון לענין היתר הבהמה כמ"ש הטור לעיל סימן נ"ה אע"פ שהוא חשש טריפה שהוא איסור דאורייתא כל שכן שאנו סומכין על זו לענין איסור אבר מדולדל שהוא דרבנן עוד כתב בא"ה ויתרת אם היא במקום שאינו אסור הבהמה אז היתרת מותר א ולא אמרינן בזו דכנוטל דמי עכ"ל ובתשובות הרשב"א סי' פ"ט דיקא נשבר אבל נשמט במקום שאינה עושה טריפה לא בעינן עור ובשר חופין את רובו להתיר האבר אמנם בא"ו הארוך כלל ב' כתב דאף בזו נהגו להחמיר : ולא

דרישה

עושה חליפין אף על פי שאינו אלא בשר לבד חייב עליו · [ב] בין שאין בו אלא בשר לבד כתב ב"י בשם הרמב"ם שהאבר שאין בו עצם בין שחתך כולה בין שחתך מקצתו ה"ז אסור משום אבר מן החי והאבר שיש בו עצם אינו חייב משום אבר מן החי עד שיפרוש כברייתו בשר וגידין ועצמות ע"כ ל' הרמב"ם ורבי' לא חשש לכתוב זה משום דלפי דרכו לא נפקא ליה מינה מידי דהא בין כך ובין כך אסור [ג] בין אם יש בו כזית אע"ג דבגמרא בהדיא אמר רב אבר מן החי צריך כזית מאי טעמא אכילה כתיב ביה היינו לומר דכשאין בו כזית דפטור ממלקות אבל מ"מ איסורא מיהא איכא דהא קי"ל חצי שיעור אסור מן התורה ב"י אלא שיש לתמוה על רבינו דמשמע דלפי דרכו קאי שלא רוצה לבאר אלא האיסור לא המלקות וברים הסימן משמע שרוצה לבאר אף שאר סלוקי כדינין במ"ש ואינו נוהג אלא בטהורים דמשמע בטמאים אינו נוהג ואי איסורא בא לאשמועי' טמאים בלא"ה אסירי (עי' מ"ש בהגהות פרישה עכ"ה) [ד] וכן בשר הפורש מן החי לכאורה היה נראה דנ"מ בין אבר לבשר מן החי דבאבר חייב אע"פ שאין בו כזית ראוי לאכילה אלא גידין ועצמות אבל בלאו הכי יש נפקותא לענין מלקות דאם אכל שניהם ליקה שניים אאבר מן החי ואבשר בשדה

סי' סג [א] **חכמים** אסרו כל הבשר הנמצא בין בשוק בין ביד נכרי אע"ג דאמרינן בפרק גיד הנשה נמצא ביד נכרי ורוב טבחי ומוכרי ישראל דמותר אפי' לרב היינו דוקא במקום דמכריז ולא סבירוה אותו יום שיש טריפה במקולין או עדיף נמצא ביד נכרי דלא שייך למימר עורב סקליפו ממוצא בביתו והמעולם עינו ממנה אבל במקום שאין מכריזין אף אם יש שם טריפה ודאי עדיף נמצא בביתו מנמצא ביד נכרי (עמ"ש בסימן א' ובח"מ סימן רנ"ט) וכלן איירי במקום שאין מכריזין ומ"ש סתם רבי' וכתב בשם רשב"א דאם אבד ומצאו אסור

פרישה

(ג) מהטחול או מהכליות נקט אלו שאין הבהמה נטרפת בהן : (ד) אבל אם נחתך מהעובר כו' מותר הטעם דילפינן מכל אשר בבהמה תאכלו שהוא מותר . (ה) אפילו לא פירש עד לאחר שחיטה אסור פי' מדרבנן אע"ג דבגמרא ילף ליה מקרא (של ובשר בשדה טריפה להביא האבר והבשר המדולדלין עכ"ה) קרא אסמכתא בעלמא הוא רש"י . (ו) אם עור ובשר חופין את רובו פירוש רוב עביו ורוב הקיפו רש"י כדלעיל סימן נ"ה : (ז) ביצי זכר כו' מותרין הטעם מדלא קא סרחן לא הוו כאברים המדולדלים · (ח) אלא שנהגו בהן איסור הטעם מדלא קא בריין תוס' (ט) בהלכות טריפות אע"ג שדין זה מבואר בה' שחיטה בסימן י"ד קרי ליה הלכות טריפות שאיסורו הוא משום בשר בשדה טריפה לא תאכלו גם כי כל זמן שלא נשחטה הבהמה כלאו הוא בחזקת טריפה . והמיימוני קרא להלכות טריפות הלכות שחיטה . סי' סג (א) **בשר** שנתעלם מן העין אסור פירוש שנתעלם שעה אחת רש"י . (ב) אפי' היא בהמה שלמה אפי' להרמב"ם שסובר אם תלאו במסמר במקום שא"א לעוף ליטלו משם ולהביא מותר אפ"ה בהמה אסורה דאמרינן שיש עוף גדול שנוטל אפילו בהמה גדולה (סמ"ק דנקט בהמה שלימה לאו דוקא דגם בלא ראש מיקרי שלימה דאל"כ קשה הא כתב רבי' בסימן א' דהמוצא בהמה שחוטה מותרת דסימן שחיטה מועלת דהוי סימן עכ"ה) והרשב"א

אע"פ שרוב הטבחים והמוכרים ישראל ולא עוד אלא אפילו המניח בשר בביתו אסור אם נעלם מן העין אא"כ יש לו בו סימן או טביעות עין ורש"י התיר הכל ורשב"ם כתב ודאי אם נטלו עוף והחזירו אסור דחיישינן שמא החליפו וכן אם אבדו ומצאו אסור הכל אם אין בו סימן [ג] או טביעות עין אבל אם מצאו במקום שהניחו מותר (ג) והרשב"א כתב דאפילו הניח י' ומצא ט' אסור דחיישינן שמא נטלו ואלו אחרים הם ויש מחלקים שאם הניחו במקום שהשרצים והעופות יכולין ליטלו משם ולהביא אחר במקומו חיישי' אבל

שנתעלם מן העין אסור ואפילו בעיר שרוב טבחי ישראל דחיישינן שמא עורבים הביאו נבלה והטילוהו ואפילו בבהמה שלימה כדמוכח בשמעתין וחומרא יתירא היא וכ"ה בתוספות · וכתב עוד הרא"ש רש"י פסק דלית הלכתא כרב והביא ראיה מהך עובדא דרב נחמן מנהרדעא איקלע לגבי רב כהנא מפום נהרא במעלי יומי דכיפורי הוו אייתו עורבי שדו כבדי וכולייתא אמר ליה שקול ואכול האידנא דהיתרא שכיח טפי ועוד דסתם מתניתין מוכחי הכי ואף ע"ג דשני שינויי דחיקי נינהו וכן מוכח סוגיא דשמעתין דקאמר ורב היכי אכיל בישרא ולא קאמר היכי אכלינן בישרא וקשה מפרק אלו מציאות (כד ·) ההוא דיו דשקל בישרא ושדא ביה ציניתא דבר מריון אתא לקמיה דאביי ואכשרי ופריך והא א"ר בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ומדפריך מינה אלמא דהכי הלכתא ור"ת גרים אתא לקמיה דרב ופריך מרב מדרב ורשב"ם תירץ דהא דפסקינן הכא דלא כרב היינו היכא שמצא הבשר במקום שהניחו דלא חיישינן שמא עורב החליפו והניחו באותו מקום עצמו אבל היכא שנטלו העורב והחזירו חיישינן שמא החליפו והני עובדי איכא למימר דהוו בעיר שרובה נכרים וכיון שנאבד איכא למיחש טפי עכ"ל ומדהביא הרא"ש דברי רשב"ם בסוף משמע לרבינו דהכי ס"ל · וכתבו הגהות מיימון בפ"ח מהמ"א שר"ת וכל רבותינו שבצרפת פסקו דאין הלכה כרב וכ' הר"ן שהרז"ה סובר כדעת רש"י דפסק הלכתא כלוי ובספר התרומה ג"כ פסק כלוי ומיהו סובר ז"ל דע"כ לא שרי לוי אלא בבשר הנמצא בעיר שטבחיה ישראל דבעורבים דעלמא לא חיישינן וא"כ בעיר שטבחיה נכרים כגון שהניח' בביתו ומצאה במקום שהניחה דבכל כה"ג לא חיישינן לעורב אבל בעיר שטבחיה נכרים ומצאה במקום שלא הניחה חיישינן דילמא אחלפוה עורבים דמדוכתייהו שקלי והני עובדא דגבא דבשרא וכרכשא דהתם לא מצאה במקו' שהניחה ובהי הא מודה לוי דבעינן טביעות עינא או סימנא עכ"ל · וכתב עוד בספר התרומה אם הניחה בשוק בין הנכרים אפילו מצאה במקום שהניחה אסורה אם אין מכירה בסימן או בטביעות עין וכן אם שולח ביד נכרים הדין כן וכן רבה בר בר חנה מחתך לה אתלת קרנתא ומשדר לה ביד עכו"ם וכן אמר רב בפרק אין מעמידין (לט ·) בחותם א' אסור עכ"ל וכתב הרשב"א נראה דמ"ש שאם הניחה בשוק בין הנכרים אסורה היינו ברוב טבחי נכרים אבל ברוב טבחי ישראל הא אמרינן לעיל כמאן דאית ליה דבשר שנתעלם מן העין דהרי וכדפרכינן מבשר הנמצא ומגמגלא בה בשר דס"ל כמאן דלית ליה בשר שנתעלם דבגמגלא בקרקע איירי ואע"ג דרוב אוכלי בשר נכרים נינהו אם חי הוא מותר דאזלינן בתר רוב טבחים ורובם ישראלים נינהו והילכך ברוב טבחי ישראל אפילו הניחה בין הנכרים ובא ומצאה במקום שהניחה דליכא עורב לחלופה לא חיישינן לה כלל עכ"ל · וכתב בתשובה סימן ק"ז על ראובן שלקח בשר במקולין ושלחו ע"י שלוחו נכרי בלא חותם והודיעו שהוא מפליג ואין לו בו טביעות עין שורת הדין נ"ל שהוא מותר וכל שרוב טבחים ומקולין ישראל פשיטא דהיינו בשר הנמצא ביד נכרי שהוא מותר דבנמצא הלך אחר הרוב אלא אפילו לא היו רוב טבחים ומקולין ישראל אפשר להתיר בדיעבד אם א"א לו להחליף אא"כ הולך לדרך אחרת למקולים של נכרים שאף ע"פ שהודיעו שהוא מפליג מהירא הוא שמא יראו אותו יהודים אחרים ויתפס כגנב והביא ראיות לדבר ויתבאר זה בסימן קי"ח אבל הרי"ף פסק הלכה כרב וכ"כ הרמב"ם בפ"ח מהמ"א וז"ל עשר חניות ט' מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת נבילות ולקח בשר מאחת מהן ואינו ידוע מאי זו לקח הרי זו אסור דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אבל בשר הנמצא מושלך בשוק הלך אחר הרוב דכל דפריש מרובה פריש אם היו רוב המוכרים נכרים אסור ואם היו רוב המוכרים ישראל מותר וכן בשר הנמצא ביד נכרי ולא נודע ממי לקח אם היו רוב מוכרי הבשר ישראל מותר זהו דין תורה וכבר אסרו חכמים כל הבשר הנמצא בין בשוק בין ביד נכרי אף ע"פ שכל המוכרין וכל השוחטים ישראל ולא עוד אלא הלוקח בשר והניחו בביתו ונעלם מן העין אסור אא"כ היה לו בו סימן או שהיה לו בו טביעות עין והוא מכירו ודאי שהוא זה או שהיה צרור וחתום · תלה כלי מלא חתיכות בשר ונשבר הכלי ונפלו החתיכות לארץ ובא ומצאם חתיכות והאין לו בהם לא סימן ולא טביעות עין הרי זה אסור שיש לומר אותו בשר שהיה בכלי גררתו חיה או שרץ וזה בשר אחר הוא עכ"ל · וכתב ה"ה זה דין תורה וכבר אסרו חכמים וכו' שם אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור ופסקו הגאונים כרב וכן דעת קצת האחרונים והקשה עליו מהא דט' חנויות דקתני ובנמצא הלך אחר הרוב ותירץ בנמצא ביד נכרי ולפי סוגיא זו אף ע"ג דרב אסר בשר שנתעלם בנמצא ביד נכרי כיון שהוא בחזקת משתמר ורוב המוכרין בשר כשר מותר וזה דעת רוב המפרשים ורבינו שכתב דבנמצא ביד נכרי אסור נראה שסמך על מה שאמרו בירושלמי דשקלים ובנמצא הלך אחר הרוב א"ר יוחנן בשר הנמצא ביד נכרי כנמצא בפלטיא והוא שראו אותו יוצא במקולין של ישראל רב נחמא לתמן תמיהון מקולים וחמר עליהו אלמא דטפי אסור נמצא ביד נכרי מנמצא בפלטיא ואין נ"ל מבשר שהניח בביתו ומצאו במקום שהניחו שאסור לדעת רב שהרי יש לחוש בשנמצא ביד נכרי שמא תמילתו מן האסור הוא ואע"ג דלמיעוטא לא חיישינן וסוגיין היא עיקר לענין דינא אבל כיון דחזינן בירושלמי דרב משום תומרא אמרה ודאי בכל גווני הוא ונמצא ביד נכרי נמי אסור זהו דעת רבינו ואינו מחוור לפי גמרתנו וכבר כתבתי שדעת הרבה מן המפרשים לומר דבנמצא ביד נכרי במקום שרוב טבחי ישראל מותר ומ"מ ראוי להחמיר בדבר עכ"ל . ומ"כ דהא דאמרינן נמצא ביד נכרי שאני באחרת דמכרוה אי איכא בהוא יומא טרפה בבית המטבחיים דאז אם לא הכריזו באותו יום עדיף נמצא ביד נכרי מבשר המונח בבית ישראל שנתעלם והרמב"ם איירי בזמן הזה דלא מכריזו דבהא ודאי עדיף מונח בבית ישראל שנתעלם מנמצא ביד נכרי . ועל מ"ש הרמב"ם ולא עוד אלא הלוקח בשר והניחו בביתו וכו' כתב ה"ה זו היא דרב ויש מן המפרשים שכתבו דהא דרב דוקא שהניחה במקום שעופות או שרצים יכולים להביא אחרת במקומה אבל תלאו במסמר וכיוצא בו שא"א לשרץ ליטול ולהניח כיוצא בזה מותר וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ואיפשר שאף דעת רבינו מ"ש תלה כלי מלא וכו' נשבר הכלי וכו' נראה שאם מצאו כמו שהוא אע"פ שאין לו בחתיכות סימן ולא טביעות עין מותרות ועוד כתב ומ"ש רבינו שבטביעות עין מותר בכל גווני מפורש בגמרא שם וכבר הפלה הרמב"ן שכל אדם נאמן לומר טביעות עין יש לי בו וא"צ ת"ח בדוקא וזהו דעת רבינו ומ"מ צריך שידקדק יפה בדבר עכ"ל . וכ"כ הג"א בשם א"ז דהא טביעות עינא שרי אפילו בע"ה שמכירו לבשר זה אפילו בטביעות עינא נאמן כי אינו חשוד לקלקל ולהאכיל את חבירו איסור וסברא זו דהרמב"ן שכל אדם נאמן לומר טביעות עין יש לו בו כ"כ הרשב"א בחידושיו בשמו וכתב עוד שר"ת כתב כאן וה"מ בת"ח דלא משקר וכ"ע דהכא לכ"ע משמע דיקאמרי ואין ענין לא משקר באיסורין וכתב עוד ומיהו הבא להתיר איסורים בטביעות עינא צריך לדקדק אם יש לו טביעות עין יפה מפני שפעמים שהעין משקרת וסבור שמכיר ואינו מכיר ולפיכך אם לא ראהו תחלה היטב ודקדק בראייתו שמא סבור שזה הוא ואינו אלא אחר והעלה דלא מהני טביעות עינא אלא בחתיכה ששבעתה העין אבל לא שבעתה העין לא וכ"כ הר"ן בשמו · וכתב עוד ה"ה דע שיש מן האחרונים שפסקו כלוי דפליג אדרב ושרי בשר שנתעלם וכן דעת הרשב"א וכתב וזהו שמצאה במקום שהניחה ואם הוא בביתו אפילו רוב טבחים נכרים ואפילו הניחה בשוק והוא שהיה רוב טבחי ישראל אבל אם לא מצאה במקום שהניחה כיון שאינו מכירה בדין הוא לחוש ואפילו הניח עשר ומצא ט' כיון שאין לו בהם סימן או טביעות עין עכ"ד ודברי רבינו והגאונים עיקר להחמיר עכ"ל · ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לפסוק כרב יש לאסור (א) בשר שנתעלם מן העין ואין לו בו סימן ולא טביעות עין אא"כ תלאו במסמר וכיוצא בו שא"א לשרץ ליטול ולהניח כתב המרדכי מעשה בא לידי בתרנגולת שחוטה ושלחוה

ביד

דאיתו נבלה מרובה דעלמא : ומ"ש ורש"י התיר הכל שם בסוף (דף צ"ה) אעובדא דרב חייא בר אבין דאיתבד ליה כרכשא בינו דני אתא לקמיה דרב הונא כו' כתב רש"י רב הונא ספק לה כרב דאסר בהעלמה ולא קי"ל כותיה בהא אלא אמתני' סמכינן נמצא כו' ואע"ג דשנינהו בעומד ורואהו שינויי דחיקי נינהו וכי קי"ל הילכתא כרב באיסורי לגבי פלוגתא דשמואל הוא דאמרינן אבל גבי מתניתין לא ורב כהנא הא קא חזינא דא"ל שקול ואכול עכ"ל ומיהו ודאי אף רש"י לא התיר בנאבד אלא ברוב טבחי ישראל א"נ מצאו במקום שהניחו אפילו רוב טבחים נכרים אבל בלא מצאו במקום שהניחו וגם רוב טבחים נכרים אסור אף לרש"י דאע"פ דלעורבים דאיתו מרובה דעלמא לא חיישינן לרוב טבחי נכרים דאיתנהו קמן חיישינן ודאי : ומ"ש רבינו ורש"י התיר הכל אינו חוזר אלא לכל שתי החלוקות שכתב תחלה ע"ש הרמב"ם לאיסור אע"פ שרוב הטבחים ישראל ואפילו המניח בשר בביתו שבאלו התיר רש"י הכל אבל לא כשרוב טבחים נכרי' וגם לא מצאו במקום שהניחו ע"ש בפרש"י מוכח כך להדיא כדנקט האידנא דהיתרא שכיח טפי וכ"כ בספר התרומה לדעת ר"ת דפסק דאין הלכה כרב ע"ש בסימן מ"ז :

ומ"ש ורשב"ם כתב ודאי כו' פירוש היכא דנטלו עוף והחזירו אסור אפילו ברוב טבחי ישראל דחיישינן דהחליפו בדעלמא במקום נבלה וכן אם אבדו ומצאו אסור הכל אפי' בעיר שרוב טבחים ישראל אבל אם מצאו במקום שהניחו מותר כיון דרוב טבחים ישראל דאם רוב טבחים נכרים אפי' מצאו במקום שהניחו אסור דאע"פ דלא חיישינן לעורב למשקל מכולי עלמא למשקל מדוכתיה חיישינן הכי מוכח מדברי הרשב"ם שהביא הרא"ש דרשב"ם תירץ דהא דפסק בעובדא דרב כהנא דלא כרב דא"ל שקול ואכול דהאידנא דהיתרא שכיח טפי היינו היכא שמצא הבשר במקום שהניחו כו' דאלמא דאפי' מצאו במקום שהניחו לא שריין אלא משום רובא דהיתרא · ומ"ש רשב"ם אח"כ וז"ל והני עובדי איכא למימר דהוו בעיר שרובה נכרים וכיון שנאבד איכא למיחש טפי עכ"ל לא היה צריך לאוקמי בעיר שרובה נכרים למאי דפסקינן כרב בכל גווני זולתי במצאו במקום שהניחו דלפי זה ודאי אפילו בעיר שרובה ישראל אסור כיון שנאבד אלא בא לדחות ולומר דאף למאן דפסק דלא כרב לא קשיא מהני עובדי דאיכא למימר דהוו בעיר שרובה נכרי' אבל לרשב"ם גופיה אפי' בעיר שרובה ישראל נמי אסור כיון שנאבד והכי כתב רבינו ירוחם להדיא בנתיב ל"ב וכדמוכח נמי מדברי רבינו דמשוה דין אבדו ומצאו לנטלו עוף והחזירו דבשניהם אין היתר אא"כ יש בו סימן כו' ואפילו ברוב טבחים ישראל וכדפרישית : ומ"ש בשם הרשב"א דאפילו הניח עשרה כו' כ"כ בבית רביעי סוף שער שני וכתב גדולה מזו אמרינן בס"ק דפסחים הניח עשר כו' ואע"ג דאסיקנא התם דאיירי במקושרין הכא אפילו באינן מקושרין חיישינן דכיון דאינו מכירן תלינן דאותו שהניח כבר נטל ואלו אחרים הם : ומ"ש ויש מחלקים כו' כ"כ ה"ה שם שיש מן המפרשים כן בהא דרב וזה דעת הרמב"ן והרשב"א כו' ויש לתמוה דהא בהדי אעובדא דרב דאזיק בכוותא דדשא חזא חיותא דתליא כו' מוכח להדיא דלרב אפילו תלאו באויר שאין שרצים יכולים ליטלו משם ואפילו בבהמה שלימה נמי אסור ואפשר לתרץ דההיא עובדא הוה גדולתא דרוב נכרים היו שם ואיכא למיחש דילמא אתו נכרים והחליפו אבל בתולה בשר בביתו דליכא שם נכרים וליכא למיחש אלא לשרצים היכא דתולה במסמר שרי וכן פירשו התוס' דההיא עובדא איכא לאוקמה ברוב נכרים ע"ש :

ומ"ש

דרכי משה

סג (א) ולא נהירא דהרי הרא"ש והמרדכי והגה"מ פ"ח דהמ"א כתבו דכל בני צרפת פסקו דבשר הנמצא שנתעלם מן העין מותר א"כ אין להחמיר וכן המנהג וכן פסק ג"כ ר"י רב ששת בתשובה והביאו בב"י ודיני בשר הנמצאים ביד עכו"ם או הם אצל עכו"ם בלא חותם יתבאר לקמן א"ה סי' קי"ח :

פרישה

(ג) והרשב"א כתב אפי' כו' כבית רבינו דברי הרשב"א שכתב אפי' ללמדנו דלדעת הרשב"ם אם מצאו במקום שהניחו מותר . ולא חילק בין אם הניח כל החתיכות לחסר אחד מהם ולהרשב"א אפי' מצאן במקום שהניחן אם חיסר אחד מהם נאסרה כיון דאיכא ריעותא בפניהו שחיסר אחד וכתב מ"ז ואפשר דמיירי נמי בקשורין יחד כדלעיל גבי ככרות מאן כס"ם מנ"ט . ולענ"ד דשאני התם דהכא ביטל נמצא ואין כאן הגה ספק דרבנן בספירות בדיקה משא"כ כאן

דאיכא

דרישה

אסור אף דנראה פשוט שלכ"ע דנגמרא אם הוא במקום שמכריזין ויש רוב ישראל בשוק או רוב טבחי ישראל דמותר אלא דשאני הכא דאיירי במקום שאין מכריזין וחיישינן לטריפה : [ב] או טביעות עין כתב הרמב"ן דכל אדם נאמן לומר טביעות עין יש לי בו וא"צ ת"ח (ונ"ל הטעם דדוקא במציאה אף שאדם כשר הוא חיישינן שמא יטעה לומר שהוא שלו ואינו שלו משא"כ הכא שהניח בביתו בשר כשר בחזקה כל דהוא אמרינן שהוא הוא מיהו אפי' מצאו בשוק משמע שנאמן בט"ע שהרי משוה יש בו ט"ע ויש בו סימן וי"ל דבאיסורא אדם מדקדק טפי ואינו אומר שהוא שלו וכשר אם לא שבגור לו) ומ"מ צריך לדקדק יפה ולא נתרינו אלא בחתיכה שבעתה העין אבל לא שבעתה העין לא דפעמים שהעין משקר וסובר שמכיר ואינו מכיר וכ"כ הר"ן בשמו : כתב המרדכי מעשה בא לידי בתרנגולת שחוטה ושלחוה ביד נכרי כו' ובעל התרנגולת היה מכיר אותה ואומר שאותה היא והתרתי אותה כיון שבעל התרנגולת היה מכירה כנגדי ר"ת דאם,

אבל אם תלאו במסמר ומצאו שם לא חיישינן (ד) ומסקנת א"א הרא"ש ז"ל כדברי הרשב"ם :

הלכות חלב

סד כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו (א) לפיכך אין חייבין משום חלב אלא אלו הג' מינין [א] אבל בהמה טמאה וחיה בין טהורה בין טמאה חלבם כבשרם ואפילו באלו הג' מינים (ב) כתב הרמב"ם שאין חייבין על החלב נפל שלה אלא משום נבלה כמו על בשרו אבל באלו הג' מינים חייבין משום חלב (ג) בין אם היא שחוטה או נבלה וטרפה (ד) כוי חלבו אסור ואין חייבין עליו השוחט בהמה ומצא בה עובר לא שנא בן ח' או בן ט' בין אם חי

או

ומ"ש שמסקנת הרא"ש כדברי הרשב"ם הוא משום דבפג"ה הביא תחלה פסק רב אלפס ורש"י ואח"כ דברי הרשב"ם משמע שכך היא מסקנתו והכי נקטינן וכן משמע בסמ"ג לאוין קמ"א (דף נ"ג ע"א) וז"ל כל רבותינו שבצרפת הקדמונים שוין שאין הלכה כרב שאומר בשמ"ה אסור כו' ומסיק שם לענין בשר שאבדה דבין בסימן בין בטביעות עינא מותרת עכ"ל אלמא דס"ל דאע"פ דבבשר שהניח בביתו לא חיישינן לשמא נתחלפה בנבלה היכא שאבדו אסור אם אין בו סימן כו' והיינו כדברי הרשב"ם וכן פסק באגוד' וז"ל אבל מצאה שלא במקום שהניח או ביד נכרי אסור אם לא בסימן או בטביעות עין וכ"ש דאסור לשלוח חמין או פשטיד"א לתנור ע"י שפחתו נכרית או קערה מליאה תבשיל לבית חבירו עכ"ל וכ"כ ה"ר יונה באגרת התשובה והאמיר לאסרו אף דיעבד מיהו הרשב"א התירו אם אותו מקום מעבר לרבים דמרתת הנכרי ורבינו הביא דבריו בסי' קי"ח ע"ש ועיין במ"ש ב"י ע"ש הרשב"א בסימן ס"ג ובסימן קי"ח ולשם יתבאר בס"ד היאך נוהגין : כתב בהג"ה ש"ד סימן ל"ב ע"ש מה"ר חיים בנו של א"ז שדרש אדם השולח לחבירו חתיכות בשר ע"י נכרי ובא אצל חבירו ורואה שהיא שמינה כהראשונה שהלא מותר כיון שהנכרי אין לו ריוח במה שמחליף עד כאן · ואיכא למידק על מ"ש הרמב"ם ולא עוד אלא אפילו המניח כו' הא בגמרא פג"ה פרכינן עלה דרב דאמר בשר שנמ"ה אסור מהא דתנן ובנמצא הלך אחר הרוב ומשני נמצא ביד נכרי שאני אלמא דשרינן טפי בנמצא ביד נכרי מבהניחו בביתו ונתעלם מן העין וכן קשה בסמ"ג לאוין קכ"ז (דף מ"ח ע"ג) שכתב ע"ש רבינו האי גאון שאין סומכין על דבריו של נכרי לא לאיסור ולא להיתר לא לאיסור כו ולא להית' מדאמר רב בשר שנמ"ה אסור אלמא דס"ל דבכלל בשר שנתעלמה מן העין הוי נמי בנמצא ביד נכרי וזה הפך משמעות הגמרא וה' המגיד פירש דדברי הרמב"ם הם על פי הירושלמי דשקלי' דמשמע התם דבנמצא ביד נכרי גרע מנמצא בפלט"א וכ"ש דגרע ממניחו בביתו ומצאו במקום שהניחו שהרי יש לחוש כשנמצא ביד הנכרי שמא תחלתו מן האיסור הוא כו' וע"ד זה יש ליישב דברי הסמ"ג אבל קרוב לשמוע מה שפירש בית יוסף דדוקא בהתרא דמכרזי אי מתרמי טרפה במקולין ולא הכריזו התם עדיף נמצא ביד נכרי מבשר המונח בבית ישראל שנתעלם והרמב"ם איירי בזמן הזה דלא מכרזי דבהא ודאי עדיף מונח בבית ישראל שנתעלם מבנמצא ביד נכרי ועל דרך זה יש ליישב גם דברי הסמ"ג : **כתב** המרדכי פג"ה מעשה בא לידי בתרנגולת שחוטה ושלחוה ביד נכרי בלא שומר ונסתפקו בדבר שמא אחרת היתה ונתחלפה והלכו לשוחט ושאלו לו אם שחט זאת התרנגולת והשיב אין לי בה טביעות עין ממנה עתה שחטתי תרנגולת אחת אבל בעל התרנגולת היה מכיר אותה ואמר שזאת היא והתרתי אותה כיון שבעל התרנגולת היה מכירה וכדברי ר"ת דאמר לית הילכתא כרב כו' והדבר ברור דהמעשה היה שהנכרי הוליכה לשוחט לשחוט ונסתפקו שמא אותה ששחט השוחט החליפה הנכרי באחרת וזו נבלה היא דשחיטה אינו סימן לסמוך עליו כדפסק רש"י בתשובה שבמרדכי פ' קמא דחולין וכן כתב רבינו בסימן קי"ח ע"ש הרשב"א ודלא כהר"ר ירוחם בנתיב ל"ב והתירו אותה דנאמר שבעל התרנגולת היה מכירה והשוחט אחר ששחט תרנגולת לנכרי זה שאתא דמילתא שחוטה תרנגולת שנתן לו ב"ה לנכרי להוליכה לשוחט שחט השוחט משום דהנכרי מרתת שהבעל בית ישאל לשוחט אם נתן לו הנכרי תרנגולת לשחוט שכך וכך סימניה שהרי הוא מכירה וכענין שכתב רשב"א דסמכינן להתיר במקום שהוא מעבר לרבים מטעמא דהנכרי מירתת אבל אם לא היה בעל התרנגולת מכירה היה אסור לחוש דאפילו אם תמצא לומר דהשוחט שחט אותה תרנגולת של ב"ה אכל מקים שמא החליפה הנכרי אח"כ בנבלה ולא מירתת דקסבר לא יתן את לבו כראות אם זאת היא התרנגולת שנתן לו להוליכו לשוחט אם לאו כי יסתפק כשישאל לשוחט אם שחט תרנגולת שכך וכך סימניה אי נמי מאחר שבעל הבית אינו מכירה גם הנכרי יודע שאינו מכירה ולא מירתת ומכל מקום היה ראוי לאוסרה משום בשר שנתעלם מן העין דהא אפילו בנמצא ביד נכרי אסור משום בשר שנתעלם מן העין בזמן הזה דלא מכרזי וכדכתב המרדכי להדיא קודם זה דאם לא מצאה במקום שהניח או שלחה ביד נכרי אסור משום בשר שנמ"ה · ואף על פי שבעל הבית היה מכירה לא היה מכירה בטביעות עינא שטביעתה העין ולא מהני נגבי בשר שנמ"ה כדכתב הרשב"א אי נמי וה"א העיקר דאי אפשר שהיה מכירה בטביעות עינא שהלא כשהוליכה לשחוט היתה חיה ועכשיו היא שחוטה והיכר טביעות העין אינו אלא בהיכר שהיה לו מתחלה ועד עתה שלא נשתנה בנתיים והלכך לריך כסותר זה לדעת רבינו תם דפסק דלא כרב ונתיישב מה שהיה קשה לבית יוסף בזה ועיין במה שכתבתי למעלה בסימן א' ובענין הלכה פסק בש"ע כהרמב"ם וכתב כלשונו בפ"ח מהמ"א גם פסק כיש מחלקים ומתירין בתלאו במסמר ומצאו שם ויש מתירין אפי' בלא מסמר אם מצאו במקום שהניחו אם כל המוכרים הם ישראלים מוכרים בשר כשר :

סד כל חלב כו' ה"א בתורת כהנים פרשת צו פרשה ט"ו כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו פרט לבהמה טמאה ולחיה ולעופות מניין לרבות את הכלאים תלמוד לומר שור כשב ועז דר"ע ואם נפשך לומר מן הבהמה לרבות את הכלאים יכול כל שהיה בכלל עונש כ"ה בכלל אזהרה כו' ופחות מכזית שאינן בכלל עונש לא יהיו בכלל אזהרה תלמוד לומר כל חלב ולא הוצרך רבינו לבאר דכלאים הבא מן העז ורחל דחייבים עליו משום חלב דמדכתב כוי דאסור ואין חייבין עליו דהיינו הבא מבהמה וחיה וכדפי' הרמב"ם בפ"א מהמ"א שמעינן דהבא מבהמה ובהמה חייבין עליו ומזה הטעם גם הרמב"ם לא הזכיר דין כלאים הבא מעז ורחל אכן בתוס' ר"פ דם שחיטה משמע דבכוי שהוא בריה בפני עצמה ואינו לא בהמה ולא חיה קאמר קרא ע"ל בתחלת סימן ס"ו : ומ"ש ואפילו באלו הג' מינים כתב הרמב"ם כו' בפ"ז מהמ"א : וכתב בית יוסף ולא היה רבינו לריך לכתוב זה ולא מה שקודם לו דלא נפקא לן מינייהו מידי לענין איסורא דהא בלאו הכי אסור באכילה אלא שנמשך אחר דברי הרמב"ם עכ"ל אבל העיקר דנפקא מינה לענין שאסור לעשות סחורה בחלב טמאה ונפל שאילו היה בכלל חלב היה מותר לעשות בו סחורה מדכתיב יעשה לכל מלאכה אבל כיון שחלבם כבשרם אסור דאינו בכלל יעשה לכל מלאכה : השוחט בהמה ומצא בה עובר כו' משנה בפרק בהמה המקשה ופרק ג"ה ובריית' בפרק ג"ה דאפליגו בה רבי מאיר ורבי יהודה דלרבי מאיר בן ט' חי טעון שחיטה וחלבו וגידו אסור אפילו לא הפריס על גבי קרקע ולר' יהודה שחיטת אמו מטהרתו וחלבו וגידו שרי והרמב"ם ז"ל פסק בשחיטה כרבי יהודה ובחלבו וגידו כרבי מאיר והרי"ף והרא"ש פסקו בשחיטה ובחלבו כר' יהודה וכך הוא דעת רבינו ועל כן כתב על דברי הרמב"ם ולא נהירא ועיין בחסיר"י שם כתב מאיזה טעם לא נהירא ולגבי גיד פסק רבינו לקמן בסימן ס"ה כרבי יהודה ולריך לומר דכך נראה לו מלשון הרי"ף והרא"ש דאף בגיד קי"ל כרבי יהודה וכך הבין גם הרב בית יוסף אכן לפע"ד דברי הרשב"א נכונים שכתב דנראה מדברי הרי"ף דבגיד סבירא ליה כרבי מאיר מדכתב בפרק בהמה המקשה וחלבו מותר באכילה כו' דתניא לענין ג"ה כו' ר"י אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וקי"ל כר' יהודה ואי איתא דפסק הרי"ף כר"י אף בגיד הו"ל לפרש ולמימר וחלבו וגידו מותר דתניא ונוהג בשליל וחלבו אסור דר"מ רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל וקי"ל כרבי יהודה מדכתב תחלה וחלבו מותר ולא הזכיר גיד ואח"כ כתב דתניא לענין ג"ה כו' משמע הלשון דבג"ה אינו פוסק כר"י אלא כר"מ

וכדסתם

ביד נכרי וכו' · ובעל התרנגולת היה מכיר אותה ואומר שזאת היא והתרתי אותה כיון שבעל התרנגולת היה מכירה כדברי ר"ת דאמר לית הלכתא כרב דאמר בשר שנתעלם מן העין אסור ע"כ ואיני יודע למה כתב שהתיר משום דלית הלכתא כרב דהא רב נמי מכשר בהא כיון דאית ליה טביעות עין נגוה דטביעות עינא עדיפא מסימנא כדאיתא בגמרא נשאל הריב"ש בתשובה סימן ע"ו על פרש שעשה נישואין והיה לו עגל ורצה שישחטנו טבח ישראל כדי לשלוח ממנו מנות לישראל מיודעיו וכן עשה ושלח המתנות על ידי נערו נכרי בלי שומר אם הם מותרות · והשיב אמרו בפרק גיד הנשה דאפילו לרב דאסר בשר שנתעלם מן העין מודה בנמצא ביד נכרי דשרי כשרוב מקולין וטבחי ישראל ולכן בחתיכות אלו אם נודע בבירור שלא עשו עגל אחר בעיר אלא זה חתיכות אלו מותרות אבל אם הפרש או אפי' אחר עשה עגלים חתיכות אלו אסורות אא"כ יש בהם סימן או טביעות עין עכ"ל והוראת היתר זה היה שלא כדעת הרמב"ם שכתבתי בסמוך :

סד כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו לפיכך אין חייבים משום חלב אלא הג' מינים אלו אבל בהמה טמאה וחיה בין טהורה בין טמאה חלבם כבשרם זה פשוט כיון שלא אמר הכתוב חלב אלא של שור וכשב ועז בהדיא תנן בפרק כל הבשר (קיז ·) שהדם נוהג בבהמה ובחיה ובעופות בין טמאים בין טהורים והחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד : ואפילו באלו הג' מינים כתב הרמב"ם שאין חייבים על חלב נפל שלה אלא משום נבלה כמו על בשרו בפ"ז מהמ"א כ"כ וכתב ה"ה שטעמו משום דאיתא בפ' בהמה המקשה (עה ·) תרי לישני וללישנא בתרא כל שלא כלו לו חדשיו לכ"ע אין כאן חיוב כרת והכי קי"ל : **אבל** באלו הג' מינים חייבים משום חלב בין אם היא שחוטה או נבלה או טריפה כ"כ הרמב"ם בפרק הנזכר ונתן טעם למה חייב על חלב נבילה וטרפה משום חלב דמתוך שנוסף האיסור בבשרה שהיה מותר נוסף על החלב ולפיכך לוקה ב' וכתב הרב המגיד בהרבה מקומות ומהם פרק השוחט (לז ·) ופ' גיד הנשה (פט :) התורה אמרה יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב וכן בטריפה וביאר רבינו שהטעם מפני שאיסור חל על איסור במוסיף ומ"מ נראה דאפילו מאן דלית ליה איסור מוסיף מודה בזה מדכתיב וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו ע"כ ולא היה רבינו לריך לכתוב זה ולא מה שקודם לו דלא נפקא לן מינייהו מידי לענין איסורא דהא בלאו הכי אסור באכילה אלא שנמשך אחרי דברי הרמב"ם : כוי חלבו אסור ואין חייבים עליו בר"פ בתרא דיומא (עד ·) מייתי ברייתא דקתני אין לי אלא כל שישנו בעונש ישנו באזהרה כוי וחצי שיעור הואיל ואינו בעונש יכול אינו באזהרה ת"ל כל חלב ופרש"י כוי שהוא ספק ואין בו כרת וחצי שיעור שאינו בעונש מנין שהוא באזהרה ת"ל כל חלב ובר"פ דם שחיטה (כא ·) אמרינן גבי כוי חלבו מנין מכל חלב וכתב הרמב"ם דין זה בפ"א מהמ"א : השוחט בהמה ומצא בה עובר וכו' בפרק בהמה המקשה (עד ·) תנן השוחט את הבהמה ומצא בה בן ח' חי או מת או בן ט' מת קורעו ומוציא את דמו מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב משום אותו ואת בנו דברי ר"מ וחכ"א שחיטת אמו מטהרתו וכתבו הרי"ף והרא"ש וקי"ל כחכמים דאמרי שחיטת אמו מטהרתו והוא שלא הפריס ע"ג קרקע וחלבו מותר באכילה אבל דמו אסור ואם הפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה וחלבו אסור ואצ"ל דמו דתניא לענין גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דר"מ ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וקי"ל כר' יהודה אבל הרמב"ם כתב פ"ז מהל' מ"א השוחט בהמה ומצא בה שליל כל חלבו מותר ואפילו מצאו חי מפני שהוא כאבר ממנה ואם שלמו לו חדשיו ומצאו חי אע"פ שלא הפריס על הקרקע א"צ שחיטה חלבו אסור וחייבין עליו כרת ומוציאין ממנו כל החוטין והקרומות האסורין כשאר הבהמות וטעמו משום דסתם לן תנא כר"מ דתנן בר"פ גיד הנשה נוהג בשליל ר' יהודה אומר אינו נוהג וחלבו

מותר

דרישה

דאמר לית הלכתא כרב דאמר בשר שנתעלם מן העין אסור עי' בב"י

סי' סד [א] אבל בהמה טמאה כו' חלבם כבשרם תב"ג דרבינו לא נחית בכל מקום אלא לנגד האיסור והמותר ולא החיוב והפטור ובהמה טמאה בלא"ה אסורה נמשך בזה אחר דברי הרמב"ם (ועי' פרישה מ"ש א"א ז"ל ג"כ על מ"ש רבי' בין אם היא שחוטה או נבילה וכ"כ ב"י. אבל י"ל דנק"מ דרבינו בא להודיע דחייב כרת דאז תשובתו חמורה מדבר שאיסורו אינו אלא בלאו . וכן יש לתרץ בכל מקום שרבינו הזכיר החילוק דשני לאוין דרבינו בא להודיע מתי שעובר בשני לאוין כדי נוסיף על תשובתו או לגרוע ממנו עכ"ה) והרמב"ם

פרישה

דאיכא ספיקא דאורייתא : (ד) ומסקנת א"א הרא"ש ז"ל כדברי הרשב"ם מדהביא הרא"ש להרשב"ם בסוף דבריו כ"י. ומ"ר בשם הרשב"ם דבשר שנאבד ונמצא אסור היינו במקום דליכא רוב ישראל או רוב טבחי ישראל וכן מוכח מדברי רבינו בריש סימן א' וכן הוא בהדיא ברא"ש וכן עיקר וכבר האריכתיהו בזה שם בדרישה ע"ש :

סי' סד (א) לפיכך אין חייבים כו' ר"ל הואיל ופרט שכתוב אלו שלשה שור וכשב ועז לפיכך אין חייבין אלא אלו הג' מינים : (ב) כתב הרמב"ם שאין חייבין על חלב נפל הטעם כיון שלא כלו חדשיו אין בו חיוב כרת דחדשיו גורמין · (ג) בין אם היא שחוטה או נבילה הטעם דכתיב וחלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלהו ועוד דחייב דמיתוסף איסורא בבשרה שהיה מותר ניתוסף ג"כ על החלב וכ"מ לחייב שני מלקות ורבינו נמשך בזה אחר דברי הרמב"ם כמ"ש בסמוך בדרישה : (ד) כוי חלבו אסור הטעם מדכתיב כל חלב וגו' מרבינן כוי אבל מ"מ הואיל והוא ספק אין חייבים עליו דלא ילפינן מרבויא אלא איסור לא חיוב דמקרא אמרינא ולפינן ושם לא נתרבה כוי והא דכתב

רבינו

או מת חלבו מותר והא דחלב בן ט' חי מותר דוקא שלא הפריס על גבי קרקע (ס) אבל הפריס ע"ג קרקע אסור [ג] והרמב"ם אסרו אפילו לא הפריס ע"ג קרקע ולא נהירא הושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב מבן ט' חי שבתוכה חייבין עליו משום חלב כבעל חלב בהמה גמורה (ו) איזהו [ג] חלב כל שהוא תותב קרום ונקלף פירוש שהוא

מותר ואע"ג דלענין גיד הנשה מיתניא סובר הרמב"ם דלאו דוקא אלא ה"ה לחלב דהא גיד הנשה וחלב חדא פלוגתא היא בברייתא והרא"ש כתב בפרק בהמה המקשה שטעמו של הרמב"ם מפני שהוא סובר שר' יוחנן וריש לקיש דאיפליגו התם בהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב מבן ט' חי בפלוגתא דר"מ ורבי יהודה דרבי יוחנן כר"מ ור"ל כר"י ופסק הלכה כר"י ולא נהירא כלל שיחלקו האמוראים במחלוקת התנאים אלא ודאי כל אחד אמר דבריו אליבא דכ"ע והלכה כר"י ע"כ והרשב"א ג"כ כתב בס' בהמה המקשה שאינם נראים לו דברי הרמב"ם ובפ' גיד הנשה כתב מדברי אפרים פסק כר"מ בין בגידו בין בחלבו וטעון שחיטה והרמב"ם והרב בעל העיטור פסקו כרבי יהודה שאינו טעון שחיטה ולענין חלבו וגידו פסקו כר"מ מהא דאמר ר' יוחנן תלש חלב מבן ט' חי חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי ליה וגידו כחלבו וזה מן התימה דמאחר שפסקו הלכה כרבי יהודה שאינו טעון שחיטה היאך אפשר לפסוק הלכה כר"מ לענין גידו וחלבו דהא א"ר אלעזר א"ר הושעיא דלשטתן הלכו בחלוקת חלב וגיד והא בהא תליא ושאר הפוסקים כולם חדשים גם ישנים ז"ל פסקו כרבי יהודה בכולהו בין בשחיטה בין בחלב וגיד מדאמר רבי אלעזר שהלכו לשטתן והא בהא תליא ומיהו איכא למידק דהא סתם לן תנא כר"מ בגיד הנשה ואילו היינו אומרים כדברי התוספות דרבי אלעזר לא קאי אלא אחלבו לבד הוה ניחא טפי דלא סתרן סתמי דמתניתין אהדדי אלא קי"ל כולהו סתמי דהלכה כרבי יהודה בשחיטה כסתם מתני' דבהמה המקשה ובחלבו נמי הלכה כדרבי אלעזר דאמר דהלכו לשטתן אבל בגידו לא הלכו לשטתן כלל והא לאו בהא תליא והלכך קי"ל כותיה דרבי מאיר בגידו וכסתם מתניתין דפרקין דסתים ותני נוהג ונראה שזו היא דעת הרי"ף שכתב בפרק בהמה המקשה קי"ל כחכמים דאמרי שחיטת אמו מטהרתו וכו' ומדנקט חלבו מותר אבל דמו אסור ולא קאמר וחלבו וגידו מותר דתרוייהו איתנהו בברייתא משמע דס"ל דדוקא חלבו מותר אבל גידו אסור ועוד שהביא מתני' דגיד הנשה דקתני נוהג בשליל ע"כ : ומ"ש שנראה שזו דעת הרי"ף דברי תימה הם שהרי כתב והוא שלא הפריס ע"ג קרקע וחלבו מותר באכילה אבל דמו אסור דקניא לענין גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור ד"ר מאיר רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וקי"ל כרבי יהודה הרי מבואר דבגיד נמי שרי וכרבי יהודה · ומה שדקדק מדכתב וחלבו מותר ולא כתב חלבו וגידו אינו דקדוק דעל כרחך למר דגידו בכלל חלבו הוא שהרי הלכה לבבריה מדהביא מתני' דגיד הנשה אינו כלום שדבר פשוט הוא שסמך על מה שפסק כרבי יהודה בפרק בהמה המקשה : וכתב המרדכי בס' בהמה המקשה וז"ל קי"ל כר"י וכפירוש רש"י בתשובותיו כל זמן שלא הפריס ע"ג קרקע לא נקריין כלל לא חלבו ולא גידו כדנפקא לן מוכל בבהמה תאכלו וראבי"ה כתב משום רב האי גאון ורמב"ן דגיד הנשה נוהג בו וצריך לנקרו עם שומנו דכף הירך סתמא כתיב עכ"ל אבל הר"ן כתב בפרק גיד הנשה לענין הלכה כיון שהלכו לשטתן וקי"ל כר' יהודה בשחיטה דשליל אפי' בן ט' ניתר בשחיטת אמו חלבו וגידו נמי שרי ולא נתאורו דברי הרמב"ם שפסק בפ"ה מהמ"א בשחיטה דשליל כרבי יהודה דניתר בשחיטת אמו ובפ"ו כתב דחלבו אסור ובפ"ח פסק דנוהג בשליל ולא נראו דבריו דכולהו בהדי הדדי שייכי וכן מה שפסקו התוס' בשחיטת שליל וחלבו להתירא כר' יהודה ובגידו לאיסורא מדסתם לן תנא דמתני' הכי לא מחוור דכיון דא"ר אלעזר דהלכו לשטתן ליכא לאיפלוגי בינייהו עכ"ל וכתב ה"ה שכ"ד הרמב"ן דגידו נמי מותר וכתב עוד ה"ה דע לדברי הכל בן ט' מת הנמצא במעי בהמה חלבו מותר שאין חדשים גורמין בלא חיות וכתב עוד ולדברי כל המפרשים נראה שאם הפריס ע"ג קרקע כיון שטעון שחיטה משום מראית העין אף חלבו אסור וכתב הרשב"א בת"ה הרמב"ן ז"ל כתב דקלוט בן פקועה שהוא מותר בלא שחיטה חלבו נמי מותר וכ"פ רבינו בסימן י"ג : **ולענין** הלכה כחלב דשליל הרמב"ם ובעל העיטור ס"ל יחידאי לגבי כל הנך רבוותא דשרו ולענין גידו כיון דהרי"ף והרא"ש הסכימו להתיר וכמה רבוותא מסכימים עמהם היה ראוי לפסוק כן אלא שמצאתי למהר"י ן' חביב ז"ל שכתב שבהיותו בעיר סמור"ה שמע לחכם א' שהיה בקי בניקור פעם אחת הוצרכו להאכיל שליל לאשה מעוברת ואמר א"ל ניקור חלב אלא ניקור גיד לבד והוא כדברי הרשב"א ומנהגם של ישראל תורה היא וכ"ש בעיר גדולה של חכמים שהיתה בזמנם עיר סמור"ה וראוי לחוש לענין גיד השליל ע"כ : **הושיט** ידו למעי בהמה ותלש חלב מבן ט' חי שבתוכה חייבין עליו משום חלב וכו' בפרק בהמה המקשה (עס ') הושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן ט' חי ואכל רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה חדשים גרמו ריש לקיש אמר חלבו כחלב חיה חדשים ואורתא גרמי וידוע דהלכה כר' יוחנן דאמר חלבו כחלב בהמה ומשמע ליה דה"מ בשהוציאו לחוץ ואכלו אבל אם תלשו והניחו במעי בהמה ושחטה מותר וכ"כ הרא"ש רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי ואפילו לרבי יהודה דשרי חלב של בן ט' היינו כשנשחטה אמו דניתר בשחיטת אמו אבל קודם שחיטה חלבו כחלב בהמה ואל תתמה לרבי יוחנן כיון דנקרא חלב בהמה למה ניתר בשחיטת אמו דיו לולד שיהיה כאמו דאין שחיטתה מתרת חלבה די"ל דגזרת הכתוב הוא שהרי למדנו מוכל בבהמה תאכלו שאם תותך מן העובר מותר ואילו נחתך מן הבהמה אסור ומה שדמו אסור לפי שהוא נבלע בכל הגוף ומשיב כדם האברים שפירש של בהמה עצמה וכ"כ הרשב"א בפ' גיד הנשה דהא דר' יוחנן אפילו לרבי יהודה אמרה וטעמא דכשתלשו ממנו והוציאו לחוץ קודם שחיטת אמו אבל לאחר שחיטת אמו ודאי חלבו כחלב חיה אפי' לרבי יוחנן דמרבינן ליה מוכל בבהמה תאכלו וכן פרש"י והתוספות בפ' בהמה המקשה וכ"כ הר"ן בהדיא בפרק בהמה המקשה וקי"ל כרבי יוחנן הילכך כי אמרינן חלבו מותר דוקא בשלא יצא החלב לחוץ קודם שנשחטה אמו אבל יצא לחוץ אסור וענוש כרת ונראה מדבריו בפי' שכל שתלשו והניחו במעי הבהמה ניתר בשחיטתה כיון שלא הוציאו לחוץ ואפשר שגם הרמב"ם סובר כן שכתב בפ"ז מהמ"א כלשון הזה הושיט ידו למעי בהמה וחתך מחלב העובר שכלו לו חדשיו והוציאו ה"ז חייב עליו כאילו חתכו מחלב האם עצמה שהחדשים הם הגורמין לאסור החלב עכ"ל ומדכתב והוציאו אפשר לומר דמשמע שאם לא הוציאו ניתר בשחיטת האם ואע"פ שהוא פסק כר"מ בחלבו של שליל אינו ניתר בשחיטת האם איכא למימר דשאני התם שהשליל חשוב אבר בפני עצמו לענין זה לדעת ר"מ אבל חלב שנחתך ממנו ונשאר במעי הבהמה כר' הוא בכלל מה שדרשו כל בבהמה תאכלו ומ"מ רבי' מאחר שכתב דלא נהירא ליה דברי הרמב"ם דפסק כר"מ הוה ליה לפרש דהא דהושיט ידו למעי בהמה וכו' חייבין עליו משום חלב בשהוציאו לחוץ דוקא היא שאם לא הוציאו הוא ניתר בשחיטת האם : **אי**זהו חלב כל שהוא תותב קרום ונקלף בפרק א"ט (מט) תניא את החלב המכסה את הקרב ר' ישמעאל אומר מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף כל קרום ונקלף ר"ע אומר מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף ופרש"י קרום דק יש עליו ונקלף הקרום מעל החלב שאינו אדוק בו כ"כ : אף כל קרום ונקלף . והיינו חלב ע"ג הקבה וכ"ש חלב שע"ג הדקין : תותב · היא שמלתו מתרגמינן היא תותביה כשמלה הוא פרוס על הקרב וכן על הדקין בראשו אבל חלב הקיבה אינו תותב אלא תחיבות תחיבות הוא אדוק ושעל הדקין מראשו והלאה סיומו מן הכונתא כשמפרישין אותו מהן נשאר מן החלב אצלם ולאו תותב הוא אלא אדוק בהם · ורבינו

וכדמשמע לן תנא דמתניתין רפג"ה דנוהג בשליל אלא דמכל מקום כיון דלגבי פלוגתא דג"ה מיתניא נמי פלוגתא דחלב ולגבי חלב ליכא סתמא כר"מ הדרינן לכללא דר"מ ור' יהודה הלכה כרבי יהודה · ותו מדכתב הרי"ף סתמא דמתניתין לגבי גיד כר"מ ולא כתב עלה מידי אלמא דהכי ס"ל דאם לא כן הוה ליה להרי"ף לכתוב הדברים שכתב בפרק בהמה המקשה על מתני' דריש פרק ג"ה לאורויי לן דלית הלכתא כההיא סתמא דריש פרק ג"ה ומתילא הוה גשמע דכההוא סתמא דפרק בהמה המקשה קי"ל דשחיטת אמו מטהרתו השתא דכתב הפסק בפרק בהמה המקשה ולא הזכיר בפסק רק חלבו ולא גידו שמעינן דאחלבו כתב דקי"ל הלכה כר' יהודה אבל בגידו קי"ל כסתם מתניתין דריש פרק ג"ה וטעמו של דבר כתב הרשב"א בספר משמרת הבית דבחלב לא מקרי חלב שור וכשב אבל ג"ה קרינן לה דלא תלי בשור וכשב דעם ירכו נאסר והכי נקטינן וגם בית יוסף כתב להחמיר מאומרא בעלמא גבי גיד ולפי עניות דעתי מדינא אסור ובחלבו נמי יש להחמיר לחוש לסברת הרמב"ם ובעל העיטור ואף על פי שרוב הפוסקים חולקים עליהם וכן נראה מדברי הרב בשלחן ערוך שכתב דעת האוסרים את החלב באחרונה וכן פסק הר"ר אלעזר ממי"ץ בספר יראים סימן ס"ז כרבי מאיר וכתב דאע"ג דרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה אמרינן בעירובין בגזרותיו קי"ל כר"מ כדאמר בכתובות פרק אף על פי הלכה כר"מ בגזרותיו עכ"ל ואין זה אלא לפירוש רש"י בפרק מי שהוציאוהו (דף מ"ז) וכן פירש רש"י בפרק אף על פי (דף נ"ז) אבל המרדכי לשם הוכיח דלא אמרינן הלכה כר"מ אלא בגזירות דוקא כגון דגזור הני אטו הני וע"ש וכן הוא דעת תו' ומ"מ מה שסובר דר"מ דאמר חלבו אסור אינו אלא חומרא דרבנן אינו כן דעת הרמב"ם אלא חייבים עליו כרת ס"ל לר"מ כדכתב להדיא בפ"ז : **הושיט** ידו למעי בהמה כו' פלוגתא דר' יוחנן ור"ל בס' בהמה המקשה ופסק כר' יוחנן דאמר חלבו כחלב בהמה וכתבו התוס' והרא"ש דאפילו לרבי יהודה דמתיר חלב של בן ט' חי דניתר בשחיטת אמו הכא שתלש החלב והוציאו קודם שנשחטה אמו חלבו כחלב בהמה וצריך לבאר דאעפ"י דבתלשו מבן ח' חי או מת או מבן ט' מת נמי אסור כיון שתלשו והוציאו קודם שחיטה כהם לא אסור משום חלב אלא מידי דהוה אעובר שהוציא את ידו דאסור משום בשר בשדה גו' אבל בבן תשעה חי אסור משום חלב וחייבין עליו כרת כבעל חלב בהמה גמורה ועיין בדברי הר"ן : איזהו חלב כל שהוא תותב קרום ונקלף ברייתא פא"ט (דף מ"ט) פלוגתא דר"ע ורבי ישמעאל והלכה כר"ע מחברו ולא כר' ישמעאל דאמר קרום ונקלף ורבים טעו מלשון רבינו שמ"ש פי' שהוא פרוש על הקרום וכו' הוא פי' על קרום ונקלף דלא כפרש"י שפי' חוספא שקרום דק יש על החלב ונקלף הקרום מעל החלב ותמהו עליו ואפשר ליישב ולומר דרבינו לא כתב פי' זה אלא על תותב בלחוד והוא שהוא פרוש על הקרום בענין שכשנקלף הקרום נקלף החלב עמו ולא נשאר מן החלב להוציא חלב הקבה שאינו תותב אלא תחיבות תחיבות הוא אדוק וכן הכונתא כשמפרישין אותו מן הדקין נשאר מן החלב אצלם ולאו תותב הוא אלא אדוק בהם ועל קרום ונקלף לא פי' רבינו כלום לפי שאינו סימן מובהק דעיקר האיסור וההיתר אינו תלוי אלא באם הוא תותב אם לאו וכר"ע ואם הוא תותב או הוא ודאי קרום ונקלף ואם אינו תותב אפילו הוא קרום ונקלף אינו חלב ופי' קרום ונקלף הוא שקרום דק יש על החלב ונקלף הקרום מעל החלב שאינו אדוק בו כ"כ כפרש"י ורבינו לא האריך לפרש

פרישה

[illegible] קרא דכל חלב כו' לפיכך אין חייבין משום חלב אע"ג דמקרא זה לא [illegible] לכתוב מקרא דכתיב בו [illegible] לפיכך כו' משום דאותו קרא קאי אחלבים [illegible] עוד חלבים שלא נקרבו על גבי המזבח ואפ"ה נאסרו משום חלב וכ"ש דאותו [illegible] נאסרו משום שנקרבו נאסרו בכל המינים [illegible] כתב לפיכך [illegible] נאסרו בו כל מיני חלבים ואפ"ה כתיב ביה שור וכשב [illegible] מינים וק"ל : (ס) אבל הפריס על גבי קרקע אסור · הטעם משום מראית עין : (ו) [illegible] כל שהוא תותב קרום ונקלף פירוש שהוא פרוש על הקרום בענין שכשנקלף [illegible] עמו · רבים וכן אלמים תמיהים על רבינו [illegible] הקרום נקלף החלב עמו ורש"י לא פירשו כן אלא פירשו ז"ל קרום דק יש עליו [illegible] מעל גבי החלב שאינו אדוק [illegible] על הקרום [illegible]

[illegible]

דרישה •

[ג] והרמב"ם אסרו אפילו לא הפריס על גבי הקרקע ולא נהירא · גם כל הבאים אחריו תמהו עליו וב"י הטריח ליישבו ולא עלה בידו ליישבו יפה ועיין בדברי הרמב"ם שס"ל שהוי חלב גמור הוא עליו לחייב האוכלו כרת ולפ"ז קשה מ"ש מיד אחר זה הושיט ידו למעי בהמה כו' והוא מדינא דגמרא וקשה פשיטא דחייב להרמב"ם כיון דאפילו על חלב עובר במעי אמו חייב : הושיט ידו כו' חייבין עליו כבעל חלב גמור כתב ב"י ומשמע לי דוקא כשתלשו והוציאו קודם שחיטה ואכלו אבל אם הניח במעי אמו ושחטה מותר עיין מ"ש בסימן י"ד :

[ג] איזהו חלב כו' ז"ל רמ"ה : כל אלו החלבים אין לחוש להם אלא באחוריים של בהמה ולא במעי של פנים רק קצת מן הקרום שעל חלב הכסלים הנשאר ברגל הדפנות על הכסלים הנשאר שם וצריך להסיר אותו הקרום משם : ונקלף פי' שהוא פרוס כו' עיין בהגהות מיקור

[illegible]

שהוא פרוש על הקרום בענין שכשנקלף הקרום נקלף עמו (ז) ולא [ד] יהא בשר חופה אותו (ח) חלב [ה] האליה מותר (ט) חלב שעל הכסלים וקרום שעליהם אסור ופירש הרמב"ם שהוא החלב שבעקרי הירכים ורש"י פירש עצם קטן הוא [ו] מונח (י) על עצם הנג"א ומחובר תחת האליה מלמעלה ועליו יש חלב תחת ראש המותן שקורין לונבי"ל (יא) חלב שתחת המתנים אסור ופירש רש"י שהוא

תחת

לפרש זה כיון דאין האיסור תלוי בו כדפרישי' · ומ"ש רבינו ולא יהא בשר חופה אותו הוא לומר שעוד סימן אחר צריך שגם לא יהא בשר חופה אותו שאם הבשר חופה אותו אינו חלב אפילו היה תותב ומותר לדברי הכל וכדאיתא פג"ה מימרא דשמואל ריש (דף צ"ג) והרב ב"י הבין שמ"ש רבינו ולא יהא בשר חופה אותו הוא פי' של תותב והשיג עליו ולא דק שוב ראיתי שמהרו"ך האריך בזה ובסוף כתב טעם למה שינה רבינו לפרש קרוס ונקלף הפך מפרש"י ואין בטעמו טעם ע"ש · ועוד אפשר לומר דרבי' קשיא ליה בדר"ע דלא הוה ליה לומר קרוס ונקלף כיון שאין האיסור תלוי אלא באם הוא תותב בלבד הוי חלב ואם אינו תותב דהיינו דאינו פרוש כשמלה לא הוי חלב ולכך היה מפרש דאע"ג דרש"י פי' בדר"י קרוס ונקלף היינו שקרוס דק יש על החלב ונקלף מתני' ת"ת בדר"ע אין פי' קרוס ונקלף אלא שהחלב פרוש על הקרוס וכו' ולכן אמר ר"ע תחלה תותב ואחר כך קרוס ונקלף לפרש שהוא פרוש כשמלה על הקרב והוא ג"כ פרוש על הקרוס ונקלף ממנו וס"ל שגם רש"י ודאי מפרש כך בדר"ע דא"א לפרש בע"א אלא שקיצר לפי שהוא פשוט וכן נראה עיקר : חלב שעל האליה מותר כך היא הגירסא הנכונה בספרי רבינו ובא להוציא החלב שבאליה לצד פנים דהוא חלב גמור אלא שעל האליה מבחוץ קאמר דאעפ"י שהוא קרב לגבי מזבח אפ"ה שרי וכדאיתא סוף פ' כל הבשר (דף קי"ז) **חלב** שעל הכסלים כו' בפג"ה (דף צ"ג) אמר שמואל תרבא דאקליבוסת' אסור וענוש כרת וזהו חלב שעל הכסלים · ותו איתא התם א"ר יהודה קרמא דכפלי אית ביה משום תרבא ודברי הרמב"ם הם בפ"ז מהמ"א : חלב שתחת המתנים כו' מימרא דשמואל שם · ופרש"י ורב אלפס שם

ודברי

ורבינו פירשו לענין שלא יהא בשר חופה אותו ולא ידעתי למה הוצרך לשנו' מפרש"י וכסיא דשלא יהא בשר חופה אותו מימרא (כתוב בב"ה שגירסא זו משובשת וכצ"ל ומ"ש רבי' שלא יהא בשר חופה אותו מימרא כו') מפורשת היא בפ' ג"ה (צג.) :

חלב האליה מותר מבואר בפ"ק דכריתות (ד') ובפרק כל הבשר (קיז.) דקאמר אלא מעתה אליה לחולין תיתסר אמר קרא כל חלב שור וכשב ועז דבר השוה בשלשתן כלומר וחלב האליה אינו קרב אלא בכשב בלבד וכתב הרשב"א בספר ת"ה א דטעמא דדרשינן הכי משום דליכא למימר דאיצטריך למיכתב שור וכשב ועז למישרי חלב חיה דהא מדכתיב בפרשת ויקרא כל חלב וכל דם לא תאכלו דבר הלמד מענייני הוא שלא אסרה תורה אלא חלב הקרבים למזבח וחיה אינה קריבה וכתב הרמב"ם בפ"ז מהמ"א האליה מותרת באכילה לא נקראת חלב אלא לענין קרבן בלבד כמו שנקראו חלבים כליות ויותרת הכבד לענין קרבן כמו שאתה אומר (בראשית מה) חלב הארץ וחלב כליות חטה (דברים לב) שהוא טובם ולפי שמרימין דברים אלו מן הקרבן לשריפה לשם נקראו חלב שאין שם דבר טוב אלא · המורם לשם ולכך נאמר בתרומת מעשר (במדבר יח) בהרימכם את חלבו ממנו ע"כ : **כתב** מהרי"ן חביב ז"ל חלב האליה מותר איפשר שטעה בזה האיש המשוני ויחשוב שהחלב שבאליה לצד פנים מותר ורחמנא ליצלן מהאי דעתא כי אין הכונה אלא על האליה עצמה והוצרך לומר כן לפי שהיתה קריבה על גבי המזבח וזה מבואר בדברי הרי"ף פרק גיד הנשה ובדברי הרמב"ם ואמרינן בס"פ כל הבשר חלב האליה איקרי חלב סתמא לא איקרי ע"כ כתב המרדכי בפרק גיד הנשה בשם רא"ם חוטין שבעוקץ אסורין וי"מ עוקץ הנקא בלעז ואיני בקי באותן חוטין כי לא ידעתי חוטי חלב באותו מקום לבד חוטי דכפלי הגמכשים עד תחת המתנים ואני שומעתי ונראה לי עוקץ זנב כדתנן סוכה לד :) ניטל עוקצו הילכך צריך להסיר חוטי הזנב ונראה שהוא אסור משום דגדלים ויונקים מחלב הכליות עכ"ל ונראה שמטעם זה כתוב בסדר הניקור שכתב רבינו בשם הטיטור ונוטל הסכין וחותך באליה ומוציא ממנה חוט שמתחלק לשנים וכו' וגם הרוקח כתב יטול הוטין שתחת השדרה והחלב שבזנב והחוט שבו . **חלב** שעל הכסלים וקרוס שעליהם אסור בפרק גיד הנשה (צג') האי תרבא דקליבוסתא אסור וענוש כרת וזהו חלב שעל הכסלים ופירש רש"י תרבא דקליבוסתא עצם קטן הוא ומונח על עצם שקורין הנק"א ומחובר לאולית האליה מלמעלה ועליו יש חלב תחת ראש המותן שקורין לונביל והרמב"ם כתב בפרק ז' מהלכות מאכלות אסורות חלב שבעיקרי הירכות מכסים חייבים עליו כרת והוא החלב שעל הכסלים והרי"ף פי' תרבא דקליבוסתא היכא דלייפי אטמתא זהו חלב הכסלים ולפיכך נקרא מי שרגלו גבוה מחבירתה כסול כדתנן (בכורות דף מ') השחול והכסול וז"ל רבינו ירוחם תרבא דקליבוסתא כרש"י עצם קטן וכו' ורי"ף פי' אותו עצם המחבר האטמות וכתב הר"ן שמה שאמרו זהו חלב שעל הכסלים לאו למימרא שהיה זה עיקר חלב שעל הכסלים אלא לומר שאף זה מחלב שעל הכסלים : ומ"ש רבינו דקרוס שעל הכסלים אסור שם אמר רב כהנא ואיתימא רב יהודה ה' קרמי הוי תלתא משום תרבא ותרי משום דמא דטחלי דכפלי ודכולייתא משום תרבא : **חלב** שתחת המתנים אסור שם אמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל חלב שהבשר חופה אותו מותר שעל הכסלים אמר רחמנא ולא שתוך הכסלים איני והא"ר אבא אמר רב יהודה אמר שמואל האי תרבא דתותי מתני אסיר אמר אביי בהמה בחייה פרוקי מיפרקא ופרש"י חלב שעל הכסלים שתחת הכליות ונראה בגובה הכסלים ואח"כ נבלע תחת הבשר אדום דק ומתפשט תחת אותו בשר בכל הכסלים ומשהבשר חופהו מותר והכסלה למטה מאותו בשר יוצא ממנו קרוס עב ולבן לבד קרוס דק וקליש המתפשט בכל הכסלים שאסור משום חלב כדלקמן ותחת אותו קרוס עב יש חלב ויש שנוהגים איסור באותו חלב לפי שאותו קרוס אינו חשוב חופוי בשר שדק הוא אבל בארץ אשכנז נוהגים בו היתר וגם בעיני רבי' נראה דחיפוי גמור הוא · האי תרבא דתותי מתני · זהו עליונו וגובהו של אותו חלב שפירשתי קודם שיכסהו הבשר ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים שקורין לונביל"ש שרחבו מרחיב למטה מלמעלות קטנות ומכוסה וכשהבהמה מפריש נראה אותו חלב : פרוקי מיפרקי . כשהיא הולכת אבריה נעים והמתנים פעמים שהם נתשכים כלפי מטה ואין החלב (הרא"ש גורס הבשר) נכסה בהם והרי"ף כתב קאמרי רבוותא שהחלב שתחת השומן שבראש הכסלים הוא חיורתי דתותי מתני וקרוס מפסיק בין זה החיורתא ובין השומן שתחת זה החיורתא העליון אסור והתחתון מותר והרמב"ם כתב בפ"ז מהמ"א יש כמו שתי פתילות של חלב בעיקרי המתנים סמוך לראש הירך כשהבהמה חיה חלב זה נראה במעים וכשתמות ודבק בשר בבשר ויתכסה חלב זה ואינו נראה עד שיתפרק הבשר מן הבשר ואע"פ כן הרי זה אסור שאין זה חלב שהבשר חופה אותו וכ"מ שתמלא בו החלב תחת הבשר והבשר מקיף אותו מכל סביביו ולא יראה עד שיקרע הבשר הרי זה מותר ע"כ והרא"ש אחר שכתב דברי רש"י ודברי הרי"ף כתב ולפי שאין הכל בקיאין באיזו מקום הבהמה מתפרקת בחייה נתן הרמב"ם סימן לדבר וכתב כ"מ שתמלא בו חלב תחת הבשר והבשר מקיפו מכל סביביו ולא יראה עד שיקרע הבשר הרי זה מותר עכ"ל וכתבו הגהות מיימון בפ"ז מהמ"א בשם סמ"ג סמוך לזנב יש שומן האליה ועליו יש חלב הקליבוסת שאמרנו הוא חלב ושומן האליה דבוקים זה בזה ואין ביניהם אלא גיד לבן כעין הקרוס ומראהו כמראה שומן מה שעל אותו גיד אסור בכרת ומה שתחתיו מותר מטעם חלב שהבשר חופה אותו וצריך לגרור אותו הגיד

יפה

דרישה

ניקור דף ל"ג סוף ע"ב מ"ש שם בשם רבינו נמי : [ד] ולא יהא בשר חופה כתב ב"י וז"ל ורבינו פירשו לענין שלא יהא בשר חופה אותו ולא ידעתי למה הוצרך לשנות מפרש"י עכ"ל הנה הבין ב"י שמ"ש רבינו ולא יהא בשר חופה הוא פי' למ"ש לעיל כל שהוא תותב ואני אומר שרבינו כתבו לדין בפני עצמו ול"ק מידי ועיין פרישה : [ה] חלב האליה מותר הטעם כתבתי בפרישה דדרשינן מכל חלב שור כשב ועז דוקא חלב השוה בשלשתן וכתב הרשב"א בת"ה דטעמא דדרשינן הכי משום דליכא למימר דאיצטריך למכתב שור וכשב ועז למשרי חלב חיה דהא מדכתיב בפרשת ויקרא כל חלב וכל דם לא תאכלו דבר הלמד מעניינו ה"א שלא אסרה תורה אלא חלב הקרבים למזבח וחיה אינה קריבה למזבח וכתב מהרי"ן חביב ז"ל חלב האליה מותר אפשר שיטעה בזה האיש המשוני ויחשוב שהחלב שבאליה לצד פנים מותר ורחמנא ליצלן מהאי דעתא כי אין הכוונה אלא על האליה עצמה והוצרך לומר כן לפי שהיתה קריבה ע"ג המזבח (פירש לכן קראו חלב שהוא מלשון מיטב כמ"ש בפרישה) וזה מבואר בדברי הרי"ף פרק ג"ה ובדברי הרמב"ם ואמרינן בס"פ כל הבשר חלב האליה אקרי חלב סתם לא אקרי ע"כ ר"ל שאקרא חלב אליה כמ"ש ולא סתם חלב : [ו] ומונח על עצם הנגא ומחובר כו' עיין בהלכות ניקור דף ל"ג ע"א וע"ב

פירושי

פרישה

ונקלף שקרוס מע"ג החלב שאינו אדוק בו כ"כ אף כל קרוס ונקלף והיינו חלב שע"ג הקיבה וכ"ש חלב שע"ג הדקין תותב (דאמר ר"ע ה"פ) היא שמלתו מתרגמינן היא תותביה כשמלה היא פרוש על הקרב וכן על הדקין בראשן אבל חלב הקיבה אינו תותב אלא חתיכות חתיכות יבוא אדוק ושעל הדקין מראשו והלאה היינו מן הכנתא כשמפרישין אותו מהן נשאר מן החלב אלנס ולאו תותב הוא אלא אדוק בהם עכ"ל רש"י והנה כוונת רש"י גלויה ומפורסמת שהוצרך לפרש קרוס ונקלף על הקרוס שלמעלה משום שקאי לפרש דברי ר' ישמעאל ור"י אוסר גם חלב הקיבה והקיבה אינו נקלף חלבו למטה מהקיבה (וגם אין לו קרוס למטה) אלא אדוק על הקיבה מש"ה פרשו שקאי אקרוס הפרוש ע"ג שבזה שוה גם הקיבה לקרב ודקים שהקרוס פרוש ע"ג וגם נקלף מהם הקרוס ואין החלב נמשך אחר הקרוס העליון וזה קרוס ונקלף ומש"ה נמי לר' ישמעאל אין חילוק בחלב הדקין בין אמה ראשונה הסמוך לקיבה ובין חלב שאר הדקין דמהם והלאה דג"כ הקרוס עליהן ונקלף מהם דומה לקרב וקיבה · וכיון שמוכרחין אנו לפרש קרוס ונקלף דבדברי רבי ישמעאל דקאי אקרוס העליון לא רצה לשנות פירושו בדברי ר' עקיבא והניח מלפרש קרוס ונקלף הנזכר בדברי ר' עקיבא מפני שנראה לו מדסתם ר"ע וקאמר קרוס ונקלף בל' דא"ר ישמעאל וקאי עליה שג"כ ר"ע ס"ל שסימני החלב הוא שיהיה קרוס העליון אלא שמוסיף על דבריו דבעינן עוד דבר א' שיהיה בו דומה לחלב הקרב והוא שיהיה תותב שפירושו הוא שיהא כשמלה הפרושה ימדומו בו שני דברים הא' שהחלב פרוש לרוחב ומדובק יחד וזה בוש כשמלה הפרושה השני דג"כ בעינן שלא יהא החלב מדובק בדבר שמונח עליו אלא שיהא ניטל מע"ג הדבר המונח עליו כשמלה הנפרשת מע"ג הגוף או מע"ג שאר דבר שמונח עליו · וזה לא מצינו כ"א בחלב הקרב ובאמה הראשונה של דקין במקום שיוצאין מהקיבה לאפוקי חלב הקיבה עצמו אינו כן בשניהן שהוא אינו פרוש לרוחב ומדובק יחד אלא גידולו על הקיבה הוא חתיכות חתיכות וגם חלבו אינו ניטל מהקיבה בפריסה בעלמא אלא מדובק בו · וכן היא ג"כ השומן שע"ג הדקין וילפא האמה ראשונה במקום שיוצא מהקיבה וכ"ל ומש"ה לר"ע חלב שע"ג הקיבה ושעל הדקין מאחר אמה ראשונה מותר לאכול מפני שאינו דומה לחלב הקרב בתותב וכמ"ש · והנה לפנינו שרש"י היה מוכרח לפרשו שקאי על הקרוס העליון שהוא נקלף מע"ג החלב מאחר דקאי אדברי ר"י וכמ"ש וכיון דבדברי ר"י פירוש זה מוכרח הניח פירוש זה ג"כ בדברי ר"ע כיון שר"ע לא גילה בדבריו שקרוס ונקלף שאיירי ביה הוא אינו הקרוס ונקלף שאיירי ביה ר"י · אבל רבינו שכתב גני הדין בקיצור ואתא ללמדינו סימני החלב ולא קאי אדברי ר"י ניחא ליה לפרש תותב קרוס ונקלף בענין אח' מאחר כפרש דקרוס ונקלף קאי אקרוס העליון ותותב יכיה האי אמקום חלב שתחתן בעקום שהוא מונח עליו ומש"ה פירש שגם קרוס ונקלף קאי אמקום החלב שמונח עליו דוקא דתותב ראה וידע זה כמום הענין שהחלב שעל הקרב שהוא פרוש על הקרב כשמלה יש לו מקום מיוחד בתחתיתו שמחבר החלב יחד והוא קרוס שע"י נתחבר יחד יע"ש זה נקרא ג"כ שמלה שכשמגביהין ומקלפין אותו הקרוס מע"ג הקרב נגבה החלב שעליו עמו וכן הוא בחלב שבראש הדקין באורך אמה משא"כ משם והלאה בדקין וכן בכל מקום בקיבה שאין החלב שעליהן נפרש מע"ג הדבר המונח עליו אלא אדוק בו יאפשר שאין להן שם קרוס במקום דביקותן ודוק שבזה מיושב היטב כוונת רש"י ורבינו ואפשר נמי לימר שמש"ה הוצרך רש"י לכתוב שחלב שעל הקיבה הוא חתיכות חתיכות ואדוק בו משום שסדא באידך תליא על הרוב שכל דבר הפרוש ומחובר יחד אינו צריך להיות אדוק ומה שהוא חתיכות חתיכות ואינו מחובר יחד הוא צריך להיות אדוק בדבר המונח עליו דאל"כ במה יהיה קיומו בגוף ועיין ברא"ש בפרשה ויקרא יתגלה שעד לפרושי ודו"ק . (ז) ומש"ר ולא יהא הבשר חופה עליו הוא ענין בפני עצמו וכ"ל שאם היה בשר חפוי עליו אף אם היה לו כל סימני חלב לא היה נאסר ומימרא מפורשת הוא בפ' גיד הנשה · ולא עמדתי על סוף דעתו דהב"י דהביא הברייתא ול' רש"י הנ"ל מ"ש בפירוש קרוס ונקלף ותותב ואח"כ כתב ז"ל ורבינו פירשו בענין שלא יהא הבשר חופה אותו ולא ידעתי למה הוצרך לשנות מפרש"י והכסיא דשלא יהא בשר חופה אותו מימרא מפורשת הוא בפ' ג"ה עכ"ל ב"י · ודבריו תמוהין דנראה דלא תמה למה שינה רבינו מלשון רש"י בפרושו דקרוס ונקלף אלא תמה מפני שהבין דמש"ר ולא יהא בשר חופה אותו הוא פירוש לתותב קרוס ונקלף וזה ודאי לא עלה על דעת רבינו אלא לענין בפני עצמו כתבו (וכן הגיה ומסק בבדק הבית עכ"ה) וכמ"ש ודוק כי מ"ש נלע"ד ברור . (ח) חלב האליה מותר מבואר בפ"ק דכריתות ובפ' כל הבשר דקאמר אלא מעתה אליה דחולין תתסר אמר קרא כל חלב שור כשב ועז דבר השוה בשלשתן כלומר וחלב האליה אינו קרב אלא בכבש בלבד וכתב הרמב"ם בפ"ז מהל' מ"א האליה מותרת באכילה ולא נקראת חלב אלא לענין קרבן בלבד כמו שנקראו חלבים כליות ויותרת הכבד לענין קרבן כמו שאתה אומר חלב הארץ וחלב כליות חטה שהוא טובם ולפי שמרימין דברים אלו מן הקרבן לשריפה לשם נקראו חלב שאין שם דבר טוב אלא המורם לשם ולכך נאמר בתרומת מעשר בהרימכם את חלבו ממנו ע"כ · מיהו נ"ע דא"כ ה"ל לרבינו ולהרמב"ם לכתוב ולמנות גם החלב דעל האליה בתוך החלבים שמונה והולך ואף דלקמן בהלכות ניקור כתבו וז"ל ולא ישייר לכל פני האליה לא בשר ולא שמנונית אלא גורנן יפה מ"מ אין ראיה משם כולי האי דהא מסיק שם בסוף הלכות ניקור שאותו הכם המתיר טפי וה"ל לרבינו לכותבו כאן · ומ"ש חלב האליה מותר היינו דוקא האליה עצמו עד"ר (ט) חלב שעל הכסלים כו' ופי' הרמב"ם שהוא החלב שבעיקרי הירכים ז"ל הרמב"ם בפרק ז' מהמ"א חלב שהבשר חופה מותר ושעל הכסלים אסור שכתוב לא שבתוך הכסלים כו' עד יש כמו שתי פתילות של חלב בעיקרי המתנים סמוך לראש הירך כשהבהמה חיה חלב זה נראה במעים וכשתמות ידבק בשר בבשר ויתכסה חלב זה ואינו נראה עד שיתפרק הבשר מן הבשר ואע"פ כן ה"ז אסור שאין זה חלב שהבשר חופה אותו וכל מקום שתמצא בו החלב תחת הבשר והבשר מקיף אותו מכל סביביו ולא יראה עד שיקרע הבשר מותר ע"כ - וכתב הר"ן שאף זה מחלב שעל הכסלים אבל אין זה עיקר חלב שעל הכסלים . (י) (על עצם הנג"א הוא הנק"א והוא העוקץ שיתבאר לקמן בסימן זה שפי' רש"י על העוקץ הנקא והיא ר"ל העצם · והוא שכתב לעומת העצם היכרה וכן הגיה רש"ל כאן הנקא וכתב הוא שעצם עכ"ה) תחת ראש המתן שקורין לונבי"ל והוא שקורין טריפה לידווי"ן : (יא) חלב שתחת המתנים אסור

ופרש"י

חדושי הגהות

סד א המעי"ש תמה ע"ז שהביא בשם ת"ה הארוך והוא גמרא מפורשת בכריתות (ד') ולענ"ד א"ל כיון דבגמרא לתי' קמא קאמר דלא אמרינן דבר הלמד מעניני בלאו סברת

הילכך

יפה יפה ולפי שהוא לבן טועין בו הרבה בני אדם ואין יודעים להפריש בין החלב לשומן עכ״ל וכ״כ המרדכי (א) בפרק גיד הנשה וממה שכתב הרי״ף במוורתא דתותי מתני נראה דהיינו חלב שלמטה אחר גמר הצלעות אצל חוט השדרה בין אותו בשר ובין פני הבשר הסמוכים לעור יש כמין שומן והוא נקלף בסכין כמו שהחלב נקלף וזהו שכתב שהחלב ב שתחת הבשר שבראש הכסלים שהרי בשר זה בראש הכסלי הוא ומ״ש שתחת זה האמורה יש שומן היינו פני הבשר שהם כמין שומן ויש בני אדם שאינם נזהרים בו ואחרים מנקרין אותו מהכבש ולא מהשור ואין טעם בדבריהם ולא ריח במעשיהם שאין לחלק בין כבש לשור ושמעתי בשם הרב מהר״ר יוסף קולו״ן נר״ו שזהו החלב שהיו נוהגין בו היתר בני ארגו״ן עד שבא הרב הגדול מהר״ר יצחק ליאון ז״ל וחלק עליהם וחסרו להם וראיתי בני בודי״ן שמנקרין חלב זה אך אינם מנקרין אלא עד חצי רחבו ואומר שטעמם משום דליכא למימר ביה דבהמה בחייה אפרוקי מיפרקא אלא עד חציו ואני נוהג לנקרו כולו וכן נכון לעשות מאחר שאין אנו יודעין בירור הדבר מאן פלג לן לאסור חציו ולהתיר חציו (ב) וכתב הרשב״א בתשובה ח״ג סי׳ רכ״א חלב שבתוך הכסלים יש אוסרים אותו מפני שבגמרא השוו אותו עם חלב שבתוך הפלאת והחלב שבתוך הכליות קי״ל ג כרבה ורבי יוחנן דממרטי ליה ואנו נהגנו בו היתר דההיא דכוליא רבה ור״י חומרא הוא דמחמרי בה ויש מקומות שנהגו בו איסור וכאותם מקומות אי אפשר שאסור להתיר להם דשמא לא טעו בו אלא נהגו איסור אטו חלב שעל הכסלים עכ״ל ובתשובה אחרת סימן ט״ה כתב חלב שתחת אותו קרום שנוטלים מנקרי הבשר בכסלים אותו חלב שתחת קרום דק הסמוך למתנים ודאי אסור ואין זה נקרא שבתוך הכסלים אלא אותו שהבשר ממש חופה אותו והוא אותו העומד בין כפלי בשר הכסלים אבל אותו שהקרום לבד חופה אותו נראה הוא על הבשר ולא בתוך הבשר ואין לך מי שמתירו עכ״ל . והאגור כתב על חלב שתחת אותו קרום עב ולבן שרבו האוסרין ובני ספרד נוהגין בו איסור בכבש אבל בשור ראיתי רוב המנקרים שמסירין הקרום הלבן לבד ואין מנקרין שום חלב מתחתיו כלל זולת קצת נשים כשרות שמנקרות גם החלב שתחת הקרום ההוא ויישר כחן כי אותם שאין מנקרין חלב שתחתיו לא מצאו ידיהם ורגליהם וכבר נשאל הרשב״א ח״ג סי׳ רכ״א על חלב זה אם מחלקין בו בין כבש לשור והשיב מעולם לא שמענו באיסור חלב הפרש בין שור וכשב ועז ומקרא מלא דבר הכתוב כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו ומכאן למדו לאליה שהיא מותרת שלא אסרה תורה אלא חלב השוה בשור וכשב ועז ואילו לא היה אסור בשור גם בכשב ועז לא היה נאסר עכ״ל · ואלו מאחר שמנקרין אותו בכבש נראה שמנהג אבותיהם בידיהם דלא חשיב להו קרום חיפוי בשר ולכן מנקרים חלב שתחתיו ואם כן מי התירו להם בשור ונמצא שהם מכשילים את הסמוכים עליהם ומאכילין אותם דבר האסור להם :

כתב בסדר הניקור לבעל העיטור שכתב רבינו בסימן ס״ה מתחיל ממקום סיום הגיד שמוציא מן החוט ומקלף בידו אותו קרום שעל הכסל וכשמקלף נראין ראשי החוטין שהן בכסל והם שלשה מימין וכ׳ משמאל וכו׳ וגורר אותו חלב שתחת בשר המתנים ומקלף יפה יפה מתחת הבשר המתנים מצד לידי הבהמה ואח״כ מעביר בשר המתנים שקורים בלעז לונבי״ש וגוררו יפה מב׳ צדדין ואותו עצם הנתון בנתים מתחתו ומסיר כל הסגבבות שיטשוה עם הבשר כדי שלא ישתיירו בו משרשי החוטין ובשר המתנים כלום :

חלב שעל המסס ובית הכוסות חייבין עליו בפרק ג״ה (שם) אמר רב יהודה אמר שמואל חלב שעל המסס ובית הכוסות אסור וענוש כרת והוא חלב שעל הקרב ופי׳ רש״י המסס ובית הכוסות בסוף הקרב ולא זהו עיקר חלב המכסה את הקרב שקורין טילי״א שהוא חופה קרום ונקלף אבל אותו חלב המכסה את הקרב דבוק לחלב שעל המסס ובית הכוסות וכתב הגהות מיי׳ בפ״ז מהמ״א חלב שעל המסס ובית הכוסות פירוש הוא מונח עליו כשמלה פרוסה · והנה רבינו יואל ושאר גדולים שבאשכנז הנהיגו היתר בחלב הדבוק לכרס תחת הפריסה ורבינו אפרים אוסר והמרדכי בפ׳ א״ט הביא קצת מטענות האוסר והמתיר ונראה מדבריו שלדברי הכל צריך להסיר הקרום שתחת המכסה ולא נחלקו אלא בחלב שתחת אותו קרום (ג) וכתב עוד שם שמדברי הרמב״ם שכתב בפ״ו מה״ש כרס שניקב טרפה ואין לך דבר שיסתום שהרי חלב שעליו אסור הוא נראה שהוא סובר כרבינו אפרים · וכתב עוד שם דבקצת מדינות בדילין ממנו ועונשין עליו כרת עכ״ל ואני מצאתי כתוב בשם ספר אגודה באֶרפור״ט נוהגים לאסור ובשאר קהלות נוהגים להתיר אמנם אלו אין נמנעין מכלים של אלו ומבישוליהם אך הכרס אין אוכלין בבואם לקהלות עכ״ל (ד) ושמעתי מנשים כשרות של בני ספרד שהם מנקרות הכרס מכל חלב שבו ונראה שמנהג אבותיהם בידיהם שהיו נוהגים כדברי רבינו אפרים :

קרום שעל דד הטחול והוא הצד הגס חייבין עליו וכו׳ בפ׳ ג״ה (שם) אמר רב המנונא תנא קרום שעל הטחול אסור ואין חייבין עליו והתניא חייבין עליו ל״ק הא בכנגד הדד הא שלא כנגד הדד ופרש״י הדד מקום עביו וכ״כ כל הפוסקים ורבי׳ ירוחם שכתב דהיינו אחד שלו טעות סופר הוא וכתב רש״י שהטעם שבמקום עביו אסור וחייבין עליו היינו מפני שהוא מחובר שם לכרס ולחלב וכתב המרדכי בפרק אלו טריפות באותו שלא כנגד הדד אסור משום הרחקה וכן כתב סמ״ג שאין איסורו אלא מדברי סופרים : **ומ״ש** רבינו שהחוטין שבו אסורין ואין חייבין עליהם בפרק גיד הנשה ה׳ חוטי הוו תלתא משום תרבא ותרי משום דמא דטחלי ודכפלי ודכוליתא משום תרבא ומשמע דאין חייבין עליהם דאל״כ ה״ל לפרושי והכי איתא בהדיא בגמרא (צג :) אמר רב ששת אמר רב אסי חוטין שבחלב אסורין ואין חייבין עליהן ופרש״י אסורין מדרבנן וכ״כ הרא״ש גבי חוטין שבעוקץ דחוטין לא מיתסרו אלא מדרבנן וכ״כ הרמב״ם בפ״ז מהמ״א שחוטין וקרומים האסורין משום חלב ודם אסורין מד״ס ואע״פ שהן אסורין מן התורה בכלל כל חלב וכל דם אין לוקין עליהם אלא מכת מרדות ויהיו כחצי שיעור שהוא אסור מן התורה ואין לוקין עליו וכתב בסדר הניקור לבעל העיטור שכתב רבינו בסימן ס״ה נוטל ראש הגיד שבתוך הטחול ומושך אותו ונמשכין עמו ג׳ חוטין שבתוכו עכ״ל וראיתי לאבא מארי ז״ל שהיה נזהר שלא יפסק שום חוט מהם ואפשר שטעמו מדאשכחן בחוטין שבעוקץ שאע״פ שהם נבלעים בבשר צריך לחטט אחריהם ה״ה בחוטי הטחול שטעם איסורן של אלו ושל אלו שוה ונראה דהיינו מפני שראשי החוטין סמוכים לחלב אלו לחלב המכסה את הקרב ואלו לחלב שעל הכסלים · ואחר שכתבתי זה מצאתי שכתב הרשב״א בת״ה חוטין שבכוליא ושבטחול אסורין משום חלב וצריך לשרש אחריהם :

הכוליא יש עליה שני קרומין העליון חייבין עליו וכו׳ בפ׳ ג״ה (צג ·) תנא קרום שע״ג כוליא אין חייבין עליו והתניא חייבין עליו ל״ק הא בעילאה הא בתתאה ופרש״י עילאה · חלב ממש שעל הכליות יש עליו קרום דק והוא חלב גמור · תתאה · קרום : **ולובן** שבכוליא יש אוסרים ויש מתירין בפג״ה (צג :) לובן כוליא רבי ורבי חייא חד אסר וחד שרי רבה ממרטש ליה רבי יוחנן ממרטש ליה רבי אמי גייס ליה אמר אביי כוותיה דרבי אמי מסתברא דאמר רב יהודה אמר שמואל חלב שהבשר חופה אותו מותר ופרש״י לובן כוליא · שבתוך החריץ ומתפשט והולך בתוך הכוליא : ממרטש ליה · משרש אחריו : גייס ליה · אבל החפוי בכוליא אכל · והרי״ף כתב גייס ליה לא היה מדקדק בנטילתו וכתבו התוס׳ דמשמע דהלכתא כאביי דלובן כוליא שרי וא״צ לגמוס אלא מה שחוץ לכוליא וכ״נ דעת השאלתות פרשה אחרי סי׳ צ״ב וגרסינן רבה ממרטש ליה ול״ג רבא דא״כ היה הלכה כרבא לגבי אביי וכ״פ הרי״ף דהלכה כרבי אסי דגייס ליה וכ״כ הרמב״ם בפ״ו מהמ״א וז״ל חלב שעל הכליות נאסר ולא שבתוך הכליות ואעפ״כ נוטל אדם שבתוך הכוליא וא״צ לחטט אחריו עכ״ל נראה שהוא מפרש גייס ליה כמו שפי׳ הרי״ף לא היה מדקדק בנטילתו דמשמע שהיה נוטל אותו אלא שלא היה מחטט אחריו וכתב הר״ן דרבה ור״י דממרטי ליה ממדת חסידות בעלמא הוו עושין אבל לענין הדין כ״ע מודו ומ״מ כתב שהרז״ה ובעל התרומה גורסים רבא ממרטש ליה ופוסקים כותיה לגבי אביי וכתב רבינו ירוחם

תחת הכליות ונראה בגובה הכסלים ואח״כ נבלע תחת בשר אדום דק ומתפשטת תחת אותו בשר בכל הכסל וכל שהבשר חופהו מותר (יב) וכשכלה [ז] למטה אותו בשר יוצא ממנו קרום לבן ועב חוץ מהקרום הדק המתפשט בכל הכסלים שאסור משום חלב ותחת אותו קרום יש לובן חלב ויש נוהגין בו איסור חלב לפי שאותו קרום העב אינו חשוב להם חפוי בשר אבל באשכנז נוהגין בהן היתר וגם בעיני נראה שחפוי בשר גמור הוא (יג) ורב אלפס פירש שהוא תחת הבשר בראש הכסלים וקרום מפסיק בין זה החלב (יד) ובין השומן שתחתיו והעליון אסור והתחתון מותר (טו) והרמב״ם נתן סימן להכיר איזה חלב וכתב כל מקום שתמצא בו חלב תחת הבשר והבשר מקיפו כל סביביו ולא יראה עד שיקרע הבשר הרי זה מותר : (טז) חלב שעל המסס ובית הכוסות חייבין עליו קרום שעל דד הטחול (יז) והוא הצד הגס חייבים עליו (יח) ושעל שאר הטחול והחוטין שבו אסורין ואין חייבין עליהן (יט) הכוליא יש עליה שני קרומין העליון חייבים עליו התחתון והחוטין שבה אסורין ואין חייבין עליהן (כ) ולובן שבכוליא יש שאוסרין ויש מתירין

ודברי הרמב״ם בפ״ז מהמ״א : חלב שעל המסס כו׳ גם זה מימרא דשמואל שם : קרום שעל דד הטחול כו׳ מסקנא דגמרא סג״ה : **הכוליא** כו׳ גם זה מסקנא דגמר׳ שם : ולובן שבכוליא כו׳ פלוגתא דאמוראי שם ולע״ד דשיטת הלכה מכרעת כמאן דשרי המנהג להחמיר כרש״י שכתב הלך אחר המחמיר לשרש אחריו · ולפי זה אם נגלה או נתבשל ולא שרשו אחריו לא אסרינן ליה כיון דאין איסורו מדינא וכן פסק הגהת אשיר״י : חוטין

דרכי משה

סד (א) ויראה שמה שקאמר ששומן האליה סמוך לזנבו שרי היינו פני החצר שבחוץ והוא כולו שומן אבל לצד פנים כולו אסור כמ״ש לעיל בשם מהר״י בן חביב וכן נוהגים לנקר הכל לצד פנים עד שמגיעים לאותו שומן שהוא ג״ה בחוץ ושם הוא כמין קרום דק והוא הגיד המפסיק הנזכר שהוא כעין פי׳ האלפס בחלב המתנים וב״י פי׳ דברי הרי״ף בענין אחר כמו שיתבאר למטה : (ב) והמנהג בין מנקרי בשר לנקר כולו בכבש ובשור אין מנקרים רק קצתו כמנהג בני בודין ואומרים הטעם כי הבהמה מיפרקא יותר בכבש משור ודע כי חלב זה הוא לצד חוץ הצלעות קטנות שנשארות באחוריים והוא בין השומן שנראה בחוץ ובין הבשר המונח על הצלעות אצל השדרה ונראה בראש אחוריים וכשמסירין השומן מבחוץ מעל אותו בשר נראה אותו חלב עוד כתב הרשב״א שאותו החלב שהוא בראש הכסל תחת הקרום לבד לכ״ע הוה חלב דהקרום לבד לא מקרי חיפוי בשר עכ״ל תשובה סימן ש״ח ועי״ל סימן ס״ה כיצד מנקרין חלב ח : (ג) בהגה״א פא״ט אחר שמסירים חלב שעל הכרס יש קרום על הכרס ותחת אותו קרום יש חלב דבוק בכרס ואסרו רבי׳ אפרים ור׳ יואל התירו וכן נהגו גדולי רינוס לאכול הדבוק לכרס עד הטחול ומה שמצד הטחול אע״פ שדבוק לכרס אוסרים וראייתם בא״ז עכ״ל : (ד) ובא״ז הארוך כלל

פרישה

ופרש״י שהוא תחת הכליות ונראה בגובה הכסלים ר״ל שלמטה מהכסלים בבהמה לצד הארץ יש שם בשר אדום ומן אותו הבשר ולמעלה ממנו לצד השדרה נגד הצלעות הקטנות מתחיל להיות לבן והוא חלב מגולה ואסור ומשם הולך ומתפשט עד תחת הטריפה ליוו״ן וגם אותו׳ שתחת הגידוויי״ן אסור אע״פ שהוא מכוסה בבשר ומפורש בגמ׳ הטעם משום אמר אביי בהמה בחייה פרוקי מפרק פירוש כשהיא הולכת איברים מנענעי׳ והמתנים פעמים שהם נמשכים כלפי מעלה והכסלים נמשכים כלפי מטה ואין החלב נכסה נכסה : (יב) וכשכלה למטה אותו בשר יוצא ממנו קרום לבן ועב חוץ מקרום הדק המתפשט בכל הכסלים וזה הקרום המתפשט בכל הכסלים הוא מונח ג״כ פרוס ומחובר קצת על הכסלים עצמן דלאחר שמוציאין מהבהמה כל הבני מעים מהפכין קרום דק מהכסלים עצמן שבשני חלקי הפנים פרוש במים כמעט על כל הבני מעים והוא סמוך לבשר הדפנות והקרום קורין אותו טריפה לייל״ך : (יג) ורב אלפס פי׳ שהוא תחת הבשר בראש הכסלים כו׳ פי׳ למעלה סמוך לצלעות קטנות יש ג׳ חתיכות בשר מונחות זה ע״ג זה והעליון נקרא דעק ולמטה ממנו שומן ולמטה ממנו קרום עב הנקרא טריפה לייל״ך ועל אותו טריפה לייל״ך מונח החלב ועליו כתב הרי״ף שהעליון אסור : (יד) ומ״ש שתחת אותו חלב יש שומן היינו פני הבשר שהם כמין שומן ויש מקומות שנוהגין בו להקל ויש מנקרין אותו בכבש ולא בשור ואין טעם לו ונכון להחמיר ולנקרו כולו בין בכבש בין בשור : (טו) והרמב״ם נתן סי׳ כו׳ לא על הסמוך בלבד קאי אלא הרמב״ם נתן סימן זה לכל החלבים וכמ״ש בשמו בסמוך : (טז) חלב שעל המסס כו׳ פרש״י והוא דבוק לחלב שעל הקרב : (יז) והוא צד הגס חייבים עליו פרש״י שהוא מחובר לחלב הכרס : (יח) ושעל שאר הטחול כו׳ ואין חייבין עליו שאין נאסר אלא מדרבנן משום הרחקה : (יט) הכוליא כו׳ העליון חייבין עליו שטעם שגם הוא בכלל חלב שעל הכליות : (כ) ולובן שבכוליא פי׳ לובן שבחריץ מתפשט והולך לתוך הכוליא :

ורש״י

דרישה

פירושו : [ז] וכשכלה למטה כו׳ יוצא ממנו קרום לבן כו׳ עד ובאשכנז נוהגין בהן היתר ובגרפא וברומי ובלומברדיא ובאוסטרך בדילין ממנו ועונשין עליו כרת ובערפורט נוהגין לאיסור ובשאר קהלות נוהגין להתיר אמנם אלו אין נמנעין מכליהם של אלו ומבישוליהן אך אינם אוכלים

חדושי הגהות

חילכך לא פסיקא ליה ע״ש : ב לעיל העתיק הב״י בדברי הרי״ף שתחת השומן וכאן כתב שתחת הבשר ול״נ לקיים הגי׳ שבספר הרי״ף שצ״ל שתחת השומן (מעי״ש) : ג אע״ג דבגמרא דידן אי׳ רבה ורבי יוחנן כיון דכתב דקי״ל כוותם ע״כ דגרס שם רבא וכמ״ש התוספות שם וכמבואר בב״י בסמוך :

לשום

סתירין (כא) ורש"י פסק להומרא (כב) חוטין שבחלב אסורין ואין חייבין עליהן (כג) חוטין [ס] שבעוקן אסורין ואין חייבין עליהן והם ה' ג' מימין וב' משמאל הג' שמימין כל אחד מהם מתפצל לב' ב' והשנים שמשמאל כל אחד מהם מתפצל לג' ג' וראשה האחד מחובר לשדרה וראשי הפיצולין נדבקין תחת החזה בראשי הצלעות ואותן ראשי הפיצולין מצויין בחצי הבהמה שלפנים [ט] וצריך ליזהר לחטט אחריהם (כד) בקיבה יש ב' מיני חלבים אחד עשוי כקשת ואחד עשוי כיתר ורב אלפס התיר שעל היתר ואסר שעל הקשת וכ"כ הרמב"ם [י] ורש"י אסר שניהם ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל (כה) חלב שעל הדקין אסור ודוקא באורך אמה משמתחילין לצאת מן הקיבה אבל מכאן ואילך שומן הוא ומותר [יא] לשון הרמב"ם הלב חלב המעים והם הדקין המלופפין כולו מותר חוץ מהמעי הסמוך לקבה שהוא תחלת בני המעים שצריך לגרור חלב שעליו ויש מהגאונים שאמרו ראש המעים שצריך לגוררו הוא המעי שיוצא

חוטין שבחלב כו' שם מימרא דרב ששת אמר רב אסי : חוטין שבעוקן כו' שם מימרא דרב יהודה והעוקן הוא הטלה כך פי' הערוך ודברי רבינו כפי' חוטי העוקן כפרש"י וכן פי' התוס' והרא"ש דאיסורייהו משום חלב אבל הרמב"ם בפ"ו מהמ"א פי' דאיסורייהו משום דם ורבינו הביא לשונו לקמן בסימן ס"ה וע"ש :

בקיבה יש ב' מיני חלבים כו' בפ' א"ט איכא תרי לישני וכבר התבאר בסימן מ"ח בס"ד ונוהגים להחמיר בשניהם כרש"י :

חלב הלב שעל הדקין אסור ברייתא שם פלוגתא דר"י ור"ע והלכה כר"ע דאסר : ומ"ש ודוקא באורך אמה כו' מימר' דרב יהודה פג"ה ריש מעיא באמת' בעי גרירה וזהו חלב שעל הדקין ויש לתמוה אמאי לא קאמ' ריש מעיא באמתא אסור משום חלב ואפשר דאתי לאורויי דלאו כוליה אסור אלא הקרום עם חלבו וכמ"ש הכל בו והאורחות חיים ומבואר ב"י והכי נקטינן :

לשון הרמב"ם כו' הביא לשונו ללמוד ממנו דלא מצריך אורך אמה ושלכך בדיעבד כדאי הוא הרמב"ם לסמוך עליו אם לא הסירו רק כחצי אמה גם יש ללמוד מדברי הרמב"ם

ירוחם שכן דעת רבינו יונה ז"ל : והרשב"א כתב שנראין דברי הרי"ף והרמב"ם אלא שנהגו במקומותינו איסור וממרטין אותו מעיקרו ע"כ ורש"י כתב בלובן כוליא הלך אחר המחמיר לשרש אחריו והמחמיר יחמיר והמונע לא הפסיד וכתב הרא"ש דלכאורה נראה דשרי כאביי וא"ל לגמוס אלא מה שחוץ לכוליא ומיהו נהגו לשרש אחריו מאחר שרש"י נסתפק בו וגם ר"י ממרטט ליה עכ"ל וזהו שכתב רבינו ורש"י פסק לחומרא דמשמע דהכי נהיגינן וגם המרדכי כתב דמאחר שרש"י והתוס' מספקא להו טוב להחמיר וכתב בסג"ה אשיר"י בשם א"ז מיהו אם ימצא קצת שלא שרשו לחוץ ונצלה או נתבשל עמו לא אסרינן ליה ע"כ. וכתב מהר"י ן' חביב ז"ל על דברי רבינו תדקדק שלא אמר ורש"י פסק כדברי האוסר אלא פסק לחומרא כאומר המחמיר יפה עשה וכיון שאמר בסוף דבריו והמונע לא הפסיד קרובים דבריו לפסוק עם המיקל :

חוטין שבעוקן אסורין ואין חייבין עליהם והם חמש שלשה מימין ושנים משמאל וכו' בפ' ג"ה (שם) א"ר יהודה חוטין שבעוקן אסורין ה' חוטי אית ביה בכפלא תלתא מימינא ותרתי משמאלא תלתא מפצלי לתרי תרי מפצלי לתלתא תלתא נפקא מינה דאי שליף להו חמימי משתלפי ואי לא בעי לחטוטי בתרייהו · ופרש"י שבעוקן היינו חמשה חוטי דכפלא פלנקשא . עוקן הנק"א · בעי לחטוטי בתרווייהו . עד שימצא כמספר זה וראשן א' מחובר בשדרה וראשי הפצולים נדבקים תחת החזה בראשי הצלעות · וכתבו התוס' וצריך ליזהר אותם שקוני' חלק של פנים לחטט אחריהם וכן כתב הרא"ש וכתב עוד ונראה דמדאורייתא מישרא שרו מתרי טעמי חדא דחלב אמר רחמנא ולא חוטין ועוד דחלב שהבשר חופה אותו מותר ובהא איכא למימר דשמא בהמה בחייה פרוקי מיפרקא או שמא תגולין קצת קודם שיכנסו לתוך הבשר ואפי' יהיה מדרבנן נכון לחטט אחריהם דאין לומר באיסורין דרבנן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון עכ"ל וכתב בסמ"ק וכלבו כתב ה"ר יצחק אי שליף להו חמימי משתלפי ואי לא בעי לחטוטי בתרייהו ואי שרויים במים הוה ליה כחמימי (ה) : והר"פ כתב וצ"ע בספר הגדול ומורי ה"ר יחיאל היה נוהג שלא היה אוכל כלל מאותה חתיכה לפי שאין הטבחין נזהרין להסיר אותן חמימי עכ"ל וכ"כ בהגהות מיימון . וכתב הר"ן וז"ל כתוב בחידושי הרשב"א דאע"ג דקי"ל חלב שהבשר חופה אותו מותר הני חוטין אע"ג דמיבלעי בכסלי היינו טעמא דאסירי משום דאיכא למימר בהו כדאמרי' בתרבא דתותי מתני בהמה בחייה פרוקי מיפרקא ואחרים כתבו דלאו למימרא דאזיל ומחטט להו עד מקום שהם כלין דהא בליעי בבשר ומותרין אלא לפי שכן חוטין דקין הרבה קאמר דבעי לחטוטי בתרייהו עד שימצא מניינם שלם עכ"ל ואנו נוהגים לחטט אחריהם וכ"כ רבינו ירוחם (ו) :

בקיבה יש שני מיני חלבים בפא"ט (מט :) תניא את כל החלב אשר על הקרב להביא חלב שעל גבי הדקין דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר להביא חלב שעל גבי הקיבה ואסיקנא דאיפוך דרבי ישמעאל לרבי עקיבא ודר' עקיבא לרבי ישמעאל ואמרינן בגמרא דבני ארץ ישראל אכלי לחלב שעל הקיבה ובני בבל לא אכלי ליה ואמרינן דאקשתא כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי דאייתרא איכא דאמרי דאייתרא כ"ע לא פליגי דשרי כי פליגי דאקשתא ופרש"י הקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרי דאקשתא ומבפנים לעיגול קרי דאייתרא חבל ע"כ · אבל הרמב"ם כתב בפ"ז מהמ"א דדאייתרא הוא חוט מושך כמו יתר וכתב רש"י דקי"ל כלישנא קמא לחומרא וכ"פ כל הפוסקים דדאקשתא אסור מן התורה · וכתב הרי"ף דחלב שעל גבי קיבה נהגו בו היתר וה"מ דאייתרא אבל דאקשתא אסור משמע מדבריו שפוסק כלישנא קמא דדאקשתא לכ"ע אסור ובדאייתרא פליגי בני בבל ובני ארץ ישראל ומוכח בגמרא דבני בבל לאו מדינא אסרי ליה אלא ממנהגא וסובר הרי"ף שאין אנו נגררים אחר בני בבל במנהגות שלהם שלא מן הדין ולכך פסק דאייתרא שרי וכ"פ הרמב"ם בפ"ז מהמ"א וכתב ה"ה שכן דעת הרמב"ן שכל שאין שם מנהג מותר וכן נראה דעת הרשב"א וכתב ואנו בגלילות הללו נוהגין בו איסור כבני בבל עכ"ל · ואמרינן בגמרא דבני ארץ ישראל מקמלין פי' שנוטלים מעט למעלה מההיא אייתרא מפני שחלב הקרב שוכב עליו ולא ידעתי למה לא הזכירו כן הרי"ף והרמב"ם ז"ל · אבל רש"י כתב דלדידן תרוייהו אסירי דבתר בני בבל גרירינא דאנן בני גולה אנן · וכן פסק הרא"ש וכתב רבינו ירוחם שכן תפסו עיקר וכ"ד סמ"ג וסמ"ק · וכתב מהר"י ן' חביב ז"ל ובזמן הזה ראוי לנהוג בו איסור אפילו לפי דברי הרמב"ן שאחר שבכל דוכתא דלא נהיגי ביה איסורא שרי וכבר נהגנו עתה איסור וכן הדור שלפנינו אם כן אין בנו כח לחזור ולנהוג מנהג היתר עכ"ל : חלב שעל הדקין אסור כבר נתבאר בסמוך שהוא פלוגתא דתנאי וידוע דהלכה כרבי עקיבא דאסר :

ומ"ש ודוקא באורך אמה וכו' בסג"ה אמר רב יהודה אמר שמואל ריש מעיא באמתא בעי גרירה וזהו חלב שעל הדקין ופרש"י ריש מעיא כשהדקין יוצאין מן הקיבה צריך לגרר חלב שעליהם אורך אמה וזהו ד' חלב שעל הדקין שנחלקו בו רבי ישמעאל ור"ע בפא"ט (מט) וכתב הרא"ש שהטעם מפני שסמוכין לחלב מכאן ומכאן ואילך הם דבקים בהדרא דכנתא והוא שומן ומותר ובלבד שיגררו אותו מן הוורידין שבו והרמב"ם כתב בפ"ז מהמ"א חלב הלב וחלב המעים והם הדקין המלופפין כולן מותרין והרי הם כשומן שהוא מותר חוץ מראש המעי הסמוך לקיבה שהוא תחלת בני מעים שצריך לגרור החלב שעליו וזהו חלב שעל הדקין שאסור ויש מן הגאונים שאומר שראש המעי שצריך לגררו הוא המעי שיצא בו הרעי שהוא סוף המעים כתב ה"ה פירש רבינו ריש מעיא ראש המעים הסמוך לקיבה וכו' · וכן פירש רש"י ואף ר"ח כן פירש והוא ז"ל כ' בשם אחרים הפירוש האחר שהזכיר רבינו והראב"ד כתב שהפי' ההוא עיקר וכבר הכריע הרשב"א כפירוש רבינו ואמר שהפי' האחר אינו מחוור דכרכשא לא מיקרי מעיא אלא הדקין ומ"מ נראה שרבינו כתב שני הפירושים כדי לחוש לשניהם עכ"ל והרא"ש דקדק על דברי הרמב"ם שלא כתב באורך אמה כדאמר רב יהודה באמתא ונראה דמפרש דלבני מעים קרי אמתא על שם אמת המים עכ"ל כתוב בהג"א פ' ג"ה יטול חלב שעל הקיבה דאקשתא ודאייתרא עד אמה מן המעים של קבה ויפרידנו בנחת שלא ינתק בכח וישאר ממנו עם הכנתא (ז) וכתב המרדכי שם דכשהטבח מושך הדקים כשעודן חמין אינו נדבק חלב בהם ונשאר אותו חלב הטעון גרירה בהדרא דכנתא הילכך הכא לאטול מן הדרא דכנתא יגרור אמה מן החלב לצד הקיבה ואם משך הטבח בדקים ולא נודע מקום לצד הקיבה צריך לגלח ולחתוך הדרא דכנתא סביב סביב עביו כדינר זהב במקום שנסתפק בה (ח) עכ"ל : כתב הכלבו המנהג לגרור שניהם מיהו של צד הקיבה גוררין אותו לגמרי ושל צד הכרכשא אין גוררין אותו לגמרי לפי שיש שם חלב טהור אבל מסירין הקרום הארוך עם חלבו שאינו דבוק עם הכרכשא כשאר שומן עכ"ל וכן הוא בא"ח ועכשיו נוהגים להסיר מהכרכשא הנקראת טבחייא שהוא סוף המעים דבר מועט כחצי אמה או פחות אפשר שהם תופסים עיקר הפירוש האחר דמראש המעים קאמר ולא מסוף או אף על פי שהם מפרשים דמסוף המעים קאמר תופסים עיקר כדברי הרמב"ם שלא הזכיר ארך אמה ומשמע דבדבר מועט סגי וירא שמים יצא ידי שניהם להסיר ארך אמה מכאן וארך אמה מכאן (ט) כ' המרדכי בר"פ גיד הנשה דרבי אליעזר

ממי"ן

דרכי משה

כלל כ' ובמקום שנהגו בו איסור דינו כשאר חלב לבטלו בס' עכ"ל : (ה) וכ"כ בא"ו הארוך בשם סמ"ק עוד כתב שם בהג"ה דחומרא יתירה הוא להצריך לחטט אחריהם וכן איתא בשאלות הלומות דר"ת להתיר עכ"ל וצ"ל דאינו ר"ל דמותר לגמרי דאיך יחלוק על הגמרא אלא דר"ל אם חטט אחריהם עד שמצאן במנין שוב אין צריך לחטט לאורך הגידין במקום דבליעותא : (ו) ובא"ו הארוך ונוהגים בקצת מקומות שנוטלים הגידין הסמוכים תחת ג' הצלעים התחתונים עד השדרה שצריך לחטט אחריהן עכ"ל : (ז) ונראה הא מיירי כשמנקר הדקין ואינו מושך אותן בעודן חמימין אבל כשמושכין אותן בשעודן חמין נוהגין כדברי המרדכי והמנהג פשוט בהורא דכנתא של עגל מסירין הקרום שעל כל הדקין ואין עושין כן לשור או כבש וצ"ל טעם משום דבעגל המנהג להניח הדקין עם השומן הסמוך שהוא בהכנתא ואוכלין הכל ביחד ועל כן מאחר שעכ"פ צריכין להסיר הקרום שעל השומן הסמוך לקיבה כי צריכין לגרור מן הדקין ראש מעייא שאצל הקיבה ולפעמים נשאר הקרום שעליו עם שאר הקרום ואין הנשים בקיאין בזו לכן נתפשט המנהג לנקר הכל וכמ"ש המרדכי דאם נסתפק צריך לגרור הכל אמנם בשור ובכבש שמסירין הדקין מן השומן והחלב נשאר בדקין וא"כ ניכר במקום שהיה דבוק אצל הקיבה לכן אין מנקרין רק המקום ההוא ואין חוששין למקומות אחרים והוא טעם הגון בעיני מזו נתפשט המנהג : (ח) ולדידן צריך לנקר הכנתא לצד הקיבה ולצד הכרכשא : (ט) והמנהג למדוד בזרוע ואין מקפידין

דרישה

אוכלים בבואם לקהילות אלו עכ"ל אגודה פג"ה : [ס] חוטין שבעוקן כו' עד מצוין בחצי הבהמה שלפנים וכן הוא בהדיא באשר"י שפירש ואותן ראשי הפצולין מצוין בחצי שלפניה וכן משמע מתוך התוס' וכתב מהרי"ן בהלכות ניקור דף כ"ט ע"א וז"ל אבל במחילה מכם לפרש"י שפי' ניקור הנקה נ"ל שאינו מדבר בחציו שלפניה אלא בחציו של אחור בחתיכה שקורין בל"א קושלי"ן ובאותה חתיכה יש ה' חוטין והם אסורין משום חלב דתותי מתני דאמר שמואל בפג"ה האי תרבא דתותי מתני אסור ופרש"י שם זה עליונה ונקרא של אותו חלב שפירשתי קודם שיכסהו הבשר ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים שקורין לונביל ובל"א קורין לעדווי"ן שרמזו מרמיז למטה מצלעות קטנות ומכוסה וכשהטבח מפרישו נראה אותו חלב עכ"ל ובזה המקום יש ה' החוטין האסורים משום חלב והביא גם שם דברי מרדכי שהבאתיו ב"י דף נ"א ע"ב בד"ה כתב ומהר"ן מביא כו' שמפרש ג"כ שעוקן הוא עוקן הזנב ומוכיח מיניה לעוקן בחציו של אחור בחלביו של חמור והקשה עוד שם דברי רש"י דידיה אדידיה ותירץ וז"ל ונ"ל ליישב שרש"י קורא לכל הסדרה פנים ואחור הנקה ולא קשה לפ"ז צריך לחטט אחר שניהן בין בחוטין שבחצי של פנים ובין בחוטים שיש בחצי של אחור היינו שיש בקושלי"ן כאשר אבאר לקמן בכל' קושלי"ן עכ"ל : [ט] וצריך ליזהר לחטט אחריהם בסמוך בדין ניקור כתב ובמסכות מאליהם בהיותו חם אבל בהיותו צונן צריך לפשפש אחריהן וכתב סמ"ק וכלבו בסימן זה ואם הם שרוים במים ה"ל כחמימי ומשתלפי · [י] ורש"י אוסר שניהם ולזה הסכים הרא"ש ז"ל טעם פלוגתתן כתבתי לעיל ר"ס מ"ח ושם כתבתי דל"ק ממה דכאן כתב רבינו שהוא אסור ולעיל כתב (קיבה שנקבה והחלב סותם דכשר עכ"ה) חלב שעל היתר סותם וקי"ל דוקא חלב טהור סותם ע"ש (דטעמא דלאו חלב טמאה לגמרי הוא דהאיסורא הוא לאכול אבל מסתם הוא סותם וע"ש עכ"ה) : [יא] לשון הרמב"ם כו' עד שהוא תחלת בני מעים דקדק הרא"ש מלשון הרמב"ם שלא הזכיר באורך אמה שלא הצריך אמה ומ"ש רב יהודה באמתא לבני מעים קרא אמתא ע"ש אומן כמו אמת המים ע"כ לא נהיגי לגרר מכיתבמיה אמה ב"י : ויש מהגאונים כו' עד שהוא סוף המעים וירא שמים יוצא ידי שניהם וכתב רמ"א דאין צריך להסיר אורך אמה ממש לכן נהגו להקל למדוד בזרוע (וכן הוא במהרי"ל עכ"ה) וא"צ להסיר

פרישה

(כא) ורש"י פסק לחומרא כ' מהרי"ן חביב ע"ז תדקדק שלא אמר ורש"י פסק כדברי האוסר אלא פסק לחומרא כאומר המחמיר יפה עושה : (כב) חוטין שבחלב כו' אין חייבין עליהם הטעם דחלב אמר רחמנא ולא חוטין . (כג) חוטין שבעוקן כו' וראשי הפיצולין נדבקין תחת החזה בראשי הצלעות ואע"ג דחלב שהבשר חופה מותר בהא איכא למימר שמא בהמה בחייה פרוקי פרקא אשר"י ורשב"א ועד"ר . (כד) בקבה יש ב' מיני חלבים כו' פרש"י הקבה עשויה כקשת ומבחוץ קרוי דאקשתא מבפנים לעיגול קרוי דאייתר' והרמב"ם כתב דאייתרא הוא חוט מושך כמו יתר . (כה) חלב שעל הדקין כו'

חדושי הגהות

ד לפום פשטא דגמרא שם (מט) לכ"ע חלב שעל הדקין אסור ולא נחלקו בזה כלל בין דברייתא קמייתא בין לברייתא בתרייתא ומיהו לפמ"ש המעי"ט פ' ג"ה אות ו' משמע דלברייתא קמייתא פליגי בחלב שעל הדקין (כנה"ג) וע"ש שהאריך עוד בזה :

ממי"ן כתב דיותרת הוא הנקרא אכרי"ש וכן פרש"י בפירוש החומש והוא בשר המתלק ותולה בין הריאה לכבד ויש אוכלין השומן המעורב בבשר היותרת שתחת הקרום מטעם חלב שהבשר חופהו ואומר רא"ם דשיבוש הוא בידם שהבשר חופהו אינו מתיר כי אם בכסלים ובכליות שנאמר בהם על למעטי תוך אבל ביותרת הכבד דלא כתיב על לא שרי תוך דידה ואסור אחרי שהוכר באימורי שלמים וכן ר"ת אסר ור"י דחה ראייתו ובערוך פי' יותרת אצבע הכבד ובס"ה כתב שצריך לקלף היותרת מבחוץ הכל לפי שחלב המכסה את הקרב שכב ונוגע שם אבל היותרת לצד פנים מצד הריאה אין צריך להסיר הקרום שבאותו צד אין שום חלב ואם חתך היותרת מן הבהמה ואין ידוע אי זה היה לצד פנים או לצד חוץ צריך להסיר הקרו' משני צדדיו (י) עכ"ל ונראה מדבריו לכאורה שבעל התרומה סובר כדאמר (כרא"ם) דאסר שומן המעורב בבשר היותרת שתחת הקרום ואינו כן שהרי כת' תניא בת"כ כי כל אוכל חלב ונכרתה יכול אפי' חלב הדפנות וה"ה לכל שומן בהמה והא קרוי חלב ואסור לאכול ת"ל חלב המכסה את הקרב אשר על הכסלי' וחלב הכליות פירוש אותו דבר הקרוי חלב במקום אחר גבי הקרבה אותו אסור בחולין לאכול ואפילו חלב אליה אומר שלכו סרק כל הבשר דמותר לאכול ואע"ג דקרב לגבי המזבח מותר משום דחלב אליה מיקרי חלב סתמא לא איקרי וכ"ש אותו שחטנית שבתוך יותרת הכבד שמותר לאכול אף ע"פ שקרב למזבח דהא לא מיקרי כלל בפסוק חלב עכ"ל ולשון שכתב המרדכי בשמו הכי איתיה צריך לקלוף קרום מעל הבהמה לצד של פנים סמוך לדפנות ולחוץ וזהו קרום שעל הכסלים וכן היותרת צריך לקלוף מבחוץ והכל משום שהחלב הגדול המכסה את הקרב הוא שוכב שם ע"כ והגה"ה ר"ע גיד הנשה כתוב בשם א"ז שקלוף הקרום שעל חצר הכבד לצד הכבד וצד הריאה מותר והגו ליטול דלא ליתי למיטעי (יא) עכ"ל אבל התוספות והרא"ש חלוקים על רא"מ וכן דעת סמ"ג להתיר וכתב רבינו ירוחם דכן עמא דבר ומ"מ עכשיו נהגות נשים שלנו כדאמר (כרא"ם) ויש מהן שבדי שלא להטריף עצמן בניקורו אין אוכלות הטרפש כלל מגלתי שכתב אבן הירחי אהא דא"ר יהודה חמשה חוטי הן תלתא משום תרבא וכו' יש לי תשובה על הנשים המנקרות לשומן החזה מכפנים מלגשות הקטנות ושעל הצלעות הגדולות שאין צריך לנקרן ושלא כמנהג ארגון וכנזר"ה וקשטילי"א עכ"ל · דין ג"ה כתב רבינו בסימן ס"ה : **אין** מולחין החלבים עם הבשר פשוט בפרק גיד הנשה (צז :) : **ולא** מדיחין אותן עמו וכלי שמדיחין בו את החלבים אין מדיחין בו את הבשר לפיכך במקום שדרך הטבח לסות מדיח הבשר בחנות צריך שיהיו לו שני כלים וכו' מימרא בפ"ק דחולין (ח :) ופריך וניתקן ליה חדא ונדיח בו בשר ואח"כ נדיח בו חלבים ומשני גזירה שמא ידיח חלבים ואח"כ בשר השתא נמי מחלפי ליה כיון דאצריכיניה תרתי אית ליה היכירא פירוש עושה בו סימן :

סכין שחותכין בו החלבים אין חותכין בו הבשר לפיכך צריך הטבח שיהיה לו סכין לחלבים וסכין לבשר ג"ז מימרא שם וכבר כתב רבינו בסמוך בשם הרמב"ם שכל אלו הדברים אם נעשו לא נאסר הבשר וכתב כ"ה בשם הרשב"א שצריך שפשוף יפה יפה עד שיוסר החלב שנדבק עליו ופשוט הוא :

כתב בעל העיטור מסתברא מנקרי הבשר אין צריכין ב' סכינים וכו' אע"פ שבשמנונית הגיד א"א שאינו חותך ומנקר ישראל קדושים הם והחמירו בו ולא החמירו בסכין כלומר דשמנו של גיד אינו אסור מן הדין אלא שישראל קדושים הן והחמירו לאסרו ולא החמירו אלא בו עצמו שלא לאוכלו אבל לאסור לחתוך בשר בסכין שנחתך בו לא החמירו ולא הזכיר בעה"ע הגיד עצמו שהוא אסור מן התורה משום דלא נפקא לן מיניה מידי דהא אין בגידין בנ"ט :

וכ"כ הרשב"א נהגו מנקרי הבשר לנקר בסכין אחד וכו' בת"ה כ"כ ואע"פ שלא נתן הרשב"א טעם מפני ששומן הגיד אינו אסור אלא משום חומרא כמ"ש בע"ה אלא מפני שאינו שמן כ"כ שידבק ממנו בסכין מ"מ בענין הדין שוים הם דמשום גיד ושומנו לא אמרינן שני סכינים וז"ל הר"ן בפ"ק דחולין גבי הכיא דבסמוך הטבח צריך שיהיה לו סכין לבשר וסכין לחלב יש שלמדו מכאן שהמנקר בשר צריך ב' סכינים אחד לחתוך בו בשר ואחד לחתוך בו החלב ואינו נראה שאם כן אין לדבר סוף שאותו של בשר כיון שהתחיל לחתוך בה במקום החלב אסור מיד אלא ודאי לא צריך והכא שאני שהוא חותך חלב גמור סמוך לשחיטה שהוא חם אבל נהגו שהמנקר נותן בגד על ירכו וכל שעה שנוגע החלב מקנחו בבגד עכ"ל : **אין** פורשין הכסלים על גבי בשר וכו' בפ"ק דחולין (שם) לא ליפסוק איניש כפלי עילוי בישרא וכו' כתב הר"ן דנראה מפרש"י דאפילו דיעבד נאסר הבשר ומיהו משמע דבקליפה סגי והרמב"ן כתב שכל אלו אינם אלא לכתחלה גזירה שמא מפרש הטעם שמא ישכח מלשפשף היטב אבל בדיעבד בשפשוף סגי ליה וכתבו התוספות והרא"ש והר"ן דהיינו לאחר ניתוח מיד קודם שנצטנן הבשר אבל לאחר שנצטנן אין לחוש כדכתיב ושימו החלבים על החוט (יג) : ב"ה כתב רבינו ירוחם נהגו מנקרי הבשר לקלוף ולהסיר הקרום שעל הבשר ששוכב עליו חלב הכסלים ויפה הם עושים כי אותו קרום הוא אסור מחמת החלב ששוכב עליו עכ"ל :

כתב הרמב"ם כל הדברים האלה אסור לעשותן וכו' עד סוף הסימן הכל בפ"ז מהמ"א וכתב ה"ה כל הדברים האלו וכו' יש מי שחולק בזה על דעתו בדין חלב הכסלים על הבשר שאמרו שהבשר בולע ונאסר וכתב הרשב"א שאפילו לדבריהם

שיוצא בו הרעי שהוא סוף המעים : אין מולחין החלבים עם הבשר ולא מדיחין אותם עמו וכלי שמדיחין בו את החלבים אין מדיחין בו את הבשר לפיכך במקום שדרך הטבח להיות מדיח הבשר בחנות (כו) צריך [יב] שיהיו לו שני כלים אחד להדיח בו הבשר ואחד להדיח בו החלבים : סכין שחותכין בו החלבים אין חותכין בו הבשר [יג] לפיכך צריך הטבח שיהא לו סכין לחלבים וסכין לבשר : כתב בעל העיטור מסתברא מנקרי הבשר אין צריכין שני סכינים (כז) שאין מחתכין חלב שאסור מן התורה אלא גורר אותו בסכין (כח) ואין בה דוחקא דסכינא בבשר (כט) אע"פ שבשמנונית הגיד א"א שאינו חותך ומנקר' (ל) ישראל קדושים הם והחמירו בו ולא החמירו בסכין (לא) ואפילו דמשתכח דאית בה דוחקא דסכינא בדיעבד מותר בהדחה (לב) שהרי כל ישראל נהגו להדיח הבשר לקדרה (לג) וכ"כ הרשב"א נהגו מנקרי הבשר לנקר בסכין אחד לפי שלא אמרו שני סכינים אלא לחתיכת חלבים אבל בגיד ושמנוניתו אין בו שומן חלב כל כך שידבק ממנה בסכין ומ"מ צריך אדם להיות מלמד בתוך ביתו שיהו משפשפין הבשר יפה לצאת ידי ספקות הללו וכן להיות מנקר הבשר (לד) מקנח תדיר בסמרטוט וכן נוהגין רוב המנקרין : (לה) אין פורשים הכסלים על גבי בשר בעוד שהחלב עליהם חם לפי שהקרום שעל גבי החלב דק ונקרע ע"י משמוש ידי הטבח וכשמניחין אותו על גבי הבשר נמוח החלב ונבלע בבשר : (לו) כתב הרמב"ם כל הדברים האלה אסור לעשותן (לו) ואם נעשו

הרמב"ם דלכתחלה צריך לחוש לדברי הגאונים לגרור בסוף המעיים וכתב ב"י וירא שמים יצא ידי שניהם לגרור אורך אמה מכאן ואורך אמה מכאן מיהו בדיעבד סגי בחצי אמה מכל צד : **אין** מולחין החלבים עם הבשר זה פשוט פג"ה (דף צ"ז) בעובדא דהנהו אסמכתא דאימלחו בגידא דנשיא דשמעי' מינה דלכ"ע אסור לכתחלה למלוח חלבים עם בשר ומשמע אפילו במליחה מועטת אסור ואפילו לא נמלחו יחד וכללו זה בזה אלא מלחן סמוכים זה לזה והאיר זה מאחר לחבירו נמי אסור ויתבאר לקמן בסימן ע' ועיין במ"ש בסי' ק"ה בס"ד : **ומ"ש** ולא מדיחין אותם עמו כו' מבואר בפ"ק דחולין (דף ח') :

כתב ב"ה מסתברא כו' ואין בה דוחקא דסכינא בבשר הא דנקט בשר נראה דהכי פי' ואין בה דוחקא דסכינא במנקר בשר אן החלב שבו ואעפ"י דכשמנקר הגיד א"א שאינו חותך בשמנונית הגיד ומנקר ישראל קדושים הם וכו' אבל במנקר בשר אינו חותך כלל : ומ"ש וכ"כ הרשב"א כו' אעפ"י שהרשב"א לא כתב הטעם שכתב ב"ה לפי ששומן הגיד אינו אלא חומרא אלא מפני שאינו שמן כ"כ שידבק ממנו בסכין מ"מ בענין הדין שוים הם והדין דין אמת מכח שני טעמים נכונים : **אין** פורשין הכסלים כו' תלמוד ערוך פ"ק דחולין וכתב בס' בדק הבית להרי"י קארו ז"ל עי"ש ה"ר ירוחם נהגו מנקרי הבשר לקלוף ולהסיר הקרום שעל הבשר ששוכב עליו הכסלים ויפה הם עושים כי אותו קרום אסור מחמת החלב השוכב עליו עכ"ל : ומ"ש בשם הרמב"ם עד סוף הסימן הכל בפרק ז' מהמ"א ומשמע דלא אמר הרמב"ם אלא בשומן וקרומות שאינן אסורין

דרכי משה

מקפידין שיהא אמה מצומצם וכ"ה במהרי"ל : (י) וסיים שם וכן צריך להסיר הקרום מן הבהמה מצד פנים סמוך לדופן החזה עכ"ל ובאשר"י ריש ג"ה דדברי ר"י עיקר ובאגור משמע דיש להחמיר כדברי רא"ם : (יא) וכ"כ בא"ז הארוך כלל ב' להתיר השומן שתחת הקרום עכ"ל : (יב) וכ"ה במרדכי שלנו ובא"ה הארוך כלל ב' כתב בשם המרדכי דאף לאחר שיצננו שניהם

פרישה

כו' שמשמלין לגמא מן הקיבה ואסור משום שהוא סמוך לחלב שבקיבה מהר"י : (כו) צריך שיהיו לו שני כלים כו' פי' שני כלים מהם יומיא דמה שמשיק בהני סכינים ולמפוקי מסלומרים שבכלי אחד הני שישפך המים אחר הדחה ראשונה ואז אף אם יזרע שידים החלב ואח"כ ידים הבשר במים אחרים בכלי זה אין לחוש דזה אינו דהכתי יש לחוש שמא ישכח לשפוך המים ועד"ל שכן מוכח מהגמרא : (כז) שאין מחתכין כו' אלא גודר אותו בסכין הטעם שגוררו שע"י כן יוכל להבדיל בין חלב לשומן שחלב נגרר ושומן אינו נגרר וצריך לחותכו : (כח) ואין בה דוחקא דסכינא בבשר פי' אין כאן דוחקא דסכינא בחלב להיות הבשר נאסר ממנו דחוק ופותר נראה דהחלב קדמו בשר מגב ור"ל כשמחתך בשר והחלב אין כאן דוחק' דסכינא : (כט) אע"פ כשמנקרין הגיד כו' אבל גיד לא הזכיר שאין בגידין טעם : (ל) ישראל קדושים הם והחמירו בו כו' פי' שאין שמנונית הגיד אסור מן התורה אלא שהחמירו ישראל עליהן אבל בסכין לא החמירו ב"י : (לא) ואפי' דמשתכח דאית בה דוחקא דסכינא פירוש דאית ביה בניקור דוחקא דסכינא ומ"מ אי צריכין שיה' חלב האסור דאורייתא ויהא דוחקא דסכינ' : (לב) שהרי כל ישראל נהגו להדיח כו' פירוש טוב שאמר מותר בהדחה ולא אמר צריך להדיח וגם למה לא מיישב שיתכבם ההדחה וכתב"י בשם ג"ס בר"ס ל"א וע"ז אמר שהרי כל ישראל נהגו להדיחו · והא דכתב נהגו כל ישראל דמשמע דמכח מנהג הוא והשה שלא חיוב הוא להדיחו קודם מליחה להדיחה י"ל דכ"ק שנהגו להדיחו אפילו בכלי כמו שמדיחין אותו קודם מליחה לקדירה א"נ כ"ק אף שהדיחו אותו תחלה במשכשכים וכדאמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו עד שימלחנו וידיחנו ופריך למה לא מנה הדחה ראשונה ומוקי לה בדאלחי בי טבחי ומ"כ יש לחוש שמא אמ"ל שורו והשתו בשעת סילוק לידי הבהמה לחתיכות בסכין שמחתו בו חלב קמ"ל דאפ"ה לא מיבעין דהא נהגו לאסור ולהדיח קודם מליחה אף בחללו אותו במשכשכים וכמ"ש המרדכי והביאו הב"י ר"ס ס"ט ומס כמבואתו בדרישה ע"ש : (לג) וכ"כ הרשב"א פי' הוא אם שוין אבל לא בטעמם שטעם בעל העיטור משום שמנונית הגיד דאורייתא וטעם הרשב"א לפי שאין בגיד שומן חלב כ"כ שידבק בסכין : (לד) מקנח תדיר בסמרטוט פי' בכל פעם שנוגע בחלב יקנח בסמרטוט : (לה) אין פורשין הכסלים ע"ג הבשר כו' כתבו התוספות והרא"ש והר"ן דהיינו דוקא מיד ניתוח מיד קודם שינצנן הבשר אבל לאסור שנצטנן אין לחוש כדכתיב ושימו החלבים על החוטות (וכתב רמ"א וכן יש לנקר הבשר תוך ג' ימים שלא יתקשה החלב שבו ובדיעבד אין לחוש אף אם מנקרו אחר ג' ימים ושרי וכ"כ מהרא"י בשער י"ז עכ"ס) : (לו) כתב הרמב"ם כל הדברים האלה כו' לא מדקדק ממלת כל דע"ל כל כה דלעיל קאי דע"כ אמליחת חלב עם בשר לא קאי וכמו שמשמע מדבריו שכתב בסמוך וכן אין מולחין עד שיסירו הקרום כו' דמשמע דוקא דהקרום מיירי ולא בחלב עצמו וכן משמע ממ"ש אפי' היה נבלה גיד הנשה דוקא גיד שאין בו טעם אלא קאי על מה דכתב לעיל שהטבח צריך שני כלים ושני סכינים ולקנח בסמרטוט · שוב מצאתי שכ"כ ב"י בסימן ק"ה סוף דף ל"ב במיסקא שמסק שם דחלב מפסיע במליחה ומותר בס' כתב שם ת"ל והרמב"ם שכתב בפ"ז אין מולחין החלבים עם בשר כו' עד ואם נעשו לא נאסר הבשר כו' על הכל כתבתי בספ' ע' דהמחבר דלא מיירי הרמב"ם אלא בחלבים שהם מנקרי הטופים כשומנו של גיד וכיוצא בו כו' עד א"נ מיירי במליחה כל דהו כעין מליחת חלבים בפני עצמן אלא משמע שהבשר קרוב לבן מישינן שמא יגעו זה בזה עכ"ל פ"ש : (לו) ואם נעשו

דרישה

להסיר רק הקרום עם הדבוק בו שעל אורך האמות אלו אבל לא השומן הדבוק בנטבחים שמתמעט (וכ"כ הכלבו ומ"ס) וכן הנהגין ע"ס שכתב דין מקום סיורא דכנתא וסילוק שם בין עגל לכבש : [יב] צריך שיהיו לו שני כלים ולא סגי בידים בכל פעם בשר תחלה ואח"כ חלב דשמא יחליף אבל השתא דאצריכוהו שני כלים יעשה סימן גמרא ואין לחקירות בלו שמא יחליף נמי אסור דהא אף שידים בו תחלה הבשר מ"מ כשידים בו אח"כ החלב ואסר ומן יחזור ליתן בו בשר יהיה חלב ואח"כ בשר · דהה אין לחוש דבודאי ישפוך אחר הדחת החלב המים ואסר ומן יחזור ליתן בו מים אחרים ודוקא חלב והבשר דמבהמה א' יש לחוש דידיחם במים א' · והא דפריך (בגמרא) השתא נמי יש לחוש שמא יחליף ה"ק שמא לאחר שהדיח החלב בכלי זה ויקחהו מהכלי ויניח להדיח הבשר דמאותו הבהמה בכלי השני שמא יטעה ליתן הבשר בכלי והמים שהדיח בו חלב עמה והוליכם משם . ומשני כיון שהצריכו ת"ל לשני כלים יעשה סימן בכל אחד מהם ולא יטעה אבל לעולם אין קפידא בכלי שהדיח בו חלב לאחר אם שפך המים וחזר ונתן בו מים אחרים : [יג] לפיכך צריך הטבח שיהיה לו שני סכינים כו' כן הוא בפ"ק דחולין דף ח' וכתב הרא"ש שם דף ק"ן ע"ד והאידנא דלא נהגו טבחי לטבחי תרי סכיני צריך לשפשף ולהדיח הבשר יפה ואפילו בצונן (דמשום דם לא צריך לשפשף בצונן אלא בשרוצה למולחו לניטול אבל זה צריך אף בצונן) שלא יסתיר לכלומית החלב הדבוק בו וכתב עוד שם דף קע"ב ע"ג וז"ל ומיהו גם בצונן צריך שפשוף לפי שאין נקבים הסכין מיוחד לחלבים כו' ע"כ · ויש לתמוה על רבינו שכתב בסמוך דהיכא דחתך בסכין חלב ואח"כ בשר שמותר בדיעבד ע"י הדחה ולא הביא דעת הרא"ש שהתיר אף לכתחלה ע"י הדחה כמ"ש בשמו · והר"ן כתב על הא דאיתא בגמרא הטבח צריך שיהיה לו סכין לבשר וסכין לחלב וז"ל יש שלמדו מכאן שהמנקר בשר צריך שני סכינים אחד לחתוך בו בשר ואחד לחתוך בו חלב ואינו נראה שא"כ אין לדבר סוף שאותו של בשר כיון שהתחיל לחתוך בה במקום החלב אסור מיד אלא ודאי לא צריך והכא שאני שהוא חותך חלב גמור סמוך לשחיטה שהוא חם אבל נהגו שהמנקר נותן בגד על ירכו וכל שעה שנוגע בחלב מקנחו בבגד עכ"ל משמע מדבריו שאף אם חתך בחלב גמור בשעה צוננת מותר לחתוך בשר באותו סכין והוא דלא

נעשו לא נאסר הבשר ואין מכין העושם אלא מלמדין אותם שלא יעשם וכן אין מולחין את הבשר קודם שיסירו ממנו החוטין והקרומי' האסורין ואם מלחו מסירין אח"כ (לח) ואפילו היה בהם גיד הנשה מסירו אחר שנמלח ומבשלו וטבח שדרכו לנקר בשר ונמצא אחריו הוט או קרום מלמדין אותו ומזהירים אותו שלא יזלזל באיסורים אבל אם נמצא אחריו חלב [יד] אם הוא כשעורה מעבירים אותו ואם נמצא אחריו כזית ואפילו בהרבה מקומות מכין אותו מכת מרדות ומעבירים אותו (לט) מפני שהטבחים נאמנים על החלב :

יש

אסורין אלא מדרבנן אבל בחלב דאורייתא מודה דאסור אפילו דיעבד וכדמשמע מדבריו בפט"ו מהמ"א ואפילו בגלי משמע דלא אסר הרמב"ם בחוטין וקרומות וכנראה להדיא מדבריו סוף ה' קרבן פסח שכתב כשאדם אוכל את הפסח כו' וכשיגיע לג"ה מוציאו ומניחו עם שאר הגידים והעצמות והקרומות שיוצאין בשעת אכילה שאין מנקין אותו כשאר הבשר ואין מחתכין אותו אלא צולין אותו שלם כו' ואעפ"י שהראב"ד השיג עליו זהו לפי שהבין מדבריו דסובר דכולהו אף עם החלב האסור מה"ת וליתא דלא אמר הרמב"ם אלא שאין מנקרין אותו כשאר בשר בדברים שאין אוסרין אלא מדרבנן מיהו הרב ב"י בחבור כסף משנה פי' לדעת הרמב"ם דאף בדברים שאינן אוסרין אלא מדרבנן צריך לנקרו קודם שיצלה את הפסח וע"ש ועיין עוד פ"ז מהמ"א הלכה י' ועיין במה שכתוב בסי' ק"ה בס"ד :

ומ"ש אם הוא כשעור' מעבירין אותו כו' כתב באגודה פג"ה אין תקנה להחזירו אם ירצו אותו מלפר ימענה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב כדאמר פרק זה בורר וכ"ל ה"מ שהזיד לעשות כן או שגג מחמת שאינו יודע לנקר אבל אם יודע ושגג וקבל עליו תשובה ולא יעבירוהו ולא ילקוהו עד כאן לשונו ועיין בהגהת אשיר"י פג"ה : ומ"ש מפני שהטבחים נאמנים על החלב כלומר דכיון דנאמנים הכל סומכים עליהם ואוכלים ומחטיאים ולפיכך יש להחמיר עליהם דאם לא היו נאמנים היה כל אחד חייב לראות אם הבשר מנוקר כטוב ולא היו מחטיאין (פרטי דיני החלב ומנהג ישראל מבואר יפה בש"ע ובהגהותיו) :

יש

לדבריהם נראה שדי לו בקליפה ודעת רבינו שלא חששו בזה אלא לכתחלה אבל דיעבד מותר ולא יהא זה גדול מדין ירך שנמלחה עם גידה ואפי' ת"ל שבלע בשר אין בליעה זו אלא מועטת ובטלה ולפיכך אין צריך אלא הדחה כדין בשר לאחר מליחה וזהו דעת קצת מן המפרשים ועיקר עד כאן לשונו :

ומ"ש וכן אין מולחין את הבשר קודם שיסירו ממנו החוטין והקרומי' האסורים ואם מלחו מסירין אח"כ ואפי' היה בהם ג"ה וכו' כתב ה"ה זה נתבאר בפג"ה בדין הנהו אטמתא דאימלחן בגידא דנשיא וכן דעת הרשב"א והרמב"ן שאין החוטין והקרומות ולא גיד ושומנו אוסרין תערובתן לא במליחה ולא בבלי לפי שאין מפעפעין וכן ביאר רבינו פרק ט"ו ועיקר ומ"מ דעת הרשב"א שאוסרין כדי קליפה (יג) והוא שצריך להסיר משהו מן הבשר כנגד כל החוטין והקרומות עכ"ל ויתבארו דינים אלו בסימן ק"ה בס"ד ומ"ש ואפילו היה בהם גיד הנשה היינו לומר שאע"פ שהוא מן התורה אינו אוסר לה שנמלח עמו וטעמא משום דאין בגידין בנ"ט · **ומ"ש** וטבח שדרכו לנקר בשר ונמצא אחריו חוט או קרום מלמדין אותו וכו' הוא סברת עצמו שסובר שלא אמרו בגמרא דטבח שנמצא אחריו חלב שמעבירין אותו אלא בחלב גמור אבל בחוטין וקרומות כיון שאינם אסורים מן התורה לא וכבר הביא המגיד קצת ראייה לדבר : **ומ"ש** אבל אם נמצא אחריו חלב וכו' ובפג"ה (צג:) איתמר טבח שנמצא חלב אחריו רב יהודה אמר בכשעורה רבי יוחנן אמר בכזית אמר רב פפא ולא פליגי כאן להלקותו כאן לעברו אמר מר זוטרא כשעורה במקום אחד כזית אפילו בשנים ושלש מקומות והלכתא להלקותו בכזית לעברו בכשעורה ונראה מדבריו דס"ל דמר זוטרא לאו לאיפלוגי אתא ולפיכך פסקה כמי לדמר זוטרא ה"כ שהוא דעת הרי"ף והרא"ש שכתבו דברי מר זוטרא ואחי דפסיק תלמודא והכי מוכח לישנא דאמר מר זוטרא דאם לא כן מר זוטרא אמר מיבעי ליה אבל קשה דאם כן למאי איצטריך תלמודא למיפסק הלכתא דלהלקותו בכזית וכו' הא ליכא מאן דפליג בהא והרשב"א כתב מדקאמר הלכתא משמע דמר זוטרא לאו לפרושי מילתא דרבי יוחנן הוא דאתא אלא לאיפלוגי עליה דרבי יוחנן בעי כזית במקום אחד ומר זוטרא מחייב אפילו בכזית בשנים ושלשה מקומות ומש"ה פסיק תלמודא כר"י דבעי כזית במקום אחד דאסתמא כזית דקאמר במקום אחד הוא דבעי וכן משמע מדברי רבינו חננאל ז"ל דלא מייתי דברי מר זוטרא כלל ומדברי הרי"ף שהביא דברי מר זוטרא ואחי דפסיק תלמודא והלכתא להלקותו בכזית לא נתברר דעתו בזה עכ"ל וכתב הר"ן דלהעבירו · שלא יקח ממנו בשר עוד להלקותו · וה"ה דמעברינן ליה · מיהו אף על גב דמעברינן ליה אין דינו כחשוד שהחשודים חזרתן קשה כדאיתא בסנהדרין (כה ·) מפני שהם מזידים אבל הכא לא חשבינן ליה מזיד אלא פושע הוא וחזרתו קלה ובקבלת חבירות שיקבל עליו שיתנהג כחבר לענין זה בפני ג' סגי ליה כדמוכח בבכורות (ל :) גבי חבר ונעשה גבאי וכל הדברים האלו נידונין לפי מה שהם לפי כוונת האנשים ולפי אונסם וסיעתם ע"כ ובהגהות אשירי כתב נראה שיש להכריז עליו בב"ה שני וה' ושני פלוני הטבח העבירוהו מאומנותו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה ויהיה חדש ימים שלא יתעסק באומנותו ואח"כ יבא אצל ת"ח ויתן לו הדין לפי ראות עיניו ואח"כ יכריזו עליו בב"ה פלוני הטבח שהעבירוהו מאומנותו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה כבר חזר ונתחרט ממה שעשה וקבל עליו מה שצוהו ת"ח ומכאן והלאה החזירוהו לאומנותו והרי הוא נאמן לסמוך עליו כבראשונה וקודם שישמעו הכרזה זו בב"ה אין לסמוך עליו ואסור ליקח ממנו בשר ואם נמצא אחריו כזית ילקין אותו ברבים בב"ה ולאחר המלקות יאמר בעצמו בקול רם אני פלוני לקיתי מפני שנמצא אחרי כזית חלב והכל כמו שכתבנו אבל אם מוכר חלבים בחזקת שומן או טריפות בחזקת כשרות מחמירין עליו יותר מפני שהוא מזיד וצריך לקבל דין בפני ת"ח ואפ"ה לא סמכינן לאכשירי ואפילו לעשות חנוני למכור אגוזים לא שבקינן ליה עד שילך למקום שאין מכירים אותו ויחזיר אבידה מתחת ידו בדבר חשוב או יוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב ומשלו (יד) עכ"ל ית'ש ולא שבקינן ליה ליעשות חנוני למכור אגוזים יתבאר בסימן קי"ט אימתי שבקינן ליה ואימתי לא שבקינן ליה **ומ"ש** רבינו מפני שהטבחים נאמנים על החלב פלוגתא דתנאי שם ופסק כחכמים כתב בת"ה כל טבח המנקר בשר ומוכר בשר לאחרים בחזקת מנוקר אם נמצא אחריו חלב אפילו כשעורה מעבירין אותו מיד מאומנותו ואם נמצא אחריו כזית מעבירין ומלקין אותו עכ"ל ונראה מדבריו שאם אינו מוכר בשר אלא שבעלי הבשר נותנין לו לנקר שאין מחמירין עליו כ"כ (טו) כתב הרא"ש בתשובה כלל כ' הלכה כ"ה מה ששאלת שהוא מנהג פשוט בזאת הארץ שלא לאכול בשר ששהה בלא ניקור ג' ימים אם הוא משנה או גמרא או מדרש או גאון מנהג זה לא שמעתי כי מה תלוי בניקור החלב אינו נבלע בבשר כיון שהוא קר אלא נוהגים באשכנז ובצרפת על פי הגאונים שכתבו דבשר ששהה ג' ימים בלא מליחה שנגרר הדם בתוכו ואינו יוצא ע"י מליחה ואסור עכ"ל אבל בהגהות מיימוניות פ"ז מהמ"א כתבו בשם ראבי"ה שקבל מן הראשונים שכל בשר ששהה ג' ימים מעת לעת שלא ניקר ולא נמלח ששוב אינו פולט דמו שנתקשה הדם בתוכו ע"כ וכ"כ המרדכי בפ' כל הבשר וכתב עוד שנתקשה מאיסור חלב ודם ומהר"ת נוהג להתיר בצליה שהרי בשר בלא מליחה מותר בצליה וכ"כ בא"ז ויש לעיין אם מהר"מ מתיר אף לניקור עכ"ל ובהגה ש"ד כתב על בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה מהר"מ היה מצוה לאוכלו צלוי ולא מבושל ודוקא שניקר תוך ג' ימים ואם לאו אסור אף בצליה עכ"ל והרא"ש שכתב להדיא להתיר בשר ששהה ג' ימים בלא ניקור אפשר שלא ראה דברי ראבי"ה דא"כ לא הוה שביק מלומר דראבי"ה אוסר ואיפשר אע"פ שראה דברי ראבי"ה לא כתב שראבי"ה אוסר משום דמשמע ליה דשלא ניקר דנקט ראבי"ה אשגרת לישן הוא ולאו דוקא אלא העיקר הוא משום דלא נמלח ואפי' את"ל דסבר דראבי"ה אוסר בלא ניקר לא חש ליה משום דלא מסתבר טעמיה וכ"כ מה"ר איסרלאן בכתביו סימן ע"ז וז"ל ההיא דמרדכי בשם רבינו יואל הלוי דבשר ששהה ג' ימים שלא ניקר דע כי קבלתי ממורי הקדוש דלא נהיגי כרבי יואל בהא דלא חיישינן לה ואח"כ מצאתי בתשובת אשיר"י שכתב דאין לחוש כלום על החלב מאחר שהוא אינו נבלע בבשר וה"נ איתא בתוס' פ"ק דחולין (ח :) גבי הא דלא לוסחוף כפלו על גבי בשרא והא סמכינן וכתבתי בשערים שלי לפסק הלכה עכ"ל ובסימן קל"ה כתב דלכתחלה אין להשהות ג' ימים בלא ניקור דאפי' שאין בשר שאין בו חלב אין נוהגין כלל לכתחלה להניחו עד לאחר ג' ימים משום דתו אין ראוי לבשל וחיישינן דילמא משתלי אבל תשאלי לבני קהלך אם החזיקו איסור בדיעבד אפילו באחורים ששהה לאחר ג' ימים אף לצליה ואם החזיקו בכך לאסור למה נתיר להם (טז) עכ"ל : **מי** שנקר בשר ואין אנו יודעים אם הוא בקי בניקור אם סומכין עליו ונאמר רוב מצויים אצל ניקור מומחים הם כדרך שאמרו בשחיטה יתבאר בסימן שאחר וה' · כתב הריב"ש (סימן סח"ט) על ענין החלב שמשימים בין נסר לנסר בקנקנים של עץ כדי שיחוברו ולא ינטף היין מתחלה הייתי גוער בעושין כן אח"כ ראיתי הכל עושין כן והראו לי לעין שאין החלב מתערב לעולם ביין שמיד הוא נקרש ועומד בעצמו ואינו מתפזר ביין ואינו נותן בו טעם כלל אז אמרתי הנח להם לישראל שאם אינם נביאים הם בני נביאים כי מאחר שטבע היין מתרחק מן החלב אפילו נגיעה אין כאן והאריך בדבר :

יש

דרכי משה

שניהם כל צרכו אסור ואע"פ שנאכיר וישימו הדלבים על ההזות שאני במקדש שהכהנים זהירים וזריזין אבל עתה שאין אנו נזהרים כ"כ אין לנו להקל כי לפעמים יסמוך הטבח על דעתו ויסבור שנצטנן ויהיו עדיין חם עכ"ל ואפשר שהיה לו במרדכי נוסח אחר ממרדכי שלנו ונראה שאין לחוש דהא כתב הרשב"ם בסמוך דאפילו אם הוא חם בדיעבד שרי וא"כ אף לכתחלה מותר במקום שנאמר שכבר נצטנן (יז) וכ"כ במרדכי פג"ה על הקרום הנאסר מטעם חלב אם נמלח עם התיכות נראה דיש לו דין חלב כחוש וסגי לו קליפה וכ"כ בספר ת"ג ודלא כמו שכ' שם בשם ר"ב על יותרת הכבד שנמלח עם התיכות נראה דיש לו דין שנמלח עם הקרום והצריך ס' כמו בשאר חלב וע"ש וצ"ל דפי מאי דקי"ל לשער בכל מליחה בס' ואין אנו מחלקין בין חלב כחוש לשומן כמו שיתבאר לקמן סימן ק"ה א"כ לפי טעם המרדכי היה לנו לשער בס' אך לפי הטעם שכתב הרמב"ם יש להקל בקרומין ובחוטין אף לדידן וכדאי הוא לסמוך עליו במקום פסידא נ"ל אמנם בא"ו האריך כלל י"ט אוסר עד ס' וע"ל סימן ע"א וצ"ה (יד) וכיים שם המוכר טריפות בחזקת כשרות ומת קודם שעשה תשובה אסור להתעסק בקבורתו ואפילו כלבים אוכלין אותו ורוקקים את דמו אסור להבריח מעליו אבל אם עשה תשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה עכ"ל הג"ה וע"ל בסימן קי"ט דינים אלו ועיין בת"ה סימן ל"ד חזרת טבח שיצאה טרפה מידו (טו) ובתשובות מהר"י קולון שורש מ' דמנהג כשר הוא דטבח ינקר הבשר בטרם ימכרנו פן יכשלו בו בני אדם ויש לזה ראיה מדברי רבותינו (טז) ובמרדכי משמע דאסור ובהג"ה ש"ד כתב מהרא"י קבלתי נוהגין להכשיר ואפילו בחלב הרבה שעל הירך ועל האליה לא חיישינן ורא סמכינן בזו אמרדכי והגה"מ דאסרי עכ"ל ובפסקים משמע דמ"מ לכתחלה אין להשהות בשר בלא ניקור ג' ימים עכ"ל :

ונוהגים

דרישה

דלא כדעת רבינו שכתב הטעם שמותר משום שאינו מותך אלא גורר משמע דאי מותך אסור אפילו צונן ויש לתמוה על ב"י שהביא דעת ר"ן מסתמא כאילו הוא מסכים לדעת רבינו :

[יד] אם הוא כשעורה מעבירין אותו כתב הר"ן שמעבירין אותו שלא ליקח ממנו בשר עוד ומיהו אין דינו כחשוד שהחשודין חזרתן קשה (וכתבתיהו רבינו בסימן קי"ט עכ"ס) כדאיתא בסנהדרין מפני שהם מזידין אבל הכא לא חשבינן ליה מזיד אלא פושע הוא וחזרתו קלה ובקבלת חברות שיקבל עליו שיתנהג כחבר לענין זה בפני ג' סגי ליה וכל הדברים האלו נידונין לפי מה שהם לפי כוונת האנשים ולפי אונסם וסיעתם ע"כ · ובהגהות אשר"י כתוב נראה שיש להכריז עליו בב"ה שני וה' ושני פלוני הטבח העבירוהו מאומנותו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה ויהיה חודש ימים שלא יתעסק באומנותו ואח"כ יבא אצל ת"ח ויתן לו הדין לפי ראות עיניו ואח"כ יכריזו עליו בב"ה פלוני הטבח שהעבירוהו מאומנותו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה כבר חזר ונתחרט ממה שעשה וקיבל עליו מה שצוהו ת"ח ומכאן והלאה החזירוהו לאומנותו והרי הוא נאמן לסמוך עליו כבראשונה וקודם שישמעו הכרזה זו בב"ה אין לסמוך עליו ואסור ליקח ממנו בשר ואם נמצא אחריו כזית מלקין אותו ברבים בב"ה ולאחר המלקות יאמר בעצמו בקול רם אני פלוני לקיתי מפני שנמצא אחרי כזית חלב והכל כמו שכתבנו אבל אם מוכר חלבים בחזקת שומן או טריפות בחזקת כשרות מחמירין עליו יותר מפני שהוא מזיד וצריך לקבל דין בפני ת"ח ואפ"ה לא סמכינן לאכשורי ואפילו לעשות חנוני למכור אגוזים לא שבקינן ליה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה מתחת ידו בדבר חשוב או יוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב ומשלו ע"כ · ובתורת הבית משמע דהא דמחמירין עליו כולי האי היינו דוקא בטבח שמנקר בשר לעצמו ומוכר לאחרים אבל אם בעלי הבשר נותנין לו לנקר לא מחמירין עליו כולי האי עיין בב"י כתב הריב"ש על ענין החלב שמשימים בין נסר לנסר בקנקנים של עץ כדי שיחוברו ולא ינטף היין מתחילה הייתי גוער בעושין כן אח"כ ראיתי הכל עושין כן והראו לי לעין שאין החלב מתערב ביין לעולם שמיד הוא נקרש ועומד בעצמו ואינו מתפזר ביין ואינו נותן בו טעם אמרתי הנח להם לישראל שאם אינם נביאים הם בני נביאים כי מאחר שטבע היין מתרחק מן החלב אפילו נגיעה אין כאן :

יש

פרישה

נעשו לא נאסר הבשר ורש"י ור"ן ורשב"א אוסרין בדיעבד עד כדי קליפה : (לח) ואפילו היה בהן גיד הנשה פי' אע"פ שהוא דאורייתא והטעם לפי שאין בגידין טעם · (לט) מפני שהטבחים נאמנים על החלב וזו נתינת טעם דהואיל ונאמנים הם על החלב וסומכין עליהן לפיכך מעבירין אותו בנמצא אחריו חלב כיון דבאו להכשיל אחרים משא"כ אילו לא היו נאמנים או הקונה הבשר היה בודק אחר החלב קודם שיבא למלחו ולבשלו :

יש

הלכות דם

סה (א) יש [א] חוטין שאסורים משום דם שבהם [ב] כגון חוטין (ג) שביד ושבכתף ושבלחי ובלשון ובצואר ומליחה לא מהני בהו אם לא שיחתכם תחלה ואח"כ ימלחם ואז מותרין אפילו לבשלם בקדרה וי"א דאפילו לצלי אסורין בלא חתיכה ואפילו אם מלחן וצלאן אסורין דכל זמן שלא חתכן אין האור שואב הדם שבהם ומיהו אם חתכן מותר לצלותן אפילו בלא מליחה(ג) והגאונים כתבו שמותרין לצלותן אפילו בלא חתיכה ומליחה וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ואפילו למי שמצריך חתיכה גם לצלי אם צלאו בלא חתיכה הן אסורין והבשר מותר (ו) (ד) וכן [ג] הקרום של המוח צריך לחתכו ואם צלאו א ולא חתכו ולא הניחו על בית השחיטה הקרום

סה יש חוטין שאסורים משום דם כגון חוטין שביד וכו' יש לתמוה למה הכניס רבינו דין חוטין אלו ודין ביצי זכר שאיסורם משום דם בתוך דיני חלב שהיה ראוי לכותבם בתוך דיני איסור דם וכתב מהרי"ן ן' חביב ז"ל מה שאחשוב בזה שהלך לשיטת הגמרא שבמאמר אחד נכללו כל החוטין האסורין דאמר רב יהודה חמשה חוטי' הוו תלתא משום תרבא ותרתי משום דמא וכו' ובסימן הקודם פירש החוטין שהם משום חלב וסמוך להם מיד האסורים משום דם ועוד טעם ב' לפי שה"ל לכתוב סדר הניקור אחר דיני החלב והניקור כולל לחלב וגם ניקור החוטין שהם משום דם לכן הוצרך לכתוב דין החוטין בראשונה עכ"ל : ומ"ש רבי' כגון חוטין שביד ושבכתף וכו' בפג"ה (צג.) אמר ר' אבא אמר רב יהודה אמר שמואל חוטין שביד אסורין ופרש"י חוטין שביד שאנו נוטלין מן הכתף ובפ' הזרוע (קלד.) אמרינן דחוטים שבלחי אסורים ופרש"י משום דם ובפרק ג"ה (צג.) אמר אביי ואיתימא רב יהודה חמשה חוטי הוו תלתא משום תרבא ותרי משום דמא דטחלי ודכפלי ודכולייתא משום תרבא דידא ודלועא משום דמא למאי נפקא מינה הני דמשום דמא אי מחתך להו ומלח להו שפיר דמי הנך לית להו תקנתא ופרש"י דידא שביד: ודלועא · שבלחי חוטים דקים הוא דקא חשיב הילכך לא תנא מזרקי הצואר שאף הם משום דם · ובההוא פירקין לקמן אמרינן דמזרקי אסירי ופרש"י חוטי צואר ורידין וכתב הרוקח צריך להסיר חוטין שבצואר ובגרון הבהמה והם מזרקי שמלאים דם ובעוף ב' גידים משני צידי הצואר א' מימין וא' משמאל ויוצא חוט שבאמצע הצואר מלא דם (א) ע"כ ומלשון רש"י משמע להדיא דחוטין שביד היינו חוטין שבכתף אבל מדברי רבינו נראה דתרי גווני חוטי ניכהו חד ביד וחד בכתף וכ"כ בסדר הניקור לבעל העיטור שכתב רבינו בסימן זה שצריך לנקר חוטין מהכתף וחוטין אחרים מהיד וכן נראה ממ"ש הרשב"א בשם הראב"ד דחוטין שבכתף בכלל ידא הם ואיפשר שלזה כיון רש"י וכתוב בסה"ת צריך לנקר חוטין שבזרוע שבכתף לפנים ומ"ש רבינו שבלשון יש חוט של דם לא מצאתיו בגמרא אלא שהרשב"א והר"ן כתבו בשם הראב"ד דחוטין שבלשון בכלל דלועא הן וצריך לחתכן או ליטלן וכתוב בסדר הניקור שהביא רבינו בסימן זה מחתך בסכין תחת שורש הלשון ומוציא ממנו חוט של דם : **ומ"ש** רבינו ומליחה לא מהני בהו אם לא שיחתכם תחלה ואח"כ ימלחם וכו' בפרק גיד הנשה הא דאמרינן חוטין שביד אסורים אסיקנא דאי חתכיה ומלחיה אפי' לקדרה שפיר דמי · וכתב הרא"ש חוטין שביד אסורין ואין להם היתר במליחה כשאר בשר כי המלח אינו מפליט דם הכנוס בחוטין אם לא חתכן הלכך אפילו לצלי אסור בלא חתיכה דכמו שאין המלח מפליט הדם כך אין האור מפליטו ואפילו אם מלחן וצלאן אסור דהוי כמו מליחה אחר מליחה ודם הכנוס בחוטין אינו כדם הנבלע באיברים כי הוא כנוס בחוטין ואם צלאו בלא חתיכה החוטין אסורין והבשר מותר ואפי' קליפה לא בעי וכ"כ בה"ג האי מאן דמטוי רישא צריך לאתנוחי בית השחיטה לתתא כי היכי דנידוב דמא והיכא דמשתלי והפכיה מוקרא הוא דאסור רישא גופא שרי אלמא דאינו אסור אלא המוח לבדו נתבשל בתוך הקרום אבל הראש מותר ואפילו קליפה א"צ והיינו טעמא לפי שהקרום מפסיק בין הדם שבתוכו לבשר ואין הדם נפלט לחוץ ואפילו אם קלט מן הדם נפלט ונכנס לתוך הבשר כבולעו כך פולטו · ואי חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי · מדקאמר אפילו לקדרה ולא קאמר חתכיה ומלחיה שפיר דמי מכלל דעד השתא איירי לצלי ובלא חתיכה כלפריטית ומיהו בפרק הזרוע אמר רבי אבא חוטין שבלחי אסורים וכל כהן שאינו יודע ליטלן אין נותנין לו מתנות ולא היא אי מטוי להו מידב דייב להו אי לקדרה אידי דחתך להו ומלח להו מידב דייב ומדלא הזכיר חיתוך לצלי אלמא לא בעי לצלי לא חתיכה ולא מליחה וכן שדר רב עמרם וכן נמצא בתשובות הגאונים בר יונה או אווזא דמטוי ליה לא בעי קריעה ומליחה וכו' הילכך חוטין של יד לצלי לא בעי לא חתיכה ולא מליחה ע"כ וכן דעת הר"ן וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מהמ"א וכתב הרב המגיד שכן דעת הרבה מהמפרשים ויש מצריכין אף לצלי חתיכת חוטין ולא מליחה וזה דעת הרשב"א עכ"ל ודעת הרשב"א יתבאר בסימן ס"ז ולענין הלכה כיון דהרמב"ם והרא"ש והר"ן מסכימין לדעת אחת הכי נקטינן (ב) ומ"ש הרא"ש דבשמניח הראש שלא על בית השחיטה המוח אסור והראש מותר כ"כ שם התוספות והרשב"א גבי רישא בכבשא וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מהמ"א ומ"מ לדברי הכל אם לא הניח הראש על בית השחיטה המוחא אסור וכ"כ רבינו בסימן ס"ח ויש לתמוה על רבינו שכתב כאן הקרום אסור והמוח מותר וצ"ל דהתם שאני שהראש שלם ולא הניחו על בית השחיטה שהדם נתקבץ בעצם קדרת המוח ונמצא שהמוח מתבשל בתוכו ומש"ה אסור אבל הכא מיירי בשהוציא המוח והראש וצלאו על האש דבכה"ג ליכא למימר שהמוח מתבשל בתוך הדם ולא הוי אלא דומיא דבשר שיש בו חוטין וצלאו בלא חתיכה דחוטין אסורין ובשר מותר הכי נמי קרום אסור ומוח מותר ומהרי"ן ן' חביב ז"ל כתב דאפילו בכה"ג המוח אסור ולא דמי לבשר שנצלה בלא חתיכת חוטי היד והלהי דהתם אין הבשר מקובץ בתוך החוטין אבל המוח שכולו מקובץ תוך קרומו כבר נתבשל בדמו ולא אמרינן טרח מידב דייב ולפי דעתו ז"ל צ"ל דט"ס יש כאן בספרי רבינו ואין דבריו נראין בעיני שאף על גב שהמוח מקובץ מה בכך כיון שהקרום שבו הדם הוא מונח על האש טרח מידב דייב (ג) : **כתב** הרשב"א דהא דאסרינן הני חוטין נראה דלאו דבשחטו את הוורידין איירי ואפ"ה דידא ודלועא צריכין חתיכה ומליחה לפי שאינן נגררין דרך הוורידין כלל ואינן אדוקין בו כלל אבל כל שאר החוטין שהם נגררים ונשפכים דרך הוורידין אינן צריכין חתיכה כלל ואפילו לקדרה אלא במליחה לבד סגי להו כשאר הבשר שהרי דמו מתמצה היטב דרך חתך הוורידין ומה שנמצא בהן דם לאחר מכן שמא שומן בעלמא הוא א"נ שמא לא הניחו למצות יפה עכ"ל ולזה הסכים (ד) הר"ן וכך נראה מדברי הרמב"ם בפ"ו מהמ"א שכל שאר חוטין חוץ מאותם שהזכיר שם וכתבו רבינו לקמן בסימן זה הרי הם כבשר ואינם צריכין חתיכה ומליחה ואם לא שחט את הוורידין נתבאר משפטו בסימן כ"ב : **כתבו** הרשב"א והר"ן בשם הראב"ד גף העוף כיד הבהמה והלכך צריך לחתוך עצם האגפים ולמולחם כן עצם הלחיים בעוף (ה):

כתב

סה יש חוטין שאסורין משום דם שנכנס כו' מה שהכניס דין חוטין וכיוס שאסורין משום דם ואיסור נ"כ בתוך דיני חלב משום שדין ניקור שיתבאר אחר זה הוא כולל לשניהם : **ומ"ש** כגון חוטין שביד כו' מימרא דאמוראי פג"ה (דף צ"ג) : **ומ"ש** וי"א דאפי' לצלי כו' היא דעת התוס' שם בד"ה חתיכה וכן היא דעת הרשב"א בת"ה ועיין באשיר"י שם האריך בזה ומסקנתו כדברי הגאונים : ומ"ש ואפילו למי שמצריך חתיכה כו' ז"ל הרא"ש שם ואם צלאו בלא חתיכה החוטין אסורין והבשר מותר ואפילו קליפה לא בעי וכ"כ בהלכות גדולות האי מאן דמטוי רישא צריך לאנוחי בית השחיטה לתתאי כי היכי דנידוב דמא והיכי דמשתלי והפכיה מוקרא הוא דאסור רישא גופא שרי אלמא דאינו אסור אלא המוח המתבשל בתוך הקרום אבל הראש מותר ואפילו קליפה א"צ ויש לתמוה על מ"ש רבינו הקרום אסור והמוח מותר שזה הפך דברי הרא"ש ע"ש בה"ג גם הוא עצמו כתב בסימן ס"ח המוח והקרום אסורים וכן משמע בסימן ע"א וב"י ז"ל תירץ דהכא מיירי כשהוציא המוח מן הראש וצלאו על האש ויש להקשות דא"כ מאי ולא הניחו על בית השחיטה דקאמר ואפשר דלפי פי' זה לאו גרים כלל ולא הניחו כו' ולי נראה עיקר להגיה והניחו על בית השחיטה ומיירי בצלאו עם הראש ואפ"ה הקרום אסור כיון שלא חתכו וכדין שאר חוטין שצלאן ולא חתכן שהם אסור והבשר מותר והכא בעינן דהניחו על בית השחיטה כי

היכי

דרכי משה

סה (א) ונוהגים ליטול חוטין אלו בעוף אע"פ שחותך הראש ועי' לקמן בסדר הניקור : (ב) ובא"ו הארוך כתב בכל י"א דגם בצלי יחתכם לכתחלה וכתב הר"ן פרק השוחט יש מי שאומר שאף לא נאמרו חתיכות ב' ודידין היינו דידא ודלועא אלא בבהמה אבל בעוף אינו צריך שחוטי העוף דקין הן ודמן יוצא ע"י מליחה ואין כן דעת רבינו תם עכ"ל : (ג) ואני תמה על סברת ב"י דס"ל דהאי דקרום של מוח הויא דומה ממש לבשר שיש בו חוטים וא"כ אמאי כתב בבשר שיש בו חוטין דא"צ לצלי לכתחלה אפי' חתיכה וכאן פסק הקרום של מוח צריך לצלי לחתכה דמשמע אפי' לדברי הרא"ש ושאר גאונים דמתירין לעיל בלא חתיכה מצריכין כאן חתיכה אלא ע"כ צריכין למימר דבקרום של מוח גרע משאר בשר שיש בו חוטין ולכן אין לסתור דברי מהרי"י בן חביב מטעם שכתב הוא וכן אני אומר כבודו במקומו מונח כי לפי דבריו דמיירי כאן שהוציא המוח מן הראש מאי קאמר לא הניחו על בית השחיטה דמאי שייך זה בקרום בלא ראש ועוד דמ"ש דכאן הקרום מיהו אסור ומ"ש מראש שלם שמניחו על בית השחיטה אבל נראה הקושיא מעיקרא אינו כלום כי מ"ש הטור לקמן סימן ס"ח איירי שהראש לא נמלח כלל ומשמינו ברמץ ולכן כל הגוף אסור שהרי נתבשל בכל דם הראש שדם הראש נמשך לשם והוא דם רב והוא נתבשל בדמו ולכן כל הכוח אסור אבל כאן מיירי שכל הראש נמלח ואין כאן איסור אלא שלא חתך לקרום ואסור משום דם שבקרום ובמוח ומשום דם מועט כזה לא הוי נתבשל ארא צלי ואינו אסור רק הקרום כמו נצלו בשר עם החוטין דאינו נאסר רק החוטין גם כאן אינו אסור רק הקרום משום חוטין שבו שאינו יוצא מהם אבל שאר הדם המועט יוצא משם וא"כ אף לסברת מהרי"י ן' חביב אין צריכין לומר שטעות סופרים נפל בכאן ומ"ש שהרמב"ם והרשב"א ז"ל כתבו גבי רישא בכבשא דמוח כולו אסור משום דנתבשל בדם הראש לפי מה שכתבתי אינו ראייה לכאן כלל אמנם מצאתי הר"ר אברהם מפראג שכתב דטעות נפל בספרים ויש להיות המוח אסור והראש מותר וכתב דכן משמע באשיר"י עכ"ל : (ד) וכתב הר"ן פ' השוחט ופ' ג"ה דאף אם נשחטו הוורידין צריך להסיר כל חוטים אלו וכ"ה בס"מ פ"ו וכא"ו הארוך ומהחזה בפנים לצד הצלעות יש גיד יורד מן צד הלחיים לכתף ולסמוך במקום שמתחברים הצלעות לחזה ולכן צריך ג"כ להסירו וכ"ה לקמן בסדר הניקור עוד מצאתי בסדר הניקור שצריך להסיר החוטין אחורי האזנים שהם מליאים דם : (ה) וסיים שם וחוטין שבכתף בכלל דידא הם וחוטים של לשון בכלל דלועא הם עכ"ל בשם הראב"ד אמנם אני שאלתי ואמרו שלא נהגו מעולם ליטול מעוף רק חוטי הצואר אבל לא מן הגף ולא מן הלחיים וא"כ המנהג הוא כדעת הראשון שכתב הר"ן : (ו) צ"ע דלעיל סימן כ"א גבי חתיכות ורידין כתב הרא"ש דאם נצלו בלא חתיכה בעי נטילה סביב החוט ומ"ש דכאן

הבשר

פרישה

סי' סה (א) **יש** חוטין שאסורין משום דם כתב מהרי"ן חביב דלהכי הכניס רבינו דין חוטין אלו ודין ביצי זכר שאסורין משום דם בתוך דיני חלב אף משום שתלוין בניקור ועוד שהלך בשיטת הגמרא שבמאמר אחד נכללו החוטין שאסורין משום חלב ומשום דם דאמר רב יהודה חמשה חוטין הוה ג' משום תרבא וב' משום דם כו' : (ב) חוטין שביד ושבכתף כו' בגמרא לא איתא אלא חוטי דידא ודלועי וסובר רבינו דמ"ש דידא משמע מיניה גם שבכתף ובמ"ש דלועי משמע נמי שבלשון ושבצואר ופרש"י חוטין דקין הוא דקא חשיב וכתב הרשב"א דהא דאסרינן הני חוטי נראה דלאו דבשחטו את הוורידים איירי ואפ"ה דידא ודלועי צריכין חתיכה ומליחה לפי שאינן נגררין דרך הוורידין כלל ואין שופכין לתוכן (ע"ל בהלכות ניקור עכ"ה) : (ג) ויש לדקדק במ"ש רבינו והגאונים כתבו שמותרין לצלותן אפילו בלא חתיכה ומליחה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל ולעיל סימן כ"ב כתב שאסור לצלותן לכתחלה אם לא שחט הוורידין אם לא ע"י חתיכה ומליחה ועוד קשה דלעיל כתב דבדיעבד צריך לנטות אחריהן ולנטול כדי נטילה מבשר סביבו ולהשליכו אם נצלה בלא חתיכה ומליחה וכאן כתב רבינו שאפילו לאמן לאסור בדיעבד הבשר מותר וא"צ אפילו כדי נטילה · ונראה שיש לחלק בין ורידין לחוטין שבחוטין דקין הם ונולד מעלה שאינו כל דם שבתוכן כמ"ש רבינו בס"ס בשם בעל העיטור והגידין שמעמת הכתף וכיד אם נולד אותו בשרה לאוכלה שהם נומקין בחוץ משא"כ בורידין שהם עבים יותר כח בחוץ להוציא כל דמן · ובד"מ כתב ליישב קושיא זאת ז"ל ואפשר לומר דחוטין אלו הם עבים יותר מורידין ואין מולחין כלל בבשר כן נ"ל עכ"ל והקשה לו דהוה נתיישב למה א"צ כדי נטילה מהבשר אם נצלה עם החוטין אבל מ"מ לא נתיישב מה שהקשה דהטור אינו מצריך כאן חתיכה ומליחה כלל לגלוה משמע מטעם שהוא אסור אלא דמן דרך גלימן ולעיל מצריך חתיכה ומליחה אף לצלי ע"כ נ"ל כמ"ש : (ד) וכן הקרום כו' עד המוח אסור והראש מותר כתב רמ"א

כן

דרישה

סי' סה [א] **יש** חוטין שאסורין משום דם כתב ב"י והרוצה לצאת ידי חוטין כולם לא יסמוך על חתיכת בשר אלא יחתוך הבשר והעצם לשנים ובחוטי הצואר צריך לחתוך המפרקת לשנים ע"כ רמ"א : [ב] כגון חוטין שביד כתב הרשב"א והר"ן גף העוף כיד הבהמה והלכך צריך לחתוך עצם האגפים ולמולחם וכן עצם הלחיים בעוף וכתב הר"ן בפרק השוחט יש מי שאומר שאין צריכין ליטול חוטים אלו מפני שדקין הם והדם יוצא מהם ע"י מליחה אבל אין כן דעת ר"ת והראב"ד ויש לתמוה על רמ"א שפסק בש"ע שאין צריכין ליטלם וגם בד"מ כתב שאלו הנשים על המנהג ואמרו שהמנהג כמו שאומר שכתב הר"ן אין פסק להקל על סמך כל דעו נגד ר"ת והראב"ד : [ג] וכן הקרום וכו' המוח אסור והראש מותר עכ"ל ומ"ש שם בשם ב"י דכאן מיירי שהוציאו המוח עם קרומו ולכן הוא המוח מותר שדומה לבשר שיש בו

חוטין

חידושי הגהות

סה א הב"ח והגה"ג כולם הסכימו שט"ס נפל בזה וכצ"ל ואם צלאו ולא חתכו אלא הניחו על בית השחיטה ותו לק"מ מה שהקשו הריב"י :

ותנקה

הקרום אסור והמוח מותר : (ס) ביצי זכר כל זמן שלא היה לו שלשים יום (ו) מותרים במליחה בלא קליפה אפילו לקדרה אפילו אם יש בהם כמו חוטין אדומין ואם היה לו שלשים יום רואין אם יש בהם (ז) כמו חוטין אדומין אסורים לקדרה בלא קליפה (ח) אבל לצלי מותרין : [ד] לשון הרמב"ם חוטי הלב וחוטי היד וחוטי העוקץ וחוטי לחי התחתון שבצד הלשון מכאן ומכאן וחוטי הדקין שהם בתוך חלב הדקין כמו בית עכביש מסובכין זה עם זה וקרום שעל המוח שבקדקוד וקרום שעל הביצים לאחר ל' יום כולן אסורין משום דם וכל בני המעים שהמאכל סובב בחללם (ט) אין מחזיקין בהם דם : [ה] כתב גאון יש בבהמה כמה גידין וכמה חוטין שמלאים דם וצריך לחתוך כל המקומות כדי שיצא הדם במליחה עד כאן (י) וחומרא הוא שהחמיר ולא מדינא דגמרא דמדינא דגמרא א"צ

לחתוך

הכי דליתאי המוח מותר ומהר"ש לוריא ז"ל כתב דהכא איירי דנפתח הראש בביקוע כדרך שפותחין אותו רק שהקרום לא נחתך ומ"ה לא שייך לומר שנתבשל בדמו ואינו אסור אלא הקרום ותדע דאי לא איירי בנפתח הראש אין שייך לחתוך הקרום דקאמר צלאו ולא חתכו עד כאן לשונו והוא דוחק וראיתי בדפוסי וויניציאה האחרונים דגרים המוח אסור והראש מותר ולא נהירא דבסימן זה אינו מפרש אלא דיני חוטין וקרומים אבל דין המוח והראש כתבו לקמן בסימן ס"ח וע"א ואפשר ליישב גירסת הספרים הראשונים והוא דמ"ש ואם צלאו ולא חתכו ולא הניחו על בית השחיטה קאי ולא הניחו ט' הוי כאילו אמר או לא הניחו וכו' וה"ק אם צלאו ולא חתכו אפילו הניחו על בית השחיטה או אפי' חתכו אלא שלא הניחו על בית השחיטה בין בזו ובין בזו הקרום אסור והמוח מותר דלא נאסר המוח אלא משום קרום שיש בו דם שמקיפו עצם הגלגולת מכל צד ולכך גם המוח אסור שנתבשל בתוך הקרום וכמ"ש התוספות והרא"ש לשם גבי רישא בכבשא וכשניקב העצם ולא חתכו לקרום א"כ הניחו על בית השחיטה דאז יש מקום לדם שבקרום לזוב לא נאסר המוח דלא ה"ל נתבשל בדמו ומיהו הקרום אסור דכהניחו על בית השחיטה ולא נחתך הראש לא נפיק מיניה דמו כיון שלא נחתך הקרום וכן אפילו בנחתך הראש ולא הניחו על בית השחיטה אין האש שואב כל הדם מן הקרום כיון שלא נחתך הקרום וכענין שכתב הרשב"א בדין החוטין שלא נחתכו ע"ל בסימן ס"ז מ"ש ב"י משמו אלא דקשה דא"כ משמע דבנחתך הראש ולא הקרום וגם הניחו על בית השחיטה דהקרום נמי שרי והא ליתא כיון דהקרום לא נחתך ודאי אסור בכל ענין ואם נפרש דה"ק או נחתך הראש עם הקרום ולא הניחו על בית השחיטה הא נמי ליתא דא"כ אמאי אסור הקרום כיון שנחתך אלא ודאי תיירי דהקרום לא נחתך וא"כ אף בנחתך הראש וגם הניחו על בית השחיטה הקרום אסור וקושיא זו קשה גם למה שפי' מהרש"ל אלא ט"ס הוא וצריך להגיה והניחו על בית השחיטה כדפרישי' ויש להביא ראייה מקרבן פסח דכהניחו על בית השחיטה לא נאסר המוח דתניא בפ' כ"צ (דף פ"ד) רבי אומר נמנין על חוט שבראש ופרש"י אפי' לא נמנה אלא על המוח יצא מפני שיכול להוציא המוח שבראש לגוררו בקיסם דרך האף וכיון שהפסח לא היו נוקבים בו העצם שבראש אלא צולאו שלם על ראשו כו' ותוחבו לשפוד לתוך פיו עד בית נקובתו כדתנן ר"פ כ"צ אלמא דכיון דאותביה אנחוריה מידב דייב דמא דרך שם ולא נאסר המוח וה"ה בהניחו על בית השחיטה ומשם יש ראיה נמי לדברי הרא"ש ורבינו דאפילו למי שמצריך חתיכה גם לצלי אם צלאו בלא חתיכה הם אסורין והבשר מותר ואפי' קליפה לא בעי דהא הפסח נצלה עם כל החוטין שבו שאסורין משום דם ולא נחתכו ואפ"ה לא נאסר הפסח כלל ולא היה צריך אפילו קליפה: **ביצי** זכר כו' מימרא דמר בר רב אשי שם בפג"ה: **לשון** הרמב"ם כו' פ"ז דהמ"א ונראה דס"ל להרמב"ם דמה שאמרו בפג"ה חוטין שבעוקץ אסורין לא משום חלב כפרש"י אלא משום דם וכ"כ ה' המגיד וס"ל להרמב"ם דבכלל זה עוקץ הלב וכ"כ הרוקח וחותך עוקץ הלב ואזוי הל"ב שבהן חוטין מלאים דם ואפשר דבכלל זה גם חוטי הדקין שהם כמו בית עכביש כי החוטין שקשה להסירם אם לא בטורח נקראין חוטין שבעוקץ כי עוקץ פי' זווית כההיא דפ' אין לדין כל היכא דאית ליה עוקצי ביבר גדול והכא פי' חוטין שבעוקץ חוטין שבזווית שנמשכין אנה ואנה וטורח לנקרן מפני ריבוי החוטין הדקין המתפשטין בכל זווית שבכנתא ולפ"ז כל החוטין שהזכיר הרמב"ם שאסורים משום דם וצריך חתיכה ומליחה לקדרה הוזכרו בגמרא ועל כן לא השיג רבינו כ"א על הגאון שכתב בסתם דצריך לחתוך כל המקומות וכו' שאין זה מדינא דגמ' דמדינא דגמ' א"צ לחתוך אלא הגידין שהזכרתי כלומר שהזכרתים בפירוש ובכלל זה גם הגידים שהזכיר ע"ש הרמב"ם בפירוש

ודלא

כתב הר"ן בשם הרא"ה גבי חמשה חוטי הוו תלתא משום תרבא ותרתי משום דמא כל החוטין שצריכין חתיכה הרוצה לצאת ידי חתיכתן לא יסמוך על חתיכת הבשר לבד כי פעמים שהחוטין סמוכים על העצם הרבה ונדבקים בו ואם חתך הבשר לבד שמא עדיין החוטין קיימים אלא יחתוך הבשר והעצם לשנים ואז יחתוך החוטין ונעשה פתח ליציאת הדם וכ"כ הרשב"א בא"ח כתב עוד וגם לא יסמוך בפירוק האבר זה ממנה כי כשמתפשטים בתוך האבר הם מתרככים עם לחות הבשר ושם הדם רבה ומשם צריך לפתחם ולחתכם (ז) : **ביצי** זכר כל זמן שלא היה לו ל' יום מותרים במליחה וכו' (בפ' ג"ה צג:) הני ביעי דגדיא עד תלתין יומין שרו בלא קליפה מכאן ואילך אי אזרעת אסורין ואי לא שריין מנא ידעינן אי אית בהו שוריקי סומקי אסירן ואי לא שריין וכתב רבינו דהיינו דווקא לקדרה אבל לצלי בכל גווני מותרין וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ז מהמ"א ולטעמייהו אזלי דס"ל דחוטי דילא ודלועא לא בעו חתיכה לצלי אבל לדברי החולקין עליהם שם ה"נ לצלי נמי בעו קליפה ומיהו כבר כתבתי דכהרמב"ם וסייעתיה נקטינן ודע שפרש"י ביעי דגדיא לאו דווקא והרמב"ם כתב גדי או טלה וכתב ה"ה איני יודע אם הזכירו בגמרא גדי למעט בהמה גסה דאפי' תוך ל' יום יהו אסורים וכתב עוד ה"ה מתבאר מדברי רבינו שביצי גדי או טלה אפי' נראין הם חוטין אדומין כל תוך ל' יום מותרין כ"כ הרשב"א שאין אודם זה אלא שומן ופשוט הוא עכ"ל : **לשון** הרמב"ם חוטי הלב וחוטי היד וחוטי העוקץ וכו בפ"ז מהמ"א וכתב ה"ה בגמ' חמשה חוטי הוו תלתא משום תרבא וכו' : **ומ"ש** רבינו שאר חוטין הוא מפני שהוא סבור דלאו דווקא הני אלא אפי' הני דסמוכים לבית השחיטה צריכין חתיכה ומליחה וכ"כ מקצת המפרשים : **ומ"ש** וחוטי העוקץ הוא ממה שאמרו שם חוטין שבעוקץ אסורים ופי' רבי' משום דם ויש מי שפירש כן אבל רש"י פירש דהיינו ה' חוטי דכפלי (ודעת הטור לעיל סי' ס"ד כדעת רש"י) ואין לשון הגמרא מתיישב לזה והרשב"א כתב אסורין משום חלב וי"מ כן : מ"ש רבינו חוטין הדקין שהם בתוך חלב הדקין כ"כ הגאונים עד שיש מהן מי שאסר חלב הדקין דאינו כנתא לקדרה מפני ריבוי החוטין הדקין שיש בהם דם וכתב הרשב"א ועכשיו נהגו בהם היתר והבקי בחוטין אלו שולפן היטב עד שלא ישאר א' מהם וזה דעת רבי' עכ"ל וכבר כתב רבי' דברי הרשב"א בסי' ע"ה : וקרום שעל המוח שבקדקד וקרום שעל הביצים מימרא בפרק ג"ה (שם) דהני קרומי אסירי משום דמא וכתב בסדר הניקור לבעל העיטור שסבית רבינו דבין קרום שעל המוח בין קרום שתחתיו הדבוק בעצם שניהם אסורין וכתב הרוקח ראש העוף יוציא המוח עצמו ונראה שאין צריך אלא לחתוך הקרום כי היכי דאמרינן בחוטין חתכינהו ומלחינהו שפיר דמי וכן ראיתי נוהגין לחתוך ראש העוף שתי וערב ומולחין אותו ואחר כך מבשלין אותו · ונראה דבחתיכת שתי או ערב סגי (ח) : **וכל** בני המעים שהמאכל סובב בחללם אין מחזיקין בהם דם ז"ל הרמב"ם בפרק הנזכר והכי איתא בפרק כל הבשר וכתב רבינו בסימן ע"ה כתב המרדכי בסג"ה השיב ר"י על החוטין הנמצאים ברגלי בהמה ועוף וביריכי העוף ששאל אדוני אם אסורין כשהן מלאים דם ברגלי הבהמה והעוף לא ידעתי בהם היתר ואם יארע במקראי נ"ל כי טוב ליזהר ולהשליף אותם גידין או לחותכם ולמולחן כמו חוריקי ואומצא דאסירי כי יש לחוש שמא בלועים מדם כיון שאינן רגילין להיות אדומים ואותם הנמצאים ביריכי העוף שרגילין תמיד להיות אדומים ואין העולם רגילין להסירם מתוך המנהג נראה דמותרין די"ל שאין זה דם אלא גידין אדומים הם ואעפ"כ קשה בעיני לאכלן כשבאין לידי אלו אדומים ושחורים ונראים כמלאים דם ואעפ"כ איני רגיל לנוקרן קודם בישול דלא חזינן לרבנן קשיאי דמרדכי הכי (ט) עכ"ל : **כתב** גאון יש בבהמה כמה גידים וכמה חוטין שמלאים דם וכו' ברוקח סימן ס"ט כתב שיש בבהמה כ"ח חוטין אסורים כ"ה מצד זה וכ"ה מצד זה ואחד בתוך החליה וסימניך אל תאכלו ממנו כ"ח ונראה שדעתו כדעת הגאון הזה שהזכיר רבינו : **ומ"ש** וחומרא הוא שהחמיר ולא מדינא דגמרא דמדינא דגמר' א"צ לחתוך אלא הגידים שהזכרתי · אי קאי על כל מה שהזכיר קשה שהרי כתב בשם הרמב"ם חוטי הלב וחוטי הדקין ואינן מוזכרים בגמרא ולפיכך נ"ל דלא קאי אלא למה שהזכיר שהוא ז"ל סתם לא למה שהזכיר בשם הרמב"ם :

גיד

דרכי משה

הבשר מותר ומשמע דלא בעי נטילה כלל ואפשר לומר דחוטים אלו הם עבים ביותר ואין פולטים כלל בבשר כנ"ל ובא"ו הארוך כלל י"ט דמהרי"ל פסק צריך ליטול מן הבשר כדי נטילה והוא חומרא בעלמא הוא וכ"ש במליחה עכ"ל שם וכ"ה בהג"א פג"ה אע"פ שאינן צריך קליפה מ"מ המחמיר לקלוף תע"ב ואין נוגע בו שום פגע עכ"ל בא"ו הארוך דבמליחה אפילו לחומרא בעלמא א"צ לקלפו מיהו לעיל סימן כ"א משמע דאף במליחה צריך כדי קליפה וע"ל סימן כ"א אם נתבשלו אלו החוטים עם הבשר בלא חתיכה : (ז) ובא"ו הארוך כלל י"א משמע דלכתחלה אל יסמוך על החתיכה אלא צריך ליטלם משם אבל בדיעבד יש לסמוך על החתיכה כאילו הוסרו משם לגמרי וכן כתב הא"ז אם לא הסירו גידי הצואר כמו שרגילין מותר בדיעבד אם נחתכו ובעוף אם רק הסירו הראש ממנו עכ"ל · (ח) והמנהג להסיר המוח בין בעוף בין בבהמה : (ט) ובא"ו הארוך הביא דברי ר"י וכתב שם כלל כ' דמנהג הנשים לחתוך בארכובה ירכי העופות קודם מליחה בעבור חוטים אדומים שבתוכו מ"מ אם לא נחתכו ונתבשלו כך אין ראסור בכך כי לא הוזכרו בגמר' עכ"ל וכבר כתבתי לעיל

ריש

דרישה

חוטין וצלאו בלא חתיכה דחוטין אסורין ובשר מותר ה"נ קרום אסור ומוח מותר ומהרי"ן מביא כתב דלא דמי דהתם אין הבשר מקובץ בתוך החוטין אבל המוח שבלו מקובץ תוך קרומו כבר נתבשל בדמו ולא אמרינן נורא מידב דייב וכתב ב"י ע"ז ואין דבריו נראין בעיני שאע"פי שהמוח מקובץ מה בכך כיון שהקרום שבו הדם הוא מונח על האש נורא מישב שייב ליה ובד"מ כתב ליישב דשפיר הקרום אסור והמוח מותר ולק"מ דלקמן סימן ס"ח איירי שהראש לא נמלח כלל ומטמינו ברמץ ולכן כל המוח אסור שהרי נתבשל בכל דם הראש שדם הראש נמשך לשם והוי דם רב והוי כמתבשל בדמו אבל כאן איירי שכל הראש נמלח ואין כאן איסור אלא שלא חתך הקרום ואסיר משום דם שבקרום משום מיעוט כזה לא הוי מתבשל אלא בצלי לכן אינו אוסר רק הקרום עכ"ל : [ד] לשון הרמב"ם כו' (וחוטי העוקץ כו' כתב הב"י דהוא מה שאמרו הגמרא חוטין שבעוקץ אסורין ופירשו הרמב"ם דהוא אסור משום דם אבל רש"י פי' שהן אסורין משום חלב ותמה בעל ש"ג בפרק ג"ה ד' תש"ז ע"ב על הטור דמאחר שכתב לעיל סימן ס"ד בחוטי העוקץ פרש"י והן אסורין משום חלב איך כתב כאן פי' הרמב"ם דאסורין משום דם הא יש נפקותא גדולה ביניהן דאם הן אסורים משום דם די להן בחתיכה ומליחה אבל כשהן אסורים משום חלב לא די להן בחתיכה אלא צריך ליטלם וחילוק זה הוא בהדיא בגמרא והביא' ב"י בריש הס מן · ויש ליישב דרבינו ודאי סובר שהן אסורין משום חלב ולא הביא לנו הרמב"ם רק מחמת חוטין האחרים להשמיענו שהוא סובר שיש איסורי בכמה חוטין משום דם מלבד חוטין הנ"ל וק"ל עכ"ה) קרום שעל הבלים לאחר ל' יום כו' אסורים יש לדקדק למה לא חילק ג"כ כמו שחילק רבינו בסמוך אם יש בהן כמו חוטין אדומין אם לאו ונראה ליישב דהגמרא ורבינו חלקו וכתבו דגם לאחר ל' יום אינו נאסר אא"כ יש בו חוטין אדומין מיירי לענין אם נתבשל הבילה עם הקרום דע"ז קאמר דלא אסרינן לה אם אין בה חוטין אדומין והרמב"ם איירי בקרום למיד או אם יבשל הבילה לכתחילה עם קרומו ובזה סתם וכתב דאסור מאחר דלאחר ל' יום יש בו לפעמים חוטין אדומין למה נבשלנה לכתחילה אף אם אין רואין בו חוטין אדומין · [ה] כתב גאון יש בבהמה

כמה

פרישה

כן הוא נכון ולא כנשאר ספרים וע"ל בסימן ס"ח ובאשר"י פרק גיד הנשה ע"כ ובי"ס גרסינן הקרום אסור והמוח מותר והשה דלקמן סימן ס"ח כתב רבינו שאם צלאו הראש שלם ולא חתכו הקרום שאף המוח אסור וכתב ב"י דהתם מיירי שהוציאו המוח עם קרומו וצלאוהו אבל הכא ומשום הכי לא נאסר המוח ולקמן בסימן ס"ח מיירי שהראש שלם ולא הניחו על בית השחיטה הדם מתקבץ בעצם קדרת המוח ונמצא שמתבשל המוח בתוכו ולהכי קיים גירסת הספרים כאן הקרום אסור והמוח מותר וכתב מ"ו ע"ז ולא נהירא דא"כ מהו ולא הניחו על בית השחיטה דקאמר לכן נ"ל דלקמן מיירי שהראש שלם ולא נפתח בביקוע כלל אבל הכא נפתח בביקוע כדרך שפותחי' אותו רק שהקרום לא נחתך ומש"ה לא ס"ל שנתבשל בדמו ומ"ה אינו אוסר אלא הקרום (ונלע"ד פי' לפי' דבשכל הראש שלם או מתקבץ דם הרבה לתוך הגלגולת מ"ה נקראת נתבשל בדמו ואסור המוח מש"כ כשהוא בקוע או כל הדם שבבשר הראש הוא נוטף מלדדין ולמטה ולא נשאר אלא המוח עם הקרום תוך הגלגולת ולכך לא נאסר המוח ואם הניחו הראש על בית השחיטה או גם הקרום מותר מפני שדם הקרום בשעת הצלייה זב מתוך הקרום ויוצא מהגלגולת דרך בית השחיטה) ותדע דאי לא איירי בנפתח הראש אין שייך לחתוך הקרום שאמר צלאו ולא חתכו · אכן באשר"י כתב המוח אסור והראש מותר ומביא ראיה מיניה להא דלעיל שהחוטין אסורין והבשר מותר אפי' בלא קליפה אכן באשר"י לא כתב כלל מזה דצריך למותכו ודו"ק עכ"ל ועד"ר : (ס) ביצי זכר כל זמן שלא היה לו שלשים יום פי' שאין ל' יום מלידתו : (ו) מותרין כו' בלא קליפה פי' קליפת הקרום שבו הם החוטין (ז) כמו חוטין אדומין הטעם שאין זה אלא שומן : (ח) אבל לצלי מותרים רבינו לטעמיה אזיל שהתיר לעיל בחוטין לצלי אף בלא חתיכה ומליחה אבל למאן דאוסר לעיל בצלי גם כאן אסור · (ט) אין מחזיקין בהן דם עכ"ל הרמב"ם כצ"ל וכתב גאון כו' הוא דברי רבינו : (י) וחומרא הוא שהחמיר כו' עד א"צ לחתוך אלא הגידין שהזכרתי כתב ב"י וז"ל אי קאי על כל מה שהזכיר קשה שהרי כתב בשם הרמב"ם חוטי הלב וחוטי הדקין ואינם מוזכרים בגמרא ולפי' נ"ל דלא קאי אלא למה שהזכיר הוא ז"ל סתם · לא למה שהזכיר בשם הרמב"ם

עכ"ל

לחתוך אלא הגידין שהזכרתי (יא) ג"ה נוהג בכל בהמה וחיה ואפי' אין כף שלה עגול ונוהג בירך של ימין ובשל שמאל ואינו נוהג בעוף לפי שאין כף שלו עגול (יב) אבל אם נמצא לו כף עגול נוהג בו (יג) וא"צ לבדוק אחריו אם הוא עגול (יד) ונוהג בכוי ואינו נוהג בשליל (י) ובכל שאינו טעון שחיטה (טו) ושני [ו] גידין הן בירך אחד פנימי סמוך לעצם והשני חיצון סמוך לבשר ושניהם אסורין וצריך לחטט אחריהם אלא שהפנימי אסור מן התורה והוא הפושט בכל הירך והחיצון אסור מדבריהם (טו) וקנוקנות שבשניהם אסורים מדבריהם

גיד הנשה נוהג בכל בהמה וחיה ריש פג"ה (פט :) נוהג בבהמה וחיה : **ומ"ש** אפילו אין כף שלה עגול יתבאר בסמוך : **ומ"ש** ונוהג בירך של ימין ובשל שמאל ואינו נוהג בעוף מפני שאין כף שלו עגול גם זה שם ופירש"י כף לפ"א הנכרכת סביבות עצם הקולית העליונה סביב סביב בעיגול אבל עוף אינו כן שהבשר שעל הקולית ברוחב הוא ואינו דומה לכף ולא עגול הבשר סביבות העצם ואינו דומה לכף כל בשר גבוה ועגול קרי כף כדאמרי' בנדה (מז :) עד שתתמעך הכף : **ומ"ש** אבל אם נמצא בו כף עגול נוהג בו שם (צב :) בעי ר' ירמיה אית ליה לעוף ועגול אית ליה לבהמה ולא עגול מהו בתר עגולא אזלינן או בתר מינא אזלינן תיקו וכתבו הרשב"א והמרדכי דאזלינן בתרוייהו לחומרא דספיקא דאורייתא הוא והילכך בין עוף דאית ליה בין בהמה דלית ליה תרוייהו אסירי וכ"פ הרמב"ם בפ"ח מהמ"א וכתב שאין לוקין עליהם שאין לוקין מן הספק : **ומ"ש** רבינו וא"צ לבדוק אחריו אם הוא עגול כ"כ המרדכי וטעמא משום דאין לנו לספק אלא יש לנו לילך אחר הרוב : **ונוהג** בכוי בכריתות ר"פ דם שחיטה (כא) אמרו גבי כוי גיד הנשה מה"ל בכף הירך תלה רחמנא והא אית ליה כף הירך : **ואינו** נוהג בשליל ובכל שאינו טעון שחיטה כבר נתבאר בסימן ס"ד סברות הפוסקים :

ושני גידין הן בירך וכו' בר"פ ג"ה (צא ·) אמר רב יהודה אמר שמואל שני גידין הם פנימי סמוך לעצם אסור וחייבין עליו חיצון סמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו ופרש"י פנימי הסמוך לעצם · הוא גיד ארוך ונתון לארכו של שופי כשפורעין את הירך ופושט בכל הירך ראשו אחד מחובר בעצם האליה ומשם נפשט לאורך השופי עד מקום חיבור הקולית ועצם הירך ושם הוא סמוך לעצם : אסור · מן התורה : וחייבין עליו · מלקות כדיליף לקמן מהירך ועוד שהוא על הכף שהכף הוא בשר עגול הסובב את הקולית דבוקה בה וע"ש שהוא בצד פנימי של ירך שבלפי ירך חברתה כשהבהמה מחוברת קרי לה פנימי : וחיצון · גיד קצר הנתון לרוחב השופי בסופו מובלע בכף המסבבת את הקולית והוא נתון בצד חיצון של ירך : אסור · מדרבנן : ואין חייבין עליו · דלאו היינו על הכף אלא בתוך הכף וכן פי' גם בפרק כיצד צולין (פג :) ובתר הכי (צג :) פריך בגמרא אהא דקאמר הפנימי סמוך לעצם והתניא פנימי סמוך לבשר אמר רב אחא אמר רב כהנא אקלודי מיקליד והדר פריך אמאי דקאמר חיצון סמוך לבשר והתניא חיצון הסמוך לעצם אמר רב יהודה היכא דפרעי טבחי ופירש רש"י והתניא פנימי · קרי מובלע בבשר : אקלודי מיקלידי. אותו גיד הארוך וחוזר ונכנס בבשר והתם קרי ליה סמוך לבשר . אקלודי · לשון מפתח הנכנס בפותחת : והתניא . דחיצון קרי סמוך לעצם דמשמע גלוי הוא ואינו מובלע בבשר : אמר רב יהודה היכא דפרעי טבחי · הוי גלויה במקום חתך הירך כשנחתכת ונפרשת מן האליה הוי ראש אותו גיד מחובר לנוקא של קולית כך שמעתי עכ"ל וכתבו התוספות כאן פירש בקונדרים קרי ליה פנימי משום דמובלע הרבה עד סמוך לעצם וחיצון משום דסמוך לבשר ואינו מובלע כ"כ ובריש פירקין פירש בענין אחר עכ"ל · ובתר הכי (צו ·) אמר שמואל לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד שנאמר על כף הירך ורבנן אית להו דשמואל ורבי יהודה לית ליה דשמואל משום דהירך כתיב דכולה ירך ורבנן ההוא דפשיט איסורה בכוליה ירך לאפוקי חיצון דלא ופירש רש"י שעל הכף . אע"פ שהגיד ארוך אינו אסור אלא מה שעל הכף : כף בשר שסובב את הקולית ודבוק לעצם והגיד הארוך שוכב מקצתו על גבי אותו בשר · ורבנן ההוא הירך לאשמועינן אתא דאין אסור אלא פנימי דפשיט איסוריה בכוליה ירך וכתבו התוספות דפשיט איסוריה בכוליה ירך לשון איסוריה לא אתי שפיר דלא אסרי אלא שעל הכף בלבד ובספר ר"ג כתוב דמשיך בכוליה ירך ויש ליישב לשון איסוריה דהכי קאמר דפשיט גיד של איסור בכוליה ירך · וז"ל סמ"ג פנימי סמוך לעצם אסור וחייבין עליו מלקות ופירש רש"י כי הגיד הזה הוא גיד ארוך וראשו מחובר בעצם האליה ויורד ומתפשט על הכף הוא עגול בשר הנתון על עצם הקולית וכשמגיע למקום חיבור הקולית ועצם הירך שם הוא סמוך לעצם ומשם ואילך נכנס לצד פנימי של ירך שתחת הבשר לאורך הירך עד הארכובה התחתונה לצומת הגידים ועוד יש גיד אחר והוא חיצון סמוך לבשר ואסור ואין חייבין עליו והגיד הזה הוא גיד קצר ואינו על הכף אלא מובלע בתוך בשר הכף ולכך אין חייבין עליו שהרי לא אסרה תורה אלא שעל הכף וקורהו התלמוד חיצון ע"ש שהוא נתון כולו כנגד חיצון של ירך עכ"ל · וכתב הרשב"א אקלודי מקליד לאו למימר מה שמקליד בבשר שהוא אסור מדאורייתא דהא אמר שמואל לא אסרה תורה אלא שעל הכף אלא הכא משום דקא קרי ליה שמואל לגיד האסור פנימי הסמוך לעצם קא מקשה ליה לומר דאין זה הפנימי שנאסר מה שעל הכף ממנו אלא הסמוך לבשר דההיא הוא דקרי ליה תנא דברייתא פנימי דאלמא הסמוך לבשר הוא שאסרה תורה מה שיש ממנו על הכף והדר ליה דמשום דאקליד בהו קרי ליה לפנימי הסמוך עצם פנימי סמוך לבשר ומתוך דבריו נתיישב לי מה שכתבו התוספות כאן פירש בקונטרס דקרי ליה פנימי משום דמובלע הרבה וכו' ובריש פירקין פירש בענין אחר דבריש פירקא קאי אמאי דאמר רב יהודה אמר שמואל דפנימי חייבין עליו וכיון דעל מה שמובלע ממנו בבשר אין חייבין לא היה אפשר לו לפרש דקרי ליה פנימי ע"ש שמובלע בבשר ומהאי טעמא לא הוה אפשר ליה לפרושי דפנימי דברייתא בצד פנימי של ירך קאמר דא"כ פנימי דקתני למייב עליו הוא למעוטי חיצון של צד חיצוני של הבהמה דאין חייבין עליו ואם כן היכי קאמר ביה סמוך לבשר דההוא אין חייבין עליו ולפיכך פירש דפנימי קרי מפני שמובלע בבשר דהשתא פנימי דקתני לאפוקי חיצון שאין מובלע בבשר דההוא אין חייבין עליו וז"ל הרמב"ם בפ"ח מהמ"א אין אסור מן התורה אלא שעל כף הירך בלבד אבל שאר הגיד שלמעלה מן הכף ושלמטה עד סופו וכן חלב שעל הגיד אינו אסור אלא מד"ס ושני גידין הם הפנימי הסמוך לעצם אסור מן התורה והעליון כולו אסור מדבריהם ע"כ : **וקנוקנות** שבשניהם אסורין מדבריהם שם (צב :) אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא אמר רב לא אסרה התורה אלא קטקטות שבו עולא

ודלא כמה שפי' ב"י ע"ש : גיד הנשה נוהג כו' משנה וגמרא ר"פ ג"ה : ונוהג בכוי ר"פ דם שחיטה (דף כ"א) ומשמע לשם דבכוי שהוא בריה בפני עצמה ואינה לא מין חיה ולא מין בהמה קמיירי ע"ל תחלת סימן ס"ו : ואינו נוהג בשליל כו' כר' יהודה לגבי ר"מ פג"ה וע"ל בסימן ס"ד סעיף ג' לשם התבאר : ושני גידין הן בירך כו' מימרא דשמואל רפג"ה (דף צ"א) ופירש"י פנימי הסמוך לעצם הוא גיד ארוך כו' ושם הוא סמוך לעצם כו' עד ועל שם שהוא בצד פנימי של ירך צד שבלפי ירך חברתה כשהבהמה מחוברת קרי לה פנימי וחיצון גיד קצר הנתון לרוחב השופי כו' והוא נתון בצד חיצון של ירך (ובדף צ"ג) מייתי הך מימרא דשמואל ופרש"י פנימי גיד הארוך והוא בצד של ירך חיצון גיד הקצר שבסוף השופי לרחבו והוא צד חיצון של ירך עכ"ל פי' רש"י ופריך והתניא פנימי סמוך לבשר פרש"י והתניא פנימי קרי מובלע בבשר ומשני א"ר כהנא אקלודי מיקלד פרש"י אותו גיד הארוך חוזר ונכנס בבשר והתם קרי ליה סמוך לבשר ופריך תו והתניא דחיצון קרי סמוך לעצם דמשמע גלוי הוא ואינו מובלע בבשר ומשני א"ר יהודה היכא דפרעי טבחי הוי גלוי במקום חתך הירך כו' ומבואר הוא דכך היא הבנעה מעיקרא אקשינן אמאי דקאמר דגיד הסמוך לעצם מבחוץ הוא נקרא פנימי לפי שהוא כלפי ירך חבירתה והתניא פנימי סמוך לבשר ואותו גיד שהוא כלפי ירך חבירתה אינו סמוך לבשר וא"כ בעל כרחך צריך לפרש איפכא דהגיד שהוא בצד חיצון של ירך הוא הנקרא פנימי לפי שמובלע בבשר ומשני אקלודי מקליד פי' לעולם אותו גיד שהוא בצד הירך שכלפי חברתה הוא הנקרא פנימי אלא דמאחר שגם הוא נכנס בבשר נקרא סמוך לבשר ובברייתא הכי קתני פנימי שהוא כלפי ירך חברתה גם הוא סמוך לבשר דאקלודי אקליד וזהו שפרש"י אקלודי אקליד אותו גיד הארוך כו' כלומר לעולם אותו גיד הוא הפנימי שכלפי ירך חבירתה כדקסבר מעיקרא וכו' ובתר הכי פריך והתניא חיצון הסמוך לעצם כלומר היכי קאמר דהחיצון הוא המובלע בבשר ונקרא חיצון לפי שהוא בצד חיצון של ירך והתניא חיצון הוא הסמוך לעצם וא"כ בע"כ צריך לפרש איפכא דהגיד שהוא כלפי ירך חברתה הוא הנקרא חיצון לפי שהוא גלוי ואינו מובלע בבשר ומשני היכא דפרעי טבחי הוי גלוי וכו' כלומר לעולם חיצון הוא אותו גיד שבצד חיצון של ירך ולפי שאותו גיד החיצון הוא סמוך לעצם היכא דפרעי טבחי קרי ליה נמי סמוך לעצם בברייתא ורש"י לא שינה פירושו ממה שפירש בתחלת הפרק ולמאי דמתרץ הברייתו' דלא קשיא אדשמואל דא ודא אמת היה ומה שכתבו התוס' וז"ל שני גידים הם כאן פי' בקונטרס דקרי ליה פנימי משום דמובלע הרבה עד סמוך לעצם וחיצון משום דסמוך לבשר ואינו מובלע כל כך ובריש פרקין פי' בענין אחר עכ"ל נראה לפע"ד דשום פירוש אחר בקונטרס היה לפני התוס' שפי' מימרא דשמואל כאן בענין אחר ממה שפי' בראש הפרק אבל לספרים שבידינו עכשיו אין רמז רמיה שפי' בענין אחר אלא שני הפי' מכוונים זה עם זה והרב ב"י ז"ל תפס דמה שפרש"י והתניא פנימי קרי מובלע בבשר דעל זה כתבו התוס' כאן פירוש בקונטרס דקרי ליה פנימי משום דמובלע הרבה עד סמוך לעצם וכתב ע"ז מה שכתב ואין זה אמת דהדבר ברור דפי' הסוגיא היא כדכתיבנא ועוד דא"כ לא הו"ל לתוספות לתפוס דבורם שני גידים הם כו' היה להם לתפוס הדבור והתניא פנימי הסמוך לבשר כאן פי' בקונטרס כו' אלא האמת יורה דרכו שאיזה פי' אחר בקונטרס על ההוא דשני גידים שאינו בידינו עליו כתבו התוס' כאן כו' וכמ"ש הרב ב"י לא התיישב כלל על מה ששינה הקונטרס לפרש מימרא דשמואל כאן בענין אחר ממה שפי' בריש פרקין כי לא התיישב בדבריו רק השינוי שפי' הברייתא בענין אחר ממה שפי' מימרא דשמואל בריש פרקין אבל על השינוי בפירושא במימרא דשמואל לא התישב בדבריו כל עיקר ולפי האמת אין כאן שינוי כל עיקר לפי הפירושים שבידינו עכשיו וכפי מה שהעתיק גם הרב ב"י ודו"ק : **ומ"ש** וצריך לחטט אחריהם שם תניא נ"ה מחטט אחריו כל מקום שהוא כו' : **ומ"ש** אלא שהפנימי אסור מן התורה והוא הפושט בכל הירך מימרא דשמואל שהזכרתי בסמוך ולאו למימרא דמה שפושט בכל הירך הוא אסור מן התורה דאינו אסור ממנו אלא שעל הכף בלבד כדאמר שמואל לקדיא לשם אלא ה"ק דאותו הפושט בכל הירך הוא שאסור מן התורה מה שעל הכף ממנו וכן פי' התוס' לקדיא (בדף צ"ו) בד"ה דפשיט :

ומ"ש וקנוקנות כו' שם (דף צ"ב) מעולה מן הסוגיא דקטקטות שהם גידין דקים

דרכי משה

ריש הסימן דעת הרמב"ם והר"ן דכל גידים שלא נזכר בגמרא אע"פ שהן אדומים אינם אלא שומן ושריא : (י) ובמרדכי ר"פ בהמה המקשה דכן פסק רש"י בתשובה דכל זמן שלא הפריס

פרישה

עכ"ל אלא שיש לדקדק למה אמר רבינו ומומרא הוא שהסמיך על דברי גאון ולמה לא כתב כן גם על דברי הרמב"ם וכו"ל ומומרא הוא שהסמיכו ועוד יש לדקדק הרי גם רבינו הזכיר לעיל קוטי הכף והלבן והצומר שלא הזכרו ג"כ בגמרא אלא נ"ל שמ"ש בגמרא דילא תלועי לא הזכירם אלא כללים ואלו נכללים בהן הכ"כ אפשר לומר שגם אלו שהזכיר הרמב"ם נכללים באלו ולפ"ז אפשר לומר שמ"ש רבינו ס"ל לפתוח אלא הגידין שהזכרתי קאי על מה שהזכיר בשם הרמב"ם שגם אלו שהזכיר הרמב"ם אינם חומרא יתירא : (יא) גיד הנשה כו' בפי' אין כף שלה עגול פרש"י כף לפא הנכרכת סביבות עצם הקולית העליונה סביב סביב בעיגול אבל עוף אינו כן שהבשר שעל הקולית ברוחב הוא · כל בשר עגול וגבוה קרוי כף כו' והולכין אחר הרוב שאין עגולין בבהמה ובעוף אין הולכין אחר המין לחומרא כי אבעיא הוא בגמרא פרק ג"ה ד' פ"ט בתרווייהו ולא איפשיטא ולחומרא : (יב) אבל אם נמצא עגול נוהג בו פימא דליתא בזמנינו דחש הוא דולאי לפעמים יזדמן שהוא עגול גם בשל עוף : (יג) ואין צריך לבדוק אחריו אם הוא עגול הטעם דהולכין אחר הרוב : (יד) ונוהג בכוי פי' אפילו אם הוא בריה בפני עצמו (למר מ"ד דאינו לא מבהמה והיה פשיטא דנוהג דהא נוהג בבהמה וחיה וק"ל עכ"ה) : (טו) ושני גידין הן בירך כו' כתב סמ"ג פנימי סמוך לעצם אסור וחייבין עליו מלקות ופרש"י כי הגיד הזה הוא גיד ארוך וראשו מחובר בעצם האליה ויורד ומתפשט על כף הוא עגול בשר הנתון על עצם הקולית וכשמגיע למקום חבור הקולית ועצם הירך שם הוא סמוך לעצם (פי' ואינו מונח שם ממש בבשר רק על העצם לצד פנימי של ירך) ומשם ואילך נכנס לצד פנימי של ירך שתחת הבשר לאורך הירך עד הארכובה התחתונה לצומת הגידין · ועוד יש גיד אחר והוא חיצון סמוך לבשר ואסור ואין חייבין עליו והגיד הזה הוא גיד קצר ואינו על הכף אלא מובלע בתוך בשר הכף ולכך אין חייבין עליו שהרי לא אסרה תורה אלא שעל הכף וקורהו בתלמוד חיצון ע"ש שהוא נתון כולו נגד חיצון של ירך עכ"ל ועל"ד : (טו) והקנוקנות שבשמינן אסורים פרש"י גידין דקין הולכין באורך הירך שגיד החיצון לגיד הפנימי :

דרישה

כמה גידין כו' ברוקח כתוב שיש בבהמה נ"א חוטין אסורין ב"כ מצד זה וכ"ה מצד זה וחוט מתוך הוגב והסומך אל תאכלנו כ"מ : [ו] ושני גידין הם כו' עיין מ"ש בפרישה והרשב"א כתב בחידושיו דמה שנכנס מן הגיד בבשר אינו אסור מן התורה וכתב ב"י ובזה מיושב מה שהקשו התוס'

מדבריהם לפיכך צריך לחטט אחריהם בכ"מ שהם [ז] ושומנם אסור לפי שישראל קדושים הם ונהגו בו איסור וגופו של גיד אינו אלא כעץ שאין בו טעם ואעפ"כ אסרתה תורה (יז) על כן אינו אוסר תערובתו בפליטתו [ח] והקנוקנות והשומן יש בהם טעם לפיכך אוסרין תערובתן בפליטתן(יח) ויש [ט] אוסרין אותו בהנא' (יט) והרמב"ם התירו ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל (כ) לפיכך שולח אדם לנכרי ירך שגיד הנשה בתוכה (כא) אף ע"פ שמחזיק לו טובה בשביל הגיד (כב) ואם אינו נותנו לנכרי בפני ישראל יכול ליתנה לו

בין

דקים ההולכים כאורך הירך מתחת הבשר מגיד החיצון לגיד הפנימי אסורין מדבריהם ושומנו מהנהגת הקדושים וכ"כ הפוסקים : וגופו של גיד כו' שם כעולא ולא כרב וכאביי מדקאמר כותיה דעולא מסתברא : ומ"ש ע"כ אינו אוסר תערובתו בפליטתו שם אסיקנא והלכתא אין בגידין בנ"ט ופירש רש"י סוף (דף צ"ט) וכן רוב פוסקים דקנוקנות ושומנו אוסרין תערובתן בפליטתן דלא כריב"ס שכתבו התוספות בשמו (דף צ"ז) בד"ה שאני חלב וכן כתב בשמו בסוף (דף צ"ט) דלא התירו בשומן יותר מבגיד והרא"ש גם הוא הביא דבריו וכן כתבו סמ"ק ע"ש הר"י בר נתן מיהו נראה שהסכים הרא"ש לדברי רש"י ורוב פוסקים וכדברי רבי' : **ויש** אוסרין אותו בהנאה הכי משמע מדברי התוס' פ"ג סוף (דף צ"ט) וכ"כ הרא"ש ע"ש הר"ר יונה ושכן ראה נוהגים לאיסור בשאר ארצות זולת אשכנז שמוכרין ג"ה לנכרים מיהו הסכמתו היא להתיר ואין ראייה מהזוהר פרש' וישלח דר"ש לטעמיה דאמר ג"ה אסור בהנאה ורבי יהודה פליג עליה ומתירו בהנאה ור"י ור"ש הלכה כר"י מיהו בסמ"ק והגהותיו פסקו לאיסור ונכון להזהר בדבר : **ומ"ש** לפיכך שולח אדם לנכרי ירך כו' משנה פג"ה (סוף ד' צ"ג) ואתיא כמ"ד ג"ה מותר בהנאה כדאיתא בפרק כל שעה וזהו שכתב רבינו אעפ"י שמחזיק לו טובה בשביל הגיד כלומר וא"כ יש לו הנאה אפי הכי שרי : **ומ"ש** ואם אינו נותנו לנכרי כו' פי' דנתנו לו סתם דהשתא אעפ"י שהנכרי סבור דאחר שטרח בה וחתכה ותקנה עד שראויה לו שלחה לו אין בזה משום גניבת דעת מאחר שנתנו לו בסתם ולא חיישינן נמי שמא יתננה לו בפני ישראל אבל אם נותנה לו בפני ישראל אסור אפילו מכרו או נתנו לו בסתם דיש לחוש בחתוכה שמא סבור ישראל כו' ולא כתב רבינו כאן דין נתנו לו בחזקת כשרה דהתם אפילו אינו נותנו לו בפני ישראל אסור משום גניבת דעת וגם חיישינן שמא יתננה לו בפני ישראל וכמו שנתבאר לקמן בסי' קי"ז כי שם כתב מסקנת הרא"ש כר"ת דאין חלוק בין מתנה למכר אלא בין סתם לתפרש ויש לתמוה על מ"ש ב"י וז"ל וכך הם דברי רבינו שכתב שאעפ"י שמחזיק לו טובה מותר מפני דאין במתנה גניבות דעת דקשיא טובא הלא דהירך שלימה ליכא גניבות דעת שהדבר ידוע שמתכבד בה טפי כשהיא שלימה מבחתוכה דהשלימה שוה יותר · ובגמרא נמי לא אמרו דליכא גניבת דעת אלא בחתוכה דאל"כ מאי קא מתרץ הא דחתוכה לא משום דקא גניב ליה לדעתיה דא"כ שלימה אמאי מותר לשלוח אלא בע"כ בשלימה ליכא גניבת דעת וכדפרישי' ותו קשה דפי' בדברי רבינו דאין במתנה גניבת דעת דאלמא במכר איכא גניבת דעת ובסי' קי"ז הסכים לדעת ר"ת דאין חלוק בין מתנה למכר אלא בין סתם למפרש ותו דהרב ז"ל סותר דברי עצמו שפי' בתחלה הא דכתב רבי' לפיכך שולח אדם ירך לנכרי כו' דאע"פ שמחזיק לו

עולא אמר עץ הוא והתורה חייבה עליו אמר אביי כוותיה דעולא מסתברא דא"ר ששת אמר רב אסי חוטין שבחלב אסורין ואין חייבין עליהן אלמא חלב אמר רחמנא ולא חוטין ה"נ גיד אמר רחמנא ולא קנוקנות · ופירש"י קנוקנות גידים דקים ההולכים כאורך הירך מתחת הבשר מגיד החיצון לגיד הפנימי והן הן האסורין לפי שהן רכים ונותנין טעם אבל גיד עצמו שהוא כראש השופי קשה הוא ועץ בעלמא הוא : עולא אמר · אף ע"פ שעץ הוא התורה חייבה עליו וכתב הרשב"א מדפסק אביי כעולא קי"ל כוותיה ומיהו מדרבנן אפילו קנוקנות נמי וכו' גיד אסור וכדשמואל (צו ·) דא"ל לבר פיולי חות ביה טפי והכי איתא בב"ר סאי פקקלותא דגידא שריא וישראל קדושים הם נהגו בו איסור פי' פקקלותא קנוקנות וכן כתב בשאלתות פרשה וישלח סי' כ"ד דמדרבנן אסור וכ"כ התוס' והר"ן :

ומ"ש לפיכך צריך לחטט אחריהם בכל מקום שהם ושומנו אסור לפי שישראל קדושים הם ונהגו בו איסור שם (דף צב ·) אמר שמואל חלבו של גיד הנשה מותר לדברי הכל והא מיפלג פליגי דתניא גיד הנשה מחטט אחריו כ"מ שהוא וחותך שמנו מעיקרו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר גוממו עם השופי מודה שמואל שאסור מדרבנן לר"מ דתניא שמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור וכתב הרי"ף וכן הלכה וגם הרשב"א והר"ן כתבו דהלכה כר"מ והביאו ראיות לדבר וכ"פ הרמב"ם דחלב שעל הגיד אסור מד"ס ופרש"י מעיקרו ממקום שהוא נבלע ונשרש בבשר וכתבו הרשב"א והר"ן דג' דינים יש לגיד הנשה עקרו וחטיטתו ושמנו עיקרו היינו שעל הכף בלבד והיינו מדאורייתא חטיטתו מתקנת חכמים שמנו מנהגות קדושים : והמרדכי כתב שומנו ישראל קדושים נהגו בו איסור וראוי להחמיר בו ובדגרסינן (עירובין כא :) בני הזהר בשל סופרים יותר משל תורה ומה ששנינו בו ישראל קדושים נהגו בו איסור זו היא דברי סופרים עכ"ל : כתב בהגהת אשירי המנקר את הבשר ישבר ראשי צלעות שבירך וינקר הקנוקנות וגיד הנשה כולו עם שמנו ויטול הגידים שבכנקורון וכתב הרוקח צריך ליטול גידי הירך יוציא כל הגיד שלא ישתייר אפילו כחוט השערה ויחתוך ראשי עצמות שבירך שבהן שרשי הגיד ויגליכם ויחתוך צומת הגידין שבומתין וכל גיד האדכובה האמצעית ויוליאם ויטול שמנונית שבירך שאסור משום חלב ויטול ששה חוטין שבשוקין ע"כ : כתב המרדכי (ריש ג"ה) השיב ר"י ברבי יהודה לרש"י על ירכי החיות תלוה לנקרן כמו של שור כשב ועז וכל שאסור בירך בהמה אסור בירך חיה ובשוק שלמטה הימנה שקורין לנקרין בלע"ז וכן השפוי שעל גיד הנשה ובין הפרסות שקורין אנקא העצם של בוקא דאטמא צריך ניקור כמו של בהמה שהגיד נכנס תחת אותו העצם ואם יש אדם שמפטפט כנגד דבר זה ראוי לנדותו ונוטה לצד מינות לפי שלא חלקו חכמים בין חיה לבהמה אלא בחלבים הקרבים אבל המזבח אבל הגיד וכל הבא מכחו אסור בשל חיה כמו של בהמה כדתנן נוהג בבהמה (יא) וחיה : **וגופו** של גיד אינו אלא כעץ שאין בו טעם ואעפ"כ אסרתו התורה כבר נתבאר בסמוך : **ומ"ש** על כן אינו אוסר תערובתו בפליטתו הכי אסיקנא בפג"ה (לט ·) והלכתא אין בגידין בנ"ט ופרש"י אין בגידין בנ"ט ובין נתבשל ובין נצלה ובין נכלה מאליו ומותר ודוקא בו אבל שמנו שבו בנ"ט ואם לא נטל שמנו אוסר והתוס' כתבו בשם הר"מ דכיון דשמנו לא נאסר אלא משום לתא דגיד אין להחמיר בו יותר מבגיד וכיון דגיד אינו אוסר גם הוא אינו אוסר אבל הרי"ף כתב כדברי רש"י דשומנו של גיד אוסר וכן דעת הרמב"ם שכתב בפט"ו וכן שומן של גיד הנשה שנפל לקדרה של בשר משערין אותו בס' ואין שומן גיד מן המנין וכן דעת הר"ן ונראה שכן היא הסכמת הרא"ש וכ"פ הרשב"א בת"ה והכי נקטינן כתב בשבלי הלקט כוליא של ג"ה שלא נחתך ראש העצם ובישלו בקדרה מותר[כ] ותקנה חמתה שבישלה מותר דיעבד אבל אני ראיתי שבישלו קוליא שהשופי שבו ג"ה מונח עליה ולא נחתכו ראשי העצם ואסר ה"ר קלונימוס מפני שקנוקנות של גיד עולים על ראשי העצם וכתב עוד פעם אחת מצא רבי בקערה עצם קטן שבראש עצם הנקרא כף הירך ואסר אותו מפני שהגידים נותחים בו אבל שאר בשר שנתבשל עמו התיר לפי שאין בגידים בנ"ט עכ"ל : **ויש** אוסרין אותו בהנאה וכו' כ"כ שהוא דעת התוספות בפג"ה אמאי דאסיקנא דאין בגידין בנ"ט ומיהו כתבו דאין לתמוה על מה שמוכרין בשר לנכרים אע"פ שמעורב בו גיד דנכרי אינו נותן מעות אלא על דבר שיש בו טעם ולא על הגיד אבל ירך שלימה אסור לשלוח לנכרי לפי שמתכבד בו טפי כשהיא שלם ע"כ והרא"ש כתב שם בראש הפרק וז"ל כתב הרמב"ם דגיד הנשה מותר בהנאה ותמהני לגני"ל השיבו על דבריו והאומרים דאסור בהנאה פלוגתא דתנאי היא דתניא גיד הנשה מותר בהנאה דברי רבי יהודה ורבי שמעון אוסר ור"י ור"ש הלכה כר"י ובפ"ב דפסחים (כב ·) פריך לרבי אבהו דאמר לא יאכלו איסור הנאה משמע והרי גיד הנשה דרחמנא אמר על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה ותנן שולח אדם לנכרי ירך שגיד הנשה בתוכה ומשני קסבר רבי אבהו כשהותרה נבלה היא וחלבה וגידה הותרו הניחא למ"ד יש בגידין בנ"ט אלא למ"ד אין בגידין בנ"ט מאי איכא למימר מאן שמעת ליה דאמר אין בגידין בנ"ט רבי שמעון ור"ש הכי נמי דאסר ואין[ג] הלכה כרבי אבהו דאמר לא יאכלו איסור הנאה משמע וצ"ל דגיד הנשה אסור בהנאה דאנן קיימא לן אין בגידין בנ"ט וליכא לשנויי כשהותרה נבלה היא וגידה הותרו ומצאתי כתוב בשם ה"ר יונה שאסור בהנאה ונראה שסובר כרבי אבהו ולכאורה נראה דהלכה כחזקיה דאמר לא יאכלו דוקא איסור אכילה משמע דחזקיה רבו של רבי יוחנן הוה והלכה בכל מקום כחזקיה כנגד רבי יוחנן וכל שכן כנגד רבי אבהו תלמיד של רבי יוחנן גם הרי"ף לא הביא בפסקים אלא דברי חזקיה וכן ראיתי באשכנז שמוכרים גיד הנשה לנכרים ובשאר ארצות ראיתי שנזהרו אף להאכילו לחתול על כן דקדקתי בו ונראה שמותר בהנאה עכ"ל · ואי אפשר שטעמו של הרמב"ם כטעמו של הרא"ש שסובר דלית הלכתא כרבי אבהו שהרי הוא ז"ל כתב דברי רבי אבהו בפ"א מהמ"א וא"כ ה"ל לפסוק בגיד הנשה אסור בהנאה כדאמרינן לרבי אבהו אליבא דמאן דאמר אין בגידים בנ"ט ולפיכך נ"ל שטעמו כמו שכתב המגיד בשם הרמב"ם דלרווחא דמלתא איתמר ההיא סוגיא אבל למסקנא גיד הנשה מותר בהנאה (וכן כתב הא"ו הארוך) אפילו את"ל אין בגידין בנ"ט דלאו הא בהא תליא וכתב הרשב"א יש מרבותי שאמרו שהגיד אסור בהנאה ויש מרבותי מתירין אותו וכן נראה וכן נהגו עכ"ל · ומיהו בספר הזוהר פ' וישלח נראה שהגיד אסור בהנאה ולכן טוב ליזהר (יב) · **לפיכך** שולח אדם לנכרי ירך שגיד הנשה בתוכה · משנה בפ' גיד הנשה (צג ·) ואמרינן בפ' כל שעה (כב ·) דמשמע מהאי מתניתין דגיד הנשה מותר בהנאה כלומר שיותר נראה הירך כשגיד הנשה בתוכה מכשאינו בתוכה ונמצא שהנכרי מחזיק לו טובה גם בשביל הגיד וכיון דשרית מתני' לשלוח ירך שגיד הנשה בתוכה משמע דמותר בהנאה :

ואם אינו נתנו לנכרי בפני ישראל יכול ליתנה לו בין אם הוא שלמה או חתוכה וכו' שם בגמרא דייק מהאי מתני' שלמה אין חתוכה לא במאי עסקינן אילימא במקום שאין מכריזין חתוכה נמי לישדר ליה דהא לא אתי לתיזבן מיניה אלא במקום שמכריזין שלמה נמי לא לישדר ליה דחתוך ומזבין ליה אי בעית אימא במקום שמכריזין איטמא דנכרי מידע ידיע ואי בעית אימא במקום שאין מכריזין גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אחר ואי בעית אימא משום דגניב ליה

דרכי משה

הפרים ע"ג קרקע אין צריך לנקרו לא חלבו וגידו וראבי"ה כתב משום רב האי לראב"ן דגיד הנשה נוהג בו וצריך לנקרו עם שומנו עכ"ל וכ"כ הרמב"ם וכ"מ בא"ו הארוך כלל כ"א ועיין סימן ס"ד מ"ש ב"י בשם מהר"י בן חביב . (יא) וכ"פ בש"ד ושם בהג"ה וכן גידין האסורין משום דם אין חילוק בין בהמה לחיה עכ"ל מא"ז ופשוט הוא : (יב) ואיני מבין דבריו כי שמעתי כי בעל ספר הזוהר הוא סתם ר' שמעון המחבר בתלמוד שהוא ר"ש בן יוחאי והוא פליג בתלמוד שלנו עם ר' יהודה שמתירו בהנאה ור' יהודה ור"ש הלכה כר' יהודה כמ"ש הפוסקים

דרישה

התוס' על פרש"י דכתב פג"ה ר"ד צ"א במימרא דרב יהודה פי' פנימי הסמוך לעצם שהוא בצד פנימי של ירך שכלפי ירך חברתה כשהבהמה מהוכית קרי לה פנימי כבסוף ד' צ"ג בברייתא כ' פנימי שמובלע בבשר ובזה מיושב דרב יהודה קאי על אותו פנימי שהוא אסור מן התורה והוא מונח על העצם (וצ"ל דלפ"ז מ"ש על כף הירך ר"ל למעלה מכף הירך שכשנתחבר הקולית עם עצם האליה ושם גיד הנשה הוא על הכף פי' למעלה ממנו שהרי הכף היה מסבב על הקולית) וברייתא קאי על אותו פנימי שהוא שהיא לצד חוץ ונכנס בבשר ועיין בב"י

[ז] ושומנם אסור ואין חילוק בין בהמה לחיה אף בשומן שלא חלקו חכמים אלא בחלב הראוי להקרבה ואם יש אדם שמפטפט כנגד זה נוטה לצד מינות וראוי לנדותו מרדכי ·

[ח] והקנוקנות כו' אוסרים תערובתן בפליטתן זה אחד מהדברים שהטפל חמור מן העיקר שהרי הקנוקנות והשומן אין איסורן מן התורה אלא שחכמים שאסרו עליהן הואיל והן דבוקין בגיד והגיד אינו אוסר תערובתו בפליטתו וכן אוסרין תערובתן בפליטתן :

[ט] ויש אוסרין אותו בהנאה מכל מקום מותר למכור הירך לנכרי דהנכרי אינו נותן המעות אלא על דבר שיש בו טעם ולא אגיד תוספות אבל לשלוח לנכרי ירך שלימה במתנה שעדיין הגיד

פרישה

(יז) על כן אינו אוסר כו' פי' הואיל ואינו אלא כעץ שאין בו טעם : (יח) ויש אוסרים אותו בהנאה טעמם מדכתיב על כן לא יאכלו כו' והגיד אין בו טעם ואינו ראוי לאכילה אלא ודאי בהנאה אסרה תורה : (יט) והרמב"ם התירו טעמו דהלכה כחזקיה דאמר לא יאכלו איסור אכילה משמע : (כ) לפיכך כו' פי' הואיל ומותר בהנאה : (כא) אע"פ שמחזיק לו טובה בשביל הגיד לפי שיותר נ' הוא לעיניו הירך כשיש גיד הנשה בתוכו מכשאין בו : (כב) ואם אינו נותנה כו' בין אם היא שלימה או חתוכה ע"ל סימן קי"ז שם כתב רבינו דאסור ליתן או למכור לנכרי טרפה בחזקת כשרה משום גניבת דעת ומשום שמא ימסרנו לידו בפני ישראל · כאן דמותר דמיירי דמסרו לו סתם ולא בחזקת כשרות דמותר כיון לבינו ולא גזרינן כולי האי וכ"כ שם · ולא חיישינן שמא יקננו ישראל מנכרי והא דבשר ביד נכרי אסור דשמא מטריפה הוא ואעפ"י שחיתך הגיד ניכר וא"כ ניחוש שמא יקנה ישראל ממנו שיסבור אילו היה מטריפה לא היה מטריח עצמו

חדושי הגהות

כ והנקה חמתה שבישלה כצ"ל פירש"י בגיטין (סו) דהנקה דחמתה היא עצם קטן שעל כף הירך שאדם בולעו ונחנק (וכך מצאתי בא"ס) : ג כוונת דבריו בזה דלפי המבואר מדברי

בין אם היא שלמה או חתוכה (כג) ואם נותנה לו בפני ישראל לא יתננה כשהיא חתוכה אא"כ נטל נידה שיש לחוש שמא סבור ישראל שראה שנתנה זה לנכרי שנטל גידה קודם שנתנה לו ויקחנה ממנו ויאכלנה עם גידה שכל ירך שיוצא מתחת יד ישראל מחותכת כדרך שמחתכין אותו מנקרי הבשר היא בחזקת שניטל גידה הלכך מי שבא מעלמא ונקר והלך לו ואין אנו יודעים אם הוא בקי בנקור (כד) ואין [ז] כאן מי שהוא בקי בנקור להראות אם הוא מנוקר יפה מותר שאנו תולין אותו שהוא בקי בנקור ונקר יפה דרוב המצויין אצל הניקור מומחין הן: (כה) הטבח נאמן על גיד הנשה כדרך שנאמן על החלב וכתב הרמב"ם ומיהו אין לוקחין בשר מכל טבח אא"כ היה אדם כשר ומוחזק בכשרות אותו שוחט לעצמו ומוכר לאחרים ונאמן: הלוקח בשר ושלחו ביד אחד מעמי הארצות נאמנין עליו אע"פ שאינו מוחזק בכשרות ואין חוששין שמא יחליף (כו) ואפילו עבדי ישראל ואמהותיהן נאמנין בדבר זה אבל לא נכרי שחוששין שמא יחליף (כז) אבל כל חתיכה שניכר בה חיתוך הניקור

ליה לדעתיה · פירוש מקום שמכריזין · כשנפלה טריפה באיטליז יש מקומות שמכריזין עליה ובאותו יום נזהרין מליקח בשר מיד נכרי ושאר ימים שאין מכריזין בהם מותר ויש מקומות שאין מכריזין על הטריפה כלל ומפני כך לעולם אין לוקחין בשר מיד נכרי דחיישינן שמא טריפה היא ומשום דגניב ליה לדעתיה כלומר שהנכרי סבור שישראל זה אוהבו מאד לאחר שטרח בה ותקנה עד שראויה לו שלחה ליה וכתב הרא"ש ושינויא קמא עיקר דהא אביי מוקי ברייתא דלקמן דתני בה ובנכרי בין שלימה בין חתוכה א"נ ליטול במקום שאין מכריזין ורבא מוקי במקו' שמכריזין בשהכריזו ולא חיישי' במתנה שמא יתננה לו בפני ישראל וגם לא חיישינן במתנה לגניבות דעת וא"כ הני אמוראי בתראי מתרצי מתניתין בשינויא קמא כי היכי דלא תיפלוג מתני' אברייתא ורבינו חס תירץ דהא דחיישינן לגניבות דעת ולשמא יתננה לו במתנה בפני ישראל היינו היכא דאמר ישראל לנכרי שהיא כשרה ומנוקרת אבל בסתם לא חיישינן עכ"ל וכן הם דברי רבינו שכתב שאפ"ה שמחזיק לו טובה מותר מפני דאין במתנה גניבות דעת וגם כתב ואם אינו נותנה לנכרי בפני ישראל יכול ליתנה לו וכו' ללמדנו דלא חיישינן לשמא יתננה לו בפני ישראל וז"ל הרמב"ם מותר לאדם לשלוח לנכרי ירך שגיד הנשה בתוכה ונותן לו הירך בפני ישראל ואין חוששין שמא יאכל ממנה ישראל זה קודם שינטל הגיד שהרי מקומו ניכר לפיכך אם היתה הירך חתוכה לא יתננה לנכרי בפני ישראל עד שיטול הגיד שמא יאכל ממנה ישראל וכתב ה"ה הנראה לי בדעת רבינו שהוא סובר דהכא במפרש שהירך מבשר כשרה וכן הוא ובכה"ג יש לחוש שמא ישראל הרואה שהוא נותנה לו בחזקת כשרה והיא חתוכה סבר דודאי כשרה הוא דאי לא לא הוה ישראל גניב לדעתיה דאסור הוא וסבור ג"כ שגידה ניטל מפני שהיא חתוכה ואתי למיזבן מיניה ולאכלה עם גידה וכבר נזהר רבינו למעלה דבשר הנמצא ביד נכרי אסור בכל מקום וכפי שיטתו הילכך השתא ליכא למיחש אלא בכה"ג ובכל מקום מותר למכור להם נבילות וטריפות ואומר להם שהם נבילות וטריפות ויש מתירין אפי' בסתם ואפי' בפני ישראל כיון שאינו אומר לו שהיא כשרה וזה דעת הרשב"א ואיפשר שאף הוא דעת רבינו שאין גניבת דעת אלא במפרש לו שהיא כשרה וכמ"ש עכ"ל ובביאור סוגיא שכתבתי האריכו הרשב"א והר"ן ומסקנת דברי הרשב"א נמצא מנהגינו על תלאת לפי שטתו של ר"ת דלעולם מותר למכור ולתת להם סתם אבל במפרש אסור והוא הנכון ומסכים על המנהגים עכ"ל: וכבר כתבתי בסמוך שכן כתב המגיד בשמו ולזה הסכים הר"ן:

שבל ירך שיוצא מתחת יד ישראל מחותכת כדרך שמנקרין אותו מנקרי הבשר הרי הוא בחזקת שניטל גידה הילכך מי שבא מעלמא וניקר והלך לו וכולי · כן כתבו שם הרא"ש והרשב"א והר"ן בשם הראב"ד שלמד כן מדתניא השולח ירך לחבירו שלימה א"צ ליטול ממנה גיד הנשה חתוכה צריך ליטול ממנה גיד הנשה פירוש דכיון דחתוכה היא יחשוב ישראל שניטל גידה ויאכלוה בגידה ומוכר הוא ז"ל דמדיוקא מותר לישראל לסמוך ולומר שמי ששלחה לו נקרה לגמרי דאל"כ לשלוח לו ירך חתוכה נמי הוה שרי בלא נטילת גיד וטעמא משום דרוב מצויים אצל מנות מומחים הם וכדאמרינן גבי שחיטה וכתב הרשב"א בת"ה על דברי הראב"ד ת"מ הצנועים מושכים ידיהם עד שיודע שנקר אותה בקי במלאכה (יג) והר"ן כתב על דברי הראב"ד בודאי בשולח ירך מנוקרת לחברו הדברים נראין שאין לחוש אבל בישראל שנקר והלך לו איכא למיחש שמא דעתו היה לחזור ולהשלים ולא השלים והר"ן כתב בדברי הראב"ד ישראל שהיה מנקר בשר והלך לו ולא ידענו אם ניקר כולה אם לאו א"צ להראותה לבקי אלא סומך עליו נראה מדבריו דאפילו ביש שם בקי שיוכלו להראות לו קאמר הראב"ד דמותר לסמוך על אותו שנקר אבל הרא"ש והרשב"א כתבו בדברי הראב"ד ואין כאן מי שבקי בניקור להראות ונראה לי שכן כדין דהא מדאמרינן רוב מצויים אצל שחיטה מומחים כן לפיכך (אמרינן) דרוב מצויים אצל ניקור מומחים הן וכיון דגבי שחיטה לא סמכינן ארובא אלא בדליתיה קמן דנישייליה ה"ה גבי ניקור לא סמכינן ארוב מצויין אלא היכא דליכא למיקם עלה דמילתא כגון דליכא בקי אחרינא להראותו אבל היכא דאיכא בקי אחרינא במתא הוו כאיתיה קמן גבי שחיטה דכי היכי דהתם אסור עד דשיילינן ליה ה"נ לאסור עד דמחזינן ליה לבקי: **הטבח** נאמן על גיד הנשה וכו' · משנה בפרק גיד הנשה (פט:) אין הטבחים נאמנים על גיד הנשה דר"מ וחכ"א נאמנין עליו ועל החלב ובגמ' (צג:) א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן חזרו לומר אין נאמנין א"ר נחמן ובזמן הזה נאמנין אכשור דרי מעיקרא סברוהו כרבי יהודה דאמר יקיים בו מצות נטילה הדר סברוהו כר"מ דמצריך לחטט אחריו כמה דהוו דכירי לרבי יהודה לא מהימני השתא דאנשיוה לדרבי יהודה מהימני ונראה דמ"ה כתבו הרמב"ם ורבינו כדרך שנאמן על החלב כלומר דעל החלב לעולם הוו מהימני דהא הלכה כחכמים ועל הגיד אע"פ דאיכא זמנא דלא הוו מהימני השתא מהימני כדרך שנאמנין על החלב: וכתב הרמב"ם ומיהו אין לוקחין בשר מכל טבח וכו' ז"ל הרמב"ם בפ"ח מהמ"א אין לוקחין בשר מכל טבח אא"כ היה אדם כשר ומוחזק בכשרות הוא ששוחט לעצמו ומוכר ונאמן כד"א בח"ל אבל בא"י בזמן שכולה לישראל לוקחין מכל אדם וכיוצא בזה כתב בפי"א וכתב הרשב"א בתשובה סימן ת"ה שטעמו מדתניא בפרק אין מעמידין (לט:) אין לוקחין בסוריא אלא מן המומחה וסוריא לאו דוקא אלא כל ח"ל וכ"כ ה"ה בפי"ג דלא אמרינן סוריא אלא להוציא ארץ ישראל אבל ודאי כ"ש הוא בח"ל ואף א"י בזמן הזה הרי היא כח"ל וכן נראה מן ההלכות שלא הזכירו סוריא וכן נראה קצת מן התוס' ומן הירושלמי עכ"ל: **הלוקח** בשר ושלחו ביד אחד מעמי הארצות נאמנין עליו וכו' עד אבל לא נכרי שחוששין שמא יחליף הם דברי הרמב"ם בפרק הנזכר וכתב ה"ה הלוקח בשר ושלחו ביד אחר כך היא מסקנא דגמרא בפרק קמא דחולין (ו י) דלחלופי לא חיישינן ומפקידין תנוהה מתוקנת אפי' אצל ע"ה ואין חוששין שמא יחליף והוא שלא הוחזק על הגזל וכן מתבאר בדברי רבינו: ומ"ש ואפי' עבדי ישראל וכו' הוא בעבדים כנענים שמלו וטבלו לשם עבדות והרי הם כגרים וראיתי לרשב"א ז"ל שכתב בספרו הארוך שמי שהוא חשוד לאכול דברים שאין הרבים רגילים להקל בהם שאף הוא חשוד להחליף ולא אמרו אין חשודין להחליף אלא במי שחשוד לאכול מהדברים האסורים שהרבים רגילים בהם כדמאי לעם הארץ וכגבינה של נכרי אבל אם הוא חשוד בדברים שאין הרבים רגילין בהם להקל הרי הוא כנכרי ואין מפקידין אצלו דבר האסור מן התורה אלא בשני חותמות והביאו לזה מ"ש בפ' אין מעמידין (לט ·) בדבר של תורה שאסור בחותם אחד ומפרשי לה רבותא בישראל חשוד עכ"ד ואין נראה כן דעת רבינו כמו שיתבאר בפי"ג אלא בנכרי דוקא וזהו שכתב כאן אבל לא נכרי שמא יחליף עכ"ל: אבל כל חתיכה שניכר בה חיתוך הניקור וכו' בפ' ג"ה (צד ·) הכא דדייק אמתני' דשולח אדם לנכרי ירך שגיד הנשה בתוכה שלימה אין חתוכה לא אי במקום שמכריזים שלימה נמי לא לישדר דחתיך ליה ומזבן לה ומשני אי בעית אימא במקום שמכריזין חיתוכא דנכרי מידע ידיע פי' רש"י חיתוכא דנכרי בירך אינו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח ועל דא סמיך ר' בשולח ירך לחבירו ע"י נכרי ולא עשה בה חותם דכשרה היא אם היא חתוכה

לו טובה גם בשביל הגיד א"כ נהנה הישראל אפ"ה שרי דמותר בהנאה וכאן פי' דר"ל דאין במתנה משום גניבת דעת ומבואר הוא שדבריו הראשונים הם עיקר וכדפרישי': **ומ"ש** הילכך מי שבא מעלמא כו' כ"כ הראב"ד ומשמע דאם יש כאן בקי אסור לאכול ממנה עד דשיילינן ליה לבקי וכ"כ ב"י דכי היכי דגבי שחיטה לא סמכינן ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין היכא דאיתיה קמן למיבדקיה ה"נ גבי ניקור אסורה עד דמחוי ליה לבקי וכתב הר"ן היכא דליכא בקי נמי לא סמכינן עליה אא"כ ידעינן שהשלים ניקורו הא לאו הכי אסור דשמא היה דעתו לחזור ולהשלים ולא השלים ואפי' ידעינן דהשלים נקורו וגם אין שם בקי להראות לו אפ"ה בעל נפש לא יאכל ממנו ואע"ג דרוב מצויין אצל ניקור מומחים הם וכן כתב הרשב"א הצנועים מושכים ידיהם עד שיודעים שניקר אותם בקי במלאכה עכ"ל ונראה דטעמו דלא דמי ניקור לשחיטה דכיון דניקור אחוריה רבו הלכותיו בקל יגיע לידי טעות הלכך יש להחמיר בניקור טפי וכך פסק הרב בהגהו' ש"ע אלא שהלשון נראה כמסורס: **הטבח** נאמן על גיד הנשה כדרך שנאמן על החלב משנה ר"פ ג"ה והכי קתני בה לאוקמתא דגמרא אין הטבחין נאמנין על ג"ה ועל החלב דר"מ וחכמים אומרים נאמנין עליו ועל החלב ולשון רבינו כדרך שנאמן על החלב כן כתב גם הרמב"ם ונראה שבאו לבאר דאעפ"י דחכמים דקאמרי נאמנין היינו ר' יהודה דלדידיה ליכא טירח' דלא בעי בגיד אלא במימה והלכך נאמנין ואנן הא קי"ל כר"מ דבעי חטיט' ואיכא טירחא אפ"ה נאמנין על הגיד כדרך שנאמנין על החלב דאע"ג דלית ביה טירחא כמו בגיד מ"מ אית ביה כרת ועי' בתוס': וכתב הרמב"ם כו' עד אבל לא נכרי שחוששין שמא יחליף בפ"ח מהמ"א: **ומ"ש** אבל כל חתיכה כו' זהו מדברי רבינו ואיכא למידק דדין זה כתבו רש"י ע"ש רבו והסכים עמו הרא"ש

אבל

דרכי משה

הפוסקים וא"כ אין ראיה מספר הזוהר לענין הלכתא כן נראה לי וכ"כ ב"י בעצמו בס' א"ח סי' נ"ח וכ"כ הא"ז הארוך דמוכרין הגידין לאותם שעושין מלאכה בגידין עכ"ל: (יג) וכ"ה בהגה"א

פרישה

עצמו ליטול הגיד מ"מ לא יקנה שיחוש דלמא כשפתח ליטול הגיד לא ידע שהיתה שבהמה טריפה ואפ"ה טוען ומ"ה מכרה לנכרי והא דאמרינן לקמן שולח אדם ירך כו' ולא חיישינן ליחלף מבואר בסמוך ע"ש : (כג) ואם נותנה לו בפני ישראל לא יתננה כו' שיש לחוש כו' וא"ת מ"ש שלא בפני ישראל דמותר דלא חיישינן שמא יקנה ישראל מן הנכרי משום דיחוש דלמא מטריפה וכמ"ש · בפני ישראל נמי לא ניחוש שמא יקנהו מן הנכרי מזה הטעם דיחוש שמא מן הטריפה היא והמ"מ כתב על דברי הרמב"ם שמיירי כשנתן לו בפני הישראל ואמר להנכרי שבמוחזקת כשרה הוא נותן לו ואי לאו דכשר הוא לא הוה גונב דעתיה דנכרי אבל דברי רבינו א"א לפרש כן דאם כן לא הו"ל לרבינו לסתום ולומר שכל ירך שיוצאת כו' אלא הו"ל לפרש כיון שאמר שהוא במוחזקת כשרה · ונראה דדוקא בנמצא ביד נכרי לא יקנה דאיכא תרי ספקי שמא שמא הנכרי עשה חיתוך זה ולא הישראל ואת"ל הישראל עשאו שמא טריפה היתה ולא נודע כמ"ש אבל בנותן לו בפני ישראל דודאי לו שהישראל חתכו אלא שספק אם מכשירה אם לאו חיישינן שמא יקל בחזקת שמא ויקנה מן הנכרי · וי"ל דבפני ישראל מ"ה אסור דיש לחוש דכשי ישראל הרואה יראה לישראל הנותן שיאכל מותר הבהמה וידע שכשרה היא ויקנה מן הנכרי שיסבור שהישראל נקרו יפה מהגיד וע"ל סימן ק"ו : (כד) ואין כאן מי שהוא בקי כו' דקדק רבינו לומר ואין כאן דמשמע מיניה הא אם יש כאן מי שהוא בקי צריך להראות לו והטעם עד"ר : (כה) הטבח נאמן על גיד הנשה כדרך שנאמן על החלב הא דתלי נאמנות הגיד בחלב משום דאיתא במתניתין וחכמים אומרים נאמנים על הגיד ועל החלב וכן הלכה אלא שמעיקרא שהתחילו הטבחים לנהוג כרבי יהודה דאמר יקיים בו מצות נטילה ר"ל שלא נטלו אלא גיד הנשה לבדו ולא הקטנות הילכך לא האמינום על הגיד עד סברו כרבי מאיר דאמר צריך לחטט אחריו ולא זכרין עוד דברי רבי יהודה והאמינום אף על הגיד כעל חלבו שהיו לעולם נאמנים : (כו) ואפי' עבדי ישראל ואמהותיהן פי' עבדים כנענים שמלו וטבלו לשם עבדות : (כז) אבל כל חתיכה שניכר כו' עד מותר לשלוח ע"י נכרי והא דאמרינן לעיל נותן ירך לנכרי שלא בפני ישראל אפילו גיד הנשה בתוכה בין שלימה בין חתוכה ולא חיישינן שמא יקנה ישראל מן הנכרי וכסבור שהוא מנוקר לפי שהישראל לא יקנה ממנה שמא מן בהמה טריפה הוא והתחיל הישראל לחתוך גיד הנשה קודם שידע כו' א"כ ה"נ ניחוש שמא נכרי זה יקנה מישראל ירך של טריפה שהתחילו לחתוך ממנה

דרישה

הגיד בתוכו אסור תוס' : [ז] ואין כאן מי שהוא בקי כו' מותר כתב ב"י מדאמרינן רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם לפיכך אמרינן דרוב מצוין אצל ניקור מומחים הם · וכיון דגבי שחיטה לא

חדושי הגהות

מדברי הגמרא אם היינו פוסקים כרבי אבהו ע"כ היינו צריכין לומר דגיד הנשה אסור בהנאה מדכתיב לא יאכלו איסור הנאה במשמע וא"ל כשהותרה נבילה היא וגידה הותרו דהא אנן קי"ל אין בגידין בנ"ט וכיון דאנן נקטינן דג"ה מותר בהנאה לכך לא ס"ל כר' אבהו מצות סוגיא דשמעתא והרא"ש כך הוא ואין הלכה כר' אבהו דאמר לא יאכלו וכו' ואז היינו צריכין לומר דגיד הנשה אסור בהנאה כיון דאנן קי"ל וכו' ולא חיה אפשר לשנויי בשזותית וכו' לכן לא קי"ל כר"א ב"ז למזתי מספרי מצ"ש אחרי כותבי מצאתי שרבים נבוכים

הניקור כגון הירך ונטילת חוטי היד והחוט שנוטלין מן החזה מותר לשלוח ע"י נכרי :

(כח) (סדר הניקור מבעל העיטור שהעתיק הרב מאחד מן המחברים) :

הנוקר [יא] את הבשר מתחיל בראש ומחתכו ומוציא המוח (טו) ומעביר הקרום שעליו ואח"כ מעביר הקרום שתחת המוח הדבוק בעצם (כט) ונוטל הלחיים בידו ומחתך בסכין מצד הלשון ומוציא גיד אחד ומחתך מצד ב' ומוציא גיד אחד ומחתך בסכין תחת שורש הלשון ומוציא ממנו חוט של דם ויורד משם לגרגרת למקום שחיטה (ל) ומוציא משם [יב] שני גידין מצד זה סמוך לבשר ושני גידים מצד זה סמוך לבשר ואח"כ חותך את החזות לשני צדדים מאותו בשר אדום הסמוך לחזה מוציא חוט של דם שאוחז מקצת החזה עד קצתו וכן מן החזה השני ונוטל הסכין ומחלק בין הכתף לגוף ונוטל את הזרוע ואת הכתף ומתחיל מראש הכתף באמצעיתו ומחתך ומוציא גיד עבה (לא) ומוליך הסכין ומחתך עד הזרוע ועד היד עד קצותיו עד שימשוך כל הגיד שאוחז משפת הכתף הסמוך לשדרה עד קצות היד (לב) וצריך לשקוע הסכין יפה (לג) עד שיעקור אותו גיד והחוטין הנמשכין ממנו מעיקרו ובשעה שהוא מחלק בין הכתף לגוף [יג] צריך לשקע הסכין בשפת הכתף סמוך לשדרה ויעקור שורש גיד זה שהזכרנו למעלה ששם השורש שלו (לד) ומוציא (יז) מצד כתף מלמעלה חוט אחד וכן לכתף השני ונוטל היד ומחתך בו ומוציא ממנו גיד אחד ואינו נמשך למעלה ומדתו כמדת היד (לה) ומחתך מצד היד ומוציא משם גיד א' שהוא סמוך לעצם היד ואח"כ מתחיל ממקום סיום הגיד שמוציא מן החזה ומקלף בידו אותו קרום שעל הכסל (לו) וכשמקלף נראים ראשי החוטין שהן בכסל והן שלשה מימין ושנים משמאל שלשה שמימין מתחלקין לב' ב' ושנים שמשמאל לשלשה שלשה נוטל ראשי הגיד בידו וממשיך (לז) ונמשכות מאליהן בהיותו חם אבל בצונן צריך לפשפש אחריהן (לח) וגורר אותו חלב שתחת בשר המתני' ומקלפו יפה יפה משני צדי הבהמה ואח"כ מעביר בשר המתני' (לט) שקורין בלע"ז לונביל"ו (מ) ואינו ראוי אלא לצלי וגוררו יפה מב' צדדין

ואותו

אבל מיהו לא משמע מיניה דלכתחלה מותר לשלוח על סמך נטילת חוטי היד אלא דאם שלח לא אסרינן ליה דיעבד וכ"כ רבינו בסימן קי"ח וא"כ למה כתב כאן דמותר לשלוח ע"י נכרי לכתחלה ואפשר דמאחר דכתבו התוס' דכולי האי לא חיישינן בשולח ירך לחברו ע"י נכרי שמא נזדמנה לנכרי ירך אחרת שלא נודע לישראל שהיתה טרפה עד אחר שניטל גידה והחליפה בזאת דלא שכיח שיזדמן כך ליד נכרי א"כ מטעם זה אפי' לכתחלה מותר לשלוח דלא גרע הניקור מחותם אחד כמפקיד שעתיד לחזור לחותמו לראותו כדלקמן בסי' קי"ח וע"ש :

סדר ניקור

ויורד משם לגרגרת כו' בפרק ג"ה אמרי' דמוזרקי אסירי ופרש"י חוטי צואר וורידין עכ"ל וכתב ב"י ומשמע לי שהן חוטין אחרים זולת הורידין שאמרו שצריך לחתכם בשעת שחיטה כמו שנתבאר בסי' כ"ב דהנהו כיון שחתכם בשעת שחיטה א"צ להסירם ודברי המחבר הזה בשלא הפריד הראש מן הגוף דאם לא כן לא היה צריך להוציא שום חוטין כלל משם דכיון שהפריד הראש מן הגוף כבר כל חוטין ששם נחתכו ושוב א"צ להסירם עכ"ל ב"י וכתב עליו מהרש"ל וז"ל ואני אומר בודאי בעל הניקור לא איירי בשלא חתך הראש דא"כ הוה ליה לפרושי שהרי הדרך לעולם לחתוך הראש אלא נראה דוקא בורידי השחיטה יש חילוק בחתך הראש אבל לא בשאר ורידין עכ"ל וז"ל הרשב"א דהא דאסרינן הני חוטין נראה ודאי דבששחט הורידין איירי ואפ"ה דידא ודלועא צריכין חתיכה ומליחה לפי שאינן נגררין דרך הורידין כלל ואינן אדוקין בו כו' וכמו שהעתיק ב"י בתחלת סימן זה ע"ש :

ונמשכות מאליהן בהיותו חם וכו' ז"ל אגודה פג"ה לכן צריך ליזהר בכן מאד לשולפן חמין ומי שאינו עושה כן לא יוכל לחטט הכל והן נשארים בצד שלפנים שקונין מן הטבחים עכ"ל וה"א בהגהת מיימוני פ"ז מהמ"א

מתוכ' כדרך שישראל עושה אחר חטיטת הגיד וכתב הרא"ש על זה וכן ראיתי רבותי שהתירו בשר יבש שנשלח ביד נכרי ונתקלקל החותם והחתיכות שניכר בהם ניקור ישראל כגון בנטילת חוטין דיד והחוט שניטל אצל החזה התירו וכתב הר"ן על דברי רש"י וטעמא דמילתא דאע"ג דבשר שנמצא ביד נכרי במקום שאסור ליקח מהם אף ע"פ שהוא חתוך כחיתוכא דישראל אסור התם היינו טעמא שיש לחוש שמא ישראל לקחה בחזקת כשרה ונקרה ונודע לו שטריפה היתה ומכרה לנכרי וכל כה"ג חשש קרוב הוא וראוי לחוש לו אבל הכא שזה בודאי שלח ירך מנוקרת אתה צריך להוסיף עוד חששות ולומר דישראל היה לו ירך ונקרה ואח"כ נודע לו שטריפה היתה ומכרה לזה ואחר כך הפקיד זה בידו ירך מנוקרת והוא מחליף להנאת עצמו כשרה בטריפה וכל כי הני חששי רחוקי לא חיישינן עכ"ל (יד) בסי' קי"ט כתב רבינו דין זה ושם יבאר כל דיני שולח לחבירו ע"י נכרי בדבר שאיסורו מן התורה או מד"ס :

הנוקר את הבשר מתחיל בראש ומחתכו ומוציא המוח ומעביר הקרום שעליו ואחר כך מעביר הקרום שתחת המוח הדבוק בעצם בפג"ה (נג.) חמשה קרמי הוו תלתא משום תרבא ותרי משום דמא דטחלא דכפלי ודכולייתא משום תרבא דביעי ודמוקרא משום דמא פירש"י דמוקרא . שעל המוח ומשמע דקרום העליון ותחתון בכלל וכבר כתבתי בסימן זה דברי הרוקח במוח העוף ומ"ש ונוטל הלחיים ומחתך בסכין תחת שרש הלשון וכולי בפרק גיד הנשה (שם) אמרי' דחוטי דלועא אסורים משום דמא וכבר כתבתי בראש סימן זה שהרשב"א והר"ן כתבו בשם הראב"ד שחוטין שבלשון בכלל דלועא הן וצריך לחותכן או ליטלן וכ"כ רבינו שם והרוקח כתב צריך להסיר ב' חוטי הלחי מב' צדי הלשון ומ"ש ויורד משם לגרגרת למקום שחיטה ומוציא משם ב' גידים מצד זה סמוך לבשר וב' גידין סמוך לבשר מצד זה בפרק ג"ה (שם) אמרי' דמוזריקי אסירי ופרש"י חוטי צואר ורידין משמע לי שהן חוטין אחרים זולת הורידים דאמרו שצריך לחתכם בשעת שחיטה כמו שנתבאר בסימן כ"ב דהנהו כיון שחתכם בשעת שחיטה אינו צריך להסירם ודברי המחבר בזה בשלא הפריד הראש מן הגוף הוא דאל"כ לא היה צריך להוציא שום חוטין כלל משם דכיון שהפריד הראש מהגוף כבר כל חוטין ששם נחתכו ושוב אינו צריך להסירם (טו) : ומ"ש ואח"כ חותך את החזות לב' צדדין ומאותו בשר אדום הסמוך לחזה מוציא חוט של דם וכו' חוט זה לא נזכר בגמרא וגם לא בדברי הפוסקים חוץ מהרוקח שהזכירו בסימן ת"ט ורבינו בסימן ט"ל וכדברי הרא"ש בשם רבותיו גבי שולח בשר ביד נכרי וכתבו רבינו בסמוך : ומ"ש ומתחיל מראש הכתף באמצעיתו ומחתך ומוציא גיד עבה ומחתך עד הזרוע ועד היד עד קצותיו עד שאוחז כל הגיד שאוחז הכתף משפת הסמוך לשדרה עד קצות היד וכו' עד שהוא סמוך לעצם היד וכו בפרק ג"ה (שם) אמרינן דחוטי דידא אסורים משום דמא וכבר כתבתי בראש סימן זה שכתבו הרשב"א והר"ן בשם הראב"ד דחוטין שבכתף בכלל יד הם והמחבר הזה כתב כמה חוטין הם ביד ובכתף ע"פ קבלתו ומ"ש ואח"כ מתחיל ממקום סיום הגיד שמוציא מן החזה ומקלף בידו אותו קרום שעל הכסל בפרק ג"ה אמרינן דקרמא דכסלי אסור משום תרבא וכבר נתבאר בסימן ס"ד ומ"ש וכשמקלף נראין ראשי החוטין שהם בכסל והם ב' מימין וג' משמאל וכו' מבואר שם : ומ"ש וגורר אותו חלב שתחת בשר המתניים וכו' זהו חוורתא דתותי מתני שנתבאר שם :

ומ"ש

דרכי משה

בהגה"א פג"ה ובעל נפש לא יסמוך אלא על טבח הבקי ויודע בטיב הניקור וכ"ה במ"מ פ"ח דהלכות מ"א : (יד) וכן איתא בהג"א דאין לסמוך על הניקור להכשיר בשר הנמצא ביד נכרי וע"ל סימן קי"ח מדינים אלו · (טו) לעיל סימן ס"ד כתב דדי בחתוך הקרום בין בעוף בין בבהמה עכ"ל ואני כתבתי לעיל דלכתחלה נוהגים להסיר המוח כולו מן הראש : (טז) וכן נתבאר לעיל סימן כ"ב לענין ורידין ואני כתבתי לעיל סימן זה דלכתחלה נוהגים ליטלן : (יז) וז"ל סדר הניקור הנוהג בינינו ויקח בשר קטן מתוך הכסל שקורין דרי"ס

וישליך

דרישה

לא סמכינן ארובא אלא בדליתיה קמן דנשייליה כ"ה נמי גבי ניקור לא סמכינן ארובא אלא היכא דליכא למיקם עלה דמלתא כגון דליכא בקי אמרינא לקרותו אבל היכא דאיכא בקי אמרינא אסור עד דממוי ליה לבקי ע"כ ולכן כתב רבינו ואין כאן בקי · ועל מ"ש רבינו מותר כתב הראב"ד מ"מ הצנועין מושכין ידיהם עד שידעו שנקרו מי שהוא בקי במלאכה זאת ·

דיני ניקור [יא] הנוקר את הבשר כו' ומחתכו ומוציא המוח בזה הסימן סוף ד' נ"ג הביא ב"י לשון רוקח שכתב ראש העוף יוציא המוח עצמו ע"כ וכתב עליו ב"י ונראה שא"צ אלא לחתוך קרום שעליו כי היכי דאמרינן בחוטין מתכינהו ומלחינהו שפיר דמי ע"כ ויש לתמוה עליו שהרי רבינו כתב כאן בהדיא שצריך להוציא המוח : [יב] שני גידין מצד זה כו' לעיל ריש סימן זה הביא ב"י דברי רוקח ז"ל וצריך להסיר חוטין שבצואר ובגרון הבהמה והם מוזרקי שמליאים דם ובעוף שני גידין משני צדי הצואר אחד מימין ואחד משמאל ויוציא חוט שבאמצע שאין בו אלא דם ע"כ ויש לדקדק שלפי דברי הרוקח משמע שאין בכל צד אלא חוט אחד ורבינו כתב שני חוטין מכל צד וגם יש לדקדק על רבינו שלא הזכיר חוט שבאמצע הצואר שאין בו אלא דם שכתב הרוקח ואפשר לומר שמ"ש רוקח ושני גידין כו' מכל צד אחד שני היינו בעוף אבל בבהמה כלל הכל במ"ש מוזרקי מלאים דם ורבינו מיירי בבהמה וראיתי בספר רמ"י שכתב ז"ל ומוציא משם שני גידין אחד מצד זה סמוך לבשר והשני מצד זה סמוך לבשר עכ"ל אפשר שהוא הגיה כן ע"פ מ"ש בשם הרוקח ולפי מ"ש שהרוקח מיירי בעוף א"צ להגיה [יג] צריך לשרוע הסכין בשפת הכתף כו' כתב ב"י ר"ס ז"ל מלשון רש"י משמע לכאורה דחוטין שביד היינו חוטין שבכתף אבל מדברי רב כו' נראה דתרי גווני חוטי נינהו חד ביד וחד בכתף וכ"כ בסדר הניקור לבעל העיטור שכתב רבינו בסימן זה וכן נראה מדעת רשב"א שכתב בשם הראב"ד דחוטין שבכתף בכלל ידא הם ואפשר שלזה כיון רש"י עכ"ל וא"כ תימה על מנהג קצת מקומות שאין נוהגין לנקר כ"א חוט אחד מכיד מתחיל קצת למעלה בקנה הכתף ותו לא מידי ולדברי רבינו ודברי בע"ה בסדר הניקור משמע דבעינן לנקר חד של יד כעין שאנו נוטלין וזולת זה ינקר חוט אחד מכתף שמתחיל בגובה סמוך לשדרה ויומשכנה משם בכל אורך הכתף ודוחק לומר דק"ל כפשוטו של גמרא דא"צ ליטול אלא משל יד ומ"ש בסדר הניקור גם משל כתף הוא חומרא יתירא וכמ"ש רבינו בסיפא על דברי שזה המכס החמיר והמחמיר תע"ב כי לכאורה נראה שלא קאי אהוטין אלו שמכלל חוטי דידא נינהו ואף אם הוא כן מ"מ עושין דלא כמאן דהא אפי' לפי פשוטו של רש"י עכ"פ צריך לנקר חוטין

של

פרישה

ממנה גיד הנשה ומליפו מזה שמשלמין עמו ומה מועיל מיתוך הניקור וי"ל דלעיל שהוא משם קרוב לפי שירך זה הוא של נכרי יאמר הישראל ודאי מטריפה קנה אבל הכא שזה בודאי שלא ירך מנוקרת אתה צריך להוסיף עוד חששות ולומר דישראל היה לו ירך ונקרה ואח"כ נודע לו שטריפה היתה ומכרה לזה ואח"כ שלח זה ע"י ירך מנוקרת והוא מחליף להנאת עצמו כשרה בטריפה וכל כי הני חששי רחיקי לא חיישינן :

(הנני מבאר סדר הניקור ע"פ גירסת ב"י) :

(כח) סדר הניקור כו' שהעתיק הרב פירוש בעל העיטור אבל א"ל שהעתיק הרב הוא רבינו דא"כ נצטרך לומר שהעתיק כתב זה ויקשה מנ"ל לומר שרבינו העתיק מאחד מן המחברים דלמא מבעל העיטור עצמו העתיק אלא רבינו כתב זה על בעל העיטור שהעתיקו מן אחד מהמחברים והשתא א"ש הא דסיים רבינו וכתב בסוף דיני ניקור ז"ל זהו הנכס שהמחבר כו' ולא כתב וזה הרב בעל העיטור המחבר וק"ל : (כט) ונוטל הלחיים ומחתך בסכין תחת שורש הלשון כו' וכס"א גרסינן וחותך בסכין מצד הלשון ומוציא גיד אחד וכן יחתוך מצד השני ומוציא גיד אחד ומחתך כו' . (ל) ומוציא משם שני גידין מצד זה כו' כתב ב"י ומשמע לי שהם חוטין אחרים זולת הורידין שאמרו שצריך לחותכן בשעת שחיטה דהנהו כיון שחתכן א"צ להסירן (רמ"ש בסוף ס"ך האריך בזה וכתב דלדברי הב"י תמוהים דהא פשוט דבבהמה א"צ לחתוך הורידין כלל כמ"ש לעיל סימן כ"ב ופשוט דבעל העיטור איירי בבהמה דאין ניקור שייך בעוף . ועוד דאף אם חתכם בשעת שחיטה מ"מ לכתחילה צריכין ליטלם משם כמ"ש המו"ס בשם א"ז ולפ"ז איירי העיטור אפילו בנחתך הראש וק"ל והאריך · וכ"כ רמ"א בת"ח כלל ל"ד דין א' וא"כ יכול להיות שרבינו מיירי בכל ענין עכ"ה) ודברי המחבר הוא בשלא הפריד הראש מן הגוף הוא דאל"כ לא היה צריך להוציא שום חוטין כלל משם שכבר כל החוטין ששם נחתכו ושוב אין צריך להסירן (ורש"ל כתב ע"ז ז"ל ואני אומר בודאי בעל הניקור לא איירי בשלא חתך הראש דא"כ ה"ל לפרש שהרי הדרך לעולם לחתוך הראש אלא נראה דדוקא בורידי השחיטה יש חילוק בחתך הראש אבל לא בשאר ורידין וכו"ק עכ"ה) ועד"ר : (ומתחיל מראש הכתף באמצעיתו ר"ל בצד מעלה של הכתף אבל הוא באמצע הכתף לאפוקי בצדדין של כתף עכ"ה) : (לא) ה"ג ומוליך הסכין ומחתך עד הזרוע ועד היד עד קצותיו · ויותר נראה כגירסא שנדפס בדפוס רמ"פ דהא יד וזרוע הכל אחד הוא ולפי אותו גירסא מ"ש דמתחילה כתב דימשך גיד מהכתף ואח"כ אמר שמוליך הסכין משם ומחתך ג"כ הזרוע עד סופו ת"ש של יד קצותיו ופי' על יד אינו ר"ל יד ממש אלא כאילו אמר ומחתך הזרוע דרך הליכתה לארכה עד קצותה וק"ל : (לב) וצריך לשקוע הסכין יפה פי' משקיע בעומק בשר הזרוע והיד : (לג) ה"ג עד שיעקור אותו גיד והחוטין הנמשכין ממנו מעיקרו ובשעה שהוא מחלק בין כתף לגוף צריך לשקוע הסכין בשפת הכתף סמוך לשדרה ויעקר כו' ולא גרסינן שהוא מחלק בין הכתף לגוף ועד"ר : (לד) ומוציא ממנו מצד הכתף פי' מן הצד מוציא חוט אחד לבד אותו החוט שכתב לעיל שמוציאין מאמצע הכתף . (לה) ומחתך מצד היד פי' מן הצד של יד לבד אותו חוט שמוציא מאמצע של יד : (לו) וכשמקלף נראין ראשי החוטין שהן בכסל לכאורה נראה מל' רבינו שאלו אינן אותן חוטין הנ"ל בסימן ס"ד שהן בעוקץ שהרי שם כתב דראשי פטליהן נדבקין תחת השדה בראשי הצלעות והיינו שהולכין בשיפוע מלמטה למעלה בצד הצלעות שנאחזין בראשיהן בארוך החזה ואין זה הכסל שכתב כאן אבל מלשון רש"י והביאו הב"י נראה שהן הן ע"ש : (לז) ונמשכות מאליהן בהיותו חם לכן צריך ליזהר מאוד לשלפן מתוך אגודתם · (לח) וגורר אותו חלב שתחת בשר המתניים כו' נראה דהכא זה פי' חלב שתחת המתניים כדפי' הרי"ף שכתב רבינו בשמו בסימן ס"ד כן ולא כמ"ש בשם רש"י שם ע"ש : (לט) שקורין לונביל"ו וקורין אותו לידיו"ן · (מ) ואינו ראוי אלא לצלי כתב רבינו ירוחם שמעתי מפני שבכיו מליקין ואין המלח נכנס בתוכו כ"כ ולפיכך אכלו אלא לבשלו בקדירה ולא דייק לן שהרי כמה חתיכות יש חלקים ממנו והאריך בזה ומסיק לכתחילה אסור לבשלו מפני המנהג וב"י כתב שהמנהג שטות הוא ומותר להסירו לכתחילה אף ילו לנוהגין איסור כבר והאריך בראיות · ומש"ר שאינו ראוי אלא לצלי לאו משום איסורא קאמר אלא משום שאין לו טעם אלא בצלי (ובא לנו ליתן סימן איזה חתיכה הוא · עכ"ה) וכן כתב שבולי לקט שמקובל מרבותיו היתר

גמור

ומ"ש ואותו עצם שנתון בנתים מתחתו ומסיר כל ההגבהות עד שישתוה עם הבשר כדי שלא ישתייר בו משרשי החוטין ובשר המתנים כלום זה פשוט שהוא מטעם ששורש חלב שתחת המתנים קשור בעצם ההוא וכעין מ"ש בסימן זה בשם הגה"א בעצמות ששורש ג"ה קשור בה: **ומ"ש** שלא ישתייר בו מבשר המתנים לאו משום דבשר המתנים אסור אלא משום דא"א לנקר משם שרשי חוטי החלב מבשר המתנים הנשאר שם לפי שהכל מעורב זה עם זה שהרי המתנים עצמם צריך לגרור יפה כדי שלא ישאר שום שארית חלב דבוק בהם: על מ"ש המחבר הזה ואח"כ מעביר בשר המתנים שקורין בלע"ז לונביי"ש ואינו ראוי אלא לצלי כתב רבינו ירוחם (נת"ו אות י"ד) שמעתי מפני שפניו חלקים ואין המלח נכנס בתוכו כ"כ ולפיכך לא נהגו לבשלו בקדרה ולא דייק לן שהרי כמה חתיכות יש חלקים ממש · ובדברי רז"ל לא מצינו סמך לאוסרו אלא לפי שהיא חתיכה קטנה בפני עצמה ואין צריך לבדקה ולגררה מלמטה ומלמעלה ונהגו ליטול אותה ולבשלה בפני עצמה עם חתיכות אחרות ולכתחלה אסור לבשלו מפני המנהג אבל אם מלחו ובשלו עם בשר מותר וכן עמא דבר עכ"ל (יח) ול"נ דמנהג כי האי מנהג בטעות הוא שדבר זה לא נמצא לשום אחד מהפוסקים שאסרו והרשב"א כתב בת"ה גבי מוליתא שלא אסרו אחר מליחה לקדרה אלא הכבד בלבד · ומ"ש המחבר הזה שאינו ראוי אלא לצלי לא משום איסורא קאמר דא"כ הל"ל שאסור לבשלו אלא היינו לומר שבשר זה אין בו טעם כשהוא מבושל וכל עיקר טעמו אינו אלא בצלי ותדע שהרי הוא בא ליתן סימן על אי זה בשר הוא אומר ומאחר שלא שמענו בשום מקום שבשר זה אסור לבשלו היאך היה נותן בו סימן שהוא נעלם הילכך ודאי אין לך מנהג בטעות יותר מאותו מנהג שכתב רבינו ירוחם ושפיר דמי לבשלו במקום שנהגו בו איסור דבכי האי מילתא ליכא למימר שידעו שהוא מותר ועכ"ז נהגו בו כך משום חומרא דכיון דאין בו שום סרך דאיסור מה חומרא היא זו בלי טעם ומידרש דרשינן ליה בפירקא דלכתחלה מותר לבשלו וכ"כ בשבלי הלקט שמותר לבשלו בקדרה לכתחלה וכן אנו נוהגים וכן אנו מקובלים מאבותינו ורבותינו הראשונים שבצרפת עכ"ל וכן נוהגים העולם לטגנו בבלק ואין אדם נמנע מזה: ומ"ש ומחתך אותה חלחולת עם אמה מבני מעים ומשליכו לפי שאינו ראוי לאכילה נראה דהיינו ריש מעיא באמתא שנתבאר בסימן ס"ד · ומ"ש אותו שהוא מקום קבוע לבני מעים קורין אותה כנתא והוא אסור לבשל ומותר לצלי יתבאר בסימן ע"ה שזהו דעת הגאונים וטעמם מפני שמלאה חוטים קטנים דם וא"א לנקרם יפה וכבר כתב רבינו שם בשם הרשב"א שעכשיו נוהגים היתר ואותן חוטי דם כשאדם בקי בהם מותח ומפשלן היטב עד שלא ישאר אחד מהן · ומ"ש ונוטל הדרא דכנתא ומקלף מעליה קרום של חלב שעל הקיבה ושל בית הכוסות וכו' בסדר ניקור זה שכתב רבינו ירוחם כתוב כלשון הזה ומקלף מעליה קרום של חלב וכל חלב שיש על הקיבה ועל בית הכוסות ועל הובלילא הידוע באלפחתא ונ"ל שהיא ד נוסחא מכוונת · ומ"ש מוציא את דמו ה לא ידעתי אהיכא קאי ובספר מוגה עבר עליו הקולמוס · ומ"ש ונוטל הטחול ומקלף מעליו קרום עם החלב שעליו כבר נתבאר בסימן ס"ד דקרום זה אסור משום חלב · ומ"ש ונוטל ראש הגיד שבתוך הטחול ומושך אותו ונמשכין עמו ג' חוטין שבתוכו כבר נתבאר בסימן ס"ד שחוטין אלו אסורים משום חלב · ומ"ש ונוטל הלב ומחתך האזנים ומשליכן לא נזכר זה בדברי הגמרא ולא בדברי הפוסקים זולתי הרוקח שכתב חותך עוקץ הלב ואזני הלב שבהם חוטים מלאים דם (כ) · ומ"ש וקורעו ומוציא את דמו משנה בפרק כל הבשר (קט:) ומ"ש ונוטל את הכוליא ומעביר חלב שעליה זהו חלב הכליות האמור בתורה · ומ"ש ומעביר קרום שעליהם על כל אחד ואחד ומחתך בתוך הכוליא ומנקר אותו שורש של גיד מתוך הכוליא וכו' כבר נתבאר בסימן ס"ד : ומ"ש ונוטל הביצים ומעביר קרום שעליהם כבר נתבאר בסימן זה שהוא אסור משום דם ונתבאר שם עוד אימתי הוא מותר · ומ"ש וממשיך את החלחולת וקולף קרום של חלב שעליה אופשר שחלב שברא"ש הכרכשא קאמר וכמו שנתבאר בסימן ס"ד שי"מ כן על ריש מעיא באמתא בעיא גרירה · ומ"ש עם אותו חוט של דם מקצה אל קצה לא ראיתי כן לא בגמ' ולא בדברי הפוסקים · ומ"ש ונוטל הסכין ועוקר כל אותו חלב סמוך לחלחולת וכו' עד עם כל אותו החוט המעורב עם אותו חלב עד שמתנקר יפה מקום שחלחולת קבועה בו מחלב וחוטין וכל דבר אפשר שהטעם לפי ששרשי חלב שעל הכסלים נקשרים שם וגם משום תרבא דאקליבוסתא שהוא שם כמו שנתבאר בסימן ס"ד · ומ"ש ונוטל הסכין וחותך באליה ומוציא ממנו חוט שמתחלק לשנים וממשיך החוט מעיקר האליה עד קצותה כו' כבר כתבתי בסימן ס"ד שנראה שטעמו משום דסבר כדאמר (כרת"ס) שפירש דהא דאמרינן דחוטין שבעוקץ אסורים היינו חוטי הזנב והם אסורים מפני שיונקים מחלב הכליות ומטעם זה כתב שנוטל הסכין וגורר מאותם הפנים גופן חומרים והם מקומות גבוהים קצת עד שישתוו אותן מקומות עם מקומות השפלים ולא ישתייר לכל פני האליה לא בשר ולא שמנונית · ומ"ש וחותך הזכרות והנקבות ומשליכו אפשר דלאו משום איסור קאמר אלא מפני שאינו ראוי לאכילה אלא דהכתב בתר הכי והבשר שבצדדין מנקרו יפה יפה מכל מיני חוטין וחלב שבו משמע דמשום חשש שהם יונקים מחלב הסמוך להם או שקשורים שם שרשי חלב קא אסר להו · ומ"ש ומן אותו חנותא שקורין ונדול"א לא ידעתי מהו · ומ"ש מכאן ואילך הוא משום גיד הנשה ושמנו וקנוקנות שבו וה"א להבינו

מהמ"א וכתב בהגהת סמ"ק וז"ל וכן היה נוהג מורי הרב יחיאל מפריש"ו שלא היה אוכל מאותה חתיכה כלל לפי שאין הטבחים זריזים להסיר אותם חוטים עכ"ל: ומ"ש ונוטל הכוליא ומעביר קרום שעליהם איכא למידק אמאי לא כתב לחלק בין תוך ל' לאחר ל' ואפשר דס"ל דאף תוך ל' צריך להעביר הקרום משום לא פלוג כדי שלא יטעו בין תוך ל' לאחר ל' מיהו דיעבד ודאי מותרין תוך ל' אפי' ליכא שוים וכן פסק במ"ו הארוך כלל ד': ומ"ש

(מא) ואותו עצם הנתון בנתים מתחתו ומסיר כל ההגבהות עד שישתוה עם הבשר (מב) כדי שלא ישתייר בו משרשי החוטין ובשר המתני' כלום וחוזר לבני מעיים וממשיך אותן ממקום שהן קבועים בו ומוציא ראשיהם של בני מעיים באותו (מג) חלחולת המטונפת שקורין אותה בערבי מבע"י לסור (מד) ומחתך אותה חלחולת עם אמה מבני מעיים ומשליכו לפי שאינו ראוי לאכילה (מה) אותו מקום שהוא קבוע לבני מעיים (מו) קורין אותה כנתא ובלע"ז יבלרין והוא אסור לבשל ומותר לצלי ונוטל הדרא (יט) דכנתא ומקלף מעליה קרום של חלב והחלב שעל הקבה ושל בית הכוסות ועל הובלילא (מז) של הנבלולא הידוע באלפחתא כך שמו בערבי עם קרום שעמו הכל מעבירין (מח) ונוטל הטחול ומקלף מעליו קרום עם החלב שעליו ונוטל ראש הגיד שבתוך הטחול ומושך אותו ונמשכין עמו ג' חוטין שבתוכו (מט) ונוטל הלב יחתך האזנים ומשליכן וקורעו ומוציא דמו (נ) וניטל את הכוליא ומעביר החלב שעליה ומנקרו יפה יפה ונוטל הסכין ומחתך ומעביר קרום שיש על כל אחת ואחת ומחתך בתוך הכוליא ונוקר אותו שורש של גיד מתוך הכוליא כמו שהוא עם קצותיו הנראין מבחוץ וכן לכוליא השניה ונוטל הביצים ומעביר קרום שעליהם (כא) (נא) וממשיך את החלחולת וקולף קרום של חלב שעליה עם אותו חוט של דם מקצה אל קצה (נב) ונוטל הסכין ועוקר כל אותו חלב הסמוך לחלחולת מכל צדדין מעיקר האליה עד מקום שעקר ממנה בשר המתנים שהזכרנו למעלה עם כל אותן החוטין המעורבין עם אותו חלב עד שמתנקר יפה יפה מקום שחלחולת קבוע בו מחלב וחוטין וכל דבר ונוטל הסכין וחותך באליה ומוציא ממנה חוט שמתחלק לשנים (נג) וממשיך החוט מעיקר האליה עד קצותה מאותן פנים המקישין על ירכי הבהמה ואח"כ נוטל הסכין (נד) וגורר מאותן הפנים גופן אותן חומרים שקורין בערבי עק"ר מן העצמות וגורר יפה עד שישתוה מקום גבהות החומרים (נה) עם שפלות שביניהם ולא ישתייר לכל פני האליה לא בשר ולא שמנונית אלא גוררין יפה (נו) ופוסק הירך האחד ומפרק בסכין במקום שיש הזכרות והנקבות בעצם שבו גיה וחותך הזכרות והנקבות ומשליכו והבשר שבצדדין (נז) מנקרו יפה יפה מכל מיני חוטים וחלב שבו ומן אותו חנותא שקורין ונדול"א (נח) ומן ג"ה ששם בעצם האמצעי והחוטין והחלב ניכרין בו וא"א לומר אלא בראיית העין ואח"כ

דרכי משה

וישליך משום מיאוס עכ"ל: (יח) וכ"ה בסוף ש"ד בשם ספר הפרנס ובא"ו הארוך כלל א' כתב דאנו נוהגים לבשלו אף לכתחלה דלא כספר הפרנס עכ"ל: (יט) בא"ו סימן צ"ב כתב וז"ל ואמר מהר"ש שנהגו הנשים להסיר מן הדרא דכנתא שקורין מיסג"ד משל כבש רק קרום העליון בצד אחד ובשל הבקר מסירין גם התחתון פי' מב' צדדין ולא אמר טעם בדבר וספק מה דין עגל עכ"ל ונ"ל דאין לחלק וגם בכבש ישלו ב' הקרומים וכעין א כתבתי לעיל סימן ס"ד לענין חלב הכסלים וע"ש שכתבתי דיותר יש לנקר בעגל מבבקר ואפשר שזה טעם המנהג לנקר בבקר ב' קרומים ובכבש רק קרום העליון הוא ג"כ מטעם שכתבתי לעיל ולא רצו לחלק בין בקר לעגל אבל בכבש לא החמירו רק בקרום העליון ועיין לעיל סימן י"ד: (כ) וראיתי בא"ו הארוך שכתב כלל י"ז דנהגו להסיר העיגוניתא דורדא להשליכה ושלא לאכלה משום דמאיס או דמשמשם חלב אבל אין איסור בדבר עכ"ל וכן המנהג וע"ל סימן ס"ד שנוהגים להסיר הקרומים של חצר הכבד כו' : (כא) ז"ל הא"ו הארוך כלל כ' וביצי זכר לאחר שמסירין הקרום החיצון נוהג להסיר ממנו ג"כ לכתחלה

תחתון

פרישה

גמור לבשלו אפילו לכתחילה ב"י: (מא) ה"ג ואותו עצם הנתון בנתים (עד שישתוה עם הבשר היינו הבשר שאצל העצם שהוא עכ"ס) : (מב) כדי שלא ישתייר כו' ובשר המתנים כלום לאו משום שיש איסור בבשר המתנים אלא דאסור מוטי חלב קשורים בעצם שתחת המתנים וא"א לנקר אם לא שיטלנו שהרי המתנים צריך לגרור יפה כדי שלא ישאר שום חלב דבוק בהם ב"י: (מג) חלחולת המטונפת שקורין אותה בערבי מבע"י לסור כצ"ל: (מד) ומחתך אותה חלחולת עם אמה כו' נראה דהיינו ריש מעיא באמתא שנתבאר בסימן ס"ד ב"י · ומש"ה משליכו מפני שאינו ראוי לאכילה כ"פ שהחלב שעליו צריך ליטלו מכח איסור וכמ"ש בסימן ס"ד בדין חלב אבל מה שמשליך ממנו עצמו ס"ס משום שאינו ראוי לאכילה ומיהו מדמסיק אח"כ בסמוך וכתב וז"ל וממשיך את החלחולת וקולף קרום של חלב כו' והם שטבחיה שנקרא כרכשתא משמע קצת דבחלחולת הנ"ל דהוא ריש סקין ס"ל לנקר משום חלב א"כ נקט משרא מרי ספי' הנ"ל בסימן ס"ד וק"ל : (מה) אותו מקום שהוא קבוע כו' כצ"ל : (מו) קורין אותה כנתא כו' והוא אסור לבשל מטעם לפי שהוא מלא חוטים קטנים דם וא"א לנקרם וכתב ע"פ כתוב בשם הרשב"א שעכשיו נוהגין היתר ע"ש : (מז) ה"ג ושל הנבלולא הידוע באלפחתא כן הוא ב"ד מדויק מ"ו (וי"מ דעל הובלילא היינו שעל השמשם והנבלולא היינו אותו שבני דמקרי סניא דיבי והיא מונחת בשלפוחא ותיבת הידועה צ"ל למחוק וכן הוא בקצת ספרי י"ד עכ"ס) ופי' הנבלולא השמשם · ונ"ל דה"ס דמה שקרא בעל זה נבלולא לא היה יודע מה רצונו בזה כ"א כשקראו אותו בשם הידוע להעם בזמן ההוא והיינו בשלפוחית שכך שמו בערבי ורוב העם בימיהם היו מדברים בלשון ערבי : (מח) ומוציא את דמו כתב ב"י לא ידענא אהיכא קאי ובספר מוגה עבר עליו הקולמוס : (מט) ונוטל הלב ומחתך האזנים ומשליכם מטעם שבהם חוטין מלאים דם : (נ) ונוטל את הכוליא כו' ומנקרו יפה יפה פי' גם סמרין אגוקר ולכן לא הזכיר רבינו מריץ : (נא) וממשיך את החלחולת וקולף קרום של חלב שעליה כתב ב"י אפשר שחלב שברא"ש הכרכשא קאמר וכמ"ש בסימן ס"ד שי"מ כן על ריש מעיא באמתא בעי גרירה : (נב) ונוטל הסכין כו' עד עם כל אותו החוט המעורב אפשר הטעם לפי ששרשי חלב שעל הכסלים נקשרים שם וגם משום תרבא דאקליבוסתא שהוא שם כמ"ש בסימן ס"ד ב"י: (נג) וממשיך החוט מעיקר האליה עד קצותה הטעם משום שיונק מחלב הכליות : (נד) וגורר מאותו הפנים גופן חומרי' כו' הם מקומות גבוהים קצת : (נה) עם שפלותו שביניהם כנ"ל : (נו) ופוסק הירך האחד ומפרק בסכין במקום שיש הזכרות בעצם שבו גיד הנשה וחותך הזכרות והנקבות נלע"ד זוכרות ונקבות ר"ל כשמשמעו שהם במקום סיבוב הירך לעצם הפליה ובוקא דאטמא כשהוא באסמתא שלו שם הוא מקום הזכרות משובר זוכר למטה בבהמה והנקיבה מאחוריה או ר"ל נקבות הכי שהם שם בפנים דבוק באותו עצם שהזכרות בבהמה הוא בא ג"כ מסיבת מוט הפלרם מאחוריו לפניו ונמשך לפנים ממנה כמו במין האדם והנקבות ששם ג"כ ואיסורו מתחיל בתחלת הירך משום שהוא צריך לפסוק ולפרק מהעצם שם אותו הזכרות והנקבות ומשליכן משום מיאוס או משום יניקת חלבו כמ"ש ב"י וכ' ב"י ואפשר דלאו משום איסור אלא משום שאינם ראוים לאכילה אלא משום דכתב והבשר שבצדדין מנקרו יפה יפה מכל חוטין וחלב שבו משמע משום שהם יונקים מחלבן כמ"ש : (נז) מנקרו יפה יפה מכל מיני חוטין ומן אותו חנותא שקורין ונדולא וכתב ב"י ולא ידעתי מה הוא והבל"י ניקור פי' שם מרוחה כשם צריך לנקרו ולחתכו ג"כ אף שאינו חלב ממש : (נח) ומן ג"ה

שם

דרישה

של כתף וכמ"ש ב"י : (וממשיך את החלחולת וקולף קרום של חלב יש להקשות שהרי כתב רבינו לעיל וממשיך אותה חלחולת כו' ומשליכו כו' וכאן כתב שקולף אותם · וי"ל דלעיל כתב שישליכנה

חידושי הגהות

גבוהים בפי' דברי הרא"ש והרש"ל והת"ג כיוונו להפי' שכתבנו אלא ששלחו ידם להגיה בדבריו הרש"ל הגיה שצ"ל ואי הלכה כר' אבהו וכו' ובה"ג הגיה במקום וצ"ל צ"ל דצ"ל ולפי הגהתם הנוסחא יותר מכוונת : ד ז"ל הגה"ת כתב הפרישה ה"ג ושל הנבלולא הידועה בשלפוחית כ"ה בטור מדויק ופירוש הנבלולא השמשם וג"ל דה"ס מה שקרא בעל הניקור הזה נבלולא לא היה ידוע מה רצונו בזה כ"א כשקראו אותו בשם הידוע להעם בזמן ההוא והיינו בשלפוחית שכך שמו בערבי ורוב העם בימיהם היו מדברים בלשון ערבי עכ"ל ובהג"ה שם וי"מ דעל הובלילא היינו שעל השמשם והנבלולא היינו אותו שבהיא דמקרי סניא דיבי והיא מונחת בשלפוחא ותיבת הידועה צ"ל למחוק וכ"ה בקצת ספרי י"ד : ה בקצת נוסחאות היה כתוב בטור הכל מעבירין ומוציא את דמו וע"ז כתב הרב ב"י דברים אלו :

ומ"ש וחוט המוח שבא מהראש כו' האריך ב"י וכתב דלא קי"ל הכי וכן נהגו העולם היתר בדבר ולא ראיתי מי שערער בו . וז"ל מהרש"ל ומ"ש וחוט המוח שבא מהראש כו' נראה דהיינו דוקא באחוריים עכ"ל ובמקצת ספרים לא גרסינן ליה כל עיקר :

סו כל דם כו' משנה ס"פ כל הבשר (דף קי"ו) ובכריתות ריש פ' דם שחיטה בין טמאה ובין טהורה וחייבין עליו משום דם נראה דכ"מ לדידן אם נתערב דם טמאה בדם דגים וחגבים הו"ל מין במינו ובמשהו לרש"י אבל אם אין עליו איסור דם הו"ל מין בשאינו מינו דבתר שמא אזלינן ובששים :

בוי חייבין על דמו שם בכריתות קמפרש דמיירי בכוי דבריה בפני עצמה היא ופי' התוס' דאין פירושו כההיא דפרק או"ב כוי בריה בפ"ע היא ולא הכריעו בה חכמים אי מין חיה אי מין בהמה היא דאי הוה או חיה או בהמה לא איצטריך לרבויי דמו אלא ר"ל בריה בפ"ע שאינה לא חיה ולא בהמה וע"ל בסימן ס"א סעי' י"ג : **ושליל** כו' פלוגתא דר"ל ור' יוחנן בפרק בהמה המקשה והלכה כרבי יוחנן דאוסר דמו אע"פ שחלבו מותר ומשמע מלשון רבינו דאינו אסור אלא דרבנן ואין חייבין עליו כרת וכ"כ הר"ן ע"ש הרמב"ן ושכן היא דעת הרי"ף וממילא נשמע שכך היא דעת הרא"ש שהרי כתב כלשון הרי"ף וזה דעת רבינו : ומ"ש אבל דם דגים וחגבים מותר בכריתות שם ובפרק כל הבשר :

ודם ביצים כו' ברייתא סוף פא"ט (ד' ס"ד) ביצים מוזרות נפש היפה תאכלם נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר א"ר ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה תני דוסתאי אבוה דרבי אפטוריקי ל"ש אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפי' ביצה אסורה מ"ט שדא תיכלא בכולה ופרש"י ביצים מוזרות. שאינן של זכר ואין אפרוח קלוט בהם לעולם. נפש היפה תאכלם. שאינו איסטנים ואין דעתו קצה בהם תאכלם ואע"פ שישבה עליה' תרנגולת ימים

ואח"כ (נט) נוטל העצם האמצעי שפוסק הזכרות מקצתו ונוקר החלב ומיני החוטין ממנו (ס) וחותך בסכין גדול הקצה השני שהוא סמוך לעצם של שוק שפסק ממנו (סא) ונמצא אותו עצם אמצעי מחותך מב' צדדין ואף אותו עצם שהוא סמוך חותך בסכין גדול אותו המקום הסמוך לעצם זה שהזכרנו ומפשפש אחר חוטין קטנים והתיכות קטנות של חלב ששם ומעביר אותו גיד א' הנמשך מקצות עצם האמצעי עד קצות השוק והוא הנראה לעינים (סב) וא"א לפר' בכתב יותר מכאן וכן לירך הב' וכל גידין שבירך אסור בין צלויין בין מבושלין עד שמנקר אותם יפה ומוציא כל החוטין וכל החלב שבתוך הירך שהכל הוא חלב ואח"כ אוכל אותו צלוי ומבושל (סג) והגידין שתחת הכתף והיד אם צולה אותם כשרים לאכילה שהם צומקים באור וכן הלכה (סד) וחוט [יד] המוח שבא מהראש לשדרה מוציאים אותו והקרום שתחתיו ומנקר חלבו שיש בשדרה ניקור יפה ושדר רב עמרם ז"ל אין שינוי בין ג"ה לשמנו וישראל קדושים הם עשאוהו כגיד הנשה (סה) וזה החכם החמיר והמחמיר תבא עליו ברכה :

סו כל (א) דם לא תאכלו לעוף ולבהמה וחיה בכלל (ב) ובין טמאה ובין טהורה חייבין עליה משום דם (ג) [א] כוי חייבים על דמו (ד) ושליל אע"פ שחלבו מותר דמו אסור אבל דם דגים וחגבים מותר [ב] ודם ביצים (ה) אם ידוע שאינו מרוקם האפרוח

אין

להכינו אלא במראית העין · ומ"ש לחתך העצם משני צדדין הוא מפני ששרשי ג"ה קשורים בהם וכבר כתבתי כן בסימן זה בשם הגהות אשירי : ומ"ש והגידים שתחת הכתף אם צולה אותו כשרה לאכילה הטעם לפי שאין אסורים אלא משום דם וכשצולה אותם נורא מישב שייב להו כמו שנתבאר ברא"ש סימן זה · ומ"ש וחוט המוח שבא מהראש להשדרה מוציאין אותו וכו' נראה שזה החכם סובר שהחלב שמפסיק בין חוט המוח לעצם השדרה אסור ומ"ה קאמר שמוציא אותו בקרומו ואוכלו והחלב שבין חוט המוח לעצם השדרה מנקר אותו ואפשר שטעמו מפני שסובר שהוא משרשי חלב הכסלים וחלב הכליות ולא נזכר זה כלל לא בדברי הגמ' ולא בדברי הפוסקים וגם רבינו ירוחם ואורחו' חיים שכתבו סדר ניקור זה שהביא רבינו בשם בעל העיטור לא הזכיר זה כלל ובא לידי ספר תשובת הגאוני' וכתוב בו סדר ניקור זה ולא היה כתוב בו אלא עד וכן הלכה בלבד וכן הוא בעיטור ובשני ספרי יורה דעה ישנים לא מצאתי דבר זה וכן נהגו העולם היתר בדבר ולא ראיתי מי שערער בו : ומ"ש ושדר ר"ע אין שינוי בין ג"ה לשמנו וכו' כבר נתבאר ברא"ש סימן זה · ומ"ש רבינו וזה החכם החמיר הוא מפני כמה מקומות שהצריך לנקר ולהוציא ואין להם יסוד ושורש כמו שביארתי כל אחד במקומו ואע"פ שזה החכם החמיר בקצת דברים שאין להם על מה שיסמכו כבר השמיט קצת דברים שיש להם שורש דהיינו חלב הכסלים שתחת הקרום הלבן העב שנתבאר בסימן ס"ד שיש נוהגים בו איסור וגם מ"ש שם שנראה מדברי הרי"ף כפי' אוורא דתותי מתני וגם חלב הדבוק לכרס שכתבתי שם שיש אוסרים אותו וענושין כרת עליו וגם חלב שנאר הכבד שכתבתי שם שיש אוסרים אותו וקרום שבו אסור לדברי הכל ודין חלב שעל הקיבה וריש מעיא באמתא בעי גרירה כנתבאר שם יפה שכל אלו התיקונות יש להם על מה שיסמכו כמו שנתבאר שם ואע"פ שיש חולקים בהם אין להקל וצריך להחמיר בכל מקום שיש בו ספק חלב דספק דאורייתא הוא ועוד שהוא איסור חמור שהרי חייבין עליו כרת ודע שברוקה מצאתי עוד מותרות זולת מה שהחמיר סדר דבעל העיטור שכתב רבינו ואלו הם היתי שאחורי האזנים יסיר משום דם אצבעות ידים ורגלים יחתוך ויוציא החוטין שבהם שהם מלאים דם ויטול החוטין שבריאה והריאה יבקע בכל סמפון וסמפון ואיני יודע שורש לדברים (כב) :

סו כל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה וחיה בכלל כלומר בכלל בהמה כדאמרינן : ומ"ש ובין טמאה ובין טהורה חייבין עליה משום דם פשוט במשנה פרק כל הבשר (קיז ·) ובכריתות פרק דם שחיטה (כ ·) : כוי חייבין על דמו בכריתות ריש פרק דם שחיטה (כא ·) : **ושליל** אע"פ שחלבו מותר דמו אסור בפרק בהמה המקשה (עד ·) תנן השוחט את הבהמה ומצא בה בן ח' חי או מת או בן ט' מת קורעו ומוציא את דמו ובגמרא (עה ·) אמר ריש לקיש לדברי המתיר בחלבו של שליל מתיר בדמו לדברי האוסר בחלבו אוסר בדמו ורבי יוחנן אמר אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו ואסיקנא דאף ר"ל לא אמר אלא דאינו ענוש כרת עליו אבל בלאו מיהא איתיה כדם האברים ומשמע דר"י מחייב על דמו כרת וכתבו הרי"ף והרא"ש וקי"ל כר"י נראה שהם סוברים דחייבין על דמו כרת ואף על פי שהרמב"ן דחק לומר דלא מחייב הרי"ף כרת על דם השליל כבר כתבו הרשב"א והר"ן שאין דברי הרי"ף מוכיחין כן ואף הרמב"ם כתב בפ"ו מהמ"א השליל הנמצא במעי הבהמה הרי דמו כדם הילוד לפיכך הדם הנמצא כנוס בתוך לבו חייבין עליו כרת אבל שאר דמו הרי הוא כדם האברים וכבר נתן ה"ה טעם לדבריו דע"כ לא פליג ר"י אלא בדם הלב אבל שאר דמו מאחר שאינו טעון שחיטה משמת הרי הוא כאחד מאברי אמו : אבל דם דגים וחגבים מותר פשוט בכריתות פ' דם שחיטה (כא :) ובפ' כל הבשר ובסמוך יתבאר אם הוא מותר אפילו מכונס בכלי : **ודם** ביצים אם ידוע שאינו מרוקם האפרוח אין חייבין עליו אלא שחכמים אסרוהו אבל אם ידוע שהוא מרוקם האפרוח חייבין עליו בסוף פרק א"ט (סד :) אמרינן דביצה שנמצא בה דם אסורה והקשו התוס' והרא"ש על זה מדאמרינן בכריתות פרק דם שחיטה יצא דם ביצים שאינו מין בשר ויצא דגים וחגבים שכולו היתר ומשמע דכי היכי דשרי דם דגים וחגבים

כל

דרכי משה

החוט הגדול שעליהם שהוא כמין אצבע ולדחוק בהן בקעים כיהבת קצת הורידין שעליהם והוא ירדומיא בעלמא כי לא נזכר בגמרא עכ"ל ועוד כתב דאף ביצי גדיים וטלאים הפחותים מל' יום נוהגים לכתחילה לנקר כישים לא פלוג עכ"ל וע"ל סימן ע"ה דין מליחה ובישול ביצה וכו"יא (כב) ואני כתבתי סימן ס"ד בשם א"ו הארוך דכתב להסיר החוטים שאחורי האזניים גם נוהגים לחתוך בין הפרסות רגלי הבהמה וידיהן ומולחין אותן אח"כ מיהו בדיעבד אין לחוש :

וכ"כ

דרישה

שישליכנה משום מיאוס דאינו ראוי לאכילה ואם נמצא אדם שרוצה לאכלם קולן. הקרום שעליה · ואפשר דכאן ר"ל סוף המעיא שיוצא בו הרעי ואפרש שבע"ק כמו הגהו' לעיל סימן ס"ד גבי ריש מעיא באמתא · וכאן במעי היוצא מן הקיבה המשליכין מחמת מיאוס וק"ל עכ"ה) [יד] וחוט המוח שבא מהראש לשדרה מוציאין אותו כו' ז"ל ב"י נראה שזה החכם סובר שהחלב שמפסיק בין חוט המוח לעצם השדרה אסור ומש"ה קאמר שמוציא אותו בקרומו ואוכלו והחלב שבין חוט המוח לעצם השדרה מנקר אותו ואפשר שטעמו מפני שסובר שהוא משרשי חלב הכסלים וחלב הכליות ולא נזכר זה כלל לא בדברי הגמרא ולא בדברי הפוסקים וגם רבי' ירוחם ואורחות חיים שכתבו סדר הניקור זה שהביא רבינו בשם בעל העיטור לא הזכירו זה כלל ובא לידי ספר תשובת הגאונים וכתוב בו סדר ניקור זה ולא היה כתוב בו אלא עד וכן הלכה בלבד וכן הוא בעיטור ובשני ספרי יורה דיעה ישנים לא מצאתי דבר זה (ולדברי הש"ל שהבאתי א"א ז"ל בפרישה א"ש וכן כתב רש"ל שם באו"ה דפשט האיסור בכל מדינותינו לנקרו ממקום שכלו הצלעות הגדולים ע"ש שהאריך עכ"ה ·) וכן נהגו העולם היתר בדבר ולא ראיתי מי שמערער בו ע"כ .

סי' סו [א] **כוי** חייבין על דמו ז"ל הגמרא פרק א"ט דף כ"א כל וקתני לאתויי כוי מאי קסבר אי קסבר ספיקא הוא איצטריך קרא לאיתויי ספיקא אלא קסבר כוי בריה בפני עצמו הוא וכתבו התוס' שם בריה בפני עצמו פירוש לא חיה ולא בהמה וא"כ לא איצטריך לרבוי ולא כמו ששנינו במקום אחר שהיא ספק ע"כ וא"ת דלענין גיד הנשה לא איצטריך קרא לרבויי וכאן איצטריך קרא לרבות כוי משום דגבי גיד הנשה כתיב על כן לא יאכלו בני ישראל כו' אשר על כף הירך ולפינן דשם כל שיש לו כף אבל גבי דם כתב לעוף ולבהמה ע"כ צריך קרא לרבות כוי . ולענין כלאים מעז ורחל לא הזכיר רבינו כאן ולעיל גבי אותו ואת בנו כתב ונוהג בכלאים הבא מעז ורחל י"ל דהתם כתיב ושור או שה ה"א דוקא שור או שה ולא כלאים שמהם ע"כ הוצרך להשמיענו וכאן כתיב סתם בהמה וכלאים מעז ורחל אף היא בהמה : [ב] ודם ביצים אם ידוע שאינו מרוקם האפרוח כו' ז"ל ב"י בס"פ אלו טריפות אמרינן דביצה שנמצא בה דם אסורה והקשו התוס' והרא"ש ע"ז מדאמרינן בכריתות פרק דם שחיטה יצא דם ביצים שאינו מין בשר ויצא דם דגים וחגבים שכולו היתר ומשמע דכי היכי [illegible] דגים וחגבים כל זמן שישנו עליהם וניכר שלא מהם ה"ה נמי דם ביצים ותירצו וי"ל [illegible] החמירו בדם ביצים גזירה אטו דם עוף שהביצה נולדת ממנו ומדאורייתא שרי אף אותו [illegible] נולד ממנו דהיינו שעל הקשר ואע"ג דהוי אפרוח לבסוף מ"מ השתא לייתא לא מין [illegible] שאין כאן עדיין בשר כלל אלא מדרבנן אסרו בין על הקשר בין חוץ לקשר ועי"ל [illegible] הקשר אסור מן התורה דחשיב מין בשר כיון שהאפרוח נולד ממנו ולא דמי בכריתות [illegible] כשאין הדם על הקשר אלא במקום אחר ואינו הוא פעמים רבות אפי' לאחר שיחוק [illegible] הביצה ואין אותו הדם בא ליצירת האפרוח עכ"ל ורבי' תפס לעיקר תירוץ שני ודם שהוא [illegible] אפרוח אסור מדאורייתא והא דכתב רבינו חייבין עליו אע"פ שהוא ספק (פי' שהוא ס[illegible] שנויא קמא עיקר או שנויא בתרא עכ"ה) ומספיקא פסקינן לחומרא נראה שאין זה ספק [illegible] דבגמ' סתמא קתני שהוא אסור אלא שיש להסתפק איזה תירוץ של תוס' עיקר ורבינו [illegible] תירוץ האחרון עיקר ונמצא הא דאמר בגמ' דביצה שנמצא בה דם אסורה היינו דאורייתא

וי"ל

פרישה

שם בעצם האמצעי כלע"ד מוכיח לומר דבעל העיטור קרא להירך שהוא עצם העליון הסג' עליות שהזכיר רבינו לעיל בסימן ס"ה בשם עצם האמצעי ומשום שיש למעלה ממנו עוד עצם האליה והנקית ומשום דבפיתקין הבהמה כבר נחתך מהבהמה המרכובה התחתונה עם הפשטת העור נמצא שלא נשאר בכאן אלא השוק והירך ועצם האליה והנקית ומש"ה קרי לעצם הירך עצם האמצעי ומ"ש שקראו מתחילה ירך וכאן קראו עצם האמצעי וגם מ"ש שכתב שבו גיד הנשה ידוע שגיד הנשה התחלתו מעצם הירך ולמעלה (נט) נוטל אותו העצם האמצעי שהוא הירך שפסק ממנו הזכרות מקצה העליון ונוקר החוטין והחלב ממנו ואף על גב שכבר כתב לעיל שצריך לנקרו מכל חלב וחיצון שם קאי אבשר שבצדדין של העצם וכאן קאי אעצם עצמו ובשר המחובר בו (ס) וחותך בסכין גדול הקצה השני שהוא סמוך לעצם של שוק כן הוא בנוסחת ספרי בית יוסף ובנוסחת ס"א כתב ירך ו"ל שכיון גם כן אשוק וקראו ירך ע"ד שכתבתי לעיל סימן ס"ה וכו' שקלם השוק נקרא ירך ע"ש אתיוהו בירך וכמ"ש ב"י בשם הרשב"א בר"ס ס"ה ע"ש · ונראה דר"ל שזה העצם הירך בתחתיתו סמוך לחבורו לשוק צריך לקולפו ולחתוך העצם עצמו בסכין גדול היא מה שקורין בל"א [illegible] מפני שאם נתחבר ונתעלם הגיד הנשה בעצם סמוך לקולפו וא"א להפרידו וכו' צריך לקלץ אותו קצת וגם ראש עצם השוק הסמוך לירך לקולפו מהאי טעמא ויתשליך אלו שתי קצות העצמות דהיינו תחתיתו של ירך ועליונו של שוק וי"מ אף אותו עצם שהוא סמוך ר"ל סמוך לירך חותך בסכין גדול וכו' ומ"ש נמי מ"ש לפני זה ונמצא אותו עצם האמצעי מחותך משני צדדים ר"ל העצם הירך וע"ד שכתבתי וגם מ"ש מה שמפסיק וכתב ומעביר אותו גיד אחד הנמשך מקצות עצם האמצעי עד קצות השוק ר"ל יש גיד המחבר שתי העצמות יחד ויוליך ויחתוך קצה הירך עם השוק וסולך עד תחתית השוק ורוק וע"ד זה תמצא בהלכות ניקור וק"ל (סא) ונמצא אותו עצם האמצעי מחותך הטעם מפני ששרשי גיד הנשה קשורים בהם ב"י : (סב) ה"ג וא"א לפרש בכתב יותר . (סג) ה"ג והגידין שתחת הכתף והיד אם צולה כו' הטעם שהם אסורין משום דם וכשצולה אותן נורא משאב שאיב ב"י ומכאן מוכח שיש חילוק בין חוטין לורידין לפי שהחוטין דקין הן נורא משאב שאיב כמ"ש . והגידין שתחת הכתף כו' עד וכן הלכה וכתב כן רבינו בר"ס ס"ה שכן הוא דעת הגאונים ופסק זה הסכם כוונתיה לאפוקי [illegible]

(סה) וזה החכם החמיר והמחמיר תע"ב כתב ב"י ע"ז וז"ל הוא מפני כמה מקומות שהצריך לנקר ולהוציא ואין להם יסוד ושורש כמו שביארתי כל אחד במקומו ואע"פ שזה החכם החמיר בקצת דברים שאין להם על מה שיסמכו כבר השמיט קצת דברים שיש להם שורש [illegible]

סי' סו (א) כל דם וכו' וחיה בכלל [illegible] (ב) ובין טמאה ובין טהורה [illegible] (ג) כוי חייבים על דמו [illegible] (ד) ושליל אע"פ שחלבו מותר דמו אסור [illegible] (ה) אם ידוע שאינו מרוקם [illegible] על הקשר

כדמסיים

אין חייבין עליו אלא שחכמים אמרוהו אבל אם ידוע שהוא מרוקם האפרוח חייבין עליו (ו) ואם [ג] נמצא על הקשר פירוש בראש האחד של הביצה והוא על החלמון כל הביצה אסורה (ז) וכן אם הוא על קשר החלבון וניכר שמתפשט ממנו חוצה לו ואם נמצא על החלמון והחלבון

כל זמן שישנו עליהם וניכר שולא חכם ה"ה נמי דם בילים ותירצו וי"ל דמדרבנן האמירו בדם בילים גזרה אטו דם עוף שהבילה נולדה ממנו ומדאורייתא שרי אף אותו שהאפרוח נוצר ממנו דהיינו שעל הקשר ואע"ג דהוי אפרוח לבסוף מ"מ השתא מיהא לא מין בשר הוא שאין כאן עדיין בשר כלל אלא מדרבנן אסר: בין על הקשר בין חוץ לקשר ועי"ל דדם על הקשר אסור מן התורה דחשיב מין בשר כיון שהאפרוח נוצר ממנו והא דשרינן בכריתות היינו כשאין הדם על הקשר אלא במקום אחר ומצוי הוא פעמים רבות אפילו לאחר סמוך ללידת הבילה ואין אותו הדם בא ליצירת האפרוח עכ"ל ורבינו תפס עיקר תירוץ שני דדם שהוא מריקום אפרוח אסור מדאורייתא וכן דעת הרשב"א בחידושיו ובת"ה וכ"כ בתשובה סימן מ"ו דכל שנתרקמה ואפי' התחילה להתרקם דמה אסור דאורייתא דאין זה דם בילים אלא דם בשר וזה שמספק עלינו את הכל לפי שאין אנו בקיאים בדבר משנמצא דם משהתחילה להתרקם והרי זה דם בשר ואף הבילה כולה אסורה כבילת השרץ דשדיא תיכלא בכולה עכ"ל אבל הרמב"ם כתב בפ"ג מהמ"א בילת העוף טהור שהתחיל האפרוח להתרקם בה והאוכלה מכין אותו מכת מרדות · והמרדכי כתב שראבי"ה קבל מרמ"ס דאם הדם בחלמון באותו ענין שאינו ניכר בו מקום התחלת האפרוח אז דוקא הוא אסור משום חורת דם · אבל אם הוא מלא דם וניכר בו מקום התחלת אפרוח מותר דסמוך לריקומו הוי עפרא בעלמא אבל אם נרקם ממש אסור משום שרץ כל זמן שלא יצא לאויר העולם ונראה דדברים אלו דחויים הם ואין כן דעת הפוסקים (א) : **ואם** נמצא על הקשר פירוש בראש האחד של בילה וכולי בס"פ א"ט (שם) נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר אמר רבי ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה תני דוסתאי אבוה דרבי אפטוריקי ל"ש אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפי' בילה אסורה מ"ט דשדא תיכלא בכולה ופרש"י והוא שנמצא הדם על הקשר שלה · הוא זרע של תרנגול הקשור בראש האחד של בילה ומשם יצירת האפרוח מתחלת וכיון דעדיין הוא שם לא נתפזר בשאר הבילה הלכך אוכל השאר : אבל נמצא על חלמון שלה. כולה אסורה כדמפרשינן לקמן : דשדא תיכלא בכולה. מתפשט הקלקול בכולה: על חלבון · על הקשר כדאמרן והסכימו הרא"ש והרשב"א והר"ן דפרש"י לא אמרינן דבנמצא בחלמון שדא תיכלא בבילה אלא בשנמצא על קשר של חלמון דוקא ואפי' לא נתפשט חוצה לו אבל בנמצא בחלבון או בחלמון שלא במקום הקשר בילה שריא וכן אם נמצא בחלבון במקום הקשר ולא נתפשט חוצה לו בילה שריא וז"ל הר"ן אמר ירמיה והוא שנמצא על קשר שלו קשר היינו זרע התרנגול הקשור בראש האחד של בילה ומשם יצירת האפרוח מתחלת וכיון דעדיין הוא שם ולא יצא חוץ לקשר זורק את הדם ואוכל את השאר אבל אם נמצא בקשר חוצה לו כל הבילה אסורה חוששין שמא נתפשט בכולה ורבי ירמיה לא פירש על איזה קשר קאמר של חלבון או של חלמון ואתא רבי דוסתאי אבוה דרבי אפטוריקי ותנא ל"ש אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפילו בילה אסורה מ"ט דסריך תיכלא בכולה כלומר ל"ש שאם נמצא בקשר לבד זורק את הדם ואוכל את השאר אלא כשנמצא על חלבון שלה כלומר על קשר של חלבון והוא זרע הזכר שעומד בראש האחד ומשם מתחיל להתרקם אבל נמצא על קשר של חלמון אע"פ שאינו יוצא חוץ לקשר כולה בילה אסורה דסריך תיכלא בכולה הילכך נקטינן לפי שטה זו דדם הנמצא בקשר של חלבון אם יצא ממנו ולחוץ כולה בילה אסורה ואם לאו זורק את הדם ואוכל את השאר אבל נמצא בקשר של חלמון אע"פ שלא יצא ממנו אסורה כולה והיכא שנמצא דם בחלבון או בחלמון חוץ לקשר ולא בקשר כלל בכה"ג ליכא למיחש לריקום שהאפרוח מן הקשר הוא מתחיל להתרקם וה"ל דם בילים דשרי כדאמרינן בכריתות ומיהו איפשר דהתם מדאורייתא קאמר אבל מדרבנן אסור מפני מראית העין כדגזרינן בדם שעל הככר הילכך נמצא בחלבון או בחלמון חוץ לקשר ולא נמצא בקשר זורק את הדם ואוכל את השאר עכ"ל וכ"פ בספר התרומה והטעם שכשנמצא על קשר חלמון אסור אפילו אם לא נתפשט חוץ לקשר כתב הרא"ש דהיינו משום דכל שנמצא על קשר חלמון ודאי הוא שנתפשט שם מקשרו של חלבון ואפילו אין ניכר התפשטותו מקשר של חלבון כיון שנמצא על קשר של חלמון שהוא מכוון כנגד קשר של חלבון בודאי מקשר של חלבון שהוא תחלת רושם יצירת האפרוח נתפשט ונתחלחל והגיע לקשר של חלמון אבל כשנמצא על החלמון שלא על הקשר ואין ניכר שנתפשט מן הקשר ליכא למיחש שנתפשט מקשר החלבון מאחר שאינו מכוון כנגדו · והשתא דברי רבינו מבוארים דה"ק אם ידוע שהוא מרוקם האפרוח חייבין עליו ובמה יודע אם הדם הוא דם ריקום שאם נמצא על הקשר דהיינו בראש האחד אם הוא בקשר של חלמון כל הבילה אסורה אע"פ שאינו מתפשט חוץ לקשר וכן אם נמצא על קשר החלבון כל הבילה אסורה והוא שניכר שמתפשט חוץ לקשר · ואם נמצא שלא על הקשר בין בחלבון בין בחלמון ואין בקשר כלל ממנו או שנמצא על קשר חלבון לבד ולא נתפשט חוץ לקשר זורק את הדם ואוכל את השאר וכתבו הגמיי' בשם ספר התרומה אם היה ספק אם היה על החלבון או על החלמון הוי ספיקא דרבנן

ימים רבים: והוא שנמצא הדם על הקשר שלה · הוא זרע של תרנגול הקשור בראש הכד של בילה ומשם יצירת האפרוח מתחלת וכיון דעדיין הוא שם ולא נתפזר בשאר בילה הילכך אוכל השאר אבל אם נמצא על חלמון שלה כולה אסורה כדמפרש לקמיה: דשדא תיכלא בכולה. נתפשט הקילקול בכולה: על חלבון. על הקשר כדאמרן. תיכלא. לשון שיכול וריעותא עכ"ל ומדלא פירש"י בדרבי ירמיה דאתי לאורויי והוא שנמצא על קשר שלה הוא דזורק את הדם אבל שלא על הקשר אלא במקום אחר אף הדם מותר שמעינן דס"ל לרש"י דהדם עצמו לעולם אסור והילכך צ"ל דה"ק והוא שנמצא על הקשר ולא יצא חוצה לקשר הוא דאוכל את השאר אבל נתפזר אף חוצה לה כל הבילה אסורה. והתוס' הקשו לפרש"י מדאיתא בכריתות דדם בילים מותר וכתבו וי"ל דמדרבנן התירו בדם בילים גזירה אטו דם עוף שהבילה באה ממנו ומדאורייתא שרי אע"פ שהאפרוח נוצר משם דהיינו על קשר שלה ואע"ג דהוי אפרוח לבסוף השתא מיהא לא הוי מין בשר שאין כאן עדיין בשר כלל ועי"ל דדם שעל הקשר אסור מן התורה דחשוב מין בשר כיון שהאפרוח נוצר ממנו דהא דש"י במסכת כריתות דם בילים היינו כשאין דם בקשר אלא במקום אחר שמאותו דם אין האפרוח נוצר ולא חשיב מין בשר ומצוי הוא פעמים רבות אפי' לאחר סמוך ללידת הבילה ואותו דם אינו בא אלא מחמת נשיכת תרנגול בתרנגולת ומה שפי' בקונטרס דם שחוץ לקשר הכל אסור זהו כשישנו בקשר ונתפזר עד שהוא חוץ לקשר אבל כשאין דם כלל על הקשר אלא במקום אחר מותר כדפרישית ואין להקשות לפי' זה בתר הכי דמפליג אבוה דר' אפטוריקי בין חלבון לחלמון הו"ל לאפלוגי בחלבון גופיה בין על הקשר לשאין על הקשר כמו רבי ירמיה דלאו פירכא היא דהא מפליג בין נמצא על הקשר של חלבון לנמצא על הקשר של חלמון ועי"ל הך שמעתתא דהכא שרי דם בילים לגמרי כי ההיא דכריתות וה"ק והוא שנמצא על הקשר שלה אז זורק את הדם ואוכל את השאר אבל אם אין הדם על הקשר· אלא במקום אחר מותר אפי' הדם וא"צ לזרקו וכן משמע בירושלמי כו' ולפע"ד דב' תירוצים הראשונים דתוס' הם ליישב פירוש הקונטרס דס"ל דהדם לעולם אסור ור' ירמיה לא אתא אלא לאורויי דהא דתני אוכל את השאר אינו אלא בנמצא על הקשר ולא נתפזר כו' דהשתא צריך לתרץ דההיא דכריתות דדם בילים מיתר לא איירי אלא דבר תורה דכל דם בילים מותר ד"ת והכא לא קאמר אלא דמדרבנן אסור כל דם בילים מיהו בילה גופה שריא היכא דלא שדא תיכלא בכולה אבל אי שדא תיכלא בכולה אף הבילה אסורה מדרבנן ועי"ל דבכריתות לא קאמר דשרי ד"ת אלא כשאין דם בקשר אבל כשהוא בקשר אסור ד"ת והיכא דשדא תיכלא בטלה כל הבילה אסורה ד"ת מיהו כשאין דם בקשר אע"פ שאינו אסור ד"ת מ"מ הדם עצמו לעולם אסור ומה שכתבו התוס' ומה שפי' בקונטרס דם שחוץ לקשר הכל אסור כו' חוזר על ב' התירוצים וכן מה שכתבו ואין להקשות לפי' זה כו' היינו לומר לפי' זה דפרש"י לפי אלו ב' התירוצים להשוקי למה ספי' התוס' עצמם אח"כ דלא כפרש"י דאין מקום לקושיא זו : ומ"ש התוס' ועי"ל הך שמעתתא כו' אין זה ליישב פרש"י אלא בעל התוס' עצמו דהוא ר"י ספס בעל התוספות כתב דעוד יש לפרש הך שמעתתא בגוונא אחרינא דלא כפרש"י והוא דרבי ירמיה לא אתא אלא לאורויי דהא דתני זורק את הדם אינו אלא בנמצא על הקשר אבל שלא על הקשר אף הדם מותר וא"צ לזורקו והביא דכריתות מיירי בנמצא שלא על הקשר והשתא לפ"ז לא קאמר רבי ירמיה מידי בנתפזר חוץ לקשר דכל הבילה אסורה ואפשר דאין חלוק בין נתפזר ללא נתפזר דלעולם הדם שעל הקשר אסור ושלא על הקשר שרי ודוסתאי מפליג בין חלבון לחלמון דבקשר של חלבון זורק את הדם ואוכל את השאר ובקשר של חלמון כל הבילה אסורה אבל שלא על הקשר אף הדם מותר בין בחלבון בין בחלמון כדאיתא בכריתות ודלא כפירש"י דהדם לעולם אסור והשתא אין מקום להקשות אמאי לא מפליג אבוה דר' אפטוריקי בחלבון גופיה בין על הקשר לשאין על הקשר דהא לפי שיטה זו אפשר דבנמצא בחלבון בילה גופא שריא אפי' נתפזר חוץ לקשר וכך הבין רבינו דעת התוס' ולכך כתב תחלה בסתם ודם בילים אם ידוע שאינו מרוקם האפרוח כו' והוא ע"פ פירש"י לפי תירוץ השני דהדם עצמו אפי' אינו מרוקם האפרוח אסור מדרבנן ואם הוא מרוקם האפרוח חייבין עליו ד"ת ואם נמצא על קשר של חלמון אפי' לא נתפזר כל הבילה אסורה ד"ת וכן אם הוא על קשר החלבון ונתפזר חוצה לו אבל על החלבון או על החלמון שלא על הקשר או אפי' על קשר של חלבון ולא נתפזר חוצה לו הדם אסור מדרבנן והבילה מותרת ור"י היה מתיר גם הדם אם נמצא על חלבון וחלמון שלא על הקשר והוא ע"פ מ"ש התוס' עצמם ועי"ל הך שמעתתא כו' וכדפי' והרא"ש ז"ל הביא פרש"י ומה שהקשו עליו התוס' ושתירצו בתירוצים וכתב דלשינויא בתרא דם שעל הקשר אסור ד"ת אבל שלא על הקשר הדם מותר אפי' דרבנן דלא אשכחן דגזרו ביה רבנן אלא אדרבה משמע בכריתות דשרי הילכך לית ביה איסור' כלל להאי שינויא אף לפרש"י וכן נראה מדברי הסמ"ג בלאוין קל"ב דף מ"ה ע"א שמפרש כך לכך שינויא אליבא דפרש"י ולפ"ז יתישב הא דכתבו התוס' להאי

שיטה

דרכי משה

סן (א) וכ"כ באו"ז הארוך כלל מ"ב דלא נהיגן כן ארא אמרינן שמא גמרה וקמתה והוי שרץ :

ובשערים

פרישה

כנגדמון ועד"ר : (ו) ואם נמצא על הקשר פי' בראש אחד של הבילה כן היא הגירסא הנכונה ומכאן טעמא שנוהגין העולם לחתוך ערלת הבילה מהרח"י ז"ל ולא כרש"י שפירש כן שהוא מקום הרחב שבבילה (אבל רמ"א בת"ח כלל ס"ב ס"ח כתב דאין לסמוך אדברי ב"י בזה כי איך יפול טעות אחד בכל הספרים ולכן יש לאוסרה אם נמצא על הכד וכתב עוד שם שנראה לו שמזה נתפשט המנהג לאסור הבילה כשיש בו דם בכל מקום שיהיה כי אין לנו היתר רק כשנמצא בלבדין ומ"מ נקילין עד היכן הכד והאחד מגיעו ועיין בש"ע שכתב טעם אחר למנהג שלנו ע"ש עכ"ה) אלא חד שמם קשור זרע של תרנגול ומשם יצירת האפרוח מתחלת ובשנמצא על קשר של חלמון שהוא מכוון נגד קשר של חלבון בידוע שנתפשט שהרי בא מחלבון לשם אע"פ שאין אנו רואין היכר שבא מן החלבון לשם וא"כ שדא תכלא (פירוש נתפשט הקלקול בכולה ותכלא מל' שיכול וריעותא עכ"ה) בכולה בילה לכך כולה אסורה אבל כשנמצא על החלמון שלא על הקשר ליכא למימר שנתפשט מקשר החלבון מאחר שאינו מכוון כנגדו אשר"י ועד"ר :

(ז) וכן אם הוא על קשר חלבון פירוש הלבן : ור"י

דרישה

י"ל שאמר היה להשמיענו שאף שאין לוקין עליו איסורא מיהא דאורייתא (ר"ל שבאיסור אסור הוא עכ"ה) וספיקא לחומרא · ודע שכתב הרא"ש על הני תרי לישני שכתבתי בשמו ובשם התוספות דלמאן דאמר ליה מדרבנן התירו בדם בילים ומדאורייתא שרי אף אותו שהאפרוח נוצר ממנו דהיינו שעל הקשר ולאידך לישנא דם שעל הקשר אסור מן התורה הלכך אם נמצא על הקשר של חלבון ולא נתפשט חוץ לקשר כלל דם אסור מן התורה והבילה מותרת ואם על החלבון או על החלמון שלא על הקשר לשינויא קמא הדם אסור מדרבנן ולשינויא בתרא אף הדם מותר ע"כ כלומר דלשינויא קמא כיון דליכא דם בילה דאסור מדאורייתא אלא רבנן גזרו ביה אטו דם עוף שהבילה נולדה ממנו אם כן ליכא לפלוגי בין תוך הקשר לחוץ לקשר דבכל דם הנמצא בבילה גזר אבל לשינויא בתרא דדם שעל הקשר אסור מדאורייתא ושלא על הקשר לא אשכחן דגזרו ביה רבנן אדרבה אמרינן בכריתות דשרי הלכך לית ביה איסורא כלל להאי שינויא ורבי' אשר שכתב דדם בילים חייבים עליו ה"ל לכתוב דכשנמצא על חלבון או על חלמון שלא על הקשר ודם נמי שרי אלא משום דספוקי מספקא ליה אי שינויא עיקר או שינויא בתרא נקט לה הכא והכא לחומרא ומיהו הרשב"א כתב בחידושיו דאם כשנמצא בקשר דחלבון ונתפשט חוצה לו או בקשר דחלמון אסור מן התורה כשנמצא שלא על הקשר כלל או על קשר חלבון ולא נתפשט חוצה לו אסור מדרבנן ואם כשנמצא בקשר דחלבון ונתפשט חוצה לו או בקשר דחלמון מיט אסור אלא מדרבנן כשנמצא שלא במקום הקשר כלל או על קשר דחלבון ולא נתפשט חוצה לו מותר ולפ"ז שפיר עבד רבינו דכיון דאיכא ס"ר דאיכא דם בילים דאסור מדאורייתא אין שום דם שיהא מותר שחכמים גזרו עליו וכן ישב ב"י דברי רבינו · ול"נ דלא ק"מ שמתחלה כתב רבינו דעת הרשב"א שסובר דהוסיף ועל הקשר הדם אסור דאורייתא שלא על הקשר הדם אסור דרבנן כמ"ש בשמו בסמוך ואח"כ כתב דעת הרא"ש שהוא מ"ש בשם ר"י שדעת הרא"ש כדעת התוספות שכתבו בשם ר"י וכן כתב ב"י בהדיא שמ"ש רבינו בשם ר"י שהוא כלישנא בתרא דתוספות וכדעת הרא"ש וחנ"ל דרבינו נקט הכא והכא לחומרא : [ג] ואם נמצא על הקשר פי' בראש האחד של בילה כו' בס"פ א"ט נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר א"ר ירמיה והוא שנמצא על הקשר שלה תני דוסתאי אבוה דרבי אפטוריקי ל"ש אלא שנמצא על חלבון שלה אבל אם נמצא על חלמון שלה אפי' בילה אסורה מ"ט דשדא תכלא בכולה ע"כ והנה דעת רבינו כשיטת רש"י ושאר המפרשים דלא פליג דוסתאי אדרבי ירמיה אבל הגאונים שהביא הטור סוברים דדוסתאי פליג אדרבי ירמיה והכי משמע דהא דדוסתאי מתניתין היא ולא משמע דקאי אדרבי ירמיה כלל אלא

לאיסתפי

והחלבון שלא על הקשר או אפילו על קשר של חלבון ולא נתפשט חוצה לו הדם אסור והביצה מותרת ור"י (ח) היה מתיר גם הדם אם נמצא על החלבון וחלמון שלא על הקשר (ט) ולדעת הגאונים אין חילוק בין קשר להוצה לו אלא בין חלבון לחלמון שבכל מקום שימצא בחלמון הכל אסור ובכל מקום שימצא בחלבון זורק הדם ואוכל השאר (י) וכתב א"א הרא"ש ז"ל וטוב להחמיר לאסור כולה בנתפשט חוץ לקשר וגם (יא) בכל החלמון ולפי זה אין היתר לביצה אלא בנמצא בקשר על חלבון ולא נתפשט חוצה לו או בשאר מקום בחלבון

סיגויא ומה שפי' בקונטרס דם שהוא חוץ לקשר הכל אסור כו' כלומר דלשינויא קמא כל דם אסור מדרבנן בין על הקשר בין חוץ לקשר ואיכא למימר דבחוץ לקשר ס"ל לקונטרס דהכל אסור אבל לשינויא בתרא דבחוץ לקשר מותר אפילו דרבנן קשיא ותירץ דקונטרס לא קאמר אלא כשישנו בקשר ונתפזר עד שהוא חוץ לקשר כו' מיהו אף להרא"ש והסמ"ג הא דכתבו תוס' ואין להקשות לפ"ז אינו אלא לומר לפי' רש"י להוציא הפירוש שכתבו התוס' אחר זה דלא כפרש"י דלאותו פי' אין התחל' לקושיא זו וכדלעיל : וצריך לפרש לפי דעת הסמ"ג והרא"ש דמ"ש התוס' ועי"ל הך שמעתתא כו' אינו אלא לחלוק אפי' רש"י דאוסר בנמצא על הקשר של חלבון ונתפזר חוצה לו דליתא דלא קמיירי רבי ירמיה בהא מילתא מידי דלא אתא אלא לאורויי דבנמצא על הקשר הוא דזורק את הדם אבל שלא על הקשר אף הדם שרי ולעולם אפי' בנמצא על הקשר ונתפזר חוצה לו נמי אינו אסור אלא הדם שעל הקשר בלבד ואבוה דרבי אפטוריקי מפליג בין קשר חלבון לקשר חלמון ולא הביא הסמ"ג ולא הרא"ש הך פירושא משום דס"ל עיקר כפרש"י לחומרא דבנתפזר כל הבילה אסורה אלא מיהו הנך ב' תירוצים אליבא דפרש"י הביאם הרא"ש בפסקיו לאורויי חומרא דלשינויא קמא הדם עצמו לעולם אסור מדרבנן אפילו נמצא על חלבון או חלמון שלא על הקשר ולשינויא בתרא הדם שעל הקשר אסור ד"ת והיכא דשדא תיכלא בכולה נמי אסורה כל הבילה ד"ת כך היא דעת הרא"ש אבל דעת רבינו כהבנת דברי התוס' אינה כהבנת דברי הרא"ש · ובאמת שמשמעות פרש"י בדרבי ירמיה מבוארת דהדם לעולם אסור ולא אתא רבי ירמיה אלא לאורויי דהא דתני דאוכל את השאר אינה אלא בנמצא על הקשר ולא נתפזר כו' ודלא כמה שהבין הרא"ש דלשינויא בתרא דתוס' אף לפרש"י בנמצא שלא על הקשר אלא במקום אחר הדם עצמו שרי אפי' מדרבנן · ומ"ש ב"י לפרש"י דעת רבינו דמשום דספוקי מספקא ליה אי שינויא קמא עיקר או שינויא בתרא נקט לה הכא והכא לחומרא לא נהירא דא"כ לאיזה צורך הביא אח"כ דר"י היה מתיר גם הדם כו' הלא כבר פסק דנקט לה הכא והכא לחומרא ועוד הלא לפי הבנת הרא"ש אף רש"י מתיר גם הדם כו' ולמה כתבו ע"ש ר"י אלא בע"כ צ"ל דרבינו הבין דברי התוס' שלא כמה שהבינם הרא"ש אלא כדפרי' והוא האמת כהבנת דבריהם :

ומ"ש ולדעת הגאונים כו' כך היא דעת הרי"ף והרמב"ם והם מפרשים דאבוה דרבי אפטוריקי כיון דלא אדכר במילתיה קשר לא בחלבון ולא בחלמון לא מפליג בין על הקשר לחוץ הקשר אלא על החלבון לעולם זורק את הדם ואוכל את השאר ועל החלמון לעולם כולה בילה אסורה ופליג' אדרבי ירמיה ואפשר דר"י לא שמיע ליה הא דתני אבוה דר"א ולכך לא הביא האלפסי הא דר"י כל עיקר אלא הא דתני אבוה דר"א : ובס"ד כתב דדם ביצים דרבנן וכתב דבנמצא בחלבון בלא קשר גם הדם מותר ואם על הקשר זורק הדם ואוכל את השאר ואם נתפשט חוצה לו כל הבילה אסורה וכן אם נמצא על חלמון בלא קשר נמי כולה אסורה וסברא זו כתב גם הסמ"ק וצ"ע דהא ליתא לד"ה וי"ל דס"ל כפרש"י והא דקאמר רבי ירמיה והוא שנמצא על הקשר תרתי דיוקא שמעינן מיניה חדא דדוקא כשהוא על הקשר ולא נתפשט חוצה לו אוכל את השאר אבל נתפשט חוצה לו כל הבילה אסירה אידך בנמצא על הקשר הוא דזורק את הדם אבל שלא על הקשר אלא במקום אחר אף הדם מותר וכמו שהוא לדעת הרא"ש בשינויא בתרא דתוס' לפי פרש"י אלא דלהכוא שינויא דם ביצים על הקשר אסור ד"ת ולס"ד וסמ"ק אינו אלא דרבנן וס"ל נמי דאבוה דר"א ה"ק ל"ש דמפלגינן בין על הקשר לחוץ לקשר אלא בחלבון אבל בחלמון אפילו שלא על הקשר אפי' בילה אסורה עוד כתב הרא"ה בס' בדק הבית דלהלכה הוי איפכא דבחלבון כולה אסורה ובחלמון זורק את הדם ואוכל את השאר והר"ן ז"ל הביא דבריו גם הרוקח בסימן תת"ו כתב גירסת הירושלמי דבחלבון אסור ובחלמון מותר וכתב שכך היא הגירסא בספר ישן מאוד דאף בתלמוד בבלי ע"ש ומסקנתו להחמיר בשניהם וכ"כ הרא"ה דראוי להחמיר בכולם ואעפ"י שהרוקח לא אמר להחמיר בשניהם אלא בנמצא על הקשר מ"מ כיון דלהרא"ה יש להחמיר בכולם אפי' שלא על הקשר אנן תפסינן לחומרא ובין בחלמון ובין בחלבון אפילו שלא על הקשר אלא במקום אחר כל הבילה אסורה וכן נתפשט המנהג ולא מטעם שכתב מהר"ם איסרל"ש בת"ח שאין אנו בקיאין עד היכן מגיע מקום הכד והחד וכן משמע בש"ע דליתא דהא כיון דהקשר בחלבון אינו רק כטיפה במקום החד והכד וכדמות כתם עגול כמלא רוחב עדשה בחלמון א"כ עינינו רואות שהדם שבלדדין הוא רחוק מן הקשר והכל בקיאין בזה אלא בע"כ דטעם המנהג הוא על פי שיטת הרא"ה ומדינא אסורה כל הבילה אפילו בנמצא שלא על הקשר בין בחלבון בין בחלמון בין חיה בין צלויה ומבושלת וכן פסק מהר"ש לוריא ז"ל :

כתב ב"י דיש חלופי גרסאות בפי' מקום הקשר שקצתם גורסים כד והגירסא הנכונה היא חד עכ"ל ומהרמ"א ושאר אחרונים השיגו עליו דאין נכון לשבש כל הספרים והחבורים שכתוב בהן כד והלכך יש לאסור מספק בשניהם · ולמאי שכתבנו דלפי המנהג כל הבילה אסורה אפילו שלא על הקשר לא נפקא לן

בהא

דרבנן ולקולא ע"כ וגם בשערי דורא כתב אם נמצא דם על החלבון אחר שנתבשלה שאין מקום הקשר ניכר אע"פ שיש לחוש שמא מקצתה על הקשר מותר דספיקא דרבנן לקולא ודנין אותו כמו שאנו רואים אותו עתה ומותר דדם ביצים דרבנן או אם ספק הוא אי הוי דם על החלבון או על החלמון הוי ספיקא דרבנן ולקולא עכ"ל ומשם נלמוד לכל ספק שיולד בהם דאזלינן לקולא ומיהו הרא"ש כתב בתשובה דאזלינן לחומרא ויתבאר בסימן זה . ודע שכתב הרא"ש על הני תרי לישני שכתבתי בשמו ובשם התוס' דלחד לישנא מדרבנן החמירו בדם ביצים ומדאורייתא שרי אף אותו שהאפרוח נוצר ממנו דהיינו שעל הקשר ולאידך לישנא דם שעל הקשר אסור מן התורה הילכך אם נמצא על הקשר של חלבון ולא נתפשט חוץ לקשר כלל דם אסור מן התורה ובילה מותרת ואם נמצא על החלבון או על החלמון שלא על הקשר לשינויא קמא הדם אסור מדרבנן ולשינויא בתרא אף הדם מותר ע"כ כלומר דלשינויא קמא כיון דליכא דם בילה דאסור מדאורייתא אלא רבנן גזרו ביה אטו דם עוף שהבילה נולדה ממנו א"כ ליכא לפלוגי בין תוך הקשר לחוץ לקשר דבכל דם הנמצא בבילה גזור אבל לשינויא בתרא דדם שעל הקשר אסור מדאורייתא ושלא על הקשר לא אשכחן דגזרו ביה רבנן אדרבה אמרינן בכריתות דשרי הילכך לית ביה איסורא כלל להכוא שינויא ופשוט הוא שמה שכתב הילכך לפי שטה זו אם נמצא על הקשר של חלבון דם אסור מן התורה לשינויא בתרא קאמר דאילו לשינויא קמא לא מיתסר שום דם ביצים מדאורייתא כלל ורבינו מאחר שכתב דדם ביצים חייבין עליו ה"ל לכתוב דכשנמצא על החלבון או על החלמון שלא על הקשר דדם נמי שריא אלא משום דספוקי מספקא ליה אי שינויא קמא עיקר או שינויא בתרא נקיט לה הכא והכא לחומרא ומיהו הרשב"א כתב בחידושיו דאם כשנמצא בקשר דחלבון ונתפשט חוצה לו או בקשר דחלמון אסור מן התורה כשנמצא שלא על הקשר כלל או על הקשר דחלבון ולא נתפשט חוצה לו אסור מדרבנן ואם כשנמצא בקשר דחלבון ונתפשט חוצה לו או בקשר דחלמון אינו אסור אלא מדרבנן כשנמצא שלא במקום הקשר כלל או על קשר דחלבון ולא נתפשט חוצה לו מותר ולפי זה שפיר עבד רבינו דכיון דאיהו סבר דאיכא דם ביצים דאסור מדאורייתא אין שום דם שיהא מותר שחכמים גזרו עליו וז"ל הרשב"א בתשובה (סס) אין דם ביצים אסור אלא כשהוא בעינו ומשום מראית העין אבל אינו אוסר תערובתו ומיהו דוקא בשלא נתרקמה אבל נתרקמה ואפילו התחילה להתרקם דמה אסור דאורייתא דאין זה דם ביצים אלא דם בשר וזהו שמספק עלינו את הכל לפי שאין אנו בקיאין בדבר עכ"ל · ומ"ש ור"י היה מתיר גם הדם אם נמצא על החלבון והחלמון שלא על הקשר כ"כ שם התוספות וז"ל ועי"ל הך שמעתא דהכא שרי דם ביצים לגמרי כי ההיא דכריתות וה"ק והוא שנמצא על הקשר או זורק את הדם ואוכל את השאר אבל אם אין הדם על הקשר אלא במקום אחר מותר אפילו הדם וא"צ לזורקו וכן משמע בירושלמי דתרומה ע"כ והא אתי כשינויא בתרא שכתבתי דכל שאינו על הקשר הדם עצמו מותר והגהות מיימוני כתבו נמצא הדם במקום אחד בבילה שאינו על קשר החלמון ולא על קשר החלבון אף הדם מותר כמבואר בכריתות ורש"י פירש שאם נמצא דם על קשר החלבון ונתפשט חוץ אף הבילה אסורה אבל אם אין דם כלל על הקשר מודה שהכל מותר ויש שאין רוצין לסמוך על זה וזורקין הדם אף כשנמצא במקום אחר בבילה מסה"ג ויש חילופי גירסות בספרים בפי' מקום הקשר שקצתם גורסים שהוא הראש הכד ונ"ל שטעות סופרים הוא שהחליפו חד בכד (ב) והגירסא הנכונה הראש החד וכן הוא בספר התרומה ובת"ה וכך היא גירסת רבינו וז"ל ת"ה קשר זה הוא בראשו החד והוא דבר שנתפס בה מזרע הזכר וניכר הוא לעין ע"כ ונ"ל שבחלבון הוא המקום שבו שהוא מקושר יותר משאר החלבון ובחלמון הוא כדמות כתם עגול כמלא רוחב עדשה גדולה והרי"ף לא הזכיר קשר כלל שהרי כתב כלשון הזה נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר והוא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה כולה אסורה וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מהמ"א וכתבו המפרשים שכן הוא דעת הגאונים וכ"כ רבינו בשמם וכתב הר"ן שהם סוברים דדוסתאי פליג אדרבי ירמיה והכי משמע דהא דדוסתאי מתניתא היא ולא משמע דקאי אדרבי ירמיה כלל אלא לדוסתאי כולה מילתא בחלבון וחלמון תליא ולא בקשר וחוץ לקשר אלא כל שנמצאת בחלבון ואפי' בקשר וחוץ לקשר זורק את הדם ואוכל את השאר ואין לחוש בחלבון לריקום לעולם ואם נמצאת בחלמון ואפי' חוץ לקשר כולה בילה אסורה דחיישינן דלמא דם ריקום הוא וסריך תיכלא בכולה · וכתב הרא"ש וטוב הדבר להחמיר לאסור בנתפשט חוץ לקשר כדברי רש"י ועל כל החלמון כדברי הרי"ף ז"ל וכ"כ הרשב"א בחידושיו ובת"ה · והרא"ה כתב וא"א לומר דבחלבון שריא ובחלמון אסירא שהרי האפרוח מן החלבון הוא נוצר ולא מן החלמון לפיכך פירש דהא דאיתא התם בגמרא אהא דתני דוסתאי א"ל רב גביהא מבי כתיל לרב אשי איפכא תני תנא קמיה דאביי ואביי הוא דתרצה ניהליה הכי כלומר דתנא א' היה שונה אותה לפניו איפכא ל"ש אלא שנמצא על חלמון שלה ואביי הוא דתרצה הכי כדאמרינן ל"ש אלא על חלבון ה"ק דהאי לישנא דאביי הוא ולישנא דיחידאי ועיקר המתני' איפכא תניא ונקטינן כרב אשי הילכך נמצא על חלבון שלה אסורה ועל חלמון שלה זורק את הדם ואוכל את השאר ולמעשה היה אוסר בכולן שנמצא על חלמון לפי ההלכה כפי פירושו ובשנמצא על חלבון ג"כ היה אוסר לחוש לדברי הראשוני' שאסרו וגם הרוקח כתב לאסור בנמצא דם בחלבון יותר מבנמצא בחלמון והר"ן דחק עצמו בפירוש השמועה ובסוף דבריו כתב כל זה נ"ל להלכה ולא למעשה · אבל ת"מ על פי' זה אני סומך שלא לאסור בילה שנמצאת בה דם בחלבון שלה כמו שסובר הרא"ה · וה"ה הביא דברי הרשב"א שכתבתי · וכתב עליהם ודעת רבינו והגאונים עיקר ואין לחוש באיסור של דבריהם אחר קבלת הגאונים ז"ל ע"כ וכן ראיתי נוהגים כדברי הרי"ף והרמב"ם והגאונים (ג) :

כתב הכלבו דכשנמצא דם בבילה במקום האוסרה אע"פ שהיא בילה בת יומא אסורה דלא פלוג רבנן : כתב הרשב"א בחידושיו אחר שביאר דיני ביצים שנמצא בהם דם אימתי הם אסורים וה"מ בבילה דלא ספנא מארעא אבל בילה דספנא מארעא לעולם מותרת דכל שלא נולדה מזכר אינה מגדלת אפרוח ואין זה דם ריקום והיינו ביצים המוזרות וכן פרש"י ע"כ ובת"ה כתב אחר דיני ביצים האסורים משום דם שנמצא בהם בד"א בבילה הראוים לגדל אפרוחים אבל ספנא מארעא שאינה ראויה לגדל אפרוח אין הבילה לעולם אסורה בידוע שאין זה דם אפרוח אלא זורק את הדם ואוכל את השאר עכ"ל וכ"כ ה"ה בשמו ובסיום אבאר דעת רבינו בזה ובס"ק דבילה (ז') מבואר אי זו היא דספנא מארעא ואע"פ שהרשב"א מתיר בדספנא מארעא

אין

דרכי משה

(ב) ובשערים דמהרא"י סימן כ"ג כתב בא"ז דהוא ראש הכד וכן הוא בהר"ן ומ"מ פ"ז : (ג) ונ"ל שהרא"ש שכתב שטוב להחמיר היינו לפי סברתו דס"ל בנמצא על הקשר יש חשש איסור דאורייתא ולפיכך פסק לחומרא והמנהג להחמיר כדעת הרא"ש והרשב"א וכ"מ באו"ה דהמנהג לאסור כשנמצא בקשר על החלבון אבל כתב הטעם שנוהגין כן שלא נטעה

בין

פרישה

(ח) ור"י היה מתיר גם הדם אם נמצא על החלבון כו' אבל אם נמצא על קשר של חלבון ולא נתפשט חוצה הדם אסיר מדאורייתא כיון שהוא על הקשר והבילה מותרת שהרי עדיין לא פשה תכלא בכולה · (ט) ולדעת הגאונים אין חילוק עד"ר בטעם פלוגתתן . (י) וכתב א"א הרא"ש ז"ל יטוב להחמיר לאסור כולה בנתפשט חוץ לקשר פי' לקשר החלבון והוא ע"ד רש"י כדעת הראשונים. (יא) בכל החלמון כדעת הגאונים .

כתב

דרישה

לדוסתאי כולה מילתא בחלבון וחלמון תליא ולא בקשר וחוץ לקשר אלא כל שנמצאת בחלבון ואפי' בקשר וחוץ לקשר זורק את הדם ואוכל את השאר ואין לחוש בחלבון לריקום לעולם ואם נמצאת בחלמון ואפי' חוץ לקשר כולה בילה אסורה דחיישינן דלמא דם ריקום הוא וסריך תיכלא בכולם וכ"כ הר"ן שהוא דעת הרי"ף והרמב"ם הביאו ב"י וכתב הרא"ש וטוב הדבר להחמיר לאסור בנתפשט חוץ לקשר כדברי רש"י ועל כל החלמון כדברי הרי"ף ז"ל וכ"כ הרשב"א בחידושיו ובת"ה :

כתב

בחלבון (יב) כתב [ד] א"א הרא"ש ז"ל בתשובה ביצים הטרופים בקערה (יג) ונמצא דם על החלמון על אחד מהם שכולן אסורים אע"פ שזרקו החלמון שעליו הדם שכיון שטורפין אותם בקערה החלבון שהוא דק מתערב ביחד והכל אסור : (יד) ביצים המוזרות פירוש שאינם מזכר אלא מספנא מארעא ואינם נקלטות לעולם אפילו ישבה תרנגולת עליהם עד שמוזרות (טו) [ה] מותרות לאוכלם וזורק הדם

ודם

אין ללמוד משם היתר לדם הנמצא בביצה בת יומא דכיון שהיא ראויה לגדל אפרוח איכא למיגזר דלא פלוג רבנן וכן המנהג (ד) שלא לחלק בין ביצה בת יומא לשאינה בת יומא : **כתב** א"א הרא"ש ז"ל בתשובה כלל כ' (סימן כ"ד) ביצים הטרופות בקערה כו' ז"ל ביצים הטרופות בקערה ונמצא קורט דם על החלמון של אחד מהם ולקחה האשה החלמון שהיה הקורט דם עליו וזרקתו אם המותר שבקערה מותר אם לא תשובה יראה לי כל ביצים טרופים בקערה אינו ניכר אם היה הדם על החלמון או על החלבון שמא היה חוץ לקשר דשדא תיכלא בטוייה וספיקא דאורייתא' לחומרא ואפי' כשלקחה החלמון החלבון שהוא דק וצלול נתערב ונשאר בקערה ונעשה הכל אסור עכ"ל ויש לדקדק אם היו טרופות היאך יכולה האשה ליקח החלמון שעליו הקורט ולזורקו הרי טרוף ומעורב היה וי"ל שאחר שהתחילה לטרפה ראתה הדם על אותו חלמון שעדיין היה שלם ואפ"ה חש הרא"ש שמא דם זה היה בקשר החלבון וחוצה לו אלא שע"י שטרפה נעקר מעל החלבון ונדבק בחלמון דכיון דאיכא לספוקי דילמא הוה בקשר חלבון וחוצה לו אסור הכל וכשיטת רש"י דאסר כולה ביצה כשנמצא הקורט בקשר לחלבון וחוצה לו והא דלא קאמר דאיכא למיחש שמא היה הקורט בקשר החלמון דבכה"ג כל הביצה אסורה אע"פ שלא נתפשט חוץ לקשר י"ל דכיון דחלמון זה שלם מוכחא מילתא שלא נפרך הילכך כיון שאנו רואין שאינו בקשר שלו ליכא למיחש שהיה בקשר שלו ונעקר אבל החלבון שהוא צלול איכא למיחש שמא בו היה הקורט הזה בקשר שלו וע"י שטרף הביצים נעקר משם והלך ונח על החלמון וזו דעת הרא"ש אבל לדברי הסוברים דליכא בדם ביצים איסור דאורייתא' ה"ל ספיקא בדרבנן ולקולא (ה) : **כתוב** בהגהות מרדכי (ד' תשפ"א ע"ג) ביצים שבורות יחד ולא טרופות ונמצא דם באחד מהם בקדרה יקח הכשרים כל אחד ואחד בפני עצמו וישאיר אותה אשר בה הדם בקערה שא"א ליקח ביצה מעם חבירתה שלא ישאר בתחתון מן העליון קימעא ומוטב שישאר בקערה מן הכשרים עם שאינה כשירה ולא שישאר משאינה כשרה כלום עם הכשרים שבקערה ע"כ (ו) ונראה דהרא"ש מודה בכה"ג דשרי ע"כ לא אסר אלא בטרופות אבל בשבורות ולא טרופה ליכא למיחש למידי נמצא דם בביצה במקום שאינו אוסר את כולה ולא זרק את הדם וטרף הביצה עם הדם נ"ל דשרי אע"פ שאין ס' בהיתר כנגד הדם מותר שהרי כתבתי שיש פוסקים שאין בו איסור כלל אפילו מדרבנן ואפי' לדברי האוסרים אותו מדרבנן היינו שלא לאוכלו בעינו ואפי' לערבו לכתחלה אסור אבל אם נתערב שלא מדעת אינו אוסר תערובתו וכ"כ בת"ה דם דגים וחגבים וביצים מותר דבר תורה וכן דם מהלכי שתים אע"פ שדמים אלו מותרים דבר תורה אסורים הם מד"ס מפני מראית העין לפיכך היה אוכל בככר ונושך בו בשיניו וכו' וכן דם דגים אם יש בו מוכיח שהוא דגים מותר וכן דם תלבים יראה לי שמכאן אנו למדים שאין דמים אלו אוסרין תערובתן וק"ו הדברים הם בעצמם מותרים כשיש להם מוכיח כ"ש כשנתערבו שאין ניכרין בתערובתם שהן מותרים שלא אסרו את אלו אלא בעינן ומשום מראית העין דם ביצים שאמרנו דוקא בשא"א להסתפק בהם שתהא הביצה מרוקמת אבל אם נפל הספק בדבר זה אסור מעתה אינו דם ביצים אלא דם אפרוח לפיכך ביצה שנמצא עליה קורט דם אם נמצא על החלמון וכו' בכל מקום שהביצה מותרת שאין כאן ספק ריקום מפני מה זורק את הדם והלא הביצה מוכחת עליו · ומה הפרש בינו ובין דם דגים שיש בו קשקשים שהוא מותר יראה לי לפי שהחמירו בדם הביצים כל שהוא בעין מפני שיש דם ביצים שאסור דברי תורה כמו שביארנו עכ"ל · וכתבו נמי ה"ה בפ"ו מהמ"א ולדברי הרא"ש שכתב דלאי אין דם ריקום אסור מן התורה כל דם ביצים אסור מדרבנן אע"פ שאינו דם ריקום נ"ל דלדברי האוסרים אותו היינו טעמא דאסרוהו אף ע"פ שביצתו מוכחת עליו שהוא דם ביצים מפני שהביצה הוה מהעוף שדמו אסור מדאורייתא החמירו בו יותר מבדם דגים וחגבים ומיהו היינו דוקא כשהוא בעין ומטעם זה איסור דאסור לערבו לכתחלה אבל היכא שנתערב שלא מדעת משמע דלכ"ע שרי (ז) : **כתב** הרשב"א בתשובה אם נמצא דם בביצים ששמוה על החמין להעמיק הדבר משום שאין התבשיל נאסר משום דכיון דאין במקום הביצה רוטב לא עדיף מכלי שאינו אוסר אלא כדי קליפה וקליפת הביצה עצמה לא גרע מכשיעור קליפה ולא עוד אלא אפי' היתה קלופה כיון שרוטב שבקדירה אינו עולה למעלה מהכיסוי אין מה שבקדרה בולע ממנה דלא עדיף מחתיכה שבתוך הרוטב כשלא ניער וכיסה : **ביצים** המוזרות פי' שאינם מזכר וכו' בס"פ א"ט (סד) ביצים מוזרות נפש יפה תאכלם ופרש"י מוזרות . שאינם של זכר ואין אפרוח קולט בהם לעולם · נפש יפה תאכלם . מי שאינו אסטנים ואין דעתו קצה בהם יאכלם אף ע"פ שישבה עליהם התרנגולת ימים רבים ומוזרות הוא מלשון טויה כדאמרינן בס"ק דסוטה מוזרות בלבנה כלומר טווה שכשהבנים עומדים זמן מרובה נפסדים ונעכרים והם נטוים כחוט . ודברי רבינו כדברי הרשב"א שכתבתי דכל דספנא מארעא כיון דליכא למיחש בה לריקום בכ"מ שימצא בה דם אין הביצה אסורה ולפיכך סתם וכתב מותרות לאוכלם וזורק הדם ולא חילק בין אם הוא במקום הקשר או שלא במקום הקשר או אם הוא בחלבון או בחלמון דאין לומר שלא בא אלא להתירם באכילה אע"פ שהם מוזרות ומ"מ דינם כשנמצא בהם דם כדין שאר ביצים דא"כ למה ליה למיכתב וזורק את הדם דממילא הוה משמע דדינם כשאר ביצים שכשנמצא במקום שאינו אוסרם אפ"ה צריך לזרוק הדם ועוד דכיון דנחת לפרושי דינם כשנמצא בהם במקום שאינו אוסר את כולם ה"ל לכתוב דינם כשנמצא במקום האוסר או הו"ל לסתום ולכתוב מותרות באכילה ואם נמצא בהם דם דינם כדין שאר ביצים שנמצא בהם דם אלא ודאי דאתא למימר שאפי' נמצא בהם דם בחלמון או בקשר (ס"א חלבון) ונתפשט חוצה לו זורק את הדם ואוכל את השאר משום דליכא למיחש ביה לריקום אינו נאסר ומיהו הדם אסור לדברי האוסרים דם הנמצא בשאר ביצים אפילו במקום שאינו אוסר את הביצה · וכתב הר"ן כל דברי רש"י ולאו דוקא בדספנא מארעא דהא קתני סיפא נמצא עליה קורט דם וכו' כלומר דחיישינן לריקום ומשמע דארישא קאי ובדספנא מארעא לא שייך בה ריקום כלל עכ"ל · ביאור דבריו דרישא דקתני ביצים המוזרות נפש יפה תאכלם כלל הוא לכל ביצים מוזרות בין להנך דהוו מדספנא מארעא בין להנך דהוו מזכר ועל הנך דהוו מזכר קתני בתר הכי נמצא עליה קורט דם וכו' לומר דחיישינן בהו לריקום ומש"ה מפליג בהו בין נמצא בקשר לנמצא חוץ לקשר או בין חלבון לחלמון אבל בדספנא מארעא לא מפליג בהו כלל דכיון דליכא למיחש בהו לריקום לעולם לא מיתסרי אלא נפש היפה תאכלם בכל גווני · כתוב בשבולי הלקט בשם הגאונים כמה ישהו הביצים תחת התרנגולת ויאסר באכילה משום שיקון עד ג' ימים מותרים מכאן ואילך אסורים עכ"ל ואין לדבר זה שורש בגמרא וגם לא ראיתי לשום פוסק שכתב כן אדרבה רש"י כתב שאע"פ שישבה עליהם התרנגולת ימים רבים מותרים כתבו הגהות מיימון בפ"ג מהמ"א דמן הסתם סמכינן על רוב ביצים שאין בהם דם ומ"ה מעשים בכל יום שאנו אוכלים ביצים צלויות אף על פי שאינן יכולות ליבדק ומה שרואים נבדקים כשרוצים לטגנן או לעשות מהם תבשיל חומרא בעלמא הוא (ח) וכ"כ הרשב"א בחדושיו פרק אלו טריפות וגם התוספות והרא"ש כתבו שם דמעשים בכל יום שאנו אוכלים ביצים מגולגלות

אע"פ

בהא מידי : **כתב** א"א הרא"ש בתשובה כו' כתב ב"י דלא אסר הרא"ש אלא למ"ד דם ביצים אסור ד"ת אבל למ"ד דלית ביה איסורא דאורייתא ה"ל ספיקא בדרבנן ולקולא ומהר"ם איסרלש בת"ח השיג עליו ואמר דהרא"ש לא הוצרך להך טעמא אלא לשיטת התוס' דאף בחלמון אין כל הביצה אסורה אלא בנמצא על הקשר אבל למאי דקי"ל לחומרא כגאונים דבחלמון אפי' שלא על הקשר כל הביצה אסורה א"כ הך עובדא דהרא"ש בתשובה אף למ"ד דם ביצים דרבנן אין כאן ספק אלא ודאי איסורא דרבנן כיון דנמצא על החלמון ולהכי הביא הטור תשובה זו בספרו בסתם ולא כתב דטעמו משום דה"ל ספיקא דאורייתא' דלמאי שכתב תחלה דאזלינן לחומרא בנמצא בחלמון אף שלא על הקשר א"כ איסור ודאי הוא ולא ספק ע"כ מיהו אפשר לומר דאע"פ שכת' הרא"ש דטוב להחמיר וכו' מ"מ בנמצא על החלמון שלא על הקשר דאסרינן ליה לא הוי אלא מכח ספק שמא סברת הגאונים הלכה היא ונמצא בהך עובדא דהרא"ש ה"ל ס"ס וכיוצא בזה כתב ב"י בסימן מ"א גבי כבד לדעת הרמב"ם וכן בגלודה לדעתו לעיל בסימן כ"ט ספק אם הלכה כאותו אמורא כו' וכ"כ מהרא"י בדין דרוסה בשר שקפץ עליו דוב עיין בת"ה סימן קע"ח שמא קי"ל כאשיר"י והכא נמי ספק אי קי"ל כגאונים ואת"ל קי"ל כוותייהו ספק שמא היה על החלבון · מיהו למאי שכתבנו דאנן תפסינן עיקר דבין בחלמון ובין בחלבון אפי' שלא על הקשר כל הביצה אסורה א"כ ההיא דתשובת הרא"ש הלכה היא אף למ"ד דם ביצים דרבנן : **ביצים** המוזרות פירוש כו' ברייתא כדאיתא בתחלת הסימן ואעפ"י שמפרש"י משמע דלא אתא אלא לומר שאין בו משום בל תשקצו אעפ"י שישבה עליהם תרנגולת ימים רבים מ"מ ס"ל לרבינו דסיפא דנמצא עליה קורט דם וזורק את הדם כו' עלה נמי קאי

לאורויי

דרכי משה

בין קשר חלבון לקשר חלמון שעליו הוא איסור דאורייתא לכן יש לאסור אף כשנמצא על הקשר חלבון ולא נתפשט לחוץ ואין להתיר אלא כשנמצא על החלבון ולא נגע בקשר עכ"ד : (ד) וכתב בא"ז הארוך כשנוטל הדם מן הביצה יטול מעט מן הביצה עמו כדי קליפה והכי משמע בסמ"ג עכ"ל : (ה) ולפי מה שפסקו הגאונים דבכ"מ שנמצא על החלמון אסורה א"כ קי"ל כתשובות הרא"ש אפי' אם דם ביצה דרבנן והוא כשנמצא על חלמון אסורה ולכן כתבו הטור סתמא בלא טעמא דספיקא דאורייתא ואין מקום לדברי ב"י לענין תשובת הרא"ש שראו שהדם על החלבון ובא"ז הארוך כלל מ"ב כתב דאם נתבשלה או נצלה ביצה נוהגין לאסור בכ"מ שנמצא דם אכתם אם הם חיות עדיין וטרופות בקערה ומעורבים ונמצא קורט דם ביניהם ואינו ניכר בקערה באיזה מקום היה כתב באגודה דהוה ספיקא דרבנן ולקולא והכי נהגינן אפי' אם הם רק ב' או ג' זורק הדם ושאר מותר ומיהו ביצה אחת הטרופה אין להקל אבל אם ניכר הדם עדיין שהוא במקום האסור וביצים הרבה טרופות נוהגות בתשובת הרא"ש עכ"ל ונראה טעמא דאם הם ב' או ג' ביצים ינהגו להקל משום דהואיל וספיקא דרבנן הוא נוהגין להקל ומשום טפת דם שצריך לזרוק האיסור אין לאסור דהרי הרשב"א כתב בתשובה אין דם ביצים אסור אלא בעינו אבל אינו אוסר תערובתו ואע"ג דנוהגין כתשובת הרא"ש שכתב שכולן אסורים היינו דוקא בידוע שהיה דם במקום האסור אבל בספק סומכין אדברי הרשב"א ולכן כתב דאם הם טרופות מותרין הואיל ולא ידעינן היכן היה דם אבל ביצה אחת אסור כנ"ל טעמו וא"כ נ"ל דגם בנצלה או נתבשלה וכתב דנהגין לאסור היינו דוקא אותה ביצה אבל נתבשלה עם אחרים אין לאסור האחרים הואיל וגם באותה ביצה עצמה איכא לספוקי דלמא אינו על המקום האסור כן נ"ל אבל אם נתבשלה ויודע שהוא במקום האסור אוסר כל האחרות שנתבשלו עמו כמו שיתבאר לקמן סימן פ"ז : (ו) וכ"ה בהג"מ פ"ח דחמ"א בשם ר"י מקורביל ובא"ז הארוך דכן נוהגין : (ז) ואע"ג דלענין ביצים הטרופות נהגו כרא"ש היינו במקום דאיכא למיחש שהיה על הקשר דאז כל הביצה אסור ולכן אוסרים תערובתן דאיכא למ"ד דבנמצא על הקשר הוא אסור מדאורייתא ואפי' למ"ד שהוא מדרבנן מ"מ אסרו שמא הוא מרוקם אפרוח ולכן נאסר כל הביצה ולכן אסור ג"כ התערובות אבל בידוע שאין הביצה אסור אלא הדם דאז אין לחוש שהיה על הקשר אלא שאסרו הדם משום מראית עין יש לנהוג כמ"ש ב"י : (ח) וכ"כ בא"ז הארוך

דלכתחלה

פרישה

(יב) כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה כלל כ' סי' כ"ד ביצים הטרופים בקערה כו' פירוש שטרף קליפתן והוציאן לחוץ והחלבון נתפשט מאליו והחלמון עומד במקומו ולכן היה ניכר על איזה חלמון מהם הדם ויכולין ליטול הדם עם אותו החלמון וכן משמע מדברי הגהות מרדכי הביאה ב"י שכתב ביצים שבורות יחד ולא טרופות כו' שלשון שבורות משמע שקליפתן שבורות ועדיין הן בתוכן וקרי להן שבורות ולא טרופות דמשמע שאם הוציאם חוץ לקליפתן הוי טרופות ולא כמו שהבין ב"י טרופות הר"ל שטרפו הביצים בקערה לאחר שהוציאו אותן מקליפתן ועד"ל : (יג) ונמצא דם על החלמון של כו' כל"ל והטעם שאסר שמא"ש אלא נמצא הדם על קשר החלבון חיישינן שמא על הקשר החלבון הוה ונתפשט ובא על החלמון אבל לא חיישינן שמא היה על קשר החלמון מתחלה ובא לכאן כיון שהוא עב אינו זז ממקומו כ"כ הרא"ש הטעם בתשובה והוא כשיטת רש"י ורבינו קצר בדברי הרא"ש ולא הביא דברי הרא"ש שכתב זה הטעם משום דרבינו כתב כאן בשם הרא"ש שהוא מחמיר כדעת הגאונים ולפי דעת הגאונים א"צ להביא טעמא דבכל מקום שנמצא דם על החלמון הביצה אסורה (ועי' בת"ח כלל ס"ב סעיף ג' עכ"ה) : (יד) ביצים המוזרות כו' אפי' ישבה התרנגולת עליה עד שמוזרים פי' מוזרת כתב הר"ן שהוא מלשון טויה שכשהבצים עומדין זמן מרובה נפסדין ונעכרין ונטוין כחוט כ"י : (טו) מותרות לאוכלם וזורק הדם פי' אפילו נמצא על קשר חלמון שלם דהואיל שאינם מזכר אין [illegible] לכשמרקם [illegible] הגמרא ע' א"ט דף ס"ד ע"ב

מ"ד

דרישה

[ד] כתב אבי אדוני הרא"ש ז"ל בתשובה ביצים הטרופים בקערה וכו' כתב ב"י וז"ל ויש לדקדק אם היו טרופות היאך יכולה האשה ליקח החלמון שעליו הקורט דם ולזרקו הרי טרוף ומעורב היה וי"ל שאחר שהתחילה לטרפה ראתה הדם על אותו חלמון שעדיין היה שלם ואפ"ה חש הרא"ש שמא דם זה היה בקשר החלבון וחוצה לו כו' ע"ש והנה ב"י כתב כן לפי מה שהוא מפרש הטרופים היינו שנטרפו לאחר שניטל קליפתן מעליהן והוצרך לדחוק ולומר שכולן נטרפו חוץ מזאת ואין הלשון סובל זה הפירוש שכתב ביצים הטרופים סתם דמשמע כולן שוים בזה שנטרפו יחד ועוד שהלשון שאמר ונמצא בחלמון של אחת מהן משמע שהיו עם יותר שלימות אלא שלא נמצא דם רק על אחת מהן ולפי מ"ש בפרישה א"ש דלק"מ · (כתוב בהגהות מרדכי ביצים שבורות יחד ולא טרופות נמצא דם באחד מהן בקערה יקח הכשרים כל אחד ואחד מהן בפני עצמו וישאר אותה אשר יש בה הדם בקערה שא"א ליקח הכל מעם חברתה שלא ישאר בתחתון מן העליון קימעא כו' ועפ"ד מ"ש א"ש וע"ש ס"ק י"ב שהשבורות משמע שקליפתן שבורות ועדיין הן בתוכן עכ"ה :) [ה] מותרות לאוכלם וזורק הדם הטעם כתבתי בפרישה וכתב הרשב"א מ"מ אין ללמוד

מכאן

לאורויי דאפילו דאית בה תרתי ריעותא דנעשה מוזרת ואית בה נמי דם זורק את הדם ואוכל את השאר וה"מ להדיא בתוספתא הביאוה התוס' בד"ה גיעולי ביצים ואיכא למידק אמאי פי' רש"י וכן רבינו בצים מוזרות שאינן של זכר כו' אפי' הם של זכר נמי שריין אי לא נמצא בהם דם וכן פי' הר"ן וז"ל דלא שכיחי ביצי מוזרות שהם של זכר בלתי קורע דם ורש"י מילתא דשכיחא נקט בפירושו:

ודם דגים כו' בכריתות פ' דם שחיטה מימרא דרבי ומסקנא דגמרא הביאו הרי"ף והרא"ש פרק כ"ה אפיסקא הלב קורעו כו' והרמב"ם בפ"ו מהמ"א כת' בסתם דם דגים וחגבי' טהורין מותר לאכלו ואפי' כנסו בכלי ושתהו מותר ולא כתב דאינו מותר אא"כ יש שם קשקשים אפשר דס"ל להרמב"ם דהשיא שינויא אינו אלא לדחות הקושי' דלא קשיא אדרב מיהי אנן לא קי"ל כרב אלא כפשטא דברייתא דם דגים ודם חגבי' מותר ואפי' לכתחלה דמשמע אפי' אין שם קשקשים דאם יש שם קשקשים מאי רבותא דקתני אפי' לכתחלה וה"ה נדחק ליישב בדרך אחר ומה שכתבתי הוא דרכו של הרמב"ם בהרבה מקומות דפוסק כסתמא דמתני' ודברייתא והשינויא לא סמכינן דשינויא אינו אלא לדחות הקושי' אפי' בדרך רחוק ודחוק דוק ותשכח מיהו אנן קי"ל כהרי"ף והרא"ש והראב"ד והרשב"א והר"ן דכולהו ס"ל דהך שינויא אליבא דרב הילכתא היא ומהרש"ל למד מכאן דאסור לאכול בשר עוף בחלב שעושין משקדים אלא א"כ הניחו מן השקדים אצלו משום מראית העין ומהר"ם איסרלש דחה ואמר דשאני דם שהוא איסור כרת משא"כ באיסור בשר עוף בחלב דאינו אלא דרבנן וכן המנהג פשוט להתירו עכ"ל וכ"כ בת"ח סוף כלל ס"ב ולקמן סימן פ"ז בש"ע ס"ג ולי נראה דברי מהרש"ל עיקר דאף באיסור דרבנן חיישינן למראית העין בפרהסיא אלא דאף בצינעא לא אסרו אלא באיסורא דאורייתא וע"ל בס"ס רל"ח ועוד דלקמן בסימן פ"ז כתבנו דקי"ל כרבנן דר"ע דבשר עוף בחלב אסור דאורייתא שכן פסקו התוס' ע"ש: **ודם** אדם כו' ג"ז בכריתות שם הביאו הרי"ף והרא"ש פ' כ"ה ועיין בסוגיא דפ' אע"פ (ד' ס'):

סז בדם בהמה וחיה נמי כו' כלומר תחלה אמר דדם דגים וחגבים וביצים מותרים וכאן אמר דבבהמה וחיה נמי יש דמים מותרים דאין איסור כרת אלא בדם הנפש שהנשמה תלויה בו ויוצאה בו כו' ואין איסור לא תעשה אלא בדם האיברים שפירש ממקומו למקום אחר וה"א ריש פרק דם שחיטה דאין כרת אלא בדם הנפש אבל שאר דם אינו אלא בל"ת וס"ל להרשב"א דדם האברים אעפ"י שלא יצא אלא דפירש ממקום למקום נמי לוקין עליו ודלא כהרא"ה שחלק עליו ע"ש בת"ה הארוך וכן היא דעת רבינו מיהו בשובר מפרקתה דאיבעיא לן ולא איפשיטא אין לוקין עליו אלא דבאיסור מלקות הוא עומד עליו מספק:

ומ"ש או שנצרר בחתיכה כו' כך הוא לשון הרשב"א בת"ה בית ג' ריש שער שלישי ונצרר היינו אומצא דאסמיק שע"י הכאות שהכו אותה נצרר הדם דנעקר לצאת ונצרר א"כ ה"ל דם האברים שפירש או שפירש ממקומו כו' כגון השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה א"נ כגון שלא שחט הורידין דלשם נמי פירש ממקומו כו': **וכיון** שמותר כו' כ"כ התוס' פ"ק דחולין (דף י"ד) וכ"כ הרא"ש שם: ומ"ש ובלבד שלא יהא בו מהחוטין כו' כ"כ הרשב"א בת"ה לשם: ומ"ש ע"ש הרמב"ם הוא בפ"ו מהמ"א: ומ"ש

[ו] ודם דגים אע"פ שהוא מותר אם קבצו בכלי (ט) אסור משום מראית עין לפיכך אם ניכר שהוא מדגים כגון שיש בו קשקשים מותר ודם אדם אם פירש ממנו אסור ג"כ משום מראית עין לפיכך אם נשך הככר בשיניו ויצא דם משיניו ע"ג הככר צריך לגררו אבל שבין השינים מוצצו:

סז בדם (א) בהמה וחיה נמי אין איסור כרת אלא בדם הנפש שהנשמה יוצא בו אבל דם האברים מותר והני מילי בשלא פירש מן האבר ויצא לחוץ (ב) אבל אם פירש מן האבר ויצא לחוץ או שנצרר בחתיכה [א] או שפירש ממקומו ונתעורר לצאת ונבלע במקום אחר אסור ולוקין עליו וכיון שמותר כל זמן שלא פירש לפיכך מותר לאכול בשר חי בלא מליחה ובלבד שלא יהא מהחוטין שדם בהם שהדם שבחוטין הוא ככנוס ועומד בכלי ואסור (ג) והרמב"ם כתב הרוצה לאכול בשר חי מולחו ומדיחו יפה יפה

אע"פ שאינם יכולות ליבדק וכתבו רבינו בסימן פ"ו דין ביצה שיש בו אפרוח או דם שנתבשל עם ביצים המותרות או עם התבשיל של היתר כתב ג"כ רבי' בסי' פ"ו:

ודם דגים אע"פ שהוא מותר אם קבצו בכלי אסור וכו' בכריתות פרק דם שחיטה (כא:) אמר רב דם דגים שכנסו אסור מיתיבי דם דגים וחגבים מותר ואפילו לכתחלה ההוא בשלא כנסו דכוותה גבי מהלכי שתים בשלא כנסו מי אסור והתניא דם שעל גבי ככר גוררו וכו' אלא כי תניא ההוא מתני' דאית ביה קשקשים כי קאמר רב אסור דלית ביה קשקשים ופרש"י שכנסו. בכלי: אסור. דמיחלף בדם בהמה והרואה אומר מותר לאכול דם: דאית ביה. בדם: קשקשי'. מותר לכתחלה דלא אתי לאיחלופי בדם בהמה חיה ועוף וכ"כ הר"ן בפרק כל הבשר וכ"פ הרשב"א אבל הרמב"ם כתב בפ"ו מהמ"א דם דגים וחגבים טהורים מותר לאוכלו ואפי' כנסו בכלי ושתהו מותר וזה תימה שנראה שפסק דלא כרב וכיון דבגמרא חזינן דליכא מאן דפליג עליה משמע ודאי דהלכתא כותיה וכבר השיגו הראב"ד וה"ה כתב דאפשר לומר שהרמב"ם סובר דהא דקאמר ההיא מתניתא דאית ביה קשקשים וכו' ה"פ ההוא מתניתא בדגים טהורים דאית בהו קשקשים ודרב בדגים טמאים דלית בהו קשקשים ואע"פ שאין בו חיוב דם אסור הוא והרי הוא כחלב בהמה טמאה ואין לוקין עליו ובאמת שאין הלשון נאות לזה הכל"ל מתניתא בטהורים ודרב בטמאים עכ"ל: ודם אדם אם פירש ממנו אסור ג"כ משום מראית העין לפיכך אם נשך הככר בשיניו ויצא דם משיניו וכו' עד סוף הסימן בכריתות פרק דם שחיטה (שם) ובפרק אע"פ (ס') וכתבוהו הרי"ף והרא"ש בפרק כל הבשר:

סז בדם בהמה וחיה נמי אין איסור כרת אלא בדם הנפש שהנשמה יוצאה בו אבל דם האברים מותר והני מילי שלא פירש מן האבר וכו' בכריתות פרק דם שחיטה (כא ׳) תניא דדם האברים אינו אלא בלא תעשה ואוקמא כדפירש ומן הראוי ה"ל לרבינו לכתוב בדם בהמה וחיה נמי אין אסור כרת אלא בדם הנפש שהנשמה יוצאה בו אבל דם האברים אינו אלא לא תעשה וה"מ כשפירש אבל אם לא פירש מותר אלא שלפי שהזכיר בסימן הקודם דדם דגים וחגבים וביצים מותרים בא לומר פה דגם בדם בהמה וחיה יש דמים המותרים ולפיכך הוצרך להתחיל בהיתר דם האברים: ומ"ש או שנצרר בחתיכה ללמד מדין אומצא דאסמיק שיתבאר בסמוך: ומ"ש או שפירש ממקומו ונתעורר לצאת ונבלע במקום אחר ללמד מדין שובר מפרקתה של בהמה שיתבאר בסמוך ואע"ג דגבי אומצא דאסמיק וגבי שובר מפרקתה של בהמה לא אשכחן בהדיא שילקו עליהם משמע לרבינו דכיון דאסרינן להו משום דחשיב כפירש וקי"ל דדם האברים שפירש לוקין עליו הני נמי לקי עלייהו וכ"כ הרשב"א בס' ת"ה כ' הרא"ש בתשובותיו בכלל כ' בשאלה א' ששאל מהרשב"א שהוא סובר דדם הפורש ממקום למקום בתוך הבשר ולא יצא לחוץ שאינו אסור אלא הרי הוא כדם האברים שלא פירש וכן פי' רבינו שמשון בפ"ק דחולין ומצאתי בתשובת הרשב"א סימן תס"ו שהשיבו איני דן להתיר דבגמרא קאי בתיקו דגרסינן בפרק כל הבשר (ד' קי"ג) השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה וכו' ואיבעיא להו גוזל את הרבים משום דמבליע דם באברים ומכביד את הבשר ואי בעי למיכל מינה באומנא אכיל או דילמא גוזל את הרבים ומבליע נמי דם באברים ואי בעי למיכל מיניה באומנא אסור וקיימא בתיקו אלמא אע"פ שלא פירש לחוץ אלא בתוך הבשר ממקום למקום בתוך האברים חשיב כיוצא לחוץ מן הספק דהא קאי בתיקו עכ"ל: וכיון שמותר כל זמן שלא פירש לפיכך מותר לאכול בשר חי בלא מליחה בלבד שלא יהיה בו מהחוטין שדם בהם וכולי כ"כ התוספות והרא"ש והר"ן בפ"ק דחולין (יד ׳) גבי השוחט בשבת וביו"ה והביאו כמה ראיות לדבר וכך פסק סמ"ג וכך כתב הרשב"א בת"ה וכתב ה"ה שכן דעת קצת מפרשים ודקדקו כן מההיא דהשובר מפרקתה של בהמה שיתבאר בסמוך וכתב שכן דעת הראב"ד והרמב"ם וכ"כ רב אחא ז"ל וכ"כ עוד הר"ן בר"ס ג"ה גבי הא דקאמר התם דחוטי היד אסורים משום דם ומיהו נראה מדברי הר"ן בפ"ק דהדחה מיהא בעי ומשמע דהיינו משום דם שע"פ הבשר ואם מותר לאכול בלא מליחה עוף חי שלם כתב רבינו בסימן ע"ו והרמב"ם כתב בפ"ו מהמ"א הרוצה לאכול בשר חי מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה ואח"כ יאכל וכ"ל שמפרש ההיא דשובר מפרקתה של בהמה בענין דלא ילפינן מינה דשרי לאכול בשר חי בלא מליחה וכמו שאכתוב בסמוך וכתב ה"ה יש מן המפרשים חלוקים בזה ואוסרים שדם האברים כל זמן שלא פירש מותר וזה דעת הראב"ד בהשגות עכ"ל ומהר"י ן' חביב כתב שנראה שדברי הרמב"ם סותרים זה את זה שכתב שם שאם חלט בשר חי בחומץ מותר לאוכלו כשהוא חי ומשמע דטעמא משום דדם האברים שלא פירש מותר והאריך ביישוב דבר זה והעולה מדבריו הוא דסבר הרמב"ם דם האברים שלא פירש מותר כדמוכח ההיא דחליטה ואפ"ה הצריך בבשר חי מליחה משום דבכל בשר שיחתך יש לחוש שמא התחיל להתפרד קצת דם מהאברים ולכך צריך מליחה ומיהו א"צ לשהות במלחו כמו לקדרה אלא מליחה דרך עראי כמו לצלי אלא שבבשר החי צריך הדחה יפה אח"כ ובצלי א"צ הדחה משום דנורא משאב שאיב ע"כ וק"ל שהרמב"ם כתב מולחו יפה יפה ופשט לשון זה משמע דמליחה יפה בעית כמו לקדירה

דרכי משה

דלכתחילה נוהגין לבודקן ביום אבל בלילה או בדיעבד אין לחוש עכ"ל (ט) וכב"מ פ"ו מה' מ"א יראה שמכאן אנו לומדים שאין דמים אלו אוסרין ע"י תערובת שהרי הן עצמן מותרים כשיש בהן הוכחה כ"ש תערובתו כ"כ הרשב"א ופשוט הוא ושמעתי שמהר"ר שלמה לוריא למד מכאן לאסור בשר עוף בחלב שקדים אא"כ הניח מן השקדים אצלו משום מראית

דרישה

מכאן היתר לביצה בת יומא שנמצא בה דם דכיון שסופה ראויה לגדל אפרוח לא פלוג רבנן וכן המנהג שלא לחלק בין בן יומא לשאינו בן יומא: [ו] ודם דגים כו' אם ניכר שהוא מדגים כגון שיש בו קשקשים מותר וא"ת גבי דם שנמצא על קשר חלבון ולא נתפשט חוצה לו או בשאר מקום בחלבון שלא על הקשר אמאי אמרינן דזורק הדם ולא אמרינן שהביצה מוכח עליו שדם ביצה הוא ולשתרי כיון שאינו מרוקם לאפרוח מיהו תירץ רשב"א דכיון שאינו בביצה דם שאסור מן התורה החמירו על כל דם שבה והרב המגיד תירץ דאף להרמב"ם ושאר המפרשים שסוברים שאינו אסור דם אלא מדרבנן כיון שזו הביצה מעוף שדמו אסור מן התורה גזרו אף בדם ביצה ומכאן ראיה קצת דלמ"ד שאין דם הביצה אוסר אלא מדרבנן אפי' בהתחיל להתרקם נמי אינו אסור אלא מדרבנן דאי מן התורה אסור בהתחיל להתרקם ל"ל להרב המגיד לתלות הטעם הואיל ודם העוף אסור מן התורה גזרו על דם ביצה ליתא הואיל ובהתחיל להתרקם אסיר מן התורה גזרו גם על לא התחיל להתרקם אלא ודאי אף בהתחיל להתרקם אינו אסור אלא דרבנן (וע"ל סק"ס):

סי' סז [א] או שפירש ממקומו ונתעורר לצאת ונבלע כו' בפרק כל הבשר אמר שמואל משום רבי חייא השובר מפרקת של בהמה קודם שתצא נפשה הרי זה מכביד את הבשר וגוזל את הבריות ומבליע דם באיברים איבעיא להו האי קאמר מכביד את הבשר וגוזל את הבריות משום דמבליע דם באיברים הא לדידיה שפיר דמי או דלמא לדידיה נמי אסור תיקו ופירש"י הא לדידיה דליכא משום גזילה שרי לפי שסופו מוזר ויוצא ע"י מליחה או דילמא לדידיה נמי אסור ותרתי איסורי קא חשיב חדא דגוזל את הבריות ואידך דמבליע דם ושוב אינו יוצא ואוכל דם והרי"ף והרא"ש גרסי איבעיא להו הואיל ומבליע דם באברים מי שרי לאיכל מיניה באומצא או לא תיקו. וקי"ל כל תיקו דאיסורא לחומרא וכתב ב"י ואע"ג דגבי אומצא דאסמיק

פרישה

ת"ר גיעולי ביצים מותרות ביצים מוזרות כמה סיפס תאכלם נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר א"ר ירמיה והוא שנמצא על הקשר כו' תני דוסתאי ל"ש אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על החלמון שלה אפי' ביצה אסורה וכנה הגמרא מוכח דמ"ש בסיפא נמצא עליה קורט דם לא קאי אביצים דספקא מסרעא ולא מוזר דא"כ אפי' נמצא בחלמון לא הוה כל הביצה אסורה אלא דיני ביצים נקט הברייתא ומזיל דין גיעולי ביצים מוזרות ידין אם נמצא בהן דם ורבי' כתב לפני זה דין ביצה שנמצא עליה דם שאנו ממירין כו' וכאן בא ללמדינו דין בבי' מוזרות דמותר לאוכלם ואגב אשמעינן דאפי' במוזרות דספקא מסרעא דבודאי לא בא כדם מסבר אפ"ה צריך לזרוק הדם הנמצא בה אבל לענין ביצה עצמה לא הוצרך לכתוב דספקא מסרעא דאפי' לא ספקא מסרעא נמי אלא בחיים מוזר ונעשים מוזרות אפ"כ כתב הר"ן דמותר לאכלה ודייק לה דכמו דדין גיעול ודין נמצא עליה דם קאי נמי אביצה שהוא מוזר כן נמי דין ביצה מוזרת בכל ענין מותר אלא דרבותא דזורק הדם נקטה רבינו בספקא מסרעא וק"ל ועד"ר:

סי' סז (א) בדם בהמה וחיה נמי לשון ב"י מן הראוי ה"ל לרבינו לכתוב בדם בהמה וחיה נמי אין איסור כרת אלא בדם הנפש שהנפש יוצאה בו אבל בדם האיברים אינו אלא לא תעשה וה"מ כשפירש אבל אם לא פירש מותר אלא שלפי שהזכיר בסימן הקודם דדם דגים וחגבים וביצים מותרים בא לומר פה דגם בדם בהמה וחיה יש דמים המותרים ולפיכך הקדים שריותא דדם לגמרי לדין איסור להו דדם האיברים עכ"ל. ובזה מיושב ג"כ לשון נמי דכתב רבי' שכתב בדם בהמה וחיה נמי אין שום כרת כו' דלכאורה קשה חיוב כרת מאן דכר שמיה אבל השתא א"ש דקאי על מה שהזכיר לפני זה היתר דגים וחגבים וביצים ואדם בין שיניו וקאמר דאפי' בדם בהמה נמי לפעמים מותר לגמרי וק"ל: (ב) אבל אם פירש וכו' עד אסור ולוקין עליו דע שדם האברים שפירש ממקומו ונתעורר לצאת ונבלע במקום אחר נלמד מדין מפרקת שהוא איבעיא ולא אפשיטא דלחומרא כמ"ש בדרישה והנה מ"ש רבי' אסור ולוקין עליו לאו אכולהו קאי מ"ש לוקין שסברי דם האיברים שפירש ממקומו נלמד מאיבעיא דלא אפשיטא ולחומרא מש"ה אסרינן ליה ומנ"ל לומר דלוקין ועוד דאין כוונת רבינו על המלקות שהרי אין לוקין בזמן הזה אלא אדלעיל קאי שכתב דם האיברים שלא פירש מותר וע"ז כתב ואם פירש יש בו איסור ומלקות ר"ל יש מהם אוסרין ויש מהן שלוקין ועוד שגם בדם שנתעורר לצאת יש דעת סוברים לומר שלוקין לפי דעת הסוברים דלמא לדידיה נמי אסור ומש"ה כתב רבי' אסיר ולוקין עליו ולא כתב לוקין עליו ומינה נשמע שהוא אסור אלא שמחולקין הן בדינם יש מהם אוסרין ויש מהן לוקין ועד"ר (ג) והרמב"ם כתב הרוצה לאכול בשר חי מולחו אע"פ שכתב שם שאם היה חלוט בחומץ א"צ מליחה ומותר לאוכלה כשהוא חי תירץ ב"י דהרמב"ם סובר כל חתיכה שראוי לצאת ממנה

יפה יפה ולא נהירא [ג] **השובר** מפרקתה של בהמה אסור לאכול מבשרה חי אא"כ מולחו יפה לפי שהדם מתעורר לצאת בשעת שחיטה וכששובר מפרקתה אינה יכולה לזנק להוציאו וחוזר ונבלע באברים אבל ע"י מליחה מותר אפילו לקדרה ובעל העיטור כתב דאפילו במליחה אסור שאין המלח מפליטו (ד) ונשאר בו מדם הנפש ואסור (ה) וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן נצרר הדם מחמת מכה אסור לבשלו עד שיחתוך המקום וימלחנו יפה שכיון שנצרר הדם אין

לקדירה ולא סגי במליחה דרך ערמי כמו לצלי וליישב דברי הרמב"ם כ"ל דס"ל דדם האברים אע"פ שלא פירש אסור אם הוא ראוי לפרוש אבל כשחלטו בחומץ תלמת נמית ושוב אינו ראוי לפרוש ומ"ה שרי: **השובר** מפרקתה של בהמה אסור לאכול תבשרה וכולי בפרק כל הבשר (קי"ג) אמר שמואל משום רבי חייא השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה ה"ז מכביד את הבשר וגוזל את הבריות ומבליע דם באברים איבעיא להו היכי קאמר מכביד את הבשר וגוזל את הבריות משום דמבליע דם באברים הא לדידיה שפיר דמי או דילמא לדידיה נמי אסור תיקו ופרש"י הא לדידיה. דליכא משום גזילה שרי לפי שהוא חוזר ויוצא ע"י מלח. או דילמא לדידיה נמי אסור. ותרתי איסורי קא חשיב חדא דגוזל את הבריות וחדא דמבליע דם ושוב אינו יוצא ואוכל דם אבל הרי"ף והרא"ש גורסין איבעיא להו הואיל ומבליע דם באברים מי שרי למיכל מיניה באומצא או לא תיקו וקי"ל כל תיקו דאיסורא לחומרא ולגירסא זו הסכימו הרשב"א והר"ן וכתב הרשב"א שכן הכריע הרמב"ן ז"ל וכתב הר"ן דלפי גירסא זו דוקא באומצא דהיינו חי בלא מליחה הוא דמיבעיא לן אבל בצלי א"נ לקדרה ע"י מליחה פשיטא דשרי דנורא שאיב ומליחה מפיק ליה שאע"פ שאין לו כח להוציא דם הנבלע הכא ממקום אחר מוציא הוא את זה וכתב הרשב"א וסלקא בתיקו ובאומצא מיהא אסור ובצלי נמי עד שנצלה כל צרכו דאי לא נצלה כל צרכו הוה ליה כאומצא אלא שתמיהא לי דהא דאיבעיא לן אי שרי למיכל מיניה באומצא בבשר דלית ביה מוטי קא מיבעיא לן דאי באית ביה מוטי אפילו בלא שבר מפרקתה אסור באומצא ואם כן אפי' באומצא אמאי אסור דהא דם באברים שלא פירש שרי וי"ל דבשעת השחיטה דם האברים מתנודד ממקומו לצאת דרך בית השחיטה וכששובר מפרקתה הדם חוזר ונבלע בבשר והו"ל דם שפירש ממקום זה ונבלע במקום זה עכ"ל ומדאיבעיא לן בשובר מפרקתה אי שרי למיכל מיניה באומצא למדו המפרשים דכל שלא שיבר מפרקתה שרי למיכל מינה באומצא בלא מליחה וכמו שנתבאר בסמוך והרמב"ם אע"פ שנראה שגורס כגרסת הרי"ף אינו סובר היתר זה ולפיכך פירש דהא דאיבעיא לן אי שרי למיכל מיניה באומצא ע"י חליטה בחומץ הוא דאיבעיא לן דכל שלא שובר מפרקת מתרא שרי על ידי חליטה כמו שיתבאר בסימן זה אבל שלא ע"י חליטה לא מיבעיא לן כלל דאפילו לא שבר מפרקתה אסור בלא מליחה שכתב בפ"ו מהמ"א וז"ל השובר מפרקת בהמה קודם שתצא נפשה הרי הדם נבלע באברים ואסור לאכול ממנה בשר חי ואפילו חלטו אלא כיצד יעשה יחתוך החתיכה וימלח יפה יפה ואח"כ יבשל או יצלה עכ"ל: ומ"ש רבינו בשם בעל העיטור טעמו לפי שהוא גורס כגירסת רש"י דלפי אותה גירסא אפי' לצלי וע"י מליחה איבעיא לן דדילמא שוב אינו יוצא ואסור וכמ"ש הר"ן לפי אותה גירסא: ומ"ש וא"א ז"ל לא כ"כ היינו מדגרים מי שרי למיכל מינה באומצא כדגרים הרי"ף ז"ל (א) כתב בהגהות אשיר"י דווקא שובר המפרקת כי מחמת יסורי שבירה אין בה כח להתאנח ולהוציא דם אבל חותך לא אסיר (ב) כתב בשבלי הלקט על הא דשובר מפרקתה של בהמה מכאן שאסור לקרב מיתת הבהמה לאחר השחיטה ע"י הושטת סכין בלבה מפני שמתה ואין בה כח להתאנח ולהוציא דמה והרי הוא נבלע באברים (ג):

נצרר הדם מחמת מכה אסור לבשלו וכו' בפג"ה (לג:) האי אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה ואפי' לקדרה שפיר דמי תלייה בשפוד מידב דייב ושרי אותביה אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא וכן ביעי וכן מוזרקי ואיפסיקא הלכתא כמאן דשרי ופי' הר"ן אומצא דאסמיק בשר שהוא אדום ביותר וניכר שהדם נצרר בתוכו וכתב ה"ה בפ"ו מהמ"א שכך פירשו רוב המפרשים דאומצא דאסמיק היינו חתיכה שנצרר בה הדם מחמת מכה ואותו דם מובלע ואינו יוצא אלא על ידי חיתוך ומליחה וכ"כ הראב"ד ז"ל בהשגות וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל עכ"ל והרמב"ם כתב בשר שהאדים וכן ביצי בהמה וחיה בקליפה שעליהן וכן העורף שבו המזרקים שהם מלאים דם אם חתכן ומלחן כדת מותר לבשלן ואם לא חתכן וצלאן בשפוד ותלה העורף ופיו למטה או שצלאן כולן על הגחלים הרי אלו מותרים עכ"ל ודבריו מבוארים כדברי המפרשים ולא כדסבר ה"ה דלענין חלטו בחומץ מפרש לה הרמב"ם וזה אינו שאע"פ שכתב קודם לכן בסמוך לזה דין חתיכה שהאדימה בתוך החומץ הא דבשר שהאדימו אינו ענין לו אלא מילתא באפיה נפשה היא

ומ"ש ול"נ אפשר ליישב דעת הרמב"ם דמתניתא בפ"ב דחולין (דף ל"ד) הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה כו' ותו קאמרינן התם הרוצה שיבריא חותך כו' ס"ל להרמב"ם דלא מיירי לא לקדרה ולא לצלי דהא בפרק כ"ה גבי השובר מפרקתה לפי גירסת הרי"ף והרמב"ם שמעינן דבאומצא דהיינו חי בלא מליחה הוא דאסור מספק כמ"ש בסמוך ומשמע אבל ע"י מליחה שרי אפי' לקדרה וכ"ש לצלי וא"כ הכא בחותך כזית בשר מבית השחיטה לא איצטריך לאורויי דמולחו יפה יפה לקדרה דהא פשיטא היא ולצלי ודאי לא איצטריך מליחה דאפילו אומצא דאסמיק אסיקנא דשרי אגומרי בלא חתיכה ומליחה כ"ש בחותך כזית בשר מבית השחיט' אלא בע"כ איצטריך דאפי' לאוכלו חי נמי צריך למולחו יפה יפה ולאו דוקא מבית השחיטה אלא מילתא דשכיחא נקט דהרוצה שיבריא חותך מבית השחיטה ואוכלו חי וצריך למלוח יפה יפה וה"ה שאר בשר נמי הרוצה לאוכלו חי צריך למולחו יפה יפה וכ"כ במגדל עוז ע"ש הר"א ממיץ והוא הנכון ודלא כמה שנדחקו מהר"י אביב ז"ל והרב ב"י עיין עליהם ואעפ"י שהתוס' פי' ההיא דהרוצה לאכול כו' דמיירי בלקדרה א"נ לצלי כו' איכא אילו לשיטתם דבשר חי לא צריך מליחה אבל הרמב"ם תפס לו שיטה אחרת וכדפרי' ולדידיה הויא דהשובר מפרקתה דאסור לאכול באומצא אפי' בחליטה אסור והכי מפרש להדיא בדברי הרמב"ם לשם: השובר מפרקתה כו' בפרק כ"ה (דף קי"ג) קמיבעיא לן בשובר מפרקתה של בהמה הואיל ומבליע הדם באברים מי שרי למיכל מיניה באומצא או לא וסלקא בתיקו וקי"ל כל תיקו דאיסורא לחומרא כך היא גיר' הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ומשמע להדיא לפי גי' זו דדוקא באומצא דהיינו חי בלא מליחה הוא דמיבעיא לן אבל לקדרה וע"י מליחה או לצלי פשיטא דשרי וכך הם דברי רבינו והא דכתב רבינו דבמליחה בלא חתיכה סגי ושרי אפי' לקדרה ומשמע דלצלי לא בעי לא חתיכה ולא מליחה דלא גרע מנצרר דם מחמת מכה דשרי לצלי בלא חתיכה ומליחה אין כן דעת הרמב"ם אלא בעי חתיכה ומליחה אפי' לצלי ע"ש בפ"ו מהמ"א וה"כ:

ומ"ש בשם ב"ה הוא לפי שגורס כגי' רש"י דאף לצלי וע"י מליחה קמיבעי' לן וכיון דאסיקנא בתיקו אזלינן לחומרא וא"ל אמאי לא הביא רבינו חומרא זו ע"ש רש"י ואפשר דס"ט דברש"י אפשר לפרש דדעתו דדוקא לקדרה לא תהני מליחה אבל לצלי מודה דשרי אבל ב"ה כתב דאפילו לצלי אסור ואפי' במליחה · ומ"ש ונשאר בו מדם הנפש פי' וגדול עונש שלו דאית ביה כרת וה"ה אפי' לא היה נשאר דם הנפש אסור ג"כ מן התורה אלא האמת נקט: **ומ"ש** וא"א הרא"ש לא כתב כן הוא מדהביא בפסקיו גיר' הרי"ף ולא הזכיר גי' רש"י אלמא דלא ס"ל כרש"י להחמיר בזה ואיכא למידק דבתשובת הרא"ש כלל כ' דין י"ז בשאלה ששאל מהרשב"א כתב שהוא סובר דדם האברים שפי' ממקום למקום ולא פי' ויצא לחוץ לא מקרי דם האברים שפי' וכן פי' רבי' שמשון פ"ק דחולין והוא מ"ש התוס' (בדף י"ד) בד"ה ונסבין וכ"כ גם הרא"ש לשם בפסקיו והא דאמר בפרק כ"ה (דף קי"ג) חדא נמי פריש מהאי גיסא ובלע בהאי גיסא פירש רבינו שמשון דפריש מהאי גיסא דקאמר היינו שפי' לגמרי לחוץ ובלע אידך גיסא והוא מ"ש התוס' בר"פ כ"ה בסוף ד"ה האי מולייתא והשתא קשה הלא למאי שתופס הרא"ש גירסת הרי"ף בשובר מפרקתה של בהמה אסור באומצא מספק אע"פ שלא יצא לחוץ וכך תפס עליו הרשב"א בתשובה סי' תס"ו כשהשיב לשאלתו זו אבל אתוס' ל"ק ולא מידי דאינהו סברי כגירס' רש"י דלא קא מבעיא לן בשובר מפרקת' אלא לקדרה והתם ודאי אסור מספק דשמא אין כל דמו יוצא ע"י מליחה וע"י בישול הוא יוצא לחוץ ואסור אבל חי שרי לאוכלו אפילו פי' ממקום למקום כיון שלא יצא לחוץ אלא להרא"ש קשיא וי"ל דלא אמר הרא"ש דלא מקרי דם האברים שפי' אלא היכא שפי' לגמרי ויצא לחוץ אבל כשפי' ממקום למקום בשעת מליחה וצלייה זה ודאי לא חשיב פי' מה שהולך בתוך החתיכה מצד זה לצד זה ע"י מליחה וצלייה דכך הוא דרכו ולא ניתנה תורה למלאכי השרת אבל דם שפי' ממקום למקום בתוך החתיכה שלא ע"י מליחה וצלייה אלא ע"י ששבר מפרקתה א"נ אומצא דאסמיק א"נ ע"י שלא שחט הורידין הני ודאי כיון שהדם היה נעקר לצאת והיה יוצא לחוץ אי לאו דשבר מפרקתה או שלא שחט הורידין או אומצא דאסמיק דהשתא פירש ממקומו ונבלע במקום אחר ביחד וה"ל כאילו הוי מכונס בכלי זה ודאי חשוב כפירש לחוץ והרשב"א ז"ל לא דק בדברי הרא"ש חשב שהיה דן דלעולם לא חשיב פי' אלא כיצא לחוץ א"כ לא בא הרשב"א אלא לשורר את הרא"ש דיש לחלק בדבר ולפי האמת גם הרא"ש ז"ל הכי ס"ל וכדפרי' וע"ל בסימן ס"ט בדין בשר שנתבשל בלא מליחה ובמ"ש לשם בס"ד . ואכתי א"ל אמאי לא כתב רבינו בהדיא דבנצרר הדם מחמת מכה א"כ לא שחט הורידין דאסור לאכלו חי כמ"ש בהדיא אבל השובר מפרקתה ואבל בשר שנתנוהו בחומץ כו' וי"ל דנמשך אחר התלמוד דלא קמיירי בלאוכלו חי אלא בשובר מפרקתה ובשר שנתנוהו בחומץ אבל מדינא דם שנצרר מחמת מכה או לא שחט הורידין אסור לאוכלו חי בהכי"ש ועוד דבתחלת דבריו בסימן זה שכתב או שנצרר בחתיכה או שפי' ממקומו כו' בכלל זה נמי היכ' שנצרר מחמת מכה או שפירש ממקומו ע"י שלא שחט הורידין וכמו שכתבתי בסמוך ועוד דחליטה בחומץ לא קרי ליה נצרר וכמ"ש א"כ נצרר הדם מחמת מכה ואם כן או שנצרר בחתיכה דקאמר היינו שנצרר מחמת מכה וקאמר דאסור ולוקין עליו אם אכלו חי: **כתב** בהג"ה אשיר"י ס"פ כ"ה דוקא שובר אבל חותך לא אסור וכבר כתבתי זה לעיל בהלכות דרסה ע"ש מרדכי בפ' השוחט (דף ל"ב) ומביאו רבינו בכלי שהיה דבעוף ששוהה למות מוטב שיכנה על הצואר בסכין וכו' דקנת הארוך דאף לרש"י חותך שרי וע"כ כ' רש"י קשה מאי מוטב הלא לרש"י אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה אלא לפי שיש גדולים שאוסרין אף ההכאה דדמי לשובר מפרקתה ורש"י ס"ל דחותך או מכה לא דמי לשובר ע"כ אמר מוטב שיכה וכו' ולא ישחוט המיעוט כיש גדולים דמתירין השהייה במיעוט בתרא דלדעת רש"י מוטב זה מזה: **נצרר** הדם כו' ר"פ כ"ה (דף ע"ד) האי אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה ואפי' לקדרה שפיר דמי תלייה בשפוד שרי תידה דייב דמא אותביה אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר תלמת נמית ומאן דשרי מישב שייב והלכתא מישב שייב וכן ביעי וכן מוזרקי ומשמע דה"פ שפדיה בשפודא אע"ג דלא חתכיה ומלחיה נקיבית השפוד חשיב כאילו חתכיה אבל באנחיה אגומרי דאפי' נקיבה ליכא ס"ל לרבינא תלמית נמית ואסור ולית הלכתא הכי ובפ' ג"ה (דף צ"ג) גרסינן תליא נמי בשפוד' דאיב דמא ופרש"י הואיל ותלוי שפיר דמי משמע דנקיבת השפוד לא חשיב כאילו חתכיה ולא שרי אלא משום דתלוי בשפוד דדאיב דמא משא"כ באנחיה אגומרי

דכיון

דרכי משה

מראית העין ואין הכרת כדבריו דשאני דם שהוא איסור כרת מה שאין כן בשר עוף בחלב דאינו אלא מדרבנן וכן המנהג פשוט להתיר וע"ל סימן פ"ז ס"ק ב' מדין זה :

סז (א) ובתא"ו נט"ו אות ד' דנכון להתיר : (ב) ובהר"ן ד' תרס"א דת"ה החותך בשר מבית השחיטה אסור לאוכלו חי אע"ג דבעלמא הוא דם האברים שלא פירש שרי הכא בעינן מליחה כיון דמבית השחיטה קא חתיך עד שלא תצא נפשה שהדם נעקר ממקומו ומתמצה דרך שם עכ"ל וכ"ה במרדכי ס"פ השוחט וכ"ה בתו' לג · : (ג) וז"ל בנימין זאב מצאתי תשובת גדול אחד מכאן שאסור לקרב מיתת הבהמה לאחר שחיטה ע"י הושטת הסכין בלבה כמו שעושין נכרים משום שמבליע דם באברים ומיהו אין הבשר

נאסר

פרישה

ממנה דם צריכה מליחה לאפוקי כשהוא נוטה ממתת חומץ שוב לא יפרש דם ממנה מ"ס פרו ומהג"ן פירץ בע"א דומקו ב"י ע"ש. (אינה יכולה לזנק פרש"י מתוך צרתה אין בה כח להתאנח ולהוציא דם עכ"ה) : (ד) ונשאר בו מדם הנפש אינו ר"ל דמשום דיש בו מדם הנפש החמירו בו טפי משאר דם דהא ילפינן מיניה הדין לאומצא דאסמיק ולדם האיברים שיצא ונבלע במקום אחר אף ואין שם דם הנפש וכה"ל אלא האמת קאמר דיש שם דם הנפש וטעמו דב"ס הוא דפירש שהבעיא דבגמ' כפרש"י כתבתיו בדרישה דהבעיא ליה אי שרו לדידים על ידי מליחה או לא דאפי' ע"י מליחה אסור והרא"ש ס"ל כהרי"ף דגרס אי שרי באומצא והיינו דוקא בלא מליחה וקי"ל: (ה) וא"א הרא"ש לא כתב כן אלא מותר ע"י מליחה:

וכן

דרישה

ודאסמיק וגבי שובר מפרקתה של בהמה לא הכמן בהדיא שילקו עליהן משמע לרבינו דכיון דאסריק להו משום דחשיב כפירש וקי"ל דדם האיברים שפירש לוקין עליו ה"נ לקי עלייהו עכ"ל והנה מ"ש באומצא דאסמיק זה מבואר בגמרא פ' ג"ה הביאה ב"י בסמוך שדמו אסור וממילא שלוקין עליו ומ"ש גבי שובר מפרקתה אין נראה דהואיל והוא אבעיא דלא אפשיטא בגמרא לא נראה שיהו לוקין עליו אלא נ"ל כמ"ש בפרישה ע"ש : [ג] השובר מפרקתה של בהמה כתוב בהגהות אשר"י דוקא שובר שמחמת יסורי השבירה אין בה כח להתאנח ולהוציא דם אבל חותך לא אסר ובשבולי הלקט כתב מכאן שאסור לקרב מיתת הבהמה אחר שחיטה ע"י הושטת סכין בלבה מפני שמתה ואין בה כח להתאנח ולהוציא דם ע"כ ויש לדקדק שכתב רבינו לעיל בסימ:

כ"ג

אין לו פתח לצאת עד שיחתוך בו אבל מותר לצלותו על האש אפילו בלא חיתוך ומליחה שהאש שואב הדם (ו) וכן כל הורידין והקרומים שיש בהן דם כאשר בארתי למעלה אסור לבשלם בלא חתיכה ומליחה [ג] אבל מותר לצלותם בלא חתיכה ומליחה [ד] וכן כתב הרשב״א (ז) יש מהגאונים שכתבו שצריך שינית מקום החתך למטה בשעת מליחה כדי שיזוב הדם וכן בכל מקום שצריך לחתוך כגון בהמה ועוף שלא נשחטו הורידין שצריך לחותכן קודם מליחה (ח) בשר שנתנוהו בחומץ כדי להצמית דמו בתוכו (ט) אם נתאדם הבשר זהו סימן שנעקר הדם ממקומו והחומץ אסור (י) וגם הבשר אסור לאוכלו חי ואין לו היתר לקדרה אלא בחתיכה ומליחה או לצלי (ה) לא נתאדם הבשר בידוע שלא נעקר הדם ממקומו והחומץ מותר (יא) [ה] וגם הבשר מותר לאוכלו חי (יב) וחומץ שנתנו בו בשר פעם אחת להצמיתו לא יצמיתו

דכיון דאינו תלוי מצמית למית וכך הבינו התוס׳ והרא״ש בפג״ה ע״ש אבל מדברי התוס׳ בפרק כ״ל ומדברי המרדכי פכ״ה משמע כפי׳ הראשון ע״ש והשתא מ״ש רבינו נצרר הדם מחמת מכה כו׳ היינו הך אומצא דאסמיק כו׳ וכפרש״י וכ״כ הרא״ש בפג״ה להדיא וז״ל אומצא דאסמיק מחמת מכה שהוכתה הבהמה מחייה כו׳ : ומ״ש ומותר לצלותו על האש כו׳ כלומר אפי׳ לא נקביה בספודא ואינו תלוי על האש אלא אנחיה אנותרי נמי שרי שהאש שואב הדם והרמב״ם כתב נמי ובשר שהאדי׳ וכן בילי כו׳ ומשמע שמפרש כפרש״י דמיירי בנצרר מחמת מכה כו׳ וכן פי׳ ב״י ודלא כפי׳ הרב המגיד ומשמע מיניה כמי דהיא - אומצא דאסמיק הוא וחלייה מפרש לה לענין חליטה וכמו שפי׳ התוס׳ והרא״ש וכדברי רבינו בסמוך אלא דקשיא דרבי׳ כתב בסמוך דבחליטה היכא דנתאדם הבשר יש לו היתר לקדרה בחתיכה ומליחה או לצלי אפי׳ בלא חתיכ׳ ומליחה והיינו כדברי הרא״ש שכתב ובהאי אומצא דאסמיק פליגי לעיל ואי חתכיה ומלחיה אפי׳ לקדרה ש״ד כו׳ ולהרמב״ם בחלוטה ונתאדם אין לו היתר לקדרה אלא לצלי ובמליחה וצ״ל דהרמב״ם מפרש הא דקאמר האי אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שרי כו׳ מדנקט לישנא דאומצא משמע דמיירי בלאוכלו חי דהכי הוא פירושא דאומצא בכל דוכתא והיינו דקאמר חתכיה ומלחיה אפי׳ לקדרה שרי פי׳ לא מיבעיא דשרי לאוכלו חי אלא אפי׳ לקדרה שרי אבל לצלי שרי אפי׳ בלא חתכיה ומלחיה כדקאמר בתר הכי ספדיה בספודא מידב דייב כו׳ והאי אסמיק אין פירושו שנתאדם ע״י חליטה כדנקט בתר הכי האי אומצא דאסמיק הוא וחלייה אסיר דהתם לא שרי אפי׳ מלחיה אלא לצלי כדכתב הרמב״ם להדיא לשם והיינו טעמא דכיון דחלטיה בחומץ אין כל דמו יוצא ממנו ע״י מליחה דנצמת בתוכו מקצתו והיינו דקאמר הכא חתכיה ומלחיה דמיירי בנצרר דם מחמת מכה דבעינן חתיכה ומליחה אבל בנתאדם בחליטה אין מקום לחתיכה אלא מליחה גרידא אם לא כשובר מפרקתה דאפי׳ חלטו בעינן חתיכה ומליחה דהשבירה משוה לה נצרר דם מחמת מכה והלכך בעינן חתיכה ומליחה ושרי בין לצלי בין לקדרה וכ״ש לאוכלו חי אלא דצ״ע למה החמיר בשובר מפרקתה דאפי׳ לצלי לא שרי אלא בחתיכה ומליחה ולגבי נצרר הדם מחמת מכה שרי לצלי בלא חתיכה ומליחה כל עיקר וי״ל דבשובר מפרקתה בלע טפי בחתיכה דהא לגירסת רש״י אפי׳ חתיכה ומליחה לא מהני לקדרה וק״ל :

ומ״ש וכן כל הורידין והקרומין כו׳ היינו מדאמר בגמרא וכן ביעי וכן מזרקי וז״ל רש״י בפ׳ כ״ל וכן מזרקי חוטין גסין שהן ורידין שבבית השחיטה : ורבינו כתב וכן כל הורידין והקרומין כו׳ נראה דטעמו משום דהרא״ש בפג״ה פי׳ דמזרקי היינו גידי צואר שהוציאו מן הבשר הנהו לא בעי חתיכה לצלי עכ״ל הרא״ש וס״ל לרבינו לפ״ז דה״ה כל הורידין וכל הקרומין האסורי׳ משום דם מותר לצלותן בלא חתיכה ומליחה כשהוציאן מן הבשר ועל זה כתב וכ״כ הרשב״א דבת״ה מפורש דבהוציאן מתוך הבשר דוקא מיתר לצלות בלא חתיכה אבל חוטין שמובלעין בבשר אסור עד שיחתוך ויצלה כו׳ כמו שהעתיק הב״י ולפי שרבינו מדבר בכאן בהוציאן מתוך הבשר ע״כ לא כתב שני סברות בזה אבל בסי׳ ס״ה דמדבר בחוטין שמובלעין בתוך הבשר כתב שני סברות וב״י הבין שמ״ש רבינו כאן וכן כל הורידין כו׳ זהו דעת הרא״ש ושיש חילקים בזה ולא דק גם כתב דמ״ש וכ״כ הרשב״א לא קאי אלא לוורידין ואומצא דאסמיק אבל שאר חוטין לצלות נמי בעו חתיכה כו׳ ליתיה דהא ודאי בהוציאן מתוך הבשר אין חלוק בין ורידין לשאר חוטין וק״ל ·

ויש מהגאונים כו׳ כ״כ הרשב״א בת״ה הקצר ומבואר בארוך שהראב״ד הוא שכתב כן וטעמו דכל היכא דבעיא חתוכה בעינן חתוכה לתתא כי היכי דלידוב דמא בין כבדא בין לקדרה בחוטי דיד ולועא · **בשר** שנתנוהו בחומץ כו׳ ר״ס כיצד צולין סוף (דף ע״ד) והביאוהו הרי״ף והרא״ש פג״ה האי אומצא דאסמיק הוא וחלייה אסיר לא אסמיק הוא וחלייה שרי והתוס׳ לשם דחו שני פירושים דפרש״י וכתב ר״י דנראה לו פירוש ריב״א כדפי׳ בשם בה״ג והיא כמו שכתב רבינו וכן הסכים הרא״ש פג״ה והמרדכי פ׳ כ״ה בשם רבינו חננאל :

ומ״ש וחומץ שנתנו בו בשר פעם אחת כו׳ תלמוד ערוך הוא פ׳ כיצד צולין הביאוהו הרי״ף והרא״ש פג״ה · ואיכא לתמוה אמ״ש רבינו לא נתאדם הבשר חדא ומנא משמע דאיירי בחלא ממש ולשון אחר שפרש״י שחולטין אותו אחר צלייתו להפליט הדם משמע דהבשר מותר מדלא גרים הוא וקשה לכך פירוש דאי חלייה אסור איהו נמי אסיר לפי שחוזר ונבלע בו כדאמרינן בפ׳ כל הבשר (קיא·) גבי כבד דחלטו ליה בחלא ועוד דומיא דחליטה דלקמן דהוי להצמית הדם בתוכו אית לן לפרושי נמי הכא וגם התוס׳ כתבו כדברי הרא״ש : **וחומץ** שנתנו בו בשר פעם אחת להצמיתו לא יצמיתו בו בשר פעם אחרת וכו׳ אבל כל שלא חלטו בו כלל

הוא וכדברי המפרשים ז״ל : ומ״ש אבל מותר לצלותו על האש אפי׳ בלא חיתוך ומליחה כך פי׳ רש״י והר״ן דמאן דשרי אפי׳ בלא חיתוך ומליחה שרי אלא דבעי כדי מליחת צלי דבר מועט לדברי מי שמצריך כן : ומ״ש וכן כל הוורידין והקרומים שיש בהם דם כאשר ביארתי למעלה אסור לבשלם בלא חתיכה ומליחה אבל מותר לצלות בלא חתיכה ומליחה ככר נתבאר בסי׳ ס״ה שזה דעת הרא״ש ושיש חולקים ואומרים דאפי׳ לצלי אסורים בלא חתיכה אבל מליחה אינה מעלה ולא מורדת : ומ״ש רבינו וכ״כ הרשב״א כלומר דלא בעינן חתיכה ומליחה לצלי לא קאי אלא לוורידין ואומצא דאסמיק אבל שאר חוטין האסורים משום דם לצלות נמי בעי חתיכה וכמו שכתבתי בשמו בסימן ס״ה שהרי כתב בת״ה נצרר הדם בבשר מחמת מכה וכו׳ צלאו על האש מותר שהאש שואבת את הדם ואע״פ שלא חתכו וכן הוורידין המלאים דם חתכן ומלחן מותרים אפילו לקדירה לא חתכן מותרים לצלי כל שהניחן על האש שהאש שואב את הדם ואחר כך כתב חוטי דם יש בעוף ובבהמה שאינן מנקין דמן לא דרך ורידין ולא דרך סימנים והם חוטי שביד הבהמה והכתף וחוטין שבלחי וכן שבלחי העוף ושבגף ולפיכך צריך לחתכן ואם לקדרה צריך חתיכה ומליחה ואם לצלי צריכין חתיכה וא״צ מליחה ומה הפרש בין אלו לורידין או לחתיכה שנצרר דמה שאין צריכין חתיכה ומליחה לצלי כמו שביארנו יראה לי שלא התירו בורידין אלא בהוציאן מתוך הבשר ושפניהם על פני האש שכל שאין מבדיל ביניהם ובין האש האש שואב את הדם וכן הטענה בבשר שנצרר בו הדם אבל חוטין אלו שמובלעין בתוך הבשר הבשר מבדיל בינן ובין האש ולפיכך אין האש שואב היטב את הדם ולפיכך אסור עד שיחתוך ויצלה או יחתוך וימלח עכ״ל : יש מהגאונים שכתבו שצריך שינית מקום החתך לחטה וכו׳ כבר כתבתי בסימן ס״ה שה״ה הזכיר סברא זו ושכן כתב הר״ן בשם הראב״ד וכ״כ הרשב״א ז״ל ודין בהמה שלא נשחטו הורידין נתבאר משפטן בסימן כ״ב (ד) : בשר שנתנוהו בחומץ כדי להצמית דמו בתוכו אם נתאדם הבשר בתוכו וכו׳ בפ׳ כיצד צולין (עד:) הביאוהו הרי״ף והרא״ש בפג״ה האי אומצא דאסמיק הוא וחלייה אסור לא אסמיק הוא וחלייה שרי ופי׳ הר״ן דרכם היה לתת בשר חי בחומץ ואוכלין אותו וקאמר שאם נתנה אומצא דאסמיק לתוך החומץ הוא וחלייה אסור לפי שאנו רואין הדם כאילו הוא בעין ואינו כשאר בשר שדמו מובלע בתוכו וחלייה נמי אסור לפי שהדם מתערב בחומץ לא אסמיק הוא וחלייה שרי שהחומץ צומת אותו וה״ל דם האיברים שלא פירש ושרי והתוס׳ פירשו דמנהג הוא כשנותנין בשר חי לתוך החימץ ואינו שוהה בתוכו לא מפליט מידי וצמת הדם בתוך הבשר והכל מותר דאכתי לא פירש הדם וכי שוהה בתוכו עד דאסמיק נעקר ממנו הדם ונפלט לתוכו והיינו דקאמר אומצא דאסמיק שנשתהא בחומץ עד דאסמיק הוא וחלייה אסור . אבל אי לא אסמיק שרי וכן כתב המרדכי בפ׳ כל הבשר וכן פי׳ הרא״ש וכתב עוד ובהאי אומצא דאסמיק פליגי לעיל ואי חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי ע״כ וכך הם דברי רבינו והרמב״ם כתב הרוצה לאכול בשר חי מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה ואח״כ יאכל ואם חלטו בחומץ מותר לאכול כשהוא חי ומותר לשתות החימץ שחלטו בו שאין החומץ מוציא הדם וחתיכה שהאדימה בתוך החומץ היא והחומץ אסורין עד שימלח אותה יפה יפה ויצלה עכ״ל משמע מדבריו שהוא מפרש כפי׳ התוס׳ וסובר דמאי דאמרינן דכי אסמיק אסור היינו לומר דאסור לקדרה ואע״פ שמלחו אבל לצלי מותר והוא שימלחנו מליחה יפה כמו לקדרה וידחנו ונראה שכל זה בבשר שלא נמלח שאילו נמלח אע״ג דבתר הכי אסמיק חי שרי בין הוא בין חלייה וכן נראה מדברי רבי׳ ירוחם ורש״י פירש חלייה מוהל היוצא ממנו כשחותכו ל״א שחולטין אותו בחומץ לאחר צלייתו ודמו נסחט לתוכו אסמיק חלייה אסור ל״ג הוא רב אחא קאמר לה דמיקל ובחלייה מודה דאסור : וכתב הרא״ש פרש״י מוהל היוצא ממנו כשחותכו ול״ג הוא ול״נ דהיכי דמי אי בנצלה כל צרכו למה יהיה המוהל אסור הא אמרינן דעל ידי חתיכה ומליחה אף לקדרה שרי ופליטה דמליחה לא עדיפא מפליטה דצלי ואם לא נצלה כל צרכו היכי בעי למימר שהוא מותר כל זמן שלא נפלט דמו הא למ״ד גומרי מילמית לאתי אסר ליה אע״ג דדם האיברים שרי הכא הא דאסמיק שאני לפי שהדם בא ממקום אחר וכנוס בתיכו ועוד מדמייתי לקמן האי דחליט ביה

דרכי משה

נאסר בכך אלא נדנוד עבירה הוא והזריז ה״ז משובח עכ״ל וכ״כ ב״י בשם ש״ל ולעיל סימן כ״ג משמע דשרי : (ד) ובאו״ה כלל א׳ דהמנהג כשר לקלוף בית השחיטה דהוי כאומצא דאסמיק דאסרינן למליחה כך בלא חתיכה עכ״ל וכ״כ לקמן בשם הכלבו (ה) באו״ה משמע דנהגו דבתחלה צריך לחתוך בו בקעים בקעים אף לצלי ובכלבו דה״ה בשר שסמוך לבית השחיטה צריך חתיכה קודם מליחה כמו אומצא דאסמיק : [illegible]

דרישה

כ״ג שחט רוב אחד בעוף או רוב שנים בבהמה ושהה לאית מוטב שיכנה על האש כו׳ למה התיר להכותה הרי מקרב מיתתה ומעכב הדם לצאת ואף נראה לחלק בין הכאה לשבירת המפרקת דהא בכל קירוב מיתה הדם מעכב לצאת וגם דוחק לחלק יותר דלעיל מיירי כשככר זינק ממנה כל דמה בקילוח דא״כ לא הוה מיה ונראה דלעיל לא בא להשמיענו אלא שלא יעשה שהייה ואמר מוטב שיכנה ממ״ש שישמיט פעם אחרת אבל באמת אף בהכאה אסור משום הדם כיון השובר מפרקת דאסור לאכלו חי אלא כיצד יעשה יחתוך המפרקת לשנים בסכין שלא כדרך שחיטה וכא דכתב שם ב״י בגף י״ד ע״א בד״ה ומש״ל בשם הרא״ש שבמשככי כו׳ שכתב בשם ספר התרומות שאסור לשבר המפרקת לשנים אפשר לומר שאסור בשבר יק אי משום גיסטרת אסור בדרך שחיטה אבל לחתוך שם כדי שיצא הדם שרי [ג] אבל מותר לצלותם בלא חתיכה ומליחה והוא דעת הרא״ש ויש חולקין כמש״ר בר״ס ס״ה שיש מצריכי׳ חתיכה אף לצלי (אבל רש״ל כתב מ״ש רבי׳ וכן כל הורידין ז״ל והו מזרקי דגמרא פי׳ רש״י בפרק כיצד צולין חוטין גסין שהן ורידין שבבית השחיטה ואיירי הכא בענין היתר ורידין עצמן כשהוציאן מן הבשר כ״כ הרא״ש בפרק ג״ה וכן פי׳ הר״ן עכ״ל . וי״ל אבל כשהן בתוך הבשר ודאי אסורין אפילו לצליתן דנבלע דמן בבשר וכדלעיל סימן כ״ב וק״ל . ולפ״ז מ״ש הב״י זהו דעת הרא״ש דוקא וכן מ״ש אח״כ שהרשב״א לא כ״כ אלא בורידין כו׳ ולא בחוטין שהן בתוך בשר לא אתי שפיר דגם רבינו לא איירי אלא בחוטין עצמן [illegible] ס״ה לא איירי אלא כשהן נבשרן ודו״ק עכ״ה) . [ד] וכ״כ הרשב״א כתב ב״י שהרשב״א לא קאי אלא אורידין [illegible] דאומצא ובורידין יראה לי שלא התירו אלא כשהוציא הורידין ופניהם על האש וכיון שאין מבדיל בינם ובין [illegible] ובין האש עכ״ל ומש״ר סתמא וכ״כ הרשב״א נראה שלא בא להשמיענו כאן אלא דין אומצא דאסמיק ודין [illegible] אורידין ועל עיקר הדין קאי מ״ש וכ״כ הרשב״א ומ״ש ב״י שהרשב״א לא קאי אלא אורידין צ״ל דהיינו חוטין [illegible] הכל אף לביפיל מיתר ואי לא חתכם בשעת שחיטה לדברי הכל אסור אף לצלי אלא צ״ל שקאי אמיטי שלומר [illegible] שלא פירש אבל לקדירה בעינן ג״כ חתיכה ומליחה ע״כ ונראה דלא כ״כ מורי דלקדירה אסור אלא לוון [illegible]

פרישה

(ו) וכן כל הורידין [illegible] : (ז) יש מהגאונים כו׳ שצריך לחותכן קודם מליחה [illegible] : (ח) בשר שנתנוהו בחומץ דכן היה לתת בשר חי בחומץ ואוכלין אותו ר״ן :

(ט) אם נתאדם [illegible] (י) וגם הבשר [illegible] בחתיכה ומליחה [illegible] (יא) [illegible] (יב) וחומץ [illegible]

יצמיתו בו בשר פעם אחרת לפי שכבר תשש כחו ואין בו עוד כח להצמית אבל כל שלא חלטו בו כלל (יג) מותר לחלוט בו אע"פ שאינו חזק:

סח (א) **הטומן** הראש ברמץ למולגו צריך לכוין שיהא בית השחיטה למטה כדי שיזוב הדם דרך שם (ב) ואם הניחו על צדדין המוח והקרום אסורים לפי שהדם מתקבץ בתוך הגלגלת ומתבשל המוח בתוך הדם (ג) הניחו על נחיריו ונעץ בו קנה או דבר אחר מותר לא נעץ בו שום דבר אסור [א] (ד) וכן החוטין שבלחי צריך לחותכם קודם מליגה ובשמולגין

כלל מותר לחלוט בו אע"פ שאינו. חוץ בפרק כיצד צולין (שם) ומפרש טעמא בגמרא משום דהתם איתיה לקיוהא דפירא בעיניה הכא ליתיה לקיוהא דפירא בעיניה. בסימן ע"ג אכתוב ב"ה אם בזמן הזה מותר לחלוט בשר:

סח הטומן הראש ברמץ למולגו צריך לכוין שיהא בית השחיטה למטה וכו' בפג"ה (צג:) רישא בכבשא אותביה אבית השחיטה דייב דמא ושרי אצדדין א מיקוא קוי ואסור אותביה אנחיריה דן ביה מידי שרי ואי לא אסיר איכא דאמרי אנחיריה ואבית השחיטה דייב אצדדין או דן ביה מידי שרי ואי לא אסיר ופסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והרשב"א והר"ן כלישנא קמא וכ"פ רבינו ירוחם ולא כדכתב הר"ן שיש מי שפסק כלישנא בתרא לקולא וכתב הרשב"א בת"ה ניקב עלם של מוח וכלאו אם היה הראש מונח על האש והנקב למטה מותר ע"כ וטעמו משום דע"כ לא אסרינן באותביה אצדדין אלא משום דדמא מיקוא קוי אבל כל שניקב העלם שם מידב דייב כמו באותביה אבית השחיטה וכ"כ ה"ה בשמו וכתבו רבינו בסי' ע"א וגם כתב שם שהרא"ש היה מתיר כן והא דאמרינן או דדין מיקוא קוי ואסיר וכן באותביה אנחיריה ולא דן ביה מידי כתבו התוס' בפ"ג נה"ג דמוקרא הוא דאסיר באכילה ורישא גופא שרי משמע דלא אסיר אלא משום קרום של מוח שיש בו דם ולכך גם המוח אסור שנתבשל בדם הקרום וכ"כ הרא"ש ז"ל וכתב עוד ואפי' קליפה א"צ וה"ט לפי שהקרום מפסיק בין הדם שבתוכו לבשר ואין הדם נפלט לחוץ ואפי' אם קצת מן הדם נפלט ונבלע לתוך הבשר כבולעו כך פולטו ע"כ וגם הר"ן כתב ודאמרינן ואי לא אסיר היינו מוקרא בלחוד אבל אידך בישרא שרי דהא קדרה דמפסקא וכ"כ הרשב"א וכן פסק הרמב"ם · ורבינו אע"פ שכתב כאן סתם אסור סמך על מה שכתב בסמוך אם הניחו על צדדין המוח וקרום אסורין דמשמע דדוקא הני אסורים אבל שאר הראש מותר וא"כ כשכתב לא נעץ בו שום דבר אסור אמוח וקרום דאסר ברישא קאי דווקא: **כתב** האגור בשם מהר"י מולין יש אוסרין כל הראש כשנגלה המוח בתוכו אע"ג דלא מלינו שאסרו הגאונים אלא המוח משום דסבירא להו כיון שנאסר המוח ואין סומכין לומר כבולעו כך פולטו אלא נחשב כמו שנתבשל בדמו א"כ נעשה המוח כמו נבילה ופולט משמנו·יתו בראש ואוסרו עכ"ל · ואין לחוש לזה כיון שהפוסקים התירו בפי': **כתב** הרשב"א בת"ה על הא דאמרינן דאי אותביה אבית השחיטה או אנחיריה ודן ביה מידי מותר יש מן החכמים שאמרו שלא התירו לצלותו כך אלא להניחו על האש עד כדי שיעור שערו אבל להכשירו באכילה בכך לא עד שיוציא המוח וינקה הקרום מן הדם ויראה לי שאין עיקר לדבריהם אלו עכ"ל וכתבם רבינו ירוחם וכן דעת הרמב"ם שכתב דינין אלו לענין צולה הראש בתנור או בכבשן · וכן כתב רבינו בסימן ע"א וכ"כ דעת הרא"ש בתשובות ובסימן ע"א אכתוב לשונו וכן דעת הר"ן שכתב וז"ל כתבו בתוספות דכי אמרינן ברישא בכבשא דאי תלייה אבית השחיטה מידב דייב ושרי דוקא בשעה להסיר את השער בלבד אבל לצלותו בכל ענין אסור וזה כפי דעת ר"י דבשר שיש בו חוטין צריך חתיכה אפילו לצלי וכיון שכבר פירשנו שאין חוטין צריכין חתיכה לצלי ה"ג אע"פ שיש דם בחוטי המוח כל היכא דאיכא בית השחיטה לתחת לצלי שרי ומסתברא נמי דלהבהיר את השער בלחוד דאפי' אותביה אצדדין שרי דלא משהי ליה כולי האי ובשיעור מועט כזה אין הדם הולך ממקום למקום ואפי' דהיב פורתא ע"י מליחה נפיק ואין דעת רבינו כן שהרי אטומן ראש ברמץ למולגו כתב דינים אלו (א): ומ"ש רבינו וכן החוטין שבלחי צריך לחותכן קודם מליגה כלומר ואם לא חתכן הן עצמן אסורין וכן כתבו שם התוס' והרא"ש ופשוט הוא: **כתב** המרדכי יש נשים שנהגו למלוח בית השחיטה כשמתקנין הראש באש גזיר' שמא יגלה וטעות הוא בידם ומאן דעבדי הכי אוסר כל הראש דהא כשהוא מולח בית השחיטה פולט דמו ואחר כך כשמולחין שאר הראש פולט דמו ובולע בית השחיטה דם שכבר פלט לכן נראה דלא יעשו רק ידיחו בית השחיטה ולא יותר ואי משום שמא יגלה הא קי"ל דלצלי לא בעי מליחה ע"כ ונראה שאותם נשים שהיו נוהגות כן מי שהורה להם כך היה סובר כאותן שמתירין בשר שנמלח שמורו ומלחוה עם בשר שלא נמלח כמ"ש רבינו בסימן ע' והיה סובר כדברי המצריך מליחה לצלי אבל מ"מ דברי המרדכי נראין עיקר דבשיעור מועט כזה ליכא למיחש שמא יגלה ואפי' אם יגלה לית לן בה שהרי כמה פוסקים סוברים דלא בעי מליחה לצלי כמו שיתבאר בסימן ע"ו · כתב רבינו ירוחם דם הקרוש כגון בית השחיטה צריך להדיחו אפילו לצלי שכל דם הקרוש על פי הבשר אין האש שואבו אלא מבליעו ובמעט תום הוא נבלע ולפיכך יש ליזהר כשמולגין הראש עם הצואר להדיח מקודם בית השחיטה וכן בעוף במליגתו ע"כ (ב): כתב ה"ה דהא דאמרינן דכי אותביה אצדדין או אנחיריה ולא דן ביה מידי שאינו נאסר אלא המוח לבדו כ' הרמב"ן ה"מ לצלי אבל לקדרה אם לא הוציא מוחו אסור בס' שא"א שלא יפלוט אע"פ שמונח בקדרתו וצריך לשער בס' כל המוח ע"כ ואף רבינו מודה בזה עכ"ל וכ"כ רבינו ירוחם בשם הרשב"א שאם בשלו בקדרה הכל אסור א"א"כ יש שם ס' ומשערי' בכל המוח לא בקרומו לבד כי ג"כ יש דם בתוך המוח עצמו ודמי לחתיכת בשר שנפל בקדרה בלא מליחה שמשערינן בכולה ולא במה שיצא ממנו לבדו ע"כ וכ"כ הר"ן בפ' ג"ה הא דמפלגינן בין אותביה אבית שחיטה לאותביה על הצדדין דוקא לצלי אבל אי בשליה בכל ענין אסור דהוין כך ובין כך נפיק דמא מבראי והרוטב נכנס ויוצא ומערב את הכל ואפי'

הבשר כו' עד וגם הבשר מותר לאוכלו חי דאלמא דס"ל דאפי' לא נתאדם אסור לבשלו בקדרה אא"כ חתכיה ומלחיה וכתוס' והרא"ש משמע דכלא נתאדם מאחר שנגמאת הדם בתוכו שוב אינו פולט ומותר לבשלו בלא חתיכה ומליחה דלא בעינן חתיכה ומליחה אלא בכהם בשר שחלטוהו ונתאדם או כשנתאדם קודם שנתנוהו לתוך החומץ דהשתא ודאי אעפ"י שלא נתאדם יותר מחמת החומץ הוא ומלייה אסור וכדפי' הר"ן אבל שאר כל בשר שלא נתאדם קודם שנתנוהו בחומץ ואף לאחר שנתנוהי בחומץ נמי לא נתאדם משמע דאפי' לקדרה שרי בלא חתיכה ומליחה וכדאמרינן לגבי כבד ויתבאר לקמן בסי' ע"ג ותדע דהכי הוא דאל"כ קשה היכא דחלטו בו פעם אחת אמאי לא יחליטו בו פעם אחרת ולאוכלו חי אם לא יתאדם דלא גרע מאחר בשר דלא חלטוהו בחומץ דמותר לאוכלו באומצא דהיינו בלא מליחה אלא בע"כ דהיכא דלא נתאדם שרי אפי' לקדרה בלא חתיכה ומליחה כיון דנגמאת דמו בתוכו והיכא דחלטו בו פעם אחת אינו נגמת בתוכו ואסור לקדרה אבל לאוכלו חי קשיא דשרי כל היכא דלא נתאדם ותו קשה לדברי רבינו למה נחמיר בבשר שחלטוהו יותר מלגבי כבד שחלטוהו ואפשר לומר שרבינו נמשך אחר דברי הרמב"ם בפ"ו שכתב תחלה דאע"ג דמדינא דגמרא מותר לבשל אותה אחר חליטה בכבד נהגו בני ישראל לאיסור ואחר כך כתב לגבי בשר דחלטוהו בחומץ ולא נתאדם מותר לאוכלו חי כו' ונראה דלא כתב כן גבי בשר אלא לפי המנהג שאוסרין חליטה אבל לדינא דגמרא ודאי לגבי בשר נמי שרי חליטה אפילו לקדרה בלא חתיכה ומליחה והא דכתב הרמב"ם דינא דגמרא אבל כבד ולא אבל בשר הוא לפי שבגמרא לא הוזכרה דין חליטה בבשר בהדיא אלא אבל כבד דאף על פי דהכיא דאומצא דאסמיק הוא ומלייה אסור כו' מפרשה גם הרמב"ם לענין חליטת בשר חי כפי' ה"ג ור"ח מכל מקום כיון דיש מפרשים בדרכים אחרים אם כן לא הוזכרה חליטה בפירוש אבל בשר חי ולכך כתב הרמב"ם תחלה דין חליטה דגמרא אבל כבד ואחר כך מנהג ישראל לאסור חליטה בכבד ואחר כך כתב אבל חליטת בשר דלא שרי אלא לאוכלו ע"פ מנהג ישראל ורבינו אע"פ שעדיין לא כתב דינא דגמרא ומנהג ישראל לגבי כבד כתב כאן לגבי בשר דלא שרי אלא לאוכלו חי ואין זה אלא על פי המנהג לפי שנמשך אחר דברי הרמב"ם וכל זה שלא כדעת בית יוסף שתופס בפשיטות דמה שכתב רבינו כאן בדין חליטת בשר הוא לדינא דגמרא כמו שנראה מדבריו להדיא בסימן ע"ג ע"ש ועייל דהרמב"ם ורבי' שכתבו לגבי בשר שחלטוהו ולא נתאדם דלא שרי אלא לאוכלו חי הוא לדינא דגמ' וכסי' בית יוסף ודקדקו לישנא דקאמר האי אומצא דאסמיק דלישנא דאומצא איננו אלא בשר חי בלא מליחה וס"ל דדוקא גבי כבד דאיסור דם כבד אינו אלא דרבנן שרי חליטה לדינא דגמרא אפי' לקדרה אפי' לא חתכיה ומלחיה אבל דם בשר דאסור דאורייתא לא שרי חליטה אלא לאוכלו חי וסבירא ליה נמי דהא דחלטו פעם אחת לא יחליטו בו פעם אחרת דאפי' לאוכלו חי אסור אפי' לא יתאדם ה"ט דכיון דלית ביה קיוהא דפירי בעיניה שהותלש כחו של חומץ שבלעו בשר הראשון אפילו לא יתאדם בפעם אחרת חיישינן שמא נפרש הדם ממקום למקום בתוך במתיכה אלא דכיון שהותלש כחו של חומץ לא נראה אדמומית מבחוץ וזה נראה עיקר · ואכתי איכא למידק למאי שכתב רבינו היכא שנתאדם בחליטה דאין לו היתר לקדרה אלא בחתיכה ומליחה או לצלי אפי' בלא חתיכה והיינו כדברי הרא"ש שכתב ובהאי אומצא דאסמיק פליגי לעיל ואי חתכיה ומלחיה אפי' לקדרה ש"ד כו' דהא הרא"ש גופיה פירש האי אומצא דאסמיק דפליגי לעיל בנגרר דם מחמת מכה הוא והיכי מוכי שטרא לבי תרי ויש לומר דהאי לישנא שכתב הרא"ש ובהאי אומצא דאסמיק פליגי לעיל הוא מפירוש ריב"א שתופס כך עיקר והרא"ש סיבר דלענין דינא תרוייהו הילכתא נינהו דבין אסמיק מחמת מכה ובין אסמיק מחמת חליטה לקדרה לא שרי אלא בחתיכה ומליחה ולצלי שרי אפי' אגומרי בלא חתיכה ומליחה וכך הם דברי רבינו אבל הרמב"ם אף על גב דבאסמיק מחמת מכה ס"ל כהרא"ש ורבינו מכל מקום באסמיק מחמת חליטה תפס לו שיטה אחרת דלקדרה אסור לגמרי ולצלי בעינן מליחה בלא חתיכה וכבר כתבתי טעמו בסמוך בס"ד ולענין הילכתא נהגינן השתא דלא לחלוט בשר בחומץ דאין אנו בקיאין אי מילתא יפה או נתאדם קצת ובדיעבד נמי אי חלטיה קודם מליחה החומץ אסיר מיד והבשר נמי אסור לקדרה אפי' על ידי חתיכה ומליחה ולצלי שרי על ידי מליחה וכדברי הרמב"ם ודלא כמו שפסק הרב בהגהת ש"ע להתיר הבשר בדיעבד · וכן פסק בש"ע גבי כבד דבדיעבד מותר וליתא ובת"ח גבי כבד דין ה' כתב להדיא דאם נחלטה ונתבשלה אסורה והכי נקטינן:

סח הטומן הראש ברמץ כו' בפרק ג"ה (דף צ"ג) רישא בכבשא כו' ופי' רש"י בכבשא הטמנה ובש"ד כתב ויש גורסין בכבשן אפי' בלא רמץ וכן כתב בה"ג האי מאן דמטוי רישא צריך לאתנוחי בית השחיטה לתתא כו' והביאוהו התוס' והרא"ש ורבינו נמי תופס עיקר דלענין דינא אין חלוק בין טומן ברמץ לצולהו על האש וכאן כתב דין הטמנתו ובסימן ע"א כתב דין צלייתו ומה שקשה מזה שכתב רבינו בסי' ס"ה התבאר לשם בס"ד . כתב מהרש"ל מה שנהגו הנשים לזרוק המוח שבראש האווזא ולהסיר אף הקרום הוא לפי שמניחין הראש ברמץ משני צדדיו עכ"ל : ומ"ש וכן החוטין כו' כ"כ שם התוספו' והרא"ש · ודוקא בטומן בלחי צריך לחתוך אותה מקמי שטומן הראש ברמץ או צולה אותו אבל בהוליאן מן

דרכי משה

סח (א) ול"נ דדברי הר"ן הם כדברי רבינו ירוחם שכתב בס' א"ו נט"ז דוקא הטומן אבל לשומו ע"ג גחלים לחוד ולשנות מקומו תמיד מותר בכל ענין עכ"ל וכזה לא מצינו דפליג חשור וכ"פ באו"ה כלל י"ז שמותר לחרוך הראש ולהסיר השיער על האש דאפי' אתביה אצדדים הוא"ל ואינו ממאינו שמונח במקום אחר תמיד וכן ברגלים עכ"ל : (ב) ולא ידעתי

פרישה

דס כסאינים שפלט: (יג) מותר לחלוט בו אע"פ שאינו חזק וטעם דנזיכא קיוהא דפירי אבל לעיל כבר בטל קיוהא דפירי גמרא :

סי' סח (א) **הטומן** הראש ברמץ למולגו כו' פי' להסיר שערן והסכימו הפוסקים דה"ה אפי' צלאו כן ג"כ דינא הכי אבל אם בשלו עם המוח צריך ס' נגד כל המוח והקרום אפי' מלח כבר הראש : (ב) ואם הניחו על הצדדין המוח והקרום אסורין עמ"ש לעיל סי' ס"ה : (ג) הניחו על נחיריו כו' לא נעץ בו שום דבר אסור פירוש הקרום והמוח כמו גבי הניחו על צדדיו : (ד) וכן החוטין שבלחי צריך לחותכן קודם מליגה ואם לא חתכן החוטין אסורין כולעיל סי' ס"ה ל"כ הרא"ש בפרק גיד הנשה דף קס"ז ע"א בדין רישא בכבשא ועל"ר :

ושער

דרישה

דס"ל דכן הדין נמי לדידן דלא בקיאינן גם בשאר בשר אסור בהפלט חומץ אבל ב"י כתב שם דדוקא בכבד אסרו חליטה לדידן כל חליטה בין בחומץ בין בחמין אבל בשאר בשר גם לדידן שרי לחלוט ומש"ה סתמו הפוסקים וכתבו החליטה בחומץ להתיר סתם ולא חלקו דלדידן אסור ע"ש סי' ע"ג. טעמי' דמחלק בין בשר לכבד. ומיהו על כל פנים נשמע מינה דאפי' לרבי ירוחם דוקא לדידן דלא בקיאין בחליטה אסיר לקדירה אבל בומניהם היה מותר גם לקדירה :

סי' סח (א) **וכן** החוטין שבלחי צריך לחותכם קודם מליגה משמע דאם לא חתכם קודם מליגה עכ"פ החוטין אסורין וכן משמע בהרא"ש בפג"ה דף קס"ז ע"א בדין רישא בכבשא (פי' הטמנה שמטמין הראש ברמץ להסיר השער עכ"ה) וכ"ע לא פסק לפני זה דף קס"ו

חדושי הגהות

סח א מקפי קפא כ"ה בגמ' ופירש"י מקפי קפא דמו בתוכו ואסור קפי כמו וכגבינה תקפיאני :

מן הלחי אין צריך לחתוך אותם כדלעיל בסימן ס"ז סעיף ו' וכדפרי' לשם בס"ד : **ומ"ש** וכשמולגין הרגלים כו' הרא"ש שם : ומותר למלוג תרנגולת תו' והרא"ש והמרדכי שם · ומהרא"י בהג"ה ש"ד סימן כ"א ובתרומת הדשן סימן קס"ח כתב דנהגינן לאיסור וע"ש : **כתב** הרמב"ם המהבהב כו' ע"ש וכ"כ הרשב"א שכך כתב בת"ה בית ג' שער ג' וע"ש : אין מולגין גדיים כו' בפרק כירה כתב הרא"ש מחלוקת רשב"ם ור"ת וראיותיהם ואח"כ כתב במסקנא הלכך הרוצה למלוג תרנגולת ישפוך הרותחים בכ"ש כו' וכך הם דברי רבינו : ומ"ש

וכשמולגין הרגלי' א"צ למולחם תחלה אלא שצריך להסיר ראשי הטלפי' כי הם מעמידים הדם (ה) [ב] ומותר למלוג תרנגולת ברמץ (ו) [ג] שאין בה מקום שיתקבץ שם הדם (ז) כתב הרמב"ם המהבהב אווזין ותרנגולין באור לחרוך שיורי הנוצה שעליהן צריך לרהוץ בית השחיטה כדי שלא יתבשל דם בית השחיטה ויבלע בבשר ואח"כ מעבירו באש ולא ישהה אותו הרבה (ח) באש כדי שלא יבלע דמו בבשרו על ידי חום האש שמה שנבלע על ידי חום האש מסתרך בו הרבה ואינו יוצא על ידי מליחה אין מולגין גדיים וטלאים ועופות בכלי ראשון שהוא מתבשל הלב ודם שבהם עם הבשר ורשב"ם התיר לערות מכלי ראשון עליהם שעירוי חשוב בכלי שני (ט) ורבינו תם אסר דחשיבא ליה ככלי ראשון ומיהו אם עירה עליו די לו בקליפת העור שאינו מבשל אלא כדי קליפה ואם

ואפי' נמלח הראש קודם לכן אסור ב לדברי מי שסובר דלקדירה כל הבשר שיש בו חוטין צריך חתיכה בשעת מליחה וכיון שכן היאך יצא דם שבחוטי הקרום במליחה אלא ודאי אי איתלי ובשלוק אפי' נמלח אסור אא"כ יש בו ס' וכי משערינן ס' איכא מ"ד דבקרמא בלחוד משערינן ואיכא מאן דאמר דבכוליה מוחא וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל ע"כ וכ"כ המרדכי בשם תשובת הגאוני' דראש שנתבשל ולא נקרע אסור ומשמע דלית לי' תקנתא והכי נקטי' ולא כמ"ש שמלא אח"כ דראש שנתבשל בשיש בו עדיין מוחו ואח"כ קרעו ומוציא את דמו ומולח הראש שרי ואפילו לבשל עם שאר בשר בקדירה ע"כ שאין לדברים אלו טעם כלל שאחר שנתבשל עם דמו מה תועלת יש במליחה : וכתב עוד מעשה היה בראש אווז שנתבשל כשהיה שלם ולא חתכוהו לשנים והכשירו רבינו קלונימוס לפי שלא היה בדמו כזית לאסור עכ"ל · ודברי תלמיד טועה הם שתלה עצמו באילן גדול דהא בפרק ג"ה (נח:) גבי ההוא פלגא דרישא דתרנגא דנפל בדיקולא דכישרא אמרינן בהדיא שאף ע"פ שהאיסור פחות מכשיעור צריך ס' כנגדו · ומ"מ הדין הזה מצאתיו בספר ארחות חיים אבל נתן בו טעם אחר וז"ל ראש עוף שנתבשל שלם כתב הר"ב המנהיג בשם ר"י והר"ס שהכל מותר אף המוח לפי שהדם שבמוח יוצא דרך בית השחיטה ודרך הנקב שהוא רך ודרך החוטם ע"י רוטב ויש בו ס' מתנו ואם נצלה הראש שלם מותר דנורא מישאב שאיב דמא עכ"ל : **וכשמולגין** הרגלים א"צ למולחם תחלה אלא צריך להסיר ראשי הטלפים וכו' הרא"ש שם וכתב הר"ן אלו שמחממין רגלי הבהמה על האש להסיר שערן ולהסיר הטלפים מסתברא דשרי משום דטלפים גופייהו מונעין האש שלא יזוב הדם ממקום למקום ואפילו דייב מורתא על ידי מליחה נפיק אלא שיש מחמירין ומותכין הטלפין בסכין מעט ומניחין החתך למטה כדי שיזוב הדם דרך שם אם יפרוש ממקומו ומנהג יפה הוא (ג) עכ"ל. ובספר התרומה כתב רגילות הוא לתת רגלי הבהמה באור להסיר השער ולהסיר הטלפים ומותר הוא דאפילו בראש אין איסור אלא משום קרום של מוח אבל דם שבשאר מקומות מישב שייב נורא וה"ה ברגלי הבהמה גומרי מישב שייבי דמא ויש מחמירין ומולחין הרגלים ושוהין כדי מליחה ומדיחין אותם לפני נתינתן על האש להסיר השער והטלפים ואח"כ חוזרין ומולחין אותם כהוגן · משום שמליחה ראשונה היתה מכנגד הטלפים ועל השער ולא נכנס בבשר רק מעט עכ"ל (ד). וכתבוהו הגהות מיימוניות והמרדכי בפג"ה ג בשם סמ"ג וכתב שא"צ לעשות כן לכתחלה וכתב עוד המרדכי כשאל לר' יהודה על הרגלים שנמלחו כראוי קודם שיתנם על האש להסיר הטלפים ולא (ואחר שנסרו הטלפים לא מלחום כאשר נהגו העם למלחם אחר נסירת הטלפים אלא) הדיחום ונתנום בקערה בלא מליחה שניה והשיב דהיה נראה לו היתר ודבר זה לא שמע אבל כוונה בו שמע שהתיר ר"י את העצמות שיש בהם מוח אע"פ שיש לחוש משום דם שבתוך דכל זמן שלא פירש דם האברים שרי ואם פירש ע"י מליחה הועילה לו המליחה כמו לשאר הבשר ויש נוהגים איסור ברגלים אם לא מלחום בסוף אחגס על המליחה ראשונה כתב בסמ"ג דחומרא בעלמא הוא והמחמיר יבורך עכ"ל . והרשב"א כתב בת"ה בתשובת רבינו יהודה דמליחה על גבי שער מהניא וכתב רבינו בסימן ע"א והגהות מיימוניות כתבו בשם סמ"ק פרסות הרגל שנמלחו בקליפתם ולא הסיר ראשן נראה דהוי כמולח בכלי שאינו נקוב וכל מה שבתוך הקליפה אסור ע"כ וכ"כ הגהות מרדכי בפג"ה בשם סמ"ק ג"כ ודין מולח בכלי שאינו נקוב יתבאר בסימן שאחר זה בס"ד : ולענין הלכה לכתחלה ראוי לחוש לדברי סמ"ק אבל בדיעבד כדאי הם כל הנך רבוותא לסמוך עליהם (ה) :

ואם הובהבו הרגלים ונמלחו ולא שהו כלל ומיד הושמו בקדירה אכתוב בסימן ס"ט בס"ד : ומותר למלוג תרנגולת ברמץ שאין בה מקום שיתקבץ שם הדם כ"כ התוספות (לג:) והרא"ש והמרדכי בפרק ג"ה יש שנותנין התרנגולת במים וטומנין אותה ברמץ להסיר הנוצה אע"ג דבריסא בכבשא לא שרי אלא היכא דאותביה אגמריה היינו משום דיש בראש עצמות הרבה ודברים המעכבים את הדם מלצאת אבל בתרנגולת האש מישאב שאיב דמא (ו) ומצאתי כתוב לא ראיתי בגבולין נוהגין כן ואפשר דאיכא חשש איסור מפני הכבד שעדיין בתוך התרנגולת וכבדא עילוי בשרא לכתחלה אסור וז"ל הר"ן בפרק הנזכר הללו שמהפכי' התרנגולת על האור להעביר הנוצה שרי שבשיעור מועט כזה אין לחוש שמא יזוב הדם ממקום למקום ואפי' יזוב מעט יוצא הוא ע"י מלחו אלא שכת' בעל העיטור שצריך שלא להשהותו כ"כ באש כדי שיוכל הלב והכבד להתחמם ולהפליט הדם בגוף התרנגולת וכתב הרשב"א שלקדרה צריך לחוש לזה לפי שאין המלח מוציא בליעת דם כזה אבל בכלי אין לחוש שכיון שהאש מבליעו אף האש מפליטו דכלל גדול הוא לענין בליעה כבולעו כך פולטו (ז) וכתבו בשם הר"י שצריך להדיח תחלה יפה יפה בית השחיטה כדי שלא ישאר הדם בעין ומתבשל שם ואוסר ומטעם זה ג"כ אם הוציא בני מעים תחלה צריך שידיחנו מבפנים יפה יפה קודם שיהבהבנו לפי שהגוף מלא דם ואין כח באש להפליט לחוץ שאין האש מוציא דם אלא הבלוע אבל דם שהוא בעין אין האש מפליט אדרבא מולחת למית ליה ואסור עכ"ל : כתב הרמב"ם המהבהב אווזים ותרנגולים באור להרוך שיורי הנוצה שעליהן צריך לרהוץ בית השחיטה וכו' מ"ש רבינו דין זה בשם הרמב"ם ט"ס הוא כי לא נמצא כן בדברי הרמב"ם אלא הרשב"א הוא שכתב כן בת"ה · וכבר כתבתי כן בסמוך בשם המפרשים : אין מולגין גדיים וטלאים ועופות בכלי ראשון וכו' כ"כ הרשב"א בפג"ה ובת"ה וכ"כ הר"ן בפג"ה · ומ"ש ורשב"ם התיר לערות מכלי ראשון עליהם שעירוי חשיב ככלי שני ור"ת אסר דחשיב ליה ככלי ראשון מחלוקת רשב"ם ור"ת כתבוהו התוספות והרא"ש והר"ן והמרדכי בפרק כירה (מב.) ובסוף מסכת ע"ז (עד:) ועוד כתבוהו התוספות בזבחים פרק דם חטאת (צה:) : ומ"ש ומיהו אם עירה

דרכי משה

ידעתי למה כתב בשם רבינו ירוחם דגם הם דברי הרמב"ם שכתב הטור בסמוך ובב"י כתב דלקמן הוא טעות סופר דאין הרמב"ם כתבו אלא הרשב"א עכ"ל ואני מצאתי בדברי בספרי הרמב"ם : (ג) והגה כל דברי הר"ן אינו אלא במהבהב התרנגולים על האש להסיר השער כמ"ש לעיל גבי ראש לכך לא מצריך להסיר הטלפים אבל אי טומן הרגלים ברמץ אפשר דמודה לדברי הטור שצריך להסיר הטלפים וב"י הבין כל דברי הר"ן לענין הטמנה ואינו נכון כמ"ש לעיל ואע"פ שקצת משמעות הר"ן כדברי ב"י מ"מ הואיל ויש ליישבו אליבא דהלכתא נכון לעשותו ומה שמשמע במרדכי ריש ג"ה דא"צ להסיר הטלפים כשחורכן באש ואפשר דגם הוא דמודה לענין הטמנה ברמץ כמ"ש הטור והגה"ה ש"ד כתב בשם מהרא"י דאנן נוהגין להסיר ראש הטלפים ואם לא הסירן מה שבראש הטלפים אסור והשאר מותר ולא דמי למולח בכלי שאינו מנוקב דהכל אסור דהתם המקום דחוק לדם מלצאת (אבל כאן סתם רגלים מונחים בארכתן לארכן ויש ריוח להם של כל הרגל שמהון למנעל לצאת) דרך ארכן ולמה נאמר כאן שהוא זב דרך המנעל כי דרך הדם שיזוב למטה ולא להתפשט לצדדין עכ"ל וכ"כ בא"ז הארוך דלכתחלה צריך להסיר ראשי הטלפים ואם לא הסיר אף בדיעבד יש לאסור מה שבתוך המנעלים בין מונחים על צדדיהם בין זוקפין עד מנעלים דמתוך דבר מועט שבמנעל לא נאמר שאינו מפליט כל הרגל עכ"ל והנה דברי הא"ז הארוך ע"כ איירי דוקא בהטמנה ברמץ דהרי כתבתי לעיל בשמו דבהבהוב בעלמא אין לאסור אפילו בראש כ"ש ברגלים דעדיפי לסברת כל הפוסקים אמנם מדברי מהרא"י משמע דאין לחלק דהרי כתב דבריו אדברי ש"ד דמייתי דברי סמ"ג שהביא המרדכי ריש ג"ה וכבר כתבתי לעיל דאותן דברים הן לענין הבהוב וא"כ גם הוא מיירי לענין הבהוב ואפ"ה כתב דמנהג לאסור מה שבתוך הטלפים ואם נאמר דמהרא"י הבין דברי המרדכי כפשוטו כמו שהבין הב"י דברי הר"ן לענין הטמנה ופליגי אדברי הטור שכתב שצריך להסיר הטלפים וא"כ אפשר לומר דמהרא"י מודה דבהבהוב בעלמא אפי' מה שבתוך הטלפים שרי וצ"ע ובב"י פסק דאף לענין הטמנה לכתחלה ינקב ראשי הטלפים ובדיעבד שרי הכל כן נראה מדבריו אמנם נ"ל בהטמנה יש לאסור מה שבתוך הטלפיים ובהבהוב בעלמא הכל שרי מ"מ לכתחלה טוב להחמיר אפי' בהבהוב להסיר ראשי הטלפיים כמ"ש הר"ן לעיל לדעתי שמיירי בהבהוב ואפ"ה כתב דמנהג יפה הוא להסירן תחלה . (ד) ובא"ז הארוך דמנהג זה הוא מנהג כשר ומ"מ נוהגין בקצת מקומות כדעת הטור ואפי' לכתחלה אין מולחין רק לאחר המליגה והרוצה לעשות רק מליחה אחת יעשו כן דמליחה שאחר המליגה הוא עיקר אמנם אם מלחו רק תחלה קודם המליגה ולא אח"כ מותר עכ"ל ובהג"ה ש"ד משמע דנהגו למולחם קודם מליגה כתקון ואחר המליגה מולחן מעט עוד שם ומה שנהגו העולם לחתוך מתוך סדוק עצמות הרגלים בפנים בשר לבן ורך אינו אלא משום מיאוס עוד שם שזורקין בקצת מקומות העינונתא דורדא עכ"ל: (ה) ואני כתבתי לעיל בשם מהרא"י וא"ז דאנו אוסרין מה שבתוך הקליפה בהטמנה וה"ה במליחה (ו) ומסיים שם והו אפילו גבי ראש הבהמה אין אוסר כי אם המוח אבל רישא גופה שרי דליכא איסורא אלא משום דם קרום המוח ובתרנגולת ליכא למימר הכי כי ראש התרנגולת אינו משים על הרמץ אלא חותכין אותו ומשליכין אותו ואם נתנו על הרמץ אינו אסור כי אם הראש עכ"ד וכ"ה בש"ד ובא"ז הארוך כלל י"ז ובמרדכי פו"ה דאם עשה כן בעוף הראש כולו אסור והכי נהיגין משום דאין להבחין אז בקרום של מוח שלו והראש כולו אסור אפי' בדיעבד דלא כאותן המפרשים שמקילין יותר בעוף מבהמה עכ"ל דלא כתא"ו נט"ו אות ג' דמהר"ם התיר בראש של אווז כמו בבהמה וכתב בת"ה סימן קס"ה שלא נהגי עתה למלוג התרנגולת ברמץ כלל שמא ימלגו בעוד הבני המעים בתוכה והוי כבבדא עלוי בשרא דלכתחלה אסור עכ"ל · (ז) וכבר כתבתי לעיל בשם רבי ירוחם דאף לצלי יש לחוש ומ"מ כתב בא"ז הארוך כלל י"ז ונוהגין לכתחלה להדיח בית השחיטה קודם ההבהוב וגם להסיר חוטי הלחיים מיהו אם לא הדיח בית השחיטה וכ"ש החוטין נוהגין להתירו בדיעבד עכ"ל ונ"ל דגם הוא מורה דאין נוהגין למלוג ברמץ כמ"ש לעיל בשם מהרא"י אלא דהוא לענין הבהוב בעלמא קאמר ואפ"ה נוהגים לכתחלה להדיח בית השחיטה ולהסיר החוטין (ח) ובארוך ומזה נהגו עתה להבהב באש של קש ותבן ואוכרים שאין לו חמימות כ"כ ואינו מבליע הדם ומ"מ יזהר שלא ישהה הרבה במקום אחד שלא יבליע בבשר עכ"ל .

ובארוך

דרישה

קס"ו ע"ד דגלגלי א"צ לחתוך המוחין וכמש"ר במו לעיל בר"ס ס"ה וסימן ס"ז ולכאורה היה נראה ליישב דס"ל כשטומן הראש ברמץ אינו מפליט כל כך כמו בצליה כשהוא תולה בשפוד כדמשמע שם בהג"ה גבי אומצא דאסמיך דטפי מידב דייב דהא כשהוא תולה בשפוד מכי מנחי ליה אגומרא וכמ"ש ב"י סברא זו בסמוך סימן ע"ג בדין כבד שנצלה ע"ג גחלים וכמ"ש שם אלא שתמוה בעיני שא"כ לא הו"ל לרבינו לסתום אלא לפרש חילוק זה וגם שם באשר"י משמע דה"ה בצליה (ר"ל דגם בצלי החוטין אסורין ע"ש עכ"ה) שהרי כתב שם בשם בה"ג דאי מתן דמטוי רישא כו' גם היה נראה לחלק דשאני לעיל דגלגלי אבל הכא לגמרי ולא אמרי' דנולה משאב שאיב משא"כ הכא דאין כאן אלא שהייה כדי לגולגי ואחר הסרת השער צריך לקור ולמלח וכמ"ש בסימן ע"א ועכ"צ צריך מתיכה תחילה דאם לא כן יתבשל הדם בתוך הגוף ויכה המחומות ולא יצא אח"כ ע"י מליחה אבל זה אינו שהרי כתבתי בסמוך דהתם מיירי אף בגלגלי ונראה לחלק דדוקא הכא שהראש כולו שלם והשער והעצמות מעכבות מלצאת משא"כ לעיל שהגלמי היה מופשט ומונח בתוך דע"כ צריך לחלק כן בסימן ס"ז לדעת הרשב"א שהתיר ורידין בצלייה יחותין שביל ובגלמי אסר אלא שצריך לחלק דאותן שמונחין יותר לצד מת מסתבר לומר נורא משאב שאיב ומייבש ה"ה ניי הכא [ב] ומותר למלוג תרנגולת ברמץ וז"ל ב"י מצאתי כתוב (והוא בהגהות ש"ד בשם מהרא"י ע"ש (בת"ה סימן קס"ה והביאו בת"ח כלל כ"א סעיף ה' עכ"ה) ולא ראיתי בגבולין נוהגין כן ואפשר דאיכא חשש איסור מפני הכבד שעדיין בתוך התרנגולת וכבדא עלוי בישרא לכתחילה אסור ע"כ גם נ"ל שאין נוהגין כן כרשב"א שכתב שמבליע ומפליט אפי' כלי שני ונוכל לחלק דכאן ברמץ מה שנתעורר לצאת יוצא לגמרי ויוכל לרמז שברי נשתהה שם (ר"ל לאפוקי כלי שני דאינו מפליט וגם אינו דומה להבהוב דבסמוך עכ"ה) משא"כ בסמוך שמדבר בהבהוב שאינו משהה על האש ושייך לומר שמסתרך אין האיסור מ כיחו וק"ל. [ג] שאין בה מקום שיתקבץ שם הדם כתב הרא"ש בפג"ה דף קס"ז ע"א וז"ל יש שמגלגלין תרנגולת ברמץ למולגה ולכאורה היה נראה לאסור ולא שרי ברישא אלא אבי גמירי וזה לא שייך בתרנגולין ויש לחלק דדוקא בראש של בהמה שיש עצמות ודברים המעכבים את הדם לצאת אבל התרנגולת האש שואב את הדם ויוצא מתקנן בשום מקום עכ"ל והמרדכי איסר אפי' בעוף כל הראש וכ"כ בש"ע · כתב ב"י דף כ"ח ע"ג וז"ל וכתב עוד מעשה היה

בראש

פרישה

(ה) ומותר למלוג תרנגולת ברמץ רק שיהיה תחלה בית השחיטה ובתוך חלל הגוף ועד"ר (ו) שאין בה מקום שיתקבץ הדם אע"פ שהראש שלם אפ"ה שרי מפני שעורו דק והדם יוצא ועד"ר : (ז) כתב הרשב"א המהבהב אווזין כצ"ל · (ח) ור"ת אסר דחשיב ליה ככלי ראשון ומיהו אם עירה עליו די לו בקליפת העור שאינו מבשל אלא כדי קליפה עי' באשר"י פרק כירה דף קמ"ז ע"א שכתב שם פלוגתת רשב"ם ור"ת ומבואר שם שר"ת חשבו לכלי ראשון גמור וכתב שם כמה ראיות לדבריו ובסוף מסיק ז"ל ומתוך כך היה מתיר ר"ת להכשיר על ידי עירוי כלי

שנסתמים

חדושי הגהות

ב הכה"ג בשם ש"י כתב דיש למחוק תיבות אלו דיש מי שסובר דליכא מאן דפליג על זה דהא גמרא מפורשת היא לקדירה אי חתך להו ומלח להו וכו' : ג הכנה"ג כתב שהוא ט"ס שלא נמצא כן בסמ"ג :

וכ"ה

עירה עליו די לו בקליפת העור שאין מבשל אלא כדי קליפה ואם ראש העוף למעלה כשמערה עליו אז א"צ קליפה לפי שהצואר מגינה עליו כ"כ הרא"ש והמרדכי בפ' כירה דבמקום חיבור הצואר בגוף הוא לצד מעלה ומש"ה כשמערה על העוף מלמעלה הרותחין נזחלין על חיצוני הצואר ואינם עוברים לעור כלל :

והרשב"א כתב שאפילו אם נחשב עירוי ככלי שני אסור וכו' כ"כ בת"ה ונראה מדבריו דלא אעירוי בלחוד קאמר אלא אפילו אחר שעירה הרותחים בתוך כלי שני אסיר להניחם בתוכו מה שרוצה למלוג דכלי שני אע"פ שאין מבשל מ"מ מבליע ומפליט והביא ראיה לדבר דלא יהא חום כלי שני מועט מחום בית השחיטה וכן חום הכסלי' סמוך לשחיטת הבהמה שאסרו להניחה על הבשר שמא יזוב החלב ויבלע הבשר ולפיכך אסור למלוג אלא לאחר ניקור חלב ומליחה עכ"ל ומשמע מדבריו דעוף נמי אע"פ שאין בו חלב אסור למלגו אפילו בכלי שני מפני דם שבו שהוא נפלט מאבר זה ונבלע באבר זה וצ"ל שהוא סובר דכל שנבלע בו דם בענין זה אינו יוצא ממנו ע"י מליחה וז"ל הר"ן בפרק הני בר ולענין מליגת גדיים וטלאים ברותחים בכלי ראשון אסור דכלי ראשון מבשל ואפי' בה לא למיחש משום חלב ודם והא דאמרינן בפרק הזרוע (קלד:) מקום שנהגו למלוג בגדיים איכא לאוקומא בשניקר את החלב וגידים ודלא משום דם אי נמי בכלי שני שאינו מבשל מיהו משום חלב אפילו כלי שני איכא למיחש דאע"ג דאינו מבשל מבליע הוא שאין בליעה תלויה בבישול דהא חום בית השחיטה אינו כחום כלי שני ואפ"ה מבליע כדאיתא בפ"ק (ח:) ואמרינן נמי התם לא לסחוף איניש כפלי עילוי בישרא וכו' הילכך הכא דפרק הזרוע ע"כ בשניקר את החלב עסקינן אבל לענין דם אע"פ שלא נמלחה ליכא למיחש דאע"ג דכלי שני מבליע אין חומו גדול מחום האש שלא יצא ע"י מלח עכ"ל · והמרדכי כתב בסוף ע"ז תרנגולות הרבה שנמלגו ביחד בכלי שני ממש ונמצא אחת מהם טרפה אומר ר"י דמעשה בכל יום שמתירים כל האחרות שנמלגו עמה ומפרשינן דכלי שני אין מבשל ולא מפליט ולא מבליע וראייתו מירושלמי אבל ה"ר חיים כהן אומר דלא גרע בית השחיטה רותח מסכין ששחט בה דצריך הגעלה אלמא אע"ג דאין מבשל מ"מ מבליע ולפי דבריו נאסרים היו כל הכלים שמולגים בהם כל התרנגולות מחמת הדם שפולט מן התרנגולות ונבלע בכלי · מיהו שאר תרנגולים לא היו נאסרים אע"פ שבולעים דם שנפלט מאחרת סוף הדם לצאת ע"י מליחה ולא נראה לר"י אלא הכל מותר ואפי' לא רחצו צואר התרנגולת ומלגו אותה מלוכלכת בדם הכל מותר ומה שנהגו לרחוץ הצואר זהו בשביל שרגילים להחזיר אותם מים על האש וחוזרין ומולגין בהם אחרות או שופכין אותם על הכלים להדיחן עי"כ ובפרק כירה כתב אומר ראבי"ה קבלתי דכלי שני נמי דאינו מבשל מבליע ומפליט הוי ואם מלגו תרנגולות טריפה וכשירה יחד נראה דאסור שומן הטריפה נדבק לאחר ומפעפע למים ונבלע בדבר קל מדם כדמוכח פרק כל הבשר (קיב:) רב מרי בר רחל דאימלח ליה חתיכה של נבילה בהדי שחוטה ואפי' בכלי מנוקב אסור הילכך אין לדמותה לשנים כשירות שנמלגו (שנמלגו) דאע"ג דליכא למימר בהו דמא מישרק שריק מיהו אין נדבק בדבר קל כשומן מיהו לאחר מליגת הכשרות נמי אין להחזירם ליורה ולהרתיחה פעם שנית כדי להגעיל בהם שנית או להדיח בהם הקערות שאז נאסר הכל מדמו שנפלט בתוך הכלי בראשונה ע"כ : **ולענין** הלכה כיון שהרשב"א סובר דכלי שני מבליע ומפליט יש ליזהר לכתחלה מיהו בדיעבד אין לאסור שהרי כתב הרמב"ם על ההיא דאסור לפרוש הכסלים על הבשר בעוד שהחלב שעליהם חם דבדיעבד שרי (ט) : **כתב** הרוקח בסימן רנ"א תרנגולת שאכלה חלב ושחטוה ונמצא בקורקבן החלב יש לו לשמור למולגו כי תבלע בבשר התרנגולת החלב שהוא בעין : **ואם** מלג נכרי או שפחה שבבית ישראל עופות ולא ראה הישראל אם בכלי ראשון או בכלי שני כתבו הגהות מיימוניות דאם הנכרי יודע בטיב יהודים ויש שם נער או נערה שיודעים בטיב הענין שרי משום דמירתת וכן כתב בספר התרומה סימן ס"ז (י) :

ואם ראש העוף למעלה כשמערה עליו אז אין צריך קליפה לפי שהנוצה מגינה עליו [ז] והרשב"א כתב שאפילו אם נחשב עירוי ככלי שני אסור שאע"פ שאינו מבשל מבליע ומפליט (ט) שהרי אסרו אפילו להניח הכסלים על הבשר מיד אחר שחיטה שמא יזוב החלב ויבלע בבשר [ח] לפיכך אסור למלוג אלא אחר ניקור ומליחה :

דיני מליחה

סט (א) [א] **כיצד** סדר מליחה מדיח הבשר תחלה ואם

ומ"ש בשם הרשב"א בת"ה שם ומבואר מדבריו דאף בכלי שני ממש נמי אסור : כתב במרדכי מעשה היה ברא"ש אווז שנתבשל כשהיה שלם ולא חתכוהו לשנים והכשירו רבינו קלונימוס הזקן לפי שלא היה בדמו כזית לאסור והרב בית יוסף תמה עליו והסכים עמו מהר"ס איסרלש בת"ח כלל כ"א דכיון דחצי שיעור אסור מן התורה אפי' בפחות מכזית נמי בעינן ששי' כנגדו ומהר"ן מהורדנ"א ז"ל כתב דיש להקל בדם שבשלו ומלחו דאינו עובר עליו בדבר שלעולם לא בא לידי חיוב מלקות או כרת וכבר האריך בזה מהר"י מינ"ץ בתשובה סימן ט"ו : **ומהרש"ל** הביא מעשה זה דרבי קלונימוס בא"ו שלו וכתב עלה כ"ל דעל כרחך בנמלח מבחוץ איירי וה"ק מאחר שאין בדמו כזית א"כ לא היה בו שיעור דם ועת' שנמלח מבחוץ לא נשתייר אלא מעט מועט וזה יוצא ע"י בישול ובטל אבל אם היה בו כזית דהוא שיעור חשוב א"כ ראוי לאסו' הרא"ש לעולם עכ"ל ולפע"ד מ"ש מהרש"ל הוא הנכון מדכתב במעשה ולא חתכוהו לשנים דלכאורה לא איצטריך אלא ה"ק הנית אי חתכוהו לשנים פשיטא דכשר אפי' אי לא נמלח אלא מצד אחד מבחוץ אבל עכשיו דלא חתכוהו לשנים א"כ אין המליחה שמבחוץ מוציא הדם שמבפנים ואפ"ה הכשירו דכיון דלאחר שנמלח מבחוץ נשאר בו דם מועט א"כ כשבשלוהו במים הדם הנשאר נתבטל בבשול בס' אלא דמ"מ היה ראוי לאסור הרא"ש משום דאמרינן הרא"ש נאסר מיד קודם שנתבטל כדין כל איסור הדבוק אלא כיון דלא הוה מתחלה כזית לא החמירו בו ומיהו אין להקל אלא נקטינן לאסור הרא"ש כמו שיתבאר בסמוך : **כתב** ב"י דבספר אורחות חיים כתב בשם ר"י ומהר"ם ראש עוף שנתבשל שלם הכל מותר אף המוח לפי שדם שבמוח יוצא דרך בית השחיטה ודרך העינים שהוא רך ודרך החוטם ע"י רוטב ויש בו ס' ממנו ומהר"ס איסרלש בת"ח השיג על זה דלמאי דנהגינן דבשאר איסורין חתיכה עצמה נעשה נבלה לא סגי בס' כנגד הדם או אפילו כנגד כל המוח אלא בעינן ס' כנגד כל הרא"ש עכ"ל וכ"כ בא"ו הארוך כלל י"ז סימן ז' וע"ש והכי נקטינן לאיסורא ואף על פי שהרב ב"י הביא בשם כמה גדולים דהיכא דנמלח הריאה שלם ונתבשל לא בעינן אלא ס' כנגד המוח איכהו ס"ל דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב אבל לדידן אפילו נמלח הרא"ש ואח"כ נתבשל צריך ס' כנגד כל הרא"ש וכדפרישית בסמוך : **כתב** ב"י ע"ש המרדכי וכמה חבורים במעשה דהר"ק הזקן ועי"ל בסי' ל"ב דמנהג כשר הוא למלוח הרגלים קודם הבהוב וגם לאחר הבהוב מיהו במליחה אחת נמי שרי בין קודם הבהוב בין לאחר הבהוב אלא דלאחר הבהוב עדיף מקודם. הבהוב והמחמיר למלוח גם קודם הבהוב יבורך ויש לתמוה דהא כתב המרדכי פ' ג"ה ומביאו ב"י וז"ל יש נשים שנהגו למלוח בית השחיטה קודם הבהוב וטעות בידם דהא אח"כ חוזר ובלע כל דם הפליטה כו' וכ"כ עוד המרדכי פכ"ה כיוצא בזה ע"ש רבינו יהודה ברא"ש כבש שנמלח מבחוץ ולא מבפנים וב"י מביאו בסימן שאח"ז והשתא ברגלים נמי נימא דבמליחה הראשונה פלט כל מה שהיה בשער ובטלפים ונכנס בבשר מעט וכשחוזרין ומולחין בלע דם הפליטה ואינו חוזר ופולט מאחר שכבר פלט כל דמו במליחה הראשונה וא"כ חומרא דאתי לידי קולא היא ואסור דמאחר דבמליחה דקודם הבהוב נמי סגי מדינא ולא קא עבדינן מליחה נמי לאחר הבהוב אלא שלא ליתן פתחון פה-לומר דקא מזלזלי באיסור דם דהמליחה הראשונה לא היתה כתקונה ע"ג שער ואין כאן טעות ולא דמי למליחת בית השחיטה או מליחת רא"ש כבש מבחוץ ולא מבפנים ומהרש"ל כתב מצוה ודרך מובחר למלוח הרגלים לאחר חריכתן ומ"מ אין איסור קודם חריכתן דאין השער מעכב : כתב האגור בשם מהר"י מולין היכא שנצלה הרא"ש שלם דכל הרא"ש אסור דנעשה המוח נבלה ופולט שמנונית ברא"ש ואוסרו ולא קי"ל הכי באיסור דם אלא בבישול דאמרינן חנ"נ אבל לא בצלייה וכן פסק בא"ו הארוך שם :

סט כיצד סדר מליחה מדיח הבשר תחלה ואם הדיחו הטבח א"צ להדיחו עוד

אם נתחבה תרנגולת שחוטה במחבת רותח על האש כדי למולג' יתבאר בסימן שאחר זה בדין בשר שנתבשל בלא מליחה : כתב בהגהות מרדכי פג"ה תרנגולת שנמלגה בקערה חולבת אפילו היא בת יומה הכלי והתרנגולת מותרים דכלי שני אינו מבשל ודווקא כשעירו המים תחלה אבל אם עירו המים על התרנגולת אסורה אם הצואר למעלה אבל אם ראשי הנוצה למטה מגינים כדי קליפה ואין להחזיר התרנגולת למי מליגתה לאחר שהוציאה בתחלה דשמא כלי שני מבשל כדי קליפה ובפעם ראשונה לא היה קפידא כיהיו הנוצות מגינות אבל לאחר שנמלגה לא יחזירנה ואם החזירה מותרת מהר"ם עכ"ל :

סט כיצד סדר מליחה מדיח הבשר תחלה וכו' בפ' כל הבשר (קיג.) אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה ואיתמר רב

דרכי משה

(ט) ובארוך כלל י"ז כתב דאנו נוהגין כמ"ש המרדכי פ' השוכר בע"ז דף שפ"ד ע"ד שפסק בש"ד דכלי שני אינו מבשל כלל אפי' היד סולדת בו ולא כמרדכי שכתב פ' כירה בשם ראבי"ה ור"ם ותוספות שכתבו דאע"ג דאינו מבשל מבליע ומפליט וכ"פ במהרא"י שער י"ד וא"כ אף לכתחלה היה מותר למלוג אותה אמנם בהג"ה ש"ד כתב מהרא"י דטוב ליזהר לכתחלה אם היד סולדת בו אבל לצורך כבוד שבת או לצורך אורחים או כה"ג מותר אף לכתחלה לשרות בשר מלא קרח בכלי שני שהיד סולדת בו עכ"ל עיין עוד מדין זה ריש ס"ט עוד כ' בארוך כלל י"ז ואין למלוג כלל ע"י עירוי דאנן קי"ל עירוי בכלי ראשון לחומרא לאסור כדי קליפה כמ"ש שם סימן ל"ו אלא מולגין בכלי שני שאין היד סולדת בו ודוקא ראש או רגלים של בהמה שעורן קשה אבל עופות אין המנהג למלוג כלל אפי' מעירוי דכלי שני ומיהו בדיעבד כל כלי שני שרי עכ"ל כתב ב"י סוף סי' צ"ג וז"ל כתב ר"י דכלי נחושת אינו בולע אא"כ האש הולך תחתיו ולכן אם עירה בשר לתוך כלי חלב של נחושת א"צ הגעלה וכתב שכן הסכימו הפוסקים ודקדקו מכמה דוכתי ומיהו לרשב"א דס"ל דאף כלי שני אע"ג שאינה מבשל מבליע ומפליט משמע דצריך הגעלה עכ"ל ומשמע מדברי הפוסקים שאין לחלק בין כלי חרס לשאר כלים ודלא כהגה"א פרק כירה דמחלקין וכתב דבכלי חרס מבליע וכן ראיתי בא"ז ישן בשם מהרא"י דלא ראה מורי הוראה מדקדקים בכך וצ"ל דס"ל למהרא"י כדעת הפוסקים דלא חילקו אע"פ שיש לפרש דברי מהרא"י בענין אחר מה שנראה כתבתי וכ"נ מדברי תשובות מהר"ם לקמן סימן צ"ב שכתבתי דאף כלי חרס אינו בולע בכלי שני וכ"פ בא"ה כלל ל"ד בהדיא וע"ל סימן ק"ה עוד מדין כלי שני ובהג"ה ש"ד ואפי' במקום שנהגו למלוג תרנגולת בכלי שני כמו רגלי בהמה מ"מ נהגו ליזהר שלא להחזיר תרנגולת למי מליגה לאחר שהוציא לחוץ כי שמא כלי שני מבשל קצת ובשעה ראשונה אין קפידא משום שהיה עדיין הנוצה אבל כשהחזיר כבר נפלה קצת מן הנוצה אמנם בדיעבד שרי עכ"ל ועיין עוד מדין זה סוף סימן ס"ט וכן כתב ב"י בשם מהר"ם וכתב ש"ד ובארוך דאסור לכתחלה להשתמש באותן מים שמלג בהן רק כשרות אפי' בצונן אסור להשתמש בהן לכתחלה עכ"ל ז"ל הג"ה ש"ד ואם נמלחו הרגלים תחלה מותרים אח"כ למלוג אפילו בכלי ראשון ומהר"ם הלוי אוסר לכתחלה אך היה מצריך לחתכו באמצעו עד עצם העליון הארוך כדי שיכנס המלח בפנים ואז מותר לכתחלה למלוג בכלי ראשון עכ"ל ולקמן סימן ע"א כתב הטור דמליחה מהני ע"ג שער [illegible] וכן עם הנוצות [illegible] : (י) ע"ל סימן ס"ט :

פרישה

[illegible]

דרישה

[illegible]

[ב] (ב) ואם הדיחו הטבח אין צריך להדיחו עוד ואם מלה ולא הדיחו תחלה (ג) י"א שאין לו תקנה עוד אף אם ידיחנו וימלחנו פעם אחרת ויש מתירין ולזה הסכים א"א הרא"ש זכרונו לברכה ומולח

עוד מסקנא דגמרא פרק כל הבשר (דף קי"ג) ונראה דקא משמע לן דלא חיישינן שמא לא הדיחו הטבח יפה אי נמי חזר ונתלכלך בדם בבית הטבח וכתב א"ו הארוך ריש שער י"ז דצריך להסיר הטלפיים קודם מליחת הרגלים דאם לא כן מה שבתוך הטלפיים אסורה אף דיעבד דהוו כנמלח בכלי שאינו מנוקב ואפי' היו מונחים תמיד על צידן כל שיעור מליחה ומיהו אם נקבן למטה מותר אף לכתחלה ואפי' אם הסיר הטלפיים בין הדחה קמייתא למליחה אסורין דהא נמלח מיהא בלתי הדחה קמייתא אם לא עבר עליהן אח"כ מים קודם המליחה כדאמרי כי טבחי דלא מצינו חילוק בבשר שנמלח בלתי הדחה בין רגלים לבשר אחר וגם מה שבתוך הטלפים מוחזק הרבה בדם ומ"מ מה שלמעלה מהן מותר הכל אפי' אם עמדו זקופים דהא דם אינו מספעפע ואין לדמותו ממש לבשר שנמלח בכשא"מ לאסור אף מה שלמעלה מן הטלפים משום דבדבר מועט שבטלפים אינו מעכב כל הרגל מלפלוט עכ"ל והאי ומ"מ מה שלמעלה וכו' לא קאי אלא ארישא היכא שהודח ונמלח ולא הסיר הטלפיים וקאמר דאינו אסור אלא מה שבתוך הטלפיים דכיון דאין איסורו אלא מטעם שהדם שבפרסות נעקר לצאת ולא יצא כמו נמלח בכשא"מ א"כ לא אסרינן מה שחוץ לפרסות דלאסם נעקר ויצא ואע"ג דבנמלח בכשא"מ אסור הכל אף מה שהוא חוץ לציר אפ"ה הני טלפיים לא לגמרי דמו לכשא"מ וכדכתב מהרא"י בהגהת ש"ד סימן נ"א אבל כהסיר הטלפיים בין הדחה קמייתא למליחה דנאסר משום דהמלח מבליע הדם שבעין כל הרגל נאסר דהדם שבעין נבלע בכל הרגל ע"י מליחה מיהו אין כל הרגל נאסר אח"כ דליכא ס' בכל הרגל נגד דם שבעין שבמקום הטלפים דאם היה ס' בטל הדם בעין שנבלע בכל הרגל וכדכתב מהרא"י בהגהת ש"ד תחלת סימן ה' וכך קבלתי ממורי הרב הגדול מהר"ר היים שור ז"ל ודו"ק. **וכתב** עוד כאו"ה שער ב' סי' ז' דאסור להשתמש בכלי ששורין בו בשר אפי' לא שהה בתוכו כי אם שעה אחת ואפי' להשתמש בו דבר לא צונן אין מקילין לכתחלה דשמא לא ידיחנו היטב קודם עכ"ל מיהו דוקא בכלי שהוא מיוחד לשרות בו בשר תמיד אבל כלי כשר שהוא עומד להשתמש בו תמיד ואפי' דבר רותח וטעו ושרו בו פעם ושתים בשר לא נאסר הכלי בכך אלא ידיחנו היטב במים צוננין מבית ומבחוץ בענין שלא יהא נדבק בו שום דם ומותר לחזור ולהשתמש בו אפי' דבר רותח לכתחלה דלגבי הכלי חשוב דיעבד ואותן המקילין לשרות בשר בכלי נחשת כשר שמבשלין בו דגים ראויין לגערה כי עוברים הם על דברי חכמים לשרות בשר לכתחלה בכלי שמשתמשים בו דבר כשר : **ומ"ש** ואם מלח ולא הדיחו תחלה כו' עד ולזה הסכים א"א ז"ל בפסקיו שם דף קע"ה ע"ד. וע"ש דכתב טעם האוסרין דכיון דלא נמלח כהוגן א"כ מקצת הדם שפירש חוזר ונבלע בבשר דלא שריק ואין מלח שני מפליטו כיון שכבר פירש וחזר לתוכו וע"ז השיג והביא ראייה מסה"ת דכיון דבבשר שלא נמלח ונבלע דם ממקום אחר יש לו תקנה במליחה ויפלוט דם שבלע ממקום אחר עם דמו כ"ש שיפלוט דם עצמו שבלע עם פליטת דמו ע"כ מיהו לטעם שכתב הסמ"ק וז"ל אין עוד תקנה לאותו בשר לפי שהמלח מבליעו ואינו מפליט הדם שהוא בעין אין ראייה מסה"ת דאפי' את"ל דבדם פליטה אמרי' דאגב דפלט דם דידיה פלט נמי דם הבלוע בו ממקום אחר ומכ"ש דם עצמו מ"מ בדם בעין שבלע אפי' דם עצמו אינו חוזר ופולט וכן נראה מדברי סמ"ג לאוין דף מ"ח ע"ב מיהו אין להקשות מסברא זו אהרא"ש דמתיר ואע"פ שהוא גופיה כתב ברא"ש דף קע"ו דבדם בעין לא אמרינן כ"ב כ"פ דאיהו לא ס"ל הך סברא דהמלח מבליעו לדם בעין שעליו בחתיכה דאדרבה דרך המלח להפליט הדם ולא להבליעו וליכא למימר נמי דמעצמו יהיה נבלע בחתיכה דלא אמרינן הכי אלא בדם פליטה שיצא ממנו שהוא לח ולא בדם בעין דמסתמא נתייבש על פניו ואינו נבלע בחתיכה ואע"פ שהרא"ה בספר בדק הבית וכן הר"ן כתב על שמו יש לחוש שמא לאחר שיניח הבשר מלפלוט דם וציר יהא ניתך הדם שעל פניו ויבלענו דלפי זה ודאי אין תקנה לאותו בשר הרא"ש לא ס"ל הך סברא גם במשמרת הבית חלק ע"ז והאריך ע"ש · ודע דהר"ן ז"ל כתב דטעם ההדחה הראשונה היא כדי שיתרכך הבשר ויצא דמו ע"י מליחה וכן נמצא טעם זה במקצת פוסקים ולפי זה אם לא הודח ונמלח ידיחנו כדי שיתרכך ויחזור וימלחנו וא"כ יש תקנה לאותו בשר וכהסכמת הרא"ש וכן הוא לפי הטעם שכתב המרדכי שאם לא ידיחנו הדחה הראשונה המלח נתמלא מלכלוך הדם שעל החתיכה ושוב אין בו כח להוציא הדם שבחתיכה דלפ"ז נמי אם לא הודח ונמלח ידיחנו ויחזור וימלחנו וכשר · אכן יש לחלק בין זה לזה דלטעם כדי שיתרכך אם הדיח הדחה הראשונה ואח"כ חתך כל נתח לב' או לג' קודם מליחה דצריך לחזור ולהדיחו מפני הדם שעל החתיכה במקום שחתכו לשנים דאגב דוחקא דסכינא מפליט כדכתב המרדכי מיהו אם עבר ולא הדיח א"ל לחזור ולהדיח ולמלחו דכבר נתרכך אבל לטעם שהמלח נתמלא מלכלוך הדם כו' אף בזו צריך לחזור ולהדיח ולמלוח ולטעם שכתב הסמ"ק אף בזו אין לו תקנה דהדם שבעין במקום שחתך לשנים נבלע בחתיכה ושוב אינו יוצא · והמנהג להחמיר כסברת הסמ"ק ודעימיה דאין תקנה לאותו בשר משום דהמלח מבליע הדם בעין שעליו מיהו היכא שלא שהתה שיעור מליחה איכא למימר שאינו חשוב כרותח ואין כח המלח מבליע הדם בעין שעליו כל כך ובסיר יוצא דמו ע"י שידיחנו ויחזור וימלחנו וכן הוא לדעת הר"י ברצלוני שהביא הר"ן והעתיקו ב"י לקמן בסימן ע' ובסימן צ"א דמתקני שיעור מליחה לא חשיב רותח וכ"פ הרב בש"ע לשם והוא עיקר כמו שיתבאר לשם בס"ד אבל מהרש"ל כתב בא"ו שלו שמצא הגה"ה שכתבה דאין חלוק וכן נראה בעיניו דכיון דבכלייה ודאי מיד מבליע דם בעין אעפ"י שלא נגלה כלל ה"ה מליחה · ולפע"ד נראה דאין להחמיר בזה במקום הפסד מרובה כיון דמדינא שרי היכא דלא שהה על ידי שיחזור וימלחנו אבל בשהה אסור אפי' בהפסד מרובה למאי דנהגינן כסמ"ק ודלא כמה שפסק ב"י ומהר"ם איסרלש להקל בהפסד מרובה אפי' שהה כסברת הרא"ש ודעימיה : כתב בא"ו הארוך היכא דשהה שיעור מליחה אסור אף לצלי והכי ודאי משמע ליישנא דאין תקנה לאותו בשר דמשמע אין תקנה כלל ואפי' בצלי אסור אבל בלא שהה שרי לצלי עיין עליו בכלל ד' סימן ד' וכן כתב עוד בכלל ח' סימן ד' ולא ארע ולא אבין מ"ש לצלי מלקדרה דלפי הטעם של הסמ"ק דהמלח מבליע הדם בעין שעליו שכבר פירש אם כן הוה ליה כמו דם בעין שנפל ע"ג בשר צלי דאסור כמו שכתבו התוספות והרא"ש ואי משום דכיון דלא שהה אין כח במלח שאינו חשוב רותח להבליעו אם כן אף לקדרה שרי כשיחזור וימלחנו אלא העיקר דאפי' בלא שהה שיעור מליחה אסור אפילו לצלי ובהפסד מרובה שרי כשיחזור וידיחנו וימלחנו אפי' לקדרה כדפרישי' בסמוך : **כתב** א"ו הארוך כלל ו' סימן ז' דבשר שנמלח בלא הדחה ראשונה אפילו במליחה מועטת כדרך שמולחין לצלי אסור משום דאין אנו בקיאין עתה להכיר בין זו לזו ומורא יתירא היא דהלא

רב הונא אמר מולח ומדיח ומדיח במתניתא תאנא מדיח ומולח ומדיח ולא פליגי הא דחלליה בי טבחא הא דלא חלליה בי טבחא וכתב הר"ן הדחה ראשונה צריכה להעביר דם שע"פ הבשר שאין המלח מפליט בחומו אלא דם שבתוך הבשר שהוא לח אבל לא מה שנתייבש על פניו ולפיכך אם לא ידיחו אותו תחלה יש לחוש שמא לאחר שיניח הבשר מלפלוט דם וציר יהא ניתך הדם ויבלענו כ"כ הרא"ה והוא ז"ל כתב טעם אחר דמה שמדיחו בתחלה היינו כדי שיתרכך הבשר ויצא דמו על ידי מליחה שאם יהא נקרש על פניו לא יהא כח במלח להוציא דמו וטעמא דמדיח אחר מליח' כדי להדיח לחלוחי' הדם שע"פ הבשר הבא שם מפליטתו ע"כ ומדברי הרא"ש שאכתוב בסמוך נראה שמסכים לטעם השני והמרדכי כתב הדחה ראשונה להעביר לכלוך הדם שעל החתיכה שאל"כ המלח נתמלא ממנו ושוב לא יוציא המלח הדם שבחתיכה וי"א שהדחה הראשונה הוא ללחלח הבשר שיצא הדם ע"י מליחה והיינו דאדרבה מטרשי ליה כדאמרינן (מז:) גבי ריאה ראבי"ה ע"כ ואין דבריו נראין אלא בארצות הקרות ובזמן הקור הגדול ואז נראה שישימו המים באור עד שתפוג צנתן : כתוב הגש"ד דשורה הבשר במים תחלה כדי שיתרכך ויהא כח לפלוט דמו ע"י המלח וידיח יפה אחר השריה ואח"כ יניחו שעה קטנה קודם שימלח כדי שיטפטפו המים מן הבשר עכ"ל (א) : בשר תפל שמלא קרח וכפור ואין ראוי למלחו עד שיפילו תחלה הקרח ממנו מצאתי שהשיב רשב"א שמותר לשרותו במים חמין בכלי שני אע"פ שהיד סולדת בו דכיון דכלי שני אינו מבשל אפי' יהא לו כח להפליט ולהבליע כמו שאומר ר"ת מאחר שלא נתבשל הדם יוצא הדם ממנו ע"י מליחה או צלייה (ב) ע"כ והיא בתוך תשובות הרשב"א סימן תתמ"ג : וכתב עוד שם סימן תתמ"ד בשר שנמלח ושהה כדי מליחה ונתנוהו קודם הדחה ברותחים בכלי שני לא ידענא מאי אדון בה ואל תשיבני ממה שמולגין תרנגולת בכלי שני דהתם לא נמלחה ואם פלטה דם וחזר ובלעה מאחר שלא נתבשלה חוזר ויוצא הדם ע"י מליחה או צליה אבל בשר זה שכבר נמלח ושהה כדי מליחה שוב אין מליחה וצלייה מועילין להפליטה עכ"ל : כתב א המרדכי בס' כל הבשר היכא שחתכו הטבח לנתחים גדולים אפי' חללינהו ושוב חתך כל נתח לב' או לג' קודם מליחה צריך לחזור ולהדיחו דהכי אמרינן בפ"ק (ח:) אפי' לת"ד בית השחיטה נגן אגב דוחקא דסכינא מיבלע בלע וכי היכי דמבליע ה"נ מפליט אגב דוחקא דסכינא (ג) : **ואם** מלח ולא הדיחו תחלה י"א שאין לו תקנה עוד כו' כ"כ הגהות מיימון בשם סמ"ק וטעמא מפני שהמלח מבליעו ואין מפליט דם שהוא בעין וז"ל הרא"ש בפרק כל הבשר אם מלח בלא הדחה י"א שאין תקנה לבשר אף אם ידיחנו וימלחנו אסור לפי שע"י מליחה הראשונה פירש מקצת הדם ולא היה הכח במלח להפליט כל הדם מאחר שלא הודח הבשר ואותו הדם עצמו שפירש חוזר ונבלע בבשר דלא שריק כיון דלא נמלח כהוגן ואין מלח שני מפליטו כיון שכבר פי' וחוזר לתוכו ולפי מ"ש בס"ה דבשר שנמלח שנתנוהו על בשר שלא נמלח שיש לו תקנה במליחה ויפלוט דם שבלע עם דמו כ"ש הכא דשרי כיון שפולט דם שקיבל מעלמא כ"ש דמו וכן מסתבר עד כאן לשונו וכן כתב בש"ד שראה להר"ת שהתירו בדיעבד והביא ראיה מכבדא עילויה בישרא דבדיעבד ש"ד משום דלמא מישרק שריק בכלייה וה"ה במליחה אבל בהגהה כתב דלא דמו דכבדא עילויה בישרא הוי כמו דם פליטה ושייך ביה מישרק שריק אבל בשר שלא הודח הוי דם שעל גבו כמו דם בעין שנפל ע"ג בשר רותח ואסור דלא שייך ביה מישריק שריק ולא כבולעו כך פולטו והר"ס אגב חורפיה לא עיין ואי שמע הוה הדר ביה עכ"ל : ולענין הלכה אע"פ שסמ"ק אוסר אם הוא במקום שיש הפסד מרובה או שהוא בערב שבת ואי אפשר להכין אחר כדאי הם הר"ס והרא"ש לסמוך עליהם

דרכי משה

סט (א) וכן הוא בשערי מהרא"י שער א' וכן הוא בארוך כלל א' וכתב הטעם כדי שלא ימס המלח מן המים ולא יוציא דם וגם לא ימתין עד שיתנגב הבשר לגמרי דאז לא ימס המלח מן המים ולא יוציא דם אלא ימתין מעט ומולח עכ"ל עוד כתב לכתחלה ישרה הבשר יותר מחצי שעה ואח"כ ישפשף הבשר במים הראשונים יפה עכ"ל כתב בא"ו הארוך דאסור להשתמש בכלי ששורין בו ואפי' לא שורין בו רק שעה אחת דחיישינן שמא לא הדיחו יפה מדמו ודוקא דבר לח בצונן או דבר יבש רותח מיהו בדיעבד שרי דהרי הכלי כשר אלא דגזרינן בתחלה שמא לא הדיחן יפה מדמו אך כלי ששורה בו מעת לעת נאסר הכלי ס"ם מותר לחזור ולשרות בו דהא אין שורין בו הבשר שני מעת לעת ואינו בולע עכ"ל · (ב) וכן פסק בשערים מהרא"י שער א' ובא"ו הארוך כלל א' וישרה אותה במים פושרים אבל לא בכלי שני מיהו בדיעבד אפי' בכלי שני שרי עכ"ל ובס' ס"ח כתבתי לעיל דלכתחלה יש ליזהר אם לא יצורך שבת או כדומה לזו . (ג) ובא"ו הארוך כלל ד' ואף בדיעבד אסור דהוי כאילו לא הודח וכתב עוד שם וגם אינו מועיל אפי' בדיעבד מה שרוחצים השבחים הצלעות שלמים אפי' יא חתכו הבע"ה אח"כ דאינו נקרא שהדיחו הטבח רק אם שרה אותו קצת כדרך בשר שרוצים לבשל עכ"ל עוד כתב בא"ו כלל י"ז ואפילו ברגלים שהדיחו ואח"כ הסיר הטלפיים הוה כלא הודח כלל אפי' בדיעבד אם מלחו כך טרפה עכ"ל כתב מהרי"ל בתשובה סימן קל"ד אסור לחתוך חתיכה לשנים אחר הדחה קודם מליחה · וז"ל

דרישה

כדאמרינן גבי ריאה ראבי"ה עכ"ל וכתב ב"י ע"ז ואין דבריו נראין אלא בארצות הקרות ובזמן הקור הגדול או נראה שישימו המים באור עד שתפיג צנתן ע"כ : [ב] ואם הדיחו הטבח וכו' כתב המרדכי שאפי' הדיח הטבח אם שוב חותך כל נתח לב' או לג' נתחים צריך לחזור להדיחם (וכן אם הסיר טלפי הרגלים לאחר ההדחה יחם לא עשה כן הוי כאילו לא הודח כלל כ"כ רמ"א והוא מאו"ה בכ"ה) אף אם ידיחנו וימלחנו פעם אחרת [illegible] ומטעם זה נוהגין המדקדקים שלא לשום שום בשר שלא הודח מתחילה על דף שלחן שאינו [illegible] לכך

מועטת אלא כהדחה שהדיחו הטבח סגי [illegible] דהא דבעינן [illegible] היינו כדי שיתרכך הבשר

פרישה

מאו"ה עד כאן הגה"ה) שטעם שמדיחין הבשר תחלה משום שעליו לפי שאין המלח [illegible] בחומו אלא הדם שבתוך החתיכה שהוא לח אבל לא הדם שעליו [illegible] שמא [illegible] (ג) י"א שאין לו תקנה עוד אף אם ידיחנו [illegible] וכו'

ומולח בין במלח דק בין במלח גס (ד) והרמב"ם כתב שאין מולחין אלא במלח הגס (ס) שהמלח הדק הוא כקמח נבלע בבשר ואינו מפליט וא"א הרא"ש ז"ל כתב דלא מסתבר דיותר שהוא המלח דק הוא מתפזר על הבשר ופועל להוציא הדם כי הוא הנדבק בו אבל הגס הוא נושר מן החתיכה כשהופכה למולחה על צדה השני ובעיקר המליחה כתב הרשב"א שא"צ ליתן מלח על הבשר עד שיכסנו כולו אלא מולח יפה יפה עד שלא יהא ראוי לאכול עם אותו מלח וא"צ למלוח החתיכה משתי צדדים (ו) אבל [ג] א"א הרא"ש ז"ל כתב צריך לפזר עליו מלח הרבה שלא ישאר בו מקום מבלי מלח

ואווז

עליהם (ד): ומולח בין במלח דק בין במלח גס והרמב"ם כתב שאין מולחין אלא במלח הגס וכו' טעמו של הרמב"ם מדגרסינן בפרק כל הבשר (קיג.) רב דימי מלח ליה במילחא גללניתא ומנפץ ליה פי' גללניתא גסה ומפרש הרמב"ם דדוקא בגסה אבל בדקה ביותר לא מפני שהיא נתכת ונבלעת בתוך הבשר ואינה מפלטת את הדם והרא"ש הביא דברי הרמב"ם בפרק כל הבשר וכתב עליהם ולא מיסתבר דיותר שהוא דק המלח יותר מתפזר על הבשר ופועל להוציא את הדם כי הוא נדבק בו אבל הגס כשהוא הופך את החתיכה למולחה מצד זה הוא נושר ממנה ע"כ ומשמע שהוא מפרש דרב דימי אתא לאשמועינן דלא נימא דאין מולחין אלא בדקה מפני שהוא מתפזר יותר על הבשר וכו' קמ"ל דבגסה נמי מולחין ולפיכך כתב רבינו בתחלת דבריו ומולח בין במלח דק בין במלח גס שרצה לסתום דבריו וכדעת הרא"ש ואח"כ כתב סברת הרמב"ם ושהרא"ש חולק עליו וכו' ה"ה יש מי שפירש שבכל מלח יכול למלוח אלא שאם מלח במלח דקה צריך לשפשף היטב הבשר קודם שישים אותו בכלי כדי להדיחו שאם ישימהו עם קצת מהמלח בכלי שאינו מנוקב להדיחו נמלאו המים שורין פליטת כח הבשר וכמלא הדם שפ"ע הבשר וטעם המלח חוזר ונבלע בתוכו לפיכך תקנה גדולה היא למלוח במלח גסה שכמעט שהוא מנפץ אותו ננערת ורשאי להדיח הבשר באיזה כלי שירצה וזהו שהיה רב דימי עושה אלו הם דברי הראב"ד וכן הסכים הרשב"א ז"ל ואינם דברים מוכרחים עכ"ל ורבינו ירוחם כתב דברי הרמב"ם ושהראב"ד כתב עליו שמותר למלוח במלח דקה אלא שצריך להדיח הבשר בכלי מנוקב קודם שיתננו להדיחו בכלי שאינו מנוקב כדי שלא יתמחה המלח בתוך המים אשר בו ונבלע בבשר ע"כ ול"נ שצריך שתהא דקה שלא תפול אילך ואילך ולא דקה מן הדקה כקמח ואולי שזו כונת הרמב"ם עכ"ל ודבריו נכונים וכן נהגו (ה): ובעיקר המליחה כתב הרשב"א שא"צ ליתן מלח על הבשר וכו' וז"ל הרשב"א בת"ה כיצד מולחין את הבשר לקדרה נותנין את המלח משני צדדיו מולח והופך ומולחו יפה וא"צ ליתן עליו מלח עד שיכסנו כולו ולעשותו כבנין אלא מולח יפה עד שלא יהא ראוי לאכילה עם אותו המלח עד שיפליט את דמו ויראה לי שא"צ למלוח מב' צדדין אלא למצוה מן המובחר ובאפשר אם לא מלח אלא מצד אחד או שלא היה נוח לעשות כמולח תרנגולים או אווזים שא"א שיכדר המלח בכל צדדי חלליו אא"כ בתר אותם בתוך או שמילא חללן במלח כמוליאתא מותר והדין נותן שלא תהא חתיכת בשר דקה חמורה מחתיכה עבה כטפח שזו צריכה מלח ב' צדדין לבד אף על פי שיש בעביה טפח ודם שנאמלע חתיכה מי הוציאו ואין לדבר קצבה עכ"ל ונראה מדבריו דלכתחלה צריך למלוח החתיכה מב' צדדין וכ"כ ה"ה בשמו ותמהני על רבינו שכתב בשמו שא"צ דמשמע דלכתחלה נמי לא וליתא ומיהו באווזים ותרנגולים דבריו מטין לומר דלכתחלה נמי א"צ למולחן בפנים וכ"כ רבינו ירוחם בשמו אבל הר"ן בפרק ג"ה אהא דאמר ר"י אמר שמואל הוטי היד אסורים משום דם כתב דינים אלו כדעת הרשב"א וכתב דגדי ותרנגולת צריך למולחן מבפנים לכתחלה וכן מבואר בת"ה הארוך שסיים וכתב ומיהו לתת מלח לתוך תרנגולים ואווזים ש"ד אע"פ שאין המלח נאחז למעלה בבלעות כשאתה משכיבן על צדה השני עכ"ל וז"ל סה"ת צריך לתת הרבה מלח דכל מליחות שלנו צריך שיהא קרוי אינו נאכל מחמת מלחו שיהא רוב המלח מקלקל טעם הבשר וגם צריך למלוח הבשר מכל צדדין וכן התרנגולת או הטלה צריך למלוח מבפנים ומבחוץ עכ"ל וכתב המרדכי שר"ת אמר שצריך למלחו עד שלא יהא נאכל מחמת מלחו ולכך הזכיר שמואל פעמים יפה יפה גבי מליחה שצריך למלוח הרבה עכ"ל וסמ"ג כתב דריב"א גורס בההיא דקומץ רבה (כא.) יכול תבוסהו ת"ל תמלח כיצד עושה מביא את האבר ונותן עליו מלח והופכו ונותן עליו מלח ומעליהו אמר אביי וכן לצלי כלומר אבל לקדרה אין די במליחה זו כי צריך לשפשף בידיו שיבלע בו המלח עכ"ל וכתב עוד המרדכי שיש מי שאוסר תרנגולת שנמלחה מבחוץ ולא מבפנים וכתב שבא מעשה ליד רבינו יהודה שנמלח ראש כבש מבחוץ ולא מבפנים והורה שלא למולחה פעם שנית ולא יבשל אותה אלא יצלה אותה דטורח מישב שייה וכו' בשם הרוקח שה"ר שמואל וה"ר שמריה מכשירים בעוף שנמלח מבפנים ולא מבחוץ כי מה לי מליחת עוף מבחוץ למליחתו מבפנים ובשם ה"ר אביגדור כתב שאם נמלחה מבפנים ולא מבחוץ אם יחזור וימלח מבחוץ למה לא יהא מותר לבשל ומיהו כל שלא מלח אלא מצד אחד משמע דאסור לקדרה עכ"ל והרשב"א כתב בתשובה סימן רס"ב לסתור סברות אלו וז"ל ראיתי מאי דכתב מר בשם התוספות דמליח אין שם רותח עליו עד שימלחנו מב' צדדין כמליחה דקדרה אין זה מחוור בעיני דמה שאמרו מולחו והופכו ומולהו וכן לקדרה לאו למימרא שאינו כרותח להפליט דמו אלא כשמולחו מב' צדדין דתמה על עצמך ירך של שור עבה כזרת במליחת שני צדדין סגי ואפי' תחזור ותחתוך ממנה קצת א"צ למלוח

דהלא כל מליחות שלנו שמולחין לקדרה מקרי אינו נאכל מחמת מלחו והכל בקיאין בה שזהו שמולחין כל חתיכה מב' צדדין וכל שלא מלחו בדרך זה מליחה מועטת היא ואפשר דכיון דבדיעבד אפילו מצד אחד מותר כמו שיתבאר בסמוך אם כן אין אנו בקיאין איזה מליחה היא נקראת אינו נאכל מחמת מלחו ולכך יש להחמיר · אכן במקום הפסד מרובה אין להחמיר כלל אפילו שהה שיעור מליחה והיכא דלא שהה שיעור מליחה וגם המליחה היתה מועטת אין להחמיר אפילו אין שם הפסד מרובה כנ"ל: ומולח בין במלח דק בין במלח גס והרמב"ם כתב כו' בפכ"ה רב דימי מלח ניה במילחא גללניתא ומנפץ ליה וכתב ה"ה דסבירא ליה להרמב"ם דרב דימי כהורות וללמד בא שהכל צריכין לעשות כן · ופירוש גללניתא מלח עבה כחול הגס או נמי מדינא הכל צריכין מלח גס כחול הגס שהדק נבלע בבשר ואינו מוציא את הדם ורב דימי היה מולח ביותר גסה ובערוך פי' גללניתא חזק כאבן ע"כ ונראה דמה שהוצרך רבינו לכתוב תחלה ומולח בין במלח דק כו' ולא הספיק לו לכתוב בקוצר דעת הרמב"ם ושהרא"ש חולק עליו הוא לפי שהיה מוכן דלה נחלק הרא"ש אלא על מ"ש הרמב"ם דהדק אינו מפליט הדם דמשמע אפילו דיעבד אינה מליחה דליתא מיהו לכתחלה ודאי הגס עדיף מהדק או נמי היה מוכן דלהרא"ש יש למלוח לכתחלה בדק ולא בגס לכך כתב רבינו תחלה מולח בין במלח דק כו' להורות דלהרא"ש אפילו לכתחלה יכול למלוח בין בדק בין בגס ודעת רבינו דכיון דפירש רש"י דרב דימי לא אתא ללמד שאין למלוח במלח הדק אלא אתא ללמד דבמלח הגס צריך לנפץ מפני שהדם נבלע בה דאילו במלח הדק א"צ לנפץ דהיא נתכת מעצמה והרא"ש הביא תחלה פרש"י ואח"כ הביא דברי הרמב"ם ונחלק עליו א"כ כפרש"י ס"ל ולענין הלכה נראה דלא מיעט הרמב"ם אלא הדק כקמח אבל הדק כחול הדק אינו נבלע בבשר וכך ראוי לנהוג לכתחלה וגם ב"י כתב שכן נהגו מיהו בדיעבד בכל מלח שמלח סגי או נמי בדאין לו מלח אחר רק דק כקמח או גס ביותר וקשה כאבן ואינו יכול להדקו מותר למלוח בו אפילו לכתחלה דזה חשוב דיעבד: ובעיקר המליחה כתב הרשב"א שאין צריך כו' אע"פ שהרשב"א כתב וז"ל כיצד מולחין את הבשר לקדרה נותנין את המלח מב' צדדיו מולח והופך ומולחו יפה וא"צ ליתן עליו מלח עד שיכסנו כולו ולעשותו כבנין אלא מולח יפה עד שלא יהא ראוי לאכילה עם אותו המלח כדי שיפלוט את דמו ס"ל לרבינו דמ"ש נותנין את המלח מב' צדדיו אינו מדינא אלא על צד היותר טוב כי כן המנהג בישראל שהרי אח"כ כתב ויראה לי שא"צ למלוח מב' צדדין אלא למצוה מן המובחר ובאפשר כו' אלמא דמדינא א"צ למלוח מב' צדדין ולכסות את כולו אף למצוה מן המובחר א"נ וז"ש רבינו בשמו תחלה שא"צ למלוח עד שיכסנו כולו כו' ואח"כ כתב שא"צ למלוח מב' צדדין כלומר לא מיבעיא דעד שיכסנו כולו א"צ אלא אפילו מב' צדדין א"צ מדינא והכי מוכח מראיית הרשב"א מחתיכה עבה דלכתחלה נמי א"צ לבקעה ולמולחה מכל הצדדין ולמצוה מן המובחר ודאי צריך לבקעה ע"ל בסימן ע"ה וכמ"ש לשם בס"ד: **ומ"ש** הרשב"א דא"צ שיכסנו כולו ולעשותו כבנין האי ולעשותו כבנין הוא פי' שלא יכסנו כולו דכשיכסנו כולו נעשה כבנין וכתב רבינו שהרא"ש נחלק עליו דמדינא צריך שיכסנו כולו וממילא נעשה כבנין וגם צריך למלוח מב' צדדין והרב ב"י כ"ל דאף להרשב"א צריך למלוח לכתחלה מב' צדדין מדינא וכדמשמע מתשובתו שהביא וגם מצריך למלוח עד שלא ישאר מקום מבלי מלח אלא שא"צ לעשותו כבנין דבדיעבד סגי אפי' מצד אחד והרא"ש נמי מודה בהא ואין חולקין ולפע"ד מה שהבין רבינו מדבריהם הוא הנכון דמאחר שכתב הרשב"א דלמצוה מן המובחר בעינן מב' צדדים אלמא דמדינא א"צ מב' צדדין ומ"ש בתשובה דלכתחלה מולח מב' צדדיו היינו נמי למצוה מן המובחר לכתחלה ולענין הלכה נקטינן כהרא"ש דמדינא בעינן מב' צדדין ואם לא מלחו אלא מצד אחד ונתבשל כך כתב המרדכי פג"ה דיש מתירין ויש אוסרין ומהרא"י בהגהת ש"ד סימן ט"ו כתב דהכי נהוג לאיסור וכן פסקו או"ה שער בביעי סימן ז' ומהרי"ל בדרשותיו אבל בלא נתבשל כתב מהרא"י בשם אם לא עבר יום שלם משנמלחה שרי למלוח שנייה דכיון דאותו צד שנמלח פולט ציר דידיה כל יום שלם אגב דפולט ציר דידיה פולט נמי הדם שבולע מצד השני שנמלחה בפעם שנייה ומהר"ם איסרל"ש בהג"ה ש"ע לא התיר למלוח שנייה אא"כ הוא תוך י"ב שעות למליחה הראשונה דאחר י"ב שעות אינו פולט ציר לדעת הרשב"א מיהו צריך שתדע דלא תהני מליחה שנייה אלא היכא דלא הודח הבשר אחר מליחה הראשונה אבל אם הודח אחר ששהה שיעור מליחה אין לו תקנה במליחה שנייה כאשר יתבאר בס"ד בסוף סימן ע' דכיון שהודח נסתמין נקבי הפליטה וכשימלחנו שנייה ויהיה בולע הדם מצד השני שוב אינו נפלט ואין תקנה לבשלו ולא שרי אלא בצלי ובצלי שרי אפי' לא נמלח אלא צד אחד לפני זמן מרובה

דרכי משה

(ד) ח"ל ש"ד מהר"י מרושין כתב דנראה דברי רבותינו הצרפתיים דאין תקנה לאותה בשר כו' אך בהדחה מועטת סגי להסיר הדם דדוקא בהדחה שאחר המליחה צריכין יפה יפה וכו' ואפשר דבמקום פסידא או לכבוד שבת מודה לדברי ב"י ובהג"ה שם וראה לנהוג בו איסור אפי' בדיעבד כדברי סמ"ק ומהר"י מרושין דבתראי אינון מהרא"י ז"ל משמע שם באותו הג"ה דאף לצלי אסור ולא אמרינן כבולעו כך פולטו דהא מייתי ראיה שם לדברי המתירין שנצלה בלא הדחת קמייתא ונמלח דשרי לתירוץ ראשון שכתב כו'. מכלל דלדברי האוסרים אף בצלי אסור וכ"מ מלשון אין לו תקנה דקאמרי האוסרים ודלא כמ"ש בהג"ה ולא נזכר שם אמרת דלצלי שרי אף לדברי האוסרים כן נ"ל וכ"כ בהדיא בא"ו הארוך כלל כ' דאף לצלי אסור וכתב דוקא דשהה שיעור מליחה אבל בלאו הכי לא נאסר לצלי אבל בבישול אסור עכ"ל ובכלל י' כתב דאפי' לא נמלח רק לצלי אסרו דאין אנו בקיאין עכשיו להכיר בין זו לזו עכ"ל עוד כתב בהג"ה ש"ד בשם מהרא"י נראה דמיירי בדליכא ס' בחתיכה נגד הדם דאי בדאיכא ס' אמאי אסור טפי משאר איסורים שנמלח עם היתר דקי"ל דמשערין בס' עכ"ל ובא"ו הארוך כלל ד' ואין בשום חתיכה ס' נגד כל הדם שעליו וגם אין המלח מפליט כל הדם שבתוכו מאחר שלא נתרכך הבשר תחלה בהדחה עכ"ל ונראה מדבריו לפי טעם זה השני אפי' בדאיכא ס' מן החתיכה נגד הדם אסור דאין המלח מפליט הדם מתוכו הואיל ולא נתרכך הבשר היטב והדם פירש במקצת ממקום למקום וחזר ונבלע בתוכו כמו שפי' הרא"ש טעם האוסרים ולכך אפי' בדאיכא ס' נגד הדם טריפה ונ"ל דגם מהרא"י לא מכשיר אלא בדידעינן כמה דם הוה עליו אבל מספקא אסור דהאיך ידעינן דהחתיכה היתה ס' נגד הדם ועוד אפשר לומר דמהרא"י דמכשיר בס' אזיל לטעמיה דתופס עיקר טעם דההדחה קמייתא משום דם שעל הבשר ולא משום שיתרכך הבשר כמ"ש בשער ה' בשערי דורא משמו ולכן מתיר בס' אבל למאן דס"ל דטעם הדחה משום שיתרכך לא סגי בס' כדברי הא"ו הארוך כנ"ל עוד כתב בהגהת ש"ד בשם מהרא"י שער ח' למ"ד דהדחה ראשונה משום דם שעל הבשר בהדחה מועטת להסיר הדם סגי בדיעבד אבל למ"ד כדי שיתרכך הבשר לא סגי ויראה להתיר בדיעבד עכ"ל וכבר נתבאר ריש סימן זה איזה טעם הוא עיקר בא"ו הארוך כלל ד' ואם נמלח שאר חתיכות שהודחו אצל בשר שנמלח ולא הודח האחרים מותרים אע"פ שנוגעים בחתיכה שנמלחה ולא הודחה מ"מ לגבי האחרים מקרי דם פליטה ומשריק שריק או כבולעו כך פולטו ואם נתבשל זו החתיכה אח"כ בעינן ס' נגד כל החתיכה ואותה חתיכה אסורה לעולם ועיין לקמן סי' ע"ה דין בני מעים שנמלחו בלא הדחה: (ה) ובהג"ה ש"ד בשם מהרא"י דנוהגין כרש"י למלוח בין במלח גס בין דק אלא שהגס צריך ניפוץ קודם הדחה אחרונה ובדקה אין צריך עכ"ל: ובא"ו הארוך

כלל

פרישה

והכי קי"לן עיין בא"ו של מ"ו משום דקיימינן שדם שבעין שהיה עליו נבלע ולא יצא ע"י מליחה: (ד) והרמב"ם כתב שאין מולחין אלא במלח הגס פי' כחול הגס: (ס) שהמלח הדק כקמח כו' כן הוא בפ"ו דסמ"ג · וא"א הרא"ש כתב כו' אבל הגס הוא נושר מן החתיכה כשהופכה כו' הרא"ש כ"כ לפי סברתו שהוא סובר שצריך למולחו מכל צדדיו אבל הרמב"ם לא גילה דעתו בזה ואפשר שהוא סובר שא"צ למולחו אלא מצד אחד ולכן כתב שצריך למולחו במלח הגס שהוא טוב יותר למלוח בו כשאין מולחין אלא מצד אחד: (ו) אבל הרא"ש כתב שצריך לפזר עליו מלח הרבה כו' הרא"ש דקדק מדקאמר בגמרא ומולחו יפה יפה דמשמע שצריך למולחו מכל צדדיו שלא ישאר בו מקום מבלי מלח · כתב ע"ז מאוד בסמוך אלא עיקר דינו למלוח מב' צדדין היטב וק"ל

דרישה

לכך כי שמא יש מלח עליו ולאו אדעתיה והמלח יבליע הדם בבשר מלמטה ע"כ. ומכאן יש לאסור הבשר שלא הודח ולא נמלח והניח על הבשר כשר שנמלח לקיום ועי' בת"ח כלל כ' ל"ב וכלל ו' ד"ב ע"כ): [ג] אבל הרא"ש ז"ל כתב צריך לפזר עליו מלח הרבה כו' מתוך ל' רבי'

ואווז ותרנגולת צריך למולחם גם בפנים [ד] ושיעור שהייתו במלח כ' הרמב"ם כדי שיעור הילוך מיל וא"א הרא"ש ז"ל כתב כדי צלייה [ה] ואחר ששהה שיעור מליחה ידיחנו שני פעמים ראשונה להעביר המלח והדם ושנייה להעביר ליחלוחית המים שנשארו בו וישטוף הכלי

מרובה · מיהו היכא דלא פיזר עליו מלח כ"כ עד שלא נשאר מקום בלתי מלח כתב או"ה שער ראשון דיש להתירו בדיעבד אפילו אם כבר נתבשל וצ"ל דס"ל דיש להחמיר טפי בנמלח מצד אחד בלבד דכתב בשער ז' דאסור אפי' דיעבד בנתבשל משא"כ בשלא פיזר עליו מלח כ"כ וכו' והאי מסתברא וכן היה דעת מהרש"ל בא"ו שלו לחלק בכך דלא כמהר"ם איסרלש בת"ח דכ' דאין חלוק ומש"ה כתב דלצורך שבת או הפסד מרובה ג"כ יש להתיר אם לא נמלח אלא צד א' ונתבשל וכהרא"ש והר"ן ולפע"ד דאין להקל כלל בזה ודו"ק : **ושיעור** שהייתו במלח כת' הרמב"ם כדי שיעור הלוך מיל כתב ה"ה ע"ש הרמב"ן שכך פירשו הגאונים ויש סמך משעות עבוד העור שהוא כדי הלוך מיל ובפ' כלל גדול אמרו דהמולח חייב משום מעבד וע"ש ובמרדכי כתב דראבי"ה נמי פסק כשיעור מיל ושכך מצא פ"ש רש"י : ומ"ש ע"ש הרא"ש שהיא כדי צלייה בפג"ה ובפכ"ה כתב כן בכמה מקומות וכ"כ בה"ג · ובמרדכי ע"ש א"ז פירש דשיעור תלית' כשיעור צליית אותה חתיכה עצמה וכ"כ ש"ד שיין י"א מיהו ראבי"ה הקשה ע"ז דא"כ נתת דבריך לשיעורין כי פעמים שהמדורה גדולה וצלה במהרה כו' כמ"ש במרדכי ועוד דא"כ לפעמים שיעור צלייה אותה חתיכה הוא פחות ממיל אי יותר וזה הפך דעת הגאונים שדבריהם דברי קבלה דמשערינן בהלוך מיל והנכון דאידי ואידי חד שיעורא הוא והיא דאין המליחה אלא להוציא שורש הדם והוא נמשך אחר המלח כל סביבות הבשר ומה שנשאר אחר שיעור מיל בחתיכה אפילו הוא מאדים יותר הוא מוהל ונקרא אמר בשר ושיעור צלייה נמי אינו רק כשיעור שנצלה הבשר כל סביביו על בוריו בלבד דאז יוצא כל שורש הדם ואע"פ שלא נצלה כלל באמצע החתיכה ונראה אדום ביותר אין זה דם אלא מוהל וא"כ לפי זה אין חילוק בין חתיכה עבה לשאינה עבה ושיעור מיל ושיעור צלייה אחד היא וסברא זו תמצא כדברי הרא"ה בספר בדק הבית ובדברי הר"ן פכ"ה גבי דגים ועופות אלא שכתבו כן על דרך הרמב"ם דלא חיישינן לדם הנשאר בתוך החתיכה לאחר שיעור מליחה מאחר שצריכין לחלוט אותן ברותחין אבל אנחנו ע"פ דרך כל הפוסקים החולקים עליו בזה דלאחר שיעור מליחה א"צ דבר דכבר יצא כל דמו נראה לפע"ד דסברא זו אמת דהמליחה אינה אלא להוציא כל שורש הדם על פני כל סביבות הבשר וכן ה"א הצלייה כדפרי' ולכך צריך למולחו משני צדדיו מדינא ואפי' בדיעבד אסור ואין למולחה שנית לאחר ששהה שיעור מליחה והודח ואם לא הודח לא ימלחנו שנית לאחר יום שלם שכבר פלט הצד שנמלח כבר כל צירו וחוזר ובולע דם ולא שרי אלא בצלייה וכסברת המתמירין במרדכי פכ"ה וכדפסק מהרא"י בהגהת ש"ד סי' ט"ו והכי עיקר . ולכתחלה נוהגים לשער בשיעור שעה אחת מכ"ד שעות שביום ובדיעבד סמכינן אשיעור מיל ועיין הטעם בתרומת הדשן בסימן קע"ז : **ואחר** ששהה שיעור מליחה ידיחנו ב' פעמים כו' הרא"ש בפכ"ה כתב רגילי' לרחצו ב' פעמים כו' ובספר התרומה סימן ס"ב כתב דצריך להדיח ב' פעמים דלכך הזכיר ב' פעמים יפה יפה והמרדכי גם הוא העתיק לשונו וכ"כ סמ"ק וש"ד אבל הסמ"ג כתב ומדיחו ב' פעמים כו' לא כתב לשון צריך ולא לשון רגילים לרחצו וכך הם דברי רבינו ורצונם לומר לאפוקי מן המובחר ידיחנו ב' פעמים דמדינא א"צ ב' פעמים אלא שידיחנו יפה יפה בפעם אחת עד שיצאו המים זכים וכמ"ש הרמב"ם : **כתב** סמ"ק ואחר המליחה צריך הדחה ב"פ ואם לא הדיחו רק פעם אחת בטוב אין קפידא בכך ובהגה"ה אשיר"י בכ"ה מא"ז כתוב ואחר המליחה מדיחין אותו ג' פעמים כו' מיהו בדיעבד אם לא הדיח הבשר אלא ב' פעמים ש"ד ונראה דלא פליגי דהא"ז מדבר בהדיח ב' פעמי' בהדחה בעלמא בלא שפשוף ולכך אפי' בדיעבד לא סגי בפעם אחת וסמ"ק מדבר בהדחה יפה יפה שמשפשף בבשר ומעביר משם כל לחלוחית דם ומלח ולפיכך אפי' לא הדיחו רק פ"א בטוב אין קפידא בכך דהא להרמב"ם אפי' לכתחלה א"צ אלא פעם אחת בטוב ונראה בעיני דכל זה אינו אלא היכא שהבשר עדיין לפנינו שלא הושם בקדרה להתבשל וקאמר דאין להקפיד ולהטריחו לחזור ולהדיחו אלא סגי בפעם אחת בטוב או בב' פעמים בהדחה בעלמא וע"ז כתב נמי האגור בסי' אלף קצ"א בשר שלא הודח כ"א פעם אחת כאילו לא הודח כלל דבעינן יפה יפה עכ"ל והוא לומר דבהדחת פעם אחת בהדחה בעלמא הו"ל כאילו לא הודח כלל ומטרחינן ליה לחזור ולהדיחו אבל היכא שנתבשל כ"ע מודו דאפילו בהדחה פ"א בעלמא כבר עבר מעליי כל מלח ודם ולא נשאר שם אלא לחלוחית המים הראשונים שנשארו ושרי ותדע שהרי האגור עצמו פסק בסימן שאחר זה בבשר שנמלח ולא הדיחוהו באחרונה ונתבשל דהלכה כסה"ת שבכל חתיכה יש ששים כנגד הדם שעליו גם בהגהת אשיר"י לשם פסק כן וא"כ קשה היאך סותרים דבריהם מרישיה לסיפיה אלא בע"כ הא דכתב תחלה מיהו בדיעבד אם לא הדיחו ב"פ ש"ד היינו לומר כיון דכבר סילק ידיו מהדחה שפיר דמי בב' פעמים ולא מטרחינן ליה יותר לחזור ולהדיחו שלישית לכתחלה . וע"ד זה כתב סמ"ק אין קפידא בכך כלומר אין להקפיד להטריחו שיחזור וידיחנו עוד ובזה נסתלקה ההשגה שהשיג בב"י על דברי האגור כי האגור נמי לא קאמר אלא דבהדחת כ"א בעלמא כאילו לא הודח כלל וצריך לחזור ולהדיח ודו"ק . ועיין במ"ש בסמוך בס"ד אבל דין בשר שנתבשל בלא הדחה אחרונה : **וישטוף** הכלי כו' זה לא מצאתי בפוסקים אחרים אבל הדעת מכרעת כך דלכתחלה צריך להסיר ברחיצה ראשונה כל המלח והדם ואם לא ישטוף

למלוח מקום החתך שע"י המליחה נפלט כל הדם אפילו אותו שבאמצע וכשהיא חתיכה קטנה נאסור אותה אא"כ מלח מב' צדדין ועוד הנהו אטמהתא (נו :) דאימלחן בי ריש גלותא בגידא דנשיא ב דאסרה רב אחא כולה כרותח דמבושל ורבינא לפחות כדי קליפה כרותח דצלי והלא הגיד ושומנו לא נמלח אלא מצד א' אלא דההיא דוכן לקדר' היינו לכתחל' דכל היכא דאיפשר מלחינן כל צדדין להפליט דמו יפה יפה עכ"ל ודברי הרא"ש שכתב רבינו הם בפרק כ"ה אהא דאמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה כ"כ שם הר"ן דמדקאמר מולחו יפה יפה הרבה מליחה משמע מב' צדדין ומתוכו בדבר שמבשלין כולו כאחד עכ"ל ואע"פ שמדברי רבינו נראה שהרשב"א והרא"ש חולקים אבל מתוך דברי הרשב"א שכתבתי נראה שאיפשר לומר שאינם חולקים שמ"ש רבינו בשם הרשב"א שא"צ ליתן מלח על הבשר עד שיכסנו כולו היינו לומר שא"צ לעשותו כבנין אבל אה"נ שצריך לפזר עליו מלח שלא ישאר מקום מבלי מלח וכן מ"ש בשם הרשב"א שא"צ למלוח החתיכה מב' צדדים כבר נתבאר דהיינו בדיעבד אבל לכתחלה צריך למלחן מב' צדדין וכן אווז ותרנגולת צריך למולחן גם מבפנים וכדברי הרא"ש אם לא מלח אלא מבפנים או מבחוץ וכן התיכה שלא נמלחה אלא מצד אחד מותר ומשמע דהרא"ש נמי מודה בהא והכי נקטינן לפסק הלכה (ו) :

ושיעור שהייתו במלח כתב הרמב"ם כדי שיעור הילוך מיל ואדוני אבי זכרונו לברכה כתב כדי צליה דברי הרא"ש הם בפרק כ"ה וכ"כ שם התוספות בשם בה"ג וכ"כ הרשב"א בת"ה וטעמא משום דיוצא הדם ע"י מליחה כמו ע"י צליה ולכך חשוב מליח כרותח וה"ה בקש למצוא סמך לדברי הרמב"ם וכתב שאח"כ מצא להרמב"ן שכתב שיעור צליה פירשו הגאונים כדי הילוך מיל ע"כ ומשמע דבשיעור מיל סגי אפי' לשור שלם ואפילו לחתיכה קטנה צריך שיעור מיל דלא פלוג רבנן בינייהו אבל בהג"א כתב משהין אותה במלח כשיעור צליית אותה חתיכה עצמו כפי עביה וגודלה וז"ל המרדכי שם כתוב בה"ג שיעור מליחה כשיעור צלייה וכתב אבי"ה דל"נ דא"כ נתת דבריך לשיעורי' דפעמים שהמדורה גדולה ונצלית שצולה במהרה ונראה כמו שמצאתי בשם רש"י דשיעור מליחה כשיעור מיל ובא"ז פסק דשיעור מליחה כשיעור צליית אותה חתיכה עצמה והרי"ף פסק בס"פ כ"ה כמה שיעור שהייה שיצטרך להשהות הבשר במלח אמרו רבנן בכדי שישחוט הבהמה ושתהיה נפשטת ותבדוק הבשר מן החלב ומכל איסורין שיש בה בציר מהכי אסור ע"כ אך בפסקי הרא"ש לא הובא לשון זה ובת"ה (סי' קס"ז) כתוב דמרגלא בפומייהו דאינשי שצריך להשהות הבשר במליחה שעה אחת וי"ל שנהגו העולם כדברי א"ז ושערי דורא שכתבו דשיעור מליחה כשיעור צלייה אותה חתיכה עצמה לפי גודלה ועוביה והואיל ואין שיעור זה שוה בכל חתיכות קבעו העולם להם שיעור מובהק ותפסו שעה לשיעור זה וסמך לזה מדאמרינן בפרק תמיד נשחט (נח :) דאפי' גוף שלם כמו הפסח סגי בשעה אחת לצלייתו אכן נראה בשעת הדחק כגון לכבוד שבת ולכבוד אורחים יש לסמוך אדברי הרמב"ם שכתב בסתם דשיעור מליחה היא כמהלך מיל דהיינו חלק שלישית שעה פחות חלק ל' מן השעה כמו שהוכחנו שמהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ביום שהוא י"ב שעות ע"כ (ז) :

כתב בהגה"שד מעשה בעכו"ם שהביא רגלי כבש והודחו ונמלחו ולא שהו כלל ומיד הושמו בקדרה ונראה לאסור מאחר שלא שהו אבל אני אליעזר בר' יהודה מצאתי להתיר מדאמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מדיחו ומולחו ולא הזכיר שהייה ועוד שהכתוב מוציא הדם ע"י צליית האור ועוד תחשב הכתוב עם המלח ואיכא שהייה ומותר עכ"ל ואין דבריו נכונים בהיתר זה : **ואחר** ששהה שיעור מליחה ידיחנו ב' פעמים ראשונה להעביר המלח והדם ושנייה להעביר לחלוחית המים שנשארו בו כ"כ הרא"ש בפרק כ"ה וכ"כ המרדכי שם וכתב דילפינן הכי מדאמר שמואל מדיחו יפה יפה וכ"כ הגהות מיימוניות בשם סמ"ק וכתבו עוד בשמו שאם לא הדיחו רק פעם אחת בטוב אין קפידא והג"א כתב דמדיחין אותו ג' פעמים שנים כמו שמפורש בפנים ושלישית אנו עושים לטהר מים השניים שנגעו בראשונים וכה"ג אומר ריב"א גבי נטילת ידים מיהו בדיעבד אם לא הדיח הבשר אלא ב' פעמים שפיר דמי ע"כ (ח) והרמב"ם לא הזכיר סכום הפעמים שכ"כ מדיחו יפה יפה עד שיצאו המים זכים ד וישטוף הכלי שרוחצין בו בין רחיצה לרחיצה

דרכי משה

כלל א' קבלתי מלח שאינו גס יותר ממלח שעושים ממי הים אין צריך להדקו אלא מולח בו כמות שהוא אבל מלח שגס יותר צריך להדקו שאינו נדבק בבשר עכ"ל (ו) ובא"ו הארוך כלל א"ב ג פסק כדברי ב"י דבדיעבד שרי ומשמע מדברי ב"י לדברי הר"ן ודברי המתירין דאפילו לא נתבשלה עדיין שרי הואיל וכבר נמלחה מצד אחד די בכך אלא שלכתחלה מולחים בב' צדדים למצוה מן המובחר אמנם בא"ו הארוך כלל ז' פסק דאסור אף בדיעבד אפי' אם נתבשל כך ואם לא נתבשל עדיין אין לו תקנה לחזור ולמולחו מצד השני אלא צריך לצלותו דגורא משאיב שאיב וכ"כ מהרא"י בהג"ה ש"ד דהכי נוהגין ומ"מ אי לא עבר עדיין יום שלם שנמלחו מצד אחד או מבפנים או מבחוץ בעוף יכול למלחו עדיין צד הב' דכיון שהחתיכה פולט ציר יום שלם אינו בולע וכ"מ אם נמלח לפני זמן מרובה אע"ג שרית מתיר אם מלח עליו שאר בשר מטעם משריק שריק גבי חד חתיכה לא שייך האי טעם כ"כ מהרא"י ז"ל וצ"ל דבמקום פסידא מרובה או לכבוד שבת כדי הם המתירים לסמוך עליהם ואף שב"י שהוא בתראה הוא פסק כן לפסק הלכה כן נ"ל . (ז) וכ"כ א"ו הארוך כלל א' ובדיעבד יש לסמוך אשיעור מיל אפי' בלא אורחים (ח) ובהג"ה ש"ד משום מהרא"י דלכתחלה יש לנהוג. כדברי א"ז להדיחו ג"פ ובדיעבד יש לנהוג כדברי הסמ"ק להתירו בהדחה אחת וכ"כ בא"ו הארוך כלל י"ב ודלא כדברי האגור דכתב דאם לא הודח רק פעם אחת הוי כבלא הדחה כלל וכתב הר"ן פ' השוחט ד' תשל"ג ע"ב דיכול להדיח הבשר

דרישה

רבי' משמע שהרא"ש פליג על הרשב"א וב"י כתב שמדברי הרשב"א משמע שגם הוא סובר שלכתחילה צריך למולחו מכל צדדיו ולא כתב בלשונו שאינו צריך אלא שבדיעבד סובר אף אם לא מלחו מכל צדדיו שרי ובזה גם הרא"ש מודה ולא פליגי · [ד] ושיעור שהייתו במלח כו' כתוב בתרומת הדשן מירגלא בפומי דאינשי שצריך להשהות הבשר במלח שעה אחת וי"ל שנהגו העולם כדברי א"ז וש"ד שכתבו דשיעור מליחה כשיעור צליית אותה חתיכה עצמה לפי גודלה ועוביה והואיל ואין שיעור זה שוה בכל חתיכות קבעו העולם להם שיעור מובהק ותפסו שעה לשיעור זה ויש לסמוך לזה מדאמרינן בפרק תמיד נשחט דאפי' גוף שלם כמו הפסח סגי בשעה אחת לצלייתו אכן נראה שבשעת הדחק כגון לכבוד שבת או לכבוד אורחים יש לסמוך אדברי הרמב"ם דשיעור מליחה היא כמהלך מיל דהיינו חלק שליש משעה פחות חלק ל' מן שעה כמו שהוכחנו מהלך אדם בינוני י' פרסאות ביום שהוא י"ב שעות עכ"ל . ור"ל כשתחלק י"ב שעות לשלישים יגיע לידך ל"ו שלישי' וכשתחלק כל שליש שעה לעשרה חלקים דהיינו שעה לשלשי' חלקים תטול מכל שליש חלק אחד דהיינו ל"ו חלקים ותחלק כל"ו חלקים כולם יחד לד' חלקים יגיע מהן ד' פעמים ט' חלקים כמו שנשארו כבר בידך מכל"ו שלישים אחר שלקחנו חלק אחד מהן מכל שליש חלק עשירי ונמצא שיהיה בידך מ' פעמים ט' חלקים דהיינו שליש שעה פחות חלק ל' כמו מ' מיל שהם עשר פרסאות : [ה] ואחר ששהה שיעור מליחה ידיחנו שני פעמים כו' בהגהות אשר"י כתוב שצריך להדיחם תחלה ג' פעמים שנים כמו שמפורש בפנים ושלישי אנו עושין

חדושי הגהות

ב בגמרא שם צ"ז איתא הגרו אטמהתא דגידא נשיא וכו' רבינא אסר רב אחא בר רב שרי ע"כ · מעתה נגלה לעין כל דנהי דהרשב"א לשיטתיה שכתב בחידושיו דאף מאן דשרי לא התיר אלא כדי קליפה (עבב"י סימן ק"ה) עכ"פ ערבוב דברים הוא בשמות התנאים וצריך להחליפם למען כל א' על מקומו יבוא . ג דברים אלו מחוסרים הבנה שהרי בסמוך מיד כתב בשם או"ה דאסור בדיעבד ויהיו דברי האו"ה כסותרים זא"ז אכנם חפשתי באו"ה כלל א' וב' ולא מצאתי שם דבדיעבד שרי לכן נלענ"ד כפי מה שלמדתי מס' ת"ח כלל ס"ז דין ד' ששגגת הדפוס יש כאן וצ"ל וכאו"ה כלל א' פסק דאם לא פיזר עליו מלח כ"כ עד שלא נשאר מקום בלתי מלח מותר בדיעבד וג"ל דה"ה כאן בדברי הב"י דבדיעבד שרי וכו' אמנם באו"ה כלל ז' כתב דאף בדיעבד אסור וכו' כנלענ"ד וצ"ל דאו"ה ס"ל כתי' של הב"ח וט"ז א"ק י"ד ועיין במ"י א"ק ט"ו : ד בהרמב"ם לא מצאתי דברים אלו ולענ"ד שהמדפיסים טעו בזה שחשבו ששייך לב"י לכך חברוהו לשם ובאמת הרואה יראה שדברים אלו הם שציין הב"י מדברי הטור (וכדרכו בכמה מקומות שהעתיק דברי הטור ולא הודיע מקורם רק [illegible]) והב"ח כתב ע"ז וז"ל וישטוף הכלי וכו' זה לא מצאתי בפוסקים אחרים אבל הדעת מכרעת כן דלכתחלה צריך להסיר ברחיצה הראשונה כל המלח

הכלי שרוחצין בו בין רחיצה לרחיצה (ז) וקודם שיתננו בכלי של מים שמדיחו בו ינפץ מעליו כל המלח שעליו או ישטפנו במים כדי שלא ישאר עליו מהמלח לכן כתב הרשב"א שמוטב למלוח במלח גס כי הדק נדבק בבשר הרבה וצריך שפשוף (י) גדול ורש"י פירש שהדק א"צ ניפוץ כלל שהוא נבלע בבשר ואין נשאר ממנו על הבשר כלום ומיהו בין אם מלח במלח גס או דק ולא נפצו או לא נשטף במים תחלה אין (יא) לאסור ט המים שבכלי מבטלין כח המלח ולא חשוב כרותח לאסור הבשר (ח) ואם [ו] נתבשל הבשר בלא הדחה שאחר המליחה צריך שיהא בקדרה ס' לבטל כל המלח ואין

לרחוצה : **וקודם** שיתננו בכלי של מים שמדיחו בו ינפץ מעליו כל המלח שעליו בפ' כ"ה (שם) רב דימי מלח במלח גללניתא ומנפץ ליה וכתב ה"ה שדעות הרבה מן המפרשים דרב דימי אחר ניפוץ היה מדיחו וכ"כ הרמב"ם וכ"כ הגהות מימוניות בשם גאון ולאפוקי ממ"ש הר"ן והגהות מיימוניות ש"מ שלא היה מדיחו אלא מנפץ המלח ודוקא גללניתא דהיינו מלח גסה אבל דקה לא לפי שאינו מתנפץ יפה וז"ל הרשב"א בת"ה המולח צריך ליזהר בהדחה שלאחר מליחה שינפץ המלח או שישטפנו במים עד שלא יתננו בתוך כלי המים שהוא מדיחו בו שאם יניחנו עם מלחו בתוך הכלי שאינו מנוקב עם המי' נמלאו המים שורים כח פליטת הבשר ונמלא הדם שע"פ הבשר ועם המלח חוזר ונבלע בתוכו מחמת המלח שעמו בכלי לפיכך תקנה גדולה היא למלוח במלח גסה שהמלח גסה במעט שהוא מנער אותה נגערת ונופלת ואח"כ רשאי להדיח הבשר באי זה כלי שירצה עם קצת מים ואם מולח במלח דקה אעפ"פ שהוא רשאי צריך לשפשף היטב כדי להסיר מן הבשר המלח שהיה נדבקת בו היטב ועוד כדי שיוכל להדיח אח"כ בתוך הכלי עם המים עכ"ל אבל רש"י פי' אהא דרב דימי מנפץ ליה דהיינו מפני שהדם נבלע בה אבל מלח דקה א"צ לנפץ שהיא נתכת מעצמה וכ"נ מדברי המרדכי שכתב מלח במילחא גללניתא ומנפץ ליה אבל מלח שלנו א"צ ניפוץ ולא לשוברו תחלה ולא לנפצו מעל החתיכה בסוף וז"ל הגהות מיימון הגאון שמצריך ניפוץ לפני הדחה טעמו שלא יהא המלח רב דהא המים נתערב בהם דם וה"ל כרותח ונאסר הכלי והבשר לכך מנפצו תחלה להתיש כח רתיחת המלח והכי עבדינן ואין ניפוץ מועיל במקום הדחה האחרונה ולכך צריך ליזהר שלא יקח בשר מלוח הרבה ויכניס בכלי מעט מים אלא יקח מעט בשר והרבה מים שלא יעשו המים רותחי' ויהיו כ"כ שיהיו המים ראויות לשתות במלחן או יתפוס הבשר באויר וידיח מעט כדי שיפול הדם הנקרש ואח"כ יכניסנו במים ויגמור הדחתו כדרכו ובאחרונה ידיחנה באויר תמי טפיחת איסור שעליו ממי הדחה שבכלי שהרי נתערב בהם דם או ירבה במים כדי ביטול הדם המודח במים והמשנה ממנהג זה הפסיד ע"כ וגם הגהת המרדכי כ"כ (ט) והגהות מיימון כתבו אחר זה אבל סהי"ג ור"מ לא היו מחמירין כולי האי אך שבס"ה כ' שיש נוהגין לעשות כן בבשר מלוח יותר מדאי וצריך שרייה ומדיחין אותו קודם שרייתו עכ"ל : ומיהו בין אם מלח במלח גם או דק ולא נפצו או לא נשטף במים תחלה אין לאוסרו וכו' דבריו נכונים בטעמם ועוד דאם איתא דאסור לא הוו שתקי מיניה בגמרא : **כתוב** בהג"א כשמדיחין הבשר לאחר מליחה רגילין לתת מים תחלה בכלי ואחר כך נותנין הבשר במים להדיח מיהו אם נתן הבשר תחלה בכלי ואחר כך המים אין הכלי נאסר בכך כיון שהבשר כבר שהה שיעור מליחה ואין שם רק דם שבמלח והמרדכי כתב בשם ראבי"ה שמה שאמרו מליח כרותח היינו דוקא בעוד שהמלח בכחו אבל אחר שנתמלא מכח הדם שמשך לחוץ פסק כחו והו"ל כצונן ולכך הורגלנו להשים הבשר בכלי תחלה ושוב לשפוך עליו מים לכלי והאחמיר לתת מים תחלה מנהג כשר הוא ובשערי דורא כתוב כשמדיחין הבשר בקערה לאחר מליחה צריך לתת מים תחלה בכלי ואח"כ נותן הבשר במים להדיחו ומיהו אם נתן הבשר בקערה תחלה רגילין להתיר בזמן מועט כזה וגם שהה כבר שיעור מליחה (יב) בכלי מנוקב או על הדף עכ"ל וכתוב בהג"ה דאפילו לפ"ז אם הדיח בשר בכלי חולבת מלוכלך קצת מן החלב איפשר לאסור ולהצריך ס' נגד הלכלוך והכלי צריך הגעלה (יג) :

ואם נתבשל הבשר בלא הדחה שאחר מליחה צריך שיהא בקדרה ס' לבטל כל המלח וכו' כ"כ בהגהות מיימון בשם סמ"ק וז"ל אם הושמו בקדרה בלא הדחה אחר המליחה המלח אוסר את כל הקדרה עד ס' מן המלח כאלו היה המלח כולו דם דקי"ל דחתיכה עצמה נעשית נבלה גם בשאר איסורין דלא כפי' רבינו אפרים שפירש בבשר בחלב דוקא ויש רוצים לומר שאפי' עד אלף דלטעמא עבידא וליתא דאין לאסור דבר הבלוע מאיסור יותר מדבר האוסרו ע"כ וכתוב עוד שם אמנם הר"ס מתיר בדיעבד בבשר שנמלח ושהה שיעור מליחה והושם לקדרה בלא הדחה כי בכל חתיכה לבטל הדם שעליה יש ס' מיהו רבינו שמשון מקוצי היה מחמיר בדבר (יד) וכתב בשערי הרי"י שהראב"ן וריב"א מתירין בשר יבש שנתבשל בלא הדחה בדיעבד כי הדחה אחרונה היא כדי להדיחו מן הדם שנתלכלך מבחוץ ועתה שנתייבש אין בו לחלוחית הדם ומיהו נהגו העולם כשמדיחין בשר יבש מן המלח במים חמין נזהרין שלא תהא היד סולדת בו והיינו לכתחלה ומ"מ דיעבד יש להתיר עכ"ל (טו) וכתב בהגש"ד לשון ראב"ן שכתב אי בשלו צריך לשער כנגד הדם שעליו דוקא כשהבשר עדיין לח קצת אבל בשר נגוב לגמרי לא בעי שיעור וגם המרדכי כתב בסכ"ה בשר יבש שנתבשל ולא הודח כתב ראב"ן להתיר והאריך בראיותיו ולא מיבעיא בשר יבש אלא אפילו לח מיד כשמשימין הבשר במים נמס המלח

ישטוף הכלי אין ספק דנשאר מקצת דם ומלח דבוק בכלי ברחיצה הראשונה : **ומ"ש** וקודם שיתננו בכלי של מים שמדיח בו ינפץ כו' כן כתב הרשב"א בת"ה והאריך הביא ההיא דרב דימי דמלח במלח גללניתא ומנפץ לה ופי' הרשב"א דעד דאתא רב דימי הוו מדיחין בכל מקום כדי שלא יפול המלח במים דכיון דעבר כח המלח מעל הבשר לא יפלוט עוד הבשר כלומר וה"ה חוזר ובולע מן המים שנבלע בהם הדם שבתוך המלח ומשום חשש זה היו מדיקים בכ"מ מפני שהמים הולכים להם ולא יחזור הבשר ויבלע מהם עד שבא רב דימי ולמד למלוח במלחא גללניתא ולנפץ קודם הדחה כדי שיוכל להדיח בכ"מ לפי שאחר נפוץ לא נשאר על הבשר אלא טיחת הדם שהוא משהו ואין בו כדי לאסור ולהבלוע בבשר שבטל הוא במים וכתב עוד דא"א לומר דמנפץ לה בלא הדחה כלל דע"כ יש טיחת דם על פניו ואינו נכשר אלא בהדח' כדי להדיח אותה טיחת דם שעל פני הבשר והיינו דתניא מדיח ומולח ומדיח ול"ש גללניתא ול"ש דקה עכ"ל ושיעור דברי רבינו כך הם ינפץ מעליו כל המלח שעליו אם מלח במלח גס או אם אינו יכול לנפץ כגון שמלח במלח דק שהמלח נדבק בבשר היטב אז ישטפנו במים באויר או בכלי מנוקב כדי שלא ישאר עליו מהמלח קודם שיתננו במים בכלי שאינו מנוקב לכן כתב הרשב"א שמוטב במלח גס כו' כי במעט נפוץ ננערת ונופלת משא"כ בדק שצריך שפשוף גדול קודם שיתננו בכל"מ ורש"י פירש שא"צ ניפוץ כו' כלומר וממילא לפר"י א"צ שום שפשוף כיון שאין נשאר מן המלח על הבשר כלום : ומ"ש ומיהו כו' הכי משמע מדברי המרדכי ע"ש ראבי"ה והגהת אשיר"י ספכ"ה וכן בש"ד סימן י"ג שכתבו דאם נתן הבשר בקערה תחלה ואח"כ נתן בה מים דרגילין להכשיר בזמן מועט כזה וכן במעשה דרש"י שיתבאר בסוף סימן זה א"כ כ"ש היכא דנתן המים תחלה בכלי ואח"כ נתן הבשר אלא שלא ניפץ ולא נשטף דפשיטא דכשר כי המים מבטלין כח המלח כו' ועי' בתוספות פכ"ה (דף קי"ב) בסוף ד"ה ודגים ובהגהת אשיר"י שם המתחלת אור"י בר שמואל . ונראה לפע"ד דאפי' היכא דאיכא תרתי לריעותא דלא ניפץ ולא נשטף וגם נתן הבשר בקערה תחלה ואח"כ נתן המים נמי אין לאסור דהמרדכי והגהת אשיר"י וש"ד דלעיל סתמא קאמרי דרגילין להכשיר בזמן מועט כזה ולא הזכירו לא נפוץ ולא שטיפה בדבריהם ועי' בסוף סימן זה במעשה דרש"י ובמ"ש לשם בס"ד :

ואם נתבשל הבשר בלא הדחה שאחר המליחה כו' כ"כ סמ"ק והטעם דבעינן ס' לבטל כל המלח ולא סגי בס' מן הדם כתב סמ"ק דקי"ל חתיכה עצמה נ"נ אף בשאר איסורין ואע"פ דרבי' כתב בסי' צ"ב דהרא"ש הסכים לפי' הר"ר אפרים דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה אלא בבשר בחלב מ"מ כתב כאן בסתם דבעינן ס' לבטל כל המלח משום דמנהג אשכנז להחמיר אף בשאר איסורין וכן צריך לפרש לקמן : בתחלת ש"ד כתובי' ב' הגהות מא"ז באחת כתוב אין לך שום חתיכה שלא יהא בה ס' כנגד דם שעל המלח כ"ש שהמים שבקדירה כמו כן מצטרפין לבטל הדם אבל א"צ מצירוף המים כו' ובשנייה כתוב והושם בקדרה בלא הדחה כלל שהיא מותרת שהחתיכה גופה והרוטב מבטלין אותו דם דנפיק מיניה בס' וכן נהג מהר"ס להתיר והגה"ה השנייה איתא נמי בהגה"ת אשיר"י והקשה בהגהת ש"ד אמאי בשנייה הצריך צירוף משא"כ בראשונה דחתיכה גופה מבטלת בלא שום צירוף וכתב דיש לחלק בין חתיכה עבה לשאינה עבה ולפע"ד אין זה אמת דהלא בין בזו ובין בזו איכא חדא לטיבותא וחדא לריעותא דעבה מלחה מועט ודמה ובשרה מרובה ובאינה עבה מלחה מרובה ודמה ובשרה מועט ועוד הלא בשנייה כתב וכן נהג מהר"ס להתיר ובהגה"ת מיימוני כת' להדיא ע"ש מהר"ס ומביאו ב"י דס"ל דבכל חתיכה יש ס' לבטל הדם שעליה אלמא דמדינא א"צ צרוף אלא ודאי דמ"ש בשנייה דהחתיכה גופה והרוטב מבטלין אותו דם כו' לרווחא דמילתא כתב כך דהאמת הוא שיש שם רוטב וא"כ מצטרף לבטל אבל לא צריך צירוף ותדע שכן הוא דאם היה סובר דצריך היה לו לומר דהרוטב מצטרף לבטל הדם אם יש שם ס' בין הכל דהשתא שפיר הוי משמע דצריך צירוף ואם אין ס' בין הכל אסור מדלא כתב הכי אלא תפס בפשיטות דחתיכה גופה וכל מה שבקדרה מצטרף לבטל האיסור בס' אלמא דס"ל דמדינא בלא צרוף ודאי איכא ס' והצירוף אינו אלא לרווחא דמילת' ובין שהצירוף מרובה או מועט אין ספק דאיכא ס' לבטל מיהו הש"ד עצמו כתב בפירוש מותר אם יש ס' בחתיכה ובמי' ובתבשיל כנגד לחלוחית דם ומלח שעל החתיכה מבחוץ כו' אלמא דמצריך צירוף והכי משמע מלשון הסמ"ק וכן הוא כדברי האחרוני' והכי נקטינן וכתב בא"ו הארוך גבול לזה דאם יש בקדרה כ"כ כמו החתיכה אז ודאי יש ס' ושרי ומהרש"ל בא"ו שער ח' כתב להחמיר דבעינן ס' כנגד כל החתיכה לפי שנתבשלה בדמה דחשיב ליה כדם שעל הבשר כמו איסור הדבוק ולא נראו דבריו דאין זה איסור הדבוק כי

דרכי משה

הבשר להקדירה בפי פירות וא"צ להדיח במים : (ט) וכ"מ במרדכי ומשמע שם דא"צ ליזהר רק בהדחה ראשונה אבל לאחר ששטפו פעם א' א"צ ליזהר וכ"ה בהדיא בהר"ן פ' כ"ה דף תשכ"א וע"ל סוף סימן זה מאלו דינים : (י) בהר"ן פרק כ"ה ע"א דף תשכ"א דהמלח מותר ואמר הרמב"ן דטעמא משום דהמלח שורף הדם ואין בולע דם שנשרף ומיהו דוקא בדם אמרינן הכי אבל לא בשאר איסור עכ"ל ואין כאן דעת הפוסקים דא"כ בשר שנתבשל בלא הדחה האחרונה למה צריך ס' נגד המלח הלא אין המלח אסור וכ"מ בא"ו הארוך כלל י"א דהמלח הוי כדם גמור ובכלבו מלח שנמלח בו פעם א' אסור ולא אמרינן שמלח שורף הדם ור"י בעל המנהיג בשם הר"ם כתב המלח שמלח בו כבר יכול לחזור ולמלוח בו פעם שני עכ"ד : (יא) וכ"פ בב"י הלכתא ומשמע דבין אם נתן מים מועטים או מרובים בדיעבד מותר ויש אוסרין במים מועטים וכן הוא בתשובת מהרי"ו סי' נ"א דהחמיר לאסרו בנתאדמו המים מן הבשר ואין נוהגין כן וכ"כ באו"ה כלל ו' דבדיעבד מותר אף במים מועטים וכן הוא בהג"ה ש"ד דמהרא"י דנוהגין להתיר בדיעבד וכ"ה בת"ה סימן קע"ד וכן דעת ב"י ועיין לקמן סוף סימן ע' : (יב) וכ"ה במרדכי ובהג"א וכ"פ בא"ו ארוך כלל א' וכלל י' דנהגו העולם להתיר בשעה מועט כזו שעוסקים בהדחה עכ"ל ועי' סוף סימן זה מה שכתבתי מדין זה : (יג) אמנם בא"ו הארוך פליג וכתב הואיל והמים מבטלים כח המלח א"כ לא מחשב כרותח ומותר אפי' הכלי עדיין מלוכלך בחלב עכ"ל וכן נ"ל ולקמן סימן ק"ח יתבאר בע"ה דין מליח כרותח : (יד) וכ"ה בהג"ה ש"ד משום א"ז ה דבחתיכה עבה דרמה מרובה ומלח מועט היה ס' בחתיכה נגד הדם שעליו וכ"כ בנימין זאב ישרף סימן של"ב אמנם שאר הפוסקים אינן סוברין כן לכן אין להתיר רק בדאיכא שאר דבר ג"כ בקדרה המצטרף לבטל ובא"ו הארוך כלל י"א כתב דאי יש בקדרה שאר דברים כ"כ כמו הבשר אז הוה ודאי ס' עם הבשר ושרי עכ"ל ובמרדכי פג"ה ע"ד דף תשל"ש מסתפק לאוסרו אפילו לא הושם רק בכלי שני שהיד סולדת בו וכתב בא"ו הארוך אע"ג דבעלמא נהיגין דכלי שני אינו מבשל והכי קי"ל שמא הכא מבשל משום רתיחה המלח עליו ונהיגין לאסרו עכ"ל : (טו) ונראה דעת ב"י הסכים להתיר כדעת רוב הפוסקים אמנם בא"ו

פרישה

קי"ל (ומצאתי בביאורי רש"ל שסיים וז"ל ובספרי מורתי וכתבתי שמן סדין הוא ולא מכס שומרא עכ"ס) : (ז) וקודם שיתננו כו' או ישטפנו במים פי' ישטפנו (וצריך לנפצו ולהדיחו באויר עכ"ה) בידו במים קודם שיתננו לתוך כלי : (ח) ואם נתבשל בלא הדחה כו' צריך ס' לבטל המלח הטעם דהמלח נעשה נבילה וזהו לדעת ס"ד אבל הרמ"ה ורבינו סוברים דלא אמרינן חתיכה נ"נ אלא גבי בשר בחלב כמ"ש בסימן צ"ב והכא שצריך ס' נגד כל המלח דלא ידעינן כמה דמא בלע · וכתב במו"ה כלל י"א וכל הקדירה מצטרף לששים ואם יש בקדירה כל כך כמו החתיכה שנמלח ולא הודח הכל שרי דודאי איכא ששים נגד המלח שעל החתיכה דהחתיכה עצמה בודאי הוא

דרישה

עושין לטהר מים שניים שנגעו בראשונים וכה"ג אמר ר"ינא גבי נטילת ידים · וכתב בהגהות ש"ד והגהות אשר"י שצריך לשום תחילה המים בתוך הכלי ואח"כ הבשר : (כי המים שבכלי מבטלין כח המלח כו' א"ל הא כתב רבינו בס"ס זה דבבשר אחר המליחה שהניחו בכלי בלא הדחה שהתירו רש"י א"כ בלא טעם זה שהמים מבטלין כח המלח יהא מותר · וי"ל דטעם רש"י הוא שהדם שבמלח נדבק במלח ומתייבש בתוכו ואין לו כח ליבלע בבשר וכמ"ש הב"י לקמן · וא"כ כאן היה ראוי לאסור שהמים שבכלי ממחין את הדם אם לא נאמר שהמים מבטלין כחו של מלח ואינו נקרא רותח · עכ"ה) : [ו] ואם נתבשל הבשר בלא הדחה כו' ועל בשר יבש הסכימו דבדיעבד מותר

חדושי הגהות

המלח והדם ואם לא ישטוף הכלי נשאר מקצת הדם ומלח דבוק בכלי ברחיצה הראשונה : ת דבחתיכה שאינה עבה שדמה מועט והמלח מרובה יש ס' בחתיכה נגד הדם שעליו בצ"ל

[ו] וא"צ ס' לבטל כל (טז) החתיכה (ט) וכתב [ס] בס' המצות ואם נכרי משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדרה ואין ידוע אם הדיחו אם לאו נאמן במסיח לפי תומו (י) ואם יודע שדרך ישראל להדיחו (יא) והיה שם אפילו נער שיודע בטיב הדחה או אפילו אם נכנס ויוצא

כי מיד שבא החתיכה למים נמס המלח והדם שעליו גם לא נהגו כמותו כזה כל מורי מורא"ה : **כתב** מהרא"י בהגהת ש"ד סימן ט"ו דאם הודח פעם אחת ונתנוהו בקדירה דשרי והביא שם דברי סמ"ק וא"ז ונראה מדבריו שהבין דהסמ"ק וא"ז מדברי' היכא שלא הדיחוהו כראוי ונתנוהו בקדרה ונמשך אחריו מהרש"ל בא"ו שלו ומהר"ם איסרלש בת"ח שלו שתפסו כך בפשיטות כהרא' מדבריהם לשם וככר כתבתי דבהא ליכא מאן דפליג דפשיטא דשרי ולא בעי גירוף דבחתיכה עצמה ודאי איכא ס' נגד לחלוחית מים הראשונים ואפי' לא הדיחוהו בטוב אלא בהדחה בעלמא ולא קא איירי סמ"ק וא"ז אלא היכא שלא שמוה בקדרה אי מטרחינן ליה לחזור ולהדיחו והוא דבר פשוט לפע"ד ומ"ש בסה"ת סי' ס"ו והביאו הש"ד בסי' ל"ב דאם נכרי שבבית ישראל הדיח בשר מן המלח ולא ראה ישראל אם הדיחו ב' פעמים ונתנו בקדרה כו' דמשמע לכאורה דראה שהדיחו פ"א ואפ"ה לא שרי ליה התם אלא ביודע הנכרי טיב ישראל וישראל יוצא ונכנס ליתא אלא רצונו לומר שלא ראה ישראל אם הדיחו כדינו ואפשר שלא הדיחו כלל קאמר ותדע שהרי הסה"ת עצמו כתב בסיתני' לשם בסתם ולא ראה הישראל דמשמע שלא ראה הדחת הבשר כל עיקר גם הסמ"ג כתב ממש כלשון סה"ת וכתב סתמא ולא ראה ישראל אם הדיחו אם לאו דמשמע דלא ראה שום דבר ואפשר שלא הדיחו כדינו ב' פעמים ואפשר שלא הדיחו כלל גם מהרש"ל פי' כך והוא דבר ברור :

וכתב בספר המצות כו' כן הוא בסמ"ק וז"ל אם יש נכרי או נכרית משמשין בבית ישראל ושמו הבשר בקדרה ולא ידעינן אם הדיחוה או לא נאמנין במסיחין לפי תומן וכ"ש אם יודעין בטיב יהודים ואם יש שם נער או נערה יודעין בטיב הדחה או יוצא ונכנס מותר משום דמירתתי ועוד דיש לנו לומר דלנקיות' קפדי עכ"ל ולפע"ד הדברים מוכיחין דמ"ש ואם יש שם נער כו' ט"ס הוא וצריך למחוק וא"ו דואם וה"ק נאמנין בתל"ת ובסתם נכרי ונכרית קאמר השתא דאינן יודעין מנהג ישראל דאם יודעין אין להן דין מל"ת וכדלקמן בסי' כ"ת ואח"כ אמר וכ"ש אם יודעין בטיב יהודי' אם יש שם נער כו' משום דמירתתי וכן פסק בסה"ת בסימן ס"ו דאם יודע הנכרי מנהג ישראל אם ישראל יוצא ונכנס מותר משום דמירתת פן ירגישו ישראל וכדשרינן לאכול משחיטת כותי בישראל עומד ע"ג ולא חיישינן שמא שהה כו' משום דמירתת מיהו משמע מדבריו דבאינו יודע מנהג ישראל אפי' מל"ת אסור שהרי כתב אם הנכרי אינו יודע משפט ישראל אז הכל אסור דאולי להקל טרחו עשה באיסור כמו שרגיל לעשות בביתו ולא כתב להתיר בתל"ת אלמא דס"ל דאין להתיר במל"ת והסמ"ג כתב בלשון זה ואם נכרי או עבד שם בשר בקדרה ולא ראה ישראל אם הדיחו הבשר אם לאו אע"פ שכתב רב האי גאון שאין סומכין על דבריו של נכרי לא לאיסור ולא להיתר לאיסור מדאמר פ' אחרון דיבמות תניא נכרי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הן כו' לא נתכוין זה אלא להשביח מקחו לומר שהם מאילן בחור ולא להיתר מדאמר רב בשר שנתעלמה מן העין אסור מ"מ יש להתיר כאן אם יודע הנכרי מנהג ישראל והיה שם שום ישראל יוצא ונכנס או שום קטן בבית שירא פן יגיד הדבר ועוד אנו אומרים בע"ז פא"מ נכרים נהי דאאיסורא לא קפדי אנקיותא קפדי וזהו נקיות להדיחם אחר המליחה וריב"א פי' שלא להתיר זה אלא על ידי טעימת קפילא ארמאי פי' הנכרי הבקי בטעימת תבשילין לדעת אם יש בקדירה טעם מלח יותר מדאי עכ"ל . ונראה דכך פירושו תחלה כתב בסתם נכרי דאינו יודע מנהג ישראל ולא ראה ישראל אם הדיח הבשר אם לאו והנכרי אומר שהדיחו

אפי'

המלח מעל הבשר ובטל בס' וכן טהג הר"ס להתיר עכ"ל ובפ' כ"ה כתוב בשם הרוקח לאסור בשר שנמלח ולא הודח ונתנו בקדרה ואפילו בשר יבש שלא הודח באחרונה שהניחו לפשר במים והורתא אסור וה"ר אליעזר מתיר בזה וכתוב עוד שם שבשר שנמלח ולא הודח ונתנו בכלי שני ברותחין לא ידענא מה אדון ביה וכג"ה כתבו בפ' כ"ה שדעת א"ז נוטה להתיר כדעת הר"מ וכ' המרדכי בס"פ כל הבשר אסור לשרות בשר יבש מליח במים כדי למתק הבשר עד שידיחנו במים תחלה אמנם אם לא הדיחו ושראו במים בדיעבד מותר שאין האיסור רק מחמת מלח שעליו הבלוע מדם והרי ס' כנגד הדם שבבשר ע"כ (יז) ודבר פשוט הוא שכל בשר יבש דהזכירו בענין זה הוא ע"פ מנהג האשכנזית שמולחים הבשר להוציאו מידי דמו ואין מדיחין אותו אחר המליחה אלא מייבשין אותו כמות שהוא עם מלחו דאילו למנהג הספרדים המדיחין ומכשירין הבשר אחר מליחה שהיא להוציא דמו וחוזרין ומולחין אותו שנית ומייבשין אותו דכיון שכבר הודח ממליחה ראשונה והוכשר כי מלח ליה שנית מאי הוי אפי' לאכלו במלחו שרי בודאי ומהל היוצא ממנו מישרא שרי (יח) ורבינו בסוף סימן ק"ה כתב סברות בדין זה והעיקר כמו שסתם כאן ובסימן הנזכר כתב רבינו דין מלח הבלוע מדם ונתנוהו בקדרה :

כתוב בכתבי מהר"ר איסרלן סימן ס"ו על הבשר שנמלח ולא הודח ונמלח שנית לא ידענא למאי ניחוש לה אי ניחוש שהמלח הב' יבליע בחתיכה להלוחית דם שעליה האשירי כתב בפ' כ"ה דאין דרך המלח להבליע הדם ע"כ :

כתב האגור בשר שלא הודח אלא פעם אחת כאילו לא הודחה כלל דבעינן יפה יפה עכ"ל ואין דבריו נראין דבהדחה אחת כבר עבר מעליו כל המלח והדם לא נשאר אלא לחלוחי הדם והמלח אין בהם כדאי לאסור :

כתב בספר המצות אם נכרי משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדרה וכו' ז"ל סמ"ק אם יש נכרי או נכרית משמשין בבית ישראל ושמו הבשר בקדרה ולא ידעינן אם הדיחוה או לא נאמנין במסיחין לפי תומן וכ"ש אם יודעים בטיב יהודים ואם יש שם נער או נערה יודעין בטיב הדחה או יוצא ונכנס מותר משום דמרתתי ועוד דיש לנו לומר דלנקיותא קפדי עכ"ל וז"ל סמ"ג ואם נכרי או עבד שם בשר בקדרה ולא ראה ישראל אם הדיחו הבשר או לא אף על פי שכתב רבינו האי גאון שאין סומכין על דבריו של נכרי לא לאיסור ולא להיתר מ"מ יש להתיר כאן אם יודע הנכרי מנהג ישראל והיה שם שום ישראל יוצא ונכנס או שום קטן בר דעת בבית שירא פן יגיד הדבר ועוד אנו אומרין בפרק אין מעמידין (ל' ·) נכרי' נהי דאאיסורא לא קפדי אאנקיותא קפדי וזהו נקיות להדיחה אחר המליחה וריב"א פי' שלא להתיר זה ע"י טעימת קפילא לדעת אם יש בקדרה טעם מלח יותר מדאי עכ"ל · ואיכא למידק אדברי סמ"ק דאפילו כשאין שם ישראל לא גדול ולא קטן מתיר כשהנכרי מסל"ת ואמאי והא אמרינן בפ' הגוזל (קיד : וע"ש) דאין נכרי נאמן אלא לעדות אשה בלבד ועוד דממ"ש וכ"ש אם יודעי' בטיב יהודים משמע דכל שיודעין בטיב יהודים עדיף ומאחר דבאין שם שום יהודי מיירי כדמשמע מפשטא דלישנא כי יודע בטיב ישראל מאי הוי ועוד דכיון דכתב סתם דנכרי נאמן מל"ת משמע דאפילו לא יהיה שם נער וא"כ מאי אתא לאשמועינן שאם היה שם נער מותר הא אפי' בלא היה שם נמי התיר מתחילה וזה כסתירה מדיוקא דסיפא ארישא ועל דברי סמ"ג איכא למידק דמשמע שצריך שהנכרי יסיח ל"ת וגם שיהא ישראל נכנס ויוצא ותרתי למה לי נהי דמל"ת לא סגי לחודיה מ"מ אם היה שם ישראל אמאי לא סגי אע"פ שאין הנכרי מל"ת הא כי תנן בפ' בתרא דע"ז (סט ·) המניח נכרי בחנותו אע"פ שישראל יוצא ונכנס מותר אע"פ שאין הנכרי מסיח כלל משמע דמותר ומ"ש הכא · וי"ל דטעמא דסמ"ק דסמיך הכא אנכרי מל"ת היינו משום דחזקתן שהן מדיחין משום דקפדי אנקיותא וכדכתב בסוף דבריו · א"נ משום דסבר דכי אמרינן דאין נכרי נאמן אלא לעדות אשה היינו דוקא באיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן נאמן במל"ת וכמ"ש בעל תרומת הדשן בסימן ע"ט והאי נמי איסורא דרבנן דכיון דתליה ברותח הוי דם שבשלו ואינו עובר עליו (יט) : ומ"ש אם יודעים בטיב יהודים טעמו דכיון שיודעים בטיב יהודים מסתמא אינו משנה ממנהגם וכיון דמל"ת אפי' אינו יודע בטיב יהודים נאמן כ"ש כשיודע בטיבם שיהא נאמן במל"ת · ומאי דאתא לאשמועינן רבינו שאם יש שם נער מותר היינו בשלא הסיח הנכרי ל"ת וגם הנער אינו יודע אם הדיח אם לאו אלא טעמא דשריותא משום דתלינן דכיון דאיכא התם נער מורתה תלשנות דרך ישראל שאילו הסיח הנכרי לא היינו צריכין לנער (כ) וכ"ל דאיודעים בטיב ישראל שכתב בסמוך סמיך דכיון דבלא הסיח עסקינן צריך שידע שדרך ישראל להדיחו דאז איכא למימר דמירתת מלשנות ממנהגם שאם אינו יודע מנהג ישראל כי הוי התם נער מאי הוי הא מאחר שאינו יודע דרך ישראל לא שייך למימר דמירתת מלשנות והיכא דאין שם נער וגם הנכרי לא הסיח ליכא למימר דמסתמא הדיח משום נקיותא דטעמא דנקיותא לא סגי אלא בדאיכא בהדיה סיחת נכרי ל"ת ולסמ"ג איכא למימר כשיש שם ישראל נכנס ויוצא ודאי סמכי' אטעמא דמירתת ואע"פ שאין הנכרי מסיח כלל מותר ואם אין שם ישראל כלל סבר דאע"פ שהנכרי מל"ת אסור דאין נכרי נאמן אלא בעדות אשה דטעמא דנקיותא לא סגי להחשיב נכרי מל"ת לסמוך עליו וה"ק אם נכרי או עבד שם בשר בקדרה אע"פ שכתב רבינו האי שאין סומכין על דברי נכרי וא"כ אף ע"פ שהסיח הנכרי ל"ת ואמר שהדיחה אינו נאמן מ"מ אם היה נכנס ויוצא מותר משום דמירתת ועוד משום דקפדי אנקיותא וטעמא דריב"א דאסר אלא ע"י טעימת קפילא היינו משום דסבר דלא סמכינן אטעמא דמירתת אלא היכא דליכא למיקם עלה דמלתא כי ההיא דהמניח נכרי בחנותו אבל הכא כיון דאיכא למיקם עלה דמילתא לא סמכינן ליה בלאו הכי וסמ"ג סבר דכיון דאיכא תרי טעמי חדא דמירתת ועוד דקפיד אנקיותא סמכינן עלייהו ושריא אע"ג דאיכא למיקם עלה דמילתא ואם באנו לדייק דברי סמ"ג משמע דמחלק בין ישראל גדול לקטן דבגדול סגי בנכנס ויוצא וקטן צריך שיהיה שם בבית אבל יוצא ונכנס לא וויותר נראה לומר דקטן נמי סגי בנכנס ויוצא דקטן בבית שכתב בסיפא אנכנס ויוצא דרישא סמיך דכיון דבקטן שייך נמי טעמא דמירתת אף על פי שהיא יוצא ונכנס נמי שייך האי טעמא ובהא סבר כסמ"ק דמתיר בקטן יוצא ונכנס · ורבינו שכתב דנאמן במל"ת היינו כסמ"ק שהתיר בכך ולא הוצרך לכתוב וכ"ש אם יודע בטיב יהודים דכיון דסתמא כתב דנאמן ממילא משמע דבכל גווני נאמן בין יודע בטיב יהודים בין אינו יודע : ומ"ש ואם יודע שדרך ישראל להדיחו והיה שם אפי' נער וכו' אתי בין כסמ"ק בין כסמ"ג דלדברי שניהם בקטן נכנס ויוצא מותר כמ"ש :

ומ"ש

דרכי משה

כא"ו הארוך כלל י"א משמע דיש נוהגין לאוסרו וכ"ל דהמיקל לא הפסיד דהרי אפילו בבשר לה ס"ל למקצת רבוותא דאין לך חתיכה שאין בה ס' נגד מלח שעליה ולכן יש להתיר בבשר יבש דאפילו לא נתייבש לגמרי מ"מ ודאי איכא ס' כנגד דם ומלח שעליו כנ"ל וע"ל שכתבתי אם כבוש הבשר לאחר מליחה במים מעת לעת הוי כמבושל וכ"ה בא"ו הארוך בהדיא עוד כתב בארוך וטוב שידיחו הדחה אחרונה לבשר יבש במים פושרים שחזק יותר להסיר הדם והמלח שנתייבשו עליו ממים צוננים עכ"ל · (טז) וכ"פ בש"ד שער א' להתיר אם יש ס' נגד דם ומלח שעליו וכתב שם בהגה"ה בשם מהרא"י דהכי נוהגין להתירו בס' וכ"פ בא"ו הארוך כלל י"ב : (יז) וכ"ה בהג"מ פ"י דהמ"א בשם סמ"ק וכ"ל דבלא טעם שכתב דיש ס' נגד דם אפ"ה שרי דהא כתבתי דאפי' בבשר לא המים מבטלים כח המלח ואינו נבלע תוך הבשר ואי מיירי שמונח שם מע"ל דהוי ככבוש או מיירי ששראו במים חמין ולכך היה ראוי לאסור אי לאו דאיכא ס' גם משמע שם דאיירי בכה"ג מ"מ אין דבריו נראין דאם כן הוא כמבושל וצריכין לבטל כל המלח כמו שאכתוב בסמוך ולא דם שבמלח בלבד כן נ"ל · (יח) ולא היה צריך לכתבו לרוב פשיטתו וכך הם דברי המרדכי בשר יבש שלא הודח באחרונה וכמו שכתבתי דבריו לעיל : (יט) ונראה דלא צריכין לטעמיה דמליח הוא כרותח ואפ"ה אינו אסור אלא בדרבנן דהרי דוא מבושל לפנינו ומהאי טעמא אם מלגה תרנגולת ולא ידעינן אי בכלי ראשון או שני נמי נאמנת דאת אי עברה בכלי ראשון אינו אלא איסור דרבנן ולכך נאמנת כנ"ל (כ) ובהג"ה ש"ד וכ"ה בא"ו הארוך כלל כ"ב ואם הזהיר את הנכרי שלא ירחץ רק בפני ישראל והחציף ורחץ ולא נטל רשות מישראל אפילו יוצא

ונכנס

דרישה

מותר אם נתבטל בלא הדחה : ואם נתבטל בלא הדחה כו' צריך ס' לבטל כל המלח יש רוצין לאוסרו עד אלף דלטעמיה עביד וליתא דאין לאסור דבר הבלוע מאיסור יותר מדבר האסור ש"ד ודעת המוסרי' שם ריב"א ור' שמשון הביאם רבינו בס"ס ק"ה [ו] וא"צ ס' לבטל כל החתיכה אבל מ"ו הארוך בא"ו לאסור כל החתיכה ע"ש בסוף שער ה' ומצריך ס' נגד כולה משום דחתיכה עצמה אין בה ס' נגד דם ומלח שעליו וחשבינן ליה לאיסור דבוק ונעשה נבילה (וכמ"ש רבינו בסימן ע"ב אבל רמ"א כתב בת"ח כלל ו' ד"ב שאין נקרא איסור דבוק כי מיד שבא החתיכה למים נימס הדם והמלח מעליו ונופל לקדירה ולכן כל הקדירה מצטרף וכ"כ הגהת ש"ד וכן עיקר ע"כ עכ"ס) · [ס] וכתב בספר המצות אם נכרי משמש בבית ישראל כו' ז"ל סמ"ק אם יש נכרי

או

פרישה

היא שלשים נגד המלח שעליו וע"ד : (ט) וכתב בספר המצות ואם נכרי כו' נאמן במסיח לפי תומו הטעם דאע"ג דאין נכרי נאמן במל"ת אלא בעדות אשה שאני הכא דאין זה אלא איסורא דרבנן ועוד דנכרי דאאיסורא לא קפדי אנקיותא קפדי וע"ד . (י) ואם יודע שדרך ישראל להדיחו ואז אין שייך מסיח לפי תומו דכוונה היא מתקן קולא וכוון יודע שדרך ישראל בכך הוא מינו נאמן במל"ת אם לא מטעם מירתת נאמן אף בלא מל"ת : (יא) והיה שם אפילו נער יודע

לאו

חדושי הגהות

כצ"ל דענ"ד וכן מבואר להמעיין בהגש"ד ריש שער א' ושם מפורש הטעם שכיון שהדם מועט והמלח מרובה נשאר המלח בחוזקו ובכוחו ונמס הדם ונשרק ונופל לארץ ולא נשאר במלח כ"א מעט דם משא"כ בחתיכה עבה דנהפך הוא שריבוי הדם מתיש כח המלח ע"כ ואין לדקדק על לשון וכן שכתב הד"מ דנהי דקאי אסוף דברי הב"י שסיים דהר"ש מקוצי החמיר בזה י"ל שגם הר"ש מקוצי לא החמיר רק שלא לומר שבכל חתיכה יש ס' אבל בענין זה הוא מודה וכמ"ש המנחת יעקב כלל א' או"ק ג' ע"ש :

לאו

ויוצא מותר דמירתת נכרי (יב) ויש אוסרין (יג) בזה (יד) [ט] בשר [ו] שנתבשל בלא מליחה צריך שיהא בקדרה ששים לבטל כל הבשר (טו) ואז הכל מותר וי"א אפילו אם יש בה ששים שהתבשיל מותר והבשר אסור לפי שנתבשל בדמו ויש מתירין ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל [ז] כתבו הגאונים בשר ששהה ג' ימים מע"ל בלא מליחה נתייבש דמו בתוכו ולא יצא עוד ע"י מליחה ואין לאוכלו מבושל

ומ"ש ויש אוסרין בזה נראה דהיינו סברת ריב"א שכ' סמ"ג ואע"פ שהוא לא אסר לגמרי אלא שצריך שיטעמנו קפילא לא חשש רבינו לכתוב כן בשבי' משום דממילא משמע דאינו אסור אלא בנ"ט (כא) וכמ"ש בסמוך דכשיהא בקדרה ס' לבטל כל המלח סגי: **ומ"ש** ויש אוסרים בזה קשה דמאי בזה דקאמר דאין לפרש דאתא לאפוקי רישא דשרי בנכרי מל"ת דבההיא ליכא מאן דאסר דהא טעמא דפרישית לריב"א דהוי משום דאיכא למיקם עלה דמילתא ברישא נמי משמע דסבר הכי דכיון דאיכא למיקם עלה דמלתא לא סמכינן אדברי הנכרי ועוד דברישא פליג סמ"ג ואסר וכ"ש דריב"א אסר בה שאל"כ ה"ל לסמ"ג לכתוב דריב"א פליג עליה נמי בהא וא"כ היאך יכתוב רבינו ויש אוסרים בזה לאפוקי רישא דאדרבה בההיא איכא אוסרים טפי מבסיפא וע"ק ברישא אמאי כתב סברת סמ"ק ושבקא לדסמ"ג אטו סמ"ג קטיל קני באגמא הוא דכי נחית לאתויי סברת ספר המצות לישבוק סברא דידיה לכך נראה לי לפרש דכי אמר יש אוסרים בזה הוי כאומר יש אוסרין בכל זה כלומר בין ברישא בין בסיפא והאוסרים הם ריב"א דאסר בין ברישא בין בסיפא מטעמא דאיכא למיקם עלה דמילתא וסמ"ג אע"ג דשרי בסיפא אסר ברישא משום דאין נכרי נאמן אלא לעדות אשה בלבד וקצת נראה לומר דהיינו דדק וכתב יש אוסרין בלשון רבים דאי לא קאי אלא אסיפא יש אוסר מיבעי ליה דלא אשכחן מאן דאסר אלא ריב"א: **בשר** שנתבשל בלא מליחה צריך שיהא בקדרה ס' וכו' ז"ל הרא"ש בפ' כ"ה בשר שנתבשל בלא מליחה צריך ס לבטל כל החתיכה דלא ידעי' כמה דמא נפיק מיניה ואם יש ס' בתבשיל או התבשיל מותר ויש אוסרין הבשר כיון שנתבשל בדמו ויש מתירים לפי שהדם שנפלט נתבטל בס' ואם נשאר בו מקצת הוי דם האברי' שלא פירש וכן מסתבר דלא שייך הכא אפשר לסוחטו אסור דלא נאסר הבשר מעולם ודמיי' לצלי בלא מליחה דמה שנפלט האור שואבו ומה שנשאר בתוכו הוי דם האברים שלא פירש ועוד ראוי להתיר יותר במבושל שהרי בצלי שמהפכין בשפוד אצל האש הדם המפורש ממנו מתגלגל סביב הבשר אפ"ה שרי כ"ש במבושל דמה שנפלט ממנו מתבטל מיד במים ע"כ · והגהת מיימון כתבו שתי סברות אלו ובסוף כתב ומ"מ אנו נהגים לאסור (כב) ובא"ח כתוב על בשר שנתנוהו בקדרה בלא מליחה ע"ש היה והתירוה משום דוחק מתרי טעמי חדא שהיו המים רותחים וה"ל כחליטה ועוד שכתב הראב"ד דבשר שלא נמלח במאי דנפק מיניה משערי' אפילו אין המים רותחים דדבר מועט הוא ובטל בס' עכ"ל (כג) והמרדכי כתב שרשב"ט הורה דחתיכה עצמה מותר וראב"ן חמיו חלק עליו ואח"כ כתב וז"ל כתב ר"ש משנץ ושאלת על תרנגולת שחוטה שנתחבה במחבת רותח על האש כדי למולגה והתיר אותה התלמיד התרנגולת עצמה אם יש במים ס' מכל התרנגולת ואמרת איך יתיר בשר לקדרה בלא מליחה · אגס תמהת דודאי אמת הדבר בחתיכת בשר תפל שבשלו בקדירה אם יש במים ס' מכל החתיכה חתיכה עצמה שריא מ"מ דאם נפל דם שלה בתוך המים נתבטל במים ואם לא נפל דם האברים מותר אבל תרנגולת ודאי ראוי להחמיר אף ע"פ שיש בתים ס' מפני כבד ובני מעים דכתאן דמכתי בדיקולא דמיא ודם הנפלט מהם נבלע בתרנגולת ואין רגילות להשהותה במים רק כדי מליגה ולא כדי שתתבשל טלה ונמצא שבלעה דם הכבד והבני מעים ולא חזר ונפלט לתוך המים ואפילו שהתה עד שנתבשלה יש לדמותה לכחל בס' וכחל עצמו אסור דיש לחוש שהרותחין חולטין דם הנבלע בתרנגולת שנפלט מבני מעים לתוכה ושוב לא יצא: **כתב** רבינו ירוחם בשר חי שנתנו לכלי רותח שהוסר מעל האור ונדבק בדפני הכלי יבש כתבו התוספות שמותר על ההיא דפרק כירה (מב:) דבשרא דתורא לא בשלה ומ"מ אם נמלח ועדיין לא עמדה במלחה והדביקה בתוך כלי רותח אסור לא מיבעיא אם מלוחה ישנה היא דממהרת להתבשל אלא אפילו נמלח עתה אסור שאף ע"פ שהבשר אינו מתבשל לחלוטין הדם שבתוכו מתבשל ונבלע וכ"כ הרא"ש וצ"ל כי מה שאמרו במלוח ישן דממהר להתבשל דמיירי שהכלי ראשון הוא מולבת דאל"כ אין כאן לחלוטין ולא דם מבשר עד שיתבשל ויהיה נבלע בבשר מאחר שהמליחה ישן עכ"ל (כד) דין בשר שלא נמלח שנתנו בפשטידא כתבתי סימן ע"ג: **כתבו** הגאונים בשר ששהה ג' ימים מע"ל בלא מליחה נתייבש דמו בתוכו וכו' כ"כ המרדכי בפרק כ"ה והגהות מיימון בפ"ו וכתבו שהר"ם התירו בצלייה שהרי בשר בלא מליחה מותר בצלייה וכ"כ הרא"ש בתשו' כלל כ' סימן כ"ה שהר"ם התירו בצלי דאף אם לא יצא הדם לחוץ הוי דם האברים שלא פירש ומותר אבל לבשלו בקדרה אסור דאע"פ שאינו פולט דמו ע"י מליחה פולט דמו ע"י קדרה ע"כ · וכתב המרדכי שגם בא"ז התירו בצלייה: **וכתב** הריב"ש בברצלונה נהגו לאסרה אף לצלי והוא חומרא יתירה ואפילו לקדרה ע"י מליחה דלא גרע מאומצא דאסמיק וכן בשוכר מפרקתה של בהמה לגירסת הרי"ף אלא שראוי לחוש לדברי הגאונים במקום שנהגו עכ"ל (כה) . ובעל תה"ד כתב בסימן ק"ס דיראה דאסור לבשלו אחר צלייה וכך קבלתי מרבותי שכ"כ הר"ס א"ז ונראה דמשמע הכי מתשובת הרא"ש מדאמרינן

אפי' במל"ת אע"פ שאינו נאמן כדכתב רב האי גאון שאין סומכין על דבריו של נכרי אפי' לאיסור אפי' מל"ת דאמרינן לא נתכוין זה אלא להשביח מקחו והכא נמי איכא למימר דלא נתכוונה נכרית אלא להתפארות להשביח שירותה דזריזה היתה להדיח הבשר בטוב שיהא נקי מכל לחלוחית מ"מ יש להתיר כאן אם יודע הנכרי מנהג ישראל כו' משום דמירתת ועוד אפי' אינו יודע מנהג ישראל היה ראוי להאמינו כאן במל"ת משום דקפדי אנקיותא . וריב"א פירש שלא להתיר זה אלא ע"י טעימת קפילא פי' אין להתיר דבר זה היכא שאינו יודע מנהג ישראל ובמל"ת ולסמוך אהא דקפדי אנקיותא אלא דוקא ע"י טעימת קפילא ארמאה דאיכא תרתי אומן ומסיח לפי תומו וה"ל כאותן דמחמירין עד שיהא אומן ומל"ת וכדמוכח להדיא מדברי הסמ"ג בלשון סי' קל"ח דף מ"ט סוף ע"ג שכתב מותר לסמוך על קפילא שהוא נכרי בקי בטעימה שיטעים אותו לפי תומו ולא תודיעהו שצריכין לו לדבר איסור והיתר אלמא דתרתי בעי נכרי בקי דהיינו אומן וגם מל"ת ועי"ל בתחלת סימן צ"ח גם בש"ד סי' ל"ג כתב כלשון סה"ת וספר המצות גדול ומשמע להדיא דלא שרי אלא ביודע מנהג ישראל וישראל יוצא ונכנס אבל לא במל"ת והסמ"ק חולק עליהם ומתיר אפי' במל"ת גרידא וס"ל כאותן דסוברין דלאו דוקא קפילא אלא על כל נכרי סומכין במל"ת . ועוד דבמידי דרבנן ודאי סומכין במל"ת ודם שבשלו נמי דרבנן הוא וכדכתב בתרומת הדשן סימן ע"ט ולקמן בסימן צ"ח ולכן כתב הסמ"ק דנאמנין במל"ת וכ"ש אם יודע מנהג ישראל וישראל יוצא ונכנס כו' דבהא אפי' סה"ת והסמ"ג מודים דשרי משום דסמכינן אהך סברא דמירתת נכרי אלא אפילו במל"ת דאיכהו אשרי לית ליה הך סברא ושרי אבל רבי' שכתב ויש אוסרין בזה נראה שהבין דמ"ש הסמ"ג וריב"א פי' שלא להתיר זה כו' קאי גם אהיכא שיודע מנהג ישראל כו' ור"ל וריב"א פירש שלא להתיר גם את זה ומכ"ש שאין להתיר במל"ת וכן מבואר מלשון המרדכי פכ"ה שלא העתיק אלא מ"ש הסמ"ג דאם יודע הנכרי מנהג ישראל מותר על ידי ישראל יוצא ונכנס וריב"א היה מחמיר שלא להתיר זה כ"א ע"י קפילה כו' והיינו דכתב רבינו ויש אוסרין בזה כלומר בכל זה יש אוסרין דהס"ת והסמ"ג אוסרין במל"ת וריב"א אוסר אף ביודע מנהג ישראל כו' אבל לפע"ד דלא קאי ריב"א לאסור אלא במל"ת וכדפי' וכל זה שלא כמה שהבין הרב ב"י והתימה ממנו שהיה מפרש דגם בנכרי היודע מנהג ישראל יש להתיר במל"ת דכיון דיודע דאיסור והיתר תלוי בזה א"כ אין לסמוך על שיחתו דנכרי דודאי משקר כדלקמן בסי' צ"ח גם מ"ש כפי' דברי סמ"ק וסמ"ג ודברי רבי' אינו אמת לפי הנראה לע"ד ומה שכתבנו הוא הנכון ולענין הלכה נראה דכיון דרבי' כתב בתסקנת דבריו ויש אוסרין בזה גם בש"ד משמע להדיא דבאין הנכרי יודע מנהג ישראל הכל אסור אפי' במל"ת שהרי לא כתב להתיר במל"ת א"כ רבו האוסרין במל"ת והסמ"ק הוא יחיד בדבר זה ואין להתיר במל"ת ודלא כמה שפסק הרב מהר"ס איסרלש בת"ח ובהגהת ש"ע . ואפי' למהרא"י בת"ה דסומכין במילי דרבנן אמל"ת מ"מ הכא באיסור דם דאסור דאורייתא אע"פ דדם שבשלו דרבנן שכיר הו"ל איסור דאורייתא דדוקא ביצה שנולדה בי"ט דעלמא דלית ביה לתא דאורייתא אלא משום גזירה דפירות הנושרין א"כ משקין שזבו קאמר מהרא"י דשרי במל"ת אבל לא באיסור דם וביוצא בו וכן נראה מדברי ב"י בש"ע שלא פסק להתיר במל"ת אלא ביודע מנהג ישראל והיה שם ישראל יוצא ונכנס כו' וכן הוא העיקר: **בשר** שנתבשל בלא מליחה כו' עד ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל כל זה כתוב באשיר"י פ' כ"ה וע"ש טעם ב' הסברות ומביאו ב"י ומ"ש בשר שנתבשל בלא מליחה ולא כתב שהודח ולא נמלח אדלעיל קאי שכתב סדר מליחה מדיח ומולחו יפה יפה ואח"כ ידיחנו יפה יפה וכתב תחלה דין מלחו ולא הדיחו תחלה ואח"כ דין נתבשל בלא הדחה אחרונה אע"פ שהדיחו תחלה וכן דין נתבשל בלא מליחה ואע"פ שהדיחו תחלה . ועי"ל דלא נפקא לן מינה בין הודח תחילה ללא הודח דלעולם צריך ס' כנגד כל החתיכה דלא ידעינן כמה דמא נפיק מינה וכדאמרינן לקמן לגבי כחל בסימן צ' ולדעת המתירין אותה חתיכה אפי' לא הודח תחלה ונמלח נמי שרי ויש להקשות למאי שנתבאר בסימן ס"ז דבשוכר מפרקתה ובשר שחלטוהו בחומץ אף הרא"ש סובר דאסור משום דם שפירש ממקום למקום וא"כ הכא נמי ניחא דאסור מה"ט וי"ל דס"ל להרא"ש דהאי דם שפירש ממקום למקום על ידי בישול חשיב כפירש ממקום למקום ע"י מליחה וצלייה דלא חשיב פירש כיון שאינו נפרש ממקומו ונבלע במקום אחד ביחד וע"ל בסי' ס"ז סעיף ד' ובמ"ש לשם בס"ד: **כתבו** הגאונים כו' כ"כ כל האחרונים בשם הגאונים והרב ב"י לעיל בסוף סימן ס"ד האריך בדין בשר ששהה ג' ימים שלא נקרו אותו מחלב שבו וע"ש ובהגהת מיימוני בדפוס שבידינו לא הזכיר ניקור בדבריו וכך העתיק ב"י לשם אבל בהגהת מיימוני בקלף כתיבת יד ראיתי שהזכיר ניקור וז"ל בפ"ו מהמ"א לשון ראבי"ה ושמעתי מאבא מארי שקיבל מן הראשוני' שכל בשר ששהה ג' ימים מע"ל שלא ניקר ונמלח ששוב אינו פולט דמו שנתקשה איסור חלב ודם שבתוכו עכ"ל

דרכי משה

ונכנס אסור דהא חזינן דלא מירתת מישראל עכ"ל הג"ה : (כא) ונראה דעת הטור להתיר דאל"כ היה למכתב דעת דיש אוסרין אלא צריך לטעימה דקפילא ומדלא פירש דעתו נראה דס"ל דלית הלכתא כוותיה וכן דעת ב"י לעיל גבי מליגת תרנגולת דמותר אפי' ישראל יוצא ונכנס וה"ה כאן ובא"ז הארוך כתב דנוהגים להתיר אפי' בלא יוצא ונכנס משום דנהי דאאיסורא לא קפדי אנקיותא קפדי וכ"כ הר"י מאורליינש עכ"ל ונראה דאין להתיר רק במסיח לפי תומו או יוצא ונכנס כדעת ספר המצות שהביא הטור ודלא כר"י מאורליינש מדהשמיטוהו הטור דבריו : (כב) וכ"כ בתגש"ד וכ"פ באו"ה : (כג) ונ"ל דאע"ג דשאר פוסקים לא חלקו בו ואדרבא כולם הושוו דבעינן לשער כנגד כל החתיכה דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה מ"מ נ"ל שיש ללמוד מכאן דאע"ג דנוהגין בשאר ימות השבוע לאסור אותה חתיכה אפילו בדאיכא ס' בע"ש דאיכא דוחק יש להתיר אותה חתיכה ולסמוך על דברי המתירין : (כד) וכתב בא"ז הארוך דחתיכה שנמלחה ולא כראוי ונתבשל יפה כאילו לא נמלחה כלל עוד כתב אע"ג דאותה חתיכה אסורה אפי' בדאיכא ס' מ"מ אם נתערבה אח"כ באחרות מתבטלת ברוב אע"ג דהיא חתיכה הראוי להתכבד הואיל ואין אסורה מעצמה אלא מחמת דם שנבלע בה עכ"ל ודבר זה יתבאר לקמן אי"ה סימן ק"ט : (כה) ובא"ז הארוך כלל ב'

פרישה

לאו דוקא יודע אלא כגון שראוי להיות שהוא יודע מרתת : (יב) ויש אוסרין הוא דעת סמ"ג שאוסר במל"ת משום שאין נכרי נאמן במל"ת אלא בעדות אשה · וריב"א אוסר בין במסיח לפי תומו בין בנכנס ויוצא וטעמו דלא סמכינן אנכרי מטעמא דמרתת אלא היכי דליכא למיקם עלה דמלתא אבל הכא אפשר למיקם עלה דמילתא ע"י טעימת קפילא ורבינו שכתב סתם ויש אוסרין ולא כתב שיש להתירו ע"י קפילא דממילא משמע שאינו אוסר אלא בנ"ט וכמו שמבואר לעיל שכתב רבינו צריך ס' נגד כל המלח : (יג) ומ"ש וי"א בזה אין לגוט לומר בדין מירתת דהא אף במל"ת יש אוסרין אלא ר"ל בדין זה דאע"פ שבשאר דינים מודים שנאמן במל"ת בדין זה אוסרין הואיל ואיכא למיקם עלה דמילתא כמ"ש ועד"ר (ולענין הלכה נקטינן להתיר במתוכן רמ"א וכתב עוד דאם הזהיר את הנכרי את שהכרי שלא יזמן בלא דעתו והוא עבר על דבריו אסור דהא הוין ולא מרתת. כ"כ הסמ"ס ובת"ח סוף כלל מ' עכ"ס) : (יד) בשר שנתבשל כו' צריך ס' לבטל כל הבשר הטעם דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה ועד"ר : (טו) ואז הכל מותר הטעם
דמה

דרישה

או נכרית משמשין בבית ישראל ושמו הבשר בקדירה ולא ידעינן אם הדיחוהו או לא נאמנים במל"ת וכ"ש אם יודעין בטיב יהודי ואם יש שם נער או נערה יודעין בטיב הדחה או יוצא ונכנס מותר משום דמרתתי ועוד דיש לנו לומר דלנקיות קפדי ע"כ · נ"ל שצריך למחוק וי"ו של ואם יש נער משום דלפי גירסת ואם כו' משמע דמ"ש וכ"ש אם יודעים קאי אמל"ת וזה אינו דאם יודעין בטיב ישראל לא שייך לומר נאמן משום מל"ת כמ"ש בפרישה ע"כ נ"ל למחוק וי"ו של ואם ומ"ש וכ"ש לא קאי אמל"ת אלא אסתירה קאי ודוקא אם אין יודעין נאמנין במל"ת אע"פ שאין הנכרי נאמן במל"ת אלא בעדות אשה אפ"ה נאמן כמ"ש הטעם בפרישה וכ"ש כשאם יודעין שיש להתיר מטעם מרתת באם יש נער כו' ולהכי לומר שצ"ל למחוק וי"ו של ואם והיה ג"כ הפירוש כן שאמר אם היה יודעין נאמנים במל"ת וכ"ש שיש להתיר ביודעין וכשנגלי ואם יש כו' מטעם מרתת כמ"ש וב"י כתב וכ"ש קאי אמל"ת דביודעין נאמנין במל"ת ודוחק הוא מאוד כמ"ש דביודעין אין שייך מל"ת וגם הב"י לפי פרושו הקשה מאי ואם וגם הקשה למה השמיט רבינו דין זה ותירץ כל זה בשנויים דחוקים ולפי מ"ש דביודעין אין נאמנין במל"ת א"ש וא"צ לכל אלו הדוחקים

חו"ק : [ט] בשר שנתבשל כו' עד ויש מתירין ולזה הסכים הרא"ש ז"ל אבל מהרא"י כתב שאותה חתיכה לעולם אסורה וכ"כ מ"ו והאריך בת"ח ע"ש וכ"כ רמ"א בת"ח כלל ב' ד"א רק שכתב שאם הוא בשעת הדחק או בע"ש ולא יכול להכין אחרת יש לסמוך אמתירין עכ"ל) : [ז] כתבו הגאונים בשר ששהה וכו' ואין לאוכלו מבושל כתב בת"ח דגם אסור לבשלו אחר צלייה

מבושל [יח] אין מולחין אלא בכלי מנוקב או על גבי קשין (לד) וקסמין או במקום מדרון בענין שאם ישפך שם מים יצאו מיד ואם מלח בכלי שאינו מנוקב הכלי אסור להשתמש בו בדבר רותח (טו) וי״א

שאפילו

עכ״ל ומדברי מהר״ס בת״ח נראה שהיתה לפניו נוסחא זו בהגה״ה מיימונית וכ״כ במרדכי פכ״ה להדיא וע״ש והיה נראה לי דלפי קבלתו יש להחמיר באיסור חלב שהוא בכרת אלא שכבר הורה זקן מהרא״י בפסקיו להתיר דיעבד ע״ש סי׳ ע״ז וע״ש בסימן קנ״א כתב דהיכא שנהגו איסור אפי׳ דיעבד אין להתיר להם :

כתב בת״ה בסי׳ ק״ס דמשמע מתוך תשובת הרא״ש דאסור לבשלו אחר צלייה ובתשובת מהרי״ל סי׳ פ״ז כ׳ בתשובת האשיר״י משמע שמותר לבשלו אחר צלייה עכ״ל . וז״ל האשיר״י בתשובה כלל כ׳ סי׳ כ״ה נוהגין באשכנז ובצרפת ע״פ הגאוני׳ שכתבו דבשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה שנצרר הדם בתוכו ואינו יוצא ע״י מליחה ואסור יר״מ מרוטנבור״ק ז״ל התירו בצלי דאף אם לא יצא הדם לחוץ הוי דם האיברים שלא פירש ומותר אבל לבשלו בקדרה אסור דאע״פ שאינו פולט ע״י מליחה פולט דמו ע״י קדרה עכ״ל ודקדק מהרי״ל מדמסיק דלבשלו בקדרה אסור משום דאע״פ שאינו פולט ע״י מליחה כו׳ ולא קאמר דאע״פ שאינו פולט ע״י צלייה כו׳ משמע להדיא דדוקא אחר המליחה הוא דאסור לבשלו דקים לן בודאי דאינו פולט ע״י מליחה וש״ב פולט ע״י קדרה אבל ע״י צלייה שרי לבשלו משום דאין ספק ופשיטא היא דפולט כל דמו ע״י צלייה ואפי׳ את״ל שאפשר שלא יצא כל דמו ע״י צלייה מ״מ כיון שנגלה כל צרכו לא נשאר אלא דבר מועט וא״א שלא יהא ס׳ בחתיכה עצמה נגד מעט דם שנשאר בחתיכה ומ״ש מהר״ס דאף אם לא יצא הדם כו׳ לא כתב כן אלא בדרך את״ל אבל לקושטא דמילתא אין לנו ספק דפשיטא דבצלייה יוצא כל דמו וא״כ מותר לבשלו אחר הצלייה אבל מהרא״י הוה משמע ליה מדכתב אף אם לא יצא הדם לחוץ הוי דם האיברים שלא פירש משמע בפשיטות דלא ברירא ליה שיפלוט כל הדם ע״י צלייה כו׳ וע״ש ולענין הלכה נראין דברי ב״י שכתב דלכתחלה אין לבשלו אחר הצלייה ובדיעבד יש לסמוך אדברי המתירין ועוד דאף מהרא״י לא קאמר אלא דאסור לבשלו לכתחלה לאפוקי מאשר גדולים שמתירין לכתחלה אבל אדיעבד לא קאמר דאסור ואפשר דבדיעבד אף מהרא״י מודה דשרי דאפי׳ לפי הבנתו בדברי הרא״ש שיש ספק שמא לא יצא ממנו כל הדם מ״מ אין טעם זה אלא לאוסרו לכתחילה אבל ודאי א״א שלא יתבטל אותו מעט דם ברוטב ובדיעבד שרי ומדברי מהרש״ל בת״ו שלו משמע דאוסר אפי׳ בדיעבד ולא נראו דבריו ועיין בסוף סימן זה איתתי קרינן ליה נגלה כל צרכו ובמ״ש לשם בס״ד :

אין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב כו׳ בפ׳ כ״ה אמר שמואל אין מניחין בשר מלוח אלא ע״ג כלי מנוקב פי׳ ודאי אם אינו מניחו בכלי אלא תולהו באויר או ע״ג דף מודרון או קשין וקסמין שפיר דמי אלא שאם רוצה להניחו בכלי אסור להניחו אלא ע״ג כלי מנוקב ולפי שסתם מליחות בכלי הן שינה הרמב״ם לשון התלמוד וכתב וז״ל כשמולחין הבשר אין מולחין אותו אלא בכלי מנוקב ואחריו נמשך רבינו אלא שכתב עוד או ע״ג קשין וקסמין כו׳ כי כן כתב הרא״ש לשם אלא שהוסיף לבאר דבמקום מודרון בענין שיצאו מים מיד והר״ן ז״ל פירש הא דקאמר שמואל אין מניחין כו׳ בהנחתו בכלי לאחר ששהה שיעור מליחה ולא הודח הדחה אחרונה קאיירי כו׳ וע״ש :

ואם מלח בכשת״מ הכלי אסור כו׳ שם אר״נ אמר שמואל קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח שמואל לטעמיה דאמר מליח ה״ה כרותח כו׳ ואמרי׳ התם דרבי יוחנן נמי הכי ס״ל מדרבי אמי תלמידיה דאיתלא ליה בישרא בההיא פינכא ותברא פי׳ קערה של חרס שאין לה תקנה בהגעלה וכתב הרא״ש ובקערה שאינה מנוקבת איירי ושלא כדברי המפרשי׳ דאיירי אפילו במנוקבת דאם כן יהא אסור למלוח שתי פעמים בכלי מנוקב הלא ודאי דמא משרק שריק וטעם שתי הסברות בדין זה שכתב רבינו מבוארים יפה בדברי הרשב״א בא״ה ובחדושיו והעתיקם ב״י ומ״ש והר״פ כתב כו׳ בהגהות סמ״ק בשם ר״ה הקשה אההיא דשמואל קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח ה״ד אי בכשת״מ אפי׳ הבשר שמלח בה אסור ואי בכ״מ אמאי אסור לאכול בה רותח הא קאמר דמא משריק שריק אפי׳ מבשר לבשר וי״ל דלעולם בכ״מ ובקערה של חרס דחרס בלע טפי ולא שייך משרק שריק וגרע טפי מלגבי בשר ותדע דהא צונן בצונן אמרינן דלא בלע וגבי כלי חרס אמרינן חזינן להו דמדייתי ובלעי ואסירי פירוש דבלעי אפילו מצונן עכ״ל מיהו להרא״ש ושאר גאונים דאינן מחלקין בין של עץ לשל חרס וס״ל דבאינה מנוקבת איירי לא קשה לדידהו אמאי קאמר הקערה אסור הא אפילו הבשר שמלח בה אסור דאיכא למימר דלא נקט קערה אלא לאשמועי׳ דאין אסור אלא לאכול בה רותח אבל צונן שרי אבל הבשר אין לו היתר ולר״ת דבמנוקבת איירי נמי ל״ק אמאי אסור הא דמא משרק שריק אפי׳ מבשר לבשר דאדרבה דוקא מבשר לבשר אמרינן משריק שריק דכיון דטריד לפלוט האי בשר שריק מיניה דמא דפליט מאידך בשר דנפיל עליה דהאי אבל קערה דאינה פולטת תיבלע

בלע

מדאמרינן הא דשריא ע״י צלייה היינו משום דאפילו אם לא יפלוט הוי דם האברים שלא פירש משמע בפשיטות דלא ברירא ליה שיפלוט הדם ע״י צלייה ואם כן אם יתבשל אח״כ שמא יפלוט אחר רתיחת המים בבישול מה שלא פלטו ע״י צלייה דאפשר הבישול פועל יותר מהצלייה שהמים כרותחים מרככים הדם שנתקשה בשהייתו ג׳ ימים ויפלוט ויצא טפי מע״י צלייה ואף ע״ג דמצאתי דהעתיק אחד מהגדולים בשם גדול אחד דשרי לבשל אחר צלייה וכן שמעתי שנוהגים כך בקצת ארצות ואני מה שקבלתי כתבתי עכ״ל (כו) והגש״ד כתב וז״ל מהר״מ היה מצוה לאוכלו צלוי ולא מבושל ואף בשר הצלוי אסור לבשלו עכ״ל : ולענין הלכה נראה דלכתחלה יש לחוש לדברי האוסרים לבשל אחר צלייה מיהו בדיעבד יש לסמוך על דברי המתירים :

כתב האגור ראיתי גדולים מכשירים כששפכו עליו מים תוך הג׳ ימים והמהדרין נותנין הבשר תוך ג׳ ימים במים ומניחין אותו שם כמו שתי שעות ואז יכול להשהותו עוד ג׳ ימים אחרים מפני שהמים מרככין אותו ואינו מתקשה עכ״ל (כז) ור״י כתב בשר שלא נמלח עד שלשה ימים ונשרה תוך ג׳ ימים מקובלים בני עירך מפי ר״י דמותר אם קבלה נקבל ואם לדין יש תשובה קל להבין כ״כ רבינו מאיר בתשובה עכ״ל (כח) ובהגש״ד כתב שמעתי כי במקום הגאונים נהגו כששהתה בשר בלא מליחה ג׳ ימים או ד׳ לשרותו במים פושרין כדי שיתעורר דמו ויפלוט ע״י המלח עכ״ל (כט) וכתב עוד האגור בשם אביו דבשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה אם מלחו ובשלו כיון דמליחה לא מהניא ביה הוי דינו כדין בשר שנתבשל בלא מליחה ובשר שנמלח עמו מותר וזה פשוט :

כתוב בכלבו ה״ר ישראל סימן קכ״ה דהמנהג שלא להשהות בשר עד אחר ג׳ ימים בלא מליחה משום דחיישינן דילמא משתלי ומבשל ליה (ל) :

כתוב בתרומת הדשן סימן ק״ע בשר ששהה ג׳ ימים בלא מליחה ונתערבה אותה חתיכה בחתיכות אחרות נראה דבטלה היא ברוב דשרי כולן לבשל ולא אמרינן דכיון דמותר בצלי דבר שיש לו מתירין הוא דלא בטיל אפילו באלף משום דכל כה״ג לא מיקרי דשיל״מ דבצלייה לא נאסר מעולם ואף על גב דהרי״ף חשיב כה״ג דבר שיש לו מתירין ראב״יה לא חשיב ליה ובפרק הערל (פב ·) משמע כוותיה ואע״ג דאיפשר לחלק כיון דדבר שיש לו מתירין מידי דרבנן הוא לא דייקינן כולי האי להחמיר ונראה דאפילו היתה חתיכה הראויה להתכבד בטילה היא כיון דאינה אסורה מחמת עצמה אלא מחמת דם הבלוע בה ע״כ :

כתב האגור בשר ששהה במים יום אחד מע״ל ראיתי אוסרים אותו לפי שהדם חוזר ונבלע בבשר אבל פחות מע״ל מותר · ואף מע״ל יש מתירין בצלייה והתוספות התירו צונן בצונן אפילו מע״ל עכ״ל ורבינו ירוחם כתב בשר המלוכלך בדמו שנשרה מע״ל במים קבלתי שאסור דדמי לכבוש דאמרינן כבוש הרי הוא כמבושל כדאמרינן (פסחים עד :) בבשר בחלב דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי אע״ג דבלע משא״כ בשאר איסורין ופי׳ כולי יומא יום ולילה דאי יומא ממש נתת דבריך לשיעורים יש יום קצר ויש יום ארוך כ״כ רבינו מאיר עכ״ל וכתב בשערי דורא בשר ששרו במים ונשתהה במים מע״ל רבו האוסרים על המתירי׳ לפי שהדם חוזר ונבלע בבשר אך אם לא שהה במים רק לילה אחת ומקצת היום אין אוסרים כך נוהגין ויש מתירין אפי׳ מע״ל לצלות ולאכול (לא) ובהגהת השערים הנזכר הוא כתב מהר״ס אומר מהו שנהגו רבותי׳ לאסור הבשר ששהה במים היינו בבשר הרבה שאין במים ס׳ כנגד כל החתיכות אבל אם יש ס׳ במים כנגד כל החתיכות אז הדם שיצא בטל במים כבר ואם חוזר ונבלע בבשר אינו מזיק ומה שנשאר בחתיכה יצא ע״י מלח עכ״ל (לב) ומצאתי כתוב על תשובת רשב״א שכתבתי בסי׳ זה בבשר מלא קרח וכפור שהתיר לשרותו במים בכלי שני כדי למולחו מכאן נראה ללמוד דבשר שנשרה יום שלם אע״ג דמפליט ובולע מההיא דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא לא עדיף מכלי שני ויש לו תקנה במליחה עכ״ל תשובת מהר״ס :

אין מולחין אלא בכלי מנוקב בס״פ כ״ה (קיג ·) אמר שמואל אין מניחין בשר מלוח אלא ע״ג כלי מנוקב וכתבו הגהות מיימון בשם סה״ג (לג) דע״ג דף פשוט נמי מותר למלוח וכ״כ המרדכי שם וז״ל הרא״ש המולח צריך שימלח ע״ג כלי מנוקב או על קשין או על עצים כללו של דבר שכששופך מים עליו יוצאים מיד לחוץ אז הבשר מותר למלוח עליו ע״כ ובתה״ד סימן קע״ג כתוב שמצא בשם א״ז המולח ע״ג דף שאינו מדרון אסור ונראה לחלק ולומר דא״ז איירי בדף שלא הוחלק ברהיטני וכה״ג הואיל ואינו מונח במדרון וגם אינו חלק אפי׳ מים אינם יכולין לזוב ממנו מיד וכ״כ באשירי כלל שכל דבר ששופך עליו מים והמים יוצאין לחוץ ממנו מולחין עליו וביורה דעה הוסיף לבאר דבעינן שיצא המים מיד אבל אם הדף חלק אז נראה שאם שופכין עליו קלת בשפע זבין ויוצאין מיד לחוץ ובהכי איירי הגהות מיימון עכ״ל : **כתב** בס״ת מה שנוהגין העולם למלוח ע״ג קערה כפויה ואין הקערה נאסרת מפני שנשרק הדם ונופל ואם יש גומא בקערה ודאי נאסר ע״כ : **כתב** הר״ן מדקאמר שמואל אין מניחין ולא קאמר אין מולחין משמע דלא מיבעיא שאסור למלוח בשר בכלי שאינו מנוקב אלא אפילו להניחו שם אסור ומיהו היינו דוקא כשיצא מידי כל דמו ועדיין לא הודח לפי שיש לחוש שיבלע מן הדם שעל פניו דאע״ג דאכתי פליט ציר ליכא למימר דאידי דטריד למיפלט לא בלע כדאמרינן בסתם מליחה לפי שכאן שהדם מתכנס תחתיו כיון שהכלי אינו מנוקב וכה״ג ודאי בלע אע״ג דפליט ציר וכיון דבלע אין לו תקנה במליחה שאין המלח מוציא דם הבא ממקום אחר כל שאינו מוציא דם של עצמו אבל אם הניחו בכלי שאינו מנוקב קודם שיצא מידי דמו אפילו תאמר שבלע הבשר מדם שפלט כשיחזור וימלחנו בכלי אחר מנוקב יפליטנו המלח כשם שהוא מפליט דם של עצמו כמו שכתבתי בשם הר״י עכ״ל :

ואם מלח בכלי שאינו מנוקב הכלי אסור להשתמש בו בדבר רותח בפכ״ה (קיא :) אמר ר״י אמר שמואל קערה שמלח בה אסור לאכול בה בשר רותח שמואל

לטעמיה

דרכי משה

ב׳ דראוי דאף לצלי ימלחנו תחלה ומיהו אם צלאו כך מותר עכ״ל אמנם מנהגינו לצלותו כשאר בשר ועוד כתב דיש מקומות דאי לא נקרו מגידי הדם דאוסרין אף בצלי אמנם מהר״י מולין התירו הלכה למעשה (כו) ובא״ו הארוך מתיר לבשלו אחר צלייה ונ״ל דמלשון הטור מוכח כדעת מהרא״י שהרי כתב בסתמא דאין לאכלו מבושל ולא חילק בין קודם צלייה ובין אחר צלייה . (כז) וכ״כ בנימין זאב סימן שב״ה דכך המנהג באשכנז וכ״כ בא״ו הארוך כלל ב׳ דאם שרו אותו קצת שעה תוך ג׳ מותר לבשלו אבל אין די לו בהעברת מים עליו כמו שרגילין לעשות בבית המטבחיים ודוקא שלא ניקר מידי דם שבו דבדיעבד יש לסמוך על אותו השרייה אם הוא מנוקר מגידי דם שבו עכ״ד וכ״כ ר״י מדורא בשם ר״י חוזה דאם נשרה שרי אמנם בהג״ה במהרא״י כתב כמדומה לי שקבלתי שלא נהוגין הכי וכן יראה קצת ממרדכי דמיא מטרשא ליה פירוש מחזקי ליה ויש לסמוך עליהם שלא להתיר בכה״ג עכ״ל : (כח) ונראה דלכתחלה יש לחוש לדברי מהרא״י אבנם בדיעבד אין לחוש כי רבו המתירים ואף כי האגור ובנימין זאב והארוך היו בתראי ופסקו להתיר ועוד כי כבר כתבתי דאותה סברא דמיא מטרשא ליה והביא מהרא״י ממנו ראייה דאסור אינו אליבא דהלכתא . (כט) ובא״ו הארוך דאין לסמוך על זו להתיר ע״י שריית פושרים אחר ג׳ ימים וכ״מ מדברי הטור דאין תקנה לאכלו מבושל · (ל) כתב בא״ו הארוך התרנו מעשה בבשר שהיה ספק אם היה ג׳ ימים משחיטתו אם לא היה עדיין ג׳ ימים עכ״ל . (לא) ובאו״ה כלל כ׳ כתב אפי׳ בצלייה אסור אחר מע״ל (לב) ונ״ל דלא בעינן ס׳ בכל ההתיכה מטעמא דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה כמו בבישול דהא הדחה אינו מוציא דם ואין לחוש אלא למעט דם שעליו עכ״ל הא״ו הארוך ואין דבריו נכונים דהואיל ושהה מע״ל הוי כבוש כמבושל ומוציא דם ומבליע דם לכן בעינן ס׳ נגד כל ההתיכה כמו חתיכה שנתבשלה בלא מליחה וכ״ה בהדיא בהגש״ד בשם מהר״י טרושין . (לג) וכ״כ בשערים : (לד) בהג״א פכ״ה וכ״ה בא״ו הארוך כלל א׳ דאף בכלי מנוקב יש ליתן קש וקסמין בשולי הכלי כדי שיהא מפסיק

שלא

דרישה

צלייה ועוד כתב מהרא״י בכתביו דאסור להשהותו לכתחילה ג׳ ימים כדי לצלותו דצליא משתלי ומבשל ליה · עוד כתב דאם נתערבה חתיכה זו באחרות דבטילה היא ברוב ושרי כולן לבשלן ולא אמרינן כיון דמותר לצלותן דבר שיש לו מתירים הוא דלצלייה לעולם לא נאסר ועוד דאין איסורא מחמת עצמה אלא מחמת דם הבליע בה　[יח] אין מולחין אלא בכלי כו׳ או במקום מדרון בענין שאם ישפך כו׳ מהאי ליכא דייקינן שאפי׳ בדף חלוק ברהיטני מותר למלוח וכ״כ

מהרא״י

פרישה

דמה שיצא נתבטל בששים ומה שלא יצא הוה דם האברים שלא פירש · (טו) וי״א שאפי׳ בצונן אסור להשתמש לכתחילה הטעם שהוא דומה לסכין שמטו בו שאסור להשתמש לכתחילה בלא

הדחה

חרושי הגהות

ו לאו דוקא אלא פחות קצת מג׳ ימים עיין בש״ע ועיין ש״ך וט״ז . ז מכאן נראה דאם אין שם ס׳ לא מהני מליחה ותימא דהרי מיד בסמוך כתב בשם מהר״מ דיש לו תקנה במליחה

וראיתי

שאפילו בצונן אסור להשתמש בו לכתחלה בלא הדחה ואם נשתמש בו בלא הדחה ידיח מה שנשתמש בו ויש אומרים דלכתחלה מותר להשתמש בו בצונן בלא הדחה אפילו למ"ד סכין ששחט בו צריך הדחה אפילו להשתמש בו בצונן (יז) שאני התם דאיכא דוחקא דסכינא (יח) אבל בקערה צוננת דליכא דוחקא מותר להשתמש בה בצונן והכי מסתבר אבל אם הוא מנוקב מותר [יב] וי"א שאפי' אם הוא מנוקב אסור לאכול בו רותח ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל וה"ר פרץ כתב שאם הוא של עץ מותר כיון שהוא מנוקב [יג] ואם הוא של חרס אסור אע"פ שהוא מנוקב (יט) והבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב אסור לאוכלו אפילו צלי דהוי

לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח ואמרינן עלה דר' יוחנן סבר לה להא דשמואל דהא רבי אמי דתלמידו דרבי יוחנן הוה איתלא ליה בישרא בההיא פינכא ותברה וכתב הרשב"א שם הכא דאמר רב נחמן אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לאכול בה רותח צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה איכא מ"ד דמהא דאמרי' הכא דלא בעיא הדחה שמעינן לכלים שנשתמשו בהם איסור כגון קערה דמלח בה בשר או לקדרה של איסור דשרי לאשתמושי בהו בצונן דהיתרא בלא הדחה כלל ואפילו למ"ד בסכין דבעי' הדחה התם הוא דאיכ' דוחקא דסכינא אבל בקערה צוננת דליכא דוחקא מותר לאשתמושי בה היתר צונן לכתחלה ולא בעיא הדחה והיינו דלא איפלגו בקערה שמלח בה בשר כדאיפלגו בסכין וההיא פינכא דתבר רבי אמי אף על גב דחזיא לאשתמושי בה צונן משום גזרה דאתי לאשתמושי בה חמין הוא דתבר לה ומ"כ אפשר לומר דההיא פינכא כיון דשל חרס היתה ונבלע ע"י רותח אין לה תקנה אפילו בצונן שבולעת הרבה עד שפולטת אפי' בצונן והלכך כל צונן שנשתמש בו מדיחו וכמ"ש הרי"ף בפסחים בהא דגרסינן התם (ל:) כל הכלים שנשתמשו בהם חמץ בצונן משתמש בה מצה ופירש הרב ז"ל בהלכותיו דדוקא בשנשתמש בהם חמץ בצונן אבל נשתמש בהם חמץ בחמין אינו משתמש בהם מצה אפי' בצונן וכ"כ הרמב"ן ז"ל ואיכא מ"ד דהדחה בעי כסכין דקי"ל כמ"ד בסכין בעיא הדחה ואם נשתמש בה בצונן עד שלא הדיחה מדיח מה שנתן בתוכה וס"ל ואע"ג דבשעת מליחה רותחת היא כדשמואל מ"מ עכשיו צוננת היא דלא עדיף מבשר וגבינה שנוגעים זה בזה דבהדחה סגי להו וקליפה לא בעי וזו סברת הרמב"ן ז"ל וכן סברת הראב"ד ז"ל ואע"פ שכתב דקערה שמלח בה בשר אף על פי שהדיחה כרותחת היא מ"מ לא עדיפא מסכין ששחט בה דסגי בהדחה ושפשוף לחתוך ואע"ג דאיכא דוחקא דסכינא דהוא שקול כרותחת הקערה ואיכא מ"ד דקערה שמלח בה אסור להשתמש בו צונן ואפי' בהדחה לא סגי לה דרותחת היא והרי היא כצונן לתוך רותח דלא סגי ליה בהדחה ואם נשתמש בו קליפה בעי דלא דמי לסכין ששחט בו דסכין אע"פ שהוא כרותח בשעת בליעת הדם מיהא צונן הוא ושניהם צוננים אבל קערה לעולם רותחת היא ולא סגי לה בהדחה ושפשוף ובת"ה כתב כלי שמלחו בו בשר אסור לאכול בו רותח שהרי הוא בלוע מדם והרותח מפליטו ובולע ממנו כיצד נתן בה רותח נגוב טעון קליפה נתן בה רותח לח כבשר רותח שא"א בלא רטיבות קצת צריך נטילת מקום נתן בה צונן לח יש מתירין לפי שהקערה אחר שהודחה צוננת היא ויראה לי שאפילו הדחה אינה צריכה אלא כל שמקנח יפה מותר לאכול בה צונן ולא הצריכו הדחה אלא לסכין ששחט בה דע"י דחקו פולט קצת ומקצת מן הגדולים אמרו שהקערה שמלחו בה בשר רותחת היא ואפי' אחר שהודחה ונראה מדבריהם שאסור לאכול בה צונן לח גמור שהרי הוא כצונן לתוך חם שהתחתון גובר ואוסר את הכל ויראה לי שאין זה עיקר עכ"ל ורבינו הביא שתי סברות ראשונות ולא הביא האחרונה מפני שהרשב"א כתב שאינה עיקר וה"ה הביא דברי הרשב"א בפ"ו מהמ"א ואח"כ כתב יש מן המפרשים שכתבו שכלי חרס שאסרו להשתמש בו בחמין לעולם אף בצונן אסור להשתמש בו לכתחלה דלמא אתי לאשתמושי בחמין והיינו דתבר רבי אמי לההיא פינכא ועיקר ודינו של הרשב"א אפשר בכלים שיש להם הכשר עכ"ל וכבר כתבתי בסמוך שהרשב"א בחדושיו כתב סברא זו בשם הרי"ף והרמב"ן ז"ל וגם הר"ן כ"כ דבכלי חרס אסור להשתמש בו צונן שמא יבא להשתמש בו חמין ושכן מטין דברי הרי"ף ז"ל: **כתוב** בהגמ"ד ומ"מ כיון דאין מליחה לעץ אמאי אמרינן לעיל אם נמלח בכלי שאינו מנוקב הכלי אסור נראה דהכלי אינו אסור אלא להשתמש בו חמין כגון תבשיל אבל למלוח בו בשר שהיה כשיעור מליחה והודח במים כהלכתה מותר למלוח בו או לנקב הכלי ולמלוח בו לכתחלה נמי שרי והא דאמרינן דאין מליחה לעץ פירוש דאין נכנס לתוכו ח דהוי יוצא ע"י מליחה אבל ע"י בישול יוצא דנהי נמי דמליח כרותח פי' כרותח דצלי אבל לא כמבושל ע"כ: **כתב** עוד הרשב"א בחדושיו לפי סברת האומרים דקערה שנמלח בה בשר אחר הדחה צוננת היא אם נתן בה רותח סגי לה בקליפה בין ברותח נגוב בין ברותח לח דהא שמואל גופיה הוא דאמר בפרק כיצד צולין (עו:) דחם לתוך צונן תתאה גבר ובקליפה סגי ליה וכ"כ רבותינו בעלי התוס' אבל הראב"ד כתב דאם נתן בה רותח נגוב א"צ אלא קליפה דאע"ג דשניהם רותחים כיון דרותח נגוב וקערה נגובה הוה כסיכה משהו עבדי לה ובקליפה סגי ליה כדאיתא התם בפסחים אבל אם אותו רותח דבר שיש בו רוטב כעין בשר רותח שא"א לו בלא רוטב קצת צריך שיטול את מקום מגעו והוא יותר מן הקליפה מפני שהוא דומה למה ששנינו שם נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ואוקימנא התם בחרס רותחת ואם הוא לח גמור כרוטב של היתר נראה דלפי סברת הראב"ד דחשיב לה לקערה רותחת כולו אסור דמשערינן בכולה קערה אבל לסברת התוס' ושאר רבותינו דחשבי לה כצוננת נראה שהוא מותר אי איכא ס' באומד יפה כנגד הקליפה עכ"ל: אם מלח בני מעים בכלי שאינו מנוקב יתבאר דינו בסימן ע"ה: אבל אם הוא מנוקב מותר וי"א שאפי' אם הוא מנוקב אסור לאכול בה רותח ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל בפרק כ"ה קערה שמלח בה בשר אסיר. לאכול בה רותח ובקערה שאינה מנוקבת איירי ושלא כדברי המפרשים דאיירי אפי' במנוקבת דאם כן יהא אסור למלוח ב' פעמים בכלי מנוקב אלא ודאי דמא מישרק שריק אבל הר"ן כתב דלא נהירא דקערה שמלח בה בשר כהלכתו משמע דאפי' במנוקבת ומה שאנו מולחים וחוזרים בכלי אח' מנוקב ט אינו משום דאיידי דטרידא תתיכה למיפלט לא בלע' ואפילו כי גמרה לפלוט דם פולטת ציר וכל דפלטה ציר לא בלעה דם וכ"פ הרשב"א ז"ל וכתב בחידושיו שכן דעת הראב"ד והרמב"ן ז"ל (לה) ובמ"ח כתב בשם הרמ"ה הכלי שמולחין בו בשר מותר שעד שלא הגיע הבשר למליח כרותח כבר כלה כל הדם העתיד לצאת ע"י המלח ומן הטעם הזה גם כן מותר לחתוך בשר מליח בסכין ואין הסכין נאסר עכ"ל: וה"ר פרץ כתב שאם הוא של עץ וכו' כ"כ הגהות מיימון וז"ל בסה"ק כתב דאיירי בקערה נקובה מדלא אסר כ"א הקערה משמע דהבשר שרי וא"ת א"כ למה הקערה אסורה י"ל דאיירי בקערה של חרס דכלי חרס בלע טפי מבשר ולא שייך ביה מישרק שריק תדע דהא צונן בצונן לא בלע ובכלי חרס אמרינן חזינן להו דמדייתי בפ"ב דפסחים (ל:) פי' ובלעי אפילו בצונן ע"כ והרמב"ם כתב קערה שמלח בה בשר אפי' היתה שועה באבר אסור לאכול בה רותח לעולם שכבר נבלע הדם בחרסיה ע"כ ומסתם דבריו נראה דבכלי מנוקב מיירי מדכתב סתם שמלח בה משמע דבמלח כדרך מליחה שהוא בכלי מנוקב מיירי ועוד שכתב דמשום שהיא של חרס הוא דאסורה הא אם אינה של חרס שריא ואי במלח בכלי שאינו מנוקב מאי אוריא של חרס אפילו אינה של חרס נמי אסורה וזה כדברי סמ"ק אבל ה"ה כתב וז"ל כתב רבינו של חרס לפי שאם היתה מכלי שטף היתה נכשרת בהגעלה אבל כלי חרס אפי' מסוען באבר אין להם תקנה ע"כ ובאמת שמ"ש הרמב"ם אסור לאכול בה רותח לעולם דייק כדברי ה"ה דהיינו לומר כלי חרס הוא דאסורה לעולם אבל שאר כלים אע"פ שאסורים אינו לעולם שהרי יש להם תקנה בהגעלה: **כתוב** בהגמ"ד אף לדברי המחמיר בשל עץ הני מילי בכלי שיש לו בית קיבול ואינו מנוקב אבל בדף ושלחן ועץ אם מלחו עליו בשיפוע אין לאסור לשום עליו פשטידא רותח ודי לו בהדחה (לו) ומנהג כשר למלוח על דף מיוחד לכך: **כתוב** בהגהת שערי דורא ציר שנטף ע"ג כלי אין אותו כלי אסור אלא כדי קליפה כדין חם לתוך צונן ומ"מ נ"ל דצריך הגעלה בכלי ראשון ולא סגי בעירוי משום דכל עירוי נידון ככלי שני אבל ציר הנוטף לתוך הכלי עדיין שם ברתיחתו עד כאן:

והבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב אסור לאכלו אפי' צלי כ"כ הרא"ש והר"ן ב"ם ז"ל בפרק כ"ה בשם הרב אלברצלוני וכרונם לברכה וכ"פ בת"ה וטעמא משום
דהוי

בלע לעולם ואסורה אפילו מנוקבת ואפי' בשל עץ. ולענין הלכה נראה בעיני דברי הר"ן עיקר שכתב דקערה שמלח בה בשר כהלכתו משמע דאפילו במנוקבת מיהו נראה דדוקא בכלי חרס מנוקבת מדקאמר עלה דרבי יוחנן נמי הכי ס"ל מדרבי אמי כו' ואי איתא דשמואל אפי' בכלי עץ קאמר אין ראיה מדרבי אמי דדילמא רבי יוחנן לא ס"ל דבכלי אסור אלא בכ"ח דבלע טפי וכדפירש"י פינכא קערה של חרס אלא בע"כ דשמואל נמי בשל חרס קאמר וכ"כ הרמב"ם בסוף פ"ו מהמ"א להדיא וז"ל קערה שמלח בה בשר אפי' היתה שועה באבר אסור לאכול בה רותח לעולם שכבר נבלע הדם בחרסיה עכ"ל אלמא דמפרש הך מימרא דשמואל בקערה של חרס ומילא שמעינן דמפרש לה בקערה מנוקבת שמלח בה בשר כהלכתו דאי באינה מנוקבת לא היה צריך לפרש בשל חרס דאפי' בשל עץ נמי אסור וכ"כ הרב ב"י ומה שנראה מדברי ה"ה דלהכי מפרש לה בשל חרס שאם היתה מכלי שטף היתה נכשרת בהגעלה אבל כ"ח אפילו מסוען באבר אין להם תקנה אין דבריו מקובלין לע"ד דמה בכך שנכשרת בהגעלה סוף סוף השתא לא קא עסיק בדיני הגעלה אלא לאורויי דהקערה שמלח בה אסור לאכול בה רותח כל זמן שלא הוכשרה אלא ודאי דוקא בכ"ח אסור לאכול בה רותח והא דכתב הרמב"ם אסור לאכול בה רותח לעולם אתי לאורויי דלא תימא דוקא מיד אחר המליחה קודם שהדיחוה אסור שאז היא רותחת מחמת מליחה אבל לאחר שהדיחוה דצוננת היא וכ"ש לאחר יום או יומים שרי לכך אמר דאסור לעולם והילכך יש לנהוג איסור בכ"ח מנוקב אפי' בדיעבד אם שמו בתוכו בשר רותח ויש לו דין תתאי גבר וכן דין בכלי עץ שאינו מנוקב אבל בכלי עץ מנוקב לכתחלה יש ליזהר שלא להשתמש בו רותח ובדיעבד שרי וכן פסק מהרש"ל לאסור בכ"ח מנוקב אפי' דיעבד ודלא כמהרא"י בהגהת ש"ד ומהר"ם איסרלש הנמשך אחריו להקל בזה מיהו מ"ש מהרש"ל להקל בכלי עץ מנוקב דמותר לאכול בה רותח אפי' לכתחלה משום דדם מישרק שריק ומש"ה נהגינן למלוח ע"ג דף כמה פעמים זה אחר זה לא נהירא דהא הר"ן והרשב"א והרמב"ן והראב"ד מחמירין אפי' דיעבד אף בכלי עץ מנוקב וכתב הר"ן שאין ראייה ממה שמולחים וחוזרין ומולחים בכלי א' מנוקב משום דאיידי דטרידא מתיכה למיפלט לא בלעה כו' וע"ש והכי דבדיעבד סמכינן ארוב גאונים דמתירין בשל עץ מ"מ לכתחילה ודאי יש ליזהר אף בשל עץ וכן פסק מהר"ים איסרלש והכי נקטינן: **והבשר** שנמלח בכשא"מ אסור לאוכלו אפי' צלי כו' כ"כ הרא"ש שם ע"ש הרב אברצלוני וכן כתבו שאר
פוסקים

דרכי משה

שלא יגיע הציר בבשר וכדי שלא יסתום הבשר הנקבים והוי בכלי שאינו מנוקב עכ"ל ונ"ל שלזו נהגו להשים הסל שמולחים בו על גבי כלי מנוקב או עצים דאילו יניחו על קרקע בכלי הקרקע יסתום הנקבים והוי בכלי שאינו מנוקב וכתב הארוך כלל ה' בשם ר"י מפרי"ש מסתפק אי שוה קרקע בכלי מנוקב או לא ומאחר שנסתפק ראוי להחמיר עכ"ל עוד כתב בכלל ג' בשמולח בשר צריך לראות שלא יהא הנקבים סתומים מציר שמלח בו כבר בשר עכ"ל ונ"ל דכל זה לכתחלה הואיל והכלי מנוקב אין לאסרו בדיעבד דהא רוב הפוסקים לא הזכירו חומרות אלו ובהגש"ד ומנהג כשר למלוח על דף מיוחדת לכך עכ"ל מהר"י מטרושין: (לה) אמנם בהגש"ד במהרא"י ז"ל דאנו נוהגין כהרא"ש דמותר לאכול בקערה מנוקבת אפי' היא של חרס הואיל והיא מנוקבת עכ"ל ובאו"ה כלל ג' דנוהגין להחמיר לכתחלה: (לו) ונראה שדעת הגה"ה זו כדעת מהרי"ף דמתיר בשל עץ בכלי מנוקב אבל
למאי

פרישה

סופה: (יז) שאני התם דאיכא דוחקא דסכינא פירוש לענין אם ימזור ותמתוך בו: (יח) אבל בקערה צוננת דליכא דוחקא כו' י"מ דמ"ש רבינו צוננת ר"ל אחר שהודחה ממלח שנמלח בה הבשר נעשה צוננת ושבוש הוא דהא רבינו בא לומר דמותר לאכול בה צונן בלא [illegible]
אלא

דרישה

ותהרש"י: [יב] וי"א שאפילו אם הוא מנוקב אסור לאכול בו רותח וכו סברת הר"ן וכתב ומה שאנו מולחין וחוזרין ומולחין בכלי אחר מנוקב היינו משום דאגב דטרדא מתיכה למיפלט לא בלע ואפי' כי גמרה לפלוט דם פולטת ציר וכל דפולט ציר לא בלע דם וא"כ משום דאין מליחה לכלים [illegible]
כתב

חדושי הגהות

וראיתי בהגש"ד כתוב מהר"ר במקום מהרי"ם ובת"ה הביא הגירסא מהר"א ואפשר שמצאו הנוסחא בטעות ולא דקדקו בדבר (כנה"ג): ח פי' המלח האחרון אינו נבלע לתוך הכלי עץ כ"כ עד שיהא לו כח להפליט המלח הראשון כ"ה שם להדיא בהגש"ד: ט מה שהקשה הדרישה בזה דלאסור טעמא משום כבוש עיין בש"ך ס"ק מ"א:
כ"ה

דהוי כאילו נתבשל בדמו (כ) וכתב ה"ר פרץ שכל החתיכה אסורה אפילו מה שממנה חוץ לציר אע"פ שהחתיכה שנמלחה ונפלה בציר של איסור אינו אסור אלא מה שממנה בתוך הציר הכא כולה אסור' (כא) וא"א ז"ל כתב שגם בכאן אין אסור אלא מה שממנה בתוך הציר וכן כתב הרשב"א ואפילו אם יש בה שומן לא אמרינן שע"י השומן מפעפע בכולה (כב) וכתב ר"ת שנאסרה מיד (לז) אפי' לא שהתה שיעור מליחה (כג) וה"ר יהודה אלברצלוני כתב שלא נאסרה אלא א"כ שהתה בכלי שיעור מליחה (כד) וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאם שהתה בו כשיעור משיתנו מים על האש עד שיתחילו להרתיח השוב ככבוש וכל מה שממנה בציר אסור ואם לאו אין אסור ממנה אלא כדי קליפה (כה) כתב הרמב"ם אפילו לאחר מליחה

אין

פוסקי' ולא נמצא שום חולק ע"ז ומ"ש ע"ש הר"פ שכל החתיכה אסורה כן כתב בהגהות סמ"ק סימן ר"ד והמרדכי והרא"ש הביאוהו בפכ"ה והרא"ש נחלק עליו והאריך בפסקיו לשם ובשאלתו ששאל מהרשב"א עיין בכלל שני סימן י"ז והסכים עמו הרשב"א עיין בתשובתו סי' תס"ו וכ"כ בת"ה ולשם כתב ואפילו אם יש בה שומן כו' ואיכא למידק דכיון שהר"פ הביא כדבריו שכן עשה ר"ת מעשה בתרנגולת שנמלחה בכשא"מ דאסר אותה כולה אמאי לא הביא רבינו שר"ת עשה מעשה כן וי"ל דכיון דהרא"ש שדא בה נרגא בתשובה ואמר דאפשר דלא היה נודע איזה צד היה מונח בתוך הציר והשומע שמע וטעה לכך לא הביא דברי ר"ת בזה :

ומ"ש וכתב ר"ת שנאסרה מיד וכו' והרב אלברצלוני כתב שלא נאסר אא"כ שהתה שיעור מליחה והרא"ש הכריע דבשיעור כבישה נאסרה כל זה בפסקיו לשם. ולענין הלכה נקטינן כר"ת דאפי' לא שהתה רק מעט מיד נאסר בין בשר בין כלי ודוקא היכא שנראה מעט ציר בכלי והכי פסק מהרא"י ע"פ ההגה"ה אשיר"י מא"ז וכן פסק מהר"ם איסרלש ומהרש"ל גם נהגינן דאפילו מה שחוץ לציר אסור ואפי' בלא שומן וכדברי הר"פ ואפי' לכלי וכתב במרדכי פכ"ה ע"ש רבינו ברוך בספר החכמה דאפי' בנמלח קצת שנאכל מחמת מלחו אסיר דה"א שלא יוציא המלח כל שהוא מן הדם ואותו הדם חוזר ונבלע בבשר ונאסר כיון שהכלי אינו מנוקב וכ"פ א"ו הארוך ודלא כהרשב"א בת"ה דדוקא במליחה שאינו נאכל מחמת מלחו ואפי' איכא ס' בבשר נגד הציר שבכלי אפ"ה הכל אסור אבל אם לא נראה בכלי שום ציר הכל שרי בין הכלי בין בשר כולו שרי .

כתב הרמב"ם כו' בפ"ו מהמ"א וכ"כ הרא"ה בספר בדק הבית :

ומ"ש

דהוי כבוש וכבוש הרי הוא כמבושל ובלוע מחמת בישול אינו יוצא ע"י הדחה וכן דקדק הרשב"א שם מדברי סה"ת וכ"כ הרא"ש עוד בפג"ה גבי מוליאתא ואכתוב לשונו בסימן זה ב"ה וגם המרדכי כתב בפרק כ"ה דחתיכה הנאסרת מחמת דם או כלי לא מהני ליה תו צלייה שנתקשה בו כבר האיסור ועוד דילמא פליט האי גיסא ובלע האי גיסא ונראה דה"ה דלא מהני ביה מליחה וכ"כ המרדכי דאפי' אחתיכת בשר תפל שנתערב בין חתיכות מלוחות בכלי שאינו מנוקב לא מהניא ביה מליחה דדם הבא ממקו' אחר לא נפיק ע"י מליחה ועוד יתבאר זה בסימן ע' בס"ד : וכתב הר"פ שכל החתיכה אסורה אפי' מה שממנה חוץ לציר וכו' כ"כ המרדכי בר"פ כ"ה בשמו וכתב שכן עשה רבינו יעקב מעשה וכ' עוד שיש שרוצי' להתירה ע"י שחותכין ומשליכין מה שבתוך הציר מידי דהוה אחתיכה שנטבלה בתוך הציר כדאיתא בס"ה אך לא מצאו ידיהם ורגליהם בב"ה מדאמרינן בפכ"ה (קיב:) דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורים הדגים ופריך ה"ד אי בכלי שאינו מנוקב אפילו עופות ועופות נמי אסורים משמע דאסורים מעבר לעבר קאמר דהא מדמי כלי שאינו מנוקב לדגים ועופות ובדגים אסורים מעבר לעבר לגמרי ולא דמי לחתיכה שנפלה לתוך הציר שאינו אסור אלא מה שבתוך הציר דהתם נמלחה החתיכה כדינה ופלטה כל דמה הילכך אין אסור אלא מה שבתוך הציר דדם אינו מפעפע למעלה אבל כשנמלחה בכלי שאינו מנוקב הכל אסור שלא יצא דמה ממנה לפי שהמקום דחוק כיון שאין הכלי מנוקב ואע"פ שדם האברים שלא פירש מותר היינו דווקא שלא פירש כלל ממקומו אבל פירש ממקום למקום לא כגון הכא דכיון שמלח מיד הדם פירש ויוצא ממקום למקום ואינו יוצא לגמרי כיון שאינו מנוקב ע"כ והרא"ש חלק עליו וכתב אע"פ שנתלה באילן גדול אינם דברים של טעם ומה שהביא ראייה מדגים כשל עוזר ונפל עוזר גם דגים אינם אסורים כולם אע"פ שאמר בכתם אסורים ות"ת אינם אסורים אלא כדין מליח כרותח קאמר וכן טמא מליח וטהור תפל אסור ע"כ אסור כדי קליפה קאמר דלא מצינו לכי אוסר יותר מכדי קליפה או כדי נטילה וגם מה שחילק בין חתיכה שנפלה לתוך הציר להך דהכא אינו כלום דלמה ימנע מה שבתוך הציר את העליון מלפלוט וכי חתיכה גדולה שמלח חציה וכי חציה שאינו מלוח תמנע חציה המלוח מלפלוט ה"נ אע"פ שמה שבתוך הציר אינו יכול לפלוט מה שחוץ לציר פולטת כדינו ומי הוא הנביא שהגיד שפירש ממקום למקום ואינו יוצא לגמרי אין אלו אלא דברי נביאות להשחית ממון של ישראל עכ"ל ובתשובות כלל ב' כתב ג"כ לסתור דברי הר"פ ועל מה שהביא הר"פ ראיה מר"ת שעשה מעשה בתרנגולת שנמלחה בכלי שאינו מנוקב ואסר כולה כתב אפשר שר"ת אסר כל התרנגולת מחמת שהוציאה מן הציר ולא נודע אי זה צד היה מונח בתוך הציר והשומע שמע וטעה והאוסר עליו להביא ראייה ברורה וחזקה כי התורה חסה על ממונם של ישראל ע"כ ובפרק ג"ה כתב שנוהגים כשמולחים בשר הרבה ביחד ע"ג עצים והציר זב ונופל תחת העצים ופעמים מוצאים חתיכה אחת חציה מונחת בתוך הציר ומחתכין מה שבתוך הציר ומתירין השאר ואפילו יש שומן בתוך הציר לא אמרינן שנעשית נבלה ומפעפע למעלה ואסור וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל מלחו בכלי שאינו מנוקב רואין כל מה שנכבש בתוך הדם והציר שבתוך הכלי ואסור אפילו לצלי לפי שהוא כבוש וכבוש הרי הוא כמבושל ודווקא מה שנכבש בתוכו אבל השאר שאינו עומד בתוך הציר מותר שאין הדם מפעפע עד שיתפשט בכל החתיכה ולא עוד אלא אפילו היה אותו מקצת שנכבש בתוך הדם שמן שכנגדו בגבלה מפעפע אינו אוסר את השאר בפעפועו לפי שהדם אינו מפעפע ומה שמפעפע בחתיכה זו אינו אלא השומן והשומן מותר הוא מצד עצמו ואע"פ שנאסרה מחמת הדם מה שמפעפע ממנו מותר הוא שאינו מוליך את הדם אלא במקום שבה הדם יכול ללכת ולהתפשט מצד טבעו שאם אי אתה אומר כן אין לך בשר שנמלח מותר שהמלח נאסר מחמת בליעת הדם שבתוכו והמלח כחו וטבעו דק ונכנס בכל חלקי הבשר עד שימלא טעמו בכולהו ואם אתה אומר שהדם נכ"ם בכל מקום שהבשר נמלח או שהמלח אחר שנאסר אוסר כאילו הוא עצמו אסור מצד עצמו אף אתה אוסר את כל הבשר שטעם המלח האסור נטעם בכל וכן אין לך איסור קליפה בעולם שהקליפה זו אוסרת מה שסמוך לה וכן מקליפה לקליפה עכ"ל ובתשובות הרשב"א סימן תס"ו כתוב ששאל הרא"ש דין זה ממנו והשיבו בלשון הזה דברים שאמר מר דברים שנאמרו למשה מסיני ואיני רואה בזה שום פקפוק דהדם אינו מפעפע ואינו נבלע יותר מכדי קליפה ומה שהוא בתוך הציר אינו אסור אלא מטעם כבוש שהוא כמבושל : וכתב ר"ת שנאסרה מיד אפילו לא שהתה שיעור מליחה · סברת ר"ת כתובה בתוס' בפרק כיצד צולין (עד.) והמרדכי בפרק כ"ה והגהות מיימון בפ"ו מהמ"א וכתב הרשב"א טעם לדבר שהציר והדם מתחילין לצאת מן הבשר מיד והטיפות עצמן אין נאכלין מחמת מולחן ואף על פי שהבשר עדיין נאכל מחמת מלחו וכיון שכן הבשר שהוא מתכבש ומתבשל בתוך הציר והדם שכן מלוחין הוא חוזר ובולע מיד הדם שפולט ובת"ה כתב מלחו בכלי שאינו מנוקב אם נמלח במלח כ"כ שפוגם את הבשר מלאכלו עמו הרי זה כרותח וכשהדם מתקבץ בתוך הכלי הבשר ככבוש בתוכו וכבוש הרי הוא במבושל לפיכך אסור ויש מי שהורה שאינו אסור אלא א"כ נמלח הרבה כבשר שמולחין להצניע ולהוליכן בדרך מרחוק שהוא נמלח עד שאינו נאכל מחמת מלחו אף לבשודת מן המלח ויש מי שהורה שאינו נאסר אא"כ עמד בתוך הכלי עד תשלום זמן מליחתו דמזמן זה ואילך נעשה אינו נאכל מחמת מלחו ולא קודם לכן ואין דברים אלו מחוורים והעיקר כמו שכתבנו עכ"ל והג"א כתב בפרק כ"ה דמדברי רש"י נראה שאין בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב נאסר עד אחר שיעשה בדם שבכלי כדי פליטת כל דמו שאז חוזר ובולע ואינו פולט עוד ומיהו אין מנהג להתיר בענין זה וגם ר"ת אסר אע"פ שלא שהה כדי צלייה וגם לא היה בה רק מעט ציר וכך היה נוהג ר"י וז"ל הגש"ד אם גמרה כל פליטתה תאסר אדוס ואח"כ נפלה לתוך הציר לפי שעה שלא נשרת שם יום או לילה אין בידי לאסור רק כדי קליפה שמשון ברבי אברהם עכ"ל ובא"ח כתוב אם מלח בשר במעט מלח כגון לצלי בכלי שאינו מנוקב כתב הראב"ד דסגי בהדחה בין לבשל בין לצלי ובלבד שלא ישהה שם יותר מכדי מליחה הצלי שאם שהה אפשר שבמליחה מועטת יכול למלוח חתיכה גדולה כל צרכה ומה שמלח מרובה תמלח בשעה אחת מלח מועט תמלח בשתי שעות עכ"ל · והרא"ש כתב בשם הרב אלברצלוני דכי אמרינן מלח בכלי שאינו מנוקב הבשר אסור דוקא בשנשתהא הבשר שם כשיעור מליחתו אבל לא נשתהא שם כ"כ מותר וכתב עליו ובשם ר"ת ז"ל כתוב דנאסר מיד אין אני אומר לא כדברי זה ולא כדברי זה לפי שהאיסור הוא מחמת שנכבש בציר ואמרינן הרי הוא כמבושל הילכך אני אומר שהכבוש בציר ונטלו מיד מ"מ שיאסר לאלתר כיון שהוא צונן ושיעור כבישה הוי כאילו נתנו על האור כדי שירתיח ויתחיל להתבשל אם נכבש בתוך הציר כשיעור זה נאסרה כל מה שבתוך הציר ובפחות משיעור זה לא נאסר אלא כדי קליפה כדין מלוח הרי הוא כרותח עכ"ל כתב המרדכי בשם ר"ב דהא דאין מניחין בשר מלוח אלא על גבי כלי מנוקב אפי' נאכל מחמת מלחו אסור משום דאי אפשר שלא יוציא המלח כל דהו מן הדם ואותו דם חוזר ונבלע בבשר ונאסר כיון שהכלי אינו מנוקב אבל אין דעת הרשב"א כן שכתב בת"ה מלחו בכלי שאינו מנוקב אם נמלח במלח כ"כ שפוגם את הבשר מלאכלו עמו הרי זה כרותח וכשהדם מתקבץ בתוך הכלי הבשר ככבוש בתוכו וכבוש הרי הוא כמבושל לפיכך אסור ע"כ ורבינו כתב שיעור המליחה לשיחשב כרותח בסימן צ"א : כתב הרא"ש בפרק גיד הנשה גבי מולייאתא מעשים בכל יום שאוסרין בשר ששהה כדי שיעור מליחה שנפל בציר פליטת דם ואפי' לצלי וכן אסר ר"ת תרנגולת שנמלחה בכלי שאינו מנוקב אע"פ שלא שהתה שיעור צלייה בכלי ולא נפלט עדיין כל דמה אפ"ה אוסר אותה אפילו לצלי ולא אמרינן כבולעו כך פולטו דדוקא היכא שנפלט מיד בשעת הבליעה כגון מולייאתא אמרינן כבולעו כך פולטו אבל דבר שנאסר כבר מחמת דם שבא עליו ממקום אחר תו לא שרינן ליה משום דכבולעו כך פולטו עכ"ל : כתוב בשערי דורא שער ד' חתיכה שלא נמלחה נפל עליה ציר מבשר מליח או נפל לתוך הציר יחזור וידיחנה וימלחנה וכו' ובסימן שאחר זה יתבאר דלדעת הרשב"א והר"ן כל זה אסור ועיין שם : כתוב בהגש"ד ציר שנוטף ע"ג קרקע ועדיין לח הקרקע ונפל חתיכת בשר על אותו מקום לא נ"ע דשמא הציר עומד לבלוע בקרקע ודומה לכלי מנוקב דאגב דאזלי לא בלע או שמא אין הקרקע ככלי מנוקב ונאסר הבשר מניומוקי פרש"י ז"ל עכ"ל : כתב הרמב"ם אפילו לאחר מליחה אין לבשל הבשר אא"כ יתנוהו במים רותחים וכו' כ"כ בפ"ו מהמ"א ותמה עליו הרשב"א בת"ה ובתשובה ת"ג סימן רנ"א והר"ן בפכ"ה גבי דגים ועופות שמלחן זה עם זה כ' מדאמרינן אסורין סתמא משמע דאסורין לגמרי ולית להו תקנתא במליחה וכ"ת

אמאי

דרכי משה

למאי דמחמירין בכלי עץ מנוקב ה"ה דברי הג"ה נמי אסור ולכן לא ידעתי למאי כתב ב"י הג"ה זו דהא לא למידין ממנה כלום וע"ל סימן ע' דין ציר הנוטף על הכלי : (לז) וכ"פ בהגש"ד בשם מהרא"י וכן נוהגים וכ"פ בא"ו הארוך כלל י' דכן נוהגין לאסרו אפי' לא שהה שיעור מליחה ולא מלח רק מעט כדרך שמולחין לצלי אם שהה מעט עד שנראה רק

מעט

פרישה

אלא מה דנפלט מיד שבלעו אשר"י . (כ) וכתב הר"ר פרץ שכל החתיכה כו' עד הכא כולה אסורה הטעם דלא דמי דהתם נמלחה החתיכה כדינה ופלטה כל דמה הלכך אין אסור אלא מה שבתוך הציר דדם אינו מפעפע למעלה אבל כשנמלחה בכלי שאינו מנוקב הכל אסור שלא יצא דמה ממנה לפי שהמקום דחוק כיון שהוא אינו מנוקב ואע"פ שדם האברים שלא פירש מותר היינו דוקא שלא פירש כלל ממקומו אבל פירש ממקום למקום לא כגון הכא דכיון דמלח מיד הדם פירש ויוצא ממקום למקום ואינו יוצא מלמעלה למטה לגמרי כיון שאינו מנוקב והרא"ש כתב ע"ז שזה הוא נביאות להשחית ממונם של ישראל דלמה ימנע מה שבתוך הציר את העליון מלפלוט והאריך ומ"ו כתב ואנו נוהגין לאסור אפי' מה שחוץ לציר וג"כ מיד נאסר אפי' לא שהה כלל וכן פסק מהרא"י · (כא) וא"א הרא"ש כתב כו' עד וכ"כ הרשב"א שאפי' אם יש בה שומן לא אמרינן מפעפע בכולו · ולא דמי לשמנונית דאיסור וחלב שאוסר הכל דהתם האיסור הוא מחמת עצמו אבל הכא הנאסר אינו יכול לאסור יותר מהאיסור עצמו ודם אינו מפעפע : (כב) וכתב ר"ת שנאסרה מיד אפי' לא שהתה שיעור מליחה טעמו שהציר והדם מתחילין לצאת מן הבשר מיד והטיפות עצמן אינן נאכלין מחמת פליטתן אע"פ שהבשר עדיין נאכל מחמת מלחו וכיון שכן הבשר שהוא מתכבש ומתבשל בתוך הציר והדם שכן מלוחין הוא חוזר ובולע מיד הדם שפולט ורבינו הביא כאן דברי ר"ת לענין שא"צ לשהות אלא מיד נאסר אבל בענין אם נאסר כולו או רק מה שבתוך הציר בזה לא כתב דעת ר"ת אע"פ שבמעשה דתרנגולת כתבו התוספו' והרא"ש בשם ר"ת שאסר כל התרנגולת לפי שמחולקים הם בדעת ר"ת יש אומרים שאוסר משום דס"ל כהר"ר פרץ והרא"ש כתב דס"ל דאין נאסר אלא מה שבתוך הציר והתרנגולת שאסר כולה דלא הוי ידוע איזה חלק ממנה היה מונח בציר : (כג) והר"י ברצלוני לא אסר אלא א"כ ששהה כו' טעמו שכששהה שיעור מליחה אז פלט כל דמו וחוזר ובולע אותו דם ואינו פולטו עוד משא"כ בלא שהה שיעור מליחה שאז הוא טרוד לפלוט ואינו בולע . (כד) וא"א הרא"ש כתב כו' טעמו לפי שהאיסור מחמת שנכבש בציר ואמרינן כבוש הרי הוא כמבושל הלכך אינו נאסר מיד כיון שהוא צונן עד שישהה שיעור כאילו נתנו על האור והרתיח והתחיל להתבשל דאז הוי כמבושל ואסור הכל (כה) כתב הרמב"ם וכו' עד כדי שיתלבן ולא יצא ממנו דם טעמו שהרי אנו

רואין

אין לבשל הבשר אא"כ יתנוהו במים רותחין כדי שיתלבן מיד ולא יצא דם (ט) ולא נהגו כן דכיון ששהה שיעור מליחה אין חוששין לדם (ס) מעשה שנמלח בשר ושהה כדי מליחה ונתנוהו אח"כ בכלי בלא הדחה ונתמלא מציר והתירו רש"י [יד] במקום שאין מלח מצוי יצלו

אמאי לא היכא למימר לפי שאין המלח מפליט כל דם שבחתיכה שהבשר כתבו הגאונים ז"ל דשיעור מליחה כדי הילוך מיל ואנו רואים שהמוהל היוצא מן הבשר אחר שיעור זה יותר אדום מן הראשון הילכך ודאי אין מליחה בזה אלא להוציא הדם שעל פני הבשר והסמוך לו הא לדם הבלוע בחתיכה לא חיישינן דהא"ל דם הסברי' דשרי וזהו דעת הרמב"ם ולפיכך הוא מצריך שלא לתת הבשר בקדרה עד שיהו המים רותחין שאחר כך אין מפליטין מהרה חולטין הבשר ותוכפין הדם שלא יצא ואעפ"כ צריך למולחו כדי שיצא הדם שעל שטח הבשר והסמוך לו דאל"ה חיישי' שמא קודם שירגיש הבשר בחום המים תפלוט מן הקרוב לשטח ואין סברא זו נכונה דהא אמרינן בחומצא דאסמיק ביעי ומזירקי דאתכיה ומלחיה אפילו בקדרה שרי דאלמא המלח מוציא אפי' הדם שבתוך החוטים ואע"פ שאחר שיעור המליחה המוהל אדום היכא למימר דקים להו דבשיעור מליחה יוצא כל מה שהוא דם גמור והשאר מוהל אדום הוא שיוצא ומותר ועוד נ"ל שלא רצו חכמים להחמיר בדבר כ"כ כיון דקי"ל (מנחות כא.) דדם שמלחו אינו עובר עליו עכ"ל וה"ה כתב על דברי הרמב"ם מ"ש רבינו משליכו לתוך המים רותחים נחלקו עליו ז"ל ואמרו שאחר מליחה אין צריך דבר אחר וכן כתוב בהשגות זה לא שמענו ולא ראינו מימינו וכל הארמיות שיצא ממנו אחר מליחה אינו אלא חמר בשר והמחמיר יותר מכן עליו להביא ראיה ע"כ וזהו דעת כל האחרונים ז"ל ואיני מוצא בזה סמך ברור לדברי רבינו עכ"ל · וכיוצא בזה כתב הריב"ש בתשובה : ולענין הלכה כיון דכל הני רבוותא חולקים על הרמב"ם כוותייהו נקטינן ומיהו היכא דאיפשר טוב לחוש לדברי הרמב"ם ז"ל (לח) :

מעשה שנמלח בשר ושהה כדי מליחה ונתנוהו אח"כ בכלי בלא הדחה וכו' כ"כ התוס' והרא"ש והמרדכי בפרק כ"ה והגהות מיימוניות בפ"ו מהמ"א בשם סמ"ג והטעם דמאחר ששהא הבשר במלח כדי שיעור מליחה קודם שהושם בכלי אין המים הנמצאים בכלי מין דם אלא מוהל בעלמא שהרי אחר ששהה שיעור צלייה מדיחין אותו לבשלו בקדרה והין חוששין לציר הנפלט ממנו ואף על פי שהמלח שעל הבשר אסור שהדם מעורב בו ולכך צריך להדיח הבשר יפה יפה קודם שיבשלוהו בקדרה מ"מ אותו דם שנמלח נדבק הוא במלח ומתיבש בתוכו ואין בו כח ליבלע בבשר ואע"פ שמתמחה בתוך המוהל דאל"כ יאסר כל בשר שמניחין אותו במים להדיחו כי מתמחה המלח והדם שבתוכו ונבלע בבשר דמה לי מים ומה לי מוהל שניהם היתר הם אלא ודאי דם המלח נתייבש בתוכו ואין לו עוד כח לצאת א"כ פסק כח המלח מחמת שהפליט את הדם מן בשר ויצא כח המלח עם הדם ומחמת אותו מלח לא יחשב עוד כרותח ומ"מ כתבו התוספות אין להקל שהבשר נכנו הטעם איסור וכ"כ הגהות מיימון בשם סה"ת וכ"כ המרדכי בשם התוספות ומיהו כתב בשם ראבי"ה להתיר וכ"כ הרא"ש להתיר ולא כתב שאין להקל וכך הם דברי רבינו (לט) אבל המרדכי כתב שרבינו אליעזר היה אומר דבשר לא שנמלח ולא הודח אפי' אם שהה כדי שיעור צליה ואח"כ ניתן בכלי ומלא בו ציר שנטף ממנו אותו הבשר אסור וכתב עוד קבלתי ממורי הריב"ק ומרמ"ה כי ציר היוצא מן הבשר אינו אסור לאחר ששהה כדי מליחה כי הדחה אחרונה משום דם הנדבק בבשר ודם האחרים אחר שפירש אסור אבל המוהל היוצא מן הבשר אינו אסור וכן מנהגו של רש"י רוקח עכ"ל · וכתב בשערי דורא על מעשה דרש"י ומיהו נהגו העולם לאסור אפי' שהה בכלי מנוקב תחלה ורגילים להתיר ע"י קליפה מאחר ששהה בכלי מנוקב כדי שיעור מליחה (מ) עכ"ל וכתבו הגהות אשירי דמטעם זה מעשה רש"י יש להתיר בשר הנופל לתוך ציר היוצא מן הבשר אחר ששהה כדי מליחה שהדם נדבק במלח ואין לו כח ליכנס בבשר · וכתוב עוד שאם נפלה חתיכת בשר שלא נמלחה בגיגית שיש בה הרבה מים שרחצו בהם בשר שאין מלוח ושוב מלחו על גבי אותה גיגית כשהרבעה חתיכות בשר ודלפה פליטת הציר לאותן מים דהיתר גמור הוא כיון שאותו הציר מעורב בהרבה מים לא הוי רותח ולא חשיב כציר כאילו נפשיה ליאסר כרותח ולחשב אינו נאכל מחמת מלחו אע"פ שקלטו המים הרבה טעם ציר ע"כ וכתב בהגש"ד דאפי' אין במים ס' מיירי ונראה דה"ה לבשר שנמלח שנפל במים שנתאדמו מפני שהדיחו בהם בשר וכ"כ האגור בשם ה"ר שלום אע"פ שכתב שיש אוסרים : **כתב** סמ"ק במצות שלא לאכול דם על מעשה דרש"י ריב"א אומר דאין על אותו ציר דין דם מלוח אבל יש לו דין בשר מלוח לאסור גבינה וחלב כאשר נפל הציר עליהם עכ"ל וכתוב בהגהת ש"ד על זה ולפ"ז אפילו במעשה דרש"י אם הכלי חולב בן יומו צריך ס' נגד כל הכלי ונראה שהדין כן אפילו אינו מלוכלך בחלב ואם הכלי אינו ב"י ויש בו ליכלוך צריך ס' נגד הלכלוך עכ"ל ונראה · ממ"ש גם באותה הגהה שאם נתן בכלי חולב מעט מים להדיח הבשר שנעשו אותם המים חתיכה דאיסורא וצריך ס' כנגד המים :

(ב"ה) כתב רבינו ירוחם הבשר שמייבשין עם המלח הראשון כתב הראב"ד שאם השהה המלח על הבשר עד שהוא יבש אז הוא חוזר ובולע ממנו ובעי קליפה אבל התוס' כתבו שאין כח באיסור הנבלע בחתיכה לצאת מחתיכה לחתיכה כ"א ע"י רוטב אבל לא ע"י ידי רותח דצלי או דמליחה וכתב הרא"ש אפילו לפי דבריהם יש דם על פני הבשר ועל פני המלח ונבלע ברמה אחר שנח מלפלוט ולכך נהגו להדיח הבשר ממלח הראשון אחר ששהה שיעור מליחה ונותנים בו מלח אחר ומתיישן במלח שני עכ"ל:

במקום שאין מלח מצוי יצלו הבשר עד חצי צלייתו ואח"כ יבשלוהו כ"כ הגהות אשירי בפ' כ"ה בשם א"ז במקום שאין מלח כלל יצלו תחלה עד שיזוב כל

וס"ש ולא נהגו כן כו' גם הראב"ד ושאר מחברים נחלקו עליו ואין ספק שהרמב"ם ז"ל כתב כך לפי קבלתו מרבותיו ולכך כתב ב"י שראוי לחוש לדבריו היכא דאפשר והרא"ה שם כתב לפי דעת זו דחתיכה בשר שנמלחה והוכשרה לקדרה אסור לחתוך אותה כשמניחה בקדרה אלא א"כ מולח מקום חתך ומולחה כשיעור מליחה וכ"ש שאסור הבשר כשמלחו אותו מצד א' ולא מצד הב' ובכל זה אין העולם נזהרין ולא שמענו מי שנזהר בזה וולתי שהנשים נותנין הבשר במים רותחין קודם בישול אבל אין עושין כן משום איסור דם רק משום נקיות מיהו במלחו מצד אחד כבר התבאר דאפי' דיעבד אסור לבשלו ע"ל סימן זה סעיף ג' :

מעשה שנמלח בשר כו' והתירו רש"י כ"כ התוס' והרא"ש והמרדכי פכ"ה ורוקח סימן תי"ח כתב שכן התיר ר"ת ורבי' שמואל אחיו וכן נמצא בשאר פוסקים מיהו אנן נהגינן לאיסור כהר"א ממי"ץ ושאר גאונים ודוקא מה שנמצא בציר אסור כדי קליפה וגם הכלי אסור אבל בשר שחוץ לציר שרי לגמרי ואפי' אם יש ס' בכל החתיכה כנגד מה שהוא בתוך הציר אין מצטרף לבטל מאחר שהדם אינו מפעפע הילכך מה שבתוך הציר אסור בקליפה ודלא כא"ו שארוך דכתוך הציר אסור כולו אלא כמהרא"י ושאר אחרונים דאינו אסור אלא בכדי קליפה . וגזכה למידק דכאן כתב רבינו מעשה דרש"י ולעיל בסי"ן זה כתב ומיהו בין אם מלח במלח גס וכו' אין לאסור כי המים שבכלי מבטלין כח המלח ולא חשיב כרותח לאסור הבשר משמע דבלא מים נאסר הבשר לפחות כדי קליפה וי"ל דטעמו של רש"י שמתירו לגמרי הוי משום דס"ל דמה שנתמלא הכלי מציר הוא מוהל היתר היוצא מן הבשר לאחר ששהה שיעור מליחה ואע"פ שנתערב בו ליחלוחית דם ומלח שעל הבשר המוהל מבטל כח המלח ולא חשיב כרותח לאסור הבשר דמה לי מים מה לי מוהל וכדכתבו התוס' והרא"ש להדיא וא"כ מ"ש רבינו לעיל כי המים שבכלי מבטלין כח המלח כו' לאו דוקא מים דה"ה מוהל נמי מבטל כח המלח וכו' ולא אתי אלא לאפוקי היכא דליכא לא מים ולא מוהל אלא מיתוי דם ומלח של איסור גרידא התם ודאי הבשר אסור מה שהוא בתוך הציר אבל כשנתמחה בשל היתר אין חלוק בין מים למוהל וכתב מהרא"י בת"ה סי' קנ"ט על אווז נבלה שלאחר ששהה שיעור מליחה וותר שמוה תוך בשר אחר דיש להתיר בהפסד מרובה דקלינן דלאחר ששהה שיעור מליחה הפסיק כח המלח ולא חשיב הציר רותח דהכי כתב סמ"ג ותימה דהלא מהרא"י עצמו בסוף התשובה הביא דברי הסמ"ג בדין בשר וגבינה שכל זמן שלא נתייבשו חשיב רותח מחמת מליחה ואוסרין זה את זה אלמא דאף לאחר שהפליט לא פסק כח המלח ומדינא הוא איסור דאורייתא ואין להתיר בהפסד מרובה אלא היכא דמדינא שרי אלא שנהגו להחמיר התם הוא דבהפסד מרובה אוקמוה אדינא וצ"ל דס"ל למהרא"י דלא דאסר הסמ"ג בשר וגבינה אינו אלא לשינויא קמא דהא דמתירין כשנמלא ציר בגומות הוא לפי שהדם מתייבש ונדבק הוא במלח והמלח מעכבו לדם מלהכנס בבשר דלפי זה אין להתיר אלא לגבי איסור דם אבל בבשר וגבינה ושאר איסורין אף לאחר שיעור מליחה חשיב רותח ומפליט האיסור כל זמן שהוא לח אבל לאידך שינויא דמיקל דכתב הסמ"ג ועוד טעם אחר הגון ומביא ראייה ברורה מפרק כיצד צולין בדין חליטת חומץ דמחלק בין פסק כחו ללא פסק כחו אלמא דס"ל דטעם זה עיקר לפ"ז ודאי אף בשאר איסורים כיון דהפליט פסק כחו ושרי ולא כ' הסמ"ג דבשר וגבינה אוסרין וא"ז לאין אלא מתורת חומרא לחוש לשינויא קמא שלא להקל באיסור דאורייתא דלפ"ז בהפסד מרובה כיון דמדינא העיקר כהך טעמא דכיון שהפליט פסק כחו ושרי בין באיסור דם בין בשאר איסורין ואין להחמיר שלא מן הדין בהפסד מרובה כך נראה ליישב דעת הרב ומכל מקום אומר אני גם שהבר סורה זקן ויושב בישיבה אם לדין יש תשובה דאפי' אם תמצא לומר דטעם זה הגון ועיקר דלאחר שיעור מליחה פסק כח המלח אין זה אלא לגבי איסור דם וציר שבגומות דכיון דפסק כח המלח אינו מבליעו עוד בבשר אבל באווז נבלה אע"פ שפסק כח המלח כיון שהפליט מ"מ הנבלה עצמה היא מתוחה ופולטת ציר מעצמה אף לאחר ששהה שיעור מליחה כל זמן שלא הודחה ולא נסתתו נקבי הפליטה והציר ודאי נבלע בבשר שאצלו שהרי הציר הנוטף הוא רותח לעולם כיון שהציר אינו נאכל מחמת מלחו אלא ע"י טיבול ואע"פ שהבשר שאצלו אינגו רותח לאחר שיעור מליחה אפ"ה בולע לציר נבלה שהוא רותח ונוטף עליו ואוסר כל הבשר מדינא ואף בדאיכא הפסד מרובה אסור ועוד דהר"ן גבי הביא בר יונה דנפלה לכדא דכותח כתב וז"ל וכ"כ הרב הגאון אלברגלוני ז"ל דכל ששהה במלחו שיעור שהייה לקדרה הוי רותח ומקמי הכי לא וכו' ועיין לקמן בסימן צ"א פסק כמותו בש"ע אלמא דהכי נקטינן דדוקא לאחר ששהה שיעור מליחה הוא דחשיב רותח הפך דברי מהרא"י ובעל כרחינו צריכין אנו לומר דהר"ן לא איירי אלא לגבי בשר בחלב כהך דבר יונה וה"ה לשאר איסורין אבל לענין איסור דם הוי איפכא דלאחר ששהה שיעור מליחה לא חשיב כרותח בין לשינויא קמא בין לשינויא בתרא כלפע"ד עיקר וכבר הארכתי בתשובה בס"ד ודהכי מוכח מדברי הרא"ש וכאן יספיק הקיצור : **במקום** שאין מלח מצוי כו' ז"ל הגהת אשיר"י מא"ז ובמקום שאין מלח כלל יצלו תחלה עד שיזוב כל דמו ואח"כ יבשלנו וכן כתב בש"ד עד שיזוב דמו ויש לתמוה על מ"ש רבינו להקל בחצי צלייתו ואפשר דס"ל

דרכי משה

מעט ציר בקערה הכל אסור בין הבשר בין הכלי ואפי' לצלי אסור ואין חלוק בין בשר כחוש לשמן ואין חילוק בין איכא ס' בבשר נגד ציר שיצא או ליכא ס' דאין האיסור משום דם שיצא אלא משום דם שבתוכו שפירש ממקום למקום ולא היה לו מקום לצאת ושוב לא יצא לא ע"י מליחה או צליה וכתב עוד ומ"מ אינו אסור כשמולח בכלי שאינו מנוקב אלא אותה חתיכה שנוגעת קצת בציר אבל אם נמלחו הרבה חתיכות יחד בכלי שאינו מנוקב אותן שלמעלה שאינן נוגעין בציר אלא שמונחים על אותן שנוגעין קצת בציר לא נאסרו ומותרין הם דלגבי דידהו הוי ככלי מנוקב דאין חתיכה התחתונה מונעת העליונה מלפלוט והעליונה אפי' קליפה לא בעי אף שהתחתונה שמינה דלא החמירו בכה"ג וכ"כ הכלבו : (לח) ומימי לא ראיתי ולא שמעתי איש מי שהיה חושש לזו : (לט) ובא"ו האריך כלל י' דמנהג לאסרו אפי' בדיעבד ואפי' לא שהה בתוכו רק מעט הכל אסור וכן נהגו העולם לאסרו הכל ולא מגי ליה בקליפה עכ"ל : (מ) וכן מצאתי כתוב בשם מהר"ב ומהר"ש וכ"נ מסקנת ב"י וכן ראוי לדון דהא רש"י וראבי"ה ורא"ש מתירין לגמרי ולכן די לנו שאנו מחמירין לאוסרו כדי קליפה כן נ"ל ועוד כתב בארוך דאין לאסור אלא מה שנמצא תוך הציר דלא גרע מאילו נפל לציר גמור הואיל וכבר שהה שיעור מליחה בכלי מנוקב וגם

פרישה

רותחין שאחר שיעור מליחה יוצא מוהל לחוד יותר מן הראשון ולכך צריכין למלוח ברותח שלא יצא בבישול דם אבל בלא מליחה כלל א"א לעשות כן משום הדם שהוא בשטח הבשר והסמוך לו דאם לא ימלח סיתיקן שמא עד שלא ירגיש הבשר בחום המים יפליט מן הקרוב לשטח כך פי' הר"ן טעמו : (ט) ולא נהגו כן דכיון ששהה כו' הטעם דשוב לא יצא אלא מוהל ועוד דדם מלוח דרבנן לכן לא החמירו כל כ"כ וב"י כתב דטוב לחוש לדבריו לכתחלה (ורמ"א בהג"ה סוף כלל ס"ו כתב מימי לא שמעתי ולא ראיתי מי שנזהר בזה עכ"ל) : (ס) מעשה שנמלח בשר כו' וכתוב רש"י טעמו דמאחר ששהה הבשר במלח כדי שיעור קודם ששמם בכלי אין המים הנמלאים בכלי מין דם אלא מוהל בעלמא שהרי אחר ששהה שיעור מליחה מדיחין אותו לבשלו בקדירה ואין

דרישה

כתב מ"ו וכן נ"ל ולא כמהרא"י שמתיר עיין במ"ו סעיף ז' : [יד] במקום שאין מלח מצוי יצלו הבשר כו' ואפ"ה יבשלוהו הטעם עיין בפרישה ובא"ח כתב הר"ש כשצולין יונים וכיוצא בהן שרגילין לטגן במחבת אח"כ קודם שנצלו כל צרכן שצריך למולחן ולהשהות כדי מליחה לקדירה וכ"פ מ"ו וכתב נ"ל דצריך לצלותן עד שיזוב כל דמו וכן במ"ו וכן עיקר (נ"ל דדייק מדכתב א"ו עד שיזוב כל דמו ואפשר דמ"ו סובר דבחצי צלייתו יזוב ממנו כל דמו כדעת הטור) וחצי צלייתו דקאמר הכא לאו

חדושי הגהות

י כ"א להרא"ש בהגש"ד כדברי ב"י אך יש לתמוה דהא לעיל בסמוך כתב בשם הגש"ד דאפי' קבלו המים טעם הציר לא הוי כציר ואמאי קאמר הכא דהמים עצמן הוי חתיכה דאיסורא

(כח) יצלו הבשר עד חצי צלייתו ואח"כ יבשלוהו (סגה"ה) (כט) **מצאתי** [טו] כתוב באגרת תשובה להר"ר יונה ז"ל הבשר לאחר שנמלח אף ע"פ ששהה במלח כשיעור הראוי לשהות אסור לאכול ממנו עד שידיחנו יפה יפה ואסור לחתוך ממנו בסכין עד שידיח הבשר יפה ואם חתכו בסכין צריך להגעיל הסכין ברותחין על גבי האש לפי שהמליח הרי הוא כרותח המנהג הבשר כשרוצין לקיים הבשר המליח ב' ימים או ג' או יותר מדיחין אותו יפה יפה לאחר ששהה במלחו בכלי מנוקב כשיעור הראוי ואחר כך חוזרין ומולחין אותו פעם שנייה כרצונם בכלי שאינו מנוקב כדי שיהא מותר לחתוך ממנו בסכין וכדי שלא יפול מן הדם הנוטף מן הבשר דרך נקבי הכלי על הכלים שבבית ויאסר אותם עד כאן:

ע (א) **מולחין** הרבה חתיכות זו על (א) גב זו אע"פ שהתחתונה גומרת פליטתה קודם לעליונה לא אמרינן שחוזרת

דס"ל לרבינו דבחצי צלייתו כבר זב כל דמו ויש לזה סמך מדקיימא לן דבנתבשל כמאכל ב"ד חשיב בישול לענין שבת והרמב"ם בפ"ט דהלכות שבת כתב שהוא חצי בישולו אלמא דבחצי צלייתו חשוב צלוי ואע"פ שרבינו בא"ח בסי' רנ"ג כתב שהיא שליש בישולו לשם כתב ע"פ פרש"י סוף פ"ק דשבת להחמיר באיסור שבת וכאן תפס לחומרא ע"פ פי' הרמב"ם וכן פסק בא"ו הארוך כלל ח' וכלל ט' דלאחר חצי צלייתו אין כאן דם אלא ציר ועוד ראייה מהא דאמר סוף פ"ק דפסחים ה"ד נא כדאמרי פרסאי אברנים ופירש הערוך אברנים היינו נא שנצלה מעט והרמב"ם בפ"ח מה' קרבן-פסח כ' וז"ל נא שהזהירה עליו התורה הוא הבשר שהתחיל בו מעשה האור ונצלה מעט ואינו ראוי לאכיל' אדם עדיין עכ"ל אלמא דכשהוא נצלה חצי צלייתו שהוא ראוי לאכילת אדם צלוי כל צרכו קרינן ליה התם דהא ראוי לבן דרוסאי אם כן ראוי לאכילת אדם הוא והסמ"ג בלאוין ש"ן שכתב אברנים פי' לא חי ולא צלי כל צרכו לחצי צלייתו קרי ליה צלי כל צרכו ולא כההיא דתניא התם יכול צלאו כל צרכו יהא חייב דקאמרינן עלה ה"ד א"ר אשי דשויא חרוכא דהתם צלוי כל צרכו בלשון בני אדם היינו בנצלה חצי צלייתו דהיינו כל צרכו כיון שראוי לאכילת אדם והכך צלייה קאמר סמ"ג לא חי ולא צלי כל צרכו וק"ל. ומפרש דהך שיעורא דשיעור מליחה כשיעור צלייה היינו לומר כשיעור חצי צלייתו דהיינו שיעור מיל ואידי ואידי חדא שיעורא הוא ולפרש"י דכמאכל ב"ד הוא שליש בישולו שיעור צלייה הוי כמו שליש צלייתו ולעיל כתבתי דכשיעור צלייה היינו צליית פני הבשר כל סביבותיו אע"פ שבאמצעו לא נצלה כל עיקר והוא העיקר לפע"ד משום דלפ"ז אין חלוק בין חתיכה עבה לשאינה עבה מה שאין כן כחצי צלייתו דיש חלוק ואם כן כתב דצריך לשיעורין ואינו כשיעור מיל שהוא שעור שוה לכל החתיכות ודו"ק. וראיתי מהרח"י בהגה"ה ש"ד לשם שכתב שמפני שאין הנשים בקיאין בדבר נוהגין לצלותו כל צרכו כל כך עד שיתייבש מבחוץ ואחר כך מבשלין אותו בלי הדחה. ומהרש"ל בא"ו שלו נמי כתב שאין לבשל עד שיזוב כל דמו וזין לה קל כי"ד שכתב עד חצי צלייתו ויש לתמוה עליהם דאין ספק דלא נחלק הי"ד על הא"ו אלא כדפרישית הוא העיקר דחצי צלייתו היינו עד שיזוב כל דמו שוב מנהגי להדיח בהגהת ש"ד סימן י"ז בדין חתיכת סכין בבשר בשעת צלייה וז"ל ועי"ל דכל צלייה דאיירינן ביה הכא איירי כמאכל ב"ד והשתא א"ש מה שאסר לחתוך הסכין בבשר לראות אם נצלה אם לאו דחיישינן שמא אינו נצלה כמב"ד ויש ודאי דם שם עכ"ל אלמא דבנצלה כמב"ד דהו"ל חצי צלייתו לכל הויתר ופשיטא לן דאין שם דם וכ"כ הרב המגיד בפ"ו מהמ"א בדין ככר שחתך עליה בשר ותביאו ב"י לקמן בסימן ע"ו וכתב דבשליש צלייתו סגי אלא דרבינו החמיר וכתב חצי צלייתו כדפרישי' ופשוט דלא בא הגהת ש"ד לחלוק על הא"ו אלא פרושי קמפ"ש והכי נקטינן. וע"ל בסימן ע"ו מה שקשה מבי דוגיא על מה שכתב כאן ולשם יתבאר בס"ד:

מצאתי אגרת תשובה כו' הקשה ב"י דלמאי שכתב רבינו להתיר במעשה דרש"י אם כן אף בחתך בו בסכין לאחר שיעור מליחה אין הסכין נאסר. ול"ק מידי למאי דפרישית דמעשה דרש"י לא שרי אלא מפני שמיחוי האיסור של דם ומלח מתבטל במוהל של היתר וא"כ בחותך בסכין דאין כאן בטול איסור אף רש"י מודה שהסכין בלע קצת דם בשעת חתוך דלאחר שיעור מליחה ודאי רותח הוא להרב אברללוני אך קשה ממ"ש רבינו בסי' ע"ו דסכין שחתך בו צלי מותר וא"כ כ"ש במליחה דהא קיימא לן דבת"ה מחמיר טפי בצלי מבמליחה ע"ש בסי' קס"ב ואפשר דרבי' ס"ל איפכא דבצלייה אמרי נורא משאיב שאיב משא"כ במליחה:

ע מולחין הרבה כו' עד וכל זמן שפולטת ציר אינה בולעת ואפי' מתקבץ הרבה כו' כלומר דאפי' עומד בגומא אינה בולעת ודע דלפי טעם זה אין צריך לכתחין

כל דמו ואחר כך יבשלנו ומשמע לרבינו שבחצי צלייתו זב כל דמו · ובא"ח כתוב בשם הרי"ף והר"מ כשצולים יונים וכיוצא בהם שרגילים לטגן במחבת אח"כ קודם שיצלו כל צרכן שצריך למלוח ולשהות כדי מליחה לקדרה לפי שמטגנים אותה קודם גמר צלייתה עכ"ל (מא): **מצאתי** כתוב באגרת התשובה לה"ר יונה הבשר לאחר שנמלח אע"פ ששהה במלח כשיעור הראוי לשהות אסור לאכול ממנו וכו' טעמו מפני דם בלוע במלח. כת' הרשב"א בת"ה הרוצה למלוח ולאכול בצלי ובלא הדחה עושה ואינו חושש לדם שעל המלח שהאש שואב הדם ומונע את המלח מלבלוע את הדם בד"א במולחו ומעלהו לצלי אבל אם שהה במלחו המלח בולע את הדם ונאסר ולפיכך מדיחו יפה יפה וצולה ואוכל ע"כ וכתבו רבינו בסימן ע"ו ומשמע דה"ר יונה נמי לא איירי אלא בשהה במלחו קצת דאילו במולחו ומיד מעלהו לצלי ודאי שרי: ומ"ש הרבינו יונה שאם חתך ממנו בסכין צריך להגעילו ברותחין אי אפשר לישבו עם מה שנתבאר בסמוך במעשה רש"י שהתיר שאחר ששהה הבשר במלחו אין דם שבמלח שבו אוסר את הבשר וכ"ש שאינו אוסר את הכלי אלא צ"ל דלטעמיה אזיל שסובר דבשר שנמלח ועומד עם מלחו לאחר פליטת דם וציר אסור לפי שיש ע"פ טיפת דם שנפלה וכן המלח מלוכלך בדם הפליטה וחוזר הוא ובולע מחמת חום המלח ולפיכך צריך ליזהר להדיח הבשר קודם פליטת צירו כמו שיתבאר בסימן שאחר זה בס"ד ויש לתמוה על רבינו שכתב במעשה שהתיר רש"י סתם ואח"כ כתב דברי הר"י כאילו אין מחלוקת ביניהם והם רחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב ובספר מדוייק מצאתי שלא היה כתוב בו הא דאגרת התשובה וכ"נ שהוא האמת שלא כתבו רבינו אלא אי זה תלמיד כתבו מבחוץ וטעה הסופר וכתבו מבפנים (מב) ודע דבעיקר הדין שכתב הרשב"א שכששהה הבשר במלחו צריך להדיח קודם שיצלה כתב ה"ה דברי תימה הם שאם דוקא כשמעלהו מיד הוא שמותר ואם לאו נאסר ה"ל לחכמים לגזור בזה אלא נראה שאפי' אם בלע המלח מן הדם הכל יוצא ע"י האור ע"כ ול"נ שאין כאן מקום תימה דכיון דדם שמלחו אינו עובר עליו לא חשו לגזור בו: המנהג הבשר כשרוצים לקיים הבשר המליח ב' ימים או ג' או יותר מדיחין אותו יפה יפה וכו' לטעמיה אזיל הר"י שאפי' אחר ששהה כדי מליחה הוא אוסר ציר היוצא ממנו דאילו לסוברים כעובדא דרש"י דבסמוך אחר ששהה כדי מליחה אין ציר היוצא ממנו אוסר כמו שנתבאר · מלח שנתנו בקערה של איסור אם מותר למלוח בו בסימן ק"ה · מלח שהוא בלוע מדם או מאיסור ונתנו לקדרה שם: מלח שמלח בו פעם אחת אם מותר למלוח בו פעם שנית שם · אם מותר למלוח בשר בכלי שמכניסין בו נכרי' יין נסך לקיום שם · ביצים הנמצאים במעי תרנגולת אימתי צריכים מליחה ואימתי אינם צריכים יתבאר סימן פ"ז בס"ד:

ע מולחין הרבה חתיכות זו ע"ג זו אע"פ שהתחתונה גומרת פליטתה קודם לעליונה בס' כל הבשר (קיג ·) רב שאת מלח גרמא גרמא תרי

דרכי משה

וגם הכי אסור ואין חילוק בין איכא בבשר ס' נגד הציר שיצא ממנו או לא עכ"ל וכתב עוד ודוקא שנמצא למטה בכלי ציר אבל אי מצא ציר בגומות שבבשר שרי וכ"ה לקמן סימן ע' בטור וכ"כ רא"ם דאפי' צליעות של איל וכבש שלמים או בשר שיש לו בית קבול ונמצא בו ציר מותר אך לכתחלה טוב להפוך הצלעות וכל בית קיבול החתיכות כדי שיזוב הדם עכ"ל: (כא) ואיני יודע אי ר"ל הואיל ודרכן לטגנן צריך למולחן קודם כל צלייה אע"פ שאין דעתו עכשיו לטגנן דחיישינן שמא ימלך ויטגנן הואיל ודרכן בכך או אי ר"ל אם דעתו לטגנן עכשיו ורכן צריך למולחן קודם הצלייה דדרכן לטגנן קודם גמר צלייה וצ"ע ולקמן סימן ע"ז כתבתי דמיירי דוקא כשרוצה לטגנן. (מב) ול"נ דאע"ג דכתב רבינו סתם כדברי רש"י מ"מ אין להוכיח דלא כתב דברי ר"י דאפשר כתב דין זה ללמוד ממנו שאם חתך בסכין קודם ששהה שיעור מליחה ואע"ג דמדברי ר"י משמע דקאי על אחר ששהה שיעור מליחה מ"מ לא חשש הטור בזו כי כבר גילה דעתו לעיל שהוא סובר כמעשה דרש"י א"כ לא בא ללמוד רק אם חתך בסכין תוך שיעור מליחה שהסכין נאסר כן נ"ל אמנם בעיקר הדין כתב בדרשות מהרי"ל שאוסר לכתחלה אם לא בבשר יבש אמנם בת"ה סימן קס"ב כתב דמותר וראייה כו' עד ובקצת טופסי יורה דעה כתב לאסור אבל במדוייקים ליתא עכ"ל ונ"ל להביא ראיה לדברי הת"ה (שהוא מהרא"י ז"ל) דהרי לקמן סימן ע"ו כתב הטור דהסכין מותר אפי' בצלי כ"ש במליחה ומשמע שם דאפי' לכתחלה מותר וכ"כ בת"ה שם וכ"ה בהגש"ד סימן י"ט דמותר לכתחלה לחתוך בסכין בשר מליח שרא הורה עריין דאין מליחה למתכת כלל ושרי וכן פסק הא"ו הארוך כלל ל"ו דלכתחלה מותר לחתוך בסכין בשר מליח אך הדחה צריך הסכין אח"כ ה"ה אם נחתך בסכין של איסור מקונח בשר מליח דשרי דעץ או מתכת אינן פולטין על ידי מליחה ועיין לקמן סימן ק"ה וכתב עוד ודוקא בעוד הציר לח על הסכין די לו בהדחה אבל אם נתקשה על הסכין צריך נעיצה בקרקע עכ"ל כלל נ"ח ועיין לקמן סימן קכ"א דין נעיצה ועוד לקמן סימן ק"ה תמצא הרבה דיני מליחה:

ע (א) בפסקי מהרא"י סימן ס"ו וז"ל דה"ה אם מלח חתיכה אחת ב' פעמים לא חיישינן שמא המלח השני יבליע הלחלוחית הדם שנשאר ממליחה ראשונה עכ"ל דלא כא"ו הארוך דאוסר

דרישה

לאו דוקא אלא כלומר שלא נצלה כל הצורך לאכילה קאמר ע"כ: [טו] מצאתי כתוב בתשובה לר"י כו' עד ואסור לחתוך ממנו בסכין עד שידיח הבשר יפה כתב ב"י יש לתמוה על רבינו שכתב מתחילה סתם מעשה שהתיר רש"י כו' ואח"כ כתב דברי ר"י כאילו אין מחלוקת ביניהם והם רחוקים זה מזה כרחוק מזרח וממערב שלדעת רש"י צריך לומר שלכך לא נאסר הבשר שכבר נתייבש הדם כו' (וכמ"ש בפרישה וכ"ש שאינו אוסר דם שבמלח את הכלי עכ"ה) ובספר מדויק מצאתי שלא היה כתוב תשובה דר"י זו וכן נראה שהוא האמת שלא כתבה רבינו אלא תלמיד כתבה מבחוץ וטעה הסופר וכתבה מבפנים עכ"ל וטעם דר"י הוא דהמלח עדיין בכחו ומעורב בדם ואוסר הסכין אע"ג דאין מליחה למתכת מ"מ אגב דוחקא דסכינא בולע ואמנו כ"כ מ"ו בא"ו שער ט' וקצת קשה מאי דוחקא דסכינא שייך לגבי דם ומלח שעל הבשר שממתני נאסר הסכין וא"כ דלמא הא דהתיר רש"י הבשר משום שהכלי מבטל כח הדם והמלח אבל גבי סכין מודה רש"י דנאסר הואיל והדם והמלח עדיין בכח דא"כ למה התיר רש"י הכלי הלא היה בכלי קודם שיצא ממנו ציר ואז היה הדם והמלח בכחו ולמה לא נאסר הכלי מיהו י"ל דשאני כלי דלית ביה דוחקא תשא"כ סכין דאית ביה דוחקא לסכינא מ"ו הנ"ל (הג"ה ורכ"ש בכתבו הקשה על דברי ר' יונה דהא תסיק רבינו לקמן סימן ע"ו דאפי' ברותח גופא אם חתך בסכין צלי שאכל הוא ולא נמלא שהסכין מותר וכ"ש במלח דקיל יצלי ואין לחלק בין סכין שיש בו גומות לאין בו גימות דהא סתמא נקט לקמן ומשמע דאפי' ביש בו גימות שרי דאין להחמיר יותר מבספוד אלא ע"כ שאין זה מגי' הספרים כו' ורש"ל בא"ו שער י"ח דין י"ט כתוב דלקמן הטעם דנורא משאב שאיב משא"כ במליחה וכ"כ רכ"ש בת"ש דף כ"ה ע"א ע"ש עכ"ה) וי"ל ר"מ ול"נ דאע"ג דרבינו כתב מעשה דרש"י לא נמנע מלכתוב דברי ר' יונה מיד אחריו כדי ללמוד ממנו שאם חתך בסכין קודם ששהה שיעור מליחה ואף ע"ג דמדברי ר"י משמע דקאי אחר שיעור מליחה מ"מ לא חשש רבינו לזה כי כבר גילה דעתו לעיל שהוא סובר כמעשה דרש"י אמנם בעיקר הדין כתוב בדרשת מהרי"ל שאסור לכתחילה אם לא בבשר יבש אמנם בת"ה סימן קס"ב כתב דמותר עד ירצים כו' ובקצת י"ד כתוב לאסור אבל במדוייקים ליתא עכ"ל וכ"ל להביא ראיה לדברי ת"ה דהרי לקמן סימן ע"ו כתב טור דהסכין מותר אפי' לצלי כ"ש במליחה ומשמע שם דאפי' לכתחילה מותר וכ"כ בהגה ש"ד סי' י"ט דמותר אפילו לכתחילה בסכין בשר שלא הודח מליחתו עדיין דאין מליחה למתכת כלל וכ"כ הא"ו הארוך דלכתחילה מותר אך צריך הדחת הסכין אח"כ וה"ה אם חתך בסכין של איסור תקונח דעץ ומתכות אינן בולעין ע"י מליחה ומה"ט כתב רמ"א בש"ע דאפי' בתוך שיעור מליחתו מותר לחתוך אלא שאז יוצא דם בעין מהבשר מדוחקא דסכינא וצריך לאסור ולהדיח אותו המקום ולמלחו שנית ע"ש בסעיף ב' ובד"מ:

פרישה

ואין חוששין לציר שנפלט ממנו ואע"פ שהמלח שעל הבשר אסור שהדם מעורב בו ולכך צריך להדיח הבשר יפה יפה קודם שבשלוהו בקדירה מ"מ אותו דם שבמלח נדבק הוא במלח ומתייבש בתוכו ואין לו כח לבלוע בבשר ואעפ"י שמתמסס בתוך המוהל · דאל"כ יאסר כל בשר שמניחים אותו במים להדיחו כי מתמסס המלח והדם שבתוכו ונבלע בבשר דמה לי מים ומה לי מוהל שהוא יותר הם אלא ודאי דם המלח נתייבש בתוכו ואין לו עוד כח לצאת א"נ פסק כח המלח מחמת שהפליט את הדם מן הבשר ויצא כח המלח עם הדם ומחמת אותו מלח לא יחזור עוד כרותח ומ"מ כתבו התוספות אין להקל שכבר נהגו העם איסור וכ"כ הגהות מיימוני בשם סה"ג וכ"כ המרדכי בשם התוספות (עי' בא"ו ה רש"ל שער ו' עכ"ה) ומיהו כתבו בשם ראבי"ה להתיר וכ"כ הרא"ש להתיר ולא כתב שאין להקל וכך הם דברי רבינו: (כח) יצלו הבשר עד חצי צלייתו ואח"כ יבשלוהו טעמו דבחצי צלייה זב כל דמו ועד"ר: (כט) מצאתי כתוב באגרת תשובה לר"י כו' עד ואסור לחתוך ממנו בסכין עד שידיח הבשר יפה · הא דאמר אסור לאכול ממנו עד שידיחנו יפה יפה וכאן אמר עד שידיח הבשר יפה דקדק לומר כן דלענין אכילה צריך להדיחו שני פעמים כמבואר ולענין הסכין א"צ להדיחו אלא פעם אחת משום דם ומלח שעליו ושוב לא נאסר הסכין ואפשר דמש"ה כתב הרישא ו"ל דאע"פ ששהה במלחו אסור עד שידיחנו יפה יפה דאף על גב דפשוט הוא מימרא דשמואל בגמרא וכנ"ל דמשום סיפא כתבו דאע"ג דאין הבשר מותר עד שידיחנו יפה יפה מ"מ אין הסכין נאסר ממנו מיד שהודח הבשר פעם אחד ועד"ר:

סי' ע (א) **מולחין** הרבה חתיכות כו' לפי שהוא שוהה הרבה לפלוט ציר רבינו כתב בסמוך בשם הרשב"א כשיעור י"ב שעות שוהה לפלוט ציר ומהרא"י כתב בשערים

חדושי הגהות

ראיסורא וי"ל דלעיל גבי ציר נהי דהמים מקבלים טעם מ"מ קרירת המים מבטלים רתיחת הציר וכיון דאינו רותח אין כאן איסור משא"כ הכא שקבלה הטעם דמים הוא האיסור בעצמו דה"ל חלב עם בשר ואסור (כנה"ג):

שחוזרת ובולעת מדם העליונה לפי שהיא שוהה הרבה לפלוט ציר [א] וכל זמן שפולטת צירה אינה בולעת ואפילו מתקבץ הרבה מציר ועומד בגומא שבין החתיכות שרי בד"א במולח בשר עם בשר ואפילו בשר שור עם בשר גדיים וטלאים ואפילו עם עופות שאי אפשר לגדיים וטלאים ואפילו לעופות לגמור כל פליטת צירן עד שיגמור בשר שור לפלוט את דמו (ב) אבל בשר עם דגים אפילו בשר עופות עם דגים אסור למלוח לפי שהדגים פולטין כל צירן קודם

תרי מ"ט לא דילמא פליט האי ובלע האי חד נמי דילמא פליט האי גיסא ובלע האי גיסא אלא ל"ש ופרש"י אלא ל"ש ומותר בכל ענין דכל זמן שטרודים לפלוט אינם בולעים וכשנח זה כבר נח זה וכתבו התוספות (שם קיב:) גבי דגים ועופות שמלחן זה עם זה דלפרש"י תימא כשמולחין הרבה חתיכות יחד זו אחר זו ומניחין שניה על הראשונה וכן שלישית וכן רביעית אפי' יש כמה חתיכות אע"פ שהראשונה גומרת פליטתה תחלה ופשטיה דאלא ל"ש משמע שאע"פ שהתחתון פלט תחלה אינו נאסר ולמה מותר כיון שפליטת התחתון קודמת ונראה דהיינו טעמא משום דדם מישרק שריק במליחה כמו בצלייה וכי היכי דשרי בצלי בשרא עילוי בשרא אפי' לכתחלה אע"פ שכלה תחלת פליטתה בצד התחתון של צד האש משום דמישרק שריק הה"נ במליחה דשרי כה"ג ומיהו היכא דאיכא גומות בצד עליון של תחתונו' דלא מצי שריק קשה למה יהא מותר דמעטים בכל יום דמוצאים גומות בחתיכות התחתונות מליאות ציר ונוהגי' בדבר היתר וי"ת משום דפליטת ציר מונעת הרבה אחר פליטת הדם וכל זמן שמושך פליטת הציר פולטות מה שבולעות מן העליונות אחר פליטת דמן ומה שנמצא בגומות ציר הוא ולא דם והר"י מאור"ליגש אומר דכיון שלא נגמר פליטת דם התחתון קודם התחלת בליעתה מן העליון אין דרך פליטתה נסתמת דהואיל ופתוח לפלוט לא יסתם עד גמר פליטת החתיכה שעליה וכן אם מלאו שלישית ונתנו על העליונות קודם גמר פליטתה התחתונה פולטת עד שתגמור השלישית פליטתה וכן לעולם כל מה שיתנו עליו תבלע ותפלוט כיון שלא נחה רגע אחת לפי אותן ב' טעמים שפירשתי דכל זמן שהתחתונה פולטת ציר בולעת ופולטת דם העליונות עם ציר שלה או כל זמן שפתוחה לפלוט בולעת ופולטת צריך להמתין לתחתונה עד שתשהה העליונה שיעור צלייה שבצד איתה שעה אין התחתונה יוצאת מידי דמה ומיהו עדיין י"ל טעם אחר דכל זמן שהבשר טרוד לפלוט ציר אין בולע דם ופליטת הציר אינו כלה כ"כ מהרה עכ"ל וכל זה כתב הרא"ש וגם המרדכי והגהות מיימון כתבו רוב דברים אלו ודברי הרשב"א והר"ן בדינים אלו אכתוב בסי' זה בס"ד : בד"א במולח בשר עם בשר ואפילו בשר שור עם בשר גדיים וטלאים ט' כ"כ הרשב"א בת"ה · אבל בשר עם דגים אפילו בשר עופות עם דגים אסור למלוח בפכ"ה (שם) א"ר נחמן דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורים ואפילו בכלי מנוקב דדגים משום דרפו קרמייהו קדמי ופלטי ועופות קמיטי בתר דניחי דגים פלטי עופות והדר בלעי מינייהו · ופרש"י דגים ועופות · לאו דוקא עופות דכל שכן בשר אחר לפי שהוא קשה מבשר עופות : משום דדגים רפו קרמייהו · קרום שלהם רך : וקדמי ופלטי · ממהרים לפלוט ציר שלהם : עופות קמיטי · טמתין כלומר אין ממהרים לפלוט וכבר נחו הדגים מלפלוט ועדיין עופות פולטין הילכך בלעי דגים אבל בשר ובשר כמה שזה שוהה לפלוט זה שוהה ושניהם פולטים יחד וכל זמן שתחתון טרוד בפליטה אינו בולע וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל שהדגים פולטים מיעוט דם וצירן וגומרים כל פליטתן עד שלא יגמור העוף את פליטת דמו וכתב עוד הרשב"א שיש מגדולי החכמים שאמרו שכל זמן שהבשר פתוח לפלוט דם או ציר מותר למלוח עליו בשר חדש שכל שהוא פתוח כשם שהוא בולע כך הוא פולט ולפי דרכם למדנו שאם מלח עופות לעצמן ומשעה שהתחילו לפלוט מלח עמהם דגים מותרים ודרך זו רחוקה היא בעיני שא"א שלא יפלטו א העופות כלל בתוך שיעור שיפלטו הדגים דמן וצירן (ג) והא דאמרינן אסורים פרש"י הדגים לבדם אסורים וכתבו התוס' והרא"ש שהקשה רשב"ם דא"כ הל"ל דגים שמלחן עם עופות אסורים דלא הוה משמע דאיסורא קאי אדגים לחודייהו ויש לומר דא"כ הוה משמע דאף אם העופות לא נמלחו אלא שהדגים נמלחו עמהם אסורים וזה אינו דבענין זה לא היו הדגים אסורים וכ"כ הר"ן ז"ל וכתב הרא"ש רשב"ם פירש שגם העופות אסורים לפי שהדגים הנאסרים נעשים נבלה וחוזרין ואוסרין את העופות בצירן האסור שנאסר מחמת דם העופות ולפירוש רבינו אפרים דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב לא יתכן לומר כן וג"כ לפי מה שפי' גבי גדי שצלאו בחלבו דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת אלא במקום שהאיסור עצמו הנבלע בו הולך ומתפשט עם טעם שלו הנפלט ומיהו לפי טעם זה יש ליישב קצת ולומר שגם מן הדם הנבלע בדגים יוצא קצת ע"י המליחה שעושה אותה כרותח ונבלע עם ציר הדגים בעופות דאע"פ שאחר שגמרו הדגים פליטתן אינם חוזרים ופולטין עוד דם העופות להיות מותרי' ע"י כך זהו מחמת שאינן פולטין כל הדם אבל מקצתו פולטין ובולעין העופות ממנו אחר גמר פליטתן ונאסרין בכך ומיהו קשה לאסור העופות מטעם זה דלמה לא נאמר דם מישרק שריק במליחה אע"פ שבדגים אין אנו אומרים דשריק דם העופות מינייהו היינו משום דרכיכי ורפי קרמייהו נ"ל היכא שהדם מרובה על הציר המעורב בו שייך למימר מישרק שריק אבל הכא שרוב הדם נשאר בדגים ומעט ממנו נבלע עם ציר הרבה נבלע עם הציר בעופות ול"א שייך למימר מישרק שריק ונראה דלא נאסר מן הדגים אלא כדי קליפה דרותח דמליח אינו אוסר אלא כדי קליפה וגם נראה דמיירי בחתיכות של דגים או דגים שלמים שניטלו קשקשיהן אבל בעוד הקשקשים עליהם נראה לעינים דקמיטי יותר מעופות עכ"ל ואין בדבריו אלא הכרע לומר שהוא סובר כסברת רשב"ם שהרי לא הכריע בין ב' הסברות ואי איכא למידק דדבריו נוטים לאחת מהנה לסברת רש"י הוא דאיכא למימר דנוטים שהרי כתב ונראה דלא נאסר מן הדגים אלא כדי קליפה ואי כרשב"ם ס"ל הל"ל דלא נאסר מן הדגים והעופות ועוד דהא משמע בס"פ ג"ה דהרא"ש כרבינו אפרים ס"ל · וכ"כ רבינו בסימן צ"א שמסקנת הרא"ש כרבינו אפרים וכיון שהוא כתב דלדברי רבינו אפרים לא יתכן לומר פי' רשב"ם ודאי פשיטא דלא סבר כותיה ולכן תמהני על רבינו שכתב שמסקנת הרא"ש כרשב"ם וברמזים כתב דגים ועופות שמלחן יחד נאסר מן הדגים כדי קליפה ועופות מותרים והרמב"ם פסק בפ"ו מהמ"א כדברי רש"י דעופות מותרים וכן הסכימו הרשב"א והר"ן ז"ל וכ"כ התוספות וכ"כ הגהות מיימוניות וכן הלכה (ג) כתב הר"ן על מימרא זו דדגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין שמלחן כשיעור מליחתן לקדרה

נראה

להמתין לתחתונה עד גמר פליטת העליונה משא"כ לאחר ב' טעמים שכתבו התוס' והרא"ש בפרק כ"ה דבולעת אלא דחוזרת ופולטת ע"ש (בדף קי"ב) בד"ה ודגים דצריך להמתין וס"ל לרבינו דכיון דכתבו התוספות והרא"ש טעם זה דכ"ז שפולטת צירה אינה בולעת כו' באחרונה משמע דהכי נקטינן :

ומ"ש בד"א במולח בשר עם בשר כו' שם (ד' קי"ב) אמר ר"נ דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין ואסיקנא דאפי' בכלי מנוקב קאמר דדגים משום דרפי קרמייהו קדמי ופלטי ועופות קמיטי בתר דנייחי דגים פלטי עופות והדר בלעי מינייהו וכתב הרא"ש פירש"י הדגים לבדן אסורים והקשה רשב"ם ט' ורשב"ם פי' שגם העופות אסירין לפי שהדגים הנאסרין נ"נ וחוזרין ואוסרין את העופות בצירן האסור שנאסר מחמת דם העופות ולפי' ר"א דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב לא יתכן לומר כן וג"כ לפי מה שפירשנו גבי גדי שצלאו בחלבו דלא אמרינן חנ"נ ואוסרת אלא במקום שהאיסור עצמו הנבלע בו הולך ומתפשט עם טעם שלה הנפלט ומיהו לפי טעם זה יש ליישב קצת ולומר שגם מן הדם הנבלע בדגים יוצא קצת ע"י המליחה שעושה אותה כרותח ונפלט עם ציר הדגים ונבלע בעופות כו' עד אבל הכא שרוב הדם נשאר בדגים ומעט ממנו נפלט עם ציר הרבה נבלע עם הציר בעופות ולא שייך למימר משרק שריק עכ"ל ומביאו ב"י וצריך לבאר דרשב"ם לא ס"ל כפירש"י שהדגים פולטין כל צירן קודם שיפלוט העוף את דמו אלא שוהין הדגים לפלוט ציר כל שעה ואפי' הכי דגים אסורין דכיון דרכיכי ורפי קרמייהו בולעין דם העופות אע"פ שפולטין את צירן עדיין ומטעם זה גם עופות אסורין משום דדגים פלטי את צירן והעופות בולעין דשפיר בלעי ציר אע"ג דטרודין לפלוט את צירן דציר מיסרך סריך משא"כ דם ומתחלה היה נראה דטעמו של רשב"ם הוא דהעופות נאסרין משום דבלעי ציר של דגים שנאסר מחמת דם העופות והקשה הרא"ש על זה שתי קושיות חדא דלר"א אין חנ"נ אלא בבשר בחלב ועוד אפי' למ"ד בכל איסורין חנ"נ אינו אלא היכא שהאיסור עצמו הולך ומתפשט עם טעם שלה הנפלט וה"נ הכא שאין האיסור שהוא דם העופות שנבלע בדגים הולך ומתפשט כו' דהא כל זמן שהעופות פולטין את צירן אינן בולעין דם א"כ לא נאסרו העופות בבליעת צירן של דגים ותירץ דיש ליישב פי' רשב"ם דה"ק דהעופות נאסרין נ"כ כשבולעין ציר של דגים מפני שגם קצת דם נפלט עם ציר הרבה דדגים ונבלע בעופות וא"כ נאסרין העופות מפני הדם שחוזרין ובולעין מן הדגים אף לר"א דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב דהא אין איסור העופות מפני ציר של דגים אלא מפני דם העופות שנפלט עם הציר של דגים ונבלע הכל בעופות וז"ש רבינו ורשב"ם פי' שגם העופות אסורין לפי שהדגי' חוזרין ופולטין הדם שבלעו ומבליעין אותו בעופות וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל ומבואר שכך הוא מסקנתו כו' שהרי כתב פירש"י ורשב"ם הקשה עליו ופי' שגם העופות אסורין ונשא ונתן בפירושו והיתה מסקנתו שהטעם הוא שהעופות נאסרים מפני שבולעי' קצת דם עם ציר הרבה דדגים וא"כ אסורי' אף לרבינו אפרים כדפרישי' :

ומ"ש אח"כ ונראה דלא נאסור מן הדגים אלא כדי קליפה נקט דגי' משום דהכל מודים דדגי' אסורים וה"נ לרשב"ם דעופות נ"כ אסורים אינם אסורים אלא כדי קליפה ועוד דכיון דדגים נאסרים תחלה ואח"כ נאסרו העופות מהם הילכך נקט דגים שהם תחלת האיסור והרב ב"י הבין מזה דדעת הרא"ש נוטה לפי' רש"י דעופות מותרין ואחריו נמשך גם מהר"ם איסרלש בת"ח כלל ב' דין י"א ולא נהירא אלא כמ"ש רבינו הוא האמת . עוד הבין הרב ב"י מ"כ שאף למסקנת הרא"ש אין איסור העופות אלא למ"ד דבכל האיסורים חתיכה נ"נ דאילו לר"א לעולם העופות מותרין ואפשר דס"ל דא"א שלא יהא בעופות ס' כנגד מקצת דם שבלעו מן הדגי' ושרי ליה מאחר דלא קרי ליה מקצת דם אלא כנגד הציר שהוא הרבה כלומר דאע"פ דכ"ז שפולטין את צירן אינן בולעין דם מ"מ הכא שהדגים פולטין ציר הרבה ומעט דם נבלע עם הציר א"כ כשבולעין העופות ציר הרבה בולעין אגבו גם הדם המועט אבל ודאי לא ידעינן כמה הוא הדם המועט שבולעין אגב הציר מרובה ודילמא אין ס' בעופות נגד הדם הילכך אף לר"א העופות נאסרין . ולענין הלכה אע"פ שהרמב"ם כתב הדגים אסורי' ומשמע שהעופות מותרים וכן כתב סמ"ג וסמ"ק וכן נראה מסה"ת וכן פסק הרשב"א והר"ן הנה מאחר שהרשב"ם והרא"ש אוסרין גם העופות והר"ר ירוחם והאגודה גם המה הביאו פי' רש"י ורשב"ם חולק ואוסר שניהם וכך היא דעת רבי' אין ראוי להקל באיסור דאורייתא והלכך אף העופות אסורין ומן התוס' אין הכרע שהם לא כתבו אלא ליישב פרש"י אבל לא באו לפסוק הלכה כמותו ועי"ש שוב מצאתי בהגהת ש"ד סימן כ' שהביא תחלה לי' האשיר"י דפירש"י הדגים לבדן אסורין ורשב"ם פי' דגם עופות אסורין ואח"כ כתב וז"ל וכתב א"ז דאין נראה לר"י פי' רשב"ם והכי נהוג דאשיר"י דחק ליישב דבריו כדמוכח מתוך דבריו ובתוס' מסיק להדיא כפי' רשב"ם מהרא"י ז"ל עכ"ל ובא"ו הארוך כלל י"ג העתיק הגה"ה זו בסוף הספר משמע דכך היא הנוסחא האמיתית בהג"ה זו דלא כיש נוסחאות שהגיהו כך ובתוס' מסיק בהדיא דלא כפי' רשב"ם מפני שהיה קשה להם דבתוס' שלנו מיישב פירש"י ואין זה ראיה דמהרא"י ז"ל אתוספות ארוכים קאמר דלשם מסיק כפי' רשב"ם והילכך אין להקל כלל ודלא כנראה בא"ו הארוך שכתב דהכי נהגינן כפירש"י ונמשכו אחריו מהר"ם איסרלש וגם מהרש"ל הגיה בהגהת ש"ד ובתוס' מסיק דלא כפי' רשב"ם ופירש דמהרא"י קאמר נמי הכי נהוג כפירש"י עיין בא"ו שלו תחלת שער י' דליתא אלא הכי נהוג כפי' רשב"ם קאמר והכי נקטינן דשניהם אסורים עד ששים דלא כש"ע דפסיק

דהעופות

דרכי משה

דאוסר בשער ו' : (ב) וכן משמע סברת הטור דהרי כתב דפולטין כל צירן קודם שיפלוט עוף את דמו ומשום שהתחיל העוף לפלוט בעוד הדגים פתוחים לא מהני וזהו כסברת הרשב"א : (ג) וכ"ם בהגש"ד שער י' וכ"ם בא"ו הארוך כלל י"ג דהמנהג כן וכתב הא דדגים אסורות היינו שמונחים אצל העופות או תחתיהן אבל אי מונחין על העופות גם הדגים מותרים

פרישה

בספרים מעת לעת : (ב) אבל בשר עם דגים כו' לפי שהדגים פולטין כו' ז"ל בגמרא דגים רפו קרמייהו (פירוש קרום שלהם רך קמיטי פירוש צומתין רש"י עכ"ס) וקדמי ופלטי עופות קמיטי בתר דנייחי

דרישה

סי' ע [א] וכל זמן שפולטת צירה אינה בולעת התוס' כתבו טעם אחר והוא זה משום דפליטת ציר מושכת הרבה אחר פליטת הדם וכל זמן שמושך פליטת הציר פולטת

חדושי הגהות

ע א ר"ל שהדרך זה רחוק בעיניו מה שאמרו שלכך דגים ועופות אסורים לפי שהעופות אינם מתחילין לפלוט עד שכבר פלטו דמן וצירן שזה א"א שלא יפלטו ג"כ בתוך השיעור שיפלטו

קודם שיפלוט העוף את דמו עבר ומלחן יחד פירש רש"י שהעופות מותרים והדגים אסורים (אבל (ג) [ב] לא מלחן יחד (ד) [ג] אלא שמלח הדג אצל העוף מותר) (ה) ורשב"ם פי' שגם העופות אסורים לפי שהדגים חוזרין ופולטין הדם שבלעו ומבליעין אותו בעופות (ו) [ד] וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל והא דאסרינן לדגים לא כולן אלא כדי קליפה מהם לפיכך אם הוא שלם ולא נטלו קשקשיו שרי וכל זה כשמלח שניהם יחד (ז) אבל אם לא מלחן יחד אלא לאחר

דהעופות מותרים לגמרי והדגים בקליפה אלא הכל אסור :

ומ"ש רבינו עבר ומלחן יחד פירש"י שהעופות מותרי' והדגים אסורין אבל לא מלחן יחד אלא שמלח הדג אבל העוף מותר כו' התוס' והרא"ש לשם כתבו דהקשה רשב"ם לפירש"י דהו"ל למיתר דגים שמלחן עם עופות אסורים דאז הוה משמע דלאיסורא קאי אדגים לחודייהו וי"ל דא"כ הוה משמע דאף אם העופות לא נמלחו אלא שהדגים נמלחו עמהם וזה אינו דבענין זה לא היו הדגים אסורים דהו"ל כמו טהור מליח וטמא תפל וזה שכתב רבי' דכשמלח הדג אבל העוף כלומר ולא נמלח העוף מותר אלא שיש לתמוה אהא דכתב רבי' בסמוך וכל זה כשמלח שניהם יחד אבל אם לא מלחן יחד אלא לאחר שמלח הדג נתנו עם העוף מותר דלאיזה צורך חזר וכתב היתר זה וי"ל דהוצרך לחזור ולכתוב היתר זה אף לפי' רבינו שמואל בר מאיר דס"ל דאף העופות נאסרים משום דבלעי קצת דם שנפלט מן הדגי' וא"כ לפי זה ס"ד אמינא דאע"פ שמלח הדגי' אבל העופות ולא נמלחו העופות אפי' הכי א"א שלא יהיו העופות פולטי' מעט דם ממליחת הדגים שאללם ונבלע בדגים ונאסרו קמ"ל דמותרי' לגמרי משום דאיידי דהדגי' טרודים לפלוט אינו בולע וכן כתב הרשב"א להדיא בת"ה הארוך הביאו ב"י בסמוך אהא דתניא דג טהור שמלחו עם דג טמא מותר וי"ל דכל שהוא מלוח פולט ומבליע חבירו ואינו מחממו כל כך שיהא פולט אלא מעט ואיידי דמטריד לפלוט אינו בולע אותה פליטה מיעטת שחבירו פילט עכ"ל אלא דמ"מ קשה לאיזה צורך כתבו תחלה דהלא ממה שכתב בסוף דבריו וכל זה כשמלח שניהם יחד כו' אנן ידעינן דקאי לדעת כולם דבין לפירש"י בין לפי' רשב"ם בנמלחו הדגים ולא נמלחו העופות אף הדגים מותרים ובאו"ה שער י"ג מפרש דמ"ש רבי' בסוף דבריו אבל אם לא מלחן יחד כו' איירי שגם העופות מלוחים אלא שלא מלחן יחד אלא מלח דגים בפני עצמן ועופות בפ"ע ולאחר ששהו אף העופות שיעור מליחה קודם הדחה אחרונה נתן הדגים עם העופות ולפיכך הדגים מותרים כיון דעופות פלטו כבר כל דמן ונחלוחית דם ומלח שעל העופות שנויעין בדגים אינן איסרין אפי' למאן דמחמיר במעשה דרש"י ה"ה כשהמולל בעין והבשר מונח בתוכו אבל משו' לחלוחית בעלמא שעל הבשר לא נהגינן איסור וסגי לדגים בהדחה בעלמא וכך הסכים מהר"ם איסרלש בת"ח כלל כ' דין י"ג אבל קשה אם רבי' לכך נתכוון היאך הלא זה לכתוב כך בספרו דבכבר נודע שאינו כותב דבר אלא מה שמפורש בתלמוד או בפסקי הגאונים ועוד דלא הו"ל לסתום דבריו אלא הו"ל לפרש דמיירי דהניחן יחד לאחר ששהו שיעור מליחה אלא ודאי איירי שהעוף אינו נמלח והוי כטהור מלוח וטמא תפל וכן פי' מהרש"ל· וכי"ד כתיבת יד ישן נושן ראיתי שמ"ש תחלה אבל לא מלחן יחד אלא שמלח הדג אבל העוף מותר היא הגה"ה שכתב התלמיד בגליון ואינו מדברי רבינו וכן עיקר . וכתב ב"י דהא דכתב רבינו דאם מלח הדג אבל העוף ולא מלח העוף דמותר דוקא נקט דג מליח ועוף תפל מותר דאילו העוף מליח ודג תפל דגים אסורים כמ"ש דשניהם מלוחים עכ"ל וכן פסק בש"ע ולא נהירא הדא דהו"ל לרבינו לפרש מתחלה כשכתב דאם שניהם מלוחים דדגים אסורים דהו"ל לומר בפירוש וכ"ש אם העופות מלוחים והדגים תפלים וכמ"ש אח"כ בדין דג טמא וטהור שנמלחו יחד ותו אדרבה שניהם מלוחי' אסור יותר באיסור דם דבשניהם מלוחים אסורים ואין להם תקנה אבל בעוף מלוח ודגים תפלים אסורים וש להם תקנה ע"י שיחזור וימלחם דכיון דהדג לא פלט עדיין אמרינן אגב דפלט דם וציר דידיה פלט נמי מה שבלע מהעופות וכך תפס עליו מהר"ם איסרלש בת"ח כלל כ' דין י"ד והשתא ניחא דבסמוך אבל דג טהור וטמא דלאיסורו משום ציר דגים טמאי' כתב רבינו וכ"ש אם הטמא מלוח וכו' וכן פירש"י בגמרא והיינו טעמא דהתם לית להו תקנה שיחזור וימלחם כו' שאין המלח מפליט מן הטהור מה שבלע ציר של טומאה מן הטמאה כי אין המלח מפליט אלא דם וא"כ שפיר הוי כ"ש לשם ואפשר ליישב דברי ב"י דמ"ש דבעוף מליח ודגים תפלים דאסורין בכמ"ש דשניהם מלוחים היינו היכא שהדגים פלטו כבר כל דמן והודחו אבל אם עדיין לא פלטו דמן ולא נמלח מעולם מודה ב"י דהדגים מותרים כשימלחם דאגב דיפלוט דם דידיה וכו' וכך נראה ממ"ש בהגהת ש"ע דבהכי איכא ליישב דברי ב"י ע"ש והוא דוחק : **ומ"ש** והא דאסרינן לדגים לא כולן אלא כדי קליפה מהם לפיכך וכו' וז"ל הרא"ש שם ונראה דלא נאסר מן הדגים אלא כדי קליפה דרותח דמליח אינו אוסר אלא כדי קליפה וגם נראה

דמיירי

נראה מדבריו דבכה"ג מהכי (ד) לא מיתסרי ומשמע דלענין שיעור המלח הוא דקפיד אבל לא לשהות מלוחים יחד שהרי כתב גבי הכוא בר יונה דנפל לכדא דכמכא עמ"ש הרב אלברגלוני דכל ששהא במלחו שיעור שהייה לקדרה הוי רותח ומקמי הכי לא וא"ת והא אמרינן בסמוך דדגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורים דבעידנא דפלטי עופות בלעי דגים מינייהו אלמא אע"ג דלא שליחא פליטת עופות חשבינן להו רותחי' וי"ל כיון דבשהייה דקדרה מיקרי רותח בעוד שמלחו עליו לגבי דגים דרפו קרמייהו מיקרי רותח מקמי הכי עכ"ל והמרדכי גבי בשר טרפה שמלחו עם בשר כשרה כתב אם מלחן יחד וקדם וסילקן קודם גמר פליטתן כתב ראב"ן שמותר ואין נראה לראבי"ה דציר נבלה חוק הוא ומבליעה אפי' קודם גמר פליטתו : **והא** דאסרינן לדגים לא כולם אלא כדי קליפה מהם לפיכך אם הוא שלם ולא ניטלו קשקשים שרי כבר כתבתי בסמוך דברי הרא"ש בזה וכ"כ ג"כ בסמ"ג וכ"כ בפג"ה גבי ירך שנתבשל בה ג"ה שא"צ להחמיר ברותח דמליחה ודי בקליפה ובסמוך אכתוב שכתב הר"ן בשם הרא"ה שצריך נטילת מקום והרמב"ן אוסר את כולו וכן נראה מדברי הרמב"ם אבל הר"ן מסכים לומר דבקליפה סגי וכתב רבינו ירוחם שכן דעת כל המפרשים ואיפשר משום דרוב הוי ככולו כ"כ (ה) והרשב"א אע"פ שסתם דבריו גבי דגים ועופות שמלחן זה עם זה ביאר דבריו בבשר שחוטה שנמלח עם בשר נבלה שאין המליח אוסר אלא כדי קליפה ואע"פ שם כתב שאם האיסור שמן מפעפע ואוסר את כל ההיתר הכא לא שייך למימר הכי דהכא שומן היתרא הוא ומשמע דלא אמרינן שבכל מקום שהוא מפעפע מוליך הדם עמו כמ"ש בשמו סימן ס"ט גבי חתיכה שמקלחה בציר והר"ן כתב מדאמרינן אסורים סתמא משמע דאסורין לגמרי ולית להו תקנתא במליחה וכ"ת אמאי לא איכא למיחר לפי שאין המלח מפליט כל דם שבחתיכה דאין מליחה בזה אלא להוציא הדם שעל פי הבשר ושסמוך לו דלדם הבלוע בחתיכה לא חיישי' דה"ל דם האברי' שלא פירש דשרי וזהו דעת הרמב"ם ולפיכך הוא מצריך שלא לתת הבשר בקדרה עד שיהיו המים רותחים שאח"כ אין מפליטין אדרבה חולטין הבשר ומוכנעין הדם שלא ילא הלכך דגים שבולעין דם דאתא מעלמא כיון שאין המלח מוליאתו אסור ואין סברא זו נכונה וכ"ת דגים שמלחן עם עופות יחזרו אחר מליחה להיתרן הראשון איכא למימר שאין המלח מפליט אלא דם המובלע באברים אבל דם הבא ממקום אחר אין המלח מפליטו : **וכל** זה כשמלח שניהם יחד אבל אם לא מלחן יחד אלא לאחר שמלח הדג נתנו עם העוף מותר כבר כתבתי כן בסמוך בשם התוספות והרא"ש והר"ן ז"ל ולמדוהו מדין טהור מליח וטמא תפל דשרי כמו שיתבאר בסמוך דאלמא אין מליח בולע מתפל הסמוך לו לפי שאין התפל פולט כלום והה"נ כיון שהעופות תפלים אע"פ שהדגים מלוחים אין הדגים בולעים מדם העופות כלום דכיון דעופות תפלים הם לא פלטי מידי :

ומ"ש

דרכי משה

מותרים דדם אינו מפעפע למעלה ול"ד לאיסור שנמלח עם ההיתר דאפי' ההיתר למטה נאסר דאיסור מפעפע למעלה אבל לא דם ולא גרע מחתיכה שחציה בציר דמה שלמעלה כן הציר שרי עכ"ל · (ד) וע"ל סימן צ"א כיצד נוהגין בזו . (ה) ב וגם אנן לא נהיגין כן אלא ס"ל דרותח דמליחה משערים בס' כמו שיתבאר סימן ק"ה וא"כ כל הדגים אסורים וכ"כ באו"ה כלל י"ג וכתב שם אע"ג דאנו משערים במליחה בס' ולא די בקליפה אם לא ניטלו הקשקשים והדג שלם הכל מותר דהואיל והקשקשים עליו לא מקרי רפי קרמייהו והוה כב' חתיכות בשר שנמלחו זו בזו דשרי עכ"ל וכן באשיר"י דאם לא נטלו קשקשים מקרי קמיטי ולא בלעו מן העופות מידי דהוה אב' חתיכות בשר אמנם דברי הטור לא משמע

דרישה

פולטת מה שבולעת מן העליונות ומה שנמלא בגומות ציר הוא ולא דם וסר"י מאורליינא"ש אומר דכיון שלא נגמר פליטת דם התחתון קודם התחלת בליעתה מן העליון אין דרך פליטתה נסתמת דהואיל ופתוח לפלוט לא יסתם עד גמר פליטת התחתונה העליונה שעליה (ולפי זה אפשר שהוא פתוח לפלוט זמן רב) ולפי שני טעמים אלו צריך להמתין לתחתונה עד שתשהה העליונה שיעור צלייה שעד אותה שעה אין התחתונה יוצאת מידי דמה שבלעה מהעליונה ורבינו תפס הטעם הקל שבכולן דאמרינן כל זמן שפולט אינו בולע ולפ"ז א"צ להמתין לתחתונה כלל· וכל הטעמים האלו הן טעם דדם משרק שריק (הא דלא כתב רבינו הטעם דמשרק שריק משום דלהאן שרי אפי' ביש גומות כמו שמסיק דלא שייך לומר שריק וכן מבואר בב"י ע"ש עכ"ה) או הטעם דכל זמן שפולט אינו בולע או הטעם דהואיל ופולט ציר דידיה פולט נמי דם הנבלע בו לא שייכי אלא בדם אבל לא בשאר איסורין : [ב] לא מלחן יחד אלא שמלח הדג אבל העוף מותר עמ"ש בפרישה ונראה עוד ליישב הא דחזר וכתב לקמן וכל זה כשמלחם שניהם יחד לפי שיטת ב"י שמפרש הא דמלח הדג אבל העוף מיירי שלא מלח הדג באותו הלד שהוא מונח אצל העוף לכך מותר דלפי זה י"ל דמש"ה לקמן לא מלחן יחד אלא לאחר שמלח הדג נתנו עם העוף מותר רבותא הוא דאשמועינן דלא זו בלבד שאם לא מלח הדג בלד שהוא מונח אצל העוף שהוא מותר אלא אפי' אם מלחו מכל לדדיו נמי מותר כגון שלא מלחן יחד אלא לאחר שמלח הדג נתנו עם העוף מותר [ג] אלא שמלח הדג אבל העוף מותר אבל איפכא אסור כמ"ש בפרישה אבל רמ"א כתב בש"ע סעיף ב' וכ"כ בת"ח כלל כ' סעיף י"ד שהדגים בכה"ג מותרין ומדמה זה לחתיכה היה שנמלחה נמי דאמרינן ידיחנה ויאכלנה דאגב דפלט דם דידיה יפלוט גם זה שקיבל וה"נ נאמר בכה"ג וע"ש עוד · וצ"ע דלכאורה יש לחלק ביניהן דשאני הכא שהדגים שם היתר עליהן ואיך נתירן כשקבלו איסור דם וגם מ"ו פסק לאיסור משום דלדם דגים אינו אלא ציר בעלמא ולא דם ולא שייך למימר אגב דפליט דם דידיה והא דקאמר בגמרא דגים דרפו קרמייהו משום דבלאו הכי הוי אמינא דדגים אגב דטרידי לפלוט אינם בולעין אבל רמ"א לשיטתיה אזיל דס"ל אגב דפליט ציר דידיה פליט נמי דם הבלוע בו מן העוף : [ד] וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל הרא"ש בפק הע"ה אמר רב נחמן אמר שמואל דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין ואפי' בכלי מנוקב מ"ט דדגים רפי קרמייהו וקדמי פלטי ובתר דנייחי דגים פלטי עופות והדר בלעי דגים מינייהו ופירש"י הדגים לבדן אסורות והקשה רשב"ם א"כ הו"ל למימר דגים שמלחן עם העופות אסורין דלאו הוי משמע דלאיסורא קאי אדגים לחודייהו וי"ל דא"כ הוי משמע דאף אם העופות לא נמלחו אלא שהדגים נמלחו עמהן אסורין כמו טהור שמלחו עם טמא דבסמוך דמיירי בטהור מליח וטמא תפל וזה אינו דבענין זה לא הוו הדגים אסורין ורשב"ם פירש שגם העופות אסורין לפי שהדגים הנאסרין נעשים נבילה וחוזרין ואוסרין את העופות בצירן כאיסור שנאסר מחמת דם העופות ולפירוש רבינו אפרים שפירש לעיל בפרק ג"ה דלא אמרינן חתיכה נ"נ אלא בבשר וחלב לא יתכן לומר כן וגם כן לפי מה שפירשנו גבי גדי שצלאו בחלבו דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה ואוסרת אלא במקום שהאיסור עצמו הנבלע בו הולך ומתפשט עם טעם שלה הנפלט ומיהו לפי טעם זה יש ליישב קצת ולומר שגם מן הדם הנבלע בדגים יוצא קצת ע"י מליחה שעושה אותה

כרותח

פרישה

דכיימי דגים פלטי עופות והדר בלעי מנייהו : (ג) לא מלחן יחד אלא שמלח הדג אבל העוף מותר בס"א איכי משום שאין עניינו לכאן ועוד שהרי חזר וכתב בסמוך ז"ל וכל זה כשמלח שניהן יחד כו' אלא י"ל דאי משום הא לא איריא דבסמוך ה"ק דוקא כשמלחו יחד אבל אם לא נמלחו יחד אלא כל אחד בפני עצמו ולאחר שיעור מליחה נתנם יחד מותר וכמ"ש סמ"ק על דגים מלוחים טמאים שנמלחו עם טהורין דמותר לקטת מהן דאמרינן מספיקא שמא לאחר שיעור מליחה נתנם יחד וכמ"ש לקמן סימן פ"ג וכ"ש בזה שוב מלאתי שפירש כן רמ"א וי"ל בת"ח כלל ב' סי"ג ועד"ר (ד) אלא שמלח הדג אבל העוף מותר הטעם משום דטהור מליח וטמא תפל אבל איפכא כשהעוף מלוח ודג תפל אסור ועד"ר : (ה) ורשב"ם פי' שגם העופות אסורין עיין באשר"י ר' קע"ה ע"ח שכ"כ לפירוש הרשב"ם דמש"ה אוסר אף העופות משום דאע"פ שהעוף טריד לפלוט מ"מ ציר של דג נסרך בו ונבלע בעוף ואף על גב דקי"ל דאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור עצמו הנבלע בו יכול לילך שם י"ל שגם מן הדם הנבלע בדגים יוצא קצת ע"י מליחה ונבלע עם ציר הדגים ונסרך בעופות ומיהו הדגים אינם ניתרין שרוב הדם נשאר בהן שהרי כבר פלטו פליטתן ולא אמרינן גבי עופות דם משרק שריק ולא יאסרו דכיון שהציר היוצא מן הדגים מרובה על הדם שפיר נבלע המעט דם עם הציר בעופות ונאסרו עכ"ל וה"ש רבינו ופולטין הדם אלא שצ"ע דהא כתב רבינו לפני זה לפי שהדגים פולטין כל צירן קודם כו' ובודאי ל"פ רשב"ם ורש"י בסברא זו וצ"ל דלאו דוקא קאמר כל צירן אלא ר"ל פולטין כ"כ עד שאינן טרודין עוד לפלוט ויכולין לבלוע מדם העוף וק"ל : (ו) וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל כן הוא מבואר בדברי הרא"ש כמ"ש בדרישה שהוא סובר כרשב"ם ואע"פ שהרא"ש סובר לא אמרינן חתיכה נעשה נבילה אלא גבי בשר וחלב ולפ"ז אין ציר הדג אוסרת אלא מעט הדם שבתוכו אוסר ואם כן יש להקשות נימא שיש בודאי ששים נגד מעט אותו הדם י"ל דהואיל ואינו נבלע אלא נדבק בקליפה ואם הדם מעט גם הקליפה מיעטת ואינה יכולה לבטלו : (ז) אבל אם לא מלחן יחד אלא לאחר שנמלח הדג כו' גם כאן משמע בב"י דדוקא כשנמלח הדג הוא דשרי ולא כשנמלח העוף ולא הדג ועיין בת"ח כלל ב' סעיף י"ג דפליג על פי' ב"י :

בשר

חדושי הגהות

שיפלוט הדגים : ב ובספרים שלנו אינו נמצא שכתב דבכל המפרשים סוברים כן וגם אנן לא נהיגין כצ"ל (א"מ) במחילה מכבודו הגיה כן לפי הנוסחא שבב"י וכתב רבינו שכן דעת וכו' אבל כבר כתבתי באו"ק הקודם שנוסחא טועת היא וצ"ל וכתב רבינו ירוחם וכו' ובאמת ה"ר ירוחם כ"כ בנתיב ט"ו דין כ"ה מעתה א"א להגיה כן בד"מ כמ"ש בעל א"מ ארא לענ"ד כצ"ל ואנן לא נהיגין כו'. ג א"ל הא כבר כתב הטור לעיל דאם לא מלחן יחד מותר ומאי קמ"ל הכא (ומטעם זה באמת רצו למחוק הך דלעיר אבל אם לא מלחן וכו') די"ל לפמ"ש הרב"י לקמן בד"ה כתב בשבולי הלקט כו' ע"ש דרבותא קמ"ל דלעיר כ' שמלח הדג אצל העוף היינו שמונחים יחד בחיבור בשעת מליחה וא"כ לא נמלח הדג באותו

צד

לאחר שמלח הדג נתנו עם העוף (י) מותר : (ס) בשר שחוטה שמלחו עם בשר טריפה (ע) אסור אע"פ שאינו בולע מדם הטריפה בולע מצירה

ומ"ש רבינו לאחר שמלח הדג נתנו עם העוף יתבאר בסמוך גבי דג טמא שמלחו עם דג טהור ודוקא נקט דג מליח ועוף תפל דבכה"ג הוא דשרי דאילו עוף מליח ודג תפל דגים אסורים במכ"ש דשניהם מלוחים כמו שיתבאר בסמוך (ז) : כתב הרשב"א בתשובה סימן ק"ט שאלת מהו למלוח דגים בכלי שמלחו בו בשר מי נימא בתר דנייחי דגים פולט כלי ובלעי דגים . תשובה ומאן לימא לן שהמלח מפליט כלי שאם אתה אומר כן נמצאת אוסר להניח מלח בכלי אסור וכמדומה שכן הסכימו התוספות ומ"מ בין כך ובין כך מסתברא דמותר שלא אמרו אלא בבשר ודגים אבל הכלי אינו פולט דם ממש אלא טעם לבד וכדאמרי' בנ"ט ואין אומרים בכי הא שפולט הכלי דם ובולעים הדגים אע"פ שאיפשר שאם מלחו הדגים בכלי איסור ממש מבליעת שאר האיסורים שיהיו הדגים אסורים לפי שפליטת שאר האיסורים מסתרכת יותר עכ"ל : **כתב** בשבלי הלקט מעשה שנמלחו דגים בקערה שאכלו בה השפחות נבלה ואסר ה"ר קלונימוס ואח"כ הגידו לו שקודם שמלחו בה הדגים היו משמשים בה תדיר מים חמין והורה מותר שהמים שמחמין בה פולט האיסור והדגים מותרים בלא קליפה :

בשר שחוטה שמלחו עם בשר טרפה אסור אע"פ שאינו בולע מדם הטרפה בולע מצירה בפרק כ"ה (קיג:) רב מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר טרפה אתא לקמיה דרבא א"ל הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהם ופרש"י אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה · ובכלי מנוקב וקא מיבעיא ליה מי אמרינן כי היכי דגבי דם לא חיישינן דילמא פליט עליון ובלע תחתון דאמרינן כל זמן שטרודין אינם בולעים ושניהם נחים יחד מפליטתן ה"נ ל"ש או לא : לאסור צירן. וכיון דציר אסור מיתסר הבשר השחוטה מחמת ציר הטריפה שהוא נוח ליבלע מן הדם ובגמרא (קיג ·) מתיב אבא דרבא מדתניא דג טהור שמלחו עם דג טמא מותר מאי לאו שהיו שניהם מלוחין לא כגון שהיה טהור מליח וטמא תפל והא מדקתני סיפא אבל אם היה טהור מליח וטמא תפל מכלל דרישא בששניהם מלוחין עסקינן פרושי קא מפרש טהור שמלחו עם דג טמא מותר כיצד שהיה טהור מליח וטמא תפל ופרש"י תפל . מבלי מלח דהשתא לא פליט טמא מידי אבל שניהם מלוחים דטמא נמי פליט אסור וכ"ש טמא מליח וטהור תפל וכתב הרשב"א בת"ה הארוך מוקי בגמרא רישא דוקא כשהיה טהור מליח וטמא תפל דכל שהוא מליח פולט ומבליע חבירו ואינו מחממו כ"כ שיהא פולט אלא מעט ואיידי דמטריד לפלוט אינו בולע אותה פליטה מועטת שחבירו פולט וי"ל נמי שחבירו אינו חם כ"כ שיהא פולט כלל וסיפא דסיפא בשהיה טמא מליח וטהור תפל ולפיכך אסור שהטמא שהוא מליח פולט ומבליע את הטהור התפל וה"ה כשהיו שניהם מלוחים ולא אמרינן איידי דטריד למיפלט לא בלע דלא אמרו אלא גבי דם דשריק אבל גבי ציר ורוטב אסורים לא דמסרך סרוכים אא"כ במקום פליטה מרובה כפליטת דם הכבד שאמרו הכבד אוסרת ואינה נאסרת עכ"ל וכתבו התוספות והרא"ש טהור מליח וטמא תפל מותר גבי מליח כרותח לא שייך לא עילאה גבר ולא תתאה ואפילו קליפה לא בעי והא דאמרינן גבי תתא' גבר או עילאה אדמיקר ליה בלע היינו בחום של כלי וכך הם דברי רבינו בסימן ק"ה ואע"פ שסתם כאן לאסור בשר שחוטה שנמלח עם טרפה סמך על מ"ש בסי' ק"ה דאינו אוסר אלא כדי קליפה ומ"מ לא דקדק יפה בלשונו שכתב גבי טהור מליח וטמא תפל ואפי' קליפה לא בעי דמשמע דברישא לא סגי בקליפה דאל"כ הוי סגי ליה למימר שרי וממילא משמע דאפילו קליפה לא בעי דכיון דברישא דאסור אינו אלא כדי קליפה

סיפא

דמיירי בחתיכות של דגים או דגים שלמי' שניטלו קשקשיהם אבל בעוד שהקשקשים עליהם נראה לעינים דקמיטי יותר מעוטות עכ"ל ומלשון רבינו שכתב לפיכך וכו' ירא' דבקשקשים עליהם נמי לא שרי אלא משום דהקשקשים לא גריע מקליפה וכדלעיל בסי' ס"ח בדין מליגת תרנגולת בנוצה . וא"כ משמע לפי זה דלדידן דנהגינן אף במליחה לשער בס' כל הדגי' אסורים אפי' לא ניטלו קשקשיהן וליתא דאע"פ דבניטלו קשקשיהן אסורים עד ס' דלא נהגינן במליחה בקליפה מ"מ היכא דלא ניטלו קשקשיהן אין הדגים נאסרין אף לדידן דלא הוה טעמא היכא דלא ניטלו קשקשיהם משום דאיכא שיעור קליפה אלא הטעם משום דנראה לעינים דקמיטי יותר מעוטות ולא בלעי כל עיקר והכי מוכח להדיא לשון האגור"י וכ"כ או"ה כלל י"ג וכ"כ מהרש"ל בא"ו סימן ל"ז ומהר"ם איסרלש בת"ח כלל ד' דין י"ב והכי נקטינן : **כתב** באו"ה הא דדגים אסורים דוקא כשמונחין זו בצד זו דהוי דרך הילוכו וכ"ש כשהדגים למטה אבל אם היו הדגים למעלה מותרים דיעבד דהא אינו מפעפע למעלה ולא יהא רפי קרמייהו גרע מכאותה חתיכה עצמה בבשר מלוח שנפל לציר דלכ"ע אינו אסור אלא מה שבתוך הציר ואפי' בחתיכה שומן ובהגה"ה שבסוף הספר כתב דאפי' זו בצד זו אם חתיכות הדגים גדולים וגבוהים יותר ועולין למעלה מן העופות מה שלמעלה שאינו נוגע בעופות מותר אפי' באותה חתיכה עצמה דלא גרע משומן שנפל חציו לציר עכ"ל וצ"ל לפ"ז הא דכתב הר"ן דאין הדגים אסורין אלא כשמלחן כשיעור מליחתן לקדרה אבל בציר נוהגי' לא מתסרי והביאו ב"י היינו דוקא כשמונחי' זה בצד זה אבל כשהעופות למעלה ודגי' למטה אפי' בציר מהכי מתסרי דגים דהא כתב המרדכי פכ"ה דאפי' לא נמלח רק לצלי שאין הבשר חשוב כרותח מ"מ הציר הנוטף ממנו מקרי רותח אבל במונחים זו בצד זו ודאי אינו אוסר מגעו כדכתב להדיא בא"ז בסימן כ"ב וז"ל ובשר שנמלח רק קצת לצלי אף ע"פ שאינו חשוב לאסור מגעו מ"מ ציר הנוטף ממנו על הגבינה אסור כו' אלמא דוקא בנוטף מלמעלה למטה הוא דאסור אבל במה שנוגע אליו אינו אוסר מיהו אפשר דדוקא בנגיעה בעלמא אינו אוסר אבל אם מונחים זו בצד זו עד שעיניהו רואות דזב הציר מזה לזה בודאי נאסר הטהור דאע"פ שאינו נוטף עליו מתם מ"מ כאן דזב מזה לזה בלע שפיר : **כתב** הר"ן הא דדגים אסורין היינו אפי' לא שהו שיעור מליחה יחד דהא הדגים נאסרי' מדם הפליטה של עופות ולאחר ששהו כבר פלטו כל דמן אלא בע"כ דתוך שיעור מליחה בלעי דגים ע"כ מיהו אין הדגי' נאסרים מיד אלא היכא שעיניו רואות שנפלט תוכן מעט ציר אבל אם לאחר שמלחן יחד קודם שהתחילו לפלוט הציר הדגים מן העופות אין הדגים נאסרים ופשוט הוא : **בשר** שחוטה כו' שם (סוף דף קי"ב) עובדא בי רב מרי בר רחל דאסר ליה רבא ופי' רש"י ואפי' נמלחו בכ"מ אסור ומשמע דהכא אפי' טרפה למטה והכשרה למעלה אסורה דהציר נבלה מפעפע שפיר מלמטה למעלה . ובמרדכי כתב וז"ל טמא מלוח וטהור תפל אסור ואם מלחן יחד וסילקן קודם גמר פליטתן כתב ראב"ן שמותר ואין נראה לראבי"ה דציר נבלה חזק הוא ומבליעה קודם גמר פליטתו עכ"ל . נראה דדעת ראב"ן היא דבטמא מלוח וטהור תפל נאסר הטהור מיד דכיון דאינו טרוד לפלוט כלל בולע מיד ציר נבלה אף קודם גמר פליטת הטמא את דמו אבל בשניהם מלוחים כ"ז שהטהור טרוד לפלוט דם אינו בולע כל עיקר אפי' ציר נבלה אלא כשגמר הטהור פליטת דמו או בולע ציר אע"פ שהוא פולט ציר דידיה דאע"פ דלענין דם

אמרינן

דרכי משה

משמע כן אלא שהקשקשים הן כדי קליפה : (ו) מדברי ב"י משמע דזהו הדין שכתב למעלה אבל לא מלחן יחד אלא שמלח הדג אצל העוף מותר והטעם דהדג מלוח והעוף תפל ואינו בולע מן העוף דהעוף אינו מפליט עכ"ל וראיתי בקצת ספרים שמתקוהו למעלה ול"נ דזהו הדין דלעיל אבל כאן מיירי ששניהם מלוחין ואפ"ה הדג מותר דמיירי דלאחר ששהה העוף שיעור מליחה הניח הדג אצלו ולכך הדג מותר דכבר פירש העוף דמו ח"ל הא"ז הארוך כלל י"ג ולא דמי לטהור וטמא דאם שניהם מלוחין ונתנו זה אצל זה אע"פ שלא נמלחו יחד דאסור דכאן אין איסור רק משום דם וכששהה העוף שיעור מליחה אין כאן עוד איסור ואע"ג דמחמירין במוהל שאחר שיעור מליחות היינו דוקא אם המוהל בעין והבשר מונח בתוכו כדלעיל אבל משום לחלוחית בעלמא שעל הבשר בזה לא נהגו איסור וסגי לדגים בהדחה בעלמא כמו לבשר ואין דאסרו משום סכנה דנמלחו יחד וקשה לדבר אחר דאין סכנה במליחה עכ"ל ושם דבריו דגבי דם דוקא חשבינן לאחר שיעור מליחות למוהל בעלמא כמעשה דרש"י סימן ס"ט דאמרינן ציר הוא אבל אם הניח בשר טמא אצל בשר טהור לאחר שיעור מליחה פליטת דעדיין חשיב כרותח כמו שיתבאר למטה : (ז) ואני אומר דלא דמי כלל דהתם הוא טמא ולכך אמרינן דהטהור נאסר אבל כאן שהדג תפל אינו בולע רק דם אמרינן הואיל ועדיין פולט דם דידיה פולט נמי דם שבולע ממקום אחר כמו שיתבאר למטה גבי בשר שלא נמלח שהונח עם הבשר שנמלח וכ"מ בא"ז הארוך כלל י"ג ע"ש :

וכבר

פרישה

(ס) בשר שחוטה שנמלח עם בשר טריפה פי' בכלי מנוקב :(ע) אסור פי' אבל מותר ע"י קליפה כמו שיתבאר לקמן בסימן ק"ה ואעפ"י שסתם כאן לאסור בשר שחוטה שנמלח עם נבלה סמך על מה שיתבאר בסמוך סימן ק"ה ומכל מקום לשון רבינו אינו מדוקדק שכתב גבי טהור מליח וטמא תפל שרי ואפי' קליפה לא בעי משמע דברישא לא סגי בקליפה דאל"כ הוי סגי ליה למימר שרי וממילא משמע דאפי' קליפה לא בעי כיון דברישא דקתני אסור לא בעי אלא קליפה אלא תאמר לשון רבינו אינו מדוקדק כ"כ ב"י · ויש ליישב לשונו דרבינו וכוונתו והוא כיון דכאן אין מקום דין זה אם המלוח אוסר בכולו או בקליפה מש"ה סתם כאן וכתב תחילה דאם שניהן מלוחי' אסור ור"ל לכל מר כדאית ליה וכמ"ש בסימן ק"ה דלהרשב"א אוסר בכולו ולשאר גאונים בקליפה ובסיפא כתב דאפי' קליפה לא בעי ג"כ אליבא דכ"ע ואפי' למאן דאוסר ברישא בכולו מודה

סה

דרישה

כרותח ונבלע גם ציר הדגים בעופות דאע"פ שאסר שגמרו הדגים פליטתן אין חוזרין ופולטין עוד דם העופות להיות מותרין ע"י כך וזהו ממש שאין פולטין כל הדם אבל מקצתו פולטין ובולעין העופות ממנו אחר גמר פליטתן ונאסרין בכך ומיהו קשה לאסור העופות מטעם זה דלמה לא נאמר דם מפריק פריק במליחה כמו בבלייה דלעיל אע"פ שהדגים אין אנו אומרים דפריק דם העופות מכייהו היינו משום דרכיכי ורפי קרמייהו ונראה לי היכא שהדם מרובה על הציר המעורב בו שייך למימר מפרק פריק אבל היכא שרוב הדם נשאר בדגים ומיעוט ממנו נבלע עם ציר הרבה נבלע עם הציר בעופות ולא שייך למימר מפרק פריק ונראה דלא נאסר מן הדגים אלא כדי קליפה דרותח מליח אינו אוסר אלא כדי קליפה וגם נראה דמיירי בחתיכות של דגים או דגים שלמים שנטלו קשקשיהן אבל בעוד שהקשקשים עליהם נראה לעינים דקמיטי יותר מעוטות עכ"ל הרא"ש ומדברי הרא"ש אלו למד רבינו שכתב וכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל וכתב ב"י ז"ל ואין מדבריו אלה הכרע לומר שהוא סובר כסברת רשב"ם שהרי לא הכריע בין שני הסברות ומי איכא למידק דדבריו נוטים לאותה מסקנה לסברת רשב"ם הוא דאיכא למימר דטעין סברי כתב ונראה דלא נאסר מן הדגים אלא כדי קליפה ואי כרשב"ם ס"ל הל"ל דלא נאסר מן הדגים והעופות מיבעי ליה ועוד דהא משמע בפ"ע ג"ס והרא"ש כרבי' אפרים ס"ל וכ"כ רבינו בסימן ל"ח שמסקנת הרא"ש כרבי' אפרים וכיון שהוא כתב דלדברי ר' אפרים לא יתכן לומר פי' רשב"ם ודאי פשיטא דלא סבר כוותיה ולכן תמהני על רבינו שכתב שמסקנת הרא"ש כרשב"ם וברמזים כתב דגים ועופות שמלחן יחד נאסר מן הדגים כדי קליפה ועופות מותרין עכ"ל ב"י · ותמה אני על תמיהת ב"י דהא יש לדקדק מל' הרא"ש דס"ל כפי' רשב"ם שהרי התוס' כתבו ג"כ פרש"י ורשב"ם ע"ש דף קי"ב ריש ע"ב ומסקי דלא נראה כרשב"ם לאסור העופות מאחר טעמא גופה דכתב הרא"ש דאין הנאסר יכול לאסור אא"כ האיסור עצמו יכול לילך עמו ולעורר לאיסור שגם מן הדם חוזר ונפלט מהדגים ונכנס בעופות וזה לא מסתבר דהא דם מפריק פריק במליחה כמו בבלייה ודוקא בדגים דרפי קרמייהו הוא דאמרינן דלא פריק דם עופות מכייהו עכ"ל התוס' והנה הרא"ש שבא ג"כ על הרשב"ם מטענות אלו ויישבם ואמר דלא ק"מ דדם הנבלל בהרבה ציר אינו מפרק פריק לא הכיר שמהאי טעמא לא נראה דבריו ש"מ דס"ל כוותיה מדכתב דבריו לבסוף במסקנא שהם בפרט מאחר שלשיטת רשב"ם יתיישב יותר לשון הגמרא דאילו לפרש"י קו"ל דגים שמלח עם עופות אסור ן ואף שכתבו התוס' והרא"ש שיטה כל"ל כאופ"ם לא שמכינן במקים שפשוטו לא משמע הכי ואי משום דדברי הרשב"ם לא יתכנו לפי' ר' אפרים דס"ל דלא אמרינן מליחה כ"כ כ"א בבשר וחלב כמ"ש הרא"ש וכוא פסק כרבי' אפרים הא לק"מ דאף שכתב הרא"ש כן משילה שלא אתיא פי' כרבי אפרים מ"מ חזר מיד וכתב דעולה יפה ג"כ לפי פירושו לסמקדק מדבריו שהרי כתב מיד וז"ל ומיהו לפי טעם זה יש ליישב כו' עד ובולעין העופות ממנו אחר גמר פליטתן ונאסרין בכך דקשה למה הוצרך לכתוב דבלעי העופות אחר גמר פליטתן דלסברת האומרים סג"כ אפי' באחר שפירין ספי' בלעי קודם גמר פליטתן כמו נאסר דהא ליכא למימר בציר דגים דנ"ע כבולעו כך פולטו עם ציר הוא וידכו או אגב דטרידי לפלוט לא בלעי דהא לא אמרינן אלא בדם אבל בציר נבילה פשיטא דנאסר בכל ענין וכמש"ל לעיל בסימן ס"ט ומ"ש לא הזכיר הרשב"ם זה בפירושו שנאסרו העופות משום שמקבלין מדגים אחר גמר פליטתן ואף א"ת שאף הרשב"ם ס"ל דהעופות לא נאסרין אא"כ מקבלין הציר אחר גמר פליטתן ולא הוצרך להזכירו שממת פשיטותו א"כ קשה לגוס כתבו הרא"ש כיון שפשוט הוא ואם הולך להזכירו ולכתבו למה כתבו כאן בשנוי טפי מבתחילה אלא ע"כ צריך לומר דלא כ"כ אלא ליישב קושית המקשה ולומר שגם אי רשב"ם או מאן דהוא ס"ל כדעת ר' אפרים דאין מב"ל כ"א בבשר וחלב אפ"ה נאסרו העופות מכח דם של עופות עצמן שחוזר ונבלע מהדגים עם הציר ונבלע בכך ומש"ה הוצרך לומר לאחר גמר פליטתן דאילו קודם לכך אי אמרינן כבולעו כך פולטו או אגב דפליט פלט גם כאי דם שנבלע אגב שנבלע אבל לאחר גמר פליטתו ונשתמו מעיקר פליטתו ליכא למימר כמי טעמי וגם אמר בעופות ואסרו מכח דם ולא עי' ציר שאין מב"ל ולאין הסב"ג ואע"ג דלפי מ"ש הרא"ש דהדם נבלל בציר מסרך ואינו פריק מ"מ שייך למימר גבי' טפי כבולעו כך פולטו או אגב דפליט כו' טפי מבגיד וקי"ל · והכי הלעת דברי הרא"ש דמתחלה כתב דלפי' ר' אפרים לא יתכן לומר כרשב"ם וגם לפי מאי דקי"ל דלא אמרינן חנ"נ ומוסרת אלא אם האיסור עצמו הנבלע בו יכול להתפשט עם טעם שלה הנפלט ומשום האי קושיא אמרינא ע"כ צ"ל והרשב"ם ס"ל דהם הולך עם הציר ואל"כ רשב"ם לא אתיא כמאן ס"ל כ"כ בזה מיושב ג"כ קושיא הראשונה ולא צריכין למימר דרשב"ם ס"ל בדעת הסוברים על דבי' אפרים וה"ש הרא"ש ומיהו לפי טעם זה יש ליישב קצת ר"ל לפי טעם ותירוץ קושיא זו מתורצה יתיישב ג"כ קושיא הראשונה ואף שהרשב"ם גופא לא כתב בפירוש שנאסרו משום דם ואדרבה כתב שהדגים הטמאים נבילה חוזרין ואוסרין את העופות במין שנאסר שנאסר מחמת ציר מ"מ ס"ל ג"כ דציר אינו אוסר בעופות אלא ע"י כימסת דם ג"ל עמה והרי אין הנאסר וכו' וא"כ מ"ש גם לדעת רבינו אפרים וכמ"ש וקי"ל · ומש"ה א"ש שדקדק רבינו וכתב ז"ל ורשב"ם פי' העופות אסורין לפי שהדגים חוזרין ופולטין הדם שבלעו ומבליעין אותו בעופות וכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל עכ"ל דמשום שרוצה לכתוב שכן הסכים הרא"ש הוצרך לכתוב דס"ט משום דפולטין דם ומבליעין אותו בעופות ואף שהרשב"ם לא הזכיר דם מ"מ כתב כן בשמו משום דפי' דבריו כן שמתן כפירושו א"כ כיון דהכ"ג ז"ל לדעת הרשב"ם ונכנס ג"כ בדם כתב שהרא"ש הסכים עמו משום בליעת הדם ולא משום בליעת הציר דאינה נעשית נבילה כדעת רבי' אפרים וקי"ל · אלא שיש לדקדק שכתו' בשמו על פי' רשב"ם ז"ל וכן נראה דאין העופות נאסרים מהדגים שנאסרו אפי' לאותו פי' דבכל האיסורים אמרינן אוכם שאינם כ"כ אם האיסור עצמו הולך ומתפשט

ונאמר

חדושי הגהות

צד שאצל העוף וקמ"ל הכא שאפילו נמלח הדג כפ"ע שאז ודאי נמלח מכל צדדיו ואח"כ הניחו אצל העוף אפ"ה מותר (דרישה) : ר"ל כשמלחו אח"כ לאכלו יפלוט דם דידיה ויפלוט

מצירה : (י) דג טמא וטהור שנמלחו יחד אסור (יא) וכל שכן אם הטמא מליח והטהור תפל (יב) [ה] אבל אם טהור מליח והטמא תפל ונתן הטהור אחר שמלחו על הטמא שרי ואפילו קליפה לא בעי כתב הרשב"א אסור למלוח בשר עם בשר שכבר נמלח אם שהה הראשון

אמרינן כ"ז שפולט הטהור. דם דידיה אינו בולע דם מ"מ לענין בליעת ציר שפיר בולע ציר אע"פ שפולט ציר דידיה והילכך אם הלקן קודם גמר פליטת דמו אין הכשרה נאסר וראבי"ה ס"ל דבציר שהוא חזק אפי' תוך שיעור פליטת הדם בלע ציר ואסור ולא אמרינן אגב דטרוד לפלוט דם לא בלע לגבי ציר שהוא חזק וכן נראה דעת הפוסקים : **דג** טמא וטהור כו' ברייתא לשם ריש (דף קי"ג): **ומ"ש** וכ"ש אם הטמא מליח והטהור תפל הכי מוכח בגמרא לשם דכ"ש הא וכן פירש"י להדיא : **ומ"ש** אבל אם טהור מליח כו' שם כתבו התוספות והרא"ש טהור מליח וטמא תפל מותר גבי מליח כרותח לא שייך לא עילאה גבר ולא תתאה גבר ואפי' קליפה לא בעי אע"ג דאמרי' גבי צלי אדמוקיר ליה בלע ע"כ ויש לתמוה על לשון רבינו דהול"ל ונתן הטהור אחר שמלחו תחת הטמא שרי ואפי' קליפה לא בעי דהשתא הוי שפיר רבותא דלא תימא דלא שרי אלא זה בצד זה אי נמי טמא התפל למטה וטהור מליח למעלה אבל כשהמליח למטה אדמוקיר ליה בלע ובעי קליפה קמ"ל דאפ"ה שרי לגמרי וכדכתבו התוס' והרא"ש אבל השתא דכתב דנתן הטמא תפל למטה קשה מאי רבותיה דקאמר ואפי' קליפה לא בעי ועוד הקשה ב"י דהו"ל לאימר שטמא שרי ומתוילא משמע דאפי' קליפה לא בעי דהא כשהטמא מליח אינו אוסר אלא בקליפה לדעת הרא"ש ורבינו וא"כ ממילא בטמא תפל אפי' קליפה לא בעי ונראה בעיני דכאן לא כתב רבינו אלא מה שהוא מותר ואסור אליבא דכ"ע ולפי דלקמן כתב בסימן ק"ה מחלוקת ר"י ורשב"א בדין תתאה גבר לגבי מליחה לכך כתב כאן הא דאמרינן דבטמא מליח וטהור תפל אסור ובטהור מליח וטמא תפל מותר היינו כשהמלוח למעלה דהשתא כשהטמא מליח בעינן קליפה ובטהור מליח אפי' קליפה לא בעי דהא ליכא פלוגתא אבל כשהמליח למטה לא איירי ביה השתא כיון דפליגי בה ובסימן ק"ה יתבאר דלהרשב"א בעי קליפה. ועי"ל דרבינו לשיטתו אזיל דמסיק לקמן בסימן ק"ה דלענין מליחה אין חלוק בין תתאה לעילאה וזה פשוט אליו ואדרבה רבותא אתא לאשמועינן הכא דאע"פ שהטהור מלוח נתון על הטמא וציר נוטף על הטמא וסד"א דנמלח גם הטמא מציר שעל הטהור וקמ"ל דאפי' הכי אינו נחשב כרותח ואפי' קליפה לא בעי והכ"ל זה בצד זה אי נמי הטמא למעלה דפשיטא דאינו נחשב כרותח והכי משמע לשון הרא"ש שכתב וא"ת כיון שנמלח הטהור ומונח על הטמא או תחתיו או בצדו הרי נמלח גם הטמא מחמת מלח שעל הטהור וי"ל שנמלח מכל צדדין רק במקום שהוא דבוק לטמא אי נמי אחר שנמלח נגע לטמא ובמה שנוגע בטמא אינו נחשב כרותח להיות פולט דהכשר אינו יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה וכו' הנה לתירוץ השני משמע להדיא דאפי' מונח הטהור על הטמא אין הטמא נחשב כרותח כלל שיהא בולע אע"פ שנמלח קצת מן הטיפין הניטפין עליו כיון שלא נמלח יפה יפה ולפיכך אפילו קליפה לא בעי ורבינו תופס תירוץ זה עיקר ולכן כתב סתם היכא דנמלח הטהור כסתם מליחה שהיא מכל צדדין ואחר כך נתנו על הטמא אפי' הכי שרי ואפי' קליפה לא בעי וכן פי' ב"י דרבינו תופס תירוץ שני. **כתב** הרשב"א כו' וא"א

סיפא דשרי היינו אפי' בלא קליפה (ח) אלא ודאי לשון שאינו מדוקדק הוא ובסימן הנזכר כתב רבינו שהרשב"א חולק בזה ומחלק בין אם האיסור למעלה או למטה ושם נתבאר שיש לחלק בין שומן לכחוש וגבי דג טמא שמלחו עם דג טהור כתב הר"ן משמע דבקליפה סגי דבכל איסור שע"י מליחה סגי ליה בקליפה וכן דעת הרא"ה ז"ל אבל הרמב"ן מחמיר ואומר דהכא כוליה חיים מרוב טיפות מלוחות שהן חמות בעצמן ויותר נראין לי דברי הרא"ה ז"ל ומיהו הוא ז"ל מצריך נטילת מקום ואמר דבפסח שני מוכח בהדיא דכרותח דכלי בעי נטילת מקום ואיני מודה לו בזה דהתם שאני דנטף מרוטבו וחזר אליו אבל בכלי לא בעי אלא קליפה בלחוד ומיהו הכא איפשר דכיון דציר זה יצא מן הטמא ועומד בעינו ונבלע אחר כך בטהור ה"ל כנטף מרוטבו וחזר אליו ובעי נטילת מקום עכ"ל אבל הרמב"ם כתב בפט"ו מהמ"א בשר נבלה מליח שנבלל עמו בשר שחוטה הרי זה נאסר מפני שתמצית הנבלה נבלעת בגוף בשר השחוטה וא"א לעמוד כאן לא על הטעם ולא על השיעור וכן בשר דג טמא מלוח שנבלל עמו דג תפל טהור נאסר מפני ציר אבל אם היה מליח טהור והתפל דג טמא לא נאסר המליח שהתפל בולע מן המליח עכ"ל. נראה מדבריו שהוא סובר שהכל נאסר כדברי הרמב"ן ואינו ניתר לא בקליפה ולא בנטילת מקום ואינו מתבטל בס' ואע"פ שכתב בפ"ז אין מולחין חלבים עם הבשר ולא מדיחין חלבים עם בשר וכו' וכתב ה"ה שנראה מדבריו שאם עבר ומלח לא נאסר הבשר י"ל דהתם מיירי בחלבים שאין חייבין עליהם כרת וכמ"ש קודם לכן בסמוך ויראה לי שכל אלו החוטין והקרומות וכולי ואע"פ שחזר וכתב וכן אין מולחין הבשר עד שיסיר ממנו הקרומות איכא למימר דתרי גווני מליחת חלבים עם בשר איכא אחת אחר שהוסרו ובההיא מיירי ברישא ואחת קודם שיוסרו ובהכי מיירי בסיפא א"נ דהתם במליחת החלבים שהיא כל דהו והכא במליחה שאינו נאכל מחמת מלחו א"נ דבפ"ז לא במולח החלבים בלולים עם הבשר מיירי אלא במולחם בפני עצמם אלא שהם קרובים לבשר וחייש דילמא אתי ליגע ובלאו הכי אדעתיה ומהאי טעמא בפט"ו כתב בשר נבלה מליח שנבלל עימו בשר שחוטה ובפ"ז כתב אין מולחין חלבים עם בשר ולא הזכיר לשון בלילה וע"פ הדברים האלה לדעת הרמב"ם דגים ועופות שמלחן זה עם זה דגים כולם אסורים ואף ע"פ שלא כ"כ בפירוש בפ"ו כשכתב דין זה ומ"ש בפט"ו גבי בשר שחוטה שנמלח עם בשר נבלה נלמוד לדין זה שדבר הנאסר ע"י מליחה נבלע האיסור בכל גופו ומיהו יש לדחוק שלא אמר כן הרמב"ם אלא בנבלה ודג טמא ודכוותייהו אבל בדם לא חשוש דדם מישרק שריק ואינו מפעפע ולפיכך אינו אוסר אלא כדי קליפה ודעת הרא"ש בפרק גיד הנשה כדעת הרשב"א והר"ן דאין להחמיר ברותח דמליחה וסגי בקליפה והחילוק שיש בין שמן לכחוש כתב רבינו בסימן ק"ה : **כתב** בשבלי הלקט דג טמא ודג טהור שנמלחו יחד אפי' בכלי מנוקב אסור ופשוט הוא והא דאמרינן טהור מליח וטמא תפל מותר כתב הרא"ש וא"ת כיון שנמלח הטהור ומונח על הטמא או תחתיו או בצדו הרי נמלח גם הטמא מחמת מלח שעל הטהור ויש לומר שנמלח מכל צדדין רק במקום שהוא דבוק לטמא א"נ אחר שנמלח הטהור נגע לטמא ובמה שהוא נוגע בטמא אינו נחשב כרותח להיות פולט דהכשר אינו יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה ע"כ ורבינו תופס תירוץ שני עיקר ולפיכך כתב כאן ונתן הטהור אחר שמלחו על הטמא מותר ולעיל גבי עופות ודגים כתב ג"כ אם לא מלחן יחד אלא לאחר שמלח הדג נתנו עם העוף מותר דלא תימא דבנמלח מכל צדדין רק במקום שהוא דבוק בטמא או בעוף הוא דשרי אלא אפילו מלחן בפני עצמו כסתם מליחה שהיא מכל צדדיו ואח"כ נתנו עם הטמא או עם העוף שרי דאע"ג שהטמא או העוף נתלחי בצד שהם דבוקים בו אינו נחשב כרותח להיות פולט וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל אם היה הטהור מליח והטמא תפל מותר לפי שאין כח המלח גדול שיפליט החתיכה שלא נמלחה אע"פ שהחתיכה המלוחה נוגעת בה אלא החתיכה המליחה מבלעת את החתיכה התפלה מה שהיא פולטת ואינה מפליטה ציר של עצמה אלא מעט ואותו המועט אין בו כח להבלע בחתיכה המלוחה מפני שהחתיכה המלוחה פולטת וכל שהיא פולטת הרבה אינה בולעת אותו המועט עכ"ל וכ"כ הג"א וז"ל אם הטרפה תפל והכשרה מלוחה מדיח המלוחה במים היטב במקום שהיו נוגעים ודיו בלא קליפה ובלא גרידה וכ"נ מדברי המרדכי שכתב טהור מליח וטמא תפל מותר לפי שהמלח שעל הטהור אינו מפליט את הטמא אבל טמא מלוח וטהור תפל אסור משום פליטת הטמא דהוי כרותח ונבלע בטהור עכ"ל וזה שלא כדברי הר"ן שכתב דג טהור שמלחו עם דג טמא מותר לאו בנוגעים זה בזה עסקינן אלא שעומדים בסמיך בכדי שפליטה של זה נוגעת בזה וכתב עוד טמא מליח וטהור תפל אסור משום דטמא מליח פולט ציר וציר זה שהוא רותח מחמת מלח נבלע בטהור ואוסרו ואע"פ שהטהור אינו מליח כ"כ מחמת בליעתו שלא יהא נאכל מחמת מלחו ולעיל אמרינן דלא אמרינן מליח הרי הוא כרותח אלא כשאינו נאכל מחמת מלחו היינו לומר שאין הבשר רותח אבל מ"מ ציר זה הנופל עליו רותח הוא ונבלע בו ומיהו הבשר צונן חשבינן ליה דמשום הכי אמרינן טהור מליח וטמא תפל מותר שאע"פ שנבלעין טיפות רותחות מן הטהור ואעפ"כ אינו מתחמם כ"כ עד שיפלוט והא דאסר הר"ן בטמא מליח וטהור תפל אע"פ שאינם נוגעים זה בזה כל שעומדים בסמוך בכדי שפליטה של זה נוגעת בזה כ"כ בס"ה : **ומ"ש** רבינו בטהור מליח וטמא תפל דשרי ואפילו קליפה לא בעי נראה דהדחה מיהא בעי כדין בשר ונבילה שנגעו זה בזה צוננים כמו שכתבתי בסימן צ"ה וכמ"ש בשם הג"א ומה שלא הזכיר רבינו כאן הדחה היינו משום דלא איצטריך ליה דסתם בשר חי אין אוכלין ולא מבשלין אותו בלא הדחה. **כתוב** בהגש"ד מעשה היה שנמצא חלב צונן על דגים מלוחים והתיר ר"י מפני שהוא טהור מלוח וטמא תפל ואני מסופק דכיון שהחלב רך ולא כ"כ א"ת שלא בלע פורתא אבל רבי משלם ה כתב שדם החלב מותר עכ"ל : **כתוב** בתרומת הדשן סימן קנ"ט בסעודת ברית מילה מלחו בשר הרבה בכלי מנוקב ומלחו ג"כ בכלי אחר עופות ואחר ששהו הכל כדי מליחה הניח העופות עם הבשר בענין שנגעו הכל זה בזה ונמצא אח"כ שאחד מהעופות היה טריפה ואין בכל הבשר ס' אפילו כנגד עוף אחד והשיב דכה"ג לעת צורך לסעודת מצוה ובדאיכא הפסד מרובה המיקל לא הפסיד מפני שהתוספות והרא"ש כתבו בפרק כ"ה להד שינויא דלאחר זמן שיעור מליחה כבר פסק כחו של מלח ואינו חשוב עוד כרותח וכ"כ בסמ"ג אבל היכא דלא הוי לסעודת מצוה ואיכא הפסד מריבה אין להקל מפני שס"ה וש"ד וא"ז אוסרים וגם סמ"ג גופיה לא ס"ל דאותו טעם הגון ע"כ : **כתב** הרשב"א אסיר למלוח בשר עם בשר שכבר נמלח וכו' כ"כ בת"ה גבי דגים ועופות שמלחן זה עם זה וז"ל הר"ן בפ' כ"ה אההיא דדגים ועופות שמלחו זה עם זה וכ"ת דגים שמולחין עם עופות יחזרו אחר מליחה להתירן הראשון איכא למימר שאין המלח מפליט אלא דם המובלע באברים מעצמן אבל דם הבא ממקום אחר אין המלח מפליטו ולפי זה יש ליזהר שלא להניח בשר תפל אבל בשר מלוח בעוד מלחו עליו אע"פ שדעתו למלוח התפל לאחר מיכן לפי שהתפל כיון שאינו טרוד לפלוט בולע הדם שפולט המלוח והו"ל דם הנבלע הבא ממקום אחר שאינו נפלט ע"י המלח לגמרי אבל ה"ר יונה התיר ואמר דלא דמי לדגים דהתם הוא שאין בהם דם מגופן אלא אותו שבלעו ולפיכך אין כח במלח להפליטו אבל חתיכה זו שדמה בתוכו כשם שהמלח מפליט דם של גופה כך הוא מפליט דם הנבלע בה ממקום אחר (ט) ומ"מ אפי' לסברא זו כל שנמלח ויוצא מידי דמו והודח אין מניחין אותו אבל בשר אחר בעוד שמלחו עליו ופולט

דרכי משה

(ח) וכבר כתבתי לעיל דאין נוהגין כן וגם ב"י כתב בשם הרבה פוסקים לאסור וע"ל סימן ק"ה שיתבאר בע"ה (ט) ונ"ל לדקדק טעמא דדגים ועופות דאין להם דם מגופן אלא אותו שבלע

דרישה

ולאמר שגם מן הדם הנבלע בדגים נפלט מקצתו עם ציר הדגים ונבלע בעוף כו' מ"מ הא דם משרק שריק גם במליחה עכ"ל דמשמע מדבריהן דאף דג"כ ס"ל דדם נבלע עם הציר בעופות ואפ"ה כתבו מתחילה דלא נאסרו אלא לפי דעת האומרים שבכל איסורי' אמרינן חנ"נ י"ל דסתי' במת"ל כתבו כן והי"ק אין טעם לאסור העופות אף א"ת שההגהה כ"כ ואף א"ת שגם בכאן הולך גוף האיסור עם הנאסר מ"מ כיון דדם מסרך שריק אין לאסור משום טעם מינייהו ויש שהקשה ב"י עוד מדכתב הרא"ש דנראה דלא נאסר מהדגים ולא הזכיר ג"כ עופות וזה אינו קושיא מג' טעמים חדא דדגים נקט אליבא דכ"ע דהיינו גם לפרש"י ועוד דכיון דלאשמיעינן כן בדגים דבלעי מהלח בשעת רתיחת המליחה וגם רפי קרמייהו אפ"ה אינו נאסר מהן אלא כשיעור קליפה ק"ו בעופות ותדע דהא רבינו דכתב דהרא"ש הסכים לפי' רשב"ם חסיך וכתב גם כן והא דאסרינן לדגים דוקא לפי הסכמת הרא"ש הלל"ל ג"כ עופות אלא ודאי כדכתיבנא ועוד דזה פשוט דאין כאן עיקר מקומו לאשמועינן דין מלוחה עד היכן מגיע הבליעה שיאסר ממנה דהיינו דיקא כדי קליפה דזה נתבאר בדברי הרא"ש בכמה דוכתין זולת זה ולא כתב כאן דאינו נאסר אלא כדי קליפה אלא כיון דהא לכתוב דמיירי הכא דוקא בחתיכת דגים או בדגים שלמים שנטלו קשקשיהן כו' כתב נמי דאינו נאסר מדגים אלא כדי קליפה דהשתא מוכח נמי דמיירי בחתיכת דגים או שנטלו קשקשיהן דאל"כ למה נאסרו אפי' הדגים הא הקשקשים הוא עפי מקליפה והיא מפסקת ולא נכנס המליחה בגוף הדגים דומיא דעירוי על העוף שהרא"ש למעלה דכתב רבינו לעיל סימן ס"ח דהעולם מפסקת אלא שנחלק ונאמר דשם א"כ הפסק כ"א בשעת העירוי ואחר כך נעשה כלי שני משא"כ הכא שכל שעה שמונח במלח היא יותר יוכנס בתוך הקשקשים לפנים ותו"ק ומ"ש ברמזים דהעופות מותרין זה אין ראיה דזה מצינו טובא דהרמזים הם כלפי מ"ש בטורים והטורים הוא עיקר דאחרון הוא וק"ל ומהרש"ל בא"ו שלו שער י' כתב דסמי וכן היא מסקנת הרא"ש אדלעיל ארש"י קאי והכא דאיה מא"ע סימן כ"י שצריכין לפרש כן ובעיני הוא דוחק גדול ועמ"ש שם : [ה] אבל אם שטהור מליח והטמא תפל כו' וכ"כ הרא"ש אהא דאמרינן בגמרא

פרישה

בזה דאפי' קליפה לא בעי : (י) דג טמא וטהור שנמלחו יחד אסור אשמעינן דאע"ג דציר דגים אינו אוסר אלא מדרבנן אפ"ה אוסר במליחתן יחד : (יא) וכ"ש אם הטמא מלוח והטהור טפל פי' שהרי אין טרוד לפלוט כמו שניהם מלוחין ולכן כתב כ"ש : (יב) אבל אם טהור מליח וטמא טפל

חדושי הגהות

ויפלוט נמי דם שבלע עיין בד"מ בסמוך אות ט' ה כתב שגם החלב מותר כצ"ל וכ"ה בס"א ור"מ אין לזה הבנה כ"ל ובהגש"ד חפשתי ולא מצאתי שם הך ואני מסופק וכו' ובכה"ג

הראשון במלחו כדי פליטת צירו לפי שחוזר ובולע מדם חתיכה זו: כיון שאינו טרוד לפלוט אפילו צירו (יג) וגדולה מזו שמעתי מרבותי (יד) שאפי' בשר שנמלח לעצמו אסור להשהותו במלחו לאחר פליטת כל צירו (טו) לפי שחוזר ובולע מלחלוחית דם שעליו ושעל המלח עבר ושהה צריך קליפה שאין דם נכנס בו אלא כדי קליפה ומקובל אני מרבותי שעד י"ב שעות פולט ציר (טז) וא"א הרא"ש ז"ל כתב שיכולין להשהותו כמו שירצה לפי שדם שעליו מעט הוא ובלוע במלח ואינו יכול לצאת ממנו שאין המלח מפליטו ממנו אדרבה דרך המלח להפליט הדם ומושכה אחריו ונשאר בתוכו ואינו חוזר לבשר כתב עוד הרשב"א אסור ליתן בשר שלא נמלח כלל עם בשר שנמלח קודם פליטתו לפי שהבשר זה שלא נמלח בולע ממה שחברו פולט שאין לו דבר שימנענו מלבלוע ובס"ה כתב שחוזר להיות מותר עם מליחתו שכמו שפולט דם של עצמו כך פולט דם שבלע (יז) [ו] ואפי' לפי זה בשר שנמלח כבר ופלט כל דמו שמלחו עמו

ופולט דם לפי שזה בולע דם פליטת האחר ושוב אין לו תקנה במליחה וכן יש ליזהר שלא להניח בשר שנמלח ופלט כל דם וציר שבו בין שמלחו עליו בין שאין מלחו עליו אצל בשר מליח שלא יצא מידי כל דמו דכיון שהבשר פלט כל דם וציר שבו שוב אין טרוד לפלוט ובולע וכן יש ליזהר שלא למלוח בשר בקערה עם הבשר שנמלח כבר אע"פ שאותו בשר פולט ציר עדיין כל שיש לחוש שתגמור פליטת ציר הראשון קודם פליטת דם האחרון דכי נח מלפלוט ציר בלע תלמה דאידך כדגים ועופות אלא שבתוספות התירו ואמרו דלא דמי לדגים דכ"ע דאסירי לפי שאין העופות פולטים כלום מדם וציר עד שפלטו הדגים דמן וצירן לגמרי אבל כאן שהבשר הזה בתחלה היה פולט ציר ומתוך כך חלקיו רפוים כשגמרה פליטת הציר לאלתר נכנס בה בליעת הדם ולא נדבקו חלקיו עדיין ומש"ה כבולעו כך פולטו ע"י המלח ושרי וזו סברא בלא ראיה ולפיכך נראה דכל שנגמרה פליטת ציר דהאיך מקמי פליטת דם דאידך אסור אלא שר"ת מיקל בכל זה ואומר שאין הדם נבלע בחתיכה אחרת במליחה כל שנמלחו בכלי מנוקב דדם מישרק שריק ודרך הנקבים יוצא כולו ואינו נבלע כלל בחתיכה ודוקא בדגים הוא דאסרינן משום דרפו קרמייהו אבל בשר אחר לא ולא נהירא דהא רב ששת מלח גרמא גרמא משום דילמא פליט האי ובלע האי אע"ג דלא שמעינן ליה דפליג בדמא מישרק שריק ואע"ג דאסיקנא דל"ש וכין הלא וכין תרתי שרו היינו משום דחיידי דטריד לאיפלוט לא בלע אבל היכא דלא פלט ודאי בלע וה"ר יונה היה אומר דאפי' בשר שנמלח ועומד עם מלחו לאחר פליטת דם וציר אסור לפי שיש על פניו טיפת דם שנפלט וכן המלח מלוכלך דם הפליטה וחוזר הוא ובולע מחמת חום המלח ולפיכך צריך ליזהר להדיח הבשר קודם גמר פליטת ציר וכתב הרשב"א ז"ל שהוא מקובל ממנו דפליטת ציר בשר כשנים עשר שעות ומ"מ אין ספק שאפי' עמד במלחו יותר משיעור זה בקליפה סגי דדם מישרק שריק ואינו מפעפע עכ"ל וה"ה כתב בפ"ו מהמ"א דברי הרשב"א כמו שכתבם רבינו וכתב על הדין הראשון שהוא אמת : **וא"א** הרא"ש ז"ל כתב שיכולין להשהותו כמו שירצה כו' כבר נתבאר בסימן שקודם זה גבי מעשה שנמלח בשר ושהה כדי מליחה ונתנוהו אח"כ בכלי בלא קדחה ונתמלא מציר והתירו ר"י שכן דעת התוספות והרא"ש והמרדכי והגהות מיימוניות בשם סה"ג אלא שקצתם כתבו שאין להקל בדבר ויש חולקים על סברת ר"י (י) :

כתוב בה"ת מותר למלוח כמה חתיכות יחד ואפי' זו על גב זו ואפי' נמלחו זו אחר זו ושהה הרבה בין מליחה ראשונה לשניה מותר דאע"ג דגמרה קמייתא פליטת דם טרודא לפלוט ציר ואפי' שהתה זמן מרובה שאין דבר זה מתנה מותר דאמרינן דמא מישרק שריק : (ב"ה) כתב רבינו ירוחם ר"ת היה מתיר בשר שנמלח והדיחו ממלחו ואח"כ מלחו עליו בשר אחר שלא נמלח ולא הודו לו עכ"ל וכתב עוד על דברי הרשב"א ולפ"ז מותר למלוח בשר שלא נמלח עם הבשר שנמלח ובלבד שלא יהיה בין זה לזה י"ב שעות והוא שעדיין ראשון במלחו שאם הדיחו כבר נאסר מחמת בשר שמלחו עמו ואין לו תקנה עכ"ל : וכ"כ ר"ת דלאפי' שהתה ז' ימים או יותר מותר למלוח עליה חתיכה אחרת (יא) ובעל התרומה כתב יש אוסרים למלוח על גבי בשר שכבר נמלח קודם לכן ויש מתירים אם לא שהתה הראשונה עד שנגמרה פליטתה מדם וציר עכ"ל : והאגור כתב סברת ר"ת דשרי וסברת האוסר וכתב אח"כ והעולם נזהרים לכתחלה ומתירין בדיעבד (יב) ודעת הרשב"א בזה יתבאר בסמוך כדברי רבינו ובפרק גיד הנשה גמרא ירך שנתבשל בה ג"ה כתב הרא"ש דחתיכה שקלפה חוץ הגיד אפי' יש בה שומן אינו אוסר לקלפה שחוץ לגיד דהא"כ אין לך בשר מותר לעולם דהא כל בשר שנמלח כששוהה במלח יותר מכדי שיעור מליחה זמן מרובה יש בו טעם מלח יותר ואפ"ה לא אמרינן דמלח שעל הבשר כנאסר מחמת הדם יחזור ויאסר הבשר וצ"ל לדבריהם משום שאע"פ שטעם המלח נבלע בבשר הדם שנמלח אינו נבלע בו כלל מאחר שהדם אינו נכנס בבשר דדמא מישרק שריק : כתב עוד הרשב"א אסור ליתן בשר שלא נמלח כלל עם בשר שנמלח קודם גמר פליטת דמו לפי שבשר זה שלא נמלח בולע וכו' בת"ה ס"ב וכתב עוד שם ויש מגדולי המורים שהורו שחוזר הוא להכשירו עם מליחתו שכשם שפולט דם של עצמו כך פולט דם שבלע מתוכה לו וזה נכון וגדולה מזו אמרו מקצת רבותינו שאפי' מלחו בשר על בשר שנמלח והודח ובלע דם חתיכה זו שמלחו עליו חוזר הוא ומולחו וכשר דכבולעו כך פולטו וכמו שפולט ע"י מלח דם של עצמו כך פולט דם שבלע ממקום אחר ואין דבר זה נכון בעיני וראיתי סתירת דבר זה ממה שאסרו דגים שמלחן עם עופות ואילו היה להם היתר במליחה לא אמרו אסורים ולא

וא"א הרא"ש ז"ל כתב שיכולין להשהותו כמו שירצה כו' משמע שלא נחלק הרא"ש אלא אבשר שמשהין אותו במלחו התם הוא דשרי אפי' לאחר פליטת כל צירו והכי נקטינן להקל בזה כסברת הרא"ש אבל במולח בשר עם בשר שכבר נמלח ופלט כל צירו מודה גם הרא"ש דנאסר ואין לו תקנה כדין בשר לאחר שפלט כל צירו שנפל לציר של איסור דנאסר ואין לו תקנה לחזור ולמלחו ואפי' בלא אסור וכמ"ש הרא"ש פנ"ה והטעם הוא דכיון דאינו פולט אפילו ציר שוב אינו פולט מה שבלע דם וציר של איסור והכי נקטינן כסברת הרא"ש והרשב"א ורוב פוסקים להחמיר בזה ודלא כסברת ר"ת שכתבוהו התוס' בפכ"ה (דף קי"ב) בד"ה ודגים ומפורש היטב בת"ה הארוך וז"ל ולענין למלוח בשר שלא נמלח עם בשר שנמלח אם הבשר שנמלח שהה כ"כ במלחו עד שפלט אפי' צירו ה"ה אסור כו' ור"ת ז"ל התיר אפי' לאחר כמה ימים משום דדם מישרק שריק ולעולם אינו נבלע ואם נבלע כמו שנבלע נפלט ואינו מתעכב שם ודגים ועופות שאסורין היינו משום דרפו קרמייהו ובולעין הן בנקלה ובשרם רך ומתפשט הדם בתוכם ואינו נפלט אחר שבלע משא"כ בבשר ואינו מחוור בעיני דהא מפרשינן טעמא בגמרא דהיתר מליחה חתיכה עם חתיכה ואפי' חתיכה אחת משום דכל שטרוד לפלוט אינו בולע הוא הא לאו הכי אסור עכ"ל ולפ"ז אפי' דיעבד אסור :

כתב עוד הרשב"א כו' פי' לכתחלה אסור ליתן כו' ואם נתן כתב בסה"ת שחוזר להיות מותר כו' ואף הרשב"א מודה לו כמו שכתב להדיא בת"ה הארוך והקצר : ומ"ש ואפי' לפ"ז בשר שנמלח כבר ופלט כל דמו כו' משמע דמיירי דלא פלט כבר אלא דמו אבל לא גם את צירו ואפ"ה אסור ומיירי בהודח אחר שפלט דמו דכיון שהודח המים שוברים כח פליטת הבשר וכל שהוא בולע
דם

דרכי משה

שבלע דהדגים נמלחו כבר ופלטו דמן דהא אדגים שנמלחו עם עופות קאי אבל אי היו הדגים תפלים שיש להם ג"כ דם מגופן גם הדגים מותרין שכמו שפולט דם דידיה כך פולט דם שבלע כמו בבשר ומיהו יש לדחות דל"ד לבשר דלא אמרינן כמו שפולט דם דידיה כך פולט דם שבלע אלא אם יש לו ג"כ דם כמו שבלעו דאז אמרינן כל זמן שפולט דם דידיה פולט נמי מה שבלע וגומר פליטת מה שבלע בעוד שגומר פליטת דם דידיה אבל גבי דגים שלא נמלחו שבלעו דם מבשר לא אמרינן כמו שפולט דם דידיה פולט נמי מה שבלע הואיל ואין לו דם דידיה רק דבר מועט ולא יכול לגמור פליטת דם שבלע בעוד שפולט דם דידיה דלא אמרינן שפולט דם שבלע רק בעוד שיוכל לפלטו עם דם דידיה אבל דברי הר"ר יונה לא משמע כן דהרי כתב דהתם דאין להם דם כלל מגופן אלא אותן שבלעו כו' משמע דאין להם כלל כגופן אלא אותן שבלעו דכבר נמלחו אבל אי הוה להם קצת דם מגופן משמע דהוה שרי וכ"פ בא"ו הארוך כלל ה' וז"ל לאו דוקא בשר תפל שנפל לציר אלא ה"ה בשר מלוח קודם ששהה שיעור מליחתו וכן נהג מהר"ש עכ"ל משמע דאע"ג דכבר פלט מקצת דמו הואיל ונשאר בו קצת דם אמרינן ביה הואיל ופולט דם דידיה פולט נמי מה שבלע וראיה ג"כ מעופות שנמלחו עם הבשר דשרי וא"כ דה"ה דגים תפלים המונחים עם בשר מלוח נראה דמהני בהו מליחה אח"כ דאיידי דפלט דם דידהו פולט נמי דם שבלעו דלא כדברי ב"י דלעיל שרמזוהו לטהור תפל וטמא מלוח לאו ראיה הוא כמו שכתבתי לעיל ובא"ו הארוך כלל ה' כתב דגים תפלים המונחים עם ציר בשר אסורין דלא גרע מאילו נמלחו עמהם עכ"ל ואין נראה אלא כמו שכתבתי ואמת דלא גרע מאילו נמלחו עמהן אבל עדיף הואיל ופלט דם דידיה פולט נמי מה שבלע כן נ"ל : (י) ולמאי שכתבתי לעיל סימן ס"ט דהמנהג דלא כרש"י אלא ס"ל דעדיין אע"ג דשהה שיעור מליחה אפ"ה תורת דם עליו וחוזר ובולע בבשר וכ"כ מהרא"י לעיל בתשובה שכתבתי שאין להתיר אלא במקום פסידא מרובה א"כ גם כאן אסור להשהות בשר במלחו לאחר פליטת כל צירו ויש לעשות כמ"ש הטור לעיל סוף סימן ס"ט אמנם מ"ש לעיל בשם הא"ו הארוך דאע"ג דאנו מחמירין דלא כרש"י היינו כשהציר היא בעין אבל בלאו הכי חשבינן ליה לציר ולא לדם א"כ כאן אין לחוש דאף אם חוזר ונבלע בו חשבינן ליה לציר כן נ"ל כתב בהג"א דממעשה שעשה רש"י יש להתיר בשר הנופל לתוך ציר היוצא מן הבשר אחר ששהה שיעור מליחה שהדם נדבק במלח ואין לו כח ליכנס בבשר עכ"ל וכבר כתבתי דנהיגי להחמיר בזה : (יא) ובהג"ה ש"ד ובס"ה כתב ר"י שהחתיכה פתוחה לפלוט ציר יום או יומים אבל לאחר יום או יומים אסור והכי נהוג וכן כתבו רוב הגאונים ואפי' בדיעבד יש לאסור כו' מהרא"י ז"ל : (יב) ובא"ו הארוך כלל ו' דאם מלח בשר ושהה שיעור מליחה ואח"כ מלח אחרת עליו הראשון טרפה אם לא שהניח השני
למטה

פרישה

טפל כו' אפי' קליפה לא בעי אע"פ שכתב רבינו דין זה גבי דגים וכתב ג"כ טהור מלוח וטמא טפל שהוא ל' השייך גבי דגים לא תימא דדוקא גבי דגים דלא הוי הואיל ואין צריך אסור אלא מדרבנן אלא אף גבי בשר שחוטה ונבילה דינא הכי דזיל בתר טעמא הואיל ואין האיסור מלוח אינו פולט איסור ואין דבר המותר נאסר ממנו וער"ל ובסימן צ"א וק"ה כתב רבינו דגבי מלוח לא שייך למימר עילאי או תתאי גבר ומ"מ בעי הדחה כמו בשר ובגבינה שבגבו יחד כמ"ש בסימן צ"ה ומה שלא הזכיר רבינו כאן הדחה משום דסתם בשר מי אין אוכלין ולא מבשלין בלא הדחה : (יג) וגדולה מזו שמעתי מרבותי כ"כ ר"ן בשם רבי יונה : (יד) שאפילו בשר שנמלח לעצמו כתב ב"י ולכתחילה יש לחוש לדבריו : (טו) לפי שחוזר ובולע מלחלוחית דם שעליו פי' שיש על פניו טיפת דם שפלט : (טז) וא"א הרא"ש כתב שיכול להשהותו אבל הרים דברי רשב"א לא כתב שפליג וכתב ב"י שם וז"ל כבר נתבאר בסימן שקודם זה גבי מעשה שנמלח בשר ושהה כדי מליחה ונתנוהו אח"כ בכלי בלא הדחה ונתמלא ציר והתירו ר"י שכן דעת התוספות והרא"ש כו' עכ"ל ואין דבריו נראין לתלות טעם דין זה במעשה דר"י דהא פשיטא מאן דמתיר במעשה דר"י כ"ש שמתיר כאן אבל י"ל אף מאן שאוסר במעשה דר"י מתיר כאן דהתם מחמת הציר נתערב דם ומלח שעליו ואוסר ואע"פ שיש ציר הרבה ומבטלו מ"מ קודם שנתרבה הציר כ"כ בהיותו מעט לא היה בו כדי לבטל הדם והמלח שעליו וחזו נאסר הבשר אבל כאן דם ומלח שעל הבשר מעורבים ואין בו כח לאסור : (יז) ואפי' לפי זה בשר שנמלח כבר ופלט כל דמו פי' אפילו הציר (או י"ל דאיירי שהדיחו אחר שיעור מליחה דאז נסתמו נקבי הפליטה ואינו פולט אפילו אחר ועיין בפ"ס כלל ו' דין ה' עכ"ה) והוא מבואר מדברי הרשב"א שכתב בסמוך אסור למלוח
בשר

דרישה

בגמרא טהור מלוח וטמא תפל מותר וה"ט כיון שנמלח הטהור ומונח על הטמא או תחתיו או בגבו הרי נמלח גם הטמא ממלח שעל הטהור וי"ל שנמלח אבל מדין רק במקום שהוא דבוק לטמא א"כ אחר שנמלח הטהור הגיע לטמא ובמה שהוא נוגע אינו נחשב כרותח להיות פולט דהבשר אינו יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה ע"כ וכתב ב"י ע"ז ורבינו תופס שירון שני עיקר ולפיכך כתב כאן ונתן הטהור אחר שמלחו על הטמא מותר ולעיל גבי עופות ודגים כתב ג"כ אם לא מלחן יחד אלא לאחר שמלח הדג נתנו עם העוף מותר דלא תימא דבנמלח אבל מדין רק במקום שהוא דבוק בטמא או בעוף הוא דשרי אלא אפי' מלחו בפני עצמו כשהם מליחה שהיא אבל מדין וא"כ נתנו עם הטמא או עם העוף שרי דאע"ג שהטמא או העוף נמלחו בכל מקום דבוקין בו אינו נחשב כרותח להיות פולט עכ"ל ב"י ויש לדקדק בל' הרא"ש שכתב קודם דלשון רק במקום שהוא נוגע לשון שאינו מדוקדק הוא ועוד דלפי המובן ר"ל שלא נמלח רק מג' צדדין והרי הרא"ש סובר דלכתחילה צריך למלחו מכל צדדיו ודוחק לומר דמיירי בדיעבד דלא איירי כאן אלא בדיעבד דנבילה לא בדיעבד דמליחה ועוד דהי איירי שמלחו כשהוא מונח אצל הנבילה ולכן לא מלחו בצד הנוגע בנבילה נמצא לפי זה שאינו נמלח אלא משני צדדין שהרי הצד שהבשר מונח עליה לא נמלח וגם הצד שנוגע בנבילה לא נמלח הואיל ומולחו כאשר הוא מונח ודוחק לומר דמיירי שהטהור מונחת על הנבילה דא"כ א"ש שלא ימלח גם הנבילה בשעת מליחת בשר הטהור וע"ק שבלשון א"כ הוצרך ללא צורך ימה לו לומר אחר שנמלח הטהור הגיע לטמא די לנו במה שיאמר במה שהוא נוגע אינו נחשב כרותח להיות פולט כו' וכי לא נדע שצריך להיות שהוא מלנו שהוא נוגע בו ע"כ נ"ל להגיה קצת דברי הרא"ש וה"ג שלא נמלח אבל מדין רק במקום כו' וקאי על הנבילה שאף אם היא מלוחה אבל שהיא מונחת אצל הטהור הואיל ואינה מלוחה אלא שהוא אחר אינו פולט ע"י אותו מליחה מ"מ לא חשיבה כנבילה מלוח הואיל והונחה לגבי אחר שנמלח הטהור ולא בשעת המליחה ולפ"ז אפשר לומר אפי' נגעו בה במלוח אבל מדיה לא הוי מקרי טמא מלוח הואיל ולא נמלח עמהם : ובדין בשר ודגים כתב הר"ן דלא אסרינן הדגים אלא כשנמלחו כשיעור מליחתן לקדירה אבל נאסרים אפי' לא שהו שיעור מליחה והטעם שנאסרו ולא אמרינן דאחר פליטה ימהרו לבשתין היכא למימר דאף אם ימהר וימלח לא יפלוט הדם הבא לו ממקום אחר ב"י : כתב הרשב"א דמותר למלוח דגים בכלי שמולח בו בשר אבל בכלי איסור ממש ממליחת שאר איסורים אסור למלוח לפי שפליטת שאר איסורים מסתרכת יותר : [ו] ואפי' לפי זה בשר שנמלח כבר ופלט כל דמו כו' פי' מ"ו אפי' הציר וכמ"ש בפרישה
ושכאן

חדושי הגהות

ובבה"ג מצאתי שהאריך בזה והנבון הוא מה שסיים שם וז"ל ושמעתי שבש"ד ב"י האי דכתב ואני מסופק דא קאי על החלב שנפל בדג מלוח אלא על חתיכת בשר שנפלה בתוך החלב עכ"ל ב"ה וצ"ל לפ"ז דהך החלב הוא בקמץ ובספר ישן מצאתי הגה"ה ב"י רצ"ל שגם מקום החלב מותר :

כוונתו

עמו בשר אחר אסור דכיון שפלט כבר דמו אינו חוזר ופולט דם שבלע (יח) ויש מתירים גם בזה על ידי מליחה ולא נהירא (יג) : כתב

דם אח"כ שוב אינו פולט : **ומ"ש** ויש מתירין גם בזה ע"י מליחה היא סברת הר"ר יונה רבו של הרשב"א שסובר דאפי' בשר שנמלח והודח ואח"כ נמלח עמו בשר דמולחו פעם שנית ושפיר דמי דכמו שפולט דמו ע"י מליחה כך יפלוט דם שבלע מעלמא מחמת חום המלח . והרשב"א הקשה ע"ז דאם כן דאפי' כשהודח ונסתמין נקבי הפליטה דשוב אינו פולט ציר אפי' הכי מועלת המליחה להפליט הדם שבלע מעלמא דגים ועופות שנמלחו אמאי אסורין הדגי' שהרי הדגים מלוחין ולא הודחו והמלח עליהן ומה לי אותו מלח ומה לי מלח אחר ואפשר דדגים שאני דכיון דרפו טובא בולעין הן הרבה והדם הבא להם מעלמא נסרך בהם ביותר ואין כח במלח להוציאו ועדיין אין הענין מתחוור כבשר שיצא ידי דמו והודח דכל שהוא בולע ואינו פולט דמו גם דם הבא לו ממקום אחר אינו פולט עכ"ל בת"ה הארוך וכ"כ בקצר וז"ל וגדולה מזו אמרו קצת רבותי שאפי' מלחו בשר ע"ג בשר שנמלח והודח ובלע דם חתיכה זו שמלחו עליו חוזר הוא ומולחו וכשר דכבכ"פ וכמו שפולט ע"י מלח דם של עצמו כך יפלוט דם שבלע ממקום אחר ואין דבר זה נכון בעיני וראיתי בו דבר זה ממה שאסרו דגים שמלחן עם עופות ואילו היה להם היתר במליחה לא אמרו אסורות ולא היו שותקין מללמד עליהם את ההיתר עכ"ל ורבינו סתם את דבריו שהיה לו לבאר ולומר ואפי' לפ"ז בשר שנמלח ופלט כל דמו והודח שמלחו עמו בשר אחר אסור כו' דהא עיקר האיסור הוא בשביל שהודח דאם לא הודח מודה הרשב"א דשרי דכיון שטרוד בפלוט ציר אינו בולע דם . ואם נפרש דמ"ש ופלט כל דמו לאו דוקא אלא ר"ל שפלט גם את הציר א"כ קשה מ"ש אח"כ ויש מתירין גם בזה על ידי מליחה הא ליכא למ"ד דשרי בכה"ג ועוד קשה דאי איתא דאיכא מאן דשרי אף בכה"ג א"כ אמאי הדגים אסורים משום דגמרו כל פליטת צירן כו' הלא יש מתירין אפי' גמרו כל פליטת צירן שרי ע"י מליחה אלא הדבר ברור כשמש דרכי מיירי הכא בשפלט כבר כל דמו ולא פלט את צירו אלא שהודח אחר פליטת דמו ובזה נחלקו הרשב"א עם רבו הר' יונה וכדפרישי' ודו"ק ולענין הלכה נקטינן להחמיר באיסור דאורייתא כסברת הרשב"א מיהו אף הרשב"א מודה דאפי' הודח אם לא פלט כל דמו כגון שהודח תוך שיעור מליחה ונתנוהו אצל בשר שנמלח קודם פליטת דמו דיש לו תקנה ע"י שיחזור וידיחנו וימלחנו דאגב דפלט דם דידיה פולט נמי דם הנבלע בו ממקום אחר כמו שיתבאר בסמוך בדין בשר שנפל לציר וכו' בסוף סימן זה ובספר בדק הבית להרב רבינו יוסף קארו כתב ג"כ ע"ש הרבי' ירוחם וז"ל ר"ת היה מתיר בשר שנמלח והדיחוהו ממלחו ואח"כ מלחו עליו בשר אחר שלא נמלח ולא הודחו לו עכ"ל וכתב עוד על דברי הרשב"א דלאחר שהודח אם חזר ומלחו עם בשר שלא נמלח אסור ואין לו תקנה ודלא כמ"ש בס"ע דאינו אסור אלא לכתחלה דליתא אלא אפי' בדיעבד אסור אם הודח וכן אם פלט כל צירו נמי אסור אפי' לא הודח וז"ל בס"ד סימן ו' חתיכה שלא נמלחה ונפל עליה ציר מבשר מלוח או נפלה לתוך ציר יחזור וימלחנה ומותר דאגב דפליט ציר דידיה פלטה נמי ציר הנבלע בה אבל חתיכה שנמלחה ופלטה כל צרכה ונפל עליה ציר או נפלה לתוך הציר אסור הואיל ואינה פולטת ציר שלה שהרי כבר פלטה כל צרכה אינה פולטת ציר הנבלע בה עכ"ל ונראה ממ"ש אבל חתיכה שנמלחה כל צורכה וכו' דדוקא פלטה כל צרכה אבל לא פלטה כל צרכה אפי' נמלחה אינה נאסרת והא דקאמר בתחלה חתיכה שלא נמלחה אתא לאורויי דמיירי בשסתם חתיכה שלא נמלחה דהיינו שלא הודחה ולא נמלחה ונפל עליה ציר דאפ"ה מותר ע"י שיחזור וידיחנה וימלחנה ואע"ג דבהגהת ש"ד לשם כתב מהרא"י דאסור בשלא הודחה דהו"ל כחתיכה שלא הודחה ונמלחה דקי"ל כמאן דאסר יש לדחות דה"ג דהתם שאני דודאי כח המלח מבליע הדם שבעין ושוב אינו יוצא אבל אין כח בציר אלא להתבלע היא עצמה ולא להבליע הדם שבעין ושפיר הוא יוצא מה שנבלע ע"י שיחזור וימלחנה דאגב דפלט דם דידיה פלט נמי דחבריה וכ"כ א"ו הארוך שער ה' סימן ב' וכך הוא העיקר לפע"ד · מיהו יש לחלק דהיכא דלא הדיח תחלה ונפל לציר יחזור וידיחנו וימלחנו ואם מלחו ולא חזר והדיחו כדין הדחה קמייתא נאסר כולו אבל אם הדיחו תחלה כדין ונפל לציר קודם שנמלח כלל א"כ נמלח ולא שהה שיעור מליחה ונפל לציר יחזור וידיחנו לכתחלה וימלחנו ואם מלחו בלא הדחה לאחר שנפל לציר מותר בדיעבד ואף לכתחלה כתב מהרש"ל דא"צ להשהותו בהדחה זו כדין הדחה קמייתא אלא שופך עליו מים ודיו דכיון דכבר הודחה מתחלה כדין כבר נתרכך הבשר וע"ש : כתב מהר"ם בת"ח כלל ז' דין ב' דאם נפל מקצת חתיכה בציר שלא הו"ל מקום לפלוט מה שחוץ לציר מותר ומה שהוא בתוך הציר אסור אפי' נפל לציר קודם שהשהה שיעור מליחה וכ"כ או"ה שער ו' סימן י"ד ואע"ג דבשער ה' כתב דאם נפל לציר קודם שיעור מליחה אמרינן איידי דיפלוט עוד דם דידיה יפלוט ג"כ מה שבלע ואף מה שהוא בתוך הציר מותר י"ל דהתם מיירי בשיש לציר מקום לזוב שאינו נשרה בתוך הציר דומיא דנפל הציר עליו עכ"ל ולא נהירא דהא במרדכי כתב הטעם דבשר שנפל לציר וכבר שהה שיעור מליחה דנאסר מפני שאין לו מקום לפלוט אלמא דאם לא שהה שיעור מליחה אינו נאסר אעפ"י שאין לו מקום לפלוט ועוד אדרבה משמע דנפל הציר עליו הוי דומיא שנפל לתוך הציר שאין מקום לציר לזוב אלא העיקר הוא דמ"ש האו"ה דבנפל לציר תוך שיעור מליחתו אסור מה שהוא תוך הציר היינו דוקא בשהה שם שיעור כבישה דהיינו שנכבש בציר כשיעור שאם נתנוהו על האור בכדי שירתיח דאז אין תקנה למה שהוא בתוך הציר דהו"ל כנתבשל בציר · ומ"ש בשער ה' דאף במה שהוא בתוך הציר מותר אגב דפלט דם דידיה וכו' מיירי בדלא שהה שם שיעור כבישה מיהו צ"ע מדכתב הרא"ש גבי דין תלת בכלי שאינו מנוקב דבלא שיעור כבישה אינו נאסר כ"א כדי קליפה כדין מלוח ה"ה כרותח א"כ משמע דלדידן דקי"ל מליחה כבשים אף בפחות משיעור כבישה נאסר מיד כל מה שהוא בתוך הציר דדמיא למליחה דעלמא דאוסרת בכולו ונראה דאעפ"י דבשאר איסורין קי"ל מליחה כב' היינו משום דחשבינן רותח דמליחה כרותחת דבישול דמוליך בליעתו בכולו אבל הכא בדין בשר שנפל לציר אע"ג דחשבינן ליה כרותח גמור ובלע הציר בכל החתיכה שהוא תוך הציר אפ"ה אם לא שהה שם שיעור כבישה אינו חשוב כאילו נתבשל בציר ולפיכך יש לו תקנה כשיחזור וימלחנה דכיון דנפל שם תוך שיעור מליחה או כמי לא נמלח כלל תלינן אגב דפלט דם דידיה פלט נמי דם הבלוע בו ואפי' קליפה לא צריך אלא הכל שרי כשיחזור וידיחנו וימלחנו ואעפ"י שידיחנו לא אמרינן דנסתמין נקבי הפליטה כיון דלא פלט כל דמו דדוקא כשפלט כבר כל דמו התם הוא דאמרינן דאם הודח שוב אין לו תקנה במליחה להפליט הדם שקיבל ממקום אחר להרשב"א דקי"ל כמותו כדפריש בסמוך והא דאיכא לחלק בין שיעור כבישה לאין שם שיעור כבישה היינו דוקא כשנפל לציר שאין שם מקום לפלוט אבל אם נתן בשר תוך שיעור מליחתו אפי' הודח א"כ לא נמלח כלל אצל בשר אחר ויש שם מקום לפלוט אפי' נתון שם יותר משיעור כבישה כל החתיכה מותרת ע"י שיחזור וידיחנה וימלחנה אבל אחר שיעור מליחה שכבר פלט כל דמו אע"ג שפולט ציר אין לו תקנה ממה נפשך שאם יחזור וידיחנה וימלחנה הרי נסתמין נקבי הפליטה ואם לא ידיחנה אלא ימלחנה כך הרי אסור לפי שהמלח מבליע לחלוחית ציר האיסור הדבוק עליו והרב בהגהת ש"ע כתב וז"ל אך אם שהה שעור מליחה ונפל לציר יש אוסרין אותו אעפ"י שלא כלה זמן פליטת צירו עדיין ומכל מקום לצורך הפסד גדול יש להתיר גם בזה כל זמן פליטת צירו דהיינו תוך י"ב שעות ע"י שיחזור וידיחנו ויחזור וימלחנו עכ"ל ושגגה היא לפניו דכשהה שיעור מליחה ונפל לציר אעפ"י שיש לו מקום לפלוט אין לו תקנה ע"י שיחזור וידיחנו וכו' כיון דנסתמין נקבי הפליטה ע"י הדחה כמו שנתבאר גם לא חילק הרב בין נפל לציר שיש לו מקום לפלוט לאין שם מקום לפלוט ובין נכבש שעור כבישה ללא נכבש שעור כבישה והעיקר כמו שכתבתי : וכתב הרא"ש בפכ"ה ומייתי ליה ב"י ריש סימן ע"ו דדוקא אותו שנפלט ונוטף עם הציר ע"ו נלייה או ע"י מליחה הוא דאמרינן משרק שריק אבל דם בעין לא אשכחינן דשריק ולכן אם נשפך דם רותח או אפי' צונן על הכלי היה אסור משום דתתאי גבר ואסור כדי קליפה

או

ולא היו שותקים מללמד עליהם את ההיתר ע"כ וכל דברים אלו כתבתי בסמוך בשם הר"ן וה"ה בפ"ו מהמ"א כתב דברים אלו וכתב עליהם כך העלה הרשב"א דינים אלו ואין להם ראיה ברורה : ולענין הלכה לכתחלה יש ליזהר בכל הדברים האלו לחוש לדברי האוסרים אבל בדיעבד יש לסמוך על דברי המתירים :

הא דמליח כרותח אמרינן בפרק כ"ה (קיב ·) אעובדא דכר גוזלא דנפל לכדא דכמכא דה"מ כשאינו נאכל מחמת מלחו · אבל נאכל מחמת מלחו לא ומה נקרא אינו נאכל מחמת מלחו כתבו רבינו בסי' צ"א ושם יתבאר בס"ד :

הא דציר דגים טמאים אסור משמע בפרק ג"ה (לט :) דאינו אלא מדרבנן אבל ציר שרצים ונבלה משמע במה דוכתי (בכורות ו : חולין קיב : קכ ·) דהוי דאורייתא ולפיכך כתב המרדכי בפרק כ"ה דבשר שחוטה ספק אם נמלחה עם נבלה ספק דאורייתא לחומרא · אבל דגים ספק אם נמלחו עם טמאים ספיקא דרבנן לקולא וכתב הרא"ש בס"פ אין מעמידין דעל זה אנו סומכין כשמביאין בקרון א' או בחבית אחת דגים מלוחים טהורים וטמאים ביחד שמתירים אותם דספיקא דרבנן הוא שמא לא נמלחו בתחלה ביחד ואחר שפלטו כל צירן ערבן יחד וכתבו רבינו בסימן פ"ג : **אסור** למלוח כבד עם בשר וכתבו רבינו בסימן ע"ג : אם מותר למלות מעים עם בשר כתב רבינו סימן ע"ה :

כתב המרדכי שיש מי שאמר דקולית שיש בו מוח אסור למלוח עם בשר ולטעמיה אזיל שהוא סובר דאין מולחין מעים עם בשר משום דאין מחזיקין בהם דם וקסבר דכמוח שבקולית נמי אין בו דם אבל לדידן דנקטינן דמולחין מעים עם בשר כמ"ש בסימן ע"ו ה"ה (יד) דמולחין קולית שיש בו מוח עם בשר ובפירוש כתב הרשב"א בת"ה גבי מליחת הראש שמוח שבעצמות כבשר ע"י מליחה ואין הטעם מעכב : כתב

דרכי משה

למטה אבל אם מלחו תוך שיעור מליחה הראשון כשר דהואיל ועדיין פתוה לפלוט דם דידיה פולט גם דם שבלוע מעליון מיהו צריך להשהותו עד שיעור מליחה לעליון דאז גם התחתון פלט מה שבלע מן העליון עכ"ל והוא סברת ר"י מאורלינש שהביאו התוס' והפוסקים דסובר דהא דמולחין בשר ע"ג בשר הוא מטעמא דהואיל והתחתון עדיין פתוח לפלוט פולט ג"כ מה שבלע אבל רוב הפוסקים הסכימו לסברת הטור דטעמא הואיל ופולט ציר שאינו בולע וא"כ כ"ז שפולט ציר אם נמלח שאר בשר עליו שרי לכן דברי מהרא"י ז"ל הם עיקר : (יג) כל זה היא מדברי הרשב"א כמ"ש ב"י לשונו מ"מ שמיענן דאי לא נמלח עדיין שרי אף לדברי הרשב"א וכ"כ בש"ד וה"ה אם נפל לציר או נפל ציר בשר מליח עליו קודם שנמלח מותר אבל אם נמלח כבר אסור עכ"ד כ"פ ב"י דלכתחילה יש לחוש לדברי המחמיר אבל בדיעבד שרי וכתב שם בהג"ה ונהגו העולם לאסור אף בצלי אם נפל לציר לאחר שפלט כל צרכו מהרא"י ז"ל עכ"ל וכ"כ ב"י בשם הרא"ש והתוס' עוד שם בהג"ה בשר שלא נמלח שנפל לציר שיש לו תקנה ע"י מליחה שצריך להדיחו מן הציר קודם שימלחנו דאל"כ הוה כבשר שלא הודח ונמלח דאסור עכ"ל ובא"ו הארוך כלל ה' מיהו בדיעבד כה"ג שרי דציר אינו אלא מדרבנן ואמרינן ביה כבולעו כך פולטו עכ"ל עוד כתב בהגש"ד חתיכה שלא הודחה ולא נמלחה שנפלה לציר אסור כיון דמסקינן לעיל שחתיכה שלא הודחה ונמלחה אסור ולא אמרינן בו כבולעו כך פולטו אפי' לגבי מליחה ולאלתר כ"ש גבי כבוש שהוא כמבושל שהוא חמור מרותח דצלי ועוד שכאן הוא הפליטה לאחר זמן הבליעה שאסור עכ"ל ובא"ו הארוך כלל ה' כ' דשרי וכ"כ בשם המרדכי עוד כתוב בארוך כלל ה' בשר שלא שהה שיעור מליחה ונפל עליו דם בעין טרפה ולא אמרינן איידי שיפלוט עוד דם דידיה יפלוט נמי דם שבלע דזה לא אמרינן גבי דם בעין רק אצל ציר אמרינן האי סברא מיהו אם נפל דם בעין על בשר תפל לגמרי שרי דהא שניהם צוננים עכ"ל והאי דין האחרון פשוט הוא עוד כתב בארוך הא דשרינן בשר שלא נמלח ונפל לציר לחזור ולמלוח לא שרי אלא שלא שהה שם שיעור כבישה אבל אי שהה שם שיעור כבישה פשיטא דאין לו תקנה עוד דלא עדיף מבשר ששרו במים מע"ל דאין לו תקנה מטעם כבוש כמבושל עכ"ל וע"ל סי' ס"ט חתיכה שנפלה לציר כמה צריך להשהות בתוכה שנוהגין לאוסרה וע"ש גבי מעשה דרש"י וע"ל סי' ק"ה דין חתיכה שמקצתה תוך הציר ומקצתה בחוץ ובמרדכי פכ"ה ד' תשל"ט ע"א ואפי' בשר שלא נמלח רק לצלי שאינו חשוב רותח מ"מ ציר שנוטף ממנו על הכלי חשוב רותח דציר חשוב אינו נאכל מחמת מולחו כ"א ע"י טבול עכ"ל וכ"ה בש"ד ובהג"מ פ"ט ובא"ו הארוך כלל י' אם נטף טיפת ציר על הכלי קולף נגד מקום הטיפה ואין חילוק בין איכא ס' בקערה או לא דאין מבטלין איסור בכלי ולכן בעי קליפה עכ"ל וכ"כ כ"י בשם הג"ה ש"ד וכתב מיהו נ"ל דצריך הגעלה בכלי ראשון ולא סגי בערוי עכ"ל בשם הג"ה וכתב בש"ד וא"ו הארוך ואם הוא כלי חרס לא מהני ביה הגעלה וצריך שבירה ובהג"ה כש"ד אם נתערבה חתיכה תפירה עם חתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנוקב כולן אסורות אם קבלו טעם מן החתיכה שלא נמלחה עכ"ל וכבר כתבתי לעיל סימן ס"ט בשם ב"י שכן הוא במרדכי נראה סברתן דאין לו תקנה לחזור ולמלחו הואיל ובליע מחתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנוקב נבלע בו כ"כ שאינו חוזר ויצא ממנו ע"י מליחה כמו לחתיכה הנמלחה בעצמה וכמו שמשמע לעיל מדברי המרדכי שכתב ב"י אבל הוא תימא דאמאי גרע מחתיכה תפילה שנפלה לציר דכתבתי לעיל דיש לו תקנה אם חוזרין ומולחין אותה וצ"ע ונראה דמיירי בבשר תפל לאחר שנמלחה אבל קודם שנמלחה לא גרע מחתיכה שנפל לציר דשרי בדיעבד כן נ"ל : (יד) וע"ל סימן ע"ב :

וע"ל

דרישה

ומכאן קשה קצת על א"ו של מורי שדייק ממ"ש בפוסקים כל דמו שר"ל מיד אחר שיעור מליחה ולכן פסק בנפלה לתוך ציר לאחר שיעור מליחה דאסור דהא כאן ג"כ כתב ופלט כל דמו ור"ל אפי' לאחר שיעור פליטת צירו וכ"פ מ"ן עצמו בשער ד' ע"ש בא"ו ובת"ח כלל י'

כתב

פרישה

בשר עם בשר שכבר נמלח אם שהה הראשון במלחו כדי פליטת כל צירו דמשמע כל עוד שפולט צירו לא מייקין דאגב דפלט ציר פולט נמי דם הנבלע בו וע"ד : (יח) ויש מתירין גם בזה ע"י מליחה ולא נהירא עד כאן לשון הסמ"ג וראיה מדגים שנמלחו ולא קפדו במליחה הסמ"ג .

כתב

עא

עא (א) [א] **כתב** הרשב"א המולח הראש כיצד יעשה שהשער מפסיק בינו ובין המלח (ב) י"א שמולח על השער ואח"כ מניחו על האש עד שיסור השער וחוזר ומולח (ג) ואיני רואה דבריהם (ד) אלא חותך הראש לשנים ומולח יפה יפה הראש לצד פנים וחוזר ומולח על השער שאין השער מעכב ע"י המלח להפליט דם שבבשר הראש שהרי מוח שבעצמות נכשר על ידי מליחה ואין העצם מעכב קל וחומר לשער שבראש וכן הדין לטלפים מחתך אותם מעט למטה ומולח והדם יוצא דרך החתך:

הקרום

עא כתב הרשב"א המולח הראש כיצד יעשה שהשער מפסיק בינו ובין המלח י"א שמולח על השער וכו' כל זה הוא בת"ה אלא שמ"ש רבינו שהרי מוח שבבשר העצמות נכשר ע"י מליחה אינו מכוון דבשר מאן דכר שמיה הכא וצריך למחוק תיבת בבשר ולהגיה שהרי מוח שבעצמות וכך הוא בת"ה וא"ת מאחר שהוא סובר שאין השער מעכב על ידי המלח למה צריך לחתוך הראש לשנים ימלחנה מבחוץ והדם יצא דרך החטם ודרך הנחירים דלא גרעי הני דוכתי ממקום חתך שבטלפים ואין לומר דשאני ראש שהוא עב ואין כח במלח להפליט כל דם שבו ע"י מליחה מבחוץ שהרי לא חילקו חכמים בין חתיכה גסה שבגוף לדקה שבדקות וי"ל שלא הצריך לחתוך הראש לשנים אלא מפני המוח שבו שלא הוי פולט דמו ע"י כך וא"ת מאחר שחותך הראש לשנים למה הוצרך ליתן טעם שאין השער מעכב ע"י המלח ואפי' אם היה מעכב מה בכך הרי מלחו יפה יפה לצד פנים והוא ז"ל סובר דבמליחה מצד אחד סגי כמו שנתבאר בסימן ס"ט וי"ל שכבר כתבתי שם דהיינו דווקא בדיעבד אבל לכתחלה צריך למלוח מב' צדדים והכא בלכתחלה מיירי (א) · ומ"ש וכן הדין לטלפים מחתך אותם מעט למטה כו' מסיים בה הרשב"א וצריך להניח התוכן למטה ולא ידעתי למה השמיטו רבינו וא"ת למה צריך לחתוך מעט למטה אם כדי שיזוב הדם דרך שם הרי יש בהם מקום חתך דרך הפרק שהם מחוברים שם לעלם ועוד דע"כ הוא צריך למלוח כל הטלפים (ברגלים) על השער דא"נ סברא לומר שאינו מולח אלא מקום חתך ומאחר שהוא ז"ל סובר שאין השער מעכב ע"י המלח להפליט הדם א"כ ל"ל לחתך כלל הרי הדם יוצא אע"פ שהשער מפסיק כשם שדם מוח העצמות יוצא אע"פ שהעצם סתום מכל צדדיו וי"ל דאה"נ שהדם נפלט דרך השער ומה שהצריך לחתך הטלפים היינו כדי שלא יתכנס הדם בפרסות וליאסר כמולח בכלי שאינו מנוקב ונאסר מה שבתוך הפרסות כמו שכתבו הגהות מיי' (ב) בשם סה"ק ומה שהצריך להניח התוכן למטה היינו לפי שאינו חתוך אלא ראש הפרסות בלבד ואם לא יניח התוכן למטה איכא למיחש שיתכנס הדם בהם ויאסר מה שבתוכן א"נ משום חוטי דידא צריך להניח התוכן למטה שכך הוא סובר בכל חוטין הנחתכין כמ"ש בסי' ס"ז ואע"ג דבכלל

או נטילה עכ"ל וכן כתוב ספר מצות גדול לאוין מאה ושלשים ושבע ושיעור נטילה הוי רוחב אצבע ושיעור קליפה אינה אלא עורו והא דקאמר כדי קליפה או נטילה רצונו לומר כדי קליפה למאן דלא מצריך אלא קליפה או צריך נטילה למאן דמחמיר וה"א בפ"ק דחולין (דף כ"א) בברייתא דכיצד מולקין בחטאת העוף חותך שדרה וכו' ונשלה שנים או רוב שנים ופריך מני אי רבנן הא אמרי שנים דוקא אי כרשב"ש הא אמר רוב שנים ופריק אימא שני' לרבנן רוב שנים לרשב"ש והכי אשכחן בפסקי הגאונים בדוכתי טובא והא דאמר דבדם בעין לא אמרי' משריק שריק ה"ה נמי דלא אמרינן כבב"פ או מגב דפלט דם דידיה פולט נמי דם הבלוע בה ונראה לפ"ז דדם בעין אוסר במליח' ובצלייה ולא דמי לדם הנפלט ונוסף עם הציר ע"י מליחה וצלייה א"כ לדידן דקי"ל מליחה וצלייה דינו כבישול ואוסר עד ששים אם נפל דם בעין אפי' דם טונן על בשר מליח תוך שיעור מליחתו או נפל על כלי רותח אם אין ששים הכל אסור דכיון דהתחתון חם קי"ל כשמואל דתתאה גבר ואם יש ששים מותר מיהו להחמיר אמרינן דבעינן ששים דאסור אם אין שם ששים אבל לא להקל לבטל בששים ולא בעינן אפי' קליפה אלא הכל מותר חוץ מקליפה וכן הדין בכל שאר איסורים דאוסרים במליחה עד ששים ואפי' איכא ששים הכל מותרת חוץ מקליפה דאסורה וה"נ :

עא כתב הרשב"א המולח הראש כיצד יעשה שהשער מפסיק בינו ובין המלח פירוש כשרוצה לבשלו וחושש שכשיסיר השער בחור יהיה הדם פורש ממקומו ונבלע במקום אחר ושוב אינו יוצא בכח מלח שימלחנו אח"כ לבשלו דכיון שנבלע בכח האש אינו יוצא אלא ע"י האש דכבב"פ והלכך י"א שמולח תחלה על השיער ושוהין כדי מליחה ומדיחין אותו דנכנס המלח בבשר מעט ואח"כ מניחו על האש עד שיסיר השער בלבד דבשתא לא חיישינן לדם שיפרוש ממקומו דאותו הדם שהיה ראוי לפרוש ע"י כח האש ממקום למקום כבר יצא ממנו ע"י מליחתו שהרי כח האש בשיעור מועט כזה שאינו רק להסיר השער אינו נכנס רק בבשר מעט וכבר יצא דם זה ע"י מליחה ושוב חוזר ומולח כהוגן כדי שיצא כל דמו ואח"כ מבשלו וקאמר הרשב"א דאיני רואה דבריהם דכיון דמליחה הראשונה לא נכנסה בבשר רק מעט לא הועילה לנו אלא חותך הראש לשנים כו' וי"ל דלסברת י"א כיון דמליחה ראשונה לא נכנסה בבשר אלא מעט לא נאסר המוח ולאמר שיניחו אותו על האש להסיר השער יחתוך הראש לשנים ומוציא המוח וחוזר ומולח כהוגן ואח"כ מבשלו שאם לא יחתכנו קודם מליחה שנייה יהיה המוח נאסר במליחה שנייה שנכנסה בכל הראש וע"ז כתב הרשב"א דאיני רואה דבריהם אלא מתחלה חותך הראש לשנים שאם לא יחתוך אותו וימלחנו כך שלם נאסר המוח משום דמליחה שעל השיער הויא מליחה כהוגן ונכנסה בכל הראש והלכך כדי שלא יאסור המוח צריך לחתכו לשנים ושוב מולחו מטעם לדדין דלכתחלה למצוה מן המובחר צריך למלוח מב' צדדין : ומ"ש שאין השיער מעכב כו' הוא נתינת טעם למ"ש שחותך הראש לשנים כדי שלא יאסור המוח וכדפרישי' וגם בכלל דבריו לומר שאם אינו חושש למוח אם יהיה אסור או א"צ לחתכו אלא ימלחנו שלם על השיער ואין השיער מעכב וכן הדין לטלפים שאין השיער מעכב אלא מחתך אותם למטה כדי שלא תהא נחשבת המליחה כמולח בכשא"מ וכת"ה כתב בזה הלשון אלא אם רצה חותך את הראש לשנים כו' ור"ל אם רצה שלא יהא המוח נאסר חותכו לשנים ואם אינו חושש למוח אזי א"צ לחתכו לשנים כי אין השיער מעכב והיינו כדפרישי' : **וכתב** ב"י ומ"ש רבינו וכן הדין לטלפים וכו' מסיים בה הרשב"א וצריך שיהא התוכן למטה ולא ידעתי למה השמיטו רבינו עכ"ל ונראה דבכלל מ"ש רבינו לעיל בסימן ס"ז בשם הגאונים דבכל מקום שצריך לחתוך צריך שיניח מקום החתך למטה הוי נמי דין טלפים שיהא גם התוכן למטה

דרכי משה

עא (א) וע"ל ס"ס ס"ח אם מותר למלוח על שער הבהמה או נוצת התרנגולת : (ב) וכ"ה בהג"ה מרדכי דף תשמ"ב ע"א דאם לא חתך הטלפים הוה כמולח בכלי שאינו מנוקב ומה שבתוך הפרסות אסור עכ"ל סמ"ק מיהו ר"ת כתב במולח בכלי שאינו מנוקב הכל אסור אפי' מה שחוץ לציר עכ"ל המרדכי וע"ל סימן ס"ח כתבתי טעם למה אין אוסרין יותר

פרישה

סי' עא (א) **כתב** הרשב"א כו' המולח הראש כיצד יעשה כו' קצת יש לדקדק מדקאמר כיצד יעשה משמע שהוא סובר שהשער מפסיק וצריך תיקון ואח"כ כתב הוא
שער מפסיק ונראה שאין רצונו לומר במ"ש כיצד יעשה כיצד יתקן אלא ר"ל מאחר שהשער
כיצד יעשה פי' צריך תיקון או לא וסותר הראה ליישב זה דכתב דכיצד יעשה וליישב מ"ש
דיחתוך הראש וגם תמיהת ב"י שכתבתי בדרישה ר"ס זה וגם למה השמיט רבינו תיבת
כתב הרשב"א כמ"ש לגופו בסמוך . דס"ל דודאי אין לחתוך אמליחה ע"ג שער למוח ק"ו
ע"ג עלם שבבשר דשאני התם דאין דם ,דמי כמוח שבעצמות דאף שיש שם לחלוחית
ודמי דם אלא מכח חומרא מולחין אותו מש"ה סומכין אמליחה ע"ג עצם משא"כ בראש
ודמי דם בבשר וכלת מה שהוא במוח ,משום וקרומו לא מיירי · והכי פשטת דברי הרשב"א
לחתוך הראש ולמלוח שם יפה יפה ובזה יוצא ידי חובתו מדינא דסגי ליה אם נמלח יפה
אפי' מרוס ס' אלא שאנו מחמירין למלוח משני צדדיו ובזה מקילין למלוח ע"ג שער כיון
א"צ למלוח שם כלל כיון דמלחו בפנים יפה יפה וכמו שמקילין בשגיונות כיון דליכא שם
וכמ"ש וגם בטלפים מותכין ואין סומכין אמה שמולחין הטלפים ושוב מקילין למלוח
ואין מצריכין להסיר הטלפים תחילה דמליחה דלהם אינו אלא מכח חומרא כיון דכבר
שחתכו וגם בתוך הטלפים אינו אלא דם ודוק · ומ"ש רשב"א אם רצה חותך כו'
תלי' דחיוב גמור הוא אלא ה"ק אם רוצה לאכול הראש בעודו יחתוך כו' לאפוקי אם
אינו עורו דס"ל לגם וכיון דלאין בו נ"מ לדינא מש"ה השמיט רבינו לתיבת רוצה ועמ"ש
בדרישה מ"ש הב"י : (ב) י"א שמולח על השער ואח"כ מניחו על האש כו' טעמם דאם
האש בלי מליחה איכא למיחש שהדם יתפשט ויבלע בקרום הוסיל ואינו נולחו יפה
לא יצא שוב ע"י מליחה לכך מולחו תחילה בשביל אותו דם שסמוך לעור שיוציאנו
(ג) ואיני רואה דבריהם ז"ל הרשב"א בת"ה לא ידעתי מה יצאו ידי מונה אף באומרם
ליחה דמשונה לא נכנסה למה היא מועילה ולמה היא במה אלא אין השער מעכב
הס"ל דלא יקרש הדם מכח האש דאם יפלוט בו בפנים אזי יוציא מיד ועיין מ"ש בס"ו של
דלפי מ"ש לעיל סימן ס"ח בשם המרדכי אפי' איסורא יש בזה · שבשעולתו תחילה
מינן אהבשר שפלט דמו במליחה חוזר ובולע במליחה השנייה מפליטת דם שער הראש
יתו כדם : (ד) אלא חותך הראש לשנים כו' ב"י רצה ליישב כאן דברי רבינו כמ"ש
ין ישובו מספיק מכמה קושיות כתבתי בדרישה והנני מציג לפניך דברי הרשב"א ועל פיהם
ב דברי רבינו וז"ל בבית שלישי שער שלישי ואיני רואה טעם לדבריהם הללו אלא אם
את הראש לשנים ומולח יפה את הראש מצד פנים והופכו ומולח על השער שאין
על המלח להפליט דם שבבשר הראש שהרי מוח שבעצמות נכשר ע"י מליחה ואין
ב ק"ו הדברים לשער הראש ולא אמרו במוח שבראש אלא מפני ורידין של דם שעל
וח שהוא כאילו דם כנוס שם בעין אבל דם המחוברים שהוא קלוט ולנוס יוצא הוא
שעל השער וכן הדין לטלפים מחתך אותם מעט ומולח והדם יוצא מן החתך וצריך
כן למטה עכ"ל · והנה מ"ש אם רצה חותך מתחלה הדבר ברצונו משמע דמדינא א"צ
ם וטעמו דמספר להוציא כל הדם ע"י שיניחנו על בית השחיטה או על גידיו ויצא
שינקוב מעט עצם המוח והקרום וכמ"ש רבינו לענין מליגה בסימן ס"ח וכ"ה גמרא
ריתא בכבשא ודומה למלק בין מליגה למליחה כיון שאין כמון אלא משום שאין מקום
כמ"ש הרשב"א והכימו רבינו בסמוך · אלא שמ"ש חותך הראש כו' כ"כ לפי דעת הי"א

דרישה

סי' עא [א] **כתב** הרשב"א כו' ואיני רואה דבריהם אלא חותך הראש לשנים כו' כתב ב"י וז"ל וא"ת מאחר שהוא סובר שאין השער מעכב ע"י המלח למה צריך לחתוך הראש לשנים ימלחנו מבחוץ והדם יצא דרך החוטם ודרך הנחירים דלא גרעי הני דוכתי ממקום חתך שבטלפים ואין לומר דשאני ראש שהוא עב ואין כח במלח להפליט כל דם שבו ע"י מליחה מבחוץ שהרי לא חלקו חכמים בין חתיכה גסה שבגוף לדקה שבדקות וי"ל שלא הצריך לחתוך הראש לשנים אלא מפני המוח שבפנים שלא פולט דמו ע"י כך וא"ת מאחר שחותך הראש לשנים למה הוצרך ליתן טעם שאין השער מעכב ע"י המלח ואפי' אם היה מעכב מה בכך הרי מלחו יפה לצד פנים והוא סובר דבמליחה מצד אחד סגי כמ"ש בסימן ס"ט וי"ל שכבר כתבתי שם דהיינו דוקא בדיעבד אבל לכתחלה צריך למלוח מב' צדדי' והכא בלכתחלה מיירי עכ"ל (ואע"פ שרבינו כתב לעיל שרמ"ס חולק על הרשב"א בזה משמע שהוא הבין דברי הרשב"א שאף לכתחלה א"צ למולחו אלא מצד אחד נראה שהוא גם כן הבין דברי הרשב"א שלכתחילה צריך למולחו מפני צדדים אלא שהוא הבין דברי הרא"ש שכתב צריך דמשמע אפי' בדיעבד צריך שיהא נמלח מב' צדדין) והנה מ"ש ב"י ולא צריך לחתוך הראש אלא מפני המוח שבפנים משמע שמפני המוח צריך למולחו מבפנים מדינא וק' לפ"ז דינא דמוחא מאן דכר שמיה לא כוונתי הרשב"א הראשונים שהתחיל בהן תיקונו בשם י"א ולא במה שסיים וכתב דיחתוך הראש לשנים לא זכר שיחתוך המוח והקרום לשנים והלא אין כוונתו כאן אלא לחלוק על דברי הי"א שהרוצה להסיר שער הראש צריך למולחו שני פעמים והיה לו לקצר לבאר עדי במליחה אחת לפי שאין השער מעכב ואם רוצה לבאר דיני המוח היה לו לבארו בבבא בפני עצמו לא בדבריו אלו שחולק על הי"א שהרי לא הביא עדיין דברי הי"א שחולקין עליו בזה · וע"ק מאחר הרשב"א עצמו כתב והביאו רבי' בסמוך וז"ל הקרום שעל המוח יש בו חוטין והמוח עצמו יש בו דם ואינו יוצא עידי דמו במליחה הראש לפי שעצם הראש מקיפו ועומד לפניו ואין מקום לדם לזוב כו' משמע שעיקרו משום שכיון

(ה) הקרום שעל המוח יש בו חוטין והמוח עצמו יש בו דם ואינו יוצא מידי דמו במליחת הראש לפי שעצם הראש מקיפו ועומד לפניו ואין מקום לדם לזוב ואפילו צולהו על האש אי אפשר לאש לשאוב דמו והדם מתקבין בעצם המוח העשוי כקדרה (ו) לפיכך הבא למולחו קורעו (ג) ומוציא המוח וקורע הקרום ומולחו [ב] רוצה לאכלו צלי מניח בית שחיטתו על האש והדם זב דרך בית השחיטה הניחו על בית נחיריו ונעין בו שפוד או קנה מותר לפי שגם דרך שם זב הדם וכן אם ניקב בעצם כנגד הקרום והניחו על הנקב שפיר דמי (ז) [ג] והרמב"ם כתב שאין מבשלין (ח) ולא קולין אותו (ט) עד שיהבהבו אותו באש תחלה וכ"ב בהלכות גדולות שאין לאוכלו אלא צלי (י) [ד] וא"א הרא"ש ז"ל הי' מתיר (ה) לבשלו ע"י מליחה עם המוח רק שינקוב העצם כנגד הקרום וינקוב גם הקרום וכ"כ בעל העיטור :

עב (א) הלב

מתקבין הדם בתוכו בשעת שחיטה לפיכך צריך לקרעו קודם מליחה ולהוציא דמו ולמולחו אח"כ

מלחו

למטה ודברי הגאונים הללו הוי ג"כ ממ"ש הרשב"א בת"ה בשמם :

הקרום שעל המוח כו' מתחלת הסימן עד שפיר דמי הכל דברי הרשב"א בת"ה ומשמע דס"ל דהא דאמר בפג"ה אותביה אבית השחיטה מידב דאיב דמא כו' אינו אלא בחום שע"י האש אבל בחום שע"י מליחה לא מהני לתות ומשמע נמי דס"ל דבניקב עצם לא מהני למו ו בחום שע"י מליחה ואין תקנה במליחה לחוח אא"כ קורעו ומוציא המוח כו' ולפי זה מ"ש בסוף הסימן וא"א הרא"ש היה מתיר כו' קאי לחלוק אדברי הרמב"ם וגם אדברי רשב"א וכש"ע פסק כהרא"ש : ומ"ש הרמב"ם שאין מבשלין ולא קולין כו' פי' אין מבשלין המוח במים ולא קולין אותו בלא מים בכלי קדר מלשון קלי ואביב של קליות אלא מהבהבין אותו בזור תחלה פירוש שצריך לצלותו תחלה באור ולא כתב כן הרמב"ם מדינא דגמר' אלא שכך נהגו מנהג פשוט בישראל תיהו אין מנהג זה נתפשט בכל גבול ישראל ומנהג שלנו לבשלו ועי' בב"י הארוך בזה : וכתב ב"י דדוקא ברוצה לבשלו ע"י מליחה צריך שינקוב העצם וגם הקרום אבל בצלייה בניקב בעצם כנגד הקרום אף עפ"י שלא ניקב הקרום שרי ודקדק כך מלשון הרשב"א והרא"ש שהביא רבינו ויפה כתב דכבר התבאר בסימן ס"ה דלהרשב"א בשפוד החוטין על פני האש לא בעינן חתיכה דכיון שאין מבדיל ביניהם ובין האש האש שואב את הדם וא"כ כשניקב העצם כנגד הקרום והניחו על הנקב שפני הקרום ע"פ האש האש שואב את הדם אע"פי שלא ניקב הקרום ועיין במ"ש לשם בס"ד · ואיכא למידק על מ"ש הרשב"א שהרי מוח שבעצמות כו' דהיא גופא מנ"ל שאין דינם כנתלת בבשא"מ ודילמא בקולית וכיוצא בה צריך לשברו תב' לדדין קודם מליחה ובת"ה הארוך כתב וז"ל שהרי אפי' מוח שבעצמות יוצא מידי דמו ע"י מליחה ויעיד עליו ההרגש שאדם טועם טעם מליחה במוח שבעצמות ואינו דומה למוח שבראש הבהמה דהתם בורייקי דדמא שבקרום המוח אחרו שהוא כדם הכנוס בתוכן דומיא דאומצא ביעי חוורקי אבל דם שבאברים מתוך שהוא קלוש במעט מליחה נפלט ותתמה ומנהגן של ישראל תורה היא ויש לתמוה על מ"ש ויעיד עליו ההרגש כו' דא"כ גם במליחה שעל השיער נסמוך על הטעימה ויעיד עליו ההרגש דמאי אולמיה דעצמות משיער אכן לאמ"ש בסוף דבריו ומנהגן של ישראל תורה היא אתי שפיר דמביא ראיה ממה שנהגו היתר בעצמות ולי יראה ראיה ברורה מדמתניא בפרק כ"ל רבי אומר נתנין על מוח שבראש ואין נתנין על מוח שבקולית וקאמרי' בגמרא ואס"ד שבירת עצם מבע"י ש"ד נתבריה מבע"י וכו' מההוא סוגיא מוכח דמוח שבקולית יוצא דמו בצלייה אעפ"י שהוא סתום מכל צד וה"ה במליחה דמליח כרותח דצלי .

עב הלב מתקבן הדם כו' כ"כ הרמב"ם בפ"ו מהמ"א והרשב"א בת"ה והוא גמרא בפ' דם שחיטה (דף כ"ב) דמחלק בין דם דליה הנבלע בבשר הלב כשאר דם האברים שאין בו כרת ובין דם דאתי ליה מעלמא הנמצא בחלל שיש בו כרת ופריך התם מעלמא מהיכא אתי ליה א"ר זירא אמר רב בשעה שהנשמה יוצאה משריף שריף פי' מושך הדם מבית השחיטה בנשימתו וכונסו בלבו והאלפסי והרא"ש הביאוהו בפכ"ה : ומ"ש לפיכך צריך לקורעו קודם מליחה כו'

דבכלל טלפים הוו נמי דרגלים לא חש לפלוגי ביניהו : הקרום שעל המוח יש בו חוטים והמוח עצמו יש בו דם ואינו יוצא מידי דמו במליחת הראש כו' עד שפיר דמי הכל דברי הרשב"א בת"ה : ומ"ש לפיכך הבא למולחו פי' הבא למולחו כדי להכשירו לקדרה וכ"כ מפורש בדברי הרשב"א ז"ל וכבר נתבאר כל זה בסימן ס"ח וכתב הרא"ש בתשובה כלל כ' סימן כ"ג דודאי הכי אמרינן בגמרא תלייה אבית השחיטה או אנחיריה ודן ביה מידי שרי אבל האידנא רגילין להסיר המוח ולמולחו תחלה קודם צלייה כי בימיהם היו צולין בתנור ומשלשלין הכלי לתוכו וכשטותן הנחירים למטה זב כל הדם לחוץ דרך הנחירים אבל בצלייה שלנו אין התנורים פיהם למעלה איכא למיחש שמא לפעמים לא יהא בית השחיטה או הנחירים למטה ע"כ ונראה שזו זהירות יתירה ואין למדין ממקום שנהגו בה למקום שלא נהגו ולפיכך השמיט רבינו תשובה זו ואדרבה נראה מדבריו שהרא"ש היה מתיר כדין התלמוד כמו שאכתוב בסמוך אלא שהשיב לשואלו טעם למנהג המקום ההוא (ד) : והרמב"ם כתב שאין מבשלין ולא קולין אותו כו' דברי רבינו סתומין שנראה מהם שמן הדין אסר הרמב"ם לבשל ולקלות אותו ואינו כן שהרי כ' בלשון הזה בפ"ו מהמ"א מנהג פשוט שאין מבשלין המוח של ראש ולא קולין אותו עד שמהבהבין אותו באור וכתב ה"ה המנהג הזה לא פשט בכל ישראל ובמקומותינו מוציאין המוח מקדרת הראש שהוא נתון בו ואח"כ קורע הקרום שעליו ומולחו והרי הוא מותר אפי' לקדרה וזהו דין התלמוד עכ"ל · והר"ש בר צמח תמה על הרמב"ם בזה : וא"א ז"ל היה מתיר לבשלו ע"י מליחה עם המוח וכו' · לא אתא לאשמועינן אלא שהיה מתיר לבשלו כדין התלמוד לאפוקי מדברי הרמב"ם · ותרתי שמע"ם שהרא"ש שלם היה מתיר לבשלו ע"י מליחה רק שינקוב העצם כנגד הקרום וינקוב גם הקרום משום דבל כה"ג ודאי מידב דייב דמא דמוח וקרום שלו במליחה ומשמע נמי שהוא סובר שאין השער מעכב ע"י המלח להפליט דם שבבשר הראש · ומשמע נמי שהוא מתיר להניחו על הגחלים לצלות ע"י נקיבת העצם כדברי הרשב"א ואע"פ שהרשב"א לא הצריך לנקוב הקרום התם שאני שהוא צולהו וכל שניקב העצם שוב אין הדם מתכנס בעצם הקדרה שיתבשל המוח בתוכו אע"פ שהקרום שלם אין בכך כלום דנורא מישב שייב כדין חוטין שיש בהם דם שאין צריכין חתיכה לצלי לדעת הרא"ש כמו שנתבאר בסי' ס"ה ומשמע נמי שהוא סובר שיש להורות כדין התלמוד בצליית ראש להתיר בהניחו על בית השחיטה או נחיריו ודן ביה מידי ולא כאותם הנוהגין שלא לעשות כן משום דחיישי שמא לא יהיה בית השחיטה או הנחירים למטה דהא כשהיה מתיר לבשלו ע"י מליחה בנקיבת העצם והקרום ע"כ היה מצריך להניח מקום נקב למטה דאל"ה מיקוא קוי דמא ואסור המוח דמליח הרי הוא כרותח ואם איתא לא הוה ליה להתיר בהנחת נקב למטה שמא לא יהיה למטה אלא ודאי כדאמרן :

עב הלב מתקבן הדם בתוכו בשעת שחיטה לפיכך צריך לקורעו קודם מליחה וכו' עד דכבולעו כך פולטו ז"ל הרשב"א בת"ה וכיוצא בזה הוא לשון הרמב"ם בפ"ו מהמ"א וכתב ה"ה מ"ש רבינו ואח"כ מולחו משמע דלקדרה

דרכי משה

יותר אלא מה שבתוך דפרסות וע"ל אם יש להלק אם עכדו זקופים או על צידיהן (ג) ובהר"ן פג"ה ד' תש"ט ע"א וכ"ה במרדכי ריש ג"ה אבל אם בשלוהו ולא ניקב נגד הקרום אע"פ שמלחו הכל אסור וצריך ס' נגד כל המוח עכ"ל וכ"ה בהגש"ר כתב דאם התרנגולת מחוברת בראש התרנגולת מסייעא לבטל המוח ואם לאו צריכין ס' מן התרנגולת נגד הראש כי דראש נעשה חתיכה דאיסורא עכ"ל מיהו לעיל סימן ס"ח כתבתי דיש חולקין וס"ל דכל מה שבקדרה מסייע לבטלה ויע"ל סי' ע"ב וע"ג כיצד נוהגין וכתב הא"ז הארוך כלל י"ז אם נמלח הראש כך שרים המוח אסור ושאר הראש מותר אפי' בעוף וכ"ה בש"ד בשם מוהר"ם ר"א כמרדכי פג"ה דמתיר את המוח בשל עוף וכ"פ ב"י לעיל סימן ס"ח וע"ל ריש סימן ס"ח כתבתי דינים אלו (ד) ואני אומר דתמוה לדחות דברי טעם ברא מעם כי מה שהוקשה ירבינו להתיר הראש ע"י מליחה ולא ע"י צלייה אין זו קושיא דמליחה כמו שמניחו מתחלה תשאר מונח ולכך מותר ע"י נקב כשהוא למטה אבל צלי דמהפכין כל רגע על האש שלא יחרוך יש לחוש לדידן כמו שאנו צולין שהשפוד מונח לארכו שיתהפך צד של מטה ויבא למעלה ולאו אדעתיה דצולה יראות המיד שידא דנקב למטה וה"ה לבה"ש אף כשהן למטה יש לחוש שמא ע"י היפוך השפוד יבא למעלה ודוקא בימיהם היא ליכא למיחש כי השפוד היה זקוף ותמיד צד של מטה נשאר למטה וגם כ"ש דלכך השמיטו רבינו ג"כ תימא שהרי כמה דינים כתב ב"י בעצמו בשם תשובת הרא"ש שלא הביאן הטור ולא דחאן משום שהשמיטן הטור ואפשר שאותן תשובות לא ראה הטור ולכך לא הביאן ואפי' זו היא באחת מהן ועוד תימא שכאן דחה ב"י דברים אלו ולק' סימן ע"ג כתב הטור חירוק זה בעצמו לענין כבדא עילוי בשרא ולכן אומר אני שגם כאן אין לדחות דברי הרא"ש כי נכונים הן בטעמן ואילו לא נכתבו ראויין לכתוב כנ"ל . (ה) וכ"ה במרדכי פכ"ה דף תשל"ח ע"ב וכן נוהגין וכתב בא"ז הארוך כלל ז' ולכתחלה צריך להתוך הראש וליטול המוח למלחו בפנים ובחוץ ובדיעבד אפי' בבישול אם רק ניקב העצם נגד הקרום קודם מליחה כשר והכי נהיגין עכ"ל :

בארוך

דרישה

ולכך החמירו לאותכן עכ"פ אפי' הן מונחין על צידיהן לכ"ע כמ"ש בפרישה [ו] רוצה לאוכלו צלי מניח בית שחיטתו על האש כתב הרא"ש בתשובה דין זה דוקא לדידהו כי בימיהם היו צולין בתנור ומשלשלין הכלי בתוכו וכשטותנין הנחירין ליטה זב כל הדם למטה דרך הנחירין אבל בתנורים שלנו שאין פיהם למעלה איכא למיחש שמא לפעמים לא יהיה בית השחיטה למטה ע"כ וכתב ב"י ונראה שזו היא זהירות יתירה ואדרבא בסמוך משמע דלא חיישינן שכתב שמותר למלחו ע"י שיעשה שנקב נגד הקרום ובודאי בעינן הנקב למטה דומיא דבית השחיטה ואפ"ה מתיר ולא חיישינן שמא לא יהא הנקב למטה ע"כ ועיין בד"מ שכתב ע"ז דדינא הוא ולא זהירות .

[ז] והרמב"ם כתב שאין מבשלין ולא קולין אותו כו' לשון ב"י דברי רבינו סתומים שנראה מהם שמן הדין אוסר הרמב"ם לבשל ולקלות אותו ואינו כן שהרי כתב בזה בלשון בפ"ו מהמ"א מנהג פשוט שאין מבשלין המוח של ראש ולא קולין אותו עד שמהבהבין אותו באור עכ"ל

[י] וא"א הרא"ש ז"ל היה מתיר כו' ינקוב גם הקרום לשון ב"י ומשמע נמי שהיה מתיר להניחו על הגחלים לצלות ע"י נקיבת העצם כדברי הרשב"א אע"ג דרשב"א לא הצריך לנקוב הקרום שאני צלייה אע"ג שהקרום שלם נורא משאב שאיב כדין חוטין שיש בהן דם שא"צ מליחה לצלי לדעת הרא"ש כמ"ש בסימן ס"ה הלכך בנקיבת העצם סגי דהיג לא מתבשל המוח בתוכו עכ"ל ודייק מכאן דהכי קי"ל להלכתא ולא חיישינן שיתהפך וכמ"ש לעיל :

ורבינו

פרישה

מולחין הרגלים והן עומדין על טלפיהן והוי ככלי שאינו מנוקב שמתכנס שם שפע דם מכל הרגלים ואין לו מקום לזוב בשפע לכך החמירו בו לאותכן אפי' כשמולחין אותן והן מונחין על צידיהן) וכמ"ש בהגה"ה בש"ך מה שמותכין הטלפים הוא חומרא בעלמא ולא מדינא · וז"ל ש"ד וכן מותר הרגלים שמשימין על האש להסיר שער דלא אסרינן רק הראש כי לפעמים נתבשל המוח בקרום אבל דם שבשאר מקומות נורא משאב שאיב דמא ומיהו המחמיר לנקוב השנעלים של רגלים כדי שיצא דם תע"ב עכ"ל משמע להדיא שחומרא בעלמא הוא ואעפ"י שכתב לענין טמינתם על האש נראה דה"ה לענין מליחה דינא הכי דמה שהאש מוציא המלח מוציא כיון דאין העצם מפסיק המלח . ועד"ז יתבוארים דברי רבינו שמ"ש אלא מותך ר"ל לפי דעת הי"א שרוצין להחמיר בזה יש להם להחמיר וכמ"ש ומ"ש וכן הדין לטלפים ר"ל שכמו שבשאר עצמות המלח מוציא את דמו ואין העצם מעכב כן הדין נמי בטלפים וכמ"ש ומ"ש רבינו שהרי מוח שבבשר העצמות כו' כתב ב"י נ"ל למחוק מלת שבבשר ע"כ ול"נ שא"צ למחוק וה"ג שהרי המוח שבעצמות הבשר כו' ובא לאפוקי מוח שבראש ששם דם כנוס בקרום ואינו יוצא ע"י מלח אלא ע"י תיקון כמ"ש · ומ"ש אח"כ הקרום שעל המוח יש בו חוטין כו' ומחלק בין מליחה לצלייה הוא דברי הרשב"א שכ"כ שם לפני בבא הנ"ל דלמליחה יחתוך הראש כו' ע"ש ונראה דהוא ג"כ כ"כ משום חומרא בעלמא ומסיק ע"ז דהרא"ש לא חילק בין מליחה לצלייה (ועיין בדרישה) אלא שקשה לפ"ז על רבינו שהסיר העיקר מן הספר שלא כתב בדברי רשב"א מלת רולה וע"ק שמור וכתב הקרום שבמוח יש בו חוטין כו' עד לפיכך הבא למולחו קורעו ומוציא את מימו כו' משמע דלדינא כ"כ דלא קאי שם אדעת הי"א הנ"ל וע"ק שרבינו כתב לקמן והרא"ש ז"ל היה מתיר וכו' רק שינקוב העצם והקרום וכו' מדכתב היה מתיר משמע דמ"ש לעיל בשם הרשב"א יחתוך הראש לשנים מדינא כ"כ ילא לחומרא · וצריכין לומר שרבינו ס"ל שמ"ש הרשב"א אם רצה אדלעיל מיניה קאי שכתב שם שרוצה למלוח הראש כילך יעשה כו' ע"ז כתב אלא אם רצה כו' (ומ"ו בא"ו כתב שמ"ש הרשב"א שימלחנו תחלה לא כ"כ לדינא אלא דרשות כתובה לאדם למלוח תחילה קודם מליגת השער אבל אם רוצה להתיך הראש ברישא ולמולא אח"כ ג"כ שרי ומזה איירי הגמ"א רישא בכבשא והכי היו נוהגין שלא למלוח תחלה כי אז צריך לחתוך הראש לצורך המליחה ואח"כ כשיחרכנו להסיר השער יתבשלכנו באור רק שיעמידנו על בית השחיטה ובזה איירי רבינו לעיל ר"ס ס"ח ע"ש · ובזה מיושב ג"כ ילת רוכה שכ"כ הרשב"א שר"ל אם ירצה לא ימלחנו תחלה כלל ואם ירצה למולחו תחילה יעשה וי"ל דהש"ס השמיט רבינו מלת רולה כיון דאין נ"מ לדינא וק"ל. וסובר שהרשב"א מן הדין כצריך לחתוך הראש לשנים ולהוציא המוח ואע"פ שהרא"ש סובר לקמן שדי לו בנקיבת העצם והקרום הרשב"א חולק עליו בזה וכמ"ש לעיל בסימן ס"ה שהרא"ש סובר דלצלי א"צ לחתיך החוטין והרשב"א מולך עליו בחוטי הדם והלמי הס"ג כאן מולך עליו וסובר דלמליחה צריך להוציא המוח הואיל ודם כנוס שם וכא דאמרינן רישא בכבשא אותביה אבית השחיטה דייב דמא ושרי כו' כמש"ל בסימן ס"ח ס"ל דשאני התם שעל ידי האש הדם יוצא אבל באמת גשאר קשה לסברת רבינו מ"ש בדרישה שהיה לו לרשב"א לקצר ולכתוב שאין השער מעכבי ותי לא וע"ק מ"ש עצם הגלגולת יעלכים משאר עצמות וגם קשה הלא הרשב"א לא כתב אלא שאין מקום הדם לזוב ואח"כ בנקיבה סגי תומק לומר שהרשב"א היה ועוד קאמר שעצם הגלגולת ובכפים קשים משאר עצמות דא"כ א"ל לטעם דם שבעין לכך נראה יותר כמ"ש תחילה . (ס) הקרום שעל המוח יש בו חוטין והמוח עצמו כו' עד והניחו על הנקב ס"ד גם זה דברי הרשב"א שם וכתב זה שם בריש השער ואח"כ כתב שרולה לחרוך הראש כו' י"א שמילק כו' ורבינו בסדרו כפל בדברי רשב"א אלו משום שבא להשמיעו כאן דינו של ראש כשרוצין לצלותו והא שפינה רבינו הסדר של רשב"א והפך דבריו שהוא הולך על הסדר שמתקן הראש תחילה מסיר השער ואח"כ מוציא המוח : (ו) לפיכך הבא למולחו פי' להכשירו לקדירה : (ז) והרמב"ם כתב שאין מבשלין פי' המוח (ח) ואין קולין פי' מטגנין (ט) עד שיהבהבו פי' שיצלו ע"ד יטעם הרמב"ם בזה נראה שהוא דומה לכבדא שהוא גם כן מלא חוטין של דם כמו הכבדא שיתבאר דינו בסמוך סימן ע"ס שכתב שם בשם הרשב"א שיש מהגדולים שאסרום לקדירה אפי' בחתיכה ומליחה ע"ש . (י) וא"א הרא"ש ז"ל היה מתיר לבשלו על ידי מליחה פירוש ולא הצריך חתיכה ועמ"ש לעיל בפרישה ודרישה :

סי' עב (א) הלב מתקבן כו' עד אף על פי שנמלח עם הדם שבתוכו דכבולעו כך פולטו נראה דהיינו לדעת הרא"ש שסבירא ליה אפילו בדם בעין כבולעו כך פולטו וכמו שכתב לעיל

ר"ס

(א) מלחו ולא קרעו קורעו (ב) אחר מליחתו ומותר אע"פ שנמלח עם הדם שבתוכו דכבולעו כך פולטו וכתב הרמב"ם ואפילו אם בשלו ולא קרעו קורעו אח"כ ומותר [א] ור"ת פי' אע"פ דשני תלמודא שאני לב דשיע פירוש ואינו בולע ומותר אפילו אם בשלו בלא קריעה למסקנא לא קאי הכי לפיכך אם בשלו בלא קריעה אסור (ב) (ג) ואין להתירו אלא בקריעה שאחר צלייתו שאם צלאו ולא קרעו קורעו אחר כך (ג) ואפילו לדברי הרמב"ם אם בשלו עם הבשר בלא קריעה אוסר הבשר (ד) וצריך ששים כנגד הלב דלא ידעינן כמה נפק מיניה (ה) וי"א שאם הלב דבוק בעוף שכולו נעשה נבלה

דלקדרה הוא דקאמר דוקא ואיפשר שהוא סבור שהלב צריך מליחה ויתבאר לפנינו ע"כ: וכתב הרמב"ם אפי' אם בשלו ולא קרעו קורעו אח"כ ומותר בפרק כל הבשר (קט:) תנא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר וכתב רש"י (שם י) אמתניתין דהלב קורעו ומוציא את דמו שאע"פ שנתבשל שלם אין בשרו נאסר שחלק הוא ואינו בולע והכי אמרינן בפסחים שאני לב דשיע והתוס' כתבו שאומר ר"ת שאין לסמוך על זה לעשות מעשה דדחיה בעלמא הוא בפרק כיצד צולין דהוה בעי למיפשט מיניה דאמרינן כבולעו כך פולטו מדקתני קורעו לאחר בישולו ודחי שאני לב דשיע אבל למאי דמסיק דכבולעו כך פולטו תו לא אמר דשיע ולא בלע וקורעו לאחר בישולו היינו לאחר צלייתו דשייך ביה כבולעו כך פולטו שהדם נופל לחוץ. אבל בקדרה אסור ולא אמרינן דשיע ולא בלע וכתב המרדכי שכן דעת ר"י ונראה מדברי הר"ן שכן דעת הרמב"ן ז"ל וה"ה כתב שכן דעת הראב"ד וקצת מפרשים שיש מהם סבורים כדעת הרמב"ם וכן הכריע הרשב"א ז"ל: **ומ"ש** רבינו דאפי' לדעת הרמב"ם אם בשלו עם הבשר בלא קריעה אוסר הבשר וצריך ס' כנגד הלב דלא ידעינן כמה נפיק מיניה כ"כ ה"ה בשם הרשב"א ז"ל וגם הר"ן כתב על דברי רש"י דבקדרה של בשר צריך ס' להתיר שאר החתיכות לפי שהרוטב נכנס לתוכו ומוציא הדם ממנו ומוליכו בכל הקדרה וכתב עוד ואיפשר שאם אין בקדרה ס' אפי' הלב אסור לפי שהנפלט מן החתיכות שנאסרו אוסר הלב שאין חלקות הלב מונע מלבלוע אלא דם דשריק אבל שמנונית לא וכ"כ הגה"א והמרדכי דלא אמרן דלב שיע אלא לגבי דם דשריק אבל לגבי שמנוניתא לא וכתב עוד הר"ן שיש מקילין לומר דלמאי דמסקינן דלב שיע אפי' שמנונית נמי לא בלע וליתא וכתב עוד שיש מי שאומר דמאי דאמרינן דלב שיע אפי' נחתך קאמרינן דלב שיע ולא בלע לפי שחלקי הלב מקובצים ומחוברים הרבה ולפיכך אינו בולע ע"כ ומשמע דלדברי האוסרים לב שנתבשל בדמו פשיטא שאוסרים מה שנתבשל עמו ובמכ"ש מהמתירים יש ללמוד כן ומיהו בשיש ס' כנגד הלב משמע מדברי המרדכי דלדעת האוסרים נמי לב עצמו מותר (ג) וכתבו הגהות מיימוניות בשם סה"ג מעשה שנתבשל עלה א' עם הלב בתוכה שלם והשיב ר"י אם יש ס' במים ובעלה נגד דם הלב (ד) נ"ל דמותר אם היה כל שעה הלב מכוסה במים אך לא נתיר (עתה) מטעם זה לפי שרש"י היה משער בכל החתיכה אע"פ שהכל מכוסה במים וכתב זה המרדכי ואחר כך כתב והיינו לדברי ראבי"ה ולא כמו התוס' בפג"ה (צו:) ובפרק כל הבשר (קח ׳) והמרדכי כתב בשם תשובת רש"י דלב בין צלאו בין בשלו זורקו והשאר מותר משום דשיע לא פלט ולא בלע וכתב בהג"א דאפי' לפי סברא זו אם היה דבוק בחתיכה של עוף היה אוסר החתיכה שאין בו כדי לבטל הדם שבחלל הלב דדוקא בעוף שלם הוא מתיר עכ"ל. ונראה שאין לסמוך ע"ז שכתב בשם תשובת רש"י להקל: **וי"א** שאם הלב דבוק בעוף שכולו נעשה נבלה וכו' ז"ל הרשב"א בת"ה משערים בכל הלב לפי שאין אנו יודעים כמה יצא ממנו ואין הפרש בדבר זה בין שהלב דבוק עם העוף ובין שאינו דבוק לעולם אין משערין בכל העוף אלא בלב לבדו ושמעתי שיש מחמירין לשער בכל העוף ולא נראו דבריהם ע"כ:

וי"א

ט' פירוש בין שמלחו לקדרה בין לצלי צריך לקורעו קודם מליחה כו' דדם זה אין מליחה ולא צלי מוציאתו: **ומ"ש** מלחו ולא קרעו קורעו אחר מליחתו ומותר כו' כלומר אעפ"י שדם בעין אחר שנפל על המליח או על הצלי אוסר כדפרישית לעיל בסי' ס"ט ועיין ויתבאר לקמן בסימן ע"ו בס"ד דהאי דם בחלל הלב לא חשבינן ליה כדם בעין לגבי לב עצמו ושפיר אמרינן ביה כבכ"פ (ועיין במ"ש בסמוך בדין זה לדברי מהרש"ל שכתב לחלק בזה בין מליחה לצלייה) ובפכ"ה תנן הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו ובגמרא בברייתא לא קרעו קורעו לאחר בישולו ופירש"י אינו עובר עליו להיות בכרת ובמס' כריתות מוקי לה בלב עוף שאין בדמו כזית אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בישולו אבל בשרו אינו נאסר שהלב חלק הוא ואינו בולע וה"נ אמרי' בפסחים פרק כ"צ שאני לב דשיע וכ"כ הגהות אשיר"י פרק כ"ה ע"ש ראב"ן וכן כתב הרמב"ם והרשב"א אבל התוס' לשם ובפ' כ"צ בשם ר"ת וכ"כ הגהות אשיר"י פכ"ה ע"ש ר"י וריב"א דהאי שינויא קאי למאי דסלקא אדעתין דלא אמרינן בצלי כבכ"פ וקא דקורעו לאחר בישולו הוה מטעמא דשאני לב דשיע ולא בלע לא מבפנים ולא מבחוץ ואפילו בקדרה נמי שרי אבל למאי דקי"ל דאמרינן בצלי כבכ"פ הא דקורעו לאחר בישולו בצלי קאמר דצלי נמי קרי בישול ושרי לקורעו אחר צלייתו משום דכבכ"פ והדם נופל לחוץ וה"ה במליחה אבל בבישול ממש אף הלב אסור משום דלא אמרינן דשיע ולא בלע ולא שייך נמי לומר כבכ"פ. ואם כן מ"ש רבינו תחלה מלחו ולא קרעו כו' דכבכ"פ לדעת ר"ת דס"ל כמותו כתב כן דאילו להרמב"ם לא צריכינן להאי טעמא דהא לא בלע מידי דשיע ואח"כ כתב וכתב הרמב"ם אפי' אם בשלו כו' כלומר מטעמא דשיע שרי אפי' אם בשלו ור"ת פירש דלא אמרינן דשיע ולא בלע ולפיכך אם בשלו אסור ואין להתירו אלא בצלייה ומשום דכבכ"פ וכן היא דעת הראב"ד בהשגות והכי נקטינן. וצ"ע דמפי' רש"י דלעיל שכתב לא קרעו אינו עובר עליו להיות בכרת וכו' משמע דדם שבשלו אסור מדאורייתא שהרי כתב דבבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בישולו וה"נ משמע מדברי הרמב"ם שהביא רבינו בסימן ס"ו וזה סותר מה שהביא רבינו דברי הרשב"א סוף סימן ע"ו דדם שבשלו אין בו איסור דאורייתא ועיין במ"ש בסימן ס"ו בס"ד: **ומ"ש** ואפי' לדברי הרמב"ם כו' כ"כ הרשב"א דאין חלוק בין שהלב דבוק עם העוף ובין שאינו דבוק לעולם אין משערין אלא בלב לבדו: **ומ"ש** וי"א שאם הלב דבוק כו' ולא נהירא גם זה כתב הרשב"א בת"ה הקצר והארוך כתב וז"ל אם נתבשל בעודו דבוק עם העוף שמעתי משם רש"י וז"ל שמשערין בכל העוף ולא ידעתי טעם לדבר ואם מפני שהוא דן הכל כחתיכה אחת ואמרינן בכוליה משערינן דאי במאי דנפק מיניה מנא ידעינן הא ליתא דירך שנתבשל בה ג"ה יוכיח שאין משערינן אלא בגיד לבדו ואפי' למ"ד יש בגידין בנ"ט עכ"ל ומיהו אנן לית לן אלא דעת י"א דכדבוק בעוף אמרינן חתיכה נ"נ אם אין בעוף עצמו ששים כנגד הלב דכיון שהוא דבוק בעוף מתחבר העוף לבלוע האיסור מאחר כשר שנתבשל עמו ונאסר מיד וקי"ל דבכל שאר איסורין חתיכה עצמה נ"נ ויתבאר עוד בסמוך ולקמן בסימן צ"ב ומ"ש רבינו דצריך ס' כנגד הלב איכא פלוגתא בהא מילתא דבעל"ד כתב ע"ש תשובת רש"י דלא בעינן ס' אלא כנגד דם הלב וכן כתב במרדכי פכ"ה וטעמם דמפרשים הא דאמרינן הלב שיע היינו לומר דשיע ולא בלע וגם אינו פולטו הדם שבבשרו וא"כ א"צ ששים אלא כנגד דם שבחללו כנוס הוא במקום אחד יוכל לשער כמה הוא אבל לרבינו שכתב דלהרמב"ם אם בשלו עם בשר צריך ס' כנגד הלב דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה צ"ל דס"ל דאע"ג דלב שיע מבפנים ומבחוץ אינו אלא לומר דשיע ולא בלע ולפיכך אם בשלו בלבדו קורעו אח"כ ומותר אבל מיהו אסור אע"ג דלא בלע מ"מ פולט הוא ע"י בישול גם הדם שבבשרו וכשנתבשל עם בשר צריך ששים כנגד כל הלב דלא ידעינן כמה דמא נפיק מבשרו ונבלע בבשר שנתבשל עמו ויש מפרשים דרבינו איירי בלא נמלח ומש"ה צריך ששים כנגד כל הלב וש"ד והמרדכי ושאר חבורים איירי בנמלח דשוב אין שם דם בבשר הלב וא"צ ששים אלא כנגד דם הכנוס בלב ובזה מודה גם רבינו דכיון דנמלח א"צ ששים אלא כנגד דם שבלב ואף לפי' הראשון דפליגי נקטינן כדברי רבינו וכ"פ בש"ע: **וכתב** ש"ד בסוף דיני הלב וז"ל ומה שלא נהגו לבשלו עם בשר משום גזירה שמא יבשלו אותו בלא קריעה ואיכא איסורא עכ"ל ואין דעתו לומר שחכמים גזרו כך שהרי לא מצינו רמז גזירה זו לא בתלמוד ולא בשום חיבור אלא העולם מעצמם חששו שמא יבשלו אותו בלא קריעה ולחששא זו קראה גזירה ולפיכך אף במקום שנהגו שלא לבשלו אם בשלוהו אחר קריעה ומליחה שרי דאין לאסור משום שעבר על גזירת חכמים דאין כאן אלא זהירות לכתחלה כדפרישית וכא"ו הארוך כתב ג"כ דלדידן לא שייכא גזירה זו עכ"ל וכ"כ מהרש"ל וז"ל במדינות האלו לא שמעתי שנוהגים בו איסור וליכא כאן חשש איסור עכ"ל ועכשיו נוהגים לקורעו ולצלותו ואח"כ מבשלין

דרכי משה

עב (א) בארוך כלל ט"ו ולאחר שקרעו מותר אף לכתחלה לבשלו עם בשר אחר וכן מעשים בכל יום דלא כש"ד שכתב שאין המנהג לבשלה משום שמא יבשלו בלא קריעה דהיינו לדידהו דס"ל דבמליחה וצלייה כשר הלב אבל לדידן דקי"ל בין במליחה ובין בצלייה אם לא קרעה הלב אסור ליכא למימר שמא יבשלו בלא קריעה דהא אין בישול בלא מליחה ומיד היה נאסר במליחה אם לא נקרעה עכ"ל ולפי מה שכתבתי למטה דאין הלב נאסר במליחה נראה דאין לשנות מדברי ש"ד וכן לא ראיתי מימי לבשלה רק אחר צלייה אך שמעתי מרבים שמקילין נוהגין לבשלו אחר מליחה: (ב) בהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל שמעתי להקשות הא לא אמרינן כבולעו כך פולטו אלא גבי דם פליטה ודם שבלב הוה כדם צלול שנופל על החתיכה ויש ליישב קצת דכיון דדרך של דם הלב להתייבש תוך חללו מה שוב הוי כדם פליטה ואמרינן ביה כבכ"פ ולפ"ז צ"ל א דגם במליחה מתייבשה הדם ורותק קצת עכ"ל: (ג) אמנם בש"ד פסק דהלב אסור דהוה כנתבשל בדם חללו עכ"ל כתב שם בה"ג הכי נהוג וכ"פ הארוך וכ"ה לקמן סימן ע"ג לענין כבד ולב ועי"ל (ד) וכן כתב בש"ד וכתב שם מהרא"י ז"ל ב ולא אמרינן שלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה משום דאיתא בתשובת מיימוני משום דדם הלב כנוס במקום אחד ונוכל לשער ודם שבבשר הלב כבר יצא ע"י מליחה ולא אמרינן דחלב חתיכה נעשה נבילה ונבעי ס' נגד כל הלב וי"ל דאפי' לר"ת כ"כ מחני שיעותא דלא ניסא דממהר לבלוע מפני משא העוף אע"ג דדבוק הדם בלב עכ"ל אמנם בא"ו הארוך פ' כלל ט"ז דבעינן ס' נגד כל הלב ואם אין ס' נגד כל הלב הכל אסור דהלב כיון שכבר נמלח כבר נעשה נבלה ונאסר ולכן צריך ס' נגד כל הלב עכ"ל והמנהג כדברי הארוך וכדברי הטור לשער נגד כל הלב ונ"ל דהיינו מטעמא שכתב הטור דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה ולא מטעם הארוך דכבר כתבתי לעיל דאין הלב נעשה נבילה משום המליחה: (ה) ובש"ד הג"ה בשם מהר"י דנוהגים כר"ת וכן פסק בסמ"ק עכ"ל וכ"כ הארוך:

ואני

פרישה

ר"ס ס"ס דמתיר (במלח ולא היה תמלה עכ"ה) אם ידים ומלוחתו שנית וכאן כבר הודח הדחה ראשונה אבל לדעת הי"א דלעיל דס"ל דאין לו תקנה דהדחה ראשונה היא משום דם שבעין ולא משום ליכוך בשר לדידהו גם כאן לא מהני קריעה שאחר מליחה ולפ"ז אפשר לומר דהא דכתב רבינו בסמוך בשם ר"ת ואין להתירו אלא בקריעה שאחר צלייה אפשר דדוקא נקט צלייה אבל לאחר מליחה לא מהני וכדעת הי"א (ואפשר לחלק ולומר דשאני לב דשיע ומשהו טעמו ולא בולע רק מעט ולדידיה משום דם פליטה ועיין בת"ח כלל כ"ז דין ב' ע"ש עכ"ה) עיין בדרישה: (ב) ואין להתירו אלא בקריעה שאחר צלייתו שאם צלאו כו' כיון דלאו דוקא נקט לאחר צלייתו הה"נ לאחר מליחתו וקא דנקט צלייתו לפרש הא דאמר בגמרא קרעו לאחר בישולו דר"ל לאחר צלייתו לאפוקי מהרמב"ם שמפרש לאחר בישולו כפשוטו א"נ דוקא קאמר ולפי דעת המחלקים בדם בעין וכמ"ש לפני זה ועל"ד: (ג) ואפי' לדברי הרמב"ם אם בשלו בקדירה עם שאר בשר בלא קריעה אוסר הבשר מטעם דהרוטב נכנס לתוכו ויוציא הדם ומוליכו בכל הקדירה וגם הלב נאסר אם אין ס' בבשר נגד הלב דלא אמרינן שיעא אלא גבי דם דשריק אבל שמנונית בשר זה שנעשה נבילה (דוקא למ"ד חנ"נ) מסקנת הר"ן: (ד) וצריך ס' כנגד הלב נראה לי דאיירי בשלא נמלח דאילו כבר נמלח יצא דם שבבשרו ואין חששא אלא משום דם שבחללו כתב הש"ד וסמ"ג וש"ס דא"צ ס' אלא כנגד דם שבחללו. עיין במ"ו של מ"ו בדין לב (אלא בת"ח כלל כ"ז דין ס' שכתב שצריך ששים נגד כל הלב ע"ש עכ"ה): (ה) וי"א שאם הלב דבוק בעוף שכולו נעשה נבילה כו' הטעם שקודם שיצא ופלט באמרות כבר נאסר העוף:

ולא

דרישה

סי' עב [א] **ורבינו** שם פירש אע"פ דשני תלמודא כו' למסקנא לא קאי הכי בפרק כיצד צולין אמר רב הונא בדם אמרינן כבולעו כך פולטו ובעי להביא ליה סיוע מהא דתניא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר וקס"ד דהאי בישולו (דקאמר קרעו לאחר בישולו עכ"ה) ר"ל צלייה כמו ויבשלו את הפסח ומותר משום דאמרינן כבולעו כך פולטו ודחי לה שאני לב דשיע ומש"ה אפילו בישולה ממש מותר לקורעו אחר כך (מ"מ ז"ל קיצר כאן וה"ל בגמרא בפרק כיצד צולין דף ע"ד אמר רבה מולייתא שרי דכבולעה כך פולטה פירש"י שממלאים עופות או גדיים בבשר שלא נמלח וכמ"ש הטור בסימן ע"ו וקאמר בגמרא מתא מסייע ליה הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ומותר מ"ט לאו משום דאמרינן כבכ"פ שאני לב דשיע ופרש"י קס"ד דלאחר בישולו צלי קאמר וכדמשני שאני לב דשיע אפי' בקדירה שרי ואע"ג דליכא למימר כבולעו כך פולטו עכ"ל. ובזה מובן מ"ש מ"מ ז"ל וקיצר עכ"ה) ולבסוף מסיק ספרין אמת דאמרינן כבולעו כך פולטו ונמצא דס"ל עוד לדחוי דאוקימתא שאני לב דשיע והא דקתני קורעו לאחר בישולו פירוש כס"ד דכמסייע מעיקרא וזהו דעת ר"ת אבל הרמב"ם ס"ל דגם בבישול מותר כמו שמוקי לה התלמוד מעיקרא. ולפ"ז הא דקאמר ר"ת ואין להתירו אלא בקריעה שלאחר צלייתו לאו דוקא אלא ה"ה נמי לאחר מליחתו מותר לפי דעת הרמב"ם ס"ל אפי' בדם בעין אמרינן כבולעו כך פולטו כמ"ש ברס"ם זה וכ"כ מהרש"ל בפסקיו ועיין במ"ו של מ"ו בדיני הלב שהביאו וגם בש"ד כתב בהדיא בשם ר"ת אם נמלח או נצלה מותר והא דקאמר אלא בצלייה מינו לא אלא לפרש דבישול דקתני ברייתא

פירושו

חדושי הגהות

עב א כוונתו דלפי' ר"ת דס"ל דאף בשנמלח הלב קורעו אח"כ ומותר וא"כ קשיא ג"כ הך קושיא וצ"ל ג"כ שבמליחה מתייבש (מהרנ"ש במב"ש): ב עיין במבוא שערים בדיני חלב אות עיין שם מבוארים הדברים יותר:

פי'

נבלה וצריך ששים כנגד כל העוף (ו) ולא נהירא (ז) וי"א שאם העוף מנותח לנתחים והלב באחד מהם שיש לחוש שמא אותה חתיכה נשארה לבדה ברוטב (ח) ונאסרה ואוסרת האחרת (ט) ולא נהירא דלמה נחוש לזה (י) ושמעתי מאבי אדוני הרא"ש ז"ל שהיה מקובל [נ] שאין עוף שלא יהא בו ששים כנגד לבו :

הכבד

מבשלין אותו · **כתב** מהרש"ל בא"ו שלו דאם נמלח העוף עם לבו ואין ס' בעוף כנגד לבו כגון אווז שהופשט עורה האווז נעשה נבלה דגבי מליחה לא הוי דם פליטה אלא דם בעין ולא דמי לצלייה שהדם מתייבש בתוך הלב ומה שזב ממנו מקרי דם פליטה אבל במליחה אין שייך ייבוש כלל עכ"ד לפי הקצור ותימה דסותר דברי עצמו שכתב לשם דאין צריך ששים אלא כנגד דם הכנוס א"כ באווז שהופשט עורה ודאי איכא ס' כנגד דם הכנוס ובגוף הדין שמחלק בין צלייה שמתייבש הדם הכנוס בלב משא"כ במליחה אעפ"י שמלא כך בהגהת ש"ד לא נהגו בחומרא זו אלא בין בצלייה בין במליחה כל הדם שבלב אפי' דם הכנוס שבתוכו כל מה שזב ממנו תקרי דם פליטה ואפי' דבוק בחתיכת עוף ואין בו ששים כנגד דם הכנוס נמי אין לאסור אלא בכדי קליפה במקום שהלב דבוק בו וכן אפי' בעוף שלם ויש בו ששים נמי צריך קליפה והלב עצמו אסור בכל ענין וכ"כ מהר"ס בת"ח כדיני הלב ובהגהת ש"ע והכי נהוג : **ואם** נמצא הלב מונח תוך העוף במליחה או בצלייה ואינו דבוק בעוף אפי' קליפה א"צ וכמ"ש גבי כבד בסימן ע"ג : **כתב** א"ו הארוך דהא דתנן קורעו לאחר בישולו (פי' צלייתו) ומותר היינו דוקא כשהלב היה פתוח למעלה שהדם יפלוט ממנו אבל סגור לגמרי גם למעלה הלב אסור לפי שאין הדם יכול לפלוט ממנו והא דתנן קורעו לאחר בשולו לאו דוקא קריעה ממש אלא כשהוא פתוח למעלה ומוציא משם דמו כגון ע"י נענוע עד שיפול הדם מתוכו או ע"י קיסם נמי שפיר דמי ושרי אם מבשלו אח"כ והא דתנן קורעו הוא משום דאורחא דמילתא הוא להוציא דם הכנוס ע"י קריעה וכן מה שנהגו לחתוך ערלת הלב ולפתחו לגמרי ולחתוך גידין שבפנים אינו אלא חומרא בעלמא לכתחלה אבל דיעבד כפתוח למעלה נמי שרי כשמוציא דם ממנו דרך הפתח למעלה זאת היא דעת או"ה בצלייה וכ"ה במליחה ומהר"ס בת"ח השיג עליו גם בהגה"ה ש"ע כתב ואין חלוק בין אם סגור הלב או פתוח למעלה עכ"ל ושארי ליה מארי' כל מ"ש או"ה בזה הלכה היא והכי נקטינן : וכתב עוד בהגהת ש"ע ואין חלוק בין בשר שעם הלב או הלב עצמו עכ"ל ותימה שהרי כתב תחלה שהלב עצמו אסור אפי' כדאיכא ס' והבשר מותר אפי' ליכא ס' א"כ יש חילוק ביניהם שזה אסור וזה מותר ונראה דלשון זה כתבו הרב לפי דין התלמוד דהלב עצמו מותר אלא דיש מחמירין טפי בבשר שעם הלב דלגבי' מחשב דם שבלב דם בעין ולגבי הלב עצמו הו"ל דם פליטה כמ"ש בהגהת ש"ד בשם הר' מתתיה לכך אמר דאין חלוק דלגבי בשר שעם הלב נמי חשוב דם פליטה ופשוט הוא שכך כוונתו עיין בת"ח כלל כ"ו דין ב' : כתב בדרשות מהרי"ל הלכות א"ו דכיון דמסירין הראש א"כ אין העוף שלם ואין בו ס' כנגד לבו אין הבצים שמלאוהו בו מצטרפין לס' לבטל דהוי כחתיכה אחרת והעוף נעשה כולו חתיכה דאיסורא ע"כ משמע דלמנהגינו כמהרא"י בכתביו סימן נ"א דבלאו הראש והרגלים איכא ס' הכל שרי ולא אמרינן דמילוי הבצים הנקרשים בולעים דם הלב ומעכבים מלפלוט הדם וכ"כ ונאסר גם העוף דאין בו ס' כנגד הבצים ושוב נאסר כל מה שבקדרה אבל בס' הכלבו בסימן קי"ג דף קי"ח ע"ד מבואר להדיא דיש לחוש דהדם נקלט באותו מלוי ונבלע בו ואפי' איכא בקדרה ס' כנגד הלב המלוי אסור והשאר מותר ע"כ נראה דס"ל דהמלוי אסור מספק דשמא נקלט הדם באותו מלוי ונאסר אבל אין להחמיר לאסור גם העוף ואף למ"ד דבשאר איסורין נמי אמרינן חנ"נ ה"מ ודאי איסור אבל לא בספק איסור כי הכא **אבל** מהרש"ל חלק ע"ז בא"ו שלו ופסק דודאי המלוי נ"נ ע"י שנקלט הדם בתוכו וכיון שאין ס' בעוף נגד המלוי שבתוכו נאסר גם העוף ואח"כ נאסר כל מה שבקדרה אם אין בו ס' כנגד כל העוף עם המלוי ופירש דמאי דמשמע במהרי"ל דאין המלוי נאסר איירי דמלאוהו בבצים בין עור לבשר אבל מלאוהו בתוכו שהלב מונח תוך הבצים ונקרשים סביב הלב נקלט הדם בתוכו גם מהרי"ל מודה דאסור דהו"ל איסור הדבוק ממש ונאסר הכל וכ"כ באגודה וז"ל והא דשרינן גוף העוף שנצלה בו הכבד היינו דוקא שנצלה כמו שהוא אבל מלאו בבצים הוי כמבושל ואסור אפי' בדיעבד עכ"ל ואין רצונו לומר דהוי כמבושל שאם יש ס' בין הכל כנגד הלב דשרי דפשיטא דאין הבילים הנקרשים מועילין לבטל כדפרישית אלא אאיסור קאמר דחשבינן כמבושל בתוכו ואסור עכ"ד בקוצר מיהו בא"ו שער ט"ז סימן ח' נראה להדיא דהבין מדברי האגודה כפשוטו דהוי כבישול גמור בין לאיסור כשאין שם ששים בין להיתר כשיש שם ששים ואם כן לפי זה בלב כה"ג דיש ששים בעוף כנגד לבו העוף ודאי שרי מיהו המילוי יש לאוסרו מספק ולא כדמשמע ממ"ש או"ה ומהרי"ל דביש ס' אף המלוי שרי וכן נראה ממ"ש מהרמ"א בת"ח סוף כלל כ"ו וכ"כ בהגהתו בש"ע סוף סימן ע"ג דליתא דלגבי המלוי ודאי הוי ספק איסור דשמא נקלט הדם באותו מילוי ונאסר וכמ"ש הכל בו אבל לגבי העוף ליכא ספק איסור כיון דאיכא ששים בעוף כנגד לבו ולא מחמירין לומר דילמא נקלט הדם בבצים וכ"כ ושוב נאסר גם העוף דבכהאי דאיכא ספיקא טובא אין להחמיר באיסור דם שבשלו דפליגי ביה אי אסור מדאורייתא או ליכא אלא איסורא דרבנן כמ"ש לעיל ס"ג כ"ש דלא אמרינן חנ"נ גם בשאר איסורין היכא דליכא אלא ספק איסור ותו שבכל דברי האחרונים שהבאתי מפורש להתיר העוף בדאיכא ששים ואף המלוי התירו מהרי"ל בפי' ומהרש"ל נדחק לפרש דמיירי במילוי שבין עור לבשר ואין לשון ומלאו התרנגולת בבצים שכתב מהרי"ל בסתם משמע כדבריו אלא משמעו ככל לשון מלוי שבתלמוד ובפוסקים דאינו מדבר אלא במלאוהו בתוכו והרוצה להחמיר יחמיר לעצמו אבל לא יחמיר לאחרים כלל כי מדינא העוף מותר בלי פקפוק מטעמים דאמרן ודו"ק :

ומ"ש וי"א שאם העוף מנותח כו' ולא נהירא דלמה נחוש לזה כל זה בסמ"ק אלא שכתב וז"ל והמחמיר תע"ב והמיקל לא הפסיד כי אין לנו להחזיק ריעותא בזה כו' ורבינו כתב בסתם ולא נהירא לומר דאפי' אינו בכלל תע"ב דאין סברא כלל להחמיר לזה ומנהגינו עכשיו להחמיר ולהורות כן לאחרים כסברת הרבה גאונים שהובאו בש"ד ובהגהות וע"ש וכל זה למאי דקי"ל כסברת התוס' דבכל איסורין אמרינן חתיכה עצמה נ"נ ולא משום דחיישינן שמא אותה חתיכה

נשארה

וי"א שאם העוף מנותח לנתחים והלב בא' מהם שיש לחוש שמא אותה חתיכה נשארה לבדה ברוטב וכו' וז"ל הגהות מיי' בשם סה"ק אם נתבשל העוף בחתיכות קטנות והלב מחובר באחד מהם יש לחוש שמא תשאר החתיכה לבדה ברוטב ותאסור אחרת ואחרת תאסור אחרת וכן כשמשימין החתיכה בפשטיד"א ויש שם שומן שמא נימוח השומן תחלה תחת החתיכה שהלב תלוי בה ותהא נעשה נבילה ואח"כ תחת הסמוכה לה ויאסרנה וכן כולם והמחמיר תע"ב והמיקל לא הפסיד כלום כי אין לנו להחזיק ריעותא (רק) שיהא ס' מן הכל ועוד דאיסור הבלוע בחתיכה אינו הולך מחתיכה לחתיכה כ"א ע"י רוטב לכן אותה חתיכה שהלב בה לבדה אסורה אם אין בה ס' מן הלב והשאר מותרת עכ"ל וכיוצא בזה כתב המרדכי (ו) : **ושמעתי** מא"א הרא"ש ז"ל שהיה מקובל שאין עוף שלא יהא בו ס' כנגד לבו כ"כ שם המרדכי וז"ל כתב ראבי"ה קבלתי שבבירור יש בעוף שלם ס' כנגד דם שבלב אבל אין בו ס' בכבד כשהכבד שלם וכתב בכתבי מה"ר איסרלן סימן נ"א אשר כתבת שנמצא בדרשות מהר"י מולין על לב עוף שאין לומר שיש בעוף כנגדו ס' אא"כ העוף שלם כולו ראשו ורגליו כבר שמעתי חילוק זה ולא חשתי להחמיר דמסתמא הגאונים לא שיערו בצמצום כולי האי וגם הבאתי ראיה מההיא דמסירים הראש ואע"פ שאינה ראיה גמורה זכר לדבר מיהא איכא עכ"ל (ז) וכדבריו מוכיח מ"ש בהגהות אשירי שאין עוף שלא יהא ס' כנגד לבו ויותר ע"כ אלמא דלא שיערו בצמצום :

דין לב שלם שנמצא במולייתא שקורין פשטיד"א עיין בסימן שאחר זה : כתוב בהגש"ד לב שלם שלא נקרע ונמלח עם בשר הלב מותר משום דמליחה כצלייה ובצלייה אמרינן כבולעו כך פולטו אך לשאר בשר עמו צ"ע אם צריך ס' מן הלב ומה"ר מתתיה א"ל בשם הר"פ טעם המחמירים ואומרים שדם הלב אוסר בשר שאצלו יותר מדם של שאר בשר לפי שדם הלב כנוס בתוכו וכשהוא נוטף על שאר בשר שעמו הו"ל כדם צלול הנוטף על החתיכה דלא שרינן במליחה (ח) ולא דמי לכבד שנמלח עם בשר דשריא בדיעבד דשאני ירך דכוליה דם ואפי'

הכי

דרכי משה

(ו) ואני אומר במרדכי שלי אינו כן ואדרבה פסק דהחתיכה נעשה נבילה וכ"פ בש"ד וכ' הארוך כלל ט"ו וכן נוהגין וכ"כ מהרא"י בשעריו שער י"ב וב"י לקמן סי' ע"ג וסי' צ"ב לא פסק כן . (ז) וכ"פ ר"י מינץ בתשובה דיש לסמוך על זה להתיר וכ"פ בארוך וכ' דוקא בעוף אבל בבהמה אין לך שום בהמה שיש בה ס' נגד לבה עכ"ל וכ' בא"ו הארוך ובש"ר ובהג"ה דאף אי איכא ס' נוהגין לקליף מקום דבוק בלב ולא כתב טעם לקליפה זו ואולי חומרא בעלמא וטעמו דהואיל ונמלח כבר נאסר סביב הלב כדי קליפה וצריך להסיר הקליפה שנאסרה תחלה דלא חזר והותרה וכל זו אינו אלא חומרא בעלמא דאין דם אוסר במליחה דבבכ"פ וע"ל סי' ע"ח מדין לב הנמצא בפשטיד' (ח) וצ"ע דא"כ הלב עצמו למה מותר מטעם דבבכ"פ שא"א לומר דהמחמירים סברו תירוצו של מהרא"י דלעיל דא"כ מטעם זה גם שאר בשר שעמו היה להיות שרי וי"ל לומר דס"ל דמהני שיעותא של לב לעמוד נגד הדם שלא לבלעו ממנו רק מעט והוה לענין הלב כדם פליטה אבל לענין שאר בשר נקרא דם בעין ואע"ג דלדידהו לית להו שאני לב דשיע דהא לא התירו אלא מטעם דבבכ"פ מ"מ אפשר דלהאי סברא אית להו דמהני שיעות הלב כמו שחילק מהרא"י ז"ל כמו שאכתוב למטה וכן משמע קצת במרדכי פכ"ה לאסור שאר בשר שנמלח עם הרב דקאמר שם מעשה בא לפני ר"י שנמלח התרנגולת

דרישה

פירושו צלייה לאפוקי בישול ממש כדעת הרמב"ם ואפי' לדעת החולקים לעיל סימן ס"ע וס"ל בדם בעין לא אמרינן כבולעו כך פולטו כאן בלב כשהוא נצלה עם דמו מודו כ"ע דקורעו לאחר צלייתו ואע"ג דקי"ל וכתבו רבי' בסימן ע"ז אם נספך דם בעין על הצלי הם דנאסר ממנו שאני דם הלב שבשעת צלייתו נתייבש בתוך החלל דם הזב ונפלט ממנו יקרי דם פליטה וכ"כ מהרא"י בשעריו ועיין בא"ו של מור"י בדיני הלב שהביאו : (נ) שאין עוף שלא יהא בו ששים כנגד לבו עפ"ר מ"ש בשם מ"ו וכ"פ מהר"י מינץ בתשובותי סימן ט"ו ושם הפריז על המדה להתיר העוף גם כשהוא בלא כנפים והביא ראיה לדבריו ומתוך הראיות מוכח דס"ל דאפי' ניטל גם הגרגרת ויתר הדברים ולא נשאר כ"א הגוף שלם מקרי עוף שלם ויש בו ס' נגד לבו ואף שלא נזכר שם כ"א בלא ראש עד בית השחיטה ובלא רגלים וכנפים נ"ל דלא נקטינהו אלא מפני שנשאל עליו ע"ז אלא שקשה למה נקט רמ"א ז"ל בלבושו בת"ח כלל כ"ז דין ו' ובש"ע כ"א ראש ורגלים ונ"ל דה"ט משום דמהר"י מינץ כתב שם דלכתחילה לא היה מתיר אם היה אפשר לו לשער במראית עין ע"ש . ומש"ה לא רצה רמ"א להיות לשיעורי וכתב מילתא דפסיקא להיתר גם מהרא"י בכתביו שם דנ"ל דלא נמצאו הו"ל כולי האי אף שהם כתב כן לאפוקי ממהרי"ל דאסר בכל ענין ת"מ נראה דיכול להיות דס"ל כמהר"י מינץ ועכ"פ נלע"ד בהצטרף עוד ענין אחר להיתר דהיינו שהעוף או האווז היא נתמלאה מבשר או תפוחים כנהוג אף שקי"ל באיסור דביק בעינן ס' בו לחוד וא"צ המילוי עמו וכמ"ש רמ"א שם מ"מ כיון דאיסור דבוק עצמו היא מותרת לשער בו לחוד גם מה שאין מצרפין עמו המלוי הוא ג"כ חומרא שהרי מ"ו פסק בא"ו שלו בדין לב לגבי המלוי א"כ כיון דאיכא עוד טעם להתיר נ"ל פשוט דמותר אף שאין שם גם הכנפיים והגרגרת וכמ"ש מהר"י מינץ להתיר ע"ש ·

והגאונים

פרישה

(ו) ולא נהירא פירוש דאף העוף עצמו אינו נאסר כשיש ששים נגדו עם הרוטב ושאר בשר שבקדירה וכ"ש שאין צריך ס' נגד כל העוף אפי' למ"ד דאוסרין באיסור דבוק החתיכה עצמה מ"מ הא ס"ל לרבינו דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב . (ז) וי"א שאם העוף מנותח כו' כן כתב סמ"ק דף נ"ה ע"ש והא דלא קתני דין זה בנתבשל הלב עם כל העוף דחיישינן שמא נשאר כל העוף לבדו ברוטב דמילתא דפסיקא נקט דאם היה דבוק בכל העוף מסתמא היה ס' בעוף עם הרוטב כנגד הלב וכבר כתב דלא אמרינן חתיכה עצמה הדבוק בה נ"נ כשאין ס' : (ח) ונאסרה ואוסרת האחרות יש רוצין לפרש פירוש דין זה כפירוש דין דג טמא שנמלח בין הדגים שכתבו רבי' לקמן ס"ס ק"ו וכן משמע מלשון ה"מ שכתב בשם סמ"ק והביאו ב"י כאן וז"ל אם נתבשל העוף בחתיכות קטנות והלב מחובר באחד מהן יש לחוש שמא תשאר החתיכה לבדה ברוטב ותאסור האחרת ואחרת אחרת ותעשה נבילה ואח"כ תחת הסמוכה לה ויאסרנה וכן כולם והמחמיר תע"ב והמיקל לא הפסיד כי אין לנו להחזיק ריעותא ועוד דאיסור הבלוע בחתיכה כו'. הרי שכתב בדין זה ממש כמ"ש בדין דגים לקמן . מיהו דעת רבי' נראה לכאורה דלא לפרש כן דא"כ קשה הוא דהכא תליא בדבוק והתם מיירי בלא דבוק ועוד דהתם אמר חיישינן שמא בשעת עירוי נשאר הדג טמא עם עשרים או שלשים טהורים ואסרן וכאן מיירי שלא בשעת עירוי אלא בעודן בקדירה חיישינן שמא החתיכות הנשארות היה חוץ לרוטב חוץ החתיכה עם הלב היתה בתוך הרוטב ועוד דהכא קתני ולא נהירא דלמה ניחוש לזה ולקמן לא כתב כן על דברי האוסרין . ע"כ נראה דמש"ה כאן ויש רוצים לאסור היינו דאפילו המתירין לקמן בדין דגים היו רוצים לאסור כאן דהתם טעם המתירין שאין האיסור חוזר ונבלע ביבש דמיירי התם כשעירה מן האלפס לתמחוי אבל כאן חיישינן שמא בהיותם עוד בקדירה היתה זו החתיכה שהלב דבוק בה לבדה עם הלב ברוטב והנשארות היו חוץ לרוטב ונאסרה זאת החתיכה ולאחר כך יחזרו גם האחרות לרוטב ויאסרו ואז לא שייך להתירם מטעם שאין האיסור חוזר ונבלע דהא ברוטב בלא בשעת בישול הוא חוזר ונבלע והשתא א"ש דנקט כאן והלב דבוק באחד מהם דאי לאו הכי מהיכי תיתי לן למימר שהלב נשאר ברוטב עם אחת מהן לבדו אבל עכשיו שהוא דבוק באחת מהן מסתבר לומר דהואיל ושני חתיכות דבוקות דהיינו הלב והחתיכה מחזיקות מקום גדול ודוחקות לפעמים האחרות לחוץ לרוטב . וה"ה נמי דאפילו למאי דמסיק רבינו כאן וכתב ול"נ דלמה ניחוש לזה יכול להיות דאסור לקמן דדוקא כאן דבא לאסור מכח חוזר ונתערב מה שהיה חוץ לרוטב בא לתוך הרוטב כתב למה ניחוש לזה אבל לקמן דמיירי דעירו הרוטב תחילה ונאסרו הגי שבתוך הרוטב ומחזרין ונוגעין ממין בתוך הקערה יכול להיות דג"כ אוסר וקי"ל והא דאינו אוסר גם כאן מחשש שמא ישאר הלב בסוף העירוי עם עוד חתיכות אחד או שנים ויאסרם ומחזרין ויגעו ממין לשאר חתיכות ואין כ"כ חתיכות בשר בקדירה להיות בילן בטל ברוב נ"ל דכן היה דרכיהן בימים הקדמונים לערות הבשר עם הרוטב יחד בפעם אחד משא"כ בדגים מש"ה לא תלה כאן חשש האיסור בשעת העירוי כמו שתלה בההוא דבישל דגים לקמן וכנ"ל : (ט) ולא נהירא דלמה ניחוש לזה פירוש אפי' לאותן דס"ל דחנ"נ וכל שכן שהטור עצמו ס"ל כרבי' אפרים דאין חנ"נ מ"ו (וכתב עוד רש"ל ואנו קי"ל דבכל היכא דדבוק צריך ס' באותה חתיכה ואם אין שם ס' מעג"נ וצריך ס' כנגדו וכן נוהגין כי כן דעת רוב הגאונים וכל זאת לדעת התוספות דס"ל בכל איסורין חנ"נ וכן עיקר עכ"ה) : (י) ושמעתי מא"א ז"ל כו' שאין עוף שלא יהא בו ס' כנגד לבו כתב מ"ו ואפי' בלא ראש ורגלים כמ"ש מהרא"י בכתבים סימן נ"א וכ"פ בתשובת מהר"י מינ"ץ ושם היקל יותר ועד"ר מ"ש שם :

הכי שרייה רחמנא ולהכי לא מחמרינן ביה טפי מבשר עכ"ל · כתב הריב"ש סימן קס"ד שריאה מדינא לא בעיא חיתוכא דדוקא בלב אמרו קורעו ומוציא את דמו ולא בריאה אבל ראיתי שנהגו לקרעה ולפתוח הקנוקנות הגדולות שלה ומנהג יפה הוא עכ"ל :

עג הכבד יש בו ריבוי דם לפיכך אין לו תקנה לבשלו ע"י מליחה וכו' בפרק כל הבשר (קי:) א"ל אביי לרב ספרא כי סלקת להתם בעי מינייהו כבדא מה אתון ביה כי סליק אשכחיה לר' זריקא א"ל אנא שלקי לר' אמי ואכל כי אתא לגביה א"ל למיסר נפשה לא קא מיבעיא לי כי קא מיבעיא לי למיסר חבירתה א"ל מ"ש דלמיסר נפשה לא קא תיבעיא לך דתנן איננה נאסרת למיסר חבירתה נמי לא תיבעי לך. דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת ודילמא התם בכבדא דאיסורא ומשום שמנונותא משום דמא מאי . ופירש"י כבדא מה אתון ביה נוהגים בו היתר לבשל בקדירה או איסור מפני שפולט דם ואע"פ שכולו דם אפ"ה לאחר שפירש ויצא הרי הוא דם ואסור וכתב הרא"ש מתוך פירש"י משמע דבשלו בקדרה אחר מליחה קאמר ומספקא ליה משום דיש בו ריבוי דם ושמא אין כח במלח להפליט כל הדם וכשהוא מבשלו חוזר הדם ונבלע בתוכו ור"ת פי' דלא מספקא ליה אם מותר לבשלו אחר מליחה דמילתא דפשיטא היא שמותר כמו שנהגו לבשל אחר צלייה דמליחה מפלטת כמו צלייה אלא כי קא מיבעיא ליה אי שרי לבשלו עם הבשר בלא מליחה דכוליה דם הוא א ושרייה רחמנא ובעיין לא איפשיטא ואמרינן בגמ' (קיא·) דרב הונא חלטי ליה בחלא ורב נחמן חלטי ליה ברותחין ופירש"י חלטי ליה מעיקרא · ונבלע דמו בתוכו כדי שלא יפלוט עוד כשיבשלהו עם האחר ודמו המובלע בתוכו מותר כל זמן שלא יצא . חלטי ליה בחלא . נתתו בחומץ שהחומץ צומתו ושוב איננו פולט עולמית והדר מבשל ליה עם בשר אחר וכתב הרי"ף וסוגיא דשמעתא דאי חלטי ליה בחלא או ברותחין שרי אלא מיהא שדרו ממתיבתא דהאידנא לא בקיאינן בחליטה וספק איסור לחומרא ולא שרי למיכל כבדא שליקא אלא היכא דטוו ליה מעיקרא ושלקי ליה בתר הכי אבל אי שלקי ליה (מעיקרא) אסור וכן המנהג בכל ישראל ע"כ וכתב הרא"ש מה שכתב הרי"ף זה הלשון דלא שרי למיכל כבדא שליקא לא שנא לאוסרו אם נעשה כך דמסתמא הלכה כמתני' דתרימות וכר' יוחנן ב"נ דכבד אוסרת ואינה נאסרת ולא מפליג בין שלוקה למבושלת וכן רבי אמי שלקו ליה ואכל אלא המנהגא דשדרו ממתיבתא קאי ולא שרי לכתחלה למיעבד הכי ואיתא תו בגמרא (שם) רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן אשכח הואת כבדא דהוי בה סימפונא דבליעה דמא אמר להו מאי עבדיתו הכי אמרי ליה אלא היכי נעביד אמר להו קרעוה שתי וערב ואיתוכיה לתחת וה"מ כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא . ופירש"י מאי עבדיתו הכי . אע"פ שדם הנבלע בו היתר הוא מיהו דם הכנוס בסמפונות דם הוא . ואתוכיה לתחת . תוכיה למטה כשיתנהו בתנור לצלות כדי שיזוב הדם ויצא והתוס' והרא"ש כתבו קרעוה שתי וערב ואיתוכיה לתחת ולבשלו בקדרה אחר צלייה או אחר מליחה לפר"ת דאי לאכלו צלי ל"ל לאתוכיה ליה אי נפלט הדם שריק ונפיל ואי לא נפלט הו"ל דם האיברי שלא פירש ואי משום סמפוני הכבד צריך קריעה אף בצלי דההוא דם הוי ככרת אע"פ שלא פירש דמעלמא אתא ונכנס לתוך הסמפונות אם כן

נשארה לבדה אלא היכא דדבוק בה צריך ס' באותה חתיכה ואם אין שם ס' נעשה נבלה וצריך ס' כנגד כל החתיכה אפי' לא נשארה לבדה ורבינו על פי סברת י"א דלא אמרינן נעשה נבלה אלא כשנשארה לבדה כתב והשיג עליהם דלא נהירא דלמה נחוש לזה אבל הוא גופיה ס"ל כרבי אפרים דלא אמרינן נ"נ אלא בבשר בחלב כדלקמן בסימן צ"ב וכאן לא כתב להשיג על סברת י"א אלא לפי שיטתם ועוד נ"ל דאפי' לר"א אם היינו חוששין לזה שנשארה חתיכה לבדה אעפ"י דאין צריך ס' כנגד אותה חתיכה לר"א מ"מ מודה הוא שאותה חתיכה באיסורה עומדת ויתבאר זה לקמן בסוף סימן ק"ו בס"ד ולהכי אמר רבינו דלא"נ דלמה נחוש לזה והלכך אף אותה חתיכה שריא ודו"ק ודע דלענין אותה חתיכה אפי' בלא רוטב נאסרה כשנשארה לבדה אלא דלאסור אחרות בעינן נמי דנשארה עם הרוטב :

כתבו התוס' ר"פ כ"ל ע"ש ריב"א דלא אמרינן לב שוע אלא לגבי דם אבל לא לגבי שמנונית וכ"ה במרדכי והגהת אשר"י פכ"ה והבית יוסף הביאם וע"ש :

עג הכבד יש בו רבוי דם וכו' בפכ"ה (דף ק"י) א"ל אביי לרב ספרא כי סלקת להתם בעי מינייהו כבדא מה אתון ביה וכו' ונראה דרבי' כתב דבריו על פי דברי התוס' שכתבו תחלה שר"ת פירש שמעתא דכבד בשלא נמלח דקמבעי ליה אי שרי לבשל עם בש' דשמא בכבד דכולו דם אפי' פירש הדם לחוץ ונתבשל עם בשר שרי דכיון דשריא רחמנא אף מדרבנן לא אסרוה ליה אלא כשהוא בעין אבל לא כשנתבשל עם בשר בקדרה · ואח"כ כתבו ועי"ל בע"א דבלא מליחה פשיטא דאסור וע"י מליחה הוא דקמבעיא ליה כיון שיש בכבד רוב דם שמא אינו יוצא כולו ע"י מליחה ועל פי עי"ל זה כתב רבינו תחלה הכבד יש בו רבוי דם לפיכך אין לו תקנה לבשלו ע"י מליחה דכיון דבעיין לא אפשיטא אזלינן לחומרא ומ"ש עוד ואין לבשלו אח"כ קרעו וכו' היא ג"כ ע"פ עי"ל זה דהך דרבה בר רב הונא דקא"ל קרעיה ש"ו ואתוכיה לתחת לבשלו בקדר' אחר צלייתו דוקא היא דאילו לפר"ת לבשלו אחר מליחה נמי שרי בקריעה ש"ו ותתוכו לתתא ונראה לפע"ד דלפי' דרש"י קמפרש לה להך דקרעוה ש"ו אצלי דהיינו לבשלו לאחר הצלייה דאי לאוכלו צלי למה לי אתוכה וכדכתבו התוס' ולא קמפרש לה לבשלו אחר המליחה מטעם הוציא הרא"ש ז"ל דמשמע מתוך פרש"י דהך דקמיבעיא ליה לאביי דבעל ידי מליחה הוא דקא מיבעיא ליה וכן בש"ד ושאר פוסקים כולם כתבו ע"ש רש"י דאין לבשל כבד אחר המליחה אבל רבינו לא הזכיר פרש"י ונמשך ע"פ דברי התוס' ולכן הזכיר סברא זו בסתם כמ"ש גם התוס' בסתם ועי"ל ואח"כ כתב דעת ר"ת דהתיר לבשלו ע"י מליחה וסובר נמי דהך דרבה בר רב הונא דקרעוה ש"ו ואתוכיה לתחת בבא לבשלו אחר המליחה קאמר וה"ש ור"ת התיר לבשלו ע"י קריעה ומליחה ואיכא למידק אמאי לא כתב רבינו דלסברא ראשונה אינו אסור לבשלו ע"י מליחה אא"כ בבא לבשלו עם בשר ולר"ת מתיר לבשלו עם בשר אבל כבד לבדו לד"ה שרי לבשלו ע"י מליחה וי"ל דכיון דכתב רבינו בסמוך דבדיעבד שרי אפי' הבשר אחר שנתבשל עם כבד שנמלח וגם כתב דאפי' לא נמלח כלל שרי בדיעבד אם נתבשל לבדו ממילא שמעינן במכ"ש דאם נמלח הכבד דכשר בדיעבד אם נתבשל לבדו אבל לכתחלה ודאי לא שרינן לה לבשלו אפי' נמלח ואפי' בלבדו דכיון דיש בה רבוי דם חיישינן

עג הכבד (א) יש בו רבוי דם לפיכך אין לו תקנה לבשלו על ידי

בטחול נמי אי איכא סמפונות למה לא יצטרך קריעה ואי אין סמפונות בטחול אם כן מה בא להשמיענו אבל טחלא לא וכה"ג כתב דהאי דמטוי כבדא בשילומא צריך לאתוכיה מ"ט דאזיל דמא ומכנים לסמפונות והיכא דלא קרעיה ליקרעיה לאחר בישוליה ומותר ויוצא דם הכנוס בסמפונות ולא חיישינן לדם הסמפון שמא חזר ונבלע בכבד דהא אסקינן בפרק כיצד צולין (עד·) כבולעו כך פולטו עכ"ל והר"ן כתב רוב המפרשים סוברים דה"ק קורעו שתי וערב ואיתוכיה לתחת בשעת מליחה דאגב חתיכה ומליחה נפיק תוניה דמא ספיר מדקאמר מאי עבדיתו הכי ולא אסר להו ש"מ דכבד גופיה שרי מדינא דגמרא אלא דדם שבסמפונות עצמן אע"פ שלא פירש הרי הוא ככנוס בכלי ומש"ה א"ל מאי עבדיתו הכי דהא איכא למיחש דילמא אכיל לסמפונות דליה דמליאן דמא ופירשו הראשונים דמעיקרא כי בעא מיניה כבדא מה אתון ביה ה"ק פשיטא לי דלא"א להתירו בלא מליחה אדרבה מספקא לי אי סגי במליחה או לא דדילמא מתוך שכבד מרובה בדמים אין המלח מפליט כל דם שבתוכו ובעי קריעה ומליחה או דילמא מליחה לבדה מוציאתו מידי דמו כשאר בשר ודאמרינן למיסר חבירתה נמי לא תיבעיא לך דתנן הכבד אוסרת הייט טעמא משום דע"כ אפי' לאחר מליחה קאמר דאי לפני מליחה פשיטא דודאי אוסרת דמי גרע מבשר דעלמא שלא נמלח ודקינן דילמא התם בכבדא דאיסורא ומשום שמנונותא וה"ק כבדא דאיסורא אוסרת כבד חברתה משום שמנונית שהכבד בולעת שמנונית אפי' בשעה שהיא טרודה לפלוט ואינה נאסרת היינו לומר שאע"פ שאין פליטתה מונעתה (מלבלוע שמנונית) אעפ"כ היא מונעת אותה מלבלוע דם ולפיכך כבד דהתירא שנתבשלה בפ"ע בלא הבשר אינה נאסרת משום דם של עצמה דאיידי דטרידא למיפלט לא בלעה ומצאתי למד לפי דבריהם שהבא לבשל לכתחלה צריך לחתכו שתי וערב ולמלחו יפה יפה ואיתוכיה לתחת מפני דם הסמפונות שבו לא קרעו ולא מלחו כלל ובישלו הכבד עצמו מותר דאיידי דטריד למיפלט לא בלע ואם נתבשל עם הבשר אוסר כל"ט חתכו ומלחו ואיתוכיה לתחת א"כ חלטו בחומץ או ברותחין אינו אוסר כלל וללי לפי דעתם ז"ל משמע דלא בעי חיתוך כלל וזו פסקן של דברים לפי שטתם ז"ל אלא דשדרו ממתיבתא דלא בקיאים בחליטה וכתב הרמב"ן ז"ל דה"מ לכתחלה אבל בדיעבד היכא דקרעיה ומלחיה ואיתוכיה לתחת לא אסרינן לכבדא ולמאי דבשיל בהדיה שכיון שגזרת אחרונים היא אין מדקדקין בה להחמיר בדיעבד שהתורה חסה על ממונם של ישראל ותמהני לפי דבריהם נהי דלא בקיאינן בחליטה בקריעה ומליחה ודאי בקיאינן דהא אומלא דאסמיק בחתוכא ומליחה שרי ולא מצינו שאסרוה הגאונים ואף בכבד נמי לא שדרו ממתיבתא אלא דלא בקיאינן בחליטה וא"כ למה כתב הרי"ף דלא שרי למיכל כבדא שליקא אלא היכא דטוו ליה מעיקרא ב לפיכך נ"ל דמעיקרא הכי קא מיבעיא ליה כבדא מה אתון ביה כלומר פשיטא לן

דרכי משה

התרנגולת עם לב שבה והשיב נראה בעיני שהגאונים לא אסרו אלא בישול שמפעפע אבל במליחה אינו מפעפע א"צ רק קליפת במקום הדבוק וכ"ב ראבי"ה ומ"ה דבמליחה אין משערים בס' רק כדי קליפה עכ"ל א"כ לדידן דקי"ל דבמליחה משערין בס' כמו שיתבאר סימן ק"ה היה נראה לאסור הבשר שנמלח עם הלב אם אין בו ס' נגד הלב אמנם בא"ו הארוך פסק בהדיא להתיר בין במליחה בין בצלייה משום דכבכ"פ וכתב דנהגו לקלוף סביב הלב במקום הדבוק עכ"ל וכן הוא בהדיא באגרת מהר"א כ"ץ שנדפס בסוף ש"ד וכן מפים דברי מהרא"י ז"ל דהואיל וכתב דקרוי דם פליטה מכח שדרכו להתייבש א"כ אין לחלק בין שאר בשר ללב עצמה וכן נראה דעת רבי' בעל הטור מדלא חילק אם נמלח עם שאר בשר כמו שמחלק לקמן בכבד וכן נ"ל להוכיח דזו לא מקרי רק דם פליטה ולא בעין כמו שכתבנו לעיל סימן ס"ח וסי' כ"ב גבי חוטי שבלחי ושביד אם נצלו או נמלחו עם בשר דלכ"ע הבשר שרי מכח דככב"פ ולא אמרינן שהוא דם צלול אע"ג דגם בחוטים הדם כנוס מיהו לעיל סימן כ"ב כתבתי דאף בחוטין יש מחמירין לקלוף סביב החוטין לכן גם כאן צריך קליפה מועטת עוד כתב בארוך דלב שנמלח או נצלה שלם הלב עצמו אסור כולו דהמליחה והצלית פרשו הדם שבו ממקום למקום ואין לה כח להפליטו לגמרי דרך בשר הלב הואיל וסגור בכ"מ מידי דהוה אחוטי שבלחי ושביד שאם צלאו כך החוטין אסורין ה"נ גם חלב ודוקא שסגור גם למעלה אבל אם פתוח למעלה שרי בדיעבד דזו מיקרי פתוח ומה שנהגו להתוך ערלת הלב ולפתחו לגמרי ולחתוך גידים שבפנים אינו אלא חומרא בעלמא עכ"ל ואני אומר דאין לסמוך אהוראה זו דהרי כל הפוסקים פוסקים גבי לב דמותר לאחר צלייה וה"ה במריחה ולא חילק בין אם הוא סגור או פתוח למעלה גם ב"י לא חילק בזו ויש מתירין הלב אפי' בבישול וכן אין לדברים אלו עיקר ומה שהביא ראיה מחוטין של לחי ויד לא דמי דהתם בחוטין עצמן אין בהם דם רק הכנוס בהן לכן מה שבלעו נשאר בהם אבל גבי הלב דיש דם בבשר אמרינן ביה איידי דפריט דם דידה פולט נמי דם שבלע ואמרינן ביה שפיר כבכ"פ ועי"ב צריכין לומר חילוק זה ס"ס ע' לענין בשר שנגע בציר ותו דגם בחוטים אינן אסור רק מצד הדם שבהן ולא מחוטים עצמן אלא שאין דרך לקרען ולהוציא דמן ולאכול החוטים קאמר החוטים אסירים וז"ל משום דם שבהן ואף על גב דבסימן כ"ב דלעיל הצריך כדי נטילה סביב חוטים אף התם אינו אלא חומרא בעלמא או גבי ורידין שאני כמו שנתבאר כל זה סימן ס"ח אבל גבי לב שקרעו אחר צלייתו ומליחתו ואסור הדם שבתוכו וראי הבשר שרי דבמליחה וצלייה אמרינן כבכ"פ כנ"ל עוד כתב דאם הוא פתוח למעלה ומלחו כך ובשלו מותר בדיעבד דזה מיקרי פתוח עכ"ל גם בזו צ"ע דהא לשון קורע לא משמע הכי אלא שצריך לקרוע ממש וכל זו לא מקרי קרועה :

בתא"ו

פרישה

ש' עג (א) **הכבד** יש בו רבוי דם בפרק כל הבשר דף ק"י ע"ב א"ל אביי לרב ספרא כי סלקת להתם בעי מנייהו כבדא מה אתון ביה כי סליק אשכחיה לרבי זריקא א"ל אנא שלקי לרבי אמי ואכלי כי אתא לגביה אמר למיסר נפשה לא קמיבעיא לי כי קמיבעיא לי למיסר חברתה כו' ולא אפשיטא שם בעיא זו ופירש"י בעיא זו דמיבעיא ליה אפילו לאחר שנמלח אי שרי לבשלה עם שאר בשר מפני שפולטת דם דאע"פ שכולה דם מ"מ לאחר שפירש ויצא הרי היא דם ואיסור אי לא ומסתבר כמוכל בעלמא אבל היא לא נאסרת מדמה דכיון שהיא טרודה לפלוט איננה בולעת דם אבל שמנונית וציר מקבלת לעולם מבשר שנתבשל עמה ור"ת כתב דאיבעיא זו קאי אקודם שנמלח אי מותרת לבשל עם שאר בשר כיון שכולה דם והתירה רחמנא לאכלה אבל לאחר מליחה פשיטא דמותרת לבשלה עם בשר כמו לאחר צלייה דמליחה דינו כצלייה. ואיתא תו בגמרא רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן אשכח הוסא כבדא דבליעא דמא אמר להו מאי עבדיתו הכי אמר להו אלא היכי נעביד אמר ליה קרעיה שתי וערב ואיתוכיה לתחת וה"מ כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא ופירש"י מאי עבדיתו הכי אע"פ שדם הנבלע בו היתר הוא מיהו דם הכנוס בסמפונות דם הוא. ואיתוכיה לתחת מתוכו למטה כשיתנהו בתנור לצלות כדי שיזוב הדם ויצא והתוספות והרא"ש כתבו קרעוה שתי וערב ואיתוכיה לתחת ולבשלו בקדירה אחר צלייה או אחר מליחה לפירוש ר"ת ועי' בב"י שם. ועפ"ז יתבארו דברי רבי' מ"ש לפיכך אין לו תקנה לבשלו על ידי מליחה הייטו כשיטת רש"י שמפרש אבעיא זו לאחר שנמלח ואע"ג דבגמרא פשיטא ליה דהיא אינה נאסרת ואגב דטרידא לפלוט לא בלעי מ"מ אסרו לבשלה אפי' לבדה משום הקדירה שבישלו אותה בה שהיא נאסרת

חדושי הגהות

עג א פי' הלבוש הטעם משום דלא אסרה התורה אלא דם הנשפך כמים שנאמר לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים והכבד קרוש ועומד בגופה של בהמה ואינה נשפכת כמים :

ב בהר"ן שם איתא ח"ל ועוד לפי שיטתם אמאי דחיק ומוקי לה בכבד דאיסורא ולא מוקי לה בכבד דהתירא ושלא נמלח ומשום דם לפיכך נ"ל כו' עכ"ל והעתקתי זה לפי שראיתי

חיישינן דילמא המליחה אינה מעלה ולא מורדת דשמא אין המליחה מוציאתו מידי דמו וכי היכא דבלא נמלח כלל אסור לבשלו לכתחלה ה"ה בנמלח נמי אסור לכתחלה אפי' בלבדו : **ומ"ש** ואין נוהגין כן ובדיעבד שרי כו' אע"ג שפי' ר"ת עיקר שהרי לא נחלק עליו רש"י כפי' והמשמעות שכתב הרא"ש ז"ל יש לדחותו אפ"ה אין נוהגין כן ומ"מ בדיעבד שרי אף הבשר שנתבשל עמו וז"ל הס"ד לכתחילה אסור לבשלו לבדו אפי' נמלחה תחלה ואף ע"פ שהכבד אינו בולע מ"מ אסור הכלי שבולע

ידי מליחה ואין לבשלו אלא אם כן קרעו שתי וערב (א) והניח חתוכו למטה וצלהו ואח"כ יכול לבשלו (ב) ור"ת התיר לבשלו ע"י קריעה ומליחה (ג) ואין נוהגין כן ומיהו בדיעבד שרי ואם הולטו בחומץ

לן דמליחה בכבד אינה מעלה ולא מורדת שמתוך שהוא מרובה בדמים אין המליחה מוציאתו מידי דמו מש"ה מיבעיא לן כיון דשרא לן כבדא אין דמו אוסר כלל ושרי אפי' לקדרה עם הבשר בלא מליחה או דילמא לא שרינן אלא לבשלה בפני עצמה ובעינן למפשטא מדתנן הכבד אוסרת ולא תלי למדחייה דילמא בשלא נמלחה דמליחה בכבד לא מעלה ולא מורדת ודחינן דלמא בכבד דאיסורא ומאי דאמר ליה רבה בר רב הונא קרעיה שתי וערב וחיתוכיה לתחת היינו לצלי כמו שפירש רש"י ומשום דמא דסמפוני אבל לקדרה עם בשר לית ליה תקנתא בהכי אלא בחליטה דאע"ג דשרא לן כבדא לא שרא לן דם הפירש מתנו ולפיכך כתב הרי"ף דשדרו ממתיבתא דהאידנא לא בקיאין בחליטה ולא שרי למיכל כבדא שליקא ואילו היה כשר בחתיכה ומליחה למה אסרוהו והלא הכל בקיאין בכך ואומצא דהפסיק נמי בחתיכה ומליחה שרי אלא ודאי כדאמרן ונמצא למד לפי שטה זו דאפי' קריעה ומלחיה וחיתוכיה לתחת לא שרי לבשלו בקדרה עם בשר דקריעה לא מהניא אלא לדם הסמפונות אבל לדם כבד עצמו לא וצלי הוא דבעי קריעה שתי וערב וחיתוכיה לתחת בשעת צלייה ואם צלאו שלם ולא התכו מסתברא דכולו מותר חוץ מן הסמפונות דכבולעו כך פולטו ועדיין אין דעתי מתיישבת שלפמ"ש דהא דאמר קרעו שתי וערב וחיתוכיה לתחת לצלי הוא הו"ל להרי"ף להביאה בהלכות ותמהני עוד נהי דלא בקיאינן בחליטה אפ"ה כבדא שליקא באפי' נפשיה למה יאסר והא אמר אביי דלמיסר נפשה לא קא מיבעי ליה שהא תאחר יותר הראשונים הוא והא ממתיבתא לא שדרו אלא דלא בקיאין בחליטה אלא א"כ תרצה לומר דכיון דלא בקיאין בחליטה ואינו מותר לבשלה עם בשר אף לבשלה בפני עצמה אסורה וכל זה אינו במשמע כמה שכתוב בהלכות ועוד שהרמב"ם כתב בפ"ו מהמ"א כלשון הזה הכבד אם חתכה והשליכה לתוך החומץ או לתוך מים רותחים עד שתלבן הרי זו מותרת לבשל אותה אח"כ וכבר נהגו כל ישראל להצבה על האור ואח"כ מבשלין אותה בין שבשלה לבדה בין שבשלה עם דבר אחר הכבד שבשלה ולא הצבה על האור ולא חלטה בחומץ או ברותחין הרי הקדרה כולה אסורה והכבד וכל שנתבשל עמה ע"כ · והרי אתה רואה מפורש שהוא אוסר לבשל כבד בפני עצמו מן הדין ולא תן התקנה ולא התמירו הראשונים בכבד אלא שלא לסמוך בחליטתו אבל שלא לבשלו בפני עצמו מן הדין הוא אסור (ב) ועיינתי בפי' המשנה לרב ז"ל בתרומות על משנה זו דהכבד אוסרת ואינה נאסרת ולמדתי ממנו שהרי"ף והרמב"ם סוברים דכולה סוגיא אליבא דר"י בן נורי איתמר דליתו הוא דאמר התם הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת אבל רבנן פליגי עליה התם וסברי דכבד נאסרת ולפיכך לרבנן אין הכבד מותרת בבישול אפילו בפני עצמה אלא בחליטה ולדידן דלא בקיאין בחליטה לית לה תקנתא אלא בצלי ונראה ג"כ שהם סוברים דהא דא"ל קרעוה שתי וערב וחיתוכיה לתחת היינו בשעת מליחה ולהתירה בקדרה אליבא דר"י בן נורי אבל לדידן דלא קי"ל כוותיה דלא שריא אלא בצלי א"נ קריעה שתי וערב דהא דבחותלא כיעי ומוזרקי אמרינן לעיל תליא בספודא מידב דייב אלמא בצלי לא בעי חתיכה כלל זה נ"ל אבל פליאה דעתם ממני מה ראו לדחות דברי ר"י בן נורי כיון דרבי זריקא אמר הנא שלקות לרבי אמי ואכל ואביי נמי אהדר לרב ספרא למיסר נפשה לא קא מיבעי לי ור"נ נמי אמר אפי' בשליקה גמורה שריא ורבה בר רב הונא נמי אמר קרעיה שתי וערב וחיתוכיה לתחת והיאך אפשר לדחות כל האמוראים הללו דמוכייהו נמי עבדו בה עובדא אבל השטה המחוורת אצלי היא אותה שפירשתי למעלה עכ"ל ולי נראה שהרמב"ם ז"ל סובר דהא דא"ל רבה בר רב הונא קרעוה וחיתוכיה לתחת לא לקדרה ולא לצלי היא דלקדרה לא מהניא ליה חתיכה ולצלייה לא צריך חתיכה כמו שיתבאר דנורא תותב שייב אפי' דם שבסמפונות כמו שנתבאר בסימן ס"ה שהוא דעת רוב הפוסקים דלא אמרו שצריך לחתוך חוטין שיש בהם דם אלא לקדרה אבל לא לצלייה אלא לחליטה קאמר וכ"כ ממה שכתב הכבד שחתכה והשליכה לתוך החומץ או לתוך מים רותחים וכן פירש ה"ה ז"ל וטעמא משום שחליטה אינה מועלת אלא להלבין דם שבכבד עצמה דליהוי כדם האברים שלא פירש אבל לדם שבסמפונות דהוי ככנוס בכלי לא תהניא מידי ולפיכך צריך לחתוך הכבד כדי שיצא אותו הדם ומשמע ליה ז"ל דחתיכה שתי וערב לאו דווקא דה"ה דסגי בשתי בלא ערב או בערב בלא שתי דבאיזה מהם יוצא כל דם שבסמפונות אלא דבעי למימר שהחתך יהיה בכל האורך או בכל הרוחב כעין חתך דשתי וערב שהיא מעבר לעבר שאם אין החתך בענין זה ישארו קצת סמפונות בלא חתך ומפני כך כתב סתם הדבר אם חתכה ולא כתב אם חתכה שתי וערב ולא הוצרך להזכיר שיהא החתך בכל האורך או בכל הרוחב דכיון דא"צ לחתכה אלא מפני דם שבסמפונות ממילא משמע שצריך שיהיה ע"פ כל האורך או כל הרחב שאל"כ איכא למיחש שישארו קצת סמפונות ומטעם זה לא הוצרך לכתוב שיהיה חיתוכה לתחת שאחר שא"צ לנתחה אלא מפני דם הכנוס בסמפונות פשיטא שבעת חיתוכה ישים החתך לצד מטה עד שיזוב הדם דאל"כ מה הועיל בחיתוכו ולקדרה ס"ל דלא קי"ל כר"י בן נורי אלא כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה דאמר שלוקה אוסרת ונאסרת וכדאמרינן בגמרא וטעמא משום דמשמע ליה ז"ל דבהכי דאביי כי איבעיא ליה מה אתון ביה היינו לומר אי סגי ליה לקדרה בקריעה ומליחה או לא מ"מ בהא דא"ר זריקא הנא שלקות לרבי אמי ואכל איכא לספוקי דלמא ע"י חליטה קאמר ורב ספרא הוא דלא דק בחילתא כדאשכחן דבמאי דאהדר א"ל דאנא זימנא בריה דר' אמי איקלען לרבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי קריבו לן קניא גופיה ואכלנא לאתי דאתקיף רב אשי דילמא פי קנה חוץ לקדרה הוה א"כ מיתלא הוו תלטי ליה מעיקרא כדאיתא בגמרא ע"כ רב ספרא לא דק בחילתא או מספקא לן דילמא לא דק בחילתא וכיון שכן ליכא למיפשט מדרב ספרא מידי וכיון דאשכחן דרב הונא ורב נחמן חלטי להו משמע דלא מהניא ביה קריעה ומליחה לקדרה כלל דבל שלא חלטו ואפי' בשלו לבדו אסור כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה דאמר שלוקה אוסרת ונאסרת לפי שאחר שנתרה כליפתה חוזרת ובולעת והא דאמר בגמרא רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן אייתי ליה כבדא שליקא ולא אכל חלוט היה ורב נחמן לטעמיה דחלטי ליה ואכל ורב בר שבא סבר דלא מהניא ביה חליטה משום דמרובה בדמים הוא ותרוייהו סברי דהלכה כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה דהא כבדא שליקא לחודיה משמע ואפ"ה אסר ליה רב בר שבא ורב נחמן נמי לא שרייה אלא משום דחליט הוה אבל אם לא היה חלוט הוה אסר ליה משום דס"ל כבד אוסרת ונאסרת והא דקאמר בגמרא כתנאי ר' אליעזר אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן אומר מתובלת אוסרת ונאסרת שלוקה אוסרת ונאסרת לא ארב נחמן ורב בר שבא קאי כמו שפירשו המפרשים דלדידיה תרווייהו סבירא ליה כר' ישמעאל בנו של ריב"ב אלא אאביי ורב הונא ורב נחמן קאי דאביי שרי כבדא שליקא לחודיה ואפי' עם בשרא שרי לכבדא גופיה ולא איבעי ליה אלא בבשרא דאישליק עם כבדא אי איתסר אי לא דפשיטא ליה דכבד אינה נאסרת ומספקא ליה אי אוסרת משום דמא דנפיק מיניה או לא דכיון דכוליה דמא רחמנא שרייה איכא למימר דאפי' דמא דפריש מיניה שרי ורב הונא ורב נחמן דהוו חלטי ליה אפי' לבשולי בלחודיה ע"כ סברי כרבי ישמעאל בנו של ריב"ב דאמר שלוקה אוסרת ונאסרת כלומר דאם בשלה עם דברים אחרים אוסרתן והיא עצמה נאסרת בין שבשלה עם דברים אחרים בין שבשלה בפני עצמה משום דבתר דגמרה לפלוט הדרא ובלעה מדם שפלטה ואביי הא קאמר דסבר כת"ק אינה נאסרת אלא כתנאי דאמר אוסרת מספקא ליה אי דווקא בכבדא דאיסורא אבל לא בכבדא דהיתרא או דילמא אפי' בכבדא דהיתרא קאמר דאוסרת והשתא כיון דרב הונא ורב נחמן חלטי ליה כוותיה קיימא לן ולא כאביי דמספקא ליה דלא שבקינן מאי דפשיטא להו לרב הונא ורב נחמן משום מאי דמספקא ליה לאביי ועוד דהו"ל חד לגבי תרי ותה"ע נמי לא קי"ל כרב בר שבא דאסר ליה בחליטה דהו"ל חד לגבי תרי הלכך נקטינן דכבד לקדרה אסור ואם בשלו עם בשר אחר אוסר אא"כ חלטו אבל מליחה לא מהניא ביה מידי ולצלייה לא צריך קריעה דנורא תותב שייב דלחליטה הוא דאמרינן בגמרא דבעי קריעה כדפרישית ובזה נתיישבו דברי הרמב"ם ז"ל שאוסר לבשל כבד בפני עצמו מן הדין דכרב הונא ורב נחמן קי"ל דס"ל דאסור לבשל כבד אפי' בפני עצמו אלא ע"י חליטה וכן נראה שהוא דעת הרי"ף שכתב וסוגיא דשמעתא דאי חלטי ליה בחלא או ברותחין שרי דמשמע דאי לא חלטי ליה אסור בכל גוונא ואפי' לבשלו בפני עצמו ובאו הגאונים ותיקנו דלא תהני חליטה ואתי שפיר נמי שהרי"ף והרמב"ם לא הזכירו דצלייה בעי קריעה שתי וערב וחיתוכיה לתחת דלאו לענין צלייה איתמר אלא לענין חליטה והרמב"ם כבר הזכיר חתיכה גבי חליטה וכמו שכתבתי והרי"ף שלא הזכירו איכא למימר שסמך עמ"ש בפ' ג"ה גבי אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה שפיר דמי דאלמא חתיכה בעי להוציא דם שבו וכ"ש בכבד שהדם כנוס בסמפונות דהוי ככנוס בכלי ופשיטא דצריך להוציאו :

ואחר כל הדברים האלה נבא לבאר דברי רבינו מ"ש הכבד יש בו ריבוי דם לפיכך אין לו תקנה לבשלו ע"י מליחה זהו ע"פ מ"ש הרא"ש דמשמע מתוך פירוש רש"י דכי בעי כבדא מה אתון ביה לבשלו בקדרה אחר מליחה קאמר ומספקא ליה משום דיש בו ריבוי דם שמא אין כח במלח להפליטו וכיון דשדרו ממתיבתא דלא בקיאין בחליטה לא שריגא ליה לבשולי כלל · וא"ת הא תינח דאסור לבשלו עם דברים אחרים כיון דאביי מספקא ליה אי אוסרת או לא ואפי' ע"י חליטה אסרינן משום תקנת הגאונים אבל לבשלו בפני עצמו דפשיטא ליה לאביי אמאי אסרינן ליה יש לומר דחיישינן משום הקדרה עצמה שהיתה נאסרת ואפי' משום כבד עצמו איכא מ"ד שליקה נאסרת ואין אנו בקיאים מה הוא שליקה ומה הוא בישול כ"כ בהגה"מ וקשה לי דכיון שהגאונים ז"ל לא אסרו בחליטה אלא משום דלא בקיאין בה מה ענין זה לחששא דקדרה או לאין אנו בקיאין מהו שליקה ומהו בישול ואם נאמר שהיתה זו תקנת אחרים זו לא שמענו לפיכך נ"ל דמשום דרוב פעמים אין הכבד מתבשל לבדו אלא עם דברים אחרים כשבאו הגאונים לגזור על החליטה לא ראו להניח מקום לבשל כבד לבדו שחשו שמא יבואו לבשלו עם דברים אחרים כמו שהוא מנהג בני אדם ונמצאת תקנתם נעקרת ולכן גזרו סתם שלא לבשלו אלא ע"י צלייה תחלה : ומ"ש עוד רבינו אח"כ קורעו שתי וערב והניח חיתוכו למטה וצלהו היא ג"כ ע"פ פי' רש"י בההוא דאמר ליה רבה בר רב הונא קרעוה שתי וערב וחיתוכיה לתחת דלצלייה קאמר:

ומ"ש ור"ת התיר לבשלו ע"י קריעה ומליחה כבר כתבתי דעתו בשם התוס' והרא"ש ז"ל ומ"ש ואין נוהגין כן לכאורה משמע מדבריו שר"ל שהטעם שאין נוהגין כך הוא משום דלא ס"ל כר"ת בפירושא דשמעתא שאילו היו סוברים כותו נהי דגזרו הגאונים בחליטה היינו משום דלא בקיאין בה אבל בקריעה ומליחה דבקיאין ביה שפיר אמאי לא נהגו היתר אלא ודאי טעמא משום דלא ס"ל כר"ת דשרי ע"י קריעה ומליחה אבל אין מתיישב לפי זה מ"ש ומיהו בדיעבד שרי דכיון דלא נהגו כן משום דלא ס"ל כר"ת היאך כתב דבדיעבד שרי ומתוך מה שאכתוב בסמוך בשם הרשב"א נראה לפרש דה"ק אע"פ שהדעת נוטה לסברת ר"ת מ"מ לא נהגו כן כדי לחוש לדברי האוסרים ומאחר שלא נהגו כך מן הדין אלא משום חששא בעלמא לדברי האוסרים בדיעבד מיהא לא מחמרינן ביה :

ומ"ש ומיהו בדיעבד שרי כבר כתבתי כן בשם הרמב"ן ז"ל וכ"פ הרשב"א ז"ל ולטעמייהו אזלי דס"ל כפירוש ר"ת דבקריעה ומליחה וחיתוכיה לתחת שרי לבשלו אלא שלא נהגו כן לחוש לדברי האוסרים והיינו דוקא לכתחילה אבל בדיעבד מיהא שרי (ג) בין הוא בין בשר המתבשל עמו דכיון שקרעו שתי וערב ומלחיה

דרכי משה

עג (א) בתא"ו נתי' ט"ו אות ה' דוקא כשהיא שלימה אבל כשהיא חתוכה לא בעינן קריעה ש"ו עכ"ל כתב בהג"ה ש"ד בשם מהרא"י ז"ל הנשים בארצינו אינן נוהגים לחתוך ש"ו אפי' כשרוצים לבשל אח"כ ואפשר שסמכו אמה שרגילים בכל פעם שרוצין לצלות ליטול ולחתוך ממנו הגידין והקנוקנות באותו צד שהמרה תלויה והותכין מעט מן הבשר הכבד עמהן ואפשר לדם לצאת דרך אותו החתך עכ"ל ובא"ז הארוך פסק דבעינן החתיכה ש"ו אם רוצה לבשלו אחר צלייה או לנקוב בה נקבים דקים הרבה ואם לא עשה נוטל הסמפונות לאחר הצלייה ומבשלה עכ"ל ועוד כ' דוקא שהוא שלימה אבל חתוכה אינו צריך עכ"ל וע"ל סימן זה אם צריך להדיח בין צליה לבשול (ב) וכתב הארוך כלל ט"ו דאין לבשל כבד אא"כ נצלה תרי"ה שתהא ראויה לאכילה עכ"ל · (ג) וכתב הרשב"א בתשובה סימן תפ"ב דוקא בשנחתכה והיה החתוכה למטה בשעת מליחה עכ"ל בהגש"ד בשם מהרא"י

פרישה

נאסרת ועוד דרוב פעמים מתבשל הכבד עם שאר דברים לכך גזרו שלא יבשלנו אלא לאחר צלייה כ"י . אח"כ קרעו כו' נלמד מהא דרבה בר רב הונא כו' (ב) ור"ת התיר כתב מורי אפי' עם בשר וכן הוא ברוב פוסקים (ובביאורי הש"ל שבידי מצאתי שכתב זה על מ"ש רבינו ז"ל יצלהו ואח"כ יכול לבשלו אפי' עם בשר וכן הוא ברוב הפוסקים עכ"ה) ור"ת לשיטתיה אזיל דמפרש הבעיא בלא מלחו אבל ע"י מליחה פשיטא דשרי · (ג) ואין נוהגין כן ומיהו בדיעבד

בחומץ או ברותחין מדינא דגמרא היה מותר לבשלו אח"כ אפילו עם בשר אחר וכתב הרשב"א ובלבד שינקב ויוציא מזרוקי דם שבתוכו שאין החלטה מועלת לדם המכונס בעין בתוך המזרקים [א] והגאונים כתבו שאין אנו בקיאים בחליטה הילכך אין להתירו בחליטה (ד) אבל אם נעשה בדיעבד (ס) או אפילו נתבשל לבדו בקדרה שרי בדיעבד שפולטת ואינה בולעת אבל הקדרה אסורה (ו) והרמב"ם אסרה אפילו בדיעבד אם בשלו ולא (ד) נהירא (ז) ולצלותו פירש ר"י שמותר אפילו בלא חתיכה ומליחה שהאור שואב

ומלחיה ותותוכיה לתחת שוב אין נפלט ממנו דם שיאסור את המתבשל עמו בדיעבד וז"ל הרשב"א בת"ה הכבד מרובה בדמים הוא ולפיכך אסור לבשלו בקדרה אע"פ שמלחו אלא קורעו שתי וערב ומולחו ותותכו למטה כדי שיזוב דמה היטב ויש מן הגאונים ז"ל שאסרוה לקדרה עד שיחתכנו ויצלנה וראוי לחוש לדבריהם לכתחלה אבל אם קרעו שתי וערב ותותכו למטה ומלחו ובשלו עם בשר אע"פ שלא צלאו מותר שזה שהצריכוהו צליה חששת האחרונים הוא שמא לא יחתכנה יפה או לא ישים חיתוכו למטה ובחששת האחרוני' כזו אין מדקדקין בה להחמיר בדיעבד אלא להקל שהתורה חסה על ממונן של ישראל וכן הורו רבותי עכ"ל ומתוך דבריו אלה נתיישבה תמיהת הר"ן והה"ת על שטת הראשוני' למה אסרו הכבד בקריעה ומליחה ומיהו לדברי המפרשים דכי בעי כבדא מה אתון ביה לבשל בקדרה אחר מליחה בעי והיא דאמר ליה קרעיה ומלחיה ותותוכיה לתחת לא לענין קדרה היא דהא ספוקי מספקא לן ולחומרא וכמ"ש רבינו בתחלה שאין לו תקנה לבשלו אא"כ צלאהו תחלה נראה דבדיעבד נמי אסור בשר המתבשל עמו כל שאין בו ס' כנגדו : ומ"ש ואם חלטו בחומץ או ברותחין מדינא דגמרא היה מותר לבשלו אח"כ אפי' עם בשר אחר כבר כתבתי דרב הונא ורב נחמן חלטי להו ואכלי ומשמע דלבשלו עם בשר נמי מהניא דהא אהא דאמר ר' זריקא קריבו לן קניא בקופיא ואכלנא אתקיף רב אשי דילמא מיחלט הוו חלטי ליה וקופיא היינו כל המחובר עמו דהיינו לב וריאה : ומ"ש בשם הרשב"א ובלבד שינקב ויוציא מזרקי הדם וכו' כ"כ בחידושיו בשם הראב"ד ז"ל וכ"פ בת"ה : ומ"ש והגאונים כתבו שאין אנו בקיאים בחליטה הילכך אין להתירו בחליטה כבר נתבאר · ובאמת יש לתמוה מה בקיאות יש בחליטה עד שאמרו שאין אנו בקיאין בה ובשלמא בחליטת רותחין איכא למיגזר שמא לא יהיו רותחין יפה יפה אבל בחליטת חומץ ליכא למיחש שמא יבואו לחלוט בחומץ שאינו חזק דאע"פ שאינו חזק הוי שפיר חליטה כדאיתא בפרק כיצד צולין (עד :) ושמא י"ל שמאחר ששתי החליטות היו מתירות הכבד כיון שבאו לגזור באחת מהן לא ראו לחלוק בגזירתן ולפיכך גזרו שלא יחלטו ולא חילקו בין חליטת חומץ לחליטת רותחין ולפי זה אפשר דבשאר בשר לא גזרו על חליטתו בחומץ דהא בכבד לא נחתי למיגזר בחליטת חומץ אלא משום דהוו בעו למיגזר בחליטת רותחין אבל בבשר שלא הוזכר בה חליטה אלא בחומץ לא גזרו בו כלל ונראה שזהו דעת הפוסקים שכתבו דבשר שחלטו בחומץ שרי כמו שנתבאר בסימן ס"ז והכבד כתבו דלא משתרי' חליטה כלל אלא שרבינו ירוחם כתב גבי חליטת בשר בשם ר"ע שאין לחלוט בזמן הזה כי אין אנו בקיאין בחליטה: **ומ"ש** אבל אם נעשה בדיעבד שרי כ"כ הרשב"א בת"ה וטעמא משום דכיון דמדינא שרי לכתחילה כשגזרו בו הגאונים לא גזרו אלא לכתחילה אבל לא בדיעבד וכמ"ש בשמו בסמוך ובשם הרמב"ן ז"ל כבישלו על ידי קריעת שתי וערב ומליחה ותתוכיה לתחת וכבר כתבתי שכן דעת הרא"ש שכתב שמה שאמר הרי"ף דלא שרי למיכל כבדא שליקא לא שבא לאוסרו אם נעשה כך אלא אמנהגא דשדרו ממתיבתא קאי ולא שרי לכתחילה למיעבד הכי אבל אין דעת הרמב"ם כן כמו שנתבאר לעיל · ומ"ש או אפי' נתבשל לבדו בקדרה שרי בדיעבד לא במלחו מיירי דעדיפא מינה כתב בסמוך דאפי' נתבשל עם בשר אחר שרי הכל בדיעבד אלא בלא מלחו איירי דכל כה"ג כל שנתבשל עמו אסור וקמ"ל דהוא עצמו אינו נאסר ובזה אין חילוק בין נתבשל בפני עצמו לנתבשל עם בשר אחר אלא דמשום דנחת לאגמורי לן היתרא לא נקטה כבשלו עם בשר אחר דהוה צ"ל הוא מותר והבשר אסור וטעמא דהתירא דכבד הוא משום דאמר אביי למיסר נפשה לא קא מיבעיא לי דודאי שרי וכדקתני הכבד אינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת ולא מיבעיא לפירוש ר"ת שפירש דהא דקאמר מה אתון ביה לבשלו בלא מליחה קאמר אלא אפי' לדברי המפרשים דבמליחה קאמר כיון דסברי דקי"ל כת"ק דאינה נאסרת מפני שאינה בולעת אפי' לא נמלח נמי שרי בדיעבד שכן דעת הרא"ש דהלכה כת"ק דכבד אינה נאסרת וכן דעת הרשב"א שכתב בת"ה שלקו את הכבד בקדרה בפני עצמו בלא מליחה ובלא חליטה יראה לי שהוא מותר שהכבד אוסרת ואינה נאסרת שפולטת היא ואינה בולעת ואפי' בתוך הקדרה לפי שפליטתה מרובה ומונעתה מלבלוע ואפי' נתבשלה הרבה ומ"ש שפלתו מן הסיבות שאינו מותר לאכול כבד שלוק אא"כ צלאוהו תחלה יראה לי שלא אמרו אלא לכתחילה אבל אם עבר ושלקו מותר אע"פ שראיתי לאחד מגדולי המחברים שאסר הכבד וכל מה שנתבשל עמו אם לא הבהב אותה באור תחלה או שחלטה בחומץ או ברותחין ואין דברים אלו מחוורים בעיני ע"כ · ובחידושיו כתב נראה דהלכה כת"ק דשרי בשלוקה מדרבי אמי דשלקי ליה ור"נ דשליק ויהיב ליה לרב בר שבא וכל הני דלעיל דאכלי ליה שליקא ואביי נמי דאמר למיסר נפשיה לא קא מיבעיא לי דמשמע דכולהו ס"ל כת"ק ואפי' בלא מליחה לא אסרה נפשה דפולטת היא ואינה בולעת והא דחלטי ליה לרב הונא ור"נ לבשולי בהדי בשר אבל לבשולי באפי נפשיה לא חלטו ליה כלל וכזה מצאתי בדברי רבותינו הצרפתים ז"ל והא דשדרו ממתיבתא דלא שרי למיכל כבדא שליקא אלא היכא דטוו ליה מעיקרא דילמא לכתחילה קא אמרי אבל בדיעבד שרי דהא אינה בולעת ותדע נמי דהא רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן ואייתיאו קמיה סמפונא דכבדא דהוה מליא דמא ומשמע דלא אסרה להו דהכי משמע לישנא דאמר להו אמאי עבדיתו הכי דאלמא מכאן ולהבא הוא דמילף להו אבל האי דאייתי ליה לא אסר ליה דהו"ל לאסרה עלייהו כן נ"ל אע"פ שראיתי להרמב"ם ז"ל שכתב הכבד שבשלה ולא הבהבה באור ולא חלטה בחומץ או ברותחין הרי הקדרה כולה אסורה הכבד וכל שנתבשל עמו ע"כ ולא ידעתי טעם לאיסור הכבד אא"כ הוא גזרת אחרונים עכ"ל · ואני כבר כתבתי לעיל טעמו של הרמב"ם ז"ל וכתב ה"ה מ"ש רבינו שאם לא הוכשר לפי דין התלמוד שאוסר ונאסרת פשוט הוא שאינה אוסרת ביותר מששים לא יהא חמור מדם עצמו ואם יש ששים ודאי שכל השאר מותר : **כתב** בא"ח איפשר שדעת הרמב"ם שלא אסר הכל אם נמלח הכל שיעור מליחה קודם שנתבשל אבל בלתי מליחה נאסר הכל אפי' ביותר מס' לפי שא"א לעמוד על פליטת הכבד שאולי פולט יותר משיעור גופו הרבה עכ"ל וזה דבר שאין לו שחר והשכל והמוחש מכחישים אותו : **כבר** כתבתי לעיל דאיתא בגמרא כתנאי ר"א אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת שפולטת ואינה בולעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר מתובלת אוסרת ונאסרת פרש"י מתובלת . מפני שהתבלין מרככין אותה וכתב הר"ן דה"ק ליה ר' ישמעאל לת"ק כשם שמתובלת אוסרת ונאסרת דבהא ודאי את גופא מודה בזה כך שלוקה אוסרת ונאסרת ומש"ה פלגינהו ר' ישמעאל בתרתי ומשמע דקי"ל דשלוקה אינה נאסרת ומיהו במתובלת לכ"ע נאסרת וכדכתיבנא עכ"ל וכ"כ הרשב"א בחידושיו ויש לתמוה למה לא פסק בת"ה דמתובלת נאסרת ושמא י"ל משום דאיכא דגרים שלוקה אוסרת ואינה נאסרת ולפי אותה גירסא ע"כ תנאי היא הייטו במתובלת וכיון דפלוגתא היא ולא ברירא ליה הלכה כדברי מי לא רצה לפסוק בה ואע"פ שהוא כתב בחדושיו שגירסא זו אינה נכונה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וכיון דדם שבשלו אינו עובר עליו לא רצה לפסקה לחומרא · ועוד י"ל דכיון דלא פי' דת"ק מודה במתובלת אלא משום דפלגינהו ר' ישמעאל בתרתי אין זה כדאי לפסוק הלכה כן דהא איכא למימר דת"ק פליג במתובלת נמי והא דפלגינהו ר' ישמעאל בתרתי משום דהכי שמיעינהו וגרסינהו : ולצלותו פר"י שמותר אפי' בלא חתיכה ומליחה וכו' כבר כתבתי בשם התוספות והרא"ש דהא דא"ל קרעו שתי וערב ותותוכיה לתחת דבשלו בקדרה אחר צליה או אחר מליחה לדעת ר"ת איירי דאי לאכלו צלי למה ליה לתתוכיה ליה וכה"ג כתב דהאי דמטוי כבדא בשילומה צריך לתתוכיה וכו' עד כבולעו כך פולטו ומפטו לשון התוס' והרא"ש נראה דבכלייה דכבד לקדרה מודו דצריך לקרוע ולא אמר שא"צ קריעה אלא לאוכלו ע"י צלי וטעמא דבה איכא במילתא דכשאוכלו צלי דם שלא נפלט ממנו הוי דם האברים שלא פירש ושרי ולדם שבסמפונות ליכא למיחש דכיון דצלול הוא נורא משאב שאיב ליה אבל כי מטוי ליה בקדרה איכא למיחש שמא

שבולע מן הדם עכ"ל ונראה שרצונו לומר דאפי' אם רוצה לאסור את הכלי אסור מפני הרואין שיטעו לומר דגם הכלי כשר כיון שמבשלין בו לכתחלה אי נמי כדכתב הסמ"ק גבי כחל וז"ל האי דנהיגי שלא לבשל כחל כלל היינו בשביל הכלי שמא יבשל אח"כ בו בשר או גזירה דילמא אתי לבשל הבשר עם הכחל וכו' ומהרא"י בהגהת ש"ד כתב דהכבד נהגו לאסור אפי' בדיעבד אפילו בשלו הכבד לבדו משום דאיכא מ"ד בגמ' שלוקה אסורה ואין אנו בקיאין מתי קרוי שלוק ועוד דהרמב"ם אסרו דיעבד עכ"ל : ומ"ש בשם הגאונים שאין אנו בקיאין בחליטה נראה דאין בקיאין ברותחין שמא לא יהיו רותחין יפה יפה א"נ אין בקיאין בשעור מים רותחין אם הרבה מים אם מעט מים וכמה שעור זמן הרתיחה או יניחוהו ברותחין או ישפכו עליהם רותחין וכן בחליטה בחומץ אין בקיאין כמה שיעור החומץ אם הרבה אם מעט ושעור הזמן שיניחוהו בחומץ ואם יהיה החומץ חם ע"י האש או קר וכיוצא בזה מן הספקות : **ומ"ש** אבל אם נעשה בדיעבד וכו' פי' שנעשה חליטה בחומץ או ברותחין וניקרו תחלה הסמפונות ואח"כ בשלוהו עם בשר אחר או אפי' נתבשל לבדו בלא חליטה ובלא מליחה כלל וגם לא נקרו תחלה הסמפונות שרי בדיעבד שפולטת ואינה בולעת : **ומ"ש** והרמב"ם אסרו אפי' בדיעבד אם בשלו פי' אפי' נמלח ובשלו לבדו כמי אסרו אפי' בדיעבד דלית הלכתא כהך תנא דהכבד פולטת ואינה בולעת אלא כתנא דפליג עליה וס"ל דבולעת ומליחה לא מהניא בה מידי ועיין במ"ש ב"י ליישב דבריו ולענין הלכה נקטינן דבין נמלחה ונתבשלה אפי' לבדו ובין נחלטה בחומץ או ברותחין ונתבשלה אסורה אפי' דיעבד וכבר נתבאר בס"ד בסוף סימן ס"ז ע"ש בדין חליטה ובסמוך בדין נמלחה ונתבשלה : **ולצלותו** פי' ר"י וכו' כ"כ התוס' בד"ה ותתוכיה (דף קי"א) וכ"כ הרא"ש ונראה שגם בעל העיטור הכי ס"ל ומ"ה כתב דנהגו בצרפת לנקבו בסכין ומנהגו בנקיבת השפוד לחומרא בעלמא כיון דמדינא לא בעי חתיכה כלל ולהכי בכבד עוף דאין דרך לצלותו בשפוד צולין בלא שום חתוך כיון דדינא הכי הוא ומה שבהגהת אשיר"י קרא תגר על מנהג זה שתוחבין בו בסכין נקבים דקים וכן היה נוהג ר"י לקרעו שתי וערב עכ"ל אין זה אלא כשרוצה לבשלו לאחר הצלייה אבל לאוכלו צלי לא בעי קריעה וחתיכה כלל ואין נוקבין אלא לחומרא בעלמא והרב ב"י הבין דהגהת אשיר"י מדברת בבא לאוכלו צלי ולא דק שהרי הגה"ה זו כתובה אבל הא דכתב האשיר"י דלר"ת הך דקניא בקופיה היה נמלח אלא דלא קרעו לכבד שתי וערב והא קאי הגה"ה זו וקניא בקופיה מיירי בשנתבשל לאחר המליחה והצלייה כדאיתא בגמרא ע"ש · כתב באגודה נהגו לצלות הכבד מיד אחר המליחה ושמעתי מפי מורי ר"י מדורא דלא משום איסור נהגו כך אך דרכו הוא שנרקב כשמשהין אותו במלח וטוב להחמיר כי לא דבר רק הוא שנהגו כן עכ"ל

דרכי משה

מהרא"י ז"ל וקבלתי דאף בדיעבד אסור ג ודוקא אי אשתלי ופסק כר"ת דלא מהדרינן עובדא עכ"ל וב"מ בארוך כלל י"ז דאוסרין אף בדיעבד ואפי' נתבשל הכבד לבדה הכל אסור הכבד והקדירה אמנם הקערה שאכל ממנו שרי וכ"מ בהג"ה ש"ד בשם מהרא"י וכ"כ ב"י בשם הרי"ף והרמב"ם דאפי' הכבד לבדה הכל אסור : (ד) וכ"מ המרדכי פכ"ה דכבד אינה נאסרת

פרישה

בדיעבד שרי דמדינא מותר כפירוש ר"ת אלא שהמחמירים שמא לא יתכוין יפה או לא ישים חיתוכו למטה ולכן בדיעבד לא אסרו שהתורה חסה על ממונם של ישראל הש"ע : (ד) אבל אם נעשה בדיעבד פירוש ובשלו אח"כ אפילו עם בשר : (ה) או אפי' נתבשל לבדו בקדרה פירוש אפי' בלא מליחה ואפי' לפירש"י ב"י ע"ש. ומ"ש רבינו לפני זה ז"ל ומיהו בדיעבד שרי שם מיירי דבשלו עם בשר אחר מליחה. וכאן מיירי בבשלו לבדו בלי מליחה וק"ל. ב"י בדיעבד שרי : (ו) והרמב"ם אוסרה אפי' בדיעבד אם בשלו וכו' ועיין סוף סי' ע"ש : (ז) ולצלותו פר"י דמותר בלא חתיכה ומליחה כשרו במרובות פיין עליו : דוקא

דרישה

סי' עג [א] והגאונים כתבו שאין אנו בקיאין בחליטה וז"ל ב"י ובאמת יש לתמוה מה בקיאות יש בחליטה בשלמא בחליטת רותחין איכא למיגזר שמא לא יהיו רותחין יפה יפה אבל בחליטת חומץ ליכא למיחש שמא יבואו לחלוט בחומץ שאינו חזק דאע"פ שאינו חזק הוי שפיר חליטה כדאיתא בפרק כיצד צולין (ע"ש שלא כתב רבי' בסימן קכ"ג ז"ל ור"ת כתב לאסור מגע עכו"ם בכל חומץ לפי שאין בקיאין מה נקרא חומץ שיש יין שנראה כחומץ כו' ומסיק כר"ת ולא כרש"י כו' ומ"ש שאין בקיאין בחליטה י"ל שאין בקיאין בחליטת חומץ ונ"ל עכ"ל) ושמא י"ל שמאחר ששתי החליטות היו מתירות הכבד כיון שבאו לגזור באחת מהן לא

חדושי הגהות

שראיתי בסמוך בב"י בהעתקת דברי ר"ן שכתב ולא מצי לדחויה וכו' שכונתו על הך קושיא : ג ר"ל דוקא אם הוראה שבה ופסק כר"ת לא מהדרינן לאוסרו אבל הוראה אין לו להורות כן אלא כרש"י דאף בדיעבד אסור ועיין במב"ש :

התחיל

שואב כל הדם אבל בה"ג כתב שגם לצלי צריך חתיכה משום דם שבססמפונות ואם לא קרעו קודם צלייה יקרענו אח"כ (ח) ולא חיישי' שמא נבלע דם הססמפונות בבשרו דכבולעו כך פולטו (ט) וכתב בעל העיטור נוהגים בצרפת לנוקבו בסכין ומנהגינו אין לנו אלא בנקיבת השפוד וכבד העוף בלא שום חיתוך אלא על גבי גחלים (י) ויפה הוא לנוקבו בסכין לחומרא (יא) [ב] אסור לצלותו עם בשר בשפוד אא"כ הכבד למטה אבל בדיעבד שצלאו והיה למעלה שרי (יב) וכתב רש"י בשפודין שלנו שצולין אצל האש אסור לכתחילה ולא שייך לחלק בין תותי בישרא בין עילוי בישרא שפעמים שמגביהים השפוד באותו צד שאצל האש ופעמים מגביהים צד הב' וכן דינו בענין מליחה שאסור למולחו לכתחילה. ע"ג בשר אבל תחת הבשר מותר עבר ומלחו על גבי בשר מותר (יג) ואם נמצא

הכבד

עכ"ל ועיין במ"ש ב"י בסוף סימן זה ע"ש האגור ושערי דורא · כתב בת"ח כלל כ"ד דין ג' שאם נתבשל הכבד עם בשר ואיכא ס' כנגד הכבד משמע דהכל מותר ואפי' הכבד עצמה דאע"ג דבשר שלא נמלח ונתבשל אסורה החתיכה שלא נמלח אפי' איכא ס' מ"מ בכבד יש להכשיר טפי אלא שה"ר ירוחם כתב נט"ו דאפי' איכא ס' כנגד הכבד אפ"ה הכבד אסור כמו גבי לב עכ"ל בקוצר וע"ש כתב באורך מיהו נלפע"ד דהר' ירוחם לא קאמר אלא בלא נמלחה תחלה אבל אי נמלחה תחלה אף הכבד שריא בדאיכא ס' ואף ע"פ דנהגינן לאוסרה אפי נמלחה אפי' דיעבד ואפי' נתבשלה לבדו כדכתיבנא לעיל בשם מהרא"י היינו משום דאין אנו בקיאין מתי קרוי שלוק ובשלוק אף הכבד נאסרה אם אין שם ס' לפי שחוזר ובולע לאחר פליטתו ע"י שניקה וזה הטעם לא שייך בדאיכא ס' כנגד הכבד כיון דלאחר פליטתה מיד נתבטל קודם שנסלקה ואפ"ה בלא נמלחה ודאי אף הכבד אסורה אפי' איכא ס' דלא עדיפא כבד מאחר בשר שלא נמלח ונתבשל דאפי' איכא ס' החתיכה עצמה אסורה אכן נראה דאין לחלק שהרי כשהכבד אינו שלם ודבוק בעוף דבטל בס' ואפ"ה כתבו האחרונים דהכבד עצמו אסור ואע"ג דנמלחה הכבד כשמלחו העוף מבית ומבחוץ דאם לא נמלח העוף הא פשיטא דגם העוף אסור וכיון שנמלח העוף מסתמא הכבד הדבוקה בו ג"כ נמלח ואפ"ה הכבד עצמו אסור וכ"כ בהגהת ש"ע שמעי' דלא חילקו בין נמלח הכבד ללא נמלח הכבד לעולם הכבד עצמה נאסרת אפי' איכא ששים והכי נקטינן : כתב א"ו הארוך שער ט"ו סימן כ' ג' וז"ל ואפי' אם נצלה העוף והכבד שלם דבוק בו שניהם מותרין כדדריש מרימר וכו' עילויה בישרא דיעבד שרי בצלייה וה"ה במליחה וכו' עד ומיהו בצלייה נהגינן נקלוף הבשר שאצלו אפי' שהיה הכבד למטה משום שהשפודין שלנו מתהפכין ובדבוק בו נהגינן לקלוף במקום שדבוקה בה אפי' במליחה עכ"ל משמע להדיא דבצלייה החמיר טפי להצריכו קליפה אפי' בתלוש ואפי' אינו מונח תוך העוף אלא בבשר שאצלו בשפוד דהוי כאילו דבוק או תחוב בו אבל במליחה אם אינו דבוק אפי' מונח תוך העוף א"צ קליפה והכי מוכח להדיא בהגהת ש"ע שדקדק וכתב גבי מליחה די"א שיש לקלוף מעט סביב הכבד אם היא דבוקה בעוף ואינו אלא חומרא בעלמא וגבי נצלה כבד בעוף צלי שהוא מותר כתב די"א לקלוף מעט סביב הכבד ואינו אלא חומרא בעלמא עכ"ל מדלא כתב כאן ג"כ אם הוא דבוקה בעוף כמ"ש גבי מליחה אלמא דבצלי אפי' אינו דבוק נמי צריך לקלוף · וז"ל הש"ד אם צלו העוף והיה הכבד מחובר בו או נפרד ותחוב בתוך העוף אז העוף מותר רק שקולף מעט וכו' משמע דוקא תחוב הוי כמו דבוק אבל אצלו בשפוד א"צ קליפה ומיהו נראה עיקר דגם הש"ד מחשיב אצלו בשפוד כאילו דבוק בו דאין לחלק בין תחוב בו למונח אצלו בשפוד והא דנקט תחוב משום דכך הוא הרגילות לתותבו בעוף · והיכא למידק דכמו"ה גופיה כתב קודם זה וז"ל אסור לכתחלה לצלות בשר אצל כבד בשפודים שלנו אך בדיעבד מותר הכל הבשר והכבד בין בצלייה בין במליחה עכ"ל ולא כתב דצריך קליפה וי"ל דבתחלה לא כתב אלא דין התלמוד ולאח"כ כתב מיהו המנהג הוא להצריך קליפה ואינו אלא חומרא ועוד דלשון מותר הכל אינו אלא לומר דהבשר והכבד הכל מותר אבל קליפה ודאי צריך כדמסיק בסוף דבריו ולפע"ד אע"ג דבמליחה באינו דבוק ולא תחוב בעוף אלא מונח אצלו א"צ קליפה הדחה ודאי צריך כמו שכתב הש"ד בסוף ה' כחל סימן ל' בדין כחל שמלחו עם בשר דדריש מרימר הלכתא בין כבדא בין כחלא עילויה בישרא דיעבד אין לכתחלה לא ואפ"ה כתב שצריך שידיח אותה חתיכה שתחת הכחל ודיו ומ"כ ה"ה בכבדא עילויה בישרא במליחה או אצל הבשר צריך הדחה ובצלי צריך קליפה כדפרישי' · וכתב בת"ח ה' כבד כלל כ"ו סי' א' כיון דקליפה בצלי חומרא בעלמא הוא הלכך אם לא קלפוהו ונתבשל כך אין לחוש אפי' למאן דמחמיר בשאר קליפה כאן שרי דבכאן לא נהגו לקלוף אלא לכתחלה עכ"ל ודבר פשוט הוא :

אסור לצלותו עם בשר בשפוד וכו' וכתב ב"י מדברי התוס' בפרק כ"ל נראה דאפי' לפי מנהג העולם שאין מבשלין כבד ע"י שום מליחה מ"מ כיון דנמלח במליחת קדרה נתמעט דמו ולא אסר טפי מאחר בשר וביסרא ע"ג ביסרא שרי לכתחלה לכ"ע עכ"ל וכ"פ הרב בהגהת ש"ע וז"ל מותר לצלותה עם בשר אפי' ע"ג בישרא וכו' נראה דס"ל דשרי נמי תותי בישרא והכי משמע מלשון התוס' שהוצרכו לומר דלא אסר טפי מאחר בשר דלא נימא דחף לאחר מליחה אית

בה

שמא לא יפלט ממנו כל דמו בצלייה וכשיבשל אותו יפלטנו ולכך צריך לקורעו תחלה כדי שיפלט ממנו כל דמו בצלייה ונראה שלזה דקדק רבינו לכתוב לעיל גבי בישול דכבד דאין לבשלו אא"כ קורעו שתי וערב ונתנו אותו למטה ושלהו דמשמע דאין לבשלו ע"י צלייה אלא א"כ קורעו שתי וערב וכאן כ' ולצלותו פר"י שמותר אפי' בלא חתיכה ומליחה דליסנא דלצלותו משמע שאין כוונתו אלא לצלותו בלבד ולא לבשלו אחר צלייה ומש"ה פר"י שא"צ לא חתיכה ולא מליחה וגם סמ"ק חילק בין צלי לקדרה לצלייה כדי לאוכלו צלי שכ' נהגו העולם לתחוב בו קוץ או קיסם בלא קריעה ומיהו בצולה כדי לבשלו אח"כ בקדרה נכון לקרעו שתי וערב ואיתוכיה לתחת לצד האש וכבר כתבתי לעיל שרש"י פירש דהא דא"ל קרעוה שתי וערב ואיתוכיה לתחת לצלי הוא וזה היה טעמו של בה"ג ואע"פ שצריך חתיכה סתם חתיכה שתי וערב קאמר כדאיתא בגמרא אבל אין נראה שיהא כן דעת הרי"ף והרמב"ם שלא הזכירו הא דא"ל קרעוה שתי וערב ואיתוכיה לתחת ואם איתא שהיו מפרשים אותו לצלי לא הוה ליה להשמיטו וכתב הרשב"א בחדושיו שכן דעת הרז"ה והרמב"ן ז"ל וכ"כ הראב"ד ז"ל והביא ראיה מדהשמיט הרי"ף ז"ל מימרא זו מהלכותיו וה"ה כתב לאכלו בצלי יש מי שכתב שמותר בלא חתיכה ומליחה שהאש שואב הדם כמו שאמרנו בורידים ובחתיכה שנגרר בה הדם ויש מי שאוסרה אפי' לצלי בלא קריעה וראוי לחוש לדבריו עכ"ל : וכתב בעל העטור שנהגים בצרפת לנוקבו בסכין בהג"א קרא תגר על מנהג זה שכ' שם בלשון הזה תימה נהגו העולם שלא לקרעו אלא תוחבין בו ונוקבין נקבים דקים וכתב רבינו יהודה שאין לשנות ממשמעות ההלכה וכן היה נוהג ר"י לקרעו שתי וערב ע"כ ואע"פ שבסמוך כתב רבינו בשם ר"י שמותר לצלותו בלא חתיכה ומליחה אפשר דחד ר"י רבי יצחק ואידך ר"י רבי יהודה א"נ דר"י לא אמר כן אלא להלכה אבל למעשה היה נוהג כדברי בה"ג : ומ"ש ומנהגנו אין לנו אלא בנקיבת השפוד וכבד העוף בלא שום חיתוך וכו' נראה שהכל הוא מדברי בעל העטור ונראה שטעם מנהגם שהיו סוברים כדברי האומרים דלא בעי חתיכה לצלי ומפני כך כבד בהמה שדרך העולם לצלותו בשפוד היו תוחבין בו השפוד לא על דעת להוציא בו דמו אלא לצלותו בו וכבד העוף שאין דרך לצלותו בשפוד לא היו נוקבין אותו כלל שאילו היו תוחבין השפוד בשל בהמה כדי להוציא דמו גם בשל עוף היה להם לעשות כן דאין לומר דמשום דמניחין אותו על גבי הגחלים ס"ל דמישב שייב טפי א"כ של בהמה נמי ה"ל להניחו ע"ג גחלים ועוד דבפרק ג"ה (לג :) גבי אומצא דמסמיק משמע איפכא דבתלייא בשפודא דייב דמא טפי מכי אנחיה אגומרי ודוחק לומר דס"ל דלא אמרו בגמרא דצריך קריעה אלא בכבד דבהמה שסמפונותיו גסים וכנוס בהם דם הרבה אבל לא בכבד דעוף שסמפונותיו דקים ודם הכנוס בהם מועט דא"כ לא לישתמיט חד מרבוותא דליפליג בהכי אדרבה אשכחן לה"ר יונה שכתב בהדיא דכבד דעוף נמי בעי קריעה שתי וערב וכ' דכבד דעוף שהוא חלוק לשנים צריך לחתוך כל חלק מהם שתי וערב וכן נכון לעשות (ס) לכתחלה : אסור לצלותו עם בשר בשפוד אא"כ הכבד למטה אבל בדיעבד שצלאו והיה למעלה שרי פשוט בפרק כ"ה (קיא.) וטעמא משום דדמא מישרק שריק כלומר מחליק ונופל לארץ ומ"מ לכתחלה אסור מפני שהבשר רך לבלוע ונראה לעין כל שנוטף עליו כ"כ המרדכי ומפרש רש"י שלא חילקו בין עילוי בישרא לתותי בישרא אלא בתנורים שלהם שהיה פיהם למעלה והיו מניחים השפוד בתנור ראשו למטה וזנבו למעלה אבל בשפוד המונח לארכו לא שייך לפלוגי עילוי בישרא לתותי בישרא אלא בכל גוונא אסור לכתחלה : **מדברי** התוספות בפרק כ"ל (עד ·) נראה דאפי' לפי מנהג העולם שאין מבשלין כבד ע"י שום מליחה מ"מ כיון דנמלח במליחת קדרה נתמעט דמו (ו) ולא אסר טפי מאחר בשר שלא נמלח וביסרא ע"ג בישרא שרי לכתחלה לכ"ע : **וכן** דינו בענין מליחה שאסור למלחו לכתחלה ע"ג בשר וכו' כ"כ הרשב"א וסמ"ק וגם הר"ן הזכיר סברא זו וטעמא דכיון דמליחה הרי הוא כרותח דצלי כשם שאסור לצלות כבדא עילוי בשרא כך אסור למלוח וכתב ה"ה שיש חולקים בזה כלומר שסוברים דלא מחמרינן בענין זה במליח' כמו בצלי ואע"פ שכתב המרדכי דר' יואל אסר אפי' בדיעבד כבד שנמלח עם בשר דעת יחיד הוא ולא חיישינן ליה (ז) : **ואם** נמלח הכבד בעוף דינו כדין הלב בצלי מותר כ"כ המרדכי פ' כ"ה וטעם משום דכבולעו כך פולטו וכתב

עוד

דרכי משה

נאסרת אפי' אם נתבשלה עם שמנונית של איסור אינה בולע עכ"ל וכ"ה בהאשר"י אבל בהר"ן שם משמע דנאסרת משמנונית של איסור ולעיל בסמוך כתבתי דנוהגין כרמב"ם והרי"ף דאף הכבד לבדה נאסר אפי' ע"י פליטת דם דלא אמרינן איידי דטריד לפלוט אינה בולעת וכ"ש לענין שמנונית . (ה) כתב בארוך שאינה צריכה מליחה כלל קודם צליה אפי' רוצה יבשלו אח"כ ולא הדחה קמייתא דצלי אינו צריך הדחה קמייתא אפי' בשאר בשר כ"ש בכבד שהוא מדרבנן עכ"ל : (ו) וכ"כ בש"ד בשם מהר"ם : (ז) ובא"ו הארוך

כלל

דרישה

לא רצו לחלוק בגזירתן ולפ"ז אפשר דבשאר בשר לא גזרו על מליחתו בחומץ כיון דבבשר לא הוזכר מליחה אלא מליחת חומץ ונראה שזה דעת הפוסקים שכתבו דבשר שמלחו בחומץ שרי כמ"ש בסימן ס"ז אלא שרבי ירוחם כתב גבי מליחה דבשר בחומץ שאין אנו בקיאין בהמלחה עד כאן ועמ"ש לעיל ס"ס ס"ז · [ב] אסור לצלותו עם בשר בשפוד אא"כ הכבד למטה כתב ב"י וז"ל מדברי התוס' בפרק כיצד צולין נראה דאפי' לפי מנהג העולם שאין מבשלין כבד ע"י שום מליחה מ"מ כיון דנמלח במליחת קדירה נתמעט דמו ולא אסר טפי מאחר בשר שלא נמלח וביסרא ע"ג ביסרא שרי לכתחלה לכ"ע ע"כ והנה פשוט מ"ש וביסרא ע"ג ביסרא שרי לכ"ע ר"ל בשלא נמלחו שניהם אבל נמלח אחד מהם אסור לצלותו עם זה שלא נמלח אם לא שהנמלח למעלה וכמ"ש רמ"א בש"ע ס"ס ע"ו ולפ"ז נ"ל דמ"ש התוס' שאם נמלח הכבד שמותר לצלותו עם בשר היינו דוקא שהכבד למעלה דהא קי"ל להלכתא כר"ת שכבד שנמלח אפי' לבשלו עם בשר מותר שדינו כבשר מלוח רק שאין נוהגין כן ובבשר מלוח אסור לצלותו עם בשר שאינו מלוח אם לא הבשר מלוח למעלה וכמ"ש בשם רמ"א וא"כ היא יש לתמוה על רמ"א שכתב בסימן זה סעיף ד' וז"ל מיהו אם נמלחה הכבד כבר מותר לצלותה עם בשר אפי' ע"ג בישרא כו' ע"כ מדכתב אפי' משמע מכ"ש דשרי תחת בישרא וה"א כמ"ש דאדרבא תחת בישרא אסור וצ"ע וכ"ל דמור"ם איירי כשהבשר נמלח הכבד אבל לא הידח ופולט עדיין ציר (כתב רש"ל נהגו לצלות הכבד מיד אחר מליחתה ושמעתי בשם ר"י מפורדא דלא משום איסור נהגו כן דדרכו הוא שנרקב כשמהין אותו במלח וטוב להחמיר כי לא דבר רק הוא שנהגו כן ע"כ מאגודה וכן בת"ח כלל כ"ד דין י' וכתב בשם מהרי"ו מולין הטעם דהאור חוזר ומבליע הדם שפלט ע"ש ועי' בב"י ס"ס זה עכ"ה) :

הטחול

פרישה

דוקא כשאוכל צלי אבל כשרוצה לבשל אחר צלייה ג"כ מודה דבעינן קריעה שתי וערב וכמ"ש בה"ס דאין לבשלו אא"כ קרעו ש"ו וצלהו ר"ל ע"י קריעה תחילה כדי לבשלו אמר כן ב"י : (ח) ולא חיישינן שמא נבלע דם הססמפונות בבשרו גם לעיל סימן ס"ו כתב כן לענין קרומין ול"ד לורידין דכתב בסימן כ"ב דצריך קליפה דשאני ורידין דקפיד הן וכמ"ש שם : (ט) וכתב בעל העיטור כו' ומנהגינו אין לנו אלא בנקיבת השפוד כו' כתב ב"י כל זה מדברי בעל העיטור ונראה שטעם מנהגם שהיו סוברים כדברי האומרים ולא בעי חתיכה לצלי ומפני כך כבד בהמה שדרך העולם לצלותו בשפוד היו תוחבין בו השפוד לא ע"ד להוציא דמו אלא לצלותו בו וכבד העוף שאין דרכו לצלותו בשפוד לא היו נוקבין אותו כלל שאילו היו תוחבין השפוד בשל בהמה כדי להוציא דמו גם בשל עוף היה להם לעשות כן דאין לומר דמשום דמניחין אותו ע"ג גחלים סבירא ליה דמישב שייב טפי א"כ בשל בהמה נמי הוה ליה להניחו ע"ג גחלים ועוד דבפרק גיד הנשה גבי אומצא דמסמיק משמע איפכא דבתלייה בשפוד מידב דייב טפי מכי אנחיה אגומרא ודוחק לומר דסבירא ליה דלא אמרו בגמרא דצריך קריעה אלא בכבד דבהמה שסמפונותיו גסים וכנוס בהם דם הרבה אבל לא בכבד דעוף שסמפונותיו דקים ודם שבהם בהם מועט דא"כ לא לשתמיט חד מרבוותא דליפליג בהכי אדרבא אשכחן להר"ר יונה שכתב בהדיא דעוף נמי בעי קריעה ש"ו עכ"ל ב"י ונראה לי הא דלא הרב בעל העיטור להשמיענו כיצד צולין הכבד ורצונו בזה לפי שלא היה מקובל הלכה בכבד לצלי אי צריך קריעה או לא ומן המנהג שראה נוהגין דכבד של בהמה אין נוקבין אלא שתוחבין אותו בשפוד וכבד של עוף צולין ע"ג גחלים ואין נוקבין כלל למד ממנהגם זה להלכה שא"צ לנקבו לצלי כלל והא דנקבו כבד בהמה בשפוד לפי שכך היו צולין אותו בשפוד ולא משום שצריך לנקבו וכמ"ש ב"י דמהכא מבואר תורה הוא :

(י) ויפה הוא לנוקבו בסכין לחומרא וכתב רבי יונה דכבד העוף שהיא נחלק לשנים צריך לחתוך כל חלק מהם שתי וערב וכתב ב"י וכן נכון לעשות לכתחילה : (יא) אסור לצלותו כו' אבל בדיעבד שצלאו והיה למעלה שרי הטעם דדם מישרק שריק אלא שאסרו לכתחילה משום מראית עין שנוטף עליו דם הרבה : (יב) וכתב רש"י וכו' עד ולפעמים מגביהין צד השני פירוש דדוקא בתנורים שלהם שפיהם היה למעלה והיו מונחים השפוד בתנור הראש למטה וזנבו למעלה ולהכי לא מיחש שיחלף אבל בשפוד המונח לאורכו אף אם מגביה צד אחד אתי למחלף ועל"ד :
(יג) ואם נמלח הכבד בעוף דינו כדין הלב כו' כתב בא"ח והמרדכי אבל צריך לקלוף סביב מקום הכבד .

בקדירה

הכבד בעוף דינו כדין חלב בצלי מותר (ד) בקדרה צריך ששים כנגד הכבד:

עד (א) [א] **המחול** אע"פ שיש בו מראה אדמומית ונראה כרבוי דם דינו כשאר (א) בשר לכל דבר וא"צ אלא מליחה בין לצלי בין לקדרה:

עה (א) [א] **אין** מחזיקין דם בבני מעיים כגון בכרס ובקבה ובדקין הסובבין סביב הכנתא ובחלחולת [ב] לפיכך אם בשלם בקדרה בלא מליחה מותר אבל (א) בשומן של בני

עוד מיהו אומר ריב"ן דיש להחמיר ולקלוף סביב מקום הכבד ומומרא בעלמא הוא דהא בכבדא עילוי ביסרא לא בעי קליפה (ח) ע"כ: ב"ח ורבינו ירוחם כתב תרנגולת שנצלית עם כבד שלה הכבד אסור והתרנגולת מותרת ויש בה יותר מס' ויש מי שהתיר הכבד וראשון עיקר וכן הסכימו רוב הפוסקים עכ"ל וכבר נתבאר שאין הדבר כן אלא דברי המתיר עיקר משום דכבולעו, כך פולטו ומ"ש שיש בה יותר מס' הדבר נראה לעין שאינו כן ואם על מאי דנפיק מיניה נתכוון לאו כלום הוא דהא קי"ל דכבולעיה משערינן:

ומ"ש ובקדרה צריך ס' כנגד הכבד מפשט דברי רבינו נראה שאפי' דבוק הכבד בעוף בס' כנגד הכבד סגי והמרדכי חולק על זה שכתב בפרק כ"ה כתב ראבי"ה אם הכבד דבוק בעוף ונתבשל עמו אוסר הכבד כל העוף אם הכבד שלם דודאי וברור כשהכבד שלם אין ס' בעוף כנגדו (ט) א"כ עושה כל העוף חתיכה דאיסורא ואוסר הכל אא"כ יש ס' של היתר נגד כל העוף ומשערין בעופות ובשר ורוטב לדברי הפוסקים דמין במינו בס' אבל רש"י פסק שמין במינו במשהו ולדידיה לא משערין בעופות אלא בבשר ורוטב דעופות ובשר שני מינין הם וכבד ועוף ב' מינין הם דקי"ל כרבא דאמר בפ"ב דע"ז (ד' סו:) דבתר שמא אולינן ואם אין הכבד שלם משערין אם יש ס' בעוף לבטלו מותר הכל ע"כ ובסימן צ"ח יתבאר שאין הלכה כדברי רש"י שסובר דמין במינו במשהו ובסי' צ"ב יתבאר דהלכה כרבינו אפרים דסבר דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה אלא בבשר בחלב אבל לא בשאר איסורין וא"כ אפי' דבוק הכבד בעוף בס' כנגד הכבד סגי וכדמשמע מפשט דברי רבינו · כ' עוד שם המרדכי בשם ראבי"ה דאם צלו הכבד ולא הדיחו ונתנו בקדרה אין לחוש דטורא מיטב שייב ואע"ג דנראה לכלוך דם מוהל בעלמא הוא עכ"ל נראה מכאן דלכתחלה צריך להדיחו אחר צלייתו כשרוצים לבשלו (י) ומצאתי כתוב שהטעם מפני המלח הנדבק בו ויש ג"כ למיחש משום מראית העין שיאמרו הבשר וכן בשר שנמלח בשפוד ורוצים לבשלו ג"כ צריך להדיחו מטעם זה ויתבאר זה בסי' ע"ו: **כתב** עוד המרדכי שם כתב רש"י בתשובתו כבד שנמצאת במולייתא שקורין פשטיד"א בס' ואם דבוק בחתיכה צריך שיהא בחתיכה הדבוקה בכבד ס' ואם לאו הכל אסור דקימא לן דידן חוורתא הוא ואמרינן עלה פרק כיצד צולין (עד:) שמחזקת דם שבתוכה ואין האור שואבו וכ"כ לראבי"ה אלא כל דבר שאין האיסור יכול להתפשט אלא אגלו כגון טפילה וצלי ומליחה לא שייך ס' דדמי ללא ניער וכסוי אלא קליפה בעי כפי אומד שיכול לפעפע במה שאגלו וכן נמצא בפסקי רבינו יעבץ וכן בשר שלא נמלח אם נתנוהו בטפלה אי ידע מקומו אסור כבדי שיכול לפעפע דלא בקיאין כולי האי בין זיג ללא זיג עכ"ל והאגור כתב חתיכה עם כבד דבוק בה שנתנוה בפשטיד"א לדעת רבינו ברוך הכל אסור שהשמנונית מטפטף מעט מעט בעיסה אמנם לא נהגינן הכי אלא כרש"י דמתיר בתשובותיו בס' וכתב עוד הלב שנמצא במולייתא משערין בדם הנמצא בו בס' ובא"ח כתוב אם נתבשל העוף בטפילה שקורין פנאד"ה אחר שאין מרק הרבה שיוליך הדם בטולה ראוי לחוש שמא נבלע הדם במקומו ואסר כל העוף עכ"ל ונראה דהיינו למ"ד חתיכה עצמה נעשית נבילה בכל האיסורים אבל לדידן דקי"ל כרבינו אפרים דלא אמרינן הכי אלא בבשר בחלב לא נאסר העוף אם יש בו ס' · כ' עוד המרדכי שם אם בעת צלייתו קרעוהו בסכין אע"פ שהוא רותח לא אסרינן לסכין דדם מישרק שריק והו"ל כדף שמולחין עליו וקלט ראיה מסוף ע"ז (עה:) השפוד והאסכלא של נכרים מלבנן באור ולגבי קדשים תנן מגעילן וטעמא משום שומן שלהם משמע אבל שפוד של חולין שצלו בו בשר א"צ כלום אע"פ שהאור מוציא דמו על השפוד ועל האסכלא ואין לחלק בזה בין כבד לבשר עכ"ל ועוד יתבאר זה בסימן ע"ו: **כתב** האגור בשם אגודה נהגו לצלות הכבד תיכף אחר שנמלחה ואין לשהותה במליחה וי"א שאין הטעם משום איסור אלא מטעם הכבד שנרקבה כשמשהין אותה במלח וטוב להחמיר כי לא דבר רק הוא (יא) והטעם כתב מהר"י מולן דהאור חוזר ומבליע הדם שפלט עכ"ל (יב) וכתב עוד בשם שערי דורא מה שנהגו שאין למלוח כבד קודם צלייה לא מצינו איסור זה בכל התלמוד ובהג"א מצאתי שהטעם משום גזרה דילמא יתבשל עם בשר כיון שמלח הכבד ושהא שיעור מליחה יסבור שיש לה דין בשר הילכך עבדו היכירא ע"כ:

עד המחול אע"פ שיש בו מראה אדמומית וכו' בפ' כ"ה (קיא ·) אהא דא"ל רבה בר רב הונא לדבי רבה בר רב נחמן קרעה שתי וערב ותיתוביה לתחת וה"מ כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא כי הא דשמואל עבדי ליה הבשילא דטחלי ביומא דעביד מילתא כתב האגור בשם הרוקח הכליות אסור לבשלם בקדרה משום אל תטוש תורת אמך עכ"ל ואנו נהגנו היתר לבשלם ולא שמענו פוצה פה (ג):

עה אין מחזיקין דם בבני מעים כגון בכרס וכו' בפרק כ"ה (קיג ·) אמר רב משרשיא אין מחזיקין דם בבני מעים תרגומא אכרכשא ומעייא והדרא דכנתא ופרש"י אין מחזיקין דם · אינה בחזקת דם ליאסר אם לא נמלחו · הדרא דכנתא · דקין שסביב הכנתא · ומעייא · קבה וכרס ושאר הדקין וכרכשא · טבחייא אבל לב והריאה והכבד וכנתא גופא יש בהם דם וצריכין לימלח וכתב המרדכי דכ"ה אם נמלחו בקערה שאינה נקובה שרי וי"ל דבשאין בהם שומן כלל קאמר וכתב עוד המרדכי רמב"ן כתב שהראשונים לא היו מולחין כרס של בהמה קודם תשלומו לגרור השער משום שלא היו מחזיקין בו דם אבל עתה נהגו למולחו דס"ל דלא הוציא רב משרשיא מחזקת דם כי אם מעים וכן הדקים הכחושין אבל הכרס לא הוציא ע"כ והר"ן כתב בשם ר"ת שהכרס אינו בכלל מעים ומחזיקין בו דם שהרי אמרו (כח ·) במתם שנמצא בעובי בית הכוסות שאם אין עליו קורט דם בידוע שהוא לאחר שחיטה ולדידי מיהא לא איריא דאנן הכי אמרינן שמתוך שדמן מועט אין צריכין מליחה לפי שאותו דם המועט שבהם אינו פורש מהם בבישול והו"ל דם האיברים שלא פירש ושרי אבל לא שלא יהא בהם דם כלל שאפי' בדקין הדבר נראה לעין שיוצא מהם דם ע"י מכורה עכ"ל וכתב המרדכי בשם ספר התרומה וראבי"ה אם לא מלח המעים ובשלן מותרין אמנם לכתחלה אין לעשות כן: ומ"ש אבל בשומן של בני מעים יש בו דם לפיכך צריך למולחם וכו' כ"כ שם הרא"ש וז"ל אע"ג דאין מחזיקין דם בבני מעים מ"מ בשומן הדבוק בהם יש דם דאית ביה שורייקי ולכך

כה דם עפוי משאר בשר שלא נמלח אבל פשוט הוא דאיכא בכבד דם טובא לאחר מליחה כמו בבשר שלא נמלח כלל ולכן דין כבד זו עם בשר שלא נמלח כדין בשר ע"ג בשר כשלא נמלחו שניהם דאין בזו דם יותר מבזו ולפיכך שרי לכתחלה לצלות כבד זו שנמלחה בין עלויה ביסרא בין תותיה ביסרא ומהרו"ך כתב כיון דלר"ת שרי לבשל כבד אחר מליחה א"כ לית בה דם כל כך כמו בבשר שלא נמלח א"כ אסור לצלותה תותי ביסרא לכתחלה · אבל לשון תוס' לא משמע הכי כדפרישית מיהו נכון להחמיר שלא לצלותה לכתחלה תותי ביסרא כשנמלחה:

עד המחול וכו' בפרק כ"ה (דף קי"א) אבל טחלא שומנא בעלמא הוא ופרש"י אבל טחלא אין בו דם ואפי' לקדרה שרי עכ"ל וכתבו התוס' היינו דוקא גוף הטחול הוא שומן אבל דם היוצא ממנו אסור כדתניא ס' דם שחיטה עכ"ל: ומ"ש רבינו וא"צ מליחה בין לצלי בין לקדרה רצונו לומר אפי' לתחן דס"ל דלצלי בעי מליחה מ"מ בטחול סגי במליחה לצלי ולא בעינן קריעה ולא מתוכי לתחת כמו בכבד לדעת בה"ג אלא דינו כשאר בשר לדברי הכל בין לצלי בין לקדרה וע"ל בסימן ע"ו בדין מליחה לצלי: **וכתב** בהגהת ש"ד סי' ל"א מעשה בטחול שנצלה בלא ניקור והתיר הר' משולם וחביריו דבטל חלב הטחול בטחול עצמה ובחלב כשר שיש בו דשערה דהטחול וחלב כשר שבו הוי ס' מן החלב ראבי"ה עכ"ל ובת"ח מסתפק אי ר"ל סתם טחול אית ביה ס' או ר"ל דאותה טחול היה בה ס' ולכן אין להקל ולהתיר אא"כ דהמורה משער דאית בה ס' ומיהו נראה אפי' איכא ס' צריך נמי קליפה סביב לחלב הטחול האסור ואם הוא ספק אי אית ביה ס' אם לאו אזי הטחול כולו אסור אבל הבשר שנמלח עמו סגי בקליפה במקום שנוגע אצל הטחול ולא אמרינן בשאר איסורים חנ"נ אלא היכא דאיכא ודאי איסור לא בספק איסור כדכתיבנא בסוף סי' צ"ב ועוד דמה שאנו נוהגין לומר חנ"נ במליחה הוא ג"כ חומרא ולא נהגו חומרא זו אלא בודאי איסור · וכתב עוד בהגהת ש"ד טחול אם ניטל החלב עם הקרום שעליו ועם הגיד שבתוכו מותר לבשלו אפי' לכתחלה מהר"י טרוש"ן עכ"ל ואיכא למידק מאי אתא לאשמועינן הלא רש"י פי' כך להדיא ונראה דאשמועינן דמותר לבשלו לכתחלה אפי' עם בשר ולאפוקי ממה שנסתפק בהגהות מרדכי סוף חולין שכתב וז"ל וסמ"ג כתב דמותר לבשל טחול ושמא ר"ל לבדו בלא בשר עכ"ל דליתא וכ"כ הרמב"ם להדיא בפ"ו דמ"א הטחול מותר לבשלו אפי' עם הבשר שאינו דם אלא בשר הדומה לדם עכ"ל והכי נהוג עלמא:

עה אין מחזיקין דם בבני מעיים וכו' ונראה כיון דפליגי ביה רבוות' צריך למלוח כולן ושהו שיעור מליחה וכך נהגו מיהו יש ליזהר לכתחלה שלא

דרכי משה

כלל ט"ז ויש מחמירין שאף במליחה אין למלוח כבד תחת בשר משום דלפעמים מתהפך והוה עלוי בשרא ובדיעבד בכל ענין שרי עכ"ל ובהג"ה ש"ד הכי נהוג שלא למלוח הכבד אפי' לבדה כ"א כאשר היא תחובה בשפוד עכ"ל וכ"כ האגור בשם אגודה וז"ל ונוהגין לצלות כבד מיד אחר שנמלחה ואין להשהותה במליחה: (ח) ובא"ז כלל ט"ז דאנו נוהגין לקלפו ואין חילוק בין דבוק לעוף בין תלוש ובמליחה נוהגין נמי לקלפו בדבוק בה עכ"ל: (ט) וע"ל סימן ע"ב אם הוא דבוק בעוף אי אמרינן חתיכה נעשית נבילה דדינו כמו בלב וכתב תא"ו נתיב ט"ו ח"א דאפי' איכא ס' נגד הכבד ס"מ הכבד אסור כמו בלב עכ"ל ובארוך כלל ט"ז בשם אגודה עוף שנצלה עם הכבד ומלאוהו בביצים אסור אפי' בדיעבד אם אין בעוף בלא בצים ס' נגד הכבד דהוה כמבושל ודוקא בביצים שהם נקרשים מיד אבל אם מלאוהו בבשר אפי' תפל בהא קי"ל דמולייתא שרי דהכבכ"ם ודוקא כבד אבל לב אין לאוסרו בצלייה אפי' נמ"א בביצים ואם העוף שלם מאחר שיש בכל עוף ס' נגד לבו ולא גרע מאילו נתבשל · בתשובת בר ששת סימן קס"ד הריאה היא כשאר בשר ומגי לה במליחה בלא היתוך כלל וראיתי שנהגו לקורעה ולפתוח הקנוקנות הגדולים שבה ומנהג יפה הוא עכ"ל וכבד הנמצאת בפשטידה ע"ל סימן ע"ה: (י) וכ"פ בא"ה מיהו בדיעבד שרי אם לא הדח וכדברי הראבי"ה וכתב האגור בשם מהר"י מולין דרוח נהגו לשפוך מים על הכבד אף כשרוחצין לאכלה בלא בישול משום מלח הנדבק בה: (יא) וכ"כ בארוך דלכתחלה אין להשהותו במלח ובדיעבד שרי עכ"ל ואני ראיתי בהג"ה א"ו הארוך הטעם משום היכרא שאינו דומה לשאר בשר שלא יבא לבשלו עם שאר בשר עכ"ל: (יב) וע"ל סימן ע"ז:

עד (א) דלא כהג"ה מרדכי דכתב הא דמותר לבשל טחול היינו בלא בשר וכן המנהג כדברי הטור: (ב) ובא"ז הארוך כלל א' כתב דנוהגין כרוקח דאין מבשלים כוליא משום רוב דם שבה וכן ביצי זכר מיהו בדיעבד שרי עכ"ל:

עה (א) בארוך כלל ד' וכן כרכשא יש בו שומן וגידים ואסורה אף בדיעבד אם לא נמלחה וכתב המרדכי פכ"ה ושומן אווז שנמלח ולא הודח והושם בקדירה אסור דבשומן יש דם

פרישה

(ח) בקדירה צריך ס' כנגד הכבד רבינו לטעמיה אזיל וסבירא ליה כרבי' אפרים דלא אמרינן חנ"נ כמ"ש בסימן צ"ב וגם ס"ל דלא אסרינן החתיכה משום איסור הדבק בה אבל לפי מה דקי"ל חנ"נ ואסרינן החתיכה משום איסור הדבק בה צריך ס' כנגד כל העוף דאין לך עוף שיהא בו ס' נגד הכבד:

סי' עד (א) **המחול** כו' וא"צ אלא מליחה בין לצלי בין לקדירה ר"ל לאפוקי מהא דלצלי א"צ מליחה וכמ"ש בסימן ע"ו וא"ל דכתב כן לפי המנהג שנוהגין למלוח כל בשר בשעה שמוציאין בשפוד וכמ"ש בס"ד שכרי רבינו גם דוחק לומר דלכל כיון שמ"מ יש בו קצת אדמומית שכרי התוכו לבשר לכל דבר לכן צריכין לומר דלהדין קתני וה"ק א"צ שום תיקון בין לקדירה בין לצלי מכל התיקונים שכתב לעיל בכבד דאסור לקדירה וגם לצלי צריכין קריעה אבל בזו א"צ קריעה אלא מליחה צריך לפעמים כגון אם רוצה לבשלה וקיל ועד"ר:

סי' עה (א) **אין** מחזיקין דם בבני מעים. דוקא אין מחזיקין בהו אם רוצין להחמיר מחזיקין ובמי

דרישה

סי' עד [א] **המחול** כו' וא"צ אלא מליחה בין לצלי בין לקדירה מ"ש רבינו שלצלי צריך מליחה כתבתי בפרישה ועוד נראה דלהלעיל קאי וה"ק בין לצלי בין לקדירה הוא כשאר בשר ומותר לצלותה בשר ע"ג בשר משא"כ בכבד גם לבשלה עם שאר בשר לאפוקי מהגמרא דכתב הא דמותר לבשל טחול היינו בלא בשר קמ"ל דלא ועיין בב"י:

כתב האגור דכליות אסור לבשלם בקדירה משום אל תטוש תורת אמך וכתב ב"י ואנו נוהגין היתר לבשלם ולא שמענו פוצה פה:

סי' עה [א] **אין** מחזיקין דם בבני מעים כגון בכרס וכו' בב"י וע"ל הר"ן בשם ר"ת כתב שהכרס אינה בכלל מעים ומחזיקין בו דם שהרי אמרו במתם שנמצא בעובי בית הכוסות שאם אין עליה קורט דם בידוע שהוא לאחר שחיטה ולדידי מיהא לא איריא דאנן הכי אמרינן שמתוך שדמן מועט אין צריכה מליחה לפי שאותו דם המועט שבהם אינו פורש מהם בבישול והוה ליה דם האיברים שלא פירש אבל לא שלא יהא בהם דם כלל שאפי' בדקין הדבר נראה לעין שיוצא מהם דם ע"י מכורה עכ"ל וע"ל ר"ת ק"י שכתב בשם רבי יהודה שגם קורקבן בכלל בני מעים שאמרו עליהן אוכליהן למו בר איתמי ונ"ל דה"ה לענין דם וכמ"ש רבינו בסי' מ"מ דקורקבן בעוף במקום כרס בבהמה: [ב] לפיכך אם בשלם בקדירה בלי מליחה מותר כתב מ"ז והרבה מחלוקות נפלו בין המפרשים מהו נקרא בני מעים ועיין ברוב הפוסקים אבל המנהג

בני המעיים יש בו דם לפיכך צריך למולחם (ב) וכנתא גופא יש בה דם וכתב רשב"א יש גדולים שאסרוה לקדירה אפילו בחתיכה ומליחה לפי שמלאה חוטים קטנים מלאים דם ועכשיו נוהגים היתר ואותן חוטי דם כשאדם בקי בהם מותחן ונפשלין היטב עד שלא ישאר אחד מהן ע"כ (ג) י"א כיון שאין מחזיקין דם בבני מעים אין מולחים אותם עם שאר הבשר כיון דלא טרידי לפלוט ובלעי [ג] ור"י (ב) התירו (ד) וכתב הרשב"א כשמולחין החלחולת אין מולחים אותה בצד הפנימי מעבר המאכל אלא בצד החיצון (ג) ששם שומן דבוק שמחזיקין שם דם :

עו (א) **הצלי** א"צ מליחה לפי שהאור שואב הדם [א] ואם ישאר בו שום דבר ממנו הוי דם האיברים שלא

פירש

שלא למלחן עם שומן או שאר בשר אבל בדיעבד לית לן בה והעולם קצתם לא נהגו ליזהר בזה וקצתם נזהרין ואם נמלחו בני מעים בכה"ג א"נ נתבשלו בלא מליחה אם אין בהם שומן כלל מותר בדיעבד חוץ מכרס ובית הכוסות דאסורין אפי' דיעבד · ועוד כתב הר"ן ע"ש הרמב"ן דוקא מסתמא אין מחזיקין דם הא אסמיק חיישינן ובעי מליחה עכ"ל ומביאו ב"י סוף סימן זה ומתחלה אם נמלח בכשא"מ או נתבשל בלא מליחה אסור אפי' דיעבד כיון דחזינן דאסמיק וכן נראה לפע"ד לדקדק מלשון אין מחזיקין דם בבני מעים דמשמע דוקא אם נמלח בכשא"מ או נתבשלו בלא מליחה מותר בדיעבד דאין מחזיקין בהם דם לאוסרו דיעבד מיהו לכתחלה ודאי צריך למלחן דשמא אית בהו דם א"נ ודאי אית ביה דם מועט ולפיכך צריך למלחו לכתחלה אלא שאין מחזיקין בהם דם כל כך לאוסרן דיעבד וכ"כ המרדכי להדיא דלכתחלה צריך למלחן ומיהו כשמלחו טבחיא על השומן א"צ למלחו גם בפנים דתלינן אם יהא נמצא בטבחיא קצת דם נגרר אחר דם שבשומן ולא דמי לשאר בשר כשנמלח בצד אחד ונתבשל דאסור אפי' דיעבד :

וכתב בהגהת ש"ד ע"ש תה"ד מה שהנשים מהפכין לפעמים הטבחיא מבפנים לחוץ ומולחין אותה כך לא יפה הן עושין דהא טבחיא גופא לכ"ע אין מחזיקין בו דם וא"כ אין כח במלח להפליט דם השומן שבפנים לעבר הטבחיא ואפי' מאן דשרי במלח בחוץ ולא מבפנים שאני התם כיון דבחוץ נמי איכא דם כשפלט הותו דם נגרר אותו דם שבפנים אחריו אבל הכא דליכא דם בחוץ לא עכ"ל ולאו לכתחלה דוקא קאמר דאסור אלא אפי' דיעבד אם נתבשל אחר מליחה אסור דהא בשאר בשר אפי' בנמלח צד אחד לבד קבעינן הלכה בסימן ס"ט ס"ג דאסור אפי' דיעבד כשנתבשל כ"ש בטבחיא דליכא דם בצד מעבר המאכל דאסור כנמלח לשם בלבד מיהו אם נזכר קודם בישול יכול לחזור ולהדיחו ולמלחו בצד השומן ולבשלו ואע"ג דבסי' ס"ט ובסימן עיין נתברר דאם הודח אחר שיעור מליחה וחזר ומלחו עם בשר שלא נמלח אין לו תקנה כיון דנסתתמו נקבי הפליטה מ"מ הכא בטבחיא אין לחוש שהרי אף לכתחלה א"צ למלוח כי אם בצד התיכון על השומן ולא הפנימי כדכתב באו"ה שער ד' ולא חיישינן שיבלע הטבחיא מפליטת דם של שומן שעליה א"כ ה"נ כשנמלח בצד מעבר המאכל והודח חשוב כאילו לא נמלח כלל ומולחין על השומן לבדו ומותר :

כתב בת"ח כלל ע"ו דין י"א אע"ג דמולחין הטבחיא עם שומן שעליו אפ"ה אין מולחין בני מעיים כשאין עליו שומן עם שומן או בשר אחר וכן נוהגין למלוח העצם עם הבשר שעליו אבל אם אין עליו בשר יש למלחן לכתחלה בפני עצמו בלא בשר והכי מסתברא ודלא כיש מתירין בשניהם למלחן לכתחלה עם שאר בשר אעפ"י שאין בשר על העצם ואין שומן על הטבחיא דליתא אלא יש ליזהר לכתחלה : כתב הרב בהגהת ש"ע בצים הנמצאים בעופות לאחר שחיטה אם לא נגמר החלבון אלא החלמון בלבד צריך מליחה כשאר בשר ומותר למלחן עם בשר ואם נגמר אף החלבון אפי' הקליפה קשה לגמרי שכמוה נמכרת בשוק א"צ למלחן מ"מ שאין למלחן עם שאר בשר מיהו בדיעבד אין לחוש עכ"ל · ותימה לתמוה למה התיר למלחן עם שאר בשר כשלא נגמר אלא החלמון בלחוד דהע"ג להרשב"א הוי בשר גמור מ"מ לרש"י והרא"ש כל שנגמר החלמון בצים גמורות נינהו ומותר לאכלן בחלב וכמ"ש רבינו ריש סימן פ"ז ולדידהו ודאי אסור למלחן עם שאר בשר דילמא אין בהן דם ובלעי מדם הבשר ואין ספק דנמשך הרב אחר מ"ש ב"י לשם בסוף דבריו וז"ל ומ"מ העולם נוהגין שכל שאין להם חלבון מולחים אותם ואפי' עם בשר ובכל כיוצא בדברים אלו סומכין על המנהג עכ"ל אבל לפע"ד דלא תעשה אין להקל דאע"ג דהעולם נוהגין למלחן עם בשר אפשר דוקא כשאין החלמון נגמר לגמרי ואפי' ספק אם נגמר החלמון אם לאו נמי מקילין אבל היכא דברור הוא דהחלמון נגמר לגמרי ודאי דאין למולחן עם שאר בשר ובעל נפש לא ימלחנו עם שאר בשר אם לא שברור לו שאין החלמון נגמר וכדי להתרחק מן האיסור יעשה גדר שלא ימלחם כלל עם העוף או שאר בשר אפי' נראה לכל שאין החלמון נגמר כדי שלא יבא למולחן עם בשר גם כשהחלמון נגמר ומה שכתוב עוד דכשהקליפה קשה שכמוה נמכרת בשוק אם מלחוהו עם שאר בשר אין לחוש בדיעבד לא נהירא דאע"ג דנוהגין הנשים למולחה כבר התחבט על זה מהרא"י בהגהת ש"ד סימן עיין ואחר דכיון דבפרק הדר פירשו התוספות הא דקאמר התם אפילו ביעתא בכותחא אי יורה בפני רבו היינו בכה"ג שמצא ביצה בתרנגולת שחוטה כמו שנמכרת בשוק אל יורה לאכלן בחלב ולפי שהיו נמנעין מלהורות בו היתר לאוכלן בחלב ע"י כך נשתרבב המנהג למלחן עכ"ל א"כ לפי זה פשוטה דאיסור גמור הוא למלחן עם בשר שהרי הוא בולעת דם פליטה דאין הקליפה קשה מונעת מלבלוע ומלפלוט דם ולא שייך כאן לומר מסרק שריק או כבכ"ש כיון דאין בגוף הביצה שום דם וציר כל עיקר דאפי' לאותן פוסקים דביצה בקליפתה אינה בולעת ואינה פולטת ולא יהיב טעמא כדאמרי אינשי מיא דביעתא בעלמא היא ה"ה דעוף טמא ודנבלה וטרפה אבל אם יש בה אפרוח או דם שפיר קא יהיב טעמא ובולעת ופולטת אפי' בקליפה הקשה שעליה ועוד דבסה"ת פסק וכן פסקו שאר פוסקים דאפי' עוף טמא נמי קיהיב טעמא והכי נקטינן כמו שנתבאר לקמן בסי' פ"ו וא"כ הכא לד"ה בולעת הביצה דם פליטה של בשר שנמלח עמה דקי"ל דמליח כרותח דמבושל ואוסר עד ס' ואין הקליפה הקשה מונעת מלבלוע ומלפלוט ולא דמי לקשקשים דדגים דמונעים מלבלוע כל עיקר כדפרים בסימן ע' ס"ד ע"ש והלכך הדבר פשוט דאעפ"י דנוהגין למלחן אם מלחן עם שאר בשר נאסרה הביצה וכ"פ מהרש"ל בא"ו שלו והאריך דאעפ"י דהביצה נאסרה אינה חוזרת ואוסרת הבשר אלא הביצה לבדה אסורה ואם נתבשלה אח"כ אוסרת עד ס' והכי נקטינן דלא כהגהת ש"ע · ולכי חומר לי דע"ם הוא כי לא יעלה על הדעת להתיר דבר איסור שהוא ברור פשוט ועיין במ"ש בסימן פ"ז לתת טעם למנהג על שמולחין הביצה כשנמצאת בקליפתה הקשה כמו שנמכרת בשוק שהוא על פי הדין :

עו הצלי א"צ מליחה וכו' כך היא הסכמת התוספות פ"ק דחולין (דף י"ד) בד"ה ונסבין וכ"כ הרא"ש לשם ועיין בתוספות ריש פרק כיצד צולין מיהו לכתחלה נהגו למולחו קצת כפרש"י לשם בשבבר נתחב בשפוד וצולין אותו תיכף שלא יתמצא התלא דם כ"כ מהרא"י בהגהת ש"ד סימן ע' · והא דלא

כתב

ולכך נהגו למולחם וכ"כ ה"ה בפ"ו בשם הרשב"א ז"ל וכ"כ הר"ן בשם התוס' ולאפוקי משבלי הלקט שכתב דה"ה לשומן שבתוך המעים שאין מחזיקין בו דם : וכנתא גופא יש בה דם כבר כתבתי כן בשם רש"י וכתב הר"ן וכנתא גופא דשריא במליחה היינו לדין הגמרא אבל לדברי הגאונים נמצא שגזרו עליה ואסרוה אלא צלי וכ"כ בה"ג וכ"כ המרדכי וכ"כ הגהות בפ"ו כתב רבינו האי גאון כי שומן הכנתא יש בו ורידים קטנים מדם ואף על פי שחתכה ומלחה אסורה עד שיוציא הורידין הקטנים ע"כ ואף על פי שכתב לעיל שוורידי צואר דיין בחתיכה ומליחה מכל מקום ורידי הכנתא מרוב דקותן אין דם יוצא מהם אפילו על ידי חתיכה ומליחה הס"ג עכ"ל ומ"ש רבינו בשם הרשב"א הוא בתורת הבית : י"א כיון שאין מחזיקין דם בבני מעים אין מולחין אותם עם שאר בשר וכו' ור"י התירו כ"כ התוספות והרא"ש והרשב"א והר"ן והמרדכי ודלא כרבי יואל שכתב המרדכי דאסר אפי' בדיעבד ור' יהודה סירליאון שכתבו הג"א דאסור למולחם עם בשר אחר וכתבו התוספו' והרא"ש והמרדכי טעם להתיר משו' דדמא מישרק שריק והרשב"א כתב בת"ה שאין טעם לדברי האוסרים ונראה לי שאף ע"פ שאין מחזיקין בהם דם ציר יש להם וכל שהן פולטין ציר אין בולעין דם הבא עליהם ודברים של טעם הם ולפיכך לא ראינו מי שנזהר מלמלוח אותם עם הבשר עכ"ל וכיוצא בזה הם דברי הר"ן ז"ל : **וכתב** הרשב"א כשמולחין החלחולת אין מולחין אותו בצד פנימי וכו' ג"ז בת"ה כתב הר"ן דקדק הרמב"ן ז"ל מדאמרינן אין מחזיקין דם בבני מעים דדוקא מסתמא הוא דלא מחזיקין הא אסמיק חיישינן ובעי מליחה :

עו הצלי א"צ מליחה לפי שהאור שואב הדם וכו' כ"כ התוספות והרא"ש והר"ן בפ"ק דחולין (יד ·) על גמרא דהשוחט בשבת וביה"כ והביאו ראיות לדבר וכ"פ הרשב"א בת"ה וכתבו התוספות והרא"ש דאין לאסור משום שכונס בו הדם מצד זה לצד זה וחשיב כדם האברים שפירש דל"מ אם נצלה יפה דאז נפלט הדם לחוץ אלא אפילו לא נצלה יפה ולא נפלט כל הדם לחוץ שרי כי מה שיוצא לחוץ נורא מישאב שאיב ליה ומישרק שריק ומה שנשאר בתוכו הוי דם האברים שלא פירש ולא חשיב כפירש מה שהדם הולך בתוכו מצד זה לצד זה כדחזינן בכבד שחתך עליו בשר דאפי' מאן דאסר הכבד מתיר הבשר אפי' שלא נצלה כל צרכו וסיים בה הרא"ש הלכך לא בעי מליחה לצלי וגם לא הדחה מיהו צריך שפשוף לפי שאין לקצבים סכין מיוחד לחלבים והר"ס כ"כ (עד ·) גבי תולייתא שרי פירש"י אע"פ שלא מלחו אלא מעט לצלי משמע מדבריו דצלי בעי מליחה קצת ולא כולי האי כמו לקדרה ודבר תימה הוא דמה מהני מליחה קצת דאין הבשר יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה ע"כ והר"ן כתב בפ"ק דחולין בשר חי לאחר הדחה אפילו בלא מליחה שרי נראה דהדחה מיהא בעי משום דם שעל פניו (א) ואפשר דה"ה לצלי ויש לדחות דצלי שאני דנורא מישאב שאיב ליה · והאגור כתב בשם שערי דורא אם צלו בשר בלא מליחה צריך להדיחו מן הדם שנדבק מבחוץ ומ"ש רבינו דכבוש בעי מליחה כמבושל פשוט הוא וכ"כ הרשב"א בת"ה :

כתב

דרכי משה

דם וצריך הדחה אחרונה עכ"ד (ב) וכתב בא"ז הארוך כלל א' בשם א"ז דאין למלחן לכתחלה עם בשר וכן נוהגין אמנם בדיעבד מותר דלא כר' יואל עכ"ד ועוד כתב וביצי זכר אע"פ שיש בהן רוב דם מותרין למלוח עם שאר בשר לאחר שהסירו הקרום עכ"ל (ג) כתב בא"ז הארוך בשם הרשב"א דאף לכתחלה א"צ למלוח רק בצד החיצון לבד ואפי' בדיעבד אם בשלה ולא מלחה בצד החיצון טריפה ומיהו אם נזכר קודם שבישלה מאחר שאינו מוחזק כ"כ בדם אין לדמותו לבשר אחר שנמלח בצד אחד ויכול לחזור ולהדיחו ולמלחו בצד החיצונה ולבשלו עכ"ל ונ"ר הא דכתב דטריפה אם בשלה בלא מליחה היינו דאיכא שם שומן אבל אי ליכא שם שומן פשיטא דכשר דהרי אין מחזיקין דם בבני מעיים .

עו (א) וז"ל הג"ה ש"ד בשם מהרא"י ז"ל ולכתחלה נוהגין דהרוצה בתחלה אפי' עופות דליכא חששא דנתקנח בהו דם ויראה הטעם משום דנהיגין מליחה קצת לצלי כרש"י והואיל

ומולחין

דרישה

הטעם נמלח כולן גם למולחן עם שאר בשר ע"כ · וכתב רמ"א אם נמלחו בכלי שאינו מנוקב מותרין אבל לכתחלה צריכין מליחה בכלי מנוקב וכ"כ המרדכי ועיין בת"ח כלל י"ב דין י"ב עכ"ה · [ג] ור"י התירו הטעם כתבתי בפרישה וע"ש לכן ציר כו' ואפשר ש להביא ראיה קצת לדברי רמ"א דפסק בת"ח שלו דכל זמן שפולט הבשר ציר דהיינו פולט י"כ יש שמקבל מעלמא מבשר שנמלח עליו מיהו יש לחלק דשאני הכא שהוא תחלת מליחה וכיון דהמלח יתקף ואז אמרינן דוקא כבולעו כך פולט משא"כ לאחר שעה שכבר תשש כח המלח בתחלה ... נ"ל לדעת מ"ו שאוסר בכה"ג בבשר שכבר פלט דמו ועיין בה"ש ובת"ח כלל ו' דין ה' ואפשר ליישב דעת כלינו רש"ל ורמ"א אלא בבשר שנפל לציר או ציר עליו אבל היכא שנמלח אצלו בשר כ"ע ס"ל דכל זמן שהוא פולט ציר פולט נמי ג"כ דם וכן לעיל ס"ס עיין פסק רש"ל כרמ"א וכן מבואר בת"ח כלל ו' דין ה' ע"ש עכ"ה)

סי' עו [א] **ואם** ישאר בו דבר ממנו הוי דם האברים שלא פירש כתב התוספות והרא"ש דאין לאסור משום שכונס בו הדם מצד זה לצד זה וחשיב כדם האברים שפירש דל"מ אם נצלה יפה דאז נפלט הדם לחוץ אלא אפי' לא נצלה יפה ולא נפלט כל הדם לחוץ שרי כי מה שיוצא לחוץ נורא משאב שאיב ליה ומישרק שריק ומה שנשאר בתוכו הוי דם האברים שלא פירש ולא חשיב כפירש מה שהדם הולך בתוכו מצד זה לצד זה כדחזינן בכבד שחתך עליו בשר דאפילו מאן דאסר הכבד מתיר הבשר אפילו שלא נצלה כל צרכו ע"כ ול"ע

למ"ש

פרישה

ובעי מליחה דחזינן דאסמיק עכ"ד · (ב) **וכנתא** גופא יש בה דם כו' עד חוטים קטנים מלאים דם אע"ג דאמרינן לעיל שורידי הצואר דיין בחתיכה ומליחה מ"מ ורידי הכנתא מרוב דקותן אין יוצא מהן דם אפי' ע"י חתיכה ומליחה ס"ג · (ג) **י"א** כו' ור"י התירו טעמו דדם מישרק שריק ועוד דמ"מ יש להן ציר וכל שהן פולטין ציר אין בולעין דם הבא עליהם רשב"א וע"ד :

(ד) וכתב הרשב"א כשמולחין החלחולת אין מולחין בצד פנימי כו' הרשב"א לטעמיה אזיל דס"ל בשאר בשר בדיעבד ג"כ למלחו אלא מצד אחד והואיל ואין מחזיקין דם בבני מעים לכתחלה ג"כ למולחן אלא מצד אחד אבל לדעת הרא"ש שכתב צריך למלחו משני צדדין וכבין רבינו דבריו דאפי' בדיעבד צריך למולחו משני צדדין קשה למה לא נצטרך למלוח בבני מעים משני צדדין גם להרשב"א קשה דהא רבינו בלכתחלה איירי ויותר קשה בשומן אף לדברי הרשב"א שהרי הוא סובר דלכתחלה צריך למלוח משני צדדין וכשאינו מולח אלא מצד החיצון נמצא שהשומן לא נמלח במקום שהוא דבוק ואם כן יצטרך למולחן ג"כ מצד פנים בשביל השומן או יסיר השומן תחלה ואחר כך ימלחנו מכל צדדיו ונ"ל דהרא"ש מודה בזה דאף לכתחלה די במליחת צד אחד כיון שאין מחזיקין בהם דם ובשביל שומן א"צ להואיל וכולו מיטי מיטי המלח מתפשט ונכנס בכולו וה"ה אם לא מלחו אלא מצד אחד ועוד שבמה שימלחנו בצד פנימי לא יועיל כלום לשומן שהמעי מפסיק בין שומן למלח .

סי' עו (א) **הצלי** א"צ מליחה אבל לכתחלה נהגו למלוח כרש"י וכן הסמ"ג ואין לשנות מ"ו.

אבל

פירש וא"צ מליחה אלא לכבוש ומבושל (ב) אבל דם אחר שנוטף על הצלי שאצל האש לא אמרינן ביה שהאש שואבו (ג) ואם דם הנוטף עליו חם * או אפי' צונן (ד) אוסר ממנו כדי נטילה (ה) כתב הרשב"א הרוצה למלוח צלי (ו) ולאוכלו בלא הדחה עושה ואין לחוש לדם שעל המלח שהאש שואב ומונע המלח מלבלוע הדם (ג) בד"א במולחו וצולהו מיד אבל אם שהה במלחו המלח בולע ונאסר ולפיכך מדיחו יפה קודם צלייה לא חתך הורידין בעוף או לא נקבם בשעת שחיטה אסור לצלותו עד שינתחנו אבר אבר ויצלה

כתב בהגהות מרדכי סוף חולין בשם הר"פ אותם שוטות שאין מקבלין מהם שומן א"צ למולחם כשיעור לקדרה ומיהו אם רוצים אח"כ לעשות מהם ניב"א בלע"ז צריך למולחם כמו לקדרה דלפעמים אין צולין אותם כי אם מעט ואח"כ מבשלין אותם והדם פירש וחוזר ונבלע (ב) : **אבל** דם אחר שנוטף על הצלי שאצל האש לא אמרינן ביה שהאש שואבו וכו' כ"כ התוס' והרא"ש בפכ"ה גבי אין מחזיקין דם בבני מעים וז"ל אין להתיר מטעם דשריק אם נשפך דם רותח על הצלי או אפי' דם צונן היה אוסרו משום דתתאה גבר ואסור כדי קליפה או אפילו כדי נטילה דדוקא דם הנפלט ונוטף עם הציר ע"י צלייה ומליחה הוא דאמרינן לעיל דשריק אבל בעיניה לא אשכחן דשריק עכ"ל הרא"ש ז"ל : **כתב** הרשב"א הרוצה למלוח צלי ולאוכלו בלא הדחה עושה וכו' בת"ה כתב כן וכ"כ בהגהות שערי דורא וכתוב עוד בהגהות הנזכר בדיעבד שרי (ד) וכן מוכיח בפשיטות מן המרדכי פרק כ"ה דפסק בשם לפנת פענח דאם שהה הבשר כשיעור מליחה ולא הודח אחר כך ועשה מתנה מוליתא וצלה אותו כשר דשרי ויראה דכ"ש בלא מוליתא וק"ל וכן משמע בס"ה שפסק אין מניחין כלי לקבל הנוטף מהבשר אא"כ הודח הדם הדחה האחרונה משמע היכא דאין מניחין כלי לקבל הנוטף ממנו לא בעי הדחה אחרונה לצלי עכ"ל וכל זה כתוב בתרומת הדשן סי' קס"ט וה"ה כתב בפ"ו על דברי הרשב"א תימא שאם דוקא כמעלהו מיד הוא שמותר ואם לאו נאסר היה להם לחכמים לגזור בזה אלא נראה שאפי' אם בלע המלח מן הדם הכל יוצא ע"י האור ע"כ ולמה שכתבתי בסימן ע"ג אין כאן תימא כלל דכיון דאפי' שהה במלחו ולא הדיחו קודם צלייה נכשר ע"י הדחה לא שייך למגזר מידי . והוי יודע שהרמב"ם ז"ל סובר דלצלי בעי מליחה שכתב בפ"ו כל הדברים האלו לבשר שצריך לבשלו אבל לצלי מולח וצולה מיד וכתב ה"ה נראה מדברי רבינו שאף הצלי צריך מליחה אלא שאינו צריך לשהות במלחו והביאו לזה מה שאמר בפרק הקומץ רבה (כא') גבי קדשים שאין צריך שיתן בו טעם הרבה כילד עושה מביא את האבר ונותן עליו מלח ומעלהו אמר אביי וכן לצלי פירוש וכן לצלי מולחו וצולהו מיד וזה דעת הראב"ד ז"ל · אבל יש מי שגורס וכן לקדרה כלומר שא"צ מלח הרבה ואף לגירסא אחרת פירשו הרבה מפרשים וכן לצלי אם רצה למלוח ולאכול בצלי בלא הדחה ע"כ וכבר האריך הר"ן בזה בפג"ה אהא דאמר רב יהודה אמר שמואל חוטי היד אסורים משום דם והריב"ש בתשובה סימן קס"ה : לא חתך הורידים בעוף או לא נקבם בשעת שחיטה וכו' גם זה מדברי הרשב"א בת"ה ורבינו שינה לשונו קצת ולכן ראיתי להעתיק לשון הרשב"א עצמו וז"ל רצה למלוח ולאכול בצלי ובלא הדחה עושה ואינו חושש לדם שעל המלח וכו' בד"א כשחתך את הורידין בשעת שחיטה או סמוך לה שהדם חם ונפלט דרך הורידין לא חתך את הורידין אסור לאכול אפילו בצלי עד שיחתוך אבר אבר ויצלה רצה לאכול מחכה בשר חי אסור עד שיחתך וימלח ויראה לי שאם נקר הבשר מחוטי דם אוכל אפי' בלא מליחה חי או צלי ואפי' כולו כאחד שדם האברים יוצא הוא דרך הסימנים אף על פי שלא חתך הורידין ולא הצריכו חתיכת הורידין או חתיכת אבר אבר אלא מפני דם החוטין שבבשר ויש מגדולי המורים שהחמירו שלא לאכלו כולו כאחד אפילו בצלי אלא אחר חתיכת ורידין ורוב ב' הסימנין עכ"ל וכבר נתבארו דברים אלו בסי' כ"ג בס"ד : כתב סמ"ג הטעם שאמר למעלה שצלי א"צ מליחה מפני שדם האברים מיתר כל זמן שלא פירש ואותו שפירש נופל לארץ אין ענין טעם זה בתרנגולת או אווז שהם חלולים ופורש הדם מלמעלה למטה בתוך החלל והרי הוא כפורש מחתיכה ופעמים שהאווז או התרנגולת נצלית יפה מצד אחד ופלטו כל דם אותו צד ואין נצלית יפה מצד אחר ולא פלטו כל הדם שלו וכמו כן אינו פולט כל דם שבא לו מלמעלה לפ"ז נכון למי שהוא רוצה לצלות עוף שלם שימלחנו מבחוץ ומבפנים וישהה כשיעור מליחה ואח"כ ידיחנו ויצלה אותו עכ"ל וכתב המרדכי בפכ"ה על זה ל"נ למורי ושכחתי אם א"ל הטעם וכ"ל דהא הכא מסקינן ל"ש ושרי למלוח שתי חתיכות יחד משום דע"י מליחה פולט הכל בין דם עצמו בין דם הנבלע בו ממקום אחר וכ"ש ע"י צלייה דנפלט הכל אע"פ שפירש מדופן לדופן (ה) עכ"ל ואין טעם זה נראה בעיני דא"כ היינו צריכין להמתין מלאכול מעוף הצלוי עד שיצלה שיעור שיפלוט כל דמו בין דם עצמו בין דם שבא לו מלמעלה ולא ראינו שנזהר בכך לפיכך נ"ל דעיקר הטעם הוא משום דכיון שהעוף שלם דם הפורש מלמעלה למטה בתוך החלל הוי כדם הפורש בחתיכה מצד זה לצד זה דשרי כמו שנתבאר ברא"ש הסימן ולא שני לן בין יש חלל בין צד זה לצד זה לאין ביניהם חלל ועוד דאפי' אי חשיבי כשתי חתיכו' ליכא למיסר שאל"כ כב' חתיכות זה אצל זה למה אין נאסרות שפולטת זו ובולעת זו אלא ע"כ אמרינן בהו דם מישרק שריק ואין לומר דמיקווא קוי דמה שהרי כל שעה מהפכין השפוד

כתב רבינו דצריך להדיחו תחלה נראה דס"ל דא"צ הדחה קמייתא לצלי וכ"כ התוס' בפרק שני דחולין (דף ל"ג) בד"ה ונאכלין וכ"כ הרא"ש פ"ק דחולין וז"ל הלכך לא בעי מליחה לצלי וגם לא הדחה מיהו צריך שפשוף לפי שאין לקצבים סכין מיוחד לחלבים עכ"ל ואע"ג דאיכא דם על פניו האש שואבו ולא דמי לדם אחר שנוטף על הצלי דאין האש שואבו אך קשה למה לא כתב רבינו דצריך שפשוף לצלי משום חששא דחלב שנתקנח בבשר כמ"ש הרא"ש ויש לומר דכיון דהטעם הוא משום שאין לקצבים סכין מיוחד לחלבים ובמקום שיש להם סכין מיוחד לחלבים אין צריך שפשוף אם כן לאו מילתא דפסיקא היא לכך לא כתבו רבינו מיהו לדידן דנהגינן לכתחלה למלחו קצת כפי' רש"י ר"פ כיצד צולין וכמ"ש בסמוך א"כ פשיטא דצריך הדחה קמייתא כדי שלא יבלע המלח הדם בעין שעל פניו וכ"כ מהרא"י בהגהת ש"ד דלעיל סימן ט' מיהו אם צלאו בלא הדחה ומליחה מותר בדיעבד כדעת התוספות והרא"ש וכתב או"ה שער ה' דאפי' לא שפשף הבשר לא מחזקינן איסורא שמא חתכו בסכין של חלבים אפי' קנאו מן הנכרי עכ"ל אבל אם לא הדיחו ומלחו וצלאו אפי' בדיעבד אסור דמיד שמלחו נאסר ושוב אין לו היתר בצלי ובאו"ה כלל ה' כתב לחלק דאינו אסור אלא כששהה במלחו שיעור מליחה ואח"כ צלאו אבל לא שהה שיעור מליחה מותר בדיעבד ובת"ח כלל ט דין ג' כתב עליו וז"ל וכבר כתבתי לעיל דעתי נראה לאסור אף כה"ג דאין שיעור לדבר עכ"ל ותימה דבכלל ה' לא כתב לאיסור אלא דלא מהני ליה שוב מליחה אבל לצלי אין ראיה לאיסור בדלא שהה שיעור מליחה מיהו כאן בהגהת ש"ע חזר בו ופסק בסתם כאו"ה לחלק דבשהה שיעור מליחה אסור אפי' דיעבד ובלא שהה שרי דיעבד וע"ל סימן ס"ט סוף סעיף א' קבעתי הלכה דבשהה במלחו אסור אפי' דיעבד אף לצלי ואפי' בהפסד מרובה ובלא שהה במלחו מותר בדיעבד בהפסד מרובה בין לצלי בין לקדרה דלא כמהרש"ל דאוסר בכל ענין כמ"ש בא"ו שלו :

כתב או"ה שער ט' דין ח' בשר שצולין בלא מליחה או שנמלח מעט ולא שהה שיעור מליחה אסור להפך השפוד תמיד כל שעת הצלייה דאז מתגלגל הדם שעליו ונשאר על הצלי אלא צריך להניחו לפעמים כדי שיזוב דמו מיהו בדיעבד נוהגין להתיר אפי' הפכוהו כל שעת הצלייה עכ"ל משמע להדיא דכל שעת צלייתו הוא דאסור לכתחלה להפכו תמיד אבל תמיד לפעמים צריך להפכו כדי שיצא הדם מכל צדדיו והיינו דבתחלת הצלייה לא יהפכנו ואחר כך יהפכנו לפעמים תמיד : **בשר** שצולין בלא מליחה צריך להדיחו מן הדם שעליו וכתב באגודה שצריך להדיחו ג' פעמים כמו בהדחה אחרונה של מליחה אבל מהרש"ל השיג ע"ז בא"ו שלו דאפי' לכתחלה די בפעם אחת אפי' בנמלח ושהה כ"ש בלא שהה או לא נמלח כלל דהא דם משרק שריק בצלייה וא"צ אלא הדחה מפני קצת דם שעליו בלא נמלח כלל או מפני הדם שבתוך המלח בנמלח עכ"ל מיהו אם לא הדיחו כלל מותר אפי' נתבשל אח"כ דהכי הוי דינא גבי כבד שבשלוה אחר הצלייה בלא הדחה דשרי דיעבד משום דטורא משאב שאיב הכי נמי הכא בבשר שנצלה ולא הדיחו ובשלו דטורא משאב שאיב ומותר בדיעבד וכן פסק בהגהת ש"ע וכתב עוד ואפי' נמלח תחלה קודם צלייתו ולא הודח ובשלו נמי מותר ולא חיישינן לדם ומלח שעליו דטורא משאב שאיב : **וכתב** בש"ד סימן ט' נהגו העולם אם אירע כך דצלו בלא מליחה להדיחו מן הדם הנדבק בבשר מבחוץ ואח"כ מולחין ואוכלין אותו עכ"ל נראה דאתא לאורויי דדוקא לאחר הדחה מולחין אבל לא קודם הדחה דיש לחוש דהא המלח יבליע הדם שעליו ועוד אתא לאשמועינן דאפי' אינו רוצה לבשלו אלא לאכלו כך עם מלח צריך להדיחו תחלה קודם שימלחנו כדפרישי' ואצ"ל אם רוצה לבשלו אחר הצלייה : וכ' מהרש"ל מה שנהגו הנשים להדיח אחר שנצלה קצת קודם שנגמר וגללה כל צרכה ושוב חוזרין וצולין אותו אפשר לאו משום איסור נהגו כן אלא שלא יתקלקל הצלי ויפג טעמו בהדחתו ואפשר נמי אחר שנצלה ממש נדבק בו המלח ולא יועיל לו הדחה עכ"ל : וכתב עוד על מ"ש הרשב"א שהורה אחד מהגדולים שאסור לשהות הצלי בשפוד וכו' היינו לכתחלה אבל אי עביד ושהה בו זמן רב לא נאסר מן השפוד לפי שאינו בולע מן השפוד אלא בשעת צלייתו כשהוא על האש אבל לא כשהוסר ממנו דאל"כ יאסור מיד כשמפריש השפוד מן האש ולא היה תקנה בדבר אלא לחתוך הבשר מן השפוד כעודו על האש וא"כ אין שעור בדבר ושרי : ומ"ש ואם דם הנוטף עליו חם או אפי' צונן אוסר ממנו כדי נטילה היינו דקי"ל צונן לתוך חם אסור דתתאה גבר וס"ל דאינו אוסר אלא כדי נטילה דהיינו עובי אגבע אבל לדידן מליחה וצלייה נמי אוסר עד ס' ועיין מ"ש בזה סוף סימן עין בס"ד :

כתב הרשב"א הרוצה וכו' אבל אם שהה במלחו וכו' פי' כששהה עד שהמלח בולע דם נאסר המלח ואז נדבק המלח עם הדם שבתוכו בבשר כשנצלה ונבלע

דרכי משה

ומולחין בעינן הדחה מפני הדם בעין שעליו שלא יבלענו המלח והאשר"י והתוספות שכתבו דלא בעי הדחה משום דס"ל דלא בעי מליחה כלל אמנם אנו דנוהגין כרש"י לכתחלה למלחו קצת בעי ג"כ הדחה והכי נוהגין למולחו כשכבר נתחב בשפוד ומניחים השפוד אצל האש מיד ואין שוהין בדבר שלא יתמלא המלח דם עכ"ל ומשמע דאם צלאו בלא מליחה והדחה דכשר בדיעבד וכ"פ בא"ו הארוך כלל ה' וכתב עוד אפי' לא שפשף כלל כשר בדיעבד דלא מחזיקינן איסור שמא חתכו בסכין של חלב ואפי' קנאו מן הנכרי ומיהו לכתחלה בעי הדחה וימלחנו בשפוד וישימנו מיד על האש ובדיעבד מותר בשמלחו בשפוד בלתי הדחה כ"ל הואיל וצולהו מיד או תוך שיעור מליחה אבל אם שהה באותו מלח שיעור מליחה אסור כדלעיל סימן ס"ט עוד כתב כלל ט' בשר שצולין בלא שהה שיעור מליחה לקדרה אסור להפך השפוד תמיד בשעת הצלייה דאז מתגלגל הדם עליו ונשאר על הצלי א"א צריך להניחו לפעמים כדי שיזוב דמו מיהו בדיעבד נוהגין להתיר אפי' אם הפכו כל שעת צלייה עכ"ל : (ב) וכ"ה בהג"א פ"ק דביצה וכ"ה במרדכי סוף חולין ובהג"מ פ"ו דהמ"א אמנם בא"ו הארוך דכל צלי יצלה לכתחלה כחצי צליתא כדי שיזוב דמו ואז מותר לבשלו אח"כ ולא כמהר"ם והצריך מליחה אם רוצה לבשלו אח"כ שמא לא יצלה כל צרכו עכ"ל : (ג) באגודה כתב פרק כיצד צולין דצריך להדיחו ג"פ כמו אחר מליחה עכ"ל וכ"כ באגור דצריך להדיחו משום דם הנדבק בו בא"ו הארוך כלל ח' כתב דא"צ הדחה רק שהעולם נוהגין להדיחו אם רוצה לבשלו אח"כ עכ"ל אמנם בש"ד כתב שנוהגים להדיחו אפי' לא בשלו וכ"ה בשערים שער ב' וכן כתבתי לעיל סימן ע"ג בשם מהרי"ו וכן המנהג ובדיעבד אפי' אם בשלו כך שרי כמו שנתבאר סימן ע"ג לענין כבדא : (ד) ובתא"ו נתיב ט"ו אות כ"ה דאפי בדיעבד צריך הבשר קליפה ובא"ו הארוך כלל ט' כתב כדברי מהרא"י להתירו בדיעבד · (ה) ובהגש"ד כתב מהרא"י ז"ל דנוהגין אף לכתחלה לצלותו בלא מליחת קדרה וכ"כ שם בשם מהר"י מדושין והביאו מהרא"י בשעריו וז"ל יש נשים שממלאין תרנגולין ביצים ואין שוהין כשיעור מליחה אין זה נכון עכ"ל משמע הא אי לא מלאוהו בביצים מותר לצלותו בלא מליחה אמנם בתשובת מהרי"ק משמע לאסור וכתב עוד במהרי"ק שורש ל"ט דאין לחלק בין דיעבד לכתחלה אלא בדבר הבא באקראי אבל אם נתיר דבר ואח"כ חוזר ונעשה לכתחלה פשיטא שיש לאסור וא"כ גם כאן ז הואיל והני נוהגין היתר ואין לנו כח למחות בידן הואיל והרבה פוסקים מתירין מ"מ לדידן דנוהגין לאסור יש לאסרן אף בדיעבד הואיל הורגלו לעשות לכתחלה עכ"ל ובא"ו הארוך כלל ה' דלכתחילה טוב ליזהר אמנם בדיעבד

פרישה

(ב) אבל דם אחר שנוטף כו' פי' דם בעין אבל דם הנפלט ע"י מליחה או ע"י צלייה אמרינן דמשרק שריק ע"ו : (ג) ואם דם נוטף עליו חם כו' [illegible] (ד) אוסר ממנו כדי נטילה [illegible] (ה) כתב הרשב"א [illegible]

והא דאינו אוסר אלא כדי נטילה היינו לפי סברתו שצלי אינו נאסר אלא מקום פגעו וכ"כ לעיל [illegible] (ו) ולאוכלו בלא הדחה פי' לא קודם צלייה ולא לאחר צלייה [illegible]

חדושי הגהות

עו א תחיל בלשון ואם שהוא תנאי משמע דמיירי דוקא בחם וחם וכתב ואפי' צונן צ"ל דה"ק דאם אפי' חם סגי בנטילה ואם אפי' צונן אוסר עד כדי נטילה (פרישה) : והרשב"א

ויצלה ואם רצה לאיכלו חי אסור עד שינתחנו וימלח (ז) וכתב הרשב"א ויראה לי שאם ניקר הבשר אוכל בלא מליחה חי או צלי אפי' העוף שלם כולה כאחד (ח) ויש מגדולי המורים שהחמירו שלא לאוכלו כולו שלם אע"פ שנקרו אלא אחר חתיכת הורידין ושחיטת שני הסימנין ע"ב (ט) כתב בספר המצות שאסור לחתוך בסכין צלי שאצל האש שלא נמלח כל זמן שאינו נצלה כל צרכו מפני דם שבו שנבלע בסכין ב (י) והרשב"א אסר השפוד שכתב שפוד שצולין בו בשר בלא מליחה בולע מהדם ונאסר (יא) והורה אחד מהגדולים שאסור להשהות הצלי על השפוד לאחר שהוסר מן האש שמא יחזור הבשר החם ויבלע ממנו אבל מותר לצלות בו ולהשהות בו כ"ז שהבשר זב שכל זמן שהוא זב ופולט אינו בולע מהדם שבשפוד וא"א הרא"ש ז"ל כתב שהשפוד מותר דנורא משאב שאיב ואינו מניחו לבלוע הדם (יב) ולפי זה ה"ה דסכין נמי מותר : (יג) צלי שלא נמלח וחתכוהו ע"ג ככר אע"פ שיש בככר מראה אודם ועבר בכל הככר מעבר לעבר מותר אם נצלה עד כדי שהוא ראוי לאכילה : [נ] בשר שצולין בלא מליחה

אין

ונבלע המלח בבשר ולפיכך צריך להדיחו יפה קודם צלייה ואין חלוק בין שהה שיעור מליחה ללא שהה ולכן כתב סתם אם שהה במלחו : **כתב** סמ"ג דתרנגולת ואווז החלולי' לא יצלו אותם שלמים בשפוד דפורש הדם מלמעלה למטה בתוך החלל והו"ל כפורש מחתיכה לחתיכה וכו' הביאו ב"י ע"ש ויש לתמוה דבר"פ כ"ג איתא דבפסח צולין אותו שלם ונותן את כרעיו ובני מעיו לתוכו דר"י הגלילי ר"ע אומר כמין בישול הוא זה אלא תולין חוצה לו ובגמרא מייתי סייעתא מהא דר"י הגלילי דמולייתא שריא דכבכ"פ ודחי שאני התם דבית השחיטה מתלחל ומידב דייב ולעולם לא אמרינן כבכ"פ ומדלא חייש התם דהפסח הוא חלול ושמא נצלה מצד אחד ופלט כל דמו ומצד אחר לא נצלה אלמא דלא חיישינן להא וצולין אותו לכתחלה בלי מליחה וצריך לדחוק ולומר דס"ל לסמ"ג דפסח שאני דבני חבורה זריזין הן כדאיתא התם (דף פ"ח) ונזהרין שיהא הפסח נצלה מכל צדדיו בשוה גם מלמעלה אבל לדידן דאין נזהרין בזה נכון למלחן תחלה ולהדיחן ואח"כ יצלה אותו מיהו לא נהגו כמותו בדבר זה בשום מקום וכ"כ בהגהות ש"ע : וכתב הרשב"א ויראה לי שאם ניקר הבשר וכו' עד שחיטת ב' הסימנים פירוש דאם לא שחט ב' הסימנים וגם חתך הורידין אסור לאכלו כולו שלם אעפ"י שנקרו אלא צריך לנתחו אבר אבר וכ"כ הר"ן בפרק השוחט בשם הראב"ד ורבינו משולם הכהן וכבר כתבתיו בסוף סימן כ"ג ע"ש ומהרו"ך כתב כאן דמשום בהמה נקט ב' סימנין ולא דק : **כתב** בספר המצות שאסור לחתוך בסכין וכו' הא דלא כתב דהסכין אסור משום דלא נאסר הסכין אא"כ דלאחר שחתך הבשר הוא היד סולדת בו בסכין הא לאו הכי אינו נאסר כדאיתא בהגה"ת אשירי אבל לכתחלה לעולם אסור סכין והכי נקטינן לאסור לכתחלה השפוד והסכין מיהו דיעבד אם חזר וצלה בשפוד בשר או השתמש בסכין ברותחין לית לן בה דסומכין על הרא"ש דנורא משאב שאיב ומיהו אף הרא"ש מודה שאם הסיר השפוד עם הבשר מעל האש קודם שנצלה חצי צלייתו דנאסר השפוד והסכין מיד ואוסר הצלי ודו"ק : **צלי** שלא נמלח וחתכוהו ע"ג ככר וכו' בפ' כ"ה (דף קיב) קאמר דשמואל אוסר לככר כשעבר כל הככר וגם הבשר אדום והמוהל הוא עב אבל צלול לאו דם הוא ורבא אכיל ליה ומשמע אפי' בכל הני גווני דאסר ליה שמואל שרי ליה רבא והלכתא כותיה דרבא ותימה למה לא כתב רבינו להדיא דשרי אפי' בבשר אדום והמוהל גם הוא עב וי"ל כיון דאנן אין בקיאין באדמומית זה וכן בעובי מוהל זה א"כ ליכא למטעי ולמימר דכשהבשר אדום או המוהל עב דאסור כיון דלא ידעינן גבול לאדמומית ולעובי זה דנאסרים ולפיכך כתב בסתם להורויי דבכל גוונא שרי אלא דכתב דאפי' עבר בכל הככר מותר דלא תימא דוקא בדלא עבר קמל"ן : בשר שצולין בלא מליחה אין נותנין כלי תחתיו כו' שם אמר שמואל אין מניחין כלי תחת הבשר עד שיכלה כל מראה אדמומית שבו מנא ידעינן משתעלי' תמרותו מתקיף לה רב אשי ודילמא תתאה מטא עילאה לא מטא אלא אמר רב אשי לית ליה תקנתא אלא משדא ביה תרי תלתא גללא דמילחא ותיספוייה והרי"ף והרא"ש והרמב"ם השמיטו הך דמשתעלה תמרותו ס"ל דלמאי דאסיק רב אשי דמשדא ביה תרי ג' גללא דמילחא אפי' מקמי דהעלה תמרותו שרי ואי ליכא גללי דמילחא אפי' העלה תמרותו אסור וכך היא דעת רבינו שלא הזכיר העלה תמרותו אלא גללי דמילחא מיהו ודאי לא שרי בגללי דמילחא אלא לאחר שנצלה שיהא ראוי לאכילה דהיינו חצי צלייתו כדלעיל סוף סימן ס"ט הא לאו הכי אסור דכיון דאיכא ודאי דם אין לנו לסמוך על גללא דמילחא להתיר השומן המעורב עם דם אבל השתא דנצלה חצי צלייתו ואין כאן אלא חששא שמא נשאר בבשר עוד דם שרינן ליה לשומן ע"י גללי דמילחא מיהו לשון רבינו אינו מתוקן דמשמע מלשונו דמתיר בגמרא ע"י גללי דמילחא אפי' לא נצלה עד כדי שיהא ראוי לאכילה והא ליתא דלא התירו בגללי דמילחא אלא דוקא כשכבר נצלה שיהא ראוי לאכילה והכי ה"ל לרבינו לומר וקאמר בגמרא דצריך ליתן בכלי שנים או ג' גרגרי מלח ואז יותר וכו' אלא דלא דק בלשון : ותימה גדולה על מה שפסק בשלחן ערוך בסתם דאין נותנין כלי תחתיו עד שנצלה שיהא ראוי לאכילה ע"י צלייה זו עכ"ל וכיון דבחצי צלייתו ראוי לאכילה כמ"ש לשם בהגה"ה סעיף ב' אכתי אית ביה דם ואין להתירו אפי' דיעבד אלא ע"י גיללא דמילחא והוא מתיר אף לכתחלה אף בלאו גיללא דמילחא

השפוד ועי"ל דעוף שלם לא גרע ממולייתא דאמרינן בה כבולעו כך פולטו כלומר דמיד בשעת הבליעה היא נפלט וכמ"ש הרא"ש בפג"ה : **כתב** בספר המצות שאסור לחתוך בסכין צלי שאצל האש וכו' בסמ"ג : והרשב"א אסר השפוד שכתב שפוד שצולין בו בשר בלא מליחה וכו' כ"כ בת"ה הקצר סוף ש"ד ובארוך נתבאר שאותו גדול הוא הראב"ד וכ' עוד ולפיכך אסור לנער הקדר' בשפוד וכן אסור להפך בו בשר שבמחבת שהשפוד בלוע מן הדם וכשמשים אותו בקדרה או במחבת פולט הדם בתוכו וכן היה אוסר ה"ר יונה ז"ל ע"כ והר"ן בפרק כ"ה גבי אין מניחין כלי תחת הבשר עד שיכלה מראה אדמומית שבו כתב שהקשה הראב"ד למה אין השפוד נאסר מפני דם שבולע וכי גמיר בישרא למטוי ושביק ליה ליתסר בישרא תירץ הרמב"ן דכבכ"פ הלכך כל שבולע הבשר מן השפוד חוזר ופולט אבל אסור ליתן השפוד לתוך התבשיל שהשפוד עצמו אסור כ"כ הרא"ה ולפי זה אסור להשהות הצלי בשפוד כלל אחר שהעבירוהו מן האור . וכן המעתי שכתבו להחמיר בכך ולי אפשר דבשפוד נמי אמרינן כבכ"פ ואין להחמיר בזה כל כך דדם מבושל אינו עובר עליו עכ"ל : **וא"א** הרא"ש ז"ל כתב שהשפוד מותר דנורא מישאב שאיב וכו' בפרק כ"ה (קיא:) גבי בי דוגי כתב נראה דבי דוגי אסור כיון שהדם מונח עליו ונבלע בו והשפוד אינו נאסר דנורא שאיב כל הדם ואין מניחו ליבלע בשפוד ע"כ : **ומ"ש** רבי' ולפי זה ה"ה דסכין נמי מותר לכאורה נראה דאיכא לדחוייא דהא לא שייך למימר נורא משאב שאיב אלא בשפוד שמניחין אותו סמוך לאש כל זמן שהבשר נצלה אבל סכין שחותכין בו בשר שלא נגמרה צלייתו מה ענייני אח"כ אצל האש דנימא ביה נורא מישאב שאיב אך המדקדק בלשון הרא"ש יבין דשפיר דייק רבינו דהא טעמא דיהיב הרא"ש להיתר השפוד הוי משום דנורא שאיב כל הדם ואין מניחו ליבלע בשפוד דמאחר שלמדנו שהאור מושך הדם אליו ואינו מניחו ליבלע בשפוד אף אנו נאמר דאין מניחו ליבלע בסכין דמה לי שפוד מה לי סכין טבע האור גורם כשמתחיל לחתוך הבשר שהוא מושך הדם אליו בענין שאינו נבלע בשום דבר הסמוך לו וכן עמא דבר להתיר בין (ו) בשפוד בין בסכין וכתוב בת"ה סימן קס"ב דאפי' לדברי סמ"ג דאסר ה"מ בצלי אבל במליח אע"ג דמליח כרותח שרי לחתכו בסכין : **צלי** שלא נמלח וחתכוהו ע"ג ככר וכולי בפרק כ"ה (קיב) אר"נ אמר שמואל ככר שחתך עליה בשר אסור לאוכלה וה"מ דאסמיק וה"מ דאבריה וה"מ דאסמכיה אבל קלישתא לית לן בה ופרש"י חתך עליה בשר כשהוא חותך מן הצלי אסור לאוכלה מפני שהדם יוצא ונבלע בה וה"מ דאסמיק שהיה בשר אדום וה"מ דאבריה שנקב הדם את הככר כלומ' עבר מצדו לצדו עד שנראה משני צדדיו וה"מ דאסמכיה שהיה אותו מוהל היוצא מן הבשר עבה אבל צלול לאו דם הוא ובתר הכי אמרינן דרב הונא סבר דשרי ורבא אכיל ליה וקרא ליה חמר בשר ופסקו הפוסקים כוותייהו ומשמע דבכל הני גווני דאסר שמואל דהיינו דאסמיק ודאבריה ודאסמכיה שרי ר"ה ורבא דאל"כ מאי בינייהו וכ"כ הרשב"א (ז) בהדיא בת"ה וכתב הר"ן דהא דשרי דוקא כשנתבשל הבשר כמאכל בן דרוסאי וה"ה כתב בפ"ו מהמ"א כתב הרשב"א שהגיע הצלי לכדי שיעור צלייה עד שיהא ראוי לאכילה ויש מי שכתב דכל שהגיע למאכל בן דרוסאי שהוא שליש בישול מותר ואם היה הבשר מוכשר לקדרה כבר כתבתי שיש מפרשים מתירין אפילו נתינת הכלי מיד עכ"ל וזה שכתב בשם הרשב"א מבואר יפה בחידושיו שכתב בלשון הזה משמע דהכא דככר תנא לצלי הראויה לאכילה לרוב בני אדם וכתב עוד שם שנראה מדברי הראב"ד דדוקא שעל הככר הוא שהתירו רבא ור"ה ומשום דנבלע בככר אבל אי פריש למנא כהללו שחותכין את הצלי על כלי עץ דאסור אפילו לרבא משום מראית העין ולא משמע הכי דהא שמואל גופיה לא אסר ליה אלא בדאסמיק ואברי סומקא לבראי וסמיכתא ובכי הא הוא דשרי רבא דאלמא טעמיה דרבא לאו משום דנבלע בתוך הככר הוא אלא משום דדם כזה אין לו מראה חזק ואין אדם טועה בכך אלא חמר בשר הוא דקרו ליה ואפי' חתיך ליה בכלי והוא בענין משמע כמי דשומן בשר הוא וחמר בשר קרו ליה ע"כ : ולענין בשר צלי קצת אם מותר לבשלו או לטגנו נתבאר בסוף סי' ס"ט : **בשר** שצולין בלא מליחה אין נותנין כלי תחתיו לקבל שמנוני' הנוטף ממנו וכו' ג"ז בפרק כ"ה אר"נ אמר שמואל אין מניחין כלי תחת

הבשר

דרכי משה

בדיעבד שרי וב"י פסק גם כן דמותר לכתחלה וכ"ת המנהג בהר"ן פג"ה כתב אע"ג דצלי לא בעי מליחה מ"מ החותך מבית השחיטה קודם שתצא נפשו שהדם נכנס לשם צריך מליחה עכ"ל · (ו) וז"ל הגה"א ור"י שירליא"ן כתב שאם היד סולדת בו סכין אסור ותימא שכל העולם נוהגין היתר עכ"ל ובש"ד דבין הסכין בין השפוד אסור ואמנם אין העולם נזהרים בזה ומתירין בדיעבד עכ"ל וכן פסק שם בהג"ה בשם מהרא"י ז"ל ליזהר לכתחלה אמנם בדיעבד שרי בין בשר בין כבד שנצלה בשפוד עכ"ל וכ"פ בא"ו הארוך כלל ל"ו וכב"י וכן עמא דבר להתיר בין השפוד בין הסכין עכ"ל ואנו נוהגין כדברי מהרא"י וא"ה : (ז) בב"י מסתפק בדעת הרשב"א דדי בכאן כשהגיע למב"ד כי יש לדקדק מדברי הרשב"א לאסור

ולהתיר

דרישה

למ"ש רבינו לעיל בסימן ס"ז דדם שנצרר בחתיכה או שפירש ממקומו ונתעורר לצאת ונבלע במקום אחר אסור משמע להדיא דדם שהולך מצד זה לצד אחר מקרי דם שפירש ואסור וכמ"ש שם דשאני התם שמחיים נתעורר לצאת והוי דם שפירש משא"כ כאן שלא נתעורר לצאת אלא מחמת האש הלכך אמרינן כל מה שבא אליו כח האש לוחו ממקומו מוציאו לגמרי ונכל לאש [נ] בשר שצולין בלי מליחה אין נותנין כלי תחתיו כו' ז"ל הגמרא בפרק כל הבשר דף קי"ב אמר רב נחמן אמר שמואל אין מניחין כלי תחת הבשר עד שיכלה כל מראה אדמומית שבו מנא ידעינן מר זוטרא משמיה דרב פפא אמר משתעלה תמרותו מתקיף לה רב אשי ודלמא תתאי מטא עילאה לא מטא (פי' שמא צד התחתון לצד הגחלים נצלה והעליון לא נצלה עכ"ה) אלא אמר רב אשי לית ליה תקנתיה אלא משדי ביה תרתי גיללי מילחא ושפייה (פי' יערה השומן עכ"ה) וכתב ב"י ולפום ריהטא דסוגיא דשמעתין משמע דרב אשי לא קפיד בין תעלה תמרותו ללא תעלה דאי לא מנח תרי גיללי מילחא אפי' אחר שתעלה תמרותו אסור ואי מנח תרי גיללי מילחא אפי' קודם שתעלה תמרותו שרי וכן נראה שהוא דעת הרי"ף והרא"ש שהשמיטו להא דמשתעלה תמרותו וכן נראה ג"כ מדברי הרמב"ם בפ"ו מהמ"א אבל הרשב"א כתב דאפי' רב אשי נמי דאמר דאית ליה תקנתא בגללי מילחא תרתי בעי משתעלה תמרותו

ואמר

פרישה

לא שהה במלחו שיעור מליחה ולא כיש טעם בזה :

(ז) וכתב הרשב"א ויראה לי שאם ניקר הבשר אוכל בלא מליחה פי' נקרו ממוטי דם אע"פ שלא חתך הורידין בשעת שחיטה דלא הצריכו חתיכת הורידין בשעת שחיטה או חתיכת אבר אבר אלא מפני דם המוטים שבבשר והרי נקרם הרשב"א (ח) ויש מגדולי המורים כו' אלא אחר חתיכת הורידין ושחיטת ב' הסימנים י"מ דר"ל אע"ג דבעוף סגי בסימן אחד מ"מ כיון שרוצה לאוכלו שלם צריך לשחוט ב' סימנים וי"א דדעה זו לא מיירי לעיל סימן כ"ג דבעי לשחוט ב' סימנים לעוף גם ק"ק דשחיטת דסימנים הוא משום דחיות תלוי בהן ולא משום דם לכן נראה דמשום בהמה נקט לה כגון גדיים וטלאים שרוצה לצלותן יחד צריך לשחוט בהן ב' הסימנים וגם לחתוך הורידין ע"ל סימן כ"ג · ומפני שאין דין איסור שחיטה נוהג בהן וכמש"ל לעיל סימן כ"ג לכן כתב חתיכת ורידין ולא סגי בלא"ה אא"כ יחתוך העוף אבר אבר דאז הוו הורידין מחותכין כי הורידין מקשרים האברים יחד ודם האיברים יוצא מהן ואנו אין נזהרין בזה משום שחותכין את הראש ואז א"צ לכל זה כמ"ש לעיל ס"ס כ"ג : (ט) כתב בסמ"ק שאסור לחתוך בסכין כו' כתב רמ"א ואנו נזהרין לכתחלה ובדיעבד אין לאסור : (י) והרשב"א אסר גם השפוד כצ"ל ופי' אע"פ שהיא על האש וה"א אף אם יבלע יפלוט ג"כ : (יא) והורה אחד מגדולי המורים הוא הראב"ד : (וא"א ז"ל כתב שהשפוד מותר צ"ע אם שהה הבשר שלא על האש אחר שהתחיל לצלות אותו קודם שנצלה עד שהוא ראוי לאכילה אם נאסר השפוד דאז לא שייך לומר דנורא משאב שאיב ואינו מניח לבלוע הדם דהרי אינו על האש ובולע או אפשר לומר דכל זמן שהוא חם ביותר דינו כאילו הוא על האש דחימום האש משאב שאיב וכשמתחיל לקרר אינו בולע דאינו יאסר עכ"ס) : (יב) ולפ"ז ה"ה דסכין נמי מותר ר"ל לפ"ז לטעם דנורא משאב שאיב לאפוקי מי טעם אמרינן טעמא לספק בשפוד משום שהוא על האש חם ויבלע ויפלוט מיד דמש"ט אין שריותא לסכין : (יג) צלי שלא נמלח כו' מותר אם נצלה עד כדי שהוא ראוי לאכילה כתב הרשב"א דאפי' מתיך

ליה

חדושי הגהות

ב והרשב"א אסר גם השפוד כצ"ל ור"ל אע"פ שהוא על האש וה"א שאף אם יבלע יפלוט ג"כ (פרישה) :

השומן

הבשר עד שיכלה כל מראה אדמומית שבו מנא ידעינן מר זוטרא משמיה דרב פפא אמר משתעלה תמרתו מתקיף לה רב אשי ודילמא תתאה מטא עילאה לא מטא אלא אמר רב אשי לית ליה תקנתא אלא מיסדא ביה תרתי גללי מילחא ומיספייה • ופרש"י משתעלה תמרתו • שהבשר מעלה עשן ל"א שיהיו הגחלים מעלים עשן שכל זמן שהדם שותת עליהן אינן אלא כבין והולכין אבל כשהשומן נוטף הם מעלים עשן • ודילמא תתאה מטא • לד התחתון של צד הגחלים נצלה ועליון לא נצלה • תרי גללי מילחא • בין על כשר בין בתוך הכלי והדם נגרר אבל המלח לשוליים • ומספייה • כלומר יערה השומן העליון מכלי אל כלי כדי שלא יתערב הדם בו וכתב הרא"ש ונראה דבי דוגי אסור כיון שהדם זולת עליו ונבלע בו אבל הר"ן כתב שם גבי הא דקאמר התם ואי איכא בי דווי בישרא עילוי כבדא נמי אסור דבני דוגי ג דבשר איכא למידק יאסר השומן מפני שהוא בולע מדם וכ"ת דמשק' אינו בולע מתשקה אפ"ה יאסר הכלי מחמת הדם ויאסר השומן מפני פליטת הכלי וי"ל דהאי דמא דבי דוגי מדינא לא מיתסר לפי שאין טוחנין בי דוגי עד שנגלה כמאכל בן דרוסאי וכלה דמה אלא שמפני שעדיין יוצא מוהל אדום ממנו אסרוהו מפני מראית העין והני בה דאסיק רב אשי לית ליה תקנתא אלא מיסדא ביה תרי גללי מילחא וכו' כתב ומיהו בי שרי כה"ג דוקא לאחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי וליכא למיחש למוהל הנוטף אלא מפני מראית העין אבל קודם שנתבשל כמאכל בן דרוסאי כיון דדם גמור הוא ע"כ בי דוגי אסיר וכיון דאסיר א"א לשומן שבתוכו שיהא ניתר וכמש"ל וכ"ת ואי בשנתבשל כמאכל בן דרוסאי עסקינן היכי מסקינן דלית ליה תקנתא אלא בתרי גללי מילחא והא בככר שחתך עליה בשר נקטינן כרבא דאכיל ליה ולא חייש למראית העין לא דמי דהתם ה"ט לפי שהמוהל בלוע בתוך הככר אבל בכלי שתחת הבשר שהוא עומד בפ"ע איכא משום מראית העין אע"ג דמדינא ה"נ שרי שכיון שנתבשל כמב"ד כבר נתמצה כל דם שבו והשאר אינו אלא מוהל בעלמא עכ"ל וגם הרשב"א כ' בחדושיו דמנא ליה דלא מיתסר משום דדם שבשלו מדרבנן הוא דאסיר וכיון דספיקא הוא אי מטא אי לא מטא ספיקו להקל ע"כ וכן כתב רבינו ירוחם בשמו ובאמת של, בדי הרא"ש יש לתמוה מאחר שהכלי אסור למה לא יאסור את השומן ושמא י"ל שמאחר שאין כלי זה תוגה על האש נכי שהוא בולע מדם הנוטף בתוכו הם אינו כדאי לאסור את השומן ד ולפום ריהטא דסוגיין דשמעתין משמע דרב אשי לא קפיד בין תעלה תמרתו ללא תעלה דאי לא מלח תרי גללי מילחא אפילו אחר שתעלה תמרתו אסור ואי מלח תרי גללי מילחא אפילו קודם שתעלה תמרתו שרי וכ"נ שהוא דעת הרי"ף והרא"ש שהשמיטוה להאי דמשתעלה תמרתו וכ"נ ג"כ מדברי הרמב"ם פ"ו מהמ"א אבל הרשב"א כתב דאפילו רב אשי נמי לאמר דאית ליה תקנתא בגללי מילחא תרתי בעי משתעלה תמרתו ואח"כ למיהב ביה גללי מילחא אבל לשוי בי דוגי מקמי דתכלה אדמימות דהיינו מקמי שתעלה תמרתו לא דאי איכא דם ומיהו אפ"ה לכתחילה לא שרינן בלא גללי דמילחא דכל היכא דאיכא לתקוני ולמיפק מידי ספק מתקנינן ומפקינן עכ"ל וה"ה כתב שתי סברות אלו בפ"ו מהמ"א ולא הכריע ביניהם ומבואר בדבריו שם שהוא סובר להרי"ף והרמב"ם הא דרב אשי אפילו קודם שתעלה תמרתו הוא וכמ"ש אבל רבינו סתם דבריו כדעת הרשב"א ואם היה סובר שהרא"ש חלוק בדבר היה לו להזכיר סברתו ולכן נראה לי שרבינו סובר דלהרא"ש נמי הא דרב אשי אחר שתעלה תמרתו הוא ולא קודם שהרי כתב הר"ג אמר שמואל אין מניחין כלי תחת הצלי עד שתכלה כל מראה אדמומית שבו מנא ידעינן וכו' ואסקה רב אשי דלית ליה תקנתא עד דמייתי תרי גללי דמילחא וכו' ואם איתא שהיה מפרש דלרב אשי לא בעי משתעלה תמרתו כלל נמצא דרב אשי פליגא אדשמואל דאמר אין מניחין עד שיכלה אדמומיות ולרב אשי כילוי אדמומית זה לא מעלה ולא מוריד דאי יהיב תרי גללי מילחא אפילו קודם שתכלה מראה האדמימות נמי שרי • וא"כ לא ה"ל לכתוב לדשמואל כלל ומדכתבו לדשמואל וגם מדכתב עלה ואסקה רב אשי משמע דס"ל דרב אשי לא פליג אדשמואל אלא לאוסופי עליה אתא דבתר דכלה אדמומית שבו בעי תרי גללי מילחא וקודם שכלה אדמומית שבו לא מהני תרי גללי דמילחא ובדסתים שמואל ואמר אין מניחין כלי עד שיכלה אדמומית שבו ושמואל לא אתא לאשמועינן אלא דקודם כילוי אדמומית ליכא תקנתא כלל לאנוחי כלי אבל אין הכי נמי דבתר הכי איכא תקנתא כדמסיק רב אשי ומה שלא כתב דברי רב פפא משתעלה תמרתו משום דלדידיה בתר דתעלה תמרתו בלא תרי גללי מילחא נמי שרי וליתא ומ"מ מדאמר שמואל עד שיכלה אדמומית שבו שמעינן שפיר דבעינן שתעלה תמרתו דזו וזו אחת היא ולפי זה גם הרי"ף אפשר שסובר כן דתקנתיה דרב אשי ליתא אלא אחר שיכלה מראה אדמומית שבו שהרי הוא ג"כ כתב לדשמואל וכתב עלה ואסקה רב אשי • וכתב הרשב"א בת"ה כלשון הזה בשר שצולין אותו עד שלא נמלח אין נותנין כלי תחתיו לקבל שמנונית עד שיגיע לכדי שיהא ראוי לאכילה בצלייה זו ותשמע דלא סגי ליה בכדי מאכל בן דרוסאי אלא כעין דמטא לצלייה הראוי לאכילה לרוב בני אדם כמ"ש גבי ככר שחתך עליה בשר אלא שבחדושיו כתב דההוא דככר שחתך עליה בשר טפי מטי מהאי דכלה אדמותית דהיאך דככר מטא לצלייה הראויה לאכילה לרוב בני אדם ע"כ וא"כ איפשר דגבי בי דוגיא כשהגיע למאכל בן דרוסאי סגי וכדברי הר"ן : והאי בי דוגיא לא משמע מדברי המפרשים והפוסקים שהיו טחנין בו אלא מלח בלבד אבל הרשב"א כתב בת"ה שהיו נותנים בו מים ובתוך המים היו טחנין בו גרגירי המלח : **ומ"ש** רבינו בד"א בבשר אבל בכבד אסור בכל ענין ליתן כלי תחתיו וכו' גם זה בפרק כ"ה (קיא ·) אהא דדרש מרימר בין כחלא בין כבדא תותי בשרא שרי עילוי בשרא בדיעבד אין לכתחלה לא ואי איכא בי דוגי בשרא עילוי כבדא נמי אסור ומ"ש מדמהא דבישרא דמא דביסרא שכן דמא דכבדא קפי • ופרש"י שכן • יורד לשולי הכלי והשומן צף למעלה והרמב"ם השמיט דין זה ולא ידעתי למה דהא ליכא מאן דפליג ביה :

ומ"ש רבינו וכתבו הגאונים שלא התירו ע"י נתינת מלח אלא בב' או ג' גרגרים וכו' וע"כ כתב רש"י שאין אנו בקיאין בדבר וכו' ואין ליתן כלי תחת הצלי עד שימלחנו וכו' אע"ג דבפירושי רש"י דידן אין כתוב אלא דברי בה"ג בלבד בנוסחאות רש"י של רבינו איפשר שהיה כתוב כמ"ש בשמו ולפום נוסחא דידן נמי איכא למולף מיניה הכי דכיון דאין אנו בקיאין אין לנו ליתן כלי תחת הכלי מספק וכ"כ הרא"ש וכ"כ מדברי התוספות וכ"כ סמ"ג וכ"כ הר"ן על דברי בה"ג דלפי זה נפל בי דוגי בבירא דאנן לא בקיאין בשיעורא דמלחא דאי רמינן ביה פירתא דולמא לא ממשיך בהדי דמא ואי רמינן ביה טובא דילמא מבטל לכח הדם ומתערב בהדי שומנא וכ"כ הרשב"א בחדושיו ובס' ספר התרומות יבת"ה כתוב יש מגדולי המורים האחרונים שאמרו שעכשיו שאין אנו בקיאין בשיעור נתינת המלח אין ליתן כלי תחת בשר אא"כ מלח הבשר ושהה במלח שיעור מליחה והודח יפה כדין בשר הנכשר לקדרה ע"כ ורבינו לא חשש להזכיר ההדחה לפי שהוא פשוט ומובן וכתב ה"ה בפ"ו מהמ"א אם הבשר היה מלוח ומוכשר אף לקדרה דעת קצת המפרשים שמותר לתת תחתיו כלי מיד וא"צ שום דבר וזה דעת הרשב"א ואין כן דעת רבינו ע"כ וטעמו ממה שיתבאר בסימן שאחר זה : **וכתב** הרשב"א ואם עבר ונתן אפי' מלח וכו' ז"ל הרשב"א בת"ה ויראה לי שאם עבר ועשה

ואפי'

אין נותנין כלי תחתיו לקבל שמנונית הנוטף ממנו עד שיצלה עד כדי שיהיה ראוי לאכילה ע"י צלייה זו וקאמר בגמרא שאם נותן בכלי ב' או ג' גרגרי מלח מותר לפי שהמלח מושך בטבעו כל הדם לשולי הכלי והשומן צף למעלה ואחר צלייה שופך בנחת השומן מלמעלה ומשליך הדם הנשאר בשולי הכלי (יד) ומיהו הכלי אסור לפי שבולע מן הדם בד"א בבשר אבל בכבד אסור בכל ענין ליתן כלי תחתיו לקבל שמנונית מפני שדם הכבד עבה ואינו יורד לשולי הכלי ומתערב עם השומן וכתבו הגאונים שלא התירו ע"י נתינת מלח אלא בב' או ג' גרגרין אבל אם המלח הרבה אסור לפי שפוסק כח דם ועושהו כמים ומתערב עם השומן (טו) וע"כ כתב רש"י שאין אנו בקיאין בדבר שלא להרבות או למעט ואין ליתן כלי תחת הצלי עד שימלחנו וישהה כשיעור מליחה (טז) וכתב הרשב"א ואם עבר ונתן ז אפילו מלח הרבה מותר שאין בו איסור דאורייתא:

דמילחא וצ"ל דמ"ש כאן עד שיהא ראוי לאכילה אין פי' חצי צלייתו דראוי לאכילה בעודו צלי אלא ר"ל עד שיזוב כל דמו שאז ראוי לאכילה ע"י בישול שיבשלוהו אחר הצלייה כדכתב לעיל בש"ע סוף סימן ס"ט כנ"ל לייסב אם אינו ט"ס ועיין בת"ש בסוף סימן ס"ט בס"ד : **ומ"ש** וכתב הרשב"א ואם עבר ונתן וכו' • נראה דרבינו לא הביא דברי הרשב"א אלא ללמוד ממנו דאף לדעת הגאונים דאסרי בי דוגיא לא אסרוהו אלא לכתחלה אבל בדיעבד שרי אבל אינו תופס שיטת הרשב"א בפי' הסוגיא דהרשב"א קמפרש דרב אשי ס"ל נמי דבעינן שיעלה תמרתו אלא דלפי דחיישינן לדילמא תתאה מטא עילאה לא מטא בעינן נמי גללא דמילחא (אבל) בלא העלת תמרתו לא שרינן ליה לדיכא דגמר' ומ"ש לגאונים נמי דאסרינן ליה לכתחלה ולא שרינן ליה אלא דיעבד בעינן נמי גיללא דמילחא עם העלת תמרתו ולכן כתב ואם עבר ונתן אפי' מלח הרבה מותר וכו' ובלבד שנתבשל קצתו עד שהעלה תמרתו וכו' אבל רבינו תופס שיטת הרי"ף והרא"ש והרמב"ם דלעיל

דרכי משה

ולהתיר ולדעת הר"ן די כמב"ד עכ"ל אמנם מדברי הטור לא משמע לחלק בין ז להאי דהתכוהו על הככר ולהכי סתם כאן וכתב שנצלה כדי צרכו מיהו אפשר דסמך וכתב סתם דנצלה כל צרכו כי כבר ביאר לעיל סימן ס"ט דזו היא כשנצלה כדי חצי צלייתו כנ"ל:

וכ"פ

פרישה

לסב בכלי והוא כעין משמע כמו דשרי דסימן בשר סוף ושמר בשר (פי' ינן בג' רש"י עכ"ה) קרי ליה ואין טועם בכך עכ"ל : (יד) ואיהי הכלי אסור לפי שבולע מן הדם וא"ת א"כ גם השומן יאסר מפליטת הכלי י"ל שמאחר שאין כלי זה מונח על האש נכי שהוא בלע מדם הנוטף בתוכו אם אינו כדאי לאסור את השומן ב"י אבל אין לומר דנלמו ה"ט אינו אוסר השומן לפי שאסור יכול לאסור אלא מקום שהאיסור עצמו הולך שם אבל כאן אין הדם אוסר לפי שמושך בטבעו כל הדם לשולי הכלי כדאמרינן בדם שנוטף עם השומן מן הכלי · דווקא שהוא דם הנוטף שהוא עב וכבד אמרינן שהמלח מושכו לשולי הכלי אבל הדם הנבלע בכלי הבלוע שבכלי נפלט מן הכלי עם הדם הזך ונגלל ואותו טעם הדם לתוך השומן ואוסר השומן ואין המלח מושכו לשולי הכלי כדאמרינן לעיל גבי עופות ודגים לדעת האומרים שמשופות מוזרים ואוסרים מדם פליטת הדגים אפע"פ שאדם מערה שריק טופ"ל והיא משורב בציר נסרך ופשט לה"ם כאן ה"מ לאסור' השומן ע"כ אנו צריכין לתירוץ ב"י ומסיק שם ב"י בשם הר"ן והרשב"א דגם בכלי לא כלבד ע"ש : (טו) וע"כ כתב רש"י שאין אנו בקיאין כו' עד שימלחנו וישהה בשיעור מליחה יפה וכן הוא בסה"ת הרשב"א ורבינו שקיצר שמשוט הוא שאחר מליחה אם נגלה עד שראוי לאכילה מ"ו : (טז) וכתב הרשב"א כו' ובלבד לומר ובלבד שנתבשל הדם קצת דהא כל הנוטף הוא מבושל ועוד דאי משום שנתבשל קצת מ"מ היה לו לאוסרו מדרבנן הואיל ועכ"פ יש שם ונתערב דם אלא מ"ש ובלבד שנתבשל קצת ר"ל הבשר נתבשל ולא אפשר לומר

דרישה

ואמר כן למיהב ביה תרי גללי מילחא אבל לשוי בי דוגי מקמי דתכלה אדמימות דהיינו משיעלה תמרותו לא דאי איכא דם ומיהו אפי' הכי לכתחילה לא שרי בלא גללי דמלחא דכל היכא דאיכא לתקוני ולמיפק מידי ספק מתקנינן ומפקינן עכ"ל הרשב"א וה"ה המגיד כתב שתי סברות אלו בפ"ו מהמ"א ולא הכריע ביניהם ומבואר בדבריו שם שהוא סובר דלהרי"ף והרמב"ם הא דרב אשי אפי' קודם שתעלה תמרותו היא וכמ"ש אבל רבינו סתם דבריו כדעת הרשב"א ואם היה סובר שהרא"ש חולק בדבר היה לו להזכיר סברתו ולכן נ"ל שרבינו סובר דלהרא"ש נמי הא דרב אשי אחר שתעלה תמרותו היא ולא קודם שהרי כתב אמר רב נחמן אמר שמואל אין מניחין כלי תחת הכלי עד שתכלה כל מראה אדמומית שבו מנא ידעינן וכו' ואסקי' רב אשי דלית ליה תקנתא עד דמייתי תרי גללי דמילחא וכו' דאם איתא שהיה מפרש דלרב אשי לא בעי שתעלה תמרותו כלל נמצא דרב אשי פליגא בשמואל דאמר אין מניחין כלי עד שיכלה אדמומית ולרב אשי כילוי אדמומית זה לא מעלה ולא מוריד דאי יהיב תרי גללי מילחא אפי' קודם שתכלה מראה אדמומית נמי שרי וא"כ לא ה"ל לכתוב לדשמואל כלל ומדכתבו לדשמואל וגם מדכתב עלה ואסקיה רב אשי משמע דס"ל דרב אשי לא פליג אדשמואל אלא לאוסופי עליה אתא דבתר דכלה אדמומית שבו בעי תרי גללי מלחא וקודם שכלה אדמומית שבו לא מהני תרי גללי דמילחא ובדסתים שמואל ואמר אין מניחין כלי עד שיכלו אדמומית שבו ושמואל לא אתא לאשמועינן אלא דקודם כילוי אדמומית ליכא תקנתא כלל לאנוחי כלי אבל אה"נ דבתר הכי איכא תקנתא כדמסיק רב אשי ומה שלא כתב דברי רב פפא משתעלה תמרותו משום דלדידיה בתר דתעלה תמרותו בלא תרי גללי דמלחא נמי שרי וליתא ומ"מ מדאמר שמואל עד שיכלה אדמומית שבו שמעינן שפיר דבעינן שתעלה תמרותו דזו וזו אחת היא ולפ"ז גם הרי"ף אפשר שסובר כן דתקנתיה דרב אשי ליתא אלא אחר שיכלה מראה אדמומית שבו שהרי הוא ג"כ כתבה לדשמואל וכתב עלה ואסקה רב אשי עכ"ל ב"י . וכתב מ"ש ב"י אבל רבינו סתם דבריו כדעת הרשב"א לא ידעתי מנ"ל לבאר דברי רבינו הכי אי משום שהביא בסוף דבריו וכתב הרשב"א כו' זה אינו שלא הביא דברי הרשב"א אלא לדידן ולענין דיעבד וי"ל דמודים דגמרא במלח לבד שרי ואין צריך להמתין עד שיעלה תמרותו אלא לדידן דאין אנו בקיאין בדבר כמה מלח ליתן שם ע"כ אסור

לדידן

חדושי הגהות

ג הך בי דוגי פירש"י שם שהוא כלי שנותנין תחת הצלי לקבל השומן שנוטף ממנו וקאמר בגמרא דאע"ג דאסור ליתנו תחת הכבד משום דם הנוטף בתוכו מ"מ מותר ליתנו תחת בשר משום שהדם שנוטף מן הבשר אינו עב כ"כ ויורד הוא לשולי הכלי והשומן צף למעלה ויוכל ליקח השומן שלמעלה ומניח הדם בכלי וע"ז סובב קושית הר"ן איכא למידק וכו' דנהי דהדם יורד למטה מ"מ יאסור השומן וכו' : ד עיין בדרישה ול"ח פרק כל הבשר סימן קפ"ח קפ"ז שהאריכו מאוד בענין זה :

אין

דאורייתא כיון שנתבשל הדם ובלבד [ה] שנתבשל קצת עד שתעלה תמרותה פירוש עד שניצוצות הניתזות ממנה על הגחלים מעלות עשן שזה סימן שאין דם עוד (יו) שאין דרך הדם להעלות עשן :

עז עופות

(א) או גדיים שממלאין אותם בשר שלא נמלח אם לצלי מותר אפי' פיהן למעלה ואפילו [א] אם נמלח החיצון (א) (ב) שעתה אינו טרודה לפלוט (ג) דכמו שבולע דם המלואים כך פולטו [ב] (ד) ולקדירה אסור עד שימלח חיצון לבדו

דלמאי דאסיק רב אשי לא בעינן העלת תמרותו לדינא דגמרא אלא סגי בגללא דמילחא וא"כ לדידן נמי דנהגינן כגאונים דאסור לכתחלה ולא שרינן אלא בדיעבד אפי' בלא העלת תמרותו נמי שרי בגיללי דמילחא בלחוד אבל ב"י כתב וז"ל אבל רבינו סתם דבריו כדעת הרשב"א וכו' והאריך ע"ז ולא ידעתי מי דחקו לפרש כך הלא מבואר מדברי רבינו מדלא הזכיר העלת תמרותו בתחלת דבריו אלא דבגללא שראוי לאכילה שרי מדינא דגמרא כנותן בכלי גללי דמילחא אפילו לא העלה תמרותו אלא דלאח"כ כשהביא דברי הרשב"א בדין עבר ונתן הביא נמי מ"ש דבעינן העלה תמרותו אבל רבינו לא ס"ל הכי ודו"ק ואיכא למידק דלעיל בסוף סימן ס"ט שרינן לבשל הכלי לאחר אחי צלייתו (ולא צלייתו ל"נ כ"ל) ולא חיישינן דאית ביה דם והכא בכי דוגיא חיישינן ומצרכינן לגיללי דמילחא ומשפייה וי"ל דודאי בכללא אחי צלייתו לא מחזקינן דאית ביה דם ולהכי שרי לבשלו דאפי' את"ל דנשאר בו עוד קצת דם נתבטל בבשול בקדרה במיעוטו וכההיא דאין מחזיקין דם בבני מעיים דשרי לבשלן בלא מליחה דאיתו דם המועט שבהם אינו פירש מהם בבישול וכדכתב הר"ן ואפי' פורש הרי נתבטל במיעוטו אבל בכי דוייא המיעוט דם שנופל לכלי עם השומן הוא בעין ולא נתבטל ולפיכך לא שרינן ליה אלא ע"י גללי דמלחא ומשפייה ולא דמי לאותך כלי ע"ג הככר דהתם נמי הדם שנשאר בכלי לא יצא ממנו ותראה אודם שבככר היא אוהל בלבד ורכת קירא אותו חמר בשר אבל בכי דוגיא שהדם המועט שנשאר בכלי לאחר אחי צלייתו חוזר ויוצא ונופל עם השומן בכי דוגיא והדם הוא בעין אסור אם לא נתן בו תרי גיללי דמילחא · ויש להקשות להרשב"א דמתיר דיעבד מטעמא דהוה ספק דרבנן אם כן אפי' לא נתן מלח כלל כיון דהעלה תמרותו הוי נמי ספק דרבנן דשמא נתבטל הכל ואפי' העליון וי"ל כיון דמדינא דגמרא לא התירו אלא דוקא בגיללא דמילחא בהדי העלה תמרותו אף עכשיו אין להתיר בדיעבד אא"כ דנתן מלח בהדי העלה תמרותו בהעלה תמרותו ולא נתן מלח אי נמי נתן מלח ולא העלה תמרותו לא שרינן לה אפי' דיעבד אע"ג דליכא אלא ספיקא דרבנן לא הקילו כו' האי וכשהעלה תמרותו וגם נתן מלח שרינן לה דיעבד אעפ"י דנתן מלח הרבה :

עז עופות או גדיים שממלאין וכו' ואפי' אם נמלח החיצון וכו' פי' נמלח החיצון ופלט כל דמו והודח הדחה אחרונה דבמליחה כה"ג אם נמלח אבל בשר אחר אסור כדלעיל בסוף סימן עיין הכא בכלי כיון שנפלט מיד בשעת הבליעה שפיר אמרינן כבכ"פ וכה"ג כת' הרא"ש בפג"ה וז"ל דלא דמי לבשר שפלט דמו ונפל לציר דנאסר כבר מחמת דם שבא עליו ממקום אחר דאין להתיר מטעם כבכ"פ אבל היכא שנפלט מיד בשעת הבליעה כגון מולייתא אמרינן כבכ"פ עכ"ל. ונראה מדכתב אפי' אם נמלח החיצון כו' אלמא דכ"ש כשנמלח הפנימי דשרי דתלינן דהפנימי אינו בולע כלל מהחיצון כיון דהאור מושך אלכו דם שבחיצון ואינו מניחו לדם ליבלע בפנימי כלל דהורא מאחיב אאיב אלא אפי' נמלח החיצון דהאור מושך דם הפנימי אללו דרך החיצון וא"כ בולע הוא אפי' הכי שרי דכבכ"פ ולא נשאר שום דם בחיצון וכ"כ בהגהת ש"ע · **ומ"ש** ולקדרה אסור עד שימלח החיצון לבדו כו' פירוש וגם ידיח הדחה אחרונה לחיצון ולפנימי

ואפי' נתן בו מלח הרבה מותר לפי שאין כאן דם איסור דאורייתא דדם שבשלו הוא ואינו אסור ד"ת ועוד דאינו ודאי אלא ספק שמא משעלה תמרתו נתבשל הכל ואפי' העליון ולפיכך מותר עכ"ל :

עז עופות או גדיים שממלאים אותם בשר שלא נמלח וכו' בריש פרק כיצד צולין (עד:) אמר רבא האי מולייתא שריא א"ל אביי והא קא בלעה דמא אמר ליה כבולעה כך פולטה ואסיקנא והלכתא מולייתא שרי אפי' פומיה לעיל וכתב זה הרי"ף בפרק ג"ה וכתב דהא דמולייתא שרייא דוקא לצלי כעין פסח שהוא צלי אבל לקדרה לא וכ' שם הרא"ש וז"ל האי מולייתא שרי פי' עוף או גדי ממולא בשר דק כתוש בלא מליחה וצולהו בשפוד א"ל אביי והא קא בלע דמא א"ל כבולעה כך פולטה · ואפילו נמלח בשר החיצון ושהה כדי מליחה דהשתא אינו טרוד לפלוט דמו שנאמר אגב פליטת דמו הוא פולט מה שבולע מן הפנימי אפ"ה שרי מדתנייתי עלה ראיה מטפילא בר אווזא ואע"פ שמעשים בכל יום שאוסרין בשר ששהה כדי שיעור מליחה שנופל בציר פליטת דם ואפי' לצלי ולא אמרינן כבולעו כך פולטו דדוקא היכא שנפלט מיד בשעת הבליעה כגון מולייתא אמרינן כבולעו כך פולטו אבל דבר שנאסר כבר מחמת דם שבא עליו ממקום אחר תו לא שרינן ליה משום דכבולעו כך פולטו והלכתא מולייתא שריא ואפ לו פומא לעיל וה"מ לצלי כעין פסח שהוא צלי אבל בקדרה לא פי' אם לא נמלחו שניהם בשר הפנימי והחיצון ואחר שנתמלא מלח החיצון אסיר לקדרה דאין המלח מפליט דם של פנימי עכ"ל וכך הם דברי רבינו : ומ"ש להתיר לצלי אפילו נמלח החיצון ולא נמלח הפנימי כ"כ התוס' בריש פרק כ"צ דלא כהגהות מיימון שכתבו בשם התוספות דהא דמולייתא שריא ה"מ בששניהם מלוחים או שניהם אינם מלוחי' אבל אם אותם שבחוץ מלוחים והפנימי לא נמלח אסור הפנימי (ב) וכתב הרשב"א בת"ה אווזין ותרנגולין שממלאים אותם בשר שנמלח כדי מליחה המכשרת לקדרה מותר בין בצלי בין בקדרה ע"כ וכן נראה מדברי הרא"ש ורבינו אבל הרמב"ם כתב בפ"ו מהמ"א עופות שהניחן שלמים ומילא חללן בשר וביצים אסורות שהרי דם יוצא לתוכן ואע"פ שמלחן יפה יפה ואפי' היה הבשר שבתוכן שלוק או צלוי ואם צלאן הרי אלו מותרות אע"פ שהבשר שבתוכן חי ואפילו כיון למעלה בני מעים שמלאן על דרך זו בבשר צלוי או שלוק או שמלאן בביצים ושלקן או קלאן הרי אלו מותרים שאין מחזיקין דם בבני מעים וכן הורו הגאונים עכ"ל וכתב ה"ה שטעמו מפני שסובר שמ"ש הרי"ף אבל לקדירה לא אע"פ שהוא מלוח ומוכשר לקדרה דאי לא מאי איריא מולייתא ותו דפשיטא הוא דכל הבשר שלא הוכשר כדינו אסור בקדרה ואוסר תערובתו אלא ודאי דעת הרי"ף הוא אע"פ שהכל מלוח אסור והוסיף רבינו לבאר שאפילו הבשר שבתוכו מבושל וכן בדין לפי שטה זו שהרי הטעם הוא מפני שהעופות פולטים ובולע מה שבתוכן וא"כ מה לי מבושל מה לי שאינו מבושל והרמ"ך כ' זה תימה גדול ולא ידעתי מאין הוציא זה ות"ת בתשוב' הגאונים מלאתי כדבריו וצ"ע ע"כ וכן אתה למד שדעת הגאונים כן הוא מדין בני מעים שהזכיר רבי' בסמוך בשם הגאוני' ונראה שהם סבורים שכל הסוגיא הזו אפילו בבשר מלוח הוא ואעפ"כ הוה פליג אביי וטעמם מפני שאין המלח כשיעור מליחה מפליט כל הדם וזה הוא שהצריך רבינו למעלה להשליך הבשר לתוך מים רותחין כמש"ל סימן ס"ט אחר מליחה כדי שיתלבן מיד ולא יצא דם וכשהלבן מלא מבשר אין המים הרותחין נכנסין לתוכן יפה ועכ"ל לא פליג עליה רבא אלא בכלי דכבולעו כך פולטו ע"י האור אבל לקדרה אפילו רבא מודה וזהו שלא הזכירו כאן מליחה כלל ועוד דאם איתא דבמלוח ומוכשר לקדרה מודה אביי מאי קא מייתו ראיה בגמרא מההוא גוזל דטפלו לרב דלמא מלוח כדינו לקדירה היה וזהו דעתם ז"ל אבל כל האחרונים חלוקים בזה חוץ מהרא"ה שהוא סובר כך והם מפרשים דכולה סוגיא בבשר שלא נמלח כדינו לקדרה שלא היה דרכן למלוח כן לא לצלי ולא לטפל בבצק אבל במלוחה ומוכשר לקדרה בכל גוונא מותר שאינו פולט דם אח"כ וזה דעת הראב"ד בהשגות ועל פיהם נוהגים היתר בזה בכל מקומותינו שאין חוששין אחר מליחה לקדרה כלום עכ"ל . והרשב"א כתב בתשובה ח"ג סימן רנ"א על דברי הרמב"ם

דרכי משה

עז (א) וב"פ במרדכי פכ"ה בשם התוספות אמנם מסתפק שם בדבר אי יש להכשיר בה"ג (ב) ומשמע מלשונו דמסקנתו כדברי התוספות אמנם בארוך פסק לחומרא ומשמע שם מדבריו כלל ט' דאם הפנימי נמלח ולא החיצון דמותר בדיעבד ונ"ל טעמו משום דגורא מישאב שאיב מן החיצון שרא יבליע ממנו הפנימית ולכך מתירו בדיעבד כנ"ל טעמו אבל לא משמע טעם זו כתב המרדכי פכ"ה דלרש"י דבעי מריחה מועטת לצלי אין להתיר מולייתא עד שיהיו שניהם מלוחים במקצת דלא עדיף משאר צלי וכן פירש"י בהריא פכ"צ וכבר כתבתי לעיל סימן ע"ד דאנו נוהגין כרש"י לכתחלה וכתב בהג"א פכ"ה בשם א"ז והואיל ונפיק מפומיה דרש"י אין אנו בקיאין להתיר בכד אדה אא"כ יהא יכל הפתות נמלח במליחת צלי עכ"ל ובאגור ואני המחבר ראיתי בבית מורי למלוח מקודם בכל מילי מולייתא עכ"ל ובארוך כתב הא דאמרינן במולייתא כבכ"פ היינו במולייתא דבשר או דעשבים או כה"ג אבל אם מלאוהו בביצים ובתערובות משוי ליה כאגידה בבישול וב"כ בנימין זאב סימן של"ו וכן כתבתי לעיל סימן ע"ג אמנם במ"מ פ"ו דהמ"א ובסמ"ג משמע הא דמתירין בגמרא מולייתא מיירי אף בסראוהו בביצים עם הבשר ולעיל סימן ע"ו כתבתי כדברי האחרונים וכתב בא"ו הארוך כלל ט' ובנימין זאב סימן של"ו דאם צלו בשר שנמלח עם בשר שלא נמלח בשפוד מותר בדיעבד כבכ"פ אבל לכתחלה אסור עוד הוסיף בארוך אפי' אותו בשר שלא נמלח ולא הודח הדחה ראשונה אפ"ה הכל כשר ולא הוה מה שנוטף ממנו על המלוח רק כדם פליטה דאמרינן ביה שפיר כבולעו כך פולטו עכ"ל :

וכ"פ

דרישה

לדידן ובדיעבד יש להתירו בהעלה תמרותו דאיכא תרתי לטיבותא חדא שנתן שם מלח ועוד הואיל והעלה תמרותו אפשר לומר שאין שם דם כלל ותירץ שלא הביא רבינו דברי הרשב"א לענין דינא דגמרא להתיר בי דוגי דוקא במלח והעלה תמרותו אלא הביא דבריו להתיר בדיעבד לדידן וכמ"ש דאי לדינא הביא דבריו קשה למה שינה לשונו שהרשב"א כתב וז"ל יראה לי שאם עבר ועשה ואפי' נתן בו מלח הרבה מותר לפי שאין כאן דם אסור דאורייתא דדם שבישלו הוא ואינו אסור ד"ת ועוד דאינו ודאי אלא ספק שמא משעלה תמרותו נתבשל הכל ואפי' העליון ולפיכך מותר עכ"ל הרשב"א הנה שהרשב"א הביא העלה תמרותו בלשון ועוד ורבינו כתב ובלבד שנתבשל קצת כו' שהוא לשון תנאי וע"ק דאי לדינא הביא דבריו מיד שהתחיל לכתוב דין זה שכתב וקאמר בגמרא שאם נותן מלח כו' שם היה לו להביא דעת הרשב"א שצריך ג"כ שיעלה תמרותו ע"כ נ"ל כמ"ש שרבינו סובר כדעת הרא"ש שבנתינת מלח לחוד סגי וא"צ להמתין עד שיעלה תמרותו ולכן כתב רבינו לעיל סתם דקאמר בגמרא שאם נותן בכלי מלח כו' מותר ולא הזכיר העלה תמרותו אבל בסוף דבריו שבא ליתן טעם להתיר בדיעבד לדידן דלא סגי בנתינת מלח הואיל ואין אנו בקיאין הביא דברי הרשב"א וכתב ובלבד שנתבשל קצת שהוא לשון תנאי ולשיטתיה אזיל דמפרש סתמא דתלמודא מותר ע"י מלח אף בלא העלה תמרותו אבל לדידן אפי' בדיעבד לא שרי אלא בתנאי שיעלה תמרותו והרשב"א בלשונו שכתב ועוד לשיטתיה קאי שמפרש סתמא דתלמודא שמתיר ע"י נתינת מלח דוקא בהעלה תמרותו ולדידן שא"א בקיאין ס"ל דאפי' בכה"ג אסור לכתחלה ע"כ בבא להתיר בדיעבד לא היה צריך ליתר בלשון תנאי שיהא מבושל עד שיעלה תמרותו דפשיטא דדוקא בזה הענין מתירין אפי' מדינא דגמרא אלא כתב ועוד ליתן טעם שהוא מותר מכח ס"ס וכמו שבארתי דברי רבינו כן מוכרח לפרש דברי הרא"ש דס"ל דע"י נתינת מלח מותר אף בלא העלה תמרותו דאל"כ יהא קשה על הרא"ש וגם על רבינו למה הזכירו בכל דבריהם ל' דם הלא אין שם עוד דם אחר שהעלה תמרותו ועוד שהרא"ש הקשה לשם ולמה יהא מיתר על ידי נתינת מלח הא קי"ל דבר שאפשר לסוחטו אסור כו' ואם איתא שהרא"ש סובר ע"י נתינת מלח לא ניתר אלא דוקא בהעלה תמרותו א"כ מאי קשה מדבר שאפשר לסוחטו דלמא שאני הכא הואיל ואין כאן ודאי איסור דם אחר שכבר העלה תמרותו ועוד שהר"ן כתב שאף הכלי אינו נאסר מאחר דהאי דמא דבי דוגיא מדינא לא מיתסר לפי שאין נותנין בי דוגי עד שנצלה כמאכל בן דרוסאי וכלה דמו כו' והרא"ש חולק עליו בזה וסובר שהכלי נאסר ואם איתא שהרא"ש סובר שאף בנתינת המלח לא ניתר עד שיעלה תמרותו אם כן יחלוק הרא"ש על הר"ן בלי טעם דלמה נאסר הכלי אלא דברי הר"ן נכונים למבין ע"כ צריך לומר כמ"ש שהרא"ש בנתינת מלח מותר לעשות בי דוגי מיד וא"כ להמתין עד שנתבשל קצת שיעלה תמרותו ולכן א"ש שקראו דם וגם מה שהקשה התם שהוא דבר שאפשר לסוחטו וגם א"ש שסובר שהכלי נאסר מן הדם ויזה שדייק ב"י ממה שהביאו הרי"ף והרא"ש דברי רב נחמן אמר שמואל וכתבו ומסקינן רב אשי כו' אדרבא משם נידק דהואיל והשמיטו הא דרב פפא שא"צ שיעלה תמרותו והביאו לשמואל שאסור משום דם עד שיכלה כל מראה אדמומית וזה א"א לידע הילכך אין לו תקנה אלא דרב אשי ע"י נתינת מלח וכן הוא ג"כ דעת הרי"ף והרמב"ם כמ"ש המגיד שדעת הרמב"ם כדעת הרי"ף ומינה נשמע ג"כ ממילא דאף דעת הרא"ש כן דהא הרא"ש כתב כל' הרי"ף בעיניה וק"ל .

אינו

פרישה

לומר שאין שם דם כלל ולכן מותר וע"ד (יו) שאין דרך הדם להעלות עשן לפי שכל זמן שהדם שותת עליהן כבין והולבין וס"י ·

ס' עז (א) **עופות** או גדיים כו' ואפי' אם נמלח החיצון פי' ופלט כל דמו מ"י (ובת"ח כלל ע' דין ז' כתב רמ"א שאם נמלח החיצון ולא הפנימי שהוא אסור ושלא כדברי הטור רק אם נמלחה הפנימי ולא החיצון מותר בדיעבד ולכתחלה אין לצלותו אא"כ נמלחו שניהם מליחה גמורה ע"ש עכ"ה) : (ב) שעתה אינה טרוד לפלוט אמרינן אגב דפלט דם ידיח פולט גם דם שנבלע בו אבל לא כא למימר דאי טרוד לפלוט אינו בולע כלל דו"א דאי לא בלע כלל היאך יצא הדם מן הבשר שבפנים אלא אמרינן אגב דפלט דם דידיה פולט גם דם הבלוע וקמ"ל רבותא דאפי' נמלח כל צרכו דליכא למימר אגב דפלט דם דידיה כו' אפ"ה מיתר דאמרינן כבולעו כך פולטו . (ג) דכמו שבולע דם המלואים כך פולטו שמיד שהוא בולע ע"י האש ג"כ הוא פולט ולא דמי לבשר שנמלח ונפל לציר דאסיר דהתם הפליטה אחר זמן הבליעה · (ד) ולקדירה אסור כו' אפילו שניהם אינם מלוחין עד שימלח חיצון לבדו פי' וידיח וכן פנימי לבדו וידיח :

הטופל

חדושי הגהות

ה אין ר"ל ובלבד שנתבשל הדם קצת דהא כל הנוטף הוא מבושל נעוד דאי אדם קאי ורוצה להתירו משום שנתבשל קצת מ"מ הו"ל לאוסרו מדרבנן הואיל ועכ"פ יש שם דם ונתן מלח הרבה ונתערב הדם אלא מ"ש שנתבשל קצת ר"ל הבשר נתבשל ואז אפשר לומר שאין שם דם כלל ולכן מותר :

עז א פי' שנמלח ופלט כל דמו (פרישה בשם רש"ל) . ב פי' ולקדירה אסור אפי' שניהם אינם מלוחים עד שמלח חצון לבדו וידיחנו ופנימי לבדו וידיחנו (פרישה) ·

לבדו ופנימי לבדו אבל אם לאחר שמלאו מלח לחיצון [א] אינו מפליט לדם שבפנימי :

עח (א) **הטופל** בצק בעוף שלא נמלח כשיעור מליחה אם הבצק של סמידא פירוש מקמח של חטין סולת הגס מותר אע"פ שמאדים שבצק של סמידא מתפרר וכבולעו כך פולטו (ב) ואין אדמומית זה אלא מראה דם ואם הבצק מקמח של חטים מנופה ודק (ג) אפי' אין מראה האודם ניכר אלא שאינו זך ככסף אסור לפי שנדבק בו הרבה ובולע ואינו פולט היה הבצק משאר קמחים אם האדים אסור ואם לאו מותר :

סימני בהמה וחיה

עט (א) [א] **כתיב** להבדיל בין הבהמה הטמאה לטהורה פירוש האסורה לאכילה ולמותרת ובמה יבדילו ביניהן

הרמב"ם דבריו באמת בעיניו מן המתמיהין ומולייתא שאמרו פרק כ"ג בבשר שלא נמלח כל צרכו הוא אלא כמליחת בשר שנוהגין בכלי ובענין קדשים ועל כן הביאו ראיה שם מנותן כרעיו ובני מעיו בתוכו לפי שבכלי ובקדשים אין המולח אלא לשעה ומעלהו אפ"ה קאמר רבא דאע"פ שפולטין דם בתוכו מותר דכבולעו כך פולטו אבל בשר שנמלח ושהה כשיעור מליחה לקדרה קים להו דילא מידי דמו לגמרי ואע"פ שאח"כ פולט ציר אדום חניר בעלמא הוא ומותר לכתחלה ועל מה שנ"יך הרמב"ם להשליך הבשר לתוך מים רותחים כדי שיתלבן מיד כתב כבוד הרב במקומו מונח שא"כ מליחה מאי מהניא דמליחה הא אמרינן דאיהי מוליאה מידי דם ואי משום מליטה אפי' בלא מליחה נמי וטורח במליחה למה סוך דבר לא ידעת דרכו של הרב ז"ל וגם כל אותה סוגיא שבפרק כ"ג מוכחת כן · והלכה למעשה בכל גלילות נהגנו להתיר אחר המלוחה כמליחת בשר לקדירה ע"כ · וגם הריב"ש כ' בתשובה סי' קס"ה שנהגו היתר בכל המקומות וכן המנהג פשוט :

עח הטופל בצק בעוף וכו' בר"פ כיצד צולין (עד:) גבי טפילת עוף אסיקנא דסמידא בין אסמיק בין לא אסמיק שריא משום דמפריר דחיוורתא אי זוג בזוזא חיורתא שריא אי לא אסיר דשאר קמחים אסמיק אסיר לא אסמיק שרי ופרש"י בסמידא. בעיסה של סולת ואינה נדבקת כל כך ונפרקת מאליה והדם יוצא ממנה · דמיפריר · לשון פירורים · בין אסמיק · מוחל שבתוך הלחם בין לא אסמיק שרי שהדם ודאי יוצא ואודם זה ודאי לא דמות דם הוא · חיוורתא · קמח נקיה כעין שלנו שאינו סלת שהיא קשה ואינו פולטו : זוג · לשון זכוכית לבן וצלול מראה מוהל הבשר שוב בלחם ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דחיוורתא היינו קמח חיטים שלתתן · וכתב ה"ה דלשטת הרמב"ם והגאונים במולייתא דינו' אלו אע"פ שהעופות מלוחים ומוכשרים לקדרה · ומ"מ אין לחוש אלא בטפלה בלבד והוא שכתב ואם לאו אסורה ולפי שטת האחרונים ז"ל כל זמן שהעופות מוכשרי' לקדרה בכל גוונא אף טפילתן מותרת ולפי שרבינו סובר כדעת האחרונים כמו שנתבאר בסי' דלעיל לפיכך סתם דבריו כאן כדעת האחרונים שכתב דבלא נמלח כשיעור מליחה אסקינן דמשמע שאם נמלח כשיעור מליחה בכל גוונא שרי וכתב הריב"ש סימן קס"ו שעל דעת זה נהגו לסמוך ושטופלים הבשר אחר שהוכשר לקדרה ואין מדקדקין בקמח הבצק : **ומ"ש** רבינו אין אדמומית זה אלא מראה דם פירושו אינו דם אלא מראה אדום בעלמא : ומ"ש אם הבצק מקמח של חטים מנופה ודק אפי' אין מראה האודם ניכר אלא זך ככסף אסור · תמוה הוא דהא בזוג כזוזא מכשר בגמרא בהדיא וכ"כ הרמב"ם והרשב"א ז"ל וצ"ל שכצ"ל אפילו אין בו מראה אודם אלא שאינו זך ככסף אסור ואע"פ שבת"ה הקצר שלפני כתוב כלשון רבינו גם שם נראה שהוא ט"ס · וטפילה זו פירש"י ז"ל שהוא פשטיד"א וכ"כ מלשון הרשב"א בת"ה והתספות כתבו דאמרי ר"ת וריב"א דלשון טפל לא משמע הכי דמשמע דהיינו טיחה כמו (שבת פ :) בנות עשירים טופלות אותן בסלת ועוד דבפשטיד"א לא אמרינן כבולעו כך פולטו דחזינן דלא פלטי שמקים מושבם יבש בתנור ע"כ נראה שהוא מה שרגילין לטוח בעיסה שבלילתה רכה ורגילין לעשות סביב קורקבני' ובני מעים שמשימין אותם בשפוד וטחין סביבותן בעיסה רכה ע"כ וכ"כ קצת מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב עופות שטפלן בבצק וצלאן ואפשר שע"פ זה הוא מה שדייק ה"ה מלשונו שאין לחוש אלא בטפילה בלבד דאילו היה פשטידא גם העוף היה נאסר אע"פ שהוא מליח ומוכשר לקדר' לפי דעתו ודעת הגאוני' ז"ל דהאי פשטידא כמבושל בתוך קדרה או קערה דמי (א) ולדידהו כל שאינו נותן הבשר לתוך מים רותחים אסור משום דפירש דם מהבשר ומתערב בתבשיל והדר בשר ובלע מיניה כמו שקדם וכיון דבפשטידא ליכא מים רותחין כדי שיחלטוהו דייב דמא מהעוף ונבלע בפשטידא וחוזר העוף ובולע ממנו ומיהו איפשר דבקליפה סגי ליה · ולד"ה אם העוף לא נמלח אסור כדין בשר שנתבשל בלא מליחה ואפילו יש ס כנגדו דלא מהני ס' אלא בדבר שיש בו רוטב כמ"ש ה"ה בדין זה דטפילה ומיהו איכא לספוקי אם נאסר כל העוף או אם אינו אסור ממנו אלא כדי קליפה דאיכא למימר הדם שנשארו בו הוי דם האברים שלא פירש ושרי ומה שפירש ממנו לא חזר ונבלע בו אלא מקום שהוא דבוק לפשטידא וכיון שאין שם רוטב אינו חוזר ונבלע לו יותר מכדי קליפה והמרדכי כתב בפרק כ"ה בדין כבד או בשר שלא נמלח שנתנוהו בפשטיד' וכתבתיה בסוף סימן ע"ג · דין זה דטפילה לא מצאתיו בדברי הרי"ף והרא"ש ולא ידעתי למה השמיטוהו ואפשר שהיו מפרשים דטפילה היינו כמו שפירשו התוספות ובזמנם לא היו נוהגים לצלות עופות בדרך זה לפיכך לא חשו לכתבו :

ולפנימי דאל"כ הלא חוזר ונאסר בבישולו מליחלוחית דם ומלח שעל הפנימי והחיצון מסביב מכל צד : **ומ"ש** אבל אם לאחר שמלאו מלח לחיצון אינו מפליט לדם שבפנימי איכא למידק לאיזה צורך חזר וכתב שאם מלח לחיצון וכו' הלא כבר כתב שאסור לקדרה עד שימלח חיצון לבדו ופנימי לבדו ותו קשה דמדקאמר אינו מפליט לדם שבפנימי משמע דאם כבר נמלח הפנימי אף ע"פ שלא נמלח החיצון מהני מליחה לחיצון לקדרה אף לאחר שמלאו מאחר שאינו צריך להפליט לדם שבפנימי אלא לדם החיצון בלבד וקודם זה כתב דאסור עד שימלח החיצון לבדו ופנימי לבדו וי"ל דה"ק לא מיבעיא קודם מילוי דלא סגי באחד מליח' דפנימי לבדו או חיצון לבדו אלא צריך למלוח שניהם ולהדיחם לכתחלה קודם מלוי אלא אפי' עבר ומלאו ולא מלח לשום אחד מהן ובא עתה למלוח לא תימא דנחשב המלוי כאילו הוא מגוף העוף והו"ל כמו חתיכה עבה שאינו צריך לבקעה כדאית' במרדכי פכ"ה קמ"ל דלא מהני מה שמלח לחיצון להפליט דם של פנימי ועי"ל דמה שחזר וכתב אבל אם לאחר שמלאו וכו' מיירי אפילו שמלח הפנימי תחילה בלבדו ואח"כ מלאו מקמי שמלח לחיצון ואחר המילוי מלח לחיצון אפי' הכי לא מהני דאינו מפליט לדם שבפנימי פירוש לד הפנימי של החיצון ולא תימא כיון שהפנימי נמלח והודח ונוגע בחיצון בצד הפנימי מכל צד הו"ל כמו חתיכה עבה וסגי במולח החיצון לאחר המילוי קמ"ל דלא מהני וזהו ע"פ שיטת הרא"ש דכל חתיכה צריך למלוח משני צדדיה ואנ"ל בעוף שלם שצריך למולחו גם מבפנים ולא יועיל לו מלוי הפנימי לעשותו כמו חתיכה עבה וצריך למלוח לד הפנימי ג"כ ואפי' דיעבד אסור וכך פירש מהרש"ל ופסק כך הלכה ולפע"ד שאין פירוש זה נראה כלל בדברי רבינו שהרי דבריו הם דברי הרא"ש ולשם כתב וז"ל ואם לא נמלחו שניהם בשר הפנימי והחיצון ואחר שנתמלא מלח החיצון אסור לקדירה דאין המלח מפליט דם של פנימי עכ"ל הרא"ש ואחריו נמשך רבינו בדין זה אלא נראה דרבינו אתא לאשמועינן רבותא דל"מ בנמלח הפנימי ולא החיצון ואח"כ מלאו דלא מהני מה שמולח לחיצון לאחר המלוי כיון דהפנימי בולע מדם החיצון ושוב אינו פולט . אלא אפי' שניהם לא נמלחו נמי לא מהני מליחת החיצון לפנימי אלא צריך למלוח כל אחד בפני עצמו קודם מלוי ואם לא עשה כן אסור לקדירה אפי' דיעבד וכל הפירושים עולים אליבא דהלכתא דבכל ענין אסור אפי' דיעבד אא"כ נמלח החיצון לבדו והפנימי לבדו והודחו הדחה אחרונה ואח"כ מלאוהו הא לאו הכי אסור : **וכתב** בהגהת ש"ע דהא דמתירין מולייתא לצלי מיירי שלא מילאם רק בבשר או בעשבים אבל אם יש שם ביצים הנקרשים דינו כאינו נתבשל בקדירה ואפי' בדיעבד יש לאוסרו אם לא נמלחו שניהם עכ"ל ומהרש"ל האריך ופסק דהיכא שמלאום בביצים ובקמח שנקרש הכל ביחד ומעכב החיצון מלפלוט דרך פליטתו כראוי בין שהחיצון נמלח ולא שהה בין לא נמלח כלל אסור . והיכא שמלאום בבשר עם ביצים מעורבים יחד ונמלח הפנימי אז נמי הוי דינא הכי אבל היכא דלא נמלח הפנימי בין היה המלוי בבשר לחוד או בבשר עם ביצים אז אינו אסור אלא כשהחיצון נמלח ולא שהה משום דנאסר הפנימי מן החיצון אבל אם שניהם מלוחים ואפילו שניהם מלוחים ולא שהו ולא מילאו בביצים אלא בבשר לחוד הכל שרי או אפי' נמלח הפנימי ולא שהה והחיצון לא נמלח אפ"ה שרי החיצון מטעם דנורא משאב שאיב עכ"ד וכתב טעם לדבריו פרק קמא דחולין סימן כ"ט ובא"ו שלו :

עח הטופל בצק בעוף שלא נמלח וכו' פי' דאילו נמלח ופלט כל דמו בכל גוונא שרי לאפוקי מהרמב"ם דאפי' בנמלח אוסר את הטפלה וכן במולייתא אוסר הרמב"ם אפי' נמלח והוכשר לקדירה ואזיל לשיטתו דס"ל דצריך להשליך הבשר במים רותחים אחר המליחה כדי שיתלבן מיד ולא יצא דם ובמולייתא שאין המים רותחין נכנסין לתוכן יפה הטפלה נאסרה מהעוף במה שנשאר בו דם לאחר המליחה וכל האחרונים חלקו עליו והכי נקטינן דלא כהרמב"ם : אלא שאינו זך ככסף כו' כצ"ל ודע דהך פירוש שכתב רבי' בטפילת עוף הוא מה שפירשו התוס' ע"ש ריב"א וכ"כ המרדכי פכ"ה ודלא כפי' רש"י בהך טפול פשטיד"א דלשם אסור הכל ואין חילוק בין קמח לקמח דפשטיד"א יש לו כל דין קדירה וכן פסק מהרא"י בלב וכבד בפשטיד"א דאסור הכל עד ס וב"י מסתפק בדבר ואנן נקטינן כס' בין להקל בין להחמיר :

עט כתיב להבדיל וכו' אין זה לשון המקרא אלא רבינו רצונו לומר דכתוב בתורה

כתוב בשבלי הלקט דאנן דלא קים לן השתא במיני קמחים הי סמידא והי חיוורתא ושאר קמחי אי לא מלח לניסרא שיעור מליחה לקדרה אסור עכ"ל ואפשר שמטעם זה השמיטוהו הרי"ף והרא"ש (ב) :

עט כתיב להבדיל בין הבהמה הטהורה לטמאה תימא דלא אשכחן קרא אלא בהאי ליגנא להבדיל בין הטמא ובין הטהור דהכי איתיה בסוף פרשת שמיני וכ"כ

דרכי משה

עח (א) וכ"פ מהרא"י בשעריו בשער י"ב אם נמצא לב או כבד בפשטידא משערינן בס' וזורק אותו חתיכה והשאר מותר דלא כפירוש ר' ברוך דכתב דחיישינן שמא מתחלה נאסרו ב' או ג' חתיכות ע"י שומן שמטפטף שם לכתחלה ויצטרך ס' נגד אותן ב' או ג חתיכות לא נהיגין הכי אלא כמ"ש רש"י בתשובות עכ"ל וכ"פ הא"ז הארוך כלל ט"ו דפשטידא יש לו כל דין קדרה בין לקולא בין לחומרא עכ"ל ובב"י מסתפק בדבר : (ב) וכ"כ בא"ז הארוך כלל ט' דיש ליזהר שלא לטוח בבצק שום בשר לצלי קודם מליחה

פרישה

סי' עח (א) **הטופל** בצק כו' פרש"י שהוא פשטיד"א וכן נראה מל' רשב"א והתוס' כתבו דאמרי ר"ת וריב"א דפשטידא לא אמרינן כבולעו כך פולטו דחזינן דלא פלטי שמקום מושבן יבש בתנור ע"כ נראה שהוא מה שרגילין לטוח בעיסה שבלילתה רכה ורגילין לעשות סביב קורקבנים ובני מעים שמשימים אותו בשפוד וטחין סביבותן בעיסה רכה ע"כ וכתב בשבולי לקט דאנן דלא קים לן השתא במיני קמחים הי סמידא הי חיוורתא ושאר קימחי אי לא מלח לניסרא שיעור מליחה לקדירה אסור עכ"ל ואפשר דמטעם זה השמיטוהו הרי"ף והרא"ש להאי דינא דטפילה ב"י : (ב) ואין אדמומית זה אלא מראה דם פי' מראה אדום ב"י : (ג) אפי' אין מראה אדום ניכר אלא זך ככסף אסור תימה דהא בזוג כזוזא (זוג זכוכית לבן וצלול מראה מוהל שבשר שוב בלחם רש"י עכ"ל) מכשיר בגמרא בהדיא וכ"כ הרשב"א והרמב"ם ז"ל וצ"ל שכן צריך להגיה אלא שאינו זך ככסף אסור וגם בת"ה הקצר צ"ל להגיה בית יוסף וכן הגיה מ"ו :

סי' עט (א) **כתיב** להבדיל בין הבהמה הטמאה לטהורה כו' אין כוונתו למטבע המקרא כמו שהבינו ב"י ותמה עליו אלא ללמדינו שיש לנו סמך מהאי קרא לידע

דרישה

ס' עז [א] **אינו** מפליט לדם שבפנימי פי' לדם בשר מולייתא שבתוכו אע"ג דקי"ל בחתיכה עבה המלח מפליט כל דם שבחתיכה הכא שאינו חתיכה א' אלא מולייתא שאני וכל זה מיירי באם לא נמלח פנימי אבל אם גם הפנימי נמלח והודח רק שהחיצון לא נמלח ומלאו עתה מבחוץ ולא מצד פנים אפשר לומר דמלחו מפליט ומותר אפי' לקדירה או אפשר לומר דהוא אסור שכשמלח מוליא דם מצד פנימי של חיצון ואין לו מקום לצאת והוי דם שפירש ונבלע במולייתא ואסור אפי' בצלייה · (ובת"ה כלל ט' דין ו' בדיני מולייתא כתב דאם נמלח הפנימי כדינו והחיצון לא נמלח כלל למהרד"י טרויש אסור בצלייה מפני שהפנימי מקבל דם מהחיצון ואינו מפליט ומהר"ם מתיר אבל במילוי בצים כ"ע מודים דאסורה ובשם מ"ו כתב שם בת"ה שם ס"ל מותר בלא נמלח כלל החיצון אפי' מלאו ביצים אבל מ"ו במו"ש לא כ"כ ע"ש) ומ"ו פי' למ"ש רבינו אינו מפליט לדם שבפנים יר"ל של לד פנימי של חיצון ואסור מכח דמו של חיצון עצמו ואע"פ שנמלח בפנימי עכ"ל ויש לדקדק לפי מ"ו למה נימא שנאסר לפי שאינו פולט מלד פנימי שלו הא קי"ל לבדיעבד שרי אי לא מלחו אלא מלד אחד ואע"פ שמהרא"י אוסר הא רבינו כתב להתיר לעיל סימן ס"ט בשם הרא"ש בדיעבד וי"ל דהיינו דוקא כשהוא פתוח במקום שהדם יוצא אבל כאן שהוא סתום מכל צדדיו לגד מולייתא אסור עפי כן צריכין לומר לפי פי' מ"ו אבל באמת

לי של דם שבפנימי לא משמע הכי גם לי' הרא"ש שכתב של פנימי לא משמע הכי ועוד דהאי דינא ולקדירה כו' אבל אם לאחר שמלחו כו' איירי מדינא דאמרינן לעיל מיניה בצלייה דאמר דמותר אם שניהן אינן מלוחים או שנמלח החיצון ופנימי לא נמלח דהכא דבקדירה בשניהן אסורים עד שימלח תחילה החיצון והפנימי וק"ל :

סי' עט [א] **כתיב** להבדיל בין הבהמה הטמאה לטהורה תרי קראי כתיבי חד בפרשה שמיני להבדיל בין הטמא ובין הטהור וכו' ודרשו רבותנו ז"ל וכי צריך לומר בין פרה לחמור אלא

בתורה שחובה הוא על האדם להבדיל בין הבהמה הטמאה לטהורה ופירושו בין האסורה באכילה ולמותרת ובמה יבדילו ביניהן בסימניהון דאם אינו מכיר הטהורה למינהו והטמאה למינהו ידע להבדיל ביניהם בסימנים וא"כ מצוה וחובה היא עליו שיכיר הסימנים כדי שיוכל להבדיל בין האסורה באכילה למותרת והוא מ"ש בסוף שמיני להבדיל בין הטמא והטהור וכתוב עוד בסוף קדושי' והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה וכ"כ הסמ"ג בלשון זה להבדיל בין הטמאה לטהורה וכולל ב' הכתובים יחד ומה שהקשה ב"י ע"ז מפני מה לא הביאו הא דכתיב בין החיה הנאכלת וגו' דמיירי באסורה לאכילה ומותרת י"ל דלהבדיל הוא ציווי ולפיכך הביא רישיה דקרא להורות שהציווי הוא שחייב האדם להכיר הסימנים איזה בהמה אסורה באכילה ואיזה מותרת שעל זה היה עיקר ציווי להבדיל וגו' והבדלתם וגו' וכדפרישית :

שהיוצא מן הטמא טמא ומן הטהור טהור משנה פ"ק דבכורות ומיהו בהמה שנולד בה דמות עוף טהור ה"ז אסור באכיל' כדלעיל בסימן י"ג דילפינן לה מקרא דבהמה בבהמה דוקא ולא עוף בבהמה : ומ"ש אע"פ שכרוך אחריה וכו' משמע מדכתב רבינו בסתם דאסור ולא חילק אלמא דאפי' לא היה הטמא בעדרו נמי אסור וכדכתב הרמב"ם וכפירוש ה"ה ודלא כהראב"ד דמיקל בלא היה דבר טמא בעדרו והביאו ב"י : כתב הרמב"ם רפ"ב דמ"א דבשר אדם אסור באכילה ד"ת ואית ביה איסור עשה והשיגו הראב"ד בפ"ג דמדאמרינן היונק מן האשה כיונק שקץ אלמא שאין בבשר האדם אפי' איסור עשה והרמב"ן והרשב"א מתירין לכתחילה והמ"מ והר"ן כתבו דדברי הרמב"ם נראין עיקר ועולין יפה וכ"כ באגודה אבל מהר"ם איסרלש ז"ל כתב דמדברי הרא"ש בפרק אף על פי משמע שסובר כהראב"ד שהרי כתב לשם דטעמא דחלב אשה שלא פירש אסור משום דאתא לאחלופי בבהמה טמאה דכיון שאין דרכן לאכול בשר אדם מחליף בבהמה טמאה עכ"ל הרא"ש אלמא להדיא שאין איסור באכילת בשר אדם אלא שאין דרך לאוכלו מיהו להלכה פסק כאן בהג"ה ש"ע כהרמב"ם דאסור לאכלן ד"ת והכי נקטינן וככר כתבתי מזה ריש סי' ס"ב וכן פסק הסמ"ג כדברי הרמב"ם ע"ש :

והנולד

ביניהן בסימניהון ושני סימנים בטהורה שהיא מעלת גרה ופרסותיה סדוקות דכתיב וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו (ב) וחיה היא בכלל בהמה שאינה נתרת אלא באלו שני סימנים וכל בהמה וחיה שאין לה שינים בלחי העליון (ג) ולא ניבין שהן תלתלי בשר כעין שינים (ד) בולטין בחניכין בידוע שהיא טהורה והוא שיכיר בן גמל שאין לו ניבין עד שיגדיל דכיון שאין לה שינים למעלה היא מעלת גרה וכל שמעלה גרה גם הוא מפריס פרסה חוץ מהגמל והארנבת והשפן שהם מעלים גרה ואינן מפריסין פרסה (ה) ולאותם אין לחוש שיש להם שינים למעלה או ניבין אע"פ שמעלת גרה ולפיכך המוצא בהמה שפרסותיה חתוכות שאינו יכול לבדוק בהם יבדוק בפיה אם אין לה שינים ולא ניבין למעלה בידוע שהיא טהורה והוא שיכיר בן גמל וכל שמפרסת פרסה מעלת גרה חוץ מחזיר לפיכך מצא בהמה שפיה חתוך יבדוק ברגליה ואם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא טהורה והוא שיכיר חזיר יש לה קרנים יצא מספק חזיר וטהורה (ו) ואין בהמה טמאה שבשרה תחת העוקץ שלה הולך שתי וערב לאיזה צד שיחתכו אותו אלא הערוד לפיכך המוצא בהמה או חיה שפיה ופרסותיה חתוכים יבדוק בבשר שתחת כנפי העוקץ אחר שישחטנה אם הולך שתי וערב טהורה והוא שיכיר ערוד : טמאה שילדה כמין טהורה אע"פ שיש לה כל סימני טהרה אסורה וטהורה שילדה כמין טמאה מותרת (ז) שהיוצא מן הטמא טמא ומן הטהור טהור אע"פ שיש לו כל סימני טומאה ודוקא שילדתו בפנינו (ח) [ב] אבל אם הניחה מעוברת ומצא מין טמא הולך אחריה [א] אע"פ שכרוך אחריה ויונק אותה אסור שמא לא ילדתו

וכ"כ הרמב"ם ז"ל · ומה שאמר פירוש האסורה לאכילה ולמותרת סי' דאע"פ דטמא וטהור כתיב אי אפשר לפרשו לענין טומאה וטהרה דבחייה אין קבלת טומאה בבעלי חיים בין אסורים בין מותרים ובמיתתן כולם טמאים ואפילו הטהורים ואע"ג דכתיב בתריה ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל כבר אמרו ז"ל (בת"כ פרשת שמיני) צ"ל בין צבי לערוד והלא מפורשים הם אלא בין שנולדו בה סימני טרפה כשרה לנולדו בה סימני טריפה פסולה אבל קשה לי דהא להבדיל בין הטמא ובין הטהור דרשו גם כן צ"ל בין פרה לחמור אלא בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו וכיון שלא חשש לדרשת חז"ל טפי הוה עדיף לאיתויי סיפיה דקרא דחיה הנאכלת ואשר לא תאכל דפשטיה דקרא מיירי באסורה לאכילה ומותרת ואפשר דרבינו אקרא דוהבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה דבסוף פרשת קדושים סמיך והרמב"ם הביא פסוק זה גם כן ותיבת להבדיל אינה מדוייקת (א) דהשתא קרא דלהבדיל בין הטמא והטהור וכו' שבקיה לדרשת חכמי' ז"ל אך על הרמב"ם קשה דאייתי ההוא קרא דכיון דלא חש לדרשת חכמים ז"ל טפי הוה עדיף לאיתויי מסיפיה דקרא כמ"ש וי"ל דאה"נ דלא מייתי אלא מסיפיה דקרא ותדע דהא כתביה לכוליה קרא ולא כתב דפירוש טמא וטהור אסור באכילה ומותר באכילה ומשמע דמנאכלת ולא תאכל דסיפיה דקרא מייתי לה וטמא וטהור מוקי לה לדרשת חכמים ז"ל או לדרשא אחרינא ומ"מ איני יודע מי הביאו לרבינו לכתוב זה דהא לא נחית למנות המצות ולא הי' לו להתחיל אלא מב' סימנין בטהורה שהיא מעלת גרה וכו' : וחיה בכלל בהמה שאינה ניתרת אלא בב' סימנין אלו אע"ג דבפרש' שמיני כתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה וכו' דרשו חז"ל (חולין עא·) מלמד שבהמה בכלל חיה ורבינו כתב שחיה בכלל בהמה משום דאייתי רבינו קרא דכל מפרסת פרסה וכו' בבהמה אותה תאכלו הוצרך לכתוב חיה בכלל בהמה : **וכל** בהמה וחיה שאין לה שינים בלחי העליון וכו' בסוף פרק א"ע (נט·) ומה שפירש דניבין הן תלתלי בשר וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה וכן פרש"י בלשון ב' ובלשון א' פירש ניבי ב' שינים למעלה א' מכאן וא' מכאן וכתבו התוס' דלשון זה עיקר וכן פי' ה"ה דניבי הם ב' שינים א' מכאן ואחד מכאן בקצוות הלסתות : **וכל** שמפרסת פרסה מעלת גרה חוץ מהחזיר לפיכך מלא בהמה שפיה חתוך וכו' נ"ז שם : ומה שכתב יש לה קרנים יצא מספק חזיר וטהור כ"כ הרשב"א והה"מ ופשוט הוא שהרי חזיר אין לו קרנים : **ואין** הבהמה טמאה שבשרה תחת העוקץ שלה הולך שתי וערב כו' לפיכך המוצא בהמה או חיה שפיה ופרסותיה חתוכים וכו' נ"ז שם ופרש"י תחת העוקץ תחת עצם האליה שקורין אנק"א : טמאה שילדה כמין טהורה וכו' שהיוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור סתם משנה בפ"ק דבכורות (ה :) : ומ"ש ודוקא שילדתו בפנינו אבל אם הניחה מעוברת ומצא מין טמא הולך אחריה וכו' בפ"ג דבכורות (כד·) אמר ר"י ראה חזיר שכרוך אחר רחל נפטרה מן הבכורה ואסורה באכילה עד יבא ויורה צדק להם וכתב בהשגות א"א והוא שיהיה הטמא בעדרו והה"מ כתב ובגמרא לא חילקו ואיכא למימר דבכל גוונא חיישינן ואף ע"פ שאינו מצוי שיבא ולד מעדר אחר ויכרך אחר זה נ"כ אינו מצוי שבהמה טהורה תלד בדמות טמאה וספק בשל תורה להחמיר עכ"ל (ג) ובסימן י"ג כתב רבינו שהשוחט את הבהמה ומצא

בה

דרכי משה

מליחה משום דהקמח מעכב בליצאת אבל אם רק כשחו בשומן אווז וכה"ג ביצים (נ"א בציר) מתובלת אפי' קודם שנצלה כמב"ד מותר בדיעבד עכ"ל :

עט (א) וא"ל דהטור אינו אוכר שהמקרא אמר להבדיל בין וכו' אלא ר"ל כתיב שאנו צריכין להבדיל בין טמאה לטהורה נקט טמאה וטהורה ולא קאמר מיד דהבדיל בין האסורה כו' כדי להביא לשון המקרא כנ"ל ליישב דברי הטור (ב) כתב הרמב"ם פ"ב דמ"א דבשר אדם הוא אסור בעשה והשיגו שם הראב"ד ז"ל וסובר שמותר לכתחלה וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל אלא שבשר מאדם מת אסור לכ"ע שאדם מת אסור בהנאה ובמגיד כתב דדברי הרמב"ם עיקר וכ"כ הר"ן פרק אף על פי :

ובהג"ם

דרישה

בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו ומלא בסוף פ' קדושים והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ועל פסוק זה קאי רבינו ואמר פי' בין אסורה לאכילה כו' ור"ל דע"כ א"א לפרשו לענין טומאה וטהרה דבחיים אין קבלת טומאה בב"ח בין אסורות בין מותרות ובמיתתן אפי' הטהורות טמאין ותיבת להבדיל שכתב רבי' אינו מדויק שכיון שרצונו להביא הפסוק שבפרש' קדושים הל"ל והבדלתם וכו' גם יש לתמוה על רבינו מי הביאו למנות המצות והיה לו להתחיל מב' סימנים בטהורה כו' כ"כ ב"י ע"ש ועיין עוד בב"י שתמה על הרמב"ם שתפס הקרא הכתוב בשמיני להבדיל בין הטמאה וכו' והלא כבר דרשו רז"ל וז"ל צ"ל בין פרה וחמור והלא מפורשים הם אלא בין נשחט חציה של קנה לנשחט רובו של קנה ולמה הגיח דברי רבותינו ועיין בב"י שהאריך בישובו ולפע"ד דבריו תמוהין הם וצריכין ישוב ולא ישרו דבריו בעיני והנלע"ד אכתוב וטרם ביאי בדבריו אוסיף עוד להקשות על הגמרא שהקשה על רישא וסיפא דקרא וכי צ"ל והלא מפורשים הם כו' ודרשו מה שדרשו למה לא הקשו זו בעינה אקרא דקדושים דכתיב והבדלתם בין הבהמה הטמאה לטהורה כו' ולמה הוא בא דא"ל דאתא לכדרז"ל והב או ב"י דמיתן ירושות בלמדי מרישא דקרא דפ' שמיני וע"ק על המיימוני דכתב ז"ל פ"א דהמ"א מצות עשה לידע בסימנים שמבדילין בין בחיה ובהמה ועוף ודגים ומגבים שמותר לאוכלן ובין שאין מותר לאוכלן כו' עכ"ל ומאי מצות עשה שייך בזה הקרא הלא ו'לת זה המקרא מפורשין הן בתורה · וע"ק דהרמב"ם גם מייתי הני תרי קראי דשמיני וקדושים ומייתי פסוק של קדושים ברישא לכן נלע"ד דהכל עולה כמין חומר ויפה כוונו הרמב"ם ורבינו שהביאו קרא דקדושים דק"ל עליו כמו שהקשו רז"ל בקרא דשמיני וכי צ"ל והלא מפורשי' הם ואם בא ללמד הבדלה בין חצי של קנה לרובו או בין נולדו בו סימני טריפה שאינה נאכלת זהו נשמע מקרא דשמיני ומה בא ללמדינו בקרא דקדושים אלא ללמדינו מצות עשה עלינו לידע הסימנים המבדילין בין בהמה וחיה ועוף ודגים כו' פירוש אף שמפורשים בתורה מ"מ פעמים ימצא לפניך בהמה וחיה שנחתכו פיה או פרסותיה וצריך אתה לידע באיזה בהמה רגיל להיות מעלה גרה דהיינו במי שאין לה ניבין וכדמסיק או במי שבשרו שתי וערב כדמסיק וכן צריך ללמד על סימני חיה מן המותרין המפורשין בתורה על אותן שאינן מפורשין בתורה כגון בקרנותיה כרוכות וחדודות וכדמסיק וכן בעופות ללמד מטמאים לטהורים כדמסיק וכן בדגים ומגבים והשתא אתי שפיר דהקדים הרמב"ם קרא דקדושים שהוא ומיהו מייתי גם כן קרא דשמיני ואף על גב דכבר דרשו בו רבינו ז"ל מה שדרשו מכל מקום אין מקרא יוצא מפשוטו או שאינו מייתי אלא ללמד ממנו אמיה שאמר שם בקרא ולא נזכר קדושים אי נמי הביאו כדי להחזיק הלימוד דמאחר שיש לפנינו שני כתובים בענין אחד מיותר לזה ורבינו כדי לקצר כתב לשון שני המקראות שכתב להבדיל שהוא לשון הקרא וכתב בין הבהמה הטמאה לטהורה שהוא לשון הכתוב דקדושים ובא להשמיענו מוצא הדבר על מה שאנו סומכין לדמות מילתא למילתא ולומדין מין מהדומה לו בבהמה וחיה ועוף באכילתן סומכין להתיר על זה מהאי קרא ובפרט בעופות דלא מנינו בתורה בפירוש להיתר כ"א תורים ובני יונה אלא במה שאנו מבדילין בסימנים שבין הטמאים לטהורים מזה אנו עומדים שאר מיני עופות וכמ"ש בגמרא פרק אלו טריפות בשם אביי הביאו הרא"ש בדף קס"א ע"ד וכתבתיה בסמוך בריש סימן פ"ב ע"ש גם בחיה שמותר לאכול חלבה ובהמה אסורה לא נכתב בתורה הם סימנים להכיר ביניהם לבהמה וע"כ הזהיר אותנו בהני קראי והבדלה דאנו מצווים להכיר ולהבדיל וק"ל : [ב] אבל אם הניחה מעוברת ומצא מין טמא הולך אחריה כו' אסור יש להק' הא כתב רבינו לקמן בסימן ש"ו דאם ראינוה שהיא מלבת ואחר כך ראינוה מניקה ולד פטורה מהבכורה שלא היתה מרחמת עליו אא"כ ילדתו ואפי' אם הוא מין אחר שאינה מניקה חזיר ולענ"ד דל"ק דהתם גרסינן שלא היתה מרחמת עליו אלא א"כ ילדה ,לא גרסינן ילדתו כמו שנדפס שם וכן גרס מ"ו שם ור"ל שכל זמן שלא ילדה אינה מניקה לשום ולד

בנה

פרישה

לידע להבדיל בין בהמה טהורה וטמאה אף לפעמים נמצא שאין יוכל להכיר בסימניה כגון אם בא לפניך בהמה וחיה שנחתכו פיה ופרסותיה שצריך אותה לידע באיזה בהמה רגיל להיות מעלה גרה ושאר סימנים ועד"ר . (ב) וחיה בכלל בהמה ל' ב"י ואע"ג דבפרק שמיני כתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה ודרז"ל שהבהמה בכלל חיה ורבינו כתב שחיה בכלל בהמה משום שהביא פסוק וכל בהמה מפרסת כו' הוצרך לכתוב חיה בכלל בהמה עכ"ל (הב"י לא עיין היטב בדברי רבינו שרבינו הביא הפסוק שכתוב בפרש' ראה ושם כתיב וזאת הבהמה אשר תאכלו וגומר איל וצבי וגומר ודרז"ל מזה דחיה בכלל בהמה מ"ש רבינו וכל בהמה מפרסת וגומר שסע שתי פרסות וגומר והיינו ממש הפסוק שבפרשת ראה דבפרשת שמיני כתיב כל מפרסת וגומר ולא נזכר שם שתי ולכן הביא רבינו פסוק שבפרשת ראה ששם מבואר דצריכין להיות שתי פרסותיה סדוקות ולהודיע לנו דחיה בכלל בהמה לענין הסימנים וכל זה מבואר בגמרא דחולין דף ע"א ע"א עכ"ה) ולפי מ"ש בדרישה שבא רבינו ללמוד כאן שמחויב אדם ללמד דעת להבדיל בין טמאה לטהורה אף במקום שאין יכול להכירה בסימנים מפני כך כתב רבינו וחיה בכלל בהמה שזה לא נלמד מקרא דזאת החיה : (ג) ולא ניבין שהן תלתלי בשר כו' בגמרא פרק אלו טרפה איתא ולא ניבין ורבינו שפירש שהן תלתלי בשר כו' כן פירש רש"י בלשון ב' וכ"כ הרשב"א ובלשון ראשון פירש רש"י דניבין הוא ב' שניים אחד מכאן ואחד מכאן בקצוות הלסתות וכתבו התוספו' והה"מ שאותו הל' הוא עיקר ומ"ש רבינו יבדוק אם אין לה שניים אין משמעות לשונו שקאי אאותן שניים שהן בקצוות הלסתות גם בגמרא קתני שניים ולא ניבין ע"ש · מ"מ אפשר שרבינו כלל הכל בלשון אין לו שניים ואם כן א"ש דלא השמיט לשון ראשון דרש"י שהוא עיקר : (ד) בולטין בחניכין פירוש למעלה (ר"ל נגד הסימנים דהיינו בצד החיך עכ"ה) מבית הבליעה קרוב לשניים עיין בערוך · (ה) ולאותן אין לחוש פירוש לארנבת ושפן אבל גמל כתב בסמוך ובלבד שיכיר בן גמל ואם כן ממילא אין לחוש כיון שמכיר בן גמל :

(ו) ואין בהמה טמאה שבשרה תחת העוקץ כו' פירוש תחת עצם האליה שקורין אנקא :

(ז) שהיוצא מן הטמא טמא ומן הטהור טהור ע"ל סימן י"ג דמשמע שצריך להיות מין בהמה אפילו אם אין לו פרסות . (ח) אבל אם הניחה מעוברת וכו' אסור אע"פ שאין טמא בעדרו חיישינן

הדושי הגהות

עט א מה שנראה בזה סתירה לדברי רבינו בסימן ש"ו עיין בדרישה ובמ"ז :

בגמרא

ילדתו (ט) והנולד מן הטריפה מותר :

פ (א) [א] **חיה** חלבה מותר (ב) ודמה אסור וטעון כסוי (ג) ולא נתפרשו סימניה בתורה וחכמים נתנו סימן בקרנותיה אם הם מפוצלות ודאי חיה היא ופרש"י מפוצלות שהרבה פצולין יוצאין מהן (ד) ור"ת פירש שהן זקופות וכפופות בראשיהן ואם אינן מפוצלות [ב] צריך שיהו (ה) כרוכות הדורות וחרוקות פי' כרוכות עשויות גלדי גלדי כגלדי הבצלים הדורות שיהו עגולות ולא רחבות כקרני העז חרוקות שיש בהם חריצין כל סביבו והוא שיהו החריצין תכופין ומובלעים זה לזה חסר בה אחד מאלו ג' הסימנים

בה דמות יונה אסור וגם נתבאר הטעם בס"ד :

והנולד מן הטרפה מותר הכי משמע מדאמרינן בפ"ק דביצה (ו.) וכי מה בין זה לעגל הנולד מן הטריפה בי"ט ובפרק בהמה המקשה (סט.) גבי בן פקועה אמרינן שאם היתה אמו טרפה ניתר בשחיטת עצמו וכתב הרשב"א בת"ה שאע"פ שאמרו עובר ירך אמו הוא הרי אמרו טריפה אינה חיה וכיון שאין איסורה של אם אלא מחמת שאינה חיה ועובר זה חי הוא ואין חיותו תלוי בחיי האם חי הוא ומותר :

פ **חיה** חלבה מותר פשוט הוא (כמבואר בכריתות ד.) דהא לא אסרה התורה אלא חלב ג' מינין דכתיב כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו : ומ"ש ודמה אסור ג"ז פשוט מדכתיב כל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה וחיה בכלל בהמה כמו שנתבאר בסי' ס"ו ומ"ש וטעון כיסוי מבואר בכתוב ולא בא כאן רבינו ללמדנו פה דיני החיה אלא כי קיצו דלא תימא למה לי סימנין להבדיל בין חיה טהורה לבהמה טהורה כיון דשתיהן טהורות הן ולפ"ז לא היה צריך לכתוב אלא דחלבה מותר ודמה טעון כיסוי דבשני דברים אלו בלבד חלוקה חיה מבהמה אלא דמשום דכתב דחלבה מותר כתב דדמה אסור דלא תיסק אדעתין דדמה שוה לחלבה :

ומ"ש וחכמי' נתנו סימן בקרנותיה וכו' בס"פ א"ט (נט:) אסיקנ' היכא דמיפצלא לא דיכא ולא דייקא היכא דלא מיפצלא בעי' כרוכות א הדורות וחדוקות והוא דמיבלע חודקייהו והיינו ספיקא ב דעיזא כרכין ובתר הכי אסיקנא דעיזא כרכין מין חיה הוא וחלבו מותר ופרש"י כרוכות גילדי גילדי קליפה על קליפה כעין קרני השור. חדוקות' מליאות פגימות וחריצים · מפוצלות פורקייר"ש · הדורות עגולות · שמעתי ולא כשל עז שהן רחבות ול"נ דכרוכות היינו עגולות וה"נ ג חדורות כעין קרני איל וצבי שחדין למעלה · בעיא חדורות כרוכות וחרוקות · דניפוק מספיקא דכולהו חד קות לאפוקי דשור חדורות לאפוקי דעז שהן רוככות כרוכות לאפוקי נמי מספיקא דעז דאע"ג דשל עז אינה חדורות יש עיזא כרכין שמתו עז וקרניו חרוקות וחדורות ומספקא לן אי מינא דעז הוא. דמיבלע חירקייהו חריציהן תכופין וסמוכים ומובלעים זה בזה והיינו ספיקא דעיזא כרכין · שקרניו חרוקות וחדורות ומספקא לן כיון דחדורות וחרוקות חיה היא או שמא כיון שדומה לעז מין בהמה הוא והר"ן הקשה על פירוש זה וכתב שלפיכך פי' ר"ת דכרוכות היינו דקיימן כגילדי וחרוקות היינו שיהו הכריכות מהודקות זו על זו ולא יהו מתקלפות ומפוצלות היינו שהם פשוטות בראשיהם דגולגלא הוא לשון כפופה כדאמרינן בקדושין (דף סב:) והפ"א והבי"ת מתחלפות והדורות היינו עגולות ובעינן כרוכות חדוקות לאפוקי משור דלא מהדקי והדורות לאפוקי מעז וספיקא דעיזא כרכין היינו אי מיבלע חירקייהו אי לא וסלקא שמעתין שפיר אלא שקשה מה שנמצא בנוסחאות וכן בהלכות הרי"ף חדוקות הדורות וכרוכות בעינן ואם איתא דכרוכות וחדוקים חדא מילתא היא ה"ל למסמך כרוכות אחדוקות עכ"ל והתוס' והרא"ש לא כתבו שחולק ר"ת על רש"י אלא בפי' מפוצלות בלבד וכך הם דברי רבינו ופירש כרוכות והדורות כפירושא קמא דרש"י שהוא כגירסת הספרים ולא כפירושא בתרא דידיה שהוא משבש הספרים והרשב"א כתב בת"ה דכרוכות פירושו שעשויות גלדים גלדים כגלדי הבצלים וחדוקות היינו שהם מהודקים הרבה שלא כגלדי קרן השור שהגלדים רפויים עד שמתקלפים זה מעל זה והדורות היינו שהן עגולות שלא כקרני העז שהן רחבות ומיבלע חירקייהו שהגלדים מובלעים זה בתוך זה וזה מבואר שהוא כפירוש שכתב הר"ן בשם ר"ת וכתב עוד הוו קרניה מפוצלות ומשתרגות כענפים יוצאים מן הצד וכן אם הוו ראשי קרניה כפופים כאגמון בידוע שהוא מין חיה וחלבה מותר ויש לתמוה היאך פסק בספק שני הפירושים להקל בשל תורה ואיפשר שטעמו מפני שהוא סבר דקושטא דמילתא הכי איתיה דאין בהמה טהורה שיהו קרניה מפוצלים ומשתרגים כענפים ולא שיהו קרניה כפופין כאגמון ופלוגתא דרש"י ור"ת אינו אלא בפירוש לשון מפוצלות אבל לענין הדין כ"ע מודו דבאי זה סימן מהניהם סגי והרמב"ם כתב בפירוש המשנה מפוצלות כפרש"י וכן פירש ה"ה דבריו בחיבורו ולא כמגדל עוז שכתב שהוא מפרש כפר"ת כי דבריו בפירוש המשנה יוכיחו ועל שאר הסימנים כתב בפי' המשנה אם היו דומין למי שלקח גוף פשוט שיש לו גובה ידוע מתוקן הקצות ר"ל שיהו קרנותיו זויות נלבות ושוג אותו ופתלו כמו שעושין לחיד על זרוע ואחר שפתלו עיותו עד שנטה ואפי' כל שהו הרי זו חיה כגון הגלאים והדומה להם לפי שקרני השור משוטין ואין בהם נפתולים וקרני העזים מצוחים ומסולסלים אבל נפתוליהם כמו נפתל דבר עגול שאין לו שפה חדה עכ"ל נראה שהוא מפרש כרוכות ראשיהם מעוותות וחרוקות מסולסלות והדורות נגזר מלשון הדר כלומר שהם מתוקני הקצות שיש לקרנותיהם זויות נלבות ובחיבור דבריו סתומים כדברי הגמרא שכתב היו קרניו כרוכות כקרני השור וחרוקות כקרני העז ויהיה החרק מובלע בהם והדורות כקרני הצבי ה"ז חיה טהורה ובלבד שיהא בקרני' ג' סימני' אלו כריכה חרוקה והדורות ע"כ ויש לתמוה עליו ועל רבי' למה הצריכו שיהו כרוכות וחרוקות והדורות והוא דמבלע חירקייהו דהא אמרי' עלה והיינו ספיקא דעיזא כרכין וכיון דאסיקנ' דעיזא כרכין חלבו מותר תו לא צריכין סימנא לאפוקי מעיזא כרכין ואי ס"ל כרש"י שפירש דסימן דכרוכות הוא לאפוקי מעיזא כרכין לא היה להם לכתוב שצריך שיהו כרוכות ואי ס"ל כאידך פירושא שכתב הר"ן בשם ר"ת דמיבלע חירקייהו הוא לאפוקי מעיזא כרכין לא הו"ל ליכתוב דבעינן דמיבלע חירקייהו ומצאתי להרשב"א בחדושים שתמה על הרמב"ם תמיהה זו וכתב דאפשר שנסתפק הרב בפירוש ספיקא דעיזא כרכין אי זו היא ופסק מן הספק לחומרא לאסור אחר כל הסימנים הללו וצ"ע עכ"ל וה"ה כתב ליישב תמיהה זו שהרמב"ם מפרש דהיינו ספיקא דעז כרכין כלומר שיש ספק אם יש לו כל הסימנים הללו או לפי שאינן מובלעין כשאר חיות ע"כ נראה שדעתו לומר דכרוכות והדורות וחרוקות ומיבלע חירקייהו בעינן וספיקא דעז כרכין היינו משום דאע"פ שיש בו כל הסימנים הללו מ"מ בליעה חרקיה אינו כ"כ כמו בליעה חרקייהו דשאר חיות ומספקא לן אי סגי בהאי הבלעה או דלמא כיון דלא מובלע כ"כ כמו קרני שאר חיות לאו הבלעה מיקרי ולפי זה אע"ג דאסיקנא דעז כרכין חלבו מותר היינו לומר דהבלעת חרקיה חשיבה הבלעה ולעולם כל הסימנים הללו צריכין הם ונכון הוא ליישב דעת הרמב"ם ז"ל ועפ"ז יתיישבו דברי רבינו וגם דברי ה"ר ירוחם ז"ל שגם הוא כתב דבעינן כל הני סימנין אבל הרשב"א פסק בת"ה שמאחר שנפסקה הלכה דעז כרכין חלבו מותר תו לא בעינן דמיבלע חירקייהו וכתב ה"ה שכן דעת קצת הגאונים : כתב רבינו ירוחם אלו הן סימני חיה שחלבה מותר שיש לה קרנים וטלפים פי' הטלפים הם להכיר בין טמאה לטהורה וכן בין חיה לבהמה שפרסות החיה חדוד ושל בהמה עגולות ולפיכך די או בסימני הטלפים או בסימני הקרנים להתיר חלבה עכ"ל וכן דברי הרא"ש בס"פ א"ט שגם ר"ת על בריתא דאלו הן סימני חיה כל שיש לה קרנים וטלפים ורבינו לא כתב זה משום דרמב"ם מפרש לה לבריתא בגוונא אחרינא כמ"ש הרא"ש שם ולדידיה לא הוו טלפים סימן דחיה וכיון שאין אנו מוכרחים לפרש כר"ת לא רצה לפסוק הלכה כמותו להקל וכ"נ שהוא דעת שאר הפוסקים שלא הזכירו סימן זה דטלפים (א) :

והנולד מן הטריפה מותר ולא דמי לביצת טריפה דאסורה דהתם שאני שגדלה באיסור כלומר שנגמרה באיסורה כשהיא מעורה בגידין משא"כ בולד טריפה שלא היה מעורה בגידין כלל וע"ל בסימן פ"ו :

פ **חיה** חלבה מותר ודמה אסור וטעון כסוי וכו' לכאורה קשה כיון שלא בא רבינו אלא להודיע סימני חיה כדי להתיר חלבו ולהצריכו כיסוי א"כ לא היה צריך לכתוב כאן שדמו אסור ונראה דה"ק דלפי שדמו אסור הטעינו הכתוב כסוי ואע"ג דבהמה אינה טעונה כסוי ודמה אסור התם הוי טעמו משום דבקרבן צריך לזרוק הדם על המזבח אבל חיה דאין בא קרבן אם היה דמו מותר לא הטעינו כסוי : ומ"ש ור"ת פי' וכו' הקשה ב"י דהרשב"א כתב שני הפירושים דבין בזה ובין בזה חיה היא והיאך פסק בספק ב' הפירושים לקולא ותירץ דאפשר שסובר דקושט' הכי הוא דאין בהמה טהור' שיהיו קרניה מפוצלים כענפים ולא שיהו ראשי קרניה כפופים כאגמון ורש"י ור"ת לא פליגי בדינא דפשיטא דבאחד מהניהם הוי חיה אלא דפליגי בפי' לשון מפוצלות עכ"ל והכי נקטינן ומ"ש פי' כרוכות עשויות גלדי גלדי כגלדי הבצלים כן פרש"י כרוכות גילדי גלדי קליפה על קליפה כעין קרני השור וה"א בגמרא דקאמר והרי שור דכרוכות וחלבו אסור כו' וכן נראה דעת התוס' והרא"ש שלא נחלק ר"ת אפרש"י אלא בפירוש מפוצלות בלבד אבל הרשב"א והר"ן פי' ע"ש ר"ת כרוכות עשויות גלדי גלדי כגלדי הבצלים וחדוקות היינו שהם מהודקין הרבה שלא כגלדי קרן השור שהגלדים רפויים עד שמתקלפים זה מעל זה והוא דמבלעי חרקייהו שהגלדים מובלעים זה בתוך זה עכ"ל לפי זה חולק ר"ת אפי' רש"י גם אכרוכות הדורות וחרוקות וכו' ולחומרא אזלינן באיסורא דאורייתא' שיהיו הקרנים דומין לחיה ככל הפירושים : **כתב** בהגהת מיימוני בהלכות מ"א דאמים שלנו מין בהמה הוא דראם שהוא חיה גדול הוא מאוד עכ"ל: חסר בה אחד מאלו שלשה הסימנין אינה חיה כ"כ הרמב"ם ואע"ג דלפי' רש"י למסקנא דעיזא כרכין חיה הוא לא בעינן אלא הדורות לאפוקי מעז שהן רחבות וחרוקות לאפוקי משור שאין לו פגימות וחריצים אבל כרוכות לא בעינן לאפוקי מעיזא כרכין כיון דאסיקנא

דרכי משה

פ (א) ובהג"מ פ"ה מהמ"א והראמים שלנו מין בהמות דראם שהוא חיה גדול הוא מאוד עכ"ל :

פרישה

מיושב שמא בא מגדר אמר שפסק נגד תורה להחמיר ה"ס ועפ"ר : (ט) והנולד מן הטריפה מותר ואע"פ שאמרו עובר ירך אמו הוא הרי אמרו טריפה אינה חיה וכיון שאין איסורו של אם אלא מחמת שאינה חיה ועובר זה חי הוא ואין חיותו תלוי בחיי האם חי הוא ומותר רשב"א :

סי' פ (א) חיה חלבה מותר שהטעם דלא אסרה תורה אלא חלב שור וכשב ועז כראוין להקרבה על גבי מזבח משא"כ בחיה · ובעוף ג"כ אין בו שום סימן וחלב שיהא נאסר ממנו ועפ"ר : (ב) ודמו אסור מדכתיב כל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה וחיה בכלל בהמה כמ"ש בסימן ס"ו ועפ"ר : (ג) ולא נתפרשו סימניה בתורה פירוש להבדיל ולהכיר בינה לבהמה : (ופרש"י מפוצלות כו' ר"ל כעין קרני של צבי עכ"ס :) (ד) ור"ת פי' שהן זקופות וכפופות בראשיהן טעמו והוא מפרש הא דאמרינן בגמרא מפוצלות היינו שהם כפופות בראשיהן דגולגלא הוא לשון כפיפה כדאמרינן בקידושין והפ"א והבי"ת מתחלפין כ"כ ר"ן : (ה) כרוכות הדורות וחרוקות כו' רבינו פירש כרוכות והדורות כפירושא קמא דרש"י שהוא כגירסת הספרים ולא כפירושא בתרא דידיה שהוא משבש הספרים ועפ"ר:

דרישה

בגה דרכה ג"כ לפעמים להניק ולד אחר אף שאינה אמה ולקמן סימן פ"ו כתבתי בביאור יותר :

סי' פ [א] חיה חלבה מותר ודמה אסור וטעון כסוי כתב ב"י לא בא כאן רבינו ללמדינו פה דיני החיה אלא כי קיצו דלא תימא למה לי סימנין להבדיל בין החיה טהורה לבהמה טהורה כיון דשתיהן טהורות הן ולפ"ז לא היה צריך לכתוב אלא דחלבה מותר ודמה טעון כסוי דבשני דברים אלו לבד חלוקה חיה מבהמה אלא משום דכתב דחלבה מותר כתב דדמה אסור דלא תיסק אדעתין דדמה שוה לחלבה : [ב] צריך שיהו כרוכות הדורות וחרוקות גם הרמב"ם כ"כ וז"ל ב"י יש לתמוה עליו ועל רבינו למה הצריכו שיהו כרוכות הדורות וחרוקות והוא דמבלע חירקייהו דהא אמרינן עלה והיינו ספיקא דעיזא כרכין ופרש"י דסימנים אלו אנו צריכים שלא נטעה לאכול חלב דעיזא כרכין והוא ספק אם מותר או אסור וכיון דאסיקנא כרכין חלבו מותר תו לא צריכין סימנא לאפוקי מעיזא כרכין (ר"ל בגמרא שם דף ל"ט ע"ב שלחו מתם כלכתא כותים השמואל בריה תני מכנו (פירוש דמותר חלבו דעיזא כרכין) והוכרו בריסנו אסמכי (פירוש דפליג עלה ואסרו) שמאיר עיני גולה הוא ופרש"י הוכרו בכבודו שלא לסמכו לפי מה שהוא חוסר על שימור בו עכ"ל ומשמע מפירושו דשלא כמנו ים למסוק להתיר וזהו קושיתו דהב"י ויש לתמוה ולומר דהרמב"ם ורבינו לא פרשוהו הכי אלא פרשוהו דמשום כבודו יוכחו בו איסור עולמית וק"ל) ואי ס"ל כרש"י שפי' דסימן דכרוכות הוא לאפוקי מעיזא כרכין לא היה להם לכתוב שצריך שיהא כרוכות ואי ס"ל כאידך פירושא שכתב הר"ן בשם ר"ת דמבלע חירקייהו הוא לאפוקי מעיזא כרכין לא הו"ל למכתב דבעינן דמבלע חירקייהו ומצאתי להרשב"א בחידושיו שתמה על הרמב"ם תמיה זו וכתב דאפשר שנסתפק הרב בפי' ספיקא דעיזא כרכין ופסק מן הספק לחומרא לאסור אחר כל הסימנים הללו וצ"ע עכ"ל והרב המגיד כתב ליישב תמיה זו שהרמב"ם מפרש דהיינו ספיקא דעיזא כרכין כלומר שיש ספק אם יש לו כל הסימנים הללו לפי שאינן מובלעין כשאר חיות עד כאן נראה שדעתו לומר דכרוכות והדורות וחרוקות ומבלע חירקייהו בעינן וספיקא דעז כרכין היינו משום דאע"פ שיש בו כל הסימנים הללו בליעת חרקיה אינו כ"כ כמו בליעת חרקייהו דשאר חיות ומספקא לן אי סגי בהאי הבלעה או דלמא כיון דלא מובלע כ"כ כמו

חדושי הגהות

פ א בגמרא שלפנינו איתא חדורות וחרוקות (ובב"ה שהערוך הביאו בערך חרק) ומש"ש הרב"י לקמן בדברי הרמב"ם נראה שהיה לפניו הגירסא הדורות במקום חדורות : ב דעיזא כרכה כ"ה בגמרא : ג צ"ל הדורות וכ"מ בהרא"ש וב"ה הנכון לפי מש' שפירשו לשון הוד :

הסימנים אינה חיה עז הבר מן חיה הוא ושור הבר מין בהמה הוא [ה] :

דין דברים היוצאים מן החי

פא (א) **חלב** בהמה וחיה טמאה או טריפה וצירה (ב) [א] ומי רגליה לא שנא מי רגלים של חמור ל"ש של שאר בהמה וחיה הטמאים אסורין כבשרם וגבינות שנעשו מחלב בהמה ונמצאת

דאסיקנא דעיזא כרבנן חיה היא כבר ישבו ה' המגיד ועיין בב"י : וקרש מין חיה הוא ה"א בספרי רבינו המדוייקין ובספרים ישנים ובספ"ט מפרש דקרש הוא טביא דבי עילאי שאין לו אלא קרן אחת במצחו ע"ש :

פא חלב וכו' בפ"ק דבכורות קאמר לרבנן נפקא לן דחלב בהמה טמאה אסור מריבויא דכתיב גמל גמל ולר"ש נפקא לן מאת הגמל ופרכינן הא לאו הכי ה"א דחלב בהמה טמאה שריא ות"ש מהא דתניא הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן ופריקו איצטריך סד"א הואיל ובטהורה חידוש הוא דליכא מידי דאתי מחי ושרייה רחמנא והאי חלב כי אמ"ה הוא ושרי והלכך אפי' בטמאה נמי לישתרי קמ"ל וחלב טהורה מנ"ל דשרי דכתיב ארץ זבת חלב ודבש ואי לאו דשרי משתבח קרא במידי דלא חזי לן וכו' ודכותה צריך לפרש גבי ביצי עוף טהור ועתה ע"ל סוף סימן פ"ב :

ומ"ש דמי רגליה אסורין לא שנא דחמור וכו' פסק כלישנא בתרא דרב ששת בפ"ק דבכורות להחמיר בשל תורה אבל הרמב"ם בפרק ד' מהמ"א פסק דאפילו מי רגלים דחמור מותרין ותמהו עליו דאפילו ללישנא קמא דמתיר בשאר טמאה דחמור מיהא אסור ונראה שטעמו מדמותבינן עלה דלישנא בתרא מדתניא מפני מה אמרו דבש דבורים מותר מפני שמכניסות אותו לגופן ואין ממצות אותו מגופן ופריקו הוא דאמר כרבי יעקב וכו' ובתר הכי קאמרינן כמאן אזלא הא דתנן דבש הגזין והצרעין טהור ומותר באכילה דלא כרבי יעקב וס"ל להרמב"ם דהלכה כסתם משנה דמכשירין דדבש גזין וצרעין מותר באכילה וטעמא משום דמכניסין אותן לגופן ואין ממצות אותן מגופן וכדתניא גבי דבש דבורים ואין חלוק בין דבש דבורים לדבש גזין וצרעין ולפ"ז כל מי רגלים ל"ש דחמור ל"ש דשאר טמאה שרי כיון, דאין ממצות אותן מגופן ללישנא בתרא וכדקע"ד השתא דמוקמינן לרב ששת הכי נקטינן ולית הלכתא כרב ששת דאמר כרבי יעקב אלא כסתם משנה דלא כרבי יעקב וגם ר"ת פסק כסתם משנה זו וכמו שיתבאר בסוף סימן זה בס"ד ובש"ע הביא שני הדיעות ולא הכריע : **וגבינות** וכו' אם היא טריפות שאפשר שאירע לה עתה כגון ניקב וכו' ורצונו לומר דאע"ג דליכא למימר אוקמוה אחזקת כשרות דטרפה אינה חיה כיון דליכא הכא חזקה מבוררת מ"מ כי היכא דבחזקה מבוררת כי איתרע אמרינן השתא הוא דהיתרע החזקה כך יש לנו לומר ג"כ על הרוב השתא הוא דנעשית בהמה זו מן המיעוט ועכשיו הוא נטרפה

אבל

עז הבר מין חיה הוא בפרק אותו ואת בנו (פ.) בעא מיניה אבא בריה דרבי מנימין בר חייא מרב הונא בר חייא הני עיזי דבאלא מהו לגבי מזבח פירש עיזי היער א"ל ע"כ לא פליגי רבי יוסי ורבנן אלא בשור הבר דרבנן סברי מדמתרגמינן תורבלא מינא דבהמה הוא ורבי יוסי סבר מדקא חשיב ליה בהדי חיות מינא דחיה הן אבל הני דברי הכל מינא דעז נינהו מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא ודלמא מינא דאקו נינהו א"ל רבינא לרב אשי ודלמא מינא דזמר נינהו אמר ליה רב נחמן לרב אשי אמימר שרי תרווייהו ופסקו הרא"ש והרשב"א כאמימר דשרי תרווייהו והרמב"ם לא הזכיר דין עיזי דבאלא בהמ"א ותמה עליו ה"ה למה לא כתב שחלבן מותר כאמימר דשרא תרווייהו ותירץ שהרמב"ם סובר דהלכה כרב הונא דפשט שהן מין בהמה ורב המנונא דס"ל הכי כדאיתא לעיל מההיא בעיא ואמימר ה"ל יחידאי לגבייהו והנך אמוראי דמקשו ודלמא מינא דאקו נינהו ומינא דזמר נינהו דלאו קאמרי ולדחות הראיה שהביא רב הונא אבל לא מכרעי מידי ולזה סתם רבי' כאן ובהלכות איסורי מזבח לפי שהוא סבור דעז הבר הרי הוא כעז אחר עכ"ל . ועדיין קשה שאם כדבריו ה"ל לכתוב שמין בהמה הם ד כמו שכתב בשור הבר וצ"ע :

ושור הבר מין בהמה הוא בפ"ח דכלאים (משנה ו) שור הבר מין בהמה רבי יוסי אומר מין חיה ופסק הרמב"ם בפ"א מהמ"א כת"ק והרא"ש כתב בפרק אותו ואת בנו פסק הרמב"ם כרבנן וי"ס שכתוב בהם א"ל רב אחא בריה דרב איקא ודילמא מינא דתאו נינהו אלמא דהני אמוראי בתראי סברי דתאו ומתרגמינן תורבלא חיה הוא ע"כ והרשב"א כתב בחדושיו פסק הרמב"ם ז"ל כרבנן דאמרי מין בהמה הוא ומהו לפי גירסת הספרים שלנו דגרסי ודלמא מינא דתאו נינהו משמע דרב אחא ורב אשי דבתראי נינהו ס"ל כר' יוסי ותדס"ל כר' יוסי הלכתא כוותיה ועוד דרב יוסי נמוקו עמו ומיהו מקצת ספרים יש דלא גרסי אלא ודילמא מינא דזמר הוא ותו לא ושמא אף בספרי הרב ז"ל כך היא הגירסא ופסק הלכה כרבנן ועכ"ז יש לתמוה דהא ר' יוסי נמוקו עמו . עכ"ל ובת"ה פסק כדברי הרמב"ם דשור הבר מין בהמה :

פא חלב בהמה וחיה טמאה או טריפה וצירה וכו' אסורים פשוט בפ"ק דבכורות (ו.) דחלב בהמה טמאה וצירה אסור ודין חלב טריפה פשוט בפרק כ"ה (קטז:) ובפרק בהמה המקשה (סט.) וכ"כ הרי"ף והרא"ש בפרק אלו טריפות וכתב הרמב"ם בפ"ג מהמ"א שאע"פ שחלב בהמה טמאה אסור מן התורה אין לוקין עליו שנאמר מבשרם לא תאכלו על הבשר הוא לוקה ואינו לוקה על החלב :

ומ"ש דמי רגליה אסורים ל"ש דחמור וכו' בפ"ק דבכורות (ז) בעו מיניה מרב ששת מי רגלים של חמור מהו ותיבעי ליה דסוסים וגמלים דסוסים וגמלים לא מיבעי להו דלא עכירי ולא דמו לחלב מיא עול מיא נפוק כי קא מיבעיא להו דחמור דעכירי ודמו לחלב מאי מגופיה קא מימצי ואסירי או דלמא מיא עול מיא נפוק והאי דעכירי הבליה דבישרא הוא א"ל רב ששת תניתוה שהיוצא מן הטמא טמא מטמא לא קאמר אלא מן הטמא והני נמי מינא טמא נינהו ופרש"י מטמא . הוי משמע מגופיה דטמא מן הטמא משמע מינו של טמא הן דדמו לחלב ואיכא דאמרי דסוסים וגמלים לא קא מיבעיא להו דלא שתי להו אינשי כי קא מיבעיא להו דחמור דשתו אינשי למעלו גירקונא מאי א"ל רב ששת תניתוה היוצא מן הטמא טמא והני נמי מטמא אתו ופרש"י והני נמי מטמא אתו . שבתוך הטמא היו ואע"ג דלאו מגופיה נינהו אסור . ומשמע דללישנא בתרא בכל מי רגלים דטמאה קא מיבעיא ליה אלא דנקט מי רגלי חמור משום דאורחא דאינשי למשתי וכיון דפשט ליה לאיסורא שמעינן דכל מי רגלי טמאה אסורין . ונראה מדברי הרא"ש שם דהלכתא כלישנא בתרא להחמיר בשל תורה אבל הרמב"ם כתב בפ"ד מהמ"א עור הבא כנגד פניו של חמור מותר באכילה מפני שהוא כמו הפרש והמי רגלים שהן מותרין נראה שהוא פוסק דאפי' מי רגלים דחמור מותרים.וזה תימה דאפילו את"ל דסבר דלית הלכתא כלישנא בתרא דמחמיר היינו להתיר מי רגלי' דסוסים וגמלים אבל מי רגלים דחמור ללישנ' קמא נמי אסירי איך יתכן להתירם וה"ה נדחק בפ"ג כדי לתרץ זה כתב המרדכי בפ' שמנה שרצים דמי רגלי אדם מותרים ובתשובות הרשב"א סי' תקע"ז כתב דעת ב"ה דמי רגלים של (א) אדם ושל בהמה טמאה מותר : וגבינות שנעשו מחלב בהמה ונמצאת טריפה וכו' בפ"ק דחולין (יא.) אהא דאמרינן מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא ומייתי לה מפרה אדומה דבעי' שתהא כשהוא שלימה וליחוש דילמא טריפה הוא אלא משום דאמרינן זיל בתר רובא כתבו התוס' וא"ת כיון דפרה בת ב' שנים דילמא היינו משום דמוקמה אחזקה שאינה טריפה דאמ"ד טריפה אינה חיה וי"ל דכל חזקה שלא נתבררה ולא נודעה אפילו שעה אחת לא אזלינן בתרה ויש ללמוד מתוך כך הלכה למעשה דאם עשו גבינות מכמה בהמות ואחר כך נשחטה אחת ונמצאת טריפה שכולן אסורות שאין לנו להעמיד פרה בחזקתה ולומר השתא הוא דנטרפה והרא"ש כתב דבריהם ואח"כ כתב א ועי"ל למאי דמסקי' דאזלינן בתר רובא כל הבהמות בחזקת כשרות ואפי' בתוך שנתן משום דרוב בהמות כשרות הן ורובא עדיף מחזקה ופסק רבי' כתירוץ זה וכן פסק רבי' ירוחם בנתיב ל"א וגם הרשב"א והר"ן אחר שכתבו סברת התוס' כתבו דבשם רבי שמשון אמרו שאין לאסור גבינות מטעם זה שאפילו ת"ל שאין הולכין אחר חזקה כגון מ"מ שאני הכא דהו"ל חזקה דאתי מכח רובא ורוב בהמות כשרות הילכך אמרינן דעכשיו הוא דנטרפה (ב) וכמ"ש בענין חזקה בכתובות פ"ק (יב:) גבי הכונס את האשה ולא מצא לה בתולים ובפרק המדיר (עה:) גבי מומין ואף ה"ר יונה הסכים להתירם מדאמרי' נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה אלמא בהמה בחייה בחזקת שאינה טרפה היא הילכך אם אלינו אותה עכשיו טרפה אמרינן השתא הוא דאתרעאי ובהגהות מיימון בפ"ג מהמ"א הביא סברות אלו בשם סמ"ג ולא הכריע ביניהם אבל סמ"ק בסימן ר"א פסק כסברת ר"ש וה"ר יונה ז"ל :

זה

דרכי משה

פא (א) במרדכי פ"ה שרצים כתב דמותר לשתות מי רגלים של אדם משום רפואה אף להולה שאין בו סכנה וא"כ בדיעבד מותר אם השתין תינוק לקדרה עכ"ל . (ב) וצ"ע דכאן ס"ל לרשב"א דהואיל ורוב בהמות טהורות הם מיקרי חזקה ואמרינן העמד בהמה אחזקתה והשתא הוא דנטרפה ומאי שנא דלעיל סי' א' גבי שוחט כתב בתשובת הרשב"א דלא אמרינן הואיל ורוב מצויים אצל שחיטה מומחין הן דמיקרי חזקה ואפשר לחלק בין רוב בהמות טהורות שהרוב הוא לכל בהמה שבעולם ולכן מיקרי שפיר רובה אבל התם רוקא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אבל רוב בני אדם אינן מומחין ולכן לא מיקרי חזקה מחמת רוב זו כן נ"ל ועוד אפשר דלא דמי דכאן איכא למימר דלא יצאת מחזקתה

דרישה

קרני שאר חיות לאו כהלעה מיקרי ולפי זה אע"ג דאסיקנא דעז כרבנן חלבו מותר היינו לומר דכבלעה מירקיה משינא כהלעה ולעולם כל הסימנים כללו צריכין הן ונכון היא ליישב דעת הרמב"ם ז"ל ועפ"ז יתישבו דברי רבי' עכ"ל ב"י אלא שגם לפ"ז יש לדקדק בדברי רבינו שכתב סתמא והוא שיהא הקרנים חלוקים ומובלטים זה לזה משמע שצריך שיהו מובלטין הרבה זה בזה ולפי מ"ש בגמרא שהספק הא משום דעז כרבנן אינו בליע הרבה וכמ"ש ואסיקנא דעז כרבנן הויה א"כ הו"ל לרבינו לכתוב במ"ל אלא שיהו מי בלעין קצת שזהו עיקר הסימן וכ"ל לפי שאין אנו בקיאין מה נקרא מובלטין הרבה או מובלעין מעט כתב רבינו סתם :

סי' פא [א] ומי רגליה ל"ש מי רגלים של חמור ל"ש של שאר בהמה וחיה הטמאה אסורין בפ"ק דבכורות בעו מיניה מרב ששת מי רגלים של חמור מהו ותבעי ליה דסוסים וגמלים דסוסים וגמלים לא מיבעיא להו דלא עכירי ולא דמי לחלב מיא עול מיא נפק כי קא מבעיא להו דחמור דעכירי ודמי לחלב מאי מגופיה קא מתמצי ואסירי או דלמא מיא עול מיא נפיק והאי דעכירי הבליה דבשרא הוא א"ל רב ששת תניתוה היוצא מן הטמא טמא מטמא לא קאמר אלא מן טמא והכא נמי מינא דטמא נינהו ופירש"י מטמא הוה משמע מגופה וטמא מן טמא משמע מינו והני מינא של טמא הן דדמי לחלב ואי"ד דסוסים וגמלים לא קא מיבעיא להו דלא שתי להו אינשי כי קא מיבעיא להו דחמור דשתו להו אינשי דמעלו לירקונא אמר להו רב ששת תניתוה היוצא מן הטמא טמא והני נמי מטמא אתי ופי' רש"י והני נמי מטמא אתי שבתוך הטמא היו ואע"ג דלא מגופיה מימצי אסור וכתב ע"ז ב"י ז"ל ומשמע דללישנא בתרא בכל מי רגלים דטמא קא מבעיא ליה אלא דנקט מי רגלי חמור משום דאורחא דאינשי למשתי וכיון דפשט ליה לאיסורא שמעינן דכל מי רגלי טמאה אסורין ולפי מ"ש הב"י דגם בכל

מי

פרישה

סי' פא (א) **חלב** בהמה וחיה טמאה כו' אסורה בפ"ק דבכורות יליף זה מקרא וסד"א דצריך קרא לאוסרו ולא אסרינן ליה מסברא הואיל והיא אסורה ממילא אף חלבה אסורה משום דה"א מדהתיר לך קרא חלב בהמה טהורה כדכתיב ארץ זבת חלב ודבש ואי לאו דשרי היכי משתבח קרא ילא מצינו דבר אחר הבא מן החי דמותר זולת חלב ונבלים וה"א דגם מטמא מותר לכך אצטריך קרא ללמד שאסור ואף על פי די"ל שאני חלב טמא דבלאו איסור אבר מן החי איכא התם איסורא דטמא וא"כ אף אם נאמר דאיסור אבר מן החי הותר גבי חלב איסור בהמה טמאה וחיה טמאה במקומו עומד איסורא והדרא קושיא לדוכתיה ל"ל קרא לאוסרה י"ל דהא מבואר לעיל סימן ס"ב דלא אלו תרי איסורי איסור בהמה טמאה ואיסור אבר מן החי יחד ואם כן ה"א הואיל והותר איסור אבר מן החי בטהורה הותר נמי איסור חלב טמא בטמאה להכי איצטרך קרא לאסור . (ב) ומי רגליה ל"ש מי רגלים של חמור ל"ש של שאר בהמה משום דבגמרא לא מיבעיא אלא בשל חמור הואיל ועכירי הם וגם יש שותין אותו לירקונא ולפי מאי דפשט התם כולן אסורות לכן כתב רבינו ל"ש וכו' והא דאסרינן שאר מי רגלים ולא חשבינן לה לפירשא משום דאמרינן כמו דאשכחינן דמי רגלי חמור יפין הן לירקונא כמו כן יפין שאר מי רגלים לשאר ענינים אלא שאין אנו יודעין וכ"כ ב"י ע"ש בד"ה עור הבא כנגד

פניו

חדושי הגהות

ד ואפשר לומר דשאני שור הבר דבשלמא בעז הבר שייך לומר שהוא בכלל עז אחר וכמ"ש הרב"י משא"כ בשור הבר כיון דכבר חשב הרמב"ם תאו בהדי שבעה מיני חיה (ולא ס"ל דתאו היינו תורבלא וכמ"ש בכה"ג ע"ש) יש מקום לטעות ולומר דתאו כתרגומו תורבלא והיינו שור הבר לכך הוצרך לפרש בהדיא דשור הבר מין בהמה הוא (דמש"א) . ה בכה"ג תמה על הטור שלא הביא הא דאיתא בפא"מ (נט) דקרש מין חיה הוא והביאוהו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש לכן נראה נכון הנוסחא שהביא הב"ח דבספרים ישנים איתא בטור וקרש מין חיה הוא וכ"מ מהרב"י שבש"ע שלא כתב דקרש מין חיה הוא ילא תמה כאן על הטור שהשמיטו אלא ע"כ שבטור שלפניו היה כתוב כן ו כזה אפשר לומר כיון דבירושלמי (הביאו הרא"ש בפ"ח דכלאים) איתא לדריא דלית הלכתא כר"י ובג' לא בירא לן הלכתא כמאן רק מכח כללא דרבי יוסי נימוקו עמו ובהך כללא גופא רבים אמרו שאינו אלא היכא דאיכא רבי יוסי מחבירו אבל לא מחבריו (וכמו שהאריך זה בספר יד מלאכי סימן ר"ל) לכן ודאי כהירושלמי נקטינן (דמש"א) :

פא א הך יעי"ל לא קאי אהך קושיא שהקשה אלא אהיתר הגבינות קאמר דבלאו ה"ס י"ל עוד למאי דמסקינן וכו' .

הא

ונמצאת טריפה (ג) [ב] אם הוא טריפות שאפשר שלא אירע לה אלא עתה כגון ניקב קרום של מוח וכיוצא בזה מותרת דאמרינן השתא היא דנטרפה שרוב בהמות בחזקות כשרות הם והשתא הוא שנטרפה [ג] אבל אם ידוע שקודם שחלבה (ס"א שחיטה) נטרפה כגון יתרת אבר שנטרפה בו או הוגלד פי המכה שבידוע שג' ימים קודם השחיטה היה ב כל הגבינות אסורות ואם היא בעדר עם בהמות אחרות ונתערב חלבה באחרות כל הגבינות אסורות [ד] והרשב"א כתב שהולכים בו אחר שיעור ששים כמו בשאר איסורים

ומ"ש רבינו אבל אם ידוע שקודם שחלבה נטרפה כגון יתרת אבר שנטרפה בו או הוגלד פי המכה וכו' כ"כ הרשב"א והר"ן בדברי ה"ר יונה שהסכים לדברי ר"ש שאם מצינו אותה עכשיו טרפה אמרי השתא הוא דאתרעאי ומיהו ה"מ בטרפות דאיכא למימר דהשתא סמוך לשחיטה נולד בה אבל בטרפות סירכא או שאר טרפיות שא"א לתלות בשעת שחיטה בהא ודאי אסורה דכיון דיצאה מחזקתה וע"כ קודם לזמן מציאה יצתה ואין אנו יודעין כמה אוסרין אותה למפרע וכענין שאמרו (נדה נו ·) בכתמים דכל שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו כתם או עד שעת כיבוס עכ"ל · ורבי' שכתב כל הגבינות אסורות משמע שהוא אוסר אף גבינות שנעשו קוד' שלשה ימים וכדברי ה"ר יונה והרשב"א והר"ן ז"ל דכל שיצאה מחיים מחזקת הרוב ואין אתה יודע זה כמה אזלינן בה לחומרא ושלא כדברי סמ"ק (ג) שכתב בסי' ר"א שאע"פ שהוגלד פי המכה גבינות שנעשו לפני ג' ימים מותרים · וטעמא דמפלגינן בין הוגלד פי מכה ללא הוגלד הוא מדתניא בפ' אלו טרפות (נא ·) ובפ' המדיר (עו :) גבי מחט שנמצא בעובי בית הכוסות שאם הוגלד פי מכה בידוע שהוא ג' ימים קודם שחיטה ונראה מדברי הר"ן שהוא מסכים לסברא זו דה"ר יונה אלא שבפרק אלו טרפות גבי בעיי דספק טרפה נראה קצת מדבריו שהוא סובר כסברת התוספות דכל חזקה שלא היתה ברורה בזמנה אינה חזקה ולפיכך כל הגבינות אסורות לדעתו ומדברי הרשב"א בת"ה נראה שנוטה לסברת ה"ר יונה אבל בת"ה הקצר אין הכרע בדבריו שכתב וז"ל בבית ג' שער א' גבנו גבינה מבהמה ידוע ונשחטה ונמצאת טריפה כגון שנמצאת מחט בעובי בית הכוסות או באחד מן המקומות שעושה אותה טריפה אם הוגלד פי המכה בידוע שהוא לפחות ג' ימים קודם שחיטה ולפיכך כל הגבינות והחלב שחלבו ממנה תוך ג' ימים שלפני השחיטה אסורין בודאי ואם לא הוגלד פי המכה ה"ז ספק וכן כשהוגלד פי המכה ונעשו גבינות מחלבה קודם ג' ימים יש מגדולי החכמים שאסרו ואע"פ שחזקה דאורייתא וי"ל שמעמידין הבהמה על חזקתה שלא אמרו חזקה דאורייתא אלא בחזקה שיש לה עת ברור כחזקת פנויה שבשעה שנולדה פנויה היתה בבירור אבל בהמה לא נודע שבשעה שנולדה שלא היתה טריפה אלא כשעברו עליה י"ב חודש נודע שלא היתה טריפה כשנולדה וכן כל זמן וזמן שהיא חיה נודע שהיתה כשרה קודם י"ב חדש מזמן זה וכל חזקה כזו שאין לה זמן ברור אין הולכין אחריה ויש מי שמתיר ונתן טעם לדבריו לפי שרוב בהמות כשרות הן והולכין אחר הרוב ד"ת וזו עכשיו היא שנטרפה שהרי אמרו נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה ומ"מ בטרפות סירכא וכיוצא בה שא"א לומר שעכשיו ממש נטרפה אסורות דכל שאתה יודע באמת שלא נטרפה עכשיו אם כן כבר יצאה זו מחיים מחזקת הרוב ואין אתה יודע זה כמה ובספק איסורי תורה ספיקא לחומרא וכן אמרו בתשובת הגאונים שהבהמה שנמצאת טרפה אסרו הגבינות שנעשו מחלבה למפרע עכ"ל והוי יודע שבת"ה הארוך כתב בלשון הזה ולענין גבינה שגבנו אותה מבהמה ידועה ואח"כ נשחטה הבהמה ואפילו גבנו מס' בהמות ונמצאת אחת טרפה שאין חלב אותה בהמה בטלה בתוך השאר אם ידוע שהיתה טרפה ביום שחלבו ממנה כולם אסורות ולפיכך אם תוך ג' ימים שגבנו אותו נשחטה הבהמה ונמצא שהוגלד פי המכה בידוע שהיה ג' ימים קודם שחיטה עד כאן לשונו וכתב בתשובותיו סימן תקי"ח שתמהו עליו למה אין חלב הטרפה בטל בס' והשיב שאינו טועה בכך שזה דבר שהתינוקות יודעים אותו אלא שכוונתו היתה שם שאם הגבינה חשובה (ד) וכדבר שאינו בטל גם זו נחמיר עליה שלא לבטלה כאילו היתה הבהמה ודאי טרפה דכל תוך ג' ימים כוודאי טרפה ולא היתה שם עיקר הכוונה לאסור כל תערובתה אלא לעשות זאת שהוגלד פי המכה כודאי טריפה לכל דיניה ויורה על זה מה שכתבתי שם שאין חלב אותה בהמה בטלה (ואי לאסור כל תערובות אין חלב היה לו לומר) וי"ל לומר שאין חלב אלא שהיתה הכוונה בזמן שאין אותה גבינה בטלה ומה שכתבתי שאין חלב טעות הוא שפלטתו סכין המסירות והכונה היתה לכתוב גבינות (חלב) אותה טרפה והראיה שכתבתי שאין בטלה ואם חלב (לא) היה לי לנקבה דחלב זכר הוא ועוד הבט נא וראה בקצר אם כתבתי שם במקום זה שלא תהא הגבינה בטלה ולא כתבתי שם אלא דין זה שהוגלד פי המכה שהוא עיקר הכונה חלילה מלהכשל במכשילות כאלו וכך ראוי לכתוב (שם) לפי הכונה (בזמן) שאין גבינת חלב אותה טריפה בטלה עכ"ל ובת"ה הקצר סתם וכתב היו הבהמות רבות ונמצאת אחת מהן טריפה הולכין בה אחר שיעור ס' כשאר האיסורים :

ומ"ש רבינו ואם היא בעדר עם בהמות אחרות ונתערב חלבה באחרות כל הגבינות אסורות מדכתב בתר הכי והרשב"א כתב שהולכין בו אחר שיעור ס' וכו' משמע דלסברא קמייתא ביותר מס' נמי אסור ואיני יודע מה טעם יש להחמיר בחלב זה יותר מבשאר איסורים ואפשר שמ"ש תחלה אינו סברא בפני עצמה אלא תחלת ענין הוא לומר שחלב זה אוסר תערובתו והיה עתיד לסיים בו דאינו אוסר אלא עד ס' אלא דמשום דמצא להרשב"א שכתב כן בהדיא כתבה בשמו ואע"פ שלפי זה ה"ל לכתוב וכתב הרשב"א ולא הרשב"א כתב דמשמע דאתי לאיפלוגי אין דרך רבינו לדקדק בזה שהרבה פעמים אומר והרשב"א (כתב) אע"פ שאינו

אבל עד השתא היתה מן הרוב שאינן טרפות ועיין לעיל ריש סימן ל"ט : אבל אם בידוע שקודם שחלבה נטרפה כו' כלומר דידוע דמחיים יצאה מחזקת הרוב ואין ידוע מכמה כל הגבינות אסורות למפרע ומ"ש קודם שחלבה לאו דוקא אלא אפי' הסוה שרגילין לחלוב הבהמה עד סמוך לשחיטה וכיון שהוגלד פי המכה דידוע דנעשה ג' ימי' קודם השחיטה א"כ בידוע שקודם שחלבה נטרפה וה"ה ודאי אם הפסיקו מלחלוב אותה קודם ג' ימים נמי מטרפינן למפרע כיון דיצאה מחיים מחזק' הרוב ולכאורה משמע דאף הגבינו' שנעשו קודם י"ב חדש נמי יש לאסור אלא דבשערי דורא כתב עד י"ב חדש והסמ"ק בסימן ר"א כתב דגבינות שנעשו לפני ג' ימי' מותרות ויש לחלק דבטרפות דיתרת אסור עד י"ב חדש ובסירכא עד ג' ימים וכ"כ מהרא"י בהגהת ש"ד סימן פ"ד ומבואר מדבריו לשם דאף בטרפות הבא מן הבטן מה שנחלב ממנה קודם י"ב חדש לשחיטה כשר דטרפה אינה חיה י"ב חדש אבל לפעד"נ דלאו דוקא עד י"ב חודש קאמר אלא אף כל שנעשה ממנה לעולם אלא נקט י"ב חודש משום דאורחא דמילתא הוא דמה שנעשה לפני י"ב חודש כבר אכלוהו ואיננו בעולם · וכ"כ בהגהת מיימוני פ"ג דמ"א דבטרפות הבא מן הבטן כל מה שנעשה מעולם כולן אסורות וכן פסק באגור וכתב דהמנהג כן וכ"כ או"ה שער מ"ט סימן ב' דאעפ"י דבטרפות מן הבטן חיה היא יותר מי"ב חודש מ"מ טרפה היא משעה שנולד ואין אומרים בזו טרפה אינה חיה וכ"כ הרשב"א בתשובה סימן ל"ח והכי נקטינן וכ"פ בהגהת ש"ע : ואם היא בעדר כו' משמע דלסברא זו אפי' היה שם ששים או יותר כל הגבינות אסורות ונראה הטעם דאין רגילות לערב כל החלב בכלי אחד אלא משימין אותו בהרבה כלים ועושין מכל כלי גבינות בפני עצמן הלכך כולן אסורות והכי משמע במרדכי שכתב הלכה למעשה בשם התוס' דאפי' עשו גבינות מבהמות הרבה ואחר כך נשחטה מאותן בהמות בהמה אחת ונמצאת טרפה שכולן אסורות וכו' והגבינה אינה בטלה ברוב גבינות כיון שהוא דבר שבמנין ודעת הרשב"א דלמה לנו לחוש לחומרא בשיעור ששים דהוי מדרבנן אלא תלינן דהכל נתערב ביחד ועשו מהן גבינות כ"ל ודלא כמה שפירש ב"י דאין כאן אלא סברת הרשב"א ונראה דלפי דעת הרשב"א תלינן מן הסתם דגם בהמה זו שנטרפה היה חלבה

דרכי משה

מחזקתה מחיים כי השתא סמוך לשחיטה נטרפה כמו שאכתוב למטה משא"כ בשוחט ולכן לא מוקמינן שם אחזקתו כנ"ל : (ג) ובהג"מ פ"ג דמ"א פסק כדברי הסמ"ק וכתב דטריפות הבא מן הבטן כל גבינות שעשה מעולם כולן אסורות עד כאן לשונו וכן פסק באגור דהמנהג כן וכ"פ בש"ד ובהג"ה שם בשם מהרא"י זכרונו לברכה לנהוג כן וכ"פ בא"ו הארוך כלל ס"ט וכתב נמצא ג' דינים בדבר טריפות דאיכא למימר סמוך לשחיטה נעשה כגון נקב הכל מותר ואם הוגלד פי המכה תוך ג' ימים אסור קודם ג' ימים שרי וטריפות הבא מן הבטן הכל אסור מיום שנתחלבה עכ"ל ובהג"ה ש"ד משמע דאף בטריפות הבא מן הבטן מה שנתחלב ממנה קודם י"ב חודש לשחיטתו כשר דטריפה אינה חיה י"ב חודש ול"נ דברי הארוך דהואיל והוא טריפה הבא מן הבטן כגון יתרת או חסרת לא סמכינן במה שחיתה י"ב חודש כמ"ש לעיל סימן נ"ז בשם הרשב"א : (ד) וכ"פ בא"ו הארוך כלל ס"ט דאם חתיכת טמאה או גבינה דבר חשוב שעשאו מבהמה טריפה ונתערב באחרות אינו בטל ועוד כתב דאם היה ס' בהמות בעדר בלא זה הבהמה ונתערב חלבה עם חלב אחרות בטלות בס' אע"פ שלא בדקנו האחרות עכ"ל וצ"ע דנ"ל קולא גדולה דלפעמים שבהמה אחת חלבה מרובה מבהמות אחרות ואיך נשער בס' בהמות דלמא מזו שנטרפה היה חלבה מרובה משאר בהמות וע"כ נ"ל דאין להתיר בזה אא"כ נודע בודאי שהיה ס' מן החלב הטהור נגד הטמא מיהו יש לומר מאחר דשיעור ס' הוא מדרבנן כמו שיתבאר לקמן סי' צ"ט אזלינן מספיקא לקולא וי"ל מן הסתם שהיה ס' מאחר שיש ס' בהמות לא מחזיקין דלמא הטרפה נתנה יותר חלב מן האחרות אבל אי ידעינן בודאי לא מועיל

פרישה

פניו של חמור וער"ל : (ג) אם הוא טריפות שאפשר שלא אירע לה אלא עתה וי"ס גרסינן שאיפשר שאירע לה עתה והיא היא וכתבו הרשב"א והר"ן ז"ל אם מצינו אותה עכשיו טריפה אמרינן השתא הוא דאתרעאי ומיהו ה"מ בטרפות דאיכא למימר דהשתא סמוך לשחיטה נולד בה אבל בטרפות סרכא או שאר טרפיות שא"א לתלות בשעת שחיטה בהא ודאי אסורה דכיון דיצאה מחזקתה וע"כ קודם לזמן מציאה יצתה ואין אנו יודעין כמה אוסרין אותה למפרע וכענין שאמרו בכתמים בכתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי החלוק הזה ולא היה בו כתם או עד שעת כיבוס עכ"ל וע"פ זה דברי רבינו מבוארים שמ"ש שלא אירע לה אלא עתה ר"ל סמוך לשחיטה שהוא כאילו נעשה אחר שחיטה · ובסמוך נראה כגירסת הספרים דגרס אבל ידוע שקודם שחיטה נטרפה דכיון שנטרפה ודאי ומן מה קודם שחיטה אסיר כמבואר ולא כגרסת הספרים דגרסינן אבל ידוע שקודם שחלבה נטרפה דו"א שא"כ לידע בודאי שנטרפה קודם

דרישה

מי רגלים קמבעיא ליה ז"ל ומ"ש בגמרא דסוסים וגמלים לא קא מבעיא לי ה"ק אי לא מי רגלים דחמור דשתו ליה לא עלתה על דעתי לאיבעיא על שאר מי רגלים דמהיכי תיתי לומר שיאסרו משום ספק שמא שיתין אותן לשום צורך אבל השתא דמצינו דשותין מי רגלים דחמור המבעיא עלייהו וגם על שאר מי רגלים דלמא ג"כ יש צורך בהן ואסורין · אבל יותר היה נראה לומר דהאיבעיא לא עלתה על דעתו שאר מי רגלים יאסרו וכפשטא דגמרא הנ"ל רק מדברי רב ששת דכתב על מי רגלים דחמור דכמי מטמא היא ופרש"י ור"ל כיון דבתוך טמא הוו ואע"ג דלאו מגופו מימלא אסירי ואם כן ה"ה שאר מי רגלים דינם הכי וק"ל · עוד כתב ב"י ז"ל ונראה מדברי הרא"ש שם דהלכתא כלישנא בתרא לחומרא בשל תורה אבל הרמב"ם כתב בפ"ד מהמ"א מי הבא כנגד פניו של חמור מותר באכילה מפני שהוא כמי פירש והמי רגלים שהן מותרין נראה שהוא פוסק דאפי' מי רגלים דחמור מיתרין וזה תימא דאפילו את"ל דסבר דלית הלכתא כלישנא בתרא דמחמיר הוא להתיר מי רגלים דסוסים וגמלים אבל מי רגלים דחמור ללישנא קמא כמי אסורי אין יתבן לפתירם והרב המגיד מחק בפ"ג כדי לתרץ זה עכ"ל ב"י · ולענ"ד היה נראה לומר דהרמב"ם היה גורס בלישנא קמא אין טמא לא נאמר אלא מן טמא והכי לא מטמא נינהו וה"פ מין טמא משמע דאע"ג דאינו מטמא עצמו אלא כל שהוא ממינו ומעינו ואפי' כל דכו אבל השתא ולא קאמר מין טמא אלא מן טמא וה"ל כאילו כתב מטמא דהיינו מטמא עצמו: חשו לאו מטמא עצמו הוא ומ"ש אפי' דשל חמור שרי וק"ל ואפשר דבלישנא בתרא נ"כ ה"ג לה וכורך ב' לשונות האמורים בגמרא דאינו מדרכו לשנות בגוף הדין ותו"ק : [ב] אם הוא טריפות שאפשר שלא אירע לה אלא עתה יש מפרשים שמ"ש שלא אירע לה אלא עתה ר"ל לאחר שחיטה דנמצא שהיתה בחזקת כשרות כל זמן חיותה ולפי"ז א"ש מה שמסיק רבינו אבל אם ידוע שקודם שחיטה נטרפה שתולה בקודם שחיטה אפי' אינו ידוע ומוחזק שודאי נטרפה קודם חליבה מ"מ כיון שיצתה מחזקת רוב בהמות כשרים הולכין באיסור חלב לחומרא והכו שמסיק אח"כ בשם הרשב"א וז"ל כיון שא"א לומר שעכשיו ממש נטרפה · ואין נראה דאם כן קשה גם הבהמה תהא מותרת הואיל ואוקמיה לה אחזקת כשרות עד אחר שחיטה ואין לומר דחלב שרינן מכח ס"ס דשמא ספיקא דלמא לאחר שחיטה נעשה ואת"ל קודם דלמא לאחר שנחלבה משא"כ בבהמה עצמה שאין מקום להתירה אם נעשה קודם שחיטה דא"כ לא הו"ל לרבינו לומר הטעם משום דבהמה בחזקת כשרות עומדת אלא הל"ל הטעם משום ס"ס ואין לומר דאה"נ דהבהמה מותרת והא רבינו כתב דאמרינן השתא נטרפה משמע שהבהמה טריפה ועוד דאם איתא שהבהמה כשרה לא הו"ל לרבינו לכתוב דין חלב שלה שהיא מותרת דמהיכי תיתי לן לאסור החלב מבהמה כשרה ועוד שאין טעם לדבר לתלות שלאחר שחיטה ניקבה מאחר שאינה זזה ממקומו אלא ודאי עכ"פ מחיים ניקבה רק בסמוך לשחיטה תלינן כאילו נעשה לאחר שחיטה · ע"כ נ"ל כמ"ש בפרישה ושם מיושב ג"כ מה דמסיק אבל אם ידוע שקודם שחיטה וכמ"ש הכל בפרישה :

[ג] אבל אם ידוע שקודם שחיטה נטרפה כו' כל הגבינות אסורות מה דאסר רבינו כל הגבינות אפי' גבינות שנעשו קודם ג' ימים הוא כדברי ה"ר יונה והרשב"א והר"ן ז"ל דכל שיצתה מחיים מחזקת הרוב ולא ידעינן זה כמה אזלינן בה לחומרא ושלא כדברי סמ"ק שכתב בסי' ר"א שאע"פ שהוגלד פי המכה גבינות שנעשו לפני ג' ימים מותרין וכוותיה דסמ"ק פסק רמ"א בש"ע וביתרת ודומה לו אסור עד י"ב חודש והכל אסור אף אם נתערב בשאר חלב ולא מה שנעשה קודם י"ב חודש כ"כ מ"ו בא"ו שלו סימן פ"ד בשם מהרא"י ע"ש אבל רמ"א בש"ע שלו ובת"ח סימן ע"ח פסק כרשב"א ור"י דאוסרין כל הגבינות מעולם ביתרת (דטריפות הנעשה מן הבטן יכול לחיות כמה שנים) : [ד] והרשב"א כתב שהולכין בו אחר ס' כו' כתב ב"י ואין הכל מודים וכתב הרשב"א לפשיטא דאין סברא להחמיר באיסור זה אף לדעת התשובה מבשאר איסורין ולע"ד ליישב בדוחק דמשמע דבעינן שיעור ס' בבירור ולא סגי אם יש ששים בהמות כשרות בעדר דנימא הכי יש ס' נגדה אלא מערבינן בחלב דומיא למ"ש בסימן פ"ז במלאי עוף טמא שנתערב דבעינן ס"א והיא מהאי טעמא וכמ"ש שם שזהו טעם של הרא"ש (ורמ"א פסק בש"ע דאם יש ס'

חדושי הגהות

ב הא דלא אמרינן דתועיל החזקה גם כאן להכשיר החלב עד ג' ימים שלפני השחיטה עיין בש"ז א"ק ג' שהאריך בזה :

איסורים (ד) [ה] ואם נטרפה ע"י סירכא כתב הרשב"א כיון שא"א לומר עכשיו ממש נטרפה אסורות וכל שידוע באמת שלא עכשיו ממש נטרפה א"כ כבר יצאה זו מחיים מחזקת הרוב ואין ידוע מכמה ובספק יש לאסור דספיקא דאורייתא לחומרא (ה) וא"א הרא"ש ז"ל כתב להתיר בטריפות שע"י סירכא מפני שאם היינו בקיאין לברר אפשר שהיה להן היתר ע"י בדיקה (ו) א"כ הו"ל ספק ספיקא ספק טריפה ספק אינו טריפה (ז) ואת"ל טריפה איסור אחר כך נטרפה : ג (ח) יאלי דיחמורתא מותרין פי' כמין ביצי זכר דיחמורתא משלכת מרחמה עור הבא כנגד (ט) פניו של חמור מותרין פירוש שליא שהחמור נוצר בו דפרשא בעלמא הוא חלב בהמה וחיה הטהורין ומי רגליהם מותר ואין בו משום אבר מן החי וכתב ה"ר אליעזר דוקא חלב שהתירה הכתוב (י) [ו] אבל מי חלב אסור וה"ר

שמחה

חלבה כמו אחת מן כל ס' בהמות לא פחות ובטל אא"כ דידעינן בודאי דבהמה זו שנטרפה היה חלבה פחות או אין להתיר בס' וכן פסק בש"ע בהגה"ה והכי נקטינן : **ואם** נטרפה על ידי סירכא וכו' אע"ג דבשאר כל טרפות נמי ס"ל להרשב"א לחומרא נקט רבינו נטרפת על ידי סירכא משום דפליג עליה הרא"ש להתיר מטעם ס"ס ותימה היאך חשיב לזה ספק מאי דאין אנו בקיאין לברר דכיון דתלוי בחסרון חכמה לא מקרי ספק וכדכתב רבינו בסי' ל"ח והוא מדברי סה"ת ואע"ג דאיכא לחלק ולומר כיון דהסכימו החכמים שבדור שלא לבדוק א"כ אין זה חסרון חכמה ושפיר קרינן ליה ספק מ"מ קשה מכאל דהסכימו גם כן עליה דצריך לשער כנגד כולה דלא ידעינן כמה נפק מינה ולא חשבינן ליה ספק כדכתב הרשב"א והביאו רבינו בסי' צ"ח ויש לתרץ הא דחשבינן ליה ספק גבי סירכא לאו משום דא"א לברר אלא אדרבה יכולין היינו לברר אלא שאנחנו מחמירין על עצמינו ומחזיקין עצמינו באינן בקיאין ואעפ"י שהבדיקה נאמרה בתלמוד ולפיכך הו"ל ספק וכן משמע ממ"ש במרדכי וז"ל ויש להתיר מטעם שאין אנו בקיאין לבדוק הסירכא ואפשר מי שהיה בקי ובודק בפושרין או בנפיחה הוה כשר א"כ ה"ל ספק ספיקא וכו' אבל סה"ת איירי בשאר בירור שלא הוזכר בתלמוד אלא שאנו מדמין שאם היה חכם היה יכול לברר כה"ג אינו קרוי ספיקא תדע שהרי בספק דרוסה דלא בדקינן השתא ולא שרינן לה מטעם ס"ס ספק נדרסה ספק לא נדרסה ואת"ל נדרסה שמא אם היינו בקיאין היה יכול לברר דכשרה היא אלא ע"כ נ"ל דלאו מצד חומרא הוא דלא בדקינן לה אלא חסרון דיעה שאינן חכמים להבין ולבדוק אם היא דרוסה אם לאו וכיוצא בזה כתב הרב מהר"ש לוריא :

יאלי דחמורתא וכו' עור הבא וכו' עד דפירשא בעלמא הוא הכל בפ"ק דבכורות והא דכתב רבינו דפירשא בעלמא הוא הוי נמי טעמא ליאלי דחמורתא :

חלב בהמה וכו' בפ"ק דבכורות ילפינן לה מקרא כמ"ש בתחלת הסימן ואיכא למידק למה לי קרא הא מדאיצטריך קרא לאסור חלב בבהמה טמאה מכלל דבטהורה שריא דאי בטהורה נמי אסיר משום אמ"ה כ"ש דבטמאה אסור ולמה לי קרא בטמאה אלא ודאי דבטהורה שריא וא"כ למה לי קרא בטהורה ולאו מילתא היא דאע"ג דה"ה שמעינן לטהורה מדיוקא דקרא דכתיב גבי טמאה אפ"ה כתביה קרא בטהורה גופיה להגדיל תורה ולהאדיר ועוד יש לתרץ בכמה גווני ואין להאריך : **ומ"ש** דמי רגלים מותר כתב ב"י דלהכי רבינו מדשרינן לחלב כ"ש מי רגלים דלית ביה משום אמ"ה ומיהו לר"א דאוסר מי חלב משמע דה"ה למי רגלים דטהורה דאסירי אבל יש לתמוה דא"כ מאי קא בעו מיניה מרב ששת מי רגלים דחמור תיפוק ליה דאפי' דטהורה אסירי וי"ל דקמיבעיא ליה אי אסירי נמי משום דאתי מטמאה ועי"ל דבמי רגלים מודה הר"א דלא מתסרי דאתי מחי משום דפירשא בעלמא ניכהו משא"כ במי חלב עכ"ל ועל תירוץ הראשון קשה דכתב כיון דמי חלב אסור ה"ה מי רגלים דאסור דהא הרמב"ם נמי אוסר מי חלב כדכתב הרא"ש משמו בפ"ק דבכורות ומביאו ב"י ואפ"ה פסק דמי רגלים אפי' של חמור שרי אלא דצ"ע דלא אשכחן להרמב"ם דכתב הכי בה' מ"א ולפי הנראה דצריך להגיה הרמב"ן במקום הרמב"ם ועל התירוץ השני נמי קשה דאם מי רגלים שרינן להו משום דפירשא בעלמא הוא מאי קמיבעיא להו מרב ששת במי רגלים של חמור הא ודאי כיון דבטהורים לית בהו משום אמ"ה מטעמא דפירשא בעלמא הוא ה"ה בטמאים לית בהו משום איסור בהמה טמאה ואי לא סלקא אדעתין דפירשא ניכהו אמאי קמיבעיא להו בטמאי' טפי מבטהורים אבל האמת הוא דס"ל לרבינו

שאינו חולק : **ואם** נטרפה ע"י סירכא כתב הרשב"א כיון שא"א לומר עכשיו ממש נטרפה אסורות וכל שידוע באמת שלא עכשיו ממש נטרפה וכו' דברי רבי' אינם מבוארים יפה שנתן מקום לטעות בדבריו דלנטרפה ע"י סירכא כתב הרשב"א כן ולא בשאר טרפיות שהרי כתב קודם לכן דין שאר טריפות ולא כתב עליהם טעם זה ואינו כן שהרי טעם זה שייך בכל טרפיות שא"א לתלות שבשעת שחיטה נטרפה וכבר כתבתי לשונו ולשון הר"ן שעל כל טרפיות שא"א לתלות בשע' שחיטה כתבו כן ל"ש שאר טרפיות אלא שרבי' לפי שדין שאר טרפיו' שא"א לתלותן בשעת שחיטה משמע ליה דליכא מאן דפליג בה כתב בו סתם ודין נטרפ' מחמת סירכא דאית ביה פלוגתא כתב בשם הרשב"א דאסור וכתב טעמו ולפי האמת לא היה צריך לכתבו דכשם שסמך בשאר טרפיות שא"א לתלות בשעת שחיטה דמסברא נשמע טעמו של דבר ולפיכך לא כתבו גם כך היה לו לסמוך גבי נטרפה מחמת סירכא נ"כ ואם היה רוצה עכ"פ לכתוב טעמו של דבר ה"ל לכתבו לעיל גבי שאר טרפיות שא"א לתלות בשעת שחיטה ומשם היינו לומדי' לנטרפה מחמת סירכא לדברי האוסרים בה דחד טעמא הוא : וא"א ז"ל כתב להתיר בטריפות שע"י סירכא וכו' בפרק קמא דחולין וגם התו' כתבו גם כן אע"פ שהם מחמירי' בכל שאר טרפיות כמו שכתבתי בסמוך וכ"כ המרדכי בפרק א"ט ויש לתמוה על הרשב"א והר"ן למה אסרו בסירכא כיון דס"ס היא ה"ל למתלי לקולא ואיפשר דהרשב"א והר"ן דנקטו סירכא לא נקטוה אלא מפני שהוא טרפות שא"א לתלותו בשעת שחיטה ולא נתנו לפלוגתי ביה כלל ומשמע להו לפום ריהטא דלא הוה ביה אלא חד ספיקא אבל בדאית ביה תרי ספיקי אין ספק דמודו דאזלינן לקולא ויותר נ"ל דכיון דבחלב שנחלב ג' או ד' ימים קודם שחיטה ליכא אלא חד ספיקא דהיינו שמא טרפה שמא אינה טרפה דאין לומר בימים אלו אח"כ נטרפה דודאי סירכא יותר מג' וד' ימים יש שנעשית וכיון שילתה מחיים מחזקת הרוב ואין אנו יודעין כמה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך שלא נטרפה בשעת חליבת חלב גבינה זו (ה) : **יאלי** דיחמורתא מותרים בפרק קמא דבכורות (ז :) וקאמר התם דזרעא דאיילא הוא דאזל בתר אילתא ואידי דרחמה לה ולא מזדקק' ואזיל בתר יחמורתא ונתר ופרש"י ונתר · שופך זרע הרבה ונקרש ומשמע דטעמא דשרי משום דהוא פירשא בעלמא : **עור** הבא כנגד פניו של חמור מותר גז"ש ומפרש טעמא משום דפירשא בעלמא הוא וכתב ה"ה בפ"ד מהמ"א אני תמה מהרמב"ן שפסק בהל' בכורות כרב ששת דמי רגלים אסורים ופסק דעור הבא כנגד פניו של חמור מותר משום דפרשא בעלמא הוא ולאו אוכלא הוא כלל משא"כ במי רגלים עכ"ל ול"נ שדברי הרמב"ן ז"ל מיושבין דמדכ' משא"כ במי רגלים משמע בהדיא שהוא סובר דמי רגלים לאו פרשא גמור ניכהו דהא חזינן דמי רגלי חמור שתו להו אינשי דמעלו לירקונא ואע"ג דמי רגלי שאר בהמות וחיות לא שתו להו היינו משום דלא ידעי אי מעלו ומ"מ כיון דאשכחן מי רגלי חמור דלאו פרש גמור מיניה ילפינן לכל מי רגלים דלאו פרש ניכהו ללישנא בתרא דרב ששת אבל עור הבא כנגד פניו של חמור פרש גמור הוא ומש"ה שרי :

חלב בהמה וחיה הטהורים ומי רגליהם מותר ואין בו משום אבר מן החי בפ"ק דבכורות (ו :) מייתי דחלב בהמה טהורה שרי מדכתיב ואת עשרת חריצי החלב ואבע"א מדכתב ארץ זבת חלב ודבש אי לא דשרי משתבח לן קרא במידי דלא חזי ואבע"א מהכא לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב ומדשרי חלב למד רבינו למי רגלים דשרי ולית בהו משום אבר מן החי וכ"ש הוא דהא לא עדיפי מחלב ומיהו לדברי ה"ר אליעזר דאסר מי חלב בסמוך משמע דה"ה למי רגלים דטהורה דאסירי משום דאתי מחי אבל יש לתמוה עליו דאם כן מאי קא בעו מיניה מרב ששת מי רגלי חמור תיפוק ליה דאפי' דטהורה אסירי ושמא י"ל שהוא סובר דפשיטא דאסירי משום דאתו מחי וקא מיבעיא להו אי אסירי נמי משום דאתי מטמאה ועי"ל דבמי רגלים מודה ה"ר אליעזר דלא מיתסרי משום דאתי מחי משום דפירשא בעלמא ניכהו משא"כ במי חלב : **בפרק** בהמה המקשה (סט·) איבעיא לן מהו לגמוע חלבו פירוש של עובר שהוציא אחד מאיבריו קודם שנשחטה אמו ואח"כ נשחטה אמו שאותו אבר אסור חלב דעלמא לאו כאבר מן החי דמי ושרי הכא נמי לא שנא או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה הכא לית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה וסלקא בתיקו ופסקו הפוסקים לחומרא כיון דספיקא באיסורא דאורייתא הוא וכתבו רבינו סימן י"ד : **וכתב** ה"ר אליעזר ודווקא חלב שהתירו הכתוב אבל מי חלב אסור וה"ר שמחה מתירו וכן נוהגין דברי רבינו סתומין שלא פירש למה קורא מי חלב אם לנסיובי או למים שנשארי' אחר שנשלו הנסיובי והוציאו ממנו האוכל הצף למעלה ומדכתב וכן נוהגין משמע דבנסיובי מיירי דאילו באיגך לא ראינו מי שותה אותם כלל משום דלא חשיבי (ו) ולפי האמת לא אסר ה"ר אליעזר בנסיובי אלא באיגך מים שסרי בס"פ כ"ה (קיד ·) אהא דת"ר המבשל במי חלב פטור כתב הרא"ש איסורא מיהא איכא דהא כותח מנסיובי דחלבא עביד ליה ואמרינן לעיל דאסור לאכול בשר בכותח ואני אומר דנסיובי דחלב אסור מדאורייתא ומי חלב דפטור היינו שהוציאו ממנו כל האוכל דאחר שעשו הגבינה מבשל החלב והאוכל צף למעלה ולא נשאר בו אלא מים בעלמא והוא הנקרא מי חלב ד והרמב"ם ז"ל

דרכי משה

מועיל ס' בהמות כן נ"ל . (ה) וכבר כתבתי לעיל בשם האחרונים דבהוגלד פי הסכה אין נוהגין לאסור קודם ג' ימים ולכן כתב בא"ו הארוך דאין סירכא פחות מג' ימים ודבן תוך ג' ימים אסורה ומה שנחלב קודם ג' ימים מותרת כמו בהוגלד פי המכה עכ"ל . (ו) ולא ידעתי מאי קאמר דהטור כתב וכן נוהגין לענין שאנו שותין אותן דלמא קאמר וכן נוהגין להתירן וא"ל למנ"מ דא"כ גם ר' אליעזר האוסר דמאי נ"מ אלא ע"כ צ"ל אע"ג דלא חשיבי לשתות מ"מ איכא נפקותא אי אסורין או מותרין לענין אם נתערבה בשאר דברים

דרישה

ס' בהמות בעדר ולא ידעינן בהדאי שחלב מהטריפות הוא עפי' מהאחרונות אמרינן מסתמא איכא ס' (וזהו שכתב הרשב"א שיעור ס' ולא ס' ממש ורבינו סובר דבעינן ס' ממש ולכן סתם וכתב הגבינות אסור להמותן לשאר איסור שצריך ס' ממש אלא שקשה לפ"ז מ"ט של הרשב"א שחילק מ"ש מבילים ואין לומר דס"ל דבלים ה"ט כהרמב"ם משום בו"יה דהא הרשב"א לית ליה הכי טעמא אלא ס"ל כטעם לפי שהבלים אינם שוים וכמ"ש ב"י בשמו בסי' פ"ז ע"ש (וי"ל דה"ט דבחלב אין איסורו בוודאי רק מכח ספק מקילינן קצת עכ"ס) : [ה] ואם נטרפה ע"י סירכא כתב הרשב"א כו' כתב ב"י דברי רבינו אינן מבוארים יפה שנתן מקום לטעות בדבריו לאמר דלנטרפה על ידי סירכא כתב הרשב"א כן ולא בשאר טרפיות שהרי כתב קודם לכן דין שאר טרפיות ולא כתב עליהם טעם זה ואינו כן שהרי טעם זה שייך בכל טרפיות שא"א לתלות שבשעת שחיטה נטרפה (וכמ"ש לעיל טעמו) אלא שרבינו לפי שדין שאר טרפיות שא"א לתלותן בשעת שחיטה משמע ליה דליכא מאן דפליג בה כתב בו סתם ודין נטרפה מחמת סרכא דאית ביה פלוגתא כתב בשם הרשב"א דאסור וכתב טעמו ע"כ : [ו] (אבל מי חלב אסור וה"ר כתב דחלשון הטור משמע דלנסיובי קאי מדכתב וכן נוהגין כו' עפ"ר אבל אין נראה דודאי רבינו איירי במי נסיובי דלנסיובי לא היה קורא מי חלב וכמ"ש רבינו לקמן סי' פ"ז וכמ"ש הב"י להדיא דאיירי כאן במי נסיובי ודייק כן מלשון הרא"ש שהביא בסי' פ"ז · וראוין הן שפיר לבשל בהן מבשיל וכן מוכרחין לומר שראוין הן שהרי לקמן כתב דאסורין הן מדרבנן לבשל בהן בשר ש"מ דראוין הן ודו"ק עכ"ס) :

דבש

פרישה

קודם שחלבה רק אם ידוע שנטרפה קודם שחיטה אסורה ועד"ר : (ד) ואם נטרפה ע"י סירכא כו' עד"ר : (ה) וא"א הרא"ש כתב להתיר מ"מ נוהגין אנו לטריף כל מה שנחלב ממנה תוך שלשה ימים . (ו) א"כ ה"ל ספק ספיקא עיין מ"ש בח"מ סימן רל"ב מה שהקשה בשה"ע יוסף מכאן ול"ק מידי . (ז) ואת"ל טריפה איסור אחר כ"כ נטרפה פירוש אחר המקילה אבל דעת הרשב"א הוא דכיון דבחלב שנחלב שלשה או ד' ימים קודם שחיטה ליכא אלא חדא ספיקא שמא בסירכא זו אינה נטרפה אבל אין לומר בימים אלו את"ל נטרפה שמא אח"כ נטרפה דודאי סירכא סמוך לשחיטה לא נעשית וכיון שילתה מחיים מחזקת הרוב ואין אנו יודעין כמה בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך שלא נטרפה בשעת חליבת חלב גבינה זו : (ח) יאלי דיחמורתא באשר"י גרסינן היאלי ובנחרא וברש"י ובערוך גורס אלי ופירש בערוך שמלאכים ברעי שלה כמין בלים והוא זרעא דאיילא דאזלא בתר יחמורתא שדומה לאילתא (ורש"י פי' דאזיל בתר אילתא והולך ורחמה לה ולא מזדקקא ליה אזיל בתר יחמורתא) ועד שהוא הולך אחריה סובל שכבת זרע ומתבשל בגופו ונשכב על היחמורתא אגב דנקרש הזרע הרבה אינו נבלע בגופה ומוציאו לחוץ עם הרעי שלה ואותו זרע כיון שנתבשל נראה כעין בלים ואינו בלים והרי שאינו אלא פירשא בעלמא . (ט) עור הבא כנגד פניו כו' דפרשא בעלמא הוא וז"ל הרמב"ן עור הבא כנגד פניו של חמור מותר דפרש בעלמא ולא אוכלא הוא כלל משא"כ במי רגלים עכ"ל . [י] אבל מי חלב אסור כתב ב"י ואף ר"ת לא אסר אלא לאסר שנשלו הנסיובי להוציא ממנו האוכל הצף למעלה

אבל

חדושי הגהות

ג בגמרא איתא חלי דיחמורתא וכ"ה גירסת בעל דארוך שכתב בערך חלי וגירסת הרא"ש אילו דיחמורתא . ד צ"ל והרמב"ן ז"ל (מעי"ט) וטעמו משום דלא מצינו להרמב"ם שכתב כן והנכון אצלו לגרוס והרא"ם ר"ל ה"ר אליעזר ממיץ או ה"ר אליעזר מורונא והוא הרב ר"א שהביא רבינו בע"ה וקצת הוכחה לזה מדכתב הרא"ש וה"ר שמחה השיב משמע שהוא השיב על דברים אלו וידוע דה"ר שמחה קדם להרמב"ן (כנה"ג) :

שמחה מתירו וכן נוהגין : (יא) טריפה שינקה מן הכשרה חלב שנמצא בקיבתה מותר וכשרה שינקה מן הטריפה חלב הנמצא בקיבתה אסור ודוקא הצלול אבל הקרוש מותר ולקמן יתבאר בהלכות בשר בחלב : (יב) חלב אדם מותר (יג) בד"א כשפירש מהאשה שהלבתו בתוך כלי (יד) אבל גדול היונק משדי אשה כיונק שרץ ומכין אותו מכות מרדות ותינוק יונק עד סוף ד' שנים לבריא וה' לחולה בד"א כשלא פירש אבל אם פירש (טו) שגמלוהו ג' ימים מעת לעת אחר כ"ד חדש לא יחזירוהו וה"מ שהיה בריא ופירש אבל אם פירש מתוך חולי שלא יכול לינק ופירש לא חשיב כפירש ויכולים להחזירו ואם יש סכנה מחזירין אפי' אחר כמה ימים ובתוך כ"ד חדש אפי' פירש מתוך בוריו חדש או יותר מחזירין אותו :

דבש

ז"ל היה אוסר אותו באכילה דהא בפ"ק דבכורות מצריך פסוק להתיר חלב משום דכל מידי דאתי מחי אסור והכא אמרינן דמי חלב אינו כחלב וליכא קרא למשרי דכיון דאתי מחי אסור ואל תתמה שהרי מותר עם האוכל וכשפירש מן האוכל נאסר דהכי אשכחן בדם האברים דכשהוא מובלע בבשר מותר וכשפירש אסור וה"ר שמחה השיב דדוקא לענין בשר בחלב אין חשוב כחלב דקרא קאמר כחלב אמו כמו שיוצא מן האם מעורב עם האוכל אבל לכל שאר מילי הוי בכלל חלב דתנן (מכשירין פ"ו) מי חלב הרי הן כחלב ואמר ר"ל עלה (בחולין שם) ל"ש אלא להכשיר את הזרעים אבל לענין ביטול מי חלב אינו כחלב עכ"ל : טריפה שינקה מן הכשרה חלב שנמצא בקיבתה מותר וכו' בס"פ כ"ה (קיז:) תנן כשירה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה וטריפה שינקה מן הכשירה קיבתה מותרת מפני שכנוס במעיה ובגמרא (שם) איבעיא דכשרה שינקה מן הטריפה מעמידין בקיבתה וכ"ש טריפה שינקה מן הכשרה מ"ט חלב המכונס בה פירשא בעלמא הוא וכתב הרא"ש על זה זו היא גירסת הרי"ף ז"ל וכן פירש (לעיל) בשמעתין דכול דהויא דקיבה שבשלה בחלבה אסורה קודם הורה נשנית וכן כ"ל לגירסתו דכשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה קודם הורה נשנית ולא משמע כן דכשרה שינקה מן הטרפה וטרפה שינקה מן כשרה משנת שכנסו כאחד ועל שניהם תפרש הטעם מפני שכנוס במעיה ורש"י לא גריס ליה ה ואין בלשון מוכח כגירסת (רש"י) [הרי"ף] אלא שהוגה אחר כך בספרים ור"ת היה אומר דלגירסא זו יש לחלק דהא דקאמר הכא פרשא בעלמא הוי היינו חלב בקרוש הנמצא בקיבה ומתניתין כשרה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה וקיבה שבשלה בחלבה מיירי בחלב צלול הנמצא בקיבה דהוא חלב גמור הוי עכ"ל · ומ"ש דכשרה שינקה מן הטריפה וטריפה שינקה מן הכשרה משמע שכנסו כאחד וכו' הוינו לומר שקשה על גירסא זו מדזקשיה בגמרא רישא דמתניתין דקתני קיבת נכרים ושל נבלה אסורה אסיפא דקתני טריפה שינקה מן הכשרה קיבתה מות"ת ופריקו דל"ק כאן קודם הורה כאן לאחר הורה וכיון דטרפה שינקה מן הכשירה וכו' אחר הורה מיתניא תמילא כשרה שינקה מן הטרפה וכו' נמי אחר הורה נשנית דהא תרוייהו כחדא מיתנו ותרווייהו יהיב טעמא דמפני שכנוס במעיה והרשב"א והר"ן ג"כ תמהו על גירסת הרי"ף וכתבו שר"ת תירץ לחלק בין צלול לקרוש וטעמא משום דצלול כיון דמן הטרפה בא ועדיין הוא צלול לאו פירשא הוא אבל כשנקרש יצא מתורת חלב והוי פירשא בעלמא וכ"כ התוס' ואין זה דעת הרי"ף שהוא כתב דלמשנה אחרונה קיבה שבשלה בחלבה מותרת אלמא ס"ל דאליבא דהלכתא אפי' צלול שריא והעלה הר"ן דלשון זה אינו מעיקר הגמרא ובקצת נוסחאות כתוב במסקנא מעמידין בקיבת נבלה ובקיבת טריפה שינקה מן הכשירה ולא בקיבת כשרה שינקה מן הטריפה וטעמא משום דחלב הכנוס בבהמה לאו כבהמה שנחלא בה דחזינן ליה אלא הרי הוא כמונח בקערה ואינו במקום שבא משם ודין חלב גמור יש בו לכל דבר ע"כ נראה שכך הוא דעתו לאסור ושלא לחלק בין קרוש לצלול כלל ודעת הרמב"ם כדעת הרי"ף שכתב בפ"ד מהמ"א קיבת הנבלה וקיבת הטמאה מותרת מפני שהיא כשאר הטנופת שבגוף ולפיכך מותר להעמיד הגבינה בקיבת שחיטת העכו"ם וקיבת בהמה וחיה טמאה אבל עור הקיבה הרי הוא כשאר המעים ואסור וכתב ה"ה שלדעתו ולדעת הגאונים אע"פ שחלב זה צלול אינו אלא פירשא בעלמא וכ"כ מדברי הרמב"ם עצמו בס"ט ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים להתיר אפילו בצלול הכי נקיטינן וכן נהגו (ז) : חלב אדם מותר בד"א בשפירש מהאשה שהלבתו וכו' עד כיונק שרץ בפרק אע"פ (ס') ת"ר יונק תינוק והולך עד כ"ד חדש מכאן ואילך כיונק שרץ דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר אפילו אחר ד' וה' שנים פירש לאחר כ"ד חדש וחזר כיונק מן השרץ ורמינהי יכול יהא חלב מהלכי שתים טמא ת"ל הוא וא"ר ששת אפי' מלוח פרוש אין בו כלומ' רבנן נמי לא גזרו ביה ל"ק הא דפריש הא דלא פריש ופרש"י הא דקתני מותר בשפירש מדדי האשה לכלי והיונק מן הדד כיונק שקץ מדרבנן וכתב הרא"ש דטעמא דכשלא פירש אסור משום דאתי לאיחלופי בבהמה טמאה כיון שאין דרך לאכול בשר אדם מיחלף בבהמה טמאה אבל פירש מותר ונראה דהא דנקט רש"י פירש מדדי האשה לכלי לאו דוקא דה"ה פירש בידו ולא נקט כלי אלא לאפוקי פירש ע"ג הדד או הולכת לתוך פיו דהכ"ג כלא פירש חשוב (ח) ומה שכתב רבינו דגדול היונק משדי אמו מכין אותו מכות מרדות כן כתב הרמב"ם בפ"ג מהמ"א ופשוט הוא שכן משפט העובר על דברי חכמים : ומ"ש דד' שנים לבריא וה' לחולה כן פירשו התוספות בפ' במה אשה (ס:) גבי סנדל המסומר : ומ"ש אבל פירש שגמלוהו וכו' בפר' אע"פ פירש לאחר כ"ד חודש וחזר כיונק שקץ וכמה אמר שמואל ג' ימים וכתב הרא"ש ירושלמי ר' אמרו בשם ריב"ל ג' ימים מע"ל בד"א שפירש מתוך בוריו אבל פירש מתוך חליו מחזירין אותו כשאינו של סכנה אבל של סכנה אפי' אחר כמה ימים מחזירין אותו והרי"ף כתב ירושלמי זה אלא שלא סיים בו לחלק בין של סכנה לאינו של סכנה וכן עשה הרמב"ם בפרק ג' מהמ"א ונראה שהטעם מפני שהוא דבר פשוט דכשיש סכנה מחזירין דהא אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש : ודע שהרמב"ם כתב בפרק הנזכר כלשון הזה יונק תינוק והולך אפי' ד' או ה' שנים ואם גמלוהו ופירש ג' ימים או יותר מחמת בוריו לא מחמת חליו אינו חוזר ויונק והוא שגמלוהו אחר כ"ד חדש · אבל גמלוהו בתוך זמן זה אפי' חדש או שנים מותר לחזור ולינק עד סוף כ"ד חדש ·

ומשמע

לרבינו דאף ללישנא בתרא דל"ש דחמור ל"ש דשאר בהמה טמאה אסורין מי רגליהם אע"ג דלאו מגופייהו מתמצי ושאני דבש דבורים דרחמנא שרייה אבל מי רגלים דליכא קרא אסירי מדתנן יוצא מן הטמא טמא א"כ מי רגלים דטהורה נמי שרי מדתנן יוצא מן הטהור טהור ולא ה"ל את"ה דמיא עייל מיא נפק ולא דמי לחלב דמתמצי מגופה דבהמה ואפי' מי רגלים דבהמה טמאה נמי שרי מדאורייתא מהך טעמא דמיא עייל ומיא נפיק ולא קמבעי' להו אלא אי אסירי מדרבנן א"נ קמבעיא להו דשמא אפי' מדאורייתא אסירין משום דכתיב הטמאים לאסור צירן וכו' וה"ה מי רגליהם ואע"ג דלא מיתמצי מגופן ה"ל בכלל רבוי דהטמאים ופשיט ליה דאסירי מדתנן והיוצא מן הטמא טמא והני נמי מטמא קאתו שבתוך הטמא היו ואע"ג דלאו מגופיה מיתמצי אסירי וא"נ ללישנא קמא דלא קמיבעיא ליה אלא בגל חמור משום דעבירי דאיכא לאיתמר מגופיה קא מימצי ודמו לחלב אבל דסוסים ודגמלים פשיטא להו דשרי דמיא עייל מיא נפיק א"כ כ"ש דמי רגלים דטהורים שרי אלא אפי' ללישנא בתרא נמי פשיטא להו דטהורים שרי ולא דמי למי חלב דאסירי כיון דמגופיה קא מיתמצי ה"ל את"ה ולא שרייה רחמנא אלא לחלב ולא למי חלב וזאת היא דעת רבינו אליבא דהלכה ר' אליעזר ופירושא דמי חלב כתבו רבינו ע"ש הרא"ש בסימן פ"ז ע"ש : טרפה שינקה מן הכשרה וכו' דברי רבינו כוה ע"פ הסכמת הרא"ש ס"פ כל הבשר כר"ת דלא כהרי"ף והרמב"ם דמתירין אף הצלול וב"י פסק כדבריהם וכתב שכן נהגו מיהו בש"ע כתב ויש אוסרין בחלב צלול והכי נקטינן לאיסור בידוע שינקה מן הטרפה או מן הטמאה ובצלול ודלא כרש"י דאוסר אפי' הקרוש דמה זיכו חלב גמור וכ"ש הצלול אלא כר"ת נקטינן וע"ל בסימן פ"ז והא דלא אסרינן בצלול אלא בידוע דינקה מן הטרפה או מן הטמאה הכי מוכח בס"פ כל הבשר (דף קי"ו) דקאמרינן אמר רב הונא הלוקח גדי מן הנכרים אלב שנמצא בקיבתו לאחר שחיטה אסיר דכיון דנכרים לא בדילי מן הטמאים וכי חזו דינקי מן הטמאה לא מפרשי להו גזרו בהו רבנן ושמואל לא חייש ופסקו כל הפוסקים דקי"ל כשמואל והלכך נוהגים ליקח גדיים וטלאים מן הנכרים ומעמידין בקיבתם ואפי' בצלול ואין אנו חוששין שמא ינק מן הטמאה : **כתב** בש"ד סימן ע"ס לכתחלה אין להעמיד בקיבת גדי שחטו ישראל ונמצא טרפה או נבלה משום הרחק מן הכיעור והדומה לו דנראה כאוכל נבלות וטרפות בישראל אבל בדיעבד שכבר העמיד בה או שנתערב בקיבות אחרות או פשיטא דמותר עכ"ל וכתב מהרא"י שכן המנהג לאסור לכתחלה ובדיעבד שרי ע"כ וכתב עוד בש"ד אבל קיבת כשירה שינקה מן הבהמה ונשחטה הבהמה ונמצאת טרפה מותר להעמיד בה לכתחלה שכבר נקרש דאין דרך להעמיד בחלב צלול וכשנקרש אין לה דין חלב אלא כרפש וטיט ומותרות כל הגבינות ואם נמצאת קצת צלול דלפעמים שלא נקרש הכל זה בטל בס' עכ"ל והוא מלשון סה"ת סימן ע"ח וע"ב וכ"כ המרדכי וקשיא לי לפ"ז הא דתנן כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה ומפרש ר"ת בצלול דאמאי אסור להעמיד בה כשנקרש כיון דפירשא בעלמא הוא וי"ל דמתני' מיירי כשבא להעמיד בעודו צלול ועוד י"ל דמתניתין לא מיירי במעמיד בה גבינות אלא בבא לשורפה בעיניה בעודו צלול הוא דאסור אבל כשנקרש אפ"ה ה"נ דשרי אפי' לכתחלה מיהו ממ"ש הר"ש בן אדרת ותביאו ב"י בסימן פ"ז מבואר דדוקא נקרש בחיי בהמה הוא דהוי פירשא אבל בצלול בחיי בהמה ולאחר שחיטה נקרשה לא הוי פירשא ואסור דלפ"ז לא קשיא כלל ממתני' וחולק הוא אסה"ת ואתשובת רבינו שמשון בר אברהם שהביא המרדכי לשם שכתב בשם רבינו הקדוש נפסק שלו דבצלול דחזר ונקפה נעשה פירשא ושרי ולהרשב"א אסור וכתב ב"י בסימן פ"ז דכך הוא משמעות דברי הפוסקים והכי נקטינן לאומרא באיסורא דאורייתא והרב בהגהת ש"ע בסימן פ"ז כתב להקל בהפסד מרובה ולפעד"נ דאין להקל כלל : **חלב** אדם מותר וכו' ה"א בפרק אעפ"י (דף ס') וכתב המרדכי בפ"ח שרצים דה"ה מי רגלים של אדם מותרין לשתותן לרפואה אפילו לחולה שאין בו

סכנה

דרכי משה

דברים או לענין כלים שנתבשלה בתוכן או כרוצה לזה משאר מרישות א"כ גם השור שכתב וכן נותנין אלו דברים קשי וכ"ת לקמן סי' פ"ז דנסיובי אינו בכלל מי חלב : (ז) ואני אומר דאינו חולק על המנהג במקום שנהגו להקל הואיל ויש להם חכמים גדולים לסמוך עליהו אבל במקום שאין מנהג אין ראוי להקל נגד המחמירין שהם המרובין ובתראי ובפרט התוס' מסכימין להחמיר ו וכבר כתבתי למעלה דברי הרי"ף סברתו נגד דברי התוס' כמ"ש מהר"ם ולכן אין להקל כלל במקום שאין מנהג וכתב המרדכי פכ"ה דהלוקח גדי מנכרי קיבתו מותרת ולא חיישינן שמא ינקה מטריפה או שמאה עכ"ל וכתב בא"ז הארוך בהמה שינקה מן הטמאה פשיטא דבהמה עצמה מותרת מידי דהוה אתרנגולת שנתפטמה בשרצים אבל לכתחלה אסור לקנותה אם ידוע הוא משום מראית העין וע"ל סימן ס' וכתב בש"ד מיהו גם בזו יש שיעור להעמיד בקיבת טריפה ויש לנו להתרחק ממנו לכתחלה משום דנראה כמאכיל נבילות וטריפות לישראל אבל בדיעבד או שנתערבה בשאר קיבות או משום דשרי ובהג"ה שם בשם מהרא"י ז"ל דכן נוהגין להעמיד בקיבה טריפה ונבילה שינקו מן הכשירה עכ"ל וכ"ה במרדכי פכ"ה ובהגה"מ פ"ט דהמ"א : (ח) ועיין בא"ע סימן י"ג :

כתב

פרישה

אבל בנסיובי עצמו אינו אוסר (וכתב הטעם לפי שהוא דומה לבשר עם דמו שבשעת שהדם בתוכו מותר דם האברים שלא פירש שרי ומשפירש אסור ה"נ גבי מי חלב בעודה עם האוכל שרי וכשפירש מהאוכל ממנו אסור ע"ש בב"י עכ"ס) וכן משמע בהג"ה ומלשון הטור משמע דלאנסיובי עצמו קאי מדכתב וכן נוהגין דקילו באליך לא דמינו שטעות מותן משום דלא מצוי עכ"ל וי"ל מדכתב וכן נוהגין דמשמע שהולם מסג לעיים לשתותן ולאוכלן הא לא שייך במי חלב לאסור שבלו שנסיובי ואין נוהגין לשתותן ולא ס"ל לב"י לפרש מ"ש רבינו וכן נוהגין כמו הכי נכון. דאם פירש כן שמתערב בשאר מאכל ככוג לספור דאין בו איסור דאין לי' וכן נוהגין משמע כן ובזה נסתלק תמיהת ד"מ שתמה על ב"י ע"ש וכתב עוד ב"י ולפי סברתו של ר"ת ס"ה מי רגלים של טהורים אסורים (ויש לבקשות דאם כן למה איבעיא בגמרא במי רגלי חמור הלא אפי' של טהורין אסור אלא זה קושיא לטעם דאסרינן הוא משום אבר מן החי ומבואר בסימן ס"ב דאין אבר מן החי אינו נוהג בטמאים וס"ל ואותר יהא מותר בטמאים עכ"ס) מ"כ יש לחלק דמטבעיס לפירשא בעלמא : (יא) טריפה שינקה כו' אבל הקרוש מותר בטעם דפרשא בעלמא הוא : (יב) חלב אדם מותר דמשמטינן ליה מן הוא (ר"ל גבי שרצים כתיב טמא הוא דוקא שרצים הלכה טמא לאפוקי חלב מהלכי שתים טהור עכ"ס) : (יג) בד"א כשפירש מן האשה דין חלב הוא להיפך מדין של דם האדם דדם האדם שלא פירש מותר ופירש אסור כמ"ש לעיל ס"ס ס"ו ובחלב אמרינן איפכא והיינו טעמא דבדם שלא פירש נראה אלא הוא בתוך פיו מין בו מראית עין ומיתר משא"כ בשהוא בגוף ולאסור משום מראית עין דיסברו שהוא משאר דם כאסור ובחלב דעלמא שהוא מותר בשתייה גם חלב דאשה לית ביה מ"ע דיאמרו שהוא חלב דעלמא ושותר משא"כ כשיונק משדה ובשר אדם אסור ואתי לאחלופי לינק ג"כ מדבר טמא וק"ל : (יד) אבל גדול היונק משדי אשה כיונק שקץ הטעם משום דאתי לאחלופי בבהמה טמאה כיון שאין דרך לאכול בשר אדם : (טו) שגמלוהו ג' ימים מעת לעת אחר כ"ד חודש עיין בא"ע סי' י"ג אם שהם סגור בכלל :

דבש

חדושי הגהות

ת בכל הספרים הישנים היה כתוב ואין הלשון מוכח כגירסת רש"י והבר דהוק הרב כנה"ג ליישב גירסא זו אבל המעי"ש כתב שהכנכן הוא ביש נוסחאות שכתוב בהן כגירסת רב אשי ר"ל שאין לשון זה של הרי"ף נראה סבורי רב אשי שסודר התלמוד אלא שהוגה אחר כך וכו' וכ"ש כ"ה : ז וכבר כתבתי למעלה שאין דברי הרי"ף כצ"ל (א"מ) ואע"פ

שבד"ם

(טו) [ו] דבש דבורים מותר ואין בו משום אבר מן החי וכתב בספר המצות אע"פ שגופי הדבורים מעורבין בו וכשמפרישין הדבש מהן מחממין ומרתיחין אותו אפ"ה מותר שנותן טעם לפגם הוא : דבש הגזין והצרעין כתב ר"ת שהוא מותר וכ"כ הרמב"ם וא"א הרא"ש ז"ל כתב לאסור בדבש הגזין והצרעין :

סימני עוף וביציהם

פב (א) [א] **סימני** העוף לא נתפרשו אלא שפירש הכתוב עופות טמאין וטהורין ובמה שחלוקין טהורים מהטמאים עשו חכמים סימני טהרה והם ד' דברים הטהור

ומשמע מדקדוק לשונו דהא דאמרינן דיונק והולך ד' וה' שנים היינו דוקא בשלא פירש כלל אבל אם פירש תוך כ"ד חדש אף ע"פ שהוא מותר לחזור ולינק איני מותר לינק אלא עד סוף כ"ד חדש דוקא ומילתא דסברא הוא אבל איני יודע מהיכן למד הרב כן (ע) : דבש דבורים מותר ואין בו משום אבר מן החי כלומר וגם לא משום דבר היוצא מן הטמא ודין זה פשוט בפ"ק דבכורות (ז :) ויתבאר בסמוך בס"ד : וכתב בספר המצות אע"פ שגופי הדבורים מעורבים בו וכו' · כן כתב המרדכי בפרק ב' דביצה בשם רא"ם וסיים בה סמ"ג ועוד דהא דבורים הם כנבלה סרוחה מעיקרא שמותרת אפילו למאן דאמר נותן טעם לפגם אסור וכתבוהו הגהות מיימון בפרק ג' בשמו וכתבו התוספות בפ' בתרא דע"ז (סט ·) קימא היאך אנו אוכלין דבש והלא רגלי הדבורים מעורבים בדבש ואע"ג דהוי פגם מ"מ השרץ עצמו דאיפגם מיתסר לכ"ע לכ"כ לר"ת דודאי רגלי הדבורי' כיון דעצמות בעלמא נינהו מותרים דהא העצמות טהורים דתנן במסכת ידים פ"ד עצמות החמור טהורים ורגלי הדבורים כעצמות החמור עכ"ל וכ"כ שם הר"ן והרא"ש והמרדכי בשם ר"ת גם כן · ות"כ ז דה"פ כמו רגלי החמור שאין להם טעם ומבאישים ופוגמין כל דבר אבל איתא בהדיא בגמרא שרגלי החמור אסורים :

דבש הגזין והצרעין כתב ר"ת שהוא מותר וכו' · בפ"ק דבכורות (ז :) אהא דבעו מרב ששת מי רגלים של חמור מהו ופשט לה לאסור מותיב בגמרא מדתניא מפני מה אמרו דבש דבורים מותר מפני שמכניסות אותו לתוך גופן ואין ממצות אותו מגופן ומשני הוא דאמר כרבי יעקב דאמר דובשא רחמנא שרייה דתניא רבי יעקב אומר ה אך את זה לא תאכלו מכל שרץ העוף שרץ עוף טמא אי אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ ואי זה זה דבש דבורים יכול אף דבש הגזין והצרעין אמרת לא ומה ראית מרבה אני דבש דבורים שאין לו שם לווי ומוציא אני דבש הגזין והצרעין שיש לו שם לווי כמאן אזלא הא דתניא דבש הגזין והצרעין טהור ומותר באכילה דלא כר' יעקב ופרש"י הוא דאמר כרבי יעקב דטעמא דדבש לא משום שמכניסות אותו לגופן הוא אלא דרחמנא שרייה להדיא וגזירת הכתוב הוא · אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ שאינו ולד דוגמתו כגון דבש · דבש דבורים · דבש סתמא הוו קרו ליה ומשמע בגמרא דאין כוורת אלא לדבורים וכ"כ שם רש"י · וק"ל מנ"ל לרבי יעקב למעט דבש גזין וצרעין דהא בקרא לא איזכר דבש אלא מדיוקא דאבל אתה אוכל מה שהעוף טמא משריץ ילפינן לה ובכלל דרשא זו הוא דבש גזין וצרעין · וכתב הרב רבינו אשר רבינו חננאל פסק דלא כרבי יעקב משום דסתם מתניתין דמכשירין דלא כותיה ותימא הוא שפסק כמתניתין דמכשירין כיון דרב ששת לא סבר כותיה דהא איהו סבר כרבי יעקב ומיהו מצינו למימר דלא איצטריך למימר הוא דאמר כר' יעקב אלא לליסנא בתרא אבל לליסנא קמא דלא אסר אלא בשל חמור דמיניה דטמא הוא אבל בשל סוסים שרי לא קשי מידי מדבש דבורים דלא דמו למי רגלים של חמור דעבירי ודתו לחלב דמגופיה מתמצה אבל דבש דבורים אין מתמצה מגופו וה"ה דבש גזין וצרעין מיהו לפי מה שרגיל רי"ף לפסוק כאיכא דאמרי אין להתיר משום ליסנא קמא דבשל תורה הלך אחר המחמיר וכן הלכתא דדבש גזין וצרעין אסור עכ"ל אבל הרמב"ם בפ"ג פסק דדבש צרעין מותר כסתם מתני' דמכשירין ואע"פ שלא הזכיר גזין ליסנא דמתני' נקט ואה"נ דשרו דאין חילוק בין גזין לצרעין דלתרוייהו שם לווי אית להו וכיון דחד שרי מתילא משמע דה"ה לאידך וכבר כתבתי שהוא פוסק דלא כרב ששת וכבר האריך ה"ה לתת טעם לדבריו וכתב שהרמב"ן פסק בהלכותיו להחמיר ואסר דבש צרעין וכתב שיש מי שפסק כן · מ"מ דבש גזין וצרעין אין מצוי לנו כלל ולתערובת לכ"ע לא חיישינן מהרי"א ז"ל :

פב סימני העוף לא נתפרשו אלא שפירש הכתוב וכו' בס"פ א"ט (נט ·) תנן סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה וסימני העוף לא נאמרו אבל אמרו חכמים כל עוף דורס טמא וכל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף טהור ופרש"י דורס אוחז בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל ולקמן בגמ' (סב) כתב כ"ל שכל עוף שהוא נותן רגלו על האוכל כשהוא אוכל ומחזיקו ברגלו שלא ינוד ולא יטל כולו אבל פיו היא היא דריסה וכתבו התוספות על מה שפי' בפירוש המשנה שהקשה ר"ת דהא אפי' תרנגולת עושה כן ומפרש ר"ת דורס ואוכל מחיים ואינו ממתין לה עד שתמות וכ"כ הרא"ש והרשב"א והר"ן וכן הסכים הרשב"א בת"ה וכך הם דברי רבינו וכתב עוד הרשב"א בשם ר"ת דאכילת זבובים ושקצים ודמשום חיים לא חשבינן ליה בהכי דורס ואוכל ולא מספקא דילמא דדרים וגם הר"ן כ"כ ואח"כ כתב והנכון לדורס דהכא כמין דריסה שהזכירו למעלה בנן גם ה"ה בפ"א מהמ"א כתב פי' רש"י ופי' ר"ת ואחר כך כתב והרמב"ן פירש שהוא אותו שנועץ

סכנה וכן כדיעבד אם השתין תינוק בקדרה מותר לאוכלו וה"ה מי רגלים של סוסים וגמלים אבל לא של חמור ובמרדכי כתב דאף של חמור מותר לכתחלה אפי' לחולה שאין בו סכנה וכדאי הוא הרמב"ם לסמוך עליו במקום חולה :

דבש דבורים וכו' כבר כתבתי דלליסנא בתרא קאמר רב ששת דמי רגלים דכל בהמה טמאה אסורין אף ע"ג דלא מימאלי מגופייהו ודבש דבורים רחמנא שרייה דתניא רבי יעקב אומר אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף זה אתה אוכל ואי אתה אוכל שרץ עוף טמא שרץ עוף טמא בהדיא כתיבי אלא שרץ עוף טמא אי אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שהעוף טמא משריץ ואיזה זה זה דבש דבורים יכול אף דבש הגזין והצרעין אמרת לא ומה ראית לרבות דבורים ולהוציא הגזין והצרעין מרבה אני דבש דבורים שאין לו שם לווי ומוציא אני דבש הגזין והצרעין שיש לו שם לווי כמאן אזלא הא דתנן דבש הגזין והצרעין טהור ומותר באכילה דלא כרבי יעקב ופרש"י שרץ עוף טמא הוולד ממש . בהדיא כתיב ביה את אלה תשקצו מן העוף · אלא שרץ עוף טמא שאתה אין אוכל להכי דייקה ואי אתה דתיהדר ותידוק מיניה אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ שאינו ולד דוגמתו כגון דבש ליסנא אחרינא אלא שרץ עוף טמא אי אתה אוכל ואידך קרא נסיב לה מכל שרץ העוף ההולך על ארבע שקץ הוא לכם עכ"ל וכתב ב"י וק"ל מנ"ל לר' יעקב למעט דבש גזין וצרעין דהא בקרא לא איזכר דבש אלא מדיוקא דאבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ ילפינן לה ובכלל דרשא זו הוא דבש גזין וצרעין עכ"ל ולפעד"נ דלליסנא קמא דרש"י דלהכי דייקא ואי אתה דתיהד' ותידוק וכו' דקשיא מנ"ל דתידוק מקרא ותיהדר ותידוק דילמא לא אתא קרא אלא לתידק חד דיוקא וה"ק זה אתה אוכל אבל אי אתה אוכל מה שהעוף טמא משריץ ואיזה זה זה דבש דבורים וכ"ל דא"כ הוה קשה למה לי קרא לאסור דבש דבורים דמהי תיתי להתירו והלא כל היוצא מן הטמא טמא אלא בע"כ קרא אתא כתי להיתירא דתידוק ותיהדר ותידוק וקאמר יכול אף דבש הגזין והצרעין וקתהדר אמרת לא פי' על כרחך פשטא דקרא אתא לתידק מיניה איסורא הכל אי אתה אוכל שרץ עוף טמא ומוקמינן להך דיוק , קמא דאי אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ דהיינו דבש גזין וצרעין ולהך דיוקא לא איצטריך קרא דמהי תיתי להיתירא אלא איצטריך קרא דתיהדור ותידוק אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ דהיינו דבש דבורים דהשתא דיוקא קמא לאסור דבש גזין וצרעין ודיוקא בתרא להתיר דבש דבורים ואי לא כתב קרא אלא חד דיוקא להיתירא ה"א אפי' דבש גזין וצרעין נמי שרי ופריך מה ראית וכו' ולליסנא אחרינא דפירש רש"י דדבש דבורים להיתירא נפקא לן מאידך קרא דכתיב מכל שרץ העוף ההולך על ארבע השתא בע"כ דרשא קמייתא דבריתא אך את זה תאכלו אבל אי אתה אוכל שרץ עוף טמא דלא אצטריך דשרץ עוף טמא בהדיא כתיבי בעינן ליה לאוקומי דה"ק אבל אי אתה אוכל מה שהעוף טמא משריץ ואיזה זה זה דבש גזין וצרעין ומה ראית וכו' כנ"ל דבר פשוט בפשט הסוגיא ונתיישב מה שהיה קשה לב"י : ומ"ש ע"ש ר"ת והרמב"ם דהתירו אף דבש הגזין והצרעין כבר כתבתי דפסקו כסתם משנה דתכשירין ותטעמא דאין הדבש מתמצי מגופייהו ולא צריך קרא למשרייה ודלא כרבינו יעקב והרמב"ם הוסיף עוד והתיר כל מי רגלים דבהמה טמאה אפילו דחמור מטעמא דמיא עייל מיא נפיק ולא מתמצי מגופן והאי דעבירי בשל חמור הבליה דבישרא הוה כדס"ל ליסנא בתרא ותו לא מידי ודע שמה שהעתיק ב"י בלשון הגמרא פסיק אך את זה לא תאכלו מכל שרץ העוף הוא ט"ס דאין זה פסוק בשום מקום אלא כ"ל אך את זה תאכלו גם בסמ"ג הועתק בטעות .

סימני עוף וביציהם

פב סימני העוף וכו' בפא"ט תניא נשר הוא נשר מיוחד שאין לו אצבע יתירה וזפק ואין קורקבנו נקלף ודורס ואוכל טמא אף כל כיוצא בו טמא תורין יש להם אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף ואין דורסין ואוכלין טהורים אף כל כיוצא בהן טהורים וקאמר בגמ' דה"ק לא נתפרשו הסימנים בתורה אלא מדמנה תורין בטהורים והני איתנהו בהו ותנה נשר בטמאים וכד' סימנים הללו הן

דרכי משה

(ס) כתב הר"ן פרק אין מעמידין ובסוף פרק החרש ביבמות דיש אוסרין להניק תינוק מן הנכרית במקום שיש מינקת ישראלית דחלב עכו"ם כחלב בהמה טמאה אבל כשאין מניקת ישראלית מותר דסתם תינוק מסוכן אצל חלב אבל הרשב"א ז"ל כתב דמדינא חלב כותית כחלב ישראל אלא לפי שממדת חסידות הוא שלא להניק מן הכותית שלפי שטבע של ישראל רחמנים וביישנים אף חלבן כיוצא בהן וירכן אין להניק מהעכו"ם עכ"ל וז"ר הגה"א פ"ב דע"ז להזהיר המניקת שלא לאכול נבילות וחזיר וכ"ש שאין להאכילו דברים טמאים וראיה מאחר שאכלה אמו ממין עכו"ם וזה גרם לו לעת זקנתו שיצא לתרבות רעה עכ"ל · נ"ר

דרישה

[ו] דבש דבורים מותר ואין בו משום אבר מן החי ל"ע פשיטא שאין בו משום אבר מן החי דהא כתב רבינו לעיל סימן ס"ב דאין איסור אבר מן החי נוהג אלא בבהמה טהורה ולא בטמאה וצריכין לומר כיון שהדבש מותר והתיר אף שהדבורים שם טומאה עליהם ס"ד ד נס"ג בכן אבר מן החי

סי' פב [א] **סימני** העוף לא נתפרשו אלא שפי' הכתוב עופות טמאין וטהורין כו' פי' שיטה זו בגמרא הרוכה והבנה מיני יש כי נתחבטו בפי' שמעתתא זו גאוני עולם רש"י ותוס' ור"ן בשם רבי משה בר יוסף כל אחד דרך לנפשו ועוד דרך רביעי כתב רבינו תם בספר הישר ושלשה דרכים באריכה כב אם רבי ורמיה בספר המאור שלו נדפס בגליון האלפסי המדש

פרישה

(טו) דבש דבורים מותר ואין בו משום אבר מן החי וגם לא משום כל היוצא מטמא טמא וכתב בית יוסף דנפקא ליה מדכתיב כל שרץ לא תאכלו שרץ העוף אי אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ אבל דבש גזין וצרעין כיון דאית ליה שם לווי וקרא אחר השרץ לא מרבינן ליה להרא"ש ור"ת סובר שכל דבש מותר שמכניסן לגופן ואינו מתמצת מגוף השרץ כלל ב"י ע"ש :

סי' פב (א) **סימני** העוף לא נתפרשו אלא שפירש הכתוב עופות טמאין וטהורין כו' בדרישה כתבתי בקצרה דברי הגמרא ודעת המפרשין והפוסקים ועפ"ז יתבארו דברי רבינו מ"ש אלא שפי' הכתוב עופות טמאים וטהורים ר"ל שפי' הכתוב נשר ותורים וכדברי אבי

חדושי הגהות

שבד"מ שלפנינו לא כתב כלל מזה בד"מ הארוך כ"כ וכאן אין מהצורך להעתיקם שכבר נתבארו הדברים היטב בבית יוסף : ז יש לדקדק מאי בעי רגלי החמור הכא הא לא נזכר רק עצמות החמור גם מאי שנא הרי החמור משאר אבריו גם מאי דסיים הרב"י דאיתא בגמרא בהדיא שרגלי החמור אסורים לא נודע לי מקומו איה הוא בגמרא ועלתה על דעתי להגיה דבצ"ל ומ"כ דה"פ כמו רגלי החמור וכו' אבל איתא בהדיא בגמרא שמי רגלי החמור אסורים והיינו ההיא דפ"ק דבכורות שהובא בר"ס זה גם בש"ד שער ס"ה כתב וז"ל ואע"פ שאנו רואים האברים של דבורים בדבש אין לאוסרו דלית להו טעם והו"ל כרגלי החמור דמותרין בבכורות דנותן טעם לפגם ע"כ וכתב ע"ז במבוא שערים וז"ל לא ידעתי היכן מצא זה בבכורות דרגלי החמור מותרים ואדרבה איתא התם בהדיא דרגלי החמור אסורים וכבר מצאתי מי שכתב דהא דקאמר והו"ל כרגלי החמור כו' היינו לומר דהו"ל כמי רגלים של חמור דהם וודאי נמל"ם עכ"ל מב"ש מיהו אף אחרי ההגה"ה זו בב"י לישנא דה"פ תמוה כיון שלא נזכר ממי רגלים לפני זה ומצאתי אחרי כותבי בספר תפארת למשה שהגיה ג"כ כמ"ש ומשום קושיא שהקשתי כתב וז"ל וג"ל דהך מצאתי כתוב וכו' קאי אהרמב"ם שהביא בב"י ר"ס זה עור הבא כנגד פניו של חמור מותר באכילה מפני שהיא כמו הפרש ומי רגלים וכו' ע"ש שנתקשו ה"ה והב"י בדבריו דהא אף לל"ק מי רגלי החמור אסורים ע"ז קאמר דמ"כ דה"פ כמו מי רגלי החמור שאין להם טעם ופוגמין ומבאישין וכו' ר"ל דמה שמדמה עור וכו' למי רגלים היינו לענין זה שאין לו טעם ושהוא פגום כמותם אבל המי רגלי החמור עצמן איתא בהדיא בגמרא שאסורים עכ"ל התפ"ל ובכתבו ובלשונו מצאתי ג"כ בס' השיב ר"א ח אין זה פסוק בכל המקרא א"א צ"ל אך זה תאכלו (ב"ח וכ"ה) וכ"ה שם בגמרא אך זה תאכלו זה אתה אוכל ואי אתה אוכל שרץ עוף טמא שרץ עוף טמא בהדיא כתיבי ארא שרץ עוף טמא אי אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ ועיין פירש"י שם

ר"ל

(ב) הטהור אינו דורס פירוש אינו אוכל העוף מחיים ויש לו זפק ואצבע יתירה וקורקבנו נקלף ביד ואפי' אם אינו נקלף אא"כ יתנו אותו בשמש להתחמם חשיב שפיר נקלף אבל אם אינו נקלף אלא בסכין לא חשיב נקלף (ג) לפיכך מי שמכיר כ"ד עופות הטמאין ב המפורשין בפסוק ומיניהן מותר לאכול כל עוף שאינו מהן וכל מי שאינו מכיר אם רואה עוף דורס ודאי טמא ואם אינו יודע אם דורס אם לאו אם כשמעמידין אותו על חוט חולק את רגליו

שנועץ לפרניו בב"ח ודורסן וזהו הפי' שכתב הר"ן שהוא הנכון · ואצבע יתירה פרש"י אצבע שאחורי האצבעות וכתב הר"ן ואע"פ שברוב העופות היא קרי לה יתירה לפי שאינה בסדרי חבירותיה אבל אחרים אומרים שא"א שתהיה זו אצבע יתירה דהא בגמרא אמרינן דנשר אין לו אחד מסימני טהרה אלמא שאין לו אצבע יתירה ואם זו שאחורי הרגל היא אצבע יתירה היאך אפשר שלא תהא בנשר והלא עיקר דריסה באותו אצבע היא והנשר גדול שבדורסים לפיכך פירשו שהאצבע שלפניו גדולה ויתירה מחבירותיה קרויה אצבע יתירה ואין אצבע זו בנשר שאין לו אלא ב' אצבעות שלפניה שהן שוין ואחד לאחריה עכ"ל :

ומ"ש ואפילו אם אינו נקלף אא"כ יתנו אותו בשמש וכו' שם בגמרא (סב:) ואמרינן התם דכשאינו נקלף ביד אלא בסכין ספיקא הוי :

ומ"ש לפיכך מי שמכיר כ"ד עופות הטמאים וכולי שם (סא·) תני רבי חייא עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאין דומה לנשר נשר דלית ליה כלל הוא דלא תיכול הא אית ליה אח' תיכול (ושם סב·) א"ר נחמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור לא היה בקי בהן ובשמותיהן בסימן אחד טמא בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב עורב ותו לא והתני' למינהו להביא את הזרזיר ד"א להביא סנונית לבנה אלא עורב וכל מיני עורב אמר אמימר הלכת' עוף הבא בסימן א' טהור והוא דלא דריס א"ל רב אשי לאמימר דרב נחמן מאי א"ל לא שמיע לי כלומר לא ס"ל מאי איכא משום פרס ועזניה ליתנהו ביישוב ופירש"י (שם סא·) עוף הבא לפנינו בסימן אחד של טהרה טהור וכ"ש אם בא בשנים או ג' ובלבד שיכיר בו שאינו מכ"ד הכתובים · (ושם סב· פירש"י) היה בקי בהן · בפרס ועזניה · ויודע מי קרוי פרס ועזניה עוף הבא בסימן אחד טהור · אם יודע שאין דומה להם ואין שמו פרס ועזניה אבל אם שמו פרס חיישינן שמא מינו הוא · בסי' א' טמא שמא פרס ועזניה הם : בב' סימנים טהור · דנפקא ליה מספק פרס ועזניה ומספק כל שאר עופות טמאים דאית להו תלתא חוץ מעורב · עוף הבא בסימן אחד טהור · ואפילו אין בקי בהן ובשמותיהן דלא חיישינן דילמא פרס ועזניה הם כדמפרש לקמיה דלא שכיחי בישוב אלא במדברות . והני מילי דלא דריס · כי משכחינן ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינן דדריס · וכתב רש"י בשמועה זו (שם סא·) דהנך כ"ד עופות טמאים בעשרים מינייהו איכא ג' סימנים ובעורב תרין ובפרס ועזניה חד חד · וכתב הר"ן דבגמרא מוכח דכל שיש לו ב' סימנים בגופו אע"פ שאינם סימנים של עורב שהם אצבע יתירה וקורקבן נקלף אלא שני סימנים אחרים מין עורב הוא וטמא ולר"ת א בשוכן עמו · ולרבנן בשוכן ונדמה וכתב עוד נמצא כללי השמועה לפי שיטה זו שכל עוף הדורס טמא ועוף הבא בב' סימנין בגופו ואין ידוע אם דורס אם לאו אסור לפי שיש לחוש שמא מכ' עופות טמאים הוא בא בב' סימנים בגופו ואינו ידוע אם הוא דורס אם לאו אע"פ שאינם אותם ב' סימנים של עורב יש לחוש לעורב ולמינו היה לו סימן א' בגופו אע"פ שאינו ידוע אם הוא דורס אם לאו וכן אין לו סימן טהרה בגופו ואינו דורס בכל אח' מאלו טהור שאין בכל הטמאים כיוצא בהם אלא פרס ועזניה והנהו לא שכיחי בישוב ויש מי שמסתפק ואומר דכי אמרינן לא שכיחי בישוב דוקא בישובי דידהו אבל בישוב דידן חיישינן והקשו הרשב"א והר"ן על פרש"י קושיות רבות ועצומות והכחישו דבריו בדברים הנראים לעין וכתבו שהרבה פסוקים נאמרו בשמועה זו ואין א' מהם עולה כהוגן אלא עיקרן של דברים כמו שפירש ה"ר משה ברבי יוסף שכ"ד עופות טמאים לעשרים מהם יש סימן של טהרה בגופו וכולם דורסים והעורב ג"כ דורס ויש לו ב' סימנין בגופו אצבע יתירה וקורקבן נקלף ופרס ועזניה אית להו חד חד אלא שהאחד מהם סימן שלו הוא שאינו דורס והאחד יש לו סימן טהרה בגופו ונמצא שאין לאחד מן העופות הטמאים ג' סימני טהרה בגופן והיינו דתנן במתני' כל עוף הדורס טמא וכל שיש לו אצבע יתירה וכו' ותרי כללי נינהו ולא קאי חד אחבריה אלא ה"ק כל עוף הדורס טמא שאין לך בטהורים דורס וכל שיש לו אצבע יתירה זפק וקורקבנו נקלף בידוע שאינו דורס וטהור לפי שאין לאחד מן הטמאים יותר מב' סימני טהרה וזה כיון שיש לו ג' עוף טהור הוא וה"ה נמי שכל שיש לו סימן אח' בגופו ואינו דורס טהור שהרי כולם דורסים חוץ מפרס ועזניה וליכא למיחש בהו שאין להם אלא סימן א' ומש"ה א"ר נחמן היה בקי בהם ובשמותיהם עוף הבא בסימן א' טהור כלומר אם אותו סימן הוא בגופו צריך שיהא בקי בכל הכ' עופות ופרס ועזניה ואם אותו סימן הוא שאינו דורס אינו צריך שיהא בקי אלא בפרס ועזניה בלבד ובתר הכי אמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן א' טהור וה"מ דלא דריס כלומר שאם אותו סימן הוא שאינו דורס אינו טהור דליכא למיחש ביה אלא לפרס ועזניה והנהו לא שכיחי ביישוב אבל בא בסימן א' בגופו טמא אא"כ יהא בקי בכל העופות שבתורה דהא שכיחי בישוב ונמצא כללי השמועה לפי שיטה זו דכל עוף הדורס טמא ועוף בב' סימנין בגופו בידוע שאינו דורס וטהור והיינו מתני' בא בב' סימנין בגופו ואינו דורס טהור שאין בעופות טמאים כיוצא בו בא בב' סימנין בגופו בלבד ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו אע"פ שאינן אותן ב' סימנין של עורב יש לחוש לעורב ולמינו היה לו סימן א' בגופו ואינו דורס טהור אין לו סימן בגופו ואינו דורס טהור שאין בכל הטמאים כיוצא בו אלא פרס ועזניה והנהו לא שכיחי ביישוב בא בסימן א' בגופו ואינו יודע אם דורס אם לאו אסור עד שיכיר כל עופות הכתובים בתורה עכ"ל הר"ן וכתבו הגהות מיימון בפ"א מהמ"א שר"ת סובר שכל שיש לו הג' סימנין ודאי אינו דורס וא"צ לבדוק בסימן של דורס וזה כדברי שיטה זו וכ"פ הרשב"א בת"ה וכתב ה"ה שכן דעת רובי המפרשים וזה דעת הרמב"ן ואף ע"פ שרש"י חולק על זה דברי האחרים עיקר ומתחברת סתירת פי' רש"י בראיות ברורות מן המורגש כמו שהאריכו בזה עכ"ל והרמב"ם כתב בפ' הנזכר כל מי שהוא בקי בהן ובשמותיהן הרי זה אוכל כל עוף שאינו מהם וא"צ בדיקה כל עוף שהוא דורס ואוכל בידוע שהוא טמא ושאינו דורס ואוכל אם יש בו א' מג' סימנין אלו ה"ז עוף טהור ואלו הם אצבע יתירה או זפק או קורקבן נקלף ביד לפי שאין בכל אלו המינים האסורים מין שאינו דורס ויש בו אחד מג' סימנים אלו חוץ מפרס ועזניה ופרס ועזניה אינם מצויים ביישוב אלא במדברות איי הים הרחוקות עד מאד שהן סוף הישוב וכתב ה"ה נראה שרבינו מפרש והוא דלא דריס שידוע שאינו דורס ויש לו סימן אחד מהג' הנזכרים ואיפשר שהוא מפרש והוא שאין ידוע שדורס והראשון עיקר בסברתו ז"ל וכן הוא דעת הגאונים ויש פירושים אחרים בזה ולדברי הכל דינו של רבינו אמת עכ"ל ואיכא למידק עליה דהרמב"ם למה כתב שהבקי בהן ובשמותיהם אוכל כל עוף שאינו מהם וא"צ בדיקה דהא לכאורה משמע דרב נחמן לא אכשר אלא בבדיקה דהא קאמר היה בקי בהם ובשמותיהם עוף הבא בסימן א' טהור ואם איתא דא"צ בדיקה למה ליה לאהדורי בא בסימן אחד ועוד דהרמב"ם מצריך לשאינו בקי ב' סימנים לטהר חד שאינו דורס ואחד מג' סימנים אחרים ואילו אמימר מכשר בבא בסימן אחד משמע דבסימן אחד מכל הד' סגי ונראה שהרמב"ם היה מפרש דמתני' כל עוף דורס ובתר הכי קתני וכל שיש לו אצבע יתירה וכו' כלומר דכשאינו דורס עדיין אינו טהור עד שיהיה בו אחד מג' סימני' אלו והא דאמר רב נחמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור כלומר בסימן אחד מן הג' על התנאי הראשון שלא יהא דורס דהא ודאי לא פליג אמתניתין דהלכה שלא יהא דורס וגם אחד מג' סימנים ולאו למימרא דצריך לבודקו דכיון שהוא בקי בהן ובשמותיהן מאחר שהוא מכיר שאינו מהם מה צורך בבדיקה וו אלא איידי דבעא למימר דכשאינו בקי בהן עוף הבא בסימן אחד טמא אמר ברישא דכשהוא בקי עוף הבא בסימן אחד טהור כלומר דסתם עוף שהוא מכיר אוכלו ואע"פ שאין אנו מוצאין בו אלא סימן אחד לפי שאנו סומכין על בקיאתו אבל כשאינו בקי עוף הבא בסימן אחד טמא משום דחיישינן דילמא פרס ועזניה הם ואתא אמימר ופליג ארב נחמן ואמר דלפרס ועזניה לא חיישינן משום דלא שכיחי ביישוב ומ"ה אמר דאע"פ שאינו בקי בהן עוף הבא בסימן אחד מהג' טהור והוא שג"כ לא יהיה דורס שזה יתד קבועה שאין לך דורס שיהיה טהור והלכתא כאמימר דרב אשי דבתרא הוא משמע דקבלה מיניה ומטעם זה פסקו כל הפוסקים כמותו כל אחד לפי שטתו ומיהו אכתי איכא למידק דהא לא אידחי רב נחמן אלא ממאי דאמר כשעוף הבא בסימן א' טמא אבל ממאי דאמר דבשני סימנים אינו טהור עד שיכיר עורב וכל מינו משמע דהלכה כוותיה כיון דלא אשכחן מאן דפליג עליה וא"כ הו"ל להרמב"ם לכתוב בהדיא דדוקא בשיש בו סימן אחד הוא דמכשר אבל אם היו בו ב' סימנים טמא דהשתא איכא למטעי ולטהר ביש בו ב' סימנים בתכ"ש דסימן א' וטמא י"ל שסמך על מ"ש אם יש בו אחד מג' סימנים אלו הרי זה עוף טהור ולא כתב וכ"ש אם היו בו ב' וגם מדחזר וכתב לפי שאין בכל אלו המינים האסורים מין שאינו דורס ויש בו אחד מסימנים אלו חוץ מפרס ועזניה משמע דאסימן אחד הוא דקפיד לטהרו אבל ביש בו שנים טמא הוא ואין לומר אם כן משמע דכשיש בו כל הג' סימנים נמי טמא דהא אמרת דלא אכשר אלא ביש בו סימן אחד בדוקא דנהי דהכי דאי דיוקא למיפסל יש בו ב' סימנים אינו בדין דלהני לאיפסל ביש בו ג' דהא כיון דלא מכשרינן שום עוף אלא בידוע שאינו דורס וכמ"ש ה"ה כשיש בו ג' סימנים אחרות נמצא שיש בו כל ד' סימני טהרה וזה דבר שלא יעלה על הדעת לפוסלו ומפני כך לא חשש לבאר יותר כנ"ל ליישב דבריו : **ואחר** כל זה נכון לבאר דברי רבינו מ"ש לפיכך מי שמכיר כ"ד עופות הטמאים ומיניהם מותר לאכול כל עוף שאינו מהם בכל שאינו מכירן אם רואה עוף דורס טמא כבר נתבאר : ומ"ש ואם אינו יודע אם דורס אם לאו אם כשמעמידין אותו על חוט חולק את רגליו וכו' שם במשנה (נט·) רבי אלעזר ברבי צדוק אומר כל עוף חולק את רגליו טמא ובריית' בגמרא רבי אלעזר ב"ר צדוק אומר מותחין לו חוט של משיחה אם חולק את רגליו

הן אלוקן ש"מ הן הן סימני טהרה כך פרש"י וכ"כ הרא"ש ואחריהם נמשך גם רבי' :

ומ"ש פי' שאינו אוכל העוף מחיים כך פירש ר"ת והסכימו עמו הרא"ש ושאר מפרשים דלא כפרש"י עוף הדורס הוא האוחז בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל עכ"ל ולפי שהבינו מלשונו דר"ל דאוחז המאכל בצפורניו ומגביה כפיו מן הקרקע מה שאוכל הקשו על פירושו דהא אפילו תרנגולת עושה כן ולפעד"נ דרש"י רצונו לומר דאוחז בצפרניו ומגביה קצת בצפרניו מן הקרקע מה שאוכל ומגיעו לפיו ואין כשר טהור עושה כן והכי מסתברא דזה נמי הוי דורס ובאוכל העוף מחיים ודאי הוי דורס אף לפרש"י מיהו אכילת זבובים מחיים לא מקרי דורס דתרנגולים עושים כן אלא דוקא באוכל עוף מחיים וכ"כ הרשב"א :

ומ"ש אם כשמעמידין אותו על חוט וכו' פי' אז בידוע שהוא דורס אבל אם חולק ב' לכאן וב' לכאן אינו בידוע שהוא דורס אבל ספק איכא עכ"פ וכן פי'

פרישה

אכי שכתבתי בדרישה שאמר פי' מדברי סופרים : (ב) הטהור אינו דורס פי' אינו אוכל העוף מחיים כן פי' התוס' ודייקי כן מאף שבמשנה נאמר סתם דורס מ"מ בגמרא קאמר כל שדורס ואוכל טמא והאי ליטנא משמע שאוכלו בחיים לאפוקי טורף עד מיתות תמילה ומ"כ יאכל והבימו רפיה לזה ור"ן הסימו וכתב ז"ל ומ"מ נלפע"ד דגם פי' דו"ם בכאן הוא כעין דריסה שהזכירו בגן וגם שהוא דריסה ומטיל אדם ומ"ש בגמרא דורס ואוכל ר"ל דורס כדי לאכול ע"ש וכן פי' הסמ"ג בשם הרמב"ן ואצבע יתירה פרש"י אצבע שאחורי האצבעות וכתב הר"ן אעפ"י שברוב העופות היא קרי לה יתירה לפי שאינה בסדרי חברותיה ואחרים פירשו שאצבע שלפניו גדולה ויתירה מחברותיה קרויה אצבע יתירה : (ג) לפיכך מי שמכיר כ"ד עופות כו' ומיניהן בתורה כתיבי כ' מיני עופות טמאים ומדכתב למינה למינו למיניהו לפיכך עוד ד' ע"דר ומדכתב למיניהם צריך להכיר ג"כ מיניהם והוא מבואר בדרישה · ומש"ר ומי שמכיר כ"ד עופות המפורשים בפסוק ומיניהן י"מ דה"ל כאילו אמר דהיינו המפורשים בתורה ומיניהן ור"ל הכ"ד טמאין הם הכ' המפורשים בתורה והנותרים נתרבו במיניהן וכנ"ל ויותר נראה דגם אלו שנתרבו במ"ש למינו למיניהו כו' נקראים מפורשים בתורה ומש"ר ומיניהן ר"ל שכל א' מהכ"ד מינים יש עוד לכל אחד מין

דרישה

כמדפס מו' תרפ"ו ע"ב עד דף תרל"ה סוף ע"א ואני יחדתי לה קונטרס מיוחד והעליתים על ספר (סדרתי לדפוס אותו אי"ה בין שאלות ותשובה שעשה א"א ז"ל עכ"ה) ושם כתבתי שנסתלקו רבינו וכ"כ מגיד בפי' לדברי הרמב"ם וב"י קיצר כאן במקום שהיה לו להאריך ובמה שהאריך בו כאן היה לו לקצר כי הביא בפי' שמעתא זו פרש"י ור"ן בשם ר"מ ושני הפרושים אינם עיקר לדעת התוס' והרא"ש והרמב"ם ורבינו ב"ס ורבי ירוחם וכאשר כתבתי כל זה באריכה בקונטרס שלי שם כתבתי הרבה דקדוקים וחדושים בפי' שמעתתן ומה שקשה על ב"י והמ"מ בהבנת דברי הרמב"ם ועל הב"י ביסודית וגם כתבתי ישוב לגירסתן בס"ד ע"ש עליו · וכאן אמרתי לקצר ולהעתיק דברי הגמרא בקצרה ולהכריע עליו פי' הת"כ שהוא תופסין הרא"ש ורבינו והרמב"ם ור"ת ור' ירוחם לעיקר ומעתה אתחיל בס"ד · במשנה פא"ע ד' ל"ע ע"א שנינו ז"ל סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה וסימני עוף לא נאמרו אבל אמרו חכמים כל עוף הדורס טמא כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף טהור (וכתבו התוס' והרו"ה בשם ר"ת והר"ן בשם ר"מ דתרי כללי נינהו דכל עוף שבעולם הדורס טמא שאין לך טהור דורס ושמי שיש לו ג' סימנים הללו בגופו טהור וליכא למיחש שמא הוא דורס דודאי הוא שאינו דורס ע"כ) ר"א בר צדוק אומר כל עוף החולק

חדושי הגהות

פב' א ר"ל כשוכן עם טמאים כמבואר בגמרא (סה·) : ב י"מ דהר"י כאילו אמ' דהיינו המפורשים בתורה ומיניהן ור"ל רכ"ד טמאים הם הכ' המפורשים בתורה והד' הנותרים נתרבו מריבויים דלמינהו כדאיתא בגמרא ויותר נראה דגם אלו שנתרבו נקראים מפורשים ומ"ש רבינו ומיניהן ר"ל כל אחד מהכ"ד מינין יש לכל אחד מין כדומהו ע"ש בגמרא גבי

סי' ב"י: ומ"ש ואם הוא בחזקת שאינו דורס ויש לו עוד אחד מהג' סימנים איזה שיהיה כתב הרמב"ם שהוא טהור כבר כתב הריב"ש בתשובה סימן קל"א ליישב דבריו ובסוף העלה דשיטתו דחוקה גם שאר האחרונים כתבו מזה וגם הרב ב"י וכבר כתבתי ליישב דבריו בלי דוחק ואין להאריך כאן מזה: ומ"ש ע"ש הרא"ש **וכן מסתבר ויש לאוכלו אם ימצא לו ג'** סימנים בגופו ואין לחוש שמא הוא דורס איכא למידק דבסמוך כתב רבינו דברי רמב"ם ור"ח דבחזקה שאינו דורס בהדי סימן אחד בגופו סגי וכאן כתב דבעינן ג' סימנים בהדי חזקה שאינו דורס ונראה דכך היא ההלכה בדברי רבינו שלאחר שכתב דעת הרמב"ם ור"ח כתב שרש"י כ' שאין לסמוך וכו' דמשמע מדבריו דאפי' יש לו ג' סימנים בגופו אין לסמוך עליהם שהוא בחזקה אלמא שאינו דורס די"ל שמא ידרוס כדאמרינן בתרנגולת דאגמא והרז"ה

רגליו ב' אצבעות לכאן וב' אצבעות לכאן (ד) או שקולט מן האויר ואוכל בידוע שהוא דורס (ה) ואם הוא בחזקת שאינו דורס ויש לו עוד אחד מג' הסימנים איזה שיהיה כתב הרמב"ם שהוא טהור אבל ר"ת כתב שאין להתירו בסימן אחד אלא שקורקבנו נקלף אבל אם אינו נקלף אפי' יש בו זפק ג ואצבע יתירה טמא (ו) ורש"י כתב שאין לסמוך ולאכול כל עוף אלא במסורת שמסרו לנו אבותינו שהוא טהור שיש לחוש שמא דורס (ז) והר"ז הלוי כתב וקבלנו מסורת מאבותינו ומזקנינו הקדמונים שכל עוף שחוטמו רחב וכף רגל רחבה כשל אווז בידוע שאינו דורס וכתב א"א הרא"ש ז"ל וכן מסתבר ויש לאוכלו אם ימצא לו ג' סימנים בגופו ואין לחוש שמא

רגליו שתים לכאן ושתים לכאן טמא שלשה לכאן ואחד לכאן טהור ופרש"י רגליו אצבעותיו וכתב הר"ן ולא קאמר ר"א ברבי צדוק אלא שכל החולק את רגליו טמא אבל יש לך טמא שאינו חולק את רגליו דומיא דרישא דאמר כל עוף דורס טמא אע"פ שיש טמא שאינו דורס דהיינו פרס או עזניה והכי דייקי דברי רבינו ושלא כדמשמע מדברי רבינו ירוחם שכתב אם חולק רגליו שנים מכאן וב' מכאן טמא שנים מכאן ואחד מכאן טהור:

ומ"ש או שקולט מן האויר ואוכל שם ר"ש בן אלעזר אומר כל עוף הקולט מן האויר טמא ליפרתא נמי מיקלט קלט' אמ' אביי קולט ואוכל קאמרי' ופרש"י הקולט מן האויר · כשזורקין לו מאכל קולטו לתוך פיו ומקבלו מן האויר: קולט ואוכל. שאינו מניחו לארץ עד שלא יבלענו: ומ"ש ואם הוא בחזקת שאינו דורס ויש לו עוד אחד מג' הסימנים איזה שיהיה כ' הרמב"ם שהוא טהור כבר נתבאר ומ"ש אבל ר"ת כתב שאין להתירו בסימן אחד אלא שקורקבנו נקלף וכו' כ"כ הרא"ש וה"ה בשמו וגם הרמב"ם הזכיר סברא זו שאחר שכ' הלשון שהבאתי למעלה כת' אמרו הגאונים שמסורת הוא בידיהם שאין מורין להתיר עוף הבא בסימן א' אלא אם היה אותו סימן שיקלף קרקבנו ביד אבל אם אינו נקלף ביד אע"פ שיש לו זפק או אצבע יתירה מעולם לא התירוהו ע"כ ומדכתב שאין מורין להתיר וגם מדכתב מעולם לא התירוהו משמע דלענין הדין היו סוברי' כמותו דבלאו הכי סי' שיהיה מהג' שרי אלא שהם ז"ל מחמת אי זה ספק שנולד להם לא היו רוצים להתיר אלא בקרקבן נקלף שלא נולד להם בו ספק דאם לא כן כך הו"ל לכתוב אבל הגאונים אסרו כיש לו זפק או אצבע יתירה ולא התירו אלא בקרקבן נקלף בלבד ומיהו מדברי ה"ה נראה שלא פירש כן דברי הרמב"ם שכתב כך כתב ר"ח ומן הגאונים האחרים חשש רבינו לדבריהם להחמיר משמע דמדינא אסרו וכ"כ מדברי הרא"ש שכתב אהא דאמר אמימר עוף הבא בסימן אחד טהור ר"ח כתב דקבלה בידו דהאי בסימן א' דקאמר דהיינו קרקבן נקלף שהוא הסימן החדש הנזכר בגמרא שישנו בפרס ועזניה ולא בשאר עופות טמאים ולפי זה צ"ל דלר"ח מתניתין דקתני וכל שיש לו אצבע יתירה וכו' יש לו כל הסימנים קאמר דמסתמא מחזקינן ליה באינו דורס כיון שיש בו כל שלשה סימנין וכדברי ה"ר משה ב"ר יוסף א"כ ארבעה סימני טהרה מני ואזיל ולא נקט השתא לאגמרי לן בכמה סימני טהרה סגי.

וכתבו הגהות מיימון פר"ת שאותו סימן רביעי שאינו אלא או בפרס או בעזניה הוא קרקבנו נקלף דאם קרקבנו נקלף ועוד סימן אחר עמו היה טהור ודאי כי אין לספקו לא בפרס ולא בעזניה ולא בשום עוף טמא וכשהיה עוסק ר"י בעופות קור"ן אחד בא על ישיבתו ומצאוהו קרקבנו נקלף ויש לו אצבע יתירה ואין לו זפק וכפי קבלת ר"ח היה כשר וקשה לומר כן שהרי מסתמא הוא כוס או ינשוף כי יש לו לחיים וקופים כבני אדם כדאיתא בהמפלת (כג') וכתב במרדכי בסוף פרק א"ט ושאלת על עוף שאין בו מסורת וקרקבנו נקלף בלא סכין ויש לו אצבע יתירה אם מותר הוא לפי דברי התוספות הוא מותר שפירש דקרקבנו נקלף הוא סימן חדש דליתיה בכל י"ט עופות זולתי בפרס ועזניה וכיון דהאי אית ליה שני סימנים ואחד מהם הוא סימן חדש בכ"ט עופות ליכא לספוקי דלית בהו סימן חדש אלא תרי מהני שהם פרס ועזניה ובהן ליכא לספוקי דלית בהו אלא חד סימן טהרה מיהו לפירוש ריב"א דפירש שאינו דורס וזהו סימן חדש או הוא אסור דדילמא מין עורב הוא והוי דלא חזינן דדרים דילמא לאחר מכן ידרוס דעוף הדורס לאו כל שעה הוא דורס ושלום מאיר בר"ב עכ"ל: ומ"ש רבינו ורש"י כתב שאין לסמוך ולאכול כל עוף אלא במסורת וכו' שם (סב:) אהא דאמרינן תרנגולתא דאגמא אסירא חזוה דדרסה ואכלה כתב רש"י מתוך שאין אנו בקיאין בהם נ"ל דעוף הבא לפנינו י"ל שמא ידרוס דהא הך תרנגולתא דאגמא היו מחזיקין בטהורה ולאחר זמן ראוה שדורסת ואין עוף נאכל לנו אלא במסורת עוף שמסרו לנו בטהור ושלא מסרו לנו יש לחוש ובמסורת יש לנו לסמוך כדאמרינן לקמן עוף טהור נאכל במסורת ונראה מדברי הרא"ש שכך יש להורות וכ"כ בתשובה כלל כ' סימן ל"ב וגם רבינו ירוחם כתב שכן עיקר (א) וז"ל הרשב"א בת"ה כל עוף שיש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף ביד בידוע שאינו דורס שאר עופות הבאים במקצת סימנים אלו יש מהם מותרים ויש מהן אסורים ולפיכך אין נאכלין אלא במסורת · ומה שכתב רבינו בשם הרז"ה כתבוהו הרא"ש והרשב"א

דרכי משה

פב (א) נ"ל לומר אע"ג דכתב לעיל ד דהסכימו האחרונים לדברי רש"י שאין לאכול עוף אלא במסורת היינו שאינו ידוע שיש לו כל סימני טהרה והכי משמע מדברי הרשב"א שהביאו ב"י אבל אי אית ליה ג' סימני טהרה שבגופו וגם כף רגלו רחב וחרטומו רחב דאז בודאי אינו דורס או פשיטא דיש להכשירו דליכא למיחש למידי אמנם בא"ז הארוך בכלל ג כתב דאין לאכול שום עוף אלא ממסורת עכ"ל וכן נ"ל לפסק הלכה דהרי בתא"ו נתיב ט"ו אות כ"א כתב באותו הסיגואני"ה המקננות בבתים הגבוהים וכולי ה שהביא ב"י ומצינו שכתב הרא"ש בתשובה כלל כ' והביא ב"י שהיא טמא הרי לך דאע"ג דאנו רואין בה כל סימני טהרה אפ"ה הוא טמא ולכן אין להתיר שום עוף על הסימנים רק

דרישה

החולק רגליו כשמעמידין אותו על החוט טמא בידוע שהוא דורס ובגמרא סוף דף ס' ז"ל סימני עוף לא נאמרו . ולא והתניא נשר מיוחד שאין לו אצבע יתירה וזפק ואין קורקבנו נקלף דורס ואוכל טמא אף כל כיוצא בו טמא · תורין שיש להן אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף ואין דורסין ואוכלין טהורין אף כל כיוצא בהן טהורין אמר אביי לא נאמר פרושן מדבר תורה אלא מד"ס עכ"ל מסכת וגמ"א ופרש"י נשר הוזכר בטמאין ותורין מנה הכתיב לטהרה ודנין בנין אב מהן ואע"ג דקשיא סיפא לרישא דרישא מכשר אפי' בחד סי' וסיפא לא מכשר עד דאיכא כולהו רישא דוקא וסיפא לקמן בגמרא מפרש לה דכילה. תורין לא נכתבו אלא משום קרבן אלא דילפינן מינה במה הובדלו נשר מתורין והן המה סימני טהרה וכדקאמר אביי פירושן מד"ס ר"ל מדמנה תורין בטהורין והכי איתנהו בהו ומנה נשר בטמאים וכל' סימנים הללו המה חלוקין ש"מ הן הנה סימני טהרה עכ"ל רש"י ומסיק שם בגמרא דף ס"א ע"ב ז"ל גמירי כ"ד עופות טמאים הוו וארבע סימנים תלתא רדרי בכולהו עשרים מהם ג' ג' ותרי בעורב חד בפרס וחד בעזניה דאיתא בהא ליתא בהא ופרש"י ור"ן דכ"ד עופות טמאין ותו לא · דבספר ויקרא כתיבי כ' וכתיב בהו למינה למינו למינהו למינהם הרי כאן כ"ד וכ"ד הללו יש לכל אחד סימן טהרה חוץ מהנשר שיש לו כל ד' סימני טומאה והם שהוא דורס ואין לו אצבע יתירה ולא זפק ואין קרקבנו נקלף ובג' הנשארים חלוקים בסימני טהרתם וכתבו התוס' בשם ר"ת שלעשרים מהן יש לכל אחד שני סימנים בגופן מהני ג' הנ"ל ועוד סי' שלישי שאינם דורסין ולעורב ב' סימני טהרה דהיינו שאינו דורס ועוד סי' אחד בגופו מהני ג' הנ"ל כ"כ התוס' בשם ר"ת והוכיחו זה בראיות ברורות אבל הרז"ה לא כ"כ בשם ר"ת והביא מ"ש בספר הישר שגם לעורב יש שני סימני טהרה בגופו והוא דורס ויש לו עוד סי' טומאה בגופו ופירוש זה ס"ל ג"כ הרמב"ם ורבינו הביאו ולפרס ועזניה יש לכל אחד רק חד סימן טהרה דהיינו לא' מהן סימן טהרתו אחד מאלו שהם בשאר עופות ובשני סימן רביעי המחודש מה שאין בשום אחד מכ"ב עופות ולא ידעו חכמים בהי מנייהו אי בפרס אי בעזניה ישנו היה הרביעי המחודש מה שאין בשום אחד מהן · וז"ל הרא"ש דף קס"א ע"ד והוא משיטת הגמרא אלא שקיצר והא דילפינן מנשר להכשיר שאר עופות חוץ מהכ"ד אלו הבאין בסימן אחד דמה נשר דלית ליה סימן טהרה כלל כו' נלמד מתורים למומחה להצריך כל הד' סימנים משום דא"כ פרס ועזניה ונשר וכל אינך לא הוה לכתוב דהא אין בשום אחד כל הד' סימנים דאין בכל אחד כ"א סימן אחד למה נכתבו (פי' אלא ודאי מדאיצטריך התורה למכתבינהו: ש"מ שאר כל עופות נלמד מנשר דכשרים אפי' בסימן אחד ומ"ה אי לאו דכתבו ה"א דגם הם כשרים ומאי לאו דכתב דמאי נשר הוה ילפינן מפרס או עזניה לטהר בסימן אחד ולא הוו שני כתובים הבאים כא' כיון דחד מיניהו יש בו סימן שאין בשום אחד מכ"ב עופות ומאותו סימן המפורש הוה ילפינן בבנין אב מה זה יש לו סימן טהרה ואסור אף כל שיש לו אותו סימן טהרה טמא ואסור וא"ל בהוה אמינא זו לא הוה למכתב כאחרים דה"א שהם טהורין כיון שיש להם ג' סימני טהרה וליכא נמפרך לכתוב דממלא חד מהני עשרים שיש להן ג' סימני טהרה ואפ"ה הוא טמא ומינה נלמד האחרים דא"כ הייתי אומר כל העופות שבעולם שיש להן סימן טהרה אחד נאסרים מק"ו מהני ואי נכתב חד מהני ונסר ה"א דוקא זה למוד נאסר מגזירת הכתוב והאחרים נלמד מנשר דכשרים לפי' בסימן אחד ומק"ו בים לכן יותר לכך הוצרך למפרט כל הטמאים ללמוד עליהן שהן אסורין וזולתן אין שום אחד טמא אם יש לו סימן טהרה כל זה נתבאר בסוגית הגמרא) וכתב ר"ח ז"ל קבלה בידינו דסימן החדש שישנו בפרס או בעזניה ואינו בשאר עופות האמורים בפרשה הוא קורקבנו נקלף תו מסיק הגמרא אמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דרס ופי' ר"ת דה"ק והוא דאותו סימן טהרה הנמצא בו הוא דלא דרס בודאי ואז מותר לאוכלו וליכא לספוקי בחידי דלמאי ניחוש דלמא הוא ממיני פרס ועזניה דיש לכן סי' טהרה א' פרס ועזניה לא שכיחי ביישוב כ"א באיי הים הרחוקים מישוב בני אדם ור"ל דלעשרים עופות או לעורב ליכא לספוקי דא"כ ה"ל סימנים בגופו ומדלא נמצא ליה שום סימן בגופו והוא אינו דורס דאף דכיוצא בזה יש ג"כ חד מהני תרי פרס או עזניה כיון דלא שכיחי ביישוב הן לא חיישינן · אבל רש"י והרז"ה לא פי' כן אלא ר"ל כשנמצא בו סימן אחד בגופו תו לא מחזיקינן ליה

פרישה

מין שהיא מינו ודוגמתו במקצת ואסרוהו כמוהו וק"ל : (ד) או שקולט מן האויר פי' כשמשליכין לו מאכל קולטו לתוך פיו מן האויר ואוכל ולא נו מניחו לארץ קודם שיבלענו לאפוקי תרנגול שגם הוא קולט מן האויר ומניחו על הארץ קודם שיבלענו רש"י : (ה) ואם הוא בחזקת שאינו דורס ויש לו עוד אחד מג' סימנים איזה שיהיה כתב הרמב"ם שהוא טהור דע שלשון הרמב"ם כך' זה הוא ושאינו דורס ואוכל אם יש בו א' מג' סימנים אלו והוא קורקבן נקלף וזפק ואצבע יתירה ה"ז עוף טהור לפי שאין בכל אלו המינין האסורין מין שאינו דורס ויש בו אחד מג' סימנים אלו חוץ מפרס ועזניה ופרס ועזניה אינן מצויין בישוב אלא במדברות איי הים הרחוקות עד מאוד שכן סוף הישוב כו' עד אמרו הגאונים שמסורת הוא בידיהם שאין להתיר עוף הבא בסימן אחד אלא אם היה אותו סי' שיקלף קרקבנו ביד אבל אם אין קרקבנו נקלף ביד אעפ"י שיש לו זפק או אצבע יתירה מעולם לא התירוהו עכ"ל הרמב"ם והנה רבינו מפרש דברי הרמב"ם מ"ש ושאינו דורס כו' אינו ר"ל שידוע בודאי שאינו דורס אלא כל שהוא בחזקת אינו דורס דהיינו שהיה אצלינו ולא ראינו דורס גם העמדנוהו על החוט ולא חלק רגליו ואף שבכל זה אינו ודאי אינו דורס אלא שמוחזק בקצת אינו דורס וכמ"ש הר"ן בפי' החסנה וב"י הביאו ע"ש אפ"ה מותר לאכלו כיון שאין לו אלא סימן אחד בגופו א"כ ליכא לספוקי בשום עוף טמא שלכולם יש שנים בגופו כמ"ש בשם הרז"ה שכ"כ בשם ר"ת שכ"כ בספר הישר שאפילו לעורב יש שנים בגופו ודלא כמ"ש התוס' בשמו וליכא לספוקי אלא בפרס ועזניה ולומר שמא ממינם הוא דיש להן חד סימן טהרה בגופן ושמא ידרוס אף שלא ראינוהו דורס והוא בחזקת אינו דורס שמא גם פרס ועזניה אין דריסתו ניכר ואפ"ה קי"ל שהם דורסין · וה"ש הרמב"ם שאין בכל המינים מין שאינו דורס ויש לו סימן אחד בגופו כ"א פרס ועזניה וקשה הלא קי"ל דפרס ועזניה אין לו אלא חד סימן טהרה אלא נראה דס"ק דליכא לספוקי בשום חד כ"א בפרס ועזניה דלית ליה ג"כ חד סימן טהרה בגופו ואע"ג דקי"ל שהוא דורס מ"מ איכא למימר שמא הדריסה אינו ניכר בו כמו זה ואפ"ה פשוט הוא שדורס וגם זה יש לחוש בו ומסיק וליכא למיחש להכי שהם אינן שכיחים והנו ממש כדברי אמימר בגמרא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דרס ע"ד שפרש"י והרז"ה ז"ל בשם ר"ת דפי' דכיון שיש לו רק סימן אחד בגופו לא מחזקינן ליה בדורס בסתמא אם לא שראינו בעינינו דורס דלא חשוש יכחים וצריכין לומר שמין פרס או עזניה הוא אף שאינו שכיח · ומסיק רבינו וכתב אבל ר"ת כתב שאין להתירו בסימן אחד אלא בסימן קורקבן נקלף והיינו כמו שמסיק גם הרמב"ם בשם הגאונים והיינו מטעם שהוא הסימן החדש שאינו בשום עוף טמא כ"א בפרס או עזניה והם אינם שכיחים כלל לכן ליכא לספוקי בהם ומחזקינן ליה בודאי אינו דורס משא"כ בשאר סימנים כגון אצבע יתירה או זפק כיון שהן מצוין בשאר עשרים ושנים טמאים המצוין בינינו אף שלא כל הוכחה דאלו מהם הוא הו"ל שני סימנים בגופו כמ"ש מ"מ המירו מכח הספיקות שבא לידן · ונלע"ד להגיה בדברי רבינו או אצבע יתירה וכמ"ש הרמב"ם להדיא ז"ל אבל אין קרקבן נקלף אפי' יש לו זפק או אצבע יתירה טמא וכן מוכרח להגיה דאל"כ קשה פשיטא דטמא דהא איכא לספוקי בעורב דיש לו הני שני סימנים לפי קבלתן דקורקבן נקלף הוא הסימן המחודש דלית בהו וגם יש לספוקי בעשרים עופות האחרים דיש לכל אחד הני שני סימנים בגופן וג"כ אינם דורסים ודלמא גם זה לא ידרוס ולכך לא מכשר אמימר אלא דוקא כשבא בסי' אחד בגופו ולא בשנים וזה ברור וכן נלע"ד שהוא דעת רבינו בדברי הרמב"ם וגם המ"מ כתב שיש פירשו לדברי הרמב"ם כן שמ"ש ושאינו דורס ר"ל שאינו ידוע בודאי דורס אבל הוא הסכ"ס שאין פי' דבריו כן אלא ר"ל במ"ש שאינו דורס שידוע שאינו דורס ודברי ה' המגיד כתב ב"י וכתב עליו מ"ש ע"ש והארכתי בק"ש שיחדתי לזה דקשה לי טובא דלפי פירושו צ"ל דלהרמב"ם היה לו שיטה אחרת בפי' שמעתתא ושיש לפרס ועזניה שני סימני טהרה דהיינו אינו דורס ועוד סימן אחד בגופו וזהו נגד משמעות סוגיא הגמרא הנ"ל והארכתי בק"ש · ועיין בריב"ש סי' קל"א מ"ש בענין זה פי' להרמב"ם : (ו) ורש"י כתב שאין לסמוך ולאכול שום עוף אלא במסורת כו' כתבתי בדרישה שכ"כ הרא"ש בשמו וכ"כ הוא בשמעתין בההוא תרנגולתא דאגמא . (ז) והרז"ה כתב וקבלנו מסורת מאבותינו וזקנינו כו' וכתב הרא"ש ז"ל וכן מסתבר כתב מ"ו וס"ל כוותיה בהא דיש

חדושי הגהות

(סב :) גבי עורב במקצת ואסרוה כמוהו (פרישה וכ"ה) : ג נלע"ד להגיה או אצבע יתירה וכ"ה בהרמב"ם וכן מוכרח להגיה דאל"כ קשה פשיטא דטמא דהא איכא לספוקי בעורב וכו' (פרישה) והב"ח כתב דא"צ להגיה דהוא"ו הוא במקום או · ד כ"ה בד"מ הארוך ושם כתב לעיל מיניה הדברים כמ"ש הב"י כאן והמעתיקים העתיקו הדברים כמו שהם שם. ה שם מד"מ הארוך העתיק כל דברי ה"ר ירוחם והמעתיקים לא רצו להעתיק כל דבריו היותם מבוארים כבר בב"י לכן כתבו וכו' שהביא בב"י ורצו בזה שכל מעיין יעיין

דברי

שמא הוא דורס: נאמן הצייד לומר עוף זה התיר לי פלוני הצייד והוא שיהא אותם שאומר שהתירם לו בקי בהם ובשמותיהם (ס) כתב א"א הרא"ש ז"ל מי שהוא במקום שנוהגין איסור בעוף אחד מפני שאין להם מסורת והלך למקום שיש להם בו מסורת שיכול לאוכלו במקום שהלך שם ואפי' דעתו לחזור [נ] ולא עוד (ע) אלא אפילו בכל המקומות יכולים לסמוך על אותו המקום שקבלו בו שהוא מותר כל זמן שאין יכולין להכיר שהוא טמא: ז (י) ביצי עוף טמא אסורים כמותו:

סימני

והרשב"א והר"ן ז"ל וכ"כ ונראה שכולם מסכימים לקבלתו וכ"פ הרשב"א בת"ה וכולם כתבו או כף רגלו רחב דמשמע דבחד מהני תרי סימנים סגי ולפי זה יש לתמוה למה כתב רבינו וכף רגלו דמשמע דתרוייהו בעינן אח"כ מצאתי כתוב על שם תשובת הרשב"א (סימן ר"ב) מה שאמרת שאמר הגאון ז"ל דכל עוף שחרטומו רחב ויש לו פלטה אינו דורס וטהור ושאלת אי סגי חד מהני ב' סימנים או בעינן שיהא לו שניהם זה לא ראיתי לגאון אלא שהרז"ה כתב שכך היתה קבלה מהזקנים ולא מצאתי לו עיקר משום מקום ומה שאין לו מקום מה אדון עליו עד שנשמע מפי המקובל כמה היתה קבלתו עכ"ל ונראה מתשובה זו שעיקר הגירסא היא וכף רגלו בוי"ו וכמ"ש רבינו וכתב רבינו ירוחם ולפי זה הסיגואוניה המקוננות בבתים הגבוהים היא טהורה שיש לה כל סימני טהרה כמו אווז ממש וגם כף רגלה רחב כמו אווז וידוע שאינו דורס וקבלתי שהוא עוף טהור וראיתי כמה מקומות שנוהגים בו היתר ויש מקומות שנוהגים בו איסור שסוברים שהיא חסידה הכתובה בתורה ואין זה טעם כי גם אותו שאנו קורין עורב אין בו סימנים שאז"ל שנראה מן ההלכה שאין לו זפק וזה יש לו זפק וכן נשר שקורין אגיל"א יש לה אצבע יתירה ולפי חז"ל נשר הכתוב בתורה אין לו שום סימן טהרה וכן עוף שיש לו לפסות כמו אדם אנו סוברים שהוא קריא וקיפופא הכתוב בתורה ואנו מוציאין לו אצבע יתירה ולא סימן טהרה אחרי ולפי סוגית הגמרא נראה דכ"א עופות טמאים יש להם ג' סימני טהרה וכן כן שאנו קורין איספרוי"ר איגאו"ילן אין לו כי אם אצבע יתירה ולא סימן אחר וע"כ אין לנו לסמוך על השמות שאין אנו בקיאים בשם העופות עכ"ל והרא"ש כתב בתשובה כלל ך' דין ך' על הסיגוא"ניא שאוכלים אותו במקצת מקומות טוב לחקור אחר קבלתם שמא אדם אחד סמך על חכמתו ובדק בסימנים והכשירו ואין לסמוך על זה כי שמא דורס הוא ועוד שיש מיני עופות טמאים שיש להם סימני טהרה הלכך אין לסמוך בעופות על בדיקת סימני טהרה שמצינו בחכמי התלמוד שהיו אוכלים עוף והיו סבורים שהוא טהור שמצאו לו סימני טהרה ואח"כ אסרוהו ודע כי אני לא הייתי אוכל ע"פ מסורת שלהם כי אני מחזיק במסורת שלנו וקבלת אבותינו חכמי אשכנז שהיתה התורה ירושה להם מאבותיהם מימות החרבן וכן קבלת אבותינו רבותינו שבצרפת יותר מקבלת בני הארץ הזאת והא דאמרינן עוף טהור נאכל במסורת בעוף שאין אדם מכיר אותו אבל עוף המקובל מחכמי ישראל שהוא טמא לא יאכל ע"פ מסורת א' זרים הפחותים מהם עכ"ל: מסקינן בגמרא (סב:) דסגולית לבנה אי ירוקא כריסה אסירא ואי חוורא כריסה שריא וכתב הרשב"א בת"ה סגולית הדרה בבתים אם כריסה לבנה מותרת ואם לאו אסורה ובמקומות הללו לא ראינו מי שנהג בה היתר אף בכריסה לבנה וגם רבינו ירוחם כתב סגולית הדרה בבתים טהורה והוא שכריסה לבנה והיא הגילונדרינ"א והעם נהגו בה איסור: נאמן הצייד לומר עוף זה התיר לי פלוני הצייד וכו' שם (סג:): **כתב** א"א ז"ל מי שהוא במקום שנוהגים איסור בעוף א' וכו' ז"ל שם יראה שאם אדם הולך ממדינה למדינה ובמדינה שיצא משם אין מסורת ובמקום שהלך שם יש מסורת על עוף אחד שהוא טהור יכול הוא לאכלו באותה מדינה כשהוא שם אפילו דעתו לחזור ואין כאן משום חומר מקום שיצא משם שהרי מה שאין אוכלין אותו במדינתו אינו בשביל שהם אומרים שאסור אלא בשביל חסרון קבלה שלא קבלו בו היתר מאבותיהם ואלו שקבלו בו היתר ראוי לסמוך על קבלתם ולאכלו בכל המקומות כל זמן שאין יכולין לברר בו איסור עכ"ל · וכתב רבינו ירוחם על דברי הרא"ש וי"ל דה"ה בהפך שאם יצא ממקום שיש להם מסורת והלך למקום שאין להם מסורת שמותר לאכלו ואין זה בכלל

והרז"ה כתב דכחרטומו רחב וכף רגלו כשל אווז בידוע שאינו דורס דלפי קבלתו ודאי בדאיכא בהדיה קורקבן נקלף בלחוד סגי לר"ח והרמב"ם וכתב הרא"ש על דבריו דהכי מסתבר וסמכינן על קבלתו אבל אין לסמוך ע"ז אלא לענין זה שאם ימצאו לו ג' סימנים אין לחוש שמא הוא דורס כמו שחשש רש"י לשאר עופות שהן בחזקה שאינן דורסין דכיון שחרטומו רחב וכף רגלו כשל אווז אין לחוש ודלא כדעת הרז"ה שכ' בידוע שאינו דורס ולפי שרש"י ז"ל חושש אפי' איכא ג' סימנים בגופו לכן כתב הרא"ש דבזה כיון דאיכא ג' סימנים בגופו אין לחוש אפילו רש"י מודה דיש להתירו אבל כאין חרטומו רחב חוששין לו אפי' איכא ג' סימנים בגופו מיהו קשה ממ"ש רבינו ירוחם על עוף הנקרא סיגואניי"ה שיש לה כל סימנים טהרה כמו אווז ממש וכף רגלה רחב ויש מקומות שנוהגים בה איסורא שסוברים שהיא חסידה הכתובה בתורה וכן ממ"ש הרא"ש בתשובה כלל כ' על הסיגואניי"ה שהוא טמא ונראה מדבריו שכך היתה קבלתו נמשכת מחכמי אשכנז ודרסת שהוא טמא ומביאו ב"י אלמא מוכח להדיא דאין לסמוך על מה שחרטומו רחב וכף רגלו רחבה כשל אווז אעפ"י שיש לו כל ג' סימני טהרה וי"ל דלא קאמר הרא"ש בתשובה והר' ירוחם לאסור אלא בעוף הסיגואניי"א דכיון דיש אוסרין על פי קבלתם לאיסור אין לסמוך על אותן המתירין דשמא אדם אחד סמך על חכמתו ובדק בסימניו והכשירו וספק דאורייתא לחומרא דהא איכא ספק בקבלה זו איזה אמת אבל היכא דליכא מסורת לא לאיסור ולא להיתר התם הוא דכתב הרא"ש בפסקיו דיש לסמוך על קבלת הגאון היכא דחרטומו רחב וכף רגלו רחבה אם ימצאו לו ג' סימנים בגופו ואין פסקיו חולקין כלל על תשובה זו והכי ודאי היה ראוי לנו להורות וגם ב"י בש"ע כתב כן אבל בא"ו הארוך סוף כלל כ"ו כתב דהמסקנא והמנהג שאפי' חרטומו רחב וכף רגלו רחבה ויש לו ג' סימנים אין לאכלו אלא ע"פ המסורת מאבותינו וכך פסק הרב בהגהת ש"ע ושכן נוהגים ואין לשנות ומה שכתב בספרי רבינו וכף רגלו רחבה וכו' במקצת ספרי רבינו כתב או כף וכו' וכ"כ באגור"י וכ"כ הר"ן אבל הב"י כתב דהרשב"א תופס עיקר דבעינן תרוייהו ונפקא מינה לגלילות דלא נהגו חומרא זו דאו"ה שאנו נוהגים וסומכים על דברי הרא"ש בפסקיו ודברי רבינו והש"ע אפ"ה אין היתר אלא בדאיכא תרתי חרטומו רחב וכף רגלו רחבה ואיכא נמי ג' סימנים בגופו: ביצי עוף טמא אסורין כמותו בפא"ט מדכתיב בת היענה ומי אית לה בת ליענה אלא זו ביצתה ואצ"ג דכל היוצא מן הטמא טמא אצטריך קרא לביצי עוף טמא משום דמן הדין אף ביצי עוף טהור אסורין משום אמ"ה

דרכי משה

רק במסורת ואע"ג דיש לדחות זו לומר דלמעט בא לא חיישינן וכמ"ש לעיל סימן נ"ז לענין טריפה אינה חיה מ"מ נראה דיש להחמיר בדבר:

וכ"ש

פרישה

דים לסמוך בזה שאינו דורס ולא כרש"י דאוסר עד שעוף זה בעצמו הוא מסור בידינו מקדמונים שהוא טהור ואין לסמוך משום סי' עכ"ל אף שהרא"ש הביא תחילה לשון רש"י ומשמע שהרא"ש הסכים עמו וכתב עליו דין מי שהיה ממקום שנוהגין איסור והלך למקום שיש לו מסורת ואח"כ הביא דברי הרז"ה ואינו משמע שיש פלוגתא ביניהם מ"מ מדכתב גם שם והרז"ה כתב ולא כתב וכתב הרז"ה משמע דפליג עם רש"י וה"ט דרש"י אינו סומך כשיש לו סימן זה בצירוף ג' סימנים שבגופו ה"ל משום דרש"י לשיטתו דפי' בשמעתין דעוף יש לו ג' סימנים בגופו הוא סי' שאמה לטמאים עיפות לכולהון יש לכל אחד ג' סימנים שבגופן וסימן טומאתן הוא דדורסין ומש"ה ס"ל ן אבאי דחרטום רחב משא"כ הרז"ה והרא"ש דנשרים אחר פי' התוס' ור"ת דכתב דשמעתין לית לשום חד ג' סימנים בגופן ולדרבא השתא קתני מי שיש לו שלשה סימנים טהור ולא מחזקינן ליה בדורס הלכך אף שאלו מחמירין מ"מ כיון שיש עוד סי' שאינו כין גם על ג' סימנים שלנו ומחזיקין ליה באינו דורס ואוכלין אותו: (ס) כתב הרא"ש הוא במקום כו' עד ואפי' דעתו לחזור ואין כאן משום חומרת המקום שיצא משם דהא לא אוכלין אותן במדינתן אינו משום איסור רק משום חסרון קבלה וכתב רבי ירוחם ל אם יצא ממקום שיש להם מסורת למקום שאין להם מסורת מותר לאוכלן מכאי ישה נתבאר עוד ע"ש: (ע) אלא אפי' בכל המקומות יכולין לסמוך על אותו מקום מקומות שלא נהגו לא איסור ולא היתר אבל לא במקומות שנהגו בהן איסור כמבואר ישה: (י) ביצי עוף טמא אסורין כמותו אצטריך לאשמעינן זה דהא מדכתב רחמנא ת היענה וכי בת יש ליענה והלא מטלת ביצים · דאמר ביצים של עוף טמא הוו מותרין · נו לאסור מדכתיב כי יקרא קן צפור לפניך אפרוחים או ביצים וגו' עד והבנים תקח לך אפרוחים לך (דלמאי אתא אי לבנים שלא יקח בנים טמאים והלא כבר נאסרו בפרט שמיני פרט לביצי עוף טמא ועיין בפרק א"ע ד' ס"ד ובתוס' שם עכ"ה) פרט לביצי עוף ל אין לומר דכ"ש מדשרינן ביצי עוף טהור הוה שרינן דטמא כמ"ש לעיל סימן פ"מ ה וכיון דכבר גילה לן קרא דלא יליף חלב טמאה מטהורה כ"ה לביצים דלא ילפינן מהדדי:

וקשקשת

דרישה

אינו דורס עד שרואהו דורס · ומוסכם מכל הפוסקים דהלכה כאמימר · והרא"ש כתב בשם ר"ת ז"ל דקבלה בידינו דהאי בסימן אחד דקאמר דהיינו קורקבן נקלף שהוא סימן המובהק ועוף הבא לפנינו באותו סימן קאמר אמימר דטהור והוא דלא ודים פי' כל כמה דלא מוכח ליה דדרים ליכא לספוקי במידי דכל הני עופות דכתיבי הטמאים לית להו סימן המובהק ופרס ועזניה לא שכיחי בישוב (ונראה דר"ת ס"ל כפי' התוס' שכתבו בשם ר"ת דעורב ג' סימנים שיש לו היינו שיש לו חד סימן בגופו והוא אינו דורס והלכך דוקא עוף הבא לפנינו בסימן דקורקבנו נקלף דהוא סי' המובהק ליכא לספוקי בעורב משא"כ בשאר סימנים וק"ל) וכתב עוד הרא"ש ז"ל וע"ז היה ראוי לסמוך אלא שרש"י פי' בשמעתין גבי תרנגולת דבר אגם והוא סינה דורסת ואוכלת ואסורה ה"ל ומתוך שאין אנו בקיאין בכך נראה לי שעוף הבא לפנינו יש לחוש שמא דורס הוא דהא תרנגולת דאגמא היו מחזיקין גם דטהורה ואפ"ה רמוה שדורסת ואין עוף נאכל אלא במסורת כו' עד והרז"ה ז"ל כתב קבלנו מסורת מאבותינו וחקינו שכל עוף שחרטומו רחב או כף רגלו רחבה כשל אווז בידוע שאינו דורס וכן מסתבר וראוי לאוכלו אם ימצאו לו ג' סימנים בגופו ואין לחוש שמא דורס עכ"ל הרא"ש שם · ולדידן ליתא שהכל המרוסים בעוף הבא לפנינו בלי שום סימן טהרה בגופו רק שידוע שאינו דורס טהור ומותר לאוכלו מן הדין וכ"כ בהדיא רש"י ור"מ ור"ת בפירוש דהא ליכא לספוקי בשום חד מעשרים עופות או בעורב כי לכולם יש סימן טהרה בגופן לעשרים מהן שני סימנים ולעורב לפי' התוס' בשם ר"ת חד בגופו ולפי מ"ש הרז"ה בשם ר"ת וה"כ בספר התרומה איתא לעורב שני סימנים בגופו ופרס ועזניה לא שכיחי בישוב אלא שהרז"ה כתב כדי לצאת גם מספק פרס ועזניה צריך להיות בעוף הבא לפנינו עם זה הסימן שאינו דורס עוד סימן בגופו ותו ליכא למיחש אפי' לפרס ועזניה שאין לשום אחד כ"א סימן אחד ועורב שני סימנים בגופו אבל דורס ויש לו עוד סימן טומאה ועשרים אינם דורסים ויש להם השניים שבעורב בגופן וא"כ ליכא למיחש בשום חד ואף שבתוס' כתבו שגם לעורב לית ליה אלא חד סימן בגופו והסימן השני שאינו דורס והוכיח כן בראיות מוקות וא"כ עוף כזה אסור לאכול שמא עורב הוא הרז"ה לא כ"כ בשמו אלא כאשר כתבתי · והרא"ש שכתב דיש לסמוך אקבלת הרז"ה ומצריך להיות בו עוד ג' סימנים בגופו היינו משום שיש פרושים הרבה בסימני עופות ונתעוררו כמה ספיקות בעיופות פלמן בימי הגמ' ונים ולכן מכח חומרא מצריך להיות כל הד' סימנים בעוף הנאכל אלא שטוב יש לסמוך אהרז"ה להחזיקו בכף ומרטום רחב בודאי אינו דורס · ודעת הרמב"ם כדעת ר"ת שכתב בספר ם הרז"ה בשמו וכמו שהוכחתי בפרישה · ומכלל דברינו נתבאר דמ"מ רבינו בשם הרמב"ם ויש להתיר עוף המוסק שאינו דורס בסימן אחד היינו דוקא בסימן אחר הא בב' סימנים אסור ספוקי בחד מעשרים עופות ורבינו קיצר והיינו טעמא משום דתפס ל' הרמב"ם וכבר דקדק ב"י על הרמב"ם בזה דלא הו"ל לקצר אלא לפרש אבל עוף שיש לו ג' סימני טהרה בגופו טהור לפי' ר"ת והרמב"ם והרא"ש ורבינו ורבי ירוחם ור"מ אלא שאנו מחמירין כמ"ש משא"כ לפרש"י שהוא טמא מן הדין והו"ק · אבל עכ"פ כשיש לו ג' סימני טהרה ויש לו חרטום וכף אין טעם להחמיר בו דהא כתבו כל הפוסקים הרא"ש והר"ן והרשב"א והמ"מ דיש לסמוך אקבלת הרז"ה דודאי אינו דורס מי שחרטומו וכף רגלו רחב כאווז וכ"פ ב"י בש"ע אבל מיר גם בזה דכתב שאין לאכול שום עוף אם לא בקבלת ומסורת אבותיו ע"ש כלל כ"ו וכ"פ רמ"א בש"ע וכד"מ כבית דאיה ממין עוף שקורין האסוגי מאפ"ו המקוננת בבית שכתב ס שיש לה כל סימני טהרה כאווז גם כף רגלה ומרטומה רחב כשל אווז ואפ"ה כתב הרא"ש שאין לאוכלו ולא שום עוף כ"א במסורת ע"ש · ולפע"ד שאין ראיה משם דרבינו ירוחם אלא שיש לו כף רחב כשל אווז אבל מרטום רחב לא הזכיר שם וא"כ יש לומר דמשום הכי החמיר הרא"ש די"ל הרז"ה לא קיבל מרבותיו אלא כשיש לו שניהם כף ומרטום רחב או יש שאינו דורס והשתא א"ש דלא יסתור תשובתו למ"ש בפסקיו וכמ"ש ג"כ הטור בשמו דיש לסמוך אקבלת הרז"ה גם ידוע שדברי פסקיו הם עיקר דאמסורה היא · ואף שהרא"ש קטו בלשונם בקבלת הרז"ה כף רגלו או מרטום רחב וכ"כ בספר המאור גופה או מ"מ כלא כתב ב"י תשובת רשב"א שנשאל ע"ז וכתב שאין לסקל עד שיהיו לו שניהם וכ"כ בספרי הטור ף רגלו ומרטומו רחב ולא כתב או ודוק: [נ] ולא עוד אלא אפי' בכל המקומות יכולין לסמוך וז"ל הרשב"א בת"ה היו נאכלין במקצת מקומות ובמקצת מקומות אין נאכלין יראה לי על אותן מקומות שפשט בהן היתרן שאלמלא שקבלו כן מאבות הראשונים הבקיאים בכן לא היו נוהגין בהם היתר ואע"פ שמקצת מקומות לא קבלו כן אין אומרים למי שלא ראה

את

חדושי הגהות

בב"י עד סופו וכ"ה בס"ש בסמוך והביא ב"י וכו': ז לפי הסוגיא שלפנינו לא נמצאו כ"א כ' עופות שיש להם ג' סימנים (וכ"ה ברש"י שהביא הרב"י לעיל) שהרי כל ד אינם רק כ"ד בצרי להו גשר שאין לו סימן טהרה כלל ופרס ועזניה יש להם חד סימן ועורב ב' סימנים נשתיירו רק כ' ומה גם לפמ"ש הרש"ל שם ליישב דעת רש"י שנקטו בלשונם י"ט עופות לפי שסוגית הגמרא מוכחת כן שהרי אחד מהמינים שנתרבו מן למינו הוא הורדיר שהוא מין עורב ע"ש בדבריו מעתה לא נמצאו רק י"ט עופות טהרה ולא עלתה על דעתי לומר כי ט"ס נזדמן בדברי הר"ר ירוחם וב"י לפי שראיתי גם להרז"ה פא"ט אחר הצעתו שיטת רבינו יעקב סיים שם וז"ל אנו נוהגין לומר א עופות שיש להם ג' סימני טהרה ע"כ ואיך מקרה אחד הוא לשלשת הרועים האלה כי ימעלו המדפיסים בדבריהם: ז ביצי עוף טמא וכו' שם בגמרא אמר חזקיה ת טמאה שהיא אסורה מן התורה שנאמר ואת בת היענה וכי בת יש לה לייענה אלא איזו זו ביצת טמאה וכתבו התוספות אע"ג דכל היוצא מן הטמא טמא איצטריך לאסור ביצי עוף טמא דס"ד דשרו משום דליכא מידי דאתו מחי ושריא והך ביצה כאבר מן החי הוא ואפ"ה שריא רחמנא וה"א דה"ה דשריא אפי' בעוף טמא ודיוקא דלך יך הוי אוקימנא אאפרוחים טמאים אבל ביצים לישתרו דכה"ג קאמר בפ"ק דבכורות גבי חלב וכו' עכ"ל וכ"כ הרשב"א בחידושיו והר"ן פא"ט וכל זה כתב ג"כ הב"ח והנה"ג:

הך

דיני דגים

פג סימני דגים מפורשים בתורה כל שיש לו סנפיר וקשקשת סנפיר הוא ששט בהן (א) וקשקשת הן הקליפות הקבועים בו (ב) [א] ואפי' אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחד מותר והוא שתהיה הקשקשת קבוע תחת לחיו או תחת זנבו או תחת סנפירו וי"א שאינו מותר עד שיהיו לו ג' באלו ג' המקומות וא"א הרא"ש ז"ל מתירו אפי' באחד (ג) ואפי' אין לו עתה ועתיד לגדלם לאחר זמן או שהיה לו בעודו במים והשירן מיד בעלותו ליבשה מותר (ד) יש מיני דגים שקשקשיהן דקין מאד ואינן ניכרות ואם כרכוהו בבגד או נתנו אותו בכלי מלא מים ונמצאו בו קשקשים מותר (ה) בידוע שיש לו קשקשים (ו) כל שיש לו קשקשת יש

אמ"ה אלא שהתירה הכתוב מדכתיב תקח לך ולא לכלביך סד"א דאף כילי עוף טמא מותרין תהך דרשא דתקח לך להכי כתב בת היענה לאסור עוף טמא כך פר"ת ודכוותא איתא בפרק קמא דבכורות גבי חלב בהמה טהורה וטמא דכתב קרא להתיר את הטהורה ואידך קרא לאסור את הטמאה ע"ל תחלת סימן פ"א:

פג סימני דגים וכו' ואפי' אין לו אלא סנפיר וקשקשת אחת מותר ה"א בת"כ ומ"ש והוא שתהיה הקשקשת קבוע תחת לחיו או תחת זנבו או תחת סנפירו תוספתא הביאו המרדכי' ועפ"י פי' של הרמב"ן דאו או קתני ת"ק והלכתא כותיה וכן פירש הרא"ש והטעם דבאותן מקומו' ידוע דשלו היא ולא חיישי' שמא עם דגים טהורים נתערב ונשרה קשקשת ונדבקה בזה כ"כ הר"ן וה"ה וכת' הר"ן דאינו מחוור דכיון דמחובר עמו יפה ונראין מגופו אפילו במקומות אחרים לא חיישינן דמעלמא אתאי מיהו הה"מ כתב עוד ע"ש הרמב"ן וז"ל שמעתי שיש מינין שאין להם קשקשין אלא אחד כזנבן כלומ' וא"כ איכא למימר דקים להו לרז"ל שיש ג"כ מינים שאין להם קשקשים אלא אחד תחת לחיין ומקצתן שאין להם אלא אחד תחת סנפירין אבל לא נמצא שום מין שיהא לו קשקשת אחת לבדה בשאר מקומות ולפיכך אם נמצא דג שיש לו קשקשת אחת במקומות אחרים אמרינן ד דאי דג טמא הוא וע"י איזה סיבה נדבקה הקשקשת בגופו מימים רבים בעודו במים ומ"ש בשם י"א היא דעת ר"ה שפי' התוספתא כפשטה ופסק כך הלכה · ומ"ש שהרא"ש מתירו אפי' באחת היא סברא שלישית דאף במקומות אחרים מתירו אפי' באחת דהכי משמע מדבריו דלאחר שהביא התוספתא שקובע לו מקום כתב ובת"כ תניא אין לי אלא המרבה בקשקשים מנין לרבות אפי' אין לו אלא אחת ת"ל וקשקשת כו' ומדלא קבעה לו מקום ש"מ דקשקשת אחת בכל מקום מותר ופליג אתוספתא ומדהביאה הת"כ באחרונה משמע דהכי ס"ל להרא"ש וכך היא דעת הרי"ף והרמב"ם ואחריהם נמשך הרא"ש וכל זה שלא ככ' ב"י · יש מיני דגים וכו' בפרק אין מעמידין ההוא נונא דאתא לקמיה דר"ע חפיא בדיקולא חזא ביה קלפי ושרייה ומפרש רבינו דחפיא הוא מלשון חכוך פי' היה חוכך אותו בדיקולא וחזא ביה קלפי וכ"כ הרשב"א בת"ה וחפו אותו בבגד וכן נראה בערוך ערך החתיכה שפי' מענין חכוך אבל רש"י פי' כיסהו בסל ופירכא בתוכו ונשרי קליפין ונראו בדפניהם קשקשים דקים גם פי' זה הזכירו הרשב"א שכתב או שמו אותו בכלי חרס וכו' ומ"ש כ"ח הוא דנותרא בע בדא דאתא לקמיה דרב אשי אמרו תפייה במשכלי חיורי ורבינו היה מפרש במשיכלי חיורי מלא מים ומשכלי חיורי לאו דוקא אבל רש"י פי' מחוך שהם לבנות נראים בהם קשקשים שהן שחורים והרשב"א מפרש דבאותן שקשקשיהם לבנים בעינן משיכלי אוכמי ובאותן שקשקשיהם שחורים בעינן משיכלי חיורי ולפיכך כתב בסתם דהכל לפי הענין ומדע מדקאמרינן דר"ע חפיא בדיקולא בסתמא ולא קאמר חיורי ואיכא למידק דמשמע מדברי רבינו והרשב"א דלא סמכינן אבדיקה אלא אהנהו תרתי והרי בגמרא קאמר אידך עובדא דעבד רב אשי דנקטיה להנהו נונא להדי יומא חזא דהוה ביה ליתחי פי' קשקשים דקים ושרייה וי"ל דהך בדיקה דלהדי יומא לא אצטריך לפרש דפשיטא היא כיון דחזינן ביה לימחי דשרייה אלא אשמועינן דאפי' לא חזינן בה להדי יומא כמי הוא לא בדיקה א"כ איפכא דלהדי יומא לא יצאו מידי ספק דילמא לא תהא נקלפת מעור הדג ואינה קשקשת ורב אשי נמי לא שריא ההיא נונא דחזי ביה לימחי אלא לאחר שקלפוה ביד או בכלי והלכך לא הצריכו להזכיר ההיא בדיקה : ומ"ש בידוע שיש לו קשקשים נראה דה"ק לא חיישינן דילמא הני קשקשים נשרו מדגים טהורים שנתערבו עם דג זה ונדבקו בו וכדחיישינן בקשקשת אחת שבשאר מקומות להרמב"ן דהתם ודאי כיון דלא נודע שום מין טהור בקשקשת אחת בשאר מקומות חיישינן לנדבקה בו אבל כאן דנמצאו קשקשים מרובים לא חיישינן לנדבקו בו אלא אמרינן בידוע שיש לדג זה אלו הקשקשים דמגופן הן והרשב"א כתב בידוע שהיו לו קשקשים ור"ל כמו בידוע שהיו לו הלו הקשקשים המרובים ולא חיישינן דמעלמא ניכהו דנדבקו בו ומ"ש ב"י ע"ז לא נהירא ויש להקשות דקאמר התם ההוא ארבא דאתא לחנתא דאתא לסיכרא נכך רב הונא בר חיננא וחזא ביה קלפי ושרייה א"ל רבא ומי איכא מידי דשרא כה"ג באתרא דשכיחי קלפי ופי' התוס' דהוא חזא קלפי בהנהו לחנתא ושרייה לכולא ארבא ומיירי שלא היה שם אלא מין אחד ואפי' הכי קאמר להו רבא דחיישינן שמא נדבקו בהן מעלמא וי"ל דבארבא ודאי חיישינן אפי' במרובין כיון דשכיחי בה קלפי מעיקרא אבל בדג הבא לפנינו לא חיישינן שמא היה בארבא דשכיחי ביה קלפה מעיקרא ונדבקו בדג זה אלא תלינן דשלו הן ושרי אפי' לרבא בדאיכא קשקשים מרובים · **כל** שיש לו קשקשים יש לו סנפיר וכו' משנה פ' כא סימן ובגמרא ס"פ א"ט פריך ולכתוב רחמנא קשקשת ולא לכתוב סנפיר

בכלל וחומרי מקום שהלך לשם כי אין נוהגים בו חומרא אלא מפני שאין להם מסורה ע"כ והרשב"א כתב בת"ה וז"ל היו נאכלין במקצת מקומות ובמקצת מקומות אין נאכלין יראה לי שסומכין על אותן מקומות שפשט בהם היתרן שאלמלא שקבלו כן מאבות ראשונים הבקיאים בהם לא היו נוהגין בהם היתר ואע"פ שמקצת מקומות לא קבלו כן אין אומרין למי שלא ראה את החדש שיבא ויעיד אלא למי שראה את החדש ואפשר דלאותן שנהגו בהם איסור אוסרין שאני אומר מותרין הם אלא שנהגו בהם איסור מפני עופות טמאים הדומים לאלו הנמצאים באותן המקומות עכ"ל (ב) ולעיל בסמוך כתבתי דברי הרא"ש בתשובה כזה :

פג סימני דגים מפורשים בתורה וכו' סנפיר הוא ששט בו וכו' פשוט בס"פ אלו טריפות (נט·) וכתב ה"ה בפ"א מהמ"א דע שאע"פ שאמרו קשקשים הקבועים הקשקשים הם אותן הקליפות הנקלפות ממנו ביד או בכלי אבל הקבוע ואינה נקלפת מעור הדג אינה קשקשת וזה ברור וכתבו הרמב"ן ולהודיענו זה א שינה רבינו לשון המשנה וכתב הדבוקה בכל גופו :

ואפילו אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחד מותר והוא שתהיה הקשקשת קבוע תחת לחיו וכו' שם במשנה ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת רבי יהודה אומר שני קשקשים וסנפיר אחד וכתב הר"ן ס"ל לרבי יהודה דשני קשקשים בעינן לפי שמלת קשקשת הוא כפולה ות"ק סבר שאין משמעה אלא קשקשת אחת וקי"ל כת"ק ומיהו איכא למידק מדתניא בתוספתא אחת תחת לחיו ואחת תחת זנבו ואחת תחת סנפירו אלמא לת"ק כל ג' קשקשים בעינן וג' מקום ידוע כן נראה מדברי ר"ח והרמב"ן כתב דלאו או קתני דלת"ק באחת סגיא ומיהו בעינן שתהא באחד מהמקומות המוזכרים בתוספתא וכל זה אינו מחוור דמתני' בהאת קתני דמשמע דבחדא סגיא ובכל מקום שהיא ובסיפרא נמי סתמא קא אמרינן וכ"כ מדברי הרי"ף שהביא משנתינו כצורתה ולתוספתא לא חיישי' דמשמע דפליגא אגמרא דילן וגם מדברי הרמב"ם משמע כדמשמע מדברי הרי"ף דבאי זה מקום שיהיה מותר בקשקשת אחד וכן דעת ה"ה אבל הרא"ש כתב דתוספתא קובע לו מקום כשאין לו אלא קשקשת אחד דקתני וכמה קשקשים יהיו לו אחד תחת זנבו ואחד תחת לחיו ואחד תחת סנפיר שלו רבי יהודה אומר וכו' ואו או קאמר ת"ק ובת"כ תניא אין לי אלא המרבה בקשקשים ובסנפירו' מנין שאין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחד ת"ל וקשקשת רבי יהודה אומר וכו' עכ"ל וכן דעת הרשב"א בת"ה ומ"מ כתב שראוי לחוש לדברי האומרים שצריך שיהו ג' קשקשי' אחד תחת זנבו ואחד תחת לחיו ואחד תחת סנפיר שלו ומתוך מה שכתבתי נראה שדברי רבינו אינם מכוונים שנראה מהם שהוא מביא ג' סברות ואינו מביא אלא שתי' דהא סברת הרא"ש היא הסברה הראשונה שהביא וכך הו"ל לכתוב וא"א הרא"ש כתב כסברה הראשונה וגם יתבאר לך שיש סברא שלישי' והיא סברת הרי"ף והרמב"ם והשמיטה רבי' ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימי' לדעת אחת הכי נקיטינן (א) : **ואפילו** אין לו עתה ועתיד לגדלם לאחר זמן וכו' ברייתא שם (סו·) וכפ"ב דע"ז (לט·) וכתבו התוספות והר"ן דנפקא לן מדכתיב אין לו עיין עליו : ומ"ש או שהיו לו בעודו במים והשירן מיד בעלותו וכו' ג"ז שם בברייתא' : **יש** מיני דגים שקשקשיהן דקין מאד' וכו כ"כ הרשב"א בת"ה ומעשים הם בפ"ב דע"ז (שם) וכתב ה"ה שלרוב פשיטותם לא כתבם הרמב"ם ז"ל ולשון רבינו שכתב בידוע שיש לו קשקשים הוא תמוה דכיון שאנו רואים שיש בהם קשקשים מאי בידוע שיש לו קשקשים ומצאתי להרשב"א שכתב בידוע שהיו לו קשקשים והיה נ"ל דה"ק הני לאו קשקשים חשיבי כיון שהם כ"כ דקים וטעמא דמכשירים משום דקים לן דכל שקשקשים הללו מצויים בו היה לו קודם לכן קשקשים ממש ונשרו אבל לא משמע הכי מתוך דבריו ועוד דאמאי לא חשבו לה קשקשים משום דדקה היא דאטו מי כתיב קשקשת גסה ועוד דלשון רבינו שכתב בידוע שיש לו א"א להתפרש כן ואפשר דה"ק בידוע שזו קשקשת היא אעפ"י שהיא דקה ביותר : **כל** שיש לו קשקשת יש לו סנפיר וכו' משנה בפרק כא סימן (כא:) ופריך בגמרא ס"פ אלו טריפות (סו:) וליכתוב רחמנא

דרכי משה

(ב) וכ"פ בא"ו הארוך כלל נ"ו דבשאר מקומות אין לאוכלן רק בעירם שקבלו בו שהוא טהור ומי שהלך לשם אפי' דעתו להזור מותר לאכלו שם עכ"ל :

פג (א) זאני אומר הואיל והר"ן והמ"מ מסכימין לסברת הרי"ף והרמב"ם והמה בתראי טובא יש לפסוק כוותייהו ומיהו טוב להחמיר שהרי הרא"ש והרשב"א ובעל הטור הסכימו גם

דרישה

את החודש שיבא ויעיד אלא למי שראה את החדש ואפשר דלאותן שנהגי' בהם איסור אסריין שאני אומר מותרין הם אלא שנהגו בהם איסור מפני עופות טמאים הדומין לאלו הנמצאים באותן מקומות עכ"ל. ולפ"ז מ"ש רבינו אפי' בכל מקומות יש לסמך עליהן נראה דהיינו דוקא במקומות שלא נהגו בהן לא איסור ולא היתר אבל במקומות שנהגו בהן איסור לא שיבואר דדלמא אסרוה דלא ליתי לאחלופי ומ"ש בפרישה בשם ר"י דה"ה אפילו אם הלך ממקום היתר למקום איסור שיכול לאכול שם התם כ"ט הואיל ולא קבוע שם מקום דירתו לא חיישינן דלמא אתי לאחלופי משא"כ בהנך אותה העיר הדרים שם כל השנה וכזה נתישב בדברי רבינו דלא תקשה מאחר שאפילו כל המקומות יכולין לסמוך אקבלת הסיא מקום מכ"ש שהיחיד ההולך למקומו שיכול לאכול עמהן ודוחק לומר דה"א דאסור ליחיד לשנות ממנהג מקומו משום חומרא מקום שילא משם משא"כ כשכל בני העיר מוזרין ונוהגין היתר

סי' פג [א] **ואפילו** אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחד מותר והוא שתהיה כו' שם במשנה ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת ר' יהודה אומר שני קשקשים וסנפיר

פרישה

סי' פג (א) **וקשקשת** הן הקליפות הקבועין בו כן הוא לשון המשנה וביאר הרב המגיד שהם אותן הקליפות הנקלפות ממנו ביד או בכלי אבל הקבועה ואינה נקלפת מעור הדג אינה קשקשת · (ב) ואפילו אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחד הטעם עיין בדרישה : (ע' באלו ג' שמק מות בכל אחד קשקשת אחד עכ"ה) : (ג) ואפילו אין לו עתה ועתיד לגדלם כו' נפקא לן מדכתיב אין לו עיין עליו : (ד) יש מיני דגים כו' ק"ק דלא הל"ל יש מיני דגים שקשקשיהן דקין ומשמע דיש להן ודאי קשקשים אלא שאין ניכרות אלא הל"ל יש מיני דגים שאין קשקשים ניכרין בהן ונ"ל דה"ק יש מיני דגים שקבלה בידינו שיש להן ודאי קשקשין אלא שאינן ניכרין ולפיכך גם שאר מינין שאין לנו קבלה בהן שבאים לפנינו ואין קשקשותיהן ניכר בהן סמכינן אכריכות בבגד או אנתינת מים · ומ"ש בידוע כו' ה"ק אם קלט מאותן המין וכרכו בבגד ונמלא להן קשקשין סמכינן להתיר ע"ז כל המין אפילו בלא בדיקה ואמרינן בידוע שיש לכל המין קשקשין. (ה) בידוע שיש לו קשקשין אפשר לפרש דר"ל אף כי אין אנו יודעין אם היו לו קשקשין תחת זנבו או תחת לחיו או תחת סנפירו הואיל ואנו רואין שיש שם קשקשים בידוע שהיו לו במקום הקבוע להם דדוקא כשאין לו אלא אחת או צריך לידע שהאחת במקום קבוע אבל בנראה שיש לו הרבה אחרי' מסתמא היה במקום הקבוע וכזה יתורץ קושית ב"י שהקשה וז"ל ולשון רבינו שכתב בידוע שיש לי קשקשים תמוה דכיון שאנו רואין שיש בהן קשקשין מאי בידוע שיש לו קשקשים ומצאתי להרשב"א שכתב בידוע שהיו לו קשקשים יהיה נראה לפרש דס"ק הני לאו קשקשים חשיבי כיון שהם כ"כ דקין וטעמא דמכשירין משום דקים לן כל שקשקשים הללו מצוין בו היה לו קודם לכן קשקשים ממש ונשרו אבל לא משמע הכי מתוך דבריו ועוד דאמאי לא חשיבי לה קשקשים משום דדקה היא דאטו מי כתיב קשקשת גסה ועוד דלשון רבינו שכתב בידוע שיש לו א"א לפרש כן ואפשר דה"ק בידוע שזו קשקשת הוא אע"פ שהיא דקה ביותר עכ"ל ונראה כאילו דבריו סותרין אלו את אלו דבסמוך כתב דאטו מי כתיב קשקשת גסה וא"כ מהיכי תיתי לומר שאינו קשקשת ועוד דל' רבינו והרשב"א אינן מתישבין לפירושו ולפי מ"ש א"ש · ואפשר לומר שב"י סובר שלא שצריכו מקומות קבועין הנ"ל אלא באין שם אלא אחת ודקדק כן מל' הרא"ש שכתב דתוספתא קובע לו מקום כשאין שם אלא אחד דמשמע אבל באם יש שם הרבה לא קפדינן אמקום קביעתן ולכן כתב מ"ש : (ו) כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר בגמרא פריך ולכתוב רחמנא קשקשת ולא בעי סנפיר ומשני

חדושי הגהות

פג א הך שינה רבינו קאי על הרמב"ם שכל זה עדיין דברי ה"ה הם עד בכל גופו · ב עיין ב"ח וט"ז והנכון מה שפירש הפרישה בזה דר"ל בידוע שיש לכל אותו מין קשקשים

יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת (ו) לפיכך מצא ד חתיכת דג שיש לו קשקשת אין צריך לחזור אחר סנפיר מצא לו סנפיר לא יאכלנו עד שידע שיש לו קשקשת (ח) מצא חתיכות דגים ויש באחד מהם קשקשת אם החתיכות מתאימות כולם מותרות חזקה מדג אחד באו (ט) ואם אינם מתאימות את שנמצא בו קשקשין מותרת והשאר אסורות אפי' כולן מלוחין ביחד [נ] עוד יש סימן אחר בדג טהור והוא שהטמא ראשו חד ואין לו שדרה והטהור אין ראשו חד ויש לו שדרה (י) ויש מהגדולים שכתבו שיש לסמוך

רחמנא קשקשת ולא ליכתוב סנפיר ומשני משום יגדיל תורה ויאדיר : ומ"ש לפיכך מלא חתיכת דג שיש לו קשקשת וכו' כ"כ הרשב"א ופשוט הוא :

מצא חתיכות דגים ויש באחד מהם קשקשת וכולי בפ"ב דע"ז (דף מ ·) מעשה בכרי אחד שהביא גרב של חתיכות דג ונמצא סימן באחד מהם והתיר רשב"ג את הגרב כולו תרגמא רב פפא בחתיכות שוות א"ה תאי למימרא מהו דתימא ניחוש דילמא אתרמי קמ"ל ופי' רש"י בחתיכו' שוות כשמחברין אותם יחד מתחברות וניכרות ונראות שהיו כולן מדג אחד וכ"כ הרשב"א בת"ה והרמב"ם כתב בספ"ג נכרי שהביא גרב של חתיכות דג שחתוכן שוה והן ניכרין שכולן מדג אחד ונמצא בחתיכה אחד מהן קשקשים הרי כולן מותרות וכתב הר"ן שנראה מדבריו דכי אמרינן בחתיכות שוים היינו לומר שמתוך חתוכן נראה שהוא מין דג אחד :

ומ"ש רבינו אפילו כולן מלוחין ביחד אפשר דאאת שנמצא בו קשקשים מותרות קאי וה"ק אע"פ שמחזקינן לאינך חתיכות בחזקת טמאים לא נאסרו חתיכות אלו שהם מלוחות עמהם וטעמא יתבאר לקמן בסמוך ואיפשר דאוהשאר אסורות קאי וה"ק אפי' כולם מלוחים ביחד לא אמרינן מסתמא כולם ממין אחד הם וכיון דהני כשרות הני נמי כשרות : עוד יש סימן אחר בדג טהור והוא שהטמא ראשו חד וכולי בפ"ב דע"ז (ד' לה :) תנן דעירית טרופה אסורה (ושם לט : תנן) ושאינה טרופה מותרת ובגמרא תנו רבנן אי זו היא עירית שאינה טרופה כל שראש ושדרה ניכר ופירש רש"י כל שראש ושדרה ·של כל דג ודג ניכרים שהדגים ניכרים בראשן בין טמא לטהור שהטמאים ראשיהם חדים ואין להם חוט השדרה איתמר רב הונא אמר עד שתהא ראש ושדרה ניכר רב נחמן אמר או ראש או שדרה מתיב רב עוקבא בר חמא ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת אמר אביי כי תניא ההיא באדא ופלמודא דדמו רישייהו לטמאים אמר רב פפא הלכתא עד שיהא ראש ושדרה של כל אחד ואחד ניכר ופירש"י ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת · משנה היא אלמא אין סימן לדגים בדבר אחד וקשיא לתרווייהו וכתב הרא"ש פירש"י דאתרווייהו ראש ושדרה פריך וק' דא"כ משדרה לא תירץ כלום אמאי לא תני שדרה ולעיל נמי אמרינן דליכא דג טמא דאית ליה שדרה הילכך נ"ל דמשדרה לא פריך דלא חשיב התם אלא סימני בראי ודגוואי לא קא חשיב וק' לי מה שנסתפקו כל הגדולים בדג הנקרא ברבוטא ור"ת דקדק דסימני עוברין דאורייתא ומתוך כך התירו ואמאי לא בדקוהו בחוט השדרה הילכך נ"ל כפרש"י דאתרווייהו קא פריך ואתרווייהו קא משני אלא שהתלמוד קיצר והביא ג אדא ופלמוטה הידועים להם דדמי רישייהו לטמאים וה"ה י"ל דאיכא נמי דג טהור דדמי לטמאים בראש ושדרה אע"פ שאין ידועים לנו ומ"מ היכא דמכיר ראש ושדרה לא חיישינן שמא יש בהם ממין דגים טמאים שאין ידועים לנו דהנהו לא שכיחי בינינו כדאמרינן בפא"ט (סב ·) אי משום פרס ועוזניה לא שכיחי ביישוב הילכך אין לסמוך על ראש ושדרה להתיר דג עליהם עכ"ל ואמת שדבריו צריכין ביאור דכיון דמסיק דאין לסמוך על ראש ושדרה להתיר דג עליהם היכי קאמר דהיכא דמכיר ראש ושדרה ל"ח שמא יש בהם ממין דגים טמאים וכו' ונראה דה"ק כשבא לפניו דג שאין אנו יודעים מאי זה מין הוא כיון שמכיר ראש ושדרה שריא ליה ותלינן שטהור הוא אלא שהשירו או נשרו קשקשיו אחר עלייתו ולא חיישינן שמא מאותם המינים טמאים דדמו לטהורים בראש ושדרה דהנהו לא שכיחי בינינו אבל כשבא לפניו מין דג שאנו יודעים דאין בו קשקשים לא סמכינן על ראש ושדרה להתירו דדילמא מאותם טמאים דדמו רישייהו דטהורים וגם יש להם שדרה הוא ואע"ג דלא שכיחי בינינו דילמא אתרמי איתרמו ומשתכח וליכא למימר כי היכי דהתם חיישינן דילמא השירו או נשרו קשקשיו אחר שעלה מן המים הכי נמי ניחוש שמא בעלייתו נשרו . ואיפשר דנשרה אחר שעלה שכיח טפי מנשרו בעלייתו מן המים ודוחק ומכל מקום מתוך דברי הרא"ש יתבאר לך שמה שכתב רבינו ומ"מ כתב נכרי שהביא חבית מלא מחתיכות דגים מלוחים כל דג שמכירין ראשו ושדרתו מותר אין הטעם משום דמלוחים ניהו דמליחה זו אינה מעלה ולא מורדת להתיר או לאסור אלא היינו משום דסתם חבית של חתיכות דגים מלוחים הבא לפנינו אין אנו מכירים מאי זה מין דג הוא נקט הכי וגם משום דבגמרא אטרית שהוא דג מליח איתמר הני סימני אבל החילוק לדעת הרא"ש אינו אלא בין אם אנו מכירים מאי זה מין הוא לאין מכירין דכשמכירין שהוא ממין שאין לו קשקשת לא סמכינן אסימני ראש ושדרה ואם אין מכירין מאי זה מין הוא אלא שאין מוצאין לו עכשיו סנפיר וקשקשת סמכינן אסימני ראש ושדרה ודברי רבינו ירוחם בדין זה כמעורבבים בעיני ולא יכולתי לעמוד על סוף דעתו והר"ן כתב דלפרש"י ראש ושדרה סימני דגים טהורים

סנפיר ומשני ה"א מאי קשקשת סנפיר ואפילו דג טמא וכו' ואע"ג דמדכתיב בנביאים ושריון קשקשים הוא לבוש ידעינן דקשקשת לבושא הוא מ"מ משום יגדיל תורה ויאדיר כתבה לנו התורה סנפיר וקשקשת כלומר כדי להבין מתוך התורה עצמה מהו קשקשת ולא נצטרך לנביאים ועיין בתוס' פ"ק דחולין יפא"ט :

ומ"ש לפיכך וכו' עד מלוחין יחד הכל מלשון ת"ה וטעמא דמילתא דבחתיכות עצמן שאין בהן קשקשי' דאיכא ספק דילמא מדג טמא הן אית בהו ספיקא דאורייתא אזלינן לחומרא אבל בחתיכות שיש בהן קשקשים דאית בהו ספיקא שמא קבלו טעם ציר מחתיכות שאין בהם קשקשים דמדג טמא הן הו"ל ספיקא דרבנן דציר דגים טמאים אינו אסור אלא מדרבנן אזלינן לקולא :

ומ"ש אם החתיכות מתאימות שם בגמרא תרגמא רב פפא בחתיכות שוות ופרש"י שכל החתיכות מתחברות יחד וכו' אבל מדברי הרמב"ם נראה שמפרש שמראה חתוכן שוה וכן ניכרין שכולן מדג אחד וכך הבין הר"ן ז"ל מדבריו ונראה דגם הרמב"ם מודה דאם מתאימות שרי אפי' לא היה מראה החיתוך שוה דכבר אפשר למראה להשתנות ע"י משמוש היד באחת יותר מבאחרות כדאיתא בפא"ט גבי מקיפין בבני מעים ולעיל בסימן חמשים אבל אם אין החתיכות מתאימות אין להקל במה שנראה חתוכן שוה בלבד · ומלשון רש"י שכתב מתחברות וניכרות ונראות שהיו כולן מדג אחד עכ"ל נראה דבעינן תרוייהו שיהיו מתאימות וגם שיהא נראה מתוך חתוכן שכולן מדג אחד והכי משמע בהגהת אשיר"י רפא"ט בדין קורקבן שמדמין שומן הקורקבן לשומן התרנגולת ומייתי ליה ב"י סוף סימן ק"א ע"ש הגהת מיימונית ועיין במ"ש לשם בס"ד והכי נקטינן : ומ"ש אפי' כולן מלוחים יחד האי אפי' אהיתר חתיכות קשקשים קאי דאעפ"י דאותן שאין בהם קשקשים אסורים אפ"ה לא נאסרו חתיכות אלו שהם מלוחים עמהם וכדפרישי' משום דאית בהו ספיקא דרבנן · וקאי נמי אאיסור חתיכות שאין בהן קשקשים וה"ק אעפ"י שכולם מלוחים יחד תלינן לקולא דמסתמא מין אחד הם וכן פי' ב"י :

עוד יש סימן וכו' בפרק אין מעמידין תנן טרית שאינה טרופה מותרת אפי' באכילה ומפרש בברייתא דהיינו כל שראש ושדרה ניכר ופליגי רב הונא ור"נ אי בעינן תרוייהו ופסקו הפוסקים כרב הונא דבעינן ראש ושדרה דאיכא בטמאים נמי ראש או שדרה כמו בטהורים אבל ליכא בטמאי' ב' סימנין ראש ושדרה ופרכינן מדתנן ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת ולא קחשיב נמי סימן ראש ושדרה ומשני אביי כיון דאיכא אדא ופלמודא שהם דגים טהורים דדמו לטמאים בראש ושדרה ואית להו קשקשים לא קחשיב להו אבל ודאי ראש ושדרה סימני טהרה ניהו דאין לך דג טמא שיהא לו ראש ושדרה כשל טהור והיינו דתנן טרית שאינה טרופה מותרת הכי משמע פשטא דסוגיא ווז היא דעת הגדולים שהסכימו לסמוך על ב' סימנים אלו דהיינו ראש ושדרה להתיר כל דג עליהם פי' אף דג שלם הבא לפנינו מן המים מותר ותלינן שנשרו קשקשיו בעלייתו או עתיד לגדל לאחר זמן · אבל הרא"ש ז"ל מפרש כיון דאיכא טהורים דדמו לטמאים בראש ושדרה ה"נ איכא טמאים דדמו לטהורי' בראש ושדרה ולפיכך אין לסמוך על ראש ושדרה להתיר דג שלם הבא לפנינו ואין בו קשקשים דכיון דאיכא ריעותא לפנינו לא תלינן דנשרו או עתיד לגדל דמילתא דלא שכיחא היא ושמא דג טמא הוא דדמי לטהורים בראש ושדרה ואעפ"י דהא נמי לא שכיחא היא מ"מ כיון דה"ל ספיקא דאורייתא אזלינן לחומרא ווהו שכתב ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת דאלמא דאין לסמוך על שאר סימנים להתיר עליו דג אלא בסנפיר וקשקשת והא דתנן טרית שאינה טרופה מותרת אפי' באכילה ומפרשים לה דזהי דראש ושדרה ניכר היינו דווקא בנכרי שהביא חביות מחתיכות דגים מלוחים שאין בהן קשקשים דבהכי איירי כל הסוגיא התם אין זה ריעותא מה שאין בהן קשקשים דדרך להסיר הקשקשים קודם מליחה וסמכינן אסימן ראש ושדרה ולא חיישינן לטמאים דדמי לטהורים בראש ושדרה כיון דלא שכיחי בינינו ואת היא דעת הרא"ש וכך היא דעת הרשב"א שמחלק בין דגים מלוחים שניתרין בראש ושדרה לבין שאר כל דג שלא להתירן בראש ושדרה והיא נמי דעת הרמב"ם אבל הרב ב"י השוה דעתן לדעת אחרת ושרי ליה מאריה ע"ש : וכתב הר"ן ע"ש הראב"ד דראש ושדרה לאו סימני דגים טהורים ניהו דטמאים אית להו לפעמים נמי ראש ושדרה אלא שיהא ראש ושדרה ניכר בטביעות עינא קאמר שיהא ניכר שהוא דג פלוני טהור ולפי זה צריך לפרש הא דקמותיב מדתנן ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת ה"פ אמאי לא קתני נמי דסמכינן אטביעת עינא דראש ושדרה אפי' ליכא סנפיר וקשקשת ומשני כיון דאיכא אדא ופלמודא דאין להם היכר בטביעות עינא דראש ושדרה דדמו רישייהו לטמאים להכי לא תני

פרישה

ומשני משום יגדיל תורה ויאדיר : (ו) לפיכך מלא חתיכת דג שיש לו קשקשת כו' ק"ק דהל"ל רבותא דאפי' אם נמלא כל הדג לפנינו ויש בו קשקשת ואין בו סנפיר דאיכא ריעותא לפנינו אפ"ה סמכינן אקשקשת ואמרינן דסנפירין היו לו ונפלו וי"ל דנקט חתיכות משום אינך בבא דכתב אחר זה : (ח) מצא חתיכות דגים אם החתיכות מתאימות כו' פרש"י שהחתיכות שוות וכשמניחין יחד מתחברות ונראה דלאו דוקא דבזמן הזה וכמ"ש מהרא"י שרימה עוף טריפה שנתערב אם שוות כראשיהן ע"ש בת"ה ס"י : (ט) ואם אינן מתאימות כו' והשאר אסורות אפי' כולן מלוחין יחד ל' ב"י אפשר דאאת שנמלא בו קשקשים מותרות קאי וה"ק אע"פ שמחזיקים לאינך חתיכות בחזקת טמאים לא נאסרו חתיכות אלו שהם מלוחים עמהן ואפשר דאוהשאר אסורי' קאי וה"ק אפי' כולן מלוחין ביחד לא אמרינן מסתמא כולן ממין אחד הם וכיון דהני כשרות הני נמי כשירות עכ"ל ונראה לומר דקאי אתרווייהו ומ"ש אפי' כולן מלוחין יחד ר"ל שהם מלוחין בכלי אחד לפנינו וליכא למימר דלאמר שהיו כל אחד שיעור פליטתו כנגדו יחד והו אין אוסרין זה"ז · וס"ט שאותו שיש בו קשקשים מותר מאחר שציר דגים טמאים אינה אלא מדרבנן הוי ספיקא דרבנן ואף אם נמלא עמו אינו אלא איסור דרבנן אבל אינך חתיכות ספיקא דאורייתא בכן ולחומרא וכה דמספקינן לאמר שמא לא נמלחו אף שראינו אותן מלוחין בכלי אחד לפנינו ס"ט משום דאין דרך למלוח דג טמא עם דג טהור שדג טמא צריך למולחו יותר מדג טהור וכמ"ש ב"י לקמן בשם הר"ן : (י) ויש מהגדולים כו' שכתבו להתיר כל דג אפי' אין לו קשקשת דאמרינן ודמי

דרישה

וסנפיר א' וכתב הר"ן ס"ל לר' יהודה דשני קשקשים בעינא לפי שמלת קשקשת היא כפולה ות"ק סבר שאין משמעה אלא קשקשת אחת וקי"ל כת"ק ומיהו איכא למידק מדתניא בתוספתא אחת תחת לחיו ואחת תחת זנבו ואחת תחת סנפירו אלמא לת"ק ג' קשקשים בעינן ובמקום ידוע וכן נראה מדברי ר"מ . והרמב"ן כתב דלאו או קתני דלת"ק באחת סגי (ונראה דהמפרשי' דלאו או קתני ס"ל דמ"ש אחת תחת לחיו ואחת תחת זנבו כו' הו"ל כאילו אמר אחד זה ואחד זה דכן מלינו הרבה פעמים דפירוש אחד זה ואחד זה הו"ל כאילו אמר בין זה ובין זה) מיהו בעינן שתהא באחד המקומות המוזכרים בתוספתא וכל זה אינו מאמר דמתניתין סתמא קתני דמשמע דבחדא סגי ובכל מקום שהיא ובספרא נמי סתמא קאמר וכן נראה מדברי הרי"ף שהביא מתניתין כצורתה ולתוספתא לא חיישינן דמשמע דפליגא אגמרא דילן וגם מדברי הרמב"ם משמע כדמשמע מדברי הרי"ף דבאיזה מקום שיהיה מותר בקשקשת אחד וכן דעת הרב המגיד. אבל הרא"ש על משנה זו כתב דתוספתא קובע לו מקום כשאין לו אלא קשקשת אחד דקתני וכמה קשקשים יהיו לו אחת תחת זנבו ואחת תחת לחיו ואחת תחת סנפיר שלו רבי יהודה אומר וכו' ואו או קאמר ת"ק ובת"כ תניא אין לי אלא המרבה בסנפירים ובקשקשים מנין שאין לו אלא סנפיר א' וקשקשת א' ת"ל וקשקשת רבי יהודה אומר וכו' עכ"ל וכן דעת הרשב"א בת"ה ומ"מ כתב הרשב"א שראוי לחוש לדברי האומרים שצריך שיהו ג' קשקשים אחד תחת זנבו ואחד תחת לחייו ואחד תחת סנפיר שלו וכתב ב"י אחר ז"ל ומתוך מה שכתבתי נראה שדברי רבינו אינם מכוונים שנראה מהם שהוא מביא ג' סברות ואינו מביא אלא שתים דהא סברת הרא"ש היא הסברא הראשונה שהביא וכן הוה ליה לכתוב ומ"מ הרא"ש כתב כסברא ראשונה וגם יתבאר לך שיש סברא שלישית והיא סברת הרי"ף והרמב"ם והשמיטה רבינו ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן עכ"ל ב"י. וי"ל דלק"מ על רבינו לפי שהרא"ש הביא על משנה זו לשון התוספתא דמשמע מינה שצריך שיהא באחד מג' מקומות והביא ג"כ דברי ת"כ וספרא דמשמע באחד סגי בכל מקום שהוא וכמ"ש הר"ן הנ"ל דמספרי משמע באחד סגי בכל מקום שהוא והרא"ש לא הכריע הלכתא ורבינו מסיק בדברי הרא"ש ולכן לא כתב עליו שהסכים לסברא ראשונה שאפשר לומר שדעת הרא"ש ג"כ לפסוק כת"כ וספרי וכמשמעות המשנה דכתב הר"ן דמשמע מינה דאין קפידא במקום ולכן קיצר רבינו והשמיט ג"כ דעת שלישית שהיא דעת הרי"ף והרמב"ם כיון דאפשר לומר שהרא"ש סובר כדעת הרי"ף ולכן הביא דבריו במקום דעת שלישית וסתם בדבריו של הרא"ש הואיל ואפשר לכאן ולכאן . והכי הכוונת דבריו ומ"מ הרא"ש מתירו אפי' באחד ר"ל עכ"פ אף ע"ג אלא אחד לא כדעת י"א שמצריכין ג' בג' מקומות אבל אם צריכין מקום קבוע באחד מג' מקומות ס"ל בזה לא כמלט דבריו והא דפי' הרא"ש דברי התוס' דאו או קאמר אי לא ס"ל כוותיה . י"ל כדי שלא תאמר הלא פלוגתא דתוספתא מצריך ג' במקום מיוחדים ותנא דמשנתינו ות"כ אינו מצריך אלא אחד ובלי קביעת מקום לכך כתב דתוספתא או או קתני וק"ל : [נ] עוד יש סימן אחר בדג טהור והוא שהטמא ראשו חד וכו' בפ"ב

חדושי הגהות

בנה"ג : ג לעיל טוה העתיק ארא ופלמורא ובגמרא איתא ארא ופלמודא וכ"ה בראי"ש וכ"ה בארוך ערך פלמוד : ד הא דלא נקט דג שלם דהוי רבותא טפי משום אידך בבא

לסמוך על שני סימנים אלו להתיר כל דג (יח) וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאין לסמוך עליהם ומ"ם כתב נכרי שמביא הבית מלא מחתיכות דגים מלוחים כל דג שמכירין ראשו ושדרתו מותר והשאר אסורין : ציר דגים טמאים אינן אלא מדרבנן (יט) לפיכך מותר לקנות מהנכרים

תני כמתני' אלא סנפיר וקשקשת ונראה שפי' זה דוחק גם הר"ן כתב עליו דאין פירושו מתיישב בהלכה כלל ולכן אין להחמיר כמותו ומ"ש ב"י דגם הרמב"ם מפרש כהראב"ד ושכן נראה מפי' המשנה ליתא דאדרבה מדכתב בפי' המשנה דטרית שאינה טרופה בתכלית מותרת והוא שישאר ראש הדג ושדרתו ונראין עד שיודע מאותה צורה שהוא דג טהור מבואר דס"ל להרב שאין צורת דג טמא בראש ושדרה שלו כצורת דג טהור שטמא ראשו חד ואין לו שדרה ממש וטהור ראשו עגול ויש לו שדרה ממש ואם היה מפרש כהראב"ד הו"ל לומר עד שיודע מאותה צורה שהוא דג פלוני טהור אבל דעת הרמב"ם כדעת הרא"ש והרשב"א דדוקא במלוחים סמכינן אראש ושדרה וכדפרישי' וכיוצא בזה נפרש בס"ד אבל קרבי דגים : ציר דגים טמאים אינן אלא מדרבנן כ"כ התוס' בפג"ה (דף כ"ט) וכך היא הסכמת הרא"ש בפ' אין מעמידין ודלא כמשמעות התוס' לשם וכך היא הסכמת המחברים :

ומ"ש לפיכך מותר לקנות וכו' כ"כ הרא"ש לשם והיא דעת כל המחברים זולת בעל ש"ד שכתב אמנם תבא מאירה באיש שרואה בעיניו דגים טמאים עם טהורים מלוחין יחד בכלי וקונה אותם לכתחלה ועליהם אמר הכתוב ופושעים יכשלו בם ומשמע דוקא לכתחלה אבל אם כבר קנאן אין לנו לאסרם וכ"כ או"ה ארוך בשער י"ג גם במרדכי פ' א"מ כתב ע"ש אבי העזרי ותו' הר' ישראל דסתם דגים מלוחים נהגו בהם איסור פי' אם מונחים יחד עם הטמאים נהגו בהם איסור לכתחלה שלא לקנותן חוץ מהריג"ג וכו' דודאי הוא דלא היו נמלחים עם הטמאים דאין דרך למלחן עמהם ודין הריג"ג האריך בהם מהרא"י בת"ה לחלק בין מונחין עם הטמאים בלא שרייה דמותרין אף לפי המנהג בתקופות הרחוקים מלידת הריג"ג אבל אם הם שרויים עם הטמאים אסורים וע"ש בסי' קע"ד ובהגהת ש"ד סימן כ' ואיכא לתמוה על המתירין דאפילו את"ל דהונח יחד לאחר שפלטו כל צרכן כל אחד במליחתו בלבדו אפ"ה המלח ודאי חשוב רותח כל זמן שהוא לח כמ"ש בש"ד וכ"כ עוד בהגהת ש"ד המתחלת שאל הר"י ע"ש סוף סימן כ"ב ואפי בציר דגים דרבנן למה יש לנו לזלזל ולהקל לכתחלה ותו שהרי הרשב"א אוסר לכתחלה לשהות הבשר במלחו אחר השיעור פן כח המלח יחזור ויבליע הדם וכ"ש דיש לחוש דכח המלח מבליע ציר טמא שעל פני הדג ונראה דאף המתירין לא התירו לכתחלה אלא במונחין עם הטמאים בכלי אחד אבל אינן נוגעין והס"ד שאמר תבא מאירה וכו' אף באינן נוגעין כמי מאיר והכי נהוג לאיסור במונחים יחד בכלי אפי' אינן נוגעים ע' לסימן ס"ט סוף סעיף י"ח וכתב א"ו הארוך לשם דכל זה מן הסתם שאין ידוע אם יש בהם שמנונית אבל אם ידוע שיש בהם שמנונית אית בהו ספק דאורייתא כמ"ש הסמ"ק דשמנונית דגים אסור מן התורה :

נכרי

טהורים הם אלא שכתב הרמב"ן דתמיה רבה מפני שלא מצינו בחיבור הגאונים ז"ל שיהא סימן לדגים בראש ושדרה והרשב"א כתב בת"ה דגים טמאים ראשן חד ואין להם חוט השדרה וטהורים רובן אין ראשן חד ויש להם חוט השדרה ולפיכך יש מגדולי המורים שהורו שכל דג שניכר בראשו ובשדרו שהוא דג טהור ר"ל שאין ראשו חד ויש לו שדרה אע"פ שלא מצאו קשקשת מותר בידוע שהיה לו אלא שנשרו או שלא גדלה עדיין וראוי לחוש ולהחמיר שלא מצינו לאחד מן הגאונים ולא מחברי הספרים שכתבו כן עכ"ל · ואח"כ כתב דגים מלוחים טהורים שנמצאו ביד נכרים מותרים ואין חוששין שמא נמלחו עם טמאים לפי שאין ציר של דגים אסור אלא מדבריהם וכיון שאין מליחת הטמאים והטהורים שוה הקלו בספיקן שלא נמלחו עם הטמאים לפיכך אמרו טרית שאינה טרופה הנמצאת ביד נכרי והם דגים הקטנים המלוחים שראשן ושדרן ניכר שהן טהורים מותרים עכ"ל ויש לתמוה עליו שמאחר שכתב שראוי לחוש ולהחמיר שלא לסמוך על סימני ראש ושדרה היאך כתב דדגים הקטנים המלוחים שראשן ושדרן ניכר שהן טהורים מותרים וכן יש לתמוה על הרמב"ם שבפ"א מהמ"א לא הזכיר אלא סי' דסנפיר וקשקשת בלבד ובספ"ג כתב אם היה ראש הדג ושדרו ניכר אע"פ שהוא מרוצץ מותר ליקח אותו מן הנכרי ע"כ : ומיהו להרשב"א היה אפשר ליישב כמו שכתבנו לדעת הרא"ש דשאני לן בין מין דג שידוע לנו שאין לו קשקשת לדג שאין אנו יודעים אם היה לו קשקשת ונשרה אחר שעלה מן הים דבהאי סמכינן אסימני הראש ושדרה אבל להרמב"ם קשה ליישב דבריו בענין זה דא"כ ה"ל לפרש מה הם סימני ראש ושדרה ולפיכך נ"ל שהוא ז"ל מפרש דהיכר ראש ושדרה שאמרו גבי טרית טרופה לא בראש חד או אינו חד הוא כדפרש"י אלא היינו לומר שהיה מכיר בטביעות עין בראש ובשדרה שהוא ממין דג פלוני שהוא טהור וכמ"ש הראב"ד וכ"כ מדבריו בפירוש המשנה שכתב בספ"ב דע"ז וטרית שאינה טרופה אינו ר"ל שהדג נשאר כמות שהוא אבל ר"ל אפי' שהיה כמושה כשאינה טרופה בתכלית היא מותרת וזהו שישאר ראש הדג ושדרתו נראית עד שיודע מאותה צורה שהוא דג טהור ואע"פ שהר"ן דחה פירוש זה משום דא"כ מאי מותיב בגמרא מדתנן וכדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת י"ל דהכי מותיב דמשמע דלא משכחת שיהא דג נאכל אלא כשימצאו בו סימנים אלו דוקא והא לדידך משכחת לה שאע"פ שאין בו אחד מסימנים אלו נאכל דהיינו אם הוא מכיר בטביעות עין דראש ושדרה שהוא מין דג פלוני שהוא טהור תלינן שהסירו או נשרו קשקשיו וסנפיריו אחר שעלה מן הים וכמו שכתבתי לדעת הרמב"ם אפשר לפרש ג"כ דברי הרשב"א דראשן ושדרן ניכר שהם טהורים קאמר היינו שמכירין בטביעות עין שהם מדגים טהורים :

כתוב בשבלי הלקט בשם ה"ר ישעיה אמר רב ספא הלכתא עד שיהא ראש ושדרה ניכר של כל אחד אבל אם ה היה דג גדול בראש ושדרה שהם ניכרים מותרים כל החביות הילכך החביות הבאות מליאות טוניגא כיון שנוכל להכיר בראשו ושדרה כולן מותרות ולא חיישינן לדג טמא ואע"פ שיש חביות שאין ראש יש להתיר משום חזקה שיש לנו שאין עושים אלא מטוניגא ולא מטמא כדאמרינן מכריז רבי אבהו קרבי דגים ועוברן נקחים מכל אדם וכו' : כתב סמ"ק בשם ה"ר יהודה החסיד סימן על הדגים הטהורים שני עדים טהור פי' דג טהור יש לו זנב סדוקה לשנים מסח"כ בברבוט"ה והרבנים הגדולים אוכלים ממנה ורבינו יחיאל מפרי"ש היה נזהר ממנה והמחמיר תבא עליו ברכה עכ"ל : ציר דגים טמאים אינו אלא מדרבנן כ"כ הרא"ש והר"ן בספ"ב דע"ז וכ"כ הרשב"א בת"ה :

ומ"ש לפיכך מותר לקנות מהנכרים דגים מלוחים טהורים אע"פ שמונחים עם הטמאים בכלי אחד כו' כ"כ הרא"ש שם וז"ל ועל זה אנו סומכין כשמביאין בקרון אחד או בחביות דגים מלוחים טהורים וטמאים ביחד שמתירין אותו דספיקא דרבנן היא שמא לא נמלחו בתחלה ביחד ואחר שפלטו כל צירן עירבן יחד והמרדכי כתב שם על דג שמלחו נכרים שרי כתב אבי העזרי דכל זה מיירי בידוע שלא נמלחו עם דג טמא דא"כ צירן אסר וכן יש בתשובות ה"ר ישראל דסתם דגים מלוחים נהגו בהם איסור חוץ מהריגנ"ש ומקריי"ש שאין דגים טמאים נמלחים עמהם וסה"ג וסה"ת פסקו דספק נמלחו עם הטמאים אם לא דמותרים מספק דציר דגים טמאים הוי מדרבנן וספיקא לקולא עכ"ל וכ"פ סמ"ק בסימן ר"ה אלא שאח"כ כתב וי"מ דגם ציר דגים היכא שיש שמנונית אסור מן התורה ודגים מלוחים כמו הריגנ"ש מותרים מטעם ספק ספיקא ספק אם נמלחו עם דגים טמאים אם לאו ואת"ל נמלחו שמא לא היה בהם שומן ואז צירם אינו אסור כי אם מדרבנן ע"כ וכ"ה בספ"ג מהמ"א דקדק מדברי הרמב"ם שאין לחוש בדג טהור מליח שמא נמלח עם הטמא וכך העלה הרמב"ן וכתב שאיפשר שהטעם מפני שהטמאים בטהורים לא נמלחו דצריכן לאפושי עלייהו מילחא טפי מטמאים א"נ משום דספיקא היא בדרבנן ולקולא ע"כ וכ"כ הרשב"א עכ"ל ואע"ג דמשמע שדברי המגיד והרשב"א בסתם מליח הנמצא ביד נכרי ואינו מחובר לטמא הנה מ"מ משם נלמוד לכשהטמא והטהור יחדיו דהא הנך טעמי דכתב הרמב"ן התם נמי שייכי ביה וכן מפורש בדברי הרשב"א שכתב בת"ה וז"ל תלת חתיכות דגים ויש באחד מהם קשקשים וכו' לא היו מתאימות את שנמצא בה קשקשים מותרת והשאר אסורות ואפי' היו כולן מלוחות בגרב אחד ואח"כ כתב גבי גרב של ציר שאין הדבר תלוי למלוח דג טמא ודג טהור כאחד לפי שזה צריך מליחה יתר מזה ובתרומות הדשן סימן קע"ד החמיר בדבר מאד ולא מצאתי טעם לדחות דברי כל הנך רבוותא משום תוספת ה"ר ישראל שהביא המרדכי ואע"פ שמדברי שערי דורא וא"ו משמע דלא שרי אלא בדגים טהורים מלוחים שאין עמהם דגים טמאים מ"מ לא שבקינן כל הני רבוותא משום שערי דורא וא"ו ואפילו באיסור תורה החמיר כ"ש בציר דרבנן (ב) וגם מה שאסר כששורין בעריבה מים דג טהור ודג טמא המלוחים משום דהוי כרותח · ואע"פ שכתב בהגה"א וסמ"ג דמים שנטף בהם ציר וקלטו טעם הציר הרבה אין חשובין כרותח הואיל והציר מעורב במים מ"מ שריית הריג"ג עיניהו רואות דעזין וחזקות הם מפליטין ומבליעין בודאי עכ"ל כ"ל אין זו טענה כלל לדחות דברי הגה"א וסמ"ג ואין לחלק ביניהם ולומר דהתם שאני שלא נפל במים אלא הציר לבדו ולכך הוא מתבטל במים שכן דרך המשקים החזקים להתבטל במים אבל הכא שהדג עצמו בתוך המים אין טעמו מתבטל דלטעם הרא"ש דאחר שפלטו כל צירן עירבן יחד א"כ לא נשאר בטמא שום ציר לפלוט ולפיכך היה נראה להתיר אפי' בשרויים יחד אלא שכתב בשם שערי דורא תבא מא"ה לפלוני שרואה בעיניו דגים טמאים וטהורים שרוים יחד וקונה אותם לכתחלה עליו הכתוב אומר ופושעים יכשלו בם ע"כ וגם רבינו ירוחם כתב על דברי הרא"ש ונראה לפי זה שאם הוא לא עדיין שאסור מטעם ציר ולפי זה הנכרים ששורין דגים מלוחים במים למכור אם בכלי אחד שורין דג טמא ודג טהור אסור עכ"ל ונ"ל דאפי' נשרו הטמא והטהור יחדיו אם לא שהו יום אחד אינו אסור אלא כדי קליפה דהא דמליח כרותח היינו כרותח דכלי דאינו אסור אלא כדי קליפה וכמ"ש רבינו בשם הרא"ש סימן ע"ו גבי דגים ועופות שמלחן זה עם זה ומיהו נראה מדברי הרשב"א שכתבתי בסמוך דאפי' בשניהם מלוחים בגרב אחד שרי משמע דאע"פ שהם לחים שהציר נוטף מעליהם שרי ואיפשר שהטעם לפי שאין חוששין לציר מועט הטופח עליהם וכ"ש אם שרהן במים שהמים מבטלים כח הציר (ג) כתוב בהגש"ד נכרים המוכרים דגים מלוחים טהורים כל זמן שאין אנו רואין ביניהם דג טמא הרי אלו מותרים ועוד דאחזוקי איסור לא מחזיקינן ואפי' היכא דאיכא לברר ואפילו אם נמצא דג טמא ביניהם · אם הוא נמצא באמצע הדגים משליכו לחוץ וכולן מותרין ואפי' ליכא ס' ואי איכא ס' מותר לדברי הכל אם הוא מונח באמצע הדגים א"ו מסכת בכורות פ"ק עכ"ל וכתב עוד בשם א"ו דאם הונח באמצע הדגים משליכו לחוץ ואפי' ליכא ס' ומדרבי יהודה נשמע לרבנן דלרבי יהודה אית ליה מין במינו לא בטיל בס' אבל ציר דגים בטיל בס' א"כ לדידן דאפילו מין במינו בטיל בס' א"כ ציר דגים בטל ברוב כיון דאיסור דרבנן הוא עכ"ל וכתוב בהגש"ד דאותם הריגנ"ש ואותו טמא שקורין אל"ן שרויין יחד ואפ"ה אנו קונין הריגנ"ש

דרכי משה

גם כן להחמיר בדעת אחד שבעינן מקום מיוחד דהיינו בשלשה מקומות הנזכרים ולא עוד אלא דהטור משמיט דעת הרי"ף והרמב"ם מכלל דפשיטא ליה דאין לסמוך עד אותה הסברא לכן טוב להחמיר באיסור דאורייתא (ב) נמצא דעת ב"י לפסוק לגמרי כדברי הטור דאפילו מונחים מלוחים עם הטמאים מותר לקנות מהם דדלמא לאחר שפלטו כל צירן הניחן יחד כמ"ש הרא"ש אמנם בת"ה סימן קע"ד וכן הוא בהגה"ה ש"ד דהמנהג כש"ד וא"ז שנמנעים מלקנותן מהן אם רואין דגים טמאים אצלן אפי' אינן נשרים עמהן בעריבה רק שמונחים ביניהם על השולחן כשמוכרים אותן אבל א"צ להחמיר ולפשפש תוך הדגים אם יש בתוכן דגים טמאים דאחזוקי איסורי לא מחזקינן אפי' היכא דאיכא לברורי אמנם הריגנ"ש אפי' אם רואים דגים טמאים ביניהם לוקחים מהן כמרדכי דרעיל סבר דאין דגים טמאים נמלחין עמהן וכיון שידוע שאינן נמלחים עמהן מה בכך שמולחין עמהן עכ"ל וכ"פ באו"ה דאסור לקנות מהן אם מונחין יחד אא"כ היה ס' מן הטהורים נגד הטמאים ולא מחזקינן איסור שמא מכר כבר מן הטמאים עכ"ל עוד כתב בהגה"ה ש"ד בשם מהרא"י ז"ל וכן אין לקנות אפי' הריגנ"ש שרואין שרויין עם הטמאים אמנם אם היא ספק אם נשרו בחביות לא חיישינן דציר דגים דרבנן ואפי' חזינן לפעמים ששורין יחד לא מחסירים להזהר דאימא אקראי בעלמא הוא עכ"ל וכ"כ רבינו ירוחם לאסור בנשרו יחד . (ג) וכן בא"ו הארוך מתיר אם נשרו יחד במים קרים אם לא נשרו יום שלם דאז הוי ככבוש כדעת

דרישה

בפ"ב דע"ז דף ל"ט תנן דטרית טרופה אסורה ושאינה טרופה מותרת ובגמרא ת"ר איזהו טרית שאינה טרופה כל שראש ושדרה ניכר ופירש"י כל שראש ושדרה של כל דג ודג ניכרים שהדגים מכירין בראשן כו' מתיב רב עוקבא בר חמא וכדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת אמר אביי כי תנא ההיא בחלה ופלמודה דדמו רישייהו לטמאים אמר רב פפא הלכתא עד שיהא ראש ושדרה של כל אחד ואחד ניכר ופירש"י וכדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת משנה היא אלמא אין סימן לדגים

פרישה

ודאי היו לו ונשרו במים : (יח) וא"א כתב כו' עד והשאר אסורים הטעם דמתירין ע"י סימן ראש ושדרה בחתיכות דאוקמינן אחזקה שהיו עליהן קשקשים קודם מליחה ונפלו או נטלו מהם בעת תיקונם אבל אם הוא שלם לפנינו ואין בו קשקשים לא סמכינן אהאי חזקה לומר שנפלו קשקשיהן במים וכ"כ מ"ו ובזה יתורץ קושית המקשים ב"י ועמ"ש בדרישה : (יט) לפיכך מותר לקנות מהנכרים כו' שמא לא נמלחו יחד כבר כתבתי הטעם שאין דרך למלחן יחד ומ"ו כתב תבא מארה

חדושי הגהות

בבא שכתב אחר זה ועיין ט"ז . ה לא הבנתי כוונת דברים אלו וכעת אין בידי ספר שבולי הלקט לעיין בו אולי טעות נפל בדפוס :

של

מהגברים דגים מלוחים טהורין אע"פ שמונחים עם הטמאים בכלי אחד שמא לא נמלחו יחד. (יג) [ג] נכרי שהביא חבית מלאה מציר של דגים אם כילכית אחת שוטטת בו מותר שזה סימן שהוא מדגים טהורים שאין דרך כילכית בציר דגים טמאים ואם לאו אסורה וה"מ דסגי בכילכית אחת בחבית סתומה אבל אם היה פתוחה אינה ניתרת פחות משתי' אבל באחת היישינן שמא מעלמא אתא (יד) [ו] והרמב"ם כתב דרך אחרת כל חבית שדג טהור משוטט בו

הריעג"ש והיינו מטעם שאמר הר"י דע"כ אינם מלוחים יחד דהא הריעג"ש נצודים מרחוק ובאותו מקום צריך למולחן ואל"ן הם נצודין פה ולכך ע"כ לא נמלחו יחד אלא לאחר מכאן שהאשרו יחד עכ"ל :

נכרי שהביא חבית מליאה מציר דגים אם כילכית אחת שוטטת בו מותר וכו' בספ"ב דע"ז (לה: ולט:) תנן דציר שיש בו דגה שרי ושאין בו דגה אסור ובגמרא (שם) ת"ר איזהו ציר שיש בו דגה כל שכילכית אחת או ב' כילכיות שוטטות בו השתא כילכית אחת אמרת שרי ב' כילכיות מיבעיא לא קשיא כאן בפתוחות כאן בסתומות ופירש"י כילכית. גדלה מאליה בציר דגים טהורים ואם יש ציר דגים טמאים אין כילכית גדלה בו חבית פתוחה לא סגי בחדא דאיכא למימר מעלמא נפל וכך הם דברי הרא"ש ז"ל וכן דעת הרי"ף לפי גירסת ספריו שבידינו וכתב הר"ן דלפי זה צ"ל שכלכית זו חיה היא וזמן מועט בציר דגים טמאים דאי לא היכי חיישינן דילמא מעלמא נפל ומיהו אינה חיה שם זמן הרבה שא"כ אף בסתומות ניחוש שאין לך סתומה שלא היתה מתחלתה פתוחה ודע דאמרינן בתר הכי בגמרא נכרי שהביא עריבה מליאה חביות ונמצאת כילכית באחת מהם סתומות כולן מותרות פתוחות היא מותרת וכולן אסורות וכתבו התוספות שהקשה ה"ר אפרים על פרש"י מההיא דאלמא בפתוחות אזלינן לקולא דאמרינן כי היכי דאוליא בכך הוה באחריני אלא לעלמ' אזלא ומיהו יש ליישב פה דשאני התם שנמצא ב' כולכיות בא' מן החביו' אבל הכא אין נמצא כאן שום חבית להכשר כהלכתו ולכך יש לפסוק בפתוחות וכתב ה"ה בפ"ג מהמ"א שכן הוא דעת הרשב"א ז"ל וכן מצאתי לו ז"ל בתשובה סימן ק"ד כלה"ז לאו כלכיתא קאמר אלא כלכית כדינא דהיינו שתים וכלכית כלל הוא לכלכיות וכמוהו (שמות ז') והדגה אשר ביאור מתה וכתב הר"ן פרש"י דכילכית דג טמא הוא וגדל מאליו בציר דגים טהורים ואם יש ציר דג טמא עמו·לא תגדל בו כלכית והיא עצמה טמאה היא אבל ר"ת כתב שהוא דג טהור שכיון שיש בציר דג א' קטן טהור אף כל הציר מחזיקין אותו בטהור וא"ת והא בטרית בעינן שיהא ראש ושדרה ניכרת לכל אחד ואחד אלמא אין סומכין בחתיכה על סימני חבירתה אפי' לטבל בצירן י"ל דקל הוא שהקלו חכמים בציר לפי שאיסורו אינו אלא מדבריהם אבל טרית כיון דאכילה גופה צריך הכרת ראש ושדרה לכל א' וא' ואפילו על צירן גזרו משום גופן שכיון שגופן מעורב בצירן אי שרית צירן אכלי נמי גופן אבל ציר זה שאין בו דג טמא כלל מותר בסי' אחד דהיינו כילכית שבו ע"כ וכ"כ מדברי הרשב"א בת"ה שכתב וז"ל כל גרב סחוס שנמצאת בה דג אחד ואפי' קטן ככלכית או שנמצאת בתוכו חתיכה אחת שיש בה קשקשים כל הציר שבגרב מותר לפי שציר דגים טמאים זיעה בעלמא הוא ואינו אסור ד"ת ובשל דבריהם הקלו וסמכו על מה שאין הדבר מצוי למלוח דג טמא ודג טהור כאחד : היו בה חתיכות או דגים שיש בהם קשקשים ותחיכות שאין קשקשים ניכרות בהם הכל אסורים ואפי' הציר גזרה צירן אטו גופן וכתב עוד הר"ן במשנה ציר שאין בה דגה דרכן היה לתת לתוך הציר דג א' או ב' מאותו המין לראיה שממנו נעשה ציר זה ודרכן היה שלא לערב ציר דג טמא עם ציר דג טהור ולפיכך כל שיש בו דגה מותר משום דלאי משקר הוי נתפס כגנב אבל כשאין בה דגה מאי משתמיט :

והרמב"ם כתב דרך אחרת כל חבית שדג טהור משוטט בו מותר וכו'. ז"ל בפ"ג נכרי שהביא עריבה מליאה חביות פתוחות של ציר ודג אחד טהור באחת מהם כולן מותרות היו סתומות פתח אחת ונמצאת בה דג

נכרי שהביא חבית וכו' משנה פא"מ ציר שיש בו דגה מותר אפילו באכילה ובברייתא איזה ציר שיש בו דגה כל שכלכית א' או ב' שוטטות בו ופריך השתא כלכית אחת אמרת שרי ב' מיבעיא ופריק ל"ק כאן בפתוחות כאן בסתומות ופרש"י פתוחות לא סגי בחדא דאיכא למימר מעלמא נפל ביה וכ"כ הרא"ש וז"ל סתומות אחת פתוחות שתים וכך היא גיר' הרי"ף בספרים שבידינו וכתב רש"י (בדף ל"ה) דרך כלכית ליגדל מאליה בציר דגים טהורים ואם יש שם ציר דג טמא עמו לא תיגדל כלכית בו והיא עצמה טמאה עכ"ל ומה שפירש היא עצמה טמאה הכי מוכח בסג"ה (דף ל"ו) דקאמר התם כלכית באלפס הואי וא"ל לטעמיה קפילא ארמאה אלמא דכלכית דג טמא הוא ואף ע"ג דהאי כלכית שגדל בציר שרי באכילה דאפי' שרצים שגדלים בכלים ובבורות שרי כדלקמן בריש סי' פ"ד אפ"ה קאמר רש"י דהיא עצמה טמאה לפי שאין לה סנפיר וקשקשת ואם פירשה מן הציר אסור לאכלה אבל ודאי כל זמן שלא פירשה מן הציר שריא באכילה וצ"ל לפרש"י דהא דקאמ' בברייתא כלכית אחת משוטטת בו היינו שהיא חיה ופורחת וכן מבואר מפי' שכתב משוטטת לשון שטין על המים דאלמא דחיה היא אלא דבציר דגים טמאים אינה חיה אלא זמן מועט ולפיכך בפתוחה חיישינן דילמא מעלמא נפל ביה השתא אבל בסתומות אי איתא דמעלמא נפל ביה כשהיתה פתוחה לא היה אפשר שתהא חיה כ"כ זמן הרבה וכ"כ הר"ן לפי פרש"י ודע דבגמרא קאמרינן יתיב רב חיננא בר אידי קמיה דרב אדא בר אהבה ויתיב וקאמ' נכרי שהביא עריבה מלאה חביות ונמצאת כלכית באחת מהן פתוחות כולן מותרות פי' כי היכי דהואי בהם הוי נמי בכולה ואזיל לעלמא סתומות היא מותרת וכולן אסורות א"ל מנ"ל הא א"ל מתלתא קראי שמיע לי מרב ושמואל ורבי יוחנן והרא"ש והרי"ף השמיטוה ותמה עליהם ב"י למה השמיטוה ואפשר דס"ל כיון דסתמא תלמודא מתרץ הא דתניא כלכית אחת או שתים דל"ק כאן בפתוחות כאן בסתומות ולא משני אידי ואידי בפתוחות ול"ק כאן להתיר עצמה סגי באחת כאן להתיר כל החביות בעינן שתים בשתי חביות אלמא דס"ל דלית הלכתא כרב חיננא דקאמר משמיה דרב ושמואל ור"י אלא כרב אדא בר אהבה דקאמר מנ"ל הא דאלמא דס"ל דלא שרינן כלל אותן חביות שלא נמצא בהן כלכית ואין חילוק בין פתוחות לסתומות אלא באותן חביות שנמצא בהן כלכית דבסתומה סגי באחד ובפתוחה בעינן שתים : **ומ"ש** והרמב"ם כתב דרך אחרת וכו' פי' ס"ל דכלכית דג טהור הוא והכא דסג"ה דמוכח מינה דדג טמא הוא איכא למימר דכלכית פי' דג קטן בין טמא בין טהור והאי דסג"ה טמא והאי דשמעתין טהור וכ"כ הר"ן ע"ש ר"ת ולרבותא נקט כלכית אעפ"י שקטן ביותר כ"כ ה"ה וכ"כ הרשב"א בת"ה · גם א"צ שהוא חיה אלא אפי' מתה ול"מ דג שלם אלא אפי' חתיכת דג טהור אם הוא ניכר בראש ושדרה שהוא דג טהור מותר הכל וכ"כ הרמב"ם בפירוש וטעמא דמילתא שאין הדבר מצוי למלוח טהור וטמא כאחד וכיון דציר דגים טמאים דרבנן הקילו בשל דבריהם וכמ"ש הרשב"א להדיא א"נ כמ"ש הר"ן דדרכן היה לתת לתוך הציר דג אחד או ב' מאותו מין לראות שממנו נעשה ציר זה ודרכן היה שלא לערב ציר טמא עם טהור ולפיכך כל שיש בו דג טהור מותר משום דלאו משקר הוי נתפס כגנב אבל כשאין בה דגה מאי משתמיט ותפרש הרמב"ם כאן בפתוחות אחת ובסתומות שתים וה"ס בפתוחות אפי' כלכית א' מהניא להתיר אף כל החביות שאין בהם כלכית ובסתומות בעינן ב' כלכיות בב' חביות ואז שרינן כולן אף אותן שאין בהן כלכית והיא דנכרי שהביא

דרכי משה

כרעת ב"י עוד כתב בארוך אסנם עם הארץ ואשה שקנו דג הנגע בטמא אפילו בלתי מים אע"ג דעדיין לחים ע"י מליחתן מאחר שלא ידעו מהאיסור יש לסמוך כדברי רבותינו המתירין רשמא לא נמלחו תחלה ביחד אע"פ שעודן הרבה לחין ולחלוחית עליהם הואיל וציר דגים דרבנן ואינו אלא זיעה בעלמא והמתירים לפלוש כל צידן אין לאסרן אלא בעת מליחתן ודוקא בדגים כחושים אבל יש בהן שמנונית אסור מדאורייתא דהוה כגופו כמ"ש בסמ"ק וספיקא לחומרא ורוב דגים מלוחים אין בהן שמנונית ואם ספק אם יש בהן שמנונית אם לאו ואם נמלחו יחד אם לא אפי' שרויין יחד במים קרים ובדיעבד אפי' בלא מים מותרין מכח ס"ס שמא אין בהם שמנונית את"ל יש בהן שמנונית שמא לא נמלחו יחד ומותרים עכ"ל וראוי להורות כדברי תא"ו הארוך דמחמיר לכתחלה כדברי מהרא"י ומיקל כדברי ב"י עוד כתב מהרא"י בת"ה בדגים יבשים שמעתי שנוהגין הגברים שמוציאין אותן מן המים וקודעין אותן ומולחין כל אחד לבדו ותולין אותן מפורדין זו מזו כדי שישלט בהן הרוח והחמה יפה ויתייבשו מכל צד לפיכך היה נ"ל להקל אפי' היה גם ביניהם דגים טמאים אסנם במדומה שנהגו לאסור ג"כ ויראה הטעם משום דרגילות הוא דשמנונית הרבה ניכר בהן ואפשר שחוששין לדברי הסמ"ק דכתב דוקא דיש שמנונית איכא חששא דאורייתא עכ"ל

פרישה

מלרה באותו ספר רואה אותם אוכלין הרוין יחד וקגאס וכן דעת הספרים ועיקר : (יג) נכרי שהביא חביות מליאה מציר אם כילכית אחת כו' דעת רבי' בזה כדעת רש"י כמ"ש בדרישה דכלכית הוא דג טמא ואינו יכול לחיות כ"א בציר של דג טהור אמנם מעט יכול לחיות אף בשל דג טמא הלכך פתוחה אינה ניתרת אלא בשנים דחיישינן בא' דלמא מעלמא אתי משא"כ בסתומה שאין יכול לחיות זמן רב בציר דג טמא : (יד) והרמב"ם כתב דרך אחרת כל חביות כו' דברי הרמב"ם כתבתי בדרישה ודע שהוא מפרש דכילכית דג טהור הוא כדברי ר"ת שכתבתי בדרישה והוא מפרש מה שאמרו כאן בפתוחות כאן בסתומות היינו לומר דבפתוחות סגי בדג אחד בחבית א' שכל חביות פתוחות כחביות אחד שהיכי דאדם אפשי ליקח מזו וליתן בזו שלכך כמעורבות דמי ולפיכך אם נמצאת כילכית באחת כולן מותרות אבל בסתומות אין כל החביות מותרות עד שימצא בהם שתי חביות כל אחד בכילכית אחת דכיון דשתי חביות מותרות מוכחא מילתא דכולן מותרות והטעם שמתירין הציר בנמצא בה חתיכה דג טהור ולא חיישינן דלמא ציר טמא הוא כתב הר"ן דדרכן היה לתת לתוך הציר דג אחד או שנים מאותן המין לראות שממנו נעשה ציר זה ודרכן היה שלא לערב ציר דג טמא עם ציר דג טהור ולפיכך כל שיש בו דגה מותר משום דלאי משקר הוה נתפס כגנב אבל

דרישה

לדגים בדבר אחר וקשיא לתרווייהו וכתב הרא"ש פרש"י דלתרווייהו ראש ושדרה פריך וקשה דא"כ משדרה לא פריך כלום דאמאי לא סגי בשדרה ולעיל נמי אמרינן דליכא דג טמא דאית ליה שדרה שלכך נ"ל דמשדרה לא פריך דלא מהדר התם אלא סימנא בראשי ודגנואי לא משיב וקשה לי מה שנסתפקו כל הגדולים בזה שנקרא בריבוא ור"ע דקדק דסימני שובין דאורייתא ומתוך כך הכירו ואמאי לא בדקו בשדרה שלכך נ"ל כפירש"י דלתרווייהו קא פריך ולתרווייהו קא משני אלא שהתלמוד קיצר ושכיח אדא ופלמודה שחופים לכם דדמי רישייהו לטמאים וא"כ י"ל דליכא כמו דג טהור דדמי לטמאים בשדרה ולהכי לא משיב התם בסימני שדרה ראש ושדרה וכיוצא בהן נאמר דאיכא דגים טמאים דדמי לטהורים בראש ושדרה אע"פ שאין יודעים לנו ומ"מ היכא דמכיר ראש ושדרה לא חיישינן שמא יש בהן ממין דגים טמאין שאין יודעים לנו דהני לא שכיחי בינינו כדאמרינן בפרק א"ע אי משום אלס ופונים לא שכיחי בינינו שלכך אין לסמוך על ראש ושדרה להתיר דג עליהם עכ"ל וכתב ב"י ע"ז והאמת דבריו צריכין ביאור דכיון דמסיק דאין לסמוך על ראש ושדרה להתיר דג עליהן היכי קאמר דהיכא דמכיר ראש ושדרה לא חיישינן שמא יש בהן ממין דגים טמאין וכו' ונראה דה"ק כשבא לפנינו דג שאין אנו יודעין מאיזה מין הוא כיון שמכיר ראש ושדרה שרית ליה ותלינן שטהור הוא אלא שהסירו או נשרו הקשקשין אחר עליותו ולא חיישינן שמא ממינים טמאים דדמי לטהורים בראש ושדרה הוא דכגון לא שכיחי בינינו אבל כשבא לפנינו מין דג שאנו יודעין שאין בו קשקשים לא סמכינן על ראש ושדרה להתירו דדלמא מאותן טמאין דדמי רישייהו לטהורים וגם יש להם שדרה הוא ואף ע"ג דלא שכיחי בינינו דלמא מתרמי אתרמי ומשתכח וליכא למימר כי היכי דהתם סייעת דלמא הסירו או נשרו קשקשיו אחר שעלה מן המים ה"נ נימא שמא בעלייתו מן המים נשרו . ואפשר דנשרו אחר שעלה שכיח טפי משנשרו בעלייתו מן המים וחוזק ומ"מ מתוך דברי הרא"ש יתבאר לך שמ"ש רבינו ומ"מ כתב נכרי שהביא חביות מלאה מחתיכות דגים מלוחים כל דג שמכירין ראשו ושדרתו מותר אין הטעם משום דמלוחין נינהו דמליחה זו אינה מעלה ולא מורדת להתיר או לאסור אלא היינו משום דסתם חביות של חתיכות דגים מלוחים הכא לפנינו . אין אנו מכירין מאיזה מין דג הוא נקט הכי וגם משום דבגמרא אמרינן אסור דג מלוח איתמר הני סימני אבל החילוק לדעת הרא"ש אינו אלא בין אם אנו מכירין מאיזה מין הוא לאין מכירין דכשמכירין שהוא ממין שאין לו קשקשת לא סמכינן אסימני ראש ושדרה ואם אין מכירין מאיזה מין הוא אלא שאין מוצאין לו עכשיו סנפיר וקשקשת סמכינן אראש ושדרה עכ"ל ב"י הרי שמירין ויישב דברי הרא"ש וכתב עליו שהוא דוחק ולפי שיטתו כתב גם כן על רבינו שמ"ש נמלחו לאו דוקא גם אמר זה תמה על הר"ן והרשב"א והרמב"ם ולא עלה בידו ליישבם בשינוי' זה עד שהוצרך ליישבם בע"א שמחלק בין מכירו בטביעות עין ללא מכירו בטביעות עין ע"ש ולפי שיטתו היה יכול ליישב כן גם דברי הרא"ש אבל כל דבריו בזה דחוקים ולפי מה שכתבתי בפרישה דיש לחלק בין מלחו ללא מלחו דבלא נמלחו ליכא רישותא שאין לו קשקשים ואז לא סמכינן אסימנים הואיל וסימנים לאו דאורייתא אבל בנמלחו דאיכא למימר הוסרו הקשקשת בשעת מליחתן וליכא רישותא לכן סמכינן אסימנא להתירו גם בגמרא שמתיר בסימן ראש ושדרה קאי אטרית שהוא דג מלוח גם הרא"ש והר"ן והרשב"א והרמב"ם כולן קאי אטרית דמתירין דליכא רישותא אבל בדג שאינו מלוח לא דאיכא רישותא וכמ"ש : [ג] נכרי שהביא חבית מלאה מציר דגים אם כילכית אחת שוטטת בו מותר כו' בספ"ב דע"ז ד' מ' תנן דציר שיש בו דגה שרי ושאין בו דגה אסור ובגמרא ת"ר איזהו ציר שיש בו דגה כל שכילכית אחת או שתי כילכית שוטטות בו השתא כילכית אחת אמרת שרי אפי' כילכית מבעיא ל"ק כאן בפתוחות כאן בסתומות ופי' רש"י כילכית גדלה מאליה בציר דגים טהורין ואם יש ציר דגים טמאים אין כילכית גדלה בו · חבית פתוחה לא סגי בחדא דאיכא למימר מעלמא נפל וכך הם דברי הרא"ש ז"ל וכן דעת הרי"ף לפי גירסת ספריו שבידינו וכתב הר"ן דלפי"ז צ"ל שכילכית זו חיה היא וזמן מועט בציר דגים טמאים דאי לא היכי חיישינן דלמא מעלמא נפל ומיהו אינה חיה שם זמן הרבה שא"כ אף בסתומות ניחוש שאין לך סתומה שלא היתה מתחלתה פתוחה ודע דאמרינן בתר הכי בגמרא נכרי שהביא עריבה מלאה חביות ונמצאת כילכית באחת מהם סתומות כולן מותרות פתוחות היא מותרת וכולן אסורות וכתבו התוס' שהקשה הר"ר אפרים על פרש"י מההיא דאלמא בפתוחות אזלינן לקולא דאמרינן כי היכי דהוה בכך הוה באחריני אלא לעלמא אזלא ומיהו יש ליישב פ"ה דהא י"ל שאני התם שנמצא ב' כילכות בא' מן החביות אבל הכא אין נמצא כאן שום חבית להכשר כהלכתו ולכך יש לפסוק בפתוחות וכתב הר"ן פרש"י דכילכית דג טמא הוא וגדל מאליו בציר דגים טהורים ואם יש ציר דג טמא עמו לא תגדל בו כלכית והיא עצמה טמאה היא אבל ר"ת כתב שהוא דג טהור שכיון שיש בציר דג אחד קטן טהור (פי' ולרבותא נקט כילכית בברייתא כ"ל ואפי' לא נמצא אלא כילכית שהוא קטן מאוד אפ"ה טהור ומכ"ש אם נמצאת שם חתיכה דג טהור) אף כל הציר מחזיקין אותו בטהור וא"ת והא בטרית בעינן שיהא ראש ושדרה ניכרת לכל אחד אלמא אין סומכין בחתיכה על סימני חבירתה אפי' לטבל בצירן י"ל דקל הוא שהקילו חכמים בציר לפי שאיסורו אינו אלא מדבריהם אבל טרית כיון דאכיל גופה צריך הכרת ראש ושדרה לכל אחד ואחד ואפי' על צירן גזרו משום גופן שכיון שגופן מעורב בצירן אי שרית צירן אכלי נמי גופן אבל ציר זה שאין בו דג טמא כלל מותר בסימן אחד דהיינו כילכית שבו ע"כ וע"פ זה יתבארו דברי רבינו וכמ"ש בפרישה : [ד] והרמב"ם כתב דרך אחרת כל חבית שדג טהור משוטט בו מותר וכו' ז"ל בפ"ג נכרי שהביא עריבה מלאה חביות פתוחות של ציר ודג אחד טהור באחת מהן כולן מותרות היו סתומות פתח אחת ונמצא בה דג טהור שמה ונמצא בה טהור כולן מותרות והוא שיהיה ראשו של דג ושדרו קיים וע"ש

בו מותר שאנו יכולים לומר שכל הציר מדגים טהורים היו החביות רבים וכולן פתוחות ודג טהור משוטט באחת מהן כולן מותרות היו סתומות פתח אחת מהן ומצא בה דג טהור היא טהורה שנייה ומצא בה דג טהור כולן מותרות (טו) [ה] כתב הרשב"א הא דשרינן ע"י דג טהור משוטט בו ה"מ כשאין בו חתיכות אחרות שאין בהם קשקשים אבל היו בה התיכות או דגים שיש בהן קשקשין והתיכות אחרות שאין בו קשקשין הכל אסור אפי' ציר גזרה משום גופן (טז) [ו] קרבי דגים (יז) אינם נקחין אלא מהמומחה אבל מי שאינו

שהביא עריבה מלאה חביות איירי בכלכית אחת ולפיכך בפתוחות כולן מותרות אבל בסתומות כיון שאין שם אלא אחת היא מותרת וכולן אסירות וה"ט דבפתוחות שאדם עשוי ליקח מזו וליתן בזו הלכך כמעורבות דמי וכולן מותרות בכלכית אחת אבל בסתומות בעינן ב' בב' חביות דהשתא מוכחא מילתא דכולן מותרות אבל באחת היא מותרת וכולן אסורות וכתב ה"ה שמלא בהלכו' נוסחת בפתוחות אחת בסתומות שתים וזהו כדברי הרמב"ם ממש ומדברי הר"ן נראה שלא היה גורס באלפס"י כ"א ל"ק כאן בפתוחות כאן בסתומות בלא שום פי' כלל וכבר האריך ב"י בזה · כתב הרשב"א הא דשרינן וכו' פי' גם היא ס"ל דכלכית דג טהור כפי הרמב"ם ומשום דקשיא ליה מ"ש הכא דסימכין לסתי' כל הציר בנמצא דג קטן או חתיכה אחת טהורה ואילו בטרית שחוכה טרופ' בעינן שיהא ניכר ראש ושדרה לכ"א ומ' אלמא דאין סומכים בחתיכה על סימני חברתה אפילו לטבל בציר לכיכך פי' ותירץ דקל הוא שהקילו בציר דרבנן אבל בטרית דאכיל גופו של דג צריך הכרת ראש ושדרה לכ"א ומ' ואפילו על ציר גזרו משום גופן דכיון שגופן מעורב בציר אי שרית ליה ציר אכיל נמי גיפן אבל ציר זה שאין בו כלל שום חתיכה שיהא בו ספק דג טמא כל הציר מותר וכ"כ הר"ן להדיא ובו"ש הכל אסור וכו היינו לומר בין חתיכות בין ציר הכל אסור ולא מחזקינן להו בטהור אעפ"י שנמצא בו דג אחד טהור אבל הדג הטהור גופיה וחתיכה שיש בהם קשקשים ודאי מותרין שאינן נאסרין מספק כדכתב הרשב"א להדיא בת"ה וכן פי' ב"י ובתקלת ספרי רבינו כתוב כדברי הרמב"ם ואם היא פתוח צריך שיהיה בו ב' דגים טהורים וט"ס הוא וכבר האריך בזה ב"י ולפעד"כ שהלשון תסורס ומדברי הרשב"א הוא שהוא ז"ל מפרש דכלכית דג טהור כפי' הרמב"ם ובכתיבות ס"ל דבעינן ב' דגים טהורים ואז שרינן כל החביות אף אותן שאין בהן דג טהור לפי שהוא מפרש בפתוחות שתים כפרש"י שאם לא נמצא בו אלא אחת חיישינן שמא נפל שם דרך מקרה ואפילו היא עצמה אסורה וכנ"ל כתב הרשב"א אם הוא פתוח צריך שיהיה בו שנים דגים טהורים והא דשרינן ע"י דג טהור משוטט בו ה"מ וכו' ועיין בת"ה שם כ"כ להדיא ·

קרבי דגים וכו' בס"פ א"מ א"ר ברונא אמר רב קרבי דגים ועוברין אין נקחים אלא מן המומחה ופריך מאי מומחה לבדוק בסימנים דתניא כסימני בצים כך סימני דגים וכו' אמר רבא בשניתחו אם אין שם מומחה מאי א"ר יהודה כיון דאמר אני מלחתים מותרים ורב נחמן אמר עד שיאמר אלו דגים ואלו קרביהן א"ל רב יהודה לאדא דיילא כיון דאמר אני מלחתים מותרים והתים' לשם ובסמ"ג כתבו ע"ש ר"ח שהביא ראייה מדלא משני דסימני קרבי דגים לאו דאורייתא כדמשני בפ' א"ט על סימני ביצים ש"מ דסימני דגים דאורייתא ויש לסמוך עליהם להתיר דגים שאין מוצאין לשם קשקשים ומספקא לן אם השירו · וכתבו התוס' והרא"ש בפ' א"ת דיש לדחות ראייתו דהא דלא משני הכי משום דאכתי תקשי לך בלא מומחה נמי יהו נקחין אם יאמר מדג פלוני טהור כדשרי' בפא"ט גבי ביצי' וא"ת דאכתי לאו מילתא דפסיקא היא דהא אם אמר אני מלחתים נאמן אף שלא מן המומחה יש לומר דדבר זה לא שכיח ברוב מוכרין אבל של דג פלוני טהור שייך ברוב מוכרין דכל בקי בהן יכול לומר דבר זה וכו' ולכאורה משמע דכיון דמסקנת הרא"ש דסימנים לאו דאורייתא שלחים נמי אין נקחין אלא באומר משל דג פלוני טהור הן כמו בסימני ביצים וא"כ יש לתמוה אמ"ש רבינו דהרא"ש כתב כסברא הראשונה דבשלחים סומכים על הסימנים אפי' באינו אומר משל דג פלוני טהור וכך הקשה ב"י · ועוד קשיא לי טובא דמשמע להדיא מדברי הרא"ש דלמאי דמשני בנימוחו ל"ק בלא מומחה נמי יהו נקחין אם יאמר מדג פלוני טהור הן ובע"כ צריך לפרש דה"ט דדוקא בשלחים שהסימנים ניכרים ואומר נמי משל דג פלוני טהור דהשתא איכא תרתי לטיבותא התם הוא דנקחין שלא מן המומחה וכדאמר פא"ט לגבי ביצים אבל בנימוחו דליכא סימנים ניכרים אעפ"י שאומר משל דג פלוני טהור לא מהניא וכן הוא להדיא בתוספות פרק א"ת וא"כ

דג טהור שנייה ומצא בה טהור כולן מותרות והוא שיהיה ראשו של דג ושדרו קיים כדי שיהא ניכר שהוא דג טהור ע"כ ודבר ברור הוא שמפרש דכילכית דג טהור הוא ובדברי ר"ת שכתבתי בסמוך והוא מפרש מה שאמרו כאן בפתוחות כאן בסתומות היינו לומר דבפתוחות סגי בדג אחד בחבית אחד שכל חבית פתוחות כחבית אחת חשיבי דאדם עשוי ליקח מזו וליתן בזו הילכך כמעורבות דמו ולפיכך אם נמצאת כילכית בא' מהם כולן מותרו' אבל בסתומות אין כל החבית מותרות עד שימצא שם שתי חביות כל אחת כלכית אחת דכיון דשתים מותרות מוכחא מלתא דכולן מותרות וכתב הר"ן ולפי זה הא דאמרי' לקמן בגמרא נכרי שהביא עריב' מליאה חביות ונמצאת כילכית באחת מהן פתוחות כולן מותרים דכמאן דמערבן בהדי הדדי דמיין סתומות היא מותרת וכולן אסורות היינו דוקא כשלא נמצאת כילכית אלא באחת מהן שאילו נמצא בשתים היו כולן מותרות ונראה שעל פירוש זה סמך לו הרי"ף שהשמיטה לו מן ההלכות עכ"ל ודבר פשוט הוא שהר"ן לא היה גורס בהלכות בסתומות אחד בפתוחות ב' כמו שכתוב בנוסחא שלנו דא"כ היאך היה כותב על פי' הרמב"ם שעל פי' זה סמך הרי"ף מאחר שהוא מפרש בהפך ועוד דלפי גירסא זו צריך היה לכתוב ההוא דנכרי שהביא עריבה מליאה חביות וכו' דלא שמעי' ליה מתוך דשנינן כאן בפתוחות כאן בסתומות דלא דמיין כלל דההיא להתיר חבית עצמה והא דנכרי שהביא עריבה להתיר כל החביות על ידי אחד ואין לומר שהיה גורס כמ"ש ה"ה שמצא בהלכות נוסחא בפתוחות אחד בסתומות ב' דא"כ מאי ונראה דעל פי' זה סמך הרי"ף דקאמר הא בהדיא מפרשה פי' זה ולא הל"ל אלא ולפי שהרי"ף היה מפרש כן כמפורש בהלכותיו לפיכך השמיט זה מן ההלכות לכן נ"ל שהיה גורס ל"ק כאן בפתוחות כאן בסתומות בלבד בלא שום פירוש כלל והשתא קאמר הר"ן שפיר דמדהשמיט הרי"ף ההיא דנכרי שהביא עריבה מליאה חביות משמע שהיה מפרש כפירוש הרמב"ם דכי אמרי כאן בפתוחות כאן בסתומות להכשיר את האחרות ע"י אלו הוא דבעי דלפי זה לא היה צריך לכתוב ההוא דנכרי שהביא עריבה מליאה חביות דלהכשיר את האחרות נמי איירי וקאמר שאם אין כלכית אלא באחת מהסתומות אין השאר מותרות משא"כ בפתוחות דהא ודאי משינויא דכאן בפתוחות כאן בסתומות שמעינן לה שאילו היה מפרש כפרש"י לא הוי ליה להשמיט ההוא דנכרי שהביא עריבה וכו' דלא שמעינן לה משינויא דכאן בפתוחות כאן בסתומות דההוא שינויא מיירי להתיר החבית עצמה והסיא דנכרי שהביא עריבה מיירי להכשיר כל החביות ע"י אחת · ויש לתמוה על הרא"ש מאחר שהוא מפרש כפרש"י למה השמיט ההיא דנכרי שהביא עריבה וכו' דהא למי שמפרש כפירש"י צריך הוא לכתבה כמו שכתבתי בסמוך וכן יש לתמוה על הרי"ף לפי נוסחא דידן דמפרש כפרש"י וכן יש לתמוה על רבינו שלא כתב דין זה כשטת רש"י והרשב"א שסובר כדעת רש"י כתבה להסיא דנכרי שהביא עריבה בתורת הבית וגם רבינו ירוחם כתבה · מכלל הדברים אתה למד שמה שכתוב רבינו בתוך דברי הרמב"ם ואם הוא פתוח צריך שיהיו בו שני דגים טהורים טעות סופר הוא דא"א לומר כן לדעת הרמב"ם שהרי לא הוזכרו לדעתו שתי כילכיות אלא בשתי חביות כלכית בכל אח' ולהתיר כל החביות הסתומות שעמהם אבל להתיר החבית עצמה בכילכית אחת סגי ולא עוד אלא שע"י אותה כילכית הותרו כל שאר חביות פתוחות שעמה ואין שום צד להצריך שתי כלכיות בחבית אחת ועוד דלפי לשון זה נמצא שהוא מחמיר בפתוחה מבסתומה להתיר את עצמה ומחמיר בסתומה מבפתוחה להתיר האחרות ועוד דא"א לעלות על לב דבר זה שהוא סתור מאליו שאם אין החבית עצמה נתרת בפחות מב' דגים היאך איפשר שתתיר את חברותיה שכתב בסמוך היו החביות רבים וכולן פתוחות ודג טהור משוטט באחד מהן כולן מותרות ולא עוד אלא שבכלל דברים אלו שהחבית עצמה שנמצא בה הדג מותרת וזה סותר מה שקדם דדג טהור סתמא דג א' משמע ולא שנים הילכך ע"כ לומר דטעות הוא שנפל בספרים וצריך לתוקנו וכן מצאתי בספר מוגה (ד) :

כתב הרשב"א הא דשרינן על ידי דג טהור משוטט בו ה"מ בשאין בו חתיכות אחרות שאין בהם קשקשים וכו' · דברי רבינו סתומין שלא ביאר דעתו של הרשב"א אם היא כרש"י או כהרמב"ם בדין חביות סתומות ופתוחות או בפירוש כילכית והביא דבריו אלה סתם גם לא ביאר אם כילכית לדעת רש"י היא טהורה או אם היא טמאה ועוד דמדכתב הכל אסור אפילו ציר משמע דדג טהור נמי אסור לפי שהוא מונח עם חתיכת הטמא בכלי אחד וזה סותר למה שכתב קודם לכן בשם הרא"ש להתיר אבל מתוך מה שכתבתי נתברר שאף על פי שהרשב"א סובר כדעת רש"י בשינויא דכאן בפתוחות כאן בסתומות מ"מ בפירוש כילכית חולק עליו שרש"י כתב שהיא נבראת מציר דגים טהורים ולהר"ן אליבא דרש"י היא עצמה טמאה היא והרשב"א כתב שאינה טמאה וגם אינה נבראת מציר דגים אלא דג טהור הוא וה"ק אפילו לא היה בה אלא דג טהור קטן ככילכית וה"ה לחתיכת דג שיש בה קשקשים כל ציר שבחבית מותר דתלינן שכלו מדג טהור מאחר שאנו רואים בו דג או חתיכת דג טהור מוכחא מילתא שכל ציר זה מציר טהור הוא שאין דרך למלוח הטמא והטהור יחדיו והשתא קאמר דהא דמכשרינן כל הציר ע"י דג טהור או חתיכה ממנו ה"מ כשאין שם חתיכה שאין קשקשים ניכרים בה אבל אם יותה שם גם כן חתיכה שאין קשקשים ניכרים בה הכל אסור אפילו ציר גזרה אטו גופן כלומר דדוקא גבי ציר לכי שאיסורו מדרבנן התירו על ידי דג טהור או חתיכת דג טהור שעמו וסמכו לומר שהציר ממין הטהור כמו הדג לפי שאין מנוי למלוח יחד טמא וטהור אבל לא רצו להתיר חתיכה שאין קשקשים ניכרים בה ע"י דג או חתיכה שהם ניכרים בה משום דדג טמא איסורו מן התורה ולפיכך אין לתלות בו להקל הילכך אותה חתיכה שאין ניכרים בה קשקשים אסורה ולא היא בלבד אלא אפילו הציר אסור ואף ע"פ שאין איסור ציר ד"ת אסרוהו בדין זה לפי שגזרו ציר אטו גופן שכיון שהדג שאנו מחזיקין בטמא מעורב בציר אי שרית ציר אכלי נמי גופן וכדברי הר"ן בשם ר"ת שכתבתי לעיל · והכל אסור אפילו הציר דקאמר היינו לומר דבין חתיכה שאין ניכרים בה קשקשים בין ציר הכל אסור אבל חתיכה שיש בה קשקשים מותרת היא דאין לאוסרה מפני שבולעת מציר האסור דציר גופיה מדינא שרי ולא אסרוהו אלא משום גזרה וגם אין לאוסרה מפני שהיתה מגרב אחד עם חתיכה שאין קשקשים ניכרים בה שכבר כתבתי בשם הרשב"א דמ"ה לא מיתסרא ומיהו לדברי רבינו ירוחם ושערי דורא שאוסרים כשסרו הטמא והטהור יחדיו הכא איכא למימר דגם חתיכת הטהור אסורה מפני שנסרית בציר עם חתיכה שאין בה קשקשים ומ"מ הרשב"א כשכתב הכל אסור לא נתכוון על חתיכת הטהור כמו שהוכחתי :

קרבי דגים אינם נקחים אלא מן המומחין וכו' בסוף פ"ב דע"ז (ד' מ') אמר רב ברונא אמר רב קרבי דגים ועוברין אין נקחין אלא מן המומחה . (ב"ה) וכתב רבינו ירוחם פירוש מישראל ידוע שאינו רגיל ליקח מן הנכרי · רמי ליה עולא לרב דוסתאי דמן בירא מדקאמר רב קרבי דגים ועוברין אין נקחין אלא מן המומחה

דרכי משה

עכ"ל וב"ה בהגש"ד (ד) ואעתיק לך הגירסא נכונה וכן ראוייה להיות והרמב"ם כתב דרך אחרת שדג טהור משוטט בו מותר שאנו תולין לומר שכל הציר מדגים טהורים ואם היה

דרישה

ועפ"ז יתבארו דברי רבינו וכמ"ש בפרישה · [ה] כתב הרשב"א הא דשרינן כו' עד הכל אסור אפילו ציר גזירה משום גופן כתב ב"י ר"ל דבין חתיכה שאין ניכרין בה קשקשין בין הציר הכל אסור אבל חתיכה שיש בה קשקשין מותרת היא דאין לאוסרה משום שבולעת מציר האסור דציר גופה מדינא שרי ולא אסרוה אלא משום גזירה וגם אין לאוסרה מפני שהיתה מגרב אחד עם חתיכה שאין קשקשים ניכרין בה שכבר כתבתי בשם הרשב"א דמש"ה לא מתסרא ומיהו לדברי רבי' ירוחם וש"ד שאוסרין כשסרו הטמא והטהור יחדיו הכא איכא למימר דגם חתיכת הטהור אסורה משום שנסרה בציר עם חתיכה שאין בה קשקשים ומ"מ הרשב"א כשכתב הכל אסור לא נתכוון על חתיכת הטהור כמו שהוכחתי עכ"ל · ול"נ שאין הוכחתו הוכחה דנהי שאין נאסרת כשהוא בגרב אחד עם חתיכה שאין קשקשין ניכר בה מ"מ בנדון זה נאסר וכמ"ש בפרישה ומש"ה סתם רבינו וכתב הכל אסור וכן משמע דברי הרשב"א עצמו בת"ה והביאם ב"י וז"ל הכל אסורין ואפי' הציר גם בש"ע סתם וכתב הכל אסור וזה נלע"ד פשוט [ו] קרבי דגים אינן נקחין אלא מן המומחין כו' בספ"ב דע"ז אמר רב ברונא אמר רב קרבי דגים ועוברין אין נקחין אלא מן המומחה

פרישה

אבל כשאין בה דגה הוא משתמיט · (טו) כתב הרשב"א הא דשרינן ע"י דג טהור משוטט כו' הרשב"א מפרש סוגית הגמרא כרש"י רק שהוא מפרש כילכית שהוא דג טהור והטעם שמתיר בנמצא דג טהור כתבתי בסמוך בשם ר"ן ומ"ש בסוף דבריו הכל אסור אפילו הציר גזירה משום גיפן ביאור דבריו נ"ל שאף אותן החתיכות שיש בהן קשקשים אסורות דמוקיל ואגו אוסרין הציר אין טעם להתיר הדג שמונח בתוכה ודבר זר ורחוק הוא להתיר חתיכת דג המונחת בציר שהיא בחזקת ציר טמאה וע"ד (טז) קרבי דגים כו' (פי' פומגן ועוברי דגים בל"א רוגין הם ביצי דגים עכ"ה) ודין עוברי דגים יתבאר בסמוך :

(יז) אינם נקחים אלא מן המימחה ז"ל ר"ן רש"י פי' מומחה היינו סבקי בשם ואמרים פירשו דהיינו נאמן לפי שנחשדים עמי הארץ ליקח מן הנכרי בחזקת טהור ושמא טמאים הם :

אבל

המומחה מכלל דדג טמא אית ליה עובר ורמינהו דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים סמי מכאן עוברין אמר ליה רבי זירא לא תסמי תרוייהו מטילי ביצים נינהו אלא זה משריץ מבחוץ וזה משריץ מבפנים ל"ל מומחה לבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כך סימני דגים ס"ד סנפיר וקשקשת כתיב בהו אלא כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים ואלו הן סימני ביצים כל שכודרת ועגלגולת ראשה אחד חד וראשה אחד כד טהורה שני ראשיה חדין שני ראשיה כדין טמאה אמר רבא (רבינא) כשנמוחו ולרבי דוסתאי דמן בירי דאמר סמי מכאן עוברין והתניא כך סימני עוברי דגים לאו תירוצי מתרצת לה כך סימני קרבי דגים והיכי משכחת בסימני קרבי דגים שיהא כד וחד משכחת לה בשילפותא אם אין שם מומחה מאי א"ר יהודה כיון דאמר אני מלחתים ורב נחמן אמר עד שיאמר אלו דגים ואלו קרביהן אורי ליה רב יהודה לאדא דיילא כיון דאמר אני מלחתים מותרים ופרש"י עוברין ביצים שלהם · משריץ דג עצמו כמעי אמו · זה משריץ מבחוץ · דג טהור לאחר שהוטלה ביצתו משרצת ועומדת מאליה בחול אבל דג טמא משריץ מבפנים כמעי האם לאחר שנגמרים ביציו במעיו · שכודרת · משוכה שרחבה בראשה אחד והולכת ומקצרת ונמשכת · ועגלגולת · עגולה אלידיה ותגלגלת דאין לידיה רחבים ובפא"ט (סד ·) גבי סימני ביצים כתב שכודרת עבה ככדור כודרת ועגלגולת חדא דאי תנא עגלגולת לחודה הוי משמע עגולה כעדשה וכגבינה להכי תנא כודרת ועגלגולת כעיגולה של כדור שאינה קלושה אלא עגולה בעובי והדר מפרש ראשה אחד כד וראשה אחד חד דלא ככדור ממש אלא משוכה לארכה ועגולה לרחבה · והתניא כסימני ביצים וכו' · אלמא יש לדגים עיברים · והיכי משכחת לה · בסימני קרבי דגים כד וחד · ובבני מעים בענין זה בשילפות' · ושיג"א של דג שמלאה רוח · אין שם מומחה · כשנימוחו העוברים קא בעי לה · אני מלחתים · הדגים וראיתי שדגים טהורים הם ומהם הוצאתי קרביים אלו · דגים וכו' · שיראה לו הדגים עצמם אבל באני מלחתים לא מהימן דטמא לא בקי בהם · וכתב ה"ה בפ"ג בשילפותיה שלפוחית שהיא האם של דג טהור היא כך וכל הקרביים תלויים בה וניכרים על ידה וכתבו התוס' והרא"ש שר"ת דקדק מדאיצטריך לאוקומא בשנימוחו ולא שני סימני עוברי דגים לאו דאורייתא ואין לסמוך עליהם כדמשני בפא"ט על סימני ביצים ש"מ דסימנין דאורייתא ויש לסמוך עליהם להתיר ברבוטא שאין מוצאין לה קשקשים ומספקא לן אם הסירו ויש לדחות דהא דלא משני הכי משום דאכתי תיקשי לך בלא מומחה נמי יהיו נקחין אם יאמר מדג פלוני טהור כדשרינן בפא"ט גבי ביצים וא"ת דאכתי לאו מילתא פסיקתא היא דהא אם אמר אני מלחתים נאמן אף שלא מן המומחה וי"ל דדבר זה לא שכיח ברוב מוכרים שיהיו בשעת מליחה וגם מן הירושלמי משמע דסימני עוברי דגים לאו דאורייתא וכ"כ הר"ן בפרק א"ט גבי סימני ביצים וכ"כ הגהות מיימון בפ"ג בשם סה"ג וסמ"ק והרי"ף כתב סתם מימרא דקרבי דגים אין נקחין אלא מן המומחה ולא אוקמה בשנימוחו וכתב הר"ן נראה מדבריו דאפילו בשלא נימוחו אין ניקחין אלא מן המומחה לפי שסמך לו על סוגיא דפא"ט דאסיק רבי זירא התם עלה דהך ברייתא דכסימני ביצים וכו' דסימנים לאו דאורייתא וברייתא הכי קתני שני ראשיה חדין ב' ראשיה כדין ודאי טמאים ראשו אחד חד וראשו אחד כד משכחת לה טמאה משכחת לה טהורה אי אמר לך של עוף פלוני טהור הוא סמוך עילויה ואי לא לא תסמוך עילויה דאיכא דעורבא דדמי ליונה ולפום הא פירוקא לא צריכי לאוקמ' בשנימוחו אלא אפילו לא נימוחו בראש' אחד חד וראשה אחד כד דמשכחת לה טהורה ומשכחת לה טמאה אין נקחין אלא מן המומחה ואוקימתא דרבינא דהכא פליגא אדרבי זירא דהתם ואע"ג דרבינא בתראה הוא סמך אסוגיא דהתם משום דאתאמרא בדוכתא ועוד דמוכחין לה התם מח' טריפות דרב אשי וכן דעת הרמב"ם בפ"ג מהמ"א וכן דעת הרשב"א בת"ה שלא הזכיר נימוחו וכתב שאין סומכין על סימנין אלו להתיר קרבי דגים לפי שיש בטמאים שראשן אחד כד וראשן אחד חד כטהורים או ב' ראשיהם חדים או שני ראשיהם כדים אע"פ שאמר של דג פלוני טהור הוא או שאמר אלו דגים ואלו קרביהם אינו נאמן בידוע של דג טמא הן היה ראשן האחד חד וראשן הב' כד אם אמר של דג פלוני וטהור הוא נאמן לפי שכל הטהורים יש להם כן ואין לרוב הדגים הטמאי' כן עכ"ל אבל הרא"ש כתב אוקמת' דרבינא דמוקים לה בשנימוחו ולפיכך כתב רבינו בד"א בשנימוחו וכו' ולא נזכר לכתוב דכל הני רבוותא פליגי עליה ולא עוד אלא דאיפשר דגם הרא"ש סבר כוותייהו ולא כתב הא דאוקמא רבינא בשנימוחו אלא כדי להביא עליהם דברי ר"ת שרצה להתיר ברבוטא מכח דיוק אוקמתא זו והוי יודע שהרמב"ם לא כתב דין קרבי דגים כלל אלא דין עוברי דגים לבד הוא שכתב ונתן בהם סימנין וכתב ה"ה שהטעם לפי שהוא פוסק כרבי זירא ואליבא דר' זירא לא מתנגי בהו בגמרא סימנא כלל ע"כ ומה שכתבתי בסמוך בשם הר"ן על דעת הרי"ף וכן דעת הרמב"ם אע"ג דמר איירי בקרבי דגים ומר איירי בביציה' מ"מ שוו תרוייהו דלא נקיטין כאוקמת' דאוקי רבינא בשנימוחו וענין מומחה זה שאמרו כתב הר"ן נראה מדברי רש"י דהיינו בקי בהם ואחרים פירשו דהיינו נאמן וטעמא דמילתא לפי שנחשדו ע"ה ליקח קרבי דגים מן הנכרי' בחזקת טהורים וטמא טמאים הם ותאמר שהתוס' והרא"ש סוברים דסימני' לאו דאורייתא כי אמרי' שאם לא נמוחו נקחין מכל אדם אם ראשן אחד כד וראשן אחד חד היינו באומר של דג פלוני וטהור הוא אבל אם אינו אומר כן אסורים דהויא דביצים דאמרינן בהו בפא"ט ראשו אחד כד וראשו א' חד משכחת לה טמאה ומשכחת לה טהורה אם אמר לייד של עוף פלוני וטהור הוא סמוך עלי' בסתמא לא תסמוך עליה דאיכא דעורבי' דדמי ליונה וא"כ יש לתמוה על רבינו שכתב סתם שאם הם שלמים וניכר בהם סימן טהרה ניקחין מכל אדם ומשמע דאפילו בסתמא נמי שרי ואין לומר דבכלל מ"ש כמו הביצה הוא דכמו ביצה דקאמר לאו אמהות סימניהם בלחוד קאי אלא

גם

דרכי משה

הי"ה סתום בעינן שיהא שנים דגים טהורים כיצד החביות רבים וכולן פתוחות ודג טהור באחת מהן סותרין היו סתומות פתח אחד ונמצא בה דג טהור היא מותרת שנייה ונמצא בה דג טהור כולן מותרות עכ"ל הגירסא וכ"כ ב"י ובתוספות פרק אין מעמידין דף מ' כתב גירסא זו מפני שבפתוחות נוכל לומר שגם באחרות היה ונפל לחוץ משא"כ בסתומות

שאין

דרישה

המומחה רמי ליה עולא לרבי דוסתאי דמן בירי מי קאמר רב קרבי דגים ועוברין אין נקחין אלא מן המומחין מכלל דדג טמא אית ליה עובר ורמינהו דג טמא משריץ דג טהור מטיל בצים · סמי מכאן עוברין א"ל רבי זירא לא תסמי תרווייהו מטילי ביצים נינהו אלא זה משריץ מבחוץ וזה משריץ מבפנים למה לי מומחה ליבדוק בסימנים דתניא כסימני הבצים כך סימני דגים . סימני דגים ס"ד סנפיר וקשקשת כתיב בהו אלא כסימני בצים כך סימני עוברי דגים ואלו הם סימני בצים כל שכודרת ועגלגולת ראשה אחד חד וראשה אחד כד טהורה שני ראשיה חדין שני ראשיה כדין טמאה אמר רבא בשנמוחו ולר' דוסתאי דמן בירי דאמר סמי מכאן עוברין והתני' כך סימני עוברי דגים לאו תרוצי מתרצת לה תריץ הכי כך סימני קרבי דגים והיכי משכחת בסימני קרבי דגים שיהא כד וחד משכחת לה בשלפוחא . אין שם מומחה מאי אמר רב יהודה כיון דאמר אני מלחתים מותרין ורב נחמן אמר עד שיאמרו אלו דגים ואלו קרביהם אורי ליה רב יהודה לאדא דיילא כיון דאמר אני מלחתים מותרין ופרש"י עוברין בצים שלהם . משריץ דג עצמו במעי אמו. זה משריץ מבחוץ דג טהור לאחר שהוטלה ביצתה משרצת ועומדת מאליה בחול אבל דג טמא משריץ מבפנים במעי האם לאחר שנגמרו ביציו במעיו · שכודרת משוכה שרחבה בראשה אחד והולכת ומקצרת ונמשכת . ועגלגולת עגולה אלידיה ומגלגלת דאין לידיה רחבים ובפא"ט גבי סימני ביצים כתב שכודרת עבה ככדור כודרת ועגלגולת חדא הוא דאי תנא עגלגלת לחודה הוי משמע עגולה כעדשה וכגבינה להכי תנא כודרת ועגלגולת כעיגולה של כדור שאינה קלושה אלא עגולה בעובי והדר מפרש ראשה אחד כד וראשה אחד חד דלא ככדור ממש אלא משוכה לארכה ועגולה לרחבה . והתניא כסימני ביצים כו' אלמא יש לדגים עוברין והיכי משכחת לה בסימני קרבי דגים כד וחד בבני מעים בענין זה . בשלפוחית ושיג"א של דג שמלאה רוח . אין שם מומחה בשנמוחו העוברים קא בעי לה . אני מלחתים הדגים וראיתים שדגים טהורים הם ומהם הוצאתי קרבים אלו . אלו דגים וכו' שיראה לו הדגים עצמם אבל באני מלחתים לא מהימן דטמא לא בקי בהם וכתב הרב המגיד בפ"ג בשלפוחא שלפוחית שהיא האם ,עיין בסימן פ"ב גבי נטלה האם שהולך מונח בה וב"י מביא שם ברייתא דתנא היא האם היא טרפחת היא שלפוחית) של דג טהור הוא כך וכל הקרביים תלוין בה וניכרים על ידה וכתבו התוס' והרא"ש שר"ת דקדק מדאיצטריך לאוקמא בשנימוחו ולא שני סימני עוברי דגים לאו דאורייתא ואין לסמוך עליהן כדמשני בפרק א"ט על סימני בצים ש"מ דסימנים דאורייתא ויש לסמוך עליהן להתיר בורביט"א שאין מוצאין לה קשקשין ומספקא לן אם הסירו ויש לדחות דהא דלא משני הכי משום דאכתי תקשה לך בלא מומחה נמי יהיו נקחין אם יאמר מדג פלוני טהור כדשרינן בפרק א"ט גבי בצים וא"ת דאכתי לאו מילתא פסיקתא היא דהא אם אמר אני מלחתים נאמן אף שלא מן המומחה וי"ל דדבר זה לא שכיח ברוב מוכרים שיהיו בשעת מליחה וגם מן הירושלמי משמע דסימני עוברי דגים לאו דאורייתא וכ"כ הר"ן בפא"ט גבי סימני בצים וכ"כ הגהות מיימון בפ"ג בשם סה"ג וסמ"ק . והרי"ף כתב סתם מימרא דקרבי דגים אינן ניקחין אלא מן המומחה ולא אוקמי בשנימוחו כתב הר"ן נראה מדבריו דאפילו בשלא נמוחו אין נקחין אלא מן המומחה לפי שסמך לו על סוגיא דפא"ט דאסיק ר' זירא התם עלה דהך ברייתא דכסימני בצים כו' דסימנים לאו דאורייתא כ"כ ב"י ע"ש וכתב עוד על זה וז"ל אבל הרא"ש כתב אוקמתא דרבינא דמוקי לה בשנימוחו ולפיכך כתב רבינו בד"א בשנימוחו כו' ולא נזכר לכתוב דכל הני רבוותא פליגי עליה ולא עוד אלא דאפשר דגם הרא"ש סבר כוותייהו ולא כתב הא דאוקמא רבינא בשנימוחו אלא כדי להביא עליה דברי ר"ת שרצה להתיר ברביט"א מכח דיוק אוקמתא זו . ומסיק ב"י וכתב ע"ז וז"ל ומ"מ יש לתמוה על רבי' שכתב סתם שאם הם שלימים וניכר בהן סימן טהרה ניקחין מכל אדם . ומשמע דאפי' בסתמא אפי' ולא אמר מדג פלוני טהור הן נמי שרי וקשה מ"ש מבצים דלא נאמן א"ל באומרו מעוף פלוני טהור הן וכמ"ש רבינו ר"ס פ"ז דדוחק לומר שסובר רבינו דאע"ג דסימני קרבי דגים וסימני ביצים תרווייהו לאו דאורייתא מ"מ סימני קרבי דגים עדיפי מסימני בצים ומש"ה קרבי דגים נקחין מכל אדם ע"י סימנים אפילו בסתמא דמי נתן לו רשות לחלק ביניהן גם בסמוך כתב ב"י בד"ה ומ"ש הרא"ש ז"ל כתב כסברא דאשוכה וז"ל סברא זו שכתב רבינו קשה אמאי בעינן כו' עד שכתבתי לשון הרא"ש שכתב על ר"ת וי"ל יש לדחות דהא דלא משני כו' כדאמרי' בפרק א"ט גבי בצים ע"כ הרי בהדיא שהוא סובר שצ"ל מדג פלוני טהור אע"פ שלא נימוחו דהא בשלא נימוחו מיירי דעל דברי ר"ת קאי דדייק מדאיצטריך לשנויי בנמוחו ולא שני דבשלא נמוחו מיירי אלא דסימנים לאו דאורייתא ועוד דהא לבצים מדמי להו ובצים בשלימים מיירי כדמשמע בפא"ט דאע"ג דשלימין הם צריך שיאמר משל עוף פלוני הם וה"ה לקרבי דגים באמת שאיני מלא טעמה לטעון בעד רבינו בזה וצ"ע עכ"ל . ול"נ ליישב דלק"מ דהרא"ש סובר אף על גב דסימני קרבי דגים דומים לסימני בצים ובצים אסור לקנות ולסמוך על סימנן עד שיאמר של עוף פלוני הם אפ"ה קרבי דגים מותר לקנות לסמוך על סימנים משום דשאני ביצים דלא מרתת משום דאיכא ביצים דעורבי דדמי ליונה ואע"ג דבסימני קרבי דגים כיון דאמרי' דלאו דאורייתא איכא ש"מ איכא נמי דגים טמאים דאית להו כה"ג אותם דגים לא שכיחי ביננו . ועוד דקי"ל סימני קרבי דגים לאו דאורייתא היינו לסמוך על הסימנים ולקנות הדג שבא לפנינו בלא קשקשת דלומר הואיל ויש לו סימנים אלו ודאי היו לו קשקשת אלא שנשרו לו במים כמ"ש התוס' והרא"ש ורבינו בשם ר"ת שרצה להתיר מכח סימני דקרביים כל דג יר"ל אפי' לו דג הבא לפנינו ורואין בו ריעותא דלית ליה סנפיר וקשקשת . וי"מ דהואיל ואיכא ריעותא לפנינו לא סמכינן אסימנא אבל מסתמא סמכינן אסימנין ואמרינן ודאי יש לו קשקשים וכמ"ש לעיל בסמוך סברא זו גבי מ"ש רבינו בשם הרא"ש נכרי שהביא חבית מלא מחתיכות דגים מלוחין כל דגים שמכירין ראשו ושדרתו מותר ובסמוך לעיל מזה כתב בשם הרא"ש שאין לסמוך על סימנים אלו וכתבתי שם לחלק בין היכא דאיכא ריעותא לפנינו להיכא דליכא ריעותא לפנינו וב"י לשיטתיה אזיל דשם יישב בע"א שמחלק בין דג שלם לדג ידוע ע"ש מש"כ גם בכאן לא עלתה על דעתו חילוק זה. ומ"ש הרא"ש משום דאכתי תקשה לך בלא מומחה נמי יהיו נקחין אם יאמר מדג פלוני טהור אין רצונו בזה דבלאו הכי אסור לסמוך אסימנים אלא ס"ל דלפי המסקנא בלאו הכי נמי סמכינן אסימנים אלא שאמר כן לסברת ר"ת שדייק דס"ל לתלמודא סימני' דאורייתא ודאי לאו הכי מנא ליה להקשות לרב ברונא ל"ל מומחה דלמא הוא ידע דאיכא דג טמא ביניהו שדומה בקרביים שלו לדג טהור ומשו"ה צריך לומר שאין נקחין אלא מן המומחה זה ואין סומכין אסימנא אלא ודאי מופריך תלמודא למה לי מומחה ש"מ סימני' דאורייתא . ומ"ה כתב הרא"ש דלאו היקא הוא דקא מת"ל דרב ברונא ידע דאיכא דגים טמאים דדמי לטהורים מ"מ פריך שפיר לרב ברונא ל"ל מומחה בלא מומחה נמי יהיו נקחין אם יאמר מדג פלוני טהור הוא ומש"ה איצטריך לאוקמי בשנימוחו אבל לפי האמת אמר שמוקי ליה תלמודא בנימוחו גם הרא"ש ס"ל דנקחין מן הסתם אפי' לא אמר משל דג פלוני טהור הוא כיון דאין אנו רואין ומכירין לשום דג טמא שיהיה וגם הגמרא לא הזכירו המין שידמו טמאים לטהורים בקרביים אמרי' אינן שכיחים וכמ"ש בסמוך ושלכך סמכינן אסימנים אע"פ שהם דרבנן. כנ"ל לומר שביאר רבינו דברי הרא"ש . ואין להקשות לפי סברת התוס' והרא"ש דסתרי לדברי ר"ת במאי דמש"ה לא היה צריך רב ברונא לומר אין נקחין אלא מן המומחה כיון דכל אדם כאומר משל דג פלוני טהור ג"כ נאמן ליקח ממנו . א"כ לפי מאי דמוקי לה תלמודא דאיירי בנימוחו קשה למה לי מומחה הא באומר משל דג פלוני טהור הם סגי לפי סברת רבינו אף בנימוח. י"ל דעיקר קושית התוס' והרא"ש על ר"ת לאו מהאי דיוקא הוא דבאמת לאו קושיא הוא וה כולי האי דדלמא רב ברונא אמר רב במי שרוצה ליקח ממי שאינו מדבר כלל איירי דאז אין לוקחין אלא מהמומחה ועיקר סתירת התוס' והרא"ש אינו מכח דאף אין הסימנים דאורייתא דמ"מ הואיל ואיכא בגמרא ביננו דגים טמאים דמשוין בקרבים לטהורים סמכינן אסימנים היכי דליכא ריעותא לפנינו וכמ"ש אלא שכא מת"ל דרב ברונא ידע (דאיכא דג טמא וכנ"ל עכ"ה) כ"כ דאכתי נקחין מכל אדם באמרם משל דג פלוני הם ומש"ה א"ש דלפי האוקימתא דמיירי בנימוחו וליכא כאן סימנים לפנינו אין נקחין מסתמא אלא מהמומחה אבל ודאי אי אמר משל דג פלוני הם מזה לא איירי רב ברונא . וע"כ נ"ל כן לסברת הרשב"א שכתב ב"י גופא שס"ל שבאומר משל דג פלוני ערוף מאומר הדגים שאלו קרביים מכן אני מלחתים . תקשה לנפשו כיון דהגמרא מסיק דאפי' בנימוחו אי אמר אני מלחתים נקחין אפי' שלא מן המומחה א"כ מכ"ש שבאומר מדג פלוני טהור הן שמסני ולמה אמר רב ברונא שאינן נקחין אלא מהמומחה אלא ע"כ צריך אתה לומר שרב ברונא איירי במוכר שלא אמר כלום וקי"ל . וכשמכריחו לבאדם כן (ר"ל רבינו הטור שהיה מוכרח לפרש את דברי הרא"ש כן עכ"ה) משום דקשה ליה הא דאמר בגמרא אין שם מומחה מאי אמר רב יהודא כיון דאמר אני מלחתים מותרין ורב נחמן אמר עד שיאמר אלו דגים ואלו קרביהן דקי"ל ממ"נ אי קאי אנימוחין דוקא או אפי' אשלימים אי קאי גם אשלימים א"כ קשה למה לא אמר עוד יותר אמר כאומר משל דג פלוני הם (ואין לתרץ משום דמעוף פלוני ואנו מכירין היא עדיף טפי ונלמד במכ"ש דמהני דמ"מ הו"ל לכתבו כמו שכתבו בביצי עוף משא"כ לפי סברת רבינו דבשלימין דקרבי דגים א"צ כלום מש"ה לא כתבו בנימוחין משום דנלמד במכ"ש ובנימוחין לא נכתב הא מידה בשום מקום וקי"ל) ואי לא קאי אלא אנימוחין אבל בשלימין בבגיר מהכי סגי אפילו לא אמר אלא משל דג פלוני הם שרי לפי סברת ב"י שסובר שהוא קיל טפי מאומר אני מלחתים א"כ אדמפרש גמרא סימנים דנימוחו הו"ל נמי לפרש סימן בשלימין וליתני דבשלימין צריך שיאמר מדג פלוני הם אלא ודאי ס"ל לתלמודא דבשלימין סמכינן אסימנא קרבי דגים כמ"ש הטעם ועוד מדמוקי לה רבינא בנימוחו דבתראה הוא ועוד דאי ס"ד דס"ל כרבי זירא דאף בקרבי דגים לא סמכינן אסימנים לחוד לא הו"ל לתלמודא לאיסתמוטי הא דרבי זירא והו"ל להביאו בתר שיטות דרבינא ועוד שהרא"ש הביא ג"כ שיטות דרבינא בנימוחו משמע דס"ל הכי דלוקח בנימוחו בעי מומחה אבל בלא נימוחו סמכינן אסימנים ומ"כ זה דברי רבינו כולם מכוונים ולא קשה מ די ואין להקשות גם לפ"ז למה השמיט תלמודא יותר זה באומר של דג פלוני די"ל דס"ל לרבינו דכ"ש הוא דמה אם אומר אני מלחתים מותר כ"ש אם אומר של דג פלוני הם כמ"ש ב"י בשם הרשב"א והר"ן שכתב בשם הרמב"ן ע"ש בד"ה והא דאין נקחין ממי שאינו מומחה כו' ולפ"ז הן דברי רבינו בסמוך בלא זו אף זו לא זו באומר משל דג פלוני הם ואנו מכירין אותו כו' אלא אפי' אמר אני מלחתים ומ"ש אפ"כ או שאמר אלו הדגים כו' גם בזה ר"ל לא זו אף זו דלא זו באומר אני מלחתים דמרתת שמא יבדקו אמריו אלא אפי' אמר

אלו

שאינו מומחה אין לוקחים אותם ממנו בד"א כשניטלו (יח) אבל אם הן שלימים וניכר בהן סימן טהרה נקחין מכל אדם (יט) ומהו סימניהן שבראשם האחד כד ועגול וראשם השני חד ועגול כמו הביצה (כ) וכתב ר"ת שהוא סימן מובהק להתיר עליו כל דג (כא) ובירושלמי משמע שאינו סימן מובהק וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל (ה) (כב) והא דאין נקחין ממי שאינו מומחה בשניטלו היינו דוקא בסתם אבל אם אומר משל דג פלוני הוא ואנו מכירים שהוא טהור או שאומר אני מלחתים או שאמר אלו הדגים שקרבים אלו באין מהן (כג) נקחין מכל אדם (כד) אבל אם אמר י של דג פלוני וטהור הוא לא מהימן (כה) והרשב"א כתב דאפי' הן שלימין וסימן טהרה

וא"כ קשה אדברי רבינו שכתב להדיא דבאומר של דג פלוני טהור אף בנימוחו נקחין מכל אדם · ונראה לפע"ד ליישב דעיקר כוונת הרא"ש בדבריו לפסוק דסימני דגים נמי לאו דאורייתא נינהו והלכך אין להתיר עליו כל דג שאין מוצאין עליו קשקשין ודלא כר"ת ומיהו אע"ג דסימני דגים לאו דאורייתא מ"מ כיון דלא אשכחן דדמי להו בטמאים סמכינן אסימנים גרידא אבל בביצים דאיכא דעורבי דדמי לדיונה בעינן תרתי לטיבות' סימנים ואומר ג"כ משל עוף פלוני וטהור הוא אלא דלפי דאכתי קשה ומאי דוחקיה לחלק בין סימני דגים לסימני ביצים ואמאי לא משני סימני דגים לאו דאורייתא' ואפילו בשלמים נמי אין נקחין אלא מן המומחה תירץ וקאמר הא דלא משני הכי משום דאכתי תקשי לך בלא מומחה נמי יהא נקחין אם יאמר מדג פלוני טהור כדשרינן גבי בצים דהא הוא השתא למאי דהוה משני סימני דגים לאו דאורייתא סימני דגים וסימני בצים חד דינא אית להו אבל השתא לפי האמת דמוקי לה בנימוחו בשלמים נקחין מכל אדם אפי' באינו אומר של דג פלוני טהור הוא ושפיר סמכינן בדגים אסימנין אע"ג דסימנין לאו דאורייתא כיון דלא אשכחן דדמי להו בטמאים משא"כ בבצים דאיכא דעורבא דדמי לדיונה והשתא להאי אוקמתא ודאי הוה ס"ל דבנימוחו אפי' באומר של דג פלוני טהור אין נקחין שלא מן המומחה וכדאמרן אלא מיהו מדחזינן לרב יהודה דאורי לאדא דיילא דבאומר אני מלחתים מותרים אע"ג שאינו מזכיר דג פלוני שמעינן בתכל שכן דבאומר של דג פלוני וטהור דמותרים כיון דמזכיר שם הדג ואנחנו מכירים שהוא טהור ירא טפי שמא יתבדה ואחז ולכך כתב רבינו דאף בנימוחו נקחין מכל אדם באומר של דג פלוני וטהור וכך מבואר מדברי הר"ן בשם הרמב"ן פא"ט והרשב"א בת"ה דבאומר של דג פלוני וטהור עדיף מאומר אני מלחתים וזה דעת רבינו והא דכתב הר"ן בס"פ א"ט וז"ל והא דבעינן אני מלחתים ולא סגי באומר של דג פלוני וטהור הוא וכו' דאלמא דאני מלחתים עדיף וכך הוא להדיא בדברי ה"ה פ"ג דהמ"א נראה דהם הלכו בשיטת הרמב"ם דמפרש ההיא דפא"ט באומר של עוף פלוני טהור היינו אעפ"י שאין אני מכירין שהוא טהור מ"מ מאחר שהוא מזכיר שם העוף פלוני ירא שמא יתבדה והתם ודאי עדיף טפי באומר אני מלחתים אבל רבינו תופס פרש"י עיקר דכתב פא"ט ז"ל של עוף פלוני וטהור ואנו יודעים שאותו עוף טהור וכו' ולפי פי' זה ודאי עדיף טפי באומר של דג פלוני וטהור מאומר אני מלחתים · מיהו אכתי קשה למסקנא דמאי קאמר רב בנימוחו אין נקחין אלא מן המומחה בלא מומחה נמי יהו נקחין אם יאמר מדג פלוני ואנו מכירין שהוא טהור וי"ל דאה"נ והא דלא נקט רב הכי דנקחין מכל אדם באומר של דג פלוני וטהור היינו משום דהוה אתיכא דאין היתר אלא באומר דג פלוני וטהור ולא באומר אני מלחתים להכי לא נקט רב באומר כל עיקר ואין להקשות דמנ"ל לרבינו לפרש כך בדברי הרא"ש ושמא ס"ל להרא"ש דלמאי דאמרינן דסימני דגים לאו דאורייתא אפילו בשלמים נמי אין נקחין מכל אדם אלא באומר דג פלוני וטהור דהא ודאי מאחר דכל דברי הרא"ש מתחלתן ועד סופן אינן אלא לדחות ראיות ר"ת דקמפרש דסימנים דגים דאורייתא להתיר עליהם דג ברבוט"א שאין מוצאין לו קשקשים נראה להדיא דדוקא להתיר כל דג על סימנים אלו נחלק הרא"ש ואמר דלאו דאורייתא נינהו ואין להתיר עליו כל דג וכדמסיק ע"ש הירושלמי אבל לענין קרבי דגים תפסינן פשטא דסוגיא דדוקא בנימוחו אין נקחין אלא מן המומחה אבל בשלמים נקחין מכל אדם דסמכינן אסימנים אעפ"י שאינו אומר משל דג פלוני וטהור הוא כנ"ל :

ומ"ש והרשב"א כתב וכו' בת"ה נראה פנים דקי"ל סימני דגים דאורייתא כר"ת ושכן נראה דעת רש"י ור"ח ומ"מ לא רצה לפסוק להקל כנגד סברת

גם לאם הם שלמים וניכר בהם סימן טהרה ניקחין מכל אדם לומר דניקחין מכל אדם באותו ענין שאנו מתירין ליקח ביצה מכל אדם דהיינו באומר של עוף פלוני וטהור הוא וכמו שכתוב בסימן פ"ו שהרי מדכתב בסמוך אבל אם אומר משל דג פלוני הוא ואנו מכירים שהוא טהור וכו' ניקחין מכל אדם משמע דעד השתא לאו בדקאמר הכי עסקינן ואין לומר דהכא בדאמר של דג פלוני וטהור הוא עסקינן כלומר דאין אנו מכירין אותו או שאומר סתם של דג טהור הוא ואינו מזכירו דהאבביצה לא מהני אלא באומר של עוף פלוני הם ואנו מכירים שהוא טהור וכמ"ש רבינו בסי' פ"ו ועוד שהרי כתב בסמוך והרשב"א כתב דאפי' הם שלימים וסימן טהרה ניכר בהם אין נקחין ממי שאינו מומחה אא"כ אומר של דג פלוני וטהור הוא וכו' וא"א ז"ל כתב כסברא ראשונה משמע בהדיא דלסברא ראשונה אינו צ"ל של דג פלוני הם ודוחק לומר שסובר רבינו דאע"ג דסימני קרבי דגים וסימני ביצים תרוייהו לאו דאורייתא' מ"מ סימני קרבי דגים עדיפי מסימני ביצים ומש"ה קרבי דגים נקחים מכל אדם ע"י סימנים אפילו בסתמא דמי נתן לו רשות לחלק ביניהם ועוד אכתוב בזה בסמוך בס"ד והאי נקחין מכל אדם כתב הר"ן דנראה דאפילו מנכרי קאמר כדמוכח בפ' א"ט דסומכין על הנכרי שאומר של עוף פלוני וטהור הוא אבל יש מחלקים ואומרים דדוקא בביצי עופות אמרינן הכי לפי שביצי כל עוף ידועים וניכרים משא"כ עוברי דגים ומיהו בביצים משמע התם בהדיא דנקחין אפילו מנכרי אבל ראיתי להרמב"ם שכתב בפ"ג מהמ"א בלוקח מישראל חשוד אבל מנכרי לא ואינו מחוור ע"כ וה"ה כתב שם כבר כתבתי בביצים מדעת רבינו דבנכרי לא סגי במידי וכן דעתו כאן בוודאי ויש מי שכתב שישראל החשוד למכור טמא בטהור הרי הוא כנכרי לענין זה שהחשוד בדבר (ע' בכורות ל' ·) לא דנו ולא מעידו ולא אמרו כאן אלא במי שאינו חשוד ולא מוחזק בכשרות עכ"ל ועוד אכתוב דברי הרשב"א בזה בס"ד :

והא דאין נקחין ממי שאינו מומחה בשנימוחו היינו דוקא בסתם אבל אם אמר משל דג פלוני הם וכו' או שאומר אני מלחתים היינו כרב יהודה דאמר דבאומר אני מלחתים סגי וכ"פ הרי"ף וכ"כ מדברי התוס' והרא"ש וגם הרמב"ם פסק כרב יהודה בפ"ג מהמ"א ולזה נוטה דעת הרשב"א בת"ה ורבינו זו ואצ"ל זו קתני דאומר אני מלחתים עדיפא מאומר של דג פלוני הם ואומר אלו הדגים שקרבים אלו באים מהם עדיפא מאומר אני מלחתים ואע"פ שמדברי הרשב"א בת"ה נראה דאומר של דג פלוני טהור עדיף מאומר אני מלחתים וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן בפרק א"ט גבי לוקחים ביצים מכ"מ רבינו לא ס"ל הכי דא"כ אין סדר בדבריו וכ"כ מדברי ה"ה בפ"ג מהמ"א דאומר אני מלחתים עדיף מאומר של דג פלוני טהור הם ומיהו איכא למידק מנא לן לרבינו לאכשורי באומר של דג פלוני ואנו מכירים שהוא טהור דהא כי איבעיא לן אם אין שם מומחה מאי לא אשכח רב יהודה תקנתא אלא באומר אני מלחתים ואם איתא ליתא באומר של דג פלוני הם ואנו מכירים שהוא טהור ועוד דבהאי גוונא בשלימים היא צריכה שאע"פ שיש להם סימני טהרה אין נקחין ממי שאינו מומחה עד שיאמר של דג פלוני הם ואנו מכירים שהוא טהור כדאמרינן גבי ביצים וכמו שכתבתי בסמוך וא"כ על כרחך לומר דלא מהניא האי אמירה בנמוחו דא"כ מאי איכא בין נמוחו ללא נמוחו הא בסתמא אפילו לא נמוחו אסור ובאומר של עוף פלוני וכו' אפילו נמוחו נמי שרו ואצ"ל באומר אני מלחתים או אלו דגים ואלו קרביהם ואין לומר שהנוסחא הנכונה היא והא דאין נקחין אלא מן המומחה היינו בסתם אפילו אם אומר משל דג פלוני הם ואנו מכירים שהוא טהור וכמו שכתוב בקצת נוסחאות שנצטרך להוסיף ו' באפילו וגם נצטרך למחוק או שאומר אני מלחתים ולהגיה במקומו אבל אם אומר אני מלחתים וגם נצטרך למחוק מ"ש אא"כ אבל אם אמר של דג פלוני וטהור הוא לא מהימן שאין לו ענין כלל שכבר הודיענו זה ועוד שהרי כתב בסמוך והרשב"א כתב דאפילו הן שלימים וכו' אא"כ אומר של דג פלוני הם וא"א ז"ל כתב כסברא ראשונה משמע בהדיא דלסברא ראשונה א"צ לומר של דג פלוני הם כשהם שלימים וכשניטלו נאמן לומר דשל דג פלוני הם ולכך נ"ל שגירסת אבל אם אומר משל דג פלוני הם ואנו מכירים שהוא טהור היא הגירסא האמיתית וסובר רבינו דסימני קרבי דגים עדיפי מסימני ביצים וטעמא משום דבסימני ביצים אמרו דאיכא דעורבא דדמי ליונה ובקרבי דגים לא אמרו כן אלמא דאותם עוברי דגים טמאים שדומים לטהורים לא שכיחי דאי הוו שכיחי לא הוי שתקי רבנן מנייהו כי היכי דלא שתקי מבילי עורבא הילכך אף ע"פ שאינם סימנים גמורים להתיר דג עליהם מ"מ סומכין עליהם להתיר את עצמם ודוחק וצ"ע : **ומ"ש** אבל אם אמר של דג פלוני וטהור הוא לא מהימן פירוש כשאין אנו מכירים אותו המין אם טהור הוא עסקינן דמש"ה לא מהימן : והרשב"א כתב דאפילו הם שלימים וסימן טהרה ניכר בהם אין נקחין וכו' כבר כתבתי בסמוך שכך נראה דכיון

דסימני

דרכי משה

שאין לו מקום ליפול עכ"ל : (ה) נ"ר דהיינו דהתיר הדג עליו הואיל ואנו רואים שאין לו קשקשים אבל אם אין הדג בפנינו ס"ל לטור דמהני סימנים אלו ליקח הקרביים ואמרינן בודאי גם הדג היה טהור הואיל ולא חזינן ריעותא ולכך כתב דאם הם שלמים נקחים מן כל אדם ע"פ הסימנים ובב"י האריך הרבה ומסקנתו כמ"ש שהיא דוחק וצ"ע ול"נ

שאינו

דרישה

אלו דגים וכו' ואינו אומר שהוא מלח ותקנם אלא לקחם מאחרים ואיכא למיחש דלמא לאו אלו דגים הם ומצי לאשתמוטי ולומר שאחרים אמרו לו כן ואינו מרתת. כ"כ אפ"ה סמכינן אסימנים ומתירין אותן. והא דאמר רב נחמן עד שיאמר אלו הדגים כו' אין רצונו לומר דאם שאמר אני מלחתים לא מהני דפשיטא דעודף דמהני אלא שאמר בסתמא אסור בנימוחו לקנות ממי שאינו מומחה עד שיאמר לפחות אני מלחתים וב"י ביאר דברי רבינו שכתב זו ואצ"ל זו ודוחק הוא לבאר כן ועוד שדברי הרשב"א שכתב בסמוך לא יהו מכוונים שכבוא רבינו וז"ל והרשב"א כתב דאפי' הן שלימין כו' אא"כ אומר משל דג פלוני כו' או אלו הדגים כו' מדקאמר אפי' כו' משמע שכל שכן לומר רבותא מה שהרשב"א מחמיר ולסברת ב"י דאומר מדג פלוני וטהור הוא גרוע מאומר אלו הדגים לא יהיו דברי הרשב"א מכוונים דהא הגרוע הזכיר ברישא וא"כ לשון אפי' דמשמע שמחמיר ומצריך דבר חמור ולשון או כו' אינם מכוונים ויש לדקדק לדברי ב"י שכתב בד"ה והא דאין נקחין ממי שאינו מומחה כו' וז"ל ואע"פ שמדברי הרשב"א בת"ה נראה דאומר של דג פלוני טהור הוא עדיף מאומר אני מלחתים כו' עכ"ל וכמ"ש לעיל בשמו וקשה לפי זה למה לא הביא רבינו כאן בדברי הרשב"א שאם אמר אני מלחתים שמותר לקנות בשלימין בשלמא לפי מ"ש דאני מלחתים עדיף יותר מאלו הדגים ואלו קרביהן לק"מ דהואיל וכתב דאלו הדגים ואלו קרביהן מועיל כ"ש שמועיל באומר אני מלחתים אבל לסברת ב"י קשה וע"ק דבד"ה והרשב"א כתב דאפי' הן שלמין וסימן טהרה ניכר בהן כו' כתב ב"י שם בנימוחו לא מהני האי

אמירה

פרישה

(יח) אבל אם הם שלמים וניכר בהן סימן טהרה נקחין מכל אדם כתב הר"ן דאפילו מנכרי נקחין וכן מוכח בסימן פ"ו שכתב רבינו בבצים דע"י סימנים ניקחין אפי' מנכרי אע"ג דאיכא דעורבי דדמיא לדיונה ק"ו לקרבי דגים ואפי' הרמב"ם דפליג התם וסבר שאין ניקחין מן הנכרי י"ל דוקא גבי בצים פליג דאיכא דעורבי דדמי לדיונה אבל בקרבי דגים דליכא למיחש לזה כמ"ש בדרישה מודה אבל הכ"מ כתב דנ"ל דגם בקרבי דגים לדעת הרמב"ם אין נקחין מהנכרי : (יט) ומהו סימניהן כו' כמו הביצה בגמרא מפרש דבשלפוחית משכחת לה דראשו אחד חד ואחד כד ובדרישה כתבתי פירושו דשלפוחית דרבינו איירי בנימוחו אפ"ה ס"ל דמועיל סימנים אלו בצירוף אמרו של דג פלוני כן משום דאפשר לדמותן לשאר קרביים ולעמוד על האמת ומירתת וכן צריך אתה לומר ע"כ לדברי הגמרא באומר אני מלחתים או אלו הדגים כו' דמהני אפילו בנימוחו וק"ל : (כ) וכתב ר"ת שהוא סימן מובהק להתיר עליו כל דג מדאמר כל דג משמע אפילו דג שבא לפנינו שאין לו קשקשת דאמרינן היו לו ונשרו במים : (כא) ובירושלמי משמע שאינו סימן מובהק וכן היא מסקנת הרא"ש וז"ל פי' הרא"ש מסכים עם זה שאין להתיר עליו כל הדג אם בא לפנינו ואין בו קשקשים שאנו רואין ריעותא אבל ס"ל דקרבי דגים קונין מכל אדם וסומכין על סימנים אלו הואיל וליכא ריעותא וב"י תמה על רבינו מנ"ל שהרא"ש סובר כן וכבר יישבתי הכל בדרישה ע"ש · ובד"מ כתב דמועיל הסימן באומר של דג פלוני טהור ואין אנו מכירין אותו אבל לי נראה דקונין בשלימותן אף בלא אמר כלום ע"פ סימנים אלו ועד"ל . (כב) והא דאין נקחין כו' או שאומר אני מלחתים פרש"י אני מלחתים הדגים והאותי דגים טהורין הן ומהן הוצאתי הקרבים כאלו ע"כ אבל אין אנו מכירין אותו דג וגם לא אמר דג פלוני וכתב בית יוסף דזו ואצ"ל זו קתני וכבר כתבתי בדרישה דלענ"ד דלא זו אף זו קתני ובאומר אלו הדגים שקרבין אלו מהם פירוש אפילו אינו אומר שהוא מלחם אלא שלקחם מאחר דאפשר לומר דלמא לא מאלו הדגים ויכול להשתמט ואינו מרתת ואפי' הכי סמכינן אסימנים אע"פ שהן נימוחין וכמ"ש לעיל :

(כג) נקחין מכל אדם כתבתי בסמוך דאפילו מנכרי · (כד) אבל אם אומר של דג פלוני טהור הוא כצ"ל ולא גרסינן וטהור בוי"ו ופירושו שהוא אומר לנו שהוא טהור אבל אין אנו מכירין אותו : (כה) והרשב"א כתב דאפילו הן שלמין כו' אין נקחין ממי שאינו מומחה כמ"ש דס"ל דדין קרביים כדין בצים כיון דסימנים לאו דאורייתא :

אלא

חדושי הגהות

ו של דג פלוני טהור הוא כצ"ל ופירושו שהוא אומר לנו שהוא טהור אבל אין אנו מכירין אותו ולקמן בסמוך של דג פלוני וטהור הוא הוי פירושו וטהור הוא שאנו יודעים שהוא טהור ובזה מסולקת תמיהת הרב"י על הטור שקיצר דבורו (פרישה) :

טהרה ניכר בהן אין נקחין ממי שאינו מומחה (ו) (כו) אא"כ אומר של דג פלוני וטהור הוא או אלו דגים ואלו קרביהן (כז) וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה (כח) וכתב עוד הרשב"א עוברי דגים והם הביצים המקובצים הנמצאים בדגים מותרין ליקח מכל אדם שודאי מדג טהור הן שכל דג טמא משריץ ואינו מטיל ביצים ואיני יודע למה כ"כ אע"פ דפריך תלמודא על מילתא דרב דאומר קרבי דגים ועובריהן אין נקחים אלא מן המומחה מהא דתניא דג טמא משריץ טהור מטיל ביצים אלמא שאין עוברים לדג טמא (כט) ומשני סמי עוברין מדברי רב כי הן נקחין מכל אדם הא איכא שינויא אחריני דמשני רבי זירא (אידי ואידי משריץ) (ל) זה משריץ בפנים וזה משריץ בחוץ וכיון דאיכא תרי שינויי נקטינן לחומרא (לא) דג טמא שבלע דג טהור בין שנמצא במעיו בין

שיוצא

דסימני קרבי דגים לאו דאורייתא לדברי רוב הפוסקים והמפרשים אין לחלק ביניהם לסימני ביצים וכי היכי דהנך לא מהני ע"י סימנין עד שיאמר משל עוף פלוני וכו' הכי נמי סימני קרבי דגים לא מהני עד שיאמר משל דג פלוני הם ואנו מכירים שהוא טהור ובנימוחו לא מהני הפי אמירה וצריך שיאמר אני מלחתים אלא שהרשב"א לסברא אחת אינו מחלק בין נמוחו ללא נמוחו שכתב בת"ה קרבי דגים אין נקחין אלא מישראל שאינו חשוד בד"א בשלא אמר אלו דגים ואלו קרביהן אבל באומר אלו דגים ואלו קרביהם לוקחין ואפילו מנכרי ואפילו מישראל החשוד דירא הוא שמא יתבדה ואמו ואיפשר שאפילו באומר של דג פלוני טהור כן נאמן שגם זה ירא שמא יתבדה שכל שאמר של דג פלוני הוא יש מכירין אותו דג וקרביו ויש מי שאוסר אמר קרבים אלו של דג טהור כן ואני מלחתים יש מי שהורה שכל כיוצא בזה אפילו בנכרי ובישראל חשוד נאמן ויש מי שהורה שאין סומכין על החשוד באומר הני מלחתים אבל במי שאינו חשוד אע"פ שאינו מומחה סומכין עליו כשאמר כן קרבי דגים טהורים ראשן אחד כד ועגול וראשן אחד חד ואין לך אחד בטהורים ששני ראשיהן כדין או חדין ויש בטמאים שראשן אחד כד וראשן אחד חד כטהורים ולפיכך אין סומכין בסימנים אלו להתיר קרבי דגים היו שני ראשיהם חדים או שניהם כדים אע"פ שאמרו של דג פלוני וטהור הוא או שאומר אלו דגים ואלו קרביהם אינו נאמן בידוע של דג טמא הן היה ראשן האחד חד וראשן השני כד אם אמר של דג פלוני וטהור הוא נאמן לפי שכל הטהורים יש להם כן ואין לרוב הדגים הטמאים כן עכ"ל ובודאי מקרבי דגים טהורים ראשן אחד כד ועגול וכו' עד סוף דבריו מיירי בשלימים מפני כך הכשיר להדיא בהיה ראשן האחד חד והאחד כד ואמר של דג פלוני וטהור הוא כדמכשרינן גבי ביצים בפ' א"ט ומינה נשמע שאם לא אמר של דג פלוני וטהור הוא אע"פ שראשן אחד כד והאחד חד אין סומכין על כך להתירו כדין ביצים ורישא מיירי בנימוחו ומפני כך כתב שיש מי שאוסר באומר של דג פלוני וטהור הוא ולא מכשר אלא באומר אני מלחתים או באומר אלו דגים ואלו קרביהן וזו היא הסברא שכתבתי לדעת התוספות והרא"ש וזכרונם לברכה וכתב שאיפשר להתיר משום דירא שמא יתבדה ואין ספק שמה שכתב הרשב"א שצריך שיאמר של דג פלוני הם וטהור הוא היינו לומר שאנו מכירים שאותו דג טהור הוא ומש"ה נאמן הא לאו הכי לא ויש קיצור בלשון רבינו שמאמר שהוא ז"ל כתב בסמוך דאם אמר של דג פלוני וטהור אינו נאמן הו"ל לבאר דכשאנו מכירים שאותו דג פלוני טהור הוא הוא דשרי הרשב"א ואם אין אנו מכירין אסור כדי שלא נטעה לומר דאפילו דאין מכירין שרי הרשב"א כיון דנקט לישנא דנקט רבינו בסה"ג לומר דאין מכירין אותו דג אם הוא טהור והר"ן כתב בפא"ט גבי לוקחין ביצים מכ"מ והוא שיאמר של עוף פלוני וטהור הוא איכא מ"ד דאפילו ישראל שאינו מוחזק בכשרות בעינן דליתא הכי אבל הרמב"ן כתב דבישראל שאינו מוחזק בכשרות אפי' לא אמר של עוף פלוני סגי דהא אסיקנא בפרק אין מעמידין גבי דגים וכו' היינו דווקא בדלא חשיד דספי איסורא אלא דסמיך אקרבי דגים או אביצים אסימנים וזבין להו מנכרי ולא משמע ליה איסורא במילתא אבל בחשוד למספי איסורא ודאי לא מהימן : וא"א הרא"ש כתב כסברא ראשונה כבר כתבתי שסברא זו שכתב רבינו קשה מאד בעיני ועכשיו ז הנני יוסיף להפליא עמ"ש שהרא"ש ז"ל סובר כן שהרי כתבתי לשון הרא"ש שכתב על ר"ת ז"ל ויש לדחות דהא דלא משני הכי משום דהכתי תיקשי לך בלא מומחה נמי יהיו נקחים אם יאמר מדג פלוני טהור כדאמרינן בפרק א"ט גבי ביצים ע"כ הרי בהדיא שהוא סובר של"ל מדג פלוני טהור אע"פ שלא נימוחו דהא בשלא נימוחו מיירי דעל דברי ר"ת קאי דדייק מדאיצטריך לשנויי בשנימוחו ולא שני דבשלא נימוח מיירי אלא דסימנין לאו דאורייתא ועוד דהא לביצים תדמי להו וביצים בשלימים מיירי כדמשמע בפ' א"ט דאע"ג דשלימים הם צריך שיאמר משל עוף פלוני הם וה"ה לקרבי דגים ובאמת שאינו מובא טענה לטעון בעל רבינו כזה וצ"ע : **וכתב** עוד הרשב"א עוברי דגים והם הביצים המקובצים וכו' כ"כ בת"ה וכן נראה שהוא דעת הרי"ף שכתב במימרא דרב ברונא אמר רב קרבי דגים ומתני דגים וכתב ג"כ בברייתא כך סימני קרבי דגים נראה שהוא פוסק כרבי דוסתאי דאמר סמי מכאן עוברין וכן כתב הר"ן בפרק ב' דע"ז והרשב"א בפרק א"ט שזהו דעת הרי"ף ומה שהקשה רבינו על סברא זו גם הר"ן הקשה כן דלמה נקל בכך שיותר ראוי לסמוך על דברי רבי זירא דאמר דתרוויהו מטילי ביצים ניננו ולא מצטרכינן לסמויי עוברין ולתירוצי לישנא דעוברי דגים ועוד שהוא להחמיר להצריך אף בעוברי ביצים [דגים סימנא] וגם ה"ה תמה על הרשב"א היאך פסק להקל בשל תורה בלא טענה מוכרחת ועוד שהגירסא ברוב הספרים בחולין כך סימני עוברי דגים וכרבי זירא וכתב עוד שמצא מפורש כן בירושלמי פרק אין מעמידין שהעלו כרבי זירא בביאור וגם רבינו ירוחם כתב שתמהו על סברא זו ואע"פ שהרשב"א בת"ה נתן טעם משום דרבינא אוקמא בשנימוחו ולא אמר סימני' לאו דאורייתא כדאמר בחולין גבי ביצים אלמא ס"ל דסימני עוברי דגים דאורייתא ורבינא כבר עמד על דברי רבי זירא שהקשה מה' ספיקות גבי סימני ביצים בפ' א"ט ואיך לא חשש לו ואם אתה אומר שאע"פ כן לא קיבל דבריו אנו סומך נניח דברי רבינא שהוא אחרון ונתפוס דברי רבי זירא אחר שלא קבלם רבינא ועוד דלאו דמיין לגמרי להדדי לא הוה שתיק גמרא הכא מהך קושיא דרבי זירא והו"ל לאקשויי הכא מה' (א"ה) ספיקות ליבדק בביצייהו אלא ודאי הדעת מכרעת כדברי ר"ת וכ"כ שהוא דעת רש"י ור"ת דדוקא סימני ביצים לאו דאורייתא אבל סימני עוברי דגים דאורייתא ע"כ מכ"מ אינם דברים מוכרחים וכיון שכן לא היה לכם להקל באיסורי תורה וח"ש ה"ה היאך פסק להקל בשל תורה בלא טענה מוכרחת כלומר אף ע"ג דאיכא טענה מכ"מ כיון דאינה מוכרחת לא היה לו לפוסקה להקל בשל תורה והרא"ש כתב בדרב ברונא אמר רב קרבי דגים ועוברין ובברייתא גם כן כ"כ סימני עוברי דגים אלמא דס"ל דכרבי זירא נקטינן וכ"פ הרמב"ם בפרק ג' מהמ"א וכסברת רבינו ז"ל וז"ל ביצי דגים סימניהם כסימני ביצי עוף אם היו שני ראשיהם כדין או חדין טמאין אחד כד ואחד חד שואל לישראלי המוכר אם אומר לו אני מלחתים והוצאתים מדג טהור אוכל על פיו ואם אמר לו טהורים הם אינו נאמן אלא א"כ היה אדם שהוחזק בכשרות עכ"ל וכתב ה"ה מה שהצריכו לומר בדגים אני מלחתים ובעוף די באומר של עוף פלוני וטהור הוא מסתברא משום שדגים המלוחים באים מארץ מרחק ואנו לאישתמוטי טפי מבילים צריך שיאמר אני מלחתים ומתוך מה שכתבתי בדין קרבי דגים נתבארו דבריו ז"ל : ועכשיו פשט המנהג לקנות ביצי דגים בסתם אפילו מן הנכרי ובלבד שיהיו אדומים אבל השחורים אין אוכלים אותם כלל ונראה לומר (שהקדמונים) חקרו בדבר ומצאו שלא הוצרכו חכמים למומחה או שיאמר אני מלחתים אלא כדי להתיר כל מין עוברי דגים בין אדומים בין שחורים ואין הספק אלא בשחורים דאיכא מינייהו טמא אבל האדומים נתברר להם שאינו נמצא בשום מין טמא וכדי להסתלק מן הספק חזרו ואסרו כל מין שחור ם והתירו כל מין אדומים בכל ענין אפילו מיד נכרי ובלי שום בדיקה מאחר שאינו נמצא בטמא כלל ושמעתי שאף ע"פ שנמצא דג טמא שביציו אדומין כשמולחין אותם חוזרים לשחרות דא"א לטמא שיהיה אדום אחר מליחה בשום פנים בעולם ובשינויא דרבי זירא יש חילוף גירסא בספרי רבינו וכצ"ל אידי ואידי מטיל ביצים זה משריץ מבפנים וזה משריץ מבחוץ :

דג טמא שבלע דג טהור וכו' בפרק קמא דבכורות (ו :) תנן דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה ובגמרא טעמא דחזינן דבלע הא לא חזינן דבלע אמרינן אשרולי אשריץ א"ה כי חזינן דבלע אמרינן האי איעכול והאי אשרולי אשריץ אמר רב ששת כגון שמצאו דרך

הרעי

סברת האלפס"י והרמב"ן ולכן פסק דאין להתיר אפילו בשלמים אא"כ אומר של דג פלוני וטהור הוא דכיון דסימנים לאו דאורייתא דין סימני דגים וסימני בצים אחד הוא דאין להתיר אלא באומר של דג פלוני וטהור הוא מיהו בעוברי דגים סמך לו על האלפס"י שהיה גורס כסימני בצים כך סימני קרבי דגים אבל עוברי דגים טהורים ואין צריכין סימנים דס"ל כת"ד דג טמא משריץ דג טהור מטיל בצים וע"ש בת"ה הארוך בית ג' שער א' ולא כמה שהבין ב"י :

שרצים

דרכי משה

שאינו דוחק כלל מטעם שכתב ב"י והיא האמת בסברת הטור : (ו) ר"ל שאנו מכירין שהוא טהור אבל אין סומכין אדברי המוכר ולעיל שכתב אבל אם אמר של דג פלוני וטהור הוא לא מהימן פי' שאין אנו מכירין אם הוא טהור ולכך לא מהימן ואין הרשב"א חולק בסברא זו וצ"ע דרבינו היה לו לפרש עכ"ל :

וכ"ה

פרישה

(כו) אא"ב אמר של דג פלוני וטהור הוא גרסי' וכן הביא ב"י לקדיה ל' הרשב"א בדע"ד ע"מ שכתב אם אמר של דג פלוני וטהור הוא נאמן · וב"י כתב ע"ז וז"ל מ"ש רבינו בשם הרשב"א וטהור הוא היינו לומר שאנו מכירין שאותו דג טהור הוא ומש"ה נאמן הא לאו הכי לא ויש קיצור בלשון רבינו שמאמר שהוא ז"ל כתב בסמוך דאם אמר משל דג פלוני וטהור הוא אינו נאמן ה"ל לבאר דהרשב"א מיירי דכשאנו מכירין שאותו דג פלוני טהור הוא דשרי עכ"ל ולפי מ"ש דלעיל גרסינן טהור בלא וי"ו וכאן גרסינן וטהור בוי"ו לק"מ דלעיל שכתב טהור הוא היינו שהוא אומר כן וכאן כתב וטהור הוא בוי"ו מורה שהוא אומר לנו משל דג פלוני הוא ואנו יודעין שהוא טהור : (כז) וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה כב"י תמה שלא כתב הרא"ש כן ועל"ר שהוכחתי שכן הוא דעת הרא"ש : (כח) וכתב עוד הרשב"א עוברי דגים והם הבצים כו' כנ"ל : (כט) ומשני סמי עוברין ואף שבברייתא נאמר להדיא כסימני בצים כך סימני עוברי דגים אלא תלמודא דמשני למ"ד סמי עוברי דגים מגיה נמי הברייתא כך סימני קרבי דגים וכמ"ש לעיל לשון הגמרא : (ל) אלא שזה משריץ בפנים פרש"י דג טהור לאחר שהטיל ביציו משריצין והולדין מהלכין במים ודג טמא משריץ בפנים לאחר שנגמרו ביציו במעיו נגמר הדג כשהם בהמה ומיה רש"י בבכורות דף ז' : (לא) דג טמא שבלע כו אפי' לא ראינו שבלעו פי' ולא אמרינן אשרולי אשריץ ליה · וז"ל הגמרא בבכורות דף ז' אפילו [illegible] איכא דבלע נימא האי איעכלא והאי אשרולי אשריץ אמר רב ששת כגון שמצאו דרך בית הרעי רב פפא אמר כגון שמצאו דרך בית הבליעה ופרש"י ואי עוברו הוא בבית הרעי ה"ל לאשתכוחי רב אשי אמר רוב דגים במינן משריצין וכמו שבלע לפניו דמי ע"כ וכותיה דרב אשי פסקו הפוסקים וצ"ע מאי זה דקאמר רבינו בין נמצא דרך בית הבליעה בין דרך בית הרעי מאי נ"מ ומאי אולמא האי מהאי הא הניהם סימנים שאינו נסרך בגופו של דג טמא דא"כ בבית הרעי ה"ל לאשתבושי וכדפרש"י והכי הל"ל אע"ג דלא חזינן דבלעו וגם אין יודע אם נמצא דרך בית הרעי או בית הבליעה או לא ונוה הלשון כתב הרא"ש גם · וב"י הביאו בסימן זה ור"ל שאין אנו יודעים אם נמצאים במקומות

דרישה

אמירה וצריך שיאמר אני מלחתים עכ"ל משמע לפ"ז דאני מלחתים עדיף ומועיל יותר מאומר משל דג פלוני טהור וזה סותר למ"ש ב"י בסמוך בשם הרשב"א במ"ש דאמר דג פלוני טהור עדיף יותר מאומר אני מלחתים וא"ל שמ"ש כאן ב"י כן הוא לפי סברת הטור לפי מה שביארו הוא דזו ואצ"ל זו קאמר אבל להרשב"א ס"ל דאמר דג פלוני טהור עדיף יותר מאומר אני מלחתים דאם כן יקשה קשה להרשב"א שכתב דבשלמין אסור לקנות עד שיאמר אלו הדגים ואלו קרביהן והיינו דוקא בשלמין ובנימוחין לא יהא שום היתר לקנותן משאינו מומחה וזהו סותר למ"ש בגמ' בהדיא אין שם מומחה אפי' כו' וקאי שם אאוקימתא דנימוחו וא"ל דס"ל דנמוחין ושלמין שוין הם דא"כ ב"י שכתב שם דלסברא אחת בת"ה אינו מחלק בין נימוחו ללא נימוחו תפסק לסברא זאת ע"ש ולמה לא הכריע סברא זאת מכאן כמ"ש. ועוד שכתב שם וז"ל אלא שהרשב"א לסברא אחת אינו מחלק בין נימוחו ללא נימוחו שכתב בת"ה קרבי דגים כו' עד קרבי דגים טהורים ראשן אחד כד כו' עד ובודאי מקרבי דגים טהורין ראשן אחד כד ועגול וכו' עד סוף דבריו מיירי בשלימין ומפני כך הכשיר להדיא בהיה ראשן האחד חד והאחד כד ואמר של דג פלוני וטהור הוא כדמכשרינן גבי ביצים בפ' א"ט ומינה נשמע שאם לא אמר של דג פלוני וטהור הוא אע"פ שראשן אחד חד והאחד כד אין סומכין על כך להתירן כדין ביצים ורישא מיירי בנימוחו ומפני כך כתב שיש מי שאוסר באומר של דג פלוני וטהור הוא ולא מכשר אלא באומר אני מלחתים או באומר אלו דגים ואלו קרביהן והיא הסברא שכתבתי כו' עכ"ל פי' דבריו שמ"ש ומפני כך כתב שיש מי שאוסר אין רצונו כאן להביא ראיה לאיסור ואדרבה רצונו כאן להשוות נימוחין לאינן נימוחין להתיר אלא שדייק מזה מדכתב הרשב"א ברישא דבריו דיעות האוסרים ובסיפא לא הזכיר שיש מי שאוסר אלא כתב סתם באם אומר של דג פלוני וטהור הוא נאמן · ורישא מיירי בנימוחו וסיפא מיירי בשלימין [illegible] באומר של דג פלוני טהור [illegible] שיש לדקדק [illegible] מכשר אלא באומר אני מלחתים או

חדושי הגהות

ז עיין בדרישה וב"ח וט"ז או"ק א' ובבה"ג :

שיוצא לחוץ מותר אפי׳ לא ראינו שבולעו ובכל ענין שנמצא בו בין נמצא דרך בית הרעי בין נמצא דרך בית הבליעה וטהור שבלע דג טמא אסור דלא חשוב כמעוכל כיון שהוא שלם :

דיני תולעים

פד (א) [ח] **שרצים** הגדלים במים שבכלים ושבבורות שיחין ומערות חריצין ונעיצין שאינן נובעים מותרים אע״פ שאין להם סנפיר וקשקשת לפיכך שוחה (ב) ושותה בב״מ מהם ואינו חושש לשרצים שבהם (ג) והרמב״ם לא התיר אלא שבבורות ומערות שהם דומים לכלים אבל של חריצין ונעיצין המושכין אע״פ שאינן נובעין אסורין וא״א הרא״ש ז״ל לא כתב כן והא דשרינן דיקא בשלא פירשו (ד) אבל אם פירשו ממקום רביתן כגון לאחורי הבור או על שפת הכלי מבחוץ אע״פ שחזרו אסורין (ה) אבל אם לא פירשו אלא על דופן הכלי מבפנים לא חשיב פירשו ומותרין . המסנן המשקה והיו בו שרצים חשוב כפירשו

שהרי

פד שרצים וכו׳ בור עגול שיח ארוכה וקצרה · מערה מרובעת ומכוסה בקירוי אלא שיש לה פה : הרילים רחבים ומרובעים כמערה ואינן מקורין אלא כל פיו פתוחה נעילים קצרים מלמטה ורחבים מלמעלה עיין פרק הפרה (סוף דף נ׳) וכתב הרא״ש דוקא שוחה ושותה אבל אסור לשאוב מהם בכלי ולשתות דחיישינן שמא יפרשו לדופני הכלי ואסור דמעיקרא היו בבור ועכשיו בכלי אבל בתריק מכלי לכלי אפי׳ יפרשו לדופני כלי שני מבפנים היינו רביתייהו דמעיקרא כלי והשתא נמי כלי : ומ״ש דהרמב״ם לא התיר אלא בבורות וכו׳ טעמו דפוסק כתנא דבי רבי ישמעאל וע״פ פי׳ התוס׳ דבחריצין ונעיצין שאינן נובעין קמיירי והרא״ש פסק כת״ק ע״ש פא״ט : **והא** דשרינן דוקא וכו׳ שם אמר רב הונא לא לשפי איניש שיכרא בנבייתא באורתא דילמא פריש לעיל מנבייתא והדר נפיל לכסא והוי עבר משום שהע״ה ופריך א״ה במנא נמי דילמא פריש לדפנא והדר נפל למנא ומשני התם היינו רביתיה דיש להקשות דמאי פריך דילמא דוקא במסנן בלילה דאיכא רגלים לדבר דפירש והדר נפיל כמו שהוא הרגילות וא״ת דקס״ד דלרב הונא כל היכא דאי פריש אסור מיושי׳ לדילמא פריש א״כ מאי משני היינו רביתייהו אכתי ניחוש דילמא פריש אדופני דמנא מאבראי והדר לגו חביתא דמאבראי לאו היינו רביתייהו · וצ״ל דודאי למאי דקא ס״ד דאפי׳ פריש מבפנים אסור קפריך ליחוש לדילמא פריש דשכיח טובא דרחשי התולעים בדופני הכלי בפנים וחוזרין למשקה ודחיא למסנן בלילה דשכיחא דיחזרו ויפלו למשקה מן המסננת אבל למאי דמשני דמבפנים היינו רביתייהו תו לא חיישינן לדילמא פריש מאבראי וחזרו דמילתא דלא שכיחא היא ולא דמי למסנן בלילה דשכיחא דיחזרו למשקה מן המסננת: **המסנן** וכו׳ מימרא דרב הונא שהבאתי ופירש רש״י בלבייתא ליבי שמסננים אותו דרך עלים וקשים דקים והכין

הרעי רב פפא אמר כגון שמצאו דרך בית הבליעה רב נחמן אמר כגון שמצאו שלם רב אשי אמר רוב דגים במינן משריצים וכמי שבלע בפניו דמי · ופרש״י רב אשי אמר · מתני׳ לאו כדחזינן דבלע אלא שמצאו בתוכו והאי דקתני שבלע כיון דרוב דגים במינם משריצים וזה שריץ מין אחר כמי שבלע בפנינו דמי וכתב הרא״ש דהלכתא כרב אשי ומכאן מתירין הריג״ש ה׳ ולאוס במעי דג גדול הנקרא אליג״ה אע״ג דלא חזינן דבלעו וגם אין ידוע אם נמצאו דרך הרעי או דרך בית הבליעה וכתב עוד בת״כ תניא גבי דגים תאכלו לרבות הטהור שבמעי טמא יכול אף הטמא שבמעי טהור ת״ל אותם ואין משם ראיה לאסור דג טמא שבלע דג טהור אם יצא לחוץ מדנקט שבמעי טמא די״ל דלאו דוקא אלא משום טמא שבמעי טהור נקטיה דהא שרינן בילא לחוץ משום עיכול וחשיב כעפרא וכתב עוד וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה תימא דבמסכת אהלות תנן גבי כלב שאכל בשר המת כמה תשהא במעיו ג׳ ימים מעת לעת ובעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף אלמא חשיבא כמעוכל וא״כ ה״נ תשתרי ויש לחלק בין איסור לטומאה וה״ר משה ז״ל היה מחלק בין היכא שאכל ולועס בשיניו ובין היכא שבלעו שלם כי הך מתניתין דהכא לא חשיב עיכול עכ״ל והו שכתב רבי׳ דלא חשיב כמעוכל כיון שהוא שלם : תנן בפרק אין מעמידין (לה :) דחילק אסור והוא מין דג קטן הנקרא סולתני״ת שאין לו סנפיר וקשקשת ועתיד לגדלן לאחר זמן וקי״ל דטהור ולא אסרוה אלא מפני שעולים עמו דגים ייחוס הדומים לו ואיכא למיחש לאחד מאלף ביניהם דדמי אליו ולא מינכר וכ׳ רבינו בסי׳ קי״ד : **פד שרצים** הגדלים במים שבכלים ושבבורות וכו׳ בסוף פא״ט (סו :) דריש מדכתיב את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר יש לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו בימים ובנחלים הוא דאית ליה סנפיר וקשקשת אכול דלית ליה לא תיכול הא בכלים אע״ג דלית ליה אכול וקאמר שם בגמרא בתר הכי במים כלל בימים ובנחלים פרט במים חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מים נובעין אף כל מים נובעין אתאי רבי חריצין ונעיצין להיסורא ואימעיטו להם בורות שיחין ומערות להתירא ותנא דבי רבי ישמעאל דריש לה בריבה ומיעט וריבה ומסיק נמי דרבי חריצים ונעיצין להיסור ומיעט שיחין ומערות להתירא ופריך תלמודא ואיפוך אנא ומשני כדתני מתתיה בן יהודא מאי ראית לרבות בורות שיחין ומערות להתירא ולהוציא חריצין ונעיצין להיסורא מרבה אני בורות שיחין ומערות שהן עצורים ככלים ומוציא אני חריצין ונעיצין שאין עצורים ככלים ומפי׳ רש״י משמע דליכא פלוגתא בין ת״ק ובין תנא דבי רבי ישמעאל דלד״ה חריצין ונעיצין דאסרינן היינו דוקא כנובעין אבל בשאינם נובעין שרו דלא דמו לימים ונחלים והתוס׳ הקשו ע״ז דא״כ למה לו להזכיר טעמא דעצורין הוי ליה למימר דחריצין ונעיצין איכא לרבויי טפי לאיסורא לפי שהם נובעים כימים ונחלים לפיכך פירשו דהכך חריצין ונעיצין דהכא איירי באין נובעין ולהכי פריך כיון דאין נובעין מה לי בורות שיחין ומערות מה לי חריצין ונעיצין ומשני דחריצין ונעיצין אע״ג דאין נובעין דמו טפי לימים ונהלים שאינם עצורים ככלי והשתא לת״ק דדריש בריבה ומיעט מרבה חריצין ונעיצין שאינם נובעים לאיסורא והיתרא דתאכלו מוקי לה בבורות שיחין ומערות אבל למאן דדריש כללי ופרטי מרבה מתאכלו להתיר אפילו חריצין ונעיצין שאין עצורים ככלים כיון שאינם נובעים וכתב הרא״ש דגם לפירוש התוספות הלכה א כתנא דבי רב כי היתה שגורה בפי הכל והיא עיקר כנגד תנא דבי רבי ישמעאל אבל הרמב״ם כתב בפ״ב מהמ״א שרץ המים הנברא בבורות שיחין ומערות הואיל ואינם מים נובעים והרי הם עצורים הרי הם כמים שבכלים ומותר ושוחה ושותה ואינו נמנע ואע״פ שבולע בשעת שתיה השרצים מאותם הדקים וכתב ה״ה שנראה מדבריו שחריצין ונעיצין המושכין אע״פ שאינם נובעים אסורים ולא הותרו אלא בורות שיחין ומערות שהן עצורין ככלים וכתנא דבי רבי ישמעאל דמשמע דפליג התם אתנא קמא בחריצין המושכין ואינם נובעים וכן פירשו בעלי התוספות וכן משמע בספרא ולזה הסכים הרשב״א עד כאן לשונו : **והא** דשרינן דוקא בשלא פירשו אבל אם פירשו ממקום רביתן וכו׳ שם (סו ·) אהא דאמר ר״ה לא לישפי איניש שיכרא בנבייתא באורתא וכו׳ אמרינן במנא נמי דלמא פריש לדופנא דמנא והדר נפיל למנא התם היינו רביתיה ומנא תימרא דתניא מנין לרבות שיחין ומערות וכו׳ וליחוש דילמא פריש לדופנא והדר נפיל אלא היינו רביתיה ה״נ היינו רביתיה ופרש״י היינו רביתיה וכמי שלא פירשה מן המים היא וכתב הרשב״א בחידושיו ואע״ג דאיבעיא לן בפ״גה לגג גרעינתא וסלקא בתיקו לאו היינו רביתיה אלא בעוד שהוא יהלך בתוך החור כשתגדל שם אבל כשיצא מחורו שבגרעינה ועלתה לגג הגרעינה ה״ז כיוצא מתוך הבור וזורק חוץ לבור וכן כתב בת״ה דלא אמרינן היינו רביתיה אלא בפירש לדופני הכלי או הבור מבפנים דוקא אבל אם פירשו לאחורי הכלי או על שפת הבור מבחוץ אסורים . **כתב** הרשב״א בחידושיו ואי פירש לאויר וקלטו קודם שהגיע לארץ אסור מספק כדאיבעיא לן לקמן גבי תולעת שבתמר פירשה מהו פירשה לאויר העולם מהו וסלקא בתיקו לחומרא דאיסורא דאורייתא הוא ע״כ : **כתב** הרא״ש אהא דתניא דבורות שיחין ומערות שוחה ושותה מהם ואיני נמנע כלומר ואינו נמנע ואף ע״פ שיזדמנו לו תולעים לתוך פיו אינו חושש וי״א דוקא שוחה ושותה אבל בכלי אסור דילמא פריש בדופני מנא וי״ל דאורחא דמילתא קתני וה״ה בכלי נמי מותר ולא חיישינן דילמא פריש אדופני מנא כל כמה דלא חזיה דפריש ולקמן בשמעתין תשמע דכל היכא דאי פריש אסור חיישינן דילמא פריש עכ״ל (א) : **ומ״ש** המסנן המשקה והיו בו שרצים חשוב כפירשו וכו׳ שם אמר רב הונא לא לישפי איניש שיכרא בנבייתא באורתא דילמא פריש לעילא מנבייתא והדר נפל לכסא והוה עובר משום השרץ השורץ על הארץ . ופרש״י שיכרא של תמרים . הוא ומצויין בהם תולעים . בנבייתא

ליבי

דרכי משה

פד (א) וכ״ה באו״ה כלל ס״א :

ג״ל

דרישה

או באומר אלו הדגים כו׳ ע״כ א״כ לפ״ז יהיה אני מלחתים עדיף מאומר של פלוני וטהור הוא וזה מותר למ״ש ב״י לעיל בשם הרשב״א וכתבתי בסמוך דאימור של דג פלוני טהור היא עדיף טפי מאומר אני מלחתים ואפשר שצריך להגיה קצת בדברי ב״י שמ״ש בריש דבריו אלו על הרשב״א ובנימוקו לא מיסני קמי אמירה וצריך ביאמר אני מלחתים נ״ל להגיה וצריך שיחזר אלו דגים ואלו קרביהן ובסוף דבריו שכתב ולא מכשר אלא באומר אני מלחתים או כחוזר אלו הדגים כו׳ נ״ל למחוק באומר אני מלחתים וגרסינן ולא מכשיר אלא באומר אלו דגים ואלו קרביהן יעפ״ז מיושב שני קושיות אחרונות ודו״ק :

סי׳ **פד** [א] **שרצים** הגדלים במים שבכלים ושבבורות כו׳ בס״פ א״ט דף ס״ו דריש מדכתיב את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת בנים בימים ובנחלים אותם תאכלו בימים ובנחלים הוא דאית ליה סנפיר וקשקשת אכול ודלית ליה לא תיכול הא בכלים אע״ג דלית ליה אכול . במים כלל בימים ובנחלים פרט במים חזר כלל וכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מים נובעים אף כל מים נובעין אתאי רבי חרילין ונעיצין לאיסורא ואמיעוטו להו בירות שיחין ומערות להתירא (וא״ת דלמא קרא אתא לאשמעינן דבימים ובנחלים יהני סימן אבל דבורות שיחין ומערות אפילו יש להן סימן אסורין וי״ל דהא אי לא הוי סקרא דבימים ובנחלים אם אין להם סנפיר וקשקשת דאסירין ס״ה

דכל

פרישה

במקומות הללו שהם סימן שנבלעו או לא רק בבית הרחם שלו הוא ודאי אסור שהוא נשרץ שם אפ״ה מותר כרב אשי ועוד שאמר דכבר כתב רבינו דאפי׳ ביצא לחוץ מותר אע״ג דאיכא למימר דמבית הרחם יצאה והיינו מטעמא דרב אשי דאמר דגים במינם משריצין תו לא היה צ״ל בין כמצא דרך בית הרעי וכ״ש הוא · ונלע״ד ליישב זה כשנשרר עוד קושיא אחרת והוא למה התירו רב אשי ולא חייש למיעוטא דמשריצין באינם מינן דהא איסורא דאורייתא הוא · ונראה דס״ע משום דהם בסוגי׳ איירי דראו שבלע הוג טמא דג טהור מש״ה סמכי ארובא דבמינן משריצין ולא חיישי למיעוטא ולומר דדג טהור אתעכל והאי אסרינא הוא דבכהאי גוונא ודאי סמכי ארובא כיון שראינו שבלעה דג טהור משא״כ בשלא ראינו שבלעו דלא מסתבר לומר דדוקא בנמצאו דרך בית הבליעה או בית הרעי הוא דמכשרינן והם לא ראינוהו מונח שם ואיכא לאסתפוקי דלמא היה בבית הרחם חיישינן למיעוטא דמשריצין בשאינן מינן ורבינו התחיל וכתב תחילה דג טמא שבלע דג טהור יר״ל שראינו שבלעוהו ואז בכל ענין מותר אפי׳ כבר יצא לחוץ ואפשר לומר דמבית רחם יצא וכנ״ל ואח״כ כתב דין השני ברבותא והיינו דאפילו לא ראינו שבלעוהו מ״מ יש להתירו וכתב דהיינו דוקא כשמצאוהו מונח בתוך הדג דרך בית הרעי או בית הבליעה וק״ל והל׳ קצת דחוק כמ״ש ובכל ענין שנמצא כו׳ וי״ו דובכל היא אינה מדויקת דהא בבא בפני עצמה הוא וגם מ״ש הוא זלא כמ״ש הרא״ש וב״י הביאו דכתב דרב אשי מתירו בכל ענין דמשמע אפילו לא ראינו שבלע ואפי׳ יצא לחוץ · מיהו קושיא אחרונה אינה קושיא כ״כ דבאיסורא הולכין אחר הרוב אפילו במקום מוקת איסור נגד הרוב כדאמרינן גוזב שנטל בני מעים והניחם נקובים דלא חיישינן שמא במקום נקב נקוב וכמ״ש התוס׳ פרק קמא דמציעא ד׳ ב׳ ריש ע״ב ע״ש :

סי׳ **פד** (א) **שרצים** הגדלים כו׳ ושבבורות שיחין ומערות כו׳ בפרק שור שנגח את הפרה פי׳ רש״י והר״ן בור עגול הוא שיש ארוכה וקצרה · מערה מרובעת ומכוסה בקורי אלא שיש לה פה · קרילין רחבים ומרובעים כמערה ואינן מקורי אלא פיו פתוח נעיצין קצרין מלמטה ורחבים מלמעלה ע״ש וי״מ חרילין ארוכין וקצרין ונעיצין רחבים ורבינו משמע דס״ל כפירוש זה מדכתב בסמוך לשון הרמב״ם אבל של חרילין ונעיצין המושכין כו׳ ולפירוש קמא חריצין הוא כמו מערה . (ב) ושותה בכל מקום ס״א איט (וטעם דס״א הוא משום דמ״ש בין מקום אחד למקום אחר אבל אפשר לומר דא״כ לימא שרי כתב רבינו בסמוך אבל אם לא פרשו אלא על דופן הכלי מבפנים מותרין לכן קאמר דמותר לשתות על דופן הכלי מבפנים וא״ל לשתות עד למים לשתות ועי״ל דבא לאשמעינן דמותר לשתות אפי׳ בשפתו על הבור ולא חיישינן במה פרשו משפת הבור וחזרו למים וק״ל עכ״ה) : (ג) והרמב״ם לא התיר כו׳ שהרמב״ם לא כתב בהדיא דבשל חרילין ונעיצין המושכין אע״פ שאינן נובעין אסורין אלא שרבינו פירש כך גם המגיד לדקדק כך מלשונו וז״ל הרמב״ם בפ״ב מהמ״א שרץ המים הנברא בבורות שיחין ומערות הואיל ואינם מי נובעין כו׳ מותרין וכתב ע״ז ה״ה נראה מדבריו שחרילין ונעיצין המושכין אע״פ שאינן נובעין אסורין כו׳ וטעם הפלוגתא כתבתי בדרישה ע״ש : (ד) אבל אם פרשו כו׳ אע״פ שחזרו אסורין משום שרץ השורץ על הארץ : (ה) אבל אם לא פרשו אלא על דופן הכלי לאו דיקא נקט דופן הכלי וה״ה לדופן הבור דעלה קאי שכתב בסמוך פרשו לאחורי בור או על שפת כלי כו׳ וכל שכן הוא דהרי כשהם בכלי כבר נמשכו מן הבור ואפ״ה שרי אם לא פרשו אלא על דופן הכלי כל שכן בבור עצמו וטעם שמותרין דהיינו רביתייהו (פירוש מקום גדילתם עכ״ה) :

לפיכך

חדושי הגהות

פד א הך סתמא ברייתא דפליגא עלה דתנא דבי ר״י קרי יה בשם תנא דבי רב עיין ברש״י ריש (סו ·) :

בטור

שהרי פירשו ממקום רביתן (ו) לפיכך משקה שדרך ליגדל בו שרצים אין לסננו בלילה שמא יחזרו השרצים לתוך הכלי ויבא לשתותן והרי כבר פירשו אבל מסתמא אין לחוש שמא פירשו כ"ז שאין הוכחה בדבר : תולעים הגדילים בפירות בתלוש מותרין שלא אסרה תורה אלא שרץ השורץ על הארץ (ז) [ב] בד"א שלא פירשו מן הפרי אבל פירשו מן הפרי אפילו לא הגיעו לארץ אלא שמת באויר קודם שהגיע לארץ ואפי' לא פירש כולו מהפרי אלא מקצתם או שלא פירש אלא ע"ג הפרי או על הגרעין שבתוכו או שפירש מפרי לפרי אסור (ח) והרמב"ם אסר אפי' מת בתוך הפרי ופירש אח"כ ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל (ט) כתב הרשב"א כ"ז שנמצא בתוך הפרי (ג) אפילו חורו נקוב לחוץ לא חיישינן שמא פירש וחזר (י) והגדלים בפרי בעודו מחובר חשוב כשורץ על הארץ ואסור אע"פ

ליבי שמסננים אותו דרך עלים וקשים דקים · באורתא · שאם תפול תולעת על הקשים לא יראנה ומשם תפול לכלי ולמחר כשיראנה יהא סובר שלא יצאתה מן השכר לקשים ותולעת המים מותרת כדאמרן וקא עבר משום שרץ השורץ על הר"ן דכיון דרחשה והלכה קצת על הקשים נעשית שרץ הארץ עכ"ל ונראה דדוקא במסנן על הקסמים או על הקשין הוא דאסור וכדמפרש טעמא דאיכא למיחש שמא יפרוש ואח"כ יפול אבל מסנן בבגד דליכא למיחש להכי שהרי מה שפירש בבגד משליכין אותו לחוץ ומ"א לו לחזור וליפול למשקה באורתא נמי שפי ליה וש"ד ונראה שמטעם זה לא כתב הרמב"ם דלא לישפי איניש שיכרא בגביית' באורתא משום דכיון דדוקא בגבייתא הוא דלא לישפי מאחר שהודיענו שכל שפירשו ע"י סינון אסורים ממילא יזהר האדם שלא לסנן בענין זה כיון שיכול לבא לידי איסור · והרשב"א ז"ל שכתבו הרי הזכיר בקשין וכלישנא דגמרא ורבינו שכתבו ולא הזכיר קשין איני מוצא לו טעם : **ומ"ש** אבל מסתמא אין לחוש שמא פירשו כל זמן שאין הוכחה בדבר כ"כ הרשב"א בת"ה על השרצים שבמים ורבינו כתבו בסוף דבריו ואכל מאי דכתב לעיל קאי בין אמים בין אשכר : **כתב** הרמב"ם בפ"ב המסנן את היין או את החומץ או את השכר ואכל את היבחושין או את היתושין והתולעת שסינן לוקה משום שרץ המים או משום שרץ העוף ושרץ המים נראה מדבריו שיבחושין שביין וחומץ מותרים כל זמן שלא פירשו וכ"כ הגהות מיימון בשם סמ"ג שאותם יבחושין הזבובים הקטנים הנמצאים בשכר וביין מותרים ע"כ · והיכא שעירה המשקה שבו השרצים מכלי לכלי אחר נראה דכלי שני דין כלי ראשון יש לו וכשפורשים על דפנו שבפנים שרו דכיון שלא פירשו שם אלא עם המשקה היינו רביתייהו ולא דמי לפירשה מתמרה לתמרה דאיבעיא לן ולא איפשיטא כמו שאכתוב בסמוך ואע"פ שמדברי הרא"ש שכתבתי בסמוך גבי בורות נראה שאם שאב מים בכלי ופירשו לדפני הכלי אסורים איפשר דהתם שאני דמעיקרא היו בבור ועכשיו בכלי אבל הכא דמעיקרא כלי והשתא כלי שייך שפיר למימר היינו רביתא :

ב"ה · כתב רבינו ירוחם חומץ שיש בו תולעים אם פירשו לאויר נקרא פירשו אבל מן החומץ לתבשיל לא הוי פירשו ומותרים · כתב רבינו ירוחם בנת"ו אות כ"ו לסוך התינוקות בשומן חזיר כתב הר"ד ברוך בתוספת' פסחים שאם היא סיכה של תענוג אסור ולפר"ת מותר שלא אמרינן סיכה בכלל שתיה אלא בשמן שהוא נבלע יותר בגוף (ב) :

תולעים הגדלים בפירות בתלוש מותרים פשוט בספא"ט (סז :) : ומ"ש בד"א שלא פירשו מן הפרי אבל פירשו מן הפרי אפי' לא הגיעו לארץ וכו' שם בעי רב יוסף פירשה ומתה מהו מקלתה מהו לאויר העולם מהו תיקו' בעי רב אשי לגג תמרה מהו לגג גרעינתה מהו מתמרה לתמרה מהו תיקו · ופי' רש"י פירשה ומתה · המתלעת לאחר תלישתה דאריא דברי הכל פירשה מתוך הפרי לארץ ולא ריחשה שמתה מיד בנפילתה · מהו · מי אמרינן כיון דלא הלכה לאו שורץ הוא או דילמא לא בעי שריצה · מקלתה מהו · מי הויא ככולה או דלמא בעינן כולה . לאויר העולם · פירשה מן הפרי תלוש באויר וקודם שהגיע לארץ קלטה בפיו לבולעה את"ל פירשה ומתה מותרת משום דאינה ראויה לרחוש אבל חיה דראויה לרחוש לא · לגג תמרה מהו · פירשה מתוכה לגגה מי אמרינן היינו רביתיה או דילמא כשורץ על פני דבר אחר דמי · גרעינתה מהו · את"ל לגג תמרה כדבר אחר הוא לגג גרעינתה מהו כל תולעים מגרעינות הפרי הן גדלים . מתמרה לתמרה מהו · ולא שרץ על גגה אלא מזו לזו מי אמרינן כיון דלאו היינו אמה שורץ קרינן ביה או דילמא אויר העולם בעינן וכלהו בתלושים בעי להו וכתב הרא"ש יש שגורסים פירש מת כגון שמת בתוך הפרי ולא מסתבר להסתפק בזה ע"כ אבל הרמב"ם נראה שגורס כן וכתב ה"ה שכך היא גירסת ההלכות ור"ח ושכן הסכים הרשב"א ז"ל וכל הני דסלקו בתיקו פשיטא דאזלינן בהו לחומרא דהא איסורא דאורייתא נינהו וכן פסקו הפוסקים לאיסורא :

ב"ה כתב רבינו ירוחם ולגירסת ההלכות תולעים הנמצאים בעדשים ובפולין והרתיחן עד שמתו התולעים שבתוכו וכשבשלה בקדרה מצא מהתולעים בקדרה שיצאו אסורים ולגירסת רש"י מותרים ולזה הסכימו גדולי המורים :

והכין כ"י דדוקא דרך עלים וקשים וקשיא ליה על רבינו שלא הזכיר קשים ולפע"ד דלאו דוקא עלים וקשים אלא ה"ה מסננת כנפ' קטנה שיש בה נקבים דקים שאפשר שהרחש יחזור ויפול דרך נקבי המסננת נמי אסור ולכן כתב רבינו בסתם המסנן המשקה וכדרך שמסנן המשקה במסננת שיש בה נקבים קאמר והכי מוכח להדיא מדקאמר ליה רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע לך כל השרץ השורץ על הארץ לרבות יבחושין שסיננן דהוצרך לרבויא ראוי' דמה שפירשה התולעת קצת על המסננת אע"פ שמיד חזרה ונפלה למשקה נעשית שרץ הארץ דמדאיצטריך קרא ליבחושין שסיננן אי אותא דמיירי בשפירשו לגמרי מן המסננת הא פשיטא היא דהוי שרץ הארץ כשאר שרצים אלא בע"כ דאצטריך קרא להיכא שחזרה מיד לאחר שהלכה קצת על המסננת אלמא דשכיחא היא שתחזו' מן המסננת לכלי מדאצטריך קרא להכי ולפיכך כתב רבינו דאין לסנן בלילה והמסננת דאית בה נקבים קטנים קאמר כדפריטית אבל במסנן דרך בגד שאין בו נקבים כלל משמע שאין לחוש שיחזרו ויפלו בכלי אפילו מסנן בלילה מיהו בש"ד כתב דאם סינן דרך מטלית שנשארו למעלה וחזרו לשם אסורים ולא מיירי במסנן בלילה אלא מסנן ביום וידעינן דחזרו למשקה וק"ל : ומ"ש אבל מסתמא אין לחוש שמא פירשו כו' פירוש משקה שדרך ליגדל בו שרצים יכול לשתות מן הבור מן הכלי בסתם ואינו חושש שמא פירשו לחוץ וחזרו ואסור משום דלאו היינו רביתייהו דכיון שאין הוכחה בדבר למה נחוש לתילתא דלא שכיחא שיפרוש לאבראי ויחזור והלכך אין חוששין אא"כ דאיכא הוכחה שפירשו וחזרו כגון המסנן בלילה אבל בא"ו הארוך כלל מ"א סימן ח' לאחר שכתב דין איסור סינון בלילה כתב עלה ומשמע כר"ד דבדיעבד מיהא אין לחוש שמא פירשו וחזרו כל זמן שאין הוכחה בדבר עכ"ל נראה דהיה נוסחאתו בדברי רבינו אבל בדיעבד אין לחוש וכו' א"כ היה מפרש אבל מסתמא אין לחוש דר"ל אע"ג דלכתחלה אין לסנן בלילה מ"מ בדיעבד אין לאסור מן הסתם אא"כ דאיכא הוכחה בדבר שפירשו וחזרו ולא נהירא דודאי אין לך הוכחה גדולה מזו כשסינן בלילה דודאי התולעת נשארה על המסננת ושמא חזרה ונפלה למשקה ואף ע"ג דאיכא ס"ס שמא לא פירש ואת"ל פירש שמא לא חזרה אפ"ה כיון דאיכא הוכחה בדבר אזלינן לחומרא ותו דאין זה דיעבד דהלא הוא שותה לכתחלה ואסור לו לשתות מספק שמא פירש וחזרו למשקה כיון שסינן בלילה ואיכא רגלים לדבר והא דקאמר אבל מסתמא וכו' אשותה מבורות או מכלים בלא שום סינון קאמר כדפי' : **כתב** הרשב"א כ"ז שנמצא בתוך הפרי וכו' כתב ב"י דיליף לה משרצים שבכלים ושבבורות דשותה מהם ואינו חושש שמא פירשו וחזרו ואח"כ כתב דבמרדכי איתא ע"ש רש"י ור"ת וריב"א דלית הלכתא כשמואל ומיהו היכא דניקב הפרי לחוץ אסור התולעת משום השרץ השורץ על הארץ עכ"ל וצריך לפרש לדעתם דלא דמי לשרצים שבכלים דאית בהו ס"ס ספק דילמא לא פריש כלל ואת"ל פריש שמא לא פריש לחוץ אלא לפנים אבל בפירי ליכא אלא חדא ספיקא דילמא לא פריש דאי פריש קצת ודאי אסור מיהו הרשב"א טעמיה משום דקים לן דכל שיצא מחורו של פרי שוב אין חוזר לחורו ולא משום דיליף לה משרצים שבכלים וכו' כדכתב ב"י דשאני התם דאיכא ס"ס כדפרים ולענין הלכה נקטינן לאיסור : והגדלים בפרי בעודו מחובר חשוב כשורץ על הארץ ואסו' אע"פ שלא פירשו מימרא דשמואל ספא"ט קישות שהתליע' באיביה אסורה ור"ת ורבינו יעבץ התירו גם בזה דלית הלכתא כשמואל אלא שכל שנתגדל בתולע בפרי אין חלוק בין הגדלים בתלוש לבין הגדלים במחובר והני בעיא דבעי רב יוסף פירשה ומתה וכו' ודבעי רב אשי לגג תמרה וכו' אגדלו במחובר נמי קאי וז"ש רבינו התירו גם בזה לומר דאין לחלק בין תלוש למחובר כלל בנגדלו התולעים בפרי עצמו אבל גדלו באילן אף לר"ת ור' יעבץ חשוב כאילו גדלו בארץ כדאיתא התם להדיא אלא בגדלו בפרי אפי' במחובר שרי כל שלא פירש אבל בא"ו הארוך משמע להדיא דס"ל דלר"ת אפי' פירש לגג הגרעין שרי אם לא ניקב לחוץ והני איבעיות אליבא דשמואל קמיבעיא להו וכיון דלית הלכתא כשמואל הכל שרי כל זמן שלא ניקב לחוץ ע"ש וכ"כ בש"ד להדיא וכן הוא במרדכי בפא"ט :

כתב

כתב הרשב"א כל זמן שנמצא בתוך הפרי אפילו חורו נקוב וכו' בת"ה כ"כ וסיים בה שכל שיצא מחורו אין חוששין שמא חזר לחורו כ"ל דטעמיה משום דיליף לה משרצים שבכלים ושבבורות שאף ע"פ שהכלים והבורות פתוחים שוחה ושותה מהם ואינו חושש שמא פירשו וחזרו : **והגדלים** בפרי בעודו מחובר וכו' שם אמר שמואל קישות שהתליע באביה אסורה משום השרץ השורץ על הארץ לימא מסייע ליה דתני תדא על הארץ להוציא את הזיזין שבעדשים וכו' מאי לאו אידי ואידי בפירא והא דבאביה והא דלא באביה לא אידי ואידי באביה ולא קשיא הא בפירא הא באילנא גופיה · דיקא נמי דקתני תולעת

שבעיקרי

דרכי משה

(ב) נ"ל ראיה לדבריו מדלא אסר אלא לסנן דחיישינן שמא יפרוש על הקשים או עצים ויחזור לכל אבל להא לא חיישינן שיפרוש בכלי שני לדופני הכלי : (ג) ובמרדכי פרק אלו

פרישה

(ו) לפיכך משקה שדרך לגדל בו שרצים אין לסננו בלילה כו' כתב ב"י נראה דדוקא במסנן על הקשין או על הקסמין הוא דאסור וסננו באורתא דאיכא למיחש שמא יפרשו ויפלו לתוך הכלי אבל מסנן בבגד דליכא למיחש להכי שהרי מה שפירש משליכין לחוץ וא"א לו לחזור וליפול למשקה באורתא נמי שפי ליה וש"ד ורבינו שכתבו ולא הזכיר קשין איני מוצא לו טעם עכ"ל ונראה דסתמא כמפורש דהא לא אסרינן אלא משום שמא יחזרו השרצים וכו' ממילא דהיכא דליכא למיחש טוב שרי : (ז) בד"א שלא פירשו מן הפרי וכו' כתבתי בדרישה דכל אלו אבעיות בגמרא ולא אפשיטו ולחומרא ומ"ש רבינו או על הגרעין שבתוכו נראה דאין כוונו לומר שעדיין הגרעין בתוך הפרי דזה אין סברא לאסור דהא בילא למירתא או הוא לפרין עיקר ספקיים וגם מאן יימר לנו שילא על גבי הגרעין כשהגרעין עדיין בתוך הפרי סתום ואי מיירי שכבר מתכו הפרי לשנים והגרעין מונח תוכו פתוח לאויר הייני כאילו הגרעין הוא חוץ לפרי ועוד דאם כן מאי קאמר בתר הכי או שפירש מפרי אל פרי אסור הלא כל שכן היא אם כשפירש בתוך הפרי עצמו רק שילא מן הגרעין אסור כל שכן בילא מפרי לפרי אלא נראה דמיירי כשהגרעין בחוץ ומ"ש רבינו שבתוכו ר"ל שהיה בתוך הפרי שמבחר לך באותו גרעין קא מיירי . שוב ראיתי במיימוני פ"ב דהמ"א שכתב וז"ל או שנמצא התולע על הגרעין מבפנים כו' מוכח מדבריו בהדיא דאפי' נמצא עליו מבפנים אסור וכן מוכח בא"ו של מ"ו ורשמתיהו בת"מ כלל מ"ו דין ו' ע"ש · ומאיט דיכולין לידע שילאה על גבי הגרעין כגון שמצאו התולע בתוך הפרי והגרעין מנוקב ואין תולע הגרעין בתוך הגרעין ולא ודאי תולע שנמצא בתוך הפרי ולא מתוך הגרעין : (ח) והרמב"ם אסר אפי' מת בתוך הפרי טעמו שהוא גורס בעי רב יוסף פירשה מתה בלא וי"ו מהו ומפרש שמתה בתוך הפרי ואחר כך פירשה ולבעיא דלא אפשיטא לחומרא אבל המתירין אם מתה בתוך הפרי גרסי פירשה ומתה בוי"ו מהו ומפרשי האבעיא שמתה לאחר שפירשה : (ט) כתב הרשב"א כל זמן שנמצא בתוך הפרי כו' לא חיישינן שמא פירש וקור טעם דין זה נלמד מדין שרצים שבבור וכלי שבסמוך דאף על פי שנמצאו בדופן הבור או בכלי לא חיישינן שמא יצא לחוץ : (וכאי יאל דנקב לחוץ תליין דתולעת אסר היה שם ונקב ויצא לחוץ ולא חזר שם עכ"ה) : (י) והגדלים בפרי בעודו

דרישה

דכל השרצים בעולם מותרין עכשיו דכתב קרא שבימים ובנחלים אם אין להם סימן אסורין אמרינן דוקא הני אסורין אבל כל השרצים שסיננן כראשון עומדין מכרו"א פולק . ובגמרא ר"פ א"ט דף ס"ז מקשה קושיא זו . ומירץ דמקרא אמרינא נלמד להתיר בכלים את שאין לו סנפיר וקשקשת א"כ ע"כ קרא דהכא אתא לאתירא ג"כ בבורות סימן ומערות ע"ש דף ס"ו ע"ב עכ"ה) ובגמ' סוף דף ס"ו פריך והרי תרי כללי דסמוכין זה לזה הינהו ומפני כל מקום שאתה מוצא תרי כללי דסמוכין הטל פרט ביניהן כדאמרינן בעלמא . ותנא דבי רבי ישמעאל דרש לה בריבה ומיעט וריבה ומסיק נמי דרבי מרבין ונעולין לאיסורא ומיעט סימן ומערות להתירא . ומסיק התם דמאן דדריש כלל ופרט וכלל לא ממעט סרילין ונעולין אלא דוקא נובעין ומאן דדריש ריבה ומיעט וריבה ממעט אף מושכין . ועתה מבוארים דברי רבינו שמ"ש סרילין ונעילין שאינן נובעין מיפרין פסק הלכה כמאן דדריש כלל ופרט וכלל ומ"ש והרמב"ם לא התיר כו' הרמב"ם פסק כתנא דבי רבי ישמעאל : [ב] בד"א שלא פרשו מן הפרי כו' בספ"פ א"ט דף ס"ז בעי רב יוסף פירשה ומתה מהו מקלתה מהו לאויר העולם מהו תיקו בעי רב אשי לגג תמרה מהו לגג גרעיניתא מהו מתמרה לתמרה מהו תיקו . ופירש"י פירשה ומתה התולעת לאחר תלישתה דברי הכל פירשה מתוך הפרי לארץ ולא רחשה שמתה מיד בנפילתה מהו מי אמרי' כיון דלא הלכה לאו שורץ הוא או דילמא לא בעי שריצה . מקלתו מהו מי הויא ככולה או דילמא בעינן כולה . לאויר העולם מהו פרשה מן הפרי תלוש באויר וקודם שהגיע לארץ קלטה בפיו לבולעה את"ל פרשה ומתה מותרת משום דאינה ראויה לרחוש אבל האי דראויה לרחוש לא . לגג תמרה מהו פירשה מתוכה לגג מי אמרינן היינו רביתייהו או דלמא כשורץ ע"ג דבר אחר דמי . ע"ג גרעינתא את"ל לגגה תמרה כדבר אחר הוא לגג גרעיניתא מהו כל תולעים מגרעינות הפרי הן גדלין . מתמרה לתמרה מהו ולא שרץ על גגה אלא מזו לזו מי אמרי' כיון דלאו היינו אמה שרץ קרינן ביה או דילמא אויר העולם בעינן וכולהו בתלושים בעי לאו ולא אפשיטו' ולחומרא . ומה שהשמיט רבינו דין פירשה לאויר העולם וקלטה מן האויר ובלעה ה"ט דהואיל ובעי ליה באת"ל פירשה ומתה מותר אפ"ה מספקא ליה קלטה מן האויר ורבינו פוסק

פירשה

כתב הרשב"א אפי' החור וכו' פי' ל"מ אם יכול לרחוש אע"פ שלא פירש מן הפרי חשוב כשורץ על הארץ כיון שנגדל בפרי במחובר בקרקע והליכה זו בפרי הוי כמהלכת ע"ג קרקע אלא אפילו לא ריחש חשבינן ליה כתולעת הנגדל ע"ג הקרקע דאפי' לא הלך כלל ה"ל שרץ הארץ אבל הרא"ש נמשך אחר פי' רש"י והתוספות דאפי' בפרי במחובר לא מקרי שרץ הארץ אלא בשורץ דוקא והלכך דוקא ביכול לרחוש אסור מספק אבל אם אינו יכול לרחוש כלל שרי אבל דגדלים בתלוש אפי' יכול לרחוש אינו שרץ הארץ אא"כ פי' מן הפרי עי' ספא"ט בד"ה דיקא נמי: ומ"ש אבל הנמצאין בשרביטין או בתוך הפרי אסורין שיש להם מקום לרחוש משמע דאף בשרביטין אינו אוסר אלא מטעם שרוחשין בתוכו וכן מבואר מלשון הרא"ש ס"פ א"ט אבל מדברי א"ו הארוך מבואר דבשרביטין אפילו ידוע דלא רחשו בתוכו אסורין כיון דהשרביטין נופלות בעת הדישה הו"ל אין עץ מאחר שסופן להקשות וכאילו גדל התולע באילן עצמו דהו"ל שרץ הארץ אפילו לא רחש כלל ולכ"ע אסור אף לר"ת ורבי יעבץ דס"ל דאפילו במחובר לא הו"ל שרץ הארץ כ"ז שלא פירשו היינו דוקא בגדל בפרי במחובר אבל הגדל בגוף העץ אסור מיד וה"ה בשרביטין דסופן להקשות כגדל באילן דמי עיין שם וכן כתוב בשערי דורא וראייתו מפרק כיצד מברכין קרא כיון דסופו להקשות חשיב כמו עץ וכל זה כתוב במרדכי ספא"ט : אפילו הגדלים במחובר וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה ולא כמשמע מפרש"י פא"ט (דף כ"ח) דדוקא כהתליעו בודאי חיישינן שמא התליעו במחובר אבל אם אינו ידוע אם התליעו לא חיישינן אע"ג דדרכן להתליע וכן הוא לדעת רבינו שמואל דגרים הני תמרי דכרוס פי' שהתליעו כמ"ש התוס' בשמו דליתא אלא כדעת כל הגאונים דכל שדרכן להתליע צריך לבדוק וכ"כ הרא"ש לשם דף קס"א ע"ב ומ"ש תוך י"ב חודש אין לו תקנה כתב מהרש"ל פי' אין לו תקנה בבדיקה זו ליתנם במים וכו' דשמא יהיו קצת מתולעים שלא יהיו מנוקבים שלא יעלו דהשתא אפי' אם ימותו בתוך הרותחים כיון שגדלו במחובר אסורים אפילו לא פירשו אבל יש להם תקנה לבדוק כל אחד ואחד מתוכו אם הוא ממין שדרכו להתליע מבפנים ואינו ניכר מבחוץ כגון תפוחים קטנים והדומה להם או שיבדוק כ"א ואחד בפני עצמו מבחוץ ואם אין בו ריעותא כגי כגון פולים שהם קטנים שניכר הריעותא מבחוץ כמ"ש הרשב"א שהרחש בפולין החדשים נודע מקומו שמקומו משחיר ובכ"מ שמשחיר נוטל קצת באומד וזאת היא בדיקתו והכשרו עד כאן לשונו :

כתב הר"ן ע"ש הראב"ד דאם נמצא תולע אחד או ב' בקדרה זורקן והשאר מותר אבל שלשה וד' הכל אסור דהוחזק קדרה זו בתולעים ומביאו ב"י ופסק כך בש"ע כאן וכ"כ הרשב"א בתשובה הביאו ב"י סוף סימן ק' וגם בש"ע פסק כך לשם ותימא דכאן כתב ב"י ע"ש הרשב"א בתשובה דאיסר גם בתלא שם ב' פעמים עכ"ל משמע דפוסק בהא כרבי דבתרי זימני הוי חזקה וכך ראוי להחמיר בתרי זימני כ"ל : ומ"ש ואח"כ יתנם בקדרה רותחת איכא למידק יתנום מיד בתוך מים רותחין כדי שימותו התולעים מיד תירץ הרשב"א ה"ט דחיישינן שמא יפרשו מן הפרי לאחר מיתה דאפילו מתה תחלה ואח"כ פירשה אסורה מספק למאן דגריס פירשה מתה ואע"ג דהרא"ש כתב דלא מסתבר להסתפק בזה וגרסתו היא פירשה ומתה וכדכתב רבי' לעיל מ"מ לא אמרה אלא להלכה אבל למעשה ודאי דיש לחוש לגירסת הרמב"ם והרשב"א ולפיכך צריך ליתנם תחל' לתוך מים צוננים כדי שיפרוש מחורו כל העתיד לפרוש והמתולעים והמנוקבים יעלו למעלה עם התולעים ואח"כ אם יש עוד תולעים שלא ניקבו לחוץ ימותו במים רותחין ולא יפרשו לחוץ

כלל

אע"פ שלא פירש (יא) ור"ת ורבינו יעבץ התירו גם בזה ובה"ג אוסר וכן עיקר (יב) כתב הרשב"א אפילו החור שתולע בתוכו קטן ואינו מחזיק אלא כדי התולע אסור וא"א הרא"ש ז"ל מתיר וכתב תולעים הנמצאים בפולים ובחימצי מותרים חימצי פירוש אפונים בלשון ערבי דלא קרינן בהם השרץ השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחש אבל הנמצאים בשרביטים אסורין שיש מקום לרחוש (יג) אפי' הגדלים במחובר אם עבר עליהם י"ב חדש משנתלשו מותרין ספק אם התליע הפרי במחובר אם לאו אסור לפיכך כל פרי שדרכה להתליע במחובר אסור לאכלו תוך י"ב חדש בלא בדיקה ולאחר י"ב חדש מותר (יד) ומיהו כתב א"א הרא"ש ז"ל גם לאחר י"ב חדש צריך לבודקו ב ולהשליך התולעים הנמצאים ביניהם לחוץ או על גבי פרי ואף לאחר שישליך הנמצאים בחוץ יש לחוש שמא כשיתנם במים בתוך הקדירה שיצאו לחוץ ירחשו במים או בדופני הקדירה או על גבי הפרי (טו) הילכך מנהג יפה באלו העדשים שמצוי בהם הכנימה תוך י"ב חדש אין לו תקנה לאחר י"ב חדש יתנם לתוך מים צוננין המתולעים והמנוקבים יעלו למעלה (טז) אחר כך יתנם בקדירה רותחת שאם נשאר בו תולעת ימות מיד ע"כ

כתב

שבעיקרי זתים ובעיקרי גפנים ש"מ' ופי' רש"י באביה' בעודה מחוברת שרץ הארץ היא ואסורה התולעת' אידי ואידי באביה' כלומר הא דשרי נמי באביה דכל כמה דלא נפקא לאויר לאו שרץ הארץ היא ולא תסייעיה וכתבו התוספות דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי זתים וכו' ריב"א ור"ת ז"ל דקדקו מכאן דאין הלכה כשמואל דברייתא לא משמע כותיה וכה"ג ובשאלתות פרשה שמיני סי' פ"ד פסק כשמואל דא"ר פפא לעיל בפירקין שמע מינה מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליע באביה אסור בתר תריסר ירחי שתי שרי ואע"ג דתלמודא מדקדק דלא כשמואל היינו לפום ריהטא ומיהו לשמואל יש לישבו ולפרש דתולעים שבעיקרי הזיתים היינו בזתים בעודם מחוברים לקרקע' וכתב המרדכי שרש"י פסק בתשובה כריב"א ור"ת דלית הלכתא כשמואל' ומיהו היכא דניקב הפרי לחוץ אסור התולעת משום השרץ השורץ על הארץ ואותם התולעים שנמצאו בתוך השומר של מיני קטנית בקליפה החיצונה הארוכה הנופלת ע"י דישה אסורה אף לדברי רש"י ור"ת כיון שסופו להתקשות הוי כמו אילן וכס"ה פסק כשמואל ואסר אפי' לא ניקב וכ"פ הרי"ף הלכה כשמואל' וכ"פ הרמב"ם פב"פ וכ"פ הרשב"א בת"ה ולזה הסכים הר"ן ז"ל וכתב המרדכי שכן פסק בס"ה וגם הגהות מיי' כתבו בפ"ב בשם סה"ג שאע"ג שר"ת וריב"א פסקו שאין הלכה כשמואל מ"מ יש להחמיר כי יש לדחות ראיות שלהם : **ולענין** הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לאיסור הכי נקטינן וכ"ש שכל הפוסקים מסכימים לדבריהם וחולקים על ריב"א ור"ת (ד) : כתב הרשב"א אפילו החור שתולע בתוכו קטן ואינו מחזיק אלא כדי התולע אסור וא"א ז"ל מתיר וכתב התולעים הנמצאים בפולין ובחימצי מותרים דלא קרינן בהו השרץ השורץ על הארץ וכו' שם כתבו התוס' והרא"ש גם לשמואל אין לאסור תולעים הנמצאים בפולין ובחימצי תחת הקליפה והקליפה משחרת עליהם מבחוץ וכשמסירין הקליפה מוצאין היבחושין תחתיה לפי שהם מונחים במקום צר ולא קרינן ביה השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחש וכן פרש"י גבי קישות שהתליע באביה כיון דמהלכת התולעת בקישות המחוברת לקרקע הויא כמהלכת על גבי קרקע וכתבו הגהות מיימון שכן הורה הר"מ והר"ן כתב דלא מחוור דודאי תולעת הגדל בתוך הפרי בעוד שהפרי מחובר לקרקע לדברי שמואל הרי הוא כתולעת הגדל על גבי קרקע והויא ודאי אפילו לא הלך שרץ השורץ על הארץ קרינן ביה וה"ה לקישות לשמואל ע"כ וכ"ד הרשב"א ז"ל בת"ה וכמ"ש רבינו בשמו וכ"כ הגהות מיימון בפ"ב בשם רבינו יחיאל : **ולענין** הלכה כיון שהתוספות והרא"ש ורש"י והר"ם מסכימים להיתר הכי נקיטינן (ה) : **אפילו** הגדלים במחובר אם עברו עליה' י"ב חדש משנתלשו מותר ספק אם התליע הפרי במחובר אם לא אסור וכו' שם (נח ') אמר רב הונא כל בריה שאין בה עצם אינו מתקיים י"ב חדש אמר רב פפא ש"מ מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליע באביה אסורה הני תמרי דכדא לבתר י"ב ירחי שתא שריין ופרש"י הני תמרי דכדא' שהתליעו ואינו ידוע אם במחובר אם בתלוש לבתר י"ב ירחי שתא שריין' דאי במחובר התליעו לא היה חי עד השתא וכו' עליו הר"ן מ"ש תמרי דכדא שהתליעו לא נהירא דאי בשהתליעו ודאי עסקי' מ"ש תמרי דנקט ולא נקט פירי סתמא אלא משמע דמש"ה נקט תמרי לפי שהתולעת מצוייה בהם ולומר דכיון דהדבר מצוי אף ע"פ שהוא מיעוט למיעוט המצוי חששו וכ"כ הרמב"ם בפ"ב כל מיני פירות שדרכן להתליע כשהן מחוברין לא יאכל עד שיבדוק הפרי מתוכו שמא יש בו תולע' ואם שהה הפרי אחר שנעקר י"ב חדש אוכל בלא בדיקה שאין תולעת שבו מתקיימת י"ב חדש וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל פירות שדרכן להתליע באוביקן צריכין בדיקה שכל שאיסור מצוי צריך בדיקה ולפיכך תמרים שהרחש מצוי בעודם מחוברים לקרקע לא יאכל מהם בלא בדיקה וכן עדשים פולים וזתים הרחש מצוי בהם במחובר ולפיכך צריכין בדיקה עברו עליהם י"ב חדש משנתלשו אוכל והולך בלא בדיקה ואינו נמנע שכל בריה שאין בה עצם אינו חי ואינו מתקיים י"ב חדש ולפיכך בידוע שאין כאן רחש מן הרחשים הגדלים במחובר וכ"כ הרא"ש אהא דאמר רב פפא תמרי דכדא בתר י"ב ירחי שתא כל מין פרי וקטנית שדרכו להתליע צריך לבדקו אם בא לאוכלו תוך שנתו וכתב עוד וא"ת אמאי שרו בתר שנים עשר חדש דילמא גדלו במחובר ושרץ שמת אסור ותירץ הראב"ד ז"ל דהא דקאמר אינו מתקיים י"ב חדש רוצה לומר דאחר שנים עשר חדש אין בו לחות כלל והוי כעפרא בעלמא ודייק מלישנא דקאמר אינו מתקיים ולא קאמר אינו חי וגם הר"ן כ"כ : **ומ"ש** ומיהו כתב א"א ז"ל גם לאחר שנים עשר חדש צריך לבודקן וכו' כל זה כתב שם : **ומ"ש** שצריך להשליך הנמצאים ביניהם לחוץ היינו משום דכיון שפירשו אף ע"פ שלא נבראו אלא בתלוש אסורים כמו שקדם וכן מ"ש או על גבי הפרי הוא מזה הטעם דאיבעיא לן פירש לגב אחרה מהו וסליק בתיקו ולחומרא : **ומ"ש** המתולעים והמנוקבים יעלו למעלה כלומר ושליכם לחוץ ואח"כ יתן הנשארים בקדרת מים רותחים שאם נשאר בו תולעת ימות מיד ולא יפרוש לחוץ וכך מפורש בדברי הרא"ש

דרכי משה

(ד) אלו טריפות ובש"ד כתבו דאם הורו נקוב לדוין אסור חיישינן שמא פירש וכתב שם בהג"ה בשם מהרא"י ז"ל וב"ה בת"ה סימן קע"א דהכי יש לנהוג ודוקא כתולעים אבל מספק אם יש בהם תולעים יש לעשות כמ"ש הרא"ש ליתנם במים צוננין עכ"ל ומצאתי כתוב בא"ו הארוך בהג"ה כלל מ"א אבל תולעים הגדלים בכמהין ופטריות כגון הנמצאים בנקבים שלהן ולא ניקבו לחוץ דינן כאותן שגדלים בבשר וביצים מחמת סירחון אע"פ שבאין בתוכה כשהן מחוברים דלא מחשב גדולי קרקע אלא (מאויר הם גדילים ואין נקחין בכסף מעשר ואין מברכין עליהם בפה"א אבל אם ניקבו יהיין ודאי) אסור דיש רחוש דמעלמא אתו עכ"ד ול"נ דאע"פ שלא מיקרו גדולי קרקע לענין קניין מעשר ולענין בפה"א מ"מ מיקרי מחובר לקרקע וקרינן בה שרץ השורץ על הארץ דבחיבורו תליא מילתא ולא בגדולו כן הארץ גם הנודר מגדולי הקרקע אסור בכמהין ופטריות כדלקמן סי' רי"ז ש"מ דמיקרי קצת גדולי קרקע רק שאינן גדולי קרקע לגמרי ועוד אמרינן פ' כיצד מברכין (מ) דרביתן מן הארץ רק דלא ינקי מן הארץ לכן יש להחמיר כן נראה לי (ה) וכ"פ באו"ה כלל מ"א

פרישה

בעודו מחובר כו' ואסור הטעם כיון שהוא מחובר לארץ קרינן כו' שורץ על הארץ ומפרשי הא דקתני תולעת שבעיקרי זתים ושבעיקרי גפנים ר"ל כשהפרי מחובר בעיקר זתים וכו' :

(יא) ורבינו תם ורבינו יעבץ התירו טעמם דמפרשי הא דקתני תולעת שבעיקרי זתים ושבעיקרי גפנים ר"ל שהם בעיקר עצמו היינו באילן ולא בפרי (יב) כתב הרשב"א אפי' החור שהתולע בתוכו קטן פירוש ואין לו מקום לרחוש אפ"ה אסור כיון שנגדל בעודו מחובר . (יג) אפילו הגדלים במחובר אם עבר עליהם י"ב חודש משנתלשו מותר שהטעם דכל בריה שאין בה עצם אינו מתקיים שנים עשר חודש ואם תאמר דלמא התליע במחובר ומת בתוכו דאסור תירץ הראב"ד ז"ל דלאחר שנים עשר חודש אין בו לחלוחית כלל והוה כעפרא דעלמא ומותר והכי דייק ליה ליסנא דגמרא ע"פ דקאמר אינו מתקיים ולא קאמר אינו חי (יד) ומיהו כתב א"א הרא"ש ז"ל גם לאחר שנים עשר חודש צריך לבודקו ולהשליך לחוץ התולעים הנמצאים כו' כצ"ל לגרוס וגם לגירסת ספר דגרסי ולהשליך התולעים הנמצאים ביניהם לחוץ כו' צריך לפרש שמלת לחוץ קאי אדלעיל אמ"ש ולהשליך ור"ל שצריך להשליך לחוץ התולעים הנמצאים ביניהם או על גבם וק"ל (ואף לאחר שישליך הנמצאים יש לחוש כו' ר"ל הואיל והוא ספק אם התליע במחובר אם לאו ע"כ חיישינן לחומרא בתרוויהו שאחד שמא התליע במחובר לכן ימתין שנים עשר חודש והב' אף לאחר שנים עשר חודש ניחוש שמא התליע בתלוש מקרוב ועדנו חי ויצא לחוץ במים וירחש כו' עכ"ה) (טו) הילכך מנהג יפה כו' תוך שנים עשר חודש אין לו תקנה (פירוש בבדיקה זו אלא יבדקו כל אחד לעצמו' וכ"ל וכ"כ באו"ה שלו וכ"כ רמ"א בת"ח כלל מ"ו דין ז' שמשמע שבודקין הקטניות שקורין ערביס תוך שנים עשר חודש על גבי שלחן ובוררין הנקובים מהם ואפשר דאין דרכן להתליע במחובר או דמשבינן לבדיקה זו כאילו בירר כל אחד בפני עצמו עכ"ה) הטעם שאין לו תקנה תוך שנים עשר חודש משום דחיישינן דלמא ישארו אחד או שנים מן המתולעות ולא יעלו במים צוננין ואותם אסורין אף אם לא יצאו לחוץ הואיל ובאו לתוכן בעודו מחובר והא דאיה שצריך לתתן במים רותחין שמא נשאר אחד שלא עלה והר"ן כתב התולעים המתלעות במחובר אינן צפין למעלה כמו אותן שמתליעין בתלוש הלכך איכא למיחש כל שנים עשר חודש . (טז) ואחר כך יתנם בקדירה רותחת האי דלא נותנין אותן מיד בקדירה רותחת דכל מאי דאפשר לתקן

חדושי הגהות

ב בטור שנדפס עם דרו"פ הגיה ולהשליך לחוץ התולעים הנמצאים ביניהם וכתב הפרישה דאף לפי גירסתינו צריך לפרש מלת לחוץ דקאי אדלעיל אמ"ש להשליך ור"ל שצריך להשליך

[ג] (יז) כתב הרשב"א עבד ובישל תוך י"ב חדש בלא בדיקה אם יכול לבדוק בודק ואם לאו מותר (יח) ואם נמצא קצת בקדירה משליכו ואוכל השאר שאין בהם כל כך שיאסור פליטתן בתערובתן יש מיני עופות הגדלים באילן ותלויים באילן בחרטומיהן וכתב רבינו יצחק שהן (ז) אסורין משום שרץ השורץ על הארץ : (יט) כל תולעים הנמצאים בבהמה לא שנא במעיה ולא שנא בין עור לבשר כולן

הרא"ש ז"ל ומ"מ א"כ אף תוך י"ב חדש יעשה כן שיתנם לתוך מים צוננים ויעלו למעלה המתולעים והמנוקבים ויזרקם לחוץ ואח"כ יתן הנשארים בקדרת מים רותחים .כמה סתם וכתב דתוך י"ב חדש אין לו תקנה וצ"ל דחיישינן שמא קצת מתולעים לא יעלו למעלה ויתבשלו ויאכלם והם אסורים אע"פ שלא פירשו לפי שגדלו במחובר אבל אחר י"ב חדש דליכא למיחש לאותם שגדלו במחובר דהא ליתנהו אף אם ישארו קצת מתולעים ויתבשלו ויאכלם לית לן בה דכיון דגדלו בתלוש כל שלא פירשו מותרים הם ותדע דאין כל המתולעים עולים למעלה שהרי כתב ואח"כ יתנם בקדרה רותחת שאם נשאר בו תולעת ימות מיד אלמא אין כל המתולעים עולים למעלה וכ"נ ממ"ש הרשב"א ז"ל בחדושיו צריך ליזהר לשרותן תחלה במים צוננין כדי שיפרוש שם העתיד לפרוש ואח"כ ישים במים רותחים ודיו בכך ואם נמצאת אחד או שנים בקדרה משליכם ואוכל את השאר ע"כ משמע מדבריו שאינו עולה למעלה אלא המתולעים העתידים לפרוש אבל המתולעים שאינם עתידים לפרוש אינם עולים למעלה ומדברי הר"ן למדתי תירוץ אחר שכתב צריך ליזהר לשהותן תחלה במים צוננים וכל הפירות הקלין צפין ועולין למעלה וזורקן אותן ואיכך שרי דמסתמא לא נשאר בהם פרי שהתליע ואם תלא מהן בתבשיל בשעה שהוא אוכלן זורקו ואוכל את השאר מיהו הך תקנתא תוך שנים עשר חדש לא שכיח שאין הפירות שמתליעים במחובר צפין כמו אותם שמתליעין בתלוש ע"כ · וז"ל ת"ה פולין ב' רחשין מצויין בהם אחד קטן הגדל במחובר והוא גדל בין קליפה לבשר או בבשר סמוך לקליפה ואחד גדול הנוקב ויורד פעמים עד אמצעו אותו הגדול הגדל לאחר מכאן מותר קודם שפירש אבל אם פירש ואפילו מת אסור כמו שביארנו ולפיכך הבא לבשלן בלא בדיקה כיצד הוא עושה שורה אותן במים צוננין כדי שיכנסו המים בחורין ויוציאו הרחש שבתוכן ויפרוש כל העתיד לפרוש ואחר כך ישים בקדרה אחר רתיחת המים כדי שימותו הנשארים בחורין ואם נמצאו קצת בתוך הקדרה משליך ואוכל השאר שאין בהם כל כך שיאסרו בפליטתן את תערובתן ונראה לי שאסור לעשות כן תוך שנים עשר חדש מפני הרחש הקטן המצוי בשדן במחובר והרי אפשר לו להתקיים כן כל שנים עשר חדש ולפיכך כל תוך י"ב חדש צריכין בדיקה עכ"ל : כתוב בהגהות שערי דורא ג תיקו דאורייתא לחומרא ואית לן למימר פירשו וחזרו הכי נהוג ונראה דסה"ת שודאי מותלעים אבל נמצא בפולין ועדשים שנעשו הרבה מהם מותלעים לאחר שנתלשו יש לברור יפה ולהשליך הנקובים וליתנם בתחלת בישולם במים רותחים ודי בכך עכ"ל : כתב הרשב"א בתשובה סימן רע"ד עדשים ופולין ווייטים כלן ספק הרחש מצוי בהם במחובר ולפיכך אע"פ שבדק קצתן אין בדיקת הקצת מטהרת חברותיה כי באמת אין הרחש מצוי ברוב ומ"מ הוי מיעוט המצוי וכל שמצוי אין סומכין על בדיקת הקצת ולא אפילו על בדיקת הרוב והמשל בזה בדיקת הריאה שהוא מיעוט המצוי ואין סומכין המקצת על בדיקת המקצת ואפילו על הרוב עכ"ל : **וכתב** עוד סימן ער"ה מה שאמרת בפולין החדשים שסמוך לגמרן מצוי בהם במקום הרחש מקום שחור וניכר ראשו של רחש וגופו אינו ניכר אלא שתהפול עצמו תשובה קצת אם אסור רחש זה אם לאו תשובה רחש זה מיד נודע מקומו שמקומו משחיר וכולו נכרא והוא קטן מאד מאד וכמה פעמים נסינו ונוטלים אותו ממקומו ומניחין אותו על צפורן האצבע והוא רוחש והולך ולפיכך אנו מורגלים שבכל מקום שמשחיר בפולין נוטלין קצת בעומק וזו היא בדיקתו והכשרו עכ"ל : **כתב** הרשב"א עבר ובישל תוך יב"ח וכו' כ"כ בת"ה וז"ל עבר ובישל תוך י"ב חדש בלא בדיקה אם יכול לבדוק בודק ואם לאו נראה לי שמותר הא למה הדבר דומה לבא זאב ונטל את בני מעים של בהמה דמעמידין אותם בחזקת היתר ועוד דהרי יש כאן ב' ספיקות ספק היה שם רחש ספק לא היה שם ואת"ל היה שמא נמוח ונתבטל ואע"פ שאמרו בריה אינה בטלה לא אמרו אלא בריה שלימה אבל מחויה ואפילו מתוכה בטלה ולפיכך כל שיש בו ב' ספיקות אפי' באיסורי תורה הולכין בו להקל עכ"ל :

ומ"ש ואם נמצא קצת בקדרה משליכו ואוכל את השאר וכו' כבר כתבתיו בסמוך ואע"ג דהרשב"א ז"ל בעבר עליהם יב"ח כתבו לא נמנע רבינו מלכתבו לתוך יב"ח דכיון דבפירשו התולעים מיירי כדמשמע מלישנא דאם נמצאו קצת בתוך הקדרה וכו' ועוד דאי בלא פירשו מישרא שרי אלא ע"כ בפירשו מיירי ואפ"ה קאמר דמשליך ואוכל את השאר א"כ ה"ה לתוך יב"ח דכל שפירשו אף לאחר יב"ח אסורים אפילו פירשו משמתו לדעת הרשב"א כמו שקדם ואפ"ה שרי השאר משום דאין בפליטתן כדי לאסור תערובתן א"כ מינה נלמוד להיכא שבשלו תוך י"ב חדש בין פירשו בין לא פירשו : **ודע** שזה שכתב הרשב"א דאם נמצאו קצת בקדרה זורקן ואוכל את השאר כתבו הר"ן בפא"ס גבי הני תמרי דכלא וכתב עלוי מיהו כתב הראב"ד דדוקא שלא נמצאו אלא אחד או שנים אבל ג' וד' הכל אסו' ולא סגי ליה בזריקתן דכיון שנמצאו שם כ"כ הוחזק תבשיל זה שיש שם יותר מאי איכא למימר שמא נימוחו ובטלו משום חד ספיקא לא שרינן ליה והדעת מכרעת כדבריו עכ"ל (ו) ודברי הראב"ד כתובים בא"ח לענין תבשיל של ירק שנמצאו בו תולעים : **וכתב** עוד אסה שנמצא אחר בדיקתה פרץ אסור לאכול מבדיקת' כדין מי שנמצא אחריו חלב וכ"ש שיהא דבר הנראה לעינים כגון חומט וכיוצא בו אבל התולעי' המתליעים בתוך העלים שאינם נראים אלא לאחר שליקתן מותר לאכול מבדיקתה · **כתב** הרשב"א בתשובה סימן פ' מרקחת שנפלו לתוכו נמלים וא"א לברור אותם ועברו עליהם יב"ח אני חוכך לפי שהדבש דרכו להעמיד ולקיים הדבורים השלמים הנמצאים בתוכו : כתב בא"ח מעשה שנפלו נמלים בכלי הדבש והורו שיחמם הדבש עד שיהא ניתוך ויסננו וישארו הנמלים למעלה ואין כאן משום מבטל איסור שאין כוונתינו אלא לתקן הדבש עכ"ל והרא"ש כתב בתשובה כלל ד' דין ג' תולע הנמצאת בפרי תבשל אני מתיר האחרים כי טעם התולע בטל בס' ואף בפרי יש ס' לבטל תולע שבו שכך שיער ר"ת ז"ל שאין לך פרי שלא יהיה בו יותר מס' כנגד התולע שבו עכ"ל ובכלל זה שנתן בשם הר"ת נסתפק בתה"ד סימן קע"ב שהרי אנו רואים לפעמים תולעת גדול בפרי קטן וכתב שנראה לו לנהוג כמו שקבל מגדולים דבפירות גסים סמכינן אשיעורא דמהר"מ אבל לא בפירות הקטנים אע"פ שאחד מן הגדולים כתב שיש לסמוך אשיעורא דמהר"מ אפילו בגדגניות משום דאע"פ שתולעת גדול שמא מה שהוא נותן טעם ממנו אינו אלא דבר מועט דרוב גופו סרוח ופגום ובאמת מעיקרו הוא אתמהה היאך ידע הר"ת לשער זה אם לא היה מקובל רב מפי רב עד חכמי התלמוד : כתב הרשב"א בתשובה סימן קי"ג ירקות שנמצאו בהם תולעים טוב לסנן ברוטב ומותר אך בירקות יש לחוש אם מצא ב' פעמים שמא יש ואינם ניכרות ע"כ : כתב הרא"ש בתשובה (כלל כ' סי"ג) תולעים הנמצאים במלח ובקמח אסורים מאן יימר דלא פרשי ושרצי על הארץ וחזרו :

ומ"כ בשם ספר אגודה בפרק א"ט תולעים הנמצאים בקמח או בתבואה מותרים וכן משמע במנחות פרק כל קרבנות צבור (פה:) דקאמר סולת שהתליע רובו ותבואה שהתליע רובו פסולים מדאסר למנחות מכלל דלהדיוט שרי אמנם יש לדחות דהתליעו ואין התולעים עוד בתוכו ואם נשארו בנפה וחזרו ונפלו לתוכה אסורים עכ"ל : וכתב בהגהות שערי דורא שמעתי שכתב מוהרר יצחק ב"ר מרדכי בפסקיו שקיחת שהתליע בכד אפילו אם פירשו התולעים לכותלי הכד וחזרו לתוך הקמח שמותרים כמו מסקין שהתליעו ופירשו לדופני החבית ואומר אני כי שגגה היא כי לגבי יש תירוץ מכל אשר במים לרבות בורות שיחין ומערות שוחה ושוחה אבל יבחושין שבכליסין וזיזין שבעדשים אפילו פירשו מקלתן לאויר העולם בעיא היא ולא איפשיטא וע"כ איסור גמור הוא ושמעתי שא"ת עשה מעשה כן שהתליעו חטים וצוה להוליכן לנהר דוקאי ולהשליכן בו ולא רצה להתיר למכור לנכרי פן יאפה פת ויתכרנו לישראל תשובת ה"ר חיים וכן קבל מהרי"ב ממהרי"ש :

ובתרומת הדשן סימן קע"א כתב להחמיר בחטים מתולעים ואח"כ כתב שמשמע דמקילים בדבר מטעם שאין דרך כלל שיטחנו התולעים כי כשנופכים החטים בתוך האפרכסת כל תולעים שיש נקב לפניהם שיכולים לצאת רוחשים ובורחים לחוץ דרך דופני האפרכסת מפני קול ונדנוד הריחים ונראה דאף את"ל דאין דבר זה ברור מ"מ אין להחמיר שאף אם יטחנו התולעים בטלים בס' בתוך הקמח ואין זה מבטל איסור לכתחלה כיון דספק הוא אם יתערב שום איסור כלל וגם אינו מכוין לבטל אפס נראה שצריך לרקד הקמח לאור היום כדי לראות יפה אם נפלו בקמח תולעים שמתו מבכל ואבק הקמח דריחים עכ"ל :

יש מיני עופות התלויים באילן וכו' וכתב רבינו יצחק שהם אסורים וכולי כ"כ סמ"ק בסימן ר"י : כל תולעים הנמצאים בבהמה ל"ש במעים ול"ש בין עור לבשר כולם אסורים והנמצאים בדגים במעיהם אסורים בין עור לבשר בתוך הבשר מותרים בס"פ א"ט (סו:) אסיקנא דקוקיאני אסירי מ"ט תינם נייס ועילו ליה באוסייה

דרבנן

כלל אפילו לאחר מיתה : **כל** תולעים הנמצאים וכו' ספא"ט וצ"ע דבש"ד כתב תולעים הנמצאים בחתיכות דגים נמי אסירי והיינו לומר שכשחותכין הדגים לחתיכות נמצאים אח"כ תולעים בחתיכה ומסתמא באו בדגים בחיי הדגים ואפי' הכי אסורין וצ"ל לפ"ז דס"ל לרבינו תם דהא דמסיק בגמרא דתולעים שבדגים מותרים היינו דוקא כשנמצאו התולעים כשהדג שלם בין עור לבשר דודאי הוא דלא אתיין מעלמא · אבל אם נמצא כך מונח בחתיכ' דג אע"ג דלא נמצאו במעים יש לחוש שמא נכנסו באזנו ואח"כ נכנסו בבשר הדג מבפנים ולכן נמצאו בחתיכה ואסורין מספק וכ"כ בספר התרומה סי' ל"ו והכי מוכח מתוך דברי הר"ד יונה בא"ו הארוך שער מ"א שכך היא דעת ס"ד לחלק בין דג שלם לחתיכת דג והיינו כדפרי' אבל מדברי הרשב"א בחדושיו מבואר שהבין דלדעת הה"ת בדגים נמי אסורים אפילו הנמצאים בגוף החתיכה כמו בבהמה והקשה עליו דא"כ הא דהתירו בגמרא תולעים דדגים אינו אלא הגדלים בדג לאחר מיתה וא"כ אפי' דבישרא נמי דבהיתירא גדלי לאחר מיתה גם מהר"ם בא"ח כתב דמשמעות השערים דאף בדגים אסור בכל ענין אבל לפע"ד דלא אסר הסה"ת אלא בנמצא בחתיכת דג דאיכא ספק דילמא מעלמא אתו באוזניו אבל בנמצאים בין עור לבשר מותרין וכדמוכח

דרכי משה

מ"א : (ו) וכ"כ הרשב"א בתשובה סימן ק"ט דכן עושין מעשים בכל יום דהואיל והוחזק תבשיל זו בתולעים וצריך בדיקה ולאחר ששלקה אין להם בדיקה אבל מי השלקה מותר דאפשר לסננו והטעם בטל בס' נגד הרוטב וכן אם בשל בשר באותן קטניות ירחץ הבשר היטב ויבדקנו והבשר מותר : (ז) ובא"ו הארוך דכן נוהגין דלא כהגמ"ר דמתירין : ואדלעיל

פרישה

לתקן עבדיין דחיישינן שמא נתערב ביניהן אחת שאין לה שנים עשר חודש ואחת תעלה בלוננין ועוד דחיישינן שמא לא יהו המים רותחין כל צרכן ולא ימותו מיד ויפרשו ועוד דחיישינן שמא יש ביניהן שכבר פירשו וחזרו : (יז) כתב הרשב"א עבר ובישל תוך י"ב חודש כו' ואם לאו מותרים הטעם משום ס"ס ספק היה שם ואם ספק לא היה ואת"ל היה שמא נימוח ונתבטל ואע"ג שאמרו בריה אינה בטילה לא אמרו אלא בריה שלימה אבל ממוחה ואפי' מתוכה בטלה וכל שיש בו שני ספיקות הולכין לקולא אפי' בשל תורה . כ"כ הרשב"א : (יח) ואם נמצא קצת בקדירה משליכו כו' כתב הראב"ד דוקא אחד או ב' אבל ג' או ד' הכל אסור דכיון שנמצאו כ"כ הוחזק תבשיל זה שיש שם יותר (ולא מהני לתבשיל בדיקה דלאחר שנשלקו אין להם בדיקה אבל מי השלקות מותרת דאפשר לסננו והטעם מותר כ"כ רשב"א והביאו רמ"א בד"מ כלל מ"ו דין מ' עכ"ה) ומשום חד ספיקא שמא נימוחו ובטלו לא שרינן ע"כ וכתב הב"י דגם אם מצאן אחר שנים עשר חודש דינא הכי אלא שנלמד הכי דינא ממ"ש הרמב"ם אם בשלם תוך י"ב חודש מש"ה כתבו כאן ועמ"ש בס"ס זה · ולאפוקי מרבינו שכתב בשם הרשב"א קצת ר"ל גם כן דבר מועט אחד או ב' ותו לא דטעמא דהראב"ד מסתבר הוא ועיין דרישה : (יט) כל תולעים הנמצאים בבהמה כו' כולן אסורים הטעם משמע בגמרא משום דבהמה בשחיטה הוא דמשתריא והאי מולא קא מהני לגביו שחיטה שריא

דרישה

פירשה ומתה אסור כ"פ קלטה מן האויר שהיא אסור : [ג] כתב הרשב"א עבר ובישל כו' עד ואם נמצא קצת בקדירה משליכו ואוכל השאר הטעם כתבתי בפרישה והרא"ש כתב בשם מהר"מ ז"ל כי טעם התולע בטל בס' ואף בפרי יש ס' לבטל התולע שבו כך שיער ר"מ ז"ל ולפ"ז מ"ש רבי' ואם נמצא קצת דמשמע אם נמצא הרבה אסור אפשר לומר טעמו דאף דיש בפרי ס' לבטל תולע אחד שנמצא אבל לפעמים נמצא יותר מאחד בפרי אחד דאז לא נתבטל ובכלל זה שכתבתי בשם מהר"ם ז"ל נסתפק בת"ה סימן קע"ב שהרי אנו רואים לפעמים תולע גדול בפרי קטן וכתב שנראה לו לנהוג כמו שקיבל מגדולים דבפירות גסים סמכינן אשיעורא דמהר"מ אבל לא בפירות הקטנים אע"ג שאחד מן הגדולים כתב שיש לסמוך אשיעורא דמהר"מ אפילו בגודגניות משום דאע"פ שהתולע גדול שמא מה שהוא נותן טעם ממנו אינו אלא דבר מועט דרוב גופו סרוח ופגום ובאו"ה מעיקרו הוא אתמהה היאך ידע הר"מ לשער זה אם לא היה מקובל עד חכמי התלמוד עכ"ל ת"ה : (שאלו לר"י על ככפה אחד שהיה נכרי רוכב לרפאותו ולהאכילו מאכל שיש

חדושי הגהות

להשליך לחוץ התולעים הנמצאים ביניהם או על גבם אבל בפסקי הרא"ש הגיה להשליך התולעים הנמצאים בחוץ או ע"ג הפרי וכתב במעי"מ שבצ"ל וכן העתיק הטור וכו' ונראה דלפי גירסא זו הכוונה לומר התולעים שנמצאים חוץ לפרי או על הפרי דכיון דפירשו אסירים וכ"נ מדברי הב"י וש"ך אות כ"ג (כנה"ג) : ג בש"ד על פירות שהתליעו אפילו

וכדמוכח להדיא בא"ו הארוך וכדפרישי': **כתב** בהגהת ש"ד ע"ש מהר"ח א"ז על קמח שהתליע בכך דאיסור גמור הוא אפילו אם פירשו אלא בכותלי הכך מבפנים וחזרו לתוך הקמח דלא דמי למשקין שבבור כי לשם יש יתור ואכל אשר במים לרבות בורות שיחין ומערות ששותה ושותה אתן ואין בו נמנע ושמעתי שרבינו אבא מורי עשה מעשה כן שהתליע קמח חטים וצוה להוליכו לנהר דינה"י להשליכו בו ולא רצה להתיר למכור לנכרי פן יאפנו פת וימכרנו לישראל עכ"ל וכ"כ בתשובת הרא"ש כלל כ' דין ג' לאסור הקמח והמלח שנמצא בהם תולעי' שקורין מילווא"ן משום דחיישינן שמא פירשו וחזרו וכ"ל דדוקא כשהמילווא"ן גדלו קצת שרואין אותן רוחשין בכך ושורצין אנה ואנה אבל במילווא"ן קטנים שלא נראים אלא ע"י בדיקה בחור השמש ובחום השמש ואין ספק שלא פירשו לא חיישינן לדילמא פירשו וחזרו כיון שאין הדבר תלוי שיהיו נפרשין כלל ובכה"ג מיירי באגודה ובס"ד דתולעי' הגדלים בקמח מותרין וחילוק זה מבואר ברוקח הביאו בהגהת ש"ד סי' מ"ז וכתבו' בארכתי בס"ד בדברים אלו. ומ"ש שאסור לתכרו לנכרי' נראה דדוקא בקמח ומטעם שכתב שמא יאפנה פת וימכור לנכרים אבל במלח וכן במיני קטנית שהתליעו כגון הער"ז וגרויפ"ן וכיוצא בזה מיני פירות פלומ"ן והאזינ"י שהתליעו יכול למכור לנכרים דאין לחוש שימכור לישראל דכיון דדרכן להתליע אסור לאכול תמן עד שיבדוק תחלה לא יגיע לידי איסור וכ"כ הר"ן בתשובה סימן כ"ז כ"ט יז' ל ולמכרם לנכרים נמי שרי שלא אסרו כן אלא בדבר שאין איסורו מוכיח מתוכו אבל כגון זה פירסומו ניכר ונתפרסם בעירכם מסתברא דשרי עכ"ל. ומ"ש הרב בהגהת ש"ע אתולעים שנמצא' בקמח ובמלח ושאר דברים שהיגם חזקה דאסור לתכרו לנכרי' שמא יחזור וימכרנו לישראל לא דק דאין איסור במכירה לנכרים אלא בקמח שמא יאפנו פת וימכור לישראל כ"ל: כתב ב"י ע"ש הרשב"א בתשובה דיקים מבושלים שנמצא בהם תולעים ב' וג' פעמים יש לחוש שמא יש יותר ניכרות עכ"ל ועיין בתשובה סימן קי"ג מבואר מדבריו דכשאין יש להם בדיקה יפה ואעפ"י שהוחזקו בתולעים מרובין:

פה סימני חגבים וכו' משנה וגמרא ספ"ט ומ"ש הרא"ש האידנא וכו' ומטעם זה נהגו באלו הארצות שלא לאכלן לפי שאין בקיאין בשמותיהן ואין נאכלין אלא במסורת: סימני

כולן אסורים (כ) והנמצאים בדגים במיעיהם אסורין בין עור לבשר או בתוך הבשר מותרין (כח) והגדלים בבשר ודגים ובגבינה המלוחים (כב) מותרין כל זמן שלא פירשו (כג) וכתב א"א הרא"ש ז"ל הילכך תולעים הנמצאים בקערה שנפלו מן הבשר מותרין ולא חיישינן שמא פירשו מחיים הוין לחתיכה דמסתמא אותן שפירשו מחיים נפלו כשהדיחו הבשר (כד) ואלו נשארו בבשר ועתה יצאו כך כתב בספר התרומות וראוי היה לחוש כשנתן הבשר בקדירה במים צוננין אולי פירשו לדופני הקדירה ולאו היינו רביתייהו ונהגו להתיר ע"כ:

פה (א) [א] **סימני** הגבים כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וכנפיו חופין את רוב אורך גופו ורוב היקף גופו ויש לו שני כרעים שמנתר בהן (ב) ואפילו אין לו עתה ועתיד לגדלם לאחר זמן וצריך שיהא שמו חגב וכשיש לו כל הסימנים הללו מותר (ג) [ב] ואין חילוק בין ראשו ארוך ויש לו זנב או:

באוסייה דדגי דבישרא אסירי דכוורי שריין ומפרש טעמא בגמרא משום דבהמה בשחיטה הוא דמשתריא והאי מדלא קא מהניא להו שחיטה באיסורייהו קיימא דגים באסיפה בעלמא מישתרו והני כי גבלן בהיתרא קא גבלן ופירש"י קוקיאני. תולעים שבכבד ושבריאה. מינס נייס ועיילי ליה באוסיי'. כשהבהמה ישנה נכנסים בחוטמה ומשם לקנה ריאה וכבד. דדגי. תולעי' הנמצאי' בין עור לבשר כשמפשיטין הבהמה. בשחיטה משתריא ואלו שגדלו בתוכה עד שלא נשחטה באו מאיסור אבר מן החי ושחיטת הבהמה לא אהניא לדידהו שהרי יש להם חיות לעצמן ואע"ג דשליל מותר בשחיטת אמו מכל הבהמה תאכלו נפקא לן אבל הכא באיסורייהו קיימי וכתבו התוספות והרא"ש והרשב"א שר"ת הקשה על מה שפירש"י בקוקיאני ופירש דבדגים מיירי וכתב הרשב"א וכן פירשו הגאונים וברוב הספרים גרסינן בהדיא והלכתא קוקיאני אסירי מ"ט מינס נייס טורא ועייל באוסייה דאלמא בדגים מיירי וכך היא גירסת הרי"ף ז"ל ומשמע דלא אסר ר"ת בדגים אלא הנמצאים במעים וכיוצא בהם דאיכא למימר בהו דאתו מעלמא אבל הנמצאים בבשר הדג שרו דמיניה קא גבילי וכ"כ הג"א. וכ"ל דלגירסת רש"י נמי אסירי תולעים שבמעי הדגים דהא איכא למימר בהו נמי דמעלמא אתי ועיילו ליה באוסייה ונתבאר דברי רבינו. והגדלים בבשר ודגים וגבינה המלוחים מותרים כל זמן שלא פירשו כ"כ הרא"ש ז"ל שם וז"ל ודוקא הני דמחיים אסירי אבל תולעים הגדלים בבשר אחר שחיטה או בדגים או בגבינה מותרים ואע"ג דפירשו על גבי תמרה אסירי דתיקרו שרץ השורץ על הארץ ה"מ כשפירשו מחיים אבל תולעים מתים הנמצאים בקערה שנפלו מן הבשר אין לאסור דלא חיישינן שמא פירשו מחיים חוץ לחתיכה וכו' עד ונהגו להתיר והמרדכי כתב נ"כ כדברי בעל התרומות וכ"כ הגהות מיימון פ"ב בשם סה"ג ודבריהם אינם אלא לגירסת רש"י פירשה ומתה מהו אבל לדברי הגורסים פירש מת מהו כמו שנתבאר בסימן זה תולעים הנמצאים בקערה אסורים שאף ע"פ שלא פירשו עד לאחר שמתו אסורים דהא סלקא בעיין בתיקו וכתב בהגש"ד על דברי הרא"ש (ח) הכי נהוג שלא להקפיד לאכול דגים שיוצאין מגופן תולעים לבנים ורגילין לצאת מקצת ולחזור דהיינו רביתייהו לצאת מקצת ולחזור:

וכתבו הגהות תולעים שבגבינה כתב ראב"ן דאסורים וראבי"ה בשם רבינו יואל כתב דמותרים אפי' פירשו לגמרי ורבי שמואל נמי התיר שבדגים אפילו אם פירשו לגג הדג וכן בבשר שמתלעת מחמת חום ואפילו פירש לגג החתיכה וכן שבגבינה היינו רביתייהו ולא דמיא לפירש לגג התמרה דאין דרכי לסיות אלא בגרעינין והאבי"ה מתיר אפילו פירשו לגמרי עכ"ל וסברות אלו דראבי"ה ור"ש כתב המרדכי וז"ל ראבי"ה כתב קבלתי מאבא מהרי דתולעים הנמצאים בדגים ובגבינה מותרים וכן בבשר בהמה דאין בהם משום אבר מן החי ולא משום שרץ השורץ על הארץ אבל פירות שגידולם מן הקרקע איכא למיחש משום שרץ השורץ על הארץ ואהני הוא דאיבעיא לן פירשו לאויר העולם מהו ורשב"ט מתיר שבדגים ושבגבינה אפילו פירש לגב הגבינה משום דהוי רביתייהו אבל אם פירשו לגמרי ודאי אסורים ובהגהות שערי דורא כתב אחר דברי מ"ו רבים נהגו היתר בתולעים של גבינות לאוכלן בהדיא אפי' שק פלגן הנה והנה בקערה (ט) אבל הרשב"א כתב בחידושיו כשהתליע לאחר מיתה ל"ש בדבישרא ל"ש דכוורא שרו ודוקא בשלא פירשו ע"ג חתיכה אבל פירשו ע"ג חתיכה אסירי וכדאמרינן בפירשה ע"ג תמרה דסלקא בתיקו ולחומרא (י). והרמב"ם כתב בפ"ב תולעת הנמצאת במעי הדגים וכתוב שברא"ש הבהמה והנמצאת בבשר אסורה אבל דג מליח שהתליע הרי תולעת שבו מותרת שהן כפירות שהתליעו אחר שנעקרו מן הארץ שמותר לאוכלן כאשר בתולעת שבתוכן ע"כ וכתב ה"ה נראה שרבינו סובר שכל התולעים הנמצאים בדג מחיים אסורים וזהו קוקיאני דאסירי והטעם מפני שאינם מתהוים ממנו אלא נכנסים לו דרך נחיריו וכשאמרו דכוורי שריין הוא כשהתליעו אחר מיתה ודכוותא בבישרא אסירי וזהו שאמרו מורנא דבישרא ולא אמרו דבהמה תשמע דאפילו לאחר מיתה אסור ונתנו טעם לדבר לפי שבשר הבהמה אינה מותרת אלא בשחיטה וכל דבר חי שלא מחנה אפילו לאחר מיתה אסור כיון שחי אפשר לו בשחיטה. אבל הדגים א"צ שחיטה וכל דבר הגדל ממנו ביותר הוא גדל וכמו תולעת הפירות ואף בדגים אם פירשו אסורים זה נראה דעתו ז"ל ובהשגות א"א זה שיבוש שאף בשר המליח תולעתו מותרת אבל מה שאמרו מורנא דבישרא אסירי דכוורי שריין תולעת שהיו בו מחיים קאמר ודכוורי שריין משום דחיי הדגים כמיתתן דמי ע"כ וזו היא שיטת האחרונים ז"ל וזהו דעת הרשב"א שכתב הוא ז"ל וה קא שלא פירשו ע"ג החתיכה אבל פירשו אפילו ע"ג החתיכה אסירי ואפי' לאחר מיתה אסירי מספק עכ"ד וכבר נתבארו לעיל דברים אלו כתב בה"ח מותר לשרוק שרץ ולאכלו משום רפואה דעפרא בעלמא הוא:

פה סימני חגבים כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וכו'. בא"ט (נט) שנינו בחגבים כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וקרסולין וכנפים חופין את רובו רבי יוסי אומר ושמו חגב ואסיקנא בגמ' (סה) דבעינן שיהיו כנפיו חופים רוב ארכו ורוב היקפו. ות"ר אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן מותר ולפינן לה מדכתיב אשר לא כרעים בלא"ף משמע שאין לו עכשיו ואפ"ה שרי ואע"פ שבמשנה סימן דקרסולים קודם לסימן דכנפים הפכם רבינו לאפוקי מתאן דגרים קרסולים וכנפיו חופים את רובו דמשמע דחופים את רובו אקרסולים נמי קאי ופליגי בגמ' (שם) תנא דבי רב ותנא דבי ר' ישמעאל דתנא דר"י דריש בכללי ופרטי ואייתר ליה סלעם לרבות ראשו ארוך ואייתר ליה חגב לומר דבעינן שיהו חגב ותנא דבי רב לא דריש כללי ופרטי אלא למינהו מרבה כל אחד הדומה לו ולוכח

יתורא

דרכי משה

(ח) ואדלעיל קאי שכתב בין עור לבשר ישרי וא"ה כתב רבי נהיג כו' יכנ"ל (ט) וכ"פ בא"ו הארוך כלל מ"א דאפילו פירשו ע"ג הגבינה אם לא פירשו על השולחן מותרין ואם פירשו על השולחן נראה דאסורין משום מראית העין עכ"ל וכתב עוד דאין אוסרין מאכל בפליטתן ד ואם לא נמצאו במאכל כל מאכל שרי ורא ידעתי בנ"ר דרא לא גרוע כאותן הגדלים בשכר דאוסרין לאחר שסינן (י) אבנם המנהג הוא פשוט להקל בעודן בקערה

ובא"ו

דרישה

שיש בו שרץ עוף יקשה כי נכנה יולי גדול הוא וכחכה של אלל דחי ובעיים שמסתכן ליכול בחור או במים ומותר אם הרפואה בידוע ואם אין ידוע אין להתיר ואם בישל הנכרי ברפואה בס' מותר אע"פ שבשלו הנכרי כיון שלא בשלו הישראלי עכ"ה במיימוני פ"ד ממ"א רס"ל עכ"ה,

סי' פה [א] סימני חגבים כו' בס"פ א"ט שנינו בחגבים כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפיים וקרסולין וכנפיים חופין את רובו רבי יוסי אומר שמו חגב ואסיקנא בגמ' דבעינן שיהיו כנפים חופין רוב ארכו ורוב היקיפו וכתב ב"י ע"ז ואע"פ שבמשנה סימן דקרסולין קודם לסימן דכנפים הפכם רבינו לאפוקי ממאן דגרס קרסולי כנפיו חופין את רובו דמשמע דחופין את רובו אקרסולי נמי קאי עכ"ל ול"נ דאפשר לישב כפשטי' שרבינו רצה לסדר דוכי כנפים יחד ואח"כ כתב דין קרסולין יהוא על סדר נכון וגם אפשר לומר דמש"ה כתב רבי' דין קרסולין לבסוף כדי לכתוב עליו ואפי' אין לו ועתיד לגדלם דעליה לחוד קאי דמ"ש אשר לא כרעיים משמע מדברי הגמרא והפוסקים דכ"כ אקרסולין מיירי אפשר לומר דקאי אכ"לא רבינו ושאר פוסקים כתבו בדין קרסולין משום דלימוד דקרא דמיניה ילפינן אפילו אין לו בקרסולין היא דכתיב ואפשר לומר דה"ה לאידך וצ"ע [ב] ואין חילוק כו' ויש לו זנב כו' ילוף לה מדאמר בגמרא דמרגילים לי זנב ואמר מינים המותרים בתורה אין להם זנב וי"ל א"כ למה לא הזכיר דלא תפלגינן בין יש לו גבחת (פי' קרח בראשו) לאין לו דהא משמע בגמרא דאיבה אין ל גבחת ושאר מינים האסורים בתורה יש להם גבחת ואפשר דמשום דיש לו זנב מוכיח שהוא טועה שכל הטמאים זנב יש ה"ה אילטרכו לאשמעינן שאף על פי שיש להם זנב לית לן בה אבל גבחת אין סימן דטמאים יש מהם בגבחת ומהם בלא גבחת ב"י:

ואינו

פרישה

שהרי יש להן חיות בפני עצמן באיסורייהו קיימי ולא דמי לשליל דניתר בשחיטת אמו דהתם גזירת הכתוב הוא (דכל בבהמה תאכלו ולפינן מינה דיקא מין בהמה שבדומה לו יש פרסית וכמ"ש רבינו לעיל ס"ס י"ג) אבל דגים באסיפה בעלמא משתרי והני כי גבלן (לשון גידול עכ"ה) בהתירא קא גבלן ימס"ט תולעים שגדילין בבשר לאחר שחיטה מותרין כמו בדגים (כ) והנמצאים בדגים במיעיהם אסורים שטעם משום דמעלמא אתו ועיילי בתוך אוכי כי נייס. (כח) והגדלין בבשר ודגים ובגבינה במלוחים הא דכתב רבינו המלוחים לאו דוקא שהרי דין זה מדברי הרא"ש יהרא"ש לא כתב המלוחים גם הב"י בש"ע לא כתב מלוחים ורבינו אורחא דמילתא נקט דמסתמא כי משהין ליה זמן רב מולחין אותו ולאפוקי אם נמלח שם מיד אחר השחיטה יש לומר דמחיים בא שם ואסור בבשר. (כב) מותרין כל זמן שלא פירשו נראה דגם אדלעיל קאי שכתב רבינו והנמצאים בדגים בין עור לבשר או בתוך הבשר מותרין דהי כי דיקא בלא פירשו אבל פירשו אסירין דמ"ש מתליעין שגדילים בפירות התלושים דנאסרים אם פירשו ורבינו דלא מפרש גבי דגים חילוק זה סמך על מ"ש הנמצאים בבשר או בין עור לבשר דמשמע בנמצאי' שם דוקא איירי .לא פירשו (כג) וכתב הרא"ש ז"ל הלכך תולעים הנמצאים בקערה כו' פי' מתים (כד) ואלו נשארו בבשר ועתה יצאו וכה דאסרינן לעיל בעפשים שהרי כתב בשם הרשב"א דאם נמצאים קצת בקדירה יצליכו וקאי אפילו אם נתבשל אחר שנים עשר חודש וכמ"ש שם ולא אמרינן עתה יצאו יש לומר דשאני התם שהכנימה מצוי בהם אבל תולעים שבבשר לא שכיחי א"נ משום שבבשר אין גידולן אלא במוח ואותן שבחוץ נפלו כשהדיחו שבשר אבל הכנימה עיקר גידולה באמצע הפרי הלכך חיישינן שלא יצאת בהדחה ועתה מרסה למוץ בשעה שבושמה לקדירה לבשלה:

סי' פה (א) סימני חגבים כו' עד"ר (ב' ואפילו אין לו עתה ועתיד לגדלם ילפינן בגמרא מדכתיב אשר לא כרעים בלא"ף משמע שאין לו עכשיו ואפ"ה שרי. (ג) ואין חילוק בין אם ראשו ארוך היינו כתנא דבי רבי ישמעאל לאפוקי מתנא דבי רב דדריש למינהו מרבה כל אחד הדומה לו והצריך שלא יהא ראשו ארוך ועיין דרישה

וכתב

חדושי הגהות

אפילו בתלוש כתב דכיון דאיבעיא לן בגמרא פירשו וחזרו מהו תיקו כל תיקו דאורייתא להחמירא ואית לן למימר פירשו וחזרו וע"ז כתב בהג"א הכי נהוג וכו' ודברים אלו מבוארים יותר בד"כ שהעתקתי לעיל א"ק ח' ד ר"ל אע"ג שפירשו על השולחן שאז התולעים עצמן אסורים משום מראית העין אם נתבשלו בתבשיל אין אוסרין המאכל בפליטתן ואפי' אם נתערבו כ"כ שלא יוכל להמצאם וצריך להניחם שם אפ"ה התבשיל שרי.

ואע"ג

או אם אין ראשו ארוך ואין לו זנב (ד) וכתב א"א הרא"ש ז"ל והאידנא אפילו חגב הבא בד' סימנין (ה) אין לאוכלו אלא במסורת ששמו חגב. (ו) חגבים אין טעונים שחיטה כתב הרמב"ם אע"פ שציר דגים טמאים אסור ציר חגב טמא מותר שאין בהן ליחלוחית :

דיני ביצים

פו (א) **סימני** ביצים להכיר שהיא מעוף טהור הוא כשראשה אחד כד ועגול וראשו הב' חד ועגול והחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים [א] ואינו סימן מובהק לסמוך עליו לקנות מהנכרים אלא להכי אהני שאם יש בהן סימן טהרה שואלים את המוכר מה הן (ב) אם אומר משל עוף פלוני ואנו מכירין אותו שהוא טהור קונין ממנו (ג) [ב] אבל אם אמר סתם משל עוף טהור ואינו מזכירו אין קונים ממנו (ד) והרמב"ם כתב דאפילו כי אמר משל עוף פלוני וטהור הוא לא מהני אלא לקנות מישראל אבל מנכרי אין קונין אא"כ מכירין אותו ויש לו בהן טביעות עין שהן ביצי עוף פלוני הטהור [ג] ונראה שאין לחלק בין נכרי לישראל חשוד

יהודה הלכך בעינן ה' סימנין וגם לא מצריך שמו חגב וכתב הרא"ש הלכך נראה דהלכתא כתנא דבי ר' ישמעאל דמתני' אתיא כותיה דלא קתני אלא ד' סימנין ומתוך זה יש אומר הריב"ס דר' יוסי דמתני' מפרש דברי ת"ק ולא פליג מדאכשר ת"ק בד' סימנים ולא בעי אין ראשו ארוך א"כ סבר כתנא דבי רבי ישמעאל ואייתר ליה הגב לרבות שמו חגב הלכך האידנא אפי' חגב אין לאכלו אלא במסורת שיהא מקובל ששמו חגב ע"כ · וכ"כ הר"ן דרבי יוסי לא פליג אלא מפרש דברי ת"ק הוא וכן דעת הרב אלברצלוני ז"ל וזהו שנהגו בארצות הללו שלא לאוכלן לפי שאין בקיאין בשמותיהם ואין ראוי שיהיו נאכלים אלא במסורת אבל מדברי הרי"ף לא נראה כן שהוא הביא משנתינו כצורתה נראה שהוא סובר דרבי יוסי ורבנן פליגי וקיי"ל כרבנן דלא בעינן שמו חגב ומדסתם לה סתומי נמי משמע דבד' סימנין השנויין במשנתינו מותרין ואף על פי שראשן ארוך ע"כ והרשב"א פסק כדעת הרא"ש והר"ן דר"י לפרש דברי ת"ק אתא והרמב"ם כתב בפ"א מהמ"א מיני חגבים שהתירה תורה וכו' מי שהוא בקי בהן ובשמותיהם אוכל והצייד נאמן עליהם כעוף ומי שאינו בקי בהם בודק בסימנין הללו ושלשה סימנים יש להם כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים שחופות רוב אורך גופו ורוב היקף גופו ויש לו ב' כרעים לנתר בהם הרי זה מין טהור ואף ע"פ שראשו ארוך ויש לו זנב אם היה שמו חגב טהור וה"ה נסתפק אם דעתו הוא דבכל גוונא בעינן שמו חגב ואפילו אין ראשו ארוך ואין לו זנב וכדעת קצת מפרשים דרבי יוסי לא פליג את"ק או אם דעתו דכל שאין ראשו ארוך ואין לו זנב אין צורך אלא לשלשה סימנין שהזכיר ואף הרמב"ן נסתפק בזה בכוונת דברי רש"י והראשון עיקר למעשה וכ"כ רבינו בפירוש המשנה עכ"ל : ומה שהזכירו הרמב"ם ורבינו י"ל זנב וא"ל זנב הוא מדאמרינן בגמרא דחרגל יש לו זנב ושאר מינים האמורים בתורה אין להם זנב וי"ל א"כ למה לא הזכיר דלא מפלגינן בין יש לו גבחת ואין לו דהא משמע בגמרא דהרבה אין לו גבחת ושאר מינים האמורים בתורה יש להם גבחת ואפשר דמשום דיש לו זנב מוכיח שהוא טמא שכל הטמאים זנב יש להם משום הכי איצטריכו לאשמועינן שאע"פ שיש לו זנב לית לן בה אבל גבחת אינו סימן דטמאים דיש מהם בגבחת ומהם בלא גבחת : חגבים אין טעונין שחיטה כן כתבו שם רש"י והתוס' והרא"ש והביאו ראיות לדבר וכ"כ הרמב"ם בתחלת ה"ש : כתב הרמב"ם ז"ל אע"ג שציר דגים טמאים אסור ציר חגב טמא מותר וכו' כפ"ג. כ"כ והוא משנה בפ"ז דעדיות ופ"י דתרומות :

פו סימני ביצים להכיר שהוא מעוף טהור כשראשה אחד כד ועגול עד הגל אם אמר סתם משל עוף טהור ואינו מזכירו אין קונין ממנו בס"פ א"ט (סג : סד ·) ופירוש כד ועגול כתבתי בסימן פ"ג וטעמא דבעינן שיאמר של עוף פלוני ולא סגי שיאמר של עוף טהור מפרש בגמרא דטעמא משום דכשאומר של עוף פלוני הם חזקה שאינו משקר משום דירא שמא יביאו בינו אותו עוף ויראו שאינם דומים לאלו ונמצא מתבדה אבל כשאינו אומר אלא של עוף טהור הם כשיביאו ביצי עוף טהור ולא ידמו לאלו מצי לאשתמוטי לומר לא של עוף זה אמרתי לכם אלא של עוף אחר שאין אתם מכירו והוא טהור ואם תאמר כיון דסימנים אלו אינם מובהקים דאיכא דעורבא דדמי לדיונה כדאיתא בגמרא כי אמר של עוף פלוני וטהור הוא מאי הוי הא מצי לאישתמוטי ולמימר דיונה היא והיא אינה אלא דעורבא תירץ הרשב"א דאף ע"ג דדמו להדדי אכתי רתותי מירתת דילמא יהב ישראל דעתיה עליה ומקיפה לדיונה ומכיר שא"א לב' מינים חלוקים שלא יהא הפרש כל דהו ביניהם : והרמב"ם כתב דאפילו כי אמר משל עוף פלוני וטהור הוא וכו' · בפ"ג מהמ"א וכתבו ההשגות דבריו אינו אלא בישראל שאינו מוחזק בנאמנות אבל מוחזק בנאמנות שאינו מכנים עצמו על הספק לוקחין ממנו בסתם וכתב ה"ה דבריו פשוטים הם ולא היה צריך לכתבם שכבר ביאר רבינו בסמוך כן בביצי דגים שאם היה אדם שהוחזק בכשרות נאמן ולוקחין ממנו כל דבר עכ"ל ואין ספק שלא היו גורסין בגמרא לוקחים ביצים מן הנכרים בכל מקום כמו שהוא בנסחא דידן אלא לוקחים ביצים בכל מקום גרסי וכך היא א גירסת הרי"ף והרא"ש ועכ"ז כתב ה"ה בשם הרמב"ן דכל שאומר של עוף פלוני וטהור הוא אפי' נכרי נאמן דלא מרע נפשיה כל היכא דלא מצי לאישתמוטי וזהו שאמר אין לוקחין מהם ביצים טרופות אבל שלימות לוקחין והיינו בכה"ג דאמר של עוף פלוני וטהור הוא ולדעת רבינו מה שהוצרכו לומר שאין לוקחין ביצים טרופות מהם הוא במכיר שהן ממין עוף טהור והטעם מפני שחוששין שמא טריפה היתה וישראל מכרה לו ע"כ והר"ן כתב ג"כ דנכרי נאמן באומר של עוף פלוני וטהור הוא וכתב עוד ואיכא מ"ד דאפילו ישראל שאינו מוחזק בכשרות בעינן דלימא הכי אבל הרמב"ן כתב דבישראל שאינו מוחזק בכשרות אפילו לא אמר של עוף פלוני סגי דהא אסיקנא בפרק אין מעמידין (מ') גבי דגים דבאומר אני מלחתים מהימן הכי נמי אי אמר אני חזיתינהו דמעוף טהור ניניהו סגי ותיהו דווקא בדלא חשיד דספי איסורא אלא דסמיך אקרבי דגים או אביצים אסימנא חבין להו מנכרי כו' אבל בדחשיד לאוספי איסורא לא מהימן עכ"ל : **ועל** מ"ש רבינו ונראה שאין לחלק בין נכרי לישראל חשוד כתב מהרי"ן חביב ז"ל הלשון הזה מסופק אם בא לחלוק על דברי הרמב"ם או לפרש כוונתו וצריך שתדע כמ"ש הרמב"ם שואל לנייד ישראל אין כוונתו על ישראל המוחזק בכשרות וזה מבואר ממ"ש בפרק הנזכר בסמוך ביצי דגים סימניהם כסימני ביצי העוף וכו' אינו נאמן אא"כ היה אדם שהוחזק בכשרות ועל יסוד זה אפשר לומר דבא לחלוק על הרמב"ם ולומר כיון שיראה מלשונו שאין כוונתו באמרו שואל לנייד ישראל על המוחזק בכשרות א"כ מה לי שיהיה נכרי מה לי שיהא ישראל חשוד אבל ראוי להביא דברי הרמב"ם באופן שלא יקשה עליו זה ונאמר דיש אמצע בין ישראל מוחזק בכשרות לישראל חשוד והוא מי שלא ראינו שיצא מתחת ידו שום דבר לשיהיה חשוד וגם לא הוחזק בכשרות כמו חבר שנאמר עליו ודאי כל מעשיו בכשרות וע"ז אמר הרמב"ם שואל לנייד ישראל כיון שאינו ודאי חשוד אבל אם הוא ודאי חשוד מודה הרמב"ם שדינו כנכרי ואפשר לומר שזה פירוש דברי רבינו יעקב ונראה שאין לחלק שבא לפרש דברי הרמב"ם ולא לחלוק עליו וזה הפירוש נראה נכון כפי הענין אבל מצד הלשון

נראה

פו סימני ביצים וכו' שואלים את המוכר מה הן וכו' נראה דמדכתב רבינו בסתם שואלים את המוכר משמע דס"ל דאין חילוק בין אם המוכר נכרי או ישראל דאפילו נכרי נאמן דלא מרע נפשיה כל היכא דלא מצי לאישתמוטי כדכתב ה"ה בשם הרמב"ן וכ"כ הר"ן דנכרי נאמן באומר של עוף פלוני וטהור הוא ואע"ג דאין סומכין על דבריו של נכרי לא לאיסור ולא להיתר מכל מקום הכא שיש בהן סימני טהרה סומכין עליו ואע"ג שאינו סימן מובהק וכן בישראל אע"ג שאינו חשוד דעבדי איסורא כיון שאינו מומחה ומוחזק בכשרות אין סומכין עליו מן הסתם אא"כ באומר של עוף פלוני וטהור הוא והא דבעינא ראשה אחד כד וכו' היינו משום דאם אין לבן סימן טהרה אין סומכין עליו במה שאומר של עוף פלוני וטהור הוא דהא ודאי משקר וכדכתב רבינו בסמוך ואה"נ דאם הם טרופים בקערה נמי סומכין על ישראל באומר של עוף פלוני וטהור הוא אעפ"י שאינו מומחה כמו בקרבי דגים כשנימוחו וכדלעיל בסימן פ"ג. ואע"ג דבסימן קרבי דגים כתב רבינו דקונים מאינו מומחה כשיש להם סימני טהרה ולא בעינן דיאמר ג"כ משל דג פלוני וטהור הוא לדעת הרא"ש וכדלעיל בסי' פ"ג מ"מ בביצים דלאו סימן מובהק הוא כמו סימן קרבי דגים בעינן דיאמר ג"כ של עוף פלוני וטהור הוא : ומ"ש אבל אם אמר סתם משל עוף טהור ואינו מזכירו אין קונין ממנו לאו דוקא דה"ה נמי אם אמר משל עוף פלוני ואין אנו מכירין אותו שהוא טהור אלא רבותא אשמועינן דאפי' אינו מזכירו ואם היה מזכירו היו מכירין אותו שהוא טהור אפי' הכי אין קונין ממנו כ"ש כשמזכירו ואין אנו יודעים אותו דאיכא ריעותא שאם היה טהור היו יודעים אותו ולפי זה ניחא הא דכתב רבינו : **והרמב"ם** כתב וכו' דחולק על מ"ש תחלה בסתם שואלין למוכר דמשמע אפילו אם הוא נכרי כדפרישית דלהרמב"ם אין קונין מנכרי אלא א"כ מכיר הבצים ויש לו בהן טביעות עין: **ומ"ש** רבינו ונראה שאין לחלק וכו' הוא להשיג עליו לפי סברתו דהרמב"ם דמדלא מפליג אלא בין ישראל לנכרי

פרישה

(ד) וכתב א"א הרא"ש ז"ל והאידנא אפילו חגב הבא בארבע סימנים פי' הנ"ל שיש לו ד' רגלים וד' כנפיים וכנפיו חופין את רוב אורך גופו ורוב הקיפו ויש לו שני כרעים שמנתר בהן והכי קבלא לאשמעינן במ"ש וכתב א"א הרא"ש ז"ל כו' וק"ל : (ה) אין לאוכלו אלא במסורת ששמו חגב פי' אף על פי שקונין אותו חגב מ"מ אין לאוכלו אא"כ במסורת קבלה איש מפי איש ששמו חגב : (ו) חגבים אין טעונים שחיטה נתבאר לעיל ר"ס י"ג : (כתב הרמב"ם אף על פי כן כו' כן הוא במשנה בפ"ז דעדיות דף ל"ט בסופו רק שהרמב"ם כתב הטעם שאין בהם לחלוחית עכ"ה) :

סי' פו (א) **סימני** ביצים להכיר שהיא מעוף טהור כו' ואינו סימן מובהק הטעם דאיכא דעורבי דדמי לדיונה · (ב) אם אומר משל עוף פלוני ואנו מכירין אותו שהוא טהור קונין ממנו הטעם משום דמירתת לשקר דלמא יביאו ביצי אותו עוף ויראה אם ידמו : (ג) אבל אם אמר סתם משל עוף טהור הוא ואינו מזכירו אין קונין ממנו יש מקשים כיון דרבינו כתב מתחלה דבאומר משל עוף פלוני הוא ואנו מכירין אותו מותר א"כ גם בסיפא הל"ל אבל אם אמר משל עוף פלוני הוא ואין אנו מכירין אותו אסור דהוי רבותא טפי גם הוי שפיר דבר וסיפו ולמה שינה בלשונו לומר ואינו מזכירו ואפשר לומר דמסתמא כשמזכירו אנו מכירין אותו אלא שקשה מ"ש לעיל בסימן פ"ג גבי קרבי דגים שכתב אבל אם אמר של דג פלוני טהור הוא לא מהני דהיינו באין מכירין אותו משמע דאף אם הזכיר אין מכירין אותו ומ"ש מעופות ויש רוצין לחלק משום דדגים אין בקיאין בשמותיהן לפי שבתורה לא פרטה שמותיהן של דגים אבל בעופות פרטה הטמאים ומהם נלמד כל שאינן ממינן שהוא טהור והוק בלשון רבינו בריש' כתב אם אמר משל עוף פלוני ולא כתב שהוא אומר שהוא טהור דכיון דהזכיר שם העוף מסתמא מיכר לנו אם הוא טהור או לא ואין נפקותא באומרו טהור או טמא ובסיפא שלא הזכיר את שמו הוצרך לכתוב שאומר משל עוף טהור וכל זה נראה בעיני דוחק ועל"ר : (ד) והרמב"ם כתב דאפי' כי אמר משל עוף פלוני וטהור הוא פי' ואנו מכירין שטהור הוא לא מהני אלא לקנות מישראל

פי'

דרישה

סי' פו [א] **ואינו** סימן מובהק כו' דאיכא דעורבא דדמי לדיונה וא"ת כיון דסימנים אלו אינן מובהקים כי אמר של עוף פלוני וטהור הוא מאי הוי הא מצי לאשתמוטי ולמימר דיונה הוא והיא אינה אלא דעורבא תירץ הרשב"א דאף על גב דדמי להדדי אכתי רתותי מירתת דלמא יהב ישראל דעתיה עליה ומקיפה לדיונה ומכיר שא"א לב' מינים חלוקים שלא יהא הפרש כל דהו ביניהם עכ"ה) : [ב] אבל אם אמר סתם משל עוף פלוני ואינו מזכירו אין קונין ממנו ז"ל הגמרא בפא"ט ר' ס"ג וס"ד ת"ר לוקחין ביצים מן הנכרים כו' ואין חוששין כו' ודלמא דעוף טמא נינהו אמר אבוה דשמואל באומר עוף פלוני טהור הוא (פי' אמר של פלוני ואנו מכירין שהוא טהור) ולימא של עוף טהור מי הכי איתא ליה לאשתמוטי פרש"י ולומר של עוף אחר אמרתי לך שאי אתה מכירו והוא טהור ע"כ וכן שם עוד בסמוך ורבינו כתב כאן לשון הגמרא בעיקר בריש' בהם אומר משל עוף פלוני ואנו מכירין אותו שהוא טהור ובסיפא כתב אבל אם אמר סתם משל עוף טהור ואינו מזכירו והוא ל' הגמרא שמקשה ולימא של עוף טהור והיינו שלא הזכיר שם העוף ועיקר הטעם דכשמזכירו להכי מזכירו שהוא יודע שמכירין את זה המין ואומר אל תמנע מלקחן הלא מעוף פלוני שאתה מכיר אותן המה אבל כשאינו מזכירו אע"פ שאומר משל טהור כמה אין לסמוך עליו וה"ה אם מזכיר העוף ואין אנו מכירין אותו אלא שהגמרא קיצר ורבינו תפס כאן ל' הגמרא בקיצור אבל לעיל בסימן פ"ג גבי קרבי דגים שנלמד מדין זה כתב רבינו לשונו של עצמו וביאר גם בסיפא באומר דג פלוני הוא רק שאין אנו מכירין אותו ובזה מיושב מה שהקשיתי בפרישה : (ואינו מזכירו אין קונין ממנו וקשה דאין חוששין שמא הוא של נבלה וטריפה משום דאזלינן בתר רובא והקשו התוספות בפרק א"ט ד' ס"ג ע"כ כיון דעופות טהורים הוי רובא מדקפיד להו לטמאים בפסוק ניזל בתר רובא י"ל דהא אמרינן לעיל מאה עופות טמאין יש במזרח וכולן מין איה הן הלכך אפשר דיש בטמאים מין הרבה עכ"ל · עוד י"ל דמינים הטהורים אינן מצוין ביניהו לכך לא אזלינן בתר רובא ומש"ר דאין ביצי עוף טמא מצוין ביניהו ר"ל דאין דרכן של עוף טמא להטיל ביצים בין הבריות כ"א בשדות וביערים עכ"ה) : [ג] ונראה שאין לחלק בין נכרי לישראל חשוד כתב מהרי"ן חביב וז"ל הלשון

הוה מסופק אם בא לחלוק על דברי הרמב"ם או לפרש כוונתו וצריך שתדע כי מ"ש הרמב"ם שואל לנייד ישראל אין כוונתו על ישראל המוחזק בכשרות וזה מבואר ממ"ש בסמוך ביצי דגים סימניהם כסימני ביצי העוף כו' אינו נאמן אלא א"כ היה אדם שהוחזק בכשרות וע"ז אפשר לומר שבא לחלק על הרמב"ם ולומר כיון שיראה מלשונו שאין כוונתו באומרו שואל לנייד ישראל על

המוחזק

חדושי הגהות

פו א ואע"ג דבגירסת הרי"ף שלפנינו איתא לוקחין ביצים מן הנכרים כו' אינו מעיקר נוסחת ההלכות (כ"ה) וכ"מ בהר"ן שם :

ואע"ג

השוד . ואם שני ראשיה כדין או חדין או שחלבון בפנים וחלמון מבחוץ ודאי אסורה ואפילו אם יאמר המוכר שהם מביצי עוף טהור אין סומכין עליו ועכשיו נוהגין לקנות ביצים אפילו בסתם מכל אדם לפי שאין ביצי עוף טמא מצויין בינינו : (ה) ביצת נבילה וטריפה (ו) אפי' נגמרה שביוצא כזה נמכרת בשוק אסורה (ז) אפילו נתערבה באלף כולן אסורות (ח) וכתב בספר התרומות אבל ספק אם היא ביצת נבילה או אם היא ביצת שחוטה מותרת אפילו בלא תערובת אבל ספק אם היא של טריפה או של שחוטה אסורה הכה תרנגולת על זנבה והפילה ביצתה קודם שנגמרה מותרת ואין בה משום אבר מן החי (ט) וכתב הרשב"א במה דברים אמורים שאינה מעורה בגידין אבל היתה מעורה בגידין ה"ז כבשר הפורש מן החי ואסורה (י) ביצת עוף טמא שנתבשלה עם אחרות (יא) אם היא בקליפתה אינה אוסרת (יב) ואם היא קלופה אוסרת

וצריך

לנכרי ולא מפליג בישראל גופיה בין חשוד לאינו חשוד מכלל דבישראל אפי' חשוד מהני באומר של עוף פלוני וטהור הוא וקאמר רבינו דנראה שאין לחלק וכיון דלהרמב"ם אין קונין מנכרי ה"ה מישראל חשוד נמי אין קונין אבל רבינו גופיה ס"ל דאפי' מנכרי נמי קונין באומר של עוף פלוני וטהור הוא וישראל חשוד נמי לא גרע מנכרי אלא דאפי' בישראל שאינו חשוד נמי בעינן דיאמר של עוף פלוני וטהור הוא כל שאינו מומחה ומוחזק בכשרו' וכדפי' דאם הוא מומחה לוקחין ממנו בסתם וזה דבר פשוט לא היה צריך לבארו בפירוש וכל זה דלא כמו שכתב הר"י חביב ומביאו בית יוסף ע"ש : ומ"ש ועכשיו נוהגי' לקנות בצים אפי' בסתם לפי שאין ביצי עוף טמא מצויין בינינו משמע שר"ל כל שראשה אחד חד וראשה אחד כד קונין אותה אפי' מן הנכרים בסתם ואף ע"פ שאין לו בהן טביעות עין ואינו אומר משל עוף פלוני וטהור הוא דאין לחוש לביצי עוף טמא שאינו מצוי וסומכין על הסימנים אע"פ שאינן מובהקין אבל בשני ראשיהם כדים וכו' ודאי אסורה אפילו עכשיו דהא ודאי של עוף טמא הוא דליכא טהור דשני ראשיה כדים וכו' אבל בהגהת הש"ע כתב וז"ל הא דעכשיו קונים בצים מכל אדם דוקא בצים השכיחים כגון דתרנגולים ואווז וכיוצא בהן אבל אין קונין בצים מעופות שאינם שכיחים יותר מעופות טמאים עד שיראה בסימנים עכ"ל ומשמע לי דהכי קאמר דבילת תרנגולים ואווז קונין מכל אדם ואוכלין אותם ואין צריכין לבדוק בכל בילה אחר הסימנים דראשה אחד כד וראשה אחד חד וחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים אלא בטביעות עין גרידא שהבצים הם דתרנגולת והאווז מותר לאכלן אפי' שברן וטרפן אא"כ נכרי ולא ראה הישראל בסימנים כיון דבצי דעוף טמא אינו מצוי בינינו וכ"כ בא"ו הארוך כלל מ"ב סימן ז' מ' מיהו אם לא ראה הישראל את הבצים אלא נכרי הביא בצים לבית ישראל ושברן וטרפן ודאי אסורין כיון שלא היה בהן אפי' ט"ע דישראל דשל תרנגולת ודאווז וכיוצא בהן הן חיישינן דילמא דעוף טמא נינהו וכמו שאכתוב בסמוך בסוף סימן זה : **ביצת** נבלה וכו' נראה דבספק טרפה כיון דהיא אסורה מן התורה אין לה היתר אפי' נתערב מפני שהספק הוא א"כ באלף לפי סברת בעל התרומה דבילה אינה בטלה כמו ליטרא קליעות וכדכתב רבינו ע"ש ספר המצות סוף סימן כ"ו ואע"ג דבסימן ק"ב כתב רבינו דבילת ספק טרפה בטלה בתערובת ואין לה דין דשיל"מ מ"מ ודאי אינה בטלה מטעם דבר שבמנין למאן דס"ל הכי אלא דלמאן דס"ל בילה בטלה דאין דומה לליטרא קליעות אסי' ודאי נבלה וטרפה בטלה כ"ש ספק טרפה ויתבאר בסימן ק"י בס"ד: **הכה** תרנגולת וכו' עד ואין בה משום אמ"ה פי' הכא כיון שאינה מעורה בגידין אע"ג דלא נגמרה בקליפתה החיצונה אבר הוא אבל בסמוך דמעורה בגידין אינו אבר אלא בשר מן החי: **ביצת** עוף טמא וכו' פי' דבאינה קלופה לא יהבא טעמא אלא כמיא דביעא מיא בעלמא היא אבל בקלופה יהבא טעמא ונראה דצריך לפרש דכל הבצים הם קלופות דכי היכא דבאינה קלופה אינה פולטת אלא מיא בעלמא כך אינה בולעת אלא מיא בעלמא ותו דאם האחרות אינן קלופות לא היה צריך ס"א משום דאיכא בצים גדולים וקטנים דהא ודאי דהקליפה שעל ס' בצים הם ממלאים מה שחסר מן הקטנים ומצטרפים לבטל האיסור דלא גרעי הקליפות מעצמות של איסור דמצטרפין לבטל האיסור כ"ש הקליפות של היתר אלא ודאי דמיירי בכולם קלופות הלכך בעינן ס"א והכי משמע מלשון הרא"ש שכתב בפ' ג"ה (דף קס"ח ע"ג) וז"ל בירושלמי דמסכת תרומה קאמר דוקא באינן קלופות יהבי טעמא וכו' מדנקט קלופות ואינן קלופות אלמא דדוקא בכולן קלופות :

ומ"ש

נראה שבא להשיג אהרמב"ם : אם ב' ראשיה כדין או חדין וכו' ואפילו אם יאמר המוכר שהם מביצי עוף טהור אין סומכין עליו פשוט שם בגמרא :

ועכשיו נוהגים ליקח ביצים אפילו בסתם מכל אדם לפי שאין ביצי עוף טמא מצוי בינינו כ"כ שם הרא"ש והרשב"א והר"ן כלומר שאין רגילות שום אדם למכרם וה"ה כ' טעם אחר יש לי לומר לפי שאינן לוקחין אלא ביצי תרנגולת ואווז והם ניכרים בטביעות עין (א) וכדברי רבינו ע"כ :

ביצת נבילה וטריפה אפילו נגמרה וכו' בפ"ה דעדיות משנה א' תנן ביצת הנבלה אם יש כיוצא בה נמכרת בשוק מותרת ואם לאו אסורה כדברי בית שמאי וב"ה אוסרים ומודין בבילת טריפה שהיא אסורה מפני שגדלה באיסור · וכתב הר"ן בפא"ט דאפי' בבילה שנגמרה לגמרי קודם שנטרפה אסורה דהא אכיוצא בה נמכרת בשוק קאי וכ"כ רבינו ירוחם מפני שגדלה באיסור דקתני הא מפרש לה בגמרא דהיינו נגמרה באיסור וכתב הרשב"א בחדושיו דאפי' נולדה מיד שנטרפה גזרה אטו מעורה בגידים ושלא כדברי הרא"ה שכתב א"ח שהתיר וא"ת מ"ט אסרי ב"ה בילת הנבלה מ"ש משוחט תרנגולת ומלא בה ביצים גמורות שמותר לאוכלן בחלב כדאיתא בפ"ק די"ט (ו :) כבר כתבו התוספות בפרק אלו טריפות (נח ·) דבה"ג תירץ דגבי איסור נבילה דאורייתא החמירו אבל בשר עוף בחלב דרבנן הקלו ור"ת תירץ דבבילת נבילה החמירו משום דהוה דבר האסור מגופו אבל בשר עוף בחלב דאין איסורו בגופו אלא מחמת תערובות דהא כל חד באפי נפשיה שרי הקילו ועי"ל דה ט דאסרי ב"ה בילת הנבילה אטו בילת טריפה ובילת טריפה אסורה משום דנגמרה באיסור ומיהו אין נראה תירוץ זה דהא לא גזרינן ביעי דשחוטה בתרה אטו ביעי דשחוטה קמא ואטו ביעי דספנא מארעא ע"כ ביצים שהטילה התרנגולת ואח"כ נמצאת טריפה דין אותם ביצים כדין גבינות שנעשו מחלב בהמה ואח"כ נמצאה טריפה שנתבאר בסי' פ"א : **אפילו** נתערבה באלף כולן אסורות כ"כ בספר התרומה וז"ל אם נמצאו ביצי' בתוך תרנגולת שנתנבלה בשחיטה אסורות כב"ה דמסכת עדיות ומיהו אם נתערבה בשאר ביצים אינה בטלה ברוב כמו ליטרא קליעות דהוו דרבנן ואפילו באלף לא בטיל ובסימן ק"י בס"ד יתבאר שיש חולקים עליו : **וכתב** בספר התרומות אבל ספק אם היא בילת נבילה וכו' טעמא משום דבילת נבילה לא מיתסרא אלא מדרבנן וספיקא דרבנן לקולא וכן פירש בעל התרומה עצמו וכ"כ המרדכי ריש פר' כ"ה ואע"ג דכשנתערבה באחרות כולן אסורות שאני התם דאיתחזק בהו איסורא אבל הכא אנו אומרים שאין זאת של איסור : ומ"ש אבל ספק אם היא של טריפה או של שחיטה אסורה טעמא משום דבילת טריפה הוי ספק דאורייתא דשמא בשעה שנטרפה התרנגולת לא היתה רק בשר בלא קליפה דהוי כמו ירך האם ואחר כך נגמרה קליפתה כן כתב בספר התרומות ולפי זה אם נטרפה סמוך לשחיטה מיד לא מיתסרא אלא מדרבנן ואם נסתפק לנו בבילה אם היא של זאת או אם היא של שחוטה מותרת שכיון שלא היה שהות ליגמר קליפתה מלטרפת עד שנשחטה אינה אסורה אלא מדרבנן ויותר נראה לומר דאפי' הכי דיינינן ליה באיסורא דאורייתא דלא נתנו דבריהם לשיעורים (ב"ה דין ביצים שיש בהם דם בסי' ס"ו) : **הכה** תרנגולת על זנבה והפילה בילתה וכו' בפ' א"ט (סד :) ת"ר גיעולי ביצים מותרים והסכימו התוספו' והרא"ש והרשב"א והר"ן לדברי הערוך שפירש שהם ביצים שהתרנגולת מטלת קודם זמנה מחמת הכאה וכיוצא בה : **ומ"ש** רבינו בשם הרשב"א בד"א שאינה מעורה בגידים וכו' הוא בת"ה וכן הם דברי הר"ן שכתב וקמ"ל דכל שכן גמורות ואינן מעורות בגידין מותרות ואין חוששין להם משום אבר מן החי : כתב הרשב"א ז"ל בחידושיו תמיה לי ב למה השמיט הרי"ף הא דגיעולי ביצים שהביא סיפא דברייתא ורישא דגיעולי ביצים מותרות השמיט ומצאתי כתה ספרים שאין בברייתא שהביאו כאן גיעולי ביצים מותרים ונראה שכך היתה נוסחת הרי"ף ז"ל : **ביצת** עוף טמא שנתבשלה עם אחרות אם היא בקליפתה אינה אוסרת וכו' ובילה שיש בה אפרוח או דם אוסרת המתבשל עמה וכו' בפ' גיד הנשה (צח ·) אסיקנא דבילה בס' והיא אסורה בס' וא' והיא מותרת ופריך עלה למימרא דיהבה טעמא והא אמרי אינשי כמיא דביעי בעלמא ומשני הכ"ע בבילת אפרוח אבל טמאה לא פירש"י בבילת אפרוח . שהבשר נותן טעם ולא שנא טמאה ל"ש טהורה דנבלה היא אבל טמאה בלא אפרוח לא וכתבו התוספות והרא"ש והר"ן בבילת אפרוח ה"ה למאלה בה קורט דם דשדא תיכלא בכוליה וחשיב כאילו יש בה אפרוח וכ"פ הרשב"א בת"ה וכתב עוד אהא דאמרי אינשי כמיא דביעי דלא יהבי טעמא בירושלמי דמסכת תרומה קאמר דוקא באינם קליפין אבל בקליפות יהבי טעמא והא דלא מפליג הכא משום דסתם ביצים בקליפות מבשלי להו וז"ל בחידושים הכ"ע בבילת אפרוח ה"ה דהוה מצי לאוקמינהו לכולהו בטמאה ובקלופות דקליפות צריכין שיעור וכדאיתא בירושלמי אבל ראיתי להרמב"ן ז"ל שהתיר אפי' בקלופות ולכאורה ודאי הכי משמע מהכא דלא פליג אלא שיש לחוש לדברי הירושלמי ע"כ וכ"כ גם בת"ה שראוי להחמיר כדברי הירושלמי וכך הם דברי הר"ן ז"ל שכתב בסוף דבריו והרמב"ם בפט"ו מהמ"א לא חילק בין קלופות לאינן קלופות וראוי לחוש לדברי הירושלמי :

ומ"ש

דרכי משה

פו (א) ובא"ז הארוך כלל מ"ב דהואיל ואין מצוים בינינו הולכין אחר הרוב וכו' עד ואמרינן דדוקא ביצי תרנגולת אבל ביצי שאר עופות ודאי צריך לעיין אחר הסימנים עכ"ל ונ"ל

דרישה

המוחזק בכשרות א"כ מה לי שיהא נכרי מה לי שיהא ישראל חשוד אבל ראוי להביא דברי הרמב"ם באופן שלא יקשה עליו זה ונאמר דיש חילוק בין ישראל המוחזק בכשרות לישראל חשוד וכיון מי שלא ראינו שמלא מתפסת ידו שום דבר שיהיה חשוד וגם לא הוחזק בכשרות כמו חבר שנאמר עליו ודאי כל מעשיו בכשרות וע"ז אמר הרמב"ם שואל לצייד ישראל כיון שאינו חשוד אבל אם הוא ודאי חשוד מודה הרמב"ם שדינו כנכרי ואפשר לומר שזה פירוש דברי רבינו יעקב ונראה שאין לחלק שבא לפרש דברי הרמב"ם ולא לחלוק עליו וזה הפירוש נראה נכון מצד הענין אבל מצד הלשון נראה שבא להשיג עכ"ל ונ"ל דמדאמר והרמב"ם כתב משמע מזה שהרמב"ם פליג וסיים רבינו וכתב ע"ז ונראה שאין לחלק ימשמע דעל מ"ש שהרמב"ם חילק במה שחילק כתב נראה בעיני שאין לחלק ואם לזה כיון מהרי"ן חביב ראיה עלומה היא בעיני וגם נראה להוכיח מדברי רבינו שכתב ואין סימן מובהק לסמוך עליו לקנות מהנכרי אלא להכי מהני כו' שואלין את המוכר כו' והואיל וסתם ולא פירש מי המוכר משמע דאמוכר מנכרי דמיניה משתעי קאי ועוד דאי לא פליג על הרמב"ם הו"ל להשמיענו רבותא ביש דבריו דאפי' מישראל שאינו חשוד אין לסמוך על הסימנים לקנות ממנו בלי סימנים ולמה נקט ואינו סימן כו' לקנות מהנכרי

אלא

פרישה

פי' ואפילו מסתם ישראל שאינו הוחזק בכשרות אבל מנכרי אין קונין אא"כ מכירין אותו פי' אותו העוף שהוא אומר שהן ממנו : (ה) ביצת נבילה כו' וא"ה מ"ש בילת נבילה מבילה שנמצא בתרנגולת לאחר שחיטה שמותר לאוכלה בחלב כדאיתא פ"ק די"ט תירץ ה"ג דגבי איסור נבילה דאורייתא החמירו אבל בבשר עוף בחלב דרבנן הקילו ור"ת תירץ דשאני בשר בחלב דכל חד וחד בפני נפשיה שרי מש"ה הקילו תוס' : (ו) אפי' נגמרה שכיוצא בזה נמכרת בשוק הטעם דהא נגמרה באיסור ואפילו ילדה מיד שנטרפה אסורה יגזירה אטו מעורה בגידין רשב"א .

(ז) אפילו נתערבה באלף כולן אסורות הטעם לפי שהוא דבר שבמנין כדלקמן סימן ק"י

(ח) וכתב בספר התרומה אבל אם ספק כו' מותרת הטעם דבילת נבילה מדרבנן וספק דרבנן לקולא ואף על גב דבנתערבה אסור התם שאני דאתחזק איסורא אבל של טריפה ספק דאורייתא היא ולחומרא ואפילו ילדה מיד שנטרפה דג"כ אינו אסור אלא מדרבנן מ"מ לא נתנו דבריהם לשיעורין ואסור · ומ"ש אבל ספק אם היא של נבילה או של שחוטה הא דלא קאמר או של כשירה משום דרוב ביצים הנולדים אינן דומין לביצים הנמצאים בתוך התרנגולים שהנולד ממנה בחייה היא קשה מהנמצא בתוכה וליכא לאחלופי בה וק"ל : (ט) וכתב הרשב"א בד"א שאינה מעורה בגידין אבל כו' ה"ז כבשר הפורש מן החי ע"ל סימן ס"ב · והא דשינה כאן בלשון שכתב כ"ז כבשר הפורש כו' ובסמוך כתב ואין בה משום אבר כו' נראה דבשהיא מעורה ואינו נגמר אינו עדיין אבר מ"ה ז"ל דאסור משום בשר מן החי ובסמוך מיירי שכבר נגמר כתב שאינו נאסר משום אבר מן החי : (י) ביצת עוף טמא כו' כתב רבינו ירוחם וה"ה של טריפה : (יא) אם היא בקליפתה אינה אוסרת הטעם דמיא בעלמא קרינן ליה ולא יהב טעם אא"כ קלופה ר"ן (ואנו נוהגין בו איסור רש"ל עכ"ס) · ואין להקשות א"כ בקלופה נמי איך נכנס בתוך ביצים שאינה קלופה וי"ל דתרתי לא אמרינן שילא ממש מתוך ביצה שאינה קלופה ונכנסה בתוך ביצה שאינה קלופה (יב) ואם היא קלופה אוסרת וצריך ס' ואחד כו' הטעם שצריך ס"א לדעת הרא"ש הוא לפי שאין הביצים שוות זו לזו ולכלה אינך קטנים מן האסורה ע"כ צריך ס"א שיהא בוודאי ששים · ואף על פי שגם קליפת ביצה האסורה מצטרפין להתיר וא"כ ס' אלא נגד האוכל שבתוכה ובביצים של היתר מצרפין הכל כמ"ש רבי ירוחם וכמ"ש רבינו ג"כ לקמן סי' צ"ט בעצמו בבשר את סור והיתר ע"ש מ"מ חששו רז"ל שמא ביצה האסורה יהיה גדולה כ"כ שתוך שלה יהיה גדול משאר ביצים דהיתר עם קליפתן וחכמים ששו מדותיהן ולא חלקו · והרמב"ם כתב בביצה

שיש

חדושי הגהות

ב ואע"ג דבהרי"ף שלפנינו הביאה אינה מעיקר נוסחת ההלכות וכ"מ בהר"ן שם (כ"ה) :

נראה

(יג) [ד] וצריך ס"א ביצים של היתר כנגדה לבטלה ואם נתבשלה בתבשיל של היתר א"צ אלא ס' מן התבשיל לבטלה (יד) וביצה שיש בה אפרוח או דם אוסרת המתבשל עמה אפילו אם אינה קלופה (טו) ובספר התרומות אין מחלק בין ביצת עוף טמא לשיש בה אפרוח או דם ומדברי א"א הרא"ש ז"ל יראה שיש לחלק. (טז) אפרוח שנולד מביצת נבילה וטריפה מותר (יז) כתב הרמב"ם ביצי עוף טמא שהתחיל העוף להתרקם בה לוקין עליו משום שרץ העוף

ומ"ש רבינו שצריך ס"א לבטלה ע"כ לבטל הטעם קאמר דאילו לבטל הביצה עצמה הרי כתב דאפילו נתערבה באלף כולם אסורות (ג) ובביצת אפרוח מיהא משמע דלד"ה חשיבא בריה ואפילו באלף לא בטלה כמ"ש בסמוך וכ"כ הרשב"א בחידושיו שלא באנו כאן לבטל הביצה עצמה אלא פליטתה דכולה שמעתיה בהכי קא מיירי ובביצת אפרוח ואי נמי בטמאה קלופה וכדעת הירושלמי: הא דאמרינן דביצת איסור צריכה ס' ואחד של היתר אם הוא דוקא במכירה או אפילו באינו מכירה יתבאר בסי' ק"י בס"ד: ומ"ש דבספר התרומו' אין מחלק בין ביצת עוף טמא לשיש בה אפרוח או דם היינו לומר דכשם שביצה שיש בה אפרוח או דם אוסרת אפי' אינה קלופה כך אוסרת ג"כ ביצת עוף טמא שכתב דאין הולכין בו אחר לשון ב"א דקרו ליה מיא בעלמא דהא אקשינן עליה ואע"ג דשנינן בביצה שיש בה אפרוח שינויא הוא ואשינויא לא סמכינן וכ"כ הגהות פסק"ו מהמ"א בשם סמ"ג ג"כ וגם המרדכי כתב כן (ג): ומ"ש רבינו ומדברי א"א הרא"ש יראה שיש לחלק הוא פשוט מדכתב שינויא דהב"ע בביצת אפרוח וכתב עליו דה"ה (כו') וכן נראה שהוא דעת התוספות והר"ן דקי"ל כי האי שינויא וכ"פ הרי"ף בפירוש דביצת עוף טמא שנתבשלה עם ביצים טהורות אינה אוסרת ואינה צריכה שיעור דקי"ל דמיא דביעי ולא כלום הוא וכ"פ הרמב"ם בפט"ו מהמ"א כיון דכל הני רבוותא פשיטא להו דהלכה כההוא שינויא לא שבקינן להו משום האי דמספקא ליה לבעל התרומה כתב הרשב"א בת"ה דביצת טריפה ונבלה דינה כדין ביצת עוף טמא דכל שאינה קלופה ונתבשלה עם אחרות אינה אוסרת דמיא דביעי מיא בעלמא הוא (ד) וכן יש לדקדק מדברי רש"י שכתב דטעמא דביצת אפרוח מפני שהבשר נותן טעם ול"ש טמאה ול"ש טהורה דנבלה היא: **והטעם** שהצריכו לביצת איסור ס' ואחד של היתר ולא סגי לה בס' כשאר איסורין שבתורה כתב הרמב"ם בפרק הנזכר מפני שהיא בריה בפני עצמה עשו היכר בה והוסיפו בשיעורה והיינו לומר שיש בה אפרוח שהוא בריה בפני עצמה ולפיכך כתב דביצת עוף טמא או של טריפה אינה צריכה ס' ואחד כמו שנתבאר בסמוך והרשב"א כתב בחדושיו שאינו מחוור בעיניו כי לא באנו כאן לבטל את הביצה בעצמה אלא פליטתה דכולה שמעתין מיירי בהכי והרמב"ן ז"ל כתב די"ל דלפי שיש בבצים גדולים וקטנים והבא לבטל ביצה אינו משגיח עליה לראות אם זו וכולן שוות ממש לפיכך הוסיפו אחד ולא הצריכו לשער על כל אחת ואחת עכ"ל וטעם זה של הרמב"ן כתבוהו הרא"ש והר"ן ז"ל וכתבו רבינו בסימן צ"ה: **ולענין** מ"ש הרשב"א על דברי הרמב"ם שאינו מחוור שלא באנו לבטל הביצה אלא פליטתה וכו' · נ"ל דהא ודאי פשיטא שלא באנו לבטל הביצה מפני שהיא בריה אלא פליטתה ואפ"ה עשו בה היכר כדי שידע שהוא משונה מפני שהיא בריה ולא נבוא לבטל אותה עצמה שכשנראה שיעור זה בביטול פליטתה נדע שהיא עצמה אינה מתבטלת כלל מפני שהיא בריה כנ"ל ויש נפקותא בין טעמו של הרמב"ם לטעמו של הרמב"ן דלטעמו של הרמב"ם לא שני לן בין נשלקה עם ביצים אחרים לנתבשלה עם תבשיל אחר ולטעמו של הרמב"ן לא אמרו אלא בנתבשלה עם ביצים אבל בנתבשלה עם תבשיל אחר אין צריך אלא ס' כשאר איסורים ונראה דתו איכא בינייהו היכא שנטרפה ביצה האסורה עם ביצים אחרים לטעמא דהרמב"ם סגי בס' דכיון שנטרפה שוב אין לה תורת בריה ולטעמא דהרמב"ן גם בזה צריך ס"א (ה) וכן פסק בת"ה בבי' התערובות וז"ל ביצה של עוף טמא או ביצת טריפה שנטרפה בקערה עם ביצים אחרות אם יש ס' ואחד והיא מותרות ואם לאו אסורות מפני מה הוסיפו כאן אחד מפני שבביצים שבהם גדולות וקטנות ולפיכך הוסיפו אחד להשוות מדתן כדי שלא נצטרך לשער כל אחד ואחד ולפיכך ביצה שנתערבה בתבשיל בטילה בס' כשאר האיסורים עכ"ל: כתב הרמב"ם בפרק הנזכר וז"ל ביצה שנמצא בה אפרוח שנשלקה עם ביצים המותרות אם היתה עם ס' ואחד וכו' אבל ביצת עוף טמא שנשלקה עם ביצי עוף טהור לא אסרה אותם ואם טרף אלו עם אלו או שנתערבה ביצת עוף טמא או ביצה טריפה עם ביצים אחרים שיעורן בס' ע"כ וצריך לדקדק האי שנתערבה דקאמר ה"ד אם בשלא נשלקה ונתערבה עם אחרות כיון דלא חשיבא בריה דלית בה אפרוח תיבטל חד בתרי דיבש ביבש חד בתרי בטיל · ואיפשר שסובר דהיינו דוקא מדאורייתא אבל מדרבנן בעי ס' והרשב"א כתב בת"ה ובחדושיו וז"ל והרמב"ם כתב מפני שהיא בריה בפני עצמה עשו בה היכר והוסיפו בשיעורה וכתב עוד אבל אם נתערבה ביצת עוף טמא או ביצת טריפה עם ביצים אחרים שיעורן בס' כלומר בשטרפן אלו עם אלו ע"כ ואיני יכול ליישב דברי רבי' הרשב"א על דברי הרמב"ם דמלכתב הרמב"ם או שנתערב בה ביצת עוף טמא וכו' אחר שכתב ואם טרף אלו אם אלו משמע דבלא טרף איירי ואיפש' דטרפן דכתב הרשב"א לא טרפן ממש קאמר אלא היינו שנשתברו בקערה ולאפוקי נתערבו כשהן שלמים בקליפתן דלכ"ע לא בעי ס' דברובא בטילי דהא קי"ל יבש ביבש חד בתרי בטיל אבל משנשתברו בקערה שוב אין תורת יבש עליהם: **אפרוח** שנולד מביצת נבילה וטרפה (ו) מותר הכי אסיקנא בתמורה ס"פ כל האסורין (לא ·) דאפרוח מביצת טריפה מותר לד"ה וטעמו משום דכמה דלא מסרח לא גביל · ובעידנא דגביל עפרא בעלמא הוא וכתבו הרי"ף בס"פ אלו טרפות: **כתב** הרמב"ם ביצת עוף טמא שהתחיל העוף להתרקם בה וכו' כ"כ בפ"ג וכתב ה"ה שהקשה עליו הרשב"א בדין ביצת עוף טמא מהשרצים הגדלים בפירות במחובר שאינם קרויים שרץ העוף אע"פ שעתידין לצאת ולפרוח ואמר דכל שלא יצא לאויר העולם אינו שרץ העוף ולא שרץ הארץ שהרי אין הביצה גידולי קרקע והניח הדבר בצ"ע ודברי הרשב"א הם בס"פ א"ט וה"ה טען בעד הרמב"ם ז"ל:

ומ"ש ואם נתבשלה בתבשיל של היתר א"צ אלא ששים וכו' פי' דטעמא דבעינן ס"א משום דאיכא גדולים וקטנים הלכך דוקא בנתערבה בבצים אחרות בין שלימה בין טרופה אבל בנתבשלה עם תבשיל אחר לא בעינן אלא ששים וכ"כ רבינו בסוף סימן צ"ח דטעמא דבעינן ס"א משום דאיכא גדולים וקטנים אבל להרמב"ם דהטעם כיון דאית בה אפרוח שהוא בריה ומכירין אותה וצריך לבטל פליטתה עשו בה היכר דצריך ס"א כדי שנדע ע"י שינוי זה בביטול פליטתה שלא נבא לבטל היא עצמה דכיון שהיא עצמה אינה בטלה אפילו באלף עשו בה היכר לפי זה אפי' נתבשלה עם תבשיל אחר נמי בעינן ס"א ואפי' היא בקליפתה אבל נטרפה עם בצים אחרות לא בעינן ס"א דכיון דנטרפת שוב אין לה חשיבות בריה: **ומ"ש** וביצה שיש בה אפרוח וכו' הכי תשני בפרק ג"ה כיון דנישרא הוא יהב טעמא אפי' אינה קלופה ובספר התרומות אין מחלק וכו' פי' דאפילו דעוף טמא נמי יהיב טעמא אפי' אינה קלופה ולא ס"ל ההך שינויא דמחלק בין דעוף טמא לאפרוח והשתא הא דבעינן ס"א לבטל הטעם קאמ' דאילו לבטל הביצה עצמה לא בטל אפי' באלף אבל להרא"ש דמחלק ביניהן ודעוף טמא אינו אוסר אלא בקלופות אפי' לבטל הביצה עצמה נמי סגי בס"א ולא אמרינן דאינה בטלה אפי' באלף כמו ליטרא קציעות אלא כשהיא חשובה דהיינו כשהיא בקליפתה שאז הוי דבר שבמנין · ולענין הלכה נקטינן כסה"ת דאפילו דעוף טמא אוסר בס"א אפי' אינה קלופה וכ"כ הסמ"ג והמרדכי וכל האחרונים ודלא כמו שפסק ב"י להקל כפוסקים הראשונים גם לא כהגהת ש"ע דבהפסד מרובה יש לסמוך אמקילין אלא אף בהפסד מרובה אזלינן להחמיר באיסור של תורה בפלוגתא דרבוותא ועיין בתשובת הרשב"א שהביא ב"י בסימן צ"ה: **כתב** הרמב"ם דביצת אפרוח צריך ס"א אבל ביצת עוף טמא שנשלקה עם ביצי עוף טהור לא אסרה אותם ואם טרף אלו עם אלו או שנתערבה ביצת עוף טמא או ביצה טרפה עם ביצים אחרים שיעורן בס' עכ"ל והקשה ב"י האי שנתערבה היכי דמי אם בשלא נשלקה ונתערבה עם אחרות כיון דלא חשיבא בריה דלית בה אפרוח תבטל חד בתרי דיבש ביבש חד בתרי בטיל ונדחק הרב ביישוב לשון זה ולפעד"נ דה"ק ואם טרף אלו עם אלו עד שלא ניכר לא חלבון ולא חלמון אלא טרפן ביחד לגמרי או שנתערבה וכו' דהיינו שנטל הקליפה החיצונה והפנימית מכל הביצים ומונחים יחד בקערה וניכר החלבון והחלמון של כל אחד ואחד שאינן טרופות ביחד אבל מ"מ נתערבה הביצה עוף טמא או הטרפה ולא נודע איזה היא ביצה האסורה בין בזו ובין בזו שיעורן בס' דה"ל תערובת לח בלח דאין תורת יבש עליהן אלא בבצים שלמים והוא פשוט: **כתב** הרמב"ם ביצי עוף טמא שהתחיל העוף להתרקם וכו' איכא למידק דלעיל בסי' ס"ו כתב רבינו דבידוע שהוא מרוקם האפרוח חייבין עליו אכמה דלוקי' ארבעים וכאן הביא דברי הרמב"ם דבעוף טהור מכין אותו מכת מרדות ונראה ליישב דס"ל לרבינו דלפירוש רש"י דוקא דכל דם אפי' אינו על הקשר אסור מדרבנן אע"ג דלא בא מריקום האפרוח א"כ לדידיה צ"ל דכשנמצא על הקשר דבא מריקום האפרוח חייבין עליו מדאורייתא וכאידך שינויא דתוס' אליבא דרש"י דאי איתא דאפילו בא מריקום האפרוח אינו אלא מדרבנן וכשינויא קמא דתוספות אליבא דרש"י לא היה להם לאסור הדם באינו בא מריקום האפרוח ולכך כתב רבינו בסימן ס"ו דבבא מריקום האפרוח חייבין עליו ובאינו בא מריקום האפרוח אסור הדם מדרבנן והיינו אליבא דרש"י וכאידך שינויא דתוס' אבל למאי שכתב רבינו לשם דר"י היה מתיר גם הדם אם לא בא מריקום האפרוח כגון שנמצא שלא על הקשר א"כ לדידיה אפילו נמצא על הקשר שהוא בא מריקום האפרוח אינו מדאורייתא אלא מדרבנן דאי איתא דאסור אפילו מדאורייתא לא היה מתיר גם הדם באינו בא מריקום האפרוח דהא פשיטא כיון דריקום האפרוח אסור מדאורייתא אף בלא בא מריקום האפרוח היה לנו לאוסרו לדם מדרבנן גזירה אטו בא מריקום האפרוח ואע"ג דרבינו מסיק לשם ע"ש הרא"ש דטוב להחמיר ככל הפירושים אין זה אלא לגבי איסור אכילה אבל כאן הביא דברי הרמב"ם דאין לוקין על ריקום אפרוח עוף טהו' מדאורייתא אלא מכין אותו מכת מרדות בלבד וזה הולך על שיטת פר"י דמתיר גם הדם בלא בא מריקום האפרוח א"כ לדידיה גם בבא מריקום האפרוח אינו אסור מדאורייתא אלא מדרבנן וכיון שרבינו כבר גילה בסימן ס"ו דר"י דהיה מתיר גם הדם חולק אמ"ש תחלה דבבא מריקום האפרוח חייבין עליו אלא אינו אסור אלא מדרבנן א"כ אין הדברים שכתב ע"ש הרמב"ם כאן סותרים כלל למ"ש בסימן ס"ו כיון דר"י תופס כמ"ש רמב"ם ודו"ק מיהו בש"ע ודאי אין ליישב כלל שהרי בריש סימן ס"ו כתב דחייבין עליו וכאן כתב דמכין אותו מכת מרדות וכאן וכאן כתב בסתם והם דברים סותרין זה את זה ועיין במ"ש לעיל סימן ט"ו ובס"ד:

טריפה

ומ"ש

דרכי משה

ונראה לי דלאו דוקא ביצי תרנגולת הוא הדין ביצי אווזא וברא אווזא וכל דבר שהוא מצוי בינינו וכן המנהג: (ב) ועי"ל סימן ק"י ובתא"ו נט"ו אות כ"ה דקליפות איסור מעלין ההיתר כמו בעצמות של איסור עכ"ל ועי"ל סימן צ"ט כיצד נוהגין ועי"ל סימן צ"ח: (ג) וכ"כ בשערים דמהרא"י ובאו"ה כלל מ"ט ועי"ל סי' ס"ו בב"י בשם הרשב"א: (ד) וכ"כ בתא"ו נט"ו אות כ"ה וכתב באו"ה כלל מ"ב ובהגש"ד דאם הוא נקוב דינו כקלוף: (ה) וכ"כ באו"ה כלל כ"ג: (ו) ובאו"ה כתב דלא נהגינן כן עכ"ל ולא ידעתי טעמו גם ב"י כתב דין זה

בלא

פרישה

שיש בה אפרוח הואיל והוא בריה הוסיפו אחד לבטל איסור משום אומרא ועד"ר מנ"מ בין טעמיהם: (יג) וצריך ס"א כנגדה לבטלה פי' לבטל הטעם אבל הביצה אפי' באלף לא בטל: (יד) וביצה שיש בה אפרוח או דם ר"ל שנמצא בו דם במקום שראוי להיות ממנו אפרוח (מפני שיש בו אפרוח שנותן טעם אבל ביצה טמאה כמים בעלמא עכ"ל) כמ"ש לעיל סימן ס"ו שנמצא על קשר החלבון ומובא לה השלא תכלא בכולה: (טו) ובס"ה אינו מחלק בין ביצת עוף טמא כו' פי' אלא אף היא אסורה אפילו אינה קלופה וכן נוהגין מ"ו: (טז) אפרוח שנולד מביצת נבלה וטריפה מותר הטעם משום דכמה דלא מסרח לא גביל ובעידנא דגביל עפרא בעלמא הוא: (יז) כתב הרמב"ם ביצי עוף טמא שהתחיל העוף להתרקם בה לוקין עליו משום שרץ העוף וכן כתב הרמב"ם בפ"ג מהמ"א וכתב ה"ה שהקשה הרשב"א ובנוס"ח

ולק"מ

דרישה

אלא ודאי פליג על הרמב"ם ופס כרמב"ם כתב בסגנון אחר ולק"מ ע"ש: [ד] וצריך ס"א ביצים של היתר כנגדה טעם הרא"ש והרמב"ם כתבתי בפרישה ונ"מ ביניהם של כל א' יש קולא וחומרא דאם נתבשלה בתבשיל להרא"ש א"צ אלא ס' ולהרמב"ם צריך ס"א הואיל והוא בריה ועוד יש ביניהם אם נטרפה ביצה האסורה עם שאר ביצים לדעת הרא"ש צריך ס"א לבטלה ולדעת הרמב"ם א"צ אלא ס' דהואיל ונטרפה שוב אין שם בריה עליה ועוד יש חילוק בשאין בה אפרוח ודם אלא ביצת עוף טמא או של טריפה דלא שייך בה בריה להרמב"ם א"צ נגדו ס"א ולהרא"ש צריך כשהיא קלופה מיהו להרמב"ם עצמו אין שייך נ"מ זו דהוא ס"ל דאין אוסרין בביצת עוף טמא או טריפה אפילו בקלופה ואמרינן מיא בעלמא היא ולא ס"ל כהירושלמי ע"ש פסק"ו והביאו ב"י אבל להמחמירים אמרינן במסכת בריה ואוסרים בקלופה יש נ"מ זו וק"ל:

אין

העוף (יח) (יט) וביצי עוף טהור שהתחיל העוף להתרקם בה ואכלה מכין אותו מכת מרדות טריפה אינה יולדת (כ) לפיכך עוף שהוא ספק טריפה והטיל ביצים משהין אותו עד שיטיל כל ביציו שטוען כבר אם טוען יותר פעם אחרת כשרה (כא) ואם לאו טריפה [ה] אין מוכרין ביצת נבילה וטריפה לנכרי שמא יחזור וימכרנה לישראל כיצד יעשה יטרפנה בקערה (ז) וימכרנה לנכרי שאז ודאי לא יקנה אותה ישראל ממנו שאין קונין ביצים טרופות מן הנכרי בד״א שרואין אותה טרופה בידו שיש לחוש ודאי ישראל מכרה לו מפני שהיא טרופה [ו] אבל מותר לקנות ממנו פת שנילוש בביצים במקום שנוהגין לאכול פת של נכרי׳ כיון שאין רואין אותה טרופה בידו ואין חוששין ג״כ משום דם שרוב ביצים אין בהן דם שהרי אנו אוכלים ביצים מגולגלין ואין אנו חוששין משום דם :

הלכות בשר וחלב

פז (א) **איסור** בשר בחלב (ב) כתיב [א] לא תבשל גדי בחלב אמו ונאמר ג׳ פעמים בתורה אחד לאיסור בישול ואחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה והוציא איסור אכילה בלשון בישול לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בישול אבל (א) מדרבנן אסור בכל ענין (ג) וגדי לאו דוקא דהוא הדין נמי שור שה ועז ולא שנא בחלב אמו ולא שנא בחלב אחרת אלא שדבר הכתוב

טרפה אינה יולדת לפיכך עוף שהוא ספק טרפה והטיל ביצים משהין אותו וכו׳ והתוס׳ בפא״ט (דף נ״ג) הקשו אמאי לא חיישינן לתקלה כדחיישינן בההיא שרקפא דספק דרוסה (פי׳ דהא כאמא מתיר כאן להשהות ואע״ג דכיסי ניהו הני ספק ביצי טרפה כהני שרקפא) ותירצו תקלה עצמה תנאי היא א״נ גבי שרקפא לפרסומי מילתא הוא דקא עביד א״נ גבי ביצים דממהרת לטעון לא חיישי׳ עכ״ל תוספו׳ וכבר כתב לעיל רבינו ע״ש הרשב״א דבהני שרקפא חיישינן לתקלה וכאן פסק דמשהין אותו וכו׳ ולא חיישינן לתקלה אם כן תופס עיקר הך שינויא דביצים ממהרת לטעון אבל גבי ספק דרוסה דאיכא זכרים הרבה וצריך להשהותן י״ב חדש חיישינן לתקלה ועי״ל סוף סי׳ נ״ז : ומהרא״י בהגהת ש״ד סימן ע״ג כתב עוד וז״ל ירא״ה דלכולהו שינויא דהתוספות היכא דאינו רוצה להשהותו זמן מרובה לא חיישינן לתקלה אפי׳ לשינויא דסכיני הלכתא כההוא דאמימר דמשהין אותו דבתראי הוא ורב אשי שקיל וטרי בהדיה התם ואפשר דגם רש״י ומרדכי לא אתמור אלא בטרפה שצריך ע״כ להשהות י״ב חודש ובזמן רב כזה ודאי חיישי׳ עכ״ל :

אין מוכרין וכו׳ כיצד יעשה יטרפנה וימכרנה לנכרי וכו׳ ואע״ג דלעוף טמא ליכא למיחש דאין ביצי עוף טמא מצוי בינינו הני מילי בשלמות דחזינן בהן סימנים דראשה אחד כד וראשה אחד חד ואע״ג דאינו סימן מובהק אפ״ה סמכינן עלייהו כיון דביצי עוף טמא לא שכיחין כלל בינינו אבל בטרופות בקערה חיישינן לביצי עוף טמא והו כתב בש״ד סימן ס״ז דכיון שאין רגילות למכור כך טרופות אלא שלימות מוכחא מילתא שהן של נבלות וטרפות ומכרן הישראל לנכרי טרופות להיכירא שלא יקנה ישראל אחר מהן והיינו למאי שכתבנו בסימן פ״ד דקמח שנמצאו בו תולעים אסור למכרו לנכרי שמא יאפנו וימכרנה לישראל הכא נמי הני בצים טרופות לא ימכרנו לנכרי נחתום במקום שרגילין ללוש פת בביצים ולמכרן בשוק שמא ימכרנה לישראל אבל לנכרי שאינו נחתום ודאי שרי ואע״ג דבקמח אסור לכל נכרי אפי׳ אינו נחתום היינו משום דקמח עומד לאפות ממנו פת ושמא יאפנה וימכרנה לישראל שיהא סבור דהפת בא מן הנחתום א״כ סבור דאי נכרי נחתום הוא אבל ביצה טרופה אינה עומדת ללוש אותה בפת ולמכור בשוק הלכך בשאינו נחתום שרי למכור והה״נ דשרי אפי׳ לנחתום במקומות שאין רגילין הנחתומין כלל ללוש בצים בפת : ומ״ש ואין חוששין ג״כ משום דם וכו׳ ומכל מקום נראה ודאי כשעושין מהן תבשיל או מרק דצריך לעיין אחריהם אם יש בהם דם ואין סומכין על הרוב היכא דאפשר לברורי בקלות ועוד דתיעוש המצוי קלא הוא ודמיא לבדיקת הריאה דלא אכלינן בלא בדיקה וכש״ד כתב דמה שרגילות לעיין אחריהם אם יש בהם דם כשעושין מהם תבשיל חומרא בעלמא הוא וס״ל דכי היכא דסמכינן בבהמה על רוב בהמות בחזקת כשרות ואוכלין ממנה בלא בדיקת ח״י טרפות ה״נ גבי איסור דם שבבצים סמכינן על הרוב ומיהו אף לדידי דצריך לעיין אחריהם מדינא ולא משום חומרא בעלמא מ״מ אם לא עיין אחריהם לא חיישינן להו דאזלינן בתר רובא : וכתב מהרא״י בת״ה סימן קע״ה בדין שור שקפץ עליו דוב דאסרו לאכלו משום חששא דספק דרוסה והתירו למכרו לנכרי דבדוכתא דאיכא פלוגתא דרבוותא אם הוא אסור או לא אע״ג דראוי לנהוג איסור שלא לאכלו וכמאן דמתיר מ״מ לענין מכירה לנכרי סמכינן על מאן דמיקל ולא חיישינן שמא יחזור וימכרנה לישראל דאף אם מכרה הלכתא כמאן דמיקל ע״כ :

ומ״ש כדין ביצת עוף טהור הכי משמע בס״פ א״ט (סד :) דקאמר התם דהא דתניא כל השרץ השורץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם הוי מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ובפ״ק די״ט (ז ·) אוקימנא להאי ברייתא דאסרה אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם כראב״י אבל רבנן פליגי עליה ושרו כתב הרי״ף בפא״ט דרבנן סברי דכיון שיצא לאויר העולם שרי נראה מדבריהם שעד שלא יצא לאויר העולם אסור לד״ה וכ״כ הרשב״א שם וכתב עוד ומדרבנן כדאמרי׳ הכא :

טריפה אינה יולדת לפיכך עוף שהוא ספק טריפה והטיל ביצים משהין אותו וכו׳ מימרא דאמימר בפ׳ א״ט (נז · נח ·) ואע״ג דאיכא התם תרי לישני משמע בגמ׳ דהאי לישנא איכא מסקנא דגמרא התם וכן פסקו כל הפוסקים (כ״ה עמ״ש בסימן נ״ז) .

אין מוכרין ביצי נבילה וטריפה לנכרי שמא יחזור וימכרם לישראל וכו׳ שאין קונין ביצים טרופות מן הנכרי ברייתא בס״פ א״ט (סד ·) :

ומ״ש בד״א שרואין אותה טרופה וכו׳ אבל מותר לקנות ממנו פת שנילוש בביצים וכו׳ עד סוף הסימן כ״כ שם התוס׳ והרא״ש והרשב״א והר״ן :

כתב רבינו ירוחם י״מ דאפי׳ בזמן הזה שלוקחים ביצים מן הנכרי׳ דאין ביצי עוף טמא מצויין בינינו אין לוקחים מהם ביצים טרופות ויש מי שכתב שכיון שאין ביצי עוף טמא מצויין אצלנו לוקחים מהם אפי׳ ביצים טרופות וזה המחלוקת תלוי בגירסאות שבגמרא ונכון להחמיר עכ״ל :

פז איסור בשר בחלב כתיב לא תבשל גדי בחלב אמו ונאמר ג׳ פעמים בתורה אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בישול וכו׳ ברייתא בס״פ כ״ה (קטו :) : ומ״ש והוציא איסור אכילה בלשון בישול לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בישול אבל מדרבנן אסור בכל ענין כ״כ הרשב״א בת״ה : וגדי א לאו דוקא וכו׳ ול״ש בחלב אמו ול״ש בחלב אחרת אלא שדבר הכתוב בהווה ואינו נוהג אלא בטהורה כגון בשר בהמה טהורה בחלב טהורה אבל בשר טהורה בחלב בהמה טמאה וכו׳ · משנה שם (קיג ·) בשר בהמה טהורה וחלב בהמה טמאה בשר בהמה טמאה וחלב בהמה טהורה מותר לבשל ומותר בהנאה ובשר העוף בחלב פשוט שם במשנה דלכ״ע מותר מן התורה ובשר חיה פלוגתא דר״ע ור״י הגלילי (שם) ופוסק רבינו כר״ע דאמר חיה ועוף אינם מן התורה וכ״כ הרא״ש שהוא דעת הרי״ף וכן פסק הרמב״ם בפ״ט מהמ״א וכן פסק הרשב״א בת״ה ואמרינן בגמרא דלכ״ע היינו דוקא מדאורייתא אבל מדרבנן אסירי וכתב

הלכות בשר בחלב

פז איסור בשר בחלב וכו׳ עד אבל מדרבנן אסור בכל ענין · פי׳ אפילו דרך מליחה או כבוש אסור מדרבנן באכילה בכל ענין מיהו בהנאה שרי בדרך מליחה או

דרכי משה

בלא כחלוקת (ז) וכתב בארוך בשם סמ״ק כלל מ״ד דעכשיו דאין אנו נזהרין מפת של נכרי אסור ימכרו לנכרי אא״כ הנכרי יבשלו לפנינו דחיישינן שמא יערבנו בפת וכ״ר מ״ב כתב דנוהגין כן עכ״ל

פז (א) במרדכי פא״מ דף שפ״ו ע״א יש להוכיח דאם נאסר ב״ב ע״י מרידה או ע״י כבוש דדוקא באכילה אסור ולא בהנאה ויש דוחין הילכך המתיר בהנאה אין מוחין בידו כל כמה דלא אשכחן ראיה לאיסור עכ״ל ובמ״מ פ״ט מהמ״א כתב דיש אוסרין בשר עוף בחלב בהנאה אע״פ שהוא דרבנן ולקמן פסק הטור דשרי וכ״כ הארוך כלל ו׳ שכל דבר שהוא מדרבנן מותר בהנאה וכתב מהרי״ו אין מערבין מים שהודחו בו קערות בהם של בשר עם מים שהודחו בו קערות של חלב וליתן אותם לפני בהמתו דהוי בשר בחלב ואסור בהנאה עכ״ל וכתב באו״ה כלל ל׳ דאין להקפיד כולי האי אמנם דמהרע״ב כתב בפסקי מהרי״ו קדרות שלן עשון בתוך התנורים בית החורף ומחממין בו מים אין להסתפק באותן מים לא לבשר ולא לחלב משום דלפעמים משימין קדרות עם בשר לתוך התנור ונתז כיוצא על אותן קדרות או צורין בו בשר ולפעמים משימין לשם קדרות של חלב ומתיז עליו עכ״ל ובמדינות אלו נוהגין בהן היתר והטעם נ״ל משום דאין לחוש להזיק ריעותא בדבר דלא חזינן ובפרט במדינות אלו שאין רגילין כ״כ לבשל ורצלות באותם התנורים במקום שהקדרות עומדים שם כנ״ל ובמהרי״ל מים שהופכין בו הראש אסיר יתקנן בכלי בשר משום דהקיטמא שעושין בו המים רובן נופלין מן הכירה אצל האש ונתבשלו שם קדרות חלב וקדירות בשר נמצא בשר וחלב מעורבין בה ופעם אחת רצו לבשל בכיר של נחשת שעושין בו אלו המים וצוה מהרי״ל להגעילו עכ״ל בהגהות מרדכי פרק ג׳ דע״ז

תשובת

דרישה

[ה] אין מוכרין ביצת נבילה וטריפה לנכרי שמא יחזור וימכרנה לישראל כן הוא בגזירת ויש להקשות לדעת הרמב״ם שסבירא רבינו בסמוך שאין לקנות ש״ב ביצים מן נכרי א״כ ליית אסור למכור ביצי נבילה לנכרי כא ליכא למיחש שיימכרנה לישראל וצריך לומר דבמכיר הביצים שהם מעוף טהור אף להרמב״ם מותר לקנותם מן הנכרי [ו] אבל מותר לקנות ממנו פת שנילוש בביצים במקום שנוהגין לאכול פת של נכרי כו׳ (ובפ״ד דין ס״מ כתב הטעם משום דרוב עיסתן אינן נילושין אלא בביצים שלמים ובזה מיושב דלא תקשה היך מוכרים להם ביצים טרופות שמא ילושו בהן עיסתן · עכ״ה) ובאו״ה כתב בשם סמ״ק דעכשיו דאין נזהרין מפת של נכרי אין למכור לנכרי ביצה אסורה אפי׳ טרופה דחיישינן שמא יערבנה עם פת וימכרנה לישראל וכתב רמ״א בת״ה ע״ז ונראה אע״פ דלפ״ז הוי שרי לקנות מן הנכרי ביצים טרופות דמאחר דישראל אסור למכור טרופות א״כ אין כאן ריעותא · מ״מ נראה דאסור דיש לחוש לדבר מאמר שנזכר בגמרא אע״פ שנתבטל הטעם קנת מ״מ לא נתפשט התקנה שלא למכור לו ויש לחוש למיעוט שמא מכר לו ישראל טרופות מאחר שחזינן ריעותא שכן טריפית בידו

ס׳ פז [א] **לא** תבשל גדי בחלב אמו כ׳ והוציא איסור אכילה בלשון בישול לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בישול וכ״ש בהנאה שאינה נאסרת אלא דרך בישול ומ״מ הוצרך להוציאה ג״כ בלשון לא תבשל דאל״כ הייתי אומר אותו קרא שלא כתיב ביה לא תבשל מיירי באיסור אכילה · אין להקשות לא לכתוב רחמנא איסור הנאה דלשון לא תבשל אלא לכתוב בהדיא איסור הנאה ונילף מק״ו מאכילה דאינו נאסר אלא ע״י בישול דאין סברא לומר דדוקא באכילה הקפיד קרא אבישול ולא בהנאה דאין לך הנאה גדולה מאכילה וגם אין לומר דה״א דהאי יתור דלא תבשל ה״ה קאי נמי אהנאה ללמדינו שאיסור הנאה הכתובה בהדיא יהיה דוקא על ידי בישול אבל איסור אכילה ה״א דיהיה חייב עליה אפילו בלא בישול דז״א דהא כה״ג לא נכתב איסור אכילה אלא היינו לומדין אותו מק״ו דאיסור הנאה וא״כ ניחא דיו לבא מן הדין להיות כנדון אלא יש לומר מדאצטריך התורה לכתוב איסור אכילה בלשון בישול כתב נמי איסור הנאה בלשון בישול א״כ משום דה״א שאי איסור הנאה הנכתב בלשון לא תהיה ר״ל אכילה ובישול פנימא קאי אהנאה גרידתא בלא אכילה דהיא דוקא לא נאסרה כי אם דרך

פרישה

לק״מ דהואיל והם מינו כבר הוא עוף והביצה היא מעוף טמא לאלתר שריקה ה״ל כשרץ העוף דימית רבילת השרץ אע״פ שלא שרץ על הארץ · (יח) וביצי עוף טהור כו׳ מכין אותו מכת מרדות הטעם דהואיל וסופו להיות אפרוח כשר אלא שנאסר השתא הואיל ועדיין לא נגמר וזה אינו אלא איסור מדרבנן וסמכוהו לטעם שרץ השורץ על הארץ (עיין בתשובת ריב״ש סימן כ׳ אם הפרש יש בין מלקות למכות מרדות) וכמ״ש רבינו לעיל סימן ט״ו אבל בעוף טמא אף לאחר שיצא אסור הוא הלכך משהתחיל להתריקם לוקין עליו : (יט) וביצי עוף טהור שהתחיל העוף להתרקם כו׳ ול״ת הא כתב רבינו לעיל בסימן ס״ו דאם ידוע שהוא מרוקם האפרוח חייבים עליו כו׳ וי״ל דשאני התם דנמצא דם בעין בתוך הביצה וממנה יולד האפרוח מש״ה אסור משא״כ כאן דכבר נתהפך הדם ונעשה גבלא ונפסקת ממנו העוף שאין עוד דם בעוף לפניו והעוף טהור מצד עצמי׳ מותר אלא שעדיין לא יצא לאויר העולם ואף שעדיין אין מיות בו להיות עליו שם עוף מ״מ גבלא ונפרא הוא ואינו אסור מדאורייתא׳ וגמ״ש ב״י מזה לעיל סימן ס״ו וכאן כי זה נכון בעיני (כ) לפיכך עוף שהוא ספק טריפה כו׳ משהין אותו עד שיטיל כל ביציו שטוען כבר ונתבאר לקמן בסימן ק״ב דיש כ״א יום בין טעינה לטעינה דבפ״ק דבכורות ת״ר תרנגולת לכ״א יום כו׳ ופרש״י לאחר שנתעברה מתרנגול סוכה ביצתה לגמור עד כ״א יום אם יטעון כו׳ (כא) ואם לאו טריפה פי׳ לאחר י״ב חודש כמש״ר בסימן ק״ב ע״ש :

סי׳ פז (א) **איסור** בשר בחלב רבינו שינה לשונו כאן שהתחיל איסור בשר בחלב ולא התחיל כן בשאר איסורים אפשר לומר שבא ליתן טעם על מה דקי״ל לאסור בשר בחלב באכילה ובהנאה ולא מצינו בתורה אלא איסור בישול לכן התחיל איסור בשר בחלב ר״ל שיהא שאני מחזיקין בשר בחלב באיסור אכילה והנאה וזהו טעמו שכתב לא תבשל ג״פ בתורה כו׳ ואף שקרוב לודאי שאין כוונת רבינו כאן לזה מ״מ כתבתיהו דהא אינו מוציא מידי פשוטו : (ב) כתיב לא תבשל כו׳ חולין פרק כל הבשר דף ק״ס . (ג) וגדי לאו דוקא דהס״ה שור ושה כו׳

חדושי הגהות

פז א נראה דעל כל הנך דגדי לאו דוקא וכן דל״ש בחלב אחרת ודאינו נוהג אלא בטהורה הביא הרב״י הך מתני׳ בשר בהמה טהורה וכו׳ דמהתם כולהו נפקי ומבואר יותר בגמ׳

הכתוב בהווה. ואינו נוהג אלא בטהורה כגון בשר בהמה טהורה בחלב טהורה (ד) [ב] אבל בשר טהורה בחלב בהמה טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה (ה) ובשר חיה ועוף אפילו בחלב טהורה אינו אלא מדרבנן ומותר בבישול ובהנאה: (ו) וביצים הנמצאים בעופות מותרים לאוכלן בחלב בד"א שהן גמורות אבל אם אינן גמורות הוו כבשר העוף עצמו [ג] ואיזהו גמורה כתב הרשב"א כל שיש לה חלבון וחלמון אע"פ שהיא מעורה בגידין הרי זה גמורה אין לה אלא חלמון עדיין בשר הוא [ד] (ז) ורש"י פירש כשנגמר החלמון ועדיין היא אדומה ומעורה כמו השלל של הביצים המחובר באשכול

שרי

וכתב הרמב"ם בפרק הנזכר שלא אסרו חכמים אלא באכילה אבל לא בבישול והנייה וכבר יישב ה"ה מה שקשה על זה ולשון רבינו אינו מכוון שכלל דין בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה ובשר טמאה בחלב טהורה עם דין בשר חיה ועוף בחלב טהורה ונהי דלענין שלא גזרו על בישולם והנייתם הם שוים כדמשמע מפשטא דמתני' ומדברי הרמב"ם ז"ל מ"מ מ"ש אינו אלא מדרבנן לא מצי קאי אלא לחיה ועוף בחלב טהורה דאילו לבשר טהורה בחלב טמאה ובשר טמאה בחלב טהורה לא אשכחן שאסרוה חכמים באכילה משום בשר בחלב וגם לא היה להם ענין לאסרו מדבריהם אחר שכבר היה אסור ועומד מן התורה משום בשר טמא או משום חלב טמא וכך ה"ל לכתוב אבל בשר טהור' בחלב טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה מותרים בבישול ובהנאה ובשר חיה ועוף אפילו בחלב טהורה מותר בבישול ובהנאה ואף באכילה אינו אסור אלא מדרבנן: כתב הרשב"א בתשובה (ח"ג סי' רנ"ז) מסתברא שאסור לבשל בשר בחלב אשה מפני מראית העין ואם נפל לתוך התבשיל בטל ואין צריך שיעור (ג) וזה נ"ל ברור: וביצים הנמצאים בעופות מותרים לאוכלם בחלב בד"א שהן גמורות כו' ברייתא בפ"ק די"ט (ז') השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בחלב רבי יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות ומשמע מדברי הפוסקים דהלכה כת"ק וכ"כ ה"ה וכתב הרשב"א בת"ה אי זו היא ביצה גמורה כל שיש לה חלבון וחלמון אע"פ שמעורות בגידין אין לה אלא חלמון עדיין בשר היא וכגוף העוף הוא ואסור לאוכלה בחלב וי"א שאינה גמורה עד שתגמור קליפתה ותתקשה והראשון נראה עיקר עכ"ל וסברא זו שדחה הרשב"א כתבה המרדכי בריש ביצה בשם רשב"ם ורש"י פירש ביצים גמורות ואפילו בלא קליפה לבנה אלא שהחלמון לבדו גמור ואע"פ שמעורה עדיין בגידין שריא וכתב עליו הרא"ש ואפילו הן מעורות אלא שנגמר החלמון והיינו שלל של ביצים כשמחוברת באשכול ובלבד שיגמור החלמון אבל אותם שלא נגמרה החלמון שלהם אסורים עכ"ל וכתב רבינו ירוחם דברי רש"י והרא"ש ואח"כ כתב וי"מ דוקא שנגמרו בחלבון ובחלמון והראשון נראה עיקר עכ"ל· ובאמת שמפשט לשון הרא"ש שכתב והיינו שלל של ביצים כשמחוברת באשכול וגם פירש"י באותה סוגיא הכא דתניא האוכל מנבלת עוף טמאה מן השלל של ביצים וכו' מן השלל של ביצים כשהם כבושים ותלויין קבועים בשדרה כלומר האוכל אותם ביצים כשעודן מעורין בגידים ועל מעורות בגידים פי' מחוברות משמע מכל זה שאע"פ שעודם מחוברים באשכול אם נראה בהם שנגמר החלמון לגמרי כלומר שגדל כבר כל מה שדרכו ליגדל מיקרו גמורות ומותר לאכלן בחלב אבל מדברי רבינו שכתב ועדיין היא אדומה ומעורה כמו השלל של בצים המחוברת באשכול נראה שהוא מפרש כל שהיא מחוברת באשכול עדיין לא נגמרה אלא בשכבר פירשה מן האשכול עסקינן ומפני שעדיין היא אדומה ואית בה שורייקי סומקי קרו לה מעורה בגידין ומפני שהיא דומה לאותן שמחוברות באשכול כתב הרא"ש והיינו שלל של בצים כשמחוברת באשכול כלומר שהיא דומה לאותן שבשלל דהיינו המחוברות באשכול ונ"ל לפ"ז דכשפירשה מן האשכול עדיין אינה נגמרת כל צרכה דאל"כ כיון דבפירשה מן האשכול מיירי למה הוצרך לכתוב ובלבד שיגמור החלמון וכו' אלא ודאי לפירוש זה אתי למימר שאע"פ שפירשה מן האשכול אינה מותרת בחלב עד שתגמר ותגדל כל מה שדרכה ליגדל· והר"ן כתב כלשון הזה בגמרא מוכח דביצים גמורות שיש להם חלבון וחלמון אע"פ שעדיין מעורות בגידים מותר לאכלן בחלב וה"ה דביצים גמורות כה"ג לא בעו מליחה אבל שאין גמורות בעו מליחה כבשר גמור ניהו עכ"ל וכ"כ רבינו ירוחם בנ"ד אות כ"ב שאם אין לה חלבון עדיין בשר היא וטעונה מליחה ע"כ· ובא"ח הביא סברות אלו וכתב שי"א דביצים גמורות היינו שיש להם אותה קליפה (ב) דקה ולבנה אלא שעדיין היא רכה וה"ר יהונתן פירש דאפי' בלא קליפה דקה החיצונה מותר והוא שנעקרו מן האשכול אבל אם עדיין תלויים באשכול אסור ודווקא מעורבין בחלב הוא דאסירי אבל אם אכלן בפני עצמן מותר לאכול אחריהם גבינה או חלב בלא קינוח פה ובלא נטילה עכ"ל ונראה דלענין בשר בחלב אין להחמיר ביותר כיון דבשר עוף בחלב דרבנן ונראה דה"ה לענין מליחה שגם היא אינה אלא מדרבנן ואיפשר

שהמחמיר

או כנוס וכדפסק בש"ע סוף סימן נ"א והוא מדברי האגור ע"ש:

ומ"ש ואינו נוהג אלא בטהורה וכו' כתב ולשון רבינו אינו מכוון דכלל דין בשר בהמה טהורה בחלב טמאה ובשר טמאה בחלב טהורה עם דין בשר חיה ועוף בחלב טהורה ונהי דשוים הם לענין דלא גזרו על בישול והנאתם מ"מ מ"ש אינו אלא מדרבנן לא מצי קאי אלא לחיה ועוף בחלב טהורה דמותר באכילה מן התורה וגזרו עליו איסור אכילה אבל בשר טהור בחלב טמאה א"נ בשר טמאה בחלב טהורה כבר אסור באכילה מן התורה לא הוצרכו לגזור עליו ולפע"ד דמכוון הוא דס"ל לרבינו דכולה מתני' דס"פ כ"ה פלוגתא דת"ק ור"ע ור"י הגלילי בדאורייתא היא אבל כולהו תנאי מודו דאף בבשר טמאה וחלב טמאה אית ביה משום איסור בשר בחלב מדרבנן ואע"פ שכבר אסור הוא מן התורה נפקא מינה לענין חתיכה עצמה נעשה נבלה דקי"ל כר' אפרים דלא אמרי' כ"כ אלא בבשר בחלב אי נמי אפי' לר"ת דבכל שאר איסורין נמי אמרינן נ"נ נפקא מינה לענין חתיכה הראויה להתכבד דפסק הרמב"ם בפ"ו מהמ"א דאף חתיכה שאינה אסורה אלא מדרבנן אינה בטלה אם היא ראויה להתכבד והביאו ב"י בסימן ק"א לפ"ז חתיכה בשר טהורה שנתבשל בחלב טמאה והיא חה"ל א"כ נבילה חשובה שקבלה טעם מבשר טמאה אפי' באלף אינו בטל אבל אם לא היה שם איסור בשר בחלב מדרבנן לא אמרינן בשאר איסורין כ"כ וכן אין לו דין חה"ל מאחר דאין איסורו מחמת עצמו אלא מחמת שקבלה טעם מאיסור ומה שסיים הרב לשונו בש"ע לפי דעתו דלא גזרו איסור בשר בחלב אבשר טמאה וחלב טמא דלפ"ז נמשך דלא אמרינן בהו חנ"נ וכן אין לו דין חה"ל אינו נכון ודו"ק: ומ"ש ומותר בבישול ובהנאה משמע דס"ל דאין בו איסור כל עיקר ואפי' מדרבנן שרי וכ"כ ה' המגיד פ"ט מה' מ"א ויש לתמוה אמאי דחו פשטא דסוגיא ר"פ כ"ה דתנן כ"ה אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים וקאמר עלה כמאן דלא כר"ע דאי ר"ע האמר חיה ועוף אינו מן התורה ותירץ רב אשי ה"ק כל הבשר אסור לבשל בחלב מהן מד"ת ומהן מד"ס חוץ מבשר דגים וחגבים שאינו לא מד"ת ולא מד"ס אלמא דחיה ועוף לר"ע אסור לבשל מד"ס ודוחק לומר דהאי לבשל לאכול הוא ולישנא דקרא נקט כמו שפי' ה"ה דהא קרא בין אכילה בין בישול קאמר אבל אין לפרש דלאכול קאמר ולא בישול וז"ל הרשב"א בחדושיו ר"פ כל הבשר אסור לבשל בחלב לישנא דקרא נקט דכתיב לא תבשל גדי ואסור לבשל ואסור לאכול קאמר עכ"ל א"כ לפ"ז לאוקימתא דרב אשי נמי ה"ק דאסור לבשל ואסור לאכול מהן מד"ת ומהן מד"ס חוץ מבשר דגים כו' והשתא מוכח להדיא דלר"ע נמי איכא איסור בשר בחלב בחיה ועוף מדרבנן בין בבישול בין בהנאה וכדפרישית ודברי הרמב"ם נמי מכוונים ע"פ דרך זה שהרי כתב אין אסור מן התורה אלא בשר בהמה טהורה כו' אבל בשר בהמה טהורה שבשלו בחלב בהמה טמאה או בשר בהמה טמאה שבשלו בחלב בהמה טהורה מותר לבשל ומותר בהנייה ואין חייבין על אכילתו משום בשר בחלב מבואר להדיא שלא אמר דמותר לבשל ומותר בהנייה אלא מן התורה וכדמסיים ואין חייבין על אכילתו משום בשר בחלב ומהא דכתב אח"כ וכן בשר חיה ועוף בין בחלב חיה בין בחלב בהמה אינו אסור באכילה מן התורה לפיכך מותר לבשלו ומותר בהנייה מוכח להדיא דלענין איסורא דמן התורה קאמר ולהכי קאמר דמאחר דאינו אסור באכילה מן התורה לפיכך מותר לבשלו ומותר בהנייה מן התורה והשתא ודאי משמע דלמאי דכתב אח"כ ואסור באכילה מד"ס כו' ה"ה דאסור לבשלו ואסור בהנאה מד"ס דאיסור בישול והנאה נמשך אחר איסור אכילה כדמוכח להדיא ממאי דכתב וכן בשר חיה ועוף כו' אינו אסור באכילה מן התורה לפיכך מותר לבשלו ומותר בהנייה דמחילא משמע דלמאי דכתב אח"כ דאסור באכילה מד"ס ה"ה נמי דאסור בבישול ובהנאה מד"ס ומה שלא כתב בפי' דאסור מד"ס היינו לפי שלא נתבאר בתלמוד בפירוש וזה דרכו שסותם דבריו כלשון הגמרא ומאחר דפשטא דסוגיא משמע דלא שרי מדרבנן בישול והנאה אלא בשר דגים וחגבים למה לנו להקל· ותו דהתוספות כתבו אהא דתנן בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אסור לבשל כו' ה"ה בשר עוף לרבנן דאסור מן התורה דדוקא ר"ע הוא דאמר חיה ועוף אינו מן התורה ונפקא לן מדרים ליקמן את שאסור משום נבלה אסיר לבשלו בחלב עכ"ל לפ"ז משמע דהלכה כרבנן דאין הלכה כר"ע מחבריו ואע"ג דהאשר"י כתב דמדהביא האלפסי דברי ר"ע אלמא דס"ל דר"ע לפרש דברי ת"ק ולא לאפלוגי עליה מ"מ קשה הדבר להקל כנגד דעת התוס' וכן כתב מהרא"י בהגהת ש"ד סימן ע"ו ושכך נוהגין דאין מחלקין בשר עוף וחיה לבהמה בדין איסור אכילה וא"כ לפ"ז נראה דאין לחלק ביניהן גם לענין איסור בישול והנאה ובין בחיה ועוף ובין בבשר טמא וחלב טמאה נוהג דין איסור בשר בחלב אף בבישול והנאה מדרבנן כן נראה לפע"ד ודו"ק וכל זה דלא כמ"ש בהגהת ש"ע בהגה"ה ראשונה ושנייה ושלישית לחלק בדין בישול והנאה בין בהמה לעוף אלא אין חלוק: וביצים הנמצאים כו' ברייתא פ"ק די"ט פלוגתא דת"ק ור'

יעקב

דרכי משה

תשובת ר' ברוך שאסור לבשל בשר אסור בבית ישראל בקדרה של נכרי שמא יחתה הישראל בגחלים תחתית ושמא בישל בה הנכרי ב"ב או ב בשר וחלב לבדו וביותר עובר על לא תבשל והיה מצריך לשפחה היושבת ברשות ישראל ב' קדרות אחר של חלב ואחר של בשר עכ"ל: (ב) וצ"ע דהרי אפי' בחלב בהמה טמאה מותר לבשל ואפי' בשר חיה ועוף בחלב טהורה הואיל ואינו אלא מדרבנן כ"ש בחלב אשה ולית ביה משום מראית עין בבישול מידי דהוה אחלב בהמה טמאה וצ"ע וצ"ל סוף סי' ס"ו ומ"ש בזו: (ג) וכ"ת בש"ד וכ"כ במרדכי וכתב מהרא"י ז"ל בהג"ה ואפילו נגמר קליפתה החיצונה רק שהיא רכה מולחין אותו בשאר בשר וכתרומה שנוהגין הנשים איסור אפילו אם הקליפה קשה לגמרי ואפשר משום דאמרינן (כתובות ס·) אפי' ביעתא בכותחא לא לשרי איניש קטיה רבינו מפרשים התוס' דר"ל ג בכה"ג מש"ה היו נמנעים לפעמים להורות בו לפי שנזכר בתלמוד בהדיא וע"י

כך

פרישה

כו' אלא שדיבר הכתוב בהווה פירוש שבפעם שהוא גדי או אמו מניקת אותו ויש לה חלב: (ד) אבל בשר טהורה בחלב בהמה טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה לא כן צריך לגרוס וכן הגיה מ"ו מילת לא ור"ל לא דמותר בבישול ובהנאה ואין ענין כאן לאסור באכילה מה"ט בשר בחלב כיון שכבר אסור ועומד מן התורה משום בשר טמא ואין איסור חל על איסור ועפ"ר: (ה) ובשר חיה ועוף אפילו בחלב טהורה אינו אלא מדרבנן פי' באכילה (אבל התוספות תופסין עיקר דבשר חיה ועוף בחלב דאורייתא עיין בפרישה דפלוגתת ר"ע ורבי יוסי הגלילי הוא דר"י סבר דאורייתא עכ"ה) וז"ל הרמב"ם פ"ט מהמ"א ואסור באכילה מד"ס כדי שלא יפשטו העם ויבואו לידי איסור אכילה של תורה שהרי אין משמע בכתוב אלא גדי בחלב אמו ואי פתיר חיה ועוף יבואו לאכול גם בשר בהמה גסה בחלב ע"כ: (ו) וביצים הנמצאים בעופות כו' כתב הרשב"א כו' עי' מ"ש ע"ז בדרישה: (ז) ורש"י פי' כשנגמר החלמון כו' שרי ויראה מדבריו שמתיר

אפי'

דרישה

דרך בישול אבל אכילה הוי אסרינן אפילו שלא כדרך בישול קמ"ל: [ב] אבל בשר טהורה בחלב בהמה טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה לא כנ"ל וכמ"ש בפרישה דאי אפשר לכלול הכל בבבא אחת עם בשר חיה ועוף דאם כן מהו שאמר אינו אלא מדרבנן והא דמסיק דמותר לבשל ובהנאה אפי' לכתחלה ובאכילה אסור מדבריהם ואילו בשר טמא עם חלב טהורה אסור מן התורה משום טמאה ואפשר ליישב בדוחק דאיסור בשר בחלב דרבנן קאי נמי אחלב טמאה עם בשר טהור או איפכא ונ"מ אליבא דעת רבי אפרים והרא"ש ורבינו דס"ל כותיה דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה כ"א בבשר בחלב אבל בשאר איסורין החתיכה עצמה שנאסרה חוזרת להיתר לאחר שנסחט האיסור שבו בששים כנגדו כמ"ש רבינו בסימן צ"ב ובסימן ק"ו וא"כ יש נ"מ הכי דאם אמר שנתבשל בשר זה בחלב טמא ונתערב בקדירה אחרת ונסחט החלב ממנו דאז החתיכה עצמה מותרת וכן בחלב אם נתערב בשאר תבשילין ונתבטל האיסור שבה בס' כולה מותר משא"כ אי הוה נאסרת תחלה בדין בשר בחלב הוי בעינן ס' נגד כולה יהא עצמי עומדת באיסורה לעולם אלא שעדיין קשה שלא מצינו זה בשום מקום שבשר או חלב טמאה יש בו איסור בשר בחלב דרבנן ושנעשה נבילה מדרבנן: [ג] ואיזה מקן גמורה כתב הרשב"א כל שיש לה חלבון וחלמון אעפ"י שהיא מעורה בגידין הרי זה גמורה ז"ל מ"ו ומ"ש הרשב"א בהכה תרנגולת על זנבה והביאו רבינו לעיל סימן פ"ו דאם היה מעורה בגידין הוי כבשר הפורש מן החי ואסיר ודוחק לומר דהם מיירי שלא נגמר החלבון והחלמון דא"כ אין צריך לומר שלא היו מעורות ועוד דאם כן ה"ל לחלק שם בין נגמר החלבון והחלמון כמו הכא ע"כ נראה בודאי מ"ש לייל קודם שנגמרה היינו כל צרכה ואף על פי שהיא ביצה גמורה בחלבון וחלמון שיכולה בו לאכלה בחלב אפ"ה כיון שהאיסור משום אבר מן החי הוא אסור כיון שהוא מעורה דהיה כבשר הפורש כו' עכ"ל· וביאור דבריו דהתם היא חיה ועדיין הביצה מעורה בה מקרי בשר מן החי הואיל ולא פירש כדרך שאר ביצים אבל כאן שהתרנגולת שחוטה ביצה זו ביצה גמורה היא דבבשר עוף בחלב הקילו כמ"ש בהם רש"י בסמוך והיינו יכולין לתרץ כן בקיצור אלא שמ"ו בא לתרץ לשון גמורה הנזכר בתלמוד למה פירש פעם כן ופעם כן ויישב בזה דלענין איסור אבר מן החי כל זמן שמעורה בחיה עדיין אבר שלם מקרי: [ד] ורש"י פירש כשנגמר החלמון כו' כמו השלל של ביצים המחוברים באשכול שרי טעם רש"י כתבתי בפרישה וכתב ב"י ע"ז וז"ל מדברי רבינו שכתב ועדיין היא אדומה

ומעורה

חדושי הגהות

בגמרא שם: ב ר"ל בשר לבדו לפעמים ולפעמים חלב לבדו וכשמבשל בו אח"כ יתערבו הטעמים ונמצא מבשל בשר בחלב: ג פירוש הא דאמרינן בפרק הדר אפילו ביעתא בכותחא

שרי ויראה מדבריו שמתיר אפילו אין לה עדיין חלבון : (ח) דגים וחגבים מותר לאוכלן בחלב (ט) [ה] כתב הרמב"ם המבשל בחמי טבריא ה ומעושן (י) [ו] ודם שבשלו בחלב פטור ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב המבשל שליל בחלב חייב וכן האוכלו המבשל שליא (יא) או עור גידין ועצמות ועיקרי קרנים וטלפים הרכים בחלב פטור וכן האוכלו פטור המבשל במי חלב או בחלב מתה

שהתמתיר בזה הויא חומרא דאתיא לידי קולא שיבא למולחם עם עוף או בשר ואם אינם צריכין מליחה נמצא שאין בהם מה לפלוט ובלעי מדם דפלטי עוף ובשר הנמלחים עמהם ומ"מ העולם נוהגין שכל שאין להם חלבון מולחין אותם ואפילו עם בשר (ב"ה וכ"כ ה"ה בשם הרשב"א ובכל כיוצא בדברים אלו סומכין על המנהג) :

דגים וחגבים מותר לאוכלן בחלב ר"פ כ"כ (קג:) (כל הבשר) אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים וכתב הר"ן דכיון דלבשלן שרי משמע דלאוכלן בחלב נמי שרי דאיסור בשר בחלב בלשון בישול אפקיה רחמנא וכן כתב הרמב"ם והרשב"א דלאכלם בחלב נמי שרי ומ"מ אין לאכול בחלב מפני הסכנה כמו שנתבאר בספר א"ח סי' קע"ג (ד) : כתב הרמב"ם המבושל בחמי טבריה וכו' ז"ל בפרק ט' מהמ"א המעושן והמבושל בחמי טבריה וכיוצא בהם אין לוקין עליו וכן המבשל בשר במי חלב או בחלב מתה או בחלב זכר או שבשל דם בחלב פטור ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב ואח"כ כ' המבשל שליל חייב וכן האוכלו אבל המבשל שליא או עור וגידים ועצמות ועיקרי קרנים וטלפים הרכים (בחלב) פטור וכן האוכלו פטור ע"כ ורבי' איחר החלוקה האמצעית מפני שהוזכר בה מי חלב והיה צריך להאריך בה לכתוב דעת הרא"ש בה אבל איני יודע למה העתיק דם שבשלו בחלב מחלוקה שכתבה הרמב"ם וקבעה בחלוקה הראשונה דמה לו לשנות סדר המחבר ועוד ששם הוא המקום הראוי לשנות בו פטורים ואין לוקין על אכילה משום בשר בחלב דמשמע דלוקה הוא משום דבר אחר ובאותה חלוקה שכתב הרמב"ם קאי למבשל בשר בחלב (מתה) ולדם שבשלו בחלב דלוקה ע"ז משום נבלה וע"ז משום דם אבל בסדר שכתבם רבי' לא קאי אלא לדם שבשלו לחודיה ואח"כ כשכתב בשר שבשלו בחלב (מתה) כתב סתם פטור ולא כתב אין לוקין על אכילתו והו"ל לכרוך שתים אלה דם ובשר בחלב (ומתה) בבבא אחת ולגזור בהם פטור ואין לוקין על אכילתן משום ב"ב ועל דין זה דדם שבשלו בחלב דמשמע מדברי הרמב"ם שלוקין עליו משום דם יש לתמוה מדאמרינן בפרק הקומץ רבה (כא ·) דם שבשלו אינו עובר עליו ומיהו רש"י בפכ"ה (קט ·) אמתני' דהלב קורעו ומוציא את דמו כתב דדם שבשלו חייב עליו כרת וצ"ל דס"ל דההיא דהקומץ רבה אתיא דלא כהלכתא ונראה שזהו דעת הרמב"ם ז"ל ודינים אלו פשוטים בפרק כ"ה (קיד ·) חוץ ממבושל בחמי טבריה ומעושן ועור וכתב ה"ה שהמעושן הוא בעיא בירושל' פ' הנודר מן המבושל ולא איפשיטא וספיקא דאורייתא לחומרא ומבושל בחמי טבריה נראה שם שהוא שוה למעושן ולגבי שבת (מ:) המבשל בחמי טבריה פטור ועוד סובר הרמב"ם שהוא שוה לגידים ועצמות וכו' :

כתב

יעקב ופסק כת"ק דמתיר בגמורות אפילו מעורות בגידין ומ"ש בשם הרשב"א דדוקא שיש לה חלבון וחלמון לפ"ז צריך לפרש מעורה מעט וטעמו דאם אין לה אלא חלמון איננה נקראת בשם גמורה אבל רש"י הוה קשיא ליה אי איתא דגמורות בחלבון וחלמון קאמר כולד הן מעורות דמעורות משמע דלגמרי הן מעורות כמו כל שאר השלל של בצים המחובר באשכול ולכך פרש"י דגמורות קאי אחלמון וזהו שהאריך הרא"ש בבאורו לפרש"י שכתב והיינו שלל של בצי' וכו' לומר שהוא מחובר יפה באשכול כמו כל שאר השלל שמחובר יפה באשכול שהוא בשר השדרה שהבצים אדוקין שם כמו שפרש"י לשם לאפוקי מעורה מעט וכך היא כוונת רבינו שכתב ועדיין היא אדומה ומעורה כמו השלל של בצים כו' וטעמו לומר כמו כל שאר השלל של הבצים שהיא מעורה לגמרי וסובר רבינו דבכלל כמו השלל משמע נמי אפילו הוא אדומה כמו כל שאר השלל ופשיטא דבכלל זה נמי אף במחובר באשכול עדיין כמו שאר השלל והכי מוכח להדיא בליסנא קמא דרב יוסף דברייתא דתני מן השלל של בצים טהור דלא כרבי יעקב כו' דאלמא דההיא דמלא בה בצים גמורות דפליגי בה ת"ק ורבי יעקב בשהיא מחובר באשכול בכלל כל שאר השלל ומבואר הוא מדברי הרא"ש דכתב דבריו אליבא דליסנא קמא דרב יוסף ע"ש בסוגיא כפרש"י ובלשון הרא"ש וכל זה דלא כמה שסבין ב"י שרבינו לא קאמר אלא בפורשת מן האשכול דליתא · ודע דהרשב"א בת"ה הארוך פי' שלל של בצים היינו גדולות שיש להם חלבון וחלמון והשכול היינו בעודם קטנות שאין להן אלא חלמון לבד ע"ש תחלת שער רביעי בית שלישי אבל רבינו נמשך אחר דברי הרא"ש על פי פרש"י ואיכא למידק הלא גבי גיעולי בצים כתב הרשב"א דמעורה בגידין הוי כבשר הפורש ומן המי כדלעיל בסימן פ"ו ס"ז ואין לפרש דלשם איירי באין לה אלא חלמון בלבד דא"כ אי אפשר שלא תהיה מעורה בגידין ועוד אמאי לא כתב הרשב"א גבי געולי בצים דאפי' מעורה נמי שרי כשיש לה חלבון וחלמון כדכתב גבי בשר בחלב אלא צ"ל דאפי' יש לה חלבון וחלמון אם מעורה בגידין הוי כבשר הפורש מן המי ואסור ודוקא לגבי בשר בחלב הקילו משום דבשר עוף בחלב דרבנן כתירוצו של בה"ג א"כ משום דבשר בחלב כל חד באפי נפשיה שרי הקילו כמו שהעתיק ב"י בסי' כ"ו : ולענין הלכה פסק ב"י בש"ע כסברת הרשב"א מיהו נראה' כיון דהמרדכי וש"ד אסרי לאכול בחלב אא"כ כשנמצאים בקליפתן החיצונה הקשה וכפי' רשב"ם אין להקל ותו הלא מהרא"י בהגהת ש"ד התחבט לתת טעם למנהג העולם שאף בקליפה החיצונה קשה לגמרי מולחין אותה ואעפ"י שלא נתברר הטעם יפה בדבריו לפע"ד יראה דמנהג אבותינו תורה היא והוא דבפ' הדר כתבו התוס' דלתירוץ בה"ג דהקילו טפי בבשר וחלב מנבלה משום דבשר עוף בחלב מדרבנן לפ"ז למ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא אפי' מלא בה ביצה שכמוה נמכרת בשוק אסור לאכלו בחלב וכדין בילת נבלה והשתא מאחר שלדעת התוס' בפ' כ"ה פליגי רבנן אדר"ע וס"ל דבשר עוף בחלב דאורייתא אין הלכה כר"ע מחביריו ודלא כהרא"ש שכתב דר"ע תפרש הוא ולא פליגי וכן נוהגין העולם שאין מחלקין בדין איסור אכילה בין בשר בהמה לבשר עוף וכדכתב מהרא"י בהגהת ש"ד סימן ע"ו א"כ לפי דעת התוס' וע"פ תירוץ בה"ג דין ומור הוא שאסור לאכול ביצה שנמצאת בתרנגולת בחלב אפי' כמוה נמכרת בשוק וכדין בילת נבלה ולכך נזהרין העולם למולחה לפי מנהגם לאורויי דדין בשר יש לה וממילא לפי זה אין לאכלה בחלב אפילו כמוה נמכרת בשוק דאל"כ הו"ל תרתי דסתרי אהדדי ודלא כמו שפסק בש"ע דמותר לאכלן בחלב אפילו מעורה בגידין כהרשב"א דליתא מיהו דיעבד אם נתערבו בחלב אין להחמיר בכמוה נמכרת בשוק ומהאי טעמא נמי אם מלחוה עם בשר הבילה נאסרת דכיון שאין בה דם כלל בולעת דם פליטת הבשר ואין הקליפה הקשה מונעת מלפלוט ומלבלוע ע"ל בת"ש בס"ד סוף סימן ע"ה : **כתב** הרב בהגהת ש"ע דכשעושין חלב משקדים ומניחין בה בשר עוף דא"צ להניח לאוס למראית העין לשום שם שקדים ושרי ליה מאריה וכבר כתבתי בסימן ס"ו לסתור טעמו שכתב בזה להתיר וכ"פ מהרש"ל וע"ש : **כתב** הרמב"ם המבשל בחמי טבריה כו' כבר הקשה בית יוסף על דברי רבינו ששינה לשון הרמב"ם ולי נראה דאפשר לומר דבכוונה שינה לאורויי דס"ל להרמב"ם דדם שבשלו בחלב אעפ"י שאין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב מכל מקום לוקים עליו משום דם ולפי דבדברי הרמב"ם אפשר לפרש דלא קאמר אין לוקין על אכילתו אבל לוקין עליו משום ד"א אלא במבשל בשר בחלב מתה אבל בשל דם בחלב אינו לוקה אף משום דם מדאמר בפ' הקומץ רבה דם שבשלו אינו עובר עליו וכך מוכח קצת לשון הרמב"ם דכתב לשון יחיד ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב דמשמע דלא קאי אלא אחלוקה אחת מן החלוקות ומסתמא דלא קאי אלא בבשל בשר בחלב מתה מטעם דאמרן לכך העתיק רבינו דם שבשלו בחלב מחלוקה שכתבה הרמב"ם וקבעה בחלוקה הראשונה לאורויי דאף בדם שבשל בחלב לוקה עליו משום דם ואין צ"ל במבשל בשר בחלב מתה

ולכך

דרכי משה

כך נשתרבב המנהג עכ"ל ובאו"ה כלל מ"ב כתב דכל זמן שאינה גמורה שכמוה נמכרת בשוק צריכה מליחה ואסורה לאכלה בחלב עכ"ל ונ"ל דטוב למולחה לבד בלא שאר בשר (ד) ולא ראיתי מימי נזהרין בזה וגם בא"ח סימן קע"ג אינו אלא שלא לאכלו בבשר משום סכנה אבל בחלב שרי ועי"ל סימן קי"ו ולכן נראה שנתערב ד להרב בשר בחלב

דרישה

ומעורה כמו השליל של ביצים המחובר באשכול כלומר שהוא מפרש כל שהיא מחוברת באשכול עדיין לא נגמרה אלא כשכבר פרשה מן האשכול עסקינן ויהכי שעדיין היא אדומה ואית ביה שורייקי סומקי קרי לה מעורה בגידין ומפני שהיא דומה לאותן שמחוברים באשכול כתב הרא"ש והיינו שלל של ביצים כשמחוברת באשכול כלומר שהיא דומה לאותן שבשלל דהיינו המחוברת באשכול אבל לולי דברי רבינו לא היינו מפרשין כן שמדברי הרא"ש משמע שהוא מבאר דברי רש"י אפי' במחוברות מותרין כשנגמרה החלמון וז"ל הרא"ש ואפילו הן מעורות אלא שנגמר החלמון והיינו שלל של ביצים כשמחוברת באשכול ובלבד שנגמר החלמון אבל אותן שלא נגמר החלמון שלהם אסורים עכ"ל משמע להדיא חוה שאפילו מחוברת מתיר רש"י ולעד"נ שגם רבינו מפרש לדברי רש"י כן ומ"ש כמו השליל קאי כמו גם אמעורה קאי שהיא דומה לשליל במעורה יבאדם מית אפ"ה כיון שנגמר החלמון אין לו דין שליל ששליל הם הבילים קטנים הנמצאים מוקפים הרבה יחד ומדוקים בשדרה של העוף ואין שום אחד נגמר מהן אפילו החלמון לבדו רק קלת החלמון וק"ל :[ה] כתב הרמב"ם המבשל בחמי טבריה כו' ז"ל הרמב"ם בפ"ט מהמ"א המעושן והמבושל בחמי טבריה וכיוצא בהן אין לוקין עליו וכן המבשל בשר במי חלב או בחלב מתה או בחלב זכר או שבשל דם בחלב פטור ואין לוקה על אכילתו משום בשר בחלב ואח"כ כתב המבשל שליל חייב וכן האוכלו אבל המבשל שליא או עור וגידים עצמות ועיקרי קרניים וטלפים הרכים פטור וכן האוכלן פטור ע"כ · וכתב ב"י ע"ז ורבינו איחר החלוקה האמצעית מפני שהוזכר בה מי חלב היה צריך להאריך בה לכתוב דעת הרא"ש אבל איני יודע למה העתיק דם שבשלו בחלב מחלוקה שכתב הרמב"ם וקבעה בחלוקה הראשונה דמה לו לשנות סדר המחבר יעי"ל ששם הוא המקום הראוי לשנות בו פטורים ואין לוקין על אכילה משום בשר בחלב דמשמע דלוקה הוא משום דבר אחר ובאותה חלוקה שכתב הרמב"ם קאי למבשל בשר מתה בחלב ולדם שבשלו בחלב דלוקה כל זה משום נבלה וע"ז משום דם אבל בסדר שכתבם רבינו לא קאי אלא לדם שבשלו לחודיה ואם כ"כ כשכתב בשר מתה שבשלו בחלב כתב סתם פטור ולא כתב אין לוקין על אכילתו יהו"ל לכרוך שתים אלה דם ובשר מתה בבבא אחת ולגזור בהם פטור ואין לוקין על אכילתן משום בשר בחלב עכ"ל ב"י · ונראה שצריך להגיה בבית יוסף בשלשה מקומות שכתב בשר מתה שבשלו בחלב שסרי רבינו לא הביאו בבא זאת בדברי הרמב"ם וגם הב"י בהעתקתו דברי הרמב"ם וע"כ נראה שצריך להגיה בשר שבשלו בחלב מתה ומה שתמה ב"י על רבינו למה לא כלל בבבא אחת דם ובשר בחלב מתה ולומר בהם פטור ואין לוקין על אכילתן משום בשר בחלב עכ"ל ונדוק מזה דלוקין משום דם ומשום נבלה תמיה לי על תמיהתו דאכתי איתי לן ללקות על חלב מתה משום נבלה הרי חלב זו כמוס היה בבהמה וסיה ואם הבהמה מתה החלב לא נאסר משום נבלה ללקות עליה דהו"ל דומה לביצת נבילה דאינה אסורה מדאורייתא משום דבחיי העוף נתגדלה ולא מעת שמתה וה"נ חלב של טהורה שמתה והרמב"ם שכתב פטור ואין לוקין עליו משום בשר בחלב אדם קאי דמינה סליק ומזה הטעם לא כללם רבינו בבבא אחת לבאר ודיקא בדם יש לאו אחר על אכילתו אבל בחלב מתה אין שם לאו אחר וכדי שלא תטעה בביאור דברי הרמב"ם לומר שמ"ש ואין לוקין עליו משום בשר בחלב דדייקינן מיניה הא משום איסור אחר שהו לוקין קאי אדם ואחלב מתה גם לפי מ"ש בית יוסף בשר של מתה בחלב איכא למימר דלהכי אלקינהו רבינו משום דבבשר מת לוקין לכ"ע משום נבילה מה שא"כ בדם כמ"ש בסמוך ולא הוליך לכתוב דלוקין משום נבילה דזה פשוט וברור הוא וק"ל גם מה שתמה ב"י על רבינו ששנה הסדר הנה כתבתי טעם לשינוי זה גם האחר כתבם רבינו על סדר נכון שמתחלה כתב אלו שאין בישולן בישול גמור וכלל דם עמהם שלא יהא מקום לטעות ולומר דמ"ש רבינו ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב דמשמע אבל משום שאר איסור שבו לוקין קאי גם אאינך הנכללים עם דם דהיינך חמי טבריה ומעושן אין שום איסור אחר אלא בשר בחלב ואח"כ כלל אלו שאין עובר עליהם משום שאין החלב חלב גמור ואח"כ כלל אלו שאין עוברים עליהם משום שאין הבשר בשר גמור [ו] ודם שבשלו בחלב פטור כו' משום בשר בחלב משמע הא משום דם לוקין עליו וז"ל ב"י ויש לתמוה מדאמרינן בהקומץ רבה דם שבשלו איני עובר עליו ומיהו רש"י בפרק כל הבשר אמתניתין קורעו ומוציא את למו כתב דדם שבשלו חייב עליו כרת וצ"ל דס"ל דההוא דהקומץ רבה אתיא דלא

כהלכתא

פרישה

אפילו אין לה חלבון טעם רש"י דבשר עוף בחלב מדרבנן לפיכך הקילו ועיין בב"י בדין מליחת ביצה שלא נגמרה (כתב רש"ל עכ"ה) ואנו אוסרים בכל עיין בשערים כפי מה שהגהתי ופד"ר : (ח) דגים וחגבים מותר לאוכלן בחלב ומ"מ אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה כמ"ש בטור א"ח סימן קע"ג עכ"ל ב"י ובד"מ כתב ע"ז וז"ל ולא ראיתי בימי נזהרין בזה וגם בא"ח סימן קע"ג אינו אלא שלא לאוכלו בבשר משום סכנה אבל בחלב שרי ועי"ל סי' קי"ו ולכן נראה שנתערב להרב ב"י בשר בחלב גם משמע לסתיר מהא דאמרו דגים שעלו בקערה של בשר מותר לאכול בכותח משמע שלא כלין דגים עם כותח שהוא חלב אבל איפכא לא אמר שמותר לאוכלן עם הבשר ועי"ל סימן כ"ה בדין דגים שעלו בקערה (ט) כתב הרמב"ם המבשל בחמי טבריה ומעושן פירוש מעושן שנתחממו בשר בחלב בעשן כמו בחמי טבריה או י"ל שבשרו בחלב ואחר כך תלאו בעשן : (י) ודם שבשלו כו' אין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב אלא משום דם וגם רש"י כתב שעל דם שבישל חייב עליו כרת ולא כהלכתא היא ההיא דהקומץ רבה שאמר שם דם שבשלו אינו עובר עליו יעד"ר מ"ש פ"ו . (יא) או עור וגידין ועיקרי קרניים פי' דוקא עיקרי קרנים שהם רכים : (או בחלב מתה אינו ר"ל דוקא שמתה מעלמה ותאמר שפטור מטעם דאין איסור חל על איסור אלא אף חלב שחוטה בכלל חלב מתה היא ופטור מטעמא דדרשי' התם בחלב אמו ולא בחלב

שחוטה

חדושי הגהות

בכותחא וכו' מפרשים התוספות בשם בעל הערוך דלא בסתם ביצים איירי דאותן א"צ היתר דאין לך ע"ה שלא ידע שמותרת בחלב אלא כששוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות איירי שמותר לאכלן בחלב כדאיתא ביצה (ו) . ד כל הפוסקים תמהו על הרב"י בזה ורצו לשלוח יד להגיה דבריו ובכ"ה מצאתי שכתב וז"ל ולעיקר הקושיא יראה שמה שהביא לרבנים הנזכרים לתפוס לרבינו המחבר בזה הוא מפני שהם סוברים שמ"ש רבינו המחבר כמ"ש בא"ח סימן קע"ג שהכונה לומר ששם נתבאר דאין לאכול חלב עם דגים מפני הסכנה וליתא שאין כוונתו כך אלא כוונתו לומר אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה כמו שאמרו הרופאים (וכמו שכתב בעל שארית יהודה) כפי הרופאים שיש בזה סכנת צרעת כמו שנתבאר בא"ח סימן קע"ג דמפני הסכנה אין לאכול בשר עם דגים ה"ה נמי חלב ודגים שיש סכנה באכילתם ע"פ הרופאים שאין לאכלם יחד ע"כ : ה פירוש

שנתחממו

כתב א"א הרא"ש ז"ל דנסיובי דחלבא אינה בכלל מי חלב ואסורים מן התורה וכו' בפרק כ"ה (קיד ·) אהא דתניא המבשל במי חלב פטור וכו' התו' דאיסורא מיהא איכא דהא כותח מנסיובי חלבא כדאיתא פרק אלו עוברין ואמרי' לעיל דאסור לאכול בשר בכותח כתב על זה ואני אומר דנסיובי מן התורה אסירי והא דתניא דפטור במי חלב היינו לאחר שהוציאו מן החלב כל האוכל וכו' ואפשר דאיסורא דרבנן מיהא איכא לבשל בו בשר מדקתני פטור ולא קתני מותר :

חלב הנמצא בקבה לדעת הרי"ף אינו חלב וכו' כבר כתבתי בסימן פ"א שהרי"ף גורס במסקנא בפרק כ"ה דכשרה שינקה מן הטריפה מעמידין בקבתה וכ"ש טריפה שינקה מן הכשרה משום דחלב המכונס בקבה פירשא בעלמא הוא ולפיכך כתבה שם בשמעתא דכחל דהא דתניא קבה שבשלה בחלבה אסורה קודם חזרה נשנית אבל לאידנא הא איפסיקא הלכתא בהדיא דמעמידין בקבת נבילה דפירשא הוא ונראה שהוא מפרש דכי אמרינן פירשא בעלמא הוא היינו לומר דנפק ליה מתורת אוכל וחשיב כפרש וטנופת וכ"פ הרמב"ם בפ"ט מהמ"א אבל רש"י אינו גורס במסקנא דפרק כ"ה כשרה שינקה מן הטריפה דהיא קיבתה אסור וכ"נ שהוא דעת הר"ן ור"ת מקיים הגירסא אלא שמחלק בין צלול לקרוש שכל שהוא צלול עדיין שם חלב עליו והיינו ההיא דקבה שבשלה בחלבה אסור והא דאסיקנא דכשרה שינקה מן הטריפה קיבתה מותרת משום דחלב המכונס בה פירשא בעלמא הוא היינו דוקא בחלב הקרוש שבה שכיון שנקרש יצא מתורת חלב והוי פירשא בעלמא כתבו התוס' שם ואותו הקרוש לפי דבריו אפילו

מתה או בחלב זכר (ח) פטור [ז] וכתב א"א הרא"ש ז"ל דנסיובי דחלבא אינה בכלל מי חלב ואסור מן התורה אלא מי חלב היינו אחר שהוציאו מן החלב כל האוכל כגון לאחר שעשו כל הגבינה מבשלים החלב והאוכל צף מלמעלה ולא נשאר בו אלא מים בעלמא זה הנקרא מי חלב (יב) [ס] חלב הנמצא בקבת לדעת רב אלפס אינו חלב ומותר לבשל בו בשר אפי' בצלול שבה וכ"כ הרמב"ם ורש"י אסרו וכתב שהוא חלב גמור אפי' הקרוש שבה כ"ש הצלול ור"ת חילק הקרוש שבה אינו חלב (ו) אבל הצלול הוא חלב (יג) לפיכך אם מלח הקיבה בחלבה נאסר משום בשר בחלב דמליח כרותח וכן אם עמד בה יום אחד דכבוש כמבושל [ט] ואם העמיד בה גבינות אם יש בהן בנותן טעם אסורות לרש"י אפילו בקרוש

ולכך כתב רבינו אח"כ בפתם או בחלב מתה פטור ולא הוצרך לפרש דאין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב אבל לוקה עליו משום נבלה משום דבלמדנו במכ"ש ממבשל דם שכתב תחלה ועיין בבית יוסף שהביא ראיה בפירש"י דפכ"ה גבי לב דאדם שבשלו חייב עליו כרת אבל הרשב"א ס"ל דהלכתא דדם שבשלו אינו עובר עליו כדכתב רבינו על שמו ס"ס ע"ו :

וכתב א"א הרא"ש דנסיובי דחלבא וכו' ע"ל סוף סימן פ"א הביא ב"י דברי הרא"ש דאף להר"ר שמחה דמי חלב שרי באכילה מ"מ לא לקי עליה כבשר בחלב דקרא קאמר בחלב אמו כמו שיוצא מן האם משרה עם האוכל וכו' :

חלב הנמצא בקבה וכו' בפירש"י ס"פ כ"ה כתב תחלה גירסת רב אלפס וכתב עליו ולא משמע כן וכו' ואח"כ כתב דרש"י לא גרס ליה וכתב עליו ואין הלשון מוכיח כגירסת רש"י וכו' ואח"כ כתב ור"ת היה אומר דלגירסא זו יש לחלק וכו' מדהקשה על גירסת רב אלפס וגי' רש"י ועל חלוקו של ר"ת לא הקשה כלום אלמא דמסקנתו כר"ת וה"נ כתב הנ"ל שדעת הרא"ש נוטה לדעת רש"י שהרי כתב וכו' ולא הבנתי דבריו ואולי ט"ס הוא וצריך להגיה שדעת הרא"ש נוטה לדעת הרי"ף :

ומ"ש לפיכך אם מלח הקבה וכו' פירוש כיון דאיסורו הוי משום בשר בחלב אינו אוסר אלא בנ"ט ואם יש ששים הכל שרי אבל אינו אוסר משום דה"ל דבר המעמיד דבשר בחלב בטעמא תלה ליה רחמנא אבל בהעמיד בעור קבת נבלה אוסר מטעם דאזלינן בתר המעמיד ולא מהני ביה בטול ששים עיין בב"י

כמלח בתוך הקבה מותרין והרשב"א אף ע"פ שבחדושיו כתב שנראין דברי רבינו תם בת"ה כתב המבשל בחלב שבקבה אפילו הוא צלול מותר דאינו אלא כפירשא בעלמא ויש מי שאוסר בצלול אבל בנקרש בחיי הבהמה מותר דכיון שנקרש במעי (בחיי) הבהמה חשוב כפרש והגאונים מסכימים להתיר עכ"ל נראה מדבריו שהוא סובר כדברי הגאונים והרא"ש בס"פ כ"ה דחה סברת הרי"ף וכתב סברת רש"י ואח"כ סברת ר"ת וכתבתי לשונו בסימן פ"א ומשמע לרבינו שמאחר שהביא דברי רבי' תם באחרונה דהכי ס"ל ול"נ ו שהוא נוטה לדעת רש"י שהרי כתב שאין הלשון מוכח ז כגירסת רש"י (רב אלפס) אלא שהוגה אחר כך בספרים ועוד שכתב ור"ת היה אומר דלגירסא זו יש לחלק וכו' משמע דאיהו לא סבר לה לאותה גירסא : כתב המרדכי שיש מי שסובר דחמאה וחלב הצלול כשחור ונקפה נעשה פירשא ע"כ (ז) ומתוך דברי הרשב"א שכתב נקרש בחיי הבהמה יתבאר לך שאינו סובר כן וכן הוא משמעות דברי הפוסקים ז"ל :

ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן דבין קרוש בין צלול פירשא בעלמא הוא וכן נהגו : ומ"ש לפיכך אם מלח הקבה בחלבה נאסר וכו' כן כתב רש"י בסוף פרק כ"ה וחלק על המתירין משום דהוי נ"ט בר נ"ט דלא דמו כלל משום דכיון שיש בחלב זה טעם מהבשר נעשה חתיכת איסור והמתערב עם חלב הגבינה הרי הוא אוסרו ואע"פ שרש"י פוסק שם דבכל שהוא אוסר משום דהוי מין במינו לא חשש רבינו לכתוב כך אלא כתב שאם העמיד בה גבינות אינו אוסר עד שיהא בה בנ"ט וזה מפני שהוא כתב בסימן ק"ח שמסקנת הרא"ש כדברי האומר דמין במינו בששים ומתם בזה דבריו כאן כדעת הרא"ש והשיעור שצריך שיהא במליחה לשיחשב כרותח נתבאר בסימן ס"ט גבי מולח בכלי שאינו מנוקב ושיעור מליחתו לשיהיה כרותח כתב רבי' בסימן ל"א :

ומ"ש וכן אם עמד בה יום אחד דכבוש כמבושל יתבאר בסי' ק"ה בס"ד · ומשמע מדברי רבינו דלסברת הרי"ף והרמב"ם אפילו נמלח קבה בחלבה או עמד בה כמה ימים מותר להעמיד בה דכיון דאינה חלב אלא פירשא ל"ל בה בין בצלול בין בקרוש ולר"ת נמי בקרוש שרי וכן משמע מתשובת רשב"א שהביא המרדכי דטעם היוצא מן הבשר נעשה פרש כשנבלע בקבה והטעם משום דאין כח בטעם שקבל פרש זה מן העור לכשיתחבר אח"כ עם חלב גמור שמתנו נעשה גבינה שיוליך עמו טעם בשר ויעשה אח"כ בשר בחלב שהרי דגים שקבלו טעם בשר מותר לאכלם אח"כ עם חלב וכל שכן זה שהוא פרש ודבר בטל שאין בו כח לקבל טעם בשר ולהוליך זה הטעם עמו לחבר אותו עם חלב הגבינה הנקפא בו לעשות או בשר בחלב דהוי גרוע מנותן טעם בר נ"ט חלד שהוא פרש גמור אבל רבינו ירוחם כתב שיש מי שכתב דאפילו לפי שיטת הגאונים אם נמלח הקבה בתוך העור שאסור להעמיד בה גבינה שאף ע"פ שהיא פרש בעלמא מ"מ כבר לקחה טעם בשר וכשמעמיד בה הו"ל בשר בחלב וכ"נ עיקר ע"כ וכ"נ ממ"ש המרדכי בשם אבי"ה וספר התרומה וכתב עוד יש מי שכתב שאם עמד ימים רבים החלב כנוס בתוך הקבה ליכא (עד שנעשה יבש) שנאסר שהרי הוא ככבוש והרי הוא כמלוח וכ"ש אם העמידו בעין ליכא עד שנעשה יבש והוא כמו קבה שנמלחה בעורה ולא מטעם בשר בחלב שכבר אמרנו דבשר בחלב אפילו תרו ליה בולי יומא כשרה אלא מטעם אם הוא קיבת נבלה או טריפה או לפי מה שכתבתי כי אפילו שקבה פירשא בעלמא מ"מ לקח טעם העור ומעמיד החלב כבשר עכ"ל : ולענין הלכה נראה דאפילו לדידן דנקיטינן כהרי"ף והרמב"ם יש להחמיר שלא להעמיד בחלב הקיבה שנמלח בקיבתה או שעמד בו יום אחד ומיהו היכא שהעמיד כבר בדיעבד נראה שיש לסמוך על דברי המתירין (ח) :

כתב בשבלי הלקט עור קיבה שמולחין ומייבשין אותו וממלאין אותו חלב מותר דכיון שנתייבש העור הוי כעץ בעלמא ואין בו שום לחלוחית בשר (ס) : תנן בסוף פ' כ"ה (קטז ·) המעמיד בעור של קבה אם יש בה בנ"ט הרי זו אסורה וכתב הרשב"א תמיה לי מה קמ"ל פשיטא דבשר בחלב בנ"ט אסור ושמא קמ"ל דדוקא אם יש בה בנ"ט אסור ומשום בשר בחלב הא אין בו בנ"ט מותר דאע"ג דמעמיד הוא בשר בחלב בטעמו תלה ליה רחמנא כדאמר רבא לעיל דרך בישול אסרה תורה מה שאין כן במעמיד בעור נבלה דאזלינן בתר מעמיד ואע"ג דלית בה נ"ט רואין אותו כאילו הנבלה קיימא בעין וכ"כ הר"ן שם ובפרק אין מעמידין בשם הר"ר יוסף כלו' אהא דאמר שמואל מפני מה אסרו גבינות הנכרים מפני שמעמידין אותם בעור קבת נבלה דהיינו טעמא דנקט עור קבת נבלה משום דמאחר שהוא בעצמו אסור

דרכי משה

בחלב : (ה) באו"ה כלל ל"א ואם נפל חלב זכר על בשר או קדרה של בשר אינו אוסר דלא מקרי חלב אפי' מדרבנן לאסור תערובתו אבל מי חלב וחלב טמאה דינו כשאר ב"ב וכן חלב שחוטה לאסור תערובתן עכ"ל . ומ"ש דחלב טמאה אוסר תערובתה לא ידעתי למאי נ"מ ת"ל דאוסרת משום טומאה וצ"ע : (ו) ע"ל סימן פ"א כיצד נוהגין בזה אי כהרי"ף והרמב"ם או כר"ת ואשר"י או כרש"י : (ז) וכ"פ בש"ד : (ח) ונראה שמה שדימה זו לדגים שעלו בקערה דלא דמי כלל דהתם לא קיבל טעם מן הבשר עצמו אלא מן הקערה שקבלה טעם מן הבשר והוי נ"ט בנ"ט לאפוקי כאן שקיבל טעם מן הקבה הוי טעם ראשון אלא נ"ל טעם המתירים משום דלא מיחשב טעם הואיל והחלב הוי פירשא גם הטעם שקיבל מן הבשר הוי פירשא כן נ"ל . ועוד נראה דמ"ש סתם בדיעבד שרי היינו לפי סברתו דס"ל דנקטינן כרי"ף ורמב"ם כמו שפסק בהדיא אבל לפי מ"ש לעיל סימן פ"א דיש להחמיר כר"ת אם היה צלול טריפה ואם העמיד בה גבינות אם יש בהן בנ"ט אסור מיהו אם יש ס' לבטל שרי דלא כמרדכי פכ"ה ד' תש"מ ע"ב בשם הרשב"א דאינו בטל בס' דהואיל והוא מעמיד אינו בטל ואף ר"ת דס"ל דבטל לא אמר כן להלכה למעשה עכ"ל וכ"פ באו"ה ובהגש"ד סי' פ"ג כתב דבדיעבד יש לסמוך אר"ת ולהתיר אם העמיד בקבה אסורה אם אינו בנ"ט עכ"ל וג"ל דדברי הטור צ"ע דכאן פ' דבטל בס' ובא"ח סימן תמ"ב דבר המעמיד חשוב בעין ואינו בטל ובב"י האריך בזה והביא הרבה פוסקים שס"ל דבדבר המעמיד לא בטיל ואפי' איכא ס' נגדו מלבד בשר בחלב דאפילו העמיד בעור קבה עצמה בטל בס' דב"ב בטעמא תלי רחמנא דדרך בישול אסרה תורה משא"כ במעמיד בעור נבילה דאזלינן בתר מעמיד ואינו בטל כ"כ הרשב"א והר"ן פא"מ והרמב"ם פ"ג מהמ"א עכ"ל . ונראה שזו היא סברת הטור ועוד נראה ליתרץ ממ"ש המרדכי ה דלעיל בשם ר"ב להתיר וכתב טעמא דמסתמא לא העמיד הגבינה מקבה שכולה אסורה דהיינו הצלול אלא גם מן הקרוש ואין רגילות שיתנו קבה להעמיד החלב שלא יהא בה מקבה הקרוש וגם פעמים יהיה קרוש יותר והו"ל זה וזה גורם כו' ונראה דר"ל מטעם זה אין להחשיבו דבר המעמיד דהא זוז"ג ומיהו ס' צריך נגד הצליל ובזה מיושב דברי הטור דכאן פ' דבטל בס' היינו מטעם שפי' ר"ב כנ"ל : (ט) כתב באו"ה כלל י"ח כתב בא"ז פ"ב דע"ז וכ"ה בהג"א שר' שמחה אסר קבת שנשחטה בתוכה חלב עד לאחר שנצטנן בתוכו משום בשר בחלב אפי' לא נמלח עמה לפי שהחלב חמוץ וחריף שהרי מעמידין בו עכ"ל אמנם בדיעבד יש לסמוך אדברי הפוסקים דלא אסרי אלא ע"י מליחה וכתב בשם מהר"י טרושין דלאחר שהוציאו

פרישה

מטעם שכ"ל ילכ"ש עכ"ס) : (יג) חלב הנמצא בקיבה לדעת רב אלפס אינו חלב אלא פירשא בעלמא הוא וע"ל : (יד) לפיכך אם מלח הקיבה בחלבה נאסרה מדרבנן וע"ל : אסור

דרישה

כהלכתא והגה"ה טוטו ודעת הרמב"ם עכ"ל ולפי מה שהבין הב"י הכ"ל דעת הרמב"ם שבכלל חלב מתה הם ועליהו קאי מ"ש ואין לוקין משום בשר בחלב אפשר לומר דלק"מ דמחלב מתה לחוד קאי ולא אדם דבדם פטור אף ממלקות דדם כמו שכתוב הב"י שהוא דם מבושל אלא

שום מלסה לב"י לוקה הואיל והדם סליק משמע דעליה קאי · ומ"ש ב"י דס"ל דדם שבשלו דאורייתא בס"ס ע"ו הבין רבינו דעת הרשב"א בבני מעי שכתב ז"ל ואם עבר ובשל אפי' חלב הרבה מותר שאין בו איסור דאורייתא כיון שנתבשל הדם כו' שזה מוכח דס"ל דדם שבשלו דרבנן ורבינו העתיק לעיל דעת הרשב"א סתמא וכאן דברי הרמב"ם סתמא והם סותרין זא"ז · ומלסה דה"ק הכא שאל דם שבשלו אין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב וכו אלטנא וכ"ע אבל אין לוקין עליו משום דם וזהו לא פירש בדבריו והוא תלוי במחלוקת הנ"ד כנ"ל וק"ל :

[ז] וכתב הרא"ש ז"ל דנסיובי דחלבא אין בכלל מי חלב (ואסור מן התורה כמי אסור ר"ל ומחייב מלקות עכ"ס ·) והא דסתם בסימן פ"א שכתב שם פלוגתא במי חלב של בהמה טמאה אי מותר לאוכלו אי לא ולא חילק בזה מידי דכ"ע משום דנוהגין בו היתר בכל כמו שמסיק שם ולפיכך לא רצה להאריך ולפרש במה המה אוסרין מי חלב וע"ש מ"ש ב"י על דברי רבי אליעזר שאסר מי חלב : [ס] חלב הנמצא בקיבה לדעת הרי"ף כו' אפילו בצלול שבה ואף ע"ג דתנן כשרה שינקה מן הטריפה חלב הנמצא בקיבתה אסורה וכמ"ש לעיל סימן פ"א הרי"ף ס"ל דאותה משנה קודם חזרה כגירסת אבל מסקנא דשמעתין ס"ל דמותר וגרס בגמרא דמותר לסמוך בקיבה כשרה שינקה מן הטריפה אבל רבי' פס ס"ל שאסור ומחלק בין צלול לקרוש אפילו ור"ן (ועיין בב"י בסימן פ"א והכאן עכ"ס) : [ט] ואם העמיד בה גבינות אם יש בהן בנ"ט אסורות כתב בד"מ וז"ל דברי הטור צ"ע דכאן פסק דבטל בס' וכמ"ש סימן תמ"ב פסק דבר המעמיד חשוב בעין ואינו בטל ובב"י האריך בזה והביא הרבה פוסקים שסבירא להו דבדבר המעמיד אינו בטל אלא מלבד בשר בחלב דאפילו העמיד בעור הקיבה עצמה בטל בס' דבשר בחלב בטעמא תליא רחמנא דדרך בישול אסרה תורה משא"כ במעמיד בעור נבילה דאזלינן בתר מעמיד ואינו בטל כ"כ הרשב"א והר"ן פרק אין מעמידין והגה"מ שם ג"כ סברת הטור ע"ל כמ"ש המרדכי בשם ר"ת דמסתמא לא שעמיד הגבינות מקיבה שכולה איסורא דהיינו הצלול אלא גם מן הקרוש דאין רגילות שיתנו קיבה להעמיד חלב שלא יהא בה גם כן קרוש וק"ל וזה גורם עכ"ל ור"ל דמה"ט אין לחשוש דבר המעמיד ומיהו ס' צריך נגד הצלול ובזה מיושב ג"כ דברי הטור עכ"ל ר"מ ואע"ג דלרש"י גם הקרוש אסור וכתב דה"ל כחלב גמור אנו קי"ל כר"ת ולא כתב רמוז כאן דעת רש"י אלא ללמדינו דאם יש בהן בנ"ט דאסורין לכ"ע אבל בסתירה כשאין בה בנ"ט לא כתב דמותר לכ"ע אלא לרש"י ג"כ אסור משום דה"ל דבר המעמיד אפי' בקרוש שבתוכו וכמ"ש : ונתמן

חדושי הגהות

ש נתחממו בשר וחלב בעשן פרישה : ו הב"ח תמה על זה וכתב דאולי ט"ס הוא וצ"ל ול"נ שדעת הרא"ש נוטה לדעת הרי"ף : ז ע' סימן פ"א או"ק ח' : ח כוונתו אדברי המרדכי שהביא הרב"י בס"ס זה :

הג"ה

בקרוש ולר"ת בצלול דוקא וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל:

פח כל הבשר שאסור לאוכלו בחלב אפילו בשר חיה ועוף (א) אסור להעלותו על השלחן שאוכל עליו גבינות שלא יבא לאיכלם יחד אבל בשלחן שסודר עליו התבשיל מותר ליתן זה בצד זה והא שאסור להעלותם על השלחן דוקא בשני בני אדם המכירין זה את זה ואז אסור אפי' אם מקפידין זה על זה אבל אכסנאין שאין מכירין זה את זה מותר ואפי' המכירין אם עשו שום היכר כגון שכל אחד אוכל על מפה שלו או אפי' אוכלין על מפה אחת [א] ונותנין ביניהן פת להיכרא מותר (ב) (א) וי"א שאם יש להם הוצאה אחת (ג) שאין להם היתר על ידי היכר שעושין ביניהן (ב):

פט (א) **אכל** בשר לא שנא בהמה חיה ועוף לא יאכל גבינה אחריו עד שישהא כשיעור שמזמן סעודת הבוקר עד סעודת הערב שהוא ו' שעות ואפילו אם שהה כשיעור אם יש בשר בין השינים צריך להסירו (א) ובתוך הזמן אפי' אין בשר בין השינים אסור לפי שהבשר מוציא שומן ומושך טעם עד זמן ארוך ולפי זה הטעם אם לא אכלו אלא שלעסו לתינוק א"צ להמתין דכיון שלא אכלו אינו מוציא טעם (ג) והרמב"ם נתן טעם לשהייה משום בשר שבין השינים ולפי דבריו לאחר ששהה כשיעור מותר אפילו

בב"י האריך בזה: **ומ"ש** דלר"ת בצלול דוקא אבל בקרוש כיון דפירשה היא לית לן בה איכא למידק דאף ע"ג דפירשה היא מ"מ קבלה טעם בשר במליחה וטעם כעיקר דאורייתא וכשמעמיד בה הו"ל בשר בחלב וכ"כ הר"ר ירוחם והמרדכי ע"ש ראבי"ה וסה"ת והביאו ב"י · וי"ל דלר"ת בקרוש ולרב אלפס אף בצלול אין בה בטעם בשר שקבל פרש זה מן עור הקיבה לאסור את החלב · ועיין בב"י · ותו נראה לפע"ד דכיון דבשר בחלב חידוש הוא דאפילו תרו לה כולי יומא לא נאסר א"כ אין חלב זו שנמלחה עם הקיבה אסורה מדאורייתא אלא גזירה דרבנן הלכך הכא דפירשא בעלמא הוא לא גזרו כלל וע"ל בדין קיבה בסימן פ"א סעיף ח' שם נתבארו מקצת דינים אלו דלא כמ"ש בהגהת ש"ע וע"ש:

פח כל הבשר וכו' משנה פכ"ה · ומ"ש דשני בני אדם המכירים זא"ז אסור אפילו מקפידין שם בגמרא בשני אחין המקפידין ואמרו כל האחים אסורין ואלו מותרים הלכך אפי' מקפידין אסורין ומשם למד רבינו בב' בני אדם המכירין זה את זה דאסורין דאפילו במקפידין נמי אסורין מה"ט דיאמרו כל המכירין אסורין ואלו מותרין: ומ"ש ואפי' המכירין אם עשו שום היכר וכו' שם בברייתא ולא אסרו אלא בתפיסה אחת ופריך תפיסה אחת סלקא דעתך ומשני אלא כעין תפיסה אחת ופי' התוספות והרא"ש שאם יש דבר מפסיק לא הוי כעין תפיסה אחת כדאיתא בע"ז בפר"י היכא דמי ב' תפיסות כגון דאיכא גובה בוני וביני ולפיכך בהפסקת לחם או הנקן או שאר כלים להפסיק בנתיים או אוכל על מפה אחרת הוי כעין שתי תפיסות שרי · וי"מ דתפיסה אחת כלומר בהוצאה אחת כגון אחים שקנו אתרוג בתשיבת הבית דפ' יש נוחלין ופריך תפיסה אחת ס"ד ונה לי בהוצאה אחת מה לי בב' הוצאות אם מכירין זא"ז ומשני כעין תפיסה אחת דהיינו שמכירין זא"ז ולפירוש זה לא איירי כלל שיהא מותר לאכול על שלחן אחר בשביל הפסק שבנתים עכ"ל משמע דלפ"ז כיון דלא איירי תלאודא כלל בהיתר הפסק שבינתים אסור לאכול יחד על שלחן אחד בין שיש להם הוצאה אחת ובין שאין להם הוצאה אחת מ"א מכירין זא"ז דחשבינן להו כאילו ה"ל הוצאה אחת ואסורין ואין להם היתר כלל ע"י הפסק שבנתים ויש לתמוה על לשון רבינו שכתב וי"א שאם יש להם הוצאה אחת שאין להם היתר ע"י היכר שעושין ביניהם עכ"ל דאלמא דבאין להם הוצאה אחת יש להם היתר ע"י היכר שעושין ביניהן והא ליתא דלסברא י"א אפי' אין להם הוצאה אחת כל שמכירין זא"ז אין להם היתר ע"י היכר כלל דחשבינן להו כאילו ה"ל הוצאה אחת וכדמסיק אלא כעין תפיסה אחת דהיינו שמכירין זא"ז נמי אסורין אפילו אין להן הוצאה אחת ולא קאמר כלל שיהא מותר ע"י היכר הפסק בנתים וצ"ע **והעגין** הלכה כיון דכתבו תוס' והרא"ש ולכך נוהגין עכשיו שמניחין לחם או קנקן לעשות מחיצה ביניהם להיכירא וכו' ומעינן שאין אנו נוהגין כי"א דקאמרי שאין מועיל היכר: ומצאתי למהר"ר שלמה לוריא שכתב נראה לי הרחקה צריך עכ"ל ס"ל להרב דלמאן דמחמיר כיש אומרים אעפ"י דאין היתר בהיכר לחם או קנקן אבל בהרחקה בכדי שלא יפשוט ידו לאכול עם חבירו ודאי שרי לד"ה וכתב בהג"א דלחם לא הוי היכר אלא כגון שאינן אוכלין מזה הלחם שיש להם לחם אחר עכ"ל וכן קנקן לא הוי הפסק אלא כשאין שותין ממנו אבל בשותין ממנו לא הוי היכר כלל והלא כב"י בא"ח סוף סימן קע"ג דמתיקל בקנקן טפי מבלחם ע"ש ונמשך אחריו בהגהת ש"ע וליתא וכתב עוד בהגהת אשיר"י ע"ש רבי קלונימוס ורבי יהודה שלא היו שותין מכוס אחד ואפי' מחולקין על השלחן אבל היסורא ליכא אלא משום הרחקה היא עושה וצריך שיהא נמי מפה בפני זה ובפני זה עכ"ל כי' דכיון שהיו מחולקין והיה להם היכר תו לא צריך עוד היכר אחר שלא יהו שותין מכוס אחד אלא משום הרחקה יתירה היא עושה מיהו הא ודאי צריך לכ"א מפה בפני עצמו אעפ"י שכן מחולקין על השלחן דאם אוכלין שניהם על מפה אחת המפה מצרף הגבינה והבשר כאילו היה הכל בתפיסה א' ובכרך יחד אלא דקשיא לי הלא תדינא אסור לשתות מכוס אחד דכשאוכל בשר ושותה א"כ מתקנח שמנונית הבשר בפי הכוס וזה שאוכל גבינה ושותה אחריו ומקנח פיו בשמנונית של בשר שבפי הכוס וה"ה איככת וי"ל דדרך ארץ הוא שיקנח פיו היטב כשבא לשתות מן הכוס דהשתא ליכא חששת דאיסורא בשותין מכוס אחד ומ"מ נ"ל שלא ישתו מכוס אחד כלל שמא לא יקנח פיו תחלה יפה יפה בכל פעם שזה שותה וכ"פ בהגהת ש"ע:

פט אכל בשר וכו' ואפילו אם שהה כשיעור אם יש בשר בין השינים וכו' ר"פ כ"ה א"ר חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה גבינה מותר לאכול בשר א"ל רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השינים מהו קרי עליה הבשר עודנו בין שיניהם ופי' רש"י אסור לאכול גבינה משום דבשר מוליא שומן והוא נדבק בפה ומאריך בטעמו · בשר שבין השינים מי חשיב בשר ואסור לאכול גבינה עמו עד שיטלנו · הבשר עודנו אלמא מקרי בשר עכ"ל וז"ל הרא"ש בשר בין השינים מהו כלומר מי הוי כמעוכל כיון דנשתהא כל כך עד זמן סעודה אחרת ואין צריך להסירו קרי עליה הבשר עודנו בין שיניהם אלמא כל זמן שהוא בין השינים שם בשר עליו ואסור לאכול גבינה עד שיסירו משם עכ"ל · פי' דבריו דהך בעיא

אסור כיון דאוקומי או קיס לא בטיל אבל עור קבה כשרה מאחר שהוא בפני עצמו ולית ביה איסורא אלא משום חבורו עם החלב ליכא למימר הכי דכל אימת דלא יהיב טעמא לאו בשר בחלב הוא אלא האי באפיה קאי והאי באפיה קאי וכן הם דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ג מהמ"א בימי חכמי המשנה גזרו על גבינות הנכרים ואסרום מפני שמעמידין אותם בעור קבה של שחוטתן שהיא נבילה וא"ת והלא עור הקבה דבר קטן הוא עד אחד בחלב שעמד בו ולמה לא יבטל במיעוטו מפני שהוא המעמיד הגבינה והואיל ודבר האסור הוא שהעמיד הרי הכל אסור ובפ"ט כתב אסור להעמיד הגבינה בעור הקבה של שחוטה ואם העמיד טועם את הגבינה אם יש בה טעם בשר אסורה ואם לאו מותרת מפני שהמעמיד דבר המותר הוא שקבה שחוטה היא ואין כאן אלא איסור בשר בחלב שאיסורו בנ"ט אבל המעמיד בעור קבת נבילה וטריפה ובהמה טמאה הואיל והמעמיד דבר אסו' בפ"ע נאסרה הגבינה משום נבלה לא משום בשר בחלב ומפני חשש זה אסרו גבינות הנכרי' כמו שביארנו עכ"ל ומתוך דברים אלו יתבאר לך שמ"ש רבינו ירוחם דין הקבה ועורה להעמיד בה גבינה עור קבה פשוטא דאסור בין מכשרה בין מנבלה לד"ה שהוא בשר בחלב ואם העמיד בו טועמו קפילא ארמאה ויש מי שכתב שהמעמיד הגבינה לא בטיל וכן נראה עיקר וכ"כ הרמב"ם ולפיכך אסרו גבינות הנכרים לפי שמעמידין אותם בעור הקבה עכ"ל שנראה מדבריו אלא דלהרמב"ם מעמיד בעור כשרה נמי לא בטיל אינו מכוון דלא כתב הרמב"ם כן אלא במעמיד בעור קבת אסורה אבל במעמיד בעור קבה כשרה בנ"ט כדקתני מתני' והמרדכי כתב אף ע"פ שכתב ר"ת דאין העמדה אוסרת אלא בס' שתא לא אמר הלכה למעשה שיש לדחות ראיותיו שאפילו יש בחלב יותר מס' באיסור כיון שהאיסור מעמיד הוינו כ"ט: **כתב** המרדכי על קבה שהעמידו בה חלב הרבה ועשו בה גבינות ונמלא לאחר זמן בתוך השק שהקבה נתונה בו מעט מן הדקין והתיר רשב"א את הגבינות והאריך בטעמו של דבר ורבינו ברוך התיר מטעם אחר דמסתמא לא העמיד כל החלב מהצליל אלא גם מן הקרוש וה"ל זה וזה גורם ומותר: כתב עוד המרדכי בשם רשב"א מי יודע אם גבינות חשובות כחתיכה הראויה להתכבד ואם ידוע שיש אחד שנעשית מקבה האסורה אוסרת כל האחרים (י): כתוב בהגהות אשירי בפרק כתרא דע"ז יש להסתפק בשר בחלב שאסרו חכמים כגון ששהה בלוגן יותר מיום אחד או ע"י מליחה אסרוהו בהנאה אם לאו והמתיר בהנאה אין מוחין בידו כל כמה דלא אשכחן ראיה לאיסורא עכ"ל. וכ"כ המרדכי בפרק א"מ:

פח כל הבשר שאסור לאוכלו בחלב אפי' בשר חיה ועוף אסור להעלותו על השלחן ר"פ כ"ה (קג·) (כל הבשר) אסור לבשלה בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים ואסור להעלותו עם הגבינה על השלחן חוץ מבשר דגים וחגבים ובמשנה שאחר זה (קד:) באי זה שלחן אמרו בשלחן שהוא אוכל אבל בשלחן שהוא סודר עליו את התבשיל נותן זה בצד זה ואינו חושש והא שאסור להעלותו על השלחן דוקא בב' בני אדם המכירים זה את זה וכו' עד סוף הסימן נתבאר בטור א"ח סימן קע"ג:

פט אכל בשר ל"ש בהמה חיה ועוף לא יאכל גבינה אחריו וכו' כל סי' זה נתבאר בספר א"ח סי' קע"ג זולת מ"ש בשם הרמב"ם בד"א באוכל בשר בהמה וחיה אחר גבינה אבל אם אוכל אחריה בשר עוף א"צ לא קינוח ולא הדחה ולא נטילה שלא כתבו רבי' בספר א"ח וטעמא דהרמב"ם מדגרסינן בפרק כ"ה (קד:) תאני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן כלומר דרך הפקר שאינו נזהר לקנח פיו וליטול ידיו ביניהם ומפרש הוא ז"ל דבאוכל גבינה ואח"כ עוף מיירי דאילו אכל עוף תחלה אסור לאכול אחריו גבינה ושלא כדברי הרמב"ן שכתבו הרשב"א והר"ן שסובר דאפילו עוף ואח"כ גבינה שרא אגרא וכתב הר"ן דהא דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן ה"ה לחיה וגבינה לדידן דקי"ל חיה ועוף אינם מן התורה אבל הרמב"ם ז"ל כתב דחיה כבהמה אף ע"ס שהוא עצמו פסק דחיה ועוף אינם מן התורה ואיפשר שטעמו לפי שבשר החיה דומה לבהמה ע"כ וז"ל הרא"ש וכיון שהביא הרי"ף הא דתני אגרא אלמא ס"ל כר"ע דאמר חיה ועוף דרבנן והא דנקט אגרא עוף ולא נקט חיה משום דשכיח טפי ור"ת פי' משום דעוף אין נדבק בידים ובשינים ובחניכים ע"כ וז"ל הרשב"א בת"ה אכל עוף או חיה יש מי שהורה שאוכל אחריהם מיד גבינה בלא קנוח הפה ובלא נטילת ידים ואין דבריהם מחוורים וגדולי המחברי' אסרוהו

דרכי משה

שהוציאו החלב בין הקיבה מותר למלוח אח"כ לכתחלה עם הבשר ואין בו דין כחי רק שאר בשר לאחר שהודח מחלבו עכ"ל · (י) ועיי"ל סי' ק"א ·

פח (א) בב"י בא"ח סימן קע"ג דיש חולקין אבל נוהגין כדברי הטור בא"ו הארוך כלל מ' וצריך שיהא ההיכר דבר שאין אוכלין אותו וקצת גבוהה כגון מנורה וקנקן וב"ה בהג"א פכ"ה משום א"ז וכ"פ ב"י בא"ח סימן קע"ג דאע"ג ששותין מן הקנקן שביניהם אפ"ה הוי שפיר הפסק אם אין רגילין לשום הקנקן על השלחן ועכשיו שמו ביניהם משא"כ בלחם שדרכו להיות תמיד על השלחן ועוד כתב בהג"א וז"ל כתוב בתשובה מנהג של ר' קלונימוס ור' יהודא שלא היו שותין מכוס אחד כשאוכלין בשר וגבינה אף ע"פ שהיו מחולקין על השלחן ומיהו איסורא ליכא אלא משום הרחקה היה עושין וצריך נמי שיהיה מפה בפני זה ובפני זה עכ"ל וכ"פ בא"ו כלל מ' דיש לנהוג כן דאפילו ב' אכסנאי' אל ישתו מכוס אחד משום שנדבק ממאכל שבפיו בכוס עכ"ל עוד משמע באריך דבעינן היכר וגם ב' כפות ולא די באחד מהן אמנם המנהג כדברי הטור · (ב) ובב"י בא"ח סימן קע"ג דלית הלכתא כי"א

פט (א) ובהר"ן ומיהו שוב א"צ לשהות עוד דשיעור ו' שעות מאכילה ראשונה חשבינן ליה ומיהו קינוח הפה מיהו משמע דבעינן עכ"ל · במרדכי

דרישה

כו' פח [א] **ונותנין** ביניהם פת וכתב רמ"א ודוקא שאין אוכלין מן הפת שמונח ביניהם והוא מהג"א · וקנקן אע"פ ששותין מהקנקן ס"ל הב"י דהוי הפסק אם אין רגילין לשום הקנקן על השלחן ועכשיו שמיהו ביניהם משא"כ בלחם שדרכו להיות תמיד על השלחן: ויש אומרים שאם יש להם הוצאה אחת כו' עיין מ"ש בית יוסף בא"ח סימן קע"ג ע"ש עכ"ם) וכתב

פרישה

סי' פח (א) **אסור** להעלותו על השלחן מכאן ועד סוף הסימן נתבאר בטור א"ח ס"ס קע"ג ע"ש ב"י · (ב) ויש אומרים אם יש להם הוצאה אחת כו' דלא כתב רבינו חילוק זה לעיל בטור א"ח סימן קע"ג משום דכאן הוא גוף הדין דבשר בחלב ושם נקטיה אגב דיני נטילה וסעודה (ג) שאין להם היתר ע"י היכר שעושין ביניהן וצריך הרחקה מ"ז: (וכתב ב"י בא"ח סימן קע"ג דלית הלכתא כי"א עכ"ם):

סי' פט (א) **אכל** בשר כו' גם כל זה נתבאר בא"ח סימן קע"ג: (ב) והרמב"ם נתן טעם לשהייה כו' עד מותר אפילו נשאר בשר בין השינים הטעם דבדבר מעוכל הוא: וכן

אפי' נשאר בשר בין השינים והלועס לתינוק צריך להמתין וטוב לאחוז בחומרי ב' הטעמים אבל גבינה מותר לאכול אחריו בשר מיד (ב) ובלבד שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהן לפיכך אם הוא לילה שאינו יכול לעיין אותם היטב צריך לרחצם וביום אין צריך וה"ר פרץ כתב יש לרחצם אף ביום לפי שפעמים שהגבינה שמנה ונדבקת בליחלוחות הידים ולאו אדעתיה צריך לקנח פיו ולהדיחו (ג) והקינוח הוא שילעוס פת ויקנח בו פיו יפה (ג) וכן בכל דבר שירצה חוץ מקמחא ותמרי וירקא לפי שהם נדבקים בחניכין ואין מקנחין יפה ואח"כ ידיח פיו ביין או במים ויש נוהגין לשרות פת ביין או במים ולאכלו והוא עולה בשביל קנוח והדחה ויותר טוב (ד) להיות כל אחד ואחד בפני עצמו (ה) [א] וכתב הרמב"ם בד"א כאוכל בשר בהמה וחיה אחר גבינה אבל אם אוכל אחריה בשר עוף אין צריך לא קינוח ולא הדחה ולא נטילה [ב] ור"ת כתב בשם ה"ג שמותר לאכול בשר אחר גבינה מיד בלא קינוח והדחה (ד) וגם גבינה אחר בשר מותר מיד אלא שצריך קינוח והדחה (ו) וא"א הרא"ש ז"ל כתב ונהגו העולם שלא לאכול גבינה אחר בשר אפי' אחר בשר עוף ואין לשנות המנהג בד"א כשאוכל הבשר והגבינה בעצמה (ו) אבל אם אוכל תבשיל של בשר מותר לאכול אחריו תבשיל של גבינה ואפילו הנטילה ביניהם אינה אלא רשות (ז) (ז) אבל אם בא לאכול הגבינה בעצמו

אסרוהו כאוכל אחר בשר הבהמה (ה) אבל אם אכל גבינה תחלה אוכל אחריה עוף או חיה בלא קנוח הפה ובלא נ"י ולזה דעתנו נוטה וכזה ראוי להורות עכ"ל · ומתוך מה שכתבתי יתיישב לך למה כתב רבינו דין זה בשם הרמב"ם ולא כתבו סתם כיון שהוא שנוי בגמרא דמשום דבגמרא אפשר לפרש דגבינה אחר עוף נמי נאכל באפיקורן כדברי הרמב"ן או דעוף דנקט לאו דוקא דה"ה לחיה כיון שאינה אסורה אלא מדרבנן וכדברי הרשב"א לכך כתב סברת הרמב"ם דמפקא מתרווייהו : **כתב** רבינו סימן צ"א צריך ליזהר שלא יגע בשר לא בלחם שאם יגע בו אסור לאכלו עם גבינה וכן אם יגע בו גבינה אסור לאכלו עם בשר והכי איתא בירושלמי הדין דאכיל תותין ובעי למיכל קופר מבער פת תין פי' מי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך לבער מעל השלחן שיורי פת שאכל עם הגבינה עכ"ל והירושלמי הזה הוא בפסחי' פרק אלו דברים וכתוב בהגהות אשירי בשם א"ז מצוה מן המובחר היכא שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך להעביר מעל שלחן הלחם וכל המאכל שאכלו עם הגבינה על השלחן ואח"כ יביא בשר ויאכל : **וכתוב** בתשובות להרמב"ם סי' קע"ב שאסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בה בשר שא"א שאין עליה כמה טיפי בשר ולא מחמת שנבלע בתוכה אני אומר שהבלוע אינו יוצא אלא ע"י דבר חם ואי משום הא היה אסור להניח עליו גבינה חמה אבל הכוונה לא אלא שאני אומר וכן אמת שהכלים בשר יש עליה שהרבה פעמים יש טפלים עליה טופי התבשיל וכן שמנחים עליה סכין שחותכין בה הבשר וכל שהוא בענין כשמניחים עליה גבינה בין חמה בין צוננת נוגעים זה לזה לפחות והדחה מיהא בעי והדתנן צורר אדם בשר וגבינה וכו' הכי דקליפה לא בעי הדחה מיהא בעי ועוד שזה חמור יותר כי הרבה פעמים ידבקו לכלים הבשר בעצמו והגבינה בעצמה או בלחם

בעיא לאו מקמי דשהה כשיעור קמיבעיא ליה דהא אפילו ליכא בשר בין השינים אסור לאכול גבינה מפני שמוציא שומן לפרש"י אלא בע"כ בשכבר שהה כשיעור קמיבעיא ליה אי חשיב כמעוכל וא"צ להסירו ופשיט ליה דאם בשר עליו כל זמן שהוא בין שיניו ואפילו שהה יותר מכשיעור אסור לאכול גבינה עד שיסירו משם ונתבארו דברי רבי' דלטעם הא' דפרש"י לא היה צריך להמתין ו' שעות בשביל בשר שבין השיניים דיכול לסמוך על ניקור הבשר שבין השיניים אלא לפי שמוציא שומן כו' צריך להמתין ו' שעות ומ"מ ודאי אפילו שהה ו' שעות או יותר צריך לנקר ולהסיר הבשר שבין השינים דלא חשיב כמעוכל והם בשר עליו וכשלעסו לתינוק א"צ להמתין דכיון שלא אכלו אינו מושך טעם בפיו זמן ארוך וסגי בהסרת הבשר שבין השינים דיש לסמוך על הניקור · אבל לטעם הב' דכתב הרמב"ם דשהיית ו' שעות משום בשר שבין השינים דאין לסמוך על הניקור והסרתו מבין השינים דשמא לא ינקר יפה דלפי זה גם בלעסו לתינוק צריך לשהות כשיעור כיון דאין סומכין על הניקור אבל בשהה כשיעו' שוב א"צ לנקר כלל ולהסירו דכבר חשוב כמעוכל לאחר ששהה כשיעור וכתב רבינו דטוב לאחוז בחומרי שני הטעמים לשהות כשיעור אפילו לעסו לתינוק ואין לסמוך על הניקור לכתחלה וזהו כחומר טעם השני וגם לאחר ששהה כשיעור ינקר הבשר שבין השינים ויסירנו בין שאכלו בין שלעסו כחומר טעם הראשון ויש להקשות להרמב"ם מאי קמיבעיא ליה בשר שבין השינים מהו הלא עיקר הטעם דצריך לשהות כשיעור לא הוי אלא משום בשר שבין השינים שלא יאכל עמו גבינה עד שיתעכל בשיעור השהייה דשש שעות וי"ל דקא מיבעיא לי' אם יש לסמוך על ניקור הבשר שבין השינים שלא יהא צריך להמתין ו' שעות וקרי עליה הבשר עודנו בין שיניהם כלומר אין לסמוך על הניקור והסרת הבשר מבין שיניו כי עדיין אני קורא עליו המקרה הזה הבשר עודנו בין שיניהם דאף לאחר הניקור עודנו בין שיניהם הלכך אין לסמוך על הניקור ובכן הוציא הרמב"ם את פסק דינו דצריך לשהות כשיעור משום בשר שבין השינים ואין לסמוך על הניקור כל עיקר עד שישהא ו' שעות ואז א"צ ניקור : אבל גבינה כו' וביום א"צ וכו' כ"ז ר"פ כל הבשר וכתב בהגהת אשיר"י בשם ע"ש הא"ז ובתבשיל של גבינה צריך נטילה אפי' ביום לפי שנדבק יותר מגבינה עצמה שא"צ נטילה אלא בלילה עכ"ל ומ"ש רבינו דמקנח ואח"כ מדיח בשערי דורא ע"ש ר"י הבחור כתב איפכא דלאחר שאכל גבינה היה עושה הדחה לידו ולפיו ומשים אצבעו לתוך פיו כדי להדיחו יפה ואח"כ היה עושה קינוח בפת לבד ובהגהת מיי' ע"ש מהר"ם שא"צ לדקדק בקינוח הפה והדחה אלא אותו שירצה יקדים עכ"ל : **וכתב** הרמב"ם בד"א וכו' טעמו דמדתני אגרא עוף וגבינה נאכלים באפיקורן משמע דוקא עוף ולא חיה ואע"ג דחיה ועוף שניהם מדרבנן אפ"ה יש להחמיר בחיה דבשר חיה דומה לבהמה ואינו ניכר והרואה סבור שהוא בהמה משא"כ בשר עוף דניכר ולא אתא למטעי בבהמה וכן נראה דעת הר"ן א"נ יש להחמיר בחיה טפי מבעוף משום דאינו נדבק בידים ובשינים ובחניכים כמו בחיה וכ"כ התוס' והרא"ש ע"ש ר"ת : בד"א כשאוכל הבשר והגבינה בעצמה אבל אם אוכל תבשיל של בשר וכו' נראה דתבשיל של בשר היינו שנתבשל בשר עמו דאי בקדרה של בשר ה"ל נ"ט בר נ"ט ואפי' בחלב שרי לאכלו ולא אצטריך לאשמועינן דשרי לאחריו ותו למה הצריכוהו ליטול ידיו ולרי"בן דקמפרש עלו אין נתבשלו לא אפשר לומר דהכא מיירי בקדרה של בשר ואסור לאכול חלב עמו אלא דוקא לאחריו הוא דשרי אבל לכל שאר גאונים דאפילו נתבשלו נמי שרי עם החלב כדלקמן בסי' צ"ה הכא ודאי מיירי בתבשיל שנתבשל בשר עמו וכ"כ בסמ"ק סימן ר"ג דבאוכל תבשיל של בשר כגון כלים מטוגנים בשומן או שלקות בשומן מותר לאכול גבינה אח"כ ע"י קינוח והדחה לכל הפי' עכ"ל א"נ הכא מיירי כשנתבשל בקדרה של בשר שלא הודח יפה דהוי קצת ממשו של איסור ואע"ג דבטל הוא במיעוטו מ"מ אסור לאוכלו בחלב דלא התירו אלא נ"ט בר נ"ט ולא היכא דאיכא ממשו אבל לאחריו שרי · מיהו במרדכי ע"ש ראבי"ה אוסר לאכול גבינה אפילו אחר כלים מטוגנים בשומן של אווזא משום גזירה · גם בתשובת הגאונים איתא וז"ל ר"י אסר לאכול חלב אחר דגים מבושלים משום טעמא שבפרור ובקערה עכ"ל ונ"ל דמיירי בפרור ובקערה שלא הודחו יפה דאית ביה ממשו של בשר וכאילו אכל בשר עצמו ולפיכך אסור לאכול חלב אחריו וחומרא יתירא היא דלאחריו פשיטא דשרי דכבר נתבטל במיעוטו כדפירשי' וכך מצאתי בשם גדול אחד דכתב על כך תשובה דגאונים אנו לא שמענן חומרא

דרכי משה

(ב) במרדכי ריש פכ"ה תשובת מהר"ם פעם אחד מסעודה לסעודה מצאתי גבינה בין שיני גזרתי להחמיר ע"ע בבשר אחר גבינה כמו בגבינה אחר בשר ובבשר עוף אני מיקל עכ"ל וז"ל האו"ה כלל מ' אבל גבינה רך קודם שעברו עליו ששה חדשים או שאר מיני חלב מותר יאכול בשר מיד באותו סעודה ע"י קנוח והדחה לידיו ולפיו אבל אם אוכל גבינה ישנה לאחר שעברו עליו י"ב חודש או גבינה המותלעת אע"פ שאין איסור בדבר מכל מקום מידת חסידות שלא לאכול אחריו בשר באותו סעודה בתשובת מהר"ם עכ"ל ובן הרבה נוהגים שלא לאכול בשר אחר גבינה קשה הכדובק בין השיניים כמו שאין אוכלים גבינה אחר בשר וב"י כתב בא"ח סימן קע"ג ויש מחמירין שלא לאכול בשר אחר גבינה באותו סעודה וכן יש בזוהר דיש להחמיר בדבר ולכן יש להחמיר אף בבשר עוף אחר גבינה ואילו ראה מהר"ם דברי הזוהר לא היה מיקל בבשר עוף עכ"ל שם והביא שם דברי הזוהר בזה : (ג) בב"י סי' קע"ג בא"ח וכן כתבו הרא"ש והרי"ף והרמב"ם והרשב"א ס"ל דסגי בקנוח לבד והעולם נהגו לקנח ולהדיח וכן נכון לעשות כדברי המחמיר שאין בו פירכא עכ"ל : (ד) במרדכי ריש כ"ה ובהר"ן שם אכל בלילה שאינו רואה אם תדבק שום דבר בידיו צריך נ"י וכ"ה בש"ד וכן בהג"א ובהג"מ פ"ש דמ"א : (ה) ובמרדכי ריש כ"ה והתוס' פ' בסעודה אחרת אבל לא בסעודה שרגילין לעשות בבוקר ובערב אלא אפי' לאלתר אם סלקו וברכו מותר דלא פלוג רבנן . וכ"כ ראבי"ה עכ"ל וכ"ה בהג"א ובהג"מ פ"ש דמ"א ובהגש"ד רבים נוהגין להקל ועושין להם פשרה מדעתם להמתין שעה אחת אחר סעודת בשר וסלקו וברכו ואז אוכלין גבינה אע"ג דלא אשכחן טעמא ורמז לשיעור זה מי ימחה בידיהם הואיל והתוס' והראבי"ה מתירין אמנם הצנועים מושכין ידיהם עד מסעודת שחרית לסעודת ערבית עכ"ל וכ"כ בארוך ונוהגים העולם להמתין שעה אח' מכ"ד ביום אחר ברהמ"ז ואז אוכלין גבינה אפילו בלא קנוח והדחה אפי' אחר בשר בהמה וממתינים ג"כ השעה אחר בשר חיה ועוף ואפי' אם לעס להתינוק ואם יודע שעדיין בשר בין שיניו צריך לקנחו ולהסירו עכ"ל עוד כתב בשם מהר"ח דלדברי התוספות וראבי"ה אין לו לברך ברהמ"ז ע"מ לאכול גבינה עכ"ל ונ"ל דלאחר שסלקו וברכו הוא דמהני שעה אבל באותו סעודה קודם ברהמ"ז פשיטא דלא מהני שיעור שעה ומדברי או"ה משמע דההמתנת שעה צריכה להיות אחר ב"ה אבל אם המתין קודם ב"ה אע"ג דבירך לא מהני דהא קאמר ונהגו להמתין שעה אחר ב"ה אמנם לפי הטעם שכתב מהרא"י דאין למחות בידם משום דהואיל ועברי כתוס' וראבי"ה יראה דאין לחלק בהא ואפשר דאף הארוך לא קאמר אלא אורחא דמילתא וה"ה אם המתין קודם ובירך וסילק דשרי : (ו) ובהג"מ פ"א טהמ"א כתב בשם הסמ"ק דמרק של בשר יש לו דין בשר עצמו וה"ר יונה כתב פרק אלו דברים שיש לו דין תבשיל של בשר וכתב ב"י בא"ח סימן קע"ג בשם ר' ירוחם דכן נהגו רבותיו במרק כדין תבשיל של בשר הואיל והוא דבר צלול אבל עב כגון עם ירקות יש לו דין בשר וכן בתשובות הרשב"א סימן ש"ז אוסר שומן בשר כבשר עצמו וכן במרדכי ריש פכ"ה ראיתי מורי שאוסר לאכול גבינה אחר ביצים מטוגנין בשומן משום גזירת בשר בחלב עכ"ל ובהגש"ד כתב בשם המרדכי דאוסר אפילו בשומן אווז אטו שאר שומן וכ"כ בארוך בשם המרדכי וכתב שכן המנהג אמנם במרדכי שלנו אינו וגם שמעתי שרבים מקילין בשומן אווז אבל בשומן בהמה מחמירין כמו בשאר בשר אע"ג דבסמ"ק הביאו הגה"מ פ"ט דמ"א כתב דאפי' בשומן של בהמה שרי דהוה כתבשיל של בשר ואח"כ גבינה ולכן מותר ע"י קנוח והדחה וכ"כ בהגש"ד משום הסמ"ק וכתב באו"ה ונהגו עכשיו להחמיר אפי' לא אכל בשר עצמו אלא אפי' תבשיל של בשר או שומן של בשר כבשר עצמו עכ"ל וכ"כ ב"י בא"ח סימן קע"ג שנהגו העולם שלא לאכול גבינה אחר תבשיל של בשר כלל ואין לפרוץ גדר מיהו אם אין בשר בתבשיל אע"פ שנתבשל בקדרה שמבשלין בו בשר לא נהגו להחמיר ומותר לאכול אחריו גבינה עכ"ל : (ז) הטור לטעמיה אזיל כמו שכתב בא"ח סימן קע"ג אבל יש סוברין שבין תבשיל גבינה לתבשיל של בשר חובה ליטול ידיו כמ"ש בא"ח סימן קע"ג וכ"כ בשערים בשם א"ז וכ"ה בהגש"ד שאם אכל תבשיל של גבינה ורוצה לאכול תבשיל של בשר צריך נטילה אפי' ביום מפני שתבשיל נדבק בידים יותר מגבינה עצמו וכ"כ בש"ד וכן נהגו ליטול ידים אחר כל תבשיל של חלב ואם יש להקל שלא להצריך נטילה זהו דוקא בגבינה עצמה שהיא קשה ויבישה ולא בשום

פרישה

(ג) וכן בכל דבר שירצה חוץ מקמחא כו' לפי שהם מדבקים פי' רש"י לפי שהן רכין ונדבקין במין פכ"ה דף ק"ה : (ד) להיות כל אחד בפני עצמו עיין בא"ח סי' קע"ג שכתב שם וז"ל ואחר הקינוח ידיח פיו שני פעמים הלי שני פעמים הוא ע"ש שהרי כאן לא הזכיר רבינו שהגלה זו והטעות נמשך מזה שהיה כתוב בספרי הטור בפ"ע והוא נוטריקון בפני עצמו והמועתק סבר שהוא שני פעמים ועיין מ"ש מזה עוד שם בא"ח : (ה) וכתב הרמב"ם בד"א כאוכל בשר בהמה וחיה אחר גבינה ואף על גב דרמב"ם פסק דחיה ג"כ מדרבנן כמו עוף אפשר שטעמו שבשר חיה דומה לבהמה ואתי לאחלופי ועד"ר : (ו) וא"א הרא"ש ז"ל כתב ונהגו העולם שלא לאכול גבינה אחר בשר משמע דוקא מכח מנהג אין לשנות אבל מכח דין לא הכריע והמקובלים מחמירין טובא לאסור בשר אחר גבינה כמו גבינה אחר בשר : (ז) אבל אם בא לאכול הגבינה בעצמה אחר תבשיל של בשר כו' ואנו נוהגין לאסור הגבינה אפי' אחר תבשיל של בשר :

הכל

דרישה

סי' פט [א] **וכתב** הרמב"ם בד"א כו' אבל אם אוכל אחריה בשר עוף א"צ לא קינוח ולא הדחה כו' בפרק כל הבשר דף ק"ד תאני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן כלומר דלך הפקר שאינו צריך לקנח פיו וליטול ידיו בינתים ומפרש הרמב"ם דבמאכל גבינה ואח"כ עוף מיירי דאילו אכל עוף תחלה אסור לאכול אחריו גבינה ולאפוקי מדברי הרמב"ן שכתבו הרשב"א והר"ן שסובר דאפילו עוף ואח"כ גבינה שרי ולאפוקי מהר"ן שכתב דהא דנקט אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן ה"ה לחיה וגבינה לדידן דקי"ל חיה ועוף אינן מן התורה וכ"כ הרא"ש והא דנקט אגרא עוף ולא נקט חיה משום דשכיחי טפי אבל הרמב"ם סובר דחיה כבהמה וכמ"ש טעמו בפרישה (ור"ת פירש משום דבשר עוף אין נדבק בידים ובשניים ובחניכים כמו בשר חיה והביאו ב"י אחר דברי הרמב"ם · ולדידן לומר דר"ת פי' הגמרא כשאכל עוף תחלה יכול לאכול גבינה אחריו משום דאינו נדבק כו' אבל לדברי הרמב"ם לא שייך טעמא דר"ת כלל עכ"ה) ומתוך מ"ש יתיישב לך למה כתב רבינו דין זה בשם הרמב"ם ולא כתבו סתם כיון שהוא שנוי בגמרא משום דבגמרא אפשר לפרש דבגבינה אחר עוף נמי נאכל באפיקורן כמ"ש בשם הרמב"ן או דעוף דנקט לאו דוקא ה"ה חיה כמ"ש לכ"כ סברת הרמב"ם דמפיק מתרווייהו : [ב] ור"ת כתב כו' וגם גבינה אחר בשר מותר מיד כו' אבל התוס' פירשו לאחר שבירך ברכת המזון יכול לאכול גבינה ונראה דוקא אחר בשר אבל אחר שלקות וביוצא בזה או כלים מטוגנים בשומן דליכא בשר בין שינים סגי בקינוח והדחה ונטילת ידים עכ"ל אגודה פכ"ה כתב אבי העזרי דאסור לאכול גבינה אחר ביצים מטוגנים בשומן גזירה אטו בשר מ"ו :

הכל

בעצמו אחר תבשיל של בשר או הבשר בעצמו אחר התבשיל של גבינה חובה הוא ליטול ידיו :

צ (א) [א] **הבחל** בין שהוא של מניקה שיש בה חלב הרבה (ב) בין אינו של מניקה (ג) אסור מדרבנן לבשלו

חומרא זו ואין תופסים אותו עיקר עכ"ל ונהגו העולם שלא לאכול גבינה לאחר תבשיל של בשר אף ע"י קינוח והדחה ואין לפרוץ גדר וכ"כ ב"י בא"ח תחלת סי' קע"ג ע"ש אבל אם אין בו בשר אלא שנתבשל בקדרה של בשר אעפ"י שלא הודח יפה אין להחמיר כדפי' : כתב ב"י רבינו שמשון היה מתיר בסכין של בשר לחתוך בו לחם ולאכול עם גבינה משום דהוי נ"ט בנ"ט אבל לחתוך בה גבינה ודאי אסור אם לא נעלה בקרקע עשרה פעמים או שפשפה באבן רך או בפחם ומיהו בלא קינות אפילו לחם אסור מפני שמנונית שעליו עכ"ל והאי ומיהו ה"פ דאע"פ דכדי לחתוך בה לחם לא צריך נעיצה וכו' מ"מ קינות בעינן שיקנח הסכין היטב כנגד להסיר שמנונית בעין שעליו דהשתא אפילו את"ל דע"י דוחקא דסכינא פלט קצת מן הסכין ונבלע בלחם וחזר ונבלע בגבינה הוי נ"ט בר נ"ט להיתירא אבל לחתוך בה גבינה ע"י קנוח ודאי אסור דלא הוי אלא חד נ"ט להיתירא מיהו נראה ודאי דדוקא בשעת הדחק שאין לו סכין אחר כגון בא בדרך אבל בביתו אסור לחתוך לחם אפי' ע"י קנוח דשמא לא יקנחנו יפה יפה וזה דעת הרמב"ן והרשב"א שהביא ב"י בשמם דאסרו לחתוך לחם בסתם ולא כתבו דמותר ע"י קינוח אלא ודאי דאינהו איירי כשהוא בביתו אבל הוראת ר"ש איירי בדרך דהוי שעת הדחק ולא פליגי הגדולים אהדדי אלא מר מודה למר ומר מודה למר והכי נקטינן :

צ הבחל וכו' לכאורה משמע מדברי רבינו מדלא התיר לכתחלה לרש"י בקריעת ש"ו וטחו בכותל אלא לבשלו לבדו אלמא דעם בשר אסור לרש"י לפחות לכתחלה · אבל בתוספות וסמ"ג כתבו לדעת רש"י דאפי' עם בשר שרי לכתחלה וכך היא דעת הרשב"א לפי פרש"י הביאו רבינו בסמוך ובהגהות ש"ד כתב ע"ש ראבי"ה דלרש"י אסור עם בשר אפי' דיעבד אפי' קרעו ש"ו וכ"כ במרדכי ע"ש רש"י בתשובה ובהגהת ש"ד כתב עוד סברא שלישית לרש"י דלכתחלה הוא דאסור אבל דיעבד שרי אם בשלו עם בשר וקרעו ש"ו וטחו בכותל ולכן נראה עיקר דלפי דרבינו ראה דיעות חלוקות אליבא דרש"י לפיכך לא כתב אלא מה שהוא מבואר בפירושו דבקדרה לבדו שרי לכתחלה היכא דקרעו ש"ו וטחו בכותל אבל בדין בשול עם בשר לא כתב כלל לרש"י מה דינו בלכתחלה ודיעבד כיון שאינו מבואר בפירש"י

בלחם אשר הוא אוכל ויאכל בשר וגבינה בתפיסה אחת וזה דבר ברור וכ"ש שאסור לחתוך גבינה ואפי' צוננת בסכין שרגילין לחתוך בשר ולא עוד אלא אפילו הפת שאוכלים עם הגבינה אסור לחתוך בסכין שחותכין בה בשר לפי שלפעמים הסכינין שומנו של בשר קרוש עליהם וכשחותכים הפת נדבק בו כדאמרינן (חולין קיא:) צנון שחתכו בסכין מותר לאוכלו בכותח ואוקימנא בדטעים ליה וליכ' טעם בשר כלל ואיפשר כי בעי טעימת קפילא כדעת רש"י ואמרינן נמי (שם קיב·) קישות ואבטיח גריר להו לבי פסקי' עכ"ל ובא"ח כתב דברים אלו בשם הרשב"א ואח"כ כתב בשם בעל התרומה שרבינו שמשון היה מתיר בסכין של בשר לחתוך בו לחם ולאכול עם גבינה משום דהוי נ"ט בר נ"ט אבל לחתוך בה גבינה ודאי אסור אם לא נעלה בקרקע עשרה פעמים או שפשפה באבן רך או בפחם ומיהו בלא קינות אפילו לחם אסור מפני שמנונית שעליו ומעשה בא לפני ה"ר שמשון שנחתכה שפחתו בסכין של בשר גבינה של נכרי שהוחמה אצל האש ואמר הרב שהסכין כשר וא"צ אלא הדחה כדין צונן דהאי נמי כצונן דמי כיון דאין יד סולדת בו עכ"ל : **כתב** רש"י בפ' כ"ה (קז :) על שמש המשמש בסעודה אע"פ שנוגע בסעודה לא איכפת לן שלא הצריכו נטילה אלא לאוכלין לא לנוגעין :

צ הבחל בין שהוא של מניקה שיש בה חלב הרבה בין אינו של מניקה אסור מדרבנן לבשלו בקדרה אפילו לבדו בלא בשר וכ"ש עם הבשר אלא קורעו שתי וערב וכו' בפרק כ"ה (קט) תנן הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו ובגמ' (שם :) א"ר זירא א"ר אינו עובר עליו ומותר ואיכא דאמרי אמר רבי זירא א"ר אינו עובר עליו ואסור תניא כל"ק כחל שבשלו מותר קיבה שבשלה בחלבה אסור ומה הפרש יש בין זה לזה זה כנוס במעיו וזה אינו כנוס במעיו כיצד קורעו אמר רב יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל אמר ליה רבי אלעזר לשמעיה קרע לי ואנא איכול מאי קמשמע לן מתניתין היא והא קמשמע לן דלא בעיא שתי וערב וטחו בכותל ויש גורסים א"כ לקדרה · ואיתא נו בגמרא (שם) דא"ר נחמן לטבחי זויקו לולתא כחלי והא אנן תנן קורעו הכא

דרכי משה

בשום מאכל חלב ולא בתבשיל עכ"ל מהרא"י ז"ל ובהג"ה אחרת שם דהוא הדין בין תבשיל של בשר לתבשיל של גבינה עכ"ל וכבר כתבתי דנוהגין בתבשיל של בשר כמו בבשר עצמו וכמ"ש הארוך לעיל ·

פרישה

סי' צ (א) **הכחל** כו' בפירוש שמעתתין דשיטה זו יש שלש דיעות כתבתים בדרישה ע"ש ורבינו הביאם בקצרה והנני מבאר לך דברי רבינו : הכחל בין שהיא של מניקה פירוש של פרה מניקה ולד דאז יש לה חלב : (ב) בין שאינה של מניקה אסור עד"ר : (ג) ה"ג אסור מדרבנן לבשלו בקדירה אפי' לבדו וכן נ"ל

דרישה

סי' צ [א] **הכחל** בין שהוא של מניקה שיש בה חלב הרבה בין אינה של מניקה אסור מדרבנן לבשלו כו' בשיטת הגמרא דכחל נתחבטו גאוני עולם ורבינו הביא שלשה פירושים של רש"י ושל ר"ת ושל הרי"ף וקיצר מאוד בדבריו ויש בהן מקום לטעות והב"י גם באמת קיצר במקום שהיה לו להאריך והאריך במקום שהיה לו לקצר לכך אמרתי לכתוב פירוש ההלכה ע"פ כל אחד בקיצור · בפ' כל הבשר דף ק"ט תנן הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו · ובגמרא א"ר זירא אמר רב אינו עובר עליו ומותר · והא אנן תנן אינו עובר עליו מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא . בדין הוא דאיסורא נמי ליכא ואיידי דבעי למיתני סיפא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו התם מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא תנא נמי רישא אינו עובר עליו · ואיכא דאמרי אמר רבי זירא אמר רב אינו עובר עליו ואסור תניא כלישנא קמא דרב כחל שבשלו בחלבו מותר קיבה שבשלה בחלבה אסור ומה הפרש בין זה לזה זה כנוס במעיו וזה אינו כנוס במעיו · כיצד קורעו אמר רב יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל א"ל רבי אליעזר לשמעיה קרע לי ואנא איכול מאי קמ"ל מתני' היא הא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב וטחו בכותל (ופי' רש"י אלא לקדירה) אמר להו רב נחמן לטבחי זויקו לולתא כחלא (פי' רש"י זויקו ספודו ר"ל תנו לולתא שהיא אשת רב נחמן כחל בשפוד עכ"ה) והא אנן תנן קורעו הכוא לקדירה והא קתני שבשלו דיעבד אין לכתחילה לא · הוא הדין דאפילו לכתחילה ואיידי דקא בעי למיתני סיפא קיבה שבשלה בחלבה אסורה דאפי' דיעבד נמי לא תנא נמי רישא שבשלה ע"כ ופרש"י על הא דאמר רב אינו עובר עליו ומותר בתחלה לכתחילה אם בשלו ולא אמרינן אסור מיהא מדרבנן · דהא אפי' בשמט ויצא אמרינן לקמן חלב שמוטה מדרבנן הוא והאי כיון דמובלע ולא כינוס אפילו איסורא דרבנן ליכא ע"כ והנה מ"מ רש"י אם בשלו ר"ל בצלי דאי בקדירה ודאי אסור משום חלב שבו שיוצא וחוזר ונבלע ואסור מדרבנן אליבא דרש"י וכן כתב רש"י בסמוך גבי הא דרב נחמן דפריך והא קתני שבשלו כו' פרש"י שם והא ודאי בצלי הוא מוקמינן מותר דאי בקדירה אמאי מותר הא יצא החלב וחוזר ונבלע ע"כ ולפי זה הא דקתני מתני' הכחל קורעו ומוציא את חלבו בצלי איירי דעלה קתני לא קרעו אינו עובר עליו ומפרש רב אינו עובר ומותר דהיינו דוקא בצלי דאי בבישול אף דיעבד אסור כמ"ש וקריעה זו מפורשת מדברי רבי אלעזר דמיירי בקריעה קצת דא"ל אלעזר לשמעיה קרע לי ואנא איכול והיינו לצלי ובקרע כל דהוא וכלפי' רש"י שם שתי או ערב אלא שמקשה היא סובר דרבי אלעזר מיירי בקריעת שתי וערב וטחו בכותל והיא סובר דהא דאמר רב יהודה כיצד קורעו כו' אמתניתין קאי ומפרש עלה דבעינן שתי וערב וטחו בכותל ולהכי פריך מאי קמ"ל מתניתין היא ומשני הא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב וטחו בכותל אלא לקדירה אבל לצלי בקרע כל דהוא סגי לכתחלה ובדיעבד אפי' לא קרעו כלל ושטעם דלכתחלה בעי קריעה כל דהוא משום שלא יהא הכנוס אבל בדיעבד שרי כמ"ש לעיל בשם רש"י שטעם ולפ"ז הא דמפרש רב יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל לאו אמתניתין קאי אלא מילתא באנפי נפשיה קאמר דלבישול בלא בשר צריך קריעה ש"ו וטחו בכותל אבל בקדירה עם בשר נחלקו התוספות בדברי רש"י כמ"ש בסמוך · ועל הא דמשני רב נחמן הכוא לקדירה פרש"י רב נחמן סבירא ליה כלישנא בתרא דרב אינו ר"ל דסבר לגמרי כלישנא בתרא דרב דהא מיקל טפי אפי' מלישנא קמא דרב דהוא שרי אפילו לכתחילה בלא קריעה כלל אלא ר"ל לפי מאי דמפרש הוא מתניתין לקדרה נ"ל הא דקתני לא קורעו אינו עובר עליו ר"ל ואסור והוא כפי' לישנא בתרא דאילו מותר ליכא למימר הואיל ונתבשל בחלבו הוא אסור לפרש"י כמ"ש ורב נחמן דאמר זויקו לה כחלא ר"ל שהתיר לצלות לכתחילה אפי' בלי קריעה כלל לא קי"ל כוותיה אלא כר' אליעזר דמצריך קריעה מועטת וכו פי' שיטת שמעתתין לפרש"י · ור"ת מפרש שמעתתין זו בע"א שהוא מפרש הא דמשני רבי אליעזר לא בעינן קריעה שתי וערב כו' ור"ל אלא לקדירה וכן הא דמשני רב נחמן הכוא לקדירה דמיירי בקדירה עם בשר והביא ראיה לדבריו דסתם קדירה היינו עם בשר ולפ"ז הא דקתני מתניתין הכחל קורעו ר"ל קורעו כדינה דהיינו שתי וערב וטחו בכותל כמו שמפרש רב יהודה דאמתניתין קאי אבל לקדירה בלא בשר או לצלי לכתחילה בקריעה קצת שרי וטעמא דהחמירו בה עם בשר לפי שטעם החלב נכנס בבשר ומשתנה טעם הבשר ויש בו טעם בשר בחלב ולכן אסרו חכמים וכשאין הבשר עם הכחל בקדירה אע"פ שלא קרעו ש"ו כיון שקרעו קצת לכתחילה מותר דאין החלב בעינה עוד בכחל כמו שהיה קודם ואע"פ שע"י הבישול נפלט וחוזר ונבלע תוך הכחל לא גזרו בו חכמים כיון שאין שם בשר אחר ולא נשתנה טעמו של כחל מפני בליעה זו (ולא אתי למיכל בשר בחלב עכ"ה) ובדיעבד שרי אפי' לא קרעו כלל ואין חילוק בין בצלי לקדירה בלא בשר דאין שום טעם להקל בצלי יותר דבצלי נמי נוטף החלב ונופל על הכחל מבחוץ וחוזר ונבלע ולא שייך כבולעו כך פולטו אלא בדם אבל טיפת חלב שנפלה על חתיכת צלי לא · ולפ"ז הא דאמר ר' אלעזר קרע לי ואנא איכול וכן הא דאמר רב נחמן בסמוך זויקו לי כחלי פירושם שבשלו בקדירה בלא בשר וע"י קרע מועט דשרי אפי' לכתחילה כמ"ש · וכתב אע"פ שנקרע מעט מ"מ שייך גבה זויקו כיון שאינו נכסם כראוי (ור"ל פי' זויקו לה כחלי בשלו בקדרה בלא בשר כחלי נפוחים כנודות פי' שלא נקרע שתי וערב אלא קריעה קצת והוא מל' זיקים מלאים כמו נוד נפוח אלא חלב ולא נקרע · ונ"מ אע"פ שנקרע מעט והאיך קרי זויקו ספי' אלא חלב אלא כיון שאינו נסמט כראוי קרי זויקו עכ"ה) והא דא"ר זירא אמר רב לא קורעו אינו עובר עליו ומותר ר"ל עם בשר בקריעה קצת מותר בדיעבד דמפרש לא קרעו היינו קריעה כדינה וממילא נשמע דבלא בשר בלא קריעה כלל מותר וללישנא בתרא אינו עובר עליו ואסור בין עם בשר בקרע קצת בין בלא בשר בלא קריעה כלל וכתבו התוס' והרא"ש ללישנא בתרא דכיון דמחמיר דקריעה קצת לא מהני עם בשר אפי' בדיעבד מחמיר נמי לאוסרו בלא בשר לכתחילה אפי' בקריעה מועטת ולפ"ז א"ש הא דקאמר תניא כלישנא קמא דרב אע"פ דלפום ריהטא משמע דאינו ראיה דברייתא מיירי בלא בשר ורב מיירי עם בשר מ"מ הא דתניא בברייתא הכחל שבשלו בחלבו מותר ס"ל דהיינו לכתחלה כמ"ש הגמרא בסוף אליבא דרב נחמן ומייתי שפיר ראיה מזה ללישנא קמא דרב דאיל ללישנא בתרא דרב אסור לכתחלה אפי' בלא בשר בקרע קצת אלא שצריך ש"ו וטחו בכותל ולפ"ז אתי רב נחמן כלישנא קמא דרב · והשותר נראה דמייתי ראיה דמדקתני סתמא כחל שבשלו בחלבו דמשמע ליה אפי' בלא קרע כלל ואפ"ה מותר א"כ גם אם קרעו קצת ובשלו עם בשר מותר בדיעבד דזה נלמד מזה ושקולין נינהו וכמ"ש התוספות והרא"ש סכ"ל דמ"ד דאסר בדיעבד בקרעו קצת אוסר נמי לכתחילה אפי' לבשלה לבד בקריעה קצת וק"ל · וזהו שיטת ר"ת בשמעתין · והרא"ש אחר שהביא שיטת רש"י ור"ת כתב והרי"ף תפס שיטה אחרת · וז"ל הרי"ף הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו אמר ר' זירא אמר רב לא קרעו אינו עובר עליו ומותר ותניא נמי הכי כחל שבשלו בחלבו מותר והני מילי שבשלו לכחל בפני עצמו אבל בשלו עם הבשר אסור דקי"ל כחל בשפוד וכחל מן המנין וכחל עצמו אסור כיצד קורעו אמר רב יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל אמר ליה רבי אלעזר לשמעיה קרע לי ואנא איכול מאי קמ"ל מתניתין היא הא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב א"כ לקדירה והילכתא היכא דקרעיה שתי וערב וטחייה בכותל שרי לבשולי בקדירה והיכי דלא עביד ליה הכי שרי למטוייה לכתחלה אבל לבשולי לכתחלה לא עכ"ל הרי"ף ז"ל והוא מפרש הא דקתני מתניתין הכחל קורעו היינו קריעה כדינו כמ"ש רב יהודה דמיירי בקריעה ש"ו וטחייה דאמתניתין קאי והיינו לבשלו בלא בשר ועלה קאי רב ואמר לא קרעו אינו עובר עליו ומותר בדיעבד ור"ל אפי' לא קרעו כלל אבל לצלי מותר אפי' לכתחלה וטעמו דמתיר בדיעבד בלא קריעה כלל משום דחלב שמוטה לא מתסר אלא מדרבנן והאי כיון דליכא בעינה ממש וגם לא נשתנה טעם הכחל מחמת חלבה אפי' איסורא דרבנן ליכא והאי דאמור רבנן דלכתחלה קורעו משום סרך בשר בחלב הוא דאמור א"נ כדי שלא יהגיל בחלב שמוטה דמתסר דרבנן · ובהדי בשר אסור אפי' דיעבד לפי שכשהוא מבשלו עם חתיכות אחרות מקבל טעם בשר מהן ואדם טועם בו טעם בשר בחלב ומחלפי בבשר בחלב · כיצד קורעו אמר רב יהודה כו' קאי אמתניתין כמ"ש · ורבי אלעזר בשינויא קמא דאמר הא קמ"לן דלא בעינן שתי וערב לאפלוגי אדרב יהודה אתא · וכי קאמר א"נ לקדירה ר"ל מודה הוא לדרב יהודה דבעינן קריעה ש"ו וטחייה בכותל אלא דמתני' מיירי בלא בשר וקמ"לן הוא דאפי' עם בשר מותר ע"י קריעה ש"ו וטחייה בכותל ושינויא בתרא דא"נ לקדירה הוא עיקר וכן פסק הרי"ף הלכתא ע"פ זה והא דפסק דלצלי מותר לכתחילה בלא קרע כלל נלמד מדרב נחמן דאמר זויקו לה כחלי ופירשו דהיינו לצלי בלא שום קרע וקי"ל דמעשה רב · וא"ת א"כ מאי פריך בגמרא מרב נחמן והא תניא שבשלו דיעבד אין לכתחילה לא הא שאני צלי מבישול ורב נחמן מצלי איירי ואותו דוקא התיר לכתחילה ולא בישול וי"ל דסבירא ליה דרב נחמן גם כן מבישול כחל לחוד איירי וכמ"ש לעיל בשיטת פי' ר"ת ובזה מיושב למה לא הביא הרי"ף דברי רב נחמן בהלכותיו וכמו שתמהו עליו בזה כמ"ש בסמוך בדרישה ובו"ש הוא מיושב משום דרמה הרי"ף דממקשה הקשה ארב נחמן מבישול ש"מ דגם ר"נ מבישול איירי ואפ"ה אמר זויקו בלי קריעה כלל ומינו לא קי"ל כן בבישול · וא"ת א"כ דין צלי שהוא מחולק מדין בישול כחל לחוד מנ"ל להרי"ף מהגמ' וי"ל דס"ל דסברא הוא דאין לאוסרו בצלי כיון דהחלב נפלט ממנו ואין טעם הכחל נשתנה מהחלב וכנ"ל וק"ל · והר"ן תמה על הרי"ף למה לא הביא הא דרב נחמן בהלכה ויישב ע"ש ובספרי הרי"ף שלפנינו הביאו · והרי"ף לא מחלק בין קריעה ש"ו וטחייה בכותל לקריעה כל דהוא דכיון דבקריעה קצת לא יצא כל חלבו מה לי קרעו קצת מה לי לא קרעו כלום וכיון דתנן דלכתחילה צריך קרע לבשלו אף בלא בשר למה נימא דבקרע מועטת סגי לכתחילה הואיל ולא יצא כל חלבו וכן תמה הרשב"א בחידושיו על סברת רש"י ור"ת שמחלקין בין קריעה קצת ללא קרע כלל אלא שהתוס' ור"ן נתנו טעם לדבריהם וכמ"ש לעיל דקריעה קצת ג"כ דמצויות החלב הכנים אע"פ שלפי האמת אין שום חלב כנוס בכחל אלא בין הדבקים וכמ"ש בגמרא קיבה שהוא כנוס בה ובכחל אינו כנוס מ"מ מהרי כנוס קצת והו פי' שמעתתא לפי שיטת הרי"ף · וכלל העולה מדברינו אלו דרש"י מפרש מתניתין דקתני הכחל קורעו היינו לצלי ומיירי מתני' בקריעה כל דהוא ועלה קאי רב ואמר לא קרעו אינו עובר עליו ומותר · וברייתא דכחל שבשלו וכו' מיירי נמי לצלי ור"א דאמר לשמעיה כו' היינו נמי לצלות ומפרש דהא דאמר רב יהודה בעינן קריעה ש"ו וטחייה בכותל היינו דוקא לקדירה ולדעת רוב המפרשים פי' אפילו עם בשר ולדעת הטור וס"ת בלא בשר דוקא ורב נחמן מיירי לצלי לכתחלה ובלא קריעה כלל ולפי דעת רש"י לית הלכתא כוותיה · ור"ת מפרש דמתני' מיירי בקריעת ש"ו וטחייה בכותל כמ"ש רבי יהודה דאמתניתין קאי ומפרש מתני' דמיירי ברוצה לבשלו בקדירה עם בשר כמו שמתרץ רב נחמן הכוא לקדירה ורבי אליעזר שאמר לשמעיה קרע לי כו' וברייתא דקתני כחל שבשלו כו' ור"נ דאמר זויקו לה כו' כולהו מפ"מ דמיירי לבשלו בלא בשר בקריעה קצת לכתחלה וה"ה לצלי דלא שני ליה בין בישול בלא בשר לצלייה ובדיעבד שרי אפילו בלא קריעה כלל אם בשלו בחלבו או בצליה הואיל ומותר לכתחלה בקרע כל דהו · ולדעת הרי"ף מיירי מתני' בקרע ש"ו וטחייה בכותל כמו שמפרש רב יהודה ומיירי דוקא ברוצה לבשלה בלא בשר ועלה קאי רב לא קרעו אינו עובר ומותר בדיעבד בלא קריעה כלל ורבי אלעזר דאמר לשמעיה קרע לי כו' ומשני א"נ לקדירה ר"ל דאתא לאשמועינן דאף לקדירה עם בשר שרי לכתחלה בקרעו ש"ו וטחו בכותל אבל בלא קריעה כלל אסור אפי' בדיעבד עם בשר ורב נחמן דאמר זויקו לה כו' פי' שצליוהו לצלות לה בלא קריעה כלל למד מינה דלכתחלה מותר לצלותו בלא קריעה כלל וע"פ זה יתבארו דברי רבינו : הכחל בין שהוא של מניקה שיש בה חלב הרבה בין אינו של מניקה שם בגמרא גרסינן כי סליק רבי אליעזר אשכחיה לזעירי א"ל איכא תנא דמתני לרב כחל

מטויה

לבשלו אפי' בקדירה לבדו בלא בשר וכ"ש עם הבשר (ד) אלא קורעו שתי וערב וטחו בכותל להוציא כל חלב שבו ואז מבשלו בקדירה לבדו (ה) לא קרעו או אפילו קרעו ולא טחו בכותל ובשלו אפילו בקדירה לבדו אם אין ששים כנגד הכחל אסור (ו) [ב] ואם יש ס' כנגדו

הבאה לקדרה והא קתני שבשלו דיעבד אין לכתחלה לא ה"ק דאפילו לכתחלה ואידי דבעי למיתנא סיפא קיבה שבשלה וכו' תנא נמי רישא שבשלה . ופרש"י א"ר אינו עובר עליו מדאורייתא ומותר לכתחלה באכילה אם בשלו ולא אמרינן אסור מיהא מדרבנן דהא אפילו נסחט ממנו ויצא אמרינן לקמן חלב שחוטה מדרבנן הוא והאי כיון דמיבלע ולא פירש אפילו איסור דרבנן ליכא · וה"ה כנוס במעיו · ומשילא מדדי שבהמה חלב הוא וכחל אינו כנוס במעיו שלא יצא מדדי הבהמה באויר ולא נאסף אלא מובלע בבשר הוא ולא בא לכלל חלב ומיהו לכתחלה בעי קריעה מדרבנן · וטחו בכותל . טובשו בידיו לכותל כדי שיסחט חלבו · קרע לי · כחל קודם שתבללנו ואנא איכול . הא קמ"ל · קריעה בעלמא קאמר ליה או שתי או ערב לפי שהחלב הנוטף יוצא למטה ומשילא והרי הוא חלב לא חזר ולא בעינן שתי וערב אלא לקדרה דהתם ודאי צריך להוציא כולו מתחלה לפי שבשבאה יוצא הרי הוא חלב גמור וחוזר ומתבשל עמו ודקתני לעיל שבשלו מותר בגלי קאמר דגלי נמי קרי בישול דכתיב בדברי הימים ויבשלו את הפסח · וזיקי . שפודו תנו לה כחל בשפוד · והאנן קורעו תנן ההוא לקדרה . דכי נפיק מינה הוי חלב שחוטה וכי הדר ומבלע ליה אסר ליה ודקתני ולא קרעו אינו עובר עליו רב נחמן ס"ל כלישנא בתרא דרב ובריימא מוקי לה בגלי · והא קתני שבשלו. בדיעבד והא ודאי בגלי הוא מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הא יצא החלב וחוזר ונבלע עכ"ל וכתבו התוס' והרא"ש דלקמן כתב והלכתא כחל כבר אמרנו למעלה דגלי בעי קריעת שתי וערב ואם לא קרעה אינו עובר עליו כלישנא קמא דרב ומותר דהא תניא כוותיה לקדרה קורעו שתי וערב וטחו בכותל ע"כ · וכתבו עוד והאי דאמרינן בפרק גיד הנשה כחל בס' וכחל מן המנין היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בישרא ל"ג ליה דאפילו בשליה בקדרה לחודיה אסור ומיהו גם לפרש"י אם יש במים שמתבשל בהם הכחל ס' הכחל מותר היכא דבשלו לחודיה לפי שהחלב הנפלט מתבטל במים אבל כשמתבשל עם הבשר אסור משום טעם הבשר הנבלע בחלב שבכחל ע"כ · משמע דהיכא דקרעה שתי וערב וטחו בכותל מותר לבשלו בקדרה ואפילו עם בשר שהרי לא נשאר בו חלב כלל וכן כתב הר"ן ז"ל שהוא דעת רש"י. וכן נראה מדברי רבינו ירוחם וכן נראה מדברי סמ"ג שכתב ולכל הפירושים כחל שקרעו שתי וערב וטחו בכותל מותר לבשלו עם בשר וכ"כ התוס' והרא"ש בפרק כל הבשר (דף קי"ה·) אהא דדרש מרימר הלכתא בין כבדא בין כחלא תותי בישרא שרי יש ללמוד מכאן היותר פשוט דהיכא דקרעו שתי וערב וטחו בכותל דמותר לבשלו בקדרה עם בשר כדברי ר"ת ולא מצינו בקונטרס שחולק עליו בזה דהא שרי הכא תותי בישרא אף ע"פ שמטונית הבשר טופף על הכחל ע"כ אבל ספר התרומה כתב לדעת רש"י לקדרה אם קרעו שתי וערב וטחו בכותל מותר אף לכתחלה בלא בשר עמו וכן לעשות מולייתא שקורין פשטיד"א ואם לא קרעו שתי וערב אף דיעבד אסור שחלב הנפלט חוזר ונבלע וכיון שפירש איקרי חלב מדרבנן וכי נבלע אוסר בשר הכחל ואם יש ס' במים עם הכחל שיתבטל עם החלב הנפלט או מותר ועם בשר אסור לכתחלה אפילו קרעו שתי וערב וכן כתב המרדכי וכ"כ הגה"מ לדעת רש"י לקדרה אם קרעו שתי וערב וטחו בכותל מותר בלא בשר עמו לכתחלה ועם בשר אסור לכתחלה והרי דיעבד וזהו דעת רבינו שכתב קורעו שתי וערב וטחו בכותל להוציא כל חלב שבו ואז מבשלו בקדרה לבדו · ואע"פ שאח"כ כתבו הגהות נהגו העולם שלא לבשל שום כחל עם בשר כלל אפילו על ידי קריעת שתי וערב וטחו בכותל אע"פ שמותר לכל הפירושים ע"כ וזה סותר מה שכתבו קודם דלדעת רש"י אפי' קרעו שתי וערב וטחו בכותל אסור לכתחלה לבשלו עם בשר בהגהות החדשות אין כתוב הא דנהגו העולם שלא לבשל ובולי ונראה שמטעם זה נמחק שלא יהא סותר לדברי הראשונים ואיפשר לקיים הגירסא ולומר דגבי דבתחלה כתב דברי ספר התרומה דסבר דרש"י אוסר לבשלו עם בשר כלל מ"מ דברי רש"י אינם מוכרחים לומר כן ולא עוד אלא דלכאורה לא משמע כן מדבריו ועוד שיש כמה רבותא שמפרשים דבריו לומר דעם בשר נמי שרי לפיכך כתבו שנהגו שלא לבשלו כלל עם בשר אע"פ שלכל הפירושים מותר דלפי' רש"י נמי משמע דשרי ומיהו לדברי המפרשים דלרש"י אסור אתי שפיר מנהג העולם וזהו שכתב אח"כ מיהו ה"ר יחיאל היה אומר דלפירוש רש"י שפירש דלקדרה שהזכיר התלמוד היינו לקדרה בלא בשר לפ"ז לא מצינו לא שום היתר עם בשר ע"כ והר"ן אחר כל הפירושים שהביא כתב ומכל מקום לדברי כולם כל שקרעו שתי וערב וטחו בכותל אפי' לבשלו לכתחלה מותר עם בשר אלא אם כן שהיא גזרת האחרונים שלא לא יקרענו יפה יפה כמו שגזרו בכבד כפי דעת המפרשים עכ"ל ונראה שכתב כן לפי שראה שהיו העולם נזהרים מלבשלו עם בשר כלל אפילו אחר קריעת שתי וערב וטיחה בכותל וגם רבינו ירוחם כתב לפי שראיתי בכמה מקומות שנוהגים בו איסור לבשלו עם בשר אפילו בקריעת שתי וערב וטיחה בכותל וגם מן התלמידים טועים סבורים שהוא אסור מנהג בטעות הוא ואין להם על מה שיסמכו כי כל הפוסקים כתבו שמותר לכתחלה לבשלו עם בשר בקדרה כיון שקרעו שתי וערב וטחו בכותל ומכל מקום ראוי להחמיר ולבשלו לבדו לכתחלה וקורעו שתי וערב וטחו עכ"ל ואע"ג דלכאורה נראה שסוף דבריו שכתב ראוי להחמיר ולבשלו לבדו לכתחלה סותר למה שכתב תחלה שמנהג בטעות הוא כי דייקת ביה משכחת דאינו סותר ומה שכתב תחלה היינו על מה שסוברים שהוא אסור מן הדין ומה שכתב בסוף הוא מטעם חומרא בעלמא שאע"פ שמן הדין מותר ראוי להחמיר בו ויותר נראה דלעולם אותו מנהג טעות קרי ליה דחומרא יתירה היא בלא טעם ולא בא לומר אלא דאף על גב דלפר"ת לבשלו לבדו סגי בקריעה קלת ראוי להחמיר שלא לבשלו לכתחלה אפילו לבדו אלא על ידי קריעה שתי וערב וטיחה כדברי שאר מפרשים ויש הוכחה שזאת היתה כוונתו מדכתב ולבלי קריעה קלת דע"כ לא כתב כן אלא לומר דאע"ג דהרי"ף לא מצריך לבלי קריעה כלל ראוי להחמיר להצריכו קריעה קלת כדברי ר"ת ומ"מ לפי דברי ספר התרומה והמרדכי והגהות והסכמת רבינו וכינו לדון שאין אותו מנהג מנהג טעות ואין בו על מה שיסמוך כדברי רבינו ירוחם וגם לא גזרת אחרונים כדברי הר"ן אלא דין גמור הוא לפי פרש"י ז"ל בגמרא ואע"פ שיש חולקים על פרש"י וגם דברי רש"י עצמו יש מפרשים להקל נהגו העולם כדברי רש"י וכדעת המפרשים דבריו להחמיר (א) : ומ"ש רבינו לא קרעו ובשלו אפילו בקדרה (ב"ה צ"ל א בקריעה) לבדו אם אין ששים כנגד הכחל אסור מבואר הוא במה שכתבתי בשם התוספות והרא"ש ז"ל אלא ב שצריך לתקן הלשון כאילו כתוב ובשלו בקדרה אפילו לבדו : ומ"ש או אפילו קרעו ולא טחו בכותל· לא מצאתיו מבואר אבל יש ללמוד כן מדחזינן שהצריכוה קריעה וטיחה אלמא אין החלב מתמצה ממנו בפחות מכאן וכל שאין החלב גומר להתמצות ממנו צריך ס' כנגד הכחל דבכוליה משערינן דאי בנפק מיניה מי ידעינן כמה נפיק מיניה : **ומ"ש** ואם יש ס' כנגדו מותר והכחל עצמו משלים לס' בפרק גיד
הנשה

בפרש"י גופיה : לא קרעו וכו' ואם יש ששים כנגדו מותר והכחל עצמו משלים לס' בפג"ה (סוף דף צ"ז) א"ר נחמן כחל בס' וכחל מן המנין וכחל עצמו אסור דאי נפל לקדרה אחרת אוסר ופירש רש"י היכא דנתבשל הכחל עם בשר הואיל ומן היתר הוא משערים ליה בס' בהדי דידיה וכחל עצמו אסור שהרי הבשר נתן בו טעם (פי' נתן טעם בחלב) והוא לא נתן טעם בבשר לפי שמועט היה עכ"ל משם למד רבינו דלדעת רש"י היכא דלא קרעו ובשלו לבדו דבעינן ס' וכחל מן המנין והכחל עצמו מותר כיון שלא קבלה החלב טעם מבשר וכ"כ התוס' בפרק כ"ה (ד' ק"ט) בד"ה אינו עובר וז"ל ומיהו גם לפירוש הקונטרס היכא דאיכא ס' במים שנתבשל בהן הכחל לא היה נאסר הכחל היכא שבשלו לחודיה לפי שהחלב הנפלט נתבטל במים אבל היכא דבשלו עם בשר אסור משום טעם בשר שנבלע בחלב שבכחל עכ"ל וכ"כ הרא"ש אלא שמ"ש ומיהו גם לפרש"י אם יש במים שמתבשל בהם הכחל ששים בלא בשר הכחל מותר וכו' הוא טעות סופר באין ספק דמאיזה טעם נצריך ס' בלא הכחל בנתבשל בלא בשר יותר מבנתבשל עם בשר דאין לומר דס"ל להרא"ש דבנתבשל בלא בשר א"צ ס' כנגד כל הכחל אלא כנגד החלב לפי אומד הדעת ולהכי צריך ס' במים כנגד החלב בלא בשר הכחל לפי שטעם החלב ובשר הכחל נפלט לתוך המים ואם אין במים ס' לבטל טעם החלב נאסרו המים מיד בפליטת החלב ובשר הכחל וכ"נ וחוזר ואוסר בשר הכחל אבל בנתבשל עם בשר דאז ודאי יש במים ובשר ס' כנגד החלב הנפלט ולא נאסרו המים אלא דלפי דחיישינן דשמא הבשר שבקדרה נותן טעם בחלב שבכחל וחלב שבכחל נותן טעם בבשר החמירו דלא לשער ס' באומד הדעת אלא כנגד הכחל כוליה הלכך לא החמירו יותר להצריך ס' בלא בשר הכחל אלא כחל מן המנין הא לא אפשר דא"כ קשה דהוי רבינו חולק על דברי הרא"ש בסתם שהרי רבינו סובר דאף בנתבשל בלא בשר בכוליה משערינן אלא כצ"ל בלשון הרא"ש אם יש במים שמתבשל בהם הכחל בלא בשר ס' הכחל מותר וכו' והמלות נהפכו בדפוס בטעות וכדמוכח להדיא
מדברי

דרכי משה

צ (א) ובהגש"ד בשם ראבי"ה דאסרו עם בשר אפי' בדיעבד וכ"ב א"ז עכ"ל וכ"ב התא"ה וה"נ דאין להחמיר בדיעבד ויש לסמוך אדברי המתירין וראבי"ה יחיד הוא בדבר זו וכתב מהרא"י בת"ה פי' קרעו קריעה א' לארכה וא' לרחבו וכבשו בכותל ונראה מה שנוהגין לחתכו ש"ו וכמה חתיכות על פני כולו עדיף מכובש בכותל דבהכי כל הגומות
שהחלב

פרישה

צ"ל לפגיה בסמוך וכן משמע בב"י והטעם שאסור משום שהוא פולט החלב שבו וחוזר ובולעו ומלב זה אינו אסורה אלא מדרבנן דחלב שחוטה הוא לכן כתב אסור מדרבנן :

(ד) אלא קורעו שתי וערב וכו' מבשלו בקדירה לבדו דוקא אבל עם בשר אפי' קרעו שתי וערב וטחו בכותל אסור אע"ג דהר"ן כתב ז"ל ומ"מ לדברי כולם כל שקרעו שתי וערב וטחו בכותל אפי' לבשלו עם בשר לכתחלה מותר גם ב"י כתב שכן דעת רוב המפרשים מ"מ כדעת רבינו כן דעת המרדכי וספר התרומה שמפרשים רש"י הכי והטעם נ"ל משום דלדעת רש"י מתני' והלכה שמשמעתא לא איירי אלא בכחל לבדו כן לגבי גלייה כן לגבי בישול במתני' הכחל קורעו ובדברי ר"א דאמר לשמעיה קרע לי הכחל ולא זכרו שום בשר ועוד דהרי"ף דס"ל היתר ע"י קריעה אפי' עם בשר בבישול ואפ"ה לא יליף ממתני' להתיר ע"י קריעה אלא בלא בשר אלא שגרס בשיטת דר' אליעזר אי נמי לקדירה ור"ל שר"א בא להשמיענו דאף לקדירה עם בשר מותר ומי לנו ר' אליעזר ה"מ אסור לבשלו עם בשר אפי' ע"י קריעה שתי וערב וטחייה אח"כ לדעת רש"י שמבאר מתניתין לגלי ומדברי רבי יהודה נלמד דאף לקדירה שרי ול"ג א"נ לקדירה לא ולפנין מיהא אלא לקדירה בלא בשר ור"ת דמתירו עם בשר ה"נ משום דס"ל דפי' לקדירה ר"ל כחל עם בשר שמ"כ לרש"י : (ה) לא קרעו או אפי' קרעו כו' ובשלו בקדירה אפי' לבדו כצ"ל כמ"ש לעיל ומ"ש אם אין שם ששים כנגד הכחל אסור שהטעם דמשערינן בכולה דלא ידעינן כמה נפק מינה ועיין בדרישה : (ו) ואם יש ס' מותר והכחל עצמו משלים לששים ואפילו היכא שנתבשלה עם בשר שנאסרת הכחל מ"מ מצטרפת לס' והטעם כתבו התוספות והרא"ש מפני שאיסורו של כחל אינו משום שיש בו טעם חלב יותר מבשאר בשר שבקדירה אלא משום שיש בו גומות שהחלב כנוס לתוכו ויש באותו חלב טעם בשר ומ"מ להפרישו מן הבשר ולא מהני קריעה
לאסר

דרישה

אמוריס לרבי יצחק בר אבדימי א"ל לא שנותי לו כחל כל עיקר ורב בקעה אכלה וגדר בה גדר ר' יוסי בר אבא מתני אלא כחל של מניקה שמתני לו · ופירשו התוס' והרא"ש ז"ל שרב היה אוסר לאכול כחל אף בגלי ובקריעה לפיכך היה מפר לידע ממי קיבל מימרא זו וא"ל רב יצחק בר אבדימי דמימרא בעלמא היא שהיה מחמיר דבקעה אכלה וגדר בה גדר ורבי יוסי בר אבא מתני כחל של מניקה שנה לו לאסרו אפי' בקריעה ומפרשינן בשאינה מניקה ואין דהלכתא כחל בקריעה אפי' מניקה שמכין אלישנא קמא דרב בקעה אלא וגדר בה גדר ואין חילוק בין מניקה לשאינה מניקה עכ"ל · וכתב ב"י ע"ז וז"ל ולפי זה רבותא הוא לומר דאפילו של מניקה שרי ע"י קריעה וטיחה ורבינו שכתב הכחל בין שהוא של מניקה בין אינו של מניקה אסור מדרבנן לבשלו כו' משמע דרבותא הוא לומר דאינה של מניקה נמי אסור לבשלו בלא קריעה אינו מדוקדק דהא לכולהו ליסמי אסור ולא פליגו אלא אי מהני קריעה בשל מניקה או לא כו' ע"ש שיישבו בדוחק ול"נ דלק"מ דהא לדעת התוס' והרא"ש שכתבתי בסמוך היה סובר מסמיך דרב שמאסור אף לגלי אפי' בקריעה אף של אינה מניקה ואנן דקיי"לן גלי הכל מותר כ"ש עכ"פ לבישול של אינה מניקה מותר ע"כ כתב רבינו בין של מניקה בין של אינה מניקה דאסור וק"ל : [ב] ואם יש ס' כנגדו מותר והכחל עצמו משלים לששים יש מקשים למה לא נצטרך אלא ששים עם הכחל אסר שממוקינן שיש חלב נבלע בבשר כשיעור הכחל והנה אם נפל שיעור חלב בעין או דם בעין לתוך בשר דצריך ששים כשיעור הוא לבד שיעור האיסור ובעינן שיהא בקדירה ס"א חלקים בשיעור האיסור ואז יבטל האיסור וכאן כשמשערינן ששים עם הכחל אין כאן נגד האיסור אפי' עם הכחל אלא ס' שהרי אנו משערין ששים בין הכל עם האיסור חלב הנבלע בקדירה והאיסור הנבלע הוא כשיעור הכחל נמצא כשנסלק שיעור האיסור לא ישאר שם לבטל האיסור אלא כ"ט ואף על גב
דבפתיחה

חדושי הגהות

צ א הגה"ה ו אין לה הבנת ענין להבא וראיתי בבדק הבית שנדפס בש"ע וכתב שם וז"ל עלה פ"א ע"ב סימן צ' בד"ה ומ"ש וכו' עד אפי' בקדירה צריך למחקו ולכתוב במקומו בקריעה עכ"ל הנה חפשתי בטור דפוס ויניציא (אשר מקומות הדפוס שם מכוונים להמראה מקומות שבב"ה) ולא מצאתי שם הגך עניינא דלא קרעו ובשלו שבראש הסימן שיהיה בדף פ"א אבל מצאתי שם בדף הנ"ל ס"ס זה שיש שם מ"ס בד"ה ומ"ש וכבר נהגו וכו' נהגו שלא לבשל הכחל עם הבשר אפי' בקדרה וכו' וע"ז כתב צ"ל בקדירה שהיתה הגהת הרב בבד"ה שתק בקדירה צ"ל בקריעה והמדפיסים שאח"ז כבר הגיהו שם בס"ס חך בקריעה בפנים הספר ומוח היתה שגגת המעתיק שלא מצא מצוה למקום הג"ה זו רק בראש הסימן אשר אין לה שייכות לשם כלל (עיין בסימן ק"י בהג"ה א"ק כ"ח) : ב וכן כתב הפרישה וכתב הגם לעיל בראש הסימן צריך להגיה כן לבשלו בקדירה אפילו לבדו :
הבאר

כנגדו מותר והכחל עצמו משלים לששים ואם בשלו בקדירה עם בשר אפילו יש ששים כנגדו הכחל אסור והבשר מותר (ז) ואם בשלו פעם אחרת בקדירה דינו כמו בפעם הראשונה (ח) ולצלי (ב) צריך קריעה שתי וערב צלאו בלא קריעה מותר זהו לדעת רש"י

מדברי התוס' כ"ל : **ואם** בשלו פעם אחרת בקדרה דינו כמו בפעם הראשונה נראה דתרתי אתא לאשמועינן חדא דלא תימא כיון דכוליה מפערינן ה"כ בטלתיה כוליה דכבר נפק מיניה כל החלב ושוב אינו אוסר דליתא אלא חוזרת ואוסרת כדפיר' רש"י דנאסר מיד עד שלא נעתק משנתנה בו טעם ומאז שויה רבנן כחתיכת איסור שהיא לעולם אסורה ועוד אשמועינן דלא תימא א"כ נעשה נבלה ממש ובעינן ס' בלא בשר הכחל הא נמי ליתא אלא דינה כמו בפעם הראשונה ולא בעינן אלא ס' בין הכל והיינו דקאמ' בגמרא כיון דאמר רב יצחק בריה דרב משרשיא וכחל עצמו אסור שויוה רבנן כחתיכה דנבלה משמע כנבלה אבל לא נבלה ממש ולהכי כתב הרשב"א דבנפל לקדרה בפחות מס"ט הכחל נעשה נבלה ממש ואם חזר ונפל לקדרה צריך ס' זהוא וכדכתב רבינו בסמוך בסתו :

ומ"ש ולצלי צריך קריעה ש"ו וכו' כ"כ הרא"ש לדעת רש"י וכ"כ בסה"ת ומרדכי וסמ"ק וש"ד לדעת רש"י וכך הוא בפרש"י בתקלת ספרים שבידינו בסוף הלכות ככד אבל התוספות והסמ"ג כתבו לדעת רש"י סגי בצלי בקריעה תועעת ונראה דהיתה נוסחאתם בפי' רש"י שתי או ערב וכמו שהוא ג"כ בספרים שבידינו בפרש"י בהלכות כחל וכך היו גורסים בפירושו בסוף הלכות ככד כדכתבו התוספות להדיא אכן על רבינו איכא לתמוה לכאורה דתחלה כתב לדעת רש"י שתי וערב ואח"כ כתב על מ"ש רשב"א דלצלי צריך קריעה קצת שזהו כדעת רש"י ואין הדעת מקבלת לפרש דמ"ש תחלה שתי וערב שתי או ערב קאמר דכיון דהכן סלקינן ונחתינן בהך מילתא אי בעינן שתי וערב או סגי בחדא השתא דעיקר הידיעה תלוי בדקדוק הלשון א"כ היאך יכתוב הלשון שלא בדקדוק דמשתמע הכא והכא ובגמרא נמי אמרי' להדיא הא קמ"ל דלא בעינן קריעת שתי וערב פי' אלא סגי בקריעה שתי או ערב ולפעד"נ אמת דתחלה כתב רבינו שלדעת רש"י לצלי צריך ש"ו ע"פ דברי הרא"ש שכתב כך לדעת רש"י ואח"כ כשהביא דברי הרשב"א שכתב ויש מתירין כתב לפרש דבריו שמ"ש ויש מתירין זהו כדעת רש"י כלומר דעת הרשב"א היא לפרש כך בדעת רש"י דלא כמ"ש תחלה לדעת רש"י ומה שכתב וכן כתב בספר המצות רלה לומר שגם בספר המצות כתב שכך הוא לדעת רש"י וכן הוא מפורש בסמ"ג שפי' לדעת רש"י דלצלי א"צ אלא קריעה קצת והרב ב"י לא שת לבו לזאת דפריסית וכתב מה שכתב ושרי ליה מאריה כי מה שכתבתי בזה לפע"ד הוא ברור ופשוט ולפעד"נ עוד כדי ליישב גם השינוי שנמצא בפרש"י בזה והוא דבגמרא קאמרי' א"ל ר"ה לשמעיה קרע לי כחל קודם שתאכלנו ואנא איכול ופריך מאי קמ"ל מתני' הוא ומשני הא קמ"ל דלא בעינן קריעת ש"ו וטחו בכותל ופרש"י הא קמ"ל קריעה בעלמא קאמר ליה או שתי או ערב לפי שהחלב הנוטף יוצא לחטה וכו' ולא בעי ש"ו אלא לקדרה וכו' עכ"ל דהשתא משמע לשונו דקאמר ולא בעי ש"ו אלא לקדרה ודאי בקריעה שתי וערב בהדי טיחה בכותל דקאמר בגמרא היא וקאמר רש"י דלא בעינן להו אלא לקדרה אם כן התלת לשונו שאמר או שתי או ערב נמי בהדי טיחה בכותל קאמר כלומר או שתי בהדי טיחה או ערב בהדי טיחה דלא בעי שתי וערב בהדי טיחה אלא לקדירה ואידך נוסחא נמי דאיתא בפירושיו דלצלי צריך ש"ו היינו בלא טיחה כלל דקריעה ש"ו בלא טיחה כלל לא עדיף מקריעה שתי או ערב בהדי טיחה דבין כך ובין (כך) קריעה קצת קרינן ליה ותלמודא נמי ה"ק הא קמ"ל דלא בעינן כולהו תלתא קריעה ש"ו וטיחה בכותל אלא סגי לצלי בתרי מנו תלתא כדפרי' והשתא ניחא דלענין דינא שתי הנוסחאות עולין בקנה אחד לדעת רש"י ופסק כר"א ולא כרב יהודה ונתיישב תמיהת מה שהיה קשה לב"י שכתב ויש לתמוה למה פסק רש"י דלצלי צריך ש"ו וכו' · עוד הביא ב"י מ"ש הרשב"א בחדושיו וז"ל ורש"י ז"ל פי' כולה שמעתתא לצלי ובשלו דקתני בברייתא היינו צלי כדכתיב ויבשלו את הפסח ולכתחלה בעינן שתי וערב כרב יהודה דמתני' דקתני הכחל קרעו לצלי קאמר ורב דאמר אינו עובר עליו ומותר לצלי קאמר דבדיעבד לצלי אף בלא קריעה שרי כלישנא קמא דרב ור"כ זזיקו לה כחלי כלומר דשרי אף לכתחלה בלא קריעה ולקדרה בפני עצמו בעינן ש"ו וטחו בכותל אפי' דיעבד אסור הבל עם בשר אסור לכתחלה אפי' קרעו ש"ו וטחו בכותל עכ"ל והקשה ע"ז וז"ל ואיני מבין דבריו דמשמע מדבריו שרש"י סובר רב יהודה לצלי מיירי וא"כ קשה אמאי פסק דסגי ליה בש"ו ולא הצריכה נמי טיחה בכותל כדמצריך רב יהודה וצ"ע עכ"ל ולפעד"נ דהרשב"א הבין פרש"י לכולה שמעתתא וס"ל דרב יהודה אמתני' קאי דמיירי בצלי דמדקאמר רב דמתני' אינו עובר ומותר אלמא דאיירי לצלי דאי לקדרה אסור אפי' דיעבד וקאמר רב יהודה דלצלי נמי קורעו ש"ו וטחו בכותל אלא דהרשב"א נקט בלשון קצר' ש"ו ורצונו לומר בהדי טיחה בכותל וכדפי' לעיל בסמוך ועיקר כוונת הרשב"א לאורויי דלפירש"י לרב יהודה לא סגי בקריעה קצת אלא דוקא ש"ו בעינן ולעול' בעינן נמי טיחה בכותל בהדיה לכתחלה אבל בדיעבד אפי' בלא קריעה כלל שרי כלישנא קמא דרב ותניא כוותיה אלא מיהו כיון דר' אליעזר פליג עליה דרב יהודה וקמ"ל דאפילו לכתחלה לא בעינן כולהו תלתא אלא סגי בקריעה קצת הכי נקטינן ואת היא דעת הרשב"א בחידושיו לפרש"י והיכא לתידק לפ"ז דלפרש"י כולה שמעתתא מיירי לצלי מנ"ל לרש"י הא דפירש בסוף ה' ככד דלקדרה צריך ש"ו וטחו בכותל כיון דלא איירי ביה תלמודא וי"ל דגרים הא קמ"ל דלא בעינן ש"ו וטיחה בכותל א"כ לקדרה וה"פ הא קמ"ל דר"א פליג אדרב יהודה וס"ל

הנשה (קז :) אמר רב נחמן כחל בששים וכחל מן המנין : **ומ"ש** ואם בשלו בקדרה עם בשר אפי' יש ס' כנגדו הכחל אסור היינו מאי דאמר בפ' גיד הנשה וכחל עצמו אסור וכמו שהוא מבואר במה שכתבתי בשם התוס' והרא"ש וטעמא משום טעם הבשר הנבלע בחלב שבכחל · והר"ן כתב כחל עצמו אסור פירוש מפני מראית העין שאע"פ שראוי להתיר כחל זה מפני שהחלב יצא ממנו ונתבטל אי שרית ליה אתי למישרי חתיכת נבלה · ודע דהכי נמי כחל עצמו משלים למנין ס' אע"פ שהוא עצמו אסור שהרי לכחל בס' וכחל מן המנין אמר רבי יצחק בריה דרב משרשיא וכחל עצמו אסור וכן כתב הרמב"ם בפט"ו דאפילו כשהכחל עצמו אסור כחל מן המנין ומאחר שכן הוא צריך לומר שמ"ש רבינו והכחל עצמו משלים לתנין ס' אינו מקושר עם מה שלמעלה אלא ענין לעצמו הוא שלמדנו שכחל עצמו משלים לששים כל היכא שצריך ששים בין שיהיה כחל עצמו מותר בין שיהיה אסור · ואם תאמר כיון דכחל עצמו אסור היכא הוא מצטרף להשלים ס' כבר תירצו התוס' והרא"ש שהטעם מפני שאיסורו של כחל אינו משום שיש בו טעם חלב יותר מאשר בשר אלא לפי שיש בו גומות שהחלב כנוס לתוכו ויש בתוכו חלב טעם בשר ואי אפשר להפרישו מן הבשר דלא מהני קריעה לאחר בישולו ואע"ג דבנגמר בישולו יוצא כל החלב מ"מ קודם גמר בישולו נאסר בשביל חלב שבגומא ותו לא מישתרי דקיישינן שמא יאכלנו קודם גמר בישולו ולפי שאין הכחל נאסר מחמת עצמו אלא מחמת חלב הכנוס בגומות לכך הוי כמו שאר בשר לבטלו ע"כ והרמב"ם כתי' שהטעם מפני שהכחל מדבריהם לפיכך הקלו בשיעורו ואע"כ שנותן גיד בס' ואע"פ שהוא מדבריהם הואיל וגיד הנשה בריה בפני עצמה החמירו בו כאיסורי תורה והרשב"א בת"ה דחה טעם זה מפני שהרי איסורי סופרים גם הם צריכים ס' וה"ה כתב בפ"ט שי"א שהטעם מפני שהוא מותר בפני עצמה וכ"כ הר"ן : **ומ"ש** ואם בישלו פעם אחרת בקדרה דינו כמו בפעם הראשונה בפ' גיד הנשה (שם) א"ר יצחק בריה דרב משרשיא וכחל עצמו אסור דאי נפל לקדרה אחרת אוסר ופי' רש"י כחל עצמו אסור . שהרי הבשר נתן בו טעם והוא לא נתן טעם בבשר לפי שמועט היה ופריך בגמרא למ"ד בכוליה משערינן אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסר ופרש"י אלא מעתה הואיל ובדידיה משערינן הא איבטיל כוליה שהלך כל עצמו בתבשיל דאלת"ה אמאי בעיא ס' כמות כולו וכיון דכוליה בטלתיה נפל בקדרה אחרת אל יאסר ומשני כיון דא"ר יצחק וכחל עצמו אסור שויה רבנן כחתיכת נבלה ופרש"י כיון דא"ר יצחק וכולי מפני שבתחלה נאסר עד שלא נעתק משנתנה הקדרה בו טעם מיד נאסר ומאז שויה רבנן כחתיכת איסור שהוא לעולם אסורה והר"ן כ' כיון דא"ר יצחק בר משרשיא כחל עצמו אסור שויה רבנן כחתיכת נבילה מפני מראית העין . **ומ"ש** ולצלי צריך קריעת שתי וערב צלאו בלא קריעה מותר כבר נתבאר דלדעת רש"י מתני' דהכחל קורעו ומוציא את חלבו וכו' ולישנא קמא דרב דאמר אינו עובר ומותר בצלי מיירי ויש לתמוה למה פסק רש"י דלצלי צריך שתי וערב דהא ר' אלעזר אשמועינן דלא בעינן שתי וערב לצלי אלא קריעה כל דהו סגי ומשמע ג דלא פליג אדרב יהודה דההוא לקדרה והר"ן נראה שנזהר מזה ולפיכך כתב בשטת רש"י דלצלי בעי קריעה לכתחלה · ולקדרה צריך קריעת שתי וערב וטחו בכותל ע"כ ומדנקט גבי קדרה שתי וערב ולא נקטיה גבי צלי משמע בהדיא דלצלי לא בעי שתי וערב אבל לתוס' והרא"ש והתרומה שכתבו בשם רש"י דלצלי בעי קריעת שתי וערב וגררו אחריהם רבינו ורבינו ירוחם קשיא והוזק לפרש דצריך קריעת שתי וערב דקאמר היינו שתי או ערב והרשב"א כתב בחידושיו רש"י פי' כולה שמעתא לצלי ובשלו דקתני בברייתא היינו צלי ולכתחלה בעיא שתי וערב כרב יהודה ע"כ ואיני מבין דבריו דמשמע מדבריו שרש"י סובר דרב יהודה לצלי מיירי וא"כ ד קשה אמאי פסק דסגי ליה בשתי וערב ולא הצריכו' נמי טיחה בכותל כדמצריך רב יהודה וצ"ע : **ומ"ש** רבינו בתחילת דבריו דלא שאני לן בין כחל של מניקה לשאינה של מניקה בפרק כל הבשר (קי :) גרסינן כי סליק רבי אלעזר אשכחיה לזעירי אמר ליה איכא תנאה דתתניה לרב כחל אחוויתו לרב יצחק בר אבדימי אמר ליה אני לא שניתי לו כחל כל עיקר ורב בקעה מלא וגדר בה גדר רבי יוסי בר אבא מתני אנא כחל של מניקה שניתי לו רבין ורב יצחק בר יוסף איקלעי לבי רב פפי אייתו לקמייהו תבשילא דכחלי רב יצחק אכל רבין לא אכל אמר אביי רבין תכלא אמאי לא אכל ופירשו התוספות והרא"ש ז"ל שרב היה אוסר לאכול כחל אף בצלי ובקריעה לפיכך היה מחזר לידע ממי קבל חומרא זו ואמר ליה רב יצחק בר אבדימי דחומרא בעלמא היא שהיה מחמיר דבקעה מלא וגדר בה גדר ה ורבה בר יוסף מתני כחל של מניקה שנו לאוסרו אפילו בקריעה ומתניתין בשאינה מניקה ואנן דאכלינן כחל בקריעה ואפילו מניקה סמכינן אלישנא קמא דרב בקעה מלא וגדר בה גדר ואין חילוק בין מניקה לשאינה מניקה וגם מעובדא דרבין ורב יצחק בר יוסף דאייתי קמייהו תבשילא דכחלי רב יצחק אכל רבין לא אכל ומסתמא מניקה היה מדלא אכל רבין ורב יצחק עיקר דמסייע ליה אביי וגם מעובדא דרמי בר דיקולי דנקטינהו לכולהו כחלי ואכלינהו ע"כ וכ"כ הרשב"א בשם הרז"ה : ולפי זה רבותא הוא לומר דאפילו של מניקה שרי ע"י קריעה וטיחה ורבי' שכתב הכחל בין שהיא של מניקה בין אינה של מניקה אסור מדרבנן לבשל וכו' דמשמע דרבותא הוא לומר דאינה של מניקה נמי אסור

דרכי משה

שהחלב כנוס בהן נפתחות ונחתכות עכ"ל . (ב) בא"ו הארוך כלל י"ה ונהגו העולם אף בצלי לעשות קריעת ש"ו ולטחו בכותל עכ"ל ובב"י משמע דנכון חומרא זו לדעת רש"י · וכ"ל

פרישה

לאחר בישול ואע"ג דבנגמר בישולו יוצא כל החלב מ"מ קודם גמר בישולו נאסר בשביל חלב שבגומא ותו לא משתרי דקיישינן שמא יאכלנו קודם גמר בישולו אבל במבשל כחל לבדו ויש כנגדו בקדירה ס' לא חשבו שמא יקחו הכחל מהקדירה קודם גמר בישולו וכבר קיבל חלב שנשאר בכחל טעם מבשר הכחל ונאסר משום בשר בחלב כמו אם אין ס' נגד הכחל דנאסר הכחל וכל מה שבקדירה דשאני התם דאמרינן אם שלט הרתיחה בבשר הכחל והוציא טעם בשר בחלב שבו הוציאו נמי לגמרי לחוץ ובטל בס' שהרי נגד כל הכחל יש ס' עמו משא"כ בנתבשל עם בשר אף דיש ס' נגד כל הכחל עמו מ"מ הטעם של בשר שנתבשל עימו נכנס בחלב קודם גמר בישולו שהרי אין ס' בחלב נגד כל הבשר ולפי שאין הכחל נאסר מחמת עצמו לכך הוי כמו שאר בשר לבטלו ומ"ש לא קרעו כלל ובשלו עם בשר אוסר עד ששים והכחל עצמו אסור נלמד מגמרא דפ' גיד הנשה דאיתא התם הכחל שבשלו בששים וכחל מן המנין וכחל עצמו אסור : (ז) ואם בשלו פעם אחרת בקדירה כו' פי' עם בשר דאי בשלו עם חלב צריך ששים בלא הכחל וכמ"ש רבינו בשם הרשב"א בסמוך והיינו נמי בכלל שכתב כאן כמו בפעם הראשונה וק"ל והא דאמרינן בבישול שנית עם בשר שדינו כמו בפעם הראשון אתא לאשמיעינן תרתי חדא דלא אמרינן כיון דהכחל עצמו מועיל לבטל מטעם דאמרינן כבר יצא כל החלב ולא נשאר אלא מעט בגומות א"כ לא יצטרכו בנפילה שנייה ס' נגד כולה ועוד אשמעינן דגם בפעם שנייה מועיל להצטרף ול"ת מאחר דמחזיקינן ליה באיסור לא ה"ל למצטרפו לבטלו אלא יצטרך ששים נגד כל הכחל קמ"לן דמקילין בזה שמצרפין הכחל לששים וכל זה דוקא דיעבד אבל לכתחילה אסור לבשלו עם בשר אפילו ע"י קריעה ש"ו וטחיה כמ"ש (ח) ולצלי צריך קריעה ש"ו פי' שתי או ערב דרש"י מפרש מתני' דלצלי מיירי דקתני

חדושי הגהות

ג הבאר שבע וכה"ג תמהו עליו בזה דאף אי הוי פליג אר' יהודה אפ"ה תיקשי דרש"י פסק דלא כמאן דהא לרבי יהודה טיחה בכותל בעינן וכתב כנה"ג ונראה לענ"ד דכוונתו לומר דאי הוו פליג אדר' יהודה הוי מצינן למימר דמה שאמר ר"א לשמעיה קרע לי ואנא איכול הכוונה לומר שיקרענו ש"ו לאפוקי מדרב יהודה דבעי גם טיחה בכותל וכיון שבא לחלוק לא איכפת לן אם לא פירש ש"ו מפני שאין כוונת ר"א אלא לאפוקי טיחה בכותל אבל מאחר דאינו חולק על ר"י דר"י עיקר דינו אינו מדבר אלא לקדירה ור"א מדבר לצלי ומדלא פירש דבעיא שתי וערב משמע דבקריעה כל דהו ס' י' ע"כ ד עיין בב"ד ופרישה ה ר"ה בהרא"ש ובגמ' איתא ר' יוסי בר אבא ובתוספות איתא ורב יוסף : וכ"פ

רש"י (ט) ולדעת ר"ת אם קרעו שתי וערב וטחו בכותל מותר לבשלו לכתחלה בקדירה עם הבשר לא קרעו כלל ובשלו עם הבשר אוסר עד ס' ואם יש ס' כחל אסור ובשר מותר אבל בשלו בלא בשר או צלאו בדיעבד אפילו בלא קריעה כלל מותר ואם קרעו קצת ולא כהלכתו אסור לבשלה לכתחלה עם הבשר ואם בשלו עמו בדיעבד מותר אבל מותר לכתחלה לבשלו בלא בשר או לצלותו ע"י קריעה קצת אבל בלא קריעה כלל אפי' לצלותו אסור לכתחלה (י) ולרב אלפס קרעו שתי וערב וטחו בכותל מותר לבשלו

אסור לבשלו בלא קריעה אינו מדוקדק דהא לכולהו לישני אסור ולא איפליגו אלא אי מהניא קריעה של מניקה או לא וכך היה ראוי לכתוב הכחל אסור מדרבנן לבשלו אפילו בקדרה לבדו בלא בשר וכ"ש עם הבשר אלא קורעו שתי וערב וכו' עד צלאו בלא קריעה מותר ובכל אלו הדברים אין חילוק בין מניקה לאינה של מניקה ומיהו מצאתי להרשב"א בתורת הבית כלשון רבינו ממש וגם הרמב"ם כתב כלשון הזה כחל שלא קרעו בין של קטנה שלא הניקה בין של גדולה אסור לבשלו ואיפשר שטעמו מפני שהיה מפרש דהא דאמר איכא תנא דאתניה לרב כחל היינו כדפרש"י דמשום דשוה שמיעא ליה לישנא בתרא דרב דאמר לא קרעו אינו עובר עליו ואסור וא"ל רב יצחק דבקטנה מצא וגדר בה ולא מדינא ואידך אמר דבשל מניקה דוקא הוא דאמר הכי ואנן קי"ל כלישנא קמא דבקטנה מצא וכו' דלא מפליג בין מניקה לאינה של מניקה וכפשטא דמתני' ולישנא דרב עלה דלא מפלגי בינייהו ובלישנא דרב קי"ל כלישנא קמא דאינו עובר עליו ומתר דתניא כוותיה : ולדעת ר"ת אם קרעו שתי וערב וטחו בכותל וכו' כ"כ שם התוס' והרא"ש שהוא מפרש דהא דצריך קריעה שתי וערב וטיחה לקדרה היינו עם בשר דלקדרה הכי משמע דחלב שחוטה מדרבנן דילמא אתי למיכל בשר בחלב וכיון שהוציא את כל החלב כל מה שיכול להוציא תו ליכא למיגזר אבל לקדרה בלא בשר או לצלי שרי לכתחלה בקריעה קצת וטעמא דהחמירו בה עם הבשר לפי שטעם החלב נכנס בבשר ומשתנה טעם הבשר ויש בו טעם בשר בחלב אבל כשאין בשר עם הכחל כיון שקרעו קצת מותר לכתחלה משום דאין החלב בעינא עוד בכחל כמו שהיה קודם ואע"פ שנפלט וחוזר ונבלע תוך הכחל לא גזרו ביה חכמים כיון שלא נשתנה טעמו של כחל מפני בליעה זו ובדיעבד שרי אפילו לא קרעו כלל ואין חילוק בין צלי לקדרה בלא בשר דאין שום טעם להקל בצלי יותר דבצלי נמי נוטף החלב ונופל על הכחל מבחוץ וה"פ הכחל קורעו ומוציא את חלבו פי' שתי וערב וטחו בכותל כדמפרש בגמ' ומוקי לה ר"א לקדרה והיינו עם בשר כדפרישית לא קרעו פירוש לא עשה דין קריעה שלא קרעו שתי וערב וטחו בכותל אלא קריעה קצת אינו עובר אמר רב אינו עובר עליו ומותר כיון דקרעו קצת אבל אם לא קרעו כלל ובשלו בהדי בשר אסור מדרבנן כדאמרי' בפ' ג"ה כחל בס' דחלב שחוטה אסור מדרבנן כיצד קורעו אמתני' קאי אמר ליה ר"א קרע לי פירוש קריעה קצת והנא איכול בקדרה בלא בשר וקמ"ל דלא בעינן שתי וערב אלא לקדרה עם בשר א"ל רב נחמן זויקו לה כאלי פי' בשלו לה בלא בשר בכלי נפוחים כנודות פי' שלא נקרעו שתי וערב אלא קריעה קצת והא אנן תנן קורעו פי' שתי וערב ההוא לקדרה פי' עם בשר והא קתני כחל שבשלו בחלבו מיתר אלמא אפי' בקדרה בלא בשר אסור לכתחלה לבשל דבלא בשר מיירי מדקתני שבשלו בחלבו דמשמע דליכא איסורא אלא איהו גופיה ורב נחמן מתיר לכתחלה וה"מ לשנויי דמיירי בשלא קרעו כלל אלא דעדיפא משני ע"כ ושטה זו כתב הרשב"א ז"ל בחדושיו שהוא בספר המאור משמו של ר"ת ותמה עליה דכיון דבקריעה קצת אינו יוצא מידי חלבו מ"ש בפני עצמו דבעי קריעה כל דהו ולא בעי לכתחלה קריעה מעליא או לא ליבעי כלל ולמה שכתבתי בשם התוס' והרא"ש לק"מ דה"ט משום דכל שקרעו קצת אע"פ שהחלב נפלט והכחל מתבשל בו לית לן בה כיון שלא נשתנה טעמו של כחל מפני בליעה זו לכתחלה מיהא בעי למקרעיה קצת כדי שלא ישאר החלב בעינו בכחל כמו שהיה קודם : והרשב"א והר"ן כתבו שטה זו של ר"ת כתובה בסה"ת בשמו של ר"ת בחילוף קצת שהוא כותב דלצלי ולקדרה בלא בשר לא בעי קריעה כלל ולדברי ר"ת לאו זו מן השטות אתי שפיר דעובדא דרב נחמן לא פליג אלישנא קמא דרב : ומ"ש רבי' ואם יש ס' כחל אסור ובשר מותר היינו ואם יש ס' עם הכחל שכחל עצמו מצטרף למנין ס' וכדאמר רב נחמן כחל בס' וכחל מן המנין וכבר נתבאר טעמו של דבר ואם חזר ונפל לקדרה אחרת אוסר כבראשונה כמו שנתבאר ורבינו כתב דברים אלו אבל דברי רש"י ונתן מקום לטעות דלדעת רש"י דוקא נאמרו וליתא דלכ"ע איתנהו שגמ' ערוכה הם :

כתב סמ"ק לפי ר"ת דפי' דבעי קריעה שתי או ערב לקדרה בלא בשר או לצלי לכאורה משמע דר"ל לא סגי מאותה קריעה שקורעים לשניים כשקורעים הרבעים של האליה לשנים ומיהו לפי לשון התוס' שפי' לר"ת דהא דבעינן קריעה מועטת לקדרה לגבי בשר או לגבי צלי היינו להוציא את החלב שהיא כנוס בתוך הכחל שיש לו טעם חלב גמור לפ"ז היה נראה דהוה סגי באותה קריעה שקורעין הכחל לשנים כשקורעין הרבעים של האליה דבההיא קריעה יוצא החלב שהוא בעין בין ב' דפנות הכחל אף ע"פ שלא קרעו אח"כ כלל לא שתי ולא ערב אלא קריעה מועטת ושמא דיעבד אין להחמיר על זה אבל לכתחלה נכון לעשות כמו מכפנים (ג) עכ"ל : **ולרב** אלפס קרעו שתי וערב וטחו בכותל מותר וכו' ז"ל הרי"ף א"ר זירא א"ר לא קורעו אינו עובר עליו ומותר ותנ"ה כחל שבשלו בחלבו מותר והני מילי שבשלו לכחל בחלבו בפני עצמו אבל בשלה עם הבשר אסור דקי"ל כחל בס' וכחל מן המנין וכחל עצמו אסור כיצד קורעו א"ר יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל א"ל ר"א לשמעיה קרע לי והנא איכול מאי קמ"ל מתני' היא הא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב א"נ לקדרה והלכתא היכא דקרעיה שתי וערב וטחייה בכותל שרי לבשלו בקדרה והיכא דלא עביד ליה הכי שרי למטויה לכתחלה אבל לבשולי לא עכ"ל ומשמע ליה ז"ל דהא דתניא הכחל שבשלו היינו שבשלו בקדרה בפני עצמו ובלא קריעה כלל ולכתחלה

דוקא

וס"ל דלא בעינן לכתחלה ש"ו וטיחה בכותל כלל אי נמי מודה ליה דבקדרה בעינן לכולהו תלתא ואי לא עבד הכי אסור אפי' בדיעבד אפי' בלא בשר אלא דלצלי פליג עליה דרב יהודה ובמקצת ספרים לא גרסי אלא הא קמ"ל דלא בעינן קריעה ש"ו ותו לא וכך גורס הרשב"א ומשמעות גירסא זו דה"ק דלא בעינן שתי וערב אלא או שתי או ערב וכמו שהוא במקצת פירושים של רש"י ובמקצת ספרים גרסי' הא קמ"ל דלא בעינן ש"ו וטיחה בכותל וכך הוא בספרים שבידינו ומשמע מלשון זה דהכי קאמר דלא בעינן נמי טיחה בכותל אלא סגי בשתי וערב וכבר כתבתי דאפשר ליישב דלא סתרי אהדדי הני תרתי לישני דרש"י : ומ"ש ולדעת ר"ת אם קרעו ש"ו וכו' איכא למידק לר"ת היפך משוה צלי שהחלב שיוצא נופל לארץ לבישול בלא בשר שהחלב יוצא וחוזר ונבלע בכחל וי"ל דס"ל דלא שייך לומר בצלי כבולעו כך פולטו כי אם בדם ובצלי נמי כשיוצא החלב חוזר ונבלע בכחל ואינו נפלט ממנו ואע"ג דבבשלו בלא בשר גרע טפי דאינו נופל כלל לארץ ואפ"ה מתירו לכתחלה בקריעה קצת ובדיעבד אפילו לא קרעו כלל ואפי היכא דליכא ס' היינו טעמא דבלא בשר אע"ג דנפלט החלב וחוזר ונבלע מכל מקום כיון שלא נשתנה טעמו של כחל ממה שהיה בתחלה שרי אבל בהדי בשר אסור שקולט הבשר טעם החלב ישתנה טעמו והיינו דגרסינן במקצת ספרים בפג"ה וכחל עצמו אסור היכא דלא קרעיה ש"ו ובשליה בהדי בשר דצריך ס' לבטל טעם החלב אבל בלא בשר אפילו אין בו ס' מותר ועיין בתוס' פג"ה (דף ק"ז) בד"ה וכחל עצמו וכ"כ במרדכי אליבא דר"ת וראב"ן וכ"כ תוספות והרא"ש בשמו וגם בעל המאור כתב שראה כתיבת יד של ר"ת שכתב דלצלי ובלא בשר צריך לכתחלה קריעה קצת אבל בסה"ת כתב ע"ש ר"ת דלצלי ובלא בשר שרי לכתחלה אפי' בלא קריעה כלל וכתבו גם המרדכי ונראה דטעם מחלוקת' דלסה"ת ר"ת פוסק כרב נחמן דאמר זויקו לה כחלא ליילתא דמשמע בלא קריעה כלל אלא מלאה כנודו' שרי ולהרז"ה ר"ת פוסק כר"א דאמר לשמעי' קרע לי והנא איכול ועיין בסמ"ק מפרש היטב באריכות פירושו של ר"ת ומבואר להדיא לשם דלר"ת צריך קריעה קצת לכתחלה בצלי ובלא בשר ולר"נ א"צ קריעה כלל בתרוייהו ודעת רבינו אליבא דר"ת כדעת התוס' והרא"ש משמו וכעדותו של הרז"ה ואכתי איכא לתמוה דכיון דבעם בשר לר"ת דינו כמו בלא בשר לרש"י דלכתחלה בעינן ש"ו וטיחה בכותל א"כ קשה מ"ש דבדיעבד לרש"י בקריעה קצת בלא בשר אוסר עד ס' ולר"ת בדיעבד עם בשר שרי בקריעה קצת בלא ס' ואפשר דלרש"י אף בקריעה ש"ו וטחו בכותל איכא ספק אם יש בו עדיין קצת חלב ולכן אסור לבשלו עם בשר לכתחלה ובלא בשר שרי כיון דאינו ודאי דאיכא חלב ואפי' אם יש קצת חלב לא ישתנה טעם הכחל אבל היכא דלא קרעו אלא קריעה קצת הוי ודאי דאיכא חלב קצת והילכך אף בלא בשר אסור דיעבד ובצלי שרי אפי' בלא קריעה כלל דחלב היוצא נסחט והולך לאיבוד ואפ"ה לכתחלה צריך לקורעו להוציא החלב לפי שבשסוף מתהפך וחוזר ונבלע אבל לר"ת ס"ל דכשקרעו ש"ו וטחו בכותל הוי ודאי שלא נשאר בו חלב כלל ולפיכך שרי אפי' עם בשר ובקריעה קצת הוי ספק אם נשאר בו קצת חלב ולכך בלא בשר שרי לכתחלה ועם בשר שרי בדיעבד ובלא קריעה כלל שרי בדיעבד בלא בשר אע"ג דאית ביה ודאי חלב כיון שלא נשתנה טעם הכחל ממה שהיה מפני בליעה זו :

ומ"ש ולרב אלפס קרעו שתי וערב וכו' איכא למידק דלכאורה משמע דאין חילוק בין ר"ת לרב אלפס אלא דלר"ת לצלי אסו' לכתחלה אא"כ דקרעו קצת ולרב אלפס לצלי מותר אף בלא שום קריעה וא"כ לאיזה צורך כתב רבי' בדברי רב אלפס דין בשול עם בשר ובלא בשר כיון דאין חולק בזה על ר"ת ונראה דס"ל לרבי' מדכתב רב אלפס דבקריעה ש"ו וטחו בכותל מותר לבשלו עם בשר ובלא קרעו כלל ובשלו בלא בשר מותר ועם בשר אסור אלמא דאין חלוק בין עם בשר ובין בלא בשר אלא לגבי דיעבד היכא דלא קרעו כלל דבלא בשר מותר ועם בשר אסור אבל אין חלוק ביניהם בלכתחלה דבלא בשר נמי לא שרי לכתחלה אלא בשקרעו שתי וערב וטחו בכותל דאל"כ אלא ס"ל לרב אלפס דבלא בשר שרי לכתחלה בקריעה קצת ה"ל לרב אלפס לפרש החלוק בין בלא בשר ובין עם בשר בלכתחלה כמו שפירש החילוק שבין זה לזה בדלא קרעו כלל לגבי דיעבד וכ"כ הרשב"א בחדושיו להדיא דלרי"ף צריך ש"ו וטיחה בכותל אפי' בלא בשר והשתא ניחא דחולק הוא הרי"ף אדברי ר"ת אף בלכתחלה כבשלו בלא בשר :

כתב

דרכי משה

(ג) ונ"ל דהא דקאמר דבדיעבד אין להחמיר לא קאי על צלי דבצלי אפי' בלא קריעה כלל שרי בין לרש"י ובין לר"ת אלא נראה דהכי קאמר דבדיעבד מקרי קריעה מועטת ונ"מ

פרישה

וקתני הכחל קורעו דהיינו קריעה כל דהו וכן פרש"י בהדיא בדברי רבי אליעזר שאמר לשמעיה קרע לי כחל ספי' שתי או ערב · והרשב"א בחידושיו כתב וז"ל רש"י פי' כולה שמעתתא לצלי ולכתחילה בעי שתי וערב כרב יהודה ע"כ וכתב עליו ב"י ואיני מבין דבריו ע"ש ונ"ל דאפשר לומר שס"ל להרשב"א המי דר"י אמתניתין קאי ומצריך לצלייה קריעה ש"ו וטחייה בכותל ור"א פליג עליה וכתב לא בעינן קריעה כו' אלא לקדירה ומ"ש הרשב"א אלא קריעה ש"ו כר"י הה"נ טמייה דהא כתב כרבי יהודה ור"י כתב טמייה אלא שלא מנו להסריך : (ט) ולדעת ר"ת אם קרעו שתי וערב וטחו בכותל מותר לבשלה לכתחילה עם בשר כבר כתבתי בדרישה דר"ת מפרש מתניתין לקדרה בין עם בשר בין בלא בשר והא דאמר במתניתין הכחל קורעו היינו לכל אחד כדינו דהיינו עם בשר ש"ו וטחייה בכותל כמו שמבואר בגמרא ובלא בשר קריעה קצת וע"ז קאי כמו לא קרעו אינו עובר עליו ומותר ר"ל עם בשר מיירי שלא קרעו כדינו אלא קרעו קצת ובלא בשר מיירי שלא קרעו כלל מותר בדיעבד ור"ת סובר דאין חילוק בין צלייה לבישול בלא בשר כמ"ש בדרישה וע"פ זה מבוארים כל דברי רבינו מה שכתבם רבינו כאן דרך כלל : (י) ולרב אלפס קרעו שתי וערב וטחו בכותל כו' כבר כתבתי בדרישה דלרב אלפס אין חילוק בין קריעה קצת לבין לא קרעו כלל והוא מפרש מתניתין דקתני הכחל קורעו ר"ל כשרוצה לבשלו בלא בשר וקורעו פי' ש"ו וטחייה בכותל כמו שמפורש בגמ' דהוא סבר רב יהודה אמתניתין קאי ועלה קאי רב לא קרעו אינו עובר עליו ומותר בדיעבד בלא קרעו כלל . ובקדירה עם בשר מותר ע"י קריעה ש"ו וטחייה בכותל נלמד מגמרא מדברי רבי אליעזר כמ"ש בדרישה · ובלא קריעה אסור עם בשר אפי' בדיעבד נלמד מגמרא דפרק גיד הנשה כמ"ש . ולצלי מותר לכתחילה אפי' בלא קריעה נלמד

מודב

דרישה

ובמתיכה נבילה או חזיר שנפלה לתבשיל לא מצרכינן אלא ס' כנגד מתיכת האיסור אע"פ שמתיכות ההיתר בלוע מן האיסור שאני התם שמתיכה האוסרת עצמו מוציאין לחוץ וכמו שפלטה איסור בקדירה נבלעה היתר וגמלא שמתיכת האיסור כשיעורה הראשון ואו הוי שפיר דמצטרכינן ס' כנגדה דאף אם ההיתר בלוע מן האיסור מתיכה האוסרת בולע ג"כ מן ההיתר אבל כאן מ"מ נאמר שהכחל בלע כ"כ מן ההיתר כמו שפלט חלב שהיה כנוס בו · וי"ל דקים להו לרז"ל דאף דמצטרכינן כדי כל הכחל מטעם דלא ידעינן כמה נפיק מינה ומש"ה בעינן בשיעור ההיתר נ"ט מלקים כדי גודל כל הכחל מ"מ בחמת עכ"פ בודאי לא יצא חלב כשיעור אלי הכחל דמה שהוא בעין שהוא בשר אינו פחות ממה שנבלע בו דהוא החלב ומן הדין אפילו במלי כדי הכחל הוה סגי אלא שהחמירו בדבר שאינו ידוע מ"מ לא מסתבר להו להחמיר שלא ליקח הכחל עצמו מן המנין כיון שהוא היתר בפרט בדבר שאיסורו מדרבנן וק"ל · ויש רוצים ליישב ואומרים דעכ"פ צריך יותר מנ"ט של היתר רק שהכחל משלים מעט לשיעור ס' שמצרף למאי שיעור אחד מס' או יותר מעט אבל עכ"פ צריך יותר מנ"ט של היתר ומדקדקים מלשון רבינו שכתב והכחל עצמו משלים לששים דמשמע שמשלים אם יחסר בהיתר שבקדירה קצת מס' אבל אינו עולה לאחד ממנין הס' והא דכתב בסמוך וידקדק לי שאם נפל בראשון בפחות מנ"ט גורסי' בפחות מנותן טעם כמו שהוא נדפס במקצת ספרים ואין נראה דהא איתא להדיא בפרק גיד הנשה הכחל בששים וכחל מן המנין דמשמע שמונין גם הכחל באחד מאלף הששים ומה שגורסי' בפחות מנותן טעם גם זה אינו דהא ב"י הביא לשון רשב"א שכתב נ"ט והוא ומדכתב והוא מ"ל דבהרשב"א טעות סופר וגרסינן בנותן טעם דמדכתב והוא משמע מצטרף למנין דאי מצטרף לשיעור קאמר לא ה"ל לסתום ולכתוב

והוא

לבשלו בקדירה עם בשר (יא) לא קרעו כלל ובשלה בלא בשר מותר (יב) ועם הבשר אוסר עד ששים ואם יש ששים כחל אסור ובשר מותר ולצלי מותר אף בלא שום קריעה (יג) כתב הרשב"א הא דאמרינן כחל עולה למנין ששים דוקא לבטל טעם החלב כגון שבשלו בקדירה לבדו אבל אם בשלו ביורה של חלב צריך ששים והוא שאין חלב שבו ניכר ונודע שיצטרף עם שאר החלב לבטל הבשר (יד) וכתב עוד [ג] ויראה לי שאם נפל בראשונה בפחות מתשעה וחמשים הכחל עצמו חזר ונעשה נבילה ואם נפל אח"כ בקדירה צריך ששים והוא (טו) וכתב עוד ויש מחמירים להצריכו לכתחלה קריעה שתי וערב וטיחה בכותל אפי' בקדרה בפני עצמו ולצלי קריעה כל דהוא וראוי לחוש לדבריהם וזהו כדעת רש"י (טז) (ה) וכ"כ בספר המצות וכבר

כתב הרשב"א הא דאמרינן כחל עולה למנין ס' דוקא לבטל טעם החלב כגון שבשלו בקדרה לבדו וכו' לשון זה לא כתבו הרשב"א אלא לשון רבינו הוא אבל הרשב"א כתב וז"ל בד"א דהכחל עצמו מן המנין אלא בשנתבשל עם הבשר אבל אם נתבשל ביורה של חלב וכו' ונראה לדברי רבינו כך פי' דהרשב"א כתב דלא אמר דהכחל עולה למנין ס' אלא דוקא לבטל טעם החלב שבו כגון שאין בקדרה שום חלב אלא מה שהוא בתוך הכחל לבדו וז"ש כגון שבשלו בקדרה לבדו כלומר בלי שום חלב אחר כי אם החלב שבכחל לבדו נתבשל עם דברים אחרים ועם בשר וצריך לבטל טעם חלב שבו אבל בבשלו ביורה של חלב דצריך לבטל טעם בשר הכחל צריך ס' והוא: **ומ"ש** וכתב עוד ויראה לי וכו' הכחל עצמו חזר נבלה ואם נפל אח"כ בקדרה צריך ס' והוא איכא למידק הלא כיון דהכחל נעשה נבלה וה"ל חתיכ' ראויה להתכבד אפי' באלף לא בטל דבשר בחלב הו"ל אסור מחמת עצמו כדלקמן בסי' ק"א · ואפילו לא ה"ל חה"ל מ"מ הו"ל בריה כמו ג"ה ועוף טמא שאם יחלק אין שמו עליו כחל אלא חתיכת כחל וי"ל דמיירי הכא שלא נתבשל כחל שלם אלא חתיכת כחל בלבד אי נמי והוא העיקר דמיירי בכחל שלם אלא דהכחל עצמו ניכר בין החתיכות וא"צ לבטל אלא הטעם דנפיק מיניה ולא אמרי' דבריה וחה"ל אינו בטל אפי' באלף אלא בריה וחה"ל בעצמה אבל טעם בריה וחה"ל בטל בס': כתב הרמב"ם שאין משערין בו אלא כמות שהוא בעת שנתבשל לא כמו שהיה בשעה שנפל ע"כ וכן פסק בש"ע ופי' ב"י דראייתו מההוא דפ' ג"ה בההיא כזיתא דתרבא וכו' דמשמע מיניה דבין איסור בין היתר הכל משערינן כמו שבא לפנינו לא כמות שהיה בשעה שנפל וכתבו הרמב"ם בכחל וה"ה בשאר איסורים עכ"ל ותימה דא"כ למה כתב הרמב"ם בפט"ו דמשערין בשאר איסורים כמאי דבלעה הקדרה אחר שנפל האיסור לפי אומד הדעת ואפשר לומר דהתם מיירי בשלא נתמעט האיסור כלל ממה שהיה בשעה שנפל כ"ל: כתב עוד ב"י דהרמב"ם ס"ל דאפילו אם נפלה תחלה בפחות מנ"ט אם חזר ונפל אח"כ בקדרה משערין בס' כבראשונה דלא כהרשב"א דמצריך בשנייה ס' והוא · והר"ן כתב בפג"ה שטעם סברא זו משום דכיון שאינו נאסר אלא מפני מראית העין אין להחמיר בקדרה שנייה יותר מבראשונה עכ"ל וזה כשגגה שילא מלפני השליט דהר"ן לא כ"כ אלא בנפל בראשונה בס' עם הכחל אבל בנפל בפחות מנ"ט מזה לא דיבר הר"ן דלשם אינו נאסר מפני מראית העין אלא מדינא וכך תפס עליו מהר"ת כח"ח כלל כ"ע ולענין הלכה נקטינן כהרשב"א דאם נפל בראשונה בפחות מנ"ט נעשה הכחל נבלה וצריך בשנייה ס' והוא דלא כש"ע שפסק להקל בזה כהרמב"ם וכן פסק

דוקא הוא דבעינן קריעה שתי וערב כרב יהודה ומשמע להרשב"א והר"ן ז"ל דהרי"ף לא בעי קריעה לצלי כלל והרמב"ם ז"ל בפ"ט פסק כדברי הרי"ף אלא שהוא מצריך לצלי קריעה כל דהו שכתב וז"ל הכחל שקרעו ומירק החלב שבו מותר לצלותו ולאכלו ואם קרעו שתי וערב וטחו בכותל עד שלא נשאר בו לחלוחית חלב מותר לבשלו עם הבשר וכתב הר"ן ונראה שהיה גורס כקצת נוסחי דגרסי בדר"א הא קמ"ל דלא בעי ש"ו אלא לקדרה וה"פ דר"א בצלי קאמר דבקריעה כל דהו סגי ולא פליג אדרב יהודה דרב יהודה לא איירי אלא לקדרה ור"א לא איירי אלא לצלי ולפי זה מתני' דקתני לגדדין קתני לצלי בכל דהו לקדרה שתי וערב ע"כ ואפשר דהרי"ף נמי סבר דלצלי בעי קריעה כל דהו שהרי כתב והיכא דלא עביד ליה הכי שרי למטוייה לכתחלה דמשמע דלא עבד ליה כולי האי קריעת שתי וערב וטיחה אבל קריעה קצת מיהו עבד דאם לא כן הכי הו"ל למכתב והיכא דלא קרעיה כלל שרי למטויי' לכתחלה ואע"פ שהוא גורס א"נ לקדרה יש לפרש דה"ק הא דמצריך ר"י שתי וערב וטיחה דוקא לקדרה אבל לא לצלי ודר"א לצלי ויש לדקדק בדברי הרמב"ם שכתב הכחל שקרעו ומירק החלב שבו מותר לצלותו דלמה לי שימרקט כיון דלצלי הוא נורא מישב שייב ליה ושמא לא אמרי' הכי אלא כשהוא דבר מועט אבל כשהוא מרובה ועומד בעין מיחזי כמתבשל בו: **כתב** מהרי"ן חביב רבי' יעקב לא העתיק סברת הרי"ף כראוי שלא הזכיר בפירוש שצריך לכתחלה קריעה שתי וערב אפילו בקדרה בלא בשר כמבואר בפסקי הרי"ף ואיפשר שסמך רבינו יעקב עמ"ש לא קרעו ובשלו בלא בשר מותר זה יורה דדוקא בדיעבד מותר בלא קריעה הא לכתחלה צריך קריעה גמורה ולא חשש להאריך עכ"ל: **ומ"ש** רבי' ואם יש בו ס' כחל אסור ובשר מותר נתבאר בתחלת הסי' שכחל עצמו אע"פ שהוא אסור מצטרף למנין ס' ואם חזר ונפל לקדרה אחרת אוסר כבראשונה ולקמן בסמוך אכתוב מנהג העולם בדינים הללו: **כתב** הרשב"א בת"ה שאם נתנו תחת המכבש הוי כטחו בכותל: כתב הרשב"א דהא דאמרי' כחל עולה למנין ס' דווקא לבטל טעם החלב כמן שבשלו בקדרה לבדו וכו' לשון זה שכתב רבינו בשם הרשב"א כגון שבשלו בקדרה לבדו אינו כתוב כן בלשון הרשב"א אלא דברי רבי' הם ולאו למימרא דכשבשלו עם בשר אין כחל עולה למנין ס' דמ"ש דאי משום דכשבשלו עם בשר כחל עצמו אסור הרי כשאמרו כחל בס' כחל מן המנין על כחל עצמו אסור אמרו כן אלא מפני שהרשב"א כתב שראוי לחוש לדברי רש"י כמ"ש בסמוך ולרש"י אפי' בשלה בקדרה לבדו אם אין שם ס' אסור להכי נקטיה בשבשלו בקדירה לבדו וז"ל הרשב"א בבית ד' ש"א כבר ביארנו בבית איסו
המאכלות שהכחל אסור לבשלו בקדרה עם הבשר עד שקורעו ש"ו וטחו בכותל עכ"ל ובשלו משערין אותו בחמשים וט' והוא ולא הקלו בו מפני שאיסורו מדבריהם שאיסורי סופרים גם הם צריכים ס' אלא שהכחל בעצמו ראוי לחשבו ממנין הס' מפני שהוא עצמו בשר הוא בד"א כשנתבשל עם הבשר אבל אם נתבשל ביורה של חלב צריך ס' והוא שאין החלב שבו ניכר ונודע עד שנקל ונשאר אותו לבטל את הבשר ע"כ וכ"כ הר"ן וכתב ה"ה שכן דעת הרמב"ם:

וכתב עוד ויראה לי שאם נפל בראשונה בפחות מנ"ט כו' ז"ל שם נתבשל עם הבשר אע"פ שיש בקדרה ס' אין אומרים שנפל כל חלבו ונכשר אלא אם חזר ונפל לקדרה אחרת אסור כבראשונה ויראה לי שאם נפל בראשונה בפחות מנ"ט הכחל עצמו חזר כחתיכת נבלה כדרך שביארנו בבשר בחלב ולפיכך אם נפל לקדרה אחרת צריך ס' והוא ע"כ אבל הרמב"ם כתב בפ"ט אם בשלו עם בשר אחר משערין אותו בס' וכחל מן המנין כיצד אם היה הכל עם הכחל כמו ס' בכחל הכחל אסור והשאר מותר ואם היה בפחות מס' הכל אסור ובין כך ובין כך אם נפל לקדרה אחרת אוסר אותה ומשערים בו בס' כבראשונה שהכחל עצמו שנתבשל נעשה כחתיכת האסור ע"כ הרי כתב בהדיא בין כך ובין כך כלומר בין נפל לפחות מס' בין נפל לס' אוסר ומשערינן בו בס' כבראשונה כלומר שהכחל מן המנין וכתב ה"ה שלדעת זה הסכים הרא"ה ז"ל והר"ן כתב בפ' ג"ה שטעם סברא זה משום דכיון שאינו נאסר אלא מפני מראית העין אין להחמיר בקדרה שניה יותר (ד) מבראשונה: **כתב** עוד הרמב"ם ואין משערין בו אלא כמות שהוא בעת שנתבשל לא כמות שהיה בשעה שנפל ע"כ וכתב ה"ה שנראה שהוא פי' למה שאמרו בגמרא בדידיה משערין או במאי דנפק מיניה ע"כ ואיני יודע היאך יוכל ליישב על פירוש זה מה שהקשו בגמרא כשאמרו פשיטא דבדידיה משערין אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסור וכן מה שאמרו פשיטא דבדידיה משערין דאי במאי דנפק מיניה מנא ידעינן ואם פירוש במאי דנפק מיניה אף במאי דנפק מיניה מאי ק"ל מנא ידעי הרי יכולים אנו לידע כמה היה בשעה שנפל לפיכך נ"ל דהרמב"ם ז"ל נתכוון בזה למאי דגרסינן בפרק ג"ה (צח·) ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא סבר רב אשי לשעוריה במאי דבלע דיקולא אמרו ליה רבנן לרב אשי אטו דיקולא דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע דמשמע מיניה דבין איסור בין היתר הכל משערין כמו שבא לפנינו לא כמו שהיה בשעה שנפל וכתבו הרמב"ם בכחל וה"ה בשאר איסורים. **וכתב** עוד ויש מחמירין להצריכו לכתחלה קריעה שתי וערב וכו' וראוי לחוש לדבריהם כ"כ בבית ג' שער ד' וסיים בה וכן ראוי להורות הלכה למעשה ואף על פי שכתב ה"ה שהרשב"א הסכים למעשה כשטת הרמב"ם ופירש הסוגיא לדעתו ה"ה נמשך אחר דברי הרשב"א בחידושיו והוא סובר שמ"ש בתורת הבית אינו מן הדין אלא מתורת חסידות ולשון ויש מחמירין שכתב מוכיח כן דחומרא בעלמא קאמר ולא מן הדין ומ"ש רבינו על סברא זו וזהו כדעת רש"י איני יודע למה כתב שהוא כדעת רש"י שהרי בצלי מצריך רש"י שתי וערב וסברא זו לא מצרכא אלא קריעה כל דהו ובקדרה נמי אע"פ שכשבשלו בפני עצמו אתיא סברא זו כדעת רש"י מ"מ מדכתב בסברא זו אפי' בקדרה בפ"ע משמע דעם בשר נמי שרי לבשלו ע"י קריעת ש"ו וטיחה שלא כדעת רש"י שכתב רבי': **ומ"ש** וכ"כ בספר המצות תימא בעיני שלא מצאתי כן בסמ"ק ולא בסמ"ג שהרי כתבו שטת רש"י ור"ת ולא הכריעו ביניהם אלא שסמ"ג חלק קצת על דברי רש"י

דרכי משה

וג"מ לר"ת אם בשלו עם בשר בקריעה זו שרי ואו"ה כתב דלרש"י אפילו לצלי אינו מותר בדיעבד אם לא קרעוהו כלל ואינו נכון דהא בהג"מ פרק ט' ובש"ד כתבו בהדיא דאפילו לרש"י בצלי בדיעבד אפי' בלא קריעה כלל שרי וכ"כ הטור בשמו (ד) ול"נ דדברי הר"ן הם כדברי הרשב"א דמתחלה טעמא שלא נאסר תחלה רק מכח מראית העין דמשמע דוקא שהיה בתחלה ס' בקדרה אבל אם היה בתחלה פחות מס' דנאסר הכחל ממש אינו מצטרף בקדרה שניה כדברי הרשב"א וכן עיקר · (ה) וכתב המרדכי פרק כ"ה וראב"ן

דרישה

והוא ע"כ נ"ל דגרסינן בכ"ט וסתירת הראשון עיקר וק"ל . [ג] ויראה לי שאם נפל בראשונה בפחות מנ"ט כו' כתב הב"י מיהו הרמב"ם כתב דאף בקדרה שניה הכחל מצטרף כמו הראשון וכתב הר"ן שטעם סברא זו משום שאינו נאסר רק משום מראית עין אין להחמיר בקדרה שניה יותר מבראשונה עכ"ל ב"י וכתב עליו רמ"א בת"ח כלל כ"ט דין ז' שדברי הר"ן אינו ראיה לכאן שהר"ן לא קאמר אלא בנפל תחלה לקדרה שהיה בו ס' דאז הכחל כשאר בהיתרו ואז אינו אסור אלא משום מראית עין ולכן מצטרף בקדרה שניה כמ"ש הב"י אבל אם לא נפל תחלה אלא בפחות מס' או נאסר מחמת עצמו והר"ן והרשב"א לא פליגי ע"ש עכ"ה) : כתב

פרישה

מדרב נחמן דאמר לטבחי ווקו כו' וע"פ זה מבוארים דברי רי"ף שהביא רבינו בקיצור דרך כלל וק"ל · (יא) ומ"ש לא קרעו כלל ובשלו בלא בשר מותר דקדק לומר דלא קרעו כלל דהוא סובר דקורעו קצת כלא קרעו כלל דמי ואפי' בלא קרעו כלל מותר בדיעבד בלא בשר · (יב) ומ"ש ועם הבשר אוסר עד ששים ר"ל אפילו קרעו קצת וכמ"ש ולכן דקדק אחר כך וכתב ולצלי מותר אף בלא שום קריעה דלפום ריהטא קשה למה צריך לומר בלא שום קריעה הלא על הא דבסמוך קאי שכתב לא קרעו כלל אבל לפי מ"ש א"ש דמ"ש ועם הבשר אוסר עד ששים דהיינו ר"ל אפילו קרעו קצת ולכן כתב כאן אפי' בלא שום קריעה כי היכי דלא תימא לצלי נמי לא מותר לכתחלה אלא ע"י קריעה קצת וממ"ש יתבאר דבשלשה דברים פליג הרי"ף על ר"ת שני קולות וחד חומרא דלר"ת בשלו עם בשר מותר בדיעבד אם קרעו קצת ולהרי"ף אסור · ובלא בשר מותר לר"ת לכתחילה לבשלו ע"י קריעה קצת ולהרי"ף אסור אם לא ע"י קריעה ש"ו וטחייה בכותל · ולצלי אסור לר"ת לכתחילה אם לא ע"י קריעה קצת ולהרי"ף מותר אף בלא שום קריעה לצלותו לכתחלה · ועיקר טעם פלוגתתן דר"ת מחלק בין קריעה קצת ללא קרע כלל ולהרי"ף לא שנא ור"ת מדמי לצליה לבישול בלא בשר ,ולהרי"ף לא דמו כמו שמבואר הכל בדרישה · וכתב ב"י ז"ל כתב מהרי"ן חביב רבינו יעקב לא העתיק סברת הרי"ף כראוי שלא הזכיר בפירוש שצריך לכתחלה קריעה ש"ו אפילו לקדירה בלא בשר כמבואר בפסקי הרי"ף ואפשר שסמך רבינו יעקב על מ"ש לא קרעו ובשלו בלא בשר מותר זה יורה דדוקא בדיעבד מותר בלא קריעה הא לכתחלה צריך קריעה גמורה ולא חש להאריך עכ"ל ולפי מה שכתוב בספרים שלנו לא קרעו כלל ובשלו בלא בשר מותר לא נלמד מזה כלום דאיכא למידק דבקריעה כל דהוא שרי לכתחלה ומהא דהואיל ולא הזכיר רבינו בדברי הרי"ף אלא קריעה ש"ו וטחייה בכותל או לא קרעו כלל ממילא נלמד מזה דהרי"ף לא מחלק בין קרעו קצת ללא קרעו כלל וכמ"ש בדרישה וממילא נשמע דלכתחילה אסור לבשלה אפי' בלא בשר בקריעה קצת וק"ל . (יג) כתב הרשב"א הא דאמרינן כחל כו' כגון שבשלו בקדירה לבדו כתב ב"י האי לבדו אינו מל' הרשב"א אלא מל' רבינו הוא ואינו ר"ל שדוקא בקדירה לבדו מצטרף אבל עם בשר שהכחל נאסר לא מצטרף וזה אינו כמ"ש אלא נקט מפני שהרשב"א כתב שראוי לחוש לדברי רש"י כמ"ש בסמוך ולרש"י אפי' בשלה בקדירה לבדה אסור אם אין ס' להכי נקט האי ליטנא ע"כ פי' אבל מדינא סבר כר"ת . (יד) וכתב עוד ויראה לי אם נפל בראשונה בפחות מנ"ט כצ"ל ול"ג בפחות מנותן טעם (שאז יהיה פירושו בפחות מס' עכ"ה) וכן הגיה מ"ו ופר"ד : (טו) וכתב עוד ויש מחמירין כו' עד וזהו כדעת רש"י אע"ג דלעיל כתב דלדעת רש"י צריך לצלי קריעה שתי וערב נ"ל דר"ל שתי או ערב (ואין להקשות מש"כ אפי' בקדרה בפני עצמו משמע הא עם בשר נמי שרי על ידי קריעה ש"ו וטיחה בכותל והוא שלא כדברי רש"י וכ"כ ב"י אבל י"ל דלכך כתב אפי' בקדרה לבדו דצריך קריעה ש"ו וטיחה בכותל ולא סגי בדבר מועט אבל ודאי עם בשר לא מהני וק"ל עכ"ה) וכן פי' מ"ו במ"ו דברי הס"ד כרים דימי כחל ע"ש ושם כתב דגם כוונת רבינו כאן כן היא והוא מיושב תמיהת ב"י : (טז) וכ"כ בספר המצות האי וכן לא קאי אלא על מ"ש וראוי לחוש לדבריהם ור"ל מצד המחמירא שגם הסמ"ק כתב וכבר נהגו שלא לבשלו וכו' והסמיכו בדבר זה כיותר אבל

וכבר נהגו שלא לבשל כלל עם הבשר אפילו בקריעת שתי וערב וטיחה בכותל ואפילו אם מבשלו בקדירה לבדו מצריך קריעה וטיחה ושתהיה הקדירה מיוחד לכך (יז) ואפילו קרעו שתי וערב וטחו ובא לצלותו עם הבשר בשפוד לא יתן הכחל למעלה והבשר למטה אלא הבשר למעלה והכחל למטה עבר ונתן הכחל למעלה מותר בדיעבד (יח) וכתב הרשב"א דהוא הדין נמי בשמולחו עם הבשר לכתחילה צריך שיהא כחל למטה והבשר למעלה עבר ומלח כחל עם (ס"א על) הבשר מותר (יט) וכ"כ הרמב"ן שאם מלחו בלא קריעה מותר בדיעבד וא"א הרא"ש ז"ל כתב שמותר לכתחילה למולחו עם הבשר בכל ענין שהמלח אינו מפליט החלב שבו ומותר לכתחילה לחתכה בסכין של בשר (כ) וליתנו בכלי של בשר אחר קריעה וטיחה : בשר

רש"י וכתב נ"ל שיטל להיות הלכה כר"נ שאומר שא"צ קריעה לכתחלה בגלי שהרי עשה מעשה כן ועוד דבשל סופרים הלך אחר המיקל וגם בזה אינו מסכים לסברא זו דהא מצריכא קריעה כל דהו לגלי ואיפשר שמ"ש וכ"כ בספר המצות לא קאי אלא למה שכתב אח"כ וכבר נהגו שלא לבשלו כלל עם הבשר וכו' שהוא כתוב בסמ"ק אלא דלישנא דוכן כתב אינו מיושב שמאחר שאינו מסכים עם אותה סברא שכתב קודם לכן מאי וכן ודוחק לומר דלענין 'החומרא קאמר וכן כלומר הרי כתבתי בשם הרשב"א שראוי לחוש לדברי המחמירים הללו וכן בספר המצות שנהגו להחמיר בדבר זה ביותר : **ומ"ש** וכבר נהגו שלא לבשלו כלל עם הבשר וכו' ז"ל סמ"ק וכתבו הגהות מיימון בפ"ט הגה העולם נהגו שלא לבשל הכחל עם הבשר כלל אפי' בקריעת ש"ו וטיחה בכותל וצ"ע על המנהג דלכאורה מותר הוא לכל הפרושי' ומיהו כמדומה לי ששמעתי ממורי ה"ר יחיאל שיש לסמוך מנהג העולם לפרש"י שפירש דלקדרה שהזכיר התלמוד גבי כחל בקריעה שתי וערב וטחו בכותל היינו לקדרה בלא בשר והילכך לפי זה לא מניעו שום היתר עם בשר בשום ענין וגם היה אומר מהאי טעמא נהגו שלא לבשלו בקדרה כלל אפילו בלא בשר לפי שסופו לבשל בשר בקדרה והוי כמו עם בשר והיה אומר כי כבר היו ניהגים להיות להם קדרה מיוחדת לכחל לבדו ומיהו אין לסמוך על זה שאין רגילין בכחל כ"כ עתה הילכך איכא למיחש דילמא אתי למטעי לבשל אח"כ בשר באותה קדרה ומיהו פשט היתרו לחותכו בסכין של בשר אפילו בשהכחל רותח כיון שקרעו שתי וערב וטחו בכותל וחותכין באותו סכין בשר אח"כ וצ"ע מ"ש מקדרה בלא בשר שהחמירו שלא לבשל בשר אחריו ושמא מה שהחמירו בקדרה אין זה משום בשר דאח"כ אלא גזרה דילמא אתי לבשל בשר (ו) עם הכחל ביחד וזה לא שייך גבי סכין וצ"ע עכ"ל וכבר כתבתי לעיל דברי הר"ן ודברי רבינו ירוחם על מה שנהגו שלא לבשלו עם בשר אבל בלא בשר משמע מדבריהם שלא היה שום אדם נוהג איסור בו והרשב"א נסתפק בחדושיו אם מותר לבשל כחל בקדרה שנתבשל בו בשר או בהפך ומשמע מדבריו שאפילו בשלא נקרע כהלכתו מיירי אבל בת"ה לא הזכיר מזה כלל משמע דנקיט לה לאיסורא והמנהג הפשוט שלא לבשל עם בשר כלל ולבשלו בלא בשר בטינון או פשטיד"א מצריכים קריעה שתי וערב וטיחה בכותל ובלי קריעה שתי וערב (ז) ומ"ש בתרומת הדשן דאין להקל לאפות פשטיד"א של כחל במחבת וגם שלא לאפותה עם פשטיד"א תוך תנור אחד אם לא בפי התנור חומרות יתרות הן וליכא דחש להו (ח) :

בא לצלותו עם הבשר בשפוד אחד לא יתן וכו' בפכ"כ (קיא ·) דריש מרימר הלכתא בין כבדא בין כחלא תותי בישרא שרי עילוי בשרא אסור וכתבו התוספות והרא"ש וא"ת כחל האיך מותר תותי בישרא והלא שמנונית הבשר נוטף על הכחל ואי בקרעו שתי וערב וטחו בכותל אם כן עילוי בישרא נמי לישתרי דהא מותר לבשלו עם הבשר בקדרה וי"ל דהכא גרע טפי דאע"פ שקרעו עדיין נוטף החלב מן הכחל על הבשר וניכר שהוא בעין ע"כ (ט) ומיהו הרשב"א בחדושיו סובר דבלא קרעו מיירי שאילו קרעו כהלכתו עילוי בישרא נמי שרי ואכתוב לשונו בסמוך וכתב רש"י ולדידן אסור לגמרי לכתחלה לפי ששפודים שלנו אינם תלויים אלא שוכבים ופעמים שמרים זנב השפוד ונמצא התחתון עליון ופעמים שמשפילו ונמצא שהגביהו עליון הילכך בין שהכבד לצד הראש בין שהוא לצד הזנב אסור וכתבוה הרא"ש והרשב"א והר"ן וגם רבינו כתבו אבל דין הכבד בסימן ע"ג ולא ידעתי למה לא כתבו כאן דודאי משמע דגם בכחל סובר רש"י כן דמאי שנא הרי מרימר כתן דין אחד לשניהם ואע"פ שרש"י תפס כבד לאו דוקא אלא חד מינייהו נקט : **כתב** הרשב"א דה"ה נמי כשמולחו עם הבשר וכו' כן כתב בת"ה וטעמא משום דמליח כרותח דמי (י) : **וא"א** ז"ל כתב שמותר לכתחלה למולחו עם הבשר בכל ענין שהמלח אינו מפליט החלב שבו כן כתב בפרק כ"ה אהא דדרש מרימר וכתב עוד וגם אין נבלע בדופני הכחל אלא כנוס במעיו : ומותר לכתחלה לחותכו בסכין של בשר וליתנו בכלי של בשר אחר קריעה וטיחה כ"כ שם הרא"ש וז"ל ויש ללמוד מכאן היתר פשוט דהיכא שקרעו שתי וערב וטחו בכותל שמותר לכתחלה לחתכו בסכין של בשר ולאפוקי מהני שנזהרים שלא לחתוך כחל רותח בסכין של בשר דאפילו בשפוד אחד שרי לכתחלה וכ"כ שם התוספות וז"ל ומה שנזהרים שלא לחתוך כחל רותח בסכין של בשר מנהג הבל הוא דאפילו בשפוד אחד שריא הכא לכתחלה כשהכחל למטה ואפי' עילוי בישרא לכתחלה הוא דאסור מטעמא דפריטות אבל בדיעבד שרי וכן כתב הרשב"א בת"ה מכאן אתה למד שמותר לכתחלה לחתכו אם בסכין שחתכו בה בשר וכן מותר לחתוך בשר בסכין שחתכו בה כחל וכן הדין לאכול זה בכלי שאכלו בו זה שהרי התירו לצלותן יחד בשפוד אחד ע"כ ובחידושיו כתב הכחל שנצלה או שנתבשל מותר לכתחלה לחותכו בסכין שחתכו בו בשר פעמים הרבה וכן מותר ליתן לכתחלה כחל רותח בכלי בקדרה שאכלו בה בשר ואפילו יש בה בשר דהא פסקינן לקמן הלכתא דכחלא עילוי בישרא בשפוד לגבי דיעבד שרי ואע"פ שנוטפים רותחים ונוגעים זה בזה וכי אסרינן נמי לכתחלה עלוי בישרא הוא דאסרינן ומשום חלב הנוטף על הבשר אבל מתותי בישרא אע"ג דרותחין הם שרי והר"ן כתב גבי כחלא תותי בישרא לתשפדינהו בשפודא דאע"ג שמנן הבשר נכנס בכחל הקלו בכך לפי שאין טעם השומן ניכר בכחל ועוד שלבסוף הוא נפלט דכבולעו כך פולטו ולפי זה אין ללמוד מכאן שיהא מותר לחתוך כחל שצלאו בלא קריעה בסכין שיש עליו שיחת בשר שלא כדעת מקצת מפרשים שמקילים בכך ומביאים ראיה מזו

פסק בהגהת ש"ע : **עבר** ונתן הכחל למעלה מותר בדיעבד פי' עבר ונתן וצלאו כבר אבל לא צלאו אלא נתן כלאחר לא מקרי דיעבד וצריך להסירו ואם לא הסירו אסור לצלותו וכך מפורש בת"ה בית ג' שער ד' : הלכות כחל בקדרה כתב הש"ד שכתבו הגאונים דמנהג כל ישראל דלא לבשל כחל כלל רק טלין והכי נהוג שלא לבשלו כלל אפילו ביבש דהיינו לאחר ל' מקרי יבש אפילו בלא בשר עמו כגון בטיגון או בפשטידא במחבת אפילו ע"י קריעה ש"ו וטיחה בכותל דלא כש"ע דמתירו לכתחלה מיהו בדיעבד שרי אם קרעוה ש"ו וטחו בכותל ובשלה בלא בשר. ואם עבר ובשלה בקדרה בלא בשר אחר עמה ולא קרעוה ש"ו וטחו בכותל אלא קרעוה שתי או ערב אפי' עבדי נמי טיחה בכותל א"נ קרעוה שתי וערב ולא טחו בכותל כלל אסור אם לא שהיה ס' במים שבקדרה כנגד כל הכחל והכחל עצמו משלים לס' ואז גם הכחל מותר דלא כאו"ה דאוסר הכחל אף בדאיכא ס' וכן פסק מהרש"ל דבלא בשר עמו אף הכחל מותר בדאיכא ס' וכן עיקר . ואם בשלו עם שאר בשר ואין ס' כנגדו הכל אסור אף דיעבד אפילו קרעו ש"ו וטחו בכותל ודלא כהגהת ש"ע דמיקל בזה גבי הפסד מרובה אבל אם יש ס' בבשר ובמים כנגד כל הכחל הבשר והמים מותרים והכחל אסור והכחל עצמו משלים לס' . ובלאו הכי נוהגין לכתחלה לקורעו ש"ו ולטוחו בכותל ולצלותו בשפוד בלבדו בלא בשר עמו מיהו בדיעבד שרי אפי לא קרעו כלל וכתב מהרא"י בהגהת ש"ד מה שנוהגים לחתכו כמה פעמים ש"ו ע"ש טלה עדיף ומהני יותר מטיחה בכותל ונראה דלאחר צלייתו אסור לבשלו לכתחלה דלא דמי לכבד דאין איסורו אלא משום דם ובצלייה יצא מידי דמו דכי היכא דבשאר בשר יוצא מידי דמו במליחה ומותר לבשלו אח"כ ה"נ בכבד בצלייה אבל אין החלב יוצא לגמרי בצלייה ולכן אין לבשלו לכתחלה אחר הצלייה וכ"פ מהרש"ל וכתב מיהו אם בשלו אחר הצלייה שרי בדיעבד וכתב עוד דמ"ש המרדכי ע"ש ראבי"ה דאסור לצלות בשר בשפוד שצלו בו כחל מיירי בדלא קרעוה ש"ו וטחו בכותל אבל קרעוהו ש"ו וטחו בכותל ליכא איסורא בשפוד כלל ומיהו נהגו ללבנו ואין להקל וכתב עוד דאין לחתוך בכחל בעודו על האש בשלא נצלה

דרכי משה

וראב"ן כתב כדברי ר"ת וכסוף דבריו החרים וגידה כל הסומך על דבריו לנהוג היתר ולפרוץ גדר הראשונים עכ"ל ובש"ד והיכא דנתייבש הכחל מאוד ונתבשלה עם בשר הודה רש"י להתיר אפי' לפירש"י דהחלב שחושה דרבנן ביבש לא גזרו ובהג"ה שם דלאחר ל' יום מקרי יבש עכ"ל מהרא"י ז"ל : (ו) ובאו"ה כלל י"ח דאפי' יבש אין לבשל כלל לכתחלה : (ז) ובש"ד בתשובות הגאונים דנהיגי בישראל שלא לבשל כחל כלל אלא צולין לה וכתב מהרא"י בהגה"ה שם דכן נהיגין שלא לבשלו אפילו בלא בשר כלל אך בפשטידא בכחל בלא בשר נהגו רוב העולם היתר רק ת"ח המדקדקים ומושכים ידיהם שלא לאכול בפשטידא אפי' קרעו ש"ו וטחו בכותל אם לא ביבש ואע"ג דהאידנא נוהגים במדינתינו לאפות במחבת ואיכא למיחש שמא יאפה אח"כ בה בשר ס"מ לא חיינן בקמאי דהוה מוחין בנהיגי היתר לאחר שקרעוהו ש"ו כמה פעמים על פני כולה וגם מחתכין אח"כ לחתיכות קטנות ובמחבת אין להקל מהרא"י ז"ל : (ח) ובהגדות מרדכי מעשה היה ששמו מולייתא של בשר חם על מולייתא של כחל חם והתירו בדיעבד עכ"ל. וכ"כ בא"ו הארוך כלל י"ח דמותר לאפותה עם פשטי"ד של בשר אפילו בתנור קטן עכ"ל : (ט) וכ"ה במרדכי פכ"ה דאסור אף בדיעבד ו וכ"ם בא"ו הארוך וכתב דדוקא הכחל אסור ודלא כדעת הרשב"א והר"ן שכתב ב"י שמתירין תותי בשרא אפי' בלא קריעה כלל וכתב עוד הארוך אבל בשר שעליו שרי בדיעבד אע"ג ז דבשפודים שלנו אין לחלק היינו לכתחלה אבל בדיעבד לא מחזקינן איסור לחוש שמא יתהפך עכ"ל : (י) הארוך כלל י"ח כתב דמליחה הוא כצלייה ואם לא נקרע כלל ומלחוה עם בשר או בלא בשר אסור בדיעבד כמו בצלי ואם נקרע קצת בדיעבד שרי ולכתחלה בעינן ש"ו וטחו בכותל ואם מלחו עם בשר הבשר שתחתיו אסור והבשר שעליו מותר בדיעבד ולכתחלה אין למלחו עם בשר כלל עכ"ל ואני כתבתי למעלה דאפילו בצלי שרי בדיעבד בלא קריעה כלל כ"ש במליחה ואפילו עם בשר נראה דאין להחמיר במליחה בדיעבד כדברי הרשב"א והרמב"ם ז"ל ואע"ג דהתוספות והרא"ש מחמירין בצלי בלא קריעה כלל וכמו שנתבאר בסמוך ס"מ במליחה אין להחמיר שהרי כתב הרא"ש דאין המלח מוציא חלב וא"כ לפי דבריו נמי שרי וכתב בהג"ה מרדכי מעשה בכחל ובשר שנמלחו יחד בכלי מנוקב והתיר מהר"ם שניהם עכ"ל וצ"ע תשובה זו דמ"ש כלי מנוקב או אינו מנוקב דלענין חלב הנפלט אין לחלק דלא שייך משרק שריק או כבולעו כ"פ רק בדם ולא בשאר איסורין ואפשר דמשום דם היוצא מן הכחל והבשר נקיט כלי מנוקב אבל לענין חלב אין

פרישה

אבל מידתא לא מוכח לא מסמ"ג ולא מסמ"ק כרשב"א ב"י : (יז) ואפילו קרעו ש"ו וטחו בכותל כו' אלא יתן הבשר למעלה והכחל למטה כתבו התוס' והרא"ש וא"ת כחל היאך מותר תותי בישרא והלא שמנונית הבשר נוטף על הכחל ואי בקרעו ש"ו וטחו בכותל א"כ עלויה בישרא נמי לישתרי דהא מותר לבשלו עם הבשר בקדירה וי"ל דהכא גרע טפי דאע"פ שקרעו עדיין נוטף החלב מן הכחל על הבשר וניכר שהוא בעין אבל גבי מליחה שרי בכל ענין דמלח אינו מפליט החלב וגם אין נבלע בדופני הכחל אלא כנוס כמעין עכ"ל והרשב"א מוקי לה אפילו בלא קרעו ע"ש וב"י הביאו · ונ"ז בח"ו שלו כתב דמ"ש מלמה לומר דאפילו היכא דלא קרעו ש"ו וטחו בכותל שרי לכתחלה תותי בישרא כמו דשרי בצלייתו לגמרי ולא אמרינן דנוטף שמנונית הבשר עליו ואוסריהו מאחר שאינו חלב ממש אלא מדרבנן ומש"ה לא אסרוהו אלא בבישול אבל לא בצלי שהחלב נכנס ממנו ונופל על האש וכ"ש לפי סברת הרשב"א דפי' בחידושיו דאף גבי כחל אמרינן כבולעו כך פולטו ע"ש יותר והא דלא אמשו גם בכחל תותי בשרא למראית עין משום טוטף ליה ושומן של הכחל שבו חלב היינו משום דהכא ליכא למטעי משום בלאו הכי נצלה בשר כחל עצמו עם חלבו ממש"כ כשילו נוטף לבוגרת על הבשר וק"ל : (יח) וכתב הרשב"א דה"ה כשמולחו עם הבשר שטעם דמליחה ברותח דלגי : (וכבשר למעלה דמלב משרך סריך ועיין בגמרא עכ"ם) : (יט) וכ"כ הרמב"ם (ובספרי ב"י גורס וכ"כ הרמב"ן עכ"ם) שאם מלחו עם הבשר בלא קריעה מותר בדיעבד משמע ראיה מהרמב"ם דוקא בדיעבד מותר אבל לכתחלה אסור

וכמ"ש רבינו בשם הרשב"א אלא שיש לדקדק דלמא ע"כ לא קאמר הרמב"ם סתם דוקא בדיעבד מותר אלא משום דלא קרעו אבל בקרעו סובר דאף לכתחלה מותר למולחו על גב בשר ולא כהרשב"א ובלמת שלדברי הרשב"א הביא שפיר ראיה שב"י הביא דברי הרשב"א שמפרש בחידושיו דבגמ' מיירי בלא קריעה דמותר בדיעבד כמלא עלויה בישרא ועלה כתב הרשב"א דמליח כרותח דלגי משמע דשפיר הביא ראיה מדברי הרמב"ם לדברי הרשב"א אלא ע"פ סוגיות רבינו שכתב לעיל קרעו כו' והביא דברי הרשב"א משמע שהוא סבר דעת הרשב"א בקרעו והדרא קושיא לדוכתיה ואפשר לומר דמ"ש רבינו וכן דברי הרמב"ם אין להביא ראיה ממש לדברי הרשב"א אלא כוונתו גם לאפוקי מהרא"ש שהביא רבינו דעתו בסמוך שכתב מותר לכתחלה בכל ענין דר"ל אפי' ע"ג בישרא ובלא קריעה והא מוכרח לסברת הרא"ש דס"ל דאין המלח מפליט א"כ אין סילוק בין קרעו ללא קרעו והכו ודאי דלא כדברי הרמב"ם דמתיר דוקא בדיעבד וק"ק : (לחתכו בסכין של בשר ר"ל אפי' אחר צלייה דאז הוא רותח ומכ"ש לונן דשמר · וה"ה מ"ש מקדירה דצריך ליחד הקדרה לכך דשאני קדרה שכל מה שפולט הכחל נבלע בקדרה משא"כ בסכין וק"ל עכ"ם) : (כ) וליתנו בכלי של בשר פירוש להניחו בכלי שנבלע בה כבר טעם בשר דומה למ"ש לחתכו בסכין של בשר אבל לבשלו בקדירה שיש בו בשר כבר נתבאר דנהגו לאסור אפילו בקריעה ש"ו וטיחה בכותל : (וכתב רש"ל ואנו נוהגין שלא לאכול שום כחל בבישול אלא בצלי וביבש מותר ע"י פשטידא בעיסה וכ"כ רמ"א והוא מדברי מהרא"י בת"ס דלאחר ל' יום מקרי יבש וק"ל עכ"ם) :
בשר

חדושי הגהות

ו וכ"ם באו"ה ודלא כדעת הרשב"א והר"ן שכתב ב"י שמתירין תותי בשרא אפילו בלא קריעה כלל וכתב עוד הארוך דדוקא הכחל אסור אבל בשר שעליו שרי בדיעבד כ"ה בס"א : ז פי' ביון דבשפודין שלנו אין לחלק היה לנו לאסור אף הבשר שמא נתהפך השפוד והוי כחל עלוי בשרא ס"מ לא מחזקינן איסור בדיעבד (מנח"י) :
כתבתי

צא (ח) **בשר** וגבינה שנגעו זה בזה מותרין אלא שצריך להדיח מקום נגיעתן ומותר לצור אותם במטפחת אחת ולא חיישינן שמא יגעו זה בזה [א] כתב בעל העיטור ש"מ כל מידי דבעי הדחה כגון בשר היתר צונן בקערה של איסור צונן אסור לכתחלה דילמא אכיל בלא הדחה ודוקא בשר מבושל דלאו אורחיה בהדחה (א) אבל מידי דאורחיה בהדחה כגון בשר חי וכיוצא בו שרי לכתחילה וכיון דבצונן בעי הדחה צריך ליזהר שלא יגע בשר לח (ב) בלחם שאם יגע בו אסור לאוכלו עם גבינה וכן אם יגע בו גבינה אסור לאוכלו עם בשר והכי איתא בירושלמי הדין דאכל היבין ובעי למיכל קופר מבער פתיתי פירוש מי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך לבער מעל השלחן שיורי פת שאכל עם הגבינה (ג) [ב] בד"א בששניהן צוננין אבל בשר וחלב רותחין שנתערבו יחד

או

נצלה כל צרכו כשלא קרעוהו ש"ו וטחו בכותל אבל לאחר שנצלה כל צרכו שרי אפי' לא קרעוהו וכו' מיהו המחמיר יחמיר לעצמו כיון שלא קרעוהו אבל אם קרעוהו היטב וגם נצלה לגמרי ומחמיר שלא לחתכו בסכין קורא אני עליו חסיד שוטה עכ"ל.

צא בשר וגבינה וכו' בפכ"ה תנן צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה ובגמ' וכי נגע זה בזה מאי הוי צונן בצונן הוא אמר אביי נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי: ומ"ש ב"ה ש"מ וכו' נראה דב"ה קא מדקדק מדקא מזהר שלא יהו נוגעים זה בזה כשצורר אותם במטפחת אחת וא"ל לאזהורי שלא כשיהיו נוגעין אית להו תקנתא בהדחה אלמא דכל מידי דבעי הדחה אסור לכתחלה להגיע זה בזה דילמא אכיל בלא הדחה ומיהו מדקמתמה תלמודא וקאמר וכי נגע זה בזה מאי הוי צונן בצונן הוא אלמא דקס"ד דאפילו הדחה לא בעינן הילכך אע"ג דאביי קהדר וקאמר דהדחה מי לא בעי הכו דלא לוסיף עלה דמסתמא ודאי לא בעי הדחה אלא היכא דהבשר לח או הגבינה לחה אבל שניהם יבשים לא בעי הדחה וכדקס"ד דתלמודא מעיקרא.

כתב כנ"ד סימן י"ז מעשים בכל יום שנותני' מלח לקערה חולבת יבשה ומולחים בו בשר או איפכא וכ"כ באורחות חיים דכלים של נכרים שהודחו יפה מותר ליתן בהן תבלין או מלח או שאר דברים חריפים שאינו מוציא דבר קשה יבש ביבש עכ"ל וקשה ממ"ש בעל העיטור כאן דכיון דלאו אורחיה בהדחה אסור ליתן לכתחלה בכלי איסור והרי תבלין אין דרכן להדיח ומתירו ליתן בכלי איסור ונראה כמו שפי' מהרש"ל דדוקא בשר שהוא רך ולא קשה אסור אבל תבלין וכו' הוי יבש ביבש וה"ה בשר יבש או כלי שאין בו לחות מבחוץ שרי ולפ"ז לאו שפיר עבדי עוברי דרכים שמניחים דגים מבושלים צוננים בקערות של נכרי א"כ אוגרק"ז מלוחים עם הציר שלהם וכרוב כבוש וכיוצא בו שהוא לח אפי' אינו מלוח אסיר כל שכן מלוח עכ"ל אבל בת"ח כלל י"ז כתב דבעת הדחק כגון שנתאכסן בבית הנכרי כדיעבד דמי ושרי: עוד כתב שם בת"ח דאין היתר להשתמש בכלי איסור יבש ביבש אלא א"כ שהשתמשו בו איסור צונן אבל אם השתמשו בו איסור בחמין אסור להשתמש בו היתר צונן אפי' ביבש וכדכתב רבינו בסי' קכ"א וכן אם רחצו בכלי תחלה היטב שרי כדכתב רבינו בסימן קכ"ב ומיהו נראה דלכתחלה יש להחמיר בכל ענין ובדיעבד שרי בכל ענין ונתאכסן בבית הנכרי כדיעבד דמי עכ"ל: ומ"ש בד"א בששניהם צוננין אבל בשר וחלב רותחין וכו' עד הכל אסור משמע דכל החתיכה כולה אסורה בכ"ט ולא סגי בנטילה וה"ט דהתערובת הוא דרך בישול דהחלב נבלע בכל החתיכה ומפעפע בכולה משא"כ בבשר וגבינה א"נ חתיכת בשר שחוטה וחתיכת בשר נבלה דאע"ג דשניהם חמין אינו אלא דרך צלי ואינו אוסר אלא כדי נטילה שאין האיסור מפעפע בלא רוטב כשאינו שמן ויתבאר בס"ד בסימן ק"ה. כתב בת"ח כלל כ"ב איסור יבש שנפל לתוך היתר לח ושניהם צוננין וגם אינן מלוחין מותר אבל אם ההיתר יבש ונפל לאיסור לח ההיתר צריך הדחה ובאו"ה שער ל' סימן עשירי משמע דהיתר יבש צריך קליפה קצת מאחר דקים האיסור לח אצלו ודוקא בהיתר שנפל לאיסור אבל בבשר בחלב סגי ליה בהדחה עד כאן לשונו ותמיה מפני מה מיקל באיסור בשר בחלב טפי משאר איסורין וי"ל דכיון דלא אסרה תורה אלא ע"י בישול ואי תרו ליה כולה יומא לא נאסר אלא דרבנן הלכך כאן בנפל שם לפי שעה לא החמירו לקולפו אלא להדיחו בלבד משא"כ בשאר איסורים דאסרה תורה בכל ענין יש להצריכו קליפה והכי נמי מחמרי' טפי בכבוש כמבושל בשאר איסורין דאפילו ספק כבוש אסור משא"כ בבשר בחלב דספק כבוש מותר כיון דמן התורה אינו אסור אלא בבשול ממש כמ"ש בהגהת ש"ע ריש סימן ק"ה: כתב במרדכי ובאגודה פכ"ה מהר"ם התיר קדרה של חלב וקדרה של בשר שנוגעין זה בזה חמין דאינו נפלט בלוע אלא ע"י רוטב וכן חתיכה הבלוע מאיסור ונוגע בחתיכה אחרת בלא רוטב לא תאסור אותו עכ"ל וכ"כ בהגהת מיימוני פ"ט בשם רבינו שמשון גבי ב' קדרות אבל מהרא"י בהגהת ש"ד סימן כ"א גבי דג טמא האריך בזה ומסקנתו ומ"מ המחמיר בכל זה תע"ב וקשה דמהרא"י גופיה כתב אח"כ בסימן פ"ה על מ"ש סמ"ק וי"ד בתחב הכף ב' פעמים דצריך ב' פעמים ס' וז"ל בדברי ראב"ן לא משמע הכי דאין איסור היתר בלוע ובתוס' פכ"ה משמעתא דאפשר לסוחטו איתא דאין להצריכו ב' פעמים ס' אלא משום דאמרינן דהיתר הבלוע

מזו ע"כ וכתב עוד ולפי' משמעתין שמותר לכתחלה בשפוד א' פעמים בשר פעמים כחל ע"כ ומשמע דאפילו בלא קריעה קאמר דבלא קריעה משמע דמיירי לפי דעתו וכ"כ הרשב"א בחידושיו שם בפי' וז"ל שמעינן מיניה דשפוד שצלו בו בשר פעמים הרבה מותר לצלות (יא) בו לכתחלה כחל ואפילו לא קרעו כלל דההוא בלא קריעה מיירי דהא בגלי לא בעי קריעה ועוד דאי בקריעה כהלכתא אפילו עילוי בישרא נמי שרי ע"כ ומיהו כבר כתבתי שדעת התו' והרא"ש שאפי' קרעו ש"ו וטחו אסו' למשפד כחלא עילוי בישרא ומשמע מדבריהם דבשלא קרעו ש"ו וטחו אפילו תותי בישרא אסור מפני שמנונית הבשר הנוטף על הכחל שיש בו עדיין חלב ונראה שמפני כך כתב רבינו אחר קריעה וטיחה וקאי בין ליתנו בכלי של בשר בין לחתכו בסכין של בשר וכתוב בשבלי הלקט האוכל כחל לא יאכל גבינה עד שישהא כשיעור שצריך לשהות בין בשר לגבינה ופשוט הוא:

צא בשר וגבינה שנגעו זה בזה מותר אלא שצריך להדיח מקום נגיעתן ומותר לצור אותם במטפחת אחת בפרק כ"ה (קז:) תנן צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהו נוגעים זה בזה ובגמרא וכי נגע זה בזה מאי הוי צונן בצונן הוא אמר אביי נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי: **כתב** בעל העיטור ש"מ כל מידי דבעי הדחה כגון בשר היתר צונן וכו' ודוקא בשר מבושל דלאו אורחיה בהדחה אבל מידי דאורחיה בהדחה כגון בשר חי וכיוצא בו שרי לכתחלה כ"כ הרשב"א בת"ה הארוך בשם העיטור ובשם הראב"ד וכ"פ בת"ה הקצר ודבר פשוט הוא שבעל העיטור קאי אהא דאמרינן שצריך להדיח נגיעתן וקאמר דמדתנן ובלבד שלא יהא נוגעים זה בזה ש"מ כל מידי דבעי הדחה וכו' אסור לכתחלה:

וכיון דבצונן בעי הדחה צריך ליזהר שלא יגע בשר לח בלחם וכו' כבר כתבתי בסוף סימן פ"ט מאי דשייך לדין זה. **בד"א** בששניהם צוננין אבל בשר וחלב רותחים שנתערבו בו יחד וכו' ארישא דמילתא קאי שהתיר בשר וגבינה שנגעו זה בזה ע"י הדחה והשתא קאמר דהיינו דוקא בששניהם צוננין אבל בששניהם רותחים או בשהתחתון רותח הכל אסור ואם העליון רותח צריך קליפה דגרסינן בפרק כיצד צולין (עו.) אתמר חם לתוך חם דברי הכל אסור צונן לתוך צונן דברי הכל מותר חם לתוך צונן וצונן לתוך חם רב אמר עילאה גבר ושמואל אמר תתאה גבר תניא כותיה דשמואל חם לתוך חם אסור וכן צונן לתוך חם אסור חם לתוך צונן וצונן לתוך צונן מדיח חם לתוך צונן מדיח אדתיקר ליה א"א דלא בלע פורתא קליפה מיהא ליבעיא אלא אימא חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח תניא אידך בשר רותח שנפל לתוך חלב רותח וכן צונן שנפל לתוך חם אסור חם לתוך צונן וצונן לתוך צונן מדיח חם לתוך צונן מדיח כיון דחם הוא א"א דלא בלע פורתא קליפה מיהא ליבעי אלא אימא חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח וכתב רש"י אע"פ דהלכתא כרב באיסורי בהא הלכתא כשמואל דהא תניא תרתי מתני' כוותיה וכ"פ כל הפוסקים וכתבו התוס' תניא אידך בשר רותח וכו' תימא הא תו למה לי להביאה ואר"ת דהא קמ"ל דאפי' חלב שרי דאע"ג דחם לתוך צונן בעי קליפה בדבר שיכול לעשות קליפה בדבר דלא שייך קליפה כמו בחלב מותר מדלא קתני איסורא גבי חלב כדקתני קליפה גבי בשר וריב"א חולק בזה ומצריך ס' כדי קליפה עכ"ל וכתב הרא"ש כל זה בפרק כ"ה וכתב הר"ן בפרק הנזכר שהרא"ה פירש דכי אמרינן צונן לתוך חם אסור ואמרי' נמי דבשר צונן שנפל לתוך חלב רותח אסור היינו דבעי נטילת מקום והביא ראיה מפרק כיצד צולין והר"ן דחה ראייתו ואמר דהתם בצלי אבל במבושל כולו אסור וכן דעת הרשב"א בת"ה וכ"נ מדברי הרמב"ם בפ"ט מהמ"א דצונן לתוך חם הכל אסור · ודין הצלי יתבאר בסי' ק"ה בס"ד ושם אכתוב עוד בדינים הללו ב"ה וכתב עוד הר"ן שם פלוגתייהו דרב ושמואל בשנטלו מן האור אלא שעדיין הוא חם שאילו האחד מהם על האור כולהו מודו דכחם בתוך חם דמי:

כמה יהא שיעור החום שיאסור את הנופל בתוכו יתבאר בסימן ק"ה בסייעתא דשמיא והא דתניא בשר רותח שנפל לתוך חלב רותח וכן צונן שנפל לתוך חם אסור דמשמע דבין בשר בין חלב אסור היינו בשאין בחלב ששים כנגד הבשר אבל אם יש בחלב ששים כנגד הבשר חלב מותר ובשר אסור וכמו שיתבאר בסי' שלאחר זה וגם שם יתבאר דין טפת חלב שנפלה לתוך קדרת בשר או

לחתיכת

דרכי משה

אין לחלק וכתב באו"ה כלל י"ד דאם צלאו או מלחו לאחר קריעה אפי' נמצאו גומות בילאות הלב אין לחוש מאחר שקרעוהו תחלה עכ"ל (יא) ובמרדכי פכ"ה ד' תשל"ח ע"ב פסק דאיסור לצלות בשפוד שצלו בו כחל אמנם בהר"ן ד' תשי"ח ע"ב משמע דמותר אף אם נאמר דאסור להתכו בסכין של בשר לאחר צלייתו ובתוס' ובאשר"י משמע נמי להיתר וכ"כ מהרא"י בת"ה סימן קפ"ב דמותר לכתחלה לחתכו בסכין של בשר ולהניח תוך כלי בשר לאחר קריעה וטיחה וכן פשט המנהג ואף שגדולים מחמירין מתמיה אני למה נחמיר כולי האי עכ"ל וכ"פ באו"ה כלל י"ח דמותר להניחו לאחר צלייתו אצל שאר בשר חם ולאכול בשר עם הסכין שחתך בו כחל בלא קינוח ודדהה דלאחר צלייתו יש לו כל דין שאר בשר בין לקולא בין לחומרא וכ"ש דא"צ לרחוץ שיני אם רוצה לאכול אח"כ בשר ודלא כמרדכי דכתב ע"ד דף תשל"ו בשם רש"י דבעי חטיטה עוד שם הואיל והלב שרושה דרבנן לא יזרו ביה למימר כבוש כמבושל ומותר להניח הכחל יום או יומים לאחר שחיטת הבהמה אע"פ שהלב שבתוכה בעין וצלוי עכ"ל עוד כתב מיהו אם שהה הכחל ברלב שפירש לאחר מיתה פשיטא דאסור עכ"ל כתב בתא"ו אות י"א דמותר לחתוך כחל בסכין בעוד הוא אע"פ שלא קרעוהו עדיין עכ"ל

צא (א) ויש להקשות ההא אמרינן פרק כ"ש כלי שמשתמש בו המין (וי"ג צונן) משתמש בו מצה וכ"כ הטור א"ח סימן תנ"א א"כ ש"מ דמותר להשתמש בצונן בכלי איסור אע"ג דלא ידיחהו לבסוף ולכן נ"ל דלא אסור להשתמש בו אלא בשר וכיוצא בו דאית ביה לחלוחית אבל דבר יבש כגון מצה בכלי חמץ שרי וצ"ע ואפשר להלק בין חמץ לשאר איסורין ועוד כתב דיש לחלק בין דבר שבלע איסור בחמין או אסור לדישתמש בו צונן כדאיתא לקמן סימן קכ"א אבל דבר שמשתמשין בו צונן דומיא דחמץ ומצה מותר וזה התירוץ נ"ל עיקר ועי"ל סימן ס"ט דמותר לאכול צונן בלא הדחה בכלי שמולחין בו (ב) ובתשובת הרשב"א סי' ע"ו ואסור לאכול גבינה על מפה שאוכלין עליה בשר

דרישה

סי' צא [א] **כתב** בעל העיטור ש"מ כל מידי דבעי הדחה כו' בקערה של איסור צונן אסור לכתחילה דלמא אכיל בלא הדחה כתב בד"מ וז"ל ויש להקשות דהא אמרינן פרק כל שעה כלי שמשתמש בו חמץ ישתמש בו מצה לכתחילה וכ"כ בטור א"ח סי' תנ"א א"כ ש"מ דמותר להשתמש בכלי איסור דצונן אע"ג דלא ידיחו לבסוף לכן נ"ל דלא אסור להשתמש בו אלא בשר וכיוצא בו דאית ביה לחלוחית אבל דבר יבש כגון מצה בכלי חמץ שרי וצ"ע ואפשר לחלק בין חמץ לשאר איסור ועוד נראה ויש לחלק בין דבר שבלע האיסור בחמין או אסור להשתמש בו צונן כדאיתא לקמן סי' קכ"א אבל דבר שמשתמשין בו צונן מותר להניח בו היתר צונן דוית דחמץ ומצה ותירוץ זה נ"ל עיקר עכ"ל ד"וי ובזה מיושב ג"כ מ"ש רבינו לעיל סימן פ"ט גבי כלי שאינו מנוקה שנאסר די"א שמותר להשתמש בו לכתחילה בצונן בלא הדחה וכן הוא הסכמת רבינו שם וא"ל דבלא הדחת הכלי קאמר אבל הדבר שמשתמש בו צריך הדחה דהא סתמא קאמר שם מותר להשתמש בו ומשמע אפי' דברים שאין מדרכן להדיחן ועוד דאין טעם לדבר כיון דהכלי א"צ הדחה ה"ה הדבר שמשתמש בו ג"כ א"צ הדחה אלא ודאי התם נמי היינו טעמא הואיל ובלעו איסור בצונן · ויש מחלקין דלא הצריכו הדחה אלא כששני הדברים האוסרים זה"ז הם בעין כגון כאן בגבינה ובשר משא"כ בכלי שאינו מנוקה דסימן ס"ט שהאיסור הוא בלוע בכלי ומה"ט נמי בסימן נ"ד כתב רבינו דמותר לשום בקדירה שנאסרה מבשר וחלב פירות או צונן ולא הזכיר שם דבעי הדחה וגם לא חילק בין פירות שדרכן להדיח ובין אין דרכן להדיח דאז אסיר לשום בו לכתחלה אלא ודאי א"צ שם הדחה כיון שאין האיסור דבשר בחלב בעין אלא בלוע ואע"ג דברתיחתם בלוע אין להחמיר בזה · אבל פירוש זה אינו דהרי רבינו כתב כאן בשם בעל העיטור דבשר היתר צונן בכלי איסור צונן בעי הדחה לכן נראה כתירוץ מו"ח דדוקא במלח שאין בו לחלוחית ולא בדבר שיש בו לחלוחית · ומה"ט י"ל דכתב רבינו לקמן בסימן נ"ד דמותר לתת פירות בכלי שנאסר מבשר בחלב ובסימן ס"ט לא איירי בדין הדחה דבעינן להיתר שנגע בדבר איסור אלא בא ללמדינו דמחמת הכלי שמלחו בו לא נאסר דל"ת הכלי מיחשב כרותח ועוד שמניחין תוכו בעי קליפה אי הדחה מיד ואם לא הדיחוהו אסור בלא קליפה (משא"כ הכא וו דנגיעה אפי' ידיחוהו לאחר זמן שרי) אי לא שהדיחו הקערה דבהם העבירו קצת רתיחתו [ב] בד"א בששניהם צוננים כו' ב"י הביא לשון ת"ה וז"ל כתוב בתרומת הדשן קדרה מלאה חלב רותח שפיתה אלא שאת על הכירה ומאמת הרתיחה

פרישה

סי' צא (א) **בשר** וגבינה שנגעו כו' ולא חיישינן שמא יגעו זה בזה כתב ב"ה כו' בפרק כל הבשר דק"ז תנן צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אח' ובלבד שלא יהו נוגעים זה בזה ובגמ' וכי נגע זה בזה מאי הוה צונן בצונן הוא אמר אביי נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי ודבר פשוט הוא שבעל העיטור קאי אהא דתנן ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה ואמרינן בגמ' שאם נגעו צריך להדיח מקום נגיעתן ש"מ כל מידי דבעי הדחה כו' אסור ורבינו אע"פ ששינה קצת לשון המשנה שבמקום דקתני ובלבד כו' כתב ולא חיישינן מ"מ מ"ש ב"ה קאי נ"כ שפיר אדברי רבינו (ור"ל מדכתב רבינו שמא יגעו זה בזה משמע דאם ודאי יגעו אסור להניחם א"כ ש"מ עכ"ה) ועד"ר · (ב) במה דברים אמורים פי' שסגי בהדחה בששניהן צוננין ועד"ר

או

לחתיכת בשר שיש בה ס' תשלום דינים אלו כתב רבינו בסימן ק"ה · אם חתך בשר רותח בסכין חולבת כתב רבינו בסימן צ"ד · אם נפל גבינה לתוך תנור של פאנד"ש יתבאר בסי' צ"ד · אם נתנו גבינה מטוגנת בקערה של בשר יתבאר שם :

כתוב בתרומת הדשן סי' קס"א קדרה תלאה חלב רותח ששפה אבל החם על הכירה ומחמת הרתיחה יצא החלב למעלה מאוגני הכלי והיה זוחל ונמשך בקילוח בלי הפסק דרך דפני הקדרה ע"ג הכירה עד שהגיע אצל בשר שהיה ג"כ ע"ג הכירה ויראה דאם היד סולדת בחלב במקום שנגע בבשר חשיבי כה"ג עירוי מכלי ראשון ונאסר הבשר עכ"ל ונראה דע"כ שהבשר היה צונן דאל"כ למה הוצרך לומר שחלב חשיב עירוי מכלי ראשון הא אפילו היה צונן גמור הוה אסר לבשר משום דהוה צונן לתוך חם וכיון שכן ע"כ לומר דנאסר הבשר לא לאסור הכל קאמר אלא דווקא כדי קליפה דהא חם לתוך צונן אינו אוסר אלא כדי קליפה : **ואם** נפלו זה לתוך זה צוננים מדיח הבשר ומותר ומליח דינו כרותח בפ' כ"ה (עו·) אמר מר צונן לתוך צונן מדיח אר"פ ל"ש אלא שלא מלחו אבל מלחו אסור דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח :

או אפילו בשר צונן לתוך חלב רותח (ג) או חלב צונן לתוך בשר רותח (ד) הכל אסור אבל חלב רותח שנפל על בשר צונן (ה) או בשר רותח שנפל לתוך חלב צונן קולף הבשר (ו) והשאר מותר [ג] (ז) וכן בחלב כתב ריב"א צריך שיהא בו ס' כדי הקליפה שנאסר ממנו (ח) אבל רבינו יצחק כתב (ג) שאין צריך וכן יראה מדברי הרמב"ם שכתב קולף הבשר שנוגע בו החלב ואוכל השאר פי' בחלב מה יעשה א"כ ר"ל שכולו מותר שאם היה בו איסור היה מפרש אותו ואם נפלו זה לתוך זה צוננין מדיח הבשר ומותר [ד] (ט) ומליח דינו כרותח ולא לגמרי לאסור כולו אלא כדי קליפה לחוד ואינו תלוי בין אם הוא עליון או תחתון אלא בין עליון או תחתון המליח מבליע בטפל ואינו בולע ממנו הלכך בשר וגבינה לחין המלוחין שנגעו זה בזה צריך לקלוף שניהם מקום נגיעתן ואם הבשר (ה) מליח והגבינה תפילה הבשר שרי בהדחה והגבינה צריכה קליפה ואם איפכא איפכא ואם הן יבשין אפילו אם הם מלוחין או לחין ולא מחמת מליחה סגי בהדחה והא דמליח חשיב כרותח דוקא בשאינו נאכל מחמת מלחו ופרש"י דהיינו מליחת בשר להצניע שאינו נאכל עד שישרוהו במים וידיחוהו היטב וי"א דלא מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו אלא כגון עיבוד שמולחין אותו הרבה לצורך הדרך (י) ורבינו תם פירש דכל מלח שמולחין לקדרה מקרי אינו נאכל מחמת מלחו אבל

הבלוע נאסר כבר ושוב פולט עוד ואוסר ולא ראיתי מורי הוראה מדקדקים אם הכף נתחב ב' פעמים אם לא וכו' והמחמיר תע"ב והמיקל לא הפסיד עכ"ל נראה שלא אמר להחמיר אלא בדין כף שנתחב ב' פעמים אבל בדין איסור בלוע אוסר יותר בלוע משמע שתופס כרמב"ן דאינו אוסר ואין להחמיר כלל ונראה דלא אמר מהרא"י בסימן ג"א להחמיר אלא בב' מתיכות אבל בסי' פ"ה דמיירי בב' קדרות לא קאמר מהרא"י דיש להחמיר אלא דוקא בכף שנתחב ב' פעמים דאיכא

ולא לגמרי לאסור כולו אלא כדי קליפה· כן העלה הרא"ש בפ' ג"ה גבי ירך שנתבשל בה גיד הנשה שא"ל להחמיר ברותח דמליחה ודי בקליפה וכמדומה שראיתי שהורה ר"ת ז"ל עכ"ל וכבר כתבתי בסי' זה (צ"ל בסי' ע') שכן דעת הרשב"א והר"ן שלא כדעת הרמב"ן וכנראה מדברי הרמב"ם שאוסר הכל וגם לא כדעת הרא"ה דמצריך נטילת מקום ומיהו היינו בשאין הבשר שמן אבל אם הוא שמן כל חתיכת הגבינה אסור וכן כל חתיכת הבשר שעל ידי השומן הוא מפעפע בכולה ורבינו לא כתב זה כאן לפי שסמך על מה שכתב בסי' ק"ה דכי היכי דמפלגינן בין כחוש לשמן בכלי ה"נ מפלגינן במליח (ד) : ואינו תלוי בין אם הוא עליון או תחתון אלא בין עליון או תחתון המליח מבליע בתפל ואינו בולע ממנו כבר כתבתי בסימן עיין שזהו דעת התוס' והרא"ש בפרק כ"ה גבי טהור מליח וטמא תפל וכתבתי שם שדעת הרשב"א לחלק בין מליח עליון למליח התחתון וכתב רבינו שתי הסברות בסימן ק"ה : הילכך בשר וגבינה המלוחים שנגעו זה בזה צריך לקלוף שניהם מקום נגיעתן זה מבואר ממ"ש בסימן עיין דאיתא בפרק כ"ה (קיב·) דבשר שחוטה שמלחו עם בשר טריפה וכן דג טהור שמלחו עם דג טמא אם היו שניהם מלוחים אסור שאע"פ שהטהור מלוח אין זה מעכבו מלבלוע מהטמא שהוא מלוח : ומ"ש ואם הבשר מליח והגבינה תפילה הבשר שרי בהדחה וכו' ואם איפכא איפכא כלומר שאם הבשר תפל והגבינה מלוחה הבשר צריך קליפה והגבינה שריא בהדחה ג"ז מבואר ממ"ש בסימן ע' דאיתא בפרק כל הבשר (שם) שאם היה טהור מליח וטמא תפל מותר מפני שאין הטמא התפל מבליע את הטהור המלוח ואם היה טהור תפל וטמא מליח אסור מפני שהטמא המליח מבליע את הטהור התפל וה"נ הדבר המליח מבליע את חבירו התפל והוא אינו בולע ממנו ומש"ה אותו שהוא תפל צריך קליפה ואותו שהוא מליח סגי ליה בהדחה · ורבינו סתם הדברים כאן כדעתו וכדעת הרשב"א והמרדכי שכתבתי בסימן עיין דטהור מליח וטמא תפל דאמרינן דשרי אפי' בנוגעים זה בזה שרי ושלא כדעת הר"ן שכתב דלאו בנוגעים זה בזה עסקינן אלא שעומדים בסמוך בכדי שפליטה של זה נוגעת בזה דמשמע מדבריו שאם היו נוגעים זה בזה היה אסור משום דהו"ל שניהם מלוחים ומיהו מאי דמשמע מדבריו שאוסר כשעומדים בסמוך בכדי שפליטה של זה נוגעת בזה כשטמא מליח וטהור תפל או בשניהם מלוחים כ"כ בספר התרומה :

ואם הם יבשים אפילו הם מלוחים או לחים ולא מחמת מליחה סגי בהדחה כ"כ בספר התרומה וז"ל הבשר שנמלח או גבינה שנתייבשו שאינם כלל לחים מבחוץ אפילו נוגעים זה לזה אינם אסורים וכן אם הודחו ונרמנו שעתה הם לחים אין אוסר זה את זה כי כשהם לחים מחמת מלח קרוי רותח המפליט לחלוחיתו ולהדרבה ההדחה מסירה הלחלוחית והמלח עכ"ל וכ"כ הגהות מיימון בפ"ט וכ"כ המרדכי בפרק כל הבשר כתוב בהגהות שערי דורא שאל הר"י אם החמאה לח והאחד יבש ונגעו זה בזה או אם הציר נוטף ע"ג גבינה יבשה ויש לדקדק מספר א"ו פרק כ"ה דקאמר בשר או גבינה שיש קצת זמן ארוך במלחו וכו' עד לענין דברים שיפלו עליהם או שיפלו בהם אבל אם הם יבשים וניכרים לעינים שאין כאן לחלוחית כלל אין לחוש וכו' משמע אפילו שיפול בדבר לח שאין לחוש עכ"ל : והא דמליח חשיב כרותח דוקא שאינו נאכל מחמת מלחו כפ' כיצד צולין (עו·) ובפרק כל הבשר (קיב·) אמרינן דכי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח ה"מ היכא דאינו נאכל מחמת מלחו אבל נאכל מחמת מלחו לא ומשמע דמליח שהוא נאכל מחמת מלחו א"צ אלא הדחה בעלמא כצונן בצונן וכ"כ הרשב"א ז"ל : ופרש"י דהיינו מליחת בשר להצניע וכו' בפרק כ"ה פירש אינו נאכל מחמת מלחו אינו כח לאכול מרוב מלח שבו עד ששורין ומדיחין אותו במים כעין בשר להצניע : וי"א דלא מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו אלא כגון עיבוד וכו' כ"כ שם התוספות והרא"ש והמרדכי בשם ה"ר יעקב ישראל : ור"ת פירש דכל מלח שמולחין לקדרה מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו כ"כ שם התוספות והרא"ש והמרדכי בשמו ונראה שהם מסכימים לדעתו וכן הסכים הרשב"א בת"ה וגם רבינו ירוחם כתב שכן נראה עיקר וכן הסכים הר"ן וכתב וז"ל הלכך נקטינן דכל ששהה שיעור מליחה לקדרה מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו לפי שאינו ראוי לאכלו אא"כ מדיחו וכן נמי מליח דקא בעי לה לאורחא דאפילו אחר שהעביר מלחו מעליו אין דרך לאכלו אלא לאחר שרייה במים הוה כרותח לעולם ואפילו אחר הדחה ותרי הני גווני בכלל אינו נאכל מחמת מלחו עכ"ל וכתב בשם הרב הגאון אלברצלוני דכל ששהה במלחו שיעור שהייה לקדרה הוי רותח ומקמי הכי לא והמרדכי כתב בפרק כ"ה טמא מליח וטהור תפל אסור ואם מלחן יחד וסילקן קודם גמר פליטתן כתב ראב"ן שמותר ואין נראה לראבי"ה דציר נבלה חזק הוא ומבליע אפי' קודם גמר פליטה עכ"ל : **וכתב** הרשב"א בת"ה כל מליח לקדרה אינו נאכל מחמת מלחו קרינן ליה אבל ודאי מליח דגלי לא קרינן ליה אינו נאכל מחמת מלחו שהרי הוא נאכל עם המלח שבו וא"ת ומ"ש מאוס של בית השחיטה או מחוטו של אם שאע"פ שאינו אלא חוט מועט אמרינן דמבליע י"ל דמלח אין נבלע בחוטו אלא בחריפותו וכל שאין בו אלא מלח מועט עד שנאכל עם אותו המלח אין בו כח להבליע ואע"פ שמלח מועט יש בו כח להפליט קצת היינו משום דעיקר טבע של מלח למשוך דם להפליטו וכיון שכן אע"פ שאין בו אלא מועט מפליט הוא אלא שאם יש בו הרבה מבליע ג"כ בחריפותו עכ"ל והגה"מ כתבו בפ"ט בשם סמ"ק דמליחה מועטת דלצלי לא הוי הבשר כרותח ע"י כן אבל הציר הנוטף ממנו הוי כרותח דהציר מיהא אינו נאכל מחמת מלחו כדפירש רבינו ברוך עכ"ל וכ"כ המרדכי בפרק כ"ה (ו) : כתב הרשב"א בתשובה סימן רס"ה שאמרו בשם התוס' דמליח אין שם רותח עליו עד שימלחנו מב' צדדיו והוא ז"ל כתב שאינו מחוור בעיניו אלא

דרכי משה

בשר או להיפך משום שנדבק בו מן המאכל הראשון ואח"כ חזר ונדבק בשני וכ"ש שאסור לחתוך גבינה אפי' צוננת בסכין שחותכין בה בשר ולא עוד אלא אפי' לחם שאוכלין עם הגבינה אסור לחתוך בסכין של בשר כי רוב סכינים השומן קרוש בהם ונדבק עליהן עכ"ל : (ג) וכתב בהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל אנו נוהגין כריב"א ולא כדברי המתירין לגמרי עכ"ל אמנם בהג"ה או"ה משמע דאנו מתירין בדיעבד עכ"ל וכ"כ באו"ה כלל כ"ט דנוהגין להתיר וכתב דה"ה דבר יבש שנאסר בו כדי קליפה ובשלו אותו אח"כ בלא קליפה ראינו נאסר בדיעבד ע"ש : (ד) ועי"ל סי' ק"ה דאנו נוהגין לשער בכל מליחה בס' ואין חילוק בין שמן לכחוש : (ה) כתב המרדכי דף תשל"ט ע"א בשר חי או צלי שנפל עליו חלב בין יש מלח בשניהם או בבשר לבדו הכל אסור עד ס' כיון שהאיסור הוא צלול רק שיהא מליח כראוי שיחשוב כרותח מחמת אותו מלח עכ"ל וכ"ה בהגמ' וכ"ה בש"ד וב"י כתב סימן צ"ג דיש חולקים בזו כתב באו"ה בשר המונח על התיבה והוא מלוח ובתוכו היה גבינות ויש לחלוחית עליהן אפ"ה לא מחזקינן איסורא אלא אמרינן דהלחלוחית מן הגבינות עכ"ל : (ו) אמנם באו"ה כלל י' סימן ד' ואפי' במליחת צלי יש להחמיר ולאסרו עתה שא"א בקיאים להבחין בין מליחה למליחה עכ"ל וכתב בת"ה סימן קצ"ט

פרישה

(ג) או חלב צונן לתוך בשר פי' לתוך קדירה שיש בה בשר ושאר דברים רותחין בזה נופל לתוך תוך אבל כ"ה אם נפל טיפת חלב על חתיכה בשר חם מבושלת אסור עד ס' וכמ"ש בסימן צ"ב והטעם משום דתתאה גבר : (ד) הכל אסור פירוש אם אין ס' והיינו דוקא בנופל לתוך בשר מבושל שמונח ברוטב אבל לצלי אם נפל על בשר בצלי או על מבושל והוא חוץ לרוטב אינו אוסר אלא כדי נטילה כמ"ש לקמן סימן ק"ה · מיהו אם איסור צלול כגון חלב נופל על חתיכה מבושלת רותח אפילו חוץ לרוטב נתבאר בסמוך ר"ס צ"ב שהיא נאסרת כולה אם אין ס' בחתיכה שנפלה עליה : (ה) או בשר רותח שנפל לתוך חלב צונן קולף הבשר כו' הטעם דאוקמוה ליה בלא פורתא : (ו) והשאר מותר ואע"פ שהבשר שוקע לתוך החלב הוי מקרי צונן לתוך חם דהכל שהוא במקומו הוא הגובר ומקרר הבשר שנפל לתוך החלב ודי לו בקליפה וכ"כ הש"ס על פרש"י גבי שהוא בר יומא דנפל לכמכא : (ז) וכן החלב כתב רבינו יב"א צריך שיהא בו ס' כדי הקליפה פירוש כדי הקליפה של חלב שסביב החתיכה ומיהא צריך שיהא בחלב ס"ה נגד קליפת בשר (ול"ע הלא ידוע לענין שהדבר שסובב על הבשר היא יותר גדולה שנסבב וא"כ כששיער קליפת החלב שסובב על הבשר היא יותר גדולה מקליפת הבשר והחלב צריך ס"א פעמים עכ"ה) כמו שמוכיח מדברי מהרש"ל כתבתי לשונו בדרישה ע"ש ולולי מהרש"ל הייתי אומר דגם לרי"בא בס' נגד קליפת בשר סגי דמיד שנפל שם הבשר ואוסר בחלב שסביבו נבלל אותו חלב שסביבו קודם שחל שם איסור עליו וסגי בס' ועד"ר : (ח) אבל ר"י כתב שא"צ וכן יראה מדברי הרמב"ם כו' מדברי הרמב"ם מוכח דאפילו ס' בחלב נגד קליפת הבשר א"צ ולא אמרינן דהבשר אוסר סביבו וליצטרך ס' נגדו והטעם דאף אם נפל חתיכת בשר טמא חם על בשר כשר צונן בעי קלוף קליפה ה"מ היכי דאפשר אבל כאן דנבלל הקליפה לא אמרינן דהקליפה אוסר השאר דגם זה בכלל דאמרינן אין קליפה אוסרת קליפה : (ט) ומליח דינו כרותח ולא לגמרי לאסור כולו אלא כדי קליפה כו' והיינו דוקא בשאינו שומן או אינו אוסר אלא כדי קליפה והרשב"א מחלק כדין כרותח בין מליח התחתון למליח העליון ודינים אלו יתבארו בסימן ק"ה ועד"ר : (י) ור"ת פי' דכל מליחה שמולחין לקדירה פי' כששולחין אותו לבשלו לקדירה מלמו וכן עיקר ב"י וגם אינו נקרא רותח עד ששהה שיעור מליחה לקדירה אבל הציר הנוטף ממנו מיד חשיב רותח ואוסר אם נפל על דבר כיתר ומבואר

בב"י

דרישה

כרתיחה יצא החלב למעלה מאוגני הכלי והיה זוחל ונמשך בקילוח בלי הפסק דרך דפני הקדרה ע"ג כירה עד שהגיע אצל הבשר שהיה ג"כ ע"ג כירה יראה דאם היד סולדת בחלב במקום שנגע בבשר חשיבי כה"ג עירוי מכלי ראשון ונאסר הבשר עכ"ל וכתב ב"י עליו ז"ל ונראה דע"כ הבשר היה צונן דאל"כ למה הוצרך לומר שהחלב חשוב עירוי מכלי ראשון הא אפילו היה צונן גמור הוה אסור לבשר משום דהוה צונן לתוך חם וכיון שכן ע"כ צריכין לומר ונאסר הבשר דקאמר לא לאסור הכל קאמר אלא דוקא כדי קליפה דהא חם לתוך צונן אינו אוסר אלא כדי קליפה עכ"ל ב"י ול"נ דהבשר היה חם ונאסר כולו דהא לא קאמר התם שנפל· חלב לתוך בשר אלא שמכח רתיחת החלב היה זוחל ונמשך פ"ג כירה עד תחת הקדירה של בשר ואילו הוה החלב צונן הוה חם תוך צונן ולא הוי נאסר הבשר אלא כדי קליפה אבל השתא שהחלב חם מרתיחתה הוי חם לתוך חם והכל אסור (מיהו י"ל דהב"י לטעמיה כ"כ דכתבתי בשמו דכל שבמקומו יש לו כח ואם היה הקדירה חמה לו הכח להבליע החלב וה"ל כצונן לתוך חם) ומ"ש והיה זוחל ונמשך בקילוח בלי הפסק כו' ר"ל דאם היה מפסיק היה ככלי שני ע"ג כירה אבל השתא דזוחלה תמיד העירוי בלי הפסק מחשבה לכלי ראשון ועיין בר"ס ק"ה שם כתב ב"י דגם בכלי שני אם היד סולדת בו ס"ל לרבינו דצונן בתוך חם אוסר כולו : [ג] וכן החלב כתב רבינו יב"א צריך שיהא בו ס' כדי הקליפה כו' וכן פסק מהרש"ל עיין בשערים סוף שער י' ח"ל, אף דבשאר דוכתין אין קליפה אוסר קליפה וכן כל אחת סברתה אפי' הקליפות כולן שומן דאין כח לנאסר לאסור במקום שאין האיסור עצמו הולך לשם וה"נ אין טעם הבשר פולט בכל החתיכה אפ"ה צריך ס' נגד הקליפה של חלב דשאני הכא דדבר לח הוא ומתערב הכל יחד ויראה דהכי נהוג לאומרא ולא כהרא"ש עכ"ל וכ"פ מ"ו שם וטעם המתירין דס"ל דהא דאמרינן דאוקמיה לה בלע הוא אומרא דרבנן וכי הסמידו בקליפה אבל לאסור את כולה בבליעה ס' נגד הקליפה לא אמרינן וק"ל : [ד] ומליח דינו כרותח כו' והשערים פסק מ"ו דמליחה כרתיחה דביטול להחמיר לאסור

עד

(יא) אבל נאכל מחמת מלחו לא הוי כרותח ודוקא בבשר חי יש חילוק בין נאכל מחמת מלחו לשאינו נאכל מחמת מלחו [ה] אבל בצלי אין חילוק שאפילו נפל למליח שנאכל מחמת מלחו בעי קליפה (יב) ואם יש בקעים או מתובל בתבלין · אפילו אין בו בקעים [ו] והוא חי כולו אסור (ז) :

צב [א] (א) **כזית** בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותחת ויש בחלב ששים כנגד הבשר אם קדם וסילק הבשר קודם שתנוח היורה מרתיחתה הבשר אסור והחלב מותר (ב) אבל אם אין בחלב ששים לבטל הבשר או אפילו יש בו ששים ולא קדם וסלקו קודם שתנוח היורה מרתיחתה (ג) גם החלב אסור לרש"י דמין במינו במשהו (ד) אבל לר"ת דמין במינו בס' אפי' לא קדם

דאיכא להתיר טפי כמו שיתבאר בסימן צ"ד בס"ד : ודוקא בבשר חי יש חילוק וכו' ירא' מלשון רבינו דדוקא בנפל למלוח קאמר התם הוא דאפילו חי אי אית ביה פילי א"נ מתובל בתבלין אסור כולו אבל בנפל בדבר שלא נמלח כלל אינו אוסר כלל ואפילו קליפה לא צריך דצונן בצונן אינו אוסר והכי נוהגים שהרי כששורין הבשר קודם מליחה יש עליו דם בעין הרבה שמתערב עם המים ולא דייקינן במידי דאית ביה פילי בבשר שיאסור מדם ומים שמעורבין ביחד ולפעמים שוהה זמן מרובה ופשיטא דאין לחלק בין דם לשאר איסורין אלא ודאי דבלא נמלח כלל אינו אוסר צונן בצונן ולא אשכחן לספר התרומה דאוסר כולו אפי' חי היכא דאית ביה פילי אלא בנפל בנמלח קאמר וכך היא דעת מהר"י בהגהת ש"ד סימן כ"ב והכי נקטינן : כתב בהגהת אשיר"י מא"ז ר' יהודה בר יצחק כתב בשם רש"י שיש להחמיר שלא להניח ב' תבשילין של בשר וחלב סמוך זה לזה בתיבה אחת שמא יתערבו ולא ידעו אם לא שיכסנו בטוב ומיהו בדיעבד דילמא לא מחזקינן איסור ושרי עכ"ל · וכתב עוד בשר או גבינה שיש קצת זמן מרובה שנמלחו ועדיין הם לחים ויש בהם לחלוחית מלח או ציר שעליהם יש לחשבן כרותח לענין דברים שיפלו בהם או שיפלו עליהם אבל אם הם יבשים וניכר לעינים שאין בהם לחלוחית כלל אין לחוש ואם חזרו ונתלחלחו ע"י מים יש לחוש · וגבינות שנמלחו חושבן ר"י אין נאכלין מחמת מליחה אבל לאחר שנרחצו תו לא חשבינן להו אין נאכלין מחמת מלחן עכ"ל בפכ"ה : כתב מהרא"י בת"ה סימן קפ"א קדרה של חלב רותחת שיצא החלב וזחל ע"ג הכירה עד שהגיע אצל הבשר אם היה היד סולדת בחלב במקום שנגע בבשר חשיב כעירוי מכלי ראשון ואסר הבשר · משמע דמיירי כדאין כאן עילאי ותתאי אלא שהרתיחה נגעה בבשר ודינו כב' חתיכות א' של איסור ואחד של היתר שנגעו זה בזה וכך הבין מהרש"ל ז"ל בא"ו שלו סימן כ"ה אבל הב"י הבין כאן שר"ל שרתיחת החלב נפלה על הבשר המונח בקרקעית הכירה ולכן פירש דמיירי דהבשר דצונן והו"ל חם לתוך צונן דאינו אוסר אלא בקליפה דאי הוה בשר רותח הו"ל צונן לתוך חם דאוסר כולו ולא אצטריך להך טעמא דרתיחת החלב חשיב כמו עירוי ומהר"ם איסרלש בת"ה סוף כלל כ"ו הבין דמיירי דהא דקאמר עד שהגיע אצל בשר בקדרה של בשר מיירי ושהרתיחה נפלה על כלי בשר וכל זה לא נהיר לפע"ד אלא נראה דמיירי שהחלב היה זב תחת הבשר או תחת קדרה של בשר ולכן פסק בסתם דהיכא דהיד סולדת בחלב במקום שנגע תחת הבשר נאסר הבשר דה"ל צונן לתוך חם ואצ"ל היכא דגם הבשר הוא רותח והמעשה דר"י מפרי"ז בא"ו הארוך כלל ל"א דהצריכו ס' כנגד הרוטב שתחת הקדרה מיירי נמי היכא דהיתה יד סולדת ברוטב ועיין בהגהת ש"ע בסימן צ"ב סעיף ז' :

צב כזית בשר וכו' מימרא דרב פכ"ה וסוגיית הגמרא שם ומ"ש שאם אין בחלב ס' אעפ"י שקדם וסילקו גם החלב אסור מבואר שם בתוס' ע"ש ר"ת בד"ה שנפל (דף ק"ח) וכ"כ הרא"ש דר"ת פי' דדוקא מה שבלע עכשיו לא פליט אבל מה שהיה בלוע מקודם פליט וכך היא דעת הרמב"ם דאף בקדם וסילק שצריך להטעימו לנכרי לראות אם יש בו טעם בשר והיינו מטעמא דאמרן דאע"ג דהחלב שבלע עכשיו לא פלט אבל טעם בשר שבלוע בו כבר פליט שפיר וכך היא דעת הרשב"א גם הרב ב"י כתב כך במסקנת דבריו ודבר פשוט הוא אלא שבתחלת דבריו היה כמו מסתפק ואין כאן ספק והחוש ג"כ מעיד ע"ז בירק ששמוהו ברותחין ולא נחה מרתיחתה שהמים נעשו ירוקין מהירק וכן אם שמו ברותחין בשר שומן נראה שמנונית על הרוטב ומביאו ב"י : ומ"ש גם החלב אסור לרש"י וכו' כתבו התוס' בפכ"ה (דף ק"ח) בד"ה אמאי מותר דזה הדין לרש"י אינו אלא בבשר וחלב שכ"א היתר וכשנתבשל יחד עשאן הכתוב נבלה דהשתא חלב הנפלט הוי כחלב היוצא מן הטרפה אבל רוטב הנפלט מן הנבלה אין לו דין מים אסורין שלא להתבטל במים אחרים מטעם מין במינו אלא גם הרוטב הנפלט יש לו דין בשר נבלה שמתבטל שפיר במים שבקדרה : ומ"ש אבל לר"ת וכו' משמע דלר"ת סגי בפעם אחת ס' ולא אמרינן דצריך ב' פעמים ס' אחד שהבשר נותן טעם בחלב ב' שהבשר חוזר ופולט החלב שנבלע בו בשעת רתיחה ונאסר ואוסר
שאר

אלא בנמלח מצד אחד נמי סגי וכתבתי לשונו בסימן ס"ט וסמ"ק כתב בסימן ר"ה דברי התוס' : ודווקא בבשר חי יש חילוק בין נאכל מחמת מלחו לשאינו נאכל מחמ' מלחו אבל בצלי אין חילוק וכו' ואם יש בו בקעים או מתובל בתבלים וכו' בפרק כל הבשר (שם) ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמכא שרייה רב חיננא בריה דרבא מפשרוניא אמר רבא מאן חכים למישרי כה"ג אי לא רב חיננא דגברא רבה הוא קסבר כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח ה"מ היכא דאינו נאכל מחמת מלחו אבל האי הרי נאכל מחמת מלחו וה"מ חי אבל צלי קליפה בעי ואי אית ביה פילי כוליה אסור · ואי מתובל בתבלין כוליה אסור וכתב הרא"ש אבל צלי בעי קליפה ואפילו צונן דע"י צלייה רכיך הוא ובולע ואי אית ביה פילי אסור כוליה ולא סגי ליה בקליפה לכאורה משמע דאצלי קאי ובס' התרומ' כ' דאפי' חי ואי מתובל בתבלין אסור אע"ג דלית ליה פילי עכ"ל אבל הר"ן כתב חי וצלי דאמרינן חי היינו צונן וצלי היינו רותח אבל צלי צונן הרי הוא כשאר צונן דעלמא דסגי ליה בהדחה:

(ב"ה) ודאמרינן ואי אית ביה פילי היינו בצלי רותח ואגב פילי בלע ואי מתובל בתבלין והוי רותח אע"ג דלית ביה פילי כוליה אסור לפי שהתבלין מושכים את הכמכא ומבליעים אותו בכולו וזהו שלא כדברי סה"ת שכתב ואפילו חי אי אית ביה פילי אסור דצונן ודאי בהדחה בעלמא סגי כצ"ל : ודאמרינן ואי אית ביה פילי בלע ואי מתובל בתבלין והוי רותח אע"ג דלית ביה פילי כוליה אסור לצונן ודאי בהדחה בעלמא סגי ליה וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל פרש"י שהבר יונה מליח היה אלא שאינו נאכל מחמת מלחו · וכן הכמכא נאכל הוא מחמת מלחו והלכך ה"ל צונן בתוך צונן ובהדחה בעלמא סגי ליה · וה"מ חי כלומ' חי צונן אבל צלי רותח קליפה בעי וכ"כ הראב"ד ז"ל והילכך אם נפל צלי צונן לכמכא אף הוא בהדחה סגי ליה דלאחר שנצטנן הלכה רתיחתו והרי הוא כצונן גמור ואינו בולע והא דאמרינן ואי אית ביה פילי אסור ואי מתובל בתבלין אע"ג דלית ביה פילי נראה מדברי רש"י דאצלי קאי כלומר ואם צלי הוא ואית ביה פילי בלע טפי וכולו אסור דכיון דאית בית תרתי לגריעותא חדא דצלי רותח הוא ועוד דאית ביה פילי בלע טפי וא"נ צלי ומתובל בלע טפי אבל בעל התרומות פירש דאפילו חי אי אית ביה פילי אסור ודברי רש"י נ"ל עיקר שאם אתה אומר כן נמצאת אתה אומר דאפילו צונן בצונן אי אית ביה פילי אסור ואי קשיא לך לדברי רש"י כיון דצלי רותח הוא אפי' כי לית ביה פילי היאך מספיק לו בקליפה והלא הכמכא רך וחוזר הבר יונה שנפל לתוכו חם כמתבשל בתוכו י"ל כל שנפל הבר יונה לתוך הכמכא הו"ל כחם לתוך צונן וקי"ל כשמואל דאמר תתאה גבר ואע"פ שהבר יונה שוקע לתוך הכמכא והכמכא צף על הבר יונה אינו כצונן לתוך חם דכל שהוא במקומו הוא הגובר והילכך כיון שנפל הבר יונה לתוך הכמכא שהיא במקומה הוא הגובר ומקרר הבר יונה דנפיל לגביה הלכך בקליפה סגי ליה כנ"ל עכ"ל ודברי הרמב"ם בפ"ט סתומים כדברי הגמרא ואין בהם הכרע ורבינו סתם דבריו כדעת בעל התרומות : **כתב** האגור בשם המרדכי יש להוכיח דאם נאסר בשר בחלב ע"י מליחה או ע"י כבוש דדווקא באכילה אסור ולא בהנאה ויש דוחים שלכך המתיר בהנאה (ב"ה) ועיין לעיל סימן פ"ז אין מוחין בידו עכ"ל כתוב בהגש"ד בשר שנפל בחלב צונן פסק ר"ת דאם שהה יותר מיום אחד שהוא אסור מדרבנן מטעם כבוש דאמרינן בפ' אלו עוברין (מד :) דאי תרו ליה כולי יומא שרי משמע הא יותר מיומא חד אסור מטעם כבוש ודלא כאותם האומרים דלא אמרינן כבוש אלא בחומץ דהא עכברא בשיכרא פרק בתרא דע"ז (סח :) דהיינו צונן בצונן דאסור מטעם כבוש ותנן במסכת שביעית סוף פ"ז ורד שכבשו בשמן חדש חייב בביעור וריב"א אוסר אפי' ביום אחד וכן כל איסור צונן בצונן ביום א' אסור א"ז עכ"ל ואם הוא אסור בהנאה א כתבתי בסוף פ"ז :

צב כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותחת וכו' בפרק כל הבשר (קח ·) אתמר כזית של בשר שנפל לתוך יורה של חלב אמר רב בשר אסור וחלב מותר ואקשינן חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא ופרש"י חלב אמאי מותר הרי חלב מעט שנבלע בבשר נעשה נבלה שהרי נאסר וכשחזר ונפלט בשאר החלב ה"ל מין במינו חלב אסור בחלב היתר ורב אית ליה מין במינו לא בטיל ופרקינן הכ"ע כגון שנפל לתוך יורה רותחת דמיבלע בלע מיפלט לא פלט סוף סוף כי נייח הדר פליט · ופרש"י כגון שנפל אותו כזית לתוך יורה רותחת דמה שבולע אינו פולט שכל זמן שאינו נח מרתיחותיו אינו פולט · בשקדם וסילקו · לאותו כזית קודם שתנוח : ומ"ש רבינו דלר"ת דמין במינו בס' אפילו לא קדם וסילק כיון שיש בו ס' מותר יתבאר בסימן צ"ח שהפוסקים הסכימו לדעת ר"ת ז"ל דמין במינו בטל בס' ומיהו מ"ש רבינו שאם אין בחלב ס' אע"פ שקדם וסילקו גם החלב אסור אינו מכוון בעיני דכיון שקדם וסילקו הרי אנו אומרים שלא נפלט ממנו לתוך החלב כלום וא"כ אע"פ שאין בחלב ס' כנגדו מותר וכ"נ מדברי הרמב"ם בפ"ט שאע"פ שאין בחלב ס' כנגד הבשר חלב מותר אלא שצריך להטעימו לנכרי לראות אם יש בו טעם בשר שהרי כתב וז"ל בשר שנפל לתוך החלב או חלב שנפל לתוך הבשר ונתבשל עמו שיעורו בנ"ט כיצד חתיכה של בשר שנפלה לקדרה רותחת של חלב טועם הנכרי את הקדרה אם אמר שיש בה טעם בשר אסורה ואם לאו מותרת ואותה חתיכה אסורה בד"א בשקדם והוציא את החתיכה קודם שתפלוט חלב שבלעה אבל אם לא סילק משערין אותה בששים מפני שהחלב שנבלע יצא ונתערב עם החלב עכ"ל וכ"כ הרשב"א בת"ה הארוך וז"ל אם נפל בשר לתוך חלב וקדם וסילקו קודם שיספיק לפלוט החלב שבלע אפילו אין ביורה ס' כנגד הבשר וטעמו קפילא דאין כאן טעם בשר בחלב מותר כיון שלא
נימות

דרכי משה

קצ"ש דיש לנהוג כל זמן שהמלוח לח מחמת מליחתו אע"פ שהוא זמן רב שנמלח אפי' הכי חשוב רותח אמנם לצורך גדול ואיכא הפסד יש לסמוך אדברי המקילין לאחר זמן פליטתו וע"ל סימן עיין כתבתי התשובה וע"ש וגם ע"ל סימן ע' דין ציר אימת מיחשב רותח (ז) ובהגש"ד שם פסק דא"א נוהגין כטור ואין אנו חוששין בחי לבקעים או תבלין עוד כתב שם בהג"ה בשם מהרא"י ז"ל דאפוי ומבושל דינו כצלי דהטעם בצלי אסור משום דדרך שממהר לבלוע ועינינו רואים דדבר אפוי ומבושל יותר רך מצלי עכ"ל ומשמע דבצלי מיהו נוהגין לאסור כולו ע"י בקעים ותבלין אמנם בב"י כתב דהר"ן והרשב"א חולקין אף בזו אבל לא הכריע הלכתא כמאן ועיין בהר"ן דף תש"ח דנמצא סברתן וע"ש דכסברת הטור הוא
סברת

דרישה

עד ס' כשאין ס' אבל לא להקל להתיר בלא קליפה כמים ס' ע"ש [ה] אבל בצלי אין חילוק שאפילו נפל למליח שנאכל מחמת מלחו בעי קליפה לאו דוקא נקט למליח כו' דס"ה אינו מליח כלל נמי בעי קליפה דכל שאינו מליח עד שאינו נאכל מחמת מלחו כלא מליח חשבינן ליה · [ו] והוא חי כולו אסור רבינו תפס שיטת ספר התרומה אבל רש"י כתב דאצלי אם קאי שהוא נאסר כולו אם הוא מתובל או אם יש בו בקעין אבל בשר חי לא נאסר על ידי כן ומפרש צלי הנ"ל דר"ל צלי חם ע"ש וב"י הביאו

סי' צב [א] **כזית** בשר כו' אבל אם אין בחלב ששים לבטל הבשר כו' ול"ת מאי איכפת לן בדליכא ששים הא כיון שקדם וסלקו קודם שנח מרתיחתו א"כ לא פלט כלום (ומשמע טעמא סובר הרמב"ם והרשב"א שמותר אפילו בדליכא ס' עכ"ה) וי"ל שסובר רבינו כהסמ"ג שכתב דאף על גב דאינו פולט מה שבולע עתה מהחלב מ"מ פולט מה שכבר בלע
וסא

פרישה

בב"י ע"ש אבל מדברי הטור לא משמע לי הכי דא"כ למה לא נאסר הגבינה מבשר שנמלח שנאכל מחמת מלחו כיון שהציר שנפלט מהבשר היה רותח ונבלע בהגבינה · ומיהו י"ל דכל שלא נמלח עד שאינו נאכל מ"מ לא מקרי הציר הנוטף ממנו רותח והב"י כתב פלוגתא בציר בהס"ג אי מקרי רותח ע"ש · (יא) אבל נאכל מחמת מלחו לא הוי כרותח פי' וסגי בהדחה ועד"ר : (יב) ואם יש בו בקעין כו' והוא חי כולו אסור מ"ש והוא חי גם על יש בו בקעים קאי והוא סברת בעל העיטור אבל מהרא"י בהג"ה שער י' חולק ע"ש :

סי' צב (א) **כזית** בשר כו' אם קדם וסילק כו' הבשר אסור הטעם שהרי נתבשל בחלבו · והא דנקט מילתיה כזית בשר אע"ג דרבינו לא נחית לשיעור מלקות אלא לאיסורא נקט כזית שהוא אליבא דכ"ע אבל מלי כזית דוקא אליבא דרבי יוחנן · (ב) אבל אם אין בחלב ששים עד"ר : (ג) גם החלב אסור לרש"י דמין במינו במשהו פירוש דאותו מעט החלב
שנכנס

חדושי הגהות

צא א כתבתי בסימן פ"ז כצ"ל ולא כיון אמ"ש לעיל בסוף הסימן בשם הג"א דא"כ למה הרחיק מקום הוראתו לסימן פ"ז הא לעיל בסמוך בסימן זה הביא דברים אלו בשם המרדכי וכמו שתמה ע"ז בעל הכנה"ג ארא נראה כוונתו אמ"ש שם בראש הסימן בשר בחלב שהוא רק מדרבנן כגון בשר עוף בחלב וכיוצא בזה מותר בהנאה ואם כן ה"ת לכבוש ונמלח שאינו אסור מדאורייתא ועיין בש"ך ריש סימן פ"ז :

רבים

קדם וסילק כיון שיש בו ס' מותר [ב] **טיפת חלב** שנפלה על חתיכת בשר שבקדרה אם א יש בה ס' לבטל החלב מותרת ואם לאו אסורה ואין השאר שבקדרה מצטרף עמו לבטל החלב ופיר"י דוקא שכל החתיכה חוץ לרוטב כגון שהחתיכה שתחתיה קצתה חוץ לרוטב וזו מונחת עליה דכולה חוץ לרוטב אבל אם מקצתה ברוטב הרתיחה מערבת הטעם בכל הקדרה והכל מצטרף לבטל החלב · (ס) [ג] ורש"י פירש אפילו מקצתה ברוטב אין הכל מצטרף לבטל החלב וב"ב

בעל

ניתוח שם ממשו של בשר ואין כאן אלא פליטתו ולא ידענו כמה הוא סומכין על הקפילא להקל אפי' בפחות מס' אבל אם לא הספיק לסלקו עד שיוכל לפלוט החלב שבלע אע"פ שטעמו קפילא ואין בו טעם כלל אפ"ה אסור ולרבנן דאמרי מין במינו בטיל צריך שיהא ס' כשיעור החתיכה עכ"ל · ויש לדקדק בדברי הרמב"ם למה הוצרך ליתן טעם לכשלא סילק שמשערין אותה בס' מפני שהחלב שנבלע בה ונאסר יצא ונתערב עם השאר דטעם זה לא איצטריך אלא למאן דאסר לה אפילו באלף משום דמין במינו לא בטיל אבל לדידיה דפסק כמ"ד מין במינו בטיל לא הוה צריך להאי טעמא אלא לטעמא משום משערין אותה בס' ואפשר שהוצרך לטעם זה משום דאי לאו הכי אפילו לא קדם וסלקו הו"ל למשרייה ע"י טעימת קפילא ארמאה שיאמר שאין בו טעם בשר אבל השתא שאנו אוסרין אותו מפני שהחלב שנבלע בבשר ונאסר יצא ונתערב עם שאר החלב ה"ל מין במינו וא"א למיקם אטעמא כנ"ל · וטעם רבינו נראה שהוא מפני שסובר כמו שכתב סמ"ג דהא דאמרינן כגון שנפל לתוך יורה של חלב רותח דמיבלע בלע מיפלט לא פליט פירושו שמה שבולע השתא אינו פולט שכל זמן שאינו נח מרתיחותיו אינו פולט אבל מה שבלע קודם לכן הוא פולט שהרי דבר הנראה לעינים כשנותנין ירק בקדרה רותחת משתנית מראית המים ובשר שמן ניתוח בתוכה ונראה שמנונית על הרוטב עכ"ל וכ"כ הר"ן בשם ר"ת דלפי זה לא מהני קדם וסילקו אלא לשלא יחזור ויפלוט החלב שבלע ולואי מין במינו אבל לעולם פולט הוא טעם בשר אע"פ שקדם וסילקו ולפיכך כל שקדם וסילקו אם אין בחלב ס' כנגדו אסור דבטוליה משערינן דאי במאי דנפיק מיניה מנא ידעינן והרמב"ם והרשב"א נראה שגם הם סוברים כסמ"ג ומפני כך הצריכו טעימה ואם אין בו טעם בשר אע"פ שאין בחלב ס' כנגדו מותר כדין שאר איסורין שיתבאר בסימן צ"ח לסכמת הרא"ש · ומ"ש רבינו דקדם וסילקו דאמרינן היינו קודם שתנוח היורה מרתיחתה כתב הה"מ ש"מ שפירשו כן שכל זמן שהוא רותח אינו פולט מה שבלע אע"פ שפולט של עצמו קודם לכן וי"מ כי נייח מבליעתו הדר פליט ולפ"ז לא נתבאר בגמרא שיעור זה ואפשר שכן הוא דעת רבינו ואין זה תלוי אלא באומד הדעת עכ"ל : טפת חלב שנפלה על חתיכת בשר שבקדרה אם יש בה ס' לבטל החלב מותרת וכו' פ' כל הבשר (שם) תנן טפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנ"ט באותה חתיכה אסור ניער את הקדרה אם יש בה בנ"ט באותה קדרה אסור · ופרש"י טפת חלב שנפלה על החתיכה · בתוך הקדרה על אחת מן החתיכות ולא הניס הקדרה ולא נחלק טעם הטפה אלא לאותה חתיכה בלבד · אם יש בנ"ט באותה חתיכה · כלו' שאין באותה חתיכה לבדה ס' לבטל הטפה מיד נאסרה החתיכה ובשאר חתיכות דקדרה לא איירי תנא דמתניתין ובגמרא פליגי בה אם חוזרת אותה החתיכה ואוסרתן או לאו · ניער את הקדרה . הניס בה מיד קודם שקבלה החתיכה טעם מן הטפה דהשתא נתערבה הטפה בכולן · אם יש בה בנ"ט באותה קדרה · כלומר אין כח בטיפה לאסור את כולן אא"כ יש בנ"ט ליתן בכל הקדרה והתוס' כתבו טפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בנ"ט באותה חתיכה נאסרת כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב איירי כדאמרינן בפרק ג"ה ולכך משערים באותה חתיכה לבטל הטפה ולא בשאר חתיכות משום דחלב מפעפע על כל החתיכה ואין מפעפע מחתיכה לחבירתה אלא ע"י ניעור וכיסוי כדאמרינן בגמרא עכ"ל · ובפרק ג"ה (ק·) אהא דאמרינן בחתיכת נבלה אינה אוסרת עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות אוקי רב אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה ופירש"י כיון שנתנה טעם בחתיכה אחת שהיתה בלדה תמיד או שנתבשלה תחלה עמה קודם שיתן שאר החתיכות בקדרה ולא היה בו ס' באיסור ונתנה הנבלה טעם בה ואח"כ נתן שאר החתיכות בקדרה וכתבו התוספות קשה לפירושו דא"כ גם הרוטב שהיה באותה שעה נאסר מתחלה ע"י טעם הנבלה ובסמוך משמע דמבטלין לחתיכות ע"י רוטב דהוא שאינו מינו וכלא הרוטב נאסר מתחלה ונעשה נבלה ואוסר כל הרוטב אח"כ מפני שהוא מינו אלא יש לומר דאיירי כגון שיש התיכה של היתר חוץ לרוטב ותחיכת נבלה מונחת עליה חוץ לרוטב ונעשית חתיכת היתר נבלה לפי שבולעת טעם נבלה דאין בה ס' לבטל הטעם ואח"כ כשמנער הקדרה אוסרת כל החתיכות מפני שהם מינה עכ"ל . וכתבו עוד בפרק ג"ה אמתני' (צו:) דירך שנתבשל בה גיד הנשה דלר"י נראה דכשהחתיכה שנפל האיסור עליה מקצתה תוך הרוטב לא בעינן ניעור וכסוי והתם מיירי כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב דלאו אין מתפשט אלא בניעור וכסוי ולמה שכתבו כאן כוונו כמה שכתבו בפכ"ה כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב איירי כדאמרינן בפג"ה ונתבארו דברי רבינו במ"ש בשם ר"י אבל מ"ש בשם רש"י אינו מבואר כ"כ אלא שיש ללמוד כן מדפירש כיון שנתנה טעם בחתיכה אחת שהיתה בלדה תמיד ומסתמא קלתה מונחת ברוטב שהרי לא הצריך שתהא מונחת ע"ג חתיכה אחרת שהיא חוץ לרוטב וקאמר חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות ואם איתא דע"י שקלתה מונח ברוטב מצטרף הכל לבטל האיסור לא היה לו ליחד חתיכה זו משאר חתיכות הילכך משמע דס"ל לרש"י שאע"פ שקלת החתיכה מונח ברוטב מאחר שהאיסור לא נגע אלא בקלתה שחוץ לרוטב אין הכל מצטרף לבטל האיסור וכ"כ התוספות בפג"ה (צו:) אמתני' דירך שנתבשל בה גיד הנשה שמזה שפרש"י גבי ניער וכיסה משמע שר"ל שאפילו החתיכה שנפלה הטפה עליה מקלתה בתוך הרוטב אי לא ניער וכיסה אין מסייעו הרוטב והחתיכות אחרות לבטלה עכ"ל : ב"ה וכתב רבי' ירוחם שבדברי רש"י עיקר · עי' ב בסימן רכ"ח.

כתב ר"י כזית בשר שנפל לתוך יורה רותחת של חלב בשר אסור וחלב מותר אם יש בחלב ס' לבטל הנפלט מהכשר אע"פ שאין בו לבטל כל הכזית עכ"ל · ואין דבריו נכונים דאמרינן בגמרא בכוליה משערינן דאי במאי דנפק מיניה מי ידעינן כמה נפק מיניה : ומיהו כשכולה בתוך הרוטב משמע ודאי דמודה רש"י שהכל מצטרף לבטל אבל הגהות מיימון כתבו בפ"ט בשם סה"ג מתוך פרש"י שאפי' היתה החתיכה בתוך הרוטב שנפלה הטפה עליה אם לא ניער וכיסה אין הרוטב מסייע לבטל טעם הטפה עכ"ל משמע מדבריו שאע"פ שכולה בתוך הרוטב רק שפניה העליונים מגולים אין הכל מצטרף (א) שאילו היתה משוקעת כולה בתוך הרוטב מאחר שהרוטב צף עליה פשיטא דטפת חלב הנופלת מתערב עם כל הרוטב וסמ"ג נראה שהוא מסכים לסברת התוספות והראב"ד בהשגות כתב על דברי רבנן ור' יהודה לד"ה אם לא ניער כלל אין שאר חתיכות נאסרות אף על פי שאין בהם ס' כנגדה ואע"פ שבלא ניער יוצא מאותה חתיכה רוטב לשאר חתיכות והוא רוטב נבלה לא אסרינן להו משום דבעינן שיצא מן החלב האסור לחתיכות וכתב ה"ה שאפשר שאף כן דעת הרמב"ם שכתב שאם יש בחתיכה טעם חלב משערין בכולה בד"א בשלא ניער הקדרה בתחלה אלא בסוף הנה שהזכיר ניעור בסוף וכפשט הסוגיא דאמרינן מאי לא ניער ולא כיסה אילימא לא ניער כלל ולא כיסה כלל מיבלע בלע תיפלט לא פליט וזה דעת קצת מפרשים ע"כ וכ"כ הרשב"א בת"ה ונראה מדבריו שם דכשאין חתיכה זו נוגעת בחתיכות אחרות אלא ביבש מיירי אבל אם היתה נוגעת בחבירתה על ידי רוטב אפילו לא ניער ולא כיסה נמי (ב) : **ודע** שזה שכתב רבינו אם יש בה ס' לבטל החלב מותרת ואם לאו אסורה אינו

אלא

שאר החלב אלא כל החלב מצטרף יחד לבטל כזית בשר : **טיפת** חלב שנפלה על חתיכת בשר שבקדרה וכו' כתב ב"י דמ"ש רבינו בשם רש"י אינו מבואר כל כך וכו' והאריך בזה והבין מדברי סמ"ג דלרש"י אפילו כולה תוך הרוטב רק שפניה העליונים מגולים אין הכל מצטרף וליתא אלא כמ"ש רבינו לרש"י אפילו מקצתה ברוטב וכו' דמשמע דמקצתה חוץ לרוטב וכמו שכתבו התוס' בפג"ה מפרש"י והוכיחו דמפרש"י בפכ"ה (דף ק"ח) דכי ניער הקדרה מוליך הוא הטפה בכל הקדרה ומסייע כל מה שבתוכה לבטל הטפה וכן כי כיסה הקדרה עולות הרתיחות משוליים לפיה ומוליכות הטפה בכל הקדרה עכ"ל אלמא דמקצתה חוץ לרוטב אין הכל מצטרף ולהכי בעינן שהרתיחה תעלה משולי' לפיה דאילו לפרש"י לא בעינן אלא שתעלה הרתיחה עד החתיכה שחוץ לרוטב וכן בניעור לא צריך אלא לנער שהחתיכה שהיא כולה חוץ לרוטב שתהא מקצתה תוך הרוטב ומצאתי עוד יותר מבואר במה שפי' בסוף (דף ק"ח) וז"ל אילימא לא ניער וכו' אמאי נאסרות האחרות מבלע בלע כהוא חתיכה מפליט לא פלט באחרות את טעם החלב שהחלב בגגה של חתיכה הוה עכ"ל ואי הוה ס"ל כפרש"י דהחתיכה כולה חוץ לרוטב לא היה צריך לפרש דהחלב בגגה של חתיכה הוא אלא ודאי דמפרש לה במקצתה תוך הרוטב ומקצתה חוץ לרוטב ולפיכך צריך לפרש דהפעפוע אינו מתפשט אלא עומד בגגה של חתיכה דאם היה מתפשט בכל החתיכה א"כ בהגיעו לרוטב הרוטב מבליעו בכל הקדרה אלא שצריך עיון לפרש"י הא דתנן טפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בנ"ט באותה חתיכה אסור וכו' דמשמע דבשיש באותה חתיכה ס' לבטל הטפה שריא ואי איתא דהחלב אינו מפעפע בכל החתיכה אלא בגגה של חתיכה הוה אפי' יש באותה חתיכה ס' עדיין הוא נותן טעם במה שחוץ לרוטב ודוחק לומר דלפרש"י האי אם יש בה בנ"ט באותה חתיכה רצונו לומר באותה מקצת שחוץ לרוטב אכן במרדכי פ"ש ראבי"ה משמע להדיא שכך צריך לפרש לפרש"י כדפירשתי' שהרי כתב וז"ל ופרש"י מקצת החתיכה מגולה ובלעה מן החלב מה שעל גב החתיכה ואין הרוטב מפליט ומבליע בשאר החתיכות אא"כ ניער וכיסה וע"כ מיירי שאין מגיע פעפועי חלב לרוטב שאם מגיע לרוטב הרוטב מבליע בכל אלא ב' שלישי חתיכה מגולה ופעפועי חלב מגיע עד שלישית' ומשמע דלא אסור את השאר כיון שפעפוע גוף האיסור אינו מגיע אליהן אפי' משהו ולא אמרי' חתיכה עצמה נעשה נבלה עד מקום שנבלע עכ"ל ראבי"ה וכ"ל דהיינו כרא"ש שפי' בפג"ה דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה בחלי חתיכה עכ"ל מרדכי פכ"ה מדפי' דאין מקצתה שחוץ לרוטב נ"נ ואוסרת את השאר אלמא דמפרש לרש"י הא דתנן אם יש בנ"ט באותה חתיכה דר"ל באותה מקצת חתיכה שחוץ לרוטב יש בה בנ"ט אסור אבל אינו אוסר את השאר ודו"ק :

ומ"ש

דרכי משה

סברת בעל התרומות דאסר צלי אפי' צונן משום דע"י צליה רכיך וכ"ה בהג"ה ודין כבוש ע"ל סי' ק"ה ולעיל סי' פ"ז בתחלתו אם נתערב בשר בחלב ע"י מליחה אי כבוש או אסור בהנאה :

צב (א) אמנם במרדכי ע"א דף תשל"ו פב"ה לא משמע כן דכתב שם דמיירי שמקצתה מגולה וע"ש וכתב באו"ה כלל כ"ח דאנו נוהגין כדברי ר"י דאם מקצתו ברוטב כל הקדרה מהני לבטל ודוקא בטיפת חלב או שאר איסור שנפל על החתיכה שהאיסור אינו דבוק אבל אי לב או כבר או חלב מחובר לחתיכה אין הקדרה כולה מהני לבטל דחיישינן שמא פעם אחת הוה כולה חוץ לרוטב או דלמא האיסור נשאר לבדו בקדרה עכ"ל : (ב) ויש להסתפק בדבריו מה ר"ל בזה שאמר אבל אם היתה נוגעת בחברתה כו'

אי

פרישה

שנכנס לתוך הבשר נעשה נבילה וחוזר ויוצא ונעשה מין במינו רש"י : (ל) אבל לר"ת כו' כיון שיש בו ששים מותר דוקא ביש בו ששים פליג עליה ורש"י אבל באין בו ששים מודה ודינו קיצר קצת בלשונו שהיה לו לגמר באין בו ס' אסור נל"ע וביש בו ס' פליגי רש"י ור"ת · ואנו נוהגין כר"ת מ"ו : (ס) ורש"י פי' אפילו מקצתו ברוטב מ"מ המסקנא בסמ"ק ובמרדכי כר"י וכן פסקו השערים

וכן

דרישה

והא ראיה דעינינו רואין שכשנותנין ירק בקדירה רותחת משתנה מראית המים מיד ובשר שמן ניתוח בתוכה ונראה שמנונית על הרוטב וא"כ כיון שפלט טעם בשר בתוך החלב אסור בבליעה ס' וכן משמע מדברי הרמב"ם והרשב"א ב"י ועיין מ"ש עוד מזה בסימן צ"ג : [ב] טיפת חלב כו' אם יש בה ששים לבטל החלב מותרת מדמסיים בס' פ"מ שסבר שהטיפה מתפשט בכל החתיכה אפי' בלא רוטב וממילא אם אין ס' בחתיכה נאסר כולה וכ"כ רבינו בסמוך דסיכא שנאסרה החתיכה נעשית כל החתיכה איסור כו' והקשה דלקמן סימן ק"ה כתב וכן אם נפל איסור על החתיכה שבקדירה שהיא חוץ לרוטב אינו אוסר אלא כדי נטילה כו' ונראה שם לחלק בין טיפת חלב שהוא צלול ומתפשט בה"ל בכל החתיכה ובין איסור שהוא גוש וכן תירץ מו"ה בא"ו ולא כת"מ כלל כ"ג דין ג' שכתב סתם שאינו אוסר אלא בכדי נטילה וכתב ולא כמ"ש בי"ד סימן ל"ב שנאסר כולה · ומור"ם ז"ל אסר כל החתיכה בכל ענין אפילו באיסור גוש ובלא רוטב עיין בא"ו שלו בדין דג טמא בבג"ה ח"ל מ"ו אף שבגלי אינו אוסר כמסבר אלא כדי נטילה שהרי אפילו עירוי דם רותח על הגלי אינו אוסר אלא כדי נטילה (כדלעיל סימן ע"ו) מ"מ החתיכה שנתבשלה רכה לבלוע והטיפה נכנסת שפיר בכולה עכ"ל (אלא שקשה דשם לקמן בסימן ק"ה נמי איירי בנתבשלה וע"כ צריכין אנו לתירוץ הראשון שבין צלי ומבושל כמבואר ג"כ ב"י בסימן ל"ח ולקמן יתבאר בדברי רבינו בסימן ק"ה : [ג] ורש"י פירש

אפילו

חדושי הגהות

צב א רבים תמהו ע"ז שזה סותר למ"ש בסימן ק"ה וכן אם נפל איסור על חתיכה שבקדירה שהיא חוץ לרוטב ולא ניער הקדירה ולא כיסה אותה אינו אוסר אלא כדי נטילה וכתב בל"ח דאפשר לחלק דהכא בטיפת חלב היא מפעפע בכל החתיכות ועיין בדרו"פ וט"ז (בה"ג/) : ב לא אבין כוונתו בזה כי אין שם ענין לדהכא כלל אם לא דנימא

דשעות

בעל התרומות ודוקא בשלא ניער הקדרה מיד כשנפל החלב וגם לא כיסה אותה מיד (ו) אבל אם מיד כשנפל החלב על החתיכה ניער הקדרה או כיסה אותה הכל מצטרף לבטל החלב [ז] (ז) כתב הרמב"ם אבל אם ניער מתחלה ועד סוף או שכיסה משעת נפילה ועד סוף הרי זה בנ"ט ונראה שאין צריך רק שינער או יכסה מיד בשעת נפילה ואפי' פסק אח"כ מלנער מיד מתערב הטעם בכל מה שבקדרה ומצטרף כולו לבטל (ח) [ח] וכ' עוד הרמב"ם נפל חלב בתוך המרק או לתוך החתיכות ולא נודע לאיזו חתיכה נפלה נוער את הקדרה כולה עד שיתערב הכל אם יש בקדרה כולה טעם חלב אסורה ואם לאו מותרת ואיני מבין את דבריו שאם החתיכות כולן

בתוך

אלא לדברי הסוברים דטעימת קפילא אינו מתיר אלא בדאיכא ס' אבל דעת רוב הפוסקים סוברים דטעימת קפילא מתיר אע"ג דליכא ס' כמו שיתבאר בסימן צ"ח וכ"כ הרמב"ם בפ"ט נפל חלב לתוך הקדרה של בשר טועמין את החתיכה שנפל עליה חלב אם אין בה טעם חלב הכל מותר : **ודוקא** בשלא ניער הקדרה מיד כשנפל החלב וגם לא כיסה אותה מיד· אבל אם מיד כשנפל החלב על הקדרה ניער הקדרה או כיסה אותה הכל מצטרף לבטל החלב דין הניעור מפורש במשנה (קח·) שכתבתי ודין הכיסוי מפורש בברייתא בגמרא (שם) שהוא שוה לדין הניעור ופי' רש"י המנער את הקדרה מתפשט הטעם בכולה וכן המכסה אותה מפני שמי השולים עולים עד הפה ויורדין : כתב מהר"י ן' חביב ז"ל מתוך דברי הר"ן יתבאר לך שמ"ש רבינו יעקב ודוקא בשלא ניער הקדרה וכו' הוא נקשר עם פרש"י ואינו מוסב גם על פר"י כי לדעת ר"י אין צורך לניעור הקדרה אלא שתהיה קצתה ברוט' אבל לפרש"י אע"פ שמקצת' ברוטב אין הכל מצטרף עד שינער הקדרה כי אותו הניעור מוליך הטפה בכל הקדרה ומסייע כל מה שבתוכה לבטל הטפה וכן כאשר כסה הקדרה עולות הרתיחות משוליה לפיה ומוליכות הטפה בכל הקדרה ואפשר שיחזור גם על פר"י שגם כאשר תהיה החתיכה חוץ לרוטב די בשכיסה הקדרה לערוב הכל אע"פ שלא תכנס זאת החתיכה ברוטב כלל וכ"ש בנישר עכ"ל : כתב הרמב"ם אבל אם ניער מתחלה ועוד סוף וכו' ונראה שא"צ רק שינער או יכסה מיד בשעת נפילה ואפילו פסק אח"כ כו' נ"ל שטעמו של הרמב"ם מדאמרינן בגמ' מכלל דר"י סבר כי ניער מתחלה ועד סוף וכסה מתחילה ועד סוף אסיר אמאי הא לא בלע כלל איאור לא ניער יפה יפה ולא כיסה יפה יפה ומדאמרי' ניער מתחלה ועד סוף וכסה מתחלה ועד סוף משמע להרמב"ם דוקא בכהאי גוונא שרי רבנן אבל בניער וכסה בתחלה ולא בסוף לא ומהרי"ן חביב כתב וז"ל כאשר נעמוד על כוונת הרמב"ם אין מקום לקושית רבי' יעקב כנגד דבריו וכאשר נביט אל התחלת לשונו כוונתו מבוארת וז"ל נפל חלב לתוך חתיכה של בשר טועמין את החתיכה שנפל עליה חלב וכו' עד ה"ז בנ"ט וכל מעיין בלשון זה יספוק בלדק שאם מיד בעת הנפילה ניער או כיסה הקדרה שנצטרף בכולה והרי היא בנ"ט ר"ל אם הטפה הזאת נותנת טעם בכל הקדרה אוסרת ואם אין בה כדי ליתן טעם בכולה מותרת אע"פ שיש בה כדי ליתן טעם בחתיכה לבדה שכיון שניער מיד בעת נפילה באותה שעה נעשה כל מה שבקדרה ד"א מחובר ומה שהזכיר הרמב"ם ניער מתחלה ועד סוף היה מוכרח להמשיך הלשון שאמר בתחילת דבריו כד"א בשלא ניער בתחלה אלא לבסוף כי בזאת החלוקה מן ההכרח להזכיר ניעור לבסוף ככי סוגיות הגמ' וכפי פירוש המפרשים אשר הרמב"ם הלך לדרכם והוא זה טפת חלב שנפלה על חתיכה שבקדרה ולא ניער ולא כסה מיד בעת הנפילה הרי זאת החתיכה כדבר נפרד בפ"ע עליו וכה לבדה משערינן ואם אין בחתיכה ס' כנגד הטפה נעשית כל החתיכה כנבלה והיא חוזרת ואוסרת כל הקדרה אם אין בכולה ס' כנגד כל החתיכה וזה ילדק בתנאי שאחר שכבר נאסרה זאת החתיכה ניער או כיסה כדי לחבר את כל הקדרה להיות אחד שאם לא ניער למה יאסר כל מה שבקדרה הלא כמו שחשבנו לזאת החתיכה כדבר נפרד לאסרה ולא סייעוה שאר החתיכות לבטל את הטפה כן ראוי לחשבה כדבר נפרד משאר החתיכות ולא יהא בה כח לאסור את כולן ודי אם נאסר כדי קליפה או נטילה בחתיכה הנוגעת בה משא"כ אם ניער הקדרה או כיסה אחר שנאסרה החתיכה כי אז בודאי זה הניעור או כיסוי הוא סבת הצטרפות כל הקדרה וכל החתיכות ומרק שבה קבלו טעמא וצריך שיהא בכל הקדרה ס' לבטל כל החתיכה ולזה הוצרך הרמב"ם לומר בתחלת דבריו כד"א בשלא ניער את הקדרה בתחלה אלא לבסוף ועל יסוד זה סיים לשונו וכשבא לחדש חלוקת היתר הוצרך לו להניח ניעור בתחלה ולז"א אבל אם ניער מתחלה ועד סוף כוונתו מבוארת שאינו מחייב ניעור בתחלה ובסוף אלא ניעור בתחלה בלבד ואם הזכיר ועד סוף היה מהמשך לשון החלוקה הראשונה שבה הוכרח להזכיר ניעור לבסוף מהטעם שפירשתי כנ"ל להשיב בעד הרמב"ם תשובה אמיתית ובסמ"ג תמצא סיוע לדברי וגם אשיב בעדו שדבריו מובנים כישר ובתמים במ"ש רבינו יעקב כנגדו ואיני מבין דבריו וכו' והוא פשוט גם כן בשנעיין בהמשך לשונו והוא זה סמוך למ"ש ה"ז בנ"ט אמר וכן נפל חלב לתוך המרק או לכל החתיכות נוער וכו' ואין כוונתו בזה לומר שאם יש שהות קצת אחר הנפילה שינער אח"כ כי זה לא יועיל בודאי אבל כוונתו שמיד כשראה נפילת הטפה לקדרה ולא השגיח אל אי זו חתיכה נפלה ימהר לנער או לכסות מיד ובזה תצטרף כל מה שבקדרה כיון שלא ידע מקום הטפה איו וזה הכרח כפי דקדוק לשון וכן אם נפל חלב וכו' שיורה שהיא חלוקה שוה בקירוב למה שכבר הזכיר הכל אם ניער מתחלה וכו' ובזה נפיל קושיא אחרת שיקשה לכאורה נגד לשון הרמב"ם במ"ש נוער את הקדרה והלא אין מבטלין איסור לכתחלה ובמה שכתבתי נסתלקה קושיא זו עכ"ל : **וכתב** עוד הרמב"ם נפל חלב בתוך המרק או לכל החתיכות וכו' ואיני מבין דבריו שאם החתיכות כולן בתוך הרוטב מה צריך לנער וכו' לפי דברי רבינו דעדיפא מינה הו"ל לאתמוהי עליה כשנפלה בתוך המרק עצמו מה צורך לנער אלא משום דבנפל לחתיכות

איכא

ומ"ש ודוקא בשלא ניער את הקדרה וכו' משנה וברייתא פכ"ה ולרש"י הוה פירושו שצריך לנער שתהא כולה לתוך הרוטב ולר"י א"צ אלא שתהא מקצתה תוך הרוטב וכדכ' בסמוך ולא ידעתי מה היה קשה למהר"י חביב ז"ל : **כתב** הרמב"ם אבל ניער מתחלה ועד סוף או שכיסה משע' נפילה ועד סוף ה"ז בנ"ט ונראה שא"צ וכו' הב"י כי' דלהרמב"ם דוקא בכה"ג שרי רבנן אבל בניער וכסה בתחלה ולא בסוף לא עכ"ל וזה ודאי תימה גדולה למה צריך גם בסוף ומהר"י חביב פירש דלהרמב"ם נמי א"צ אלא בתחלה אלא איידי דברישא קאמר דבלא ניער בתחלה אלא לבסוף דהס"ר קאמר נמי בסיפא אבל ניער מתחלה ועד סוף דשרי אבל לעולם בניער בתחלה ולא בסוף נמי שרי ולפע"ד הדבר פשוט בסוגיא דלרבנן אפשר לסוחטו מותר הלכך אפילו לא ניער בתחלה אלא לבסוף נמי הכל מצטרף לבטל הטפה ולרבי יהודה אפשר לסוחטו אסור ואפי' ניער מתחלה ועד סוף חתיכה עצמה נ"נ ואוסרת כל החתיכות כולן דחיישינן שמא בתחלה לא ניער יפה יפה ובלעה ונאסרה ואח"כ כשניער בסוף פלטה ואוסרת כל החתיכות וקאמר ר' נראין דברי ר' יהודה בשלא ניער בתחלה אלא לבסוף דאסור דאפשר לסוחטו אסור ונראין דברי חכמים בשניער בתחלה ובסוף דשרי דלא חיישינן שמא לא ניער יפה יפה בתחלה והלכתא כרבי ומשמועה זו אתה למד דבניער בתחלה ולא בסוף פשיטא דשאר חתיכות כולן מותרין מה נפשך אי ניער יפה יפה אף אותה חתיכה מותרת ואי לא ניער יפה יפה החתיכה לבדה אסורה אבל כל שאר החתיכות מותרות אלא דבניער מתחלה ועד סוף דאיכא למימר דילמא בתחלה לא ניער יפה יפה ובסוף ניער יפה יפה וכולן אסורות וקאמר ר' דלא חיישינן אלא כולן שריין והשתא : הא דכתב הרמב"ם דבלא ניער בתחלה אלא לבסוף אסור ובניער מתחלה ועד סוף שרי היינו כרבי דקאמר הכי נראין וכו' וכדמפרש בגמרא להא דרבי ואתא לאורויי רבותא דאעפ"י דניער בתחלה ובסוף לא חיישינן דילמא מתחלה לא ניער יפה יפה ואח"כ ניער יפה יפה ונאסר הכל ואצ"ל דבניער בתחלה ולא בסוף דפשיטא דשריין כל החתיכות מת"כ כדפרישי' ודברי הרמב"ם הם בדיקדוק ע"כ סוגיית הגמרא והוא דבר פשוט : **ומ"ש** רבינו על דברי הרמב"ם ואיני מבין את דבריו וכו' נראה שרבינו הבין דהרמב"ם איירי שאין החתיכות ברוטב ואתא לאשמועינן דאעפ"י שאינו מנער מיד מועיל הניעור דאל"כ אלא נוער מיד קאמר קשה מאי אתא לאשמועינן במאי דקאמר וכן אם נפל חלב לתוך המרק וכו' הא כבר כתב דין טפה שנפלה על החתיכה דבלא ניער בתחלה אלא לבסוף אסירה ובניער מתחלה ועד סוף שרי ולמה יגרע בנפל לתוך המרק או לתוך החתיכות ולא נודע וכו' וע"כ כתב ואיני מבין וכו' אבל לפע"ד נראה דהרמב"ם תופס פר"י דבידעינן דנפלה על חתיכה זו וכולה חוץ לרוטב התם ה"א דבעינן ניעור אבל במקצתה ברוטב לא בעינן ניעור כל עיקר והשתא אשמועינן הרמב"ם דבהא ב' או ג' חתיכות מונחין מקצתן חוץ לרוטב ונפלה הטפה על אחד מהחתיכות ולא נודע על איזו חתיכה נפל לא סגי בשניער קצת חתיכות שיהיו מונחין תוך הרוטב לגמרי אלא צריך שינער את הקדרה כולה שיתערב הכל עד שיהא הרוטב צף על כל החתיכות וטעמו דבידעינן על איזו חתיכה נפלה הטפה סגי בניעור שתהא רק מקצתה תוך הרוטב דכיון דהטפה תפעפע מלמעלה למטה בחתיכה עד הרוטב הרוטב מוליכו בכל הקדרה אבל היכא דלא נודע על איזה חתיכה נפל השתא אף לאחר שניער את הקדרה אם תהיה חתיכה אחת מקצתה חוץ לרוטב חיישינן דילמא לא נפלה הטיפה על אותה חתיכה שמקצתה תוך לרוטב וא"כ לא יצטרף מה שהוא חוץ לרוטב

דרכי משה

אי ר"ל דוקא לסברת ר"י דלכתחילה היה מונח כולה חוץ לרוטב ונאסר ולכן אם מונחת אח"כ מקצתו ברוטב נאסרו כולן אפי' בלא ניער וכיסה דהא ר"י ס"ל דאפי' ע"י מקצת רוטב מתפשט בכל הקדרה אבל לדברי רש"י אין שאר הקדרה נאסר ע"י שמונח בקצתו ברוטב או אם ר"ל דאפי' לדעת רש"י אע"ג דמתחילה נאסר החתיכה ולא מתפשט בכל הקדרה שיצטרף הקדרה לבטל הטפה מ"מ לאחר שאסרה החתיכה אוסרת כל הקדרה אפי' בלא ניער וכיסה הואיל ובקצתו ברוטב וכ"כ הר"ן סוף פכ"ה דלדעת רש"י גרע לא ניער משניער דבלא ניער החתיכה נאסרה תחלה ואוסרת כל הקדרה אח"כ אפי' לא ניער כלל וכ"כ הה"מ ס"ט דס"א לדעת קצת המפרשים ובמרדכי משמע ע"א דף תשל"ז בכ"ה דאין לאסור בלא ניער לבסוף דמשמע שם דלדברי רש"י אין לאסור באותו חתיכה רק זה שחוץ לרוטב אבל זה שבתוך הרוטב שרי כיון שפעפוע גוף החלב אינו מגיע לשם אפילו כשהו דאי מגיע לשם למה לא יצטרף כל הקדרה לבטל וצריך להמתין עד שיצטנן ולחתוך מה שחוץ לרוטב עכ"ל וא"כ הואיל וס"ל דאף באותו חתיכה שרי מה שבתוך הרוטב

כ"ש

דרישה

אפילו מקצתו ברוטב עיין בד"מ שהוכחתי מדברי הטור דאף דאותה החתיכה נאסרה כיון שאינה כולה בתוך הרוטב מ"מ אינה אוסרת מה שבקדירה (וכ"כ בסמוך בשם מהרי"ן חביב) אף שהיא מקצתה בתוך הרוטב ואין ס' כנגדו ומש"ה כתב בסמוך והיכא שנאסרה מחמת חלב נעשית כל החתיכה איסור ואם בשלה עם אחרת צריך ששים לבטל כולה ומדלא כתב וכיון שנעשית נבילה בעינן ס' מהשאר שבקדירה לבטל כולה שמע מינה דס"ל דאין שאר קדירה נאסר אא"כ ניער ובישל אח"כ דהו"ל כבישול חדש וכבית דברי המרדכי דף תשל"ז ע"א שכ"כ ע"ש · והיינו טעמא משום דאמרינן מ"מ מי נמשך האיסור בכל הקדירה אם כן בכולה משערינן ואי לא אם כן גם כן אינו נאסר מהחתיכה אלא שקשה לפ"ז ממ"ש בס"ס טפת חלב שנפלה על הקדירה דבעינן ששים פעמים ס' ולא אמרינן ממ"נ ויש לחלק בין חתיכת בשר דנמשך ממנה הטעם ובבליעה מיד לקדירה שכבר נאסר הקדירה ואפשר דק נמשכת ממנה לתבשיל. ואין לומר דמ"ש ואם בשלה עם אחרת ר"ל אם היה עוד חתיכות עמי נאסרו ממנו באותו בישול דז"א דהא דין הוא שכתב והיכא שנאסרו החתיכה קאי גם לרש"י ולרש"י לא נאסרו החתיכה כ"א בשהיא כולה חוץ לרוטב ובשהיא חוץ לרוטב אין שאר החתיכות נאסרו ועכ"פ צ"ל שחזר ונתבשלה עם חתיכות אח"כ וק"ל : [ז] כתב הרמב"ם אבל אם ניער כו' ונראה שא"צ רק שינער או יכסה מיד כו' מהרי"ן חביב יישב דברי הרמב"ם דלק"מ דגם הוא סובר שא"צ ניעור כו' אלא מיד והא דכתב אבל אם ניער מתחלה ועד סוף גררא דלישנא נקטיה דברישא דבריו כתב אם אין בחתיכה ס' אם ניער לבסוף אסור הכל אם אין ס' בקדירה לבטל החתיכה וגם היכרח לומר ניער לבסוף דאי בניער בתחילה כל הקדירה מצטרף לבטל טיפת החלב ואי לא ניער גם לבסוף אין שאר הקדירה נאסר מן החתיכה הלכך היכרח לומר בריש דבריו אם ניער לבסוף לכן אמר בסיפא אבל אם ניער מתחלה ועד סוף ר"ל שאם ניער מתחלה אף אם ניער גם בסוף שרי הו"ל וניער בתחילה. גם י"ל דהכי קאמר אם ניער מתחלה ועד סוף ור"ל שניער מתחלה ועד שנתבלבל בכל הקדירה ומחילא מנוער הוא כטעם מתחילה ועד סוף וק"ל ואגב ריהטא קאמר לשון שאינו מדוקדק ועוד י"ל דגם רבי' לא פליג אדברי רמב"ם בזה אלא לפרש דבריו וס"ק ונראה דהרמב"ם שכתב שינער מתחלה כו' אינו ר"ל שצריך וכו' וק"ל : [ח] וכתב עוד הרמב"ם כו' ואיני מבין דבריו שאם החתיכות כולן בתוך הרוטב מה צריך לנער כתב ב"י וא"ת כשנפל לתוך המרק מאי צריך לנער הוה הו"ל לרבי' לאקשויי על הרמב"ם (ולעד"נ אינו ר"ל דוקא רוטב אלא כל מיני לכתן ושאר דברים שמתבשלים עם הבשר (גם אפשר ליישב דאיידי בנפל ג"כ בזה) עד שאם לא נצטרף כל החתיכות יחד לא יהיה ששים נגדו ולכך צריך ניער ודו"ק עכ"ה) אלא משום דבנפל על החתיכות איכא לאתמויי עליה בתרי גווני כדקדוק וקושיא זו ממילא מוקשה וטעמא דהרמב"ם נראה בזה דמ"מ צריך לנער כדי שיתערב יפה דקא סוגין דאפי' בניער מתחילה ועד סוף שיין ר' יהודה שמא לא עירב יפה ואע"ג דרבנן פליגי עליה מ"מ מודו שצריך לעשות בענין שיתערב יפה יפה. ומהרי"ן חביב תירץ קושית רבי' במ"ש

נפל

פרישה

וכן עיקר מ"ו ועד"ר : (ו) אבל אם מיד כשנפל החלב ניער הקדירה או כיסה כו' היינו לדעת רש"י אבל לדעת ר"י א"צ ניעור אלא כיון שהיא מקצתה ברוטב כל הקדירה מצטרף משא"כ לדעת רש"י שאין הקדירה מצטרף אף אם מקצתו ברוטב ואפשר שקאי גם על דברי ר"י שגם אם תהיה החתיכה חוץ לרוטב די כשיכסה הקדירה לערוב הכל אעפ"י שלא תכנס זאת החתיכה ברוטב כלל וכ"ש בניעור כ"כ מהרי"ן חביב : (ז) כתב הרמב"ם אם מער כו' עד"ר : (ח) וכתב עוד הרמב"ם נפל כו' או לתוך החתיכות ולא נודע כו' דוקא נקט לא נודע אבל אי הוי ידוע על איזה חתיכה נפל היה נוער אותה חתיכה לבדו או היה משליך אותה החתיכה לחוץ ועד"ר :

והיכא

בתוך הרוטב מה צריך לנער ואם אינן ברוטב מה מועיל ניעור שמנער אח"כ · (ס) והיכא שנאסרה החתיכה מחמת החלב נעשית כל החתיכה איסור ואם בשל עם אחרות צריך ס' לבטל כולה אע"פ שאיפשר ליסחט החלב הבלוע בה וליבטל בס' בשאר החתיכות אפי' הכי הכל אסור שכבר נעשית החתיכה כולה איסור וצריך ס' לבטל כולה ואם יש בכל מה שבקדרה בין (י) מרק ובשר ותבלין ס' לבטל מה שבקדרה מותר והיא נשארת באיסורה ואם מכירה משליכה והאחרות מותרות (יא) ואם אינו מכירה הרוטב מותר וכל החתיכות אסורות אם חתיכת האיסור ראויה להתכבד ודבר זה יתבאר עוד לקמן בהלכות התערובות (יב) ופסק ה"ר אפרים דלא אמרינן

איכא לאתמויי עליה בתרי גווני נקטה וממילא משמע דכי היכי דמתמ' כאם החתיכות לתוך הרוטב מה צריך לנער ה"נ איכא לאתמויי בנפל לתוך המרק וטעמא דהרמב"ם כ"ל שאע"פ שנפל בתוך המרק צריך לנער כדי שיתערב יפה וכ"ש כשנפל לחתיכות שבתוך המרק שהוא צריך לנער דהא חזינן דאפי' בניער מתחלה ועד סוף חיוש רבי יהודה שמא לא עירב יפה יפה ואף על גב דרבנן פליגי עליה מכל מקום מודו דצריך לעשות בענין שיתערב יפה יפה :

והיכא שנאסרה החתיכה מחמת החלב נעשית כל החתיכה איסור ואם נישלה עם אחרות צריך ס' לבטל כולה אע"פ שאיפשר לוסחט החלב הנבלע בה וכו' בפרק כ"ה (קח) איתמר רב ורבי חנינא ורבי יוחנן דאמרי איפשר לסוחטו אסור שמואל ור"ש ברבי ור"ל דאמרי איפשר לסוחטו מותר ופרש"י איפשר לסוחטו איסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר וניטל ההיתר הזה עם היתר אחר שאיפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון ואין בו כשיעור לאסור את האחרון ופסק הרא"ש כמ"ד איפשר לסוחטו אסור וכ"פ הרשב"א בת"ה וכ"פ הרמב"ם בפ"ט ואע"פ שכתב הראב"ד שלא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא לר' יהודה דמחמיר במין במינו אבל לדידן דקי"ל מין במינו בטל לא וכתב הר"ן שי"א שזהו דעת הרי"ף שלא כתב דחתיכה עצמה נעשית נבלה להצריכה שיעור כיוצא בה לדברי חכמים שאומרים מין במינו בטיל הרי כתב שאין זה מחוור וירושלמי דתרומות הוי תיובתיה ואף הרמב"ן כתב שהלכה רווחת היא חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת אפילו לדברי חכמים וכן ראוי לדון ולהורות לענין מעשה גם ה"ה כתב שכבר הסכימו רוב המפרשים דאפילו לרבנן חתיכה עצמה נעשית נבלה לאסור בס' כנגדה :

ומ"ש רבינו ואם מכירה משליכה והאחרות מותרות ואם אינו מכירה הרוטב מותר וכל החתיכות אסורות אם חתיכת האיסור ראויה להתכבד כ"כ שם הרא"ש ומבואר הוא במתני' דס"פ ג"ה (צו ·) דתנן חתיכה של נבלה ושל דג טמא שנתבשלה עם החתיכות בזמן שהוא מכירה בנ"ט ואם אינו מכירה כולן אסורות והרוטב בנותן טעם ואוקימנא לה בגמרא בחתיכה הראויה להתכבד :

ומ"ש ודבר זה יתבאר עוד לקמן בהלכות התערובות בסימן ק"א :

ומ"ש רבינו אם בשלה עם אחרות צריך ס' לבטל כולה דברי הכל היא דכיון דלבטל החתיכה עצמה אנו באים ה"ל מין במינו וליכא למיקם ביה אטעמא הלכך צריך ס' לכ"ע : **כתוב** בהג"א בפרק כ"ה דהא דאמרינן דטפת חלב שנפלה בחתיכה שאם נתנה טעם בחתיכה צריך ס' כנגד החתיכה היינו דוקא בבשר בהמה אבל אם נפלה על בשר חיה ועוף כיון דלא אסור אלא מדרבנן לא בעינן שיהא ס' בחתיכה אלא ברוב בעלמא בטלה והא דתנן נמי בשילהי ע"ז (ד' עד ·) דבשר בחלב במשהו היינו בשר בהמה אבל בשר חיה ועוף בטלין ברוב בעלמא וכן סידר בהג"ה מא"ו עכ"ל : **ופסק** ה"ר אפרים שלא אמרינן אפשר לסוחטו אסור אלא בבשר בחלב אבל בשאר איסורין וכו' אין צריך אלא ס' כנגד הזית הראשון וכו' ור"ת פסק דאף בשאר איסורין אפשר לסוחטו אסור ודוקא כשנאסר בנ"ט כו' בפ' ג"ה (ק ·) גרסינן דרש רבה בר בר חנה חתיכה של נבלה ושל דג טמא אינה אוסרת עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות אוקי רב אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהם מינה א"ל רב ספרא לאביי מכדי רב כמאן אתרה לשמעתיה כר"י דאמר מין במינו לא בטיל מאי איריא כי נתן טעם אפילו כי לא נתן טעם נמי א"ל הב"ע בשקדם וסלקו וכתבו שם התוספות בשקדם וסילק את האיסור ומ"מ ל"ל שחתיכה של היתר קבלה טעם מן הנבלה אפילו לא נתנה טעם נמי דהא במינה אוסרת בכל דהו ואומר ר"ת דנהי דהיא גופה מיתסרא בכל דהו מ"מ לא אמרינן שתעשה נבלה לאסור כל האחרות כיון שהיא עצמה לא נאסרה אלא על ידי כל שהוא ורבינו אפרים היה אומר מתוך כך דאפילו כי נתנה בה טעם אין ההיתר נעשה נבלה שיצטרך ס' כנגד כל החתיכה אלא כנגד האיסור הבלוע הלכך לרב דאמר הכא דמין במינו לא בטיל כשחתיכת היתר קבלה טעם מן הנבלה חשיב האיסור כאילו הוא בעין ואוסרת כל החתיכות במשהו אבל כי לא נתנה הנבלה טעם בה לא היתה אוסרת החתיכות מפני שהם מינה שהרי אין צריך לבטל אלא האיסור לבד וכיון שלא נתן טעם בחתיכה הוי האיסור כמאן דליתיה דלא הוי כאילו הוא בעין ולא אסר אלא חתיכה ראשונה שאין ההיתר נעשה איסור ולא אסר שאר חתיכות ודומא גבי טפת חלב אמרינן בפרק כ"ה דחתיכה עצמה נעשית נבלה וצריך ס' כנגד כל החתיכה ולא סגי בביטול טיפה לחוד משום דב"ל חד וחד באנפי נפשיה שרי וכי איתנהו בהדי הדדי אסור הלכך הבשר עצמו נעשה איסור ולוקה אם אכל חצי זית מבשר וחצי זית מחלב ולכך צריך ברוטב ס' לבטל כל החתיכה שנפלה עליה טפת חלב אבל חתיכת היתר שבלעה טעם נבלה ונאסרה וחזרה ונתנה טעם ברוטב א"צ אלא ס' לבטל האיסור שנבלע בחתיכה וא"צ שיעור ס' של אותה חתיכה עכ"ל והאריכו הרבה בדבר ובסוף דבריהם כתבו כתב רבינו יהודה דנראה לר"י להחמיר בדבר כיון דאין ראיה ברורה בדבר · וכ"כ סמ"ג דאין לעשות מעשה להקל כדברי ה"ר אפרים כי כל רבותינו הקדמונים חולקים עליו · וסמ"ק כתב דאין הסברא מוכחת כדברי ה"ר אפרים · והמרדכי כתב דנ"ל להכריע ולומר דבכל שאר איסורין נאמר חתיכה עצמה נעשית נבלה מיהו היינו דוקא בחתיכה עצמה מטעם חשיבות החתיכה איסור ניכר ומובדל הוא נעשית נבלה ונאסר לבדה אף אם יצטרף שום היתר אליה לבטל האיסור הבלוע בה ולפיכך אוסרת כולו וצריך כדי לבטל כל החתיכה אם אינה ראויה להתכבד או דבר שבמנין אבל בדבר לח כגון תרומה בחולין ויין במים דע"ז וכגון רוטב ברוטב דאין האיסור ניכר ונבדל ואין כאן חשיבות איסור מתערב בהיתר שני עם הראשון ולא שייך כלל למימר חתיכה עצמה נעשית נבלה וע"פ זה התרתי מעשה שבא לידי ע"כ וסברא זו כתבוה הרשב"א בת"ה והר"ן בס"פ כ"ה בשם הראב"ד וז"ל

דלא

לרוטב לבטל הטפה שאין הטפה מפעפע ועולה לחתיכה כמה שהיא חוץ לרוטב והלכך צריך לנער בתחלה לערב את הכל שיהא הרוטב לף למעלה מכל החתיכות וכן כשנפלה הטיפה לתוך הרוטב ומקצת החתיכות הן מקצתן תוך הרוטב ומקצתן חוץ לרוטב אין מה שחוץ לרוטב מצטרף לבטל הטיפה שנפלה תוך הרוטב כי אינו מפעפע למעלה חוץ לרוטב ולפיכך צריך לנער כל הקדרה שיתערב הכל דהיינו שהרוטב יהא לף למעלה ולפי שהרא"ש כתב בסתם שנפלה הטפה על החתיכה א"צ ניעור כל כך אלא שינער בתחלה שהחתיכה תהיה רק מקצתה תוך הרוטב וכאן בעינן ניעור יותר לכך כתב הרב כאן נוער את הקדרה כולה עד שיתערב הכל וכו' כלומר כאן צריך ניעור טפי שיהא נוער את הקדרה כולה עד שיתערב הכל אבל לעיל צריך לנער מיד גם להרמב"ם ואין הגהת רבינו על הרמב"ם כלל הגה ושארי ליה מאריה להרב בהגהת ש"ע שכתב כאן על דברי הרמב"ם ויש חולקים וכו' ור"ל רבינו הוא דחולק עליו בהבנתו דאין כאן לא השגה ולא מחלוקת שהרי לא אמר רבינו אלא ואיני מבין והרי דבריו מובנין בס"ד · ואיכא למידק דבלא ניער לא בתחלה ולא בסוף דקאמר תלמידא מבלע בלע הכא חתיכה מפלט לא פלט באחרות את טעם החלב והיא לבדה אסורה והאחרות מותרות דקשיא טובא והא קי"ל בפרק כ"ג דחם לתוך חם אוסר כולו ואפי' דרך כלי בלא רוטב נמי אוסר כדי נטילה וכדכתב רבינו לקמן בסי' ק"ה ולעם כתב ג"כ בס"ח דחתיכה שנאסרה מפני שבליעה בחלב ה"ל איסורה מחמת עצמה ואוסרת בנגיעתה חמין זה סותר לאתי דקאמר תלמידא גבי חתיכת בשר שנאסרה מטיפת חלב שנפלה עליה מבלע בלע מפלט לא פלט וכ"כ בסה"ת סימן כ"א דאפילו גבי בשר בחלב אמרינן הך סברא דאין איסור הבלוע הולכת מחתיכה לחתיכה שאלה א"צ' שתיהן חמות ורותחות כזהן ביחד בלא רוטב ומייתי לה במרדכי פכ"ה ואין לתמוה הלא טעם בשר של היתר נעשה איסור גמור כמו נבלה וא"כ אפי' לא ילך מחתיכה לחתיכה רק טעם גוף הבשר יהא אוסר חברתה דכבר תירץ מהרא"י דקים להו לרבנן שאין שום טעם חלב הולך מחתיכה זו בלא רוטב רק טעם בשר בלחוד בלא שום חלב עיין בהג"ה ש"ד סימן כ"א ומ"ת דברי רבינו בסימן ק"ה דקאמר דאפי' חתיכה שנאסרה מפני שבלעה חלב ג"כ אוסרת בנגיעתה קשה ליישב והראב"ד בהגהות פ"ט מהמ"א האריך בזה ותמה דכיון דהחתיכה היא נבלה מה צריך לניעור א"כ דעתו כדעת רבינו דבשר בחלב אוסר בנגיעתה חמין ולפע"ד נראה דודאי דינו של רבינו והראב"ד אמת דאף בלא ניעור ולא כיסה אוסרת חבירתה המונח עליו מיהו אינו אוסר אלא כדי נטילה באינו שומן והא דקאמר בגמרא מיבלע בלע מיפלט לא פלט אינו אלא לענין זה שלא יהיו החתיכות האחרות אסורות לגמרי אבל נטילה והאי בעינן אפי' באינו שומן ולקמן בסימן ק"ה ס"ח כתבתי ישוב אחר : **והיכא** שנאסרה החתיכה וכו' עד אעפ"י שאיפשר לסחוט וכו' לעיל בתחלה סי' זה כשכתב רבינו דלר"ש גם בחלב אסור דמין במינו במשהו ה"ל לרבי לומר אעפ"י שאפשר ליסחט הבשר הבלוע בחלב וישאר חלב טהור ואפ"ה אסור אלא כיון דדין אפשר לסוחטו איתמר בפני עצמו כתבו רבינו ג"כ בפני עצמו : **ופסק** הר"ר אפרים דלא אמרינן אפשר לסוחטו וכו' נראה מדברי רבינו דחתיכה עצמה נ"נ ואפשר לסוחטו אסור הכל ענין אחד וכיון דבשאר איסורין לא אמרינן חתיכה עצמה נ"נ א"כ אפי' חתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת ותימא גדולה הלא כתו' בתוס' בפג"ה (ד' ק') בד"ה בשקדם כתבו להדיא לדעת הר"א דלא אסר אלא חתיכ' ראשונה וכו' וכ"כ הסמ"ג דאותה חתיכה לעולם אסורה דהלכה רווחת שאפשר לסוחטו אסיר וכ"כ בסה"ת סי' נ"ב והמרדכי בפג"ה וכ"כ הרא"ש בפג"ה ד' ק"ע ע"ד לדעת הר"א וז"ל אבל איסור הנבלע בהיתר ואוסרו בנתינת טעם לא נאסרה חתיכת היתר אלא מטעם האיסור הנבלע בתוכה ואי אפשר ליפרד ממנה הלכך לא בעינן ס' אלא לבטל האיסור הנבלע בחתיכה וכו' וכתב עוד בסוף הפרק וז"ל ואף ע"ג דהיינו דוקא שלענין שלא תאסור אותה חתיכה אחרות אבל היא עצמה כיון דנאסרה אסורה לעולם למ"ד אפשר לסוחטו אסיר וכו' הנה מבואר להדיא מדבריו דלר' אפרים נמי אף בשאר איסורין אותה חתיכה אסורה לעולם ונראה דרבינו נמשך אחר דברי הרא"ש שכתב בפרק כ"ה אפלוגתא דרב ושמואל בדין אפשר לסוחטו וז"ל והלכתא כרב לגבי שמואל באיסורי וכרבי יוחנן לגבי ר"ל הלכך קי"ל אפשר לסוחטו אסור ולדברי ה"ר אפרים וי"ל לא נחלקו אלא בבשר בחלב שתערובתן אוסרתן ונעשה שם אחד של איסור אבל שאר איסורין לא עכ"ל אלמא להדיא דרצונו לומר דלא נחלקו בדין אפשר לסוחטו אלא בבשר וחלב אבל בשאר איסורין לא נחלקו דרב נמי ס"ל אפשר לסוחטו מותר וכ"כ בסי' ק"ו והשיג על דברי הרשב"א ע"ש גם הב"י נמשך כאן אחר דעת רבי' שהרי כתב וז"ל ופסק הרא"ש כמ"ד אפשר לסוחטו אסור וכן פסק הרשב"א בת"ה וכן פסק הרמב"ם בפ"ט ואעפ"י שכתב הראב"ד שלא אמרו חתיכה עצמה נ"נ אלא לרבי יהודה וכו' עכ"ל מדמקשה ב"י מחתיכה נ"נ לאפשר לסוחטו אלמא דס"ל דהכל ענין אחד וכך פסק כאן בש"ע דבשאר איסורין החתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת כדברי רבינו ויש לתמוה דבסי' ק"ו פסק בש"ע כדעת הרשב"א דהחתיכה עצמה אסורה אף בשאר איסורין נראה שחזר בו ממ"ש כאן וכך הוא העיקר דהחתיכה

עצמה

דרכי משה

ב"ש שאור הקדרה וכ"כ בהג"מ פ"ט כדברי המרדכי ונ"ל להוכיח קצת מדברי הטור בן מרכתב אח"כ (והיכא) שנאסרה מחמת חלב נעשית כל החתיכה אסור ואם בשל"ה עם אחרות צריך לבטל כולה והשתא יקשה למה לי למימר ואם בשל"ה עם אחרות הלא יכול לאשמועינן דין בשאר חתיכות שבאותה קדרה דהכי הל"ל והיכא שנאסרת החתיכה מחמת חל"ב נעשית כל ההתיכה אסור ובעינן ששים מן השאר שבקדרה לבטל כולה מדלא קאמר הכי ש"מ דאין שאר הקדרה נאסר אא"כ חזר ובישל אותה חתיכה וגם האחרות דהיינו שנער או כיסה לבסוף וכן נ"ל ועוד נראה דדברי הטור ושאר פוסקים איתה חתיכה כולה אסורה לדעת רש"י מדלא חלקו בה כמ"ש המרדכי אלא ס"ל דבאותה חתיכה מתפשט בכולה

אבל

פרישה

(ס) והיכא שנאסרה החתיכה כו' אף על פי שאפשר ליסחט כו' מ"ש שאפשר ליסחט אסמוך לו קאי ור"ל שאפשר לסחוט האיסור ממנה ולסחטנו פ"י ששים שיש שם לבטל החלב :

(י) ומ"ש מרק ובשר ותבלין כו' נראה דבשם תבלין נכלל מיני בצלים ועשבים שנותנין לבשם המאכל דסיינו בשמים ה"ל בכלל רוטב שהרי נתערבו עמהן : (יא) ואם אינו מכירה כו' אם חתיכת האיסור ראויה להתכבד בטעם דאם אינה ראויה להתכבד בטילה סד בתרי כיון שנתבטל הטעם ומ"ש וכל החתיכות אסורות היינו בכולן ראויות להתכבד אבל אם אין ראויות להתכבד אלא מקצתן אותן אסורות והשאר מותרין וה"ל דמיירי בהיא לבוה ראויה להתכבד וה"ה למה אינו מכירה והשאר' מותרים : (יב) ופסק הרב רבי אפרים דלא אמרינן אפשר

לסוחטו

אמרינן אפשר לסוחטו אסור אלא בבשר בחלב (יג) אבל בשאר איסורין כגון כזית חלב שנבלע בחתיכה ואין בה ס' לבטלו ונאסרה ואח"כ בשלה עם האחרות אין צריך אלא ס' כדי כזית הראשון ואז אפי' ההתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת [ו] ור"ת פסק דאף בשאר איסורין אפשר לסוחטו אסור (יד) [ז] ודוקא כשנאסר בנותן טעם שלא היה בהיתר ששים לבטל האיסור שנבלע בו אבל נאסר במשהו אפילו נאסר מחמת מינו שאסור במשהו לרבי יהודה לא נעשת כולה נבלה וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לדעת ה"ר אפרים : [ח] (טו) **טיפת** חלב שנפלה על הקדרה שאצל האש מבחוץ אפי' אם יש בתבשיל הקדירה ס' בנגדה אינו יכול לבטלה וא"כ הטיפה אוסרת הקדרה כל סביבותיה ונאסרה התבשיל שבה וכתב ה"ר מאיר מרוטנבורק

שאם

עצמה אסורה אפילו בשאר איסורין לר"ה · **ומ"ש** רבינו אבל בשאר איסורין כיון כזית חלב שנבלע בחתיכה נראה דוקא חלב שנבלע בחתיכת בשר אבל חלב בגבינה או נמי רוטב נבלה בגבינה ה"ל בשר בחלב שהרי גם בחלב ונבלה לוקין אבישול שלהן עם חלב כדפסק הרמב"ם בפ"ט ממה"א :

ומ"ש רבינו מדברי ר"ת אבל נאסר במשהו אפילו נאסר מחמת מינו שאסור במשהו לר"י הקשה ב"י ואמר ולא ידענא מאי אפילו דקאמר וכו' ונראה דה"ק לא מיבעי' איסור משהו בשאינו מינו כגון שנאסר בתערובת חמץ בפסח ועבר עליו הפסח דאין איסורו אלא מדרבנן אלא אפילו במין במינו שאסור במשהו מדאורייתא לרב יהודה אפ"ה לא נעשית כולה נבלה :

טיפת חלב שנפלה על הקדרה וכו' נראה דלסברא קמייתא כל הקדרה נאסרת ולפיכך נאסר התבשיל שבה והטעם דדוקא בחתיכת בשר דיש לה טעם מעצמה אינו נאסר אא"כ בדאית בה טעם של איסור . אבל בקדרה דאין לה טעם תנופה אפילו לא נכנס בה אלא איסור משהו נעשית הקדרה כולה נבלה וצריך ס' מכל הקדירה ומן הטעם אשר בה כ"כ הסמ"ג בסי' נ"ה אח"כ כ' רבי' דהר"מ חולק ומתיר כיש בתבשיל ס' פעמים ס' והסמ"ק חולק ומפלג בין נפל כנגד התבשיל לנפל כנגד מקום הריקן · והפשר נמי דרבינו לא הזכיר כאן אלא ב' סברות דתחלה כתב דאין להתיר בדליכא ס' כנגד הטיפה בלבד כיון שהטיפה אוסרת סביבותיה ונאסר התבשיל ואח"כ פירש דהר"מ כתב דבעינן ס' פעמים ס' מותר · אבל להסמ"ק בפעם א' ס' סגי ומחלק בין נפל כנגד התבשיל לנפל כנגד הריקן : ודע דבסמ"ק כתב בזה הלשון דאם נפלה כנגד הרוטב ויש ברוטב ס' מן הטפה מותר ממה נפשך אי מפעפע בכל הכלי הרי נתבטלה וכו' וה"פ אי מפעפע בכל הכלי כלומר דמפעפע בכל התבשיל הרי נתבטלה ואם אינו מפעפע כלל הרי לא יאסר דלא מסתבר לומר דמפעפע בדופן הקדרה אלא מסתברא דמפעפע לפנים וכ"כ בא"ו הארוך שער ל"א סימן א' להדיא דכך הוא פי' דברי הסמ"ק והיינו דכתב רבינו כשמו שמפעפע לפנים אבל בב"י לא פירש כך ע"ש :

ומ"ש

דלא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא באיסור הבלוע בחתיכה דכיון שנתן טעם ואין ממש איסור זה יוצא ומתערב בחתיכות האחרות אלא בזו הרי הוא כנבלה עצמו אבל בלח כגון יין ביין או מים במים וכיוצא בהם אע"פ שהראשון נאסר מחמת מיעוטו כיון שנפל שם היתר ונתערבה בטל האיסור שהרי נתערב האיסור לגמרי בהיתרו שנפל שם לבסוף כמו שנתערב בראשון ונמצא שאין האיסור מעורב עכשיו בהיתר הראשון משא"כ בחתיכה שנבלעה מאיסור וכן הדין יבש ביבש כגון המדומע וכן בחומץ ומש"ה אין חוזרין ואוסרין אלא לפי חשבון ע"כ וכתבו שו"א בהפך שאין אומרין חתיכ' עצמה נעשית נבלה אלא כשנפל לח בלח שנכלל הכל ונעשה גוף אחד א"כ לא ביבש כגון חתיכת נבלה שנתנה טעם בחתיכה שחוטה וכגון חלב שנבלע בבשר אבל יבש ביבש כגון המדומע והחומץ שזה בפני עצמו עומד וזה בפ"ע עומד לא והעלו דזה וזה אינם דברים מחוורים וכתב הר"ן שנ"ל דחתיכה עצמה נעשית נבלה שבשר בחלב מדאורייתא לפי שבשעת התערובת הוא שמתחדש האיסור ונעשה כל אחד עצמו של איסור ובשאר איסורין אינו אלא מדבריהם שראוי להשוות אותם לבשר בחלב וכיון דלא החמירו אלא משום לתא דבשר בחלב אין אומרין חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בדברים שמתבשלים דומיא דבשר בחלב דדרך בישול אסרה תורה א"כ נכון לתוך מה שאף הוא דרך בישול ומ"ה מדומע ומחומץ שאינו דרך בישול לא אמרינן ביה חתיכה עצמה נעשית נבלה אבל הרשב"א כתב שנ"ל עיקר של דברי' אלו מ"ש ה"ר אפרים שלא אמרו אפשר לסוחטו אסור אלא בבשר בחלב לבד ומן הטעם שאמרנו שהכל חוזר כגוף אחד של איסור אבל לא בשאר האסורין דמאיזה טעם יאסר כשיעור כולה והלא מה שהוא פולטת אינה פליטת האיסור ומ"מ מודה הרב ז"ל בחתיכה שנבלעת מאיסור ואח"כ נפלה אותה חתיכה לקדרה שיש בה כדי ס' לבטלה אפ"ה היא עצמה אסורה לזמן שמכירה זורקה ואוכל השאר לפי שהיא כבר נאסרה והאיסור הנבלע בתוכה אינו יוצא ומתערב עם הרוטב והחתיכות שבקדרה ואינו דומה לחומץ ומדומע שהאיסור בעצמו חוזר ומתערב עם ההיתר המרובה שנתרב' עכשיו ויכול להצטרף ובתשובות להרמב"ן סי' קס"ז כתוב שלא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב וכדעת רבינו אפרים ודרך ישרה והלכתו ברורה חכמה ראויה וכן אנו נוהגין ועושים מעשה עכ"ל · וכתב ה"ה בפ"ט שנ"ל שכן דעת הרמב"ם שאין חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב בלבד שהרי לא הזכיר כן בשאר איסורין ובהלכות תרומות כתב שאין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ולא חילק בין המדומע לשאר איסורין מחמת בלע וכן עיקר ע"כ והרא"ש כתב בס"פ ג"ה מחלוקת ר"ת ורבינו אפרים ולא הכריע ביניהם ואעפ"כ כתב רבינו שהסכים לדעת ה"ר אפרים ונראה שטעמו מפני שכתב שם הרא"ש כמה מקומות דניחא לפי' ה"ר אפרים ואי לאו דסבר לה כותיה לא היה מאריך כ"כ במה דניחא לדבריו ולפי זה מ"ש בפ' בתרא דע"ז גבי יין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים וכו' והא דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות היינו לפי שלא נפל מן היין האיסור כדי נתינת טעם בהיתר אלא במשהו נאסר וכל דבר שנאסר במשהו לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה צ"ל דלייסב אפילו לדעת ר"ת כתב כן דלקושטא דמלתא בלאו הכי ניחא דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב דוקא ולא בשאר איסורין כדברי ה"ר אפרים ובתשובותיו כלל כ' סי' כ' משמע ודאי שהוא סובר כדברי ה"ר אפרים שכתב כ"ט זיתים של היתר שנפל בו זית של חלב ובקדרה אחרת היו ל' של היתר ונפל לתוכה זית של דם ונתערבו יחד אלו שתי תערובות דמותרים דטעם חלב שבו בטל בס' וכן טעם דם שבו בטל בס' ואם איתא דבכל האיסורין אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה היה צריך ס' כנגד כל הל' זתים שזית האיסור מעורב בהם ואפשר שמתשובה זו הכריח רבינו שהרא"ש מסכים לדברי ה"ר אפרים :

ומ"ש רבינו בדברי ר"ת אבל נאסר במשהו אפי' נאסר מחמת מינו שאסור במשהו לרבי יהודה לא ידענא מאי אפילו דקאמר וכך הו"ל לכתוב אבל נאסר במשהו כגון שנאסר מחמת מינו שאסור במשהו לרבי יהודה · וכתב האגור בשם ה"ר איסרלאן שנא"ז מחלק בין חתיכה שנבלע בה האיסור ובין דבר לח המעורב בהיתר דלא שייך חתיכה עצמה נעשית נבלה שאין האיסור נבלע בהיתר אלא מעורב בו וא"כ בנדון זה דחלב שנתערב בשומן וספק אם יש בשומן ס' לבטלו ואח"כ הושם מהשומן בקדרה אע"פ דמוכח שם דהרא"ש לית ליה האי סברא לחלק בין לח המתערב לדבר הנבלע מ"מ אין להחמיר בשביל זה דלכ"ע הך סברא דחתיכה עצמה נעשית נבלה אינה אלא מדרבנן ונדון דידן בין למר ובין למר שרי לדעת א"ז משום דדבר לח הוא ולהרא"ש משום שאין אומרים חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב (ג) עכ"ל : ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרא"ש מסכימים כדברי ה"ר אפרים הכי נקטינן וכ"ש שהרשב"א וה"ה מסכימים כן ובתשובות להרמב"ן פסק כן והעיד שכך נוהגין ועושים מעשה ואע"ג דהר"ן לא סבר לה כוותיה מ"מ הרי כתב דבשאר איסורין לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא מדרבנן הוא וכיון דפלוגתא בדרבנן נקטינן לקולא (ד) כנ"ל דינים הנופלים בחתיכה עצמה נעשית נבלה אי אינה נעשית יתבאר בס"ס ק"ה ובסי' ק"ו בס"ד :

טפת חלב שנפלה מן הקדרה שאצל האש מבחוץ אפילו אם יש בתבשיל הקדרה ס' כנגדה אינו יכול לבטלה וא"כ הטפה אוסרת הקדרה כל סביבותיה ונאסר התבשיל שבה כלומר הטפה אוסרת כל הקדרה והקדרה אוסרת כל התבשיל שבה שא"א לתבשיל שבקדרה שיהא בו ס' כנגדה ובכולה קדרה משערין הלכך הכל אסור ודין זה כתבו סמ"ג וז"ל גרסינן בזבחים פרק דם חטאת (צ' :) בזול תפעפע כלומר מתפשט בכל הכלי כתב מורי מכאן נוהג רבי שאם נפלה טפת חלב ע"ג הקדרה רותחת כאור שתפעפע כל חרס של קדרה וחתיכה עצמה נעשית נבלה ובכולה קדרה משערין שהחלב מתפשט בכל הקדרה ואין לו מקום להתבטל בס' עכ"ל · וכתב הר"מ מרוטנבורק שאם יש בתבשיל ס' פעמים ס' כנגד הטפה מותר וכו' דברי הר"מ מרוטנבורק כתב המרדכי בפג"ה והרא"ש בתשובה ודבר ברור הוא שהר"מ חולק עמ"ש רבינו בתחלה שנאסרה הקדרה והתבשיל לפי שהר"מ סובר הפך מסמ"ג כמו שאכתוב בסמוך דלאי אמרינן שהטפה

מפעפע

דרכי משה

אבל אינו יצא לחוץ הואיל וא"ט כולו ברוטב כנ"ל : (ג) וע"ל סימן צ"ס דמשמע דנהיגין דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה בדבר יבש הנתערב ביבש : (ד) ובהר"ן ס"פ כ"ה דאנו נוהגין

דרישה

נפל חלב בתוך הסיר כו' איירי בניער מיד ולהלעיל מוכיח קאי שאיירי כמו בניער מיד אבל אם לא ניער מיד פשיטא שאסור : [ו] ור"ת פסק דאף בשאר איסורים אפשר לסוחטו אסור (וכן פסק המרדכי ורוב הגאונים ועיקר רש"ל וכ"כ יש"ש דכן הכרע ואין לשנות וי קא אם האיסור דבוק במתיכת היתר או שהוא כולה מין לרוטב ונפל עליה איסור אבל בלא"ה לא אמרי' מכ"נ וכל זה בשאר איסורים אבל בבשר בחלב אין חילוק עיין בד"מ שהאריך עכ"ה) ודוקא כגון הכא שנבלע בחתיכה א"כ מטעם ספיקות החתיכה איסור ניכר ומובדל הוא או לא מיעיל בתוספת היתר עליו אבל אם נתערב לח בהיתר לח כגון רוטב ברוטב ונאסר ואח"כ ניסף עליו רוטב של היתר או לא אמרינן דנעשה נבילה ואין צריכין ס' אלא נגד הרוטב של איסור הראשון מרדכי ור"ן וכ"כ בר"ס ק"ו (וכתב רמ"א דיש להחמיר ע"ז בשאר איסורים לצורך הפסד גדול אבל לא בבשר בחלב עכ"ה) : [ז] ודוקא כשנאסר בנותן טעם שלא היה בו ס' לבטל האיסור כו' אבל נאסר במשהו אפי' נאסר מחמת מינו כתב ב"י לא ידענא מאי אפי' דקאמר וכך הו"ל אבל נאסר במשהו כגון שנאסר מחמת מינו שאסור במשהו לר' יודא עכ"ל . ומ"ו תירץ לא מיבעיא שאר משהו שהן משום חומרא בעלמא כגון חמץ בפסח וע"ז שלא במינן ואליבא דרבנן אלא אפי' מין במינו אליבא דרבי יהודא שהוא איסור דאורייתא ואם כן נימא דהוי כאיסור ששים שלא במינו עד כאן לשונו מ"ו ולכאורה יש לפקפק ע"ז דבחמץ דפסח וע"ז דאיסורן במשהו בין במינו בין שלא במינו לא שייך למימר דלא נעשית נבילה להתירו באם נתערב התערובות באחרות באם יש ששים נגד האיסור שיהא הכל מותר דכיון דאיסורו במשהו מה לי בתערובת הראשון מה לי תערובת האחרון בשלמא באיסור מין במינו במשהו דר' יהודא דאין אוסר במשהו אלא במינו וכי נפל אח"כ בהיתר שאינו מינו משערינן כאילו האיסור עצמו נפל לשם ומבטלינן ליה בששים לפי שהאיסור עצמו אינו אוסר שם אלא בששים לדוקא באינו אוסר במשהו אבל לא בשאינו מינו מה שאין כן בחמץ בפסח וע"ז דאף אם נשער כאילו האיסור למוד נפל לשם לתערובת שני אפילו לשאינו מינו מ"מ אוסר במשהו וא"כ מה מועיל תערובת שני לבטלו יותר מתערובת ראשון וצ"ל דנ"מ דאם נאסר תערובת בפסח במשהו ולאחר פסח נשאר אותו התערובות באיסורו ואם נתערב אותו תערובת אחר פסח באחרות א"צ אלא ששים כנגד האיסור ונתבטל האיסור והכל מותר וכ"פ א"כ גם אם יש ששים בתערובת הראשון נגד המשהו יחזור הכל להיתרו הראשון לפ"ז . ול"נ דמ"ש רבי' אפי' כו' ר"ל לא מיבעיא יין נסך דאוסר במשהו במינו אליבא דרבנן מדרבנן משום חומרא יי"נ לחוד ובשאינו מינו בטל בנתינת טעם דהיינו אם נתערב במים אפי' בששה חלקים נגדו בטל כמש"ר לקמן סימן קל"ד אלא אפי' מין במינו לרבי יודא כו' דס"ל מין במינו אסור מדאורייתא אפ"ה נתבטל אחר כן בשאינו מינו וק"ל · [ח] טיפת חלב שנפלה על הקדירה שאצל האש מבחוץ כו' · ואם כן הטיפה אוסרת הקדירה כל סביבותיה ואוסרת התבשיל שבה כתב ב"י וז"ל כלומר הטפה אוסרת כל הקדירה והקדירה אוסרת כל התבשיל שבה שא"א לתבשיל שבקדירה שיהא בה ס' כנגדה ובכולה קדירה משערינן הילכך הכל אסור עכ"ל ועל דברי הר"מ שהביא רבי' כתב ב"י וז"ל ודבר ברור הוא שהר"מ חולק על מ"ש רבי' בתחלה שנאסר הקדרה והתבשיל לפי שהר"מ סובר כו' דחיישינן שמא אינו מפעפע אלא במקצת הכלי כו' ומש"ה כי איכא ששים פעמים ששים בתבשיל נגד הטיפה שרי ממ"נ וכו' וא"כ הו"ל והר"ן כתב דליפשפע דאפי לאפלוגי עכ"ד ולפי מה שכתבתי בפרישה לק"מ ע"ש :

ואם

פרישה

לסוחטו אסור אלא בבשר בחלב שטעם דכל אחד ואחד בפני עצמו הוא היתר והשמנונית יחד הוא אסור ונמצא שנעשה עכשיו מכח יחד גוף איסור ולא דבר בלוע מאיסור · (יג) אבל בשאר איסורין כו' אפילו החתיכה עצמה חוזרת להיות היתר ולקמן סימן ק"ו כתב הרשב"א שהחתיכה נשארה באיסורה (ור"ת פסק דאף בשאר איסורין וסובר דנלמד במכ"ש מבשר בחלב דהוי סדא בפני עצמו היתר ואפ"ה אמרינן כ"ש באיסור אחר וק"ל עכ"ה) : (יד) ודוקא כשנאסר בנותן טעם כו' אבל נאסר במשהו אפילו נאסר מחמת מינו עד"ר : (טו) טיפת חלב שנפלה על הקדירה שאצל האש מבחוץ כו' הר"מ בתשובותיו ביאר טעם דין זה דכי נפל על הקדירה מבחוץ לא אמרינן שיהא דומה כאילו נפל לתוך הקדירה לבטלו בששים וגם לא אמרינן שהוא מתפשט בכל הקדירה לבטלו בששים בטעם שיש בקדרה עצמו אלא אמרינן אוסר סביבו ודבר זה נקטינן לחומרא שאם אנו יודעין שיעור הטפה של חלב משערינן אם יש ששים פעמים ששים בקדירה נגד טיפת החלב מותר ממ"נ אם נתפשט טיפת החלב בס' טיפות הנבלעים בעובי הקדרה נתבטל מיד ואם לא נתפשט אלא בכ"ט ונמצא שנאסר אותן כ"ט אם יש בכל תבשיל שבקדירה ששים פעמים ששים לבטל אותן ששים טיפין שנאסרו מותר אבל אם אין אנו יודעין שיעור הטיפות חלב הכל אסור אף כי בוודאי בכל הקדירה יש ששים לבטל החלב אפ"ה הכל אסור משום דאמרינן שהטיפה היתה גדולה ונתפשטה בפחות מששים ואוסרת סביבה ואותה החתיכה שנאסרה אוסרת כל הקדירה הואיל ולא ידעינן שיעור הטיפה אין אנו יכולין לשער אם יש נגדה בתבשיל ששים פעמים ששים והוא ביאור דברי הר"מ שכתב רבינו בסמוך וגם דעת רבינו כן היא שכתב ואם כן הטיפה אוסרת הקדירה כל סביבותיה כו' ר"ל שאין אוסרת כל הקדירה אלא כל סביבותיה ונאסר כל התבשיל והיינו כשאין אנו יודעין שיעור הטיפה אבל אם אנו יודעין שיעור הטיפה דין זה מבאר רבינו במה שהביא בשם הר"מ · ולפ"ז לא קשה מ"ש ב"י ה"ל והר"מ כתב דלפ"מ אסרוהו עד"ר וכתב ב"י ונראה שהר"מ אינו מחלק בין נפלה נגד הרוטב או נגד מקום הריקן דאם כן ה"ל לפרש :

ואם

שאם יש בתבשיל ס' פעמים ס' כנגד הטיפה מותר שהטיפה אינה אוסרת אלא עד ס' כנגדה (טו) ואם יש בתבשיל ס' כנגד אותם ס' מותר (יז) ובספר המצו' כתב שאם נפלה כנגד התבשיל א"צ אלא ס' כנגד הטפה שמפעפע לפנים והוה ליה כאילו נפלה בתבשיל (יח) ואם נפלה במקום הריקן ג והיא (יט) מפעפעת בדופן הקדרה עד סמוך לרוטב כ"כ שאין ששים כנגד הטפה (כ) הרי נאסר אותו מקום הקדרה ואם יערה התבשיל דרך מקום הקדירה שנאסר הרי יאסר התבשיל (כא) וזה תקנתו שיניחנה כך ולא יגע בה עד שתצטנן (כב) וכבר נהגו העולם לאסור כשנופלת על הדופן שלא כנגד הרוטב ודוקא כשנפל באותו צד שאינו כנגד האש אבל אם נפל כנגד האש מותר שהאש שורפו ומייבשו ודוקא בדבר מועט כגון טיפה אבל אם נפל הרבה אין להתיר אפילו אם נפל כנגד האש אלא אם כן כנגד הרוטב ועל ידי ס' ורבינו יחיאל היה מתירה בשעת

מפעפע בכל הכלי הוה שריך משום דכל לחלוחית שבדפנות הוה מסייעים לבטל אלא משום דחיישי' שמא אינו מפעפע אלא במקצת כלי הוא דאסרינן דאין בלחלוחי' שבאותו מקצת שיעור לבטל הטפה ומש"ה כי איכא בתבשיל ס' פעמים ס' כנגד הטפה שרי ממ"נ אם הטפה מפעפעת בכל הכלי הרי נתבטלה ואם אינה מפעפעת לא יאסר וא"כ הוה ליה לכתוב והר"ס כתב דלישתמע דאתי לאיפלוגי והמרדכי בפ' ג"ה כתב בתחלה תשובת ראב"ן דאם יש בקדרה בלא תבשיל ס' לבטל החלב הנבלע בתוכו לא נעשה נבלה מידי דהוה אטפת חלב שנפלה על חתיכה אם יש בחתיכה ס' לבטל הטפה לא אסרינן ונתבטל החלב ואח"כ כתב שוב מצאתי תשובת מהר"מ ז"ל ושאלת מה עמדי על טיפת חלב שנפל על דופן הקדרה מבחוץ תשובת ר"ש בידי להתיר ומקצת הלשון אעתיק למורי פעם אחת היו מבשלין בשר בקדרה ונפל מעט חלב על דופן הקדירה מבחוץ שאילו נפל בתוכה היה ברוטב ובחתיכה לבטל החלב ואפ"ה לא רצה רבינו להתיר מפני שאין החלב מתפשט בכל דופני הקדרה כמו שמוכיח בפ' דם חטאת גבי בישל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי וקאמר טעמא מאי ואם בכלי נחשת בשלה וגו' ומדאיצטריך קרא לקדשים אלמא דאינו מפעפע בכולו אע"פ שהכלי חם וכיון שאין מתפשט בכל דופניה שיהא ראוי לומר שכל לחלוחית שבדפנות מסייעים לבטל נמצא במקום שנפלה אסר כל הנבלע בדופניה ונעשה נבלה וחוזר ואוסר כל מה שבקדרה אם אין בה ס' לבטל שיעור עובי הדופן שנפל שם החלב דבשיעור עובי הדופן צריך לשער דלא ידעינן כמה בלעה קודם שנפל בה החלב ע"כ ומשערינן בכל הקדרה כולה ודווקא שא"א לעמוד על הטפה כמה שהותה שלא הרגיש בה ולא ראו אותה אלא לאחר שנפלה על הדופן ואז א"א לשער בס' כזאת בה דילמא מיד נבלעה מקצתה בדופן ואז צריך לשער בעובי הדופן כמו שאמר ר"י אבל אם ראה הטפה קודם ועמד עליה כמה היא אז סגי בס' של ס' טיפין כמוה ממה נפשך כמ"ש מורי ודברי ר' שמשון צויתי להעתיק למורי וכ"ג וכן אנו מורין היכא דאיכא הפסד מרובה קצת או בשבת וי"ט ושלום מהר"ב עכ"ל וקודם לכן כתב הר"מ מורי היה רגיל להורות כשנופל איסור על דופן הקדרה וכיוא אבל כמש מתיר אם יש בתבשיל ס' פעמים ס' כנגד הטפה ע"כ ולא חילק שם בין שבת לי"ט לשאר ימים ולא בין איכא הפסד לליכא הפסד ועל פי תשובה זו כתב רבי' בשמו להתיר סתם כל שיש בתבשיל ס' פעמים ס' כנגד הטפה ונראה שהטעם שהוא מצריך ס' פעמים ס' היינו משום דקי"ל דחתיכה עצמה נעשית נבלה וא"כ טפה זו אסרה עד ס' כנגדה וכיון שאותן ס' נעשה נבלה צריך ס' פעמים כמותם לבטלם ונראה שהר"מ אינו מחלק בין נפלה כנגד הרוטב לשלא כנגד הרוטב כמו שמחלק בס"ה דא"כ ה"ל לפרושי :

ובספר התרומות כתב שאם נפלה כנגד וכו' הכל בסמ"ק וכתוב הגה"מ בפ"ט והמרדכי פג"ה וז"ל ספק שנפלה על דופן הכלי מספקא לן פ' דם חטאת אי מפעפע בכל הכלי אי לא הלכך כשנפלה כנגד הרוטב ויש ברוטב ס' מן הטפה מותר ממ"נ אי מפעפע בכל הכלי הרי נתבטלה ואם אינו מפעפע אז לא יאסר אבל נפלה בריקן שמא מפעפע בדופן הקדרה עד סמוך לרוטב כ"כ שאין ס' מן הטפה ונעשה אותו מקצת כלי נבלה וכשיערה הרוטב מן הכלי ילך הרוטב לאותו מקצת כלי ויאסר הכל לפיכך אם הניח להצטנן שלא הגביה הרוטב כלל מעט נפלו עד שנצטנן לגמרי א"כ אז לא נגע הרוטב כלל באיסור הלכך מותר עכ"ל ונראה שהוא סובר כמ"ש בשם הר"מ שיותר ראוי להתיר אם היה ברור לנו שהטפה מפעפעת בכל הכלי וזהו שכתב אי מפעפע' בכל הכלי הרי נתבטלה ורבינו לא חשש לכתוב טעם זה אלא משום דכיון דמפעפעת לפנים הוי כאילו נפלה בתבשיל ונראה שזהו פירוש מ"ש סמ"ק ואם אינו מפעפע אז לא יאסר דהיינו לומר אם אינו מפעפע בכל הכלי אז לא יאסר מש"ה דמסתמא מפעפעת לפנים והוי כאילו נפלה בתבשיל : **ומ"ש** בנפלה בריקן שמא מפעפע בדופן הקדרה עד סמוך לרוטב כ"כ שאין ס' מן הטפה נראה דה"ק שמא מה שמפעפע בדופן הקדרה הריקן עד סמוך לרוטב הוא בענין שאין בלחלוחית אותו מקום שמפעפע בו ס' מן הטיפה ולפנים ועשה אותו מקצת כלי נבלה ודע דבנפלה בריקן נתן סמ"ק תיקון אחר דהיינו שינקוב מקצת כלי מתחת כדי שיצא הרוטב דרך אותו נקב ולא יגע באותו מקצת כלי הנאסר ואפילו בעודו רותח מותר להוציא ממנו הרוטב בענין זה ולא כתב רבי' תיקון זה מפני ד שסמ"ק עצמו כתב אח"כ דבקושי יש להתיר ע"י כך דהא א"א שלא ינענע הכלי מעט ויגע הרוטב באותו מקצת שנאסר ולכך טוב להמתין שלא יגע בכלי עד שיצטנן : וכבר נהגו העולם לאסור בשנפלת על הדופן שלא כנגד הרוטב וכו' עד אפילו שלא כנגד האש ע"י ס' הכל בסמ"ק והגהות מיימוניות פ"ט ובמרדכי פג"ה (ה) כתב האגור נפל כנגד האש אפילו שלא כנגד הרוטב הכל מותר שהאש שורפו. כתוב בהגש"ד בשם מהרא"י שאין נוהגין להצריך (כ"פ) [ס"פ] ס' כנגד הטפה שנפלה כנגד הרוטב אלא די בפעם אחת ס' והמחמיר תע"ב ע"כ ושם כתב הטעם ברמז ועיקר הדברים ע"פ מ"ש בתה"ד סימן קפ"ג : **כתב** המרדכי בשם הר"מ דאף על גב דשרינן התבשיל משום דאית ביה ס' פעמים ס' כנגד הטפה לעולם הקדרה אסורה וכ"כ

ומ"ש ואם נפלה כנגד הריקן וכו' פי' חיישינן דילמא במקום הפעפוע אין בו ששים כנגד הטיפה ודילמא נמי אין הפעפוע מגיע עד סמוך לרוטב דאם היה מגיע עד סמוך לרוטב הרוטב היה מוליכו בכל התבשיל ונתבטל כדפירש ר"י גבי חתיכה שמונח מקצתה בתוך הרוטב : ומ"ש ודוקא כשנופל באותו צד שאינו כנגד האש וכו' פי' הא דאינו מועיל ס' לבטלה אלא הקדרה נאסרה ואם יערה התבשיל וכו' ה"ז אסורה דוקא כשנופל שלא כנגד האש · ולענין הלכה כתב מהרא"י בסי' כ"ה ובסי' פ"ה דקבל מרבותיו דבטפה מועט וכנגד האש שרי אפי' הקדרה לפי שהאש שורפו קודם שיכנס בקדרה וא"כ לפי טעם זה שרי אפילו אין ס' ואפילו נפלה שלא כנגד הרוטב אבל אם נפל הרבה אפילו כנגד האש לא שרי אא"כ נפל כנגד הרוטב וע"י ס' והקדרה אסו' ויערה התבשיל מיד שלא כנגד הטפה אלא בצד האחר או יניחנה עד שיצטנן ואם נפלה טפה מועט שלא כנגד האש אם נפלה כנגד הרוטב א"צ אלא ס' כנגד הטיפה דהוי כאילו נפלה בתבשיל ואין נוהגין להצריך ס' פעמים ס' אבל נפל על הדופן כנגד הריקן ושלא כנגד האש נהגו העולם לאסו' התבשיל ואיהו בדאיכא ס' פעמים ס' ודאי התבשיל מותר והקדרה אסורה ויערה בצד אחר או יניחנה עד שיצטנן · ובע"ש יש להתיר הכל ע"י ששים פעם אחת אפילו נשפך הרבה מיהו הקדרה אסורה ויערה מיד : **כתבו** התוס' בפכ"ה (דף ק"ה) בד"ה שנפל דבמים שהן צלולים לא שייך לומר בליעה דלא בלעי אלא שמתערב בהן האיסור וכו' וסברא זו כתב המרדכי שם לגבי חתיכה נ"נ דבחתיכה שבלוע מאיסור אמרינן חתיכה עצמה נ"נ אבל לא בדבר לח כגון רוטב ברוטב ומביאו ב"י כאן וכתב עוד שכ"כ הרשב"א והר"ן ס"פ כ"ה ע"ש הראב"ד וע"ש האגור והכי נקטינן וע"ל בסי' צ"ט סעיף ד' אבל דין מקירת מכס אם הוסיפו מים : כתב הרא"ש מחבת של חלב וכו' פי' כשיש בתוכה חלב דאז הזיעה חשוב כאילו נפל החלב על הקדרה של בשר ואוסר עד ס' וכשלו חלב משערינן דבעינן ס' בתבשיל של בשר כנגד כל החלב שהוא למטה בכלי אבל אם לא היה שם חלב ממש אלא זיעת הכלי הולכת אינו אוסר כלל דאין כאן לא ממשו ולא טעמו אלא ריח בעלמא וכתב מהרא"י דאין הזיעה אוסרת אא"כ שהיד סולדת מן הזיעה במקום קדירה העליונה ובאו"ה כתב עוד דאין הזיעה אוסרת אא"כ המחבת התחתונה מגולה אבל אם התחתונה מכוסה אין הזיעה אוסרת אפילו אם העליונה עומדת על התחתונה ממש ע"כ ונראה שטעמו לפי דכשהוא מכוסה אפי' היד סולדת בזיעה אין שם לא ממשו ולא טעמו אלא ריח בעלמא ואינו אוסר וכל זה כתב בהגהת ש"ע כאן ובת"ח סוף כלל נ"ו ועיין עוד שם מכמה דינים דשייכים לכאן :

כתב מהרא"י בת"ה סימן קע"ו ובהגהת ש"ד סימן כ"ה דיש לחלק בין רותח חם מחמת האור כגון נר שקורין קיי"זל שהפתילה מונחת בו וחלב או שומן מהותך דולקת בו דמה שנוטף מפי אותו נר חשוב חם ע"י האור עצמו ולא מהני גרירה אלא נבלע בכולו וצריך הגעלה אבל פתילה שחלב או שומן כרוך סביבה ונקרש כמו שרגילין לעשות נרות משעוה עינינו רואות שהטיפה הנוטפת מאותו נר אינו שורף כ"כ כטיפה הנוטפת מקדרה רותחת ולא צריך אלא גרירה : קדרה

דרכי משה

נוהגין איסור בכל אפשר לסוחטו ואמרינן בכל חנ"נ וכ"ה במרדכי ס"פ ג"ה ע"א וכ"כ בהג"מ בשם בס"ג פ"ט ראין להקל לעשות מעשה כדברי ר"א כי כל הקדמונים חולקים עכ"ל וכן פסק באו"ה כלל כ"ד דכן נוהגין וכ"כ אגור דכן נוהגין בכל איסורים וע"ל סימן ע"ב · כתב המרדכי פרק ג"ה בסופו דא"א חנ"נ אלא כשאין יכול להפריש איסור משם ומהאי טעמא בכלי עץ או מתכת שאפשר להסיר משם ע"י הגעלה או ליבון א"א בו חנ"נ ונ"ל לומר הכא כלי עץ או מתכת דאפשר להן הגעלה או לבון אבל כ"ח דאין לו תקנה אלא שבירה אמרינן ביה חנ"נ ומוכרחת סברא זו דהא לקמן בסימן זה גבי טפת חלב שנפלה ע"ג דופן הקדרה אמרינן ביה חנ"נ אמנם באו"ה כלל כ"ד ול"א פסק סתם כדברי המרדכי דא"א בכלי חנ"נ ואפי' בכלי חרס עכ"ל והיא דטיפת חלב שנפלה על הקדירה קשיא לפי דבריו וצ"ע ונראה לומר דס"ל דגם לקמן גבי קדרה אין הקדרה נעשית נבלה והא דצריכים ס' פעמים ס' נגד הטיפה משום מה שבלוע שבתוך הקדרה הוה נבילה והואיל ולא ידעינן כמה בלע צריכים ס' פעמים ס' אבל כלי שאינו בלוע אינו נעשית נבילה וע"ל סי' צ"ח אם זו היא סברת הטור ושם הארכתי כזו וע"ל סי' צ"ט סדין חתיכה נעשית נבילה : (ה) ובאו"ה כלל ל"א דהמנהג כס"ה דבנגד רוטב לא בעינן א"א ס' נגד הטיפה מ"מ טוב לערות הקדרה מיד לקידרה אחרת שלא כנגד הטיפה אלא בצד אחר וש"א כנגד הרוטב המנהג לאסור ואין להקל וה"ה אם בישל אח"כ מאכל בו הקדרה דדינו נמי הכי עכ"ל ול"א נראה כן וכ"כ בהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל ועוד כתב בארוך כלל ל"א והגש"ד בשם מהרא"י אבל אם היה כנגד האש אפי' אין ס' מן הרוטב נגדו הכל מותר אפי' הקדירה עכ"ל וב"י כתב

פרישה

(טו) ואם יש בתבשיל ששים נגד אותן ששים מותר פירוש התבשיל מותר אבל הקדרה אסור לעולם מרדכי : (יז) ובסמ"ק כתב שאם נפלה כנגד התבשיל ס' והוה ליה כאילו נפלה בתבשיל ז"ל סמ"ק הלכך כשנפלה נגד הרוטב ויש ברוטב ששים מן הטיפה מותר ממ"נ אי מפעפע בכל הכלי הרי נתבטלה ואם אינו מפעפע אז לא יאסר אבל כו' ורבינו לא חשש לכתוב טעם זה אלא שמפעפעת לפנים כו' ונראה דהיינו פירוש מ"ש סמ"ק ואם אינו מפעפע אז לא יאסר כו' ב"י (ר"ל דאם אינו מפעפע בכל הכלי מסתמא מפעפע לפנים והוי כאילו נפלה בתבשיל ל"כ ב"י ומלה דהא דכתב רבינו כאילו נפלה בתבשיל היינו דוקא לענין שהתבשיל מותר אבל לא לענין הקדרה דלמה סברי הסמ"ק כתב ואם אינו מפעפע אז לא יאסור ואז הקדירה גופא אסורה שהיא אסורה עיין ברא"ש בפ"ו דין כ"ו עכ"ה) : (יח) ואם נפלה במקום הריקן שמא מפעפעת כצ"ל שצריך להגיה שמא כו' וכן הוא בסמ"ק והגהות ש"ד מביא גם כן הסמ"ק ושם כתב בהדיא שמא מפעפע וכן כתב ב"י בשם סמ"ק בהדיא וכתב עוד ב"י וז"ל נ"ל דה"ק שמא מה שמפעפע בדופן הקדירה הריקן עד סמוך לרוטב הוא בענין שאין בלחלוחית אותו מקום שמפעפע בו ששים מן הטיפה ועשה אותו מקצת כלי נבילה ע"כ : (יט) ומ"ש שמפעפעת עד סמוך לרוטב כ"כ עד שאין ששים בה לומר שמספיקא נאסר בקדירה כל מקום הריקן עד הרוטב ואמרינן שנתפשט עד סמוך לרוטב ואפ"ה אין בה בליעת רוטב ששים נגד האיסור שנפל עליו אבל אי הגיע הפיעפוע עד הרוטב ס"ל דנתפשט או ברוטב וניתר גם מקום הריקן שלא יאסר בו טעם כדבר שנתבטל בס' וק"ל : (כ) הרי נאסר אותו מקום קדירה והיינו טעמא דחיישינן שמא נתפשט כל סביבו במקום הריקן ולכך אסור לערות התבשיל מן הקדירה מצד השני : (כא) וזה תקנתו שיניחנה כך כו' אבל לא יקוב שולי הקדירה ויערה דרך שם דמ"מ שלא ינענע ויגע במקום שנאסר כ"כ הסמ"ק והביאו בהגה ש"ד בשם סמ"ק : (כב) וכבר נהגו העולם לאסור כו' קשה קשה למה תלה זה במנהג ומ"ו פירש לענין זה שאינו מועיל ששים לבטלה אלא הקדרה נאסרת ולא מהני מה שרוצה להמתין עד שתצטנן ולי היה נראה דמש"ה תלאו במנהג דאסר לערות מפי הקדירה משום צד דאילו לדינא כתב לפני זה דאסור לערות דרך אותו צד שנאסר לחוד ומ"מ דכתב אחר זה דאין תקנה עד שיצטנן היינו לכתחילה ומשום גזירה וקמ"ל דהמנהג הוא דאם ערהו בשום צד לאוסר התבשיל והטעם דיש לחוש שהאיסור נמשך מצד לצד ולא בכל שטח הקדירה כ"א דרך לטעה באופן דאין ס' נגדו : (וכתב רמ"א וטיפה הנופלת על כיסוי הקדרה דינו כנופלת

חדושי הגהות

טעות נפל בספרים וצ"ל בסימן כ"ה · וקאי על הר"ר ירוחם ששם בנט"ו סימן כ"ה דיבר בענין זה : ג שמא מפעפע בדופן כצ"ל (פרישה והה"ג) וכ"ה בב"י : ד בסמ"ק עצמו לא מצאתי

(ז) בשעת הדחק כגון בערב שבת אפילו שלא כנגד הרוטב אפילו שלא כנגד האש ע״י ס׳ (כג) כתב א״א הרא״ש ז״ל מחבת של חלב שנתנו בבירה תחת קדירה של בשר הזיעה עולה ונבלע בקדרה ואוסרתה ׃

צג (א) **קדירה** שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב (ב) [א] ואם בשל בה בתוך מעת (א) לעת אסור אבל אם שהה מעת לעת קודם שבשל בה ה״ל נטל״פ (ג) ומותר [ב] כתב בעל העיטור אם בשל חלב בקדרה של בשר והיא בת יומא ויש בה ס׳ איכא

וכ״כ הגה״מ בפ״ט שהתבשיל מותר והקדרה אסורה (ו) : **כתב** א״א הרא״ש ז״ל מחבת של חלב שנתנה בבירה תחת קדרה של בשר וכו׳ בתשובה כלל ב׳ דין כ״ד כ״כ והביא ראיות לדבר וכתב שצריך ס׳ פעמים ס׳ להתיר כדין טפת חלב שנפל על קדרה מבחוץ (ח) וכתב בכתבי ה״ר איסרלן סי׳ ק״ג דשיעור הרחקה אם אין היד סולדת בקדרה של בשר מחמת הזיעה אפילו אם היה הזיעה עולה מותר ה אם לא שהקדרה רותחת בפני עצמה (ט) : **כתוב** בהגהות ש״ד טפה שנפלה על הכיסוי של קדרה ושהתה הכיסוי על הקדרה לאחר שנפלה עליו הטפה אפ״ה התבשיל מותר אם הרוטב הוא ס׳ כנגד הטפה ולא אמרינן שצריך ס׳ כנגד כל הכיסוי ואם כיסו תבשיל של בשר בכיסוי של חלב או איפכא צריך ס׳ כנגד כל הכיסוי אפילו אם הכיסוי נקוב למעלה ואם לקח כיסוי מקדרה של בשר שמתבשל אצל האש וכסהו על קדרה חלבת צוננת אפ״ה הכל אסור הכיסוי וגם הקדרה דכיון דרותח הוא א״א שלא בלע חולבת מן הבשר מידי דהוה אטפה רותחת שנפלה על קדרה שבלע אע״ס שצוננת ואם יש תבשיל בתוך הקדרה מותר כיון שהוא צונן אך צ״ל שיודע בודאי שלא נפלה מן הכיסוי לקדרה (י) עכ״ל : **ומ״כ** מעשה שהעמידו קדרה רותחת על תיבה שהיתה מטונפת בחלב שכל השנה העמידו עליה נר והשיב אם היה חלב חם נוטף על הקדרה רותח אז התבשיל שבקדרה אסור דהוה ליה חם לתוך חם הילכך מה שכנגד החלב יטול והשאר מותר והקדרה תשבר שכנגד מקום הקליפה בלעה ואינו יוצא מידי דפיו לעולם ע״כ ונ״ל דמיירי שיש במה שבקדרה ס׳ כנגד החלב שבתיבה דאל״כ לא היה מתיר מה שבקדרה שלא כנגד החלב (יא) : **כתוב** בתה״ד סי׳ קע״ו נר של חלב העשוי כעין נר של שעוה שנטף ממנו טיפה של חלב על כלי א״צ כי אם גרירה אבל חלב מהותך אם שנפל ממנו טיפה על כלי צריך הגעלה :

צג קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בתוך מע״ל אסור אבל אם שהה וכו׳ ׳ בס״פ מסכת דע״ז (עה:) איפליגי תנאי בנ״ט לפגם אם הוא מותר או אסור ׳ ופסקו הפוסקים כמאן דשרי ואמרינן בגמרא ולמ״ד נ״ט לפגם מותר גיעולי נכרים דאסר רחמנא היכי משכחת לה א״ר חייא בריה דרב הונא לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא דלאו נ״ט לפגם הוא ופריך מכאן ואילך לישתרי פי׳ אפילו לכתחלה ומשני גזירה שאינה בת יומא אטו בת יומא : **ומ״ש** רבי׳ דאם בישל בה בתוך מע״ל אסור כך היא מסקנת הרא״ש ז״ל שם דכל תוך מע״ל מקרוא בת יומא ויתבאר בסי׳ ק״ג בס״ד ׳ ומ״ת דברי רבי׳ סתומים במ״ש אם בשל בה בתוך מע״ל אסור דמשמע דלא משכחת לה צד היתר א והא ליתא דנהי שהסכימו רוב הפוסקים דבכוליה קדרה משערינן כמו שכתב בסי׳ צ״ח ואין במה שבתוך הכלי ס׳ כנגד כל הכלי כדמשמע דברי הרא״ש שכתב רבי׳ בטא״ח ס״ס תנ״ב מ״מ הו״ל לפרושי דאינו אלא בנ״ט וכמ״ש רבינו בסי׳ צ״ח שהוא דעת הרא״ש והרמב״ן נמי אע״ג דסבר דהיכא דליכא ס׳ לא סמכינן אקבילא הא קאמר דהיינו כשנתערב גוף האסור אבל כשאין שם אלא טעמו כי הכא בנ״ט שרי אע״פ שאין בו ס׳ כמ״ש בסימן צ״ח וכ״ס הרשב״א וז״ל כל היכא דלא ידעינן מאי דנפיק מיניה אי איכא קפילא וטעמיה וליכא טעמא אע״ג דלית ס׳ בדידיה מותר דכיון דליכא טעמא מידע ידעינן דלא נפק מיניה טפי מאחד מס׳ בהיתר והוא דלא נמצא שם גופו של איסור וכמו שאני עתיד לכתוב באיסור שבטל בס׳ אבל ליכא קפילא בכולה קדרה משערינן דבמאי דנפק מיניה לא ידעינן עכ״ל בת״ה הארוך בתחלת הבית הד׳ ובהדיא תניא בפרק ג״ה (צז ׳) קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנ״ט ופסקה הרמב״ם בפ״ט מהמ״א : **כתב** ב״ה אם בישל בשר בקדרה של חלב והוא בת יומא ויש בה ס׳ איכא מ״ד מבשל בה ממין שבישל בה עכשיו כולו ואני תמה היאך מותר לבשל בה חלב וכי עדיף מהגעלה וכו׳ קשה דעדיפא מיניה הו״ל לאקשויי לבעל העיטור שמתיר לבשל בה מאיזה מין שירצה היאך מתיר לבשל בה בשר אחר שבישל בה חלב בלי הפסק שום תבשיל בינתים ונראה לומר דלרבותא נקט שהוא תמה היאך מותר לבשל חלב אע״פ שכבר בישל בה חלב ונתמעט טעם בשר

צג קדרה שבשל וכו׳ כאן סתם רבינו דכל מע״ל קרוי בת יומא וכ״כ בסתם בסי׳ ק״ג אבל בסי׳ קכ״א כתב דר״ת סובר דכשעבר עליו לינת לילה אחת שוב אינו בן יומו ולשם יתבאר בס״ד . והקשה ב״י דכיון דתניא קדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בשל בנ״ט ומפרש בפג״ה (צ״ז) דהיינו דליטעמיה קפילא ארמאה לא הו״ל לכתוב בסתם אסור דמשמע דלא משכחת לה צד היתר והא ליתא דהא איתא ליה היתר אי טעמיה קפילא וליכא טעמא ואף ע״ג דליכא ס׳ כיון דלא נתערב גוף האיסור אלא טעמו כי הכא שרי לדברי הכל כדלקמן בסימן צ״ח ונראה דכיון דלא נהגינן בטעימת קפילא וכס׳ ג״כ אין לשער דאין מה שבתוך הכלי ס׳ כנגד כל הכלי כדכתב רבינו בסי׳ צ״ד ע״ש ספר התרומות וכ״כ בסי׳ קכ״א לפיכך כתב רבי׳ בסתם אסור והא דכתב ב״ה אם בשל חלב בקדרה של בשר והיא ב״י ויש בה ס׳ אפשר דמיירי בקדרה חדשה שבשלו בה דבר ידוע כגון כזית בשר וא״כ לשער ס׳ הלא כנגד הכזית וכדכתב רבינו בסי׳ צ״ד גבי בצלים וירקות שבליעים מבשר וכו׳ וכן בסוף סימן צ״ח וסי׳ ק״ג אבל בקדרה ישנה דצריך לשער כנגד כל הקדרה אי אפשר שיהא ס׳ מה שבשלו בה כנגד כולה אי נמי אפי׳ בקדרה ישנה אלא דידוע מה שבישלו בה בתוך מע״ל משערין כנגדו : **כתב** ב״ה וכו׳ ואני תמיה היאך מותר לבשל בה חלב וכו׳ ויש לתמוה אמאי לא קשיא ליה נמי היאך מותר לבשל בה בשר אחר שבשל בה חלב דהלא לסברא הראשונה מתיר לבשל בה חלב ואוסר לבשל בה בשר אלמא דיותר יש איסור בבשר מבחלב ותו איכא למידק דהלא בסברא השניה אוסר לבשל בה חלב מדקי״ל כ״ח אינו יוצא מידי דופיו לעולם ואעפ״כ לא חש ב״ה להך טעמא א״כ מה בא רבינו להוסיף תימה ולומר וכי עדיף מהגעלה וכו׳ ונזה שפי׳ מהר״י חביב שדעת ב״ה דכשנפל חלב קודם שתנוח הרתיחה חשיב כהגעלה דככר הלך לו כל טעם החלב דאיידי דקדרה טרוד לפלוט לא בלע חלב ולכן לא קשיא ליה לרבינו היאך מותר לבשל בה בשר אלא היאך מותר לבשל בה חלב כיון דטעם בשר שקבלה תחלה לא יצא כולו עד כאן תורף דבריו ותימא דהלא בתחילת סי׳ צ״ב מבואר דאפילו קודם שתנוח הרתיחה מה שבולע עכשיו אינו פולט אלא מה שבלע קודם לכן הוא פולט וא״כ החלב אפילו את״ל דמה שבלע טעם בשר אינו פולט קודם שתנוח הרתיחה אבל טעם חלב עצמו ודאי סולט ונבלע בקדרה בשעת רתיחתו והנה מצא סברא זו דהקדרה דטרידה לפלוט טעם בשר ברתיחת החלב לא תהא בולע חלב דאפילו בחתיכה כתבו תוס׳ דלא אמרי׳ איידי דטריד לפלוט לא בלע אלא גבי דם ולא בשאר איסורין ועוד דהך סברא דקודם שתנוח הרתיחה מבלע בלע מפלט לא פלט לא שייך אלא בחתיכה אבל לא בדבר לח כגון חלב דליכא בליעה אלא תערובת כדפרישי׳ בסוף סימן צ״ב ולפע״ד נראה דב״ה לא קבל התשובה מדקי״ל כ״ח אינו יוצא מידי דופיו לעולם דאין זה אלא בקדרה שבלע איסור דיתכלי מדין ומנותר הוא דגמרי׳ ליה דבלע איסור אבל בבשר בחלב כיון

דרכי משה

כתב בשם האיור דלצד האש אפי׳ שלא כנגד הרוטב שרי עכ״ל ופשוט היא ועי׳ סימן ק״ה מדין טיפה רותחת שנפל על הכלי . (ו) וכ״ס באו״ה כלל ל״א דהקדרה לעולם אסור ואם עבר ובישל בקדרה אח״כ צריך ס׳ נגד הטיפה אב ידעינן כמה היתה ואז היתר ואע״פ שאין ס׳ נגד הקדרה דלא נעשית הקדרה נבילה עכ״ל וזהו לפי סברתו דלעיל דר״ל דאף בכלי חרס לא אמרינן נ״נ וכבר כתבתי דדבריו צ״ע דא״כ גם בראשונה שנפלה הטיפה עליו לכה בעינן ס״פ ס׳ אם אין הקדרה נ״נ בס׳ לחוד מן התבשיל נגד הטיפה היה סגי וכ״כ ב״י בהדיא הא דבעינן ס׳ פעמים ס׳ היינו מטעמא דקדרה נ״נ וכ״נ דאין לחלק בין אותו תבשיל בין אם בישל אח״כ בו מאכל אחר ׳ (ז) באו״ה כלל א׳ הכי נהוג עוד כתב וה״ה אם נפל לארץ חלב והקרקע לחה ויושיבו בו קדרה רותחת צריך ס׳ נגד מה שאומדים שהיה החלב תחת הקדרה וה״ה אם היה תחתיו שאר איסורין וכל הקדירות דין אחד להן להקל עכ״ל ובהגש״ד כתב סי׳ נ״ה מעשה בא לפני הר״ם שנשפך רוטב הם מקדרה בשר רותח ושוב נתישבה קדרה של חרס חולבת לתוך אותו רוטב על הקרקע והתירו כי אמר אפילו היה אותו רוטב בכלי והושמה קדרה חולבת בתוכו קי״ל כלי שני אינו מבשל כ״א היכא שנבלע רוב רוטב בקרקע עכ״ל וזה שרא כדברי האו״ה גם צ״ע במה שחלק בין היכא דנבלע רוב רוטב בקרקע דמה בכך מ״מ הואיל ומחשבו לכלי שני אינו מבשל ומה לי בין רב או מעט ואח״כ מצאתי בא״ז בדפוס חדש שלא היה כתוב בו כ״א היכא כו׳ רק כ״ש הכא דנבלע רוב רוטב כו׳ והוא הגי׳ הנכונה ולשון כי אם היכא הוא ט״ס ועוד נ״ל דדוקא בכה״ג מחשיב ככ״ש אבל אם שאר הקדרה ג״כ אצל האש או בלא אש רק שהיה שם בשעה שנשפך הרוטב אסור דהוי כעירוי כמ״ש בת״ה סימן קפ״א והביאו ב״י סי׳ צ״א וכ״מ בשבת פ׳ כירה דף מ׳ ע״ב בפרש״י דכה״ג מקרי כ״ר . (ח) ומיירי כגון שיש חלב במחבת דאל״ה לא היה ריח הכלי של חלב אוסר ולכ״נ שאם היה ששים בקדירה של בשר כנגד החלב שלמטה בכלי שרי כדין טיפת חלב שנפלה על הרוטב דדי בפעם אחד ס׳ גם כאן די בכך ׳ והרא״ש הצריך ס״פ ס׳ אזיל לסברת מוהר״ם מרוטנבורג דלעיל דכתב כן גבי טיפת חלב שנפלה על הקדרה אבל לפי מה שאנו נוהגין די בפ״א ס׳ כן נ״ל . (ט) וסיים שם ותדע שהרי תולין בשר לייבש למעלה מן הכירה שמבשלין עליו תדיר אע״פ שהזיעה עולה כן התבשיל של חלב הואיל ואין היד סולדת בבשר מחמת אותו הזיעה אינה אוסרת עכ״ל ובאו״ה כלל ל״ב הא דאסור במחבת שתחת הקדירה ה״מ שהמחבת מגולה אבל כשהיא מכוסה אע״פ שיושב עליה ממש ושניהם רותחין אינו נאסר דהוי כב׳ קדרות שנוגעין זו אצל זו דשרי עכ״ל וז״ל המרדכי פכ״ה ע״א דף תשל״ז בקדירות שאצל האש א׳ של חלב וא׳ של בשר והן רותחות אין נבלע מזו לזו אע״פ שנוגעין כך פסק מהר״ם עכ״ל וכ״כ בהג״מ פ״ט מהמ״א אמנם בהגש״ד בשם מהרא״י משמע דיש להחמיר בכה״ג ועי״ש סימן צ״א גבי דגים שנמצא בהם דגים טמאים ע״ל סימן צ״ג כל דיני כיסוי שעל הקדרה (י) וכ״כ באו״ה כלל ל״א דאם נפל טיפה על כיסוי קדירה דינו כדין נפל על הקדירה והיינו אם התחיל להרתיח פעם א׳ דאז עולה הרתיחה עד הכיסוי עכ״ל . (יא) ואין דבריו נראין אלא אפילו בדליכא ס׳ מיירי ומה שלא כנגד החלב שרי משום דהוי חם לתוך צונן דלא בעי רק קליפה ולכן מה שכנגד החלב אסור ר״ל כדי קליפה והשאר שרי ומ״מ הקדרה אסורה כמו אם נפל טיפה על הקדירה דאע״ג דאיכא ס׳ הקדירה אסור כדלעיל ואפי׳ קליפה אינו צריך דהקדרה הוי יותר מכ״ק כנ״ל :

צג (א) כתב בהגש״ד קדרה של חרס שהיה בתוכה חלב צונן ואח״כ בישל בו בשר אם נשתמשו בו בקדרה קודם ששמו החלב לתוכו אינו בולע מהחלב ואם לאו בולע דה״ל ככסוי דאמרינן לגבי י״כ פעם אחת וב׳ אסור עכ״ל ועי׳ סימן קל״ה ב דאף בי״ב לא נהיגין כן ועי״ש ׳ (ב) ע״ל סימן ק״ג מדין נט״ל בהגש״ד כסוי מקדרה של בשר ושמוה על קדרה של

דרישה

סי׳ צג [א] ואם בשל בה בתוך מעת לעת אסור ז״ל ב״י ומ״מ דברי רבי׳ סתומים במ״ש ואם בשל בה בתוך מעת לעת אסור דמשמע דלא משכחת לה צד היתר והא ליתא דנהי דבכולה קדירה משערינן ואין מה שבתוך הקדירה ס׳ נגד כולה מ״מ הו״ל לפרושי דבכה״ג אינו אסור אלא בנותן טעם וכמ״ש רבי׳ בסימן צ״ח שהוא דעת הרא״ש והרמב״ן דהיכא שאין האיסור בעין אלא טעם כי הכא בנ״ט שרי דהיינו על ידי קפילא הא על פי שאין בו ששים נגד כולה וכ״כ הרשב״א בהדיא וכן דעת הרמב״ם עכ״ל ולעד״נ דגרסינן הכא בתוך מעת לעת אוסר וא״ש דהכא אין מקום דין לימוד שיעור האיסור תערובת אלא לקמן בסימן צ״ח ולא בא כאן אלא לחלק דבן יומא אוסר כדינו עד שיתבאר בסימן צ״ח ואינו בן יומו אינו אוסר וגם משמיענו דלכתחילה אוסר וק״ל ׳ [ב] כתב בעל העיטור אם בשל חלב בקדירה כו׳ ויש בה ששים משמע דאפשר דבחלב יש ששים נגד כל הקדירה אף שמדברי רבינו בטור א״ח סימן תנ״ב בשם הרא״ש וגם מדברי בעל התרומות שכתב רבינו בסימן שאחר זה משמע דאין במה שבתוך הכלי ששים כנגד כל הכלי (וכן מוכח בסימן צ״ח וכן כתב לקמן סימן קכ״א) וי״ל דאפשר דבעל העיטור סבר כהרשב״א דלא משערינן אלא במה דנפק מהכלי כמ״ש בסימן צ״ח א״נ כשידוע שיעור הבשר שנתבשל

פרישה

כמופלת על הקדרה כנגד הרוטב והוא כשהתחיל הקדרה להרתיח דאז עולה הזיע ומגיעה לכיסוי ויורד משם אל הרוטב מו״ס וש״ד עכ״ה) : (כג) כתב א״א הרא״ש ז״ל מחבת של חלב כו׳ והרא״ש כתב בכתבי הר״ר איסרלן סימן ק״ג דשיעור הרחקה אם אין היד סולדת בקדירה של בשר מחמת הזיעה אפי׳ אם היה הזיעה עולה מותר אם לא שהקדירה רותחת בפני עצמה (וכתב בת״ה סי׳ ק״ג ולכן תולין בשר לייבש על קדרות של חלב ע״ש עכ״ה ׳) כתב בהגה ש״ד ואם כסו תבשיל של בשר בכסוי של חלב או איפכא צריך ס׳ כנגד כל הכסוי כו׳ כ״ש ב״י הביאו בס״ס צ״ב ומכאן יש ללמוד היתר דאם יש ס׳ בתבשיל נגד כל הכסוי דמותר ולא אמרינן דאיסור שבכסוי יורד ואוסר גוף הקדירה שמונח הכסוי עליה והקדירה אוסר תבשיל שבתוכה אלא אמרינן הרתיחה עולה מהתבשיל ומוליכה מיד כל הבלוע מכסוי לתוך התבשיל ונתבטל בששים ׳

סי׳ צג (א) קדירה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב פירוש לכתחלה אפילו בכלי שאינו בן יומא שהחכמים גזרו לכתחילה שאינה בן יומא אטו בן יומא :

(ב) ואם בשל בה בתוך מעת לעת כו׳ פירוש גיעולי נכרים שאסור רחמנא ועד״ר ונ״ל שגרסינן בתוך מעת לעת אוסר כדינו ופירוש דתלוי בטעימת קפילא אבל כ״ג אסור דמשמע שוה ודאי

חדושי הגהות

מצאתי כן ב״א בהגה״ה סמ״ק : ה תמיה לי כלפי לייא דהא כתב הרא״ש בתשובה שם וז״ל אמנם צריך לידע אם קדירה רותחת מקבלת זיעה דשמא חום הרתיחה מעכבתו מלקבל הזיעה וכו׳ הרי דהרא״ש מצדד להתיר יותר כשהקדירה רותחת וסתמא קאמר דמשמע אפילו יד סולדת בו משום דרותחת אינה מקבלת הזיעה והיאך החליט מהרא״י להחמיר ולאסור ואפשר לומר דה״ק כשאין הקדירה רותחת ואין היד סולדת בזה פשיטא לן דביותר דבזה לא מיירי הרא״ש כלל אם לא שהקדירה רותחת בזה יש להסתפק אי מקבלת זיעה כדלעיל (כנה״ג) . **צג א** הדרישה כתב דבאמת גרסינן בטור ואם בישל בה בתוך מעת לעת אוסר ולא גרסינן אסור אלא אוסר לומר דלא הוי בבישל אחר מעל״ע דהתבשיל מותר אלא הכא אוסר או בנ״ט או בס׳ : ב באורח מישור תמה ע״ז דהא לקמן בסימן קל״ה לא משמע כלל דלא נהיגין כן ועיין בכנה״ג ס״ס זה :

הב״ח

(ג) איכא מ"ד מבשל בה ממין שבשל בה עכשיו כיון שהתבשיל מותר טעם הראשון בטל וקדרה נמי מותרת ואיכא מ"ד כיון דקי"ל כלי חרס אינה יוצא מידי דופיו לעולם טעם הראשון אינו יוצא לעולם ואינו יכול לבשל בה ממין שבשל בה עכשיו [ג] וממין הראשון אינו יכול לבשל בה שהרי האחרון אינו בטל (ד) ואין לה תקנה אלא שבירה וכתב הוא שיכול לבשל בה מאיזה מין שירצה [ד] ואני תמה היאך מותר לבשל בה חלב וכי עדיף מהגעלה דאפילו הגעלה לא מהני לכלי חרס שפולט תמיד מעט מעט (ה) והר"ר פרץ כתב אפילו אינה בת יומא ובשל בה חלב אסור אח"כ לבשל בה בתחלה לא בשר ולא חלב לפי שהוא בלוע מבשר בחלב (ו) אלא אם היא של מתכת יגעילנה לאחר מע"ל של בישול שני ואם היא של חרס אין לה תקנה אלא שבירה (ז) [ה] כתב הרשב"א שאם בשל ירקות בקדרה של בשר שמותר לבשל בה אח"כ גבינה שכבר נתמעט בה

בשר הבלוע בה וכ"ש שיש לתמוה שאך מתיר לבשל בשר אחר שבשל בה חלב בלי הפסק שום תבשיל בינתים ומהר"י ן' חביב כתב שנ"ל שדעת בעל העיטור דאם בישל חלב בקדרה שבישל בה בשר חשיב בישול החלב בה כהגעלה אם נוהר לשפוך אותו חלב מהקדרה קודם שתגוע הרתיחה דמה לי מים הבלועים מאיסור מה לי חלב אסור הלא ודאי כבר הלך לו כל טעם החלב בין מה שקבל מטעם הבשר בין טעם החלב עצמו דאיידי דטריד לפלוט לא בלעו ורבי' יעקב תמה עליו משום דאפילו את"ל שלא נשאר בקדרה טעם חלב לפי שנשפך בעודו רותח אבל טעם הבשר שקבלה תחלה לא יצא כולו והיאך נתיר לבשל בה חלב ע"כ. וא"ת דמשמע מדברי בעל העיטור דאפשר דבחלב שבקדרה יהא ס' כנגד כל הקדרה ומדברי רבי' בא"ח סי' תנ"ב בשם הרא"ש וגם מדברי ב"ה שכתב רבינו סימן שאחר זה משמע דאין במה שבתוך הכלים ס' כנגד כל הכלי י"ל דאיסור דבעל העיטור סבר כהראב"ד דלא משערינן בכוליה כלי אלא כמאי דנפק מיניה הוא דמשערינן כמו שהכתוב בסי' צ"ח בס"ד א"נ בשידע שיעור הבשר שנתבשל בה איירי בעל העיטור דכל כה"ג לדברי הכל לא משערינן בכוליה כלי כמ"ש בסי' צ"ח א"נ משכחת לה שיהא רוחב הקדר' גדולה כ"כ שיחזיק מים שיהו ס' כנגד כל הקדרה כגון שנחושת' דק ורחבה גדול (ג): **והר"ר** פרץ כתב אפילו אינה בת יומא וביטל בה חלב אסור אח"כ לבשל בה וכו' כ"כ בהגהות סמ"ק וכתובו הגה"מ בפ"ט מהמ"א וכ"כ רבינו ירוחם בסוף אות כ"ח בשם הגאונים וכ"כ הריב"ש בתשובה סי' קכ"ו וסיים בה אבל ירקות ומיני קטניות מותר לבשל בה ונתן טעם לדבר בשם סמ"ק: **כתב** הרשב"א שאם בישל ירקות בקדרה של בשר שמותר לבשל בה אח"כ גבינה וכו' ז"ל כת"ה הארוך בסוף הבית הד' שנינו בפ' בתרא דע"ז (עה.) השפוד והאסכלא מלבנן באור ואמרי' עלה בגמרא רמי ליה רב עמרם לרב ששת תנן השפוד והאסכלא מלבנן ותניא גבי קדשים השפוד והאסכלא מגעילן ופריק רבא קדשים היינו טעמא דכל יום ויום שעושה גיעול לחבירו ואקשינן אי הכי הגעלה נמי לא ליבעי וסלקא בקושיא שמעינן מהכא דכל שבשל בו לאחר מכאן נפלט ממנו האיסור והבשר לגמרי עד שהקשו אמאי תני בבריתא מגעילן שהרי נגעל בבישול של יום ב' והבשר לגמרי וק"ל טובא וכי עדיף בישול דיום ב' מהגעלה גמור' ואף כהגעלה גמורה הוה קשי' ליה לרב עמרם היאך מכשירתו מה היתה תשובתו של

כיון דבלע היותר השתא דבשלו בה חלב נחלש ונקלש טעם הבשר וכשיבשלו בה עוד חלב לא ישתנה טעם החלב מטעם הבשר שנחלש כבר ונקלש וה"ה איפכ' כשנחלש ונקלש טעם החלב לא ישתנה טעם הבשר מפניו דבדבר זה יש להקל יותר בבשר בחלב מבשאר איסורין שהרי בדין נ"ט בר נ"ט וכן בחממו בו מים תוך מע"ל מקילינן בבשר בחלב מהך טעמא דנחלש ונקלש ובשאר איסורין לא מקילינן והלכך שרי לבשל בה חלב ומה שאמר שיכול לבשל בה בשר אם ירצה היינו דוקא לאחר מע"ל שבשל בה עתה חלב דכיון דנ"ט לפגם הוא ומדינא שרי לבשל בה בשר אלא דלכתחלה אסו' מדרבנן גזירה שאינה בת יומא אטו בת יומא הכא דיעבד הוא דאי לא שריא ליה לבשל בה לא בשר ולא חלב אין לה תקנה אלא שבירה ולפיכך יכול לבשל בה בשר או חלב מה שירצה דאין כאן איסור מדינא אלא גזירה וכהאי גוונא דאיכא הפסד ממון ישראל לא גזרו רבנן וה"א בהגהת אשיר"י סוף ע"ז דבקדרה כיון דטעונה שבירה הו"ל כדיעבד ואעפ"כ תמה עליו רבינו דלא עדיף בישול חלב מהגעלה במים רותחין כו' כלומ' דאע"ג דבתשובה מכ"מ שאינו יוצא מידי דופיו לעולם איכא לתדחי דהתם בלע איסור אבל כאן בלע היתר דנחלש ונקלש מ"מ קשה מהגעלה במים רותחין דנחלש ונקלש טעם בשר ע"י ההגעלה וקי"ל דאין שום הגעלה מועלת לשום כ"ח אפילו אינו ב"י לבשל בה חלב לכתחלה ולא חשש רבינו להך סברא דפרישית לדעת ב"ה דחשיב דיעבד מטעם הפסד ממון דלהפסד מועט לא חששו כדלקמן בסימן קמ"ב וכדאיתא בפ' הערל (דף ס"א) וכן בסוף פ"ק דפסחים א"ל אביי להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ואפילו לרבנן דר"מ בפ' המפקיד (דף ל"ח) דלהפסד מועט נמי חששו מ"מ הכא כדי לקיים גזירת חכמים דגזרו שלא לבשל חלב בקדרה שבשלו בה בשר או איפכא גזירת שאינו ב"י אטו ב"י כ"ע מודים דיש לחוש גזירות חכמים ולא לחוש להפסד מועט ודעת רבינו הוא דכיון דהקדרה היתה מיוחד לבשר תימה הוא להתיר לבשל בה עכשיו חלב אבל לבשל בה בשר לאחר מע"ל שבישלו בה חלב אין זה כ"כ תימה דכיון דהקדרה היתה מתחלה של בשר הדר עביד לה של בשר דמה שבשלו בה פעם אחת חלב כלא מתכוין אין לחוש כיון ששהה מע"ל אחר בישול החלב: **כתב** הרשב"א שאם בשל ירקות וכו' איכא למידק אמאי תמה רבינו על דברי ב"ה שלא התיר אלא דיעבד ולא תמה על דברי הרשב"א דמתיר

דרכי משה

של חלב אסור הכל ואין שייך נט"ל שהרתיחה עולה ונוגע בכיסוי תדיר ונעשית ב"י העתק מקובץ עכ"ל ואני ראיתי כל רבותי נוהגין בהגהה זו וכן המנהג פשוט במדינתינו שאין פוסקין נט"ל בכיסוי ואני אומר כי דבר זה גורם הפסד ממון ישראל כי הוא דבר רגיל ושכיח והוא חומרא בלא טעם כי מי גרע אותו רתיחה שעולה למעלה אצל הכיסוי מן הרוטב וגוף המאכל עצמו שבתוך הקדרה ומבשל בו ואין לחוק ולומר דדוקא בקדרה מותר נט"ל דאפשר דאע"ג דפגום פולט מעט ומיד שנפלט נתבטל במאכל לכן הפליטה אינה מתקבצת הרבה יחד עד שתחשוב לדבר חשוב ומקרי לפגם ושרי אבל גבי הכיסוי דמה שנפלט מן הכיסוי אינו פולט מיד למאכל ואינו מתבטל מיד ומתקבץ יחד על הכיסוי נחשב דבר חשוב כאילו היה בן יומו דזה סברא דחוקה מאוד ואינה כלל דאם כן הוי טעמא נט"ל דשרי משום דמיד שנפלט מתבטל ולא מכח שהוא פגום ואינו נותן טעם ואכן סוף מסכת ע"ז למירין דמשום פגום שרי ולא משום בישול ופרכינן שם דאפילו לכתחלה לשתרי ומשני גזרה אטו ב"י ודבר ידוע דאילו הוה טעם משום דמיד שנפלט מתבטל לא היה פריך לכתחלה לשתרי דהרי אין מבטלין איסור לכתחלה אלא ודאי דנט"ל הוא שרי משום דהוי כנבילה סרוחה שמותר ועוד יש להוכיח דאין לחלק בין קדרה לכיסוי דאם כן אמאי משני גזירה אטו בת יומא ולא משני גזירה קדרה אטו כיסוי אלא ש"מ דאין לחלק ותו דלא נמצא מקום לחומרא זו לא בגמרא ולא בשום פוסק ומחבר בספר ב"י לא חילק בזו ואדרבה בא"ח כלל ל"א כתב בהדיא דאם הכיסוי אינה ב"י אפילו מסירו עתה מקדרה מים נקיים או ירקות רותחין המאכל והקדרה מותר דהרי הכיסוי אינו ב"י והכיסוי אסור דהרי בלע מן הקדרה ע"י הרתיחה עכ"ל הרי לך בהדיא דאין לחלק בין כיסוי לקדרה וגם על הג"ה מקובץ לאו מר בר רב אשי חתים עליה דידעינן דיש לסמוך עליה ולכך אומר אני דהמיקל לא הפסיד והמחמיר בשלו תע"ב אבל אין להחמיר בשל אחרים כלל וכל זה אני אומר במקום שאין מנהג אבל במקום שנהגו להחמיר אין לשנות אבל אם יש צד בעולם להקל עם הטעם של נט"ל אני מקיל בו כי אף שנהגו בחומרא גדולה הזאת הבו דלא להוסיף עליה ואי אפשר חילי' אבטל המנהג כי מנהג טעות הוא ואין לו טעם לסמוך עליו כן נ"ל עוד כתב בא"ה כלל א' כיסוי קדרה של בשר שהוא על קדרה של בשר רותחת ונתנוה על קדרה של חלב שלא התחיל עדיין להרתיח ולא דקדק בכיסוי מתחלה אם היה לחלות בשר דבוק מבפנים הכיסוי או ראה עליו מעט לחלוחית מבשר שעדיין דבוק בו מ"מ אם נזכר מיד והסירו משם קודם שמתחיל הקדרה חולבת להרתיח הכל מותר דהוי חם לתוך צונן ואפילו הקדרה עצמו שרי לכתחלה כשמקנחו או מדיחו למעלה במקום שנגע בכיסוי ואע"פ שהלחלוחית היה חם מ"מ שרי שמה שנפרש מן הכיסוי על הקדרה הוי כנ"ש ולא דמי לעירוי דהוי כב"ר דטיפה אחת בה תמימתה פוסק ואינו כב"ר ולא חיישינן שמא נפל מעט מן הלחלוחית לקדרה דאף אם נפל שם מעט בטל בס' וכ"ש שהכיסוי שרי דאין איסור מפעפע מכלי אל כלי אפי' שניהם חמים כדלעיל סימן צ"ב אמנם אם עשה בהיפך שלקח כיסוי צונן ונתנו על הקדרה רותחת של חלב ודאי אם זוכר אם הסיר ממנו קודם שהתחיל להרתיח ועדיין הכיסוי יבישה מבפנים שלא התחיל עדיין להזיע הכל מותר ואפילו הכיסוי ב"י אבל אם שהא מעט על הקדרה שיש לחוש שמא התחיל כיסוי להזיע וחזר נתייבש מחום וכ"ש כשהכסוי עדיין לח מבפנים הכל אסור אם הכיסוי ב"י דבעינן ס' נגד כל הכיסוי דלא ידעינן כמה נפק מיניה עכ"ל ובהגש"ד דאף אם הכיסוי נקוב למעלה דינו כשאר כיסוי עכ"ל עוד כתב בהג"ה שם דאם לקח כיסוי מקדרה של בשר רותח וכיסה על הקדרה חולבת צוננת אפ"ה אסור הכיסוי והקדרה דכיון דרותח הוי א"א שלא בלע הקדרה חולבת מן הבשר מידי דהוי אטיפה רותחת שנפלה על הקדרה שבלעה אע"פ שצוננת והתבשיל שבתוך הקדרה שרי הואיל והוא צונן אך נ"ל שידוע בודאי שלא נפל הטיפה מן הכיסוי לתבשיל עכ"ל וכן הביאו ב"י ולא השיג עליו והנה מבואר שהג"ה זו פליג אדברי או"ה בתרתי הדא דהיא אוסרת הקדרה אע"פ שהוא צונן מידי דהוי אטיפה רותחת שנפלה על הכלי ובזו נראה דברי הארוך דהרי כתב טעם הגון דל"ד לשאר עירוי טיפת רותח שנפל על הכלי ולקמן סי' ק"ה מבואר בשם מהר"ם כדברי או"ה השנית דהג"ה זו מצריך דבעינן לידע שלא נפל מן הכיסוי לקדרה והארוך כתב מסתמא דשרי דודאי איכא ס' נגדו ובזו נראה דברי ההגהות דבהם על הצונן לא שייך ס' אלא קליפה ולכן בעינן לידע שלא נפל לשם כלום ואי לא ידעינן הוי בקליפה אי התבשיל הוא דבר יבש ואפשר דאף קליפה לא צריך אבל לא מטעם הארוך אלא דלא מחזקינן לאיסור לחוש שמא נפל לשם דבר דלא ידעינן ואי הוא דבר לח שאין שייך בו קליפה נתבאר לעיל סי' צ"א : (ג) במרדכי ספג"ח
כ'

פרישה

תלוי אסור שנ"ע ועל"ל : (ג) איכא מאן דאמר מבשל בה ממין שבישל בה עכשיו כטעם מבואר שטעם הראשון שהיה בקדירה נתבטל אבל ממין הראשון אסור לבשל בו דמ"מ בלע מחלב כמ"ש בדרישה וחכו טעם מאן דאסר לבשל בה בין ממין הראשון בין ממין האחרון אלא שהוסיף לאסור בו גם מין האחרון וכמו שמבואר בטעם דקי"ל כלי חרס אינו יוצא מידי דפיו לעולם · וטעם של בעל העיטור שמתיר לבשל בו מאיזה מין שירצה נתבאר הכל בדרישה : (ד) ואין לו תקנה אלא שבירה י"מ מאי תקנה שייך בשבירה ואין זה קושיא דהכי קאמר אין לו תקנה ולכן צריך שבירה וגם יש לדקדק ולומר דה"ק דשבירתו זו היא תקנתו דאז אם ירצה לחזירו ולעשות ממנו כלי אחר בכבשן מותר דבכבשן אש הגדול מלבנו ולא נע"א : (ה) והר"ר פרץ כתב כו' ואין לו תקנה אלא שבירה וכן עיקר מ"ו (ולאו דוקא שבירה אלא דלא לשתמש בהו כמאן כדלקמן סי' צ"ד עכ"ה) : (ו) אלא אם היא של מתכת יגעילנה לאחר מעת לעת של בשול שני הא דהצריך להגעיל לאחר מע"ל משום שהיו רגילין להגעיל במה שמבשל באותו כלי עצמו במים רותחין ע"י גרפכה וכמ"ש לקמן סימן קכ"א ומסתמא אין ששים לשם שבתוך הכלי נגד הכלי עצמו הלכך צריך להמתין עד אחר מעת לעת כדי שיבטל הטעם חוקא של בשול השני דאף אם ימתין אחר מע"ל של בישול הראשון הלא הוא נאסר ע"י בשול שני ולהלכך צריך להמתין עד אחר מע"ל של בשול שני : (ז) כתב הרשב"א שאם בשל ירקות בקדירה של בשר מותר לבשל בה אח"כ גבינה כו' הטעם דהוחל ונקלש טעם הבשר ע"י ירקות קודם שנאסר שוב אין האיסור של על דבר מועט משא"כ בקדירה שבלע דבר האסור דאין לומר שנקלש האיסור דהרי המים נעשה נבילה ומה שמותר לתוכו כאילו הוא גוף האיסור ועד"ר גם שם כתבתי דברי' לנוע ליה הא דרשב"א :
סתוסב

דרישה

שנתבשל בה איירי ב"ה וכל כה"ג לא משערינן אליבא דכ"ע בכל הכלי כמ"ש בסימן צ"ח (וי"ל רש"ל ויש לפרש כוונת הטור במ"ש שיש בה ששים כחלב כנגד כל פליטת הבשר שנתבשל בתוך מפני לפעם בתוך הקדירה כי אז אין לומר ששים כנגד כל הקדירה רק כנגד כל הבשר וכן לקמן בסימן צ"ד גבי כלים או ירקות שנבלעים מבשר כו' עכ"ה) א"נ משכחת שיהא רוחב הקדירה גדול כל כך שיחזיק מים שיהא ששים כנגד כל הקדירה כגון שנחשתה דק ורחבה גדול ב"י : [ג] וממין הראשון אינו יכול לבשל כו' וא"ת הלא כ"ש הוא מפ"ש שאינו יכול לבשל ממין השני אע"פ שהלכ"ל שנתבטל טעמו מהחלב ל"ש מין ראשון דלאסור וי"ל לומר דאיירי בשעירו החלב ממנו ברתיחתו וכמ"ש בסמוך דאו לא בלע החלב : [ד] ואני תמה היאך מותר לבשל בה חלב כתב מהרי"ן חביב נ"ל שדעת בעל העיטור דחשיב בשול החלב בה כהגעלה כיון שיש ששים אם נוהר לשפוך אותה חלב מהקדירה קודם שתגוע הרתיחה דודאי כבר הלך לו כל טעם החלב בין מה שקיבל מטעם הבשר בין טעם החלב עצמו דאיידי דטריד לפלוט לא בלע . ורבי' יעקב תמה עליו משום דאת"ל שלא נשאר בקדירה טעם כיון שנשפך בעודו רותח אבל טעם הבשר שקבלה תחלה לא יצא כולו והיאך מותר לבשל בה חלב עכ"ל וגם קושיא למה לא פריך רבי' עליו היאך מותר לבשל בה בשר · וב"י תירץ דלרבותא נקט כאי אע"ג דהאיך מותר לבשל בה חלב וכל שכן שיש לתמוה האיך מתיר לבשל בה בשר ע"ש (עכ"ל ב"י קודם שהבית דברי מהרי"ן חביב) . והנה מ"ש מהרי"ן חביב שכבר הלך כל טעם החלב ר"ל לפי שבא ליתן טעם על פירושא דבעל העיטור דהתיר לבשל בה בין בשר בין חלב ומתרווייהו קשה כא בתוך חלב וה יש טעם של עצמו שהוא טעם חלב ויש בה טעם בשר שקבלה מהקדירה ושוב ונאסר הקדירה מהחלב וא"כ יאסר לבשל בה בין בשר בין חלב ע"ז תירץ וכתב דלא קבלה הקדירה מהחלב שום טעם אלא כבר הלך לו כל טעם החלב ר"ל שני הטעמים . ויש לדקדק לדעת מהרי"ן חביב ז"ל שכתב שמיירי בשפך החלב מהקדירה קודם שנגמר הרתיחה א"כ לא בלע הקדירה כלום מהחלב וקשה לדעת שניהם למה אסרו לבשל בה בשר וי"ל דמדמו לה לבשר שנפל לתוך סורה רותחת שנתבאר בר"ס ל"ג שהחלב אוסר מן הבשר כשאין בה ס' לבטל טעם הבשר אע"פ דמיירי נמי בתרם שסלקו קודם שגם מרתיחתו משום ואמרינן דנהי דאין החלב בולע מן הבשר טעם החלב שנבלע בבשר טעם בשר מיהא בולע החלב ממנו וכמ"ש שם והה"נ הכא אמרינן נהי דאין הקדירה בולע טעם בשר שפלט טעם חלב מיהא בולע ובעל העיטור סבר דאין הקדירה בולע כלום כל עת הרתיחה והא דאסר התם החלב כשאין ששים נגד הבשר התם שאני לפי שהבשר רך ונימוח ונשאר בחלב מה שנמוח ממנו ושוב הטעם נמי נאסר שם הבשר ולא אמרינן בהא"ל וטרוד לפלוט אינו בולע דהתם אינו פולט כלום אלא משום נימוח . אבל קשה מינו לבעל העיטור דהכי דבשעת רתיחה אין הקדירה בולעת החלב מ"מ קודם שהתחיל לרתוח בלע מהחלב ואותו חלב אין הקדירה פולט בשעת רתיחה כמו שאמרינן לעיל גבי בשר שאין הבשר פולט בשעת רתיחה מה שנבלע בו מהחלב ומש"ה החלב מותר כשיש ששים לבטל טעם הבשר ולא אמרינן שנאסר במשהו מכח מין במינו שמוכר והבלע מהחלב שבבשר משום שאין הבשר פולט אותו החלב א"כ הה"נ בקדירה שאינו פולט אותו ולאסור וי"ל דהיינו תוקפא גבי בשר שיש לו טעם שלו ואמרינן הואיל ופולט טעם דידיה אינו פולט הטעם שנבלע בו אבל קדירה שאין לה טעם רק מאי שנבלע אמרינן דכח הרתיחה שפלטה כל מה שנבלעה : [ה] כתב הרשב"א שאם בשל ירקות בקדירה של בשר שמותר לבשל בה אח"כ גבינה כו' במ"כ שלחן בסוף בית ד' הבית כה דתנן בפרק בתרא דע"ז השפוד והאסכלא מלבנן באור ואמרינן עלה בגמרא ותניא גבי קדשים השפוד והאסכלא מגעילן (פי' שבלועות מקדשים ונעשה הבלוע בהם נותר) ופריק רבא קדשים כ"ש דכל יום ויום עושה גיעול לחבירו (פי' שמבשלין בהן בכל יום אותו הטעם שנבשל נעשה הגעלה ליום שלפניו) ואקשינן א"כ הגעלה נמי לא ליבעי וסלקא בקושיא ושמעינן מהא דכל שבשלו בו לאחר מכאן ונכשר לגמרי עד שהקשו אמאי תני בברייתא מגעילן שהרי נגעל בבישול יום ב' ונכשר לגמרי עכ"ל · ודקדק הרשב"א עם דמהגעלה פריך תנן מלבנן כו'
ותניא

בה כה בלע הבשר ונקלש עד שאין ראוי לחול עליו שם איסור בשר בחלב בר"א כשבלע היתר כמו שאמרנו אבל בלע דבר אסור לעולם הוא באיסורו עד שיגעיל הראוי להגעיל וילבן הראוי ללבן ע"כ:

צד (א) **התוהב** כף חולבת בקדירה של בשר או איפכא משערינן בכל מה שתחב טמנה בקדירה דלא ידעינן כמה נפיק מיניה (ב) וה"ר פרץ כתב שאם הכף של מתכת משערינן בכולו אף מה שלא נכנס ממנו בקדירה משום חם מקצתו חם

דמתיר אפי' לכתחלה ונראה דכיון דהרשב"א כתב עד שיגעיל הראוי להגעיל וילבן הראוי ללבן אלמא דלא איירי בכ"ח אלא בכלי עץ ומתכות דמהני בהו הגעלה ולכן מתיר אף לכתחלה לבשל בו חלב דכיון דנחלש ונקלש טעם בשר ע"י בישול ירקות חשיב כמו הגעלה ולפיכך לא הוה קשיא עליו וכי עדיף מהגעלה ודבר פשוט הוא שזו דעת רבינו ובכ"י נראה ג"כ שכך הוא מסקנתו ע"ש ומ"ש הרשב"א אבל בלע דבר איסור לעולם היא באיסורו וכו' עי"ל בסימן קכ"א שמביא דעת הרשב"א דמחלק דבאיסור דבריהם שאין לו עיקר מן התורה אף בכ"ה מועיל הגעלה בקדרה ללאו ב"י ע"ש: וז"ל הגה"ת ש"ד סי' ל"ה כסוי מקדירה של בשר ושמו אותו על קדרה חולבת אסור הכל ואין שייך נט"ל שהרתיחה עולה ונוגע בכסוי תדיר ונעשה בן יומו הועתק מקונ"ן עכ"ל ומכאן למדו מורי הוראה להחמיר לאסור בכסוי אע"פ שאינו בן יומו כאילו היה בן יומו ומיהו דוקא שהרתיחה עולה עד הכסוי עד שהכיסוי היה מזיע הא לאו הכי אינו אוסר אפילו היה בן יומו אמנם דבר קשה הוא להשחית ממונן של ישראל בכדי על פי קלת סברא בלי ראיה לומר דלפי שהרתיחה עולה תדיר יחזיע נדבק הזיעה בחוזק וחשיב כאילו היה שמנונית בעין וכ"ע לשבח אע"פ שאינו בן יומו ולכאורה יש לסמוך לתי שמפרש דהך הגה"ה מדברת בכסוי שאינו מבלק לכסות הקדירה דאותה זיעה שבלע בבלק אפילו אינו ב"י חשוב כ"ע לשבח דדוקא הבלוע בכלי עץ ומתכות חשוב לפגם אחר מע"ל אבל לא בבלק ועל כן אין להתיר בכסוי יותר משאר כלים שאינן ב"י כשהם נקיים ואין בהם שום חששת איסור דזריגן להו והכי נמי גבי כסוי וכך היא דעת מהרש"ל והרב בהג"ה ש"ע ובת"ח שלא להחמיר בכך וגם אנכי נמשכתי אחריהם עד עתה דנראה לע"ד שהוראה זו יש לה יסוד ע"פ פר"ת שכתב לתרץ דהא דתניא אם טח התנור באליה כל הפת אסורה עד שיסיק את התנור דקשה למה לי עד שיוסק בקינות סגי דהא לא הוי אלא כב"ע בר כ"ע ותירץ ר"ת דשומן שעל החרס אינו יכול להתקנח יפה ומכאן למדו לכיסוי של חרס דאף לרוב רבותינו שחולקים אתירוץ ר"ת ותופסים עיקר דהחרס נמי התקנה יפה ובמכורש כדברי הרא"ש והר"ן ויתבאר בסוף סי' צ"ה בסייעתא דשמיא מ"מ בכסוי של חרס שהרתיחה עולה ונוגע בכסוי תדיר עד שהזיע נדבק ואינו יכול להתקנח חשוב כל כסוי כאילו הוה בן יומו ואיסר עד ס' וכיון שאין בשום קדרה ס' כנגד הכסוי אסור כל התבשיל ומיהו הכל לפי הכיסוי ישן או חדש ומי שאינו בקי אל יזוז ממנהג בעלי הוראה הקדמונים שהחמירו ומיהו נראה דאף בקדרה של חרס כיון שכתב הרא"ש צריך שיאמר ברי לי שלא היה בה שומן דבוק בה אלמא דרגילות הוא שאין השומן יכול להתקנח ממנו צריכים ג"כ מורי הוראה לדקדק הרבה אף בקדרות של חרס שאינן ב"י אם לא דבוק יען המאכל כי רוב פעמים נדבק בחוזק ע"י האור שנשרף המאכל ונדבק בחרס אי נמי דהוית קדרה ישנה שנדבק בה טובא וא"א להתקנח יפה :

צד התוהב כף וכו' איכא לתידק דבתחלת סימן צ"ב כתב רבינו היכא דלא קדם וסלקו גם החלב אסור לרש"י דמין במינו במשהו ואם כן גבי כף נמי הוה ליה לאשמועינן כתי היכא דתחב ב' פעמים דלרש"י אפי' היכא ב' פעמים שסים אסור הכל דכיון דמין במינו במשהו אם כן בתחיבה הראשונה נאסר הכף חשום בשר בחלב וכל הנפלט מחנה בין טעם חלב בין טעם בשר

של רבא דאמר בכל יום ויום נעשה גיעול והלא ליבון הוא צריך כמו ששנינו במשנתינו והליבון שיהו הגילולות מנתזין הימנו ועוד הא קי"ל בכלי מתכות אם תקלתו חם כולו שאיסור הנבלע מתפשט בכל הכלי וי"ל דה"ק דקדשים התירא בלע וכיון שבישל בו קודם שיבא לידי איסור נותר כבר נקלש ונחלש האיסור כ"כ ע"י בישול זה הב' עד שלא נשאר בו אלא בלע מועט ואין לחול עליו שם נותר על דבר בלוע מועט כזה וכענין שאמרו לענין בשר בחלב בדגים שעלו בקערה של בשר שמותר לאוכלם בכותח משום שכיון שטעם הבשר שקלטו הדגים נקלש ונחלש כ"כ קודם שיבא לידי איסור בשר בחלב וכן הבלע שנתפשט בכל הכלי אינו אלא דבר מועט ועם בישול זה הב' אע"פ שאין האור מגיע לכולו מ"מ גם הוא ע"י אם מקלתו חם כולו מתמעט קלת עד שלא נשאר בכל השפוד שום בלע שיהיה ראוי לחול עליו שם נותר אבל קודם שבשל בו שנית דבלע מרובה וראוי לחול עליו שם נותר בתוך דופני הכלי וכן כלי שבלע איסור גמור לעולם אין נכשר עד שיגעיל הראוי להגעיל וילבן את שראוי ללבן דמתחלתו איסור גמור היה ועד שנפלה ונגעל לגמרי איסור מיקרי ולפיכך אע"פ שבשל בו לאחר מיכן פעם או שתים אין יוצא מידי דופיו עד שיגעילנו כדרכו ואם דבר שדרכו ללבן עד שילבן והלכך כל שבלע היתר כגון שפוד או קדרה של מתכת שבשל בה בשר ואח"כ בשל בה ירקות או דגים הרי נקלש בלע הבשר שבו עד שאין ראוי לחול שם איסור בשר בחלב ומותר לבשל בו גבינה אבל כלי שבלע איסור גמור אין נכשר לעולם עד שיכשרנו הכשר גדול כדתקן את שדרכו להגעיל ינעיל ואת שדרכו ללבן ילבן עכ"ל · ומשמע שבשל בה ירקות דנקט הרשב"א לאו דוקא דה"ה הרתיח בה מים אלא אורחא דמילתא נקט שאין דרך להרתיח מים לא לבשל בהם שום דבר : **ואיכא** למידק מאי איכא בין האי דהרשב"א למה שכתב בעל העיטור דאיכא מ"ד מבשל בה ממין שבשל בה עכשיו כיון שהתבשיל מותר טעם הראשון בטל וקדרה נמי מותרת שרבינו תמה עליו ולא תמה על הרשב"א ואין לומר דע"כ לא שרי הרשב"א אלא בשבישל בה ירקות אבל בבישל בה חלב כההיא דבעל העיטור לא דהא כיון שיש בה ס' ליכא לפלוגי בין חלב לירקות שהרי טעם בשר שבה אינו אוסר בחלב זה יותר ממה שהוא אוסר בירקות וגם אין לומר דלא שרי הרשב"א אלא בכלי שטף אבל לא בכלי חרס שבליעתו מרובה כדברי בעל העיטור דמ"ש הא טעמא דיהיב רבינו למיסר בכלי חרס היינו מש"ס דאפילו הגעלה לא מהניא ביה שפולט תמיד מעט מעט ובכלי שטף נמי כל שלא הוגעלו כראוי שייך האי טעמא שהרי עדיין נשאר בהם מבלע האיסור והוא נפלט תמיד מעט מעט ודוחק לחלק ביניהם משום דכלי חרס בליעתו מרובה מכלי שטף דכיון ששניהם בלועים מאיסור והם פולטים תמיד מה לי בלועים מעט מה לי בלועים הרבה ומיהו איכא למימר דלא מהני טעמא דנחלש ונקלש טעם האיסור ע"י בישול זה הב' אלא בכלי שטף שבליעתן מועטת אבל לא בכלי חרס שבליעתן מרובה עד שאמרו בו שאינו יוצא מידי דופיו לעולם וכיון שכן אפילו להתר הגעלה גמורה ה"ה בכלי שטף שלא הוגעל כלל ולא בישלו בו ירקות שאסור לבשל בו חלב : **ורבינו** ירוחם כתב דברי הרשב"א בשם הפסקים ואח"כ כתב כדברי הר"פ בשם הגאונים ונראה מדבריו דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ולפי זה צ"ל שהוא סובר דע"כ לא שרי הרשב"א אלא כשבישל בה ירקות וכיוצא בהם אבל בבישל בה חלב לא דא ע"ג דכל שאינה בת יומא או שיש בחלב ס' כיון דחלב שרי הו"ל כבישל בה ירקות מ"מ כיון שיהא הוא הגורם היתר (ד) לקדרה בשר לבשל בה חלב א"כ דדוקא במים הוא דקאמר הרשב"א שיש בכאן כח להקליש ולהחליש בלע האיסור אבל חלב אין בו כח להקליש כ"כ בלע האיסור ומיהו מדברי התוספות (והרא"ש) בפ' כ"ה משמע דלית להו הא דהרשב"א שכתבו (דף קי"ב) בשמעתא דדגים שעלו בקערה דההיא דסוף ע"ז דכל יום נעשה גיעול להכירו טעמא משום דמין במינו בטל ברוב תדאורייתא ובכלי מקדש אוקמוה אדאורייתא וכ"כ ג"כ ספר התרומה וסמ"ק (ה) וכ"כ ממ"ש רבינו בסימן שאחר זה בשם ס' התרומות אע"ג דבשאר איסורין קדרה של איסור ששהה מע"ל וכו' כבשר בחלב אינו כן וכו' חלב מותר אע"ג שהוא מע"ל לחימום המים משמע דליכא ליה להרשב"א דא"כ דעדיפא מינה ה"ל לאשמועינן דמותר לבשל בה חלב לכתחלה אחר שהורתיחו בה המים וכן למה שאכתוב בסימן שאחר זה בשם סמ"ק גבי תתיכה כך לית ליה הרשב"א כלל אם לא ע"פ טעם ראשון שכתבתי לדברי ר"י : **כתב** בהגה"ד בשם המרדכי פרק אין מעמידין התיר ר"י הלכן בשר שנתבשל בקדירה של חלב והיה בה חלב כל הלילה ואומר כיון דבלוע פעם ראשונה וכו' וג' מקודם לכן לא בלע הלילה כלל וחלב שבלע מקודם לא אסור דנ"ט לפגם הוא ע"כ : כתב ר"י אם עירה יורה של בשר רותח לתוך כלי נחשת של חלב א"צ הגעלה דכלי נחשת לא בלע אח"כ האור מהלך תחתיו וכתב שכן הסכימו הפוסקים ודקדקו מכמה דוכתי ע"כ · ומיהו להרשב"א שסובר דאפילו למ"ד כלי שני אינו מבשל מבליע ומפליט הוא וכמ"ש בסימן ק"ה משמע דצריך הגעלה.

צד התוהב כף חולבת בקדירה של בשר או איפכא משערין בכל מה שתחב ממנה בקדרה דלא ידעינן כמה נפק מיניה כלומ' הא דבעינן לשעורי בכל מה שתחב ממנה ולא סגי לן לשעורי בטעם בשר הבלוע במה שתחב ממנה ונפלט לתוך החלב או איפכא ה"ט משום דלא ידעינן כמה נפיק

דרכי משה

כ' ראבי"ה כיצד משערינן נגד כלי האיסור מביאין כלי מלא מים וממלאין הקדרה האסורה מים עצמן ויתן הקדרה האסורה באותן מים באותו כלי גדול והמים היוצאים הן שיעור דופני הקדרה האסורה ואח"כ ימדוד דמים המבטלים אותו אם יש בהן ס' או לאו עכ"ל ולפ"ז נראה תי' אחרון של ב"י הוא העיקר דהרי ס"ל לראב"י דמשערינן בכל דופני הכלי ואפ"ה ס"ל דמצינו ס' : (ד) ולכן לא מתמיה רבינו בעל הטור על הרשב"א כמו שכתמיה על ב"ה וזה הישוב הוא העיקר : (ה) וי"ל דמ"מ בעיקר דינא אפשר דל"פ ע"כ לא הביא הטור רק דברי הרשב"א .

כתב

דרישה

ותניא גבי קדשים מגעילן משמע דקשה ליה ליבעי נמי ליבון ולא סגי ליה בהגעלה וכי משני כל יום עושה גיעול לחבירו פריך א"ה הגעלה נמי לא ליבעי וסלקא בקישוח דקשה שא"כ אך הגעלה וכי עדיף הא דכל יום עושה בישול לחבירו שהגעלה אלא דמעיקרא ס"ד דקשה שבלו לידי איסור נותר פריך שפיר למה מועיל הגעלה ליבעי ליבון כדתנן במתני' וכי משני כל יום עושה גיעול לחבירו כמאלא שלא בא לידי איסור נותר דכל יום מפליט מה שבלע ולא בא לידי לא של איסור נותר פריך שפיר הגעלה נמי לא ליבעי נמצינו לחיזין מזה דקדירה שבלוע מהיתר אמרינן ע"י בישול נקלש הטעם ולא בא אח"כ לידי איסור אותו המעט שבלע מאיסור לא אמרינן נקלש הטעם עד שיגעיל הראוי להגעיל וילבן הראוי ללבן · ועיין בת"ח סימן תנ"ב ששם כתב רבינו בשם גיעול בע"פ אחר שם דיגעול תחילה היורה והקשה אחי מועיל הגעלה ליורה כיון שאין במים ס' נגד כל עובי היורה והרא"ש מפרש הטעם בס"פ ג"ה כטעמא דהרשב"א הנ"ל שניהם סברי לא אמר הרשב"א דינו אלא כשבלע היתר אבל לא כשבלע איסור והמון איסור הוא דהרי לוקין עליה אחר שם כמבואר בת"ח סימן תמ"ג וצ"ל דשאני התם לה גמורה וכבר כתבתי לדעת הרא"ש והרמב"ן ח"כ ס' נגד כל הכלי כ"א ע"י טעימה קפילא כל סכנה שאין שהאיסור בעין אלא טעמו של כלי משא"כ סכנה דלא נתכוון דה ירקות ויכול להיות דלא העלה לא תיקון ולא היה הכלי מלא ומש"ה בעינן דוקא ביהא בלוע היתר וק"ל ועי"ל דשאני התם דים בלבול וקליסה טפי ממאן לאורה ומיורה ורה ומהורה לתוך הכלי שמגעילין בו ועדיין אין בו איסור אכילה עד שחוזרין ומבשלין בהכלי שנגעל · והיותר נראה דשאני הכא דבטעם שבלע הכלי היה שם איסור עלה מש"ה סורו משא"כ בחמץ דבשעת בליעה היה שם היתר עלה עד עתה אחר שעה ו' מש"ה ניתר טפי דומה למ"ש בסי' צ"ד דמש"ה נשאר הכף באיסורו אף אחר מע"ל משום דבשעת טעמו לשבח וק"ל . ועל מ"ש רבינו בשם הרשב"א שאם בישל בה ירקות מותר לבשל בה אח"כ גבינות דקדק ב"י דמ"ש ממה שכתב בעל העיטור דאיכא מ"ד מבשל בה וו כיון שהתבשיל מותר טעם הראשון בטל הקדירה נמי מותרת שרבינו תמה עליו ולא תמה על הרשב"א ואין לחלק דדוקא בבישל בה ירקות התיר הרשב"א אבל לא בבישל בה ס' לבטל טעם הבשר מה לי ירקות או חלב גם א"ל דלא שרי הרשב"א אלא בכלי שטף אבל לא בכלי חרס שהתיר בעל העיטור שבליעתו מרובה דמ"ש דס"ט דיהיב בכלי חרס הגעלה לא מהני ביה וכולט תמיד טעם זה נמי שייך בכלי שטף כל זמן שלא הוגעל כראוי ומיהו איכא למימר דדוקא בכלי שטף שבלוע מעט שייך למימר ע"י בישול נחלש ונקלש בכלי חרס שבלוע הרבה עד שאמרו בו שאינו יוצא מידי דפיו לעולם · וכתב עוד ב"י וז"ל רבינו ירוחם כתב דברי הרשב"א בשם הפסקים ואח"כ כתב כדברי הר"פ בשם בריו דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ולפי"ז צ"ל שהוא סובר דע"כ לא שרי הרשב"א אלא כשבישל בה ירקות וכיוצא בהם אבל בבישל בה חלב לא דאע"ג דכל שאינו בת ששים כיון דחלב שרי הו"ל כבישל בה ירקות מ"מ כיון שיהא הוא הגורם היתר לקדירת בשר לבשל בה חלב א"כ דדוקא במים הוא דקאמר כח להקליש ולהחליש בלע האיסור אבל חלב אין בו כח להקליש כ"כ בלע האיסור · וכן צ"ל לדברי ריב"ש סימן קכ"ו שכתב שם דברי הר"ף וסיים שם אבל ירקות ושאר מיני קטניות ומדברי הס"ת שכתבו רבינו בסימן שאחר זה נראה דלית ליה הא דרשב"א שכתב אע"ג דבשאר איסורים קדרה של איסור ששהתה מעת לעת וכו' בבשר בחלב אינו כן וכו' לא בתוך מעת לעת לחימום המים משמע דלית ליה להרשב"א דא"כ דעדיפא מינה הו"ל לאשמעינן דמותר לבשל בה חלב לכתחילה אחר שהורתחו בה המים וגם מדברי התוס' כן שכתבו שם דה"ט דבקדשים נעשה כל יום גיעול להכירו משום דמין במינו בטל ברוב בדאורייתא ובכלי המקדש אוקמוה אדאורייתא וה"ט כתב ג"כ סה"ת והסמ"ק מ"מ דל"ג לסה"ת מסובתת הרשב"א · ונסמוך בסימן צ"ד אכתוב ישוב למה הביאם רבינו שניהם סתם בלא מחלוקת ביניהן :

פרישה

סי' צד (א) התוהב כף חולבת כו' משערינן בכל מה שתחב כו' כתב רמ"א אם הכף בן יומא דהיינו שמשמשו בו בכלי ראשון תוך מע"ל וצריך לשאול אחר זה ס"ל וכ"כ בת"ח כלל פ"ה דין א' בסופו עכ"ס) : (ב) והר"ר פרץ כתב שאם הכף של מתכות כו' משום אם מקלתו חם כולו חם כתב מ"ו ואין נוהגין כן מהרא"י והטעם דאף שהוא חם כולו מ"מ

ואם

חם כולו [א] (ג) ואם תחב הכף בקדירה ב' פעמים ולא נודע בנתיים צריך א ב' פעמים ס' (ד) ואם יש ס' לבטל הכף הקדירה והתבשיל מותרים אבל הכף אסור בין עם בשר בין עם חלב לפי שהיא בלועה מבשר בחלב ואפילו בדיעבד אוסרת אם חזרו ותחבוה בין בבשר בין

נסיק מיניה הילכך בעינן לשעורי בכל מה שתחב ממנה ומיהו היכא שידוע כמה נבלעה כגון שהיתה חדשה וניער בה כזית חלב ואח"כ תחבה בקדירת בשר או איפכא כיון שידוע שלא היתה בלועה אלא מכזית א"צ לשער אלא בכזית וכבר כ"כ רבינו בסימן צ"ח (א)· וסברא זו דלא מצרכא לשער אלא במה שתחב ממנה ולא מפלגא בין של עץ לשל מתכת וסברת הר"ש דמצריך בשל מתכת לשער בכולו משום דכלי מתכת אם מקלתו חם כולו שהיקן כתב סמ"ק בסימן רי"ד אבל בס"ד כתב סתם כסברא ראשונה (ב) ונותן טעם דאע"פ שאם מקלתו חם כולו מ"מ לא אמרינן דהוליך בליעתו וכ"נ שהוא דעת בעל התרומה וגם ממ"ש סמ"ק בשם ר"ה אין ראיה דהתם הגהות ר"פ הוא ולטעמיה אזיל כמו שאכתוב בסוף סימן זה : (ב"ח) כתב רבינו ירוחם בשם הראב"ד בקדרה או כף של חרס שאינו חוזר להיתרו משערינן בכולו אבל קדרה של מתכת או כף או קערה של עץ אומדים כמה איסור יוצא ממנו באומד יפה ולא משערינן בכולו והרמב"ן כתב דאין נראה לו לחלק אלא בכולהו משערינן בכולה ובסימן צ"ח אכתוב שהסכימו הפוסקים כדברי הרמב"ן ומיהו היכא דלא ניער בכף אלא מעט חלב ותחבה בקדרה של בשר אין משערין אלא באותו חלב שניער ולא בכל הכף :

ואם תחב הכף בקדרה ב' פעמים ולא נודע בנתים צריך ב' פעמים ששים וכו' עד כיון שלא היתה בת יומא הכל בסמ"ק סימן רי"ד :

ומ"ש ולא נודע בנתים נראה שהטעם מפני שאם נודע בנתים בתח ומצא ס' סגי דבשעה שנודע כבר נתבטל האיסור בס' וכשחזר ותחב פעם ב' בס' בטל הוא באותם הס' ואף האיסור שנפל בתחלה מצטרף עם ההיתר לבטלות את האיסור שנפל שנית וכדתנן בערלה פ"ב הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה וחילוק בין ידע בנפילת האיסור בנתים ללא ידע מבואר בפ"ה דתרומות סאה תרומה שנפלה לק' ולא הספיק להגביה עד שנפלה אחרת ה"ז אסורה והביאו זה הר"ש בפג"ה סמוך לדין חתיכה הראויה להתכבד ודין יבש ביבש : וכתב עוד בסמ"ק ויש לתמוה כשהכף בת (ב"ה) כתבתי בס"ס ק"ש ועיין במ"ש בס"ס צ"ט : יומא ויש ס' מן הכף דאמרינן דהקדרה מותרת והכף אסורה בין עם בשר בין עם חלב ולמה כיון שיש ס' בקדרה מן הכף א"כ יחשב

בשר ה"ל חלב נבלה ובשר נבלה ובשהותר ותוחב אותו בין לקדרה של בשר בין לקדרה של חלב ה"ל מין במינו חלב נבלה בחלב של היתר א"נ בשר נבלה בבשר של היתר ומין במינו במשהו אא"כ דאיכא בקדרה מינו ושאינו מינו דקי"ל כל מין במינו וד"א סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו וכ"א במרדכי פכ"ה ע"ש תשובת רש"י וכן בהגהותיו לבס· ויש ליישב דרבינו תופס עיקר כמ"ש במרדכי פג"ה ע"ש ראב"ן דכתב בדין נפלה טפת חלב רותחת על דופן קדרה של בשר השפותה אבל כאש דלא אמרינן דטפת החלב כשנבלע בדופן הקדרה נותנת טעם לרוטב הנבלע בה וכי הדר נפיק לה הרוטב לתוך הקדרה הוי מין במינו לאסור במשהו דלא אמר ר' יהודה אלא בחתיכה שנפל עליה טפת החלב דטעם בשר בחלב הוא בעין אבל חלב הנבלע בדופן אינו אוסר את הרוטב שנבלע בה לאסור את מינו שבקדרה כשנפלט לתוכו דהא א"נ בעין לס"ז בכף נמי אין החלב הבלוע בכף אוסר טעם הבשר הבלוע בכף וכן אין הבשר הבלוע אוסר את חלב הבלוע לענין שיהא הנפלט ממנו לקדרה של בשר או חלב מין במינו ובמשהו אלא אמרי' טעם החלב הנבלע בכף וחלב שבקדרה מצטרפין לבטל את טעם הבשר הנבלע בכף וה"ה כשחזר ותחב לקדרה של בשר מצטרף טעם הבשר שבכף עם הבשר שבקדרה לבטל טעם החלב שבכף והביא ראב"ן ראיות ברורות על זה ע"ש וצ"ל דתשובת רש"י דלעיל אינו אלא ליישב הוראת רבו ר"י הלוי דהיה אוסר מטעם מין במינו ובמשהו אבל אפשר דאיהו לא ס"ל אלא כהראב"ן ואפילו את"ל דרש"י גופיה נמי אוסר מכל מקום כיון דרבינו ס"ל כראב"ן דאפילו לרבי' יהודה דמין במינו במשהו אפ"ה גבי איסור בלוע בהיתר בלוע לא אמרי' דהוי במשהו אלא בס' לפיכך סתם דבריו כאן גבי כף וכן בטפת חלב הנופלת על דופן הקדרה לעיל בסימן צ"ב דבטל בס' ולא הזכיר סברא אחרת דמחמיר בזה :

ואם תחב הכף ב' פעמים ולא נודע בנתים וכו' כ"פ בסמ"ק ולמד כך מפ"ה דתרומות דתנן סאה של תרומה שנפלה לק' של חולין ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת ה"ז אסורה ור"ש מתיר ומפרש בירושלמי ר"ש אומר ידיעתה מקדשתה ורבנן אמרי הרמתה מקדשתה פי' כר"ש היכא דנודע לו בנתים כיון שסופו להרים כמורם דמי ומותר הכל אבל קודם ידיעה לא התיר ומדר"ש נשמע לרבנן בשאר איסורים דלא בעו הרמה שהידיעה גורמת ההיתר כ"כ הרא"ש פ' ג"ה מיהו צריך להתיישב דשמא שאני גבי תרומה דנפלו ב' סאין זה אחר זה אבל הכא דאין כאן אלא כף אחת דאפילו את"ל דבתחיבה הראשונה נפלט ממנו נ"ט חלקים ונשאר בתוכו חלק אחד מן האיסור ונכנס בתוכה נ"ט חלקים מן ההיתר שבקדרה ונעשה הכל נבלה וכשחזר ותחבו צריך עוד ס' לבטל מה שנעשה נבלה מ"מ אין זה אלא לר"ת דאף בשאר איסורין אמרו חתיכה נ"נ אבל לרבי' אפרים לא אמרי' חתיכה נ"נ אלא בבשר וחלב ואף בבשר בחלב הלא לראב"ן לא אמרי' חנ"נ גבי איסור בלוע והיתר בלוע כדפירש' בסמוך ועי' בת"ה סי' קנ"ג פסק להקל דה"נ לשאול אם תחבו בו ב' פעמים ואפילו ידעי' דתחבו בו ב' פעמים א"נ אלא פעם אחת ס' דסמכינן אהא דראב"ן אלא דקשיא ליה דשמא אין ראיה מראב"ן דהתם ודאי מה שבקדרה ושבדופני הקדרה חשוב הכל אחד דנגעי ומחברי אהדדי אבל כאן יש לחוש שכאחר שהוציא הכף מן הקדרה בעודו חם פלטו ובלעו מהדדי מה שבתוכו והכא לא מצטרף מה שבקדרה לבטל ותירץ י"ל דלאחר שהוציאו הכף מן הרותחים כל הבלוע בתוכו חשוב כמו בכלי שני ולא בלע עכ"ל : ותימה כיון דרוצה להביא ראיה מדברי ראב"ן לסתור הפסק דה"ר פרץ א"כ צריך שתהא הראיה מוכרחת וכיון דהשיב הוא עצמו ואמר דליכא ראיה דשאני התם דחשיב הכל אחד דנגעי ומחברי אהדדי וכו' היאך בא אח"כ לדחות הדחייה במאי די"ל דלאחר שהוציאו הכף מן הרותחים כל הבלוע בתוכו חשיב כמו בכלי שני ולא פלט ולא בלע דאע"פ די"ל כך מ"מ דילמא לא מסתבר לומר דמיד שהוציאו מן הרותחים יהא חשוב כמו בכלי שני אלא דינו כקדרה רותחת שהעבירו מן האש דדין כ"ר יש לו ולא כ"ש וכך הוא האמת וכ"כ בא"ו המארך בכלל כ"ו סימן א' וב' ע"ש כי הארך והשתא הדרא קשיא לדוכתא מנ"ל לסתור פסק מפורש מהרב רבינו פרץ כיון דלא אשכחן מאן דפליג עליה בפירוש גם מה שמחלק מהרא"י דלא קאמר הר"פ אלא בכף בשר שתחבו בחלב או נמי איפכא אבל בשאר איסורין מודה הר' פרץ דלא בעינן ב' פעמים ס' לפע"ד לא נראה כך אלא איפכא מסתברא והוא דנראה דמה שהקדמונים דחאו להך דהר' פרץ מהלכה הוא לפי שנמשכו אחר דברי הרשב"א שהביא רבינו בסימן הקודם דלאחר בישול ירקות נחלש ונקלש כח בלע הבשר וכו' ולאו דוקא בישול ירקות אלא ה"ה אם בשלו חלב וכמ"ש ב"י דהיכא דאיכא ס' ליכא לפלוגי בין חלב לירקות ומה שרבינו תמה על ב"ה וגם על הרשב"א היינו משום דלא תמה אלא על מה שהתיר בכ"ח דלא מהני הגעלה אבל בכלי עץ ומתכות דמועיל הגעלה מהני נמי טעמא דנחלש ונקלש ואע"ג דפשיטא הוא דאין אנו נוהגים כמותו להתיר לכתחלה מכל מקום ודאי כדאי הוא הרשב"א לסמוך עליו בדיעבד והשתא לפ"ז בכף של עץ ומתכות של בשר שתחבוה בחלב ואית ביה ס' שכבר נתמעט בה כח בלע בשר ונקלש עד שאין ראוי לחול עליו שם איסור בשר בחלב פשיטא אם חזר ותחבוה בחלב שאין שם איסור בשר וחלב ואין צריך ב' פעמים ס' דאפי' לא הוה שם ס' כלל כנגד הכף היה נראה להתיר דיעבד כיון דאין שם כלל איסור מבליעת טעם בשר כיון שנחלש ונקלש ואפי' לכתחלה אין איסור לחזור ולתחבו בחלב אפילו אין שם ס' כנגד הכף לדעת הרשב"א אלא דאפי' את"ל דלכתחלה יש להחמיר שלא לחזור ולתחבו בחלב בפחות מס' מ"מ בדיעבד אין לאסור בחזר ותחבו בפחות מס' ק"ו בזו של ק"ו היכא דחזר ותחבו בס' דא"צ ב' פעמים ששים דטעם בשר כבר נחלש ונקלש והשתא לפ"ז דוקא באיסור בשר בחלב יש ראיה מדברי הרשב"א שהביא רבינו ולא חלק עליו שאין להחמיר להצריך בתחיבת הכף ב' פעמים ששים אבל בכף של איסור דלעולם הוא באיסורו אף לדעת הרשב"א יש לקיים פסק הר' פרץ דצריך ב' פעמים ששים ועל מורי הוראה לשאול בכף של איסור אם תחבו ב' פעמים כנלפע"ד ודלא כמה שפסק בש"ע בסתם דצריך שני פעמים ששים אף בבשר וחלב גם לא כהגהות ש"ע דא"צ אף בשל איסור :

ומ"ש ולפי' בדיעבד וכו' פי' שעדיין הוא תוך מעת לעת לתשמיש הראשון אבל אם הוא לאחר מעת לעת לתשמיש הראשון אעפ"י שהוא תוך מעת לעת תשמיש השני

דרכי משה

צד (א) כתב באו"ה כלל ל"ו דכ"ז מיירי דידעינן שנשתמש בו חלב רותחת תוך מע"ל אבל אם לא נשתמש עמו רק בכלי שני לא בעינן כלום עכ"ל ופשוט הוא : (ב) וכ"כ התה"ד והגש"ד

פרישה

אכל מקום אינו מוליך כבליעה : (ג) ואם תחב הכף בקדירה שני פעמים כו' צריך שני פעמים ששים עיין בהג"ה שערי דורא סימן נ"ט שכתב הטעם כיון שהכף שם איסור עליה דכרי אם תחב אותה לקדירה אסרה צריך ס' מה לי קדרה אסרה מה לי אותה קדירה אם לא נודע בנתיים ע"ש . אבל אם נודע בינתיים בחד ס' סגי והטעם דבשעה שנודע כבר נתבטל האיסור בס' וכשחזר ותחב בטל באותן ס' ואף האיסור שנפל מתחילה מצטרף עם ההיתר לבטלות את האיסור שנפל שנית וכן משמע בב"י ובת"ה סימן קנ"ג ע"ש . ונ"ע לא כתב רבי' ס"ס נ"ט דאם נתוסף איסור על איסור וכ"כ בס"ס ק"ט בביה"ל יבש ביבש וכן כתב הרא"ש בפ' ג"ה וכן הגהת ג"י להלכה כהרמב"ן בס"ס נ"ט ושלא כדברי הרא"ש דמתיר בנודע ואף הראב"ד אינו מתיר בנודע כי אם בדבר שאמור כגון יין במים וכיוצא בו ומפ"ה דתרומה דהביא ב"י כאן להראיה שמחלק בין נודע כתב ב"י שם סימן נ"ט דאף שהרמב"ם גרס בתוספתא דבידע כ"ע מודו דשרי היינו דוקא בתרומה ואין ללמוד ממנו לשאר איסורים . וה"ל הטעם דשאני תרומה דעומד להרים כמורם מתחילה דמי וכא דאיה שר"ש מתיר מכחי טעמא אפי' בלא ידע וכ"ש בר"ש דגרס בבבית דתוספתא דאפי' בידע פליגי וס"ל לחכמים דאסור ומור וניער . והרא"ש בפרק גיד הנשה הביאו ג"כ מכח דפ"ה דתרומות ראיה לאיסור אבל לא כתב כמי שחולקת בידע להתיר וה"ל שס"ל כרבי שמעון דאפי' בידע אסרו חכמים או דס"ל חילוק בין תרומה לשאר איסורים . וכמ"ש ב"י בשם הרמב"ם ומביא ראיה לאיסור מק"ו מתרומה אבל לא להיתר . וכן י"ל דברי ת"ה הנ"ל דהביא ראיה לאיסור דוקא · א"נ ס"ל דוקא בכף דאין כאן גוף האיסור אלא מעט בליעה יש בו להקל וכ"כ שם בס"ס נ"ט בהדיא ע"ש וכל שכן היכא דתחב ב"פ דה"נ שני פעמים ששים היכא דידע דסרי אין טעם איסור נרגש בו עד מחמת תחיבה השניה (ועיי"ל ס"ס ק"ג) וכיון שמלינו דחכמים מקילין בידע בתרומה אבל בשאר איסורין נראה דגם ת"ה מודו דאין חילוק בידע אלא מור וניער ונאסר כיון דאין ששים נגד הכל וכמ"ש ב"י בס"ס נ"ט ושלא כדברי המרדכי שהביא שם ע"ש ובס"ס ק"ט . וי"מ דשאני הכא דהכל כחדי מיני איסור שמילה ילא ממנו חלב לתוך בשר ואח"כ בשר בחלב ובס"ס נ"ט יתבאר דשני מיני איסור מועיל לאמר לבטל כשני אבל וי"מ דאם כן אפי' לא נודע נמי ועוד דמ"מ לצריך טעם חלב יש ושם נתבאר דוקא לענין פטור ממלקות אמרינן הכי ולא לכיות מותר באכילה כל שאין לכן שיני טעם . וכתב מהרא"י בת"ה סימן קנ"ג ח"ל אמנם לא מוכחא לרבנן קושיא דהוי דייקי לדרוש בשולי הורמה אם נתחבה כף פעם אחת או שתים אלא הוי משערי' בששים בששים ומתוך כך קרוב בעיני דאפי' הוו ידעי בודאי שנתחב ב' פעמים לא הוו מצריכים יותר מס' . כי טעם בממשירים איכא למימר משום דחיישינן שמא לא פלט הכף כל הבלוע בתוכו מן האיסור ונשאר בתוכו חלק ונכנס בתוכו מן ההיתר שבקדירה נ"ט חלקים ונאסרו בתוך הכף ונעשה הכל נבילה וצריך עוד ס' נגד זה כשנתחבה הכף מתחיבה ראשונה שפולט בתוך הקדירה בתחיבה שניה ומסיק מהרא"י דאין לחוש לזה כי אין איסור בלוע אוסר היתר בלוע כמו שאיתא בלוע שאינה מטמאה טהרה בלוע כו' . ומסיק וכתב עוד שם דהמחמירין נ"כ טעמא משום דקמי אחכף של חלב שנתחב בקדירה של בשר ב' פעמים ולא נודע בנתים וחשיב ליה כתרי איסורי שבתחילה פולט הכף רק החלב ואח"כ בתחיבה שניה פולט בשר בחלב והוי איסור מחד דומה לשני כו' . איסור שנפלו ב' פעמים זה אחר זה לקדירה ולא נודע בנתיים בעינן שני פעמים ס' כדאיתא במרדכי פ' הגזול קמא דאי ניימא דאפי' מחמת כויה אי' בעי ב' פעמים ס' בודאי שנתחב ב' פעמים קודם שנודע הוי אלפא בלא טעמא ע"כ ועד"ר : (ד) ואם יש ששים כו' אבל הכף אסור כו' ולא אמרינן דנגעל

דרישה

ס' צד [א] ואם תחב הכף בקדירה ב' פעמים ולא נודע בנתיים צריך ב' פעמים ס' וכו' דלא אמרינן וע"ע תשובה ראשונה נקלש טעם הכף ואינו אוסר וכו' כמ"ש רבינו סימן צ"ג בשם הרשב"א שאף בישול ירקות בקדירה של בשר שמותר לבשל בה חלב לכתחילה דהטעם משום דאמרינן ע"י בישול הירק נקלש האיסור וי"ל כמ"ש ב"י בס"ס צ"ג דשאני הכא כיון שהאיסור הוא בשר בחלב אינו בדין שיהא הוא חמור יותר מ"כ דדוקא במים אמר הרשב"א שום כח

חדושי הגהות

צד א הב"ה הקשה דלפי מ"ש הטור בסימן צ"ב דלרש"י דאוסר מין במינו כשלא קדם ומילק האיסור ה"ל מין במינו ונאסר החלב א"כ אף הכא ה"ל לאשמועינן דלרש"י כשתחב הכף ב"פ לא מהני ב"פ ששים דכיון שקיבל טעם בשר בחלב כשיתחבנו אח"כ בין בקדירה של בשר או של חלב הרי הכף פולט בשר נבילה וחלב נבילה וה"ל מין במינו במשהו ותירץ דרבינו סובר כמ"ש המרדכי בשם ראב"ן בפג"ה גבי טיפת חלב שנפלה על הקדירה דחלב הנבלע בדופן אינו אוסר את הרוטב שנבלע בה לאסור מינו שבקדירה כשנפלט בתוכו דהא אינו בעין וא"כ ה"ה הכא בכף נמי אין הבלוע בכף אוסר את שנבלע בו לענין שיהא הנפלט ממנו מין במינו במשהו וכו' ועיין בבה"ג : ב מה שקשה לזה מדברי רבינו בעל הטורים סימן ק"ט וצ"ט עיין בפרישה ועיין בש"ך או"ק ה' (ב"ה) :

בין בחלב כל זמן שהוא בת יומא ואם אין לו ששים הכל אסור בהנאה אפילו הקדרה [ג] (ה) אך מותר לתת לתוכה פירות או צונן כיון שאינו נהנה מגוף האיסור (ד) (ו) ואם אין הכף בן יומא הקדרה והתבשיל מותרין והכף אסורה לכתחילה בין עם בשר בין עם חלב (ז) ומ"מ בדיעבד אינה אוסרת כיון שלא היתה בת יומא (ח) [ג] כתב בספר התרומות אע"ג דבשאר איסורים קדירה של איסור ששהתה מע"ל בלא איסור אם הוחמו בה חמין בתוך מעת לעת השיבא כבת יומא שהרי טעם איסור שבקדירה פלט לתוך המים ולא היו בהן ששים לבטלה דבכולה משערינן ונעשית בת יומא וצריכה מע"ל לאחר חימום המים בבשר בחלב אינו כן שאם בשלו בה בשר ובתוך מע"ל הוחמו בה מים ואחר ששהתה מע"ל לבשול הבשר בשלו בה חלב מותר אע"פ שהוא בתוך מע"ל לחימום המים

אע"ג

אם בשלו במים בקדרה חדשה ותחבו בה כף חולבת ואחר כך חזרו ובשלו בה מים פעם אחרת ותחבו בה כף של בשר ושתי הכפות היו בני יומן

השני אינו אוסר אא"כ כשחזרו ותחבוה כמה שהשתמשו בה בראשונה אבל אם תחבוה כמה שהשתמשו בה בשנייה אינו אוסר כיון שטעם הראשון הוא פגום עכשיו בשעת תחיבה שנייה ופשוט הוא : **ומ"ש** אך מותר לתת לתוכה פירות או צונן איכא למידק מאי או צונן הלא פירות נמי לא שרי אלא כצונן וי"ל דה"ק פירות שהוא דבר יבש או אפילו שאר צונן אף על פי שהוא דבר לח אך קשה דבסי' צ"ה כתב רבינו דעת כ"ה דאסר להניח היתר צונן לח בקערה של איסור וכאן מתירו אבל מהא דכתב בסי' צ"ב גבי טפת חלב שנפלה על דופן הקדרה שאכל האש דיגית הקדרה עד שילטנן ואח"כ יערה התבשיל דרך פיו ל"ק דהתם דיעבד הוא דאי אפשר בע"א אלא ע"י הפסד ממון שישבר הקדרה ויערה התבשיל דרך שוליה הלכך שרי דרך פיו אבל לכתחלה ודאי אסור אבל כאן דמתירו לכתחלה קשה ואפשר דהכא נמי כדיעבד דמי דאם אין לו היתר אלא להשתמש בו צונן יבש דלא שכיח א"כ צריך הוא לשוברה ולפיכך התירו לו אף צונן לח ודוחק ובש"ד סי' פ"ה כתב נמי מותר להשתמש בכן צונן או פירות או כל דבר שא"צ אכילה ואפי' חמין כגון מים לרחוץ ראשו שקורין בל"א לו"ינגא מאחר שאין ההנאה מגוף האיסור אלא דבר אכילה אפי' דבר לא שרי כל שאינו חמין והביא ראיה ברורה מהא דאיתא בפ' שני דע"ז (דף ל"ג ע"ב) ובכלי חרס של ישראל כי רמא ביה נכרי חמרא שרא לתירמא ביה שיכרא ופרש"י דשיכרא מבטל ליה לטעמא דחמרא וכתבו תוס' אומר ר"י דה"ה מים וכל שאר משקין לבד מיין אלא דהקשה ע"ז בש"ד מחרס הדרייני וחזר ומיישבו והיא מדברי הסמ"ג בדף נ ב ע"ב וז"ל והכלי שאסרנו מותר לתת לתוכן צונן ופירות אעפ"י שחרס הדרייני שהוא שברי חרסים הבלועים חו"ג אותו בפ' א"מ שאסור לסמוך בו כרעי המטה זהו לפי שרוצה בקיומו מפני היין הבלוע בו שמפליטים אותו במים על ידי שרייה עכ"ל ונראה דר"ל דאע"ג דאינו רוצה בחרכין להפליטן אפ"ה אסור כיון דס"ס חזו להפליט וזהו עולה כפי התירוץ הראשון של תוספות לשם בד"ה והא הכא בדף ל"ב וז"ל וא"ל דס"ל כרבנן דמתירין דע"כ לא שרי אלא בקנקנים משום דלא חזו ליין הכנוס בהם אבל חרס הדרייני דחזי לשרותו במים אפי' רבנן אסרי ע"כ ואע"ג דהתוס' כתבו כך בקושיא אפ"ה גם לפי המסקנא דמשני התם ליהוי איסורא בעיניה וכו' כך צריך לפרש דבחרס הדרייני כיון דחזי לשרותו חשיב כמו איסוריה בעיניה אבל בשאר דברים רוצה בקיומו ע"י ד"א כגון קדרה הבלועה מבשר וחלב דרוצה בקיומו של בשר בחלב ולא בשבילו אלא בשביל הקדרה ולהשתמש בו דבר צונן או דבר שאין צריך אכילה כיון דהאיסור הבלוע בו לא חזי למידי שרי להשתמש בו דלא דמי לרוצה בקיומו ע"י ד"א דלגבי חרס הדרייני דחזו להפליטן וקיימו להפליטן חשיב איסורא בעיניה ותימה דפסק זה הוא שלא כמ"ש התוס' לשם בסוף דבור הנזכר ע"ש ר"ת דקדרות הבלועות מבשר וחלב ע"י שנתבשל בהם שמותר להשים בתוכן דבר יבש כגון תבואה אבל דבר לח לא וכ"כ לשם במרדכי ולפי דעתו הך דשרי לתירמא בה שיכרא שאני דכיון דמבטל ליה לטעמא דחמרא חשבינן ליה כאילו אינו כלל וה"ל כהגעלה והלכך נראה להחמיר בדבר מאכל לח ומיהו שרי לחום בו חמין לרחוץ הראש וכך פסק מהרי"ש לוריא בא"ו בש"ד סי' פ"ה ודלא כמהר"ם בת"ח שלו : ומ"ש ואם אין הכף ב"י וכו' נראה דלא מיבעיא אם אין ששים כנגד הכף דלא נתבטל טעם הראשון שבכף דפשיטא דאסור להשתמש בכף במין האחרון אע"ג שאינו ב"י גזירה אטו בת יומא כדאיתא בגמר' אלא אפי' איכא ס' בקדרה כנגד הכף נמי אסור אפי' במין האחרון דלא חשיב תחיבה זו כמו הגעלה כדכתב בסמ"ק העתיקו ב"י : **כתב** בספר התרומות וכו' בבשר וחלב אינו כן וכו' נראה דלא התיר בבשר בחלב אלא לאחר מעת לעת אלמא

דלא

יחשב לכך כהגעלה מבליעה ראשונה ויהיה לה דין הקדרה עצמה אם בשר בשר אם חלב חלב וי"ל דילמא אתי למיטעי אטו היכא דלא נתחבה הכף בקדרה כ"א מקצתה ועוד דהגעלה אינה מועלת כ"א דוקא ברותחין כ"כ שמעלין רתיחה ולענין הרבת ס' אפילו שאינה מעלת רתיחה רק שתהא רותחת שהיד סולדת בה ועוד דמספק רתיחה מצרכינן ס' והגעלה אינה מועלת כי אם ודאי רותחת ועוד אנו מצריכים ס' מכל הכף אפילו בספק תחיב' כולה והגעלה אינה מועלת כ"א ודאי תחובה כולה עכ"ל ודברים אלו שלא כדעת הרשב"א שכתב רבינו בסימן שקודם זה דלדידיה כיון שיש ס' אע"פ שהוא בן יומו הרי נחלש ונקלש טעם החלב ומותר להשתמש בה אח"כ בשר ומיהו לטעם ראשון שכתבתי לדברי רבי' ירוחם איפשר דהרשב"א מודה נמי בדין זה ועל מה שמצריך ב' פעמים ס' כשתחב הכף בקדרה ב"פ כתב בעל תה"ד סי' קפ"ג לא חיישינן לרבנן קשישי דהוו דייקי לדרוש בשואלי הוראה אם נתחב פעם אחת או שתים אלא היו משערין בסתם בס' ומתוך כך קרוב בעיני שאפי' הוו ידעי בודאי שנתחב ב"פ לא היו מצריכים יותר מס' ומפני שדומה לי שלא נהגו להקפיד ולהחמיר דקדקתי למצוא ראיות להיתר לישב דעת הקדמונים והאריך בדברי ראיותיו ובהגה"ד כתוב על זה התמע"ב והמיקל לא הפסיד : **ומ"ש** אך מותר ליתן לתוכה פירות או צונן משמע דאפי' דבר לח כל שהוא צונן מותר וש"ד הביא ראיה לדבר וכתב דה"ה לדבר שאינו צרך אכילה ואפי' חמין כגון מים לרחוץ ראשו דשרי אבל המרדכי בפ' אין מעמידין כתב דדוקא ליתן לתוכה דבר יבש הוא דשרי משום דליתיה לאיסורא בעיניה אבל לא דבר לח : **כתוב** בהג"א פר' בתרא דע"ז קדרה שבשלו בה בשר בחלב אם שוב בשלו בה היתר אסיר באכילה אע"פ שאינה בת יומא דבאיסורי הנאה אין לחלק בין בת יומא לשאינה בת יומא ואם בת יומא היא כל המאכל אסור ולית ליה תקנתא ואם אינה בת יומא ישליך (ג) דמי הקדרה לנהר והאוכל מותר עד כאן לשונו . ומה שכתוב רבינו ואם אין הכף בן יומו הקדרה והתבשיל מותרים והכף אסורה לכתחלה בין עם בשר בין עם חלב ואם תאמר מה בין קדרה לכף הרי גם הקדרה בלועה מבשר בחלב ומ"מ שרית לה מפני שטעם החלב שבה הוא פגום כף נמי טעם חלב שבו הוא פגום וי"ל דכף שאני שבלע החלב בשעת שבחו הילכך אף לאחר שנפגם אסור כדין כלי שאינו ב"י שאסור לבשל בו לכתחלה משא"כ בקדרה שלא בלעה טעם החלב אלא אחר שנפגם שהרי כשנתחב הכף בקדרה לא היה ב"י הלכך שרי וכיוצא בזה כתבו התוספות והרא"ש בסוף ע"ז וז"ל אם בישל בדיעבד בכלי שאינו בת יומא הקדרה אסורה והתבשיל מותר כי הקדרה היה בה איסור קודם שנפגם אבל התבשיל לא היה בו איסור מעולם וכיוצא בזה כתב הרשב"א ג"כ בסוף בית התערובות דכל כלי שבלע מן המשובח אע"פ שחזר להיות בתוכו פגום כשאינו ב"י הרי הוא עומד באיסורו שלא להשתמש בהם לכתחלה ומטעם זה כתב רבי' ירוחם בשם הרא"ש דגבינה שמטגנים בבצק בשמן שהניחוהו בקערה שאינה בת יומא שהם מותרים והקערה אסורה : **ומ"ש** ומכל מקום בדיעבד אינה אוסרת היינו דוקא כשחזר ותחבה במין שתחבה פעם ראשון אם חלב חלב ואם בשר בשר (ה) דאילו חזר ותחבה במין שהיתה בלועה ממנו תחלה בתוך מעת לעת לתחיבה ראשונה פשיטא שהיא אוסרת ב"ה כתב רבינו ירוחם מותר לתת איסור צונן לתוך כלי היתר אם הוא כלי שאין דרך להשתמש בו בלא הדחה אבל אם הוא כלי שדרך להשתמש בו בלא הדחה אסור ליתנו בו לכתחלה ואם שכח ונתנו לתוכו מדיח הכלי ודיו עכ"ל כתב רבינו ירוחם בשם הרא"ש כזית חלב שנפל לתוך חררה אפויה אינו נאסר אלא כדי קליפה או כדי נטילה .

ובשום אחד מן הפעמים לא היה במים ס' כתב סמ"ק סימן רי"ד ד שאסור להשתמש בקדרה לא בשר ולא חלב אבל שאר דברים מותר לבשל בה מאחר שהיתה חדשה שלא בישלו בה חלב מעולם (ו) : **כתוב** בס"ה אע"ג דבשאר איסורין קדרה של איסור ששהתה מע"ל בלא איסור אם הוחמו בה חמין בתוך מע"ל חשיבה כבת יומא וכו' בבשר בחלב אינו כן שאם בשלו בה בשר ובתוך מע"ל הוחמו בה מים וכו' כ"כ ג"כ סמ"ק בשם סה"ת וטעמא דשרי בבשר בחלב יותר משאר איסורין אע"פ שהחמין שבכתיים משוו לה בת יומא והוי כבת היינו משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא מן הבשר לקדרה ומן הקדרה למים חמין שהוחמו בכתיים ומן המים חמין לקדרה והכל בהיתר אבל בקדרה הבלוע מאיסור אין להתיר מטעם זה דלא שייך היתר נ"ט בנ"ט כי אם מהיתר להיתר כמו גבי בשר בחלב אבל גבי איסור אע"ג דלגבי האיסור עצמו הוי נ"ט בר נ"ט מ"מ כל מה שיוצא ממנו אפילו ההיתר אסור משום דקי"ל דחתיכה עצמה נעשית נבילה אפילו ההיתר שבה הלכך אע"ג דלגבי האיסור הנבלע במים חמין שהוחמו בכתיים הוי נ"ט בהיתר מכל מקום המים עצמן לבדם אוסרין משום דחתיכה עצמה נעשית נבלה כדפרישית וכמו כן המים נעשו נבילה כשיבלעו מהאיסור אבל גבי היתר בהיתר כמו בשר בחלב כשהמים בולעים מטעם בשר מ"מ אין שם בשר על כל המים הלכך כשחוזר ונותן טעם בחלב אין לחוש כ"א מטעם הבשר שבתוך המים

דרכי משה

והגש"ד דהכי יש לנהוג וכן פסק בארוך כלל ל"ז (ג) וכ"ה בשערים דמדרא"י ול"נ דאין לחוש בדיעבד כמש"ל סימן י' : (ד) ול"ד לכלים בפסח דאסורים להשתמש בו כמ"ש באו"ח סי' ת"ן משום דרוצה בקיומו של איסור ע"י ד"א די"ל דשא"ה דרוצה ליהנות מן האיסור אחר הפסח משא"כ כאן · (ה) כתב באו"ה כלל ל"ז דאם תחב כף ב"י לקדירה של ירקות או מים והקדירה אינה כנגד הכף ואינה ב"י או להיפך הכל שרי דהוי נ"ט בנ"ט ועדיין היתר הוא הואיל וכלי אחד אינו ב"י וכ"ה לקמן סי' צ"ה ועוד כתב דאפילו הכף וגם הקדירה ב"י אם יש ס' נגד הכף גם הכלי שרי דהקדירה פשיטא דשרי דהרי יש ס' נגד הכף וגם הכף שרי דהרי טעם הקדירה הוי נ"ט בנ"ט ועדיין היתר הוא הואיל ואיכא ס' נגד הכף וצריך לאכול המאכל במין הכלי שהוא בתוכו עכ"ל (ו) וצ"ע דהואיל והקדירה היה חדשה דהוי נ"ט בנ"ט ממאכל בכף והכף לקדירה או אפי' איכא למימר הכף למים והמים לקדרה והוי

ג'

דרישה

כמ לסקלים ולהמלים טעם האיסור אבל לא בחלב [ב] אך מותר לתת לתוכה פירות או צונן כיון שאינו נהנה מגוף האיסור ולא דמי לכלים בפסח דאסורים להשתמש בכן כמו שנתבאר בא"ח סימן ת"ן דהתם דרוצה בקיומו של איסור על ידי דבר אחר דיש לומר דשאני התם דרוצה ליהנות מן האיסור אחר פסח מה שאין כן כאן (ע"ל ר"ס כ"א בדרישה מ"ש שם עכ"ה) · [ג] כתב בעל התרומות אע"ג דבשאר איסורין כו' בבשר וחלב אינו כן כו' ויותר לע"פ שהוא בתוך מעת לעת לחימום המים ב"י בס"ס כ"ג כתב דמכאן משמע ורבינו לית ליה דרשב"א דא"כ דעדיפא מינה ה"ל לאשמעינן דמותר לבשל בה חלב לכתחילה אחר שהוחמו המים וכמ"ש לעיל ס"ס כ"ג ועוד דאי ס"ל כהרשב"א מאי איריא נהר ששהתה מעת לעת לבישול הבשר בכלי בה יגב יותר דהא אפי' תוך מעת לעת נמי שרי דע"י המים שהוחמו נקלש ונרגש טעם הבשר דלא שנא מים ולא שנא ירקות כמ"ש ב"י · וקשה על רבינו שכתב הכא דברי ס"ה ולעיל דברי הרשב"א בלא מחלוקת ביניהם וי"ל דהא ע"כ רבינו לא כתב דברי ס"ת אליבא דהלכתא לדידיה דס"ל כרבי' אפרים דלא אמרינן כל"ג כ"א בבשר בחלב וס"ת דאוסר במחיית מים בכלי איסור טעמו משום דחתיכה נעשה נבילה · עי"ל דס"ת איירי בכלי חרס דבה"ג הרשב"א מודה דלא אמרינן נקלש כיון דאינו יוצא מדופנו לעולם נחשב תמיד כגוף האיסור ואף שגם הכלי עצמו אינו נגעל כדינו ויש בו מגופו של בלע ואפ"ה אמרינן ביה נקלש מ"מ אינו דומה לכלי חרס שאינו יוצא מדפנו לעולם וכמ"ש

ב"י

פרישה

דנגעל עתה מבליעה ראשונה דבהגעלה צריכין רותחין כ"כ שמעלין רתיחה ולענין הרבת ס' אפי' שאינה מעלה רתיחה אלא שהיד סולדת בו ועוד דאתו למטעי ולומר דנגעל עתה מבליעה ראשונה אף בלא נתחב הכף אלא מקצת בקדירה . (ה) אך מותר לתת לתוכה פירות או צונן וכתב רבינו ולא כתב אם צריך הדחה ולעיל סימן צ"א כתב רבי' שצריך הדחה בבשר צונן שמניח בקערה של איסור צונן לפי שלא רצה לבאר כאן בדין זה רק שהוא מותר בהנאה ודין הדחה שצריך המונח בכלי אסור סמוך על מ"ש לעיל ועד"ר גם מ"ש לעיל ר"ס צ"א בדרישה ע"ש . (ו) ואם אין הכף בן יומו הקדירה מותר כו' והכף אסור כו' וא"ת הואיל והתבשיל מותר ואמרינן הטעם פגום א"כ הכף נמי יהא מותר מטעם זה וי"ל דשאני הכף שבלע טעם החלב בשעת שבחו הלכך אף לאחר שנפגם אסור : (ז) ומ"מ בדיעבד אינה אוסרת כו' פי' כשתחבה במין שתחבה לפני זה וקמ"ל דל"ת השתא דבלוע מבשר וחלב תאסר בפליטתה טפי מבפעם ראשון אבל פשיטא שאוסרת אם תחבה במין בליעתו ראשונה כיון שהוא בן יומו מתחיבה זו (כתב רמ"א קדרה שבשלו בה ירקות או מים ותחבו בו כף בן יומו או להפך או שיש ששים במאכל הכל שרי ונוהגין להחמיר לאכול המאכל במין הכלי שהוא בן יומו ולאסור הכלי שאינו בן יומו ואינו אלא חומרא בעלמא כי מדינא הכל שרי עכ"ס) : (ס) כתב בספר התרומות כו' בבשר בחלב אינו כן כו' ואם אחר ששהתה מעת לעת לבשול הבשר בשלו בה חלב מותר שטעם

דבשר

חדושי הגהות

ג עיין בש"ך או"ק י"ח שהאריך בזה   ד עיין בש"ך או"ק ט' שהאריך לדקדק בביאור דברי הב"י ור"ם בזה :

ע"ל

(ט) אע"ג דבשאר איסורים שבתורה איסור הבלוע בהיתר כגון בצלים בלועים מאיסור ובשלם בקדירה של היתר צריך ס' כנגד כל הבצלים ולא סגי בס' כנגד כל הבליעה בבשר בחלב אינו כן שאם בצלים או ירקות שבלועים מבשר ובשלם בקדרה חולבת אם ידוע כמה בשר בלוע בבצלים ובירקות אין צריך אלא ס' כנגד הבשר ולא כנגד כל הבצלים והירקות (י) וכתב ה"ר פרץ יש רוצים להתיר בשר רותח שחתכו בסכין חולבת ע"י קליפה וכדאמרינן גבי בית השחיטה רותח וסגי בקליפה (יא) ולא דמי להתם דהתם אין כל הבהמה רותחת אלא מקום בית השחיטה לבד (יב) אבל חתיכה שכולה רותחת כשחותכין אותה בסכין חולבת מתפשט בכולה וכולה אסורה אם אין בה ששים כנגד כל הסכין [ד] ודוקא כשהסכין בן יומא אבל אם אינו בן יומא או אינו יודע אם הוא בן יומא אם לאו מסתמא אינו בן יומו (יג) דסתם כלים [ה] אינן בני יומן (יד) אבל קליפה בעי :

דגים

במים שחזר ונכנס בחלב ואותו טעם בשר שבמים הוי נ"ט בר נ"ט כדפרישית עכ"ל סמ"ק סימן רי"ד (ז) ודין זה לגבי שאר איסורין יתבאר בסימן ק"ד בס"ד :

אע"ג דבשאר איסורין שבתורה איסור הבלוע בהיתר כגון בצלים בלועים מאיסור ובשלם בקדרה של היתר צריך ס' כנגד כל הבצלים כו' בבשר בחלב אינו כן וכו' ג"ז מדברי בעל התרומה ויתבאר עוד בסימן צ"ו וגם דין זה הוא מהטעם הנזכר בסמוך דהוי נ"ט בנ"ט דהיתרא וז"ל סה"ת והיינו טעמא משום דגבי איסור הבלוע שם האיסור על כל החתיכה כדפרישית וכ"ת היא גופה מאי טעמא ומ"ש זה מזה דגבי בליעת האיסור חשבינן כולה חתיכה כבליעה עצמה וגבי בליעת היתר בבשר בחלב לא חשבינן כולה חתיכה כבליעת עצמה וי"ל דטעמא דבליעת איסור היינו משום דאיפשר לסוחטו פירוש שאם היה יכול ליסחט האיסור הנבלע חוץ מן החתיכה לעולם אסור כיון שחל עליה איסור שעה אחת וזה הטעם לא שייך גבי בליעת היתר עכ"ל :

וכתב הר"פ יש רוצים להתיר בשר רותח שחתכו בסכין חולבת ע"י קליפה וכו' עד סוף הסימן הכל בהגהת סמ"ק סי' ר"ה וכתבוהו הגהות מיימון פ"ז מהמ"א ומה שהוא מצריך ס' כנגד כל הסכין לטעמיה אזיל הר"פ שהוא סובר בתותב כף חולבת לקדרת בשר שאם היא של מתכת משערינן בכולה אף מה שלא נכנס ממנו בקדרה משום דאם מקצתו חם כולו חם אבל לדעת החולקים עליו שם ה"נ א"צ אלא ס' כנגד חלק הסכין שחתך בשר (ח) ומ"ש אבל קליפה בעי כתב סמ"ק דטעמא משום שמנונית הנדבק בדופני הסכין (ט) :

כתב רבינו ירוחם מעשה היה ונפל תוך תנור של פנאד"ש גבינה והתיר ר"י הפנאד"ש בקליפה להסיר מעליה ואפילו שהגבינה לחה שאין דרך גבינה ליכנס כ"כ עכ"ל ונראה דלא דמי לבשר רותח שחתכו בסכין חולבת דאסר הר"פ דהתם שאני דאגב דוחקא דסכינא מיבלע טובא א"נ התם היינו טעמא משום דהסכין פעמים שהשומן קרוש עליו ואינו ניכר וכשחותך בו הרי טעם הבא מן הממש משא"כ בקערה ונראה ללמוד מכאן לגבינה שמטגנין בבצק בשמן שנתנוה חמה בקערה בשר בת יומא שאינה צריכה אלא קליפה בלבד דהתם הא ליכא

וכתב בת"ה סוף כלל ס"א דהך דהר"פ דוקא במחתך בשר רותח שהוא בכ"ר דאז הכל אסור הבשר והסכין אם אין שם ששים אבל אם הבשר הונח בכלי שני סגי א"ל רק קליפה והסכין אינו נאסר אלא צריך נעיצה בקרקע להסיר השמנונית שעליו דכ"ע אינו מבשל כלל מיהו הבשר צריך קליפה במקום שחתך בסכין אפי' אינו ב"י משום שמנונית הסכין וכן פסק בהגהת ש"ע אבל מהרש"ל בת"ו שלו סימן כ"א בדין דג טמא כתב דלא שייך כלי שני אלא במים ורוטב וכל דבר הלול שנתערב מיד כאחת ונתקרר במהרה אבל לא בחתיכת דג ובשר וכל דבר שהוא גוש דכל זמן שהיד סולדת בו עומד בחמימותו ומפליט ומבליע שפיר ומש"ה נראה דדוחן ואורז גם כן אחר שנתערו מן הקדרה לתוך הקערה כל זמן שהי"ס בהן חמין הן ככ"ר וה"מ לענין בשר בחלב וכו' עכ"ל ועוד האריך

לפי

דלא ס"ל כהרשב"א שהביאו בסי' צ"ג דאם בשלו בה ירקות וכו' וכן כתב ב"י לשם מיהו אפשר דוקא לכתחלה אבל בדיעבד שרי כמ"ש הרשב"א :

ומ"ש אע"ג דבשאר איסורין וכו' נראה דהאי פסק אינו אלא לר"ת ור"י דבכל איסורין אמרינן חנ"נ אבל לרבינו אפרים א"צ ס' כנגד כל הבצלים אלא כנגד איסור הבלוע אם לא שהבצלים בלועים מבשר וחלב דנ"נ קודם שנשלם בקדרה כגון שמתחלה בשלם בחלב וחתכן בסכין של בשר דאז נ"נ קודם שחזר ובשלם בקדרה ואף ע"פ דבסימן צ"ב כתב רבינו דהרא"ש הסכים לדעת הר"א מ"מ כתב כאן מ"ש בס' התרומות ע"פ דעת ר"ת ור"י לפי שנהגו לפסוק כר"ת ור"י :

וכתב הר"פ יש רוצים להתיר בשר רותח וכו' עד סוף הסימן ואיכא לתמוה טובא על מה שפסק דכשהסכין ב"י ואית ביה ששים דשרי ולא הצריכו קליפה וכשהסכין אינו ב"י אע"ג דאיכא ששים כנגד השמנונית הדבוק בדופני הסכין הצריכו קליפה הלא כיון דהבשר רותח מכ"ר נתפשט הטעם של הסכין בכל הבשר בין שהסכין ב"י ובין שאינו ב"י ולא צריך כלל קליפה אלא בששים סגי ואי לית ביה ששים כל הבשר אסור ולא מהני ביה קליפה ובסמ"ק שבידינו לא כתוב כך אלא כתוב בסתם דבסכין בן יומו כל החתיכה אסורה אם אין ששים מן הסכין ולא כתב כלום באם אין הסכין בן יומו מה דינו אלא דעל מ"ש בפנים גבי שוחט בסכין של נכרים דכשהוא בן יומו קולף כתב ובאינו ב"י מותר כתב בהגה"ה ומיהו בספר ר"ב פי' דאפי' שאינו ב"י בעי קליפה גבי שוחט משום שמנונית הדבוק בדופני הסכין עכ"ל אבל לנוסחאת רבינו בדברי הר"פ דדין קליפה קאי אבשר רותח כשחתכוהו בסכין שאינו ב"י צ"ע ואפשר לייישבו בהא דאיתא פ' כיצד צולין (דף ע"ו) דפריך אדשמואל דאמר תתאה גבר מדתנן סכו בשמן של תרומה וכו' אם צלי הוא יקלוף את החיצון וכיון דתתאה גבר אמאי סגי ליה בקליפה ניתסר לגמרי ומתרץ שאני סיכה דמשהו בעלמא הוא דעבידי אלמא משמע להדיא דאף על פי דכשהוא חם והיתה סיכה מרובה כולו אסור דאינו עד מאה כדין תרומה מכל מקום השתא דאינו אלא משהו בעי קליפה וה"נ בבשר רותח שמחתכוהו בסכין חולבת שאינו ב"י דשמנונית הדבוק על הסכין אינו אלא משהו וסגי בקליפה כנ"ל ליישב דברי רבינו פרץ שהביא רבינו :

דרכי משה

ג' נותן טעם ועדיין היתר הוא ואמאי אינו מותר לבשל בו בשר להדיא מ"ש מדגים שעלו בקערה דמותר לאכלן בחלב כדלקמן סי' צ"ה ואפשר דסמ"ק מחלק בין עלו לנתבשלו וע"ל סי' צ"ה אם נוהגין כן גם למטה משמע דהסמ"ק ס"ל נ"ט בנ"ט אפילו בבישול וכ"ת בהדיא בהג"ה פ"ט להתיר בדיעבד מטעם שכתבתי אבל לכתחלה משמע דאסור וצ"ע מ"ש מדגים דמותר לכתחלה הואיל והסמ"ק אינו מחלק בין עלו לנתבשלו כמו שאכתוב למטה סי' צ"ה ואפשר דהמחמיר לכתחלה בנתבשלו משום דיש מחמירין בנתבשלו וע"ל ובארוך כלל ל"ז כתב קדירה חדשה שמבשל בה ירקות או כיוצא בו ונתחבו בו כפות אחד של בשר ואחד של חלב אם הכפות שתיהן ב"י ויש ס' נגדן מותר לאכול המאכל מאיזה מין שירצה וכן יוכל להשתמש בקדירה לאיזה מין שירצה אבל אם שניהן ב"י ואין ס' נגדו אם תחבו בבת אחת הכל אסור ואם תחבו בזו אחר זו המאכל יאכל כמין האחרון וגם הקדרה ישתמשו בו ממין האחרון עכ"ל וזה שלא כדברי הסמ"ק שכתב ב"י ובהג"מ פ"ט כתב ג"כ דאם תחבו הכף השני לאחר מע"ל של הכף הראשון מותר להשתמש במין האחרון ומשמע הא תוך מע"ל אסור כדברי הסמ"ק ונ"ל דיש יותר טעם לדברי הסמ"ק והגמ"י מלדברי הארוך משום דהסמ"ק והג"ה ס"ל דנ"ט בנ"ט תוך מע"ל הוי כנט"ל דלכתחלה אסור ובדיעבד שרי ומש"ה לא יבשלו בו אח"כ לכתחלה לא בשר ולא חלב אבל דברי הארוך צ"ע דהואיל ומתיר להשתמש במין האחרון א"כ ס"ל דנ"ט בנ"ט לא הוי כנט"ל א"כ היה להיות מותר להשתמש בו מאיזה מין שירצה דהרי הטעם האחרון אינו אלא נ"ט בנ"ט כנ"ל : (ז) ומשמע דלסמ"ק ס"ל נ"ט בנ"ט ועדיין מותר אפי' בבישול א"כ קשה אמה דכתב לעיל וצ"ע כתוב בא"ה כלל ל"ז דאם בישלו בקדרה של חלב בשר ואח"כ תוך מע"ל חזר ובישלו בו בשר אחר לא אמרינן דהואיל ונאסר מתחלה מבשר וחלב יחשב ב"י מבישול של בשר אלא הואיל ואינו ב"י מבישול החלב אינו אוסר בשר שני עכ"ל פשוט דר"ל דכשבשלו בו בשר הראשון לא היה ב"י מן החלב ומ"מ ס"ד למימר דהואיל ואנו מחמירין בקדרה שלא לבשל בו לא בשר ולא חלב יחשב ב"י מבישול הבשר קמ"ל דאינו והמה דברי הטור דכתב לעיל גבי הכף מ"מ בדיעבד אינו אוסר כו' אבל אין להבינו דכשבשלו בו הבשר הראשון היה ב"י מן החלב דבזו פשיטא דטריפה והקדרה נעשה נבילה וחשבינן ב"י מבישול שני ופשוט הוא : (ח) ועיין לעיל כיצד נוהגין : (ט) וע"ל סימן ק"ה כיצד נוהגין בדין זה :

כתב

פרישה

דבשר בחלב הוי כמה נותן טעם בר נ"ט וכולה להיתר הבשר בקדירה והקדירה במים [illegible] ומן המים לקדירה אבל הקדירה הבלועה מאיסור אין להתיר מטעם זה דלא שייך נ"ט בר נ"ט כ"א מהיתר להיתר אבל גבי איסור אמרינן החתיכה נעשה נבילה בדליכא ס' הלכך נעשו המים נבילה מיד סמ"ק. ולפי ה"ט לא ס"ל לרבי' כוותיה דס"ת ולא הו"ל לכותבו וכה רבי' כתב בסימן צ"ב דהרא"ש הסכים דלא נעשית כולה בשאר איסורים וי"ל דרבי' ס"ל כאן כוותיה ולא מטעמו אלא חוסר דהמים נאסרו מהכלי של איסור דבכולו משערי' ואין ס' נגדו וחזרו ונבלעים בהקדירה ואין אנו יודעין כמה בלע ובכל האיסור שבא מהקדירה לתוך המים משערינן ואמרינן דכל האיסור חזר ונבלע בהקדירה ונעשה כאיסור בעין הואיל והיה בן יומו וחזר להיות באיסורו הראשונה ואף אם לא חזר ובלע כל האיסור מהמים הרי כבר נתבאר בס"ס צ"ב דטיפת חלב שנפל על הקידרה בעי' נגדה ששים פעמים ס' ונהגו לאסור כולו כ"ש כאן כשנבלע בה דבר איסור אלא דבקידרה של בשר התירו משום נ"ט בר נ"ט דהתירא וכ"כ רבי' לקמן סי' ק"ג דמס"ע יש לחלק בין קידרה של איסור לקידרה דבלוע מבשר וחלב וכמ"ש. וטעם שכתב הסמ"ק הנ"ל כתב ב"י כמו של חילוק בליעת בצלים מאיסור או מהיתר דהוי מכח נ"ט בר נ"ט להיתרא ותמיה הוא בעיני דמ"מ לומר כן דהא רבי' כתב בסמוך וי"ל שהבצלים או הירקות בלועים מבשר כו' ומשמע דבלועים אפי' מגוף הבשר ולא מטעמו וכ"כ גם שם בסמ"ק סימן רי"ג ריש דף ק"ד בהג"ה וכתב שם הטעם משום דאין הבצלים נעשים נבלע למסבה הבשר משא"כ בכלי איסור דאמרי' חנ"נ ע"ש : (ט) אע"ג דבשאר איסורים שבתורה כו' צריך ס' נגד כל הבצלים הטעם כתבו בסמוך דחנ"נ והוא מדברי ס"ת שסובר כן גם בזה קשה דלא ה"ל לרבינו לכתוב האי דינא סתמא כיון דס"ל כר' אפרים דלא אמרינן חנ"נ כ"א בבשר בחלב לכן נראה דגם רבינו מודה בזה ומטעם דוקא בחתיכה שנאסרה מאיסור שנפל עליו בפעם אחד אמרי' גבי ה' אפשר לסוחטו מותר משא"כ כאן בבצלים שחתכן דק דק בסכין של איסור ובכל חתיכה בעינן ס' נגד כל הסכין וכשחתך דק דק והשליכו יחד בקדירה בעינן כמה פעמים כדי כל הסכין דומיא דתחיבת הכף ב' פעמים בקידרה דכתב רבינו לעיל דבעינן כ"פ ס' נגד כל הכף וה"ה אי תחב הכף כמה פעמים לקדירה בעינן כמה ששים ולא היה בקידרה כ"כ פעמים כדי כל הסכין משא"כ במחתך בסכין של בשר דאין שם נבילה עליו ומותר מכח נ"ט בר נ"ט וק"ל ובזה נתיישב ג"כ מ"ש רבינו בסימן צ"ז כמ"ש שם ופ"ח : (י) וכתב הר"ר פרץ כו' כדאמרינן בית השחיטה רותח וסגי בקליפה פי' אם שחט בסכין של נכרי : (יא) ולא דמי להתם דהתם אין כל הבהמה רותחת אלא מקום בית השחיטה לבד פי' משום הכי סגי בקליפה אבל אם היה כולו רותח לא די בקליפה אלא בנטילה אבל אין לפרש דהיה כולו אסור דאם היה מפליט ומבליע בכולו א"כ היה ס' נגדו וכ"ע מותר ועוד הא כתב רבינו דאפילו בכלי שם איסור הנופל עליו אינו אוסר יותר מכדי נטילה ודוקא במה על ידי בישול שהבשר נתרכך היטב אוסר בכולו אם אין בו ס' וכמ"ש לעיל בסימן צ"ב בשם מ"ו והר"ר פרץ מיירי נמי בשם ע"י בישול (מ"מ צ"ע הא כתב רבינו לקמן ר"ס ק"ה דמבושל שוה לצלי אם לא שהמבושל מונח ברוטב וכאן היא דברי הר"פ סתם בכלי מתכות ודוחק לומר בכאן דאיכא דוחקא דסכינא או משום דכאן איירי במס מכלי ראשון ושם איירי אפילו מכלי שני כמ"ש שם דאם כן לא הו"ל לסתום אלא לפרש כאי דינא ועוד דאין שייך לומר דבלא רוטב מכח דוחקא דסכינא ליהוי בטל בס' כשיש ס' ולא יצטרך נטילה או קליפה לכל הפחות) אבל הוא בית השחיטה דומה לרותח דכלי וכן נמי צריך לפרש מה שכתב הר"ר פרץ כדאמרינן בית השחיטה רותח וסגי בקליפה דאין רבינו לומר שאם היה סכין דומה לאיסור בעין ובולע בכולו היה אוסר הכל והא עכ"פ יש ששים נגד הסכין אלא ר"ל שאם היה איסור בעין לא היה סגי בקליפה אלא היה צריך כדי נטילה : (יב) אבל חתיכה שכולה רותחת כו' וכולה אסורה אם אין בה ס' כדי כל הסכין לטעמיה אזיל דסבר אם מקצתו חם כולו חם וכ"כ בהדיא שם בסמ"ק ולכאורה היה נראה דיש להחמיר בזה משום שהסכין מחתך דרך הולכה והובאה ולא אדעתיה ולכן אפילו לדידן דלא קי"ל כר"פ בחם מקצתו חם כולו לענין זה מ"מ בדין זה קיל"ן דבעינן ס' נגד כל הסכין וכן נ"ל בסימן צ"ו ע"ש : (יג) דסתם כלי אינו ב"י פי' אפילו בכלי ישראל וכ"כ לקמן בס"ס קכ"ב ע"ש : (יד) אבל קליפה בעי הטעם דלאו דוקא אמרינן דרתיחה מולכת הבליעה בכל הסכין אבל לא לקולא ומיירי בים ס' בחתיכה נגד שמנונית שעל הסכין ועד"ר :

דגים

דרישה

ב"י כאי חילוקא ס"ס צ"ג ע"ש וכתבנתיהו ג"כ שם · ואין ליישב קושיא זו ומש"ה הניחו רבינו משום דים כ"מ במין זה אם נבלע הכל באיסור בשר בחלב דגם לרבי' אפרים המים נאסרין ונעשו נבילה · דו"ש דמ"ש בלוע באיסור בשר בחלב משאר איסורים ולא סמיך ר"ת בבשר בחלב כ"א בתחילת ביטול יחד משום דכל אחד הוא היתר בפני עצמו ובהצטרפם נעשה האיסור משניהן והוי כגוף האיסור · והעיקר נראה בזה דרבינו לא רצה לפסוק הלכה למעשה בשאר איסורים דלא אמרינן בהם אין מעג"ל ומש"ה סתם ג"כ בסי' צ"ו כדעת ר"ת גם לעיל סימן פ"ו לא כתב בשם הרא"ש שפסקינן הלכה למעשה אלא שהסכים עם רבי' אפרים וי"ל דהיינו לדינא ולא להלכה : [ד] ודוקא כשהסכין בן יומו כו' עד אבל קליפה בעי צ"ע למה דוקא קליפה ממ"נ אם יש בחתיכה ס' נגד שמנונית הנדבק בסכין א"כ אפילו קליפה לא בעי דהא נתבטל השמנונית בכל החתיכה ואם אין ס' נגדו בכל החתיכה א"כ כל החתיכה נאסר דהא החתיכה רותחת היא והלך פעפוע בכולה כמו שאמרינן כשהוא בן יומו ושוב מצאתי בהג"ה סמ"ק בשם ר"פ ס"ס ר"פ בהדיא כדברי שהרי כתב דין זה דוקא אסכין טריפה ששחט בה ולפני זה כתב חילוק זה דבית השחיטה אינה רותחת אלא כדי קליפה וכמ"ש רבינו כאן בשמו · והזמן לומר דמ"ש רבינו כאן אבל קליפה בעי ר"ל נגד הפחות קליפה היכא ששחט בה אבל אם חתך בה רותח לפעמים כולה נאסר כשאין ס' בחתיכה נגד השמנונית שהוא על הסכין · ורבינו כתב בסימן י' בשם הרא"ש והסכין שאין ידוע אם הוא בן יומו א"צ קליפה לשחיטה · ולפי זה נ"ל דהר"פ לא ס"ל כן והרים את כולם דברי הר"פ הם · אבל נ"ע דבש"ע כתבי אמתיכה בשר רותח ולא בשחיטה ומש"ה בעי קליפה וכ"ל דס"ל לרבינו דגבי דלחומרא אמרינן דרתיחה מוליכה הבליעה בכולה ואי ליכא ס' כולה אסורה מ"מ לקולא לא אמרינן הכי ועכ"פ צריך קליפה (וכתב רמ"א ודוקא שהוא רותח בכלי ראשון או אם הסכין בן יומא ואין ס' בבשר נגד הסכין הכל אסור והסכין צריך הגעלה אבל אם הוא בכלי שני הבשר צריך קליפה והסכין נעיצה בקרקע וכן נוהגין וכ"כ בת"ה כלל ס"א דין י"ג ע"ש עכ"ה) :

וכן

חדושי הגהות

ה ע"ל סימן קכ"ב כתבתי כיצד נוהגין (העתיק מר"ם הארוך) :

צריך

צה (א) **דגים** רותחין מיד לאחר שסלקן מן האש שנתנן בקערה צוננת של בשר (ב) או שהדגים צוננין והקערה רותחת מותר לאכלם בחלב (ג) אבל אם נתבשלו בקדרה של בשר יש אוסרין לאוכלם בחלב (ד) ורש"י מתיר אפילו שנתבשלו בקדרה של בשר אא"כ נתבשלו עם הבשר בעצמו (ה) ובעל התרומות מתיר כשנתבשלו ואוסר בנצלו שכיון שנצלו בלא מים קבלו טעם בשר מעיקר הכלי ואסור לאוכלם בחלב ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל וכתב ירקית או דגים שנתבשלו בקדרה של בשר מותר לאוכלם בחלב רק שהיתה הקדרה רחיצה יפה שלא היה שום שומן דבוק בה אבל אם נצלו בכלי של בשר אסור לאוכלם בחלב [א] ובן התיר הרמב"ם כשנתבשלה שכתב קערה שאכלו בה בשר ובשלו בה דגים מותר לאוכלם בחלב דגים שצלויין עם הבשר אסור לאוכלן עם

לפי דעתו זה ודאי חתיכת בשר שהוא גוש והניחוהו על הטעלי"ר בעוד שהיד סולדת בתוכו עדיין כ"ר הוא ואם חתכו בסכין חולבת הכל אסור הבשר כולו נאסר וגם הסכין צריך הגעלה ולא כהרב בש"ע בהגה"ה כדפי' אבל לפעד"כ לא כדברי זה ולא כדברי זה ויתבאר לקמן בסימן ק"ה סוף סעיף ה' לשם נתבאר בס"ד העיקר ע"ש וכתב עוד מהרש"ל בסוף דין לכין וז"ל אם חתך בשר רותח בסכין חולבת אע"ג דלא קי"ל כהרי פרץ אם מקצתו אם כולו לענין שיוליך בליעתו בכולו מ"מ ראוי להחמיר ולשער כנגד כל הסכין היכא שחתך בה בסתם משום דכשחותך בסכין סתם אינו מדקדק עד כמה חתך ואפי' אומר עד כאן חתכתי בו לא סמכינן עליה דכל מילתא דלא רמיא עליה לאו אדעתיה אבל תחב כף בקדרה באקראי אם ברור לו עד כמה תחב לא משערינן יותר ואם אינו ברור לו משערינן בסתם דרך לתחוב בקדרה דהיינו ראש הכף אבל בסכין אפילו אומר כשיעור כך וכך אין להקל כי דרך הוא בסכין להוליך ולהביא בכולו ולא רמיא עליה לאדכורי כל כך ועוד דאיכא גדולים דאפילו חתך בה מעט צריך ס' מכולה מיהו כנגד הקתא לא משערינן :

צה דגים רותחין וכו' לכאורה משמע דוקא שאחד מהם חם אבל שניהם חמין לא אפילו דיעבד דכשאין שם רוטב הו"ל כנצלו וכ"כ ב"י שכך מלא כתיב ע"ש . ולפעד"כ דרבינו לא נקט אחד חם לדיוקא אלא לרבותא דל"ת בשניהם חמין דמתפשט טעם הבשר שבקערה בכל הדגים וכיון דהוי נ"ט בנ"ט כבר נחלש ונקלש טעם הבשר הבני בהתפשטותו בכל הדגים אלא אפילו אחד לבדו חם והשני צונן דלא נתפשט טעם הבשר בכל הדגים אלא עד קליפה בדגים וסד"א דאותו טעם לא נחלש ונקלש אלא ממשות יש באותו טעם בשר השני כיון דלא נתפשט בכולי דגים קמ"ל דאפ"ה מותר לאכלם בחלב דאין כאן ממשות אלא נ"ט בר נ"ט ובהכי מתיישבין גם דברי הרבי' ירוחם שפסק דבאחד חם צריך לקלוף מן הדגים מה שנגע בקערה דהשיב עליו ב"י תשובות רבות ואמר דלשון התוס' והרא"ש אטעייה ולפעד"כ איפכא דלפי דהתוספות והרא"ש כתבו במסקנתם דאפי' נתבשלו בקדרה של בשר שרי השתא הרב להורא ואמר דשתא לא התיר שמואל אלא דוקא בשניהם חמין דומיא דנתבשלו דכיון דנתפשט טעם השני בכל הדגים הו"ל נ"ט בנ"ט אבל באחד חם דאינו מתפשט אלא עד קליפה הו"ל ממשו של בשר ולפיכך הצריכו קליפה ורב ושמואל לא פליגי בגמרא אלא בשניהם חמין אבל באחד חם ד"ה צריך קליפה כנ"ל ליישב דברי הרבי' ירוחם מיהו דעת הפוסקים אינו כך אלא כמ"ש רבינו דאין חילוק בין שניהם חמין ובין אחד חם הכל שרי : ומ"ש ובעל התרומות מתיר כשנתבשלו וכו' ולזה הסכים א"א הרא"ש וכתב וכו' ואע"ג דבפכ"ה תנן צורר אדם בשר וגבינה וכו' אלמא דאפילו צונן בצונן דלא בלעי מהדדי וסגי בהדחה בעלמא אפ"ה אסור לכתחלה ליגע בו וכאן מתיר אפי' שניהם חמין לא דמי דהתם בגוף בשר וגבינה חיישינן שמא ישאר דבוק קצת גבינה בבשר בעין או בשר בגבינה וחיישי' דילמא משתלי ולא ידיח אבל הכא אינו אלא פליטת טעם דנהלה והילכך שרי אפילו לכתחלה ובספ' התרומה ע"ש ר"י כתב דמיני קטנית שנתבשלו בקדרה חולבת ב"י מותר לערותו לכתחלה בקערה של בשר דאיכא ג' נ"ט ע"ש סימן ס"א וכך נהגו היתר זה לכתחלה בנתבשלו אבל לא נהגו כך להקל לכתחלה לאכול עם הבשר עצמו וכורך גדר וכו' והיינו משום דחוששין לכתחלה למאן דמפרש עלו אין אבל נתבשלו לא ואיט

ליכא טעמא דדוחקא דסכינא וכיון דאין שם רוטב להבליע ולהפליט אינו אוסר יותר מכדי קליפה וכ"כ ממ"ש התוס' והרא"ש גבי דגים שעלו בקערה פי' שעלו מן הכלי או צוננין בקערה רותחת בין למ"ד עילאה גבר בין למ"ד תתאה גבר אדמוקר ליה בלע ובעי כדי קליפה כדאמרי' בפרק כיצד צולין (עו·) ויתבאר זה עוד בסי' ק"ה בס"ד : כתב המרדכי בס"פ אין מעמידין ובפ' כל שעה מעשה בא לפני ר"י שבשלו דבש במחבת של בשר בת יומא והריקוהו חם בקערה של חלב בת יומא והתירה משום דשמנונית בדבש הוי נותן טעם לפגם והביא ראיה לדבר ולי נראה אפילו אם היה נ"ט לשבח שרי משום דהוי נ"ט בנ"ט דהיתירא :

צה דגים רותחין מיד לאחר שסלקן מן האש שנתנן בקערה וכו' מסקנא דגמרא בפרק כ"ה (קיא:) דגים שעלו בקערה של בשר מותר לאכלן בכותח משום דהוי נ"ט בר נ"ט הבשר בקערה והקערה בדגים ואיכא תרי נתינת טעם קודם שיבא לכלל איסור וכתבוהו התוס' והרא"ש דגים שעלו פירוש שעלו מן הכלי או צוננים בקערה רותחת ומתוך לשון רש"י משמע דאין חילוק בין עלו לנתבשלו וריב"ן חתנו כתב משמו עלו אין נתבשלו לא ואע"ג דנעלו נמי קבלו כדי קליפת טעם מן הבשר בבליעה מועטת התירו נ"ט בר נ"ט אבל נתבשלו ונבלע כל טעם הבשר שהיה בלוע בקדרה אסור לאוכלו בכותח וכתב הרא"ש עוד ובסה"ת התיר ירקות וקטנית שנתבשלו בקדירה בת יומא חולבת רק שתהא נקייה מחלב לאוכלן בתבשיל של בשר ואפילו אם נאמר עלו אין נצלו לא כשנתבשלו שרי משום דאיכא ג' נ"ט החלב בקדרה והקדרה במים והמים בירק ועידנו היתר ונהגו בדבר שיש לחוש לפי שהירק והקטנית נוגעי' בקדרה ובולעים מן הקדרה עצמה ואעפ"כ הכריע להתיר דכיון דאיכא מים נבכי רוב הטעם מתפשט במים וגם הירק אינו בולע מדופני הקדרה אלא ע"י רתיחת המים וכן מסתבר דנתבשלו איכא טעם ג' ושרי אבל נצלו אסור עכ"ל וכן דעת סמ"ק וסמ"ג דדגים שעלו פירוש דגים רותחים שעלו מן הכלי לתוך הקערה שאכלו בה בשר יותר מותר לאכלם בכותח לפי שנ"ט בר נ"ט היא וכ"ש נתבשלו במחבת אפס דגים שצלאן בשפוד שצלו בו בשר שמא יש להחמיר בהם יותר מדגים שעלו בקערה וגם הרשב"א והר"ן הסכימו דבנתבשלו שרי אלא שנראה מדבריהם שאינם מחלקים בין נצלו לנתבשלו וכ"כ מדברי ראבי"ה וזקנו שכתב המרדכי וכ"כ מה ש בהג"א לר"י נראה הלכה למעשה דאין חילק בין עלו לנתבשלו והכל שרי וכן קבל מר"ת שהורה כן הלכה למעשה עכ"ל ואם היו מחלקים בין צלייה לבישול לא הו"ל לאישתמוטי מיניה וכ"כ שהוא דעת הרמב"ם שכתב בפ"ט מהמ"א קערה שאכלו בה בשר ובשלו בה דגים אוכל דגים מותר לאוכלן בכותח ולא חילק בין צלייה לבישול כלל שמ"ש דגים שצלאן עם הבשר אסור לאוכלן בחלב לא בצלאן מחוברים ממש לבשר מיירי כדקס"ד דרבינו עד שמפני כך כתב עליו שאינו מבין דבריו אלא בצלאן בתנור אחד נפרדין מן הבשר מיירי דס"ל דריחא מילתא היא לענין בשר בחלב כמ"ש בסימן ק"ז ונקט ליבנא דגמ' דאיירי בדג שצלאו עם הבשר דגרסינן פ' כיצד צולין (עו·) ההיא ביניתא דאיטווא בהדי בישרא אסרה רבה מפרזקייא למיכלא בכותחא ופירש"י בהדי בישרא . בתנור אחד אסרה רבא למיכלא בכותחא שיש בו חלב משום דקסבר ריחא מילתא היא ומתוך לשונו של הרמב"ם עצמו משמע כן שכתב כלשון הזה פת שאפאה עם הצלי ודגים שצלאן עם הבשר אסור לאוכלן בחלב ומה פת שאפאה עם הצלי בתנור אחד משמע ואף על פי שאינם מחוברים יחד כיון שהם בתנור אחד אפאה עם הצלי קרי ליה אף דגים שצלאן עם הבשר דקאמר בצלאן בתנור אחד מיירי ואף על פי שהם נפרדים מן הבשר ובלא ה כיון דבגמרא משכחן ההיא דדגים שצלאן עם הבשר לענין ריחא מילתא היא ולא משכחן לה בענין צלאן מחוברים ממש לבשר ועוד דמילתא דפשיטא דאכו"ים ולא ניתן ליכתב ע"כ לומר דהא דדגים שצלאן עם הבשר נמי לענין ריחא מילתא היא איירי והיינו ענין לנדון שלפנינו כלל וכן פירש בעל הגהות מ"י . **ולענין** הלכה כיון דהרמב"ם והרשב"א והר"ן ואבי"ה וזקנו ור"י אין מחלקין בין נצלו לנתבשלו דבכל גוונא שרי וגם מדברי רש"י משמע כן הכי נקיטינן :

(ב"ה) כתב רבינו ירוחם תבשיל שנתבשל בקדרות בשר מותר לאכול גבינה אחריו אפילו בלא קנוח ואם אינה בת יומא מותר לאכול אותו תבשיל עם גבינה עכ"ל ואין דבריו נכונים אלא אפילו הוא ב"י מותר לאוכלו עם גבינה דהוה נ"ט בנ"ט כיון שנתבאר וכתב עוד ירקות וקטנית שנתבשל בקדרה חולבת אפילו היא ב"י מותר לאכול בתבשיל של בשר א ונראה דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אין לו לבשל בכלי של חלב דבר שרוצה לאכול עם בשר עכ"ל ואין דבריו נראים אלא לכתחלה נמי מותר לבשל בכלי של חלב דבר שרוצה לאכול עם בשר כנ"ל ·

מ"ב דגים שעלו בקערה וכו' דוקא שאחד מהם חם אבל שניהם חמין לא אפילו דיעבד כן משמע ביורה דעה ע"כ ונראה מדבריו דדייק לה מדכתב רבינו בתחלת הדיבור דגים רותחים שנתנן בקערה צוננת או שהדגים צוננים והקערה רותחת מותר לאוכלן בחלב משמע דוקא משום דחד מינייהו צונן הא אם שניהם חמין אסור ונראה דהיינו דבאין שם רוטב משום דהוי כנצלי בקערה אבל כשיש שם רוטב פשיטא דשרי דלא גרע מנתבשלו (א) ואם תאמר בדברי האוסרים נצלו בקערה רותחת ודגים צוננים הוה ליה למימר דהא קי"ל דתתאה גבר והוי כאילו שניהם חמין · וי"ל דאע"ג דקי"ל תתאה גבר מ"מ אין נתינת טעם שלו כ"כ כמו כששניהם חמין הילכך לא מתתירין ביה טפי מבנתבשלו ולפי מה שפסקתי דבין נצלו ובין נתבשלו אפילו בשניהם חמין שרי · ורבינו ירוחם בדגים חמין שעלו בקערה צוננת או שהקערה רותחת ודגים צוננים כתב שצריך לקליף מן הדגים מה שנגע בקערה ולא משמע לי הכי כלל דאם כן אמאי איצטריכין לטעמא דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא כיון שאנו מסירים עד מקום שמתפשט הטעם ועוד מ"ט דמאן דאסר בגמרא דגים שעלו בקערה ואין לדחות ולומר דאע"ג דבקערה צוננת סגי בקליפה בקערה חמה לא סגי בקליפה דתתאה גבר דהא בגמרא לא אידכר קליפה כי היכי דנימא הכי ועוד דהא אפילו בקערה רותחת אינו אוסר אלא כדי נטילת מקום בלבד כמבואר בסימן ק"ה ואם כדבריו לא נחלקו אלא בקערה רותחת ובמה שבין קליפה לנטילת מקום ואין זה במשמע דבריהם כלל אלא ודאי אפילו בקערה

דרכי משה

צה (א) כתב באו"ה הא דנוהגין לאסור לכתחלה בבישול וצליה היינו לאכול עם הלב עצמו אבל ליתן בכלי חולבת שרי וכן אם לא היה הקדרה שנתבשלה בה ב"י אף לכתחילה שרי דהואיל והוא נט"ל וגם נ"ט בר נ"ט עכ"ל ועיין באו"ה סימן תנ"ב מדין זה עוד כתב כלל כ"ד והבלין שדכו במדוך של בשר ואח"כ נתנוהו בחלב צריך לשער נגד כל

דרישה

ס' צה [א] וכן התיר הרמב"ם כו' ואיני מבין למה כתב שצלאן כו' עיין בפרישה מ"ש ע"ז וב"י מבאר דברי הרמב"ם שלא מיירי שצלאו עם הבשר בכלי א' אלא ר"ל בשני כלים ובתנור א' ומשום ריחא מילתא נקטיה ונקט ליבנא דגמרא דאיירי בדג שצלאו עם הבשר דגרסינן בפרק כיצד צולין דף ע"ו ההיא ביניתא דאיטוויה בהדי בישרא (פי' דג שצלו עם בשר בתנור אחד עכ"ה) אסרי' רבא מפרזקייה למיכלא בכותחא שיש בו חלב משום דקסבר ריחא מילתא היא (ואפילו למ"ד ריחא לאו מילתא הכא מודה דריחא דאית ביה פטומי שאני ועוד דגים איכא נמי התם דאפילו במילתא נמי לא דקשה לריח ולדבר אחר מהג"ם מיימ' רש"ל עכ"ה) ומתוך לשונו של הרמב"ם עצמו משמע כן שכתב בלשון הזה פת שאפאה עם הצלי ודגים שצלאן עם הבשר אסור לאוכלן בחלב כו' עכ"ל ב"י · ז"ל ב"י כתב בסמ"ק בסימן רי"ג אפילו נצלו או נתבשלו (ר"ל אף לפי המקילין בצלי או נתבשלו ולא מחשבין הטעם לכלום כ"א לפי סברתם אפילו לכתחילה יהיה מותר קמ"ל דלא) דוקא דיעבד אבל לכתחילה אסור להעלותם או לבשלם בכלי של בשר כדי לאוכלם בכותח וכ"כ בסימן קל"ח ודייק מדקאמר דגים שעלו בקערה בלשון דיעבד וכ"כ הרמב"ם בפ"ט מהמ"א וכ"כ רבי' ירוחם אבל בעל התרומה כתב במפתחות דקטנית שבשל בקדרה חולבת מותר לכתחילה לערותן בכלי של בשר ואפילו לקדירה בת יומא כמו דגים שעלו

פרישה

סי' צה (א) דגים רותחין כו' שנתנם בקערה צוננת של בשר דוקא נקט קערה צוננת דאי גם הקערה רותחת הוי דומה לנצלו בקערה של בשר דיש אוסרין כמבואר בסמוך גם ב"י כ"כ : (ב) או שהדגים צוננים והקערה רותחת מותר לאוכלן בחלב ולא אמרינן תתאה גבר וטעם שמותר משום שהוא נ"ט בר נ"ט להתירא ע"ל סימן פ"ז כתב ב"י שאסור לאכול מפני הסכנה דגים עם חלב וכתבתי שם בשם ד"מ דאין נוהגין כן גם מכאן ראיה קצת שמותר (ג) אבל אם נתבשלו בקדירה של בשר יש אוסרים לאוכלן בחלב ואף על פי שהוא נ"ט בר נ"ט להיתרא מ"מ הואיל וע"י בישול וצלי עיקר הטעם אסיר (ולעיל גבי מים דשרי מש"ם דהוי ג' נותני טעם קודם שבא לכלל איסור דהיינו מבשר לקדירה ואח"כ למים ואח"כ מן המים לקדירה עכ"ה) (ד) ורש"י מתיר כו' אלא א"כ נתבשלו עם הבשר עצמו ואנו נוהגין לאסור הדגים והבשר משום סכנה (ומהרש"ל אוסר קדרה של בשר שנפל בה שלפוחית של הדג עכ"ה) וגם רש"י לא בא לומר שאז הדגים לחוד מותרים אלא מפרש (הגמרא שאמרו דגים שעלו בקערה עכ"ה) שדוקא בכה"ג אוסר הבליעה ולא בע"א מ"ו ועוד דבא לומר דאם נתבשלו עם בשר אף מי שלא חש לנכנסי לסכנה מ"מ צריך לחוש להאיסור שאוסרין הדגים מבשול של חלב שנאכלין עמה אח"כ · מיהו זהו פשוט ולא הוה ל"ל בדגים · (ה) ובעל התרומות כו' ואוסר בנצלו

חדושי הגהות

צה א צריך טעם שהרב"י בחיבור הבית עצמו כתב דברים אלו בשם סמ"ק והג"מ ורבי ירוחם (לקמן בסמוך בד"ח כתב סמ"ק וכו') ולא כתב עליהם דבר וכאן בבד"ח העתיק דברי ר'

עם החלב (ו) ואיני מבין למה כתב שצלויין עם הבשר אסור לאוכלן בחלב דה"ה נמי מבושלין עמו שהרי לא התיר אלא כשנתבשל בקערה של בשר ואם בא להחמיר בצלי א"כ למה כתב עם הבשר אפילו בלא בשר נמי בכלי של בשר אסור : (ז) קערות של בשר שרחצו אותם ביורה חולבת והיא על האש או אפילו אינה על האש והמים חמין שהיד נכוית בהן כתב בסה"ת אם הקערות והיורה שניהן בני יומן הכל אסור אפילו היו הקערות מקונחות יפות שאין שום שומן דבוק בהן (ח) אבל אם אין היורה בת יומא מותר ובלבד שיהו הקערות מקונחות יפות שאין שומן דבוקה בהן (ט) וא"א הרא"ש ז"ל מתיר אפילו הן שניהן (ג) בת יומן וכתב אמנם יש לחוש לפי שכשמדיחים קערות נשאר השומן ממה שאכלו בהן דבוק

בקערה רותחת לא בעי קליפה כמו שכתבתי ודברי ירוחם ליתנהו דתוס' והרא"ש לא טעמיה שכתבו אם הקערה והדגים רותחים לא אצטריך לפסוק אלא כשהאחד מהם חם דבין עילאה גבר בין תתאה גבר קליפה מיהא בעי ע"כ ועלה בדעתו דלמימרא דה"ג בעי קליפה ואין הדבר כן כמו שהוכחתי אלא ה"ק דקליפה מיהא בעי הוכא דהוי נ"ט גופיה אבל הכא דהוי נ"ט בר נ"ט שרי בלא קליפה כלל וזה נ"ל ברור : **כתב** סמ"ק אפילו צלאו או נתבשלו דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור להעלותם או לבשלם בכלי של בשר כדי לאוכלם בכותח וכ"כ גם בסימן קל"ט ודייק לה מדקאמר דגים שעלו בקערה בלשון דיעבד · וכ"כ הגה"מ בפ"ט מהמ"א וכ"כ ג"כ רבינו ירוחם אבל בעל התרומה כתב במפתחות דקטניות בשל בקדרה חולבת מותר לכתחלה לערותן בקדרה של בשר ואפילו הקדרה בת יומא כמו דגים שעלו בקערה (ג) וכו' : כתב הרשב"א בת"ה לא הדיח את הקדרה יפה יפה קודם שבישל בה את הדגים אם יש ממשות שע"פ הקדרה יותר מאחד בס' בדגים אסור לאוכלן בכותח : **כתב** הר"ן דלא שרי נ"ט בר נ"ט אלא בשל היתר כבשר בחלב דכיון דטעם שני אכתי היתרא הוא כיון דאקליש כולי האי לא חשיב למיסר אבל במידי דאיסורא כל היכא דאיכא טעמו כלל אוסר עד סוף כל העולם עד כאן לשונו . וכן כתב הרשב"א בתשובה סי' תקי"ו ונראה שדעת כל הפוסקים שוה לזה וכ"כ בפירוש בשערי דורא דלא שרי דגים שעלו בקערה לאוכלם בכותח אלא משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא אבל במחבת או יורה של נכרי שיש בהן נותן טעם של איסור ונכנס טעמו של איסור במים אסור לכתחלה ללוש במים שנתחממו בהם אע"ג דסתם כלים של נכרים אינן בני יומן מ"מ אסור ללוש בהן מן המים שחממו בהן דאין להתיר נ"ט לפגם לכתחלה אבל לאכול מפת של נכרי דמותר היינו דיעבד עכ"ל וכתוב בהגהות דאין להתיר נ"ט לפגם לכתחלה שעדיין לא התחילה הגאון שהרי לא הוחמו לשתיה אלא לאפיה ולענין זה הוי לכתחלה עכ"ל :

כתוב בתשובות הרשב"א שם ביצה שנתבשלה במים בקדרה חולבת מותר לתת אותה בתוך התרנגולת אפילו לכתחלה דהא נ"ט בר נ"ט הוא כדגים שעלו בקערה אבל ביצים שנתבשלו בקדרה עם בשר ואפי' בקליפה אסור לאוכלן בכותח שקליפת הביצה בבירור מנוקבת היא וכשאדם מבשלה תוך יורה של צבעים תמצא הביצה עצמה צבועה מאותה צבע ולכן אסרו חכמים ביצת אסרות והתירו ביצה אסורה שזו פולטת ציר של אסרות וזו אינה פולטת אלא זיעה בעלמא : **קערות** של בשר שרחצו אותם ביורה חולבת וכו' כתב בסה"ת אם הקערות והיורה שניהם בני יומן הכל אסור וכו' וכ"כ סמ"ג וסמ"ק ושערי דורא והוא מדברי התוס' בשמעתא דדגים שעלו בקערה ונתנו טעם משום דלא דמי לדגים שעלו בקערה דשאני הכא שהקערות נוגעות במחבת ונפלט טעם מזה לזה והוי טעם שני באיסור ועוד דהא כשהטעם שני של בשר ושל חלב נכנס במים מיד נאסרו המים וחוזרין ואוסרין הקערות והמחבת וכ' הר"ן שהרמב"ן חלק על דברי בעל התרומות וכתב דהיינו דגים שעלו בקערה דיורה היינו קערה מים רותחים שפלט בהם היינו דגים מחבת חולבת היינו כותח כשם שהדגים מותר לאכלן בכותח כך המים הללו מותר ליתן אותם בין בכותח בין בפליטת חלב שבמחבת ואף ע"פ שהסכמתו לפרש דג' נותני טעמים בעינן כאן נמי ג' נותני טעמים הם הבשר בקערות קערות במים מים בחלב ולא אמרי' חלב שבמים נתערב עם טעם שני של בשר שבכן כשם שאין אוסרין בדגים דטעם החלב שבכותח נבלע בדגים ויהא אוסרן וכן בדין לפי שאין בשר שבדגים או במים אוסרן עד שיתערבו עם החלב ויתנו טעם זה בזה שאין בשר בחלב אוסר לעולם אלא בנ"ט הילכך הוה ליה טעם ג' והכל מותר ע"כ ונמשכו לדעתו הבאים אחריו הרשב"א ואחרים ז"ל · ותמהני עליהם שאני רואה דברי בעל התרומה נכונים והעלה דמסתברא כדברי בעל התרומה ז"ל : והרא"ש כתב וקערות שנשתמשו בהן בשר שהודחו ביורה חולבת ושניהם בני יומן הוה ליה נ"ט בר נ"ט והכל מותר : (ב"ה) ולענין הלכה כיון שהאחרונים מסכימים להתיר ומסתבר טעמייהו הכי נקטינן : **ומ"ש** רבינו בשמו אמנם יש לחוש וכו' ג"ז בפרק הנזכר ונראה דהאי

ואיני מבין וכו' פי' קשיא ליה לרבינו מה נפשך אם דעת הרמב"ם באיסור זה משום דהוי דגים עם בשר עצמו למה כתב שצלוין וכו' ואפי' מבושלין עמו נמי אסור ואם איסור זה משום כלי למה הזכיר בשר עצמו אפי' כלי של בשר נמי אסור ותימה למה לא פי' רבינו דדברי הרמב"ם דמיירי בצלוין בתנור אחד כל אחד בכלי בפני עצמו ואסור מטעמא דריחא מילתא היא וכדאיתא פ' כיצד צולין הכיא ביניתא דאיטויא בהדא ביסרא אסרה רבא מפרזקיא למיכלא בכותחא וכדפי' בהגהת מיימונית ומביאו ב"י ואפשר דמדכתב הרמב"ם וז"ל פת שאפאה עם הצלי ודגים שצלאן עם הבשר אסור לאכלן בחלב קשיא ליה לרבי' דהא הרמב"ם פסק כלוי דאפילו צלה נבלה שמנה עם שחוטה בתנור אחד מותר בדיעבד וכאן פסק דאסור ואע"ג דהרי"ף בסנ"ה ג"כ פסק כך וקאמר דהא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי אסורה והיינו ביניתא וכו' לאו כרב אסרה בלחוד אלא אפילו כלוי דלא שרי לוי אלא גבי נבלה דא"א אבל בפת ודג שצלה עם בשר בתנור אחד דאפשר לאוכלה בלא כותח אסור ועוד דהו"ל כדבר שיש לו מתירין דאפילו באלף לא בטל וכל דבר שהוא אחד מאלף בריחה בעלמא הוא ואפ"ה לא בטיל כיון שיש לו מתירין והאי פת ודג נמי הכי הוא מ"מ רבינו נמשך אחר דעת הרא"ש בפרק בתרא דע"ז דמסיק ע"ש ר"ת דהך דתני רב כהנא כותיה דרב אתיא וכדמוכח נמי מדברי הרשב"א שהביא רבינו בסימן ל"ו ולהכי הוה קשיא ליה דברי הרמב"ם אהדדי ולפיכך היה מפרש דברי הרמב"ם דמיירי בפת ודג שצלו עם בשר בכלי אחד ומשום דבלע ממשו של בשר לפיכך אסרן לאכול (בשר) אלא דהוה קשיא ליה למה נקט צלי אפילו בישלו עם בשר נמי כנ"ל דעת רבינו אבל דעת הרמב"ם נכון כדפרי' וכמ"ש הגהות מיימוני : **קערות** של בשר וכו' עד והכל אסור כתב בהגהת ש"ד סימן נ"ז ע"ש מהרא"י דהכל אסור דכתב הרא"ש לאו דוקא דאם אותה שאינה ב"י מקונחת לא תאסור חבירתה כלל דלעולם טעם הנפלט ממנו פגום היא אלא לצדדים קאמר דהכל אסור ר"ל היכא דאותה שאינה ב"י אינה מקונחת ופשוט הוא : **כתב** סמ"ק בסימן קל"ח וז"ל וגם נראה דנ"ט בנ"ט גופיה דשרי היינו דוקא דיעבד אבל לכתחלה אסור לגרום מדקאמר דגים שעלו בקערה וכו' משמע דוקא עלו דיעבד אבל לכתחלה אסור להעלות בקערה של בשר כדי לאכלם בכותח וכ"כ עוד בסימן רי"ג ולפ"ז התיישב מה שהקשו התוס' בפרק כל שעה (דף ל') ופכ"ה (דף קי"ב) ופרק השוכר את הפועלים (דף נ"ח) אהא דתניא אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שיסיק את התנור דלמה לי עד שיוסק בקינוח סגי דהו לא הוי אלא כנ"ט בנ"ט ושרי כדגים שעלו בקערה דמותר לאכלן בכותח ונדחק ר"ת לתרץ דשומן שעל החרס אינו יכול לקנח יפה ותימא א"כ היאך כתב הרא"ש בסתם דאין להתיר עד שיאמר ברי לי שלא היה שומן דבוק בה הוה ליה לפרש דבכלי חרס לא מהני אפילו אומר ברי לי לפי שאינו יכול לקנח יפה וכך היא דעת הר"ן בפ' כל שעה ופ' כל הבשר דבחרס נמי מתקנח יפה אבל למה שכתב הסמ"ק ניחא דפשיטא דאע"ג דבקנוח נמי לא הוי טעם בשר ראשון בפת אלא נ"ט בר נ"ט אפ"ה לכתחלה ודאי אסור לאפות הפת בתנור שאינו הוסק אלא נתקנח בלבד כדי להתיר הפת משום נ"ט בנ"ט והא דתני כל הפת כולה אסורה לא דנאפה פת כבר קאמר דאסורה אפילו דיעבד אלא תנא תקנתא אתא לאשמועינן דשרי לאפות בה לכתחלה כשיוסק התנור נ"ל ומה שכתב ב"י דבספר התרומה

דרכי משה

כל התבלין אפי' לא היה המדוך ב"י עכ"ל ונ"ל טעמו דס"ל דבדבר חריף אינו מועיל נ"ש בנ"ט כמו שאינו מועיל בו נט"ל כמו שיתבאר לקמן סי' קכ"ב ובתשובת הרשב"א סימן תמ"ט משמע כדברי שכתב שם במעשה שדכו בצים עם תבלין במדוך חולבת שאינו ב"י ושמו בתרנגולת ופסק דשרי דמשום מעט תבלין שבו לא מקרי דבר חריף וא"כ הוי נ"ש בנ"ט ובטלה עכ"ל משמע הא אי הוי דבר חריף אסור וכ"כ ב"י ב בשם ספר התרומות : (ב) ואני אומר כי נ"ים ושכ"ב אסר להאי מילתא דמאי אבל בעל התרומה כתב כו' שהרי גם הסמ"ק לא אסר אלא לכתחלה אסור להעלותן בקערה כדי לאכלן עם חלב אבל אם כבר העלה פשיטא שמותר לכתחלה לאכלן עם חלב דהא לא פליג על הגמרא דקתני דמותר לאכלן בחלב ומותר לכתחלה משמע ועוד דאם לא כן מ"ש בשם הסמ"ק דבין נצלה בין נתבשל דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא וכו' סותר דבריו הראשונים שכתב בשם הסמ"ק לחלק בין צליה לבישול וע"כ לומר דהא דאינו מחלק בין צלי לבישול היינו לענין לכתחלה אסור לעשות ע"מ לאכלו בחלב אבל אם כבר עבר פשיטא דיש לחלק בין בישול דמותר לאכלו ובין צליה דאסור לפי סברת הסמ"ק וכ"ה בהדיא בהגהות סמ"ק וא"כ מאי אבל בעל התרומה דכתב וכבר כתבתי לעיל סי' צ"ד דאע"ג דדעת הסמ"ק להתיר בנתבשלו מ"מ מחמיר לכתחלה בנתבשלו משום הואיל ויש מחמירין וכ"מ באי"ה כלל ל"ד דלכתחילה יש להחמיר אפי' בבישול אמנם בדיעבד יש לסמוך אדברי המקילין אפי' בצלי ונ"ל דמ"מ בתים שעלו בקערה שלא נתבשלו ולא נצלו מותר אף לכתחלה לאכלן בחלב דבהא לא מצאנו מאן דפליג : (ג) במרדכי דף תשל"ח ע"ג כתב פרק כ"ה וכן הסכים

פרישה

בגלגו שקבלו טעם בשר מעיקר הכלי אע"ג דגם בבישול לפעמים הדגים נוגעים בכלי עצמו מ"מ אין מקבלין עיקר הטעם הואיל ויש שם מים והם שייך הוא בטעם היוצא מן הקדירה ונכנס אצלה בהמים אבל כשמבשלו במחבה בו בשר אף שהיה בו מים מ"מ כיון שנעשה גוף הבשר במים הרי המים הוא כבשר וכן נבלעין בהקדירה ח"ש רבינו בש"ס וז"ל ולאסרם היותה מממשות הבשר מגיעים שנוגע בה כו' ולא אמרינן שיכנס תחלה במים · ומ"ש בשם הרא"ש שהתיר ירקות שבשלו כו' נ"ל דמיירי גם כן בכה"ג שהירקות היה בהן מים בלול גם לבסוף דאל"כ אף שהיה בהן מים בתחלת הבישול מ"מ אם לבסוף אין מים בלולים אחר הקדירה שאינו יוצא מידי דפי' לעולם והוא הכלי בתוכו ואסור שוב לאוכלן בחלב וכמ"ש לקמן בס"ס ק"ו ע"ש במתיכה שיש בו חלב · (קערה שאכלו בה בשר ל"ד אכלו בה אלא אפילו בשלו בה בשר נמי שרי משום נ"ט בר נ"ט דהתירא ומ"ש שאכלו בה בשר נמי קמ"ל דכלי ראשון לפי שעירו שם מכלי ראשון עכ"ה) : (ו) ואיני מבין למה כתב שצלאן עם בשר אסור כו' דהכ"נ מבושלין עמו כו' ע"ד כתבתי טעם הרמב"ם דלא מיירי כלל בצלאן עם בשר אלא שצלאן בתנור יחד והאיסור משום ריחא · וגם לפי מה שהבין רבינו דברי הרמב"ם דמיירי בצלאן עם בשר היה נראה לכאורה דלק"מ על דברי הרמב"ם לפי שהרמב"ם סובר כיון דע"י בישול הוא מתרכך טפי מבליע בו יותר מע"י צליה ומש"ה נקט דבריו שכתב תחלה קערה שאכלו בה בשר ובשלו בה דגים מותר כו' נקט בשלו לרבותא דכ"ש צלייה ובסוף דבריו נקט דגים שצלאן עם בשר נקט נמי לרבותא דבצלייה אסור וכ"ש בבישול שע"י בישול בולע טפי וכן נראה קצת מדברי רבינו שכתב על דברי הרמב"ם וז"ל ואם בא להחמיר בצלי כו' משמע דעד השתא הוה ס"ל דצלי קיל טפי מבישול ולכן לא קשה בריש דבריו למה נקט בישול ולא צלייה משום דכ"ש הוא כמ"ש · אלא שאין סברא לומר דבישול יהא אסור מצלי דאף אם הוא מתרכך יותר ע"י בישול מ"מ לענין בליעה הוא בולע יותר ע"י צלייה ממה שהוא בולע ע"י בישול לפי שהם דבוקים יחד וגם שהם בצלייה ואין שום דבר בניהם מש"כ בתבשיל שהמים בניהם וכן מוכח מדברי רבינו שכתב וכן התיר הרמב"ם בנתבשלה כו' משמע שהוא מבאר דברי הרמב"ם ודוקא ע"י בישול התיר אבל לא ע"י צלייה שהוא חמור ומ"ש רבינו ואם בא להחמיר בצלי כו' אין רצונו לומר דעד השתא הבין דבריו שבא להקל שהכי הוא סובר צלייה חמורה כמ"ש אלא הכי קאמר דברי רבינו ודרשתי הא פריך ליה אלא למה לא קתני דאף ע"י בישול אסור עם בשר ועוד דהואיל ובא להחמיר ס"ל להשמיענו רבותא דאפילו בלא בשר אסור בצלי · ומ"ש ואם בא ר"ל כמו והואיל ובא וחז"ק ואינו לשון תנאי : (ז) קערות של בשר שרחצו כו' כתב בס' התרומות אם הקערות והיורה שניהן בני יומן הכל אסור ולא דמי לדגים דלעיל דשאני הכא שהקערות נוגעות במחבת ונפלט טעם מזה לזה והוי טעם שני באיסור (ואף על גב דבדגים התיר כשבשלם אע"פ שנוגעות ג"כ בכלי בשעת בישול שאני דגים דאף אם נולעות בשעת נגיעתם בכלי מפליטת הכלי עדיין אין שם שום איסור ועדיין הוא נ"ט בר נ"ט דהתירא משא"כ בקערות שנאסרות מיד כשנבלעה טעם מהיורה) ועוד דהא כשהטעם שני של בשר ושל חלב נכנס במים מיד נאסרו המים וחוזרין ואוסרין הקערות אבל הרא"ש מתיר משום נ"ט בר נ"ט (ומ"ה שיבואו שניהם יחד מטעם והטעם שבא מא' הוא היתר עכ"ה) ועיין בב"י : (ח) אבל אם אין היורה בת יומא ובלבד כו' שאין שום שומן דבוק בהן פי' דאם היה שומן דבוק באותו שהוא בן יומא או נאסר ממנו אותו שאינו בן יומא ואותו שהוא בן יומא אינו נאסר (ועיין בתוס' פכ"ה ד' קי"ב בד"ה שלכתא דגים כו' שכתבו אותו שהוא בן יומא מותר משמע דשאינו בן יומו אסור) ואם היה השומן דבוק באותו שאינו בן יומא שניהן אוסרים זה את זה אם אין ס' לבטל אותו שומן הדבוק כמ"ש כל זה מהרמ"י בהגה"ש ש"ד ולהרא"ש ג"כ נאסרו שניהן אם דבוק שומן באותו שאינו בן יומא לפי שטעם שני של בשר נותן טעם לתוך ממשות של חלב או איפכא וכ"ש בששניהן בן יומא ואמר מהן שאוכלין ואינו מתיר אלא כשטעם שני של בשר נ"ט בתוך טעם של חלב מהרמ"י אין בה"ז כדין דגים שעלו בקערה · והא דנקט ובלבד שיהיו הקערות יפות שאין שום שומן דבק בהן אורחא דמילתא נקט דהואיל ורוחצים לרוחצם רגיל להיות דבוק בהן שומן : (ט) וא"א הרא"ש ז"ל מתיר כו' וכתב אמנם כו' והכל אסור דהואיל והיורה בן

חדושי הגהות

ר' ירוחם וכתב ע"ז ואין דבריו נראין : ב ר"ל בסימן שאחר זה כ"ב :

בגמרא

דבוק בהן ונוגע ביורה ונאסר היורה ממשות הבשר שנכנס בה והכל אסור הלכך אין להתיר עד שיאמרו ברי לי שלא היה שום שומן דבוק (ט) בה [נ] אין מניחין (י) כלי שיש בו כותח אצל כלי שיש בו מלח אבל מותר להניחו אצל כלי שיש בו הומץ (יא) מותר להניח כלי שיש בו חלב (ד) אצל כלי שיש בו בשר :

צנון

התרומה חולק על הסמ"ק שכתב דקטנית שבשל בקדרה חולבת מותר לכתחלה לערותן בקערה של בשר ואפי' הקדרה ב"י כמו דגים שעלו בקערה דמיתר לאכלן בכותח לא דק דהלא לא כתב הסה"ת שיכול לבשל לכתחלה קטנית בקדרה חולבת כדי לערותן בקערה של בשר אלא אם בשלן כבר קאמר דהיינו דיעבד דיכול אח"כ לערותן בקערה של בשר ואין כאן מחלוקת ועוד דדוקא כדי לאכול עם החלב והבשר בעצמו הוא דאסור לכתחלה אבל כדי לערותן וליתנן בכלי של חלב ובשר מותר אף לכתחלה וכן פסק הו"ה ומביאו בהגה"ת ש"ע והכי נקטינן כדפסק סמ"ק וכדתוכה מבריית' דאין ט"ז וכו' וכדפרי : ומ"ש רבינו לעיל ורש"י מתיר אפילו שנתבשלו בקדרה של בשר אח"כ נתבשלו עם הבשר בעצמו עכ"ל אין לדקדק מלשון זה דמותר לאכול הדגים כשנתבשל עם בשר בקדרה אחת דהא ודאי אסורין הדגים והבשר כשנתבשלו יחד דהתירא סכנתא מאיסורא והכי נהוג ומהרי"ל אסר קדרה של בשר שנפל בה שלפוחית של דג ולא בא רש"י אלא לפרש הא דאמר דדגים שעלו בקערה דמותר לאכלן בכותח דבשנתבשלו נמי שרי בחלב אבל אח"כ בנתבשלו עם בשר עצמו דאז אסורים משום בשר בחלב אבל מודה גם רש"י דבלאו הכי אסורין הדגים בלבדן משום סכנתא אלא דעם חלב איכא נמי איסור בשר בחלב וכ"כ מהרש"ל בא"ו שלו סימן ל"ה ובספרו בפג"ה סימן ט"ו והאריך ע"ש ·

אין מניחין וכו' בפכ"ה גרסי ר"ח והרמב"ם דגבי כדא דכתחא אסור משום דמשאיב שאיב ליה מילחא לכותחא וקשה לי דלעיל בסוף סימן צ' כתב רבינו ע"ש הרא"ש שמותר למלוח כחל עם בשר שהחלה אינו מפליט החלב שבו וכי גרע הכחל מכלי שיש בו כותח דהתלה שואב החלב דרך דופני הכלי וכ"ש שיהא שואב דרך בשר הכחל וצ"ע · כתב מהרש"ל בא"ו שלו אע"ג דרוב פוסקים מתירין בנתבשלו מ"מ העולם נהגין איסור כשנתבשלו וחלילה להקל בפניהם ובפרט מאחר שהתוס' אשר מימיהם אנו שותים פסקו לאיסור בנתבשלו ומאחר שהעולם תפסו לאיסור בשנתבשלו בכלי ב"י ה"ה כשנתבשלו בכלי שאינו ב"י נמי אסור לכתחלה דכל נט"ל אסור לכתחלה עכ"ל אבל או"ה כתב דאם היה הכלי שנתבשלו בו או נגלו בו אינו ב"י מותר לכתחלה לאכלן בחלב הואיל והוא נט"ל גם נ"ט בנ"ט עכ"ל וכן פסק בת"ה ובהגהת ש"ע והכי מסתברא מיהו הכלין שנדוכו במדוכה של בשר אפי' המדוכה אינה ב"י אסור לאכלם בחלב דכיון דהוי דבר חריף מוליא עיקר הטעם והוי נמי לשבח ואינו מועיל לומר כאן דהוי נ"ט בר נ"ט וגם נ"ט לפגם בדברים החריפים וכ"כ ב"י בסימן צ"ו והכי משמע בתשובת הרשב"א סימן תת"ט שכתב דמשום מעט תבלין שבו לא מקרי דבר חריף ע"כ : כתב בא"ו"ה אם עירה מים מכ"ר של בשר ב"י רותחין לתוך כלי ואח"כ הניחו בו קערות של חלב אינן נאסרין אפילו היד סולדת בהן דכ"ש אינו אוסר ואפילו אם הניח הכלים תחלה ואח"כ עירה רותחין עליהן אם המים אינן לא של בשר ולא של חלב ועירן על כלים של בשר ושל חלב ביחד הכל שרי אפילו שומן דבוק בהם דאין עירוי ככלי ראשון ממש שיפשה שהכלים שמערה עליהם יבלעו זה מזה אבל אם עירה מכלי של בשר המלוכלך על כלי חלב או איפכא נאסר ודוקא אותו כלי שבא קלוח העירוי עליו הוא לבדו נאסר ולא שאר כלים שאצלו שלא הגיע עליהם העירוי כלל ואם לא היה הכלי שמערן מתוכו מלוכלך מותר דהוי נ"ט בר נ"ט ·

וכתב עוד שם דאם הכלים של בשר ושל חלב שניהם ב"י אפי' אינן מלוכלכין כלל והודחו ביחד ביורה שעל האש אוסרין זה את זה ואפילו הדיח קערות עם קערות וכפות עם כפות וטעלי"ר עם טעלי"ר ולא אמרינן דהא שתשמישו בכלי שני אינו אוסר וכתב עליו בת"ה דדוקא מן הסתם דחיישינן שמא השתמש בכף או בטעלי"ר בכ"ר כדחיישינן גבי הגעלה שצריך להגעיל הכל בכ"ר אבל אם ברי לו שלא השתמש בכף וטעלי"ר בכ"ר כלל תוך מעת לעת אינו אוסר בדיעבד והכי נהוג עכ"ל ולפעד"נ דמן הגעלה אין ראייה כלל דלכתחלה ודאי חיישינן שמא השתמש בו לפעמים בכ"ר והו דאי אפשר שלא השתמש בכ"ר כל משך שנה תמימה ולכך צריך להגעילו לכתחלה בכ"ר אבל הכא דיעבד אין לאסרו מן הסתם ולומר שהשתמשו בו בכ"ר תוך מע"ל דלא שכיח כלל אבל בא"ו"ה כתב טעם אחר בקערות לפי שמערין עליה כמה פעמים ונשאר בה הבליעה כל פעם והולך ובולע מידי יום ויום בכולה דדוקא בעירוי של פעם אחד אמרינן שאינו בולע אלא לכדי קליפה אבל בכה"ג ודאי בילע בכולו וכן הטעלי"ר דרך ליתן עליה בשר רותח ועל ידי שהמאכל עירוי והעירוי מבליע כדי קליפה אם כן על ידי עירויות הרבה בלע האיסור בכולו כ"ש הכפות שרגילין לתוחבן בכ"ר עכ"ל . וזה הטעם חשוב בעיקר : **כתב** או"ה היכא שאין הכלים מלוכלכים והאחד ב"י והשני אינו ב"י והודחו יחד ברותחין שניהם מותרין דשאינו ב"י הוא אינו אוסר דנט"ל הוא ושהוא ב"י אינו אוסר דנ"ט בנ"ט דהיתירא הוא כיון שהשני נט"ל דמן התורה מותר · מיהו המים שהודחו בהם אסורין הואיל ובלועים מאיסור פגום חשוב כמו לכתחלה וכן אם המאכל קטנית או ירקות או דגים והקדרה ב"י

ותחבו

דהאי הכל אסור לא לגמרי קאמר אלא היינו לומר שאם אין במים ס' כנגד ממשות שעל פני הקדרה אסור אבל אם יש בהם ס' כנגדו מותר וכמ"ש בסמוך בשם הרשב"א בענין דגים שעלו בקערה : **והיכא** דלאחד מהן אינו בן יומו נתבאר יפה בדברי ש"ד וז"ל קערות שאכלו בהם רוטב של בשר רותח היום והודחו במים רותחים שהידים סולדת בהם במחבת חולבת שאינה בת יומא הקערות פשיטא שמותרות שלא קלטו רק טעם חלב מכלים שאינן בני יומן וגם המחבת מותר לבשל בה חלב עוד משום דיש בה ג' נותן טעם בר נ"ט מן הבשר בקערה ומשם במים ומשם במחבת ואכתי היתר גמור הוא כיון שאינו ב"י ודוקא כשהקערות מקונחית שאין מלוכלכות מן המרק של בשר קודם שהודחו אבל אם האחת תלא שמנונית או שאר מאכל של בשר או של חלב במחבת או בקערות (הכל אסור) דטעם ראשון הוא וכן הדין אם הוא איפכא קערה חולבת בת יומא והדיחו במחבת של בשר שלא היתה בת יומא ע"כ : (ב"ה) ומה שאסר במלוכלכת מהמרק של בשר אינו נ"ל דלא אסרו אלא בממשות בשר אבל במרק לא ומיהו אם שומן מדובק בקערות היינו ממשות הבשר ·

וכתוב בהגש"ד על לשון זה ירא דהכל אסור לאו דוקא דאם אותה שאינה בת יומא מקונחת לא תאסרה חבירתה כלל דלעולם טעם הנפלט מתוכו פגום הוא אלא לצדדים קאמר דהכל אסור היכא שאותה שאינה בת יומא אינה מקונחת (ז) : **ומ"ש** רבי' שרחצו אותה ביורה חולבת והיא על האש או אפילו אינה על האש והמים חמין שהיד נכוית בהם היינו דאם אין היד סולדת בהם אין שם רותח עליהם ונראה שאע"פ שהיא על האש נמי אם אין היד סולדת בהם שרי ואם עירה המים בכלי ב' חולבת ואח"כ נתן שם קערות של בשר לדעת האומרים שאין מפליט אלא חום של כלי ראשון מיפרא שרי אע"פ שהיד סולדת בו אבל להרשב"א דחום דכלי שני מבליע ומפליט ואפילו אין היד סולדת בו כמ"ש רבינו בסי' ק"ה משמע דה"נ נאסר (ה) ומצאתי בהגש"ד מהרי"ח פסק דכלי שני מבליע בכלי חרס לפיכך יראה דיש לדקדק כשמדיחין קדרות יחד ולפעמים נמצאת אחת של חלב תוך האחרות של בשר או איפכא וגם היא מלוכלכת ביורה מאכל אוסרת האחרות אפילו בכלי שני שהיד סולדת בו אבל אם הם נקיות כולן אין לחוש דהוי נמי דכלי שני מבליע בכלי חרס מ"מ אינו מפליט ממנו וקי"ל ע"כ : **אין** מניחין כלי שיש בו כותח אצל כלי שיש בו מלח אבל מותר להניחו אצל כלי שיש בו חומץ וכו' בפ' כ"ה (קיב ·) בעא מיניה רב דימי מר"נ מהו לאנוחי כדא דמילחא גבי כדא דכמחא א"ל אסיר דחלא מאי א"ל שרי ומ"ש האי איתיה לאיסורא בעיני' והאי ליתיה לאיסורא בעיניה · ופרש"י דמיבעיא ליה אי חיישינן שמא יפול מן הכותח במלח והוא לא ידע ויתלח ממנו בשר או יתן ממנו לתוך הקדרה · האי · כותח הנופל במלח נראה וניכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל כותח הנופל בחומץ ליתיה בעיניה ובטל בס' וכתבו התוס' והרא"ש אין ליזהר מטעם זה לתת בתוך תיבה אחת כד של בשר אצל כד של חלב דמוזהר וזהירי שלא יפול מזה לזה אבל הכא לא מסקי אדעתייהו שלא יפול מן הכותח במלח ויתן ממנו לתבשיל ואע"פ שכתוב בהג"ה שיש להחמיר שלא להניח שני תבשילין של בשר וחלב סמוך זה לזה בתיבה אחת אם לא שיכסו כטוב ע"כ בשם מהרא"י ז"ל דליתא להאי הג"ה מקיי התוס' (ט) והרמב"ם נראה שהוא מפרש דלאנוחי כדא דכמחא גבי כדא דמילחא בסמוך ממש קאמר משום דמשאב שאיב ליה מילחא לכותחא אבל חלא שרי משום דלא שאיב שכתב בפ"ט מהמ"א אין מניחין כד של מלח בצד כד של כמך מפני ששואב ממנו ונמצא מבשל הבשר במלח זה שיש בו טעם החלב אבל מניח כד החומץ בצד כד הכמך שאין החומץ שואב ממנו וכתב הר"ן שכן פר"ח ובודאי דלהאי פירושא לא שייך מאי דאמרי האי איתיה לאיסורא בעיניה אלא שגירסא אחרת היתה להם · דין מלח הנחון בקערה של בשר מותר ליתנו בחלב סי' ק"ה · דין גבינות שנעשו בדפוסי הנכרים בסימן הנזכר ·

צנון

דרכי משה

הסכים הר"ן דף תשי"ט ע"ב וכ"פ מהרא"י בפסקיו סי' צ"ז דאנו נוהגין כב"ה וכ"פ בארוך כלל ל"ד וכתב שם דה"ה אם הדיח קערות של בשר ושל חלב בכלי ראשון דאסור ודוקא שהדיחן בפ"א אבל בזה אחר זו אם היו יפים בלא שומן שרי דהוי נ"ט בנ"ט דבדיעבד שרי עכ"ל (ד) וכל זה הוא ג"כ באו"ה כלל ל"ד · (ה) ואני כתבתי למעלה סי' כ"ח דאנו נוהגין היתר בכ"ש בדיעבד וכ"פ בהגש"ד דבכ"ש יש להתיר וכתב דלכן טוב ליזהר תמיד שלא יתן הקערית התלה באותן כלים שרוחצין אותן מתוכן אלא בנותן המים תחלה ואח"כ נותן הקערות לתוכן דהוי כ"ש עכ"ל ועוד כתב שם דאם עירה על קערית של בשר ושל חלב נאסרו דאנן ס"ל עירוי ככ"ר אמנם באו"ה כלל ל"ד כתב דאף ע"י עירוי שרי דודאי עירוי ככ"ש אלא שאנו מחמירין בו להחשיבו ככ"ר ודוקא בק' כדין תתאה גבר ודוקא קילוח הראשון שיורד מן כ"ר אבל לאחר שדורידו על הכלי לומר שפליטת אותם המים יוצא מכלי אחר ובליע בכלי אחר וזהו לא אמרינן דכיון שנירו המים על הכלי הוי כ"ש ושוב אין מבליע ולא מפליט ואין להחמיר אלא בדבר שנהגו עלמא איסור ולכן אפי' כל הכלים מלוכלכים בכה"ג שרי עכ"ל עוד כתב בארוך שם דאין חילוק בין הדיח קערות עם קערות או כפית עם כפות ולא אמרינן דכפות אין תשמישן אלא בכ"ש ולא בריעי דחיישינן דילמא השתמש עליירו בכ"ר וכן כה שקירין בלא טגלר עכ"ל ומידו נ"ל שאם ברי לו שלא השתמש עם הכלי תוך מע"ל אלא בכ"ש דאינו אוסר כנ"ל והוא פשוט עוד שם דאע"ג דהיורד אינו ב"י והקערות ב"י נוהגין שלא להשתמש באותן מים כלום דהואיל ואינו מאכל אלא מים גרידא רוו לכתחלה ואמרינן הואיל ובלוע כאיסור פיום עכ"ל כתב בהגש"ד אם נמצאת קערה של איסור או של בשר תוך קערות של חלב ולא ידעינן אי ירדה בהן א"א לא יש ידתיר דלא מחזקינן איסורא דילמא הודח בהן בכ"ר עכ"ל (ו) ובארוך כתב דכן נוהגין אפי' אם אינו ב"י אין אנו מתירין עד שיאמר ברי לי שלא היה מלוכלך עדיין עכ"ל ונראה דדוקא אם הדיחן עצמו אבל אם עירו עליהן אין לחוש דהא יותר מזו מתיר בארוך בעירוי כמ"ש לעיל (ז) ובהגש"ד מיהו בדיעבד שרי דלא מחזקינן איסור עכ"ל מהרא"י ז"ל יב"ת בארוך כלל מ' ושם דוקא כותח שהיא עבה וניכר אם נתזו ניצוצות במרח אבל חלב צלול שרי לכתחלה ואפילו בכותח אינו אסור אא"כ הכלים מגולים עכ"ל (ח) ובארוך ובשערים דמהרא"י ז"ל כתב בשם א"ז דאפי' בבשר בחלב יש להחמיר לכתחילה עכ"ל · (ט) וצ"ע הואיל ומהרא"י מביא דברי א"ז בשעריו משמע דס"ל דהכי נקטינן לכתחלה .

ובארוך

דרישה

שעלו בקערה כו' עכ"ל ב"י · והנה באמת יש לתמוה על הב"י שהלא ועלא מאי האי דכתב אבל בעל התרומות כו' כאילו הוא חולק על הסמ"ק וה"מ ור' ירוחם וז"א דהא לא אמרו לאסור אלא שלכתחילה לא יתנם בקערה של בשר כדי לאוכלם אח"כ בכותח אבל אם כבר נתנם בקערה של בשר פשיטא לד"ה דמותר לאוכלם בכותח לכתחלה ובעל התרומות ג"כ לא איירי אלא בשכבר שידע שנתבשלו בקדירה חולבת דאז מותר לערותן בקדירה של בשר וגם רמ"א ז"ל בד"מ תמה ע"ז וכתב וז"ל נראה דכל שכיב מר ודמיך כתב להא מילתא עכ"ל שוב עייניתי במכתיות דבעל התרומה שכתב בלשון הזה בסימן ס"א וכן קטנית שבשלם בקדירה חולבת מותר לעריתן בקדירה של בשר ואפילו לכתחילה ואפילו הקדירה בת יומא הכל מותר ואיכא לאיידק בתלת חדא למה הוצרך למכתב ואפילו לכתחילה פשיטא דלכתחילה מותר מדכתב לפני זה מותר לערותן דמשמע לכתחילה ועוד מאי זה דקאמר ואפילו הקדירה בת יומא טפי רבותא הו"ל לאשמועינן אפי' הבשר הוא בעין מותר לערות הקטנית לתוכו כיון שאין בלוע בקטנית כ"א טעם בר נ"ט דהיתרא וכדאמרינן דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח ועוד למה חזר לכתוב הכל מותר הרי כבר כתב מותר לערות · ומכל אלה נראה דמ"ש ואפילו לכתחילה ואפילו הקדירה בן יומא כו' מוזר איסא ובא לאשמעינן דלאו דוקא הוא מ"ש קטניה שבשלם כו' דמשמע דיעבד יו"א דאפי' לכתחלה מותר לבשל קטנית בקדירה חולבת כדי לערותן אחר כך בקדירה של בשר ואפילו אותו הקדירה של חולבת הוא בן יומו אפ"ה הכל מותר לעשות כן לכתחילה ודו"ק ונראה דכך היה גירסת ב"י ומש"ה כתב אבל בעל התרומות כו' בלשון פלוגתא וא"ש אלא שטעו הם או המדפיסים שטעו במכור דברי בעל התרומות ומכח הקושיות והדיוקים שהקשיתי שינו דבריו ולא הבינו תוכן דבריו ודו"ק [נ] אין מניחין כלי שיש בו כותח כו' ל' ב"י והרמב"ם נראה שהוא מפרש דלאנוחי כדא דכמחא גבי כדא דמילחא בסמוך ממש קאמר משום דמשאב שאיב ליה מילחא לכיתחא אבל חלא שרי משום דלא שאיב שכתב בפ"ט מהמ"א אין מניחין כד של מלח בצד כד של כמך מפני ששואב ממנו ונמצא מבשל הבשר במלח זה שיש בו טעם החלב אבל מניח כד החומץ בצד כד הכמך שאין החומץ שואב ממנו וכתב הר"ן שכן פי' ר"ח ובודאי דלהאי פירושא לא שייך מאי דאמרינן האי איתיה לאיסורא בעיניה כו' אלא שגירסא אחרת היתה להם :

פרישה

בן יומא ובלעה שומן נעשית נבלה ואוסרת הקערה בפליטתה : (י) אין מניחין כלי שיש בו מלח אצל כלי שיש בו כותח הטעם דכותח בעינא על המלח (שהמלח עב ואינו בטל שם הכותח עכ"ה) והוא לבן ואינו ניכר עליה ולאו אדעתיה אבל בחומץ נתבטל הכותח שם וכן הוא בגמרא האי איתיה לאיסוריה בעיניה והאי ליתא לאיסורא בעיניה (וכתב רמ"א ודוקא כשהכלים מגולים ואפ"ה אם עבר והניחן ביחד מותרים ולא חיישינן שמא נפל להמלח · מש"ד וארוך · עכה"ה) : (יא) וכן מותר להניח כלי שיש בו חלב אצל כלי שיש בו בשר הטעם דמוזכר והירי בבשר בחלב :

צנון

סיגו

צו (א) **צנון** או שלקות (ב) שחתכום בסכין של בשר (ג) אסור לאכלם בחלב עד שיקלוף מקום החתך או עד דטעים ליה שלא יהא בו טעם בשר (ד) והרשב"א כתב שכולו אסור (ה) וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן וכתב בס' התרומות דאפילו אין הסכין בן יומו אסור (ו) וכן הדין בשומין ובצלים וכרשים שחתכום בסכין של בשר שאין לאוכלן בחלב שגם הן חריפין כמו צנון ואם עבר ובשלום בחלב צריך ששים לבטלם ומיהו אין צריך ס' כדי כל הצנון

צו צנון או שלקות שחתכום בסכין של בשר אסור לאכלם בחלב וכו' בפ' כ"ה (קיא:) אמר חזקיה הלכתא דגים שעלו בקערה מותר לאכלם בכותח צנון שחתכו בסכין שחתך בה בשר אסור לאוכלו בכותח וה"מ צנון דאגב חורפיה בלע אבל קישות גריד לבי פוסקי ואכיל קולחי דליפתא שרי דסילק' אסירי ואי פסק בהו דליפתא ש"ד ופרש"י ואף על גב דקי"ל דנ"ט בר נ"ט מותר שאני סכין דפעמים שהשמנונית קרוש עליו ואינו ניכר וכשחותך הצנון הוי נ"ט הבא מן הממש ועוד דמשום חורפיה בלע טפי מדגים הרותחים ואגב דוחקא דסכינא פלט סכינא ובלע צנון : ומ"ש רבינו או שלקות הוא ממ"ש דסילקא אסירי וצ"ל דצריך לגרוס בדברי רבינו סלקות כסמ"ך :

ומ"ש רבינו עד שיקלוף מקום החתך כ"כ שם הרא"ש וז"ל חורפיה דצנון מבליע השמנונית בתוכו ואוסר עד כדי קליפה ולא דמי לקורט של חלתית שאסרו כולו משום שחותכין אותו בסכין של נכרי' דשאני התם שהקרטים קטנים ואין יכול לידע באיזה מקום חתכוהו לפיכך אסרו כולו והרשב"א כתב בת"ה ראיתי להראב"ד שכתב דבקליפה לא סגי ליה דא"כ ליתא הכי בהדיא אלא מדקאמר אסור סתם איסור גדול קאמר דהיינו כדי נטילת מקום מ"מ בכדי נטילת מקום סגי ליה ולולי שכבר אמרה הרב ז"ל הייתי אומר דאסור לגמרי קאמר דמתוך חריפתו הרבה הוא מושך ומפעפע בכולו ותדע לך דדברים החריפים טפי בלעי מדאסרי קורט של חלתי' משום דמחתכי ליה בסכין דארמאה ולגמרי אסרי ליה ולא שרו ליה בנטילת מקום אלמא משום שחריפות מבליע בכולו גזרו עליו לאסרו לעולם לגמרי כנ"ל עכ"ל ומתוך דבריו נראה שאף ע"פ שהיה נ"ל לומר כן הוא מבטל דעתו מפני דעת הראב"ד אלא שממה שכתב בת"ה הקצר איסור זה של צנון וסילקא יש מי שאומר שהוא עד כדי נטילת מקום והשאר מותר ונראה לי שהכל אסור כי הרבה הם בולעים ע"כ נראה שהוא פוסק הלכה כדברי עצמו ודברי סמ"ג שאכתוב בסימן זה כדברי הראב"ד והר"ן כתב בפרק כ"ה סברת הראב"ד וסברת הרשב"א וכתב שהרא"ה סובר כדברי הראב"ד ומ"מ הר"ן נראה שדעתו נוטה לדעת הרשב"א ז"ל ועכ"ז מאחר שאותה ראיה של קורט של חלתית ישבה הרא"ש בטוב טעם ודעת נראה שיש לסמוך על דברי סמ"ג והראב"ד והרא"ה ז"ל להתיר בנטילת מקום (א) :

ומ"ש רבינו או עד דטעים ליה אם יש בו טעם בשר כ"כ שם הרא"ש והוא מפורש שם בגמרא (שם) דאמרי' התם קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה כותח צנון שחתכו בסכין מותר לאכלו בכותח ואסיקנא טעמא משום דהאי אפשר למטעמיה והאי א"א למטעמיה ופרש"י האי צנון אפשר לו לישראל לטועמו קודם שיתננו בכותח והאי מותר דקאמר כגון שטעמו בתחלה ולא היה בו טעם שמנונית וכ"כ הרשב"א אלא שהצריך הדחה וז"ל בת"ה הקצר צנון שחתכו בסכין שחתכו בו בשר אסור לאוכלו בכותח שהצנון חריף ובולע מן השמנונית שנקרש על הסכין כד"א בשלא טעמו קודם שיאכלנו עם הכותח אבל אם טעמו היטב ולא הרגיש בו טעם בשר מותר לאוכלו עם הכותח לאחר שידיח היטב מקום החתך דכיון דאין טעם בשר נרגש בו בידוע שלא בלע ממנו כלום ע"כ :

וכתב בס"ה דאפילו אין הסכין בן יומו אסור ז"ל ס"ה ויכול להיות שאין חלוק בסכין אלא אפילו אינו בן יומו חשוב כבן יומו דאגב חורפיה דצנון או ירק מחליא והוי לשבח כדאמרינן גבי קורט של חלתית של נכרי' בפרק אין מעמידין (לט ·) ע"כ והוא מדברי התוספות שכתבו פרק כ"ה נ"ע אם הסכין מקונח ואין ב"י אי חורפיה דידהו מחליא לשבח כדאמרי גבי חלתית פרק אין מעמידין וכתיב עוד בסה"ת סימן נ"ג דתבלין שנדוכו במדוכה של בשר ליכא למיסרי בחלב משום נ"ט בר נ"ט דהא תבלין חזק וחריף והוי מדוך כמו בית שאור וגם פלפלין חריפים הוי כמו צנון שחתכו בסכין דלא שרי מחמת נ"ט בר נ"ט ואסור משום טעם מתש הנבלע שם · והרשב"א כתב בתשובה סימן תמ"ט על בולים שכתשו במכתשת בכלי חולבת שאינו ב"י וחזרו וכתשו בו ביום בולים עם מרק בשר והבולים הראשונים שמו בתרנגולת והתיר הכל הראשונים לפי שהם נ"ט בר נ"ט אפילו היה בן יומו והשניים שעם המרק לפי שהמכתשת לא היה בן יומו ולא אסרה משום תבלין שמשימין בבולים וכמו שאמרו חורפא דחלתית מחלי ליה דשאני הכא דתבלין שנתערבו עם הבולים דבר מועט הוא ואין כ"כ חריפות בהם להחזיר לשבח פליטת המכתשת עכ"ל וסמ"ק כתב פי' ר"ב דאפילו הסכין אינו בן יומו ולפ"ז משמע אפילו בלא שמנונית בעין וכו' ועוד פי' ר"ב דשומין ובצלים וכרישים יש לה דין צנון וחלתית ותימה רבינו יחיאל אומר אין לך אלא מה שאמרו חכמים דוקא צנון וחלתית וסמ"ג כתב אף לפי דברי בה"ת בד"א שחתכו הבצלים דק דק כדרך שעושין לקדרה אבל לא חתכו כי אם חתך אחד אע"פ שאין די בגריד לבי פיסקי מ"מ יחתוך מקומו בעומק ודיו (ב) ע"כ :

וכתוב בהגה"ד בשם מהרא"י העולם נהגו איסור בתמכא שקורין קריי"ן אם נחתך ראשו בסכין של נכרי אמנם כמדומה פעמים ניכר בו שנעקר כך מן הארץ במרא וחצינא ואז נוהגין בו היתר ונראה שאם יש לתלות במרא וחצינא אע"פ שהוא ספק אין להחמיר כי סברות והוכחות גדולות כתב מהר"ס דדוקא בקורט של חלתית אמרינן דחורפיה משוי ליה לשבח ולא משום ד"א חריף כלל וכן רבינו יחיאל והרבה גדולים שוים להתיר (ד) עכ"ל :

ומ"ש וכן הדין בשומין ובצלים וכרישים וכו' ז"ל סה"ת צריך ליזהר שלא יחתוך בסכין חולבת לא שומים ולא בצלים ולא כרישין אם רוצה לתתם עם בשר לפי שהם חריפין ודמו לצנון ואם שגג וחתך לא סגי בהדחה שהרי נבלעת ונתפשט הטעם בהם ואם אח"כ נתנם בקדרה מותר בששים לבטל טעם הסכין הבלוע בירק דאין זה רק מעט אבל אם חתכם בסכין של נכרי שזהו איסור הבלוע בירק אז צריך ששים בקדרה שיעור כל הירק דחתיכה עצמה נעשית נבלה וצריך ס' כמוה ויכול להיות שאין חילוק בסכין אלא אפילו אינו בן יומו חשוב כבן יומו דאגב חורפיה דצנון או הירק מחליא ליה והו"ל לשבח כדאמרינן גבי קורט של חלתית של נכרים אבל עלין של קפלוטות וכרוב אינם חזקים וחריפים ולא בעו רק הדחה עכ"ל והם דברי התוספות בפרק כ"ה וכבר נתבאר שיש חולקים על זה ואפילו כשהסכין בן יומו משמע דפליגי עליה ומשמע דס"ל דסילקא דאמרו בגמרא דאסורה היא דוקא יש לה דין צנון אבל שאר דברים החריפים לא וכ"נ מדברי הרשב"א שכתב בת"ה הקצר חתך בו סילקא אסורה כצנון אף על פי שאינה חריפה כצנון משיכה יש לה בטיבעה ע"כ אבל הרמב"ם כתב סכין שחתך בה בשר צלי וחזר וחתך בה צנון וכיוצא בו מדברים חריפים אסור לאוכלן בכותח נראה דצנון וסילקא שאמרו בגמרא לאו דוקא אלא הוא הדין לשאר כל הדברים החריפים ומכל מקום משמע דבבן יומו דוקא קאמר אבל שאינו בן יומו אפי' צנון נמי שרי שהרי לא הוציא סכין שחתך בו צנון משאר כלים שאינן בני יומן: **ומ"ש** ואם עבר ובשלן בחלב צריך ס' לבטלו ומיהו אין צריך ששים כדי כל הצנון וכו' ג"ז מדברי סה"ת וכ"כ התוספות וסמ"ק ושערי דורא: ומ"ש דבחתיכה בסכין חולבת ונתנה בקדרה רותחת מותר בס' לבטל טעם הסכין הבלוע בירק זה דבר פשוט אע"ג דבבשר בחלב לד"ה אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה הני מילי היכא דחתיכה היא אסורה כגון טפת חלב שנפלה בחתיכת בשר אבל הכא שאין ירקות הללו אסורות לאוכלן בפני עצמן לא אמרינן שכולן נעשו חתיכת חלב ולצטרך ס' לבטל את כולם אבל מ"ש דאם חתכו בסכין של נכרי צריך ס' בקדרה כשיעור כל הירק לטעמייהו אזלי דס"ל כר"ת דאמר' דחתיכה עצמה נעשית נבלה אמרי' בכל האיסורין ומשום הכי בחתכם בסכין של נכרים מצרכינן ששים כנגד כל הירק אבל לדברי ה"ר אפרים דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב אבל לא בשאר איסורין בחתכם בסכין של נכרי נמי מותר בששים לבטל טעם הסכין הבלוע

ותחבו בו כף שאינו ב"י או איפכא ואין בו ששים אע"ג דהמאכל אינו נאסר מ"מ אין לאוכלו לא עם בשר ולא עם חלב דהואיל ויכול לאוכלו בלא זה חשוב כלכתחלה אבל לשומו בכלי של אחד מהן אין להקפיד כל זה כתב בת"ח כלל כ"ח אבל נלפ"ד דאם הקדרה ב"י פשיטא דמחזיקים המאכל כמו הקדרה אם בשר בשר אם חלב חלב אלא אפילו הקדרה אינה ב"י נמי דין המאכל כמו הקדרה אם בשר בשר ואם חלב חלב ואעפ"י שתחב בו כף ב"י לית לן בה דאקדרה בעלמא הוא ודבר מועט ואינו אלא נ"ט בר נ"ט וכך היא דעת מהרש"ל אמנם כתב דראה מורי הורה דלא שרי לתת שומן בתוך המאכל לכתחלה אם הקדרה חולבת ואינו ב"י או איפכא מפני שהוא דבר תמוה לתת שומן ובשר במאכל שנתבשל בקדרה חולבת או לתת חמאה וחלב במאכל שנתבשל בקדרה של בשר ואף לערות אותו ממין לתוך קערה של בשר או של חלב אסור אלא בקדרה חדשה או לאכול מן הקדרה שנתבשל בה ובכף חדשה או ללפת בלחם עכ"ל · והכי נקטינן :

צו צנון או שלקות וכו' אע"ג דנ"ט בר נ"ט להיתירא הוא פרש"י פכ"ה שאני סכין דפעמים שהשמנונית קרוש עליו ואינו ניכר וכשחותך הצנון הוי נ"ט הבא מן הממש ולפ"ז אי הוי ידוע שלא היה עליו שמנונית כלל לא צריך אפילו קליפה אבל רש"י כתב ועוד משום חורפיה בלע טפי מדגים הרותחים ואגב דוחקא דסכינא פליט סכינא ובלע צנון עכ"ל כלומר מפליט עיקר טעם הבשר ואינו נ"ט בר נ"ט א"כ אפילו היה הסכין מקונח היטב נמי צריך קליפה אם הוא ב"י או עד דטעים ליה וכו' ומ"ש לדעת הרשב"א דכולו אסור טעמו שהצנון חריף ובולע מן השמנונית שנקרש על הסכין כדכתב בת"ה הקצר העתיקו ב"י אלא דתימא הוא דבסוף סימן צ"ד בחתך בשר רותח בסכין שאינו ב"י לא צריך אלא קליפה משום דבלע שמנונית שנקרש על הסכין ובצנון החמיר יותר לאסור כולו אע"ג דלא בלע נמי אלא שמנונית שעל הסכין ודוחק לומר דלא ס"ל להרשב"א הא דסוף סימן צ"ד דא"כ לא ה"ל לרבינו לכתבו בסתם בסימן צ"ד ונראה דבסכין שחתך כבר בשר רותח דנאסר הלכך לא החמירו להצריכו יותר מקליפה אבל בצנון שהוא כולו היתר ואפשר לאכלו עם בשר לא הקילו לאכלו כלל עם חלב ועוד נראה דבסי' צ"ד שהסכין אינו ב"י ואין איסורו אלא משהו סגי ליה בקליפה כדאיתא בפ' כ"ה וכדפרישית לעיל אבל הכא מיירי שהסכין ב"י בכולהו סכין משערינן ולפיכך כולו אסור · ומ"ש הרשב"א ובולע מן השמנונית שנקרש על הסכין לאו דוקא שעל הסכין אלא גם השמנונית שנבלע בסכין חשוב כשמנונית שעל הסכין כיון שהוא ב"י ובולעו אגב שמנונית שעל הסכין ולענין הלכה פסק ב"י כהראב"ד דצריך נטילה דהיינו כעובי אצבע ולא סגי ליה בקליפה מיהו אנן נהגינן כהרשב"א שלא לאכלו כלל בחלב לכתחלה אבל בדיעבד סגי ליה בנטילה ואין לחלק בין שהוא ב"י לאינו ב"י ובין מקונח לאינו מקונח בכל ענין אוסר וכסה"ת דבסמוך והכי נהוג :

וכתב בספר התרומות דאפילו אין הסכין ב"י וכו' טעמו דתדמי ליה לקורט של חלתית דאמר בפרק אין מעמידין חורפיה מחליא ליה ומשוי ליה טעם לשבח וכן הדין בשומין וכו' דאין לחלק בדברים החריפים בין זה לזה :

ומ"ש

דרכי משה

צו (א) ובארוך כלל ל"ח הביא דברי הרשב"א וכ"כ דעת הר"ן פכ"ה : (ב) ונ"ל גומר דנקט בצלים דדי להן בעומק מקום וה"ה לצנון דהרי כתב לעיל דדי לו בנטילת מקום בצנון שחתכו בסכין של בשר לאכול בחלב וה"ה כאן דאין לחלק בהא לסכין של בשר שרוצה לאכול בה חלב או לסכין של איסור מיהו אינו בולע יותר ממה שבולע בסכין של בשר ודוקא לענין לשער נגד כל הצנון איכא לחלק משום דבסכין של איסור חנ"נ משא"כ בסכין של היתר דלא אמר בית חנ"נ כמבואר לעיל וכן מוכח בהדיא מדברי אשיר"י והביאו ב"י דאין לחלק בהא בין סכין של איסור לסכין של היתר וע"ל בסמוך ובארוך משמע דצנון ובצלים כולו אסור : (ד) ולפי מ"ש ריש הסימן דאין לאסור רק כדי נטילה אפי' נחתך בודאי בסכין של נכרי ולכן המנהג פשוט לקנות קרין אע"פ שבודאי נחתך ראשו בסכין של נכ"ים ואוסרין כדי נטילת בראשו שמסירין משם קודם שמתקנין אותו אבל בצנון אוסרין כולו כמ"ש וג"ל הטעם המנהג אע"פ שאין לחלק בין חריפות צנון לחריפות התמכא ואדרבא התמכא יותר חריף מ"מ בצנון שאפשר להחמיר כי אין הדרך למכור אותן חתוכין ואפשר

פרישה

סי' צו (א) צנון או שלקות גרסי' וכן הגיה ב"י : (ב) שחתכם בסכין של בשר אסיר אע"ג דנ"ט בר נ"ט הוא מ"מ שאני סכין שפעמים שהשמנונית נקרש עליו ואינו ניכר והוה נ"ט הבא מן הממש ועוד משום חורפיה בלע טפי מדגים הרותחין ואגב דוחקא דסכינא [illegible] ובלע צנון [illegible] דרש"י [illegible] אפילו [illegible] בקדירה חולבת [illegible] דסכינא דומה לצלייה [illegible] דדגים שסרי בגולה בכלי שאינו בן יומא מותר לאכול בבשר נ"ט וכאן בצנון אסרו [illegible] דאסרו משום טעם שמנונית שעל הסכין : (ג) אסור לאכלם בחלב עד שיקלוף ולא דמי לקורט של חלתית שאסרו כולו משום שחותכין אותו בסכין של נכרים דשאני התם שהקרטים קטנים ואין יכול לידע באיזה מקום חתכוהו לפיכך אסרו כולו [illegible] : (ד) והרשב"א כתב שכולו אסור טעמו דמדמי ליה לקורט של חלתית : (ה) וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן [illegible] ולא כתב שהרא"ש דחה דברי הרשב"א דלא דמי לקורטין משום [illegible] וכן כתב הרשב"א [illegible] ולא כתב גם שהרא"ש [illegible] : (ו) וכן הדין בשומין ובצלים כו' כ"כ

הצנון רק ס' כדי הבלוע בו [א] היינו בדי כל הסכין (ז) [ב] אבל אם חתכו בסכין של נכרי צריך ס' כנגד כל הצנון וה"ר מאיר מרוטנבורג התיר בין בצנון בין בשומין ובצלים אא"כ היה הסכין בן יומו ולא רצה להורות הלכה למעשה וכתב שאע"פ שאני מורה בספר התרומות לאסור (ג) איני מוחה בידי הנוהגין היתר (ח) [ג] ואם חתך קישואים בסכין של בשר מותר לאוכלן בחלב בלא קליפה רק שיגרר מקום החתך ואם חתך בו לפת אפילו גרירה אין צריך רק הדחה בעלמא (ט) (ד) ולא עוד אלא אפילו צנון שחתך אחרי הלפת שרי בהדחה כמו הלפת ופרש"י לפי שטעם הלפת משונה ומבטל טעם

ומ"ש היינו כדי כל הסכין כן דברי רבינו שכתב לפרש דברי סה"ת ומיירי היכא דלא ידעינן כמה בלע אבל בסכין חדש שחתך בו כזית בשר א"צ ס' אלא כנגד הכזית וצ"ל נמי דהצנון הוא גדול יותר מן הסכין דאם הסכין גדול והצנון קטן ממנו א"צ ס' אלא כנגד הצנון והא דמצריך ס כנגד כל הסכין ולא סגי כנגד חלק הסכין שחתך בו היינו משום דמספקא' הוליך והביא בכולו ולא ידיע הלך הסכין שחתך בו ומ"מ קשה דבס' כנגד הקליפה הוי סגי וי"ל דמיירי דחתך הצנון דק דק וכ"כ ב"י ע"ש הסמ"ג אבל אם לא חתך דק דק צריך ס' כנגד הנטילה כהרא"ד וכדפרישי' בסמוך: ומ"ש אבל אם חתך בסכין של נכרי צריך ס' כנגד כל הצנון ג"ז מדברי בעל התרומות ומיירי נמי בחתך דק דק דאל"כ לא היה צריך לשער אלא כנגד מה שבלע דהיינו כדי נטילה א"כ ס"ל לסה"ת כסברת הרשב"א דהבליעה מתפשט בכולו וצ"ל נמי דסה"ת אזיל לטעמיה דס"ל כר"ת ור"י דהצנון נ"כ דבשאר איסורין נמי אמרינן חתיכה עצמה נ"נ אבל לרבינו אפרים א"צ ס' אלא כנגד הבלוע אף בסכין של נכרים ואין זה דוחק שכתב רבינו דין זה בסתם דלא כהכרעת הרא"ש בסימן צ"ב דהלא לא כתב רבינו כך מסברתו אלא העתיק דברי סה"ת וכך העתיק דברי סה"ת בסימן צ"ב גבי בצלים בלועים באיסור וכן בסימן ק"ו גבי דגים העתיק דברי סה"ת והכל לדעת ר"ת ור"י דבכל איסורין קי"ל חתיכה עצמה נ"נ וכך נהגו אבל אין לפרש דס"ל לרבינו גבי סכין של נכרים כיון דמספקא הוא בלוע מבשר וחלב אף לר"א הוי הצנון חתיכה נ"נ דמן הסתם ודאי אין לנו לומר דבלוע הוא מבשר וחלב תוך מעת לעת והצנון שחתכו בו נ"נ כיון דאיכא הכא ספיקי טובא אלא ודאי כל סכין של נכרים לא הוי אלא בליעת איסור ולהר"ר אפרים לא אמרי' ביה חנ"נ: ומ"ש והרמ"מ התיר וכו' טעמו דלא אשכחן בתלמודא דחורפיה מחליא ליה ומשוי ליה טעם לשבח אלא גבי קורט חלתית ולא בשאר דברים: אסיקנא בפ' כ"ה אלא אמר רבא האי אפשר למטעמיה והאי לא אפשר למטעמיה ופרש"י האי כגון אפשר לו לישראל לטועמו קודם שיתננו בכותח וכו' והאי דם הקערה לא אפשר לאטעמיה לפי שאיסור היא הלכך אין לו תקנת היתר עכ"ל וכתב מהרש"ל מכאן יש ללמוד פעמים שקונין בשר מן הטבחים ואין ידוע אם תלוה הוא אם לאו אסור לטעום בו בלשונו עכ"ל וכבר פסק כך הריב"ש בתשובה סימן רפ"ח דאסור לטעום דבר איסור אף אם אינו אוכלו דלא גרע מריחא מילתא עכ"ל והא דקאמר תלמודא בפרק האשה רבה (דף פ"ט) התם שוגג קרוב למזיד הוא דאי בעי ליה למטעמיה כבר פירשו התוס' לשם דה"פ דה"ל להפריש כל שהו מיניה וביה כדי שיטעום והו לא עכ"ל התוס וע"ש:

כתב ב"י ע"ש שיבולי הלקט ליתוני"ש של נכרים שחותכין אותם בסכין שלהם ואגב חורפייהו בלעי ראשון ושני אסיר אלא דבטלי ברוב ע"כ וצ"ל דס"ל כסברת הרמ"ם דלא אמרינן חורפייהו מחליא להו אלא בקורט של חלתית וכיון דסתם כלים ס"ג אינן ב"י אין שם איסור אלא מפני השמנונית הנקרש בדופני הסכין ונתקנח בראשון ושני וא"כ אין בו שמנונית כלל הלכך כל האחרים מותרין וראשון ושני בטלי ברוב וא"כ לדידן דנהגינן כסה"ת דבחתך צנון אפילו בסכין שאינו ב"י דינו כב"י דדמי לקורט של חלתית וה"ה כרישין בצלים וכל דבר חריף א"כ הני ליתוני"ש כולם אסורים דכל חדא וחדא נאסרת ונעשה נבלה לאחי דקי"ל כר"ת ור"י דבשאר איסורים נמי אמרינן חנ"נ וכ"כ רבינו בא"ח בה' פסח סימן תמ"ז דלדעת סה"ת זתים שכבשן ונחתכו קודם פסח בסכין של חמץ שאינו ב"י דחזרו הזתים כולן חמץ ודכוותה בנחתכו בסכין של נכרים דכולן אסורים לדעת סה"ת וה"ה בליתוני"ש ודלא כהגהת ש"ע שכתב להתיר בליתוני"ש כשיבולי הלקט דליתי לדידן ולפ"ז גם הכרוב שקורין קומפס"ט שהם כבושין שלמים או חתוכים לשנים ושלש וא"כ כשהוא כבוש חותכין אותם הנכרים דק דק אסורי דלאו חמוצים וחרופים הם לאחר שנכבשו וחזר הכל איסור גמור אבל הכרוב הפרוס בידי נכרים מקמי שנעשה כבוש אין בו איסור דהכרוב אינו דבר חריף כלל ודינו כמו קישואין ולפת ומה שנהגו במקצת מקומות שלא לאכול הפרוס כמ"ש מהרי"ו בתשובה סי' מ"ט

הבלוע בירק: כתב בא"ה דפירות חמוצים כגון תפוחים הוו דבר חריף כמו שומים ובצלים: **והר"ם** התיר בין בצנון בין בשומין ובצלי' אא"כ היה הסכין בן יומו וכו' עד איני מוחה ביד הנוהגים היתר כל זה כתב הרא"ש בפסקיו ס"פ אין מעמידין: כתוב בשבלי הלקט בשם ה"ר ישעיה ליתוניש של נכרים מן הדין לאסרם שחותכים בסכין שלהם ואגב חורפייהו בלעי אלא מפני שחותכים רבים בסכים אחד ומתלאים מהם חביות יש לומר שבטל טעם הסכין בהם ובודאי ראשון ושני היה ראוי לאסרם אלא מפני שאין ניכרים הם בטלים ברוב הילכך שרו וה"ה לחביות של טוניג"א שרוב החתיכות מבטלות טעם הסכין עכ"ל: (ה) **ואם** חתך קשואין בסכין של בשר מותר לאוכלן בחלב בלא קליפה רק שיגרד מקום החתך כבר כתבתי לשון הגמ' וכתב הר"ן דהא דלא סגי להו בהדחה מפני שמתוך לחותן אי אפשר להדיח אותם דאדרבה ע"י הדחה היה נסרך יותר ולפיכך גורר אותם ודיו והגרידה פחותה מן הקליפה שהקליפה צריכה שתהא גסה קצת כדי שתוכל להנטל כולה כאחד מה שאין צריך כן בגרירה (ו): **ומ"ש** ואם חתך בו לפת אפילו גרירה אין צריך רק הדחה בעלמא ולא עוד אלא אפילו צנון שחתך אחר הלפת שרי בהדחה כמו הלפת גם בזה כתבתי לשון הגמרא ואף ע"פ שלא נזכר שם דבעי הדחה וגם הר"ן כתב קילחי דליפתא שרו לפי שהלפת אינו חריף אלא מתוק ואין טעם שומן ניכר בו ומשמע לי דכיון דאמרי' שרי סתמא דלא צריכין אידי לא גרירה ולא הדחה וכן משמע מדברי רש"י ז"ל ע"כ מ"מ הרשב"א כתב דקילחי דליפתא דשרי לאו בגמרי קאמר דהדחה מיהא בעי ומשום דלא אסירי כצנון ולא בעי גרירה כבי פיסקי קישות ומבעיא קאמר קילחי דליפתא שרי דהדחה לא חשיב ליה למימני דפשיטא דכל שנחתך בו ואפילו צנון מתוק מידי הדחה לא נפיק עד כאן והיה נראה לי דכיון שחתך בו לפת פעם אחד נתבטל טעם הסכין ואפילו יחתוך בו כמה פעמים צנון וכיוצא בו שרי בהדחה אלא שמצאתי לסמ"ג שכתב ועוד מיקל אם חתך חתך אחד של לפת וחתך אחד של תרדים וכן תמיד לפי שמתיקות הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין ע"כ ובאמת דלישנא דהי פתיך בהו הכי דייק שאל"כ הכי הל"ל ואי התיך ביה ליפתא ברישא ש"ד ומדברי הרשב"א נראה קצת דלא תבני פתיך בהו ליכא אלא להתיר סילקא אבל לא להתיר צנון שהרי כתב חתך בו סילקא אסור כצנון אע"פ שאינה חריפה כצנון משיכה יש לה בטיבעה ואם עירב בחתיכה לפחות אינה צריכה רק הדחה כלפתות לפי שהלפתות מתוקים הרבה ומונעים במתיקותם את המשכה מן הסילקא ולפיכך מדיח ודיו עכ"ל נראה מדבריו שאין הלפת מבטל אלא את משיכת הסילקא אבל לא חריפת הצנון ויש הוכחה לזה בגמרא דלא קאמר אי פתיך בו ליפתא ש"ד אלא גבי דסילקא אבל סה"ת ושערי דורא ורבי' מתירים בהדיא לחתוך אפילו צנון: **כתב** הרשב"א הרי"ף ז"ל לא כתב בהלכות הא דקולחי דליפתא ולא הא דסילק' וגם הא דאמרי' ואי פתיך בהו ליפתא שרי וגם הרמב"ם ז"ל השמיטן ולא ידעתי למה השמיטום עכ"ל ואני אומר שהרמב"ם אע"פ שלא כתבם בהדיא מ"מ בכלל דבריו הם לפי פירושו בגמרא שהרי כתב סכין שחתך בשר צלי וחזר וחתך בה צנון וכיוצא בו מדברים חריפין אסור לאוכלן בכותח אבל חתך בה קישות אי אבטיח גורר מקום שחתך ואוכל השאר בחלב עכ"ל נראה שהוא מפרש דלצנון לאו דוקא אלא דה"ה לכל הדברים החריפין וגם נראה שהוא מפרש דפתיך בהו ליפתא לאו דווקא אלא דה"ה נחתך בו לחם או ירק או פרי אחר שטעם שאסור לחתוך בו צנון אינו אלא מפני השומן הנקרש על פניו שהוא נדבק ביותר בדבר החריף וכשהוא חותך בו לחם או איזה דבר הרי הסכין מתקנח בו ולא נשאר שום שומן על פניו ולפיכך מותר לחתוך בו צנון והשתא הכל מבואר בדבריו דמדכתב סכין שחתך בה בשר צלי וחזר וחתך בה צנון משמע שאחר שחתך בה הבשר חזר וחתך בה הצנון בלי הפסק חתיכת דבר אחר בנתים הוא דאסור הא אם הפסיק חתיכת שום ד"א בנתיים שרי ולא הוצרך שוב לכתוב

דאי

דרכי משה

ואפשר להחמיר החמירו אבל בתמכא שקורין קרין שרובו רתוך לא חששו להרכיר ואיקמא אדינא כב"י עוד כתב הארוך ודוקא בדבר שהוא חריף ולא קצת אבל בדבר יבש לגמרי אפי' חריף מותר בהדחה ומטעם זו מתיר בסמ"ג הזנגביר שעשאו נכרי בסכין שלהם מטעם דסתם כלי של נכרים אינו ב"י עכ"ל וצ"ע דהרי קורט של חילתית אין בהם לחלוחית יותר מזנגביל ואפ"ה אסור ע"כ נראה דמאן דמתיר זנגביל מטעם דסתם כלים של נכרים אינן ב"י ס"ל דדוקא קורט של חילתית ולא שאר דברים חריפים כסברת מהר"ם ושאר גדולים אבל לדברי ס"ה דמדמי כל דברים חריפים להדדי אין חילוק ג"כ בין בדבר שיש בו להרוה לאין לו וע"ל סימן קכ"ב בטור ובמרדכי פ' כיצד מברכין דטעם שאוכלין זנגביל מרוקח משום שיש להם כלים מיוחדים לכך או מטעם שסתם כלים של נכרים אינם ב"י ובודאי לא נחתך בסכין של נכרי אלא נתלש כך דלא גרע מקורט של חילתית עכ"ל משמע בהדיא כדברי דאם נחתך בו אסור רק שתי"ג שבתלש ומה שמצריך למטעם דסתם כלים אינן ב"י היינו באותן שנכבשים בהן המרקחת אבל זו לא מהני לענין אם נחתך בסכין של נכרי' ואפשר שגם דעת הסמ"ג כן ולא כמו שהביא בעל הארוך כן נ"ל (ג) וכתב בארוך כלל ל"ח וניה שאנו אוברין שומין ובצלים ודומיהן שנחתכו זנבותיהן בסכין של נכרי' לפי שהזנבות אינם חריפין ולא בלעי מהסכין כ"א קצת ובקליפה סגי וכן צנון שנחתך בסכין של נכרי רק למעלה בירק שלו שהוא רק קצת חריף אם נשאר בירק על הצנון אפילו כרוחב קש חטין זורק הירק והצנון עצמו מותר עכ"ל משמע מדבריו דאם נחתך הצנון או הבצלים עצמן שנאסר כולו ואפשר דהוא דבעינן אזיר דפ' בצנון שחתכו בסכין של בשר שכולו אסור לאכלו בכותח ולכן גם כאן כולו אסור אבל לדברי ב"י שכתב לעיל דסומכים להתיר בנטילת מקום גם כאן די בנ"מ אמנם המנהג שראיתי הוא לאסור כולו ועוד כתב בהגהת או"ה וז"ל ולפעמים מביאים הנכרי' לשוק צנונות שנראין חתוכות אף למעלה בזנבותיהן ואומרים שחותכן בברזיי המרה והגינא כשחופרין אחריהן ומוציאין אותן מן הקרקע ונראה שכל החתיכות שהן לצד הזנב אפי' אינו בזנב עצמו אלא אף למעלה ממנו עד שיש אי מחצה בצנון ואפי' בצדדין עד מחצה תלינן בברזל כשחופרין דדרכן לחותכן בהא אבל למעלה מזו לא תלינן עכ"ל (ה) וכן כתב בארוך דדגים מלוחים שחתכום הנכרים בסכינים דאחר המליחה צריך קליפה מיהו אם הם הרבה החתיכות הראשונים בטילים ברוב כתב מהרי"ו בתשובה סימן מ"ט וכל הכרוב דפרמי נכרים הוא אסור והנכרים אינן נאמנים לומר דיש להם סכינים מיוחדים לכך דלהשביח מקחו אומר וכרוב שלם דשלקי נכרי במקומות הנוהגים בו היתר צריך לחתך או למגרד בי' פסקי ובניר"ן בער"ק נוהגין לאכלו היכא דשלקו שלם אבל דפרמי נכרים נוהגין בו איסור עכ"ל וכן המנהג במקומות וראיתי מקצת מקומות שנוהגין בו היתר אף באותו הפרוס ואפשר דסמכינן עד דברי ש"ל וארוך דס"ל דהראשונות שבלעו איסור בטילים ברוב כנ"ל אמנם בכלבו בשם הראב"ד כתב כדברי מהרי"ו וז"ל פת שחתכו בסכין של נכרי צריך לגרר מקום החתך ואם חתך בו בשר דק אסור דלא יוכל להדיחו או לגררו יפה עכ"ל מיהו יש ליישב דברי הראב"ד דמיירי שלא חתך כ"כ הרבה דהאיסור בטל בהיתר כנ"ל וע"ל סי' ק"ד מדינים אלו (ו) וכתב בארוך דאנו נוהגין לאכול תפוחים יבישים מחותכין בסכין של נכרי אפילו בלא הדחה דהואיל ואינם חריפים מותרין כולם ואפילו הראשון והשני דבעי הדחה בטל ברוב המותרים:

וכ"ם

דרישה

סי' צו [א] **היינו** כדי כל הסכין כתב רמ"ס בת"ו דף ע"ז וז"ל וזו דברי ריב"ש שהוסיף על סה"ת ואמשב דלא נומר שצריך ס' כדי כל הסכין ולא סגי בס' כדי חלק הסכין שחתך בו והוא לטעמיה אזיל שסובר כהר"ב שהביא ב"י סימן צ"ד דמתכת אם הקנהו אם כולו עכ"ל אבל איני מיכרה דז"ל דרבינו בא לומר דלא איירין שיהא סגי בס' כדי שיעורים שעל הסכין ונאמר דבשאר הגיב לכנס סופיה ואין ב"י נכן קאמר דצריכין ס' כדי כל אנך הסכין שחתך בו שחורפיה מחליא ליה קי"ל עכ"ה) [ב] אבר אם חתכו בסכין של נכרי צריך ס' כנגד כל הצנון כבר כתבתי בפרישה שהיא כדעת ר"ת ותצ"ע שרבינו כתב לעיל המסקנא בשם הרא"ש כר' אפרים דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב וי"מ מביא רבינו כל דברי בעל התרומות אגב גררא אבל אין לומר שסכין של נכר קריי כמי איסור בנ ע מבשר וחלב מטעם שסתם כליהם מעורבים מבשר וחלב וא"כ הוי חנ"נ לכולי עלמא דסוף סוף לא הוי אלא בליעת איסור וגבי בליעת איסור לא אמריי לר"א חנ"נ מ"ו אבל אין לומר דלא שייך בכלי נכרי איסור בשר בחלב משום דבשר שלהם בשר נבלה שאין חייב בו משום בשר בחלב כמ"ש רבינו בסימן פ"ז דהיינו דוקא לענין ביטול חרל לענין אכילה חייב כמ"ש הרמב"ם בפ"ט ותמ"א וכרבת הו לע ל (וכ"ב דמ"א וכל זה כשחתך בצנון עצמו אבל אם חתך בירק שעל הצנון אין לחוש וכ"כ עוד יפה הוא ספק אם נשגע בסכין של איסור או לא מוליכן לקולא הג"ה ש"ד עכ"ה):

אין

פרישה

כ"כ בתוס' ובספר התרומות אבל הרשב"א כתב וז"ל סילקא אע"פ שאינה חריפה כצנון מ"מ משיכה יש לה וכתב ב"י ע"ז דהרשב"א ס"ל סילקא וצנון דוקא אסורין: (ז) אבל אם חתכו בסכין של נכרי צריך ס' כנגד כל הצנון כ"כ ספר התרומה וקי"ס ס"ל כדעת ר"ת דאמרינן בכל האיסורים חנ"נ · ועמ"ש בסימן צ"ד דאף הרא"ש ורבינו דס"ל כר"א ולא אמרינן חנ"נ כי אם בבשר בחלב לא סגי כאן כשחתכו בסכין של נכרי כדי הסכין לחוד וכיון דחתכו בהסכין דק דק בעינן בכל חתיכה נגד כל הסכין דהם נבילה עליה ולדעת הרא"ש בכל פעם קליפה מסגיא דומיא דתחב הכף בקדירה ב' פעמים ואין בבלוע כ"כ מה"ש בעינן לפחות ס' נגד כל הבלוע ובזה מיושב דלדעת הרא"ש ורבינו דס"ל דאין חריפות הצנון מבליע הבשר בכל הצנון כ"א כדי קליפה א"כ גם בסכין של איסור הכ"ל הכי ולא יצטרכו ס' אלא נגד הקליפה אלא משום דלדידהו מיירי כאן בחתיכות דק דק דא"א להסיר מכן הקליפה מכל צד וע"ד: (ס) ואם חתך קישואין כו' מותר רק שיגרור מקום החתך והא דלא סגי ליה בהדחה כמו בחותך בו לחם מפני שמתוך לימותה א"א להדיח אותו ואדרבא על ידי הדחה נסרך בו יותר לכן עביד גרידה ודיו והגרידה פחותה מקליפה שהקליפה צריכה שתהא גסה קצת כדי שתוכל להנטל כולה כאחד מה שאין צריך בגרירה כ"כ ר"ן ב"י. (ט) ולא עוד אלא אפילו צנון אחר הלפת שרי בהדחה כמו הלפת (ודוקא שחתך צנון פעם אחד אבל לא הרבה פעמים אם לא שחתך כל פעם לפת בין חתיכות צנון

לצנון

טעם הנפלט מהסכין וכתב בספר התרומות דווקא לפת אבל חתך בו לחם או ירק או פרי אחר אסור לחתוך בו אח"כ צנון או פרי או ירק חריף שרוצה לאכול עם חלב :

צז [א] (א) **אין** לשין העיסה בחלב שמא יבא לאוכלה עם הבשר ואם לש כל העיסה אסורה אפילו לאוכלת לבדה ואי עבדינא (ב) כעין תורא שרי פרש"י שלא לש אלא דבר מועט עונה קטנה [ב] (ג) ורב אלפס פירש שעשה בהן שינוי פירות צורות כעין השור וכיוצא בו שמתוך כך יזכור שיש בה חלב : א (ד) אין טחין התנור באליה ואם טח כל הפת אסורה אפילו לאוכלה לבדה (ה) אלא א"כ הסיק התנור תחלה יפה שאז פלט הכל אפילו היא של חרס בד"א בתנור שהסיקוה בפנים (ו) אבל בוכיא שהסיקוה בחוץ אסור אא"כ מלאו גחלים בפנים עד שיתלבן (ז) כ' הרשב"א פת שאפאו בתנור עם הבשר יש מהגאונים שאסרו לאכול אותו הפת שריהו

דאי פתיך בהו ליפתא ש"ד ומ"ש שחתך בשר צלי לאו דוקא צלי דה"ה למבושל והוא רותח והא דלא נקט בשר סתם לאשמועינן דבחתך בשר רותח הוא דאמרינן הכי אבל בבשר צונן אין השומן נקרש על פניו כ"כ שיאסור לחתוך בו צנון ולא הוצרך לכתוב הא דסילקא דבכלל מ"ז וכיוצא בו מדברים חריפים הוא ומן הטעם הזה לא הוצרך לכתוב דקולסי דליפתא שרו דדבר ברור הוא דלפת לאו מכלל דברים החריפים הוא ולהרי"ף נמי איכא למימר מן הסתם משמע דצנון לאו דווקא אלא ה"ה לכל הדברים החרופים כסילקא וכיוצא בה ומדנקט צנון דחריף מתילה נתמעטו כל הדברים שאינם חריפי' כלפת וכיוצא בו ולהכי לא הוצרך לכתוב דליפת' שרי ולא דסילקא אסור ונ"ל דמשמע ליה ז"ל דממילא משמע דבסכין שלא הפסיק חתיכת ד"א בין חתיכת בשר לחתיכת צנון מיירי הא אם הפסיק ביניהם בחתיכת שום דבר שרי מפני שכבר נתקנח יפה השומן הנקרש ע"פ חתיכת אותו דבר שהפסיק ביניהם ומפני כך לא הוצרך לכתוב אי פתיך בהו ליפתא דשרי הכ"ל לדחוק ליישב דבריהם אם היתה גירסא שלהם בגמרא גירסא שלנו אבל כבר אפשר שלא היו כתובים דברים הללו בגירסתם בגמרא :

צז אין לשין העיסה בחלב בריתא פרק כל שעה (לו י) ובתר הכי אסיקנא דאי עבדינהו כעין תורא ספיר דמי והביאו זה הרי"ף והרא"ש בפרק כ"ה (קז :) ועל כעין תורה פרש"י מעט כעינו של שור מותר ללוש דאכיל ליה מיד בבת אחת ולא משהי ליה דלישני שנילוש בחלב והפירוש שכתב רבינו בשם רי"ף (לא מצאתי לו ז"ל שכתב כן) : (בא"ה) צריך להעביר הקולמוס על כל תתיבות הללו ולכתוב במקומם כתב בפ' כ"ה ומסקנא ראי שני בהו ועבדינהו כעין תורא שרי : אבל הרמב"ם כתבו בפרק ט"ו מהמ"א וז"ל ואם שינה בצורת הפת עד שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר הרי זה מותר והרשב"א כתב ואם שינה בצורת הפת ועשה כעכין קטנים כעין השור מותרת שהרואה יודע שלא שינו צורתו אלא להיכר בעלמא ושאל ואמרו לו וכתוב בהגהות ש"ד בשם מהרא"י ז"ל דהכי תרי פי' אליבא דהלכתא סליקו דתרוייהו סברות יפות הן וכתוב עוד בהגש"ד היתר פשוט שאותם לחמים שעושין לכבוד שבת לחם משנה אופין אותם עם הפשטיד"א לכתחלה משום דדבר מועט הוא ונאכל מהר בשבת והוי כעין תורא (א) : **אין** טחין התנור באליה כו' ג"ז בריתא פ' כל שעה (ל :) (וכתבו התוספות והמפרשים בפ' כל הבשר גבי דגים שעלו בקערה דדוקא בעינן שיוסק התנור ולא סגי בקינוח (ב) מפני שאי אפשר לתנור להתקנח יפה ונדבק בו השמנונית והוי בעין עד שיוסק) ונראה דהוא הדין דהכא מהני עבדינהו כעין תורא כי היכי דמהני בלשין את העיסה בחלב וכך (הם) דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהמ"א ודברי הרשב"א בת"ה : **בד"א** בתנור שהסיקוהו בפנים אבל בוכיא שהסיקוה בחוץ אוסר וכו' פשוט בפ' כ"ש (שם) : **כתב** הרשב"א פת שאפאו בתנור עם הבשר יש מהגאונים שאסרו וכו' כ"כ בשער ד' של בית ג' ובשער א' של בית ד' האריך בדבר ואכתוב דבריו בסמוך

מ"מ נראה דלפי שאותו כרוב ספרום בידי נכרים לאחר שנכבש הוא איסור גמור דבאותה שעה הוא חריף לכך אין אוכלין אף הפרוס בידי נכרים מקמי שנכבש דגזור הא אטו הא אבל הכרוב השלם אוכלין אותו והכי נהוג בקראקא :

וכתב מהרש"ל בא"ו שלו בסימן מ"ח וז"ל הגה"ה שאלתי למהר"ש על מה שחתכתי אגסים בסכין שלי והיה בפרי תולע וחלקתי התולע בסכין באמצעיתו וא"ל שאין חשש איסור בדבר והיתר גמור הוא עכ"ה · ומ"ש נ"ל שאם אירע מעשה כה"ג בצנון שחריף ובלע שפיר אגב דוחקא דסכינא א"כ לפי מ"ש הרא"ש גבי צנון שחתכו בסכין ש"ג סגי בקליפה ג"כ בכאן אסור הצנון בקליפה סביב חתך התולע ובודאי בסכין אין בו שום חשש איסור עכ"ל מהרש"ל אבל בת"ח סוף כלל כ"א כתב דלאותן דמקילין בזוב לפי שהוא מדברים המאוסים לפ"ז אין להחמיר כולי האי אם חתך פרי והיה בו תולע וחתך התולע עם הפרי ואמרינן דלא נאסר הפרי מן הסכין דצונן הוא ולא נאסר הסכין ואע"ג דצונן בעי הדחה מ"מ כה"ג לא אסרינן הפרי כיון דאין טעם בתולע לאסר ומ"מ יקלוף הפרי מעט במקום שחתך דילמא נשאר שם ממשות מן התולע עצמו ושאר הכל שרי אפילו בצנון שהוא חריף דאין לחוש לטעם התולע שנבלע בצנון ודלא כמ"ש מהר"ש בא"ו שלו להצריך לקלוף הצנון ובשאר פירות התיר לגמרי ואינו נכון דאם בצנון אסור משום שהוא חריף מ"מ בשאר דבר היה צריך הדחה או קליפה קצת ובמהרי"ל בדיני א"ו שלו כתב שהסכין שחתך בו התולע צריך נעיצה עשר פעמים בקרקע קשה ולא ראיתי נוהגים כן אלא מקנחו היטב ודיו עכ"ל ולא ידעתי למה לנו להקל שלא לנעצו לסכין בקרקע קשה דודאי נראה דלא גרע מבית השחיטה דהוי רותח ואע"ג דאין היד סולדת בו אפ"ה מפליט מעצמו ונדבק בקוטי בסכין וה"נ התולע בהדי דוחקא דסכינא וחורפיה דצנון שנאסר מן התולע נדבק בסכין ולכן נ"ל להורות שהסכין צריך נעיצה כמהרי"ל והצנון או הפרי צריך קליפה :

צז אין לשין ואי עבדינהו כעין תורא שרי פרש"י שלא לש אלא דבר מועט וכו' ולפירושו כעין תורא דקאמר בלית' עוגה קטנה כעינו של שור מפני שנאכלת מיד ולא יבא לידי שכחה שיאכלנה עם בשר וכ"כ סמ"ג ומה שנוהגים לאפות לחם משנה בכל ע"ש בתנור אחד עם בשר לכתחלה חשבינן להני לחמין לדבר מועט שנאכל מהר בשבת והוי כעיגא דתורא כ"כ בהגהת ש"ד סי' ל"ה וטעם דבריו כיון שלא נשאר מהם לאחר השבת אין לחוש שמא יבא לאכלן בחלב בשבת דאין לך עני בישראל שלא יאכל בשר בשבת ומיהו לדידן דרגילות הוא שנשאר מהני לחמין אחר השבת אין להן היתר לפרש"י ונ"ל דסומכין על פי' רב אלפס דהני לחמין עשוין בשינוי דמתוך כך יזכור שלא לאכלן עם חלב אף לאחר השבת דלפי' רב אלפס כיון שעושין שינוי יכול לאפות אפי' הרבה ואין להחמיר כפרש"י אעפ"י שגם התוס' הסכימו לפירושו כיון דבשל סופרים הוא הלך אחר המיקל וכ"כ בא"ו הארוך סוף כלל ארבעים ע"ש ומ"מ המחמיר לעשות ג' לחמין קטנים שלא יהא נשאר מהם לאחר השבת שיבא לאכלן בחלב תע"ב : **אין** טחין וכו' אא"כ הסיק את התנור וכו' אבל על הקיונות אין לסמוך מפני שא"א לחרס להתקנה יפה כך פי' התוס' ע"ש ר"ת וכבר התבאר בסוף סימן הקודם דאפי' יכול להתקנה יפה אסור לכתחלה לקנחו ולאפות בו ולסמוך אכ"ט בר כ"ט דאין להתיר לכתחלה וכדכתב סמ"ק : כתב הרשב"א וכו' פי' דיש מהגאונים אסרו לאכול אותו הפת עם החלב כו' אבל עם בשר ודאי שרי דלא דמי לטח את התנור באליה דאיכא גוף הבשר וטעמו בפת אבל הכא דליכא אלא ריחא לא אמרו דריחו כטעמו אלא שלא לאכלו עם חלב והכי איתא להדיא בת"ה שער ד' של בית ג' וכתב לשם דדוקא בתנור צר וכ"כ עוד בשער ראשון של בית ד' דבמקום רחב הריח מתפזר ושרי ע"ש וכיוצא כדכתב רבינו ע"ש ר"ת דוקא בתנור קטן כמו שלהם וכו' ומה שפירש בספר המצות דלא שרי בגדולים אלא במחזיק י"ב עשרונים מבואר בסמ"ק ס"ם רי"ג דהיינו דוקא י"ב עשרונים של מצות ומ"מ כתב בש"ד דאעפ"י דנהגו העולם לאפות

דרכי משה

צז (א) דלא כהר"ן פרק כ"ש דף ול"ו ובפרק כל הבשר דף תשי"ו ע"ב דקינוח מהני : (ב) וכ"ה בארוך כלל מ' אבל כתב טעם אחר משום דנשתנו צורתן משאר פת וכן נוהגין לעשות פת מרובה עם החלב אם נשתנו צורתן משאר פת וכן פלארין או פשטיד"א מאחר שניכר בהן הבשר או החלב א"צ היתר יותר וא"צ להשים עליהם גבינה או עצמות

פרישה

לצנון כן משמע מב"י וכ"כ רמ"א עכ"ה) דוקא בסכין של בשר אבל בסכין של נכרים אזולה להתיר לכתחלה ואילך יש ביניהן ע"ו בא"ו :

סי' צז (א) אין לשין כו' אסורה לאכול אפילו לבדה ובגמרא דקאמר דאסורה לאכול במלח ל"ד קאמר אלא משום דפת שלהם לא היה מלח ולא היה מוטעם כלל בלי מלח וכמ"ש רבינו בא"ח : (ב) כעין תורא שרי ופרש"י שלא לש אלא דבר מועט עוגה קטנה ופי' כעין תורא שיעור קטן כעין של שור : (ג) ורב אלפס פי' שעשה בהן שינוי כו' כתב ב"י והפירוש שכתב רבינו בשם הרי"ף לא מצאתי לו עכ"ל ואני חפשתי ומצאתיו בפרק כל שעה כתוב הרי"ף מדברי הרמב"ם שהביא ב"י וכ"כ נמי בפ' כל הבשר גם בכסף משנה כתב ב"י שדברי הרי"ף הם כדברי הרמב"ם ע"ש ויש לתמוה שהב"י מתחיל וכתב ז"ל ובתר הכי אסיקנא דאי עבדינהו כעין תורא ספיר דמי והביאו זה הרי"ף והרא"ש בפרק כל הבשר וע"ש ברי"ף שלא כתב אלא כמי לישנא ואי שני לה ועביד להו כעין תורא שרי הרי לפנינו בהדיא דהב"י ראה דברי הרי"ף שהרי כתב שהרי"ף הביאו ושם ברי"ף כתב בהדיא ואי שני לה כו' · וי"ל דס"ל דהאי לישנא ואי שני איננו מוכרח דר"ל דשינה בצורה ויכול לפרשו דר"ל דשינהו בקטנותו קאמר (מיהו קשה דהא רבינו ג"כ לא כתב בשם הרי"ף אלא שפי' שעשה בו שינוי ורבינו בעצמו כתב עלוו פי' צורת השור והכ"ל דפי' אינו מוכרע) וקיצור לשון דהרי"ף דכתב בפרק כל הבשר ריש ד' תשי"ו גרם לב"י לכתוב כן ולא ראה דברי הרי"ף בפ' כל שעה דשם כתב בהדיא כדברי הרמב"ם שז"ל שם ואי שני להו ועביד להו כעין תורא שרי דכיון דשני בהו מידע ידיע דלהכירא עביד להו הכי דלא ליתו בהו לידי תקלה ולפיכך מותרין עכ"ל וכיון שכתב דלהכירא עביד להו הכי מוכח בהדיא ששינה בצורתה כפי' הרמב"ם דאילו לפרש"י לאו משום הכירא הוא אלא משום דהוא דבר מועט ולא יבא לידי מכשול ושם בפרק כל שעה הוא גוף מקור הדין בגמרא משום הכי כתב שם הרי"ף מילתא בפירוש ובפרק כל הבשר דאין שם אלא כהעתקה וכמ"ש שם הרי"ף בהדיא ז"ל גרסי' בפרק כל שעה כו' ומש"ה קיצר שם הרי"ף והב"י שכתב כאן ז"ל והביאו הרי"ף והרא"ש בפרק כל הבשר מוכח בהדיא דלא עיין בפרק כל שעה דאל"כ לא היה משמע מקום מקור הדין וק"ל ומש"ה כתב ב"י על לשון רבינו שכתב ורי"ף פי' שעשה בהן שינוי שמוכח מדבריו שלדעת הרי"ף אפילו בפת הרבה מותר אם עושה בהן שינוי ולא כרש"י שפי' דוקא בלא עוגה קטנה וע"ז כתב ב"י דלא ידע מניין הוא לו דילמא גם הרי"ף אינו מתיר כ"א בלא דבר מועט אבל לפי מ"ש בפרק כל שעה דתלא בריותא משום דעביד בה הכירא ודאי מוכח מדבריו דאפילו לא הרבה אלא שעשה כל אחד קטן או גדול ע"י היכר כלחם משנה מותר ועיין בא"ו שכלל דעת הרי"ף ורמב"ם ימל וכתב ואי שני ועביד קטנים או כעין תורא וכ"ט דס"ל דקטן גם כן מקרו שינוי שאין דרך אופי פת לאפות כן וק"ל · ועד"ר : (ד) אין טחין התנור באליה כו' במקצת נוסחאות נדפס אין טחין קשה א"כ מאי איריא דקאמר אין טחין באליה יותר משאר דברים השמנים אבל לנוסחאות אין טשין א"ש דבא לומר דאין מכבדין התנור אספר וגחלים שבו באליה במקום שאנו מכבדין במכבדות · וכבר כתב רבינו לעיל סי' ס"ד דבאליה מותרת ולא אסרו אלא החלב שעליו וכמ"ש בשם מהרי"ן מביא שם וכמן קאמר אין טשין באליה דמשמע אפילו בלא חלב ולא אסר כאן אלא משום הפת שנאפה שהוא בולע מן השמנונית וחיישינן שמא יבא לאכול הפת עם חלב :לכן אסור הפת אפי' לאכול לבדה · וכתב ב"י אבל אי עביד כעין תורא ג"כ שרי וכ"כ הרמב"ם והרשב"א : (ה) אלא א"כ הסיק התנור תחלה פי' קודם שאפה בו את הפת : (ו) אבל בוכיא שהסיקוה מבחוץ אסור נ"ל בוכיא ור"ל הרעיפים שעושים כמין שפיכת קדירה ופעמים טשין אותו שמן ואופין בהם לחם הקרוי טשין מלאתי ועיין בטור א"ח בסימן תנ"א קראו כוביא ובסימן תס"א קראו בוסא ומ"ש רבינו אסור ר"ל אם טח השמן מבפנים ואפה בו לחם : (ז) כתב הרשב"א כו' יש מהגאונים שאסרו לאכול אותו

דרישה

סי' צז [א] אין לשין העיסה בחלב הב"י כתב אהא וז"ל וכתבו התוס' והמפרשים בפ' כל הבשר גבי דגים שעלו בקערה דדוקא בעינן שיוסק התנור ולא סגי בקינוח מפני שא"א לתנור להתקנח יפה ונדבק בו השמנונית והוי בעין עד שיוסק עכ"ל ויש לדקדק מה ענין זה לכאן בסמוך היה לו להביאו אצל מ"ש רבינו אין טשין התנור באליה וי"ל שכתבו כאן ללמוד משם לענין עיסה שלשו בחלב שנאפת בתנור שאין מועיל לתנור קינוח עד שיוסק וחזר וכתבו במקומו אצל אין טשין כדי שלא תאמר שם לא מהני הסקה · ועי"ל משום דמקור דינים הללו הן מפ' כל שעה והב"י כתב שהתו' כתבו אוה בפרק כל הבשר ולגבי היה לכתוב גם את זה שכתבו התוס' שם בפ' כל הבשר השייך לדינים הללו : [ב] ורב אלפס פי' שעשה בהן שינוי כו' ז"ל ב"י והרשב"א כתב ואם שינה בצורת הפת ועשה לעכין קטנים כעין השור מותרת שהרואה יודע שלא שינה צורתו אלא להיכר בעלמא וישאל ויאמרו לו עכ"ל ב"י נראה מדבריו שהוא סובר שצריך לעשות עוגות קטנים וגם לצייר עליהן בצורות וק"ק מנ"ל לומר כן ואפשר לומר שהוא מבאר כן דברי הרי"ף שקשה ליה על פי' הרי"ף ועל פרש"י אם רבו חכמים לומר שמותר לעשות עוגה קטנה כפרש"י למה נתנו שיעור דוקא כעין תורא ע"כ פי' שהוא לומר שצריך לצייר עליו צורות כעין שור כפי' הרי"ף ולפי שגם לפי' זה קשה למה דוקא צורות כעין שור לכן בואר הוא גם כפרש"י וה"ל דתרוייהו צריכין ולכן מ"ש דנתנו חכמים שיעור כעין תורא שהוא דבר שמרומז בו תרוייהו שיהא קטן ושיהא בו צורה לסימן · גם נראה דלפרש"י כה"ג אסור שהרי הוא פי' שלא לש אלא עוגה קטנה ור"ל שאינו לש אלא דבר מועט שנאכל מהרה לא לעשות הרבה עוגות קטנים ס"ל דאסור ומש"כ להרי"ף והרשב"א וק"ל · כתוב בהגהות ש"ד בשם מהרא"י ז"ל דהכי ב' פרושים אליבא דהלכתא סליקו דתרוויהו סברות יפות הן וכתב עוד היתר פשוט שאותן לחמין שעושין לכבוד שבת לחם משנה אופין אותן שנים עם הפשטידא לכתחלה משום ודבר מועט הוא ונאכל מהר בשבת והוי כעין תורא ע"כ : דאיסורא

חדושי הגהות

צז א בגמרא איתא אין טשין ובדרישה הגיה גם בטור שצ"ל אין טשין :

שריהו כטעמו ויש מתירין וכן נראה ע"כ וכן פסק רש"י דריח לאו מילתא היא ומותר לאוכלו אפילו בחלב (ח) ור"ת פסק דריח מילתא היא ומיהו דווקא בתנור קטן כמו שלהם אבל בתנורים שלנו הגדולים שרי (ט) וכתב בספר המצות ופירשו לי רבותי המחזיק י"ב עשרונים זהו תנור גדול :

לאפות הפשטיד"א או הפלאדי"ן עם הפת ואח"כ אוכלין הפת לכתחלה בין עם בשר בין עם חלב דסומכין על מ"ש ר"ת להקל בתנורים גדולים שלנו מ"מ לא נהגו היתר לכתחלה לאפות הפשטי"דא עם הפלאדי"ן כיון דמפטמין זה את זה ואע"ג דלרש"י הכל שרי מ"מ לא ראו להקל בדבר זה כנגד פסק ר"ת דריחא מילתא היא כרב · וכתב עוד בשם י"א שחולקים אפי' רש"י ור"ת והיא דעת הא"ז ומביאו בהגה' אשיר"י דאף לוי לא קאמר דריחא לאו מילתא היא אלא דיעבד אבל לכתחלה לא ולפיכך אין לאכו' הפשטיד"א או הפלאדי"ן עם הפת לכתחלה ורבא לא שרי בבת תיוהא לכתחלה אלא משום דלא מיסטמא ולא עביד לריחא אבל מיני בשר וחלב דמיסטמא מודה דלכתחלה מיהא אסור ותו דאפילו את"ל דלוי מתיר לכתחלה אין זה אלא בתנורים שלהם שפיהם למעלה אבל בתנורים שלנו דמחזיק ריח ימפטם גריעי טפי ולא כר"ת שסובר דבתנורים שלנו יש להקל טפי משום דגדולים הם אלא אדרבה יש להחמיר טפי כיון דפיהם מן הצד ואין ראיה ממנהג העולם ולומר כיון דנהגו לאכות פשטי"דא עם פת לכתחלה מנהג אבותינו תורה היא דלא נהגו היתר אלא א"כ שהפשטי"דא מכוסה למעלה בבצק כלי שתנוריה כלל דהשתא כסוי הבצק מעכב לריח דהוי כחבית סתומה ופת חמה אבל בלא כסוי אסור וכן פסק ריב"ש כ"ן רבו של ר"ג מ"ה ושרי ליה מריה לב"י שכתב על הגהת מיימוני שהעתיק סברא זו דליתא להגה"ה זו שלא נודע מי בעל דברים מקמי כל הנך רבוותא שלא חולקו בכך ואדרבה כתבו להקל בתנורים דידן עכ"ל דהלא סברא זו ואלה תפי אשלי רברבי הלא מיהו אף לסברא זו מותר להשים הפשטי"דא בפי התנור דהריח יוצא משם ואינו מפטם הפת ומ"מ מסקנת הס"ד הוא דס"ל כר"ת להתיר בתנורים גדולים לאפות הפת עם הפשטי"דא תוך התנור ולאכלו בחלב דתנורים שלנו עדיפי דלא מפטמי ואפילו בלא כסוי בצק שרי מיהו מהרא"י כתב לשם בהגה"ה דתנורים גדולים דמחזיק י"ב עשרונים מצות אין מצוי לנו הלכך יאסור לכתחלה אפי' בשלנו מיהו בדיעבד אין לנו להסיר כיון שהכל יכול להתפשט אפילו אינו מחזיק י"ב עשרונים והכי נהוג · וכל זה דוקא בשאופין הפשטי"דא או הפלאדי"ן במחבת דאין לחוש לשמא יזוב אלא לריחא בלחוד ולפיכך יש להקל בתנור גדול בדיעבד בדכתיבנ' אבל בלא מחבת דעל הרוב יוצא השמנוניות או החמאה לחוץ ונבלע בתנו' ה"ל כאילו טש כל התנור באליה או בחמאה דהא לוי מודה דאסור אפילו בתנור גדול המחזיק י"ב עשרונים ואכלו דיעבד ואפילו רחוקים זה מזה דאין אנו מצריכין שיזוב תחת הלחם אלא כשנבלע בדופני התנור אסור הלחם לאכלו אפילו במלח ודלא כמ"ש בהגהת ש"ע דלא נאסר הפת אלא כשזב תחתיו ממש והבין כך מהגהת אשיר"י הביאו ב"י ולא דק והכי נקטינן דבתנור קטן ממש אפילו במחבת אסור אפי' דיעבד כר"ת ובלא מחבת נמי אסור אפילו בתנור גדול היכא דאיכא לחוש לשמא יזוב ואפילו בדיעבד אבל במחבת ובתנורים גדולים שלנו אע"ג דלא מחזקי י"ב עשרונים מצה לכתחלה אסור ובדיעבד שרי תעפ"י שאינו מחזיק י"ב עשרונים כתב הרשב"א דאם בא לבשל היסור אבל היתר כל אחד בקדרה לעצמו דאין ריח המתבשל כל כך אוסר ומביאו רבינו בסימן ק"ח ובת"ה הארוך הביא ראיה לזה מדאיתא פרק כ"ל דפריך אדרב מדת"ר אין צולין ב' פסחים כאחד מפני התערובת אפילו גדי וטלה שאין מתחלפין זה בזה דאי איתא מפני תערובת טעמים דמפטמי אהדדי ונמלא נאכל פסח שלא למנויו מה לי גדי וגדי מה לי גדי וטלה אלא ע"כ מפני תערובת גופין קאמר אבל לתערובת טעמים לא חיישינן וקשיא לרב דקאמר ריחא מילתא היא ומשני הכ"ע כגון שצלאו בב' קדרות וכריך בב' קדרות ס"ד אלא אימא כעין ב' קדרות וה"ק אין צולין ב' פסחים כאחד מפני תערובת מאי תערובת תערובת טעמים ואפילו כעין ב' קדרות דליכא תערובת טעמים (כגון שכיד מכאן ושכוד מכאן ותל גדול של גחלים באמצע) אסור משום תערובת גופין ואכו' גדי וטלה ובין שכל שתם קדרה שהוזכר בתלמוד היינו בישול ולא צלי אם לא שהזכיר צלי קדר וקאמר תלמודא דבב' קדרות ליכא משום תערובת טעמים וקאמר נמי דהכא בפסח שהוא צלי ולא בישול מיירי בכעין ב' קדרות והיה יכול לימר בלשון אחר ולא היה

צריך

בסמוך : ומ"ש רבינו וכ"פ רש"י דריחא לאו מילתא היא ור"ת פסק דריחא מילתא היא בפ' כיצד צולין (עו :) גרסינן אמר רב בשר שחוטה שמן שצלאו עם בשר נבלה כחוש אסור מ"ט מסטמי מהדדי ולוי אמר אפילו בשר שחוטה כחוש שצלאו עם בשר נבלה שמן מותר מ"ט ריחא בעלמא היא וריחא לאו מילתא היא ושקיל וטרי אלמודא במילתא ואיתא תו התם בגמרא תני רב כהנא בריה דרב חיננא סבא פת שאפאה עם הצלי בתנור אסור לאכלה בכותח הכיא ביניתא דאיטוויא בהדי בישרא אסרה רבה מפרזיקיא למיכלא בכותחא וכתב רש"י דהלכתא כלוי והתוס' כתבו דהלכתא כרב וטעמות ב' בסברות הלא הם מבוארות יפה בדברי הרי"ף והר"ן בפ' ג"ה ובפ' כתרא דע"ז (סו :) כדברי התוס' וכתבו התוס' בפ' כיצד צולין על דברי ר"ת ובתנורים שלנו נראה דמותר לאפות לחם עם אותו פשטיד"א הואיל ומכוסות היטב הוי כעין ב' קדרות ואפילו פלדוני"ש שיש להרחיק מן הלחם אין נראה לרבי שיהא אסור שיש אויר הרבה בתנור והכבל מתפשט עכ"ל ובסמ"ג כתוב עוד אומר רבינו יעקב דוקא בתנורים קטנים דנפיש טעם פיטומייהו שהתנורים שבימי חכמים קטנים היו אבל בתנורים גדולים כעין שלנו מותר לאפות פת עם צלי וכ"כ ג"כ סמ"ק והמרדכי כת' סמ"ק ופירשו לי רבותי המחזיק י"ב עשרונים של מצות וזהו תנור גדול ע"כ וכ"כ הג"מ בפ"ט מהמ"א ובפט"ו כתבו מ"כ דאפי' מ"ד ריחא לאו מילתא היא ה"מ בתנורים שלהם שפיהם למעלה אבל בתנורים שלנו שפיהם מן הצד מחזיק ריחו יתפשט כל מה שבלדו ולכן מודו כ"ע דלכתחלה אסור וזה הפך ממה שפירשתי לעיל פ"ט עכ"ל ונראה דליתא להגה"ה זו ב שלא נודע מי בעל דברים מקמי כל הנך רבוותא שלא חולקו בכך ואדרבה כתבו להקל בתנורים דידן וגם הרשב"א כתב וז"ל ובשם ר"ת דוקא בתנור שהוא מקום צר אבל במקום רחב מותר וכ"כ הרו"ה ז"ל דיש מי שהתיר בפורני רחבה דהא שליט בה אוירא טובא ע"כ נראה מדבריו דברחב קלא סגי ולא בעי מחזיק י"ב עשרונים כסמ"ק והתוספות והרא"ש כתבו בפרק כתרא דע"ז על דברי ר"ת דפסק כרב דוקא בתנורים קטנים שלהם שהיו מכסים פיהם ולכך נכנס ריח של זה בזה אבל בתנורים שלנו ופיהם פתוח אין לחוש וכתבו רבינו בסימן ק"ח וכתבו עוד התוספות דתחת המחבת שלנו שקורין טרופי"ד שאופין תחתיה פשטיד"א ריח מילתא היא כמו בתנורים שלהם :

וכתוב בהג"א פרק כתרא דע"ז אף על גב דריחא מילתא היא שרי לן לכתחלה לאפות פשטיד"א שלנו שהן מכוסות למעלה בתנור עם הפת שהתנורים שלנו גדולים הם ומיהו אם זב שומן הבשר חוץ לפשטיד"א ונבלע בתנור אף על פי שהפת רחוקה מן הפשטיד"א אסור לאוכלה אפילו במלח · והואיל וכן טוב ליזהר שלא לאפות שום טפילות עם הפת בתנור דילמא זב השומן ילאו אדעתיה אלא יאפ' הפשטיד"א ויסיק התנור ויאפה הפת עכ"ל (ג) :

וכתב ע"ז בהגש"ד אף ע"ג דרגילים אידנא כל טפילות במחבת מ"מ חוששין ויש שמקילין ומשימין הפשטידא בפי התנור ממש ע"כ (ד) והרא"ש בפרק כתרא דע"ז הביא דברי רש"י ודברי ר"ת ולא הכריע ביניהם ורבינו כתב בסימן ק"ח שמסקנת הרא"ש כר"ת ולא ידעתי מנין לו ואפשר שטעמו מפני שהביא דבריו לבסוף והרי"ף בפג"ה פסק כלוי דאמר ריחא לאו מילתא היא מיהא כתב דע"כ לא שרי לוי אלא בדיעבד אבל לא לכתחלה דהא שצלאו קאמר ולא קאמר צולין לכתחלה וכתב עוד דהא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי אסור לאכלה עם הכותח והיא ביניתא דאיטוויא בהדי בישרא ואסרה רבה מפרזיקיא למיכלה בכותחא לאו כרב בלחוד אסרה אלא אפילו כלוי אסירי למיכלינהו בכותח מ"ט כיון דשרי למיכלינהו בלא כותחא אי שרית להו למיכלינהו בכותחא איסתכל כמאן דשרי לחטווי בשר שחוטה בהדי נבלה לכתחלה · והר"ן כתב טעם אחר דכיון שריח בשר נרגש בהם הטועם אותם יהא סבור שממשו של בשר נבלע בהן וכי אכיל להו בכותחא מתחזי כבשר בחלב ומש"ה אסור משא"כ בבשר שחוטה שצלאה עם בשר נבלה שאין ריחא וטעמא של נבלה נרגש בשחוטה כלל ועוד שאפשר שחומרא הוא שהחמירו בבשר בחלב יותר משאר איסורין משום דלא בדילי איגשי מיניה מכני שכל אחד היתר בפני עצמו החמירו בו יותר מבשאר איסורים כמו שהחמירו בו שלא להעלותו עם הבשר על השולחן משא"כ בשאר איסורין ע"כ ודעת הרמב"ם כדעת הרי"ף שכתב בפט"ו מהמ"א אין צולין בשר שחוטה עם בשר נבלה או בהמה טמאה בתנור אחד ואף ע"פ שאין נוגעין זה בזה ואם צלאן כ"ז מותר ואפילו היתה האסורה שמנה הרבה והמותרת רזה שהריח אינו אוסר אלא טעמו של איסור ובפ"ט כתב פת שאפאה עם הצלי ודגים שצלאן עם הבשר אסור לאוכלן בחלב ע"כ · והרשב"א אחר שהביא סברות הפוסקים ידין זה כתב ומ"מ מדברי כולם נלמוד דלכתחלה אסור לעשות כן אלא שמדברי הירושלמי נראה דללוי אפילו לכתחלה שרי וראוי לחוש לדברי הראשונים ז"ל שאסרו לעשות כן לכתחילה אבל בדיעבד נראה דהלכה כלוי וכן הסכימו רוב הפוסקים הראשונים והאחרונים ז"ל עכ"ל וז"ל בת"ה הקצר יש איסור שאוסר בריחו וכו' כיצד בשר נבלה שמן שצלאו וכו' ולא עוד אלא אפילו בשר שחוטה שמן שצלאו עם בשר נבלה כחוש אסור וכן דג ובשר שצלאן בתנור אחד אסור לאכול הדג עם הכותח וכן הפת שאפאה בתנור אחד עם הבשר אסור לאוכלו בכותח בד"א כשצלאו בתנור אחד צר או כיוצא בו אבל אם צלאו במקום רחב הריח מתפזר ואין כאן גדול להיות נתערב עם בשר השחוטה או הפת והדג ויש מי שהורה בכל אלה להתיר וכן הסכמת רוב גדולי המורים הראשונים והאחרונים ומ"מ לכתחלה אסור לצלות בתנור אחד צר עכ"ל :

וכתב רבינו דבריו בסי' ק"ח והמרדכי והגה"ת פ' ט"ו ממ"א כתבו וז"ל נהגו נקיי הדעת דמגנצ"א לתקן כיסוי לפשטי"דין או לתלדון כשאופים אותם עם הפת אבל בלא כיסוי לא דהוי כפת חמה יחבית פתוחה ואסור לאכול הפת עם חלב ועל כי הנקב שבכיסוי נהגו לכיף שפופרת שלא יצא הריח ואם שוב נבקע הכיסוי או השפופרת מותר דהוי דיעבד ובלבד שלא יגע הפת לשומן עכ"ל :

וכתב המרדכי בשם ראבי"ה סברא אחרת היפך מסברת הרי"ף והרמב"ם והוא דרב לא אסר אלא בבשר שחוטה ובשר נבלה שקולטין הריח ביותר מפני הפיטום אבל לית ליה הא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי אסורה לאוכלה בכותח דלרב נ"ל דשרי ומזה הטעם נהגו למתן דאית ליה ריחא מילתא היא שהפת אינם מקפידין עליו ואוכלין אותו בין עם בשר בין עם גבינה וכן דעתי נוטה בפשטידא ופלדוני"ש שנאפו יחד דריחא מילתא היא אבל הפת בעינו שרי אפילו בלא כיסוי גם מורי אבי היה נוהג כהן האיסור אבל בפת לא עכ"ל · ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם ורוב המורים מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן להתיר בדיעבד אבל לכתחילה אסור לצלותה במקום צר (ע"ל סי' ק"ח בד"מ) : כתב הרשב"א בת"ה הארוך דמלישנא דפלוגתא דרב ולוי משמע דלא איפליגו אלא כבבשר שחוטה ונבלה אחד מהם שמן אבל בשניהם כחושין כ"ע מודו שהוא מותר דריחא כי האי לאו מילתא היא :

וכתב עוד דלא אמרו ריחא מילתא הוא אלא דוקא בצלי אבל לקדירה ליכא למיחש כלל כדאמרינן התם כעין ב' קדרות לא וכיון דכל אחד בקדרה בפ"ע ליכא ריחא כילי האי ואמרינן נמי בפ"ק דע"ז (ד' יג :) לא הלכת לצור מיתיך וראית ישראל ונכרי שבפתו ב' קדרות זו אצל זו ולא חשו להם חכמים ע"כ וז"ל בת"ה הקצר ואם בא לבשלם בקדרה זה לעצמו וזה לעצמו אפילו בתנור במקום צר ואפילו פה הקדרה מגולה מותר אפילו לכתחלה שאין ריח המתבשלים גדול כ"כ עכ"ל וכתבו רבינו בסימן ק"ט וכן כתב הר"ן בפ"ק דע"ז אמתניתין דעיר שיש בה ע"ז דאפילו מאן דפסק כרב דאמר ריחא מילתא היא ה"מ בצלי

אבל

דרכי משה

עצמות לסימן עכ"ל (ג) וכ"פ באו"ה כלל ל"ט דאף בדיעבד דפת אסור אע"ג דאין התנור משופע אלא א"כ היה הפשטידא במחבת עכ"ל : (ד) ובהגש"ד ס' ל"ח משמע דיש מקילין אפי' בלא מחבת אם דהתנור כשופע וניתן הפת למעלה והפשטיד"א למטה בענין שלא יכול לזוב שם עוד שם דיש מקילין ועושין היכר בפת ולכן אופין אותם לחמים של שבת עם הפשטיד"א אבל נזהרין לאכלן עם החלב עכ"ל וכ"ה בארוך סימן ל"ט ·

ובאגור

פרישה

אותו הפת פי' אפילו לאכול הפת לבדו אסרו ויש מתירין פי' לאכול הפת לבדו אבל פשיטא דעם חלב אסור שוהו לכתחילה דכהרי"ף ס"ל בריחא מילתא דלכתחילה אסור (ח) ורבינו תם פסק דריחא מילתא היא בסימן ק"ח תמצא יתר דיני ריחא מילתא וע"ש דכתב דבשר נבילה עם בשר שחוטה צריך אחד מהן להיות שומן דלאו הכי וספיטוס אוסרים ע"ש ואפשר דס"ל איירי בשבשר שומן וקיצר כאן משום דאין כאן מקומו דדין זה . (ט) וכתב בספר המצות ופירשו לי רבותי המחזיק י"ב עשרונים וזהו תנור גדול וכל עשרון הוא שיעור מלא מ"ג ביצים ומחצה ביצה .

אמר

חדושי הגהות

ב נודע בשערים בעלה בשערי דורא שער ל"ה ובאיסור והיתר הארוך כלל ל"ט אות ב' והב"ח כתב שארי ליה מאריה להרב"י שכתב על הג"ה זו דלא נודע מי בעל דברים דהרא היא סברא מאצילי ורברבי עכ"ל כ"ה :

בגמרא

הלכות תערובות

צח דיני התערובות וביטולן · (א) אמר א רבי יוחנן כל איסורין שבתורה בששים (ב) אמר רבא אמור רבנן בטעמא אמור רבנן בקפילא (ג) אמור רבנן בששים (ד) מין בשאינו מינו דהתירא בטעמא כגון תרומה שנתערבה בחולין מין בשאינו מינו יטעמנו כהן אם אין בו טעם תרומה מותר [א] דאיסורא כגון חלב שנתערב בבשר יטעמנו קפילא נכרי אם אומר שאין בו טעם חלב מותר (ה) כתב הרשב"א ואין צריך שיהא אומן בכך אלא אפילו סתם בני אדם שכל טעם שאינו נרגש לסתם בני אדם אינו טעם וכתב עוד ואם הוא אומן אפילו יודע שסומכין עליו נאמן שאינו מפסיד חזקתו ויש מי שאוסר עד שיהא אומן ומסיח לפי תומו [ב] (ו) וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל שצריך שלא ידע שסומכין עליו בענין איסור והיתר · מין שנתערב במינו דליכא למיקם אטעמא כגון חלב בשומן

אבל בקדרה לא · וכתב הרשב"א שלמד כן מדמותיב בפרק כיצד צולין לרבי חנינא אין צולין ב' פסחים כאחד מפני התערובות ודייק עליה דמפני תערובות גופיה קאמר אבל מפני תערובת טעמים שרי ומשני רבי ירמיה הכ"ע כגון שכללו בב' קדרות בב' קדרות ס"ד אלא אימא כעין ב' קדרות ע"כ · ופרש"י כעין ב' קדרות שפוד מכאן ושפוד מכאן ותל גדול של גחלים או אפר באמצע · וק"ל למה לאמר למתבשלים דוקא דמשמע אבל בגללים אפילו בב' קדרות לא והא הכיא דפסחים בגלי היא ומדבעא רבי ירמיה לאוקומי בב' קדרות אלא דאתמהי' עליה בב' קדרות ס"ד כלומר וכי פסח נצלה בקדרה משמע דאי לאו הכי הוה ניחא לן משום דכל שהוא נצלה בב' קדרו' אין הריח מתפשט להתערב עם מה שבקדרה אחרת וכן למאי דאסיקנא כעין ב' קדרות בגלי אסיקנא הכי ולא במבושל דוקא: **כתוב** בכתבי ה"ר איסרלן דאפילו למ"ד ריחא מילתא היא מותר לצלות בבד בתנור עם תבשיל שמן ואין כאן בית מיחוש ונתן טעם לדבר ואין טעם נראה בעיני : (וע"ל סימן ק"ח בד"מ) : מ"כ בגל שצלאו עם דבר אסור הואיל שהוא חריף שואב טובא מידי דהוה אפת חמה ותבית פתוחה דאפילו מ"ד ריחא לאו מילתא מודה הכא עכ"ל: כתבו התוספות בפרק בתרא דע"ז אם שמעגית האיסור על המרדה שקורין פאלה אסור ליתן עליה שום כל היום מיהו כשאינה בת יומא מותר להשתמש בה לכתחלה ולא גזרו שאינה בת יומא אטו בת יומא אפי' לכתחלה כיון דלא אפשר שהרי הנכרי לא ישמע לו לעשות מרדה חדשה בכל פעם ופעם שישפוך עליה של איסור ע"כ: כתב האגור נשאל מהרי"י מולן על פת שנאפה עם צלי של נכרי בדיעבד והשיב רוב הפוסקים פסקו דריחא לאו מילתא היא בתנורים שלנו · ואם יש פת אחרת דעתי נוטה דחשוב כמו לכתחלה ולמה תניח ההיתר ותאכל האיסור אבל אם יש דוחק למצא פת אחרת יש לסמוך על המתירים עכ"ל · ואין דבריו נראים בעיני דדיעבד מותר גמור הוא ואפילו יש פת אחרת לפניו מותר לאכול מזו :

צח דיני התערובות וביטולן א"ר יוחנן כל איסורין שבתורה בס' בפרק ג"ה (צט ·) ובסמוך יתבאר אמר רבא אמור רבנן בטעמא וכולי שם (צז ·) אמר רבא אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן בקפילא ואמור רבנן בס' הילכך מין בשאינו מינו דהיתרא בטעמא דאיסורא בקפילא מין במינו דליכא למיקם אטעמא א"נ מין בשא"מ דאיסורא דליכא קפילא בס' וסיום המאמר כתב רבינו בסמוך מין שנתערב במינו דליכא למיקם אטעמא ומין בשאינו מינו וליכא קפילא בס' אלא שהפסיק באמצע המאמר לבאר ענינו של קפילא : **כתב** הרשב"א וא"צ שיהא אומן בכך אלא אפילו סתם בני אדם וכולי בת"ה הארוך הביא ראיה מדאמרינן בגמרא בשלמא תרומה טעים לה כהן ולא קאמר טעים לה כהן קפילא ועוד מדאמר רבא אמור רבנן בטעמא אמור רבנן בקפילא מדמחלק טעמא וקפילא לשנים ש"מ טעמא הוי טעם הנרגש לכל בני אדם ולא אמרו קפילא ארמאה אלא משום דילמא נכרי בעלמא משקר אבל קפילא לא מרע נפשיה וכיון שכן אי קפילא הוא אפילו יודע שלענין איסור והיתר שואלין אותו סומכין עליו ואי מל"ת אפילו שאר בני אדם נמי ויש מחמירין דלא סמכי' אלא אקפילא ובמל"ת ויש לחוש לדבריהם עכ"ל · והרא"ש כתב ליטעמיה קפילא ארמאה פי' נחתום נכרי וש"מ דמותר לסמוך עליו לפי תומו ולא יודיעוהו שצריך לו לדבר איסור והיתר עכ"ל וז"ש רבינו וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל שצריך שלא ידע שסומכין עליו וכו' כלומר אין מפורש בדברי הרא"ש שהוא סובר כדברי המחמירין אלא לענין שצריך שיהא מל"ת אבל לענין אי בעי קפילא בדוקא אין בדבריו הכרע והתוס' כתבו אהא דאמר רבא סמכינן אקפילא אע"ג דנכרי הוא כיון דקפילא הוא לא משקר שלא יפסיד אומנתו ע"כ נראה מדבריהם דבאינו מל"ת מיירי וכן דעת הר"ן שכתב ודאמרינן סמכינן אקפילא משמע דקפילא דוקא הא גברי דליתיה קפילא לא סמכינן עליה משום דנכרי משקר אבל כל היכא דהוי קפילא לא מרע נפשיה וכיון דמשום דלא מרע נפשיה הוא לאו דוקא במל"ת וכמו שכתב רש"י כאן דכ"ש דלא מרע נפשיה אם הוא יודע שיש קפידא בדבר ובישראל ל"ש קפילא ול"ש לאו קפילא סמכינן עליה והיינו דאמרינן בגמרא דטעים לה כהן אלמא בכל כהן סגי ואע"ג דלאו קפילא הוא עכ"ל · ומדברי הרמב"ם נראה דעל כל נכרי סומכין אע"ג שאינו קפילא שכתב בפט"ו מהמ"א ואם היה בשר בחלב או יין נסך וכו' טועם אותם הנכרי וסומכין על פיו אם אמר אין בו טעם או שאמר יש בו טעם ומעט רע הוא והרי פגמו הכל מותר ב והוא שלא יהיה סופו להשביח כמו שאמרנו ע"כ הרי שלא הזכיר נחתום אלא נכרי סתם ונראה שהוא סובר דקפילא דקאמר התלמודא לאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט או שכל הבא לטעום קרוי קפילא ע"ש מה שהוא עושה באותה שעה שהטעימה מלאכת נחתום היא ונראה עוד שאינו מצריך שיהא מל"ת דא"כ ה"ל לכתוב כן בפי' ועוד דליסבא דסומכין·

צריך להזכיר ב' קדרות אלמא שמעינן דדוקא בבישול בשני קדרות לית ביה תערובת טעמים דאין ריח המתבשל אוסר אבל בגלי קדר אפילו בשתי קדרות בתנור אחד אית ביה משום ריחא לרב דס"ל ריחא מילתא היא והא דפריך תלמודא בשני קדרות ס"ד ופי' רש"י וכי צולין פסח בקדרה היה יכול לפרש כמי דקשיא ליה למאי דקס"ד דכללאו בב' קדרות בתנור אחד מוקמינן ליה א"כ אכתי אית ביה משום תערובת טעמים אלא דעדיפא מיניה קשה וכי צולין פסח בקדרה כנ"ל דעת הרשב"א ונתיישבה הקושיא שהקשה ב"י בכאן דהכין דלפי ראייתו משמע דאפילו כצלאן בב' קדרות נמי לית ביה משום ריחא אפילו לרב דליתא אלא דיקא בבישול בב' קדרות לית בהו משום ריחא אבל בגלי קדר אפילו נצלה כ"א בקדרה בלבדו אסור לרב כשצלאן בתנור אחד והכי נקטינן :

דיני התערובות וביטולן

צח אמר רבי יוחנן כל איסורין שבתורה בס' בספ"ג (ד' צ"ח) ומבואר לשם דלמדוה מזרוע בשלה דקים להו לרבנן דזרוע בהדי בשר ועצמות הוי אחד מס' בבשר ועצמות האיל והזרוע שהיא קדשים אינו אוסר לאיל שנאכל לבעליו אלמא דבטל הטעם בס' ואסמכתא בעלמא הוא דמדאורייתא מין במינו כיון שאינו נ"ט בטל ברוב דכתיב אחרי רבים להטות ומין בשא"מ נמי בטל ברוב אם אינו נ"ט אלא דבנ"ט לר"ח דטעם כעיקר אסור מדאורייתא והכי נהוג אבל באינו נ"ט מותר מדאורייתא' אפילו פחות מס' לר"ה אלא כיון דאיכא איסורא דיהיב טעמא כשאינו מינו עד ס' כגון בצל וקפלוט השוו חכמים מדותיהם דבעינן ס' ואפילו במין במינו דלא פלוג רבנן ואסמכוה אזרוע בשלה אבל מילף לא הוה דדילמא בבציר מס' נמי בטיל אלא שמצותו בכך לבשל הזרוע והאיל כאחד ומהר"א שעיי"ן הקשה דלפ"ז אפילו אסמכתא לא הוי והאריך ע"ש (בדף רפ"ו) והרשב"א בחדושיו הקשה אמאי לא בעי טפי מס' דהא באיל נזיר הוה נמי מים וי"ל דס' עם מים קאמר א"כ התורה התירתו אפילו בשלו בלא מים כגון שעשאו צלי קדר דליכא מיא : אמר רבא אמור רבנן בטעמא וכו' שם (ד' צ"ז) פירוש דבכמה מקומות שנינו בכ"ט ואמור רבנן בקפילא כדקאמר רבי יוחנן בעובדא דכניסתא דמעון ליטעמיה קפילא ארמאה ולפי דקשה דר"י אדר"י לפיכך פרש"י דהיכא דבדקינהו ולא יהיב טעמא בעי נמי ס' והרמב"ן מתרץ דשיעור ס' אינו אלא היכא דגוף האיסור נתערב וכו' ולר"י אין חילוק כלל ושיעור דס' אינו אלא בדליכא קפילא וזה טעם מחלוקותם שכתב רבינו בסמוך : ומ"ש כגון תרומה שנתערבה בחולין וה"ה בנודר קונם בשר ויין שאני טועם וכו' דאסור בתבשיל שיש בו טעם יין ובשר כדכתב רבינו סוף סי' רי"ו דיטעימנו אחר ואם אין בו טעם יין ובשר מותר אפילו אין בו ס' לדעת רוב הגאונים שלא כפי' רש"י ולא ק' הלא הוא דשיל"מ ולא בטל דדוקא במינו לא בטל ע"ל סימן ק"ב : **כתב** האגור שלא ראה שום מדינה נוהגין לילך אחר טעימת קפילא ארמאי מיהו נראה דוקא ארמאי דיש סוברין דבעינן נמי מל"ת ורובן יודעין מנהג היהודים ולא הוי מל"ת וגם אינו מצוי בכל שעה שמצטרך אבל בשא"מ דהיתירא יש לסמוך אישראל ואפי' אינו אומן וכמ"ש הרשב"א ולא חלקו עליו אלא דנכרי שאינו אומן דעכו"ם משקר אבל ישראל דלא משקר סמכינן עליה לד"ה וכן פסק הר"ן בפירוש · ואפילו בנתערב גוף הבשר והיין יש להתיר דלא אמר הרמב"ן אלא דאין לסמוך על העכו"ם בנתערב גוף האיסור כיון שעל הרוב האיסור נרגש בפחות מס' אבל בישראל סמכינן עליה דלא משקר : ומ"ש דאיסורא כגון חלב שנתערב בבשר לשון רש"י דאיסורא כגון בשר בחלב וכ"כ הרי"ף והרא"ש ואיכא לפרש דס"ל דתרבא בבישרא הוי מין במינו והא דכתב הרא"ש ורבינו מין במינו דליכא למיקם אטעמיה כגון חלב בשומן מילתא דפסיקא נקטו וה"ה תרבא בבישרא והרי"ף כתב מין במינו כגון שמנונית דג"ה משמע נמי דחלב הגיד בבשר הירך הוי מין במינו מיהו אפשר כיון דתלמודא קרי ליה שומן הגיד ולא קרי ליה חלב א"כ שומן נקרא ומין בשר הוא ולא מין חלב ולפיכך ה"ל מין במינו וכן הוא דעת הא"ז והר"ן פג"ה כתב דתרבא בבישרא מין במינו הוא ובפ' בתרא דע"ז הביא הר"ן ראיה מדאמר ספג"ה אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שלש כלומר משום חלב ומשום בשר מן החי ומשום בשר מן הטרפה אלמא חלב בשר אקרי עכ"ל וקשה לי דבסוגי' מבואר דמשום אמ"ה חייב ולא משום בשר מן החי דבשר מן החי וטרפה בלאו א' קיימי והא דאמר התם דמשום אמ"ה אינו חייב אלא בשיש בו משהו בשר ועם גידין ועצמות יש בו כזית י"ל הא ודאי דאע"ג דלא נקרא בשם בשר אפ"ה טעם החלב חשוב כאילו היה בשר וחייב משום אמ"ה ולעולם חלב ובשר ב' מינים הן וכ"כ בא"ו ובמרדכי פ' בתרא דע"ז וה"א בש"ד סי' ל"ט ובאגור והא נמי דכת' רבי' בסמוך מין בשא"מ כגון חלב לתוך גריסין כו' ה"ה חלב לתוך בשר דדוקא שומן וחלב מין אח' הוא אלא דנקט מילתא דפסיקא ולפ"ז הא דנקט רבינו כאן דאיסורא כגון חלב שנתערב בבשר רצונו לומר תרבא בבישרא והא דמשמע מלשון רש"י בפ' כל שעה תחלת דף ל' דפסק תמלה דמין במינו כמשהו וכתב שמעינן מינה חלב שנפל לקדרה אוסר

פרישה

סי' צח (א) **אמר** רבי יוחנן כל אסורים שבתורה בס' ואע"ג דגבי ערלה ותרומה וכלאי הכרם לא אמרינן ס' כמו שיתבאר לקמן י"ל דהתם לאו תערובת איסור ניהו אלא דאסירי משום הקדש : (ב) אמר רבא אמור רבנן בטעמא כו' לפי מה שיתבארו דברי רבא בסמוך לא פליג אדרבי יוחנן : (ג) אמור רבנן בקפילא פי' נחתום עכו"ם (וכתב האגור דעכשיו אין נוהגין בטעימת קפילא ומשערי' בכל בס' וכ"כ רמ"א עכ"ה) : (ד) מין בשאינו מינו בטעמא כגון תרומה שנתערבה בחולין כו' ולקמן בזה הסימן השיג תרומה באמר שהדברים שאין לנו עתה עסק בהן ונראה דהתם מיירי שנתערב במינו שהם אין דינו כשאר תערובת מין במינו ליבטל ברוב מן התורה אלא אסור מדין קודש ע"ז קאמר שאין לנו עתה עסק בה אבל בנתערב שלא במינה שדינה בס' כדין שאר תערובת בזה יש לנו עסק בה · ועוד דכאן דבא לפרש דברי רבא דאמר אמור רבנן בטעמא ובקפילא כו' הוצרך לנקוט פי' כגון תרומה בחולין : (ה) כתב הרשב"א וא"צ שיהא אומן בכך כו' ואם הוא אומן אפילו יודע כו' וז"ל הרשב"א בת"ה הארוך מדאמר רבא אמור רבנן בטעמא אמור רבנן בקפילא מדמחלק טעמא וקפילא לשנים ש"מ טעמא הוי טעם הנרגש לכל אדם ולא אמרו קפילא ארמאה אלא משום דעכו"ם בעלמא משקר אבל קפילא לא מרע נפשיה עכ"ל אלמא שום דעכו"ם בעלמא נאמן לפי תומו מדאמר רבא אמור רבנן בטעמא וממילא משמע דהא דאמר אמור רבנן בקפילא ר"ל אפילו יודע שסומכין עליו דאי מל"ת פשיטא וכי ס"ד דליהוי גריע מסתם עכו"ם : (ו) וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל שצריך שלא ידע שסומכין עליו כו' פי' גם הרא"ש סובר

כיון

דרישה

סי' צח [א] **דאיסורא** כגון חלב שנתערב בבשר יטעמנו קפילא עכו"ם גמרא פרק כל הבשר אמר רבא האי אפשר למטעמיה והאי לא אפשר למטעמיה פרש"י כגון שנתנו בסכין של בשר אפשר למטעמיה ואם טעמו וליכא טעם שמנונית מותר לאוכלו בכותח אבל קערה שמלחו בה בשר א"א למטעמיה לפי שהיא בלוע בו ואסור למטעמיה ע"כ אסור לאכול בו כותח ומכאן יש ללמוד פעמים שקונין בשר מן הקצבים ואין יודע אם מלוח הוא אם לא אסור לטעום בלשונו : [ב] וכן כתב א"א הרא"ש ז"ל שצריך שלא ידע שסומכין עליו כו' ב"י והרא"ש כתב וז"ל ליטעמיה קפילא ארמאה פי' נחתום עכו"ם וש"מ דמותר לסמוך עליו לפי תומו ולא ידעוהו שצריך לו לדבר איסור והיתר עכ"ל וז"ש רבינו וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל שצריך שלא ידע שסומכין עליו כו' כלומר אין מפורש בדברי הרא"ש שהוא סובר כדברי המחמירים אלא לענין שצריך שיהא מל"ת אבל לענין אי בעי קפילא בדוקא אין בדבריו הכרע עכ"ל ב"י ול"נ שרבינו הבין דברי הרא"ש ומפרש דבריו דמיירי דוקא באומן ומל"ת וכמ"ש בפרישה ואל"כ יהא קשה על רבינו שהביא דברי הרשב"א במ"ש ויש אוסרין עד שיהא אומן ומל"ת והא סיים שם הרשב"א

דיש

חדושי הגהות

צח א בגמרא שלפנינו א"ר חייא בר אבא אריב"ל משום בר קפ"א : ב קאי אמאי דסליק מיניה ששים והרי פגמה ע"ז קאמר והוא שלא יהא סופו להשביח דפגום ולבסוף השביח אסור כמבואר

אוסר במשהו ומשמע דהיינו כשנפל תרבא בקדרה של בשר אפשר לדחות דלא קאמר אלא כדנפל תרבא בקדרה שיש בה שומן וה״א במקצת ספרי רש״י בהדיא דכתב כגון חלב שנפל לקדרה במינו אוסר במשהו ובסוף הגהות מרדכי דחולין נסתפק בדין זה במעשה שניקרו בכרס ונראה דנקטינן לחומרא . **כתב** בהגהת ש״ד בשם א״ו שומן של צלעות ומזה ואליה ושומן הירך בשר שומן הוא ומקרי בשר ולא חלב אבל שומן של הלב ושל בין הדקין חלב מקרי ולפ״ז הא דכתב הרא״ש ורבינו דחלב בשומן הוי מין במינו אי לא פליגי צ״ל דמיירי בשומן הלב ודקין ומיהו הרמב״ם פט״ו מהמ״א פליג אא״ז דהא כת׳ דחלב האליה מין חלב הכליות הוא והאי חלב האליה היינו שומן האליה ע״ש : עוד כתב בהגהת ש״ד כמה חלוקים בדין זה גם הא״ו הארוך כלל כ״ג האריך טובא בחלוקי דינים אלו ונראה שכל דבריו בזה הם מהאור זרוע וע״ש ועיין עוד במרדכי פרק בתרא דע״ז כי המורה צריך לדקדק בחלוקים אלו טובא ואע״ג דלאחי דקי״ל דמין במינו נמי בטל בששים אין נפקותא בחלוקים אלו מכל מקום איכא נפקותא בשנתערב איסור בהיתר ביבש ונודע תערובתו קודם בישול דמין במינו חד בתרי בטל ושלא במינו בששים א״נ כ״מ היכא שנספך כדכתב רבינו בסמוך ·

בין אם נתערב איסור בהיתר מין במינו וכו׳ עד ורש״י פי׳ דמין במינו לא בטיל כלל אפילו באלף ומין בשאינו מינו אינו אלא דרבנן · בפכ״ה (דף ק״ט) פסק רש״י כר׳ יהודה דמין במינו במשהו וכן פסק בפרק בתרא דע״ז (דף ס״ט) וכן פסק בפרק כל שעה ואע״פ דבפרק בתרא דע״ז (דף ס״ו) כתוב בפי׳ רש״י ז״ל וכל מין במינו במשהו לקמן פסקינן דלאו הלכתא הכי אלא אפי׳ מין במינו בנ״ט חוץ מטבל וי״נ עכ״ל נראה דלשון זה כתבו קודם חזרה וכמ״ש בהגהת אשיר״י לשם דגם רש״י פסק כמו רבותיו קודם שחזר בו . ותו דבספרי רש״י המדוייקים כתוב לשם בזה הלשון וכל מין במינו במשהו והכי הילכתא דכל מין במינו דינו במשהו עכ״ל ונוסחא זו בפרש״י עיקר שכ״כ כל המחברים בשמו · והתוס׳ בפג״ה (דף צ״ז) סתרו דבריו והעלו דלית הלכתא הכי אלא מין במינו נמי בטל בס׳ · **ומ״ש** רבינו ומיהו פי׳ ר״ת וכו׳ ושלא במינו אסור מן התורה עד ס׳ אע״ג דמין התורה בנ״ט הוא ואפי׳ פחות מס׳ שרי אם אינו נ״ט מ״מ כיון דבליכא קפילא בספק איסור דאורייתא הוא עד ס׳ דשמא נ״ט הוא לפיכך כתב דאסור מן התורה עד ס׳ ואפ״ה אם נשפך והיה ידוע שרובו היתר אסור ולא חשבינן ליה ס״ס ספק אם היה שם ס׳ ואת״ל לא היה שם ס׳ שמא לא היה הטעם נרגש כמו ספק זינתה תחתיו וכו׳ דכיון דהצריכו חכמים ס׳ כל פחות מס׳ כודאי איסור דאורייתא הוה וליכא ס״ס וכיוצא בזה

בסימן

בשומן ומין בשאינו מינו וליכא קפילא בס׳ (ז) ופרש״י הא דסמכינן אקפילא דוקא בדאיכא ס׳ ואפ״ה לא שרי עד שיטעמנו קפילא אבל קפילא בלא ס׳ או ס׳ בלא קפילא לא והני מילי בדאיתא קפילא (ח) אבל ג מין במינו לא שייך ביה טעימת קפילא או אפי׳ מין בשאינו מינו וליכא קפילא א״צ לחזור אחריו ואי אית ביה ס׳ שרי (ט) והרמב״ן חילק היכא שמכירין האיסור ולא נתערב ממנו אלא צירו וטעמו כיון שמן הדין לא היה לנו לשער אלא בטעמו אלא שאין אנו יודעים כמה הוא בהא סמכינן אקפילא אע״פ שאין ס׳ כנגד גוף האיסור אבל בשגוף האיסור נתערב וצריכין ס׳ לבטלו אז לא סמכינן אקפיל׳ בבציר מס׳ (י) אבל בס׳ מיהא שרי וא״צ לחזור אחר קפילא כלל · ור״י פירש דבכל ענין סמכינן אקפילא אפילו בבציר מס׳ ובס׳ א״צ קפילא כלל אפילו אם הוא לפנינו ולזה הסכים א״א הרא״ש ז״ל (יא) בין אם נתערב איסור בהיתר מין במינו כגון חלב לתוך שומן בין מין בשאינו מינו כגון חלב לתוך גריסין שיעורו בס׳ (יב) ומיהו פירש ר״ת דמין במינו כיון שאינו נותן טעם מן התורה בטל ברוב

אלא

דסומכין על פיו משמע שאף ע״פ שהוא יודע שאיסור תלוי בדבר סומכין עליו · וכ״ל שמאחר שהרמב״ם מיקל בדבר יש לסמוך על סברת התוספות והרשב״א והר״ן דלא מצרכי בקפילא שיהא מל״ת ובנכרי דלאו קפילא סמכי׳ אהרמב״ם והרשב״א דשרי ביה והרא״ש לא אשכחן דפליג ומיהו נראה שצריך שיהיה מל״ת כיון דלאו קפילא הוא : ופרש״י הא דסמכינן אקפילא דוקא בדאיכא ס׳ וכו׳ עד ואי אית ביה ס׳ שרי כן משמע מתה שפירש אהא דכל איסורין שבתורה בס׳ וכתב עליו הר״ן דלא מחוור דמדאמרינן סמכינן אקפילא משמע דלקולא סמכינן עליה ולפי דבריו אינו בא אלא לאסור דהא כל היכא דאיכא ס׳ אי ליכא קפילא ודאי שרי וגם הרא״ש כתב על דברי רש״י לישנא דסמכינן אקפילא לא משמע כן דאם היה בו ס׳ מאי רבותא דסמכינן עליה אלא משמע דסמכינן אטעמא דידיה אפילו בפחות מס׳ וסתמא אמרינן בכל התלמודא דכל איסורין שבתורה בס׳ וא״צ לחזור אחר דבר אחר להתירו כשיש בו ס׳ וכן משמע לעיל דאמר רבא אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן בס׳ וכו׳ משמע דלא הוזכר ס׳ אלא היכא דליכא למיקם אטעמא אבל היכא דאיכא למיקם אטעמא לא מצרכינן ס׳ ואי לא יהיב טעמא שריא ליה אפילו בפחות מס׳ וכן דעת התוס׳ ע״כ ונראה מדבריו שכתב שם עוד דהא דקאמר דאם יש בו ס׳ א״צ לחזור אחר דבר אחר להתירו היינו לומר דמסתמא סמכי׳ דלא יהיב טעמא יותר מס׳ הא אם טעמו ואשכח ביה טעמא אפילו יש בו ק׳ או יותר אסור דטעמא לא בטיל וכן הסכימו הרשב״א והר״ן ז״ל · ומ״ש רבינו בשם הרמב״ן ז״ל כן דעת הרשב״א והר״ן ז״ל ונראה מדברי הר״ן שאע״פ שנתערב ונמחה קצת מגוף האיסור אם אין אנו יודעים שיעור מה נמחה ממנו סמכינן אקפילא אפילו בבציר מס׳ שמאחר שאנו משערי׳ בכל האיסור משום דלא ידעינן כמה אתמהי מיניה כי איכא קפילא ואמר לן שאין בה טעם בשר סמכי׳ עליה דאמאי דאתמהי מיניה בטל בס׳ (א) :

ודע שיש בדברי הרמב״ן שכתב רבינו ט״ס וצריך למחוק תיבת לפי ולכתוב במקומו אלא וכן מצאתי בספר מדויק : ומדברי הרמב״ם בפרק ט״ו מהמ״א נראה דכל בשאינו מינו דאיפשר למיקם אטעמא לא שריא אלא על ידי קפילא אי אמר דאית ביה טעמא אף על גב דאית ביה טפי מס׳ אסור ואי אמר דלית ביה טעמא אף על פי שהוא פחות מס׳ שרי ולא אמרו לשער בס׳ אלא היכא דלא איפשר למיקם אטעמא כגון שנתערב עם מינו לבד או עם מינו ושאינו מינו דלא איפשר למיקם אטעמא מפני מינו המעורב שם או שנתערב עם שאינו מינו לבד ואין שם נכרי לטועמו שהרי כתב דבר איסור שנתערב בדבר מותר מין בשאינו מינו בנ״ט ומין במינו שא״א לעמוד על טעמו בטל ברוב כיצד חלב הכליות שנפל לתוך הגריסין ונמוח הכל טועמין הגריסין אם לא נמצא בהם טעם חלב הרי אלו מותרים ואם נמצא בהם טעם חלב והיה בהם ממשו הרי אלו אסורין מן התורה נמצא בהן טעמו ולא היה בהם ממשו הרי אלו אסורין מד״ס כיצד הוא ממשו כגון שהיה מן החלב כזית בכל ג׳ ביצים מן התערובות נפל חלב הכליות לחלב האליה ונמוח הכל אם היה חלב האליה כשנים בחלב הכליות הרי הכל מותר מן התורה אבל מד״ס הכל אסור עד שיאבד דבר האסור מעינם מיעוטו ולא יהיה דבר חשוב שאינו עומד׳ ובכמה יתערב דבר האסור ויאבד בעולם מיעוטו כשיעור שנתנו בו חכמים יש דבר ששיעורו בס׳ ויש ששיעורו בק׳ ויש ששיעורו בק״ק נמצאת למד שכל איסורין שבתורה שנתערבו במאכל המותר מין בשאינו מינו בנ״ט מין במינו שא״א לעמוד על הטעם שיעורו בס׳ או בק׳ או בק״ק חוץ מיין נסך מפני חומרת ע״ז וחוץ מטבל שהרי אפשר לתקנו ומפני זה אוסרין במינן בכל שהן ושלא במינן בנ״ט כשאר כל האסורין ואלו הן השיעורין שנתנו חכמים התרומה ותרומת מעשר והחלה והביכורים עולים בא׳ וק׳ וכו׳ שאר איסורין שבתורה כולן כגון בשר שקצים ורמשים וחלב ודם וכיוצא בהם שיעורן בס׳ כיצד כזית חלב כליות שנפל לתוך ס׳ כזית מחלב האליה הכל מותר נפל לפחות מס׳ הכל אסור מין במינו וד״א שנתערבו כגון קדרה שהיה בה חלב אליה וגריסין ונפל לתוכה חלב הכליות ונמחה הכל ונעשה גוף אחד רואין את חלב האליה ואת הגריסין כאילו הם גוף אחד ומשערין חלב הכליות בגריסין ובאליה אם היה אחד מששים מותר שהרי א״א כאן לעמוד על הטעם עכ״ל הרי שלא הזכיר שיעור ס׳ כלל במין בשאינו מינו דאיפשר למיקם אטעמא וכ״נ עוד מדבריו בפ״ט גבי חלב שנפלה לתוך קדרה של בשר ונראה שהוא מפרש דמאי דאמר רבא אי נמי מין בשאינו מינו ואיסורא דליכא קפילא בס׳ לאו דליתיה לקפילא קמן בלחוד קאמר אלא אפילו היכא דאיתיה קמן וכמאן דליתיה דמי דטעימה דידיה אינה מועילה אותנו מידי ספק כגון שנתערב מין במינו וד״א הילכך משערי׳ ליה בס׳ אבל כל היכא דאיפשר למיקם אטעמא כגון שהוא מין בשאינו מינו לית ליה שריותא אלא ע״י קפילא אי מלית לאשכוחי דשיעורי חכמים לא הוזכרו אלא היכא דא״א ואע״פ שלא הזכיר כאן טעימת קפילא הזכירו לקמן באותו פרק אצל נ״ט לפגם או לשבח וז״ל ומי יטעום את התערובות אם היה בשר בחלב או יין נסך וכו׳ טועם אותה הנכרי וסומכין על פיו וכו ואם אין שם נכרי לטעום משערי׳ אותו בשיעורו בס׳ או בק׳ או במאתים :

בין אם נתערב איסור בהיתר מין במינו כגון חלב לתוך שומן וכו׳ בסמוך יתבאר שמ״ש מין במינו הוא לדעת ר״ת ושלא כדברי רש״י שפסק דמין במינו אפי׳ באלף לא בטיל ומ״ש דמין בשאינו מינו בס׳ כבר נתבאר בסמוך שכן הוא דעת הפוסקים וכבר כתבתי דעתו של הרמב״ם בזה : ומיהו פר״ת דמין במינו כיון שאינו נ״ט מן התורה בטל ברוב אלא שחכמים הצריכו ס׳ ושלא במינו אסור מן התורה עד ס׳ אלא שאין לוקין עליו וכו׳ ורש״י פי׳ דמין במינו לא בטיל כלל אפילו באלף ומין בשאינו מינו אינו אלא דרבנן בפרק כ״ה (ד׳ קט ·) בסוף שמעתתא דטפת חלב שנפלה לתוך חתיכה פסק רש״י דהלכה כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל והביא ראיות לדבריו והתוספות בפ׳ ג״ה (צז ·) סתרו דבריו והעלו דלית הלכתא כר״י וכן פסק שם הר״ן וכפ׳ בתרא דע״ז (ע״ג ·) גרסי׳ רב ושמואל דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה במינן במשהו שלא במינן בנ״ט ור״י ור״ל דאמרי תרוייהו בין במינן בין שלא במינן בנ״ט מחוץ מטבל ויין נסך ופסק הרא״ש כר״י ור״ל ואע״פ שהרי״ף פסק כרב ושמואל כבר כתבו הרא״ש והר״ן שחזר בו וצוה לתקן דהלכה כר״י ור״ל וכ״פ הרמב״ם בפרק ט״ו מהמ״א וכתבתי לשונו בסימן זה וכ״פ הרשב״א בת״ה וכתב הריב״ש בתשובה סימן תמ״ט שכך הסכימו כל האחרונים וכתב הר״ן בפ׳ ג״ה מין במינו אפי׳ נתערב גופו מדאורייתא ברובא בטיל וכדאמר רבא בפרק התערובות (דף עט) אמור רבנן ברובא ופריסנא התם במינו ברובא וה״מ מדאורייתא אבל מדרבנן בין שנתערב גופו וכלל בין שאין שם אלא פליטתו בס׳ כדאמרינן לעיל מין במינו אי נמי מין בשאינו מינו בס׳ מיהו כי בעינן ס׳ במין במינו ה״מ בדברים הנבללים אבל יבש

ביבש

דרכי משה

צח (א) ובאגור כתב לא ראיתי ולא שמעתי בשום מדינה נוהגין שיהיו מטעימים קפילא אלא משערין דכל בס׳ עכ״ל מיהו דבר דעביד לטעמיה לא בטיל כדלקמן סימן ק״ה

היה

פרישה

ויש מי שאוסר עד שיהא אומן ומל״ת וצ״ע . (ז) ופרש״י הא דסמכינן כו׳ ואפ״ה לא שרי עד שיטעמנו קפילא אפשר דה״ק בתרומה בחולין בשאינו מינו דקאמר יטעימי כהן ג״כ בעינן ס׳ עכ״פ · (ח) אבל מין במינו כו׳ צ״ל דרש״י כ״כ אליבא דמאן דס״ל דמין במינו בטל בס׳ אבל היא סובר (ר״ל רש״י שכתב דין זה עכ״ה) דמינו בכל כיו״ם דסמוך וק״ל (ולענין מין בשאינו כתב ב״י בשם האגור והגהות ש״ד דאזלינן בתר שמא אם הוא שוה הוי מין במינו ולא אזלינן בתר טעמא אם הוא שוה אם לא ועיין במרדכי בכ״ה ר׳ תשל״ח ע״א וע״ד ובהגהה סוף חולין ובר״ן דף הפ״ב ובמרדכי פרק השוכר דף תשע״ג ע״א וב באשר״י כל דין מין במינו עיין בד״מ ובב״י עכ״ה) (ט) והרמב״ן חילק היכא שמכירין האיסור ולא נתערב ממנו אלא צירו וטעמו כו׳ ממשמעות לשונו אלא צירו ובכיוצא משמע דוקא בציר של איסור או טעמו בהא סמכינן אקפילא אפי׳ בדליכא ס׳ אבל אי נמוח גוף האיסור צריך ס׳ אבל מדברי ב״י שכתב שדעת הרשב״א והר״ן כדעת הרמב״ן וכתב שנראה מדברי הר״ן שאע״פ שנתערב ונמחה קצת מגוף האיסור סמכינן אקפילא אפי׳ בדליכא ס׳ לפ״ז נראה לומר דגם הרמב״ן סובר כן וכן יש לדקדק בלשונו ממ״ש אבל כשגוף האיסור נתערב וצריכין ס׳ כו׳ משמע דוקא כשגוף האיסור נתערב אבל לא בנימוח ולפיכך אפשר לומר דגם בנימוח מגוף האיסור נתערב צירו קרי ליה או י״ל דדוקא בנימוח קצת מגוף האיסור קאמר דאז סמכינן אקפילא אע״ג דליכא ס׳ נגד כולו כיון דמן הדין א״צ ס׳ נגד כולו אלא מכח דלא ידעינן כמה טעם יצא ממנו וכמה נמחה ודינו כציר וטעמו אבל כשנמחה כל האיסור דאז מן הדין בעינן ששים דהא לא ישאר ממנו כלום לא סמכינן אקפילא דגם זה מקרי גוף האיסור ור״ל · (י) אבל בששים מיהא שרי ואין צריך לחזור אחר קפילא כלל אמר כלל ואפי׳ הוא לפנינו לא מטרחינן ליה להזקק לקפילא שיטעמנו אבל אי טעם קפילא ואומר שיש בו טעם אין מועיל ס׳ כ״כ ב״י אליבא דהרשב״א אבל מדברי הר״ן מוכח דגם הרמב״ן ס״ל הכי (יא) בין אם נתערב איסור בהיתר מין במינו כו׳ (כגון חלב לתוך גריסין כ׳ יש״ל דה״ה חלב בבשר דחשיב ב׳ מינין דדוקא עם שומן חשיב מין אחד וכמ״ש ב״ח וכן דנקט רבינו לתוך גריסין לרבותא נקט דה״ה דשם יהא חשיב למין אחד מאחר דעביד ליתן בו טעם ועוד דאילמא דפס טה נקט הטור עכ״ה) עד שיעורו בששים הב״י כתב דזה כתב רבינו ע״פ מה דקי״ל כר״ת דגם מין במינו בטל בששים וכדי שיק וזהו דוחק כיון דמיד אחר זה כתב פלוגתת רש״י ור״ת בזה לא הו״ל למסתם מתחילה כחד מינייהו ונראה דה״ק עכ״פ בעינן ששים אע״ג דלרש״י מין בשא״מ אינו אלא מדרבנן ולר״ת מינו במינו מדרבנן ומדאורייתא הן בטלין ברוב מ״מ תרווייהו מודים דלכל הפחות איסור בהיתר בעינן לפחות ששים והיינו מדרבנן ויש ל״מ בין דאורייתא לדרבנן כדמסיק · (יב) ומיהו פר״ת דמין במינו כיון שאינו כו׳ פלוגתא דרש״י ור״ת כת׳ הרא״ש בפג״ה וב״י הביאו ע״ש . וכתב ב״י ז״ל אע״פ שבשם רבי׳ חיים כתב הרא״ש הא דטעמו וממשו קרי ליה בו כזית בכדי אכילת פרס והאוכל ממנו כזית לוקה לא נמנע רבינו מלכתוב בשם ר״ת משום דמשמע דלענין דינא לא פליגי ר״ת ור׳ חיים עכ״ל ואפשר לומר ג״כ דהואיל ור״ת דחה פירש״י

וראיותיו

חדושי הגהות

כמבואר בב״י בסימן ק״ג (בנה״ג) : ג צ״ל דרש״י כ״כ אליבא דמאן דס״ל דמין במינו בטל בס׳ אבל הוא סובר דמין במינו לא בטיל כמבואר בסמוך בדברי הטור (דרישה)

דברים

אלא שהחכמים הצריכו ס' ושלא במינו אסור מן התורה עד ס' (יג) אלא שאין לוקין עליו עד שיהא בו כל כך מן האיסור עד שיהא בתוך כל ד' ביצים מן ההיתר כזית מן האיסור (יד) ואז חייב על כל כזית וכזית

ביבש אפילו מדרבנן חד בתרי בטיל עכ"ל: ומ"ש עוד רבינו ושלא במינו אסור מן התורה עד ס' וכו' בפ' ג"ה (צ"ח.) גרסינן אמר רבי חייא בר אבא א"ר יהושע בן לוי כל איסורים שבתורה בס' ורב אסי אריב"ל כל איסורין שבתורה בק' ושניהם לא למדוה אלא מזרוע בשלה ומר ילפינן מיניה והתניא זהו היתר הבא מכלל איסור וזהו למעוטי מאי לאו למעוטי כל איסורין שבתורה אמר רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור קמ"ל דהכא שרי ולינמר מיניה גלי רחמנא גבי חטאת יקדש להיות כמוה ואימא חזית דגמרת מהך נגמר מהא חידוש הוא ומחידוש לא גמרי' אי הכי ס' נמי לא ליגמר דחידוש הוא ופרקינן אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל וכתב הר"ן דהא מילתא כולה דגמרי' מזרוע בשלה אסמכתא בעלמא הוא דהא מדאורייתא ברובא בטיל והיינו טעמא משום דמזרוע בשלה ליכא למיגמר וכו' עד דלא פלוג רבנן ופרש"י לטעם כעיקר. נותן טעם קים לן דאסור בקדשים כעיקר ממשו של איסור וכתב רש"י ע"ד ומדקאמר רבא דבקדשים אסור נשמע דלית ליה טעם כעיקר בחולין אלא מדרבנן וכדמפרש ואזיל דמדאורייתא ברובא בטיל וה"נ שמעינן לר' יוחנן דאמר בפרק בתרא דע"ז. כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו והא דילפינן בפסחים משרת ליתן טעם כעיקר ס"ל לאמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא ולאו מילף הוא דה"ל נזיר וגיעולי נכרי' ב' כתובים הבאים כאחד א"נ גיעולי נכרי' חידוש הוא כדאמרינן התם ומשרת להתיר מלמד [illegible] איסור והתוספות הקשו על דברי רש"י ולפיכך פירשו הם בע"א והאריכו הרבה בענין זה בפרק ג"ה ובפרק בתרא דע"ז וסייעו דבריהם אלו הרא"ש והר"ן והרשב"א בת"ה וז"ל הרא"ש בפ' ג"ה ופר"ת. דטעם כעיקר במין בשאינו מינו דאורייתא דכיון שנתן האיסור טעם בהיתר נהפך כולו להיות אסור ולוקין עליו בכזית כאילו היה כולו איסור והשתא דר"י דכל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו מיירי במין במינו וטעמו וממשו דקאמר דלוקין היינו כשהאיסור בעין ומכירו טעמו ולא ממשו אסור מדרבנן ואין לוקין עליו וה"ה אם היה האיסור ממש בעין אלא שאין ניכר אין לוקין עליו כי הוא בטל ברוב אלא הא קמ"ל דאפ"ה אסור מדרבנן והא דנקט דמין במינו בטעמא אע"ג דלא יהיב טעמא זה בזה משום דבעי למימר טעמו ולא ממשו אסור ועד היכן הוא אסור בכדי דיהיב טעמו מין בשאינו מינו ורבי' חיים פי' דאמרי שפיר במין בשאינו מינו וטעמו וממשו קרי כשיש כזית בכדי אכילת פרס דאז הוי כמו ממשו של איסור כיון דיש כ"כ והאוכל ממנו כזית לוקה כדאמרינן (חלה פ"ג ועיין זבחים עח·) בעיסת אורז דבכזית ממנה יוצא ר"ת אף להקל וטעמו ולא ממשו היינו היכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס ואע"פ שנתן האיסור טעם בהיתר אין לוקין עליו ולהך דשמעתין יש לפרש טעם כעיקר טעם ממש דבאיל שרי ובשאר קדשים אסור וה"ה נמי בחולין מקרא דמשרת והא דנקט קדשים משום דבקדשים איירי והשתא לפסק ר"ת אם נשפך הרוטב ואין ידוע אם היה בו ס' הוי ספיקא דאורייתא ואסרינן ליה ולפסק רש"י הוי ספיקא דרבנן ושרי ע"כ ואע"פ שבשם רבינו חיים כתב הרא"ש הא דטעמו וממשו קרי ליש בו כזית בכדי א"פ והאוכל ממנו כזית לוקה לא נמנע רבינו מלכתבו בשם ר"ת משום דמשמע דלענין דינא לא פליגי ר"ת ורבינו חיים וכתב הרשב"א שדעת הרמב"ן כפרש"י וכן דעת הר"ן ז"ל והרשב"א כתב שהראב"ד סובר כר"ת טעם כעיקר דאורייתא מין בשאינו מינו וכן דעת הרב בעל הלכות ובסוף דבריו כתב לענין פסק הלכה אנו על מי נסמוך באו ונסמוך על דברי ר"ת ור"י ז"ל ובעל הלכות והראב"ד שרבים הם ואמרו להחמיר בשל תורה עכ"ל וז"ל בת"ה הקדר מין בשאינו מינו אם יש כזית מן האיסור בכדי א"פ אסור ולוקין עליו וזהו שקראוהו חכמים טעמו וממשו פחות מכאן אסור דבר תורה עד שיתבטל במיעוטו בס' אלא שאין לוקין עליו בכל תוך שיעור שהוא אסור דבר תורה וזהו שקראוהו טעמו ולא ממשו ע"כ ומ"ש רבי' ירוחם דהרשב"א כרש"י לא דק דכר"ת ס"ל והרמב"ם כתב בפרק ט"ו מהמ"א חלב הכליות שנפל לתוך הגריסין ונמוח הכל טועמין את הגריסין אם לא נמצא בהם טעם חלב הרי אלו מותרים ואם נמצא בהם טעם חלב והיה בה ממשו הרי אלו אסורין מן התורה נמצא בהם טעמו ולא היה בהם ממשו הרי אסורין מד"ס כיצד הוא ממשו כגון שהיה מן החלב כזית בכל ג' ביצים מן התערובות אם אכל מן הגריסין האלו כג' ביצים הואיל ויש בה כזית מן החלב לוקה שהרי טעם האיסור וממשו קיים אכל פחות מג' ביצים מכין אותו מכות מרדות מדבריהם וכן אם לא היה בתערובת כזית בכל ג' ביצים אע"פ שיש בהם טעם חלב ואכל כל הקדרה אינו לוקה אלא מכת מרדות עכ"ל ונראה דלא אתי כר"ת דהא אע"פ שאין בו כזית בכא"פ מיתסר לר"ת מדאורייתא כל זמן שאין בו ס' וכשיש בו כזית בכדי א"פ נמי לר"ת מחייב על אכילת כזית ולהרמב"ם לא מחייב עד שאוכל כג' ביצים אבל כרש"י א"ש דאע"ג דסבר רש"י דלית ליה לרבא טעם כעיקר בחולין ה"מ כשאין שם אלא טעמו של איסור בלבד ולא ממשו אבל כשיש שם טעמו וממשו דהיינו כי אית ביה כזית בכדי א"פ פשיטא דמדאורייתא אסור ומילקי לקי עליה כדא"ר יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזית בכדי א"פ ומינה נשמע דטעמו ולא ממשו דאין לוקין עליו היינו אין בו כזית בכדי א"פ ובהכא קאמר דלית ליה לרבא טעם כעיקר בחולין מדאורייתא ואפילו נתערב שם גופו של איסור אבל הר"ן כתב בפג"ה מין בשאינו מינו כל היכא שנתערב גופו ויהיב טעמא אפילו בחלף אסור מדאורייתא כדאמר רבא בפרק התערובות מין בשא"מ בטעמא ובוודאי מדאורייתא קאמר דומיא דמאי דקאמר מין במינו ברובא וש"ת דמין שנתערב בשאינו מינו בגופא ובטעמא אפילו בחלף אסור מדאורייתא ואי איכא כזית בכדי א"פ לוקה ואי ליכא כזית בכא"פ אסור מדאורייתא מיהו אין לוקין עליו ואי לא יהיב טעמא שיעורא בס' והיכא שנתערב בדבר טעמו ולא ממשו הייט טעם כעיקר שלפי שטת ר"ת הוא מדאורייתא ולפי שטת רש"י מדרבנן עכ"ל: **משמע** בדבריו דהא דאמר ר"י כל שטעמו וממשו וכו' וטעמו ולא ממשו אסור וכו' אינה ענין למחלוקתן של רש"י ור"י ור"ת כלל דבנתערב גופו של איסור מיירי ר"י וקאמר דטעמו ולא ממשו אסור מדאורייתא אלא שאין לוקין עליו ותמהני שהרי רש"י כתב רבא לית ליה טעם כעיקר בחולין אלא מדרבנן וה"נ שמעינן לר"י כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו וגם התוס' כתבו ליישב דברי ר"י עם מה שהם סוברים דטעם כעיקר דאורייתא ולפי דברי הר"ן ז"ל ההיא דר"י אינה ענין לפלוגתא דרש"י והתוספות ולא דמו אלא כי אורחא לדנא ואילו למה שכתבתי דלא שנא בין נתערב טעמו של איסור בלבד לנתערב טעמו וגופו ואין בו כזית בכדי א"פ א"ש והרשב"א כתב בחדושיו ובת"ה ופי' טעם כעיקר כגון שלא נתערב שם בגופו של איסור אלא טעמו בלבד וכדתניא משרת ליתן טעם כעיקר שאם שרה ענבים במים ויש בהם טעם יין וא"כ יש בו יין שאבד במיעוטו כגון שנפלה טפת יין בתוך מים ואין בו מראה יין שאבד ממשו מחמת מיעוטו וכגון בשר שנפל לתוך יורה של חלב ונתן הבשר טעם בחלב והחלב בבשר וכדאמרינן בפרק אלו עוברין (מד ׳) בשר בחלב לאו טעמא הוא ואסור ובפ' כ"ה (קח ׳) גבי טפת חלב שנפלה על חתיכה אמר אביי ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא

ומצאתי

בסימן ק"ו: **ומ"ש** ושלא במינו אסור מן התורה עד ששים אלא שאין לוקין עליו וכו' בפרק גיד הנשה (דף צ"ח) קאמר דילפינן מזרוע בשלה דכל איסורין שבתורה בטלין בששים ופריך עלה מדתניא זהו היתר הבא מכלל איסור זהו למעוטי מאי לאו למעוטי כל איסורין שבתורה ופריק רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור קמ"ל הכא דשרי ופי' רש"י נ"ט קים לן דאסור בקדשים כעיקר וממשו של איסור ולהא מילתא קתני זהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר גמרינן מיניה דבטל בס' דמדאורית' ברובא בטיל אלא מדרבנן בעי ס' וה"נ קאמר רבי יוחנן טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו· והתוס' הקשו על פירושו והעלו דבחולין נמי אסור טעם כמו בקדשים דטעם כעיקר דאורייתא והא דאר"י טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו היינו במינו דבדאורייתא ברובא בטיל וטעמו וממשו דלוקין כגון שהאיסור בעין ומכירו א"נ איירי שלא במינו והיכא דאיכא כזית בכדי א"פ קרי ליה טעמו וממשו והיכא דליכא כזית בכדי א"פ קרי ליה טעמו ולא ממשו עכ"ל ועוד האריכו ע"ש והרא"ש כתב פי' הראשון ע"ש ר"ת ופי' השני ע"ש רבינו חיים: ורבינו כתב פי' השני ע"ש ר"ת נמשך אחר סתם תוס' שהם דברי ר"ת והר"ן ז"ל כתב דבמין בשא"מ ונתערב גופו ויהיב טעמא אפילו בחלף אסור מדאורייתא ואי היכא כזית בכדי א"פ לוקה ואי ליכא כזית בכדי א"פ אסור מדאורייתא מיהו אין לוקין עליו ואי לא יהיב טעמא שיעורו בס' והיכא שנתערב בדבר טעמו ולא ממשו היינו טעם כעיקר שלפי שיטת ר"ת הוא מדאורייתי' ולפי שיטת רש"י מדרבנן עכ"ל · והב"י תמה על דבריו דמשמע דס"ל דהסוגיא דר"י כל שטעמו וממשו וכו' אינה ענין למחלוקתן של רש"י ור"ת כלל והא ליתא שהרי רש"י כתב וה"נ שמעי' ליה לרבי יוחנן כל שטעמו וכו' וגם התוס' כתבו ליישב דברי רבי יוחנן עם מה שהם סוברים דטעם כעיקר דאורייתא ואיכא לתמוה טובא על תמיהתו שהלא דברי הר"ן מבוארים דלפרש"י הא דר"י דטעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין בשאין שם אלא פליטתו ואסור מדרבנן קאמר והיינו דקאמר רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר כלומר בשאין שם אלא פליטתו דבחולין אינו אסור אלא מדרבנן: ומ"ש הר"ן בסוף דבריו בפסק ואי ליכא כזית בכדי א"פ אסור מדאורייתא ואין לוקין עליו אין זה מדברי ר"י שאמר טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו כלומר אסור מדאורייתא אלא שאין לוקין עליו כמו שהבין ב"י מדברי הר"ן אלא דברי הר"ן הם שהוציא דין זה מדיוקא דרישא דקאמר רבי יוחנן כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו שזהו כזית בכדי א"פ שפירושו כשיש שם גופו של איסור ונימוח ונבלל בהיתר וטעמו נרגש דאסור מדאורייתא וגם לוקין עליו כשיש שם כזית בכדי א"פ ומדיוקא נשמע דבאין שם כזית בכדי א"פ אסור ואין לוקין אבל סיפא דרבי יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין לא איירי אלא בשלא נתערב שם גופו של איסור כלל כי אם טעמו בלבד דלרש"י אע"ג דבסברא לשער לפי האיסור שנפל לשם יהא בו כזית בכדי א"פ אפ"ה אין בו מלקות רק איסור דרבנן ולר"ת אסור מדאורייתא וכ"כ עוד הר"ן להדיא בפרק בתרא דע"ז וגם בפג"ה דבריו מוכחי' כדפי' בלי שום גמגום · אלא דאי קשיא להר"ן הא קשיא דרש"י כתב להדיא בפרק בתרא דע"ז (דף ס"ז) ז"ל טעמו ולא ממשו כגון חלב שנפל לקדרה או חלב שנפל נימוח שאין ממשו בעין עכ"ל אלמא דאפילו בנימוח גוף האיסור נמי אינו אסור אלא מדרבנן לרש"י וטעמו וממשו דאסור ולוקין הייט שממשות האיסור הוא בעין שלא נמוח אלא שאינו ניכר אכן המעיין בדברי הר"ן לשם יראה שדחה פי' זה מדאיתא בפרק התערובת אמר רבא אסור רבנן ברובא אסור רבנן בטעמ' ופי' מין במינו ברובה מין בשא"מ בטעמא ומדקאמר מין במינו ברובא מדאורייתא' קאמר וכו' אלמא מין בשא"מ מדאורייתא בטעמא הוא ולא בטיל ברובא ואעפ"י שאין גוף האיסור בעין אלא שטעמו נבלל אפ"ה אסור מדאורייתא ודוקא שיש שם ממשו של איסור אבל אם אין שם אלא פליטתו אינו אסור אלא מדרבנן וכו' והייט דאמר רבי יוחנן טעמו ולא ממשו וכו' כלומר שאין שם אלא פליטתו וכו' עכ"ל וא"כ צ"ל דמה שפרש"י בפרק בתרא דע"ז אינו לפסק דין אלא לפרש דברי רבי יוחנן והעיקר כמו שפי' בפג"ה דלשם חזר בו רש"י א"כ הר"ן לא היה גורס לשון זה בפרש"י שבידו אכן המרדכי לשם כתב לדעת רש"י דאין איסור מן התורה אלא באיסור שהוא בעין אבל בנמוח גוף האיסור אינו אסור אלא מדרבנן וכ"כ בהגהת מיימוניות פט"ו מהמ"א: עוד כתב ב"י שדברי הרמב"ם אתי שפי' כסברת רש"י והא דאר"י טעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזית בכדי א"פ איירי בנמוח גוף האיסור וטעמו ולא ממשו דאסור ואין לוקין עליו איירי נמי שנמוח גוף האיסור אלא שאין בו כזית בכדי א"פ עכ"ד ולפעד"נ שזה א"א דא"כ לא היה לו לרש"י שום ראיה מדאמר רבי יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו דאסור מדרבנן קאמר דמבואר במרדכי פרק בתרא דע"ז דראיית רש"י היא מדלא קאמר ר' יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו וזהו בשאין בו כזית בכדי א"פ כדאמר ברישא אלמא דבסיפא אפילו יש בו כזית בכדי א"פ נמי אין לוקין וא"כ בע"כ דאינו אסור מדאורייתא דאל"כ למה אינו לוקה ולפי דברי ב"י ליכא ראיה דדילמא אסור מדאורייתא ואין לוקין לפי שאין בו כזית בכדי א"פ · אלא נראה דהרמב"ם ס"ל כפרש"י בחדא וכפר"ת בחדא כרש"י ס"ל דהא דקאמר לא נצרכה אלא לטעם כעיקר וכו' דבחולין אין הטעם אוסר אלא מדרבנן וכפר"ת נמי סבירא ליה דהא דקאר"י טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו היינו בשאין בו כזית בכדי א"פ דהשתא אף על גב שנמוח שם גוף האיסור אינו אסור אלא מדרבנן והו טעם כעיקר וכו'

דבחולין

פרישה

ורפואתיו לכן כתב דין זה בשם ר"ת: (יג) אלא שאין לוקין עליו כו' עד שיהא בתוך כל ד' ביצים מן ההיתר כזית מן האיסור כו' דהיינו אכילת פרס לרש"י אבל להרמב"ם ג' ביצים הוא אכילת פרס גם יש ביניהם דלהרמב"ם אינו לוקה עד שיאכל כל הג' ביצים שנתערב בהן כזית איסור: (יד) ואז חייב על כל כזית וכזית פי' כל כזית שאוכל מהם התערובת חייב עליו כאילו אכל כזית איסור דודאי מקרי טעמו וממשו כיון שיש בו איסור כ"כ ומצטרף ההיתר עם האיסור דאפי' על אכילת כזית לחוד מן ההיתר עם האיסור לוקה כאילו אכל כזית איסור וכ"כ ב"י:

ונפקא

דרישה

ויש לתמוה לדבריהם ולמה השמיט רבינו זה ולא כתב בסיום דברי הרשב"א ויש לתמוה לדבריהם אלא [illegible] לא מצו [illegible] וסמך על מה שכתב בהסכמת הרא"ש ז"ל שצריך שיהא אומן ומל"ת והכריע כן מדברי הרא"ש שכתב בהדיא ליבעיא קפילא ארמאה פי' נחתום עכו"ם משמע בהדיא מדבריו שצריך שיהא אומן וכתב ג"כ שבענין שיהא מסיח לפי תומו ועוד שהתוס' כתבו בהדיא והביאם ב"י הכא דאמר סמכינן אקפילא אע"ג דעכו"ם הוא כיון דקפילא הוא לא משקר שלא יפסיד אומנתו ע"כ משמע להדיא מדבריהם שצריך שיהא אומן ואין סברא לומר שהרא"ש חולק על התוספות אם

לא

וכזית ממנו (יד) ונפקא מינה (טו) אם נתערב מין במינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו אם נתבאר שהיה רובו היתר מותר דספיקא דרבנן תולין להקל ואם לא נתבאר שרובו היה היתר אסור · ואם נתערב בשאינו מינו ונשפך אסור דספיקא דאורייתא לחומרא (טז) [ג] וכתב הרשב"א שאם נתערב במינו ובשאינו מינו ונשפך (יז) [ד] רואים את שאינו מינו כאילו אינו ותולין לומר שמינו היה רוב ונתבטל (יח) כי היכי דאמרינן רואין את מינו כאילו אינו להקל ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו למאן דאית ליה מין במינו לא בטיל (יט) וה"מ שאינו לפנינו כגון שנשפך אבל אם הוא לפנינו אלא שאינו בקי לשערו אפילו מדרבנן אין תולין להקל הלכך בחל אע"פ שהוא דרבנן צריך ס' כנגד כולו ורש"י פירש דמין במינו (ג) לא בטיל כלל אפילו באלף ומין בשאינו מינו אינו אלא דרבנן ולדידיה תולין להקל מספק במין בשאינו מינו וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לסברת ר"ת (ד) ולא מיבעיא איסור שנתערב בהיתר ונימוח בתוכו שצריך ס' לבטלו (ה) אלא אפילו מכירו והוא שלם (ו) וזרקו צריך ס' כנגד כל איסור

דבחולין אינו אלא מדרבנן וכדכרש"י בפג"ה : וכתב הרשב"א שאם נתערב וכו' ותולין לומר שמינו היה רוב ונתבטל וכו' פי' כשידוע שמינו היה רוב אלא שאינו ידוע אם היה שם ס' תולין לומר לקולא כיון שמינו היה רוב ודאי נתבטל בס' ומ"ש הלכך בחל וכו' ה"ק כיון דאינו נשפך אין תולין להקל אעפ"י שאינו אלא איסור דרבנן הילכך בכחל נמי בעי ס' מזה הטעם דלא הקילו אלא בנשפך דאינו בא אלא באקראי בעלמא כדפי' הר"ן א"נ כאינו נשפך יש להחמיר משום דמה שאינו בקי לשער אין זה ספק דדעת שוטים לאו כלום כדכתב בס"ד סימן פ"ה והקשה מהרש"ל וז"ל ואינו נכון בעיני דבשלמא במין במינו אין בו איסור מצד שהוא נ"ט אלא מגזירת הכתוב דאינו בטל מש"ה כי איכא בהדיה נמי מין בשא"מ אמרינן סלק את מינו כדי שיבוטל הטעם בשא"מ וממילא מותר הכל אבל הכא שאוסר את שאינו מינו בנ"ט תדאורייתא א"כ היכא שנשפך אפי' איכא נמי מינו בהדיה סוף סוף עדיין בספק עומד וספיקא דאורייתא לחומרא עכ"ל ולי נראה דהכי קאמרינן כי היכי דהתם אילו לא היינו רואין את מינו כמי שאינו היה אסיר ועכשיו שאנו רואין כאילו אינו טעם האיסור נתבטל בשא"מ והו"ל כאילו בא מינו לתוכו לאח' שנתבטל ונעש' כבר היתר דשוב אינו חוזר וניעור לחזור ולאסור ה"נ הכא רואין את שאינו מינו כאילו אינו ומינו שהוא רוב מתיר את האיסור וכאילו בא שאינו מינו לתוכו לאחר שכבר נעשה היתר ושוב אינו חוזר וניעור להיות אסור והכי נקטינן כדעת הרשב"א דמסתברא טעמיה · **ולא** מיבעיא וכו' עד ל"ש כן של חרס או עץ או מתכות כלומר אין להקל בשל עץ ומתכות כיון דחוזר להכשרו דא"כ לשער בכולו אלא באומד יפה כתב ילא ממנו ולשער בו כסברת הראב"ד א"א לא שנא ועיין בב"י אח"כ כת' רבינו פרק החמיר בכף של מתכת יותר משל חרס היפך סברת הראב"ד : **ומ"ש** אלא אפילו מכירו והוא שלם וזרקו וכו' נראה דבמכירו והוא שלם פשיטא דצריך לזרקו אפילו אי איכא ס אלא דאפילו בחלב שנפל לקדרה ונתוח יאיכא

ויתלאתי לרבותינו בעלי התוס' ז"ל דמשום איסור החלב קרי לבשר בחלב טעמו ולא ממשו דבחלב אין יכול להיות בו ממשו של דבר אלא טעמו ואעפ"כ אסור אבל בבשר אפשר להיות ממשו של חלב שגוף החלב נבלע הוא בתוך הבשר וכן גיעולי נכרים שאין שם אלא טעם האיסור שנבלע בכלי ולא ממשו כן פרש"י טעמו ולא ממשו שנזכר בתלמוד עכ"ל נראה מדבריו שאע"פ שנתערב שם גופו של איסור כל שנמחה ואין ממשו נכלא כגון יין שאבד ממשו מחמת מיעוטו קרי ליה לא נתערב שם גופו של איסור אלא טעמו בלבד ואפשר שלזה נתכוון הר"ן ז"ל אבל לא משמע כן מדבריו ז"ל שם : ומ"ש הרשב"א שכן פרש"י טעמו ולא ממשו אעיקרא דמילתא קאי ולא למה שכתב בשם התוס' שהרי במאי דאמרינן בפרק אלו עוברין בשר בחלב לאו טעמא הוא ואסור פירש בשר שנתבשל בחלב והבשר בעיניה אלא שטעם החלב נבלע בו והא דאמר ר"י בפרק בתרא דע"ז טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו פירש כגון חלב שנפל לקדרה או חלב נחוה שאין ממשו בעין ע"כ : ומ"ש רבי' עד שיהא בתוך כל ד' ביצים מן ההיתר כזית מן האיסור וזהו שיעור אכילת פרס לדעת קצת פוסקים ולדעת הרמב"ם הוא כדי ג' ביצים וכבר כתבתי טעם מחלוקתם בטא"ח סי' תרי"ב :

ונפקא מינה אם נתערב מין במינו ונשפך וכו' אם נתבאר שהיה רובו היתר מותר דספיקא דרבנן תולין להקל כ"כ הרשב"א בת"ה · ופשוט הוא וכתב בא"ח בשם הרי"ף ד אבל אם הוא לפנינו ואין אנו יודעים לשער אותם לא אמרי' ספיקא לקולא : ומ"ש ואם נתערב בשאינו מינו ונשפך אסור וכו' כבר כתבתי כן בשם הרא"ש וכ"כ הרשב"א ופשוט הוא לדעת ר"ת :

וכתב הרשב"א שאם נתערב במינו ושאינו מינו ונשפך וכו' ותולין לומר שמינו היה רוב ונתבטל לשון זה שכתב רבי' בשם הרשב"א אינו מכוון שנראה ממנו שאע"פ שלא ידענו אם הרוב היה ממינו או ממי שאינו מינו תולין להקל ואומרין שמינו היה הרוב וא"א לומר כך דא"כ ספיקא הוא וה"ל למיתלי לחומרא ועוד דאם כן מאי מייתי מדאמרי' רואין את מינו כאילו אינו וכו' דהתם כשאנו יודעים בודאי שאינו מינו רבה עליו דוקא הוא · הלכך ע"כ לא איירי הרשב"א אלא בשידוע שמינו הוה רוב אלא דסד"א דכיון שהוא גם כן מעורב עם שאינו מינו לא ליבטל קמ"ל רואין את שאינו מינו כאילו אינו כי היכי דלמ"ד מין במינו לא בטיל אמרינן רואין את מינו כאילו אינו וכו' וכן פשוט בלשון הרשב"א שכתב וז"ל שאם נפל לתוך מינו ושאינו מינו הולכין בו להקל כל זמן שנתברר לנו שרובה היתר שהוא מינו עליו דהא קי"ל במין במינו ושאינו מינו רואין את מינו כמי שאינו להקל והשאר שאינו מינו רבה עליו ומבטלו וה"ה והוא הטעם כאן דאמרי' רואין את שאינו מינו כמי שאינו והשאר מינו רבה עליו ומבטלו (ב) : **ומ"ש** וה"מ שאינו לפנינו כגון שנשפך אבל אם הוא לפנינו וכו' גם זה מדברי הרשב"א בת"ה וכ"כ סמ"ג ופשוט הוא דלא קאי למאי דסמיך ליה בלחוד דהיינו נתערב במינו ושאינו מינו אלא גם ארישא דנתערב במינו ונשפך דתלינן נמי לקולא וגם פה לא כיון רבינו יפה במ"ש הילכך בחל דאדרבה מכחל ילוף הרשב"א דין זה שכתב וז"ל מ"מ כשהיתר ואיסור לפנינו וא"א לעמוד על שיעורו אף ע"פ שהוא מאיסורים של דבריהם אסור והולכין בו להחמיר שהרי כחל מדרבנן ואפ"ה אמרינן דבדידיה משערינן משום דמאי דנפיק מיניה לא ידעינן עכ"ל וכתב הר"ן טעמו של דבר משום דבדבר שא"א לעמוד עליו אי אזלינן לקולא יהו כל האסורים בספק וכל אחד ישער במה שנראה בעיניו ולפיכך ראו חכמים להשוות מדותיהן אבל כמה שאינו בא אלא באקראי בעלמא כגון אם נשפך הרוטב וכיוצא בדברים הללו אזלינן לקולא : ורש"י פירש דמין במינו לא בטיל כלל וכו' כבר כתבתי שרוב הפוסקים פסקו דלא כרש"י וכוותייהו נקטינן : **ומ"ש** ומין בשאינו מינו אינו אלא דרבנן כבר נתבאר וכתבתי שהרמב"ן והר"ן ז"ל סוברים כמותו בזה ונ"ל שגם הרמב"ם ז"ל סובר כן ומ"מ נראה דכר"ת נקטינן בהא לחומרא וכמ"ש הרשב"א : ומ"ש וא"א ז"ל הסכים לסברת ר"ת לענין מין במינו כבר כתבתי דבהדיא פסק כן בפרק בתרא דע"ז אך לענין מין בשאינו מינו לא מצאתי לו שהכריע בדבר : **מצאתי** כתוב דכבד ובשר שני מינים הם ה כדאמרינן הנודר מן הבשר מותר בכבד ובשר עוף ובשר בהמה שני מינים הם וכתב ע"ש קי"ל כרבא (ע"ז סו ·) דבתר שמא אזלינן חמרא חדתא ועתיקא שני מינים הם ושאור ועיסה שני מינים הם ואיל ושור ועז שלשה מינים הם וכן מיני דגים ועופות שחלוקות בשמן שני מינין הם אבל ביצים של עוף זה כביצים של עוף זה הם מין במינו וחלב ובשר שני מינים הם שומן של חלב ושל הדקין מיקרי חלב וחלב פרה ורחל מין אחד הוא ושומן של צלעות וחזה ואליה ושומן הירך בשר שמן הוא ומיקרי בשר ולא חלב וכבש ואיל מין במינו הוא מא"ז עכ"ל ואח"כ מצאתיו באגור (ה) : ולא מיבעיא היכא שהאיסור נתערב בהיתר ונמוח בתוכו שצריך ס' לבטלו אלא אפילו מכירו והוא שלם וזרקו צריך ס' כנגד כל האיסור וכו' בפג"ה (לז ·) אמרינן כחל בס' ואיבעיא לן כי משערינן בדידיה משערינן או במאי דנפק מיניה משערינן ואהדרינן פשיטא דבדידיה משערינן דלאו במאי דנפיק מיניה מנא ידעינן : ב"ה וכתב בא"ח ובכל מה שהוא דומה לכחל כגון לב וכבד משערין כמה דנפק מיניה לפי אומד הדעת ולא בעינן בדידיה דדוקא בכחל משערין בדידיה משום דעשאוהו כחתיכת נבלה אבל בעה"ת כ' דבכולן משערין בדידיה
דאי

דרכי משה

(ב) וכתב באו"ה כלל ל"ו דאפילו נפל חלב לבשר עוף דהוא מדרבנן אפ"ה אם נשפך אסור עכ"ל (ו) עיין במרדכי דף תשל"ח ע"א וע"ד פ' כ"ה ובהגהות חולין ובהר"ן דף תשי"ב ע"ב ובמרדכי פרק השוכר דף תשפ"ט ע"ד גם האשיר"י בפיקים דנזכרים כי דין מין במינו איזה דבר מקרי מין במינו ולא רציתי להאריך בזה הואיל ואנן ס"ל כר"ת כמ"ש למטה ואע"ג דאיכא קצת נפקותא אף דר"ת לענין שאם נשפך ההיתר וכו' גם איכא נפקותא בדבר יבש כמו שיתבאר לקמן סימן ק"ט מ"מ לא חשתי להאריך בזה כי הוא מילתא דלא שכיחא (ד) וכ"כ במרדכי פ' ג"ה דף תשל"ה ע"א בשם ס"ה דאנו נוהגין כר"ת וראבי"ה כתב דהסנהו כרש"י וכן היה נוהג אביו ר"י הלוי עכ"ל ובהג"מ פט"ו בשם סמ"ק ונהגו העם כר"ת בין במין במינו דבטל בס' בין בטעם כעיקר שהוא דאורייתא וכ"פ בש"ד ובאגור ובאו"ה וכ"פ בב"י וכן המנהג (ה) וכתב האו"ה כלל כ"ג כל דינים אלו וכתב לבסוף וה"מ כשהן שלימים אבל החתוכים הכל מקרי חתיכות דג או חתיכות עוף עכ"ל נראה מדבריו דס"ל דבבה"ג הוי מין במינו דבתר שמא אזלינן הואיל וכולהו מקרי חתיכות דג או עוף אם כן שמן שוה ואין דבריו נראין דאין זה שמן העצם שנלך אחריו לענין מין במינו כן נ"ל (ו) היכא דמכיר האיסור פשיטא דצריך לזרקו אע"ג דאיכא ס' ונ"ר דלהכי כתב המרדכי בהגהת חולין
דף

דרישה

לא היכא שיתבאר בהדיא שחולק או שמוכרחין לכך . [ג] וכתב הרשב"א כו' ותולין לומר שמינו היה רוב כו' וז"ל ב"י האי תולין לשון שאינו מכוון הוא דנראה ממנו אפילו אי לא ידעינן שמינו הוא רוב נגד האיסור אפ"ה תולין להקל ואמרינן שרוב הוה ומותר וא"א לפרש כן דא"כ הוי ספיקא דאורייתא ולחומרא ועוד דא"כ מאי מייתי ראיה מדאמרינן רואין את מינו כאילו אינו דהתם כשאנו יודעין בודאי שאינו מינו רבה עליו דוקא היא . הילכך לאו דוקא הוא ואיירי כשידוע שמינו הוא רוב נגדו וכן הוא בהדיא בלשון רשב"א ע"ש ותיהו יש ליישבו וכתבתיו בפרישה עי' שם [ד] כי היכי דאמרינן רואין את מינו כו' למאן דאית ליה מין במינו לא בטל ביאור הדבר כתבתי בפרישה ע"ש והנדון ממולק מהראיה בג' דברים האחד שהראיה לא מיירי בשפיכה ובנדון איירי בשפיכה הב' שהראיה צריך להיות שאינו מינו ס' כנגד האיסור לבטלו וכאן א"צ אלא רוב הג' שהאינו מינו צריך להיות ס' נגד האיסור בלי צירוף מינו דהא במינו ס"ל דאין לו ביטול ובנדון דידן אם יש רוב במינו עתה תלינן להקל ואמרינן דמתחילה קודם שפיכה היה ס' מין הכל יחד במינו ושלא במינו דהא אליבא דר"ת קיימינן דס"ל דיש לו ביטול במינו וק"ל
כמבטל

פרישה

(יד) ונפקא מינה פי' אם הוא דאורייתא או דרבנן כיון שאין אנו בקיין (טו) אם נתערב מין במינו ונשפך כו' ואם נתערב בשאינו מינו וכ"ל דמיירי שנימוח האיסור או שנפלו ממנו גוף האיסור וא"כ ס' אלא לבטל טעם האיסור ועל טעם האיסור איכא למימר שהיה ס' ונתבטל ואח"כ נשפך עם ההיתר אבל אם נשאר שם גוף האיסור יחזור ויאסור עכשיו שאין שם ס' ומה מועיל לומר שהיה ס' קודם שנשפך וכמ"ש לקמן סי' ק"ו וק"ז ע"ש . ומ"ש בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו פי' לשערו אם היה בו ס' כנגד האיסור : (טז) וכתב הרשב"א אם נתערב כו' ובשערים השגתי עליו ע"ש מ"ו : (יז) רואין את שאינו מינו כאילו אינו ותולין לומר כו' ב"י כתב דהאי תולין כו' שאינו מדוקדק הוא וכתבתי לשונו בדרישה ע"ש ול"נ דר"ל תולין לומר שודאי היה ס' הואיל ומינו הוה רוב עכ"פ ונתבטל ברוב עוד נראה לפרש דה"ק אע"פ דהשתא מינו ושאינו מינו יחד אינן ס' נגד האיסור מ"מ כיון שמינו הוא עכ"פ הרוב נגדו תולין לקולא ואמרינן שאזלינן בתר מינו ושאינו מינו כאילו אינו ועד"ר : (יח) כי היכי דאמרינן רואין את מינו כו' (גמ' יין נסך ס"ס קכ"ג עכ"ס) עד למאן דאית ליה מין במינו לא בטיל פי' שם לא קאי אם נשפך אלא אפי' בא לפנינו בתחילה מ"מ צריכין למימר רואין את מינו כאילו אינו כיון דאין לו ביטול אפי' בס' למ"ד מין במינו אינו בטל לעולם ומבטלינן ליה בשאינו מינו בס' אבל כאן קאי אליבא דמ"ד מין במינו בטל ברוב ובשאינו מינו בטל בס' והואיל ונשפך שאין יכולין לעמוד עליו לשערו אם יש שם ס' רואין את שאינו מינו כאילו אינו ומבטלין האיסור במינו ברוב וקשה א"ש דאמר כי היכי כו' דמשמע דפשוט הם ואח"כ כתב דין זה דלרש"י תולין לקולא איפכא . ומ"ש שאינו מינו רבה עליו ר"ל בששים כמ"ש דקאי אליבא דמ"ד מין במינו דאורייתא ואפי' בחלב לא בטל ובשאינו מינו דרבנן מ"מ מדרבנן צריך ס' כמ"ש בסמוך בשם רש"י ודוקא כמאן זה דמספקא לן אם היה מתחילה ס' קודם שנשפך אזלינן לקולא כיון שיש לפנינו רוב היתר נגדו גם עתה ועד"ר : (יט) וה"מ שאינו לפנינו כגון שנשפך כו' כתב ב"י וז"ל ופשוט הוא דלא קאי למאי דסמיך ליה בלחוד דהיינו נתערב במינו ושאינו מינו אלא גם ארישא דנתערב במינו ונשפך דתלינן נמי לקולא וגם פה לא כיון רבינו יפה במ"ש הילכך בחל דאדרבה מכחל ילוף הרשב"א דין זה שכתב וז"ל ומ"מ כשהיתר ואיסור לפניו וא"א לעמוד על שיעורו אע"פ שהוא מאיסורים של דבריהם אסור והולכין בו להחמיר שהרי כחל מדרבנן אפ"ה אמרינן דבדידיה משערינן משום דמאי דנפק מיניה לא ידעינן עכ"ל ב"י ואפשר ליישב שאין רבינו תולה בכחל בדין זה אלא הביא ראיה לדין זה מכחל כאילו אמר שהרי בכחל משערינן בכולו מטעם זה וה"ה הילכך כלומר הילכך מטעם זה אנו אוסרים בכחל וצריך ס' ולכן ילפינן כן לכל איסורים . והטעם דאין תולין הכא להקל אפילו בדרבנן כתב' במרדכי פרק השוכר וז"ל אמנם חסרון המורה שלא ידע לשער או חסרון ידיעה אחרת הא לא מיקרי ספיקא דרבנן דדעת שוטים אינו כלום ע"ש מ"ו . והר"ן כתב טעם אחר וב"י הביאו ז"ל שדוקא מה שאינו בא כ"א באקראי בעלמא כגון אם נשפך רוטב וכיוצא בזה אזלינן לקולא אבל בדבר שהוא לפנינו וא"א לעמוד עליו יהיו כל האסורים בספק וכל אחד ישער במה שנראה בעיניו לפיכך ראו חכמים להשוות מדותיהן עכ"ל (כ) אלא אפילו מכירו והוא שלם פי' שלא ראינו בו שום שינוי מאשר היה בתחילה וגם לא ידענו שנפלט ממנו שום דבר כגון קערה וכף וכדמסיק וזה אין ללמוד מכחל שנ"ל ד"ל
דשאני

חדושי הגהות

ד דברים אלו תמוהים מאוד שהביאם בשם א"ח והם מבוארים בהדיא בטור בסמוך וכת' הרב"י ע"ז שהם דברי הרשב"א בת"ה וכבר תמה ע"ז הרב בנה"ג והניחו בצ"ע : ה בנדרים (נד ·) קאמר
רשב"ג

איסור שאין אנו יודעין כמה יצא ממנו (ז) (כא) לפיכך [ס] המבשל בקדירת איסור שהיא בת יומא או תוחב כף של איסור בהיתר וכי האי גוונא בבשר בחלב צריך ס' נגד ' כל הקדירה וכנגד כל מה שתחב מהכף שאין אנו יודעין כמה בלעו לא שנא הן של חרס או עץ או מתכת וה"ר פרץ החמיר בכף של מתכת להצריך ס' כנגד כולו אפילו לא הכניסו כולו משום דחם מקצתו חם כולו (כב) ומיהו אם בש' איסור בקדרת היתר לא אמרינן שגוף הקדרה תצטרף לבטל האיסור ולהחמיר אמרינן הכי ולא להקל ואין משערינן ' אלא במה שבתוכה (כג) ואם ידוע כמה הוא האיסור כגון כף חדשה שניער בה כזית ח חלב ואח"כ ו ביומו ניער בה קדירה של בשר א"צ אלא ס' לבטל הכזית שבלע (כד) אבל כף ישנה שניער בה כמה פעמים אין יודעין כמה בלע ומשערין בכולה: (כה) כחצי זית של איסור נתערב להיתר צריך ס' רצ' ' זיתי היתר לבטלו: (כו) ביצה שיש בה אפרוח או טיפת דם שנתבשלה עם אחרות צריך ס' ואחד לבטלו (ס) לפי שיש ביצות גדולות וקטנות לפיכך הוסיפו ביצה אחת להשוות מדתו ולפיכך אם נתערבה בתבשיל בטלה בס' כמו שאר איסורין (כז) ואם נתערבה ביבש זה יתבאר לקמן בע"ה: כחל מתבטל בנ"ט ולמעלה כתבתיו בהלכות כחל: וכל שאר איסורין

בין

ראי במאי דנפק מיניה לא ידעינן וכן דעת הרשב"א וביאר עוד ואסר לא באיסורי תורה אמרו אלא אפילו באיסורים של דבריהם עכ"ל: ומ"ש לפיכך המבשל בקדרת איסור שהיא בת יומא או תוחב כף של איסור בהיתר וכה"ג בבשר בחלב צריך ס' כנגד כל הקדרה וכו'. כ"כ הרשב"א בת"ה ואע"פ שכתב בשם הראב"ד ז"ל שלא אמרו אלא באיסור שאינו חוזר להכשרו ככחל וכיוצא בו וכן בקדרה של חרס שאינו יוצא מידי דופנו לעולם אבל בקדרה של מתכת וכף של עץ וכיוצא בו אין משערין בכולו א"א אומדין אומד יפה כמה יצא ממנו ומשערין בו הכר כ' דראשון נראה עיקר וכתב שכן דעת רבותי' הצרפתים וכן דעת הרמב"ם ז"ל וגם מדברי הר"ן בפג"ה נראה שהוא נוטה לסברת התוספו' דכיון דתלינן טעמא משום דלא ידעינן כמה מינה נפק אפי' בדבר החוזר להכשירו משערין בכולה: כתב המרדכי בפג"ה בשם ראבי"ה היאך משערים ס' נגד כל הכלי האסור ממלאים כלי גדול מלא מים ויתן הקדרה האסורה תוך אותו כלי והמים היוצאים הוא שיעור דופני הקדר' ושער בהיתר כנגד אותם המים: ומ"ש לא שנא הן של חרס או עץ או מתכת והר"פ החמיר בכף של מתכת וכו' כבר נתבאר בסימן צ"ד ושם נתבאר ג"כ כל דיני תחיבת כף בקדרה: ומ"ש ומיהו אם בישל איסור בקדרת היתר לא אמרינן שגוף הקדרה תצטרף לבטל האיסור וכו' יתבאר בסי' צ"ט: ומ"ש ואם ידוע כמה הוא האיסור כגון כף חדשה שניער בה כזית חלב וכו' ג"ז מדברי הרשב"א בת"ה וז"ל היכא דניער בכף חדשה כזית חלב ואחר כך תחבה בבשר א"צ אלא ס' כחלב הנבלע בה דהא ידעינן כמה הוי וכן הדין אם ניער כזית חלב בכף ישנה שאינה בת יומא אבל אם היתה ישנה ובת יומא י"ל דחוזר כל מה שנבלע בתוך הכף מבשר בחלב כחתיכת נבלה ובכולה משערינן דבמאי דנפק מיניה לא ידעינן אבל הרמב"ן ז"ל כתב דמסתברא דלא אמרינן בבלוע חתיכה עצמה נעשית נבלה ואין משערינן בין בישנה בין בחדשה אלא במאי דבלעה לבד עכ"ל והר"ן הביא ג"כ שתי הסברות אלו ונראה שהוא נוטה לסברת הרמב"ן ז"ל ורבינו סתם דבריו כסברא ראשונה:

(ח): **כחצי** זית של איסור שנתערב בהיתר צריך ס' חצאי זתים של היתר לבטל בפרק גיד הנשה (צח.) הוה פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדיקולא דבשרא סבר מר בר רב אשי לשעורי בתלתין פלגי זיתא אמר ליה אבוה לא אמינא לך לא תזלזל בשיעורי דרבנן ועוד הא א"ר יוחנן חצי שיעור אסור מן התורה ופי' רש"י בתלתין פלגי דזיתא משום דלא היה בשיעור היה מזלזל בביטולו ולא בעי ס': לא תזלזל בשיעורי דרבנן · כלומר אפילו במידי דלא מיתסר מדאורייתא לא תזלזל בשיעוריה ועוד הא מדאורייתא אסור דחצי שיעור אסור מן התורה:

ביצה שיש בה אפרוח או טפת דם שנתבשלה עם אחרות צריך ס' ואחד לבטלו וכו' כבר נתבאר בסי' פ"ו. נתערבה ביבש זה יתבאר לקמן בסימן ק"י:

כחל מתבטל בנ"ט ולמעלה כתבתיו בהלכות כחל סימן צ':

ואיכא ס' כתי צריך להסיר השומן הצף למעלה וכ"כ בהגהות מרדכי דחולין ע"ש הרוקח דאם נפל חלב לתבשיל דיתן שם מים צוננין והשומן צף למעלה והשאר מותר עכ"ל ומיירי כדאיכא ס' דכל מאי דאפשר להסיר את האיסור צריך להסירו אע"ג דאיכא ס' אבל כדליכא ס' אין לסמוך על הסרה זו דאף ע"ג דעכשיו מסיר החלב כבר נאסר התבשיל מתחלת נפילה שנתן בו טעם ונאסר ואפשר לסוחטו אסור וכך פסק מהרמ"א בת"ח כלל פ"ה וכ"כ בא"ו הארוך כלל כ"ג סוף סימן ט' וז"ל והשיב ראב"ן חלב שנפל לקדרה ונתך אם יש ששים מצוה ליתן בו מים קרים לקרוש החלב ולהסירו עכ"ל אכן בהגהות שבסוף הספר כלל כ"ד סימן י' כתב בהיפך וז"ל ות"מ טפת חלב שנפל לתוך רוטב של בשר כת' במרדכי פג"ה שישטף עליו מים צוננים ויסיר כל השומן הצף עליה למעלה והנשאר מותר אפי' ליכא ס' עכ"ל וטעמא היינו מטעם שאין החלב מתערב ברוטב אלא צפה למעלה וכל איסור שאפשר להפרידו לגמרי לא אמרינן לגביה חתיכה עצמה נ"נ ואפשר לסוחטו אסור ואין שייך בזה משום ביטול איסור שהרי אינו מבטלו לאוכלו אלא מוציאו לחוץ לגמרי דהא אין החלב מתערב וא"צ ס' ולהכי צריך להסירו אפי' איכא ס' מאחר שיכול להכיר האיסור ולהסירו וכן משמע ג"כ בדברי המרדכי שאין מחלק בתקנה זו בין איכא ס' לליכא ס' עכ"ל ואע"פ שדברים אלו נכונים בטעמם ולא קשה מאפשר לסוחטו אסור דאין זה אלא בחתיכה שקבלה טעם של איסור אבל לא בדבר לח כגון רוטב שאין שם אלא התערובות איסור עם היתר וכשמפריש ומבדיל איסור מן ההיתר נשאר ההיתר בלבדו וכמו שהתבאר בסימן צ"ב מכל מקום מאחר שכתב בפנים בשם ראב"ן דבדליכא ששים אין לו תקנה להסיר אין להקל לכתחלה אבל בדיעבד אין לחוש כנ"ל ועיין במ"ש בסימן צ"ט וע"ל סוף סימן ק"ד בדין איסור פגום דלאפש"י דשרי צריך להסירו כל מאי דאפשר: **ומ"ש** אבל כף ישנה וכו' אין לפרש דר"ל כף ישנה של חלב שתחבו בשל בשר א"כ איפכא דכבר כתב כך בסתום לפיכך המבשל בקדרה איסור שהוא ב"י או תוחב כף וכו' ולמה לו

לחזור

כל

דרכי משה

דף חשמ"א ע"ג בשם הרוקח ואם נפל חלב לתוך התבשיל דיתן לשם מים צוננין והשומן צף למעלה והשאר מותר עכ"ל ונראה דמיירי שיש בקדרה ס' ואפ"ה צריך לעשות כן להסיר כמו אם היה מכירו שצריך להסירו הואיל ויכול לבדלו מן המאכל אבל אי ליכא ס' פשיטא דלא מהני תקנה זו דאע"ג דמסיר החלב עצמו מכל מקום הטעם נשאר שם ולכן ודאי לא מיירי אלא בדאיכא ס' כן נ"ל ואחר שכתבתי מצאתי בארוך כלל כ"ג שפי' דברי המרדכי כמ"ש: (ז) ובארוך כלל כ"ד אפי' החתיכה עבה כמו בראשונה ואפי' נפלה לק' קדירות בזה אח"ז צריך לשער בכל הקדרה נגד כולה אבל אם נפל ב"פ לקדרה אחת אין צריך לשער רק פ"א נגד כולה עכ"ל ולעיל סימן צ"ד כתבתי אפילו נודע בנתיים א"צ רק ס' אחד וע"ל: (ח) ואני אומר שזו אינו נכון דמ"ש השר מסכים לסברא הראשונה דהרי כתב לקמן סי' ק"ז בהדיא כדברי הרמב"ן ותוספות דגם כאן משמע דס"ל כרמב"ן מדכתב אבל כף ישנה דניער

פרישה

דמאי כחל דנפלט ממנו חלב [illegible] גדול כבתחילה וכו [illegible] המים שנכנס בה במקום החלב שלא ממנו: (כא) לפיכך המבשל בקדירת איסור כו' צריך ס' נגד כל הקדירה פי' [illegible] ומ"ש כמ"ש לעיל ומכאן מוכח דרבינו לא ס"ל כהרשב"א שכתבתי בשמו ר"ס צ"ג שאין משערין אלא כנגד הבלוע כו' מיהו כי איכא קפילא כבר נתבאר לעיל דסמכינן עליה אפילו היכא דליכא ס' לדעת ר"י והרא"ש: (כב) ומיהו אם בישל איסור בקדירת היתר כו' ואין משערין אלא במה שבתוכה אין לפרש דמ"ש ואין משערין אלא מה שבתוכה ר"ל הבלוע בו וכמ"ש הרשב"א בסמוך בסימן צ"ט [illegible] שהרי רבינו כתב שם בשם הרא"ש שאין מצרפין אלא מה שבעין בקדירה ולא הבלוע בו ע"כ נ"ל ומ"ש ואין משערין אלא במה שבתוכו ר"ל התבשיל שבתוכו אלא שיש לפקפק ע"ז שא"כ לא אמרינן שגוף הקדירה מצטרף דמשמע דוקא גוף הקדירה הוא דאינו מצטרף אבל הבלוע בו מצטרף ונראה שרבינו תפס לשונו על פי סוגית הגמרא דאיתא בגמרא פ' ג"ה דף צ"ז ע"ב [illegible] משערין ברוטב ובקיפה ובמחיכות ובקדירה מ"ד בקדירה עצמה ומ"ד במאי דבלעה קדרה ומסיק התם רש"י והרא"ש דאזלינן לחומרא [illegible] ולא משערינן אלא במה שהוא בעין ולא במה שבלעה הקדירה ולכן תפס רבינו בריש דבריו לשון בתרא דגמרא שאין להצטרף גוף הקדירה לבטל האיסור וא"כ תפס מסקנא [illegible] דרש"י והרא"ש דאין מצטרפין אלא מה שבתוכה דהיינו התבשיל שהוא בעין ולא הבלוע ועיין מה עוד בסימן צ"ט [illegible] [illegible]

דרישה

[ס] המבשל בקדירת איסור כו' או התוחב כף של איסור כו' ל"ש הן של חרס או של עץ או מתכת [illegible] וע"פ זה יתבאר דברי רבינו דע שהרמב"ן ס"ל [illegible] תחלה בבשר ואח"כ ניער בה [illegible] כזית חלב [illegible] בקדירה של בשר א"צ ס' אלא נגד כזית של חלב ולא אמרינן [illegible] של בשר מחלב נבילה דאין איסור בלוע אוסר היתר בלוע [illegible] שכתבתי בפרישה וגם דעת הרשב"א [illegible] הר"ן והמרדכי [illegible]

[illegible]

(כג) ואם ידוע כמה הוא האיסור כגון כף חדשה שניער בה כזית חלב כו' [illegible]

(כד) אבל כף ישנה שניער בה כמה פעמים כו' [illegible]

(כה) חצי זית של איסור שנתערב בהיתר כו' [illegible]

(כו) ביצה שיש בה אפרוח או טיפת דם כו' [illegible]

ניכרת: (ס) לפי שיש ביצות גדולות כו' עיין מ"ש בסימן פ"ו: (כז) ואם נתערב יבש ביבש פי' [illegible]:

סוף

חדושי הגהות

רשב"ג תני ומאוד יש לתמוה דמאי ראיה מייתי דהא התם ת"ק פליג עליה וקאמר הנודר מן הבשר אסור גם בכבד ובבשר עוף והכי נקטינן לקמן סימן ר"ז ומצאתי בכנה"ג שתמה ע"ז וכתב ליישב דבנדרים שאני דכיון המשולח עליותו שליח (שאם אמר לשלוחו להביא לו בשר ולא מצא בשר בהמה מביא לו בשר עוף) מקרי בשר כלשון ב"א ובנדרים הלך אחר לשון ב"א משא"כ הכא לענין ביטול מין במינו בתר שמא אזלינן והוו מיקרי בשר סתם ובשר עוף מיקרי עוף ובבר נמי לא מיקרי בשר עכ"ד ואף על גב דקאמר בראמרינן הנודר וכו' משמע דמדמהו להתם צ"ל דה"ק כיון דרשב"ג קאמר התם דהנודר מבשר מותר בכבד תרי דשמי מינים הם ואע"ג דת"ק פליג לא משום דס"ל דמין אחד הוא אלא משום השמלך עליותו שליח כמ"ש: ו פי' וכיון דרא"א לחזות ס' כנגד הקדירה (ע"ל סימן צ"ג) לכן התבשיל אסור (דרישה) ועיין בכנה"ג: ז פי' התבשיל שבתוכה אבל לא הבלוע שבתוכה (פרישה) וע"ש: ח הך חלב בקפ"ץ [illegible] והלמד כן [illegible] אח"כ קדירה של בשר (פרישה):

נראה

בין של תורה בין של דבריהם צריכות ס' לבטלם (כח) חוץ מחמץ בפסח כאשר בארתיו בספר א"ח ויין נסך כאשר יתבאר בע"ה · (כט) וחוץ מטבל וערלה ותרומה שאין לנו עתה עסק בהן · (ל) כל שיש ס' כנגד האיסור מבטלין אותו אפילו אין הס' כולו היותר כגון קדרה שיש בה נ"ט זיתים של היתר ונפלו בה ב' זתים א' של דם ואחד של חלב כל אחד מצטרף עם הנ"ט של היתר לבטל חברו (לא) וכן ל' זתים של היתר שנפל בהן כזית דם ול' זתים אחרים של היתר שנפל בהן כזית הלב ונתערבות אלו התערובו' בשוגג מותרין [ו] וכן ג' מיני איסורין של יבש שנתערבו זה בזה כזית מכל א' כל

שני

לחזור ולכתבו אלא ודאי דה"פ כף ישנה של בשר שניער בה ביומו כזית חלב ואח"כ ביומו תחבו בשל חלב או בשל בשר הכף נ"נ ומשערין בכולה וכך היא דעת ב"י במ"ש ורבינו סתם דבריו כסברא הראשונה · אך קשה ממ"ש רבינו סוף סימן ק"ז גבי הוצאת הזבוב בכף מן הקדר' דנאסר הכף דאם חזר ותחב הכף בקדרה לא משערין כנגד כל הכף אלא כנגד הזבוב ויש לומר דרבינו נמשך אחר מסקנת הרא"ש שכתב בסימן צ"ב דהעיקר כר"א דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב ולפיכך גבי איסור זבוב השיג רבינו על המחמירי' וס"ל דאין משערין רק כנגד האיסור שבו דאפילו אינו כלי אינו נ"נ בשאר איסורין כ"ש בכלי אבל בכף הבלוע בבשר בחלב ביומו אמרינן הכלי נ"נ וצריך לשער בכולה כדכתב הכא וס"ל דאין לחלק בין חתיכת בשר לכלי דבבשר בחלב בתרוייהו אמרינן חנ"נ אבל לא בשאר איסורים והכי משמע מדברי רבינו שכתב בסימן צ"ד דצריך ב' פעמים ס' גבי חתיכת כף בבשר בחלב אלמא דבבלוע בכלי נמי אמרינן נ"נ בבשר וחלב וא"כ צ"ל דלא היקל בסימן ק"ז אלא באיסור זבוב אבל מהרא"י ז"ל בהגהת ש"ד סימן כ"ה ובת"ה סוף סימן קפ"ג הביא ראיה מדברי רבינו בסימן ק"ז גבי הוצאת זבוב דבכלי הבלוע בבשר בחלב דא"צ לשער גבי כלי אלא כנגד האיסור הבלוע ולא כנגד כל הכף דלא אמרינן בכלי נ"נ ואחריו נמשך מהרמ"א ז"ל בת"ח כלל פ"ה דין א' וצריך לפרש לפי דעתם שמ"ש רבינו כאן אבל כף ישנה דבכף ישנה של חלב ותחבו בשל בשר קאמר דמשום דלא ידעינן כמה בלע צריך לשער כנגד כל הכף ולא משום דהכלי נ"נ ולא היה צריך לכתבו כאן שכבר כתבו בסמוך אלא איידי שכתב דין כף חדשה כתב נ"כ דין כף ישנה אללו אלא מיהו קשה לפי זה אמאי כתב רבינו כף חדשה אפי' כף ישנה של בשר כשניער בה כזית חלב ותחבו בשל בשר נמי א"צ לשער אלא כנגד כזית חלב שבלע וי"ל דרבינו לא נקט כאן רק מילתא דפסיקא דבכף חדשה כ"ע מודו דלא משערין רק כנגד האיסור ובכף ישנה שניער בו כמה פעמים חלב כ"ע מודים דמשערין כנגד כולו אבל כף ישן שלא ניער בו אלא כזית חלב מזה לא דיבר רבינו כאן עד סימן ק"ז לשם גילה דעתו דאין צריך לשער אלא כנגד האיסור ולא כנגד כל הכף וכדעת הר"ן שהסכים עם הרמב"ן בזה וכ"כ מהרמ"א בס' דרכי משה · ומיהו העיקר כלפע"ד כדפרישי' דמ"ש רבינו אבל כף ישנה וכו' דבכף ישנה של בשר שניערו ביומו כזית של חלב וחזר ותחבו בשל בשר מיירי וכדפי' ב"י ולא קשה לפ"ז למה כתב רבינו דמשערין בכולה לפי שאין יודעים כמה בלע הו"ל לומר דמשערין בכולה כיון דבלוע מבשר בחלב ונ"נ קודם שחזר ותחבו בבשר דהא פשיטא היא דאם היינו יודעים כמה בלע כגון שניער בה תחלה כזית בשר ואח"כ ביומו ניער בה כזית חלב וחזר ותחבו בשל בשר לא היה צריך לשער אלא ס' כנגד ב' זתים של בשר וחלב שבלע תחלה ולא צריך ס' כנגד כל הכף דהוא גוף החרס והעץ והמתכות דאינו מצטרף אל האיסור אלא כיון דאין יודעין כמה בלע לפיכך משערין כנגד כל הכף או כנגד כל הקדרה והוא דבר פשוט אבל מהרמ"א בת"ח כלל פ"ה הביא דעת המרדכי דבידעינן האיסור שנפל על כלי עץ ומתכות לא משערין אלא לפי האיסור שנפל עליו הואיל ואפשר להכריז האיסור מהם ע"י הגעלה וליבון וכתב עליו משמע דבכ"ח משערין בכולו מיהו אפשר דלא מיירי אלא בכלי חדש אבל לא בישן שכבר בלע וכה"ג כתב בש"ע סימן צ"ח וז"ל ויש שאין מחלקין בין כף חדש לישן רק בין כ"ח לשאר כלים וכו' וכ"כ בת"ה כלל כ' בדין הוצאת הזבוב הכי נהוג בדעת הטור דלא אמרינן גבי כלי נ"נ וא"צ לשער רק נגד האיסור שבו תאמר דידעינן כמה בלע וכ"כ הטור סימן צ"ח עכ"ל ור"ל דבכף חדשה כתב כאן דא"צ לשער אלא כנגד מה שבלע ולא כנגד כל הכף וכל זה מן המתמיה דהיאך יעלה על הדעת שיצטרף גוף העץ והחרס והמתכות אל האיסור אם ידוע כמה בלע ולענין הלכה היכא דלא ידעינן כמה בלע כגון בכף ישנה של בשר שניער ביומו כזית חלב וביומו חזר ותחבו בשל בשר וה"ה בקדרה בכה"ג א"כ בכף ישנה של בשר שהוציא זבוב וחזר ותחבו בקדרה צריך ס' כנגד כל הכף וכנגד כל הקדרה דאין לחלק בין בשר בחלב לשאר איסורין למאי דקי"ל כר"ת ור"י אלא דבהפסד מרובה או לכבוד שבת או לעני יש להקל בכלי עץ ומתכות וכדכתב המרדכי ע"ש בר"ת ממי"ן אבל בקדרה ובכף חדשה אין להחמיר כלל אפי' בכ"ח ואפי' בבשר בחלב ושלא בהפסד מרובה ומהרמ"א מ"כ לה דק בדבר זה : **כל** שיש ששים וכו' ונפלו בה ב' זתים פי' אפ לו נפלו הב' זתים זה אחר זה ונודע בנתים · וכן בל' זתים וכו' אפילו נודע הנפילה קודם שנתערבו יחד בשוגג מותרי' לדעת הרא"ש דס"ל כהר"א דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב אבל לא בשאר איסורין ולפיכך אף על פי שנאסר התערובת בתחלה כשחזר ונתערב יחד חוזר וניעור עם ההיתר ומותר כמ"ש הרא"ש פ"ג ג"ה ויתבאר בס"ד בסימן צ"ט אבל לדידן דבכל איסורין אמרינן חנ"נ הכל אסור בין נודע בין לא נודע אא"כ דאיכא בקדרה נ"ט זתים היתר ונפלו בה ביחד ב' זתים של דם ושל חלב דמהני כ"א לבטל חברו ואין כאן נ"נ : ומ"ש רבינו דבכל אחד היו ל' של היתר לאו דוקא דאף בשלא היה אלא כ"ט בה' ול בחד סגי וכן הוא בתשובת הרא"ש כלל עשרים סימן ב' ובא"ו הארוך האריך בזה סוף כלל כ"ד ע"ש : ומ"ש וכן ג' מיני איסורין וכו ופטורין על שלשתן פי' אעפ"י שאסורין באכילה מ"מ פטורין מן המלקות ולא היה צריך לכתבו אלא ללמד דמכאן נפקא לן

כל שיש ס' כנגד האיסור מבטלין אותו אפילו אין הס' כולן היותר כגון קדרה שיש בה נ"ט זיתים של היתר וכו' וכן ל' זתים של היתר שנפל בהם כזית דם וכו' כל זה נלמד מדתנן בפ"ב דערלה (ט ·) הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה כיצד וכו' וגם מדגרסינן בפ' התערובות (עח ·) אמר רשב"ל הפגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור א"א שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו ש"מ איסורין מבטלים זה את זה ומתקומות אלו הביא הרא"ש ראיה בתשו' כלל כ' סימן ב' על ל' זתים של היתר שנפל בהם כזית של חלב ובקדרה אחרת היו ל' של היתר ונפל לתוכן זית של דם ונתערבו יחד אלו שתי תערובות וכתב דסברא הוא דכל איסו' בטל כשאינו יכול ליתן טעם בהיתר וטעם דם וחלב אינו שוה הרי נתבטל טעם החלב בס' וטעם הדם בס' דמה לי איסור המבטל איסור ומה לי היתר המבטל איסור רק שיתבטל טעם האיסור ולא יהא לו עוד לא כח ליתן טעם בהיתר (י) : ומ"ש וכן ג' מיני איסורין של יבש שנתערבו זה בזה וכו' היינו ההוא דפגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור והא ודאי פשיטא דאסורים באכילה הם ולא בא רשב"ל אלא לפוטרן ממלקות וא"כ לא היה צריך רבי' לכתוב דין זה דהא לא נפקא לן מיניה מידי ולא כתבו אלא משום דמיניה ילפינן ב' דינים הראשונים דנפקא לן מינייהו טובא ובהכי ניחא שאע"פ שהוא דין יבש ביבש כתבו כאן ולא כתבו בסימן ק"ט שהוא מקום דיני יבש ביבש : **והרשב"א** כתב שדעת הראב"ד כן דדיוקא דמתניתין דהערלה מעלה את הכלאים וכו' בכל איסורים נמי איתיה אבל מרבותי' לא הודו לו ואמרו: דראשון ראשון בטיל לאו דיוקא ולעולם טעמא לא בטיל ואפילו מין במינו שכל שנפל לבסוף איסור המצטרף לראשון והיה טעמו נרגש (בנימוקו) במינו ושאינו מינו אף כאין במינו חוזר ומצטרף ומה ששנינו הערלה וכלאי הכרם מעלין זה את זה היינו ששיעורן בק"ק וכן בתרומה ששיעורה במאה ובשנפלה כאן סאה אחרת עדיין אין כאן ל"ט הא אם חזר ונפל שם ב"כ מן האיסור עד כדי שיחזור לכ ט דהיינו ס' אף הוא חוזר וניעור ויש לו ראיה מגמרא דבני מערבא עכ"ל ובסוף סי' ל"ט אכתוב עוד בזה : **ממ"ש** רבינו בטא"ח סי' תנ"ב בשם הרא"ש משמע דאין במה שבתוך היורה או הקדרה ס' כנגדה וכ"כ ממ"ש בטור

דרכי משה

דניער בו כמה פעמים משמע שניער בו חלב כמה פעמים ולא ידעינן כמה בלע מן החלב ולכן משערינן בכולו אבל אי הוי כף ישן בלוע מבשר ולא ניער בו רק כזית הלב א"צ לשער רק מה שבלע מן החלב ואין להקשות ידברי דא"ם כן אמאי נקט בתחלת דבריו כף דחדשה דהא לפמ"ש כף ישינה נמי י"ל דרבינו לא נקט כאן רק מילתא דפסיקא כף חדשה כ"ע מודים שלא משערים נגד כולו אבל אם הוא כף ישן ורא ניער בו רק כזית חלב מזה לא דיבר כאן כלום עד דקמן סימן ק"ז גלה דעתו בזה ולפ"ז דעת רבינו כדעת הר"ן והרמב"ן וכ"ה דעת המרדכי כמ"ש לעיל סי' צ"ב אך צ"ע כ"ש מטיפת הלב שנפלה על הקדרה שנתבאר לעיל סי' צ"ב דאמרינן חנ"נ ואפשר לחלק בין כ"ח לשאר כלים וע"ל סי' צ"ב וכתב בא"ה כלל כ"ד הא דמצרכינן ס' נגד כל הכלי בכף ישינה היינו דוקא אם נאסר הכלי מחמת בליעת איסור ע"י האור שאז שורש הבליעה בכל הכלי אבל אי נאסר ע"י מליחה אין דמליחה יכול לאסור מן הכלי רק כ"ק וא"צ ס' רק נגד קליפת הכלי מבפנים עכ"ל וכ"ה במרדכי פכ"ה דף תשר"ה ע"ג תשובת ר"י עוד כתב ואם מלח בכלי שנוקב ונפל ליורה א"צ לשער כלל נגדו אע"ג דלכתחלה אסור לאכול בו רותח כ"מ בדיעבד אינו אסור הואיל והוא כניקב וה"כ בשל עץ אבל בשל חרס אע"פ שהוא מנוקב צריך ס' נגד כולו ולא די בכדי קליפה עכ"ל חארוך (ט) משמע דאין לחלק בין איסור לאיסור דהכר בטל בס' דוין מאלי שהיר"ך בהן רבינו ואף בשר בחלב שנפל אח"כ לקדרה בטל בס' כתשובת רש"י שכתבו הג"מ דף תשמ"ב ע"ג ובמרדכי עצמו דף תש"א ע"ד ודרא כב"ד דאוסר במשהו לאחר שנעשה בשר בחלב וכ"פ בארוך כלל כ"ג דאין לחלק ומשערין בס' גם משמע מכאן דאין לחלק בין ציר דשאר איסורין והכל בטל בס' דרא כאו"ה שם דפסק דציר נבילה וטריפה שהיא מדאורייתא שנתערבה במינה דלא בטילה רק במאתים עכ"ל וכ"פ המרדכי דף תשי"ה ע"ב תשובת מוהר"ם דאין לחלק ודלא כרמב"ם שכתב גבי דג טמא שכבשו עם הדגים טהורים במאתים ובש"ד בשם מהרא"י ז"ר דאף למאן דבעי מאתיים היינו דוקא שכבשו דאז יוצא גוף הדג עם הציר אבל בשאר מיני ציר מודו עכ"ל וכסברא זו דברי הארוך דהואיל ויוצא גוף הדג בעי מאתיים הואיל וגוף הדג אסור מדאורייתא וה"ה לציר נבילה וטריפה שהוא נמי דאורייתא ומדברי רבינו משמע דאין לחלק בדברי המרדכי (י) ובארוך כ"ל כ"ד דה"ה כזית יבינה וכזית בשר שנפלו לנ"ט זיתים ירק דכל אחד מבטל חבירו הואיל ולא נתערבו עד שנפלו לקדירה אפי' נטל אח"כ

דרישה

ומ"ן אבל גם הרמב"ן מודה שאם נשתמש כן זה בקדירה של בשר הרבה פעמים וחזר ותחבו ביומו בקדירה של חלב דבעינן ס' נגד כל הכף דהא לא ידעינן כמה נכנס חייה וכו דעת התו' אבל הראב"ד כתב דדוקא בכלי חרס אבל בכלי עץ או מתכות דיכול להגעילם ומזור להתירו אין משערין אפילו בכה"ג בכולו אלא באומד יפה כמה יצא מיניה דעת זו כתוב גם כן בת"ח וכו' וכם אבל כתבו שעיקר כדעת התוספות להחמיר בכלי עץ ומתכות הבלועים הרבה אבל בכלי חרס חדש שנפל עליו אפילו טיפת איסור פסק רמ"א בת"ח בכללי סימן נ"א ס"ב ובכלל פ"ס ס"ס ע"ז וסעיף ע"ז דנעשה כולה נבילה דדוקא בכלי עץ ומיתכות יש ליתן בהגעלה אין הכלי נעשה נבילה ומשערין במה שבלע להור משא"כ בכלי חרס יע"ה לדידן דאמרינן חנ"נ אפי' בשאר איסורין אם היה כף של עץ או מתכת בלוע מהיתר ואח"כ ביומו נבלע בו כזית איסור צריכין ס' נגד כל הבליע או נגד כל הכף אבל רמ"א ז"ל בת"ח שלי שם סיין נ"א ס"ב פסק דבמקום הפסד יש להקל בשאר איסורין חוץ מבליעת בשר בחלב כיון דרוב הפוסקי' הסכימו דלא אמרינן חנ"נ כ"א בבשר בחלב אע"ג דאנו מחמירין בכלים אין להחמיר יכ"ש בזבוב דהרבה פוסקים פסקו דבביטול בזה סגי כיון שהוא דבר מאוס והכיתא כבא לבאר דברי רבינו דמ"ש תחלה דאם בשלו בקדירה איסור צריך ס' נגד כולו ואין חילוק בין בקדירה חרס או עץ או מתכת ר"ל אע"ג דבכמה דינים יש חילוק בין עץ לחרס כמ"ש בסמוך דלא ידעינן כמה בלע אין חילוק · ומ"ש רבינו כף ישנה שניער בה כמה פעמים כבר כתבתי בפרישה דלאו דוקא הרבה אלא ר"ל פעם אחד באיסור הרבה אבל אין לומר דכתב הרבה פעמים משום דס"ל כמ"ד דמשערי' באומד הדעת כמה שבלע ולא מינה כמ"ש הראב"ד דא"כ למה כתב לעיל דאם נתבשל בקדירה של איסור דאין חילוק בין של חרס א עץ ובכלים מתכות ולמה לא נשער ג"כ באומד הדעת כמו כאן שהרי גם כאן באיסור מיירי כמ"ש . ומ"ש רבינו צריכין ס' נגד כל הכף אין להקשות ממ"ש רבינו לקמן ס"ס ק"ז דא"כ ס' אלא נגד הזבוב יהא כתב בכף ישנה דצריכין פעמים נגד כולו דשאני התם דהא לא בלע איסור אלא הזבוב דאף אם בלע גם כן מים ושאר דברים שנשתמש בה בו ביום הא רבינו ס"ל דלא אמרינן חנ"נ כ"א בבשר וחלב וק"ל . יבד"מ הביא לשון ב"י מ"ש שרבינו ס"ל שאם ניער כזית חלב בכף ישן בת יומא דמשערין בכולה וכתב עליו וז"ל ואני אומר דזה אינו נכון דהרי בהדיא כתב רבינו בס"ס ק"ז דאינו משער אלא כנגד האיסור שבלע כו' עכ"ל גם בת"מ כתב בפשיטות שרבינו ס"ל כדעת הרמב"ן הנ"ל דאין נ"נ הבלוע בכף והביא ראיה ממ"ש בזבוב בסימן ק"ז יש"ל דר"ל מדסתם שם משמע ליה דאיירי אפי' בכף ישינה ומדכתב שם דו"ח דמשערין בכל הכף ושלא מסתברא ליה ולא כתב דלדעת האומרים בכל האיסורין מע"כ גם כאן יש לאסור אם אין ס' נגד כל הכף מ"מ דס"ל דאין היתר בלוע נ"נ ולפ"ז נ"ל דרמ"א ז"ל פי' מ"ש רבי' כף ישינה דצריכין לשער נגד כולו ה"ט משום דאיירי דנשתמש בה חלב הרבה פעמים ואין אנו יודעין כמה בלע וא"כ תחבה בחלב שוהו ולא כמ"ש ב"י וק"ל ולפי מ"ש לק"מ . [ו] וכן שלש מיני אסורין של יבש שנתערבו זה בזה כזית מכל אחד כל

שני

פרישה

(כט) חוץ מטבל וערלה כו' שאין לנו עתה עסק בהן ע"ל סימן רצ"ד שכתב שנהוג ערלה בחוץ לארץ הל"מ . ומ"ש רבי' שאין לנו עתה עסק בהן ר"ל במקום הזה בדין תערובות שאין טעמם משום איסור אלא משום לך קדושה כמ"ש בסמוך וכ"כ בת"ה בהדיא שאין כאן מקומו ע"ש דף ל"ט ע"א וקף מ' ע"א וכוונתו כמ"ש · (ל) כל שיש ס' עד ונפלו בה ב' זתים א' של דם ואחד של חלב כל אחד מצטרף כו' הטעם דסברא הוא דאיסור בטל כשאינו יכול ליתן טעם בהיתר וטעם דם וחלב אינו שוה ומה לי איסור המבטל איסור ומה לי היתר המבטל איסור (וכתב רמ"א וכ"ש בב' זיתים אחד של גבינה ואחד של בשר דכל אחד מבטל חבירו או"ה כלל כ"ז עכ"ס) מש"ה נקט דוקא שני זיתים אחד דם ואחד חלב ולא נקט ב' זיתים אחד פיגול וא' נותר משום דהוייהם מין אחד ומצטרפין ואין בטלים בס' : (לא) וכן ל' זיתים של היתר שנפל בהן כזית דם כו' לאו דוקא בכל אחד ל' זיתים אלא אפי' במ' כ"ט זיתים סגי וכן להדיא בתשובת הרא"ש כלל ב' סימן ב' ע"ש מ"ו ואין להקשות אמאי מותרין אלו תערובת בשוגג נימא קודם שנתערבו נעשה כל אחד מהן נבילה דרבינו לטעמיה דלא ס"ל חתיכה נ"נ כ"א גבי בשר בחלב גם אין להקשות הא כת' רבינו בס"ס ל"ט איסור שנתבטל וניתוסף בו אח"כ מן האיסור דחוזר ונאסר וא"כ ה"נ נצטרף ב' זיתים האיסור לאסור דהתם מיירי שניתוסף ממין איסור הראשון ע"כ מצטרף לאיסור משא"כ כאן כמ"ש בסמוך :

חתיכת

בטור זה סימן ק"ג וכ"כ בספר בסי' קכ"א וז"ל אם מגעיל בכלי של איסור צריך שלא יהא בן יומו כי המים נאסרים אם אין בהם שיעור ס' כנגד הכלי ואע"פ שיהא בהם ס' כנגדו דבטלה משערין ואין שום כלי מחזיק שיעור ס' כנגדו ע"כ:

גיד ושמנו אם הם אוסרין כתב רבינו בסימן ק': כתב הרמב"ם בפ' ט"ו מהמ"א שומן גיד הנשה שנפל לקדרה של בשר משערין אותו בס' ואין שומן הגיד מן המנין ואע"פ ששומן גיד הנשה מדבריהם כמו שביארנו הואיל וגיד הנשה בריה בס"ע החמירו בו כאיסורי תורה אבל הכחל שנתבשל עם הבשר בס' וכחל מן המנין הואיל והכחל מדבריהם כמו שביארנו הקלו בשיעור עכ"ל נראה מדבריו דבכל איסורי' דרבנן לבד משומן גיד הנשה משערינן בס' והאיסור מן המנין וכבר כתבתי בסימן צ' שהרשב"א דחה טעמו וכתב שהרי איסור סופרים גם הם צריכין ס' וכ"נ שהוא דעת כל הפוסקים שלא חלקו בין איסור תורה לאיסורי סופרים בכל: חתיכה שיש בה חלב שנתבשלה בקדרה שיש בה ס' לבטל החלב היאך נוהגין בה כתב רבי' בסי' ק"ו: כתב הר"ן בפג"ה בשם הרא"ש דכשמשערין ברוטב משערין לכזית בילה ומחלה של רוטב שכן שיעורו שאם יקרוש ויעמוד על כזית והוא ז"ל כתב שאין דבריו נראה לו דכיון שאמרו בגמ' משערים ברוטב וסתמא משמע דכמות שהוא משערים אותו וכדברי הר"ן כתב הרשב"א ז"ל שם בשם בעל העיטור (יח):

צט חתיכת נבילה שיש בה בשר ועצמות שנפלה לקדרה של היתר וי"א שעצמות האיסור מצטרפין עם בשר האיסור להצריך ס' כנגדו וכו' הכי משמע פרק ג"ה (צח:) גבי הא דמייתי לשיעורי האסורים מזרוע בשלה מן האיל דלמ"ד דשיעורי האיסורים בס' עצמות האיסור מצטרפין לאיסור ועצמות ההיתר מצטרפין להיתר וכתב הר"ן בירושלמי פ"ק דערלה משמע דאף קליפי איסור מעלים את האיסור ואף לפי גמרא דילן אפשר לומר כן דלמ"ד בס' היינו טעמא דלא מצטרפין עצמות שבזרוע להתיר לפי שהן עצמן אוסרין מפני מוח שבהם וחתמת רטתן שיצא מהם לחוץ אבל עצמות יבשים וקליפים שאינם אסורים אפשר שאף אותן של איסור מעלין את ההיתר אבל אין דעת הרמב"ן כן עכ"ל · ורבינו שמשון בפ"ה ממסכת תרומות הביא דברי הירושלמי וכתב דיש לחלק בין עצמות לקליפה דיש בעצמות לחות יותר ממה שיש בקליפין ואח"כ כתב דלא מסתברא כלל דהא גיד הנשה למ"ד אין בגידים בנותן טעם אם נתבשל עם הירק מותר ומי עדיפי עצמות יותר מגיד לכך נראה דהא דיליף מזרוע בשלה ומשער בעצמות סימנא בעלמא הוא דאסמכתא היא כדאמרינן בשמעתין דמין במינו מדאורייתא ברובא בטיל וכתב דבריו הרא"ש בפג"ה וכ"פ הרשב"א ז"ל בת"ה דעצמות של איסור מצטרפים עם ההיתר (א) ואפ"ל שעצמות ההיתר מצטרפים עם ההיתר ומ"מ עצמות שיש בהם מוח המוח שבעצמות של איסור אוסר ומצטרף עם האיסור עכ"ל: ב"ה כתב רבי' ירוחם בשם הר' אברהם בן אסמעל מסתברא דכי אמרינן שעצמות ההיתר מצטרפין דוקא מין במינו דמן התורה בטל ברוב או מין בשאינו מינו וברקנותו ואינו נותן טעם בו אבל מין בשאינו מינו דאיסורא ויהבא קפילא אפילו עצמות ההיתר אין מעלין דהא יהיב טעמא עכ"ל ואין נראה כן מדברי רבינו שמשון והרא"ש: ומ"ש רבינו וגוף הקדרה אינה מצטרפת לא עם ההיתר ולא עם האיסור יתבאר לקמן בסמוך: ומ"ש רבינו בד"א בחתיכה נבלה שנפלה לקדרה

שני מינים רבים על הג' ומבטלין אותו ופטורים על שלשתן:

צט (א) [א] חתיכת

נבילה שיש בה בשר ועצמות שנפל לקדרה של היתר י"א שעצמות האיסור מצטרפין עם בשר האיסור להצריך ס' בנגדו ועצמות ההיתר מצטרפין עם בשר ההיתר נ"כ לבטל האיסור ורבינו שמשון כתב שאפילו עצמות האיסור מצטרפין עם ההיתר לבטל האיסור וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל לפיכך הבא לבטל איסור שנפל לקדרה יצטרף כל מה שבקדירה בין רוטב ובשר וקיפה ועצמות ואפילו העצמות של האיסור ואם יש בין הכל ס' מותר אבל המוח שבעצמות האיסור מצטרף עם האיסור לאסור (ב) [ב] וגוף הקדרה * אינה מצטרפת לא עם ההיתר ולא עם האיסור (ג) בד"א בחתיכת נבילה שנפלה לקדרה

לן הא דכתב תחלה דב' זתים של איסור כ"א מצטרף עם כ"ט של היתר לבטל חברו בית יוסף:

צט חתיכת נבלה שיש בה בשר ועצמות וכו' דעת הי"א דהכי משמע בפג"ה דילפינן מזרוע בשלה דאיכא בבשר ועצמות בזרוע אחד מס' בבשר ועצמות שבאיל כדפרישי' בריש סימן צ"ח ורבינו שמשון נסמך על הירושלמי פ"ק דערלה דקאמרינן דאף קליפי איסור מעלין את האיסור ותלמודא דידן לא נקט זרוע בשלה אלא לסימנא בעלמא דאסמכתא היא· והר"ן כ' דירוש' איירי בעצמות וקליפות יבשים ותלמודא דידן איירי בעצמות הלחין וכא"ו הארוך כתב דעת הי"א ע"ש הא"ז וכתב אע"ג דעצמות היבשים אינם בר אכילה מ"מ הבישול מוציא מהם לחלוחית וטעם ע"כ מיהו כהגהת ש"ד סימן מ' וסימן נ"ה כתב ע"ש הא"ז בסגנון אחר וז"ל עצמות של איסור אינן מצטרפות לאיסור אבל עצמות של היתר מצטרפות להיתר אבל אין לצרף עצמות של איסור עם ההיתר לבטל האיסור ואם שום אדם יתיר זה לא עבר על דברי חכמים אבל אין נכון להתיר כולי האי א"ז בפ"ב דע"ז עכ"ל ולפ"ז אם נפלו עצמות של איסור בלא בשר נבלה לתוך קדרה של היתר א"צ ס' לבטלן והר' ירוחם כתב סברא רביעית ע"ש הר"א מאסמ"ל דאפילו עצמות ההיתר אין לצרף להיתר אלא במין במינו ולא במין בשאינו מינו · ויש להקשות לדידן דקי"ל כר"ת ור"י דבכל שאר איסורין אמרי' חנ"נ א"כ עצמות האיסור שהן דבוקין בבשר קבלו תחלה טעם האיסור מבשר נבלה קודם שמתפשט לשאר חתיכות ההיתר שבקדרה כדין כל שאר איסור הדבוק וכמ"ש במרדכי ספג"ה ע"ש הא"ז שפסק הלכה למעשה בחתיכה שהחלב דבוק בה ואין באותה חתיכה ס' נגד החלב שבה דצריך ס' נגד כל החתיכה ולמה כתב הא"ז שעצמות האיסור יכול לצרפן עם ההיתר ולא עבר על דברי חכמים הלא כבר נ"נ ולהרא"ש ורבינו דס"ל כהר' אפרים ניחא דס"ל דעצמות האיסור מצטרפין עם ההיתר ולא אמרינן חנ"נ בשאר איסורין ומ"ה כתב נ"כ דאם נתבשלה תחלה וכו' דשמא נתמעט בשר הנבלה בבשולו וכו' ולא כתב מטעם חתיכה נ"נ אבל להא"ז דס"ל כר"ת ור"י קשיא ויש"ל דשיטתו הוא דהיכא דידעינן שיעור הבשר כמה היה א"צ לשער אלא כנגד הבשר ואע"פ שהעצמות דבוקין בבשר נבלה וקבלו תחלה טעם הבשר אפ"ה אין גוף העצם שחשוב כעץ נאסר וא"צ לשער כנגדו דלא אמר ר"ת ור"י אלא בחתיכה ודבר מאכל שיש לו טעם בעצמו דאם קבלה טעם של איסור חתיכה עצמה נ"נ וצריך ס' כנגד כל החתיכה אבל לא בעצמות ועץ ומתכות וכ"ח שאין לו טעם מעצמו ויש להקשו' ע"ז מהא דא"ר חנינא כשמשערין משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות ובקדרה א"ד בקדרה עצמה ופי' הר"ן ע"ש רש"י דבקדרה עצמה היינו בחרסי הקדרה וכו' אלמא דאף החרסין נחשבין לצרף אותם כדי לבטל האיסור ולאו קושיא היא דנבטל האיסור ודאי מצטרפין שהרי הביטול הוא לפי שהאיסור מתפשט בכל החתיכות ובכל מה שיש בקדרה שאין בו כדי ליתן טעם א"כ גם בגוף החרס מתפשט שהרי גם החרס הוא בולע קצת האיסור ע"י בישול ועל ידו מתמעט טעם האיסור בחתיכות ורוטב שבקדרה אבל איפכא שיהא גוף החרס מצטרף לאיסור לאסור התבשיל הוא דבר שאין לו שחר וכבר כתבתי בסימן הקודם שיש לתמוה על דברי מהרמ"א בת"ח ובש"ע שנראה מדבריו שגוף החרס נ"נ וצריך לשער

דרכי משה

אח"כ איסור אחד משום שרי האיל וכבר נתבשלו שניהם עכ"ל עוד כתב אפי' ב' כפות אחת של חולבת ואחת של בשר או של ב' איסורים שנתחבו בקדרה ואין בקדרה לבטל אחד מהן כל כף מועיל לבטל דאין סברא לומר דאחד פולט והשני אינו פולט ולא דמי לקדרה של היתר דאינו מצטרף לתבשיל האיסור לבטל אף כף של איסור הנתחב לתוכו דשם ב' מינים הם הקדרה של חרס והכף של עץ ואיכא למימר דהכף פולט ולא הקדרה ועוד דהרי הקדירה בלוע מן האיסור שבכף עכ"ל ודבריו אלו אינן כוכבים לי חדא דמ"ש דהקדירה בלוע מאיסור מה בכך ראדרבא משום זה היה לו להועיל לבטל דאין לומר דהאיל ובלוע מן האיסור חיישינן שמא נתמעט האיסור דהרי משערים נגד כל הכף גם מ"ש וחילק בין אם הכפות ממין אחד או הם מב' מינין כגון לקדירה עם כף הוא טעם חלוש מאוד ולכך אין לסמוך עליו בזו כן נ"ל: (יא) ז"ל רש"י פכ"ה דק"ח והכא משערינן יין או חרב וכל משקה לשערו בכזית מביא כוס מלא משקין ומביא זית ונותן לתוכו והמשקה יוצא לחוץ וההוא דנפיק הוי שיעור זית וכן היא שנויה בתוספתא דנזיר פרק נזיר שאכל עכ"ל:

צט (א) משמע דס"ל דהכי נקטינן וכן בהגש"ד כ"כ מהרא"י כדברי הרא"ש אמנם באו"ה כלל כ"ח בשם א"ז כדעת י"א וכתב כלל ל"ז דהכי נקטינן לבטלן גם בהג"ה אחרית מש"ד סימן

פרישה

סי' צט (א) חתיכת נבילה כו' ורבינו שמשון כתב שאפי' עצמות האיסור מצטרפין עם ההיתר כו' (לפי שגם הן בולעים מן האיסור ומתפשט בו האיסור אבל אין בו למצוות שאמרו ג"כ עכ"ס) והכי קי"ל · וקשה הא איסור דבוק הוא ונעשה כו' ס' נגד כל העצמות כשיטת לפי מ"ש רבינו שסובר לעיל גבי לב סימן ע"ב לק"מ דכתב דל"צ ליה לחלק באיסור דבוק דלא סיימינן איסתא זה שנעם עם האיסור יוצא לחוץ לרוטב כמ"ש שם אבל לפי מאי דקי"לן דבאיסור דבוק משערינן כנמצא בששים וגם קי"לן חתיכה עצמה נעשה נבילה קשה ונלע"ד שעצם זה אינו עם לבלוע אף ע"פ שהוא דבוק אינו נבלע בתוכו יותר מבשאר חתיכות שבקדירה וכס"ג כתב מהרש"ל גבי לב דמסכי שאינו אלו מקבל מדמו שבתוכו יותר משאר חתיכות שבקדירה ודו"ק: (ב) וגוף הקדירה אינה מצטרפת לא עם ההיתר ולא עם האיסור נראה דס"ט דקדירה כבר היא בלוע מבישולין בה כך מקודם דגם ולאפשר דלא בלועה עתה כלום משא"כ בעצמות. ואין לסקות לפי זה קדירה חדשה שלא בלעה כלום יצטרף דלא פלוג רבנן וגו"ד: (ג) בד"א בחתיכת נבלה

דרישה

שני מינים רבים על הג' ומבטלין אותו ופטורין על שלשתן וי"ל ב"י שיטה הכיא דפיגול ונותר וטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור ואם תאי שיטא דאסורין באכילה כן ולא בא ר' יוחנן אלא לפטורן ממלקות וא"כ לא היה צריך רבינו לכתוב דין זה דהא לא נפקא לן מידי מינים ולא כתבו אלא דמגיה ילפינן שני דינים הרמבמס דנפקא לן מינייהו טובא ובהא ניחא שהע"פ שהוא דין זה בהם כתבו כאן ולא כתבו בסימן ק"ט שהוא מקום דימי יבש בלח עכ"ל ב"י. ואע"ג דשני דינים הנ"ל נלמדו מדין זה אינן צריך דכאן מעור אבל אסור לאכול ולעיל כתב דמותרין ור"ל אפי' באכילה וס"ש דכאן כאיסורים שהם בפין משא"כ לעיל דנתערבו ונתבטלו טעם כל אחד בששים נגדו:

סי' צט [א] חתיכת נבילה כו' לפיכך הבא לבטל כו' יצרף כל מה שבקדירה בשר ורוטב וקיפה ועצמות ומ"מ הואיל ומצרפין גם כל העצמות עם שאר ההיתר לבטל האיסור א"כ קשה למה יהא מותר בין ששים עם העצמות נימא שהאיסור היה גדול בשעת נפילתו לקדירה ולא היה ס' נגדו לבטלה ולאסרה הקדירה ומה שיש עתה ששים היינו משום [illegible]

[illegible]

חדושי הגהות

[illegible]

לקדרה כשהיא חיה (ד) אבל אם נתבשלה תחילה ואח"כ נפלה לקדרת היתר עצמות שבה מצטרפין עם האיסור לפי שבלעו מבשר הנבילה כשנתבשלה ב לבדה לפיכך כשחזרה ונפלה לקדרה צריך לשער גם בעצמות ולא סגי בס' כנגד הבשר דשמא נתמעט בשר הנבילה בבישולו ונכנס בעצמות . (ה) ומשערין ההיתר והאיסור כמו שבא לפנינו אע"פ שהיה בהיתר יותר מתחלה ונתמעט בבישולו ונבלע בקדירה אפילו הכי אין משערין אותו אלא כמו שבא לפנינו שגם באיסור היה יותר ונתמעט ונבלע בקדירה הילכך משערין שניהן כמו שבאין לפנינו (ו) [ג] והרשב"א כתב (ז) י"א שאומדין כמה בלע מן ההיתר בקדירה ומצטרף עם ההיתר ויראה לי מין במינו שמן התורה בטל ברוב והחכמים הצריכו ס' תולין להקל (ח) אבל מין בשאינו מינו כזית בכדי אכילת פרס דבר תורה ואפי' טעמו כעקרו אין תולין בו להקל ואין משערין אלא במה שבא לפנינו

לשער כנגדו ועוד יש לתמוה דבדין העצמות פסק כהרא"ש דעצמות האיסור מצטרפין אל ההיתר ולמאי דקי"ל כר"ת ור"י דבשאר איסורין חתיכה נ"נ הי"ל לפסוק דהעצמות האיסור מצטרפין אל האיסור דכיון שהם דבוקין בבשר קבלו תחלה טעם האיסור ונ"נ ואיהו סובר דאף בדבר שאין לו טעם מעצמו אמרינן נמי חתיכה עצמה נ"נ וצ"ע . ולא קשיא למאי דיליף שיעור ס' מזרוע בשלה דעצמות ובשר הזרוע הוי אחד מס' הלא העצמות אינן נעשין נבלה כיון שאין להם טעם מעצמן דכבר כתב הר"ש דסימנא בעלמא הוא . ולענין הלכה הנה מהרא"י בהגהת ש"ד סימן כ"ה כת' כהרא"ש אבל בא"ו הארוך כלל כ"ח כתב כסברת י"א ע"ש הא"ז ובכלל ל"ז סימן י"ג פסק דהכי נהגינן לבטלן והר' מהר"ש לוריא ז"ל פסק כהגהת ש"ד ע"ש הא"ז שאין להקל כולי האי לצרף עצמות האיסור עם ההיתר אבל אם המתיר לא עבר על דברי חכמים . ולפעד"נ דיש להחמיר בעצמות הרכין של איסור לצרפן עם האיסור והכי איתא בהגהת ש"ד סימן ת' וז"ל ואם נתבשל עצם בחלב או עצם של טרפה בתבשיל בשר או בבשר נראה אם נתיבש העצם הוי כעץ בעלמא ואם יש בה לחלוחית אז צריך ס' וכו' וכך נראה עיקר :

ומ"ש אבל אם נתבשלה תחלה וכו' עד כשנתבשלה לבדה איכא למידק דלמה שינה הלשון . דה"ל לומר כשנתבשלה תחלה ויש לייסב דבא להורות דהיכא דלא ראה האיסור כשהיא חיה התם הוא דלא סגי בס' כנגד הבשר דשמא נתמעט בשר וכו' אבל אם ראה האיסור כשהיא חיה אז ודאי סגי בס' כנגד הבשר שראה בעוד שהיתה החתיכה היה ואין כל זה אלא כשנתבשלה לבדה אבל אם נתבשלה תחלה עם שאר חתיכות איסור או אפילו ראהו לאיסור כשהיא חיה לא סגי בס' כנגד הבשר דשמא משאר חתיכות איסור נתמעט בשר הנבלה ונכנס בעצמות של חתיכה זו ודו"ק : ומשערין ההיתר והאיסור כמו שבא לפנינו וכו' זהו לשון רש"י ז"ל והרשב"א והר"ן פירשו דוקא בשלא ראינו האיסור בשעת נפילתו דאם ראינוהו בשעת נפילתו ולא נתמעט בשיעור אחד עם ההיתר כגון זה מצטרפין ההיתר שנבלע בקדרה לגוה שבתוכה ומשערין האיסור בשעת נפילתו לתוך ההיתר ע"כ ודקדק הר"ן לומר ולא נתמעט בשעור אחד עם ההיתר דאי נתמעט בשעור אחד אין תועלת בצרוף דכי היכי דאין ס' בהיתר כנגד האיסור כמה שהוא עתה כך לא יהא ס' בצרוף עם הבלוע אבל בשלא נתמעט בשעור אחד דמן ההיתר נתמעט הרבה יותר מס' כנגד האיסור שנתמעט בענין שאם מצטרף הבלוע של היתר אל ההיתר שבקדרה ובלוע האיסור אל האיסור יהיה ס' נגד האיסור אעפ"י דעתה כמו שהוא בא לפנינו אין ס' בהיתר נגד האיסור שבקדרה אין האיסור חוזר לאסור את ההיתר והוא הדין אם לא נתמעט האיסור כלל כי אם ההיתר לבדו נתמעט אלא אורחא דמילתא הוא ששניהם נתמעטו וקאמר דאפילו הכי מצרפין הבלוע בקדרה להתיר אילו היינו רואין את האיסור בשעת נפילה . אכן תימה גדולה למה לנו להקל בשלא ראינוהו כשנפל ושמא היה האיסור הרבה וכמוהו והוא בתוך התבשיל ונותן טעם ונתמעט עתה ס' כמו שהוא בא לפנינו דילמא לא היה ס' בשעת נפילה וספק דאורייתא לחומרא כי היכי דאזלינן לחומרא בספק במין בשא"מ ואפשר דכיון דלא מחזקינן איסורא שהיה האיסור הרבה תלינן לומר דכי היכי דעכשיו איכא ס' בהיתר מסתמא גם קודם שנימוח ונצטמק היה נמי ס' ותו דהבישול גורם הרבה להצטמקות ולהבלעת רוטב של היתר בקדרה ממה שגורם להצטמקות ולהמחות גוף האיסור שהוא יבש מיהו קשה שבכל פי' רש"י שידינו כמ"ש אם ראינוהו כשנפל שם וכו' והר"ן כתב דנראה שיש ט"ס בפירושים וזה דוחק גם קשה שהרא"ש ורבינו לא הזכיר חלוק זה גם בסמ"ג כתב בסתם ולפי הנראה דמפרשים דברי רש"י כפשטן דדוקא בראינו כשנפל שם דאילו לא ראינו

הכל

לקדרה כשהיא חיה אבל אם נתבשלה תחלה כו' עד ונכנס בעצמות כ"כ ה"ר שמשון בפ"ב דמסכת תרומות והרא"ש בפרק ג"ה : כתב הרשב"א בתשובה סימן תל"ד שנשאל לדידן דנקטינן כרבינו אפרים דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב בלבד אם חתיכה הבלוע מאיסור מצטרפת לבטל האיסור והשיב נ"ל שמצטרפת שאם היה איפשר לסוחטה היא עצמה מותרת וה"ז כחלב שאמרו כחל בששים וכחל מן החלין וכחל עצמו אסור עכ"ל :

ומשערין ההיתר והאיסור כמו שבא לפנינו וכו' בפג"ה (צז :) אהא דא"ר חנינא בכהן משערין משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות ובקדרה א"ד בקדרה עצמה וא"ד במאי דבלעה קדרה פרש"י כיון דאיפלוגי תרי לישני ואיסורא דאורייתא היא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדרה ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן במאי דבלעה קדרה מן ההיתר לפי שאף מן האיסו' נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכדאמרינן לקמן אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע והעתיק דבריו הרא"ש וכ"נ שהוא דעת הרי"ף שלא הביא שום לשון משתי לשונות אלו : **וכתב** הרשב"א בת"ה דמתוך דברי רש"י נראה שהוא ז"ל מודה שאם ראינו האיסור משעת נפילתו ובא לפנינו עכשיו כמו שהיה לפנינו ולא נצטמק וההיתר נצטמק מכמות שהיה כגון זה מצטרפין ההיתר שנבלע בקדרה ונצטמק לבטל האיסור ואע"פ שאין עכשיו בהיתר כדי לבטל האיסור כמו שהוא ואין זה מחוור דמה לנו במה שהיה ההיתר רבה מתחלתו על האיסור השתא מיהא נתמעט ההיתר וחזר האיסור לאסור אותו כאילו נפל בתוכו עכשיו שיעור איסור כזה ובמסכת תרומות (פ"ה) נמי משמע דבתר בסוף אזלינן דתנן סאה של תרומה שנפלה לתוך מאה טחנן ופיחתו כשם שפיחתו חולין כך פיחתה תרומה מותר אלמא עד דאיכא למימר דפחתה תרומה מותר הא לא פחתה תרומה אסור והרמב"ם בפט"ו מהמ"א פסק כלישנא בתרא ופירש במאי דבלעה קדרה ועומד בדופני הקדרה ומשערינן זה באומד יפה ורואין אותו כאילו הוא בעין אבל מה שנצטמק ונתמעט כלומר מה שכלה ואבד מחמת האור אין מצטרף לחשבון שזה כלה לגמרי ומקצת מפרשים פירשו בקדרה עצמה היינו ברוטב ובקיפה ובחתיכות לבד שבאו לפנינו עכשיו בתוך הקדרה אבל לא במה שהוא בלוע בתוך דופני הקדרה וא"ד דמאי דבלעה קדרה כלומר במה שהוא בתוך דופני הקדרה ופסקו כלישנא בתרא ולקולא ואפילו במאי דבלעה קדרה דאומד ובלוע בתוך דופני הקדרה משערינן ובאומד יפה וכדאמרינן התם ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא סבר מר בר רב אשי לשיעורי במאי דבלעה דיקולא א"ל רבנן לרב אשי האי דיקולא דאיסורא לא בלע דהיתרא בלע דאלמא דאי לאו דאיסורא בלע הוה משערינן בהיתרא דבלעה דיקולא לבטל האיסור הידוע דנפל לדיקולא כאילו התירא דבלע דיקולא בעין בתוך הקדירה ומסתברא דוקא במין במינו דמדאורייתא חד בתרי בטיל אבל מין בשא"מ דקי"ל דכזית בכדי א"פ דאורייתא ואיפשר דאפילו עד ס' למ"ד טעם כעיקר דאורייתא אין הולכים בו להקל והלכך מסתברא דהלכה למעשה שאין משערין במין ושאינו מינו אלא כמו שבא לפנינו האיסור וההיתר שהוא עכשיו בעין בתוך הקדרה עכ"ל בת"ה הארוך ורבינו העתיק לשונו בקצרה ומתוך מה שהעתקתי תבין דה"ק אבל מין בשאינו מינו דכזית בכדי א"פ הוי ד"ת לכ"ע ואפילו פחות מכזית בכדי א"פ עד ס' איכא למ"ד דאסור מדאורייתא והיינו ר"ת והעומדים בשטתו שסוברים דטעם כעיקר דאורייתא כמו שנתבאר בסימן שקודם זה ושם נתבאר שהרשב"א פוסק כמותו להחמיר בשל תורה הלכך אין תולין בו להקל ואין משערים אלא כמו שבא לפנינו ויש בקצת ספרי רבי' ואפילו כזית של גיד בעיקרו אין תולין בו להקל וט"ס הוא וצ"ל

דרכי משה

סימן מ' כתב דברי א"ז בגירסא אחרת שס"ל שאין עצמות איסור מצטרפין לא לאיסור ולא להיתר אמנם עצמות היתר מצטרפין להתיר וכתבו אם שום אדם יורה שעצמות של איסור מצטרפין להיתר לא עבר על דברי חכמים אבל אין להקל כולי האי עכ"ל :

וצ"ע

דרישה

הקדירה מצטרף להיתר וכאן איירי שנתערב איסור בתבשיל של היתר קמ"לן דאין הקדירה מצטרף לא לאיסור ולא להיתר . [ג] והרשב"א כתב י"א שאומדין כמה בלע מן ההיתר בקדירה ומצטרף עם ההיתר דעת אלו הי"א כתבתי בפרישה והבאתי ראיה ממאי דאמרו ליה רבנן לרב אשי האי דיקולא דהיתרא בלע דאלמא דאי לאו דאיסורא בלע הוי משערינן בהיתרא דבלע דיקולא ע"כ וקשה לי שהביאו ראיה לסתור דבריהם דאף עליהם יש להקשות כה"ג דאיסורא לא בלע והיתרא בלע וא"ל שהביאו ראיה לסברא ומה דמ"נ איכא בעין דאף מה שבלוע מן ההיתר בעין לצטרף ולבטל האיסור דא"כ אף מה שנבלע מהאיסור בעין יחשב עיין בפרישה מ"ש ייסוד לזה ונראה עוד שי"א הללו הם המקצת מפרשים שכתב הרשב"א משמם אין שפירשו הא דאמר לישנא קמא בגמרא בקדרה עצמה ר"ל התבשיל בעין שבקדירה והם המחמירין עפי מלישנא בתרא דס"ל דמשערינן נמי במה שבלע קדרה והי"א הנ"ל פסקו לקולא כלישנא בתרא והוצרכו ראיה לפסקם זה לפסוק לקולא מפני שהוא מנגד למ"ש הם בלישנא קמא וגם לרבנן לרב אשי אטו התירא בלע איסורא לא בלע ולזה הביא ראיה דמאיזה טעם רצו לפרש בלישנא קמא הא דאמר ובקדרה התבשיל שבתוך הקדירה משום דס"ל דבעינן שיהא בעין מה שמצטרפין והביא ראיה מרב אשי דהאי נמי בעין מקרי . שוב ראיתי בחידושי רשב"א שהאי י"א קאי אאם ראו האיסור בשעת נפילה והוא עכשיו שלא נתמעט או נתמעט אבל לא נתמעט כ"כ כערך ההיתר ואם כן לק"מ דרב אשי איירי בשלא ראו האיסור בשעת נפילה ואם כן א"א לשער

במאי

פרישה

(ד) אבל אם נתבשלה כו' עד דשמא נתמעט נבילה שנפלה לקדירה כשהיא חיה פירוש החתיכה בשר הנבילה בבישולו ונכנס בעצמות . פירוש אע"ג דאין החתיכה נ"נ לדברי אפרים והרא"ש וסגי בשיעור ס' נגד האיסור שנבלע בעצמות והיינו כמו שהיה האיסור מתחילה מ"מ כיון דלא ידעינן כמה היה ושמא נתמעט צריך ס' נגד העצמות . (ה) ומשערין ההיתר והאיסור כמו שבא לפנינו כו' ז"ל הגמרא בפרק ג"ה דף צ"ז ע"ב א"ר חנינא בכהן משערין משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות ובקדירה א"ד בקדירה עצמה וא"ד במאי דבלעה קדרה ואיתא נו התם בדף צ"ח ע"א ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא (פי' קלחת רש"י עכ"ה) דבשרא סבר רב אשי לשעוריה במאי דבלע דיקולא א"ל רבנן לרב אשי אטו דהתירא לא בלע דאיסורא בלע עכ"ל הגמרא ופליגי הני רבנן אהאי לישנא דמפרש משערין בקדרה היינו במאי דבלעה הקדרה וטעם פלוגתייהו נ"ל דהאי לישנא ס"ל הואיל וגוף האיסור וזרקין למוץ ואין צריכין לבטל אלא טעם האיסור שפלט אזלינן להקל ומצטרפין אף מה שבלוע בתוך הקדירה עד שיעלה לס' נגד האיסור דמסתמא לא פלט האיסור כ"כ הרבה שיעור כמות שהוא ועוד ע"א שהקדרה בהיתר נחסר לפנינו ששרי קדרה מליאה היתה ונחסרה משא"כ באיסור שלא ידענו אם נחסר או לא לפי שלא ידענו מתי נפל לשם האיסור שאילו היו יודעין היו זורקין אותו מיד למוץ והנהו רבנן ס"ל דאין מחלקין בין איסור להיתר בהכי ולא משערין לבטל האיסור אלא במה שהוא בעין וכתב שם רש"י וז"ל וכיון דאפליגי לישני ואיסורא דאורייתא היא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדרה עצמה ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן במאי דבלעה קדרה מן ההיתר והיינו כרבנן דרב אשי :

( ) והרשב"א כתב בת"ה הארוך איכא דפסקו כהאי לישנא דאמר במאי דבלעה קדרה ומשערינן אפי' במאי שהוא עומד ובלוע בתוך דופני הכלי וכדאמרינן התם האי כזיתא כו' אמרו ליה רבנן לרב אשי האי דיקולא דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע אלמא דאי לאו דאיסורא בלע הוי משערינן בהיתרא דבלע דיקולא כעין בתוך הקדירה ומסתברא דדוקא במין במינו דמדאורייתא חד בתרי בטל אבל מין בשאינו מינו דקי"לן דכזית בכדי אכילת פרס ואפשר דאפילו עד ששים למאן דאמר טעם כעיקר דאורייתא אין הולכין בו להקל והלכך מסתברא דהלכה למעשה שאין משערין במין ושאינו מינו אלא כמו שבא לפנינו האיסור וההיתר שהוא עכשיו בעין בתוך הקדירה עכ"ל ר"ל שמצא מינה מזה דיש סברא לומר דבלעה הקדירה ומשערין נגדה ולא אמרינן דקדרה ישנה אינה בולעת ואם בולעת פורתא האש חוזר ומוציאה וכיון דנשמע מזה דבלעה קדירה ונשאר הבלוע בתוכה אלא שאחר שרי גם איסור בלועה בה ס"ל להני י"א דלא אמרו כן בגמרא אלא מעשה שהיה שראו שנתמעט גם החלב אבל מסתמא דלא ידעינן תלינן להקל ואמרינן דהאיסור עתה נפל ולא נתמעט וההיתר הוי דאינו לפנינו שנתמעט ממה שהיה בתחלה שהקדירה אלא כשהאיסור אכל האש ועד"ר שבזה מיושב מה שהקשיתי שם ועל פי זה יתבארו דברי רבינו מ"ש ומשערין ההיתר והאיסור כמו שבא לפנינו הוא דעת רש"י ושאר פוסקים שהסכימו עמו כמ"ש עת בסמוך ובדרישה . ומ"ש והרשב"א כתב י"א כו' מבואר כמ"ש בסמוך דברי הרשב"א שכ"כ איכא דפסקו כו' והוא מחלק במינו לשאינו מינו . ומ"ש וא"א הרא"ש ז"ל לא פלוג היינו משום דהרא"ש העתיק דברי רש"י משמע דס"ל כרש"י ועד"ל . (ו) י"א שאומדין כמה בלע מן ההיתר בקדרה ומצטרף כו' כבר נתבאר לעיל טעם האומרים ורבינו שבאר דברי הרשב"א דמיירי בלא נודע אם נתמעט האיסור או לא שהרי רבינו איירי בלא נודע שכתב וז"ל אין משערין אותו אלא כמו שבא לפנינו שגם באיסור היה יותר ונתמעט דמשמע בלא נודע וע"ז הביא דברי הרשב"א וטעמו נתבאר כו' : (ח) אבל מין בשאינו מינו כזית בכדי אכילת פרס דבר תורה ואפילו טעמו כעקרו כן צריך לגרוס ולא גרסינן ואפילו כזית של גיד מעיקרו וכ"כ בהדיא הרשב"א בת"ה וכ"פ אפילו פחות מכדי א"פ

עד

חדושי הגהות

רא לאיסור ולא להיתר (דרו"פ) ועיין ט"ז א"ק ב' : ב שינה הטור לשונו וכו' כשנתבשל לבדה ולא כתב כשנתבשלה מתחלה אפשר דרצה להורות בזה דדוקא היכא דלא ראה האיסור כשהיא חיה אז לא סגי בס' כנגד הבשר לחוד וכדמפרש טעמא דשמא נתמעט הבשר כו' אבל אם ראה האיסור כשהיא חיה אז וודאי סגי בס' כנגד הבשר שראה בעוד שהיתה החתיכה היה ואין כל זה שייך אלא כשנתבשלה לבדה אבל אם נתבשלה תחלה עם שאר חתיכות איסור או אפי' ראה לאיסור כשהיא חיה לא סגי בס' כנגד הבשר דשמא משאר חתיכות איסור נתמעט בשר הנבילה ונכנס בעצמות של חתיכה זו (ב"ח) :

לפנינו (ט) [ד] וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק. (י) [ה] כתב בספר המצות שצריך החכם לחקור אם נתנו מים בקדירה אחר שנתנו בה האיסור שאותן המים שנתנו אח"כ אין מצטרפין לבטל האיסור ונ"ל שא"צ שאפילו אם הוסיף מים אח"כ אם לא כיון כדי לבטל האיסור מצטרפין [ו] דקי"ל כל האיסורין שריבה עליהן שוגג מותרים במזיד אסורין ואין לחוש ג שמא יבאו לרבות במזיד שאם באנו לחוש לזה גם לא נאמין לו מה שאומר שלא ריבה אבל המכוין להרבות אפילו הוא מין במינו וההיתר רבה על האיסור שהוא בטל מן התורה אלא שחכמים הצריכו ס' אינו בטל כיון שריבה במזיד

וכתב

וכ"ל ואפילו טעמו כעיקרו אין חולין בו להקל: ומ"ש רבי' וא"א ז"ל לא חולק דעתו לומר שמאחר שפסק סתם דלא משערי' במאי דבלעה קדרה ולא חולק בין מין במינו למין בשאינו מינו משמע דס"ל שאין לחלק ביניהם ולי נראה דרש"י והרא"ש יודו בחילוק שחילק הרשב"א שהרי בהדיא כתבו כיון דאיפליגו לישני ואיסורא דאורייתא הוא אזלינן לחומרא משמע דהיכא דהוי איסורא דרבנן אזלינן לקולא למינקט מיהא כלישנא בתרא ואפי' את"ל דאף באיסורי דרבנן אמרו כן דסבירי להו דלא קי"ל כר' חנינא מדאמרי' לקמן אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע מ"מ לענין הלכה נראין דברי הרשב"א וכ"ש שהרמב"ם מיקל בדבר: **כתב** בס"ה שצריך החכם לחקור אם נתנו מים בקדרה אחר שנתנו בה האיסור כו' כ"כ בסמ"ג וסמ"ק ומ"ש רבי' שנ"ל שא"צ שאפי' אם הוסיף מים אח"כ אם לא כיון כדי לבטל האיסור מצטרפין נראה דטעות גדולה הוא ונ"ל דהיינו דס"ה דחיישינן שמא במה שהיה בקדרה תחלה לא היה ס' כנגד האיסור ונעשה הכל חתיכת נבלה וכשירבה עליו היתר צריך ס' כנגד כל מה שבקדרה והשתא נפקא לן טובא בחקירה זו שאם לא יחקור ודאי יתיר אותה כיון שימצא שיש במה שבקדרה ששים כנגד חתיכת האיסור וכשיודע לו שנתנו מים בקדרה אחר שנפל בה האיסור אפשר שכשיסיר שיעור אותם המים ממה שבקדרה לא היה במה שבקדרה ששים כנגד חתיכת האיסור ונעשה כל מה שבקדרה חתיכת נבלה וצריך ס' כנגד הכל ואם אין במים שנתנו אח"כ ס' כנגד כל מה שבקדרה נמצא שהכל אסור אבל אם היה באותם מים ס' כנגד כל מה שבקדרה מודו דמישרא שרי אם נתנם בשוגג כדקי"ל דכל האיסורין שריבה עליהם שוגג מותרים וסמ"ג וסמ"ק לטעמייהו אזלי דבכל האיסורים אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אבל הרבה מן הפוסקים סוברים שלא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב דוקא כמו שנתבאר בסי' צ"ב ושם כתבתי דהכי נקיטינן הלכך דברי רבינו עיקר שא"צ לחקור חקירה זו (ג): אבל המכוון להרבות אפי' הוא מין במינו וכו' דברי רבינו כמעורבבים שבא לחלוק על דברי ס"ה משום דאפילו אם הוסיף מים אח"כ אם לא כיון כדי לבטל האיסור מצטרפין וכתב עוד דברים כדי לבטל ולגמור סתירת דברי ס"ה ואח"כ גמר דין ביטול איסור וכתב אבל המכוון להרבות אפי' הוא מין במינו וכו' ומן הראוי הו"ל לכתוב עכשיו דין זה מתחלתו ועד סופו ועוד שהוה ליה לכתוב בתחלת דין זה אין מבטלין איסור לכתחלה דהכי איתא בריש ביצה (ד:) ומשמע דאיסורא נמי איכא במילתא וכ"כ הרמב"ם בפט"ו מהמ"א: **ומ"ש** רבי' דקי"ל כל האיסורין שריבה עליה' שוגג מותרי' ומזיד אסורים בסמוך יתבאר דהלכה כר' יוסי ור"ש דאמרי הכי (ערלה פ"ב) ובסי' ק"י כתב רבינו דדבר שאינו בטל מחמת חשיבותו שנתערב באחרים ונפל אחד מהם לים המלח הותרו כולם ופר"י דוקא נפלה אבל אם הפילה אפי' שוגג אסור אטו מזיד והם דברי התוספות בר"פ התערובות (עד·) ודברי הרא"ש בתשובה ונראה שהם סוברים כר"מ ור' יהודה דקנסי שוגג אטו מזיד בנסלו ונתפלעו והוא תימא למה פסקו כמותם נגד ר' יוסי ור"ש וגם על רבינו יש לתמוה למה כתב כאן דקי"ל דשוגג מותר ושם כתב פר"י דאפילו הפילה שוגג אסור ולא כתב שום חולק עליו ועוד דא"כ לא הל"ל דקי"ל כיון דר"י פליג ביה ועוד דא"ה לא קשיא לסמ"ג מידי דאיכא למימר כר"י ס"ל דקנים שוגג אטו מזיד ושמא י"ל דיש חילוק בין מבטל איסור למפיל אחת מהן לים דאף ע"ג דבמבטל לא קנסינן שוגג במפיל קנסינן: **והא** דאין מבטלין איסור לכתחלה כתב הר"ן בפג"ה גבי זרוע בשלה מן האיל שדעת התוספות שאינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא שרי אבל הראב"ד כתב דמדאורייתא הוא: ומ"ש רבינו דמכוון להרבות אפילו הוא מין במינו וההיתר רבה על האיסור וכו' אינו בטל כיון שריבה במזיד כ"כ הרשב"א בת"ה והביא ראיה מדגרסינן בפרק הניזקין (נד:) ורמי דר' יהודה אדר' יהודה בדרבנן כלומר משום דלעיל מינה אמרי' גבי המבשל בשבת כי קנים ר"י שוגג אטו מזיד בדאורייתא אבל בדרבנן לא קנים

הכל אסור אפילו יש עתה ס' בהיתר דדילמא מתחלה היה פחות אלא שנצטמק ובספק דאורייתא אזלינן לחומרא כדפי' אלא כראינו שנפל קאמר ולא קשיא דא"כ למה כתב רש"י דלא משערינן במאי דבלעה מן ההיתר לפי שאף האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה עכ"ל ומה בכך ס"ס נוכל לשער האיסור שנפל כנגד ההיתר שהיה באותה שעה די"ל דדעת רש"י דהכי הוא הנימא אם לא היה האיסור נתמעט היה הדין לשער במאי דנבלע ההיתר בדופני הקדרה כאילו היה בעין בתוך הקדרה שהרי בע"כ הנבלע מן ההיתר הוא ולא מן האיסור כיון שלא נתמעט אבל מאחר שגם האיסור נתמעט מאן לימא לן דעיקר בליעת הקדרה מן ההיתר ודילמא עיקר הבליעה מן האיסור אבל ההיתר עיקרו כלה ואבד מחמת האור הלכך משערי' כמו שהוא בא לפנינו דאם יש עתה ס' בהיתר כנגד האיסור שבתוכו לא חיישינן למה שנתמעט מן האיסור מה נפשך דאם מה שנתמעט כלה ואבד מחמת האור פשיטא דמותר ואם הוא נבלע בדופני הקדרה או אפי' בנימוח עדיין הוא בתבשיל כבר בטל קמא קמא שנימוח שהרי מתחלה היה ג"כ ס' בהיתר כנגד כל האיסור דאם לא היה ס' מתחלה פשיטא דכבר נאסר ושוב אינו חוזר להיתירו אלא היה ס' וקמא קמא שנימוח נתבטל אבל אם אין ס' עתה בהיתר כמו שהוא בא לפנינו ולא יועיל לו צירוף בליעת ההיתר לבטל האיסור אלא האיסור הוא אוסר עכשיו את ההיתר אעפ"י שהיה מתחלה ס' בהיתר בשעה שנפל כנ"ל וקצת ראיה מזה שפי' ב"י בסימן צ' לדברי הרמב"ם בפ"ט גבי כחל דאין משערין אלא כמות שהוא בעת שנתבשל לא כמות שהיה בשעה שנפל עכ"ל ופי' ב"י דכתב כך בכחל וה"ה בשאר איסורים וכדאמרינן בההיא כויתא דתרבא וכו' דמשערינן כמו שהוא בא לפנינו לא כמו שהיה בשעה שנפל דאלמא דמיירי דראינו בשעה שנפל וא"ה לא משערינן אלא כמו שהוא עתה בא לפנינו וכך הוא דעת הסמ"ג והרא"ש ורבינו שכתבו דברי רש"י בסתם וכדפי' ועיין במ"ש בסימן צ' ליישב מאי דקשה לפי' ב"י לשם: כתב המרדכי סוף פג"ה דגם כשבשלו איסור בקדרה כגון דג טמא או שרץ או חתיכה נבלה אפילו מצא האיסור והכירו וזרקו לחוץ א"ה בעינן שיהא בהיתר ס' כנגד האיסור כולו דהא לא ידיע כמה נמחה מן האיסור ורואין כאילו נמחה כולו ואעפ"י שרואה עתה גדול ועב כמו מתחלה מ"מ נמחה ונפלט שומנו וחזר ובלע ונפח מן ההיתר עכ"ל וכ"כ בסה"ת בסימן מ"ח ונראה דדוקא בחתיכת איסור אבל חלב צלול או קרוש ונמוח לגמרי בתבשיל וצף למעלה יכול להסירו בענין שלא נשאר בקדרה כלום ושרי וכבר נתבאר דין זה לעיל בסי' צ"ח: **כתב** בס' המצות וכו' כ"כ סמ"ג לאוין סימן ק"מ דף כ"ב וסמ"ק סי' רי"ג והוא מדברי סה"ת סימן ע"ח ולטעמייהו אזלי דבכל האיסורים אמרינן חתיכה עצמה נ"נ וס"ל נמי דאף בלח בלח חנ"נ ואין חוזר להיתירו כיון שנאסר הלכך אפילו ריבה עליה בשוגג באיסורו עומד אבל רבינו השיג עליו דאף לטעמייהו דבכל איסורין נ"נ מ"מ בלח בלח כשחזר והוסיף עליו חוזר וניעור להתירו דלא אמרינן לדידהו אפשר לסוחטו אסור אלא בחתיכה שבלע איסור אבל לא בלח בלח שאינו אלא התערובות והלכך כשהוסיף עליו היתר מצטרפין יחד ומותר ועיין בב"י בסימן צ"ב הביא מחלוקת הפוסקים בדין זה גם בסימן ק"ו כתב חלוק זה בדברי הרשב"א ע"ש ולפע"ד נראה דאע"ג דנהגינן כר"ת ור"י דחנ"נ אף בשאר איסורין דוקא בחתיכה אבל בלח בלח יש להקל בשאר איסורין וע"ל בסי' צ"ב סוף סעיף י"א: **ואין** לחוש שמא כיון להרבות במזיד וכו' כך הוא הלשון בספרי יורה דעה כתיבת יד וכך הובא הלשון בא"ו הארוך כלל כ"ד וה"פ דאין לפרש דעת ס"מ דלכך צריך החכם לחקור אחר נתינת מים דשמא יהא נודע לו אחר החקירה שכיון להרבות מזיד ויאסרנו וקאמר רבינו דהא ודאי אין לנו לחוש לזה ולחקור עליו דאם באנו לחוש לריבה במזיד גם לא נאמין לו מה שאומר שלא ריבה · ומ"ש בספרי הדפוס ואין לחוש שמא יבואו לרבות במזיד וכו' הוא טעות: **ומ"ש** רבינו אבל המכוון להרבות וכו' התרעם ב"י על דבריו אלה שאין זה מן ההשגה שהשיג על ס"מ ולפע"ד שגם זה מן ההשגה והוא דדעת רבינו

דרכי משה

(ב) וצ"ע למה כתב סתם דא"צ לחקור אח"ז דהרי לפי דבריו במקום שחנ"נ כגון בבשר בחלב צריכין לחקירה זו והיה לו לפרש ועוד דלפמ"ש לעיל סימן צ"ב אנו נוהגין בכל איסורים חנ"נ וא"כ אנו צריכין לחקור אחר חקירה זו בכל איסורין לפי דבריו אבל נ"ל דאין דבריו נכונים משום דהא דכתב רבינו דקי"ל כל האיסורים שריבה עליהן בשוגג מותרין קאי

פרישה

עד ס' אסור ר"ת מן התורה משום דטעם כעיקר דאורייתא וכ"פ הרשב"א כמ"ש בסימן שקודם זה ב"י וע"ל סימן קי"ד: (ט) וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק פירוש לא חילוק בין שנתערב מין במינו בין מין בשאינו מינו באיסור דאורייתא (ולא משערינן במאי דבלעה קדירה אלא מה שבעין עכ"ה) וכמו שהוכחתי בדרישה והלא כב"י אבל באיסור דרבנן נתבאר בס"ס זה שמחלק: (י) כתב בספר המצות שצריך לחקור כו' וכן ראיתי בת"ה שסובר הרשב"א וכן נ"ל מ"ו ושמעתי אומרים דאע"ג דכ"כ הרשב"א ליה לא ס"ל הכי שהרי רבינו כתב בשמו ר"ס ק"ו דאם נאסרה הרוטב מחמת מיעוטו ואח"כ ניתוסף עליו היתר שהכל מותר וה"ט דס"ל דאין החתיכה נ"נ אבל הס"ת ס"ל דנ"נ וכמ"ש ב"י טעמו כאן ולי נראה פשוט דהאי דינא שייך ג"כ להרשב"א דהא דמתיר הרשב"א היינו דוקא כשכולו רוטב דאז רוטב שנאסר תחלה חוזר ונבלע ברוטב שנתרבה היתר עליה משא"כ כאן דמיירי שהיה בתחלה בקדרה חתיכת בשר ושאר דברים שאינן נבללין ונאסרו מחמת מיעוטן ואח"כ נוסף עליהן מים והאי חילוק כתב רבינו בשם הרשב"א לקמן בהדיא ר"ס ק"ו:

וכתב

דרישה

במאי שבלע דהא יש לחוש דהאיסור נבלע בעין שהיתר וקי"ל: [ד] וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק לשון ב"י דעת רבינו שמאחר שפסק סתם דלא משערינן במאי דבלעה קדרה ולא חילק בין מין במינו למין בשאינו מינו משמע דס"ל דאין לחלק ביניהן ול"נ דרש"י והרא"ש יודו בחילוק שחילק הרשב"א שהרי בהדיא כתבו כיון דאפליגו לשני ולאיסורא דאורייתא היא אזלינן לחומרא משמע דהיכא דהוי איסורא דרבנן אזלינן לקולא מיהא כלישנא בתרא עכ"ל · ונראה לי לסתור דבריו בתרי טעמי ולישב דברי רבינו דלפי דברי ב"י יצטרך לבאר דברי רש"י במין במינו שהוא דאורייתא ולכן אין מצטרפין מה שבלע הקדרה אלא כשיש ס' בעין וזה אינו דהא רש"י סובר דמין במינו במשהו לא בטל גם אם נפרש דברי רש"י דמיירי בשאינו מינו יש ג"כ להקשות למה כתב ולאיסורא דאורייתא היא הא רש"י סובר דמין בשאינו מינו בששים דרבנן וכמ"ש רבינו בשמו בסימן צ"ח א"כ צ"ל דמ"ש רש"י ולאיסורא דאורייתא היא לא קאי אשיעור דאורייתא אלא קאי אאיסור דאורייתא ר"ל שהחלב והאיסור שנתערב דאורייתא אף ע"פ שהשיעור דרבנן דמין בשאינו מינו בס' דרבנן אפ"ה אזלינן לחומרא ואין מצטרפין אלא מה שבעין כמאן שלדעת רש"י ל"ש בין שיעור דרבנן לשיעור דאורייתא אזלינן לחומרא ומאילא משמע לדברי הרא"ש שקאי בשיטת רש"י ס"ל גם כן דל"ש בין שיעור דרבנן לשיעור דאורייתא דבטיל והאיסור שנתערב דאורייתא אזלינן לחומרא והוא מבואר לשיטתו דאף במין במינו אזלינן להחמיר כמו שמוכיח עוד בסמוך שמפרש כן הא דמפרש כן הכי ליתא דאמרי רבנן לרב אסי · גם הרי"ף השמיט הני תרי ליתני וכמ"ש הר"ן · ואע"פ שבדברי הר"ן כתוב וז"ל וכן נראה דעת הרב אלפסי ז"ל שהוא הביא לשונות הללו כל שצריך להגיה שהוא לא הביא כו' וכ"כ ב"י בהביא על דברי הרי"ף שלא הביאה וכן יש להוכיח עוד מלשון הר"ן שהביא דברי הרי"ף בזה הלשון א"ר אמנא כשמשערין משערין ברוטב ובקיפה קיפה דק המתאסף של בשר ותבלין בשולי קדירה וכתב עליו וגרסינן תו עלה בגמרא ובקדירה אמרי לה כו' עכ"ל הר"ן ומדכתב וגרסינן תו עלה משמע שאין זה דברי הרי"ף וכא דהשמיטה הרי"ף משום דלא ס"ל הלכתא כוותייהו וסמך בפסק הלכה על הא דאמרי ליה רבנן לרב אסי והא דכתב כאן והקדירה הוא כמו שמפרש הר"ן כמ"ש דמיירי בתבשיל · ובבשום כויתא דתרבא דנפל לדיקולא שהביא הרי"ף להלכה כתב הר"ן רש"י פירש דיקולא קלחת שהוכרח לפרש כן שהוא סובר מין במינו במלא לא בטיל וחלב ובשר נהדי בשר מין במינו הוא הלכך מפרש דלא מבטל לה רב אסי אלא בקדרה דאיכא מים ורוטב שאינן מינו ומבטלו דאמרינן סלק מינו כמי שאינו אבל פירש דיקולא בכל מקום סל ועל שמעשה מסריות של דקל קורין אותו על שמו ולפיכך נראה דהכא דיקולא דהכא נמי הינו סל שמלאו בו בשר ונפל כויתא דתרבא ומין במינו נמי בטל עכ"ל הר"ן נמצא שהרי"ף שהביא מעשה זה להלכה איירי במין במינו ומסיק עליה אמרו ליה רבנן כו' משמע בהדיא דאף במין במינו סובר הרי"ף שאין מצטרפין אלא מה שהוא בעין לא מה שבלוע בקדרה גם הרא"ש הביא הכוא מעשה דדיקולא סתם ולא הביא גם פי' רש"י משמע שגם מפרשו כפשוטו שפירושו סל וקאי אמליחה ואף שהוא מין במינו אפ"ה לא מצטרפין אלא מה שהוא בעין רק רש"י שהוכרח לפרשו קלחת היינו לפי שיטתו דס"ל מין במינו במשהו לא בטל אבל בזה שוין רש"י והרי"ף והרא"ש ול"ש לן בין שיעור דאורייתא לשיעור דרבנן שאין מצטרפין אלא מה שבעין ולכן נראה לי לפסוק כהלכתא כוותייהו ולא כמ"ש ב"י שנראה לו לפסוק הלכה כהרשב"א גם מ"ש רבינו ומ"מ הרא"ש לא חילק יפה כוון וחו"ק: [ה] כתב בספר המצות כו' ונראה לי שא"צ שאפי' אם הוסיף כו' נ"ל מ"ו ומ"מ אנו נוהגין כס"ס וכן דעת הפוסקים דגבי לא בלא בלא אפילו נתערב בשוגג אסור וכתב ב"י ז"ל אבל דעת הסמ"ג דס"ל דחתיכה עצ"ל נמצא שכל מה שהיה בקדירה תחלה אלא היה בו ששים נגד האיסור נ"ל וצריך ששים נגד כולה ובזה מיירי מ"ש דקי"ל כל איסורין שריבה עליהן שוגג מותרין שריבה עליהן ששים נגד כולה עכ"ל ב"י ע"ש אבל קי"ל פשיטא דשמא כשריבה ס' נגד כולה וכ"ל וה"מ נקנס שוגג אטו מזיד אבל לענ"ד דהסמ"ג מוקי לכה דאם ריבה שוגג מותר באיסור יתר דשם לא שייך למימר מבטל עכ"ל ודוק וכ"כ בהג"ה ש"ד וכביאה ב"י בדף ל"א סוף ע"ב כמ"ש כתוב בהגהות: [ו] דקי"ל כל איסורין שריבה עליהן שוגג מותרין · ב"י הקשה הא לקמן בסימן ק"י כתב בשם ר"י דאפילו הפילו שוגג אסור כו' (וע"ש המירוץ דיש חילוק

חדושי הגהות

ג הב"ח כתב שט"ס יש כאן וכצ"ל ואין לחוש שמא כיון להרבות במזיד וכ"ה בהג"ה בשם הרש"ל:

(יח) וכתב הרמב"ם דוקא למבטל עצמו אם הוא שלו קנסינן לאוסרו עליה או למי שכיון לבטלו בשבילו אבל לאחריני שרי (יב) [ז] וכתב הרשב"א אבל דבר שעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן כגון גבינה של

רבינו הניחא אם היה לך היתר אף אם כיון להרבות במזיד היה ראוי לחכם לחקור ולומר לשואל הודיעני אם הרבית מים במזיד לאחר שנפל שם האיסור כי יש לך היתר להרבות במזיד דהשתא אתה לא נאמין לו אם אמר שלא ריבה במזיד אבל כיון שאין לך היתר אם ריבה במזיד וא"כ אם יחקור החכם ויאמר לשואל הודיעני אם הרבית מים במזיד דכיון דאסור לעשות כן התבשיל הוא אסור ואם הוא בשוגג הוא מותר השתא ודאי לא נאמין לו מה שאומר שלא ריבה דירא לומר שריבה מזיד ועבר על איסור דאסור להרבו' במזיד ולפיכך מסיים רבי' בהשגתו אבל המכוין להרבות וכו' לומר דכיון דאין שום לך היתר להרבות במזיד אפילו מין במינו והיתר רבה על האיסור דבטל מדאורייתא וא"כ ס' אלא מדרבנן א"כ אין לנו לחוש ולחקור עליו דלא נאמין לו מה שאומר שלא ריבה ולכן מסיים עוד בדברי הרמב"ם דלתבטל עצמו וכו' אין היתר ואפילו באיסור שאין עיקרו אלא מדבריהם וגם נפל מעצמו ונתערב בהיתר אסור להוסיף עליו במזיד ואם עבר והוסיף במזיד אסור לדעת הרא"ש דלא כהרשב"א א"כ אין לחכם לחקור אחר זה כיון שאין שום לך היתר לשום איסור אם הוסיף והרבה במזיד ולא נאמין לו מה שאומר שלא ריבה מיהו אין השגת רבינו מכרחת לסתור דעת ס"מ דאיכא למימר דאם לא יחקור החכם אחר זה יבואו לרבות במזיד דכיון שהחכם יתיר להם בסתם אם יש בקדרה ס' ולא יחקור יאמרו שמותר להוסיף במזיד ואין בזה איסור אבל כשהחכם יחקור אחר זה הנה יודעים שיש איסור בדבר ולא ירבו עוד במזיד גם עכשיו אינן רשעים לומר שלא ריבה אם ריבה במזיד אלא יודה ויאמר סבור הייתי שמותר להרבות · ועי"ל דס"ל לספר המצות דהא דקי"ל דכל האיסורין שבתורה שריבה עליהן בשוגג מותרין במזיד אסורין איתא בירושלמי דתרומות אהא דתנן בתרומות סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה וכו' דמיירי בדבר יבש והלכך בשוגג מותר אבל בדבר לח שיש בו נתינת טעם דהכ"נ ואפילו נתרבה בשוגג אסור והכי נקטינן כספר המצות דלא אמרינן בשוגג מותר אלא דוקא בדבר יבש וכך פסק מהרא"י בהגה"ת ש"ד סימן ל"ט והכי נהוג: הקשה ב"י מהא דקי"ל בשוגג מותרין במזיד אסורין דהיינו כרבי יוסי ור"ש דפ' הנזקין ובסי' ק"י כתב רבינו ע"ש פר"י דוקא נפלה אבל הפילה אפילו שוגג אסור אטו מזיד והיינו כר"מ ור' יהודה דפליגי אר' יוסי ור"ש ושמא י"ל דיש חלוק בין מבטל איסור למפיל אחד מהן לים דאע"ג דבמבטל לא קנסינן שוגג במפיל קנסינן עכ"ל ורצונו לומר דבנפל דתלינן להיתר האיסור נאבד מן העולם יבא להקל ולהפילו ולתלות ולומר דמסתמא האיסור הוא דנפל · אבל במבטל שהאיסור נשאר שם לא חיישינן שיבא לבטלו במזיד ות"ה בנפלו ונתפלעו שהאיסור נשאר שם לא חיישינן ולא קנסינן שוגג אטו מזיד · ועוד י"ל דבמבטל דאסור מן התורה לבטל במזיד כמ"ש הרשב"א ע"ש הראב"ד דמדהתירה התורה בזרוע בשלה לבטל האיסור לכתחלה וקרינן ליה הדוש מכלל דבכל התורה אסור לבטל עיין עליו בית רביעי שער שלישי וכ"כ הר"ן משמו ומשם הרמב"ם בפנ"ה אין להחזיקו ברשע לבטל במזיד לעבור איסור דאורייתא ולא קנסו שוגג אטו מזיד · אבל בסימן ק"י דהתערובת בטל ברוב מדאורייתא אלא דחכמים החמירו בדברים חשובים החמירו ג"כ לקנוס שוגג אטו מזיד דאם נתיר בשוגג יבא להפיל גם במזיד כיון דאינו אלא איסור דרבנן · מיהו התוס' גבי זרוע בשלה כתבו דאין איסור לבטל איסור בהיתר במזיד אלא מדרבנן וצריך ליישב כמ"ש תחלה וכא"ו הארוך כלל כ"ד תירץ דדברי רבינו שבכאן איירי שבטל בשוגג קודם שנודע התערובת הלכך לא קנסו שוגג אטו מזיד ובסימן ק"י איירי בהפיל לאחר שנודע התערובת וכו': **וכתב** הרמב"ם דוקא למבטל עצמו וכו' כתב א"ו הארוך דוקא אסור לו למכרו לאחר אע"פ שקודם הביטול היה מותר למכור האיסור לנכרים מ"מ עכשיו שמכרו לישראל לאכילה הוא נהנה בתוספת זה להתירו אף לאכילה אלא צריך ליתנו לאחר בחנם שאז לא נהנה ממעשיו הרעים עכ"ל ונ"ל דאם כיון מתחלה לבטל כדי לתת לאחר בחנם אסור ליתנו לו אלא דוקא לאחריני שלא היה דעתו עליו מתחלה: **וכתב** הרשב"א אבל דבר וכו' תימה שהרי בת"ה הקצר כתב להדיא דגבינה יש לו עיקר מן התורה שאסרו משום תערובות חלב טמא ושומנו של גיד שאסרו משום גיד אין מערבין אותו בהיתר וכו' ע"ש בית ד' שער שלש ובארוך שם לא כתב דגבינה אין להם עיקר מן התורה אלא לסברת י"א וכן בקצר בית ד' שער א' שכתב דגבינה אין לו עיקר מן התורה מקרי אינו אלא לגדולי המורים שהזכיר שם אבל סברת הרשב"א עצמו היא דיש לו עיקר מן התורה ותו קשה דשמנו של גיד שהוא אסור משום לתא דגיד או משום לתא דחלב דהוי דאורייתא לד"ה יש לו עיקר מן התורה מקרי כמבואר בת"ה הארוך בית ד' שער א' לכן נראה דט"ס הוא בדברי הרשב"א, שהעתיק רבינו וכצ"ל אבל דבר שעיקר איסורו אינו מדרבנן אלא מן התורה

קניס ומש"ה רמינן מדידיה לדידיה דתניא נפלו ונתפלעו א' שוגג וא' מזיד לא יעלו דברי ר"מ ור' יהודה ר' יוסי ור"ש א' בשוגג יעלו במזיד לא יעלו והא הכא דמדאורייתא' חד בתרי בטיל ורבנן הוא דגזור וקא קניס ר' יהודה שוגג אטו מזיד ואנן קי"ל כר' יוסי ור"ש מ"מ כולהו מודו דאם נפל במזיד קנסי' ליה ואסור · ודע שהרמב"ם לא חילק בפירוש בין שוגג למזיד ואעפ"כ יש ללמוד מדבריו שהוא מחלק ביניהם שהרי כתב בלשון הזה אסור לבטל איסור של תורה לכתחלה ואם ביטל הרי זה מותר ואף על פי כן אסרו אותו חכמים משום קנסא עד כאן לשונו ודבר ברור הוא דלא שייך קנסא בעושה בשוגג: **ומכלל** דברים אלו אתה למד דאפילו באיסורים שהחמירו חכמים שלא להתבטל לעולם אם עבר וגרם להם ביטול במזיד אסור כיצד הרי שנתערבה חתיכה נבלה הראויה להתכבד בתוך חתיכות של שחוטה או בריה כגיד הנשה בתוך הגידין ועמד וחתכן כדי לבטל חשיבותן ויתבטלו כשאר האיסורין אם עשה כן במזיד אסור אבל בשוגג מותר דהא ההיא דנפלו ונתפלעו בכהאי גוונא היא וכדפרש"י נפלו ונתפלעו אגוזי פרך אין בטילין אפילו באלף מפני חשיבותן נתפלעו האגוזים של ערלה ואח"כ נפלו לתוך של היתר יעלו נפלו תחלה ואח"כ נתפלעו אחד שפלען שוגג וכו' וכ"פ הרשב"א ז"ל: ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם דדוקא למבטל עצמו קנסינן לאסרו וכו או למי שכיון לבטלו בשבילו אין זה מלשון הרמב"ם עצמו שהרי בפרק ט"ו מהמ"א כתב בלשון הזה יראה לי שכיון שהוא קנסא אין אוסרין תערובות זו אלא על זה העובר שבטל האיסור אבל לאחרים הכל מותר ע"כ ולא הזכיר שאסור למי שנתבטל בשבילו וגם הרא"ש בפנ"ה כתב דברי הרמב"ם ולא הזכיר כן וכ"ל שלא כתב רבינו כן בשמו אלא לפי שמצא להרשב"א שכתב וז"ל וכי אסרינן ליה כמבטלו לכתחלה דוקא למי שעבר וביטל וכן למי שנתבטל בעבורו כדי שלא יהנו לו מעשיו הרעים אבל לשאר כל אדם מותר דקנסא בלחוד הוא דקנסינן וכ"כ הרמב"ם וכ"כ הראב"ד ז"ל עכ"ל ואע"פ שהרמב"ם בפט"ו מהמ"א לא כתב דאסור למי שנתבטל בשבילו מ"מ משמע ליה להרשב"א דממילא משמע דכיון דטעמא דקנסא כדי שלא יהנו לו מעשיו הרעים ויבא לעשות כן פעם אחרת אם אתה מתירו למי שנתבטל בשבילו איכא למיחש שמא יעשה כן פעם אחרת ואע"ג דקי"ל (ב"מ ה.) אין אדם חוטא ולא לו וא"כ לא הוה ליה למיחש להכי איכא למימר דשאני הכא דלא משמע להו לאינשי דאיכא איסורא במילתא הילכך חיישינן א"כ דאי שריא למי שנתבטל בשבילו חיישינן דילמא אתי למימר לנכרי או לעבד שיבטלנו הילכך קנסינן ליה ומדברי רבינו משמע דלא אסרינן למבטל עצמו אא"כ הוא שלו או שנתכוון לבטלו בשביל עצמו אבל אם לא היה שלו וגם לא נתכוון בשביל עצמו שרי לדידיה דכיון דלא שרינן למי שנתכוון בשבילו וגם לא היה שלו לא אהני מעשיו הרעים קרינן ביה (ג): **כתב** הרמב"ם בפט"ו מהמ"א אסור לבטל איסורים של תורה לכתחלה ואם בטל הרי זה מותר ואעפ"כ קנסו אותו חכמים ואסרו הכל אבל באיסור של דבריהם מבטלין האיסור לכתחלה כיצד חלב שנפל לקדרה שיש בה בשר עוף ונתן טעם בקדרה מרבה עליו בשר עוף אחר עד שיבטל הטעם וכן כל כיוצא בזה עכ"ל וטעמו מדאמרי' בריש ביצה (ד:) גבי עצים שנשרו מן הדקל ביום טוב מרבה עליה' עצים מוכנים ומסיקן והא קא מבטל איסור ותנן אין מבטלין איסור לכתחלה ה"מ בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין וכתב בהגמיי' וכן הורה רבי' שמחה על מי חלב שנפלו לתבשיל של בשר וצוה להוסיף מים עד שיתבטלו מי חלב דמי חלב דרבנן מיהו בפרק כל שעה (ל:) פי' ר"י גבי קדרות בפסח דהא דמבטלין לכתחלה איסור דרבנן ה"מ בדבר שאין לו שורש מן התורה כגון מוקצה וכן פי' ראבי"ה ע"כ וכתב בהגמ"ר פכ"ה דמל' הרמב"ם יש לדקדק דס"ל כדברי התוספות מדנקט בשר עוף בחלב ולא נקט חלי שיעור דבשניה' איכא פלוגתא ואין דומה לחלק בין פלוגתא דאמוראי לפלוגתא דתנאי ואי משום הלכתא נקט הכי מ"מ הו"ל הא רבותא טפי דנשמע מינה דאפי' באיסור דרבנן שיש לו שורש דאורייתא מבטלין לכתחלה עכ"ל · ול"נ דאפילו אם נפרש כן בדברי הרמב"ם מ"מ אינו כדעת התוספות ממש דהא בשר עוף בחלב לדברי התוספות חשיב יש לו שורש מן התורה כיון דאיכא בשר דאסור בחלב מדאורייתא ולא דמי למוקצה שאין לו עיקר בדאורייתא כלל וכ"כ בהדיא בפ"ק דביצה (שם) דתרומה כיון דאיכא שום דבר דאורייתא כגון דגן תירוש ויצהר אפי' במקום שאינו אלא דרבנן כגון בשאר פירות אין מבטלין וכתבו הגהות מיימון בפט"ו מהמ"א דיין נסך שלא נאסר אלא ע"י מגע הנכרי אינו אוסר אלא בס' ואין מבטלין אותו לכתחלה דהוי כאילו יש לו עיקר מן התורה כיון דכתיב (דברים לב) ישתו יין נסיכם: **ומ"ש** רבי' בזה בשם הרשב"א הנה בת"ה הארוך כתב ומיהו באיסורין שעיקרן מדרבנן כבישולי נכרי' וביוצא בה אם

דרכי משה

קאי אכל איסורין אפילו בבשר וחלב אע"ג דלכ"ע הנ"נ ס"ל דאפ"ה אם ריבה שוגג אע"ג דאין ס' לבטל כל הקדירה אפ"ה שרו דמצרף כל ההיתר יחד לבטל האיסור הראשון שנפל הואיל ונתרבה בשוגג והא דאמרינן חנ"נ היינו אם ערבו במזיד דאז אמרינן חנ"נ ובעינן ס' נגד כל האיסור ואם לאו לכ"ע אסור אף לאחרים דלא מתכוין לבטל בגינייהו אלא לדידיה או למי שמכוין לבטלו בשבילו אפילו בלא חנ"נ אסור כדלקמן או איכא למימר דאף אם נתערב בשוגג איכא למימר חנ"נ ואע"ג דקי"ל כל איסורים שריבה עליהם שוגג מותרין היינו דוקא היכא דלא נודע התערובות קודם שריבה אבל לאחר שנודע התערובות לא מהני מה שריבה אח"כ ולכן אמרינן חנ"נ וזה התירוץ נכון וכ"כ באו"ה כלל ל"ז הא דמצטרף אם ריבה בשוגג היינו אם לא נודע בנתיים אבל אם נודע בנתיים אינו מצטרף ולכן צריך החכם לחקור אחריו עכ"ל ואין להקשות לפי דברי דא"כ למה כתב רבינו דא"צ לשאול הלא צריך לשאול שמא נודע בנתיים דאז לא מהני מה שנתרבה י"ל דס"ל דילמא לא חיישינן דמסתמא אילו היה נודע בנתיים מיד היה בא לחכם לשאול מה דינו והארוך שכתב דמטעם זו צריכין לשאול פ' כסמ"ג שצריך לשאול וכדי לתרץ דברי הסמ"ג שלא יקשה עליו הא דקי"ל כל האיסורין שנתרבו שוגג מותרין לכן חילק בין נודע בנתיים ולא נודע ובזה מתורצים דברי הספר מצות בלא תירוצי של ב"י ועוד נראה דאפשר דהטור מחלק בין הא דאמרינן חלב נעשה נבלה להא דאמרינן כל איסורין שריבה עליהם כו' כמו שמחלק בתשובת הרשב"א סימן תצ"ה שכתב דוקא אם נתערב לח בלח או יבש ביבש אמרינן דאם ריבה עליהם שוגג כו' אבל כל שאסור משום בליעה כגון איסור שנפל על החתיכה ויש בה בנ"ט ואח"כ נתרבה ההיתר לבטל אינו מועיל דאמרי' חנ"נ ואפשר לסוחטו אסור עכ"ל וכן היה נ"ל ליישב דברי הטור דכתב סתם דקי"ל כל איסורין שרבה עליהן מותרין משמע אף בבשר בחלב דלכ"ע חנ"נ גם כי לא ראיתי מרבותי מימי ששאלו אחר חקירה זו אע"ג דאנו נוהגין בכל איסורין חנ"נ אמנם בהגש"ד מצאתי בשם מהרא"י ז"ל דוקא בדבר יבש יש לנהוג הכי דאם נתרבה ההיתר מותר אבל לא בדבר לח דקי"ל חנ"נ עכ"ל ומשמע דכ"מ דאמרינן חנ"נ צריכים לשאול אחר החקירה זו והוא כדעת ב"י ותימא דלא נהיגי לחקור בדבר זה וצ"ל דאע"ג דמחמירים אם נודע שנתרבו ההיתר מ"מ לא מחמירין לחקור אחר זאת וע"ל סימן צ"ב באיזה דבר אמרינן חנ"נ: (ג) וכתב באו"ה כלל כ"ד

דרישה

חילוק במבטל איסור למפיל אחת מהן לתוך הים דבמבטל לא קנסינן ובמפיל קנסינן · והטעם דבמבטל שאוכל האיסור בעצמו לא גזרינן שוגג אטו מזיד משא"כ במפיל שמשליך האיסור לתוך שהרי אנו מתירין בנפל אחד מהן כאילו נפל משם האיסור בודאי וכן יש לחלק לקמן סימן ק"א ג"כ שלא תקשה קושיא זו ע"ש עכ"ה) ועיין בד"מ שהאריך בדבר ואם נפרש שריבה עליהן קודם שנודע האיסור אזי לק"מ כי כן כתב שם בהגהת הרא"ש דבכה"ג גם ר"י סבר דמותר אלא שלשון הטור לא משמע כן שכתב אין לחוש כן שמא יכוין לרבות במזיד וגם מדכתב דוקא במזיד אסורין מ"מ דבכה"ג בשוגג מותר והיינו בנודע מיהו צ"ל בדיוק ולומר ע"כ צ"ל טעם למה כשנוסף אחר שנודע אסור אפילו בשוגג לסברת רבינו דלא אמרינן מעכ"כ אלא ה"ט דקנסינן ליה דס"ל לבער המתבטל מיד שנודע לו התערובת פן יבא לידי מכשול ויש בו צד מזיד והוי קרוי כאן מזיד דאל"כ קשה אדמחלק בין שוגג למזיד נחלק בין שוגג לשוגג בין קודם שנודע לאחר שנודע וק"ל אבל אין להוכיח דא"כ מאי פריך רבינו אסמ"ג דלמא היא מיירי בשוגג ונודע זה אינו קושיא דס"ה בכל ענין מיירי (שאלה ותשובה וז"ל השואל ילמדינו מ"ש רבינו יעקב בעל הטורים בסי' צ"ט וז"ל) [ז] וכתב הרשב"א אבל דבר שעיקר אסורו מדרבנן כגון גבינה של נכרי ושומנו של גיד אין מערבין אותו בהיתר כדי לבטלו כו' עד אם נפל מעצמו בהיתר אעפ"י שאין ההיתר כדי לבטלו מותר להוסיף

פרישה

(יח) וכתב הרמב"ם דוקא למבטל עצמו אם הוא שלו או למי שכיון לבטל בשבילו קנסינן (וכתב רמ"א ואסור למוכרה לישראל דא"כ הוי נהנה ממה שבטלו או"ה כלל כ"ד עכ"ה) כתב ב"י ואף ע"פ שהרמב"ם בפט"ו מהמ"א לא כתב דאסור למי שנתבטל בשבילו (ורבינו תפס דברי הרשב"א שביאר דברי הרמב"ם כן) ומשמע ליה להרשב"א דממילא משמע דכיון דטעמא דקנסו כדי שלא יהנו מעשיו הרעים ויבא לעשות כן בפעם אחרת אם אתה מתירו למי שנתבטל בשבילו איכא למיחש שמא יעשה כן פעם אחרת ואע"ג דקי"ל אין אדם חוטא ולא לו וא"כ לא הו"ל למיחש להכי איכא למימר דשאני הכא דלא משמע להו לאינשי דאיכא איסורא במילתא הילכך חיישינן א"כ אי שריא למי שנתבטל בשבילו חיישינן דלמא אתי למימר לעכו"ם או לעבד שיבטלו הילכך קנסינן ליה ומדברי רבינו משמע דלא אסרינן למבטל עצמו אא"כ הוא שלו או שנתכוון לבטל בשביל עצמו אבל אם לא היה שלו וגם לא נתכוון לבטל בשביל עצמו שרי לדידיה דכיון דלא שרינן למי שנתכוון בשבילו וגם לא היה שלו לא אהנו מעשיו הרעים קרינן ביה עכ"ל ב"י והא דכתב רבינו בסימן ק"א וז"ל אבל במזיד שכיון לבטלם אסור למי שכיון לבטלו ע"כ ולמה לא כתב גם כן שאם הוא עצמו בטלו נראה דא"צ להשמיענו דכ"ש הוא וק"ל (יב) וכתב הרשב"א אבל דבר שעיקר איסורו אינו אלא דרבנן כגון גבינה של נכרי' ושמנו כו' בת"ה הקצר בבית רביעי

של נכרי ושמנו של גיד אין מערבין אותו בהיתר כדי לבטלו עבר וערבו בהיתר כדי לבטלו בשוגג מותר במזיד אסור נפל מעצמו בהיתר אע״פ שאין בהיתר כדי לבטלו מותר להוסיף בהיתר כדי להכשירו

אם נפלה לפחות ממה שמרבה עליה לכתחלה ומבטלה דגרסינן בפ״ק ד״ע עלים שנשרו מן הדקל וכו׳ והא קא מבטל איסור לכתחלה וכו׳ ומשני ה״מ בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ודוקא בשנפל האיסור לתוך ההיתר ואין בהיתר כדי לבטלו כי ההיא דעלים שנפלו לתוך התנור אבל ליטול איסור דרבנן ולערבו תוך היתר מרובה כדי לבטלו לא ואפי׳ להוסיף על ההיתר כדי לבטלו לא אמרו אלא באיסורין שעיקרן של דבריהם בלבד וכמו שאמרנו ויש מי שאומר דאיסורין דרבנן שאין להם עיקר מדאורייתא כבשולי נכרים וגבינתם שאין להם עיקר מדאורייתא אלא משום גזרה בלבד ותרומת ח״ל וחלת ח״ל מערבין אותו לכתחלה בידים בתוך רוב של

התורה כגון גבינה וכו׳ : **כתב** ב״י ויש לתמוה על רבינו שכתב בשם הרשב״א דדבר שעיקרו מדרבנן שנתערב בהיתר מוסיף עליו ומבטלו ומאחר שאף על פי שהוא סבור כן כתב שיש לחוש לדברי האוסרים לא ה״ל לרבינו לכתוב בשמו סתם להיתר עד כאן לשונו ולא דק דהרי הרשב״א אינו מחלק בין איסור שעיקרו מן התורה לעיקרו מדבריהם אלא לענין בטול ברוב לכתחלה ועל זה כתב דיש לחוש לדברי האוסרים אבל בנפל להיתר מעצמו מותר להוסיף באיסורים של דבריהם אפילו יש להם עיקר מן התורה ומכ״ש כשאין להם עיקר מה״ת ואף למאי שהגהתי בדברי הרשב״א ל״ק ולא מידי שלא כתב להוס״ף אלא היכא שנפל

דרישה

להוסיף בהיתר כו׳ כדמוכח בעלים שנשרו כו׳ עכ״ל והב״י הביא דברי הרשב״א באריכות מת״ה הארוך ע״ש ואח״כ כתב הב״י ויש לתמוה על רבינו שכתב בשם הרשב״א דדבר שעיקרו מדרבנן שנתערב בהיתר מוסיף עליו ומבטלו ומאחר שאע״פ שהוא סובר כן כתב שיש לחוש לדברי האוסרין לא ה״ל לרבינו לכתוב בשמו סתם להיתר עכ״ל ויש לי לתמוה על הב״י שהבין מ״ש הרשב״א וי״א דלא אמרו שמערבין לכתחלה אלא בתרומה וחלה חוץ לארץ אבל לא בשאר איסורין ר״ל בשאר איסורין אפילו להוסיף אסור ומ״ש כתב על הטור ויש לתמוה כו׳ מי דוחק אותו לפרש זה דלמא הוי פירושו כפשוטו אבל לא בשאר איסורין ר״ל דלכתחלה אסור לבטלו אבל להוסיף מותר ואם כן מ״ש הרשב״א ויש לחוש קאי אמ״ש י״א שאסור לכתחלה לבטלו וע״כ צריך לפרש כן לפי מ״ש הטור בשם הרשב״א דבר שעיקרו מדרבנן אין מערבין אותו לכתחלה והרשב״א כתב שמותר לערבו אלא ע״כ שהטור כתב דעתו לפי מ״ש הרשב״א ויש לחוש ואפ״ה כתב הטור בשמו שמותר להוסיף משמע בהדיא שאף לפי מ״ש ויש לחוש מותר להוסיף ס״ל וכמ״ש · ולהדיא יש לתמוה על הטור שכתב בשם הרשב״א דדבר שעיקרו מדרבנן כו׳ מותר להוסיף כו׳ משמע מדבריו דדבר שאסור מדרבנן ועיקרו דאורייתא אסור להוסיף והרשב״א כתב שמותר להוסיף · (תשובה) אף שלכאורה יפה דקדק מכ״ת וגם לשון ת״ה הקצר סייעתא והוא היה הטעם של ר״י בעל טורים כמו שאכתוב מכל מקום ב״י שפיר דייק מלשון ת״ה הארוך ובזה רבינו לא היה ת״ה הארוך כמו שידוע שכ״כ עליו הב״י כמה פעמים בי״ד שמוכרח לומר כן שלא היה בידו ת״ה הארוך כי אם הקצר והוא הוא הגורם והסיבה שנמצא כמה פעמים במ״ש בשם הרשב״א וגם זה אחד מהן (ולהעתיק לשון ת״ה הארוך שהביאו ב״י למען יובן הביאור בנקל · וז״ל ומיהו באיסורין שעיקרן מדרבנן כבישולי נכרי׳ וכיוצא בהן אם נפלה לפחות ממה שמרבה עליה לכתחלה ומבטלה דגרסינן בפ״ק ד״ע עלים שנשרו מן הדקל כו׳ והא קא מבטל איסור לכתחלה וכו׳ ומשני ה״מ בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ודוקא בשנפל האיסור לתוך ההיתר ואין בהיתר כדי לבטלו כי ההיא דעלים שנפלו לתוך התנור אבל ליטול איסור דרבנן ולערבו תוך היתר מרובה כדי לבטלו לא ואפילו על ההיתר כדי לבטלו לא אמרו אלא באיסורין שעיקרן של דבריהן בלבד וכמו שאמרנו ויש מי שאומר דאיסורין דרבנן שאין להם עיקר מדאורייתא כבישולי נכרי׳ וגבינתם שאין להם עיקר מדאורייתא אלא משום גזרה בלבד ותרומת ח״ל וחלת ח״ל מערבין אותה לכתחלה בידים בתוך רוב של היתר ואוכלין אותה ויש לו קצת על מה שיסמוך מדאמרינן בפרק עד כמה תרומת ח״ל מבטלה ברוב · ויש מי שאומר שאין מקילין כן לבטל איסור לכתחלה אפילו באיסורין של דבריהם שאין להם עיקר בדאורייתא ובתרומת ח״ל הוא שהקילו יותר משאר איסורין וכ״כ הרמב״ן ז״ל · נמצאו שלשה דינים בביטול האיסורין האחד איסור תורה אפילו שיעורו דרבנן אע״פ שנפל לתוך היתר שאין בו שיעור לבטלו אין מוסיפין עליו היתר כדי לבטלו ומכ״ש שאין מערבין אותו בידים כדי לבטלו עבר וביטל או שרבה עליו אם בשוגג מותר ואם במזיד אסור למי שנתבטל בשבילו איסור של דבריהם שיש לו עיקר בדאורייתא אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו ואם עשה כן מזיד אסור אבל אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו · איסור של דבריהם שאין לו עיקר בדאורייתא כתרומה וחלת ח״ל מערבין ומבטלין אותה ברוב לכתחלה וי״א שלא אמרו כן אלא בתרומה וחלת ח״ל אבל לא בשאר איסורין ויש לחוש לדבריהם ע״כ עכ״ה ·) כי המדקדק יפה יפה בדברי ת״ה הארוך אשר הביא ב״י ימצא מוכרח כי דעת י״א המחמירים ס״ל דאפי׳ בדבר שאין לו עיקר מן התורה הכל אסור גם כן אפילו לגרום הביטול ע״י תוספת היתר דאל״כ קשה מה אריכות הלשון דת״ה הארוך שלא לצורך שכתב ויש מי שאומר שאין מקילין כן לבטל איסור לכתחלה אפילו באיסורי׳ של דבריהן שאין להם עיקר מן התורה ובתרומת ח״ל כו׳ דלא הל״ל אלא והאוסרין הל״ל ס״ל דבתרומת ח״ל הוא שהקילו יותר כו׳ ועוד יש לדקדק על מ״ש ויש מי שאומר בלשון יחיד ומתחילה הל״ל ללמד וכתב דבריו במוסלם דבאיסור דרבנן שאין לו עיקר מבטלין גם משמע כן מדכתב לפני זה ויש מי שאומר דאיסורין דרבנן כו׳ מערבין אותם לכתחלה כו׳ משמע שאותן המקילין הם המועטין אבל המחמירין הם המרובים · ועוד יש לדקדק במ״ש ויש מי שאומר שאין מקילין כן לבטל איסור לכתחלה כו׳ והל״ל שאין מקילין לערב אותו לכתחלה כלשון שכתב לפני זה שהם מקילין לערב אותו אפילו בידים לכתחלה והל״ל דבר והיינו שיש מי שאוסרין אותו לערב כי חילוק גדול יש בדקדוק הלשון בין עירוב לביטול דעירוב ר״ל שהוא מטילין האיסור כאשר הוא בעינו ומערבין אותו ברוב היתר שיעור כדי לבטלו וביטול שייך לומר כאשר כבר האיסור אינו בעין אלא מעורב בתוך ההיתר רק שאין בו שיעור כדי לבטל האיסור וזה בא להוסיף היתר עליו לבטלו לכן דייק בת״ה הארוך בשינוי לשון זה כמה פעמים בדבריו כלו שהביא ב״י כאן וכתב כל אחד לפי המקום הראוי לו וכאשר אבאר בס״ד ובזה יסולק תמיהת מכ״ת על הב״י ודברי מוכרחין לומר כן והכי הוא שלעת דברי ת״ה הארוך דמתחלה כתב דבאיסור דרבנן כבישולי נכרי׳ מרבה עליו לכתחלה ומבטלה ולאיזה מעלים שנשרו בי״ט תוך התנור דמרבה עליהן ומבטלן ואם ג״כ איירי כשיש כבר עלים של היתר בתוך התנור כמ״ש כאן בהדיא וכ״כ הר״ן והביאו ב״י בטא״ח ר״ס תק״ז וכתוב אבל ליטול איסור דרבנן ולערבו תוך היתר מרובה כדי לבטלו לא ואח״כ בא לכתוב שני דיעות חלוקות שחולקין ע״ז אחד בתוספת היתר ואחד בתוספת איסור והתחיל בהם דהיתרא דיש מי שאומר דמותר אפילו לערבו לכתחלה בידים כו׳ ואח״כ כתב דעת החולקת בתוספת איסור דיש מי שאומר דאפילו ביטול אסור ולא כמ״ש תחלה דבאיסורי דרבנן כבישולי נכרי מרבה עליה לכתחלה לבטלה · ומ״ה הוצרך להאריך משום דמתחלה התחיל לכתוב החילוק שבין דבר שיש לו עיקר מן התורה שגם הוא מודה שאסור להוסיף ולבטלה ולא מתיר אלא באיסור שעיקרו מדבריהן לכן הוצרך לכתוב ולברר על מאי שמחמיר וק״ל · ואח״כ כתב נמצאו ג׳ דינים בביטול כו׳ כתב זה לפי דעת המיקל הנ״ל וה״ט לפי שיש לו על מאי שיסמוך כמ״ש לעיל שמצאו אפי׳ על כמה וכתב דבאיסור של תורה אין מוסיפין (עליו היתר כדי לבטלו עכ״ה) ומכ״ל שאין מערבין · איסור של דבריהן יש לו עיקר אין מערבין אותו בידים אבל מרבה עליו לבטלו · איסור של דבריהם שאין לו עיקר מערבין ומבטלין וחזק בלשונו שלא כתב מערבין אותו ברוב לכתחלה כדי לבטלו כמ״ש באיסור בריש דבריו הנ״ל אלא כתב מערבין ומבטלין כדי לאשמועינן דבאיסור זה הקל הכל שרי עירוב וביטול ואע״ג דזו ומכ״ש זו היא כ״כ כדי לכתוב עליו וי״א שלא אמרו כן אלא בתרומה כו׳ לאשמועינן די״א הללו שמחמירין מחמירין אפילו בביטול וכמ״ש לעיל בשמם כן להדיא דיש מי שאומר דאין מקילין אפילו בביטול וע״ז כתב הרשב״א דיש לחוש לדבריהן דאפילו בענין ביטול כשהוא כבר נתערב בהיתר יש להחמיר מלהוסיף עליו וק״ל · וכ״ל דמ״ש הרשב״א בחילוקי דינים הללו דבאיסור דרבנן דיש לו עיקר אם נפל מעצמו דמותר להרבות עליו ולבטלו אע״פ שלא נזכר דין זה לעיל והדרכה כתב מתחילה להדיא להיפך דהא כתב ז״ל ואפילו להוסיף על ההיתר לא אמרו אלא באיסורין שעיקרן של דבריהם לבד דלא כ״כ לעיל לאסור אלא לדעת המחמירים שאין להקל לערב בידים אפילו באיסור שאין לו עיקר · אבל לדעת המקילין הם סגי בחילוק שבין איסור שיש לו עיקר לאין לו עיקר במה שמחלקין בענין עירוב בידים אבל בענין תוספת היתר שניהן שוים להקל והאי חילוקם דג׳ דינים הנ״ל כתב לסברת אותן י״א המקילין כמ״ש וק״ל · ואל יעמיד בעיניך לשון הגמרא דפרק עד כמה שהביא וכתב תרומת ח״ל מבטלה ברובא ולא אמר מערבין אותה ברוב כי י״ל דל׳ הגמרא לאו דוקא ולשון גאונים ומחברים לאחר גם באמת מבואר הוא בלשונו דאפילו אעירוב קאי מדקאמר תרומת ח״ל דמשמע כאשר היא תרומה בעינה מבטלה ברוב גם נ״ל דיש מי שאומר השני שמחמיר לא קאי אלא ע״ד מי שאומר שמיקל דלפניו ומ״ש לא בא ליישב אלא הגמרא דפרק עד כמה ואמר שהוא סבר דבשאר איסורין אסור אפי׳ הביטול דבתרומת ח״ל הקילו יותר אפילו העירוב והחילוק יש בין דא לדא נרא׳ · ואף שאין הראוי היה להרשב״א לכתוב ישוב לדעת שמחמיר הלא מ״ש מעלים שנשרו מן הדקל בתוך התנור שמתירין להוסיף ולבטל אלא י״ל משום דשאני יש מי שאומר כו׳ לא איירי מזה משום שהיה פשוט בעיניו דשאני ושאני יש דשאני עלים שנשרו דהם מקלי קלי איסורא וכדעת הרא״ש או שדוקא באיסור מוקצה הקילו וכדעת ר״י והמג״ה שהביא הב״י לפני זה בד״ה כתב הרמב״ם כו׳ ע״ש מ״מ לא כתבו הרשב״א ג״כ · ומ״ש בשם רבי שמעון שאפילו לבטלה ברוב לא אמרו וקצת ל׳ הגמרא דפ׳ עד כמה הנ״ל דכתב ג״כ בלשון ביטול . מ״נ לרבותא כ״כ דאפילו לבטל לא אמרו כו׳ וק״ל · ומפני שבספר ת״ה הקצר קיצר שם מלהביא דברי יש מי שאומר ויש מי שאומר הנ״ל אשר בו תלוי הדקדוק שיש מי שאומר השני המחמיר שהבא לאסור אפילו הבטול וכמ״ש · ולא כתב שם אלא הג׳ חילוקי הדינים והיש מי שאוסרין להחמיר אפילו בתרומה וחלה דס״ל לבטלה לכתחילה אסור אלא לכהן בימי טומאתו ובזה בלבד אמרו אבל בשאר איסורין שכיוצא בהן שאין לכן עיקר בתורה לא ויש לחוש לדבריהם הלכה למעשה עכ״ל ובאמת לא קשה דברי ת״ה הקצר על מ״ש בארוך הנ״ל כי הם הם הדברים בעינם שכתבם בארוך אלא שהקיצור גרם לרבינו להבין שכמו שמ״ש שיש מי שאומרים שאף בזה אין מבטלין כו׳ ר״ל שהעירובין כמ״ש עלה על דעתו גם מ״ש אח״כ ובזה בלבד אמרו כו׳ קאי ג״כ אעירוב · וע״ז דוקא מסיק שיש לחוש לדבריהן · אבל באמת ז״א וכמו שהוכחתי מלשונו בת״ה הארוך ומפני זה׳ ביטול משמע אדרבא תוספת מש״ה קיצר כאן וכתב עליו בסתם ובזה בלבד אמרו ויש לחוש וק״ל · ובזה מיושב דברי הטור ודברי הב״י שכל אחד עולה יפה לפי סברת הספר שהיה לו הלא ידוע שב״י כתב כמה פעמים על הטור שמוכרח לומר שלא היה בידו ספר ת״ה הארוך · וגם נסתלק תמיהת דמכ״ת על הטור שכתב בשם הרשב״א דבדבר איסור שאין לו עיקר מותר להוסיף והרשב״א כתב דאפילו באיסור שיש לו עיקר מותר התוספת דהא כבר כתבתי שלא כ״כ אלא לדעת המקילין באיסור שאין לו עיקר אפי׳ העירוב והטור תפס דעת המחמירין בזה וכמ״ש בריש דבריו דלא התירו אלא התוספת ולא העירוב ותם כתב ג״כ בהדיא דאפילו התוספת לא אמרו אלא בדבר שאין לו עיקר וז״ל דיש דברי ת״ה הארוך תפס הטור לעיקר אלא שבאמת לפי מ״ש דלא היה ביד בעל הטור ספר ת״ה הארוך כ״א הקצר א״ל דכ״כ לפי המסקנא שכתב דיש לחוש להחמיר וכמ״ש ג״כ מכ״ת ואפ״ה נק״מ וק״ל ודי בזה והוא למבין : שוב מצאתי בפרק אלו עוברין סוף דף רמ״ב כתב שם הרמב״ן בספר מלחמות אלו וז״ל עוד סברתי לפרש כדי להעמיד דברי ההלכות כשורתן דכי אמרינן מבטלו ברוב לומר שאם נתערבה בכמותה ממנה מרבה עליה חולין ומבטלה כמ״ש בפ״ק דביצה דבדרבנן מבטלין איסורין אבל לבטלה בעירוב בתחילה לא ולערב בשאר איסורין של דבריהם אין לנו כו׳ ע״ש ולכאורה היכא הנא ראיה למ״ש דכיון דאפילו בחלה אין לערבו לכתחלה כ״ש להוסיף אם כבר נתערב משמע לא בשאר איסורין אפילו התוספה אסור לית מי שאוסר האמרן שמחלק בין תרומת ח״ל לשאר איסורין · אלא שקשה שמדברי הרמב״ן שכתבתי משמע דמצוה חלה לשאר איסורין ובתרווייהו מתיר התוספת והביטול ועוד קשה באמת הפירוש הנ״ל אגד עצמו מכמה טעמים · אלא במ״ש נמצאו ג׳ דינים בביטול האיסורין הנ״ל שכתוב זה לפי סברת יש מי שאומר ההוא דעת יחידי והיא דעתו הראשונה · והשני שחלוקה השנייה דאיסור של דבריהם שיש לו עיקר בדאורייתא כו׳ לא הכרו בדברי מי שאמר כו׳ הנ״ל וק״ש שנלמד מדבריו ממילא כיון דבאיסור דרבנן לגמרי מתיר אפילו לערבו · בזה שיש לו עיקר לפחות מותר לבטלו ה״ה דחוק · והשלישי שלפי פירוש הנ״ל יהיה קשה על דעת המחמירין לבטל אפילו באיסור דרבנן שאין לו שורש דאורייתא מההוא דעלים שנפלו לתוך התנור דמותר להרבות עליו ולבטלו ואף שיש ליישב כמו שאיתא בגמרא שאני התם דמקלי קלי איסורא מ״מ קשה דה״ל לפרש הרשב״א ישוב בהדיא מאחר שהתחיל מתחלה בהוכחה זו דמהאי טעמא מותר להרבות עליו ולבטלו א״כ לבסוף שכתב דעת המחמירין היה לו לכתוב ישובה בפרט מאחר שמסיק הרשב״א וכתב שראוי להחמיר ולחוש לדבריהם ובעלים שנשרו בתוך התנור פשוט הוא אליבא דכ״ע שהוא מותר הקדירה ידו מלכתוב החילוק שביניהן · ובפרט שמדברי רבינו הטור משמע שהרשב״א לא רצה לחלק בין שאר איסורין לאיסור עלים שנשרו מהדקל לתוך התנור מדכתב אחר כבואתו דברי הרשב״א וז״ל ואני אדוני אבי הרא״ש ז״ל כתב דאפילו איסור דרבנן שנתערב אסור להוסיף עליו ולבטלו ולא התירו אלא בעצים שנשרו לתוך התנור משום דמקלי קלי איסורא · וראיתי שבעני הנ״ל לא נתיישב עדיין הקושיא שהקשה הב״י על רבינו שכתב בשם הרשב״א ותומנו של גיד אין לו עיקר מן התורה הוא שלא בדקדוק שהרי כתב בת״ה הארוך והקצר שיש לו עיקר וגם על גבינות של נכרי יש לתמוה על רבינו מאחר שלא היה בידו כי אם ת״ה הקצר ושם כתב דגם לגבינות של נכרי יש לו עיקר מן התורה משום לתא דחלב טמא · ע״כ נ״ל דדברי רבינו מכוונים ומדוקדקים אף לפי ת״ה הארוך והכל עולה יפה מדברי רבינו רק שהב״י נטה מהדרך כי נראה שטעה שיש חילוק בין אומרו דבר שעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן ובין אומרו דבר שאיסורו דרבנן ואין לו שורש דאורייתא כי באומרו דבר שעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן לא בא לומר שאין לו שורש דאורייתא אלא ר״ל שהאיסור זה אין בו כח דאורייתא לא מצד עצמו ולא מצד שיעורו ובזה איירי הרשב״א בת״ה הקצר ושם הן הדברים שכתבן רבינו כאן אלא שהוא בלשון לפי צורך המקום שכתב דברי הרשב״א עליהן כי שם בת״ה הקצר בית רביעי שער ג׳ סידר הרשב״א דבריו בדרך נכון וכתב שדין היתר ביטול מתחלק לג׳ דינים איסור תורה ואיסור דבריהן ויש לו עיקר בתורה ואיסור דבריהן ואין לו עיקר בתורה ומשב גבינה של נכרי ותומן של גיד בחלוקה השנייה שהוא של דבריהן ויש לכן עיקר בתורה כו׳ . ורבינו שלא הביא כל דברי הרשב״א אלא סדבר שמחולק עמו הרא״ש כתב בשמו וכתב עליו דעת הרא״ש כדרכו מש״ה שינה את לשונו מפני דלעיל מיניה קאי והוא היה לפי האמת · והוא זה דלעיל מיניה כתב רבינו וז״ל אבל שמכוון להרבות אפילו הוא מין במינו וההיתר רבה על האיסור שהוא בטל מן התורה אלא שחכמים הצריכו כו׳ אינו בטל כיון שרבה במזיד עכ״ל · והוא איסור שהוא מצד עצמו אסור מדאורייתא אלא שנתבטל ושוב מותר מדאורייתא מצד ביטולו וחכמים אסרוהו והצריכוהו ס׳ לביטולו וע״ז מביא לשון הרשב״א שכתב אבל דבר שעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן כגבינה של נכרי׳ ותומן הגיד כו׳ ר״ל שבאמת הני תרתי אף שחכמים גזרו עליהן משום לד דאורייתא מ״מ אין באיסורן לד דאורייתא לא מכח עצמן ולא מכח שנתבטלו ברוב באיסור שמיירי בו רבינו לפני זה שכתבתי שהוא דאורייתא אלא שנתבטל ברוב במין במינו ע״ז כתב הפלוגתא שיש בין הרשב״א והרא״ש דלהרשב״א מותר להוסיף בהיתר לבטלו והרא״ש אוסר ובת״ה שהביא הב״י התחיל וכתב ז״ל ומיהו באיסורין שעיקרן מדרבנן כבישולי נכרי׳ וכיוצא בה כו׳ קאי ודאי גם כן אחלוקה דאתוכס מהג׳ דהיינו שעיקר איסורו דאורייתא מצד עצמו ומסיק ע״ז וכתב דבאיסורין שעיקרן דרבנן ור״ל בין יש לכן שורש דאורייתא או לא ונקט בישולי נכרי׳ שאין לו שורש דאורייתא משום רבותא דאפילו בכה״ג אין לערבן בתחילה בידים ובמ״ש וכיוצא בו ריבו שאר איסורי דרבנן . ובכללן גם שיש להן שורש דאורייתא כהאי ונקט דרבנן מותר להוסיף עליהן ולבטלן וזהו לדעת הרשב״א מוסכם אליבא דכ״ע דבכל ענין מותר להוסיף עליהן בכל איסורין שעיקרן מדרבנן אף שיש להן שורש דאורייתא ואח״כ התחיל לכתוב פלוגתא דבאיסורי דרבנן שאין להן שורש דאורייתא שיש מי שאומר דמותר אפילו לערבן לכתחילה ונקט בלשוני בישולי נכרי וגם גבינות ש״כ משום דס״ל דגבינות ג״כ אין לו שורש דאורייתא וכמ״ש ב״י בשמו שבת״ה כ״כ ומסיק וכתב דאבל יש מי שאומר שחולקין עליהן ולא התירו לערב בידים לכתחילה אבל בענין התוספה לא קאיירי דזה כבר כתב דלפוסם דהוא מותר אפי׳ באיסורין שיש להן שורש דאורייתא ומסיק וכתב וז״ל נמצא ג׳ דינים האחד איסור תורה ואפילו שיעורו דרבנן והוא החלוקה הראשונה שלא הוזכרה בדברי הרשב״א שהביא ב״י ועליה קאי מ״ש ומיהו באיסורין דרבנן שעיקרן מדרבנן והוא החלוקה השנייה שכתב הרשב״א והיא בלשונו וכתב איסור של דבריהן שיש לו עיקר בדאורייתא והיא היא כמ״ש והחלוקה השלישית איסור של דבריהן שאין לו עיקר בדאורייתא בזה יש פלוגתא אי מותר לערב בתחילה ומסיק וכתב בזה שראוי לחוש לדברי המחמירין פי׳ שלא לערבן בתחילה בידים אבל להוסיף עליהן לכ״ע מותר דפליג לפי דעת הרשב״א דמותר ובזה עולה הכל יפה שנתיישבו כל הקושיות הנ״ל גם דברי הרמב״ן שלא יסתרו אהדדי ורבינו שהביאם כאן דברי הרשב״א מדברי ת״ה הקצר שנקט בלשונו ג״כ שלשה דינים הנ״ל תפס בלשונו החלוקה השנייה ונקט הני תרתי לרבותא שאפילו בהני שיש להן עיקר דאורייתא אפ״ה מותר להוסיף עליהן וגם מפני שבאיסך איסורי דרבנן שאין להן שורש דאורייתא יש פלוגתא דיש מי שאומר דמותר לערב אותן בידים אפילו מתחילה ויש מי שאוסר ולא רצה להאריך כאן בדברי פלוגתא בפרט מאחר שמסיק בהסכמת הרא״ש דאפילו בשאר איסורי דרבנן דוגמת עלים שנשרו אין להוסיף עליהן או אין כ״מ באריכות חילוקי הרשב״א וזה״ק שהם עולין דברי רבינו יפה ומכוונין לדברי ת״ה הארוך והקצר בלי פקפוק בעולם · והב״י שכתב בשם רבינו דשמנו של גיד אין לו עיקר מן התורה ותמה עליו ב״י הוא לא דק לחלק בלשון רבינו שכתב דבר שעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן ולא כתב שאין לו עיקר דאורייתא והוא פשוט בעיני ומה שתמה עוד שכיון שהרשב״א מס להחמיר אפילו שלא להוסיף על איסורי דרבנן למה כתב רבינו בשמו להיתר מוכיחין אנו לומר שהב״י הבין דברי ת״ה הבית הארוך ע״ד שכתבתי בפי׳ הראשון ומש״ה תמה עליו ולפי מ״ש כפי׳ שאמרנו לנק״מ והוא הכוונה בשני תירוץ והשואל השואלה הנ״ל ג״כ טעה בלשון רבינו שהלבה על דעתו מ״ש רבינו ז״ל אבל דבר שעיקרו אינו אלא דרבנן הנ״ל שאין לו שורש דאורייתא ומ״ה שאל הרבותא הנ״ל

להכשירו כדהוינן בעצים שנשרו מן הדקל בתוך התנור בי"ט שמותר להרבות עליהם עצים מוכנים להתירו וא"א הרא"ש ז"ל כ' (יג) דאפי' איסור דרבנן שנתערב אסור להוסיף עליו לבטלו ולא התירו אלא בעצים שנשרו לתוך התנור משום דמקלי קלי לאיסורא : (יד) [ח] איסור שנתבטל כגון שהיה ס' כנגדו ונתוסף בו אחר כך מן האיסור (טו) חוזר ונאסר לא שנא מין במינו או מין בשאינו מינו (טז) בין בלח בין ביבש :

ק (יח) **כל** דבר שהוא בריה כגון נמלה (ב) או עוף טמא וגיד הנשה ואבר מן החי וכיוצא בזה שאם יחלק אין שמו עליו

שנפל מעצמו : ומ"ש והרא"ש כתב דאפילו איסור דרבנן וכו' עד ולא התירו אלא בעצים וכו' כ"כ במרדכי בארוך ע"ש רבי' שב"ט פ"ק דביצה דבדרבנן לא סרי להוסיף אלא היכא דליתא לאיסורא בעיניה ובאיסורא דאורייתא אין להוסיף אפילו ליתיה לאיסורא בעיניה כגון עצי אשרה וערלה וכלאי הכרם וכתב עוד שם דלראבי"ה נראה דבדרבנן היכא דלא הוי דשיל"מ מבטלין לכתחלה אפילו איתא לאיסורא בעיניה שלא הוצרך התלמוד לחלק ביניהם אלא לרב אשי דאמר דשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטיל וה"מ בדבר שהוא מדרבנן ואין לו שורש מן התורה דוגמתו בפירוש וליכא למיגזר אבל סתם יינם שהוא מדרבנן כיון דכתיב ישתו יין נסיכם והוא שנתנסך בפירוש לע"ז אין מבטלין לכתחלה אפי' סתם יינם ולא דמי למוקצה שגזרו משום הוצאה שאינו דומה לו עכ"ל וכך פסק באגודה פ"ק דביצה בסתם כראבי"ה וכך ראה ר"י א"ז הלכה למעשה מרבינו שמחה שהתיר להוסיף על מי חלב כמ"ש בהגהה ש"ד סי' ל"ט והגהה מיימוני פט"ו מהמ"א מיהו במרדכי פ"ק דביצה כתב ע"ש רשב"ס דבמידי דאכילה אין מבטלין האיסור ומהרא"י בת"ה סוף סי' ג"ד ובהגהה ש"ד סי' ל"ט פסק כהרא"ש ורשב"ט וכן הוא בא"ו הארוך כלל כ"ד סי' י' והכי נהוג : איסור שנתבטל וכו' כ"כ הרא"ש ס"פ ג"ה והאריך ע"ש וכך היא דעת ראבי"ה דאפילו נודע התערובת קודם שנכלה האחרת אפ"ה אסורה דלא כר' יואל אביו וכדכתב בהגה' ש"ד ריש סי' ל"ט ודלא כמרדכי פ' הגוזל עצים ופ' בתרא דע"ז וכ"פ מהרא"י בהגהה ש"ד לשם דסברא גדולה היא דכיון דנתרבה האיסור הרי הוא הוכר ומרגישין הטעם וכו' עכ"ל :

ק **כל** דבר שהוא בריה כגון נמלה וכו' כלומר אבל שור הנסקל ועוף טהור שנתנבל לא מקרי בריה כיון דאפילו אם יחלק שמו עליו דאכתי חתיכה ממנו

של היתר ואוכלין אותם ויש לו קצת על מה שיסמוך מדאמרינן בפרק עד כמה (כז׳) תרומת ח"ל מבטלה ברוב ויש מי שאומר שאין מקילין כן לבטל איסור לכתחלה אפילו באיסורין של דבריהם שאין להם עיקר בדאורייתא . ובתרומת ח"ל הוא שהקלו יותר משאר איסורין וכ"כ הרמב"ן ורבינו שמשון כתב בפ"ב דחלה שאפילו לבטלה ברוב לא אמרו אלא לכהן טמא אבל להתירה לזרים לא נמצאו ג' דינין בביטול האיסורין הא' איסור תורה אפילו שיעורו דרבנן אע"פ שנפל לתוך היתר שאין בו שיעור לבטלו אין מוסיפין עליו היתר כדי לבטלו ואצ"ל שאין מערבין אותו בידים כדי לבטלו עבר ובטל או שרבה עליו אם בשוגג מותר ואם במזיד אסור למי שנתבטל בעבורו איסור של דבריה' שיש לו עיקר בדאורית' אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו ואם עשה כן מזיד אסור אבל אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו · איסור של דבריהם שאין לו עיקר בדאורייתא כתרומה וחלת ח"ל מערבין ומבטלין אותם ברוב לכתחלה וי"א שלא אמרו כן אלא בתרומות וחלת ח"ל אבל לא בשאר האסורים ויש לחוש לדבריהם ע"כ וגם בת"ה הקצר פסק שיש לחוש לדבריהם הלכה למעשה . ומ"ש דגבינות הנכרי' אין לו עיקר בדאורייתא כתב רבינו בשמו דשמנו של גיד נמי אין לו עיקר מדאורייתא ובאמת שעל הרשב"א עצמו אני תמה שכתב בת"ה הקצר איסור של דבריהם שיש לו עיקר בתורה כגבינה של נכרים שאסרו משום חלב טמא וכשמנו של גיד שאסרו משום גיד ובערוך כתב דגבינת הנכרים אין לו עיקר מדאורייתא וכמ"ש בסמוך ואא"כ מצאתי לו ז"ל שכתב בשאר מ' דשמנו של גיד נאסר משום לתא דגיד או משום לתא דחלב לא מיקרי אין לו עיקר בדאורייתא אבל גבינה של נכרי אפי' שחששו לתערובות איסור של תורה אינה אלא גזרה וא"כ מ"ש רבינו כאן דשמנו של גיד אין לו עיקר מן התורה ד הוא שלא בדקדוק ומ"מ לענין הדין אין נפקותא בדבר שכבר העלה שראוי לחוש לדברי המחמירין וא"כ כל איסורים של דבריהם שוים הם חוץ מתרומה וחלת ח"ל ויש לתמוה על רבי' שכ' בשם הרשב"א דדבר שעיקרו מדרבנן שנתערב בהיתר מוסיף עליו ומבטלו ואחר שאע"פ שהוא סבור כן כתב שיש לחוש לדברי האוסרים לא הו"ל לרבינו לכתוב בשמו סתם להיתר :

וא"א הרא"ש ז"ל כתב דאפי' איסור דרבנן אסור להוסיף עליו לבטלו וכו' כ"כ בפ"ק דביצה וכ"כ הגהות מרדכי בפרק כ"ה (ד) ונראה שטעמם מדאמרינן התם בתר דשני ה"מ בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ולרב אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל מאי איכא למימר ותשני ה"מ היכא דאיתא לאיסורא בעיניה הכא מקלא קלי איסוריה ותשמע ליה דכי תפליג תעיקרא בין דאורייתא לדרבנן אמסקנא סמיך לומר דדווקא בדקלי איסוריה הוא דמבטל בדרבנן וכתב בתה"ד סימן כ"ד שכן נהגו כתב בא"ח יש מתירים לבטל בקדרות ישראלים האוכלים גביעות הנכרי אם הם מקונחות יפה ויש אוסרים ונראה דבריהם עכ"ל : **כתב** בהגהות ש"ד דהא דקי"ל כל האיסורים שריבה עליהם שוגג מותרים דוקא בדבר יבש יש לנהוג הכי אבל לא בדבר לח או שיש בו נתינת טעם דקי"ל חתיכה עצמה נעשית נבלה וצריכה כדי ביטול הכל ואפילו נתרבה בשוגג כדמוכח בכמה דוכתי עכ"ל וזה נראה כדבר פשוט דלמ"ד חתיכה עצמה נעשית נבלה וצריך ס' כנגד כל החתיכה אפי' נתרבה בשוגג קאמר ומיהו בסי' צ"ב כתבתי שי"א דלא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא באיסור הבלוע בחתיכה אבל לא בלח כגון יין ביין או מים במים או יבש ביבש כגון המדומע והתחומין לא וצי"א שלא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בדברים המתבשלים דוקא או נופן לתוך מה שאף הוא דרך בישול ושם נתבארו סברות הפוסקים בזה זה איסור אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה · **איסור** שנתבטל כגון שהיה ס' כנגדו וניתוסף אח"כ מן האיסור וכו' עד סוף הסימן כ"כ הרא"ש בס"פ ג"ה ולעתיק לשונו בסוף סימן ק"ט בס"ד וכתב הר"ן בפרק בתרא דע"ז (עג·) אהא דאמר רב דימי א"ר יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפי' כל היום כולו ראשון ראשון בטל ופסקו הפוסקים דלית הלכתא כותיה ודעת הראב"ד דאע"ג דלית הלכתא כוותיה לענין יין ביין ומיהו גבי יין במים ומים ביין וכן לכל איסור שניתוח כגון חלב ודם וכיוצא בהם הלכתא כותיה שאם יפול האיסור לתוך היתר מעט מעט שאין בו כ"ט בשעת נפילה אע"פ שנפל בו איסור כל היום כולו מותר דראשון ראשון בטל וכיון שנתבטל הרי הוא היתר גמור ולא די לו שאינו מצטרף עוד לאיסור אלא אף להיתר מצטרף לבטל איסור הנופל בו לאחר מכאן אבל הרמב"ן כתב דאפילו בשאר האיסורין לא אמרי' ראשון ראשון בטל אלא אם נפל בהיתר איסור מועט אע"פ שנתבטל מחמת מיעוטו אם חזר ונפל שם איסור שבצירופו של ראשון יש בו כדי נ"ט נאסר היתר זה דהא דמוכן לדרב דימי דלא אמרה ר' יוחנן וכיון דאידחיא לה לגמרי אידחיא וליתה כלל וטעמא דתלתא משום דטעמא לא בטיל ואפילו במין במינו דליכא למיקם אטעמא כיון שהשיעור שיש בו כדי ליתן טעם בכנגדו שלא במינו אסור ואצ"ל באיסור התקלה חלא אפילו דמיקטף אסור דחוזר וניעור וראיות שתי הסברות וטענותיהם כתב שם הר"ן בארוכה ודעתו ז"ל כדעת הרמב"ן מפני שהתוספות כתבו שם בכשיטות דכל שבא לכלל נ"ט חוזר וניעור והרשב"א ג"כ בת"ה הביא מחלוקת זה והעלה שכדברי הרמב"ן ז"ל עיקר : ודע שאע"פ שהסכמות הפוסקים בדין זה שלא כדברי הראב"ד אין לדחות מפני כך מ"ש רבינו בסוף סימן צ"ח כל שיש ס' כנגד האיסור מבטלים אותו אפילו אין הס' כולו היתר וכו' דמשמע מבוס דאיסור מצטרף להיתר לבטל את האיסור דשאני התם שהם ב' מיני איסור הילכך כל אחד מצטרף עם ההיתר לבטל את חבירו אבל היכא דשניהם מין א' כי הכא חלא מין את מינו וניעור ובהכי ניחא שרבינו אע"פ שכתב ההיא דסי' צ"ח לא נמנע מלכתוב זו וכן הרא"ש פסקה להא דסימן צ"ח בתשובה ופסקה לזו בפרק ג"ה חתיכת איסור בשאם דהיתר ולא הכיר בה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה אם אין בהיתר כדי לבטל שתיהן אבל אם הכיר בה וידע שיש בהיתר לבטלה אפילו אם נפלה אחרת אין צריך ביטול כנגד שתיהן דתנן פ"ה דתרומות סאה תרומה שנפלה לתוך ק' של חולין ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת ה"ז אסורה ור"ש מתיר ומסיים בתוספתא בד"א כשלא ידע בה ואח"כ נפלה אבל ידע בה ואח"כ נפלה ה"ז מותרת ע"כ לשון המרדכי פרק הגוזל עצים · וכ"פ הרמב"ם בפי"ג מהלכות תרומות וכ"כ בפי' המשנה ורבינו שמשון פירש בשם הירושלמי בהפך דלא איפליגו אלא בידע בה אבל בלא ידע בה לכ"ע אסור וגם הביא תוספתא זו ומקיים בה והכ"א הרמתה מקדשתה והראב"ד גם כן חלק על פסק הרמב"ם וכ"ל דאפילו להרמב"ם אין ללמוד בזה מתרומה לשאר איסורין מדלא הביא דין זה בהא ה׳ ב"ה ועיין בב"ש בסימן צ"ד ובש"ס ק"ט כתב הריב"ש בתשובה סימן שח"ט בשם הרשב"א דקדרה שבלעה טיפת דם או חלב מבטלין אותו לכתחלה כיון שא"א לבא לידי נתינת טעם לעולם למיעוטו וכן כתי אם בלעה יותר כל שנפל לכלי שאין רגילין להשתמש בו אלא בתבשיל מרובה שלא יבא לידי נתינת טעם אבל אם נפל בכלי שאפשר להשתמש בו תבשיל מועט ליתן טעם האיסור לתוך התבשיל אסור לבטלו לכתחלה גזירה אטו תבשיל מועט שיהא בו נתינת טעם עכ"ל וכתב רבינו דברים אלו בסי' קכ"ב בשם הרשב"א :

ק **כל** דבר שהוא בריה כגון נמלה או עוף טמא או אבר מן החי וכיוצא בזה שאם יחלק אין שמו עליו אינו בטל לעולם בפרק גיד הנשה (צט: ק׳) אהא

דתנן

דרכי משה

ב"ד וה"ה באיסור דרבנן וכתב ואסור למוכרו לישראל אחר לאכלו דהא אסור דהנית ממנו אע"ג דהם האיסור בעצמו יהיה מותר בהנאה ומותר למכרו לנכרי מ"מ לא ימכרם לישראל דלא יהנה הוא עצמו ממעשיו הרעים עכ"ל . (ד) וכ"כ בש"ד ובארוך

כתב

דרישה

ה"ל לרבינו למימר שאפילו בדבר שיש לו שורש דאורייתא מותר להוסיף ולא דק כלל שתשובתי בניה. שהרי כתב רבינו כגון שומנו של גיד וגבינה של נכרים שאלו יש להן שורש דאורייתא כמ"ש בת"ה הקצר גם מ"ש השואל שהרשב"א כ"כ לפי דעת המחמירין שכתב עליהן הרשב"א שיש לחוש לדבריהן וי"א כי זה שכתב היא אליבא דכ"ע לדעת הרשב"א אלא שרבינו מסיק וכתב שהרא"ש ממיר ואוסר אפילו באיסורין שאין להן שום שורש דאורייתא לא סיף עליהן וק"ל [ח] איסור שנתבטל וניתוסף מזה לאיסורו נראה דבזה הכל מודים אפילו מאן דמיקל לעיל בריש סימן צ"ד בתחיבת כף שני פעמים בקדרה וכמ"ש בשם מהרא"י דא"ל ב"כ שיש נגד"ו התם ה"ט דאין כאן ממשות של איסור ואפילו בתחיבה הראשונה היא דבריכין שיש נגד כל הכף יהוא משום חומרא ונראה לעניים דלא נתרבה הטעם בתחיבה כף שנייה מבראשונה משא"כ הכא באיסור בעין וק"ל : איסור שנתבטל כו' וניתוסף בו אחר כך כו' דע שהפיסקא שכתב ב"י בשם המרדכי חתיכה של איסור שנפלה בס' דהיתר אם הכיר בה וידע שיש בהיתר לבטלה אפילו אם נפלה אח"כ אחרת א"צ ביטול נגד שתיהן והביא ראיה ממשנה דתרומות וכתב שגם הרמב"ם פסק כן לא כתב כן אליבא דהלכתא שהרי כתב לפני זה בסמוך בשם כל הפוסקים שאסור ולא הביא פסק זה לכאן אלא ללמוד מיניה לענין תרומה שאם הכיר ונודע בנתיים מותר אבל לא לשאר איסורין וזהו שסיים ב"י וכתב וז"ל נ"ל דאפילו להרמב"ם אין ללמוד בזה מתרומה לשאר איסורים ילדא הביא דין זה בהלכות מ"א ע"כ וגם הרמב"ם לא כתבו אלא לענין תרומה ובזה מתירץ ג"כ שלא תקשה הראב"ד דידיה אדידיה דלעיל כתב ב"י בשמו שאוסר וכאן כתב בשמו שחולק על פסק הרמב"ם ודו"ק · ובלא"כ ל"ק דברי הראב"ד אהדדי דהראב"ד לא התיר לעיל כ"א ודברים הנמחויים כגון יין במים וכיוצא בו וכן מבואר בדבריו שם בהדיא ועיין מ"ש לעיל ריש סימן צ"ד :

סלכן

פרישה

רביעי שער ג' כתב כן אבל קשה דכתב שם דגבינה של נכרים ושמנו של גיד יש להם עיקר מן התורה ונראה דגם רבינו בשם הרשב"א כאן לא בא לומר שאין להן עיקר ושורש מן התורה דוודאי יש להן עיקר מן התורה כגון שמנונית משום גיד עצמו וגבינה משום חלב טמאה אלא בא לומר שמ"מ הן עצמן אינן אוסרין מן התורה ומש"ה ס"ל דאף דלא נתבטלו בשעור דרבנן כגון ס' ולא בשיעור דאורייתא כגון רוב ביבש אפ"ה מותר להוסיף עליהן · ומה שיש להקשות על הרשב"א שבת"ה הארוך השיב דגבינות אין להן עיקר דאורייתא ושמנונית יש לו עיקר דאורייתא גם מה שתמה ב"י על רבינו כל זה יתבאר בדרישה ושם כתבתי ישוב דלא קשיא מידי על רבינו :

(יג) דאפירו איסור דרבנן שנתערב אסור להוסיף כתוב בת"ה סימן כ"ד שכן נוהגין :

(יד) איסור שנתבטל כו' וניתוסף בו אח"כ מן האיסור חוזר ונאסר נראה דהייתו דוקא בשני האיסורין טעם אחד להם אבל כשאין להם טעם אחד נתבאר כבר בס"ס צ"ח גבי פיגול ונותר וטמא שכל אחד מצטרף לרוב לבטל חבירו · (טו) חוזר ונאסר וה"ה אם נתבטל ברוב ביבש (ומדלא חילק בין נודע בין לא נודע ש"מ דבכל ענין אמרינן חוזר וניער ועמ"ש א"ח וי"ל בפרישה בסימן צ"ד סעיף ב' דל"ת מהכא ע"ש עכ"ה) וכן לקמן ס"ס ק"ט · (טז) בין בלח בין ביבש פי' שנבטלו ברוב :

סי' ק (א) **כל** דבר שהוא בריה כגון נמלה עיין מ"ש בס"ס ק"ד : (ב) או עוף טמא כו' אבל עוף טהור שנתנבל לא מקרי בריה והטעם דעוף טמא שלם נקרא עוף

וכשאין

חדושי הגהות

ד הב"ח כתב מזה הטעם להגיה בדברי הטור דבצ"ל אבל בדבר שעיקר איסורו אינו מדרבנן אלא מן התורה והדרישה כתב ליישב הגי' שלפניו שיש יחלק בין הרשונות והיכא דקאמרי שעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן ר"ל שאיסורו הן מצד עצמו הן מצד תערובתו אינו מן התורה אבל מ"מ יש לו שורש בתורה ובת"ה לא קאמר אלא שיש לו שורש בתורה ע"ש שהאריך ליישב ג"כ הקושיא שהקשה הב"י בסמוך :

כלומר

עליו אינו בטל לעולם ואם נתבשל עם ההיתר אם אינו מכירו הכל אסור אפילו הן אלף אבל הרוטב תלוי בנתינת טעם (ג) שאם יש בהיתר ס' כנגד הבריה הרוטב מותר שאע"פ שעיקרו אינו בטל טעמו בטל (ד) ואם מכירו זורקו והאחרים והרוטב תלויין בנתינת טעם שאם יש בכל ס' כנגד הבריה מותרין ואם לאו אסורין חוץ מגיד הנשה שאין טעמו אוסר דקיימא לן אין בגידין בנותן טעם אבל שומנו אסור מדרבנן וצריך ס' כנגדו להתיר הרוטב [א] הילכך ירך שנתבשל עם גידו אם מכירו זורקו וכל השאר מותר אם יש בו ס' כנגד שומנו ואם אינו מכירו כל החתיכות אסורות ואם יש בקדרה ס' כנגד השומן אז הרוטב מותר ואם לאו אסור ואם נימוח שאינו ניכר צריך ג"כ ס' כנגדו דאע"פ שאין בו טעם והוא כעין התורה אסרתו (ה) [ב] וי"א דבריה בטלה בתתק"ס ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל :

תשובה

דתנן דג"ה שנתבשל עם הגידים אם אינו מכירו כולם אסורים פריך בגמרא וליבטיל ברובא ומשני בריה שאני ודייק רבינו במה שאמר עוף טמא דאילו עוף טהור שנתנבלה לא מיקרי בריה וכן כתב שם הר"ן והרשב"א ז"ל וז"ל הרא"ש והא דגיד מקרי בריה וכן אבר מן החי ודג טמא ועוף טמא אבל לא עוף טהור מה דאמר לקמן בההיא פירקא (קב:) א"ר אבל צפור טהורה בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית וטמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא ופירש"י דנבלה לא מקריא בריה שלא היתה נבלה משנוצרה אבל גיד ועוף טמא ואבר מן החי חל איסורן משעה שנוצר וקשה והרי חלב המכסה את הקרב וחלב הכליות וערלה וכלאי הכרם דאסירי מתחלת ברייתן ובטילי וי"ל דכל דבר אם יחלק אין שמו עליו נקרא בריה דעוף טמא שלם נקרא עוף וכשאין שלם אין קורין אותו עוף אלא חתיכת עוף טמא וכן גיד נקרא גיד וכן אבר מן החי נקרא חתיכת אבר אבל נבלה אפי' חתיכה קרויה נבלה דכל דבר שנתנבלה קרוי נבלה א דאינו שם העצם וכן שור הנסקל לא מיקרי בריה כדמוכח בריש פ' התערובות (עא:) משום דכתיב לא יאכל את בשרו דמשמע אפילו חתיכה אחת ממנו אבל הני קאמר לא תאכל אותה בין גדול בין קטן כי על שלימותן נקראים כן וכן מוכח בפ"ג דשבועות (כא:) דטעמא דבריה האי כאילו פירש הכתוב לא תאכלנו בכל שהוא והא דבפרק אלו הן הלוקין (ח י) מסקי רבנן בריית נשמה חשיבא חטה לא חשיבא והרי גיד ואבר מן החי דלאו בריית נשמה הן וחשיבי בריה וי"ל דרבנן לדברי ר"ש קאמרי וכו' והך הם דברי התוספות בפ' התערובות וכ"כ סמ"ג וסה"ת והר"ן כתב דלא מקריא בריה אא"כ איסורה מגופה כגון ג"ה וכיוצא בו שהוא אסור מתחלת ברייתו אבל עוף טהור שנתנבלה שלא היה אסור מתחלת ברייתו באיסוריה לא וכדברי רש"י בההיא דאבל צפור טהורה וכו' וכתב דמה"ט נמי לא חשיב שור הנסקל בריה וצריך עוד תנאי ב' שיהא בריית נשמה כגון ג"ה דהוה ביה חיותא אבל היכא דלאו בריית נשמה אע"פ שהוא כברייתו כגון חטה וכיוצא בה לאו בריה היא כדאמרי' בפ' אלו הן הלוקין ומיהו חלב לא מיקרי בריה אע"פ שהוא בריית נשמה לפי שאינו במקום אחד ואינו כמין בריה שהיא מקובצת כאחד ע"כ ופירוש זה דבריית נשמה כתבו הרא"ש בשם י"מ והתוספות ג"כ בפרק אלו הן הלוקין ודחו אותו והוי יודע דלא מיקריא בריה אלא א"כ שלם וכתבו רבינו בסימן שאחר זה ושם יתבאר בס"ד ובסימן ק"ז וק"י יתבאר תשלום דיני בריה :

ומ"ש רבינו אבל הרוטב תלוי בנ"ט וכו' ואם מכירו זורקו האחרים והרוטב תלויים בנ"ט וכו' פשוט במשנה פג"ה (צ"ו:) : ומ"ש חוץ מגיד הנשה שאין טעמו אוסר דקי"ל אין בגידין בנ"ט הכי הוא מסקנא דגמ' בפג"ה (צט:) גמ' ירך שנתבשל בה ג"ה וכו' ואע"ג דהוא מתניתא ואידך מתניתא דג"ה שנתבשל עם הגידים סברי דטעם ג"ה אוסר לא קי"ל הכי דהא איפסיקא הילכתא דאין בגידין בנ"ט : ומ"ש אבל שמנו אסור מדרבנן וצריך ס' כנגדו להתיר הרוטב כן פי' רש"י (שם) אהא דמסיקנא הלכתא אין בגידין בנ"ט וכ"כ הרי"ף והרא"ש והר"ן שם וכ"פ הרמב"ם בפט"ו מהמ"א וכן העלה הרשב"א בת"ה דשומן הגיד וקנוקנות שבו הרבים אוסרים בנ"ט ושלא כדברי הר"ת שכתבו התוספות בפג"ה (צז י) דשומן גיד נמי אינו אוסר בנ"ט כשם שאין הגיד אוסר : **ומ"ש** הלכך ירך שנתבשל עם גידו אם מכירו זורקו וכל השאר מותר אם יש בו ס' וכו' פשוט הוא : **ומ"ש** ואם נמוח שאינו ניכר צריך ג"כ ס' כנגדו וכו' כ"כ הרשב"א כ' הרשב"א בתשובה סימן ק"א קדרה של מרק שנפל שם בריה ונאבדה אסור הכל ואם נתנו מהמרק בכף או בקערה וראו שאין שם כלל = הכל מותר ואף הקדרה ובתשובה אחרת סי' קי"ג כתב על ירקות שאחר שנתבשלו נמצאו בהם ג' תולעים הירקות אסורים שכיון שהוחזקו ירקות אלו בתולעים צריכין בדיקה וכל שהם מבושלים א"א לבודקם אבל מי השלקות מותרת לפי שאפשר לסננן וכן אם בשלו בהם בשר אפשר לרחוץ אותו ולבדוק עכ"ל : **י"א** דבריה בטלה בתתק"ס ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל כ"כ הרא"ש בפג"ה שי"א כן וראייתם מדתנן בתרומה פ"י (מ י) אמתני' דדג טמא שכבשו עם דג טהור כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש משקל י' זוז ביהודה שהם ה' סלעים בגליל דג טמא וצירו אסור וקאמר עלה בירושלמי שהוא א' מתתק"ס הורה ר"י בר נון בעכברא א' לאלף פי' הורה ר' יוסי בעכבר שנתערב בהיתר וכו' וי"מ דעכברא שם מקום כדאיתא בפרק הפועלים (פד:) וקאי אציר דאיירי ביה וקאמר שר' יוסי הורה כן באותו מקום דיהיב טעמא עד קרוב לאלף וכן מסתבר דלא איירי בעכבר שנתערב בהיתר דאם צורת עכבר עליו הרי ניכר בין חתיכות של היתר ומשליכו והשאר מותר ואם נמוח ואין ניכר טעמו בטל עכ"ל · וגם הר"ן כתב שי"א דבריה בטלה באלף מההיא דירושלמי ושרבינו שמשון כתב בס"ו ממס' תרומות שהוא בטלה בתתק"ס ולא מחוור דהא קתני בריה דהיינו ג"ה דומיא דחתיכה הראויה להתכבד דבתרווייהו תנן כולן אסורין ובודאי חתיכה הראויה להתכבד אינה בטלה אפילו באלף כדתניא בתוספתא בהדיא וה"ה לבריה וירושלמי לאו מתורת בריה אתו עלה אלא לבטל פליטתה דס"ל דעכבר נ"ט לאלף ופליג אגמרא דידן דבפ' בתרא דע"ז (דף סט י) משמע דלא יהיב טעמא אלא עד ס' ע"כ וכדברי הר"ן נ' מדברי התוס' בפ' בתרא דע"ז דבירושלמי לבטל פליטתו אמרו והרשב"א בת"ה כתב כדברי רבינו שמשון דבריה בטלה בתתק"ס : **ולענין** הלכה כיון שהתוספות והרא"ש והר"ן מסכימים לאסור וגם דעת הרי"ף והרמב"ם נראה

כן

ממנו מקרי נבלה משא"כ עוף טמא דהחתיכה נקרא חתיכת עוף טמא והשתא שלם נקרא עוף טמא כ"כ הרא"ש פג"ה והר"ן כתב דלא נקרא בריה אלא בדבר שאיסורו מחמת עצמו שמתחלת ברייתו הוא אסור לאפוקי שור הנסקל ועוף טהור שנתנבל עכ"ל ורבינו נמשך אחר דברי הרא"ש ובהגהת ש"ד סי' ת"א כתוב וז"ל ואם נתנבלה מכח שחיטה אינה בטלה דהא לא באה לכלל היתר מעולם דהא קודם שחיטה בחזקת אמ"ה הוא עד שנשחטה עכ"ל ונראה דטעם דבריו משום דבס"פ ג"ה קאמר רב אבל צפור טהורה בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית וטמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא ופי' רש"י דעוף טהור בחייה בכל שהו משום אמ"ה במיתת' בכזית דבנבלה אכילה כתיב וכל אכילה בכזית בר מאמ"ה דרבייה קרא וקפיד אאבר לחודיה וטמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהו חייב דבריה הוא ולא צריכה שיעור וכו' עכ"ל וכיון דלפרש"י הא דעוף טהור במותו לא הוי בריה אינו אלא משום דבנבלה אכילה כתיב ובעי כזית ולא לקי אכל שהוא א"כ לאו בכלל בריה הוא דלקי אכל שהוא כדאיתא באלו הן הלוקין באוכל נמלה כל שהוא חייב משום דהוי כברייתה א"כ לפ"ז כל שנסתפקנו בשחיטה אם נשחטה כראוי אינה נקראת בשם נבלה אלא הרי היא בחזקתה כאילו לא נשחטה ודין איסור אמ"ה יש עליה דלקי בכל שהוא הלכך דין בריה יש עליה ולא בטיל אפילו באלף אבל לית דמשגח על הך הגה"ה ובהגהת ש"ד גופיה לשם כתב הלכה למעשה שהיה ר"י שוחט הרבה תרנגולים לחופה ומצא הסכין פגום ונתערבו והתירם ר"ת מטעם דלא הוי חתיכה הראויה להתכבד ולדעת הגה"ה זו היה לו לאסור את כולם מטעם בריה כיון דאיכא ספק אם נשחטה כראוי ונתערבה אלא ודאי דכל עוף טהור שנאסר אין לו דין בריה אף בנאסר מכח ספק שחיטה ראויה נ"ל · כתב ב"י ביצה שיש בה אפרוח וכיוצא בה דבר שהיה בו חיות ה"ל נמי דין בריה לאפוקי חטה אחת של איסור וחלב אין לו דין בריה דאם יחלק שמו עליו :

ומ"ש אבל שומנו אסור מדרבנן וכו' וה"ה קנוקנות נותנים טעם מפני שהן רכין ואם לא נטלן אסורין וכ"כ הגהת אשיר"י פג"ה משם הא"ז וכ"כ רבי' לעיל בסי' ס"ה וכ"כ ב"י ע"ש הרשב"א והכי משמע בגמרא פג"ה · ונ"ל דהא דכתב רבינו דבס' נגד שומנו סגי אינו אלא למסקנת הרא"ש שהיא כדעת הר' אפ"יס והעומדים בשיטתו דבשאר איסורין לא אמרינן חנ"נ אבל לר"ת ור"י והכי נהגינן דבשאר איסורין נמי אמרי' חנ"נ אם אין ס' בירך שהגיד בתוכה כנגד השומן והקנוקנות שבו א"כ הירך נ"נ וצריך ס' כנגד כל הירך שהרי הוא איסור הדבוק : י"א דבריה בטלה בתתק"ס וזו דעת רבינו שמשון וכ"כ בהגהת

ש"ד

פרישה

ובשאין שלם אין קורין אותו עוף אלא חתיכת עוף טמא וכן גיד נקרא חתיכת גיד וכן אבר מן החי אבל נבלה אפילו חתיכה קרויה נבילה דכל דבר שנתנבל קרוי נבילה ואין שם העצם והר"ן כתב דלא מקרי בריה אלא א"כ איסורה מגופה כגון גיד הנשה וכיוצא בו שהוא אסור מתחלת ברייתו אבל עוף טהור שנתנבל שלא היה מתחלה ברייתו באיסוריה לא : (ג) שאם יש בהיתר ששים כנגד הבריה כו' פי' אפילו עם החתיכות של היתר שהרי הם מותרים אלא שאין מכירין והטיפה הם הבה"ס וכן כתב רבינו ז"ל ואם יש בקדירה ס' נגד השומן כו' ש"מ דבכל הקדירה מצטרפין והא דכתב רבינו אחר זה ואם מכירו זורקו והאחרים והרוטב תלוין בנתינת טעם שאם יש בכל ס' כי לא הוצרך לכתוב שם בכל כמו שלא כתב כאן אלא משום דהא דגלמדינו שם דאם יש נגדו ס' הכל מותר כתב נמי דהכל מצטרף לששים וק"ל : שבאם יש בהיתר ס' כו' הרוטב מותר בנמלה וכיוצא בו מדברים המאוסים יתבאר בס"ס ק"ג דא"צ ס' אלא אעוף טמא ואיכא הכ"ל קאי : (ד) אם מכירו זורקו לדעת הטור שכתב בסימן ע"ב דלא אמרינן באיסור דבוק גם בירך נוטל הגיד מאותו חתיכה ומשליכו ובשר החתיכה מותר אם יש ס' בכל הקדירה נגד השומן : (ה) י"א דבריה בטלה בתתק"ס כו' כ"כ הרא"ש בפרק גיד הנשה וראייתם מדתנן במסכת תרומות פ"י סימן ח' דג טמא שכבשו עם דג טהור כל גרב שהוא מחזיק סאתיים אם יש משקל י' זוז ביהודה שהם ה' סלעים בגליל דג טמא וצירו אסור כו' וקאמר עלה בירושלמי שהוא אחד מתתק"ס · עוד שם בירושלמי הורה רבי יוסי בר נון בעכבר אחד לאלף (פי' ר"ש) הורה רבי יוסי בעכבר שנתערב בהיתר ובטלו באלף וה"ה אם היה תתק"ס היה התירו (אלא שהמעשה כן היה באלף) אלמא בריה בטלה בתתק"ס (כל זה פי' ר"ש שם ומסיק הרא"ש וכתב ו"ל) וי"מ דעכברא שם מקום כדאיתא בפרק הפועלים וקאי אציר דאיירי ביה וקאמר שרבי יוסי הורה כן באותו מקום ויהיב טעמא עד קרוב לאלף וכן מסתבר דלא איירי בעכבר שנתערב בהיתר דאם צורת עכבר עליו ניכר בין החתיכות של היתר ומשליכו והשאר מותר ואם נמוח ואין ניכר טעמו בטל בס' עכ"ל הרא"ש ב"י · ועיין בפי' רבי שמשון ובמלאכת שלמה שמ"ש דו"מ דבריה בטלה בתתק"ס ס"ל הוא ר"ש ופי' כן שם במשנה הנזכר וכתב דמאי דמסיק וכתב דג טמא כו' הוא דין בפני עצמו והא לאשמעינן דציר דג טמא אסור ואוסר דגים אחרים או ציר אחרת שנתערב בו והכי מסיים שם במשנה וז"ל דג טמא צירו אסור רבי יודא אומר בסאתים ורבי יוסי אומר אחד מי"ו כו' עכ"ל המשנה ועל רישא דמתניתין כת"ל פי' ר"ש דאיירי שנתערב הדג טמא עצמו ואינו ניכר בין הכשרים והא"לן אם יש משקל י' זוז ביהודה כו' ומפרש בירושלמי שהוא אחד מתתק"ס מאי הדג טמא אע"פ שהוא בריה בטל בתוך הטהורים ומותרין כולם ואע"פ שלא סיימי מן המשנה כן בהדיא דכולן כשרים כתב ר"ש דמשנה חסרה היא ומצינו כיוצא בו ע"ש ועל"ל :

חתיכה

דרישה

סי' ק [א] **הלכך** ירך שנתבשל עם גידו אם מכירו זורקו וכל השאר מותר כתב ב"י דע"כ מיירי בשלמה עם גידו ומ"כ צריך לומר זורקו וגם קולף סביבו כולו ונמצא עם גידו ונראה שלא בא רבינו לומר כאן אלא דין בריה שאם נתבשל מה דינו ודין מליחה סמך על מה שכתבה במקומה : [ב] י"א דבריה בטלה בתתק"ס ולא נהירא להרא"ש ז"ל עיין בפ"ו של מ"ו ספר ו' שנתן טעם לזה מפני שהוא י"ו פעמים ששים וכן מצינו שיעור י"ו לקולא גבי ציר דגים דרבנן שנתערב בי"ו בטל דמייתי שם באיסור והיתר פלוגתא דר' יהודה ורבי יוסי דר' יוסי ס"ל דבי"ו עם האיסור סגי וכתב שרבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי עכ"ל ונ"ל לדעת מ"ו דה"ט הכל דמאחר שבששים ס' נגד הבריה שהאיסור נתבטל מן התורה ואין כאן עוד אלא איסור דרבנן שאסרו כל תערובת ונמצא שכל אחד מן הששים צריך נגדו י"ו היתר כדי שיהיו כולם מותרים והיינו י"ו פעמים ששים דאז יהיה נגד כל אחד מאלו הס' שבנגעו איסור דרבנן י"ו ושלין יותר מתתק"ס ואע"ג שלא יהיו נגד כל אחד מאלו הס' אלא ט"ו ועם האיסור י"ו סגי בהכי דכן בציר נמי תנן רבי יודא אומר אחד מסאתים ורבי יוסי אומר אחד מי"ו ר"ל שהאיסור אחד מי"ו והיינו שנתערב בט"ו ועמו הכל הממין י"ו ע"ש בפ"ו של מ"ו · ולענ"ד שאם נפל בריה לתוך ס' היו צריכין נגד ס"א חתיכות כל אחד י"ו דהיינו תתקע"ו אלא הכא כיון דנפל בפעם הראשונה לתוך תתק"ס או נכנס עמו נמצא שהס' לא באו לכלל איסור שקודם שנאסרו נצטרף כל אחד לבי"ו שעמו ואפ"ה הכל מותר . עוד מצאתי כתוב טעם לתתק"ס משום דאותיות בריה בא"ת ב"ש תשמ"ג והכום אותיות בריה ותשמ"ג עולה תתק"ס ובגמטריא כו הכל היה בעיני גם אינו מכוון דהא אינו עולה בריה לתשמ"ג אלא א"כ תכתוב בריה באלף ואח"כ כשתמנה האותיות אינו מכוון אא"כ תכתבנו בלא א' · גם האומרה ודאי לא אומר' אלא לרמז ולזכר בעלמא · ולזכר בעלמא יכול לומר גימטריא יותר טוב והיינו ע"ד שדרשו מ"ש בילקוט סימן בפ' לשון כידוע ע"ד זה נאמר ג"כ כשתכתוב אותיות בריה במילואה והיינו בי"ת רי"ש יו"ד ה"י עולה לך מנינה תתקנ"ו ועם האותיות תתקס"א והיינו שהכולל עולה בתתק"ס ועם הכולל צריך להיות תתקס"א וטעם מ"ו עיקר :

חתיכה

חדושי הגהות

ק א כלומר דשם נבילה אינו שם העצם ולפיכך אף החתיכה נקראת נבילה שכך יש לקרוא החתיכה בשם התואר כמו הגוף בעצמו משא"כ שאר האסורים משום בריה ששמם שם העצם הוא ואין החתיכה ראויה להקרא בשם העצם אלא חתיכה ממנה (מעי"ש) : ב ר"ל כל מה שבכף או בקערה והטעם שהתירו אע"ג שאין בו ס' מ"מ הוא מותר מטעמי שהוא נ"ט לפגם ולכן מסיים שם דאף הקדרה מותר להשתמש בה אח"כ שאינה נאסרת כיון שהוא נטל"פ :

פירוש

קא [א] (א) **חתיכה** (א) הראויה להתכבד דינה כבריה שאינה בטילה ואפילו היא אסורה בהנאה קרינן ראוי להתכבד כיון שאם תתבטל תהיה מותרת ותהא ראויה להתכבד אבל טעמה בטל כדין בריה [ב] ודוקא שאיסורה מחמת עצמה כמו נבלה ובשר בחלב אבל אם נאסרת מחמת שקבלה טעם מאיסורא ולא היו בה ס' לבטלו אפילו למי שסובר שנחשבת כנבלה אין לה דין החתיכה הראויה להתכבד שלא נאסרה אלא מחמת טעם שקבלה (ב) ובענין חתיכה הראויה להתכבד כתב א"א הרא"ש ז"ל רבו הדעות [ג] יש אומרים שתרנגולת בנוצתה וכן התיכה חיה (ג) כיון שאינן ראויין עתה לא השיבי ראויה להתכבד ואפילו בהמה שלימה בטילה עד לאחר שנתבשלה וראויה ליתן לפני אורח לכבדו ולא נהירא דלא קאמר ראויה להתכבד אלא לשיעורא שתהא גדולה וראויה לכבד בה אורח לכשתתבשל אבל בשביל שהיא חיה או בנוצתה לא בטלה חשיבותא (ד) וגם י"א * דכבש שלם

ש"ד בשם א"ז וכתב מהרש"ל שטעם זה הוא מפני שמספר זה עולה י"ו פעמים ס' מספר י"ו הוא שעור לבטל בו כדאיתא במתני' דתרומות ציר טמא בטל עד י"ו ומספר ס' ילפינן מזרוע בשלה ולפיכך כשצריך כל המספר דמבטלין בו ביחד י"ו פעמים ס' מבטלין בו אף הבריה עכ"ד: כתב הרשב"א בתשובה ומביאו ב"י ירקות שנתבשלו ונמצא בהם ג' תולעים הירקות אסורין דהוחזקו בתולעים והמרק שרי ע"י סינון ופסק כך בש"ע והיינו כרשב"ג דבתלתא זימני הוי חזקה וכ"פ בש"ע לעיל בסימן פ"ה אבל בתשובה אחרת להרשב"א דבמצא שם ב' תולעים הירקות אסורין ומביאו ב"י בסי' פ"ד והיינו כר' דבתרי זימני הוי חזקה וכך ראוי להחמיר ולאסור במצא שם תרי זימני נ"ל:

קא חתיכה הראויה להתכבד דינה כבריה' משנה פג"ה שנתבשל עם הגידין בזמן שמכירו בנ"ט ואם לאו כולן אסורין והרוטב בנ"ט וכן חתיכה של נבלה וכן חתיכה של דג טמא שנתבשלו עם החתיכות בזמן שמכירן בנ"ט ואם לאו כולן אסורים והרוטב בנ"ט ובגמרא פריך כי אין מכירן ליבטל ברוב ומשני אגיד בריה שאני ואחתיכה משני הואיל וראויה להתכבד בה לפני האורחים לא בטילה ורבינו תלה חתיכה בבריה וכתב חהל"ה דינה כבריה משום דתני וכן חתיכה וכדפריך תלמודא בפ' חזקת תאי וכן ופרשב"ם מדקתני וכן משמע דבלא זו אף זו קתני ע"ש בדף נ"א ונראה דלפי דבחתיכה א"א תנא בפ' בתרא דע"ז דתרתי בעינן שתהא חהל"ה ואיסור הנאה וכתב האשיר"י בפג"ה (סוף דף קס"ט) שכך סובר רב אלפס אבל בבריה ליכא מאן דפליג לפיכך תנא הכא וכן לומר דאפילו חתיכה שמותרת בהנאה דינה כבריה ולכן כתב גם רבינו חהל"ה דינה כבריה אלא דלפי דקשה על הלשון דקרי ליה ראויה להתכבד הלא באיסור הנאה אינה ראויה לו לשום דבר ואין ראויה להתכבד לכך כתב רבינו ליישב זה ואחר ואפילו היא אסורה בהנאה קרויה ראויה להתכבד וכו': **ודוקא** שאיסורה מחמת עצמה וכו' מה שצריך לפרש דבר זה בדין חהל"ה הוא לפי דראבי"ה ס"ל דאפילו אין איסורו מחמת עצמו אלא מחמת שקבלה טעם מאיסור יש לו דין חהל"ה כדכתב במרדכי ס"פ אלו טרפות בדין פירות שנמצא בהם תולעים וכן בפ' ג"ה בדין חלב ובשר שנמלחו יחד לכך בא רבינו להוציא מסברא זו וכתב דאף בחהל"ה דוקא שאיסורה מחמת עצמה וכו' אבל גבי בריה לא צריך לפרש דכיון דאפי' נבלה עצמה לא מקרי בריה מכ"ש היכא שהוא היתר אלא שבלע איסור אפילו שבלע טעם מעוף טמא כבר כתב דטעם בריה בטל: כתב א"ו הארוך כלל כ"ה דין ח' דחהל"ה אם קבלה טעם מאיסור בטלה אלא דגבינה של נכרים כתב שאינה בטלה וז"ל ואפי' סתם גבינות של נכרים אעפ"י שאין אסורין אלא מחמת בליעה ושמא מטעם דמאחר שאסרו חכמים כל סתם גבינות מחמת חשש איסור שיש בקלתם וגם תחלת עשייתם ע"י איסור הוי כנולד באיסורו עכ"ל דין ה' ומהרמ"א בת"ח כלל מ' דין ב' דחה דבריו ויש לתמוה דבכלל מ"ג דין ז' הביא מהרמ"א סברא זו בשמו גבינות של נכרי' הוי כגופו של איסור ואינו ניתר מטעם ס"ס ולכן נראה כדברי א"ו הארוך דגבינה של נכרים כשהיא חשובה וראויה להתכבד אינה בטילה מיהו חתיכת בשר כשרה שלא נמלחה ונתערבה בטילה כיון דאין איסורו אלא מחמת דם שנבלע בה וכ"כ א"ו הארוך להדיא· אפילו למי שסובר שנחשבת כנבלה וכו' פי' דאף ר"ת ור"י החולקים ארבינו אפרים דסובר דוקא בבשר בחלב אמרינן חתיכה עצמה נ"נ משום דכ"א היתר הוא וכו' אבל לא בשאר איסורין אלא אפילו בשאר איסורין נמי אמרי' חנ"נ כמ"ש התוס' בד"ה כשקדם (דף ק') מ"מ גם ר"ת ור"י מודים בחלוק זה דשאני בשר בחלב דחשיב גופו של איסור וכשנתבשלו זה עם זה חוזר הכל כגוף אחד של איסור ואם אכל חצי זית בשר וחצי זית חלב מצטרף ללקות עליו הלכך דמי לחתיכת נבלה ממש דלא בטיל אם החתיכה ראוי' להתכבד משא"כ בשאר איסורין דחתיכה שקבלה טעם האיסור כשנתבשל עמו לא לקי עד דאכיל כזית איסור בכדי אכילת פרס הלכך אין לה דין חהל"ה ובטל ועיין בתוס' פכ"ה דף ק"ח בד"ה אמאי מותר כתבו להדיא דר"ת ור"י מודים בחלוק זה דשאני בשר בחלב וכו': כתב הרמב"ם בפי"ו ממא"א דאף חתיכה שאינה אסורה אלא מדרבנן אינה בטילה אם היא ראויה להתכבד עכ"ל ומביאו ב"י והיינו דוקא כשאיסורה מחמת עצמה כגון עוף שנאסר לפי שבשלו בחלב אי נמי אבר המדולדל בבהמה שלא נאסר אלא מדרבנן וראוי להתכבד אינה בטילה ומיהו דוקא כשאין בה ספק דהו"ל חתיכה ה"ל אבל אם הוא ספק אם היא חה"ל אפילו שהאיסור דאורייתא בטילה דהא דחהל"ה אינה בטילה אינו אלא מדרבנן וכיון דאיכא ספק הוי ספק דרבנן ואזלינן לקולא: **ובענין** חהל"ה כתב א"א הרא"ש רבו הדעות י"א שתרנגולת בנוצתה דאינה וכו' פי' דכיון דהיא בנוצתה

כן מדלא הזכירו דבר זה הכי נקטינן: **כתבו** התוספות בפג"ה (לו·) אמתני' דירך שנתבשל בה ג"ה אם יש בה בנ"ט הרי זו אסורה לאו בגיד לחודיה משערינן דבכדי קליפה שסביביו מסייע לגיד לאסור דמשעה שנמלח נאסר כדי קליפה סמוך לו ולפי' רבינו אפרים דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב א"ש עכ"ל ואע"ג דאסיקנא דאין בגידין בנ"ט כתבתי זה כדי ללמד לירך שנתבשל בה שמנו של גיד ומ"מ כבר כתבתי בסי' ל"ב דנקטי' כרבינו אפרים: כתב הרשב"א בת"ה הקצר בבית ד' ש"א חתיכה שיש בה שמנו של גיד שנתבשלה בקדרה עם חתיכות של היתר ויש בהיתר ס' לבטל את האיסור אם נטל מן ההיתר בעוד שחתיכת האיסור חמה בתוך הקדרה הרי היא חוזרת ואוסרת שהרי אם נפלה לקדרה אחרת אוסרת לפיכך צריך ליזהר שלא יטול מן הרוטב חתיכות ההיתר עד שיצטנן הכל וכן לא יטול גם אותה חתיכה לעצמה בעודה חמה לפי שהאיסור שבה חוזר ואוסר אותה מה תהיה תקנתו יניח עד שיצטנן ונוטל עכ"ל וכתבו רבינו בסימן ק"ו ושם יתבאר:

קא חתיכה הראויה להתכבד דינה כבריה' שאינה בטלה בפרק ג"ה (ק·) אהא דתנן חתיכה של נבלה או של דג טמא שנתערבו עם החתיכות בזמן שהוא מכירן בנ"ט ואם אינו מכירן כולם אסורים והרוטב בנ"ט מקשינן ותבטיל ברובא כלומר ואמאי קתני אם אינו מכירן כולם אסורים ומשני שאני חתיכה שראויה להתכבד בה לפני האורחים כלומר דכל שראויה להתכבד חשובה ולא בטלה אפי' באלף ואע"פ שמדברי הרי"ף נראה דליתא להאי מתני' מקמי מתני' דפ' בתרא דע"ז (עד·) דמשמע מיניה דכל שאין החתיכה מאיסורי הנאה אע"פ שהוא ראויה להתכבד דבטלה וכמו שדקדק הרא"ש והר"ן מדבריו מ"מ כל הפוסקים נמנו וגמרו לפסוק הלכה דחתיכת נבלה שהיא ראויה להתכבד אינה בטלה וכדתנן בהדיא בפג"ה וכ"כ הרמב"ם בפי"ו ממא"א.

ומ"ש ואפילו היא אסורה בהנאה קרינן ראויה להתכבד וכו'· כ"כ שם התוס' והרא"ש והר"ן מדתנן בפ' בתרא דע"ז דחתיכת בשר בחלב לא בטלה אע"ג דאסירא בהנאה: ומ"ש אבל טעמה בטל פשוט הוא במשנה שכתבתי בסמוך (לו:) דקתני והרוטב בנ"ט: ומ"ש כדין בריה פירושו כמ"ש בסימן הקודם בדין בריה שאע"פ שהיא אינה בטלה טעמה בטל בס' כנגדה:

ומ"ש ודוקא שאיסורה מחמת עצמה כמו נבלה ובשר בחלב כלומר בהכי הוא דאמרי' דאינה בטלה אבל אם נאסרת מחמת שקבלה טעם מאיסור וכו' אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד כלומר אלא בטלה היא כשאר האיסורין כ"כ שם הרא"ש וכ"כ הרשב"א והר"ן בשם רבותינו הצרפתים והסכימו הם ז"ל לדבריהם וכ"פ בת"ה וסמ"ק וסה"ת ונתבאר בדבריהם שהטעם לפי שאין האיסור שבה ראוי להתכבד בו לפני האורחים אך ע"ג דמשמע בפ' בתרא דע"ז דחתיכת בשר בחלב אינה בטלה כשראויה להתכבד שאני התם דכיון שנתבשלו זה עם זה חוזר הכל כגוף אחד של איסור משא"כ בשאר איסורין וכ"פ המרדכי בס"פ ג"ה בשם תשובות מהר"ם ז"ל ושלא כדברי אבי"ה שכ' המרדכי בפ' הוא גבי אם נמלח חלב ובשר יחד וכו': **ובענין** חתיכה הראויה להתכבד כתב א"א הרא"ש ז"ל רבו הדעות י"א שתרנגולת בנוצתה וכן חתיכת חיה כיון שאינם ראוים עתה לא חשיבי ראוי להתכבד וכו' עד כ"ש דחשיבי טפי את שדרכו לימנות בס"פ ג"ה והביא ראיות לדבריו וכתב שכן משמע מתוך דברי רבי' שמשון שפי' ר"י בשם בר"פ התערובות (עב·) והוא כתוב שם בתוס' שלנו והרשב"א בת"ה כתב סתם כדברי האומרים דחתיכה שהיא גדולה יותר מדאי לא חשיבא ראויה להתכבד שמאחר שאין דרכן של בני אדם ליתן כיוצא בה לפני האורחים אינה חשיבא שעומדת היא לחתוך והביא ראיה מדפריך פ' התערובות (שם) וליבטלו ברובא ומשני משום דב"ח לא בטלי אלמא שחוט בדכוותיה בטיל עכ"ל וכ"כ ג"כ הר"ן ז"ל· וסמ"ק כתב סתם שאם הבהמה עם העור או עוף עם נוצה אין זה קרוי ראוי להתכבד ובטלה ואע"ג דלאחר מכן מסירים הנוצה והעור מ"מ כיון דבתחלת התערובות נתבטלו שוב אין חוזרין וניעורין וכתב בש"ד שכן עשה מעשה ר' יעקב בתרנגולת נבלה שנתערבה בשני שחוטות כשרות והתיר ר"ת דהואיל ולא נטלה נוצתה אינה ראויה להתכבד לפני האורחים כמו שהיא אבל חתיכת נבלה שלא נמלחה שנתערבה בכשרות אע"פ שאינה ראויה להתכבד לפני האורחים כמו שהיא לא בטלה דמליחה לא הוי מחוסר מעשה ומיהו ראיתי כמה גדולים עושים שגם בנבלה אמרי' שהוא בטלה ורגלים של נבלה שנתערבו בכשרות אבל לא ניטלו טלפיהן אז אינם ראוים להתכבד ובטלים ברוב ואותם האוסרים בנבלה אוסרים נמי אם לא נטלו טלפיהן כי ראויין להתכבד עכ"ל וכתבו עוד י"א רגל של נבלה שנתערב עם רגל כשרה אפילו לא ניטלו טלפיה כולם אסורים משום דהוי

דרכי משה

קא (א) (כתב בהארוך דרגלים של בהמה גסה מיקרי ראוי להתכבד ושל דקה מיקרי דבר שבמנין ושניהם אינם בטילים עכ"ל וב"י כתב בשם הסמ"ק) דרגלים של בהמה דקה יש לאוסרן משום חתיכה הראוי להתכבד אבל אין לאוסרן משום דבר שבמנין דאת שדרכו למנות שנינו עכ"ל וע"ל סימן ק"י מדין דברים שבמנין עוד כתב בארוך דעור שומן של אווז אם נטרפה אחת ונתערבה באחרות הוי חתיכה הראויה להתכבד ואינה בטילה ומיהו אם יכולין להכיר שהוא מן הטריפה כל האחרות מותרין עכ"ל וע"ל סימן ק"י על איזה דבר

דרישה

סי' קא [א] **חתיכה** הראויה להתכבד כו' ואפי' היא אסורה בהנאה כו' כיון שאם תתבטל תהיה מותרת דין זה נלמד מהגמרא וכמ"ש ב"י ואין להקשות מזה לדעת האומרים דחתיכה היה יכולה להיות בטילה ולא מקרי חתיכה ראויה להתכבד ולא אמרינן כיון שאם נתבטלה היתה ראויה להתכבד דשאני הכא בשעה שהאיסור עם ההיתר בתערובת הוכא לפניך אם תאמר שאין בה דין חתיכה ראויה להתכבד תתבטל מיד ותהיה בה חתיכה ראויה להתכבד משא"כ התם וק"ל ופשוט הוא ולא כתבתיהו אלא מפני שראיתי טועין בזה: [ב] ודוקא שאיסורה מחמת עצמה כגון נבילה ובשר בחלב עיין בא"ו של מ"ו בדין תערובת ד' י"ו ע"כ ובדף ב' נהגה מסרת"י שמתחלת אגמת אין בליעה. [ג] יש אומרים שתרנגולת בנוצתה כו' לא חשיבי ראויה להתכבד כבר כתבתי בפרישה דאע"פ שהלא דומה לדבר שבמנין הואיל ואינה חשובה לא נקרא ראויה להתכבד ואין להקשות לפי סברא זו מכ"ש בריה שאמרו דבר שבמנין אינו בטל כיון דצריך להיות דבר חשוב א"כ מש"ע למוד אינו בטל ע"ז תירץ שם דמועיל לו כח דהוא דבר שבמנין דאפילו אינו חשוב מצד עצמו רק שהוא דבר בינוני ג"כ אינו בטל

פרישה

סי' קא (א) **חתיכה** הראויה להתכבד· ודוקא שאיסורה מחמת עצמה כמו נבלה ובשר בחלב שטעם דבשר בחלב נקרא איסור מחמת עצמו משום דכל אחד בפני עצמו היתר וכשנתחברו יחד נעשו איסור בגזירת המלך עליו והחתיכה כאשר היא ראויה להתכבד משא"כ בחתיכת היתר שבלעה איסור שאין איסור שבלעה ראוי לכבד בה וכן בב"י: (ב) ובענין חתיכה ראויה להתכבד כו' יש אומרים שתרנגולת בנוצתה פי' ונתערבה בין תרנגולת אחרים בנוצתן יכנו ביחד א"כ נתערבו בנוצתן במליגתן בחמים עם אחרות בנוצתן כדי להסיר נוצתן· ובלא נוצה הכל מודים דמקרי חתיכה ראויה להתכבד אפילו היא חיה שהרי הוי למומלא (כמ"ש בשבת פרק מפנין שאני בר אווזא דחזי למומלא עכ"ה): (ג) כיון שאינן ראוין עתה לא חשיבי ראוין להתכבד עיין בא"ו של מ"ו ר' ט"ו שהקשה הא אכתי יש לאוסרה משום דבר שבמנין דקי"לן בבילים אע"ג שאין דרכן למנותן לעולם אפ"ה אינן בטילים וי"ל מאחר שטעם שדבר שבמנין אינו בטל הוא מפני חשיבות והוי כמו דבר ראוי להתכבד כאשר משמע בהדיא במשנ' וא"כ כשהיא בנוצתה לא חשיבה ובטלה ועד"ר: (ד) וגם י"א דכבש שלם או אווז שלם אינו

חדושי הגהות

קא א פירוש כבש או אווז שלם ונתבשלו (פרישה)

שלם או אווז שלם איני נקרא ראויה להתכבד [ד] שאין דרך ליתן לפני אורח כבש או אווז שלם (ה) תם אלו דברי חבאי הם וכי בשביל שראויה ליחלק חתיכות חשובות גרע טפי (ו) כ״ש ב דחשיב טפי את שדרכו למנות [ה] והא דבריה וחתיכה הראויה לא בטלי

דהוי דבר שבמנין שדרך העולם למנות כ׳ או ג׳ רגלים ואלו טעמים כדפי׳ לעיל דבטל וסמ״ק כתב בסימן רי״ד שהורה ריב״א על רגלים של ספק טרפה שנתערבו בו ברגלים של היתר שאינם בטלים ברוב וקשיא דהא אפילו טרפה ס״ל להתבטל וכר׳ יוחנן דאמר את שדרכו לימנות שנינו ושמא משום חשש כבוד עשו בה דמסתמא רגל בהמה גסה עשוי להתכבד ושל דקה נמי אפי׳ את״ל דאינו עשוי להתכבד מ״מ לא פלוג רבנן ואם לא הסירו הטלפים צ״ע עכ״ל: (ב״ה) ולענין הלכה כיון דהוא דחתיכה ראויה להתכבד לא בטלה אינו אלא מדרבנן הלכה כדברי המקילים:

מ״ב הדרא דכנתא אינו ראוי להתכבד כו׳ דאין דרך לתת לאורחים הדרא דכנתא בקערה ולא עבידי אינשי דאכלי שמן בעיניה עד כאן: כתב רבינו בסימן ק״י שה״ר יהודה הורה על קרקבן טריפה שנתערב באחרים דלא הוי ראוי להתכבד כדאמרינן (נדרים נד:) בני מעים אוכלינן לאו אינשא ולפ״ז הוא הדין נמי בכל המעים עד כאן וגם שם כתב דין דבר שבמנין ודין ב״ח לענין ביטול:

והא דבריה וחתיכה הראויה לא בטלי לאו דוקא בעודם שלמים וכו׳ כ״כ הרא״ש בפג״ה וז״ל הא דאמרי׳ דבריה לא בטלה ה״מ כשהיא שלם אבל נפרסק או נחתך ממנו קצת תו לא איקרי בריה ובטל ברוב מדאמרי׳ בס׳ אלו הן הלוקין (טז:) ריסק ט׳ נמלים ואחד חי והשלים לכזית לוקה שש אלמא כשהם מרוסקים לא מיקרי בריה ובעי כזית ואמרי׳ נמי במסכת מעילה (טז:) לוקה על אכילת שרצים בכזית כשאינם שלימים וכן נמצא בתשובה לרב אלפס נמצא אבל הרמשים בקדרה בין שנפל בחמין בין שנפל בצונן אם נפסד אותו שרץ שיעורו בס׳ כשאר איסורים שבתורה עכ״ל וכן בחתיכה ראויה להתכבד אם נפרסה אחר שנפלה לקדרה בטלה חשיבותה ובטלה כשאר איסורין שהרי אגוזי פרך ורמוני בדן אם נתפלעו האגוזים ונתפרדו הרמונים בטלים הם כדאמרי׳ בגיטין (נד:) והכי תניא בתוספתא דתרומות חתיכה שנתערבה בחתיכות אפילו באלף כולן אסורות ואם נמוח ה״ז בנ״ט ע״כ וכ״כ הרשב״א והר״ן ז״ל וז״ל הרשב״א בס״ה נחתך ממנה או שנתרסקה עד שנתבדה צורתה אין זה בריה ובטל חשיבותה והרי היא כשאר כל האיסורין ואפילו נחתך ממנה אחר שנתערבה ובארוך כתב בשם הרמב״ן דנחתך ממנו אבר בעי׳ ולא איפשיט׳ במסכת נזיר (נא:) גבי מלקות וה״ה לאיסור ומיהו בריה דלא בטלה דרבנן היא ולקולא וא״נ לומר מרוסק ונחתך ממנו סבר שנשמתו תלויה בו דודאי בטלה ונמצא בתשובה להרב הגדול רבינו יצחק ז״ל אם נפסק תמותו שרץ שיעורו כשאר איסורין שבתורה ע״כ וכתב בש״ד אם הדג מרוסק אין עליו דין בריה ובטל בס׳ וזורק את האיסור אם מצאו. וי״מ דאם רוב הדג עמו שכם חשיב בריה וכן משמע בפ״ג דנזיר גבי נמלים דרובו ככולו ולא בטיל בס׳ אלא מרוסק ומיהו יש דוחים ואומרים הא דאמרי׳ האברים אין להם שיעור ה״מ לטומאה אבל לא לאיסורי אכילה עכ״ל וכתבו בהגה״ה בשם מהרא״י ז״ל ירחה דאם הוא שלם לגמרי רק שנפל ממנו קצת ע״י בשול כמו שרגילות הוא להתפרר ודאי חשיב בריה כי האי סברא משמע קצת פ׳ כיצד מברכין באשר״י גבי הביא דירושלמי דאם אכל פרידה א׳ של ענב או של רמון דחשיב כזית אבל אם נפרד ממנו קצת מגופו ומדרתו וכל שכן ראשו אפי׳ רובו

בנוצתה דאינה ראויה כמות שהיא בנוצתה ואפילו חתיכה היא שאינה אסורה [illegible] ואפילו בהמה שלמה כשהיא חיה כיון שאינה ראויה עתה בעודה חיה לא חשיבא ולא נסירא וכו׳ וגם י״א דכבש שלם או אווז שלם אפילו נתבשלה נמי אינו נקרא ראויה להתכבד וכו׳ משמע דמודה הרא״ש דכבש עם עורו כיון שלא הופשט דמחוסר מעשה גדול לא נקרא ראויה להתכבד דלא דמי לתרנגולת בנוצתה דלאו מחוסר מעשה הוא ולא בטיל ובזה נתיישב מ״ש בסי׳ ק״י דבעלי חיים שנשחטו בטל חשיבותן ע״ש: פסק כ׳ בהגה״ד סי׳ מ׳ ע״ש מהרא״י דנהיגין כר״ת דתרנגולת בנוצתה בטלה כדעת רבינו תם וכן נראה ברגלים שלא נחרכו להסיר השער מעליהם וכן רגלים של אווזא אע״ג דחשיבי טפי מרגלים של בהמה דקה שכן כשמים ואין רגילין אינשי יקירי למיכלינהו מ״מ אם לא הוחרכו עדיין להסיר עורן מעליהן כמו שרגילין דמו כולן לתרנגולת בנוצתה אבל חתיכה שלא נמלחה ורגלים שהוסר שערן ועורן אע״פ שלא נטלו טלפיהן אפשר לקונגן שלן ולא חשוב מחוסר מעשה כולי האי וכן כבש או אווזא שלימה ומחיכה היא בכל אלה נהגינן דלא בטלין עכ״ל. והקשה מהרש״ל תרנגולת בנוצתה אמאי בטלה הלא הוי דבר שבמנין כדקי״ל כל שדרכו לימנות לפעמים אינו בטל כדכתב בסי׳ ק״י ותירץ כיון דבנוצתה מאוסה היא נתקלקל חשיבותה לגמרי ובטל ותו כיון דמוכרים תרנגולת על הרוב ביחידות לא הוי דבר שבמנין ותדע שהרי שור הנסקל מסיק אלמודא דלא בטיל משום חשיבות ב״ח ותיפוק ליה משום דבר שבמנין אלא ודאי מה שמוכרין ביחידות לא הוי דבר שבמנין ומ״ה כתב בתשובת מהר״י בר״ן דתרנגולת אינה קרויה דבר שבמנין כמו בהמה עכ״ל ועיין במרדכי ס״ק דביצה במעשה דר״ת בתרנגולת בנוצתה שכתב ואע״ג דתרנגולת דבר שבמנין ובריה והוי דבר חשוב ודבר חשוב אפילו באלף לא בטיל וכו׳ מוכח מדבריו דכיון דהיא בנוצתה בטל כל חשיבותה שהיה בה ומוכיח נמי משור הנסקל דאי לאו משום טעמ׳ דב״ח הוה בטל דלא הוי לא בריה ולא חה״ל כך עם העור ולא דבר שבמנין והיינו כדברי מהרש״ל כתב עוד מהרש״ל ברגלי בהמה דקה שלא ניטלו טלפיהן דאיכא תרתי לריעותא נראה להקל. וראש אווז או אפילו ראש כבש ושאר אינן חשובין ראוין להתכבד. אבל ראש של עגל במקומינו הוי חה״ל ומצינו בס׳ כל כתבי רב ספרא הוה מחריך רישא ולכל הפחות הוי של עגל ומדעשה לכבוד שבת אלמא דהוא ראוי להתכבד וכן קבלתי. וכן הדורא דכנתא דעגל מקרי ראוי להתכבד ומכל שכן במקומינו דאין רגילין להסיר ממנו השומן ומתקנין אותו ברוטב אעפ״י שבני מעיים לא הוי חה״ל הכא אגב שומן חשוב גם עינינו רואות שהוא דבר הראוי להתכבד וחשוב מאוד וכו׳ הרמב״ם דהכל לפי המקום והזמן ע״כ: כ׳ בא״ו הארוך עור שומן של אווז מקרי ראוי להתכבד ואם נחתך לרצועות בטל חשיבותם ומהרש״ל לא נראה לו לחלק בין נחתך ללא נחתך ולפעד״נ העיקר כדברי א״ו הארוך בזה וכתב מהרש״ל והמ״ז גופ׳ כשהופשטה לפי הסברא הוי חתיכה שאינה ראויה להתכבד אלא דאין להקל כיון דבאורף מוכרין אותן במנין בשווקים הרבה ביחד ואע״ג דתרנגולת לא חשיב דבר שבמנין כיון שמוכרין אותן לפעמים ביחידי׳ אשווקים לא סמכינן כיון דאיכא שיווא אחרינא דשאני תרנגולת בנוצתה דמאוסא וקורקבן

דרכי משה

דבר יש לסמוך שאותו מקום היא הטריפה כל האחרים מותרים בהגש״ד דכל דבר שאינו נאסר רק כדי קליפה האיל ותחתיכה עצמה אינה אסורה אע״ג שהיא חה״ל דדבר האסור בה דהיינו הקליפה אינה ראויה להתכבד עכ״ל והוא סברת התוס׳ מצאתי כתוב חתיכה שלא ניקרה מגידים וחלבה מקרי ראויה להתכבד דהוא ראוי לנכרי עכ״ל ואין אנו צריכים לטעם זה

פרישה

אינו נקרא ראויה להתכבד כו׳ פי׳ ונתבשלו כן נ״ל מדכתב הרא״ש גם אלו ודברי הבאי הם דמשמע שהם גרועים יותר מדברי הראשונים שדברו במתיכה ובהמה חיה וק״ל ועי׳ סימן ק״י שכתבתי בשם מ״ו שכאן איירי בכבש שנפשט שלם וב״י פי׳ אפילו בלא הופשטה ע״ש. והיותר נראה דמ״ה כתב כאן גם אלו דברי הבאי הם משום דה״ה כולנו מודים דחתיכה ראויה להתכבד א״כ לפיות מבושל או ממולא מטולטם שהם כמות שהיא רגילין לכבד בו אדם ושאי יכול לגמרו אלא שאומרים שאין זה מקרי חתיכה ראויה להתכבד כיון שהוא שלם ועל סברא זו כתב שהוא הבאי דאם נאמר נגמתבם למתיכות כל חתיכה בפני עצמה נקרא ראויה להתכבד וכי גרוע הוא טפי שהיא שלימה שורבה במג״ש שהיא מהרש״ל ה״ש וכי בשביל שראויה לחלק כו׳: (ה) גם אלה דברי הבאי הם פי׳ דבריו שאינם של כלום כמו נידי הבאי ר״פ ד׳ נדרים שכתב עליו הר״ן ז״ל נדרים שאינן של כלום דשוי והיא מתרגמינן הבאי וניר עכ״ל: (ו) כ״ש דחשיב טפי את שדרכו למנות הטעם דס״ל להרא״ש שטעם דבר שבמנין אינו בטל משום חשיבות כמ״ש בשם מ״ו וע״ש דמ״מ מועיל דבר שבמנין דאפילו אינה ראויה להתכבד מצד עצמה רק שאינה מאוסה עתה וראויה לאכול כמו

דרישה

בטלה מטעם שהוא דבר שבמנין אם לא שהוא דבר מבוזה וס״ל הללו מטעם זה שהיא בנוצתה והיה שהוא דבר שפל מליפגן כך נמורה כיון שאינה ראוי כלל כמאר הוא עתה והא דכתב הרא״ש בשם י״א כיון שאינה ראויה עתה לא חשיבי דבר הראוי להתכבד ס״ל למכתב רבותא בשמם דאפילו דבר שבמנין אינו נקרא כיון שאינו ראוי כלל י״ל דכתב כן משום רבותא דילהו למכתב עליהן דמקרי אפילו ראוי לכבד. והא דלא כתב כאן הרא״ש ג״כ כ״ש דחשיב טפי את שדרכו למנות ה״ט משום דאיירי נמי במתיכה היא והיא אינה חשובה ראוי למנות אבל בשמון דאיירי מכבש ואווז שלם כתב עליהן שהוא דברי הבאי מתרי טעמי חדא דלא גרע בשלימותא מלהיות מקרי דבר הראוי להתכבד ועוד דכ״ש הוא לאיסורא שהרי נקרא ג״כ ראוי למנות. והיותר נלפע״ד דהא דכתב בסמוך כ״ש דחשיב טפי את שדרכו למנות היינו משום דבפ״ג דערלה פליגי ר״מ וחכמים בדבר שדרכו למנות והביאו ב״י בר״ס ק״י וכתב שלדברי ר״מ וחכמים שפליגי בדרכן למנות איירי דוקא בגידולי קרקע לכך לא מיתו שם ג״כ חתיכה ראויה להתכבד ובריה וקי״ל דג״כ אינו בטילה אלא שהם פליגי בגידולי קרקע שר״מ אמר את שדרכו למנות וחכמים אומרים לא כי אלא ו׳ דברים לבד והכל מודים שס״ל שכ״ה בשאר איסורים חשובים ג״כ ס״ל דאינם

בטלים ונקט בגידולי קרקע את שדרכו למנות שהוא הדבר החשיבות גבי גידולי קרקע ומיהו משמע לגמר עניני חשיבות בדבר שאינם גידולי קרקע שג״כ אינם בטלים כ״כ ב״י שם ר״ס ק״י בביאור דברי הרמב״ם ורבינו ופירושו מובנא וכמ״ש שם וכן מוכרח במרדכי פ׳ ג״ה ד׳ ק״ו ע״א שכתב שם ז״ל יש מי שאומרים דוקא חתיכה חשובה שנתבשלה אבל כשהיא חיה ואפילו בהמה שלימה בטילה ברוב ודברי הבל הם דהא דקאמר ראויה להתכבד לפני האורחים לאו למימר שתהא ראויה כמות שהיא עתה אלא משום שיעור נקטה דגדולה כי הא שראויה ליתן לפני אורח והבל אסר שנתבשל שאינה את שדרכה למנות ולא בטילה ומשום שהיא היא לא בטל חשיבותה מידי דהוה אסור וביצים המקושקשים המותין בפ״ג משום דחשיב את שדרכו למנות וכהם כשכן אין איירי ואפ״ה לא בטלי משום חשיבותיה הכ״כ חתיכה הראויה להתכבד לפני האורחים לא בטלי חשיבותיה אף ע״ג דלא שוו הבשא לאורחים כו׳ עד וכן משמע מתוך דברי רבי׳ שמעון שפי׳ בשם ר״י בפ׳ התערובות אהא דקאמר התם על תערובת טמאות בהמות ושור הנסקל אגב אמ״ד את שדרכו למנות אפי׳ היכא למימר אפי׳ תימא מי גרע שור גדול מאת שדרכו למנות דהא אפילו חתיכה חשובה את שדרכו למנות בפרק ג״ה מפני שראוין לכבד בפני האורחים אלמא חתיכה ראויה להתכבד אפילו כשהיא חיה לא בטלה וכן בבהמה שלימה חיה לא בטלה עכ״ל הרי לפניו שכתב הרא״ש בריש דבריו שחתיכה חשובה כדרכו למנות ובסוף דבריו ביאר יותר שחתיכה הראויה להתכבד חשובה דרכו למנות מפני שראויה לכבד ונלפע״ד דה״ל כמ״ש וכמו ר״מ קאמר במסכת תרומה בגידולי קרקע שדבר שדרכו למנות לא בטל כיון שהוא חשוב ה״ה בשאר דברים אם הם חשובים חשובים לענין שאין בטלים כאותן דברים שדרכן למנות בגידולי קרקע אבל ודאי אם ישנו גם כן בשאר עניינים דברים שדרכן למנות כמו ביצים מכ״ש שהוא בכלל דרכו למנות ומ״ש גידולי קרקע משום דרכו למנות והשתא ל״ק מידי אדברי רבינו שמתחלה שאמרי מתיכה היא או מתרנגולת בנוצתה דליתא משום כ״ל שהוא חשיב כמו הנגרים שדרכן למנותן אינו יכול לומר ולסתור דבריהם בפשיטות דחשיב דרכו למנות אלא גם עליהן בטעמה שהם חתיכה היא נקרא ראויה נתכבד. דלא קאמרי ראויה לכבד אלא עבור איסורם ורבינו קיצר בדברי הרא״ש ודמיותיו שהביא לנוכים שחתיכה הראויה להתכבד שנזכרו מינה מכמום איירי גם כן בהיה וכמ״ש לעיל וכל ראיותיו הנ״ל אינם אלא שחתיכה ראויה להתכבד איירי נמי בהיה מ״כ מכ״ט לא יכול לומר ולסתור דבריהם דהוי דבר שבמנין ודילמא דבר שבמנין עצמו איירי דוקא כראוי לאוכלו עתה אלא שיש חילוק בין ראוי לכבד ובין דבר שבמנין שדבר שבמנין א״צ להיות חשוב וכמ״ש מ״ו אבל דעת י״א שכתבו אווז וכבש שלם אינם נקראים ראוין לכבד מטעם שאין טוחנין בשלימותן לפני אורח ואינם מחלקים בין היה נמבושל רק מטעם שהוא שלם הוא גרע הוה כתב כ״ש דהוי בכלל את שדרכו למנות אלא לדוגמא וה״ה בשאר דברים חשובים וה״ה כ״ש דחשיב את שדרכו למנות אינו ר״ל שצריך נמי אדם למנות החתיכות אלא ר״ל שחשוב באיסור ביטול דרכו למנות וק״ל. ושם מסיק הרא״ש אחר שכתב דעת הגדולים הנ״ל וסתירת דבריהם הנ״ל כתב עוד וז״ל גם שמעתי די״א דכבש שלם או אווז לא מקרי ראויה לכבד מפני שלימותן גם אנה דברי הבאי הם כ״ש דחשיב דרכו למנות וכן דעת ר״י כמ״ש לעיל (ור״ל כמ״ש לעיל מדברי ר״י בשם ר״י בטעמות בהמות כו׳ דחשיב דרכו למנות) ומסיק עוד וכתב וז״ל וגם י״א שתרנגולת בעודה בנוצתה ובטילה גם זה אינו כיון שאחר תיקוני׳ וביטולו ראויה להתכבד בה אורח גם עתה חשיבה את שדרכה למנות כלפר שכתבתי מתחלה דערבה עכ״ל הרי לפניו שאחד וכתב אתרנגולת כיון שסופה תהיה ראויה לכבד חשיבה את שדרכה למנות ורבינו שלא כתב כן מתחלה אף שכלל יחד חתיכה היא ותרנגולת ובהמה שלימה היינו מטעם שכתבתי שלא פסט בעיניו כ״כ שאלו הדברים הצריכין תיקון ביטול ומרוטת נוצות אם היתה בכלל חשובה דרכו למנות שמע החכמים והרא״ש אמר שאלק מתיכה היא ובהמה שלימה נבלה בפני עצמו והביאם ברמיות ברורות שמקרי חתיכה ראויה להתכבד אף בעה״ח היה שפיר כתב תו על אווז שמיבלם דבר שבמנין כיון שמקרי חתיכה ראויה לכבד והא דלא כללינהו יחד תרנגולת בנוצתה עם מתיכה היה כמו שכללינהו רבינו משום דתרנגולת מחוסר מעשה טובא וצריכה יותר תיקון קודם שתבא לכלל ראויה להתכבד אינו יכול להוכיח מראיותיו שהביא שזה מקרי חתיכה ראויה להתכבד ח״כ כתב מתילה דינו מחתיכה היה וכתב עליהם שהם דברי הבל מכח ראיותיו ואתרנגולת כתב ר״ת ולא כתב לשון הבאי והבל משום דאינו פשוט כ״כ ורבינו עבר הקיל׳ וכולל חתיכה היה והרנגולת בנוצתה יחד הטעם לכתוב לשון זה אינו מתרווייהו כיון דלא שייך נכתוב על שניהן ל׳ זה הבל דתרנגולת אינו פשוט כ״כ להיות נקרא חתיכה ראויה להתכבד. ובכלל דברי הרא״ש הנ״ל שכתבתי שגם בבהמה יחידה שייך לומר עליה את שדרכו למנות וק״ק מזה אדברי מ״ו שכתבתי הפני (ר״ל הקושיא שהכר בפרישה בסעיף ג׳ מתרן מאמר שרוב פעמים מוכרין ביחידות והא שור הנסקל מסיק הגמרא טעם דלא בטל משום שהוא ב״ח תיפוק ליה משום שהוא דבר שבמנין אלא מ״מ מה שמוכרין ביחידות אינה מקרי דבר שבמנין עכ״ה) כתב דמה שמוכרין ביחידות אינו מקרא דבר שבמנין והביא ראיה משור הנסקל והגמרא פריך שם אסור הנסקל תיפוק לך משום שהוא דבר שבמנין כמ״ש לעיל: [ד] שאין דרך ליתן לפני אורח כבש או אווז שלם בכבש או אווז שלם נהגינן כדברי הרא״ש דאינה בטלה אבל תרנגולת בנוצתה בטילה וכ״פ מהרא״י עיין בשערים מ״ו: [ה] והא דבריה כו׳ אבל אם נתרסקו בטלים כתב מהרא״י ירחה דאם הוא שלם לגמרי רק שנפל ממנו קצת ע״י בשול כמו שרגילות הוא להתפרר ודאי חשוב בריה והביא ראיה לדבריו ע״ש:

אבל

חדושי הגהות

ב הטעם דס״ל להרא״ש ששעם דבר שבמנין אינו בטל הוא משום חשיבות (פרישה):

בטלי דווקא בעודם שלמים אבל אם נתרסקו בטלי דתו לא חשיבי ואפילו אם נאסר כבר התערובות ונתרסקו אח"כ מתבטלין ודוקא שנתרסקו הבריה וחתיכה בשוגג (ו) אבל במזיד שכיון לבטלם אסור למי שכיון לבטלו (ס) ומיהו אע"פ שנתחכה חתיכה אחת אין תולין לומר האיסור נהתך ומתבטל ויהיו כולן מותרות (ע) אלא אותה שנתחכה לבד מותרת ממ"נ דאם היא של האיסור אף כולן מותרות ואם אינה של איסור הרי היא לבדה מותרת והשאר אסורות (י) ואפילו נתחכו רובן אין תולין שהאיסור מן הרוב שנתחכו אלא כל הנחתכות מותרות והשלימות אסורות :

קב (א) **כל** דבר שיש לו מתירין כגון ביצה שנולדה ביום טוב שראויה למחר אם נתערבה באחרות (ב) בין א שלימה בין טרופה אינה בטלה אפי' באלף ואפי' ספק אם נולדה ביו"ט אם לאו ונתערבה באחרות אסורות ואפי' עשה ממנה תבשיל כתב אבי העזרי שהוא אסור [א] (ג) אבל לפי מה שפי' ר"ת דהא דדבר שיש לו מתירין אינו בטל דוקא כשנתערב במינו אבל נתערב בשאינו מינו טעמו בטל בס' א"כ התבשיל מותר אם יש

בו

וקורקבן כתב מהרי"ו מולין שקיבל מהר"ר טעגלין דשל אווז י"א דהוי חה"ל אבל דתרנגולים לא הוי חה"ל עכ"ל ולפע"ד דזה טעם מנהג הנשים שעושין נקב בקורקבן דתרנגולין וחותכין אותו באגף שלו קודם מליחה להורות דאינו חשוב בעצמו אלא בטל אגב אגף והכי נקטינן שהרי בזמנינו הקורקבן של אווז הוי חה"ל לפני האורחים אבל לא דתרנגולים וכ"כ מהרש"ל וכן פסק מהר"ס אלא דאיהו כתב סתם קרקבן הוי חה"ל ולדידיה איכא לחלק בין דאווז לתרנגולים ועי"ל בסי' ק"י. ע"כ הפסק : כתב מהרא"י בת"ה סי' קע"ט ראש כבש שנמצא טרפה ולא נודע מאיזה כבש מקיפין הראש לצואר אח' מן הכבשים אם נמצאו החתיכות דומות ומכוונות יפה יש לסמוך על זה להתיר האחרות ופסק כך בש"ע וע"ל בסי' פ"ג סעיף ו' דנראה מפרש"י דבעינן תרתי דהחתיכות מתאימות יחד וגם דמראה החתיכות אחת היא וצ"ע למעשה אם יש להתיר כשהחתיכות מתאימות ואין מראה החתוך שוה אף לאחר שמשמשו הידים בזה ובזה ולפעד"נ דאין להתיר בזה וקבלתי מחכם אחד שקבל מפי חכמים שכאשר נמצא מים בראש כבש אחד למיטרפה ביה ולא נודע מאיזה כבש הוא חזי יש לבדוק בחוט השדרה של הכבשים דכל כבש שנמצא בו מים במוח שבראש כך יהיו מים בחוט הנמשך מן המוח לשדרה ותולין שהראש הוא מאותו כבש להתיר האחרות :

אבל אם נתרסקו בטלי דתו לא חשיבי פירוש דהבריה נתרסקה בראשה או בשדרה דלא נשאר עליה חשיבות בריה וגם נתרסקה בענין שלא נשאר עליה שם חה"ל · ודוקא בשוגג וכו' ולא קנסינן שוגג אטו מזיד דכיון דהאיסור נשאר במקומו חמיר לאינשי טפי ולא יבואו לרסק במזיד וע"ל בסי' צ"ט ובסי' ק"י · ונראה דבנתרסקו נמי לא בטל אלא היכא דאינו יכול להסיר האיסור אבל היכא שיכול להסירו ולבררו במסננת של בגד צריך להסירו כדלקמן בסי' ק"ד ולשם התבאר דין בריה שהוא שרץ כמו נמלה דאפילו אינו יכול להסירו לא בטיל ע"ש : ואפילו נתחכו רובן וכו' כתב מהרא"י בהגהות ש"ד סי' מ"א אע"ג דבכל דוכתין תלינן ברוב ירא' דהכא איכא למימר אדרבה כל שנשתנה מקדמותו מן הרוב הוא והוה כמו דכל דפירש מן רובא קפריש ונמצא שהאיסור שהוא המיעוט לא נשתנה והופרש מקדמותו עכ"ל ועיין במ"ש בס"ד בסי' ק"י גבי אלא המיעוט שפירשו מותרין :

קב כל דשל"מ כגון ביצה וכו' רפ"ק דביצה תניא ספיקה אסור ואם נתערבה באלף כולן אסורות ואסיק רב אשי לעולם ספק י"ט ספק חול הוי דשל"מ וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל וכך פסקו הפוסקים ומה שקשה על זה ממנחות פרק ר' ישמעאל דקאמר רב ספא ורב הונא אכלי חדש באורתא דשיתסר נגהי שיבסר קסבר חדש בח"ל דרבנן ולספיקא לא חיישינן והשתא הלא הוי דשל"מ והו"ל לאסור כמו בביצה תירץ במרדכי הארוך פ"ק דביצה דהתם איירי בספק קיבועא דירחא ואנן בקיאין בקיבועא דירחא ועל כן מקילינן וה"ר י"ט תירץ דלא מקרי בשום דוכתא דשל"מ דבר החוזר לאיסורו לשנה הבאה כגון חדש וכ"כ בפ' כל שעה משום ה"ר חיים הכהן אבל מה"ר שמואל מבונבר"ק פי' דמדקאמר בפ"ק דביצה בתר הכי ולרב אשי דאמר כל דשל"מ אפילו בדרבנן לא בטל מאי איכא למימר אלמא דלא קי"ל כרב אשי דר"ת פסק כל היכא דאמרי' הכי אין הלכה כך כדפרישית בפ' כל סי' ופ' כיצד מברכין ולגבי מערבא דמברכין בתר דמסלקין תפילייהו וכו' ולרב הונא דאמר חופה קונה ואין הלכה כן וא"כ לא יקשה מפ' העומד אדרב אשי וכו' עכ"ל ולא נמצא לו למהרש"ב חבר בפוסקים כי כולם פסקו כרב אשי : **ומ"ש** בין שלימה בין טרופה וכו' כ"כ בהגהת אשיר"י פ"ק דביצה בשם התו' וכ"כ בהגהת ש"ד בשם התו' ע"ש סי' ע"ד :

ומ"ש ואפילו ספק אם נולד בי"ט אם לאו ונתערבה באחרות פי' ס"ל לרבינו דנתערבה אספיקא נמי קאי ואף ע"ג דאיכא ס"ס התירו בדשל"מ מיהו הרמב"ם בפ"א מהלכות י"ט לא כתב דנתערבה אסורה אלא בודאה וכן פי' ה' המגיד וכתב שזו היא דעת הרשב"א וכ"כ בסמ"ג ע"ש ר"ת אלא דכתב ע"ש ר"ב דר"י חולק עליו · מיהו אפשר שלא חלק אר"ת אלא מספק טרפה דכיון שנתערב היה אסור מן התורה אין להתיר על ידי ס"ס כמפורש לשם אבל לגבי דשל"מ מודה ר"י דלמסקנא דרב אשי נתערבה קאי אודאה והכי משמע מפי' רש"י בהא דקאמר רב אשי לעולם ספק י"ט וכו' דס"ל דהך דנתערבה קאי אודאה ולא אספיקא ע"ש ועוד יותר מפורש כך בדברי הר"ן פ' אין צדין גבי ספק מוכן ע"ש · ולענין הלכה מדינא היה נראה שלא להחמיר בספק ביצה שנתערבה ובסה"ת סי' פ"ו נמי משמע שלא חלק ר"י אר"ת אלא אספק טרפה דהספק ראשון היה מן התורה וכו' כדפרישית וכן משמע בסמ"ק סי' רי"ד ע"ש והכי מוכח מלשון המרדכי והאגודה ריש ביצה שכתב דברי ראבי"ה שאוסר שם לבטו מאכל בביצה שנולדה בי"ט וכו' ואם ספק אסור דהילכתא כרב אשי דאמר לעולם ספק י"ט וכו' אלמא להדיא דתחלת דברי ראבי"ה הם בודאי ולא בספק ודלא כדכתב רבינו בא"ח סימן תקי"ג אלא דהש"ד וא"ו הארוך כתבו כרבינו וכן כתב הרי ירוחם נט"ו אות כ"ב והאגודה כתב בתר הכי באותו פרק דספק י"ט ספק חול נמי אין להתיר מטעם ס"ס כיון דאין הס"ס מענין אחד ומ"מ נראה דבהפסד מרובה אין להחמיר א"כ לכבוד שבת וי"ט ולעני בדבר חשוב כי מדינא נראה כמ"ש ודלא כמ"ש בש"ע בסתם לאיסור ובשני תערובות יש להתיר בדשל"מ לדברי הכל כדמשמע מדברי האגודה : ומ"ש ואפילו עשה ממנה תבשיל כו' פי' ל"ת כשמתמשו בעין אלא שאינו ניכר שנתערב בשאר בלים שלימה בשלימות או טרופה בטרופות אלא אפילו גימוח כולו ולא נשאר כי אם טעמו כגון שנתנו בתבשיל כתב ראבי"ה דאסור וכתב במרדכי ריש ביצה ב' טעמים לסברתו חדא דלחזותא ולטעמא עבידא ותו דדשל"מ אפילו באלף לא בטיל : **ומ"ש** אבל לפי מה שפר"ת וכו' כ"כ בתו' פ' משילין (דף ל"ח) בד"ה וליבטול וב"י כתב בא"ח סימן תקי"ג דאפשר דלר"ת נמי אסור היכא דלחזותא וטעמא קא עביד וכו' וע"ש · ולענין הלכה נראה כר"ת שכך פסק הרמב"ם פט"ו מהמ"א וכ"כ מהרא"י בהגהת ש"ד

רוצו שלם יש לסמוך אשאר דעות דכתבו להתיר עכ"ל : ודוקא שנתרסקו הבריה והחתיכה בשוגג וכו' כ"כ שם הרא"ש והר"ן ז"ל וכבר נתבאר בסימן צ"ט : **ומיהו** אע"פ שנתחכה חתיכה אחת אין תולין לומר האיסור נהתך ומתבטל וכו' עד סוף הסי' כ"כ הרא"ש והר"ן ז"ל בס"פ ג"ה והביאו ראיה מפ' התערובות כתב הרמב"ם בפ' ט"ו מהמ"א דאף חתיכה שאינה אסורה אלא מדרבנן אינה בטלה (ב) אם היא ראויה להתכבד תשלום דיני חתיכה הראויה להתכבד כתב רבינו בסי' ק"י :

כתב בהג' מיי' פ"ז מה"ש מעשה בא לפני רבי בקרקבן תרנגולת שניקב והוסר מתנו ונתערבה אותה תרנגולת טריפה בכשרות ודימה השומן שבקרקבן אל שומן התרנגולת של מקום חיבור הקרקבן ואידמו לגמרי והכשיר האחרים ע"י כך אח"ז עכ"ל ונראה שזה נלמוד מדתניא בפ' בתרא דע"ז (מ) מעשה בנכרי אחד שהביא גרב של חתיכות דג ונמצא סימן באחד מהם והתיר רשב"ג את הגרב כולו תרגמא רב ספא בחתיכות שוות א"כ מאי למימרא מהו דתימא ניחוש דילמא איתרמי קמ"ל וכתבתי פירושה בסי' פ"ג . אחר כך מצאתי בתה"ד סי' קע"ט שכתב ראש כבש נמצא טריפה ולא נודע מאי זה כבש הוא והקיפו הראש לצוארו של א' מהכבשים ונמצאו החתיכות דומים ומכוונים יפה יש לסמוך על זה להתיר האחרים והביא ראיה מההיא דס"פ דע"ז שכתבתי בסמוך :

קב כל דבר שיש לו מתירין כגון ביצה שנולדה בי"ט וכו' אינה בטילה אפילו באלף בפ"ק דביצה (ג :) ובכמה דוכתי פשוט דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל : ומ"ש ואפילו ספק אם נולדה בי"ט אם לאו וכו' עד א"כ התבשיל מותר אם יש בו ס' כיון שלא כיון לבטלה נתבאר בטור אורח חיים סי' תקי"ג משמע בפרק בתרא דביצה (לט :) כי כל דבר שצריך זה לזה כגון מים ומלח בעיסה חשוב מין במינו ואם אחד אסור ויש לו מתירין ונתערב בחבירו היתר אפילו נתערבו אח"כ באלף לא בטלי וכ"כ ר"י בשם המפרשים (א) :

כתב

דרכי משה

זה דהא אפילו באיסור הנאה אמרינן דין חתיכה הה"ל : (ב) כתב באו"ה כלל כ"ה הא דחתיכה הה"ל ובריה לא בטילה דוקא במינו אבל שלא במינו הוי בנ"ט דומיא דשל"ם עכ"ל וכב"י בסימן ק' בשם תשובת הרשב"א על בריה שנפלה לירקות דאינה בטילה וזהו שלא כדבריו וכ"ם בש"ד גבי טיפת חלב שנבלע בבשר שכתב דלא הוי ראויה להתכבד בבשר משמע הא אי הוי ראויה להתכבד לא בטיל ע"כ הארוך אם הוא ספק אם היא חה"ל או בריה או לאו אזלינן לקולא דספיקא דרבנן לקולא עכ"ל ופשוט הוא עוד כתב הא דמהני נתרסקו דוקא שלא נודע התערובות אבל אם נודע התערובות אסור דלא מהני שוב ביטול עכ"ל וע"ל סי' צ"ט ריש חלק ; וס"ל דאין לחלק בין נודע ללא נודע :

קב (א) וכ"כ הר"ן דף ש"פ ע"ד והוא סברת התוספות ולכן כתב בהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל דאם לבנו בו מאכל או סלתו בו תרנגולת אסורים והכי נוהגין דהואיל והקדרה מתוקן בכך דהא ממלאים התרנגולת לבשם אותו וכן אם לב המאכל בה הכל מקרי מין במינו כדאיתא בביצה פרק בתרא ולכן נהיגים לאסרו עכ"ל אמנם מדברי רבינו לא

משמע

דרישה

סי' **קב** [א] **אבל** לפי מה שפי' ר"ת כו' א"כ התבשיל מותר אם יש בו ס' כו' עיין מ"ש בפרישה ובפרק בתרא דביצה (דף ל"ט) מש"ע דכל דבר שצריכין זה לזה כגון מים ומלח בעיסה חשיב מין במינו ואם אחד איסור ויש לו מתירין ונתערב בחבירו היתר

ואפילו

פרישה

כמו שהיה בלי תיקון גדול : (ואפילו אם נאסר כבר התערובות דוקא רמ"א בת"ה כלל מ' דין ה' מסכת דאפילו לאחר שנודע התערובות מהני חלא כמ"ש הטו"ה דמיירי דוקא קודם שנודע התערובות עכ"ה) : (ו) אבל במזיד שכיון לבטלם אסור למי שכיון לבטלו וכ"ש למי שנתבטל בשבילו ועיין מ"ש לעיל בסי' צ"ט (ס"ל למסקנא קנסינן [illegible] מלקמן סימן קי"ג דכאן נפלו [illegible] כמו נפלה לקמן דלא גזרינן רק בכפילן בשוגג גם י"ל כמו שתי' הב"י לעיל בסי' צ"ט לחלק בין ביטול לכפילו דכאן הוי כמו מבטלין עכ"ה) : (ס) ומיהו אע"פ שנתחכה חתיכה אחת אין תולין כו' פירוש דה"א לתלות לקל הואיל ואיסור דרבנן הוא קמ"ל חתיכה אינה בטילה : (ע) אלא אותה שנתחכה מותרת ממה נפשך דאם היא של איסור אף כולן מותרות כלומר אם נלייד שהאיסור נחתך או רואין ג"כ כל החתיכות של היתר [illegible] נחתכים שהרי בהיתר אין חילוק בין אם הוא שלם [illegible] או נחתך והרי המה מעורבים וכולן מותרין ואם נלייד ושאר שהאיסור בהשלימים לכל הפחות זה הנחתך מותר · ועוד אפשר לומר דה"ק אם נלייד האיסור נחתך הרי אין כאן דבר חשוב ונתבטל ואפילו החתיכה שנחתכה מותר ולא אמרינן כיון שהוא של איסור [illegible] דתלינן לקולא דלמא זו שנחתכה לאו של איסור היא דהא מספקא לן ותלינן לקולא ועיין מ"ש ר"ן ס"פ ג"ה : (י) ואפילו נחתכו רובן אין תולין שהאיסור מן הרוב שנחתכו אדרבא אמרינן כל דפריש מרובא קפריש מהרא"י ז"ל ור"ל שפריש ממה שהיה ראשונה ועכשיו אלו פרשו ונחתכו ולכאורה היה נ"ל משום דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אלא שמהרא"י ס"ל דאין זה נקרא קבוע שהרי נשתנה במה שנתרסק :

סי' **קב** (א) **כל** דבר שיש לו מתירין כו' כלי הנאסר בבליעת איסור שנתערב (אם נקרא דבר שיש מתירין הואיל ויכול להכשירו בהגעלה עכ"ה) עיין דינו לקמן סימן קכ"ב : (ב) בין שלימה בין טרופה כו' צ"ע בשלימה מאי איריא דאינה בטלה משום דבר שיש לו מתירין ת"ל משום דביצה דרכה למנות ואינה בטילה ואפשר כיון דהאי ביצה אין בה איסור עליה דהא למחר תהיה מותרת אי לאו טעמא דהיא [illegible] דכיון שיש לה מתירין הדין נותן שלא להוי היתר [illegible] בתערובות לא היה אוסרים אותה מטעם דבר שדרכו למנות ולא אמרו זה אלא דבר שיש איסור גמור עליה אבל בסמוך בספק ביצת טריפה צריכה לטעמא [illegible] דבטילה דס"ל ממ"נ לא ליהוי בטילה אי אמרת לסוף יתגלה מילתא שהביצה טריפה אין לה ביטול משום דבר שדרכו למנות ואי אמרת שיתגלה מילתא שהביצה כשרה לית לה ביטול משום דבר שיש לה מתירין לכך קאמר כיון דלאו מידע הוא כאלו דבר שיש לו מתירין לא מקרי דבר שיש לו מתירין ובטילה ולפי זה א"כ למ"ש בסמוך להקשות דוקא בטריפה : (ג) אבל לפי מה שפי' ר"ת כו' דוקא כשנתערב במינו אבל אין איך לומר שטעמו בטל רק שהוא בטל ברוב בי"ט [illegible] אבל כשנתערב

מין

חדושי הגהות

קב א צ"ע בשלימה מאי איריא דאינה בטילה משום יש לו מתירין תיפוק ליה דהו"ל דרכו לימנות ואינו בטל וכו' ואפשר וכו' פרישה ע"ש שהאריך ועי' ט"ז אות ב' שיישב קושיא זו · ר"ל

בו ס' כיון שלא כיון לבטלה [ג] כתב הרשב"א שאינו נקרא דבר שיש לו מתירים אלא דבר שההיתר יבא ודאי ממילא כמו ביצה אבל דבר שאינו בידו להתירו (ג) ואינו בודאי שיבא לא (ד) הילכך ספק ביצת טריפה (ה) אע"פ שאם תטעון התרנגולת או תחיה י"ב חדש מותרות (ג) כולם כיון שספק הוא לא הוי דבר שיש לו מתירין :

קג. (א) [א] **כל** דבר שטעמו פגום אינו אוסר תערובתו [ב] ואפי' אין טעמו פגום מחמת עצמו שבפני עצמו הוא מוטעם ומשובח (ב) אלא שפוגם תערובתו כגון יין נסך שנפל לתוך גריסין

כתב הרשב"א שאינו נקרא דבר שיש לו מתירין אלא דבר שהמותר יבא ודאי ממילא וכו' כ"כ בת"ה ויש בלשון זה שכתב רבינו קיצור דפתח בדבר שהמותר יבא ודאי ממילא בלחוד וסיים בתרתי שאינו בידו להתירו ואינו בודאי שיבא אבל לשון הרשב"א מתוקן ומקובל שכתב בלשון הזה יראה לי שלא אמרו דבר שיש לו מתירין אלא כשהמתיר עתיד לבא על כ"פ כביצה שנולדה בי"ט שנתערבה באחרות שהיא מותרת לערב עכ"פ וכן אם המתיר בידו לעשותו בלא הפסד כטבל שנתערב בפירות מתוקנים ויש בידו עוד טבלים אחרים שהרי יכול הוא להפריש על הטבל שנתערב מן הטבל שלפניו שעדיין עתיד לתקנו וכן כל כיוצא בזה אבל שאינו בידו ואינו ודאי שיבא המתיר אינו כדין דבר שיש לו מתירין לפיכך ביצה של ספק טריפה שנתערבה באחרות אע"פ שאיפשר שתטעון עוד התרנגולת ויותרו כולם או שתחיה התרנגולת י"ב חדש אין זה כדין דבר שיש לו מתירין לפי שאין המתיר בפנינו ודאי ואינו בידו לפיכך בטל הוא כביצה אסורה שנתערבה באחרות וכן כל כיוצא בזה עכ"ל · וכתב עוד הרשב"א כלי שנאסר בבליעות איסור שנתערב באחרים ואינו ניכר בטל ברוב ואע"פ שאיפשר להגעילו ולהחזירו להכשירו ע"י כן אין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין לאסור כולם עד שיגעילם אלא הרי הוא כאיסור יבש שנתערב ביבש ובטל ברוב שכל שאין מתירין שלו באין מאליהן וצריך לסור מעותיו ולהוציא הוצאות במתירין אינו בכלל שיש לו מתירין ע"כ וכתבו רבינו בסי' קכ"ב כתב המרדכי בפרק כל שעה כתב הרא"ש מפלייזא משם ר"ת דלא שייך דבר שיש לו מתירין היכא שהמאכל מתקלקל וכן שמע מרבינו חיים דדבר החוזר לאיסורו מאליו כגון חמץ שחוזר לשנה הבאה לאיסורו לא שייך לומר דבר שיש לו מתירין כ"ש דבר שאינו בעין כ"א טעמא בעלמא עכ"ל · וכמ"ש דלא שייך דבר שיש לו מתירין היכא שהמאכל מתקלקל כ"כ הרשב"א בריש ביצה (וכ"כ הר"ן ריש ביצה) דהא דאמרינן דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל דוקא כגון ביצה שאם ימתין לה לערב לא תפסד אבל חמץ בפסח בתבשיל כגון חבין קדרה שאם ימתינו לו לאחר הפסח תפסד ותעבור טרחו לית ביה משום דבר שיש לו מתירין אבל בפת שאינו מתפסד בהמתנתו מדינא אוסר בכל שהוא ע"כ וכמ"ש לענין חמץ בפסח חולק הרמב"ם שכתב בפט"ו מהמ"א דחמץ בפסח מיקרי דבר שיש לו מתירין : כתב ר"י בשם הרמ"ה דבר שיש לו מתירין שהוא אסור לזה ואין לו מתירין למי שהוא אסור לו פי' כגון המבשל בשבת וכיוצא בו לאו דבר שיש לו מתירין הוא ובטל ודקדק מפרק הערל (סב ·) עכ"ל :

(ב"ה) כתב רבינו ירוחם דבר שיל"מ דלא בטיל דווקא מין במינו כן פשוט בירושלמי רגישין : כתב הרא"ש בתשובה כלל ב' מ"כ בשם הר"מ מה שאנו שותים שכר י"א משום ספק ספיקא ספק חדש ספק ישן ואת"ל חדש שמא השריש קודם לעומר ואני אומר דבר שיש לו מתירין אפילו ספק ספיקא אסור אלא להכי שרי דבטל בס' והא דאמרינן אפילו באלף לא בטיל ה"מ מין במינו כדאיתא בירושלמי דשביעית והא דאמרינן גבי י"ש שאלה מים ומלח לעיסתה אע"ג דשאינו מינו לא בטיל שאני התם דלטעמא עבידא וטעמא לא בטיל עכ"ל . ואני אומר שהשומע טעה שמה שהביא ראיה מירושלמי אדרבה משם ראיה לאסור השכר דשלא במינו בנ"ט והדבר ידוע שהשעורים נותנים טעם במים ועדיפא טפי ממלח ושאור בעיסה ומ"ש בשם רבי' ודבר שיל"מ אפי' ס"ס אסור היינו דוקא ע"י תערובת כי ההיא דפ"ק דביצה (ד' ג ·) ביצה שנולדה בשבת וספיקה אסורה נתערבה באלף כולן אסורות משום דמאי נפקא מינה להתירה בביטול בלא"ה יש לו היתר אבל ס"ס כי האי שעל התבואה אני אומר שהוא ישן ואת"ל הוא חדש שמא השריש קודם העומר ואין כאן איסור חדש כה"ג לא אמרינן ס"ס והביא ראיות לדבר :

קג כל דבר שטעמו פגום אינו אוסר תערובתו בפרק בתרא דע"ז (סח :) אסיקנא דנותן טעם לפגם מותר ומפרש התם דילפינן לה מדכתי' לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה נבלה הראויה לגר קרויה נבלה ושאינה ראויה לגר אינה קרויה נבלה והרא"ש כתב בפרק אין מעמידין דאפילו משבח בתחלה ואח"כ נפגם מותר והביא כמה ראיות לדבר וכ"כ הסכמת כל הפוסקים : ומ"ש ואפילו אין טעמו פגום מחמת עצמו וכו' כגון יין נסך שנפל

ס"ד סי' ע"ד וע"ש מיהו כשאין בו אלא פליטת הטעם אפילו במינו היה נראה להקל כיון שאין שם ממשו אכן מדכתב הרשב"א דכלי שנאסר בבליעת איסור אין דנין אותו כדשיל"מ מאחר שאין מתירין שלו באין מאליהן וכדכתב רבינו בסי' קכ"ב מכלל דאף בשאין שם ממשו נמי הוי דשל"מ ולכן היה צריך לטעמא שאין מתיריו באין מאליהן וכך פסק הר"ן בפרק ג"ה להדיא דף תשכ"ג והכי מוכח מדברי מהרא"י בת"ה סימן ק"ע דכתב דבשר לאחר ג' ימים שלא נמלח ונתערב דבטל ולא הוי דשיל"מ דמותר לצלי כיון דלצלי לא נאסר מעולם וכתב עוד דאפי' הוה הו"ל בטילה כיון שאין איסורה מחמת עצמה אלא מחמת דם הבלוע בה אלמא להדיא דלגבי דשיל"מ אין לחלק בין מחמת עצמה לבין מחמת איסור הבלוע בה ומהרמ"א בת"ח כלל ע"ד דין ו' הבין מדברי מהרא"י דלא מקרי דשיל"מ כיון דאין איסורו מחמת עצמו וכ"כ בהגהות ש"ע ולא דק דלא כתב מהרא"י אלא דחשיבות החתיכה משום שהיא ראויה להתכבד אינה אלא כשהאיסור מחמת עצמו · אבל לענין דשיל"מ משמע להדיא דאין חלוק דבכל ענין לא בטיל כיון שיש לו היתר לאחר זמן והכי משמע ממ"ש הרמב"ם פ"ה דה' נדרים מי שנדר מיין ונפל ממנו טפה לחביות גדולה אינו בטל דלדידיה מקרי דבר שיל"מ דיוכל לשאול על נדרו אלמא דאע"פ שאין שם ממשו יש לו דין דשיל"מ ואינו בטל במינו ודלא כמ"ש הארוך כלל כ"ה סי' י"ט דמיקל בהא דליתא אלא כדפרישית :

כתב הרשב"א שאינו נקרא דשל"מ אלא שההיתר יבא ודאי ממילא וכו' וכיוצא בזה כתב בא"ז בתשובה וז"ל חתיכה שנאסרה בחיקו ונתבטלה אין שייך כאן דשיל"מ אם יבא אליהו ויטהרנה דאם יטהרנה אגלאי מילתא למפרע דלעולם לא נאסרה ולא דמי לביצה שנולדה בי"ט דאסורה ודאי ולאחר י"ט מותר ודאי וכן כל כיוצא בזה עכ"ל א"ז ומהרש"ל כתב עלה ולכאורה משמע דלא שייך לומר דשיל"מ היכא שהמאכל מתקלקל אבל מ"מ יוכל לומר דלא פליג עליה ואיידי בענין שאינו מתקלקל אפילו לזמן מרובה א"נ ה"ק היום או מחר יבא אליהו ויתיר אבל הרמב"ם דפסק בפט"ו מהמ"א דחמץ בפסח הוי דבר שיש מתירין ולא חילק בין יום ראשון ליום אחרון לא ס"ל סברא דר"ת אלא אפילו המאכל מתקלקל מקרי דשיל"מ ויראה להחמיר כדברי הרמב"ם ודלא כמה שפסק מהרמ"א בת"ח כלל ע"ד כדברי המרדכי פ' כל שעה · ולפעד"נ דהיכא שיש בו צד קולא כגון דאין בו ממשו כי אם טעמו אפילו הוא חוזר לאיסורו לשנה הבאה כגון חמץ בפסח ואיסור חדש אין להחמיר אבל בלאו הכי אין להקל מיהו אם המאכל מתקלקל אין להחמיר כלל דכ"כ הרשב"א והר"ן · ומ"ש הלכך ספק ביצת טרפה וכו' נראה דפוסק כר"י דביצה בטילה וע"ל בסי' ק"י : כתבו התו' בפר' משילין לחד שינויא כיון דאין העיסה נילושה אלא ע"י המ"ס וגם הקדרה נתקנ' ע"י תבלין אם כן כשיערבו זה עם זה הוי מין במינו עכ"ל ומייתי לה בהגהת ש"ד סי' ע"ד וכתב עלה מהרש"ל וז"ל אע"ג דקי"ל כרבא דבתר שמא אזלינן ולא בתר טעמא מ"מ מה שמתקן המאכל הוה כגוף הדבר בעצמו · ומכל מקום הא' שיבוא ליתא דהא בפ"ב דערלה שנינו ומייתי לה בפג"ה המחבץ והמתבל והמדמע להחמיר במב"מ ולהקל ולהחמיר במין בשא"מ אלמא דמתקן דהיינו שאור לעיסה ותבלין לקדרה אשכחן להו במין שלא במינו ואף ע"ג שהשאור מתקן לעיסה וכן התבלין לתבשיל ותו חשיב התם מין במינו שאור של חטי' שנפל לעיסה של חטים משמע להדיא דבעיסה של שעורים חשיב מין בשא"מ ולא אמרי' מה שמתקן העסה חשבינן ליה מין במינו ועוד דבהג"ה בשמעתתא דמין במינו וד"א סלק את מינו כו' פרש"י מין במינו כגון נבלה ושחוטה וד"א כגון תבלין לרוטב אלמא דתבלין מין בשא"מ הוא אם לא שתחלוק ותאמר דלענין דשיל"מ שלא יהא בטל חשוב במינו כל דבר המתקן המאכל לא יהא בטל לחומרא בעלמא ודוחק עכ"ל · ועיין במ"ש בסוף סי' ר"ו ע"ש הר"ן :

כתב בתשובת בן ל"ב (דף קל"א) קערה של חלב שנתערבה בקערות של בשר אם סיתה ב"י אינו בטל אפילו בס' משום דחיישינן שמא ישתמשו באותן כלים בעודם ב"י ואתא לידי טעמא במין בשא"מ ואיכא איסורא דאורייתא ואף אין היתר להשהות הכלים עד שלא יהיו ב"י דשמא ישתמש בהם בעודן ב"י ואין להקל מטעם ס"ס ספק שמא ישתמש בהם בעודן ב"י אם לאו ואת"ל ישתמש בהם שמא לא יתן הכלי טעם בבשר בחידושי הרשב"א מבואר דלא מהני האי ס"ס להתיר אליבא דר"ת דטעם כעיקר דאורייתא ואנן קי"ל כר"ת עכ"ל · וכתב עוד דמה שהרשב"א מתיר כלי איסור שנתערב כדכתב רבינו בסי' קכ"ב היינו דוקא כלי של איסור נבלה בכלים של בשר שחוטה דהוה מין במינו ודמיא לחתיכה שנתערבה ביבש מין במינה כדכתב רבינו בסי' ק"ט ולא נהירא דא"כ קשה אמאי כתב הרשב"א בסתם דמשמע אעפ"י שתשמש במין בשאינו מינו ה"ל לפרש ולא קשה אמאי כתב הרשב"א דין זה בכלי איסור שנתערב ולא כתבו בכלי בשר וחלב שנתערבו יש לומר דכיון דמנהג ישראל להרחיק כלי חלב אין רגילות שיתערבו אבל כלי איסור בכלי בשר רגילות הוא שיתערב ומילתא דשכיחא נקט גם תימא שבא להחמיר בכלי יותר מבחתיכה דחתיכה גופא שנתערבה ביבש מדאורייתא בטלה ברוב ואם יבשלום אח"כ בקדרה ויתן טעם זה בזה ליתא לן בה דהתורה התירתו והאיסור נעשה היתר בביטולו ברוב ושוב אינו חוזר לאיסורו כדכתב הרא"ש אלא דמדרבנן הוא דבעינן ס' כמו בסופו אם יבשלם יחד כדכתב בסה"ת ואם לא היה מבשלם יחד לא היה אסור אפילו מדרבנן דאכל חדא וחדא תלינן דהיתירא היא א"כ בכלי שנתערב פשיטא היא דאם לא ישתמש ביחד בכל הכלים אין כאן איסור אפילו מדרבנן דאכל חדא וחדא תלינן דהיתר הוא והלכך בטל הוא ברוב ואין חלוק בין כלי בשר בחלב ובין כלי איסור בבשר וכמו שפסק הרשב"א אלא שיש להסיר כלי אחד לחומרא בעלמא כמו שנהג מהר"ם גבי חתיכה ואין לאסרם משום דאפשר בהגעלה והו"ל דשיל"מ כיון דצריך לסור מעותיו בהגעלה אינו בכלל שיש לו מתירין :

קג כל דבר שטעמו פגום וכו' משנה וגמרא פ' בתרא דע"ז : ואפילו

דרכי משה

משמע שהוא מקרי מין במינו דהרי כ' דהתבשיל מותר לפי סברת ר"ת ובודאי בכל התבשיל אין נותנין הביצה רק לבשם ואפ"ה כתב דבטל ובאו"ה כלל כ"ה כתב ראם לבנו בו שאבל אסור הואיל ולחזותא עביד אינה בטילה וכן נהג מהרי"ש עכ"ל וכבר כתבתי דין זה באו"ה סימן תקי"ג : (ב) כתב הר"ן פג"ה דף תשכ"ג ע"א דשיל"מ דאוסר מינו באלף אם נפל חתיכה שיש לו היתר לתוך רוטב אי הותר אותה רוטב ונפל לתוך רוטב אחר מקרי מין במינו ואוסר אף באלף עכ"ל אמנם למ"ש הטור באו"ה סימן תקי"ג דשיל"מ אינו אוסר אא"כ האיסור שם בעין אבל טעמית בטילה וכ"ש האו"ה כלל כ"ה א"כ גם כאן הרוטב אינו מקרי דשיל"מ הואיל וטעם החתיכה עצמה בטל כ"ש הרוטב ותו נראה דפירוש דברי הר"ן צ"ל דאף דבר שאין איסורו מחמת עצמו אם יש לו מתירין אוסרין באלף ומהרא"י ז"ל לא כ"כ בת"ה סימן ק"ע דכתב על החתיכה שלא נמלחה ג' ימים שאסורה בבישול אם נתערבה באחרות בטילה ולא אמרינן דהוי דשיל"מ הואיל ושרי לצלי ולא מקרי דשיל"מ אא"כ הותר לאותו דבר שהיה אסור תחלה משא"כ כאן דלצלי לא נאסר מעולם וכן איתא סברא זו במרדכי פג"ה ובהר"ן פ' הערל אבל הר"ן פ' הנודר מן המבושל פ' דכה"ג מקרי דשיל"מ וכתב שזהו דעת הרי"ף בפג"ה וע"ש שמאריך בזה ועוד כתב מהרי"א דהחתיכה זו שלא מלחה לא הוי איסורה מעצמה ולכן יש לה ביטול עכ"ל משמע בהדיא דדבר שאין איסורו מחמת עצמו לא מקרי דשיל"מ עוד כתב הר"ן ריש אין צדין ע"ב דס"ס מותר בדשיל"מ כגון ספק ביצה בי"ט שני עכ"ל ולקמן סימן ק"י כתבתי דלא נהגינן כן כתב באו"ה כלל כ"ה דמי שנדר מיין זה ונפל ממנו טיפה לחבית גדולה אינה בטילה דלדידיה מקרי דשיל"מ דיוכל לשאול על נדרו עכ"ל וכ"ה במיימוני פ"ה דהל' נדרים והב"י הביאו לקמן בסי' ר"י וכ"ה בהר"ן פ"ק דנדרים והאריך שם בדיני דשיל"מ וע"ש גם בפרק הנודר מן המבושל והאריך הר"ן בדין זה עוד כתב באו"ה דבר שלא היה ניכר האיסור פעם אחת בפני עצמו לא מקרי דשיל"מ עכ"ל : (ג) אין להקשות דהא לעיל סימן פ"ו כתב דביצה

פרישה

מין אלא במינו אלו טעמו בטל בס' ואין לו טעם עוד מה סיים לכן לכתחלה ומו"ל : (ד) הלכך ספק ביצת טריפה פי' וביצה טריפה דהל"כ אף ביצה טריפה אינה בטלה כמ"ש לעיל סימן פ"ו וכן פירש רמ"א בבית יוסף ולפי פ"ש ויש שסימן פ"ג למוקמה כטרפות : (ה) אעפ"י כו' כיון שספק הוא לפי שאין המתיר ודאי ואינו בידו :

סי' קג (א) כל דבר שטעמו פגום אינו אוסר תערובתו כטעמו פגום שאינו נפסל מכלל איסור : (ב) אלא שפוגם תערובתו כגון יין נסך שנפל לתוך גריסין [illegible]

(ג) ואפילו אין טעמו פגום כו' [illegible]

דרישה

ואפילו נתערבו אח"כ באלף לא בטלו וכן כתב רבי ירוחם בשם המפרשים ב"י : [ג] כתב הרשב"א כו' שההיתר יבא ודאי ממילא כמו ביצה וז"ל ב"י יש קיצור בל' רבינו שכתב הרשב"א עוד וז"ל והמתיר בידו לעשותו בלא הפסד כטבל שנתערב בפירות מתוקנים ויש בידו עוד טבלים אחרים שהרי יכול הוא להפריש מן הטבל שלפניו על הטבל שנתערב ומכ"ש אפילו באלף לא בטיל וכמ"ש לעיל בשם ע"ש :

סי' קג [א] כל דבר שטעמו פגום כו' [illegible]

גריסין שהיין בעצמו הוא טוב אלא שפוגם הגריסין מותר ופגם זה א"צ שיפגום לגמרי עד שיהא קץ לאכלו אלא אפילו פוגם קצת אינו אוסר תערובתו בד"א שפוגם מתחלתו ועד סופו (ג) אבל השביחו ולבסוף פוגם או פוגם ולבסוף השביח ב כגון יי"נ שנפל לתוך גריסין צונן והשביחן והרתיחן ופגמו אסור ואפילו אין כח באיסור לבדו לפגום אלא ע"י דבר אחר שמסייעה כגון שנפל איסור לקדרה שיש בה מלח או תבלין מרובין ואלמלא המלח והתבלין שבה לא היה כח באיסור לפגום אפ"ה מותר. כל קדרה שאינה בת יומא חשיבא טעמא לפגם ואינה אוסרת (ד) ומקריא בת יומא

כ"ז

ואפי' אין כח באיסור לבדו לפגום וכו' שם איכא תרתי לישני דר"ל ואסיקנא בגמ' והלכתא כלישנא בתרא דר"ל וב"י כת' דהסכמת הפוסקי' כלישנא בתרא דמיקל אולי לא היה גירסתו בגמ' כגירסתנו אבל הרשב"א בת"ה הארוך בית ד' סוף שער א' היה גורס כגירסתנו : **כתב** המרדכי פרק שני דע"ז ע"ש ראבי"ה והר' טוביה שאם היה מרתיחין פלפלין שחוקין ונימוחין בקדרה או במחבת איסור אף על פי שאינה בת יומא הכל אסור דאגב חורפיה מחליא ליה וטעם הפגם הנפלט נהפך להיות טעם לשבח כדאמרינן גבי קורט של חלתית וכו' ובאגודה כתב ויש מהגאונים שכתבו אינגב"ר שחתכו נכרים בסכיניהם אין לאכול ע"כ והכי נהו"ג וכתב כת"ה כלל פ"ה דין כ"א מיהו דוקא דבר חריף ממש אבל מרקח' העשוי בדבש או כדומה שרי דהא כתבו הפוסקים דאוכלים מרקחת של נכרים מטעם דסתם כליהם אינן ב"י ולא מקרי דבר חריף דהדבש מבטל טעם החריפות וה"ה בשאר תבשיל אעפ"י שיש בו תבלין לא מקרי משום זה דבר חריף עכ"ל מיהו אינגב"ר שחתכום בסכינים של נכרים כבר נאסר מטעם שחתכום ושוב אינו חוזר להיתירו על ידי בישול הדבש : כל קדירה שאינה ב"י וכו' ה"א שילהי ע"ז : ומ"ש ומיקריא בת יומא כל זמן שלא שהת' מע"ל כו' הכי נהוג ודלא כר"ת דבשהה ליל אחד לא הוי ב"י כדלקמן בסי' קכ"ב ועיין במרדכי פ"ב דע"ז ובמרדכי הארוך לשם כתב אהא דאיתא התם (דף ל"ג) פסוי של חרס פו' פעם ראשונה ושנייה אסור ומפרש"י התיר ר"י הלבן בשר שנתבשל בקדירה של חלב והיה בה חלב כל הלילה קודם ואמר כיון דבלע פעם ראשונה ושנייה ושלישית מקודם לכן לא בלעה כל הלילה כלל וחלב שנבלע מקודם לא אסר דנ"ט לפגם הוא ובפרק המפקיד גבי אם היו קנקני' ישנים לא יוציא לו בלע ומוקי לה אפילו כשאינם מזופפים ומשום דכיון דטעון טעון ואין להתיר מטעם זה חבית של ישראל שעירה בו יין נסך דיש לחלק בין יין לשמן עכ"ל ומייתי ליה בהגהת ש"ד סי' פ"ה ולכאורה נראה דדוקא לילה שלם לא חשיב כבישול אבל היה בה חלב כל מע"ל חשיב כבישול אכן מההיא דפרק המפקיד משמע דאפי' שרוי בו מע"ל לא בלע כלל וכן משמע שם מדברי התוס' ע"ש (בדף מ' בד"ה) במזופפין ולפ"ז במעשה דר"י הלבן היה מתיר אפי' היה בה חלב כל מע"ל אלא המעשה שהיה כך היה שהיה בה חלב כל הלילה אבל מהרש"ל בא"ו סי' פ"ה כתב להחמיר וז"ל דאם היה שרוי בה חלב כל היום פשיטא דחשיב כבישול אבל לילה שלם לא חשיב כבישול ומ"מ בהאי מע"ל ספיר בולע אם היתה קדרה חדשה ולא נתבשלו בה כבר דאעפ"י דפחות מע"ל אינו כבישול מ"מ כלי חרס מאחר שבולע אפי' בכלי שני הסברא נותנת לאסור דבליעת הלילה עכ"ל ולי נראה להקל מהך דפ' המפקיד כדפרי' : **כתב** המרדכי פ' כל שעה ופ"ב דע"ז שבא מעשה לפני ר"י שבשלו דבש במחבת של בשר ב"י והריקוהו חם בקדרה של חלב ב"י והתיר משום דשמנונית בדבש הוי נט"ל וכו' והב"י תמה שהרי העולם מבשלים דבש עם הבשר והוא משובח מאוד וקושיא זו יש ליישב דהמעשה שבא לפני ר"י היה משקה הנעשה מדבש והכי מפרש בתשובת מהר"י סג"ל הובא בהגהת ש"ד סי' כ"ב אכן הרמב"ם שכתב סוף ה' מ"א וכן דבש של נכרים שנתבשל ועשו ממנו מיני מתיקה מותר לא איירי במשקה אלא בדבש עצמו ואפ"ה התירו משום נט"ל ודאי קשה טובא שהרי הוא נ"ט לשבח והכי משמע במרדכי פ' שני דביצה דשמנוני' בדבש הוי נ"ט לשבח וכתב ב"י דצריך לחלק דבדבש עם בשר בלחוד הוי נט"ל אבל בדברים אחרים עמהם כגון תבלין ובצלים הוי לשבח מיהו הך דמרדכי פ' שני דביצה דמיירי בדבש עם נבלה בלחוד לא מתיישב בתירוץ זה גם לא משמע הכי מדברי הרמב"ם אלא נ"ל דכשהתבשיל הוא בשר ומשימין בתוכו דבש וחומץ ושאר דברים מתובלין הדבש הוא משביח את הבשר כי עיקר התבשיל הוא הבשר והדבש עם דברים אחרים מתקן הבשר שיהא מוטעם ומשובח אבל כשמבשלין הדבש ועושין ממנו מיני מתיקה אפי' עם דברים אחרים הוא פוגם את הדבש דשמנונית בדבש נט"ל הוא דהעיקר הוא הדבש והכי מתיישב מעשה דר"י שבמרדכי שבשלו דבש

דהעיקר

שנפל לתוך גריסין וכו' משנה שם (סה:) זה הכלל כל שהוא בהנאתו בנ"ט אסור וכל שאינו בהנאתו בנ"ט מותר כגון החומץ שנפל לגריסין כלומר שחומץ לתוך גריסין נ"ט לפגם הוא ומותר וחסר בדברי רבינו חומץ וכצ"ל כגון חומץ יין נסך שנפל לתוך גריסין שהחומץ בעצמו הוא טוב וכו' וכך הוא לשון הרשב"א בת"ה שדברי רבינו בענין זה מועתקות ממנו : **ומ"ש** ופגם זה א"צ שיפגום לגמרי עד שיהא קץ לאכלו אלא אפי' פוגם קצת אינו אוסר תערובתו כ"כ שם רש"י והביאו הרשב"א והר"ן ראיה לדבריו מקדרה שאינה בת יומא דקריא לה נ"ט לפגם ובודאי שאינה פוגמת התבשיל כל כך עד שאינה נאכלת וראיה עוד משמן ודבש ודומיהם שהעמידו בפ' אין מעמידין (דף לט:) משום נ"ט לפגם ובודאי שאינם נפסלים מאכילת אדם אלמא כל דאיכא פורת' דפגם שרי ולע"ג דנותן טעם לפגם מנבלה גמרי לה וכל שראויה לגר שמה נבלה אע"פ שנפגמה התם היינו טעמא מפני שנאכלת בפני עצמה ולפיכך אסורה עד שתפגם מאכילת גר אבל איסור תערובות שהולכין בו אחר נ"ט כל שטעמו פוגם התבשיל קצת מותר לפי שאינו נותן טעם דאדרבה פוגם הוא וכתב הרשב"א ודוקא שנתערב איסור מועט עם היתר מרובה אבל איסור מרובה לתוך היתר מועט ואפי' מחלה על מחלה מסתבר' שאין אומרין בזה נ"ט לפגם מותר עד שיפגם לפגם מותר עד שיפגם לגמרי כנבלה א עד לגר ואח"כ כתב גבי עכבר' בשיכרא דכשההיתר רבה על האיסור האיסור המיעוט בטל אבל ההיתר המרובה ואי משום טעמא של איסור שהוא נטעם ונרגש בו כאילו הוא בעינו טעם כזה אינו טעם לאסור ההיתר המרובה דאדרבה הוא פוגמו כמו שאמרנו כמו שכתבנו למעלה בשאר נ"ט לפגם ונראה שאפילו נפל לתוך היתר מועט והכירו זורקו והרוטב מותר לפי שאין כאן אלא טעמו ולא ממשו ואע"פ שמשערים בכולו משום דמאי דנפיק מיניה לא ידעינן השתא דאין בו בהנאתו בנ"ט אין אוסר תערובתו כלל וכמו שאמרנו בהיתר שנתבשל בקדרה שאינה בת יומא והטעם בכל אלו מפני שבודאי ידענו שאין פליטתו בכולו אלא כל שטעמו לשבח אנו מחמירין בו שאנו חוששים שמא פלטה עד שיתן טעם תערובתו ולפיכך כל שטעמו קפילא ואין בו טעם מתירין אותו והלכך כשהאיסור פגום אין משערין בכולו אלא בטעמו וטעמו כמי שאינו שהרי פגום הוא עכ"ל בת"ה אבל הר"ן כתב בפ"ה דע"ז אחר מה שכתבתי בסמוך שכתב על דברי רש"י עדיין צריך ליישב היכי גמרינן לה מנבלה וי"ל דה"ט שלא אסרתה תורה אלא כשהיא ראויה לגר מפני שהאוכלה נהנה מן האיסור אע"פ שהיא נפגמה קצת אבל כל שאינה ראויה לגר כיון שאינו נהנה מן האיסור התירתו תורה ואף על פי שחל עליה איסור מתחלה אף באיסור שנ"ט בהיתר כיון שההיתר נפגם קצת מן האיסור נמצא שזה שאוכלו אינו נהנה מן האיסור אלא מצטער עליו הלכך שרי אע"פ שחל איסור מתחלה באותו דבר שנתערב בהיתר ולפי זה קרוב אני לומר שאם הגדיל איסור מדתו של היתר עד שיהא משביח יותר כשאוכלו בגודל מדתו מתה שהוא פוגם בהפסד טעמו אסור עד שיפסל מלאכול לאדם כנבלה וכי אמרינן דפגם כ"ש סגי היינו כשפוסל יותר בקלקול טעמו ממה שמשביח בגודל מדתו אבל הרשב"א התיר בספר ת"ה הארוך כל שההיתר מרובה מן האיסור וקא יהיב טעמא דאי משום ממשו דאורייתא ברובא בטיל ואי משום טעמו אין כאן נותן טעם כיון שהוא פוגם אלו דבריו ז"ל ואין דעתי נוחה בהיתר זה עכ"ל : בד"א שפוגם מתחלתו ועד סופו אבל אם השביח ולבסוף פוגם וכו' גם פה החליף רבינו חומץ ביין שכך ה"ל לכתוב כגון חומץ שנפל לתוך גריסין ודין זה מבואר בפרק בתרא דע"ז (סז.) דאהא דתנן כל שאינו בהנאתו בנ"ט מותר כגון החומץ שנפל לגריסין אמר רב יהודה אמר שמואל ל"ש אלא שנפל לתוך גריסין רותחין אבל נפל לתוך גריסין צוננים נעשה כהשביח ולבסוף פגם ואסור ופרש"י חומץ פוגם גריסין רותחין ומשביח את הצונן והאי דאמרי' נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם כ' הר"ן נ"ל דה"ק לא תימא כיון שסוף חומץ זה לפגום כשירתיח שנראה אותו כפוגם מתחלתו אלא נעשה כתבשיל שהשביח מחמת האיסור ולבסוף פגם מחמת עצמו לאסור עד שיפסול מלאכול לאדם עכ"ל · ואע"פ שלא אמרו בגמרא אלא השביח ולבסוף פגם כתב רבינו פגם ולבסוף השביח נמי אסור · וכן כתב הרמב"ם והרשב"א ז"ל וטעמא משום דכ"ש הוא השתא פגם לבסוף אסור מפני שהשביח מתחלה אף ע"פ שאותו שבח ע"מ לפגום הוא פגום תחלה כ"ש דאסור דהא פגם זה אינו פגם כיון שהוא ע"מ להשביח : **ואפילו** אין כח באיסור לבדו לפגום אלא ע"י ד"א וכו' שם אמר ר"ל נ"ט שאמרו לא שיאמרו קדרה זו חסרת מלח או יתרת מלח חסרת תבלין או יתרת תבלין אלא השתא מיהא הוא פגימא ופי' רש"י נ"ט לפגם שאמרו אין תולין הפגם בדבר אחר לומר חסרה היא מלח או יתרה ואילו היה כתקנה לא היה איסור זה פוגמה שבתחלה היה מפיג פגימת טעם האיסור ומתקנו אלא כיון דטעם האיסור פגמה עכשיו כמות שהוא הוי פגם ושרי ע"כ ואע"ג דאיכא בגמרא לישנא אחרינא בדר"ל דאמר איפכא הסכימו ג הפוסקים לפסוק כהאי לישנא : כתב הרמב"ם בסוף הל' מ"א שמן של נכרי מותר ואפי' נתבשל אינו נאסר מפני גיעולי נכרים מפני שהבשר פוגם את השמן ומסריחו וכן דבש של נכרי שנתבשל ועשו ממנו מיני מתיקה מותר מטעם זה ונראה שהוא ז"ל מפרש שמה שאמרו בפרק אין מעמידין (ל"ט:) גבי שמן וכן גבי דבש למאי ניחוש ליה אי משום איערובי בשר בהדייהו קאמר אבל רש"י פי' באיערובי דגבי שמן דהיינו איערובי יין ומים בענין הדבש גם המרדכי כתב בפרק כל שעה ובסוף פ' אין מעמידין שבא מעשה לפני ר"י שבשלו דבש במחבת של בשר בת יומא והריקוהו חם בקדירה של חלב בת יומא והתירה משום דהשמנונית בדבש הוי נ"ט לפגם לגמרי אפילו מעורב בו שמנונית של גיעולי נכרים בעין או מבשר בחלב הוי נ"ט לפגם בו ע"כ ואני תמה שהרי העולם מבשלים דבש עם הבשר והוא משובח מאד וצ"ל שעל ידי התבלין והבצלים הוא משביח אבל אילו היו בשר ודבש לבדם היו פוגמין ובעובדא דר"י לא היה שם אלא דבש בטעם הבלוע במחבת לבד (א) : **כתוב** בהג"א פרק בתרא דע"ז נ"ט לפגם מותר ואם אינו נ"ט לא לפגם ולא לשבח אסור · וכתוב ע"ש דחלב ובשר נבילה שנפלו ביין ודאי פוגמין : כל קדרה שאינה בת יומא חשיבה טעמא לפגם ואינה אוסרת בשלהי ע"ז (עה:) אמרינן לת"ד נ"ט לפגם מותר גיעולי נכרים דאסר רחמנא במדין היכי משכחת לה אמר ר' חייא בריה דרב הונא לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא דלאו נ"ט לפגם הוא מכאן ואילך ליסתרי גזרה שאינה בת יומא אטו בת יומא : **ומ"ש** ומיקריא בת יומא כל שלא שהתה מעל"ע וכו' התוספות כתבו שם (עו·) דמשמע מדברי רש"י דלינת לילה פוגמת ולא בעינן מעת לעת ודוקא שעמדה כל הלילה בלא בישול שאין ידוע מה גורם להפיג הטעם תחלת הלילה או סופה או כולה אבל מעת לעת לא בעינן וכ"כ שהוא דעת הר"ן והג"א כתב בשם רשב"ם דשאינה בת יומא היינו ששהתה מעת

לעת

דרכי משה

דביצה אינה בטילה די"ל דהכא בטרופות מיירי ולהכי פסק דבטל הוא"ל והוא דבר שאין לו מתירין ושאר דיני דשיל"מ עיין בא"ח סימן תקי"ג :

קג (א) אמנם בפ"ב דביצה משמע במרדכי דחתיכת נבילה בדבש עצמו לא הוי פוגם ובתשובות מהרי"ל כתב דתשובת ר"י מיירי במשקה הנעשה מדבש אבל בדבש עצמו יכול להיות דהוי דשבח ומעתה אין אנו צריכים לחילוק של ב"י ·ם מיושב מרדכי דביצה דהתם מיירי דבש עצמו כתב האו"ה כלל ל"ב דוקא במאכל מותר נט"ל אבל

הקדרה

פרישה

בענין זה מועתקים ממנו ב"י . (ג) אבל השביחו ולבסוף פוגם כו' כגון חומץ שנפל לתוך גריסין כו' כצ"ל · ור"ל דבהכ"ג השביח ולבסוף פגמו אבל איפכא כשנפל שם בחמין ואסר כך נלענ"ד לא אמרינן בזה דפגם ולבסוף השביח ואסור שהרי התחיל רבינו וכתב בר"ס זה דהכ"ג פוגם ומותר ומה דלא כתב רבינו פי' וכגון כו' אמ"ש שהשביח מתחלה ופוגם אח"כ י"ל דקאי אדברי הגמ' ושם כתב האי רישא ופירושו לחוד (רק שרבינו הוסיף פגם ולבסוף השביח משום דכ"ש הוא דהכי פגם זה הוא ע"מ להשביח עכ"ל) : (ד) ומקרי בת יומו כל זמן שלא שהתה מעת לעת וכ"כ

בסימן

חדושי הגהות

קג א ר"ל עד שיהא פגום גם לגר ב הך כגון קאי על השבירו ולבסוף פגום אבל על פגום ולבסוף השביח א"א לומר להיפך דבתחלה נפל לתוכה חם ונעשה צונן שהוו כבר כתב בר"ס זו דמותר והא דל"א כתבה הך וכגון וכו' אמ"ש שהשביח ולבסוף פגום י"ל דקאי אדברי הגמרא ושם נאמר האי רישא ופירושו לחוד רק שרבינו הוסיף פגום ולבסוף השביח משום דכ"ש הוא (כה"ג והגהת דרישה) ועיין ט"ז . ג הכנה"ג תמה ע"ז במאי דקאמר ופסקו הפוסקים כיון דגמרא מפורשת היא דקאמר והלכתא כלישנא בתרא :

ר"ל

כ"ז שלא שהתה מעת לעת אחר שנתבשל בה האיסור ואם בתוך מעת לעת שבשלו בה חממו בה אפי' מים לבדם (ס) חשיבא בת יומא עד שתשהה מעת לעת לחימום המים לפי שמשערין בכל הקדרה וכשחממו בה המים בתוך מעת לעת לא היו במים ששים לבטלה וחזרו המים כולן איסור ואינו כן בבשר בחלב בדפרישית לעיל בהלכות בשר בחלב סימן צ"ד (ו) כתב הרשב"א יראה לי דהא דאמרי' נ"ט לפגם מותר דוקא כשריבה ההיתר על האיסור אבל בזמן שההיתר כאיסור אינו מותר עד שיפגום לגמרי שכל שאין ההיתר רבה עליו כאילו הוא בעינו ולא התירתו תורה עד שלא יהיה ראוי לגר (ז) ומים קדירה שאינה בת יומא אע"פ שמשערין בכולה ח ונמצא שאין ההיתר רבה עליו אפ"ה שרי והיינו טעמא שאין כאן ממשו של איסור אלא טעמו וכל שטעמו לבד מעורב בו אם נ"ט לפגם אפילו קצת מותר (ס) אבל צירו של איסור וכ"ש כשנתערב בו גופו של איסור אינו מותר עד שירבה ההיתר או עד שיפגום לגמרי שאינו ראוי לגר :

קד (ס) [א] עכבר

שנפל לשכר או לחומץ חשו חכמים שמא משביח השכר והחומץ לפיכך אם נפל לתוכו צונן והסירו שלם אם לא שהה בתוכה יום שלם מעת לעת מותר אבל אם היו רותחין או אפילו צוננין ושהה בתוכן מע"ל חשוב כמבושל אפילו הסירו שלם צריך ס' כנגדו לבטל טעמו שפלט

לעת והרא"ש האריך לישא וליתן על דברי ר"ת וכתב בסוף כל דקדוקי הללו צריכין אנו לומר לפי רבותינו שאינם מצריכים מעת לעת·אבל אם באנו להצריך מע"ל אע"פ ספי נראה שדעתו לומר שצריך ,מע"ל וכ"כ מדברי בעל התרומה ורבינו כתב בסימן קכ"ה וז"ל אי זהו שאינו בן יומו פר"ת כל שעבר עליו לילה אחת בלא תבשיל אפילו בשלו בו אתמול בערב מיד בבקר אינו בן יומו · ור"י פירש שצריך שישהא מעת לעת וכן עיקר עכ"ל. והכי הוי סוגיין דעלמא · כתב האגור בשם המרדכי שאם שמו סלסלין בקדרה של איסור שאינה בת יומא הכל אסור דהורפיה מתליא ליה לשבח : (ב"ח) וזהו כדעת בעל התרומות שכתב רבינו בסימן צ"ד ושם נתבאר שיש חולקים עליו :

ומ"ש רבינו ואם בתוך מע"ל חממו בה מים וכו' · דין זה כתבו בעל התרומה ונתן טעם לדבר דכך שוה המים לדידן כמו האיסור עצמו דכל המים נעשו נבלה כיון שלא היה בהם ס' לבטל פליטת הכלי וחזרו ונבלעו בקדרה וסמ"ק הביא דברי בעל התרומה וכתב אחר כך דיש הרבה מקילים בדין זה אחר שאין בגוף האיסור בן יומו אין להחשיבו כבן יומו עד כאן ול"נ להתיר מפני שכבר כתבתי בסימן צ"ב שדעת רוב הפוסקים בעלי הוראה מסכימות לדעת רבינו אפרים דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב אבל לא בשאר איסורין ולפי דבריהם בקדרה בלועת איסור אפילו הוחמו בה מים בתוך מע"ל לית לן בה ולעולם חשבינן המעת לעת מעת שבישל בה האיסור ואם בשל בה בשר ואחר כך חלב או איפכא ובתוך מעת לעת לבישול ראשון הוחמו בה מים בעל התרומה מודה דחשבינן מע"ל מבישול ראשון כמ"ש בסי' צ"ד מיהו היכא שהיה בלוע מבשר וחלב שנתבשלו ביחד או בזה אחר זה ובהא נראה דלד"ה כשהוחמו בה מים בתוך מעת לעת חשיב כאילו חזר ונתבשל בה האיסור ומונין מעת לעת משעה שהוחמו המים דהא כ"ע מודו שהמים נעשו חתיכת נבלה דבבשר בחלב לד"ה חתיכה עצמה נעשית נבלה אבל לפי הטעם שכתב סמ"ק בהא נמי איכא למישרי דאע"ג דאמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה היינו לענין שאם נפלה לקדרה אחרת צריך ס' כנגד כולה מ"מ כיון שאין שם גוף האיסור עצמו לא חמיר כולי האי לאסור הכלי להצריך למנות לו מעת לעת משעה שהוחמו בה המים וי"ל דאם כבר עבר עליו לילה אחת קודם שהוחמו המים אפילו בבלועה מבשר בחלב אין מונין מעת לעת אלא משעה שנתבשלו בה האיסור כיון דאיכא רבוותא דסברי שכבר אינה בת יומא ואע"ג דלא סמכינן עלייהו להתיר מה שנתבשל בה או מ"מ לענין זה שפיר דמי לסמוך עלייהו אבל אם קודם שעברה כל הלילה הוחמו בה מים נקיטינן כדברי בעל התרומה אם היתה אסורה משום בשר בחלב כיון דלד"ה בבשר בחלב חתיכה עצמה נעשית נבלה כנ"ל (ג) :

כתב הרשב"א יראה לי דהא דאמרי' נ"ט לפגם מותר דוקא בשרבה ההיתר על האיסור וכו' עד סוף הסי' הכל בת"ה הקצר וכבר כתבתי בתחילת הסימן שהר"ן חולק על מה שהתיר כשההיתר מרובה על האיסור · וכתוב בספרים אבל צירו אסור ואין לו משמעות וצריך להגיה אבל צירו של איסור גם צריך לתקן שי"ן דשאינו מותר וכן הוא בת"ה כתוב בא"ח בשם ה"ר פ"ש פלכו אין אומרים נ"ט לפגם מותר אלא באיסור שהוא בטל בס' אבל איסור שצריך שיעור גדול מזה כגון בריה או תרומה אפי' פגום אסור ובטור א"ח סימן תמ"ז נתבאר שאין דעת רוב הפוסקים כן (ג) : כתב הר"ן בסוף ע"ז אהא דתניא וכולן שנשתמש בהם עד שלא יטביל עד שלא יגעיל עד שלא ילבן כ"ע לפגם מותר דקיימא לן נ"ט לפגם מותר שלא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא שיש שכתב דהאי שלא יטביל שלא הדיח קאמר דאע"ג שלא הדיח שרי לפי שטיחת האיסור שעל פני הכלי נפגמה מיום לחבירו כבלע שבתוכן ואינו כאיסור עצמו וכן דעת הרמב"ם בפרק מכמ"א ובסי' קכ"ב כתב רבינו בשם הרשב"א לאסור · וכתב עוד שם שיש כלי שמותר להשתמש בו אע"פ שהוא בן יומו :

קד עכבר שנפל לשכר או לחומץ חשו חכמים שמא משביח וכו' בפרק כתרא דע"ז (סח:) ההוא עכברא דנפל לחביתא דשכרא אסריה רב ההוא שכרא אמר

דהעיקר היה הדבש אבל הא דכתב המרדכי פ"ב דבילה וז"ל על כן אם נמצא בדבש חתיכה של נבלה אסור כל הדבש דכבוש ג' ימים הוה כמבושל נ"ל דלא נחית התם לפרושי דשמנונית בדבש הוי נט"ל אלא עיקרו בא להורות דין כבוש שאינו אלא בג' ימים אבל מה שהנבלה אוסרת הדבש אינו מפני שנ"ט לשבח דודאי נ"ט לפגם הוא אלא איירי בגונא דאפי' הוה לפגם הוה אוסר כגון שהדבש אינו רבה על הנבלה וכמ"ש הרשב"א דכשההיתר הוא כנגדו כמו האיסור אינו מותר עד שיפגום לגמרי וקאמר דאפי' בכה"ג שהנבלה אוסר את הדבש אינו אוסרו בכבוש אא"כ בג' ימים :

ואם בתוך מע"ל שבשלו בה חממו בה אפילו מים לבדם וכו' כתב ב"י דדין זה הוא לרבינו תם ור"י דבכל שאר איסורין נמי אמרינן חנ"נ אבל לר"א לעולם חשבינן מעת לעת משעה שבישל בה האיסור וקשה דאם כן למה כתב רבינו דין זה בסתם כיון דליה לא ס"ל כדכתב בסי' צ"ב דמסקנת הרא"ש כרבינו אפרים וכ"כ סוף סי' צ"ח ובסי' ק"נ ויש לומר כיון שכתב כאן רבינו כדסי' בסימן צ"ד ולשם כתבו ע"ש בעל התרומות א"כ לא כתבו סתם אלא ע"ש בעל התרומות ועי"ל דאע"פ דלהלכה ס"ל כהר"א מ"מ לא עשה מעשה להקל כנגד ר"ת ור"י אלא היה נוהג כמו שאנו נוהגים להורות לחומרא כר"ת ור"י ולכן הביא דעת סה"ת וסמ"ג וסמ"ק בכמה מקומות שהם ע"פ דעת ר"ת ור"י ועוד נראה עיקר דרבינו לא בא להורות אלא דחשיבא בת יומא משעה שחממו בה מים וצריך שתשהה מע"ל לחימום המים שבזה מודה גם הר"א דכיון דאין ס' במים כנגד כל הקדרה נאסרו המים אבל ודאי דלר"א א"צ לשער כנגד כל הקדרה אלא לפי חשבון האיסור אם נודע כמה איסור נבלע מתחלה ואם לא נודע כגון קדרה ישנה שבשלו בה נבלות טובא פשיטא דאף להר"א נחשבת כל הקדרה ב"י מעת שחממו בה המים דמשערי' בכל הקדר' אף בשאר איסורין · ועוד כ' ב"י מיהו היכא שהקדרה בלוע מבשר וחלב והוחמו בה מים תוך מע"ל תשבי' מעל"ע משעה' שהוחמו בה מים דכ"ע מודו דבבשר וחלב אמרי' דחנ"נ ע"ל בסי' צ"ד דכתבתי דאיכא מאן דס"ל דבכלי הבלוע מבשר וחלב לא ידעינן כמה בלע א"צ לשער כנגד כל הכלי ועיין עוד בסי' צ"ו וסוף סי' צ"ח : כתב הרשב"א יראה לי וכו' פי' דאף על גב דנ"ט לפגם הוא מ"מ כיון שאינו מדברים המאוסים כנמלים וכעכבר לא שרינן להו אלא כשההיתר רבה על האיסור ואין בו כזית בכדי א"פ אבל בדברים המאוסים כשההיתר רבה שרי אפי' יש בו כזית בכדי א"פ ויתבאר בסי' שאחר זה בס"ד בסעיף ד' ע"ש :

קד עכבר שנפל וכו' בפ' השוכר (ס"ח) ההוא עכברא דנפל לחבית' דשיכרא אסריה רב לההוא שיכרא וקס"ד מעיקרא דעכבר' בשיכרא נט"ל הוא ובעלמא נט"ל מותר והכא חידוש הוא דהא מיתאס מאיס ובדילי אינשי מיניה ואפ"ה אסרי' רחמנא הלכך נט"ל נמי אסור מתקיף לה רב שימי מנהרדעא ומי מאיס והלא עולה על שולחן מלכים ל"ק הא בדברא הא במתא ופי' דמתא עכבר של ישוב מאיס אמר רבא הילכתא נט"ל מותר ועכברא בשיכרא לא ידענא מ"ט דרב אי משום דקסבר נט"ל אסור וליתא הילכתא כוותיה אי משום דקסבר נ"ט

דרכי משה

הקדרה אסורה ד ואם בישל בו אח"כ תוך מע"ל דבר שהאיסור נותן בו טעם לשבח נאסר התבשיל השני עכ"ל ועוד כתב ואפילו לא נפל האיסור הפוגם בעצמו לקדירה אלא שבישל בו תבשיל שנפל לתוכו איסור פגום הקדירה אסור אבל אם תחב כף שניער בו איסור פגום לתבשיל שבקדירה הקדרה נמי שרי הואיל והתבשיל שרי דהה"ל נ"ט בנ"ט דהיתרא והרי גם כאן הכף נ"ט פגום לתבשיל ומתבשיל לקדרה ועדיין הטעם פגום וכתב עוד דיורה שמתיכים בו דבש אע"פ שיש בו רגלי הדבורים אפ"ה היורה מותר דאין טעם ברגלי הדבורים לאסור היורה עכ"ל עוד כתב תבשיל שנפל בו איסור פגום ונפל אותו תבשיל לקדרה אחרת ובאותו תבשיל יהיה האיסור לשבח אילו היה האיסור בעין אין צריך בקדרה שני רק ס' נגד האיסור שבקדרה דלא שייך לומר דהקדרה הראשון נעשה נבילה דהא משרי שרי עכ"ד : (ב) ונ"ל דה"ה אם לאחר בישול המים עבר עליו הלילה נמי הוי דינא כאילו עבר קודם בישול ועוד נראה דאע"ג דכתבתי סימן צ"ב דאנו נוהגין בכל איסורים חנ"נ מ"מ לענין זה יש לסמוך אמקילין ולכן בשאר איסורים אפילו קודם לינת הלילה יש להתיר ולסמוך אמקילין : (ג) כתב בא"ח הא דאיסור פגום בטל היינו כשנסחט האיסור אז הוא בטל בין במינו בין שלא במינו אבל אם האיסור קיים אינו בטל שלא במינו רק בס' דמין שלא במינו אינו בטל ברוב עכ"ל שם וצ"ע דלמה מחלק בין טעם לעיקר דהרי טעם כעיקר הוא דאורייתא לפי דברי ר"ת וקי"ל כוותיה כמ"ש בסימן צ"ח וטעמא דמין שלא במינו אינו בטל כתב הוא מכח טעם כעיקר אם כן מה לי אם הוא ימחה או האיסור בעצמו והא שניהם הם איסור דאורייתא עוד כתב בא"ז הארוך כלל ל"ב דאפי' בריה או שאר דברים חשובים אם הם פגומים הם בטלים שפיר דמאחר שהאיסור פגום בטל חשיבתן אבל אם הם חשובין בעצמן אע"פ שנותנים טעם לפגם במאכל שנתערב בו אינן בטלין אם אינן מכירן כאילו היו נ"ט לשבח : וכפרש"י

פרישה

בסימן קכ"ס : (ס) חשיבא בת יומו עד שתשהה מעת לעת כו' לפי שמשערין בכל הקדירה כו' ושוו המים כולן איסור אע"ג דרבינו ס"ל כר"א דלא אמרינן חנ"נ כ"א בבשר וחלב וא"כ למה כתב ושוו המים כולן איסור י"ל דלאו כ"ט משום חנ"נ אלא משום דלא ידעינן כמה איסור יש בהן ולכן מחזקינן להו כולן איסור ומ"ש לעיל סימן צ"ג בשם הרשב"א והרא"ש בבישול ירקות בקדירה של בשר שמותר לאכל אח"כ בה גבינה משום דמקלש טעם בשר שבה · ומשמע אם נתבשל בקדרה של איסור כו' ואע"ג דהרשב"א ג"כ ס"ל דאין חנ"נ וס"ל דאף דבירקות אסורים היינו משום דמ"ה להבדיל טעם האיסור מתוכו אבל מ"מ כטעם שמור ונתבשל בקדירה רובו של היתר הוא ויקלש האיסור מהקדירה אפ"ה אינו מן הדין לומר שיקלש הא שור ע"י הירקות שהן אסורין ס"ל נאמר בזה : (ו) כתב הרשב"א כו' ואינו מותר עד שיפגום לגמרי ולא התירתו תורה אלא שלא יהא ראוי לגר פי' לגר תושב ולמינן מדכתיב לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה הו שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה ב"י ע"ש : (ז) ומ"מ קדירה שאינה בת יומו ועיין אע"פ שמשערים בכולה ונמצא שאין ההיתר רבה כו' נראה דהאי ונמצא ר"ל שאירע כן שנמצא שאין ההיתר רבה עליו אבל לא שהיה כן בכל תבשיל שאינו רבה על הקדירה כיון דבכולה משערים הו"ם דע"כ לא קאמר לעיל סימן צ"ג וצ"ד אלא שאין ס' במה שבקדרה נגד כל הקדרה אבל כ"ע ס"ל דיש כפל ומכופל כמה פעמים במה שבתוך חלל הקדירה נגד דופני הקדרה וק"ל : (ס) אבל צירו של איסור כו' אינו מותר כנ"ל וכ"כ בת"ה ב"י וע"ל סימן צ"ח אבל מ"מ רבינו נמשך בשם הרשב"א :

סי' קד (א) **עכבר** שנפל לשכר כו' ואם נמסתך בענין שאינו יכול לבדו כו' הכל אסור פי' כגון שהיה השכר או השומן במאכל עב שאינו יכול לסננו וכ"כ בית יוסף ע"ש ועיין בדרישה : כתב

דרישה

סי' קד [א] **עכבר** שנפל לשכר כו' ואם נמתך בענין שאינו יכול לבדו הכל אסור כטעם כמבתתי בפרישה · ואף דאמרינן לעיל בסי' ק"א היכא שאנערסק האיסור בטל שאני הרן דהאיסור אכילתו בכעיסה בטעמאו ומיסינן דלמא בלעה ברן בכעיסה ועיין ברש"י בע"ז ד' ס"ט ע"ו · גם ב"י כתב וז"ה אהא דכתב רבינו ואם כמ"ס לתוכו לגמרי וכתב ז"ל ודייק רבינו לכתוב לגמרי לומר דבעינן שיימוס ונתערב עם המשקה והיה כמוכו שאם נשתייר שום ממשות ממנו אפילו היה בכעיסה מי"מ אינו השרץ שיעורו בכעיסה ואפי' בפחות מכעיסה כמי איסורא מיהא איכא דחצי שיעור אסור מן התורה עכ"ל · אבל משום קושיות מ"ו כנ"ל לא נצטרך לחלק בהכי ולומר כטומאתו כן איסורו דהאי במיתוכה כנ"ל דאמרינן נפרסק כשרה דהתם איירי במין במינו ואינו ניכר האיסור תוך ההיתר משא"כ הכא שאיירי שהוא במאכל עב וא"צ לבררו מחמת קטנותו אבל מ"מ האיסור במקומו ניכר בין ההיתר הוה לכ"ע אסור וק"ל

חדושי הגהות

ד ר"ל אע"ג דבכלי היה נותן טעם לפגם אפ"ה אסור דהרי הקדירה שאינה בת יומא אסורה לכתחילה לבשל בה וגם התבשיל נאסר דהוי כתחלתו פגום ולבסוף לשבח (כ"כ הרמ"א בספרו תורת חטאת) : ה נראה דהאי ונמצא ר"ל שאירע כך שנמצא שאין ההיתר רבה עליו אבל לא שיהיה כן בכל תבשיל שאינו רבה על הקדירה כיון דבכוליה משערינן דהא דע"כ ל"ק לעיל סימן צ"ג וצ"ד אלא שאין ס' במה שבקדירה נגד כל הקדירה אבל מ"מ צ"ל דיש כפל ומכפל במה שבתוך חלל הקדירה נגד דופני הקדירה (פרישה) : פירש"י

שפלט ואם נחתך בתוכו לחתיכות דקות ויכול לסננו במסננת בענין שלא ישאר ממנו בתוכו כלום טעמו בטל בששים ואם נימוח לתוכו לגמרי בטל בששי' ואם נתחתך בענין שאינו יכול לבררו הכל אסור (א) כתב הרמב"ם ואם נפל ליין ושמן שרי שאלו צריכין להיות מבושמים ובודאי פוגם : (ב) [ג] כתב הרשב"א דברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהן כנמלים וכזבובים ויתושין
שכל

כ"ט לפגם מותר ועכברא בשיכרא אשבוחי משבח וכתב הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפט"ו מהמ"א שהעכבר בס' דחוששין שמא טעמו בשכר ובחומץ משביח ולא הזכירו החלוק בין דדברא ובין דמתא אלמא דס"ל דאין חלוק דאפי' דדברא דלא מאיסא דעולה על שלחן מלכים מ"מ ספק הוא אם הוא נט"ל בשכר ובחומץ אם לאו והיכא דנפל ליין ושמן ודבש שרי דודאי טעמו פוגם הוא ואפי' דדברא אבל מדברי ב"י בש"ע נראה דס"ל דדברא כיון דלא מאיסא דעולה על שלחן מלכים ודאי נ"ט לשבח הוא ולפ"ז אף ביין ושמן ודבש הוא אסור ולא ידעתי מניין לו ופשט השמועה ומשמעות הפוסקים דאפי' דדברא נ"ט לפגם הוא אלא דבשכרא וחלא חוששין שמא נ"ט לשבח ואין חלוק בין דדברא לדמתא אלא דדמתא כיון דמתאים מאים הלכך בשאר משקים דנט"ל אם ההיתר רבה עליו מותר אפי' יש בו כזית בכדי א"פ אבל דדברא דלא מאים אפי' ההיתר רבה עליו אם יש בו כזית בכדי א"פ אסור אע"ג דנ"ט לפגם ויתבאר בסמוך בדברי הרשב"א :

ומ"ש ואם נחתך וכו' עד בענין שלא ישאר ממנו בתוכו כלום פירוש שיסנן במסננת של בגד שלא יעבור מן העכבר כלום וכ"כ במרדכי פ' השוכר וכן הא דכתב ואם נימוח לתוכו לגמרי וכו' והיינו שנימוח ונתערב עם המשקה והיה כמוהו שאילו נשתייר שם שום ממשות ממנו אפי' היה פחות מכעדשה היה אסור דהאי שיעור אסור מן התורה ובכעדשה חייב נמי מלקות דאיסור אכילתו כטומאתו צריך לומר דלא ידעינן לה נמי אלא ע"י שיסנן במסננת של בגד אלא דתחילה אמר היכא דנחתך לחתיכות דקות דע"י סינון לא ישאר בו שום ממשות אלא טעמו שפלט בלבד ואח"כ אמר דאם נימוח לתוכו לגמרי פי' דהממשות נימוח בתוכו לגמרי והיה כמוהו נמי בטל בס' אבל פשיטא דלא ידעינן לה אלא ע"י מסננת של בגד ואם אינו יכול לבררו כגון שהיה השכר מעורב במאכל עב שא"א לסננו הכל אסור ומיהו דוקא בשרץ דאיסורו כטומאתו אבל בשאר איסורין אם אינו יכול לבררו שרי והיינו דכתב רבינו בסתם בסי' ק"א דאם נתרסקו בטלי דתו לא חשיבי דבכל ענין שרי אם נתרסקו אפי' נפל לרוטב ואי אפשר לבררו :

כתב הרמב"ם ואם נפל ליין ושמן שרי תימא דהרמב"ם כתב יין ושמן ודבש ולמה השמיט רבינו דבש ואולי לא היה כתוב דבש בספר הרמב"ם שבידו אבל ודאי ה"ה דבש ושאר משקין דדוקא חלא ושיכרא דמספקא ליה לתלמודא אי משביחן הוא דאסור אבל שאר כל המשקין ודאי פוגם הוא ושרי דאל"כ ה"ל לתלמודא לפרש כי היכא דקא מפרש לחלא ושיכרא כך נראה מדעת הרמב"ם :

כתב הרשב"א דברים המאוסים וכו' המעיין בדבריו בת"ה הארוך בית ד' סוף שער א' יראה דתרתי אתא לאשמועי' חדא דלא חילא בין דממאים מאים ובדילי אינשי מינייהו ואפ"ה אסריה רחמנא הלכך נט"ל נמי אסור וכרב ששת דליתא אלא אף ע"ג דהוא עצמו אסור אף ע"ג שהוא מאוס ופגום אין לך בו אלא חדושו אבל תערובתו אינו אוסרו אם הוא פוגמו וכרבא דפליג עליה דרב ששת · אידך אשמועינן דלא אסרו הכתוב פגימתו אלא לאכלו בפני עצמו אבל כשנתערב בהיתר שהולכים אחר נתינת טעמו כיון שהוא נט"ל בתערובתו אם ההיתר רבה על האיסור אפי' יש בו כזית בכדי א"פ הולכין אחר הרוב ואי משום טעמו של איסור שהוא נטעם ונרגש בו כאילו הוא בעינו אינו נקרא בשם טעם לאסור את ההיתר המרובה דאדרבה הוא פוגמו הלכך כל השרצים המאוסין ועכברא דמתא נמי כן דמאוס הוא אפילו נמחה גופן בתוך ההיתר אפי' יש בו כזית בכדי א"פ כל שההיתר רבה על האיסור המאוס שרי אבל דדברא דלא מאים דינו כנבלה וכשאר כל האיסורין דאפי' ההיתר רבה על האיסור אם יש בו כזית בכדי א"פ הרי הוא חשוב כאילו הוא בעינו ואבור אפי' נ"ט לפגם כל שהוא ראוי לגר והיינו דכתב רבינו בסי' הקודם ע"ש הרשב"א דשרי כשההיתר רבה על האיסור דמיירי בנבלה ושאר איסורין שאינם מאוסים ולא שרי אלא כשאין שם כזית בכדי א"פ ומן הראוי היה לבאר בסי' הקודם דמיירי דוקא כשאין בו כזית בכדי א"פ וכאן ה"ל לפרש דאפי' ביש בו כזית בכדי א"פ נמי שרי כיון שהם דברים המאוסים : כתב הרא"ש בתשוב' דעכבר בשומן אווז אוסר עד ס' נראה דס"ל כי היכא דאשכחן בתלמודא דמספקא ליה לרב אי עכברא בשיכרא וחלא אשבוחי אשבח אם לאו הכי נמי איכא לספוקי במשקין אחרים וכ"כ הרא"ש בפג"ה ע"ש גאון דעכברא בשמן אוסר עד ס' סבירא ליה נמי דחלא ושיכרא לאו דוקא דה"ה לשמן וכך פי' ב"י ונראה דמטעם זה אסרו מהר"ם והרא"ש ושאר גאוני הזבוב שנפל לקדרה עד ס' דמספקא להו דשמא אשבוחי משבח במשקין ובתבשילין וכסברת הגאון ובסוף ש"ד האריך בדין כף שהוציא בו זבוב מהקדרה ונראה משום דר"ת נמי ס"ל דהזבוב אוסר ואין זה אלא מטעמא דפרישי' דשמא הזבוב אשבוחי משבח בתבשיל ואין להקל כלל כנגד רבותינו ר"ת ותלמידיו אחריו שעשו מעשה להצריך ס' בזבוב וה"ה שאר דברים המאוסים וכ"כ מהרא"י בהגהת ש"ד סי' מ"ב שכן המנהג לאסור ולהצריך ביטול ס' בטעם הזבוב וכ"כ או"ה כלל כ"ז סי' א' ודלא כמ"ש בהגהת ש"ע בסי' ק"ו ס"ב להקל בזבוב ע"ש אכן מ"ש
כאן

אמר רבא לא ידענא מאי טעמא דרב אי קסבר נ"ט לפגם אסור ולית הלכתא כותיה אי משום דקסבר עכברא בשכרא אשבוחי משבח איבעיא להו נפל לגו חלא מאי א"ל רב הלל לרב אשי הוה עובדא בי רב כהנא ואסר רב כהנא א"ל ההוא א אימרטוטי אימרטוט ובתר הכי אמרינן והלכתא אידי ואידי בשיתין פי' בין בשכרא בין בחלא בשיתין וכתבו הרי"ף והרא"ש דהאישונן דילמא אשבוחי אשבח בחלא ובשכרא וכן כתב הרמב"ם בפרק ט"ו מהמ"א וכתב הרא"ש תימא דהאי שכרא וחלא צונן הם למה נאסרו בנפילת עכבר וכי אם נפל זבוב ביין צונן אסור וי"ל ששהה בו זמן מרובה והוה ליה כמין כבוש ופלט טעמו בשכר ובחומץ ולא פירשו התוספות כמה יעמוד בשכר ובחומץ דנחשביה כבוש כמבושל ושמעתי בשם ריצב"א דאם שהה בתוכו יום שלם מעת לעת נקרא כבוש ובולע ופולט כמבושל · ועוד אכתוב בדין כבוש שרי הוא כמבושל בסי' ק"ה : ומ"ש רבינו ואם נתחתך בתוכו לחתיכות דקות וכולי פשוט הוא · וכ"כ שם המרדכי וכ"כ הגהות מיי' בפט"ו מהמ"א וכתב עוד המרדכי ובלבד במסננת של בגד שלא יעבור מן העכבר כלום : ומ"ש ואם נמוח לתוכו לגמרי בטל בס' כ"כ הרא"ש והר"ן בפרק ג"ה בשם גאון על עכבר שנפל לשמן שאם נמוח בשמן רותח משערי' ליה בס' ומותר ופשוט הוא ודייק רבינו לכתוב לגמרי לומר דבעינן שנמוח ונתערב עם המשקה והיה כמוהו שאילו נשתייר שום ממשות ממנו אפילו היה כעדש' חייב עליו דשרץ שיעורו בכעדשה ואפי' בפחות מכעדש' נמי איסורא מיהא איכא דחצי שיעור אסור מן התורה : **ומ"ש** ואם נתחתך בענין שאינו יכול לבררו הכל אסור קאי אמאי דכתב ברישא שאם יכול לסננו במסננת טעמו בטל בס' והשתא קאמר שאם נתחתך בענין שאינו יכול לבררו כגון שהיה השכר או החומץ מעורב במאכל עב שא"א לסננו הכל אסור : כתב הרמב"ם אם נפל ליין ושמן הרי וכו' בפרק ט"ו מהמ"א וכתב הר"ן בפרק בתרא דע"ז הורו רבותינו הצרפתים הלכה למעשה דדוקא בחלא ושכרא לפי שמשביח אבל בשמן ויין ושאר משקין פוגם הוא ומותר וכ"כ הרמב"ם ז"ל ע"כ וכ"פ הרשב"א בת"ה ואע"פ שמדברי הגאון שכתבתי בסמוך משמע דס"ל דחלא ושכרא לאו דוקא אלא ה"ה לשמן (ב) כבר הרגיש הר"ן ז"ל בדבר וכתב שהרמב"ם ורבותינו הצרפתים חלוקים עליו בזה ובסמוך יתבאר שכל שנפל לתוך שאר משקין ונמחה גופו לתוכו לגמרי כל שההיתר רבה על האיסור אפי' יש באיסור כזית בכדי א"פ מותר וגם שם יתבאר שדין דברים המאוסים שנפשו של אדם קצה מהם כנמלים וזבובים ויתושים דינם שוה לדין עכבר דאם נפלו לשכרא וחלא משבחי ולשאר משקין פגמי ודע דאמרינן בגמרא דהא דעכבר מאיס היינו דוקא עכבר דמתא דאילו דעכברא דדברא עולה על שלחן מלכים הוא · מדברי הרא"ש נראה שסובר דעכבר בשומן אווזא אשבוחי משבח שכתב בתשובה כלל כ' סימן י' על העכבר בשומן אווזא ולא אימרטא אך שערותיו נפלו אם ידוע שלא שפכו עליו שומן רותח אם השומן הוא רך שהעכבר מתנועע בקדרה ממקום למקום אז הכל אסור כיון ששהה בתוכו דכבוש הרי הוא כמבושל ואם הוא קשה אז יטול סביב העכבר כדי נטילה דהיינו שיעור אצבע והשאר מותר אם יש בשומן ששים לבטל העכבר ע"כ (ג) ואיפשר שהוא סובר שאין חילוק בין שאר משקים לשכרא וחלא דבכולהו איכא למיחש דילמא אשבוחי משבח וכ"נ ממ"ש וכי אם נפל זבוב ביין צונן אסור משמע שאם היה חם ניחא ליה שיהא אסור ומ"מ לענין הלכה נקטינן כהרמב"ן והרשב"א ורבותינו הצרפתים דבסמוך : **כתב** הרשב"א דברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם וכו' בת"ה כ"כ וטעמו מפני שהוא משוה כל הדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה מהם לעכבר דמיבדל בדילי אינשי מיניה מחמת מיאוסו ומשמע בגמרא דבשאר משקין בר משכרא וחלא מיפגם פגום דאף על גב דגבי עכברא דנפל בשכרא ואסריה רב אמר רב ששת בעלמא סבר רב נותן טעם לפגם מותר והכא חידוש הוא דהא מימאס מאים ובדילי אינשי מיניה ואפילו הכי אסריה רחמנא הילכך נ"ט לפגם נמי אסור הא רבא פליג עליה דאמר הלכתא נ"ט לפגם מותר ועכברא בשיכרא לא ידענא מ"ט דרב אי משום דסבר נ"ט לפגם אסור ולית הלכתא כוותיה אי משום דקסבר נ"ט לפגם מותר ועכברא בשכרא אשבוחי משבח פי' אי משום דקסבר נ"ט לפגם אסור לית הלכתא כותיה אפילו בהא ודלא כרב ששת דאמר דמשום דחידוש הוא אף טעמו אוסר אע"פ שהוא פגום אלא אין לך בו אלא מה שחדשה תורה דהיינו גופו אבל פליטתו לא וקי"ל כרבא דבתרא הוא מטעם זה פסקו הפוסקים דבשאר משקין בר משכרא וחלא מפגם פגום כלומר ולא בעי ששים לבטלו וכ"כ בא"ח בשם הר"פ אחד מן השרצים שנמצא בקדרה כגון תולעת וזבוב ונמלה וצרעה וכיוצא בהן תשליך אותו ולא נאסור התבשיל בין חם בין צונן · וכן פי' הר"ן ז"ל דברי רבא וכתב על זה ומהא שמעינן שכל הדברים המאוסים כעכבר וכיוצא בו אין אוסרין בפליטתן אלא בחלא ושכרא דמשבחי בהו ואף בשנמחה גופן לגמרי ונתערב בהיתר מרובה מהם יש להתיר משום דמדאורייתא ברובא בטיל ולא מתסרי מאיסורא כלל עכ"ל ודבר ברור הוא דנמלים וזבובים ויתושים וכל דברים שאדם בודל מהם למיאוסם שוים לעכבר בדין זה דהא טעמא דעכברא לא אסר בשאר משקין דלאו שכרא וחלא מהאי טעמא הוא וכמבואר בדברי הרשב"א והר"ן שכל דברים המאוסים כעכבר דין אחד להם ומשמע מדברי הרשב"א שאם נמחה לגמרי לתוך ההיתר אע"פ שיש בו כזית בכדי א"פ מותר שכתב וז"ל ואני תמה דבשלמא שאר האסורים המשובחים כשפגמו בין ע"י עצמן בין ע"י תערובתן הותרו שהרי נשתנו משבח לפגם ולא אסרן הכתוב בפגמן אבל האיסורין הפגומין והמאוסים
מעיקרן

דרכי משה

קד (א) ובפרש"י בגמרא וכ"כ הגמי' פט"ו מהמ"א והמרדכי פ"ב דע"ז והר"ן חולק שם דל"ג לי' דא"כ בשאר איסורין נ"כ היה לנו לחוש שמא ישאר שם מן האיסור וחצי שיעור אסור מן התורה והאריך שם בזה והאו"ה כלל ל"ב חילק בין משקה דאפשר לסננו ולכן אסור קודם הסינון דהוי כדשיל"מ אבל במאכל מותר אפילו יש לחוש שנשאר בו איסור כמו בשאר איסורין גם במשקה אין לחוש רק בשרץ דיש לחוש שמא ישאר בו כעדשה שהוא שיעור טומאתו הואיל ותחלת בריותו הוי כעדשה מקרי בריה ואינו בטל משא"כ בשאר איסורין כן נראה דעת או"ה אבל מדברי רבינו אינו נראה כן וכ"כ ב"י דהא דכתב רבינו ואם נתחתך שאינו יכול לבררו מיירי במאכל וא"ה כתב שאינו בטל וצ"ל לפ"ד דבשרצים בכ"מ אינו בטל אם יש לחוש שנשאר בכעדשה שהוא שיעור טומאתו ובריותו ודלא כמ"ש האו"ה כלל ל"ב וריש כלל כ"ה . (ב) וכ"כ הר"ן בשם גאון על שמן שנפל בו עכבר אסור להדליקו בב"ה הואיל ואסור באכילה משום הקריבהו נא לפחתך מ"מ לענין הלכה נקטינן כרמב"ם ורשב"א ורבותינו הצרפתים עכ"ל וכ"פ האו"ה כלל ל"ב ויש להכשיר ביין ושמן דלא כאגור שכתב שלא ראה ינהוג קולא זו · (ג) אינו נ"ל נוסחא אמיתית דמ"ש אם השומן קשה צריך כ"נ ושאר שומן אם יש בו ס' מותר וזה טעות נפל בספרים דאי היה בו ס' אפילו השומן רך שרי ועוד דכשהשומן קשה לא שייך בו ס' רק כדי נטילה לחוד דלא שייך ס' רק בכבוש ובישול כדלקמן סימן ק"ה ועוד דאי הוי מבטלין בס' נטילה זו
למה

דרישה

ועיין מ"ש מזה לקמן סימן ק"ט [ג] כתב הרשב"א דברים המאוסים כו' עד אם ההיתר רבה על האיסור מותרין וכה דכתב רבינו לעיל סימן פ"ד בשם הרשב"א דאם בישל פירות ונמצאו תולעים בקדירה משליכו ואוכל השאר שאין בכן כ"כ שיאסרו תערובתן בפליטתן ודוחק לומר דאיירי שם בשאין רוב נגדם בהיתר ואפשר לחלק דשאני תולעים הגדלים בפרי שאינם נמאסים

פרישה

(ב) כתב הרשב"א דברים המאוסים כו' כנמלים הזבובים כו' דוקא אם נמוחו כמו שמסיק אבל אם היה בשלימותו כבר כתב לעיל ר"ס ק' דבריה היא ואינה בטילה אם לא שהוציאה למרן חורקה ועיין מ"ש בדרישה שם : (וכתב הב"י דדברים המאוסים דינם שוה לדין עכבר דבשלא הכלל אוסרים ובשאר דברים אין אוסרים עכ"ל) :
כל

חדושי הגהות

קד א פירש"י אמרטוטי אימרטוט נמרח לחתיכות דקות ושרץ איסורו בכעדשה כטומאתו :

שכל אדם בדיל מהן למיאוסן אפי' נתערבו בתבשיל ונמחה נותן לתוכו אם ההיתר רבה עליו מותרין ומכל מקום כל שאפשר לבדוק ולהעביר במסננת בודק ומסנן :

קה (א) [א] **כל** הדין שנוהג באיסור שנתערב בהיתר ע"י בישול כך דינו אם נכבש בתוכו יום שלם מעת לעת דכבוש דינו (א) כמבושל אבל פחות מיום כיון שהוא צונן סגי בהדחה בעלמא (ב) [ב] ואם הוא חם שהיד נכוית בו או אוסר כמו

מעיקרן כל שנקטעו כזית בכדי א"פ אע"פ שההיתר נפגם מ"מ הרי הוא פוגם האיסור בעצמו כבענין שאסרו הכתוב ולמה הותר ע"י פגם שבתערובתו וי"ל שלא אסרו הכא בפגימתו אלא לאוכלו בפני עצמו אבל כשנתערב עם ההיתר שהאלטים אחר נתינת שיעורו כיון שהוא נ"ט לפגם בתערובתו מותר לפי שאין נ"ט אלא מדרבה פוגם וכתב עוד דהא דשרינן דוקא כשההיתר רבה על האיסור שהאיסור המועט בטל אצל ההיתר המרובה דבכל התורה כולה הולכין אחר הרוב ואי משום טעמו של איסור שהוא פוגם ונרגש בו כאילו הוא בעינו טעם כזה אינו טעם לאסור ההיתר המרובה דאדרבה הוא פוגמו כמו שאמרנו ונראה שאפילו נפל לתוך היתר מועט ומכירו וזרקו והרוטב מותר לפי שאין כאן אלא טעמו ולא ממשו אע"ג דמשערים בכולו משום דמאי דנפיק מיניה לא ידעינן בשתא דאין בו בהגהתו בנ"ט אינו אוסר תערובתו כלל עכ"ל ואע"פ שהר"ן חולק על הרשב"א בשאר טעמי טעם לפגם ואין דעתו טוב להתירם בהיתר מרובה על האיסור וכמ"ש בסימן שקודם זה נראה דבדברים הפגומים מעצמם כעכבר וכיוצא בו מודה להרשב"א ז"ל (ד) וטעם גדול יש בהגהת ביניהם וק"נ וכתב בתשובות הרשב"א בסימן ק"א שאלה קדרה של מרק שנפל בה יתוש ולא נתנה אם פירש מהמרק בכף או בקערה ורחה שמינו שם אע"פ שהמרק שבקדרה חסור שאין ביטול לבריה מה שבכף או בקערה יותר או אסור ואת"ל מותר נידון בו להתיר את הקדרה עצמה אע"פ שנטעה מאותו מרק או לא : תשובה ברור הוא שאין הבריה אוסרת בכל מה שהוא מחמת פליטתה אלא מחמת ממשה והוא שתהיה שלימה ושלא נפסדה צורתה כא"ס נחתך ממנה אבר או ספינו היא שלימה ונתרסקה ונפסדה צורתה אבד שמה והוי כשאר איסורין ובטלה ומעתה מה שנבדק מן המרק וידוע שאין בו גוף הבריה כמו שנפל שם מותר ואין כאן משום ספק והקדרה עצמה מותרת בידוע שלא בלעה את הבריה כמו שהוא לא תפלטנה כמו שהיא ולפי שאמרת שפליטתה אינה אוסרת אלא בס' וכמחותה שאמרת בן מדקתן (צו :) ג"ה שנתבשל עם הגידים וכו' והרוטב בנ"ס ועלה בדעתך שאסרי איתנה וזכור צריך ששים לבטל טעמו אומר אני שלא אמרו כן אלא בבריה שאינה מאוסה ולא בדילי אינשי מיניה כגיד ואגור אסורה וכיוצא בהם אבל כל דבר המאוס ושבדילי אינשי מיניה אינו אוסר בטעמו שהרי הוא נ"ט לפגם ואינו אוסר תערובתו הכא בטל ברוב כדאמרינן בהבות עכברא דנפל לשכרא והא דתנן (תרומות פ"ח) היה אוכל בתרומה וטעם שפשפש וזרק מחמתו כי משום דמייאשי אמת שפשפש עומד בפני עצמו וא"א לו נברור בתוך פיו ולפיכך זורקה עכ"ל · וכ"כ הריב"ש דשקצים המאוסים כגון זבובים ויתושים אע"פ שגופן של אדם קצה בהם התורה אסרם כל שהם בעינם אבל אם נתנו טעם בתבשיל בדיעבד התבשיל מותר דנ"ט לפגם מותר עכ"ל ודע דבסוף שערי דורא האריך הרבה בדין זבוב שנפל לקדרה והוציאו בכף וגה החזיר הכף לקדרה או שחזירו והאריך גם בחלוקים אחרים ונראה שהוא סובר דזבוב אוסר בפליטתו עד ששים כשאר האיסורים ואינו מחלק בין שאר איסורים למאי דבדילי אינשי מיניה מחמת מיאוסו וכיוצא בזה כתב רבינו בסי' ק"ז וג"כ רבינו ירוחם כ"כ בשם הר"מ והרא"ש ויש לתמוה על זה מפני שדברי הרשב"א והר"ן ז"ל שמחלקים ביניהם מיוסדים על אדני פז דכרכא נקיטין דפלוג מרב ששת כמ"ש לעיל ומשמע נמי דעכברא דלאו דוקא אלא ה"ה לכל הדברים שהדם בולל מהם מחמת מיאוסם וכ"נ מדברי סמ"ק והמרדכי בפ"ב דבילה דלדבורים הוו כנבלה סרוחה מעיקרא ולא אסרי הדבש וכתבנו בסימן פ"א וגדולה מזו כתב המרדכי בשם הרוקח דאע"ג דקי"ל עכברא בשכרא בשכרא לאשתויי משכח זבוב אין כ"ש :

קה כל הדין שנוהג באיסור שנתערב בהיתר ע"י בישול כך דינו אם נכבש בתוכו יום שלם וכו' בפרק ג"ה (צו :) ובכמה דוכתי (פסחים עו · וכל הבשר קיא :) מליח הרי הוא כרותח כבוש הרי הוא כמבושל בפ"ב דע"ז גבי עכברא בשכרא כתב הרא"ש תימה דהאי שכרא והא אנן הם למה נאסרו בנפילת העכבר וי"ל שהא בו זמן מרובה והוה ליה כמין כבוש ונפלט טעמו בשכר ובחומץ ולא פירשו התוספות כמה יעמוד בחומץ ובשכר דנחשביה כבוש כמבושל ושמעתי בשם ריצב"א דאם שהה בתוכו יום שלם מע"ל נקרא כבוש ובולע ופולט כמבושל וראיה מדאמרינן א בחולין בשר בחלב חידוש הוא דאי תרי ליה כולי יומא בחלבא שרי ואי בשיל ליה אסור ומה חידוש הוא כל איסורי שבתורה נמי דינם כך דבעינן בגון לא מיחסר ולא בלע אלא ודאי והו חדושו דכל איסורין שבתורה אע"ג דבעינן בגון לא בלע אם שרחו יום שלם נאסרו מטעם כבוש ובבשר בחלב חדוש הוא דאינו נאסר אלא דרך בישול עכ"ל וכ"כ ג"כ בפ' אין מעמידין והמרדכי כת' בשם ר"ת דבשהה ג' ימים הוי כבוש והביא ראיה מפ' אלו עוברין וכ"כ בפ"ב דבילה וי"ל נראה דכבוש מיקרי שהה כבר ג' ימים בדבר לח ואז הוי כמבושל ופולט טעם וקולט טעם כדאמרינן בע"ז [לג ·] קנקנים של נכרים ממלאם שלשה ימים ומערן מע"ל · וכפולטו כך בולעו מה פולטו ג' ימים אף בולעו ג' ימים וכיוצא דקאמר בנכרי כל שמכניסו לקיום ג' ימים אסור ביינם אע"פ שהוא צונן ומכניסו לקיום ג' ימים קאמר הלכך כל דבר איסור שלא שהה בכלי היתר ג' ימים אסור וכ"ש רשב"א ממנה ר"ת פי' בשם ריב"א דבעריות יום ולילה חשוב כבוש כמבושל וראיה מהא דאמרי' בשר בחלב חידוש הוא דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא וכו' : וכתב המרדכי עוד שם בכל מקום פירש"י כבוש בחומץ אבל בלא חומץ אינו כמבושל וא"א לומר כן דתנן פ"ז דשביעית ורד ישן שכבשו בשמן חדש חייב בביעור אלמא בלא חומץ הוא נותן טעם כמבושל עכ"ל וזה שלא כדברי הגה"מ שכתבו בפט"ו בשם הר"מ דכי אמרינן כבוש הרי הוא כמבושל ה"מ בכבוש בחומץ וציר כדפרש"י ע"כ ואיני יודע היאך מפטר שהרא"ש כ"כ שהרי הביא ראיה לומר דכבוש הרי הוא כמבושל בשליית יום מבשר בחלב והא התם אע"ג דלא הוה חומץ וציר הוה מיתסר אי לאו דחידוש הוא ובתשובות הרשב"א מה שאמרת דכל שאין לו קיוהא (כבשר שורין במים) קודם מליחה שאינו בולע מן הדם ג"ז פשוט דלא אמרינן אלא בדברים החריפים כמלח וחומץ (כבשר ששורים אותם) וכיוצא בהלו וכדאמר שמוקא מליח הרי הוא כרותח כבוש הרי הוא כמבושל וכדאיתא נמי [חולין קיב ·] בבר יוכה דנפל לכדא דכמכא וגרסינן בפ' כ"ה [צו ·] נתן לתוך טוק ד"ה מותר ולא נתן שיעור כמה ישהא זה בתוך זה והי פשוט עכ"ל ודברי הרא"ש שכתב בשם ריצב"א נלע"ד דבדברי של טעם ועיקר וכך הם דברי רבי' : בכבוש בציר כתב הרא"ש בסוף פרק כ"ה דשיעורו הוי כאילו נתנו על האור כדי שירתיח ויתחיל לבשל אם נכבש בתוך הציר כשיעור זה נאסר כל מה שבתוך הציר ובפחות משיעור זה לא נאסר אלא כדי קליפה כדין מליח הרי הוא כרותח עכ"ל ומשם נלמוד לכבוש ב בחומץ שעד שישהא כשיעור זה אינו אוסר אלא כדי קליפה: כתב הרשב"א כל הכבושים הרי הם כמבושלים כבר· לענין שטעם האיסור מתפשט בכולו כדרך שמתפשט בבישול ואינו ניתר בנטילת מקום בגלוי וכך הם דברי רבינו : (ב"ה) כתב רבינו ירוחם כבוש הרי הוא כמבושל אלא בשר וחלב דאפילו תרי ליה כולי יומא שרי עכ"ל ונראה לי דהיינו להתיר הנאה אבל לעולם אסור באכילה וצ"ע :

ואם הוא חם שהיד סולדת בו או אוסר כמו מבושל פשוט הוא דלאו אכבוש דסמיך ליה קאי אלא הכי קאמר איסור שנתערב בהיתר בצונן אם שהה בתוכו יום

כאן בדין עכבר בשומן דבמקום הפסד גדול יש לסמוך אדברי המקילין דא"צ ס' לבטל פליטתו דנט"ל הוא נראה דבריו :

קה כל הדין וכו' פירוש כיון דהאיסור כבוש בתוך ההיתר לא בלא תשוב כמבושל שהאיסור מפליט מטעמו ונתערב בתוך ההיתר ובעי ששי' ולפ"נ דלגון בלגון הוא מפליט כנכבש בתוכו מע"ל וקי"ל ס"ה כבוש הרי הוא כמבושל ואף ע"ג דבמרדכי פ' שני דבילה כתב ע"ש כמה גאונים דכבוש הוי בג' ימים רבינו נמשך אחר דברי מהר"ם והרא"ש שהביאו ראיה מכך דבשר בחלב חידוש הוא וכו' מיהו בכבוש בחומץ ובציר לא בעינן מעת לעת אלא שיעורו כאילו נתנו על האור כדי שירתיח ויתחיל לבשל אם נכבש כשיעור הזה בחומץ או בציר נאסר וכן פרש"י כבוש בחומץ והיינו כשכבוש כשיעור הזה אבל בכבוש במים או בשאר היתר לא מודה רש"י דבעינן מע"ל ולוכא פלוגתא בין פי' רש"י לפי' מהר"ם והרא"ש וכך נראה דעת ב"י : ומ"ש ואם הוא חם שהיד נכוית בו או

דרכי משה

למה אלא ודאי זו הגירסא מוטעת וכן המרדכי והגהמ"י לא כתבו רק ואם הוא קשה צריך כ"ג וכ"ה באו"ה אמנם בב"י הביא תשובת הרא"ש כמ"ש ולא השיג עליו ומה שכתבתי נ"ל ועוד תשובה זו צ"ע דלמה כתב ראש שפכו עליו שומן רותח הכל אסור הלא הוי חם לתוך צונן ראוינו אסור רק כ"ק כמו שנתבאר לעיל סימן צ"א ויתבאר סימן ק"ה ראוי לומר דהעירוי נאסר תמיד משום העכבר וכל מה שעירו שם נאסר מ"מ אם העכבר בשולי הכלי היה לנו להתיר מה שלמעלה מקליפה שעל העכבר דשם לא נגע העירוי וי"ל לחלק דגבי שומן שאני דידוע כשמערין עליו רותח מתחת החום נמס הכל ויעשה הכל רך ולכן כל פעם שמערה נעשה רך והעירוי מגיע אל העכבר ונאסר ומתערב בשאר שומן שהיה שם בתחלה ונאסר הכל א"נ דהואיל ונעשה רך ע"י שפיכות אלו ששפכו עליו הוה כבבוש בתוכו ופתמא דשלתא ולא הוי הוקשה תוך שיעור כבישה ולכן אסור כן נ"ל ליישב דברי הרא"ש וכ"כ הר"ן פרק כירה דף ק"ח לענין עירוי כעין חילוק זה וע"ש גם בתוס' פ' כירה (מב:) משמע דהדבר המתערב יש לחלק וע"ש ובאו"ה כלל ל' כשבא לפנינו (קשה אף ע"פ שיודע שהיה שם העכבר גם כשהיה רך) אפ"ה מותר דאמרי' שמא נתקשה קודם שיעור כבישה ולא נאמר דמוקמינן איסור לא מוקמינן הואיל ובא לפנינו כך לא צריך אלא נטילה עכ"ל ולפמ"ש כתי' האחרון ליישב דברי הרא"ש אין זו נכון כמ"ש להתיר אם הוא נודע שהיה רך כשנפל העכבר לתוכה דהוי כתבתי דבכה"ג אוסר הרא"ש ואפשר לומר דאף האו"ה לא קאמר אלא שלא היה כ"כ רך שאפשר להתקשות תוך שיעור כבישה ואפשר גם כי או"ה לא ס"ל כתירוץ האחרון כי תירוץ ראשון נראה עיקר אמנם מ"מ דבריו צ"ע דהא כתב דמוחזקי איסורא לא מחזיקינן ואע"ג דבודאי העכבר היה שם כשהיה רך והרא"ש כ' בתחלת התשובה דאף אם הוא רק ספיקא אם העכבר היה שם א"ה אסור ולא אמרינן דלא מחזקי' איסורא לומר שבאותו פעם ששפכו עליו רותח לא היה העכבר שם וגם דלקמן סימן ק"ה כתבתי בשמו דספיקא דכבוש אזלינן ביה לחומרא וכאן כתב לקולא ולכן נ"ל דאין להקל במ"ש להתיר אם ידוע שהיה שם כשהיה רך : (ד) ומשמע מדברי ב"י דפשיטא דנקטי' כדברי הרשב"א גם לא הביא שום חולק רק ש"ד ור"י שכתבו בשם הר"מ והרא"ש לאסור ואדרבא כתב שהר"ן וא"ח הסכימו לדבריו וכתבו דדברים המאוסים דינו כעכברא וגם כתב עליהם דדבריהם מיוסדים על אדני פז וכ"כ ריב"ה בתשובות וכ"נ מדברי הסמ"ג והמרדכי ודלא כאו"ה דכתב כלל ל"ב דלא קי"ל הכי דאע"ג דהוא דבר מאוס אם אינו נט"ל אסור דהא עכברא בשיכרא אסור אע"ג דמאוס עכ"ל וע"ל סימן ק"ז כיצד נוהגין :

קה (א) כתב באו"ה כלל ל' כל כבוש כמבושל דאורייתא וספיקו לחומרא אבל כבוש בשר בחלב הוי דרבנן וספיקא דרבנן לקולא עוד כתב חתיכה שנפלה מקצתה לחלב ומקצתה חוץ

פרישה

סי' קה (א) **כל** הדין כו' ואם הוא חם שהיד נכוית וכו' שיעור זה נתבאר בפרק כירה כל שכרסו של תינוק נכוית ממנו ל"י : (ב) ואם הוא חם שהיד נכוית בו או אוסר כמו מבושל פי' אפילו הוא כלי שני דינו כמו מבושל בכלי ראשון דאע"ג דאין כלי שני מבשל מ"מ מפליט ומבליע

דרישה

לאכול עם כפרי דאיה לדבר מולעים שנגבעות והשבבבר והדגים · אבל קשה דבסי' ק"ז כתב רבינו וי"א זבוב או נמלה שנמלאת בקדרה והוציאה בכף כו' דכבר נאסר הכף דשמא לא היה ס' נגדו כו' לאה לן ס' כיון דסואלת מכן או שנמסה בטל ברוב והכי' קשה וכן שם בס"ס ק"ז ופירן רבינו כתבו שם וי"א כן אבל ליה לא ס"ל כן אלא כרשב"א דהכא ולבאורה היה נ"ל לומר דהתם מיירי בלכתחלה ודוק דבבר סולות שנות ה"א לא אסור לכתחלה דהכא מע"ל כאן דהבא לאסור התבשיל ולאן בו ס' :

סי' קה [א] **כ'** הדין כו' כך דינו אם נכבש בתוכו יום שלם מעת לעת · ב"י בד"ה כתב המרדכי בשם תשובת מיימון שכתבו בפט"ו בשם הר"מ דכי אמרינן כבוש הרי הוא כמבושל ה"מ בכבוש בחומץ וציר כדפרש"י ע"כ ואיני יודע היאך מפטר שהרא"ש כ"כ שהרי הביא ראיה לומר דכבוש הרי הוא כמבושל בשליית יום מבשר וחלב והתם אע"ג דלא הוי חומץ וציר [illegible] ע"כ ומפשר ליישב [illegible] לומר דבחומץ מקרי כבוש אף שלא שהה מע"ל [illegible] דגם רבינו כתב בסימן ס"ט בשם הרא"ש [illegible] ויש לדייק [illegible] כמבושל [illegible] סיקו דאורייתא לחומרא אבל כבוש בשר בחלב הוי דרבנן וספיקו לקולא דמן סתורה אינו אוסר אלא דרך בישול [illegible] וכבוש כמבושל אסור אפילו מה שמן לכבוש עכ"ל :

[ב] ואם הוא חם שהיד נכוית בו או אוסר כמו מבושל כבר כתבתי בפרישה דשוי' בכלי שני וכמו שכתבו ב"י בסוף [illegible] לא מיירי משום דאי

חדושי הגהות

קה א בחולין (ק"ח ·) איתא דבשר בחלב חידוש הוא אבל לא מפרש התם מאי חידושא ע"ש ברש"י ותוספות ואך בפסחים (מ"ד ·) שם איתא להאי חידושא דאי תרו ליה וכו' :
ב הוראה עומד משתאה ע"ז דהוא בסימן הקודם וכן בר"ס זה כתב הרב"י הגם בחומץ בעינן מע"ל ואך כתב כאן לדמות כבוש בחומץ לציר וכבר תמהו בזה כל הפוסקים ראשונים ואחרונים

כמו מבושל. (ג) [ג] כתב הרשב"א יש אומרים שאין מפליט אלא חום של כלי ראשון שהוא מבשל אבל כלי שני וכן עירוי שהוא ככלי שני אינו מפליט ולא נהירא שהרי חום של בית השחיטה וחום חלב הכסלים מפליט שהן פחותים מכלי שני אלא כל חום שעל ידי האש מפליט אפי' אין היד סולדת בו ע"כ ונראה לי שאין הנדון דומה לראיה שאין חום בית השחיטה וחום הלב הכסלים מפליט אלא כדי קליפה אבל להבליע בכל ההיתר לא השוב חום אא"כ היד סולדת בו ואפשר שרוצה לומר דחום לתוך חום אינו אוסר נ"כ אלא כדי קליפה וכן ראיתי לקצת מהמחברים ואינו כן אלא

הא אוסר כמו מבושל פי' כשהאיסור וההיתר היה חם חום דכ"ש אף על פי דכ"ש אינו מבשל מ"מ מבליע ומפליט כיון שהיד נכוית בו ונאסר כולו והיינו דקאמר כמו מבושל כלומר דאע"ג דלגבי שבת לא חשיב בישול מ"מ לגבי איסור חשוב כמו מבושל ואוסר כולו כשהוא דרך בישול כמו שיתבאר בס"ד :

כתב הרשב"א יש אומרים שאין מפליט אלא חום של כ"ר וכו' פירוש דעת הי"א היא דכ"ר דוקא כיון שהוא מבשל הוא נמי מפליט אבל כ"ש וכן עירוי דאינו מבשל אינו מפליט וא"כ כפ"ז היתר ואיסור שנתערב בחום דכ"ש כיון דאינו מפליט בהדחה בעלמא סגי ליה וכתב הרשב"א ע"ז ולא נהירא דבהדחה ודאי לא סגי ליה אלא קליפה בעי בחום דכ"ש ואפילו אין היד סולדת בו כמו חום בית השחיטה וכפלי דאין היד סולדת בו ובעי קליפה וכך הוא בת"ה הארוך להדיא בית ד' ראש שער א' אבל רבינו לא ראה אלא ת"ה הקצר והבין מדבריו לכאורה מדקאמר י"א שאין מפליט אלא חום של כ"ר וכו' דהיה לו לומר בלשון קצרה י"א שאין כ"ש מפליט כלל וגם נהירא וכו' מדקאמר י"א שאין מפליט אלא חום של כ"ר שהוא מבשל אלמא דס"ק יש אומרים דאין דין עירוי וכ"ש כמו כ"ר דדוקא כ"ר שהוא מבשל מפליט ומבליע בכל ההיתר אבל לא עירוי וכ"ש ולא נהירא אלא כל חום שע"י האש מפליט כמו כ"ר ואפי' אין היד סולדת בו ואוסר כולו דאין חלוק בין כ"ר לכ"ש אלא דכ"ר מבשל וכ"ש אינו מבשל אבל להפליט שוין הן שזה מפליט בכולו כמו שזה מפליט בכולו ולכן על פי הבנה זו בתחלת הדעת הקשה רבי' דא"כ אין כאן ראיה מחום בית השחיטה וכפלי דאין מפליט אלא קליפה אבל להפליט בכל. היתר אימא לך דלא חשיב חום אא"כ היד סולדת בו · אח"כ חזר לאפשר דהרשב"א מביא ראיה דחום לתוך חום דכ"ש נמי מפליט ואוסר כדי קליפה כהוציא מדעת י"א דבעירוי וכ"ש כיון דאינו מבשל אינו מפליט כלל ולא בעי אלא הדחה וע"ז מביא ראיה מחום בית השחיטה וכפלי דמפליט דאלמא כל חום שעל ידי האש מפליט אפילו אין היד סולדת בו ומכ"ש כשהיד סולדת בו מפליט להצריך קליפה· וכן ראיתי לקצת מחברים ואינו כן אלא חום לתוך חום אפי' דכ"ש אוסר כולו אם הי"ס בו כלומר דבין חום לתוך חום דכ"ר ובין דכ"ש אוסר כולו ולא סגי ליה בקליפה מיהו האי אוסר כולו דקאמר רבינו לנדון אתפרש דאם הוא דרך בישול אוסר כל ההיתר לגמרי ואם הוא דרך צלי אוסר כולו בכדי נטילה וקרי ליה נמי אוסר כולו כיון דלא סגי ליה בקליפה והיינו דמפרש ואזיל לפיכך נפל איסור חם וכו' בד"א שנתערבו דרך בישול וכו' זאת היא דעת רבינו כהשגתו אבל הב"י הבין דמ"ש רבינו ואפשר שר"ל דחום לתוך חום אינו אוסר כ"כ אלא כדי קליפה דאחום של כ"ר קאמר ועל זה הרבה עליו תשובות. היאך יעלה על הדעת לפרש טעות כזה בדברי הרשב"א ושרי ליה מאריה דלא אמר רבינו כך אחום לתוך חום דכ"ר אלא אחום לתוך חום דכ"ש קאמר דעל דין עירוי וכ"ש הביא הרשב"א יסוד דבריו לומר דמפליט אפילו אין היד סולדת בו וכ"ש אם היד סולדת בו ועליה קאמר רבינו ואפשר שר"ל דחום לתוך חום דכ"ש ועירוי אינו אוסר ג"כ אלא כדי קליפה ואינו כן וכו' והוא דבר פשוט דרבינו סובר דאף חום לתוך חם דכ"ש אם הוא דרך בישול אוסר כולו לגמרי וכמ"ש בסמוך ואם הוא חם שהיד נכוית בו אז אוסר כמו מבושל דהיינו חום דכ"ש כשהיד סולדת אוסר כולו כאילו היה מבושל דכ"ר והיינו כשנתערבו דרך בישול ע"י רוטב כדפי' כנ"ל ויש להקשות דמאי ראיה מביא הרשב"א מחום ב"ה וכפלי כשל עוזר ונפל עוזר אלא בחום ב"ה פסק ההלפסי דלא בעי אלא הדחה וכן פסק הרמב"ם בפ"ז מהמ"א ובקפלי פסק הרמב"ם בפ"ז מהמ"א שלא חששו בו חכמים אלא לכתחלה אבל דיעבד שרי ואפי' קליפה א"צ ורבינו הביא דבריו למעלה בסי' ס"ד וי"ל דכיון דג"כ סובר בחום ב"ה דבעי קליפה ומקצת פוסקים כמותו כדלעיל בסי' י' וגבי כפלי נהג הרמב"ן ג"כ דצריך קליפה מביא הרשב"א דבחום כ"ש שע"י האש דעדיף מחום ב"ה ודכפלי פשיטא דליכא מאן דפליג עליה דודאי צריך קליפה כב"ה הי נמי י"ל כיון דבכניסנא קמא פ"ק דחולין קאמר דכ"ע בית השחיטה רותח הוא מ"ד קולף ספיר מ"ד מדיח הוידי דטרידי סימנין לאפוקי דם לא בלעי אלמא דרבב"ח נמי דקאמר מדיח לא קאמר הכי אלא משום דטרידי כו' הא לאו טעמא דטרידי הוה מודה דבלע ובעי קליפה א"כ כל חום היכא דלא טרידי פשיטא דמפליט ומבליע וכיון שהדבר ידוע דחום כ"ש הוא יותר רותח מחום ב"ה ודאי דכ"ע מודו דבעי קליפה· וצריך שתדע שז"ש הרשב"א דחום בית השחיטה מפליט רצונו לומר מפליט מעצמו ומבליעו באחר אבל אין פירושו מפליט הבלוע במקום אחר שהרי הרשב"א גופיה כתב שאין ב"ה כרותח גמור שיפליט מה שבסכין ויבליענו

יום שלם חשיב כמבושל ואם הוא חם שהיד נכוית בו כיון שנפל לתוכו אוסר כמו מבושל ואיכא למידק במאי מיירי אי בכלי ראשון מאי אוסר כמו מבושל דקאמר זה הוא בישול עצמו ואי בכלי שני אפי' יד סולדת בו אינו מבשל וכמ"ש התוס' בפ' כירה [מב ·] הכא דמסיק ש"מ כלי שני אינו מבשל וכ"כ מדברי רבי' עצמו בטור א"ח סי' ש"ח ודוחק לחלק בין בישול לענין שבת לבישול האיסורין · וכ"ל שכ' כן משום דסתם בישול הוא בכלי ראשון בעודו על האור ואתא למימר דל"ש כלי ראשון בעודו על האור ל"ש אחר שנסתלק מן האור ל"ש כלי שני כל שהיד סולדת בו אוסר כמבושל ואם אין היד סולדת בו אינו אוסר כמבושל · אלא דא"כ יש לתמוה עליו שהרי כתבו התוס' בפרק כירה הכא דמסיק כלי שני אינו מבשל דכלי ראשון מתוך שעמד על האור דפנותיו חמין ומחזיק חומו זמן מרוב' ולכך נתנו בו שיעור דכל זמן שהיד נכוית בו אסור אבל כלי שני אע"ג דיד סולדת בו מותר שאין דפנותיו חמין אלא הולך ומתקרר ע"כ נראה בהדיא דס"ל דכלי שני אע"פ שהיד סולדת בו אינו מבשל וכ"כ מדברי רבינו עצמו בטור א"ח סי' ש"ח לפיכך נ"ל דבכלי ראשון איירי ולא בכלי שני ומשום דסתם בישול לא משמע להו לאינשי אלא בעוד שהכלי על האור אי נמי אחר שנסתלק מן האור ועודו מעלה רתיחות ממש כעין שהיה מעלה בעודו על האור אבל אחר שפסקו רתיחותיו אין לו בישול אתי לאשמועינן דליתא אלא אע"פ שפסקו רתיחותיו והינו על האו' כל זמן שהיד סולדת בו הוא מבשל (ג) וכמ"ש התוספות בפרק כירה דכלי ראשון מתוך שעמד על האור דפנותיו חמין ומחזיק חומו זמן מרובה ולפיכך כל זמן שהיד סולדת בו אסור אבל כלי שני שאין דפנותיו חמין והולך ומתקרר אע"ג דיד סולדת בו אינו מבשל ע"כ וס"ל דאפי' מעלה רתיחות בכ"ש כעין שהיה בכ"ר אינו מבשל דכלל גדול הוא דכלי שני אינו מבשל בשום פנים דאל"כ לא ה"ל לתלמודא לסתום ולימר כלי שני אינו מבשל אבל קשה על זה שכתב רבינו לקמן בסמוך על דברי הרשב"א בכלי שני אוסר כולו אם היד סולדת בו לכך נראה דרבי' הכא מייר בין בכלי א' בין בכלי שני כל שהיד סולדת בו אסור שאע"פ שאינו מבשל מבליע ומפליט : **ועירוי** דכלי ראשון אם הוא ככלי ראשון או ככלי שני הוא מחלוקת פוסקים ונתבאר בסימן ס"ח (ג) : ושיעור יד סולדת בו נתבאר בפרק כירה (מ :) שהוא שכריסו של תינוק נכוה ממנו :

כתב הרשב"א י"א שאין מפליט אלא חום שבכלי ראשון שהוא מבשל אבל כלי שני וכן עירוי שהוא ככלי שני אינו מפליט ול"נ שהרי חום של בית השחיטה וכו' · וכ"ל שאין הנדון דומה לראיה שאין חום בית השחיטה וחום חלב הכסלים מפליט אלא כדי קליפה וכו' דברי הרשב"א הם בת"ה הקצר בית ד' שער א' ובאמת שיש לתמוה על רבינו בדברים האלו שכתב דאיפשר שר"ל דחם לתוך חם אינו אוסר אלא כדי קליפה ולקמן בסימן זה כתב דירחה מדברי הרשב"א שסובר דחום ע"י מליח אוסר הכל ולפי זה יליבא בארעא וגיורא בשמי שמיא ועוד דבלא"ה א"א לומר כן דאמרינן בפרק כיצד צולין כחם לתוך חם וכן צונן לתוך חם אסור וכחם לתוך צונן אמרינן קולף ע"כ א"א לומר דאסור דאמרי' גבי חם לתוך חם ס צונן לתוך חם לאסור כדי קליפה בלבד אמרו דא"כ דינם שוה כדין חם לתוך צונן ובמאי איפליגו רב ושמואל התם אי עילאה גבר אי תתאה גבר וזה דבר שאפילו בר בי רב דחד יומא לא יטעה בו כ"ש הרשב"א שהוא מורו של עולם ואע"פ שכתב שראה כן לקצת מחברים אין הדעת סובלת שראה לשום אחד מהמחברים דחם לתוך חם או צונן לתוך חם בקליפה סגי ואע"פ שהר"ן כתב שהרא"ה סובר דצונן לתוך חם אינו אוסר אלא כדי נטילת מקום מ"מ בחם לתוך חם לא אמרו משמע דמודה ודאי דכולו אסור ואפילו בצונן לתוך חם לא התיר אלא בנטילת מקום שהוא יותר מכדי קליפה · ועוד שהרשב"א כתב בתורתו שער עצמו לקמן נפל חם לתוך צונן אינו אוסר אלא כדי קליפה ואם נפל צונן לתוך חם הכל אסור ודבריו שהביא רבי' מכוונים וברורים הם שהרי לא כתב שכל חום שע"י האש אפי' אין היד סולדת בו מבשל כי היכא דנשמע מיניה דאע"ג דמבשל אינו אוסר אלא כדי קליפה אלא לומר שהוא מפליט כ"כ כהצריכו קליפה וכ"כ בפי' בת"ה הארוך יש מן החכמים הראשונים שאמרו שאין ראוי להפליט ולהבליע אלא כלי ראשון דכלי שני אינו מבשל וכן עירוי דכלי א' וכל שאינו מבשל אינו מפליט ומבליע א"כ היתר שנפל לתוך איסור שבכלי שני אינו בולע ובהדחה בעלמא סגי ליה ואפילו שניהם חמין ואלו דברים שאין הדעת סובלתן ואין פשטן של סוגיות שבגמרא מסכים עמהם שהרי בשוחט בסכין של נכרי' (חולין ח :) נחלקו רב אמר קולף ורבה בר בר חנה אמר מדיח ואמרינן דטעמא דרב משום דקסבר בית השחיטה רותח וכן לל"א אמרינן דכל בית השחיטה

דרכי משה

חוץ לחלב מה שבתוכה אסור ומה שבחוץ מותר דאין חריב מפעפע למעלה בצונן עכ"ל ובהגהת שם בשם מהרי"ש דכולה אסור דכבוש כמבושל ומתפשט שפיר בכולו אפילו ע"י צונן עכ"ל וע"ל סימן ס"ט מדין זה (ב) וב"כ הר"ן פ' כ"ש ד' רל"ז דכ"ר מקרי לאחר שהוסר מן האור . (ג) ע"ל סימן ס"ח דין כלי שני ועירוי כיצד נוהגין בהם גם סי' צ"ה וע"ל סי' צ"ב אם נשפך כ"ר ע"י רתיחתה אי מקרי כ"ר או שני כ' בשערים דמהרא"י בשם תשובת מוהר"ם שאם נפלה טיפת חלב רותחת על סכין או על כלי אחר שהוא צונן שא"צ רק לגרר במקום שנפלה הטיפה הואיל ו פסקה הטיפה מן הקדרה כשנפלה עליה והאי דאמרינן עירוי ככ"ר היינו כשנפלה עלו בקילוח אבל בה"ג לא ודוקא שנפלה על הקתא אבל נפלה על הברזל של סכין נועצה י' פעמים בקרקע ודיו עכ"ל וכתב באו"ה כלל נ"ח דהכי נהיגין דלא כסמ"ק דאוסר עכ"ל וכן היא במרדכי פרק גיד הנשה דף תשמ"ב ע"ב שכתב אם נפל טפת חלב רותח על להב הסכין כולו אסור דהם מקצתו חם כולו עכ"ר וכבר כתבתי לעיל סי' צ"ד גבי כף דלא קי"ל כן וכתב בהגש"ד אמנם אם נפלה טיפה מנר הולך למקום האסור לו יש להחמיר ספי אבל פתילה של חלב או שומן כרוך סביביו ונקרש כמו שרגילין לעשות עינינו רואות שטפה הנוספת מאותו נר אינו שורף כ"כ כטיפה הנוטפת מקדירה רותחת עכ"ל מהרא"י ז"ל

דרישה

דאי בכלי ראשון מאי אוסר כמו מבושל דקאמר הא זה הוא בישול עצמו ואי בכלי שני אפילו יד סולדת בו אינו מבשל וכמו שכתוב התוס' עכ"ל בית יוסף ונראה שאין מזה הסוכסה כו' דאפשר לומר דמיירי בכלי ראשון והא דקאמר אוסר כמו מבושל ר"ל אע"פ שאין בו הוטב וגם שלא שהה איסור זה בקדירה כשיעור בישול דמלעיל קאי שכתב כגם יום שלם הרי הוא כמבושל ועלה קאי דאם לא שהה שם אפילו נטל מיד האיסור משם דינו כמבושל לענין זה דמפליט ומבליע מיד סוחיל והוא כלי ראשון גם יוכל לומר דמיירי בכלי שני ומ"מ אוסר כמבושל אע"פ שאינו מבשל אפילו היד סולדת בו מ"מ הוא כמבושל לענין זה שמפליט ומבליע כמבושל ולכן אוסר אע"פ שאינו מבשל גמור דלענין איסורא לאו בבישול תליא מילתא אלא באם מבליע ומפליט : [ג] כתב הרשב"א י"א שאין מפליט כו' ונראה לי שאין הנדון דומה לראיה כו' כתב ב"י וז"ל ובאמת שיש לתמוה על רבינו בדברים האלו שכתב דאפשר שר"ל דחם לתוך חם אינו אוסר אלא קליפה ולקמן בסימן זה כתב דירחה מדברי רשב"א שסובר דחום ע"י מליח אוסר הכל ולפי זה יליבא בארעא וגיורא בשמי שמיא ועוד דבלאו הכי א"א לומר כן דמדאמרינן בפ' כיצד צולין כחם לתוך

פרישה

מפליט ומבליע כמו מבושל ואוסר בכולו וכן מוכח בהדיא בסמוך שמביא דברי רשב"א שכתב אלא כל חום שע"י האש מפליט אפילו אין היד סולדת בו ע"כ וכתב רבינו עליו ואינו כן אלא אוסר כולו אם היד סולדת משמע דקאי אדברי רשב"א שכתב כל חום כו' דהיינו אפילו חום כלי שני וכתב עליו שאוסר כולו אם היד סולדת בו משמע להדיא דאף בכלי שני מיירי וע"ד : (ג) כתב הרשב"א י"א שאין מפליט כו' עד ואפשר שר"ל דחום לתוך חום אינו אוסר כו' ב"י תמה כאן על דברי רבינו כמ"ש בדרישה ע"ש וכ"ל דהכי הוא בלעת דברי רבינו בהשגתו על הרשב"א במ"ש וכ"ל דאין הנדון דומה לראיה כו' משום דמדברי י"א הנ"ל דכתב הרשב"א בשמם ז"ל י"א שאינו מפליט אלא חום של כלי ראשון שהוא מבשל אבל כלי שני כו' אינו מפליט עכ"ל ל' זה משמע לרבינו דדעת י"א היה דכלי שני ועירוי דאינם מבשלים ג"כ אינם אוסרים כל המתיכה בהפלטה והבלעה כמו כלי ראשון דמבשל אבל מקליפה לא איירי ויכול להיות דס"ל דבעי דאל"כ למה להו לתלות ולכתוב דאינו דומה לכלי ראשון דאינו מבשל אלא הכ"ל דאינו מפליט ומבליע אפילו כמו כלי שאוסר כדי נטילה או קליפה כחם לתוך צונן · ובע"כ הוא דעת י"א א"כ צריך לומר דרשב"א דכתב

חדושי הגהות

ואחרונים וכתב בכה"ג בשם שא"י שהרב"י בעצמו בתשובה כתב ליישב דבריו ש"א דימה אותו לציר רק לענין שאם שהה פחות משיעורו אינו נאסר אלא כדי קליפה אבל בכמה יהא שיעורו לאסור לענין זה לא דימה אותו וצריך לדחוק עצמו ליישב דבריו בש"ע עיין בש"כ . ג דברים אלו מרוכרים הבנה שהרי בתחלה התחיל להקשות מתוספות פ' כירה וממא"ה וא"ב

אלא אוסר כולו אם היד סולדת בו (ד) לפיכך נפל איסור חם לתוך היתר חם או אפילו איסור צונן לתוך היתר חם (ס) הכל אסור דתתאה גבר אע"פ שהתחתון היתר כיון שהוא חם גובר על העליון ומחממו עד שמפליט בתחתון (ד) כ"ש אם התחתון הוא חם איסור שיותר נקל לו להפליט איסור בעליון (ו) אבל אם העליון חם והתחתון צונן אז אינו אוסר כולו אפילו אם העליון הוא איסור שהתחתון גובר על העליון ומצננו עד שאינו מפליט איסורו בכל התחתון אלא כדי קליפה לבד (ה) וכ"ש אם העליון שהוא חם היתר בד"א כשנתערבו דרך בישול כגון שנפל לתוך התבשיל (ו) אבל דרך צלי כגון איסור חם [ז] או אפילו קר שנפל על הצלי שאצל האש אינו אוסר כולו אלא כדי נטילה שהוא כעובי רוחב אצבע (ס) לפיכך ירך שצלאו בגידו
או

השחיטה רותח ובודאי חום הבית השחיטה מועט מחום שבכלי שני ואפילו הכי מבליע ועוד הא אמר אמימר (שם) משמיה דרבא לא יסחוף איניש כפלי עילוי בישרא וכו' משמע לכאורה דבולע מחום וצריך קליפה וכן ראיתי דעת הרמב"ן ז"ל ע"כ הרי מבואר בדבריו שלא בא אלא להוציא מדעת החכמים שהיו אומרים דכהדחה בעלמא סגי ליה ולהצריכו קליפה כמו חום בית השחיטה וכפלי עילוי בישרא אבל לענין חום דכלי ראשון אין לו עסק בו במקום ההוא ואחר שכתב כמה דינין כתבו כמו שהזכרתי דצונן לתוך חם הכל אסור : ואיכא למידק לדעת הרשב"א מליח שנאכל מחמת מלחו אמאי דינו כצונן מי גרע מחום בית השחיטה דבעי קליפה כבר הרגיש הוא ז"ל קושיא זו ותירצה וכתבתי דבריו בסימן ס"ח : **ולפיכך** נפל איסור חם לתוך היתר חם וכו' עד אלא כדי קליפה לבד בפ' כ"ה (ד' עו.) ונתבאר בסימן צ"א : ומ"ש שאין חילוק בין אם האיסור עליון או תחתון כ"כ סמ"ק סימן ר"ה : **במה** ד"א כשנתערבו דרך בישול כגון שנפל לתוך התבשיל אבל דרך צלי וכו' בסג"ה (צו:) תנן ירך שנתבשל בה ג"ה אם יש בה בנ"ט הרי זו אסורה ובגמרא אמר שמואל לא שנא אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד פירוש משום דכשנתבשל הרוטב מוליך פליטת האיסור ומערבו בכל התבשיל ובכל החתיכות שבקדרה אבל צלי כיון שאין שם רוטב אין הפליטה מתפשטת ואע"ג דקי"ל (צט:) דאין בגידין בנ"ט מ"מ שומן דידיה אסור וכתבו התוספות והרא"ש לאו דוקא עד שמגיע לגיד דהא צריך להניח כדי קליפה סמוך ואפילו כדי נטילה דהיינו כעובי אצבע צריך להניח כדאמרינן פרק כ"ל נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ולא סגי בקליפה אם לא נחלק דטעם דרוטב מפעפע ומתפשט יותר מגיד ומיהו לא אשכחן בשום מקום דסגי לצלי בקליפה הילכך לצלי בעי נטילה כיון שלא מצינו מפורש בו קליפה והר"ן כתב אע"פ דאמרינן סתמא קולף ואוכל עד שמגיע לגיד כדי קליפה צריך לשייר או כדי נטילת מקום שהוא יותר מעט מן הקליפה והרשב"א כתב בת"ה שאין שמנו של גיד וקנוקנות וקרומות מפעפעין בין בצלי בין במליחה ואין אוסרים אלא כדי קליפה ואח"כ כתב גבי שמנו של גיד וקנוקנות שבו שאינם מפעפעים ולפיכך אינם אוסרים את תערובתן אלא כדי קליפה ואח"כ כתב החלב והשומן מפעפעים ולפיכך אוסרין אפילו ע"י צלי ואפי' ע"י מליחה אוסרין הכל עד שיהא בהיתר ששים כנגד כל האיסור לפיכך גדי שמן שצלאו בחלבו וכולי בד"א בגדי שמן אבל בכחוש אע"פ שאין בגדי ששים כנגד החלב שבו אינו אסור אלא כדי קליפה וי"א שצריך נטילת מקום והראשון נ"ל עיקר אלא שיש לחוש לדברי המחמירין באיסורין של תורה עכ"ל ומשמע לי שר"ל דבחלב דאורייתא ראוי לחוש לדברי המחמירין אבל בשומן גיד וקנוקנות שבו דאינו אלא דרבנן כיון דנ"ל עיקר דסגי בקליפה א"נ לחוש ולהחמיר · ונראה דמשום דקרומות מספקא לן אי אסירי מדאורייתא או מדרבנן כמ"ש בסי' ס"ד וכיון דאיכא למימר דהוא מדרבנן ואפי' את"ל דהוא דאורייתא כיון דאין לוקין עליהם י"ל שאין חוששין להחמיר בהם כ"כ ולפיכך כתב בתחלה דקרומות נמי בקליפה סגי להו ומשום דאיכא למימר כיון דאיסור תורה הם אע"פ שאין לוקין עליהם יש לחוש ולהחמיר בהם ולפיכך אח"כ הזכיר שומן וקנוקנות שבו והשמיט קרומות אבל ה"ה כשכתב דברי הרמב"ן והרשב"א לא חילק בין קרומות לשומן גיד כלל נראה שסובר דבדבריו האחרונים לא השמיט קרומות בכוונה אלא שסמך על מ"ש בתחלה : ומדברי הרמב"ם בפט"ו נראה שא"צ נטילת מקום ולא קליפה שאם הוא גדי שמן שאין בו ששים כנגד החלב כולו אסור ואם יש בו ששים כנגד החלב כולו מותר שנתבטל החלב בטלו הילכך אם נשאר שום חלב תשליכו ואוכל הגדי וה"ת בחלב הכליות והקרב וכיוצא בהם אבל שומן הגיד וחוטין וקרומות האסורים משום חלב קי"ל דאין מפעפעין הילכך אוכל והולך עד שמגיע לדבר האסור ומשליכו וכ"כ ה"ה בפ"ז מהמ"א שזהו דעת הרמב"ם שלא להצריך קליפה לבהמה שנצלית עם חוטין וקרומות וגיד ושמנו ובסמוך יתבאר דעת הרשב"א בדינים הללו : ומ"ש כגון איסור חם או אפי' קר שנפל על הצלי וכו' אינו אוסר כולו אלא כדי נטילה קשה דמאי אפי' קר דקאמר אדרבה קר יש להקל יותר דאיפשר לעלות על הדעת לומר דאינו אוסר ונראה שט"ס הוא וצ"ל כגון איסור קר או אפי' חם שנפל על הצלי וכו' ובשם מהרי"ן ן' חביב ז"ל מצאתי אבל דרך צלי כגון איסור חם כו' כוונתו בזה לכלול ג' מיני איסור שהם חם לתוך חם או צונן לתוך חם ואמרו אפילו אינו נחתך ונקשר עם מ"מ אינו אוסר כולו רק פירושו ד אבל דרך צלי שיש בו כל איסור חם או אפילו קר ר"ל ל"מ חם
שנפל

ויבליעו בבשר והביאו רבינו למעלה בסימן עשירי ע"ש : ומ"ש בד"א כשנתערבו דרך בישול פי' שנפל לתוך התבשיל שיש שם רוטב דהרוטב מוליך פליטת האיסור ומערבו בכל התבשיל ובכל החתיכות ואעפ"י שאינו אלא חום לתוך חום דכ"ע אפ"ה הוא אוסר כולו אבל דרך צלי דאינו בלא רוטב כלל אלא יבש אפילו הוא אצל האש אינו אוסר כולו אלא כדי נטילה אבל כדי נטילה מיהא בעינן ולא סגי בקליפה ל"מ באיסור חם שנפל על הצלי שאצל האש אלא אפילו קר שנפל נמי לא סגי ליה לקליפה דכיון דתתאה חם תתאה גבר ובעי נטילה ומהר"י חביב תיקן לשון אפילו בדרך אחר דאאיסור קאי וכמו שהוא בב"י וכ"פ מהרש"ל ז"ל ולפמד"נ מה שכתבתי : **ומ"ש** לפיכך ירך וכו' סג"ה (דף צ"ו) משנה ומימרא דשמואל :
ומ"ש

דרכי משה

ז"ל וכ"כ ב"י בס"ס צ"ב בשם ת"ה דשיפה הנופלת מנר דולק בעי הגעלה הכי שנפלה עליו ואם נפלה שיפה מנר שהחלב בו שומן נכרך סביביו די בגרידה עכ"ל : (ד) ובהר"ן פרק כ"ה חה מיירי שנטלו מן האש דאי עדיין על האש בין האיסור בין ההיתר הוי כחם לתוך חם אלא מיירי שנטלו מן האש ועדיין חם עכ"ל ונראה מדברי הר"ן דדוקא כשנטלו מן האש אבל עדיין הוא כ"ר אבל אם שמוהו כבר בכ"ש ודאי אינו אוסר כלל לפי מאי דקי"ל דכ"ש אינו מבשל ואינו מבליע ומפליט וכמו שנתבאר לעיל סימן ס"ח ואע"ג דאם נפל חם על דבר צונן אסור כדי קליפה היינו משום דהוי כמו עירוי ואדמיקר בלע פורתא הואיל ולא היה מעולם עדיין בכלי שני וזהו טעם דגים שעלו בקערה דאינן מותרים רק מטעם נ"ט בנ"ט וכן לקמן סי' ק"ז גבי דגים טמאים שנתערבו בקערה שהיו אוסרים אי לאו מטעם דבטלים ברוב אבל אם כבר מונח בכ"ש חם אע"פ שהיד סולדת בו אינה מבליע כמו שאר כ"ש או דבר עב כגון חתיכת בשר שהניחו בכ"ש דלא גרע דבר שהוא גוש מדבר לח וכ"מ מדברי הרשב"א שמדמה ענין כ"ש לחום חלב הכסלים שהוא דבר עב גם שנראה לעינים שרושב רותחת יותר שומרת חומו מדבר עב ודלא כמו שראיתי מהר"ש לורי"א שחלק בהכי ואין דבריו נראין : (ה) כתב באו"ה כלל כ"ש אם מונחים זו אצל זו אם שניהם חמין הכל אסור ואם אחד מהן
צונן

פרישה

דכתב עליהן ז"ל ולא נהירא שהרי חום של בית השחיטה כו' ס"ל דכלי שני ועירוי אוסר לגמרי · אפ"ה השיג רבינו עליו וכתב דאין זה דומה לראיה להוכיח מזה דמפליט ומבליע בכולו (ואין להקשות הא דאינו אוסר בית השחיטה את כולו ה"ט משום דאין חמימות בבהמה אלא קליפת בית השחיטה לחוד משא"כ בחם כולו וכמ"ש רבינו הך סברא בשם ר"פ בס"ס נ"ד · דמ"מ דקדק רבינו שפיר על הרשב"א במאי דבא לסתור דברי הי"א ולאסור כולו בהא דבית השחיטה וחום חלב הכסלים מבליעים דאין ראיה מזה לסתור דבריהן ואי ס"ל להרשב"א הדין כן הל"ל שאין סברתו כן אבל אין הוכחה מזה כלל · ועי"ל דהוכחת הרשב"א הי' משום חלב הכסלים שהניח על בשר בעודו בחומו כמו החלב כשנוטלין אותו מהבהמה ומש"ה כתב רבינו עליו דאין ראיה דאף בשניהן חם האיסור וההיתר מ"מ אינן מבליעין אלא כדי קליפה) ומש"ר ואפשר שס"ל שחום לתוך חום כו' ה"ק ואפשר שגם הרשב"א לא עלתה על דעתו להוכיח מחום בית השחיטה כו' לאסור כולו אלא כדי קליפה ומ"ש על הי"א ולא נהירא כו' היינו משום שדקדק מדבריהן שס"ל דכלי שני אפילו כדי קליפה אינו מפליט ומבליע והיינו משום דס"ל דחום כחום דכלי ראשון אף על גב דמבשל אינו אוסר אלא כדי קליפה וא"כ הי"א דמחלקי בין כלי ראשון לכלי שני ועירוי צ"ל דס"ל דכ"ש ועירוי דאינו מבשל אפי' כדי קליפה לא בעי ומש"כ א"ש דהוכיח הרשב"א מחום בית השחיטה דלפחות כדי קליפה בעי ע"ז מסיק רבינו וכתב ואינו כן כו' בשחיטות משום דס"ל כדעת שאר

דרישה

לתוך חם וכן צונן לתוך חם אסור ובחם לתוך צונן אמרינן קולף ע"כ א"א לומר דאסור דאמרינן גבי חם לתוך חם או צונן לתוך חם לאסור כדי קליפה בלבד אמרו דא"כ דינם שוה לדין חם לתוך צונן ובמאי פליגו רב ושמואל בהם אי עילאי גבר או תתאי גבר הא דבר שאפילו בר בי רב דחד יומא לא יטעה בו כ"ש הרשב"א שהוא מורו של עולם ואע"פ שכתב שראה כן לקצת המחברים אין דעתי סובלת שראה לשום אחד מהמחברי' דחם לתוך חם או צונן לתוך חם בקליפה סגי · ואע"פ שהר"ן כתב שהרשב"א סובר דצונן לתוך חם אינו אוסר אלא כדי נטילת מקום מ"מ בחם לתוך חם לא אמר ומשמע דמודה דכולה אסור ואפילו בצונן לתוך חם לא התיר אלא בנטילת מקום שהוא יותר מכדי קליפה ועוד שהרשב"א כתב בתוך ספר עצמו לקמן נפל חם לתוך צונן אינו אוסר אלא כדי קליפה ואם נפל צונן לתוך חם הכל אסור עכ"ל ב"י · והקושיא היותר גדול מכולם היא בעיני מה מקום מצא רבינו בדברי הרשב"א להשיג עליו דהא י"ל דה"ק הי"א הללו אמרו דהיינו כלי שני אינו מפליט כיון דאינו מבשל דמשמע כלל אינו מפליט ומותר אפילו בלא קליפה וע"ז כתב הוא ול"נ שהרי חום של בית השחיטה כו' ואפ"ה צריכין קליפה ומסיק לומר אלא כל חום שעכ"פ כלשהו מפליט ור"ל ואוסר כדי קליפה דומיא דחום בית השחיטה ולפי מה שכתבתי בפרישה לק"מ : [ז] או אפילו קר שנפל על הצלי שאצל האש אינו
אוסר

המחברים דאוסר כולו · וכדי ליישב קושיות הב"י צ"ל דמש"ר ואפשר דס"ל דחום לתוך חום אינו אוסר כדי קליפה כו' דל"ד קליפה קאמר אלא י"ל כדי נטילה שהוא קליפה עבה ונקראת לפעמים בשם קליפה · והשתא א"ש דכתב דכן ראה לקצת המחברים שכ"כ בשם הרא"ה אע"פ שכ"כ בצונן לתוך חם ס"ל דאין לחלק בין צונן לתוך חם לחם תוך חם · וא"ת א"כ מנ"ל להרשב"א להשיג על הי"א דלמא ג"כ דעת הי"א הוא דכלי שני ועירוי אוסרים כדי קליפה ולא באו למעט אלא שלא שגם כ"ש ועירוי יאסרו כדי נטילה כמו כלי ראשון דאוסר כדי נטילה וכמ"ש · וי"ל דא"כ לא הל"ל אבל כ"ש ועירוי אינו מפליט סתם כיון דאין חילוק גדול כ"כ בין כדי נטילה לכדי קליפה לא הו"ל לסתום ולכתוב על כדי נטילה מפליט ועל כדי קליפה אינו מפליט אם לא שטעמן שכ"ש ועירוי אינן מפליטין כלל · או ר"ל שכלי ראשון אוסר כולו כיון שהוא מבשל וכ"ש ועירוי אינן אוסרים בפליטתן כ"כ כיון שאינן מבשלין ומקליפה לא איירי ואפשר דג"כ ס"ל דבעי קליפה והרשב"א ס"ל דמפליט ומבליע בכולו וכמ"ש במלוקה הראשונה בהשגת רבינו על הרשב"א · מיהו כדי ליישב קושית ב"י דהקשה עוד על רבינו אין ס"ד דרבינו דהרשב"א ס"ל דחום לתוך חום אינו אוסר אלא כדי קליפה הא כתב הרשב"א בהדיא דאפילו בצונן לתוך חם אוסר כולו · אם הוא שכ"כ גם בת"ה הקצר שהיה ביד רבינו צריכין לומר דמש"ר ואפשר שר"ל דחום לתוך חום אינו אוסר ג"כ אלא כדי קליפה · לא היה כוונת רבינו שהרשב"א ס"ל הכי אלא כוונתו ר"ל שי"א ס"ל הכי · ועלתה על דעת הרשב"א לפרש דברי הי"א כן (אע"ג דהם לא ס"ל הכי לגמרי וכמ"ש) משום דהי"א סיימו וכתבו וז"ל דכ"ש ועירוי אינו מפליט דמשמע דאינו מפליט לגמרי · ואי בכלי ראשון שהוא חום לתוך חם ס"ל דאוסר לגמרי לא ה"ל לחלק בין כלי ראשון שהוא מבשל לכ"ש · אלא ה"ל לחלק בין כ"ש לצלי שהוא בכדי קליפה ונטילה וכמ"ש לעיל · אלא ודאי ס"ל דהם חם לתוך חם אינו אוסר אלא בכדי קליפה ונטילה וכמ"ש כן נ"ל ליישב דעת רבינו מקושיות ב"י · אבל א"ל דכוונתו היה כמ"ש ואפשר לומר דחום לתוך חום כו' ה"ל חום דכלי שני דא"כ לא ה"ל חום לתוך חום סתם כיון דל' זה מפורש בגמרא אכלי ראשון · ועוד דא"כ לא הל"ל ע"ז ז"ל ואינו כן כו' סתם בלי הוכחה ורא"ה וק"ל ומה שהקשה הב"י עוד בתמיה גדולה אין ס"ד דרבינו דחום לתוך חום לא יאסר אלא כדי קליפה ובסמוך כתב להרשב"א דאפילו במליחה אוסר הכל נתיישב ג"כ כמ"ש דמש"ר ואפשר לומר כו' לא אהרשב"א כתב דס"ל הכי אלא שס"ל דהי"א ס"ל הכי ומטעם שכתבתי · ועי"ל דשאני מליחה דנוטף ממנו ציר שהוא כרתיחה משא"כ מבליע יותר מחום לתוך חום · אלא שזהו דוקא דהא ג"כ בחום לתוך חום כסבר בגמרא מיירי ע"י רוטב ובישול וכמש"ר אחר זה וז"ל בד"א (דחום לתוך חום אוסר כולו) כשנתערבו דרך בישול כגון שנפל לתוך התבשיל כו' ודו"ק · ולפי מ"ש אינו מוכרח לומר דמש"ר ברישא ז"ל ואם הוא חם שהיד נכוות בו או אוסר כמו מבושל · וגם סיים על דברי הרשב"א וכתב ז"ל ואינו כן אלא אוסר כולו אם היד נכוות בו דר"ל אפי' כ"ש · די"ל דקאי דוקא אחום לתוך חום ודרך בישול שהוא בכלי ראשון אלא דמדסתם ותלאו במה שהיד נכוות בו וגם מדכתב ברישא ז"ל או אוסר כמו מבושל משמע שזה דגם בכ"ש ס"ל דנאסר כולו ומשום דאע"ג דאינו מבשל מ"מ לענין הפליטה והבליעה דינו כמו מבשל ודו"ק : (ד) לפיכך נפל איסור חם לתוך היתר חם כו' אפשר לומר דאמה דסיים קאי שכתב ואינו כן אלא אוסר הכל אם היד סולדת בו ע"ז קאי לפיכך כו' ואפשר נמי לומר דאדלעיל קאי שכתב ואם הוא חם שהיד נכוות בו או אוסר כמו מבושל כו' ע"ז קאי לפיכך כו' ור"ל הואיל וקי"ל דאם הוא חם שהיד סולדת בו אע"פ שאינו מבשל אסור לפיכך כו' : (ס) הכל אסור פי' ע"י רוטב כמ"ש בסמוך והא דלא כתב כאן נמי דהיינו דוקא כשהוא [illegible]

חדושי הגהות

וא"כ מאי תי' בזה דמיירי בכלי שני וחזר להקשות קושיתו הראשונה ומצאתי בבה"ג שכתב שיש כאן יותר לשון וצ"ל דבתחלת קושיתו לא הקשה רק מכלי ראשון וכל זה כן ואי בכלי שני עד סימן ש"ה הוא מותר לגמרי וזה הדק ודוחק לחלק וכו' שייך אחר הקושיא השניה אלא דא"כ וכו' : ד סי' לפירוש שכוונת דברי השמר אבל דרך צלי ר"ל דבר שנאמר ע"י צלי וקא
מפרש

או חתיכת איסור שצלאו עם חתיכת היתר ונוגע זה בזה צריך להסיר כדי נטילה סביב הגיד וכן מן החתיכה במקום שנגעה בחתיכת איסור (ט) וכן אם נפל איסור על חתיכה שבקדרה שהיא חוץ לרוטב ולא ניער הקדרה ולא כיסה אותה אינו אוסר אלא כדי (ו) נטילה (י) אבל אם היא ברוטב לרש"י כולה ולר"י אפילו מקצתה כדפרישית לעיל או אפילו כולה חוץ לרוטב וניער או כסה הקדרה הרוטב מפעפע הטעם ומערבו ונבלע בכולו (יא) במה דברים אמורים בירך עם גידו וכיוצא בו דבר כחוש שאין בו כח לפעפע

ומ"ש וכן אם נפל איסור על חתיכה שבקדרה וכו' נראה דס"ל לרבינו דלא חמיר טפי חתיכה יבש בלא רוטב שנתבשל בקדרה מכלי שאצל האש דאינו אוסר כולו אלא כדי נטילה ותימה דא"כ טיפת חלב כשנפלה על החתיכה שכולה חוץ לרוטב לר"י אמאי אוסרתה לכולה חתיכה עד ס' ולא סגי לה בנטילה אבל בלא דברי רבינו דבכאן היה נראה דאם ע"י בישול הוא חמיר טפי מחום דכלי שאצל האש אבל למ"ש רבינו שהן שוין בדין קשה טובא וי"ל דה"ל לרבי' דדוקא חתיכה של איסור דנוגע בהיתר אין הטעם הולך מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ואינו אוסר במקום נגיעתה אלא בכדי נטילה אבל טיפת חלב לח כמו רוטב דמתפשט' בכל החתיכה כשנופלת עליה ולפי זה טיפת חלב שנפלה על הכלי שאצל האש נמי מתפשט בכולה ואוסר עד ששים ואע"ג דהרא"ש בפ' כ"ה (תחלת דף קע"ו) כתב דאין להתיר מטעם דשריק אם נשפך דם רותח על הכלי או אפי' דם צונן היה אסור משום דתתאה גבר ואסור כדי קליפה או כדי נטילה דדוקא דם הנפלט ונוטף עם הציר ע"י צלייה או מליחה הוא דאמרי' דשריק אבל בעיניה לא אשכחן דשריק עכ"ל וכ"כ רבינו לעיל בסי' ע"ו דיש ליישב ולחלק דדוקא בדם דאינו מפעפע בטבעו הלכך אע"ג דלא שריק בעיניה מ"מ אינו נכנס יותר מכדי קליפה או נטילה אבל טיפת חלב שמפעפע בטבעו מתפשטת בכל החתיכה ואוסרת עד ששים וה"א להדיא בתו' פג"ה דאמתי' דמשני שאני חלב דמפעפע כתבו התוספות והא דאמר נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו והו לא היינו משום דרוטב אינו מפעפע כל כך דציר בעלמא הוא ולא שומן עכ"ל אלמא דבדם וציר הוא דאמרינן דאינו מפעפע בכולו אבל טיפת חלב בחתיכת בשר אימא לך דנכנסת ומפעפע בכולה מיהו לפ"ז צריך לומר דרבינו חולק אמ"ש הרשב"א דהחלב אינו מפעפע ומביאו ב"י בסוף סי' זה וז"ל דברים אלו שאמרנו אפי' בבשר בחלב שהחלב אינו מפעפע · ועי"ל דרבינו נמי סובר דהחלב אינו מפעפע והך טיפת חלב שנפלה אחתיכה שחוץ לרוטב כולה דאוסרת עד ששים לר"י מיירי בחתיכה שמינה ולא היה צריך לפרש דבשמינה מיירי דדבר פשוט הוא דחום לתוך חום בלא רוטב אינו אוסר בכולו אלא בשמן וכמו שנתבאר בסי' זה כנ"ל אבל מהרמ"א בת"ח כלל כ"ג דין ג' הביא תחלה דברי רבינו שכתב כאן וכ"כ המרדכי דאינו אוסר אלא בכדי נטילה וכתב עליו ודלא כמשמעות דבריו שכתב בסי' צ"ב דכל החתיכה אסורה שהרי כתב דאם בא אח"כ לתוך הרוטב צריך לשער כנגד כולו עכ"ל ושרי ליה אמרי' דהבין דדברי רבינו בכאן הם סותרין למ"ש בסי' צ"ב והא ליתא שהרי בכאן סוף הסימן כת' רבינו הא דחתיכת איסור אוסרת חבירתה בנגיעת דוקא שאיסורה מחמת עצמה כגון נבלה או בשר בחלב וכו' אלמא דס"ל דאפילו לחבירתה אוסרת בנגיעתה כ"ש דהיא גופה נאסרה מבליעת הטיפה אלא צריך ליישב דברי רבינו באחד משני הישובי' דפרישית · ולענין הלכה פסק ב"י בש"ע דחום של כלי שני אפילו הי"ס בו בדיעבד מיתר בלא קליפה ובהדחה בעלמא סגי וכך היה דעת הרב בהגהת ש"ע ולא נהירא אלא דברי הרשב"א עיקר דבהדחה ודאי לא סגי אלא קליפה בעינן בחום דכ"ש אפילו אין היד סולדת בו והיכא דהי"ס בו נמי מסתברא כדברי רבינו דכל שהוא חם שהיד נכוית בו אפילו אינו כ"ר אלא עירוי או אפילו כלי שני אעפ"י דאינו מבשל מכל מקום מפליט הוא מעצמו ומבליעו באחר ואוסרו כולו אם הוא דרך בישול ע"י רוטב ואם הוא דרך צלי כיבש אפילו הוא אצל האש אינו אוסרו אלא בכדי נטילה אבל לא סגי ליה בקליפה מאחר דהיד סולדת בו ולפי זה סכין חולבת שחתכו בו בשר רותח לאחר שהונח בכלי שני אם היד סולדת בו נאסר הסכין דהבשר מפליט מעצמו ומבליעו בסכין אבל אין הבשר נאסר שאין כח בחום דכ"ש להפליט הבלוע בסכין ויבלענו בבשר דזה הוי כבישול אלא לפי ששמנונית הסכין הדבוק עליו נבלע בבשר רותח לכך נאסר בכדי קליפה והוראה זו דלא כהרב בהגהת ש"ע שכתב לעיל בסי' צ"ד דהסכין אינו נאסר דליתא אלא הסכין נאסר וצריך הגעלה וכמו שפסק מהרש"ל אבל דלא כמהרש"ל שכתב דהבשר כולו נאסר דליתא אלא אינו נאסר אלא כדי קליפה כמ"ש הרב בהגהת ש"ע ובת"ח והבאתי דבריהם לעיל סוף סי' צ"ד גם דלא כמ"ש מהרש"ל גבי דוחן ואורז שנתערו מן הקדרה לקערה והי"ס בהן דדינן ככ"ר ואם הכף ב"י מבשר והדוחן בלוע הוא מן החלב או איפכא דנאסר המאכל משום בשר בחלב וגם הכף נאסר מבליעה זו ואוסרה אח"כ קדרה אחרת אם

תחבו

שנפל על הכלי שיש בו צד איסור אינו אסור בשום אחד מהם אלא כדי נטילה עכ"ל · וז"ל הרשב"א כל איסור שאינו מפעפע אף ע"פ שנפל חם ע"ג חם קולף מקום שנפל שם ומותר עכ"ל ואע"פ שכתב קולף כבר נתבאר דלענין מעשה צריך נטילת מקום באיסורי דאורייתא : ומ"ש או חתיכת איסור שצלאו עם חתיכת היתר ונוגע זה בזה וכו' הוא נלמד מדין ירך שנצלה בה הגיד ומדין כוליא דבסמוך : ומ"ש וכן אם נפל איסור על חתיכה שבקדרה שהיא חוץ לרוטב וכו' עד הרוטב מפעפע הטעם ומערבו ונכנס בכולו כמ"ש הרשב"א בת"ה ופשוט הוא ומחלוקת רש"י ור"י נתבאר בסימן צ"ב : ולענין כלי שאנו נוהגין לעשות בתנור בתוך מחבת ונותנין בה מעט מים ורוב החתיכה היא חוץ לרוטב הדבר פשוט דלר"י דינו כמבושל ולרש"י דינו ככלי כתב הגהות מיימון בפרק ט"ו בשם ר"פ גבי תתאה גבר סגי בנטילת מקום אם אין בו שומן מיהו אין להקל בזה דפעמים יש בו שומן ולאו אדעתיה ומיהו אפי' בלא שומן יש לאסור כולו והא דסגי בנטילת מקום במתניתין דנטף מרוטבו על החרס זהו משום דאין הרוטב נופל על כולו אלא טיפה בעלמא הוא דנפל אבל גבי תתאה גבר חתיכת האיסור נוגעת כולה ולכך אוסרת דמפעפע בכולה עכ"ל והם מדברי סמ"ק ומ"מ לענין מעשה נ"ל כמ"ש רבינו : ומ"ש רבינו בד"א בירך עם גידו וכיוצא בו דבר כחוש וכו' אבל גדי שמן שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו ראש אזנו וכו' (שם : צו) אהא דאמר שמואל קולף עד שמגיע לגיד מקשה בגמרא איני והא א"ר הונא גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו ומשני שאני חלב דמפעפע והדר מקשה ובחלב אסור והא אמר רבה בר בר חנה עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בגדי שצלאו בחלבו ואמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו ומשני ההוא כחוש הוה רב הונא בר יהודה אמר כוליא בחלבה היה כתבו התוס' דהפי' הראש למעלה וכל החלב והכליות למטה ועומד בשפוד בתנור אסור לאכול אפי' מראש אזנו דהחלב מפעפע אפי' כלפי מעלה ודעת הרמב"ם בפט"ו מהמ"א דהא דאמרי' אסור לאכול מראש אזנו היינו כשאין בגדי ששים לבטל החלב אבל אם יש בבשר הגדי ששים לבטל החלב כגון שאינו שמן וכמות חלבו מועט קולף ואוכל עד שמגיע לחלב כדאורי ר' יוחנן והר"ן כתב שהרא"ה חולק בזה ואמר דאין חלב מפעפע מתבטל בכלי לעולם דקדרה הוא שמתבטל מפני שהרוטב מוליך האיסור בשוה אבל בכלי שהוא מפעפע מעצמו אפשר שהרבה ממנו מתכנס במקום אחד הלכך אפילו בששים לא בטיל ונראה מדברי הר"ן שהוא חולק עליו וגם גדולי כל הפוסקים חלוקים עליו שכבר כתבתי שהרמב"ם פסק שהוא מתבטל וכ"פ הרשב"א והתוס' והרא"ש כתבו ההוא כחוש הוה ולכך שרי דחלב כחוש אינו מפעפע ועי"ל כחוש הוה ויש בו מעט חלב יבטל בששים ואמאי דאמרינן שאני חלב דמפעפע כתבו התוספ' וא"ת במתני' איכא שומן גיד דמפעפע ואפי' נצלה נמי ליתסר כוליה ונראה לר"ת דשמנו של גיד אינו מפעפע וכתב הרא"ש שכך נ"ל לדברי רש"י והרי"ף שכתבו דשומנו של גיד אוסר ודלא כריב"ם שתירץ דכיון דשומנו של גיד מדרבנן לא החמירו בו יותר מבגיד ורבי' כתב דין גדי שצלאו בחלבו סתם ולא ביאר אם דעתו כתירוץ ראשון או כתירוץ שני והרשב"א כתב בת"ה נ"ל פי' של ר"ת שפי' כחוש הוה טבעו של חלב שהוא כחוש אינו מפעפע ולפיכך אפי' לא היה בבשר הגדי ששים לבטל את החלב אינו אוסר את כולו ובקליפה סגי או בנטילת מקום דה"ל כשמנו של גיד שמחמת כחישותו אינו מפעפע ובכלי אין אוסרין וכן דעת הרמב"ן ז"ל וכן כל הקדמונים האוסרין משום תרבא אם נמלחו או נצלו עם הבשר קולף ואוכל עד שמגיע להם וכן דעת הרמב"ם והרמב"ן ז"ל ויש לי ללמוד עליהם מדאמרינן כוליא בחלבה הוה אלמא חוטים שבכוליא וקרום שעליה המפסיק בינה ובין החלב שעליה אינה אוסרת אותה ולא עוד אלא אפי' היה ע"ג הקרום חלב גמור הקרום חוצץ ומציל את הכוליא מלבלוע את החלב שעליו עכ"ל · ובת"ה הקצר כתב בלשון קצר וזה החלב והשומן מפעפעין ולכן אפי' ע"י צלי אפילו ע"י מליחה אוסרים את הכל עד שיהא בהיתר ששים כנגד כל האיסור ולפיכך גדי שמן שצלאו בחלבו אם אין בכל הגדי ששים כנגד כל החלב שבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו שהחלב מפעפע הכל בד"א בגדי שמן אבל בכחוש אע"פ שאין בגדי ששים כנגד כל החלב שבו אינו אסור אלא כדי קליפה שהחלב של בהמה כחושה כחוש הוא בטבעו ואינו מפעפע וי"א

שצריך

דרכי משה

צונן סגי בקליפה במקום שנוגעים עוד כתב סימן ל"ו אם הניח איסור חם לתוך קערה דינו כמו שאר חם לתוך צונן וכן אם הניח בשר חם לתוך קערה חולבת הבשר צריך קליפה וגם הקערה צריכה קליפה במקום שנגע בבשר או יגעילנה עכ"ל . ועוד כתבו דוקא שהוא בקערה שאין שם דוחקא דסכינא אבל אם חתכו בשר רותח בסכין חולבת בן יומו הכל אסור אם אין ס' כנגד הסכין ואם אינה ב"י צריך קליפה אפילו הצונן משום דבודאי יש שמנונית על הסכין אם אינו יודע בבירור שלא היה בו שמנונית וכ"כ הטור לעיל סי' צ"ד ופשוט הוא דכ"ז מיירי בחתך בשר רותח שהיד סולדת בו אבל בלא"ה אפילו הסכין ב"י אינו אוסר רק כדי קליפה והסכין בנעיצה בעי בקרקע משום השומן הדבוק בו וכן המנהג . במרדכי פ' כ"ה ע"א דף תשי"ט מצאתי דאסור לשפוך מכלי כשר שיש בו שומן לתוך נר דולק ובו חלב או שומן טריפה דתניא פ"ה דמס' מכשירין המערה מחם לחם מצונן לצונן טהור מצונן לחם טמא ר"ש אומר המערה מחם לחם כחו של תחתון יפה משל עליון אלמא כ"ע צונן לתוך חם טמא וה"ה לאיסור והיתר עכ"ל וכתב באו"ה כלל כ"ט דבדיעבד אין לחוש ועי"ל סימן ק"ד כתבתי דשומן חם לתוך שומן קר הואיל ונמס מתוך החום כולו אסור : (ו) וכ"ה במרדכי פרק כ"ה דף תשי"ט ע"א שמה שחוץ לרוטב דינו כצלי וצ"ע דכאן פסק הטור דאינו אוסר רק כ"נ ולעיל

סימן

פרישה

וכתב בד"א כשנתערבו דרך בישול אבל כו' כרי דהולך למימר דדרך צלי אינו אוסר כולו א"כ הל"ל לפיכך ירך שצלאו עם גידו כו' אינו אסור אלא כדי נטילה · די"ל דה"ק מתחלה בד"א דרך בישול אבל דרך צלי אינו אוסר כולו ול"ת כיון שאינו אוסר כולו לא לאסור אלא קליפה או לא כלום ע"ז סיים וכתב אלא כדי נטילה ללמדינו דכדי נטילה בעי וע"ז מסיק וכתב כיון דכדי נטילה בעי לפיכך ירך כו' וק"ל · (ט) וכן אם נפל איסור על חתיכה שבקדרה כו' אינו אוסר אלא כדי נטילה והא דכתב רבינו בסימן צ"ב שאם נפל טיפת חלב על בשר שבקדרה שחוץ לרוטב שנאסר כולו באין ס' בחתיכה נגד החלב כתבתי שם דשאני בדבר לח שיבלע בכולו וכאן מיירי בדבר עב וגוש שאינו נבלע בכולו (וכתב רש"ל ואנו נוהגין לאסור מליחה וצלייה כבישול וכן אם חמה ע"י בישול בלא רוטב וכשיש ס' צריך קליפה ואין חילוק בין מליחה וצלייה לבישול אלא בדם עיין בח"ו רש"ל עכ"ל) (י) אבל אם היא ברוטב לר"י אפי' מקצתו ולרש"י כולה כו' כנ"ל דהא לרש"י אין הרוטב מוליך האיסור בכולו אא"כ הוא כולו ברוטב ולר"י אפילו הוא מקצתו ברוטב מוליך האיסור בכולו והטעות נפל בספרים משום דלעיל בסימן צ"ב כתב רבינו ופר"י דוקא בכל החתיכה חוץ לרוטב ורש"י פי' אפילו מקצתו ברוטב ומזה באו לטעות לכתוב בדברי רש"י אפילו מקצתו ובדברי ר"י כולה וטעות גדול הוא דלעיל לדעת ר"י כולה חוץ לרוטב וכאן פי' כולה שהיא כולה בתוך הרוטב גם בדברי רש"י א"א לגרוס אפי' מקצתה כי' אע"פ שכ"כ לעיל סימן צ"ב דלעיל מיירי בנפל טיפת חלב על החתיכה ואין בחתיכה ס' לבטל המגע אבל בצירוף שאר החתיכות שבקדרה יש ס' ומפרש שם רש"י דאע"פ שמקצתה בתוך הרוטב לא אמרינן הרוטב מוליך האיסור בכולו להצטרף כל מה שבקדרה לבטל החלב אלא החתיכה אסורה אבל כאן שנפל איסור גוש על החתיכה דבלא רוטב אינו אוסר אלא קליפה וע"י רוטב נאסרה כולה שהרוטב מוליך האיסור בכל החתיכה נמצא לדעת רש"י שסובר אם מקצת החתיכה ברוטב אין הרוטב מוליך האיסור בכל החתיכה הכ"נ הכא שאין החתיכה נאסרת כולה ע"י מה שהיה מקצתה ברוטב ע"כ צריך להגיה כמ"ש · ואפשר שאין צריך להגיה ואדלעיל קאי וה"ג (וגליון היה כתוב מבחוץ והדפיסו מבפנים והשתא א"ש דכתב כדפרישית לעיל גם א"ש דל"ת למה כתב פירש בסיפא ולא ברישא בחוץ לרוטב וכמ"ש בסימן צ"ב) וכן אם נפל איסור על חתיכה שבקדרה שהיא חוץ לרוטב לרש"י אפי' מקצתה ולר"י כולה (פי' כולה לחוץ לרוטב) ולא ניער הקדרה ולא כיסה אותה אינו אוסר אלא כדי נטילה אבל אם היא ברוטב או אפילו כולה חוץ לרוטב כו' והשתא א"ש דלרש"י אע"פ שהיא מקצתה ברוטב אין הרוטב מוליך האיסור בכולה ולר"י דוקא בכולה חוץ לרוטב אבל אם מקצתה ברוטב כולה אסורה וכמ"ש · ועל ב"י יש לתמוה שכתב וז"ל ולענין כלי שאנו נוהגים לעשות בתנור בתוך מחבת ונותנין בה מעט מים ורוב החתיכה היא חוץ לרוטב הדבר פשוט דלרש"י דינו ככלי ולר"י דינו כמבושל עכ"ל ב"י בדף נ"ח ריש ע"ב ולעיל סימן צ"ב משמע להדיא איפכא כמ"ש וצ"ע · גם בש"ע כתב לרש"י אפי' מקצתה ולפי מ"ש הוא טעות אלא שכ"ע לפי מ"ש דהפכא גרסינן לרש"י כולה בתוך הרוטב משמע דוקא כולה תוך הרוטב אבל אם מקצתה חוץ לרוטב אע"פ שהרוב תוך הרוטב אמרינן כאילו כולה חוץ לרוטב ולעיל סימן צ"ב קאמר לרש"י אפי' מקצתו מונח תוך הרוטב חשוב כחוץ לרוטב דמשמע דוקא מקצתה אבל אם רובה תוך הרוטב ה"ז כאילו כולה תוך הרוטב (ויש ליישב בדוחק לומר דכל כי האי אזלינן כאן וכאן לקולא דלעיל הקיל רש"י וכתב דאם הרוב ברוטב מצטרף הכל לבטל האיסור וכאן ג"כ לקולא דאם מקצתה חוץ לרוטב אף שרובה ברוטב אינה מפעפע האיסור בכולו) ודוחק לומר לרבותא דר"י קאמר מקצתה לאשמועינן דלר"י אפי' מקצתו ברוטב מחשב כאילו כולו תוך הרוטב ומצאתי בב"י בר"ס צ"ב ובד"מ שכתבו בשם הגה"מ בשם סמ"ג דלפי רש"י אפי' כולה ברוטב רק שפניה העליונים מגולין אין הכל מצטרף עכ"ל ובמרדכי ד' תשל"ז ע"א פכ"ה לא משמע כן ע"ש ובד"מ מביא לר"י אפי' מקצתה ע"ש . (יא) בד"א בירך עם גידו וכיוצא בו שהוא דבר כחוש פי' חלב כחוש :

אבל

לפעפע בכל החתיכה [ס] (יב) אבל גדי שמן שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו (יג) שכיון שהוא שמן מפעפע בכולו (יד) וכוליא שצלאה בחלבה אינו אסור אלא כדי קליפה שהקרום מפסיק (טו) ולא מיבעיא חתיכה אח' שיש בה חלב שמפעפע לכולה אלא אפילו חתיכת האיסור כחוש (טז) וחתיכת היתר שנצלה עמה שמנה האיסור מפעפע בכולו · (יז) ומלוח שהוא מלוח עד שאינו נאכל מחמת מלחו וכבר פירשתי שיעור מליחתו בהלכות בשר בחלב דינו כרותח ומפליט ולא לאסור הכל אלא כדי קליפה

בד"א

שצריך נטילת מקום והראשון נ"ל עיקר אלא שיש לחוש לדברי המחמירים באיסורים של תורה : **ומ"ש** בענין הקרומות כ"כ המרדכי בפרק ג"ה דקרום גדי כחוש יש להם וסגי בקליפה ודברי הר"ן נראה שהם כדברי הרשב"א :

כתב האגור בשם מהרי"ל טולן דטחול שנצלה בלי ניקור צריך ששים כנגד מה שעל כדד שחייבים עליו כרת וצריך נמי כדי נטילה דילמא איכו מפעפע עכ"ל : וכתב הרשב"א בת"ה הארוך וכוי יודע בכל דבר שיש לו פעפוע שנפל למקום ידוע מן החתיכה שאע"פ שיש בחתיכה לבטל האיסור צריך ליטול מקומו וכמו שאמרו בפ' כ"ה נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו · ובקצור כת' כלשון הזה כל איסור מפעפע אם שנפל על גבי היתר אם אף על פי שיש בהיתר ששים לבטלו צריך ליטול ממקום שנפל שם האיסור קליפה עבה ביותר והוא הנקרא בכ"מ נטילת מקום עכ"ל ונ"ל דה"ה בצונן לתוך חם דצריך נטילת מקום אם הוא מפעפע אף ע"פ שיש בהיתר ששים כנגד איסור דדין צונן לתוך חם כדין חם כדאיתא פרק כ"ה (עו.) ואפשר דלרבותא נקט הרשב"א חם לתוך חם דלע"ג דחום טובא לא אמרינן שהוא נימוח לגמרי ומתפשט בכל ההיתר ולא נשאר שום רושם במקום שנפל יותר מבכל שאר החתיכה אלא לעולם מקום שנפל בו צריך נטילת מקום וכ"ש בצונן לתוך חם דאיכא למימר טפי דודאי נשאר רושם במקום שנפל יותר מבשאר החתיכה מאחר שצונן היה האיסור וזו היא סברת כמה רבוותא שכתב המרדכי ס"פ ג"ה ואע"פ שר"ב אח"כ חזר בו אינך רבוותא לא חזרו בהם ואע"פ שכבר כתבתי שאין דעת הרמב"ם כן אלא שמאחר שיש בו כדי לבטל האיסור אינו צריך נטילת מקום ולא קליפה יש להחמיר כדברי הרשב"א : כתב עוד הרשב"א כבר ביארנו שאיסור מפעפע אפי' בצלי אוסר הכל היה אחד חם ואחד צונן ונפל האחד על חבירו התחתון גובר לעולם כמו שביארנו למעלה ולפיכך נפל חם לתוך צונן אינו אוסר אלא כדי קליפה אם נפל צונן לתוך חם הכל אסור עכ"ל והכל אסור שכתב היינו כל שאין בו ס' כנגד האיסור שאם יש בו ס' מתבטל הוא כמו שנתבאר בדבריו בפי' כמלח האיסור מפעפע בצלי דינו שוה לאיסור בישול שזה וזה בפחות מששים אסור ומוסיף צלי על בישול שאע"פ שיש ששים בהיתר מקום שנפל בו האיסור צריך נטילת מקום בצלי לדעת הרשב"א והכי נקטינן (ז) :

ועל הא דאמרינן כוליא שצלאה בחלבה הוה ושרייא משום דמפסיק קרמא כתב הרא"ש ונראה שגם כדי קליפה אוסר בכוליא שהחלב מבלע בקרום כדאמרינן לעיל תלתא קרומי הוו ומיהו בקליפה סגי דדבר מועט הוא ואינו מתפשט כ"כ וכך הם דברי רבינו ודברי ירוחם כתב שי"מ שאם צלאה בחלב שעליה דודאי אסורה הכוליא שאין כח בקרום להפסיק אבל מיירי שצלאה בלבן שבתוכה שאין בו כח לפעפע בכל הכוליא אלא בכדי קליפה וכן אם צלאה בקרום שעליה לא עם החלב שעליה אינו מפעפע כ"כ ואינו אוסר אלא כדי קליפה כמו כל שאר קרומות ע"כ (ח) אע"פ שהגהות כתבו בפ' ע"ו דאפשר דלא קי"ל כשינויא דכוליא בתלבא הוה וכו' על דברי רבינו והרא"ש יש לסמוך (ט) : ומ"ש ולא מיבעיא חתיכה אחת שיש בה חלב שמפעפע בכולה אלא אפילו חתיכת האיסור כחוש וכו' נראה שטעמו משום שנמחה קצת השומן ונבלע בחתיכות האיסור חזר השמן ההוא חתיכת נבלה וכשהוא נבלע אח"כ בחתיכות ההיתר הוא מפעפע ולפי זה לדידן דנקטינן כרבינו אפרים דאין חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב כמו שכתבתי בסימן צ"ב אע"פ שחתיכת ההיתר שמן אם חתיכת האיסור כחוש שרי אבל אני מסופק אם הדין כן שהרי אפשר שטעמו של רבינו הוא מדאמר רב בפרק כיצד צולין (עו :) דאפילו בשר שחוטה שמן ובשר נבלה כחוש דאזיל בשר שחוטה ומפטם לבשר נבלה הכחוש והדר ליה בשר נבלה ומפטם ליה בריחיה לבשר שחוטה ואם בריחיה אנו אומרים כך כל שכן שי"ל כך בצלי ועוד אכתוב בזה בסוף הסימן בס"ד · לקמן בסמוך כתב רבינו דהא דחתיכת איסור אוסר חבירתה בנגיעתה דוקא שאיסורה מחמת עצמה או שבלעה איסור מפעפע אבל אם אין בה איסור אלא מה שבלעה ואותו איסור שבלעה אינו מפעפע אינה אוסרת אחרת המגעת בה אפי' אם צלאו יחד : **ומלוח** שהוא מלוח עד שאינו נאכל מחמת מלחו וכבר פירשתי שיעור מליחתו בהלכות בשר בחלב סי' צ"א דינו כרותח בפ' ג"ה (לז :) בהנהו אטמהתא דאימלחו בי ריש גלותא בגידא דנשיא רבינא אסר רב אחא שרא אמר ליה רב אחא לרבינא מאי דעתיך דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח והאמר שמואל וכו' וכ"ת מאי כרותח דקאמר כרותח דמבושל והא מדקאמר כבוש הרי הוא כמבושל מכלל דרותח דצלי קאמר קשיא פי' רש"י משום שמנו של גיד הוא אסר להו רבינא דאילו משום גיד עצמו הא קי"ל דאין בגידין בנ"ט : **ומ"ש** ולא לאסור הכל אלא כדי קליפה כבר כתבתי בסי' ע' שזהו דעת הרא"ש והרשב"א והר"ן דאין להחמיר ברותח דצלי (ב"ה דמליח) יותר מכדי קליפה ושלא כדעת הרמב"ן וכדמשמע מדברי הרמב"ם שאוסרים הכל וגם לא כדעת הרא"ה דמצריך נטילת מקום · וכתב הר"ן גבי הנהו אטמהתא דאימלחו בי ריש גלותא בגידא דנשיא לדברי מי שאומר דלצלי ולמליחה לא משערים בששים בכל ענין אסר להו רבינא ורב אחא שרי דסבירא ליה דמליח הרי הוא כרותח דצלי ובקליפה או בנטילת מקום סגי וכ"ת וכי הוי כרותח דצלי מאי הוי נימא דמפעפע כדאמרינן לעיל דחלב מפעפע אפילו בצלי יש לומר דלא עדיף שומן דגיד הנשה מחלב כחוש דאמרינן לעיל דאינו מפעפע והרמב"ן תירץ דבמליחה אפילו חלב שמן אינו מפעפע ואף ע"ג דאמרינן דמליח הרי הוא כרותח דצלי היינו לאפוקי מרותח דמבושל אבל להא מילתא גריע מצלי דאף ע"ג דבצלי מפעפע החלב במליחה אינו מפעפע והרשב"א חולק בדבר דכיון דרבינא סבירא ליה דמליח כרותח דמבושל דעדיף מצלי היכי נימא לדידן דגריעה מינה אלא ודאי משמע דכל מפעפע בצלי מפעפע במליחה וכדברי הרשב"א ז"ל נ"ל מדאמרינן לקמן ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא סבר רב אשי לשיעוריה במאי דבלע דיקולא משמע לכאורה דבשר הוא שנתלא בכל וש"מ דחלב במליחה מפעפע דאי לא למה ליה לשעוריה בקליפה סגי ליה עד כאן לשונו · ודברי הרשב"א שכתב הר"ן מבוארים בת"ה שהוא משוה מליחה לצלי לכל דבר וכתב כנגד מי שחולק על זה לאדרבא יותר יש לומר דמפעפע במליח מבצלי מפני המוהל היוצא מן הבשר ע"י מליחה והוא כעין רוטב להוליך את האיסור ולפשטו בכל והרמב"ם כתב בפ"ז אין מולחין חלבים עם הבשר ולא מדיחין וכו' וכל הדברים האלו אסור לעשותן ואם עשו לא נאסר הבשר נראה שאין צריך לא ביטול ולא קליפה אלא מדיח ואוכל ואף על פי שמ"ש בפ' ט"ו נראה שהוא מחמיר הרבה בבשר נבלה מליח שנבלל עם בשר שחוטה כבר כתבתי בסימן ע' דאפשר דבפ"ז מיירי בחלבים שאינם אסורים אלא מדברי סופרים כשמנו של גיד וכיוצא בו וסובר דהא דאמרינן בהנהו אטמהתא דרב אחא שרי בלי שום תיקון ובלי שום שיעור שרי אף על גב דמייתי הא דמליח הרי הוא כרותח לדברי רבינא קאמר דהוה בעי למיסר כאילו היה איסור תורה אבל לדידיה כיון דאינו אסור אלא מדרבנן בהדחה סגי והיינו דסתם תלמודא וכתב רב אחא שרי דמשמע בלי שום תיקון א"נ בפ"ז מיירי במליחה כל דהו כעין מליחת חלבים ובפ' ט"ו מיירי

תחבו לתוכה אי נמי אם הכף הוא של נכרים או נאסר בבליעת איסור שאוסר אותו תבשיל של דוחן שהכלי אוסר ר"ל אפילו בלא רוטב אבל אם אותו התבשיל נאסר שבלעה איסור לא נאסר הכף ממנו בלא רוטב מאחר שהמאכל אינו אסור מחמת עצמו וכו' עכ"ל ולמאי שכתבנו איפכא מסתברא דהכף לעולם נאסר מהדוחן והאורז בין שאיסורו מחמת עצמו בין שבלעה איסור דסוף ס"ק. כיון שהי"ס בו מפליט מעצמו ומבליעו בכף או בסכין דאם איסורו מחמת עצמו אוסר כל הסכין וכל הכף ואם בלעה איסור אוסרו בכדי קליפה כדפרישית בסי' ס"ו ולעיל ס"ח ובסימן ק"ז ס"א דלעולם אוסרו לסכין ולכף וכי היכא דאמרינן בחום בית השחיטה ובבצלי אבל אין הדוחן והאורז נאסר מן הכף שאין בה כח כלי שני להפליט מה שבכף ולהבליעו בדוחן ודוקא כשהכף נקי שאין עליו שמנונית שהודח היטב אבל אם יש עליו שמנונית נאסר הדוחן בכדי קליפה כי היכא דצריך קליפה בבשר כשחתכו בסכין חולבת כדפרישית בסמוך בגלפס"ד עיקר הוראה זו מיהו לדידן דנהגינן במליחה ובצלייה בששים אף בדרך צלי אוסר כולו עד ס' ואפילו אי איכא ששים בעי נמי נטילה ואי ליכא ששים הכל אסור כיון שהוי"ס בו ואף בכלי שני כדפרישית : **ומלוח** וכו' בד"א כשהאיסור וההיתר שניהם מלוחים ואפילו האיסור מלוח וכו' איכא למידק דבסי' ע' כתב וכ"ש אם הטמא מליח והטהור תפל ור"ל דבפ' כ"ה קאמרי' רב מרי בר רחל איתלא ליה בשר שחוטה בהדי בשר טרפה אתא לקמיה דרבא וקמבעיא ליה מי אמרי' כיון דטריד לפלוט לא בלעי ציר טרפה כי היכא דאמרי' לגבי דם ושרי או לא דמי לדם וקפשיט ליה דלא אמרינן אידי דטריד לפלוט לא בלע אלא לגבי דם דשריק אבל לא לגבי ציר טרפה דמסרך סריכי והשתא בסי' ע' כתב רבינו וכ"ש אם הטמא מליח והטהור תפל דכיון דטהור לא מפליט מידי ליכא למימר אידי דטריד לפלוט לא בלע וכדפרש"י לשם להדיא אבל כאן כתב רבינו ע"פ האמת דגבי איסור ליכא לתימר אידי דטריד למיפלט וכו' אם כן לא מיבעיא בשניהם מלוחים דשניהם חמים ורותחים אלא אפי' ההיתר תפל דאינו רותח אפ"ה נאסר :

וכתב

דרכי משה

סימן צ"ב משמע דכל החתיכה אסורה ואפשר דלעיל מיירי באיסור המפעפע כמו טיפת חלב שנפלה על החתיכה והוי כמו חלב שמן שמפרש בסמוך : (ז) ומשמע שם בהדיא דה"ה חם ע"י בישול אם אינה ברוטב נמי דינא הכי דכתב סתם בכל חם לתוך חם או צונן לתוך חם דאם האיסור מפעפע בעינן ס' ונטילת מקום גם כבר נתבאר לעיל דבישול בלא רוטב דינו כצלי וכ"כ המרדכי פרק כ"ה דף תשל"ו ע"ג ובהגש"ד בשם מהרא"י דיש לאסור אף בגדי כחוש עד דאיכא ס' דאין אנו בקיאים איזה מקרי כחוש וכ"ה בהגמיי' דלעולם בכל ענין איכא ס' שרי ליכא ס' אסור וכ"ש באו"ה כלל י"ד דהכל משערין בס' וא"ת קלפין דלמא אינו מפעפע ואין חילוק בין אם החלב דביק או אינו דבוק : (ח) ונראה דבה"ג אף מהרא"י ז"ל מודה דיש להקל וכמ"ש לעיל כתב הרשב"א והרמב"ם דיש להקל בחלב דרבנן כגון הקרומין והחוטין שהם דרבנן מיהו מדקאמר בקרום שעל היותרת משמע דאין חילוק : (ט) ובפסקי מהרא"י ז"ל סי' צ"ח שאין לסמוך על דברי השר דבסמ"ק כתב דלא סמכינן עליה גם לפי דברי השר היה צריך לבדוק אם לא נקרע הקרום קודם לכן דינו כשאר חלב שנצלה או נמלח עם בשר וה"ה אם נתבשל בכוליא נעשה נבילה וצריך ס' נגד כולה וכן הוריתי הלכה למעשה כמה פעמים וה"ה בקרום שעל היותרת עכ"ל וכ"ה בהגש"ד

בשם

פרישה

(יב) אבל גדי שמן כו' אסור לאכול אפי' מראש אזנו כו' ובפ"ס סימן תס"ז משמע גבי אפייה שאינו מפעפע וק"ל אפייה וצלייה שוין וגם כתבתי ישוב לזה : (יג) שכיון שהוא שמן מפעפע בכולו מכאן משמע שרבינו סובר כתירוץ דספין של תוס' שאוסר כיון שהוא שמן מפעפע משא"כ בכחוש שאינו מפעפע ועל"ד ומיירי בלאין ס' נגדו תוס' : (יד) וכוליא שצלאו בחלבו אינו אוסר אלא כדי קליפה פי' שגם בתוך הקרום חלב מובלע לכך צריך קליפה ומיהו סגי בקליפה דדבר מועט הוא ואינו מתפשט כ"כ הפר"י . (טו) ולא מיבעיא חתיכה אחת שיש בה חלב כו' כמי בה ל"ד קאמר אלא ה"ה אם שאיסור בפני עצמו אלא ה"ק ל"מ כשהאיסור הוא חתיכה שמינה אלא אפילו אם האיסור כחוש כו' וק"ל : (טז) וחתיכת היתר שנצלה עמה שמנה האיסור מפעפע בכולו מדאמר רב פפא בפרק כיצד צולין דאפילו בשר שחוטה שמן ובשר נבלה כחוש דאזיל בשר שחוטה ומפטם לבשר נבלה הכחוש והדר ליה בשר נבילה ומפטם ליה בריחיה לבשר שחוטה ואם בריחא אנו אומרים כך כ"ש שיש לומר כן בצלי (וכתב וש"ל דדוקא בגוף האיסור אבל נבלעת האיסור לא ס"ל הכי כדלקמן בסמוך עכ"ה) ועיין בס"ם (בסעיף כ"ד עכ"ס) מ"מ שם : (יז) ומליח שהוא מלוח כו' ולא לאסור הכל אלא כדי קליפה אף ע"ג דבצלי אינו אוסר אלא כדי נטילה ומשוי עיתי לן במליח לאסור הכל כ"א גבי מליח כיון שהציר נוטף דינו כבישול

וגם

דרישה

אוסר כולו אלא כדי נטילה אבל אם הוא למעלה אינו אוסר כדי נטילה מדקאמר או אפי' קר שנפל על הכלי כו' ולא קאמר איפכא דהוי רבותא טפי גם לא מסתבר לומר דמי הוה איפכא אפילו קליפה לא בעי דבודאי אדמותקר ליה בלע פורתא מ"ו ש"כ מלאתי כן להדיא במ"ו פכ"ה גבי צלי : [ס] אבל גדי שמן שצלאו בחלבו אסור לאכול אפי' מראש אזנו בפ' ג"ה ד' צ"ו אתא ריאמר שמואל קולף עד שמגיע לגיד מקשה בגמרא איני והאמר רב הונא גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפי' מראש אזנו ומשני שאני חלב דמפעפע והדר מקשה ובחלב אסור והאמר רבה בר בר חנה טובלא הוי קמיה דרבי יוחנן בגדי שצלאו בחלבו ואמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו ומשני הוא כחוש הוה רב הונא בר יהודה אמר כוליא בחלבו הוה ובתוס' והרא"ש כתבו הכא כחוש הוה ולכך שרי דחלב כחוש אינו מפעפע וש"ל כחוש היה ויש מצנו חלב ובטל בס' וכתב ב"י ורבינו כתב דין גדי שצלאו בחלבו סתם ולא נימר אם לעתו כתירוץ הראשון או כתירוץ השני עכ"ל ותמיה בעיני הלא רבינו כתב בהדיא במ"ש וכיוצא בו דבר כחוש דר"ל חלב כחוש אינו מפעפע

וכן

חדושי הגהות

מפרש היכי דמי איסור ע"י צלי וקאמר שהוא על ב' אופנים או שהאיסור חם או אפילו אם האיסור קר יש ג"כ צד איסור כיון שנפל על הצלי שאצל האש וכיון שגמר אימר אופן האיסורים דצלי קאמר דכל מיני איסורים אלו אינם אוסרים רק כבדי נטילה : ה ר"ל הך מהרא"י דבסמוך בס"ק ט' :

נ"ל

בד"א כשהאיסור וההיתר שניהם מלוחין ז (יח) ואפילו האיסור מלוח וההיתר תפל אבל אם ההיתר מלוח והאיסור תפל ונוגעין זה בזה לא שאין כח במלח שיגרום לאיסור שלא נמלח שיפלוט שאין בו כח אלא להפליט מה שבתוכו [ו] (יט) וכתב הרשב"א דוקא כשהאיסור המלוח למטה וההיתר התפל למעלה דתתאה גבר אבל אם האיסור למעלה והיתר למטה לא בעי אלא כדי קליפה דתתאה גבר שההיתר שהוא למטה מצנן העליון ואינו בולע אלא כדי קליפה ע"כ יראה שהוא סובר שחום ע"י מליח אוסר הכל וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן

וכתב הרשב"א דוקא כשהאיסור המלוח למטה וכו' יראה שהוא סובר שחום ע"י מליח אוסר הכל וא"א הרא"ש לא כתב כן וכו' הרב ב"י השיב על רבינו שהלא בת"ה הקצר בית ד' ראש שער א' מפורש דלא אמר הרשב"א דאוסר הכל אלא בשהיה הטמא שמן וכו' ובהא להרא"ש נמי אוסר הכל כדאשכחן בגדי שמן שצלאו בחלבו וקי"ל דמליח כרותח דצלי וכ"כ רבי' בהדיא בסמוך וכו' עכ"ד וכדי ליישב דברי רבי' שלא יהא מכלל מכלכל דבריו שלא כמשפט אני אומר דמ"ש רבינו בסמוך וכי היכי דמפלגינן בצלי בין כחוש לשמן ה"ה נמי בחום של מליח וכו' אין דעתו לומר דשוין הן בדין לגמרי אלא ר"ל כי היכא דמפלגינן בצלי בין כחוש לשמן דבשמן אוסר הכל ובכחוש אוסר בכדי נטילה ה"ה נמי בחום של מליח אם האיסור שמן מפעפע בכולו ואוסר כולו כלומר דלא סגי בקליפה אלא בעי נטילה ובאיסור כחוש אינו אסור אלא בקליפה אבל לא ס"ל כלל דבמליחה אפילו בשמן הכל אסור כמו בצלי מדלא אשכחן להדיא דמליח יהא שוה לצלי בדין שמן שיהא אסור הכל דלא קאמר תלמודא אלא אהא דקאמר רב הונא גדי שצלאו

מיירי במליח שאינו נאכל מחמת מלחו א"כ בפ"ז מיירי שמלח החלבים בפני עצמן אלא שמתוך שהבשר קרוב להם חיישינן שמא יגעו זה בזה ובפרק ט"ו מיירי שנמלחו יחד · ודעת רבינו כדעת הרשב"א והר"ן שהרי כתב לקמן בסמוך וכי היכי דמפלגינן בצלי בין כחוש לשמן ה"ה נמי כחוש של מליח שאם החתיכה שמנה ונמלחה בחלבה או איסור מלוח והיתר תפל והוא שמן מפעפע בכוליה ואוסר כולו עכ"ל ואע"פ שסתם וכתב שאוסר כולו לאו למימרא דלעולם אוסר בכולו אלא דוקא היכא דליכא ששים כנגד האיסור אבל אם יש ששים כנגד האיסור מישרא שרי כי היכי דשרי בצלי ולא חשש להאריך ולפרש לפי שסמך על מ"ש בסמוך שדין המליח שוה לדין הצלי והמרדכי כתב בפרק ג"ה כמה גדולים שכולם סוברים דחלב ובשר שנמלחו יחד משערים בששים זולת ראבי"ה שסובר דביטול בששים לא שייך גבי מליחה דאין האיסור עובר בכל אלא נשאר במקומו ולפיכך צריך קליפה ובקליפה מיהא סגי ליה · וכתב שרבינו אפרים אומר שנוהגים כראבי"ה · וכיוצא בזה היא סברת הרמב"ן שהבאתי שכתב הר"ן בשמו · מיהו מתוך דברי ראבי"ה אפשר לדקדק דלא איירי אלא בשאין החלב דבוק לבשר ומשום דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב אבל חתיכת בשר שלא ניקרה מחלבה ונמלחה מודה דמתבטל בששים שבחתיכה עצמה · ובהגהות הפרק ההוא כתב בשם ס"ד במליחה או בצלי לא שייך אלא קליפה וצריך להעמיק בקליפתו יותר ממה שהיה קולף אם מלח בשר נבלה כחוש עם בשר כשר שהחלב מפעפע ונבלע בו יותר והכל לפי אומד הדעת כמה בלע יקלוף והא דאמרינן (חולין צו:) אסור לאכול אפילו מראש אודניה כגון שהחלב היה מרובה והיה מפעפע וטעם מראש אזנו וכן פי' רש"י ופי' ראבי"ה אפילו חלב הרבה במליחה הוי כמו חלב מעט בצלייה והרב ממיץ אומר דבצלי ויש הרבה חתיכות ורוב חלב לא סגי אפילו בששים דשאר חתיכות אינם מסייעות רק בתבשיל שהרוטב מוליך הטעם בכולם ומסקנא דמילתא דראב"ן דחלב ובשר שנמלחו יחד צריך קליפה אפילו הוי יותר מששים וסגי בקליפה אפילו ליכא ששים ואני ראיתי כל רבותי שמבטלים בששים עכ"ל : **ולענין** הלכה כיון דרובא דהנך רבוותא סברי דמליח' בששים וגם הרשב"א והר"ן ורבינו סבורים כן הכי נקטינן וגם בהגהות ש"ד כתוב בשם מהרא"י קבלתי דהכי נוהגים לאסור במליחה עד ששים וגם לבטל בששים לא בעי קליפה ע"כ ומיהו כבר כתבתי שדעת הרשב"א שאע"פ שהוא בטל בששים צריך ליטול ממקום שנפל שם האיסור כדי נטילת מקום וכ"כ דעת כמה רבוותא בעובדא דר"ב שהביא המרדכי בסוף פ' ג"ה ואף על פי שר"ב חזר בו אח"כ איכא רבוותא לא ראינו שחזרו בהם ואע"ג דמדברי הרמב"ם יש לדקדק דלא בעינן קליפה מ"מ לענין מעשה יש להורות כדברי הרשב"א שכתב בהדיא לאסור (י) · וכבר נתבאר שכל זה דוקא בחלב ממש אע"פ שהבשר שנגלה או נמלח עמו הוא כחוש אבל שומן גיד וקנוקנות שבו וקרומות אינם מפעפעים ובקליפה סגי להו והוא שהבשר שנמלח עמם לא היה שמן אבל אם היה שמן מפעפע האיסור על ידה ודינו כחלב גמור להתבטל בס' ולהצריכו לדעת הרשב"א כדי קליפה בשומן גיד דהוי ודאי דרבנן (יא) ובקרומות דמספקא לן אי הוי דאורייתא אפשר דנטילת מקום נמי בעו : **וכבר** זה בחתיכה עצמה שהיה החלב דבוק ולענין שאר חתיכות דנמלחו יחד כתב המרדכי בג"ה שהשיב הר"ס שאין בכל אחת מהם בפני עצמה ששים לבטל החלב אסורות ואין מצטרפין ביחד לבטל החלב כיון דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב (יב) כמה שהוכחנו מטפת חלב אם לא ניער וכסה · ואם יש ספק באותן חתיכות באי זו חתיכה נגע החלב ויש שם חתיכות הרבה דאיכא לאסתפוקי דילמא בהא נגע או בהא נגע כולו מותר דחד בתרי בטלי ואפילו הם חתיכות הראויות להתכבד משום דכשאין איסור חתיכה מחמת עצמה אלא מחמת דבר הבלוע בה אפילו הכיר תחלה אי זו היא שנגעה בו ונאסרת ושוב נתערבה בשתים ולא מיכרא בטלה ברוב כ"ש היכא דלא ידע מעולם אי זו נגעה ואיזו לא נגעה דשרי כולהו מספיקא דאכל חדא איכא למימר דילמא הא לא נגעה עד כאן משמע לי דהר"ס איירי כשידוע בבירור שלא נגע החלב כי אם באחת מהן אלא שאין ידוע אי זו היא וכגון מתבטלת בשתים שידוע שלא נגע בהן שאל"כ הא איכא לאסתפוקי דילמא נגע בכולן והיאך יתבטלו ועוד שהרי כתבו דספק אם נמלחו טריפה וכשרה אסור מפני שהוא ספיקא דאורייתא וכ"כ מדקדוק לשונו שכתב אם יש ספק באותם חתיכות באי זו חתיכה נגע החלב ויש שם חתיכות הרבה דאיכא לאסתפוקי דילמא בהא נגע או בהא נגע וכ"כ ג"כ ממ"ש עוד המרדכי בשם ראבי"ה אם יש חתיכות הרבה ונגע האיסור באחד מהן ואין ידוע באיזה מהן אם ראוי להתכבד לא בטלי והכל אסור ואם לאו בטלה ברוב ולא בעינן קליפה דחד בתרי בטיל עכ"ל הרי שכתב בהדיא דבנגע באחד מהן ואינו יודע אי זו הוא מיירי משמע שידוע לו שלא נגע אלא באחד בלבד אבל אם אינו ידוע אם נגע בכולן כולן אסורות : (ב"ה) כנ"ל אלא שמצאתי בא"ח תשובות הר"מ ז"ל על חלב הרבה שהיה תלוי בקיבה ומלחוה עם הרבה מעיים הבני מעיים אחרים שרו דכיון שהאיסור היה מכוסה בתוך הקיבה אינו מוליך טעם אלא ע"י רוטב ואי אסרת משום ספיקא דאורייתא לחומרא דניחא בכל החתיכות ואת נמרחה עמה ואסורה דכיון דא"א דנגעה כולהו אמרינן דכל ארת שנמרחה עמה מיד בטלו האחרות דחד בתרי בטיל עכ"ל ומיהו מ"ש ראבי"ה דהוי חתיכה הראויה להתכבד אע"פ שלא נאסרה אלא מבליעת איסור כבר נתבאר בסימן ק"א דכמה פוסקים כתבו כדברי מהר"ם וה"ל ראבי"ה יחידאה לגבייהו :

וכתב עוד המרדכי שהשיב רבי' נתנאל שאם אין בחתיכות בשר ס' מחלבה אף עם שאר החתיכות יש ששים מן החלב הוא מחמיר ואוסר החתיכה שיש בה החלב אפילו יש בשאר החתיכות ששים מן החלב שמא אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה ואין בהם ששים לבטלו אבל אם נוגע החלב בחתיכה אחרת מצטרפת אותה חתיכה עצמה לבטלה דכה"ג לא קרי פעפוע מחתיכה לחתיכה דכיון שנגע בה הוי כאילו דבוק בה עכ"ל ונלע"ד דכמהר"ס דסבר אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה נקטינן שהוא יותר מפורסם מרבינו נתנאל ועוד דלא שבקינן מאי דפסיטא ליה למהר"ס משום מאי דמספקא לרבינו נתנאל :

וכתב עוד בשם הר"י מוינא וא"ז שאם אין בחתיכה שבה החלב לבטלו בס' חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת שאר החתיכות בששים כנגד כל החתיכה שהחלב דבוק בה ע"כ ולטעמייהו אזלי דסברי דחתיכה עצמה נעשית נבלה אמרי' בכל האסורין אבל לפי מה שכתבתי בסי' צ"ב שרוב הפוסקים בעלי הוראה הסכימו לדברי ה"ר אפרים שכתב דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב בלבד (יג) הכא לא בעינן ששים כנגד כל החתיכה וגם המרדכי כתב דמדברי ראבי"ה משמע דלא משערים אלא כנגד החלב לבדו ושמעתי שהיו נוהגות הנשים כשנמלח חתיכת בשר עם חלב שבו לנקרו ולחזור למלוח הבשר ונ"ל שאין טעם בדבר דלמה לא תעלה מליחה ראשונה דאטו החלב שבה מעכבה מלפלוט דמה וסבור הייתי שטעם מי שהורה להן כן שאיפשר מפני שע"י שגוררין החלב נמצא שמגלה מקום בבשר שלא נגע בו המליחה תחלה ואח"כ ראיתי שטעם זה אין לו שחר דא"כ חתיכה שנמלחה יהא אסור לחתכה לשתים והרי מעשים בכל יום חותכים הבשר אחר מליחתו לכמה חתיכות ולא מפסק אדם בדבר מעולם וכך מבואר בדברי תשובת הרשב"א להתיר ובשר שחותכים דק דק לפשטידא יוכיח הילכך אין להם על מה שיסמוכו כלל : **בד"א** כשהאיסור וההיתר שניהם מלוחים וכו' כבר נתבאר בסימן ע' : כתב הרשב"א דוקא כשהאיסור המלוח

דרכי משה

בשם מהרא"י ז"ל : (י) וע"ל סימן ס"ד : (יא) ודברי ב"י צ"ע דפסק במליחה בס' וכתב שכן דעת רבינו וזה אינו דהרי רבינו פסק דא"צ אלא כדי קליפה ועוד דלעיל סי' צ"א וסימן ע' פסק בהדיא דמליחה דינה בקליפה ע"כ נ"ל דדעת ב"י לפסוק בדעת רבינו דדוקא אם הוא שכן משערינן בס' דאז כמפעפע אבל בכחוש סגי ליה בקליפה אמנם בתשובת מהרי"ו פסק סתם דקבל מרבו דמליחה בס' וכ"פ הארוך כלל י"ד וכ"פ האגור סימן אלף קע"ו בשם מהרא"י מולין שהלק במליחה בס' בין להקל בין להחמיר וכ"ה בהגש"ד בשם מהרא"י דמשערינן בס' ואי איכא ס' אפילו קליפה לא בעי בין כחוש בין שמן ובארוך כלל י"ד מצריכו לקלוף כדעת ב"י ודמנהג כדעת מהרא"י ז"ל מידו נראה דוקא בחלב שמפעפע יש להחמיר דהצריכו ס' במליחה אבל לא לענין שאר איסור וכן פסק ב"י לעיל סימן עיין וסימן צ"א לענין שאר איסורים דסגי בקליפה וכ"מ קצת בדברי האחרונים מהרי"ו והגש"ד בשם מהרא"י ובאגור וכן מבואר בגמרא פרק ג"ה גבי הנהו אטמהתא דאימלידו בגיד הנשה דקאמר התם דאינו אוסר רק כ"ק ומדברי או"ה נראה דאין לחלק וע"ר סימן עיין וכן בהגש"ד ריש שער ב' מדברי מהרא"י משמע דאין לחלק וכ"כ בש"ד דאף בשר נבילה משערים בס' ביהו נראה דס"ל בציר נבילה או כה"ג נמי כמפעפע דומיא דחלב אבל איסור שודאי אינו מפעפע אינו אוסר רק כ"ק דודאי לא יחלקו על הגמרא . (יב) ובש"ד כתוב במעשה זו דמוהר"ם דאם לא נודע החתיכה שנגע חד בתרי בטיל אע"ג דהוי חה"ל הואיל ואין איסור החתיכה מחמת עצמו אלא מחמת החלב הדבוק בה וע"ש ג"כ במרדכי האריך בזה והמנהג אינו כן אלא מצטרפים הכל לס' כל החתיכות שנמלחו יחד ואפשר שסומכין אדברי א"ז דלעיל דס"ל דהכל מצטרפין דהרי כתב דאם חלב דבוקה בו נ"נ משום דבוודאי נמלח תחלה לרוד אבל בלא"ה הוי כולן מצטרפין לבטל החלב א"כ אם אין החלב דבוק בחתיכה אלא שנמלח עם בשר החלב הכל מצטרף לבטל החלב בין חתיכה הנוגעת בהלב בין אינה נוגעת וכ"ה בהגש"ד דלפי כנהגינו בישול ומליחה וצליה הכל שוה וכ"מ ל' האגור שכתב דמשערינן בס' בין להקל בין להחמיר וכ"כ בש"ד בשם מהרא"י בהדיא דבמליחה כבישול ולכך אין לחלק א"א הכל מצטרפין לס' אם אין האיסור דבוק לחתיכה דאז יש להחמיר כדעת א"ז אבל לא משמע כן מדברי או"ה סי' ב' דמשמע דאין מצטרפין כל החתיכות גבי מליחה ומ"ש נ"ל כי מדינא לא היה מצריך במליחה רק קליפה שהוא דעת רוב הפוסקים אלא שאנו מחמירים לשוי' כבשול ודי לנו בחומרא זו ולא להחמיר בו יותר כבבשול וכטעם זה השיב ר' מוהר"ם פדאווי ז"ל כתוב בתשובה דמנהגנו להתיר ע"י קליפה במקום הפסד מרובה ועיין בא"ח סימן תס"ו כתבתי קצת דבריו . (יג) ואני כתבתי למעלה דהמנהג אינו כן רק אוסרים בכל איסורין חנ"נ וכ"פ מהרי"ו דקיבל מרבו דנוהגין כדעת א"ז :

ובארוך

דרישה

וכן במ"ש אבל גדי שומן כו' שכיון שהוא שמן מפעפע ביותר להדיא שהוא תפס תירוץ הראשון של תוס' דכסתם אינו מפעפע [ו] וכתב הרשב"א דוקא כשהאיסור המליח למטה כו' ע"ד יראה שהוא סובר דחום ע"י מליח אוסר הכל וא"א הרא"ש ז"ל לא כ"כ ז"ל ב"י באמת ואני תמה על רבינו שהלא תחלת דברי הרשב"א ולא הספיק לעיין בסופם עד שכתב עליו מ"ש ואילו נסתכל בסופם היה רואה שלא היה מחלוקת בינו ובין הרא"ש בכך שסבר ז"ל בת"ה על דין בשר שחוטה שנמלח עם בשר נבילה ודג טהור שנמלחו עם דג טמא שאסורין כשניהם מלוחים או כשטמא מלוח וטהור תפל דברים אלו שאמרנו יראה לי דוקא כשהיה הטמא המלוח למטה והטהור התפל למעלה לפי שהתחתון גובר ומחמם את העליון ומבליע אבל אם היה הטהור התפל למטה והטמא

פרישה

וגם ב"י כתב סברא זו בסימן זה ע"ש : (יח) ואפילו כשאיסור מלוח וההיתר תפל ר"ל אפילו היתר תפל דאז אינו רותח ופתוח לקבל כמו שאם גם הוא מלוח ולעיל בסימן עיין כתיב כ"ש אם הטמא מלוח וטהור תפל דאסור היינו משום דשם איירי מדם ולהשמיעך דלא אמרינן מגב דטריד לפלוט אינו בולע דזה איירי שם כל הסימן לכך כ"ש הוא משא"כ כאן דאיירי בשאר איסורין הסרוכים דכל בסימן איירי לאשמעינן מה שהוא נקרא רותח שמקבל טפי וקי"ל (ויש לומר ג"כ כפשוטו דכאן בא למר דאפילו ההיתר תפל והוי לנו לומר דיאסר כולו אמאר דאינו טרוד לפלוט אפ"ה אינו אוסר אלא כדי קליפה וא"כ רבותא דבכאן הוי ממש כמו בסימן עיין וקי"ל עכ"ה) : (יט) וכתב הרשב"א כו' יראה שהוא סובר שחום ע"י מלח אוסר הכל ז"ל מ"ו אין להקשות מא"ל שאוסר

חדושי הגהות

ז נ"ל להגיה וכיוצא בזה הוא סברת הרא"ה וכו' (בגה"ג) נראה שהגיה כן כיון שבאמת הרמב"ן לא ס"ל הכי ארא ס"ל דבמליחה אוסר הכל כמ"ש הב"י בסי' זה ולעיל בסי' ע' משא"כ הרא"ה דס"ל בהדיא הכי כמ"ש הר"ן גבי דג טמא שמלחו עם דג טהור אבל עדיין לא נתיישב דהרי הראב"ה לא אמר אלא כדי קליפה והרא"ה מצריך כדי נטילה לכן נלענ"ד שאין צורך להגיה כלל דהא לא כ' הרב ב"י שריא דעת דרמב"ן אלא כ' שהיא סברת הרמב"ן ובאמת סברת הרמב"ן היא לדעת רב אחא דסגי ליה בקליפה וכמ"ש הר"ן גבי הנהו אטמהתא והביאו הרב"י לעיל בסימן זה · ז ר"ל לא מיבעיא שניהם מלוחים שאז ההיתר טריד למיפלט ולא בלע אלא אפילו האיסור מלוח וההיתר תפל ושפיר יכול ההיתר לבלוע

כן (כ) וגם מה שחילק בין אם האיסור למטה או למעלה כתב ר"י שאין חילוק דכיון שהוא חם ע"י מליחה אין חילוק בין תתאה לעילאה אלא בכל ענין שהאיסור מלוח מבליע בהיתר התפל ומ"מ אין אוסר כולו שאין כח שע"י המלח להבליע אלא כדי קליפה וכשהאיסור תפל הכל מותר ואפי' קליפה לא בעי (כא) [ז] ולא שייך מליחה אלא באוכלים ולא בכלי הילכך נביעות שנעשו בדפוסי הנכרים אע"פ שנמלחו לתוכן לא אמרינן מליח כרותח ויהו אסורין אלא כמו איסור תפל והיתר מליח ומותר וכן מלח שהוא בקערה של בשר מותר

כמלח למטה וכו' ירחה שהוא סובר דחום ע"י מליח אוסר הכל וא"ח הרא"ש ז"ל לא כתב כן באמת שאני תמה על רבינו שראה תחלת דברי הרשב"א ולא הספיק לעיין בסופם עד שכתב עליו מ"ש ואילו נסתכל בסופם היה רואה שלא היה מחלוקת בינו ובין הרא"ש בכך שהרי ז"ל בת"ה על דין בשר שחוטה שנמלח עם בשר נבלה ודג טהור שמלחו עם דג טמא שאסורים בשניהם שלוחים או בשטמא מליח וטהור תפל דברים אלו שאמרנו ירחה לי דוקא בשהיה הטמא המלוחה למטה והטהור התפל למעלה לפי שהתחתון גובר ומחמם את העליון ומבליעו אבל אם היה הטהור התפל למטה והטמא המלוח למעלה אינו אוסר את התחתון אלא כדי קליפה ובד"א בשהיה הטמא שמן לפי שהשומן מפעפע ואפילו ע"י צלי ואפי' ע"י מליחה ונבלע בכל ההיתר ואוסר את כולו אא"כ יש בו ס' של היתר כנגד כל האיסור אבל אם אין הטמא שמן אע"פ שהוא למטה והטהור למעלה אינו אוסר אלא כדי קליפה לפי שאין בו כח לפעפע לא ע"י צלי ולא על ידי מליחה לפי שאין המליח כרותח של מבושל אלא כרותח של צלי עכ"ל· הרי מפורש שלא אמר דחום ע"י מליח אוסר הכל אלא דוקא כשהאיסור שמן ובהא להרא"ש נמי אוסר הכל כדאשכחן בגדי שמן שצלאו בחלבו שכתב וקי"ל דמליח כרותח דצלי וכ"כ רבינו בהדיא בסמוך וגדולה מזו כתב דאפילו איסור כחוש אם ההיתר שמן כל היכא דהאיסור מליח וההיתר תפל אוסר כולו וכבר פירשתי דכשאין בו ששים קאמר דאוסר כולו וכך פי' דברי הרשב"א ומ"מ נתברר שדברי הרשב"א בזה מוסכמים לדעת הרא"ש ולדעת רבינו: **וגם** מה שחילק בין אם האיסור למטה או למעלה כתב ר"י שאין חילוק וכו' כ"כ התוספות והרא"ש גבי טהור מליח וטמא תפל מותר וכ"כ סה"ת והגה"ת בפ"ט בשם סמ"ק בסי' ר"ה וכתב עוד סמ"ק ויש לתמוה דכיון דמליח כרותח א"כ ה"ל להשוות מליחה לאש מחמת האור וי"ל נקוט האי כללא בידך דלעולם אין האיסור נפלט ונבלע בהיתר אא"כ יש כח באיסור עצמו מחמת מליחה או מחמת חמימות האור אך בזה יש חילוק דמחמת האור אותו שהוא גובר מרתיח את חבירו או מצנן את חבירו כי כן הוא דרך תולדת האור אבל מחמת מליחה אין כח באותו שהוא תפל לבטל כח המליחה וכן אין כח במלוח לעשות התפל מליח כי כן הוא דרך המליחה דאינה יכולה להתבטל כי אם ע"י הדחה והשתא ניחא דגבי חום מחמת האור אזלינן בתר תתאה אפילו תתאה היתר משום דתתאה גבר א"כ הוא מרתיח ומחמם את העליון וה"ל חם לתוך חם דאוסר את הכל אבל אי תתאה צונן ועילאה חם אפילו אם עילאה חם הוא האיסור אינו אוסר אלא כדי קליפה משום דתתאה שהוא צונן גבר ומצנן את העליון שהוא האיסור ומבטלו מחמימותו וה"ל איסור צונן ולכך אין האיסור יכול ליבלע בהיתר יותר מכדי קליפה וכדי קליפה מיהא בלע דאדמיקר ליה בלע אבל לענין מליחה שאין זה מבטל את זה כדפרישית לא אזלינן בתר תתאה אלא בתר האיסור עכ"ל: ומ"ש אין אוסר כולו שאין כח שע"י המלח להבליע אלא כדי קליפה כבר כתבתי בסימן ע' ובסימן צ"א שכן דעת הרא"ש והרשב"א והר"ן ולאפוקי מדברי החולקים בזה ומיהו היינו דוקא כשהאיסור וההיתר שניהם כחושים שאם היה אחד מהם שמן כתב רבינו בסמוך שדינו שוה לצלי שהוא מפעפע בכולו ע"י החלב והשומן ואוסר כולו כלומר עד שיהא בהיתר ששים כנגד האיסור: **ומ"ש** וכשהאיסור תפל הכל מותר ואפי' קליפה לא בעי: זה פשוט שאם כשאסרו אסור אינו אלא עד קליפה כשהתירו מותר ע"כ היינו לומר דאפילו קליפה לא בעי: **ולא** שייך מליחה אלא באוכלים ולא בכלי הילכך נביעות שנעשו בדפוסי הנכרי וכולי וכן מלח שהוא נתון בקערה של בשר מותר ליתנו בחלב כ"כ התוס' והרא"ש בפרק כ"ה אלא דמלשון התוספות משמע דלכתחלה נמי שרי אבל המרדכי כתב על דפוסי נביעות הנכרים לכתחלה אסור משום הרחק מן הכיעור וכ"נ מדברי הרא"ש ורבינו ומיהו במלח שנתון בקערה משמע דלכתחלה שרי לכ"ע שהרי גם הרא"ש והמרדכי כתבו שרגילות הוא לעשות כן וכ"כ בא"ח בשם הרא"ה כלים של נכרי שהודחו יפה מותר ליתן בהם תבלים וכן בצל וכיוצא בו חריף שאינו מולא דבר קשה יבש ביבש (יד) וכתוב שם בשם תשובות הרשב"א סי' שפ"ה מותר למלוח בשר בכלי שמכניסים בו הנכרי' יין לקיום מכמה טעמים חדא שאין זה מפליט ועוד שאי אפשר שישליט כל כך שיבא לידי נתינת טעם (טו) ועוד דהגב דטריד למיפלט דמה לא בלע ועוד דלא בלע אלא דבר המסתבך כשומן או ציר אבל דם דשריק וא"כ פליטת יין לא עכ"ל ואף ע"פ שכתב המרדכי דראבי"ה פליג בדין דפוסי הנכרים ואסר אפילו בדיעבד אם הם בני יומן על דברי התוספות והרא"ש וחיבורים שכתבו דבריהם סומכין להתיר בדיעבד (טז): **כתב** האגור בשם אשרי"י מעשה בשפחת נכרי שמלחה טומאה בקערה ואחר שהסירה הטומאה מהקערה הכניסה אותה קערה במים רותחים שהיו במחבת על האש ואותם המים נתנו בקמח ולשו עיסה ולא היו ששים לבטל הקערה שהיתה בת יומא ועתה אם נאמר דקמא קמא בטיל מה שנתנו בעיסה בטל גם לרבי אפרים דאמר לא אמרי' חתיכה עצמה נעשית נבלה

אלא

שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו שאני חלב דמפעפע ופרכינן עליה מתיובתא דר' יוחנן דקאמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו ומשני התם בחוש הוה וכך הביאו הרא"ש ולא כתב דכך הדין במלוח שמן דאסור לאכול מראש אזנו אלא ולאו דהרא"ש קא סמיך על מ"ש בתחלת סוגיא זו דהא דקאמר שמואל אירך שנצלה בגידו דקולף ואוכל עד שמגיע לגיד דלאו דוקא הוא דבצלי בעי נטילה כיון שלא מצינו מפורש בו קליפה ומיהו ירחה שאין צריך להחמיר ברותח דמליחה ודי בקליפה וכו' עכ"ל הרא"ש דמיניה נכחד לדין איסור שמן דמפעפע בצלי ואסור לאכול אפילו מראש אזנו דבמלוח ואיסור שמן א"צ להחמיר כמו בצלי וסגי בכדי נטילה ותדע דהכי הוא דאי איתא דבמלוח נמי באיסור שמן אוסר הכל עד ששים א"כ היכא דהאיסור שמן מלוח הוא עליון וההיתר שאינו מלוח הוא תחתון יהא ההיתר אסור לגמרי לסברת הרא"ש ורבינו כר"י דאין חלוק בין תתאי לעילאי גבי חום ע"י מליח ובצלי היכא דהאיסור שמן הוא עליון חם וההיתר תחתון קר לא צריך אלא קליפה או נטילה לכל היותר א"כ יהא חמור רותח דמליח מרותח דצלי אלא בע"כ דבמלוח איסור שמן אינו אוסר יותר מכדי נטילה ומ"ש רבינו במלוח איסור שמן דמפעפע בכולה ואוסר כולו לאו דוקא כולה אלא כלומר דלא סגי בקליפה והשתא לפי הנחה זו יתיישבו דברי רבינו בהשגתו על הרשב"א דקאמר ירחה שסובר שחום ע"י מליח אוסר הכל דודאי ראה רבינו סוף דבריו דבשמן קאמר הרשב"א אלא דלא היה צריך להביא אלא תחלת דבריו והכריח מתוכה דכיון דס"ל לחלק בחום שע"י מליח בין תתאי לעילאי כמו בחום שע"י צלי ובתתאי צונן בחום דמלוח נמי אוסר בקליפה דאדמוקר ליה בלע כמו בצלי א"כ ירחה דבתתאי מלוח אוסר הכל כמו בצלי היכא דהאיסור הוא שמן וא"ח הרא"ש לא כתב כן והיינו כדפרישי' דלא אשכחן להרא"ש דכתב דבשמן אסור לאכול אפילו מראש אזנו אלא בצלי אבל לא כתב כן במלוח אלמא דבמלוח ליכא איסור כולו אלא קליפה או נטילה והכי משמעות לשון וא"ח לא כתב כן· ודו"ק: **כתב** הרב בהגהת ש"ע ולפי שאין אנו בקיאין בין שמן לכחוש נוהגין לשער בכל מליחה בששים כמו בבישול וכו' והוא מדברי מהרא"י בהגהת ש"ד ריש סימן ל"ו וכן כתבו שאר מחברים אכן איכא שיטה אחרת דאפילו כחוש לגמרי כמו ציר של נבלה אוסר במליחה עד ששים מדינא דס"ל דכל איסורין הן מפעפעין חוץ מדם דמשרק שריק ואינו מפעפע והוא שיטת ש"ד בשם

דרכי משה

(יד) ובארוך כ' דטוב להחמיר לכתחלה דלמא היה שומן בקערה אבל בדיעבד פשיטא דמותר עכ"ל כלל ג': (טו) ונ"ל ללמוד מכאן דאין חילוק בין כלי נקוב לשא"נ ולעולם אין בה מלח להפליט מכלים וכ"מ ג"כ מדברי המחבר שכתב דמותר ליתן בחלב מלח שהיה בקערה של בשר וסתם קערות אינם מנוקבים דלא כאו"ה דכתב דהא דאין מליחה לכלים היינו בכלי מנוקב אבל אם אינו מנוקב אסור עכ"ל דזה אינו דאין לחלק בין מנוקב לשאינו מנוקב בהא גם ב"י לא חילק בדבר זה וכ"נ: (טז) דלא כאו"ה כלל ג' דפסק דיש להחמיר

פרישה

שאוסר הכל דלמא לא סגי בקליפה ובעי נטילה ונראה דס"ל להמחבר אי לאו דס"ל דמליחה ע"י ציר גובר ואוסר כמו בישול אפי' כדי נטילה לא הוה בעי ומש"ה סבר המחבר נמי דבצלי בעי נטילה ובמליחה סגי בקליפה ודו"ק · אבל אין לפרש מדאסר כדי קליפה אם התפל למטה ממילא אפכא אוסר כולו כמו חם לתוך חם דלעיל · דזה אינו דבצלי יוכיח שאם החם למעלה אינו אוסר אלא כדי נטילה כמ"ש לעיל עכ"ד (ע"ל בדרישה סעיף ו' ועיין בת"ס הקצר דף ל"ח ע"א שם כ"כ) והכרעה מהמשת שקליפה היא קליפה עבה שהיא נטילת מקום שאמרו בכל מקום ע"כ הרי שהוא סובר שקליפה ונטילה דבר אחד הוא ולפ"ז לק"מ · וכן משמע קצת מהגמרא שהרי כל דיני מליחה נלמד מדיני צלייה א"כ אכ"ל לומר במליחה קליפה ובצלי נטילה ומהר"ל מלובלין תמה בזה ולפי מ"ש בשם הרשב"א לק"מ והו"ק עכ"ה) ול"נ דדייק רבינו מדמחלק הרשב"א גבי מלוח אם האיסור למטה או אם האיסור למעלה דקשה לרבינו מנ"ל להרשב"א חילוק זה במליחה שהא בגמרא לא מצינו מפורש חילוק זה אלא ודאי שהוא מפרש הא דאמר בגמרא חם לתוך חם כו' ומחלק שם בין חם למטה לחם למעלה סבר הרשב"א דמיירי גם כן בחום דמליחה ומש"ה דבבישול מיירי מדמה הוא מליחה לבישול הואיל ויש שם ציר שהוא דומה לרוטב והמלח חם והואיל ומדמינן בבישול דאם החם למטה הכל אסור הה"נ במליח ס"ל להרשב"א ויצא הכי הסברי מדמה הוא חום דמליח לחום דבישול: (כ) וגם מה שחילק בין אם האיסור למטה כו' כתב ר"י שאין חילוק כו' אלא בכל ענין שהאיסור מלוח מבליע בהיתר התפל · יש לדקדק בלשון רבינו שמשמעות לשונו שכתב וזה אינו אלא בכל ענין מבליע כו' דמשמע כאילו בא לומר שר"י חולק על הרשב"א ואוסר כולו אף אם ההיתר למטה ואינו דאדרבה ר"י מקיל יותר לומר דאף אם הטמא למטה אינו אוסר אלא קליפה בטמא כחוש וה"ל לרבינו למימר ור"י כתב שאין חילוק וגם אלא בכל ענין אינו אוסר אלא קליפה · ונראה דהכי פירוש דברי רבינו שמתחלה אמר ור"י כתב שאין חילוק כלומר מה שר"י סובר אף בטמא למטה אינו אוסר אלא קליפה דזה אין סברא לומר שאף בטמא למעלה אוסר הכל · והואיל וכן יש להבין דברי ר"י ה"ק דאם טמא המלוח למטה אינו אוסר אלא קליפה א"כ ממא בחם טמא המלוח למעלה יהא מותר הכל וע"ז כתב רבינו אלא בכל ענין שהאיסור מלוח מבליע בהיתר וכדי שלא תקשה א"כ היה שאוסר בכל ענין אף באם הטמא למעלה ה"נ סברא הוא לומר באם הטמא מלוח למטה שאוסר הכל דהא קי"לן התתאה גבר וע"ז אמר ומ"מ אין אוסר כולו שאין כח במלח כו': (כא) ולא שייך מליחה כו' הלכך נביעות כו'

דרישה

והטמא המלוח למעלה אינו אוסר את התחתון אלא כדי קליפה ובמה דברים אמורים כשהיה טמא שמן לפי שהשומן מפעפע ואפילו ע"י צלי ואפילו ע"י מליחה ונבלע בכל ההיתר ואוסר את כולו אא"כ יש בו ששים של היתר כנגד כל האיסור אבל אם אין הטמא שמן אע"פ שהוא למטה והטהור למעלה אינו אוסר אלא כדי קליפה לפי שאין בו כח לפעפע לא ע"י צלי ולא ע"י מליחה לפי שאין המליח כרותח של מבושל אלא כרותח של צלי עכ"ל הרי מפורש שלא אמר דחום ע"י מליח אוסר הכל אלא דוקא כשהאיסור שמן ובהא להרא"ש נמי אוסר הכל כדאשכחן דגבי שמן שצלאו בחלבו וקי"ל דמליח כרותח דצלי וכ"כ רבינו בהדיא בסמוך וגדולה מזו כתב דאפי' איסור כחוש אם ההיתר שמן כל היכא דהאיסור מלוח וההיתר תפל אוסר כולו וכבר פירשתי דכשאין בו ששים קאמר דאוסר כולו וכך פירוש דברי הרשב"א ומ"מ נתברר שדברי הרשב"א בזה מוסכמי' לדעת הרא"ש ולדעת רבינו עכ"ל ב"י והנה מ"ש שדברי הרשב"א מוסכמים לדעת הרא"ש כו' לא קאי אלא למ"ש רבינו בשם הרשב"א דאם היה שמן אוסר הכל שגם הרא"ש סובר כן שהכל אסור אבל במה שמחלק הרשב"א בין מלוח למטה למלוח למעלה בזה אין חילוק להרא"ש דבשמן בכל ענין אסור ובכחוש בכל ענין בקליפה וכמ"ש רבינו אלא שיש לדקדק בדברי הרשב"א שכתב אבל אם אין הטהור שמן אע"פ שהוא למטה כו' אינו אוסר אלא כדי קליפה דהואיל ומדמה מליח לצלי כמ"ש בהדיא ואפילו ע"י צלי ואפילו ע"י מליחה כו' אם כן לבעי נמי ג"כ כדי נטילה לגבי מליחה כדקי"לן לגבי צלי · ודוחק לומר דלדידן קתני שדומה לצלי בזה שאינו מפעפע בכולו כשהטמא כחוש אבל בזה אינו דומה לצלי שבצלי נאסר עד כדי נטילה ובמליח אינו אוסר אלא קליפה דלא ה"ל להרשב"א לסתום אלא לפרש דבצלי בעי נטילה ובמליחה בקליפה סגי כי היכי דלא נטעה להשוותן יחד בדין זה הואיל וכללם במאמר אחד כמ"ש · ועוד יש לדקדק לפי הבנתו דב"י בדברי הרשב"א שאינו אוסר הכל אלא א"כ הטמא מלוח שמן למטה אבל אם הטמא כחוש אע"פ שהוא למטה אינו אוסר אלא קליפה וכן אם הטמא למעלה אע"פ שהוא שמן אינו אוסר אלא קליפה ולפי זה קשה ל"ל למיתני תרי בבי שכתב ודברים אלו ירחה לי דוקא כשהטמא למטה כו' ובתר הכי כתב בד"א כשהיה הטמא שמן לערבינהו וליתנינהו בחדא בבא וליתני ודברים אלו ירחה לי דוקא כשהטמא שמן והוא למטה כו' אבל אם חסר אחד מהם אינו אוסר אלא קליפה וי"ל אי הוה תנא הכי ה"א דוקא בחסר אחת מאלו כגון שהוא שמן והוא למעלה או שהוא למטה והוא כחוש אמרינן דבעי קליפה אבל אם הטמא כחוש ולמעלה אפילו קליפה לא ליבעי הלכך פלגינהו לתרי בבי לאשמועינן דעכ"פ קליפה בעי כשמלחו הטמא והטהור יחדיו · וי"מ מדה דלא מסתבר כלל לסתיר אפילו בלא קליפה ועוד מדברי הרשב"א נלמוד דקאמר ואינו אוסר את התחתון אלא כדי קליפה משמע דקליפה עכ"פ בעי · ועוד יש לדקדק מדברי הרשב"א שמחלק בטמא שמן אם הוא למטה או למעלה לענין שומן מפעפע וחילוק זה לא מצינו בשום מקום בדבריהם ואדרבה נראה דיותר הוא מפעפע כשהוא למעלה מכשהוא למטה שהרי כתבו התוס' הביאם ב"י בר"ס ... ומ"ש רבינו בר"ס בירך ז"ל ואפילו כרעים למעלה וכל החלב והכליות למטה ושומד בשפוד בתנור אסור לאכול אפילו מראש אזנו דחלב מפעפע אפילו כלפי מעלה מדכתב אפילו כלפי מעלה משמע דמכ"ש הוא שהוא מפעפע כלפי מטה ואף ע"פ שכתבו כן לענין צלי הלא הרשב"א משוה דין מליחה לצלי בזה · ע"כ נ"ל לפרש דגרסינן איפכא בדברי הרשב"א בד"א כשהיה הטמא כחוש אבל אם הטמא שמן אוסר בכל ענין וכמו שמבאר וקאי אהסמוך ליה שכתב וירחה לי דוקא כשהטמא מלוח למטה אבל אם היה הטמא מלוח למעלה אינו אוסר את התחתון אלא כדי קליפה וע"ז אמר בד"א שמחלקין בין אם הטמא למטה או למעלה דוקא כשהטמא כחוש אבל אם הטמא שמן אוסר הכל בכל ענין בין הוא למטה בין אם הוא למעלה משום דשומן מפעפע ולפ"ז ל"ק מידי דהא דומיא מליחה לצלי היינו דוקא בהא הוא שמן וגם לא קשה לאשמועינן בחדא בבא ודברי רבינו שכתב ירחה לי שאוסר הכל ג"כ מכוונים ואין צריכין ביאור: [ז] ולא שייך מליחה אלא באוכלין כו' עד אלא כמו איסור תפל והיתר מליח ומותר אבל לכתחילה אסור משום הרחק מן הכיעור מרדכי אבל מלח מותר אפילו לכתחלה לתת בתוך קערה דיבש ביבש בדבר

מותר ליתנו (יז) בחלב : (כב) [ח] וכי היכי דמפלגינן בצלי בין כחוש לשמן הוא הדין נמי בחום של מליחה שאם החתיכה שמינה ונמלחה בחלבה או איסור מליח וההיתר תפל והוא שמן מפעפע בכולה ואוסר כולו ומ"מ חתיכה שנפלה מקצתה לתוך הציר שאנו אומרים מה שבציר אסור והשאר (יח) מותר אפי' אם יש בה שומן אין הציר מפעפע על ידה לקצתה שחוץ לציר כיון שהציר עצמו אינו מפעפע למעלה : [ט] (כג) והא דחתיכת איסור אוסרת חבירתה בנגיעתה דוקא שאיסורה מחמת עצמה כגון נבילה או [ה] בשר בחלב אבל אם אין בה איסור אלא מה שבליעה ממקום אחר אינה אוסרת אחרת הנוגעת בו (כד) [י] ואפילו אם נצלו ביחד שאין דבר הבלוע בחתיכה יוצא ממנה לבלוע באחרות אלא ע"י רוטב אפילו החתיכה של היתר שמינה ושומן שבה מפעפע לפי שאין השומן שבה מוליך עמו האיסור אלא למקום שהאיסור יכול לילך בטבעו (כה) וכתב הרשב"א בד"א כשבלע איסור שאינה מפעפע אבל בלע מן הדברים המפעפעים בטבען כגון שומן אוסרת חברתה בין בצלי בין נוגעת זו בזו חום בחום שהאיסור הבלוע בעצמה מפעפע ויוצא מחתיכה לחתיכה : (כו) כתב בספר התרומות מלח הבלוע מדם כגון מי מליחה בשר ונתנוה בקדירה או שנתנו בקדירה בשר מלוח בלא הדחה בעוד שהמלח עליו אם יש ס' כנגד המלח אע"פ שטעם המלח נרגש בקדירה וטעם אינו בטל אעפ"כ מותר לפי שאין במלח כח לאסור משאילו היה כולו דם (כז) ואין לנו להחמיר בנאסר יותר מבאוסר

אלא כבשר בחלב א"כ לא בעינן לא בעיסה ולא במים אלא כנגד מה שבלוע מהטומאה בקערה ואף לפר"י ור"ת אין דומה המליחה בקערה לכבוש וסגי בס' כנגד הקליפה שבלעה הקערה דס"ל כרותח דצלי ולא בעי רק כדי קליפה עכ"ל :

ובי היכי דמפלגינן בצלי בין כחוש לשמן ה"ה בחום של מליח וכו' זה פשוט דכיון דאמרינן מליח הרי הוא כרותח דצלי יש להקישו לצלי בכל דבריו :

ומ"ש חתיכה שנפלה מקצתה לתוך הציר שאנו אומרים שמה שבציר אסור והשאר מותר אפי' אם יש בה שומן אין הציר מפעפע וכו' כ"כ התוס' והרא"ש בפרק כ"ה (צו :) אההיא דגדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו ופירשו דאפילו היה הראש למעלה אסור משום דמפעפע החלב למעלה ומה שנהגו כשמולחים בשר הרבה ע"ג עצים ביחד והציר זב ונופל תחת העצים ופעמים תולאים חתיכה אחת חציה מונחת בציר וחותכין מה שבתוך הציר ומתירין השאר ולא אמרינן שמפעפע למעלה כדאמרינן הכא היינו לפי שהדם אין דרכו לפעפע ואפילו דרך הילוכה אמרי' מישרק שריק ולא מיבלע כ"ש שאינו מפעפע למעלה ואפילו יש שומן בתוך הציר לא אמרינן שנעשית נבלה ומפעפע למעלה ואסור לדברי רבינו אפרים דסבר דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב ומיהא בלא"ה ניחא דכיון דלא אפשר האיסור להתפשט חוץ לציר שרי דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסר' כל החתיכות אלא כשהאיסור יכול להתפשט בכל החתיכה כגון טיפת חלב שנפלה על חתיכה שטעם הטיפה מתפשט בכל החתיכה וגהי דאין לטיפה כח לאסור שאר החתיכות אותה חתיכה שנאסרה מסייעת לטפה לאסרה אבל דם שאין לו כח לפעפע למעלה גם השומן הנאסר מכחו אינו מפעפע לאסור למעלה ותדע דבכל מקום שאנו אוסרין כדי קליפה מתחי אותה קליפה אינה חוזרת ואוסרת וכענין זה יאסר הכל אלא היינו טעמא לפי שאין טעם האיסור עובר כלל יותר מכדי קליפה הילכך גם הנאסר אינו אוסר ועוד דאלת"ה אין לך בשר מותר לעולם דהא כל בשר שנמלח כששוהה במלח יותר מכדי שיעור מליחה זמן מרובה יש בו טעם מלח יותר ואפ"ה לא אמרינן דמלח שעל הבשר נאסר מחמת הדם ויחזור ויאסור הבשר וצ"ל משום שאע"פ שטעם המלח נבלע בבשר הדם שבמלח אינו נבלע בו כלל מאחר שהדם אינו נבלע בבשר דדמא מישרק שריק עכ"ל · והביא רבינו ירוחם דברים אלו וכתב עוד וי"מ דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא כשהיא עומדת בפני עצמה אבל כאן שהקליפה מחוברת עם הירך אינה נעשית נבלה ולפי זה ירך שנתבשל בו שומן ג"ה דמשערינן בששים אין צריך לשער אלא בו בלבד אבל לא בקליפה כי הקליפה אינה נעשית נבלה כלל לפי' זה ולפי' התוס' שכתבו שנעשית הקליפה נבלה אבל אינה אוסרת חברתה משערינן בשומן גיד ובכדי קליפה כי קודם הבישול נתלה ומליח כרותח דצלי והקליפה סמוך לשומן הגיד נעשית נבילה ע"כ ואע"פ שכבר כתבתי בסי' צ"ב דנקטינן כרבי' אפרים דסבר דלא אמרי' חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב בלבד כתבתי כל זה לפי שיש ללמוד ממנו כמה דברים :

והא דחתיכת איסור אוסרת חבירתה בנגיעתה דוקא שאיסורה מחמת עצמה וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל חתיכה שנאסרה מחמת שקבלה טעם ממקום אחר אינה אוסרת חברותיה אף על פי שנוגעות בהם כשהתיכן חמות ואפילו נצלו שתיהן כאחד ונוגעות זו בזו בשעה שהן על גב האש שהדבר הבלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה אלא ע"י רוטב שאם אתה אומר כן אין לך קליפה שהקליפה אוסרת קליפה הסמוכה לה וכן לעולם ואפילו היתה חתיכת ההיתר שמנה ושומן שבה מפעפע לפי שאין השומן של היתר מוליך עמו את האיסור אלא במקום שהאיסור יכול להלוך בטבעו עכ"ל ולפי שמתוך דברי התוספות והרא"ש שכתבתי בסמוך אנו לומדין כן מפני כך לא כתב רבי' דברים אלו בשם הרשב"א ויש לתמוה על דברים אלו שהם סותרים למה שכתב לעיל אפילו חתיכת האיסור כחושה וחתיכת היתר שנצלה עמה שמינה האיסור מפעפע בכולו · וכאן כתב שאין השומן שבה מוליך עמו האיסור אלא במקום שהאיסור יכול לילך בטבעו אבל לא קשיא לי ממ"ש קודם לכן בחתיכה שנפלה לתוך הציר שאפילו אם יש בה שומן אין הציר מפעפע על ידו וכו' דאיכא למימר שאני דם דמשרק שריק אפילו דרך הלוכו כ"ש דאינו מפעפע וכמ"ש התוס' והרא"ש אבל שאר איסורין דלא שרקי אין הכי נמי דמפעפע ע"י שומן דהתירא אבל ממ"ש כאן קשיא (יט) :

וכתב הרשב"א בד"א בשבלע איסור שאינו מפעפע וכו' גם זה בת"ה : ומ"ש בין נוגעת זו בזו חם בחם לאו דוקא דה"ה אם התחתונה חמה והעליונה צוננת וכ"כ בת"ה הארוך וכדאמרי' בפ' כ"ל דתתאה גבר · **ומ"ש** שנוגעת זו בזו חם בחם מפני שסמך על מ"ש כבר דצונן לתוך חם אוסר כמו חם לתוך חם : כתב עוד הרשב"א דברים אלו שאמרנו אפילו בבשר בחלב שהחלב אינו מפעפע ואע"פ שעשאוה כחתיכת נבלה כמו שביארנו לא עשאוה כנבלה עצמה לדבר זה (כ) :

וכתב בספר התרומות מלח הבלוע מדם כו' ז"ל ספר התרומה מלח הבלועה מדם או מאיסור ונתנהו בקדרה אם יש בקדרה ששים כנגד כל המלח הכל מותר אע"פ שהמלח שנעשה נבלה נתן טעם בקדרה וטעם אפילו באלף לא בטיל דאין חמור יותר מאילו היה כולו דם או איסור

בשם רבותיו הלכך למעשה וכך היא שיטת ר"י הלבן ורא"בן ואף באיסור חמץ בפסח כיון דקאמר בגמרא שאני שאור דחימוצו קשה איכא למימר דהחמץ מפעפע ואוסר כל החתיכות במשהו דלא כהרב בהגהת ש"ע דמיקל בזה וכבר נתבאר בס"ד באורח חיים סי' תס"ז ובתשובתי בארתי כל זה באריכות בס"ד :

והא דחתיכת איסור כו' או בשר בחלב כו' כבר כתבתי בסי' צ"ב סעיף ו' מאי דקשיא אהא דכתב רבינו כאן דחתיכה הבלוע בבשר בחלב אוסרת בנגיעתה דבדין טפה שנפלה על החתיכה מבואר בגמרא דאינה אוסרת וכתבתי דאינה אוסרת האחרות לגמרי קאמר אבל בכדי נטילה ודאי אוסרת אפי' באינו שמן ע"ש והרש"ל פי' דמ"ש רבינו כאן או בשר בחלב רצונו לומר שנגע בשר חם בגבינה אוסרת הגבינה בנגיעתה חמין כדלעיל צ"א אבל חתיכת בשר שנפלה עליה טיפת חלב ונאסרה אינה אוסרת חתיכה אחרת בנגיעת חמין בלא רוטב :

ומ"ש רבינו אבל אם אין בה איסור אלא מה שבלעה וכו' אפילו החתיכה של היתר שמינה וכו' תמה עליו ב"י וכתב שהם סותרים למ"ש לעיל אפילו חתיכת האיסור כחושה וכו' עכ"ל ול"ק ולא מידי דהיכא דהאיסור אסור מחמת עצמו קאמר רבינו לעיל דאפילו האיסור כחוש וההיתר שהוא שמן מוליך עמו האיסור שאצלו אבל כשאין האיסור מחמת עצמו אלא שבלע איסור ממקום אחר בזו קאמר רבינו אף ע"פ שאותה החתיכ' שבלע את האיסור היא שמינה אין השומן

דרכי משה

להחמיר כדברי ראבי"ה דאנו נוהגין כן עכ"ל וכתב בהגש"ד דאף לדברי ראבי"ה היינו דוקא בדפוסי נכרים משום דמלוח בו הרבה פעמים אבל בשאר דברים מודה ע"ל סי' ס"ט בסופו : (יז) וכתב באו"ה כ"ג דכתב המרדכי פ' כ"ה דמ"מ טוב להחמיר וליזהר לכתחלה דיש לחוש שמא נפלה טיפת בשר לקערה של בשר ובדיעבד אין לחוש עכ"ל ול"נ דאין לחוש רק במקום דנשתמש בשר אצל קערה וכה"ג אבל בלא"ה אין לחוש כלל והתוספות פכ"ה והסמ"ג כתבו דהמחמיר תע"ב : (יח) וכתב בארוך כלל י' ולא חיישינן הואיל ומקצת החתיכה נגעה בציר קודם ששהתה שיעור מליחה לא היה לו מקום לפלוט ודומה למלוח בכלי שאינו מנוקב דלא חיישינן להא דאף בכשא"ס חומרא יתירה הוא לאסור הכל עכ"ל . (יט) ול"נ דלק"מ דגבי חלב שטבעו שהוא מפעפע אלא שאינו מפעפע בשהוא כחוש ע"כ כשהיתר שמן בקל עביד דהחלב הכחוש מפעפע ולכך אסור לעיל דהאיסור בעצמו מפעפע למרחוק ע"י קצת שומן שקיבל מן ההיתר אבל בשאר איסורין שאין מפעפעין בטבען אין השומן של היתר מוליך עמו האיסור אלא במקום שהאיסור יכול לילך לשם כנ"ל פשוט (כ) כתב בהגש"ד בשם ר"י מאיברא דלא אמרינן סברא זו דאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור יכול לילך לשם ארא במאכל שיש לו טעם מעצמו אסנם כלי שאין לו פליטה

דרישה

קשה אינו מולא ב"י אבל בתוס' כתוב והמחמיר תע"ב מ"ו (וז"ל רמ"א ס"ס צ"ה והמחמיר תע"ב כי יש שמחמירין לכתחילה ובת"ח כלל י"ז סימן ב' בשם או"ה עכ"ה) [ח] וכי היכי דמפלגינן כו' עד והוא שמן מפעפע בכולו ב"י מפרש מ"ש רבינו והוא שמן ר"ל ההיתר שמן שכתב בדף צ"ז סוף ע"ב וז"ל וגדולה מזו כתב דאפילו איסור כחוש אם ההיתר שמן כל היכא דאיסור מלוח וההיתר תפל אוסר כולו עכ"ל ור"ל מ"ש רבינו כאן וטעמיי שמפרש דברי רבינו הכי משום שכתב רבינו וכי היכי דמפלגינן בצלי כו' ה"ה בחום של מליח כו' משמע שרבינו רוצה לדמות מליחה לצלי גם בזה אבל מ"ו פירש מ"ש רבינו והוא שמן ר"ל האיסור דדוקא לענין צלי אמרינן אפילו ההיתר שמן נאסר משום האי מפטם מהאי להאי וגם שניהן חמין שהרי נצלו זה עם זה אבל במליחה לא מצינו סברא זו וגם בצלייה גופא חידוש הוא ובמליחה לא ח לך בוש מחבר אלא שסתמא פסקינן כל מקום שהאיסור אינו יכ ל לילך ולפעפע או אפילו החתיכה היתר שמינה שרי ודו"ק עכ"ל · [ט] והא דחתיכה איסור א ורת חברתה בנגיעתה דוקא שהאיסור מחמת עצמה כגון נבלה או בשר בחלב עיין בת"ח בית רביעי שער א' שכתב שבשר בחלב לא חשבו גוף האיסור לענין זה (עיין בת"ו של רש"ל בעקרים · ב"ה) . [י] ואפילו אם נצלו ביחד כו' אפי' חתיכה של היתר שמינה כו' ז"ל ב"י ויש לתמוה על דברים אלו שהם סותרים למ"ש לעיל אפילו חתיכת האיסור כחוש וחתיכת היתר שנצלה עמה שמינה האיסור מפעפע בכולו וכאן כתב שאין השומן שבה מוליך האיסור עמה אלא במקום שהאיסור יכול לילך בטבעו · אבל לא קשיא לי ממ"ש

פרישה

כו' אע"ג שנמלחו לתוכן לא אמרינן מליח כרותח כו' ואע"ג דלא נמלחו בנגיעה אלא מצד אחד בפנים ולא מבחוץ ולעיל אמרינן כשנגע טהור מלוח בטמא דקיטו מפליט מה"ט י"ל דשאני הכא שנמלא בכלים סביבו · וע"ל סימן ס"ט דכתב שם בשם רבי' פרץ דאם מלחו בכלי חרס אע"פ שהוא מנוקב אסור לאכול מתוכו רותח והב"י הביא דעות דאפילו צונן אסור לאכול מתוכו · לכאורה נראה דה"ה כאן אם עשו כבר גבינות של נכרי' בכלי חרס דאסור לעשות בהן עתה של ישראל ומיהו י"ל דגם שם לא אסר רבי' פרץ אלא לכתחילה וכאן בדיעבד קאמר דאיכ' לאסר של ישראל (כב) וכי היכי דמפלגינן כו' ועיין דרישה (כג) והא דחתיכת איסור כו' אבל אם אין בה איסור אלא מה שבלעה ממקום אחר אינה אוסרת אחרת הנוגעת בו ובעוא"ח ס"ס תס"ז כתב הרא"ש גבי תרנגולת צלויה שנמלאת בה חטה שאסר הרא"ש כל התרנגולות שהיו בשפוד שנגעו באותה התרנגולת וי"ל דהתם מיירי בהפכת השפוד שע"י שמהפך השפוד נוטף מזו לזו ואוסרת כולם וכאן מיירי בלא הפכת השפוד ורבינו שכתב דבריו בסתמא ולא פירש חילוק זה דממילא נשמע דכאן כתב רבינו דין זה אליבא דגמרא שבימיהם היו צולין בתנור שהיה פיו למעלה והשפוד עם הצלי תלוי מלמעלה למטה גמלא שאם ההיתר למעלה והאיסור למטה או אינו נוטף עליו אבל בטור א"ח ששם נשאל הרא"ש על מעשה ואותו מעשה היה כעין שפודין שלנו שמהפכין וניטף מזה לזה ונאסר הכל : (כד) ואפילו אם נצלו ביחד כו' אפילו החתיכה של היתר שמינה כו' פירוש חתיכת ההיתר שהאיסור בלוע בה (וכ"ש אם היא כחוש וההיתר שמן ולא אתי אלא לאפוקי אם האיסור שבלוע עצמו שמן עכ"ה) ומ"ש ושומן שבה מפעפע ר"ל אותו שומן של חתיכת היתר הוא מפעפע ולא אמרינן דמוליך איסור הכחוש שנבלע בו עמו אבל אם נבלע איסור שמן אפילו בחתיכת היתר כחוש מסיק רבינו בשם הרשב"א דיוצא ואוסר והטעם דאינו איסור הכחוש שנבלע כחוש כיון שאין האיסור בעין לא שייך למימר שהפיטמא מוליך הריח וטעם הכחוש עמו כמ"ש מהרא"י בהגהה ע"ד בדין ריחא מילתא ליישב למה לא אמרינן אין הנאסר יכול לאסור כו' ע"ש אבל מ"מ צ"ע שמ"ו כתב שם דחתיכה שנאסרה מדם והיא שמינה ונצלה בתנור שאוסרת כל הבשר שבתנור מה"ט ע"ש ולפי זה צריך לומר דגם איסור בלוע בחתיכה שמינה אוסרת וכאן ר"ל שהיתר שמינה ואותה חתיכה שנבלע בה האיסור כחוש ודוחק וגם הוא נגד מש"ר בשם הרשב"א מ ד אחר זה דכתב דאם הבלוע הוא שמן מפעפע ויוצא : (כה) וכתב הרשב"א כו' בין נוגעות זו בזו חום בחום לאו דוקא אלא ה"ה התחתונה חמה והעליונה צוננת (כו) כתב בספר התרומות כו' אם יש ששים כנגד המלח לטעמיה אזיל דס"ל חנ"נ ואף לדעת רבינו דלא ס"ל חנ"נ אלא בבשר בחלב אפ"ה צריך כאן ס' נגד המלח דלא ידעינן לשער כמה דם בלע . (כז) ואין לנו להחמיר בנאסר יותר מבאוסר סברא זו היא סברת ר"י בעל תוספת והכי נהוג ישראל ובמ"ו

חדושי הגהות

לבלוע אפ"ה אינו אוסר אלא כדי קליפה וכן י"ל להיפך לא מיבעיא שניהם מלוחים דה"ל גם ההיתר ברותח אלא אפילו ההיתר תפל ואז אינו רותח ואינו פתוח כ"כ לבלוע אפ"ה אסור (דרישה ודמש"א) : ה מה שחושב בשר בחלב לאיסור מחמת עצמו עיין בש"כ או"ק י"ז שהאריך בזה

מבאושר [כט] ורבינו שמשון מקוצי וריב"א כתבו כיון שהמלח נימוח עם הדם ומתערב בכל הקדרה ומוליך איסורו עמו צריך לשער כאילו היה הדם כולו מלח :

קו [א] (א) **כתב** הרשב"א אע"פ שאין חתיכה שבלעה איסור נעשית נבילה ואינה אוסרת אלא לפי חשבון האיסור שבה אעפ"כ כשנופלת לקדרה שיש בה ששים לבטל איסור הבלוע שבה אין החתיכה חוזרת לקדמותה להיתרה (ב) [ב] לפי שאיסור שבה אינו נפלט ממנה לגמרי ואינו נבלל לתוך ההיתר שבקדרה משא"כ בדבר הנבלל ונמוח שאם נפל דם וכיוצא בו לתוך רוטב של היתר ואסרו מחמת מיעוטו וחזר ונתרבה הרוטב של היתר עד שיהא בין כולו ס' לבטל הדם כולו מותר שהכל נבלל ונתערב האיסור בתוך ההיתר (ג) [ג] ואיני מבין דבריו דכיון שהכל מצטרף לבטלו ע"כ הטעם מתבלבל בכולו וכיון שמתבלבל בכולו א"כ

איסור הבלוע בו וכן דקדקו התוספות בפ' כ"ה (ד' קח.) גבי פלוגתא דאיפשר לסוחטו אסור וכתוב עוד בספר התרומה דהיינו במלח או תבלין הבלועין מאיסור ממש אבל אם הם בלועים מבשר היתר ונקטה בחלב או איפכא א"צ ששים במלח או בתבלין כי אם ששים מן הבלועה שם מטפת חלב או של שמנונית כיון שלא היו בלועים מאיסור ורבי' לא כתב דין זה כאן לפי שכבר כתבו בסי' צ"ד : **ומ"ש** רבי' ור"ש מקוצי וריב"א כתבו כיון שהמלח נמוח עם הדם וכו' כ"כ סמ"ג וכתב שהביאו ראיה לדבריהם. ומתוך לשון סה"ת שכתבתי יתבאר לך שכל זה אינו אלא לדעת ר"ת דסבר דבכל האיסורין אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה דאילו לדעת רבינו אפרים דאמר דלא אמרי' חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב בלבד א"צ ששים אפילו כנגד המלח דבששים כנגד האיסור הבלוע בו סגי וכבר כתבתי כן בסי' צ"ד על מ"ש שאם חתכו בסכין של נכרי צריך ששים כנגד כל הסכין ובסימן צ"ב כתבתי דכרבי' אפרים נקטינן (כח). והרשב"א כתב הפרש יש בין בשר בחלב לשאר האיסורין שנתנו טעם בחתיכה של היתר שהבשר שנאסר מחמת החלב שנתן בו טעם אין רואין אותו כחלב שאסרו אלא הכל כבשר בחלב וחלב בבשר כמו שביארנו אבל בשאר האיסורין רואין אותו כדבר שאסרו ולפיכך מלח שנאסר מחמת דם או מחמת ציר של נבלה ונפל לקדרה ויש בקדרה ששים כנגד ממשה של מלח אע"פ שטעם המלח נטעם ונרגש בקדרה וטעם איסו בטל אפי' כן מותר לפי שאין רואין את המלח כמלח אסור מחמת עצמו וכמלח של ע"ז אלא כדם או ציר הנבלה שאסרוה עכ"ל וזה כדברי ספר התרומה ואע"פ שהוא פוסק כדברי רבינו אפרים לא נמנע מלכתוב כן משום דמלח וכיוצא בו לא נפקא לן מידי בין שיש בה ששים כנגד האיסור הבלועה ליש בה ששים כנגד כל המלח דאין לך קדרה שאין בה יותר משיעור כל מלח הניתן בה כמה מאות פעמים ואם לא יהיה בה יותר מששים כנגד כל המלח היא מלוחה ביותר ואינה ראויה לאכילה כלל ואין לספר הימנה ויותר נכון לומר דאפילו לדברי רבי' אפרים לא משערינן ששים כנגד הדם לבדו משום דלא ידעינן כמה דם בלוע במלח הילכך צריך לשער כנגד המלח :

קו כתב הרשב"א אע"פ שאין חתיכה שבלעה איסור נעשית נבלה ואינה אוסרת אלא לפי חשבון האיסור שבה אעפ"כ כשנופלת לקדרה שיש בה ששים לבטל האיסור הבלוע שבה אין החתיכה חוזרת לקדמותה וכו' ואיני מבין דבריו דכיון שהכל מצטרף לבטלו ע"כ הטעם מתבלבל בכולו וכו' ואני אומר שאיני מבין דברי רבי' שכתב דכיון שהכל מצטרף לבטלו ע"כ הטעם מתבלבל בכולו כלומר כל טעם האיסור הבלוע בחתיכה זו מתבלבל בכל החתיכות דמנין לו להכריח כן דאי משום דמצרכי' ששים כנגד כל האיסור אין משם ראיה דהא אפי' אם ברור לנו שאין הכל מתפשט ומתבלבל אנו מצריכין ששים כנגד כולו וכדאמרי' גבי כחל בדידיה משערינן דאי במאי דנפק מיניה מנא ידעינן והכי נמי דכוותה (א) · הילכך ודאי דברי הרשב"א עיקר ודברים אלו לא מפי עצמו אמרן

השומן מוליך את האיסור שבו עמו לחתיכה אחרת בלא רוטב כיון שהאיסור הנבלע אינו מפעפע מעצמו אבל כשהחתיכה אסורה מחמת עצמה אפילו הוא כחוש מ"מ מאחר דבע"כ שולטת רוטב נבלה הלכך אם ההיתר הוא שמן השומן מתערב ברוטב נבלה ונבלע עמו בחתיכה והו דמיפטם בשר נבלה משומן השחוטה ואחר כך נבלע בהיתר והוא דבר פשוט שכך היא דעת רבינו · אבל הרב מהרש"ל השיג על רבי' כמאי דמשמע מדבריו דה"ה במליחה נמי אם ההיתר שמן והוא תפל נמי מפטם לאיסור ואסור וז"ל דאפילו אי אמרינן הכי ה"מ לענין צלייה שהאש מפטם מהאי להאי וגם שניהם שמן שהרי נצלו זה עם זה אבל במליחה לא אמרינן סברא זו וגם בצלייה גופה חידוש הוא ושום מחבר לא חילק אלא סתמא פסקינן כ"מ שהאיסור אינו יכול לילך ולפעפע או אפי' אם בחתיכות היתר שמינה שרי עכ"ל : כתב הרמב"ם בפ"ו מהמ"א אין מולחין הדגים עם הבשר וכו' משמע שאם עבר ומלח אין הבשר נאסר בכך וכ"כ אחר זה להדיא וז"ל וכל הדברים האלו אסור לעשותן ואם נעשו לא נאסר הבשר וכו' וכן פי' הרב המגיד לשם ומדלא חילק אלמא דאפילו שמן אין האיסור עצמו מפעפע במליחה דלהא מילתא גריעא מליחה מצלי וכ"כ הר"ן ע"ש הרמב"ן שפי' כך וכ"כ בס"ד ע"ש ראבי"ה וקשה מהא דכתב הרמב"ם ס"פ ט"ו מהמ"א דבשר נבלה מלוח שנבלל עמו בשר שחוטה ה"ז נאסר וכו' דאלמא שהכל נאסר במליחה דתפעפע ואסרי ביותר מששים ונראה שפסקיו קא סתרי אהדדי ולפע"ד נראה ליישב דשאני בשר נבלה דגלי לן קרא דהטמאים דרבויא הוא ומרבינן לציר הבא במליחה דאסור ולא אמרי' דזיעא בעלמא הוא דאי לרוטבן ובביטול לא אצטריך דהיינו טעם כעיקר אלא לציר במליחה אצטריך וכן פי' הר"ן להדיא והיא נמי דעת הרב משה בר מיימון ולפיכך אוסר הבשר כולו שנמלח עם הבשר נבילה מפני שאי אפשר לעמוד כאן לא על הטעם ולא על השיעור דאפשר דהרבה מן הציר נבלע בבשר במקום אחד והילכך אפילו איכא ששים לא בטיל ציר שהוא נוח ליבלע אף במליחה ואיסוריה בנבלה מגזירת הכתוב דהטמאים אבל בשאר איסורין כיון דהאיסור עצמו אינו מפעפע במליחה והציר נמי אף על פי דנוח ליבלע אפילו במליחה אינו אוסר דציר זיעה בעלמא הוא כדאמר בפג"ה (דף צ"ט) שאני דציר דזיע בעלמא הוא א"כ אינו אוסר כלל במליחה ואינו דומה לנבלה דגלי לן קרא ואע"ג דקרא דהטמאים בשרצים כתיב ואיכא למיפרך מה לשרצים שכן מטמאין בכעדשה הנה בפ' השור והרוטב (דף ק"כ) מפרשינן מהיכא קיימא לן בנבלה ע"ש והא דפריך אשכחנא דרב מרא בר רחל דהוה קא"ל רבא הטמאים לאסור ציר וכו' ופריך ולימא ליה כדשמואל וכו' אע"ג דרבא לא קאמר לאסור אלא מגזירת הכתוב כדפרישית נ"ל דהמקשה לא אסיק אדעתיה האמת וכדמוכח מפרש"י דקס"ד דאין חלוק בין איסור לאיסור ורבא דקאמר ליה מהטמאים אינו אלא מדשמואל דמליח כרותח דצלי והשתא פריך כדשמואל לחוד סגי וכדפי' התוס' ומשני דיש לחלק בין איסור דם דמשריק שריק ובין ציר דנוח ליבלע ולהכי איצטריך קרא דהטמאים לאסור ציר נבלה אפילו בכלי מנוקב ולא אמרינן זיעא בעלמא הוא והשתא בשאר איסורין נמלח בכלי מנוקב אינו אוסר אפי' איסור חלב שמן דאינו מפעפע במליחה כי אם הציר ואינו אוסר דזיעא בעלמא הוא אבל ציר נבילה אוסר מגזירת הכתוב דהטמאים אפילו בכלי מנוקב והקשו מעתה דברי הרמב"ם בסוף והב"י בסימן ע' וכאן כתב דרכים אחרים ליישב דבריו ולפע"ד מ"ש הוא הנכון ועיין בתוספות פג"ה בד"ה שאני ציר (דף צ"ט) שעמדו בקושיא היכי מייתי מהטמאים לאסור ציר של נבלה :

קו כתב הרשב"א אע"פ וכו' ואיני מבין דבריו דכיון שהכל מצטרף לבטלו וכו' הב"י הבין שדעת רבינו הוא דכיון דלא סגי בששים כנגד חלק האיסור שבו בלבד וגומר שמקצת האיסור נשאר יותר בחתיכה שלא יצא אלמא דנראה לו שכל האיסור מתבלבל בכל החתיכות בשוה להכי בעינן ששים כנגד

דרכי משה

פליטה מעצמו פולט שפיר מה שבלע אף בלא רוטב וראיה מדגים שעלו בקערה ומותר משום דהוי נ"ט בר נ"ט ולא התיר משום דאין הנבלע בקערה הולך בדגים בלא רוטב עכ"ל וכ"פ בארוך כלל ל"ו הלכה למעשה ופשוט דאינה אוסר רק כ"ק בלא רוטב כמו שנתבאר לעיל : (כא) ואני כתבתי לעיל דנוהגים בכל איסורים חנ"נ וה"ה כאן צריכים לשער נגד כל המלח ומיהו אי משערינן בכל המלח שרי כדעת ס"ה וב"ה הטור לעיל סי' ס"ט וכ"ה בהגש"ד בשם מהרא"י ובש"ד דנהיגי כס"ה דכל מקום שאין איסור יכול לילך אין הנאסר אוסר בכל האיסורים שבעולם ואפי' בדבר דעביד לטעמא או דבר חריף דאינן בטילין אם אין איסורן מחמת עצמן בטילים עכ"ל כתב בארוך כלל כ"ת כל דבר דעביד לטעמיה אפילו באלף לא בטל בין במינו בין בשלא במינו ודוקא שנותן טעם באותו קדרה לתוכו אבל אי נפל לקדרה ואינו נותן טעם באותה קדרה אע"פ שרגילין ליתן לטעם בשאר תבשילין שרי וכן אי נפל דבר דעביד לטעמיה בדבר דעביד לטעמיה מתבטל שפיר דהא באותו תבשיל אינו נ"ט עכ"ל וצ"ל הא דמין במינו אינו בטל מיירי בשאין שוים בטעמן ושוים בשמן דקי"ל דבתר שמא אזלינן כמ"ש לעיל סימן צ"ח בב"י סימן ק"ב דדבר דעביד לטעמיה אפילו איסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה אין בטיל :

קו (א) וצ"ל לפרש דבריו דס"ל דגבי טיפה שנפל לא חיישינן להא דהא אילו ניער וכיסה מיד או החתיכה ג"כ מותר כדלעיל סימן צ"ב ולא חיישינן שמא נשאר מן האיסור בחתיכה וה"ה

פרישה

ובח"ו שער מ' כתב מ"ו דר"ל נכון כסברתו אבל בעיקר הדין אין לנהוג כן אלא אסור כל החתיכה ע"ש. אבל בת"ח לא כ"כ ע"ש ואע"פ דס"ל דמעל"כ מ"מ לא אמרינן דגם כאן וטעמו דהמלח צ"ל לאסור כל שנותן טעם אלא משערינן ליה כאילו הוה כולו דם משום דס"מ למנעו :

סי' קו (א) **כתב** הרשב"א אע"פ שאין חתיכה שבלעה איסור כ"כ · דהוא סבר כרבי' אפרים דאין חתיכה נ"נ אלא בבשר בחלב וכתב ב"י ודברים אלו לא מפי עצמו אמרם אלא מפי רבי' אפרים · ואע"ג דכתב רבינו לעיל סימן צ"ב ופסק רבי' אפרים כו' דבאיסור שאפשר לסוחטו אפילו חתיכה עצמה מותרת נ"ל שרבינו סיים כן כדברי ר"ת והוא לפי סברתו וז"ש ואם אפילו החתיכה עצמה אסורה להיות מותר ר"ל דלפי זאת הסברא הוא סובר כן אבל רבי' אפרים סובר שהיא נאסרת באיסורא וכמ"ש כאן הרשב"א וכמ"ש בשם ב"י שכ"כ מפי ר"א : (ב) לפי שאיסור שבה אינו נפלט ממנה לגמרי כו' ביאור דבריו הואיל ואיתא כאן פרטי לריעותא הוא שאין האיסור שבחתיכה נפלט ממנה לגמרי אלא נשאר בה קצת איסור ועוד שאין ואין החתיכה נבללת תוך ההיתר שבקדרה הלכך נשארת באיסורא משא"כ בדם שנפל לרוטב של היתר ואסרה מחמת מיעוטה וחזר ונתרבה היתר דאף על פי שגם אין האיסור נפלט ממנה לגמרי מן הרוטב מכל מקום הואיל וכל הרוטב נבלל עם ההיתר שנפל לתוכו הכל מותר : (ג) ואיני מבין דבריו דאין שהכל מצטרף לבטלו כו' ביאור דברי רבינו נר"ל דבמ"ש הרשב"א שאין האיסור נפלט ממנה לגמרי מסכים עמו שכן הוא אלא במ"ש הרשב"א ואינו נבלל כו' דמשמע שם שבזאת החתיכה נשאר יותר איסור ממה שנכנס בשאר החתיכות וע"ז כתב רבינו ז"ל דכיון שהכל מצטרף לבטלו ר"ל גם האיסור מצטרף לבטלו דפשיטא הוא שגם האיסור מצטרף לבטל הבלוע בתוכו לפי דעת הרשב"א דס"ל כר"א דלא אמרינן חנ"נ ואפשר לסוחטו מותר והואיל וכן הוא ע"כ צריך לומר שלא נשאר בחתיכה זאת מהאיסור הבלוע בה יותר ממה שנבלע בשאר החתיכות דאם איתא שנשאר בה יותר מהאיסור ממה שנבלע בשאר החתיכות אם כן עדיין שם איסור עליה ואיך יעלה על דעת שתצטרף עם שאר החתיכות לבטל האיסור ודי לה לבטל את עצמה אלא נצטרך ששים כנגד כולה ואם כן לפי מה דקי"ל פשוט למ"ד אפשר לסוחטו מותר אין החתיכה עכ"ל שהחתיכה שבה האיסור נבלע מצטרפת לבטל האיסור ודאי גם זאת החתיכה עצמה מותרת כנ"ל ביאור דברי רבינו ועיין בדרישה ומע"ג דאמרינן לעיל כמו שנתבטל עם שאר בשר שמצטרף לששים והכל אסור התם אין הטעם משום שנשאר בכחל אלא הבלוע יותר ממה שבלעו שאר החתיכות דאם כן לא היינו מצטרפין הכחל לששים אלא התם היינו טעמא שהכחל אסור משום שיש בה חלב כמם בעין · ולפי מ"ש לעיל גבי כחל דהטעם משום דחיישינן שמא יקחנה מן הקדירה קודם גמר בישולה ודאז היא אסורה שבלעה מבשר שבקדירה ועדיין לא פלטה

דרישה

ממ"ש קודם לכן בחתיכה שנפלה לתוך הציר שאפילו אם יש בה שומן אין הציר מפעפע על ידו כו' דאיכא למימר שאני דם דמשרק שריק אפילו דרך הלוכו וכ"ש דאינו מפעפע וכמ"ש התוס' והרא"ש אבל שאר איסורין דלא שריקי אפ"ה דמפעפעים ע"י שומן דהיתרא אבל ממ"ש כאן קשיא ועמ"ש בפרישה דלק"מ · ורמ"א ז"ל בד"מ תירץ לפי סברתו דס"ל פשוט דמ"ש רבינו לעיל גם מבגעים כו' אלא אפילו חתיכת האיסור כחוש פר"ל אלא כחוש ולפי זה לק"מ דגבי חלב שמוטבע הוא מפעפע אלא שאינו מפעפע בשהוא כחוש ע"כ כשהיתר שמן בקל עביד שהחלב שהוא מפעפע אבל כאן איירי כשהאיסור הכחוש הוא בשר ולכן אינו מפעפע ע"י שההיתר שומן עכ"ד אלא שקשה ע"ז דין זה שכתב רבינו לעיל לא מיבעיא נלמד מכאן דהאמר רב פפא בפרק כיצד צולין בשר שומן ובשר נבילה כחוש דאזיל ההיתר ומפטם לאיסור וכמ"ש ב"י א"כ משמע בהדיא דמ"ש רבינו אלא אפילו חתיכת האיסור כחוש פר"ל בשר ולא שומן : [יח] ורבי' שמשון מקוצי וריב"א כתבו וכו' עד צריך לשער כאילו היה הדם כולו מלח מכאן יש להביא ראיה למה שכתב מ"ו במקום אחר דתבלין של איסור שנפלו לתבשיל אם אין התבשיל מוטעם מהתבלין שטעם התבלין בטל או מותר וכה דאמרינן בגמרא תבלין אפילו באלף לא בטיל היינו כל זמן שאם טועמין התבשיל מרגישין טעם התבלין ולא כ"מ שאפילו אין טעמן מורגש עד נתבשל אפ"ה אסור דתבלין אפילו באלף ממש לא בטיל דאי ס"ד לומר כן א"כ מאי זה דכתב רבינו ונשער הוה כאילו כולו מלח מאי שיעור שייך כאן מי הוי הדם מלח אפילו באלף לא בטיל דמלח כתבלין דמי ושיעור אינו שייך אלא בדבר שיש לו היתר אלא ודאי כדברי מ"ו כן הוא :

סי' קו [א] **כתב** הרשב"א כו' אלא לפי חשבון האיסור כו' קצת קשה לשון גרסה כאן דמשמע לפי חשבון כו' ש"מ דמיירי בנפילת חתיכת איסור לקדירה של היתר ואח"כ כתב אף על פי כן כשנופלת לקדרה של ששים כו' משמע כאילו עדיין לא ניער בחתיכה שנפל והכי הל"ל אף על פי שאין כו' ל"צ כשנופלת לקדירה ואינה אוסרת אלא לפי חשבון שיש בה אם יש בה ששים לבטל איסור הבלוע אין כו' ובת"ס הקשו כתוב מ"מ אם נפלה לקדרה אסרת שיש בה ששים כו' דף ל"ט ע"ב : [ב] לפי שאיסור שבה אינו נפלט ממנה לגמרי כתב ב"י ושאלתי בתשובת הרמב"ן שנשאל מהרשב"א מאי לא אמרינן דיטעימה קפילה לחתיכה זו ואם לא יטעום בה טעם איסור לשתרי והשיב כיון שכבר נאסרה אע"פ שנפלט קצת מאיסור שבה לעולם אסורה עד שיפלוט כולה לגמרי ולא ישאר בה ממנו כלל וכתב עוד דאותה חתיכה מצטרפת לבטל האיסור שבה וה"ז ככחל שאמרו כחל עצמה מן המנין וכחל עצמה אסור : [ג] ואיני מבין דבריו כתב ב"י וז"ל ואני אומר שאיני מבין דברי רבינו שכתב ע"כ הטעם מתבלבל בכולו כלומר כל טעם האיסור הבלוע בחתיכה זו מתבלבל בכל החתיכות דמנין לו להכריח כן מי

א"כ נתבטל (ד) וכתב עוד הרשב"א חתיכה שיש בה חלב שנתבשלה בקדירה שיש בה ס' לבטל החלב צריך ליזהר שלא יסור שום דבר מן הקדירה בעוד חתיכת האיסור בתוכה דשמא תשאר באחרונה בשעה שאין ס' לבטל החלב תאסור מה שבקדירה וגם לא יוציאה תחילה שחלב שבה א יאסור אותה ומה תקנתה שיניחנה עד שיצטנן התבשיל והקדירה (ה) וזה לפי סברתו (ו) שאף לאחר שנתבטלה לא חזר להיתרה (ז) אבל לפמ"ש שלאחר שנתבטל האיסור שבה אינו אוסר וחוזר להיתרה אין לחוש ומ"מ יש לחלק אע"פ שחתיכה שבלעה איסור מתבטל האיסור שבה בס' ואינו אוסר עוד חתיכה שחלב שבה הוא בעין אינו מתבטל ואע"פ שיש ס' כנגדו חוזר ואוסר :

קז (א) **כתב** בספר המצות דגים קטנים שנתבשלו ונמצא בהן דג טמא (ב) יש אוסרים אפי' מכירו וזרקו' ויש ס' לבטלו לפי שכשמערה מים החמין לפעמים בסוף העירוי עם מעט מים ישאר הדג טמא עם כ' או עם ל' דגים ונאסרו וחוזרין המים ונוגעין לכל הדגים (ג) ויש מתירין מפני שאותם ך' או ל' שנשארים בטילין ברוב תערובה כי לא שייך לומר בריה לא בטלה אלא בבריה שנאסרה מחמת עצמה ולא שנאסר מחמת בליעת איסור אחר ואין חוזרין ואוסרין א השאר שבמחבת אע"פ שנוגעין בהן המים

כנגד כל האיסור והקשה ע"ז דמניין לו זה דדילמא משום דלא ידעינן אי נפק מיניה כל האיסור אם לאו לפיכך צריך ששים כנגד כל האיסור ולפע"ד דרבינו הבין דעת הרשב"א על נכון דס"ל כיון דחתיכה זו נאסרה אי אפשר לה לחזור להתירה דאפשר לסוחטו אסור בכל האיסורין אע"ג דלא אמרינן חתיכה עצמה נ"נ וה"ט דברור לנו שנשאר בחתיכה זו איסור יותר קצת ממה שנבלע בחתיכות אחרות הלכך לא יצתה חתיכה זו מאיסורה עד עולם ואף עפ"כ השיג עליו רבי' לאמי דס"ל דהדא תליא באידך דבבשר בחלב דחנ"נ הלכך אפשר לסוחטו אסור ובשאר איסורין דלא אמרינן חנ"נ אפשר לסוחטו נמי שרי כדפרישית לעיל סי' צ"ב וה"ש דכיון שהכל מצטרף לבטלו ה"פ דכיון שכל החתיכות מצטרפין עם אותה חתיכה עצמה לבטל האיסור הנבלע בה בע"כ הטעם מתבלבל הוא בכולו דאל"כ אלא תאמר דנשאר בחתיכה זו יותר חלק איסור ממה שנבלע בחתיכו' אחרות א"כ היאך היא מצטרפת לבטל האיסור אדרבה צריך ששים בחתיכות לבטל אותה חתיכה כולה שעומדת באיסורה ונעשה גוף החתיכה נבלה אלא על כרחך כיון שלא נעשית נבלה גם היא אינה אסורה ומצטרפת לבטל האיסור שבתוכה עם שאר החתיכות דהטעם מתבלבל בכולו וכ"כ במרדכי פ' כ"ה ע"ש ר"ב בספר החכמה דלדעת ר' אפריס בשאר איסורין אפשר לסוחטו נמי שרי בדיעבד וכדעת רבינו והיא דעת הרא"ה בספר בדק הבית בית ד' שער א' והדברים ארוכים לשם ומה שהשיב עליו במשמרת הבית ע"ש וכבר נתבאר דליתא לדברי ר"ב והרא"ה ורבינו אלא אפשר לסוחטו אסור בכל האיסורין ע"ל בסימן צ"ב סעיף א' וי"א : **וכתב** עוד הרשב"א חתיכה שיש בה חלב וכו' וגם לא יוציאוהו תחלה שחלב שבה יאסור אותה וכו' משמע להדיא שאם לא יוציאוהו אף החתיכה עצמה שבה החלב מותרת והיינו דוקא בחתיכה זו שיש בה חלב ונתבשלה עם שאר החתיכות אבל אם נתבשלה תחלה בלבדה ונאסרה לא יצתה מאיסורה ולחזור להיתירה הראשון כדכתב הרשב"א והשתא איכא לתמוה טובא מה עלה על דעת רבינו מתחלה שכתב וזה לפי סברתו וכו' דמה ענין זה לזה דמ"ש תחלה דלא חזרה להיתירה מדבר בחתיכה שכבר נאסרה וכאן מדבר בחתיכה חיה ואפשר לתת קצת טעם לדבריו וה"ק דלפי סברתו שאף שנתבטלה לא חזרה להיתירא א"כ לפ"ז אף בחתיכה חיה אף ע"פ שכבר נתבטל החלב מ"מ יש מקום לאומרה זו דאם יוציאוהו תחלה או תישאר באחרונה תחזור ותיאסר ושוב לא תחזור להיתירא אפילו יחזור ויכניסנה ויהא הכל ביחד כבראשונה לא יועיל לשוב להיתירו אבל לפי מ"ש דלאחר שנתבטל האיסור שבו אינו אוסר עוד וחוזר להיתירא מכ"ש דאין לחוש אם יוציאוהו תחלה או תישאר באחרונה דפשיטא דלא תיאסר כלל לאחר שכבר נתבטל בששים וכתב ע"ז ומ"מ יש לחלק וכו'. ולדידן דקי"ל דחנ"נ בכל האיסורין כר"ת ור"י כל שכן כאן דהחלב דבוק בחתיכה ואין בה ששים פשיטא דאותה חתיכה אסורה לעולם ומסירה משם והשאר מותר :

קז כתב בספר המצות דגים קטנים וכו' לפי שכשמערה המים החמין וכו' ביאור הדברים דלאחר שנתבשלו הדגים מערה המים חמין מן המחבת לתוך כלי אחר בלי שום דגים ומערה כל המים כולן שבתוך המחבת לתוך כלי אחר ולא נשאר שום רוטב במחבת ואם כן דעת האוסרין שמא בסוף העירוי

אמרן אלא מפי רבינו אפריס וכמ"ש בחדושיו פ' כ"ה וטעמא דמילתא משמע בת"ה הארוך דהיינו משום דכיון דחתיכה זו נאסרה א"א לה לחזור להיתרה אא"כ יהיה ברור לנו שיצא איסור זה ממנה ונתפשט בה ובכל החתיכות בשוה כמו שהוא בדבר הנבלל ונמוח וכיון שבדבר שאינו נבלל ונמוח אין אנו יכולין לומר כן אדרבה משמע דברור לנו שנשאר בחתיכה זו יותר חלק איסור ממה שנבלע בחתיכות אחרות הילכך לא יצתה חתיכה זו מאיסורא ותמיהא לי דאי מהאי טעמא ליטעמא קפילא לחתיכה זו ואי לית בה טעמא דאיסורא תשתרי שהרי נתברר שאיסור הבלוע בה נפלט ממנה עד שלא נשאר בהן כנותן טעם ולמה תאסר ושמא יש לומר דכיון שכבר נאסרה אע"פ שנפלט קצת מאיסור שבה לעולם אסורה עד שיפלט כולו לגמרי ולא ישאר בה ממנה כלל ולא דמי לדבר הנבלל ונמוח שמאחר שהכל מתערב זה עם זה בשוה ואין תוספת איסור בנאסר מבהיתר חשיב כאילו נפלט כולו אח"כ מצאתי בתשובו' להרמב"ן סי' קנ"א שנשאל זה מהרשב"א והשיב כמו שכתבתי וכ' עוד באותה תשובה ומה שנסתפק לך . אם אותה חתיכה מצטרפת לבטל האיסור נ"ל שגם היא מצטרפת לבטל האיסור תדע שאם היה אפשר לסחוט את האיסור שבה להעלות את האיסור היא עצמה מותרת היא וה"ז ככחל שאמרו כחל בששים וכחל מן המנין וכחל עצמו אסור עכ"ל :

וכתב עוד הרשב"א חתיכה שיש בה חלב שנתבשלה בקדרה וכו' דברי הרשב"א נכונים וברורים בטעמם : ומ"ש וזה לפי סברתו וכו' אבל לפי מה שכתבתי וכולי כבר הוכחתי דדברי הרשב"א עיקר ואף לפי דברי רבי' בההיא אינה ענין לדין זה וכמ"ש הוא עצמו ומ"מ יש לחלק והוא דבר פשוט ולא ניתן ליכתב לרוב פשיטותו (ג) :

קז כתב בספר המצות דגים קטנים שנתבשלו וכו' יש אוסרים אפי' מכירו וזורקו וכו' בסימן קל"ב כן כתב סמ"ג ובמקום המים שכתב רבינו פעמים כתוב שם חמין וכך היא הגירסא הנכונה וכן היא בספר התרומה ג"כ ואע"פ שבסמ"ג כתוב בסוף הענין לפי שאיסור הנבלע ואין איסורו מחמת עצמו אינו חוזר ונפלט ביבש אלא ע"י מים שעמהם מפרש רבי' דה"ק ע"י מים רותחין שעמהם וכן הוא בסה"ת ולפיכך כתב כי אם ע"י בישול וביאור הדברים

שדג

דרכי משה

והוא הדין כאן כנ"ל ליישב דברי רבינו (ב) ולפי מ"ש דנהגו בכל איסורים חנ"נ דבר פשוט שאסור להסיר משם דבר עד שיסיר תחלה לכל החתיכה אלא מסיר האיסור ואין צריך להמתין עד שיצטנן :

וכ"ב

דרישה

אי משום דמצריכן ששים נגד כל האיסור אין משם ראיה דהא אפילו אם ברור לנו שאין הכל מתפשט ומתבלבל אנו מצריכין ששים נגד כולו כדאמרינן גבי כחל בדידיה משערינן דאי במאי דנפק מיניה מנא ידעינן וה"נ דכוותא עכ"ל נראה שהב"י הבין דברי רבינו במ"ש על דברי הרשב"א ואיני מבין דבריו דהואיל ובעינן ששים נגד כל האיסור א"כ כל הנבלע יצא מאותה החתיכה וא"כ גם זאת החתיכה מותרת הואיל וכל איסור הנבלע בה יצא ממנה זו היא הבנת ב"י בדברי רבינו ועפ"ז הקשה עליו מה שהקשה כן משמע להדיא מדברי ב"י שכתב כלומר כל טעם האיסור הבלוע בחתיכה זו מתבלבל בכל החתיכות יהואיל וכ"כ על דברי רבינו משמע שהוא מבאר כמ"ש · אבל לפי מ"ש בפרישה שגם רבינו ביאר דברי הרשב"א שאין כל האיסור הבלוע בזאת החתיכה יוצא ממנה אלא שדייק רבינו לומר שלא נשאר בזאת החתיכה יותר מהאיסור ממה שנבלע בחתיכות האחרות א"ש ועמ"ש בפרישה . ורמ"א בד"מ כתב גם כן ישוב לזה וז"ל ול"נ לפרש דבריו מדמלינו בשניער וכיסה הקדירה או המתיכה גם כן מותר כדלעיל סימן צ"ב ולא פליגינן שמא נשאר בה מהאיסור וה"ה כאן עכ"ל ובעיוני דסיק דשאני התם דמעולם לא חל שם איסור אחתיכה כיון שניער מיד (ע"כ הטעם מתבלבל בכולו ז"ל הנ"ש ותימא דמשמע דכ"ש אם נפלה לקדרה אחרת דאין צריך ששים כנגדה ואם כן קשה למה לא ניחא גבי כף לעיל בסי' צ"ד גם כן הכי ויהא סגי בס' אחד אפילו לא נודע דהא ברגע ראשון פולט הכל ואפשר לומר דבכף איכא למיחש דלמא אתי למטעי היכא דלא נתחב בה הכף כולה בקדרה כ"א מקצתה עכ"ל · גם י"ל דלעיל שאני דאיירי בכלי דאפשר להוציא אף מה שנבלע ע"י הגעלה לכך אין להתירו כ"א בהגעלה משא"כ בחתיכת בשר ודו"ק עכ"ה · וגם לא יוציאוה תחלה שחלב שבה יאסור אותה הקשה מהר"א שהרי סברת הרשב"א לעיל שאף לאחר שנתבטלה לא חזר להתירה ואם כן מאי ר"ל אם יוציאוה תחלה או לא שהרי אף לאחר שנתבטל התבשיל והקדרה מכל מקום החתיכה שיש בה חלב עומד באיסורה ואפשר לומר דהא דאמר חלב שבה יאסור אותה לא קאי על החתיכה רק על הקדרה שבה יאסור הקדרה בנוגע בה בשעת הוצאה עכ"ל הנ"ש גם יש לומר דשאני הכא שהחתיכה לא נאסר מעולם רק עכשיו נתבשלה ברוטב ודאי הטעם הולך בכולו שוה ולכך לא נאסר החתיכה רק כשבא להוציאה לבדה דאז יאסור החלב ודו"ק עכ"ה) .

אלא

פרישה

פלטה כל חלב שבלועה בה נמלח שמעורב בה בשר בחלב ומש"ה אסורה אבל מ"מ מצטרפין אותה לששים דאף אם יקחנה מהקדרה קודם גמר בישולה אפ"ה אמרינן במה"כ הנשארות מותרות דאי פלטה כל הבלוע בה הרי יש ס' לבטלו ואי לא פלטה כל הבלוע בה כל שכן שהנשארות מותרות שא"צ אפילו ששים ולפ"ז אפשר לומר דגם כאן זאת החתיכה אסורה מהאי טעמא דחיישינן שמא יקחנה מן הקדרה קודם גמר בישולה דעדיין לא פלטה כל הבלוע בה ואסורה ומ"מ שאר החתיכות מותרות במה"כ כמ"ש : (ד) וכתב עוד הרשב"א וכו' עד ותאסר מה שבקדרה ז"ל שם שהרי אם נפל לקדרה אחרת היה אוסר אותה ויש לדקדק דהואיל ומתיכה זו כבר נמלחה בחלבה אם כן נאסרה כולה ע"י המלח וכמ"ש ב"י דף ל"ה ע"ב דמליחה מפעפעת החלב ומדמה מליחה לצלי בזה וכתב שם בשם הרשב"א דאדרבה יותר י"ל דמפעפע במליחה מבצלי וי"ל דמיירי בשעה שמלחה היה ששים בחתיכה נגד החלב ואחר המליחה חתך הבשר לחתיכות ונשאר החלב דבוק בחתיכה אחת שאין בה ששים לבטל החלב ויש להוכיח מכאן דהרשב"א לא ס"ל איסור דבוק · ועי' בב"י שהקשה דברי הרמב"ם דידיה אדידיה שכתב דחלב שמלח עם בשר בדיעבד אין צריך אלא הדחה ובמקום אחר מחמיר הרבה בבשר נבילה מלוח שנבלל עם שחוטה ותירץ שם דאפשר לומר דמיירי בחלב דרבנן ע"ש ולפ"ז גם בכאן יש ליישב כן אלא שנ"ל דבבישול החמירו יותר בחלב דרבנן מבמליחה ועוד כתב שם ישובים אחרים ולא שייכים כאן : (ה) וזה לפי סברתו שאף לאחר שנתבטלה לא חזר להתירה ואף שיש לחלק ולומר דשאני התם דנאסר מתחילה מש"ה נשאר באיסורו משא"כ כאן דלא נאסר קודם דהא הוה ששים נגדו מיד בנפילתו לקדרה מ"מ ה"ק דלסברתו דס"ל דאינו נפקע איסורו לגמרי כ"כ דאילו לסברת דאפשר לסוחטו מותר אין כאן טעם לאסור : (ו) אבל לפי מ"ש כו' אין לחוש פירוש דגם גבי חלב ס"ל כיון שיש שם ששים נתבטל טעם החלב ואינו אוסר עוד אותה חתיכה וכל שכן שתיכה אסרה ומ"ש ומכל מקום יש לחלק כו' פשוט הוא :

סי' קז (א) **כתב** בסמ"ג הוא בסימן קל"ב דף מ"ד סוף ע"א : (ב) יש אוסרין אפי' כשמכירו וזרקו כו' לפי שכשמערה המים כו' עד וחוזרין ונוגעין המים לכל הדגים המעיין בדברי הסמ"ג אלו ירא' שלא הזכיר שם אם אוסרי' במחבת או בקערה וכ"ל לבאר דבריו שמ"ש לפעמים בסוף העירוי כו' ר"ל כשרוצים לערות הדגים מהמחבת לקערה אז דרך כל אדם לשפוך המרק תחלה לקערה ואח"כ מערין הדגים משום דחיישי' שאם ישפכו המחבת כאחת ישפכו המרק וחיישינן שמא לאחר ששפך המרק לקערה נשאר הדג טמא למטה עם קצת מרק ולזו מיד נאסרו אותן עשרים או שלשים דגים שאצלו סביבו שהרי אין בהן ששים לבטל דבשלמא קודם ששפכו המרק לא היה בו כח לאסור סביבו שע"י המרק נצטרף כל מה שבמחבת לבטלו שהרוטב מוליך הטעם בכולה משא"כ עתה שאין שם אלא מעט רוטב ואח"כ חוזרין אותן דגים שנאסרו מטעם הדג טמא ע"י רוטב ואוסרין הסמוכין להם והנוגעין בהן נאסרו כדין אם בשם שצריך קליפה או נטילה הואיל ונגעו ביבש ואלו שנאסרו כדי הנאה אין בה כח לאסור היוצאים עליהם והנוגעין בהם שהרי אין בהן כח לאסור את עצמן שיהו כולן איסור ואיך יאסרו אחרים ועוד דאי סלקא דעתך שמיד במחבת יאסרו אלו את האחרים הסמוכים להם ואחרים האחרים עד כולן אם כן מייד יהא ששים נגד הטמא ולא נאסר כלום אלא עכ"ל שאין אלו אוסרין הסמוכין להן כמ"ש ואח"כ כשמערין לקערה אותן העשרים או שלשים שנאסרו ברוטב מדג הטמא חוזרין ואוסרין כל מה שבקערה בנגיעה שכל אחד אוסר כל סביבו בנגיעה אבל ע"י רוטב אין בהם כח לאסור דכלי שני הוא ואינו מוליך הטעם אבל בנגיעה חיישא אוסרין דדג עצמו והנאסרין ממנו כרוטב שהוא גוש יש בו המימות כדי לאסור לסבירו הנוגע בו והו טעם היש אוסרין · ואע"ג דרבינו ס"ל כיון שנתבטל הטעם שוב אינו אוסר כמ"ש בס"ס ק"ו וה"נ נתבטל קודם שעירו אמנה הרוטב דברים אלו הם דעת סמ"ג . ומ"ש רבינו בסמוך על דברי הרשב"א גם על דברי הסמ"ג יש לומר כן אלא שנמצא שיישב לדברי הרשב"א א"שב גם בכאן ועיין מ"ש לעיל בס"ס ע"ב דנראה דאפילו המתירין כאן יש לו איסור שם בחלב הדבוק באחד מהחתיכות · ואיפכא נמי אפילו האוסר כאן יכול להיות דמתיר לעיל מטעם שכתב שם ללמה כמוש לזה וע"ש : (ג) ודעת היש מתירין משום דסבירא ליה שבמחבת לא נאסרו כולן כמ"ש אף לדעת היש אוסרין גם אלו השלשים עצמן אין בהן כח לאסור הנשארים כי אם על ידי בישול ובכלי שני אין שם בישול ,ר"ל אף שלפעמים מערה הרוטב בתחילה עם הדגים לתוך הקערה ואחר כן חוזר ומערה

כל

חדושי הגהות

קו א אע"ג דע"כ הך חתיכה נמלחה דאל"כ אסורה משום דם שבה דמשערינן ניד כולה משום דלא ידעינן כמה נפיק בכולה משערינן כמו שנתבאר בסי' ס"ט וכיון דמיירי בנמלחה תיפוק ליה דכבר נאסרה במליחה וצריך ס' כנגד האיסור ושוב אינה חוזרת להיתירה לדברי הרשב"א לא קשיא דהבא סיירי כשנמלחה היה בה ס' מהיתר לבטל החלב ואחר המליחה פסק הבשר לחתיכות (פרישה וב"ח וש"כ וכ"ה) : **קז א** עיין בט"ז סוף א"ק ז' :

והיינו

חמים לפי שאיסור הנבלע ואין איסורו מחמת עצמה אינו חוזר ונבלע ביבש כי אם על ידי בישול (ד) י"א זבוב או נמלה שנמצא בקדירה והוציאוהו בכף צריך ליזהר שלא לחזור ולתחוב הכף בקדירה לפי שכבר (ד) נאסר הכף כשהוציאו בו הזבוב מהקדירה דשמא לא היה בו ששים כנגדו (ה) ואם יחזור ויתחבנו לקדירה אוסרה אם אין ששים כנגדו ונראה שאין לחוש כיון שידוע כמה הוא האיסור הבלוע בכף (ו) אין צריך ס' כנגד כל הכף [א] אלא כנגד הזבוב הבלוע בה:

ריח

שדג טמא זה נמצא בתתחוי שהאוסרים חוששין שמא כשעירה הדגים מהאלפס לתתחוי לא עירה בבת אחת לגמרי ואחר שהתחיל לערות שמא נשאר הדג טמא באלפס עם מעט דגים ומעט מים עד שאין במים ובדגים ההם ששים כנגדו ונאסרו הם וכשגמר העירוי על הראשונים שעירה בתחלה נאסרו גם הם מחמת אותם הדגים שנשתיירו עם הדג טמא באחרון ועכשיו נגעו בהם בעודם חמין הלכך אע"פ שאנו רואין בתתחוי ששים ויותר כנגד הדג טמא הכל אסור ודעת המתירין משום דאפי' את"ל שנשתיירו מעט דגים באלפס ודג טמא ביניהם ונאסרו אותם הדגים מחמתו אין בכך כלום שאותם הדגים הם מתבטלין בדגים שעירה ראשונים חד בתרי דאין להם דין בריה שלא להתבטל מאחר שאין איסורן אלא מחמת בלע: וכתוב עוד בסמ"ג (א) אמנם ביצים שנתבשלו ונמצא באחת מהם אפרוח הכל אסור דאין רגילות לבשל ביצים כ"כ ביחד שיהא עשרים ביצים או שלשים הנאסרות בטלים בתערובת ברוב של היתר לכן טוב ב להמתין עד שיצטנן קודם שיוציאם מן המים שנתבשלו שם ואם רוצה למהר ישים מים צוננין עמהם לצננם תחלה ואעפ"כ לא היה מצריך להגעיל המחבת כי בשביל ספק כזה אין לחוש שנאסרו לבסוף אלא העמד המחבת בחזקת כשרות (ב) שהיתה מתחלה ועוד היה אומר רבי' שמשון טעם אחר להתיר שיש לנו לומר דאיסורא ברובא איתיה כדאמרי' בזבחים (עד י) הלכך אין לתלות שבסוף העירוי עם מעט מים נשאר שם הדג טמא (ג) עכ"ל: י"א זבוב או נמלה שהוציאוהו בכף צריך ליזהר וכו' כ"כ מדברי ש"ד (ב"ה וכ"כ בא"ח) וכ"כ רבי ירוחם בשם הר"מ: ומ"ש רבי' וא"נ ששים אלא כנגד הזבוב הוא מ"ש בסי' צ"ח ואם ידוע כמה הוא האיסור כגון כף חדשה שניער בה כזית חלב וכו' ודע שרבינו ירוחם כתב עוד בענין הזבוב שאם נמצא בתתחוי שהוא כלי שני וחלקו ממנה בשאר קערות בכף הכל מותר מכמה טעמים שכתב בשם הר"מ · וכתב עוד בשם הרא"ש בתשובה שכף מלא תבשיל שלקחו מהקדרה נמצא בו נמלה והתירו כי לא היה בנמלה אחד מששים במלוא הכף אבל בזבוב הנמצא בכף צוה להגעיל הכף כי לא היה בכף ששים כנגד הזבוב ע"כ לפי מ"ש רבי' בסימן ק"ד בשם הרשב"א דדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם כנמלים וזבובים ויתושים אפילו נתערבו בתבשיל ונמחה גופן לתוכו אם ההיתר רבה עליו מותרים א"כ בכה"ג דליכא אלא פליטת הזבוב או הנמלה פשיטא דבכל גוונא שרי וכבר כתבתי שם דכמה רבוותא סברי כהרשב"א ואע"פ שרבי' כתב כאן דין הזבוב וחלק על המצריכים ששים כנגד כל הכף ומשמע דכנגד הזבוב מיהא ס"ל דבעי ס' אפשר דלדבריהם קאמר אבל איהו כהרשב"א ס"ל דכיון שההיתר רבה על האיסור שרי בכל גוונא (ה):

ריח

העירוי נשאר הדג טמא עם כ' או ל' דגים עם מעט מים ונאסרו כולם כי המים חמין מוליכין את הטעם בכולן בתוך המחבת ואין בהם ששים לבטל ואחר כך כשמערה גם אותן מעט מים ולא נשאר שום מים במחבת נגעו אותן כ' ול' דגים שנאסרו בשאר כל הדגים שבמחבת בעודם חמין בכ"ר שהוא המחבת וכיון שנגעו חמין בכ"ר זה לזה נאסרו כולם בקליפה דאף המותרין שהיו חוץ למים נאסרין בקליפה ולפ"ז נאסרו כולן בתוך המחבת שהוא כ"ר וכ"כ במרדכי ולפ"ז ניחא דכתב הסמ"ג שכשמערה מים חמין ולא הזכיר שמערה דגים דמיירי דמערה הרוטב בלי שום דגים כלל וגם ניחא דכת' הסמ"ג וסה"ת ואין חוזרין ואוסרין השאר שבמחבת דלא איירי הכא אלא בדגים שהיו חוץ למים במחבת אם חוזר ונאסרו המין בתוך המחבת דדעת האוסרין הוי טעמא דנאסרין כולם קליפה כדפרישית ודעת המתירין כיון דעירה כל המים ולא נשאר שום רוטב במחבת אע"ג שכבר נאסרו כ' ול' שבסוף העירוי קודם שעירה כל המים מכל מקום לסוף כשעירה כל המים ונתערבו ביחד כל הדגים שבמחבת בטלים ברוב דגים כשרות כיון שהתערובת היה יבש ביבש בלי רוטב ולא נאסרו כלל ואפילו קליפה לא צריך לפי שאיסור הנבלע ואין איסורו מחמת עצמו אינו חוזר ונבלע ביבש כל עיקר וכדמשמע פשטה דסוגיא בפכ"ה דקאמר אילימא לא נוער כלל ולא כיסה כלל מבלע בלע מפלט לא פלט אלמא דהחתיכה שנפלה עליה הטפה ונאסרה אינה אוסרת החתיכות אחרות אע"פ שנוגעת בה ממין ומשמע דאפילו קליפה א"צ . אבל דעת האוסרין דגם לשם ה"ק מיפלט לא פליט שיהיו החתיכות האחרות אסורות לגמרי אבל קליפה ודאי צריך אם אינו שמן ואם הוא שמן נטילה נמי בעינן וכדפרישי' בסימן צ"ב ע"ש ובסימן ק"ה וכל זה כשעירה לסוף כל הרוטב ולא נשאר רוטב כלל כדפרי' אבל אם נשאר מעט רוטב במחבת שלא עירה כל הרוטב פשיטא דנאסרו כל הדגי' דהרוטב מוליך את האיסור מחתיכה לחתיכה בתוך המחבת וליכא מאן דמתיר בהא אלא פלוגתייהו בשעירה לסוף כל הרוטב אם נאסרו הדגים כולן במחבת וכדפרי' והכי נמי מוכח במרדכי ובש"ד ובספר התרומה כדפרישי' אבל הב"י פי' דמיירי דעירה הדגים מן המחבת לתתחוי בשתי פעמים וחיישינן שמא כשעירה תחלה הדגים נשאר הדג טמא במחבת עם מעט דגים ומעט מים וכו' ותימה גדולה דלפי פירושו דעירה הדגים עם הרוטב מן המחבת לתתחוי בב' פעמים א"כ פשיטא דנאסרים כל הדגים ע"י שמערה בסוף הדגים הנשארים עם המים שנאסרו מדג הטמא שביניהם דאז נאסרו גם הדגים שעירה תחלה בתתחוי ע"י הרוטב שמערה בסוף דמוליך האיסור בשעת עירוי בכל הדגים דעירוי ככלי ראשון לאומרא ובכה"ג ליכא מאן דש"י אלא מטעם אחר הוא דשרי בענין זה דס"ל דלא מחזקינן איסורא לתלות דהדג הטמא היה בסוף העירוי בזמן שלא היה לשם ששים כנגדו אלא תלינן דהדג טמא היה בתחלת העירוי כשהיה ששים כנגדו וכדכתב בהגהת מרדכי בשם תשב"ץ סי' שנ"א ואיסור והיתר הארוך כלל כ"ו והנה בספר התלות שהביא רבינו כתוב ודעת המתירין אינו מטעם זה אלא משום דאיסור הנבלע אינו חוזר ונבלע ביבש אבל למאי דפרישית ניחא וזהו דבר פשוט דלא כפירוש ב"י ולענין הלכה נראה היכא שעירה הדגים עם הרוטב לתוך הקערה ולא עירה בפעם אחת הדגים והרוטב אסורין כיון דליכא הכא אלא חדא ספיקא שמא היה הדג טמא בסוף העירוי כשלא היה בו ס' וכ"כ בסה"ת להדיא דבכה"ג אסור הכל דעירוי ככ"ר ו[illegible] ש"ד סימן נ"א המתחלת לכן בכלים כתב דכך אנו נוהגין כריב"א לאסרן כשעירה בשני פעמים אלא דהמחבת העמידה בחזקת כשרות כמו שהיתה מתחלה וא"נ הגעלה כמ"ש בסמ"ג אבל כשעירה כל הרוטב בלחוד לתוך כלי ואח"כ עירה כל הדגים לתוך הקערה ומצא שם דג טמא אין לאסור אלא אותן דגים שנוגעים לדג טמא במקום שמונחים והשאר מותרים משום דליכא ספק ספיקא חדא שמא לא היה דג טמא בסוף העירוי כשלא היה בו ששים ואפי' את"ל שהיה בסוף העירוי שמא נשאר שם אלא אותן כ' ול' שהיו עמו בסוף העירוי ולא נגע בדגים אחרים ואותן כ' ול' אינן אוסרין שאר הדגים כלל ואפילו קליפה לא צריך כדעת המתירין כנ"ל ודלא כהרב בת"ח כלל נ"א ובהגהות ש"ע דמתיר אף כשעירה הדגים עם הרוטב לתוך הקערה בשתי פעמים דליתא ודו"ק: י"א זבוב או נמלה וכו' ונראה דאין לחוש וכו' פי' אף למאי דס"ל כר"ת ור"י דבכל שאר איסורין נמי אמרינן חנ"נ אפ"ה אין לאסור הכא מספק ולומר דשמא בשעה שהוציא הכף בתחלה לא היה שם ששים כנגדו ונאסר הכף דאין לחוש לזה מספק וכיון שידוע הוא כמה היה האיסור הבלוע בכף א"נ ששים אלא כנגד הזבוב וביוצא בזה כתב גבי לב בסימן ע"ב דאין לנו לחוש לאומרא שמא אותה חתיכה נאסרה לבדה וכו' אך קשה כיון דטעם הזבוב נבלע בכף ישנה א"כ הבלוע נעשה נבלה וצריך ס' נגד כל הכף כיון דלא ידעינן כמה בלע הכף תחלה וכדכתב רבינו לעיל סוף סימן צ"ח וכן בסימן צ"ד בתחב הכף ב' פעמים דצריך ב' פעמים ששים אלמא דאיסור בלוע נעשה חתיכה דנבלה עם ההיתר הבלוע בכף וי"ל דלא כתב להקל בזבוב אלא לפי שסובר דאין חנ"נ אלא בבשר בחלב ועי"ל בסימן צ"ח לשם כתבתי בס"ד באריכות בענין זה ולענין הלכה כתב בש"ע להתיר בזבוב אפילו אין בו ששים וכ"כ בהגהות ש"ע והכן המנהג ותמיה לי טובא הלא מהרא"י העיד שהמנהג הוא לאסור בזבוב והם היו יודעים מנהג ותיקין משא"כ עכשיו בדור הזה הלכך אין לשנות מנהג הקדמונים ע"פ ר"ת ומהר"ם והרא"ש ויש לאסור בזבוב אם אין שם

ששים

דרכי משה

קו (א) וכ"כ במרדכי ס"פ א"ט ובהג"מ פ"ב ובש"ד: (ב) וכ"ה בהג"מ וכתב בהגש"ד דאף המתירין לא התירו אלא ששפך המים שנשארו דרך המחבת ולא עירה לתוך הדגים או לתוך הביצים אבל אם עירה אותן מים על הדגים כולן אסורין דאז ע"י הרוטב מוליך האיסור מחתיכה לחתיכה עכ"ל ופשוט הוא הא דקאסר אף המתירין לא התירו כו' היינו דוקא לסברת המתירים מטעם דאין האיסור יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב כו' ולכן אם עירה עליהן הרוטב אסור אבל לסברת ר"ש ג שאכתוב בסמוך בכל ענין שרי וכמו שאכתוב לקמן דנראה מדברי הגש"ד דכן נוהגין וכתב בכלבו בשם הר"פ וז"ל וטוב ליזהר שלא לאכול מן הביצים עד שיקרוף את כולן לדעת אם הית דם באחד מהן עכ"ל וע"ל סימן ס"ו דאין לחוש לזה וכן המנהג: (ג) ובהגש"ד בשם מהר"י הביא דברי המתירין שכתב רבינו וכתב עליהן הכי נהוג דמשום חששא אין לאסור מספק עכ"ל וצ"ל דדעתו לפסוק כר"ש ובכל ענין שרי מאחר דכתב דמשום חששא אין לאסור והיינו טעם ר"ש וא"כ אפילו עירה עליהם מים לבסוף שרי וס"ם מסיק לכתוף והמחמיר תע"ב לכן טוב לצנן הביצים או הדגים תחלה קודם שיערה לחוץ: (ד) בהג"ה מרדכי דחולין דף תשס"ב ע"ג דאף הכף עצמו מותר דיש בו ס' נגד הזבוב עכ"ל ולעיל סי' צ"ב גבי טיפה שנפלה על הקדרה משמע דאין משערין בקדרה בס' וה"ה בכף ומ"מ א"צ לשער ס' נגד כל הכף דל"א חנ"נ לגבי כלי כמ"ש לעיל סימן צ"ח וצ"ב ולכן מאחר דידעינן כמה הוא האיסור הבלוע לא בעינן רק ס' נגד האיסור אמנם לענין עיקר דינא פ' ב"י דזבוב אינו אוסר כלל: (ה) וכ"ה במרדכי דע"ז פרק השוכר ע"ב ד"ל ומצאתי בספר רוקח דזבוב לית ביה טעם עכ"ל וכ"ה בהג"מ פט"ו דהמ"א ובאו"ח כלל כ"ו ב' דאנן לא נהגין הכי אלא הכף אסור וצריכה ס' נגד כל הזבוב דלא כהמרדכי שכ' בפרק בתרא דע"ז ופרק כל הבשר דא"צ

אלא

פרישה

כל הנשאר ואם כן למה אין אוסרין אותן שבקערה שהרי יש מים בקערה משום דאותן המים הן בכלי שני ואינו מפליט איסור הנבלע ואפילו המעט מים שנשאר ומערה אותה אל הקערה ג"כ אין בו כח להפליט ולהבליע א"כ בדגים שבתוך הקערה ואינה אוסר בעירוי לפי שהרוטב נשפך תחלה לשם וא"כ הדגים וגם שפכים כאמר בטל בקערה בששים עכ"ה) ואלו שאסורין בטלים ברוב כמו שמבואר ואע"פ שהאיסור עצמו אוסר בנגיעה בעודו חם אפילו בקערה יש לומר מכל מקום אינו אוסר אלא סביבו שהוא מעט ובטלים ומה שנתנו הם מתירין טעם לאלו שאינם שבטלים ברוב הלא יש לומר שאף הם אוסרין מודים לזה אלא שס"ל דע"י נגיעה בהם נאסרו כולן נראה לומר שאלו הם מתירין אמרי מילייהו באפי נפשיה ואמרו על הסדר שכשנמצא הדג טמא יש מסתבר שאסר סביבו וע"ז אמרו שאלו בטילים ואם תאמר יאסרו השאר בנגיעתן ע"ז אמרו שאין נגיעה אוסרת שלא בדבר שאסורו כו': (ד) י"א זבוב או נמלה כו' צריך יזהר ע"ל בסימן צ"ח כתבתי דל"ק מכאן מידי: (ה) ואם יחזור ויתחבנה בקדרה אוסרת אם אין בה ששים משמע הא אם יש בה ששים מותר לתוחבה בה לכתחלה אף שהכף כבר נאסר ואין היתר מתיר אפילו הכף וכמ"ש בס"ס ק"ד · והא דמתחיל וקאמר דצריך ליזהר שלא יחזור ויתחוב הכף בקדירה ולא פליג דאם בקדירה ודאי ששים נגדה מותר דכ"ע כיון דהשאר איסורין אף בעיו ששים נגדה אסורה לכתחלה משום אם יקילו בזה מטעם דטעם זבוב מאום הוא יקילו לתוחבה גם כשאין ששים בקדרה נגדה מכלי טעמא וק"ל: (ו) א"צ ששים אלא כנגד הזבוב הבלוע בה אפי' כנגד הזבוב עצמה כבר כתב לעיל ס"ס ק"ד בשם הרשב"א דבטל הגיעום ממנה ברוב כיון שהוא דבר מאום אלא שכתב כאן דין אליבא מאן דפליג עליה · גם י"ל דבסימן ק"ד כתב דאין לאסור בדיעבד וכאן כתב דמ"מ יש ליזהר לכתחלה:

ריש

דרישה

סי' קו [א] אלא כנגד הזבוב הבלוע בה אפשר לומר דלטעמיה אזל וס"ל אין החתיכה נ"נ אבל מהרש"ל כתב בת"כ סימן קס"ג והביאו בהג"ה ש"ד בשם המרדכי דהא דאמרינן חנ"נ אפי' ע"י מיעוט אם אין בה ששים לבטל היינו היכא דא"א להפרים האיסור אבל בלי ענ אז מחבת הומיל ואפשר להפרידו ע"י ליבון והגעלה לא אמרינן אלא כנגד האיסור שנפל עליו אם ידוע כמה נפל עליו כו' והביאו רש"ל בדיני כבד וכתב שם על מהרש"ל שהביא ראיה מ"ד שבכאן שכתב וכ"כ ב"י סימן ק"ו גבי זבוב וכתב רש"ל ורנ"ש שם וי"ל לפום ריהטא לא דק דס"ל סובר כרבי' אפרים דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב אם כן אין ראיה מינה עכ"ל · אבל יש לומר דמדקדק הכי ומפלפל רבינו על ר"ת וטעמם כמ"ש בפרישה וכתב עליהם ונראה דאין לחוש דלמא הם סברי כר"ת אלא ודאי דרבינו סובר דאפילו לר"ת מותר וכמ"ש מהרש"י ודו"ק עכ"ל:

כתב

חדושי הגהות

ב והיינו דוקא כשמבשלים ס"ב בצים או אפילו רק מ' או ל' רק שיהא כשיעור ס"ב ביצים בכל מה שבקדירה אבל בפחות משיעור ס"ב לא מהני שיניחו להצטנן או לשפוך עליהם מים רותחין דהא נעשו כולן נבילות בשעת הבישול כ"ה באו"ה והוא פשוט (ב"ח): ג כוונתו על הרבינו שמשון שהביא הב"י :

ר"ל

שהיו וכבר כתבתי כך בסוף סימן ק"ד והכי נקטינן דאין חלוק בין זבוב לעכבר שוב מצאתי שכך פסק מהרש"ל בפג"ה סימן מ"ט ושכך מצא כתוב בשם מהר"ש קבלה שלא נהגינן כמ"ש המרדכי בשם הרוקח דהזבוב הוא כעין בעלמא אלא נהגינן כמהר"י טרויש"ן וכל האחרונים שכתבו דהזבובים אוסרים עד ששים מיהו במקום הפסד מרובה יש לסמוך אדברי המקילין דכדאי הם הרשב"א והר"ן והמרדכי בשם הרוקח לסמוך עליהם בשעת הדחק :

קח ריח של איסור שנתערב בהיתר וכו' מבואר מלשון רבינו דלא נחלקו רב ולוי אלא דיעבד אם צלאן יחד אבל לכתחלה אסור אף ללוי והכי משמע לישנא דתלמודא דידן פ' כיצד צולין דפליגי בצלאו כבר אי נאסר אם לאו וכ"כ האלפסי להדיא פג"ה וכן כתב הרשב"א ודלא כנראה מהירושלמי דללוי אפילו לכתחלה שרי וז"ש הרשב"א הסכמת רוב המורים להתיר אם כבר צלאו ומ"מ לא תימא דלכתחלה נמי שרי כנראה מהירושלמי אלא לכתחלה אסור כדמשמע מתלמודא דידן דל"פ אלא בצלאו כבר ולפי דל"פ אלא בתנורים שלהם קטנים ובאותן תנורים הקטנים משמע דללוי נמי אסור לכתחלה לכך כתב הרשב"א דלכתחלה אסור לצלותם בתנור צר : ומ"ש דבקדרה מותר לבשל השוב עליו כ"י בסימן ל"ז ובפ"ד ישבתי דברי הרשב"א דהדין עמו ע"ש :

ומ"ש ודוקא בתנורים שלהם שהם מכוסים לכך נכנס הריח של זה בזה כו' תימה לגרסותא איכא בשלהם שהם קטנים וגם מכוסים הלכך לר"ת אפילו דיעבד אסור כרב אבל בתנורים גדולים שלנו ופיהם פתוחים אין לחוש אפילו לכתחלה דמודה בה רב כיון דאיכא תרתי למעליותא וממילא היכא דליכא אלא חדא למעליותא גדולים וסתומים אי נמי קטנים ופתוחים לכתחלה אסור ודיעבד שרי אפילו לר"ת ובהכי מתיישב דבסי' ל"ז כשכתב רבינו דלרבינו אם פת שאפאה עם בשר שרי לאכול בחלב בתנורים גדולים לא הזכיר פתוחים אלא לפי דלשם איירי בשכבר אפאה דהוי דיעבד אבל הכא דקאמר אין לחוש דאפילו לכתחלה שרי קאמר דבעינן גדולים ופתוחים אי נמי התם אין לחוש נמי אדיעבד קאמר דאין לחוש כיון דאיכא תרתי למעליותא דגדולים ופתוחים ולא איירי הכא במחזיק י"ב עשרונים אלא אפילו בסתם גדולים אבל בסימן ל"ז דלא איירי אלא בתנורים שלנו שמחזיקים י"ב עשרונים מה שהלכך אפילו אינם פתוחים מתיר בדיעבד אבל לכתחלה ודאי אסור אפי' גדולים ומחזיקים נמי י"ב עשרונים וגם פתוחים והכי נקטינן לחומרא דלכתחלה אסור בכל ענין ודלא כמ"ש בש"ע דאף לכתחלה אין לאסור אלא בתנור צר דליתא אלא לכתחלה אסור לעולם . ועיין בהוספות ואשר"י פ' בתרא דע"ז : כתב מהרש"ל בא"ו שלו סי' ל"ה נראה היכא שהטמינו קדרה שהיתה בה איסור והיו בתנור הרבה קדרות של היתר אם קדרה של איסור היתה מכוסה יפה בכסוי ממש ואין בו נקב שיוכל לפלוט ממנו לחוץ אז כל הקדרות שרו ואם אינו מכוסה יפה כל הקדרות הפתוחים אסורים אפילו בדיעבד ולא היה בכן שוין מאחר שהתנור הוא סתום עכ"ל מדכתב בסתם אסורין אלמא דאפילו בהפסד מרובה וצורך גדול נמי אסורין והיינו אליבא דר"ת וכל האחרונים דפסקו כרב דריחא מלתא היא אפילו בדיעבד ודוקא בתנורים שלהן שהם מכוסים וכ"כ או"ה כלל ל"ט גם בת"ח כלל ל"ה כתב כן ע"ש הג"ה ש"ד ומהרי"ו סימן מ"ד דבדיעבד אסור גבי הטמנת הקדרות בשבת בשר וחלב יחד אבל כתב עוד במסקנא דיש להקל לצורך גדול כי דעת ב"י להקל בכל ענין וכדאי הוא לסמוך עליו בשעת הדחק עכ"ל וכ"כ בהגהת ש"ע והכי מסתברא : וז"ל הגהת בפ' כיצד צולין אמר רב בשר שחוטה שמן שצלאו עם בשר נבילה כחוש אסור מ"ט מיפטמי מהדדי ופי' רש"י אסור שהריח מן השמן נכנס לכחוש ומפטמו וחוזר זה והוציא ריח גם הוא וכו' עכ"ל וכתב מהרא"י בהגהת ש"ד סימן ל"ה דלפע"ג דאין הנאסר יכול לילך ולאסור במקום שאין האוסרו יוכל לילך שם וכאן נמי הנבילה הכחושה אין לה פיטום וע"י הכשרה היא מפוטמת וחוזרת לאסור הכשרה פיטום דריחא שאני לפי שהפיטום מוליך הריח וטעם הכחוש עמו עכ"ל וכתב מהרש"ל לפ"ז היכא שנתבשל בקדרה בשר שלא נמלח עם שאר קדרות של היתר אוסר משום ריחא אע"פ שדם אינו מפטם והוי כמו כחוש ולא מפטם מ"מ

השמנונית

קח (א) **ריח** של איסור שנתערב בהיתר כגון בשר נבילה שצלאו בתנור עם בשר שחוטה פליגי ביה רב ולוי רב אסר ולוי שרי (א) ופסק רש"י כלוי דשרי וכן כתב בה"ג ור"ת פסק כרב דאסר ואפילו בשר נבילה כחוש עם בשר שמן שחוטה דריח כי האי מילתא היא [א] וכתב הרשב"א הסכמת רוב המורים להתיר מכל מקום לכתחלה אסור לצלותם בתנור צר ואם בא לבשלם בקדרה (ב) כל אחד לעצמו אפילו בתנור צר ופי הקדירה מגולה מותר ואפילו לכתחלה שאין ריח המתבשל כל כך אוסר ומסקנת א"א הרא"ש ז"ל כר"ת (ג) [ב] ודוקא בתנורים שלהם שהם מכוסים לכך נכנס הריח של זה בזה (ב) אבל בתנורים גדולים שלנו

ופיהם

קח ריח של איסור שנתערב בהיתר וכו' כבר נתבאר כל זה בסי' ל"ז :

פת

דרכי משה

אלא ס' רק כנגד הזבוב מלבד הפרש שבה אמנם אם נמצא זבוב בקערה שרי דאמרינן דבקערה נפיה שהיא כלי שני עכ"ל וכ"פ מהר"ם פדאויה בתשו' שאנו נוהגין לשער בששים נגד הזבוב אמנם המיקל הסומך אדברי רוקח לא הפסיד עכ"ל ומיהו אם הוציא עם הכף הרג טמא או שאר איסור שיש בו טעם אסור להחזיר הכף לקדרה אבל אם עבר והכניס שם א"צ לשער ששים כנגד כל הכף רק נגד האיסור שהוציא בו דלא אמרינן גבי כרי חנ"נ כמו שנתבאר לעיל מיהו אם כן התבשיל היה בכף ב' באו"ה כ' כ"ז דנעשה נבילה וצריך ששים נגדו :

קח (א) כתוב בהגהת סמ"ק דהלכות חבין ומצה (סי' רי"ט) אף דריחא לאו מילתא היא היינו דוקא לענין דלא מחשב נתינת טעם מ"מ משהו מיהו איכא מיהו לא שייך ריחא אלא בתנור המכוסה למעלה כו' והאריך שם וע"ש וכ"ה בתוס' ע"ז דף ס"ו ע"ב יחמירים לאסור אפילו בדבר דלא שייך ביה ריחא כגון בחמץ עם מצה אמנם במרדכי פרק כל שעה משמע דאין חילוק לענין ריחא מילתא בין המין בפסח לשאר איסורין וע"ש ובא"ה סוף סימן תס"א (ב) כתוב בתשובת מהרי"ו סימן מ"ז דאסור להטמין תבשיל של בשר עם תבשיל של חלב דחיישינן שמא יזוב מאחד מהן תחת חבירו אמנם כדיעבד אין יחוש לזה כיון שהקדרות מכוסות עכ"ל וכ"ה בהגש"ד ו"ל וכ"כ מהר"ם שראה בחמין השמונים ונמצא טריפה באחד מהן והתירו האחרים ודוקא שהיו האחרים מכוסים דאל"כ . סיים כמו פשטיד"א ופלאדי"ן עכ"ל משמע דאם התנור סתום מכל צד יש בו משום ריחא מילתא אפילו בקדרה דהוי כמו פשטיד"א ופלאדי"ן שכתב המרדכי ריש ג"ה ובש"ד דאסור לכ"ע וכן כתבתי לעיל בשם הארוך וא"כ צ"ל דמ"ש הרשב"א דבקדרה לית ביה משום ריחא מילתא היינו כשהתנור פתוח אבל כשהתנור סתום כמו שטומנין אסור אף בבישול וכ"כ באו"ה כלל ל"מ עוד כתב שם דאף כשהתנור מגולה או ע"ג כירה אסור לבשל ב' קדרות זו בצד זו דחיישינן לניצוצות שנתזו מזו לזו אמנם בדיעבד אין חיישינן עכ"ל ובמרדכי פרק אין מעמידין דף שמ"ז ע"ב דאסור לצלות ב' שפודין אחד של נבילה ואחד של שחוטה כדאמרינן פרק כיצד צולין (עו"ז) אין צולין ב' פסחים זה אצל זה משום תערובות גופין עכ"ל אבל לקמן ס"ס קי"ח יתבאר דאף ב' קדרות זו אצל זו אף לכתחלה אינו אלא חומרא בעלמא : (ג) לעיל סימן צ"ז כתב ב"י ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם ורוב המורים מסכימים לדעת אחת הרי נקטינן להתיר בדיעבד אבל לכתחלה אסור לצלותו בתנור צר עכ"ל וכ"ל מדבריו דאף בפת שאפאו עם בשר מותר לאכול בחלב דזו מקרי דיעבד כמ"ש רבי' לעיל סי' צ"ז בשם הרשב"א ואע"ג דב"י כתב בשם הרי"ף ורמב"ם לעיל סימן צ"ז דס"ל דזו מקרי לכתחלה הואיל ואפשר לאכול דפת עם בשר מ"מ משמע דלענין הלכתא נקטינן דאין לחלק בין זו לשאר איסורין וכדעת המתירין בהג"ג כמו שנתבאר לעיל סימן צ"ז מדכתב סתמא דבדיעבד שרי ועוד א דכלל יחד דעת הרי"ף ורמב"ם עם דעת שאר מורים וכתב שהם מסכימים לדעת רוב המורים דהיינו שבדיעבד שרי אבל באו"ה כלל ל"ט פסק דפת הנאפה עם פשטידא אסור לאכלו בכותח דזה מקרי לכתחלה והאגור כתב בשם מהרי"י מולין דאנו נוהגין דריחא לאו מילתא היא בדיעבד אכן אם נכרי אפה עם דבר איסור אסור לקנות אותו פת דהוי כלכתחלה אבל אם אין לו פת אחר מותר לקנות מזו עכ"ל ול"נ כדברי ב"י שכתב בסי' צ"ז על דברי אגור זו ואין דבריו נראין בעיני דבדיעבד מותר גמור הוא ואפי' פת אחרת לפניו מותר לאכול מזו עכ"ל ולכ"ע בדיעבד מיהו יש להתיר ולקנות מן הנכרים מקרי דיעבד כמו שיתבאר לקמן סימן קי"ג וקי"ד וקכ"ב וכן פסק בהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל ובהרי"י מינץ בתשובות (סימן כ"ו) וראריך דאנו נוהגין להתיר דריחא מילתא בדיעבד אבל לכתחלה אסור ואין חילוק בין תנורים שלנו לשלהם דלעולם לכתחלה אסור ובדיעבד שרי אמנם בדברי ב"י משמע דאף לכתחלה אין לאסור אלא בתנור צר במרדכי פג"ה דף תשל"ה ע"א דבדבר חריף כגון בצל שנצלה עם איסור לכ"ע אסור דהואיל והוא דבר חריף שואב האיסור אצלו עכ"ל וכ"פ באו"ה כלל ל"ט וכתב דה"ה אם האיסור חריף אפי' בתנור פתוח וגדול עכ"ל ועוד כתב המרדכי שם דאם הוא מכוסה בבצק מותר עכ"ל אמנם באו"ה כתב דטוב להחמיר לכתחלה גם בזו ומשמע מדברי רבינו שכתב אפילו בשר נבילה כחוש והשחוט שמן כו' משמע דאם שניהם כחושין לכ"ע שרי דריחא כי האי לאו מילתא היא וכ"כ ב"י בשם תשובת רשב"א ובפסקי מהרא"י סימן ע"ו דכדם לית ביה משום ריחא מילתא היא דדם הוי כדבר כחוש שאינו מפטם ולכן אם נצלה כבד או חתיכה שלא נמלחה עם היתר אינו אוסר לכ"ע וב"י כתב בסימן צ"ו דאינו נראה בעיניו אמנם מהרי"י מינץ פסק בתשובה סי' ט"ו כדברי מהרא"י ז"ל כתב או"ה כלל ל"ט הא דנהגינן להתיר ריחא בדיעבד היינו שהתנור פתוח מעט אפילו אינו פתוח רק הנקב שהעשן יוצא ממנו אבל אם הוא סתום לגמרי מכל צד ריחא מילתא היא אפי' בדיעבד אסור ואין חילוק בין שנצלה גם האיסור דאורייתא או דרבנן וכ"ע הא דמתירין ר"מ דוקא שאפה פשטידא מכוסה בבצק גם פלאדי"ן או פשטידא שאינה מכוסה עם פלאדי"ן מכוסים בבצק אבל אם שניהם מגולין או שצלה צלי איסור עם צלי של היתר לא מהני האי פתוח עד שיהיה פתוח מן הצד דהוי כפת חנות וחביות פתוחה דלכ"ע ר"מ היא ואפי' אם שניהם מכוסה אם משח הכיסוי בשומן או שלשו בשומן דינו כמגולה ואין חילוק בין תנור של בית החורף שגבוה הרבה לשאר תנור ואין חילוק בין הפסד מרובה למועט עכ"ל וכתב שם דאם פתוח למעלה הנקב שהעשן יוצא ממנו יש להקל ולומר דהוי כפתוח מן הצדדים כב"י בשם התוס' דתחת המחבת שלנו שקורין טרפי"ד שאופים פשטידא ר"מ היא כמו בתנורים שלהם עכ"ל משמע דנ"מ לא גרעינן מתנורים שלהם ובדיעבד מיהו משרי שרי אמנם באו"ה אוסר בכה"ג אפילו בדיעבד אם היא ריחא של איסור אבל פת שנאפה כה"ג עם בשר מותר לאכלו עם בשר עכ"ל אמנם בש"ד סימן ס' ובהג"ה שם בשם מהרא"י דבכה"ג אפילו פת שאפאו עם פשטידא אף ע"פ שאינה נוגע אסור לאכלו אפילו עם בשר שמא יבא לאכלו עם חלב ובתשובת מוי' השייכים להל' מ"א תשובה אפו על כירה פשטידא יכפו עליו כלי של ברזל ושוב אפו תחתיו פלאדי"ן בלא ליבון או להיפך השיב ר"י להתיר כי לא מצינו פיטום ור"מ בכלי שיחזור ויפטם לאוכל גם לדברי דפוסקים ר"מ ריא ואפילו בכלי כ"י רק שלא יגע ממש עכ"ל ואין להקשות ע"ז מ"ש הרא"ש בסי' צ"ב דמחבת שתחת קדרה אוסר משום הזיעה די"ל דהתם היה מאכל חלב בתוך המחבת אבל הכלי עצמו אינה מפטם לאיסור ממש עכ"ל בג"ל מ"מ צ"ע דמ"ש מכיסוי שעל הקדרה שאוסר כמו שנתבאר לעיל סימן צ"ג מיהו יש לחלק בין דבר מכוסה כגון פשטיד"א ופלאדי"ן ובין דבר שלא היה מכוסה ואפי' אם היו מגולה אין בהם לחלוחית וזיעה כמו בקדרה וכתב או"ה דע"ג כירה אין בו משום ריחא מילתא הואיל והוא במקום מגולה עכ"ל ופשוט הוא כתב באו"ה הא דר"מ היינו שאין ס' מן ההיתר נגד האיסור אבל בדאיכא ס' שרי דלא גרע

מאילו

דרישה

סי' קח [א] כתב הרשב"א הסכמת רוב המורים להתיר מכל מקום לכתחלה אסור לצלותן בתנור צר ואם בא לבשלם בקדרה כל אחד לעצמו אפי' בתנור צר ופי הקדרה מגולה מותר כתב ב"י בסימן ל"ז וז"ל וכתב הרשב"א שלמד כן מדמותיב בפרק כיצד צולין לרב מדתניא אין צולין ב' פסחים כאחד מפני התערובות ודייק עליה דמפני תערובת גופיה קאמר אבל מפני תערובת טעמים שרי ומשני רבי ירמיה הב"ע כגון שצלאו בשתי קדרות בשתי קדירה ס"ד אלא כעין שתי קדרות ע"כ ופרש"י כעין שתי קדרות שפוד מכאן ושפוד מכאן ותל גדול של גמלים או אפר באמצע וק"ל למה למד למתבשלים דוקר דהכמע אבל דגילין אפילו בשתי קדרות לא והא קהיא דפסחים בצלי היא ומלבעי רבי ירמיה נוקמיה בשתי קדרות חלא דאתמהיא עליך בשתי קדרות ס"ד כלומר וכי פסח נצלה בקדרה משמע דאי לאו הכי הוה ניחא לן משום דכל שהוא נצלה בשתי קדרות אין הריח מתפשט להתערב עם מה שבקדרה אחרת וכן לחאי דאסיקנא כעין ב' קדרות בכל אסיקנא הכי ולא במבושל דוקא עכ"ל ב"י ול"נ דל"ק מידי והא דמשני רבי ירמיה שצלאו בשתי קדרות אין ר"ל שצלאו בשפוד בענין שלא מפטם כעין גליה דקדרה וסתם קדרה בכל מקום ר"ל תבשיל אלא ה"ק שצלאו באופן שאינו מפטם כעין שתי קדרות של תבשיל שאין מפטמים וגו אפילו בסמוכות דומיה לזה מיהו שצלאם שאין מפטמות והיינו שיש ביניהם תל גדול כמ"ש בשם רש"י אבל גליה ע"י קדרות שייוב"ת זו לזו הסור והמקשה שסבין דברי רבי ירמיה כפשוטו לכך לא הקשה עליו דהא אף בזה האיכן מפטמי אפשר לומר דעדיפא מיניה פריך או אפשר לומר דהמקשה סובר דסתם גליה דקדירה א"א אם לא ע"י מים והיינו בישול והיא היא [ב] ודוקא בתנורים שלהם שהם מכוסים כו' צ"ע דלעיל סימן ל"ז כתב הטור סוניך אחר דהיינו אם התנור גדול מחזיק י"ב עשרונים ולפ מ"ש לעיל בשם האחרון דמילך בין יין בשר לחלב לשאר איסורים אפשר ליישב ולויי הלעיל בסימן ל"ז לענין בשר בחלב נראה לרבינו סברת הסמ"ק דמחלק בין תנור קטן לתנור גדול וכאן לענין שאר איסורין כתב סברת הרא"ש והתוספת דמחלק בין פתוח והוא גדול לתנור מכוסה ולא סגי בתנור גדול לחוד עד שיהא פתוח גם כן ד"ו וביותר נראה דמש"ר ופיהן פתוחין ר"ל או כיהן פתוחין ובזה נתיישב גם כן הדיוקין דאתחיל יאמר ודוקא בתנורים שלהם שהן מכוסין (ותנורים שלהן קטנים היו וכמש"ר לעיל בסימן ל"ז ו"ל דוקא בתנור קטן כמו בשלהן) הרי דבעי לאסור תרתי קטן וסתום וסיים וכתב אבל בתנורים גדולים ופיהן פתוחין אין לחוש דלא סותר אא"כ הוה תרתי להיתר אבל אם נפרש דאו פיהן סתום קאמר א"ש וק"ל והא דלא

כתב

פרישה

סי' קח (א) **ריח** של איסור כו' ור"ת פסק כרב דאסר כו' דריח כי האי מילתא הא דכתב ריח כי האי ולא כתב סתם דריחא מילתא (עי"ל לאפוקי אם שניהם כחושים דאיני אסור דאין שם שום ריח עכ"ה) משום דכמה מיני ריח איתא בתלמוד ובקצת מהן ס"ל לר"ת ריחא מילתא ובקצת מהן ס"ל דריחא לאו מילתא היא וכמ"ש בטור א"ח סימן תס"ח וז"ל ואסור לאכול עם חמץ בתנור כתב ר"ת דריחא כי האי לא מכינו שיאסר ואין להקשות הא אין הנאסר יכול לאסור במקום שאין האיסור כו' דריחא שאני שפיטום מוליך הריח וטעם כחוש עמו מהרא"י בש"ד כ"כ (ורש"ל תירץ לעיל סימן ק"ה דלא אמרינן כן אלא באיסור בלוע ואם כן לק"מ וק"ל עכ"ה) : (ב) אבל בתנורים גדולים שלנו כו' אין לחוש ואנו

נוהגין

חדושי הגהות

קח א ר"ל דהואיל וכלל יחד הרי"ף והרמב"ם עם שאר המורים וכתב שהם מסכימים לדעת רוב המורים טובה דדוקא בהא דמסכימים לרוב המורים דהיינו דבדיעבד שרי בזה פסק כוותייהו

אבל

ופיהם פתוחין אין לחוש (ד) (ג) פת חמה שמונחת על גבי חבית פתוחה של יין נסך אסור (ה) לפי שקולטת הריח הרבה [ג] אבל אם הפת צוננת אפילו אם החבית פתוחה או פת חמה וחבית סתומה מותר וכן מותר להריח בבת תיהא דיין נסך פירוש נקב שעושין בחבית להריח משם ביין אם הוא טוב :

קט (א) חתיכה

שאינה ראויה להתכבד שנתערבה באחרות יבש ביבש בטלה אפי' חד בתרי ולכאורה נראה שאין חילוק בין נתערבה במינה בין שלא במינה כגון שנפרד לחתיכות דקות שאין ניכר בין זה לזה (ב) [א] אבל בעל התרומות כ' דוקא שנתערב במינה אבל מין בשאינו מינו אפילו יבש ביבש צריך

פת חמה שמונחת ע"ג חבית פתוחה של יין נסך אסור וכו' אבל אם הפת צוננת וכו' בפ' בתרא דע"ז (סו:) גרסי' האי בת תיהא ישראל כדנכרי אביי אמר אסור רבא אמר מותר אביי אמר אסור ריחא מילתא היא רבא אמר מותר ריחא לאו מילתא היא אמר רב מארי כתנאי הרודה פת חמה ונתנה על גב חבית של יין של תרומה ר"מ אוסר ור' יהודה מתיר ר' יוסי מתיר בשל חטים ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות לרבא ודאי תנאי היא לאביי מי לימא תנאי היא אמר לך אביי מי לאו איתמר עלה אר"ל בפת חמה וחבית פתוחה דברי הכל אסור בפת צוננת וחבית מגופה דברי הכל מותר לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית מגופה בפת צוננת וחבית פתוחה והא דידי נמי כפת חמה וחבית פתוחה דמי וכיון דקי"ל כר' יוסי לגבי ר"מ ור' יהודה בכולהו גווני שרי בר מפת חמה וחבית פתוחה ומיהו ה"מ בפת חטים אבל בפת שעורים אסור כדקאמר רבי יוסי וכן בת תיהא כבר כתבתי שהיא מחלוקת אביי ורבא והלכה כרבא דשרי וכ"פ כל הפוסקים : ומ"ש רבינו פירוש נקב שעושין בחבית להריח וכולי כן פירש"י והערוך פירש שמהנקב שואפים ריח היין בפיהם ויודעים אם הוא טוב וכתב הרשב"א בתשובה ח"ג סימן רל"ד שכך הם היו מפרשים ושכן פירש הרמב"ן ז"ל : **כתב** הרשב"א שם בתשובה שאלת נכרים הללו שמשימין פלפלין וזנגביל בתוך קנקני היין לתת טעם ביין אותם בשמים מהו להריח בהם כבת תיהא לישראל מותר ביינו של נכרי תשובה מסתברא שמותר להריח בהם אפילו לכתחלה לפי שאין היין נותן בהם כח ואין עושין כן ליתן היין טעם בתבלין אלא אדרבא ליתן התבלין טעם ביין וגם זה שמריח בהם אינו מכוין לריח היין אלא לריח התבלין ומ"מ מסתברא דלבשמים דהבדלה אסור משום הקריבהו נא לפחתך וכתב עוד ובשמים של ע"ז ושל כלאי הכרם ושל ערלה אסרו להריח בהם דאסורים הן בהנאה דכל שעושין להריח בהן כורד והדס הייט פלוגתא דאביי ורבא בפ' כל שעה (כה:) ולאביי נמי כל שמריח בהן לקלוט ריחן אסור דהיינו חנויות המעוטרות בורד והדס בפ"ק דע"ז (יב:) עכ"ל וכ"כ בא"ח וז"ל זה הכלל כל מידי דלא הוי לריחא ריחא לאו מילתא היא אבל דבר שעומד להריח כגון ורד והדס אסור ליהנות מהריח עכ"ל (ו) :

קט חתיכה שאינה ראויה להתכבד שנתערבה באחרות יבש ביבש בטלה אפי' חד בתרי בפג"ה (צט: ק.) אהא דתנן ג"ה שנתבשל עם הגידים בזמן שאינו מכירו כולם אסורות וכן חתיכה של נבלה או של דג טמא שנתבשלו עם החתיכות בזמן שאינו מכירן כולם אסורין מקשינן בגמרא וליבטלו ברובא ומשני אגיד בריה שאני ואחתיכה משני בחתיכה הראויה להתכבד משמע דאי לאו טעמא דבריה וחתיכה הראויה להתכבד הוו בטלי ברוב וה"נ משמע בר"פ התערובות (עג.) ובריש ביצה (ד:) וכתבו התוס' והרא"ש והרשב"א והר"ן דאפילו איסורא דרבנן ליכא כדמשמע הכא ואף על פי שהראב"ד פירש דהא דמקשי וליבטיל ברובא לאו ברובא ממש קאמר דהיינו חד בתרי דהא מדרבנן ששים בעינן אלא ברביה קאמר דהיינו ששים וכ"נ מדברי רש"י וכ"נ שהוא דעת הרמב"ם שכתב בפ' ט"ו נפל חלב כליות לחלב האליה ונמוח הכל אם היה חלב האליה כשנים כחלב הכליות הרי הכל מותר מן התורה אפילו חתיכה נבילה שנתערבה בשתי חתיכות של שחוטה הכל מותר מן התורה אבל מד"ס הכל אסור עד שיאבד דבר האסור מעולם מיעוטו וכו' כבר הביאו הרשב"א והר"ן ראיה מדאמרינן בפרק הזהב (נג:) התרומה והבכורים חייבים עליהם מיתה וחומש ואסורין לזרים ועולין באחד וק' תשא"כ במעשר ואמרינן עלה דתשא"כ במעשר דבטל ברובא והתם ודאי מדרבנן קאמר דומיא דאחד וק' דתרומה וביבש ביבש הוא דאילו לח בלח ששים בעינן וקאמר דבטיל ברובא כלומר חד בתרי כשאר האיסורים שלא החמירו עליו כמו שהחמירו בתרומה ולא כדמשמע מרש"י שמפרש בטל ברובא ברביה קאמר דהיינו ששים דא"כ היכי קאמר סתמא תשא"כ במעשר דבטל ברביה תרומה ובכורים נמי בטלי ברביה שהרי יש להם שיעור ושיעור מועט כנגד שיעור מרובה אין אומרים על המועט בטל ברוב : וכתב הרשב"א בת"ה הארוך שעל הסכמה זו הסכימו רובן של ראשונים דיבש ביבש בטל ברוב ממש אנו סומכין ועושין מעשה וכן פסק בסה"ת וסמ"ק וכתב הרשב"א בתשובה סימן רע"ג שאותם הסוברים לומר דאפילו יבש ביבש בכל האסורים אינו בטל בפחות מששים אמרו שאם נתערב יבש ביבש בפחות מששים אם נפל אחד מהם לים השאר מותרים ועל פי מה שיתבאר בסי' שאחר זה וכתב שיש מגדולי המורים חולקים בזה ואומרים שלא התירו בנפלה אחד מהן לים אלא בחומר התערובות כלומר בק"א כתרומה או באחד ומאתים כערלה או לאסור כל התערובות כשור הנסקל ויין נסך אבל כשנפלה לפחות מששים אע"פ שנפלה אחת מהן לים לא נתיר את השאר ודע דהא דאמרינן יבש ביבש חד בתרי בטל היינו לאפוקי דבר לח או נמוח ומתפשט אבל כל דבר שהוא עומד בעצמו אלא שהוא מעורב עם אחרים אע"פ שהוא מבושל במים או משקים אחרים מקרי יבש ביבש דהא על חתיכה שנתבשלה עם שאר חתיכות מקשי ליבטיל ברובא כלומר חד בתרי וכדפרישנא וכ"כ הרשב"א בתשובה סימן רפ"ג ותכ"ה וכן הוא בתשובות להרמב"ן סימן קפ"ב וכ"כ בסה"ת : **ולכאורה** נראה שאין חילוק בין נתערבה במינה בין שלא במינה וכו' אבל בעל התרומות כתב דוקא שנתערבה במינה וכו' כ"כ הר"ן בספג"ה (א) וז"ל ומיהו כי אמרינן דיבש ביבש בטל חד בתרי אפילו מדרבנן ה"מ במין במינו דכיון דמדאורייתא אפילו לח בלח ברובא בטיל לא אחמור רבנן יבש ביבש דהא מ"מ לא אתי לידי איסורא דאורייתא אבל במין בשאינו מינו דבלח בלח אזלינן בתר טעמא אפילו ביבש נמי בעינן ששים כי היכי דאי מבשל להו בהדדי לא ליתי לידי טעמא דהוי איסורא דאורייתא עכ"ל :

וכיון

השמנונית מוליך הריח וטעם הדם עמו ומ"ש מהרא"י בכתביו סימן ע"ו דהכבד הגלויה בתנור עם בשר דאינו אוסר הבשר אפי' הוא שומן ולא אמרינן דהדר זה ומפטם להאי שאני כבד דהדם הנבלע בכבד הוא דבר קלוש ולא שייך לומר גביה פיטום אבל בבשר כיון דכל החתיכה נ"נ אף גבי דם מפטם הנבלה בבשרה ומוליך ריח הבשר שנעשית נבילה עם הדם שבתוכו משא"כ גבי כבד דכולו היתר אם יוליך הריח של כבד עם הדם הנבלע בתוכו כאחת כולו היתר הוא עכ"ל ולפעד"נ דאין לחלק כלל בין דם שבכבד לדם שבבשר דאידי ואידי הדם דבר קלוש הוא ולא שייך ביה למימר תבשיל יפטם אותו ואפי' הבשר שהדם בתוכו הוא שמן לא שייך לומר שהשומן יפטם אותו וא"כ יוליך הריח טעם השומן עם הדם שבתוכו דלא אשכחן הך סברא אלא גבי נבילה ממש דאע"פ דהיא כחושה מפטמת מבשר שחוטה שמינה ומוליך הריח האיסור נבילה שעמו אבל לא במה שהחתיכה נ"נ מפני הדם שנבלע בו ואף בנבלה ממש חידוש הוא דהא קי"ל אין האוסר יוכל לילך ולאסור במקום שהאוסר לא יוכל לילך שם ונדחק מהרא"י ביישובו ואין לך בו אלא חידושו דוקא בנבלה ממש אבל לא בחתיכה שנעשה נבלה מפני הדם שנבלע בו דהדם אינו מפעפע ולא מיפטם כלל לפי שהוא דבר קלוש הלכך אין להחמיר בו כלל בדיעבד בין בכבד בין בחתיכה שנבלע בה דם :

פת חמה וכו' פרק בתרא דע"ז וכתב ב"י דרבינו פסק כר' יוסי דלא אסר בפת חטים אלא פת חמה וחבית פתוחה אבל פת חמה וחבית מגופה א"נ פת צוננת וחבית פתוחה בשל חטים שרי ובשל שעורים אסור ותימה דא"כ למה לא כתב רבינו החלוק דבין חטים לשעורים גם על הרא"ש איכא לתמוה שלא הביאו בפסקיו לשם ולפעד"נ דפסק כרבי יהודה דמתיר אף בשל שעורים ואע"ג דקי"ל כר' יוסי לגבי ר"מ ורבי יהודה אין זה אלא כר' יוסי לגבי ר"מ לחודיה או לגבי רבי יהודה לחודיה אבל הכא דר"מ ורבי יהודה תרוייהו ס"ל דאין חלוק בין חטים לשעורים לית הלכתא כרבי יוסי דמפליג בין חטים לשעורים וזה היה דעת הרא"ש שכתב בסתם ואחריו נמשך רבינו : ומ"ש וכן מותר להריח בבת תיהא וכו' פי' ל"מ דפת צוננת שרי בדיעבד אלא אף שרי לכתחלה להריח בבת תיהא כרבא ואע"ג דקי"ל כר"ת דפסק כרב דריחא מילתא היא ואפילו דיעבד אסור ואפילו איכא גוונא דשרי דיעבד מ"מ לכתחלה אסור בכל ענין כדפרי' בסמוך אפי' הכי בבת תיהא כיון דלא מיפטמא ולא עביד לריחא שרי אפילו לכתחלה וכ"כ התוס' והרא"ש בפרק בתרא דע"ז וכ"כ ש"ד והבאתי לשונו למעלה בסימן צ"ז וע"ש . וכתב הריב"ש בסימן רפ"ח דאסור לטעום דבר אסור אף אם אינו אוכלו דלא גרע מריחא מילתא עכ"ל והא דקאמר תלמודא בפרק האשה רבה (דף פ"ט) התם שוגג קרוב למזיד הוא דאיבעי ליה למטעמיה פירשו תוס' דהכי פירושו דה"ל להפריש כל שהוא מיניה וביה כדי שיטעום ותו לא עכ"ל תוס' וע"ש וכתבתיו לעיל בסימן צ"ז סעיף ד' . וכתב המרדכי פג"ה דדבר חריף כגון בצל שנצלה עם איסור לכ"ע אסור האיל והוא דבר חריף שואב האיסור אצלו וכתב בת"ח כלל ל"ה בשם או"ה דהכי קי"ל אם האיסור חריף אפי' בתנור פתוח וגדול אסור עכ"ל וכתב המרדכי מיהו אם הוא מכוסה בבצק מותר עכ"ל אבל מהרש"ל בפג"ה סימן ט"ו כתב דדוקא בתנור קטן או גדול ומכוסה דדמי לפת חמה וחבית פתוחה דאפילו לוי מודה בה אבל בתנור גדול ופתוח שרי בדיעבד לכ"ע עד כאן לשונו והכי מסתברא :

קט חתיכה שאינה ראויה להתכבד וכו' בפג"ה אהא דתנן ג"ה שנתבשל עם הגידין בזמן שאין מכירו כולם אסורות וכו' פריך וליבטיל ברובא ומשני בריה שאני וכו' אלמא כל שאינו בריה ואינו חה"ל בטל ברובא ושרי לאוכלן ואין בהם אפילו איסור דרבנן ואעפ"י שנתבשלו החתיכות במים מקרי יבש ביבש כיון שכל חתיכה עומדת בפני עצמה ובטל חד בתרי לאפוקי אם הוא בלול יחד בקמח או יין ביין ושמן בשמן דנימוח ומתפשט וכתב ב"י שעל זה הסכימו רוב המחברים והכי נקטינן : ומ"ש ולכאורה נראה שאין חלוק וכו' כתב מהרא"י בהגהת ש"ד סימן ל"ט דל"ע בתוס' פרק אלו עוברין (דף מ"ד) בד"ה איתיביה שתי ופג"ה (דף צ"ח) בד"ה רבא אמר בסוף הדבור דמשמע שם טובא דמין בשאינו מינו בדבר יבש אפילו מדאורייתא לא בטיל ברוב ולכן אזלינן בספיקו לחומרא אבל למ"ש רבינו ולכאורה נראה שאין חלוק וכו' אלמא דס"ל דאף בשאינו מינו אינו אלא דרבנן ולכן אזלינן בספיקו לקולא וכך היא דעת או"ה וכ"כ בת"ח כלל ל"ט : ומ"ש כגון שנפרד לחתיכות דקות וכו' כ"כ בס' התרומה סימן ת"ח

ולא

דרכי משה

מאילו נתבשל בו ומיהו בכל חתיכה צריך להיות ס' נגד הריח דאין מצטרף אחד לחבירו לבטל ואפשר דכל מה שנכנס בספק מהני לבטל כדלקמן סי' ק"א ואע"ג דבשאר איסורין רא ק"ל כן בריתא יש להקל עכ"ל עוד כתב (דאם נצלה איסור והיתר) זו אחר זו פשיטא דאין בזו משום ריחא מילתא היא עכ"ל ופשוט הוא : (ד) צ"ע דלעיל סימן צ"ז כתב רבינו חילוק אחר אם התנור גדול מחזיק י"ב עשרונים ולפמ"ש לעיל בשם הארוך יש לחלק בזו בין בשר בחלב לשאר איסורין אפשר ליישבו ולומר דלעיל לענין בשר בחלב נראה לרבינו סברת הסמ"ק דמחלק בין תנור קטן לגדול וכאן לענין שאר איסורין כתב סברת הרא"ש ותוס' דמחלקין בין תנור שפתוח והוא גדול לתנור מכוסה ולא סגי בתנור גדול לחוד עד שיהא פתוח ג"כ : (ה) כתב באו"ה כלל ל"ט דוקא שמונח ממש נגד המגופה : (ו) ובתשובות ריב"ש סימן רפ"ח דאסור לטעום דבר איסור אף אם אינו אכלן דלא גרע מריחא מילתא עכ"ל ובשערים של מהרא"י ז"ל בשם [illegible] אסור ובאו"ה כ' ל"ט כתב בשם הרבה פ' כתרא דע"ז דמותר לצלות בפתח [illegible] אפילו אדם בריא וע"ש :

קט (א) ובהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל דאף מדאורייתא אינו בטל ואי הוי ספיקא הוי ספק באיסור דאורייתא ולחומרא אמנם באו"ה כלל כ"ג כתב דהא דאינו בטל אינו אלא מדרבנן : וכ"כ

פרישה

נוהגין להחמיר כמבואר בשערים ע"ש : (ג) (פת חמה שמונחת על גבי חבית פתוחה כתב רמ"א ודוקא כנגד המגופה . [illegible] עכ"ל) :

סי' קט (א) חתיכה שאינה ראויה וכו' : (ב) אבל בעל התרומות כתב דוקא שנתערבה במינה כו' הטעם דכיון דהא לא אתי לידי איסורא דאורייתא אפילו לא בלה מרובה בטל לא אסרו רבנן ביבש ביבש דהא לא אתי לידי איסור דאורייתא אבל בשאינו מינו דחיישינן שמא יבשלם

דרישה

כתב לעיל גם כן דין לריח כן לפתוח מפום משום לסמך מ"מ כאן מקומו בדין ריחא מילתא : [ג] אבל פת צוננת וכו' עד וכן מותר כו' [illegible] ר"מ אוסר ורבי יהודה מתיר ורבי יוסי מתיר בשל חטים ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות ומוקי לה לפלוגתייהו בפת חמה וחבית מגופה בפת צוננת וחבית פתוחה וקי"ל כרבי יוסי דמתיר בשל חטים ואוסר בשל שעורים [illegible] בשל שעורין [illegible] כל דינ[illegible] :

סי' קט [א] אבל בעל התרומות כתב כו' אבל מין בשאינו מינו אפילו יבש ביבש צריך ששים משמע דבששים בטל אפילו בשאינו מינו [illegible] למינו

צריך ששים כיון דאם יבשלם יתן בהם טעם (ג) וכיון שנתבטל החתיכה ברוב מותר לגמרי ואפילו איסורא דרבנן ליכא ומותר לאדם אחד לאכול כולם ביחד (ד) אע"פ שבודאי אוכל האיסור וכן מותר לאכול כל אחד ואחד בפני עצמו (ה) וא"צ להשליך אחד כנגד האיסור ואפילו אם האיסור איסור הנאה כגון חמץ בפסח בטל ברוב כיון שהוא יבש ביבש ורש"י אסר תערובת חמץ בפסח יבש ביבש באכילה ומתירו בהנאה אלא שמצריך להשליך אחד מהם לנהר (ו) ורב אלפס אוסר הכל ואפי' בהנאה וא"א הרא"ש ז"ל מתיר הכל ואפילו באכילה (ג): [ב] ואם בישל התערובת אחר שנתבטל

ולא היה צריך לזה דאפשר לפרש כמ"ש מהרא"י בהגהת ש"ד סימן ל"ט בשנתערבו שני מינין שחלוקים בשמן ושוין במראה כגון ב' מיני דגים או עופות שחלוקים בשמן א"כ בשר איל ועז דב' מינים הן כדכתב ב"י לעיל בסי' ל"ח ע"ש הא"ו והאגור: **ומ"ש** כיון דאם יבשלם יתן כלם טעם אע"ג דיבש ביבש הוי כשכל אחד עומד בפני עצמו ואע"פ שנתבשלו יחד איכא למימר דה"ק דאכי' יבש ביבש ולא נתבשלו נמי צריך ששים חתיכות בלא הוא כיון דאם יבשלום יתן בהם טעם ואע"ג דכשיבשלום לא צריך ששים חתיכות כיון דאיכא נמי רוטב מים אפ"ה עכשיו ביבש צריך ששים חתיכות כיון דהשתא החתיכות הם בלא רוטב מים · **ומותר** לאדם אחד לאכול כולם ביחד אעפ"י שבודאי אוכל האיסור פירש הרא"ש בפג"ה כיון דחד בתרי בטיל מגזירת הכתוב דאחרי רבים להטות האיסור נהפך להיות מותר לגמרי ואפילו איסור דרבנן ליכא ואפילו אם האיסור הוא א סור הנאה שרי באכילה מטעם זה : ומ"ש וכן מותר לאכול כ"א ואחת בפני עצמו פי' ל"מ שתים ביחד דאיכא בההיא אכילה חדא דהיתירא וכשאוכל הראשונה תולין לומר זהו של היתר וכשאוכל השניה תולין לומר מה שנאכל ראשון היה של איסור וכבר הלך לו וזה של היתר הוא אלא אפילו אינו אוכל אלא אחת אחת נמי שרי מטעמא דאמרן דגזירת הכתוב הוא וכו' ומ"ה נמי א"צ להשליך אחד כיון דהכל היתר הוא ומהרא"י כתב להחמיר שלא יאכל אדם אחד ולא לבשל בקדרה אחת אפילו להאכילם לב' בני אדם אבל א"צ להשליך ועיין בהגהת ש"ד סימן ל"ט : **ואפילו** אם האיסור איסור הנאה וכו' עיין בא"ח סימן תמ"ז לשם התבאר בס"ד : **ואם** בישל התערובת אח"ר שנתבטל ברוב כתב הרשב"א כ"א ואחד מותר בפני עצמו והרוטב בנ"ט שצריך ששים כנגד האיסור פי' היכא דאיכא ששים ברוטב ובחתיכות כנגד האיסור דהכל מותר אפילו הכי אין לאכלן ביחד אלא אחד אחד לבדו אבל הב"י כתב ע"ש הרשב"א שהגיה בתורת הבית וכתב דכשאין שם ששים ברוטב ובחתיכות כנגד האיסור דהרוטב נאסר אז גם החתיכות אסורין אפילו לאכול כ"א ואחד בפני עצמו דכיון שהרוטב נאסר נבלע בחתיכות ואסרן עד כאן ושניהם אמת דאין שם ששים ודאי הכל אסור אבל למה שכתב רבינו בשמו דמיירי ביש שם ששים הכל שרי ואפ"ה אין לאכלן ביחד כדפרי' ואעפ"י שרבינו פסק תחלה בסתם כסברת הרא"ש דמותר לאכלן ביחד לא נמנע מלהעתיק לשון הרשב"א לאורויי דגם במה שכתב הרשב"א לחומרא דבעינן ששים כנגד האיסור אעפ"י שנודע תערובתו קודם שנתבשל הרא"ש חולק עליו דמחלק ומתיר היכא דנודע תערובתו : כתב בהגהת ש"ד סימן ל"ט ע"ש א"ז דבר יבש ולא אסור אלא מדרבנן ונתערב חד בחד מותר באכילה לשני בני אדם פי' לישראל ונכרי עכ"ל וב"י העתיקה ולא העתיק ההוא פי' לישראל ונכרי אולי כך היתה נוסחתו ולכן השיג עליה וכתב ויחיד הוא בדבר זה ואין לסמוך עליו אבל לישראל ולנכרי מודה ב"י דשרי ובא"ו דמהרש"ל הביא הגה"ה זו בלי שום חולק משמע דהכי ס"ל אבל בת"ח כלל ל"ט כתב דהרא"ש פ"ק דביצה חולק עליה:

פסק

וכיון שנתבטלה החתיכה ברוב מותר לגמרי ואפילו איסורא דרבנן ליכא כבר נתבאר: ומותר לאדם א' לאכול כולם ביחד אע"פ שודאי אוכל איסור וכן מותר לאכול כל אחד ואחד בפני עצמה כ"כ הרא"ש בסוף פג"ה דאע"ג דבפרק התערובות (עד ') תניא ר' יהודה אומר רמוני בדן אוסרין בכל שהן וכו' ופר"י שהשלש אסור לאכלן כאחת דהתם התערובת השני מותר משום ספק ספיקא דאמרי' איתיה לאיסורא בתערוב' הראשון ואי אמרת נמי נפל לתערובת השני כל חד כי אכיל ליה היתר קא אכיל אבל אי אכיל שלשתן כאחד קא אכיל חדא מתערובת הראשון והוי חד ספיקא אבל הכא חד בתרי בדבר יבש דאפילו מדרבנן בטל דלאו משום ספיקא שריין ליה אפילו אי אכיל ליה חדא חדא ליכא אלא חד ספיקא וספיקא דאורייתא לחומרא אלא משום דגזרת הכתוב הוא דכתיב אחרי רבים להטות הילכך חד בתרי בטיל ונהפך איסור להיות היתר ומותר לאכלן אפילו כולן כאחד וגם לא דמי לטבעת ע"ז שנתערבה באלף טבעות ונפל א' מהם ליס הגדול הותרו כולן כאחת ופר"י דאסור ליהנות מהן כולן כאחד וכן איברי תמימים באיברי בעלי מומין דקאמר ר"א אם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשים וקאמר ר"א דלא התיר ר"א אלא ב' ב' אבל אחד לא ופר"י דגם כולם כאחד אסור להקריב דהתם ע"י התערובת נאסרו כולם אלא דמקילים לתלות האיסור באותו שפירש וכולי האי לא מקילים להתירן כולן כאחד ולא שריין להו אלא ע"י ספק ספיקא דאמרינן דילמא דאיסורא נפל ואם תמצא לומר דלא נפל דאיסורא כיון דלא אכיל כולן כאחד אמרינן הנשאר הוא האסור אבל דבר יבש חד בתרי דבטל ברוב לאו משום ספיקא מותר אלא דגזרת הכתוב הוא הילכך מותר לאכלן כולן כאחד וגם מטעם זה לא מצריכינן ביבש חד בתרי לאכלן שנים שנים כדאמרינן גבי טבעת ואיברי קדשים משום דהתם נאסרו ע"י תערובת ומקילים בהו לתלות האיסור באותו שפירש ולהכי בעינן שיאכלם או שיקריבם שנים שנים דמ"מ איכא בההיא אכילה ובההיא הקרבה חדא דהתירא אבל יבש ביבש לא נאסר תערובתו הילכך אפי' למכלינהו כולהו כחדא עכ"ל וכ"כ סמ"ק וז"ל אפילו נתבשלו כולם יחד אפי' רוטב מותר מן הדין אחר שכבר נתבטלה אבל הרשב"א הצריך לאוכלם אחת אחת שהרי כתב וז"ל חתיכה של נבלה שאינה ראויה להתכבד שנתערבה באחרות יבש ביבש בטלים אפילו אחד בתוך שנים ואפילו של איסור של דבריהם אין כאן והקילו בדבר זה לפי שכל אחד עומד בעצמו ואוכל כל אחד בפני עצמו וכיון שנתבטל ברוב דבר תורה ואין כאן איסור של תורה כשאוכל האחד אני אומר זהו של היתר וכן בכל אחד ואחד ואפילו באחרון אני אומר מה שנאכל ראשון הוא היה של איסור וכבר הלך לו וזה של היתר הוא משא"כ בדברים הנבללים ולפיכך אינו אוכלן כולן כאחד ואינו מבשלן כאחד עכ"ל : וסמ"ג כתב דיש להחמיר שלא לאכלן אדם אחד שנמצא שאוכל בודאי איסור והוא מדברי התוספות בפג"ה ולפי דברי הרא"ש ודאי מותר שהרי האיסור נתבטל ואין כאן איסור כלל הילכך אפי' לאכלן אדם א' שרי : ואין צריך להשליך אחד כנגד האיסור כ"כ בסה"ת וסמ"ק כלומר דאף על גב דתרומה שנתערבה בק' של חולין בטלה ומותר הכל לזרים וצריך להרים אחד כשיעור תרומה שנפלה כדתנן במסכת תרומות הרי מפרש בירושלמי דהיינו מפני גזל הכהן אבל באיסור שבטל בהיתר ליכא משום גזל אם הם של אדם אחד · וכ"כ הרא"ש בסוף מסכת ע"ז ולאפוקי מדברי רש"י שכתב שם דשדי חדא לכלבים ואידך שרו באכילה וכתב בהגהות ש"ד ירא א דאע"פ דקיי"ל דא"צ להשליך אחד אלא גבי תרומה מפני גזל כהן דוקא להשליך לאיבוד או לתת לנכרי לא צריכים אבל להאכיל לשני בני אדם יש להחמיר דליכא פסידא כולי האי והא דאמרינן לעיל דמהר"ס נתן אחד לנכרי ולא רצה לסמוך על ביטול ברוב אפשר משום דהוא היה ת"ח וצדיק והיה נראה דרך גנאי שיזדמן שום אכילת איסור לפיהו כדמפרשים התוס' (חולין ה:) גבי השתא בהמתן של צדיקים וכו' וכיון שרצה מהר"ת להחמיר ולהסיר אחד ולתלות ולומר שהוא האיסור והשאר כולם היתר לא נתן אותה חתיכה לישראל אחר שהיה נראה כמאכילו איסור ולא רצה לסמוך אשריותא דשני בני אדם דמ"מ היה הוא בספיקא כמו אידך ומכל מקום הסומך על דברי רמב"ם ואשיר"י לאוכלן כאחד לאדם אחד לא הפסיד עכ"ל (ב) : **ואפילו** אם האיסור איסור הנאה כגון חמץ בפסח בטל ברוב וכו' עד מתיר הכל ואפילו באכילה הכל בסוף ע"ז וכבר נתבאר בטור א"ח סימן תמ"ז והרשב"א כתב שנראה לי שלא אמרו דיבש ביבש חד בתרי בטיל אלא באיסורי נותן טעם דכיון שאין איסורו אלא מחמת טעמו ואפשר לומר בכל אחד אינו טועם עכשיו טעמו של איסור אבל בכל האיסורין שהחמירו בהם לאסרם למעלה מכדי נ"ט ר"ל למעלה מששים אין הפרש בין יבש לבלול שהרי לא מחמת טעמם בלבד אסרום אלא חומר שהחמירו באיסורין אלו ועד שיתערבו בשיעורים שהחמירו ונתנו להם אינם בטלים למה הדבר דומה לתרומה שנתערבה בחולין שאפילו יבש ביבש אינו עולה בפחות מק' ולפיכך ככר חמץ שנתערב בפסח עם ככרות של חלה אינו בטל לעולם ואפילו ככר קטן שאינו חשוב בככרות של נחתום או אפילו פחות מכן עכ"ל ודבר ברור הוא שאין זה דרכו של הרא"ש אלא שהוא סובר דלגמרי נתבטל חד בתרי יבש ביבש וחזר הכל היתר גמור ואם כן אף באיסורים שהם למעלה מכדי נ"ט שרי וזהו שהתיר תערובת חמץ ביבש אפילו באכילה. ואם בישל התערובת אחר שנתבטל כו' כתב הרשב"א שכל אחד ואחד מותר בפני עצמו והרוטב בנ"ט כ"כ בת"ה בתחלה ובתשובה סימן ער"ב כתב שתמהו עליו למה כתב שכל אחד ואחד מותר הרי בכל אחד יש מטעם האיסור אם היה אפשר לתיקם אטעמא והשיב בזה לדקת וכבר צויתי לתקן כן עבר ובשלן כאחד אפילו לאכול כל אחד בפני עצמו אסיר שהרוטב בנ"ט ונבלע בחתיכות עכ"ל וכ"כ בת"ה שלפני וז"ל ת"ה הארוך על היתר ביטול יבש ביבש חד בתרי מסתברא דטעמא דמילתא משום דבדברים הנבללים שא"א להפריד החתיכות ולאכול כל חתיכה בפני עצמה צריך ששים לפי שבפחות משיעור זה האיסור נטעם ונרגש בכל ואפילו מין במינו שאין טעם האיסור נרגש בו מ"מ כיון שכנגדו במין שאינו מינו נרגש החמירו ואסרוהו מדבריהם אבל יבש ביבש שהוא יכול לאכול כל חתיכה וחתיכה בפ"ע אוכל כל חתיכה בפ"ע כו' וכשאוכל האחרונה שבכולן אני אומר במה שכבר נאכל היה האיסור וזו של היתר היא ולפיכך אוכל כל אחד בפ"ע והוא חושש דכיון שיש שם כדי שיעור ביטול מדאורייתא ואפשר לומר בכל אחד שמא עכשיו אינו אוכל האיסור הקלו בו אף מדבריהם שלא להצריכו ששים כשאר האיסורים ודוקא לאכול כל אחת בפני עצמה אבל לבשלן יחד אסור שהרי חוזר האיסור להתערב עם ההיתר והרי הוא כשאר האיסורים הנבללים ומיהו אפשר שאם בישל מקצתן לצד אחד ומקצתן לצד אחר שהכל מותר ומן הטעם שכתבתי שבשעה שאוכל אלו שנתבשלו אני אומר עכשיו אינו טועם האיסור שהאיסור שמא בתוך האחרים היא שנשאר וכן בשעה שחוזר ואוכל את הנשאר אני אומר שמא האיסור כבר נאכל ואלו כולן היתר הם אבל לערב הכל ולאכול אסור עכ"ל : ודברי הר"ן בסוף פג"ה כדברי הרשב"א דלא שרינן ביטול יבש ביבש אלא לאכול כל אחד בפני עצמו אבל לבשלן כולן כאחד כל היכא דליכא ששים אסור דכיון דגזור רבנן בנ"ט במין במינו אי מבשל להו בהדדי יהבי טעמא ואסור וכתב עוד מיהו כתב הרא"ה ז"ל דכל שנתבטל חד בתרי כיון שלאכול כל אחד בפ"ע מותר אם בא לבשלן כאחד מרבה עליהן כדי שיעור ששים ומבשלן לכתחלה ומשום מבטל איסור ליכא כיון שכל אחד בפ"ע מותר אין כאן

איסור

דרכי משה

(ב) וכן כתב בארוך כלל כ"ג דטוב להחמיר לאכול ב' בני אדם ועי"ל סי' קכ"ב דין נתערבו כלים בכלים : (ג) בארוך כלל כ"ג כתב דבכל איסורי הנאה קי"ל כרש"י לבר מחמץ בפסח

דרישה

לשאינו מינו דשאר איסורין למשהו דשרן וכמ"ש בסימן ק"ד בשם מ"ו ואפשר דגם הכא מיירי דוקא בשאינו כוות וכמ"ש רבינו כגון שנפרד לחתיכות דקות ומ"ה לתא דמסתבר בות דאם הוא גדול בכוות ודאי מכירו וזורקו לחוץ [ב] ואם בשל התערובות כו' כתב הרשב"א שכל אחד ואחד מותר בפני עצמו ז"ל ב"י כ"כ בת"ה בתחלה ובתשובה כתב שתמהו עליו למה כתב כן הרי בכל אחד יש מטעם האיסור אם היה אפשר לטועמו אטעמא והשיב בזה לדקת וכבר צויתי לתקן כן עבר ובשלן כאחד אפילו לאכול כל אחד בפני עצמו אסור שהרוטב בנ"ט ונבלע בחתיכות אע"פ שמין במינו אין טעם האיסור נרגש מ"מ כיון שכנגדו במין שאינו מינו נרגש החמירו ואסרוהו מדבריהם עכ"ל וכ"כ בת"ה שלפני כ"כ בת"ה הארוך עד כאן לשון ב"י :

מפיכך

וכשאוכל האחרונה אומר אני שכבר אכל האיסור וזו של היתר היא רשב"א :

פרישה

יבשלם יחד : (ג) וכיון שנתבטלה החתיכה ברוב כו' ומותר לאדם אחד כו' ומהרא"י אוסר וכן שלא לבשלם בקדרה עיין בשערים : (ד) אף על פי שבודאי אוכל האיסור וכן מותר לאכול כל אחת ואחת בפני עצמו וא"צ להשליך אחת כנגד האיסור משא"כ בדרישה שבודאי אוכל ההיתר עמו (בשעת אכילה הוא בטל ברוב ונעשה האיסור כהיתר עכ"ה) ובדרישה קמ"ל רבותא דאוכל יחד גם כן דאף על פי שבהאי אכילה שאוכל אוכל האיסור עם ההיתר משא"כ בסיפא דכל אכילה תלינן להקל ולומר דאין זה האיסור ומ"ש אחר כך בשם הרשב"א שכל אחד ואחד מותר בפני עצמו לאו דוקא בפני עצמו ואפשר דלרבותא נקט דאין צריך שנים שנים כדלקמן בדבר חשוב שנפל לים : (ה) ואין צריך להשליך אחד כנגד האיסור הטעם דכיון שיש שם כדי שיעור ביטול דאורייתא ואפשר לומר בכל אחד שמא עכשיו אינו אוכל האיסור הקילו בו אף מדבריהם (ו) ורב אלפס אוסר הכל אפי' בהנאה ח"ל שהרי לא מחמת טעמם לבד אסרום אלא מפני חשיבותה למה הוא

דומה

חדושי הגהות

אבל בזה שפסקו דפת מיקרי לכתחלה מזה לא הכריע כלום שהרי בזה לא הסכימו לדעת רוב המורים (א"מ) :

קט א דברים אלו כפורים הם בסימן זה לקמן בסמוך וצריך טעם למה :

כנוסחת

שנתבטל ברוב כתב הרשב"א שכל אחד ואחד מותר בפני עצמו והרוטב בנותן טעם שצריך ששים כנגד האיסור וא"א הרא"ש ז"ל חילק בזה וכתב שאם לא נודע תערובתו קודם שנתבשל צריך ס' כנגד האיסור (ו) ואם נודע תערובתו קודם שנתבשל גם הרוטב מותר כולו כמו החתיכות שנתערבו (ס) ואם אחר שנתבטל ברוב נתוסף על האיסור חוזר ונאסר :

קי (א) [א] **חתיכה** הראויה להתכבד (א) ושאר הדברים החשובים כגון בעלי חיים ודברים שדרכן למנות שנתערבו בהיתר אינן בטלים לעולם אפילו באלף ופירש ר"י דוקא דברים (ב) שלעולם אין מוכרין אותם אלא במנין דהלכה כרי יוחנן דאמר את שדרכו למנות שנינו פירוש שלעולם אין מוכרין

איסור עכ"ל (ד) : וכתבו בהגה"ה דלסמ"ג שכתב דיש להחמיר שלא לאכלן אדם אחד ונראה דהוא הדין שלא לבשלן בקדרה אחד אפילו להאכילם לשני בני אדם דהא הרוטב ודאי אסור מן התורה כדקי"ל טעם כעיקר דאורייתא עד ששים כיון דלא בעי למיתר שהאיסור נעשה היתר מלאסרינן לאדם אחד ונראה אף על גב דקי"ל דא"צ להשליך אחד דוקא להשליך לאיבוד או נתן לנכרי לא צריכי' אבל להאכיל לשני בני אדם יש להחמיר דליכא פסידא כולי האי עכ"ל :

וא"א הרא"ש ז"ל חילק בזה וכתב שאם לא נודע תערובתו וכו' כ"כ בספג"ה דטעמ' דיבש ביבש משום דגזירת הכתוב הוא דכתיב אחרי רבים להטות הילכך חד בתרי בטיל ונהפך איסו' להיות היתר ומותר לאכלן אפילו כולן כאחד ומדרבנן האמירו במין במינו היכא שנתבשל יחד קודם שנודע תערובתו ולא נקרא עדיין עליו שם היתר להצריכו ששים אע"ג דלא יהיב טעמא גזרה אטו מין בשאינו מינו אבל מין במינו בדבר יבש ונודע תערובתו נעשה היתר גמור ואפילו מדרבנן לא אצרכוה ששים כיון דאף אם נתבשל לא יהיב טעמא וליכא למימר דבחתיכה הראויה להתכבד אסרו חכמים חד ספיקא כגון התערובות הראשון לאוכלו אפילו חדא חדא והתירו ס"ס כגון תערובת שני לאוכלן שנים ולא כולן כאחת אבל בחתיכה שאינה ראויה להתכבד התירו חדא ספיקא כגון התערובות הראשון לאכלו חדא חדא אבל לא לאכלן כולן כאחד דא"כ לא ליסתמיט תלמודא לאשמועינן איסור בשום דוכתא בחתיכה שאינה ראויה להתכבד כי היכי דאשמועינן ברמוני בדן ובכוס של עכו"ם אלא בכל דוכתא הכא ובזבחים פריך וליבטיל ברובא ולשון ביטול משמע היתר גמור כאיסור הבטל בששים או במאה הלכך נראה דאם בישל שלשתן כאחד או בישלו עם חתיכות אחרות הכל מותר ולא אתריך נמי דכל זמן שהוא יבש הוא בטל ברוב אבל מקום כשבשלו נפלט טעמו ואוסר דלא מצינו דבר המותר לאכלו שיהא צירו אסור ואיפכא חזינן מציצו (ע"ז מ ·) דגים טמאים צירן מותר מן התורה אבל איך יתכן שדבר המותר יאסור בפליטתו ועוד ראיה מפרק התערובת (עג) דדבר שהותר ע"י ביטול אינו חוזר ונאסר דפריך תלמודא וכבשינהו לגוידי וכו' ומשני גזרה שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת ויקרבו ופריך אטו מגיסא אסר כלומר אחר שהותרו בפרישתן וכי בשביל שחזרו לקניעותן יאסר ה"נ אחרי שהותרו ביבש ונהפך האיסור להיות היתר שוב אינו חוזר ונאסר על ידי בישול ואע"ג דמין במינו אוסר עד ששים היינו קודם שנודע תערובתו וגזרו חכמים שאוסר בששים אף ע"ג דלא יהיב טעמא גזרה אטו מין בשאינו מינו דיהיב טעמא אבל אחר שנודע תערובתו ונתבטל ברוב ונתהפך האיסור להיות כולו מותר ויכול לאכלן אפילו בבת אחת שוב לא יתכן לומר שתאסר פליטתו וכה"ג אשכחן חילוק באיסור המתבטל בין קודם ידיעה לאחר ידיעה בפ"ב דתרומות ובזבחים פרק טבול יום (ד' קד ·) וכתב עוד אע"פ שמותר לאכול שלשתן כאחד וגם אם נתבשלו אינם אסורות מיהו אם נתוסף עליו איסור עד שנתרבה על ההיתר מלא מין את מינו וניעור וכן הדין בכל האיסורין שנתבטלו לא מיבעיא מין בשאינו מינו ביותר מששים ואחר כך נתוסף איסור שמצטרף עם הראשון לאסור שהרי נצטרף יחד טעם האיסורים ונתן טעם בהיתר וגם מין במינו בדבר לח מיותר מששים מצטרף האחרון עם הראשון אף ע"ג דלא יהיב טעמא כי חכמים גזרו מין במינו אטו מין בשאינו מינו אלא אפילו מין במינו בדבר יבש שנתבטל ברוב היתר אפילו מדרבנן ואח"כ נתוסף איסור מלא מין את מינו וניעור כדתנן בפ"ה דתרומות סאה תרומה שנפלה לק' ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה ור"ש מתיר ואף ר"ש שמתיר לטעמיה דאית ליה כל העומד להרים כמורם דמי אבל בשאר איסורין דלא בעו הרמה מצטרפין יחד לאסור והטעם הנכון שבו משום דאף כי נתבטל האיסור ברוב היתר והותר לאכילה אם אח"כ הוכר האיסור מתוך ההיתר פשיטא (ה) שאסור לאוכלו וכאשר נתערב בו שוב איסור הכיר מין את מינו וניעור מביטולו ונתוסף עליו והוי כאילו הוכר האיסור כך אנו אומרים אף בקדשים כדאיתא בפ"ב דזבחים (לא ·) וכה"ג אמרינן גבי טומאה בפ"ג דבכורות (דכ ·) :

כתוב בהגהות ש"ד בשם א"ו אם הוא דבר יבש ולא אסור אלא מדרבנן אם נתערב אפילו חד בחד מותר באכילה בב' בני אדם עכ"ל ויחיד הוא בדבר זה ואין לסמוך עליו ודע דהא דיבש בטל חד בתרי בדבר שאינו חשוב דוקא כשהאיסור אינו ניכר במקומו אבל אם האיסור ניכר במקומו כגון ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ולקחו מאחד מהם ואינו יודע מאי זו מהם לקח אסור ואפילו בחתיכה שאינה ראויה להתכבד דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי וכתבו רבינו בסימן שאחר זה וגם יתבאר בס"ד :

קי חתיכה הראויה להתכבד ושאר הדברים החשובין כגון ב"ח ודברים שדרכן לימנות וכו' דין חתיכה הראויה להתכבד כבר נתבאר בסי' ק"א ודין ב"ח בריש פ' התערובת (עג ·) אמרינן דלר"ה ב"ח חשיבי ולא בטלי ונתבאר משפטם בסוף סימן ל"ו ודין דברים שדרכן לימנות בפ"ג דערלה תנן שהיה ר"מ אומר את שדרכו לימנות מקדש כלומר אוסר כל שהוא אפילו אחד באלף וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ו' דברים בלבד ר"ע אומר ז' ואלו הן אגוזי פרך ורמוני בדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקולסי כרוב ודלעת יונית ר"ע אומר אף ככרות של בעל הבית ואתמר עלה רבי יוחנן אמר את שדרכן לימנות שנינו ור"ל אומר כל שדרכו לימנות שנינו פירוש אליבא דר"מ פליגי ר"י ור"ל דר"י סבר דר"מ את שדרכו לימנות קאמר כלומר דדוקא מה שאינו נמכר לעולם אלא במנין קאמר ר"מ דלא בטיל אבל מה שנמכר לפעמים באומד אע"פ שלפעמים נמכר במנין בטיל ור"ל פליג ואמר כל שדרכו לימנות אפילו לפעמים לא בטיל לר"מ ומייתי תלמודא להאי מתני' ומאי דאיתמר עלה בפ"ק דביצה (ג :) ובפרק הערל (פא ·) ובפרק התערובות (עב ·) ובפג"ה (ק ·) ובדוכתי אחריני ולכאורה משמע דכיון דפליגי ר"י ור"ל אליבא דר"מ הלכתא כותיה וכדר"י דאמר את שדרכו לימנות שנינו : ב"ח וכ"כ רבינו ירוחם שהסכימו רוב הפוסקים וה"ט סמ"ק : וכ"כ סמ"ג בסי' קמ"א שריב"א פוסק הלכה כר"י דאמר את שדרכו לימנות שנינו וביצים פעמים מוכרים סל מלא באומד אבל בסה"ת כתוב ביצה שנמצא בתוך התרנגולת שנתנבלה בשחיטה אסורה מדרבנן ואם נתערבה בשאר ביצים אינה בטלה ברוב כמו ליטרא קליעות דריש ביצה דהוי דרבנן ואפי' באלף לא בטיל אבל הרמב"ם פסק בפט"ו מהמ"א כר"ע דשבעה דברים בלבד הם שאוסרין בכל שהן מפני שהם דבר חשוב וכתב דה"ה לחתיכה הראויה להתכבד שהיא אוסרת בכל שהוא מפני שהיא חשובה וכן ג"ה מפני שהיא בריה בפני עצמה חשיב ולא בטיל וכן כל בעלי חיים חשובים הם ואינם בטלים וכתב עוד יראה לי דכל דבר שהוא חשוב אצל בני המקום מן המקומות כגון אגוזי פרך ורמוני בדן בא"י באותם הזמנים שהוא אוסר בכל שהו לפי חשיבותו באותו מקום ובאותו זמן לא הזכירו אלו אלא לפי שהן אוסרין בכל שהן בכ"מ וה"ה לכל כיוצא בהם בשאר מקומות ודבר ברור הוא שכל האיסורים האלו מדבריהם עכ"ל ובהכי ניחא

פסק יבש ביבש חד בתרי בטל ואע"ה אסור לכתחלה לבשלן יחד אפי' להאכילם לב' בני אדם כדפסק מהרא"י מיהו לבשלן בב' קדרות שרי ואפילו אם בשלם בב' קדרות קודם שנודע התערובת מותר לאכלם אחר כך שהרי הרשב"א מתיר כשבשלן יחד אפילו בשלן לאחר שנודע התערובת והתיר בבישול מקצתן לבד אחד ומקצתן לבד אחר כדכתב ב"י משמו מיהו אם נמלחו תחלה יחד קודם שנודע התערובת לדידן דקי"ל מליחה בס' הג"ל כנתבשלו יחד ואסור ומהרש"ל בא"ו שלו סימן ל"ט כתב דבמקום שאינן בני תורה ראוי להורות להשליך אחד כדי שלא יראה להם שאוכלין איסור :

קי חתיכה הראויה להתכבד וכו' ופירש רבינו יצחק וכו' נראה דאין זה סתם ר"י דהוא ר"י הזקן בר שמואל אלא ר"י בר אברהם הוא שפסק כרבי יוחנן כדכתב בסמ"ג לאוין קמ"א דף כ"ב ע"ג ולשם כתב ע"ש ר"י דלא רצה להתיר רגלים של בהמה שנתערבו כיון דהוי כל שדרכו למנות אלמא דכר"ל סבירא ליה ואין זה ריב"א אלא סתם ר"י וחולק אריב"א ולענין ביצה כתב רבינו בסימן פ"ו בסתם דביצה אינה בטלה אפילו באלף והיינו כדעת העיטור וכך פסקו הג"ד סימן מ"ב וא"ז הארוך כלל כ"ה סימן ג' דקי"ל כר"ל וכדפסק ר"ב בסה"ת וכך פסק ב"י בש"ע סימן פ"ו והכי נהגינן דכל שדרכו לימכר לפעמים במנין אף על פי שלפעמים נמכר באומד בלא מנין אינו בטל אפילו באלף וכן פסק מהרש"ל בא"ו שלו אבל בת"ח כתב דנקטינן כר"י ושכן נראה מדברי מהרא"י בת"ה סימן ק"ג ודייק מדכתב בנרות חנוכה דאינן בטלין מטעם דעתה במילתייהו הוין דבר שבמנין ולא כתב לפי שהם דבר שבמנין לפעמים אלמא דס"ל כרבי יוחנן ואין לדייק משם כלל דהרב כתב דבריו אליבא דכ"ע דאף לתאן דפסק כרבי יוחנן נמי לא בטלי נרות חנוכה וק"ל וכן מה שהביא מדברי ב"י שכתב כאן שדעת הפוסקים דביצה בטילה דלא כב"ה אין חזה כלל ראיה שהרי איהו גופיה פסק בסי' פ"ו דאינה בטלה ועוד כתב מהרש"ל על ביצה כיון דהאידנא אינו בנמצא כלל בגבולינו למכור סל מלא בצים באומד בלא מנין הלכך פשיטא דאינה בטילה וכן עיקר ודלא כמ"ש כאן בהגהת ש"ע דנוהגין כרבי יוחנן דליתא :

והרמב"ם

דרכי משה

בפסח דלא נהיגן הכי משום דהוי דבר שיל"מ עכ"ל וע"ל סימן ק"ב אי חמץ מקרי דשיל"מ ועיין בא"ח סימן תמ"ז דין זה : (ד) ולעיל כתב דעת הסמ"ק כדעת הראשונים כי הרשב"א דאוסר אזיל לטעמיה דס"ל דצריך לאוכלן אחד אחד וא"כ לא אמרינן דהאיסור חזר להיות היתר אלא מתירין לאכול ב' בני אדם משום דכל אחד י"ל שהוא אוכל היתר ושרי מספיקא כמו שביאר ב"י בארוכה וא"כ דין זה תלוי בסברא דלעיל והואיל וכתב לעיל בשם האחרונים דהמיקל לאוכלן אדם אחד לא הפסיד ה"ה גם כן כאן המיקל כדברי הרא"ש לא הפסיד כנ"ל : (ה) וכן הוא בש"ד :

קי (א) כתב בא"ה כלל כ"ח דבר שאינו בטל מחמת חשיבתו מדרבנן הוא דמדאורייתא בטיל הוא ברוב ולכן ספיקו לקולא וכ"כ הרמב"ם פ"ו מהמ"א : (ב) בארוך כתב דאין נוהגין כן אלא כל שדרכו למנות לפעמים אינו בטל עכ"ל ודעת ב"י אינו כן אלא משמע מדבריו דנקטינן כר"י וכן נ"ל מלשון מהרא"י ז"ל שכתב בת"ה סימן ק"ג דנר חנוכה שנתערב בשאר נרות אינה בטלה דהוי דבר שבמנין דהואיל וכל לילה מדליקין נרות במנין הוי דבר חשוב אע"פ שכשמוכרים אותו מוכרים במשקל מ"מ הואיל ונתערבו לאחר שהודלק ואז הוי דבר שבמנין אינם בטלים עכ"ל ומדכתב אע"פ שלפעמים מוכרים כו' משמע דס"ל כר"י וכנ"ל דהוא כתב רבינו דברי ר"י בלא מחלוקת וכ"ש לדעת הרמב"ם שמיקל

פרישה

ודומה לתרומה שאפילו ביבש אינה בטלה בפחות ממאה · ועיין בהגהות רמ"פ בטור א"ח בס"ס תמ"ז מה שיש להקשות ע"ז : (ו) ואם נודע תערובתו כו' גם הרוטב מותר כולו כמו החתיכות שנתערבו כו' דטעם דיבש ביבש משום גזירת הכתוב הוא דכתיב אחרי רבים להטות הלכך חד בתרי בטל ונהפך איסור להיתר גמור ומותר אף בנתבשל אחר כך (ודוקא במין במינו דבשאינו מינו אף ביבש צריך ששים כדלעיל דבבישול מיכר טעמו עכ"ה) אבל אם לא נודע לא נקרא עדיין עליו שם היתר הצריכו ששים אע"ג דלא יהיב טעמא גזירה אטו מין בשאינו מינו : (ס) ואם אחר שנתבטל ברוב נתוסף על האיסור חוזר ונאסר הטעם דהוי כמו חוזר וניעור כיון שאין כאן רוב היתר · וכן לעיל ס"ס צ"ט :

ס' קי (א) **חתיכה** הראויה להתכבד כו' כגון בעלי חיים אין להקשות הלא בעלי חיים הם בכלל חתיכה הראויה להתכבד ולמה מנאה אותם בין שאר דברים החשובים דכיון שהוא חי אינו נקרא חתיכה ראויה להתכבד וכ"כ התוס' בחיים בפרק הערל דף פ"א ע"ש אלא שיש לדקדק ל"ל למימר שהוא דבר חשוב ת"ל שהוא דבר שבמנין וע"ל סימן ק"ג כתבתי ישוב לזה בפס מ"ז · וגם אין להקשות לאסרו משום בריה דהא כבר נתבאר לעיל ר"ס ק' דבריה היינו דוקא בעוף טמא וכיוצא בו דבר שהיה איסורו מעיקרו וכאן איירי בספק דרוסה או טרפה או

דרישה

ס' קי [א] **חתיכה** הראויה להתכבד כו' (באו"ה כלל כ"ה דבר שהוא וכל דבר שאינו בטל מכח חשיבתו מדרבנן הוא דמדאורייתא בטיל ברוב ולכן ספיקו לקולא וכ"כ הרמב"ם פט"ו מהמ"א ד"מ עכ"ה) ודברים שדרכן למנות בפרק ג' דערלה תנן שהיה ר"מ אומר את שדרכו למנות מקדש כלומר אוסר בכל שהוא אפי' אחד באלף וחכ"א אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ר"ע אומר ז' ואלו הן אגוזי פרך ורימוני בדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקולסי כרוב ודלעת יוונית רבי עקיבא אומר אף ככרות של בעל הבית ואתמר עלה רבי יוחנן אומר את שדרכו למנות שנינו ור"ל אמר כל שדרכו למנות שנינו פירוש אליבא דר"מ פליגי ר"י ור"ל דרבי יוחנן סבר דר"מ את שדרכו למנות קאמר כלומר דוקא מה שאינו נמכר לעולם אלא במנין קאמר ר"מ דלא בטיל אבל שנמכר לפעמים באומד אע"פ שלפעמים נמכר במנין בטיל ור"ל פליג ואמר כל שדרכו למנות אפילו לפעמים לא בטיל לר"מ וכתב ב"י ולכאורה משמע דכיון דפליגי רבי יוחנן ור"ל אליבא דר"מ הלכתא כותיה וכדר"י דאמר את שדרכו למנות שנינו וכ"כ סמ"ג בסימן קמ"א שריב"א פוסק הלכה כר"י דאמר את שדרכו למנות שנינו וביצים פעמים מוכרים סל מלא באומד אבל בספר התרומה כתב ביצה שנמצא בתוך התרנגולת שנתנבלה בשחיטה אסורה מדרבנן ואם נתערבה בשאר ביצים אינה בטלה כמו ליטרא קליעות ודיש ביצה דהוי דרבנן

מוכרין אותו אלא במנין אבל דברים שלפעמים מוכרין אותו באומד בטל ברוב לכך כתב שביצה בטלה שפעמים מוכרין כל מלא ביצים ביחד ובעל העיטור כתב שביצה אינה בטילה (ב) והרמב"ם פסק כחכמים דאפילו דבר שדרכו למנות לעולם בטל דז' דברים לבד הן שאינן בטלים כגון רימוני בדן ואגוזי פרך ומיהו כתב כל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום מן המקומות לפי הזמן ולפי המקום שהוא שם אינו בטל ואוסר בכל שהוא : [ב] ה"ר יהודה הורה על קרקבן טריפה שנתערב באחרים שהוא בטל דלא הוי ראוי להתכבד כדאמרינן (נדרים נד :) בני מעים אוכליהן לאו בר אינש ולפי זה [ג] הוא הדין נמי בכל בני המעים : (ג) בעלי חיים שנתערבו באחרים ונשחטו בטל חשיבותן ובטלין והוא שנשחטו בשוגג וכן חתיכה שנהתכה לאחר שנתערבה בטלה כדפרישית לעיל (ד) והא דחד בטל בתרי ביבש בדבר שאינו חשוב דוקא כשהאיסור אינו ניכר במקומו אז בטל דבר שאינו חשוב

ודבר

והרמב"ם פסק כחכמים וכו' ומיהו כתב כ"ד שהוא חשוב אצל בני המקום וכו' והקשה ב"י דהא לישנא דאינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ששה דוקא משמע וכו' ולפעד"נ דהרמב"ם ס"ל דמחלוקת התנאים אינו אלא לפי ומנס דלא הוו חשיבי בכל מקום אלא ששה דברים בלבד ושאר דברים לא היו חשובים בכל מקום אלא במקצת מקומות ור"ע הוסיף ככרות של בעל הבית דגם הם חשובים בכ"מ ומש"ה כתב הרמב"ם דז' דברים אלו הם חשובים בכ"מ ואינן בטלין וכן כ"ד שהוא חשוב במקומו אינו בטל באותו מקום אבל במקומות אחרים שאינו חשוב שם בטל הוא וב"י פי' משום דר"מ מיירי בחבילי תלתן שהם גידולי הארץ וכו' ואין צורך אלא כדפי' דלא אפליגו אלא במה שהוא נקרא חשוב בכל מקום ואין ענין לחה"ל ובריה למנות בהדייהו : ה"ר יהודה הורה על קורקבן וכו' וא"ת תיפוק ליה דאינו בטל משום דהוה דבר שבמנין וי"ל דס"ל כר' יוחנן וכ"כ סמ"ג ע"ש ר"י בר אברהם דכיון דקי"ל כר' יוחנן לפיכך קורקבן תרנגולת טרפה שנתערב כו' ועי"ל דה"ר יהודה שהתיר קורקבן אפי' את"ל דהלכה כר"ל מכל מקום הקורקבן אינו כלל דבר שבמנין שאין מוכרים אותו בפ"ע אלא עם העוף וז"ל מהרש"ל ברוב המקומות שראיתי הוה הקורקבן ראוי להתכבד לפני האורחים ולהרמב"ם דהכל לפי הזמן והמקום הקורקבן אינו בטל וכן נמצא בשם מהר"ם שפסק כן עכ"ל נראה ומ"מ ודאי דוקא בקורקבן של אווז אבל לא בקורקבן של תרנגולת וכן מצאתי בקבלות שקיבל מהרי"ל ממה"ר טעבלין ז"ל וכתב א"ו הארוך כלל כ"ה סי' כ"ב כל בני מעיים בין בעוף בין בבהמה בטלין דלא הווין לא חה"ל ולא דבר שבמנין וכ"כ בסמ"ק סימן רי"ד והמרדכי פ"ק דביצה כתב ע"ש ר"ת דכרכשתא בטלה דאינה חה"ל כיון דהוי בני מעיים ואפי' אותן שאוכלין אותן אינו אלא ע"י מילוי וכתב מהרש"ל דאף האידנא דאין מוכרין הכרכשתא אלא במנין מ"מ מאחר שאין דרכן לאכלן אלא ע"י מילוי גרע חשיבותה ולא מהני לה דבר שבמנין ובטילה עכ"ל : ב"ח שנתערבו באחרים ונשחטו בטל חשיבותן הקשה ב"י דבסי' ק"א כתב רבי' ע"ש הרא"ש דכבש שלם חשיב ראוי להתכבד עכ"ל ולפעד"נ דדוקא בשנתערב כבש שלם לאחר שהופשט עורו מקרי חה"ל כיון דאינו מחוסר מעשה גדול רק לחתכה לחתיכות אבל ב"ח שנתערבו ונשחטו כיון דבטל חשיבות ב"ח והן מעורבין בעורן וצמרן ומחוסרים הפשט דהוי מעשה גדול בטלין ואעפ"י שלאח"כ הופשטה עורן מ"מ כיון שנתבטלו שוב אין חוזר וניעור כדכתב סמ"ק אלא דהסמ"ק ס"ל דה"ה תרנגולת בנוצתה אבל הרא"ש מחלק דתרנגולת אפילו בנוצתה הויא חה"ל דהסרת נוצות לא הוי מעשה גדול ודמיא לחתיכה חיה או כבש שלם שאינו מחוסר כי אם החתוך בעלמא והכי משמע מלשון הרא"ש להדיא שכתב תחלה אבל בשביל שהיא חיה או בנוצתה לא בטלה חשיבותה וגם י"א דכבש שלם וכו' דעשה ב' חלוקות תחלה מדבר בחתיכה חיה וה"ה כבש שלם שהופשט דדמיא לתרנגולת בנוצתה דאינו מחוסר מעשה גדול ואח"כ מדבר בכבש שלם ואווז שלם אפילו נתבשלה וע"ל סי' ק"א אבל מהר"ם בהגהת ש"ע ובת"ח כלל מ"ב כתב ליישב דרבינו הכא מיירי בב"ח קטנים דלאחר שנשחטו בטל חשיבותן ולא הווין אפילו חה"ל או דבר שבמנין וכו' עכ"ל ונראה מדבריו דבגדולים אף על פי שהן בצמרן ובעורן הוי חה"ל ואינו כן אלא כדפרישית וכדמוכח להדיא מדברי הרא"ש ורבינו בסי' ק"א ע"ש גם יש לתמוה דבש"ע כאן כתב דוקא ב"ח קטנים ובסי' ק"א כתב בתסקנה דאפילו תרנגולת בנוצתה בטלה א"כ משמע דכ"ש כבש בצמרו ובעורו דבטילה טפי ונראה דדבריו סותרין זה את זה והעיקר דאפילו ב"ח גדולים נמי בטלין כשנתערבו בעורן : ומ"ש והא דחד בתרי בטל וכו' כ"כ התוספות והרא"ש בפג"ה ומ"ש וכתב הרשב"א לפיכך מלא בשר ביד נכרי וכו' האי לפיכך קאי אמ"ש קודם זה

ניחא לדעתו למה לא מנו חכמים חתיכה הראויה להתכבד ובריה דקי"ל דלא בטלי דהנך מילי דמנו לא מנאום אלא לדוגמא לומר דכל דחשוב כעין הנך לא בטלות אף ע"פ שאמרו אינו מקדש אלא ו' דברים בלבד לא להוציא כל שאר דברים נתכוונו אלא להוציא מדר"מ דאמר את שדרכו לימנות מקדש ואתי אינהו ואמרו דליתא אלא אף ע"פ שדרכו לימנות לא הוי חשוב בהכי עד שיהיה כל כך חשוב כמו ששה או ז' דברים הללו וא"ת א"כ מאי אתא ר"ע להוסיף ככרות של בעל הבית הא כיון דחשיבי ודאי לרבנן נמי לא בטלי דהא ו' דברים לאו דוקא אלא אינהו וכל דחשיבי כוותייהו ועוד דלישנא דאינו מקדש אלא ו' דברים בלבד ו' דוקא משמע ועוד מ"ש דכל הנך ששה או שבעה דברים דנקטי רבנן ור"מ דכולהו בזרע הארץ ופירי נינהו לכנ"ל משום דר"מ איירי בחבילי תלתן שהם מזרע הארץ וקאמר דמקדשין בכל שהן אינהו וכל דכוותייהו אתו רבנן לאיפלוגי ואמרי דלא משכחת בזרע הארץ ופרי העץ שיקדש בכל שהוא אלא הנך ששה דברים בלבד דחשיבי טובא אבל כל שאר דברים שבזרע הארץ ופרי העץ בטלי ואפילו ככרות של בעל הבית דחשיבי כיון דלא חשיבי כי הנך ו' דברים ממש ור"ע מוסיף ככרות של בעל הבית משום דס"ל דחשיבי כי הנך ששה דברים ממש או שהוא סובר דאע"ג דלא חשיבי כי הנך ו' דברים ממש כיון דחשיבי טובא טפי מכל שאר מינין שבזרע הארץ ופרי העץ מקדש בכל שהו וסובר הרמב"ם דאע"ג דחכמים נקטו בדוקא הנך ששה היינו משום דהנך חשיבי בכל דוכתא אבל אה"נ שאם משום מקום חשיב להו אי זה מין שהוא מזרע הארץ ופרי עץ כל כך כמו חשיבותן של אלו דמקדש ולא בטיל ותיהא כשמעת לחתיכה הראויה להתכבד ולבריה דחשיבי כי הנך ו' דברים דלא בטלי והא דלא מנו להו רבנן אף ע"פ שבכ"מ ובכל זמן הם חשובים משום דרבנן לא איירו אלא בדבר שגידולו מן הקרקע דומיא דחבילי תלתן דאיירי ביה ר"מ כנ"ל ודע דבפג"ה כתב הרשב"א בשם הראב"ד דמדפריך התם (לו :) לרב נחמן דאמר ביצה בששים ואחד למימרא דיהיב טעמא והא אמרי אינשי כמיא דביעי בעלמא ולא שני ליה הכ"ע לבטולי גופה משמע דביצה גופה חשובה כבריה ולא בטלה ובפ"ק דביצה משמע דבטלה אליבא דר"י דאמר את שדרכו למנות שנינו ואיכא למימר דאינו מקדש ובטל באלף ומאתים אבל בששים לא בטלה כיון דבריה היא וכתב עליו הרמב"ן דאינו כן כדאמרי' במכות (יז :) דבריית נשמה חשיבא ולא בטלה וביצה כחטה אחת כברייתא דמיא ובטלה ע"כ ומדבריו בת"ה נראה שהוא סובר שהיא בטלה וכדברי הרמב"ן שכתב בבית התערובות ש"א ביצה של ספק טריפה שנתערבה באחרות אע"פ שאיפשר שתטעון עוד ויותרו כולם וכו' בטלה היא כביצה האסורה שנתערבה באחרות וכתבתיו בסי' ק"ב ומשמע דבביצה שלימה מיירי וכתוב בא"ח שדעת רוב הפוסקים כהרמב"ן והרמב"ם כתב בפט"ו מהמ"א ביצה שנמצא בה אפרוח שנשלקה עם ביצים המותרות אם היתה עם ששים ואחת הרי הם מותרות היה עם ששים בלבד נאסרו הכל מפני שהיא בריה בפני עצמה עשו בה היכר והוסיפו בשיעורה נראה שהוא סובר שהיא בריה ובזמן שהוא מכירה פליטתה בטל בששים ואחד ואם אינו מכירה אפילו באלף לא בטלה ויש להסתפק אם קורא אותה בריה מפני האפרוח שבה אבל אם יש בה דם ואין בה אפרוח לא חשיבא בריה כיון שאינה בריית נשמה או דילמא כיון שיש בה דם שלא תיכלא בכוליה וחשיב כיש בה אפרוח ולא בטלה :

(ב"ה) הראשון נראה יותר ולענין הלכה כיון שאיסור זה מדבריהם נקטי' כדעת הרמב"ם דמיקל·

הה"ר יהודה הורה על קרקבן טריפה שנתערב באחרים שהוא בטל דלא הוי ראוי להתכבד וכו' כ"כ סמ"ג בסימן קי"א : **בעלי** חיים שנתערבו באחרים ונשחטו בטל חשיבותן וכו' · הרשב"א בת"ה מדאמרינן (פ"ג דערלה) נתפרדו הרמונים נתפלעו האגוזים בשוגג יעלו במזיד לא יעלו וא"ת היכי קאמר דכשנשחטו בטל חשיבותן דהא אע"ג דבטל מינייהו חשיבות ב"ח אכתי אית בהו חשיבות חתיכה הראויה להתכבד וי"ל דהרשב"א לטעמיה דסבר דכבש שלם לא חשיב ראוי להתכבד כמו שנתבאר בסימן ק"א וכבר כתב שם רבינו שהרא"ש חולק בזה ולפי דעתו אף ע"פ שנשחטו לא בטלו עד שיחתכו לחתיכות שאינן ראויות להתכבד ויש לתמוה על רבינו שסתם וכתב שאם נשחטו בטל חשיבותן דמשמע שאע"פ שהם שלימים בטלים ובסימן ק"א פסק כהרא"ש דכבש שלם חשיב ראוי להתכבד (ג) : והא דחד בטל בתרי בדבר שאינו חשוב דוקא כשהאיסור אינו ניכר במקומו וכו' בפרק ג"ה (צה·) מייתי ההיא ברייתא דאיתא בדוכתא טובא בתלמוד (פסחים ט : נדה יח כתובות טו·) תשע חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה

ואחת

דרכי משה

שמיקל עוד יותר . (ג) ובאו"ה כלל כ"ה כתב דמיירי כאן בב"ח קטנים שלאחר שנשחטו אינן ראוים להתכבד :

יש

דרישה

דרבנן ואפילו באלף לא בטיל עכ"ל ב"י ו"ל כמ"ש כמו ליטרא דקציעות משום דבפ"ק דביצה דף ג' ע"ב דקאמר סתם אחד ביצה שנולדה בשבת כו' אין מטלטלין אותה כו' נתערבה באלף כולן אסורות הניחא לריש לקיש דאמר כל שדרכו למנות שנינו שפיר אלא לר"י דאמר את שדרכו למנות שנינו מאי איכא למימר אמר רב פפא הכי תנא תנא דליטרא דקציעות הוא דאמר כל דבר שבמנין אפילו בדרבנן לא בטיל ע"כ ולכן כתב ב"י אבל בס' התרומות ר"ל דלכאורה היה נראה דהלכה כר"מ וכר"י דאמר את שדרכו למנות כו' אבל מס' התרומה משמע דהלכה כתנא דקציעות ורבי יוחנן לא בא לפסוק הלכה כר"מ אלא שביאר דבריו אבל גם ר"י סובר הלכה כתנא דקציעות וכן היא דעת בעל העיטור · ואפשר דס"ל דרבי יוחנן פליג אליבא דר"מ אף על גב דהלכה כחכמים משום דלר"מ נשמע לרבנן דאפילו באת שדרכו ליחות פליגי רבנן עליה וס"ל דבטל וו"ש את שדרכו שנינו כלומר כך קבלתי שר"מ שנה בדבריו את שדרכו ואפ"ה פליג חכמים עליה וק"ל [ב] הה"ר יהודה הורה כו' כדאמרינן בני מעים אכליהן כו' (יש לתמוה דמזה משמע שהקורקבן הוי בכלל בני מעים בלשון הגמרא דזה לשון הגמרא הוא ולעיל בסי' ב' הסכים לדברי רבי' יונה דס"ל דקורקבן לא הוי בלשון בני מעים בלישנא דגמרא כמו אך שם בב"י ע"ש ורמ"א בת"ח כלל מ' דין ד' שגם בזמן הזה הם בטלין ובשאר דברים כתב שהכל לפי הזמן והמקום ע"ש יותר עכ"ה ·) עיין בספרים כתבתי שעכשיו מהתנין דינים אלו מ"ו · [ג] ה"ה נמי לכל בני מעים אלא שע"י מעשה הורה כן להתיר קורקבן ועיין מ"ש לעיל סימן ע"ה וגם נלע"ד להוכיח מכאן דחתיכה ראויה להתכבד ס"ל להיות גדולה כ"כ שבע ממנה שהרי קורקבן מעוף הוא וקטן

הא אכתי אית בהו חשיבות ראויה להתכבד ויש לומר דהרשב"א לטעמיה דס"ל כבש שלם לא חשיב ראויה להתכבד כמ"ש בסימן ק"א אבל יש לתמוה על רבינו שסתם כאן וכתב שאם נשחטו בטל חשיבותן דמשמע אפילו הן שלמין בטלין ובסימן ק"א יתבאר שהרא"ש חולק וס"ל דלא בטיל חשיבותייהו עד שיחתכו לחתיכות שאינן ראויות להתכבד ופסק שם כהרא"ש עכ"ל ב"י וז"ל מ"ו פירוש קודם שנפשטו ונתקנו דאל"כ הא כתב לעיל דכבש שלם אינה בטלה ודו"ק עכ"ל לפי זה נתיישב תמיהת ב"י דלעיל איירי בנפשטה וכאן מיירי בלא נפשטה עדיין (כיון דצריכין תיקון גדול משא"כ בתרנגולת בנוצתה דחשיבי ראויה להתכבד כדלעיל סימן ק"א וק"ל עכ"ה) ורמ"א כתב בת"ח של כלל מ"ב ס"ג (והוא מאו"ה כלל כ"ה עכ"ה) ובש"ע בסימן זה ס"ב דכאן מיירי בבעלי חיים קטנים ע"ש ובגמרא וכתב סתם דב"ח אינן בטלים מיירי בין בגדולים בין בקטנים ורבינו בא לאשמועינן דע"י שחיטה בטל חשיבותן ר"ל בקטנים לפי שע"י שחיטה לא נתבטל מהם אלא חשיבות דחי אבל שאר חשיבות שיש לה כגון ראויה להתכבד לא נתבטל אם לא בב"ח קטן שכיון שנשחט אין לו עוד שום חשיבות . ב"ח שנתערבו ונשחטו כו' עד וכן חתיכה שנחתכה כו' נראה דכמו שבחתיכות הא אמרינן דכשנתרסק אחד יוכן אותו שנתרסק יותר ממ"כ אף שאמר החתיכות לא נתרסקו והטעם שכתבתי לעיל בס"ס ק"א · דומיא דה"ל אם נתערב ב"מ אסיר עם ב"מ מותרים ונראה לחד מהן דאותו השחוט מותר ממ"כ מאותו הטעם עצמו ע"ש ודו"ק (ד) והא דחד בטל בתרי ביבש שדבר שאינו חשוב כו' רבינו הולך לבאר כאן החילוק שיש בין

פרישה

חו קדשים יכולא בו וק"ל : (ב) והרמב"ם פסק כחכמים כו' (והספרים פסקו דכל דבר שבמנין כגון ביצה אינו בטילה והכי נהוג רש"ל עכ"ה) דשבעה דברים לבד הן בטלים ואע"ג דלא מנו חכמים אלא ו' מ"מ כיון דר"ע הוסיף חד כללן יחד וכתבן בשם חכמים לאפוקי דר"מ ובדרישה כתבתי מה הן הו' דברים וס"ל להרמב"ם דלא מנו חכמים אלו אלא לדוגמא לומר דכל דחשוב כעין הנך לא בטיל ואע"פ שאמרו מנין ו' לא אתו אלא לאפוקי מדר"מ דאמר את שדרכו למנות מקדש ואתו אינהו ואמרי דליתא בגידולי קרקע דמינה מיירי אלא הני דאע"ג שדרכן למנות לא הוי חשיב בהכי עד שיהיה כ"כ חשוב כמו ו' דברים הללו ובהכי ניחא לדעתו למה לא מנו חכמים חתיכה ראויה להתכבד ובריה וניחא נמי מ"ש רבינו בדברי הרמב"ם וסיים כתב כו' משום דלפסק הרמב"ם קשה איך פסק כחכמים דשבעה דברים לבד הם הדברים שאינם בטלים הא קי"לן דגם חתיכה ראויה להתכבד ובריה ג"כ אינה בטילה ומשנה וגמרא הוא כמ"ש ב"י בסימן ק' וק"א ע"ש בשלמא אי קי"ל כר"מ לק"מ דר"מ לא קאמר שום מנין ואיכא למימר אלא את שדרכו למנות אי כל שדרכו למנות וה"ה כל כיוצא בו בחשיבות אינו בטל אבל חכמים דקאמרי פרטי ומנינא ה"א דבאו למעוטי שאר כל דבר קמ"לן דבגידולי קרקע דוקא איירי וק"ל אבל בדבר שדרכו למנות א"א לומר דס"ל גם כן דלא בטילי וסמך על הפשיטות כמו בריה וחתיכה הראויה להתכבד דאם כן לא היה פליג דבר עם ר"מ דאמר את שדרכו למנות מקדש וא"ל דהא לא פליגי אדבר שבמנין בגידולי קרקע אבל בדבר שבמנין דאינו גידולי קרקע גם כן ס"ל דאינו בטל דאם כן קשה מ"ש הא מהא ועיין מ"ש עוד מזה לעיל סימן ק"א : (ג) בעלי חיים שנתערבו באחרים ונשחטו בטל חשיבותן וז"ל ב"י כן כתב הרשב"א בת"ה וא"ת היכי קאמר דבכשנשחטו בטל חשיבותן

דבר

ודבר חשוב אינו בטל ואפילו אם פירש אחד מהן מהתערובת אסור (ד) ולא אמרינן מרובא פירש (ה) אבל אם האיסור ניכר במקומו כגון תשעה חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח אסור ואפילו בחתיכה שאינה ראויה להתכבד דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אבל בשר הנמצא לפני חנויות מותר אפילו בחתיכה הראויה להתכבד דכיון שלא פירש בפנינו לא נולד הספק במקום הקביעות ולכך אנו חולין אותו ברוב אבל אם פירש לפנינו הוי כאילו היא עדיין במקום הקביעות ואסור (ו) וכתב הרשב"א לפיכך מצא בשר ביד נכרי אע"פ שהדבר ידוע שאין לוקחין בשר אלא מאותם מקולין והוא אינו יודע מאיזה לקח מותר דלאחר שפירש נולד בו הספק בד"א שלא ראו אותו יוצא מן המקולין אבל ראו אותו יוצא מן המקולין באותה שעה נולד הספק ונמצא שבמקום הקביעות נולד הספק ואסור (ז) ויראה לי שלא אסרו אלא בזמן שהוא בפני עצמו (ה) (ח) אבל נתערבה באחרות ואינה נכרת בטילה ברוב משום ספק ספיקא (ט) [ז] ולפיכך מי שלקח בשר מן המקולין

ואחת מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאי זה מהן אסור ובנמצא הלך אחר הרוב וכתבו התוספות והרא"ש ספיקו אסור דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והא דקי"ל דדבר יבש חד בתרי בטיל היינו היכא שמעורב ואינו ניכר האיסור אבל כשהאיסור ניכר במקומו לא שייך ביה ביטול ובדבר המעורב נמי היכא דחשיב ולא בטיל אמרינן כל קבוע כמע"מ דמי כדאמרי' בפ' התערובו' גבי ב"ח דחשיבי ולא בטלי דפריך ונמשוך ונקריב חד מינייהו וניזיל כל דפריש מרובא פריש ומשני משום דהו"ל קבוע וכתבו התוס' עוד על זה ועיקר הטעם אינו משום קבוע אלא משום דבעלי חיים לא בטלי: ומ"ש רבינו ואפילו אם פירש אחד מהתערובות אסור וכו' לקמן יתבאר שזהו דעת ר"י ור"ת חולק עליו:

ומ"ש כגון ט' חנויות וכו' ואינו יודע מאי זה מהם לקח אסור ואפי' בחתיכה שאינה ראויה להתכבד כ"כ הרשב"א בת"ה הארוך וז"ל כיון שיש שם חנות אחת ידועה וניכרת שמוכרת בשר נבלה הרי אין הנבלה בטלה ברוב ואע"פ שאין שם חתיכה הראויה להתכבד משום שכל איסור שניכר ונודע מקומו והרי הוא קבוע בתוך ההיתר אינו בטל: ומ"ש אבל בשר הנמצא לפני החנויות מותר אפי' בחתיכה הראויה להתכבד כ"כ הרשב"א בת"ה ושיעור דברי רבי' מתחלתן כך הם כשהאיסור אינו ניכר במקומו אז מפלגינן בין דבר חשוב לשאינו חשוב דשאינו חשוב בטל וחשוב אינו בטל ולא שאני בין פירש אחד מהם ללא פירש אבל כשהאיסור ניכר במקומו הוי איפכא דלא מפלגי' בין דבר חשוב לשאינו חשוב אלא בין פירש ללא פיר' שאם לא פירש אלא שנטלו ממקום קביעותו אע"פ שהיא חתיכה שאינה ראויה להתכבד דלא הוי דבר חשוב אסור ואם פירש אע"פ שהיא חתיכה הראויה להתכבד דהיינו דבר חשוב מותר: ומ"ש דכיון שלא פי' בפנינו לא נולד הספק במקום הקביעות וכו' אבל אם פירש לפנינו הוי כאילו הוא עדיין במקו' הקביעות ואסור כתב הרשב"א דהכי משמע מדאמרי' בפ"ק דפסחים (ט:) ט' צבורין של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן מהי שקל היינו מתני' דט' חנויות פי' ואתא עכבר ושקל היינו סיפא ובנמצא הלך אחר הרוב וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל כ' סי' י"ו וכ"כ סמ"ג וסמ"ק: וכתב הרשב"א לפיכך מצא בשר א ביד אחד הע"פ שהדבר ידוע שאין לוקחין בשר אלא מאותן המקולין וכו' זה שכתב בשם הרשב"א עד ויראה לי תבואר הוא מתוך דברי רבינו ולא הוצרך לכתבו אלא מפני שסמך לו ויראה לי שלא אסרו אלא בזמן שהוא בפני עצמו וכו' וגם כי דברי הרשב"א מבוארים יפה בלשון זה וקצר ותיבת לפיכך שכתב הרשב"א לא קאי למה שכתב רבינו סמוך לו שאם פירש לפנינו הוי כאילו הוא עדיין במקום הקביעות ואסור שהרי זה הוא הדבר בעצמו שכתב הרשב"א והיאך יאמר עליו לפיכך אלא מעיקרא דדינא קאי דאמרינן דאם לקח מהחנויות אסור ואם נמצא לפני החנויות הלך אחר הרוב אהא קאמר לפיכך מצא בשר ביד אחר וכו': **ומ"ש** ויראה לי שלא אסרו אלא בזמן שהוא בפני עצמו אבל נתערבה באחרות ואינה ניכרת בטלה ברוב כלומר לא אסרו בלוקח מן הקבוע אלא בזמן שהיא בפני עצמו וכו' פשוט הוא שמדרך סברא אמר כן וכתב בת"ה הארוך דהכי מוכח בהנהו דפרק התערובת (עד י') דטבעת של עכו"ם שנפלה לק' וכוס של עכו"ם שנפל לאוצר מלא כוסות שאע"פ שפירש א' מהם לפנינו ונפל לאחרים מותרים וכפי התירוץ שכתבתי אני למעלה ע"כ: כתב הרמב"ם בפ"ח מהמ"א על דין ט' חנויות אבל בשר הנמצא מושלך בשוק הלך אחר הרוב אם היו רוב המוכרים נכרים אסור ואם היה רוב המוכרים ישראלי' מותר וכן בשר הנמצא ביד נכרי ואינו יודע מתי לקח אם היו מוכרי הבשר ישראל מותר וזהו דין תורה וכבר אסרו חכמים כל בשר הנמצא בין בשוק בין ביד נכרי אע"פ שכל השוחטים וכל המוכרים ישראל וכתב ה"ה שהרמב"ם סמך על שאמרו בירושלמי אבל דעת הרבה מן המפרשים דבנמצא ביד נכרי במקום שרוב טבחי ישראל מותר ומ"מ ראוי להחמיר בדבר עכ"ל:

ומ"ש ולפיכך מי שלקח בשר מן המקולין אפילו חתיכה הראויה להתכבד וכו' בתורת הבית הארוך נתבאר יפה טעמו שכתב וזה לשונו ובנמצא הלך אחר הרוב וא"ת

זה בת"ה וז"ל שם מצא בשר בשוק ה"ז מותר הוקש מן הרוב פי' שהוא בשר וכו' וע"ז כתב לפיכך וכו' כלומר כי היכא דבמצא בשוק מותר מטעם דלא נפל הספק אלא בפירש ה"נ בנמצא ביד נכרי דמ"ש וגם בדברי רבי' כך משמעו דלפי שכתב אבל בשר הנמצא לפני חנויות מותר וכו' דטעמו כיון דלא נפל הספק אלא בפירש בשוק לפני חנויות כתב ע"ז מ"ש הרשב"א לפיכך מצא בשר ביד נכרי וכו' · ומ"ש ויראה לי שלא אסרו אלא כשהוא בפני עצמו אדסמיך ליה קאי כשפירש לפנינו מן הקבוע וקאמר דלא אסור בו אלא כשלא נתערב אח"כ אבל אם נתערבה אותה חתיכה באחרות ברוב ואינה ניכרת אפילו נפרשה לפנינו בטלה ברוב ואפילו היתה חה"ל בטלה מטעם ס"ס אבל לא קאי אלוקח ממקום הקבוע ממש דלהם אין להתיר מטעם ס"ס כיון שספק הראשון היה מן התורה ולכן אמר הרשב"א ויראה לי וכו' פי' דאע"ג דגם בזה אמרו חכמים דיש לו דין קבוע אפ"ה יראה לי דלא נתנו לו דין קבוע ממש אלא דוקא לאסרו בפני עצמו אבל לא נתנו לו דין קבוע ממש לאסרו אף בנתערבה באחרות אבל ב"י מ"כ הבין דקאי ויראה לי קאי אף אדין קבוע ממש וכך פסק בש"ע ושארי ליה מאריה ויתבאר עוד בס"ד בסוף סי' זה: ומ"ש לפיכך מי שלקח בשר מן המקולין וכו' קאי למ"ש תחלה דכשנולד הספק בקבוע אסור ובפירש מותר לפיכך מי שלקח בשר וכו' וכ"ל ולפיכך בטו"ו וכ"ה בתורת הבית ובא לומר כי היכא דבאיסור שניכר בחנות ופירש אחד מהן ולא נודע מאיזה מהן פירש דשרינן ליה הכי נמי הכא בלקח בשר מן המקולין ויודע מאיזה חנות לקח אלא שבאותו חנות נמצאת אחר כך טרפה ונתערבו חתיכות הטרפות בין הכשרות כיון שלקח מהחנות קודם שנמצאת הטרפה א"כ לא נפל בהן הספק בקבוע אלא לאחר שפירש ושרי אפי' חה"ל וקאמר אבל אסור ליקח משם וכו' פירוש עכשיו לאחר שנודע התערובת אסור ליקח משם חה"ל אף על פי שהטרפות בטלי ברוב החתיכות הכשרות מדאורייתא מ"מ מדרבנן אסורי אבל שאר החתיכות מותרות אלא שראוי להחמיר אף בשאר חתיכות כיון שהתערובות במקולין הוא שרבים קונים משם קרוב הדבר לטעות תשא"כ בנתערב כך ליחיד בביתו דאין להחמיר אלא לאסור כדין דחתיכה שאינה

דרכי משה

(ד) יש מקשין ומתמיהין דכאן פ' רבינו דבדברים חשובים אפי' פירש אחד מהן אסור דלא אמרינן מרובא פירש וכ"כ עוד לקמן ס"ס זה והנה כתב בהדיא להיפך בסימן ס"ז ובס"ס ל"ז גבי ב"ח שנתערבו פסק דבכבשינהו דניידי וכל דפריש מרובא קא פריש ובב"י סימן נ"ז הקשה קושיא זו ורצה לתרצה אבל לא הואיל לו דהתי' דמ"ש בסימן נ"ז היינו לדברי הסמ"ג קאמר דכתב שם דספק דרוסה שנתערב שרי מכח ס"ס והוא דעת ר"ח ור"ת ס"ל דמהני דנכבשינהו דניידי ולכן קאמר שם הטור דלדברי הסמ"ג דרצה להתיר ספק דרוסה לדעת ר"ת א"כ גם ודאי דרוסה יש להתיר לדעת ר"ת מכח דנכבשינהו דניידי ומ"ש הטור כאן הוא סברת ר"י דס"ל דלא מהני דניידי וכמ"ש באריכה דעת ר"ת ור"י בתוס' ואשר"י פג"ה זה העולה לדברי ב"י אבל כל זה לא מהני לתרץ קושיא זו דהרי גם בס"ס ס"ז כתב הטור דמהני כבישה דניידי ושם לא הזכיר כלל דברי הסמ"ג רק פ' שם סתמא בלא מחלוקת כך וכאן פ' להיפך ע"כ אומר לך שהאמת הוא מה שתירץ לי הגאון מורי חמי מוהר"ר שכנא ש"ן בישוב קושיא זו דמ"ש הטור כאן היינו בעוד שהדברים חשובים נשארו במקומן רק שפירש אחד מהן או ב' ולכן לא אמרינן דפריש מרובא קפריש דהואיל ועדיין מוכחים במקומן הו"ל עדיין קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי אבל אם פירשו ונוידי כולן ממקומן שלא נשאר שם קבוע ואחר פירש מהן אותו שפירש שרי דליכא למיחש שמא יקח מן הקבוע דהרי לא נשאר שם קבוע דהרי פירשו כולן כן השיב לי מסברתו ואני מצאתי בהדיא בשאו"ה סימן שכ"ט שזו היא דעת הטור וע"ש ובב"י כתב הרשב"א חילוק זה ולא ידעתי מה הוצרך לדחוק את עצמו בישוב הקושיא הואיל וגלוי חילוק זה כתב באו"ה כלל ג"ז דתרנגולת טריפה שנתערבה בין שאר תרנגולות ונמצא ביצה ביניהן דביצה מותר דאמרינן כל דפריש מרובא פריש ולא גזרינן שאם יקח הביצה יקח התרנגולת מן הקבוע עכ"ל: (ח) ובאו"ה כלל כ"ה דלא נהיגין כן הואיל ונעשה הספק לפנינו הוי איסור דאורייתא וכל שנעשה הספק במקום הקביעות הוי איסור דאורייתא כדאיתא בתוספות ומרדכי פ"ק דפסחים

פרישה

דבר חשוב לשאינו חשוב בנתפרד והסילוק שם בימיכם בפירש ממקום קביעותו · והוא דבנתערב דבר איסור שאינו חשוב בין היתר נתבטל ברוב ומותר הואיל והוא דבר שאינו חשוב אבל דבר חשוב שנתערב ברוב אע"פ שבטל מן התורה רבנן אסרוהו הואיל והוא דבר חשוב ואפילו אם פירש אחד מן המעורבת אסור דהואיל ואין איסורו אלא מדרבנן גזרו לאסור אף הפירש מהתערובת שלא יבואו להקל ולאכול מהמעורבת עצמו אבל באיסור קבוע וניכר במקומו לא שני לן בין חשוב לשאינו חשוב דהואיל והאיסור ניכר במקומו אף זה שאינו חשוב אינו בטל אלא שיש חילוק בין נטל ביד ממקום הקבוע או אם פירש ממקום הקבוע דבאם לקח מאחת מהן בין דבר חשוב בין דבר שאינו חשוב לעולם אסור דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ולא נתבטל האיסור ואם פירש אפילו דבר חשוב נמי מותר דאמרינן כל דפריש מרובה פריש ולא חיישינן שמא יקח מן הקבוע דהטור בנושאי עסקינן דהכל איסורא דאורייתא במזיד וביטול מכו נקרא פריש יתבאר בסמוך בדברי רבינו (בסמוך י"ט וכ' שהביא פלוגתת הסב"א והרא"ש שתלוי בפלוגתת ר"י ור"ת ע"ש בדרישה עכ"ל) דלדעת ר"ת פירש ממילא שרי פירש במתכוין אסור ור"י לא מחלק בין מתכוין לשאינו מתכוון אלא כל דפריש קודם שנודע התערובת שרי אבל פירש לאחר שנודע התערובת אסור וע"פ זה דברי רבינו מבוארים · ומ"ש רבינו ואפילו אם פירש אחד מן התערובת אסור כתב ב"י שהוא לדעת ר"י ולא כר"ת ול"נ דקאי אליבא דכ"ע ורבינו תפס לי' בגמרא שכתב שאם ואם פירש וסיינו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: (ה) אבל אם האיסור ניכר כו' עי' דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ביאור דבריו הם פשיט שאין להתירו משום שנתבטל האיסור שהרי האיסור לא נתבטל וניכר האיסור במקומו גם אין טעם להתירו ולומר דכל דפריש מרובא פריש דכל קבוע כמחצה על מחצה: (ו) וכתב הרשב"א לפיכך מצא בשר ביד נכרי כו' ז"ל ב"י לא קאי האי תיבת לפיכך למ"ש רבינו סמוך לו שאם פירש לפנינו כו' שהרי זה הוא הדבר בעצמו שכתב הרשב"א והיאך יאמר עליו לפיכך אלא אמעיקרא דדינא קאי דאמרינן דאם לקח מהקביעות אסור כו' וקאמר לפיכך מצא בשר כו' וכתב עוד ב"י שכל מה שכתב רבינו בשם הרשב"א מן לפיכך עד ויראה לי כו' מבואר גם כן מדברי רבינו ולא הוצרך לכתבו אלא מפני שסמך לו ויראה לי שלא אסרו כו' עכ"ל ב"י וזה הפשט דחוק ילמה ליה לרבינו להאריך מינה ולהעתיק כל דברי הרשב"א ללא צורך דלא הל"ל אלא וכתב הרשב"א שלא אסרו אלא כשהיא בפני עצמו כו' לכן נלע"ד דהמ"ל בדברי הרשב"א דל"ת דוקא כשפירש ממנו מעצמו הוא דשרי ואמרינן כל דפריש מרובא קפריש משום דכשנפל ממקום קביעתו והוכנסתו שמה הוא שינוי וכל שינוי הוא על המעט והמעט אינו נמצא והכיח כ"מ לפי פרוב ולא במיעוט לכן תולין זה הפרישה ברוב ההיתר ולא במיעוט האיסור משא"כ כשלוקח אדם ממקום קביעתו והוכנסתו שמה דהיכא למיתלי באיסור המיעוט כמו בהיתר הריב (ולא גזרינן שמא אם יקח הישראל בעצמו ולא ידע ממאיזה מהן לקח שהתירו ג"כ עכ"ל) מ"ה כתב לפיכך מצא בשר ביד נכרי כו' דאפילו הכי שרי וה"ק: (ז) ויראה לי שלא אסרו אלא בזמן שהוא בפני עצמו אבל נתערבה באחרות ואינה נכרת פ' שמקולין של איסור קאי שאם באותו המקולין האיסור לבד שכר או כבשר הנמצא ביד נכרי אסור: (ח) אבל נתערבה באחרות ר"ל שבאותה מקולין עצמה של איסור אין האיסור ניכר במקומו אלא שמעורב עם ההיתר בין היתר או המתיכה שביד נכרי בטלה ברוב כו' ר"ל שאע"פ שהחתיכה הראויה להתכבד אינה בטלה ברוב אפ"ה מתיכה זאת בטלה בדיע משום ספק ספיקא דספק אם לקח מן זאת המקולין שבה האיסור או מן שאר המקולין שבם היתר ואת"ל מן המקולין שבה האיסור לקח דלמא זאת החתיכה מותרת היא כן נ"ל לבאר דברי הרשב"א דמ"ש אבל נתערבה ר"ל שהאיסור נתערב במקולין אבל ב"י כתב בד"ה ומ"ש כד"מ בחתיכה הראויה להתכבד כו' וז"ל ולעיל איירי בחתיכה הראויה להתכבד שלקחה מן הקבוע שאילו היתה ידועה נבילה אע"פ שנתערבה באחרת כו' משמע שהוא מבאר דברי הרשב"א דאיירי בשנתערבה אותה החתיכה שלקחה אחר שלקחה הנכרי וכתב הב"י עוד שם ח"ל ולפי זה תיבת לפיכך דנקט גבי מי שלקח בשר מן המקולין לא קאי למ"ש בסמוך לו שלא אסרו אלא בזמן שהוא בפני עצמו כו' דאין בדבריו אלא שום דבר שיהיה ענין לו אלא למ"ש קודם לכן דכשנולד הספק במקום הקביעות אסור וכשנולד שלא במקום הקביעות מותר קאי עכ"ל אבל לפי מ"ש דמ"ש אבל שנתערבה ר"ל שהאיסור נתערב במקולין שפיר קאי לפיכך אדסמוך ליה עמ"ש מיתר שלא נולד כו' נקצר למ"ש לעיל וכמ"ש בשם ב"י ומ"ש אחר כך בר"ה כו' נקצר עם זה דאיירי בתערובת שבמקולין: (ט) לפיכך מי שלקח בשר מן המקולין מדלעיל קאי דיש שם מקולין הרבה ורבינו הבין דברי הרשב"א שנולד ספק טריפה בין המקולין שבאחד יש טריפות במקולין אחת ולא נודע באיזה וכמו שאבאר בסמוך ולא כמו שהבין ב"י דברי רבינו שמבירין

דרישה

וקטן: [ז] לפיכך מי שלקח בשר כו' עד כל מה שלקחו מהמקולין קודם שנמצא הטריפה מותר כב"י תמה על רבינו שכתב כן שהם דברי הרשב"א שהם כדעת ר"ת ולא כר"י והסמוך כתב סתמא

חדושי הגהות

קי א כנוסחת הרב"י כ"ה הנוסחא בת"ה הקצר אבל לענ"ד הנוסחא הנכונה כמו שהעתיקה בשם הטור מצא ביד נכרי וכו' וכ"מ בש"ע:

המקולין אפילו חתיכה הראויה להתכבד (י) ואח"כ נמצאת טרפה במקולין (יא) ולא נודעו חתיכות הטריפות בין שאר ההתיכות והוא אינו יודע מאיזה מהם לקח (יב) כל מה שלקחו מהמקולין קודם שנמצאת הטריפה מותר שלא נפל בהן הספק בקבוע אלא לאחר שפירש (יג) אבל אסור ליקח משם מכאן ואילך בד"א בחתיכה הראויה להתכבד שאין לה ביטול אבל שאר ההתיכות מותרות וראוי להחמיר לאסור כל החתיכות שנשארו במקולין שאין הכל בקיאין בדברים אלו (יד) ואם אתה מתיר בשאינן חשובות קרוב הדבר

שאינה ראויה להתכבד בטלה ברוב והשתא תחלת דברי הרשב"א מלפיכך הראשון עד לפיכך השני מדבר באיסור הניכר במקומו כגון תשעה חניות וכו' אבל מלפיכך השני עד וכן אנו נוהגים מדבר באיסור שאינו ניכר במקומו דנתערבו בחנות חתיכות הטרפות ברוב חתיכות כשרות · והשתא לפי פי' זה התמה ודאי אין מקום למ"ש רבינו עליו ואיני מבין וכו' כיון דאין הרשב"א מדבר כאן באיסור הקבוע וניכר במקומו אם כן יפה כתב הרשב"א וכך תפסו עליו ב"י ומהרש"ל אבל לפענ"ד דרבינו עלה על דעתו דכל דברי הרשב"א כמ"ש מלפיכך השני וכו' עד סופן לאו באיסור שאינו ניכר ואינו קבוע כלל בלחוד קא מיירי אלא בכל גוונא קאמר בין באיסור שאינו ניכר ואינו קבוע כלל כגון דנתערבו בחנות אחת חתיכות טרפות ברוב חתיכות הכשרות ובין באיסור שאינו ניכר אבל הוא קבוע בחנות אחת כגון שמצאו ריאה טרפה ולא נודע מאיזה חנות היא ואין בכל חנות וחנות אלא בהמה אחת דהשתא האיסור הוא קבוע בחנות אחת אלא שאין האיסור ניכר וידוע וז"ש הרשב"א ולפיכך מי שלקח בשר מן המקולין וכו' ואח"כ נמצאת טרפה במקולין ולא נודעו חתיכות הטרפות בין שאר חתיכות וכו' הכל במשמע לשון זה בין שאין האיסור ניכר וגם אינו קבוע ובין שאין האיסור ניכר אבל הוא קבוע בחנות אלא שאיני נודע באיזה חנות קבוע הוא האיסור והכי משמע לישנא דקאמר בסוף וראוי להחמיר ולאסור כל החתיכות שנשארו במקולין אלמא משמע שאוסר כל הבשר שבכל החנויות שבמקולין והיינו דוקא בכה"ג כשלא נודע קביעות חנות האיסור וכיון דמיירי נמי כשאין האיסור מעורב בתוך ההיתר כשאר כל סתם תערובת א"כ יש לו כאן נמי דין קבוע בתקלת לענין זה דכל מה שלקח מהמקולין קודם שנפל הספק מותר שלא נפל הספק בקבוע אלא בפירש ואף על גב שהפרישו במתכוין בידו והרשב"א לא התיר אלא בפירש מעצמו כמו שיתבאר מ"מ הכא דינו כאילו פירש מעצמו כיון שלא נודע התערובת בשעה שפי' ולפיכך אפילו חה"ל נמי שרי אבל ליקח מכאן ואילך אסור בחה"ל כיון דאינה בטלה וה"ה דאפילו פירש מעצמו נמי אסור בחתיכה הראויה להתכבד כיון שעכשיו נודע התערובת ומש"כ פירש אבל בחתיכה שאינה ראויה להתכבד מותר ליקח דתערובת חניות שבמקולין דינן כשאר תערובת יבש ביבש וע"ז בלחוד השיג רבינו ואמר כיון דמין האיסור מעורב תוך ההיתר ה"ל כמו ט' חניות ואעפ"י שאינו נודע האיסור במקומו ודעת רבינו היא כיון דדין קבוע מוארב לו נפקא פרע לזורק אבן לגו וכדאיתא בפ' הנשרפים והתם כיון שנודע שיש שם ישראל אע"ג דאינו נודע הישראל כלל ה"ל קבוע ה"נ דכוותא זו היא דעת רבינו ע"פ הבנתו בדברי הרשב"א אכן כבר התבאר דדברי הרשב"א אינן כמו שהבין רבינו דלא קאמר הרשב"א כלל היכא שהאיסור קבוע בחנות ואינו נודע באיזה חנות אלא כל דבריו אינן אלא כשהחתיכות נתערבו יחד בחנות ונודע החנות שבו נתערבו החתיכות ולמאי שהבין רבינו דברי הרשב"א כדפרישית והשיג עליו יצא על נכון מ"ש ע"ז וכ"כ א"א הרא"ש וכו' כי כך מבואר בתשובה כלל כ' סימן י"ז דמדבר במצאו ריאה טרפה ולא היה נודע מאיזה בהמה היתה ריאה זו שכל הבשר שבמקולין עומד בספק והתם הטרפה עומדת בפני עצמה בחנות שלה אלא שאינו ניכר מקום קביעות' ופסק הרא"ש דכל מה שלקחו קודם הספק הכל מותר אפילו חה"ל וכל מה שלקחו אחר שנודע הספק הכל אסור אפי' אינה חל"ה דה"ל לענין זה דין קבוע ואע"ג דהרא"ש כתב תחלה באותה תשובה וכל מה שנחתך מן הכבשים לחתיכות דקות שאין כל חתיכה ראויה להתכבד בין קודם שנולד הספק בין לאחר שנולד הספק הכל מותר וכו' לא כתב זה אלא להיכא שחתיכות הטרפות מעורבים בתוך הכשרות דגם ע"ז היתה השאלה אבל מ"ש אחר זה דרך כלל דלא משכחן דאסר תלמודא משום גזירה שמא יקח מן הקבוע וכו עד כל זמן שעומדים בחזקת היתר וכו' כל זה כתב להיכא שכל אחד עומד בפני עצמו בקבוע אלא שאינו נודע מקום קביעות האיסור ע"ש וזה סיוע למאי דפרישית שרבינו הבין מדברי הרשב"א דמיירי נ"כ היכא דהחנויות שבמקולין נתערבו שעל כן הביא ע"ז דעת הרא"ש בהשגתו דמיירי בכה"ג ובזה התישבו כל הקושיות של ב"י א' על מ"ש רבינו ואיני מבין וכו' כמו שנתבאר ב' על מ"ש רבינו בשם הרא"ש דכל מה שלקחו אחר הספיקא אסור אפילו אינה חה"ל שלא אמרו הרא"ש מעולם לדעת ב"י בקושייתו · ג' על מ"ש רבינו ע"ש הרא"ש דמה שלקחו קודם הספיקא הכל מותר דזה סותר מה שפסק הרא"ש כר"י דאפילו מה שלקחו קודם הספק אסור בחה"ל . ד' על מה שהביא רבינו דעת הרשב"א דמה שלקחו קודם הספק הכל מותר וזהו שלא כדעת הרא"ש ור"י שסתם רבינו דבריו לדעתם וכל זה לא קשיא דברור הוא שהרא"ש הסכים עם הרשב"א בדין דכל מה שלקח קודם שנולד הספק הכל מותר כמ"ש בתשובה אבל לא מטעמיה דהרשב"א תלה דין זה במאי דס"ל בפירש ממילא שרי כר"ת ולא חיישינן שמא יקח מן הקבוע דאילו לפר"י דאוסר אפי' בפירש ממילא ה"ה נמי כשפירש קוד' ספיקא נמי אסור וכמ"ש הרשב"א להדיא בת"ה הארוך בית ד' שער א' והעתיקו ב"י אבל הרא"ש ס"ל כפסק של ר"י דהיכא שאין האיסור ידוע וניכר חיישינן שמא יקח מן הקבוע ומכל מקום ס"ל היכא שלקח קודם שנולד הספק דשרי כיון דלא שייך כלל למגזר וכמ"ש להדיא בתשובה הנזכרת וסייעו דכתב רבינו בסמוך והא דהוינן כשפירש וכו' עד ובין פירש שלא בפנינו שכל זה על פי מסקנת הרא"ש כר"י בפג"ה ובתשובה הנזכרת ודלא כרבינו תם ורשב"א ולמאי דפרישית הדבר פשוט דלהלכה ליכא פלוגתא דאם אין האיסור ניכר ולא קבוע כלל אלא שהחתיכות טרפות מעורבים ברוב חתיכות הכשרות בתוך חנות אחת אף רבינו מודה שאם לקח מהם לאחר שנמצאת הטרפה חה"ל אסורה ואם אינה חל"ה מותרת אלא שראוי להחמיר במקולין כדפרישית אבל אם

לא

וא"ת אפילו פירש אמאי שריא ליה והא איכא למיגזר שמא יקח מן הקבוע וכדתנן בפ' התערובות כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל אפילו אחד ברבוא ימותו כולם ואקשי עליה בגמרא (עג:) ובכבשינהו כי היכי דנייידן וניימא כל דפריש מרובא פריש ומשני שמא יקח מן הקבוע תירץ ר"י דהתם היתר ואיסור מעורבים זה בזה ואי שרית ליה כשפירש אתי למשקל מן הקבוע כיון דאין מקומו ניכר אבל היכא דמקום האיסור נודע וניכר לא חיישינן דברשיעי לא עסקינן שמא יקח מן האיסור הברור ולפי דברי ר"י אם לקח אדם מן המקולין חתיכה הראויה להתכבד ואח"כ נמצא טריפה במקולין אף על פי שלא נודע עד שפירשה זו וכשנולד הריעותא במקולין לא היתה זו בקבוע אפ"ה אסורה גזרה שמא יקח מן הקבוע הואיל ולא נודעו חתיכות הטריפות בין חתיכות ההיתר וכן דעת רבי' שמשון ז"ל שכל שנאסרו שעה א' משום קביעות שוב אין ניתרות ואפילו פירשו מעצמן והביא ראיה מהא דאמרי' פ' התערובות טבעת של עכו"ם שנפלה לק' טבעות פירשו מ' למקום א' אין אוסרין ששים למקום א' אוסרין ותניא ספק עכו"ם אסור וס"ס מותר כיצד כוס של עכו"ם שנפל לאוצר מלא כוסות כול' אסורין פירש אחד לרבוא ומרבוא לרבוא מותרים ופירשו מעצמן משמע ואפ"ה משמע דדוקא פירשו ונתערבו באחרים אבל פירשו מאיליהן והרי הן עומדים בפני עצמן אסורין וטעמא כדאמרן דכל שנאסרו מחמת קביעותן אע"פ שפירשו באיסורן הן עומדים גזרה שמא יקח מן הקבוע וכ"ל שאין ראיית הרב ז"ל בזה מחוורת דהתם כשפירש לפנינו מן הקבוע ובודאי כשפירש לפנינו מן הקבוע ה"ז כלוקח מן הקבוע וכמו שכתבנו וכדמוכח בההיא דפ"ק דפסחים ואפ"ה אם חזר אותו שפירש לפנינו ונפל לתוך היתר מרובה מותר שאני אומר אסורה לתוך רובא אשתאר דהו"ל ספק ספקא ומותר אבל כשפירש שלא בפנינו או שנתפזרו כולן ואפי' בפנינו כבר נתבטל הקביעות ומיתר וכן דעת ר"ת ז"ל דכל שפירש מעצמה מותר ולא אמרו שם בשור הנסקל גזרה שמא יקח מן הקבוע אלא בכובש ביד כדי שיתפזרו שאם אתה מתיר לכבוש כדי שיתפזרו ויקח מן המפורשים ודאי איכא למגזר שמא לא פזר ויקח מן הקבוע וכן כתב בשאלתות דרב אחאי פ' ויקרא סימן כ"ז עכ"ל וכ"כ הר"ן בפג"ה בשם התוספות דלא מיקרי קבוע אלא כשהיה האיסור נודע קודם שלקח אבל אם לא נודע האיסור בשעה שלקח אע"פ שלאחר שלקח נתגלה האיסור ונעשה קבוע לא אמרי' דנעשה קבוע למפרע וכ"ת למי שלקח בשר מהמקולין ואח"כ נודע שהיתה טריפה ביניהם שדין קבוע שיהיה כמתלה על תחלה חידוש הוא ואין לך בו אלא מחידושו ואילך אבל למפרע לא עכ"ל וזה כדעת ר"ת וכהסכמת הרשב"א אבל התוספות והרא"ש ז"ל כתבו בפג"ה דהלכה למעשה נראה כדברי ר"י ויש לתמוה על רבינו שכתב לעיל דבר חשוב אינו בטל אפי' באלף ואפילו אם פירש אחד מהתערובות אסור וכו' שזהו כדעת ר"י ולפי דבריו אם לקח בשר מן המקולין ואח"כ נמצאת טריפה במקולין אסור וכמ"ש הרשב"א לפי דבריו והיאך כתב כאן הסכמת הרשב"א דשרי בלקח בשר מן המקולין ואחר כך נמצאת טריפה במקולין ומדהביא דבריו משמע דהכי ס"ל ונ"ל שרבינו לא ראה דברי הרשב"א בת"ה הארוך ולא עלה על דעתו ששני דינים אלו תלויין זה בזה כמו שתלאם הרשב"א ולפיכך אע"פ שכתב דברי ר"י כמו שהיה הסכמת התוס' והרא"ש לא נמנע מלכתוב דינו של הרשב"א ז"ל אבל לפום קושטא דדינא כבר למדנו הרשב"א שהם תלוים זה בזה ב ואי איתיה להאי ליתיה להאי :

ומ"ש בד"א בחתיכה הראויה להתכבד שאין לה ביטול אבל שאר החתיכות מותרות כלומר משום דיבש ביבש מתבטל ברוב אם אינו דבר חשוב כמ"ש בסימן ק"ט ורבינו לא כתב כזה לשון הרשב"א כהוייתו והילך לשונו בד"א בחתיכות החשובות הראויות להתכבד שאין להם ביטול מחמת חשיבותן כמו שביארנו ואע"פ שאין מקומן ניכר אבל שאר החתיכות מותרות דיבש ביבש מתבטל הוא ברוב כמו שביארנו עכ"ל ואיכא למידק דלעיל קאמר דכשנתערבה באחרות בטלה ברוב משום ספק ספקא והשתא קאמר דבטלה ברוב כדין יבש ביבש והלא דין יבש ביבש דבטל ברוב אפילו בדליכא אלא חד ספק הוא וי"ל דלעיל איירי בחתיכה הראויה להתכבד שלקחה מן הקבוע שאילו היתה ודאי נבלה אע"פ שנתערבה באלף לא בטלה והשתא דאינה אלא ספק נבלה כשנתערבה באחרות הוי ליה ספק ספיקא ובטלה ברובא אבל הכא בחתיכות של נבלה שנתערבו במקולין עצמן בחתיכות כשרה וקאמר שאם אינם חתיכות הראויות להתכבד בטלי ברובא כדין יבש ביבש דקי"ל דבטיל ברובא דמה לי נתערב בבית מה לי נתערב במקולין ותדע שהרי בהאי דלעיל הביא ראיה מטבעת וכוס של עכו"ם שהם דברים חשובים ועוד שסמוך לזה כתב וכן כך חתיכות שאינן ראויות להתכבד מותרות אם היה שם רוב משמע דמה שכתב קודם לכן בחתיכה הראויה להתכבד היא ולפי זה תיבת לפיכך דנקט גבי מי שלקח בשר מן המקולין לא קאי למה שכתוב בסמוך לו שלא אסרו אלא בזמן שהיא בפני עצמו וכו' דאין בדבריו אלא שום דבר שיהיה ענין לו אלא למה שכתוב קודם לכן דכשנולד הספק במקום הקביעות

אסור

דרכי משה

דפסחים א"כ הואיל והוא איסור דאורייתא לא מהני ביה ס"ס אמנם אם פירש מן התערובות שאינו קבוע אע"פ שבעצמו אסור דחיישינן שמא יקח מן הקבוע מ"מ הואיל ואינו אסור אלא בדרבנן אם נתערב אח"כ באחרים מותר משום ס"ס עכ"ל :

ובכל

פרישה

שמבירין מקולין האסורה שיך שבאותו מקולין עצמו נתערב האיסור בין שאר חתיכות היתר וכמ"ש בדרישה ע"ש : (י) ואח"כ נמצאת טריפה במקולין פי' כגון שנמצאת שם ריאה של בהמה שיש בו מום במומו שנטרפה איתה הבהמה ולא נודע באיזה מקולין הבהמה שנטרפה (יא) ומ"ש ולא נודעו חתיכות הטריפות כו ר"ל שהבהמות שבכל המקולין מין אחד כולן של שור או בקר או כבש ומש"ה יש לספק בראש וזה הבהמה משל איזהו ולא נודעו כו' משא"כ אם לא היו ממין א' דאז היו רואין משל איזה הוא זה הראש והיו נודעים ע"י זה חתיכות דשל מין הראש שהן טריפות בין שאר חתיכות שאינו מזה המין שהן כשרות ומבא זה דהכל מין אחד הוא מסיק נמי וקאמר והוא אינו ידע מאיזה מהן לקח ור"ל אף שהתחיל ואמר לפיכך מי שלקח בשר כו' אותו בשר שלקח אינו יודע אם הוא כשר או טרפה (יב) כל מה שלקחו מהמקולין קודם שנמצאת הטריפה מותר קאי גם לדעת הרא"ש שכתב רבינו בסמוך בשמו דאפילו פירש ממילא אסור אפ"ה מודה כאן דשרי כמו שמבאר רבינו כיון הטעם שלא נפל הספק בקבוע אלא לאחר שפירש ואמרינן כל דפריש מרובא פריש וכמ"ש בדרישה · (יג) אבל אסור ליקח משם מכאן ואילך פי' הואיל ויש שם תערובת איסור אסור ליקח משם וכמו שמבאר דהיינו חתיכה הראויה להתכבד שאינה בטלה אבל חתיכות שאינן ראויות להתכבד מותרות והטעם דחשיב ליה שפיר תערובת איסור הואיל ולא נודע באיזה מהן האיסור והלכך חתיכה שאינה ראויה להתכבד בטלה ברוב התערובת ומותרת (יד) ואם אתה מתיר בשאינן חשובות קרוב הדבר לטעות וליקח אף מן החשובות ר"ל דוקא בכה"ג דבהמה שלימה במקולין שנטרפה ויש ממנה חתיכות חשובות ושאינם חשובות ויש לטעות בין דא לדא משא"כ בחתיכות איסור א' שנתערבה בין כשרות והיה אינם חשובות דבטילה דליכא למטעי בה

כיון

חדושי הגהות

ב ליתיה להאי כללא דהא הרא"ש סובר כדברי הר"י במ"ש הרב"י ואעפ"כ כתב בתשובה שאם לקח קודם שנולד הספק מותר (כנה"ג) ועיין בדרישה אות י"ט :

נראה

הדבר לטעות וליקח אף מן החשובות וכן אנו נוהגין ע"כ (טו) [ד] ואיני מבין מה שכתב להתיר בחתיכות שאינן ראוין להתכבד אלא שהחמיר לאוסרן שנראה שאסורין מן הדין ולא מטעם חומרא דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואסור בכל דבר (טז) וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל דכל מה שלקחו קודם הספק הכל מותר ולאחר שנודע הספק הכל אסור (יז) והא דשרינן כשפירש אחד מהם מהרוב דוקא דומיא דט' חניות שהאיסור ידוע וניכר במקומו אבל בעלי חיים ושאר דברים חשובים שנתערבו בהיתר שאינן בטלים אפילו באלף אפילו אם פירש אחד מהן מן הרוב אסור דכיון שאין האיסור ניכר במקומו

אסור וכשנולד שלא במקום הקביעות מותר קמ"ל : **ומ"ש** רבי' ואיני מבין דבריו מה שכתב להתיר בחתיכות שאינן ראויות להתכבד וכו' תמהני עליו היכי חשיב להרשב"א לקטיל קני באגמא שלא ידע דין קבוע כמחצה על מחצה שהתלמוד מלא ממנו ולא עוד אלא שבתחלת דבריו ידעו וכשבא לגמור דבריו שכחו ונעלם ממנו לפי מה שעלה על דעת רבינו וזה דבר שא"א לאומרו על שום מעיין כל שכן על מעיין המתגבר עמוד העולם אשר באורו נראה אור ומבואר הוא שדבריו נכונים וברורים דכשנתערבו חתיכות הטריפה עם חתיכות הכשרה במקולין עצמם דינם כמו שנתערבו בבית וכאן וכאן בטלי' הם ברוב אם אינם ראויות להתכבד כמ"ש בכי' ק"ט ואין זה ענין לקבוע כמחצה על מחצה כלל דהתם כשלקח מאחת מהחנויות ולא נודע אם לקח מהמוכרת כשירה או מהמוכרת טריפה דאמרי' דלמא מהמוכרת טריפה לקח ואף ע"ג דרובן מוכרות כשרה מאחר שהאיסו' קבוע וניכר במקומו אינו בטל אבל הכא שיודע שלא לקח מחנות המוכרת טריפה הניכרת אלא שבמקולין נתערבו בו חתיכות הטריפה עם חתיכות הכשרה והם חתיכות שאינם ראויות להתכבד וידוע שכשרות מרובות פשוט הוא שהם מתבטלות ברוב חתיכות הכשרות כדין כל יבש ביבש ומותר לכתחילה ליקח ממקולין שמוכרין חתיכות אלו שאין כאן דבר איסור כלל : ומ"ש וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל דמה שלקחו קודם הספיקא הכל מותר ולאחר הספיקא הכל אסור כלומר דבמ"ש דלאחר הספיקא הכל אסור הוא חולק עם הרשב"א דאילו לדעת הרשב"א אין הכל אסור אחר הספיקא שאם הם חתיכות שאינם ראויות להתכבד הרי הן מתבטלות ברוב ומותרות ואני אומר שלא מצאתי להרא"ש שכתב כלשון הזה ממש ואף אם היה כותב כן אין משם ראיה כלל דהא איכא למימר דמיירי כשהיו חתיכות ראויות להתכבד שאינן בטילות או שהיו חתיכות שאינן ראויות להתכבד ולא היה שם רוב כשרות אבל כשהם חתיכות שאינם ראויות להתכבד ויש שם רוב כשרות פשיטא דלהרא"ש נמי בטלי כדין יבש ביבש וכמו שכתבתי דעתו בסי' ק"ט וזה דבר ברור לא הוצרכתי להאריך בו אלא להוציא מדברי רבינו ומ"מ זהו לענין הלכה אבל לענין מעשה כבר כתב הרשב"א שראוי להחמיר (ו) וכתב עוד בתשובותיו כלל כ' דין י"ז שנשאל על ענין טריפה שנמצאת במקולין לאחר שנמכרו כמה מן הבהמות שנשחטו במקולין אם נאסור אפי' מה שנמכר כבר קודם שנודע אותו טרפות ואם נדון אותו כדין ט' חנויות אי נתיר מה שנמכר כדין מה שאמרו בגמרא הלך אחר הרוב והשיב אני נמנע מלהשיבך הנח להם לקהלה הקדושה אם נהגו בו איסור ינהגו בו כמנהגם עכ"ל :

ומ"ש בשם הרא"ש דכל מה שלקחו קודם הספיקא הכל מותר מתוך דבריו בפ' גיד הנשה לא משמע הכי שהרי בפלוגתא דר"י ור"ת שכתבתי בשם הרשב"א כתב הרא"ש דנראה להלכה למעשה כדברי ר"י וכן כתב בשם הרשב"א דלפי דברי ר"י אם לקח אדם מן המקולין חתיכה הראויה להתכבד ואח"כ נמצא טריפה במקולין אע"פ שלא נודע עד שפירשה זו אפ"ה אסורה גזרה שמא יקח מן הקבוע הואיל ולא נודעו חתיכות הטריפות בין חתיכות ההיתר ע"כ ומכיון דהרא"ש שפסק הלכה כר"י היה נראה שהוא סובר דמה שלקחו קודם שנולד הספק אסור אבל בתשובה כתב בהדיא להתיר וכמ"ש רבי' בשמו וז"ל על כבש טרפה שנתערב עם הכשרה וכולם שחוטים נ"ל דמה שלקחו מן הבשר קודם שנולד הספק אפילו חתיכה הראויה להתכבד מותרת דתלינן דמרובא פריש דלא אשכחן דאסר הגמרא משום גזרה שמא יקח מן הקבוע אלא היכא שכבר הם עומדים בחזקת איסור דאי שרית ליה אותם שפירשו אתי נמי ליקח מן הקבוע אבל קודם שנולד הספק לא שייך למיגזר מידי שכולן בחזקת היתר הם עומדים מאי אמרת גזרה שמא יקח אחר שנולד הספק הך גזרה לא אשכחן בגמרא ועוד דהכא ליכא למיטעי דהם לקח בעוד שהיו בחזקת היתר בשביל זה לא אתי ליקח לאחר שנאסר אבל לאחר שכבר נאסרו אי שרית ליה אותה שפירשה אתי למיטעי וליקח נמי מן הקבוע דמימר אמר מה לי הא מה לי הא דכ"ע לא בקיאי בדינא דקבוע ואף על גב דפירש לפנינו אכתי לא נולד הספק במקום הקביעות ותלינן מרובא פריש דאין חילוק בין פירש לפנינו לפירש שלא בפנינו כל זמן שעומדים בחזקת היתר עכ"ל ובסמוך כתב רבינו תשובה זו בקוצר : (ב"ה) כתב רבינו ירוחם הא דאמרינן ובנמצא הלך אחר הרוב אפילו נמצא קרוב לנבילה דרוב וקרוב הלך אחר הרוב פשוט בפ' לא יחפור (כג:) כתב רבינו ירוחם ויש מי שכתב דאפילו בשל' היבש ביבש שמותר כיון שהוא בטל כבר בעודו יבש ולא נאסר כבר נפלט טעמו ואוסר ולא התירוהו אלא בעודו יבש ואין אנו מוצאים שום דבר שהוא מותר לאכלו ורובו יהיה אסור כי כשאוסר עד ס' בבישול כשלא נודע ולא היה ליה לתערובת עדיין היתר כמ"ש אבל ביבש מיד שנתערבו היה מותר בגזרת הכתוב וכן בתוספות וכ"כ הרא"ש וכן עיקר :

והא דשרינן כשפירש אחד מהן מהרוב דוקא דומיא דט' חנות וכו' עד דכיון דאין האיסור ניכר במקומה חיישינן שמא יקח מן הקבוע כבר נתבאר שזהו

לא נודע החנות שיש בה האיסור קבוע כגון שנמצאת ריאה טרפה ולא נודע מאיזה חנות נקטינן כהרא"ש ורבינו דמדינא אסורין כל החתיכות שבמקולין אפילו אינם חה"ל דזה הוי קבוע ואפשר דגם הרשב"א אינו חולק על זה דלא קאמר בהא מידי ולא איירי ביה כדפרישית' : והא דשרינן כשפירש אחד מהן וכו' תימה דכאן פסק רבינו דגם בב"ח אם אין האיסור ניכר במקומו חיישינן שמא יקח מן הקבוע וזהו כר"י החולק אר"ת כמבואר בתוס' פ' התערובת ופג"ה ופ' הנשרפין וסה"ת סי' כ' וסמ"ג לאוין קמ"א והסכמת הרא"ש פג"ה וזה סותר מה שפסק לעיל סי' ק"ו וק"ז גבי ב"ח דאו"ב ודרוסה שנתערבה דשרינן להו על ידי דנכבשינהו דניידי שזהו כר"ת כמבואר במקומות הנזכרים דס"ל לר"ת דלא חיישינן לשמא יקח מן הקבוע אלא בקדשים או אפילו אינו קדשים ובשאינו ב"ח אבל באינו קדשים והם ב"ח לא חיישינן שמא יקח מן הקבוע וכבר התעוררו בזה האחרונים מהרמ"א בת"ה כלל מ"ג כתב ע"ש מהר"ר שכנא ז"ל דדוקא בנשאר מקצת התערובת במקומו אז איכא למיחש שמא יקח מן הקבוע הנשאר ובכה"ג איירי הכא אבל אם נתפרדו כל התערובת ממקומן עד שלא נשאר שום קביעות במקומו ובשעת עקירתן ממקומן פירשו מקצתן אזי אותן שפירשו מותרים דעל כל חד אמרינן מרובא פריש מלבד ב' האחרונים ובכה"ג איירי בסי' ק"ו וק"ז וב"כ בא"ח סימן שכ"ט חילוק זה ויש לדקדק על ישוב זה שהרי מבואר פ' בתרא דיומא דדוקא לגבי שבת היכא דנשאר קביעות הראשון במקומו יש לו דין קבוע אע"ג דנפרשו מקצתן דאין הולכין בספק נפש אחר הרוב אבל בעלמא אין לו דין קבוע כלל וכמו שהאריך ע"ז ה' המגיד בפרק שני מה' שבת ונ"ל דדוקא לענין דין קבוע כפי דין תורה אין לו דין קבוע אפילו נשאר קביעות הראשון במקומו אבל הכא הכי קאמרי' דמדרבנן גזרינן היכא שהקביעות הראשון נשאר במקומו שמא יקח מן הקבוע ואיס מביא ראיה אלא כיון דאשכחן חילוק זה לגבי שבת הכי נמי איכא לחלק הכא בכה"ג · ומ"מ אין פירוש זה מחוור דא"כ למה כתב רבינו דהב' האחרונות אסורות הלא כיון שנעקרו כולן ונתפזרו נתבטל הקביעות ושוב אין לחוש שמא יקח מן הקבוע אלא ודאי דלא איירי בנעקרו כולן ממקומן אלא נעקרו אחת אחת אבל בנעקרו כולן אה"נ דכולן מותרות וכ"כ הרשב"א להדיא בת"ה הארוך לר"ת והכי משמע בתוס' כשכתבו דברי ר"ת דמתיר ע"י דנכבשינהו כתבו סתם דמותרין כולם על ידי דנכבשינהו והיינו היכא שנעקרו כולם מקביעותן אלא דרבינו כתב דכשיהיו נפרשין אחת אחת השתים האחרונות הן אסורין וכמ"ש בה"ג גבי או"ב ועוד קשה לאותו פירוש דא"כ בקדשים למה ירעו עד שיסתאבו מאחר דאיכא תקנה כשלא יהא נשאר שום קביעות וכמו שהקשו התוס' והרא"ש פג"ה ומהרמ"א הרגיש בזה שהרי כתב דבתוס' ובשיר"י פג"ה ופ"ק דפסחים משמע דלית להו חילוק זה ויש לתמוה היאך יעלה ע"ד לקיים פי' זה לדעת רבינו כשסותר דעת התו' והרא"ש והיותר קשה שקבע פסק דין בש"ע בהגהותיו ע"פ פי' זה ולפעד"נ שאין לסמוך על פי' זה לענין מעשה כלל כי אינו אמת בכאן · עוד ראיתי בספר התשובות להר"י בן לב דמיישב דדברי רבינו בכאן הם באיסור קדשים דאפילו ר"ת מודה דחיישינן שמא יקח מן הקבוע אבל באיסור או"ב ודרוסה לא חיישינן שמא יקח מן הקבוע ומ"מ ס"ל לרבינו נמי החלוק שמחלק ר"י בין כשהאיסור ניכר לשאינו ניכר דאפילו ר"ת מודה בזה דאף בקדשים אם ניכר לא חיישינן שמא יקח מן הקבוע דלאו ברשיעי עסיקנן עכ"ד ולפ"ז יהא דעת רבינו בזה כדעת ר"ת אלא שעדיין לא נתיישבו דברי הרא"ש שפסק גבי או"ב דנכבשינהו דניידי ובפג"ה כתב להדיא כדברי ר"י ושאין חלוק בין קדשים לשאר איסורין בכל ענין ואפילו פירש ממילא חיישינן שמא יקח מן הקבוע ואסור ומכ"ש דאסור במכוין להפרישם עוד ראיתי למהרש"ל שכתב וז"ל ואפשר שהטור הכריע בסימן ק"ו כדברי ר"ת מאחר דר"י כתב שיש להתיר כולו מטעם ס"ס כדאיתא במרדכי פג"ה וכמ"ש בס"ה א"כ גבי דרוסה נמי מקילינן דנכבשינהו דהא בכלהו הכי איכא ספיקא שמא דרס בשן ואת דכתב רבינו ודאי דרוסה כלומר שאנו יודעין שנדרסה אבל מ"מ אין יודעים בבירור אם נדרסה ברגל או בשן ועוד דאפילו נדרסה בודאי שמא מהני לה בדיקה ולא דרסה למיתה כמ"ש הרא"ש אכן גבי או"ב א"א לייישב אלא שכתב אליבא דר"ת ח"נ הקילו בו משום דאין שם טרפות עליה אלא דהוה מתאסר זמן עכ"ל וכל זה דוחק · ולפעד"נ דדעת רבינו היא מדכתב הרא"ש דברי בה"ג בדין או"ב בסתם בלי מחלוקת אלמא דכך הלכה ולא חיישינן שמא יקח מן הקבוע כיון דאפשר ע"י דנכבשינהו דניידי והא דכתב בפג"ה מחלוקת ר"ת והשאלתות עם ר"י אע"ג דסוף דבריו הם שנראה הלכה למעשה כדברי ר"י אין זה אלא לומר דלענין מעשה ראוי להחמיר כדברי ר"י ולאו מדינא אלא לחומרא בעלמא מאחר שיצא הדבר מפי ר"י דלהלכה העיקר כר"ת שהסכימו עמו

דרכי משה

(ו) ובכל זאת לשעמיה אזיל שר"ל שהספק הוא שנתערבו החתיכות זו בזו ולכך כתב דפשוט הוא דחד בתרי בטיל אבל ל"נ דהטור הבין מדברי הרשב"א שמ"ש לפיכך מי שלקח כו' עד ולא נודעו חתיכות הטריפות בין שאר החתיכות דר"ל בנפל טריפה במקולין ולא נודע איזה מהן מקולין היא טריפה ולכן נשאר הטריפות בקביעתו והוי כמע"מ ולכן כתב הטור שאינו מבין דברי הרשב"א ולכן ג"כ כתב הרא"ש דכל מה שלקח אחר הספק אסור ובאמת שדברי הרשב"א בספר ת"ה שהביא ב"י מבוארין כפי מה שהבינו הטור ולא כפי מה שהבינו ב"י : וכ"כ

פרישה

כיון דאין בהתערובת חתיכות חשובות : (טו) ואיני מבין מ"ש להתיר בחתיכות שאינן ראוין כו' שנראה שאסורין מן הדין כו' דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי כו' טעם רבינו שאע"פ שהחתיכה קטנה ואינה ראויה להתכבד מ"מ הואיל והמקולין דבר קבוע הוי דומה לדבר שבמנין ואינה בטלה והרי היא דבר הקבוע וכמחצה על מחצה דמי ולא נתבטל ברוב ובדין הוא אסור : (טז) וכ"כ הרא"ש ז"ל דכל מה שלקחו קודם הספק הכל מותר אע"פ שהרא"ש סובר פירש ממילא אסור אפ"ה סובר פירש קודם הספיקא מותר כמ"ש טעמו בסמוך : (יז) והא דשרינן כו' שהאיסור ידוע

דרישה

סתומה כדעת ר"י ובסמוך כתבנו דלא קשה מידי : [ד] ואיני מבין שכתב להתיר בחתיכות שאינן ראוין להתכבד כו' ז"ל ב"י ותמהני עליו היכי חשיב להרשב"א לקטיל קני באגמא שלא ידע דין קבוע כמחצה על מחצה שהתלמוד מלא ממנו ולא עוד אלא שבתחלת דבריו ידעו וכשבא לגמור דבריו שכחו ונעלם ממנו לפי מה שעלה על דעת רבינו וזה דבר שא"א לאומרו על שום מעיין כ"ש על מעיין המתגבר עמוד העולם אשר באורו נראה אור ומבואר הוא שדבריו נכונים וברורים דכשנתערבו חתיכות הטריפה עם חתיכות הכשרה במקולין עצמה דינם כמו שנתערבו בבית וכאן וכאן בטלים הם ברוב ואם אינם ראויות להתכבד כמ"ש בסימן ק"ט ואין זה ענין לקבוע כמחצה על מחצה כלל דהתם כשלקח מאחת מהחנויות ולא נודע אם לקח מהמוכרת כשרה או מהמוכרת טריפה דאמרינן דלמא מהמוכרת טריפה לקח ואע"ג דרובן מוכרות כשרה מאחר שהאיסור קבוע וניכר במקומו אינו בטל אבל הכא שיודע שלא לקח מהחנות המוכרת טריפה הניכרת אלא שבמקולין נתערבו חתיכות הטריפה עם חתיכות הכשרה והם חתיכות שאינם ראויות להתכבד וידוע שהכשרות מרובות פשוט הוא שהם מתבטלות ברוב חתיכות הכשרה כדין כל יבש ביבש ומותר לכתחלה ליקח ממקולין שמוכרים חתיכות אלו שאין כאן דבר איסור כלל עכ"ל · ומ"ש רבינו וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל דמה שלקחו קודם הספיקא הכל מותר כו' כתב ב"י ע"ז וז"ל ואני אומר שלא מצאתי להרא"ש שכתב כלשון הזה ממש ואף אם היה כותב כן אין משם ראיה כלל דהא איכא למימר דמיירי כשהיו חתיכות ראויות להתכבד שאינן בטלות או שהיו חתיכות שאינן ראויות להתכבד ולא היו שם רוב כשרות · אבל כשהם חתיכות שאינן ראויות להתכבד ויש שם רוב כשרות פשיטא דלהרא"ש נמי בטילי כדין יבש ביבש וכמ"ש דעתו סימן ק"ט וזה דבר ברור לא הוצרכתי להאריך בו אלא להוציא מדברי רבינו עכ"ל · גם מ"ו תמה ג"כ על דברי רבינו במ"ש ואיני מבין דבריו כו' (וז"ל רש"ל ואיני מבין דבריו דמה קבוע איכא מאחר שלא נודע חתיכות הטריפות בין הכשרות א"כ בטילי ברוב דלא שייך קבוע אלא כשהאיסור ניכר במקומו וא"כ יפה כתב הרשב"א עכ"ה) אבל זה נראה שהב"י הבין דברי רבינו שאומר דברי הרשב"א במין שאין שם אלא מקולין אחת וכן הבין מ"ו · ויש לתמוה הפלא ופלא דלפי מה שהבינו הם דברי רבינו קשה לדברי רבינו איך מגיה דין יבש שבטל ברוב ולא אמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ורבינו בעצמו כתב הדין יבש ביבש בסמוך בלי חולק ופקפוק וע"ק דברים הללו ענינא גופא כתב ז"ל וכלא דחד בטל בתרי ביבש בדבר שאינו חשוב דוקא כשהאיסור אינו ניכר במקומו או בטל דבר שאינו חשוב ש"מ דס"ל דבאינו חשוב בטיל ולא אמרינן דכמחצה על מחצה דמי · ותו

עמו השאלתות ובה"ג וכמו שפסק גבי או"כ בשם בה"ג בסתם ולהכי כתב רבינו בסי' י"ו ופי' כ"ז ג"כ בסתם כר"ת דנכבשינהו דניידי וכאן כתב מחלוקת הרשב"א והרא"ש בזה דהרשב"א פסק כר"ת להקל גם לענין מעשה ושהרא"ש החמיר כר"י לענין מעשה וכך מבואר מדברי הר' ירוחם שכתב לגבי או"כ כדברי בה"ג ע"ש בנט"ו ת"ה אות ה' וכן בדין דרוסה אות י"ו כת' פסק של ר"ת ונראות כ"ע מחלוק' ר"ת ור"י ושכדברי ר"ת עיקר ושכן הסכימו גדולי האחרונים ומה שקשה דר"ת נמי מודה דבמפרישן במתכוין אסור ולעיל שרינן דנכבשינהו דניידי דלכאורה היינו מפרישן במתכוין יתבאר בסמוך בס"ד :

וכתב הרשב"א דוקא כשהפרישן במתכוין וכו' פירוש שנידן ונתפזרו וכן כשקיבלם במקום צר כדי שינודו ויתפזרו שכל שהוא גורם כדנודם יש לגזור שמא יקח ממקום קביעותם וכ"כ בת"ה ומשמע דדוקא כשגור' כדנודם ביד וכ"כ בת"ה הארוך וז"ל ולא אמרו שם בשור הנסקל גזירה שמא יקח מן הקבוע אלא בכובש ביד כדי שיתפזרו וכו' אבל אם הנידן ע"י נכרי משמע דהו"ל כאילו פירשו ממילא וה"א במרדכי ר"פ ג"ה וז"ל ופר"ת דאם דרס זאב בהמה בעדר ואין מכיר אותם נוכל להתיר בענין זה דניכבשינהו נכרי שלא יראה אותם ישראל וידקדקם עד שיפרשו אחד אחד וגו' והשתא ודאי כיון דהרשב"א פסק כר"ת דכל שפירש מעצמו מותר ולא אסרו אא"כ כובש ביד וכו' א"כ בע"כ היכא דגרס דנכבשינהו ע"י נכרי כאילו פירשו מעצמו דמי ושרי וכדברי המרדכי ע"ש ר"ת גם הר"ן פי' דהא דאמר פ' התערובת גזירה שמא יקח מן הקבוע היינו דוקא היכא דכבש להו כי היכי דליניידן וכיון שהוא רואה אותן פורשין מן הקבוע חיישי' שמא יקח מן הקבוע וכו' אלמא משמע דכל שהנידן נכרי ואינו רואה אותן פורשין שרי ולפ"ז נראה דמאי דכתב רבינו בסימן י"ו וכ"ז דנכבשינהו דניידי וכו' נ"ל שלא יניחן ביד וגם לא יראה אותן פורשין כגון ע"י נכרי הא לאו הכי אפילו לר"ת אסור ואע"ג דהתוס' פרק הנשרפין ופרק התערובת כתבו בסתם לדעת ר"י דמתיר ע"י דנכבשינהו וכו' סמכו על מ"ש בפג"ה דמיירי בענין שאינו רואה אותן פורשין ובכה"ג ילמד סתום מן המפורש :

דבר שאינו בטל וכו' ונאכל אחד מהם או נפל לים וכו' פי' דדוקא כשנאבד מן העולם ואין אנו צריכין לדון אלא על אלו שלפנינו אנו תולין לקולא לומר דהך דאיסורא נפל דכיון דמדאורייתא בטל ברוב כל בדרבנן תלינן לקולא אבל כשישנה בעין אלא שנפרשה לצד אחד דצריך לדון גם על זו שנפרשה מפני מה נאמר שזו ההתר היא האסורה אדרבה יש לנו לומר שהאיסור נשאר ברוב כ"כ הרא"ש בתשובה והרשב"א בת"ה ולפ"ז נמי ודאי אפילו נחתך או נתרסק אחד מהן אין להתיר הנשארים כיון שישנו בעולם וצריך אתה לדון גם עליה ועי"ל בסי' ק"א ·

ופי' ר"י דוקא שנפלה מעצמה וכו' פירוש מדקאמר רב נחמן נפלה ולא קאמר רבותא הפילה מכלל דהפילה אפילו שוגג קנסינן אטו מזיד וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל כ' ואף ע"ג דבפג"ה כתב הרא"ש לגבי בריה דאם נתרסקה בשוגג מותר ולא קנסינן אטו מזיד כמו נתפלעו האגוזים דקי"ל כרבי יוסי ור"ש דפרק הנזקין דשוגג יעלו במזיד לא יעלו צריך לפרש דנתפלעו ממילא קאמר ולא כפרש"י לשם שפלען בשוגג שלא נתכוין לבטל חשובותן וכו' ונתפלעו במזיד היינו שגרם ע"י דבר אחר שנתפלעו ממילא דליתא אלא נתפלעו ממילא לגמרי קאמר כדפרישית אבל אם פלען בידים אפילו בשוגג לא יעלו אפי' לר"י ור"ש ומ"ש הרא"ש בפג"ה ע"פ הירושלמי דכל איסורין שבתורה אם ריבה עליהן שוגג מותרים ולא קנסינן שוגג אטו מזיד ואע"פ שריבה עליהן בידים צריך לחלק דוקא לבטל איסור דכיון שהוא אסור מן התורה לבטל האיסור כדכתב הר"ן ע"ש הראב"ד הלכך לא חשדינן ליה שיעבור במזיד דכל בדאורייתא לא קנסינן שוגג אטו מזיד אבל במכיל דאיסורא דרבנן הוא דמדאורייתא חד בתרי בטיל קנסינן שוגג אטו מזיד לר"י ולר"ש ואף ע"ג דבמין במינו והיתר רבה על האיסור שהוא בטל מדאורייתא ואפ"ה קנסינן שוגג אטו מזיד התם טעמו כיון דשם מבטל איסור לכתחלה איסור דאורייתא הוא

ועי"ל

במקומו חיישינן שמא יקח מן הקבוע (יח) [ה] וכתב הרשב"א דוקא כשהפרישן במתכוין אבל אם פירש ממילא שרי (יט) וא"א ז"ל כתב דאפילו פירש ממילא נמי אסור ומיהו דוקא כשפירש אחר שנודע התערובות אבל אם פירש קודם שנודע התערובת (ז) מותרת דבהא לא שייך למגזר שמא יקח מן הקבוע דהא אכתי כולם בחזקת היתר הם ואפילו אם פירש לפנינו מותר כיון שעדיין לא נולד הספק א"כ לא נולד הספק במקום הקביעות ותלינן דמרובא פירש דכל זמן שהן בחזקת היתר אין חילוק בין פירש בפנינו ובין פירש שלא בפנינו : (כ) דבר שאינו בטל מחמת חשיבותו כגון בעלי חיים ובריה והחתיכה הראויה להתכבד שנתערב באחרים ונאכל אחד מהם או נפל לים בענין שנאבד מן העולם בשוגג הותרו כל האחרים שאנו תולין לומר האיסור הלך לו (כא) ופירש ר"י דוקא שנפלה מעצמה אבל אם הפילו אפי' שוגג אסור אטו מזיד (כב) וכתב א"א הרא"ש ז"ל שאם הפילו קודם שנודע התערובת שרי דלא שייך למיגזר

שזהו דעת ר"י שהסכים אליו הרא"ש להלכה למעשה : וכתב הרשב"א דוקא כשהפרישן במתכוין אבל אם פירש ממילא שרי כבר נתבאר שזהו דעת ר"ת והשאלתות שהסכים בו הרשב"א לפסק הלכה ושלא כדברי ר"י דאסר אפילו בפירש ממילא : ומ"ש רבינו וא"א הרא"ש כתב דאפילו פירש ממילא נמי אסור כבר נתבאר שזהו דעת ר"י שהסכים בו הרא"ש הלכה למעשה :

ומ"ש ומיהו דווקא כשפירש אחר שנודע התערובות אבל אם פירש קודם שנודע התערובות מותר וכו' כבר נתבא' שכ"כ הרא"ש בתשוב' והרשב"א בת"ה : דבר שאינו בטל מחמת חשיבותו כגון ב"ח ובריה וחתיכה הראויה להתכבד שנתערב באחרים ונאכל אחד מהם או נפל לים וכו' בפ' התערובות (ד' עד ·) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה טבעת של עכו"ם שנתערב בק' טבעות ונפלה אחד מהם לים הגדול הותרו כולן דאמרי' הך דנפל היינו דאיסורא וגרסינן תו התם (שם) אמר ריש לקיש חבית תרומה שנתערבה בק' חביות ונפלה אחד מהם לים המלח הותרו כולן דאמרינן הך דאיסורא נפל ולמדו מזה הרשב"א בת"ה והרא"ש בתשובה כלל כ' דין י"ז והר"ן בפרק גיד הנשה לכל איסורים שאינם בטלים מחמת חשיבותן שנתערבו באחרים ונפל אחד מהם לים הותרו כולן וכתב הרשב"א דה"ה לדבר שיש לו מתירין ופירשו טעמא משום דמדאורייתא ברובא בטיל אע"פ שהוא דבר חשוב ורבנן הוא דאסרוהו הילכך כשנפל אחד מהם לים תלינן לקולא ולפ"ז אפילו לא נתערב הדבר החשוב אלא עם שנים ואח"כ נפל אחד מהם לים הותרו השנים הנשארים מטעמא דאמרן אבל מצאתי בת"ה הקצר אפילו נפלה חתיכה לתוך עשרים ואפילו היתה חתיכה הראויה להתכבד או משאר איסורים שאינם בטלים לעולם ונפלה אחד מהם שוגג לים הותרו כל השאר והיה נ"ל שצריך להגיה ולכתוב אפילו נפלה החתיכה לתוך שתים והסופר מצא כתוב בי"ת ונדמית לו כ"ף וכתב עשרים אבל כן מצאתי בנוסחא אחרת וגם בת"ה הארוך מצאתי שכתב ג"כ עשרים וכ"כ בשם גירסת הירושלמי ולכן נ"ל דעשרים לאו דוקא דה"ה לשתים ודע דבגמרא גרסינן אמר רבא לא התיר ר"ל אלא חבית דמינכר נפילתה אבל תאנה לא ורב יוסף אמר אף תאנה כנפילתה עלייתה כלומר כשם שתחלת נפילתה תוך ההיתר נחשבת בעיניך לאסור אותה אף כשעלתה מתוכן יחשב בעיניך מקום עלייתה להתיר וכתב הר"ן בפרק כתרא דע"ז גמרא יין נסך שנפל לבור דלפום פשטא דסוגיא זו משמע דאפילו לאכילה תלינן להתיר ושרו אלא דאיכא נוסחי דגרסי אמר רבא לא הכשיר ר"ל אלא בטבעת אבל תאנה לא ולפ"ז לא שריא בהכי אלא לענין איסורי הנאה אבל לאכילה לא וכן דעת הרמב"ם אבל בירושלמי דמסכת תרומות משמע דאפי' לאכילה שרי עכ"ל והרשב"א פסק הלכה כדרב יוסף וכתב שהראב"ד והרמב"ן ז"ל כתבו גירסת הירושלמי בזה ואתיא כדרב יוסף דאפילו תאנה נמי מהניא : ומ"ש רבינו ונאכל אחד מהם כ"כ הרא"ש בתשובה והרשב"א בת"ה דנפל לים דנקט רב נחמן לאו דוקא דה"ה לנאכל דליתיה בעולם והא דנקט ים למעוטי פירשה אחד מהם דלא שרי משום הכי התערובות אדרבה אנו אומרים איסורא לתוך רובא אשתאר וכתב הרשב"א וטעמא דמילתא דכל שישנה בעין ואתה צריך לדון עליה ועל השאר מפני מה נאמר שזו האחת היא האסורה אדרבה יש לנו לומר שהאיסור נשאר ברוב אבל כשנאכלה אחד מהם או נאבדה ואין אתה צריך לדון עליה שכבר הלכה ואינה בפנינו לדון עליה אלא על אלו אנו אומרים אותה שנאבדה היא האסורה והעיקר לכל זה מפני שכבר נתבטלה ברוב דבר תורה וכל בדרבנן יכולים אנו לתלות ולומר דהך דאיסורא נפל והאי דהיתרא נינהו עכ"ל : ומ"ש ופר"י דוקא שנפלה מעצמה אבל אם הפילוה ואפילו שוגג אסור אטו מזיד כ"כ שם התוס' והרא"ש בתשובה · אבל הרשב"א כתב אהא דר"כ דאפי' הפילה הוא שרי אם היה שוגג כדין מבטל איסור בידים וכתב בהגש"ד על מה שכתב ר"י אם הפילו אפילו שוגג אסור יראה דדוקא נקט ר"י הפילו שוגג אבל אכלו שוגג ליכא למיקנסיה אטו מזיד ודאי לא יאכל האחד במזיד להתיר האחר לפי דעתו מדקאכיל ודאי איסור שהרי בדעתו שהאיסור ילך לו וטפי הוה שרי למכליניהו כולהו בספק עכ"ל · וכ"כ בתרומות הדשן סימן קע"ה דאפילו לדברי ר"י אם האכיל בשוגג אחת לכן בריה שרי האחרות ולא קנסינן כהאי גוונא שוגג אטו מזיד אבל האכיל לכלב או לנכרי קנסינן אטו מזיד דומיא דהפילו (ח) : **וכתב** א"א ז"ל שאם הפילו

קודם

דרכי משה

(ז) וכ"כ הרא"ש בתשובה ודלא כדברי הרשב"א דכתב בספר ת"ה דלמאן דאסר אם פירש לאחר שנודע התערובות ה"ה אם פירש קודם לכן אסור וב"י האריך לתמוה על רבינו מכח דברי הרשב"א ואין בדבר זו ממש כי פליג עליו בסברא זו וכדברי הרא"ש ז"ל (ח) כתב בת"ה סימן קע"ט על ראש כבש אחר נמצא טריפה ולא נודע מאיזה כבש הוא והקיפו הראש לצוואר של אחד ונמצאו החתיכות דומים ומכוונים יפה יש לסמוך ע"ז ולהתיר אחרים דיש לסמוך על דמיון זו אפילו דאורייתא וכן בהג"מ הל' שחיטה בשם ראבי"ה שעשה

מעשה

דרישה

ותו דשם מיד אחר זה כתב ודבר חשוב אינו בטל ואפילו פירש ולא אמרינן מרובא פריש וק' מאי זה דקאמר ולא אמרינן מרובא פריש הא אין כאן רוב כיון דאמרינן דכמחצה על מחצה דמי אפילו באינו ניכר . לכן נלע"ד דזה פשיטא דגם רבינו ס"ל שאם נתערבה חתיכה אחת של איסור שאינה ראויה להתכבד בחתיכות אחרות שאין חתיכות האיסור ניכר והתערובת הוא במקולין דפשיטא דלא אמרינן בזה קבוע כמחצה על מחצה דמי דאדרבה בזה אמרינן דבזה אמרה תורה אחרי רבים להטות והמיעוט לא נחשב לכלום אלא בטל במיעוטו נגד הרב · ורבינו הבין דברי הרשב"א דמיירי ביש שם מקולין הרבה ואין ידוע באיזה מקולין האיסור וכמ"ש בפרישה · ובאמת נראה שגם דעת הרשב"א כן שמיירי במקולין הרבה ואין ידוע באיזה מהן האיסור דאל"כ תיבת לפיכך אין לה קישור למה שסמך לה וגם מ"ש הרשב"א מקולין דמשמע רבים מכל זה יש להוכיח ג"כ דעת הרשב"א ואז תיבת לפיכך נקשרת עם שלמעלה וכמו שביארתי הכל בפרישה (שוב מצאתי שכ"כ ג"כ בד"מ בישוב קושית ב"י בהדיא כמ"ש (עיין מ"ש רמ"א בת"ס כלל מ"ה דין ס' עכ"ס) מסיק וז"ל ובאמת שדברי הרשב"א בספר ת"ה שהביא הב"י כאחרים כמ"ש שהבינם הטור ולא כמו שהבינם הב"י עכ"ל) ואף שהתורה אמרה אחרי רבים להטות אף אהני אדם שאינן נכללין התם ג"כ קאי הדיינים בשכל אחד מהרוב יגיד דעתו לזכות או לחובה אזי דעת המיעוט בטלה בתוך דעתם ודו"ק ובלאו הכי נ"ל כן דהא שם היו יושבין קבועין ועומדים יקבעו אמרי' כל קבוע כמחצה על מחצה דמי · ואפשר לומר דהב"י ס"ל דדוקא בתערובת ממש ס"ל לרבינו דאמרינן יבש ביבש חד בתרי בטל משא"כ בתערובת דמקולין דהיינו שנשחטו בו ג' בהמות שוות ונשרו דכל אחד מונחת במקום מיוחד ואינו יודע איזה מהן טריפה הוה ס"ל לרבינו דלא מקרי תערובה להיות בטל ברוב והב"י בשם הרשב"א ס"ל דגם זה מקרי תערובת ונראה דמש"ה כתב הב"י בתחלת ישובו וכו' ז"ל ודבריו ברורים ונכונים הן דכשנתערבו השחיטות במקולין עצמו ד"ה כמו שנתערבו בבית וכאן יכתן בטלים דמשמע דכשנתערבו בבית גם לרבינו פשוטא דנתבטלו ואינו שייך כ"א במקולין וק' מ"ש תערובת דהא מוכח אלא ודאי כדכתיבנא דבמקולין סונה כל אחד בפני עצמו משא"כ בתערובת דבית דמסתמא לוקח ומערב ומניח הכל במקום אחד וזה תוך זה · אלא דגם לפ"ז אין תמיה כ"כ ארבינו איך מצנו לטועה דלא ידע דין ביטול יבש ביבש דלג א שאני ליה זה דאינו תערובת ממש וגם בהיות כן נוכל לומר שגם הב"י הבין לדברי רבינו דמיירי שפי' לדברי הרשב"א במקולין הרבה וכמ"ש ואפ"ה ס"ל דמתיכה שבמקולין זה נתבטלה במקולין אחרים כיון דאין מקום מקולין של טריפה ניכרת בעינה וכה"ג שהמקולין עצמן נתבטלו וזו כאילו נתערבו השחיטות בזו בבית והטור לא הסכים עמו בזה וכמ"ש לפי פירוש שלי וק"ל :

[ה] וכתב הרשב"א דוקא כשהפרישן במתכוין אבל אם פירש ממילא שרי דעת הרשב"א כדעת ר"ת . וא"א הרא"ש כתב דאפי' פירש ממילא נמי אסור כו' דעת הרא"ש הוא דעת ר"י ופלוגתא

ר"י

פרישה

ידוע וניכר במקומו פי' דלא שדינן שיקא מאיסור ניכר . (יח) וכתב הרשב"א כו' אבל אם פירש ממילא שרי כ"כ ר"ת . (יט) וא"א הרא"ש ז"ל כתב דאפילו פירש ממילא אסור דברי הרא"ש כר"י וב"י תמה כאן על רבינו כתבתי בדרישה דל"ק מידי · ודברי הרא"ש שהביא רבינו הם בתשובה וז"ל שם וכ"ל דמה שלקח קודם שנולד הספק אפילו חתיכה הראויה להתכבד מותרת דתלינן דמרובא פירש דלא אשכחן דקסר תלמודא משום גזירה שמא יקח מן הקבוע אלא היכא שכבר הם עומדים בחזקת איסור אבל אמרת גזירה שמא יקח מן הקבוע אף לאסור שנולד הספק . גזירה כזו לא אשכחן בתלמוד כו' ועי' בב"י שהביאה באריכות : (כ) דבר שאינו בטל מחמת חשיבותו כו' עד בענין שנאבד מן העולם פי' לאפוקי פירשה אחד מהם והוא עדיין בעולם וטעמ' דמילתא דכל שישנו בעין וצריך אתה לדון עליה ועל השאר מפני מה נאמר שזו האחת היא האסורה אדרבה נאמר שהאיסור נשאר ברוב אבל כשאינה לפנינו לדון עליה אלא על אלו אנו אומרים שאותה שנאבדה היא האסורה והעיקר לכל זה מפני שכבר נתבטלה ברוב דבר תורה וכל בדרבנן יכולין אנו לתלות ולומר דהך דאיסורא נפל עכ"ל הרשב"א : (כא) ופי' ר"י כו' ואפי' שוגג אסור אטו מזיד וכתוב בהג"ה ש"ד ע"ז אבל אכלו שוגג ליכא למיקנסי' אטו מזיד שודאי לא יאכל שהרי בדעתו שהאיסור ילך לו וטפי הוו שרי למכלינהו כולהו בספק עד כאן מהרא"י : (כב) וכתב א"א הרא"ש ז"ל כו' כיון שעדיין לא נודע התערובת הטעם דשמא לעולם לא

ידע

למינור כיון שעדיין לא נודע התערובת: (כג) [ו] והא דשרי כשנאבד אחד מהן דווקא כשאוכל הנשארות שתים שתים ביחד דמה נפשך איכא חד דהיתירא (כד) אבל לאכול אחד אחד או שאוכלם כולם אדם אחד אסור ודוקא שנאבד אחד מהעולם כדפרישית אבל לא נאבד אלא שפירש אחד מהן אין להתיר בשביל זה הנשארים [ז] (כה) ולא מיבעיא אם פירש אחד מהן אלא אפילו פירשו מהן הרבה

קודם שנודע וכו' · ז"ל בתשובה כלל כ' דין י"ז נראה כיון שנאכל קודם שנודע הספק לא שייך למיקנסיה דלא שייך קנס אלא אחר שנודע התערובת דקנסינן שוגג כגון ששכח אטו מזיד אבל קודם שנודע התערובת לא שייך למקנסיה אטו אחר שנודע התערובת דשמא לעולם לא יודע התערובת כללו של דבר כל זמן שעומד בחזקת היתר לא שייך למקנסיה :

והא דשרי כשנאכל אחד מהם דוקא כשאוכל הנשארות שתים שתים ביחד וכו' כ"כ הרא"ש בתשובה שם ובסוף פג"ה והרשב"א בת"ה והר"ן בס"פ ג"ה מדמותיב בגמרא על הא דר"כ מדתנן כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל אפילו אחד ברבוא ימותו כולם ואמאי נימא דהאי שמית דאיסורא מית אמר ליה ר"כ דאמר כרבי אליעזר דאמר אם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשים והא אמר רבי אלעזר לא התיר רבי אליעזר אלא שנים שנים אמר ליה אנא נמי תרתי קאמינא פירוש ליכנות משנים שנים ביחד אבל מכל אחד ואחד לבד לא דכיון שנאסרו ע"י תערובת ומקילים בהו לתלות האיסור באותו שפירש לא שרינן אלא להקריב או לאכול שנים שנים דממה נפשך איכא בההיא אכילה וההיא קריבה חדא דהיתרא : **ומ"ש** רבינו או שאוכלם כולם אדם אחד אסור וכו' זה לא מצאתי מבואר וק"ל דמדכתבו התוספות בפרק התערובות והרא"ש בפרק ג"ה דליהנות מכולן בבת אחת פשיטא דאסור משום דודאי אכיל בההיא אכילה חד דאיסורא משמע דלאוכלם שתים שתים אפילו לאוכלם אדם אחד שרי דאל"כ לישמעינן דלאדם אחד אסור אפילו שתים אחר שתים וכ"ש שהוא אסור לאכלם בבת אחת ג ושמא י"ל דרבינו מפרש דליהנות מכולן בבת אחת דאסור אפילו בשני בני אדם נהנין מהם אסור דכיון דבשעה אחת נהנין מכולן ודאי חד מתהני מאיסורא בההיא שעתא ואסור וכך לי אכילת אדם אחד שתים אחר שתים כמו אכילת כולם בבת אחת לשני בני אדם :

ומ"ש ודוקא שנאבד אחד מהעולם כדפרישית אבל נאבד וכו' כבר נתבאר :

ולא מיבעיא אם פירש אחד מהם אלא אפילו פירש מהם הרבה אין להתיר הרוב הנשארות אלא המיעוט שפירשו מותרין וכו' בפ' התערובות (עד י) אמר רב טבעת של עכו"ם שנתערבה בק' טבעות ופירשו מ' למקום א' וס' למקום אחד פירשה אחד ממ' אינה אוסרת מששים אוסרת מ"ט אחת תמ' דלא דאמרינן איסורא ברובא איתיה אחד מששים נמי אמרינן איסורא ברובא איתיה פירוש ניתא כך דפריש דהיתרא הוא ואיסורא ברובא איתיה בנ"ט הנותרים אלא אם פירשו מ' כולם למקום אחד אין אוסרות שיש למקום אחד אוסרות · ושמואל אמר הנח לע"ז שספיקה וספק ספיקה אסור עד סוף העולם מיתיבי ספק ע"ז אסור ספק ספיקה מותר תנאי היא דתניא רמוני בדן בכל שהן כיצד נפל אחד מהן לתוך רבוא ומרבוא לרבוא אסורים · ר"ש אומר לשלש ומשלש למקום אחר מותר כך היא גירסת הרשב"א ומשמע דה"ק דתערובת אחד אפילו הוא רבוא אסור אבל בתערובות שני כגון שנפל לג' ומג' פירש אחד ונתערב למקום אחר מותר אבל רש"י והתוספות גורסים לרבוא אסור מרבוא לג' ומג' למקום אחר מותר ופירש"י רבוא הראשון שהאיסור נפל שם אסור אבל פירש אחד מאותו רבוא לג' רמונים ומן הג' פירש אחד למקום אחר מותר אף ג' האמצעים דספק ספיקא בטיל ע"כ ודברי הרמב"ם בפ"י מהמ"א כדברי רש"י ותוספות · ודברי רבינו כדברי הרשב"א (ס) ז"ל ואוקימנא בגמרא דשמואל סבר לה כר"ש באסורי' ופליג עליה בעכו"ם וכתב הרשב"א דאף בעכו"ם הלכה כר"ש דהא כל רב ושמואל הלכה כרב באסורי ומ"מ בשאר איסורין לא נחלקו אלא כולהו סבירא להו כר"ש וגם התוספות פסקו כרב וכן בסמ"ג ואקשינן בגמרא מ"ש לשלש דאיכא רבוא לתרי נמי איכא רבוא ופרקינן מאי שלש דקתני תרי והוא וכתב הרשב"א בת"ה הארוך הילכך חתיכת איסור חשובה שנפלה לתוך היתר ומאותן חתיכות נפלה אחת מהן לתוך החתיכות אחרות או לקדרה כל אותו תערובת

ועי"ל דבמפיל דוקא כיון דתלינן שהאיסור נאבד מן העולם יש לגזור שוגג אטו מזיד אבל במבטל איסור א"נ בנתפלטו שהאיסור נשאר בתערובת לא חיישינן שיעשה כן במזיד וזה עיקר ע"ל סימן צ"ט : **והא** דשרי וכו' דממה נפשך איכא חדא דהיתירא ודוקא לב' בני אדם אבל לאוכלם אחד אחד כו' כנ"ל ולא דמי לדבר שאינו חשוב דחד בתרי בטיל ושרי לאוכלם אפילו אחד אחד דהכא פי' הרא"ש הטעם דשאני התם דלאו משום ספיקא שרינן ליה אלא גזירת הכתוב הוא אחרי רבים להטות וכו' משא"כ הכא ומביאו ב"י לעיל סימן ק"ט ע"ש ומ"ש בס"ו הארוך כאן דכנפל אחד ליכא יכול לאכול הנשארות אפילו אדם אחד אפילו אחת אחת טעות הוא וקרוב לומר שהוא ט"ס ע"ש כלל כ"ה סימן י"ג :

ולא מיבעיא אם פירש אחד מהן וכו' אלא המיעוט שפירשו מותרין וכו' תימה דלמעלה כתב דלהרא"ש באיסור שאינו ניכר אפילו פירש ממילא אסורים וכאן כתב דהמיעוט שפירשו מותרין וצ"ל דלאו למימרא דמותרין כמות שהן אלא מותרין להיכא דחזרו ונתערבו באחרות דבטלות ברוב ומותרין מה שא"כ במרובין הנשארים שאפילו נתערבו ברבוא כולן אסורין דהוי כאילו נפל לשם האיסור בידוע ומ"ש בסמוך ואם כל הרוב נתערבו באחרות וכו' הוא כמו ביאור למ"ש תחלה דהמיעוט מותרין והרוב אסורין דהיינו בכה"ג שאם הרוב נתערב הכל אסור ואם המיעוט נתערב הכל מותר · אבל קשה מ"ש ע"ז וכתב הרשב"א דאפילו נפלו מאליהן וכו' דמלשון זה נראה דה"ק דל"ת המיעוט שנפל למקום אחד דשרי אלא אפילו נפלו מאליהן נמי שרי וכך מבואר להדיא בת"ה בית ד' שער ב' וזה סותר למ"ש הרשב"א דאם פי' ממילא שרי כמ"ש רבינו בסמוך במחלוקת הרשב"א והרא"ש וכ"כ בהדיא בבית ד' שער א' ואם כן דבריו סותרין אלה את אלה וב"י הרגיש בזה וכתב דאפשר דמ"ש בשער א' דמותרין המועטין היינו נמי דוקא בדנפלו למקום אחר וכו' וזה אי אפשר דא"כ לשם בשער א' ה"ל לבאר זה ולמה המתין מלבארו עד שער ב' גם לא היה צריך לכתוב דין זה בשני מקומות ללא צורך ועוד דמדברי רבינו דכתב לעיל מחלוקת הרשב"א והרא"ש משמע להדיא דלהרשב"א בפירש ממילא שרי מיד אפילו לא נפלו למקום אחר דאל"כ אלא גם הרשב"א אינו מתיר אלא כי חזרו ונפלו למקום אחר א"כ אין כאן מחלוקת בין הרשב"א להרא"ש עוד כתב ב"י לתרץ להסך דמ"ש בשער ב' אם נפל המעוט למקום אחר כדי נסבא דאפילו לא נפל למקום אחר מותר וכו' ואין תירוץ זה מתקבל לפע"ד ותו דלפי זה מאי וירא"ה לי שאפילו נפלו שם מאליהן וכו' דקאמר הלא במיעוט אפילו לא נפלו כלל מותר כשפירש בלבד . ולפעד"נ ליישב דמ"ש הרשב"א בשער א' מיירי דוקא בב"ח שנתערבו שכ"כ לשם בהמה או עוף חיים שהם ספק טרפה שנתערבו באחרים אפילו באלף וכו' ולפיכך בפירשו ממילא המעוט מותרין לגמרי אפילו לא חזרו ונתערבו דלא גזרינן שמא יקח מן הקבועה בב"ח בפירשו ממילא וה"ט דכיון דרגילות הוא שיפרשו ממקומן קא סמיך אינש ומימר אחר משתמא יפרשו מעצמן ולמה לי למיעבד איסורא ליקח ביד אלא א"כ כשהוא גורס כדנודס ביד דהשתא כיון דגלי אדעתיה דלריכין לו חיישינן שמא לא ימתין עד שיפרשו מעצמם אבל בלא גלי דעתיה מסתמא ימתין עד שיפרשו מעצמם אבל בשער ב' בשאר דברים החשובים שאינן ב"ח קאמר וז"ל שם חתיכת איסור שנפלה לפחות מס' ואפי' היתה חה"ל או בריה כג"ה או דשיל"ת שאין להם ביטול לעולם אם פי' העזרי וכו' מדכתב או בריה כג"ה אלמא דאתא לאורויי שאינו מדבר בבריה דב"ח אלא בבריה דג"ה דהכא כיון דאין רגילות שיהיו נפרשין מעצמן אלא ע"י סבה רחוקה חיישינן אם נתיר בפירשו ממילא שמא יקח מן הקבועה ולפיכך לא התירה אא"כ כשחזר המעוט ונפל למקום אחר ותדע שהרי שטת הרשב"א כשטת ר"ת כמ"ש בת"ה הארוך והתוס' פ' התערובת ופ' הנשרפין כתבו להדיא לדעת ר"ת דמחלק בין ב"ח לשאינו ב"ח בחלוק זה ממש דפרישית ועיקר ראייה דין זה מההיא דטבעת של עכו"ם וכו' וא"ת א"כ מה כתב הרשב"א במי שלקח בשר מן המקולין ואח"כ נודעה הטרפה דמה שלקח

דרכי משה

מעשה בא בקורקבן שנתערב וכתב באו"ה כלל כ"ב דבעינן שיהא ניכר היטב ונרמו לגמרי : (ט) ובאו"ה כלל כ"ז פ' דאם האיסור הראשון כשנתערב בתחלה היה ודאי אסור נקטינן

פרישה

ידוע התערובת (וכללו של דבר כל זמן שעומד בחזקת היתר לא שייך למקנסיה אשר"י עכ"ל) : (כג) והא דשרי כשנאבד אחד מהן כו' דמה נפשך איכא חדא דהיתרא ואיכא למימר מינו דהאי דהיתרא ודאי איתיה כמי דהתירא : (כד) אבל לאוכלם אחד אחד (והא דכתב לעיל סי' ק"ט דאמן חד בתרי בטל שמותר לאכלם אדם אחד אפילו בבת אחת י"ל דלעיל איירי בדבר שאינו חשוב ובטל מגזירת הכתוב משום אחרי רבים להטות לאפוקי הכא דאיירי בדברים החשובים ולא נתבטלו רבן ברובא · וק"ל עכ"ם) או שאוכלם כולם אדם אחד יחד אסור כן י"ל שצריך להגיה מלת יחד וטעם דאסור דהוא יל ואוכלם כולם יחד ודאי אכיל איסורא בההיא אכילה משא"כ באוכלן שתים שתים דכל שתים שאוכל הוא יל ואדם שאוכל הוא ודאי היתר איכא למימר גם השני היתר וכמו שהגהתי כן מצאתי בט"ה סימן קע"ס שהביא מהרמ"י ספר יורה דעה וכתב כמ"ש ה"ל ודוקא לאכול האחרים שנים שנים דממ"נ איכא חד דהתירא או שיאכלם שני בני אדם כה"ג דוקא שרי עכ"ל הרי בהדיא לפניו שכ"ל כמ"ש דבשני בני אדם מותר לאוכלם אפי' אחד אחד ואדם אחד מותר לאכול כולן שנים שנים ולפ"ז נסתלק תמיהת ב"י · וכה"ג כתבתי שערים שלו הגים בריסא סדוקא לב' בני אדם מותר לאוכלן שתים שתים וכמ"ש רבינו לקמן בסימן ק"ה ולפי מה שהגהתי צ"ל דשאני עבודת אלילים דחמירי ולכן כתב רבינו לקמן כן משא"כ בשאר איסורים דלא חמירי כולי האי כע"ה : (כה) ולא מיבעיא אם פירש אחד מהן אלא אפי' פירשו מהן

דרישה

ר"י ור"ת בהא דאמר בגמרא ומנלא הלך אחר הרוב הקשו התוס' ול"ת אפי' פירש אמאי שרינן ליה והא איכא למיגזר שמא יקח מן הקבוע וכדתנן פרק התערובת כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל אפילו אחד מן רבוא ימותו כולם ואקשינן עלה בגמרא ונכבשינהו כי היכי דנידון ומשמא כל דפריש מרובא פריש ומשני שמא יקח מן הקבוע תירץ ר"י דהתם היתר ואיסור מעורבים זה בזה ואי שרית ליה כשפירש אתי למשקל מן הקבוע כיון דאין מקומו ניכר אבל היכא דמקום האיסור נודע וניכר לא חיישינן דבדפירשי לא עסקינן שמא יקח מן האיסור הברור ור"ת תירץ דכל שפירש מעצמו שרי ולא אסרו שם בשור הנסקל גזרה שמא יקח מן הקבוע בידו כו' וכתב ב"י (הב"י לעיל לעיל לפיכך מי שלקח בשר מן המקולין כו' והביא לשון ת"ה הארוך ואח"כ כתב ויש לתמוה על רבינו שכתב לעיל דבר חשוב אינו בטל אף באלף ואפי' אם פירש אחד מהתערובת אסור כו' שהוא כדעת ר"י ולפי דבריו אם לקח בשר מן המקולין ואמר כך נמצאת טריפה במקולין אסור וכמ"ש הרשב"א לפי דבריו והלך כתב כאן הסכמת הרשב"א דשרי בלקח בשר מן המקולין ואח"כ נמצאת טריפה במקולין ומוהביא דבריו משמע דהכי ס"ל וצ"ל שרבינו לא ראה דברי הרשב"א בת"ה הארוך ולא עלה על דעתו ששני דינים אלו תלוין זה בזה כמו שגלאם הרשב"א ולפיכך אע"פ שכתב דברי ר"י כמו שהיא הסכמת התוס' והרא"ש לא נמנע מלכתוב דינו של הרשב"א ז"ל אבל לפום קושטא דדינא כבר למדנו הרשב"א שהם תלויים זה בזה ואם איתיה להאי ליתיה להאי עכ"ל · ולומר אני שלא על רבי' תלונתו כי גם על הרא"ש תלונתו לפי סברתו שהוא סובר ששני דינים אלו תלויין זה בזה שהרי הרא"ש פסק כר"י כמ"ש כב"י דאפילו פירש מעצמו אסור ואפ"ה כתב הרא"ש בתשובה הביאה רבינו וב"י שאם פירש קודם שנודע התערובת מותר ותירוץ על טעם הם כמו שאבאר דהוא אשר ולא נודע התערובת עדיין הם בחזקת היתר וכן הוא דעת רבינו לבאר דברי ר"י שאף שסובר פירש ממילא אסור שוחט בזה שאם פירש קודם שנודע התערובת מותר ובזה נסתלק תמיהת ב"י ותמה אמר ב"י שרבינו לא ראה דברי הרשב"א בת"ה הארוך שאילו ראה את דבריו היה כותב עליו שהוא לא ראה דברי הרא"ש שכתב מילתא בטעמא שאין שום קישור לתלות שני דינים אלו זה בזה והרשב"א שכ"כ בגם ר"י נראה שהוא היה אפשר כן דעת ר"י דהואיל וכתב ר"י פירש ממילא אסור ס"ל להרשב"א דלר"י ה"ה פירש קודם שנודע התערובת אסור ודאיה לזה שהרשב"א הביא ראיה לדברי ר"י מדברי רבי שמשון ז"ל ור"ש לא כתב אלא פירש ממילא ולא הזכיר בדבריו פירש קודם שנודע התערובת · גם מ"ז כתב כן שאין לתלות שני דינים זה בזה דהרא"ש סובר פירש ממילא אסור ופירש קודם שנודע התערובת מותר וזה פשוט ולא פליגי ר"י ור"ת אלא בפירש מאליו אבל הפרישו במתכוין לאחר שנודע שהאיסור ד"ה אסור · והקשה דלעיל ס"ס י"ז וס"ס כ"ז כתב רבינו וכבשינהו דמיירי וזה אסור אליבא דכ"ע וכבר כתבתי שם ישותים ומ"ש שם בשם רמ"א (ועיין בת"ח כלל מ"ג דין ב' שכתב שם ג"כ זה והכן השיג לו השגות מהרי"ל שכתב ומתיר אמנם שמדקדק בתוס' ומהרי"ל דף' ג"ה ופ"ק דפסחים משמע דלית לכו חילוק · וכן רש"ל ז"ל לא חילק בזה שום דבר ואוסר בסתם עכ"ם) דמיירי שנעקרו כולם ממקום קביעותם ואח"כ פירש אחד מהם כן מוכח בטור מ"מ בסימן עכ"ם וכן מוכח בהדיא מדברי הרשב"א בת"ה הארוך שהביא ב"י וז"ל אבל כשפירש שלא בפניו או שנתפזרו כולן ואפי' בפניו כבר נתבטל הקביעות ומותר : [ו] והא דשרי כשנאבד כו' עד או שאוכלם כולם אדם אחד אסור וז"ל ב"י וזה לא מצאתי מבואר וקשה לי דמדכתבו התוס' בפ' התערובת והרא"ש בפרק ג"ה דליהנות מכולן בבת אחת פשיטא דאסור משום דודאי אכיל בההיא אכילה חד דאיסורא משמע דלאוכלן שתים שתים אפילו לאוכלם אדם אחד שרי דאל"כ לישמעינן דלאדם אחד אסור אפילו שתים אחר שתים וכ"ש שהוא אסור לאכלם בבת אחת ושמא יש לומר דרבינו מפרש דליהנות מכולן בבת אחת דאסור אפילו בשני בני אדם נהנין מהם אסור דכיון דבשעה אחת נהנין מכולן ודאי חד מתהני מאיסורא בההיא שעתא ואסור וכך לי אכילת אדם אחד שתים אחר שתים כמו אכילת כולם בבת אחת לשני בני אדם עכ"ל ב"י . ומ"ז כתב במ"ז שלו בהלכות תערובת ומ"ש ס"ל כאן וכה דאסור לאוכלם כולם לאדם אחד אפילו שנים שנים היינו שאומר שכן בחזקת איסור לא יועיל מיגו שאומר שאכל כולן וכן גבי טבעת (שמבאר לקמן בסימן קל"ט סעיף אשמעי' עכו"ם עכ"ל) נמי לא מותרו אלא למכור שנים שנים אבל כולם כאחד נמי אסורים למכור ומ"ש למכור שנים שנים פרי אפילו לאדם אחד דלאו דומה ענין מכירה לאיסור אכילה כו' עכ"ל ולפי מ"ש נסתלק תמיהת ב"י ע"ש בפרישה : [ז] ולא מיבעיא אם פירש אחד מהן אלא אפילו פירשו מהן הרבה אין להתיר הרוב הנשארים אלא המיעוט כתב ב"י דכל זה דברי הרשב"א

חדושי הגהות

ג ונראה שרבינו המחבר מפרש כיון דלא קאמרי שאוכלם אדם אחד ביחד ע"כ הך דקאמר שאוכלם כולם אדם אחד עיקר הקפדתו שיאכלם אחד אחד ואפילו אם אוכלן שנים שנים ר"ל ביחד אסור וע"ז שפיר הקשה קושיתו אבל כבר כתבו כל הפוסקים נסחאות מכוונות זה מזה שונות להיות עולין יפה דברי רבי' בעל הטורים עי' בדרו"פ וב"ח וכ"ה ועי' ט"ז אות ט' :

פ"ם

הרבה אין להתיר הרוב הנשארות אלא המיעוט שפירשו מותרין שאנו תולין לומר האיסור ברוב והרוב אסור (כו) ואם כל הרוב נתערבו באחרים כולן אסורין כאילו נפל שם האיסור בידוע אבל אם המיעוט נפל למקום אחד מותר (כז) וכתב הרשב"א דאפי' נפלו מחציתן למקום אחר מותר שאנו תולין להקל בספק ספקא שמא לא היה איסור בתוך אלו שנפלו לכאן ואת"ל כאן היה שמא זה שאוכל עתה אינו האיסור : ודוקא שתערובת הראשון היה מותר מן התורה כגון שנתבטל ברוב לכך תולין להקל בספק ספקא אבל חתיכת איסור שנתערבה בחתיכת היתר ומאלו השנים נפל אחד מהם לתוך עשרה של היתר אין אומרים בזה ספק ספקא להקל לפי שאנו רואין כל אחד מהשנים כגופו של איסור כל זמן שלא נתבטל האיסור ברוב (כח) והא דשרינן ספק ספקא דוקא (י) ע"י תערובת כדפרישית

שלקח קודם שנתגלאת הטרפה מותר שלא נפל הספק בקבוע וכו' ומה בכך הלא כיון דאינו ב"ח אסור אפי' פירש ממילא כדפי' י"ל דהתם כיון דלקח קודם שנפל הספק לא שייך למגזר שמא יקח מן הקבוע וכסברת הרא"ש וכ"כ הרשב"א בחדושיו פג"ה והשתא להרשב"א איכא ארבעה חלוקי דינים בתערובת שנפרש ממנו דבר אחד ממילא אחת כשהאיסור ניכר כגון ט' חניות ופירש ממילא שרי. שנית כשהאיסו' אינו ניכר אסו' אפי' פיר' ממילא בחתיכו'. שלישית אפילו שהאיסור אינו ניכר שרי בפירש ממילא בב"ח · רביעית אפילו שהאיסור אינו ניכר ובחתיכות אם לקח קודם שנפל הספק לא הו"ל דין קבוע וחשיב כפירש ממילא ושרי ולא שייך גזירה דשמא יקח מן הקבוע ולפ"ז ניחא הא דכתב רבי' לעיל והא דחד בתרי בטל ביבש וכו' ואפי' אם פירש אחד מהן מהתערובת אסור וכו' וכתב זה סתם ואח"כ כתב מחלוקת הרשב"א והרא"ש בדין זה אלא נראה דמ"ש תחלה בסתם לא מיירי בב"ח דבזו אף הרשב"א מוד' דפירש ממילא אסו' אבל כאן כשכתב אבל ב"ח וכו' הזכיר מחלוקתם משום דהרשב"א אינו חולק להתיר בפירש ממילא אלא בב"ח דוקא כדפירשי' ואע"פ שהזכיר ג"כ ושאר דברים החשובים זהו לפי שכתב אחר זה דעת הרא"ש שמתיר בפירשו קודם שנודע התערובת אפילו בשאינו ב"ח אבל הרשב"א לא נחלק להתיר בפירש ממילא אלא בב"ח דוקא וכן מ"ש עוד רבינו דבר שאינו בטל מחמת חשיבתו כגון ב"ח ובריה וכו' עד ול"מ אם פירש אחד מהן וכו' וכתב הרשב"א דאפילו נפלו מחציתן וכו' דברי הרשב"א לא קאי אלא אשאר דברים חשובים שאינם ב"ח ומה שהזכיר רבינו ב"ח הוא להודיע דעת הרא"ש דמחמיר אפי' בב"ח כר"י לענין מעשה כדפרי' ויש להקשות למאי שפירשנו דא"כ מאי קא קשיא ליה להרשב"א על פי' ר"י דמחלק בין כשהאיסור ניכר לשאינו ניכר מההיא דפג"ה דקאמר רבי ללישנא קמא וכי בשביל שוטה זה שעשה שלא כהוגן אנו נאסור כל המקולין דהלא לר"י אפילו מה שלקחו כבר אסור גזירה שמא יקח מן הקבוע כמ"ש בחדושיו והשתא מאי קא קשיא ליה והלא ר"י גופיה ס"ל דלא שייך לאסור מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע כיון שעדיין לא נולד הספק וכדס"ל להרשב"א גופיה וי"ל דהרשב"א ס"ל כיון דלר"י היכא שאין האיסור ניכר אסור בפירש ממילא אפילו בב"ה משום גזירה דשמא יקח מן הקבוע א"כ כ"ש בחתיכות אפילו לא נולד הספק כשלקחו משם ולכן הקשה עליו אבל לקושטא דמילתא איכא לחלק שפיר כדחילק הרא"ש ומודה בה ר"י דלא חיישינן היכא דלקחו משם קודם שנולד הספק אפי' בחתיכות ולא קשיא ולא מידי מיהו קשה דלמה לו להרשב"א לפרש ההיא דטבעת של ע"ז דאסו' בפירש ממילא דמיירי בפירש לפניו מן הקבוע כדכתב בת"ה הארוך הביאו ב"י לפרש דשאני התם שאינו ב"ח וכמו שפיר' התוס' לדעת ר"ת שהרי גם היא ס"ל חלוק זה כדפרי' וי"ל דהרשב"א בא לסתור דברי ר"י אף לפי פירושו דאינו מחלק בין ב"ח לחתיכות אפ"ה אין לו שום ראיה מההיא דטבעת דשאני התם דפירשו לפניו מן הקבוע היא וכל זה דלא כמשמעות ב"י והש"ע שהשוו ב"ח לשאר דברים החשובים ולא חילקו ביניהם כלל דליתא : ועל מה שאמר אלא המיעוט שפירשו מותרין וכו' לא קשיא מהא דכתב לעיל בסוף סי' ק"א דאפי' נחתכו רובן אין תולין שהאיסור מן הרוב וכו' דשאני התם דאיכא למימר כל שנשתנה מקדמותו מן הרוב הוא והוה כמה דכל דפריש מרובא קא פריש ומ"ש מהרא"י בהגהת ש"ד סי' מ"א אבל הכא דלא נשתנה שום דבר מה ראית שהרוב נפרש מקדמותו דילמא המיעוט נפרש הניחא בנחתכו דחזינן באותן שנחתכו דנפרשו מקדמותו הלכך אפי' הם הרוב אין תולין שהאיסור מן הרוב וכו' : **וכתב** הרשב"א דאפי' נפלו מחציתן למקום אחר וכו' עד ודוקא שהתערוב' הראשון היה מותר מן התורה וכו' כל זה מדברי הרשב"א בת"ה בית ד' ש"כ . ותימא דבאיסור קבוע דהוי דאורייתא כדאיתא פ"ק דכתובות מוארב לו וא"כ לא מהני ביה ס"ס כיון דהספק הראשון היה מן התורה ואפ"ה ס"ל להרשב"א דאינו אסור אלא כשהוא בפני עצמו אבל אם נתערב אח"כ מותר מטעם ס"ס וכדכתב רבינו למעלה משמו וי"ל שלא התיר הרשב"א לגם אלא בראה א' שיוצא מן המקולין ובשר בידו דאין דנין אותו בדין קבוע אלא מדרבנן דכל היכא דלא בא לידו ממקום קביעותו אעפ"י שראה אותו פורש מן הקבוע לא מקרי קבוע מדאורייתא אלא דגזירת חכמים היא וכדכתב הר"ן להדיא בפג"ה ובזו ס"ל להרשב"א להתירו בנתערב מטעם ס"ס אבל בקבוע גמור לא קאמר והכי משמע לישנא דהרשב"א לשם וכבר הזכרתי זה לעיל והכי מוכח מהרא"ה שהביא בת"ה הארוך מהך דטבע' של עכו"ם וכו' שלפי תירוצו ה"פ דכשפיר' לפניו מן הקבוע היא וה"ז כלוקח מן הקבוע ואפ"ה אם חזר אותו שפירש לפניו ונפל לתוך ההיתר מותר מטעם ס"ס וכו' אלמא דבכה"ג דוקא קאמר דמותר מטעם ס"ס ולא בקבוע גמור מיהו בא"ו הארוך כלל כ"ה סי' י"ב כתב כל היכא שנולד הספק במקום הקביעות אפילו בכה"ג שפירש לפניו אינו ניתר מטעם ס"ס אלא דוקא היכא שנתגלאת או שלקחו נכרי שלא בפניו דהחמירו חכמים שלא מן הדין כדכתב הרמב"ם התם הוא דשרינן בס"ס בנתערבה אח"כ וע"ש וראוי לתפוס לחומרא : והא דשרינן ס"ס דוקא על ידי תערובת וכו' כתב ב"י ע"ש הרשב"א דטעם דין זה דכיון דכבר אסרתו מספק שנפל בגופו אין אתה יכול להחזירו ולהתירו וכו' משמע לפ"ז דאם לא נודע האיסור בשעה שנתערב מותר מטעם ס"ס

תערובת מותר שאני אומר איסור לתוך הרוב נשאר וכן בכל האיסורין ואפי' באיסורי' החמורים כחתיכה הראויה להתכבד ובריה כגיד הנשה ודבר שיש לו מתירין שהרי בטבעת עכו"ם ורמוני בדן שאין להם ביטול אמרו כן משמע מדבריו דלא שרינן לי' שפירשו עד שיתערבו עם אחרי' וכן פרש"י בהדיא דכל זמן שלא נתערבו עם אחרו' אסורות לעולם : ומ"ש רבינו אלא המיעוט שפירשו מותרין וכו' עד אבל אם המיעוט נפל למקום אחר מותר הכל דברי הרשב"א בת"ה , ומ"ש דמיעוט שפירשו מותרים לאו למימרא שהם מותרין כמות שהן דהא ליכא מאן דשרי להו כמות שהן ועוד דא"כ היאך כתב אח"כ אבל אם המיעוט נפל למקום אחר מותר שאם הם עצמן מותרים כשנפלו למקום אחר מהיכן היה יכול לבוא להן איסור שהוצרך להשמיענו שהם מותרין אלא מותרים דקאמר היינו לענין שאם נתערבו באחרים בטלות ברוב ומותרין משא"כ במרובין הנשארין שאפילו נתערבו ברובא כולם אסורים שאנו אומרי' איסורא ברובא איתיה והוי כאילו נפל שם האיסור בידוע וכן מה שכתב בשער ראשון גבי ב"ח פירשו מקצתן למקום אחר והרוב למקום אחר המועטים מותרים והמרובים אסורין ע"כ נ"ל צריך לפרש דמותרין דקאמר לא שיהיו מותרים כמות שהן אלא לענין אם נתערב באחרים קאמר דהא לישנא דפירשו מ' כולם למקום אחד אין אוסרות דקאמר רב הכי משמע דאין אוסרות את אחרות שנתערבו בהם אבל כל זמן שלא נתערבו אסורות הן · ומיהו כבר אפשר לומר שהרשב"א מפרש הארבעים עצמן מותרות בלי תערובת והא דנקט רב אין אוסרות משום דבעי למיתני סיפא ששים למקום אחד אוסרות נקט גבי ארבעים אין אוסרות אבל אה"נ שהן עצמן מותרות בלא תערובת ומ"ש הרשב"א אם המיעוט נפל למקום אחר מותר כדי נסבא דהא אפילו לא נפל למקום אחר מותר אלא משום דנקט אם הרוב נתערב באחרים כולם אסורים נקט סיפא דאם המיעוט נתערב באחרים כולם מותרים ומשמע מדברי רש"י דהא דשרינן כשנתערבו המועטים באחרים הוי מטעם ספק ספיקא שאני אומר שמא האיסור לא היה לתוך אלו שנפלו כאן ואם ת"ל כאן היה זה שאני אוכל עכשיו לא זהו האסור אבל כשנפל הרוב למקום אחר אין אומרין ספק ספיקא לקולא שאנו רואים כאילו היה האיסור בידוע לתוך הרוב · ולפי זה נראה שאין יכול לאכלם כולם כאחד דא"כ ליכא אלא חד ספיקא ואסור :

כתב הרשב"א דאפילו נפלו מחציתן למקום אחד מותר שאנו תולין להקל בס"ס וכו' ז"ל הרשב"א באם פירשו מחצה על מחצה כגון שפירשו נ' למקום אחד והנ' למקום אחר כולם מותרים דהא איכא ס"ס דהא דנקט רב יהודה פירשו מ' למקום אחד היינו משום דבעי למימר פירשו ס' לצד אחד כולן אסורין : ומ"ש רבינו ודוקא שתערובת הראשון היה מותר מן התורה כגון שנתבטל ברובו וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה הקצר וז"ל בארוך ואני תמה באותה שמועה דפרק התערובת דהתם משמע דדוקא כשנפל האיסור לרוב ומאותו רוב נפל למקום אחר הוא שאמרו ס"ס להקל שכבר נתבטל מדאורייתא הא לאו הכי לא כדתניא לג' ומג' למקום אחר מותר ואקשינן מ"ש לג' דאיכא רובא לתרי נמי איכא רובא ופרקי' מאי ג' נמי תרי והוא והוה ק"ל כי ליכא רובא נמי הא איכא בכל חד וחד שבתערובת ס"ס ושמא לא אמרו ס"ס להקל אלא ע"י שתי תערובות וכדעת ר"י וי"ל עוד דכל שנפל כאן איסור בודאי וליכא רוב היתר הרי אנו רואים כל אחד מאלו כגופו של איסור שהרי הוא אסור ד"ת והילכך אין הולכין בכל ס"ס בזה להקל ע"כ ויש ללמוד מדבריהם דתערובת שני לא בעינן שיהיה בטל ברוב אלא אפי' נתערבו בכמותן שרי ואפשר דאפילו בפחות מהן נמי דכיון שנתבטל בתערובת ראשון מן התורה לא החמירו עליו חכמים כל שאינו ניכר שהוא מאותו תערובת אלא דלפי זה אפילו נתערבה חתיכת היתר במיעוט תערובת ראשון או במחציתו אית לן למישרי משום ס"ס אבל אין נראה כן מדברי הרמב"ם בפ"ו מהל' ע"ז ופרק י"ו מהמ"א : **והא** דשרי' ספק ספיקא דוקא ע"י תערובת כדפרי' אבל בספק טריפה שנתערבה באחרות כולן אסורות . גם זה מדברי הרשב"א שכתב אמרו משמו של ר"י בעל התוספות שלא אמרו ס"ס להקל אלא בשתי ספיקות הבאות מכח שתי תערובות כגון זו שאמרנו שנפלה של עכו"ם לרבוא ומרבוא לרבוא שבכל חדא וחדא שבתערובת איכא תרי ספיקי · דבכל חדא וחדא איכא למימר לא זו היא שנפלה כאן ואת"ל זו היא שנפלה כאן שמא לא זו שנפלה לרבוא ראשון אבל בעלמא שאינו בא מכח שתי תערובות לא וע"כ הוא מפרש בפ"ק דביצה (ג.) כי מה שאמרו שם נתערבה באלף כולן אסורות אספיקא אסור קאי לומר שאפילו ספק נולדה בי"ט ספק לא נולדה נתערבה באחרות כולן אסורות דהיאך אתה אומר שמא לא זה הוא ואת"ל זה הוא שמא אותו

דרכי משה

נקטינן כרמב"ם ואם היה ספק אסור נקטינן כרשב"א : (י) כבר כתבתי כל דיני ס"ס בסימן נ"ז ע"ש וכתב בארוך כלל כ"ח דגבינות של נכרים אע"פ שעיקר איסורם אינו אלא מד"ס שאסרוהו

פרישה

מכאן הרבה אין להתיר הרוב הנשארים אלא המיעוט כתב רמ"פ נ"ע כי לעיל לא כ"כ עכ"ל ר"ל דכאן כתב רבינו סתם שהמיעוט מותר משמע שהוא פשוט אליבא דכ"ע ולעיל כתב בשם ר"י דאם פירש ממילא אסור משמע להדיא דאפילו פירש אחד מהם אסור וזהו דעת רמ"פ וגם מיניה וביה יש להקשות שכתב שהמיעוט מותר ובסמוך כתב ואם נתערב המיעוט מותר משמע דווקא ע"י תערובת מותר אבל בלא תערובת אסור וי"ל שרבינו כ"כ לדעת הרשב"א שהוא סובר כן וכמ"ש רבינו לעיל בשמו דאם פירש ממילא מותר ול"ש פירש אחד או יותר מאחד דכל כמה שפירש המיעוט מותר ורבינו כתב דין זה דנפקא ליה מיניה לפי סברתו דס"ל שאם פירש אחד קודם שנודע התערובת שהוא מותר דהה"נ אם פירש יותר מאחד כמו שהוא לדעת הרשב"א בפירש לאחר שנודע ומ"ש אחר כך ואם נתערב המיעוט שרי כדי נסבא כמ"ש ב"י הבאתיו בדרישה אלא כדי להשמיענו דברוב אסור אפילו אם נתערב באחרות · וביותר נראה דה"ק דאם נתערב שרי אף אם נתכוון להפרישו וקמ"ל דאף שברוב שנתערבו באחרים קאמר שלא מועיל בהן הביטול מ"מ במיעוט אף שהן ג"כ באופן שאסורים לאחר כדאית ליה אפ"ה מהני להו הביטול והטעם דברוב שנתערב חשבינן כאילו שנתערב האיסור ודאי משא"כ במיעוט שאחר ונתערב ולפ"ז גם לרבינו איכא לאוקמי כפקותא ואת בקודם שנודע התערובת · אלא שנראה לומר דבקודם שנודע שהתערובת ל"ש בין פירש ממילא למתכוון להפרישו · לכן נראה דנ"מ גם לרבינו בפירש אחר שנודע התערובת דאסור ומ"מ קודם שנתערב האחד או המיעוט ברוב האחרים אבל כשאחר ונתערב ברוב גם רבינו מודה דמותר אם לא שנתערב הרוב דה"ל כאילו נתערב האיסור עצמו ועיין דרישה . (כו) ואם כל הרוב נתערבו באחרים כולן אסורים פרש"י דלא אמרינן לספיקן מכח ס"ס שאנו רואין כאילו האיסור בידוע בתוך הרוב : (כז) וכתב הרשב"א דאפי' נפלו מחציתן למקום אחר מותר כו' ז"ל הרשב"א אם פירשו מאה על מאה כגון שפירשו נ' למקום אחד וכו' למקום אחר כולן מותרין כו' דהא דאמר רב יהודה פירשו מ' למקום אחד משום דבעי למימר שאם פירשו ס' למקום אחד כולם אסורים ע"כ ונראה דלהרשב"א פירשו מאה כל מאה ומאה דומה להמיעוט כנ"ל בדברי רבינו ולפ"ז אם פירשו ממילא אפילו בלא נתערבו באחרים מותרים ואם פירשו במתכוון מותרין אם נתערבו באחרות ורבינו כתב דין זה דנפקא ליה מיניה שאם פירשו קודם שנודע התערובת הוה דינא הכי כמו שהוא להרשב"א בפירשו לאחר שנודע התערובת ולפי מ"ש לעיל בסמוך אפילו פירשו לאחר שנודע שרי גם לרבינו כשאחר ונתערב :

(כח) והא דשרינן כו' עד אבל ספק טריפה שנתערבה כו' עד שיהא בהיתר לבטל האיסור פי' רוב ומ"ש אם הוא מדברים המתבטלים לאפוקי חתיכה הראויה להתכבד ודומה לו שאינן בטלים ברוב והא דאמר נתערבה באחרות דמשמע אפילו אם נתערב ברוב קאמר עליה דכולם אסורות אלעיל מיניה קאי דקאמר והא דשרינן ספק ספיקא כו' והיינו דוקא בסר"ל ודומה

כדפרישית אבל ספק טרפה שנתערבה באחרות כולם אסורות עד שיהא בהיתר כדי לבטל האיסור אם הוא מדברים המתבטלים שכיון שספק הראשון היה בגופו אין להתירו מספק ספקא [ח] וי"א ד שאפי' בספק ספקא שע"י תערובת אין להתיר בדברים החשובין דכי היכי דמהניא להו חשיבותייהו דלא בטילי אפילו באלף מהניא להו נמי שלא להתיר בה ספק ספיקא [ט] ולא נהירא דספק ספיקא (יא) מותר בכל האסורים אפילו בעכו"ם :

מספר

אותו ספק מותר היה והלא כבר אסרתו מספק שנפל בגופו ואמר שאסרתו היאך אתה חוזר ומתירו ורבינו יעקב פירש בפ"ק דביצה דאותה קאי דליכא אלא חד ספיקא אבל ספק אם נתערבה באחרות כולן מותרות דבכל ס"ס מותר ובירוש' משמע כדבריו ומ"מ יש לחוש לדברי ר"י שלא להתיר בס"ס אלא בשתי ספיקות הבאות מכח התערובות וכ"מ לספק טריפה שנתערבה באחרות שאין מתירין אותם מכח ס"ס אלא א"כ היא חתיכה הראויה להתכבד מגד עצמה ברוב ע"כ מדברי הרשב"א ומחלוקת זה דר"י ור"ת כתבוהו סה"ת וסמ"ק וכתבתיו בסי' כ"ז:

ומ"ש רבי' וי"א שאפי' בספק ספיקא שעל ידי תערובת אין להתיר בדברים החשובים וכו' כבר נתבאר שזהו ה דעת ר"י : ומ"ש ולא נהירא דספק ספיקא מותר בכל האיסורין וטלי כבר כתבתי בסימן כ"ז שאין זו קושיא כלל:

והרמב"ם כתב הא דרב נחמן דאמר טבעת של עכו"ם שנתערבה בק' טבעות ונפלה אחד מהם ליס הגדול הותרו כולם בפ"ז מה' עכו"ם אלא שכתב דבעינן שיפלו שתים שאני אומר אותה הטבעת היתה בכלל השתים וטעמו לפי שהוא מפרש דמאי דאמר רב נחמן הנא נמי תרתי קאמינא לא כמו שפירשו המפרשים אלא הייטו לומר שלא התיר אלא בנפלו שתים ליס הגדול וכפ' הנזכר כתב ג"כ הא דאמר רב טבעת של עכו"ם שנתערבו בק' טבעות ופירשו מ' למקום אחד וששים למקום אחד פירשו מ' כולם ונפלו לטבעות אחרות מותרות אבל אם נפלו הששים לטבעות אחרות אסורות · והא דאמר ר"ל חבית של תרומה שנתערבה במאה חביות ונפלה אחת מהם ליס המלח הותרו כולם כתבה בפט"ו מה' תרומה ופסק כרבא דאמר דוקא חבית אבל תאנה לא משום דלא מינכרא נפילתה ופלוגתא דרבי יהודה ור"ש ברמוני בדן כתב בפי"ז מהמ"א ופסק כר"ש אלא שהצריך שמהתערובות הראשונה תפול רמון אחד לשנים ואחר כך מאותן השלשה יפול רמון א' לרמונים אחרים שהרי הרמון של תערובת הראשונה בטל ברוב ואם נפל מן התערובת הראשונה רמון לאלף כולם אסורים לא נאמר בטלה ברוב אלא להתיר ספק ספיקן שאם יפול מן התערובת השניה למקום אחר אינו אוסר וכן כל כיוצא בזה ע"כ וזה כגירסת ספרים שלנו שכתב כדברי ר"ש לרבוא אסורים ומרבוא לג' ומג' למקום אחר מותר והגירסא שכתבתי לעיל בת"ה הבאתיה ומה שיש לדקדק בדברי הרמב"ם כתבתי בביאור ספר המדע ואין כאן מקומו : כתב הרא"ש בתשובה כלל כ' סימן י"ז על בהמות הרבה שנשחטו ביום אחד ונמצאו מקצתן טרפות וכל האחרות (הריאות) כשרים היו תלויות במוט אחת ונמצאת ריאה אחת ביניהם שהיתה סרוכה מאונא לטרפש"א ועתה נולד ספק בכל הכבשים דאיכא למיחש שהבודק לא הרגיש באותה סירכא והכשירה שלא כדין ומלא טריפה מעורבת עם הכשרות או שמא הבודק הרגיש בה והטריף הכבש אלא שאח"כ בשגגת הקצבים נתערבה ריאה הטריפה בין הכשרות ואמרת ששאלו לקצבים ואמרו שמעולם לא נתערבו הכשרים עם הטרפה הלשון הזה יש לפרשו בב' דרכים הא' שאמרו הקצבים ח"ו לא יצאה שגגה זו מתחת ידינו לערב טרפה בין הכשרות אלא הבודק שגג ונתנה לנו בחזקת כשרה ועל דרך אמ"ת שלא שגגו הם ולא הבודק אלא שבשגגה נתערבה ריאה טרפה בין הכשרות ועוד כתבת ששאלו לבודק ואמר שהיה יודע באותה סירכה ובשגגה נתערבה אותה ריאה טריפה בין הכשרות ומעולם לא היתה ערבוביא בין הכבשים בנדון זה כיון דאיכא לספוקי שמא הבודק לא השגיח בסירכא והכשיר שלא כדין או שמא בשגגת הקצבים נתערבה ואיכא למימר שמא ריאה טריפה היא שנתערבה וליכא ריעותא בין הכבשים כוון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי תלינן לקולא דכיון שנשחטו הכבשים ונבדקו ויצאו בחזקת היתר מיד הבודק תוקמי להו אחזקתייהו ולא אסרינן להו מספק כדאמר רב הונא (חולין ט ·) נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע במה נטרפה וכ"ש בנדון זה דקעמד בהמות בחזקת כשרות · והעמד הבודק בחזקת לדיק שלא יצאה תקלה מתחת ידו והעמד הקצבים בחזקת כשרות אלא ריאה טריפה נתערבה בין הכשרות ואפילו באיסור אשת איש אמרי' בכולי תלמודא דכל ספק שנולד בה אוקמה בחזקת היתר ועוד כיון שהבודק אומר שידע באותה סירכה ובשגגה נתערבה הריאה הטרפה בכשרות ומעולם לא היתה ערבוביא בכבשים הרי נאמן הבודק להתיר דבכל מידי דלא איתחזק ביה איסורא נאמן עד אחד להתיר כדאמרינן בפרק האשה רבה (פח ·) כ"ש בנדון זה שהוחזקו הבהמות בחזקת היתר ועד אחד מעיד על הספק הנולד דלאו כלום הוא שאין לספקק בדבר ומותרות כולם · וכתב עוד שם על כבש טריפה שנתערב עם כשרים אם נאכל אחד מהכבשים הותרו כולם ולא שיהא מותר לאכול מכבש מהם לבדו אלא משני כבשים בתערובת וכל מה שנחתך מן הכבשים לחתיכות דקות שאין כל חתיכה ראויה להתכבד בין קודם שנולד הספק בין לאחר שנולד הספק הכל מותר והביא ראיה לדבר · וכתב עוד אבל חתיכה הראויה להתכבד שפירשה מן התערובת אסורה ולא אמרינן כל דפריש מרובא פריש כדאמרינן בפ' התערובות ובכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש ומשני שמא יקח מן הקבוע והא דאמרינן גבי ט' חנויות ונמצאת הלך אחר הרוב שאני התם שנבלה נחכרת במקום קביעותה וליכא למיחש שמא יקח מן הקבוע ועוד כיון שפירש בפנינו לא אמרינן כל דפריש מרובא פריש ולהכי קאמר ובכבשינהו דניידי ולבתר הכי אמרי' כל דפריש מרובא פריש אבל אם פירש לפנינו לא אמרינן מרובא פריש וכן צריך לפרש משום הכיא דפ"ק דפסחים ט' צבורים מלה ואחד חמץ ואתא עכבר ושקל כל קטע כמחלה על מחלה: **ומ"ש** מט' חנויות דפרק גיד הנשה דבנמצא הלך אחר הרוב אלא הכיא דט' צבורין מיירי דשקל עכבר קמן כיון שנולד לו הספק במקום הקביעות לא אמרי' כל דפריש מרובא פריש הלכך בשר שלקח הישראל ממקום הקביעות אסור ולא אמרינן מרובא פריש וכ"ל שמה שלקחו מן הבשר קודם שנולד הספק אפילו חתיכה הראויה להתכבד מותרת דתלינן דמרובא פריש דלא אשכחן דאסר תלמודא משום גזירה שמא יקח מן הקבוע קודם שנולד הספק עכ"ל והאריך בטעמו של דבר : ובתשובות להרמב"ן סימן קפ"ב וקפ"ד כתוב שנשאל על ענין שאירע שנשחטו שלשה כבשים והכשירם הטבח והעלום הנכרי למגדל ולא נשאר אצל היהודים אלא ג' הריאות ומקלת הכבש הג' ואח"כ נמצאת סירכא באחד מהריאות אם נתערבו השלשה כבשים תחלה קודם פרישתם נראה שהם בטלים ואין לנו לאסור מדין חתיכה הראויה להתכבד דבהמה שלימה אינה נקראת ראויה להתכבד ואין לגזור שמא יקח מן הקבוע דכיון שנתבטלו לא שייך למימר הכי ודוקא שפירש (ר"ל האי מקלת כבש הג') קודם שנודע הטרפות במקומו דאמרי' כל דפריש מרובא פריש אבל אסור ליקח אחר שנודע האיסור וראיה מט' חנויות . ועדיין יש להתיר אם נתערבו יחד אחר שפירשו רובן כדאמרינן בפרק התערובות מיהו בנדון שלפנינו כיון שלא נשאר במקולין אלא חתיכה אחת או כבש אחד אין להתיר מדאמרינן בפ' הנזכר לא התיר ר"י אלא שנים שנים אבל חד חד לא אכן אם לקח מן המקולין מקלת הכבש הנשאר ונתערב ברוב של היתר הכל מותר וראיה מפרק התערובות אכן אם לא נתערבו כלל אלא שהעלם

שהעלם

ס"ס כיון שלא היה עליו שם איסור מתחלה וכ"כ מהרא"י בהגהת ש"ד סי' פ"ד והביאו ב"י לעיל סי' כ"ז מיהו במ"ו הארוך כלל כ"ה סי' י"ב כתב דאין לאסור מטעם הרשב"א דא"כ גם כשהס"ס ע"י תערובת נמי נימא הכי דכשנודע התערובת הראשון ונקרא עליו שם איסור שוב אין לו היתר בתערובת שני אלא הטעם מאחר שהספק הראשון היה בגופו היה אסור מספק דאורייתא כאילו היה איסור ודאי וכשנתערב אח"כ אין כאן אלא ספק א' אבל בס"ס שע"י ב' תערובת דתערובת הראשון היה מותר מן התורה דחד בתרי בטיל אלא דמדרבנן הוא דאסור מפני שהוא חה"ל או בריה הלכך כשנתערב עוד אח"כ תערובת שני מותר כל . התערובת השני מכח ס"ס ואין חלוק בין נודע ללא נודע והכי משמע מלשון רבינו :

וי"א שאפי' בס"ס שע"י התערובת וכו' כ"כ בהגהת סמ"ק וז"ל י"מ דטעמא דס"ס מותר הייטו משום דאיכא למתלי ברובא דהיתרא והשתא כי היכי דאיסור שיש בו חשיבות אינו בטל ברוב כמו כן לא יהיה בטל ע"י ס"ס דהוי נמי טעמא משום דאיכא למתלי ברובא דהיתירא מיהו הא ליתא דמעשה ב' יוכיח דאינו בטל ברובא ואפילו הכי היכא דאיכא למתלי ברוב דהיתירא תלי' כדמוכח וכו' עכ"ל : **ומ"ש** רבינו ולא נהירא וכו' פי' דמאחר דהס"ס הוא על ידי תערובת בטל אפי' בע"ז כדאמר בפ' התערובת טבעת של עכו"ם וכו' ועי"ל בסימן ק"מ . ופשוט הוא דאין השגת רבינו חוזרת גם על מ"ש קודם זה דאם בספק הראשון היה בגופו דאין להתירו מטעם ס"ס דהא ליכא ראיה מתערובת עכו"ם דשאני התם דהס"ס ע"י תערובת הוא ודלא כדמשמע מב"י שרבינו השיג גם אהיכא שהספק הראשון הוא מגופו ולא דק גם מ"ש בית יוסף דסברת י"א שהביא רבינו היא דעת ר"י ליתא שהרי הסה"ת והסמ"ג כתבו להדיא דר"י סובר דס"ס שע"י תערובת מותר אפילו בדברים החשובים אלא כדפרישית הוא האמת דסברת י"א היא מ"ש בהגהת סמ"ק שהבאתי :

כתב בס"ע סימן ק"י ורוב חנויות מוכרות בשר שחוטה ומיעוט מוכרות בשר נבלה לקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ונתערבה באחרות ואינו ניכרת בטלה ברוב משום ס"ס עכ"ל ופסק זה הוא ע"פ מה שכתבין דאף בקבוע שהוא מן התורה התיר הרשב"א בס"ס ולותיה לפסק זה דלא כתב הרשב"א דמותר בס"ס אלא היכא שפירש לפנינו דקבוע זה אינו אסור מן התורה כדכתב הר"ן בפג"ה גם הרשב"א גופיה פסק דהיכא דהתערובת הראשון אינו מותר מן התורה לא נתבטל משום ס"ס אלמא דקבוע גמור לא מהני ס"ס והא"ו הארוך החמיר גם בקבוע שפירש לפנינו דאין להתיר בס"ס ולעיל הבאתיו בסעיף י"ד :

איסור

דרכי משה

שאסרוהו מכח ספק שמא נתערב בו מחלב טמא מ"מ חשיב כגופו של איסור וראי אם נתערב באחרות אינו ניתר מטעם ס"ס לומר שמא לא נתערב בו דבר טמא ואת"ל שמא נתערב שמא אינו זה שאוכל עכ"ל : (יא) ובארוך כלל כ"ה דהכי נהיגין להכשיר כל איסור ע"י ס"ס חוץ מרשל"מ :

ובפירש

פרישה

ודומה לו דספיקה שאינה ראויה להתכבד בטלה ע"י תערובת לגבי בלא ס"ס אלא דמיירי בספ"ל וסלה קאי ואמר אבל ספק טריפה שנתערבה באחרות כולם אסורות ור"ל אפילו נתערבה ברוב על היכא כו' פי' שאם היא חתיכה שאינה ר"ל בטלה ברוב · ולכאורה נראה לדקדק מכאן שהקאמר עד שיהא בהיתר כדי לבטל האיסור אם הוא מדברים המתבטלים ולא קאמר עד שיהא מדברים המתבטלים וממילא נדע שהיא בטלה ברוב ושסכי תיתי לן להתיר אף בלי ביטול רוב ועוד דהא מוקאמר נתערבה באחרים דשוויה בביטול ממילא ידעינן דאף מה שאמר עד שיהא מדברים המתבטלים דלרוב קאי אלא ה"ק עד שיהא בהיתר כדי לבטל האיסור למידק שהיה דחוקה בספק טריפה צריך רוב לבטלו אבל בספק תערובת שנתערב אח"כ א"ל רוב לבטלו אלא אפילו נתערב בחסת מותר · ועי"ל סימן ק"כ דכתב לפיכך אם אסר מתערובת הראשון ונתערב בשנים אחרים מותרין ע"כ משמע מינה דגם בתערובת הראשון מינה מותר אא"כ נתערב אסר בך ברוב אם לא שנאמר דבעינן כמיורו וכמ"ש לעיל · מיהו יש לדקדק ולפרש גם כאן דבעינן רוב בתערובת שניה וז"ק :

מספר

דרישה

הרשב"א בת"ה וכתב עוד ומ"ש דמיעוט שפירשו מותרים לאו למימרא דמיעוט מותרין כמות שהן דהא ליכא מאן דשרי להו כמות שהן ועוד דא"כ היאך כתב אח"כ אבל אם המיעוט נפל למקום אחר מותר שאם הם עצמם מותרין כשנפלו למקום אחר מסיקן היה יכול לבא לידי איסור עד שהוצרך לבמיעוטו שהן מותרין אלא מותרין וקאמר היינו לענין שאם נתערבו באחרים בטלים ברוב ומותרים משא"כ במרובים כשאסורים כו' עכ"ל ותמיה בעיני שכתב דהא ליכא מאן דשרי להו כמות שהן והא בהדיא כתב הרשב"א אם פירש אסור ממילא שרי דאמרינן מרובא פירש ומה לי אסור ומה לי יותר מאסור כל ומן שכוה המיעוט שרי מה"ט וב"י מסיים בסוף דבריו דמותרים לגמרי משמע והא דנקט ואם נפלו באחרות כדי נסבה וכמי לבמיעוטו דברוב אף אם נתערב באחרות אסור ועפ"ר : (אבל אם המיעוט נפל למקום אחר מותר ו"ל רש"ל דלא תימא שהן לתערובתן ול"ד לפירשו המיעוט ומותרין דלאיסורא ברוב ליתא מאחר שפירשו יצאו מכלל התערובת אבל נפלו כך מתחילה למקום אחר כ"ש דלא וכן איתא ברשב"א להדיא שמתחלה כתב דין פרישה ואחר כך דין נפילה עכ"ל) : [ס] וי"א דאפילו בספק ספיקא שע"י תערובת אין להתיר בדברים החשובים כו' כתב ב"י כבר נתבאר שזהו דעת ר"י עכ"ל מלשה הר"ל דעת רבי יהודה אבל ר"י בעל תוס' נתבאר לעיל ס"ס כ"ז וכ"מ בסימן זה דס"ל דבטל: [ט] ולא נהירא דספק ספיקא מותר בכל האיסורים ואפילו בעכו"ם כמ"ש לקמן סי' ק"ס כתב ב"י כבר כתבתי בסימן כ"ז שאין זו קושיא כלל ע"ש דאינו מוכרח :

אבל

חדושי הגהות

ד ס"ס יש כאן וכו' ת"ל וי"א שאפי' בס"ס שלא ע"י תערובת אין להתיר בדברים החשובים וכו' פי' דהזינו ב' ספיקות בגוף הדבר דנהי דדברים חשובים באלו בב' תערובות והיינו משום דלא החמירו אלא לאסור ולא להתבטל אפילו באלף אלא בתערובת הראשון אבל בס"ס שלא מענייני התערובת כמו שהחמירו שלא להתבטל תחיה אפילו באלף ה"נ ס"ל שאין להתירו בס"ס וע"ז כתב הטור ולא נהירא וכו' וכתב רש"ל בי"ש פג"ה סימן נ"ה והביאו בהג"ה ועיין ב"ח וט"ז וש"ך : ה נראה דה"ל דעת ר' יהודה אבל ר"י בעל תוספת נתבאר לעיל

קיא (א) **מספר** ת"ה איסור שנפל למקום אחד ואין ידוע לאיזה מקום נפל יש בזה להקל ולהחמיר כיצד שתי קדרות אחת של היתר כגון בשר שחוטה ואחת של איסור כגון בשר נבלה ולפניהם ב' חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור אם החתיכה היה מאיסור דרבנן (א) כגון שמנו של גיד הנשה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאנו תולין לומר האיסור נפל לתוך האיסור וההיתר לתוך של היתר ואפילו אם ההיתר שבקדרה אינו רבה על האיסור שלפניה (ב) וכן הדין אם לא היה כאן אלא קדרה אחת של בשר שחוטה ונפל בה אחת מאלו שתי החתיכות ואין ידוע איזו אנו תולין דשל היתר נפל אפילו אין ההיתר רבה על האיסור או אם לא היה כאן אלא חתיכה אחת מאיסור דרבנן ויש שתי קדרות אחת של היתר ואחת של איסור ואין ידוע לאיזה נפלה א גם בזה תולין להקל במה דברים אמורים שתולין בכל אלו להקל אפילו אין ההיתר רבה על האיסור שאין האיסור גם כן רבה על ההיתר [א] אבל אם האיסור ב רבה על ההיתר (ג) אין תולין כל כך להקל היה האיסור של תורה אין תולין להקל לומר לתוך האיסור נפל עד שיהא ההיתר רבה על האיסור כדי שיתבטל בתוכו מדברי תורה היה ההיתר רבה על האיסור כדי שיתבטל בתוכו מדברי תורה תולין להקל כיצד שתי קדרות אחת של בשר שחוטה ואחת של בשר נבלה (ד) ונפל חתיכת נבלה לתוך אחת מהן אם ההיתר שבקדרות ההיתר רבה קצת על חתיכת הנבלה תולין להקל (ה) לפי שדבר תורה מין במינו בטל ברוב אלא שחכמים הצריכו ששים וכיון שאינו אלא דרבנן מקילינן (ו) היו שתי הקדרות ממין אחד והאיסור ממין אחר אין תולין להקל עד שירבה ההיתר ששים על האוסור (ז) מפני שאין מתבטל מין בשאינו מינו דבר תורה בפחות מששים (ח) יש מקילין להקל כל זמן שאין בו כזית בכדי אכילת פרס

היו

קיא איסור שנפל וכו' עד אין תולין כ"כ להקל פירוש דאע"ג דבספק איסור דרבנן תלינן להקל היינו דוקא כדוכתא שאף ע"פ שהיה לשם איסור לא היה האיסור ניכר אבל היכא שהאיסור רבה על ההיתר א"כ אם היה שם איסור האיסור ניכר הו"ל כאילו היה כאן ודאי איסור דרבנן:

הדין ב' הקדרות ממין אחד והאיסור ממין אחר וכו' נראה לאו דוקא דב' הקדרות ממין אחד אלא כלומר שהאיסור אינו ממין ההיתר א"כ שאם היו הקדרות מב' מינין כגון בשר וגבינה והאיסור היה מגבינה תולין לומר גבינה לתוך גבינה נפלה שאילו נפלה לבשר היה ניכר

שהעלם לתגדל קודם שנתערבו כולם אסורים דלא שייך בהם ביטול עכ"ל:

קיא מספר תורת הבית איסור שנפל למקום אחד ואין ידוע לאיזה מקום נפל יש בדבר להקל ולהחמיר מ"ש מספר ת"ה קאי לכל דברי סימן זה ולפי שלא נמצא לפוסקים דבר כזה העתיק רבי' דבריו ואני אבוא אחריו ומלאתי את דבריו לכתוב מוצא מקום דינים אלו כפי מה שכתבם הרשב"א עצמו בת"ה הארוך:

ומ"ש כיצד שתי קדרות א' של היתר כגון בשר שחוטה ואחת של איסור כגון של בשר נבלה ולפניהם ב' חתיכות וכו' זה נלמד מדתניא בברייתא (בתוספתא דתרומות פ"ו) ומייתי לה פ' אלו עוברין (מד ·) ופרק הערל (פב ·) שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שני סאין אחד של חולין ואחד של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרים שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפל' והוא בדרבנן הוא או בדברים האסורים מדרבנן או באיסורי תורה ושיעורא דרבנן דבפ' הערל פליגי ר' יוחנן ור"ל בתרומה בזמ"ה דר"י סבר דאורייתא ור"ל סבר דרבנן ואקשינן לר"י מדתניא ב' קופות ולפניהם ב' סאין וכו' שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה ואמר ר"ל והוא שרבו חולין על התרומה ור"י אומר אף על פי שלא רבו בשלמא לר"ל קסבר בדרבנן נמי בעינן ריבוייא · אלא לר"י קשיא ופרקינא אמר לך ר"י הא תני רבנן היא והנא דאמרי כרבי יוסי דאמר אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להם שלישית אין להם הנה שבאיסורין שעיקרן של דבריהם הוא שאמרו כן וכן באיסורי תורה ושיעור דרבנן דגרסינן בר"פ אלו עוברין וכזית בכדי א"פ דאורייתא איתיביה ב' מדוכות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם ב' קדרות אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרים שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה ואי אמרת אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר ופרקינן הכא לתרומת תבלין דרבנן · ואמרינן תו איתיביה ב' קופות א' של חולין וא' של תרומה וכו' ואי אמרת כזית בכדי א"פ דאורייתא אמאי אמרי' שאני אומר ופרקינן בתרומה בזמן הזה דרבנן אלמא מאן דיקשה מעיקרא ס"ד דאפילו בתרומה דאורייתא קאמר ואפ"ה למאי דס"ד דכזית בכדי א"פ דרבנן הוה ניחא ליה משום דבאיסורים דאורייתא ושיעורא דרבנן שפיר אמרי' בהו שאני אומר דהא עכשיו אין כאן אלא איסור דרבנן שמעינן שאם היו שתי קדרות אחת של היתר ואחת של איסור ולפניהם שני חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור דרבנן או איסור דאורייתא ושיעורא דרבנן ונפלו אלו לתוך אלו אני אומר של איסור לתוך של איסור נפל ושל היתר לתוך של היתר נפל ואף על פי שאין ההיתר רבה על האיסור כר"י דאמר אע"פ שלא רבו וכל שכן שכשאין שם אלא חתיכה אחת של איסור ונפלה לתוך אחת מהקדרות שיש לתלות להקל ולומר לתוך של היתר נפל שהרי לא ראינו כלום שנפל לתוך של היתר וכן שנינו במסכת תרומות שני קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאי זו מהם נפלה הרי אני אומר לתוך של תרומה נפלה: ומ"ש וכן הדין אם לא היתה כאן אלא קדרה אחת של בשר שחוטה ונפל בה אחד מאלו שתי החתיכות ואין ידוע אי זו אנו תולין דשל היתר נפלה היינו מדתניא בתוספתא דתרומות פרק הזורע פסתן היו לפניו שתי מדוכות אחת של חולין ואחת של תרומה ונתן מאחת מהם נתן ואינו יודע מאיזו מהם נתן הרי אני אומר משל חולין נתן: ומ"ש אפי' אין ההיתר רבה על האיסור כבר נתבאר דהיינו כר"י דאמר אע"פ שלא רבו. ומ"ש או אם לא היה כאן אלא חתיכה אחת מאיסור דרבנן ויש שם שתי קדרות וכו' כבר נתבאר דאתיא במכ"ש: **ומ"ש** כד"א שתולין בכל אלו להקל וכו' אבל אם האיסור רבה על ההיתר אין תולין כ"כ להקל היינו כדאקשי' בבכורות [ביבמות] לר"י דאמר אע"פ שלא רבו וסבר ר"י בדרבנן לא בעינן רבייה והתניא מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר רבי יוחנן עד רובו מאי לאו דנסתייר רובו לא דלא נשקל רובו ואבע"א שאני התם דאיכא למימר שאני אומר כלומר שאינו ודאי שנפלה לתוך חולין שאני אומר לתוך תרומה נפלה ולפיכך תולין להקל אפילו לא רבו חולין על התרומה · שמעינן מהא דאקשינן לר"י ממקוה דאע"ג דלא בעי לר"י רבוייא מ"מ שיהיו חולין כתרומה מיהא בעי דאי לאו הכי לא אמרינן שאני אומר: ומ"ש היה האיסור של תורה אין תולין להקל וכו' · כבר נתבאר דבהדיא אמרו בגמרא דבדאורייתא לא אמרינן שאני אומר: ומ"ש היה ההיתר רבה על האיסור כדי שיתבטל בתוכו מד"ת תולין להקל כלומר ואע"ג דמדרבנן לא בטל בההוא שיעורא כבר נתבאר דמההיא דפ' אלו עוברין שמעינן דבאיסורא דאורייתא ושיעורא דרבנן אמרינן שאני אומר: ומ"ש שד"ת מין במינו בטל ברוב נתבאר בסימן צ"ח שכ"כ ר"ת והסכימו לדעתו הפוסקים ז"ל: ומ"ש היו שתי הקדרות ממין אחד וכו' מפני שאין מתבטל מין בשאינו מינו ד"ת בפחות מס' כבר נתבאר בסימן צ"ח שזהו דעת ר"ת: ומ"ש ויש מקילין להקל כל זמן שאין בו כזית בכדי א"פ

ככר

דרכי משה

קיא (א) ובפירוש ר"ן פרק הערל דף תל"א וז"ל ואפשר דלענין איסורי משהו החמורים לא תלינן לקולא אפי' באיסורי דרבנן בפחות מרביים דהיינו שיהא בהיתר רוב נגד האיסור שנפל

דרישה

סי' קיא [א] **אבל** אם האיסור רבה על ההיתר אין תולין כ"כ להקל נ"ע בבבא השלישית במתיכה אחת של איסור שנסתפק אם נפל תוך האיסור או תוך ההיתר היכי משכחת לה בהאי עניינא שיהא איסור מרובה מההיתר ויהיה ספק באיזה קדירה נפל דהא מדידעינן שהאיסור הוא טפי ש"מ שאנו יודעין כמה היה שיעור האיסור ושיעור ההיתר א"כ נבדוק בקדירה של היתר ונראה אם יש בו עודף משיעור הראשון או לא בשלמא בשניהן שוין איכא למימר דלא ידע אלא שיעור האיסור שהיתה חתיכה אחת ועתה נמצא בקדירה של היתר שני חתיכות שוות דאיכא למימר דלמא האיסור לא נפל לכאן ואלו שניהם היו בקדירה ואת"ל דאחת מהן של איסור הרי חתיכה של היתר שוה לה ומותר וכן אם ההיתר מרובה מיירי נמי כה"ג שידע שיעור חתיכת האיסור ועתה מצא בקדרה שלשה חתיכות דומות זו לזו או אפילו אחת מהן גדולה קצת מהשאריות מותר ג"כ משום דאיכא למימר כולן של היתר ואת"ל אחת של איסור הרי היא בטלה משא"כ בזה כשהאיסור הוא טפי · וי"ל דה"ע כגון שראינו האיסור שהוא כשיעור מלא אגרוף ובקדרה של איסור ושל היתר לא ידעינן שיעור החתיכות ובשעת הבדיקה והשיעור אנו מוצאין בתוך קדרה של האיסור ושל ההיתר חתיכה גדולה כמו אגרוף ועוד חתיכה קטנה ממנה נמצא שאם נאמר שהאיסור נפל בתוך ההיתר ע"כ האי חתיכה גדולה הוא האיסור והקטנה

פרישה

סי' קיא (א) **מספר** תורת הבית איסור שנפל למקום אחד כו' כתב ב"י מ"ש מספר תורת הבית קאי לכל דברי סימן זה ולפי שלא נמצא לפוסקים דבר כזה העתיק רבינו דבריו עכ"ל ובת"ה הארוך הביא ראיות לכל דברי הסימן מן התלמוד הביאם ב"י ע"ש: (שאנו תולין לומר האיסור נפל כו' לפי שלעולם מעמיד כל דבר ודבר על חזקתו ונאמר לאיסור נפל האיסור וההיתר עדיין מותר ועומד עכ"ה) · (ב) וכן הדין כו' אפילו אם אין ההיתר רבה על האיסור או אם לא היה כאן אלא חתיכה אחת מאיסור דרבנן כתב ב"י דדין זה כ"ש דמה אם היו כאן שני חתיכות אחת של איסור ואחת של היתר ונפלו לשתי קדרות דודאי גם לקדרה של היתר נפלה חתיכה אחת אפ"ה אנו תולין להקל ולימר שההיתר נפל לתוך היתר כ"ש כאין שם אלא חתיכה אחת של איסור ונפלה לתוך אחת מהקדרות שיש לתלות להקל ולימר לתוך של איסור נפל שהרי לא ראינו כלום שנפל לתוך היתר עכ"ד ודוחק הוא לומר דרבינו זו ואצ"ל זו קתני ועוד דלרבינו דקדק לומר גם בזו תולין להקל משמע דאף אם תולין להקל בשני חתיכות היה אסתבר לאסור בחתיכה אחת עד שהוצרך לומר גם בזו תולין להקל · ונלפ"ד דלאו כ"ש הוא דבשני חתיכות אחת של איסור ואחת של היתר איירי דשניהן נתערבו זה עם זה קודם נפילתן בקדרה נמצא דאפילו בשעת נפילה אין כאן איסור מבורר על שום אחד מהן לכן יש לתלות לקולא משא"כ כאן באין שם אלא אחת שהיא ודאי של איסור · ואין להסתפק בזה ויש להתיר טפי בנתערבו קודם לכן דהא ב"י כתב בס"ס ק"ס בשם הגהת ש"ד שכתבה בשם א"ז שאם נתערב דבר יבש באיסור דרבנן אפילו לא נתערב אלא חד בחד מותר באכילה כו' ואף על גב דלא קי"ל הכי מ"מ נראה להביא ראיה מזה שיש להקל בנדון דידן · ועוד יש להוכיח דלאו כ"ש הוא ממ"ש רבינו בסמוך היה האיסור של תורה כיצד שתי קדרות כו' ונפל חתיכת נבילה לתוך אחת מהן ויש לדקדק בדברי רבינו דלעיל נקט ג' בבי שתי קדירות ושתי חתיכות · או קדרה אחת ושתי חתיכות · או חתיכה אחת ושתי קדרות · וכאן נקט דוקא זאת הבבא דשתי קדרות ומתיכה אחת ולפי מ"ש א"ש דנקט זאת לרבותא דאפילו בזו תולין להקל וכ"ש בהנך ודו"ק. (ג) אין תולין כ"כ להקל (שאם הקילו בספק איסור דרבנן לא הקילו בוודאי איסור דרבנן עכ"ה) פי' דכ"כ הוא כאילו אמר כל כך הא לא תלינן להתיר ולומר שהאיסור נפל בקדרה של איסור כיון שיש לספק נמי שמא לתוך קדרה של היתר נפל ואז הו"ל כאילו האיסור בעין לפניו כיון שהאיסור רבה על ההיתר ועיין דרישה · (ד) ונפל חתיכות נבילה כו' אפילו אם החתיכות ראוים להתכבד דמן התורה גם היא בטלה אלא שרבנן אמרו שאינה בטלה ובספק כזה שהקדרה אחת של נבילה לא אמרו (ה) לפי שדבר תורה מין במינו בטל ונראה אף אם בקדרות גם מרק או מיני לפתן כשהם קדירות שאין מתבשלין בלא מרק או לפתן מ"מ דין מינו במינו יש לו דאמרינן סלק את שאינו מינו כאילו אינו ומינו רבה עליו ומבטלה מדאורייתא וכמ"ש רבינו בסימן צ"ח בשם הרשב"א . (ו) היו שתי הקדירות ממין אחד כו' הא דנקט שתי הקדרות ממין אחד לאו דוקא דהא ע"כ מיירי כשהאיסור נפרך לחתיכות דקות שאינו ניכר דהא מיירי כשהאיסור ממין אחר וא"כ מה לי הקדירות ממין אחד או משני מינים אלא נראה משום דלעיל מיירי כשהקדרות וחתיכות האיסור כולן ממין אחד דאם איירי דלא נפרך האיסור ואם היה אחד מהן ממין אחר היה ניכר בקדירות נקט כאן שלא היו כולן ממין אחד רק הקדרות היו ממין אחד אבל האיסור ממין אחר : (ז) מפני שאין מתבטל מין בשאינו מינו דבר תורה בפחות מס' דהיינו טעם כעיקר : (ח) ויש מקילין להקל כל זמן שאין בו כזית בכדי אכילת פרס כן דעת רש"י הביאו רבינו

חדושי הגהות

לעיל ס"ס נ"ז וצ"ח דבטל (דרישה) ואין מבין דבריו ר"י מאן דכר שמיה הכא ואיברא שדברי רבינו המחבר תמוהים אם כיון לר"י בעל תוס' ול"נ לידחק ולומר דודאי לא נתכוין רבי' המחבר לומר שי"א שכתב רבי' הוא ר"י דר"י מבואר בדבריו דמתיר ס"ס שע"י תערובות אלא כוונתו לומר שסברתו נמשכת לדעת ר"י ולא לדעת ר"ת דלדעת ר"ת דמפרש מאי דתניא בפ"ק דביצה (ג·) ואם נתערבה באלף כולן אסורות דאודאי קאי נפיק שכל שיש בו ס"ס אע"פ שהספק הראשון בגופו מותר וכ"ש ספק הבא מתרי תערובות אבל לדעת ר"י דבעי ס"ס משני תערובות שייכא הך סברא דנחמיר אפילו בס"ס שע"י ב' תערובות בדברים החשובים (כ"ה) גם בב"ח מצאתי שתמה על הרב"י וכתב שהך י"א הוא הגהת סמ"ק וכ"כ הט"ז ·

קיא א לשון רבינו בעל הטורים אינו מכוון דמהלשון הזה משמע דאף בזו שהיה רבוי להחמיר יש להקל ולא היא דחלוקה זו אתיא במכ"ש דאם בדאיכא תרתי חתיכות אחת של איסור ואחת של היתר תלינן להקל ואומרים שאני אומר כ"ש כשאין כאן אלא חתיכה אחת של איסור ונפלה לתוך אחת מהן שיש להקל ולומר לתוך של איסור נפלה שהרי לא ראינו שנפל כלום כמ"ש הרשב"א בת"ה (כה"ג) וכתב שכן תמהו כל הפוסקים והב"ח כתב דצריך להגיה כ"ש דגם בזו יש להקל וע"ש ובדרישה וט"ז: ב הקשה הדרישה בבבא ג' דהיינו חתיכה א' עם ב' קדרות היכי משכחת לה שיהא האיסור מרובה דאי ידעינן שהאיסור הוא הרוב נבדוק בקדירה של היתר אם נתרבה ממה שהיה בתחלה ותירץ שם ועיין ב"ח וט"ז וש"ך ג אע"ג דבתירוץ בתרא ואבע"א שא"ה וכו' איכא למימר דאמרינן שאני אומר אפילו בפחות מפלגא ובכ"מ כלל כ' נקטינן כבר תמה כן הרא"ה בבד"ה ובמשמרת הבית הרבה להביא ראיות כדברי הרשב"א (כה"ג) :

הב"ח

[ג] היו כאן שתי קדירות של היתר ולפניהם שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור ונפלה אחת לתוך זו ואחת לתוך זו שתיהן אסורות אפילו באיסור דרבנן שא"א לתלות באחת יותר מבחברתה (ט) בד"א כשאין בשום אחת מהן כדי לבטל האיסור (כ) אבל אם יש באחת מהן לבטל האיסור שתיהן מותרות שאני אומר האיסור נפל לתוך אותה שיש בו כדי לבטלו (י) ואין חילוק בין אם שני הקדרות של אדם אחד או משל שני בני אדם (יא) היה כאן ב' קדרות של היתר ונפל איסור לתוך אחת מהן וידוע לאיזו נפל וחזר ונפל איסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו נפל אני אומר למקום שנפל איסור הראשון נפל גם השני (יב) נפל האיסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו נפל ואח"כ נפל איסור לתוך אחת מהן וידוע לאיזו נפל שתיהן אסורות ואין אומרים למקום שנפל איסור האחרון נפל גם הראשון היה כאן שתי קדרות של היתר ונפל איסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו נפל ואין באחת כדי לבטל האיסור

ככר נתבאר שזו דעת רש"י : ומ"ש היו כאן ב' קדרות של היתר ולפניהם ב' חתיכות אחת של היתר וא' של איסור וכו' היינו מדקשיא הא דתנן במס' תרומות ומייתי לה פ"ק דביצה (ד ·) הדורס ליטרא קציעות ע"פ הכד ואינו יודע איזו היא ר"א אומר רואין כאילו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות ר' יהושע אומר לא תעלה עד שתהא שם ק' כד ואמאי כיון דמספקא לן הוי ספיקא דרבנן ולקולא ותירץ הרמב"ן דהתם בשהן של אדם אחד אי נמי בשל שני בני אדם ובאו לישאל בבת אחת אבל אם היו חביות של שני בני אדם ובאו לישאל בזה אחר זה אפילו לא הוו שם ק' כד שלהן מותרות דכל בדרבנן תולין להקל דומיא דשני שבילין וכתב הרשב"א שאין זה מחוור בעיניו דאם איתא ה"ל לפרושי התם בחביות של אדם אחד או שבאו לישאל בבת אחת וכדרך שפירשו בשני שבילים ועוד דאדרבה בתוספתא דתרומות משמע בהפך אלא מסתברא לי לפי שאין אומרין שאני אומר אלא במקום שא"צ לבטל כלל כשתמצא לומר תרומה לתוך תרומה נפלה לא מדין בטול אני מתירה אלא ממילא יש לה מתירין אלא שקופת התרומה נשארה בהיתרה כמו שהיתה וכן החולין וכן ב' קופות א' מדומעת ואחת שאינה מדומעת דתנן פ"ו דתרומות אני אומר לתוך של מדומעת נפלה לפי שבכל אלו חולין תרומ' לתוך תרומה משום דיש היתר לשתיהן אבל כשאין היתר לשתיהן אלא בביטול לא והביא ראיה מדתוספתא ואח"כ כתב וכיון שכן כל שאם אתה אומר בזו נפלה ולא בזו אם אתה יכול להתיר שתיהם בלי שתצטרך שום שיעור לבטל האיסור אתה תולה להקל ואימא בזו נפלה אבל כל שאתה צריך לשיעור לבטל כגון ליטרא קציעות שנדרסה ע"פ החבית שאילו אתה אומר לא לתוך חבית זו נדרסה אלא לתוך חברתה אין אתה מתיר עדיין את השנית אלא הוכרה כיון שאין בה כדי לבטל האיסור וכיון שאנו צריכין על כל פנים לשיעוריה אם באנו להתיר אפילו בפרודות לא תתיר אא"כ יש בשתיהן ס' או ק' של היתר כנגד האיסור לפי מה שהוא האיסור עכ"ל ומתוך דברים אלו מבואר שמה שכתב ואין חילוק בין אם שתי הקדרות של אדם אחד או משל שני בני אדם לאפוקי ממה שחילק הרמב"ן בין של אדם אחד לשל שני בני אדם : וכתב עוד היו שני קדרות של היתר נפל איסור לתוך אחד מהן אם יש באחד מהם כדי להעלות האיסור ובשניה אין שיעור להעלות גם בזה תולין להקל ואומרים לזו שיש בה שיעור כדי לבטל נפל ומן הטעם שכתבנו שאף כשאתה תולה בזו שיש בה כדי לבטל הנשאר נשאר הכל על היתרו כמו שהיה מתחלה ותניא בתוספתא דתרומות בזו ק' ובזו אין ק' הריני אומר לתוך ק' נפלה : ומ"ש היה כאן שתי קדרות של היתר ונפל איסור לתוך א' מהם וידוע לאיזו נפל וכו' אני אומר למקום שנפל איסור הראשון נפל גם הב' כתב הרשב"א דהכי תניא בתוספתא ואכתבנה בסמוך ומבואר בדבריו דבשאין בו כדי להעלות האיסור שנפל תחלה מיירי דבשתא ה"ל אחד של איסור ואחד של היתר ולפיכך אני אומר באיסור שני לתוך של איסור נפל ומשמע שאם היה שם כדי להעלות את האיסור שנפל תחלה כיון שעדיין הן של היתר כמות שהיו אין תולין באחד יותר מבחברתה אא"כ היה באחד מהם כדי לבטל איסור אחרון : ומ"ש נפל האיסור לתוך אחד מהן ואין ידוע לאי זה נפל ואחר כך נפל איסור לתוך אחד מהן וכולי כתב הרשב"א דהכי תניא בתוספתא דתרומות נפלה סאה תרומה לתוך אחד מהן וידוע לאי זה מקום נפלה ואחר כך נפלה שניה ואין ידוע לאי זה מקום נפלה הריני יכול לתלות ולומר מקום שנפלה ראשונה נפלה שניה נפלה סאה תרומה לתוך אחד מהן ואין ידוע לאי זה מהן נפלה ואח"כ נפלה שניה וידוע לאיזה מהן נפלה אין יכול לתלות ולומר מקום שנפלה השניה נפלה הראשונה ע"כ ונראה דטעמא משום דכיון דבשעה שנפל לא נודע באיזו מהן נפל ומחמת כן נאסרו לא יוציא שום אחד מהן מחזקתה בשביל האיסור שנפל באחרונה : היה כאן ב' קדרות של היתר ונפל איסור לתוך אחד מהן ואין ידוע לאיזו נפל ואין באחד כדי לבטל האיסור ויש בשתיהם כדי לבטלו שתיהן מצטרפות כדי לבטלו וכולי · כתב בה"ג הארוך דהיינו מדתנן במסכת תרומות פ"ד ומייתי לה תלמודא בפ"ק דביצה (ג :) ליטרא קציעות שנדרסה על פי החבית ואין ידוע אי זו היא רבי אליעזר אומר רואין אותן כאילו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות רבי יהושע אומר לא תעלה עד שיהיו שם ק' כד ואפילו הוו ב' קדרות בב' עליות ואין ידוע לאיזו נפל שתיהן מצטרפות ומעלות דתניא בתוספתא דתרומות ב' קופות בשתי עליות ב' מגורות בעלייה אחת הרי אלו יעלו רבי יהודה אומר לא יעלו רש"א אפילו הן בשתי עיירות מעלות זו את זו וקי"ל כת"ק אבל אם היו ב' הקדרות לב' בני אדם כתב ר"ש במסכת תרומות דאין מצטרפות והביא ראיה ממה ששנו בתוספתא זו דבב' קופות אפילו בשתי עליות יעלו ואילו במגורות קתני בעלייה אחד יעלו אבל בשתי עליות לא יעלו ומפרש בירושלמי מה בין קופות למגורות קופות עשויות להתפנות ולהתערב יחד אבל מגורות אין דרכם להתפנות ולהתערב יחד כלו' וכל העשוי להתערב כמעורב דמי וכתב הוא ז"ל ולפי טעם זה נראה דהא דמעלות זו את זו בשיש בזו חמשים ובזו חמשים היינו בשתיהן של אדם אחד שדרכן להתפנות ולהתערב אבל בשל ב' בני אדם שאין דרכן להתערב לא וחזק עוד הרב ז"ל הסברא הזו ממה ששנו בסיפא דאותה תוספתא בזו ק' ובזו אין ק' אומרין לתוך ק' נפלה ואיכא למידק למאי נ"מ כי איכא באחד ק' והא אפילו אין בכל חדא אלא נ' מעלות זו את זו

אלא

ניכר אבל כשני' הקדרות ממין אחד אין לנו לתלות בזה יותר מבזה : **היו** כאן ב' קדרות של היתר וכו' ואין חילוק בין אם ב' הקדרות של אדם אחד או משל ב' בני אדם פי' לא מיבעיא היכא שיש באחת מהן לבטל האיסור דפשיטא דשתיהן מותרות אפילו הן של אדם אחד דתלינן דהאיסור נפל לתוך אותה שיש בו כדי לבטלו ומכ"ש כשהן של שני בני אדם דמותרות אלא אפילו היכא שאין בשום אחת מהן כדי לבטל האיסור דשתיהן אסורות נמי אין חלוק דאפילו בשל שני בני אדם אסורות שתיהן ומכ"ש היכא שהן של אדם אחד או של ב' בני אדם ובאו לישאל בבת אחת וכן כתב הרשב"א בת"ה הארוך ודלא כהרמב"ן ואין להקשות ממ"ש רבינו בסוף סימן זה דבנפל איסור לאחת מב' קדרות של היתר דבאדם אחד שרי טפי דמצטרפין כל הקדרות לבטל האיסור דהתם שאני כיון דאין כאן אלא חתיכה אחת ולא ראינו שנפל לתוך אחת מהם בודאי רואין כאילו בכר הקדרות מעורבין ומצטרפין להתיר באדם אחד אבל הכא בב' חתיכות דראינו שנפל חתיכה אחת לכל קדירה וקדירה גרע טפי וכן לעיל בב' קדרות אחת של איסור ואחת של היתר וחתיכה אחת של איסור דכתב הרשב"א דשרי בהכל שכן שהרי לא ראינו כלום שנפל לתוך היתר כמו שכתב בית יוסף לעיל בסמוך אלמא דבחתיכה אחת יש להקל טפי ומש"ה לא כתב רבינו דין זה דבאדם אחד יש להתיר דמצטרפין אלא בסוף הסימן כשאין כאן אלא חתיכה אחת של איסור וכו' והכי מוכח מדברי רבינו בהלכות חמץ שלא כתב לחלק בין ב' בני אדם לאדם אחד אלא גבי צבור אחד של חמץ וב' בתים בדוקים וכו' ולא כתב כך גבי ב' צבורים אחד של חמץ ואחד של מצה וב' בתים בדוקים שהזכיר קודם אלא ודאי בע"כ דבב' צבורים כיון דבודאי הכניס העכבר חמץ בבית בדוק אין תולין להקל : **היה** כאן ב' קדרות של היתר ונפל איסור לתוך אחת מהן וידוע לאיזו נפל וחזר ונפל איסור וכו' צריך לפרש דמיירי שלא היה בהיתר לבטל את האיסור שנפל בו תחלה דהו"ל השתא אחד של איסור ואחד של היתר ולפיכך תולין בנפילה שניה דאיסור לתוך איסור נפל דאם היה בו לבטל האיסור שנפל תחלה כיון שעדיין היתר הוא כמו שהיה קודם נפילה אין תולין בנפילה שניה באחד יותר מבחברתה וכ"כ ב"י ע"ש הרשב"א ותימא כיון דלא היה בהיתר כדי לבטל האיסור שנפל תחלה לאיזה צורך חזר וכתבו כאן שהרי כבר כתב דין זה לעיל דב' קדרות א' של איסור ואחת של היתר וחתיכה אחת של איסור דתלינן דנפל האיסור לתוך איסור וכ"ש כאן דאיכא למימר דלמקום שנפל האיסור הראשון נפל גם השני וי"ל דודאי דלא היה צריך לחזור ולכתבו כאן אלא כדי לאשמועינן דהיכא דנפילה הראשונה לא היה ידוע לאיזו נפל והשנייה היה ידוע לא תלינן לקולא לומר דלמקום שנפל האיסור האחרון נפל גם הראשון ועי"ל דהכא אשמועינן דאפילו באיסור דאורייתא' תלינן לקולא לומר דלמקום שנפל האיסור הראשון נפל גם השני דכל מ"ש כאן מהיו כאן ב' קדרות של היתר ולפניהם שתי חתיכות וכו' עד סוף הסי' אין לחלק בין איסור דרבנן לאיסור דאורייתא וכ"כ

דרכי משה

שנפל בו עד כאן לשונו : (ב) ונראה דכאן מיירי שאין בהקדרות מין אחד ולכך לא מצטרפי ביחד לבטל האיסור אבל כשהן מין אחד ועומדים להתערב ביחד שניהם מצטרף לבטל האיסור אם הן של אדם אחד וכמו שיתבאר סוף סימן זה ומדברי ת"ה שכתב ב"י יש לפרש בתירוץ אחר דלא אמרינן שב' הקדרות מצטרף אלא כששניהם בספק איסור דהיינו שאין בכל אחד לחוד לבטל האיסור אבל כשיש באחד מהן לבטל לא אמרינן דמצטרפים כן תי' הרשב"א והרמב"ן כתב דכאן כן נראה מדברי ת"ה שהביא ב"י : בב' בני אדם

בב"י

פרישה

רבינו לעיל בסימן צ"ח וב"י הביאה שם : (ט) בד"א כשאין בשום אחת מהן כדי לבטל האיסור פי' בס' ואפילו במין במינו ואיסור דרבנן בעינן ביטולו ולהכשירו בששים כיון שנתבטלו יחד וכל שאין בו ששים אין לתלות בו כיון שנשאר באיסור אכילה וכן הניכר של היתר וק"ל : (שאני אומר האיסור נפל לתוך אותה כו' ומסתמא מעמיד כל דבר בחזקתו הראשונה והראשונה היו ד' קדרות מותרין ולכן הם גם עתה מותרין עכ"ה) : (י) ואין חילוק בין אם שני קדרות של אדם אחד או של שני בני אדם וכו' מ"ו י"א שקאי דוקא על מה דקאמר אם יש באחד מהן כדי לבטל כו' אבל רישא דקאמר שתיהן אסורות מיירי דוקא בשני בני אדם ואי באדם אחד הלא כתב המחבר לקמן דמצטרפות כל הקדרות לבטלו ולא נהירא לי כלל אלא עיקר נראה לי דכאן מיירי בשתי נפילות ולקמן מיירי בנפילה אחת עכ"ל וטעם מ"ו הוא דבנפילה אחת כל הקדרות נכנסו בספק אחד באיזה קדרה נפלה נמצא שבספק של חתיכה זו הוחד' שהם ספק בשני קדרות דאם לא היה אלא קדרה אחת אין כאן ספק אלא ודאי איסור וכולם נכנסו עמו בספק משא"כ בשתי נפילות שיש להסתפק בכל קדרה בפני עצמה אם חתיכה זו שנתבשלה בתוכה אם איסור הוא או היתר נמצא שאין כספק כולל הקדירות יחד וד"ק : (יא) היו כאן שתי קדרות של היתר כו' וחזר ונפל איסור לתוך אחת מהן כו' אני אומר למקום שנפל איסור הראשון נפל גם השני ז"ל ב"י ומבואר בדבריו דוקא בשלא היה בשעת נפילה ראשונה כדי להעלות האיסור דה"ל כאחד איסור והשני היתר דאל"כ עדיין שניהם מותרין ואין לתלות בזה יותר מבזה אא"כ היה באחד מהן כדי לבטל איסור האחרון עכ"ל וכתבו הכי נ"ל לדייק שכן הוא מדאמר אני אומר למקום שנפל הראשון נפל גם השני ואם היה בהם כדי להעלות האיסור הראשונה אדרבה יותר היה לנו לתלות שנפל האיסור בשני ולקולא לומר ששניהן מותרין ממה שיש לנו לתלות שנפל למקום האיסור הראשון שאז הוא מצטרף לאיסור הראשון ואוסר הקדירה הזאת כמ"ש רבינו בס"ס צ"ט ח"ל איסור שנתבטל כגון שהיה ששים כנגדו ונתוסף בו אח"כ מן האיסור חוזר ונאסר ע"כ מ"כ מבואר דקולא ואנו תולין בראשון נפל דמיירי שלא היה בו כדי להעלות האיסור ולכן תולין להקל אגב השני נפל שם : (יב) נפל האיסור כו' עד ואין אומרים למקום שנפל איסור האחרון נפל גם הראשון הטעם שכיון שנאסר היה אינו יוצא מחזקתו :

דרישה

והקטנה היא ההיתר נמצא שהאיסור גדול מההיתר אלא שיש להסתפק ולומר דלמא החתיכה אגרוף דהקדרה של האיסור הוא החתיכה שנפלה להקדרה והחתיכה אגרוף הנמצא בקדרה של היתר הוא היה כבר בתוכו והוא של היתר ע"ז אמר שאין תולין בו להקל ואם שני החתיכות שוין נמצא דליכא להסתפק אם האיסור מרובה ואם ראינו הגדולה שהאיסור היה כשיעור החתיכה קטנה הנמצאת בתוך הקדרה ודאי ההיתר הוא מרובה וק"ל : [כ] היו כאן שתי קדרות של היתר ולפניהם שתי חתיכות כו' כתב ב"י היינו מדקשיא הא דתנן במסכת תרומות דף כ"ב ומייתי לה בפ"ק דביצה דף ד' הדורס ליטרא קציעות ע"פ הכד ואינו יודע איזו היא ר' אליעזר אומר רואין כאילו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות רבי יהושע אומר לא תעלה עד שתהא שם ק' כד (ומשנה זו בפ"ד דתרומות ופירש"י בדורס ליטרא קציעות ליטרא של תאנים יבשים של תרומה על פי הכד של חולין והרבה כדין יש ואין ידוע באיזה כד דורסה ובכל כד יש מאה ליטרות של חולין אפילו אין כאן מאה כדין שרי רבי אליעזר ואף על פי שידוע הוא שהליטרא של תרומה היא בפי הכד ואינה מעורבת עם החולין רואין אותה כאילו נפרדו ממקומן ונתערבו החולין בתרומה ועולין בא' ומאה ורבי יהושע סבר כיון דאינה מעורבת אין התחתונות מסייעות לבטל העליונות אלא השולים מותרין והפומין אסורין עד שיהיו שם מאה כדין ויתבטל פי חבית זה במאה פומין) ומקשינן ואמאי כיון דמספקא לן הוי ספיקא דרבנן ולקולא ותירץ הרמב"ן דהתם בשהם של אדם אחד א"נ בשל שני בני אדם ובאו לישאל בבת אחת אבל אם היו חביות של שני בני אדם ובאו לישאול בזה אחר זה אפילו לא היו שם ק' כד כולן מותרות דכל בדרבנן תולין להקל דומיא דשני שבילין וכתב הרשב"א שאין זה מחוור בעיניו דאם איתא ה"ל לפרושי התם בחביות של אדם אחד או שבאו לישאול בבת אחת וכדרך שפרשו בב' שבילין ועוד דאדרבא בתוספתא דתרומה משמע בהיפך אלא מסתברא לי לפי שאין אומרים שאני אומר אלא במקום שא"צ לבטל כלל · כשתמצא לומר תרומה לתוך תרומה נפלה לא מדין ביטול אני מתירה אלא ממילא יש לה מתירין שקופת התרומה נשארה בהיתרה כמו שהיתה וכן החולין וכן ב' קופות אחת מדומעת ואחת שאינה מדומעת דתנן פ"ו דתרומה אני אומר לתוך מדומעת נפלה לפי שבכל אלו חולין תרומה לתוך תרומה משום דיש היתר לשתיהן אבל כשאין היתר לשתיהן אלא

בביטול

וכ"כ בא"ו הארוך כלל כ"ו דין י"ג. אבל אם הם של שני בני אדם אין מצטרפין לבטלו איכא לאקשויי דאע"ג דבשל ב' בני אדם אין דרכן להתערב והלכך אין מצטרפין לבטלו מ"מ יש להתיר בב' בני אדם אם באו לישאל זה אחר זה דבחתיכ' אחת שנפל יש היתר בב' בני אדם וכדאיתא גבי חמץ וכדפריך בסמוך דילפינן לה מב' שבילין וכן כתב בהגהת מרדכי דחולין וז"ל עוד שנינו פ"ז דתרומות ב' קופות וכו' א"ר יוחנן היינו ב' שבילין וכו' מכאן נמי יש ללמוד לענין איסור שנפל ספק לקדירה של איסור או של היתר אי נמי לב' קדרות ספק לאיזה נפל והם של ב' בני אדם עכ"ל אלמא דגם בב' קדרות של היתר ובחתיכה אחת של איסור ס"ל לחלק גבי ב' בני אדם בין באו לישאל בבת אחת דאסורין ובבאו לישאל זה אחר זה דמותרין וכההיא דב' שבילין וכו' ואפשר דדוקא באיסור דרבנן תלינן להקל בבאו לישאל זא"ז אבל באיסור דאורייתא אין תולין להקל וכדמוכח בה' חמץ וכיון דהרשב"א כתב דינים אלו בסתם אפי' באיסור דאורייתא לפיכך לא כתב להתיר אלא באדם אחד · וצריך שתדע דמאי דכתב הרשב"א דבשל אדם אחד מצטרף לבטל אינו אלא לפי שיטתו דס"ל כרבינו אפרים דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב ולא בשאר איסורין וכך היא דעת רבינו בסי' צ"ב ובסי' צ"ח אבל לדידן דקי"ל כר"ת ור"י דבכל איסורין אמרי' חתיכה נ"נ אין מועיל צרוף אפילו נתערבו אח"כ הקדרות יחד בשוגג דכבר נאסר וכ"כ ואפשר לסוחטו אסור וכדפרישית בסימן צ"ח ובסי' צ"ט ע"ש :

קיב יש דברים שאסרו חכמים אעפ"י שאין להם עיקר מן התורה וכו' בפ' אין מעמידין סוף (דף ל"ז) קס"ד דשלקות תדאורייתא היא דכתיב אוכל בכסף תשברני ומים כמים מה מים שלא נשתנו מברייתן ע"י האור אף אוכל שלא נשתנה מברייתו ע"י האור ופריך מידי אור כתיב אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא · ופרש"י מדרבנן שלא יהא ישראל רגיל אצלו באוכל ומשתה ויאכילנו דבר טמא עכ"ל וקשה דבמשנה פי' רש"י עיקר הטעם משום חתנות ונראה דבגמרא מוכח דבכולן גזרו משום בנותיהן אלא דהסמכתא דקרא היא כדי שלא יאכילנו דבר טמא דמש"ה לא שרי אלא כמים שלא נשתנה על ידי האור

האיסור ויש בשתיהן כדי לבטלו שתיהן מצטרפין לבטלו ולא עוד אלא אפילו היתה אחת בבית ואחת בעליה מצטרפין וה"ה אפילו למאה שכל שנכנס בספק מחמת איסור מצטרף לבטלו [ג] בד"א בשתיהן משל אדם אחד לפי שכל שהוא של אחד עתיד להתערב לפיכך ראים אותו כאילו כבר מעורב אבל אם הם של שני בני אדם אין מצטרפין (ג) לבטלו :

דיני פת ושלקות ומשקים וחלב וגבינה של נכרים

קיב (א) [א] **פת** של נכרי' יש דברים שאסרום חכמים אע"פ שאין להם עיקר מן התורה כמו פת של נכרים אפילו

אלא משום דתרי גברי איצטריך ולי נראה דבין של אדם אחד בין של שני בני אדם מצטרפין ומעלין שאל"כ ליטרא קליעות דוקא בשכל הכדים של אדם אחד הא בשני בני אדם אין מצטרפין ואסורים וא"כ כשם שנחלקו שם בשחורות ולבנות הם מעלות זו את זו וכן בעיגולים גדולים וקטנים ובפרודות ושאינן פרודות היה להם לחלק בין אדם אחד לב' בני אדם ומתני' נמי סתמא קתני ב' קופות ב' מגורות שנפלה סאה לתוך אחת מהם ואין ידוע לאי זו מהן נפלה מעלות זו את זו ולא חילק בין אדם אחד לב' בני אדם ומיהו אפשר דמאי דלא פריש במתניתין פריש בברייתא ומיהו מה ששנו בתוספתא בזו ק' ובזו אין ק' אני אומר לתוך של ק' נפלה מסתברא לי שאין ראיה להעמידה דוקא בב' בני אדם אלא כ"ל שהטעם בזה לפי שאין דבר מצטרף לבטל האיסור אלא מה שנכנסו בהם בספק מחמת האיסור דכלפי שהאיסור מכנים הוא לספק מתעורר הוא לבטלה אבל מה שאינו נכנס בספק האיסור מחמת האיסור מה לו להצטרף עם אחר לבטל האיסור וכיון שכן כשיש באחד ק' לא נכנסה היא בספק איסור שהרי אפילו ת"ל דבתוכה נפלה הרי היא מותרת וא"כ כשאין בשניה אלא כ' לולי מדה זו שאנו תולין לומר בתוך של ק' נפלה היתה אותה של כ' אסורה שהרי אין לה מי שיצטרף עמה להעלות שאין ראוי להצטרף אלא הנכנס בספק ולכך שנינו שאע"פ שאין להתירה מצד אותה מדה שאנו מצטרפין שתי קופות להעלות את האיסור מ"מ יש לנו להתיר מצד מדה אחרת שאנו תולין במקום שיש מתירין עוד אפשר שלא שנו בזו ק' ובזו אין ק' הריני אומר לתוך ק' נפלה אלא מפני ששנינו בפ"ב דערלה התרומה ותרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי החלה והבכורים עולין בא' וק' ומצטרפין זה עם זה וצריך להרים וגרסינן בירושלמי דתרומות היו לפניו ב' קופות בזו נ' סאה ובזו נ' סאה נפלה סאה תרומה לתוך אחד מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפלה רבה להעלות מזה מעלה החלה מזו ומחלה מזו מעלה ולפיכך שנו כאן שאם היו באחד ק' ובאחד נ' אני אומר לתוך ק' נפלה ומשם הוא מרים ולא משל נ' וכדגרסינן נמי בירושלמי דתרומות פ"ד את אמרת קופות מעלות מגורות אין מעלות היך עבידא שתי מגורות בב' עליות ונפלה סאה של תרומה לתוך א' מהן שתיהן אסורות רבה על אחד מהן ובטלה שוגג מעלה ומתיר והשניה לכשירה לה שוגג היא מותרת ואינה צריכה עליה שכבר עלתה תרומה אלמא אפי' מאותה שלא היו בה מתחלה אלא אחד ואילו רבה מזה מעלה כשרבה על האחד והתירה ממנה מרים (כל הסאה כ"ש זו שמשעת נפילה היה בה ק' והיו מותרות גמור בלי צירוף הב' שממנה הוא מרים) שאני אומר לתוכה נפלה כנ"ל ומ"מ צריכים אנו לחוש לדברי ר"ש שרב גדול ומובהק הוא עכ"ל ובקצר כתב בד"א כשהיו שתיהן לאדם אחד לפי שכל שהוא לאדם אחד עשוי להתערב במקום אחד ולפיכך רואין אותן מעתה כאילו נתערבו אבל היו לב' בני אדם אין מצטרפין ונראה לי שאפילו היו לב' בני אדם אלא שאחד מגדולי המורים אוסר ויש לחוש להורות הלכה למעשה כדבריו עכ"ל :

קיב פת של נכרים יש דברים שאסרו חכמים אף על פי שאין להם עיקר מן התורה כמו פת של נכרים אפילו אפאו ישראל · פת של נכרי דאסור פשוט במשנה פרק אין מעמידין (לה) ומדברי רבינו נראה שהוא סובר כדעת הר"ן שכתב לי נראה שהפת של נכרי אפילו נתבשל ע"י ישראל כיון שהנכרי לשו וערכו ומן הנכרי הוא לוקחו אסור ומשום חתנות וכי אמרינן בגמ' דפת ג' מלאכות יש בו ואי אפה ישראל שרי ה"מ בפת שלנו שהרי אין בו איסור אלא משום בישולי נכרים ואיסור בישולי של פת התירו אותו חכמים באחד מג' מלאכות שתהא נעשית ע"י ישראל אבל פת שלהם אפילו נאפת ע"י ישראל אסורה ומש"ה פלגינהו תנא לפת ושלקות בתרתי ותדע לך דלשמואל דאמר דשמן שאסר תנא דידן משום זליפתן של כלים אסורים אסרו על כרחין הפת אפילו לא אפאו הנכרי אסור משום זליפתן של כלים וכיון דלשמואל כל שלוש ביד נכרי אף על פי שלא אפאוהו נכרי אסור אף לרב דאמר משום חתנות משמע דאסור דהא לא איפלוגו בהכי והיינו דבכל האי פיסקא דפת לא אייתינן ההיא דרבי יוחנן דאמר דג' מלאכות יש בו. לפי שהפת השנוי במשנתינו לא מתורת בישולו בלבד נאסר אבל בפיסקא דשלקות לקמן דאיירי באיסור בישולי נכרים אייתינן לה לפי שהוא ענין לפת שלנו שאין בה איסור אלא משום בישולי נכרי' ואף לראב"ד ז"ל מצאתי שפירשה להההיא דלקמן דפת ג' מלאכות יש בו דוקא בפת שלנו אבל לא נתן הטעם שכתבתי אלא שהוא חושש לפתן אף משום גיעולי נכרים אלא שאין זה מחוור שהסוגיות מוכיחות דלקדרה בת יומא לא חיישינן אבל ראיתי לרמב"ם שכתבה להההיא דג' מלאכות בפת סתם בפרק י"ז מהמ"א ולא חילק בין פת שלנו לשלהם ע"כ וכדברי הר"ן משמע לכאורה מדברי הרשב"א שכתב בת"ה הארוך אחר שגמר דיני פת של נכרים כלשון הזה ולענין פת של ישראל שנעשה ע"י נכרי גרסינן בפ' א"מ א"ר יוחנן ג' מלאכות יש בפת וכו' אבל בתשובה סי' רכ"ח כתב בפי' פת של בעלי בתים שאפאו ישראל או שהסיק בתנור או שהפך בגחלים שרי ונראה דאפי' לדברי הר"ן אין לאסור ליקח שאור של נכרים ולחמץ בו דלא אסר הר"ן אלא היכא שנשאר הפת על אותו תבנית שערכו הנכרי וכדדייק לישנא דכיון שהנכרי לשו וערכו דמשמע דאם הנכרי לשו וערכו ישראל או לשו ישראל וערכו נכרי שרי דכל כה"ג לית ליה קירוב דעת כ"כ והיכא דלשו נכרי וערכה ג"כ אם בא ישראל ובטל עריכתו וחזר וערכו משמע דשרי דהא לא אהני מעשה עריכות נכרי כלום ובשאור כיון שמתבטלת עריכתו של נכרי שרי ועוד דאפילו את"ל דכל שלשו וערכו נכרי אפילו ביטל

דרכי משה

(ג) כב"י לשון ת"ה הארוך ומשמע שם הא דאינו מצטרף בב' בני אדם היינו שאחד בבית ואחד בעליה אבל בעליה אחת מצטרפים אפילו בשני בני אדם אמנם באו"ה כלל כ"ו השיב מהר"ש דאנן לא נהיגין לפסוק כן אפילו באדם אחד ואפילו למאן דמתיר אין לאוכלו רק לאחר שעירבו יחד שכבר נתבטל טעם האיסור עכ"ר ובב"י משמע דדברים אלו בלא מחלוקת וא"כ יש לתמוה אמאי אין לנו לפסוק כן וכ"כ האו"ה כלל י"ב דלא קי"ל כי"ד דס' דכל דבר שנכנס בספק מצטרף לבטל ולא ידעתי טעמו ואם קבלה נקבל . ואיני

דרישה

בביטול לא והביא ראיה מהתוספתא ומ"כ כתב וכיון שכן כל שאם אתה אומר בזו נפלה ולא בזו אם אתה יכול להתיר שתיהן בלי שתצטרף שום שיעור לבטל האיסור אתה תולה להקל ואימא בזו נפלה אבל כל שאתה צריך לשיעור לבטל כגון ליטרא קליעות שנדרסה ע"פ הקבית שאילו אתה אומר לא לתוך זו נדרסה אלא לתוך חבירתה אין אתה מתיר עדיין את השניה אלא אוסרת כיון שאין בה כדי לבטל האיסור וכיון שאנו צריכין על כל פנים לשיעורים אם באת להתיר אפילו דברולות לא תתיר אא"כ יש בשתיהן ס' או ק' של היתר כנגד האיסור לפי יש שהוא האיסור עכ"ל ומתוך דבריו אלו מבואר שמ"ש ואין חילוק בין אם שתי הקדרות של אדם אחד או משל שני בני אדם שהוא לאפוקי ממה שחילק הרמב"ן בין של אדם אחד לשל שני בני אדם וכ"ל ב"י ובזה מבוארים דברי רבינו דמ"ש בד"א כשאין שום אחד מהן כדי לבטל האיסור ר"ל או אינו מותר בכל ענין אלא יש בו כד איסור והיינו כשהן של שני בני אדם שאין סופן להתערב ולאפוקי מהרמב"ן שס"ל שכשהן של שני בני אדם מותר אף כשאין בשום אחד שסים ויסוס ספיקא דלכל אחד יכול לומר דלאו האיסור בשל אחר קמ"ל הרשב"א דלא וכמ"ש לעיל מילתא בטעמא ומסיק אבל אם יש באחד מהן לבטל האיסור או מותר בכל ענין ר"ל אפי' כשהן של שני בני אדם שאין סופן נשתערב ויותר נראה דכאן לא איירי בדיני דסופו להתערב וגם יכול להיות דאיירי במינים דיש קפידא בתערובתו דלא יבואו נערבם לסוף יחד אף שהן של אדם אחד ולא בא אלא לאפוקי מדברי הרמב"ן דמתיר מספיקא בשני בני אדם קמ"ל דלא אבל כשהן של אדם אחד ואין קפידא בתערובתן ס"ל להרשב"א דאפילו אם אין בשום אחד כדי לבטל אלא בשניהן מותר כמ"ש רבינו בשמו בס"ס זה וגם מבואר בלשונו הנ"ל שהרי כתב אא"כ יש בשתיהן ס' או ק' של היתר נגד האיסור וכן מבואר בפלוגתת ר"א ורבי יהושע הנ"ל דר' יהושע אומר לא תעלה עד שיהא שם ק' כדי משמע הא אי הוי ק' כד הוי מצטרפין הפומין הכל יחד לבטל האיסור והייני נמי משום דמיירי בשהן של אדם אחד כן צריכין לפרש דברי רבינו לפי דברי הרשב"א הנ"ל ודברי ב"י הנ"ל · ומ"ש בפרישה בשם מ"ו שחילק בין נפילה אחת לשתי נפילות אף שאין להקשות על פירושו מה"ש ולומר דהא פלוגתתן דנליחד ד"ן זה מיהו מיירי בנפילה אחת די"ל כמ"ש דשם באמת אינו מצריך ר' יהושע ולא הרשב"א הנ"ל להיות באחד ס' כדי לבטל אלא אפילו בכולן יחד · ורבינו בשם הרשב"א כתב שתי נפילות מ"ה מצריך להיות באחד מהן כדי לבטל · מ"מ קשה מי דחקו לרבי' לשנות דברי פלוגתתן ודברי הרשב"א ולוקמא בשתי נפילות אם יש כ"מ בשתי נפילות וגם לפירוש הנ"ל ק"ק בלשון למה שינה לכתוב כשיש באחד מהן כו' ובלשון הרשב"א הנ"ל לא משמע אלא בשניהן יחד וכמ"ש ולפי מ"ש דמיירי בכל ענין אף כשיש קפידא בתערובתן א"ש וק"ל :

[יג] בד"א בשתיהן משל אדם אחד כל זה מבואר בת"ה הארוך והביאו ב"י וז"ל הרשב"א שם מ"ש בתוספתא היה בזו ק' ובזו אין ק' אני אומר לתוך ק' נפלה מסתבר לומר שאין ראיה להעמיד דוקא בשני בני אדם דאל"כ בלאו ה"ט נתיר משום דשניהן מצטרפות לבטל כיון שסופן להתערב (ולפי זה אם היו של שני בני אדם ואין בשום אחד ק' כדי לבטלו אף שבשניהן יחד היה כדי לבטל לא היה בכל ושניהן אסורים מספק דהא אין סופו להתערב כיון שהן של שני בני אדם וגם אין לומר שנפל בזה יותר מזה וע"ז כתב הרשב"א וה"א דכל היכא דנכנסו שניהן בספק אחד אמרינן דמצטרפין אפילו הן של שני בני אדם ואין סופן להצטרף והכא ה"ט כיון שאין זה שיש בו ק' נכנס בספק ואפי' היו של אדם אחד נמי לא נצטרפו ולא נתרין אלא משום שאני אומר כו' ודוק שוה שביניהו שבין הרשב"א והר"ש משנ"ץ) די"ל שאין מצטרפין לבטל האיסור אלא מה שנכנסו מהם בספק מחמת האיסור דכלפי שהאיסור מכנים הוא בספק מתעורר הוא לבטלה לאפוקי הכלי שיש בו ק' שלא נכנס עמו בספק דאת"ל שנפלו בתוכן עדיין היא מותרת לכן צריך האי טעמא שאני אומר כו' והצריך שם דאפי' בב' בני אדם מצטרפות כשאין בכל אחד כדי לו על האיסור מטעם זה שכל שנכנס בספק מצטרף אפי' בב' בני אדם אלא שרבי שמשון כתב דיקא באדם אחד הואיל וסופו להתערב וצריכין לחוש לדבריו שרב גדול ומובהק היה וע"ש בת"ה שהצריך עוד מזה ולפ"ז דברי רבינו מבוארים שמ"ש בד"א בששתיהן של אדם אחד היא כמ"ש הרשב"א בשם רבי שמשון ומ"ש רבינו וה"ה אפי' לק' שכל שנכנס בספק מחמת האיסור מצטרף ר"ל בשאין באחד לבד לבטל האיסור או מצטרפין כולן לבטלו אבל אם יש באחד מהן לבטל האיסור שנפל האיסור לאותו שיש בו שיעור לבטלו אין צריכין להצטרף הנשארים כ"כ הרשב"א בהדיא שכתב אני אומר לתוך ק' נפלה וכ"כ רבינו בסמוך אבל אם יש באחת מהן לבטל האיסור שתיהן מותרות שאני אומר האיסור נפל לתוך אותה שיש בה כדי לבטלו עכ"ל רבינו.

סי' קיב [א] **פת** של נכרי' ב"י הוכיח כאן דכיון דאיות דיותר ליקח שאור של נכרי לחמץ בו את העיסה ומותר לאכול אותו הפת אפי' לאותן שנוהרין שלא לאכול פת של נכרי וסיים שם ב"י וז"ל והוצרכתי לכתוב כל זה לפי שראיתי מחמירין לאסור לחמץ בשאור של נכרי וכבר הוכחתי שאין להם על מה שיסמכו ונראה דלדעת הר"ן נמי מותר לישראל לתת

קמח

פרישה

סי' קיב (א) **פת** של נכרי' יש דברים שאסרו חכמים כו' רבי' מבאר בזה הסימן שני מיני פת . פת של נכרי בין שאפאו נכרי או ישראל והוא אסור משום גזירת פת של נכרי' ופת של ישראל שאפאו נכרי והוא אסור משום שלקות של נכרי' ויש בשניהם קולא וחומרא דפת של נכרי' יש מקומות שנוהגים בו היתר משא"כ בפת של ישראל שאפאו נכרי · ופת של ישראל שאפאו נכרי יש בו קולא שאם עשה ישראל אחת מהג' מלאכות המבוארים בסמוך כגון היסק התנור וחתיית הגחלים והאפייה מותר משא"כ בפת של נכרים במקום שנהגו בו איסור שאף אם עשה הישראל ג' מלאכות אלו אסור וכן היא גם כן דעת הר"ן · לאפוקי מהרמב"ם שהביא רבינו

אפי' אפאו ישראל והשלקות שמבשלין הנכרי' ואסרו לשתו' במסיבתן אפילו שאר משקין שאין בהן חשש יין נסך וכל אלו הדברים אסרו משום חתנות (ב) פי' שלא יבא להתחתן בהן שכל אלו מושכין לב האדם ואם יתקרב אליהם באחד מאלו יבא להתחתן בם (ג) וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה שלא אסרו אלא פת חטים ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון אבל של קטנית ושל אורז ודוחן אינו בכלל פת סתם שאסרו וגם אינו חשוב להיות בו משום בישולי נכרי' · ונזרת הפת לא נתפשטה בכל המקומות וכתב א"א הרא"ש ז"ל וע"ז סומכין הגדולים שאינן אוסרין אותו לבני מדינתן שנוהגין בו היתר כי הם אומרים שהם מהמקומות שלא פשט איסורו שם ועוד סומכין על מה שכתוב בחלוף מנהגים שבין בני ארץ ישראל

ביטל ישראל עריכתו אסור אוכלא למימר דהכי מילי בפת שערך אותו הנכרי מתחלה על דעת לאפותו ע"י עריכה זו אבל כשמתחלה ערכו על דעת שאור הוי לשו ולא ערכו שהרי עריכה זו עריכה על מנת לעשות היא שיודע שזה שהשאור אין אופין אותו כמות שהוא אלא מערבין אותו עם העיסה ונמצא שמעשה ראשונה היה ידוע שלא תתקיים עריכה זו אבל לומר דכיון דשאור מתערב עם העיסה אפילו היה אסור מצד משום פת של נכרי' שרו דלא גזרו על תערובת פת של נכרי כמ"ש רבי' לקמן ולא אמרינן דשאור כיון דמחמץ אוסר בכל שהוא וכדתנן בפ"ב מתמ' ערלה דאיכא למימר דהכיא באיסורי תורה דוקא אבל לא בשל דבריהם וכ"ש בפת של נכרי דקיל טובא דהא בפ"ק דחולין (ו.) מוקים למ"ד דלא גזרו על תערוב' דמאי מדתניא הנותן לשכנתו עיסה לאפות וקדרה לבשל אינו חושש לשאור ותבלין שבה לא משום שביעית ולא משום מעשר ואם אמר לה עשי משליכי חושש משום שביעית ומשום מעשר ושני רפרס שאני שאור ותבלין דלטעמא עבידי וטעמא לא בטיל והרי דמאי אינו אסור אלא מדרבנן ותערובת פת של נכרי' לא למדו להתירו אלא מדמאי כמו שיתבאר וכיון דבדמאי שאור לא בטיל ה"ה לשאור של נכרי' ואע"ג דמקמי הכי שני הגמרא שאני התם דכיון דאמר לה עשי משליכי כמאן דעריב בידים דמי משמע דה"ה דאפילו לא אמר לה עשי משליכי הוה מתסר משום דלטעמא עביד אלא חד מתרי טעמי נקט והא דקתני רישא אינו חושש לא משום שביעית ולא משום מעשר ככר פרש"י דנמסר לה שאור ותבלין משלו עסקינן וקתני דאינו חושש שמא החליפתם משמע דהא לאו הכי ה"ל למיחש משום דכיון דלטעמא עביד לא בטיל אע"ג דאיסורא דרבנן הוא ומכל מקום מהטעמים שכתבתי לעיל נראה להתיר שאור של נכרים ובהדיא אמרינן פרק כל שעה (ל.) דאמר רבא כי הוינן בי רב נחמן כי הוו נפקי שבעה יומי פיסחא אמר לן פוקו זבינו חמירא דבני חילא ומשמע דלא היו נוהגין במקומו של רב נחמן היתר בפת של נכרים דא"כ הוה מייתי ליה תלמודא בפרק אין מעמידין אלא ודאי עיסה היו לוקחין מהנכרי' ועורכין אותה או שאור היו לוקחים מהם ומחמצים בו עיסתם ואע"פ שפירש"י בני חילא נכרים אע"פ שאופהו הוא יום זה שעבר והוא פסח י"ל דלישנא דאופהו לאו דוקא אלא ללישה קרי אפיה דאל"כ יקשה מה שהקשיתי שהיו נוהגין היתר בפת של נכרים ואע"ג שכתיב בספר אדם כ"ה ח"ה בשם בעל העיטור דחמץ של כותים אסור עד לאחר ו' אפיות כדקתני התם של נחתומין לאחר שלשה שבתות מפני שמבטל הוא י"ל דהתם משום חשש מעשר המעורב בו חיישינן וכמו שנתבאר דכל דלטעמא עביד לא בטיל אפילו בדמאי אבל לדידן דלית לן חששא דדמאי לא מיתסר כלל ושרו לאמץ בו לכתחלה כנ"ל והוצרכתי לכתוב כל זה לפי שראיתי מחמירים לאסור לאמץ בשאור של נכרי' וכבר הוכחתי שאין להם על מה שיסמכו : (ב"ה) וכן מבואר בדברי רבינו בסימן שכ"ד שמחמיצין בשאור של נכרי' · ונראה דלדעת הר"ן נמי מותר לישראל לתת קמחו לנכרי ללוש ולערוך דע"כ לא אסר אלא כשהנכרי לשו וערכו ואח"כ לקחו ישראל ממנו והכי דייק לישנא דהר"ן שכתב שהפת של נכרים אפי' נתבשל ע"י ישראל כיון שהנכרי לשו וערכו ומן הנכרי הוא לוקחו אסור משמע דוקא כשלקחו מנכרי הוא דמיתסר הא לאו הכי לא ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרשב"א מסכימים שלא לחלק בין פת ישראל לפת של נכרי דזה וזה מותרים ע"י אחת מג' מלאכות הכי נקטי' (א) : והשלקות שמבשלים הנכרי' ג"ז שם במשנה ויתבא' משפטה בסימן שאחר זה : **ומ"ש** ואסרו לשתות במסבתן אפילו שאר משקין וכו' כ"כ הרמב"ם בפי"ז ממא"א וז"ל לא ישתה אדם במסבה של נכרים ואע"פ שהוא יין מבושל שאינו נאסר או שהיה שותה מכליו לבדו ואפשר שהוא ברייתא או תוספתא וכתב עוד אם היה רוב המסיבה ישראל מותר ונראה שלמד כן מדאמרינן בפ' אין מעמידין (ל') דשמואל ואבלט הוו שתו יין מבושל ואי לא הוה כד היתר לשתותו בהסבה הנכרי היכי הוה שתי שמואל : **ומ"ש** וכל אלו הדברים אסרו משום חתנות הכי אמרי' בפרק אין מעמידין (לו:) גזרו על פתן ושמנן משום יינם ועל יינן משום בנותיהן : **וכתב** א"א ז"ל בתשובה שלא אסרו אלא פת חטים ושעורים וכו' בכלל י"ט כ"ב : ומ"ש וגם אינו חשוב להיות בו משום בישולי נכרי' ז"ל הרא"ש (בתשובה כלל י"ט סימן כ"א) דע כי אין בו משום פת של נכרי' אם שאינו בכלל פת סתם שאסרו חכמי' משום חתנות דאינו חשיב ואפילו בבישולי נכרים אם אינו עולה על שלחן מלכים מותר עכ"ל ומשמע מדבריו שאם הוא עולה על שלחן מלכים אסור משום שלקות דלא גרע מפני שהוא עשוי פת וזה נראה (ג) ברור : ב"ה אבל רבינו ירוחם כתב דאין בו משום בישולי נכרים דאינו עולה על שלחן מלכים וכמ"ש רבינו :

ונזרת הפת לא נתפשט בכל המקומות הכי משמע בפ' א"מ ויתבאר בסמוך : וכתב א"א ז"ל וע"ז סומכין הגדולים שאינן אוסרין אותם לבני מדינתן וכו' שם וגם התוס' והר"ן והמרדכי כתבו שם טעמות למה נהגו עכשיו היתר בפת של נכרי' וגם הרשב"א כת' ג"כ טעם למה שנהגו בו היתר עכשיו ונראה מדברי המרדכי דאפילו במקום שפת של ישראל מצויה מותר דכיון שלא פשט האיסור במקומותינו א"צ להמנעו ולהתירו וז"ל הר"ן אהא דגרסי' התם אמר רב כהנא א"ר יוחנן פת לא התירוה בב"ד מכלל דאיכא מאן דשרי אין דכי אתא רב דימי אמר פעם א' יצא רבי לשדה וכו' עד ה"מ בשדה אבל בעיר לא איכא מ"ד דר' יוחנן אדרבי חלבו סמיך ותרתי בעינן ולחומרא שדה וליכא פלטר ישראל וכו' ואיכא מ"ד דר' יוחנן לא סמיך אדרב חלבו כלל אלא כולה מילתא תליא בין שדה ועיר דבשדה שרי לעולם ובעיר אסור לעולם ויש להקל עוד ולומר דר' יוחנן לא פליג אדרבי חלבו ונקטינהו כתרוויהו לקולא דבשדה לעולם מותר ובעיר מותר כשאין שם פלטר ישראל וכיון שהפת מדבריהם הוא ועוד שלא פשט איסור ברוב ישראל ראוי להקל בכך אבל מדברי הרמב"ם בפי"ז מהמ"א נראה דהני תרי לישני פליגי בפי' ראשון שכתבתי ופסק לקולא ולא הזכיר שדה כלל עכ"ל · ויש לתמוה על מ"ש בדעת הרמב"ם שפסק לקולא ולא הזכיר שדה כלל א דאינו כן לפי נוסחת הרמב"ם שבידינו שכתוב בה כלשון הזה יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחין פת מנחתום נכרי במקום שאין שם נחתום ישראל ובשדה משום שהיא שעת הדחק הרי שפסק דתרתי בעינן שדה וליכא פלטר ישראל והיינו כפירושא קמא וכרבי יוחנן לחומרא והרשב"א פי' בת"ה כפירושא בתרא ולקולא דרבי חלבו אמר דכל היכא דליכא פלטר ישראל אפילו בעיר מותר לוקח מפלטר נכרי ואתא ר"י למימר דבשדה אע"ג דאיכא בעיר הסמוכה לו פלטר ישראל לא מטרחינן ליה לשדורי ולמיזבן מיניה כיון דבשדה מיכא אין פת

של

האור ואין לחוש בכך משום דבר טמא : **אפילו** אפאו לו ישראל וכו' פי' דאל"כ אלא דוקא באפאו נכרי לא ה"ל לתנא למפלגינהו לתרתי דקתני והפת והשמן שלהן רבי וב"ד התירו בשמן והשלקות וכו' הו"ל למתני והפת והשלקות בהדדי מדפלגינהו אלמא דפת של נכרי אפילו אפאו לו ישראל והשלקות דוקא בדבשלו נכרי וכיון דפת אפי' אפאו לו ישראל אסור כ"ש הסיק שישראל התנור או הסך בגחלים בלבד דאסיר וכך הביא הרא"ש לשם דהשלכת קיסם לתנור לא מעלה ולא מוריד אבל הרמב"ם התיר פת שלהם באחד מג' מלאכות ע"ש פי"ז ממא"א וכתב ב"י דכן פסק הרשב"א והכי נקטינן וכ"כ בהגהת אשיר"י ומי שנוהג איסור בפת של נכרי ע"י חתוי ודאי שרי עכ"ל ובסוף סימן זה האריך רבינו בזה וגם בב"י ע"ש וכתב בהגהת ש"ד סימן ע"ה דבא"ו כתב דמותר לאכול מעמה פת של נכרים אפי' אית ליה פת ישראל ומי שנוהג איסור בדבר ע"י קיסם ודאי שרי ע"כ וכ"כ בסמ"ק דנהגו הכי עכ"ל ובאגור ע"ש מהרי"י מולי"ן דאם נפח בלא מועיל כמו חתוי עכ"ל : ואסרו לשתות במסיבתן פי' כשרוב המסיבה של נכרי דאם רוב המסיבה של ישראל שרי כ"כ הרמב"ם שם והיינו בשותה בבית ישראל דאילו בבית נכרי אפי' שותה ביחיד אסור ע"ל סי' קי"ד :

וכתב א"א בתשובה שלא אסרו אלא פת חטים וכו' גם אינו חשוב וכו' פירוש לא מיבעיא דאיסור פת אינו בפת של קטנית אלא אפילו איסור שלקות דחמיר טפי והיתה גזירה קדמונית כמ"ש התו' בד"ה והשלקות מ"מ לא היתה גזירה זו בקטנית ואורז ודוחן אם אינו עולה על שלחן מלכים ומה שלא הזכיר רבינו תנאי זה נראה דמפרש דהרא"ש בתבשיל של אורז ודוחן וקטנית של ישראל שבישלו נכרי בבית ישראל קאמר דאין בו משום בישולי נכרים ומ"ה התנה תנאי זה ואמר אם אינו עולה על שלחן מלכים משום דאפשר דתבשיל של אורז ודוחן עולה על שלחן מלכים אבל פת של אורז ודוחן שאפאו נכרי בבית ישראל דאית ביה נמי משום בישולי נכרים אין ספק דפת זה אינו עולה על שלחן מלכים לכן כתב רבינו בסתם וגם אינו חשוב וכו' ועל פת של קטנית ואורז ודוחן קאמר כשאפאו נכרי בבית ישראל דאין בו משום בישולי נכרים וכך הבין ב"י דעל פת קאמר אלא דנראה מדבריו שהבין דהתנאי שהתנה ואמר אם אינו עולה על שלחן מלכים נמי אפת קאי וכך הבין הרב בהגהת ש"ע והא ליתא כדמוכח מדברי רבינו דבפת אין ספק דפשיטא דאין שום פת אורז ודוחן עולה על שלחן מלכים אלא דבתבשיל אפשר שהוא עולה על שלחן מלכים :

ומ"ש ונזרת הפת לא נתפשטה וכו' עד משום עונג שבת ה"א בפ' א"מ וע"ש במ"ש התוספות והרא"ש במרדכי כתב דאפילו במקום שפת של ישראל מצויה שרי לאכול של נכרים וכן פשט המנהג בכל מדינות אלו : וכתב הר"ן שהרמב"ם ז"ל פסק לקולא ולא הזכיר שדה כלל והקשה ב"י ע"ז דברמב"ם שבידינו כתיב בה דתרתי בעינן שדה וליכא פלטר ישראל ואני ראיתי בשתי נוסחאות כתיבת יד בספר הרמב"ם פי"ז ממ"א דבמקום מלת ובשדה בספרים שבידו כתיב שם וכשר ולא הזכיר שדה כלל וז"ל יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחין פת מן הנחתום נכרי במקום שאין שם נחתום ישראל וכשר מפני שהוא שעת הדחק עכ"ל וכך הוא במקצת ספרי דפוס של הרמב"ם וגם לפי הנוסחא שהיה ביד ב"י אפשר שכך פירושו דמ"ש יש מקומות מקילין בדבר וכו' לשון מקום דוקא הוא . ומ"ש ובשדה הו"ל כאילו יאמר וכן בשדה כמו מפני שהוא שעת הדחק דוי"ו ובשדה הוי כאילו אמר או בשדה אבל למה שפי' ב"י קשה דהו"ל למימר ודוקא בשדה וכו' וגם למה אמר יש מקומות כיון דאין היתר אלא בשדה אלא ודאי דהרמב"ם מתיר בעיר פת של פלטר . ומשמע דבשדה מתיר אפילו של ב"ה וכן משמע מדברי א"ו הארוך שהבין כך מדברי רמב"ם בגירסא זו ע"ש כלל מ"ד דין א' דלא כמ"ש ב"י :

ומ"ש

דרכי משה

קיב (א) ואיני יודע למה פ' כרמב"ם ורשב"א ולא פ' כהר"ן ורבינו דבתראי וגם שדברי רשב"א בת"ה משמע כדבריהם ובארוך פ' כב"י ואפשר שהקילו באיסור דרבנן ועיין למטה בסימן זה : (ב) בתשובת הרשב"א סימן רמ"ח יש טועים לומר דוקא בנכרים דאית להו בנים ובנות אבל פת כומרים שרי וטעות גדול הוא בידם דלא חלקו חכמים בגזירתן בין הנכרים שיש לו בנים או אין לו עכ"ל כתב הר"ן פא"מ ע"ב דף שנ"ח האוכל פת של נכרים אין מלקין אותו ואין משמתין אותו אלא מוכיחין אותו ואין אומרים בב"ה דבר שמועה מפיו כן נמצא בתשובת הגאונים עוד שם ע"א דאף בזמן הזה אם יסכימו חכמי ישראל וגדוליהן ומתירין הפת מותר אע"פ שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהא גדול ממנו בחכמה ומנין שאני גזירות הפת הואיל ולא נתפשט איסורו ברוב ישראל והוא גדירה שאין רוב הציבור יכול לעמוד בה ע"כ יכולין כל ב"ד להתירו עכ"ל : (ג) וכ"פ באו"ה כלל מ"ד ובשערים מדורא ואותן נילושין גובלא בעלמא הוא ואינה בגזירות הפת דהא מברכין עלייהו במ"מ ואסירים משום בישולי נכרים עכ"ל ובאגור כ"כ בשם התוספות פ"ב ד"ע (עז:) אמנם ר"י מפרי"ש מתיר מפני שדורך פת אופין אותן ואי קבע סעודתא עלייהו מברך עלייהו המוציא כ"כ ב"י בסימן קי"ג וכתב עוד שם והר"ר עזא מבייששא"ט

היה

פרישה

רבינו בסמוך שס"ל שאפילו לא זרק הישראל אלא עץ אחד לתנור מותר : (ב) וכתב הרא"ש ז"ל בתשובה כו' עד וגם אינו חשוב להיות בו משום בישולי נכרי' וז"ל הרא"ש בתשובה כלל י"ט ואין בו משום בישולי נכרי' אם אינו עולה על שלחן מלכים ע"כ והנה מ"ש רבינו וגם אינו חשוב ר"ל שאינו עולה על שלחן מלכים וסתם אורז ודוחן אינן עולין על שלחן מלכים וכתב ב"י משמע מדבריו שם שאם עולה על שלחן מלכים אסור משום שלקות דלא גרע מפני שהוא עשוי פת וזה נראה ברור ע"כ ונראה דמיירי נמי בעיסה של ישראל שאפאה נכרי דאסרו משום שלקות

כמ"ש

חדושי הגהות

קיב א הב"ח והט"ז כתבו שברוב נוסחאות שלפנינו הגי' כמ"ש הר"ן וכתב בב"ח שמצא בספר כ"י שהביא הנוסחא במקום שאין שם ישראל וכשר מפני שעת הדחק וכו' וע"כ לומר

שהסופרים

ישראל לבני בבל מי שהתענה ג' ימים מותר בפת של נכרי' משום חיי נפש (ג) וברוב מקומות גליותינו אין פלטר ישראל מצוי והוי כאילו התענה ג' ימים ע"כ ויש אוסרין אותו אלא א"כ התענה ג' ימים ממש ויש מהגאונים שהתירוהו בשבת אם אין לו מה לאכול משום עונג שבת (ד) [ב] ולדעת א"א הרא"ש ז"ל אין חילוק בין פת של בעל הבית לשל פלטר אבל קצת מהמחברים חלקו בין של בעל הבית לשל פלטר דלא שייך התנות אלא בשל בעה"ב הלכך אסרוהו בכי ענין חוץ מבמקום סכנה (ה) אבל של פלטר אין כאן כ"כ קירוב דעת שבאמנותו הוא עוסק · וכן מחלק בירושלמי שמתיר לקנות מפלטר של נכרי במקום שאין פלטר של ישראל מצוי · [ג] וכתב הרשב"א אפילו יש שם פלטר של ישראל אם אין הפת של פלטר ישראל כפת הפלטר של נכרי מותר כיון שערב עליו יותר ואין נראה כן מן הירושלמי שלא התיר אלא במקום שאין פלטר ישראל מצוי אבל אם הוא מצוי אלא דשל נכרי ערב לו יותר לא התיר :

פת (ו) של בעל הבית אסורות לעולם אפילו קנאה פלטר ממנו ואפילו שלחה לישראל לביתו וכן אפילו שלחה אותו הישראל לאחר אסורה לעולם ושל פלטר מותרת לעולם אפילו קנאה בעל הבית ממנו שלא הלכו באיסור זה אחר מי שהפת בידו עכשיו אלא

אחר

ומ"ש ולדעת א"א הרא"ש אין חלוק וכו' כלומר דמשמע ליה להרא"ש דתלמודא דידן אין חלוק דאע"ג דר' חלבו מדכר פלטר לא נקט ליה בדוקא פלטר אלא דבר ההוה נקט ומש"ה הביא הרא"ש ההיא דירושלמי שהתירו פת נכרי במקום שאין פת ישראל מצוי ובלבד מן הפלטר אלמא דלתלמודא דידן אין חלוק לדעת הרא"ש ומ"ש רבינו לאחר שהביא דעת קצת מחברי' שמחלקים בין של ב"ה לשל פלטר דלא שייך חתנות כו' דס"ל דכך הוא לתלמודא דידן ואמר רבינו שכן מחלק בירושלמי וכו' אלמא דלהרא"ש אין זה לשיטת תלמודא דידן והכי מוכח להדיא בתשובה כלל י"ט דין כ' שכתב תחלה בסתם דפת של נכרי נאסר כמו שלקות ותרווייהו משום חתנות וכו' ולא כתב שום חלוק ואח"כ כתב ובמקום שנהגו ע"פ הירושלמי לקנות מן הפלטר ולאסור של בעלי בתים של פלטר מותר בכל ענין ושל ב"ה אסור בכל ענין עכ"ל אלמא להדיא דבשאר מקומות שנהגו היתר בסתם אף של ב"ה מותר ובמקום שנהגו איסור בסתם אף של פלטר אסור אם לא שנהגו לחלק לאסור בשל ב"ה ולהתיר בשל פלטר ע"פ הירושלמי והיינו כדכתב רבינו לדעת הרא"ש ולא כדברי ב"י שכתב על מ"ש רבינו ולדעת הרא"ש אין חלוק וכו' לא ידענו מניין לו וכו' ע"ש : **וכתב** הרשב"א אפילו יש שם פלטר וכו' ואין נראה כן מהירושלמי וכו' פי' דעת רבינו מדקאמר בירושלמי במקום שאין פת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת נכרי אסורה ועמעמו עליה והתירוה מפני חיי הנפש וקאמר עליה דרבנן דקסרי בשם ר' יעקב ס"ל כדברי המתיר ובלבד מן הפלטר אלמא דוקא מפני חיי הנפש שאין פת ישראל מצוייה התירו פת של פלטר מכלל דהיכא דליכא מפני חיי הנפש דפת של ישראל מצויה לא התירו של נכרי אע"פ דהוא פלטר ופתו יפה משל ישראל כיון דלית ביה משום חיי הנפש ונ"ל דס"ל להרשב"א דכל שפת של פלטר יפה משל ישראל אית ביה נמי משום חיי הנפש דאין מאכילין את האדם מה שאינו ערב לו בע"כ ושרי ליה מאריה לב"י דהתרעם על רבינו בזה דטענת רבינו נראה נכונה וצריך ליישבה לדעת הרשב"א ז"ל

של ישראל מצויה : **וכתב** עוד הרשב"א ומיהו דוקא מן הפלטר דבגמרא פלטר הזכירו ואתמר נמי בירושלמי פלטר אבל מב"ה אפי' אם אין לו מה יאכל אסור אלא אם כן משום סכנת נפש כגון שהתענה הרבה וכתב הר"מ ז"ל כגון שהתענה שלשה ימים והרמב"ן ז"ל כתב ראיתי מי שכתב מצאתי בתשובת הגאונים מותר לאכול פת של נכרי' בשבת אם אין לו פת אחרת דבשבת אסור להתענות הילכך מותר ולפי מה שפירשנו אף בחול בכה"ג כגון שאין שם פלטר ישראל ואין לו פת אחרת מותר אלא שהם התירו בשבת אפילו מב"ה אם אין שם פלטר ע"כ ומורי הרב ז"ל כתב ואלו בני אדם שמתאכסנים עם הנכרי' אין להם לאכול מפת בעלי בתים אלא יש להם לחזור וליקח מן הפלטר והאוכל לחם של בעלי בתים אפי' שלא בביתו של נכרי ואפילו שלא בעיר שאין שם חשש חתנות עובר על גזרת ב"ד שבכל מקום אסרוהו ואם ת"ח הוא אסו' לספר שמועה משמו דגרסינן התם היכי מנכית ואכיל אמגושי דמתא אמר להו רבא לא תשתעו מיניה דאיכו דאכול נהמא דארמאי וטעמא דפלטר שרי כיון דעשוי למכור לכל אין בלקיחתו קירוב דעת כ"כ אבל מב"ה יש קירוב דעת טפי ואיכא למיגזר ביה טפי משום חתנות ואלא מיהו במקום שיש פלטר ישראל אפילו מפלטר נכרי אסור שלא התירו אלא במקום שאין פת של ישראל מצויה משום חיי נפש כדאיתא בירושלמי עכ"ל : ומ"ש רבינו ויש אוסרין אותו אלא אם כן התענה שלשה ימים ממש כבר כתבתי שהרשב"א הביא סברא זו וגם הגהות מיימון כתבוה :

ומ"ש ויש מן הגאונים שהתירוה בשבת וכו' כבר כתבתי שהרשב"א הביא סברא זו וגם הר"ן כתב כן בפרק ב' דע"ז בשם הגאונים :

ולדעת א"א ז"ל אין חילוק בין פת של בעל הבית לשל פלטר אבל קצת מחברים חילקו בין של בעל הבית לשל פלטר וכולי מ"ש שקצת המחברים חילקו ביניהם כבר נתבאר כן בדברי הרשב"א וגם הרמב"ם בפרק י"ז כתב אף על פי שאסרו פת נכרי יש מקומו' שמקילין בדבר ולוקחין פת מנחתו' נכרי וכו' אבל פת בעלי בתים אין שם מי שמורה בה להקל שעיקר הגזרה משום חתנות ואם יאכל פת בעלי בתים יבא לסעוד אצלו אך מ"ש ולדעת הרא"ש אין חילוק בין פת של בעל הבית לשל פלטר לא ידענו מנין לו שהרי הוא כתב לישנא דרבי חלבו דמדכר פלטר וגם הירושלמי דקאמר הלכה כדברי המתיר ובלבד מן הפלטר וכ"כ בפי' בתשובה כלל י"ט וז"ל מקום שנהגו על פי הירושלמי לקנות מן הפלטר ולאסור של בעלי בתים של פלטר מותר בכל ענין אפי' אם קנאו ב"ה ממנו ושל בעלי בתים אסור בכל ענין ואין לו היתר עד כאן לשונו והרי דברים אלו דברי המחברים ממש דיש מקומות שמקילין ע"פ הירושלמי בפת של פלטר אבל פת של ב"ה אין מי שמורה בה היתר : וכתב במרדכי דהאי דא"ר חלבו ה"מ היכא דליכא פלטר ישראל התיר רבינו שמריה פת של נכרי למי שהולך בדרך ועוד הביא ראיה מדתנן (דמאי פ"ג) מאכילין את העניים דמאי ואת האכסנאים דמאי ואף ע"פ שיש בו איסור דרבנן ע"כ וכתוב בתשובה אשכנזית דאפילו בפת של ב"ה התיר דלא חמירא גזרת פת מדמאי ע"כ · וכ"כ בא"ח בשם הרא"ה דכל מקום שאין פלטר מצוי כלל מותר אפילו פת של ב"ה ולילך ולאכלו בשדה חוץ לתחום וכן בתוך התחום אין כאן איסור כיון שהוא חוץ לעיר ע' אמה ושירים אלא שהוא מבוער לת"ח וכפר קטן שאין בו פלטר ישראל ולא נכרי הרי הוא כשדה ומותר לאכול פת של בעלי בתים שם ואם פלטר הזמין ישראל הרי פתו כפת ב"ה ואם הגיע פלטר ישראל שם הרי פת פלטר נכרי אסור עד שימכור פלטר ישראל פתו ולאחר שכלה פת ישראל חוזר פתו של פלטר נכרי להכשירו (ז) עכ"ל אבל לעיל כתבתי בשם הרשב"א דהמתאכסנים עם הנכרי אין להם לאכול פת בעלי בתים וכ"נ) : (ב"ה) על כל זה צריך להעביר הקולמוס : מדברי הרמב"ם שכתב שלא נהגו להתיר אלא פת של נחתום ובשדה ב משמע אבל פת של ב"ה אע"פ שהוא בשדה לא : וכתב הרשב"א אפילו יש שם פלטר ישראל אם אין פת פלטר ישראל כפת של פלטר נכרי מותר וכו' כ"כ בשם הר"י והביא דבריו הר"ן : ומ"ש עליו רבי' ואין נראה כן מן הירושלמי וכו' ואף ע"פ שרבינו לא ראה כי אם ת"ה הקצר לא היה לו לכתוב כן דמשמע מדבריו שהרשב"א לא ראה הירושלמי הזה או ראהו ונעלמה ידיעתו ממנו שאילו ידעו ונזכר ממנו לא היה כותב כן וזה דבר שלא ניתן ליחשד בכך מאן דנהירין ליה שבילי רקיעא ואילו ראה מ"ש בת"ה הארוך לא היה חושדו בכך וגם לא היה מקשה עליו מן הירוש' שהוא הביא תחלה הירושלמי והבבלי ואח"כ כתב ומי שיש בידו פת או שיש פלטר ישראל ויש פלטר נכרי עושה פת יפה ממנו או ממין אחר שאין בידו של פלטר ישראל מותר לקנות מפלטר נכרי דכיון שהותרה פת של פלטר הותרה לגמרי כל היכא דליכא פלטר ישראל כמותו דכיון דדעתו נוחה יותר בפת פלטר זה מפני חשיבותו בעיניו ה"ז כפת דחוקה לו וכן נהגו וכן דעת מורי הרב ז"ל : ומ"ש רבינו של ב"ה אסור לעולם אפילו קנאה פלטר ממנו וכו' ושל פלטר מותרת לעולם אפי' קנאה ב"ה ממנו וכו' כבר כתבתי שכן כתב הרא"ש בתשובה וכ"כ הרשב"א בת"ה והר"ן בפ' אין מעמידין וכתבו שכן נראה מדברי הראב"ד ז"ל והביאו ראיה לדבר מדאמרינן בפ' השוכר את הפועל (סה :) ההוא ג ביתא דהוי דנפל עליה חביתא דיין נסך שרייה רבא למטחנא ולמיפא ולזבוניה לנכרים שלא בפני ישראל הא בפני ישראל אסור לפי שישראל שרואה שמישראל היה אף הוא יקחנו מן הנכרים אלמא בתר תחלתו אזלינן ואף בפת פלטר שבא ליד ב"ה ה"ה והוא הטעם דבתר תחלתו אזלינן ומינה לפת ב"ה שבא לידו של פלטר שאסור ללקחו מן הפלטר וכתב הר"ן שאע"פ שיש חולקים על הרשב"א כדבריו נ"ל עיקר : **לכאורה** היה נראה לומר דלא כל נכרי העושה פת למכור בשוק מותר לקנות ממנו שהרי לא התירו אלא פלטר דהיינו מי שאומנותו בכך אבל לא ב"ה שעושה פת באקראי למכור אבל מאחר שכתב הרשב"א שטעם היתר הפלטר הוא משום דעשוי למכור לכל אין בלקיחתו קירוב דעת משמע דכל שלא עשה הנכרי פת זה לאכלו אלא להוכרו לכל מי שירצה לקנות אין בו משום קירוב דעת ואפילו לא היתה אומנתו בכך דלא חיישינן לקירוב דעת אלא כשעשה פת לעצמו ואח"כ מכרה או נתנה לישראל וכל כה"ג אפילו אם הוא פלטר קבוע ומומחה לרבי' אסור דכל שעשאו לעצמו איכא משום אקרובי דעתא אע"פ שהוא פלטר דלדבר זה ב"ה הוא (ח) :

ואין

דרכי משה

היה אוסר אותן קיכליך שאפאם נכרי על ברזל משום דכשמשיחין הלחם על הברזל או מושחין הברזל עם חלב כל שעה שלא ישרף הלחם ותרע כשיגיע הברזל אצל הנר אז נדלק הנר משם עכ"ל וכ"ה בארוך ועי"ל סימן קי"ג מדין מיני מתיקה (ד) וזהו כסברת המקילין אבל למאן דאוסר אסור אפילו בכה"ג אלא צריך להמתין עד שמגיע לפת כשר וכ"מ מדברי ב"י : (ה) ונ"ל לפי דבריו דהא דחילק בין פת פלטר לב"ה היינו בסתמא דסתם פת פלטר למכור וסתם ב"ה לאכול בעצמו א"נ דכל שעשאו לעצמו מקרי ב"ה וכל

שעשאו

דרישה

קמחו לנכרי ללוש ולערוך עכ"ל : [ב] ולדעת הרא"ש ז"ל אין חילוק בין פת של בעל הבית לפת של פלטר כתב ב"י ע"ז לא ידענו מנין לו שהרי הוא כתב לישנא דרבי חלבו דמדכר פלטר וגם הירושלמי דקאמר הלכה כדברי המתיר ובלבד מן הפלטר וכ"כ בפירוש בתשובה כלל י"ט וז"ל ובמקום שנהגו ע"פ הירושלמי לקנות מן הפלטר ולאסור של בעלי בתים של פלטר מותר בכל ענין אפילו אם קנאו בעל בית ממנו ושל בעלי בתים אסור בכל ענין ואין לו היתר עכ"ל והרי דברים אלו דברי המחברים עכ"ל ב"י ודבריו כללו תמוהין הן בעיני מה סתירה לדברי רבינו מתשובת הרא"ש זו שלא אדרבה משם יש לו סיוע מדכתב ובמקום שנהגו ע"פ הירושלמי לקנות מהפלטר כו' הרי שדקדק וכתב דוקא ובמקום שנהגו כו' וכאילו אמר לדעתי אין לחלק ביניהן אף על פי הירושלמי נראה שמותר אלא שבמקום שנהגו לחלק ביניהן זה מותר בכל ענין וזה אסור בכל ענין ומש"ה כתבו רבינו אח"כ בסמוך ז"ל של בעל הבית אסור לעולם כו' ושל פלטר מותרת לעולם וקאי לדעת ולמקומות המחלקין ומתירין בשל פלטר · והא דכתבו רבינו משום דראה מדברי תשובה הזו שגם הרא"ש לא מחה ביד שנוהגין בו היתר ומחלקין ביניהן אלא שכתב שלדעתו אין לחלק במקום שנהגו איסור גם זה אסור וק"ל ועפ"ר : [ג] וכתב הרשב"א אפילו יש שם פלטר של ישראל כו' עד ואינו נראה כן מהירושלמי ז"ל ב"י גם הרשב"א הביא הירושלמי בת"ה הארוך

ואפ"ה

פרישה

וכמ"ש ואין איסור שלקות אלא בדבר שעולה על שלחן מלכים ע"ז קאמר אם נעשית העיסה מאורז ודוחן דאין בו משום איסור שלקות כיון דאינו עולה עש"מ : (ג) וברוב מקומות גליותינו אין פלטר ישראל מצוי והוי כאילו שהתענה ג' ימים אבל לא אמרינן שיתענה תחלה ואחר כך יאכל דהואיל ואף לאחר ג' ימים לא יהיה לו פת אחר כאילו התענה דמי ואין להקשות דלמה התיר פת של נכרי ימתין שילך למקום שיש שם פלטר לקנות לו פת של ישראל דאפשר דמיירי שלא נמצא פלטר ישראל כמ"ש וברוב מקומות כו' או אפשר לומר ולא מטריחו כדאמרינן לגבלא ולנטילת ידים ולתפלה לפניו ארבע מילין ולאחריו מיל ואף על גב דהתם מיירי ברוצה לאכול פת בטהרה אפשר לומר דה"ה כאן : (ד) ולדעת א"א הרא"ש ז"ל אין חילוק בין פת כו' נראה דר"ל אין חילוק בכל ענין והיינו במקום שנתפשט שם הגזירה גם של פלטר אסור ובמקום שלא נתפשט שם גם פת של ב"ה מותר דלפניכן שוים · והשתא א"ש מה שמסיק רבינו וכתב ז"ל אבל קצת המחברים חלקו כו' עד הלכך אסרוהו כ"א במקום סכנה אבל של פלטר אין בו כ"כ קירוב הדעת כו' מדכתב אין בו כ"כ קירוב משמע הא קצת איסור יש · גם לפני זה בפת של ב"ה כתב דלא התירוהו אלא במקום סכנה משמע דהיינו סכנה ממש והוא שסבר התענה ג' ימים ואין לו פת של ישראל ומשום דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש וקאי אמ"ש הרא"ש דאין לחלק ביניהן ור"ל דבמקום שנהגו בו היתר גם של ב"ה מותר ע"ז כתב דקצת המחברים לא ס"ל הכי אלא שאפי' במקום שנהגו להקל אין להקל בשל ב"ה אלא במקום סכנה ודוקא בשל פלטר דאין בו קירוב הדעת כ"כ בו התירו בקלת מקומות אבל במקומות שנתפשטה התקנה יש להחמיר גם בשל פלטר מיהו ואינו מוכרח כ"כ לפרשו כן וה"ק : (ה) אבל של פלטר אין כאן כ"כ קירוב הדעת שבאומנותו הוא עוסק והרשב"א כתב הטעם דכיון דעשוי למכור לכל אין בלקיחתו קירוב הדעת משמע דכל שעשוי למכור לכל אפילו לא היה אומנותו בכך מותר אבל אם עשה הפת לעצמו אפילו הוא פלטר קבוע ומומחה לרבים אסור ב"י : (ו) של בעל בית אסורה לעולם כו' ושל פלטר מותרת

לעולם

חדושי הגהות

שהסופרים טעו והעתיקו מלת ובשדה במקום וכשר : ב ועיין בתג"ה או"ק א' · ג ב"ה הגי' בהרא"ש אבל בגמרא איתא הרי דחשי :

כוונתו

אחר מי שהיה לו בשעת אפייה · (ו) ואין להתירה אפילו במקום שנהגו (ח) אלא בפת של נכרי' (ט) ואותו אין לו היתר ע"י חיתוי שיחת' ישראל בגחלים כי אין איסורו משום בישול (י) אלא משום הפת עצמו אבל פת של ישראל שאפאו נכרי הוא בכלל איסור שלקות ובאותו לא נהגו היתר בשום מקום ועלה קאמר ג' מלאכות בפת היסק התנור וחתיית הגחלים והאפייה שאם ישראל עשה אחד מאלו אין בו משום בישולי נכרים וכתב א"א הרא"ש ז"ל (יא) ותימה על מה שנוהגין האידנ' להקל בהשלכת קיסם לתנור ובהלכות שבין בני ארץ ישראל לבני בבל כתוב (יב) בני מזרח משליכים קיסם לתנור ובני מערב אומרים קיסם זה אינו מעלה לו ולא מוריד אא"כ התענה ג' ימים מותר משום חיי נפש והנח להם לישראל מוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידים (יג) וכ"כ הרמב"ם שאפילו לא זרק הישראל אלא עץ אחת לתוך התנור התיר כל הפת שבו שאין הדבר אלא להיות היכר שפת של נכרי אסורה עד כאן (יד) ויראה שאינו מחלק בין של נכרי לשל ישראל שאפאה נכרי וכאשר כתבתי כן נראה עיקר : פת של נכרי שנילוש בבצים (טו) אע"פ שיש בביצים משום בישולי נכרים ושלקות אסורין בכל המקומות (טז) אפילו הכי מותר כיון שהפת מותר הבצים טפילין לו : (יז) כתבו הגאונים שכותח של נכרי · מותרת ואין חוששין · לפת של נכרי שבו

ר"י

ואין להתיר אפילו במקום שנהגו אלא בפת נכרים ואותו אין לו היתר ע"י חיתוי שיחתה ישראל בגחלים וכו' אבל פת ישראל שאפאו נכרי הוא בכלל איסור שלקות ובאותו לא נהגו היתר בשום מקום ועלה קאמר ג' מלאכות בפת וכו' בפ' א"מ (לח:) אמר רבינא הילכתא האי ריפתא דשגר נכרי ואפה ישראל א"נ שגר ישראל ואפה נכרי א"נ שגר נכרי ואפה נכרי ואתא ישראל וחתה בה מתוי ש"ד וכבר כתבתי בראש סימן זה דנקטינן כדברי הרמב"ם והרשב"א דבפת נכרי נמי שרי ע"י אחת מג' מלאכות אלו : וכתב א"א ז"ל ותימה על מה שנוהגים האידנא להקל בהשלכת קיסם לתנור וכו' ז"ל שם לכאורה מוכיח בכולה שמעתין דבעינן שיהא ישראל מקרב הבישול ותימה על מה שנהגו האידנא וכו' עד משום חיי נפש ואיפשר שנהגו הראשוני' בתחלת הסיקן של תנור שנתן בו הישראל מעט גחלים וקיסם להעלות שלהבת הילכך אף ע"פ שהוסיף הנכרי בעצים והסיק ואפה כיון שתחלת הדלקת המדורה נעשית בישראל נקרא כל היסק על שמו והאחרונים ראו והקילו בהשלכת קיסם אפילו באחרונה והרי"ף גורס ואפא ישראל ואתא מתוי ש"ד פי' שמהפך לקרב בישולו והרמב"ם כתב ואפי' לא זרק הישראל אלא עץ אי לתוך התנור התיר. כל הפת שבו, שאין הדבר אלא היכר שפת של נכרי' אסורה וליתנא דגמרא לא משמע הכי והנח לישראל שיהו שוגגין עכ"ל והרשב"א כתב בת"ה הרמב"ן תפס על הרמב"ם שאין חיתוי גחלים מכשיר אלא מפני שמסייע הרבה באפיית הפת שעל ידו חומן של גחלים יוצא כמו שפי' רש"י ז"ל והו"ל כההיא דלעיל מינה דמסיקר' בישול בתרתי שעי והשתי' בשל בחדא שעתא ומעשיו של ישראל ניכרים בפת הילכך מותר אבל אם הפך בו מעט ולא הוציא אור אלא הפוך בעלמא אף מתוי כזה אינו מועיל שהרי הגחתו וגמרו ביד נכרי הוא ומכאן אתה למד שהזורק עץ אחד לתנור לא עשה כלום דהא בלא עצו נמי בשיל ואין מעשיו של ישראל ניכרים בפת כלל וה"ל כההיא שאמרו ה"ד אילימא דכי לא מהפך נמי בשל מאי עביד ותיהו נראה שאם הביא ישראל גחלים שמדליקין בהם האש מותר דה"ל שגריה ישראל וכ"כ מורי הרב ז"ל דמדינא דתלמודא אין לנו להתיר בהשלכת קיסם בתנור דמליסנא דג' מלאכות יש בפת משמע דבאחת מג' מלאכות אלו שנעשה ביד ישראל מותר אבל השלכת העץ לתנור מיעוט מלאכה אחת היא שמסייע מעט לשגירת התנור אלא כך נראים הדברים דבמקומות שנהגו לאכול פת של נכרי' מן הפלטר היו מקילין בפת של ישראל בהשלכת קיסם לתנור להרחיק מהם ובמקומות שלא נהגו לאכול פת של נכרים הצריכו אחת מג' מלאכות עכ"ד ומסתברא שאין לך קיסם שאינו מוסיף בחום התנור ומקרב בישול וכל זה מקולותיו של פת ומנהגן של ישראל תורה היא עכ"ל והר"ן כתב בשם הרמב"ן דהשלכת קיסם לא מהני ומ"מ הורה הרב דאי מייתי ישראל גחלים ומשים בתוך התנור ומהם מדליקים האש דאפשר שהוא מותר וכתב עליו ואף היתר זה אינו ברור בעיני וכו' והרמב"ן כתב שהרי"ף גורס וישראל מהדר הדרוי כלומר שישראל מהפך בפת דליתעי ליה בישולא מכל צדדיו והיינו אפיה גמורה הניכרת בפת אבל לא מצאתי גירסא זו בהלכות וכן דעת הרמב"ם להתיר בעץ בפי"ז מהמ"א עכ"ל : **ולענין** הלכה כיון שהרמב"ם והרשב"א מסכימים להתיר בהשלכת עץ והטעם שכתב הרמב"ם טעמא דמסתבר הוא ומנהגן של ישראל שהוא תורה מסייען הכי נקטינן (ו) : ומ"ש רבינו על דברי הרמב"ם יראה שאינו מחלק בין של נכרי לשל ישראל שאפאה נכרי וכולי משום הוא וכבר כתבתי בראש הסימן ושם כתבתי שכן דעת הרשב"א ז"ל והכי נקטי' : וכתב הריב"ש סימן תקי"ד שהרא"ה כתב להתיר הפת שלנו בפורני התנור הנעשה בשכר אף בלא השלכת קיסם דכיון דבשכר אופין לכל הבא אין בו משום חתנות כמו שהתירו פת פלטר מטעם זה עכ"ל ולא נהגו לסמוך על זה אלא אף בשאופין בשכר מצריכים השלכת עץ לכתחלה וכן בדין שאף הרא"ה לא אמרה אלא מדוחק שהרי תמה על מה שנהגו להקל להתיר בהשלכת קיסם שלפי דעתו אינו מעלה ולא מוריד וטרח לדחוק ללמוד זכות על מה שנהגו להתיר לאפות בפורני של נכרים וכתב שכיון שגזירת מלכות היא לאפות הכל בפורני ואין אדם רשאי לקבוע פורני לעצמו ראוי להתיר ועוד שאופה בבית מיוחד לכך שאין אוכלים ואין שותים שם והוא ר"ה בכל העולם ואינו מתכוין לאפות לאדם מיוחד אלא שכיר הוא לאפות לכל בני העיר אין זה משום חתנות וכמ"ש בספר א"ח ומיהו נשמע שאפי' לפי טעם זה לא התירה רא"ה אלא לפי שהוא שכיר לאפות לכל בני העיר ואינו מתכוין לזה אבל כגון פורני דידן שכל אחד פורע לאופה ליתיה להאי טעמא : כתב האגור בשם התוס' שאם הטיל ישראל קיסם בתנור מועיל כל ימי השבוע עד יום ראשון עכ"ל וקולא יתירה היא (ז) : **פת** של נכרי שנילוש בביצים וכו' כ"כ התוס' והרא"ש והר"ן שם והרשב"א בת"ה דככרות של פלטר נכרי שנילושו בביצים שרי דלמאי ניחוש להו אי משום דם רוב ביצים שלנו אין בהם דם ואי משום ביצי עוף טמא אינם מצויים בינינו ואי משום בישולי נכרי קימחא עיקר ובמקום שנהגו היתר בפת של פלטר שרי ומשמע דה"ה אם היו הביצים שטוחין ע"פ הפת שרי וכ"כ הרשב"א והר"ן (ח) ומיהו אינספאנאדש שאפאה נכרי אסור לאכול מהפת שלה ויתבאר בסימן שאחר זה בס"ד : **כתבו** הגאונים שכותח של נכרי מותר וכו' וכ"כ הרשב"א בשם ר"ח

ר"י

ז"ל וכדפרישית : **ואין** להתיר וכו' פי' אפילו במקום שנהגו היתר אין להתיר אלא בפת של נכרי' ובמקום שנהגו איסור אין לו היתר ע"י חתוי וה"ה דאין לו היתר ע"י שאפאו לו ישראל כמ"ש בתחלת סימן זה וכ"ש ע"י היסק התנור דאין ניכר כ"כ דההיסק הוא בשביל הפת ויש להקשות למה לא יועיל א' מג' מלאכות בפת של נכרי הלא כשגזרו על השלקות גזרו אף בשל נכרי וכדלקמן בסי' קי"ג וכשהתירו בא' מג' מלאכות אף פת ש"נ נמי בכלל היתר זה וי"ל דשלקות גזירה קדמונית היתה והתירוה באחד מג' מלאכות ואח"כ באו שמאי והלל וגזרו בי"ח דברים גם על הפת ולא התירוהו בא' מג' מלאכות כי על הפת יחיה האדם ובעי הרחקה טפי · ובמקום שנהגו היתר בפת ש"נ ולא חששו לבישול נכרים ס"ל כיון דחייו של אדם תלויים בו לא גזרו עליו כי סבורים שלא היתה אלא גזירת שלקות דהיינו כל שאר דברים אף של נכרים הוי בכלל איסור שלקות חוץ מן הפת שאינו בכלל גזירה זו אבל פת של ישראל שאפאו נכרי הוי בכלל איסור שלקות : ומ"ש וכתב א"א הרא"ש ותימה וכו' כ"כ הרא"ש בפ' א"מ גבי שלקות דאין להקל בהשלכת קיסם בעיסה של ישראל שאפאו נכרי ושע"ז אמרו בני מערב קיסם זה אינו מעלה ולא מוריד להתיר איסור שלקות והא דכתב הרא"ש לעיל מיניה גבי איסור פת של נכרים מחלוקת זה שבין בני ישראל לבין בני בבל נ"ל דבתרתי פליגי והכי מוכח בלשון דלעיל אמר ובני א"י אומרים קיסם זה מה מעלה ומה מוריד אלא מקום שהתענה בו ג' ימים פת של נכרים מותר מפני חיי הנפש עכ"ל וכאן אמר ובני מערב אומר קיסם מה מעלה ומה מוריד אלא אם התענה ג' ימים ומותר מפני חיי הנפש עכ"ל ולא הזכיר כאן פת של נכרים דבפת של ישראל שאפאו נכרי קאמר דאית ביה משום שלקות : פת של נכרים שנילוש בבצים וכו' משמע דוקא שהבצים נלושים בעיסה ונתבטלו שהרי אין הביצים ניכרים אבל אם טוחין על גביו אסור משום בישולי נכרים וכדכתב רבינו סימן קי"ג גבי פנאד"א ואעפ"י שהרשב"א התיר גם בטוחין הבצים על פני הלחם דס"ל דלא עביד לטעמא אלא לנוי ובטל הוא אגב הלחם שהוא העיקר משא"כ פנאד"א דהשומן עביד לטעמא מ"מ מדברי רבינו נראה דכל שטוחין ע"פ הלחם אסור דאעפ"י שעושין כן לנוי מ"מ כיון שנותן ג"כ טעם בלחם אית ביה משום בישולי נכרים ואסור והכי משמע להדיא מדברי הרא"ש פרק א"מ דלא התיר ר"ת אלא בנילוש בעיסה ולכן כתב עליו בהגהת אשיר"י אבל פנאד"א של דגים שבאשכנזית הוא בעין אסור משום ב"נ וגם העיסה אסורה שבלוע מאיסור דרבנן עכ"ל ודלא כמ"ש ב"י ועיין עוד בס"ס קי"ג : **כתבו** הגאונים דכותח ש"נ מותר ואין חוששין

דרכי משה

שעשאו לסבור מקרי פלטר : (ו) וכ"ם המרדכי פא"מ ע"ב דף שפ"ז וכ"כ מהרא"י בשעריו שער כ"ה וכ"ה באו"ה כלל מ"ג וכ"ה בשערי מדורא ובאגור בשם מהר"י מולין דאם נפח באש מועיל כחתוי עכ"ל וכ"ה לקמן סימן קי"ג כתב בשערים מדורא דכל פת שאסור משום פת של נכרים אסור למכרו לנכרים ד במקום שיש לחוש שמא יחזור וימכרנו לישראל עכ"ל וכ"ה במרדכי פא"מ וכתב באו"ה דמטעם זה נתנו במקום שהרבה ישראל דרים דאסור לקנות פת חתוך מן הנכרים ה שמא קנאו מישראל : (ז) ואפשר דמיירי בענין שכתב האו"ה דהיינו שלא עמד יום שלם בלי היסק : (ח) ובא"ז הארוך משמע דאסור וכ"מ מלשון התוס' והמרדכי פא"מ והסמ"ג והג"א פא"מ דכתב אתא שריותא דפת שנילוש בבצים ולא

דמי

פרישה

לעולם כו' כל זה לשון הרמב"ם הוא כמ"ש בסוף ומ"מ לא כתב רבינו לעיל בשם הרא"ש דס"ל דאין חילוק אפ"ג וכתב ב"י דגם הרא"ש כתב בתשובה כדברי הרשב"א שנכתן הרי כתב ב"י לעיל שיטה דע"כ דוקא לא ראה תוספות תשובה שהרי שם בתשובה כתב בפירוש דיש לחלק ותמיה כתב כאשו דאין חילוק : (ו) ואין להתירה אפילו במקום שנהגו פירוש שנהגו היתר : (ח) אלא בפת של עכו"ם פירוש עיסה של עכו"ם : (ט) ואותו אין לו היתר כו' פירוש במקום שנהגו איסור ושכתב דליכא פלטר וקי"ל מ"ו · (י) אלא משום פת עצמו כו' כבר כתבתי בריש הסי' דפת של עכו"ם אסור משום גזירת הפת ושל ישראל שאפאו עכו"ם איסורו משום שלקות של עכו"ם : (ובאותו לא נהגו היתר בשום מקום כו' פירוש אפילו ע"י פלטר עכ"ה) : (יא) ותימה על מה שנהגו כו' פירש הרא"ש מתמה על מה שנהגו היתר בפת של ישראל שאפאה עכו"ם בהשלכת קיסם ובגמרא לא נזכר אלא חתיית גחלים וכה"ל דהיינו דבר מעט שבתנור מתחמם ע"י . אבל בפת של עכו"ם אפילו אפאה ישראל בהיסק תנור ובחתיית גחלים לא מהני וקי"ל : (יב) בני מזרח משליכין קיסם לתנור ובני מערב אומרים קיסם זה לא מעלה ולא מוריד פירוש בני מזרח הם בני בבל ובני מערב ר"ל בני ארץ ישראל וכ"כ שם הרא"ש בהדיא וז"ל בני בבל מתירין בהשלכת קיסם לתנור ובני א"י אומרים קיסם זה לא מעלה ולא מוריד ואמר כך כתב ותימה דהאידנא כו' ושם מתרלינן דאנן בתר בני בבל אזלינן ולפ"ז קשה מאי מתמה הרא"ש על מה שנהגו כו' ואפשר לומר דאף על פי שאנו נמשכין אחר תלמוד בבלי מ"מ מתמה שהיה לנו לסמוך שזה אינו מן התלמוד אלא מכתב בעלמא מו י"ל שמ"מ ובני מערב אומרים קרא כן לבני א"י שהם במערבו של בבל וגם בבבל זה ארצות אלו שהם ג"כ במערב של בבל שהרי כן יושבין אסורי א"י והרבה שאנו מסתמכים למזרח נגד א"י מש"כ בני בבל שהיו משתחוים למערב א"י וכללם כולם כמ"ש בני מערב אמרו קיסם זה לא מעלה ולא מוריד ולכן תמה הרא"ש על מה שנוהגין כו' · ומסיק שם הרא"ש וז"ל ואפשר שנהגו הראשונים בתחלת היסקו של תנור שנתן בו שהישראל מעט גחלים והקיסם להעלות שלהבת הלכך אף על פי שהוסיף הנכרי בעצים והסיק ואפה כיון שתחלת הדלקת המדורה נעשית בישראל נקרא כל ההיסק על שמו והאחרונים ראו והקילו גם בהשלכת קיסם אפילו באחרונה והנח להם כו' : (יג) וכ"כ הרמב"ם כו' פירוש כתב להתיר כמנהג שלנו והרא"ש הביאו גם כן וכתב שאין משמע כן בגמ' ומסיק בתר הכי והנח להם כו' : (יד) ויראה שאין מחלק בין של עכו"ם לשל ישראל שאפאה עכו"ם פי' דס"ל מ"ש ג' מלאכות בפת דאפשר מכן היה סתוי גחלים תקנו גם כן בפת של עכו"ם וגם ס"ל דהשלכת קיסם הוא כמו חיתוי אבל רבינו ס"ל כהרא"ש דפת של עכו"ם אין לו תיקון בוס במקום שנוהגין בו איסור וכא דג' מלאכות בפת קאי דוקא אמת של ישראל שאפאה עכו"ם וכמ"ש בריש הסימן וו"ש וכאשר כתבתי כן עיקר וב"י פסק כהרמב"ם ע"ש : (טו) אף על פי שיש בביצים משום בישול עכו"ם כמ"ש בסמוך סי' קי"ג דלפע"פ שראוי לגומעו חיה אין זה אכילה משובח : (טז) אפ"ה מותר כיון שהפת מותר הביצים טפילין לו ואותן לחמין שטוחין בתבנין וטמין פניהם בביצים מותרין דלחמין עיקר ור"ת חולק מ"ז : (יז) כתבו הגאונים שכותח של עכו"ם מותר ו"ל מ"ו יש מקשים מאי לא אסרינן הכותח משום חלב של עכו"ם ונראה ולקמ"מ כי לפי

שחלב

חדושי הגהות

ד כוונתו כמו המתבאר בסימן זה דבמקומות שנהגו היתר בפת של נכרים אין זה אלא בעיסת נכרי ואפילו אפאו נכרי מותר משום דחז"ל גזירה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה אבל עיסת ישראל שאפאו נכרי עדיין באיסורו עומד משום בישולי נכרים ולכן קאמר כיון שקונין עכשיו פת מנכרים דהא פת שלהם מותר כדלעיל ע"כ יזהר ישראל מלמכור לנכרי פת שאפאו נכרי מעיסת ישראל שמא יחזור וימכרנו לישראל : ה גם זה הוא לפי המתבאר בא"ק הקודם שקנאו מישראל גרע יותר : ו יש מקשים אמאי לא אסרינן הכותח משום חלב שחלבו נכרי ונראה דל"ק מידי דהחלב טמא אינו עומד ואם נשאר קצת נסיובא דחלבא בטל בשיעורו שהרי נתערב ול"ד לחמאה שאין הקום מעורב בחמאה כדלקמן בסימן קט"ו (דרישה וכ"ח בשם רש"ל) : ז תימא הלא אין בכותח כלל משום איסור פת של נכרי דכיון דלהם העשוי לכותח בחמה נאפית כדאיתא בברכות (לז:) א"כ לא היה להם זה כלל

בכלל

[ז] ר"י מתיר למי שנזהר מפת של נכרי לאכול בקערה עם מי שאינו נזהר ממנו ואינו חושש להתערובת הפת (ט) :

קיג [א] (א) שלקות

שבשלם נכרי אסורין (ב) ל"ש אם בשלם נכרי בביתו או בשלם בבית ישראל וה"ר אברהם היה מתירם אם בשלם נכרי בביתו של ישראל דלא שייך בהו לא משום התנות ולא משום שמא יאכילנו דברים טמאים ור"ת חולק

חוששין לפת של נכרים שכן הלשון משמע דטעמן לפי שאין להחמיר לאסור על ידי תערובת וכמו שהתיר ר"י בסמוך לאכול בקערה וכו' מטעם זה ותימה הלא אין בכותח כלל משום איסור פת של נכרים דכיון דלחם העשוי לכותח בחמה נאפי' כדאיתא בפרק כילד מברכין א"כ לא היה לחם זה כלל בכלל גזירת פת ש"נ ואפשר דבזמן הגאונים היו נותנים בכותח לחם הנאפה אצל האש ואפ"ה כתבו דאין לאסו' כיון דליתיה לפת בעיניה · ויש מקשים אמאי לא אסרינן הכותח משום חלב שחלבו נכרי וכתב מהרש"ל ונראה דל"ק מידי דהחלב טמא אינו עומד ואם נשאר קצת נסיובא דחלבא בטל במעוטו שהרי נתערב ולא דמי לחמאה שאין הקום תעורב בחמאה כדלקמן בסימן קט"ו עכ"ל ולי נראה דכותח וחמאה תרוייהו לא הוו בכלל גזירת חלב וגבינה ובחמאה הוא דנהגו איסור בתקנת מקומות משום שנשאר חלב בגומות אבל בכותח דליכא גומות לא נהגו איסור בשום מקום וגם זה בכלל דברי מהרש"ל : כתב המרדכי בפ' א"ת ע"ש ראבי"ה שאם היסב על השלחן אצל ישראל האוכל פת ש"נ והב"ה יזהר מפת ש"נ כיון שמצוה זו מוטלת עליו לבלוע יבלע מן היפה וכיון שהותר לו לבלוע מותר בו כל הסעודה ותביאו ב"י והכי פי' בעל הסעודה הוא דר בשכירות אצל ב"ה והב"ה נזהר מפת של נכרים ומיסב על השלחן אצל הישראל השוכר האוכל פת של נכרים כיון שמצוה זו מוטלת על בעל הסעודה לבלוע כדי שיבלע בעין יפה יבלע מן היפה של נכרי שהרי הוא אינו נזהר וכיון שהותר לו לב"ה לבלוע מן הפת שבירך עליו בעל הסעודה משום חבוב מצות הבליעה שבירך על פת זה של נכרים שהרי ב"ה זה מיסב על שלחנו א"כ מותר בו כל אותה הסעודה ועיקר חדושו דאפילו הבעל בית בביתו ויש לו פת של ישראל אצלו בביתו אפ"ה מותר לו לאכול פת של נכרי אם הוא מיסב על השלחן אצל ישראל האוכל פת ש"נ שדר אצלו לפי שעה באהלו או בשכירות אבל מהרא"י בת"ה סימן ל"ב הבין דברי ראבי"ה בדרך אחר והוא דהיה מפרש דברי ראבי"ה דס"ק ישראל שאינו נזהר מפת ש"נ שהיסב אצל בעה"ב הנזהר מפת ש"נ ועל השלחן פת ישראל ופת ש"נ היפה משל ישראל דיבלע בעה"ב מן היפה ומותר בכל אותה סעודה בפת ש"נ ע"כ ואחריו נמשך הרב בש"ע בא"ח סימן קס"ח ובי"ד סימן קי"ב ושרי להו מאחרייהו דדבר פשוט הוא דהיכא דבעל הבית שהוא בעל הסעודה נזהר מפת ש"נ דאף ראבי"ה מודה דמברך על פת קיבר דישראל כיון שאין דעתו לאכול פת של נכרים אינו חייב לברך על ש"נ כלל אע"פ שמונח על השלחן והוא יפה משל ישראל ואף השר מקוצי לא אמר לסלקו מעל השלחן אלא כשהבעל הבית אינו נזהר מפת ש"נ דהשתא כיון דמצי למיכל מתרוייהו יסלק של נכרים מן השלחן וטעמו דהיה מסופק שמא לא קאמר בירושלמי דמברך על איזה שירצה אלא בטמאה וטהורה דהתם דוקא כיון שחולין בטומאה אין בו איסור כלל אלא משום סרך תרומה הקילו בו אבל פת של נכרי שנהגו בו משום איסור אפשר דלא הקילו בו על כן ציוה לסלק פת של נכרי מן השלחן והכי משמע להדיא במרדכי פרק כילד מברכין דלא אמר השר מקוצי אלא במי שאינו נזהר מפת של נכרי אבל במי שנזהר מפת של נכרי מברך על פת קיבר של ישראל וא"צ לסלקו ולא אמר ראבי"ה דיברך על היפה של נכרי אלא כשהבעל הסעודה אינו נזהר מפת של נכרים והבעה"ב הנזהר מפת של נכרי סועד על שלחנו דאז משום חבוב מצוה של בליעת הפת שבלע בעל הסעודה על היפה של נכרי שאינו נזהר ממנו בולע ממנו אף הבעה"ב שהוא נזהר מפת של נכרים ומותר בו כל אותה הסעודה כדפרישית עוד הראיתי מכמה קושיות וראיות ברורות שאין פי' דברי ראבי"ה כמו שהבינו הגדולים מלפנים אלא כדפרישי' עיקר והכי נקטינן וכבר הארכתי בס"ד בתשובה ושאין הפסק כדפסק הוא ז"ל וכאן אין מקום להאריך בזה : כתב בהגהת ש"ד סוף סימן ע"ה דר"י לא התיר לאכול פת שנתערב בקערה אלא דוקא דיעבד אם היה מעורב בקערה בלא ידיעתו אבל לכתחלה שישים בקערה לחם שאינו כשר פשיטא לאסור דהוי כמו מערב בידים כך היה מפרש הר' יחיאל מפרי"ו עכ"ל : כתב בס"ד סימן ע"ה דפת שאסור לאוכלו אסור למוכרו לנכרים דילמא הדר וזבנו לישראל אחר כדחיישינן בפ' כ"ש גבי ההוא ארבא דטבעה בחיסתא אבל לחתכו ולמכרו בחתיכות קטנות לנכרים שרי דליכא למיחש דהדר זבניה לישראל וכ"כ המרדכי פרק א"ת ומש"ה נוהגים שלא לקנות פת חתוך מן הנכרי שמא קנאו מישראל וכ"כ א"ו הארוך כלל מ"ד דין ע' ונראה דפת חתוך הרבה שמוליכין עמהם אנשי המלחמה שמייבשין אותה ומתלאין ממנו תביות הרבה אין בו איסור דידוע דלא קנאו מישראל ואין לחוש למה שחתכום בסכין של נכרי דחתיכה אחד או ב' דנתקנה בו השומן שדבק ע"פ הסכין בטל ברוב שאר החתיכות וכדכתב רבינו בטור א"ח בה' פסח גבי זתים שכבשן מיהו אין היתר אלא בפת פלטר אבל בפת של ב"ה אסור והא דכתב א"ו הארוך דאסור לקנות פת מן הנכרי שמא קנאו מישראל היינו לומר פת פלטר אבל פת ב"ה בלאו הכי אסור בין חתוך בין שלם ואם הוא ספק אם הוא של ב"ה או של פלטר ובדוכתא דליכא למיחש שמא קנאו מישראל שרי דבספק דרבנן אזלינן לקולא וכמ"ש הש"ד ע"ש ר"ת בדין השלכת קיסם דבספק אם נתן קיסם מותר :

קיג שלקות וכו' כבר כתבתי בריש סימן קי"ב דאסמכוה אקרא דאוכל בכסף תשבירני וכו' ומשמע דלא אסרו חכמים אלא מה שמבשל הנכרי בביתו דבהכי איירי קרא אוכל בכסף תשבירני וכו' וכמ"ש הר' אברהם דבהא איכא משום חתנות ומשום שיאכלנו דברים טמאים אבל כשמבשל בביתו של ישראל ליכא למיחש מידי וכ"כ בהגה"ה ע"ש הר"י מאורלינש וכתב בא"ו הארוך כלל מ"ג דין י"ג דבדיעבד נוהגים לסמוך אדברי הר"א דמתיר בשולי נכרים בבית ישראל ובהגהת ש"ד סימן ע"ה ע"ש מהרא"י כתב דנוהגין להתיר לכתחלה להניח שפחות נכריות לבשל ולצלות ואפשר דסמכו אהא דא"ח שלא

יחתה

ר"י מתיר למי שנזהר מפת של נכרים לאכול בקערה עם מי שאינו נזהר ממנו וכו' כ"כ התוס' בפ' אין מעמידין (לה :) שאע"פ שטעם פת נכרי מתערב בפת ישראל אין להחמיר לאסור ע"י תערובות כדאמרינן בפ"ק דחולין דלא גזרו על תערובת דמאי וכה"ג במנא דנכרי דליתיה לפת בעיניה דלא גזרו אלא היכא דאיתיה בעיניה וכן כתב המרדכי בפ"ק דחולין :

כתב המרדכי בפ' אין מעמידין בשם ראבי"ה שאם היסב על השלחן אצל ישראל האוכל פת של נכרי' והב"ה נזהר מפת של נכרי' כיון שמצוה זו מוטלת עליו לבלוע יבלע מן היפה כדקאמר בירושלמי גבי פת נקיה טמאה ופת קיבר טהורה וכיון שהותר לו לבלוע מותר בו כל אותה הסעודה וזכר לדבר מדאמרינן (יבמות ז :) מתוך שהותר לערותו הותר לקירוייו ובפרק מי שהוציאוהו (מח :) קאמר אם פקח הוא עייל לתחומיה דלא אחמירו באיסורי דרבנן דאין כבוד שמים ששוב יחלל משום איסור והוא כבר בלע עכ"ל :

מ"כ בתשובה אשכנזית בשם רבינו שמחה דמותר לאכול פת של נכרי לנזהר עם שאינם נזהרים משום איבה וראייתו מירושלמי דדמאי דהתיר דמאי כה"ג בשבת של פרוגטיא פירוש של אסיפה כגון לסעודת מצוה ע"כ ומיהו כתב באותה תשובה דהיינו דוקא בפת שהוא עיקר הסעודה ואם כולם אוכלים והוא אינו אוכל איכא איבה אבל מי שנהג איסור בחמאה של נכרי וכיוצא בה אסור לו לאכלם עם מי שאינו נזהר ממנה דכמה דאיכא בשוקא שאין נפשם תאבה לאכול חמאה :

מ"כ בשם ספר אגודה בפ' העור והרוטב (קכ"ב :) ארבעה מילין לנגל וה"ה אדם הנזהר מפת של נכרים והוא בדרך אם יש פת של ישראל עד ד' מילין ימתין : **כתב** המרדכי בשם ר"ת דהא דהתירו פת של נכרי' ה"מ של נכרים אבל של ישראל ואפאה נכרי ולא חיתה ישראל בגחלים אסור ואפילו לזבוני לנכרי דילמא אתא לזבוני לישראל כדחיישינן בפ' כל שעה (ל :) גבי ההיא ארבא דטבעה באיסתא אבל ליתן לפועליו מותר כגון לפתת הלחם לב' חלקים דבענין זה ליכא למיחש דילמא אתי לזבוני לישראל דאיכא היכרא טובא :

כתב עוד המרדכי מעשה בא לידי על תנור שאפו בו ישראל ג"פ ביום והכשירו התנור ע"י זריקת קיסם ובכל פעם שהיו אופין היו חוזרים להסיק התנור ולהכשיר ובאפיה הג' זרוקה לא הכשירו התנור והוריתי דאפ"ה פת שנאפה באחרונה מותרת דכיון שהכשירו איתו בשאר הסיקות וגם באפיה האחרונה נשאר קצת בעין מן הגחלים הבוערות מן הסיקות הראשונות שהכשירו התנור ודאי מותר אע"פ שלא זרק הישראל קיסם באפיה אחרונה דהא זריקת הקיסם אינה מעלה ואינה מורדת בתוך ההיסק ואפ"ה אנו סומכין עליה כבני בבל הה"נ בהאי עובדא כיון דאיכא קצת גחלים משאר הסיקות שהכשיר בו התנור הפת מותרת מ"מ לא רציתי לעשות מעשה להתיר עכ"ל (י) : כתב עוד המרדכי אם נאפה הפת בתנור של נכרי בלא חיתוי ובלא קיסם אפי' אם קרמו פני הפת בתנור מועיל חיתוי דישראל אח"כ כל זמן שהפת צריך לתנור ומשביח באפייתו עדיין דהוי גמרו ביד ישראל וכן תבשילי' היה מועיל אף לאחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי אך רבינו יהודה כתב דחיתוי דישראל לא מהני לאחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי מיד נכרי וכן לענין פת לא מהני לאחר שקרמו פניה ע"כ והאגור כתב בשם שערי דורא שאם לא הכשיר התנור יכול לתקן שיעשה אש בפי התנור כיון שהפת משביח מן האש ועוד תקנה אפילו הוציא הפת להחזיר על ידי ישראל שנית בתנור ח אם הוא משביח עכ"ל :

קיג שלקות שבשלם נכרים אסורים במשנה פ' אין מעמידין (לה :) מני שלקות של נכרים בכלל דברים האסורים באכילה ופרש"י שלקות כל דבר שבשלו נכרי ואפילו בכלי טהור וכולהו משום חתנות וכך כתב הרמב"ם בפי"ז ובגמרא פרש"י טעמא אחרינא שלא יהא ישראל רגיל אצל נכרי במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא : ומ"ש וה"ר אברהם היה מתירם אם בשלם נכרי בביתו של ישראל וכו' כ"כ שם התוס' והמרדכי שהיה אומר ה"ר אברהם

ולא

דרכי משה

דמי לשמנונית דגים שעל הפשטיד"א משום דהביצים נתערבו ונתבטלו בעיסה קודם שנאסרו משום בישולי נכרים משא"כ פשטיד"א דהשמנונית בעין על העיסה וגם נאסר תחלה משום בישולי נכרים ואח"כ נבלע בעיסת הפשטיד"א עכ"ל משמע דאם הביצים נכרין בעין על הפת נמי אסור וכ"ש באשר"י פא"ט וכן נוהגין ליזהר בהן כשהבצים שטוחין על הפת ודן בעין (ט) בהגש"ד דדוקא אם הוא מעורב בדיעבד אבל אסור לערבו לכתחלה דהוי כמערב בידים עכ"ל ובאו"ה פת של נכרים שנתערב בטל ברובא דעלמא בין לח בין יבש בין דבר חשוב בין אינה חשוב אבל אסור לערב לכתחלה עכ"ל וכ"ה בהר"ן פרק הערל דף תר"ל ע"א ועיי"ל סימן צ"ט מדין ביטול איסור ונ"ל דמ"מ יוכל להיות שמתירים לאכול בקערה אחת וליכא למיחש משום הטעם שנתערב ולא אסרו לערב לכתחלה אלא לאכול הפת עצמו אבל משום טעמא ליכא למיחש אך הגהות ש"ד שכתבתי אוסרת לכתחלה : (י) ובאו"ה כלל מ"ד הוסיף להתיר דאפילו עמד התנור פנוי בין היסק להיסק אם הוא עדיין חם מע"ל להיסק שהכשיר ישראל את התנור כל הפת מותר דעדיין היסק ראשון מועיל לפת האחרון דחום הראשון מועיל גם עתה דדבר הנראה לעינים שתנור נוה יהתחמם אם הוסק גם אתמול ואפילו לא הכשירו הישראל התנור רק ביום אחד ובכל יום ויום אפה נכרי פת שלא עמד התנור יום שלם בלתי היסק כל הפת מותר מכח היסק הא' עכ"ל :

ובאו"ה

דרישה

ואפ"ה מתירו וכתב הטעם דכיון שהותר הפת פלטר הותרה לגמרי כל היכא דלית פלטר ישראל כמוהו לכיון דדעתו נוטה יותר בפת פלטר זה מפני חשיבתו בעיניו ה"ז כפת דחוקה לו וכן נהגו וכן דעת מורי הרב ז"ל עכ"ל ב"י והוכיח מכאן שרבינו לא ראה ת"ה הארוך (ואפשר לומר אף על פי שרבינו ראה דברי ת"ה כתב ואינו נראה ור"ל שהרשב"א מדמה זה לפלטר אינו מצוי ואינו נראה כן מדברי הירושלמי מאחר שלא כתב מהירושלמי היתר זה רק בשאין פלטר מצוי אך נראה כאילו היה כותב ולשון הירושלמי אינו משמע כן וק"ל עכ"ה) [יט] ר"י התיר למי שנזהר מפת של נכרי כו' עד סוף הסימן כתב התוס' פרק אין מעמידין שאף על פי שטעם פת נכרי מתערב בפת ישראל אין להחמיר לאסור ע"י תערובת כדאמרינן בפ"ק דחולין דלא גזרו על תערובת דמאי דליתיה לפת בעיניה דלא גזרו אלא היכא דאיתיה בעיניה וכ"כ המרדכי בפ"ק דחולין (רבינו שמריה היה מתיר למהלך בדרך לאכול מפת של נכרי אף למי שנזהר מ"ק בע"א רש"ל והביאו ב"י בסימן זה עכ"ה) :

סי' קיג [א] **שלקות** שבשלם כו' :

כילד

פרישה

שהחלב טמא אינו עומד ואם נאמר שמעט נסיובי דחלבא איכא בו מכל מקום בטל במיעוטו שהרי מעורב בה ואינו דומה לחמאה דלקמן שאיכא מעורב בה הקום כמ"ש המחבר לקמן סימן קט"ו עכ"ל : (לאכול בקערה עם מי שאינו נזהר ר"ל כגון לטבל בתבשיל שבקערה זה בפת כשר וזה בפת של עכו"ם אבל אם מעורב פת בעיניה פשיטא דאסור ולא מותר אלא טעם הפת ועד"ר עכ"ה) :

סי' קיג (א) **שלקות** שבשלם נכרי אסורים פירוש כל דבר המבושל קרוי שלקות ובסוף הסימן יתבאר דאפילו שפחות שלנו נכריות שמבשלות בבית ישראל אסיר משום בישולי עכו"ם ובהג"ה ש"ד בשם מהרא"י כתב דאנו נוהגין להקל לכתחלה שהשפחות והעבדים נוהגי' לבשל בבית ישראל וסומכין אא"ח שלא יחתה אחד מבני הבית באש מעט ומכאן

דייק

חדושי הגהות

בכלל גזירת פת של נכרי ואפשר דבזמן הגאונים היו נותנים בכותח לחם הנאפה אצל האש ואפ"ה כתבו דאין לאסור כיון דליתיה לפת בעיניה ב"ח : ח עי' בסי' שבסמוך (העתיק מבד"ה) :

בתשובה

חולק עליו וכן נוהגין · (ג) ולא אסרו אלא דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי וגם עולה על שולחן של מלכים ללפת בו הפת או לפרפרות אבל דבר הנאכל כמו שהוא חי אפילו הוא חשוב להעלות על שלחן מלכים או דבר שאינו נאכל על שלחן מלכים אפילו אינו נאכל כמו שהוא חי אין בו משום בישולי נכרים ולא אסרו אלא כשמכוין הנכרי לשם בישול (ד) אבל אם אינו מכוין לשם בישול כגון שהסיק התנור ליבש בו כלים והיה בו בשר ולא ידע בו ונצלה או שחרך ראש גדי להסיר שער ונצלו ראשי האזנים שהם רכין עד שראוין לאכילה מותר כיון שלא כיון לשם בישול אבל אם כיון לשם בישול כגון שהסיק התנור לבשל בו והיה בו בשר תחלה ונצלה אע"פ שלא כיון לזה הבשר שהרי לא ידע בו אפי' הכי אסור ד (ה) לפיכך אם ידע שהיה בשר בתנור אפילו חממו ליבש כלי אסור חיישינן שמא כיון גם לבישול כיון שידע בו ולא אסרו אלא כשכל הבישול ע"י נכרי אבל היה תחלתו או סופו על ידי ישראל מותר כיצד

ולא הודה לו ר"ת דל"ש בבית הנכרי ל"ש בבית ישראל דלא פלוג רבנן וכ"כ שהוא דעת הפוסקים שסתמו דבריהם ולא חילקו : (ב"ה) ולאפוקי מרבינו ירוחם שכתב שרוב הפוסקים הסכימו להתיר :

כתוב בא"ח כתב הרמב"ן א בתשובה דעתי שאין איסור בשפחות הללו קנויות לנו דמלאכה דעבד ערל דישראל הוא דקנוי לו למעשה ידיו ומוזהר עליו בשבת מן התורה וליתא בכלל נכרי והלכך ליתיה בכלל גזרות דידהו וכן נהגו עכ"ל · והרא"ש כתב אע"פ שהדעת נוטה לדבריו בעל נפש ראוי להחמיר על עצמו וכ"כ ב הרשב"א ואנו נוהגים איסור בבישוליהן ואפי' בדיעבד (א) עכ"ל והם דבריו בתשובה סימן ס"ח ותקכ"ג :

ולא אסרו אלא דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי וגם עולה על שלחן מלכים וכו' שם (לח · וגם עד סוף הסימן) אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב כל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי נכרי' בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו אמר רב שמואל בר יצחק אמר רב כל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בישולי נכרים מאי בינייהו איכא בינייהו דגים קטנים וכו' וכתבו התוס' והרא"ש והרשב"א והר"ן שפסק ר"ת כתרי לישני להקל ואין אסור משום בישולי נכרים אלא אם כן עולה על שלחן מלכים ואין נאכל כמות שהוא חי ודקדק כן מדברי התלמוד וכן דעת ר"ח וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפי"ז מהמ"א ודלא כהרמב"ן דפסק כלישנא דסוראי לחוד וכבר דחה הר"ן ראייתו . וכתב הרמב"ם דטעמא דבעינן שיהא עולה על שלחן מלכים הוא מפני שעיקר הגזרה משום חתנות שלא יזמנו הנכרי בסעודה ודבר שאינו עולה על שלחן מלכים לאכול בו את הפת אין אדם מזמן את חבירו עליו :

ומ"ש רבי' או לפרפרות כן נראה מדברי הרמב"ם שכת' נכרי שהצית אור באגם כדי להעביר החלים ונתבשלו בהם חגבים הרי אלו מותרין ואפילו במקום שהן עולין על שלחן מלכים משום פרפרות : ב"ה כתב רבינו ירוחם התרמוס אין בו משום בישולי נכרי' לפי שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת פשוט בפ' החולץ (מו ·) ויש אוסרים אותו כיון שאין אנו בני תורה כדאמרי' בסוף פ' ר' ישמעאל (נט) וראשון עיקר וכ"כ הרא"ש בפ"ק דביצה (ו ·) בההיא דמת בי"ט ראשון יתעסקו בו עממין עכ"ל : ואמרינן בגמ' דחטים ועשאן נכרי קליות שרו : (ב"ה) כתב רבינו ירוחם יש מפרשים אפי' אין נאכלין כמו שהם חיים והרשב"א כתב בת"ה דוקא נאכלין כשהן חיים כגון חטה שיש בני אדם שכוססין אותה חיה עכ"ל : וכתב הר"ן דטעמא מפני שלא נשתנו מברייתם (ב) אבל הרמב"ם כתב בפ' י"ז מהלכות מ"א דטעמא דלא גזרו עליהן מפני שאין אדם מזמן את חבירו על הקליות ג ועפ"ז דברים אלו נהגו היתר באפונים קלויי' שקולים הנכרי' ולא פקפק אדם עליהם אם לא במקו' שנוהגין למשוח המחבת בשמן בשעת קליה והוא מקום שיש לחוש שמא ישימו חלב במקום שמן (ג) :

ולא אסרו אלא כשמכוין לשם בישול אבל אם אינו מכוין לשם בישול כגון נכרי שהסיק תנור ליבש בו כלי וכו' שם א"ר יוחנן האי נכרי דחריך רישא שרי למיכל מיניה אפי' מריש אוניה אמר רבינא הילכך האי נכרי דשדא סיכתא לאתונא וקבר בה ישראל קרא מעיקרא כלומר וא"כ הסיק הנכרי התנור ונתבשלה הדלעת שפיר דמי פשיטא מ"ד לבשולי מנא קא מכוין קמ"ל לשרורי מנא קא מכוין · פי' סיכתא יתד · לשרורי פירוש להקשות היתד ואין דעתו לבישול וכתב הרא"ש בהל' הרי"ף כתב קבר בה ישראל קרא מעיקרא ס"ד לבסוף אסור לא בעי למימר לבסוף אחר שהסיק התנור דהא ודאי שרי דהוינו שגר נכרי ואפה ישראל אלא ה"ק לבסוף בתר דשדא נכרי סיכתא לאתונא קודם שהעביר האש ליבש הסיכתא דכיון דקבר בה ישראל לעין הנכרי אף ע"ג דלא כיון לבסוף לבשל הסיכתא חיישינן שמא כיון לבשל הקרא כיון דידע בה ולא שרי אלא היכא דקבר בה ישראל מעיקרא ולא ידע בה הנכרי עכ"ל · והשתא מ"ש רבינו אבל אם כיון לשם בישול כגון שהסיק התנור לבשל בו וכו' היינו מדאמרינן גבי סיכתא מהו דתימא לבישולי מנא קא מכוין משמע דאי הוה מתכוין לבישולי מנא הוה מיתסר קרא אע"ג דלא ידע בה הנכרי דהא קברה ישראל מעיקרא · וכ"כ הרשב"א בת"ה ומ"ש לפיכך אם ידע שהיה הבשר בתנור אפילו חממה ליבש בו כלי אסור וכו' היינו מ"ש הרא"ש לפי גירסת הרי"ף ולא ראיתי לאחד מהפוסקים שכתב כן כי הר"ן פי' גירסת הרי"ף דמשמע מינה דמעיקרא מכוין נכרי לשרורי מנא ובתר הכי לבשולה וכתב שאינו מחוור : ולא אסרו אלא בשכל הבישול ע"י נכרי אבל אם היה תחלתו או סופו
על

יחתה אחד מבני בית בגחלים לצורך בישול או צלייה עכ"ל ורמב"ן כתב בתשובתו דיש מרבותינו נתנו טעם להתיר בעבדים ושפחות משום דאין חתנות וקירוב הדעת אלא כמי שעושה ברצונו מאהבת ישראל ואלו עושין בין ירצו בין לא ירצו ואין קירוב הדעת בכך ומסיק דאין אנו סומכין ע"ז עכ"ל ונראה דרבותינו נמי לא אמרו אלא בעבדים ושפחות נכרים הקנויים וכמ"ש הרמב"ן להתיר באלו כמ"ש ב"י וכך הגיה רבינו סוף סימן זה צריך לחזר בשפחות נכריות משמע דמיירי באינן קנויות אלא שפחות נכריות שהם נשכרין לשנה או לחצי שנה דאין להם היתר זה אלא מטעם שכ' מהרא"י וכך נהגו היתר בכל שפחות נכריות נשכרות מיהו צריך שיהא ישראל יוצא ונכנס כדי שלא' תשים דבר איסור בתוך התבשיל,להשגים חלקה :

ולא אסרו אלא דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי וגם וכו' כתב ב"י ע"ש התוס' והרא"ש שר"ת פסק כתרי לישני להקל וכן דעת ר"ח וכן פסק הרמב"ם וכו' אבל במרדכי כתב בלשון הזה איכא בינייהו דגים קטנים ר"ת פסק כלישנא בתרא דר' יוחנן קאי כוותיה בסוף פ' ר' ישמעאל ור"ח פסק כתרי לישני ולחומרא עכ"ל ונ"ע מיהו לענין הלכה הסכמת הפוסקים לקולא דאין אסור אלא דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי וגם הוא עולה על שלחן מלכים אכן בפ' במה טומנין (דף כ"א) איתא דאדם חשוב יש לו לזהר אף בדבר שנאכל כמות שהוא חי ופרש"י לפי שהרואה אותו שהוא מיקל עומד ומיקל יותר דה"א התם רב נחמן א"ל לדרו עבדיה אייתי לי מיא דאחים קפילא ארמאה שמע ר' אמי ואיקפד וקאמר תלמודא דטעמא דר' אמי דאע"ג דהלכה כרב דדבר שנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי נכרי' אדם חשוב שאני ומייתי לה הרי"ף והרא"ש לשם אלמא דהכי הילכתא לאדם חשוב יש לו להזהיר אף בדבר שנאכל כמו שהוא חי והכי נקטינן ואיכא לתמוה אמאי לא כתבו רבינו : כתב ב"י וז"ל אמרי' בגמרא דחטין ועשאן נכרי קליות שרי וכתב הר"ן דטעמא מפני שלא נשתנו מברייתן אבל הרמב"ם כתב בפי"ז דטעמא דלא גזרו עליהן מפני שאין אדם מזמן את חבירו על הקליות וע"פ דברים אלו נהגו היתר בכפונים קלויים שקולים הנכרי' עכ"ל וכן ראיתי בהגה"ה וז"ל נשאל למהרא"י על פולין שקורין בל"א ערבי"ש שקולין אותו הנכרים במחבת שלהן העשויה לכן ובכף שלהן וקורין אותו בלשון בה"מ"י פיטשלק"י נראה למהרא"י היתר גמור כי סתם כלי נכרים אינן ב"י וגם אינם עולים על שלחן מלכים ללפת בהן הפת וקצת ראיה מסמ"ג לאוין מצוה י"ט שכתב האידנא תורמסים דשלקי ליה נכרים מותרים ואין חילוק נכון לחלק בין פולין לתורמסים עכ"ל ועיין עוד בסמ"ג בדף כ"ה ע"ג בדין מת בי"ט ועיין עוד בסמ"ג סוף ה' יין נסך דף כ"ז ע"ב וכתב שם שקיבל מרבינו יהודה דשכר אין בו משום בישולי נכרי' כמו שהתבואה בטלה במים לענין ברכה עכ"ל וכ"כ התו' בפ' א"מ דף ל"א ותימא דהלא התבואה עיקר ויש בו כזית בכדי א"פ כדכתב הרא"ש גבי בישור חמץ ואין ראיה מדברכינן עלוו שהכל כיון דנשתנה מברייתו ואין התבואה בעין אלא טעמא דאין בשכר משום בישולי נכרים דמתחלה לא גזרו על השכר וע"ל ריש סי' קי"ד מ"ש על זה בס"ד : ולא אסרו אלא בשכל הבישול ע"י נכרי וכו' כתב ב"י דמ"ש בגמרא דכן שהניח נכרי והפך ישראל בין שהניח ישראל והפך נכרי מותר פי' הרמב"ם היפך בבשר וכ"ל דלא נהפכו מצד זה ולהניחו מצד אחר קאמר דהיינו מסלקו מאש וכל שסילקו נכרי קודם שיתבשל כב"ד והחזירו לאור אסור אלא שהיה מנענעו וכו' עכ"ל ולפע"ד נראה דכשסילקו הנכרי מעצמו קודם שיתבשל כב"ד והחזירו אין בו איסור דמי ביקש מידו שיסלקנו ויחזירו הלא אם לא היה הנכרי מסלקו היה בשיל ממילא ובגמרא לא אמרו אלא כגון דאותביה בסילתא וזקליה נכרי ואותביה בתנורא דהיינו דהישראל סילקו מעל האש והניחו בסל ובא נכרי והחזירו על האש וכן פי' הרשב"א להדיא בת"ה הארוך בית ג' שער ז' וה"ה ודאי אם סילקו הנכרי בציווי ישראל והחזירו הנכרי מעצמו נמי אסור והתם הוא דאסור אבל בשסילקו נכרי מעצמו ושוב החזירו אין שם איסור והכי משמע פשטה דברייתא מניח ישראל בשר ע"ג גחלים ובא נכרי ומהפך בו עד שיבא ישראל מב"ה או מב"ד ואינו חושש ואי איתא דבהיפך מצד זה אל צד אחר אסור דה"ל סלקו נכרי והחזירו כמו שפי' ב"י אמאי אינו חושש לכתחלה דילמא בהפוכו הוא מסלקו מצד זה לצד אחר כמו שהוא הרגילות ואע"ג דבסמוך הביא רבינו דברי הרשב"א שכתב דבאין ידוע אם סילקו נכרי מותר
אלמא

דרכי משה

קיג (א) ובא"ח כתב בלל מ"ג ודוקא לכתחלה אבל אם בישלה שפחה בבית ישראל בדיעבד סומכין על דברי ר' אברהם שמתיר בישול נכרי בבית ישראל עכ"ל ובהגש"ד בשם מהרא"י ז"ל בכמה מקומות נוהגין להתיר להניח שפחות נכרים לבשל ולצלות בשבת ואין שולחין יד בתבשיל או בצלי כלל ואפשר סמכו אהא דרא"א שלא יחתה אחד מבני הבית בגחלים עכ"ל ושמעינן מכאן דהחיתוי מהני אפילו לא כיון להתיר על ידי חיתוי זו אלא עשאו בלא כוונה וכ"פ בכלבו : (ב) וכ"ה בהג"א פ"ב דע"ז ולכן נוהגין לאכול קטפש"ש של נכרים אע"פ שמבשלין אותו עכ"ל ובאו"ה כ"כ מ"ג דאין לחלק בין נשתנה ללא נשתנה עכ"ל : (ג) וכן מצאתי בהגהת מהר"ר אברהם מפראג שהתיר קטנית שקורין בל"א ערבי"ש שקולין הנכרים בכליהם שאין בהם משום בישולי נכרים וכתב דכן משמע בסמ"ג הלכות י"ט סימן ע"ה דנוהגין היתר בתורמוס של נכרים וגם ליכא למיחש שבישלו אותן בכליהם דסתם כלי נכרים אינן ב"י וכ"ע באורך דכל שהוא נאכל כמות שהוא חי ע"י הדחק לא מקרי נאכל כמות שהוא חי וכל שעולה ע"ש לפרפרת מקרי עע"ש דדרך אדם להזמין חבירו עליו וקרביים אע"פ דאמרינן (נדרים נג:) אוכליהן לאו בר אינש ולא הוי תחוכה הראוי להתכבד מ"מ אסור משום בישולי נכרי' וכן כמהין ופטריות וכל כיוצא בו עכ"ל וכ"ל ללמוד מדברי הר"ן דלעיל ושאר פוסקים דלא חילקו בין דבר שנשתנה ללא נשתנה שרי דזה המאכל שעושין מגורגניות וקורין אותן פאוו"דלא שהוא מותר ושאין בו משום בישולי נכרי' דהרי הגרגניות נאכלין כמות שהן חיין ואע"ג דנשתנה ונמוחה גופן ואינו ניכר כלל שהיו גרגניות אפ"ה שרי וכן המנהג פשוט וראיה ג"כ מדברי הרמב"ם פי"ז דשמן של נכרים מותר מפני שנאכל כמות שהוא חי עכ"ל ש"מ אע"ג דלכתחלה היו זתים ואח"כ שמן אפ"ה שרי וה"ה כאן וכתב המרדכי פא"מ ע"ג סוף הפ' ומטעם זה פירות שכבשו נכרי בדבש מותרים דאפילו שמנונית בעין בדבש הוי לפגם ומשום בישולי נכרי' ליכא שנאכל כמות שהוא חי עכ"ל וכ"ה במרדכי ריש כיצד מברכין ומצאתי
הגהת

פרישה

דייק רמ"ש בסעיף ד' דאפילו מיתנו בלא כוונת בישול והעיל ובסעיף ד' כתב הא"ז דאפילו לא מיהה ישראל ולא השליך שם קיסם רק שהנכרים הדליקה מאש של ישראל שרי עכ"ל והוא דעת מהרא"ש שכ"כ מו"ס בשמו : (ב) ר"ש אם בגלל השכבים בביתו כו' גם אין חילוק בין דבר שמבשל הוא של עבדים או של ישראל וכמ"ש בסי' קי"ב בפת ובכלל מש"ר כאן אי בגלל בבית ישראל יש ג"כ אפילו הוא משל ישראל : (ג) ולא אסרו אלא דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי וגם עולה על שלחן של מלכים כו' הטעם משום דעיקר הגזירה משום חתנות ודבר שאינו חשוב כ"כ אין אדם מזמן חבירו עליו רמב"ם : (ד) אבל אם אינו מכוין כו' והיה בו בשר ולא ידע בו ונצלה כן הוא במקן אין מעמידין דף ל"ח ע"ש ובפמ"א : (ה) לפיכך אם ידע שהיה בשר בתנור כו' מדלעיל קאי שלא התיר בגמרא אלא בשלא ידע הנכרים שהיה בשר בתנור וע"ז כתב לפיכך כו' (ואיכו אם מרך דלאו גדי מותר לאכול ממנו אף שהנכרי ידע בו משום דנתלאי לא
היה

חדושי הגהות

קיג א בתשובה המכונות להרמב"ן סימן רמ"ד : ב על דברי הרא"ש כתב וכ"כ הרשב"א וכו' ובאמת לפי הנראה לא ראוי זה כראוי זה הרא"ש החמיר רק לכתחלה והרשב"א אוסר אף בדיעבד וצ"ל שהרב"י סובר דמ"ש הרא"ש דבעל נפש ראוי להחמיר על עצמו היינו אפילו בדיעבד (כה"ג) וע"ש שהאריך עוד : ג נ"ל דזה נכתב שלא במקומו ומקומו הוא קודם מ"ש אבל הרמב"ם כתב וכו' וכוונתו לומר דע"פ טעם הר"ן דכל שלא נשתנה מברייתו כו' נהגו היתר באפונין כיון שלא נשתנה דאילו להרמב"ם אין היתר לאפונים קלויים כיון דאינם נאכלים חיין ועולין על שלחן מלכים ואם נפשך לומר דקאי אף להרמב"ם דגם באפונים שייך הך טעמא דאין אדם מזמן חבירו על הקליות צא ולמד הא הרמב"ם בעצמו פי"ז מהמ"א אוסר באפונים שלוקות אם לא דנימא לחלק בין קליות לשלוקות ויש קצת הוכחה לחילוק זה מסתירות דברי הרמב"ם שהרי הרמב"ם בעצמו שם מתיר בקליות מ"מ לא ראיתי לאחרונים מחלקים בכך (כה"ג) וע"ש : ד הך לפיכך אדלעיל קאי שכתב שלא התיר בגמרא אלא בשלא ידע הנכרי שהיה בשר בתנור וע"ז כתב לפיכך וכו'
פרישה

אלמא מלשון זה דכידוע דסילקו נכרי וחזר והחזירו אסור אפשר דרבינו לא בא אלא ללמוד מדבריו להורות קולא זו דכאינו ידוע אם סילקו מותר ונפקא מינה לתניח ישראל קטן שאין בו דעת לשומרו אצל הנכרי דלא חיישינן שמא סילק הקטן והנכרי החזירו אבל כשהנכרי סילקו מעצמו והחזירו אין בו איסור והכי משמע להדיא מדברי רבינו שכתב אבל אם נתנו הישראל על האש וסלקו מיד ובא נכרי והחזירו אסור משמע דדוקא כשהישראל נתנו וסלקו מיד אבל אם סלקו נכרי והחזירו אין כאן איסור · ואיתא שבת״ה הארוך כתב היכא דסילקו נכרי והחזירו דאסור ולא הביא שום ראיה לדבריו ובגמרא משמע להדיא דכסילקו נכרי והחזירו ליכא איסור אלא כשסילקו ישראל והחזירו נכרי כדפרישית ומה שהביא הרשב״א דברי ר״ח שכתב דברייתא איירי שסגר הדלת דליכא למיחש לחלופי ולא חשש לשמא סלקה הנכרי והחזירה ראיה לדבריו נראה אדרבה ראיה זו הוא לנגדו דמשם ראיה דאין איסור כלל אם סלקה הנכרי והחזירה ולכיכך אין חוששין לזה כלל אפילו לכתחלה לכן הנלפע״ד דבדיעבד אין לאסרו :

ובש״ע קשה לי דדבריו סותרין זא״ז לכאורה דבסעיף י״א כתב הניח הישראל ע״ג האש והניח הנכרי לשומרו והפך בו ואין ידוע אם סלקו נכרי עד שלא הגיע למאכל ב״ד מותר והיינו כדברי הרשב״א ולסוגו דכסלקו נכרי והחזירו אסור אלא דבספק בשולי נכרים אזלינן לקולא דספק דדבריהם להקל כמ״ש רבינו בשם הרשב״א וכן פי׳ בהגהת ש״ע וקודם זה בסעיף ח׳ כתב נתן ישראל קדרה על האש וסלקה ובא נכרי והחזירה אסור אא״כ הגיעה לאכל ב״ד שהוא שליש בישול כשסילקה אלמא דוקא כשהישראל סילקה א״כ נכרי בלווי ישראל התם הוא דאסור אבל סילקה נכרי מעצמו והחזירה אפילו סילקה קודם שהגיע לב״ד מותר וזהו כדברי רבינו ולסוגו שהוא חולק אהרשב״א ואפשר לייסב דדעתו לפסוק כהרשב״א ומה שהביא תחלה לשון רבינו לא נתכוין לדיוק׳ דהיכא דסילקו נכרי והחזירה שרי אלא סמך עצמו על מ״ש אח״כ כלשון הרשב״א דאף בסלקה נכרי והחזירה נמי אסור ובדרך לא זו אף זו כתב דבריו דלא מיבעיא היכא דסילקה ישראל והחזירה נכרי דאסור אלא אפילו סילקה נכרי והחזירה נמי אסור אבל מכל מקום נלפע״ד דהעיקר דלהלכה נקטינן דכסילקה נכרי מעצמו והחזירה ליכא איסורא אפילו סילקה מקמי שהגיע למאכל ב״ד ודו״ק :

וכתב הרשב״א דה״ה נמי אם בשלו נכרי כב״ד וכו׳ כבר הביא ב״י דעת הגאונים

[ב] ביצד הניח נכרי התבשיל על הגחלים ובא ישראל וחתה בגחלים מותר אע״פ שהיה מתבשל בלא חתוי וכן אם הניח ישראל (ו) ובא נכרי וחתה מותר (ז) בד״א שמצאה נכרי על גבי הגחלים כשחתה אבל אם נתנו הישראל על האש וסלקו מיד ובא נכרי והחזירו אסור אא״כ הגיע למאכל בן דרוסאי שהוא שליש בישולו כשסלקו שכל שנתבשל ע״י ישראל כמאכל בן דרוסאי אפילו אם סלקו הישראל מן האש אם בא נכרי והחזירו ונגמרו אין בו משום בישולי נכרים : וכתב הרשב״א דהוא הדין נמי אם בשלו נכרי כמאכל בן דרוסאי אין לו היתר אח״כ ע״י גמר בישול ישראל ולא נהירא (ח) לא״א הרא״ש ז״ל דלהקל השיבו כמאכל בן דרוסאי כמבושל ולא להחמיר הילכך (ט) אפילו אם בשלו כמאכל בן דרוסאי ובא ישראל וחתה בו ונגמרו מותר · [ג] כתב הרשב״א הניח הישראל על גבי נחלים עוממות שלא היה ראוי להתבשל עליהם ובא נכרי והפך בו ונתבשל הרי

על ידי ישראל מותר כיצד הניח נכרי התבשיל על הגחלים וכו׳ שם אמר רב יהודה אמר שמואל הניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא נכרי והפך בו מותר פשיטא אילימא דאי לא היפך ביה הוה בשיל פשיטא אלא לאו דאי לא היפך ביה לא הוה בשיל אמאי מותר בישולי נכרים נינהו לא צריכה דאי לא הפך הוה בשיל בתרתי שעי והשתא קא בשיל בחדא שעתא מהו דתימא קרובי בישולא מילתא היא קמ״ל והא״ר אסי א״ר יוחנן כל שהוא כמאכל בן דרוסאי אין בו משום בישולי נכרי׳ הא אינו כמאכל בן דרוסאי יש בו משום בישולי נכרי׳ כלומר ואע״ג דהתם מיבשיל מתחלה אלא שהנכרי קירב בבישול התם כגון דאותבה בסילתא ושקליה נכרי ואותיבה בתנור איבעיא להו הניח נכרי והפך ישראל מהו ואסיקנא בין שהניח נכרי והפך ישראל בין שהניח ישראל והיפך נכרי מותר ואינו אסור עד שתהא תחלתו וגמרו ביד נכרי ומשמע דהיפך דקאמ׳ אבשר קאי דומי׳ דמגיס את הקדר׳ דתני בהדה בברייתא בגמרא מניח ישראל בשר ע״ג גחלים ובא נכרי ומהפך בו עד שיבא ישראל מבית המרחץ שופתה אשה קדרה ע״ג כירה ובאה נכרית ומגיסה עד שתבא מבית המרחץ או מב״ה ואינה חוששת וכ״כ הרמב״ם הניח הנכרי בשר או קדרה על גבי האש והפך ישראל בבשר והגיס בקדרה או שהניח ישראל וגמר הנכרי מותר וי״ל דהאי היפך בבשר לא להפכו מצד שהוא מונח ע״ג גחלים ולהניחו מצד אחר קאמר דהיינו מסלקו ממש וכל שסילקו הנכרי קודם שיתבשל כמאכל ב״ד והחזירו לאור אסור אלא כשהיה מנענעו והוא מונח על האש קא מיירי וע״י כך הובערו הגחלים ונתקרב בישולו אבל רבינו נראה שמפרש דהיפך דאמרי׳ אגחלים קאי ולפיכך כתב וחתה הגחלים במקום והיפך והר״ן כתב גבי פת ג׳ מלאכות יש בה דאי שגר ישראל ואפה נכרי שרי ודוקא בפת לפי שסגירת התנור היא מלאכה מיוחד בו אבל בשאר תבשילין לא והכי מוכח כולה שמעתין דאמרינן שופתת אשה קדרה ואמרינן הניח ישראל בשר ע״ג גחלים ומשמע דהדלקת האש בלחוד לא מהני וכן כתבו הראשונים ז״ל ואין בדבר זה ספק כלל ע״כ וכ״כ מדברי הרשב״א בסוף בית ג׳ וכ״כ באגרת התשובה לה״ר יונה ז״ל וכתב עוד ה״ר יונה שם לא יתן הנכרי המחבת לתוך האש אפי׳ השליך ישראל עץ אחד בתנור שאין התנור נכשר בהשלכת העץ אלא לאפות הפת בלבד אבל לא תבשיל אלא צריך שיתן היהודי את המחבת לתוך התנור למקום הראוי להתבשל שם ע״כ ומשמע דלפי דבריהם כ״ש דחיתוי באור לא מהני וכ״כ הריב״ש בתשובה סי׳ תקי״ד וז״ל כבר הסכימו כל המפרשי׳ שאין סגיר׳ התנור מועיל אלא בפת אבל בשאר המתבשלי׳ אין סגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומורדת אלא ההנחה דוקא עכ״ל · וא״כ ע״כ האי היפך אבשר קאי כדברי הרמב״ם ומיהו יש לדחות ולומר דע״כ לא אמרו אלא בהדלקת האש שמאחר שהיא נעשית קודם שיניח הבשר לצלות אינה הוכחה שהוא מדליקו לצלות בשר אלא להתחמם בו או לבשל בו דברים שאינם עולים על שלחן מלכים או שכן מאכלים חיים משא״כ בתנור דסתמו אינו אלא לאפות בו אבל כשמחתה בגחלים בעוד הבשר עליהם ומקרב בישולו מיסרא שרי אפילו לדעת הר״ן ודוחק (ד) · ומ״מ יש לתמוה על הרמב״ם ורבי׳ שלא כתבו דהא דשרי בהניח ישראל והפך נכרי דוקא בדלא עביד נכרי אלא קירוב בישול כדאמרינן בגמרא אבל היכא דאי לא היפך ביה נכרי לא הוה בשיל אסור וי״ל שרבינו סמך על מ״ש אח״כ גבי הניח ישראל ע״ג גחלים עוממות והרמב״ם אפשר שנראה לו שהוא דבר פשוט ולכן לא הוצרך לכתבו · ונראה דבשר שצולין בשפוד אע״פ שהניח ישראל השפוד עם הבשר תחוב בו סמוך לאש במקום שראוי לצלותו אסור ליתנו לנכרי להפכו כדי שיצלה אא״כ צלה ביד ישראל כמאכל ב״ד שהרי אם לא היה הופכו הנכרי לא היה נצלה מהצד האחר כלל ועוד דאיכא למיחש ביה שמא יסלקו הנכרי ויחזור ויניחנו ולאו אדעתא דישראל ולא דמי לקדרה שמניח ישראל ומגיס נכרי ולא חיישינן שמא סילקה כדבסמוך דשאני הכא שראש השפוד עשוי להשמט ממקום שהוא מונח בו וכשהוא נשמט וחזר הנכרי והניחו (ה) נאסר : ומ״ש רבי׳ אלא אם כן הגיע למאכל ב״ד כשסלקה שכל שנתבשל ע״י ישראל כמאכל ב״ד אפילו אם סלקו מן האש וכו׳ שם א״ר אסי א״ר יוחנן כל שהוא כמאכל ב״ד אין בו משום בישולי נכרים : ומ״ש שהוא שליש בישולו כ״כ הרשב״א בת״ה וכן פרש״י בספ״ק דשבת (ך ·) וכמה דוכתי ואע״פ שמדברי הרמב״ם בפ״ט מה׳ שבת נראה שהוא חצי בישולו כדי הם רש״י והרשב״א לסמוך עליהם באיסור בישולי נכרי׳ דרבנן : מ״כ ה דניפוח בפה מועיל בבישולי נכרי׳ דחשיב כגופו וראיה מפ׳ כיצד הרגל (י״ז :) גבי חצי נזק צרורות דחשיב חציו וניפוח הפה חשיב כגופו כמו דמייתי התם (יח :) מתרנגול שתקע בכלי זכוכית וכו׳ ובודאי דכגופו דמי דאל״כ הוי קנסא כדפריך רבא ואי לאו כגופו דמי לפטרי׳ וקי״ל דממון הוא וכיון דכגופו דמי ומדינא אפי׳ נזק שלם בעי לשלומי אי לאו הלכתא אמאי לא יועיל בפה כמו ביד ומיהו היינו דוקא כשניפוח מדליק העצים הכבויים ונדלקים ע״י כחו אבל אם יש גחלים לוחשות ועצים דולקות וכניפוח מוסיף חמימות אע״פ שהכל דולק בלא״ה כמו שעושים הנפחים או לא מיקרי בישול כיון דבלא״ה יש חמימות די לחתיכה זו ובחמימות זו לא יתקרב בישולו אפי׳ פורתא בהא לא קאמינא (ו) ומשמע מדבריו שהאריך שם בזה דל״ש לן בין נופח בפה לנופח בתפוח או בשפופרת · וכתב הרשב״א דה״ה נמי אם בשלו נכרי כמאכל בן דרוסאי אין לו היתר אח״כ וכו׳ ול״נ לא״א ז״ל דלהקל החשיבו כמאכל ב״ד ולא להחמיר וכו׳ ז״ל הרא״ש בפ׳ אין מעמידין ראיתי מי שאסר תבשיל שבשלו נכרי כמאכל ב״ד וגמרו ישראל וראייתו מדשרינן היכא שבשלו ישראל כמאכל ב״ד וגמרו נכרי אין בו משום בישולי נכרים אלמא חשיב כמבושל ואין בישול אחר בישול ולי נראה דלהקל עשאוהו כמבושל ולא להחמיר כדאמרינן גבי קרובי בישולא דנכרי לאו מלתא היא לאסור בהניח ישראל וקרובי בישולא דישראל מהני להתיר בהניח נכרי אע״פ שאם לא היפך בה הוה בשיל ואין לחלק דשאני הכא שהפך ישראל קודם שראוי לאכול דא״כ בנכרי נמי יאסר מטעם זה אלא ודאי קל היה להם לחכמים באיסור שלקות ואין ללמוד ק״ו עכ״ל ומ״ש רבינו הלכך אפי׳ בשלו כמאכל בן דרוסאי ובא ישראל וחתה בו וגמרו מותר לטעמיה אזיל שסובר דחיתוי גחלים מועיל להוציאו מידי בישולי נכרי׳ וכבר כתבתי שאין דעת הפוסקים כן ובעיקר דינו של הרא״ש כתוב בא״ח שהר״ת והר״פ מתירים : (ב״ה) וכתב רבינו ירוחם דאף האוסר לא אסר אלא כשהיה מונח בכל שאילו היה מונח ע״ג גחלים אפילו התחיל נכרי וגמר ישראל מותר דלא שייך בזה שיעור מאכל בן דרוסאי : והרשב״א כתב בשם ר״ח לאסור ויש מתירין והוא ז״ל הכריע כדברי ר״ח וגם הר״ן כתב אף ע״פ שיש חולקים על דברי ר״ח ואומרים דכל שבא לידי ישראל בענין שאינו ראוי לרוב בני אדם ונגמר בישולו ע״י ישראל מותר דברי ר״ח ז״ל עיקר וכן הסכים הריב״ש והכי נקטינן דדברי ר״ח דברי קבלה הם וכ״ש שהסכימו עמו הני רבוותא והרא״ש הוא יחיד מיהו אם הוא שעת הדחק כגון שהוא ע״ש או עי״ט או שיש הפסד מרובה כדבר כיון דחידי דרבנן הוא כדי הם הנך רבוותא דשרו לסמוך (ח) עליהם : **כתב** הרשב״א הניח הישראל ע״ג גחלים עוממות

דרכי משה

הגהת אלפס פא״מ בשם הר״מ מע״קודי אותן אגוזים גדולים שמרקחים עם קליפתן הירוקה וגרעינן שלהם אסורין משום בישולי נכרים דאין נאכלין חיין ועולין עש״מ עכ״ל · (ד) ונ״ל דס״ל לכל הני רבוותא דחיתוי נמי אסור כמו הדלקה ומה שאמרינן בגמ׳ דאם היפך בבשר או הגיס שרי אינו ר״ל היפך בגחלים היינו חיתוי אלא קאי אבשר כמ״ש הרמב״ם היפך בבשר או הגיס דקדרה שרי עכ״ל אמנם כדברי מהרא״י שכתבתי לעיל שכתב דנוהגין להתיר בבישולי השפחות נכרי׳ משום דא״א שלא יחתה א׳ משמע דפשוט להתיר ע״י חיתוי וכ״פ באריך להתיר ע״י חיתוי והשלכת קיסם וכתב שם בשם מוהר״ם דאם הדליקה נכרית האש כאש של ישראל ובישלה התבשיל מותר וכ״ה במרדכי פא״מ דף שפ״ו ע״ב דחיתוי מהני וכ״ש עשיית האש מהני (ה) ומאוד החמיר בדבר זה לחוש לספיקא דרבנן וגם לעיל נתבאר מדברי מהרא״י דאין לחוש אף בצלי וגם רבינו כתב סתם להתיר בסמוך ולא חילקו בין צלי לבישול (ו) נ״ל דהואיל וכתב דנפוח׳ הוי כאילו עושה ביד א״כ לדידן דקי״ל דחיתוי או השלכת קיסם מהני אע״ג דלא מהני כלל לקרב הבישול ה״ה הנפוח כנ״ל : (ז) וכ״ה במרדכי פא״מ דף שפ״ו דאם נתבשל כמב״ד ביד נכרי וחתה בו ישראל שרי עכ״ל (ח) ותמהני עליו שכתב כיון דהרא״ש הוא יחיד בדבר זה אחרי שבעצמו כתב דרבים הסכימו עמו

דרישה

[ב] כיצד הניח נכרי התבשיל על הגחלים ובא ישראל וחתה בגחלים מותר כו׳ בפ׳ א״מ אסיקנא בין שהניח נכרי והיפך ישראל בין שהניח ישראל והיפך נכרי מותר ואינו אסור עד שיהא תחלתו וגמרו ביד נכרי וכתב ב״י ומשמע דהיפך דקאמר אבשר קאי דומיא דמגיס את הקדירה ולא שהפכו מצד זה מונח ע״ג גחלים ולהניחו מצד אחר קאמר דהיינו מסלקו ממש וכל שסלקו הנכרי קודם שיתבשל כמאכל בן דרוסאי והחזירו לאור אסור אלא כשהיה מנענעו והוא מונח האש קמיירי וע״י כך הובערו הגחלים ונתקרב הבישול וכ״כ הר״ן יפי׳ הטעם דגבי פת יש ג׳ מלאכות דאי שגר ישראל ואפה הנכרי שרי ודוקא בפת לפי שסגירת התנור היא מלאכה מיוחדת בו אבל בשאר תבשילין לא וכ״כ הריב״ש (שאין סגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומורדת אלא ההנחה דוקא עכ״ה) ומדברי רבינו משמע דמפרש דהיפך אגחלים קאי ועיין פרישה שכתבתי בריש הסימן דאפילו בחיתוי כל דהו שרי · [ג] כתב הרשב״א הניח ישראל כו׳ ובא נכרי והיפך בו ונתבשל כו׳ לכאורה משמע שקאי

פרישה

היה דעתו על שום בישול דאין דרך לבשל או לצלות כך כלל עכ״ה) . (ו) ובא נכרי וחתה מותר והיינו דוקא היכא דלא עבד נכרי אלא קירוב בישול אבל היכי דאי לא היפך בה נכרי לא הוי בישול אסור ורבינו שלא כ״כ בפירוש סמך אמה שכתב בסמוך בשם הרשב״א הניח ישראל על גבי גחלים עוממות כו׳ ומהאי טעמא אסור ליתן לנכרי שפוד עם בשר להפך בו ולצלותו אף על פי שהניחו ישראל אצל האש ב״י ע״ש : (ז) בד״א כו׳ אבל אם נתנו ישראל על האש וסלקו מיד ובא נכרי כו׳ הא דקאמר וסלקו מיד לאו דוקא סלקו ישראל ה״ה סלקו העכו״ם ולא תימא הואיל והנכרי סלקו והחזירו ה״ז כאילו לא עבד כלום אלא אמרינן הואיל ועל ידו נגמר הבישול אסור וכ״כ בסמוך בהדיא ז״ל ואין ידוע אם סלקו נכרי עד שלא הגיע למב״ד כו׳ ש״מ דבסלקו נכרי גם כן אסור : (ול״כ לא״א הרא״ש ז״ל וריב״ש כתב כרשב״א לכתחלה אם לא לצורך או להפסד מרובה ב״י עכ״ה) · (ט) אפילו אם בשלו עכו״ם כמאכל בן דרוסאי ובא

חדושי הגהות

(פרישה) ומה שיש לדקדק בזה מדברי הטור שכתב בסמוך דאפילו היפך הנכרי לא חיישינן שמא סילקו כיון דספק דדבריהם הוא ואמאי חיישינן הכא שמא כיון וכו׳ עיין בט״ז או״ק ה׳ : ה הך מ״כ וכו׳ הוא בתשובת מהרי״ל סי׳ רכ״א (כ״ה) .

לשמרו

שמחות וכו' מבואר בדברי הרשב"א דסיטו בשלא היה יכול להגיע למאכל בן דרוסאי בלא הפכו של נכרי אבל אם היה יכול לבא לידי מאכל בן דרוסאי בלא הפכו מותר ורבינו סמך על מ"ש שלא היה ראוי להתבשל וסתם בישול במקום הזה הוא כמאכל בן דרוסאי וכבר נתבאר לעיל דלא שרינן בהיפך נכרי אלא בשלא נסתלק מעל האור הא אם סלקו נכרי או ישראל והחזירו נכרי אסור :

הניח הישראל על גבי האש והניח הנכרי לשמרו והפך בו ואין ידוע אם סלקו נכרי וכו' עוד נתן הרשב"א טעם להתיר משום דאין לנכרי הנאה בסילוקו עד שנחוש לכך ועוד שמעינן לה מדתני ישראל שהניח בשר על גבי גחלים ובא נכרי והפך בו עד שיבא תנ"ה או מבית המדרש ואינו חושש וכן אשה ששפתה קדרה ע"ג כירה וכו' וסתמא דמילתא שאין שם שומר שיודע אם סלקו מע"ג האש היא מתניתא וגם ר"ח כן פי' וה"מ דליכא חשש דחליף ליה כגון שיש שומר עליה שלא תחליף או שסגר הדלת עליה ונעל בפניה כראוי שלא תוכל לבא ולהביא דבר האיסור ולהחליף וכגון שיודע שאין עתה בבית שום דבר איסור אלמא כל היכא דליכא למיחש לחלופי לא חיישינן דילמא סלקה נכרי והחזירה עכ"ל : ולא אסרו אלא בבישול שע"י האש וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה והוא נלמד מדתנן (לח :) שלקות של נכרים אסורין ושלקות היינו תולדות האור אבל מליחה לא אשכחן ועוד מדשרי בפרק אין מעמידין (דף לט ·) כבשים שאין דרכן לתת לתוכן יין וחומץ ואף על פי שהכבוש הרי הוא כמבושל אלמא לא אסרו אלא תולדות האור לבד ועוד מדאמרינן (שם ל"ז :) אמתניתין דשלקות דאתיא מדכתיב אוכל בכסף תשבירני וכו' מה מים שלא נשתנה ברייתן ע"י האור וכו' אלמא לא אסרו אלא ע"י האור וגם יש ללמוד כן מדין דגים קטנים שמלחן ודג מליח דבסמוך :

ומ"ש הלכך בשר או דגים קטנים שכבשן נכרי או מלחן עד שראוים לאכילה מותרין אפילו בשלם אחר כך וכו' בפ' אין מעמידין (לח ·) אמר רב אסי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בישולי נכרים אמר רב יוסף ואם צלאן נכרי סומך עליהם משום עירובי תבשילין כך היא גירסת הרי"ף והרא"ש ז"ל וכך היא גירסת הרמב"ם ג"כ ומ"ת מאי אירייא צלאן אחר שמלחן אפילו לא מלחן וצלאן נמי דהא אמרינן גבי הנך תרי לישני דאיכא בינייהו דגים קטנים וכיון שהסכימו הפוסקים לפסוק כקולי דתרי לישני אם כן דגים קטנים אפילו לא מלחו ובשלן נכרי מותרים וי"ל דהא דאינן עולין על שלחן מלכים היינו קודם שמלחן אבל משמלחן עולים הם על שלחן מלכים מחמת מלחן ואפ"ה שרו מפני שהם נאכלין כמות שהן חיים משעה שמלחו מדברי הרשב"א למדתי כן וכתב עוד הרשב"א אין הפרש בין שמלחן ישראל ובשלן נכרי בין מלחן נכרי ובשלן נכרי שמשעה שמלחן הכשירן לאכילה ועדיין מותרי' הם שאין המליחה אוסרתן וכשחוזר ומבשל דבר הנאכל כמות שהוא חי בישל עכ"ל · וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפרק י"ז מהמ"א ומיהו היינו דוקא דגים קטנים אבל דגים גדולים כתב רבינו מספטס בסמוך וכתב רבינו בהדי דגים קטנים לומר שאם מלחן נכרי מותר לאכלם וכן אם בשלם נכרי אחר מליחתם שרי שע"י מליחתה היא נאכלת יפה כמות שהיא אף שלא ע"י הדחה דומיא דדגים קטנים אבל התוס' בפרק האולך (מו :) כתבו דבשר מליח יש בו משום בישולי נכרים : וכן אם עושים דברים הראוים לאכילה ע"י עישון מותרים בירושלמי דנדרים פרק הנודר מן המבושל אמרו שאין במעושן משום בישולי נכרים וכתבוהו הרשב"א בת"ה והר"ן פ"ב דע"ז והרמב"ם פי"ז מהמ"א ומיהו משמע שאע"פ שעשנו ישראל אם בשלו נכרי אסור דומיא דדגים גדולים מלוחים דבסמוך : כתב הרשב"א דגים מלוחים גדולי' אע"פ שקצת בני אדם וכו' בפ' א"מ (שם :) גרסינן דג מליח חזקיה ובר קפרא שרו ור' יוחנן אסר ופרש"י דלאוכלו כמות שהוא איפליגו וכ"נ מדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ז מהמ"א ופסקו הרי"ף והרא"ש כחזקיה ובר קפרא לשרו וכ"פ הרמב"ם ז"ל וכתב הרשב"א אבל הראב"ד והרמב"ן כתבו דבמליחה לא איפליגו דפשיטא דשריא אלא בדג מליח שצלאו נכרי פליגי דחזקיה סבר כיון דנאכל כמות שהוא מלוח שרי ור' יוחנן סבר אכילה ע"י הדחק בכי הא לא שמה אכילה וכתב שכ"ד יונה מפרש כן אלא שהוא ז"ל פסק כר' יוחנן דאסר והרשב"א תמה עליו שלא הו"ל לפסוק כר"י במקום חזקיה ובר קפרא · וכ"פ הרמב"ן בדגים גדולים שצלאן להיתרא מאחר שהיו נאכלין כמות שהן ע"י מלחן כחזקיה וכ"ק צ"כ בת"ה הארוך ובקצר כתב דגים גדולים מלוחים אע"פ שיש מקצת אנשים אוכלים אותם חיים מחמת מלחן אכילה זו על ידי הדחק היא הרבה ואינה אכילה לפיכך אם בשלן נכרי הרי אלו אסורים ויש מן החכמים שהתירום והראשון נ"ל עיקר עכ"ל ודע שזה שכתב הרשב"א לחלק בין דגים קטנים לגדולים שאלו נאכלין ע"י הדחק הכי דייק לשון רש"י דגבי דגים קטנים מלוחין כתב מלוחין נאכלין כמות שהן ואלו אין נאכלין אלא ע"י מלחן כמות שהן מחמת מלחן וגבי דג מליח דאיפליגו ביה חזקיה וב"ק ור"י כתב דג שמלחו נכרי ובמליחתו הוא נאכל בלא בישול ע"כ מדשני בלישניה דנקט הוא נאכל בלא בישול משמע שעיקר אכילתו היא ע"י בישול אלא שכבר אפשר לאכול בלא בישול והיינו אכילה ע"י הדחק וכן צריך לפרש דברי הרמב"ם שכתב דגים קטנים שמלחן ישראל או נכרי הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בישול ואם צלאן נכרי אח"כ מותרים ואח"כ כתב דג שמלחו נכרי ופירות שעשנן עד שהכשירן לאכילה הרי אלו מותרים מליח אינו כרותח בגזרה זו והמעושן אינו כמבושל ולכאורה קשה דהא דדג שמלחו נכרי הו"ל לאקדומי להיכא דדגים קטנים ולא עוד אלא שהפסיק ביניהם בדין הניח והפך נכרי ישראל או הניח ישראל והפך נכרי אלא ודאי משום דדג מליח אם צלאו נכרי אסור לא הוה מצי לאקדומי לדין דגים קטנים דא"כ הוה משמע דאם צלאן נכרי אח"כ מותרים קאי גם לדג מליח והשתא קשה מה בין דגים קטנים לדג מליח כיון שזה וזה נאכלים מחמת מלחן הם אלא על כרחך הוי טעמא משום דדגים קטנים מתוך רכותן ע"י מליחתן הם ראוים לאכילת כל אדם ומ"ה צלייה דבתר מליחה לא חשיבא אבל דג מליח אינו ראוי ע"י מליחתו אלא לאכילה ע"י הדחק הלכך צלייה דבתר מליחה חשיבא ולישניה הכי דייק נמי דגבי דגים קטנים שמלחן כתב הרי הן כמו שנתבשלו קצת ומדנקט בהו לשון בישול משמע דראוים לאכילה הם כמו דבר שהוא מבושל קצת שהוא נאכל שלא ע"י הדחק אבל גבי דג מליח לא הזכיר לשון בישול לפי שאינו נאכל אלא ע"י דחק גדול ומ"ש עד שהכשירן לאכילה אפשר דאפירות שעשנן קאי ולא אדג מליח ואת"ל דאדג מליח נמי קאי ע"כ לומר דהכשר כל דהו קאמר להיות נאכל אפי' ע"י הדחק כנ"ל : **ביצים** שבשלם נכרי אסורים בפרק אין מעמידין ואיפסיקא בגמרא הלכתא כמאן דאסר ואע"ג דביצה ראויה לגומעה חיה לא מיקרי נאכל כמות שהוא חי דאין זו אכילה חשובה וכ"כ התוספו' בפ' האולך : התמרים מתוקים שבשלם נכרי מותרים וכו' שם בעו מר' אסי הני אהיני שליקי דארמאי מאי תלוי לא תיבעי לך דודאי שרי מרירי לא תיבעי לך דודאי אסירי כי תיבעי לך מגיעאי מאי א"ל מאי תיבעי להו דר' אסר ומנו לוי ופי' רבינו בזה מדברי הרשב"א והוא מבואר : **עירב** דבר הנאכל כמות שהוא חי עם דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי וכולי כל זה מדברי הרשב"א ולמד כן מדין הרסנא שהביא בדבריו דאיתיה בפרק א"מ : **כתב** הר"ש בר צמח מיני מתיקה שעושין הנכרים מסלת ודבש אילו היה הסלת עיקר היה אסור כמו שאמרו גבי הרסנא דאסור משום דקימחא עיקר ואינו נאכל כמות שהוא ופת של סלטר התירו משום חיי נפש אבל מידי דאינו פת אסור משום בישולי נכרים אבל דובשא עיקר וסלת לדבוקי בעלמא הוא וא"כ כדין נהגו בהם היתר וכתב שעכ"ז לא מלאו לבו לאכול מהם כדאמרינן בפ' כמה טומנין (נא ·) גבי מים דאחים

הרי זה אסור הניח הישראל על גבי האש (ט) והניח הנכרי ' לשומרו והפך בו ואין ידוע אם סלקו נכרי עד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי אם לאו ה"ז מותר (י) ואין חוששין שמא סלקו דספק דבריהם להקל ולא אסרו אלא בבישול שעל ידי האש אבל שלא ע"י האש אע"פ שמליח כרותח וכבוש כמבושל שרי (יא) הלכך בשר או דגים קטנים שכבשן נכרי או מלחן עד שראוין לאכילה מותרין אפילו בשלם אח"כ שהמליחה אינו אוסרתן וכשמבשלם אח"כ דבר שנאכל כמו חי הוא מבשל (יב) וכן אם עושין דברים הראוין לאכילה על ידי עישון מותרין : כתב הרשב"א דגים מלוחין גדולים אע"פ שקצת אנשים אוכלין אותן חיין מחמת מלחן אכילה זו אכילה ע"י הרחק היא ואינה אכילה לפיכך אם בשלם נכרי אסורין ויש מן החכמים שהתירו והראשון נראה עיקר · (יג) ביצים שבשלם נכרי אסורין ותמרים מתוקין שבשלם נכרי מותרים שנאכלין לכל כשהן חיין המרים הרבה שאין נאכלים אלא ע"י האור ואפילו הבינונים שיש קצת אנשים שאוכלים אותן כשהן חיין אסורין לפי שאין נאכלין אלא ע"י דוחק גדול : עירב דבר הנאכל כמו שהוא חי עם דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ובשלם נכרי רואין אם העיקר מדברים שיש בהן משום בישולי נכרים אסור ואם העיקר מדברים שאין בהן משום

הגאונים החולקים בדין זה ומסקנתו דבעה"ב או בהפסד מרובה יש לסמוך אדברי המקילין וכן פסק בש"ע ובהגהת ש"ע כתב שנוהגין להתיר אפילו אינו הפסד מרובה ודלא כמהרש"ל שכתב שדברי הרשב"א עיקר :

ולא אסרו אלא בבישול שע"י האש כו' עד הלכך בשר או דגים קטנים שכבשן נכרי או מלחן וכו' מימרא דרב אסי אמר רב פ' א"מ (דף לח) דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בישולי נכרים ומפרש"י שהביאו התו' משמע דוקא במלחן ישראל אבל במלחן נכרי אסור וכן פירש הערוך וכ"כ הגהת אשיר"י בשם פ"ש רשב"ם אבל האלפסי והאשיר"י בשם גאון פסקו דלית הלכה כרבי יוחנן וכאביי אלא בגילה ללויה ביד נכרי דאסור אבל דגים מלוחים ביד נכרי שרי כחזקיה ובר קפרא וכ"פ הרמב"ם פי"ז מהמ"א והרשב"א בת"ה והתוס' הקשו אפילו אין מלוחים נמי שרי כיון דאינן עולין על שלחן מלכים כדאמר התם איכא בינייהו דגים קטנים אומר רבינו יהודה ז"ל דמיירי בגדולים קצת שעולים לפעמים על שלחן מלכים ולהכי קאמר דוקא במלוחי' שנאכלים כמות שהם חיים במלחן שוב אין בהם משום ב"נ והרשב"א פי' בית ג' שער ד' להדיא דדוקא קודם מליחה אין דגים קטנים עולים על שלחן מלכים על ידי בישול אבל משמלחן עולים על שלחן מלכים מחמת מלחן וכבר האריך בזה בבית יוסף ולפעד"נ עיקר דהכא איירי במיני דגים קטנים חשובים שגידול שלהם קטן ולעולם לא נעשו גדולים ואותם עולים על שלחן מלכים ותדע שהרי בפ' כל כתבי גורס האלפסי כמה מעגנה בדגים קטנים אלמא דמיירי במיני דגים חשובים שעולים על שלחן מלכים ואית כהו טובא סכה ועל מיני דגים קטנים הללו אמרו בפ' הרואה (דף נ"ז) דר"א אף דגים קטנים מרפאין את החולה ולא עוד אלא שדגים קטנים מפרים ומרבים כל גופו של אדם אבל דגים שגידול שלהם גדול אותן דגים בקטנותן אינן חשובין כלל ואינן עולין על שלחן מלכים ועלייהו קאמר בגמרא איכא בינייהו דגים קטנים ופשוט הוא לפעד"נ : **כתב** הרשב"א דגים מלוחים גדולים וכו' עד לפיכך אם בשלם נכרי אסורים כ"כ המרדכי ע"ש הר"ר שמעי' דבדגים קטנים המלח מייבשן ונאכלין חיים אבל דג גדול מלוח אינו נאכל בלא בישול אלא ע"י הדחק יש בו משום ב"נ : ומ"ש ויש מן החכמים שהתירו והראשון נראה עיקר תימה לאותן חכמים שהתירו ומ"ש מביצה ותמרים המרים דאע"פ שגם המה נאכלים למקצת אנשים ע"י דוחק הרבה אסורין לד"ה ואין חולק ע"ז וי"ל דכל שהוא חי יש אינו נאכל כמות שהוא חי בלא דוחק לא מקרי נאכל כמות שהוא חי בסתמא ואית ביה משום ב"נ אבל כשהוא מבושל אע"פ שהוא נאכל לקצת אנשי' ע"י הדחק הרבה אין בו משום ב"נ דלא גרע מנתבשל כמב"ד דאינו נאכל אלא לקצת אנשים ע"י דחק הרבה ואפ"ה אין בו משום בישולי נכרים כיון שנתבשל ונאכל

פרישה

וכא ישראל והפך בו וגמרו כו' הא דנקט וגמרו לאפוקי מהרשב"א שאם ר"ל ואם נתבשל כמאכל בן דרוסאי והו גמר בישולו קמ"ל דאף לאחר שנתבשל כמב"ד יש בו עדיין גמר לבישול ע"א פיתוי ישראל והרמ"ש לטעמיה אזיל דסבירא ליה דמועיל היתוי וכבר נתבאר שאין כן דעת הפוסקים כ"י ול"ל דאם כן וגמרו לא הי"ל ועוד דכל כבא זו מסילק אפילו אם בשלו עכו"ם כו' מוסרת דהא אנס קאי · לכן נלעד"ד וגם הרמ"ש מודה בזה כיון דתחילת בישולו עד מב"ד היה ביד עכו"ם אם שום גם גמר בישולו ביד עכו"ם לא מהני היתוי דנכתיים וכן מוכח בפ"ם וה וכמ"ש שם ע"ש : (ט) והניח נכרי לשומרו ושייך בו ס"ה גרסינן ולספקו : (י) ואין חוששין שמא סלקו דספק דבריהם להקל ועוד דאין לנכרי הנאה בסילוקו שנימוס לבן רשב"א : (יא) הלכך בשר או דגים קטנים שכבשן נכרי או מלחן כו' וי"ל שורי למו דוקא קטנים דאם כן אינם עולין על שלחן מלכים ואבל ענין שרי אלא בגדולים קצת ע"כ (וכ"כ התוס' לבריא בע"ז פרק אין מעמידין דף לח ע"ש הי"ל והוא ר"י דמקאמר שעכו"ם דמשמע שלינם שלוקים אסורי אם כן נ"ל דמיירי בגדולים קצת שעולין לפעמים על שלחן מלכים כ' עכ"ל עכ"ה) וה"י כתב דהם דאינן עולין על שלחן מלכים היינו קודם מליחה אבל כשמלחן עולין כן על שלחן מלכים מחמת מלחן ומדברי הרשב"א למדתי כן עכ"ל : (יב) וכן אם עושין דברים הראוין לאכילה ע"י עישון מותרין פירוש מותרין לאכלן כך אבל אם בשלם נכרי אחר כך אסורין : (יג) ביצים שבשלם נכרי אסורין וה"ה צלאם וקמ"ל דאף ע"פ דאוכל בלוע הוא ואין יד העכו"ם נוגע בה מ"מ נייי אע"פ שראויה לגומעה

חדושי הגהות

ו לשומרו ולהפכו כ"ה בס"א (פרישה) :

משום בישולי נכרים מותר שהולכין אחר העיקר בין להקל בין להחמיר לפיכך הרסנא שעושין מדגים והוא מציר של דגים הנאכל כמו שהוא חי ומקמח אסור שהקמח עיקר: (יד) [ד] **פנאר"ה** של נכרים שאפאה נכרי אסורה אפי' למי שנוהג היתר בפת של נכרי שהשומן נאסר כשהוא בעין משום בישולי נכרי' ונבלע בפת (טו) וכן ירקות הנאכלין כמו שהן חיין ובשלם עם בשר אסורין ששומן של בשר נבלע בהן וכתב הרשב"א וכן כלים שבשלו בהן נכרי' דברים שיש בהן משו' בישולי נכרי' אסורין (טז) לפיכך צריך ליזהר בשפחות נכריות המבשלות לעצמן בבית רבן ישראל שלא יניחוהו על גבי האור ואם קדמו והניחוהו צריך שיהפך בו קודם שיגיע למאכל בן דרוסאי

ונאכל לקצת הנשים כו"ל : פנאר"ה של דגים מבשל נכרי שאפאה נכרי אסורה וכו' פי' אסורה משום איסור שלקות ואעפ"י שהטעם הפנאדה עצמה בלא דגים אין כאן איסור למי שנוהג היתר בפת של נכרי מ"מ כיון שהדגים נאסרים משום בשולי נכרים ומקודם שנבלע בפת היה נאסר השומן כשהיה בעין הלכך לאחר שנבלע בפת גם הפת אסור משום איסור שלקות וכן בהגהת מיימוני פ' כתב פשטידא של נכרים שאפו נכרים יש"כ סמ"ק בסי' ר"ז ואוכלין מפת ש"ג שיש בו ביצים ואין לחוש לב"נ מפני הביצים כי הקמח עיקר אחרי שנתערבו ואינן בעין אבל בפשטיד"א של דגים של נכרים ודאי אסור כך היא גירסת סמ"ק ישן וכתב ע"ז הר"פ בהגהה דנאסר משום השמנוני' שהוא בעין דנאסר משום ב"נ ומשום שלקות דנהי דהתירו פת של נכרי שלקות לא התירו ואף כי חזר השמנונית ונבלע בעיסה אין להתיר העיסה משום דקמחא עיקר כיון שנאסר השומן בעודו בעין קודם שנבלע ולא דמי להובלאו"ש דהתם נאפה הכל ביחד בלים בתערובת העיסה לפיכך שייך לומר התם קמחא עיקר · והוראה זו דפשטיד"א של דגים דפריסי' לא שייכא כי אם בשל נכרי כגון שהעיסה והדגים של נכרי דבפשטיד"א ודגים של ישראל ה"ז בלאו הכי יש לאסור מפני שצריך להכשיר התנור בקיסם ואם לא הכשירוהו בקיסם אפילו הפשטיד"א עצמה אסורה בלא בליעה שום שומן דגים דנהי דהתירו פת של נכרי' מ"מ פת של ישראל שאפאה הנכרי בלא הכשר התנור אסור עכ"ל והשתא לפי זה יש להקשות אמ"ש המרדכי והרא"ש הורא' זו בפשטיד"א של ישראל של דגים שאפאה נכרי איברא דבתו' ובסה"ת ובסמ"ג כתב סתם פשטיד"א של דגים שאפאו נכרי ואפשר לפרש דבשל נכרי קאמר וכ"כ הרשב"א והר"ן בסתם אבל להרא"ש והמרדכי שכתבו פשטיד"א של ישראל קשיא ממ"נ אי עביד ישראל חתוי א"נ הכשיר התנור א"כ אין כאן איסור ב"נ כל עיקר ואי לא עביד ישראל הכשר א"כ בלא דגים נמי איכא בעיסה של ישראל משו' ב"נ וכדכתב הר"פ ואפשר ליישב דס"ל דבלא דגים אין כאן איסור דמיירי בהסיק ישראל את התנור דכיון שהוא אחד מג' מלאכות מועיל בעיסה של ישראל דלית ביה משום ב"נ אבל לשמנונית של דגים אין מועיל היסק התנור להוציאו מאיסור ב"נ אא"כ חתה הגחלים בשעה שהתבשיל עומד אצל האש אבל בהדלקת האש כשאין התבשיל שם אינו מועיל לתבשיל אלא לפת וזו היא דעת ה"ר יונה והר"ן והר"י בר ששת כמ"ש ב"י ונראה שזו היא דעת הרא"ש והמרדכי שכתבו פשטיד"א של ישראל דמיירי דהישראל הסיק התנור ואי לאו דגים לא היה בעיסה של ישראל משום ב"נ אלא כיון דהוית ביה דגים דלא מהני ביה היסק התנור הלכך אית ביה משום ב"נ וכיון שהשמנונית היה בעין ונבלע בעיסה נאסר גם הפת וכ"כ הרשב"א לשם להדיא וז"ל וכן בשר שמבשלין בתוך הפת אם בשלו נכרי אעפ"י שהסיק ישראל את התנור ואין הפת אסורה מחמת בשולי נכרים ה"ה אסורה מחמת פליטת הבשר דכל שנאסר הבשר מחמת בישולי נכרים אף פליטתו נאסר והוא שנבלע בפת יאסור עכ"ל . ולפי זה מ"ש רבינו דחתוי גחלים מהני בתבשיל שאין בו משום ב"נ אינו אלא בשעה שהבשר והתבשיל הוא כבר אצל האש וכדפרישית אליבא דהרא"ש והמרדכי ומשמע לי דאין מי שיחלוק ע"ז זולתי הר"פ דס"ל דאין חלוק בין פת לבשר וכי היכא דחתוי גחלים מהני לתבשיל בעודו על האש כמו בפת ה"נ עשיית האש דהוי מלאכה ממש מהני לבשר ותבשיל כי היכא דמהני לפת ולכן כתב דהוראה זו של פשטיד"א אינו אלא בשל נכרים והשתא לפ"ז אם הנוסחא בדברי רבינו היא פשטיד'א של דגים מבשל נכרי וכו' כמו שנמצא בנוסחאות הישנות א"כ ס"ל לרבינו דאין חלוק בין פת לבשר בדין ב"נ בשניהם מהני עשיית האש כמו חתוי גחלים ואם הנוסחא היא בסתם פנאד"ה שאפאה נכרי וכמו שהגיה ב"י בספרי רבינו א"כ י"ל דס"ל נחלק בין פת לבשר בדין ב"נ כדפרישית להרא"ש והמרדכי אבל מ"ש ב"י דמ"ש של נכרי הוא ט"ס דמאי איריא של נכרי אפילו אם היא של ישראל נמי אסור דהא ב"נ אפילו במידי דישראל אסור עכ"ל וכ"כ בש"ע טענה זו היא כשגגה שיצאה מלפני השליט דאדרבה הוראה זו משמע דאינה אלא דוקא בשל נכרי כדכתב הר"פ והכי משמע מלשון רבינו שכתב אפילו למי שנוהג היתר בפת של נכרי וכו' : כתבו התוספות בפ' א"ט (דף ס"ד) בד"ה סימנין דעיסה שנילושה בביצים אין לאסור דקימחא עיקר ומטעם זה אין להתיר פשטיד"א שאפאו נכרי שהשמנונית היא בעין על העיסה ונאסר מתחלה משום ב"נ ולא דמי לעיסה שנלושה בביצים שהביצה נתבטלה ולא נאסר מעולם עכ"ל ומשם למד הסמ"ק והר"פ להורות כך כמ"ש בסמוך לשונו וכן כתב הרא"ש והמרדכי פא"ט וכך מבואר בהגהת אשיר"י פ' אין מעמידין וכך נראה מדברי הסמ"ג לאוין קל"ב דף מ"ד סוף ע"ג וכל זה דלא כהרשב"א בת"ה לשם דמתיר הלחמין שעושין נקבלין וטחין פניהם בביצים לנוי דהרי אלו מותרין שהלחמין עיקר וכו' מבואר מדבריו לשם דמחלק בין ביצים לבשר דביצים הטוחין על פני הלחמין כיון דלא עביד לטעמא אלא לנוי בטל אצל העיקר אבל בשר דנותן טעם כעיקר ולא ניתן לשם נוי אלא ליתן טעם אע"ג שהפת עיקר אפ"ה נאסר הפת משמנונית הבשר הניתן בתוכו ולא נהירא דנראה אין חלוק בין בשר לביצים דכל היכא דהוא בעין אפילו ניתן לשם לנוי כיון שנאסר ונבלע בפת גם הפת נאסר מחמתו והכי נהוג וע"ל סימן קי"ב : והני לעקוכ"ן שעושין הנכרים כשאין בהן בשמים וקימחא עיקר הו"ל בכלל פת של נכרים דפת גמור הוא לענין המוציא ולענין חלה ואפילו יש בהם תבלין ודבש הרבה ודינן כפת הבאה בכסנין דמברכין עלייהו בת"מ אפ"ה כיון דאי קבע סעודתיה עלייהו מברך המוציא דבלילתן עבה אזלינן בתר העיקר והוי דינן כפת ואין בהם משום ב"נ כ"כ ת"ח כלל ע"ה דין י"ב ומהרש"ל בתחלת א"ו כתב ע"ש מהר"ז ביו"ג דבקלוני"א יש דובשני שקורין בורג"ר קוכ"ן והתבלין עיקר דאין ס' בקמח כנגד התבלין צ"ע ע"כ : כתב הרמב"ם סוף המ"א שמן ש"נ מותר ומי שאוסרו ה"ז עומד בחטא גדול מפני שממרה על פי ב"ד שהתירוהו וכו' וכתב בהגה"ה שם דה"א בירושלמי פ"ק

דאתיא קפילא ארמאה אדם חשוב שאני שכדי להתרחק ממעשה הנכרי' ראוי לכל אדם חשוב לקדש עצמו במותר לו וכ"ש בדברים הנאכלים משום תענוג ויקל לאחרים יחמיר על עצמו (טו) עכ"ל :

כתב האגור בשם התוספות פ"ב דע"ז (לה :) אותם ניל"ש שקורין אובלא"ש הן שלקות מדלא מברכינן עליהם המוציא ויש בהם משום בישולי נכרים ותימה ה"ר יחיאל מתיר מפני שדרך אפיית פת עושין לה ואי קבע סעודתיה עלייהו מברך המוציא עכ"ל :

פנאד"ה של נכרי שאפאה נכרי אסורה וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה והר"ן בפ' א"מ בשם סה"ת ומ"ש בספרי רבינו פנאד"ה של נכרי ט"ס הוא דמאי איריא של נכרי אפי' אם היא של ישראל נמי אסור דהא בישולי נכרים אפילו במידי דישראל אסור : כ"ה כתב רבינו ירוחם ויש שמסירים השמנונית מהפת ואוכלים השאר וראשון נראה עיקר עכ"ל :

וכן ירקות הנאכלין כמות שהן חיין ובשלן עם בשר אסורים וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה : וכתב הרשב"א וכן כלים שבשלו בהם נכרי דברי' שיש בהם משום בישולי נכרים אסורים וכו' ז"ל הרשב"א בת"ה הארוך ולענין כלים שבישל בהם הנכרי לפנינו דבר שיש בו משום בישולי נכרי מסתברא שצריכין הכשר דכל שאסרוהו חכמים פליטתו כמוהו דהא אפילו שמנו של גיד דאינו אלא ממנהג קדושי' (כדאיתא בחולין צ"א.) אוסר תערובתו בין בתערובת בין בצירו ורוטבו וכן כל איסורין של דבריהם ככחל וגבינה של נכרים וטעמא דכל שאסרוהו חכמים כעין דאורייתא אסרו והלכך צריך בשפחות שלנו שרגילות לבשל לעצמן בקדרה שלנו שיניח ישראל על גב האש או שיהפך קודם שיגיע למאכל ב"ד דאי לא הקדרה שנתבשל בה והקערה שנאכל בה אסורה דכל שהמאכל אסור הכלים שבלעו ממנו אסורים אם של חרס ישבור ואם של כלי שטף יגעיל כדרך כלי שבלעו מן האיסורין וכ"כ הר"ב בעה"ת פנאדיש של דגים שאפה נכרי כיון שהדגים אסורים משום בשולי נכרים כמו כן העיסה שמחוץ אסורה אף על פי דפתם התירו וגם השמנונית של דגים הבלוע בה אינו בעין מ"מ קודם שנבלע בעיסה הוא אסורה ונתאסרת עיסה בלוע מאיסור דרבנן עכ"ל והביאו הר"ן כל זה בפ' אין מעמידין וז"ל בתשובת הר"ן סימן ה' אות י"א כתב הרא"ה נכרי שבא לבשל לחולה בשבת מותר לבריא במוצאי שבת וליכא משום בישולי נכרים ומשום חתנות דהא כי הא קורבא ליכא עוד הזהיר בנכרי שבישל לעצמו בין בחול בין בשבת דברים המותרים אע"פ שהתבשי' אסור משום בישולי נכרים אבל הכלי מותרת להשתמש בהם אחר הדחה דלגבי געולי הכלים לא מסתבר למימר דגזרו ואסרו בהא משום גיעולי נכרים דבהא ליכא ודאי משום חתנות אבל למעשה אני אוסר לפי שראיתי קצת מהגדולי' שחלקו על הרא"ה ז"ל ובעל התרומה מכללם

דרכי משה

עמו להתירו וכ"ש דמוהר"ם והר"ף והמרדכי שדרכן בכ"מ להחמיר והכא מקילין והמה בתראי נינהו שיש לסמוך עלייהו באיסור בישולי נכרים שהוא מדרבנן וכ"ש האו"ה דכן נוהגין : (ט) וג"ר דלא קאמר רק במיני מתיקה שבלילתן רכה ולכך יש לדוש כמו בהרסנא אבל מיני מתיקה ובלילתן עבה ויש בהן תואר לחם דפת גמור הוא לענין המוציא ולענין חלה כמ"ש בא"ח סימן קס"ח ואע"ג דיש בהן דבש הרבה וכן בשמים הרבה ואיכא למימר דדינן כפת הבא בכסנין דמברכים עליהם במ"ג אם לא שקבע סעודתא עלייהו מ"מ נ' דלענין פת של נכרי' חשבינן הצורת עיקר ולא אזלינן בתר הבשמים והדבש וגם יש לימוד להתיר מדיני גילוש שנתבאר לעיל סי' קי"ב גם מדברי הגש"ד בשם מהרא"י שער א' משמע כפשיטות להתיר ומימי לא ראיתי שום אדם חושש לדברי תשובה זו גם הרמב"ם פי"ז דהמ"א כתב להתיר מיני מתיקה :

ובמקומינו

דרישה

שקאי ההפכה על האש ובסיפא משמע שקאי על היפוך הבשר והרשב"א בת"ה קצר בית ב' שער ו' אין הגירסא כך אלא ו"ל הניח ישראל ע"ג גחלים שוממות שלא היה התבשיל מתבשל עליהם אם בא נכרי והפך בהם ונתבשל ה"ז אסור שכל שלא היה יכול לבא לידי מאכל בן דרוסאי בהנחת ישראל אין הנחתו נחשבת לכלום וה"ז כאילו הניח נכרי וגמר נכרי הניח ישראל על גבי גחלים והניח נכרי לשמור ולהפך בו ואינו יודע אם סלקו הנכרי מעל האש קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי אם כאן ה"ז מותר ואין חוששין לו דספק בישול דבריהם הוא ולקולא עכ"ל :

[ד] **פנאדה** של נכרי ז"ל ב"י בספרי רבינו פנאדה של נכרי ט"ס ה"א דמאי איריא של נכרי אפילו של ישראל נמי אסור דהא בישולי נכרי אפילו בשל ישראל אסור ע"כ ובש"ך כתב ר"ן דף פ"ב במ"ש שלו דמ"ש ואין צריך למחוק (כל זה כתב בשם הגהות סמ"ק סימן ר"ז ומסיק הג"ה אבל הרא"ש והמרדכי תפסו בדבריהם פשטידא של ישראל י"ל עכ"ל בכתבו עכ"ה) דאילו של ישראל בלאו הכי אסור בלא הכשרת תנור בקיסם (כלומר בלא בליעת השומן אסור עכ"ה) דהא דהתירו פת של נכרי דהיינו הוא כשהעיסה הוא של נכרי אבל כשהעיסה הוא של ישראל הוא בכלל איסור שלקות ע"כ עי"ש ולדברי ב"י קשה לי מכן וכן שאמר אפילו למי שנוהג היתר בפת של נכרי דהא בפת של ישראל איירי כאן לדבר ו בפת של ישראל ליכא מאן דמתיר כדלעיל בסימן קי"ב ואי איירי כאן בשמיתה גחלים אם כן ליכא בה גם כן משום איסור שלקות דשומן דהא התירו שלקות של נכרי במיתוי גחלים ודוחק לומר דקאי נדעת הרמב"ם הנ"ל בסימן קי"ב דמתיר אפילו בפת של ישראל שאפאו נכרי בקיסם ונתן טעם שאין הדבר אלא להיות היכר שפת של נכרי אסור

מכאן

פרישה

לגומעם מיה קמ"ל דאין זה אכילה חשובה · (יד) **פנארה** של נכרים פירוש פנאדה עוגות קטנות המשוחין בשמן או בחמאה ועיין בהגהות אשר"י ד' פ"ו והוא לגרסת הספרים שאין גורסים של דגים אבל לספרים דגרסינן של דגים בלאו שמן או חמאה קרוי בישול על ידי הדגים שבו ולפירוש גירסת הראשון קשה למה ליה איסור דבישולי עכו"ם הא משום שומן של נכרי יש לאוסרו כיון דשל עכו"ם הוא אלא שהב"י כ"כ לפי מה שפירש דברי רבינו אפילו בשל ישראל תם אפשר דהב"י לא פירש עוגה המשוחין בשמן או בחמאה · וב"ס גרסינן פנאדה ועד"ר :

(טו) וכן ירקות הנאכלין כמות שהן חיין ובשלם עם בשר פירוש אפילו בשר של ישראל :

(טז) לפיכך צריך ליזהר כו' עד צריך שיהפך בו קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי הרשב"א לטעמיה דס"ל כיון שנתבשל כמאכל בן דרוסאי זהו גמר בישולו ואין לו היתר אחר כך על ידי ישראל כיון שהבשר בשלו עכו"ם כמב"ד ומיהו יש לומר שאני התם שהדבר שנתבשל תחלה ע"י נכרי באיסור נגמר ע"י ישראל מ"ה ס"ל להרא"ש דמותר משא"כ הכא בבליעה דמה שהבשר נבלע באיסור אינו נתבשל יותר ממה שנוגמר ע"י ישראל ואין לו היתר על ידי שניתוסף אחר כך עליו בליעה · ואם תאמר לפ"ז קשה אם כן קודם מב"ד נמי לאסור הבליעה שנבלע בה ואין לומר שאני כיון שהבליעה בא מדבר שאינו נאכל כלל לא נאסרה הבליעה משום בישולי עכו"ם אם כן להרא"ש אפילו אחר מב"ד להני התיקון ונאמר מה שהבשר נבלע ממאכל שאינו נגמר לא יאסר פליטתו דלהחמיר לא יחשב כמבושל · דיש לומר דקודם שנגמר כמב"ד אין שם בישול עליה כלל משא"כ כשנתבשל כמב"ד דהבליעה שם איסור עליה ותו לא מתבטל בגמר בישול המאכל · והיותר

נראה

חדושי הגהות

ז כבר תמהו כל המפרשים בזה ועיין ט"ז א"ק ב' :

דרוסאי (ש) ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל וכתב שאין צריך לחוש לזה כלל שלא החמירו בבישולי נכרים לאסור פליטתו :

קיד (א) [א] **כל** שכר אחד שכר תמרים או של שעורים וכן משקה העשוי מדבש אסורין משום חתנות אבל אין בהן לא משום בישולי נכרים ולא משום גיעולי נכרים ולא החמירו בה כמו בפת ושלקות שלא אסרוה אלא בבית נכרי וכתב א"א ז"ל שאף בבית הנכרי לא אסרו אלא כשקובע עצמו לשתות כדרך שאדם קובע בשתיה אבל אם נכנס בבית הנכרי ושותה דרך עראי באקראי מותר וכן מי שלן בבית הנכרי חשוב הפונדק כביתו ומותר לשתות (ב) כתב הרשב"א מקום שישראל נוהגין שם קולא ביין

מכללם עכ"ל : ולא נהירא לא"א ז"ל וכתב שאין לחוש ב"ה ר' ירוחם כ' שבתשובת כ"כ ובדקתי בתשובות שבידינו ולא מצאתי . וכתב עוד שרוב הפוסקים הסכימו לדעת הרא"ש ומתוך מש"כ תראה שלא דיבר נכונה בזה דאדרבא רוב הפוסקים הסכימו לדעת הרשב"א : וכו' לדעת הרשב"א שאוסר כלי שנתבשל בו בישולי נכרים מ"מ יש להקל בו יותר מבשאר איסורין דאילו כלי חרס שנשתמש באחד מן האיסורין רוצה אין לו תקנה אלא שבירה או חזרת כבשונות אבל כלי חרס האסור משום בישולי נכרים מגעילו ג"פ ודיו מפני שאין איסור זה עיקר בדאורייתא וכ"כ רבינו בסי' קכ"א :

קיד כל שכר אחד שכר תמרים או של שעורים וכן משקה העשוי מדבש אסור משום חתנות בפרק אין מעמידין (לא :) איתמר מפני מה אסרו שכר של נכרים רמי בר חמא א"ר יצחק משום חתנות רב נחמן אמר משום גילוי רב פפא מפקי ליה אבבא חנותא ושתי רב אחאי מייתי ליה לביתיה ושתי ותרווייהו משום חתנות מיהו רב אחאי עביד הרחקה יתירה פירוש תרווייהו משום חתנות דאי משום גילוי בכל ענין היה אסור אבל משום חתנות ליכא דכיון דלא שתו בביתייהו תו ליכא קירוב דעת וכתבו התוס' איסור שכר לא מצינו לא במשנה ולא בברייתא ושמא בימי האמוראים אסרוה : וכתבו עוד ותרווייהו משום חתנות רב אחאי עבד הרחקה יתירא ומ"מ שניהם לא היו שותים בבית הנכרי וא"כ צריך ליזהר שלא לשתות שכר בבית הנכרי דהא רב פפא ורב אחאי שהיו בתראי לא היו שותין וגם הרמב"ם כתב בפי"ז אין שותין שכר שלהם שעושים מן התמרים והתאנים וכיוצא בהם ואינו אסור אלא במקום מכירתו אבל אם הביא השכר לביתו ושתהו שם מותר שעיקר הגזירה שמא ישעה אצלו תפס דברי רב אחאי ודלא כרב פפא אף ע"ג דבתרא הוה ומריה דתלמודא טפי מרב אחאי כדי להתרחק מדברים של נכרים אבל סמ"ג לא הביא אלא מאי דהוה עביד רב פפא והרשב"א כתב בת"ה שכר לא מגזרת חכמים היתה אלא מנהג קדושים שנהגו בו הרחקה להתרחק מחסיבה שלהם והיינו דאמרו מפני מה אמרו שכר של נכרים אסור ולא אמרו מפני מה גזרו על שכר של נכרים ולפיכך בעל נפש צריך לעשות לו הרחקה טפי שלא לשתותו בפתח חנותו עד שיביאנו לרשותו כרב אחאי ומיהו הלכתא כרב פפא דמפקין ליה אבבא דחנותא ושתי דכל בדרבנן הלכה כדברי המיקל עד כאן לשונו וכתב הרא"ש הכא דאמרינן דתרווייהו משום חתנות מיהו רב אחאי עביד הרחקה יתירה ומכל מקום לא החמירו בו כ"כ כמו על הפת כי על הפת יחיה האדם ובעי הרחקה טפי והר"ן נתן עוד טעם מפני שהפת מעשה נשים אלים חתנות דידיה טפי וכתבו התוספות ובכלל דין שכר בין של תמרים בין של תבואה ואין לאסור של תבואה א משום בישול נכרי' לפי שאינו עולה על שלחן מלכים ועוד דהכי איכי דתבואה בטלה לגבי המים לענין ברכה דשהכ"ל הכי נמי היא בטלה לענין איסור בישול וכתב בסמ"ג דלא מיתסר אלא שכר אבל דבש ושאר משקין מותר אפילו בבית הנכרי והגה"מ כתב סה"ת מתיר הדבש אפילו בבית הנכרי דלא חזינן מאן דאסר ליה משום דליכא כולי האי קירוב דעת כמו השכר ואין נראה לא"ז ולא שרי דבש אלא בביתו ולא בבית נכרי עכ"ל וכ"כ הרא"ש וז"ל ודבש דמתניתין היינו משקה שעושה מדבש מדקאמר עלה בגמרא אי משום בישולי נכרי' וכו' והא דשרי ליה במתני' היינו לשתותו בביתו של ישראל ונראה דשכר לא נאסר בימי התנאים ואח"כ בימי האמוראים כשאסרו השכר אסרו גם הדבש אלא שבבבל היה מצוי השכר יותר עכ"ל והמרדכי כתב בשם אבי העזרי משום ספר הישר דשכר שלנו אין בו משום חתנות ונראה שטעמו מפני שסובר דכיון דלא שכחן שיאסר השכר אלא מהיא דרב פפא ורב אחאי אין לאסור אלא כמין שכר שלהם שהיה של תמרים אבל לא של שעורים או של מינים אחרים אבל התוספות והפוסקים חלוקים עליו (א) כמו שנתבאר : ומ"ש בשם הרא"ש שאף בבית הנכרי לא אסרו אלא כשקובע עצמו לשתות וכו' עד ומותר לשתות שם אלא שבמקום שכתב רבינו כדרך שאדם קובע בשתיה כתוב שם כדרך שהיו רגילין לקבוע עצמם לשתיה וכתב עוד שם שכן היו נוהגים כל גדולי ארץ האי לשתות עראי בבית נכרי וכיוצא בדברי הרא"ש כתבו התוספות וז"ל המתאכסן בבית הנכרי יכול להיות שמותר לשלוח בעיר לקנות שכר מן הנכרים דהוי כמו בביתו של ישראל ואף אם הנכרי האכסנאי שלו נותן לו ב שותה משום איבה לא אסרו משום חתנות אלא לקבוע שתיה בחנות או ברגילות לשתות בין הנכרים אבל באקראי בעלמא שרי : כתב הרשב"א מקום שישראל נוהגים שם קולא ביין של נכרי אפילו השכר אסור טעמו מדאמרי' בגמרא (שם) רב שמואל בר ביסנא איקלע למרגואן אייתי ליה חמרא ולא אשתי אייתו ליה שכרא ולא אשתי בשלמא חמרא משום שמלא שכרא משום מאי משום שימלא דשימלא · ופי' רש"י למרגואן · ישראל חשודים היו ולא היו מקפידים על יינן

פ"ק דשבת וכתב אבי"ה ומ"מ כיון שנהגו אבותינו שלא לאוכלו ה"ל דברים המותרי' והאחרים נהגו בו איסור ואי אתה רשאי להתירו בפניהם וכתיב אל תטוש תורת אמך ע"כ והשיג ע"ז ואמר שמנהג של טעות הוא והנה מהר"ם התירו להדיא כל ימיו בכל מקום ואותו עכ"ל ועיין בסי' קי"ד :

קיד כל שכר וכו' ה"א פרק א"מ ל"ד דאמורא יקמיפלגי מפני מה אסרו שכר של נכרים רמי בר חמא א"ר יצחק משום חתנות רב נחמן אמר משום גילוי ורבינו כתב משום חתנות משום דאפילו בזמן דליכא משום גילוי אכתי איכא משום חתנות והכי משמע מדקאמר רב פפא לשתות אבב חנותא ורב אחאי מייתי ליה לביתיה ושתי אלמא דלית ביה משום גילוי אלא משום חתנות וכיון דבכה"ג ליכא חתנות שרו ליה ומ"ש רבי' דשכר של שעורים וכן מי דבש נמי אסורים הכי משמע מדברי התוספות והרא"ש אבל הסמ"ג כתב דלא אסרו אלא שכר ולא דבש ושאר משקין וכ"כ בהגהת אשיר"י בשם סה"ת להתיר הדבש והמרדכי בשם ראבי"ה בשם ספר הישר מתיר שכר שלנו בבית הנכרי וס"ל דלא היה בכלל האיסור כי אם שכר של תמרים אבל לא של שעורים ומי דבש כי לא היה בבבל אלא שכר של תמרי' וכך פי' ב"י אבל התו' כתבו ובכלל דין שכר בין של תמרים בין של תבואה וכך היא משמעות הפוסקים וכן פסק בש"ע ותו דבפ' ע"פ (דף ק"ז) איתא בעא מיניה רב חסדא מרב הונא מהו לקדושי אשיכרא אמר השתא ומה פירזומא ותאיני ואסני דבעאי מיניה דרב ורב מר' חייא ורב חייא מרבי ולא פשט ליה שיכרא מיבעיא וכו' ופרש"י ורשב"ם פרזומא שכר שעורין ותאיני שכר תאנים ואסני שכר תותים וסתם שכר שלהם היה תמרים אלמא דהיה להם כמה מיני שכר וגם שכר שעורים ומסתמא היה להם גם מי דבש דבורי' כמו שלנו דאין דבר חדש תחת השמש שלא היה לעולמים והכל היה בכלל האיסור ולפי זה היה ראוי לכוף לאותן בני אדם העוברין על דברי חכמים ושותים בקביעו' שכר ודבש בבית הנכרי אבל לא ראיתי לרבותי שמיחו בכך דהנח להם לישראל מוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין וכ"כ בהגהת ש"ע וז"ל יש מתירין בשכר של דבש ותבואה וכן נוהגין להקל במדינות אלו אכ"ל והנמנע יתברך · וכתבו התוס' ואין לאסור של תבואה משום בשולי נכרי' כמו תורמסי דשלקי נכרי' ודייסא דאע"ג דלא חזי לכוס כשהוא חי אין בו משום ב"נ כיון דאינו עולה על שלחן מלכים ועוד דהתבואה בטילה לגבי מים מדמברכין עליה שהכ"ב עכ"ל וכ"כ הרא"ש ואזלי לטעמייהו דכתבו לפרש הא דקאמר תלמודא איכא בינייהו ארדי דגים קטנים ודייסא דכולהו אינן נאכלין חיים והטעם שאמרו דשכר אינו עולה של שלחן מלכים ליתי' במלכותינו דהוא עולה על שלחן מלכים · והטעם דהתבואה בטילה לגבי מים הוא קשה מאוד שהרי התבואה עיקר ואית ביה כזית בכדי א"פ כמ"ש הרא"ש גבי איסור חמץ ואין ראיה ממה שמברכין שהכ"ב דאינו אלא לפי שנשתנה מברייתו ואין התבואה בעין אכן הרשב"א סוף בית ג' כתב דהא דאמר איכא בינייהו ארדי דגים קטנים ודייסא הכי פי' ארדי ודגים קטנים אינו נאכל כמות שהוא חי ואינו עולה על שלחן מלכים והיפך בדייסא שהיא נאכלת כמות שהוא חי ועולה על שלחן מלכים וכ"כ ר"ח והראב"ד דחטין נאכלין הן כמות שהן חיין וכן מצאתי בירושלמי מפורש וכו' השתא לפי זה ניחא דאין בשכר של תבואה משום ב"נ כיון דנאכל כמות שהוא חי אבל העיקר דלא גזרו על השכר כלל כשגזרו על השלקות וטעמא כדכתב הרשב"א בית ה' שער א' דלא שייך ביה חתנות כולי האי דלא מזמנו עליה וליכא קירובי דעתא כולי האי וכ"ד נמי לא גזרו עליו אלא ישראל קדושים אמרו שינהגו בו איסור בבתיהם של נכרים להרחקה יתירתא מבנותיהן והיינו דאמרינן מפני מה אמרו שכר ש"נ אסור ולא אמרו מפני מה גזרו על שכר ש"נ וכו' אלמא דלא גזרו עליה ולפיכך גם אדם חשוב א"צ להזהר ממנו כמו שצריך ליזהר משאר דברי' שנאכלין חיין כדלעיל בסי' קי"ג סעיף ב' : כתב הרשב"א מקום שישראל נוהגין שם קולא וכו' אע"ג דתלמוד ערוך הוא דרב שמואל בר ביסנא איקלע למרגואן דהוו חשודין על יין ש"נ ולא אשתי אפילו שיכרא דגזר שיכרא אטו חמרא אפשר שאין זה מדינא אלא הרחקה יתירה דקעביד איהו לנפשיה ממדת חסידות ומש"ה לא הביאוהו האלפסי והאשר"י בפסקיהם דס"ל דלאו דינא הכי גם בת"ה הארוך כתב דאפשר דאין זה לבעל נפש ומ"מ בקצר כתב בסתם דאסור וכתבו רבינו על שמו ואין פירוש דאסור לשתות עם החשודים אלא רצונו לומר דאפי' להביא השכר לביתו אסור לשתותו וז"ש מקום שישראל נוהגין שם קולא וכו' אפילו השכר אסור שם פי' דלגמרי אסור לשתותו שם באותו מקום משום גזירה שיכרא אטו חמרא והכי משמע ליטנא דתלמודא אייתי ליה שיכרא ולא שתי משמע שהביאו השכר לאושפיזא ולא שתי ומצאתי בהגהת מהרש"ל אהא דכתב הרשב"א מקום שישראל נוהגין

דרכי משה

קיד (א) ובמקומינו פשוט היתר לשתות שכר של תבואה וגם משקה העושין מדבש אף בבית הנכרי ואולי סומכים אדברי ראבי"ה וכתב באו"ה כלל כ"ג דאע"ג דהנכרים מושכין היורה בשומן חזיר כמו שרגילין אפ"ה שרי דנט"ל שרי ועוד דבטל בס' עכ"ל וכ"ה במרדכי פא"מ ע"ג עוד כתב באו"ה וכל דבר שמותר ובני המקום נהגו בו איסור אי אתה

פרישה

נראה כמ"ש לעיל דגם הרא"ש מודה לכלכר שנתבשל ביד נכרי כמב"ד תו אין לו היתר בפיתוי דישראל אמ"כ יגמר בישולו ביד ישראל : (ש) ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל כו' כיוש אפילו גמרו בישולו לגמרי ולא היפך שישראל אפ"כ שרי כמו שמפורש הטעם שלא החמירו בבישולי עכו"ם לאסור פליטתו ואף לדעת הרשב"א הקילו בזה יותר מבשאר איסורין והתיר להגעיל כלי חרס ג"פ כמ"ש לקמן בשמו סימן קכ"א ריש ע"ג ושם כתבתי דג"פ לאו דוקא ע"ש ועיין בבית יוסף · ומדמסיים דלא החמירו לאסור פליטתו שוכח מכאן דהתבשיל עצמו שבשלה שפחה נכריה בבית ישראל אסור וכמ"ש בריש הסימן :

סי' קיד (א) **כל** שכר וכו' ולא החמירו בו כמו בפת והטעם כתב הרא"ש שהחמירו בפת כי על הפת יחיה האדם והכיא הוא מאוד לכן צריך יותר הרחקה והר"ן נתן עוד טעם משום שהפת מעשה נשים אלים חתנות דידיה טפי : (ב) כתב הרשב"א מקום שישראל נוהגין שם קולא ביין של נכרים אפילו השכר אסור ב"י פירש וז"ל מי שנתאכסן עמהן אסור לשתות עם אותן ישמעאלים אפילו שכר גזירה שמא ישתה עמהן יין וכם חשודים שיתנו לו

דרישה

ומכאי טעמא לא הקילו אלא בפת אבל לא בשאר שלקות ומשום הכי קאמר הכא דאף בלי איסור פת כגון שבשלו קיסם אפ"ה אסור משום שומן זה דמוק : (שאלה לבר"א על פולין שקורין ערבי"ש שקולין אותן הנכרי' במחבת שלהן שמשוחין לכך וקורין אותה בלשון בכמ"י פונש"לקי והעלה שמותרין כי סתם כליהם אינן ב"י וגם אין עולין על שלחן מלכים וראיה מסמ"ג לאוין מ"ה יעו' סי' ע"ה ע"ש רש"ל ועי' במ"ש בסי' ע"ה דין ט"ז . ובדין י"ב מ"ש בדין מיני מתיקה ע"ש עכ"ה) :

סי' קיד [א] **כל** שכר כו' כתב הרשב"א מקום שישראל נוהגין שם קולא ביין של נכרי אפילו השכר אסור·טעמו מדאמרינן בגמרא רב שמואל בר ביסנא איקלע למרגואן אייתי ליה חמרא ולא אשתי אייתי ליה שיכרא ולא אשתי בשלמא חמרא משום שימלא שיכרא משום מאי משום שימלא דשימלא . ופירש רש"י למרגואן ישראל חשודין היו ולא היו מקפידין על יינם של נכרים · משום שימלא משום יין נסך · ושימלא דשימלא גזירה שיכרא אטו חמרא וכתב ואפשר שאין זה אלא לבעל נפש כרב שמואל בר ביסנא ומכירין אבל אינש דעלמא לא דה"ל כעין גזירה לגזירה ואפשר דאף לכל אדם אסור דכשלא גזירה היא וטוב ליזהר ע"כ בת"ה הארוך ובקצר

חדושי הגהות

קיד א הא דנקטו התוספות הנך טעמים ולא כתבו הטעם דכיון שהוא נאכל כמו שהוא חי כבר כתב הב"ח ונתבאר ג"כ בדברי התוס' עצמן להמעיין שם דהתוספות לשיטתם אזלי שמפרשים מאי דקאמר שם (לח ·) איכא בינייהו דגים קטנים ודייסא והך דייסא נמי הוי דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי והג"ם הוי ג"כ כמו בדגים קטנים אבל להרשב"א שמפרש דגבי דייסא הוי פירוש האיכא בינייהו להיפך דחיטים הוי דבר הנאכל כמו שהוא חי (עי' בסימן קי"ג בבד"ה) ועולה על שלחן מלכים א"צ הכא לטעמים אלו דאע"ג דהשכר היה עולה על שולחן מלכים מ"מ מותר כיון שהתבואה נאכלת כמו שהיא חיה וכתב בבה"ג דאאשר לומר דאף להרשב"א אהנו טעמים אלו דלטעם אלו נאכל כמו שהוא חי אשכחן גיה חומרא באדם חשוב כראיתא בשבת (כא ·) הלכך צריך לטעמים אלו להתיר אף באדם חשוב : ב והא דכתבו התוספות בתחלה דמותר לו לשלוח בעיר לקנות שכר הרי דאף בלא איבה

נוהגין שם קולא וכו' נראה בעיני דוקא במקום שמקילין קאמר אבל האידנא בעו"ה שנעשה לנו כהיתר גמור במקצת מקומות מותר לשתות שם שכר מן הנכרי רק שלא ישתה בביתו עכ"ל ולא הבנתי טעמו דכיון דמשום גזירה שיכרא אטו חמרא אסרינן לה בכל ענין אסור אלא נ"ל לומר דדוקא כעובדא דגמרא דהמקום מרגואן כל יושביה היו ישראל והיו חשודים על יינן של נכרי' הלכך אסור לקנו' שכר מהם ולהביאו לביתו גזירה שיכרא אטו חמרא שמא יבא לקנות מהם גם יין אבל האידנא דרוב העיר נכרי' אע"פ שישראל שבתוכה הם חשודין ואסור לקנות אפילו שכר מישראלים שבתוכה מ"מ מן הנכרי שרי לקנות שכר דלא גזרינן אם יקנה מן הנכרי שכר שיקנה ממנו גם יין וזה ודאי דבר שהדעת מכרעת עליו והוא אמת באין ספק : בד"א כשמוכרין בחנות וכו' כתבו התוספות והמרדכי פרק א"מ וסה"ת סימן קנ"ט וסמ"ק סימן רכ"ג דהנכרים רגילים לערב שמרים של יי"נ בשכר או במשקה של דבש ולפיכך צריך ליזהר ולחוש לזה וכתב בסמ"ק שם ושמא היינו דוקא שכר תמרים אבל שכר מחטים או משעורים אין רגילין לערב בו שמרי יין · וכתב עוד שם ונראה דמאוצר היינו כשעושה השכר לשנה או לחצי שנה אבל בחבית אינו קרוי אוצר שאינו עשוי כ"א לזמן מועט ותדע כי עיקר תערובת שמרים הוי מתחלת עשיית השכר כשנותני' אותו בתוך החביות אבל לזמן מרובה אין נותנים לתוכו שמרים שאינו יכול להתקיים שמסריח ומתקלקל על ידיהם עכ"ל אבל לשון תוס' והמרדכי וסה"ת סי' ק"ס וסמ"ג לאוין קמ"ח (דף כ"ד ע"ד) דכשישראל רואהו משכו מן החביות שרי וכלשון רבינו :

השמן וכו' ולא משום גיעולי נכרים ברמב"ם כתב הטעם מפני שהבשר פוגם את השמן ומסריחו וכו' ולפי דס"ל דסתם כלים ש"נ הוויין בני יומן כמו שיתבאר בסי' קכ"ב לפיכך כתב דהטעם מפני שהבשר פוגם את השמן אבל רבינו כתב בסתם דלית ביה משום געולי נכרים דאפילו הבשר מצביח את השמן

נמי

ביין של נכרים אפילו השכר אסור ושאר משקין כגון של תפוחים ורימונים מותר לשתות בכל מקום שלא גזרו עליהם לפי שאינן מצוין (ג) וכל אלו המשקין וגם החומץ של שכר אסור לקנותו מהם אם דמיהם יקרים מדמי היין שאנו חוששין שמא עירב בהן יין (ד) בד"א כשמוכרין בחנות אבל אם רואין שמוציאין אותן מן החבית מותרין ולא חיישינן שמא עירב בהן יין (ה) שאם היה מערב יין בחבית היה מתקלקל : [נ] (ו) השמן וכן מים החמין שלהם מותרין ואין בהן לא משום בישולי נכרים ולא משום גיעולי נכרים : (ז) הקפריסין והקפלטות והחגבים שלהם הכבושין מותרין בד"א שרואה שמוציא אותן מן האוצר (ח) אבל הנמכרין בחנות אסורין ג שמא זילף עליהן יין (ט) וכן זתים שלהם הכבושין מותרין אפילו רכים הרבה עד שנגרעינתן נשמטת ולא חיישינן שמא זילף עליהן יין ובלבד שלא יהו נחתכים בסכין שלהם לדעת בעל התרומות שאוסר בצל שנחתך בסכין של נכרי בשביל שהוא חריף שמדמה אותו לקורט של חלתית והר"ם מרוטנבורג כתב על דברי בעל התרומות לבי נוטה להתיר ואע"פ שאני מורה כספר התרומות אין נ"ל למחות ביד הנוהגין היתר וכן הענבים שלהם אפילו הן לחין הרבה עד שמנטפות וכן הכבשים שאין דרך לתת לתוכן יין וחומץ וכן טרית שאינה טרופה

פי'

ויין של נכרים · משום שמא · תשד יין נסך · ושימא דשימא · גזרה שכרא אטו חמרא וכתב ואפשר שאין זה אלא לבעל נפש כר' שמואל בר ביסנא וחביריו אבל אינש דעלמא לא דה"ל כעין גזרה לגזרה ואפשר דאף לכל אדם אסור דבהדא גזרה היא וטוב ליזהר ע"כ בת"ה הארוך ובקצר סתם לאסור וכמ"ש רבינו בשמו :

ושאר משקין כגון של תפוחים ורמוני' מותר לשתותם בכל מקום וכו' בס"פ אין מעמידין (מ :) תניא יין תפוחים הבא מן האוצר ומן ההפתק ומן הספינה מותר הנמכר בקטליזא פי' בשוק לפני חנוני אסור מפני שמערב בו יין וכתב הרשב"א וה"ה ליין רמונים וכיוצא בו וגם הרמב"ם בפי"ז השוה יין רמונים ליין תפוחים וכתב שהטעם שלא גזרו בהם כמו בשכר הוא לפי שאינם מצויים ודבר שאינו מצוי לא גזרו בו וכתב הר"ן והא דחיישינן ביין תפוחים הנמכר בקטליז"א טפי מבשכר דעלמא היינו מפני שיין תפוחים יקר מן היין משא"כ בשכר כלומר שאילו לא היה יקר מן היין לא הוה לן למיחש למידי דלמא יערב בו יין בלא תועלת ואין חוששין שיערב בו יין להרשיע ולהכשיל את ישראל כדמוכח בפ' א"מ גבי קיסתא דמוריסא בלמא קיסתא דחמרא בתרי לומא כמו שיתבאר לקמן :

ודין יין רמונים ללקחו מהנכרי' אכתוב בסמוך מ"ש בו הר"ן : ומ"ש רבי' וגם החומץ שכר אסור לקנותו מהם אם דמיהן יקרים מדמי היין בפרק אין מעמידין (לב·) האי חלא דשיכרא דארמאי אסור משום דמערבי ביה דורדיא דיין נסך אמר רב אשי ומאוצר שרי אם איתא דמערבי ביה מיסרא הוה סרי וסיעתא דלא חיישינן שמא עירב אא"כ חומץ של השכר ביוקר מדורדיא דחמרא דאל"כ למה יערבנו ללא תועלת דאין לומר שהוא מערבו לחזק החומץ דא"כ לא הוה מיסרא סרי ומה שחששו לנמכר בחנות דילמא יערב בו יין ולא אמרו דאם איתא דעירב ביה מיסרא הוה סרי היינו מפני שהוא דבר מועט ואינו שוהה זמן שיתקלקל כי ראשון ראשון מסתלק ונמכר : כתבו התוספות והמרדכי צריך ליזהר ולבדוק ולחקור בשכר ובמשקה של דבש שעושין הנכרים עכשיו אם נותנין בהם שמרים של יין כיש שנוהגים לתת שמרי יין :

וכתב עוד המרדכי בסוף הפרק הנמכר בקטליזא לפני חנוני אסורין לפי שמערבין בו יין כתב אבי העזרי שאם יש בו ס' שמותר כדתנן יין במים בנ"ט והכא בדיעבד הוא דשרי (נ) : כתב הר"ן גבי הא דאמרי' האי חלא דשיכרא דארמאי אסור מכאן אסרו בתוספות ליקח יין רמונים מן הנכרים אא"כ בא מן האוצר לפי שיש לחוש עליו שמא עירבו בו חומץ שלהם שהרי דמיו קלים ממנו והכי מוכח דאמרינן בס"פ גבי יין תפוחים אבל במקומותינו נהגו ליקח יין רמונים מן הנכרים וכן נ"ל דשרי דכיון דיין של רמונים לרפואה מוכרין אותו ואיכא קפידא אם נתערב בו חומץ מותר ללוקחו מן התגר דכל היכא דאיכא לאיקפד טפי עלה דאילתא תגר לא מרע נפשיה ואע"ג דליכא למיקם עליה וכדאמרינן בפ' התכלת (מג·) גבי הלוקח טלית מצוייצת (נ) מנכרי תגר :

השמן פשוט כפ' אין מעמידין (ד' לו·) שמתחלה אסרוהו ואח"כ נמנו עליו והתירוהו וגרסינן בירושלמי א"ל שמואל לרב אכול משחא ואי לא כתיבנא עלך זקן ממרא ואיטרח עליה ואכל ומזה כתב הרמב"ם בפ' י"ז מהמ"א שמן של נכרים מותר ומי שאוסרו ה"ז עומד בחטא גדול מפני שהמרה ע"פ ב"ד שהתירוהו וכתב עוד ואפילו נתבשל השמן ה"ז מותר ואינו נאסר לא מפני בישולי נכרים מפני שהוא נאכל כמות שהוא חי ולא מפני גיעולי נכרים מפני שהבשר פוגם את השמן ומסריחו וכן דבש שנתבשל ועשו ממנו מיני מתיקה מותר מטעם זה ודבריו מבוארים בגמ' פרק אין מעמידין :

ומ"ש וכן מים החמין שלהם מותרים פשוט שם בברייתא (לח :) ופי' רש"י דהא אין משתנין מברייתן על ידי האור : הקפריסין והקפלטות והחגבים שלהם הכבושים מותרים בד"א שרואה שמוציא אותם מן האוצר וכו' עד ולא חיישינן שמא זילף עליהם יין פשוט בס"פ אין מעמידין (מ) :

וכתב בת"ה בשם הרשב"א כבשים של נכרים שנותנים בהם יין יש מרבותי שהורו שימכרו כולם חוץ מדמי יין נסך שבהם ואומדים כמה דרכן לערב וכיוצא באלו וימכרו חוץ מדמי היין ומותרים המעות עכ"ל : **ומ"ש** ובלבד שלא יהיו נחתכין בסכין שלהם לדעת בעל התרומות שאוסר בצל שנחתך בסכין של נכרים וכו' כבר נתבאר בסימן צ"ו וכתב רבינו בטור א"ח בהל' פסח סימן תמ"ז כיוצא בדברים שכתב כאן ואח"כ כתב וי"ל דאפי' לדעת בעל התרומה אם נזהרו בהם בחתיכת הסכין אפילו לא נזהרו מלכבשם בקדירה אם איכא בת יומא מותרים כיון דבשעת כבישה נותנין בהם מים בטל חורפייהו ולא שייך תו למימר מחליא להו ע"כ וא"כ למאי דקי"ל סתם כליהם של נכרים אינן בני יומן אפי' בכבשו בכלים של נכרים שרו אפי' לדעת בעל התרומות אם אינם חתוכות בסכין שלהם : **וכן** הענבים שלהם אפילו הן לחים הרבה עד שמנטפות וכן כל הכבשים וכו' עד מפני שדגים טמאים מתערבים עמהם ואין יכולין להפרידן הכל פשוט בפרק אין מעמידין (לט :) :

זמ"ש

דרכי משה

אתה רשאי לנהוג היתר לפניהם ואפילו שלא בפניהם אסור תוך תחום העיר וכ"ה בהג"מ פי"ז מהמ"א בשם ראבי"ה והוא פשוט . (ב) וכתב באו"ח כלל כ"ב אבל אי רגילין לתת בו יין ולהחמיצו או להטעימו אינו בטל בס' דהוי דבר דעביד לטעמיה דאינו בטל עכ"ל וכ"כ ב"י בשם תשובת הרשב"א בסימן קל"ד : (ג) וכ"ה סברא זו דאומן לא מרע נפשיה במרדכי

דרישה

ובקצר סתם לאסור וכמש"ר בשמו ועיין בפרישה . [נ] השמן וכן מים חמין שלהם מותרין כו' בפרישה כתבתי בשם הרמב"ם הטעם דלא חיישינן לגיעולי נכרים משום שטעם הבשר פוגם השמן ומסריח והיינו לפי סברתו שסובר סתם כלי נכרים בני יומן הן ולפ"ז צ"ע אמאי מותרין להרמב"ם הא אית בהו משום גיעולי נכרי' כיון דס"ל דסתם כלי נכרי' בני יומן הן ואפשר משום טעמא שכתב הרא"ש עצמו פרק אין מעמידין ז"ל ומאמין אין ראיה דנותן טעם לפגם מותר דשאני שמן דאפילו איסורא בעין פוגם עכ"ל ע"ש דף פ"ט או אפשר לומר דבספרי הרמב"ם לא גרסינן שמן וכן מוכח קצת מדסמיך הרמב"ם דין שמן ולא הזכירו לגמרי עיין בפי"ז מהמ"א : (ובלבד שלא יהו נחתכין בסכין שלהם ואף על גב דכבר כתב ב"י בסימן צ"ו בשם שבולי לקט דלימוני של נכרים אף בסכין ש"כ מותר משום דאף אותן שנאסרו בטלין ברוב תערובת נ"ל דכאן איירי שאין כ"כ ותים מרובי' שיהיו בטלין השניה או הפלפל הראשונים וזו"ק עכ"ס) :

וסילק

פרישה

נו יין של נכרים שהרי גם הם שותין אותו עכ"ל אמת שכן הוא משמעות דברי הרשב"א בת"ה הארוך וכן מוכח יין הגמרא וכמ"ש בדרישה אלא שעל רבינו קשה אם הוא הבין דברי הרשב"א כמו שהבינם ב"י אם כן טעם איסור שכר זה אינו אלא משום שמא יתנו לו לשתות יין נסך ואם כן קשה מה ענינו לכאן שהרי כאן לא איירי אלא באיסורי משום חתנות ובהלכות י"נ ה"ל לרבינו לכתוב דין זה ויש לומר משום דסתם יינם לא אסרו אלא משום חתנות וכמש"ר בר"ס קכ"ג מ"ה כתבו רבינו כאן ללמדינו שאף שלא אסרו בבית ישראל משקים ש"כ משום גזירת חתנות בכה"ג דישראל חשודין הן אסור לשתות עמהן אפילו בביתם שכר שלהם משום גזירת חתנות והיינו שיתן לו לשתות סתם יינם ש"כ ואית בהו משום גזירת חתנות · גם יש לומר דרבינו ס"ל דאין לאסרו מדינא כ"א המתאכסן שם בבית נכרי דמותר לשתות עמהן שכר כמ"ש לפני זה ובאלו דאין נזהרין מאיסורו משום דנכרי דאותו מקום רגילין שהישראל הדרים שם שיתן גם כן יינם ויסברו דגם הישראל שהמתאכסן שם הוא בר הכי ויתן לפניו יין במקום שכר אבל עם ישראל שאינו חשוד ס"ל לרבינו בשם רשב"א דאין לאסור מידי דאף דהישראל שותה יין נסך היינו לאלה תאותו אבל להכשיל לישראל שטהור אין חושדין אותו ואף דהגמרא איירי בישראל שנתאכסן אבל ישראל הא כתב הרשב"א עליו אפשר דהחמיר על עצמו לבד ואף דמסיק הרשב"א דטוב להחמיר אבל מקום מדסתם בת"ה הקצר וכתב לאסור ולא לשם חומרא משמע ליה לרבינו דסתם אסור דכתב איירי דוקא בנתאכסן אבל נכרי ועי"ל סימן קי"ט · ומ"ו ביאר דברי רבינו וז"ל נ"ל דוקא במקום שמקילין קאמר אבל האידנא בעו"ה שנעשה בקצת מקומות היתר גמור מותר לשתות שם שכר מן הנכרי רק שלא ישתה בביתו עכ"ל מ"ו משמע מדבריו שהוא מבאר דברי רבינו שבמקום שנוהגין להקל ביין של נכרי אסור לשתות שם שכר מן הנכרים דחיישינן שמא ישתו גם כן יין של נכרי הואיל ונוהגין שם קולא ועשו סייג וגדר לאסור גם השכר כדי שלא לסקל ביין ולפ"ז שייך שפיר דין זה לכאן דלעיל כתב שכר של נכרי לא אסרו אלא בבית נכרי אבל בבית ישראל מותר וקאמר רבינו וכתב הרשב"א וכו' רוצה להשמיענו דלפעמים שכר של נכרים אף בבית ישראל אסור ואף על פי שאין משמעות הגמרא כן לא עלה על דעת רבינו מדברי רשב"א בת"ה הקצר שלמד דין זה מגמרא זאת . ומ"ש מ"ו אבל האידנא כו' מותר לשתות שכר טעמו דהואיל ונוהגין היתר גמור ליכא למיחש שמא ישתו שכר שמתי למטעי דהכל יודעין איסור יין נסך ואין שייך לנהוג היתר גמור אם לא לעוברין על דת ולא שייך למימר שיטעו בזה אבל בבית הנכרי עכ"ל אסור משום חתנות וכמ"ש בריש הסימן · (ג) וכל אלו המשקין כו' אסור לקנות מהן אם דמיהן יקרים מדמי היין אבל בלאו הכי לא חיישינן שיערב להכשיל ה אול ואין לו הנאה בזה שמערב : (ד) בבמה דברים אמורים כשמוכרין בחנות כו' ולא חיישינן שמא עירב בהן יין ואם עירב כתב ראבי"ה שאם יש בו ששים מותר בכל ענין כדתנן יין במים בנ"ט (ה) שאם היה מערב יין בחבית היה מתקלקל אבל בחנות לא מתקלקל בשעה מועטת עד שימכר בזמן מועט : (ו) השמן וכן מים החמין שלהם מותרין ואין בהם לא משום בישולי עכו"ם ולא חשש גיעולי עכו"ם וז"ל הרמב"ם בשמן לא מפני שהוא נאכל כמות שהוא חי וטעם בשר פוגם את השמן ומסריחו וכן דבש שנתבשל ועשו ממנו מיני מתיקה מותר מטעם זה ע"כ ומחין נמי דהא אין משתנין מברייתן על ידי האור רש"י (וכו טעם לאין בו משום בישולי נכרים ולא לגיעולי נכרים) ובאמת שמ"כ לטעם שטעם בשר פוגם לשמן ולדבש שהרי בלאו הכי מותר מטעם דקי"ל סתם כלי נכרי אינן ב"י אלא שהרמב"ם שכ"כ כתב לטעמיה שס"ל שאסרינן גם בכלי נכרים ולא אמרינן שאינן ב"י כמ"ש הטור בשמו בסימן קכ"ו בוין מאמה אלא סבר שסתמן בני יומן הן וכ"כ ב"י בסי' קכ"ב ולהרא"ש ורבינו הא דאמרינן בגמרא דלא חיישינן אי משום געולי נכרים נט"ל הוא כו' ר"ל לפי שסתמן אינן ב"י אבל לא מטעם שהבשר מסריח השמן וק"ל ועד"ר (ז) הקפריסין כו' פירוש שומר לפריקן ממין צלף ודרך לאוכלן חיין ויש שעולקין אותן · והקפלטות כרתים נאכלין כמות שהן חיין (ח) אבל הנמכרות בחנות אסורין שמא זילף עליהן יין ולא חילק בין אם דמי היין יוקר מדמיהן או לא דדוקא גבי תערובת היכא דאיכא למיחש שמא עירב יין מחלקינן הכי אבל כאן שזולף קצת ליפותן ושיהיה להם ריח טוב כדי למוכרם מהר שלוה לא צריך רק דבר מועט בכל ענין חיישינן : (ט) וכן זתים וכו' ובלבד שלא יהו נחתכין

בסכין

חדושי הגהות

איכה מותר ואיך כתבו בסוף דבריהם כשאכסנאי נותן לו הטעם דמותר משום איבה דוקא כ' בבה"ג דז"ל דנהי דמותר לו לשלוח לקנות שכר מן העיר ולא שייך בזה חתנות משום דהוי בביתו של ישראל מ"מ לשתות מהנכרי בעל אכסניא שלו בעצמו בזה איכא למיגזר משום חתנות ולכן הוצרכו לטעמא דאיבה וע"ש שהאריך עוד : ג ואפילו שדמי היין יקרים

יותר

פי' דגים מתותבין (י) והוא שיביר ראש ושדרה של כל אחד ואחד וכן ציר של דגים שיש בו כלבית ולמעלה בהלכות דגים פירשתי כיצד התירו וכן עלה של חלתית (יא) אבל אסור ליקח מהם קורט של חלתית ומרית טרופה [ג] וחילק פי' מיני דגים קטנים מעורבין מפני שדגים טמאים מתערבין עמהן ואין יכולין להפרידן (יב) וכבשים שדרך שלפעמים נותנין בהן יין אע"פ שאין ידוע שהכל נותנין בהן יין אע"פ כן אסורין (ד) לקנותן מהם ואסורין באכילה ומותרין בהנאה (יג) [ו] אבל בידוע שהכל נותנין בהן יין אסורים אפי' בהנאה אע"פ שאינו יודע שנתנו לתוך אלו אסורין בהנאה מספק כאילו היו ודאי שנתנו בהן יין : [ה] (יד) המורים שלהם אסור ואין איסורו מחמת עצמו אלא משום שמערבין בו יין לפיכך אין איסור אלא במקום שהיין בזול יותר ממנו אבל אם דמי היין יקרים מדמי המורים מותר ואם הביאו ממקום שהיין ביוקר ' למקום שהוא בזול מותר [ו] ולא חיישינן שמא הלך במקומות שהיין בזול בד"א בפעם ראשונה ושנייה שנתנו עליו מים שעדיין הוא שומן ואיפשר לתקן בלא יין אבל מפעם שניה ואילך כבר כחש ואי איפשר לתקן בלא יין בד"א באומן שהוא יכול לתקנו פעם ראשונה ושנייה בלא יין אבל מי שאינו אומן אפילו בפעם ראשונה אינו יודע לתקנו בלא יין ואסור ואפילו אם היין יוקר ממנו :

חלב

ומ"ש ולמעלה בהל' דגים פי' כיצד התירו הוא בסימן פ"ג ושם נתבאר ג"כ דין טרית טרופה ושאינה טרופה וחילק פרש"י מין דגים קטנים טהורים והיא סולתנית ואין לה סנפיר וקשקשת ועתידה לגדל לאחר זמן וקי"ל דמותרים ואמרי' בגמרא מפני מה אסרוה מפני שערבובי' עולה עמה דגים טמאים הדומים לה הלכך ל"ש טרופה ול"ש שאינה טרופה איכא למיחש לאחד מאלף ביניהם דדמי ליה ולא מינכר ואמרינן בגמרא אמתני' דמוריים דחילק אומן מותר ופרש"י כיון דאומן הוא ובקי בדבר מבדיל התערובת הימנה משום דלא חשיב טעמא ומקלקל לסולתנית ותרע לה לכולהו ארבי' ולא ידעתי למה השמיטו הפוסקים זה ואולי משום דאין דגים הללו מצויים בינינו לא חשו להאריך בהם . וקורט של חלתית הוא דבר חריף ביותר ואע"פ שהסכין שחותכין אותו בו לא היה בן יומו חורפיה דחלתיתא מחליא ליה והוי נותן טעם לשבח : וכבשים שדרך לפעמים נותנין בהם יין וכו' שם במשנה (לה :) מני כבשים שדרכן לתת בהם יין וחומץ בכלל דברים של נכרי' שאסורים באכיל' ומותרי' בהנאה ובגמרא (לח :) אמר חזקיה ל"ש אלא שדרכן אבל בידוע אסורים אפילו בהנאה ורבי יוחנן אמר אפילו בידוע נמי מותר ופסקו הרי"ף והרא"ש כחזקיה וכ"פ הרשב"א ומפרש רבינו דשדרכן היינו שלפעמים נותנים בהם יין ובידוע היינו שכולן נותנין לתוכן יין, אף על פי שאינו יודע שנתנו לתוך אלו וכך הם דברי הרשב"א בת"ה הקצר : וכתב עוד ויש מי שאומר שכולן אסורין בהנאה לפי שהיין בתוך אלו מכשיר את כולן והרי הוא כאילו היין שבהם עיקר ולפיכך כולן אסורין בהנאה ויש מרבותי אומרים שימכרו כולם חוץ מדמי יין נסך שבהם וכיצד משערים אותו ואנו לא ידענו כמה נותנין בהם אומדין כמה הוא דרכן לערב בכיוצא באלו וימכרו חוץ מדמי אותו יין נסך שאנו אומדין שנתנו בהם ונראה לי שהוא העיקר עד כאן לשונו (ה) :

המורים שלהם אסור ואין איסורו מחמת עצמו וכו' שם במשנה (כט :) המורים של נכרים אסור ואיסורו איסור הנאה דברי ר"מ וחכ"א אין איסורו איסור הנאה וידוע דהלכה כחכמים ובגמרא (לד :) ת"ר מורים אומן מותר ופרש"י מורים של נכרי אומן מותר מורים לא עבדי ליה מדגים טמאים ומשום חמרא אסרינן ליה ואומן לא רמי ביה חמרא :

ומ"ש לפיכך אין איסור אלא במקום שהיין בזול יותר ממנו וכו' ואם הביאו ממקום שהיין ביוקר וכו' שם ההוא ארבא דמורייסא דאתא לנמלא דעכו ואותיב ר' אבא נטורי בהדה אמר ליה רבא עד האידנא מאן נטרה אמר ליה עד האידנא למאי ניחוש לה אי משום דמערבי בה חמרא קיסטא דמורייסא בלומא קיסטא דחמרא בד' לומי ודילמא אידי דעבר אתא דנפיש חמרא א"ל התם עקולי ופשורי איכא ופירש"י קיסטא · מדה · בלומא · בזוזא במדינתו של נכרי זה היין נמכר ביוקר והמורייס בזול אבל כאן היין בזול והמורייס ביוקר וחיישינן לערובי' · אידי דעבר אתא · דרך שפת הים הסמוכה לצור אתא האי ארבא · דנפיש חמרא . כלומר שהיין בזול . עקולי ופשורי איכא · מים שהולכין עקלתון ומי שלגים נפשרים על שפת הים ואין מושכי הספינה יכולין לבא נגוחו הדרך ע"כ :

ומ"ש ולא חיישינן שמא הלך במקומות שהיין בזול אינו מכוון שאם ממקום שיצא עד מקום שבא אין שום מקום שיהא היין בזול פשיטא דליכא למיחש למידי והרי הוא בכלל מ"ש תחלה אם דמי היין יקרים מדמי המורים מותר ואם יש שום מקום בדרך שיהא היין בזול ודאי דחיישינן דילמא אורחא דכסיא אתרא אתא אא"כ נודע שלא היה יכול לבא אל המקום ההוא מפני שום מעכב שהיה בדרך וכדאשכחן דא"ל דילמא אידי דעבר אתאי ואיצטריכנן לאהדורי התם עקולי ופשורי איכא (ו) : ומ"ש בד"א בפעם ראשונה ושניה וכו' עד סוף הסימן פשוט שם ופי' רש"י פעם ראשון ושניה שכן דרכן נותנין מים ומלח על שומן הדגים ומוללות אותו וכשכלו חוזר ונותן אחרים : וכתב הר"ן ז"ל אההיא דקיסטא דמורייסא בלומא שמעי' שלא השוו חכמים מדותיהם באיסור המורים לאסרו בכ"מ ובכל זמן הילכך מסתברא שלא נאסר אלא בזמן שרגילין לתת לתוכו יין אבל בזמן שאין רגילין לתת לתוכו יין מותר וזהו מ"ש הרמב"ם בפרק י"ז מהמ"א המורים במקום שרגילין לתת לתוכו יין אסור וכתב הרשב"א שע"ז סמכו ליקח מוריים בכל מקום מכל אדם לפי שלא נהגו עכשיו לתת לתוכו יין כלל עכ"ל וכתב עוד הרשב"א וכן מפקידין אותו ושולחין אותו ע"י נכרי שאין הנכרי נותן אל דעתו לסלק המורים וליתן היין שהרי לא נודע שהיין יפה למורים ואם בא לסלק ולהחליף מים הוא נותן ולא יהא חמור מפקיד מלוקח מן הנכרי שמותר עכשיו כמו שביארנו :

כתב הרשב"א ה בתשובה שהוא היה נזהר מהכרכום מפני שבכל הארץ ההיא היו מולפין עליו יין הרבה וגם עושין מבשר השוורים חוטים כחוטי הכרכום ומערבין אותו בתוכה :

חלב

נמי שרי כיון דסתם כלי ש"נ אינן בני יומן : המורייס שלהם אסור וכו' פ' א"מ ודף ל"ד) : ומ"ש ולא חיישינן שמא הלך במקומות שהיין בזול פי' אעפ"י שיש מקומות מן הצד שהיין בזול שאין הדרך עובר שם לא חיישינן שעבר על אותו מקום כדי לערב יין במורייס דמן הסתם לא חיישינן שסבב את הדרך להלוך מהלך יום או יומים יותר ממה שצריך כדי לזייף וזהו פי' מ"ש בגמרא א"ל רבי ירמיה לר' זירא דילמא אידי דעבר אתו דשוי חמרא פי' דהיין שם בזול א"ל התם עקולי ופשורי איכא פי' כיון דצריך לעקל הדרך לצור לא חיישינן שהלך לשם לזייף ומ"ש כאן ופשורי באמת נקט שהיה ג"כ לשם רבוי הפלגת שלגים וטורח הוא לבא באותו הדרך אבל ודאי דבעקולי א"נ בפשורי ב"ס הוי טעם מספיק דלא חיישי' שהלך מדרך הכבושה לצדדין ובזה התיישב מה שהיה קשה לב"י ע"ש :

כתב במרדכי כל משקה שהוא יוקר מן היין אסור לשתות ממנו אא"כ רואהו ישראל מוצף מן החביות ע"כ ומ"מ נראה מה שאין דרך להתערב כלל אין חוששין בכך. מהרש"ל : כתב עוד במרדכי פ"ש ראבי"ה דשכר שלנו אע"פ שמושחין שורה בשומן חזיר נט"ל הוא ובטל בס' עכ"ל כלומר ועוד דאפילו נ"ט לפגם בטל בס' וכתב עוד שם על הא דקאמר (דף ל"ג) האי נכרי דשדי חמרא לבי מלחי שרי פי' שאם נתן נכרי יין למקום עשיית המלח שנותנים יין במלח כשמרתיחין אותו מותר שמתייבש והולך לאיבוד ומכאן יש ללמוד היתר על המלח שנותנין בו דם כשמרתיחין אותו כדי שיתלבן שמתייבש ואין בו אלא הנאה בעלמא שיתלבנו בכך וכ"כ התוס' פ"ש ר"ח וכן פר"ת שמותר לבשל דיו בי"נ דאזיל לאיבוד והטעם מתקלקל ואין בו טעם יין כלל ור"י פי' דאסור בהנאה למאן דמחמיר גם עתה בסתם יינם לאסרו בהנאה אבל אם כתבו בו ספר מותר לקרות בו ובמרדכי ישן איתא דדיו שעושין הנכרים ולפעמים עושין אותו מיין יש להחמיר שלא לכתוב הימנו דלפעמים נותן הקולמוס לתוך פיו בעוד שיש עליו דיו ובתשב"ץ סי' סמ"ד כתב דיו שניתך ביין של נכרי התירו ר"י :

חלב

דרכי משה

במרדכי ר"פ כיצד מברכין . (ד) ול"ל הא"ה כלל כ"ב כל דבר דליכא למיחש לבישולי נכרים לוקחין מהן מבושל דליכא למיחש שמא בישלו בכלי איסור דהא לא חיישינן דמתוך שדרכן לבשל אותן דברים כל השנה ודאי יש להם כלים מיוחדים להם ועוד דסתם כליהם אינם ב"י ומטעם זה לוקחין מהן אותו ירק שקורין בל"א קומפשט"א אע"ג דמבשלין אותו תחלה דלא נגמר בישולו ע"י נכרי דהוי כשחוזרים ומבשלים אותו משביח ולא חיישינן שמא עירב בהן חומץ או יין להחמיצו אבל אם דרכן בכך יש לחוש ואמר מהר"ש אפילו במקום שדרכן בכך אם יש נכרי אחד בעיר שידוע שאותו נכרי אינו נותן בו יין או חומץ מותר לקנות בסתם מן הנכרים שבעיר שאנו תולין שמא זה הוא שאינו מחמיץ כמו (כתובות כו') בשבויה שהקילו בה לומר שאם יש מתבואה אחד מצלת על כל הבהנות עכ"ל הארוך והכי נהיגין עכ"ל ועוד יותר מזו כתב המרדכי פא"מ ע"ד ול"ל ועתה בזמן הזה שמתקנין לחם בשמרי יין בבצים כתב ר"ב אפילו לר"ם האוסר שמרי יין מותר הלחם כי אינו יכול להיות שלא יתקן נכרי א' משמרי שכר ואמרינן בכתובות פ"ב שאם יש מתבואה אחת כו' וכל היכא דאיכא למיתלי לקולא תלינן כהאי דפרק השוכר (ע"ו) איסא מגבה דחביתא שקלא וכדברי השור לא משמע כן בדברי המרדכי ודברי השור המה דברי הגמרא פא"מ ומשמע דדבר שדרכן לעשות אסור ולא אמרינן דא"א שאם לא יעשה והוא יציל על כולו ובאמת שהוא קולא גדולה דאין ללמוד מדין שבויה לשאר איסורין דבשבויה הקילו [illegible]

פרישה

בסכין שלהם אף על גב דסתם כליהם אינן ב"י מכל מקום נ"ל דחיישינן בסכין שרגיל לחתוך סמטוניות כדבק בלעו ועוד דחורפיה מחליא ליה וכן כתב בהדיא לעיל בסימן צ"ו אבל לקדרה כתב ב"ח דלא חיישינן כיון דבשעת כבישה נותנין בהן משום בטל חורפיהו : (י) והוא שיביר ראש ושדרה ובסימן פ"ג דכתב רבינו דאין לסמוך אהאי סימן לא כתבנו שם דהיינו דוקא כשהוא לפנינו ויש בו ריעותא דאין רואין קשקשת וסנפיר אבל בעירות [illegible] יש לומר שהבר הוסרו הקשקשים והסנפיר וכמ"ש שם : (יא) אבל אסור ליקח מהם קורט של חלתית · חלתית מין פרי שקורין לו"ט ומחתכין את קורטיו בסכין ואסור משום שמנונית שבסכין רש"י : (יב) וכבשים פירוש דרך לכבוש דגים וירק ורגלים של בהמה בחומץ : (יג) אבל בידוע שהכל נותנין בהם יין אסורין אפילו בהנאה הטעם מפני שהיין בתוך אלו מכשירן והוי כאילו היין בהן עיקר : (יד) המורים שלהם אסור כו' עד ואם הביאו ממקום שהיין ביוקר למקום שהיין בזול מותר פירוש הואיל והתם היין ביוקר לא חיישינן שערבו שם ובכאן נמי לא חיישינן שערבו דמיירי שהעמיד שומרים או שקנאו מיד [illegible] ויש לדקדק לפ"ז מאי רבותא קמ"ל רבינו במ"ש למקום שהוא בזול מותר ומיירי בשהעמיד שומרים פשיטא דשרי וי"ל דהא קמ"ל דאף על פי שהמורים של זה המקום שהיין בזול אסור אפ"ה המורים שהובא לשם ממקום שהיין ביוקר מותר ולא גזרינן מורים שהובא לשם אטו מורים של זה המקום ועוד י"ל : (בד"א בפעם ראשונה ושניה כו' נ"ל דמכר המוריים שאין כ"כ שומן בפעם השלישית כמו בפעם ראשון ושני עכ"ל) :

חלב

דרישה

[ג] וחילק פי' מיני דגים קטנים כו' בגמרא אמרינן אמתני' דמורייס דחילק אומן מותר ופרש"י כיון דאומן הוא ובקי בדבר מבדיל התערובת ממנה משום דלא חשיב טעמא ומקלקל לסולתנית ותרע לה לכולה מרדכי וכתב ב"י ע"ז ולא ידעתי למה השמיטו הפוסקים זה ואולי משום דאין דגים הללו מצוין בינינו לא חשו להאריך בהם ע"כ וגם נראה לומר משום דבכל דבר שצריך בדיקה והבדל אין סומכין אבדיקתו כמש"ל בסימן ל"ו גבי בכ"ב ובכמה מקומות מה"ט לא כתב רבינו האי בדיקה בשום טוב ולכן דומה למורים דכתב רבינו בסמוך בד"א באומן כו' הכא מ"ל בדיקה : [ד] אבל בידוע שהכל נותנין בהן יין אסורין הרשב"א היה נזהר מהכרכום מפני שבכל ארץ הסולא היו מולפין עליו יין וגם עושין מבשר השוורים חוטין כחוטי הכרכום ומערבין בתוכו : [ה] המורים שלהם אסור כו' (עיין ברש"י פרק אין מעמידין דשומן של דגים ומורים לא עבדו מדגים טמאים ופעם ראשון ושני נותנין בו מים ומלח על שומן הדגים ומוללת שמנן וכשכלה חוזר ונותן אחרות · ולעיל שם פרש"י מורים מערבין בו קרבי דגים כדאמרינן לקמן דנפיש שמנייהו וליר פירש רש"י ליר מוהל והבת דגים כשכותשין אותו במכתש ונעשה מוק כשמן ומטבלין בו עכ"ל) ואם הביאו ממקום שהיין ביוקר למקום שהיין בזול מותר בפרק אין מעמידין איתא ארבא דמורייסא דאתא לנמלא דעכו אותיב רבי אבא נטורי בהדה אמר ליה רבא עד האידנא מאן נטרה אמר ליה עד האידנא למאי ניחוש לה אי משום דמערבי בה חמרא קיסטא דמורייסא בלומא קיסטא דחמרא בד' לומי ודילמא אידי דעבר אתא דנפיש חמרא אמר ליה התם עקולי ופשורי איכא ופי' רש"י קיסטא מדה · בלומא בזוזא במדינתו של נכרי זה היין נמכר [illegible]

[ו] ולא חיישינן שמא הלך במקומות שהיין בזול [illegible]

חדושי הגהות

[illegible]

קטו (א) [א] **חלב** שחלבו נכרי ואין ישראל רואהו אסור שמא עירב בו חלב טמא ל"ש חלבו א לצרכו או לצורך ישראל (ב) לפיכך היה חולב בביתו וישראל יושב מבחוץ אם יודע שאין לו דבר טמא בעדרו מותר אפילו אין הישראל יכול לראותו בשעה שהוא חולב (ג) היה לו דבר טמא בעדרו והישראל יושב מבחוץ והנכרי חולב לצורך ישראל אפילו אינו יכול לראותו כשהוא יושב אם יכול לראותו כשהוא עומד מותר שירא שמא יעמוד ויראהו (ד) [ג] והוא שיודע שחלב טמא אסור לישראל · (ה) גבינות הנכרים אסורות ומפרש בגמרא כמה טעמים (ו) מפני שמעמידין אותה בעור קבת ב נבלה ומפני שטחין פניה בשומן חזיר ושמערבין בה חלב טמא אף על פי שאין החלב הטמא נקפא חיישינן

קטו חלב שחלבו נכרי וכו' משנה פ' אין מעמידין ומ"ש ל"ש חלבו לצרכו או לצורך ישראל נראה דכתב כן לאפוקי מאותם המתירין כשחלבו הנכרי לצרכו כדאיתא בסמ"ק סי' רכ"ו ונראה דטעות זה הגיע להם מדתני בפ' אין מעמידין בברייתא (סוף דף ל"ט) יושב ישראל בצד עדרו של נכרי ונכרי חולב לו ומביא לו ואינו חושש דמשמע דדוקא בחולב לצרכו של ישראל הוא דבעיא דיושב בצד עדרו אבל בנכרי שחולב לצורך עצמו לא בעינן יושב ישראל בצד עדרו וליתא דמעיקרא ודאי קס"ד דברייתא אורחא דמילתא נקט דאין ישראל יושב בצד עדרו אלא כשהנכרי חולב לצורך ישראל ולמסקנא נמי כיון דאיכא דבר טמא בעדרו קמיירי בעינן דחולב לו לישראל דאירתותי מירתת ולא מערב אבל כשחולב לצורך עצמו לא מהני יושב בצד עדרו דלא מירתת לערב כיון דחולב לצרכו ועיין במ"ש בסמוך: ומ"ש לפיכך היה חולב בביתו וישראל יושב מבחוץ וכו' שם אהך ברייתא פריך ה"ד אי דליכא דבר טמא בעדרו פשיטא ואי דאיכא דבר טמא בעדרו אמאי ופריך לעולם דאיכא דבר טמא וכי קאי חזי ליה וכי יתיב לא חזי ליה מה"ד כיון דיתיב לא חזי ליה ניחוש דילמא מייתי ומערב ביה קמ"ל כיון דכי קאי חזי לי' אירתותי מירתת' ולא מערב ביה · ולכאורה משמע דה"פ אי דליכא דבר טמא פשיטא דשרי אפילו אין ישראל יושב כלל אבל במרדכי כת' דטעות הוא דא"כ ה"ל להקשות אי דליכא דבר טמא בעדרו למה לי ישראל יושב בצד עדרו אלא ה"פ אי דליכא דבר טמא בעדרו פשיטא דיושב בצד עדרו סגי משם רבינו בנימן מקנטבוריא וכ"כ ה"ר פרץ דאפילו אין דבר טמא בעדרו יש להחמיר להיות הישראל שם בתחלת החליבה פן יערב או ישים הנכרי חלב טמא בכלי קודם שיבא הישראל עכ"ל ורצה לומר דכשיהא שם בתחלת החליבה אפילו אם אח"כ יוצא ונכנס שרי וכ"כ סמ"ק וכך היא דעת רבינו ודקדק רבינו דכאין דבר טמא בעדרו כתב בסתם דכשהנכרי חולב וישראל יושב מבחוץ מותר דמשמע בין שחולב לצורך ישראל בין שחולב לצרכו אבל ביש דבר טמא בעדרו לא שרי אלא כשחולב לצורך ישראל כדפרי' לעיל ודו"ק והא דכתב המרדכי פן ויערב או ישים הנכרי חלב טמא בכלי וכו' נראה דה"פ לסברת הר' שמואל שכתב שם המרדכי בשמו דיש אוסרין בלא שומר דחיישינן שמא יטול הנכרי איסור בקדרה כדי להכשיל אע"ג שאינו מרויח בדבר א"כ הכא נמי איכא למיחש פן יערב שם איסור כדי להכשיל ולשאר גדולים דלא חיישינן אלא א"כ הנכרי מרויח בדבר ה"נ איכא למיחש שמא ישים הנכרי חלב טמא דהשתא מרויח בדבר והא דבעינן שיהא שם בתחלת החליבה היינו משום דשמא יערב או ישים שם חלב טמא קודם שיבא הישראל והכי מוכח מדברי התוס' (דף ל"ה) בד"ה משום ניקור שכתבו וז"ל תימה דמסקינן טעמא דחיישינן לעירוב חלב טמא תיפוק ליה משום גילוי וי"ל דאה"נ אלא טעמא פסיקא ליה נקט דטעמא דגילוי ויתכן דלא שייך כגון שאין הנכרי יוצא ממקום שחולב שם דכיון שכל שעה תופסו בידו ליכא למיחש לניקור עכ"ל אלמא דס"ל לתוס' דלטעמא דשמא מערב דבר איסור צריך להיות שם בתחלת חליבה מיהו בדיעבד התיר ר"ת אם לא ראה תחלת החליבה כדכתב בהגהות אשיר"י סוף פ' א"מ ומביאו ב"י: **גבינות** וכו' עד ושמערבין בה חלב טמא כך הוא לפי גירסת הספרים דקאמר אלא אמר רב ירמיה לפי שא"א לה בלא לחלוחי חלב ופי' רש"י בין גומות של גבינה נשאר מן החלב ודילמא עריב בה חלב טמא אבל ר"ת לא היה גורס אלא ועוד דאטו מי חיישי' דנכרי שוטה הוה שעירב בו חלב טמא אף על פי שהוא יודע שאינו עומד לכן פר"ת דקאי אמאי דהוה סריך יבשה וכו' דהארס נשאר בתוך לחלוחית הגבינה בוני אטפי ומש"ה כתבו התוספות דר"ת אומר כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאסור גבינות הנכרים דלגלוי לא חיישינן האידנא שאין נחשים בינינו ולעירוב חלב טמא ליכא למיחש דאין הנכרים שוטים וכו' ונראה דדעת התוספות דהא דקאמר בגמרא דחיישינן לעירוב חלב טמא אינו אלא כשחולב לאכול החלב בעין או למכור החלב בעין אבל כשדעתו לעשות גבינה אין הנכרי שוטה וכו' ופשוט הוא · והב"י הביא על דברי התוס' הא דכתב במרדכי שלא התיר ר"ת אלא בחולב לעשות בו גבינה אבל לא בחלב שחלבו לאכילה ולכותח וכתב דאין לחוש שמא העמידה בעור קבת נבלה דהו"ל ס"ס עכ"ל נראה שהבין ב"י דאגבינות קאמר דה"ל ס"ס והמעיין במרדכי יראה דלא קאי אלא אחמאה' שהתיר ר"ת דאיירי ביה המרדכי מתחלה וז"ל בתשובת הגאונים בני בבל מתירין חמאה של נכרי וכו' עד וכתב ר"ת דאם יודע שיש בחמאה נסיובי דחלבא אסור אבל מספק לא אסרינן וכו' ר"ל שהיו רגילין ליתן נסיובי דחלבא בחמאה ונסיובי דחלבא שלהם היא אסורה דבכלל איסור חלב שחלבו נכרי ואין ישראל רואהו הוי נמי הנסיובי א"כ שמא עירב חלב טמא בנסיובי ולכן אמר שאם ודאי שיש בחמאה נסיובי אסור ואח"כ הביא שכ"כ ר"ת להתיר גבינות הנכרים האידנא לפי שלא גזרו עליהם אלא משום גילוי וגזירה זו היא בטילה ולפי זה ודאי דכל שכן שיש להתיר החמאה ואין לאסרה מטעם גזרת גילוי וע"ז כתב עוד על החמאה דאין לחוש שמא העמיד החלב בעור קבת נבלה והנסיובי שבחמאה היא באה מחלב שהעמיד בעור קבת נבלה דהו"ל ס"ס שמא לא נתערב נסיובי דחלבא ואפי' אם נתערב שמא לא הועמד בעור קיבה ומשום ב"כ אין לחוש (דמבשלים החלב) דנאכל כמות שהוא חי ורוב ניהוגינו כבני בבל ואנשי א"י אוסרים אותו משום חלב שחלבו נכרי ומשום ב"כ (שמבשלין החלב ורודין השומן ממנו לעשות חמאה) ומשום תערובת חלב טמא עכ"ל הנה מבואר לכל מעיין שכל הפסק מתחילתו ועד סופו הוא שר"ת התיר החמאה ועליה קאמר דאיכא ס"ס ולא כמו שהבין ב"י דקאי על הגבינה: ומ"ש מפני שמעמידין אותו בעור קבת נבלה כתבו התוס' וא"ת מאי איריא נבילה אפילו שחוטה נמי אסורה משום בשר בחלב וי"ל דדוקא נקט נבלה דאז אית ביה איסור דאורייתא אבל בשחוטה משום בשר בחלב ליכא איסור דאורייתא וכו' עכ"ל ועי"ל דאי משום בשר בחלב היה בטל בס' דאיסורו אינו אלא כנ"ט

קטו חלב שחלבו נכרי ואין ישראל רואהו אסור שמא עירב בו חלב טמא משנה בפרק אין מעמידין (לה:): ומ"ש ל"ש חלבו לצרכו וכו' כן כתב סמ"ק וז"ל אין חילוק להתיר היכא שחלבו הנכרי לצרכו ולאפוקי מאותם ב"א שמתאכסנים בבית נכרי ומוציאין חלב שחלבו נכרי לצורך עצמו של נכרי ואוכלין אותו ודאי איסורא עבדי דכיון שחלבו הנכרי ואין ישראל רואהו מתחלת החליבה אסור בכל ענין עד כאן לשונו: ומ"ש היה חולב בביתו וישראל יושב מבחוץ וכו' עד שירא שמא יעמוד ויראהו ברייתא שם (לט:) ומ"ש והוא שיודע שחלב טמא אסור לישראל פשוט הוא דאל"כ לא ירא שמא יראוהו הישראל. וכת' המרדכי (אי דליכא דבר טמא בעדרו פשיטא כו') יש מוכיחים מכאן דאם ברור לנו דאין בהמה טמאה בעדרו דמותר ליקח מאותו נכרי אפילו אין הישראל רואהו וטעות הוא בידם דא"כ הל"ל אי דליכא דבר טמא בעדרו ל"ל ישראל יושב בעדרו ורואה אלא ה"פ אי דליכא וכו' פשיטא דביושב בצד עדרו סגי כ"כ הר"פ ז"ל בפסקיו דאפי' אין דבר טמא בעדרו יש להחמיר להיות הישראל שם בתחילת החליבה פן יערב או ישים הנכרי חלב טמא בכלי קודם שיבא הישראל ע"כ וכ"כ בסמ"ק (א): **גבינות** הנכרי' אסורות ומפרש בגמ' כמה טעמים וכו' בפרק אין מעמידין (כט:) אמרי' שגזרו על גבינות הנכרים ובעי' (לה·) מ"ט גזרו בה ויהיב ריב"ל טעמא ג משום גילוי ור' חנינא יהיב טעמא מפני שא"א לה בלא לחלוחי חלב ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה ורב אדא בר אהבה אמר מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר ורב חסדא אמר מפני שמעמידין אותה בחומץ ורב נחמן בר יצחק אמר מפני שמעמידין אותה בשרף ערלה ואקשו לרב נחמן ולרב חסדא דא"כ תאסר בהנאה ואסיקנא בקשיא ולכן לא כתב רבינו דבריהם וגם לא כתב טעמו של ריב"ל משום דאנן לא חיישינן לגילוי כמו שיתבאר בסי'

דרכי משה

מכוונים והראיה שהביא הוא אינו מכוון דש"ה דידעו בוראי שבאותה דרך היה מקום אחר שהיין היה בזול ולכן פריך דלמא אידי רצור אתא כלומר אחרי שידענו שהלך באותה דרך מנ"ל דלא אזל סמוך לצור שהיה יכול לקנות יין ולערבו ומשני דרא היה יכור לילך על שפת הנהר דהיינו סמוך רצור ואע"ג דעבר באותה הדרך מ"מ סמוך לצור לא אתא אבל במקום דלא ידעינן אי עבר דרך מקומות שהיין בזול ודאי לא חיישינן שמא הלך במקומות שהיין בזול והמה דברי רבינו כנ"ל.

קטו (א) משמע דהטעם דצריך להיות בתחלת החליבה הוא מטעם שיראה שלא היה דבר טמא בכלי והכל חדא מילתא הוא אמנם באו"ה כלל מ"ה כתב לכתחלה יש ינהוג כדעת הסמ"ק ובדיעבד מותר אי ראה תחלת החליבה עכ"ל משמע מדבריו כי תרי מילי ניהו ולכן לכתחלה בעינן שיראה ג"כ שלא היה דבר טמא בכלי וגם צריך להיות בתחלת החליבה אמנם בדיעבד אם היה בתחלת החליבה ורא ראה בכלי שרי עוד כתב באו"ה ונוהגים שאין מניחין הנכרים לחלוב לכלי המיוחד לו לחליבה דחיישינן שמא נשאר בו דבר טמא ומותר אפילו לכתחלה ישלוח שפחתו נכרית לחלוב פרתו בביתו אע"פ שאין ישראל רואהו דכי פעם מירתתה עתה יבא והכי איתא בתוספות פא"מ אבל אם הרפת אחורי הבית אע"פ דאין נכרי מפסיק כתב בש"ד דמכוער הדבר לכתחלה להניח שפחתו לחלוב אבל מהרא"י כתב בהגש"ד דנוהגין היתר בזה עוד כתב באו"ה ואם בית נכרי מפסיק ביניהם

דרישה

לבא אל המקום ההוא מפני שום מעכב שהיה בדרך כדאמרינן בהאי אגדתא (כתבתיהו בסמוך) דאצטריך לסדורי ליה התם עקולי ופשורי איכא פרש"י יש מים שהולכין שם דרך עקלתון ומי שלגים נפשרין על שפת הים ואין מושכי ספינות יכולין לבא באותו דרך עכ"ל ב"י ולענ"ד ליישב דברי רבינו בספק איירי אם יש מקומות שבין מקום הובאתו עד כאן יין בזול או לא ואשמעינן דלא חיישינן דלמא ישנו מקומות ועבר שמה והא דחששו בגמרא אי לא טעמא דעקולי ופשורי שאני התם דשם אידי לצור יין בזול בודאי ולכולי האי ליכא למיחש שמא שיסבב לילך רחוק חוץ לדרך הליכתו לכאן במקום שהיין שם בזול · וראיה לזה מדסליק המקשן לומר דלמא אידי לצור אולא דכפים אמרא כו' ולא פריך סתם דלמא אזיל במקום שהיין בזול מוכח דסתמא לא חיישינן לזה אלא דוקא היכא דידעינן דיש מקום שהיין שם בזול וק"ל.

סי' קטו [א] **חלב** שחלבו נכרי כו' לא שנא חלבו לצרכו כו' ז"ל סמ"ק ואין חילוק להתיר היכא שחלבה הנכרי לצרכו ולאפוקי מאותן בני אדם שמתאכסנים בבית הנכרי ומוציאין חלב שחלבו הנכרי לצורך עצמו של נכרי ואוכלין אותו ודאי איסורא עבדי דכיון שחלב הנכרי ואין ישראל רואהו מתחילת החליבה אסור בכל ענין עכ"ל נראה מדבריו שיותר מסתבר להתיר בחלבו לצורכו מבחלבו לצורך ישראל וכמ"ש בפרישה [ב] גבינות הנכרי' אסורין כו' שמעמידין אותו בעור קיבת נבלה ז"ל הר"ן פרק אין מעמידין והקשה הר"ר יוסף הלוי למה לן למימר בעור קיבת נבלה אפי' כשרה נמי לתסר משום בשר בחלב ותו היכי מיתסרא בכל שהוא ליטעמיה קיפלא ולהוי בנ"ט · וניחא להו אי משום בשר בחלב לא מיתסר אלא בנ"ט ומשום קבת נבילה נאסרת בכ"ש · דכיון דאוקמי קא מוקם לא בטיל (וחילוק זה כתבתי לעיל סימן פ"ז כדי שלא תקשה דברי רבינו אהדדי) אבל משום בשר בחלב ליכא למימר הכי דכל אימת דלא יהיב טעמא לאו בשר בחלב הוא אלא הא בחפיה קאי והאי בחפיה קאי ולזה הסכים הרמב"ם פ"ג דמ"א מכלל דס"ל דבאיסורין הולכין אחר נ"ט אבל הראב"ד כתב דבכל דבר של נכרי' לא הלכו בו חכמים אחר נותן טעם דכיון דשכיחא בהו טעמא אוסרין אותן לעולם כדי שלא יפריצו ע"כ ע"ש

פרישה

סי' קטו (א) **חלב** שחלבו נכרים כו' לא שנא חלבו לצרכו או לצורך ישראל כו' נקט הכי דלא תימא דוקא חלבו לצורך ישראל אסור משום שמא עירב בו חלב טמא אבל חלבו לצורך עצמו אימא ודאי לא עירב חלב טמא לפי שחלב טמא אינה טובה לאכילה כחלב טהורה שהיא טובה יותר קמ"לן דאפ"ה אסורה אפי' חולב לצרכו וכן משמע מדברי סמ"ק כתבתי בדרישה. (ב) לפיכך היה חולב בביתו וישראל יושב מבחוץ כו' פירוש ואף אם יעמוד אינו יכול לראותו דהא אמר אם יודע שאין לו דבר טמא בעדרו מותר ואי מיירי שיכול לראותו כשעומד אפילו יש לו דבר טמא בעדרו נמי מותר כמבואר בסמוך והא דצריך יושב בחוץ אף על פי שיודע שאין לו דבר טמא בעדרו דחיישינן שמא יערב הנכרי או ישים חלב טמא שיש לו ממקום אחר קודם שיבא הישראל לכן צריך שיהא יושב מבחוץ מתחלת החליבה ועד סופה דאז מירתת הנכרי וכן כתב סמ"ק גם יש לומר דכשיושב שם אף על פי שאינו יכול לראות מותר כיון דאין כאן אלא ספק שמא הביא שם חלב טמא ממקום אחר משא"כ באיכא דבר טמא בעדרו דאיכא ודאי איסור דאורייתא מ"ה בעינן שם שאם הוא עומד יכול לראותו: (ג) היה לו דבר טמא בעדרו והישראל יושב מבחוץ כו' נראה דה"ה בנכנס ויוצא נמי סגי כדלעיל בבהמה אמרינן בסימן ס"ט ובסמוך בהניח נכרי בחנותו בסימן קי"ז אלא הכא אתי לאשמעינן רבותא דאפילו אינו יכול לראותו חולב אלא כשהוא עומד והוא יושב אפילו הכי שרי דהנכרי מירתת וה"ה אפילו אינו יושב תמיד אלא יוצא ונכנס ויושב ומכ"ש אם יוצא ונכנס למקום החלב וק"ל (ד) והוא שיודע הנכרי שחלב טמא אסור לישראל הטעם דאז שייך למימר מירתת כמ"ש בסימן ס"ט. (ה) גבינות הנכרים אסורין ריב"ל יהיב טעמא משום גילוי ורבינו לא כתבו משום דאנן לא חיישינן לגילוי כמ"ש בסימן שאחר זה. (ו) מפני שמעמידין בעור קיבת נבילה (אינו ר"ל נבילה ממש דהוא מאיס וז"ל הרמב"ם בעור קיבת שחיטת נכרי שהיא נבלה עכ"ל) פירוש בעור עצמו אבל אם היה עור קיבת כשרה אין לחוש משום איסור בשר בחלב לפי שאיסור בשר בחלב אינו אלא מדרבנן דדוקא דרך בישול אסרה תורה ולא גזרו עליהן משום חשש איסור דרבנן וגבי גבינות

חדושי הגהות

לפנינו שם ואולי בתשובת הרשב"א שביד הרב המחבר היה כתוב כן ועיין בש"ך א"ק כ"א :

קטו א פי' דבחלבו לצרכו יש סברא להתיר דודאי לא עירב בה חלב טמא ויקלקל את חלבו כיון דאינו בעמיד אפ"ה אסור (דרישה וט"ז) · ב הא דחשש לקיבת נבילה דוקא ולא חשש ג"כ לקיבת כשירה משום בשר בחלב ע"ד סי' פ"ז : ג בגמרא איתא משום ניקור והכל אחד הוא דנשיכת הנחש קרוי ניקור ע"ש בע"ז (ל:) :

שהלך

חיישינן שמא ישאר ממנו מעט בין נקביה (ו) [ג] כתב הרמב"ם אפילו אם אין לחוש לאלו כגון שידוע שהעמידה בעשבים ואין בה חלב טמא הורו הגאונים שהיא אסורה (ס) שכבר גזרו על הגבינות בין שהעמידוה בדבר האיסור בין שהעמידוה בדבר המותר והאוכל גבינות הנכרים או חלב שחלבו נכרי ואין הישראל רואהו מכין אותו מכות מרדות. והחמאה מקצת הגאונים התירוה שהרי לא גזרו על החמאה וחלב טמא אינו עומד ומקצת הגאונים אסרוה מפני

בסימן שאחר זה ודע שכתבו התוס' בשם ר"ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאסור גבינות הנכרים דהא טעם האיסור משום ניקור כריב"ל דקי"ל כותיה אף לגבי רבי יוחנן וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא שהרי אין הנכרים שוטים לערב בו חלב מאחר שאינו עומד אלא ודאי אין הטעם אלא משום ניקור ואנו שאין נחשים מצויים בינינו אין אסור משום גילוי וגם בהרבה מקומות יש שאוכלין אותם מפני שמעמידין אותם בפרחים וגם גאוני נרבונא התירו אותם במקומם מפני שמעמידין אותם בפרחים מיהו במקומותינו שמעמידי' אותם בקיבה אומ' ה"ר יצחק שיש טעם קצת לאסור מפני שמולחי' הקבה בעורה ע"כ וכתב המרדכי שלא התיר ר"ת אלא בחולב לעשות בו גבינה אבל לא בחלב שחלבו לאכילה ולשתיה (ב) וכתב דאין לחוש שמא העמיד בעור קיבת נבלה דה"ל ס"ס וכתו' בהג"א ישראל י שהלך לכפר לקנות גבינות ואנו יודעים שדעת הישראל להקפיא כל החלב אפי' לא ראה ישראל החליבה שרי ואפי' אם נפסק לאסור כה"ג היכא שראה הכל לבד מתחלת החליבה מותר ופעם אחד אמר נכרי לישראל ליקח גבינות והיה החלב נחלב כבר והלך ועשאו והתיר ר"ת ואמנם אין להתיר כולי האי היכא דליכא הפסד מרובה (ג) ובסמ"ג כתוב שרבי' יעקב הקפיד על אחד שהיו רחלותיו אצל הנכרי והיה שולח שם בכל בקר את בתו לראות ולא היתה מספקת לבא שם עד שחלבו רובו או (ד) כולו וכתב עוד סמ"ג ר"ח תפס שטתו כריב"ל ואף על פי שעכשיו אין אנו רגילין בגילוי אין להקל בגבינות הנכרים מפני שנגזר במנין ואף על פי שבטל הטעם צריך מנין אחר להתירו וכ"כ סמ"ק בשם רבי יעקב דאף על גב דאנו נוהגים היתר במים מגולים ולא גזרינן אטו מקומות שהנחשים מצויין היינו משום דלא שייך בהו טעם של איסור אלא משום נחשים הילכך כי שרית להו במקום שאין נחשים מצויים לא יבואו להתיר במקום שהם מצויים אבל גבינות דשייך בהו טעמי טובא לאסור כגון עור קבת נבלה ואינך טעמי דקאמר התלמודא הילכך אי שרית לגבינות במקום שאין הנחשים מצויים אתו למשרי גם במקו' שהם מצויים הילכך לפי טעמו של ריב"ל יש לאסור גבינות הנכרי' אפילו במקום שמעמידים אותם בפרחים והלכה כריב"ל כמו שפסק ר"ת עכ"ל והרשב"א כתב מקומות שידוע ממנהג הנכרים שאין מערבים לעולם החלב טמא בטהור שמאום הוא להם וכן ידוע שנהגו לאסור לטוח פניהם בשומן חזיר כנכרים הללו שאוכלים גבינה בימי תעניתם ואסור להם לאכול בשר באותם הימים ה וכן ידוע שאין מעמידין בעור קבת נבלה אלא בגיעי פרחים אפילו כן אסור לאכול גבינות הנכרי' לפי שדבר זה יראה שנאסר במנין כמו היין וכל דבר שנאסר במנין אע"פ שאסרוהו לטענה ובטלה הטענה האיסור במקומו הוא עומד ע"כ וכן הם דברי הרמב"ם בפ"ג מהמ"א וכתב רבינו דבריו בסמוך ואע"פ שלא כתב הרמב"ם הוראה זו אלא בשם מקצת הגאונים משמע שכדבריהם הוא סובר שאל"כ ה"ל להביא דברי החולקים עליהם · ומכאן תשובה לבני איטלי"א שנוהגין היתר בגבינו' הנכרי' מפני שמעמידים אותם בפרחים ולא מצאו ידיהם ורגליהם שאפילו לדברי רבינו תם שפסק הלכה כריב"ל דאמר דטעמא דאיסור גבינות הנכרים הוא משום גילוי כבר כתבתי בשם סמ"ג וסמ"ק דאע"ג דאין נוהג בינינו איסור גילוי במשקים מ"מ איסור גבינות במקומו עומד והגה"ה כתב כן בסמ"ק לדעת ר"ת ואע"פ שמדברי התוספות נראה שאין מחלקים בין גבינה למים במנין גלוי דכי היכי דשרו מים לדידן הכי נמי שריא גבינה מ"מ אפשר דלא למעשה אמר כן אלא הוראה וכן מוכיח תחלת דבריהם שכתבו אומר ר"ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאיסור בגבינות הנכרי' ואע"פ שכתבו שבהרבה מקומות אוכלים אותם מפני שמעמידין אותם בפרחים וגם גאוני נרבונא התירו אותם במקומם מזה הטעם אין זה כדאי להתירה עליו דהנך גאונים הוו סברי דהלכה כמ"ד דטעמא הוה מפני שמעמידים בעור קבת נבלה ולא חיישינן לאינך טעמי אבל לר"ת דסבר דהלכה כריב"ל דאמר דטעמא הוי משום גילוי איכא למימר דהשתא נמי אסור כדכתב בסמ"ק וכ"ש במקום שהרמב"ם והרשב"א שהם עמודי עולם אוסרים וגם כי בכל שאר מקומות ישראל ששמענו שמעם נוהגים לאסור ואינם מבחינים בין מעמידים בפרחים למעמידים בקבה שאסור לפרוץ מכלל ישראל ולפרוץ גדרן של ישראל קדושים אשר גדרו אבות העולם חכמי משנה ע"ה :

כתב הרשב"א בתשובה סי' קמ"ג שאסור להעמיד חלב בקדרה שהעמיד בה נכרי חלב שחלבו נכרי שלא בפני ישראל מפני שמחממים בה החלב על האש בשעה שמגבנין ובלעה מחלב האיסור וכשמחמם ישראל חלב שלו פולטם ובדיעבד שרי משום דסתמא שאינה בת יומא וגם טוב ליזהר מלגבן בקערו' שלהם מחמת זה ועוד מחמת המלח שמשימים בגבינה אע"פ שאינו כ"כ שלא תאכל מחמת מלחה מ"מ טוב ליזהר כדי להתרחק מן האיסור עכ"ל :

כתב בא"ח יש מתירים לבשל בקדרות ישראלים האוכלים גבינות הנכרי' אם הם מקונחות יפה ויש אוסרים ונראין דבריהם עכ"ל : כתב הרמב"ם אפילו אם אין לחוש וכו' בפ"ג מהמ"א : ומ"ש והחמאה מקצת הגאונים אסרוה וכו'

בנ"ט אבל משום נבלה אסור אפילו יש בו ששים דאזלינן בתר המעמיד כדכתב דבדבר המעמיד הרמב"ם אוסר אפי' אין בו בנ"ט ע"ל ס"ס פ"ז · כתב ב"י ומכאן תשובה לבני איטלי"א וכו' לכאורה איכא למידק דתחלה אמר דאפילו לדברי ר"ת דפסק הלכה כריב"ל וכו' משמע דס"ל דכ"ש למאן דפסק כאידך אמוראי דאסור ואח"כ כתב דהני גאונים סברי דהלכה כמ"ד דטעמא הוי מפני שמעמידין בעור קבת נבלה ולא חיישינן לאינך טעמי אבל לר"ת דסבר הלכה כריב"ל משום גילוי השתא נמי אסור · וי"ל ליישב דתחלה אמר דבני איטלי"א דנוהגים היתר בגבינות משום דמעמידין אותן בפרחי' קשה עלייהו דאף ע"ג דליכא לאיסורינהו מטעמא שמעמידין אותו בדבר איסור מ"מ איכא למיחש לאינך אמוראי דחיישי לשומן חזיר ולעירוב חלב טמא דליכא למימר דס"ל כר"ת דפסק כריב"ל דטעמא משום גילוי והאידנא לא חיישינן לגילוי דאפילו לר"ת איסור גבינות במקומו עומד לדעת סמ"ג וסמ"ק ואח"כ כתב דהגאונים שהתירו אותם אין ראיה דהם פסקו כמ"ד מפני שמעמידין אותו בעור קבת נבלה ולא חשו לאינך טעמי וכיון שנהגו במקומותיהם להעמיד בפרחים התירו אותם במקומם · אבל אנחנו אין לנו לנהוג אחר דעת אלו הגאונים אלא אחר דעת ר"ת ע"פ דברי סמ"ג וסמ"ק והרמב"ם והרשב"א ומנהג כל ישראל שנוהגים איסור בגבינו' של נכרי' ואין תשובה זו מספק' אלא כשנהגו כך מעצמם אבל אם נהגו כך מאבותיהם איכא למימר דכך הורה להם זקן ע"פ גאוני נרבונ"א וע"פ המרדכי וש"ד דכתבו להדיא שר"ת התיר גבינות הנכרים וכך מורין דברי התוס' דלא כסמ"ג וסמ"ק :

כתב הרמב"ם אפילו אם אין לחוש וכו' ויש להקשות ומ"ש איסור גבינות מאיסור גלוי דשרי האידנא כיון דליכא נחשים בינינו אע"ג דגם איסור גילוי נאסר במנין ולר"ת דפסק כריב"ל דאיסור גבינות נמי משום גילוי וא"ה לא שרינן לגבינות כדשרינן למשקים ככר פי' בסמ"ק דבמשקים ליכא למגזר אי שרית להו בדוכתא דליכא נחשים אתי נמי למשרי בדוכתא דאיכא נחשים כיון דליכא טעמא אחרינא לאסור משקים מגולים אלא מפני נחשים לא אתי למטעי אבל בגבינות דאיכא טעמי' טובא לאסרם בלא טעמא דגלוי הלכך אי שרית להו בדוכתא דליכא נחשים מימר אמרי דטעמא דאיסורא לא האי אלא מפני שמעמידין אותם בעור קבת נבלה וכיון דמעמידין אותם בפרחי' לפיכך התירוה האידנא ואתי למטעי להתיר גם בדוכתא דאיכא נחשים כיון דמעמידין אותם בפרחים ולפיכך אין להם לגבינות היתר כלל בשום מקום דלא יבואו לידי טעות ועוד נראה לאינך אמוראי דלא הוי טעמא דגבינות משום גילוי איכא למימר דדוקא בגילוי דלא אסרוה אלא משום חששא שמא שתה נחש ממנו וכיון דעברה החששא עבר הטעם ושותין לכתחלה אעפ"י שהוא דבר שבמנין אבל איסור גבינות שנאסר במנין מטעם ודאי איסור שמעמידין אותם בעור קיבת נבלה וטחין אותם בשומן חזיר אעפ"י שעבר הטעם צריך מנין אחר להתירו וכ"כ התו' פ"ק דביצה דף ו' בד"ה והאידנא דאיכא חברי חייסי' דכיון דהטעם משום חששא ועברה עבר הטעם וא"צ מנין אחר להתירו והביא ראיה מגילוי דהאידנא שותין לכתחלה אעפ"י שהוא דבר שבמנין ועוד נ"ל לחלק דדוקא גבי משקים דאשכחן בפ' א"ת דרב שרי שיכרא דארמאה משום דמרירותא דכשותא מבטל לזיהרא א"כ ע"כ גזירת גילוי דמשקי' לא היתה גזירה כוללת בסתם על כל המקומות אלא במפורש דוקא בדוכתא דאיכא למיחש לסכנת נחש וכיון דהאידנא ליכא נחשים שותין אפילו לכתחלה וא"צ מנין אחר להתירו וכ"כ התוס' בפ' ר' ישמעאל (דף נ"ז) בסוף ד"ה לאשקי דו"ג שרי עכשיו בהנאה ולא הוי דבר שבמנין דצריך מנין אחר להתירו משום דמתחלה לא גזרו אלא היכא דמנסכים והיכא דלא מנסכים לא חל הגזירה עליה וה"ה כאיסור גילוי דמדמי להו התוס' להדדי בפ' א"מ (ד' ל"ה) בד"ה חדא קתני. אבל גזרת גבינות דגזרו התנאים חכמי המשנה בסתם ואפילו לריב"ל דאסרוה משום גילוי מ"מ היתה גזרה כוללת בסתם דלא אשכחן בתלמודא שנתנו מקום להיתר הגבינות כלל כדאשכחן במשקין דרב שרי שיכרא דארמאה הלכך מסתמא ודאי אסרוה שלא יהא לו שום היתר בעולם וצריך מנין אחר להתירו ומכאן תשובה לגאוני נרבונ"א ור"ת והנמשכים אחריהם לנהוג קולא בגבינות של נכרים :

ומ"ש והחמאה מקצת הגאונים התירוה שהרי לא גזרו על החמאה פי' אף על גב דהחמאה נעשה מחלב שחלבו נכרי ואין ישראל רואהו אפ"ה אין לנו לאסור החמאה שלא גזרו אלא על החלב בעין ועל הגבינות אבל החמאה לא היתה בכלל שתי גזרות אלו אלא דעדיין יש לנו לחוש לתערובת חלב טמא לזה כתב דחלב טמא אינו עומד פירוש ודאי לא היה הנכרי שוטה לערב חלב טמא כשהיה דעתו לעשות חמאה ואפי' אם ערב שלא היה דעתו לעשות חמאה ואח"כ נמלך מ"מ כיון שחלב טמא אינו עומד א"כ אין בחמאה שום חלב טמא וטעם מקצת הגאונים שאסרוה מפני צחצוח חלב שישאר בה טעמם דטמא נתערב שם חלב טמא ונשארו בחמאה צחצוחי חלב טמא :

ומ"ש

דרכי משה

ביניהם אפי' דיעבד אסור אם לא היה שם ישראל ואפילו קטן או קטנה שהם בני הבנה דהיינו בני ט' שנים מהני עכ"ל : (ב) ועיין במ"מ פ"ג מהמ"א שהאריך בזה ומשמע ממרדכי פכ"ה ד' חש"מ ע"ב דאפילו אם רואה הישראל תחלה שחלבה נכרי אין נוהגין ליקח מן הנכרים אבל באגודה פרק השואל כתב וז"ל התירו הגדולים ארם הקונה י' גבינות או סכום אחר והנכרים מתקנם בשבת וישראל רואה ושומע ואינו מדבר אך דבר מכוער הוא עכ"ל : (ג) וכ"ה באו"ה כלל מ"ה להתיר בדיעבד אפילו לא ראה החליבה ואפילו לא עשה עדיין הגבינות מ"מ נקרא דיעבד הואיל והחלב כבר נחלב עכ"ל וכ"ע הא דמתירין בדיעבד היינו שהנכרי מכר הגבינות לישראל במשקל או מנין דהדאי אינו מערב בו דבר טמא הואיל ואינו עומד אבל אי מוכר לו החלב במדה אפילו בדיעבד אסור דחיישינן שמא עירב בו דבר טמא להרבות המדה והא דמתירין בדיעבד דוקא לאכול הגבינות אבל לאכול החלב אסור הואיל ולא ראה החליבה חיישינן שמא עירב בו דבר טמא ואם ראה ישראל החליבה והניח ביד הנכרי לכד יום או יומים אין לאסור בדיעבד אא"כ ידוע דיש לנכרי דבר טמא בעדרו שאז חיישינן לחלופי דהלב טמא גרוע מחלב טהור וחיישינן שמא החליף הנכרי ולכן אסור לאכול החלב אבל אם היה לו חותם אחד בחלב די בכך הואיל ורוב מן חלב כשר אף אם עירב בו דבר טמא אינו אסור רק מדרבנן ולכך די לו בחותם אחד כדלקמן סימן קי"ח עכ"ל ע"ל סימן ק"ח אי עשה גבינות ברפוסי נכרים ועי"ל סי' קי"ח ממי לוקחין גבינות ואי הניח גבינות בבית נכרי : (ד) וכ"ה בש"ד מיהו בהגש"ד כתב מהרא"י משמע דבדיעבד יש להתיר בזמן הזה דאין שכיח לנו דבר

פרישה

גבינות שאינה אלא ספיקה הא אמרינן ספק דרבנן לקולא · ומשום קיבת נבילה אין לאסור כיון שפסק כמ"ש רבינו לעיל סימן פ"ז ומ"ה דקדק לכתוב עור נבילה ועד"ר : (ו) כתב הרמב"ם אפי' אין לחוש לאלו כו' אבל אין לחוש מפני שממין פניה בשומן חזיר דשאיל והנכרים אוכלין אותם בימי תעניתם ואסור להם לאכול בשר באותן הימים רשב"א וסמג"ת משנה כתב הטעם מפני [illegible]

דרישה

פ"ם דף מס"ב ע"א : [ג] כתב הרמב"ם אפילו אם אין לחוש כו' שכבר גזרו על הגבינות כו' כ"נב סמ"ג אף על פי שעכשיו אין אנו רגילין בגילוי אין להקל בגבינות הנכרים משום שנגזר במנין ואף על פי שבטל הטעם צריך מנין אחר להתירו וכן כתב סמ"ק בשם רבי יעקב דאף על גב דאנו נוהגין היתר במים מגולין ולא גזרינן אטו מקומות שהנחשים מצוין שם היינו משום דלא [illegible]

חדושי הגהות

ד שהלך לכפר לקנות גבינות ואנו יודעין שדעת הנכרים להקפיא כל החלב וכו' [illegible]
ה עיין בד"מ סימן קי"ח [illegible] ו מקצת הגאונים אסרוה וכו' [illegible]

מפני ציחצוח חלב שישאר בה שהרי הקום שבחמאה אינו מעורב בה שיתבטל במיעוטו וכל חלב שלהן חוששין לו שמא חלב טמא מעורב בו (ט) ויראה לי שאם לקח חמאה מן הנכרים ובשלה עד שהלכו להם ציחצוח החלב הרי זו מותרת שאם נתערבו עמה ונתבשל הכל בטלו במיעוטו (י) אבל החמאה שבשלו אותה הנכרים אסורה משום גיעולי נכרים ע"כ (יא) והרשב"א אסרה אף לאחר בישול וה"ר פרץ התירה להדיא בלא בישול (יב) וא"א הרא"ש ז"ל היה

ומ"ש שהרי הקום שבחמאה אינו מעורב וכו' הקש' הרשב"א ע"ז ומ"ש מתרומה שנפלה לחולין דבטל ותירץ ב"י דהתם אין האיסור ניכר כלל אבל בחמאה האיסור שהוא הקום ניכר אלא שאי אפשר לבררו ולסלקו מן החמאה ולפיכך אינו בטל ע"כ ונ"ל דהתם בטל בדיעבד אבל אין לסמוך על זה לכתחלה לקנותו מן הנכרים כיון דהאיסור עומד בפני עצמו ויאכל מן האיסור כזית ועל מ"ש שאם לקח חמא' מן הנכרי ובשלה ה"ז מותרת הקשה ג"כ הרשב"א דא"כ יקנה אדם חלב מן הנכרי ויעשה גבינו' או חמא' ויבשלה ותימא היאך לא השגיח בדברי הרמב"ם שכתב ע"ש הגאונים שהתירו החמאה לפי שלא גזרו על החמאה ור"ל שלא היתה החמאה בכלל הגזרה שגזרו על החלב ועל הגבינות כדפרישית אבל החלב שהגזירה היתה עליו לא מצינו לה היתר ואף על פי שישראל קנאו מנכרי לעשות ממנו גבינות וחמאה וכך מפורש במרדכי להדיא בפ' אין מעמידין בתשוב' ר"ת וכך הוא בש"ד ובתשובת מיימוני ופשוט הוא וכ"כ ב"י והשיג על ה' המגיד ספי' וכו' : **ומ"ש** שאם לקח חמאה מן הנכרים ובשלה עד שהלכו לחלוחי חלב ה"ז מותר משמע לכאורה דנקט לישנא דדיעבד לומר דלכתחלה אסור לעשות כן מפני שהוא מבטל האיסור וקי"ל דאין מבטלין איסור לכתחלה ויותר נ"ל דלישנא דדיעבד דנקט לאו דוקא דלכתחלה נמי שרי וטעמא משום דאין ידוע שיהא מבטל איסור בכך דהא איכא ספיקי טובא חדא דילמא לא היה כאן תערובת חלב טמא כלל ואת"ל שנתערב שמא לא נשאר ממנו בחמאה זו כלום ואת"ל שנשאר שמא כשנתבשל ניתך על ידי אש הילכך אין לאסור משום מבטל איסור : **ומ"ש** שאם נתערבו עמה ונתבשל הכל בטלו במיעוטן בספרי הרמב"ם כתב שאם תאמר נתערבו עמה וכו' וה"ק אם בשלה עד שהלכו לחלוחי חלב כלומר שניתכו ע"י האש מותרת ואם תאמר מי מודיענו שהלכו שמא עדיין ישנן שם ומה שאינם נראים הוא מפני שנתבשלו ונתערבו עם החמאה תשובתך דאפי' את"ל כן מותר' היא שהרי כיון שמעורבי' בה ואינם ניכרים בטלו במיעוטן והשתא א"ש מה שכתבתי דלכתחלה נמי שרי לבשלה כיון שכל עיקר כוונתו בבישולה אינו אלא כדי שיותכו הלכלוכים באש ולא ישארו בה כלל והכי ניחא נמי מה שהשיגו הראב"ד וכתב מ"ש שהלך האיסור ונתמעט ונתבטל כמה מבואר הדבר שנקנה מהם חשש איסור מפני ביטולו ברוב יע"כ שאין הכונה בבישול אלא להתיך ולכלות האיסור אלא שבא לומר שאם במקרה לא יכלו וישאר אי זה דבר מהם בטל ברוב ומין זה לוקח חשש איסור לבטלו ברוב כדברי הראב"ד ז"ל · ומ"ש אבל החמאה שבשלו אותה נכרים אסורה משום גיעולי נכרים לטעמיה אזיל דסבר דסתם כלי נכרים הם בני יומן כמו שיתבאר בסימן קכ"ב אבל לדעת כל שאר הפוסקים שסוברים דסתם כלי נכרים אינם ב"י אינה נאסרת משום גיעולי נכרים דאין כאן גיעול דכיון שאין הכלים בני יומן נ"ט לפגם הוא :

והרשב"א כתב בת"ה עמ"ש הרמב"ם שמקצת הגאונים אסרוה משום לחלוחי חלב שבה אין טעם דברים אלו מחוור בעיני וזה יצא לו לרב ז"ל מן העיקר שתלה בו טעם איסור הגבינה מפני שמעמידין אותו בעור קבת נבילה ולפיכך הוא סבור שמן הדין היה לנו להתיר החמאה שיש בה תערובת מעט חלב טמא מפני שבטל במיעוטו וגם נאסרת החמאה אלא מפני שהקום של חלב טמא אינו מעורב בחמאה ואין דרכו בזה ישר ולא טעם איסור מחוור לפי שהגבינה הרבה טעמים נאמרו בה ואמרו משום דקאי ביני איטפי ואפי' שהוא דבר מועט אין הולכין באיסורי נכרים אחר נ"ט וכתירוצו של הראב"ד והוא העיקר . והטעם שכתב באיסור החמאה מפני שהקום שבחמאה אינו מעורב עם החמאה שיבטל במיעוטו אינו מחוור כלל שהביטול ברוב בעלמא אינו מצד שהמיעוט מתערב ברוב שהרי חטים של תרומה שנפלו לתוך החולין או גרוגרות של תרומה שנפלו לתוך החולין אע"פ שזה עומד בפ"ע וזה עומד בפ"ע בטלים בשיעורן שכל שאין אתה יכול לברור דבר מתוך דבר אילו היית אוסר הרוב מפני המיעוט נמצא שאין המיעוט בטל אלא לח בלח כגון יין או שמן או כיוצא בזה וגדולה מזו אמרו בב' קופות בשתי עיירות שמצטרפות ומעלות האיסור כ"ש בקום דחמאה שאי אתה יכול לברור אותו מתוך החמאה ולסלקו ורוב כל האיסורים המתפשטים והמתבטלי' ברוב בטלים וכיוצא בזה אלא שלא הלכו בדברים אלו אחר הרוב ולא אחר נ"ט כמו שכתבנו עכ"ל · ולי נראה דלדעת הרמב"ם י"ל דלא דמי לחטים או גרוגרות של תרומה שנתערבו בחולין דהתם אע"פ שזה עומד בפני עצמו וזה עומד בפני עצמו מ"מ אין האיסור ניכר כלל אבל בחמאה הוי האיסור ניכר דהיינו הקום אלא שא"א לברור אותו ולסלקו מן החמאה ולפיכך אינו בטל · ועל מ"ש הרמב"ם יראה לי שאם לקח חמאה מן הנכרי ובשלה עד שהלכו לחלוחי חלב שבה ה"ז מותרת וכו' כתב ג"ז אין מחוור כלל תדע לך שהרי הקשו בגמרא לתאי ניחוש ליה אי משום איערובי טהור קאי טמא לא קאי ואמרינן אי דבעי ליה לגבינה הכי נמי הכ"ע דבעי ליה לכמכא ומסקינן דאפילו בעי ליה לגבינה אסור ומשום דקאי ביני איטפי ולומר דחלב שחלבו דקתני במתניתין מילתא פסיקתא קתני ל"ש בעי ליה לגבינה או לחמאה ובת"ה הקצר כתב על סברא זו של הרמב"ם שאם אתה אומר כן אף חלב שחלבו נכרי שאסרו מפני תערובת חלב טמא יהא מותר לגבן ממנו גבינה או לעשות ממנו חמאה ויבשל עד כדי שילכו ממנו לחלוחי חלב טמא כאוכל אלא מכאן אתה למד שאין להם תקנה לעולם לפי שכל דברים אלו הלכו בהן לחומרא להתרחק מאיסורי נכרים ומי שהתיר החמאה לאחר בישול לא נראו דבריו כלל עכ"ל . וה"ה כתב על דברי ת"ה הקצר ואני תמה בקושיא זו דלפי דעת רבינו ודאי אה"נ וכ"ש הוא ממ"ש שאף ע"פ שנעשית החמאה ביד נכרי מחלב שלהם מותרת בבישול וכבר הזכרתי למעלה הסוגיא שאמרו אי דבעי ליה לגבינה ה"נ ואע"פ שבמסקנא אמרו גבינה נמי קאי ביני איטפי כבר ביארתיו לפי שטת הגאונים שהיינו בטל מפני שעומד בעינו בגבינה אבל אם לקח חלב שלהם ועשה ממנו גבינה ואח"כ בישל אפשר לדעת רבינו שהוא מותר והוא דעת רבינו ונמצא בתוספתא אין לוקחין גבינה אלא מן המומחה ושלוקה נלקחת בכ"מ וזה נראה סיוע לדעתו ז"ל ואני תמה על דבריו שבא ליישב דברי הרמב"ם בדבר שהוא מוקצה מן הדעת מחמת איסורו להתיר גבינה שנעשית מחלב שחלבו נכרי ע"י בישול ועוד ק"ל בלשונו בתחלה אמר דלפי דעת רבינו ודאי אה"נ וכ"ש הוא ואח"כ כתב אפשר לדעת רבינו שהוא מותר מיהו בהא איכא לאימר דבתחלת דבריו מיירי לענין חמאה ובסוף מיירי לענין גבינה מ"מ קושיא קמייתא קשיא לכן נ"ל דכשם שנגזרה גזירה על הגבינה של נכרים ומפני כן אין לה שום תקנה דלא"ד משום לחלוחי חלב כי נתיישנה ה"ל לאיתשרי שכבר כלו לחלוחי חלב ובגמרא משמע דישנה נמי אסורה וטעמא משום דכיון דגזרו בה רבנן לא פלוג במילתייהו וגזרו סתם על גבינת נכרי בין שיש בה לחלוחי חלב בין שאין בה וכ"ש שאם בשלה עד שהלכו לחלוחי חלב שבה שעדיין באיסורה עומדת ותוספתא דקתני דשלוקה נלקחת מ"מ לא מן הנכרי קאמר אלא מישראל שאינו מומחה דומיא דרישא דמיירי בישראל אלא דהתם במומחה וסיפא בשאינו מומחה דכיון דישראל הוא אע"פ שאינו מומחה לא גזרו על גבינותיו אלא דכל היכא דאיכא למיחש ללחלוחי חלב אין לוקחין ממנו דחיישינן דילמא חלב טמאה מינהו וכי כלו להו דתו ליכא למיחש למידי לוקחין ממנו דאינו בכלל גזרה אבל גבינת הנכרים אע"פ שנודע שכלו כל לחלוחי חלב שבה אסור לפי שסתם גזרו על גבינת הנכרי' בכל גוונא כמו שכתבתי ה"נ חלב של נכרים גזרו עליו ואסרוהו סתם משום חשש תערובת חלב טמא בכל גוונא אסרוהו ללקחו מהם ולאכלו בשום ענין אפילו לעשות ממנו גבינה או חמאה ולבשלם עד שיכלו לחלוחי חלב שבהם דלא פלוג רבנן בגזרתם מיהו ה"מ בלוקח החלב עצמו שבו נגזרה גזרה אבל חמאת נכרי' שלא מצינו שגזרו עליה כלל למה תאסר אם אין בה לחלוחי חלב ותדע דחמאת נכרים עדיפא מחלב נכרים שהרי סמ"ק התיר חמאת נכרים אפילו בלא בישול ולא התיר ליקח חלב מהנכרי לעשות ממנו חמאה דא"כ לא הוה שתיק מיניה אלא ודאי כדאמרן דחלב נכרים בכל גווני גזרו עליו ללקחו מהם אפילו לעשות ממנו חמאה אבל על החמאה שלהם לא גזרו כנ"ל לדעת הרמב"ם ז"ל : **וכתב** סמ"ג אמרו בספר העתים בשם הירושלמי בפ"ק דשבת שחמאותיהן מי"ח דברים דקתני התם תני רשב"י אומר בו ביום גזרו על פתן ועל שמנן וכו' וחמאותיהן ויש ירושלמי שאין שם חמאותיהן ע"כ : **והרי"ף** התיר להדיא בלא בישול ז"ל סמ"ק חמאה אין בה שום גומות הלכך אין בה שום איסור והג"מ כתב בפ"ג מהמ"א על החמאה השיב ר"ת דהיכא דאיכא למיחש לתערובת נסיובי דחלבא בג' ימים מתייבש ואז שריא דליכא למיחש דילמא קאי ביני איטפי דאין בה גומות והיכא שאין מערבין נסיובי שרי מיד ואם ספק אם יש בה נסיובי אם ליזו ספיקא דרבנן הוא ולקולא ובמלכותנו אין מערבים ואוכלים אותה ומקפידים על אשכנזים שנמנעו מלאכלה דאמרינן בירושלמי כשם שאסור להתיר את האסור כך אסור לאסור את המותר עכ"ל : **וא"א** ז"ל היה אומר שלא היה יודע בה טעם ברור לאסור וכולי לא מצאתי זה כתוב בספר אחד ומתוך דברי רבינו נראה שהיה רגיל הרא"ש לומר כן על פה ולא כתבו בספר : ולענין הלכה נראין דברי הרא"ש שלא למחות ביד אנשי המקום שנוהגים בה היתר ובמקום שאין בו מנהג כדאי הוא הרמב"ם לסמוך עליו להתירה ע"י בישול עד שילכו לחלוחי חלב שבה (ה) : כתב רבינו ירוחם בנ"ה

ח"ה

דרכי משה

דבר טמא רק חלב שהרבו הנכרי כבהמה שלו אין להתיר כלל. (ר) ובא"ו ובש"ד הא שמותר לקנות חמאה מבושלת מן הנכרי דוקא במקום שמרעה של בהמות הרבה אין עוסקין לשם אלא במאכלות חלב אבל במדינות הללו שאין כאן רוב בהמות ומאספים החלב מעט מעט בבתיהם ח ואין נזהרים מלערב בהכשירו קערות שאין מקונחות מאיסור אין נוהגין לאכול החמאה של נכרים כלל וכבר פשט המנהג זו ברוב המקומות ומ"מ אין למחות ביד הנוהגים היתר כי כל מקום לפי מנהגו ההולך ממקום שאין אוכלין למקום שאוכלין אוכל עמהם אע"ג דדעתו לחזור משא"כ בשאר איסורים ואם הובא חמאה ממקום שנוהגים בה היתר למקום שנהגו איסור אסור לאכלה משום מראית העין אא"כ ידוע וניכר לכל ויש בה סימן מיוחד שזהו החמאה ממקום היתר שאז ג"כ בכאן מותרת דבודאי במקום שנוהגין בה היתר יודעים שם שמתקנים בכשרות אבל אם הובא ממקום איסור למקום היתר אסור דבודאי במקום

דרישה

לפי טעמו של ריב"ל והלכה כריב"ל כמו שפסק ר"ת עכ"ל והיותר נראה לבאר דבמסקין דלית בהו טעם איסור אלא חשש גילוי ושאינן מגולין אין טעם לאסרן נמצא דמעולם לא אמרו דחיס ומסקין אסירין סתם אלא אמרו המגולין אסירין ושאינן מגולין מותרין וכיון דה"ה היתר לשאינן מגולין הכל ידעו דגם המגולין לא נאסרו אלא היכי דהשרצים והנחשי' מצוין משא"כ בגבינות דיש בהן טעמים הרבה לאסור מש"ה בתחלת גזירתן אסרו כל הגבינות ש"ס · מפני שעל הרוב לא נמצא מקום שלא שייך ביה אחד מהטעמים וכיון דנאסרו כל הגבינות ש"ס אף דנמצא מקום שאין שם טעם לאסור בו אין בידינו להתירו · וכן היא דעת הרשב"א וכתב ב"י ומכאן תשובה לבני איטליא שנוהגין היתר בגבינות הנכרים מפני שמעמידין אותם בפרחים ולא מלאו ידיהם יגלייהם ע"ש

יש

פרישה

נלע"ד דהיינו טעמא דכיון דלפעמים מעמידין אותן גם כן בדבר האסור בכל הזמנים לא חלקו בגזירתו וגזרו על כולן פן יבואו לידי מכשול משא"כ לקמן בגילוי שכתב רבינו בסימן קי"ו שנהגו להקל האידנא מפני שלא גזרו אלא משום הרחשים כו' שאני התם דבזמנינו בכל העולם אין לחוש לרחשים (בסמ"ג כתב דגם בזמנינו יש מקומות דהרחשים מצוין ועד"ר והטעם שכתבתי שם הוא עיקר) או בכל שעה אדלינו משא"כ בגבינות שבמקום אחד יש לחוש גם האידנא ובכל זמן ואף אם לא הועמד זה בדבר איסור שמא הועמד אחר יעד"ר (ט) ויראה לי שאם לקח חמאה כו' שאם תאמר נתערבה עמה כנ"ל וכל זה מדברי הרמב"ם עד שמסיים ע"כ וכתב ב"י וז"ל כן הוא בספרי הרמב"ם (ר"ל שאם תאמר כו') וה"ק אם בשלו עד שהלכו לחלוחי חלב כלומר שנתכו על ידי האש מותרת ואם תאמר מי מודיענו שהלכו לגמרי שמא עדיין ישנן ומה שאינן נראין הוא מפני שנתבשלו ונתערבו עם החמאה תשובתך דאפילו את"ל כן מותרת שבטלים במיעוטו הלכך אפילו לכתחילה נמי שרי לבשלם ואין כאן משום אין מבטלין איסור לכתחילה שאין הכונה בבישול אלא להתיך ולכלות האיסור באש אלא שבא לומר שאם במקרה לא יכלו וישאר שם מעט בטל ברוב ע"ש (י) אבל חמאה שבשלו אותה הנכרים אסורה משום גיעולי נכרים אף על גב דסתם כליהם אינן בני יומן הרמב"ם לטעמיה אזיל דסבירא ליה דסתם כליהם בני יומן וכמ"ש לעיל סימן קי"ד (ועמ"ש א"א ז"ל לעיל בסימן י' עכ"ה) (יא) והרשב"א אסרה . אף לאחר בישול ז"ל בת"ה שאם אתה מתירה בבישול אף חלב של נכרי יהא מותר לגבן ממנו גבינה או יעשה ממנה חמאה יבשלה אלא אין תקנה לפי שכל דברים אלו הלכו בהן לחומרא להתרחק מאיסורי נכרים (יב) ואבי אדוני הרא"ש ז"ל היה אומר כו' זה לשון ב"י לא מצאתי זה כתוב בשום ספר אלא על פה היה רגיל לומר כן ע"כ · ואומר אני דמ"ה כתב רבינו היה אומר :

יש

חדושי הגהות

ז ביני איטפי בין הגומות שבגבינה כך פירש"י · ד ר"ל דבמקום שריבוי החלב מצוי אין אוכלין רק מאכלי חלב ואין כאן חשש תערובת כלי בשר כלל משא"כ במקומות שאין החלב מצוי כ"כ וצריכים לאכול ג"כ מאכלי בשר יש לחוש שלא יזהרו מלהתערב .

הדרישה

היה אומר שלא היה יודע בה טעם ברור לאסור אלא שנהגו בו איסור לכן לא היה מוחה לאנשי המקום שנוהגין בו היתר אבל אם רוב המקום נוהגין בו איסור אין לאדם לשנות :

דברים האסורים משום סכנה

קטז (א) [א] **יש** דברים שאסרום חכמים משום סכנה כגון משקין שנתגלו שיש לחוש שמא שתה מהן נחש והטיל בהן ארס (ב) אפי' אם שתו מהן אחרים ולא הוזקו אין לשתות מהן (ג) שיש נחש שהארס צף למעלה ויש שארס שלו מפעפע עד אמצעית המשקה (ד) ויש שהארס שלו שוקע לשולי הכלי לפיכך אפילו שתו ממנו אחרים ולא הוזקו אין לשתות מהן דשמא ארס של הנחש ששתה מהן שוקע (ה) ואלו המשקין שיש בהן משום גילוי מים יין חלב ודבש ושום כתוש (ו) משקין שסננו במשמרת א יש בהן משום גילוי שמא עבר הארס דרך המשמרת (ז) [ב] וכמה ישהו מגולין ויהא בהן משום גילוי (ח) כדי שיצא הנחש מתחת אזן הכלי ויחזור לחורו : (ט) וכמה שיעור המשקין שיש בהן משום גילוי בכלי אין להם שיעור הן רב הן מעט בקרקע קאמר בגמרא

ח"ה בעל העיטור פי' הא דתניא (חולין ד :) חמצן של עוברי עבירה מותר מיד מפני שמחליפין פירוש מפני שמחליפין את השאור וע"י תערובת הוי ומותר אבל חמצן של נכרים אסור עד לאחר שלשה אפסח כדקתני האם של נחתומין לאחר ג' שבתות מפני שמבטל הוא עכ"ל ויש ללמוד מכאן כמי שעבר והעמיד חלב בחלב חמוץ של נכרים ולקח חלב זה והעמיד בו אחר ומהאחר אחר שמותר ליקח מחלב שלישי זה ולהעמיד בו חלב אחר ואפילו דלאחר ג' פעמי' כבר כלה חלב של נכרי :

קטז יש דברים שאסרום חכמים משום סכנה כגון משקים שנתגלו ושתה מהם וכו' אחר שגמר רבינו מלכתוב דיני דברים האסורים באכילה מחמת איסורן בא עכשיו לכתוב הדברים האסורין מחמת סכנתן ואפשר דמשום דבגמרא נתנו טעם לאיסור גבינות הנכרי' משום גילוי סמך דין הגילוי לדין איסור גבינות הנכרים ואע"פ שהוא לא הזכיר הטעם הוא : ומ"ש אפילו אם שתו מהם אחרים ולא הוזקו אין לשתות מהם שיש נחש שהארס וכו' עד דשמא הארס של נחש שוקע פשוט בפרק א"מ (ל :) : **ואלו** המשקין שיש בהם משום גילוי מים יין חלב בפ"ח דתרומות תנן שלשה משקין אסורין משום גילוי המים והיין והחלב ושאר כל המשקין מותרים ובפרק א"ט (דף מט :) מניומין ב בלדוקאי אגלא ליה כסתקא דדובשא אתא לקמיה דרבא אמר למאי ניחוש ליה פדא דתנן ג' משקין אסורין וכו' ושאר כל המשקין מותרים ועוד התורה חסה על ממונם של ישראל א"ל רנב"י ר"ש וסכנת נפשות ואת אמרת התורה חסה על ממונם של ישראל ר"ש מאי היא דתניא ה' אין בהם משום גילוי ציר וחומץ שמן ודבש ומורים רש"א אף הן יש בהן משום גילוי וא"ר ש אני ראיתי נחש ששתה ציר בצידן אמר ליה שטיא הוה ואין מביאין ראיה מן השוטים א"ל אודי לי מיהת בציר דהא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע כי הוה ליה גילויי שדו ליה בציר אמר ליה אודי לי מיהא בדבש דרשב"א קאי כותיה דתניא רשב"א אוסר בדבש משמע מהכא בהדיא דדבש נמי יש בו משום גילוי וכן פסקו כל הפוסקים ומשמע נמי מהכא דציר אין בו משום גילוי דהא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי בה עובדא ועוד דהא א"ל אודי לי מיהת בציר · ומשמע דאידך אודי ליה מדלא אהדר ליה מידי בציר אלא בדבש · וכן דעת הרשב"א שלא הזכיר ציר במשקין האסורין ואחריו נמשך רבי' אבל הרי"ף והרא"ש כתבו בפ' אין מעמידין דמסתברא מהאי עובדא דפרק א"ט דדבש וציר יש בהם משום גילוי · וכ"פ הרמב"ם בפי"א מהלכות רוצח ושמירת נפש ויש לתמוה עליהם דמהטעמים שכתבתי נראה לפסוק דאין בו משום גילוי וכיון דפסקו כר"ש בציר משום חומר סכנת נפשות למה לא פסקו לאסור במורים וחומץ דאין לומר דמורים הוא בכלל ציר שהרי בברייתא תנו אותו בפני עצמו ומיהו בחומץ היה אפשר לומר דלאו חומץ ממש קאמר ר"ש אלא תמרא דאקרים הנזכר בגמרא כדלקמן אבל מ"מ קשו איגר קשייתא וי"ל דכיון דהעיד ר"ש שהוא ראה נחש ששתה ציר אע"פ שאמר ליה שטיא הוה כיון דסכנת נפשות הוא חיישינן ליה : ומ"ש ושום כתוש בריש ביצה (ו :) א"ר יוסי בן שאול משום רבי האי תומת שחיקא קשיא לגלויא : **משקין** שסננו במשמרת יש בהם משום גילוי וכו' בפ"ח דתרומות תנן משמרת של יין יש בה משום גילוי ורבי נחמיה מתיר פי' משמרת שמסננין בה היין אע"ג דלמטה מכוסה אסורה משום עליונה שהארס עובר דרך המשמרת ורבי נחמיה מתיר שהארס צף וידוע דהלכה כת"ק : **וכמה** ישהו מגולין ויהיה בהם משום גילוי כדי שיצא הנחש וכו' משנה שם כמה ישהו ויהיו אסורין כדי שיצא הנחש ממקום קרוב וישתה ומפרש בפ"ק דחולין דשיעור זה כדי שיצא מתחת אזן הכלי וישתה ויחזור לחורו ובירושלמי דמס' תרומות בעי איזהו מקום קרוב א"ר שמואל מאזן חבית ולפיה ג ולא תמי ליה א"ר חנינא מין קטן הוא ושפיפון שמו והוא דומה לשער: **וכמה** שיעור המשקין שיש בהם משום גילוי וכו' משנה שם שיעור המים המגולין כדי שתאבד בהם המרה ר' יוסי אומר בכלים כל שהן ובקרקעות

מ'

ספי' לדעת הרמב"ם שמותר לקנות חלב מן הנכרי' ולעשות חמאה וכו' והדין עם ב"י כדפרי' עוד הקשה הראב"ד כמה מבוער הדבר שנקנה מהם חשש איסור מפני ביטולו ברוב עכ"ל · ותירץ ב"י שאין הכוונה בביטול אלא להתיך ולכלות האיסור שלא יבא בחמאה וכמ"ש עד שכלו להם נסיובי החלב ומ"ש שאם נתעריבו וכו' ה"ק שאם במקרה לא יכלו וישאר איזה דבר מהם בטל ברוב ואין זה לוקח חשש איסור לבטלו ברוב כדברי הראב"ד כתב בתשב"ץ סימן שכ"ד על החמאה ש"כ בתשובת הגאונים כתבו להתיר וכן ר"ת ור"י מתירין אמנם בתשובת רבי נתן מאיסטור"ק כתוב עד עכשיו היו נוהגין היתר אבל משהתחילו לזייפו בחלב אנו מנדין כל מי שאוכל אותם ויאשר כחם של אותם שאינן אוכלין אותן ומ"מ הואיל ונפק מפומייהו דרבותינו להתיר לא נחמיר כולי האי לאסור הכלים כו' לבד מעיירות העומדות על גבולי צרפת ומנהג רווחא הוא בכל ארץ אשכנז שלא לאכלה עכ"ל · ושאר חלוקי דינים חלב וגבינות וחמאה של נכרים שדברו בו האחרונים כתוב ומפורש המסקנא בהגהת ש"ע וע"ש :

קטז יש דברים וכו' אף על גב דהאידנא לא חיישינן אפילו לודאי גילוי כדמסיק רבינו לקמן כיון דבדוכתא דשכיחי נחשים ורחשים איתא לגזירה כתב רבינו כל דינים ועיין במ"ש בסימן הקודם : ואלו המשקין וכו' כתב הרי"ף והרא"ש בפרק אין מעמידין וז"ל גרסי' בפ' א"ט מניומין בנדוקא אגלי ליה כסתקא דדובשא וכו' ומסתברא מהאי מעשה דדבש וציר יש בהם משום גילוי עכ"ל והקשה ב"י דאדרבה משמע דבציר אין בו משום גילוי שהרי רב פפא ורב הונא כי הוו להו גילוי שדו ליה בציר ותירץ דכיון דהעיד ר"ש שהוא ראה נחש ששתה ציר אעפ"י דא"ל שטיא הוה כיון דסכנת נפשות היא חיישינן ליה ותימה דמעדותו של ר"ש אין ראיה אלא דשתה ממנו נחש ומה בכך כלא כיון דהציר שורף את הארס כדמוכח מעובדא דרב פפא ורב הונא א"כ אין כאן סכנה ומותר ותשובת ר"ש לחכמים שאמר אני ראיתי נחש וכו' אינה אלא לדבריהם דהתירו בציר לפי שאין הנחש שותה ציר וה"ל הא ליתא אני ראיתי וכו' וא"ל האי שטיא הוה אבל מעובדא דרב פפא ורב הונא דס"ל דהציר שורף את הארס שמעינן דאפי' שתה ממנו ודאי והטיל בו ארס הציר שורפו עוד הקשה ב"י דמדא"ל אודי לי מיהת בציר משמע דאידך אודי ליה מדלא אהדר ליה מידי בציר אלא בדבש עכ"ל ונראה ליישב דאיך הבין הפשט דכיון דרב נחמן בר יצחק הקשה לרבא מהא דר"ש אוסר את הדבש מה השיב לו מציר וכן רבא מאי קא מהדר ליה אודי לי מיהת בדבש אלא ודאי דרבא השיב לר"נ ב"י דמאי דקאמרת ר"ש וסכנת נפשות ואת אמרת התורה חסה על ממונם של ישראל לא קשיא דלית הלכתא כר"ש בדבש כי היכי דלית הלכתא כותיה בציר כדמוכח מעובדא דר"פ ורב הונא והיינו דקאמר אודי לי מיהת בציר וכו' דלית הלכה כר"ש וכי היכי דלית הלכתא כותיה בציר ה"נ בדבש וכך פרש"י להדיא ומהדר ליה אדרבה אודי לי מיהת בדבש דהלכתא כותיה דר"ש כיון דרשב"א נמי ס"ל כותיה לאסור וכי היכי דבדבש הלכתא כותיה בציר נמי הלכתא כותיה לאסור ולית הלכתא כרב פפא ורב הונא ולפי זה ניחא דהרי"ף והרא"ש תפסו עיקר כר"נ בר יצחק דהלכתא כותיה דר"ש לאוסר בדבש כיון דרשב"א סובר כמותו והכי הלכתא כותיה בציר ודלא כדברי רבא ור"פ ורב הונא · ומה שהקשה ב"י עוד למה לא פסקו הרי"ף והרא"ש כותיה דר"ש לאסור בחומץ ומוריים נראה דבחומץ ודאי לית הלכתא כר"ש כדמוכח בפ' א"מ דחומץ גמור אין שותין ממנו דמיגרי בהו ולא פליגי רבא ונהרדעי אלא כיון דאקרים סי' שהאמין ולא חומץ הגון ע"ש בדף ל' ומוריים איכא למימר דלא הוצרך לפרש דמסתמא דין מוריים כדין ציר בכל מקום : וכמה שעור המשקין וכו' בקרקע קאמר בגמרא מ' סאה וכו' וי"מ איסכא וכו' איכא למידק א"כ למה כתב רבינו בכלי אין להם שיעור הן רב הן מעט דהלא ל"מ בכלי נמי אם הם גלולים האדם ניכר כמו בקרקע ודוחק לומר דבכלי לא איירי במים גלולים אלא בשאר משקין

הלכך

פרישה

ס' קטז (א) יש דברים שאסרום חכמים משום סכנה כגון משקים שנתגלו ושתה מהם כו' אחר שגמר רבינו מלכתוב דיני דברים האסורין באכילה מחמת איסור בא עכשיו לכתוב הדברים האסורים מחמת סכנתא ואפשר דמשום דבגמרא נתנו טעם לאיסור גבינות הנכרים משום גילוי סמך דין הגילוי לדין איסור גבינות ואע"פ שלא הזכיר הטעם הוא ב"י ורימו רבינו בזה דיש בחלב גם כן איסור גילוי אלא דלא כתבו משום דאין אנו מקפידים : (ב) ואפילו שתו מהן אחרים ולא הוזקו כו' פורסא דמילתא דשתו מהן אחרים דלא ידעו שנתגלו דמילו זה הבא לשאול אם ישתה ממנו כיון דידע שהיו גלוין לאם שתה מתחילה ולא שאל או אם ישתה מכן : (ג) שיש נחש שהארס צף למעלה כו' בפ' אין מעמידין דף ל' ע"ב א"ר ספרא משום רבי יהושע דרומא שלשה מיני ארס הן של בחור שוקע של בינוני מפעפע ושל זקן צף למעלה ע"כ ופרש"י שוקע לפי שמזוק הוא וכבד ושוקע בתוך המשקה לקרקעיתו של כלי ע"כ ומבואר שם הטעם דכל כמה דקשיש כחיש חיליה והא דאמרי' שלשה כל זמן שמזקינין כחן מתגבר והן נחש דג מויר בגמרא שם בפרק אין מעמידין דף ל' ע"ב פריש לה אסמ ומשני לה נ"ל כה אוסיפו הוא דקא מוסיף וויהריה קליש ע"ש : (ה) ויש שהארס שלו שוקע לשולי הכלי דוקא לשולי כלי אמרינן שהארס שוקע שאין המים בכמן ומוקן כשהן בכלי אבל מים שבקרקע שהן בכמן לא אמרינן שהארס שוקע לשולי אלא מתערב וניכר כמו שיתבאר בסמוך : (ה) ואלו המשקים שיש בהם משום גילוי כו' נקט לסימן כירן דמיקם מש דבש מים יין חלב שום ר"ל שבזמן הזה אין איסור בגילוי כמ"ש הטור אלא הרוצה למיתנו יתנוס · ודע שהרי"ף והרא"ש כתבו ומהו ציר ג"כ שיש בו משום גילוי אבל ב"י תמה עליהן דבגמרא מוכח מעובדא דרב הונא ורב פפא דבציר לית בו משום גילוי וכתב דמטעם זה השמיטו רבינו ע"ש : (ו) משקין שסננו במשמרת יש בהן משום גלוי בפ"ח דתרומות תנן משמרת של יין יש בה משום גילוי ורבי נחמיה מתיר פרש"י משמרת שמסננין בה היין אע"ג דלמטה מכוסה אסור משום עליונה שהארס עובר דרך המשמרת ורבי נחמיה מתיר שהארס צף למעלה וידוע דהלכה כת"ק ע"כ והוצרך לומר אע"פ שעד הנה היו משומרים ולמטה במשמרת הן מכוסין לפ"ה חיישינן משום עליונה וקמ"ל דאע"ג דמשכן סותו לא אמרינן דהמסננת עיכבה הארס מלירד למטה והא דכתב דכשמתונים לית בהו משום גילוי מפני שהן מכוסין ולא כתב שהן מותרין משום שאם שופין טיף טיף ה"נ דמיירי שאינו שופה טיף טיף כגון שהכלי שנוטף לתוכו היה מסופע והטיפין יורדים וטפלין לתוך המשקה שהמשקה כבר ירדו ממנו ועד"ר : (ז) וכמה ישהו מגולין ויהא בה משום גילוי כו' גם זה משנה שם : (ח) כדי שיצא הנחש מתחת אזן הכלי וישתה ויחזור לחורו פי' שישער שמא הנחש יבא מחורו שדר שם בארץ והיה טמון באזן הכלי ועוד כשנתגלה הכלי שתה ממנו וחזר למ"ר שלכה שכמרן אבל חי לא שהה אלא כדי שיצא וישתה לית לן בה דאם איתא דהוי ס"ם הוי לה שהסתכל לשתות בודאי בודק היטב ורואה בכל לדדין אבל אם שהה כדי חזרה חיישינן שמא חזר והא דלא הוי ליה מתגלה כי הוי מאחורי הכלי היינו משום דמיה בשעת הגמא הכלי אינו בודק ורואה בכל לדדין וק"ל ועד"ר : (ט) וכמה שיעור המשקין י"מ כו' וי"מ אפכא נראה מ"ש רבינו ובכלי אין להם שיעור הן רב הן מעט אליבא דכ"ע כ"כ ולדעת ה"ת שאם הם יותר ממ' סאה האדם

בטל

דרישה

ס' קטז [א] יש דברים שאסורים כו' : משקים שסננו במשמרת יש בהן משום גילוי צ"ע אמ"ש רבינו בטור א"ח ר"ס רע"ב וז"ל אין מקדשין אלא על יין הראוי לנסך ע"ג מזבח ולאפוקי מגולה אפילו סינו במסננת וא"כ אמאי איירא קידוש אפילו בלא קידוש נמי אסור משום סכנה ודוחק לחלק בין מסננת דהכא דליכא שעבר הארס למשמרת דהכא ור"א תירץ בא"ח דהכא בי"ד נקטה אליבא דהלכתא דקי"ל כחכמים דאסרינן בכל ענין ולעיל כתב אפילו לרבי נחמיה דפליג ומתיר בנעלמא לקידוש ס"ל דאסור משום הקריבהו נא לפחתך עכ"ל וא"ל ארבינו למה כתב בא"ח דינו אליבא דרבי נחמיה כיון דלא קי"ל כוותיה די"ל דהם לא אתא אלא לכתוב הא דאמרו אין מקדשין אלא על היין הראוי לנסך מאי אתא למעוטי ומכה והולך כל הענינים למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דהא שם אין מקומו ללמד לנו דין איסור גילוי (דומה למ"ש לעיל בסימן ד' בישוב דברי רבינו באדם אוסר דבר שאינו שלו וכמ"ש שם) · גם י"ל כיון דעכ"פ הוצרך רבינו לכתוב שם הא דאין מקדשין אלא על דבר הראוי לנסך משום איזה ענינים דקחשיב שם כתב נמי הא ואין לקדש על דבר המסונן נ"מ אליבא דידן דאין חוששין לגילוי : [ב] וכמה ישהו מגולין כו' כדי שיצא הנחש כו' ויחזור לחורו הטעם כתבתי בפרישה ובירושלמי

אמרו

חדושי הגהות

קטז א הדרישה תמה ע"ז ממ"ש רבינו בטא"ח סימן ער"ב דאין מקדשין על יין שנתגלה משמע הא לשתותו שפיר דמי והבא פסק דאסור והאריך שם לתרץ ע"ש והט"ז כתב די"ל דגם לשתותו אסור והתם קמ"ל דאפילו קידוש אסור וה"א כיון שמקדש עליו אין לחוש לסכנה כיון דעכ"פ לרבי נחמיה מסננת מהני אפילו לשתיה וכדרך שאמרו ג"כ בפסחים (קט :) דכוס של ברכה אינו מצטרף לרעה לענין זוגות קמ"ל דאפ"ה אין מקדשין עליו : ב בגמרא איתא מניומין בנדוקא פרש"י בנדוקא מוכר כרים וכ"ה גי' הערוך וגי' הרי"ף והרא"ש הוא בגימן בנדוקה : ג ל' קושיא הוא כיון דקאמר דכל שיעורו כדי שיצא מאוזן חבית ולפיה וישתה א"כ הא קא הזי (וכמו דפריך בחולין י') ומשני דמין קטן הוא ודומה לשערה

ומחטת

בגמרא מ' סאה ויהיב טעמא לפי שאז אין הארס ניכר בהן י"מ אם הם מ' סאה או יותר אז הארס בטל בהם ושרי ופחות מכאן אינו בטל ואסור וי"מ איפכא שעד מ' סאה מותר לפי שהן מועטין ואם היה בהן ארס ניכר אם הם צלולין אבל כשהן יותר אפשר שיש בהן ארס ואינו ניכר בהן וטוב לחוש לדברי שניהם : (י) יין מזוג כל זמן שיש בו מעט יין יש בו משום גילוי (יא) יין תוסס אין בו משום גילוי וכמה תוסס בן שלשה ימים כל זמן שנתגלו המשקין בין ביום בין בלילה יש בהן משום גילוי (יב) אפילו ישן בצדן שאין אימת ישן עליהם יין מבושל אין בו משום גילוי [ג] (יג) ויין שהחמיץ ד אין בו משום גילוי (יד) משקין שיורדין ונוטפין טיף טיף אין בהם משום גילוי : (טו) משקין שנתגלו לא ישפכם לרשות הרבים שמא יעבור עליהם אדם יחף ולא ירבץ בהן הבית ולא יגבל בהן הטיט (טו) ולא ישקה מהם לא בהמתו ולא בהמת חבירו ולא ירחץ מהם פניו ידיו ורגליו אפילו שאין בהם בקע : (יז) כל השרצים יש להם ארס וצריך לחוש לניקורן ושל נחש ממית ושל שאר שרצים אינו ממית

מ' סאה ושני הפירושים שכתב רבינו כתבום הרי"ף והרא"ש בפרק אין מעמידין ונראה שהם מפרשים דרבי יוסי לפרש דברי ת"ק אתא אבל הרמב"ם כתב שיעור המים שיאסרו אם נתגלו כדי שיהא הסם ניכר בהם ומזיק אבל אם היו המים מרובים כדי שתאבד בהם המרה הרי אלו מותרים בין בכלים בין בקרקעות וכן הדין בשאר משקין נראה שהוא מפרש דר' יוסי אתא לאיפלוגי את"ק ולית הלכתא כותיה וכן פי' בפי' המשנה : **וכתב** עוד הרמב"ם מעיין המושך כל שהו אין בו משום גילוי והוא פשוט בירושלמי דתרומות : יין מזוג וכו' בפרק אין מעמידין (ל ׳) אמר רבא יין מזוג יש בו משום גילוי ומשום י"נ יין תוסס אין בו משום גילוי וכמה תסיסתו וכו' ברייתא (שם) : **כל** זמן שנתגלו המשקין בין ביום בין בלילה יש בו משום גילוי אפי' ישן בצדן וכו' מסקנא דגמרא (שם) : **יין** מבושל אין בו משום גילוי פשוט שם : ב"ה וכתב ר"י דאין נקרא מבושל עד שירתיח ופשוט הוא : ויין שהחמיץ אין בו משום גילוי כבר כתבתי דחומץ פלוגתא היא ומסתמא הלכה כת"ק ועוד דגרסי' בפ' אין מעמידין (שם) אמר רבא האי חמרא דאקרים עד שלשה יומי אית ביה משום גילוי וכו' ׳ נהרדעי אמרי אפילו לבתר ל' יומין חיישינן מ"ט זמנין מקרי ושתי וחמרא דאקרים היינו שהתחיל להחמיץ ואינו חומץ גמור ומשמע דנהרדעי אחמרא דאקרים קיימי ומשמע דבחומץ גמור ליכא מאן דפליג דשרי ובחמרא דאקרים נראה שרבינו פוסק כנהרדעי מדלא כתב לחלק ביין שהתחיל להחמיץ בין תוך ג' לאחר ג' : משקין שיורדין ונוטפין טיף טיף אין בהם משום גילוי פשוט בפ' אין מעמידין (שם :) ופשוט הוא דהיינו להתיר מה שבכלי שמקבל הטיפין דכיון שהטפות רודפות זו את זו ותכושת הנחש שומע ובורח אבל מה שבכלי העליון בודאי שאינו ניתר ע"י טיף טיף שנוטף ממנה בכלי התחתון : משקין שנתגלו לא ישפכם בר"ה וכו' עד אפי' שאין בהם בקע ברייתא שם ואע"ג דאחרים פליגי ואמרי דאם אין לו סירטא דהיינו בקע מותר ידוע דהלכה כת"ק וכ"פ הרמב"ם והרשב"א ז"ל : וכתב הרמב"ם ולא ישקה מהם לא בהמתו ולא בהמת חבירו אבל משקה אותם לחתול וכן מפורש בגמרא שם ׳ ופרש"י טעמא משום דשונרא לא מזיק לה ארס כדאמרינן בע"פ (קיב :) דשונרא אכיל לחויא ומיהו אמרינן בגמרא היינו דוקא לשונרא דידיה אבל לדחבריה לא משום דמכחיש ליה ואע"ג דהדר ברי זמנין דבעי לזבוני ומפסיד ליה תיניה ומשמע לי דטעמא דאסור להשקותה לבהמה טמאה דידיה בר משונרא היינו משום בל תשחית אבל שונרא כיון דהדר ברי לאו השחתה הוא והר"ן כתב לא ישקה מהם בהמתו הראויה לאכילה לפי שהאוכל ממנה ניזוק ולא בהמת חבירו אפילו בשאינה ראויה לאכילה משום דמכחיש לה הכי מפרשינן לה בגמרא עכ"ל אולי שהוא מפרש דשונרא דאמרינן בגמ' לאו דוקא אלא ה"ה לכל בהמה טמאה ושונרא לדוגמא בעלמא נקטוה : **כל** השרצים יש להם ארס וצריך לחוש לניקורן ושל נחש ממית

הלכך לעולם אסור ובקרקע לא התירו אלא במים צלולין דפשט השמועה משמע דאין חלוק בין מים לשאר משקין כלל אלא נראה דבכלים נמי בצלולין ואין הארס ניכר בהן שרי אלא דבכלים אין חלוק בין רב למעט אלא בין צלולין לעכורין אבל בקרקע אפילו בצלולין איכא לחלק בין מ' סאה ליותר דביותר אסור אפי' צלולין אבל אין לך כלי המיטלטל מלא וריקן שיהא בו מ' סאה :

יין תוסס פרש"י בפ' א"מ יין חדש מגתו עד שהוא מתחיל להיות יין קרי ליה תוסס : ויין שהחמיץ אין בו משום גילוי כך היא הנוסחא בספרים אבל במדוייקים איתא ויין שהחמיץ יש בו משום גילוי וכן נראה מדברי הרי"ף והרא"ש שהביאו פלוגתא דרבא ונהרדעי בסתם משמע דיש לתפוס לחומרא וכ"פ הרשב"א בת"ה והיין שהחמיץ אסור משום גילוי לפעמים שהנחש שותה ממנו עכ"ל והיינו כנהרדעי לחומרא והא דלא כתב רבינו דין חומץ גמור דאין בו משום גלוי נראה דטעמו לפי שתופס שיטת ר"ת דאין אנו בקיאין בחומץ כמ"ש בסי' קכ"ג גבי י"נ וה"ה דיש להחמיר גם באיסור גילוי דבכל חומץ יש בו דין יין שהחמיץ ויש בו משום גילוי כיון דאין אנו בקיאין לידע איזהו חומץ גמור :

משקין שנתגלו וכו' עד ולא ישקה מהם בהמתו ולא בהמת חברו ברייתא בפ' א"מ הביאה הרי"ף והרא"ש ולא הביאו הא דפרכינן בגמרא והתניא אבל משקהו לבהמה עצמו ופריך כי תניא ההיא לשונרא א"ה דחבריה כחיש דידיה נמי כחיש הדר ברי דחבריה נמי הדר ברי זימנין דבעא לזבוניה ומפסיד ליה מיניה משום דפשטא דברייתא מיירי בבהמה ומשמע דבין טהורה בין טמאה בין דידיה בין דחבריה לעולם אסור מטעמא דכחיש ליה ולא הדרה ברי ואיכא משום בל תשחית אי נמי משום צער בעלי חיים ולא חששו לבאר היתרא דשונרא דידיה דמתילא משמע דדוקא בהמה אסור אבל שונרא דהיא חיה ולא מזיק לה ארס דשונרא אכיל לחויא כדאמר בפ' ע"פ פשיטא דאין שם איסור ואחריהם נמשך גם רבינו שכתב הברייתא בסתם אבל הרמב"ם כתב דמשקה אותו לחתול ותימה למה לא כתב דדוקא לשונרא דידיה אבל דחבריה אסור וז"ל הר"ן לא ישקה מהם בהמתו הראויה לאכילה לפי שהאוכל ממנה ניזוק ולא בהמת חברו אפילו בשאינה ראויה לאכילה משום דמכחיש לה הכי מפרשינן לה בגמרא עכ"ל וכתב כן ע"ש פרש"י פ' הגוזל בתרא סוף (קט"ו) וז"ל ולא ישקה מהן לבהמתו משום סכנת נפשות שמא ישחטנה אח"כ עכ"ל אלמא דלבהמה טמאה דידיה שרי והיינו דתניא אבל משקהו לבהמת עצמה דבבהמה טמאה קאמר ולא שרי אלא דידיה והא דלא מוקי לה בפ' א"מ בכל בהמה טמאה י"ל משום דלאו בשופטני עסיקנן שמשקין לבהמה דבר שמתה על ידן וכדכתבו התוס' לשם במסקנת דבריהם אבל שונרא איכא מאי דאין ארס מזיק לה והא דפריך דידיה נמי כחיש לאו משום דאסור משום בל תשחית אלא ה"פ אטו בשופטני עסיקנן דמשקה לשונרא מידי דכחיש לה ומשני הדר ברי אבל משום בל תשחית ליכא בדידיה אפילו מתה על ידן זו היא דעת הר"ן וע"פ פרש"י ותוספות פ' הגוזל בתרא ודלא כפי' ב"י וראיתי למהרש"ל שכתב בהגוזל בתרא בסימן ל"ז דמדכתבו התוס' דאפילו לבהמה טמאה נמי אסור משום בל תשחית מכאן יראה מי שיש לו כלב בביתו שמזיקו ומפסיד המאכל בביתו אפילו אינו נושך שיכול ליתן לו סם המות ואינו עובר משום צער ב"ח דהא התוס' לא אסרו לבהמה טמאה אלא משום בל תשחית והכא ליכא ומ"מ שמעתי למחות שלא ליתן להם לאכול מחט בתוך הלחם דאיכא למיחש שמא ישתגע ואיכא סכנת נפשות טובא עכ"ל ולפע"ד דאין דיוקו כלום דאיכא למימר דהדא טעמא מתרי טעמי נקט התוספות ולאו דוקא משום בל תשחית אלא ה"ה משום צער ב"ח דאיכא למ"ד בס"פ אלו מציאות דצער ב"ח דאורייתא ולרבי יוסי הגלילי ס"ל צער ב"ח דרבנן ותו דבתוס' לשם דף ל"ב בד"ה מדברי שניהם מבואר דס"ל דאיסור בל תשחית ואיסור צער ב"ח שוין הן אלא נראה דשרי ולאו מטעמיה אלא דהכי הוכא דליכא משום בל תשחית כל שאינו עושה כך אלא לצרכו הכא נמי לית ביה משום איסור צער ב"ח כיון שאינו עושה כך אלא לצרכו שלא יזיקנו להפסיד המאכלים וכל שכן דלפי' רש"י והר"ן דאפילו לבהמה טמאה דידיה מתיר להשקות הגילוי ולית ביה איסור משום בל תשחית א"כ לית ביה נמי משום איסור צער ב"ח אם כן כל שכן דבכלב לית בהו משום הכי אסורין : עוד כתב מהרש"ל לשם דלפי' רש"י דלא ישקה בהן לבהמתו משום סכנת נפשות שמא ישחטנה אח"כ ׳ מכאן נהגו לאסור הכבשים שגדל בהן מין שחין של נגע שרגילין למות בהן ובימי חורפי ראיתי שעשו הקהל חרם ואסרו כל הכבשים עד זמן שפסק המכה מהן עכ"ל וקשיא לי אהא דפרש"י מתשובה שלימה פא"ט דשתתה מים הרעים כשרה דפרש"י גופיה מים רעים מים מגולים וכשרה לגמרי קאמר דלית ביה משום סכנת נפשות מדתני בסיפא אכלה סם המות או הכישה נחש מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות אלמא דרישא כשרה לגמרי ואפילו סכנת נפשות ליכא והכי מוכחא להדיא בגמרא דרמי אהדדי סם המות דמתני' דאסורה משום סכנות נפשות וסם המות דברייתא דקתני כשרה ברישא דמשמע כשרה וליכא סכנה מדתני בסיפא דברייתא הכישה נחש אסורה משום סכנת נפשות והכי משמע נמי

מדברי

דרכי משה

במקום שנוהגים איסור חוששין שמא מתקנים אותם באיסור ואפילו ההולך ממקום היתר למקום איסור אסור והנזהרים מחמאת נכרים אין צריך לחוש על פליטת הכלים עכ"ל וכתב בתשובת מהרי"ל סימן ל"ה דאף מי שנוהג איסור מותר לאכול עם המתירין ע"י תערובות ועי"ש דמחמיר ג"כ אם הובאה ממקום היתר למקום איסור ובמרדכי פא"מ ע"א דף שכ"א דאף מי שמתיר החמאה אם חלבו החלב לצורך אכילת חלב א"כ נאסרה משום חלב שחלבו נכרי ואסורה החמאה הנעשית ממנה אבל אין לחוש זה בסתם חמאה עכ"ל .

וכן

דרישה

אמרו ע"ו ולא חמי ליה אמר רבי חנינא מין קטן הוא וספיפון שמו והיה דומה לשערה אבל בגמ' דידן דקאמר כדי שיחזור למורו לא ס"ל כן דא"כ בלא שיעור סורת לחוד לתסר וק"ל וכן משמע קצת בב"י ובתוס' דחולין ד' י' מוכח בהדיא דפליגן אגמרא דידן וז"ל הגמרא שם וכמה מקום קרוב כדי שילא מתחת אזן הכלי וישתה ופריך ישתה הא קא חזי ליה אלא ישתה ויחזור למורו וז"ל התוס' וישתה הא קא חזי ליה בירושלמי מתרץ כמוט השערה הוא וספיפון שמו עכ"ל משמע בהדיא דלגמרא ירושלמי לא ס"ל תירוץ דגמרא דידן דהיינו כדי שיחזור למורו : [ג] ויין שהחמיץ אין בו משום גילוי בפרק אין מעמידין דף ל' אמר רבא האי חמרא דאקרים עד שלשה ימים אית ביה משום גילוי נהרדעי אמרי עד לבתר שלשים יומין חיישינן מ"ט וימנין מקרי ושתי ׳ וחמרא דאקרים היינו שהתחיל להחמיץ ואינו חומץ גמור ע"כ ׳ משמע מכאן שיין שהתחיל להחמיץ יש בו משום גילוי וכן היא גירסת רבינו וכמ"ש בפרישה ׳ בירושלמי הביאו הרמב"ם דיין או שאר משקין שהן ממין כל זמן שהככל יוצא שהן אין בהן משום גילוי מפני שהנחשים מתיראין מן הככל ואין שותין ממנו

פרישה

בטל היינו דוקא בקרקע שהמים כחן יפה אבל בכלי אין כחן יפה והארס יש לו כח בכן ולדעת ה"א עד מ' סאה מותר לפי שהן מעטין והארס ניכר בכן ואמרינן נמי דהיינו דוקא בקרקע שכח המים יפה ואין בארס כח ליפול לקרקעית אבל בכלי שאין כח המים יפה הארס נופל לקרקעיתו של הכלי וכמ"ש בסמוך בשם רש"י שפי' לפי שהוא חזק וככד ושוקע בתוך המשקה לקרקעיתו של כלי ׳ ומ"ו כתב שם ו"ל ולעיל דאוסר בכלי לא איירי במים אלא בשאר משקים עכ"ל ודוחק הוא ׳ (י) יין מזוג כל זמן שיש בו טעם יין יש בו משום גילוי אבל אין בכן טעם יין אפשר שאינו שותה הואיל ומים מעורבין הן . (יא) יין תוסס כו' יין חדש מגיתו עד שהוא מחמיץ להיות יין קרוי תוסס : (יב) אפילו ישן בצידו שאין אימת היישן עליהם משמע הא אי אינו ישן אע"ג שאין פניו לצד המשקה אפ"ה לית בו משום גילוי דאימת המי עליהן וכמ"ש ואימתכם ומתכם כל זמן שהוא חי לאפוקי כשהוא ישן דמקשב להו כאילו אינו חי : (יג) ויין שהחמיץ יש בו משום גילוי כך היא הגרסא בספרים מדויקים ור"ל יין שהתחיל להחמיץ כל זמן שאינו חומץ גמור יש בו משום גילוי כמבואר בגמרא כתבתי בדרישה ובי"ס גרסינן אין בו משום גילוי ולפי גירסא זו לשון רבינו אינו מדוקדק דקאמר יין שהחמיץ אלא הל"ל חומץ של יין ע"כ נ"ל עיקר כמ"ש ועד"ר ׳ (יד) משקין שיורדין ונוטפין טיף טיף אין בו משום גילוי הטעם שבשכת שומע קול הטיפין ובורח ומיירי כשהכלי שממנו טיף הוא מכוסה למעלה דאם הוא מגולה אסור משום דמי שינן שמא שתה ממנו נחש למעלה (ואז יש לאסור גם שלמטה דהא נוטף משל עליון עכ"ה) כמ"ש בסמוך גבי משקין שסננו במשמרת כי הטיף טיף שלמטה אינו מעכב הנחש מלשתות למעלה וכ"כ ב"י אבל ממשמרת הכ"ל אין ראיה שהרי כתבתי שם דמיירי כשאין עושה טיף טיף למטה כגון שהכלי שנוטף בו היין הוא משופע ואין הטיפין הנופלין נופלין לתוך היין ולא מיבעיא אם היא מגולה למטה במקום שהוא טיף אלא אפילו הוא מכוסה למטה חיישינן לגילוי . (טו) משקין שנתגלו כו' ולא ירבץ בהן הבית (פי' להשכיב האבק שלא יעלה עכ"ה) אין להקשות דכ"ש הוא אם לרשות הרבים אסור לשופכן כ"ש שלא ירבץ בהן הבית דהא קמ"ל אפי' אינו שופך אלא מעט להשכיב האבק שלא יעלה גם י"ל דקמ"ל דל"ת הלא ילכו המים וזיזו ושליכם לאשפה בכיבוד הבית שמכבד קמ"ל דבבית יכול ליזהר שלא ילך שם משא"כ ברה"ר דהכל דשין שם . (טו) ולא ישקה מהם לא בהמתו ולא בהמת חבירו שם בגמרא אמר לא ישקה מהן לא בהמתו ולא בהמת חבירו וכתניא אבל משקיהו לבהמת עצמו כי תניא ההוא לשונרא ע"כ והנה מ"ש רבינו ולא בהמת חבירו אע"ג דכ"ש הוא ה"ק שלו אסור בשאר בהמות ובשל חבירו אסור אפי' בשונרא דשכי בשלו יהטעם דאינו מזיק לה האדם דכמה מיניה הדר בריא אבל בשל חבירו אסור שמזיקו אם רוצה למוכרה שהיא כמוסה : (יז) כל השרצים יש להן ארס כו' נ"ע מא עכבר ג"כ שרץ הוא ולמה מסיק רבינו וכתב ו"ל ואפי' אם רואין שנקר בו מין שאין לו ארס כמו ציפור או עכבר הרי דחשיב עכבר

בהדי

חדושי הגהות

ומהמת דקותו אינו יכול לראותו אף כשהוא בפניו ׳ ד אי ר"ל יין שהחמיץ שנעשה חומץ גמור ופוסק כת"ק כמ"ש הרב"י קשיא שהל"ל חומץ של יין ואם ר"ל יין שהתחיל להחמיץ קשיא טובא דהא איתא בגמ' אמר רבא האי חמרא דאיקרם כו' כמבואר בב"י ומסתמא הלכה כנהרדעא ונהי דנימא דס"ל להטור כרבא ה"ל לפרש דדוקא לאחר ג' ימים אין בהם משום גילוי ומצאתי בפרישה וב"ח שעיקר הנוסחא בדברי הטור ויין שהחמיץ יש בו משום גילוי וזהו הנוסחא הנכונה וכ"מ בב"י שכתב דבחמרא דאיקרם ס"ל להטור כנהרדעא וזה א"א להעמידו אם לא כפי הנוסחא שכתבנו וכו' (כנה"ג) :

א"א

ממית אלא שהוא מזיק: (יח) כל פרי שיש בו לחות כגון קישואין ודילועין תאנים ומלפפונות ואבטיחין אם הם מבוקעים לא יאכל מהן שיש לחוש (יט) שמא נקר בהן שרץ והטיל בהן ארס ואפי' הן גדולין הרבה בין אם הם תלושים או מחוברים ואפילו אם רואין שנקר בו מי שאין לו ארס כמו צפור או עכבר אסורין שיש לחוש שמא נקר בהן שרץ אחר תחלה וזה הצפור נקר במקום שנקר בהן השרץ. וכתב הרשב"א דווקא מנוקרין או מבוקעין שהליחה שבהן מגולה אבל מבוקעין שאין הליחה שבהן מגולה מותרין (כ) לפיכך פי תאנה אין בו משום גילוי ואוכל אדם תאנים וענבים בלילה ואינו חושש (כא) וצריך אדם ליזהר באלו הדברים מאד להחמיר בספקו שיותר החמירו בספקו מבספק איסור (כב) והאידנא נהגו להקל אפילו בודאין שאין הרחשים מצויין עתה ואין בזה משום דבר שנאסר במנין שלא גזרו אלא משום הרחשין וכיון שאין רחשין ליתא לגזרה [ס] וצריך ליזהר שלא לאכול בשר ודג (ג) ביחד שקשה לצרעת ויש מחמירין בדבר ליחד לדגים כלים לבד (כג) [ו] וא"א הרא"ש ז"ל היה רגיל לרחוץ (ד) ידיו בין בשר לדג והיה שורה פת ביין ואוכלו בינתיים כדי לרחוץ פיו וצריך ליזהר (ה) מזיעת האדם שכל זיעת אדם היא כסם המות חוץ מזיעת הפנים (כג) וצריך ליזהר שלא יתן מעות בפיו (כד) ושלא ליתן ככר לחם

מתיא וכו' מימרא דשמואל שם (לח): **כל** פרי שיש בו לחות כגון קשואים וכו' עד כגון אם הם תלושים וכו' משנה כפ"ח דתרומות ותניא בפרק א"ת (ל:) אבטיח שנתגלתה אע"פ שאכלו ממנה ט' לא יאכל ממנה עשירי מעשה היה ואכלו ממנה ט' ולא מתו ואכל ממנה עשירי ומת וכתבה הרמב"ם בפי"א מה' רוצח: ומ"ש ואפי' אם רואים שניקר בו מי שאין לו ארס וכו' פשוט בפ"ק דחולין (ט'): וכתב הרשב"א דוקא מנוקרים או מבוקעים שהליחה שבהם מגולה וכו' בת"ה: ומ"ש פי תאנה אין בו משום גילוי ואוכל אדם תאנים וענבים בלילה ואינו חושש וכו' הוא בפרק אין מעמידין (ל:) ופרש"י פי תאנה כשתולשין אותה נשאר לה פה קטן במקום עוקצה וגם הרמב"ם כתב תאנ' או ענב שניטל העוקץ שלהם אין בה משום גילוי: **ומ"ש** שיותר החמירו בספיקו מבספק איסור פשוט בפ"ק דחולין (ט') אהא דקאמר התם שאם בא זאב ונטל בני מעים והחזירם כשהם נקובים כשרה ולא חיישינן שמא במקום נקב נקב ואותבינן עליה מדתניא ראה נפור מנקר בתאנה ועכבר באבטיח חוששים שמא במקום נקב של נחש נקר ואסור ומשני מי מדמית איסורא לסכנת' חמירא סכנתא מאיסורי. והכי אסיקנא במסקנא וכתב הרמב"ם בפי"א מהלכות רוצח הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות וכל העובר עליהם ואמר הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך או איני מקפיד בכך מכין אותו מכת מרדות ואלו הן לא יניח אדם פיו על סילון המקלח וישתה ולא ישתה בלילה מן הנהרות ומן האגמים שמא יבלע עלוקה והוא אינו רואה והוא ברייתא בפ"ק (א) דע"ז (יב:):

כר"ב עוד הרמב"ם דיין או מים או חלב שהיו חמין כל זמן שההבל עולה מהם אין בהם משום גילוי שזוחלי עפר מתיראים מן ההבל ואין שותין ממנו והוא מבואר בירושלמי פ"ח דתרומות: **וכתב** עוד מי כבשין ומי שלקות ומי תרמוסין אין בהם משום גילוי מים שהדיח בהם כבשין ושלקות אם נשתנה טעמם אין בהם משום גילוי ואם אין בהם נ"ט אסורין וכן מים שהדיח בהם פריסין ודורמסקי' לתולה אסורין משום גילוי ע"כ וגם זה הוא בירוש' פ"ח דתרומות' וכתב עוד יין שנתחבר בו דברים חדים כפלפלין או דברים מרים כאפסנתין עד שנשתנה טעמו אין בו משום גילוי וכ"ה בשאר המשקין והוא מימרא דריב"ל בגמ' דידן פ' אין מעמידין (ל') ואיתיה נמי בירושלמי פ"ח דתרומות וכתב עוד לגין מגולה שהניחו בשידה תיבה ומגדל או בתיק שלו או בבור אפילו עמוק מאה אמה או במגדל גבוה מאה אמה או בטרקלין מיוסה ומצוייר ה"ז אסור בדק את התיבה או את המגדל ואח"כ הניחו ה"ז מותר ואם היה בהם נקב אסור כמה יהא בנקב כדי שתכנס אצבע קטנה של קטן ע"כ ודברים אלו הם בתוס' פ"ז דתרומות' וכתב עוד תאנה נקורה שיבשה ומעשית גרוגרת ותמרה נקורה שיבשה שתיהן מותרות והוא בירושלמי דפ"ח דתרומות ובגמ' דידן נמי בפרק אין מעמידין (לה') גבי גבינת הנכרי' מייתי דאמר ר"ש יבש מותר אין מניחו לייבש ישן מותר אין מניחו לישן ופרש"י יבש מותר. כל גילוי שיבש מותר דארס של נחש אילו היה שם אין מניחו ליבש וקאמר בירושלמי דה"ה ליין שנתגלה והחמיץ מותר ומיהו קאמר דלכתחלה אסור לשהות בין יין שנתגלה בין תאנים שניקרו וטעמא משום שמא יבואו לאוכלם שלא מדעת ויסתכנו (ב) וכתב עוד הרמב"ם בהמה חיה או עוף שנשכן הנחש וכיוצא בו או שאכלו סם הממית האדם קודם שישתנה בגופו הרי אלו אסורין משום סכנת נפשות לפיכך בהמה חיה ועוף שנמצא מתוכי רגלים אע"פ שהם מותרים משום טריפה אסורים משום סכנת נפשות שמא אחד מזוחלי עפר נשכן עד שיבדקו כיצד בודק צולה אותם בתנור אם לא נתחתך הבשר ולא נשתנה משאר הצלי הרי אלו מותרים עד כאן וזה מבואר בפא"ט (נט') וכתבו רבינו בסימן סט ד: **והאידנא** נהגו להקל אפילו בודאין שאין הרחשים מצויין עתה ואין בזה משום דבר שנאסר במנין וכו' כ"כ התוס' בפרק אין מעמידין (לה') גבי גבינת הנכרי' והרשב"א בת"ה. וכבר כתבתי בסימן שקודם זה טעמו של דבר בשם סמ"ק: ומ"ש אפילו בודאין פירושו ודאי מגולין דאילו אם ודאי שתה מהם נחש פשיטא דאסורים הם אפילו האידנא: וצריך ליזהר שלא לאכול בשר ודג ביחד שקשה לצרעת הכי אמרינן בפרק כיצד צולין (עו') דפת שאפאה עם הצלי אסור לאוכלו עם הכותח (הכיא ביניתא דאיטוואה בהדי בישרא אסרה רבא מפרזיקא למיכלא בכותחא מר בר רב אשי אמר אפילו במילחא נמי אסורה) משום דקשיא לריחא ולדבר אחר: **וצריך** ליזהר מזיעת האדם שכל זיעת האדם כסם המות חוץ מזיעת הפנים בירושלמי פ"ח דתרומות וכתבוהו הרי"ף והרא"ש בפ' אין מעמידין וגם הרמב"ם כתבו בפי"ב מהל' רוצח: **וצריך** ליזהר שלא יתן מעות בפיו וכו' גם זה בירושלמי פרק ח' דתרומות אמר ר' אמי צריכין למיחש למה דבריאתא חששין אסור למיתן בר נש סריטין גו פומא ותבשילא תותי ערסא פיתא תחות שיחיא מילע סכינא גו סוגלא

מדברי רבינו לעיל בסימן ס' ונראה לייחד דסכנת נפשות דקאמר רש"י לאו דוקא דאית ביה סכנת מיתה דהא ודאי ליתא וכדתנן שתתה מים הרעים בפרה אלמא דלית בה סכנת מיתה אלא דמ"מ לא ישקה בהן לכתחלה לבהמתו לפי שהאוכל ממנה ניזוק במקלת בגופו דכתיב אע"ג דהדר בריא והכי משמע מלשון הר"ן שכתב ולא ישקה מהן בהמתו הראוי לאכילה לפי שהאוכל ממנה ניזוק וכו' הרי דדק בלשונו שלא כתב כלשון רש"י משום סכנת נפשות וכו' כפי דלאו דוקא סכנת נפשות קאמר אלא רצונו לומר שיהא ניזוק בגופו ודוקא לכתחלה לא ישקה מהם לבהמתו אבל אם שתתה דיעבד אינה נאסרה כיון דליכא סכנת נפשות אפילו שתתה מהם נחש אלא שיזוקו בעלמא כל שכן דאיכא למימר דשמא לא שתתה מהן נחש כל עיקר: כל פרי וכו' עד ומלפפנות בריש כלאי' פי' הרמב"ם קישות לבנים לאפוקי ירוקים ור"ש כתב דאיתא בירושלמי אדם נוטל מעה מפיטמא של אבטיח ומעה מפיטמא של תפוח ונותנה בגומא אחת ומתאחין ועל כן קורין לה בלשון יון מלפפון: ומ"ש ואפי' אם רואין שנקר בו וכו' פ"ק דחולין ראה נפור המנקר בתאנה ועכבר המנקר באבטיח חוששים שמא במקום נקב נקר והא דאמר שמואל בפ' א"ת פי תאנה אין בו משום גילוי פי' התוספות בפ' א"ת שאני התם דראה נפור מנקר דאיכא ריעותא דניקור אבל הרשב"א פירש היינו דראה נפור מנקר דוקא בניקר שהליחה שבה מגולה אבל פי תאנה במקום עוקצה אין הליחה שבה מגולה הלכך אין בו משום גילוי ובסמוך בדברי הרשב"א שהביא רבינו צריך להיות אבל מבוקעין שאין הליחה שבהן מגולה מותרין לפיכך פי תאנה אין בהם משום גלוי וכו' וכך הוא במדויקים לפיכך פי תאנה וכו' וכן אסור לאכול ולשתות בכלים היוצאים וכו' וכלי זכוכית שמקיזין בהן וכיוצא בהן כ"כ הרמב"ם בסוף המ"א וכ"ה בפ' אלו הן הלוקין (דף י"ז) א"ר ביבי בר אביי האי מאן דשתי בקרנא דאומנא קא עבר משום בל תשקצו ומ"ש הרמב"ם כלי זכוכית לאו דוקא דה"ה כלי מתכות אלא דנקט קרנא דאומנא כלי זכוכית נינהו כדמשמע בפ' מי שהחשיך (דף קנד) אי נמי נקט כלי זכוכית לותר ומכ"ש כלי חרס דאפי' לאחר הדחה ושטיפה מאוסים הם טפי אלא אפי' כלי זכוכית דלאחר הדחה ושטיפה נראה כאילו הם חדשים נמי אסור כיון שכבר הקיזו בהם פעם אחת מיהו כשהם חדשים לגמרי משמע דליכא איסורא ואפשר כיון דהזמינו אותם לדבר מיאוס לא חילקו חכמים משום דהרואה סבור שאינן חדשים אלא הודחו והכי משמע קצת בפ' מי שהחשיך דמוקי תלמודא הא דאמר רב הונא היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית דאין ניטלין בשבת אלא מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ומתיר החבלים והשקין טפלים

דרכי משה

קטז (א) וכן הביאו בתא"ו נ"ט ח"ל וכתב עוד שם וה"ה לכלים משום סכנת שברירי וכן אסור לעבור תחת קיר נטוי או לישן בבית יחידי או לילך בכל מקום של סכנה עכ"ל: (ב) כתב באו"ה כלל כ"ג בשם מרדכי ואשר"י פא"ט דכל דבר של סכנה במל בס' כמו שאר איסור ומיהו גם ביבש בעי ס' ודבר תמוה הוא דהא חיישינן לגילוי אפילו בט' סאה מים וא"א שלא יהא ס' אף אם נחשים שתו ממנו ה ועי"ל מסימן קנ"א עד סימן קנ"ו עוד דברים האסורים משום סכנה: (ג) במרדכי בהגהות דף תשמ"ב ע"ג משמע שאין סכנה בבשר ודגים רק לבשל ביחד ולאכלן אבל לאכול זה אחר זה בלא קינוח לא באו"ה כלל ל"ט כתב דלכתחלה אסור לצלות בשר עם דגים יחד משום ריחא מילתא אבל בדיעבד שרי דלא הוי סכנה רק דרך בישול ואם הם סמוכים שהשומן זב מהם אסורין אף בדיעבד כראיתא בפרק כ"צ: (ד) בהגש"ד לא ראיתי אפילו פרושים וצנועים נוהגין בו אלא עושין קינוח הפה לחוד והדחה ע"י שתיה עכ"ל: (ה) ע"ל בא"ח בהל' נטילה סימן ר' אחר ז' דברים צריך לרחוץ משום סכנה כתב הרד"א מ"כ שיש ליזהר בכל תקופה שלא לשתות מים בשעת התקופה משום

פרישה

בכדי ליזהר וכתב דאין לכן ארס ויש לחלק בין שכבר דשום לשבבר דאתא דהוא עולה על שלחן מלכים דאין לכן ארס: (יח) כל פירי שיש בו לחות כו' ואפי' הן גדולים הרבה פי' וה"א ומתוך שלחן מלכים ויאכל כמותר דבארס לא נתפשט בכולו קמ"ל דלא: (מלפפונות בריש כלאים פירש שהם קישואין לבנים. ור"ש פי' בשם הירושלמי שהשתל זרע אחת מקישות וזרע אחת מאבטיח וטוענן בגומא אחת מלפפונות פ"ש עכ"ם): (יט) שמא נקר בהן שרץ אסור אפילו ר"ל אף שאנו רואין שלא נקר בהן שרץ אלא שנקר בו עוף והלכה מ"מ יש לחוש שנקר בו שרץ תחילה קודם לנקירת העוף: (כ) לפיכך פי תאנה אין בו משום גילוי כנ"ל פי תאנה ופרש"י כשתולשין אותה נשאר לה פה קטן במקום עוקצה וה"ה ענב שנטל עוקץ שלו אין בו משום גילוי רמב"ם אבל שאר פירות דרכן לתולשן ונשאר העוקץ עם הפרי: (כא) וצריך אדם ליזהר כו' שיותר שהחמירו בספקן מבספק איסור שהרי אמרו בפ"ק דחולין שאם בא זאב ונטל בני מעים והחזירם כשהם נקובין כשרים ולא חיישינן שמא במקום שנקב נקב כמ"ש רבינו לעיל סימן כ"ט ובגילוי החמירו דאם נמצא פרי מבוקע או מנוקר אפי' שראינו שנקר בו ציפור אסור משום שמא במקום שנקב נקב כמ"ש רבינו בסמוך: (כב) והאידנא נהגו להקל אפי' בודאין פי' ודאי מגולין אבל דבשמתה מהן נחש ג"כ אין נותנו ליזהר ב"י: (כג) וא"א הרא"ש ז"ל היה רגיל כו' והיה שורה פת ביין כו' טוב שולח לו במקום קינוח והדחה ופ"ד: (כד) וצריך ליזהר שלא יתן מעות בפיו טעמו כתב הר"ן מפני שיד כל אדם ממשמשות בהן ויש מהן שלוך וזוהמתן דבוקה בהן עכ"ל וגרם ודוקא בפה שיש רוק וליחה חיישינן שהזוהמא יעבור ע"י רוק וליחה שבמטבע לתוך פיו משא"כ כשמקבל בידיו שהוא יבש ואין הזוהמא עוברת ונדבק בידים ועוד שבפה הוא יותר מסוכן: (כה) ושלא ליתן ככר תחת בית השחי מטעם משום שהוא מקום זוהמא ר"ן: הלא

דרישה

סימנו: [ס] וצריך ליזהר שלא לאכול בשר ודג כתב ב"י הכי אמרינן בפרק כיצד צולין דפת שאפאה עם הצלי אסור לאוכלו עם הכותח משום דקשה לדבר אחר עכ"ל ויש בב"י חסרון הניכר דהא אין הפת שנאפה עם הצלי אסור משום לד סכנה אלא משום דריחא מילתא היא ומשום איסור בשר בחלב נגעו בה כמ"ש שם בסוגיא שלא מדאמר שם בתר הכי שמיה דקיה ח"ל הגמ' בשר הכי כתי בינתא דאטוי בהדי בישרא אסרה רבא מפרזקי' למיכלא בכותחא מר בר רב אשי אמר אפילו במילחא נמי אסורה משום דקשיא לריחא ולדבר אחר ומאר בר רב אשי דהוה בתראי והלכתא כוותיה מבואר דאיה דקא סברי אסר אפילו בריחא כשנגעו יחד ומכ"ש כשנתערבין בגופן או בטעמן ע"י אכילתן יותר חרי"ק ומ"ו כתב בספרו הג"ה סימן מ"ז במ"ה שלו דאינו אסור אלא כשנגעו עם בשר ממש דהא כתב המרדכי בשם מיימוני שהיה אב לכל הרופאים אם אכלו בשר עם דגים אסור לאכול בחלב שלמא בריחא אין סכנה אלא בממש ודוק ומיהו י"ל דבסכנה לא איירי אלא באיסורא וגם לומר דאפילו הרואה להקל בסכנה יחשוב לאיסורו: [ו] וא"א הרא"ש ז"ל היה רגיל לרחוץ ידיו בין בשר לדג והיה שורה פת ביין ואוכלו בנתיים כו' נראה דעשה זה במקום קינוח והדחה שהזכירו בין גבינה לבשר כמ"ש לעיל סי' פ"ט וגם נתבאר דלא יעשה קינוח והדחה בפעם אחת לגמרות פתו ביין או במים ולאוכלו אלא צריך לעשות כל אחד ואחד בפני עצמו וכמ"ש בפ"ט סימן קע"ג אלא שהיה מיקל בין בשר לדג שאלמו הכי מותרא' יתירא הוא ואף שבעל"ש סימן קע"ג כתב ו"ל ומ"מ היה טוב ליטול ידיו בין בשר לדגים

חודשי הגהות

ה וע"ל מסימן קנ"א עד סימן קנ"ו עוד דברים כצ"ל (א"מ):

לחם תחת בית השחי (כו) [ז] ושלא ליתן תבשיל תחת המטה (כז) ושלא לנעוץ סכין באתרוג או בצנון ולהניחו בתוכו : ואסור לאכול מאכלים שנפשו של אדם קצה בהן כגון משקין ואוכלים שנתערבו בהן קיא או צואה וליחה סרוחה וכיוצא בהן וכן אסור לאכול ולשתות בכלים הצואים שנפשו של אדם קצה בהן כגון כלי של בית הכסא וכלי זכוכית שמקיזים בהן וכיוצא בהן וכן לא יאכל בידים מזוהמות ועל גבי כלים מלוכלכים שכל אלו בכלל אל תשקצו את נפשותיכם (כח) וכתב הרמב"ם שהאוכל מהמאכלין אלו מכין אותו מכות מרדות כל בהמה חיה ועוף שהן חולין ותשי כח ונוטין למות ואין להם שום סימן טרפות אלא שנוטין למות מותר לאוכלם ובלבד שיפרכסו כדמפורש בהלכות שחיטה ומכל מקום מדקדקים (ו) מחמירים על עצמם שלא לאוכלם :

דברים שאסור לעשות בהם סחורה

קיז (א) **כל** הדברים האסורין מן התורה אע"פ שמותרין בהנאה אסור לעשות בהן סחורה כדתנן עושין סחורות בנבלות וטרפות שקצים ורמשין (ב) אבל נזדמנו לו לצייד חיה ועוף ודגים טמאים או שצד טמאים עם טהורים מותר למוכרם ובלבד

שלא

טפלים היינו בקרנא דאומנא דלא חזייה ליה ופרש"י שאין ראוין בשבת לכלום לפי שמאוסים עכ"ל דמדקאמר רב הונא אם היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית משמע אפילו חדשים ואפ"ה אין ניטלין בשבת לפי שנקראים מאוסים דלא פלוג רבנן מיהו יש לדחות ולומר דרב הונא לא מיירי אלא בישנים שהקיזו בהן פעם אחת ונכון לבעל נפש להחמיר אף בחדשים : כתב במרדכי ר"פ כל שעה ע"ש ראבי"ה שהתיר לשרוף סרך טמא ולשתות העפר לרפואה והאריך ע"ש וה"א בתשב"ץ סי' תקכ"ח שהתירו רבינו קלונימוס והשיב כך לרבינו יהודה כהן. כתב סמ"ג בסוף הל' שבת גבי דין סכין ומפרכסין לאדם דבחול מותר לסוך חטטין מחלב ומאיסור אף ע"ג דסיכה כשתייה וכו' ע"ש וכ"כ התוספות בפ' בתרא דיומא (דף ע"ז) ולקמן ריש סימן קכ"ג העתיק ב"י תשובת הרשב"א דסיכה בחלב ובשומן חזיר שרי אפילו שלא במקום סכנה אבל רחיצה בסתם יינם אסור ומכ"ש זילוף ורחיצת פנים וידים דאסור ע"ש ועיין סוף סי' קי"ו :

קיז כל הדברים וכו' אבל נזדמנו לו וכו' איכא למידק בלשון רבינו מדלא כתב או שנילודו לו טמאים עם טהורים וכו' כדכתב הרמב"ם בפ"ח מהמ"א משמע דדעת רבינו היא דאפילו נתכוין לצוד טמאים עם טהורים מותר למכרה ובלבד שלא יתכוין לטמאים בלחוד והיכא דלא נזדמנו לו אלא טמאי' בלחוד פשיטא דמותר למכרם וז"ש נזדמנו לו טמאים או שצד טמאים עם טהורים ולא זו אף זו קתני וקשה דמניין לו לרבינו להתיר בצד בכוונה טמאים עם טהורים דפשטא דמתני' משמע דאין היתר אלא בנזדמנו מדכתב לכם אבל לכתחל' אסור מדאורייתא מדאמר קרא ושקץ יהיו לכם יהיו בהוויתן יהיו דלכתחלה אסור לחזור אחריהן וכדאיתא פרק כל שעה (דף כ"ג) ע"ש וכפרש"י לכן נ"ל דדעת ה"ק דלמא אם פירש הרשת ולא נתכוין אלא לטהורים אלא שלא נזדמנו לו אלא טמאים ולדן דמותר למכרם אלא אפי' היכא דבשעה שצד את הטהורים היו טמאים עם טהורים וצד את כולם ברשת אפ"ה כיון שאם היה מניח את הטמאים שלא לצוד אותם לא היה אפשר לצוד כלל את הטהורים וכדי שיהא צד את הטהורי' היה צריך לצוד גם הטמאי' עמהם מותר למכרם וראיה מפ' בתר' דיומא (דף פ"ד) בראה תנוק שנפל לים בשבת פורש מצודה ומעלהו אע"פ שהוא צד דגים עמו שאם היה מניח את הדגים מלצודם לא היה יכול להעלות את התינוק ופסקו כך הפוסקים ועיין בב"י לא פי' כך ולפעד"נ נכון כמה דפיר' :

וכן

פוגלא סכינא גו אתרוגא וכתבוהו הרי"ף והרא"ש בפרק אין מעמידין · ופירש הר"ן אסור למיתן פריטי גו פומא · אסור ליתן המעות לתוך פיו מפני שיד הכל ממשמשת בהן ויש מהן חולים והמתן דבקה בהם ואותה זוהמא קשה לאדם כשנתנה לפיו : פיתא תותי שחיא · וכן אסור לתת פת בבית השחי מפני שהוא מקום זוהמא וכן אסור לתת תבשיל תחת המטה מפני שרוח רע שורה על האוכלין שתחת המטה · וכן אסור שלא ישקע אדם סכין בתוך אתרוג וכן לתוך צנון לפי שאינו ניכר ופעמים שאדם בא לישב עליו ונכנס בו עכ"ל וכך הם דברי רבינו אבל הרמב"ם כתב בפי"ב מהלכות רוצח אסור לאדם ליתן מעות או דנרים לתוך פיו שמא יש עליהן רוק יבש של מוכי שחין או מצורעים או זיעה שכל זיעת אדם סם המות חוץ מזיעת הפנים וכן לא יתן אדם את ידו תחת שיחיו שמא נגע ידו במצורע או בסם רע שהידים עסקניות ולא יתן התבשיל תחת המטה שאע"פ שהוא עוסק בסעודה שמא יפול בו דבר המזיק והוא אינו רואהו וכן לא ינעוץ הסכין בתוך האתרוג או בתוך הצנון שמא יפול אדם על חודו וימות עכ"ל נראה שהוא ז"ל היה גורס פיסתא תותי שחיא וכן גורס הרי"ף ומפרש ז"ל דהיינו כפת היד ואע"פ שהרמב"ם לא פירש תבשילא תותי ערסא מפני רוח רעה מ"מ צריך לחוש בדבר וכדברי הר"ן דתניא בגמרא דידן פרק ע"פ (קיב.) ומשקין תחת המטה אפילו מחופין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהם : ואסור לאכול מאכלים שנפשו של אדם קצה בהם וכו'. עד שכל אלו בכלל אל תשקצו את נפשותיכם כל זה לשון הרמב"ם בסוף המ"א והוא מדגרסינן בפ' אלו הן הלוקין (טז:) אמר רב ביבי בר אביי האי מאן דשתי בקרנא דאומנא קא עבר משום לא תשקצו ומשמע להרמב"ם דלאו דלא תשקצו לדברים האסורים בפרשה ולא לדברים הללו אלא דרבנן הסמיכו לדברים אלו לפסוק זה וכיון דמדרבנן נינהו אינו לוקה עליהם אבל מ"מ מכין אותו מכת מרדות כמו על שאר מצות דרבנן ואיפשר נמי דהנך מילי דאורייתא נמי אסירי אלא דקים להו לרבנן דאין לוקין עליה' כדאשכחן בחצי שיעור דאסור מן התורה ואין לוקין עליו : כתב המרדכי בפ' ח' שרצים אהא דבעי התם (קי׳) מהו לשתות מי רגלים בשבת משום רפואה מכלל דפשיטא ליה דבחול מותר ומיירי אע"פ שאין בו סכנה דאי ביש בו סכנה פשיטא דשרי וכיון דבחול מותר אפילו לכתחילה משום רפואות חולה שאין בו סכנה א"כ בדיעבד מותר אם השתין תינוק בקדרה : כל בהמה חיה ועוף שהן חולים ותשי כח ואין להם שום סימן טרפות אלא שנוטים למות מותר לאכלם ובלבד שיפרכסו כדמפורש בהלכות שחיטה סי' י"ז : **ומ"ש** ומ"מ המדקדקים מחמירים על עצמם שלא לאוכלם הכי אמרינן בפרק א"ט (מד:) עוד יש דברים שאסורין משום סכנת נפשות והם אסור לעבור תחת קיר נטוי או על גשר רעוע כדאיתא בפ"ק דר"ה (טז:) שאחד מהדברים שמזכירים עונותיו הוא העובר תחת קיר נטוי וכן אסור ליכנס לחורבה כדאיתא בפ"ק דברכות (דף ג'.) וכן אסור להתיחד עם הכותים ולהתלוות עמהם בדרך ולהסתפר מהם ולהתרפאות מהם ולמכור להם כלי זיין וכתבו רבינו מסימן קנ"א עד סימן קנ"ז :

קיז כל הדברים האסורים מן התורה אע"פ שמותרים בהנאה אסור לעשות בהם סחורה כדתנן אין עושין סחורות בנבלות וטרפות שקצים ורמשים בפ"ז דמסכת שביעית : **ומ"ש** אבל נזדמנו לו לצייד חיה ועוף ודגים טמאים וכו' שם ציידי חיה ועוף ודגים שנזדמנו להם דברים טמאים מותר למכרם ודברי רבינו בזה מועתקים מדברי הרמב"ם בפ"ח מהל' מ"א וביאור דבריו שנזדמנו לו טמאים כלומר שהשליך הרשת והעלה טמאים לבד או שהעלה טמאים וטהורים בין כך ובין כך מותר למכרם וזו ואצ"ל זו קתני א"נ תרווייהו צריכי דאי תנא טמאים לבד ה"א בהא הוא דהתירו לו למכור כדי שלא יפסיד כל טרחו אבל כשהעלה טמאים וטהורים אימא לא ימכור הטמאים דמאחר שהעלה טהורים הרי אינו מפסיד כל טרחו צריכא ואי תנא העלה טמאים וטהורים ה"א בההיא הוא דשרו רבנן משום דהעלה טהורים בהדייהו אבל כשלא העלה אלא טמאים אימא דאסור משום דכל מעשה רשת זה לדברים טמאים קא צריכא : וכתב בא"ח הא דמותר למכרם ה"מ ביחד הטמא והטהור אבל לא בטמא בפני עצמו והטהור בפני עצמו דכיון שהוא צייד יאמרו שכיון מלאכתם בהם לכן צריך שימכרם מיד לא שישהה הטמא עד שיהא שמן עכ"ל ומה שאסור למכור הטמא בפני עצמו איני יודע מנין לו מדברי הרמב"ם ורבינו משמע דשרי שהרי אפילו לא עלו בידו אלא טמאים בלבד התירם למכרם ודע דתנן בההיא מתניתין רבי יהודה אומר אף מי שנתמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר ובלבד שלא תהא אומנתו בכך וחכמים אוסרין ופירש ר"ש מי שנתמנה שאינו צייד וחכמים אוסרים למי שאינו צייד והפוסקים לא הזכירו אלא צייד משום דאין הלכה כרבי יהודה דיחידאה הוא ובירושלמי מפרש טעמא דרבנן תמן אין מלכות אונסת הכא מלכות אונסת כלומר כדי ליקח מס מן הציידין ונ"ל דאפילו במקום שאין לוקחין מס מן הציידין נמי שרי דלא פלוג רבנן במילתייהו ולפיכך לא חילקו הפוסקים בכך : ב"ה כתוב בת"ה סימן ר' שנשאל אם מותר לישראל ללוות לנכרים על קרדי דחזירי והאריך

בדבר

דרכי משה

משום סכנה שלא יתנזק ויתנפח והטעם כי טפה דם נופלת בין תקופה לתקופה למים אבל החכם בן עזרא כתב שאלו חכמי קירואן לרב האי למאי נוהגין ישראל שבמערב להשמר שלא ישתו מים בשעת התקופה והשיב כי ניחוש בעלמא הוא בעבור שהוא תחלת השנה או רביעית ולא ירצו לשתות מים שימצאו בהם ע"כ יאכלו בה כל מינים מתוקין להיות שנתם מתוקה ואני אומר מתוקה שנת העובד הש"י הבוטח בו לבדו והנה היודעים תקופת האמת לא אמרו כי תזיק בו אכילה ושתיה ודבר ניפוח שיחת הזקנות ויש מהגאונים שאמרו כי לא נחש ביעקב אלא הקדמונים אמרו אלו הדברים להפחיד בני אדם מהש"י ולא יוסיפו הרשעים לרשוע וישובו כדי שיצילם הש"י מד' תקופות השנה עכ"ל כתב מהרי"ל בתשובה סימן ל' דטוב לברוח בשעת הדבר ב"מ ויש לברוח בתחילתו ולא בסופו ועי"ש שהאריך וכ"כ הזוהר פ' וירא דיש לברוח מן העיר ואע"ג דאמרינן בגמ' (ב"ק ס:) דבר בעיר כנס וכו' נ"ל דכ"ש לברוח עדיף טפי אלא שאם יוכל לכנס באין יוצא ואם לא חייב לברוח ומנהג של ישראל תורה הוא (ו) בגמרא פא"ט (מה:) והוא בהג"א שם בהמה שהורה בה חכם בעל נפש לא יאכל ממנה ודוקא שהורה בה חכם מכח סברא אבל גמר גמירי יאכל :

בת"ה

דרישה

לדגים דאמירא סכנתא מאיסורא נראה דה"פ מדמחמירי סכנתא מאיסורא מש"ה המטיר אפילו בנבילה זו אף שהוא משום סכנה דשוקה ומש"ה שהוא משום סכנה היה מיקל בקיעה וכדאם לעשותן בסעודה יחד : [ז] ושלא ליתן תבשיל תחת המטה כבר כתבתי בפרישה דלדעת הרמב"ם הטעם משום גילוי ומש"ה מקילין בזמן הזה אבל ב"י כתב דיש ליזהר בדבר וכפי' הר"ן ז"ל ותחת המטה דתניא אפילו מחופין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהן ולעד"נ דלא פליגי הרמב"ם והר"ן דהר"ן מיירי במטה שישנים עליו שהתבשיל שמונחין תחתיו אפילו הוא מכוסה רוח רעה שורה עליו והרמב"ם מיירי במטה שיושבין עליו בשעת אכילה דהתם אין שורה רוח רעה אלא האיסור שמא יפול בו דבר המזיק ורבינו והר"ן דאין מדרכן לכתוב אלא דברים הנהוגים בזמנינו ובזמנינו אין יושבין ואוכלין על המיטות מש"ה סתמו וכתבו לאיסור : כתב ב"י עוד יש דברים שאסורים משום סכנת נפשות והם אסור לעבור תחת קיר נטוי או על גשר רעוע כדאיתא בפ"ק דר"ה שאחד מהדברים שמזכירין עוונותיו הוא העובר תחת קיר נטוי וכן אסור ליכנס לחורבה וכן אסור להתייחד עם העכו"ם ולהתלוו' עמהם בדרך ולהסתפר מהם ולמכור להם כלי זיין ולהתרפאות מהם וכתבם רבינו מסימן קנ"א עד סימן קנ"ז (ועיין בהגהות מ"ע רמ"א דברים הרבה שיש בהן סכנה ואסור לעשותן ועיין בסוף ס"מ בסימן בפני עצמו שכתב הב"י וכן מדברי הרמב"ם עכ"ה) · ונראה דלא השיב כאן אלא דברי אכילה ולא דחשיב מצות משום שאיסורן שלא להסימן בפה :

אבל

פרישה

(כו) ושלא ליתן תבשיל תחת המטה ז"ל הרמב"ם ולא יתן תבשיל תחת המטה שאע"פ שהוא עוסק בסעודה שמא יפול בו דבר המזיק ואינו רואהו ע"כ משמע דאיירי במגולין ורגילין לישב על המיטות בשעת אכילה ומשום גילוי אסור ומש"ה נהגו דבזמן הזה מקילין ועד"ר : (כז) ושלא לנעוץ סכין באתרוג או בצנון ולהניחו בתוכו הטעם לפי שאין הסכין ניכר בהם ופעמים שאדם בא לישב עליו ונכנס בו . (כח) וכתב הרמב"ם שהאוכל ממאכלים אלו מכין אותו מכות מרדות טעמו דס"ל דלאו דלא תשקצו לדברים האסורים בפרשת אמור אלא שחכמים הסמיכו דברים אלו לפסוק זה (וכיון דמדרבנן נינהו אין לוקין עליהן אבל מ"מ מכין אותן מכות מרדות עכ"ה) א"נ דהנך מילי דאורייתא נינהו אלא דקים להו לרבנן דאין לוקין עליהן כדאשכחן בחצי שיעור ב"י ואין לומר דלהכי אין לוקין עליו משום דהוי לאו שבכללות וי"א דהוה לא מקרי לאו שבכללות כיון שאינו קאי אלא על איסור שיקוץ והכי כולם בכלל שיקוץ נינהו :

סי' קיז (א) **כל** הדברים האסורין מן התורה כו' אסור לעשות בהן סחורה הטעם דהואיל והן אסורים דאורייתא איסורן חמור וגזרו שלא יבא לאכול מהם :

(ב) אבל נזדמנו לו לצייד דוקא נקט לצייד שהלכה כחכמים דאוסרים אם נזדמנו לאדם אחר ובירושלמי מפרש הטעם דהתירו לצייד הואיל והכורח ליתן מס למלך וכתב ב"י ונ"ל דאפי' במקום שאין לוקחין מס מן הציידים נמי שרי דלא פלוג רבנן במילתייהו ולפיכך לא חלקו הפוסקים בכך · ומ"ש רבינו אבל נזדמנו כו' טמאים או שצד טמאים עם טהורין כו' ז"ל ב"י ביאור דבריו כלומר שהשליך הרשת והעלה טמאים לבד או שהעלה טמאים וטהורים וזו ואצ"ל זו קתני א"נ תרווייהו צריכי דאי תנא טמאים ה"א בהא הוא דהתירו לו למכור כדי שלא יפסיד כל טרחו אבל כשהעלה טמאים וטהורים אימא לא ימכור הטמאים צריכי ואי תנא הא ה"א בהא הוא דהתירו רבנן משום דהעלה טהורים בהדייהו (פי' דהואיל והעלה טהורים בהדייהו א"כ הטמאים נטפל בהו ליתו כדנסמוך גבי שנזדמנה לו נבילה דשרי למוכרה הואיל ובאמת ליתו נכיסתו) אבל טמאים לבד דכל מעשה רשת זה לטמאים היה אימא לא צריכא עכ"ל ואפשר לומר דרבינו דוקא קתני דברים דבריו קתני נזדמנו לו וכמ"ש שהשליך הרשת והעלה טמאים לבד שמותרים למכור הואיל ולא נתכוון לטמאים שמאליהן נזדמנו לרשת והביאם נקט דוקא או שצד טמאים עם טהורין מותר דמיירי בלדן בכוונה דאו דוקא צד טמאים עם טהורין שרי למכור הטמאים אבל צד טמאים

לבד

שלא יתכוון לכך (ג) וכן מי שנזדמן לו נבלה וטרפה יכול למוכרה לנכרי או ליתנה לו במתנה ופי' ר"ת דוקא בסתם שאינה מוכרה לו בחזקת כשרה אבל אסור למוכרה לנכרי או ליתנה לו בחזקת כשרה משום גניבות דעת ומשום שמא יתננה לו בפני ישראל והישראל יקחנה ממנו (ד) וי"מ דבמתנה אפי' אם נותנו לו בחזקת כשרה שרי דלא חיישינן לא משום גניבות דעת ולא משום שמא יתננה לו בפני ישראל אבל ודאי אסור למוכרה לו בחזקת כשירה משום גניבות דעת (ה) ונראה דאפילו לפי אלו המפרשים אין היתר אלא ליתנה לו בינו לבינו ולא חיישינן שמא יתננה לו בפני ישראל [ס] אבל ודאי אסור למוכרה לו בחזקת כשרה או ליתנה לו בפני ישראל בחזקת שחוטה ומסקנת א"א הרא"ש ז"ל כר"ת (ב) כתב הרמב"ם מותר לעשות סחורה (ג) בחלב שחלבו נכרי ובגבינות הנכרי' וכיוצא בהם זה הכלל [נ] כל שאסור מן התורה אסור לעשות בו סחורה

בדבר ושם כתוב אם מותר ללות על חלב שעומד לאכילה : וכן מי שנזדמן לו נבלה וטריפה יכול למוכרם לנכרי או ליתנה לו במתנה זה הוא מקרא מלא לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי : ומ"ש ופר"ת דוקא בסתם שאינו מוכרה לו בחזקת כשרה וכו' וי"מ דמתנה אפילו נתנו בחזקת כשרה שרי וכו' שתי דעות אלו כתבו התוספות בפרק ג"ה (לד :) אהא דת"ר השולח ירך לחבירו שלימה א"צ ליטול ממנה ג"ה וכו' ומסקנת א"א ז"ל כר"ת מדהביא דברי ר"ת לבסוף משמע לרבינו דמסקנא דידיה כותיה : כתב הרמב"ם מותר לעשות סחורה בחלב שחלבו נכרי וכו' עד סוף הסי' בפ"ח מהמ"א והוא בירושלמי פ"ה דשביעית ופרק מרובה דגרסינן התם כל דבר שאיסורו ד"ת אסור לעשות בו סחורה וכל דבר שאיסורו מדבריהם מותר לעשות בו סחורה ודע דהתם פריך והרי חמור למלאכתו הוא גדל והרי גמל למלאכתו הוא גדל משמע דאין אסור לעשות סחורה באיסורי תורה אלא בדברים שהם מיוחדים למאכל אבל בדברים שאינם מיוחדים למאכל מותר וכן כתבו התוספות בס"פ מרובה (פג :) אהא דתנן התם לא יגדל אדם חזירין וא"ת ה"ל דאסור לעשות סחורה בכל דברים טמאים כדתנן במסכת שביעית ותירץ ר"ת דהיינו דוקא בדבר העומד לאכילה אבל אם מגדלן למשוח עורות בשומנן או למוכרן לישראל שימשח בהם שרי וכל אלו מותר למכור היכא דלא קאי לאכילה ובירושלמי נמי מפרש בהאי פירקא דסוסי' וחמורים שרי לעשות בהם סחורה משום דסתמן למלאכה עכ"ל : והרשב"א כתב בתשובה ח"ג סי' רכ"ג ראיתי דמה שכתבת דבר שאינו נ"ל ואף כי אמרת שתלאת כן בתוספ' פרק מרובה (פג :) והוא שכתבת שאם אינו עומד בדברים אלו להעמידן ולמכרן לצורך אכילה אלא לתקן בהם עורות וכיוצא בזה הרי אלו מותרים בסחורה כמו מדאמרינן בירושלמי בחמור וגמל דלמלאכתן הם עומדין וזה נ"ל בשיבוש שכל הדברים שמגדל אותם אדם לאכילה כחזיר וכבהמה ועוף שדרך בני אדם לגדלן כדי לאכלן ואין רובן עשוין לתשמישן אסור לעשות בהם סחורה גזירה שמא יבא לאכול מהם ואלו חמור וגמל שאין אדם מגדל רובן אלא למלאכתן ותמה אני אם התירו התוס' בענין זה שאמרת אלא אולי בענין שנפסד לאכילה ואינו ראוי לאדם אלא לעבד בהם עורות דכל שנפסד כ"כ אין לחוש ולגזור משום לאכילה (א) עכ"ל : ובתוספ' פ"ה דשביעית תניא לא יהא מביא כלבים כופרים וחולדת הסנאים וחתולים וקיפוד ומוכרן לנכרי ב ולשכור עליהם : וכתב בא"ח עופות טמאים מותר לגדלם כגון עופות המדבריים ובלבד שלא יגדל אותם להשתכר אבל ליקח אותם בחוב אסורין ואם הוא כמציל מידו מותר עכ"ל והרשב"א בתשובה ח"ג סימן רכ"ג כתב סתם מותר ליקח חזיר בחובו מפני שהוא כמציל מידם : ומ"ש ובלבד שלא יגדל אותם להשתכר אינו נראה דמ"ש מגמל וחמור דמשום דלמלאכה קיימי שרי בירושלמי ומשמע דאפי' להשתכר כיון דלא מפליג בהכי : כ"ה וכתוב בת"ה סימן ר' משמע בהדיא מדברי מהר"ם דהדיב מותר לעשות בו סחורה אפילו אם עומד לאכילה : והרמב"ם כתב בפ"ח מהמ"א כל דבר שאסור באכילה ומותר בהנאה אף על פי שמותר בהנאה אסור לעשות בו סחורה לכוין מלאכתו בדברים האסורים חוץ מן החלב שהרי נאמר כי יעשה לכל מלאכה לפיכך אין עושין סחורה לא בנבלות או בטרפות וכו' :

כתוב בא"ח שיש מי שמתיר מכאן לעשות סחורה בחלב חזיר שלא חילק הכתוב בין חלב טהורה לטמאה אבל לסוך בשרו ודאי אסיר משום דבכלל שתיה הוא עד כאן לשונו : ומ"ש שלא חילק הכתוב בין חלב טהורה לטמאה אינו נראה דהא קרא בחלב נבלה וטריפה איירי יצא חזיר וכיוצא בו דלא שייך בהו נבילה וטריפה : וכתוב ע"ש אמרינן בירושלמי מי שלקח חזירים לצורך פועלי' נכרי' כשמוכרו אינו מוכרו אלא בדמיו ופי' רבי' שמשון במה שקנאו ולא יותר:

מדברי

וכן מי שנזדמנה לו נבלה וטרפה וכו' פי' לא זו דבלאו הכי אסור כדי שלא יפסיד טרחו ועוד כיון דלציד הוא מתחייב ליתן מה מן הצידה וא"כ אם מחייבין ליה להפקיע את הטמאים מפסיד טובא אלא אף זו היכא שיש לו בהמות טהורות לאכילה ונזדמן לו נבלה וטרפה נמי יכול למוכרה וכו' ומשמע דוקא דאותו שנזדמנ' לו יכול למוכרה לנכרי מפני הפסד ממונו אבל ישראל אחר אסור לקנות מאחריו הנבלה וטרפ' שנזדמנה לו כדי להרויח בה למכרה ביוקר לנכרי דהיינו נמי סחורה ואסור עיין בתוס' פ' לולב הגזול דף ל"ט בד"ה וליתיב ליה :

ופי' ר"ת דוקא וכו' אבל אסור למוכרה או ליתנה לו בחזקת כשרה משום גניבות דעת ומשום שמא יתננה לו בפני ישראל והישראל יקחנה ממנו כצ"ל ונראה דהא דקאמר תרתי טעמים דעיקר הטעם משום שמא יתננה לו וכו' אלא דלפי דקשה למה יש לנו לחוש דהישראל יקננה מנכרי הלא איכא למימר דהישראל שא"ל לנכרי שהיא כשרה לא אמר כך אלא לגנוב דעתו ולעולם הוא טרפה על כן אמר דאסור לגנוב דעת הנכרי אפילו כשאינו מוכרה לו אלא נותן לו במתנה לכך ולפיכך יש לחוש שמא הישראל יקחנה מנכרי והכי משמע להדיא בתוס' פג"ה בד"ה טרפה הואי דף ל"ד : ומ"ש וי"מ דבמתנה אפילו אם נותנו לו בחזקת כשרה שרי דלא חיישינן לא משום ג"ד ולא משום שמא יתננה לו בפני ישראל כך היא גירסת הספרים וקשה דפ"ב משמע ודאי דדוקא בנותנו בינו לבינו שרי אבל לא בפני ישראל ולא היה לו לרבינו לפרש ולומר ונראה וכו' כיון דמבואר כך להדיא מתוך דברי הר"מ בעצמן ואפשר לומר דלפי שהיה אפשר לפרש דלה"ק דלא חיישינן שמא יתננה לו בפני ישראל כיון דאפי' נותנו לו בפני ישראל נמי שרי לכך פירש רבינו דליתא אלא לר"מ אסור ליתנו לו בפני ישראל אכן בספרים מדוייקים כתוב כך וי"מ דבמתנה אפילו נותנם לו בחזקת כשרה שרי דלא חיישינן משום ג"ד הכל ודאי אסור למוכרה לו וכו' דהשתא ניחא הא דכתב ונראה וכו' ויש להקשות כיון דבינו לבינו שרי ליתן לו בחזקת כשרה ולית ביה משום איסור ג"ד כיון שהיא מתנה א"כ אמאי ס"ל לרבינו דבפני ישראל אסור ליתנו לו הלא כיון דבמתנה לית בה איסור ג"ד א"כ מסתמא הישראל שנותנו בפניו יחוש לזה שלא אמר הישראל שהיא כשרה אלא לגנוב דעת הנכרי דשרי במתנה ובודאי לא יקנה מן הנכרי דשמא טרפה היא וי"ל דאפ"ה חיישינן לחומרא בנותנו לו בפני ישראל שמא לא יחוש דלגנוב דעת הנכרי אמר שהיא כשרה ויקננה מנכרי אלא דבנותנו בינו לבינו לא אסרינן ליה אטו שמא יתננה לו בפני ישראל כיון דאפי' בנותנו לו בפני ישראל ליכא אלא חששא דחומרא בעלמא שמא לא יחוש דלגנוב דעת אמר לנכרי שהיא כשרה ודו"ק :

ומ"ש ונראה וכו' אבל ודאי אסור למוכרה לו בחזקת כשרה או ליתנה לו בפני ישראל בחזקת שחוטה איכא למידק הלא הר"מ כתבו להדיא אבל אסור למוכרה לו בחזקת כשרה משום גניבת דעת וא"כ מאי בא רבינו להוסיף עליהם בזה במ"ש ונראה וכו' מיהו במדוייקים ליתא אלא כך היא הנוסחא אבל ודאי אסור ליתנה לו בפני הישראל בחזקת שחוטה : כתב בא"ח שיש מי שמתיר מכאן לעשות סחורה בחלב חזיר שלא חילק הכתוב בין חלב טהורה לטמאה אבל לסוך בשרו ודאי אסור משום דבכלל שתיה הוא עכ"ל והא דאוסר לסוך הרשב"א נחלק ע"ז ומתיר וכן נראה דעת הסמ"ג כמ"ש בסוף סי' הקודם ומה שמתיר לעשות בו סחורה השיג עליו ב"י דהא קרא בחלב נבלה וטרפה מיירי יצא חזיר וכיוצא בו דלא שייך בהו נבלה וטרפה עכ"ל ובלאו הכי נמי דבר פשוט הוא דלא נקרא חלב אלא דשור כשב ועז אבל חלב טמאה וכל חלבים כבשרה כדאיתא פ' כ"ה ופ' בהמה המקשה ומייתי לה ב"י גופיה ברא"ש סי' ס"ד וכן מבואר ברמב"ם רפ"ב ורפ"ז מהלכות מאכלות אסורות ע"ש והכי נקטינן דאסור לעשות סחורה בחלב חזיר . אבל לסוך בשרו ודאי שרי אפילו לחולה שאין בו סכנה כדפרישי' בסימן הקודם וכ"כ התוס' בפ' בתרא דיומא תחלת דף ע"ז וז"ל ומותר לאדם לסוך בחלב דלא אשכחן דאתסר סיכה כשתייה אלא ביה"כ ובתרומה ובאיסורי הנאה וכו' ע"ש : זה הכלל כל שאסור מן התורה אסור לעשות בו סחורה וכו' והא דעושין סחורה בבהמה טמאה כגון סוסים וגמלים מפרש דירושלמי למלאכתו הוא גדל דאין איסור אלא בדבר העומד לאכילה והא דתנן סוף מרובה דתקנו חכמים לאסור לגדל חזירים כתב הרא"ש לשם דאפילו כדי למשוח מהם עורות אסור לגדל דאילו למוכרו לנכרי אף מדאורייתא אסור דבפ' כל שעה דריש מקרא דכתיב יהיו בהוייתן יהא עכ"ל והיינו דלא כפיר"ת לשם ובפ' כ"ש דלגדלם למשוח עורות שרי וכ"פ באגודה משם ר"י ס"פ מרובה דליתא ועוד תירצו התוס' בפ' כ"ש דמע"פ דמדאורייתא

דרכי משה

קיז (א) בת"ה סימן ר"ב א דיש לספק אם מותר להלוות עליהם או אסור או י"ל דאת"ל דמותר מ"מ מבוער הדבר להלוות על כתלי חזירי' אבל חלב משמע בהדיא מדברי מהר"ם דמותר לקנותו ולמוכרו אפילו עומד לאכילה ולא לתקן נרות אבל בתוס' פרק מרובה לא שרי אם עומד לאכילה וע"ש : (ב) וכהר"ן פ' ג"ה דף תש"י ע"ב והאיל ובפתח שרי על זו נהגו בכל המקומות שמוכרים נבילות וטריפות לנכרים וליכא למיחש שהוא ימכור לו בפני ישראל ואין ישראל חוזר וקונה ואין המכות עכשיו שישראל קונה בשר מנכרים עכ"ל : (ג) ע"ל סימן קכ"ג מרין סתם יינן אי מותר לסחור בו :

ובא"ח

פרישה

נמי אסור למוכרן דבאיסור בא לידו : (ג) וכן מי שנזדמן לו נבלה וטריפה יכול למוכרם לנכרי או ליתנם לו במתנה מקרא מלא הוא לא תאכל כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי ובזה מיושב דנקט הכא יכול למוכרם לנכרי או ליתנם לו במתנה ובסמוך גבי מי שנזדמנו לו טמאים כו' נקט מותר למוכרם ולא נקט ליתנם במתנה ואין להקשות הו"ל ולימא דקרא נקט למה לא אמר מתנה ברישא כמות מתנה ברישא לגר אשר בשעריך תתננה דמלעיל קאי שאמר ומותר למוכרם ואמר שגם זה יכול למוכרם או ליתנם כו' וטריפה לא נקט מתנה דאי מכירה מותר מתנה לא כ"ש · ועיין בד"מ סימן רמ"ט שם כתב רבינו ז"ל אסור ליתן מתנת חינם לעו"ג אבל מותר ליתן לגר תושב כו' ורבינו קאמר כאן משום דאין כאן מקומו ולא בא כאן אלא לומר דאלו איסור מקח וממכר שבכאן מותר למוכרו או ליתנם ומיירי בזמן שמותר ליתנה דהיינו לגר תושב או לנכרי המכירו וכמבואר שם ובנכרי המכירו שמתנה שנותן לו נקרא מכירה דנותן לו פעם אחרת ג"כ או כבר עבד לו ויש נפשיה ומ"ה ל"ע דכתב רבינו בהדמנו לו מכירה שהוא מותר בכל ענין וגם אין קשה למה נקט מתנת נבילה בתר מכירה משום דהמכירה מותר בכל ענין : (אבל אסור למוכרה לו או ליתנה לו בחזקת כשרה וכו' וי"מ דבמתנה כו' דלא חיישינן משום גניבת דעת אבל ודאי אסורה ליתנה לו בפני ישראל כו' כצ"ל · וכן הוא עיקר ולא כגירסת ספרי ב"י · עכ"ה) :

(ד) וי"מ דבמתנה שרי אפי' אם נתנו לו בחזקת כשרה דלא חיישינן משום גניבות דעת הטעם משום דבמתנה דלא יסבר ומי אינו מחזיק לו טובה יותר בשביל החשיבות העודפת בכשרה מבטרפה כ"א בשביל המתנה עצמה מחזיק לו טובה משא"כ במכירה שמעלה לו בדמים בשביל חשיבותה שהיא של כשרה : (ה) ונראה דאפי' לפי אלו המפרשים אין היתר אלא ליתנה לו כו' דוקא נקט ליתנה לו מותר ולא חיישינן אבל למכור בינו לבין עצמו בלא כ"ט נמי אסור למכור בחזקת כשרה משום גניבות דעת ודאי איירי כשמכרה לו סתם כבר כמבואר בסימן ס"ה דמותר למכור לו סתם שלא בפני ישראל והמ"ש כאן בדרישה ומיכן אסור דלעיל בסימן ס"ה דוקא במתנה איירי והטעם מפרש הש"ס בפרק ג"ה דף ל"ד ע"ב דבשלמא גבי מכירה שגם בלאיטלו קא שבן ליה והתם ישראל טובא קיימי ודאי ומיישינן דלמא עד מכייהו סדר הכין לה מיניה אבל מתנה שלא לנכרי בביתו מי ירגיש ואפ"ל ירגיש אדם לא נרגינן כולי האי שמא יקחנה וכ"כ לא ובני בישרא :

אמר

דרישה

סי' קיז [ס] **אבל** ודאי אסור למוכרה לו כו' בחזקת כשרה ומשום שמא יתננה לו בפני ישראל והישראל יקחנה ממנו ואין להקשות א"כ אמאי סתם רבינו לעיל סימן ס"ה וכתב דשלא בפני ישראל מותר ולאמאי לא חיישינן נמי שמא יתננה לו בפני ישראל ואמאי התם למיירי במוכרה סתם דמכירה בפניו גופה גזירה ואתן מיקום ונגזור גזירה לגזירה אבל כאן מיירי שמוכרה לו בחזקת כשרה שפיר חיישינן ועיין מ"ש לעיל בארוכות : [נ] כל שאסור מן התורה אסור לעשות בו סחורה (וכתב רמ"א דאפילו להלוות עליו ואפילו לקנותו לבא"כילו לפועלין נכרי אסור עכ"ה) ודוקא בדבר העומד לאכילה אבל חלב מותר דסתמא לאו לאכילה קיימי תוס' והרשב"א אוסר אפילו בדברים דלאו לאכילה קיימי עיין בב"י שהביאו :

אבל

הדושי הגהות

קיז א ויש להסתפק אם מותר להלוות בריבית על דבר איסור ר"ל דוקא אם גבה בחובו שרי אבל לכתחלה להלוות לא או י"ל דאיכא למימר דלהלוות עליו מכ"ש שריא דלא אתי לרשותיה רוך מכירה וגם דבר מבוער הוא להלוות על כתלי חזירים וכו' כ"ה בס"א (א"ס) : ב בתוספתא איתא התורסא ולשכב עליהם (בה"ג) :

מהר"ש

סחורה וכל שאיסורו בדבריהם מותר לעשות בו סחורה בין בספק בין בודאי :

דיני מפקיד אצל נכרי

קיח (א) **אמר** רב חבי"ת אסור בחותם אחד פי' חתיכת דג או בשר או יין או תכלת שאין בה סימן אסור להפקידם ביד נכרי בחותם אחד עד שיעשה שני חותמות אבל חמפ"ג פירוש [א] חלב מורים פת גבינה שרו בחותם אחד ופרש"י טעמא דחבי"ת צריך ב' חותמות משום שדמיו יקרים טרח ומזייף וכן ביין משום חיבת ניסוך טרח ומזייף ולפי זה הוו הנך דווקא (ב) [א] אבל הרשב"א תולה הטעם לפי שאסורין מן התורה (ג) וכתב המפקיד ביד נכרי או ביד ישראל החשוד או משלח על ידם בשר או חתיכת דג שאין בה סנפיר וקשקשת וכיוצא בהן מהדברים שאם הוחלפו באיסור יש בו איסור תורה צריך לעשות חותם בתוך חותם ואם שלח או הפקיד בידם בחותם אחד אסור (ד) המפקיד להם או שולח על ידם דבר שאיסורו מדבריהם כמורים פת וגבינה שאפילו אם הוחלפו באיסור אין בו איסור אלא מדבריהם אפילו בחותם אחד מותר (ה) ומפתח אינו כחותם אחד

ור"ת

דמדאורייתא' אסור תקנת חכמים היתה בחזירים למיקם עליה בארור משום מעשה שהיה כשצרו בית חשמונאי זה על זה כדאיתא סוף מרובה וזה דעת רבינו שכתב בסתם דאסור לעשות סחורה ולא כתב להתיר במגדלן למשוח עורות ודלא כר"ת אלא כדפסק הרא"ש וכ"כ ב"י שכך פסק הרשב"א ותמה על דברי התוס' והכי נקטינן . ועכשיו בדורות הללו נמצאו מקצת אנשים חוכרים חכירות לכתחלה מהשרים עיירות וכפרים לזמן דהיינו כל ההכנסה המגיע להשר ובין תבואות בהמות וחזירים שנאסר השר הכל בכלל החכירות וכל זמן החכירות הישראל מגדל החזירים ומאכילן אותם לפועלים ומשרתים ואין לזה היתר כלל וכבר עשינו סמיכה להחרימם ולנדותם על עברם על איסור דאורייתא' ומעולם לא ראו סימן ברכה בעסק זה דקיימי עליה בארור מגדל החזירים והשומע לאזהרת חכמים ברכות ינוחו לו על ראשו . ומי שיש לו חוב אצל השר ומציל מידו בזה שלוקח לרשותו העיר או הכפר אפילו הכי יהא נזהר שלא יקח לרשותו החזירים כלל אי ימכרם מיד אם אפשר שלא יגיע מזה רווח מן השר דאע"ג דהרשב"א התיר בסתם ליקח חזיר בחובו מפני שהוא כמציל מידם הלא כתב בא"ח בצייד שנזדמנו לו דברים טמאים שימכרם מיד ואסור להשהותו אפלו עד שיפטם שמן כ"ש דאסור להשהותן להאכילן לפועליו אלא ימכרם מיד ולא ישתכר בהם ועיין בב"י ועדיין צ"ע בזה : ומ"ש וכל שאיסורו מדבריהם מותר לעשות בו סחורה בין בספקו בין בודאו כבר אמרו חכמים אין למדין מן הכללות גם מכלל זה אין ללמוד שהרי סתם יינם אינו אסור אלא מדבריהם משום בנותיהן ואיסורן איסור הנאה כדתנן בס' אין מעמידין ועיין לעיל ריש סימן קכ"ג היאך נוהגין האידנא :

קיח אמר רב חבי"ת וכו' ס"פ אין מעמידין (דף ל"ט) ופרש"י דג ובשר ותכלת כיון דדמיהן יקרים טרח ומזייף להחליפן ועל היין לנסכו עכ"ל משמע דס"ל דלהחליף יין כיון אין הנאתו מרובה ולא חיישינן אלא משום דאיכא ניסוך עליו טרח ומזייף אבל בתוס' לשם בד"ה אמר רב מבואר להדיא דהביאו מפרש"י דגם ביין הוי הטעם משום יוקר דאיכא הרבה מקומות שהיין יוקר יותר וכמבואר לעיל בסימן קי"ד אבל רבינו נמשך אחר פרש"י בספרים שלנו ותימה הלא איתא להדיא בפ' א"מ קיסטא דמורייסא בלומא קוסטא דחמרא בארבע לומא אלמא דביש מקומות גם יין דמיו יקרים וי"ל דרש"י ניחא ליה למיהב טעמא דחיבת ניסוך דלפי זה בכל מקום אסור היין בחותם אחד כי היכא דחבי"ת אסור בכל מקום משום דדמיו יקרים בכ"ת ה"ל יין אסור בכל מקום משום דנכרי חיבת ניסוך עליו בכל מקום דהכי משמע מלישנא דרב דדיניהם שוין וכתבו התוס' עוד ע"ש הר' אפרים בר דוד דחבי"ת ה"ט דאסור משום דאיתיה לאיסורא בעיניה אבל חמפ"ג אינו אלא תערובת עכ"ל וכ"כ הר"ן וכתב דכ"א בירושלמי . ומ"ש דלהרשב"א הוי הטעם לפי שאסורין מן התורה הקשה הרשב"א ופיה שהרי סתם יינן אינו אלא דרבנן ותירץ דכיון דחביב ניסוך עליו וטרח ומזייף החמירו בו כשל תורה עכ"ל . ומ"ש דר"ת כתב דוקא בישראל חשוד וכו' טעמו דבפ' א"מ תניא אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצרו של נכרי ומלאהו יין ומפתח או חותם ביד ישראל ר"מ מתיר וחכמי' אוסרין ופסק רב הלכה כר"מ והקשה ר"ת דרב אדרב דקאמ' חבי"ת אסור בחותם אחד ותירץ דהך דרב דהלכה כר"מ איירי בנכרי והך דחבי"ת בישראל חשוד וי"מ הך דהלכה כר"מ במפקיד והך דחבי"ת בשולח . ולהרשב"א דס"ל דאין חלוק בין שולח למפקיד ובין ישראל חשוד לנכרי צ"ל דס"ל דהך דהלכה כר"מ אינו אלא בלוקח חדר או שוכר בחצרו של נכרי דכיון דהנכרי נתפס עליו כגנב אם יזייף ויכנס סגי בחותם אחד אבל מפקיד או שולח כיון דמסרו בידו ואין נתפס עליו כגנב בעינן חב"ח . וחילוק זה מצאתי בספר ראב"ן בסימן רכ"ז ונכון הוא והכתי איכא למידק להרשב"א דבישראל חשוד נמי בעינן חב"ח כיון דביין לא בעי חב"ח אלא מטעם דחביב ניסוך על הנכרי בישראל חשוד ליכא למימר האי טעמא אמאי בעי' חב"ח וי"ל דאה"נ דבישראל חשוד מותר להפקיד אצלו יין בחותם אחד והא דאמר רב חבי"ת אסור בחותם א' לאדרין קתני חב"ת אסור בין בנכרי בין בישראל חשוד אבל יין אינו אסור בחותם אחד אלא בנכרי דוקא וזהו דבבית ד' שער ב' לא הזכיר יין אלא כתב המפקיד ביד נכרי או ביד ישראל חשוד או משלח על ידם בשר או חתיכת דג טהור וכו' וכמו שהעתיק רבינו ובבית ה' כתב דין יין ולא הזכיר לשם חשוד אלא נכרי והיינו כדפרי' דביין כשהפקידו אצל ישראל חשוד לא בעי חב"ח אלא סגי בחותם אחד ומ"מ לא כתב רבינו בסימן ק"ל גבי יין הא דכתב הרשב"א דדין חלוק בין נכרי לישראל חשוד כיון דס"ל להרשב"א דביין לא בעינן חב"ח אלא בנכרי דוקא . מיהו לר"ת אין צריך לדחוק בכך אלא דחבי"ת אסור בחותם אחד מיירי בישראל חשוד ואין טעם של יין משום דחביב עליו הכא נסוך אלא טעמא משום דיין נמי דמיו יקרים כמו בשר דג תכלת כדכתבו התוס' או נמי משום דחבי"ת איסורו מגופו כדפי' הר"א בר דוד והר"ן וכ"כ הרא"ה בספר בדק הבית : ומ"ש ומפתח אינו כחותם אחד הוא מדברי הרשב"א הביאו ב"י כאן ובסי' ק"ל מיהו במרדכי פר"י כתב ע"ש ר"ת דמפתח הוי כחותם וכ"כ רבינו בשם ר"ת בסי' קל"א והכי נהוג כר"ת להתיר בדיעבד במפתח או חותם וכ"כ בהגהת ש"ע בסימן ק"ל קל"א דבדיעבד יש להתיר אפי' בחותם אחד ולאו דוקא חותם דה"ה מפתח דכיון דבדיעבד אנו סומכין אר"ת א"כ יש לסמוך עליו גם במה שמתיר במפתח כמו בחותם אלא נקט חותם כיון דלר"ת אין חלוק בין מפתח לחותם ובמרדכי סוף פ' ר"י בעובדא דתפיסה ברפת שהתיר ר' חיים כהן היין שהיה סגור במפתח וכן כתב שם בפ' השוכר ועוד בפ' ר"י תשובת הרשב"א המתחלת אשר שאלת על מרתף וכו' מבואר לשם דנוהגים היו להניח יין אצל נכרי בחדר סגור במפתח בלבד . ואין חלוק גבי מפתח בין כשהדלת הוא סגור מבפנים ומוציאין המפתח בדלת לפתחו ובין כשהדלת סגור מבחוץ ע"י שלשלת שהיא קבועה בדלת ותחובה ראש השלשלת השניה בטבעת במזוזה וסגור במסגרת מבחוץ וכך הוא מפורש בתשובת הרא"ש כלל י"ט דין י"ג באחד שהכניס הבריות בטבעות ושכחו ולא סגרו במפתח והפליג והתיר היין והביאו ב"י בסימן קכ"ט מתשובה זו שמעינן דאף במפתח שבחוץ הוא מהני להתיר אף לכתחל' כר"ת דלא כהרשב"א והכי נקטינן דבמפתח לחוד סגי מיהו לכתחלה צריך חב"ח אבל חמפ"ג דסגי בחותם אחד לכתחלה נהגו להתיר אף במפתח לכתחלה כר"ת וכך מפורש בסמ"ג סוף סי' רכ"ג במ"ות שלא לאכול גבינות של נכרים וכו' וז"ל יש הרבה טעמים שאין נוהגים עתה וכו' ומ"מ אין להקל שכבר נאסרה במנין מיהו מותר להניחם בבית נכרי בחותם כל דהו דלא טרח ומזייף עכ"ל וכ"כ הכל בו בסי' ק"ח ושכך כתב ר"י בתשובה וכיון דבחותם כל דהו מניחין לכתחלה כל שכן במפתח דחשוב כמו חותם גמור לר"ת אפילו גבי יין א"כ בגבינות וחמאה פשיטא דהכל מודים דשרי לכתחלה ואע"ג דבש"ע פסק כהרשב"א בדברים שדי בחותם אחד אם לא היו בו אלא מפתח לא חשוב חותם עכ"ל אנו לא נהגנו כמותו אלא כר"ת ור"י והשותים מימיהם וכדפרישית :

ור"ת

מדברי הגהות מיימון בפ"ח מהמ"א נראה שכל דבר שאיסורו ד"ת כשם שאסור לעשות בו סחורה כך אסור לקנותו כדי ליתנו לנכרי וכ"ל הטעם משום דמתנה כמו מכר היא דאי לאו דקבל הנאה מיניה לא הוה יהיב ליה מידי : כתב המרדכי בר"פ כל שעה שרבינו יחיאל פסק שאסור לעשות סחורה בדבר האסור באכילה ובדבר טמא וראיה מדתנן פ"ז דשביעית לידי חיה ועופות שנתמנה להם מינים טמאים מותרים למוכרם ודוקא נתמנו אבל לא נתמנו אסור וכן מוכח בירושלמי דשביעית אמנם ראבי"ה כ' ג דמותר לעשות סחורה בדבר טמא והביא ראיה מפרק כ"ב (קו') מים ראשונים שאכילו בשר חזיר ואכסנאי יהודי הוי התם ע"כ . ודברי רבינו יחיאל עיקר וכן דעת הפוסקים והיא דהאכילו את החזיר אינה ראיה דאיכא למימר ישראל רשע הוה ועוד דאיתא במדרש דבימי השמד היה ובפרהסיא הוי מחזיקי עצמם לנכרים :

קיח אמר רב חבי"ת אסור בחותם א' חמפ"ג מותר בחותם אחד בפרק אין מעמידין (לט.) : ומ"ש הרשב"א תולה הטעם לפי שאסורין מן התורה כן נראה גם מדברי הרמב"ם בפ' י"ג מהמ"א וכתב הרשב"א ואע"פ שסתם יינן אינו אלא מדרבנן החמירו בו כשל תורה משום דחביב ניסוך עליהם וטרחי ומזייפי חותם אחד והר"ן כתב בשם הירושלמי דטעמיה דרב כלדבר שאיסורו מגופו אסור בחותם אחד משום תערובות מותר בחותם אחד חב"ת איסורו מגופו ותתפ"ג איסורו משום תערובות חוץ מפת שאיסורו מגופו שהרי הפת עצמו גופיה אסור ואפ"ה משום דאיסורו מדבריהם סגי ליה בחותם אחד : ומ"ש רבינו ומפתח אינו כחותם אחד הוא מדברי הרשב"א ואמאי דסמיך ליה קאי לומר דכל היכא דסגי בחותם אחד מפתח אינו חשוב כחותם שאם לא היה בו חותם והיה בו מפתח אסור אבל אם היה בו מפתח וחותם חשוב המפתח כחותם לענין דברים שצריכין שני חותמות וסגי בהאי מפתח וחותם כאילו היה שני חותמות וכן מבואר בדברי הרשב"א ז"ל . וכ"כ רבינו בסימן זה ובסימן ק"ל :

ור"ת

דרישה

סי' קיח [א] **אבל** הרשב"א תולה הטעם לפי שאסורים מן התורה כו' יש לתמוה לפי זה בחלב נמי איכא חשש איסור דאורייתא בחולבו עם חלב של בהמה טמאה וכ"כ הרשב"א בהדיא שחלב טמאה הוא איסור דאורייתא כבשרה וא"כ למה מט וקבעו אותו בסימן חמפ"ג שדי בחותם אחד ולא על הרשב"א תלונתי כי אפשר שהוא לא פירש דחמפ"ג ר"ל חלב כ"א חילתית וככי איתא בגמרא בהדיא שם בפ' אין מעמידין דף ל"ט ריש ע"ב ע"ש גם בהרי"ף ובהרא"ש כתבו חילתית רק שגרסו חמפ"ג בשני חיתין ופירשו חלב חילתית ואת שפיר לפרש"י דהטעם הוא משום דאין דמיהן יקרים משא"כ לפי' הרשב"א שטעמו משום איסור דרבנן צ"ל שהוא לא גריס חמפ"ג בשני חיתין אלא חמפ"ג ופי' חילתית . ומ"ש המפקיד או השולח דברים האסורים מדרבנן כחלב בס"ת לא גרסינן כחלב אלא כמורים כו' ומ"ש שפי' אלא על רבינו תלונתי שפי' חמפ"ג חלב וכתב עליו והרשב"א תולה הטעם כו' כאילו אין חילוק ביניהן

פרישה

סי' קיח (א) **אמר** רב חבית בחותם אחד פי' חתיכת דג כו' דוקא נקט חתיכת דג דאילו דג שלם או אלו' היה מכר בסנפיר שלו משא"כ בבשר שאפי' אלו בהמה אינה ניכרת . (ב) אבל הרשב"א תולה הטעם לפי שאסורים מן התורה וכתב אע"פ שסתם יינם אינו אלא מדרבנן מ"מ מכח שחיבת ניסוך עליהם טרח ומזייפי חותם א' החמירו עליו כשל תורה : (ג) וכתב המפקיד כו' הביא רבינו דברי הרשב"א אלו דס"ל דלא שנא מפקיד שנעשה לרשותו או שולח ולא שנא נכרי או ישראל חשוד ולאפוקי דר"ת שמחלק בין נכרי לישראל חשוד וי"מ דמחלקי בין מפקיד לשולח כמבואר בסמוך : (ד) המפקיד או שולח על ידם דבר שאיסורו דרבנן כחלב יש לדקדק הא חלב טעמו טמא ימליף בחלב טמאה הוי איסור דאורייתא הוא ולמה מני בין אותן שאיסורן דרבנן שדי להם בחותם אחד ונראה שחלב טמא מכר שטוב עכור ובודאי אין לחוש שמחליף כל חלב טהור או רובה בטמא דא"כ היה מכרת אלא יש לחוש שמחליף ולקח מעט מהטהור ושפך במקומו מעט מהטמא ומתוך שהחלב טהור מרובה עליו אינו ניכר וכגון שקרוב טהור מ"מ ס"ל דאינו אסור אלא מדרבנן דמין במינו בטל ברוב משא"כ בבשר דיש לחוש שמחליף כולו ואיכא איסור דאורייתא ועיין בד"מ בסימן קט"ו סוף ע"א ועיין בדרישה :

(ה) ומפתח אינו כחותם אחד פי' במקום שסגי בחותם אחד אבל במקום שצריך ב' יש שם מפתח וחותם סגי (ר"ל דהטעם דבמקום שצריך ב' חותמות היינו משום דלא יוכל לזייף [illegible] משום דלא יוריד לזייף וכשיש

מפתח

חדושי הגהות

ג מהר"ש יונה כתב דדברים אלו תמוהים דבהדיא יפתות מידי איסור לא נפקא ועוד דמשנה ערוכה היא פ"ז דשביעית אין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בנבילות וטריפות שקצים ורמשים והגיהו בצ"ע וכ"ה תי' דס"ל להראבי"ה כתי' השני של תוספת שם פ"ב דאין האיסור מדאורייתא אלא למכרה לאכילה אבל למשוח עורות או להדליק מותר וברש"ד גזרו אפי' לגדל למשוח עורות או להדליק ולכן התיר ראבי"ה בדבר שמא לסחורה ע"ש שהאריך עוד :

קיח א בגמרא קא חשיב להך סימנא דח"ת ד"ת חילתית והרי"ף גורס חחמפ"ג ויהיו הב' חית"ן האחד חלב והאחר חילתית וכ"מ בגמרא' שמא תנכן ע"ש :

בגמ'

ור"ת כתב דוקא בישראל החשוד צריך ב' חותמות וכו' שם אלא דאמר רב הלכה כרבי אליעזר שמתיר יין בחותם אחד הקשו התוספות דרב אדרב דהתם אמר תנ"ה אסור בחותם אחד והכא אמר הלכה כר"א ועוד קשה דרב אשי אמר לעיל גבי חומץ ויין מבושל א"צ חותם בתוך חותם משמע הא יין גמור צריך חב"ח וכן רבא דשקיל וטרי בסמוך ה"ד חב"ח משמע דס"ל דלא סגי בחותם א' והיכי מתרץ ר"ת בההיא דרב דתנ"ה מיירי בישראל חשוד וגרע מהנכרי מפני שהוא בטוח שיאמינוהו ולא מירתת כ"כ וכן ההיא דרב אשי ודרבא נ"מ לענין ישראל חשוד וק"ק פר"ת דנבואה היא להעמיד כל אלו ההלכות בישראל חשוד ואכן בנכרי קיימינן ורב אשי לעיל הזכיר חומץ ביד נכרי א"צ חב"ח ומשמע הא יין ביד נכרי צריך ועוד דבירושלמי משמע דההיא בנכרי איירי וגם רש"י וה"ג פירשוה בנכרי לכ"נ לפרש דהכא והתם בנכרי איירי ויש לחלק בין שולח לחבירו ואינו חוזר ורואה חותמו להכירו דאז צריך חותם בתוך חותם דלא מירתת שסבור האחר לא יכיר החותם אבל היכא שמניחו ביד הנכרי ועתיד לראות חותמו להכיר די בחותם אחד תדע שכן הוא שהרי ר"א הזכיר בדבריו המפקיד יינו אצל נכרי ובסתמא אדם דעתו לחזור שם להכיר חותמו וסתמו אבל רב אשי דלעיל הזכיר בדבריו חומץ שלנו ביד נכרי משמע ששילחו ביד נכרי ומילתיה דרב דתנ"ה מיירי בשולח ביד נכרי כפי' רש"י וה"ג וכתב הרא"ש לתירוץ זה השולח יין לחברו מעיר לעיר צריך שני חותמות ומיהו אם מודיע לחבירו צורת החותם וגם אומר לנכרי שהודיע לחברו צורת החותם סגי בחותם אחד וכתב הר"ן שנראין דברי בעל התוספות אבל אחרים כתבו דר"א לא בא להתיר יין בחותם אחד אלא לומר דמפתח וחותם חשיבי כב' חותמות ואי ליכא מפתח צריך ב' חותמות והיינו ההיא דרב דתנ"ה שאינו ניתר בפחות מב' חותמות או במפתח וחותם כך נראין דברי הרמב"ם בפרק י"ג מהמ"א ואף דברי בה"ג והרי"ף מכוונין כך וכן הם דברי הרשב"א שכתב רבינו להצריך ב' חותמות בין במפקיד בין בשולח ולא שאני לן בין נכרי לישראל חשוד וגם רבינו בסימן ק"ל אחר שכתב סברת ר"ת וסברת הי"מ כתב וה"ג וכן הרי"ף מצריכין לכל ב' חותמות וכן נוהגין ואין להקל עכ"ל ופי' ישראל חשוד לדעת הרשב"א ולדעת הרמב"ם כתבתי בסימן ס"ה · ולענין הלכה כיון דכל הני רבוותא מסכימים שלא לחלק בין נכרי לישראל חשוד הכי (א) נקטינן:

ואם הפקיד או שלח ולא הכיר חותמו חיישינן שמא טרח וזייף וכו' עד הא"צ לחזור אחריו לראותו כ"כ הרשב"א בת"ה וכתב וזו היא ששנינו בפרק אין מעמידין בברייתא השולח חבית של יין ביד כותי וציר ומורים ביד נכרי אם מכיר חותמו וסתמו מותר ואם לאו אסור ופי' ר"י דלאו דבעינן שיחזור אחר חותמו וסתמו אלא לומר שאם חזר עליו והכירו מותר ואם לאו אסור דמוכחא מלתא דנזדייף ומיהו כשר הדבר לשלוח לישראל שהוא משלח לו בכתב ידו היאך ענין חותמו וסותמו וגם יודיע לנכרי המוליכו שהוא מודיע לישראל חבירו היאך חותמו וה"ד דע"י כן מירתת הנכרי ואינו מזייף עכ"ל · ויש בזה סברות אחרות למפרשים שהר"ן ז"ל כתב על ברייתא זו לפי דברי רבותינו הצרפתים שכתבנו לעיל הא דבעינן הכא מכיר דוקא בחותם אחד אבל בשני חותמות אפילו אינו מכיר כגון שולח לחבירו ואינו מודיעו ענין חתימותיו כל שהוא חתום בשני חותמות ומוצא אותם כן שרי אבל אחרים כתבו דאפילו בכמה חותמות בעינן שיכיר והאי מכיר פי' הראב"ד בטביעות עינא ולפיכך כתב שהשולח יין לחבירו ביד נכרי אין סימן מועיל לו שהרי לא יהיה לו עליו טביעות עין ולפיכך אין לו תקנה אלא דוקא בכתיבה כפי הכלי לפי שאין אותו סימן יוצא מתחת ידי נכרי לעולם אבל אחרים אומרים דכי אמרי מכיר לאו בטביעות עינא אלא כגון שמודיע לחבירו ענין חתימותיו היאך הם וחבירו עומד עליהם ומוצא אותם כענין שהודיע לו (ב) עכ"ל:

והיכא דחזר על חותמו ולא הכירו כתב סמ"ג וז"ל אבל מצא החותם נשבר או המפתח נסתר היין אסור וק"ו ממסכת טהרות פ"ה דשרי בטהרות כ"ש ביין נסך דתנן חבית שהניחה מכוסה ובא ומצאה מגולה רבי מטמא וחכמים מטהרים שהגנבים נמלכו והלכו להם דהתם מיירי ביוצא ונכנס ומחמת כן נמלכו והלכו להם ועיין במה שכתבתי בסימן ק"ל: כ"ה ומ"ש כתב אות אחד חשוב כחותם אחד וכו' עד הוי ב' חותמות הרשב"א בת"ה והר"ן פרק אין מעמידין:

כתב רז"ו אם שלח ע"י נכרי בלא חותם ירך אחד וכו' בפ' גיד הנשה וכבר נתבאר בסימן ס"ה · וגם נתבאר ג"כ דין השולח בשר ע"י אחד מעמי הארצות או מעבדי ישראל ואמהותיהם: כתב הרשב"א שלח על ידי נכרי בהמה או עוף שחוטים אסורים וכו' כ"כ בת"ה להוציא מדברי בעל העיטור שהיה אומר דהוי סימן וכ"כ המרדכי בפ"ק דחולין שכתב רש"י בתשובה על דבר העופות שהובאו שחוטים ביד נכרי בלא סימן ולא מעשה לפני רבותי והתירום ואין לי ראיה להתיר וכו' ובסוף דבריו כתב ומכן ואילך אל ינהגו כן: כתב עוד ואפי' שלח ע"י נכרי בלא חותם אם אותו המקום מעבר לרבים מותר וכו' כ"כ בת"ה והביא ראיה מדתניא בפ' אין מעמידין (לא·) בראשונה היו אומרים יין של עין כושי אסור ב מפני בירת סריכה ושל ברקתא אסור מפני כפר פרישא ושל זגדור אסור מפני כפר שלות חזרו לומר חבית פתוחות אסורות וסתומות מותרות ואקש' וסתומות מותרו' ורמינהי השולח חבית של יין ביד כותי וציר ומורים ביד נכרי אם מכיר חותמו וסתמו מותר ואם לאו אסור ופרקינן א"ר ירמיה בין הגתות שנו כלומר שהדרכים מצויים בדרכים ומתיירא לפתוח ולינע ושנינו בתוספתא דמסכת דמאי פרק הלוקח ירק השולח ביד ע"ה וביד כותי הרי הוא חושש משום מעשרות ומשום שביעית אבל חמרי נכרים החוזרים מן הגורן לעיר אינו חושש משום מעשרות ומשום שביעית מפני שבחזקת המשתמר עכ"ל ובתשובה סי' תשס"א כתב דהא דשרינן דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אין משלחין ביד נכרי בלא חותם אפילו במקום ששכונת ישראל הוי בעיר אחד בפני עצמה שהיא מיוחדת ואין דרך הרבים מפסיקתה אפ"ה אין משלחין לכתחלה עכ"ל וה"ר יונה כתב באגרת התשובה השולח מחנת מתנור ביד נכרי באין שם שומר ישראל הרי הבשר שבממכרת נבלה שמא החליף הנכרי חתיכה מן החתיכות או החליף את התרנגולת או החליף המרק שכך אז"ל בשר של ישראל ביד נכרי אסור אפילו בחותם אחד עד שיהא חותם בתוך חותם עכ"ל ודברים אלו

(ו) [ג] ור"ת כתב דווקא בישראל החשוד צריך ב' חותמות (ז) אבל ביד נכרי שרי בחותם אחד (ח) וי"מ שאין חילוק בין נכרי לישראל חשוד אלא יש חילוק בין מפקיד לשולח דמפקיד שעתיד לחזור לחותמו לראותו די בחותם אחד כי הוא ירא אבל השולח על ידו שאינו עתיד לראות החותם צריך ב' חותמות ולפי זה אם הודיעו לחברו צורת החותם וגם אמר לנכרי שהודיעו לחברו די בחותם אחד וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל (ט) ולקמן בהלכות יין נסך יתבאר עוד שליחות יין ע"י נכרי (י) ואם הפקיד או שלח ולא הכיר חותמו חיישינן שמא טרח וזייף אפילו עשה ב' חותמות ומיהו כיון שהחתימו כראוי ב' חותמות במקום שצריך שנים ואחד במקום שדי באחד אין צריך לחזור אחריו לראותו כתב אות אחת חשוב כחותם אחד (ג) שתים הוי כשני חותמות מפתח וחותם הוי ב' חותמות כתב רש"י אם שלח ע"י נכרי ירך בלא חותם אם היא חתוכה כדרך שישראל חותכה אחר חטיטת הגיד כשרה וכן ראיתי לרבותי שהתירו בשר שנשלח ע"י נכרי ונתקלקל החותם וכל החתיכות שהיה ניכר בהן ניקור הישראל כגון בנטילת חוטא דידרא והתוט שנוטלין אצל החזה התירו עד כאן [ג] כ' הרשב"א שלח על ידי נכרי בהמה או עוף שחוטין אסורין בלא חותם (יא) שאין סימן (ד) שחיטה סימן לסמוך עליו: כתב עוד אפילו שלח ע"י נכרי בלא חותם (יב) אם אותו המקום מעבר לרבים מותר שהוא ירא שמא יראנו אחד מהעוברים שהוא מחליף ויתפס עליו כגנב והמחמיר שלא לשלוח לעולם אלא בחותם

ור"ת כתב דוקא בישראל החשוד וכו' נראה דפי' ישראל חשוד נ"ל דהוא חשוד על הגזל או נמי על החליפין דאל"כ אלא חשוד לשאר עבירות קשה דבסי' קי"ט כתב דאפילו הוא חשוד באיסורי תורה לא חיישינן לשמא יחליף אלא דס"ל להרשב"א דהא דלא חיישינן לשמא יחליף אע"פ שהוא חשוד באיסורי תורה אינו אלא בחשוד באיסורי תורה שרבים מקילין בהן כגון מעשר ושביעית אבל בחשוד באיסורי תורה דרבי' נזהרין בהן ודאי דחשוד נמי אחליפין ובעי חב"ח וה"ה דחשוד לעשות במזיד דבר איסור דרבים נזהרין שלא להקל בהן אף ע"פ שאינו אלא איסור דרבנן הוי נמי חשוד אף על החליפין ומ"כ יש לומר דבהה"ג איירי הכא דאסור להפקיד אצל החשוד ולפיכך כתב הרשב"א דבאיסור תורה בעינן חב"ח ואם הוא איסור דדבריהם כגון דמאי וגבינה של נכרי' דרבים מקילין בהן מפקידין אצלו אותו דבר בעצמו ולא חיישינן לאחלופי ואין זה קרוי מומר לאותו דבר שמה שהוא מיקל בדבר זה אינו בעיניו כעובר ופוקר וכמומר ואין חשוד לחלוף או לגזול ועיין בת"ה הארוך בית ד' שער ב' ועיין במ"ש ריש סי' קי"ט:

ומ"ש ולפי זה אם הודיע לחברו וכו' כלומר לאפוקי לפי דעת הרשב"א במפקיד ואפי' בנכרי בעי חב"ח א"כ ה"ה בהודיע לחברו וכו' נמי בעינן חב"ח אבל לקמן בסימן ק"ל דלא הביא רבינו דעת הרשב"א כי אם דעת ר"ת וי"מ לפיכך כתב על סברת י"מ ואפילו לפי זה אם הודיע לחברו וכו' דבא לומר דל"מ לר"ת דבנכרי לא בעינן חב"ח א"כ אפי'

דרכי משה

קיח (א) ובאו"ה כלל כ"ב דנהגינן בדיעבד כר"ת ודין י"ג דרבנן ע"ל סימן ק"ל: (ב) וע"ל סימן ק"ל וע"ל סוף סימן זה דלא חיישינן רק במקום שנהגה בחליפים אבל לא חיישינן שמא כיון להכשילו: (ג) בתשובת הרשב"א סימן ק"ט והדפוסים אע"פ שיש בהן כמה אותיות אינו אלא כחותם אחד כיון שקובעת אותם בפעם אחת עכ"ל ובמרדכי פרק ר"י דף שמ"ח ע"ג משמע דב' מפתחות הוי כמנעול וחותם וב"י כתב לקמן בשם הרשב"א ושאר פוסקים דב' מפתחות לא הוה כחותם בתוך חותם: (ד) וכ"ה במרדכי ספ"ק דחולין בשם רש"י גם בהג"א שם ובאו"ה כתב הא דניקור הוי סימן דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור לשלוח ע"י ניקור אבל בהר"ן פ' ג"ה דף תש"י ע"ב ובכל בו משמע דאף לכתחלה יש לסמוך על הניקור כתב בת"ה סימן ר"ז הא דאמרינן כי החתיכה שהניקור היה ניכר בהן שרי הא אחרים אסורים דוקא בבשר משום דהוי ספיקא דאורייתא ועוד איכא למימר שהנכרי החליף דוקא חתיכות שאינן מנוקרות כדי שלא ירגישו אבל אם שלח אחד לחבירו גבינות בשק חתום והנכרי פתחוהו והישראל מכיר בט"ע מקצת גבינות ותאנות שהם שלו כולן מותרים דאם

פרישה

מפתח וחותם הוי נמי טרפא משא"כ בחותם אחד דהוי סתמא שלא יזייף לבד ומפתח בקל מזייפין וזו"ק עכ"ה) וכ"כ רבינו בסמוך וכ"כ הרשב"א ב"י: (ו) ור"ת כתב דוקא בישראל חשוד כו' כתבתי בדרישה: (ז) אבל ביד נכרי שרי בחותם אחד הטעם דישראל חשוד גרע מנכרי מפני שהוא בטוח שיאמינוהו ולא מירתת כ"כ כמו נכרי ובסימן ק"ל כתב רבינו בשם הרמב"ם דישראל חשוד עדיף מנכרי: (ח) וי"מ שאין חילוק כו' כ"ז נתבאר בדרישה ע"ש: (ט) ולקמן בהלכות יין נסך יתבאר עוד שליחות יין נסך ע"י נכרי בסימן ק"ל וז"ל וה"ג וכן רי"ף מצריכין לכל ב' חותמות וכן נוהגין ואין להקל ור"ל מ"ש לכל בין למפקיד בין לשולח · ויש לדקדק על רבינו שמסיים כאן במסקנת הרא"ש ז"ל דמחלק בין מפקיד לשולח ובסימן ק"ל מסיים וכן נוהגין כו' דמשמע דל"ש לעולם צריך ב' חותמות ואפשר לחלק דהתם קאי איין נסך שהחמירו הוא"ל וטעמו עליהם לגבי נסך גרמי ומיירי במ"ש בסמוך וכאן הביא דעת הרא"ש לשאר איסורים גם י"ל דהם לא כתב אלא שנהגו כן כמנהג דעלמא וכאן כתב מה שהוא הלכה לדינא: (י) ואם הפקיד או שלח ולא הכיר חותמו פי' שסור ומדמן שם או שהודיע לחבירו צורת החותם ששלח לו והוא לא הכיר: (יא) שאין סימן שחיטה סימן לסמוך עליו היינו דוקא במקום שאין רוב ישראל או רוב עכו"ם ישראל אלא מצוי גם כן בשר נבילה משום הכי חיישינן שמא החליף הבשר בנבילה ואין לסמוך על סימן שחיטה משא"כ לעיל בסימן מ' דשם מיירי במקום שרוב ישראל מצוין ורוב טבחיהן ישראל וליכא בשר נבילה שכיח כלל אלא דיש למיחש כיון דמנכסת בשוק ולא נשחטה כראוי בזה אמרינן דסמכינן ארוב המצוין אצל שחיטה מומחין הן: (יב) אם אותו המקום מעבר לרבים מותר ובתשובה

דרישה

ביניהן בענין ספי' ודו"ק ועיין פרישה: [ג] ור"ת כתב דוקא בישראל החשוד צריך ב' חותמות כו' בפ' אין מעמידין אלא דאמר רב הלכה כרבי אליעזר שמתיר יין בחותם אחד הקשו התוס' דרב אדרב דהתם אמר תניא אסור בחותם אחד והכא אמר הלכה כרבי אליעזר ועוד קשה כו' עד והיכי ר"ת מתרץ בההיא דרב דתניא מיירי בישראל חשוד כו' יקלא קשה פירוש ר"ת דנבואה היא להעמיד כל אלו ההלכות בישראל חשוד ואכן בנכרי קיימינן לכ"נ לפרש דהכא והתם בנכרי איירי ויש לחלק בין שולח לחבירו ואינו חוזר ורואה חותמו להכירו ובין המפקיד אצלו שעתיד לחזור לחותמו ולראותו כמבואר בדברי רבינו וכתב הר"ן שנראין דברי בעל התוס' אבל אחרים כתבו דר"א לא בא להתיר יין בחותם אחד אלא לומר דמפתח וחותם חשיבי כשתי חותמות ואי ליכא מפתח צריך ב' חותמות והיינו ההיא דרב דתניא שאינו ניתר בפחות מב' חותמות או מפתח וחותם כך נראין דברי הרמב"ם בפרק י"ג מהמ"א ואף דברי בה"ג והרי"ף מכוונין כן · וכן הם דברי הרשב"א שכתב רבינו להצריך ב' חותמות בין במפקיד בין בשולח ולא שני לן בין נכרי לישראל חשוד וגם רבינו בסימן ק"ל אחר שכתב סברת ר"ת וסברת הי"מ כתב וה"ג וכן הרי"ף מצריכין לכל ב' חותמות וכן נוהגין ואין להקל עכ"ל: [ג] כתב הרשב"א כו' שאין סימן שחיטה סימן לסמוך עליו יש לדקדק דלעיל בסימן מ' כתב רבינו שאם מצא בהמה או עוף שחוטה מותר א"כ משמע דשחיטה סימן י"ל דשאני התם דליכא ריעותא דסמכינן אשחיטה אבל כאן הוא"ל וביד נכרי הוא איכא ריעותא לא סמכינן אשחיטה והלבו"ש לא קשיא דדוקא כאן דליי"י במקום שמא החליפו יפה נרעה איכא למימר משא"כ בסימן מ' דאיירי בנמצאת ע"ג קרקע ואיירי

חדושי הגהות

ב בגמרא איתא הנוסחא מפני בירת סריקא ושל ברקתא אסור מפני כפר פרשאי וכו' פירש"י עין כושי וברקתא מיני מקומות הן ובירת סריקא וכפר פרשאי שמות ע"ז הן הסמוכים למקומות אלו :

אפי' לא הודיעו לחברו סגי בחותם אחד אלא אפי' לי"מ דבלא הודיעו העינן חב"א מכל מקום בהודיע לחברו סגי בחותם אחד :

המניח נכרי בחנותו וכו' כתב ב"י תחלת לשון זה הוא מדברי הרשב"א וכו' ולא כיון לשונו וכו' ולפעד"נ דאדרבה דקדק ללשונו לבאר דלא הגריעו חכמים יוצא ונכנס אלא כשהנכרי נהנה בחליפין אבל בדלא נהנה בחליפין א"צ כלל שמירה דאפי' יוצא ונכנס לא צריך ולפי שבדברי הרשב"א בית ד' שער ב' לא נתבאר דין זה לפיכך לא הביא לשונו ולא כתב דין זה בשמו אלא כתבו סתם דמדברי התוס' והרא"ש פ"ק דע"ז למד להורות כך והיינו דכתב רבינו לפיכך ישראל ונכרי ששפתו וכו' דאיתיה פ"ק דע"ז דשמעינן מהם דאע"פ שהנכרי נהנה בחליפין אין לחוש בהחזרת פנים וה"ה יוצא ונכנס דאינו אסור אלא א"כ הודיעו שדעתו לשהות וע"ז סומכין להניח הקדרות אצל השפחות כשהולכין לב"ה כיון דלא הודיעום שדעתם לשהות כדכתב הרא"ש ולא כנראה מדברי הרשב"א : גבינות שגללו נכרים בדרך ושוב באו ליד ישראל אם יש להתירן בט"ע נראה דאסורין הואיל ואין ט"ע רגילין בהם ולא סמכינן אפילו אאורבא מדרבנן ע"כ מתשובת מה"ר מנחם בסי' קל"ה ואין דבריו נראין אלא אף בגבינות איכא ט"ע וכך כתב להדיא מהרא"י בת"ה סימן ר"ו וכן פסק בהגהות ש"ע כאן סעיף ה' · אסור לשלוח חמין או פשטיד"א לתנור ע"י שפחתו נכרית וקערה מלאה תבשיל לבית חברו ע"כ אגודה פג"ה והכי איתא בתשב"ץ ומסיק אבל אם נתן בה סימן מותר ע"ש סימן של"א מיהו הרשב"א התיר במקום מעבר לרבים וכדכתב רבינו בשמו וכן נהגין היתר בכל מקום וע"ל בסימן ס"ג מ"ש בדין זה בס"ד · פעם אחת נתפסו היהודים ונטלו הנכרים כל אשר להם וכשנתפשרו והוחזר אשר להם מצאו קדרותיהם בשומן אווז ואמרו שהכירום בט"ע כאשר הניחו אותם והיה נ"ל להתירם דלא גרע מטביעות עינא דקלא . אגודה פנ"ה · קדרה נשארה בין הנכרים וכבר לקחה ישראלית אחת מן השומן שבקדירה

בכף

בחותם תע"ב (יג) המניח נכרי בחנותו ובו מדברים שאפילו אם הוחלפו יש בהן איסור תורה מותר [ד] ול"ת שמא החליף להכשילו אא"כ נהנה בחליפין אפילו אם נהנה בחליפין אם הוא יוצא ונכנס או אפילו שהה זמן רב ולא הודיעו (ז) שדעתו לשהות מותר אבל אם הודיעו שדעתו לשהות אסור (יד) לפיכך ישראל ונכרי ששפתו קדרות זו אצל זו זה בשר שחוטה וזה בשר נבלה מותר ואין לחוש שמא כשהחזיר הישראל פניו החליף הנכרי שחוטה בנבלה אפילו אם של ישראל משובח ואפילו פיהן מגולה מותר ואין לחוש שמא יתזו נצוצות מזו לזו (טו) וכתב א"א הרא"ש ז"ל

ועל

אלו כסותרין לדברי הרשב"א דהסמא התער במקום מעבר דרבי' הוא ומ"מ כדאי הוא הרשב"א לסמוך עליו בדיעבד (ה) וכ"ש שמביא ראיה לדבריו :

כתב הרשב"א בתשובה סימן ק"ט בשר הנמצא ביד נכרי וכתוב עליו חותם או כשר אף על פי שאינו ידוע מי כתבו כשר דמידע ידיע שהוא של ישראל וכאותו שאמרו (חולין ד' לד ·) חיתוכא דישראל מידע ידיע אבל בדפוסי הגבינות יש לאסור ואין שומעים למי שמתיר ואפילו לסמוך על תקנת ישראלים שעושים חותם אנו חוככים לפי שאין נזהרים כהוגן כ"ש שלא לסמוך בהם על החותמו' הנמצאות ביד נכרי' וכמה פעמי' גונבים הדפוסים מתחת מראשות ישראל הישנים בבתיהם וכמה פעמים נאבדים ואנו מצאנו כהנה מאה פעמים ושומר נפשו ירחק מהם עכ"ל וכן כתב בשבלי הלקט שאין ליקח מהנכרי גבינות חתומות אם לא יהא כתב יהודי מעיד עליה ובתשובות מהרי"ק סימן ל"ג על ענין אם מותר לוקח גבינות מן הנכרים בראותם בחתימות נראה שאין להתיר בלא הכרת חותם אפילו לר"ת שפסק שא"צ הכרת חותם דע"כ לא אמר ר"ת אלא דוקא היכא דאתחזק היתירא כגון בשולח לחברו (ו) אבל בכה"ג שאין אנו יודעים בבירור שיש ליהודי גבינות בבית נכרי זה ואפילו היינו יודעים שיש לו שם גבינות ולא היינו יודעים משכונם איכא למיחש דילמא טרח ומזייף כדי למוכרם ביוקר לישראל ועל אשר נסתפקת אם יש לחוש שמא הניח חותמות בבית נכרי נראה דאין לחוש כלל כי אין אנו רואים ריעותא ורגלים לדבר עכ"ל :

דין חותם בדפוס שיש בו אותיות כתבתי בסימן ק"ל · דין מקום שמצויים בו מומרים ונכרים שיודעים לכתוב בסימן הנזכר :

המניח נכרי בחנותו ובו מדברים שאפילו אם הוחלפו יש בהם איסור תורה מותר וכו' אם הוא יוצא ונכנס תחלת לשון זה הוא מדברי הרשב"א וז"ל המניח נכרי בביתו ויש שם בשר וכיוצא בזה מן הדברים שיש לחילופיהן אפילו משום איסורי תורה אם ישראל יוצא ונכנס מותר וזה פשוט מדתנן בפרק בתרא דע"ז (סט ·) המניח נכרי בחנותו אף על פי שהוא יוצא ונכנס מותר ותנן בפ' רבי ישמעאל (סא ·) אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אלא אף ע"פ שהוא יוצא ונכנס מותר וכתב הרשב"א בת"ה הארוך דאפילו במה שהוא מסור ביד הנכרי נמי והיינו דרבא (חולין ג ·) דאוקי מתני' דהכל שוחטין בכותי וביד ישראל יוצא ונכנס ואביי לא אוקמה כותיה משום דהתם לא נגע והכא נגע ורבא ל"ש הכי ולא שנא הכי כל שהוא נכנס ויוצא מותר וא"צ להיות יושב ומשמר וקי"ל כרבא ע"כ ורבינו הפסיק בו לא חיישינן שמא החליף להכשילו וכו' בין המניח נכרי בחנותו וכו' מותר לאם הוא יוצא ונכנס ולא כיון לשונו שלא היה שם מקומו אלא לבסוף וכך ה"ל לכתוב המניח נכרי בחנותו ובו מדברים שאם הוחלפו יש בהם אפי' איסור תורה אם הוא יוצא ונכנס או אפי' שהה זמן רב ולא הודיעו שדעתו לשהות מותר ולא חיישינן שמא החליף (להכשילו : ב"ה צריך להעביר הקולמוס על תיבת להכשילו ועל תיבת אינו ולכתוב במקומם אפילו אם הוא אם אינו) נהנה בחליפין אבל אם הודיעו שדעתו לשהות אסור : ב"ה ואם אינו נהנה בחליפין מותר בכל ענין דלא חיישינן שמא החליף להכשיל כיון שאין לו הנאה בדבר

ומ"ש או אפילו שהה זמן רב ולא הודיעו שדעתו לשהות מותר פשוט במשנה פ' השוכר את הפועל (סט ·) שכל שאינו מודיעו שהוא מפליג מותר ובסימן קכ"ט ביאר רבינו דהיינו דוקא בשלא סגר הנכרי החנות לפי שהוא מתיירא בכל שעה לומר עתה יבא ויראנו אבל אם סגר הנכרי החנות דאין הנכרי מתיירא חיישינן : ב"ה וה"מ בשיש איסור מצוי שם דומיא דהתם דמיירי ביין שהוא מנסך במגעו בו אבל אם אין איסור מצוי שם אפי' סגר החנות מותר ומ"ש ולא חיישינן שמא החליף להכשילו אלא א"כ נהנה בחליפין כ"כ התוס' בפרק קמא דע"ז (יב ·) אהא דקאמר לא הלכה לצור מימיך וראית ישראל ונכרי ששפתו ב' קדרות על כירה אחד ולא חשו להם חכמים משום בשר נבלה דילמא מהדר ישראל אפיה לאחוריה ושדי נכרי נבלה בקדרה וז"ל ושדי נכרי נבלה בקדרה פרי"י שדי בשר כחושה שלו ושקיל בשר שמנה כדי להרויח אבל בחנם כדי להכשיל את ישראל לא חיישינן אפי' הולך למרחוק וראיה מדאמרינן בפ"ב גבי ארבא דמוריסא דלא חייש לתערובת חמרה כיון דקיסטא דמוריסא בלומא קיסטא דחמרא בד' לומי ומה"ט שבקינן בכל יום קדרות שלנו לשפחותינו נכריות ולא חיישינן שמא הטילה איסור לתוכן וכ"כ הר"ן שם דמילתא דפשיטא היא דלעולם לא חיישינן שיחליף הנכרי או יערב אלא דוקא בשיש לו תועלת בדבר אבל כל שאין לו תועלת לא חיישינן שמא יתכוין להעביר את ישראל והביא ראיה מההיא דפרק ב' שכתבו התוספות וכ"כ הסמ"ג (ח) והרשב"א בת"ה גבי ישראל שהניח בשר על גבי גחלים ובא נכרי והפך בו עד שיבא מב"ה או מבית המדרש וכן אשה ששפתה קדרה על גבי כירה וכו' כתב בשם ר"ת דה"מ דליכא חשש דחליף ליה כגון שסגר הדלת עליה ונעל בפניה כראוי שלא תוכל לבאת ולהביא דבר האסור ולהחליף וכגון שיודע שאין עתה בבית שום דבר איסור עכ"ל ואע"ג דאיכא לאוקומי דלאלופי כדי להרויח דוקא הוא דחייש מ"מ מה שכתבו סתם להתיר להניח קדרות לשפחות נכריות ומשמע דבלי נעילת דלת עליהן ואפילו יש עמהן בבית דברים האסורים שרו ר"ת חולק בדבר :

וכתב א"א ז"ל ועל זה סומכין וכו' עד סוף סי' בפ"ק דע"ז ובתשובה כלל י"ט סי' י"ח כתב הניח התבשיל ברשות השפחות בלא ישראל ודאי אסור כיון שמביאין להם עבדים בשר ממקולין של נכרי' ואם ישראל נכנס ויוצא שרי וכרבא פ"ק דע"ז גבי לא הלכה לצור מימיך וכו' : כתב בשבלי הלקט נכרי שהכניס חלב לתוך קדרה ישראל להכעיס אסור להאכילה לא לאותו נכרי ולא לנכרי' אחרים כדי שלא ילמדו לעשות כן : ונכרי שאמר לישראל אל תאכל מהקדרה שאני השלכתי בה חלב אין מקבלין ממנו אלא מותרת היא עכ"ל : ב"ה כתב הרשב"א ז"ל בתשובת סימן תשס"א דכל דבר שיצטרך נכרי להפסיד משלו כדי להעביר את ישראל אין חוששין וראיה מההיא ארבא דמוריסא דפ' א"מ ואפשר שאין אומרים כן לסמוך על הנכרי בכך לכתחלה ולא אמרו אלא בדיעבד וזה קרוב בעיני ותדע דעיר שבחי ישראל והוב מקוין מוכרין בשר שחוטה ומוכרין שם גם בשר נבלה בשר הנמצא ביד נכרי מותר כדאיתא בפרק ג"ה (צה ·) ואמרו שאין משלחין שם לכתחלה בשר ביד נכרי בלא חותם וצא וראה בכל המקומות אע"פ שיש להם שכונת ישראל והשכונה בעיר אחת בפני עצמה שהיא מיוחדת לישראל ואין דרך הנכרי מפסקת ואפ"ה לא ראינו מי שסמך לכתחלה לשלוח בשר ביד נכרי בלא סימן ואע"פ שדיעבד יש להתיר מפני מה שאמרו בנמצא הלך אחר הרוב ואמרי' בפרק ג"ה דנמצא ביד נכרי עכ"ל ·

כתב המרדכי בפ' אין מעמידין שאלו את ר"י על גבינות הרבה שעשה ישראל בבית הנכרי והיו חתומים בחותם דפוס של עץ ושכח הדפוס בבית הנכרי וירא׳ם פן זייף הנכרי וחתם אחרים באותו דפוס והשיב מאחר שאיסור גבינה משום גילוי ואין אנו נזהרין עתה בגילוי יש להקל ולומר שירא לזייף שיחוש שהיהודי רגיל לעשות חותמו במקום מיוחד ועוד ירא שמא ירגיש הישראל בדבר מחמת שהגבינות שנעשו א"כ לאות יותר ועוד היה נראה לרבינו עוביה דאפילו לשמואל דאמר שמעמידין אותה בעור קבת נבלה דאפילו את"ל דדבר המעמיד הוי כבית שאור שחימוצו קשה מ"מ אין שם אלא ל"ט ורש"י פסק דטעמא הוי מדאמרינן והו"ל ספיקא דרבנן ולקולא ואף לדברי ר"ת דטעם כעיקר דאורייתא למה לא יותרו דאיכא ספיקי טובא כי שמא לא בא חותם הנאבד מעולם ביד נכרי ואת"ל בא לידו שמא לא זייף ואת"ל שזייף בו שמא לא העמיד אלא בדבר המותר וגם סמ"ג כתב תשובות ר"י (ט) :

כתב

דרכי משה

דאם איתא דהחליף ודאי היה לוקח הטובים מהן עכ"ד . (ה) וכ"פ באו"ה כלל כ"א ופ' דוקא בעבדו ושפחתו דיראים לזייף אבל בשאר נכרים אסור בדיעבד עכ"ל ואינו נ"ל דבכל נכרים אמרינן שהוא ירא לזייף כשישראל מצוי שם . (ו) ובאו"ה כלל נ"ב אוסר ליקח אפילו בשר הנמצא ביד נכרי וניכר עליו ב' חותמות ולא נודע מי חתמו עכ"ל ובכלים הנמצאים ביד נכרי נוהגין להקל אם מוצאין עליו כתב ישראל להכשירן ע"י זו ואפשר משום דסתם כליהן אינן ב"י כתב הכל בו בשם הרי"ף אם שלח בשר בשק צריך לחתום הבשר ולא השק שהרי יכול לפותחו בתפירות ואם חתם הבשר וגם השק הוי כחותם בתוך חותם עכ"ל ובאו"ה כלל כ"ב אם הפך התפירות לפנים די שיחתום השק עכ"ל (ז) ע"ל סימן קכ"ט : (ח) ובהגש"ד בשם ר' חיים א"ז דה"ה השולח לחבירו חתיכות בשר וראה שהוא שמן כראשון ששלח שמותר כיון שהנכרי אין לו ריוח אם החליף לא חיישינן לחלופי עכ"ל משמע דגם בשולח לא חיישינן לחלופי רק בדבר הנהנה בחליפין (ט) וכ"ה בש"ד וכתב באו"ה כלל מ"ג דוקא שהניח הדפוסים בתוך הגבינות אבל הניח הגבינות בבית נכרי וגם הניח שם הדפוסים תלושים ויש חששא שמא עשה הנכרי ג"כ גבינות והחליף בשל ישראל גדולים בקטנים אסור אבל בלא"ה לא חיישינן לחלופי וכן נהג מהר"ש עכ"ל

אמנם

דרישה

ומורי במכירה שכיל שלו תו לא חיישינן לנכרי שמטא והיותר נראה כמ"ש בפרישה ·

[ד] **ולא** חיישינן שמא החליף להכשילו כו' עיין מ"ש ב"י דאין כאן מקומו אלא לבסוף והכי ה"ל לכתוב המניח נכרי בחנותו ובו מדברים שאם הוחלפו יש בהם אפילו איסור תורה אם הוא יוצא ונכנס או אפילו שהה זמן רב ולא הודיע שדעתו לשהות מותר ולא חיישינן שמא החליף להכשילו אם אינו נהנה בחליפין אבל אם הודיעו שדעתו לשהות אסור עכ"ל ובב"י נפל טעות במחק דכתב אם אינו נהנה כו' דהא מדברי רבינו משמע להדיא דאפילו אם נהנה לית לן בה וכן הוא דעת ב"י וכמ"ש אח"כ בביאור דברי רבינו ע"ש וצ"ל דסתי ולא חיישינן כו' אין כאן מקומו אלא כצ"ל אם לא הודיעו שדעתו לשהות מותר ואם הודיעו כו' אסור ולא חיישינן כו' ולפי זה כתי ולא חיישינן הוא ענין בפני עצמו ואדלעיל קאי · אבל יותר נראה להגיה בב"י אפילו אם נהנה במקום אינו וגם למחוק תיבת להכשילו דהא אין שייך להכשילו כשנהנה וכן הוא בהדיא בש"ע בסימן זה · והא דהגיה הב"י וכתב שכ"ל הייט משום דאין שייך לומר ברישא סתמא מותר דהא אינו מותר אם לא בתנאי דיודע דלא נהנה ומסתמא יש לחוש שהחליף ונהנה ואין שייך ליישבו ולומר דצריך להיות דלא חיישינן במקום ולא דאכתי קשה אחי פסקא דקאמר מותר סתמא בדבר שמן הסתמא הוא אסור אבל לפי הגהתו ופסקו מ"ש דאם יוצא ונכנס או לא הודיעו בכל ענין שהוא מותר דמרתת מהנכרי להחליפו · אלא שאכתי קשה כיון דהב"י [illegible]

סתמא

פרישה

ובתשובה כתב שדוקא בדיעבד יש להתירו בכה"ג : (יג) המניח נכרי בחנותו עיין בדרישה ובסימן קכ"ט חולק רבינו בין אם סגר הנכרי החנות לאם לא סגר ע"ש ב"י : (יד) לפיכך ישראל ונכרי ששפתו כו' (כשמניחין הקדירה אצל האור על גבי כירה קרוי שפותה לשון שפות הסיר עכ"ה) מותר דטעם דמרתת שישראל ידאהו או ירגיש שהרי מיירי שהוא כאן דומיא שהחליף כיון דקאמר (וכתב רמ"א ע"ז ולכתחילה יש ליזהר משום גילוי' שיתמו לוז וכן הדין בכלי לכתחילה אסור ובדיעבד מותר מרדכי עכ"ה) (טו) וכתב הרא"ש ז"ל ועל זה סומכין כו' עד ועוד כדי להשביח חלקה פי' שגם היא אוכלת ממנו משביחו להנאתה (ואם עשתה דבר איסור בתבשיל אין להאכילה מותה תבשיל כדי שלא תרגיל לעשות כן שבולי לקט ב"י וכ"כ רמ"א עכ"ה)

סתמא

ועל זה סומכין להניח הקדרות אצל השפחות בשהולכין לב"ה ונבון לירא שמים להחמיר (יא) כי כמה פעמים אירע קלקול בדבר ועוד כדי להשביח חלקה נותנת חלב בקדרה:

דיני חשוד

קיט [א] (א) **החשוד** לאכול דברים האסורין בין אם הוא חשוד באיסור תורה בין אם הוא חשוד באיסור דרבנן אין לסמוך ע"ז בהן ואם נתארח עמו לא יאכל משלו מדברים שהוא חשוד עליהם (ב) בד"א בחשוד אבל בסתם כל אדם הוא בחזקת כשר ויכול לאכול עמו (ג) וכן אפי' אם הוא חשוד למכור דברים האסורין (ד) מתארח עמו ואוכל עמו וכן אם שולח לו לביתו מותר כיון שאינו חשוד לאכול דברים האסורין דחזקה ממה שהוא אוכל משגר לו ואפילו החשוד לאכול דברים האסורין אין האיסור אלא שלא לאכול משלו אבל יכול ליתן לו משלו שיתקן לו א ולא חיישינן שמא יגזול ויחליפנו בשלו בד"א בסתם כל אדם אבל אם נותן למי שחושש בתקנתו אסור שמא יתקלקל מה שנותן לו והוא יחליף המתקלקל בשלו (ה) כיצד הרי שנתן לחמותו אסור (ו) שבושה מחתנה ב ורוצה בתקנת בתה (ז) [ב] וכן הנותן לפונדקית פעמים שהיא בושה מן האכסנאי ומחלפת לו טוב ברע וכן כיוצא בזה: (ח) החשוד לדבר א' אינו חשוד לדברים אחרים אבל כל מה שצריך לאותו דבר חשוד גם עליו כההוא עובדא דאיתא בבכורות בטבה

כתב הרשב"א בתשובה סי' ס"ז גבינה של נכרי שעמד עליה ישראל בשעת עשייתה וקבע בה חותמו ואח"כ הניחה ביד נכרי ומכיר חותמו כיון דשל ישראל היא לא חיישינן שמא החליק פניה בשומן חזיר וכטעמא דבני מערבא דאין חוששין לשמא יאבד את שלו להטיח פני הגבינה בשומן שלו כדי להעביר את הישראל ואפי' הם של נכרי אין חוששין להם עכשיו שאסור הוא להם ונענשין עליו מפני שאוכלין אותם בימים האסורים להם באכילת בשר (י) ובכל דבר שאין דרכן אין חוששין כדרך שאמרו בכבשים (ע"ז לט:) ע"כ:

כתב הר"ן בתשובה סימן מ"ה על ראובן שהביא בספינה ממיורק"א טלאים מלוחי' והניחם בספינה והפליג והלך למקום אחר לחוג חג הפסח והטלאים היו בסלים חתומים אלא שבין אותם לאותם היה אפשר להכניס ולהוציא ובכל אותם מקומות לא נמצא ביד נכרי לעולם בשר טלאים כאלו מלוחי' לפי' הנשמע אחר החקירה אלא שבקשטילי"א מולחים הנכרי' גדיים והשיב אפילו היו אותם שבקשטילי"א דומים לאלו כיון שהוחזק כאן שבאו טלאים מלוחים כשרים ממיורק"א ואין דרך הנכרי למלוח אותם בכל הארצות האלה ולא נשמע מעולם שבאו טלאים מלוחים מקשטילי"א אית לן למימר שהוחזקו מן הכשרים ממיורק"א הם (יג) עכ"ל:

קיט החשוד לאכול דברים האסורין בין אם הוא חשוד ב"ה כתב הרא"ש בתשובה כלל כ"ט סי' ר' על פי שרצה לשנות בעדות אשה בשביל ממון וכו': באיסור תורה בין אם חשוד באיסור דרבנן אין לסמוך עליו בהם ואם נתארח עמו לא יאכל משלו וכו' זה פשוט בכמה משניות ממסכת דמאי שאין ע"ה נאמן על המעשרות דלפי שהוא חשוד לאכול שאינו מעושר וכן המתארח אצלו לא יאכל משלו עד שיעשר ואפי' אומר זו מעושר הוא אינו נאמן וכדתנן בפ"ב המקבל עליו להיות נאמן מעשר את שהוא אוכל ואת שהוא לוקח ואת שהוא מוכר ואינו מתארח אצל ע"ה ר"י אומר אף המתארח אצל ע"ה נאמן א"ל על עצמו אינו נאמן כילד יהא נאמן על של אחרים כלומר שמאחר שאינו מקפיד להתארח אצל ע"ה דסתמא אוכל שאינו מעושר כ"ש שלא יקפיד על האחרים מלהאכילם דבר שאינו מעושר ופשיטא דהלכה כת"ק וכן פסק הרמב"ם בפ"י מה' מעשר הרי בהדיא שכל שהוא חשוד לאכול דבר כ"ש שהוא חשוד להאכיל לאחרים ולפיכך המתארח אצלו לא יאכל משלו: ומ"ש אפי' אם הוא חשוד באיסור דרבנן אין לסמוך עליו למד כן מדמאי שאע"פ שהוא ספק איסור תורה קיל טובא דרוב ע"ה מעשרין הן ועוד יש להביא ראיה ממה שאכתוב בסמוך: ומ"ש בד"א בחשוד אבל בסתם כל אדם וכו' וכן אפילו אם הוא חשוד למכור דברים האסורים מתארח עמו וכו' בפ' א"מ (לט:) ת"ר אין לוקחין ימ"ח מח"ג בסוריא לא יין ולא מורים ולא חלב ולא מלח סלקונדית ולא חלתית ולא גבינה אלא מן המומחה וכולן אם נתארח אצל ב"ה מותר מסייע לריב"ל דאמר שיגר לו מביה מותר ח"ט ב"ה לא שביק היתרא ואכיל איסורא וכי משדר ליה ממאי דאכיל משדר ליה ופרש"י אין לוקחין ימ"ח מח"ג וכו' שחנונים שבסוריא חשודי דלא קפדי אלפני עור לא תתן מכשול ומזבני לישראל דברים שלקחו מן הנכרים ומיהו איכנו גופייהו לא אכלי איסורא הלכך אם נתארח אצלו מותר לאכול עמו שיגר לו במתנה מותר ומהכא משמע נמי דאפי' חשוד באיסורי דרבנן אין לסמוך עליו כגון דהא חלב וגבינה איסורי דרבנן נינהו ואפ"ה אי לאו דאינהו לא אכיל איסורא הוה אסרי' להתארח אצלו או לאכול ממה ששיגר לו: **כתב** הרמב"ם בפי"א מהמ"א בזמן שהיתה א"י כולה לישראל היו לוקחין היין מכל אדם מישראל ואין חוששין לו ובח"ל לא היו לוקחין אלא מאדם שהוחזק בכשרות ובזמן הזה אין לוקחין יין בכל מקום אלא מאדם שהוחזק בכשרות (א) וכן הבשר והגבינות וחתיכת דג שאין בה סימן המתארח אצל ב"ה בכל מקום ובכל זמן והביא לו יין או בשר או גבינה וחתיכת דג הרי זה מותר וא"צ לשאול עליו אע"פ שאינו מכירו אלא יודע שהוא יהודי בלבד ואם הוחזק שאינו כשר ולא מדקדק בדברים אלו אסור להתארח אצלו ואם עבר ונתארח אצלו אינו אוכל בשר ולא שותה יין על פיו עד שיעיד לו אדם כשר עליהם עכ"ל ובסמ"ג כתב אין לוקחין גבינה וחתיכת דג שאין בה סימן אלא מישראל שהוחזק בכשרות אבל בא"י כשהיתה רובה ישראל שבה והחלב לוקחין אותו מכל ישראל בכל מקום ע"כ וכתב ה"ה שטעמו של הרמב"ם ממה שאמרו בגמרא שאין לוקחין דברים אלו בסוריא אלא מן המומחה לא אמרו סוריא אלא להוציא א"י אבל כ"ש הוא ח"ל ואף א"י בזמן הזה הרי היא כח"ל וכן נראה מן ההלכות שלא הזכירו סוריא וכן נראה קצת מן התוספות ומן הירושלמי עכ"ל: **ומ"ש** אפילו החשוד לאכול דברים האסורים אין האיסור אלא שלא לאכול משלו אבל יכול ליתן לו משלו שיתקן לו וכו' ברפ"ק דחולין (ו') תניא הנותן לשכנתו עיסה לאפות וקדרה לבשל אינו חושש לשאור ותבלין שבה לא משום שביעית ולא משום מעשר ואם אמר לה עשי משליכי חושש לשאור ותבלין שבה משום שביעית ומשום מעשר ופרש"י עיסה לאפות. ומסר לה שאור: וקדרה לבשל ונתן לה התבלין אינו חושש שמא החליפה ונתנה משלה שאין מתוקן שאין חשודים על הגזל: ומ"ש בד"א בסתם כל אדם אבל אם נותן למי שחושש בתקנתו אסור שמא יתקלקל מה שניתן לו וכו' פ"ג ממסכת דמאי תנן הנותן לפונדקית מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה מפני שחשודה להחליף ותו תנן הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה מפני שמחלפת את המתקלקל ג א"ר יוסי רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה ומייתי לה בר"פ קמא דחולין (ו:) למירמי אהדדי דנותן לשכנתו וכו' דלא חיישי' לחלופי וכו' משניות הללו חיישי לחלופי ומשני אהדדי דנותן לחמותו התם כדקתני טעמא רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה ואהדדי דנותן לפונדקית משני התם נמי מוריא ואמרה בר בי רב ליכול חמימא ואנא איכול קרירא ופרש"י מוריא הוראה לעצמה לטובה אני מתכוונת בר בי רב ליכול חמימא וכו' אבל נותן לשכנתו אין לה לחוש עליו ולא מחלפת לטובה שהרי אין סומך עליה תמיד כאכסנאי ולהרע נמי לא חשידא אגזל והתוספות פירשו דבחמימא קאמר בר בי רב ליכול חמימא ואנא איכול קרירא ואני טרחתי בשבילו אבל גבי שכנתו אין לחוש לחילוף אע"פ שטורחת בשבילו דדרך שכנים שטורחי' זה בשביל זה וכו' הרשב"א בת"ה הארוך בנותן למי שהוא רוצה בתקנתו חושש לחליפין כדרך שאמרו בחמותו ובפונדקית ומיהו אם הפקיד אצלו להחזירו לו בעין אינו חושש דכיון שאין דבר המתקלקל אצלה לא תחליפנו ולא תמיר אותו עכ"ל: **החשוד** לדבר אחד אינו חשוד לדברים אחרים בבכורות פ' עד כמה (כט:) תנן החשוד להיות מוכר תרומה לשום חולין אין לוקחים ממנו אפילו מים ומלח דברי רבי יהודה רש"א כל שיש בו זיקת תרומה ומעשרות אין לוקחין ממנו ובגמרא לאיתויי מאי לאיתויי קרבי דגים דמערבי בהו שמן זית ופרש"י דמערבי בהו שמן זית וכיון דאית בהו זיקת תרומה לא מזבנינן מיניה וודע ד דר' יהודה ור"ש הלכה כר"ש: **ומ"ש** אבל כל מה שצריך לאותו דבר חשוד גם עליו כההוא עובדא דאיתא בבכורות שהיה חשוד למכור חלב במקום שומן וכו' ג"ז בפ' עד כמה:

ומ"ש

בכף מעט וכשאומר הקדרה עם השומן הכירה הישראלית הגומא שבשומן שנלקח ממנו השומן שהיתה בו כמו שהניחה אם היה זה סימן אם לאו נראה להחמיר דהכא"ג שייך ט"ע מתשובת מהר"ם מנחם בסימן קל"ו: הגבינות שנהגנו מקלת הכשרים מותרים דגבני משקל שקלי מיהב לא יהבי ולאחלופי לא חיישינן בה"ג דהא בשוית מאתים ומאה מנה אמר רבי מנה נטל ומנה הניח ואפילו לרבנן דגבינות אינם קשורים זה בזה ועוד לפי' ר"ת אין איסור אפילו בגבינות ש"נ כ"ש שיש להקל בספקו מן תשובות מהר"ם:

קיט החשוד לאכול דברים האסורים וכו' עד ולא חיישינן שמא יגזול ויחליפנו תימה הלא כתב רבינו בסימן הקודם דבישראל חשוד סבי"ת אסור להפקיד אצלו בחותם אחד ומתפ"ג מותר בחותם אחד אלמא דחיישינן לאחלופי לכל הפירושים בישראל חשוד בין באיסור תורה בין באיסור דדבריהם וי"ל דהתם מיירי בחשוד בדבר שרבים נזהרין בהן כגון בשר דג חכלת אבל יין לדעת הרשב"א כיון דאינו נחשב בעיניו לשום איסור שהרי רבים אין נזהרין כלל צ"ל הא דבעי חב"ח גבי יין לא מיירי בחשוד אלא בנכרי ובלאו הכי קושיא דקשיא ה"נ צריך לומר התם דיין לא מיירי אלא בנכרי כדפרישי' לשם ואלב ומוריים ופתם וגבינה נמי דרבים אינן נזהרין בהן הא דבעינן חותם אחד לא מיירי אלא בנכרי אבל בישראל חשוד אפילו חשוד באותו דבר בעצמו מותר להפקיד אצלו ולא חיישינן שמא יגזול ויחליפנו וא"כ הא דכתב רבי' כאן לא מיירי אלא בדברים שרבים רגילין להקל בהם דחשוד באיסור תורה מיירי דוקא כגון מעשר ושביעית וחשוד באיסור דדבריהם מיירי כגון גבינה דכיון דרבים אינן נזהרין בכל אלה אינו בעיני עצמו שעושה שום איסור ואינו חשוד להחליף דהכל יודעים שזה עון גדול לגזול או להחליף: **ומ"ש** החשוד לדבר אחד אינו חשוד לדברים אחרים פי' הכא מיירי נמי בדברים שרבי' מקילין בהן ואפ"ה

דרכי משה

אמנם בתשובת ר"י דלעיל משמע דבכל ענין יש להקל ועיין בתשובותיו במקומות הנזכרים: (י) ובאו"ה (כלל מ"ז) דגבינות הנכרים אין להתיר מטעם זה לדידן לפי שהנכרים שבינינו בימים שאין אוכלין (בשר אין אוכלין) גבינות ודכן אם דרך המקום להחליק בשומן חזיר אסור אם הגבינות של נכרים עכ"ל: (יא) וכ"ה במרדכי פ' א"מ ע"ב דף שמ"ו דאפילו לצלות בשר שחוטה אצל נבילה ע"ג כירה יש להחמיר עכ"ל וע"ל סי' ק"ח. ובאו"ה כלל קכ"ב מתיר אפילו לכתחלה בישראל יושב ומשמר וע"ל סימן ק"ח: (יב) ע"ל סימן ל"ט אם הניח בהמה שחוטה אצל נכרי אי חיישינן שמא נדבק הסרכות אם לאו:

קיט (א) ודברי הטור ג"כ קצת משמע הכי אמנם המנהג אינו כן אלא מחזקינן כל אדם בחזקת כשרות:

וכ"ב

פרישה

סי' קיט (א) **החשוד** לאכול כו' אין לסמוך עליו בהן פי' לקנות שום מאוכלה ומשקה ממנו ע"ז: (ב) בד"א בחשוד אבל בסתם כל אדם הלא כל אדם מהלמשנה קמי ור"ל דמן הסתם כל אדם בחזקת כשרות הוא: (ג) וכן אפי' אם הוא חשוד למכור כו' פי' לישראל: (ד) מתארח עמו ואוכל עמו דסמך על גב דנפסקד מלפני עור לא תתן מכשול לא אכלי איסורא: (ה) כיצד הרי שנתן לחמותו פי' כנמסות מ"ז: (ו) שבושה מסתנה ורוצה בתקנת בתה פי' אגב היא נכרית שוה ר"מ ורוצה בתקנת בתה פי' שמוספת משל ירושי' מתנה על בתה ויבנה מן שיאכלנה בעלה מכח מתנתו שמתקנת לו כמאכל ואינו מרשה דק"ל ולמה לא נקט רבינו גם מותן זה שרוצה להטבים חלק בתה כמ"ש לעיל שרוצה להטבים חלקה:

דרישה

סי' קיט [א] **החשוד** לאכול וכו': [ב] וכן הנותן לפונדקית פעמי' שהיא בושה מאכסנאי ומחלפת לו טוב ברע פרק ג' ממסכת דמאי תנן הנותן לפונדקית מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה מפני שחשודה להחליף ומייתי לה בריש פ"ק דחולין ד' ו' למירמי אהדדי דנותן לשכנתו כו' דלא חיישי לחלופי ומשני אהדדי דנותן לפונדקית מוריא ואמרה בר בי רב ליכול חמימא ואנא איכול קרירא ופרש"י מוריא הוראה לעצמה לטובה אני מתכוונת בר בי רב ליכול חמימא כו' וכן היא שיטת רבינו שכתב ומחלפת לו טוב ברע ועוד שהרי כתב זה אחר מה: (ז) וכן הנותן לפונדקית כו' עיין בפרישה: (ח) החושד לדבר אחד כו' אבל כל מה שצריך לאותו

חדושי הגהות

קיט א מה שקשה ע"ז מדברי רבינו בסימן קי"ח דבישראל חשוד אין מפקידין אצלו דברים האסורים מן התורה אלא בב' חותמות ודברים האסורים מדרבנן בחותם אחד ע' בב"ח ובש"ך א"ק ד' (כ"ה): ב ר"ל שע"י שנותנת השוב יותר לחתנה גם בתה נהנית ממנו (פרישה): ג לפנינו איתא א"ר יהודה: ד רבים תמהו על הרב"י בזה דהא כללא כייל

ואפ"ה אעפ"י שהוא חשוד בדבר אחד שרבים מקילין אינו חשוד לדברים אחרים אף ע"פ שגם באותן דברים נמלאו רבים שהם מקילין וכדתנן בפ' עד כמה גבי שביעית ומעשר וטהרות שבכולן רבים מקילין והחשוד לדבר אחד מהם אינו חשוד לדבר אחר אבל כל מה שצריך לאותו דבר חשוד גם עליו אעפ"י שהוא חמור ממנו ומביא ראיה מההוא טבח דאפילו אגוזים אסרו עליו כ"ש שאינו נאמן באיסורין שרבים מקילין בו אע"פ שבעיני רבים הוא חמור יותר מאותו דבר שנחשד עליו אפ"ה הוא חשוד גם עליו כיון שצריך לאותו דבר ופ"ז אמר רבינו אבל כל שאר דברים וכו' וכל זה בדברים שרבים מקילים בם מיהו באותו טבח שהיה חשוד על החלב שהוא דבר שאין רבים מקילין היה חשוד על כל האיסורין ולא נחלקו ר"י ור"ש אלא לענין קנס חי קנסינן ליה שלא למכור אפילו מים ומלח ע"כ וכ"כ הרשב"א בת"ה הארוך ומביאו ב"י בסוף סימן זה דבחשוד לעבור דברים שרבים נזהרין בו אעפ"י שאינו איסור דאורייתא אף הוא חשוד להחליף וכ"כ ב"י משמו בסימן ס"ה דדוקא בנחשד באיסור גניבה ס"ל שאין רבים נזהרין בו לא נחשד בחליפין אבל בשאר איסורין שרבים נזהרין בו אעפ"י שאינו אלא איסור דרבנן כשנחשד בהן נחשד נמי על החליפין · ויש לתמוה על רבינו שקיצר בדברים אלו שצריכין ביאור רחב גם הרשב"א בת"ה הקצר כתב בסתם דינים אלו :

ה"ג מפני שהיה מרגיל הנערים לבא אליו לקנותו מהם ופי' היה מרגיל הנערים של הטבחים להביא אליו חלב הכליות ולקנות החלב מן הנערים ובעד אגוזים שהיה נותן להם ה"א להדיא בפ' עד כמה ב"י וידוע דר"י ור"ש הלכה כר"ש טעות נזדקר לפניו דבפ' מי שהוציאוהו (מ"ו) איתא להדיא ר"י ור"ש הלכה כר' יהודה אלא כיון דרבא ועבדא דההוא טבחא ס"ל הכא כר"ש אלמא דהלכתא נהא כר"ש : ומ"ש ומיהו החשוד לדבר חמור הוא חשוד גם לדבר הקל ממנו וכו' הקשה ב"י על זה מתשובת הרמב"ן וכתב ג"כ ישוב עליו עיין בסוף סי' זה ויש ללמוד ממנו דלא אמרינן .שהוא חשוד לדבר הקל אלא כששני האיסורי' הם ממין אחד אבל בשני מיני איסורי' אין חשוד אפילו על הקל ממנו ע"ש:

המוכר דברים האסורים ונודע וכו' כ"כ רבינו גם בדין בכור סימן ש"י בקוצר כדהכא אבל בח"מ סימן רל"ד ביאר די זה בכל פרטיו ע"ש: כתב בפ"ע המוכר בשר ואח"כ נודע שהבהמה לא נבדקה כהוגן דינו כמוכר דברים שאסורים מדברי סופרים ובהגה"ה אבל מכר לו מבהמה דאתיליד בה ריעותא ולא יכולין לבדקה דינו כמוכר דברים שאסורין מד"ת עכ"ל וטעמא דמלתא דמדאורייתא בהמה שלא נבדקה מותרת באכילה דרוב בהמות בחזקת כשרות הן אלא תקנת חכמים היא שנא לאכלה אם לא נבדקה הריאה וכדלעיל ריש סי' ל"ט א"כ אינה אסורה אלא מדברי סופרים אבל אם אתיליד בה ריעותא לאסור לאכלה דבר תורה עד שתבדק דאין בהמה זו מן הרוב כיון דנולד בה ריעותא ושמא טרפה היא וספק דאורייתא היא לפיכך דינו כמוכר דברים שאסורים מד"ת וכן פסק הריב"ש בתשובה ומביאו ב"י :

המוכר

בטבח שהיה חשוד למכור חלב במקום שומן וקנסו אותו שלא למכור אפילו אגוזים מפני שהיה מרגיל הנערים לבא אליו ה לקנותו ממנו באגוזים שהיה נותן להם אבל כל שאר הדברים שאינן צריכין כלל לדבר שהוא חשוד עליו מותרין לקנות ממנו (ט) ומיהו החשוד לדבר חמור חשוד גם לדבר הקל ממנה אפילו אין החמור חמור ממנו בעונש אלא שחמור בעיני בני אדם שזהירין בו יותר מבזה : החשוד על שני דברים וחזר בו ויצא מידי חשד ואח"כ נחשד על אחד מהן אנו חוששין שמא חזר לסורו בשניהם וחשוד על שניהם אפילו לא נחשד באחרונה אלא על הקל שבשניהם (י) המוכר דברים האסורין ונודע אם עד שלא אכלוהו נודע יחזירו לו מה שקנו ממנו והוא יחזיר להן הדמים ואם משאכלוהו נודע מה שאכלו אכלו והוא יחזיר להם הדמים . (יא) ואם מכרו הלוקחים לנכרי או השליכו לכלבים

ומ"ש ומיהו החשוד לדבר חמור הוא חשוד גם לדבר הקל ממנו וכו' משנה שם (ל ·) החשוד על השביעית אין חשוד על המעשרות החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית החשוד ע"ז ועל זה חשוד על הטהרות ובגמרא מ"ט שביעית לא בעיא עשה מעשר כיון דבעי גומה אמיר ליה החשוד על המעשר מ"ט מעשר אית ליה פדיון שביעית כיון דקא מיתסרא עליה ולית ליה פדיון חמירא ליה החשוד על זה וע"ז כיון דחשוד אדאורייתא כ"ש אדרבנן :

ומ"ש אפילו אין החמור חמור ממנו בעונש אלא שחמור בעיני אדם וכו' שם א"ר יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה אבל חכ"א חשוד על השביעית חשוד על המעשר מאן חכמים ר' יהודה דאמריה דר' יהודה שביעית חמירא לה :

החשוד על ב' דברים וחזר בו ויצא מידי חשד ואח"כ נחשד על א' מהם וכו' שם אמאי דתנן יש שהוא חשוד על הטהרות ואינו חשוד לא על זה ולא ע"ז פי' לא על המעשרות ולא על השביעית ורמינהו נאמן על הטהרות נאמן על שביעית הא תניד חשיד ואוקמא ר' ינאי כגון דהוה חשיד לתרוייהו ואתא קמי רבנן יקביל אתרוייהו והדר איחשד א' מינייהו דאמרינן מגו דחשיד אהאי חשיד נמי אאידך : כתב הרשב"א בתשובה סימן ת"ל ותרפ"ו מי שהוא מפורסם בא' מעבירות שבתורה נאמן הוא בשאר האיסורין דמומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה זולתי לע"ז ולחלל שבתות בפרהסיא וכ"ש אם עושה לתאבון דלא שביק היתרא ואכיל איסורא ואפילו במקום דאיכא טורח הליכה וכדמוכח (בחולין ד :) הא דתנן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שמחליפין וכ"ש במה שאינו בידו שנאמן לומר בשל אחרים זה מותר דכל שאינו טורח בו כבדיקת הסכין נאמן ומומר לערלות אוכלין משחיטתו ובלא בדיקת סכין ומה שאמרו (סנהדרין כה ·) בגזלנין אפילו דרבנן פסולין להעיד אחר הכרזה וגזלן דאורייתא אף בלא הכרזה היינו לעדות דעלמא שצריך עדים כשרים דכתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס אבל באיסורין שאף עבד ושפחה כשרים בהם אפילו מומר לדבר אחר כשר לדבר אחר ואפילו (כ"א ואם) חשוד לעבירה דלא משמע להו לאינשי שהוא אסור כשר הוא לכל וכהא דאמרינן בריש מציעא (ה :) לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו (ב) וכדאמרינן בפרק זה בורר (כו :) בהנהו דקברי מת בי"ט ראשון סבר רב הונא לאכשורינהו וכו' ואע"ג דא"ר פפא משמתינן להו וק"ל כרב פפא דפסלינהו מ"מ ש"מ דכל היכא דמשמע להו דליכא איסורא ולא משמתין להו אינם נפסלים ותשוד אממונא למ"ד חשוד אשבועה שאני התם דהוי כחשוד לאותו דבר כיון דעבר משום ממון עד כאן לשונו וכתב עוד גר שחזר לסורו מחמת יראה וכן ישראל שחטא מחמת יראה שלא יהרגוהו ישראל גמור הוא ושחיטתו מותרת ואין אוסר יין במגעו וכן מסור אע"ג דתניא בפ' השולח (מה ·) שאינו כשר לכתוב תפילין ומזוזות אפ"ה שחיטתו כשרה דנאמן על שאר האיסורין עוד תפי הר' יונה שמתע מחכמי צרפת כי מומר לע"ז והוא הולך ממקום למקום ובעיר אחת מאמין הע"ז בפני הנכרי' ובעיר אחרת נכנס בבית ישראל ואומר שהוא יהודי כיון שאומר לנו שהוא יהודי מן הסתם הוא נכנס בתורת יהודי ואינו עושה יין נסך והטעם כי הע"ז מילתא דמסתבר שהוא שקר וכשאומר שמאמין בה הוא עושה להנאת יצרו הרע ואינו מאמינו בלבו וכשהוא אומר לנו שהוא ישראל הוא אומר בלב טוב לפי שאמונתינו אמונה היא וטובה ואמיתית ומלתא דמסתברא הוא אבל מומר לחלל שבתות בפרהסיא או שאינו מאמין בדברי רז"ל הוא מין ויינו יין נסך וכו' ועניו חילול שבת והעברת דברי רז"ל לדעתו שעובד ע"ז הוא דוקא שהיה מוחזק בו ג"פ אבל בפעם אחד או שתים אינו עושה י"נ ובפני י' צריך שיחלל עכ"ל תשובת הרשב"א עוד כדיני מומר אכתוב בסימן קכ"ד בס"ד ושם אכתוב דברי שבולי הלקט גם כן : כתב הריב"ש סימן ד' האנוסים אשר נשארו בארצות השמד כמה זמן ולא יכלו להמלט על נפשם כאשר עשו רבים כבר יכלו מחזקת כשרות וצריכים חקירת הדם שיחקור עליהם אם הם מתנהגים בכשרות ביניהם לבין עצמם ושאין בידם להמלט אל מקום שיוכלו לעבוד את ה' בלי פחד זה ואם הם בגדר זה הרי הם כישראלים גמורים וסומכים על שחיטתן ואין אוסרין יין במגען ואם עוברין ברצון על אחד מהעבירות אוסרין יין במגען : המוכר דברים האסורים ונודע אם עד שלא אכלוהו נודע יחזירו לו מה שקנה ממנו וכו' משנה בבכורות פ' כל פסולי המוקדשין (לז ·) וכתבוהו הרי"ף והרא"ש פ' המוכר פירות השוחט את הבכור ונודע שלא הראהו מה שאכלו אכלו ויחזיר להם הדמים ומה שלא אכלו הבשר יקבר ויחזיר הדמים וכן השוחט את הפרה ומכרה ונודע שהיא טרפה מה שאכלו אכלו ויחזיר להם את הדמים ומה שלא אכלו הם יחזירו לו את הבשר והוא יחזור להם את הדמים מכרוהו לנכרים או הטילוהו לכלבים ישלמו דמי טריפה ופרש"י מה שאכלו הלוקחים אכלו · ויחזיר להן הדמים · משום קנס · מכרוהו · הלוקחים לנכרים הואיל ולא גרם להם איסורא ישלמו לו דמי בשר טריפה בזול והוא יחזיר להם המותר עכ"ל :

כתב הרמב"ם בפט"ז מהלכות מכירה המוכר בשר לחבירו ונמצא בשר בכור פירות ונמצאו טבלים יין ונמצא יין נסך מה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים וכן כל המוכר דבר שאסור לאכלו כך הוא דינו בין שהיה איסורו בכרת בין שהיה איסורו בלאו בלבד אבל המוכר לחבירו דבר שאיסור אכילתו מד"ס אם היו הפירות קיימים מחזיר את הפירות ונוטל את דמיו ואם אכלן אכל ואין המוכר מחזיר לו כלום וכל איסורי הנייה בין מד"ת בין מדבריהם מחזיר את הדמים ואין בהם דין מכירה כלל עכ"ל · ועמ"ש בדברים שאיסורם מד"ס כתב הריב"ש סי' תל"ט נראה דיליף לה ממה שלא הוזכר במשנה ובברייתא אלא איסורי תורה באכילה או איסורי הנאה של דבריהם אבל איסורי אכילה דרבנן כיון שאכלו ונהנו לא יחזיר להם כלום ואע"פ שאין לרב ז"ל ראיה ברורה דין זה לא מצינו מן הבאים אחריו שחלק עליו עכ"ל · וכתב עוד ונדון זה הרי הוא כאיסורים של דבריהם שהרי לא נמצאת טריפה בודאי אלא שאסרוה מפני שלא נבדקה כהוגן והבדיקה אינה אלא מדבריהם ואפילו הכי מה שלא אכלו יחזירו לו הבשר והוא יחזיר הדמים דמקח טעות הוא עכ"ל וכיוצא בזה כתב בא"ח וז"ל מעשה בא בהר במחט שנמצאת בריאה בתוך הבשר לאחר חיתוכה ואסרו הבהמה ומה שמכר וקבל המעות נתנו וגמרו שלא יחזיר מפני שהאיסור אינו ודאי אלא מפני הספק אסרו הבהמה שא"א לבודקה בנפיחה ולענין ממון המע"ה ותקלת הלוקחים תשכנו המוכר וגערו בהם חכמי הער עכ"ל : וכתב עוד הריב"ש שאע"פ

דרכי משה

(ב) וכ"כ הטור בח"מ בהל' עדות עי"ל סימן קכ"ד דין ישראל מומר בענין איסורים · כתב בהגה"ה מרדכי פ"ק דיבמות אדם שאסר עצמו בדבר המותר לאחרים והם יודעים שהחמיר על עצמו פשיטא שסומך על אחרים ואין לחוש שמא יאכילוהו דלא עברי אלאו דלפני עור הואיל וידעו שהוא אסרו עליו בנדר ואפילו ראובן שפירש מאכל לפי שנראה לו אסור ושמעון נוהג בו היתר ונראה לשמעון שראובן טועה בדבר אפ"ה יכול לסמוך ראובן אשמעון ואין צריך לחוש שמא יאכילהו מזה הדבר דודאי שמעון מגיד לו עכ"ל : עיין

פרישה

לאותו דבר חשוד עליו כו' (ר"ל שיחשב אותו כאילו הוא חשוד גם על השני וקונסין אותו אפיכך עכ"ס) דקדק רבינו לומר כל מה כו' ר"ל אף שאין אנו יודעים אם הרגיל באגוזים לבא אליו לקנות ממנו האיסור וכיון שאין אנו יודעים זה לא הוה לנו למקנסיה מלמכור אגוזים אפ"ה אם רואין שמרגיל הנערים לקנות שאר דברים באגוזים שנותן לכן חיישינן אותו שגם לקנות חלב ירגיל אותו באגוזים וכאילו ראינו זה ממנו וקונסין אותו דאל"כ פשיטא מאי אתא לאשמועינן שאם עושה כן להרגיל שלוחים אצלו אין נסין אותו אלא ודאי כמ"ש · ועוד מוכח כן מדכתב רבינו כל מה שצריך לאותו דבר חשוד עליו ודבר שרואין שעושה לא מקרי חשוד ועוד שהרא"ש שכתב רבינו מסכות עובדא שם לא נזכר שהיה מרגיל הנערים באגוזים לקנות החלב עצמו אלא שמסתמא גם בכך ועוד מדמסיק וכתב וז"ל אבל כל שאר דברים כו' ומותן סדברים ודאי לא ראינו שנסתייע מהן לדבר איסור ומ"כ קשה מאי מירית שאר כל דבר הא אפי' הדברים שרגילי' להרגיל בהן אינן אסורים עד שיראה מהן אלא ודאי מ"ל שיראה מהן אלא שחושדין אותו בכך וק"ל : (ט) ומיהו החשוד לדבר חמור חשוד נמי לדבר הקל ממנו כו' נראה דהיינו דוקא בדברים שיש לו הנאה מהם . ומש"ר לעיל בסימן ב' דדוקא בע"ס ומחלל שבת בפרהסי' הוא דהוי כמומר גם לשאר דברים ולא בשאר עבירות התם מיירי בעניינים דלית ביה הנאה מינהו · ועמ"ש ב"י בד"ה ועל מ"ש אמאי על הקל כו' השם סיים וכתב לחלק דבשכל עבירות מין א' הוא כגון שביעית ומעשרות וטהרות אמרינן בכן דחשוד לדבר הקל ממנו משא"כ כשהן שני מינים איסורין ע"ש . (י) המוכר דברים האסורים כו' ואם משאכלוהו נודע מה שאכלו אכלו הטעם פרש"י משום קנס (וי"א הטעם משום דאכילת איסור לא חשיב אכילה דיותר ניחא ליה אם לא היה אוכלו שהרי איסור אכלו · וכתב רש"ל על מ"ש רבינו ואם משאכלוהו נודע ז"ל וה"ה מי שלקח בהמה מטבח ואכלה ואח"כ נמצאת טריפה וק"ל וכה"ג לקמן סימן ש"י ע"ש עכ"ה) : (יא) ואם מכרו הלוקחים לנכרי כו' ישלמו לו דמי טריפה פרש"י הואיל ולא גרם להם איסורא ישלמו לו דמי בשר טריפה בזול והוא יחזור להם המותר וזה יתבאר לקמן בסימן ש"י ובח"מ סימן רל"ד וע"ש בח"מ שכתב בשם הרמב"ם שאם מכר לו דברים האסורים לאכול מדרבנן ואכלן אין המוכר מחזיר לו הדמים כו' אם לא בדברים האסורים בהנאה ע"ש וקיצר כאן שאין כאן מקור דין זה ופטור ממון אלא באיסור

חדושי הגהות

קי"ל לן בגמרא הפך מזה דר"י ור"ש הלכה כר"י כמבואר ערובין מ"ו ביצה כ"ז . וכ"כ הרי"ף והרא"ש וכל הפוסקים ומ"מ כתב הט"ז ס"ק ד' דבדין זה יפה כיון דהלכה כר' שמעון כיון דרבא עבד עובדא כוותיה ועיין בכ"ה ועיין בס' יד מלאכי סימן תקע"ז שהאריך בזה : ה ר"ל שהיה מרגיל התינוקות שיבואו אצלו לקנות אגוזים והיו מביאין לו חלב שגונבין אותו

לכלבים ישלמו לו דמי טריפה : (יב) המוכר דברים האסורין מעבירין אותו ומשמתין אותו ואין לו תקנה ליקח ממנו (יג) עד שילך למקום שאין מכירין אותו (יד) ויחזור אבדה בדבר חשוב או ישחוט לעצמו וימצא טריפה לעצמו בדבר חשוב שודאי עשה תשובה בלא הערמה כיון שאינו חש על ממונו : (טו) [ג] כתב הרשב"א (טז) האומר למי שחשוד לאכול גבינה של נכרי קנה לי גבינה כשרה מן המומחה והלך והביא לו ואמר מן הכשרה קניתי מן המומחה אינו נאמן מאיש פלוני מומחה קניתי נאמן (יז) חזקה לא כיחש לו שירא שמא ילך וישאלנו וימצא בדאי (יח) הביא לו מנחה בשם אחד מן המומחין נאמן שאינו חשוד להחליף ואם אתה חושש שמא משלו הוא נותן י אין אדם עשוי ליתן מנחה משלו בשם אחר בד"א שאינו חשוד על הגזל ואם חשוד על הגזל כל שכן שהוא חשוד על החליפין :

הכשר

שאע"פ שאינו אסור אלא מספק והמוכר מוחזק בדמים הוי מקח טעות דכיון דמספיקא פרשי אינשי מינה אין לך מום גדול מזה ולא דמי להביא מגרמותא דפ' הגוזל עצים (קט :) דהתם שאני דה"א לאיוכא אמעשה דידיה אלא א"כ טרפה בודאי עכ"ל (ג) :

המוכר דברים האסורים מעבירין אותו ומשמתין אותו ואין לו תקנה וכו' בפ' זה בורר (כה :) : כתב הריב"ש סי' קי"ז שנשאל על מעשה שאירע שאחד משני טבחי הקהל בדק בהמה ואחר שבדקו הוציא הריאה ומכרה אח"כ בא חבירו וראה בין צלעותיו סירכו' תלויו' שאל לבעל הבהמה אנה הריאה והשיב שנמכרה כששמע זה הבודק שבדקו הלך לבית קונה הריאה ומצאה חתיכות ועקר הסרכות שמצא הרואה בין צלעות הבהמה שלחתי להביא הבהמה ולא נמצאו הסירכות והעידו שאחר שיצא הרואה נכנס הבודק ועיין בבהמה גם העידו שראו הסירכות בין הצלעות ושאלתי את פי הבודק ואמר אמת שהיתה שם סירכ' אבל היתה תלויה אמרתי לו למה עקרת אותה לא היה לו פה להשיב אסרתי הבהמה ומנעתיו מלבדוק ולא רציתי לנדותו עד בא דבר והשיב לסלק הטבח כדין עשית שמעשיו מוכיחים שבכונה היה רוצה להכשיל הצבור להאכילם טרפה וכל שחשוד להאכיל איסור מיד מסלקין אותו כדאמרינן בפרק ג"ה (צג :) הטבח שנמצא אחריו חלב וכן בפ"ק דחולין (יח ·) בטבח שלא נמצאת סכינו יפה וכתב הרשב"א דטבח שיצתה טרפה מתחת ידו אין לו התנצלות לומר שוגג הייתי שאם כן לעולם יאמר כן ומה שפטרת טבח זה מלשלם הנהתה לבעלים גם זה עשית כדין מפני שלא נאסרה בבדי אלא מחמת ספק וחשד וכל כיוצא בזה אין מחייבין הטבח לשלם כמ"ש ה"ה בפ"י מהלכות שכירות וכ"ש בנדון זה שלא אסרוה אלא מטעם חשד ואמתלאה ומטעם זה יש לפטור הטבח מעונש אחר ודי בהעבירו עכ"ל · וז"ל הרשב"א בתשובה סימן כ' ותרל"ג כל טבח שיצאה טריפה מתחת ידו אסור לאכול משחיטתו שהרי זה פושע או שאינו חושש אם מאכיל טריפות למיעוט הקפדתו בין היתר לאיסור ולא כל הימנו לומר שוגג הייתי ולא עוד אלא שראוי לדקדק אחריו אם ראוי לסמוך עליו אף בקבלת דברי חבירות אם ראיתוהו דואג על מה שאירע ומתאנח על כך מקבלין אותו אבל אם כדי שלא יעבירוהו מאומנתו צריך לחוש בכך הרבה והכל לפי מה שהוא אדם (ד) והמקבל דברי חבירות צריך לקבל בפני שלשה חבירים כדתניא בפרק עד כמה (ל :) עכ"ל :

וז"ל הרא"ש כלל כ' דין כ"ט מה ששאלת טבח שנמצאת טרפה תחת ידו שתים ושלש פעמים אם מעבירין אותו עד שיקבל עליו דברי חבירות או נאמר מאחר שיצא מתחת ידו טריפות אין מקבלין אותו דשוב אינו בקי כך שאלת ואני אומר לספך אם הדבר מחמת שאינו בקי יש לו תקנה כי לא מחמת רשע אלא מחמת חסרון ידיעה ואם ילמד ויתחכם ויהיה בקי ורגיל יוכל לבדוק אבל אם היה בקי ולא חש לבדוק והוא מוציא טריפות נמצא שהוא רשע להאכיל טריפות ואין להאמינו עוד כי אין בו יראת שמים ולא שייך כאן להזכיר קבלת חבירות כי ענין חבירות הוא ענין פרישות דבר שלא היו נוהגים בו רוב המון העם אבל ענין הטריפה הוא מעיקרי הדת והכל יודעים ונוהגים בו וזה שלא חשש לבדוק והוציא טרפות מתחת ידו שנים ושלש פעמי' אם עשה במזיד או שלא חשש לבדוק כל הצורך רשע הוא בעיני ואף אם היה מקבל עליו להיות זהיר מכאן ולהבא לא היה לבי נותן לי לסמוך עליו עוד עכ"ל : כתב הרשב"א סי' תשפ"ב שנשאל על קצב שנשבע כמה פעמים שלא לנחוק ועבר אם הוא נאמן למכור בשר ועוד שאינו בחזקת כשרות ששמעו עליו ששם ידו דרך הושט כדי שיבדוק הבהמה קודם שיבדוק הבודק והשיב אפילו עבר על השבועה במזיד נאמן דמומר לדבר אחד אינו מומר לכל התורה חוץ מעובד ע"ז ומחלל שבת בפרהסיא ועוד שזה אינו עובר אלא לתיאבון ואפילו באותו דבר עצמו נאמן וכדרבא פ"ק דחולין (ג :) אבל לענין החשד ששם ידו דרך הושט זה ודאי פסול הוא כל שנחשד להאכיל טריפות ולהסיר סירכות ואין תקנה עד שילבש שחורים ויתכסה שחורים וילך למקום שאין מכירים אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב כדאיתא בפרק זה בורר עכ"ל : כתב הרשב"א האומר למי שחשוד לאכול גבינה של נכרים קנה לי גבינה כשרה מן המומחה וכו' זה למד מדתנן בס"פ דמסכת דמאי האומר למי שאינו נאמן על המעשרות קח לי ממי שהוא נאמן וממי שהוא מעשר אינו נאמן מאיש פלוני נאמן הלך ליקח ממנו ואמר לא מצאתיו ולקחתי לך ממי שהוא נאמן אינו נאמן ואפשר שלא הקלו בכך אלא באיסורים של דבריהם כמו דמאי דהוי כמו מידי דרבנן כמ"ש לעיל אבל החשוד על איסורי תורה אין סומכין עליו לומר מפלוני מומחה וזהו שלא כתב הרשב"א דין זה אלא בחשוד לאכול גבינה של נכרים שהוא איסור דרבנן : **ומ"ש** הביא לו מנחה בשם אחד מן המומחין נאמן וכו' זה כתב מסברא דנפשיה ונמוקו עמו : **ומ"ש** בד"א שאינו חשוד על הגזל ואם חשוד על הגזל כ"ש שהוא חשוד על החליפין פשוט בריש חולין (ו :) דכל היכא דחשוד על הגזל כ"ש שהוא חשוד על החליפין : כתב הרמב"ם בפי"ב מה' מעשר מי שהוא חשוד למכור תרומה לשם חולין אסור ליקח ממנו כל דבר שיש בו זיקת תרומה ומעשר וכו' ואין אסור אלא כל שלפניו אבל אוצרו מותר ליקח ממנו מפני שהוא מתירא לערב תרומה באוצרו שמא ישמע הדבר ויפסיד הכל וכן החשוד למעשר שני למכרו לשם חולין אין לוקחין ממנו דבר שיש עליו זיקת מעשר וכל זה קנס מדבריהם · חשוד שהעיד על של אחרים נאמן חזקה אין אדם חוטא ולא לו ואצ"ל עם הארץ לפיכך ע"ה שאמר זה טבל וזה תרומה וזה ודאי וזה דמאי אסרי

נשלו

המוכר דברים האסורין וכו' בפ' זה בורר ההוא טבחא דאישתכח דנפקא טריפתא מתותיה ידיה פסליה רב נחמן ועבריה וכו' ומשמע מלשון דנפקא טריפתא ולא קאמר בלשון רבים דנפקי טריפותא אלמא דאפי' בפעם אחת שיצאה טרפה מתחת ידו מעבירין אותו וכל דין פושע יש לו וכ"כ להדיא הרשב"א בתשובה בסי' תקל"ד דאף בפעם ראשונה מעבירין אותו ובנמצא אחריו חלב מלקין אותו ומעבירין אותו אף בפעם הראשונה מיהא דוקא בשוחט ובודק בהמה שלו דיינינן ליה במזיד אפי' בפעם אחת וצריך נמי להכשיר הכלים אבל בבודק לאחר דאין לו בה הנאה לא דיינינן ליה במזיד אלא בשוגג ובתשובה מתכשר וא"צ להכשיר כלים אבל בב' פעמים לרבי דבתרתי זמנא הוי חזקה א"כ מוחזק הוא בכך אין לו תקנה אלא להעבירו ולילך למקום שאין מכירין וכו' וזהו דכתב הרמ"ש בתשובה ומביאו ב"י דאין לסמוך עליו עוד כיון שמוחזק בכך שנים ושלשה פעמים מיירי נמי בבודק לאחרים ורצונו לומר דהו"ל מוחזק בב' פעמים לרבי ובשלשה פעמים לרשב"ג דפליגי בפ' הבע"י אי תרי זימני הוי חזקה או תלתא זימני הוי חזקה ונ"ל דהכלים נאסרים למפרע ולפע"ד נראה דאפי' בבודק ושוחט לאחרים ויצאה טרפה מתחת ידו בפעם ראשונה אע"ג דמדינא אין לאסור הכלים למפרע ד"ת דאוקי גברא אחזקתיה מ"מ מספק יש להחמיר ולאסור הכלים כיון דנמצא עתה חשוד יש לחוש דילמא כבר נעשה חשוד והכל לפי ראות עיני המורה דאי איכא קצת רגלים לדבר דלא עשה כך אלא עכשיו מפני שהיה הפסד גדול בטרפה וכיוצא בזה יש להקל בכלים אבל אם ליכא רגלים לדבר ואין כאן אלא חדא ספיקא שמא עשה כך כמה פעמים ונאסרו הכלים יש להכשירם ובתשובה כתבתי באריכות בס"ד : **כתב** הרשב"א האומר למי שחשוד וכו' בת"ה הארוך בית ד' ש"ב הביא ראיה ליה מהמשנה פ"ד דמס' דמאי דהאומר למי שאינו נאמן קח לי ממי שהוא נאמן אינו נאמן אבל אם א"ל קח לי מאיש פלוני ה"ז נאמן ומביאו ב"י והרא"ה ז"ל השיב עליו דלא אמרו אלא דוקא בשהתרה בו קנה לי מאיש פלוני אבל הוא שא"ל מעצמו מאיש פלוני קניתי לך כיון דמנפשיה קאמר אפשר דמלי לאשתמוטי ולא מהימן עכ"ל בבדק הבית ולא השיב ע"ז במשמרת הבית ואפשר דאע"פ שאינה ראיה ברורה מ"מ מסתברא כדברי הרשב"א וסמך ראיה מיהא איכא : כתב הרמב"ם בפי"ב מהלכות מעשר חשוד שהעיד על אחרים נאמן וכו' וכן פסק בפ"י מה' מטמאי משכב ומושב והקשה ב"י מהמשנה רפ"ד דדמאי הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות וכו' א"ל אחר שאינו נאמן על המעשרות מעושרין הן אוכל על פיו השכב מ"ש לא יאכל עד שיעשר ופסק כך גם הרמב"ם רפי"ב מה' מעשר והשתא קשה אמאי לא יאכל במ"ש עד שיעשר הא אפי' חשוד נאמן על של אחרים כ"ש סתם ע"ה דקיל טפי וצ"ע עכ"ד ולפע"ד נראה ליישב דודאי דעת הרמב"ם היא לפסוק כרשב"ג כנגד ר"מ דהחשוד בדבר דנו ומעידו ואין חלוק בין איסור לאיסור כל עיקר וכמ"ש הרמב"ם עוד בפ"ח מה' שמיטה ופי"א מה' עדות אלא דבדין זה בלבד בלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרן כיון דקודם שהעיד האחר שהן מעושרין לקחן על דעת לעשרן אלא ששכח לעשרן הלכך אע"ג דבשבת הקילו עליו לאומת השבת על פיה מ"מ במ"ש לא יאכל עד שיעשר דכבר חל עליו חיוב הפרשת מעשר מטעם שלקחם אבל במי שבא ליקח מע"ה לכתחלה ואחר מעיד על זה שהם מעושרין ועל פיו לקחן התם ודאי א"צ לעשרן דלא נתחייבו כלל פירות אלו בהפרשה כיון שקודם מעשה לקיחה העיד האחר שכן מעושרים וע"ד כן לקחן שלא לעשרן וה"ה בכל איסורין החשוד

כן

דרכי משה

(ג) עיין לעיל סימן ס"ד : (ד) ובתשובת ריב"ש סימן ק"ג דמוכר דברים האסורים אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו בר' חיננו שהוא מוחזק לכך או שמעשיו מוכיחים שעשה

פרישה

האסור והמותר : (יב) המוכר דברים האסורים כו' עד שילך למקום שאין מכירין אותו כו' או ישחוט לעצמו כו' פי' אותה מכן שיזמן לו קודם נכשר על ידו : (יג) עד שילך למקום שאין מכירין אותו בש"ס ל"ד כתב ג"כ ילבש ויכסה שחורין וילך כו' וכאן קיצר ולא כתב אלא לשון הגמרא ושם בש"ס כתב ל' הרי"ף והרא"ש וכמ"ש שם ע"ש : (יד) ויחזור אבידה בדבר חשוב או ישחט וימצא טריפה לעצמו בדבר חשוב שודאי עשה תשובה כיון דלא חש על ממונו . ר"ל מאי לא חש על ממונו שייך במחזיר אבידה של חבירו הא לאו ממונו הוי ולק"מ בעיני דהא דין מחזיר אבידה הוא שהכריז המוצאו ויאמר מלבוש או תכשיט מצאתי ובעליה באים ונותנין בו סימנים כמבואר בח"מ סימן ר"ס ורס"ז ואם לא יכריז הבעלים לא יודעים מקום לבקשו והרי הוא כאילו ממונו וק"ל ואצ"ל דמיירי דמחזיר דבר שאין בו סימן : (טו) כתב הרשב"א האומר למי שחשוד לאכול גבינה ע"ג כו' אינו נאמן כו' אין להקשות הא כתב רבינו לעיל בסימן כ' בשם הרשב"א דמומר אוכל נבילות לתיאבון שאם במה בינו לבין עצמו ויש עמו סכין יפה ושאינו יפה כו' או מקולין של בשר ושל טריפה נאמן לומר שטריפה שחט ושמקולין כשר קנה שאינו מניח ההיתר ואוכל האיסור · שאני התם דהוא עצמו יאכל מאותו בשר וכדמסיק בטעמים שאינו מניח ההיתר כו' משא"כ כשאינו יאכל ממנו אלא ה"מ שליח לקנות למכירו ונחשד אלפני עור לסקל נרמתו : (טז) האומר למי שחשוד לאכול גבינה של נכרים כו' מאיש פלוני מומחה קניתי נאמן כתב ב"י דהיינו דוקא באיסור דרבנן אבל באיסור דאורייתא לא מהימן ועד"ר : (יז) חזקה לא כיחש לו שירא שמא ילך וישאלנו וימצא בדאי ומיירי נמי באינו חשוד להחליף דאל"כ איכא למימש שמא יחליף וע"ז ודאי לא יכחשנו דאף אם ישאלנו ימצאנו ויאמר שלא · ורבי' שלא בוש כאן דמיירי באינו חשוד להחליף סמך על מה שכתבו בסמוך דקאי אתרוייהו : (יח) הביא לו מנחה בשם אחד מן המומחה נאמן כו' חזקה אין אדם עשוי ליתן מנחה משלו בשם אחר הא דלא כתב כאן כטעם דלעיל שירא שמא ילך וישאלנו כו' דאותו טעם לא מהני לסמוך עליו אלא באיסור דרבנן אבל זה הטעם דחזקה אין אדם

דרישה

אמה שהתחיל שאסור ליתן למי שחשוד בתקנתו והתוספות פי' דבפומא קאמר בר בי רב ליכול תמימא ואנא איכול קרירא ואנא עריסנא בסכילו : [ג] כתב הרשב"א האומר למי שחשוד לאכול גבינה של נכרי' כו' מאיש פלוני מומחה קניתי נאמן כו' ו"ל ב"י דין זה למד מדין דמאי בפ"ק דמסכ' דמאי ולמעשר דלא הקילו בכה"ג אלא באיסורי דרבנן כגון דמאי וכ"כ הרשב"א דינו דוקא בגבינה ע"כ ע"ש · ולפי מ"ש לעיל בסימן פ"ו לבאר דברי הרמ"ה שכתב רבינו בשמו וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק דאפי' בנכרי נאמן גבי ביצים כי אמר משל עוף פלוני וטהור הוא אע"ג דגבי בולים שייך לבא לידי איסור דאורייתא שאני התם דהואיל ומכירין בסימניהון שייך טפי למימר מירתת ובסימן פ"ג באמר אלו קרבי דגים מדג פלוני וטהור הוא דנאמן וכתב ב"י בשם רשב"א דמיירי אפילו בחשוד אפשר לומר דהרשב"א מוקי לה דוקא בשלא מצויו דאיכא סימנים בכן וע"ש · ולפי מה שאמר שם מהר"ן מביא דברי רבינו דלדעת הרמ"ש אפי' ישראל חשוד לא מהני לקנות מהיכא אם לא שיש לו בכן טביעות עין חוט שכתב רבינו על דברי הרמב"ם וא"א הרא"ש לא חילק דהרמב"ם חילק בין נכרי לישראל חשוד ובישראל חשוד מהני לקנות מינה כי אמר משל עוף פלוני וטהור אבל הרמ"ש לא חילק דאפילו בישראל חשוד לא מהני הטעם משום דמשום שיש לחוש לבולי עוף טמא שהם מדאורייתא לא מהימן : ולא

עשוי ליתן מנחה משלו בשם אחר כא דלא כתב כאן כטעם דלעיל שירא שמא ילך וישאלנו כו' דאותו טעם לא מהני לסמוך עליו אלא באיסור דרבנן אבל זה הטעם דחזקה אין אדם

אדם

חדושי הגהות

אותו מאביהן והוא נהן להם אגודים המורתו ב"ה בגמרא שם ובזה א"ש דמיקרי צריך לאותו דבר ועיין פ"ז א"ק ד' : ו הא דלא קאמר כאן הטעם דלעיל שירא שמא ילך וישאלנו עיין בפרישה

דיני טבילת כלים

קכ (א) **הכשר** כלים הנקחין מן הנכרים : הלוקח כלים חדשים מן הנכרי (ב) אסור להשתמש בהן עד שיטבילם טבילה הוגנת בלא חציצה במקוה של ארבעים סאה (ג) וכתב בספר המצות אבל לא במעין (ד) אע"ג דמעין מטהר בכלי טמא

דן ומעיד לאחרים ובהכי מתיישב הא דתנן ושכח לעשרן דלא בחנם נקט התנא ושכח לעשרן אלא ודאי דאינו חייב לעשרן כמ"ש כשהעיד אחר על אלו הפירות שהן מעושרין אח"כ שלקחן מתחלה ע"מ לעשרן אלא ששכח לעשרן הא לאו הכי אינו חייב לעשרן כדפרישית והכי נקטינן :

קכ הלוקח כלים חדשים וכו' בסוף ע"ז ילפינן מדכתיב בכלי מדין וטהר הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת שצריכין טבילה במ' סאה ומדכתיב במי נדה מים שנדה טובלת בהן הוי אומר ארבעים סאה אר"כ אמר רבה בר אבוה אפי' כלים חדשים במשמע דהא ישנים וליבנן כחדשים דמי ואפ"ה בעי טבילה ורבינו כתב תחלה דין כלים חדשים ובסימן שאחר זה כתב דין כלים ישנים שצריכין הכשר וטבילה והא דכתב ב"י כאן דכלים חדשים דנקט רבינו לרבותא נקטינהו וכ"ש ישנים הוא שלא בדקדוק : וכתב בס"ה אבל לא במעיין וכו' ולא נהירא וכו' כבר השיג הב"י לשון הסמ"ק בסימן קל"ט דראייתו מדקאמר תלמודא מי כתב וטהר בכל שהוא כתב רחמנא במי נדה וליכא לפרושי דה"א בכ"ש אפי' בפחות מרביעית דמקוה אי נמי במשהו דמעיין אפילו בכלי גדול דאין כל גופו עולה בו דהא אפילו לענין טומאה לא סגי בהכי אלא ודאי דבכלי קטן כגון מחטין וצינוריות קאמר דלענין טומאה סגי במשהו דמעין או ברביעית דמקוה קודם דבטלוה ואפ"ה קאמר דלענין טבילה הלקוח מן הנכרי בעי' מ' סאה כמו גבי נדה ע"כ והב"י השיג על השגת רבינו דכיון לר"י והרא"ש סוברים דנדה צריכה מ' סאה גם במעיין י"ל דאף הסמ"ק סובר כן וא"כ אינו מחמיר בזו יותר מבטבילת טומאה עכ"ד ולא הועיל כלום דבע"כ הסמ"ק לא כתב דבריו דוקא לפי שיטת ר"י והרא"ש דאם כן לא היה צריך להוכיח מהא דקאמר תלמודא מי כתב וטהר וכו' אלא ה"ל להוכיח בפשיטות דאף בטבילה זו דכלים הלקוחין מן הנכרים בעינן מ' סאה במעיין כי היכא דבעי' בנדה מדכתיב אך במי נדה יתחטא הלכך ודאי דס"ל לסמ"ק דאף להרמב"ם והראב"ד דמעיין מטהר בכל שהוא הך באדם אפ"ה בטבילת כלים הלקוחין מן הנכרים בעינן מ' סאה אף במעיין מדקאמר תלמודא מי כתב וטהר והשתא איכא מקום להשגת רבינו · ועוד נראה דלדברי הכל מ' סאה דנדה אינו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא וכדכתב ב"י בסי' ר"א להרמב"ם והראב"ד וכ"כ כמ"ג בה' מקוואות דף רמ"א ע"ג וז"ל אומר ר"י בר שמואל דהא דתניא בת"כ המעיין מטהר בכ"ש והמקוה במ' סאה זהו מדרבנן דמן התורה די ברביעית אם כל הגוף הנטבל עולה בו כגון מחטין וצינוריות וכשם שאמרו המקוה במ' סאה מדרבנן כך מעיין מטהר בכ"ש אפי' מדרבנן ואעפ"י שבטלו רביעית דמקוה לא בטלו משהו דמעיין ובמשנה מס' מקוואות משמע דכ"ש מתם אמנם לטבול אדם צריך אף במעיין מ' סאה כדאמרי' בפ' חומר בקדש וכו' עכ"ל והשתא השגת רבינו היא על דברי סמ"ק דקאמר דמדאורייתא צריך מ' סאה במעיין בטבילת כלים הלקוחים מן הנכרים כיון דחידוש הוא וכדמוכח מדברי הסמ"ק והם בנויים ע"פ דברי התוס' לשם כדכתב ב"י ושכ"כ הרשב"א ע"ש ר"ת והא ליתא דכיון דבנדה סגי ברביעית דמקוה מן התורה וכ"ש מעיין כ"ש א"כ אין להחמיר בטבילה זו טפי מטבילת טמאה ואע"ג דלגבי אדם החמירו רבנן דאפי' במעיין בעי' מ' סאה לר"י והרא"ש מ"מ לגבי כלים לא אשכחן דאחמירו רבנן במעיין אע"ג דרביעית דמקוה לא מהני מדרבנן אפי' לגבי כלים מ"מ במעיין כ"ש סגי גבי כלים לנ"ה וכ"כ הרא"ש בה' מקוואות וז"ל ונראה דברי ר"י כי אין נחשיב וכו' דכתב להדיא דשיעור מ' סאה מדרבנן הוא ואע"ג דהרשב"א והר"ן הזכירו שהדבר הוא באיסור כרת ר"ל שאינו טובל במ' סאה כמו שתקנו חכמים ה"ה עומד באיסור כרת מדברי רז"ל כאילו עבר על איסור כרת ד"ת גם מהרי"ק בשורש קט"ו כתב על הטובלים בנהרות שאינו אלא גזרה דרבנן אטו מרדלית של גשמים כדכתב במרדכי פ' במה אשה וכתב עליהם שהן באיסור נדה שהיא בכרת וא"ת לפי זה דמ' סאה בנדה אינו אלא מדרבנן היכא קעביד צריכותא בגמרא דקאמר אי כתב וטהר ה"א וטהר כ"ש כתב רחמנא במי נדה דצריך מ' סאה והלא מדאורייתא סגי בכ"ש י"ל דה"ק אי כתב וטהר ה"א וטהר כ"ש אפילו פחות מרביעית דמקוה אי נמי בכ"ש ואפי' בכלי גדול שאין כל גופו עולה בהן ואע"ג דלענין טומאה סגי בהכי ה"א בטבילה זו דאינה באה אלא כדי שיצאו מטומאתו של נכרי לקדושתו של ישראל ק"ל טפי אי נמי ה"א דוקא לענין טומאה דכתיב אך מעיין מעיין מטהר בכל שהוא אבל לא מקוה כדאיתא בת"כ פ' ח' בעינן רביעית דמקוה אבל הכא דכתיב סתם וטהר אפילו בכל שהוא פחות מרביעית דמקוה סגי קמ"ל מי נדה מים שהנדה טובלת בהן והיינו בע"כ רביעית דמקוה או מעיין כל שהוא שכל גופו עולה בהן

בשלו נאמן אמר אלו פירות מתוקנים בשל אחרים נאמן והוא שלא יראו כעושה קנוניא כמו שביארנו עכ"ל : ז ומ"ש אבל מוכרו מותר ליקח ממנו מפני שהוא מתירא וכו' מבואר בס"פ אין מעמידין (מ :) ומ"ש שלא יראו כעושה קנוניא היינו כי ההיא דתנן בפ"ד ממסכת דמאי החמרים שנכנסו לעיר ואמר אחד מהם שלי חדש ושל חבירי ישן שלי אינו מתוקן ושל חבירי מתוקן אינם נאמנים ובס"י מהלכו' מטמאי משכב ומושב כתב כל חשוד על דבר נאמן להעיד בו על אחרים ולדון בו לאחרים חזקה אין אדם חוטא כדי שיהנו בו אחרים ואע"פ דבבכורות ס' עד כמה (ל"ו) סתם לן תנא החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו ההוא סתמא לאו דסתמא הוא דהא בפ' כל פסולי המוקדשין (לה:) היא שנויה במחלוקת וכיון דהוי סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם ובפ' בתרא דיומא (עג) איפסיקא הילכתא כרשב"ג דאמר נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן על שלו וק"ל הא דתנן פרק ד' דמסכת דמאי הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרן ושואלו בשבת ואוכל על פיו חשכה מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר לא מצאו א"ל אחר שאינו נאמן על המעשרות מעושרין הן אוכל על פיו חשכה מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר והשתא כי אמר ליה אחר שאינו נאמן על המעשרות מעושרין הן אמאי כשחשכה מ"מ לא יאכל עד שיעשר והא קי"ל דחשוד נאמן על של אחרים וכ"ש סתם ע"ה דקיל טפי מחשוד כמ"ש הרמב"ם בפי"ב מהל' מעשר' ואין לומר דההיא מתני' אתיא כר"מ דאמר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו ולא קי"ל כותיה שהרי הרמב"ם עצמו פסקה בפי"ב מהלכות מעשר וצ"ע : וכתוב בתשובות להרמב"ן סימן ק"ע מה שאמרת החשוד על דבר קל אם הוא חשוד על דבר חמור אפילו על הקל ממנו אינו חשוד דמומר לערלות אינו מומר אבל שחיטה ולא אמרו מומר לדבר אח' מומר לכל התורה כולה אלא במומר לע"ז ולחלל שבת בפרהסיא וכדאיתא בפ"ק דחולין ומ"מ כ"ה שנחשד הרי אנו רואין אותו כמומר גמור לאותו דבר ואפי' בשבועה אינו נאמן שכבר הוא חשוד לעבור על השבועה על אותו דבר שהוא מושבע מהר סיני ותדע שאם אין אתה אומר כן מומר אוכל נבלות לתיאבון ישבע שלא יאכילנו שום נבלה ולא יצטרך לבדוק אחריו בכל פעם ואם לא בדק הסכין אחריו אמאי אסור ישבע ששחט כראוי בסכין יפה ונאמן אלא שלאותו דבר אינו נאמן לעולם וע"ה שאינם נאמנים על המעשרות ישבעו שהוא מתוקן ויאמנו דבריהם כנ"ל בבירור ועוד תדע לך שאפילו לא יאכל הוא ולא יאכיל לאחרים אין מקבלין אותו עד שיקבל דברי חבירות בפני שלשה כדתניא בפ' עד כמה ואם איתא ישבע בפני ג' ונאמן עכ"ל והריב"ש סימן י"ב הביא תשובה זו וכתב עליה וא"כ אם אלו האנוסים חשודים על סתם יינם ואפי' במגע נכרי ביין שלהם אינם נאמנים על שלהם ואפילו בשבועה אבל נאמנים על של אחרים שאין אדם חוטא כדי שיהנו אחרים עכ"ל (ה) : ועל מ"ש אפילו על הקל ממנו אינו חשוד ק"ל מדתנן בפ' עד כמה החשוד על השביעית נאמן על המעשרות וכו' החשוד על זה ועל זה חשוד על הטהרות ומפרש טעמא בגמרא משום דכיון דחשוד אדאורייתא חשוד אדרבנן ושמא י"ל שסובר הרב שלא אמרו כן אלא במדאורייתא לדרבנן אבל מדאורייתא לדאורייתא א"נ מדרבנן לדרבנן לא ומיהו אכתי קשיא מדאיצטריך תלמודא למיהב טעמא לחשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות משום דשביעית לא בעיא חומש ומעשר בעי ולחשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית יהיב טעמא משום דמעשר אית ליה פדיון ושביעית לית ליה פדיון ולמה לי הני טעמי תיפוק לי משום דחשוד לדבר אחד אע"פ שהוא קל ממנו ושמא דה"מ למימר הכי אלא דכיון דמשכח בהני קרי חומר בזה מבזה וחומר בזה מבזה הכי עדיף ליה לתרוצי א"נ דע"כ לא אמר הרב דחשוד לדבר אחד אינו חשוד לדבר אחר אפילו קל ממנו אלא דוקא בשני מיני אסורים כי ההוא דהתם שהיו חשודים לאכול גבינת נכרי והיה מסתפק השואל אם היו חשודים גם על השבועה אף על פי שאיסור הגבינה קל מאיסור השבועה דמשמע שאם היה איסור שחשודים בו חמור מהאיסורים שלא נחשדו בו הוה פשיטא ליה דכיון שנחשדו לחמור נחשדו לקל אע"פ שהם ב' מיני איסורים וע"ז השיב דליתא כדמייתי ממומר לערלות דאינו חשוד על השחיטה דקיל מיניה כיון שהם שני מיני איסורים אבל שביעית ומעשרות וטהרות אף על פי שהם איסורים מוחלקים מ"מ כיון שכולם הם בדבר מאכל חשיבי כאיסור אחד לענין שאם נחשד על החמור נחשד על הקל וזה נראה לי עיקר : **כתב** הרשב"א בת"ה הארוך שמי שהוא חשוד לאכול דברים שאין הרבים רגילין להקל בהם שאף הוא חשוד להחליף ולא אמרו אין חשודין להחליף אלא במי שחשוד לאכול אחד מן הדברים האסורים שהרבים רגילים בהם כדמאי לע"ה וכגבינה של נכרי' אבל אם היה חשוד לאיסורין שאין הרבים רגילין להקל בהם הרי הוא כנכרי ואין מפקידין אצלו דבר האסור מן התורה אלא בשני חותמות וכתב ה"ה זה בשמו בפ"ח מהמ"א וכתב עליו שהביאו לזה מה שאמר בפ' אין מעמידין בדבר של תורה שאסור בחותם א' ומפרשי לה רבותא בישראל החשוד ואין נראה כן דעת רבינו כמ"ש פ' י"ג אלא בנכרי דוקא וזהו שכתב כאן אבל לא לנכרי שמא יחליף (ו) עכ"ל : ב"ה כתוב בא"ח תניא בתוספתא דבכורות פרק ג' החשוד על ע"א חשוד על כל מצות האסורות בתורה ולא למפרע אם שחט או נקר ואח"כ המיר דתו באותו יום אלא מכאן ולהבא עכ"ל : (ע"ל סימן ס"ה בב"י) נאמנות חייט ע"ה לתפור בחוטי קנבוס אכתוב בהלכות כלאים סי' ש"ב בס"ד :

קכ הכשר כלים הנקחין מן הנכרים : הלוקח כלים חדשים מן הנכרים אסור להשתמש בהם עד שיטבילם טבילה הוגנת וכו' · פשוט בסוף מסכת ע"ז (עה :) ומייתי מדכתיב בפרש' מדין אך במי נדה יתחטא כלומ' מים שהנדה טובלת בהם דהיינו מ' סאה ופירשו בירושלמי דטבילה היא כדי שיצאו מטומאתו של נכרי לקדושתו של ישראל ומ"ש כלים חדשים לרבותא נקטינהו וכ"ש ישנים וכן מפורש שם בגמ' : **וכתב** בספר המצות אבל לא במעין פירוש אבל לא במעין כדין מעין שהוא מטהר בכל שהו והוא שיהא כל גוף הכלי עולה בו דהיינו דוקא לענין טבילת טומאה אבל בכלים הלקוחים מן הנכרים אף במעין צריך מ' סאה וטעמו של סמ"ק שמחלק בין טבילת כלי מטומאה לטבילה זו מפורש בדבריו משום דאמרינן בפ' בתרא דע"ז אך במי נדה יתחטא מים שהנדה טובלת בהם דהיינו מ' סאה וליכא למימר היינו דוקא בכלי גדול אבל בכלי קטן סגי ברביעית דמקוה קודם שבטלו או במשהו דמעין כמו גבי טומאה דהא בתר הכי דרש וטהר הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת דהיינו טבילה ומסיק דצריכי דאי כתב וטהר ה"א בכל שהו קמ"ל במי נדה דבעיא מ' סאה והשתא

הא

דרכי משה

שעשה במזיד אבל אי הוציא טרפה מתחת ידו ואינו מוחזק לכך לא מחמרינן כולי האי והכל לפי ראות עיני הדיין . וכ"מ מתשובת הרא"ש כלל כ' סימן כ"ט וכתב שם הרא"ש דוקא שנראה דעושה מתוך רשעות אבל אם טעה שלא היה בקי בהלכותיהן יש לו תקנה ילמד ויתחכם ויכול לבדוק הואיל ולא עשה מתוך רשעה עכ"ל : (ה) וכ"כ הרמב"ם בתשובות סימן ק"ס דאף בשבועה אינו נאמן אע"ג דאינו חשוד על השבועה מ"מ באותו דבר החשוד לא מהני שבועה דהרי חשוד לעבור שבועת הר סיני באותו דבר עכ"ל וכ"כ הרשב"א בתשובה סימן ס"ר וכן כתבתי לעיל סי' ב' בשם ספר אהל מועד : (ו) וכבר נתבאר בסימן ק"ח וסימן ק"ל דישראל חשוד דינו כנכרי וכדברי הרשב"א :

ולא

פרישה

אדם עשוי לו ליתן בלו בשם אמר שייך אפילו באיסור דאורייתא ולכן כתב הרשב"א בריש דבריו בגיעת דמיירי דוקא באיסור דרבנן וכאן כתב הביא לו מנהג סתם דמיירי אפי' באיסור דאורייתא סי' קכ (א) הכשר כלים כו'. בלוקח כלים חדשים מן הנכרי וכ"ש ישנים וכן בגמרא ב"י וכ"כ רבינו בסיים בסימן קכ"ג גם י"ל דמ"ה נקט חדשים דבכן א"ל אלא טבילה משא"כ בלוקח מכן ישנים דצריכין עוד הכשר קודם טבילה וכמ"ש בסימן שאחר זה : (ב) אסור להשתמש בהן עד שיטבילם טבילה הוגנת בלי חציצה הטעם מבואר בירושלמי כדי שיצאו מטומאתו של נכרי לקדושתו של ישראל . (ג) וכתב בסמ"ק אבל לא במעין פי' כדינו בכל שהוא : (ד) אע"ג דמעין מטהר כלי בכל שהוא והוא שיהא כל הכלי עולה בו ב"י :

בכלים

חדושי הגהות

בפרישה ובש"ך א"ק ל"ז : ז הך ומ"ש וכו' וכן הנך ומ"ש דבסמוך קאי אדברי הרמב"ם :

ר"ל

טמא בכל שהוא (ה) בכלים הלקוחים מן הנכרים צריך מ' סאה [א] (ו) ולא נהירא שאין להחמיר בטבילה זו טפי מבטבילת טמאה דלא ידעינן להך אלא ממנה וצריך שיהא הכלי רפוי בידו בשעת טבילה שאם מהדקו בידו בשעת טבילה הוי חציצה (ב) ומיהו אם ליחלח ידו במים תחילה אין לחוש ויברך בא"י אמ"ה אקב"ו על טבילת כלי · ואם מטביל ב' או ג' ביחד יאמר על טבילת כלים (ז) ואין צריך טבילה אלא לכלי מתכות והן צרכי הסעודה כגון כוסות וצלוחיות יורות וקומקומי' וכיוצא בהן שהן מצרכי הסעודה אבל שאר כלים (ח) כגון א מספרים וכיוצא בהן שאינם צרכי סעודה או כלים שהן צרכי סעודה ואינם משל מיני מתכת לא (ט) וכלי זכוכית ככלי מתכות דמי וכן כלי חרס המצופין באבר וה"מ במצופים בפנים דהשתא דמו לכלי סעודה שהצפוי בפנים במקום התשמיש אבל אם אינן מצופים אלא בחוץ א"צ טבילה (י) ומטעם זה נמי כלי של עץ שיש לו חשוקים של ברזל שמעמידים אותו (יא) א"צ טבילה אפי' למי שהולך אחר המעמיד (יב) כתב בספר המצות כוס של כסף מחובר בכלי עץ צריך טבילה כיון שמשתמש

בשל

הא דקאמר ה"א בכ"ש ליכא לפרושי פחות מרביעית דמקוה דהא אפילו לענין טומאה לא סגי בהכי וגם ליכא לפרושי במשהו דמעיין ובכלי גדול דהא כמי אפילו לענין טומאה לא מהני כיון שאין גופו עולה בו אלא ודאי מיירי בכלי קטן דלענין טומאה סגי במשהו דמעין או ברביעית דמקוה קודם שבטלו אפ"ה קאמר דלענין טבילה דלוקח מן הנכרי בעי מ' סאה כמו נדה עכ"ל ודינו של סמ"ק מדברי התוספות למדו שכתבו בסוף מסכת ע"ז גבי מים שהנדה טובלת אע"ג דרביעית סגי להטביל מחטין וצנורות מדאורייתא היינו טבילת טומאה אבל טבילת כלי מדין חדוש הוא ובעיא מ' סאה וכ"כ בתשובות הרשב"א בשם ר"ת ז"ל · ומ"ש רבינו ולא נהירא דאין להחמיר בטבילה זו מבטבילת טמאה דלא ידעי להך אלא ממנה כלומ' דכיון דלא ידעינן דכלי נכרי בעו טבילה אלא מדכתיב בכלי מדין אך במי נדה יתחטא אין להחמיר בהם יותר מבנדה עצמה ויש ב לתמוה עליו שנראה שהוא תופס בפשיטות דנדה אינה צריכה מ' סאה במעין והרי ר"י אינו סובר כן וכתב רבינו בסימן ר"א שלדבריו הסכים הרא"ש ז"ל וכיון שכן היאך כתב ול"נ שאין להחמיר בטבילה זו טפי מבטבילת טמאה שהרי לדעת ר"י והרא"ש אינו מחמיר בזו יותר מבטבילת טמאה (א):

וצריך שיהא הכלי רפוי בידו וכו' עד אין לחוש יתבאר בסי' קל"ז בס"ד: ויברך א"ק ב"ו על טבילת כלי וכו' כתב המרדכי בסוף ע"ז וז"ל כתב רשב"ס דאין לברך עליהם על הטבילה ויש מברכים על טבילת כלים ויש מברכין על טבילת כלי מתכות (ג) וא"צ טבילה אלא לכלי מתכות הכי איתא בסוף ע"ז (שם) וטעמא משום דכלי מתכות אמורים לענין טבילה בכלי מדין אך את הזהב וגומר: **והן** צרכי סעודה כלומר ועוד צריך תנאי אחר שיהיו צרכי סעודה והכי איתא בסוף ע"ז (שם) ומפרש טעמא משום דכלי סעודה אמורין בפרשת כלי מדין פירוש דכתיב כל דבר אשר יבא באש ואין דרך להשתמש באש אלא כלים של צרכי סעודה:

כתב סמ"ק טריפידיש א"צ טבילה דאע"ג ששופתין עליה קדרה של מאכל כיון שאין נותנים עליו המאכל עצמו א"צ טבילה אבל הגריילי"ש צריך טבילה לפי שצולין עליו ממש המאכל עצמו: **כתב** המרדכי בפ"ק דחולין דסכין של שחיטה אינו צריך טבילה (ד): וכלי זכוכית ככלי מתכות דמו בסוף ע"ז (שם) אמר רב אשי הני כלי זכוכית הואיל וכי נשתברו יש להם תקנה ככלי מתכות דמו ופירש"י זכוכית שנשתבר ראוי להתיכו ולעשותו כלי: וכן כלי חרס המצופים באבר שם קוניא פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר כתחלתו וחד אמר כסופו והלכתא כסופו ופרש"י קוניא פלומי"ר תחלתו של חרס וחופין אותו בקופיא של אבר · כסופו בתר סופו אזלינן שחיפהו מתכת וכלי מתכות הוא ובעי טבילה: ומ"ש וה"מ במצופה בפנים וכו' עד אפי' למי שהולך אחר המעמיד כ"כ שם התוספות והרא"ש וכ"כ סמ"ק וטעמא משום דכיון שאינו משתמש במקום האבר או במקום הברזל לא הוי דומיא דכלי סעודה דמדין והמרדכי כתב שאבי העזרי כתב דבין מצופה מבפנים בין מחופה מבחוץ ולא מבפנים טעון טבילה דלא חילקו חכמים בין מבפנים למבחוץ והר"פ הורה להטביל בלא ברכה ע"כ · והר"ן כתב דאיכא מ"ד דהא דאמרינן גבי קוניא הלכתא כסופו דוקא כשהוא מצופה מבית ומבחוץ ולפיכך כל שאינו מחופה טובלי' בלא ברכה ע"כ וסמ"ק כתב קדרות של חרס שהן מצופין באבר מבחוץ א"צ טבילה אבל אותן שהן פילותי"ן מבפנים צריכין טבילה אך בלא ברכה לפי שאינן עשויין אלא לנוי (ה) ע"כ ובענין כלי של עץ שיש לו חשוקים של ברזל כתב המרדכי בסברת התוספות שאין צריכין טבילה ואח"כ כתב שר"ת מצריך טבילה דאזלינן בתר המעמיד לענין טבילה כמו לענין טומאה וצורת כלי זה שכתבו הפוסקים היינו שלוקחין כמה דפין של עץ ועושין להם שולים של עץ ומעמידין הכל ע"י שמקיפין הדפים שבצדדין סביב בחתיכות ברזל אחת למטה סביב לשולים ואחת סמוך לפה ואחת באמצע:

כתב סמ"ק כוס של כסף מחובר בכלי עץ צריך טבילה כיון שנשתמש בשל כסף וזהו כעין כלי של עץ שיש בו חשוקים של ברזל שמעמידין אותו דכשמוך וכך כוס זה עשוי מחתיכות כסף ועומדות החתיכות הכס ע"י שמקיפין אותם עץ סביב וז"ש מחובר בכלי עץ כלומר שהוא מחובר ע"י כלי עץ שהוא מקיפו סביב וכן

מבואר

בכן והא דמסיק תלמודא וקאמר ת"ל כמי נדה מים שהנדה טובלת בהן הוי אומר מ' סאה אסמכתא בעלמא היא דגופא דקרא דמי נדה ודאי לא אתא אלא לרביעית דמקוה אלא כיון דבטלוה לרביעית דמקוה ותקון מ' סאה נקט תלמודא מ' סאה דבעינן במקוה מדרבנן אבל במעיין לא קאמר דצריך מ' סאה אפילו מדרבנן וכיוצא בזה פי' הרא"ש על הא דתניא אך מעיין מעיין מטהר בכ"ש והמקוה במ' סאה אסמכתא בעלמא הוא דסגי ברביעית דמקוה להטביל בו כלי אלא משום דתקון רבנן מ' סאה נקטיה עכ"ל · אך קשה ממ"ש במרדכי סוף ע"ז דהביא דברי ר"י דצריך מ' סאה במעיין לגבי אדם ורבי' שמחה סובר דא"צ והר"י א"ז מווינא הביא ראיה מדכתיב אך מעיין ובור ומקוה מים והאי קרא מיירי באדם וחו דקתני מעיין דומיא דמקוה מה מקוה לאדם אף מעיין לאדם עכ"ל . והשתא מה ראיה מביא מקרא והלא גם ר"י מודה דמדאורייתא סגי ברביעית דמקוה או במעין כל שהוא אלא דמדרבנן צריך מ' סאה במעיין לגבי אדם וי"ל דלא הביא דברי ר"י א"ז מווינא דמביא ראיה מקרא לסתור דברי ר"י לפי דמשמעות הכתוב אינו כדברי ר"י דודאי מודה ר"י דהכי הוא משמעות דקרא אלא דס"ל לחלק בין דאורייתא לרבנן אלא דמביא ר"י א"ז מווינא שהביא ראיה לדברי ר' שמחה מקרא ושכך יש להורות ושלא לחלק בין דאורייתא' לדרבנן דאפי' מדרבנן סגי במעיין כ"ש ודלא כר"י דמחלק בין דאורייתא לדרבנן : ויברך על טבילת כלי ובמרדכי סוף ע"ז כתב דיש מברכין על טבילת כלי מתכת שלא יהא במשמע שאר כלים שאינם מתכת וכן פסק בהגהת אשירי"י שם ע"ש א"ז וכן עיקר שכן כל הברכות ניתקנו במפורש על נטילת לולב לא סתם על נטילה וכן להדליק נר של חנוכה לא סתם להדליק נר וכן כל הברכות על שאר כל המצות וכן ראיתי נוהגים על פי זקנים וכשטובלין כלי זכוכית צריך לברך על טבילת כלי זכוכית וכה"ח מחופין אבר יברך על טבילת כלי קוניא אלא דבסמ"ק כתב בהגהת הר"פ דאותן שהן מחופין אבר מבפנים צריכין טבילה אך בלא ברכה לפי שאינם עשויים כי אם לנוי ויש לתמוה על מנהג העולם שמשתמשין בקדרות המחופין אבר מבפנים בלא טבילה כלל והמדקדק במעשיו לא יניח בביתו להשתמש בהם בלא טבילה : **ואין** צריך טבילה אלא לכלי מתכות והן צרכי סעודה וכו' עד אבל שאר כלים כגון מספרים וכו' שם מתקיף לה רב ששת א"ה אפילו זוזי דסרבלא נמי א"ל כלי סעודה אמורים בפרשה ופירש רש"י זוזא דסרבלא מספרים שגוזזין בהן בגדי צמר וכו' וכן פרש"י סוף המקבל אבל מספרים שגוזזין בו ירק אי נמי שגוזזין בו בית השחיטה וכיוצא בו ה"ל צרכי סעודה כי היכא דלגבי דין חבלה מקרי דברים שעושין בהן א כל נפש כדכתב הרא"ש סוף המקבל ורבינו בח"מ סימן צ"ז:

ומ"ש ומטעם זה נמי וכו' כלומר כשם דבקוניא דאסיקנא בגמרא דדינו ככלי מתכות א"צ טבילה אלא א"כ במחופה אבר מבפנים במקום התשמיש אם כן כלי של עץ נמי שיש לו חשוקים וכו' כיון דאין המתכות במקום התשמיש א"צ טבילה דלא הוי דומיא דכלי מדין דהיה המתכו' במקום התשמיש : כתב בספר המצות וכו' ויש מחמירין להטבילו בלא ברכה כ' ב"י נראה דאתרוייהו קאי בין הוא של כסף ומעמידיו של עץ בין הוא של עץ ומעמידיו של מתכות

דמספקא

דרכי משה

קכ (א) ולא ידעתי מאי קשיא דרבינו לדברי ס"ה קאמר דכתב אע"ג דמעין מטהר בכל שהו כו' ולהכי כתב דלדבריו לא נהירא ·שיהא טבילה זו חמורה מטבילת טמאה כנ"ל והוא פשוט ולענין דינא כתב ב"י דהתוספות ורשב"א כתבו בשם ר"ת כדברי ס"ה : (ב) ובמרדכי פרק השוכר ע"ב סוף הפרק כתב הר"ר אביגדור כהן צלוחית הטעונה טבילה אע"פ שאין בפיה למעלה כשפופרת הנוד שפית שי לסעלה אפ"ה סלקא לה טבילה ור"מ היה מורה להטביל כלי תוך כלי ובלבד שיהו המים צפין ע"פ החיצון (ושיהא פי החיצון) כשפופרת הנוד גם הורה שיש ליזהר אם מטביל כלי זכוכית מלא ויתנהו בדלי מלא מים והדלי שקוע בבור שלא יושיבהו על שוליו פן יהיה חציצה מפני כובד הכלי וחוצץ אלא ישהו על צדה ויתגלגל הנה והנה בתוך הדלי בבור וא"ל מ"ש כפרסת רגל האדם העומד בקרקע במקוה ואינו חוצץ דהתם אמרינן דמי מקוה באין לשם טרם יתן רגלו בארץ ודוקא מי מקוה אבל כאן כי נותן הזכוכית בדלי אפילו מלא מים אינו מועיל כי הם תלושין עכ"ל משמע הא דמהני אם לחלח ידו במים היינו דוקא במי מקוה אבל במים התלושין לא ובאו"ה כלל נ"ח כתב דאסור ג"כ לגעוץ סכינים תוך הדלי רפוי ומכים אלא יקשרם בדלי רפוי וישבילם ועוד כתב דהא דמותר להטביל כלי שאין בפיו כשפופרת הנוד היינו שמלא הכלי מים תחלה אפילו שאובים ומהני ע"י נשיקה אבל בלא מים לא עלתה לו טבילה עכ"ל כתוב במרדכי ס"פ השוכר ע"א בת"כ יליף דצריך להעביר החלודה ובסא"ז דאם לא העבירו לא עלתה לו טבילה אמנם מצאתי בתשובה אחרת שאם אין יכול להעביר כל החלודה מעט שנשאר הוי כדבר שאינו מקפיד עליו שאינו חוצץ עכ"ל וכ"ה בהג"מ פ"ז דמ"א וע"ל סימן קצ"ח ור"ב תשלום דינים אלו : (ג) שלא יהא במשמע שאר כלים שאינן חייבים בטבילה עכ"ל וכ"כ בהג"א : (ד) וכ"כ באו"ה וכתב דהברזל שקורין בל"א שטו"ף אייזן [illegible] (ה) ובאו"ה כלל נ"ח דכן נוהגים להטביל בלא ברכה אף אלו

פרישה

(ה) בכלים הלקוחים מן הנכרים צריך מ' סאה אף במעיין : (ו) ולא נהירא שאין להחמיר בטבילה זו טפי מבטבילת טמאה פי' דטמאה גופה לא נתפרש בתורה שום שיעור [illegible]

דרישה

סי' קכ [א] ולא נהירא שאין להחמיר בטבילה זו טפי מבטבילת טמאה וז"ל ב"י כלומר כיון דלא ידעינן דכלי נכרים בעו טבילה אלא מדכתיב בכלי מדין אך במי נדה [illegible]

חדושי הגהות

קכ א ר"ל מספריים שקוצצין בו את הירק ואפ"ה לא הוי מעיקר תיקון צרכי הסעודה כנלע"ד וכ"מ הלשון (פרישה) ועיין ט"ז וש"ך : ב עיין בט"ז אות ב' :

בהג"מ

בשל כסף (יג) אבל מבחוץ לא אע"ג דמעמיד (יד) ויש מחמירים להטבילו בלא ברכה (טו) ודוקא בלוקח כלי מן הנכרי אבל שואל או שוכר ממנו א"צ (טז) אבל ישראל שלקח מן הנכרי והשאילו לחברו אסור להשתמש בו בלא טבילה כיון שכבר נתחייב ביד הראשון (יז) [ב] ואם משכן לו הנכרי כלי אם נראה בדעת הנכרי שרוצה לשקעו בידו צריך להטבילו ואם אינו יודע אם בדעתו לשוקעו מיבעיא אם צריך טבילה ולא איפשיטא וי"א לקולא שא"צ טבילה וטוב להטבילו בלא ברכ' או יקנה כלי אחר ויטבילנו עמו (יח) [ג] ישראל שנתן כסף לאומן נכרי לתקן לו כלי א"צ טבילה אפי' למ"ד אומן קונה

מבואר יותר בדברי סמ"ק עצמו שכתוב שם בלשון הזה כוס של כסף מחובר בתוך כלי עץ דלישנא דבתוך כלי משמע בהדיא שהעץ מקיף את הכסף סביב ואפשר דבלישנא דרבינו משתמעי תרתי חדא שהוא מחובר ע"י העץ המקיפו תרתי שהוא קבוע ברגל של עץ וקאמר דצריך טבילה כיון דמשתמש בשל כסף ולא במה שמבחוץ דהיינו העץ שאין המשקה נוגע בעץ וז"ש כיון שמשתמש בשל כסף אבל מבחוץ לא א"כ ה"פ ברישא קאמר דכוס של כסף שהוא עומד ע"י כלי עץ המקיפו סביב ומחברו כדפרישית שצריך טבילה כיון שמשתמש בשל כסף וכדאמרי' גבי כלי עץ שיש לו חשוקים של ברזל שמעמידין אותו והדר קאמר אבל מבחוץ לא אע"ג דמעמיד כלומר דוקא כשהכסף מבפנים והעץ מבחוץ הוא צריך טבילה אבל אם הכסף הוא מבחוץ והעץ מבפנים אע"פ שהכסף מעמיד את העץ כמו אותו כלי עץ שמעמידין אותו חשוקי הברזל א"צ טבילה דהכל הולך אחר המקום שמשתמש בו המשקה שאם המקום ההוא מתכת אע"פ שמעמידו עץ טעון טבילה ואם המקום ההוא עץ אע"פ שמעמידו מתכת אינו טעון טבילה דלא חיישינן למעמיד כלל וזה הפי' נראה עיקר : ומ"ש ויש מחמירים להטבילו בלא ברכה נראה דאתרווייהו קאי בין הוא של כסף ומעמידיו של עץ בין הוא של עץ ומעמידיו של מתכת דמספקא להו אי נקטינן כר"ת דאמר בתר מעמיד אזלינן אי כדברי התוס' והרא"ש דסברי דלא אזלינן בתר מעמיד ולפיכך מחמירין להטבילו בלא ברכה מספק והכי נקיטינן (ו) . ודוקא בלוקח כלי מן הנכרי אבל שואל או שוכר ממנו א"צ בסוף מסכת ע"ז (סס) אר"כ ל"ש אלא בלקוחין וכמעשה שהיה פי' בכלי מדין אבל שאולין לא ומשמע דשכורים שוים לשאולין וכ"כ הרשב"א בת"ה : ומ"ש אבל ישראל שלקח מן הנכרי והשאילו לחבירו אסור וכו' כ"כ שם התוספות והר"ש בשם רשב"ם וכ"כ סמ"ק וכתב בהגה"ה אבל אם לקחו חבירו לחתוך קלפים ולא לצרכי סעודה א"צ להטבילו שהרי שאול הוא בידו עכ"ל והיה נ"ל דישראל שקנה כלי מנכרי לסחו. : אם מכרו לישראל אחר אין הקונה צריך להטבילו דכיון דלא נתחייב ביד הראשון שהרי לא היה עומד אלא לסחורה ודמי להא דהג"ה בלקחו לחתוך ולא לצרכי סעודה אבל מדסיים וכתב שהרי שאול הוא בידו משמע שאם היה לקוח בידו היה חייב טבילה וא"כ ה"ה בלוקח מהעומדין אצל ישראל לסחורה כיון שמנכרי לקחם וכן הורה מורי הרב הגדול מהר"י בי רב ז"ל

ואם משכן לו הנכרי כלי וכו' שם איבעיא להו משכנתא מאי אמר מר בר רב אשי אבא משכן לו נכרי כסא דכספא ואטבליה ואישתי ביה ולא ידענא אי משום דקסבר משכנתא כוביני דמי אי משום דחזי לנכרי דדעתיה לשקועיה כלומר שלא לפדותו עוד משמע בהדיא דהיכא דדעתיה לשקועיה פשיטא לו דבעי טבילה ובדלא דעתיה לשקועיה הוא דאיבעיא לן ולא איפשיטא ופסק הרמב"ם בפי"ז ממה"א לקולא וכתב הר"ן דלטעמיה אזיל שסובר דטבילת כלים אינה אלא מדברי סופרים אבל הרשב"א כתב בשם הראב"ד דמשכנתא צריכה טבילה וכ"ל שהוא העיקר ע"כ וכתב סמ"ג שגם מקצת רבותינו שבצרפת פוסקים להקל ויש מטבילין אותו בלא ברכה וכ"כ במרדכי ומ"ש רבינו או יקנה כלי אחר ויטבילנו עמו כ"כ התוספות וכ"כ המרדכי בשם רש"י והכי נקטינן : מ"כ בתשובה אשכנזית (ז) כשנשתקע ברשות ישראל צריך טבילה שנייה בלא ברכה דראשונה כלא וכניה דמי וכעומד ברשות הנכרי דמי הלכך לא מהני אותה טבילה וצריך להטבילו לאחר שבא לרשות ישראל (ח) : ישראל שנתן כסף לאומן נכרי לתקן לו כלי פי' שנותן לו חתיכת כסף לעשות ממנה כלי אפי' למ"ד אומן קונה בשבח כלי א"צ טבילה כיון שלא נקרא שם הנכרי עליו שאין הכלי נקרא אלא ע"ש בעליו ולא על שם האומן כי לא דמי למעשה שהיה שהיו הכלים של מדין כ"כ התוספות בסוף ע"ז (עה:) וז"ל הרא"ש שם הנותן כסף לאומן נכרי לתקן לו כלי יש שהיו רוצים לומר למ"ד אומן קונה בשבח כלי טעון טבילה ופליגי בה אמוראי בפ' הגוזל קמא (צח · צט :) ובה"ג פסק כרב אשי דאמר אומן קונה בשבח כלי והרי"ף פסק כרבא דדחי התם אין אומן קונה בשבח כלי ואין צריך טבילה

דמספקא להו אי אזלינן בתר המעמיד אם לאו ולפיכך מחמירין להטבילו בלא ברכה מספק והכי נקטינן עכ"ל ויש להקשות לפירושו דא"כ לא ה"ל לרבינו להורות בתחלה בסתם בכלי עץ שיש לו חשוקים של ברזל דא"צ טבילה כלל אפילו למי שהולך אחר המעמיד מטעם דאין המתכות במקום התשמיש כיון דא"כ כתב דבכלי עץ שמחפין אותן בכסף מבחוץ והכסף מעמיד את העץ כמו הכלי עץ שמעמידין אותו חשוקי ברזל דיש מחמירין להטבילו בלא ברכה מטעם דמספקא ליה אי אזלינן בתר המעמיד או לא אזלינן בתר המעמיד · ותו דבסמ"ק מפורש דיש מחמירין לא קאי אלא להיכא שהכלי של עץ והמעמיד הוא של כסף אבל בשהכלי של כסף והמעמיד של עץ לד"ה צריך טבילה בברכה כיון דהכסף במקום התשמיש אלא דבכלי של עץ דמשתמש בעץ התם הוא דיש מחמירים להצריכו טבילה ונראה שצורת זה הכלי הוא דהכוס הוא של עץ ומוקף סביב השפה שלהם כסף והרגל הוא של כסף ונכנס מתחת שולי הכלי לתוך הכלי והנסכא באמצע תוך הכלי דהשתא הכסף מעמיד הוא וגם משתמש קצת דרך המעמיד דהיינו הנסכא שבאמצע ואפ"ה כיון שעיקר התשמיש הוא בשל עץ אין לברך עליו דבתר העיקר של כלי אזלינן אבל בכלי עץ שיש לו חשוקים של ברזל אין צריך טבילה כלל אף ליש מחמירין כיון דאין משתמשים דרך המעמיד כלל דאין כאן מתכות בפנים כלל אלא מבחוץ בלבד וצורת כלי זה כדפרישית כתבו המרדכי ע"ש הר"ש מנוגבורק שהיה דן בו שא"צ טבילה הואיל דהמקבל הוא של עץ וזה על פי הסברא הראשונה אבל יש מחמירין חולקין עליהם ומצריכים לה טבילה בלא ברכה .

ואם משכן לו הנכרי כלי וכו' ויש לתמוה בדברי רבינו דכתב ואם אינו יודע אם בדעתו לשקעו וכו' דכיון דבגמרא קמיבעיא ליה סתם משכנת' מאי ולא אפשיט' משמע דאפי' יודע בו שאין דעתו לשקעו נמי קמיבעיא ליה וכ"כ הסמ"ק להדיא ואין דעתו לשוקעו מטבילו מספק בלא ברכה ושאר כל הפוסקים נ"כ כיון שכתבו סתם משכנתא כלשון התלמוד משמע דס"ל דאין לחלק ונראה לפע"ד דרבינו ס"ל דהיכא דיודע בו שאין דעתו לשקעו אסור להשתמש בו שלא מדעת הנכרי משום גניבות דעת דאסור אפילו בנכרי כדאיתא בפג"ה אלא דבאינו יודע אם בדעתו לשקעו דאיכא ס"ס יכול להשתמש בו וחייב הוא לטובלו קודם שישתמש בו ולכן כתב רבינו אם אינו יודע דאז משתמש בו איכא פלוגתא בטבילה דאם יודע דאין דעתו לשקעו אז אסור להשתמש בו משום דאיכא גניבת דעת ואין מקום לפלוגתא זו אבל ודאי דדבר פשוט הוא דמודה רבינו דלגבי דין טבילה אין חילוק בין אינו יודע ליודע דאין דעתו לשקעו וכ"כ במהרי"ל בה פסח דאית ביה משום גניבת הדעת אם משתמש במשכון של נכרי טרם שנחלט לו ול"ק מעובדא דרב אשי דהיה משתמש במשכון של נכרי דאיהו הוה ס"ל משכנתא כוביני א"כ חזי לנכרי דדעתיה לשקועיה אבל לדידן דמספקא לן אי משכנתא כוביני אסור לן מפני גניבת דעת אם לא דהיכא נמי ספק אי דעתיה לשקועיה דהשתא ה"ל ס"ס ספק אי משכנתא כוביני ואת"ל לאו כוביני דילמא דעתיה לשקועיה כנ"ל ליישב דברי רבינו : ומ"ש וי"א לקולא כ"פ הרמב"ם לקולא והביא ב"י דברי הר"ן שכתב דהרמב"ם לטעמיה אזיל שסובר דטבילת כלים אינו אלא מד"ס אבל הרשב"א כתב בשם הראב"ד דמשכנתא צריכה טבילה וכ"ל שהוא העיקר ע"כ ובסוף הסימן הביא ב"י תשובת הרשב"א דמדברי הרמב"ם יראה שהוא סבור שהוא מדאורייתא וכו' ונראה לי דהרשב"א דקדק ממ"ש הרמב"ם על מה שדרז"ל וטהר הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת מפי השמועה למדו אלמא שהוא דאורייתא דלשון מפי השמועה בכל דוכתא אין לו פירוש אחר אלא שכך קבלנו איש מפי איש עד מרע"ה הלכה למשה מסיני א"כ הוא מדאורייתא אלא דקרא לה מד"ס לפי דפירושו מד"ס אבל עיקרו מן התורה דכך הוא דרכו בספרו למי שיודע דרכיו אבל הר"ן הבריח מדפסק במשכנתא לקולא אלמא דלאו דאורייית' היא כלל וקרא אסמכתא בעלמא היא וכולה טבילה מד"ס הוא ומ"ש מפי השמועה למדו היינו משום דאסמכתא זו מפי השמועה למדוה ואין פירוש מפי השמועה דהכא כפירושו בשאר דוכתי א"כ דמפי השמועה למדו דצריך טבילה אלא דאיכא למימר דסגי בכל שהוא ומדברי סופרים צריך טבילה הוגנת :

ישראל שנתן כסף לנכרי וכו' ז"ל התוס' בסוף ע"ז והנותן כלי לאומן נכרי לתקן אפי' למ"ד אומן קונה בשבח כלי א"צ טבילה כיון דאין שמו עליו דלא הוי כמעשה שהיה שהיו הכלים של מדין עכ"ל וכ"כ סמ"ק בפנים וכ"כ המרדכי ע"ש ר"י וכ"כ סמ"ג עשה פ"ט דף קע"ד תחלת ע"א דר"י פסק דאומן קונה בשבח כלי ועל כל זאת אמר ר"י שהנותן כלי לאומן לתקנו לא היה צריך טבילה כיון שאין שם הנכרי עליו עכ"ל אבל הרא"ש כתב וז"ל והנותן כסף לאומן נכרי לתקן לו כלי יש שהיו רוצים לומר למ"ד אומן קונה בשבח כלי צריך טבילה ופליגי בה אמוראי בפרק הגוזל קמא ובעל הלכות פסק כרב אשי דאמר אומן קונה בשבח כלי ורב אלפס פסק כרבא דדחי התם דכ"ע אין אומן קונה בשבח כלי וה"נ טבילה כיון שאין נקרא שם הנכרי עליו ולא דמי לכלי מדין עכ"ל ורבינו התחיל בלשון הרא"ש דכתב ישראל שנתן כסף לאומן נכרי וכו' דמשמע דמיירי דנתן לו חתיכת כסף לעשות ממנה כלי הפך דברי התוספות והנמשכים אחריהם דמיירי בנותן לו כלי שבור לתקן וקמסיים בלשון התוס' דאפי' למ"ד אומן קונה בשבח כלי כיון שלא נקרא שם הנכרי עליו הפך דברי הרא"ש דמשמע דמסקנתו אליבא

דרב

דרכי משה

אלו המחופים בפנים עכ"ל . (ו) ובמרדכי רחיים של פלפלין שבתוכו מתכת צריך טבילה עכ"ל וז"ל ג הג"מ ומיהו ההסרון המקבל התבלין א"צ טבילה עכ"ל וכתב באו"ה דוקא כגון רחיים של פלפלין שהמתכת בתוכו דוא עיקר (י"ג אבל משפך של עץ ויש בו שפופרת של ברזל א"צ טבילה אע"פ שמשתמש בו דרך הברזל דמאחר שאינו מעמידו בטלה אצל המשפך) אבל משפך של ברזל צריך טבילה וגם כרזאות של מתכת אע"פ שאין שותה מהן עכ"ר (ז) האגור בשם מהר"י מולין . (ח) אמנם באו"ה כתב דא"צ לחזור ולטבלו אלא א"כ הוסיף

לנכרי

דרישה

טמאה ע"כ · ול"ל דאף שרבינו מסכים לזה דנדה צריכה מ' סאין מ"מ ס"ל דבכלי נכרים א"כ דגבי נדה עצמה הטעם משום לא פלוג וטעם זה לא אמור גבי כלים וכמ"ש בפרישה . ומ"ש ב"י לדינו של סמ"ק ראיה וז"ל מדברי התוס' למדו שכתבו בס"פ מסכת ע"ז שהנדה טובלת הע"ג דרביעית סגי להטביל מחטין וצינוריות מדאורייתא היינו טבילת טומאה אבל טבילת כלי מדין איסור הוא ובעי מ' סאה וכן הוכיח ב"י לעיל עוד מזה מפרק בתרא דע"ז דדייק דדרים וטהר הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת היינו טבילה ומסיק דצריכי דאי כתב וטהר ה"א בכל שהוא קמ"ל במי נדה דבעי מ' סאה נ"ל דכל זה לא איירי אלא לענין מקוה אבל מי מעיין די לו בכל שהוא בכדי שיעלה כולו ורבינו ג"כ לא בא לסתור דברי סמ"ק אלא במעיין דמינה מיירי והסמ"ק אבל במקוה גם רבינו מודה דלא סגי בכל שהוא וצריך מ' סאין [יו] ואם משכן לו הנכרי כלי סוף מסכת ע"ז איבעיא להו משכנתא מאי אמר מר בר רב אשי אבא משכן לו נכרי כסא דכספא ואטבלי' ואישתי ביה ולא ידענא אי משום דקסבר משכנתא כוביני דמיא אי משום דחזי לנכרי דדעתיה לשקועי' כלומר שלא לפדותו עוד משמע להדיא דהיכא דדעתיה לשקיעי' פשיטא לן דבעי טבילה ובדלא דעתיה לשקועי הוא דאבעיא לן ולא אפשיטא וי"א לקולא כו' עד או יקנה אחר ויטבילנו עמו ז"ל ב"י מצאתי בתשובת אשכנזית כשנשתקע אחר כך ברשות ישראל צריך לחזור ולהטביל בלא ברכה דראשונה כלא וכניה דמי וצריך להטבילו כשהיא עומדת ברשות ישראל : [ג] ישראל שנתן כסף לאומן נכרי כו' אפי' למ"ד אומן קונה בשבח כלי כו' כ"כ התוספת בסוף ע"ז וז"ל הרא"ש שם הנותן כסף לאומן נכרי לתקן לו כלי יש שהיו רוצים לומר

למ"ד

פרישה

סביב וז"ש מחובר בכלי עץ כלומר מחובר ע"י כלי עץ שהוא מקיפו סביב · והסמ"ק כתב בפירוש יותר שכתב כוס של כסף מחובר בתוך כלי עץ כו' : (יג) אבל מבחוץ לא אע"ג דמעמיד כלומר דיקא כשהכסף מבפנים והעץ מבחוץ צריך טבילה אבל אם הכסף הוא מבחוץ והעץ מבפנים אע"פ שהכסף מעמיד את העץ כמו חשוקים של ברזל דלעיל א"צ טבילה דהכל הולך אחר מקום שמשתמש בו המשקה כו' עיין בב"י שפירש בע"א אבל הפירוש זה כתב שנ"ל עיקר : (וכתב רמ"א דרחיים של פלפלין שבתוך העץ יש ברזל קבוע שטוחנין בו צריך טבילה מרדכי · וכן המשפכות או הנרות של ברזל · ארוך עכ"ס) : (יד) ויש מחמירין להטבילו בלא ברכה כתב ב"י אתרווייהו קאי בין הוא של כסף ומעמידו של עץ בין הוא של עץ ומעמידו של כסף דמספקא להו אי אזלינן בתר המעמיד דוקא או לא ולכן מחמירין להטבילו בלא ברכה עכ"ל ובא דנקט ולכן מחמירין ר"ל דלכל אחד יש קולא וחומרא דלדעת הר"ת דאמר בתר מעמיד אזלינן אם הכסף מבפנים א"צ טבילה ואם היא מבחוץ שהוא המעמיד צריך טבילה ולדעת התוספת והרא"ש דלא אזלי בתר מעמיד הוי איפכא הלכך אזלינן לחומרא בתרווייהו אלא שהוא רחוק לעשות תרי חומרי דסתרי אהדדי ולכך אמר שמחמירין להטבילו בלא ברכה ר"ל הואיל ולא מחזור נתנו עליו חומר ועורם הטבילה אבל לא יברך מספק · (טו) ודוקא בלוקח מן הנכרי כו' הטעם דלריך שיהא דומיא דכלי מדין שהיה שלהן עולמית וכתב ב"י שישראל שלקח כלים מן הנכרי לסחורה לריך ישראל שלוקח מישראל לטובלן : (טז) אבל ישראל שלקח מן הנכרי פירוש קנין גמור : (יז) ואם משכן לו נכרי כלי עיין בדרישה . (יח) ישראל שנתן כסף לאומן נכרי לתקן לו כלי כו' פירוש שנתן לו חתיכות כסף שיעשה לו

הנכרי

חדושי הגהות

ג בהג"מ שלפנינו לא מצאתי דברים אלו כלל אך בהגהת סמ"ק מצאתי בסימן קצ"ט וז"ל ומיהו התחתון המקבל התבלין א"צ טבילה לפי שכולו של עץ ע"כ וכצ"ל ג"כ כאן .

ביאור

קונה בשבח כלי כיון שלא נקרא שם הנברי עליו ד (יט) [ד] וריצב"א כתב דאפילו אם נותן לו כלי שבור לתקנו אם לא היה מחזיק רביעית קודם לכן ותקנו שמחזיק רביעית צריך טבילה (כ) דקי"ל הכל הולך אחר המעמיד (כא) (ט) ישראל שמכר כלי לנברי וחזר ולקחו ממנו

טבילה כיון שלא נקרא שם הנכרי עליו ולא דמי לכלי מדין: ב"ה ונראה דאפילו למ"ד אומן קונה בשבח כלי א"צ: ומ"ש רבינו וריצב"א כתב דאפילו אם נותן לו כלי שבור וכו' כלומר לא מיבעיא בנותן חתיכת כסף לאומן נכרי לעשות לו כלי מחדש שצריך טבילה אלא אפילו אם נתן לו כלי שבור לתקנו אם לא היה מחזיק רביעית ותקנו שמחזיק רביעית צריך טבילה דקי"ל הכל הולך אחר המעמיד כלומר וכיון שהכלי זה אינו עומד כתקנו אלא ע"י נכרי חשיב כאילו הוא של נכרי כצ"ל לפרש דברי רבינו אלא שהלשון דחוק לפרש דקי"ל הכל הולך אחר המעמיד כענין שפירשתי ואין לפרש דברישא איירי בכלי שניקב ונתנו לאומן נכרי לתקנו וישראל נתן לו את הכסף וקאמר דא"צ טבילה משום דאין אומן קונה בשבח כלי וכדמשמע מדברי המרדכי וסמ"ק דבכלי שניקב איירי וכדדייק לישנא דלתקן לו כלי דכתב רבינו ואפילו בניקב למטה מרביעית איירי וקאמר דאין צריך טבילה דהא סתמא קתני ובכל גוונא משמע וריצב"א פליג ואמר דה"מ שלא ניקב למטה מרביעית אבל אם לא היה מחזיק רביעית צריך טבילה דאם כן קשה כיון דסברא קמייתא איירי בכלי שניקב ונתנו לתקנו מאי אפילו אם נותן לו כלי שבור לתקנו דקאמר ריצב"א הא סברא קמייתא נמי בהכי עסיק ואתי ומיהו אפשר לומר דריצב"א לא אסברא קמייתא קאי אלא בעלמא קאי וה"ק ל"מ הנותן כסף לנכרי לעשות כלי חדש דצריך טבילה אלא אפילו אם נותן לו כלי שבור לתקנו אם לא היה מחזיק רביעית קודם לכן צריך טבילה אלא דהכתי קשה במאי מיירי ריצב"א אי בישראל נתן לו החתיכה לתקנה בו מאי הכל הולך אחר המעמיד דקאמר הרי גם המעמיד הוא של ישראל וע"כ צריך לדחוק דאנכרי עצמו קאי כמו שדחקתי לפי' ראשון ואי בחתיכת מתכות של נכרי מיירי ריצב"א קשה למה הוצרך להביא רבינו דבריו שהרי דברים אלו בכלל סברא קמייתא דהא לא קאמר דא"צ טבילה אלא בשישראל נתן לו הכסף לתקנו הא אם לא נתן לו הישראל אלא הנכרי עשאו משל עצמו צריך טבילה ועוד דלישנא דריצב"א כתב משמע דפליג אסברא קמייתא ולפי פירוש זה מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וע"ק לפ"ז דמפרשינן דסברא קמייתא בכלי שניקב ונתנו לאומן נכרי מיירי משמע דדוקא בכה"ג הוא דא"צ טבילה אבל אם נתן לו כסף לעשות לו כלי מחדש צריך טבילה ואמאי הרי שייך ביה טעמא דשלא נקרא שם הנכרי עליה ודוחק לפרש דשלא נקרא שם נכרי עליו לא לשם בעלים קאמר דוקא אלא אפילו לשם אומן קאמר שלא נקרא שם הנכרי עליו דבכלי שניקב ונתקן אין דרך לשאול מי תיקן כלי זה אבל כלי חדש דרך העולם לשאול עליו מי עשאו ונמצא ששם הנכרי נקרא עליו דהא כיון דמשום דדומיא דכלי מדין בעינן הוא דממעטי כל שלא נקרא שם הנכרי עליו א"כ דומיא דכלי מדין ממש בעינן דנקרא עליו שם הנכרי לשם בעלים ולא לשם אומן בלבד ולפיכך נראה דפי' ראשון עיקר בדברי רבינו ודע שהמרדכי כתב דברים הללו בלשון זה הנותן כלי לאומן לתקנו נראה לר"י דאף למ"ד אומן קונה בשבח כלי א"צ טבילה כיון שאין שם הנכרי עליו שאין כלי דומיא דמדין ומיהו אם ניקב למטה מרביעית ולא היה מחזיק מפני הנקב ונתנו עליו חתיכת מתכת צריך טבילה דקי"ל כר' נחמיה דאמר פ"ק דשבת (טו:) הכל הולך אחר המעמיד אבל תפרו בפתיל מתכ' אין בכך כלום שאין זה כי אם מחבר חתיכותיה והני דליים שעושים בהם מים והם מחושקים ברזל סביב אם לקחן מן הנכרי אין צריך טבילה ואף על גב דהכל הולך אחר המעמיד ה"מ היכא דנשתמש דרך המעמיד כמו הנקב שנסתם שמשתמש דרך העמדה בהם אבל הני דליים שהמעמיד בתוכו א"צ טבילה ור"ת מצריך להם טבילה:

וכתב עוד בשם ר"מ המחבת שניקבה ותקנה אם ניקבה למטה בשוליה כדי טהרתה דהיינו בכונס משקה נתבטלה לגמרי מתורת כלי וכשחזר ותקנה פנים חדשות באו לכאן וצריכה להטביל וא"כ מן הצד נמי כיון דמן הנקב למעלה כמאן דליתיה דמי דאין מקבל ממנו ולמעלה אם חזר ותקנו ה"ל ככלי מתכת שאינו מחזיק אלא סאה והוסיף עליו בנקבו והעמידו על סאתים נ"ל שיש לחזור ולהטבילו עבור תוספת הכלי כיון דהולך אחר המעמיד ה"ל כאילו הוא כולו חדש ממנו ולמעלה ובתוספתא דמס' כלים יש קיתון שעשאו מן הטמא ושוליו מן הטהור טהור עשאו מטהור ושוליו מן הטמא טמא הכל הולך אחר המקבל עכ"ל משמע מדבריו דמאי דיהיב ר"י טעמא משום דאין אומן קונה בשבח כלי (שם הנכרי עליו) היינו בנתן כלי לאומן לתקנו והוא שלא ניקב למטה מרביעית אבל אם ניקב למטה מרביעית ונתן עליו הנכרי חתיכת מתכת צריך טבילה ומשמע לי דהיינו דוקא בשחתיכת המתכת היה של נכרי דלאו אפי' בשחתיכת מתכת של ישראל קאמר דצריך טבילה מה בין זו לתפר בפתיל מתכת הא בין בזו ובין בזו אין שם חתיכה של נכרי ואדרבה ההוא דתפר בפתיל מתכת גריעא מינה שהפתיל מיהא הוא של נכרי ונתן עליה חתיכה אין שם שום דבר של נכרי אלא ודאי בנתן עליה נכרי חתיכת מתכת משלו מיירי אבל אם היה חתיכת המתכת של ישראל א"צ טבילה והגמ"יי בפי"ו בשם סמ"ק בלשון זה הנותן כלי לאומן נכרי לתקנו א"צ להטביל אפילו למ"ד אומן קונה בשבח כלי מ"מ אין שם נכרי עליו משמע דר"ל אפילו לא היה מחזיק רביעית קודם שתקנו הנכרי והתוס' פירשו לפי שאין עיקר הכלי של האומן ולפי זה כשלא היה מחזיק רביעית קודם לכן א"כ עיקר הכלי של האומן וצריך טבילה למ"ד הכל הולך אחר המעמיד ומ"מ אותם הדלאים המחושקים ברזל מבחוץ אע"ג דהברזל מעמידן א"צ טבילה לפי שאין משתמשין בו דרך הברזל וכן בכוס המחושק כסף מבחוץ ויש מחמירים להטביל בלא ברכה והקונה כוס מאוריי"ן בלע"ז והם מתוקנים ברתוקות ובמסמרות של כסף אם אינם מחזיקים רביעית בלא התיקון צריכים טבילה (י) עד כאן לשונו: **ישראל** שמכר כלי לנכרי וחזר ולקחו ממנו צריך לטבילו כ"כ התוספות והרא"ש ז"ל ונתנו טעם מפני שנקרא שם הנכרי

דרב אלפס דאין אומן קונה בשבח כלי א"צ טבילה כיון שאין נקרא שם הנכרי עליו וזה ודאי תימא גדולה אכן לכי מעיינת בדברי הרא"ש תראה ותבין דמ"ש בסוף וא"צ טבילה וכו' הוא דעת עצמו שלא כיש שהיו רוצים לומר דדין טבילה זו תלוי בפלוגתא דאומן קונה בשבח כלי ולמ"ד אומן קונה צריך טבילה דליתא אלא לכ"ע א"צ טבילה כיון שאין נקרא שם הנכרי עליו ולא דמי לכלי מדין וס"ל להרא"ש דאע"ג דהתוס' כתבו דין זה בנותן כלי לאומן נכרי לתקן לאו דוקא דה"ה בנותן חתיכה כסף לעשות לו כלי מתחלתו דלא הוי כמעשה שהיו שהיו הכלים של מדין שהרי כיון שהישראל נתן כסף לנכרי הכלי הוא של ישראל ושמו של ישראל נקרא עליו כיון שהכסף שלו וכשהישראל נותן כלי שבור לתקנו אע"פ שהנכרי מתקן הכלי מכסף שלו מ"מ כיון שהכלי הוא של ישראל נקרא שם הישראל עליו וא"צ טבילה ואין חלוק לדעת התוס' וסמ"ג וסמ"ק בפנים בין לא היה מחזיק רביעית למחזיק רביעית לעולם א"צ טבילה כיון דאין שם הנכרי נקרא על הכלי אעפ"י שהנכרי תקנו בכסף שלו מ"מ עיקר הכלי הוא של ישראל ונקרא שמו עליו והרא"ש ס"ל דה"ה בנותן כסף לנכרי לעשות לו כלי חדש נ"כ נקרא שם ישראל עליו כיון שהכסף של ישראל ולא פליגי התוס' והרא"ש בדינא כלל ועוד נראה עיקר דהרא"ש לרבותא נקט בשישראל נתן כסף וכו' דאפי' בכה"ג הוי שמו של ישראל על הכלי כיון שנתן כסף ומכ"ש בנותן כלי שבור לתקן אף על פי שהכסף של נכרי דפשיטא דא"צ טבילה דשמו של ישראל עליו כלי של פלוני ישראל:

ומ"ש רבינו וריצב"א כתב דאפי' אם נותן לו כלי שבור וכו' האי אפי' דכתב ריצב"א אבעלמא קאי וה"ק לא מיבעיא בקונה כלי חדש מן הנכרי דצריך טבילה אלא אפי' נותן לו כלי שבור לתקנו נמי צריך טבילה אם לא היה מחזיק רביעית קודם לכן ומיירי שהנכרי תקנו בכסף שלו והיינו דקאמר דקי"ל הכל הולך אחר המעמיד פי' שהכסף של נכרי הוא העמיד את הכלי שיהא מחזיק רביעית ולפיכך צריך טבילה אבל אם היה מחזיק רביעית קודם לכן א"כ אין כספו של נכרי מעמיד את הכלי דאפי' קודם שתקנו היה עליו שם כלי ואין הנכרי מעמידו שיהי' עליו שם כלי והשתא ניחא דהביא רבינו דברי ריצב"א דחולק אסברא קמייתא דתלי' האי דינא במה שנקרא שם הנכרי עליו דלפ"ז בנותן כלי שבור לתקנו אפילו לא היה מחזיק רביעית והנכרי תקנו בכסף שלו א"צ טבילה כדפרי' אבל לריצב"א בזו צריך טבילה והכי מוכח להדיא מדברי ה"ר פרץ בהגהת סמ"ק שעל מה שכתוב בסמ"ק לשון התוס' שלנו כתב הר"ב בהגה"ה וז"ל בפנים פי' גבי אומן נכרי טעמא משום דאין שם נכרי עליו משמע דר"ל אפי' לא היה מחזיק רביעית קודם לכן כמדומה כי בתו' פי' בע"א לפי שאין עיקר הכלי של אומן נכרי ולפי זה כשלא היה מחזיק רביעית קודם לכן אם כן עיקר הכלי של אומן נכרי הוא לדברי האומר הכל הלך אחר המעמיד וכן פי' ריב"א בהדיא דצריך טבילה היכא דלא היה מחזיק רביעית קודם לכן וכן נראה עיקר עכ"ל וטעמו כדפרישית דכיון דעיקר הכלי של אומן נכרי הוא שתיקנו בכסף שלו שיהא מחזיק רביעית הכל הולך אחר המעמיד וכאן מעמיד הכלי הוא כספו של נכרי כיון שלא היה מחזיק רביעית קודם לכן אבל בישראל שנתן כסף לנכרי לעשות לו כלי מחדש מזה לא מיירי ריב"א כלל· וז"ל הש"ע ישראל שנתן כסף לאומן נכרי לעשות לו ממנו כלי א"צ טבילה והגה"ה ויש חולקין ויש לטובלו בלא ברכה עכ"ל הבין דהריצב"א חולק גם אהיכא שישראל נתן כסף לנכרי וכו' ולכן פסק דיש לטובלו בלא ברכה ולפע"ד דלא דק דמשלם לא נחלק הריצב"א אהיכא שנתן כסף לנכרי דפשיטא דא"צ טבילה כלל אלא בישראל שנתן כלי שבור לנכרי לתקן בכסף של נכרי התם הוא דנחלק הריצב"א כדפרי' וכל זה שפיר' הוא אמת כפי הנלפע"ד· והרב ב"י נדחק בפירושו כאשר יראה המעיין ולא ראיתי להאריך בזה· עוד יש מקום עיון בדברי רבינו בדין אומן קונה בשבח כלי ויתבאר בס"ד בא"ע סימן כ"ח ובח"מ סימן ש"ו וסי' של"ט: **ישראל** שמכר כלי לנכרי וחזר ולקחו ממנו צריך לטבילו אבל אם משכנו בידו וחזר ופדאו ממנו

דרכי משה

לנכרי טעו"ת וקנאו ממנו ראו צריך לחזור ולטובלו דאורעתא דהכי לא טבלו לכתחלה עכ"ל: (ט) באו"ה כלל כ"ח דוקא כשהחתיכה של מתכת היא של נכרי אבל אם היא של ישראל רק שהנכרי תקנו אפילו אם יתן עליו חתיכת מתכת א"צ טבילה עכ"ל נראה דהוא מפרש הוא דקאמר הכל הולך אחר המעמיד דר"ל הואיל והנכרי נותן המתכת המעמיד חייב בטבילה אבל ב"י דחה פירוש זה וכתב דעיקר הפירוש הוא הואיל והנכרי מעמידו חייב בטבילה אע"פ שהכסף שתקנו בו הוא של ישראל והביא ראיות הרבה וזה הוא עיקר פירוש ובעיני הוא פשוט כדברי ב"י בדברי הריצב"א אמנם המרדכי פרק השוכר כתב ודוקא אם נתן עליו חתיכת מתכת לסתמו אבל תפרו בפתיל מתכות אין בכך כלום שאין זה כי אם מחבר חתיכותיה עכ"ל ומשמע דמיירי דמתקנו בכסף של נכרי דאי אפילו כשהמתכת של ישראל מה בין זו לתפרה בפתיל מתכת מ"מ המעמיד הוא דנכרים וכ"כ ב"י בהדיא דדברי המרדכי מיירי שהמתכת של נכרי עוד כתב המרדכי בשם מהר"ם דכלי שנשבר בין למטה בין מן הצד וניקב בכונס משקה נתבטל לגמרי מתורת כלי ואם תקנו נכרי צריך לחזור ולטובלו עכ"ל: (י) כתוב באו"ה כלל נ"א נכרי הנותן כסף לנפח ישראל והישראל קונה ממנו קודם שיגיע ליד הנכרי אפ"ה צריך טבילה ודוקא למ"ד שאם נתן ישראל לאומן

פרישה

הנכרי כלי ממנו א"צ טבילה כמבואר: (יט) וריצב"א כתב דאפי' אם נתן לו כלי לתקנו וכו' ב"י כלומר לא מיבעיא בנותן לו חתיכת כסף לאומן לעשות לו כלי מחדש אלא אפילו אם נותן לו כלי שבור כו': (כ) דקי"לן הכל הולך אחר המעמיד כלומר וכיון שהכלי זה אינו עומד בתקונו אלא ע"י נכרי חשיב כאילו הוא של נכרי כצ"ל לפרש דברי רבינו אלא שהלשון דחוק לפרש הכל הולך אחר המעמיד כענין שפירשתי כו' ע"ש בב"י ור"ל שלשון אחר המעמיד משמע דבר המעמיד הכלי עצמו כגון חשוקים דלעיל אבל לא שייך לומר מעמיד אאומן ועיין בדרישה:

(כא) ישראל שמכר כו' אבל אם משכנו בידו וחזר ופדאו א"צ טבילה אע"ג דמספקא לתלמודא אי משכנתא סבינן הא ודאי לא הוי כזביני ב"י (וי"ל הטעם דאמרינן הוכים סופו על תחילתו דלא הקנה לו כלל עכ"ה) ומ"ש בש"ם ס"ס תמ"א מבואר הטעם והוא דיועבר ים קנין לישראל מיד נכרי ממה שיש קנין לנכרי מיד ישראל· ומפי' אם תפילתו מלפדות מיירי כמו כאן שא"צ להטבילו כשפדאו אבל אם מתפלה הסכין אדעתא שלא לפדות צריך טבילה מ"ו: סלוקס

דרישה

למ"ד אומן קונה בשבח כלי טעון טבילה ופליגי בה אמוראי בפרק הגוזל קמא ובפ"ק דב"ב פסק כרב אשי דאמר אומן קונה בשבח כלי והרי"ף פסק כרבא דקאי התם ואמר דכ"ע אין אומן קונה בשבח כלי וא"צ טבילה כיון שלא נקרא שם הנכרי עליו ולא דמי לכלי מדין עכ"ל הרא"ש טבילתו ב"י · ורבי' שכתב אפי' למ"ד אומן קונה בשבח כלי אפ"ה א"צ טבילה למד כן מדברי הרא"ש מדכתב הרא"ש יש שהיו רוצים לומר למ"ד אומן קונה בשבח כלי טעון טבילה כו' משמע דאיכא דס"ל דאפי' למ"ד אומן קונה בשבח כלי אפ"ה אין טעון טבילה. ועוד דייק רבינו מלשון הרא"ש דמסיים בסוף דבריו וא"צ טבילה כיון דלא נקרא שם הנכרי עליו ולא דמי לכלי מדין כלל משמע מזה דאפ"ה שאומן קונה בשבח כלי אפ"ה הואיל ואין שם הנכרי עליו א"צ טבילה:

[ד] והריצב"א כתב דאפי' אם נתן לו כלי שבור לתקנו כו' ביאור דברי הריצב"א כתבתי בפרישה ודע שהמרדכי כתב בלשון הזה דברים הללו הנותן כלי לאומן לתקנו נראה לר"י דאף למ"ד אומן קונה בשבח כלי א"צ טבילה כיון שאין שם הנכרי עליו שאין כלי דומיא דמדין ומיהו אם ניקב למטה מרביעית ולא היה מחזיק מפני הנקב ונתנו עליו חתיכת מתכת צריך טבילה דקי"ל כר' נחמיה דאמר בפ"ק דשבת דהכל הולך אחר המעמיד · וכדברי המרדכי כן דעת הסמ"ק ועו"ז רצה ב"י לבאר דברי רבינו וז"ל ואין לפרש דברישא מיירי בכלי שניקב ונתנו לאומן נכרי לתקנו וישראל

חדושי הגהות

ד ביאור דברים אלו עי' בש"ך א"ק י"ב: ה לפנינו בגמרא בעא הלכה א ר"מ היא ואולי הגירס' שלפניו היה ר' נחמיה עי' עירובין (יג.) משמע דר"מ ור' נחמיה א' הוא ועיין בס' בכות אשה

ממנו צריך להטבילו אבל אם משכנו בידו והזר ופדאו (יא) ממנו א"צ להטבילו אע"פ שצריך להטביל הכלי קודם שישתמש בו אם נשתמש בו קודם לא נאסר מה שנשתמש בו ויטבילנו עוד :

דיני כלים האסורים

קכא (א) [א] **הלוקח** כלים ישנים מן הנכרי כדרך שנשתמש בהן הנכרי כך הוא הכשרן לפיכך הלוקח כלי השמיש ישנים שמשתמשין בצונן (א) כגון כוסות וצלוחיות וכיוצא בהן (ב) משפשפן כדי להסיר ולמרק האיסור שעל גביהן ואח"כ שוטפן במים (ג) ומטבילן והן מותרין לקח מהן כלים שנשתמש

ממנו אין צריך להטבילו כ"כ התוס' והרא"ש לשם דאע"ג דמספקא ליה לתלמודא אי משכנתא כזביני לענין הא ודאי פשיטא דלאו כזביני עכ"ל ונראה דס"ל דבנכרי דוקא כיון דנכסי הנכרי הרי הן כהפקר מסילק את ידיו מנכסיו וכל הקודם בהן זכה כדאיתא פרק חזקת א"כ אם משכן נכרי לישראל מספקא ליה לתלמודא דילמא מסילק את ידיו חשיב כזביני ומיד זכה בהן הישראל מדין הפקר אבל כשישראל ממשכן ביד נכרי פשיטא דלא זכה בהן הנכרי משעה שסילק הישראל את ידיו והלכך אפי' אם אח"כ נתייאש הישראל מלפדותו אם חזר ופדאו א"צ טבילה אבל אם מתחלה השכינו ישראל ביד נכרי אדעתא שלא לפדותו השתא משעה שסילק הישראל את ידיו זכה בו הנכרי מיד אם חזר בו הישראל ופדאו צריך טבילה וכך מצאתי למהרש"ל · כתוב במרדכי ישן וז"ל ובמסקנא במשכנתא סלק' בתיקו ופסקו רבותי' שבצרפת והמיי' ואבי העזרי שא"צ להטביל ויש שמטבילין אותו בלא ברכה וכן מצאתי שישראל שמשכן ביד נכרי כוס של כסף שצריך להטבילו מספודיהו ובתשובת רש"י נמצא ירא שמים יטביל עמהם כלי חדש ויברך על הודאי ויכלול אלו בברכה · ורייחים של פלפלים שגופו עץ ובתוכו מתכת של ברזל של תוכו עיקר וצריך טבילה וכך פי' הר' שמואל מפלייז'ה עכ"ל · ובסמ"ק חסיך ומיהו התחתון המקבל הקמח א"צ טבילה לפי שכולו של עץ הקונה כלים מן הנכרי ונפלו למים קודם טבילה אם יחזור ויטבול אותם בברכה כ' בקונטר' דאין להטבילם יותר וכן פסק הר"י דלא בעינן כוונה לטבילה ולענין נ"י נ"ל כמו כן שאם נטל ידיו שלא בכוונה ועד שלא הסיח דעתו מן הנטילה נמלך לאכול א"צ לחזור וליטול מתשובת מהר' מנחם בסי' רע"ה · ונראה דפסק כרב פ"ב דחולין (דף ל"א) דנדה שנאנסה בטבילה א"צ טבילה אחרת כדפסק הרמב"ם אבל לתאי דקי"ל כר' יוחנן התם וכרוב פוסקים דצריכה טבילה אחרת ה"נ גבי טבילת כלים צריך טבילה אחרת בלא ברכה וכן בנטילה צריך נטילה אחרת בלא ברכה ע"ל סוף סימן ג' בדין שחיטה בלא כוונה וכמ"ש לשם בס"ד · ולפ"ז נראה הא דפסק בש"ע דאם הטביל כלים ע"י נכרי דעלתה להם טבילה והיא תשובת הרשב"א שהביאו ב"י משום דפסק כרב דנדה שנפלה מן הגשר א"צ טבילה אחרת לדידן דמצרכינן בנדה טבילה אחרת בלא ברכה ה"נ אם טבלו נכ"י צריך טבילה אחרת ואפ"ל דהרשב"א מתרץ עוד טעם אחר להוראתו דעלתה לו טבילה אפ"ה נראה דעיקר טעמו הוי משום דפסק כרב ומ"כ לדידן צריכה טבילה אחרת נ"ל : מהר"ם פסק שמותר להטביל כלי בתוך כלי ובלבד שיהיו המים שבתוך הכלי לפין על כלי החיצון בשביל השקה וצריך שיהא פיו של כלי החיצון כשפופרת הנוד אבל כלי הפנימי אין צריך סימן ל"ג ועיין בדין זה לקמן : כשמטבילין הזכוכית בדלי מלא מים יעשה ניענוע שהזכוכית לא תהיה בשולי הכלי מן תחון ושאלו אם צריך להטביל ידות הכלי והשיב ודאי צריך · מרדכי קטן : כלי שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו טהור עד שיניחנו על צידו ויהא נראה כשמטביל הזכוכית מפני שפיו צר הרבה ונשקע כמו אצבעות ימתין עד שיכלה ויתמלא הכלי מעלתו רוקח : סכינים של נכרים שליבנן השחיון כיון דהשיבי כחדש צריכין טבילה הריצב"א הגהות מיימוניות : כתב סמ"ק הדריפו"ס שסופתין עליה היורה והקדרה של מאכל א"צ טבילה מאחר שאינו נוגע במאכל עצמו וכת"ו הארוך כלל כ"ח כתב מספק שכולו מתכות וכן ברזאות של ברזל צריך טבילה :

קכא הלוקח וכו' משפשפן וכו' ואח"כ שוטפן במים ומטבילן פי' צריך לשפשף היטב במים בידו בתחלה בשעת הדחה ולא שיעבור

הנכרי עליו : ומ"ש אבל אם משכנו בידו וכו' כ"כ גם כן התוספות והרא"ש ז"ל שם וכתבו דאף על גב דמספקא ליה לתלמודא אי משכנתא כזביני לענין הא ודאי פשיטא דלאו כזביני : אע"פ שצריך להטביל הכלי קודם שישתמש בו אם נשתמש בו קודם לא נאסר מה שנשתמש בו וכולי כ"כ שם התוס' והרא"ש ז"ל וכתב הרא"ש דהכי איתא בירושלמי וכ"כ הר"ן בשם הראב"ד וכ"פ הרמב"ם ז"ל :

כתוב בהג"א נפח ישראל שעשה כלי מתכות א"צ טבילה ע"כ ואשמועינן שאע"פ שקנה המתכת מן הנכרי לית לן בה :

כתוב עוד בהג"א כלי ברזל שכופין על הלחם לאפותו וכן שמשימין על היורה א"צ טבילה אבל כסוי ברזל שמכסין יורה או קדרה צריך טבילה . כתב המרדכי דצריך להטביל ידי הכלי דמה לי ידיו מה לי בית תשמישו הא לאו בפליטת איסור תליא מילתא דהא אפי' חדשים צריכין טבילה ועוד יתבאר דין ידות הכלים בסי' ר"ב ושם יתבאר דין טבילת הכלים וחציצתן · ובסימן ר"א יתבאר דין טבילת הכלים : כתוב בהג"א סכין צריך להעביר חלודה ואם הטביל כן לא עלתה לו טבילה ובסמ"ג כתב מורי דבספרי תניא המטביל סכין צריך להעביר חלודה וטעמא אומר ר"י משום חציצה ומקפיד עליה : כתב הכלבו בסימן פ"ו וז"ל כתב ה"ר שמשון ז"ל אותם כלי מתכות שהעלו חלודה ואין יכולין להעביר חלודה על ידי שפשוף וע"י גחלים שלא ישאר מעט הו"ל מיעוטו שאינו מקפיד ואינו חוצץ בטבילה ע"כ · עוד תנן בפ"ד דמס' מקואות לא יטבול את הקומקומוס בחמין אא"כ שפשף ופירש הרמב"ם קומקומוס הוא כלי שמחממין בו חמין ופעמים כשיש בו מים מכנין בו פחמין וקאמר שצריך שישפשף הפחמין שבתוכו ויסלקם ממקום למקום שלא ידבק זה בזה ויחוצו וכתב שם הרא"ש וכך מסתבר דלא קאי אשחרות הנדבק בקומקומוס מבחוץ שאין אדם מקפיד עליו ודרכו בכך וחשוב כדופן הכלי ואפי' בכולו אינו חוצץ עכ"ל :

כתוב בת"ה סי' רנ"ו שאין לשלוח קטן להטביל כלים דכיון דטבילת כלים דאורייתא לא מהימנינן לקטנים עלייהו ומ"מ להטבילם קטן בפני ישראל כתב דשרי ואפי' להג"א בפ"ב דחולין דפסק כר' יוחנן דאמר אשה לבעלה בעיא כוונה אע"פ דחולין הוא דקטן בר כוונה הוא אם עומדים על גבו ומלמדים אותו כמ"ש התוס' בפ"ק דחולין (יב :) ולענין טבילה זו נראה דיכולין ללמדו שיכוין לטהר אפי' אם לא יעמדו ע"ג ועוד אמאן ליתא לן דהך טבילה דאינה מטומאה לטהרה ואינה אלא גזירת הכתוב מנ"ל דבעי כוונה ובתשובות להרמב"ן סימן קנ"א כתוב דלהטביל כלים ע"י נכרי דמותר (יג) ובתשובות הרשב"א ח"ג סי' רנ"ה כתוב כלשון הזה מה שכתבת שהטבלת כלים מדרבנן לא כולם מודים בו · ומדברי הרמב"ם יראה שהוא סבור שהוא מדאורייתא ופשטא דשמעתא דשילהי ע"ז הכי משמע טפי ומ"מ כל לחולין לא בעי כונה ואפי' לגבי נדה משום דכל לבעלה חולין הוא ואיפליגו בה רב ור"י ופסקו הפוסקים כרב דלבעלה מותרת ואפשר משום דהתם משמע דרב נחמן אית ליה כרב ועוד נראה לי דלגבי טבילת כלים לא בעי שליחות דמנא תיתי ואילו הטבילו ישראל שלא מדעת הבעלים עלתה לו טבילה וכל היכא דלא בעי' שליחות אפי' טבילת נכרי למה לא תעלה ועוד איפשר דאפי' טבילת נכרי אפי' לרבנן לא גרע מירדה להקר ומכל זה יראה לי שעלתה לו טבילה עכ"ל : כתב המרדכי בפ"ב דביצה מי ששכח ולא הטביל כלי מע"ש או מעי"ט יתן הכלי לנכרי במתנה ויחזור וישאלנו ממנו וה"ל כשואלו מן הנכרי דא"צ טבילה ע"כ ותיקון זה אפשר לעשות אפי' בחול במקום שאין מצוי מקוה מים להטביל בו :

קכא הלוקח כלים ישנים מן הנכרי כדרך שנשתמש בהן הנכרי כך הוא הכשרן לפיכך הלוקח כלי תשמיש ישנים שמשתמשין בצונן וכו' משנה בסוף ע"ז (עה :) הלוקח כלי תשמיש מן הנכרי את שדרכו להטביל יטביל את שדרכו להגעיל יגעיל ללבן באור ילבן ובגמרא (שם) ת"ר הלוקח כלי תשמיש מן הנכרים דברים שלא נשתמש בהם כל עיקר מטבילן והן טהורים דברים שנשתמש בהם ע"י צונן כגון טסות וצלוחיות וקיתוניות מדיחן ומטבילן והן טהורים : ומ"ש משפשפן כדי להעביר ולמרק האיסור שעל גביהן וכו' כ"כ שם הר"ן שדקדק הראב"ד שצריך לשפשף היטב במים בידו בשעת הדחה ולא שיעביר המים עליו בנחת דא"כ למה הוצרכו לטבילה והדחה תסגי ליה בטבילה לחודה וגם נראה שצריך לשטפו במים אחר השפשוף והיינו דתנן בזבחים פרק דם חטאת (צג :) מריקה כמריקת הכוס שטיפה כשטיפת הכוס : **לקח** מהם כלים שנשתמש בהם בחמין כגון יורות וכו' שם בברייתא ואין חילוק בין

אם

דרכי משה

לאומן נכרי (אין) צריך טבילה אבל לדברי ריצב"א דכתב דצריך טבילה דהויך אחרי האומן נראה דכאן א"צ טבילה עכ"ל : (יא) ובאו"ה אפי' היה דעתו לשוקעו ביד נכרי וישראל ונכרי שקנאו כלי בשותפות א"צ טבילה ושר ומושל שאנס כלים מיד ישראל ואח"כ החזיר אפילו בחנם צריך טבילה דהואיל ולקחם מכנו בחזקה ואונס הוי כשלו וכשהחזירן הוי כאילו קנה הישראל ממנו אבל אם נגזל ממנו בשדה או נגנב אע"פ שנתייאשו לגמרי כאחר שגנב וגזלן אין רשאי להחזיק בו בפירסום לא נקרא שם נכרי עליו וא"צ טבילה : (יב) ונראה דלא עדיף מקטן דלא מהימן עליה רק אם ישראל ראה שטבלן הנכרי עלתה לו טבילה :

קכא (א) באו"ה כתב ראבי"ה דבלי כסף וזהב ושאר כלים הנקחים מן הנכרים טוב להחמיר להגעילן דשמא חממו בו יין ואפילו לשתות בו צונן שחוששין שמא יחמם בהם חמין אבל לשתות בהן בבית הנכרי דרך עראי שרי ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד מותרים בלא הגעלה וכלי חרס שאין שייך בהו הגעלה הוי כדיעבד ומותרין ע"י סירוק ושטיפה

דרישה

וישראל נתן לו הכסף וקאמר דא"צ טבילה משום דאין אומן קונה בשבח כלי וכדדייק רבינו בליסנא דלתקן לה כלי ומיירי אפילו בניקב למטה מרביעית וקאמר דא"צ טבילה דהא סתמא קתני ובכל גווני משמע וריצב"א פליג ואמר דה"מ שלא ניקב למטה מרביעית אבל אם לא היה מחזיק רביעית צריך טבילה כו' · דאם כן קשה כיון דסברא קמייתא מיירי בכלי שניקב ונתנו לתקנו מאי אפילו אם נותן לו כלי שבור לתקנו דקאמר ריצב"א הא סברא קמייתא נמי בהכי עסיק ואתי · ומיהו אפשר לומר דריצב"א לאו אסברא קמייתא קאי אלא בעלמא קאי וה"ק ל"מ שנתן כסף לנכרי לעשות לו כלי חדש דצריך טבילה אלא אפילו אם נותן לו כלי שבור לתקנו אם לא היה מחזיק רביעית קודם לכן צריך טבילה אלא דהכתי קשה במאי מיירי ריצב"א אי כשישראל נתן לו השתיכה לתקנה בו מאי הכל הולך אחר המעמיד דקאמר הרי גם המעמיד הוא של ישראל וע"כ צריך לדחוק דהנכרי עצמו קאי כמו שדקדקתי לפירוש ראשון (כתבתיו בפרישה) ואי בשתיכת מתכת של נכרי מיירי ריצב"א קשה למה הולרך רבינו להביא דבריו שהרי דברים אלו בכלל סברא קמייתא דהא לא קאמר דא"צ טבילה אלא בישראל נתן לו הכסף לתקנו הא אם לא נתן לו הישראל אלא הנכרי עשאו משל עצמו צריך טבילה · ועוד דליסנא דריצב"א כתב משמע דפליג אסברא קמייתא ולפי פירוש זה מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי · וע"ק לפי' דמפרשים דסברא קמייתא בכלי שניקב ונתנו לאומן נכרי מיירי משמע דוקא בכה"ג הוא דא"צ טבילה אבל אם נתן לו כסף לעשות לו כלי מחדש צריך טבילה ואמאי דהא כיון דמשום דדומיא דכלי מדין בעיא הוא דממעטינן כל שלא נקרא שם הנכרי עליו א"כ דומיא דכלי מדין ממש בעינן דנקרא עליו שם הנכרי לשם בעל ולא לשם אומן בלבד ולפיכך נראה דפירוש ראשון עיקר בדברי רבינו עכ"ל ב"י וז"ל מ"ו ותימה לי למה הביא הטור דין זה (ר"ל הלא ריצב"א לא כתב דין זה אלא לפי שסבר כר"י דאומן קונה בשבח כלי עכ"ה) אלא בסימן ש"ו כמ"ש פסק כהרא"ש אביו שאין אומן קונה בשבח כלי ועיין באשר"י דע"ז דף ל"ו דאפי' למ"ד קונה א"צ טבילה וכן הוא בתוס' עכ"ל ונ"ל ליישב קצת דאחר שכתב רבינו דעת הרא"ש דס"ל דאפי' למ"ד אומן קונה בשבח כלי א"צ טבילה דנשמע מדברי רבינו דבעי למכתב הדין אליבא דדברי הכל דאל"כ לשתוק מיניה דהא פשיטא לפי מאי דקי"ל דאין אומן קונה בשבח כלי א"צ טבילה וכיון שכן הוצרך לכתוב דדעת ריצב"א שהא כיון שאומן קונה בשבח כלי צריך טבילה ולא נחת לפסוק בדין וגם נלע"ד לחלק ולומר דאין כל המקומות שוין בדין אומן קונה בשבח כלי דא"כ קשה נמי אמ"ש רבינו בע"ז סימן ל"מ בשם הרא"ש דס"ל דאומן קונה בשבח כלי (ועמ"ש ליישב דלק"מ לפי דפוס תוגרמא) וגם מורי תמה עליו שם וכן קשה דברי סמ"ג אהדדי וכמ"ש שם בשם שלטי גיבורים ע"ש . ומדברי ב"י משמע קצת דאפי' למ"ד אין אומן קונה אפ"ה צריך טבילה אם לא החזיק רביעית קודם לכן · וצ"ע בדבריו דמה שהביא בדין זה בשם המרדכי ומ"ש עליו ומשמע מדבריו כו' : כתב המרדכי בפ"ב דביצה מי ששכח ולא הטביל כלי מע"ש או מעי"ט יתן הכלי לנכרי במתנה ויחזור וישאלנו ממנו וה"ל כשאלו מן הנכרי דא"צ טבילה ע"כ ותיקון זה אפשר לעשות אפילו בחול במקום שאין מצוי מקוה מים להטביל בו ב"י וכ"פ רמ"א בש"ע (ובטור א"ח סימן רס"א כתב הב"י בשם הר"פ שמותר להטביל ע"י הערמה כגון שואב מים כדי לשתות בו או לשאר צורך כמים וימלאנו וכן הביא א"מ ז"ל שם עכ"ה) :

סי' קכא [א] הלוקח כלים ישנים כו' :

וא"ש

פרישה

סי' קכא (א) הלוקח כלים ישנים כו' : (ב) משפשפן כדי להסיר כו' כ"כ הר"ן בשם הראב"ד עיין בב"י שהביא לשיה : (ג) ומטבילן והן מותרין דוקא כשקנה מן הנכרי צריך להטבילה אחר ההגעלה אבל כלי של ישראל שמגעיל פשוט שא"צ טבילה וכ"ש ד"מ

חדושי הגהות

אשה (נמ: ס') וצ"ע : ו הכנה"ג תמה ע"ז דהא לעיל כתב הר"ן על הרמב"ם דלטעמיה אזיל דס"ל טבילת כלים דרבנן גם הרשב"א בעצמו בת"ה כתב שדעת הרמב"ם דטבילת כלים מדרבנן לכן העלה דנ"ל דס"ל הוא וצ"ל ומדברי הראב"ד יראה וכו' והיינו מדכתב הראב"ד דמשכנתא צריכה טבילה ואע"ג דהוא בעו"א דלא איפשטא ע"כ דס"ל שהוא ספיקא דאורייתא כלים

שנשתמש בהן בחמין כגון קדרות ויורות שמשתמשין בהן בחמין מגעילן ומטבילן והן מותרין ואין חילוק בין אם הם של מתכות או של עץ או אבן (ד) ובתשובה לרב האי גאון דכלי אבנים דינן בכלי חרס ולא שרו בהגעלה אבל רב אלפס נתן להם דין כלי שטף וכן עיקר [ג] וכתב הרשב"א דווקא מגעילן ואח"כ מטבילן אבל אם הטבילן תחילה הוי כטובל ושרץ בידו אבל ר"י כתב שיכול להטבילן תחילה (ה) ואם לא ירצה להשתמש בו אלא צונן יכול להטבילו ולהשתמש (ד) בצונן וכשירצה להשתמש בו בחמין יגעילו ויספיק לו טבילה שהטבילו כבר (ו) כיצד היא ההגעלה ישפשף הכלי היטב כדי להעביר חלודה (ה) שבו ואח"כ מגעילו אם הוא כלי ראשון כגון יורות וקדרות מגעילן בכלי ראשון ונקרא כלי ראשון בעודו רותח אפילו אינו על גבי האש (ז) וי"א אם נשתמש בכלי בעודו ע"ג האש צריך שתהיה ג"כ ההגעלה דווקא בכלי שהאש מהלך תחתיו והכי מסתבר ואם הכלי גדול שאינו יכול להכנים כולו כאחד יכנים חציו ואח"כ חציו השני ודיו (ח) ואם הוא ארוך שגם זה אינו מספיק לו מלבנו באמצע . (ט) ויורה גדולה שאינו יכול להכניסה באחרת יעשה לה שפה סטיט או בצק כדי שיוכל למלאותה היטב כדי שיבא המים על כל שפתה (י) או יכנים בה אוד בוער ומתוך כך ירתיחו המים ויעלו על כל שפתה : (יא) כלי שיש בו טלאי אינו ניתר בהגעלה לפי שמה שבלוע תחת הטלאי אינו נפלט בהגעלה וצריך להסיר הטלאי קודם שיגעילנו ואם בא לערות עליו מכלי ראשון להכשירו כתב ר"ת דחשיב ככלי ראשון ורשב"ם כתב דעירוי לא חשיב ככלי ראשון [ג] וא"א ז"ל כתב דהכא ודאי לא מהני עירוי דאפילו אם נחשבנו ככלי ראשון היינו דווקא [ד] להפליט ממנו מעט כדי קליפה ומיהו אין לו כח להפליט ממנו כל איסורו הבלוע בו ומיהו כלי שלא נשתמש בו אלא ע"י עירוי

אם הם של מתכות או של עץ או אבן וכו' אבל הרי"ף נתן להם דין כלי שטף בפ' כ"ש וכ"כ שם הרא"ש כדברי הרי"ף וכן דעת הרמב"ם בפ"ה מהל' חמץ והכי נקטינן (ג) : **וכתב** הרשב"א דוקא מגעילן ואח"כ מטבילן וכו' ז"ל סמ"ג פירש רבינו שמואל דדוקא מגעילן תחלה ואח"כ מטבילן כלשון הברייתא אבל הטביל ואח"כ הגעיל הוי כטובל ושרץ בידו ואין נראה לר"י שהרי אפי' הכלים חדשים צריכין טבילה א"כ אין הטבילה בשביל הטומאה כלומר אלא גזירת הכתוב היא והרא"ש הכריע כדברי ר"י והתוספות כתבו סתם כדברי (ג) ר"י : ומ"ש ואם לא ירצה להשתמש בו אלא צונן יכול להטבילו ולהשתמש בו צונן וכשירצה להשתמש בו בחמין יגעילו ויספיק לו טבילה שהטבילו כבר כ"כ הרא"ש בסוף ע"ז והביא ראיות לדבר : **כיצד** היא ההגעלה ישפשף הכלי היטב כדי להעביר החלודה שבו ואח"כ מגעילו כ"כ הרא"ש בפ' כ"ש ובתשובה כלל י"ד ונתן טעם מפני שבמקום החלודה והטנופת אין פולט הבלוע ותניא בספרי אך את הזהב מכאן שצריך להעביר את החלודה : **אם** הוא כלי ראשון מגעילו בכלי ראשון כ"כ הרי"ף והרא"ש בפ' כ"ש : ומ"ש ונקרא כלי ראשון בעודו רותח אפילו אינו ע"ג האש הכי משמע מדתנן פ' כירה (מב·) האלפס והקדרה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין. ופרש"י שהעבירן מן האור מרותחין בין השמשות · לא יתן לתוכו תבלין · משתחשך דכלי ראשון כל זמן שרותח מבשל : **ומ"ש** וי"א אם נשתמש בכלי בעודו על האש שצריך שתהא ההגעלה דוקא בכלי שהאש מהלך תחתיו טעמם משום דבכלל גדול בידינו כבולעו כך פולטו ואמין שהעבירן מהאור מרותחי' אעפ"י שנתנו להם דין כלי ראשון לענין בישול בשבת מ"מ הדבר ידוע שאין חומם כ"כ גדול כמו כעודן על האור הלכך כלים שבלעו איסור בעודו ע"ג האור לא יפלטוהו על ידי חמין שהעבירו מהאור וטעם בעלי סברא הראשונה דכיון דעדיין הוא רותח מחמת שהיה על גבי האור חשיב כלי ראשון ממש דאין הפרש בין שהיה ע"ג האור ועכשיו אינו ע"ג האור כ"כ הילכך עדיין דין כלי ראשון עליו לכל דבר : ואם הכלי גדול שאינו יכול להכניסו כולו כאחד יכנים חציו וכו' ואם הוא ארוך שגם זה אינו מספיק לו וכו' ז"ל הרשב"א בת"ה כל הכלים נכשרים אפילו בחצאין כיצד ליבן השפוד עד מחציתו וחוזר וליבן מחציתו האחר מותר : **ויורה** גדולה שאינה יכול להכניסה באחרת וכו' בסוף מסכת ע"ז (עו·) : ומ"ש או יכנים בה אוד בוער וכו' כ"כ הרא"ש והמרדכי בפרק כ"ש : **כלי** שיש בו טלאי אינו ניתר בהגעלה וכו' כבר נתבאר בא"ח סי' תנ"א (ו) : **ואם** בא לערות עליו מכלי ראשון להכשירו וכו' פי' על כלי שנשתמש בו איסור והוא כלי ראשון : ומ"ש שנחלקו רבינו תם ורשב"ם בעירוי אי הוי ככלי ראשון או ככלי שני הוא בפסקי הרא"ש פ' כירה וגם התוספות כתבו שם מחלוקת זה אלא שכתבו ר"י במקום ר"ת : **ומ"ש** וא"א הרא"ש ז"ל כתב דהכא ודאי לא מהני עירוי וכו' שם כתב שהאחד מהראיות שהביא ר"ת דעירוי ככלי ראשון הוא מדאמרינן בפ' בתרא דע"ז (ע"ד :) נעוה ארתחו ומתוך כך מתיר ר"ת להכשיר כלי שנשתמש בו בכלי ראשון ע"י עירוי ששופך עליו רותחין מכלי ראשון ואיכא דשאני י"נ דתשמישו ע"י צונן אבל כלי שנשתמש בו איסור והוא בולע מעבר לעבר א"א שיפלוט כל האיסור ע"י עירוי ששופכין עליו שאין מבשל אלא כ"ק וגם אין לו כח להפליט אלא כדי קליפה ולא כל האיסור הבלוע בדופני הכלי מעבר לעבר עכ"ל וגם התוספות אחר שכתבו פלוגתא דרשב"ם ור"י כתבו ונראה דעירוי לא הוי ככלי ראשון ולא ככלי שני אלא מבשל כדי קליפה דהא קי"ל כשמואל דאמר תתאה גבר ומ"מ מבשל כדי קליפה כדאיתא בפ' כ"ל וכן משמע בשלהי ע"ז גבי יורה דמר עוקבא דמסיק מה בולעו בניצוצות אף פולטו בניצוצות ואי עירוי ככלי ראשון מאי איריא משום דבלע בניצוצות אפילו בלע בליעה גמורה פולט בניצוצות שהוא עירוי אלא ודאי לא מבשל אלא כדי קליפה וכלי שתשמישו על ידי עירוי כגון קערות יכול להגעילו ע"י עירוי דכבולעו כך פולטו אבל כלי שנתבשל בו איסור לא סגי להגעילו ע"י עירוי והא דאמר בפ"ב דע"ז נעוה ארתחו והתם מסתמא ע"י עירוי שאני התם דאותה נעוה לא בלעה ע"י רותח וכן דעת הרשב"א שכתב בת"ה אם הכלי ראשון הוא כגון יורות וכיוצא בהן מגעילן בכלי ראשון ולערות עליו מכלי ראשון יש מי שאומר שהקילוח שיורד מכלי ראשון הרי הוא ככלי ראשון ואין לדבריהם אלו מחוורים אלא צריך שיגעילנו בתוך כלי ראשון וכ"כ הסכמת הגאונים וכן עיקר (ז) עכ"ל וכת"ה הארוך הקשה על האומרים דעירוי

שיעבור עליהם המים בנחת ואח"כ שוטפן במים להעביר לחלוחית האיסור הנשאר עליו מן השפשוף ואח"כ מטבילן במקוה והאידנא נוהגין להחמיר להצריך הגעלה אף לכוסות וכיוצא בהן שמשתמשין בהן בצונן לפי שרגילות הוא שמשהין בתוכה המשקין לפעמים כל הלילה וכל היום וה"ל כבוש שדינו כמבושל א"נ משום דשורין בו פתיתי לחם חם עם יין כדכתב במרדכי פ' א"מ ע"ש הר' יחיאל מפ"יס : **ומ"ש** ואין חלוק כו' פירוש לגבי הגעלה אין חלוק אבל לגבי טבילה ודאי דא"צ טבילה אלא לכלי מתכות כמבואר בסימן הקודם : **כיצד** הוא ההגעלה וכו' כדי להעביר חלודה וכו' כתבו בהגה"ה ואם אין יכולין לנקותו שלא ישאר מעט חלודה הו"ל דבר שאינו מקפיד ואינו חוצץ עכ"ה ותימה מנ"ל הא דשמא דוקא לגבי חציצת טבילה אמרו כך ומנ"ל גבי געולי נכרים מהרש"ל : **כלי** שיש בו טלאי וכו' כאן כתב בקיצור מפני שסמך על מ"ש בא"ח סי' תנ"א ע"ש : **ואם** בא לערות וכו' הקשה הרשב"א דאי עירוי סגי להכשיר כ"ר למה לי גדפנא ביורה דמר עוקבא בסוף ע"ז לשפוך עלה מים רותחין מכ"ר · וליישב דעת ר"ת אני אומר דאין כאן קושיא דכיון דא"א להכשירו בשפיכה אחת איכא למיחש דילמא לא ישפוך מים רותחין על כל המקומות אבל בגדפנא אין כאן חששא : **ומ"ש** וא"א הרא"ש כתב דהכא ודאי לא מהני עירוי וכו' איכא למידק הלא בסי' ק"ה כתב רבינו דאפי' מים דכ"ש מפליט ומבליע בכולו כל שכן עירוי וי"ל דהתם קאמר להפליט מעצמו ולהבליעו בחברו אבל לא להפליט ממה שבלוע בחברו ולהבליעו בתוכו ואף להפליט מעצמו דוקא כחם לתוך חם אבל

דרכי משה

ושפיפה עכ"ל עוד כתב דאפי' שלחנות ותיבות נוהגין להגעיל שמא נפל עליהן מרק חם עכ"ל וכבר הארכתי בדינים אלו בס"ד בא"ח הלכות פסח : (ב) ע"ל בהל' פסח בא"ח דין כלי עצם כתב הרשב"א בתשובה סימן תצ"ו מי שנכנס לבית נכרי ויש שם כלים קרובים להרשים ונסתפק אם הם חדשים והנכרי מל"ת אם נאמן שורת הדין נראה שבל שהוא אומר שהוא חדש לפי תומו ונראה כמו שהוא אומר שמותר לפי שאף אם נשתמש בהן מ"מ סתם כליהם של נכרים אינן ב"י ומורי הר"ר יונה ז"ל היה נזהר שלא ליקח א"א במקום שיש שם כלים מיוחדים אחרים קדירה מתוך קדירות וסכין מתוך סכינים . וכן מעשים בכל יום שאנו לוקחים כלים מן האומן והולכין בזו אחר זו וזו קדירה של קדר או שאר כלים של אומן הן חדשים עכ"ל ובבנימין זאב סי' שמ"ג שאין לקנות אף מאומן אלא כלי מתוך שאר כלים עכ"ל ובאו"ה כלל נ"ח בכלי חרס שיש לספק בו שמא נשתמש בו צריך שבירה אבל שאר כלים ואינו יודע בודאי שנשתמש בהן נכרי או אפילו כלי חרס מן השוק א"צ לספק בו דילמא נשתמש בו דכל כלי העשוי למכור אין משתמשין בו כלל עכ"ל וצ"ע דמ"ש כלי חרס משאר כלים לענין זו וע"ל ריש סי' קל"ה עוד מדין זה והקמן ס"ס קכ"ב כתב הכלבו הלכות איסור מאכלות שמעתי בשם הראב"ד ז"ל כי קערות של חרס שקערורות ירקרקות או אדמדמות שבאין מעבר לים אסור להשתמש בהן בחמין לעולם וכן כל דבר לח אפי' בצונן מפני שאינם חדשות כי הוא שמע מאדם גדול שמנהגם שכל מי שעושה סעודה שוכר מן האומניות הקערות כדרך שאנו עושין בכלי זכוכית ואחר כן מחזירין אותן להן ואין הדבר ניכר והלכך חדשות נינהו וכ"כ ב"י בשם א"ח : (ג) ובהר"ן פ' השוכר דף שפ"ג ע"ב ובפ' כ"ש דף תרל"ז ע"א דלכתחלה יגעילנו תחלה מיהו אם לא הגעילו תחלה מתני בדיעבד : (ד) וכ"כ רבינו לעיל סימן צ"ד דאף בכלי חרס מותר להשתמש בצונן בלא הגעלה אמנם בהר"ן פרק כ"ה [illegible] בכלים שרי להם להשתמש בהם צונן בלא הגעלה אבל כלי חרס אסור להשתמש בו צונן בלא הגעלה וכ"ה בה"מ פ"ה דחמץ ומצה אבל במרדכי ע"ד ריש שעה דאף בכל הכלים שתשמישן בחמין אסור להשתמש בהן בצונן בלא הגעלה גזרה שמא ישתמש בהן בחמין עכ"ל וראיתי מקצת ב"א מקילין בחומץ ליתנו בכלי איסור ואוסרים דחומץ אינו נוח לפלוט כמו שאמרו (חולין קיא·) חלטו בחומץ כו' וליתא דאדרבה בכלי חומץ מפליט יותר משאר דבר כמ"ש בשו"ת סימן תמ"ב וגבי כבדא שאני כנ"ל ומיהו הרתחה ושפיפה ודאי שרי כמ"ש הרשב"א בסימן זה לענין צונן או שאר דברים החריפים : (ה) ואם לא יוכל להעבירו כתב באו"ה דאף אם לא נשאר רק מעט אין לו תקנה בהגעלה עכ"ל ובמהרי"ל כתוב דאם החלודה מבחוץ על הכלי או בשפתו ולא יוכל להעבירו מותר להגעילו עכ"ל כתוב בתשובת הרשב"א סימן שע"א כל כלי שיש בו סדקים אין מועיל בו הגעלה רק ליבון חיישינן שמא נכנס האיסור בסדק ואינו יוצא ע"י הגעלה עכ"ל : (ו) וכתב באו"ה וסתם קנקנים בשולחם הישמן אותן האומנים כשהם חדשים ומותר להגעיל וכן כל כיוצא בזה ג דודאי נעשה מחדש : (ז) ובאו"ה כתב נוהגין להחמיר דאפילו כלי שאין משתמשין בו רק ע"י עירוי נוהגין להגעיל בכ"ר וכן תיבות ושלחנות דחיישינן

פרישה

ז"ל כסמוך וס"ל דיכול לטובלה תחלה ואח"כ להגעילה דכיון דאין הטבילה לצורך ההגעלה אלא משום שיצא בטבילה מטומאתו של נכרי לקדושתו של ישראל א"כ אין נ"מ אם טובל קודם ההגעלה או אח"כ : (ג) ובתשובה לרב האי גאון דכלי אבנים כו' עיין בא"ח סימן תנ"א : (ד) וכתב הרשב"א דוקא שמגעילם כו' כצ"ל : (ה) ואם לא ירצה להשתמש בו אלא צונן כו' ונראה שזה מסובר לפלפלה וראיה לדברי ר"י הוא זה וכן הוא במהרי"ו דף ל"ו ע"ד שהביא ראיות לדבריו : (ו) כיצד היא ההגעלה ישפשף הכלי היטב כדי להעביר חלודה שבו כמ"ש בספרי אך את הזהב מכאן שצריך להעביר החלודה (ואם אינו יכול להעביר ולנקותה שלא ישאר מעט חלודה הו"ל דבר שאינו מקפיד ואינו חוצץ הג"הה ותימה לי מנלן זה דשמא דוקא לענין חציצת טבילה אמרינן כן מנלן דגבי געולי נכרים רש"ל פכ"ס) : (ז) וי"א כו' עד דוקא בכלי שהאש מהלך תחתיו דלא"ג לענין בישול שבת . שאין מ"מ ידוע שאין חומו גדול כל כך וכבולעו כך פולטו דוקא ב"י : (ח) ואם הוא ארוך כו' מלבנו באמצע אבל עירוי אינו מועיל : (ט) ויורה גדולה כו' יעשה שפה סטיט כו' ח"ל רש"י והלא שפה אינו כשר דלדלמא לא יבאו המים על השפה [illegible] אבל איסור נתבשל בה פעמים הרבה ואם לא שעלה הניצוצות על שפה שעלה פעם אחת : (י) או יכנים בה אוד בוער כטעם כדי שלא יצטנן הרבה יוסיף לרתחותו לכן צריך אוד בוער : (יא) כלי שיש בו טלאי כולו שמה שבמקום הטלאי אינו נפלט בהגעלה פי' ושיעור שמה אפי' יסיר הטלאי קודם ממקום חבורו ויפלוט איסור

דרישה

[ב] וא"א הרא"ש ז"ל כתב כו' דאפי' אם נחשבנו ככלי ראשון היינו דוקא להפליט ממנו כ"ק כ"ע א"כ אפי' לא תחשבו ככלי ראשון אלא ככלי שני נמי מפליט כדי קליפה וכמ"ש רבינו בשם הרשב"א לעיל ר"ס ק"ה ורבינו לא פליג עליו בהא גם לעיל ס"ס ס"ס מסיק וכתב בשם רשב"ם אף אם נחשב עירוי ככלי שני מ"מ מבליע ומפליט ודוקא לומר דשאני התם שבעירוי כשום ובם עוד מעלין למטה · ומלת דכ"ק דפלוגתת רשב"ם ור"ת הביא לעיל סימן ס"ס ושקר פלוגתתם הוא לענין

חדושי הגהות

קכא א כלים אחרים כצ"ל (א"מ) ודע שדברי תשובה זו שהביא הד"מ קצת מהופכים ממה שהם באותה תשובה עצמה והב"י הביאה על נכון בס"ס קכ"ב : ב וכתב הרשב"א דוקא שמגעילן כצ"ל (פרישה) . ואע"ג דגם הרשב"א בת"ה ס"ל הכי דמגעילן תחלה מ"מ חדין עם הפרישה שגורס הרשב"ם דלהרשב"א בדיעבד עכ"פ מהני אם הטביל תחלה ועוד שהביא אח"כ דברי הר"י ע"כ מה שהביא בתחלה הוא הרשב"ם שהוא קודם להר"י (כמה"ג) : ג עיין בש"ע א"ח סימן תנ"א סעיף י"ג : ד וצ"ע דא"כ אפי' לא תחשבו לכלי

עירוי די לו ג"כ בהכשר ע"י עירוי וכלי שלא נשתמש בו אלא בכלי שני מגעילו בכלי שני ודיו וכלים שמשתמשים בהם דברים חריפים כמו מדוך שדכים בו שומים ופלפלים עם דברים האסורים אפילו לא נשתמשו בו כה"ג אלא בצונן צריכים הגעלה ומיהו ע"י הגעלה שרו : [ג] (יב) כתב רב אלפס צריך שישהא הכלי במים עד שיפלוט כל האיסור שבו ולא נהגו כן כי מי יודע לשער מתי יפלוט הכל שאם באנו לומר כדרך שנשתמש בו לא הוה מהני בהו הגעלה שהרי נשתמש בו איסור זה כמה ימים והיאך יפלוט בפעם אחת אלא ודאי קים להו דבהגעלה אחת פולט הכל ואין חילוק בין אם ישהנו בתוכו או יוציאנו מיד וכן נוהגין · ולאחר הגעלה ישטפנו בצונן כדרך ששוטפין הכוס · [ד] וכתב רש"י שצריך שישטפנו מיד במים קרים בעוד החמין עליו כדי שלא יחזור ויבלע ור"י כתב שאפילו לא שטפו מיד לא נאסר כי אינו חוזר ובולע ומ"מ נוהגין לשוטפו מיד וכן ראוי לעשות : ואין מגעילין הכלי עד שלא יהא בן יומו או שיהיו במים שמגעילין בו ס' כנגדו אבל אם הוא בן יומו ואין במים ס' כנגדו לא עלתה לו הגעלה (יג) ולא עוד אלא אפילו הכלי שמגעילו בתוכו ג"כ נאסר אם היא של היתר [ה] וכן אם מגעיל כלי של בשר לאכול בו חלב או איפכא צריך שלא יהא בן יומו ואם מגעיל בכלי של איסור צריך שלא יהא בן יומו כי המים נאסרים אם אין בהם שיעור ס' כנגד הכלי ואי אפשר שיהא בהן ס' כנגדו דבכולו משערינן (יד) ואין שום כלי מחזיק שיעור ס' כנגדו ואיזהו שאינו בן יומו פירש ר"ת כל שעבר עליו לילה אחת בלא תבשיל אפי' בשלו בי אתמול בערב מיד בבקר אינו בן יומו ור"י פירש שצריך שישהא מעת לעת וכן עיקר ואם בתוך מעת לעת המסי בו אפי' מים לבדם צריך לשהות מעת לעת לבישול המים (טו) אבל בבשר בחלב אינו כן אם בשל בה מים לבדם אחר בישול הבשר ובא להכשירה לחלב א"צ לשהות מעת לעת אחר בישול המים אלא אחר בישול הבשר כלי הרס שנשתמש בהן

אבל הכא דמערה חמין על הכלי לונן אין בו כח להפליט מה שבכלי דקי"ל כשמואל דתתאה גבר וכיון דלונן הוא לא מתכשר בעירוי ששופכין עליו דאינו מפליט אלא בכדי קליפה: ובכלי שלא נשתמש בו אלא בכ"ש מגעילו בכ"ש ודיו ובאלפסי ישן ראיתי הג"ה ממהר"ש הסיג ע"ז ואמר דנראה דכלי שנאסר בחום רותחין דכ"ש אין האיסור אדוק בו יכול לצאת כ"א בכ"ר המפליטין אבל כ"ש אין בו כח להגעיל ולהפליט לחוץ האיסור הכנוס ומדובק בו עכ"ל והכי נהוג להגעיל כל כ"ש בכ"ר וכן הסכינים דעיקר תשמישן בכ"ש וצריך הגעלה בכ"ר מטעם זה הוא מיהו במה שהשתמשו בו בעירוי הכשרו נמי על ידי עירוי וע"ז לא הסיג מהר"ש : **כתב** רב אלפס צריך שישה' הכלי במים וכו' נראה דדעת רב אלפס דצריך שישהה בתוכו כשיעור כבישה בכדי שיתננו על האור כדי שירתיח ויתחיל לבשל דשיעור זה הוא לכבוש בציר ובחומץ כדלעיל ריש סי' ק"ה וה"ה דשיעור זה הוא לפליטת הכלי ברותחין ומה שהקשה ע"ז ממה שנשתמש בו איסור כמה ימים לא הוה קשיא כלל דאיסור דמכמה ימים נ"ט לפגם הוא ואע"פ דצריך להגעיל לכתחלה אף מה שהוא נ"ט לפגם מ"מ לגבי חששא זו שמא לא יפלט הכל אין להחמיר בנ"ט לפגם והרשב"א בת"ה כתב שישהה בתוכו עד כדי שירתיח באותו ישה שבלע מה שבלע ולפע"ד נראה מ"ש נכון : **ומ"ש** ומ"מ נוהגים לשוטפו מיד וכן ראוי לעשות נראה דבעינן שטיפה כדי להעביר לחלוחית מי הגעלה שהם אסורין ונשארים על הכלי וכדפרישי' בתחלת סימן זה ולפ"ז לא בעינן שישטפם מיד אלא שנהגו לשטפם מיד פן ישכח מלשטפן אם לא ישטפם בשעת מעשה הגעלה: **ומ"ש** וכן אם מגעיל כלי של בשר וכו' איכא למידק אמאי אסרינן להא הלא נ"ט בר נ"ט שרי אפילו לכתחלה כדלעיל בסי' צ"ה מיהו בהגהת סמ"ק סי' קצ"ח כתב דלכתחלה אסור להגעיל שום כלי ב"י אפי' מבשר לחלב גזירה אטו כלי של איסור עכ"ל וז"ש רבי' וכן אם מגעיל וכו' כלומר דגם בזה דנ"ט בר נ"ט להיתירא אסור לכתחלה משום גזירה דנ"ט בר נ"ט לאיסורא : ואיזהו שאינו ב"י וכו' איכא למידק דבסימן ק"ג פסק בסתם דבעי' מע"ל וכאן הביא ג"כ דעת ר"ת דבלילה אחת ה"ל אינו ב"י וי"ל דס"ל לרבינו דבבשלו בה בלא הגעלה אין לסמוך אפר"ת אפי' בדיעבד יש לאסור וכדפסק בסי' ק"ג אבל לגבי דין הגעלה ס"ל דלדיעבד אם הגעילו לאח' ששהא לילה אחת וביטל בה היתר סמכינן אפר"ת בזו להתיר דיעבד : **כלי** חרס שנשתמש בהם איסור וכו' אם הוא דבר שאין דרכו להסיקו מבפנים וכו' פירוש שלעולם אין היסקו פנימי כקדרה הלכך לא מהני ביה היסק פנימי

דעירוי ככלי ראשון מיורה דמר עוקבא למה לי גדנפא ומאי תכתיה ליספוך עלה מים רותחים מכלי ראשון ונראה דדברי ר"ת עיקר וכן הרבה מאחר פוסקים שאמרו שאין עירוי דכלי ראשון ככלי ראשון וכ"כ מדברי הרי"ף שכתב בפרק כל שעה עכ"ל : וכלי שלא נשתמש בו אלא בכלי שני מגעילו בכלי שני ודיו כ"כ הרי"ף והרא"ש בפ' כ"ש ופשוט הוא דהא קיימא לן כבולעו כך פולטו· **וכלים** שמשתמשים בהם דברים חריפים כמו מדוך שדכין בו שומין ופלפלין עם דברים האסורין וכו' ומיהו ע"י הגעלה שרי בטור א"ח סי' תנ"א נתבאר שזה דעת ר"י והסכמת הרא"ש ושרש"י ור"ת סוברים דלא סגי להו בהגעלה ושם כתבתי דברי הפוסקים בזה (ח) : **כתב** הרי"ף דצריך שישהה הכלי במי' עד שיפליט כל האיסור שבו בפ' כ"ש וכתב רבינו בטור א"ח סימן תנ"ב בשם אבי העזרי מי יודע לשער שיעור הפליטה אולי ישהם לתוכה וחוזרים ובולעים לכן ירא שמים הרוצה להגעיל כלים ביחד ישהם מע"ל לתשמישם דכיון דטעם פגום אין אוסרין ות"א הרא"ש ז"ל כתב בכל ימות השנה הבא להגעיל כלי שבלוע מאיסור אין להגעילו אא"כ שלא יהא הכלי בן יומו או שיהא במים ס' כדי לבטלו ונוהגים להכניסה ולהוציאה מיד (ט) ע"כ : **כתב** הרשב"א סימן רס"ג שנשאל היאך אנו מגעילים כלים שנשתמש בהם בכלי ראשון עם כלים שנשתמש בהם בכלי שני וכן כף וקערה אינם בולעים איסור אלא עד מקום קיבולם אם כן כשמכניסין כולם ביורה שמגעילין בה פולט מקום האיסור ובלע מקום ההיתר והשיב כיון שאין מגעילין כלי אלא שאינו בן יומו וכל שפולט אנו דנין אותו דפגום ולפיכך אף על פי שחוזר ובולע ממנו אין חוששין לו (י) ע"כ לשונו : **ולאחר** הגעלה ישטפנו בצונן כדרך ששוטפין הכוס בסוף ע"ז כתב הרא"ש שיש סמך למנהג זה מפ' דם החטאת (צו:) וגם הרמב"ם כתב בפ' ה' מהלכות חמץ ומצה שאחר שהגעיל הכלים שוטף אותם וכתב ה"ה שכך הוא דעת הגאונים והאחרונים שצריכים שטיפה : ומ"ש רבינו בשם רש"י שצריך שישטפנו מיד בעוד החמין עליו כדי שלא יחזור ויבלע בטור א"ח סי' תנ"ב שכ"כ בתשובות לרש"י והרא"ש כתב בסוף ע"ז דאין תועלת בזה כי מיד שהוציאוהו מן המים הרותחים עם עלייתו הוא בולע כי אי אפשר לנמהר כל כך למהר ולשפוך עליו ועוד כי אפי' במים הוא חוזר ובולע את פליטתו ולהכי בעינן שיהא במים ס' ואז אין לחוש אם חוזר ובולע ע"כ וכן משמע מדברי התוס' שם ואפשר שמפני כך כתב רבינו בשם ר"י שאפילו לא שטפו מיד לא נאסר וכו' : ואין מגעילין הכלי עד שלא יהא בן יומו או ישהו במים שמגעילין בו ס' כנגדו אבל אם הוא בן יומו ואין במים ס' כנגדו לא עלתה לו הגעלה ולא עוד אלא אפילו הכלי שמגעילו בתוכו ג"כ נאסר וכו' עד אם אין בהם שיעור ס' כ"כ הרא"ש בפ' כל שעה ובסוף ע"ז והתוס' בפ' כל הבשר (קח :) ובסוף ע"ז וכ"כ הרשב"א בת"ה : וכתב בתשובה סימן רס"ב אין מגעילין שני כלים בני יומן כאחד במים שאין בהם ס' כנגד שניהם אבל להגעיל כלים רבים בני יומן זה אחר זה בזה נחלקו גדולי הדורות יש מהם שיראה מדבריהם שהוא מותר והוא דעת הראב"ד אבל רבותי לא הודו לו ע"כ : וכתב עוד הרשב"א שאם הגעיל כלי בן יומו בפחות מס' מים אם טעם אותן ובקי בטעמים את המים ואין טעם האיסור הנפלט נרגש בהם עלתה לו הגעלה כיון שאין הטעם נרגש בהם בידוע שהאיסור הנפלט מועט עד שנתבטל טעמו בתוך המים ע"כ · **וכתב** עוד היה כלי שאינו ב"י אע"פ שאין במים ס' כמדת הכלי מותר והוא שיהא במים כדי שיוכל להתכסות בהם הכלי שהוא מגעיל (יח) : **דין** הגעלה בשאר משקין או בחמי טבריה או במים המעורבים באפר כתבתי בטור א"ח סימן תנ"ב : ואי זהו שאינו ב"י פי' ר"ת כל שעבר עליו לילה אחת בלא תבשיל וכו' ור"י פירש שצריך שישהא מעת לעת כבר נתבאר סימן ק"ג :

(ב"ה) כתב ר"י כפות שנפל עליהם רותח של איסור כשמגעילן מכניסן בכלי שני ודי כי כמה פעמים מגעילין אותם ומריחין אותם ומכין אותם כמה הכאות וכל זה יועילם כמו הגעלה אחת בכלי ראשון עכ"ל : **ומ"ש** ואם בתוך מעת לעת תמחו בו אפילו מים לבדם צריך לשהות מעת לעת לבישול המים אבל בבשר בחלב אינו כן וכו' גם זה נתבאר בסימן ק"ג כלי חרס שנשתמש בהם איסור בחמין אפילו שלא אכל האש אלא שעירה לתוכו רותח אין לו הכשר בפ' כ"ש (ל :) אמרינן התורה העידה

על

דרכי משה

דחיישינן שמא נשפך עירוי רותחין לא די בעירוי אלא מלבנין אבנים ומניחם עליהן ושופכין עליהם הרותחין אפילו מכ"ש דהא נרתחין מן האבן והרי הוא ככלי ראשון ויזהר לכתחלה להוליך האבן המלבן בכ"מ על שלחנות וישפוך מים רותחין עליו עד שלא נשאר מקום שלא עבר שם מים עכ"ל (ח) ובאו"ה דכן נוהגין להגעיל מדוכה של איסור אם אין בו פרקים חוץ במדוך של חמץ ומצה אין נוהגין להגעיל והיינו דוקא בשל נחשת ואבן אבל בשל עץ יש להחמיר לכתחלה אף בשאר איסורים שלא להועילו רק קולפו מבפנים בכלי אומנות ולהגעילו אח"כ דחיישינן שמא יש בו גומות וקערה ששורין בה קיבה כל השנה אין להתירו ע"י הגעלה להשתמש בה בשר הואיל ועיקר הדבר האוסר הוא דבר חריף משא"כ במדוכה שדבר האוסר במדוכה לא הוי דבר חריף : (ט) וכ"כ הטור למטה וכתב הר"ן בחולין דף תשכ"ג ע"ב דאם הגעיל במים הרבה כלים עד שמרוב נשתנו המים ונעשו כציר אסור שוב להגעיל באותן מים עכ"ל · (י) וכבר נתבאר זה בא"ה סימן תנ"א ותנ"ב כל דינים אלו וכתב באו"ה דלא ישתמש במי הגעלה אף אי איכא ס' נגד כלי שמגעילין בו עכ"ל : (יא) וצ"ע ל"ל שיתכסה בו כל הכלי הלא כתב ריעי"ל דמגעילין כלי לחציין וא"כ אפי' אינו מתכסה נמי יכול לחזור ולהגעיל אח"כ מה שלא היה נכנס תחלה למים

עי'

דרישה

לענין בישול דלר"ת מבשל ולרשב"ם אינו מבשל משא"כ בכלי שני דלכ"ע אינו מבשל והתם מיירי לענין בישול גמור דדוקא בכלי ראשון משא"כ בכלי שני דלכ"ע אינו מבשל וקאמר הכא דאפי' לר"ת דמחשב לכלי ראשון אף לענין בישול מ"מ לא מפליט יותר מכדי קליפה כו' . ש"ב ראיתי באשר"י פרק כירה ד' קע"ז ע"א וגם בתוס' שם ד' מ"ב ע"ב וגם משמע בהדיא דלר"ת מבשל בישול גמור (דשם לענין חיוב משום מבשל בשבת קאי) ומ"ה התיר להגעיל כלי שנשתמש בו איסור כל השנה ע"י עירוי והרא"ש והתוס' כתבו שם דאינו מבשל כ"א כדי קליפה ומ"ה אין להגעיל ע"י עירוי כלי איסור כו' · ונראה דרבינו לא כתב כאן כ"א ע"פ דברי הרא"ש לפרק כירה ושם לא כתב אלא דברי רשב"ם ור"ת ולא דבריו של רשב"א דס"ל דגם כלי שני מפליט ומבליע וכתב דאף אם נסבר שמבשל אינו מבשל אלא כדי קליפה והו"ק [ג] כתב הרי"ף כו' שאם באנו לומר כדרך שנשתמש בו כתבתי בפרישה בשם אבי"ה דירא שמים ישהם מע"ל ע"ש והא דלא כתבו רבינו כאן ולמה כתב כאן סתם דבהגעלה אחת פולט הכלי וא"ל דדוקא התם דינא כך דחמץ בפסח במשהו וי"א דקודם פסח אפי' בזמן איסורא דהיינו מו' ולמעלה על הלילה איירי אלא בס' אלא נראה לומר דכאן כתב הכל לפי דעת הרא"ש דכתב בסמוך בשמו דאין להגעיל שום כלי כשהוא בן יומו אם לא שיהיה במים ס' נגד כל הכלי וא"כ אין לחוש שיחזור ויבלע כמ"ש בסמוך ע"ש [ד] וכתב רש"י וכו' בעוד החמין עליו כדי שלא יחזור ויבלע והרא"ש כתב בסוף ע"ז דאין תועלת בזה דמיד כשהוציאו מן המים הרותחין עם עלייתו הוא בולע כי א"א לנמהר כ"כ למהר מלשפוך עליו ועוד כי אפילו במים הוא חוזר ובולע את פליטתו ולהכי בעינן שיהא במים ס' ואז אין לחוש ע"כ ואפשר שמפני כך כתב בשם ר"י שאפילו לא שטפו מיד לא נאסר ב"י ואע"ג דכתב בשם ר"י דמש"ה מותר משום דאינו חוזר ובולע דמשמע אפילו ליכא ס' י"ל דה"ק דאיני חוזר ובולע שום איסור כיון דאיכא ס' או נט"ל וכדמסיק אח"כ דלא מגעילין עד שיהא ששים : [ה] וכן אם מגעיל כלי של בשר לאכול בו חלב או אפכא צריך שלא יהא בן יומו (ויש לתמוה דלמה יאסור והלא הוא נותן טעם בר נותן טעם דהתירא וכ"כ בטור א"ח לגבי חמץ קודם

זמן

פרישה

איסור דאל"כ קשה הא קיל"ן דע"י הגעלה פולט מה שעתיד לפלוט כ"כ ב"י בא"ח סימן תנ"ח ואין לומר דחיישינן שמא תחת הטלאי יש קצת איסור בעין והוא מפליט וחוזר ומפליט כל זמן שהאיסור קיים וא"א דא"כ לאחר צריך להגעילו קודם שיתחבר הטלאי ישטפנו קודם שיתחבר הטלאי ודיו אי י"ל כטעם דהיתיל ובלע איסור קודם שהיה בו טלאי זה ואח"כ נעשה בו טלאי זה ואינו בולע אותו האיסור ע"י הגעלה ופולטו תמיד מעט מעט כשמבשלין בו כדאמרינן גבי כלי חרס ואע"ג שכע"ל הוא לכתחלה אסור והשתא א"ש דלא כתב כאן כמ"ש בהל' פסח דילבן הטלאי קודם וידבקנו דהא כתבתי שם דמ"ל ליבון אלא כדי שידובק היטב ולא יכנס ביני ביני מן החמץ והו לא שייך כאן כשמגעילו מן האיסור וק"ל · (ואם בא לערות עליו מכלי ראשון פי' על כלי שנשתמש בו איסור והוא כלי ראשון ב"י עכ"ה) · (יב) כתב רב אלפס כו' ולא נהגו כן כו' שאם באנו לומר כן כדרך שנשתמש בו כו' בא"ח סימן תנ"ב כתב בשם אבי"ה וז"ל מי יודע לשער שיעור הפליטה אולי ישהם וחוזרין ובולעין לכן ירא שמים ישהם מעת לעת ע"כ פי' ישהה הכלי שרוצה להגעיל קודם שיגעלנו מעת לעת שיהא נט"ל ועד"ר : (יג) ולא עוד אלא אפילו הכלי שמגעילין בתוכו ג"כ נאסר אם היה של היתר הא דאמר אם היה של היתר ישום שאף בכלי איסור יותר להגעיל וכמ"ש בסמוך מיד : (יד) ואין שום כלי מחזיק שיעור ששים פי' כלי כזה שמשתמש בו כל השנה דלריכין לשער בו בכולו משא"כ ברא"ם ל"ג דקאי אקדירה של בשר כו' דשם י"ל דמיירי בקדירה שידעי' כמה בשלו בו דא"ל לשער אלא נגד אותו בשר שבישל בו וכמ"ש שם (טו) אבל בבשר בחלב אינו כן אם בישל בה מים לבדם כו' לאו דוקא מים ה"ה אם בשל בהם

ירקות

בהן איסור בחמין אפי' שלא אצל האש אלא שעירה לתוכו רותח אין לו הכשר ואפי' מלאו גחלים מבפנים ולבנו היטב (טז) אם הוא דבר שאין דרכו להסיקו בפנים בקדרה לא מהני ליה ואם הוא דבר שדרכו להסיקו בפנים והסיקו בפנים שפיר דמי אבל אם לבנו מבחוץ לא מהני ליה ואם החזירו לכבשן עד שנתלבן אפילו קדרה שפיר דמי ומיהו כתב א"א הרא"ש ז"ל דוקא שהחזירה לכבשן שמצרפין בו כלי (יב) חרס חדשים דכיון שמכניסה להיסק גדול כזה ודאי לא חיים עליה דילמא פקעא אבל לתנורים שלנו לא דאיכא למיחש שמא חיים עליה ויוציאנה קודם שתתלבן היטב : (יז) [ו] כתב בעל העיטור אי לא מסתפינא מרבוותא אמינא דאפילו כלי חרס בקדרה דלאו בת יומא כיון דאיסורה דרבנן מגעילה ג' פעמים ודיו והביא ראיה מן הירושלמי (יח) [ז] וכ"כ הרשב"א וסיום דבריו דאפשר שלא התירו אלא באיסור של דבריהם שאין לו עיקר מן התורה כתרומה וחלה ה בחוצה לארץ וכן בישולי נכרים אבל שאר איסורים של דבריהם החמירו בהם כשל תורה וראוי לחוש שלא להקל בהם ע"כ כלים שמשתמשין בהם ע"י האור כגון שפודין (יג) ואסכלאות צריך ללבנן היטב עד שיהו ניצוצות ניתזין הימנו וכתב הרשב"א שצריך לשופם תחלה ונראה שא"צ כי האש יעביר הכל (טו) ולא דמי להגעלה שצריך לשופן תחלה שאין כח המים ככח האש (יט) הגעיל כלי הצריך לבון אסור להשתמש בו בחמין אפילו שלא ע"י האש שכל שתשמישו ע"י האש אינו פולט הכל ע"י הגעלה וכל זמן שישתמשו בו ע"י חמין פולט מעט מעט (כ) ויכול ז ללבן חצי הכלי ואח"כ חצי השני (כא) [ס] כתב הרשב"א כל כלי מתכות שחם מקצתו חם כולו לפיכך אפילו אם לא נשתמש בו איסור אלא במקצתו נאסר כולו ודוקא לאיסור אבל לענין הכשירו לא עלה הכשרו

על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופנו לעולם : ומ"ש דאפילו נשתמש בו איסור בחמין שלא אצל האש אין לו הכשר הכי משמע מדאמרי' בפ' כ"ה (קיא:) דההיא פינכא דאימלח בה בישרא בי רבי אמי ותברה : ומ"ש ואפילו מלאו גחלים מבפני' ולבנו היטב וכו' עד אפילו קדרה ש"ד פשוט בפ' כל שעה שם :

ומ"ש בשם הרא"ש דדוקא שהחזירן לכבשן שמצרפים בו כלי חרס כו' שם וכ"כ הרשב"א בת"ה : כתב בעל העיטור אי לא מסתפינא מרבוותא אמינא דאפילו כלי חרס בקדרה דלאו בת יומא כיון דאיסורה דרבנן מגעילה ג"פ ודיו והביא ראיה מן הירושלמי זה הירושלמי הוא בפ' אחרון של מסכת תרומות דגרסי' התם תני רבי חלפתא בן שאול קדרה שבישל בה התרומה מגעילה ג"פ בחמין ודיו א"ר אבא ואין למדין ממנה לענין נבלה א"ר יוסי י קשיתיה קומי רבי בא תרומה בעון מיתה ונבלה בלא תעשה ואת אמר כן א"ל כמ"ד מאליהן קבלו המעשרות ר' אשתם בר שונם בעי קומי ר' מונא תנן הרכינה ומיצה ה"ז תרומה ואת מר הכי אמר ליה כאן ע"י האור הוא נגעל וכתב הרשב"א פירוש קדרה של חרס אע"פ שהתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם בתרומה הקילו לפי שאינה אלא מדבריהם בזמן הזה וכמ"ד מאליהם קבלו המעשרו' ופריך מדתנן הרכינה ומיצה הרי זה תרומה אלמא אין מקילין ומשני שהאור מגעילה ומפליטה ואין כאן קולא כ"כ ונראה שה"ה לכל האיסורין של דבריהם ואיפשר שלא הקלו אלא בתרומה בזמן הזה שאין לה עיקר מדאורייתא וה"ה לכל שאר האיסורים של דבריהם שאין להם עיקר מן התורה אבל שאר האיסורי' אפילו של דבריהם אם יש להם עיקר בתורה אין מקילין בהם כבתרומה והראשון נ"ל עיקר ותדע לך שאם אי אתה אומר כן כי אמר רבי אבא אין למדין ממנה לענין נבלה לישתמיט שאר איסורין של דבריהם וכ"ש נבילה אלא ודאי משמע דה"ה לכל שאר איסורים של דבריהם אלא שאני מסתפק בזה עדיין לפי דלכאורה משמע בפ' הקומץ (כא·) דדם שמלחו אינו אסור אלא מדרבנן ואפ"ה אמרינן בפכ"ה בפינכא דאימלח בה בישרא בי ר' אמי ותברה ואמאי לעביד בה הגעלה ואיפשר דכיון דבעיא הגעלה ג' זמני לא מסקי לה דילמא פשע בנתים ותדע דהא לא לישהייה ויחזרה לכבשונות אלא מפני שטורח הוא ואינו מצוי חשש שמא יפשע וישתמש בה בנתים עכ"ל בת"ה הארוך והקצר כתב כמ"ש רבי' בשמו וכ"כ בהג"א סוף ע"ז : כלים שמשתמשים ע"י האור כגון שפודין ואסכלאות צריך ללבן וכו' בסוף ע"ז (עה:) תנן השפוד והאסכלא מלבנן באור · ובגמ' (שו ·) עד כמה מלבנן עד שתסיר קליפתן ובירושלמי הליבון צריך שיהיו הניצוצות מנתזין ממנו וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל י"ד וכתוב בהגמ"י פי"ו מהמ"א וז"ל כתב ה"ר אביגדור דכשמלבנים עד שאם ישים עליו קש שיהיו ניצוצות ניתזים ממנו סגי בהכי דאל"כ אותה טרפידא שאופים פשטיד"א תחתיו ומלבנין אותה כדי לאפות תחתיה פלדו"ן ואם היה צריך ללבנה עד שיהיו ניתזים ניצוצות ממנה היתה לגמרי מתקלקלת ע"כ וכתב המרדכי בסוף ע"ז בשם ר"י דכלים הבלועים מאיסור צריכים ליבון דנשירת קליפה אבל הבלועין היתר כגון טרפיד"א של חלב שצריך ללבנה כדי לאפות תחתיה פשטיד"א של בשר או איפכא א"צ ליבון גדול דנשירת קליפה רק עד שתהא יד סולדת בו משני עבריהם וגם רגילין לבדוק ע"י נתינת קש עליה מבחוץ לראות אם נשרף הקש בהכי סגי דא"כ שליט הליבון מעבר אל עבר אע"ג שלא תסור קליפתו מ"מ די בכך דכיון דהיתרא בלע א"כ די להם בהגעלה ואע"ג דתשמישן ע"י האור כדמשמע בשמעתין והא לא גרע ליבון זה מהגעלה ואותו ליבון מפליט יותר מהגעלה עכ"ל וכ"כ הגהות מיי' בפ"א מה' י"ט בשם סמ"ג וסמ"ק (יח) : **וכתב** הרשב"א שצריך לשופה תחלה בת"ה הקצר . ומ"ש רבי' ונראה שא"צ כי האש יעביר הכל וכו' דברי טעם הם : הגעיל כלי הצריך ליבון אסור להשתמש בו בחמין אפילו שלא ע"י האש וכו' וכ"כ הרשב"א בת"ה וסיים בה למ"ד לכלי חרס שאינו יוצא מידי דופנו אע"פ שהגעילו אסור לבשל בו וכ"כ הרא"ש בשילהי ע"ז ואכתוב לשונו בסוף סימן זה בס"ד וז"ל הר"ן בסוף ע"ז יש שמקילין לומר לכלי שתשמישו ע"י האור אם בא להשתמש בו חמין בהגעלה סגי ליה שכל מה שיפלוט בחמין כבר פלט בהגעלה ראשונה ואין הדבר נראה שכיון שיש לו בלע של איסור עד שאת אוסרו להשתמש בו ע"י האור שמא יפלוט יותר בחמין שנייה עכ"ל : ומ"ש רבי' ויכול ללבן חצי הכלי ואח"כ חצי השני כ"כ הרשב"א בת"ה : כתב הרשב"א כל כלי מתכות שחם

פנימי דחיים עליה והא דקאמר בפ' כל שעה דבוכיא היסקו מבחוץ ואי מליא גומרי שפיר דמי פי' היסקו נמי מבחוץ אבל דרכו להסיקו בפנים ולהכי מהני ליה מילוי גומרי דהיינו היסק פנימי ובא"ח סימן תנ"א האריכתי בזה בס"ד :

כתב בעל העיטור וכו' כתרומה וחלה בח"ל וכן הוא בת"ה הקצר בית ד' שער ד' וכתב מהרש"ל ותימה שהרי יש לו עיקר מן התורה בא"י ונראה דט"ס הוא וצ"ל בזמן הזה וכן הוא בירושלמי ומביאו הסמ"ג וכן הוא בת"ה הארוך עכ"ל ולא נהירא אלא ודאי אף בח"ל קרינן ליה אין לו עיקר מן התורה שאין בח"ל חלה ותרומה אלא כדי שלא תשתכח תורתן כדכתב הרשב"א להדיא בית ד' שער ג' ומביאו ב"י סימן ל"ט ע"ש :

הגעיל כלי הצריך לבון וכו' כתב ברוקח כלי שיש בו איסור אסור להשתמש בו פן יבא לידי איסור כדאמרינן גבי פסח כלי שנשתמש בו חמץ בחמין אינו משמש בהן מצה אפי' בצונן פן ישתמש מהן בחמין ע"כ :

כתב הרשב"א כל כלי מתכות שחם מקצתו חם כולו וכו' אבל בתשובת מהר"ם סימן שכ"א כתב איסור שנפל על הקדרה במקום אחד אין צריך הגעלה בכולו כי כן אמר הרא"ש והא דאמרי' חם מקצתו חם כולו היינו דוקא לענין זה שאם הכלי נעשה חם בראשו האחד ונפל האיסור בראשו השני ע"ז קאמר חם מקצתו חם כולו שגורם החמימות להאיסור שיבלע האיסור בראש השני אבל לא מהני שאם נפל האיסור מצד אחד שיהא מתפשט בצד השני על ידי חמימותו ע"כ ולא קי"ל הכי אלא נקטינן כמו שכתב הרשב"א שהביא רבינו וכן היא דעת רוב פוסקים : מתכת

דרכי משה

(יב) עי' בא"ח סי' תנ"א דין כלי זכוכית וכלים צבועים : (יג) בא"ח סימן תנ"א במרדה שקורין שיב"ל דינו ככלים שתשמישן ע"י האור ואין להם תקנה וכתב בת"ה סימן ק"ל דאפילו אם קלפו בכלי אומנות ואח"כ מגעילו לא מהני וכ"מ במרדכי והביאו תש"ד שער ד' דקליפה בכלי אומנות אינו אלא כמו קליפה בעלמא בשאר איסורין ולכן במקום דבעינן הגעלה לא מהני תיקון א : (יד) וכ"פ באו"ה ובת"ה סימן ק"ל משמע דשיעור שנתן הר"ר אביגדור הוא השיעור דשל סמ"ג וע"ש : (טו) ומטעם זה כתב בהר"ם פי"ז דמ"א בליבון אין חילוק בין

פרישה

ירקות רק שבא למעוטי בשר או חלב : (טז) אם הוא דבר שאין דרכו להסיקו כו' הטעם דמיטינן דלמא חיים עליה שמא יפקע וימהר להוציא הגחלים ממנו : (יז) כתב בעל העיטור כו' עד מגעילה שלשה פעמים ודיו הטעם דהואיל שחרס אינו יוצא מידי דפיו באיסור דאורייתא החמירו בו אף באיסור דרבנן ועל"ר וצריך לגרוס בדברי ב"ה אפי' כלי חרס בקדירה כו' בבית ולא בכף וה"ק אמינא אפי' בכלי חרס ובאיזה כלי חרס איירי באינו בת יומא וק"ל : (יח) וכ"כ הרשב"א כו' על כתרומה וחלה בזמן הזה כצ"ל ועד"ר ור"ל שנתבשלה תרומה או חלה בקדירה ושם איירה בת יומא מותרת בהגעלה : (יט) הגעיל כלי שצריך ליבון אסור להשתמש בו בחמין אפי' שלא ע"י האש כ"כ הרשב"א וסיים שלמ"ד לכלי חרס שאף על פי שהגעילו אינו יוצא מידי דופנו : (כ) ויכול ללבן חצי הכלי ואח"כ חצי השני אע"ג שכבר כתב רבינו דין זה לעיל לענין הגעלה וא"כ ה"ה דלענין ליבון נמי דינא הכי ולא איצטריך להשמיענו גבי ליבון ועוד שהרי דין זה נלמד מדברי הרשב"א והוא לא כתבו אלא לענין ליבון וסמך דה"ה דנילף מליבון להגעלה וא"כ גם רבינו שכתבו לענין הגעלה ה"ה דנילף ליבון מיניה ואפשר לייסב לפי שרוצה לכתוב כאן דלענין הכשר לא אמרינן חם מקצתו חם כולו לכן כתב רבינו כאן דליבון מועיל לחצאין אלא שצריך ללבן גם החצי השני ואינו נכשר בליבון חצי האחד ושוב נראה דזה וכתבו פה לרבותא דאפי' במתכת דחם מקצתו חם כולו לא תימא בשעה שהגעיל החציה ופלטה איסורא חוזרת וקבלה איסור מחציה השני שנתחממה ג"כ ולא פלטה איסורא קמ"ל : (כא) כתב הרשב"א כל כלי מתכות עד אם לא נשתמש אלא במקצתו נאסר כולו מה דאמר נאסר כולו ר"ל שאם רוצה להשתמש בו היתר אסור אפי' במקצת השני אבל לענין הכשר די לו בהכשר מקצתו וכמו שאכתוב בסמוך

דרישה

זמן איסורו בסימן סכ"ב · כן הקשה בעל שלטי הגבורים בע"ז דף ס"ט ע"ב והניחו בצ"ע והיה אפשר לומר דאיירי הכא נמי מגעילו בכלי של חלב עכ"ה) קשה דלעיל סימן צ"ה כתב רבינו שאם הדיחו כלי של חלב בתוך יורה של בשר או איפכא אפילו בן יומו לית לן בה ואין לומר דהתם איירי דבודאי לא נדבק בכלי כלום כמו שנתבאר שם אבל כאן איירינן שמא נדבק שום דבר בכלי עצמו דמסתמא כשרוצין כלי להגעיל מדיחין אותו תחילה יפה אלא נשאר דבוק בו שום דבר ואפשר לומר שרבינו כתב כאן לדעת ב"ה שאוסר שם או אפשר לומר דהתם איירי בנותן וכאן איירי בלכתחילה : (כתב הרשב"א כלי שאינה ב"י אע"פ שאין במים ס' כמדת הכלי מותר והוא שיהא המים כח שיוכל להתכסות בהם הכלי שהוא הגעיל עכ"ה) : [ו] כתב בעל העיטור כו' מגעילה שלשה פעמים כתב ב"ה וז"ל לא שתלוי ההכשר בג' פעמים אלא מפני שיהא הירושלמי שמצריך לכל הגעלה ג"פ עכ"ל ול"נ דלהכשר בעינן ג"פ שבת"ה כתב ראיה מהא דאמר בפרק כל הבשר בפינכא דאימלח בה בישרא בי רב אמי ותברא ואמאי ליעבד בה הגעלה ואפשר דכיון דבעי הגעלה שלשה זימני לא מסקי לה דלמא פשע בנתים ותדע דאי לא לשהייה ויחזרה לכבשונות אלא מפני שטורח הוא ואינו מצוי חשש שמא יפשע בנתיים עכ"ל ת"ה הארוך . ואי כל הגעלה ס"ל דבעי ג"פ א"כ היכן אינו הגעלה הא בכולם יש לחוש לפשיעה אלא ודאי ס"ל ג"פ כ"א בכלי חרס וק"ל . וצ"ע אמאי פשיעה שייך בזה יטבילנו ג"פ במים רותחין ואח"ז ולא ישהה הכלי והוה י"ל דהאי ג"פ דקאמר ר"ל שיקחם בכל פעם מים בפני עצמו כדי שיעשה וכו' שכלי חרס דינו חמור שגם בקדרה שאינה ב"י צריכה ג' מים להגעילתם . ועוד צ"ע מאי ראייה מייתי מההיא פינכא דילמא דההיא פינכא בת יומא הוה וכ"ש לא סגיא אלא באינו ב"י ואין מסיקין כלי להתחלה בת יומא הנאסר מלהגעילה עד שתהא אינו ב"י לכתחילה בהגעלה :

[ז] וכ"כ הרשב"א גבי תרומה וחלה חוץ לארץ ז"ל מ"ו כן הוא בלשון בת"ה הקצר ולא אבין את דבריו שהרי יש לה עיקר מן התורה בא"י אבל נראה שט"ס הוא וכ"ג תרומה וחלה בזמן הזה וכן איתא להדיא בירושלמי וכן הביאו הסמ"ג שוב שמעתי שכן הגיה בת"ה הארוך וכן הביא ב"י ת"ה הארוך : [ס] כתב הרשב"א כל כלי מתכות שחם מקצתו חם כולו לפיכך כו' בת"ה הארוך והר"ן כתב בפ' כל שעה אהא דאמרינן גבי סכינא דפסחא מטיל קתייהו בגיגא ומזוליהו בגורא והכי מטיל לקתייהו בגורתא דמכא שמעינן שכלי מתכות שמשתמשין במקצתו כל

חדושי הגהות

לכלי ראשון אלא לכלי שני נמי מפליט כדי קליפה וכמ"ש רבינו לעיל בסימן ק"ה בשם הרשב"א וכו' ונראה שדבריו כאן ע"פ דברי הרא"ש בפרק כירה שלא הזכיר שם דברי הרשב"א דכלי שני מבליע ומפליט וכו' (פרישה) ע"ש והב"ח כתב דלעיל לא קאמר אלא להפליט מעצמו ולהבליעו בחבירו אבל לא להפליט מה שבלע בחבירו ולהבליעו בתוכו : ה רש"ל והדרישה כתבו ותימה שהרי יש לו עיקר מן התורה ונראה דט"ס הוא וצ"ל כתרומה וחלה בזמן הזה ע"כ והב"ח כתב דאף בח"ל מיקרי אין לו עיקר מן התורה כיון שאינו נוהג בח"ל אלא כדי שלא תשתכח תורתן : ו פי' שהקשו כן לפני רבי בא כיון דתרומה במיתה ואפ"ה מהני הגעלה בכלי חרס כ"ש בנבילה א"ל כמ"ד מאליהן קבלו וכו' דלפ"ז אינן אלא מדרבנן ר' יוסמי בר שונם בעא וכו' הרכינה ומיצה פי' שחטה הכלי כדי להתמצות מה שנדבק בתוכו עדיין ה"ז תרומה הרי שהחמירו לאסור המיצוי כ"ש שיש לאסור הבלוע בקדירה שהוא יותר הרבה א"ל כאן ע"י אור הוא נגעל ויוצא ממנו כל מה שבלע רק שבנבילה החמירו שאינו יוצא מידי דפיו אבל לא בתרומה : ז אע"ג דכבר כתב רבינו דין זה לעיל לענין הגעלה ולמה לו לחזור ולשנותו לענין ליבון י"ל דלרבותא נקטיה ואפי' במתכת דחם מקצתו חם כולו לא תימא בשעה שהגעיל התציה ופלטה איסורה חוזרה וקבלה

הבשרו עד שיכשיר כולו בין לענין הגעלה בין לענין ליבון עד כאן (כב) ונ"ל דווקא כשנשתמש בכולו אבל אם יודע שלא נשתמש אלא במקצתו נכשר נמי מקצתו דכבולעו כך פולטו : (כג) מחבת שמטגנין בו כתב אבי העזרי בשם אביו רבי יואל שצריכה ליבון והוא כתב שדיו בהגעלה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל (כד) סכינים ישנין הנקחין מן הנכרים בין גדולים בין קטנים אם בא להשתמש בהן בצונן נועצה י' פעמים בקרקע קשה ודיו או שפה במשחזת של נפחים היטב על פני כולה ופי' הרמ"ה שבכל פעם נועץ בקרקע קשה ולא ינעצנו במקום שנעץ בפעם ראשונה שצריך שיהיה קרקע קשה בכל נעיצה ונעיצה ובמקום שנעץ פעם אחת כבר נעשה רך ורש"י כתב שצריכה שיפה ונעיצה ולא נהירא וכתב הרשב"א דאפילו לחתוך בה דבר חריף כמו צנון סגי בהכי (כה) ואם בא להשתמש בו רותח מגעילה בד"א שהוא חלק שאין בו גומות

אבל

מחבת שמטגני' בו וכו' דעת הר"ר יואל כיון דלפעמים נתייבש השמן במחב' ה"ל כמאפה תנור וכו' והרא"ש כתב דאעפ"כ לחלוחית מצקה יש בתבשיל אלא שהוא יבש אצל דופני קדרה ולא מקרי תשמישו ע"י האור עיין באשיר"י פ' כ"ש האריך בזה : סכינין וכו' ורש"י כתב דצריכה שיפה ונעילה איכא למידק טובא דלעיל בסימן עשירי לא הביא אלא דברי הרשב"א דשפה או נעלה וכאן הביא דעת רש"י והשיג עליה ונראה דלעיל בשחט בסכין של נכרי דיך אקראי וגם אדוה בית השחיטה ס"ל לרבינו דאף רש"י ס"ל דא"צ להחמיר אלא סגי בשיפה או נעילה ולהכי לא כתב רבינו לעיל דנעלה ג' פעמים אלא עשרה פעמים כמו ששנינו במשנתינו אבל הכא דבא להשתמש תמיד בסכין של נכרים הלכך ס"ל לרבינו דהכא להחמיר כרש"י שלא להשתמש בו צונן אלא בשיפה ונעילה אע"ג שהרי לא ידיע מה שישתמש בו ולפיכך הביא כאן דעת רש"י אע"ג דכתב עליו ולא נהירא משום דקשה על פירושו למה לא פירשה המשנה כל דין הכשרות וכדכתב הרא"ש מ"מ לענין מעשה ראוי לתפוס לחומרא כמותו ומ"ה כתב נמי רבינו דהנעילה היא ג' פעמים דבהדי שיפה ודאי סגי בג' פעמים לרש"י וכדכתב הרא"ש דיש פעמים לאו דוקא דהא בירושלמי קאמר ג"פ וכן הוא בספרים ישנים דספרי רבינו כאן ג"פ מיהו מקצת ספרי' כתיב גם כאן י' פעמי' : ומ"ש שחם מקלתו חם כולו לפיכך אפי' אם לא נשתמש בו איסור אלא במקלתו נאסר כולו וכו' בת"ה והר"ן כתב בפרק כ"ש אהא דאמרי' גבי סכיני דפסחא מעייל קתייהו בטינא ופרזלייהו בנורא והדר מעייל לקתייהו ברותחין דמהא שמעינן שבכלי מתכת שמשתמשין במקלתו כל שמכשירין מקלתו דיו כי היכי דאמרי' פרזלייהו בנורא ואחרים אומרים כיון דחם מקלתו חם כולו צריך שיכשיר את כולו והכא אהגעלה דלבסוף דעביד להו ולקתייהו סמכינן וגרסי' הכי מעייל להו ולקתייהו בוי"ו ולא נהירא דא"ה פרזלייהו בנורא לא מהני ולא מידי ע"כ אבל הרשב"א בת"ה גורס מגעיל להו ולקתייהו בוי"ו ומפני כך כתב שאף ע"פ שלא נשתמש איסור אלא במקלתו צריך להכשיר את כולו ומדברי הרא"ש בשילהי ע"ז שכתבתי בס"ס זה נראה שהוא סובר ח כדברי הרשב"א שכתב שיספיק אם ילבן חודו של סכין לפי שרגילין הנכרים להשתמש בו באור אע"ג דחם מקלתו חם כולו ונתפשט האיסור בכולו מ"מ כיון שאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור סגי בהכי עכ"ל הרי שלא התיר בליבון במקום שנשתמש בו על ידי האור בלבד אלא מפני שאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור דלהשתמש בו ע"י האור אסור משום דחם מקלתו חם כולו אמרי' לאסור אבל לא לענין הכשר : ולענין הלכה כיון דהרא"ש והרשב"א מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן (טז) : **מחבת** שמטגנין בה כ' אבי העזרי בשם אביו רבי יואל שצריכה ליבון וכו' כבר נתבאר בטור א"ח סי' תנ"א דנהיג עלמא בפסח כאבי העזרי ומיהו במחבת של איסור יש להחמיר כדברי ה"ר יואל וכדעת הרשב"א בת"ה להצריכה ליבון : סכינים ישנים הנקחים מן הנכרי' בין גדולים בין קטנים אם בא להשתמש בהם בצונן נועצה י' פעמים וכו' בסוף ע"ז (דף עה') תנן הסכין שפה והיא טהורה ובגמרא (עו:) א"ר עוקבא בר חמא ונועצה בקרקע י' פעמים א"ר הונא בריה דרב יהושע ובקרקע שאינה עבודה . והרי"ף והרא"ש גורסים בקרקע קשה וכ"כ שהיו גורסין הרמב"ם והרשב"א ז"ל אמר רב כהנא בסכין יפה שאין בה גומות תנ"ה סכין יפה שאין בה גומות נועצה י' פעמים בקרקע אמר רב הונא בריה דרב יהושע ולאכול בה צונן ופרש"י ונועצה אע"פ ששפה וכתב הרא"ש ולא נראה דלמה לא פירש המשנה כל דין הכשרות ועוד דעובדא דשבור מלכא תקשה דאיהו לא עבד אלא נעיצה אלא ודאי או הא או הא בעי וכ"כ שהוא דעת הר"ן וכ"פ הרשב"א בת"ה וכ"כ מדברי הרמב"ם בפי"ז מהמ"א והכי נקטי' ואע"ג דרב עוקבא אמר נועצה י' פעמים כתב הרא"ש דלאו דוקא עשרה דהא בירושלמי קאמר ג' פעמים וכ"כ הר"ן בשם התוס' אבל בתוס' שלנו כתוב דמדקאמר לקמן דלה עשר פעמים בקרקע משמע דלדוקא קאמר ויש להחמיר עכ"ל . והרמב"ם והרשב"א כתבו סתם נועצה עשרה פעמים בקרקע כלישנא דגמרא דידן נראה דמשמע להו דלדוקא קאמר וכיון דשניהם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן : **וכתבו** התוס' אומר מורי דהא דקאמר הכא נועצה עשר פעמי' בקרקע היינו דוקא בקרקע קשה שהיא מעברת את השומן ושפה אבל לא רכה שאינה מעברת את השומן וגם לא קרקע קשה יותר מדאי ודוקא נקט קרקע ולא אבן ולא אפר ולא קרקע רכה עכ"ל ושפה פרש"י לוטשה באבן של נפחים ואף ע"פ שבגמרא כתב וי"א משפשפה בכגד לומר שאינו חלק ומעביר שמנוניתה נ"ל דהיינו לדידיה דמצריך שיפה ונעילה אבל למאן דסגי ליה בחד מינייהו משמע ודאי דלא סגי ליה בשפשוף בבגד אלא שפשוף דמשחזת דוקא בעינן וכ"כ הרמב"ם משחיזה ברחיים שלה והרשב"א כתב כלשון הזה אם בא לשופה במשחזת של נפחים מעבירה על גבה היטב עד שתסיר קליפתו ומשמע מדברי הפוסקים והמפרשים דשיפה דמתניתין לחתוך בה צונן היא וכן מבואר בדברי הרשב"א אבל הרמב"ם כתב בפי"ז דשיפה מכשרה אפילו לחתוך בה רותח ונ"ל שטעמו משום דמתני' קתני שיפה ולא קתני נעילה ואמאי אלא ודאי משום דמתני' לא קתני אלא הכשר גמור לחתוך בו רותח דומיא דאיכך דמיתנו בהדה ובגמ' אתי לפרושי הכשרו לחתוך בו בצונן וכך נראה מדברי הר"ן לדעת הרמב"ם וכתב שיש לזה הוכחה מן הירושלמי ואע"פ שמתוך דבריו בבירוש המשנה נראה שהוא מפרש שפה דמתני' נעילה בקרקע כשחיבר החיבור לא נראה בעיניו הפי' ההוא ולענין הלכה נקטינן כדברי הרמב"ם כיון דירושלמי מסייע ליה : **ומה** שכתב רבינו בשם הרשב"א דאפילו לחתוך בה דבר חריף כמו צנון סגי בהכי זה לשונו בתורת הבית הסכינים בין גדולים בין קטנים אם בא לחתוך בה צונן ואפילו הדברים החריפים כאתרוג וצנון וכיוצא בהן נועצה עשר פעמים בקרקע קשה והוא שתהיה הסכין יפה שאין בו גומות ואם בא לשופה במשחזת של נפחים מעבירה על גבה היטב עד שתסיר קליפתה ומותר לחתוך צונן אפילו חריף כמו שאמרנו עכ"ל ונראה שלמד כן מדאמרי' בגמרא בעובדא דשבור מלכא דלה י' זימני בארעיה למיפסק בה אתרוגא ומשמע דאתרוג חריף הוא כצנון ואפ"ה סגי בנעילה ומשמע ליה דה"ה לשיפה דנעילה ושיפה שוים הם :

בא להשתמש בו רותח מגעיל כ"כ רש"י בשילהי ע"ז (עו:) מדאמרי' בפרק כ"ש גבי סכיני דפסחא והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון פרש"י אידי ואידי קתייהו ופרזלייהו והתוס' כתבו אבל קשה דבפ"ק דחולין קאמר גבי סכין של נכרים מלבנה באור וכן בתוספתא תניא הסכינין והשפודין והאסכלין מלבנן באור לכך נראה דלחתוך בה רותח צריכה ליבון והא דפרק כל שעה דמשמע דסגי ברותחין היינו לפי שבלע היתירא אבל בסכינים של נכרים דבלעו איסורא בעו ליבון ואומר ר"ת דהא דקי"ל דסכין בעי ליבון היכא דאיסורא בלע היינו דוקא באיסור דסכין גדולה שדרך ללוות בה בשר אבל סכינים קטנים שאין דרך ללוות בהם בשר ודאי סגי להו בהגעלה אף בשל נכרי דאמרינן בירושלמי הדא דתימא בסכין קטנה אבל בגדולה בעי ליבון וריב"ם מצריך ליבון אף בסכינים קטנים לפי שפעמים דרך להפוך בהם בשר על גבי גחלים ור"ת אומר דזה אינו קרוי תשמישו על ידי האור כיון דאין תשמישו קבוע על ידי האור ויש לדחות ראיית ר"ת מן הירושלמי דקאי אהא דקאמר הסכין שפה והיא טהורה וה"פ הדא דתימא בסכין קטן שאין רגילות להיות בה גומות וסגי בנעילת קרקע אבל סכין גדול שדרך להיות בה גומות צריכה ליבון דנעילה בקרקע אינו מועיל לשפשף ולהעביר הנדבק בגומות הילכך אפי' לחתוך בה צונן צריכה ליבון ולא סגי בהגעלה אפי' לצונן משום דלא מהניא הגעלה אלא לפלוט האיסור הבלוע בתוך הסכין אבל לא מהניא להעביר איסור הנדבק והשפשוף בקרקע מהני להעביר איסור הנדבק וכיון שיש גומות אין תקנה להעביר איסור הנדבק רק ע"י ליבון ט ומ"מ נדחית ראיית ר"ת מן הירושלמי דלא איירי כלל בתשמישו ע"י האור ורבינו ברוך מיישב הראיה והרא"ש הביא ראיית ר"ת מהירושלמי וכתב דל"נ ודחה אותה כמו שדחו התוספות והביא גם כן דברי ריב"ם שמצריך ליבון אף לסכינים קטנים לפי שדרך הנכרי לתקן בהם הפתילה בפי הנר של חלב בשעה שדולק והופכים בהם בשר על גבי גחלים והביא ג"כ מה שהשיב ר"ת כיון דאין תשמישו לכך לא חיישינן דילמא מתרמי ועביד הכי כל כמה דאין ישראל משתמש בה ע"י האור סגי לה בהגעלה ברותחין דכל מה שסופו לפלוט ברותחין פולט בהגעלה ראשונה וכתב עליו ול"נ כיון דתשמישו על ידי האור אין יוצא מידי דופנו בהגעלה בלא ליבון ופולט תמיד בכל הגעלותיו מידי דהוה אכלי חרס דלא סגי ליה

דרכי משה

בין כלי שרוא ב"י לבין אינו בן יומו וכ"כ באו"ה דאין חילוק בין איכא עליו טלאי לליכא עליו טלאי : (טו) ובת"ה סימן קל"ב פסק כדעת בעל הטור והר"ן ובא"ז כלל נ"ח פסק דלכתחלה יש להגעיל היד של מחבת וכל כדומה לזו אמנם בדיעבד אין לחוש אי לא הגעיל רק הכלי עצמו דכבולעו כ"פ דלכתחלה טוב להגעילו דהרי נוגעים בה כר השנה בידים טלוכלכות ומירו ע"י עירוי אף לכתחלה עכ"ד משמע שפוסק ג"כ כדעת הטור והר"ן וראיתי רבים מקילין אפי' לכתחלה שלא להגעיל יד במחבת וטוב להגעילה לכתחלה כדעת הארוך :

דלא

דרישה

כל שמכשירן מקלתו דיו כי היכי דאמרינן פרזלייהו בנורא ואחרים אומרים כיון דחם מקלתו חם כולו צריך שיכשיר את כולו והכא אהגעלה דלבסוף דעביד להו ולקתייהו סמכינן וגרסינן הכי מעייל להו ולקתייהו בוי"ו ולא נהירא דא"ה פרזלייהו בנורא לא מהני ולא מידי ע"כ אבל הרשב"א בת"ה גורס מגעיל להו ולקתייהו בוי"ו ומפני כך כתב שאע"פ שלא נשתמש איסור אלא במקלתו צריך להכשיר את כולו ומדברי הרא"ש בשלהי ע"ז שכתבתי בס"ס זה נראה שהוא סובר כדברי הרשב"א שכתב שיספיק אם ילבן חודו של סכין לפי שרגילין הנכרי' להשתמש בו באור אע"ג דחם מקלתו חם כולו ונתפשט האיסור בכולו מכל מקום כיון שאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור סגי בהכי עכ"ל הרי שלא התיר בליבון במקום שנשתמש בו ע"י האור בלבד אלא מפני שאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור משמע דלהשתמש בו ע"י האור אסור משום דחם מקלתו חם כולו אמרינן לאסור אבל לא להכשיר עכ"ל ב"י ותמיה כשגבה בעיני שרבינו יהא חולק על דעת הרא"ש בזה ומ"ל שהוא לא ידע דברי הרא"ש אלו שהרי הביאם בס"ס זה וע"ק דאף אם נאמר שחולק הוא על הרא"ש למה הביא כאן דעת הרשב"א בדין זה ולא הביא דעת הרא"ש ויותר תמיה בעיני שרבינו הביא בסוף הסימן דעת הרא"ש ולא הביא שם הטעם דכתב הרא"ש כיון דאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור · ע"כ נראה לי שרבינו מבאר דברי הרא"ש שיספיק במה שילבן חודו הואיל ולא נשתמש ע"י האור אלא מקלתו גם בהכשרו א"צ אלא מקלתו והא דמסיים הרא"ש כיון דאין הישראל משתמש ע"י האור ע"כ אין רצונו להתיר מטעם זה דאם איתא דס"ל דאפי' נשתמש מקלתו באיסור אין הכשר עד שילבין כולו וכאן מתירו משום שאין דרך הישראל להשתמש בו ע"י האור א"כ יש להקשות על הרא"ש דנהי שאין משתמש בו ע"י

האור

פרישה

בסמוך · (כב) ונ"ר דוקא כשנשתמש בכולו מדקאמר רבינו ונ"ל כו' ולא קאמר ולא נהירא אומר אני שהוא מבאר דברי הרשב"א כן מש"ש הרשב"א ודוקא לענין איסור אבל לענין הכשרו לא עלה לו הכשר עד שיכשיר כולו היינו דוקא היכא שנשתמש כולו באיסור אבל אם לא נשתמש בו איסור אלא מקלתו די לו בהכשר מקלתו ומ"ש לעיל נאסר כולו היינו לענין להשתמש בלי הכשר כמ"ש ולפ"ז מ"ש ודוקא לאיסור אבל לענין הכשרו כו' לא קאי אכל זה אדלעיל מיניה דלעיל לא מיירי אלא בנאסר מקלתו וכאן מיירי דוקא בנאסר כולו או אפשר לומר דאף בכאן איירי בנאסר מקלתו שהוא אומר שנאסר מקלתו דאמרינן דלמא טעם דמילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה ולכן קיימינן דלמא כולו נאסר אבל אם ידוע לאחרים שלא נאסר אלא מקלתו נכשר נמי מקלתו וזהו שגרם רבינו ידוע ול"ג יודע דדוקא בעינן שיהא ידוע לאחרים כנ"ל לבאר דברי רבינו שמפרש דברי הרשב"א ולא פליג עליה וע"ד : (כג) מחבת שמטגנין כו' כתב אבי העזרי בשם אביו רבי יואל שצריכה ליבון כו' נתבאר בטור א"ח סימן תנ"א דנהוג עלמא כאבי העזרי ומיהו במחבת של איסור יש להחמיר כדברי הר' יואל ב"י : (כד) סכינים ישנים כו' אם בא להשתמש בהם בצונן נועצן י' פעמים בקרקע קשה ודיו ז"ל הרא"ש בס"פ ע"ז וסכין שפה והיא טהורה · אמר רב הונא עשר פעמים בקרקע · לאו דוקא עשר דהא בירושלמי קאמר ג' פעמים (כ"כ הר"ן בשם התוס' ועיין בב"י עכ"ה) : (כה) ואם בא להשתמש בו רותח מגעילה אבל הרמב"ם כתב בפי"ז דשיפה מכשרה אפי' לחתוך בה רותח וכ"כ הר"ן וכתב שיש הוכחה לזה מן הירושלמי וכן פסק ב"י ונראה הטעם משום דסתם סכין א"נ בו ב"י ואינו אוסר אלא קליפה ומותר קליפה הלכה ע"י שיפה ודוקא שיפה אבל נעילה עשר פעמים בקרקע קשה לא מהני :

אבל

חדושי הגהות

וקבלה איסור מחציה השני שנתחממה ולא פלטה איסורא קמ"ל (ב"ח) : ח ולפ"ז יהיה דעת הטור נגד דעת אביו הרא"ש וזהו צ"ע ליישבו ועיין בש"ב א"ק י"ז : ט לישנא דומ"ם נדחית דקאמר מבואר היטיב להמעיין בתוס' שם (עו :) ד"ה א"ר הונא דהתם קאי ארברי ה"ר אלחנן :

בת"ח

ליה בהגעלה ולא אמרינן כל מה דעתיד לפלוט פולט בהגעלה דשובה אלא אינו יוצא מידי דופנו ופולט אחיד מעט מעט ואין להלק ולומר ממה שבלע על ידי האור לא יפלוט לעולם אלא באור דהא אמרינן בשפוד והאסכלא של קדשים מגעילן ברותחין אלמא בלועה ע"י האור נפלטת ע"י רותחין ורמה שיספיק אם ילבן חודו של סכין לפי שרגילין הנכרים להשתמש בו באור אע"ג דאם מקלתו אם כולו נתפשט האיסור בכולו מ"מ כיון שאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור סגי בהכי עכ"ל · נראה מדברי התוס' והרא"ש דההיא דפרק כל שעה דמכשיר ברותחין בסכין שאין בו גומות והיא דפ"ק דחולין ותוספתא דמרדכי ליבון בסכינים שיש בהם גומות והייט מאי דמפליג בירושלמי בין גדולה לקטנה דסתם גדולה יש בה גומות וסתם קטנה אין בה גומות אלא שריב"ש סובר דאף ע"פ שאין בה גומות בעי ליבון מפני שהנכרי מתקן בו הנר והופך בו בשר ע"ג גחלים ומיהו כבר כתב הרא"ש דבליבון חודו סגי כיאלא דסכין שיש בו גומות כולו צריך ליבון ואם אין בו גומות מלבן חודו ומגעיל שאר הקתא ופרולא והר"ן כתב בפ' כ"ש שדעת הראב"ד דדוקא סכיני דפיסחא הוא דסגי ברותחין משום דהיתרא בלע אבל בשאר איסורין הסכינין צריכין ליבון שפעמים צולין בהם אבל רש"י בפסקי הלכותיו כתב שבכל האיסורים אין הסכין צריך אלא הגעלה אע"ג דאיסורא בלע וכתב (וכ"ת) אי מההיא דפרק כ"ש לא איריא דהתם היתרא בלע כתב רמב"ן דליתא דלא אמרו היתרא בלע אלא בקדשים שבשעת בליעת הכלים לא היה שם איסור עליו שעדיין לא נקרא נותר אבל חמץ כיון שהיה שמו עליו קודם שנבלע איסורא בלע וכ"כ שהוא דעת הרי"ף שלא לחלק בין חמץ לשאר איסורין ומסקנא דברותחין ובכלי ראשון בין לענין חמץ בין לשאר איסורין שאע"פ שהסכין משתמש בו ע"י האור כמו שכתבנו למעלה אבן בכל כלי בתר רוב תשמישו אזלינן שהרי צלוחיות וטסות וקיתוניות ששנינו בכן מדיחן א"נ שלפעמים רחוקות לא ישתמש בהן בחמין ואפ"ה סגי להו בהדחה אף הסכין נ"כ אע"פ שלפעמים שתשו בו ע"י האור אין רוב תשמישו בכך ומ"ה סגי להו ברותחין ומיהו כלי ראשון בעינן דזימנין דמעייל להו בזודא דהיתרא וסי"ל כעין כסא וכ"כ בה"ג ואע"פ שבענין זה אינו עיקר תשמישו כיון שפעמים משתמש בו ע"י האור ממש ולפי אותו תשמיש צריך ליבון וכעמים שהוא משתמש בו בכלי ראשון וכמו שכתבתי ולפי אותו תשמיש צריך הגעלה אע"פ שהרבה פעמים הוא משתמש בו בכלי שני הטילו חכמים. הכשר ביטוי שהוא צריך לתשמיש אמצעי דהייט ברותחין ובכלי ראשון א"כ משום דאגב דוחקא דסכינא בלע עפי החמירו עליו שלא להתירו בכלי שני והצריכו כלי ראשון עכ"ל והעת הרמב"ם כדעת הראב"ד שבפ"ה מהלכות חמץ ומצה כתב הסכינים מרקיח את הנצב ואת הלהב בכלי ראשון ובפי"ז מהמ"א כתב הלוקח סכין מן הנכרי מלבנה באש או משחיזה ברוחיים שלה ואם היתה סכין יפה שאין בה פגימות די לו אם נעצה בקרקע קשה עשר פעמים ואוכל בה צונן ואם יש בה פגימות או שהיתה יפה ורצה לאכול בה חמין או לשחוט בה מלבנה או משחיזה כולה עכ"ל והרשב"א כתב בת"ה בא לא זוך בה רותח יש מגדולי המורים שהורו שצריכה ליבון ויש מי שאומרים שהסכינים הגדולים צריכין ליבון פעמים שצולין בהם בשר ע"ג האש כשפוד אבל הקטנים מגעילן ודיו בד"א בסכינין של נכרים אבל בסכין שמכשירין בפסח מגעילן ודיו ואפילו הגדולים שבהם ויש מי שהורה להקל בכולן להגעילן בכלי ראשון ודיו וכן נהגו עכ"ל: כתב הרשב"א בתשובה סי' תקעי"ה דבר פשוט הוא דלא מהני ישן אלא בכלי היין: ב"ה כתוב בא"ח כשם שמכשירים הכלים משום בליעת איסור כך מכשירים אותם בהגעלה או בליבון מחמת דבר מאוס כגון מי רגלים או דבר אחר מאוס דכתיב אל תשקצו את נפשותיכם וכן נהגו כל ישראל ואני אומר שהמנהג זה אין לו עיקר וגם לא פשוט בינינו אלא משפשפו ביותר ודיו:

קכב כל נותן טעם לפגם מותר הכי אסיקנא בפרק בתרא דע"ז (סה:): וכל קדרה שאינה בת יומא חשיבה טעם לפגם ומיהו חכמים אסרו לבשל בה לכתחלה גזרה אטו בת יומא בסוף מסכת ע"ז (דף עו'): ומ"ש ואין חילוק בין אם היתה בלועה מאיסור נבלה ובין אם היא בלועה מחלב ובא לבשל בה בשר או איפכא כ"כ הרשב"א בת"ה כלומר דאע"פ דהיתר בלע לא אמרי כיון שנפגם שרי והביא ראיה מדאמרי' (פסחים ל') קדרות בפסח ישברו או משהו להו עד לבתר פיסחא ופשוט הוא: ב"ה אם חממו מים בקדרה תוך מע"ל עיין בסי' ק"ג וסי' קכ"א:

והא דחשוב פגום בשהיית יום א' דוקא שהקדרה הדיחה יפה וסר ממנה כל שמנונית איסור הדבוק בה וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה הקצר וכת"ה הארוך ביאר הדבר יפה שכתב גרסי' בפ' בתרא דע"ז על הלוקח כלי תשמיש מן הנכרי כולן שנשתמש בהן עד שלא הטביל ועד שלא הגעיל ליבן תני חדא אסור ותני חדא מותר ל"ק הא כמ"ד נטל"פ אסור והא כמ"ד מותר ואנן קי"ל כמ"ד מותר י"מ דהא דקניא כלים שנשתמש בהם עד שלא הטביל טבילה היינו הדחה והיינו דלת"ד נ"ט לפגם אסור דאי טבילה ממש קאמר ובכלים שלא נשתמש בהם ליכא נ"ט כלל אלא טבילה זו היינו הדחה כלומר שאם נשתמש קודם שהדיח מותר דנ"ט לפגם הוא ולפי דבריהם אפי' באיסור המודבק על פי הכלי אם אינו בן יומו אומרים בו נ"ט לפגם כמו שאמרנו באיסור הבלוע בדופני הכלי · אבל הראב"ד ורבותינו בעלי התוס' סבורים שלא אמרו בשאינו ב"י נותן טעם לפגם אלא באיסור הבלוע אבל מה שהוא בעין על פי הכלי הרי הוא כחתיכת איסור שלא נפגם (א) ופירש הראב"ד עד שלא הטביל טבילה ממש ולא מדוקא נקט ליה ומסתברא ודאי כדבריהם שאם נשתמש בהם עד שלא הדיח לכ"ע אסור כדתניא שמעתא דלגון וליפתן וסילקא שחתכו בסכין דטעמא משום שמנונית הקרוש ע"פ הסכין אלא שק"ל קצת הא דאמרינן בפרק אין מעמידין קורט של חלתית מ"ט אמר רבא משום דמפסקי להו בסכינא דארמאי ואע"ג דאמר מר נטל"פ מותר הכא אסור דחורפא דחלתיתא מחליא ליה אלמא אפי' בסתם סכינים שמנוניתם קרוש על פניהם שייך נ"ט לפגם ותירץ לי מורי ה"ר יונה ז"ל דהתם בקורט של חלתית הנמכר בחנות וחנוני מקנח הוא את כליו עכ"ל · והרמב"ם כתב בפי"ז מהמ"א וכולן שנשתמש בהם עד שלא הדיחן או עד שלא הדיח ועד שלא הלבין ועד שלא הטביל מותר שכל השומן שבהם נטל"פ הוא כמו שביארנו וכתב הר"ן בסוף ע"ז שדעתו של הרמב"ם כדעת האומרים דשלא הטביל דקתני היינו שלא הדיח שאף על פי שלא הדיח שרי לפי שטיחת האיסור שעל פי הכלי נפגמת מיום לחבירו כבלע שבתוכו ואינה כאיסורו עצמו: **כתב** הרשב"א איסור מועט שנבלע בכלי אם דרכו של אותו כלי שלא להשתמש בו היתר מועט וכו' כן כתב בת"ה הקצר

(ט) אבל אם יש בו גומות אסור להשתמש בו בין בצונן בין בחמין עד שילבנו היטב וי"א שאפי' אין בו גומות והוא קטן צריך ליבון שפעמים מהפך בו הנכרי בשר אצל האש או מתקן בו נר של חלב בעוד שהוא דולק (ס) וכתב א"א הרא"ש ז"ל ומיהו אפי' לא ליבן אלא חודו כדרך שנשתמש בו הנכרי ע"י האש שפיר דמי:

קכב (א) [א] **כל** נותן טעם לפגם מותר וכל קדרה שאינה בת יומא חשיבה טעם לפגם ומיהו חכמים אסרו לבשל בה לכתחילה גזרה אטו ב"י ואין חילוק בין אם היתה בלועה מאיסור נבלה ובין אם היא בלועה מחלב ובא לבשל בה בשר או איפכא (ב) שאע"פ שנפגמה הקדרה קודם שבא לידי בשר בחלב אסור לבשל בה לכתחלה והא דחשיב פגום בשהיית יום אחד דוקא שהקדרה הדיחה יפה וסר ממנה כל שמנונית איסור הדבוק בה (ג) אבל לא הדיחה יפה שהאיסור הוא בעין (ד) אינו נפגם בשהיית יום אחד (ה) וכתב הרשב"א איסור מועט שנבלע בכלי אם דרכו

ומ"ש וי"א שאפי' אין בו גומות והוא קטן פי' אפי' שהוא נ"כ קטן צריך לבנן וכו' ואע"ג דבכל הכשר כלים הולכים אחר רוב תשמישן של כלים דעת י"א לחוש למיעוט המצוי וכדכתב בא"ח סי' תנ"א לגבי הגעלת הקערות ושכן פסק אב"י העזורי ולא דמי למחבת דמיקל אב"י העזורי גופיה דסגי בהגעלה ולא כאביו הר' יואל טעמו משום דאיכא משקה בתבשיל וכדפריך בסמוך:

קכב כל נ"ט לפגם מותר פי' כל איסור שנתערב בהיתר ותערובתו נט"ל בהיתר מותר דיעבד כגון חומץ של יין נסך שנפל לתוך גריסין כדלעיל בסי' ק"ג · וכל קדרה וכו' ומיהו חכמים אסרו וכו' כלומר בשאר איסורים ודאי אע"ג דנט"ל מותר אין לערבו לכתחלה דאין מבטלין איסור לכתחלה מדאורייתא בין נ"ט לשבח בין נט"ל אבל בקדרה הבלוע מאיסור דמן התורה מותר לבשל בו כשנט"ל דאין כוונתו לבטל כלל האיסור הבלוע ואפ"ה חכמים אסרו לבשל בה: ומ"ש ואין חלוק וכו' פירוש אע"ג דהיתה בלועה בחלב ואינו ב"י דהשתא איכא תרתי חדא דהיתירא בלע ולגבי היתירא אמרינן מקליש קליש כדלעיל סוף סי' ל"ג · אידך דנט"ל הוא אפ"ה אסור לבשל בה לכתחלה:

והא דחשיב פגום וכו' זו היא דעת הרשב"א כמ"ש בת"ה הארוך דלא כהרמב"ם דס"ל דאף השמנונית שעל פני הכלי נמי נפגם אם אינו ב"י וכך היא דעת רוב פוסקים וכדלעיל בסימן י': **כתב** בש"ע קדרה הבלועה מבשר וחלב אם קודם שעבר לילה אחת חממו בה מים חשיב כאילו חזר ונתבשל בה האיסור ותוכן הע"ל משעה שהוחמו המים משא"כ בשאר איסורין עכ"ל פי' דקודם שעבר לילה אחת לדברי הכל נ"ט לשבח והמים נעשו נבלה שיש בהם טעם לשבח מבשר וחלב ואין במים ס' כנגד כל הבלוע בקדרה מבשר וחלב דנכולה קדרה משערי' משא"כ בשאר אסורין דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר וחלב מיהו לדידן דקי"ל בכל איסורין חנ"נ אין חלוק וע"ל סי' ק"ג:

כתב הרשב"א איסור מועט וכו' ואינו נראה להתיר מק"ו כו' ותימא מי הגיד

דרכי משה

קכב (א) דלא כהר"ן שכתב בסוף ע"ז בשם הרמב"ן דאפילו באיסור בעין אמרינן נט"ל וע"ל סימן צ"ה דמ"מ אם יש ס' נגד הדבוק מותר משום נט"ל בתשובת הרשב"א סי' תצ"ז דאין חילוק בין דבר חריף ושאר דברים דבכ"ע נט"ל הוא ושרי וכ"מ בדעת הטור דאין לחלק אבל במרדכי ס"פ א"מ כתב ראבי"ה בשם ר' טוביה דאם בישל דבר חריף בקדרה שאינה ב"י דאסור דאגב חורפא מחליא ליה ועושה הכלי נ"ט לשבח דהוי כקורט של חלתית כו' וכ"ה בא"ח הל' פסח סימן תמ"ז וב"מ קצת תשובת רשב"א סימן תמ"ט וכתבתי

פרישה

(כו) אבל אם יש בו גומות אסור להשתמש בו בין בצונן בין בחמין עד שילבנו אע"ג דבאין בו גומות לצונן א"צ אלא שיפה ולרותחין א"צ אלא הגעלה ה"ט משום דלצונן א"צ אלא להסיר איסור הדבוק והוא הותר על ידי שיפה ולרותחין צריך להעביר איסור הבלוע והוא יוצא ע"י הגעלה אבל איסור שבתוך הגומות אינו עובר לא ע"י שיפה ולא ע"י הגעלה וצריך ליבון: (והוא קטן ר"ל אפי' הוא קטן עכ"ה): (ס) וכתב א"א הרא"ש ז"ל אפי' לא ליבן אלא חודו כדרך שמשתמש בו הנכרי ע"י האש שפיר דמי טעמו דהואיל ולא נשתמש באיסור אלא קצתו א"צ להכשיר אלא קצתו אע"פ שמסיים שם הרא"ש ז"ל כיון שאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור סגי בהכי עכ"ל אין רצונו בזה לתת טעם להתיר דאלו פסקא דהכשר דאמרינן גבי נכרי פעמים דרכו להפוך בה הבשר ע"ג גחלים הה"ל בישראל איך נומר כן אלא עכ"כ צומר דלא מיירי שישתמש הישראל בכולו ע"י האור וכמ"ש בדרישה ע"ש:

סי' קכב (א) כל נותן טעם לפגם מותר כו' · ובין אם היא בלוע מחלב ובא לבשל בה בשר או איפכא דאע"ג דהיתר בלע לא אמרינן כיון שנפגם שרי:

(ב) שאע"פ שנפגמה הקדרה קודם שבא לידי בשר בחלב פי' לידי איסור בשר בחלב:

(ג) אבל לא הדיחה יפה שהאיסור הוא בעין אינו נפגם בשהיית יום א' כ"כ הרשב"א בת"ה וכן הוא דעת רוב הפוסקים אבל הרמב"ם בפי"ז מהמ"א כתב שאפי' איסור בעין נט"ל הוא אם שהה מע"ל הביאו ב"י בד"ה והא דחשוב פגום ע"ש: (ד) אינו נפגם בשהיית יום א' ל"ד יום אחד קאמר אלא לאפוקי אם רצונו שנפגם לגמרי דהו אפי' נבילה בעיניה פוגמת כמ"ש רבינו לעיל בסימן ק"ג גם בסימן זה: (ה) כתב הרשב"א כו' עד שאין מבטלין איסור לכתחלה (דלא אמרינן ישתמש בו בתחלה במרובה ואח"כ במועט ע"ז אמר שאין מבטלין כו' עכ"ה) אפי' איסור מועט ואפי' איסור הבלוע וז"ל הרשב"א בת"ה הארוך ואפי' בשפע אסור להשתמש בו גזירה שמא ישתמש בה בדבר מועט ויבא לידי נ"ט עכ"ל ואע"ג דהמין כתב (וכן פ"ה שהעור עכ"ה) שטעם דאין מבטלין איסור לכתחלה נראה דאם נותן טעם בזה למה אין מבטלין

דרישה

סלוד מ"מ כיון שמשתמשו בו בשמין ופולט מעט מעט ואסור כמ"ש רבינו בסמוך הטעם דאם הגעיל הכלי כצריך ניכר שאסור להשתמש בו בשמין אלא ודאי עיקר טעם הרא"ש כמ"ש והואיל ולא נשתמש בו ע"י האור אלא מקצתו גם להכשרו א"צ אלא מקצתו וכא דמסיים הרא"ש הטעם כיון שאין הישראל כו' כ"כ שלא תקשה ניחא ולמה הנכרי שימש בכולו ע"י האור ולמה יועיל לנו הכשר קצתו וע"ז אמר הואיל שאין הישראל משתמש בסכין ע"י האור וי"ל כיון שאנו רואין שאין דרך ישראל להשתמש באור כ"א במקצתו או לא חיישינן שהנכרי שימש בו באור בכולו שדרך תשמישו של יהודי ונכרי כן הוא שמשימין מחממין באור במקצתו ולא בכולו יהכי כן הכ"מ דבריו דהרא"ש יספיק אם ילבן חודו כו' ואע"ג דאם מקצתו אם כולו לא חיישינן לזה כיון דעכ"פ לא השתמש הנכרי בכולו כמו שאין הישראל משתמש בכולו ע"י האור ולאם מקצתו אם כולו לא קפדינן דבאיסורו כן הכשרו ונראה דזהו למד רבינו מה דכתב על הרשב"א דר"א כשמשתמש בכולו כו' דכן הן דברי הרא"ש עצמו ע"ד שהרשב"א ודו"ק · ואין להקשות שהרי הרשב"א גורם להקשותן כמ"ש ב"י א"כ אשמע שהי"ל סובר אע"פ שלא נשתמש אלא מקצתו באיסור צריך להגעיל כולו בת"ה הקצר לא מלאתי גירסא זו ואפשר שהב"י לפי מה שהוא מפרש דברי הרשב"א כתב שהרשב"א גורם כן או אפשר לומר שמצא כן הגירסא בת"ה הארוך ודינו לא ראה ספר ת"ה הארוך וביאר דברי הרשב"א כפי גירסת ת"ה הקצר ואפשר לומר דאף גם שהרשב"א ס"ל שאם לא נשתמש אלא מקצתו באיסור גם בהכשר אין צריך אלא מקצתו מ"מ שפיר גרים ליה ולקתייהו בורין דאף על פי דהואיל ולא נשתמש אלא מקצתו ע"י כמ"ש א"צ להכשיר אלא מקצתו מ"מ צריך להגעיל הקתא ברותחין משום שנאסר ע"י משמוש היד וכ"כ צ"ל טעם זה לדעת הגורסים והדר מעייל להתייהו כו' דס"ל דהכשר מקצתו מועיל לכולו ואפ"ה צריך להגעיל הקתא ברותחין משום שנאסר מאיסור המדבק ונבלע בה במשמוש היד ודו"ק:

סי' קכב [א] כל נותן טעם לפגם מותר פרק אלו עוברין פלוגי ר"ש ורבנן ר"ש יליף טעם כעיקר מגיעולי נכרים ורבנן ילפי מתרומות אבל לא מגיעולי נכרים משום דגיעולי

דרכו של אותו כלי שלא להשתמש בה בהיתר מועט בכדי שיתן זה טעם בהיתר שישתמשו בו כמו קדרה גדולה וחבית גדולה וכיוצא בהן הרי זה מותר להשתמש בו לכתחילה אע"פ שהוא ב"י לפי שא"א לבא לידי נתינת טעם אבל אם הוא כלי שמשתמשים בו בדבר מועט כמו קערה וכיוצא בו אסור להשתמש בו שאין מבטלין איסור לכתחילה אפילו איסור מועט ואפי' איסור הבלוע ע"כ [ג] ואינו נראה להתיר מק"ו דאפי' קדרה שאינה בת יומא שהיא מותרת אסורה משום גזרה אטו בת יומא כ"ש באותו כלי עצמו אע"פ שאין דרך להשתמש בו בהיתר מועט יש לנו לגזור אטו שמא ישתמש בהיתר מועט : (ו) סתם כלי נכרים הם בחזקת שאינן בני יומן ולפיכך אם עבר ונשתמש בו קודם הכשר התבשיל מותר וכתב

הקלר וכ"כ הריב"ש סימן שמ"ט בתשובה בשם הראב"ד : ומ"ש רבינו ואין נראה להתיר מקל וחומר דאפילו קדרה שאינה בת יומא שהיא מותרת וכו' אין כאן קושיא כלל דלא דמי להדדי דע"כ לא שרי הרשב"א אלא לפי שאינו מצוי להשתמש באותו כלי בדבר מועט וכל דבר שאינו מצוי אין חוששין לו ומה ענין זה לקדרה בת יומא ושאינה בת יומא שאדם עשוי לבשל בזו ובזו ומ"מ צריך לבאר מהיכן למד הרשב"א דין זה והוא מבואר בת"ה הארוך וז"ל כבר ביארנו למעלה שאין מבטלין איסור לכתחלה מיהו אם נבלע איסור מועט לתוך כלי מותר אם דרכו של אותו כלי להשתמש בו בשפע היתר מותר להשתמש בו לכתחלה כיון שהאיסור מועט ואי אפשר לבא לידי נתינת טעם דתניא פ' אין מעמידין (לג :) קנקנים של נכרים חדשים מותרים ישנים או מזופפים אסורים כיצד נכרי נותן לתוכו יין ישראל נותן לתוכו מים נכרי נותן לתוכו יין ישראל נותן לתוכו ציר או מורייס ואינו חושש כלומר ישראל נותן לתוכו מים ושותה אותם ואיבעיא להו התם מה לתת לתוכן שכר ואסיקנא דשרי דגרסינן התם רבינא שרא לרב חייא בר ר' יצחק למירמא ביה שכרא אזיל רמא בהו חמרא ואפילו הכי לא חש למילתא אמר אקראי בעלמא הוא וטעמא דהא מילתא דיין הבלוע בכלי דבר מועט הוא דכל שמשתמשין בו בגוכן אין בולעו אלא מועט וכיון שכן וכלי זה שמשתמשין היתר בשפע אי אפשר לבא לידי נותן טעם ולפיכך אפילו לכתחלה מותר ולפיכך איסור משהו שנבלע בקדרה או בתוך הקנקנים וכיוצא בזה מותר להשתמש בו לכתחלה ואפילו בבן יומו לפי שאי אפשר לבא לידי נ"ט אבל אם נבלע בכלי שדרכו להשתמש לעתים בדבר מועט כקערה וכיוצא בה אסור להשתמש אפילו בשפע גזרה שמא ישתמש בה בדבר מועט ויבא בו לידי נ"ט עכ"ל : ב"ה · כתוב בא"ח יש מתירין לבשל בקדרות ישראלים האוכלים גבינות הנכרים שהם מקונחות יפה ויש אוסרים ונראים דבריהם עכ"ל :

סתם כלי נכרים הם בחזקת שאינן בני יומן דבר זה מוסכם מהפוסקים זולת הרמב"ם ולמדו כן מדאמרי' בסוף ע"ז (עה :) דלמ"ד נ"ט לפגם מותר אם נשתמש בכלי נכרים עד שלא הגעיל ולא ליבן מותר משמע דבכלים שאינן ב"י מחזקינן להו ועוד מדתניא בפרק אין מעמידין (לח :) כוספן של נכרים שהוחמו חמין ביורה גדולה אסור ואקשי' והא תניא אחד יורה גדולה ואחד יורה קטנה מותר ופרקינן לא קשיא הא כמ"ד נ"ט לפגם מותר והא כמ"ד נ"ט לפגם אסור אלמא סתם כליהם נ"ט לפגם והיינו משום דבחזקת שאינן בני יומן מחזקינן להו וכן ממישחא שליקא דארמאי דשרי התם ומטעם זה התירו שמן של נכרים דלא חשו לזליפת הכלים מפני שהוא נותן טעם לפגם כלומר דסתם כליהם אינן בני יומן ועוד דבכמה דוכתי משמע דפת של נכרי' אין בה משום גיעוליהם וכמ"ש הר"ן בפא"מ וכתבו התוס' והרא"ש והר"ן והמרדכי בפא"מ דטעמא דמילתא מפני שהוא ס"ס ספק נשתמשו בו היום או אתמול ואם תימצי לומר נשתמשו בו היום שמא נשתמשו בו בדבר שהוא פוגם בעין או דבר שאין נ"ט וכתבו רבינו בסמוך וכתב הר"ן דיש דוחקים לומר דחיישינן לבני יומן אלא שאלו כולם נפגמים הם אפילו בבני יומן אבל בדברים אחרים חיישינן ואין זה מחוור שכיון שהוזכרו בגמרא הרבה פת ושמן קפריסין וקפלוטאות וחמץ וכוספן ואהיכי דוחק הוא לומר שכל אלו נפגמין בבני יומן ושכחוש לכל הדברים שלא הוזכרו בגמ' אלא ודאי לכלי בני יומן לא חיישינן וא"ת והא אמרי' בפ"ק דחולין (ח :) השוחט בסכין של נכרים רב אמר קולף ושמואל אמר מדיח אלמא חיישינן לבן יומו שאם לא מפני כך הו"ל נטל"פ ומותר יש מי שתירץ שכיון שהסכין תשמישו תדיר חיישינן לבן יומו והרמב"ן הקשה מדאמרינן (ע"ז לט :) בקורט של חלתית דאסור משום דמפסיק בסכינא דארמאי ואע"ג דאמר נטל"פ מותר אגב חורפא דחלתית מחליא ליה והוה ליה נ"ט לשבח אלמא בסכין נמי לא חיישינן לב"י דאי חיישינן בלא חורפא דחלתיתא הוה ליה נ"ט לשבח ותירץ שאיפשר שחלתית אי לאו משום חורפא דיליה נפגם אפילו בב"י אלא חורפא דיליה מחליא ליה ומהדר ליה טעמיה לשבח ואינו מחוור לי ולפיכך נראין הדברים דסכין נמי סתמו אינו ב"י וכי אמרינן השוחט בסכין של נכרים קולף אי מדיח לדידן דקי"ל נותן טעם לפגם מותר ליתא אלא בסכין בן יומו דוקא עכ"ל וכך הם דברי הרא"ש שכתב שם והא דאמרינן בפ"ק דחולין השוחט בסכין של נכרים קולף או מדיח התם מיירי בידוע שהוא בן יומו אי נמי בשוחט לכתחלה ע"מ להדיח או לקלוף דדוקא בדיעבד התירו נותן טעם לפגם עכ"ל : ב"ה וכתב ר"י בשם הרשב"א שלא אמרו נותן טעם לפגם מותר אלא בדברים שדרכן להדיחן ולהסיר שומנן אבל בסכין שאין דרך להדיחו משומנו והשומן הוא בעין לא אמרינן בזה נותן טעם לפגם מותר וסכין של חנוני דרכו לקנחו אבל הרא"ש לא חילק בין סכין לשאר כלים דסכין נמי אם אינו בן יומו נותן טעם לפגם הוא ואסור להתוך בסכין של נכרים לכתחילה על דעת לקלוף או להדיח אח"כ שמא ישכח ולא יקלוף ולא ידיח עכ"ל כתב ר"י בני"א ח"ג דכל האיסורים מותר שלא כדרך הנאתן אפילו שלא במקום סכנה : ומדברי הרמב"ם נראה שהוא סובר שסתם כלי נכרי' הן ב"י שכתב בפ"ג מהמ"א החמאה שבשלו אותה נכרים אסורה משום גיעולי נכרי' כמו שיתבאר ואילו לדברי האומרים סתם כליהם של נכרים אינן ב"י לית בה משום גיעולי נכרים ועוד שכתב בפי"ז דמישחא שליקא ודבש אין בהם משום גיעולי נכרים מפני שהבשר פוגמן ומסריחן וזהו פירוש למה שאמרו בגמ' (לח :) אי משום גיעולי נכרים נטל"פ הוא ומותר ואם היה סובר דסתם כליהם של נכרים אינם בני יומן הו"ל למימר דמההיא טעמא הוו נ"ט לפגם ולפי זה מ"ש שם בסמוך כוספן של נכרים שהוחמו מותר מפני שנ"ט לפגם הוא לא משום דסתם כליהם של נכרים אינם ב"י קאמר אלא מפני שהבשר פוגם את הכוספן ומסריחו וכדרך שכתב בשמן ודבש ועוד שכתב שם פולים ואפונים ועדשים וכיוצא בהם ששולקים אותם הנכרים ומוכרין אותם אסורים משום גיעולי נכרים בכ"מ שמא יבשלו אותם עם הבשר או בקדרה שבשלו בה בשר וכן הסופגנין שקולין אותם הנכרים בשמן אסורים אף משום גיעולי נכרים הרי בהדיא שהוא חושש לסתם כלי נכרי' משום גיעול ולפי זה מ"ש שם גבי לוקח כלים מן הנכרים וכולן שנשתמש בהם עד שלא הרתיח ועד שלא הדיח ועד שלא הלבין מותר שכל השומן שבהם נ"ט לפגם הוא כמו שביארנו צ"ל דבשסיקן עד שאינן בני יומן מיירי וכן צ"ל על כרחך לדעת האומרים דסתם כלים של נכרים חיישינן להו לבני יומן דהא דתניא בסוף ע"ז וכולן שנשתמש בהם עד שלא יגעיל ועד שלא ילבין מותר דבשסיקן מיירי הא לאו הכי אסור ודייק קצת לישנא דהרמב"ם דלכך נתכוון ממה שכתב שכלי השומן שבהם נ"ט לפגם הוא כמו שביארנו והוא לא כתב לא לפניו ולא לאחריו לסתם כלים של נכרים אינם ב"י ואם כן צריך לומר דכמו שביארנו לא קאי אלא למה שכתב שלא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא הואיל ועדיין לא נפגם השומן ומד"ס לא יבשל בה לעולם לפיכך אין לוקחין כלי חרס ישנים מן הנכרים וכולי ואם לקח ובישל מיום שני והלאה התבשיל מותר והיינו בודאי כשהוא יודע שאינה בת יומא כנ"ל . אבל מצאתי שכתב הרשב"א בתשובה ח"ג סימן רמ"ו שטעמו של הרמב"ם בכוספן של נכרים הוא משום דסתם כליהם של נכרים אינן ב"י ויש הוכחה לדברי הרשב"א בלשונו של הרמב"ם שכתב שמן של נכרים מותר ואפי' נתבשל ואינו נאסר משום גיעולי נכרים מפני שהבשר פוגם את השמן ומסריחו וכן דבש נכרים שנתבשל הותר מטעם זה כוספן של נכרים שהוחמו מותר מפני שנטל"פ הוא ע"כ ואם לא היה סובר דסתם כלי נכרים אינן ב"י הו"ל וכן כוספן של נכרים שהוחמו מותר מטעם זה כמו שכתב בדבש מדלא כתב כן משמע דכוספן אין הבשר פוגמו ואפ"ה שרי דסתם כלים אינן ב"י וה"ל נ"ט לפגם ובשמן ודבש לא איצטריך להאי טעמא דטעמא דעדיף מיניה נקט דאפילו אם היה בן יומו מתש. מותר להוא טעמא ולפי זה אתי ההיא דכולן שנשתמש בהם עד שלא הרתיח ועד שלא הלבין כפשטא ולא נצטרך להעמידה בשסיקן ולפי זה יש ליישב מה שכתב גבי פולים ואפונים ועדשים עיקר הטעם הוא שמא יבשל אותם עם הבשר ומ"ש או בקדרה של בשר כדי נסבה אי נמי דמשום דמינים אלו אינם ראויים לאכול אלא עם שומן ולכן אנו חוששין בהם שמא בשל אותם בקדרה שבשלו בו בשר תיכף אחר בישול הבשר כדי שתפלוט בהם משומן שבה וכן הסופגנין אנו חוששין שמא קלו אותם בשומן של נבלה אבל ההיא דחמאה שבשלו אותה נכרים אסורה משום גיעולי נכרים איני יודע ליישבה לפי דרך זה דדוחק לומר דחייש שמא יערב בה שומן ויבשלם יחד דאין זה במשמע דבריו ועוד שכתב כמו שיתבאר ולא אשכחן ליה תשבא זו ולכן נראה שדעתו כמו שכתבתי תחלה דסתם כלים של נכרי' הם ב"י · מ"מ לענין הלכה נקטי' כדברי כלל הפוסקים שסוברים דסתם כלי נכרים

הגיד לו לרבינו דגזירה שאינה בת יומא אטו בת יומא בשתי קדרות אמרו הלא בחדא קדרה נמי איכא גזירה דילמא קסבר שאינה בת יומא היא והיא בת יומא דעביד איניש דקטעי בין שם לשבע כדאיתא פ"ק דפסחים אבל בכלי שאין דרך להשתמש בו בהיתר מועט אין לנו לגזור אטו שמא ישתמש בו בהיתר מועט כיון דאין רגילות להשתמש בו בהיתר מועט וא"כ מגד הסברא אין מקום להשגת רבינו כלל אכן דין זה שפסק הרשב"א לא פסקו אלא מכח הראיה שהביא מפ' א"מ דתניא התם קנקנים של נכרים נכרי נותן לתוכו יין ישראל נותן לתוכו מים או ציר ומורייס ואינו חושש כמ"ש ב"י והר"ן ז"ל שם בדף שס"א השיג עליו דהתם לא משום שהאיסור מועט בטל ברוב היתר אלא משום שהמים והציר והמורייס מפיגים טעם היין כאילו שורפין אותו במקומו אבל בשאר איסור מועט כגון נבלה וחלב ודם אין היתר בעולם להשתמש בכלי בהיתר מרובה לכתחלה כדי לערב האיסור בהיתר ולבטלו גם הרא"ה בס' בדק הבית לשם השיג על הרשב"א מטעם אחר ואע"פ שהשיב עליו במשמרת הבית ואמר שגם הראב"ד פסק כך מ"מ אין ספק שאין לדין זה ראיה כלל מהך דקנקנים של נכרים דאפשר לדחות ולומר דלא אמרו חכמים כך אלא גבי איסור יין והמים מפיגין טעם יין וכאילו שורפין אותו במקומו וכדכתב הר"ן וכיון דיש לדחות הראיה השתא י"ל דבכלל גזירת חכמים שגזרו שאינה בת יומא אטו ב"י הויא נמי גזירה זו דגזרינן היכא דנבלע בו איסור מועט אטו היכא דנבלע בו איסור מרובה דאי לא הא לא קיימא הא ותו כיון דאפי' בשאינה בת יומא דליכא איסור כלל גזרו כ"ש היכא דנ"ט לשבח אלא שהוא איסור משהו יש לגזור מועט אטו מרובה אבל משום דאין מבטלין איסור לכתחלה ליכא הכא כיון דאין כוונתו לבשל בו כדי לבטל האיסור כדפרישית בתחלת סי' זה אבל מטעמים דאמרן פשיטא דיש לאסור והכי נקטינן והארכתי בזה מפני שהרב ב"י פסק בש"ע כסתם כדעת הרשב"א להית' ולפע"ד נראה דיש להורו' לאיסור וע"ל בסוף סימן קל"ו וכמ"ש לשם בס"ד :

סתם כלי נכרים הם בחזקת שאינן ב"י וכו' כך היא הסכמת הפוסקים זולת הרמב"ם כדמוכח מדבריו שכתב גבי חמאה והביאם רבינו בסימן קט"ו

דרכי משה

וכתבתי לעיל סימן צ"ח וצ"ל להביא ראייה ממרדכי והסמ"ג שכתבתי לעיל סימן צ"ו דמרקחת של נכרים אף בדבר חריף מותר משום דסתם כלי נכרים אינן ב"י ש"מ דאף בדבר חריף אמרינן נט"ל שרי ואפשר לדחות דשאני מרקחת דהדבש מבטל חריפות המרקחת ולכן שרי וכ"כ בא"ח סימן תמ"ז והאגור הביא דברי המרדכי שאסור וכן הביא הב"י דברי האגור בסימן ק"ג ולא חלק עליו ובאו"ה דכן נהג מהר"ש וכ"ה בש"ד בהג"ה וע"ל סימן צ"ה דמעט תבלין שבמאכל לא משוי ליה דבר חריף (כתב או"ה אם בישלו בקדרה של בשר

דרישה

דגיעולי נכרים חידוש הוא דהא כל נט"ל מותר והכא גבי גיעולי נכרי' אסרה יחתנא ור"ע סבר לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא דלאו נט"ל הוא ורבנן קדרה בת יומא א"א דלא פגמה פורתא כלכך הוי חדוש · ובפרק השוכר את הפועל דף ס"ז ע"ב פליג ר"מ אס"ט ואמר דאפילו נט"ל אסור דהא כלי מדין אפי' קדרה בת יומא דא"א דלא פגמה פורתא ואפ"ה אסר רחמנא ע"ש ובתוס' שהאריכו אבל אנן קי"ל דנותן טעם לפגם מותר [ב] ואינו נראה להתיר מק"ו כו' עד אסורה משום גזירה אטו בת יומא ז"ל ב"י אין כאן קושיא כלל דלא דמי להדדי דע"כ לא שרי הרשב"א אלא משום שאינו מצוי להשתמש באותו כלי בדבר מועט וכל דבר שאינו מצוי אין חוששין לו ומה ענין זה לקדרה בת יומא ושאינה ב"י שאדם עשוי לבשל בזו ובזו עכ"ל והיה נ"ל ליישב דאע"פ שאינה דבר מצוי ליתן בה דבר מועט מ"מ חיישינן שמא כשיערה ממנו מה שנתן לתוכו

פרישה

מבטלין איסור לכתחילה הא קי"לן דכשאין מתכוין לבטל האיסור שרי כדאמרינן לעיל גבי ממחה של נכרי שבטלה דמבטל ע"י בישול חלב טמאה שבה הואיל ואין מתכוין לבטלה וע"ז כתב שם הטעם דאסור משום דגזרינן שמא ישתמש בה דבר מועט (או י"ל דהטעם דאין מבטלין איסור לכתחילה היינו משום גזירה שמא יתן בה דבר מועט ויבא לידי נ"ט וא"כ הוי כמו דברי הרשב"א שבת"ה שהארוך עכ"ה) : (ו) סתם כלי נכרים הם בחזקת שאינן ב"י כתב ב"י זה דבר מוסכם מהפוסקים וזולת הרמב"ם סובר שסתם כלי נכרים הם בחזקת ב"י והביא ב"י ראיותיו ע"ש וכתב

(ז) וכתב הרשב"א אעפ"כ אסור לומר לנכרי בשל לי ירקות בקדרתך וכן לא יאמר לו עשה לי מרקחת או פת שכל האומר בשל לי הרי הוא כאילו בשל בידיו ואיפשר שעל ידי הפלטה או ע"י הרקחים מותר (ס) שכל האומנין מייחדים כלים נקיים למלאכתן כדי שלא יפגמו אומנתן (ע) ובעל נפש יחוש שדברים אלו מביאים לידי טהרה ונקיות ע"כ (י) וטעם דמחזיקין כלי הנכרים שאינן בני יומן פי' א"א הרא"ש ז"ל [ג] משום דהוה ספק ספקא ספק אם נשתמשו בו היום ואפילו אם נשתמשו בו היום שמא נשתמשו בו בדבר הפוגם בעין וכיון דספק ספקא הוא תלינן להקל (יא) ולפי זה ה"ה נמי כלים (ב) שלנו שהוא ספק ספקא תלינן להקל (יב) כתב הרשב"א כלי שנאסר בבליעת איסור ונתערב באחרים ואינו ניכר בטל ברוב ואף על פי שאיפשר להגעילו ולהחזירו להכשירו על ידי כך אין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין לאסור כולם עד שיגעיל' אלא הרי הוא כאיסור יבש שנתערב ביבש ובטל ברוב שכל שאין מתירין

נכרים אינן ב"י וכן המנהג : וכתב הרשב"א אע"פ כן אסור לומר לנכרי בשל לי ירקות בקדרתך וכו' בת"ה ותחלת דבריו הם כלשון הזה כבר ביארנו שסתם כליהם של נכרים אינם בת יומא וכן ביארנו שכל כלי שאינו בת יומא נטל"פ הוא וכל נטל"פ מותר וכן ביארנו שאפילו כן אסור לבשל בהם לכתחלה ולפיכך יראה לי שאסור לומר לנכרי בשל לי ירקות אלו בקדרתך וכן לא יאמר לו עשה לי מרקחת או פת וכו' והביא בת"ה הארוך ראיה לאסור מדאמרי' בריש חולין (ו .) גבי הנותן לשכנתו עיסה לאפות וכו' שאני התם כיון דקאמר לה עשי משליכי כמאן דערב בידי' דמי והא התם דתערובת דמאי היתר גמור הוא כדאית' התם ואפ"ה כדאמר לה עשי משליכי אסור וחושש משום מעשר וה"נ אע"פ שלא אסרו פליט' כלי שאינו ב"י בדיעבד כיון דלכתחלי' אסור כל שאמר לנכרי עשה לי כמאן דמבשל ומבטל האיסור לכתחלה דמי ואסור אפילו בדיעבד למי שעשה כן ולמי שעשה בשבילו ואיפשר לומר שע"י הפלטר או על ידי הרקחין מותר דכיון שהם אומנים והכל לוקחין מהם כלים הם מיוחדים לאומנותם כדי שלא יפגמו זליפת כליהם ואולי על זה סמכו בדורות האלו לנהוג היתר בדבר הזה ואף ע"פ שלא נראה לי מעיקר הגמ' שהרי פלתית של נכרים אסור משום דמתכי לה בסכינא דארמאי ושמנן לשמואל משום זליפתן של נכרים אסרוה ולא חלקו בין לקחו מן הסיטון לנקח מבעל הבית ונקח מחנוני ע"כ ודברי הרשב"א אלו כתבם הר"ן בריש חולין : כתב הרשב"א כלי שנאסר בבליעת איסור ונתערב באחרים ואינו ניכר בטל ברוב וכו' בת"ה הקצר וביאר בת"ה הארוך שלמד כן מדאמרינן בשילהי ע"ז (עג :) כל איסורין שבתורה בין שלא במינם בנ"ט חוץ מטבל וי"נ דבמינם במשהו ואקשינן טבל מ"ט ופרקינן משום דבהיתרא כך איסורו ומאי מקשה טבל מ"ט הא טעמו מפורש משום דהוי דבר שיש לו מתירין ותירץ ר"ת דההיא בשאין לו טבל אחר להתירו ולא אמרו בפרק הנודר מן הירק (נח .) דטבל דבר שיש לו מתירין הוא אלא כשיש לו פרנסה אחרת להפריש עליו שאם אתה מזקיקו לקנות ממקום אחר הרי הוא נפסד כדי להתירו ולא אמרו דבר שיש לו מתירין אלא כשהוא יכול להתירו בלא שום הפסד ממון ממקום אחר ותדע מדגרסינן בפ' הזהב (נג :) אמר חזקיה מעשר שני שאין בו שוה פרוטה אומר הוא וחומשו מחולל על מעות הראשונות וכו' ואקשינן עליה הבכורים והתרומה חייבין עליהם מיתה וחומש וכו' ואם איתא לדחזקיה ליחלליה על מעות הראשונות ואוקימנא דלית ליה דלא פריק על מעות הראשונות א ואם איתא ילך ויביא ויקח ויחלל זה על מעות ויפרוק על מעות הראשונות אלא שלא אמרו דבר שיש לו מתירין אלא בדבר שיכול להתירו כדרכו בלא הפסד אחר ועוד שמעינן לה מהא דתנן במס' חלה זיתי מסיק שנתערבו עם זיתי ניקוף וכו' אם יש לו פרנסה ממקום אחר וכו' ואם לאו מוציא תרומה ותרומת מעשר לכל וכו' אלמא טבל דשיל"ת הוא אפילו אין לו פרנסה ממקום אחר ואפילו לא פריק אמעות הראשונות הרי יכול לתקנו שיטול מינה וביה ומוציא תרומה על הכל אלא שתירץ הרמב"ן דלא מיקרי דבר שיל"ת בשצריך להפריש על הכל ומפסיד בהיתרו דבר מרובה שצריך להפריש מן ההיתר כדי להכשיר האיסור ולא הצריכו להפסיד להפריש עליו יותר מדינו אלא כשיש בו בנ"ט כההיא דזיתי מסיק שנתערבו עם זיתי ניקוף דהתם כיון שיש בו בנ"ט טעמא לא בטיל וה"ה כמפריש מן החיוב על החיוב אבל כשהוא במשהו אם יפריש על הכל נמצא כמפריש מן הפטור לפי שאין החיוב ניכר שכבר בטיל טעמו וממשו בהכי והילכך אף כלי שנתערב באחרים אם אתה מצריכו להגעיל או ללבן את כולם נמצא מפסיד על הכשרן ולא מיקרי דבר שיש לו מתירין כל שצריך להפסיד על הכשרן בא כדרכו בלא הפסד אחר והרי הוא כיבש ביבש וכל שנתערב אחד בין שנים בטל ומשתמש בהם אפי' לכתחלה עכ"ל וכבר כתבו התוספות בשילהי ע"ז דברים אלו שכתב ר"ת :

כתב המרדכי בפ' אין מעמידין י"א דכלי חרס לא שייך ביה נ"ט לפגם וראיה מאבות דרבי נתן דקאמר (פ"ח מ"א) ג' מדות בכלי חרס אין מבאיש מה שבתוכו ול"נ דהא סתם קדרות שבתלמוד של כלי חרס הם ואפ"ה נ"ט לפגם מותר אלא ה"פ אינו מבאיש מאכל שנשתהא בו משא"כ בכלי מתכות שהמאכל השוהה בתוכו נעשה חר אבל הנבלע בדפנות גם בכלי חרס נ"ט לפגם כשאינו ב"י : כתב עוד שם דטעמא דסתם כלים של נכרי אינן ב"י משום דהוי ס"ס ולפ"ז כשמוליכין הסכינים להשחיז בבית האומן ומחזירן לבו ביום ליכא האי טעמא דספק ספיקא משום דבו ביום החזירן א"כ אם נשתמשו בהם היינו בו ביום בודאי וליכא למימר ספק משום דלא נשתמש בו כלל דודאי רגיל להשתמש בו כיון שאין ישראל עומד ע"ג הלכך צריך הגעלה וכן אומר ר"ת דצריך שילך הישראל להשחזה והיה מחמיר בהן יותר מבכלי הנכרים עצמם ודוקא כשהניחן חצי יום בבית הנכרי או יותר אבל לפי שעה לא מיהו אותם הסכינים שמוליכין העבדים נכרי' שבבית ישראל אנה ואנה אותם יש להתיר מטעם ס"ס כסתם כלי נכרים ומ"מ נכון להחמיר וכן יש ליזהר שלא להניח קדרות וקערות בבית הנכרי ואפי' מקצת היום וכשישראל נותן לנכרי תבשיל בקדרה או בקערה להוליכה בביתו של נכרי יזהירנו הישראל שלא יניח הקערה אך יש להניח בה קצת משיור תבשיל וכן שיניחנו בו ביום ע"כ' וכתב עוד שאם שהה יורה בבית הנכרי עד למחרתו העמידנו על חזקתו ואימור לא נשתמש בה איסור ועוד דאפי' נשתמש ה"ל פגימה שאינה ב"י ע"כ (ג) ומכלל תחלת דבריו הראשונים יש ללמוד כן שלא התיר אלא משום דהחזירן בו ביום דליכא אלא חד ספק אבל אם החזירן למחר דאיכא תרי ספיקי

קט"ו ומ"מ לא נהגינן כרמב"ם : **ומ"ש** וטעם דמחזיקין וכו' עד ולפ"ז ה"ה כלים שלנו שהוא ס"ס תלינן להקל כ"כ גם הר' פרץ בהגהת סמ"ק והביאו רבינו סוף סי' ל"ד וכן פסק באגודה פרק אין מעמידין אבל בא"ו הארוך כלל ל"ג דין י"א ע"ש מהר"ש מנוישטא"ט כתב דדוקא בכלים של נכרים דאין לו תקנה בשאלה תלינן לקולא אבל בכלים שלנו דאית ליה תקנה בשאלה אם אינו יודע נקנסיה ע"כ · וסברא זו אשכחן לה גבי טומאה בס' בתרא דקידושין דבדבר שאין בו דעת לישאל אפי' ברה"י ספיקו טהור וכ"כ בהגהת ש"ד סי' נ"ט ע"ש מהר"ש וכתב עוד ע"ש המרדכי פ' א"מ דסתם כ"נ אינן ב"י משום דהוי ס"ס וכו' ועוד נראה טעם אחר משום דמנהגי נכרים כך הוא דמדיחים כליהם יפה והכלי שבישלו בו היום אין מבשלין בו עד למחר עכ"ל ולפי טעם האחרון משמע נמי דוקא בכלי ש"נ . אבל מהר"ם איסרלש כתב שהוא נהג להורות דאף בשלנו סתם כלים אינן ב"י עיין עליו בת"ח כלל נ"ט דין ג' :

כתב הרשב"א כלי שנאסר בבליעה וכו' כבר כתבתי דלאו דוקא בלע איסור דה"ה כלי של בשר שנתערב בשל חלב או איפכא אלא דאורחא דמילתא נקט דכיון דרגילות הוא לחרוך כלי חלב ניכר הוא בין כלים של בשר ע"ל סוף סימן ק"ב ועוד דכיון דראיות הרשב"א לדין זה היא מאיסור טבל ומעשר לפיכך כתב בשל איסור : פסק אם נתן כלי ביד נכרי לתקנו או שכחו אצלו אם שהה ביד נכרי יום או יומים או יותר צריך להגעילו ואם כ"ח צריך שבירה ובדיעבד אם נשתמש בו לא נאסר המאכל כדין שאר כלי הנכרי' וכן אם לא שהה ביד נכרי מע"ל כי אם חצי יום ולקחו ישראל לרשותו ונשתהא בידו מע"ל כלי תשמיש צריך להגעילו ואם כ"ח צריך שבירה ובדיעבד לא נאסר המאכל אבל אם השתמש בו הישראל בו ביום נאסר גם המאכל ואם לא שהה ביד נכרי כ"א פחות מחצי יום אף על פי שהשתמש בו הישראל בו ביום לא נאסר המאכל בדיעבד אבל

אם

דרכי משה

בשר דבר חריף) והקדרה אינה ב"י ואח"כ בשלו בו חלב המאכל מותר דלא אמרינן החריפות שבקדרה שהוא אינה ב"י עושה שהקדרה פולטת עכשיו לשבח וכן אם הוא בצונן לא אמרינן שהקדרה פולט משום דבר חריף שבתוכו עכ"ל : (ב) ובהגש"ד משום מהרי"ש דבשל ישראל יש לו תקנה בשאלה ואי אינו יודע נקנסיה עכ"ל ונראה לומר דלא שייך קנס אלא באותו ישראל דהקדירה שלו והוי ליה לידע אבל בישראל אחר לא שייך קנס כדלעיל סימן צ"ט ובא"ו כתב דלא נהגינן לפסוק בשל ישראל סתם כלי אינו ב"י ולא נ"ל כיון דפסק הש"ד לעיל סי' צ"ד בשם הר"ף וגם כאן דאין לחלק בין של ישראל לשל נכרי ולא הביא שום חולק בזה גם ב"י לא הביא שום חולק בזה משמע דהכי נקטינן : (ג) ואו"ה כתב כלל ל"ג אדברי המרדכי אלו שאף לענין דיעבד קאמר ואם הניח כליו בבית נכרי כלי חרס צריך שבירה וכן אם נשתמש בהן בלא הגעלה המאכל אסור ואין נראה כן מדברי הרא"ה שכתב (בב"י

כתב

פרישה

(ז) וכתב הרשב"א כו' עד שכל האומר בשל לי כאילו בשלו בידים פי' והוי כאילו עשה לכתחלה דאסור ומיירי באופן שאין בו משום בישול נכרים כגון שלא גמר כל הבישול ע"י נכרי שהישראל סייעו או שהיתה בגחלים או שהוא דבר שאין בו משום בישולי נכרים כגון דבר שנאכל כמות שהוא חי : (ס) בשל האומנים מיחדים כלים כו' כדי שלא יפגמו אומנתם פי' כדי שלא יפגם מה שהם עושים המרקחת או הפת משום דטעם פגום פוגם בכל דבר שלכך מיחדים כלים שאין משתמשין בהן אלא מלאכתן לבד ואותו מין עצמו אינו פוגם אע"ג מין שאין עושין אלא בכלים המיוחדים להן נמצאו שלעולם הן בן יומן שבכל יום ויום עושה בהן מרקחת : (ע) ובעל נפש יחוש כו' שדברים אלו מביאין לידי טהרה כו' שטעם שכל מאכל טריפה מטמטם הלב: (י) וטעם דמחזיקין כו' עד ואפי' אם נשתמשו בו היום שמא נשתמש בו בדבר פוגם פי' שאותו מין שנשתמש בו פוגם לזה המין שמשתמשין בו עכשיו ודבר זה מבואר בסי' ק"ג ועיין בא"ו של מ"ו ד' כ"ב ע"ב : (יא) ולפי זה ה"ה נמי כלים שלנו שהוא ס"ס תלינן להקל וכו' וכתב הרא"ש הטעם בכלים דידהו משום דלגבי דידן אסור לשולו משא"כ בכלי נכרי' שאין סומכין עליהם לספוקי מ"מ דבכלים שלנו לא שייך ס"ס משום דאיבעי ליה לידע ואי לא ידע קנסינן ליה ולאסור אשמועינן רבינו דמותר כאם אירע שאינו יודע (ועיין באו"ה של רש"ל דף כ"ב ע"ג ובאו"ה של רמ"א דף ע"ה ע"א עכ"ס) : (יב) כתב הרשב"א כו' שכל שאין מתירין שלו באין מאליהן ע"ל סימן ק"ב :

יין

דרישה

לתוכו ישאר דבר מועט ממנו תוך הכלי אלא שבלוע אינו משמע כן שכתב יש לנו לגזור אטו שמא ישתמש בהיתר מועט וטעם הרשב"א בדין זה מבואר בת"ה הארוך וז"ל אם כבר בארנו למעלה שאין מבטלין איסור לכתחלה מיהו אם נבלע איסור מועט לתוך כלי מותר אם דרכו של אותו כלי להשתמש בו בשפע היתר מותר להשתמש בו לכתחלה כיון שהאיסור מועט ואינו בא לידי נתינת טעם דתנא פרק אין מעמידין קנקנים של נכרי' חדשים מותרים ישנים או שופכים אסורים כיצד נכרי נותן לתוכו יין ישראל נותן לתוכו מים ליד או מורים ואינו חושש כלומר ישראל נותן לתוכו מים ושותה אותם ומבעיא לכו סתם מהו לתת לתוכן שכר ואסיקנא דשרי דגרסינן התם רב יצחק בריה דרב יהודה שרא לרב סיים בר רב יצחק למירמא ביה שכרא אזל ראם בכו חמרא ואפ"ה לא סמ למילתא אמר אקרא"י באלמא הוא ועגמא דהא מילתא דיין שבלוע בכלי דבר מועט הוא דכל שמשתמשין בו בצונן אין בולעו אלא דבר מועט וכיון שכן וכלי זה שמשתמשין בו היתר בשפע אם לא לבא לידי נ"ט ולפיכך אפי' לכתחלה מותר · ולפי' איסור משהו שנבלע בקדרה או בתוך הקנקנים ויוצא בזה מותר להשתמש בו לכתחלה ואפי' בבן יומו לפי שא"א לבא לידי נ"ט אבל אם נבלע בכלי שדרכו להשתמש לפעמים בדבר מועט בקערה ויוצא בה אסור להשתמש אפי' בשפע גזירה שמא ישתמש בה בדבר מועט ויבא בו לידי נ"ט עכ"ל הרשב"א נראה מדבריו שהוא סובר דשכרא לגו חמרא אינו נותן טעם לפגם אלא שמותר מטעם שהוא דבר מועט כמ"ש הטעם דכל שבולע בצונן בולע דבר מועט ומעלה דשסמא מבטל הטעם בשפע אבל יין אסור לפגם לתוכו דמין במינו לא בטל הטעם ולא גזרו על שכר אטו יין משום דבאקרא"י באלמא נתנו לתוכו יין וכן משמע קצת שהוא דעת התוספ' שכתבו בר' ל"ג ע"ב וז"ל פרש למירמי ביה שכרא אומר ר"י דה"ה מים וכל שאר משקין לבד מיין ע"כ מדכתבו סתם וכל שאר משקין משמע שאין טעם ההיתר משום שהיין פוגם המשקין דמאי פסקא לומר דכל משקין פוגם אלא הטעם שכל שבולע בצונן בולע ממנו ובטל טעם היין בו המשקה בפ' וכן משמע קצת דעת רש"י שכתב והשכרא מבטל ליה לטעמא דחמרא אבל הרא"ש כתב וז"ל בסוף דף פ"ו וכן מים מותר ליתן בכן ואע"ג דבכולי מטעריך ואין במים ובשכר שמים לבטל היין ואפ"ה שרי כי טעם היין שנבלע לתוכו פגום מעיקרו הוא עכ"ל משמע לכאורה מדבריו שהוא סובר דיין בשכר ומים נותן טעם לפגם הוא והלכך אף כי ליכא ס' בטל כמ"ש דבכולה מטעריך ובודאי אין ס' נגד כולו אבל יין פוסלת האסור דאין היין נפגם מהן · ורבינו ס"ל כהרא"ש דהטעם דשרו התם היינו דוקא בנותן טעם לפגם אבל במקום שאין נ"ט אין ללמוד מהתם ואפי' כשהמשקה מועט וכמו שכוונת רבינו בהג"ה : [ג] משום דהוי ספק ספיקא ז"ל רש"ל בכתבו תימא הא כמו שהוא כמו רשוק להתירא אסרי כמו כן הוא אינו מיתר אלא בבי ספיקות שהרי יש לומר שמא נתבטל בו ביום ואפי' לא נשתמשו בו ביום שמא נשתמשו בו בדברים חריפים שאינם פגומים טעמם וכו"כ נסתר מכח ספק וכה"ג כתב הטור לקמן סימן ס"ב ומצאתי בקובץ א' בשם רבי אבטיל ורבי שלום דליכא

למימר

חדושי הגהות

קכב א בת"ה הארוך כתוב ואם איתא ילך ויעלנו לירושלים וכו' והרב"י שינה לשונו וכתב ואם איתא ילך ויביא ויקח וכו' כדי להוכיח דבריו של מעלה דאפי' בכה"ג שיקנה ממקום אחר לא מיקרי דבר שיש לו מתירין והא דקאמר התם בגמרא וניתי איסור היינו כשיש לו תבואה בביתו וכמ"ש הרשב"א למעלה שיש לו פרנסה ממקום אחר :

אם ישהנו הישראל בידו כלי תשמיש מע"ל אז מותר להשתמש בו אפי' לכתחלה וגם לכתחלה יכול להשהותו מע"ל כדי שיהא הכלי מותר ובכה"ג כתב א"ח בשם הרא"ה דמשהה אותם מע"ל ומותר כמו שהעתיק ב"י בכאן והיינו כשלא שהה ביד נכרי כי אם לפי שעה וכל זה התבאר לקמן בסימן קל"ו באורך בס"ד ודלא כמה שפסק בת"ח כלל נ"ט דין ד' וכש"ע כאן חזר בו ממקצת דבריו שכתב בת"ח אבל עיקר הפסק כמו שכתבתי :

קכג יין שנתנסך לכו"ס אסור בהנאה וחכמים גזרו וכו' בפא"מ (כ"ט) שנינו אלו דברים של נכרים אסורין ואיסורן איסור הנאה היין וכו' ובגמ' יין מנלן אמר רבא בר אבוה אמר קרא אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם מה זבח אסור בהנאה אף יין נמי אסור בהנאה וזבח גופיה מנ"ל דכתיב וילמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים וכו' וכתבו התוס' תימה מאי קא בעי יין מנ"ל הא מתני' מיירי בסתם יינם וגזרה דרבנן הוא שגזרו על יינן משו' בנותיהם וי"ל דודאי עיקר גזירה דסתם יינן משום בנותיהן הוא מיהו לא היו אוסרין אותו בהנאה מטעם זה מידי דהוה אפתם ושמנם אלא עבדו רבנן לסתם יינם כי"נ גמור שנתנסך לע"ז שאסור מן התורה משום דדמי ליה ועל י"נ שואל התלמוד מנ"ל עכ"ל וע"פ זה הם דברי רבינו ודקדק הרמב"ם וגם רבינו שלא כתבו בסתם יין נסך אסור בהנאה אלא כתב יין שנתנסך וגם לא כתבו שנתנסך לפני כו"ס אלא כתבו שנתנסך לכו"ס משום דבפ' רבי ישמעאל (דף נ"ט) תניא נכרי שניסך יינו של ישראל שלא בפני כו"ס אסור ור"י ב"ב ור"י בן בבא מתירין משום שני דברים א' שאין מנסכין יין אלא בפני כו"ס ואחד שא"ל לא כל הימנך שתיאסר ייני לאונסי והלכה כת"ק ולכך כתב רבינו יין שנתנסך לכו"ס כלומר שנתנסך בע"כ של ישראל וגם לא נתנסך לפני כו"ס אלא לכו"ס שלא בפני כו"ס אפ"ה אסור בהנאה מן התורה וכת"ק דלא כאותו הזוג דמתירין משום שני דברים : ומ"ש והטעם כיון שי"נ גמור וכו' היינו כמ"ש התוס' דכשעה שגזרו על סתם יינם עשאוהו כאילו הוא גופיה ודאי נתנסך לכו"ס משום דדמי ליה אבל לא היה הטעם דאם אתה מתיר לסתם יינן בהנאה יבואו להתיר ג"כ י"נ בהנאה כמו שפי' הר"ן דלפ"ז אין לאסור סתם יינם בהנאה אלא בדוכתא דאיכא נמי יין נסך משא"כ בזמן הזה דליתא להאי טעמא דלא תלאו איסור הנאה דסתם יינם ביין נסך אלא איסור הנאה דסתם יינם היתה גזירה בפני עצמה שהסכימו חכמים לאוסרה בהנאה כמו אילו היה י"נ ממש והשתא אין לחלק בין זמן חכמי התלמוד לזמנינו זה אבל רשב"ם ע"ש רש"י בשם הגאונים כתב דבזמן הזה אין איסור הנאה וכו' נראה דס"ל דהטעם כפי' הר"ן דתלאו איסור הנאה בסתם יינם כדי שלא יבואו להתיר בהנאה ג"כ י"נ גמור ות"ה עכשיו שבטל הטעם בטלה הגזרה ולא אמרינן הכא דבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו משום דלא גזרו איסור הנאה אלא על המנסכים וכיון דליכא מנסכים שוב אין כאן גזירה דומיא דגזרת גילוי כמו שיתבאר בסמוך בס"ד והשתא ניחא לישנא דאבל רשב"ם שכתב רבינו שנתקשה להרב ב"י : **ומ"ש** אבל רשב"ם כתב וכו' עד מוכרין אותו לנכרים הוא לשון הרא"ש בפר"י דף ל' ע"ד ואיכא למידק מאי וגם

אם

מתירין שלו באין מאיליהן וצריך לפזר מעותיו ולהוציא הוצאות במתירין אינו בכלל שיש לו מתירין :

הלכות יין נסך

קכג (א) **יין** שנתנסך לכו"ם אסור בהנאה (ב) וחכמים גזרו על סתם יינן משום בנותיהן ואסרוהו אף בהנאה אף על פי שלא עשו כן בשאר הדברים שגזרו עליהם והטעם כיון שיין נסך גמור אסור בהנאה (ג) עשו סתם יינם כאילו ודאי נתנסך (ד) והחמירו לאסור בהנאה אפילו מגע נכרי ביין שלנו [א] (ה) אבל רשב"ם כתב בשם רש"י שכתב על שם הגאונים דבזמן הזה אין

איסור

כפיקי ודאי שרו דלא עדיפי מכלי הנכרים כתב הרא"ש כלל י"ט סימן כ"ב מאני דקוניא ששהו בבית הנכרי אם ניכר בו המאכל שבשלה הישראל בתוכו מותר ואם לאו אסור אם רגילים להדיח הכלים בחמין דחיישינן שמא הודח עם כלי איסורין של נכרי : כתוב בא"ח בשם הרא"ה קדרות או קערות שלנו שעמדו בבית הנכרי בלא סימן משהא אותם מע"ל ומותר וכתוב עוד בא"ח בשם הראב"ד קערות הבאות מעבר לים שקערורות ירקרקות או אדמדמות אסור להשתמש בהן לעולם בחמין מפני שאינם חדשות שהנכרים משתמשים בהם ואינו ניכר וכתוב עוד שם בשם הרשב"א הנכנס לביתו של נכרי ויש שם כלים קרובים לחידושם והוא מסיח לפי תומו שחדשים הם אינו נאמן אבל אם קדר הוא הולכים בו אחר הרוב וכן מעשים בכל יום שאנו לוקחים קדרות מן הקדר וסכינים ואסכלאות מן האומן ומורי ה"ר יונה היה נזהר שלא ליקח אלא במקום שיש אחרים קדרה מתוך קדרות וסכין מתוך סכינים אבל מ"מ נראה שורת הדין שכל שאומר שהוא חדש ונראה שהוא כמו שהוא אומר מותר עכ"ל :

קכג יין שנתנסך לכו"ס אסור בהנאה בפ"ב דע"ז (כט·) מייתי לה מדכתיב אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם מקיש יין נסך לזבח וזבח כתיב וילמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אסור בהנאה אף זבח אסור בהנאה : ב"ה וכתב בא"ח שאפילו להתרפאות ממנו אפילו במקום סכנה אסור השותה ממנו אפילו כ"ש לוקה לפי שאיסורו משום תקרובת ע"ז ואין לו שיעור עכ"ל :

וחכמים גזרו על סתם יינם משום בנותיהם שם (לו·) גזרו על פיתן ושמנן משום יינם ועל יינם משום יחוד בנותיהן ומ"ש ואסרו אף בהנאה אף על פי שלא עשו כן בשאר דברים שגזרו עליהם פי' שאף על פי שבשאר דברים שגזרו עליהם כגון פתן ושמנן ודומיהם לא אסרו אלא באכילה ולא בהנאה בסתם יינם גזרו לאסרו אף בהנאה והטעם משום דכיון די"נ אסור בהנאה מדאורייתא כשבאו חכמים לגזור על סתם יינם שיהיה כאילו נתנסך ודאי ממילא הוא אסור בהנאה והר"ן כתב שם אמתני' דאלו דברים של נכרים אסורים ואיסורן איסור הנאה היין והחומץ של נכרים וא"ת דהכא משמע דסתם יינם נאסר משום לתא דיין נסך ואילו לקמן אמרינן משום בנותיהן י"ל דאי לאו משום לתא דיין נסך מסתיי' למיסריה בשתיה משום בנותיהן דומיא דפתן ושמנן אבל כיון דיין שנתנסך ודאי אסור בהנאה הוצרכו לאסור אף סתם יינם בהנאה אע"פ שלא נאסר אלא משום בנותיהן שאם לא היינו אוסרים כי אם בשתיה הרואים סבורים לומר שמשום ניסוך נאסר ויבא להתיר י"נ ודאי בהנאה לפיכך רצו להשוות יינות שלהם וא"ת א"כ גזרת בנותיהם למה לי תירץ רבינו שמואל דיין שנתנסך לכו"ס מיעוטא הוא ולמיעוטא לא חיישי' והרמב"ן מוסיף דלשמא נתנסך לא חיישינן דה"נ איתא דנסכיה לא הוה מזבין ליה ולהכי אצטריך למגזר משום בנותיהם ע"כ ונרא' מדבריו דכשגזרו על סתם יינן בשתיה ובהנאה גזרו עליו בבת אחת וכ"כ מדברי התוס' שם בפ"ק דשבת (יז :) אבל הרשב"א כתב בת"ה הארוך דכשגזרו על סתם יינן משום בנותיהם לא אסרוהו אלא בשתיה וב"ד של אחרים ראו שהורגלו הרבה לנסך ולפיכך הוסיפו באיסור היין וגזרו על סתם יינם איסור הנאה משום ודאי יינם וזהו ששנינו אלו דברים אסורים ואיסורן איסור הנאה היין והחומץ שלהם ע"כ והיה נראה לומר שטעמו משום דאמרי' בפ"ב דע"ז ובפ"ק דשבת דפתן ויינן ושמנן ובנותיהן כולן מי"ח דבר כלומר מי"ח דבר שגזרו תלמידי שמאי והלל ואילו מקרא משמע דדניאל גזר עליו דכתיב וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו אע"ג דפליגי התם רב ושמואל דמ"ס על לבו שם ולכל ישראל הורה ומ"ס על לבו שם ולכל ישראל לא הורה איכא למימר דל"פ אלא בשמן אבל יין לכ"ע דניאל גזר ומיהו לא גזר אלא בשתיה ואתו תלמידי שמאי והלל וגזור אף בהנאה אבל מאחר שהוא ז"ל כתב דכשגזרו על יינן משום בנותיה' לא אסרוהו אלא בשתיה וגזירת בנותיהם מי"ח דברים דתלמידי שמאי והלל היא א"כ ע"כ דב"ד שלאחריהם דקאמר היינו ב"ד שלאחר תלמידי שמאי והלל ומה שהכריחו לרב ז"ל לומר כן נראה שהוא משום דמדכייל תלמודא פתן ושמנן ויינן בחדא מחתא משמע שכולם שוים באיסור וכיון שפתן ושמנן לא נאסרו אלא באכילה ה"ה לייינן וא"ת אמאי אצטריכו תלמידי שמאי והלל למגזר איינן הא פנחס גזר עליו כדאיתא בפירקי ר"א י"ל דפנחס גזר ולא קיבלו מיניה ואתו תלמידי שמאי והלל גזרו וקבלו מינייהו ותדע דגזרת פנחס לא קביל דאמרינן בפ"ק דחולין (ד·) על יהושפט שנהנה מסעודת אחאב הכי השתא שתיית סתם יינן של נכרים הוא ועדיין לא נאסר סתם יינן של נכרים משמע בהדיא דאפילו בשתיה היה מותר והיינו ע"כ משום דלא קביל מפנחס · וא"ת אכתי דניאל גזר עליו דכתיב אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו וי"ל דס"ל כשמואל דאמר על לבו שם ולכל ישראל לא הורה ומשמע דאין נמי קאמר דלא הורה א"נ דניאל גזר שלא לשתותו במסבת נכרים או בביתם ואתו תלמידי שמאי והלל ואסרוהו בשתיה לגמרי אפילו בבית ישראל כנ"ל לדעת הרשב"א ז"ל : **והחמירו** לאסור בהנאה אפילו מגע נכרים ביין שלנו פשוט בכמה דוכתי ממסכת ע"ז (נח·) : **ומ"ש** אבל רשב"ם כתב בשם רש"י ע"ש הגאונים דבזה"ז אין איסור הנאה במגע נכרי ביין שלנו וכו' א אין לשון זה מדוקדק דמשמע מיניה דרשב"ם אתא לאיפלוגי אמאי דקאמר ברישא דאסרו מגען ביין שלנו בהנאה ואי אפשר לומר כן דהא מאי דכתב ברישא תלמוד ערוך הוא בכמה דוכתי ואי אפשר שרשב"ם יחלוק עליו אלא שבא לומר דהא דאסרו מגע עכו"ם בהנאה היינו דוקא נכרים שבזמנם שהיו רגילים לנסך אבל בזמן הזה שאינם רגילים לנסך לא וכך הל"ל והחמירו לאסור בהנאה אפילו מגע נכרי ביין שלנו ומיהו רשב"ם כתב בשם רש"י ע"ש הגאונים דה"מ בזמנם אבל בזמן הזה אין רגילין לנסך לכו"ס והוי לענין ניסוך כאילו אינם יודעים בטיב כו"ס ומשמשיה (א) וכו' :

ודברי רשב"ם בשם רש"י על שם הגאונים ושעל זה סמכו לקבל במשכונותיהם יין מן הנכרים כתבו התוספות והרא"ש והמרדכי בפרק ר' ישמעאל (שם ל"ז :)

וכתבו

דרכי משה

כתב בתשובת הרא"ש כלל י"ט מאני דקוניא ששהו) בבית נכרי אם ניכר המאכל בו ששלה הישראל בתוכו מותר ואם לאו אסור אם רגילין להדיח הכלים בחמין דחיישינן שמא הודח עם כלי איסורים של נכרים עכ"ל :

קכג (א) ול"נ דהלשון מדוקדק ונכון כי הפוסקים חולקים בטעם אסור בהנאה בסתם יינן כי יש סוברים טעמו דהואיל וי"נ אסור בהנאה אסור ג"כ סתם יינן בהנאה דאם היה מותר בהנאה

יבואו

דרישה

למימר שמא נשתמשו בו בדברים החריפים כמו פלפלין וכיוצא בהן משום דא"כ הוו מרים עכ"ל בג"ש · והקשה שהרי לא מצינו שדברים חריפים אינם מפיגין טעמם מע"ל אלא דאמרינן לעיל בסימן צ"ו דחורפיה מחליא ליה והיינו כשדבר חריף בעין מחליא לדבר שנפגם אבל דבר חריף בעצמו ודאי נפגם כשאינו בעין ודו"ק עכ"ה) :

סי' קכג [א] **אבל** רשב"ס כתב בשם רש"י כו' ז"ל ב"י אין לשון זה מדוקדק דהל"ל ומיהו כתב רשב"ס כו' דהא מאי דכתב ברישא שאסרוהו בהנאה תלמוד ערוך הוא

אלא

פרישה

סי' קכג (א) יין שנתנסך לע"א אסור בהנאה מטעם שנא' אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם מקיש יין שלהם לזבחים שלהם וזבחים שלהם כתיב וילמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים : (ב) וחכמים גזרו על סתם יינם ז"ל הגמרא גזרו על פיתן ושמנם משום יינן ועל יינם משום ייחוד בנותיהן : (ג) עשו סתם יינם כאילו ודאי נתנסך כו' פי' ר"ן כיון דכבר נאסר סתם יינם משום מתנות בנותיהן חששו שמא אתי למיטעי ולהתיר גם יין שנתנסך ודאי בהנאה כמו סתם אבל אי לאו טעמא דמתנות לא הוה חיישינן למגזר משום י"נ דמיעוטא הוא ולמיעוטא לא חיישינן ועוד כתב רמב"ן דאם איתא דנסכיה לא הוה מזבין ליה (ולהכי אצטריך למגזר משום בנותיהם עכ"ה) עכ"ל ר"ן · אבל מלשון רבינו משמע דלא ס"ל הכי פירושא אלא שמשום שהוצרכו לאסור סתם יינם משום בנותיהן אסרוהו גם בהנאה כיון שמצינו שאסרה התורה יין נסך בהנאה עשו איסורם כיין של תורה משא"כ בפיתן ושמנם דלא מצינו בהו איסור הנאה בשום דבר וכן מוכח מל' התוס' בפ"ב דע"א ד' כ"ט ריש ע"ב ע"ש · והשתא א"ש מ"ש בסמוך בשם הרא"ש ז"ל וטעמים הללו מספיקין כו' דמשמע דמשום איסור לא משום גזירת יין נסך עצמו ומסיק ומיהו י"ל שמתחילה לא כו' ר"ל לייסב דברי הרשב"ס י"ל דס"ל כן אבל לדידיה לא ס"ל אלא כמ"ש תחילה אסרו שמסיק ומיהו ראיה ברורה אין לנו להתירו בהנאה ור"ל דהא לטעם שכתבתי דאיסור הנאה היה תחילת גזירתם ומשום מתנות לחוד החמירו אפי' בהנאה כיון שלדין תורה מצינו איסור הנאה ביין ואותו טעם לא בטל גם לדידן והיינו דוקא בסתם יינם אבל במגע עכו"ם ודאי מתחילה לא אסרוהו בהנאה גם לא בשתיה משום מתנות אלא משום גזירת ניסוך וכיון שאין ניסוך בזמנינו בדין הוא להקל בו בזמנינו דבטל טעם בטל דבר דומיא דגילוי שאין נחש בזמננו וכמ"ש לעיל בסימן קי"ו ע"ש · ובזה נתיישב נמי מ"ש רבינו אבל רשב"ס כתב בשם רש"י כו' ר"ל דמדברי רשב"ס שמסיק וכתב דע"ז סומכין בהרבה מקומות ליקח יינם במשכנותיהן כו' ע"כ לא ס"ל טעם רבינו דאסרו בהנאה משום מתנות דא"כ אין חילוק בין זמנם לזמנינו אלא ס"ל כטעם כמ"ש בשם הר"ן דמשום לתא דיין נסך גזרוהו והשתא שייך שפיר לכתוב תיבת אבל כו' ומסיק אבל הרא"ש לא ס"ל כ"ט אלא משום בנותיהן גזרו בהנאה וק"ל ובזה נסתלק תמיהת ב"י מ"ש מדברי רבינו שכתב אבל רשב"ס שהוא לשון שאינו מדוקדק שוב שלאמי כן בד"מ ע"ש : (ד) והחמירו לאסור בהנאה אפי' מגע נכרי ביין שלנו פי' אבל חומרא בעלמא ולא גזרו ע"ז דגזרו הוא מלשון אסרו וע"ז לא גזרו אלא החמירו מצד חומרא דאל"כ יקשה אי מגעם ביינם שלנו גזרו ק"ו ליינם שלהם : (ה) אבל הרשב"ס כתב

בשם

חדושי הגהות

קכג א הט"ז בר"ס זה יישב לשון הטור על נכון :

איסור הנאה במגע של נכרי ביין שלנו [ג] דנכרים בזמן הזה אין רגילין לנסך לכו"ם והוו לענין ניסוך כאילו אינן יודעין בטיב כו"ם ומשמשיה והוי כתינוק שעושה יין נסך לאסור בשתיה ולא בהנאה ועל זה סומכין בהרבה מקומות ליקח יין מן הנכרים בחובותיהן (ב) ג (ו) וגם אם נגע נכרי ביין שלנו מוכרין אותו לנכרים וא"א ז"ל האריך בו וסיום דבריו וטעמים הללו מספיקין למגע נכרי ביין שלנו (ז) אבל סתם יין שאסרו בהנאה משום בנותיהן אין טעם להתירו ומיהו יש לומר שבתחלה לא אסרו סתם יינן אלא בשתייה מידי דהוה אפת שמן ושלקות אלא משום שהיו רגילין לנסך אסרוהו בהנאה כיין שנתנסך לכו"ם והאידנא שאין מנסכין דין הוא שנעשה סתם יינן כפת ושלקות ומכל מקום ראיה ברורה אין לנו להתירו בהנאה הנח להם לישראל מוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין ע"כ:

וכיון

וכתבו התוספות מיהו ר"י מקשה דהאיך נתיר מגע נכרים בהנאה מטעם תינוק בן יומו מה ענין זה לזה והלא מה שאנו מתירים בתינוק איסור הנאה היינו משום דאין בו אפילו כוונת מגע וא"כ נכרים בזמן הזה המכוונים למיגע ואסרו אפי' בהנאה דהא ע"כ קי"ל שחמורה כוונת מגע אף בלא כוונת ניסוך מהיכא דליכא כוונה כלל כדפרישי' לעיל וחזר ר"ת ואמר דודאי מתוך ההלכות לא מצינו ראיה פשוטה להתיר מגע נכרי ביין ואף לא סתם יינם בהנאה כי אם למוכרו לאותו נכרי עצמו כדאמר רב אשי לקמן דמישקל דמי מההוא נכרי דנסכיה שרי מ"ט מיקלא קלייה או ימכרנו אותו נכרי כמו שהיה מוכרו לצורך עצמו והעיד ר"ת על ר"מ אביו כי פעם נזדמן לו יין נסך והפסיד בידים ואעפ"כ לא רצה ר"ת לאסור הואיל ופשט המנהג להיתר הנח לישראל שיהו שוגגים ואל יהיו מזידים ומ"מ לסמוך המנהג קצת ראיה שנדמה סתם מגען למודד בקנה דאמרינן ימכר משום דלא נתכוון לניסוך ואפילו אם נדמהו למדדו ביד שרי לרבנן דאמרי ימכר וע"כ לא אסר רבי נתן אלא במדדו ביד משום דגזר אטו שכשוך ביד ואי קא משכשך אתי לנסוכי לכו"ם אבל בזמן הזה אפילו משכשך ליכא ניסוך ואפילו ר' נתן מודה דשרי בהנאה וא"ת כיון דגזרו על ניסוך הנכרים ה"ל דבר שבמנין דצריך מנין אחר להתירו וי"ל דלא גזרו אלא על המנסכים וכיון דהשתא לא מנסכי לכו"ם יש לתלות להיתר דמתחלה לא גזרו עליהם מיהו קשה היאך נתיר סתם יינן בהנאה כיון שגזרו על סתם יינן משום בנותיהם והא גם עתה שייך זה הטעם וי"ל דמאי דגזרו על סתם יינם לאסור בהנאה יותר מפתם ושמנם היינו משום דשכיחי לנסוכי לכו"ם אבל עתה שבטל ניסוך שאינם יודעים בטיב כו"ם דין להיות כפתם ושמנם או כבישולי נכרי לאסור בשתיה ולא בהנאה והמתפע"כ עכ"ל והרא"ש כתב כדברי התוספות עד מה שכתב די"ל דלא גזרו אלא על המנסכים לכו"ם סיים וכתב ומיהו טעמים הללו מספיקים למגע נכרי ביין שלנו וכו' עד מוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין וגם זה הסיום הוא מדברי התוספות וסמ"ק כתב כדברי התוספות ומ"מ הוא נוטה להחמיר · והר"ן כתב על דברי רשב"ם בשם רש"י ומיהו ה"מ מגען אבל סתם יינן לא דעיקר התקנה בסתם יינם היתה משום בנותיהם ולא חילקו בין נכרי עובד כו"ם לשאינו עובדה וזכות ראוי לדבר והרשב"א כתב בת"ה הארוך דברי רשב"ם בשם רש"י ובסוף דבריו כתב וכבר נהגו איסור בכל הארצות האלה ואפי' בהנאה ע"כ: כתב הרשב"א בתשובה אחרת אם מותר לעשות מרחץ מסתם יינם או לאו זו ודאי צריכה לפנים ומ"מ נ"ל שאסור בחולה שאין בו סכנה אלא שאני דן בשורת דין הלכה בזה ואומר אני שיש לאסור מפני שלא מצאתי היתר לאכילה ולשתיה אפי' באיסורין דרבנן בחולה שאין בו סכנה אלא בבישולי נכרים בלבד כמו שאמרנו כל צרכי חולה נעשים ע"י נכרים ובכלל כל צרכי חולה הוא שמבשל לצורך אכילתו אבל להאכילו שמנו של גיד ולהשקותו סתם יינם מן הדברים האסורים מדבריהם באכילה או בשתיה לא שמענו והטעם בהיתר בישולי נכרים משא"כ בשאר האיסורים נ"ל משום שהוא איסור קל והתירו בשבת שא"א ע"י ישראל כמו שהתירו פת של פלטר וכן הגיח ישראל וגמר הנכרי הגיח הנכרי וגמר ישראל כל שיש הוכחה אפילו מעט התירו לפי שעיקר החשש אינו מצוי דהיינו חתנות דאינו תלוי בעצמו לבד אלא בדעת מסכמת עמו · אבל בשאר האיסורין שגזירתן קרובה דתלוית בעצמן שלא נתיר סתם יינם מפני שיש בו חשש משום ודאי יינם וכן כל כיוצא בזה ומעתה יש לדון ולאסור לירחוץ בסתם יינם דהרחיצה בו הרי היא כשתיה שהרי אמרי' סיכה בשמן של תרומה ח"ל אינה אלא מדבריהם אסרו לטמא כדאמרי' ר"פ בנות כותים (לב:) ואם סיכה כשתיה לדבריהם כ"ש טובל בשמן וא"כ אף אנו נאמר טובל ביין אפילו בסתם יינם כשותה ואע"פ שהסיכה בשמן אינו מן התורה דאסמכת' בעלמא הוא שהרי התירו (יומא עז:) סיכת חטטין בי"כ והתירו טבילה לבעלי קריין כ"מ בשמן ומים של היתר אבל של איסור לא שמענו ואע"פ שיש מקום לבעל הדין לחלוק שלא אמרו אלא בשמן מפני שהוא עשוי אף לסיכה אבל בשאר האיסורים לא שלא מצינו בשום מקום שאסרו לסוך בחלב א"כ בשומן חזיר ואפילו שלא במקום סכנה לפי שאין דרך הנאתן בכך ובנוהרקי דערלה (פסחים כה:) שהתירו אפילו במקום חולי שאין בו סכנה לפי שאינו דרך הנאתן מ"מ אפשר לומר שאף היין אין כל דרך הנאתו בשתיה שהרי מזלפים בו ואחד מגדולי הנאתו בכך כדאית' בפ' הגוזל ומאכיל (קטו:) שותין מלוג כסלע ומזלפים מלוג בשתים והמפונקין עושין כן כדאיתא בפ' מציאת האשה (סו:) גם ראיתי מן המפונקין רוחצים ידיהם בו במקום מים להצהיל הפנים ואף אם נראה דדרכו בשתיה וזילוף אבל ברחיצה כלל לא מ"מ הרי כו"ם וכל ביזרייהו חמירי טפי דאפי' במקום פיקוח נפש אין מתרפאין מעצי אשירה אלא שוב באומר הבא עלין של כו"ם אבל בעלין סתם מתרפאים כדאמרינן בירושלמי אפילו כן אינו מותר להתירן ואכ"ל

אם נגע דקאמר הלא הוראת הגאונים היתה על מגע נכרי ומשם למדו גם להציל מידם ליקח יין בחובותיהן ונראה דבלשון זה לא ליישב דמה שלמדו מדברי הגאונים ליקח יין מנכרי' בחובותיהן אע"ג דהגאוני' לא אמרו אלא במגע שלהם ה"ט משום דס"ל דטפי מסתברא להתיר בזו מבמגע נכרי דהלא מי שיש לו חוב אצל הנכרי אנוס הוא דלאי אפשר להציל את שלו אלא בכך וגם שכיחא טובא ואיכא הפסד מרובה אבל מגע נכרי ביין שלנו הא"ל קרוב לפשיע' דה"ל להזהר ממגעו וגם לא שכיחא וליכא הפסד מרובה וכיון דהגאוני' התירו במגעו ביין שלנו למדו מהם במכ"ש דמותר להציל מידם ליקח ממנו יין בחובו ולכן כתב הרא"ש ורבינו ועל זה סומכין ליקח יין בחוב וגם אם נגע וכו' ועי"ל דלפי דבפ' רבי ישמעאל (דף ס"ט) קאמר רב אשי האי נכרי דנסכיה לחמרא דישראל בכונה אף ע"ג דלזבוניה לנכרי אחרינא אסור שרי ליה למשקל דמיה מההוא נכרי מ"ט מקלי קלייה וכדכתב רבינו לקמן בסימן קל"ב ע"כ כתב רבינו דע"ז סומכין ליקח יין בחובותיהן היכא דלא אפשר להציל מידם בע"א וגם אם נגע נכרי ביין שלנו אע"ג דאפשר ליה למשקל דמיה מההוא נכרי כשיתבענו בדיניהם אפ"ה סומכין ע"ז למכרו לנכרי אחר ואע"ג דתלמודא אסריה בהדיא למוכרו לנכרי אחר וה"ה דשרי לתתו במתנה לנכרי אחר וכ"ש דשרי למשקל דמי מההוא נכרי דנסכיה ועי"ל והוא העיקר דהגאונים היו מתירין בזמן הזה כל הנאה אפי' לכתחלה כי לא היו מסופקים ומה שנזכר בדבריהם מגע נכרי לאו דוקא אלא כיון שהראיה שהביאו לדין זה מתינוק נכרי דמיירי במגע נכרי הזכירו בדבריהם מגע נכרי אבל ה"ה כל הנאה מותר מדינא לפי דעת הגאונים אך הבאים אחריהם היו מסופקים ולא רצו להקל אלא במקום הפסד ולכן סיים הרא"ש בדבריו וכתב וע"ז סומכין בהרבה מקומות וכו' דהקילו ליקח מהן יין בחובות וגם אם נגע נכרי וכו' דמגע נכרי בלבד התירו ולא יותר וכן פי' מהר"ם ז"ל מפדוא"ה בתשובה סימן ע"ז והוא האמת באין ספק ויתבאר בסמוך בס"ד: **ומ"ש** ע"ש הרא"ש וטעמים הללו מספיקין וכו' פירוש דעל מה שהיו נוהגין לקנות יין מן הנכרי להשתכר בו כתב הרא"ש דכיון דאסרו חכמים סתם יינן בהנאה משום בנותיהן אין טעם להתירו דאיסור בנותיהן במקומו עומד וה"ק דטעמים הללו שכתבו הגאונים דבזמן הזה אין רגילין לנסך לכו"ם מספיקין למגע נכרי ביין שלנו דלא חיישינן שהיתה כוונת הנכרי במגעו לשם ניסוך ושיהא נאסר בהנאה מן התורה כי"נ ודאי דליתא אבל מ"מ יש לאסור סתם יינם בהנאה אפי' את"ל דודאי הוא דלא היה הנכרי מנסך יין שלו אפ"ה אסור בהנאה משום דבר שבמנין שנאסר סתם יינן בהנאה משום בנותיהן דלפי זה ודאי יש לאסור יותר בסתם יינם שלהם מיין נסך שלהם אלא דיש לומר וכו' וכל זה הוא מדברי התוס' בפר"י לשם (דף נ"ז) בד"ה לאפוקי מדרב וה"ק דמה שקשה ה"ל דבר שבמנין וצריך מנין אחר להתירו י"ל דלא גזרו אלא על המנסכים וכיון דהשתא ליכא מנסכים לכו"ם יש לתלות להיתר וכו' ונראה דמדברי ר"ת הוא שהרי בפ' א"מ (דף ל"ב) בד"ה אלא קתני כתב ר"ת להתיר גביעות של נכרים דכיון דאין הטעם אלא משום גילוי עכשיו אין לחוש לגילוי ואין לומר דדבר שבמנין הוא וצריך מנין אחר להתירו כי ודאי הוא כשאסרו תחלה לא אסרו אלא במקום שהנחשים מצויין כמו שמפרש לקמן גבי יין נסך עכ"ל אלמא דמה שמפרש הכא טעמא גבי יין נסך בפרק ר"י דלא גזרו אלא על המנסכים וכיון דהשתא ליכא מנסכי' יש לתלות להיתר מדברי ר"ת הוא ואע"ג דלגבי גביעות לא קי"ל כר"ת לנהוג בהם היתר אכילה מ"מ בהיתר הנאה דיין של נכרי' נהגו הרבה סוחרים להסתחר בהן ולא ראינו לרבותי שגזרו עליהן איסור כי סמכו על מ"ש התוס' והרא"ש הואיל ופשט המנהג להיתר הנח להם לישראל שיהיו שוגגין ואל יהו מזידין גם סמכו על מ"ש בסמ"ג וז"ל פוסקין רבותינו שבצרפת הקדמונים שיין של נכרים בזמן הזה אסור בשתייה ומותר בהנאה וכו' והאריך משמע שכל הנאה התירו לקנות ולמכור להשתכר כי לא היה להם ספק דמדינא כל הנאה שרי אפי' לכתחלה כדפרי' מיהו כיון שנתברר שמקצת אותן הסוחרים שותין ג"כ יין ש"כ וגם אותן שאין שותין אין סומכין על הנכרי לטעום אותו אלא הישראל בעצמו טועמו קודם לקיחה יש לעשות הסכמה וגזרה שלא יבא לשום ישראל במשא ומתן של סתם יינם כדי שלא יבואו לשתותו ועיין בתשובת מהר"ם מפאדו"ה בסי' ע"ז כתב דלדעת הגאונים לאו דוקא מגע נכרי ביין שלנו מותר בהנאה בזמן הזה אלא כל הנאה שרי בזמן הזה ולא הזכירו מגע נכרי אלא לפי שהראייה מתינוק ב"י לא שייך בו כ"א מגעו כי לא יקנו מתנוק נכרי יין והאריך בזה ע"ש והיינו כדפי' בדברי התוספות והרא"ש וסמ"ג דכתבו דיש לתלות להיתר הנאה משום שלא גזרו אלא על המנסכים וכו' אלא דמסקנתם והמחמיר תע"ב וכ"כ מהר"ם איסרלש בהגה"ה וגם מקילין לקנותו ולהשתכר בו וטוב להחמיר וכתב כן על פי דברי התוס' והרא"ש ורבותינו שבצרפת הקדמונים שכתב כמ"ג על שמם בספם

שמותר

דרכי משה

יבואו ג"כ להתיר יין נסך בהנאה ולכן גזרו אף על סתם יינן אסור בהנאה כמ"ש הר"ן ו"מ טעם איסור הנאה כמו שמפרש הטור דהואיל והוה יין נסך אסור בהנאה גזרו על סתם יינם נמי אסור בהנאה והשתא לפי טעם הטור אף בזמן הזה אסור בהנאה דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו דהא לא הוה טעם איסור משום חשש י"נ אלא הואיל ומצאו שי"נ גמור אסור בהנאה אסרו גם זה בהנאה ואם כן אין היתר לאותה גזירה אבל לטעם הר"ן דהאיסור היה משום חשש י"נ א"כ כשבטל הטעם הותרה הגזירה ממילא מידי דהוי אגילוי דמותר בזמן הזה הואיל ואין נחשים מצויין בינינו וה"ה בסתם יינן הואיל ואין י"נ גמור מצוי בינינו ולכן כתב הטור אבל רשב"ם כתב וכו' וא"כ מדמתיר בזמן הזה מכלל דסבירא ליה טעם אחר ממה שפירש בתחלה ולכן שייך לומר ל' אבל וזו ברור כתב בתשובת הרא"ש כלל י"ט סימן ט"ז על השותה יין נסך בשוגג במה יתכפר שמעתי אומרים בשם החסיד שיתענה ח' ימים כנגד ב ה' פעמים גפן שבחומש עכ"ל במרדכי פרק קמא דפסחים בשם ראבי"ה דהיכא דמונח חבית של י"נ עם חביות כשרים דצריך לעשות הכירא דלא בדילי אינשי מיניה עכ"ל: (ב) משמע מדברי הטור דדוקא ללקחו בחובו משום פסידא התירו אבל לקנות אסור וכ"ה בהגמ"י פ"ת דהמ"א וז"ל מכאן התיר מהר"ם לאדם שנגבה בחובו יין נסך או שאר דבר

פרישה

כשם רש"י וכו' והוי כתינוק לאסור בשתיה ולא בהנאה אבל ר"י חולק בתוספות דאלמא תינוק אין בו אפי' כוונת מגע דקילא ממכוין ליגע בלא כוונת ניסוך: (ו) וגם אם נגע נכרי ביין שלנו כו' יש לדקדק דמאי וגם הלא כ"ש הוא אם יינם של נכרי מותר ליקח ממנו ולמוכרו כ"ש מגען ביין שלנו מותר ונראה דקמ"ל נכרי שמנסך יין ישראל כופין אותו ליתן דמיו וה"א דגם כאן דוקא מלוקחו נכרי יקח הדמים ולא מחזיר קמ"ל דשרי למוכרו לנכרי (או יש לומר דקמ"ל דס"ל היכא דומה למ"ש לעיל סימן קכ"ט גבי אם עכו"ם בספי' נכרית דבר אוסר במאכל אלא יאכילנה אותו לא גם ולא נכרי אסר וכמ"ש הב"י בשם תבולי לקט ומטעם שלא תרגיל לעשות כן עכ"ל). (ז) אבל סתם יין שאסרו בהנאה משום בנותיהן ביארתי בסמוך וגם פ"ט

ומיהו

דרישה

אלא שרשב"ם בא לומר שבזמן הזה הקילו ודוקא בזמן שהתלמוד אין רגילין לנסך התירו ואע"ג דלא קיימא מיהו: [נ] דנכרים בזמן הזה אין רגילין לנסך לע"ז ו"ל שרשב"ם אפי' נכרי שבקהל שאין עע"ז אלא מעשה אבותיהם בידיהם מ"מ כיון שהם מנסכי יין לפני אלילים אין כח בידינו להתיר לומר שלהם יין ואפי' בדיעבד אסור ע"כ וב"י הביאו ל"ס הב"ח ועל דברי הרשב"ם כאן כתב ב"י וז"ל ואני תמה על דברי רשב"ם בשם רש"י דמנסכי יין ולאם אומרים הוא לכם והוא כשומה של ע"ז ו"ל דמ"מ לא מקרי כהוא יין נסך כיון דלא שייכי קמי ע"ז כדרך ניסוך פנים אלא שהכומר מקריבו קמיה ע"ז ואפי' כך שותהו הם דמתפסר משום תקרובת ע"ז מ"מ ניסוך לא מקרי ומיהו הני יומים דסוין לכו דלא שתו מחזו עד דאתא כומר ותקן עליהן מים טמאים

וכן

חדושי הגהות

ב ר"ל חין מסשנה תורה כ"ה ברמ"א בש"ע ובב"ח משמע שר"ל כנגד ח"ם גפן שבפרשת שר המשקים: ג לשון וגם דקאמר אע"ג דכ"ש הוא כבר נתיישב היטב בפרישה וכ"ה וע"ז א"ק ב':

אין

(ח) וכיון שמשום צד ניסוך אסרוהו לא אסרוהו אלא ביין הראוי לנסך (ט) לפיכך [ג] יין מבושל שלנו שנגע בו נכרי אין בו משום יין נסך ומאימתי נקרא מבושל משהרתיח ע"ג האש [ד] (י) אלונתית שלנו שנגע בו נכרי וכן ביינומלין אין בו משום יין נסך (יא) ואיזו אלונתית יין ישן ומים צלולין ואפרסמון ייינומלין יין דבש ופלפלין ומפורש בגמרא שליש דבש שליש יין שליש פלפלין ויש מפרשין דוקא בכה"ג אבל בפחות מכאן יש בו משום יין נסך (יב) והרשב"א כתב דל"ד דה"ה נמי בפחות מכאן רק שישתנה טעמו מחמת הדבש והפלפלין אבל לא נשתנה טעמו לא ואלונתית שלהן אסורה וה"ה באותה שמוכרין בחנות (יג) אבל אם רואה שמוציא אותה מן האוצר מותר שאין מערבין בה יין עד שמוכרין אותה בחנות שלא תתקלקל

שמותר בהנאה דעל זה סמכו המקילים וע"ל סימן קל"ב : ובספרי הדפוס הראשונים דכ"ן כתוב וז"ל ואני תמה דהא חזינן הני נכרים דמנסכין יין ולחם אונים הוא להם והוא עלמה של עכו"ם וי"ל דמ"מ לא מקרי היא נסך כיון דלא שפכי ליה קמי עכו"ם כדרך ניסוך פנים וכו' וע"ש בב"י ולפעד"נ דאין צורך לחלק בכך אלא את"ל דמנסכין ושפכין ליה קומי עכו"ם כדרך ניסוך פנים מ"מ כיון דקי"ל דנכרים שבח"ל לאו עכו"ם נינהו אלא מנהג אבותיהם בידיהם א"כ מה שמנסכין יין לעכו"ם אין קרוי ניסוך כלל כיון דקרינן בהו שאינן יודעין בטיב עכו"ם ומשמשיה דמה"ט נמי אין רגילין לנסך לעכו"ם כלומר אין רגילין לנסך תמיד אלא לפעמים ודוק ועיין במ"ש ב"י ע"ש הרשב"א בריש סימן קכ"ח :

וכיון דמשום לד ניסוך וכו' בפ' אין מעמידין (דף ל) יין מבושל אין בו משום ניסוך וכתב הרא"ש אע"ג דאית ביה משום בנותיהן כיון דמבושל אינו מצוי כ"כ מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה ע"כ ומ"מ משום האי טעמא בלחוד לא ה"ל להקל במבושל דילמא אתי לאחלופי באינו מבושל אלא כיון דלא מנסכי מבושל לא אתי לאחלופי · ומ"ה ביין מזוג אע"ג דלא מנסכי מזוג כיון דשכיחא טובא גזרו ביה משא"כ מבושל דאית ביה תרתי דלא מנסכי מבושל וגם לא שכיחא לא גזרו ביה ודינו כשכר של נכרים דמותר לשתותו עם הנכרי ומ"ש רבינו מבושל שנגע בו נכרי אין בו משום י"נ לאו דוקא תנאו אלא לאפוקי יין מבושל של נכרי לאסור דהא פשיטא דלא פקע ליה איסוריה משום דבשל ליה כדאיתא התם להדיא בגמרא : **אלונתית** שלנו כו' שם בברייתא וע"פ פי' רש"י ע"ש הרשב"א רק שישתנה טעמו מחמת הדבש והפלפלין נראה דאין ר"ל דוקא שישתנה טעמו מחמת שניהם אלא או מחמת דבש או מחמת פלפלין קאמר וכדמסיק אבל לא נשתנה טעמו לא דאלמא דכל היכא דנשתנה טעמו אין בו משום יין נסך ופשוט הוא וב"י פי' דרבותא קאמר אעפ"י שאין בכל אחד מהם לבדו לשנות טעמו וכו' ולפע"ד לא משתמע בהא רבותא כלל ומשמע מדברי רבינו דאלונתית שלנו שנגע בו נכרי מותר אפי' בשתייה והכי משמע מדברי הרשב"א ושאר פוסקים לפי פרש"י וה"א דפרש"י ב"מ אלונתית כברייתה שלא היה יין מתחלה ביד נכרי אלא לקחה עשויה ביד ישראל מותרת בהנאה דהו לא מנסך ליה עכ"ל וכך פירש קודם לזה בסוף דף כ"ט גבי מבושל דאלמא דבשתייה אסורה היינו דוקא כשלקחה נכרי לרשותו דחיישינן שמא נתן בתוכו עוד יין שלו הלכך אסור בשתייה מספק אבל מגע נכרי בשלנו מותר אפילו בשתייה אף לרש"י וכן הוא במרדכי וז"ל אלונתית כברייתה מותרת משום דכבר נתערב היין במשקה ואעפ"י שהיין נותן טעם במשקה שהרי לכך נתנו עמהם אעפ"כ אין נאסר במגע נכרי מכאן התיר רש"י יין שישראל נותן לתוך התבשיל ונגע בו הנכרי קודם שהרתיחו האש ועוד ראיה מדתניא בתוספתא אלונתית ב"נ אסורה מפני שתחלתה י"נ משמע הא תחלתה יין של ישראל מותר במגע נכרי כיון שנתערב במשקין אחרים עכ"ל ומה שנמצא בספרי הדפוס מכאן התיר ר"ת הוא טעות כי במרדכי ישן כתוב רש"י וכך הוא בסה"ת סימן קנ"ז אלמא להדיא דרש"י מתירו אף בשתייה ומ"ש על זה בהגה"ה וז"ל אמנם בתוס' הר"ר ישראל מצאתי שנהגו לאסור ועוד דרש"י פי' דאלונתית כברייתה מותרת בהנאה עכ"ל אך קושיא מפי' רש"י לאו קושיא היא דלא פרש"י כך אלא כשלקחה הנכרי לרשותו דהשתא ודאי אסור בשתייה פן עירב בה יין שלו אבל מגע נכרי באלונתית שלנו מודה רש"י דמותר אפילו בשתייה כדפרישית והב"י נדחק ליישב פרש"י ואין צורך · ושרא ליה מאריה למה"רוך שכתב לאסור בשתייה : ואלונתית שלהן וכו' זהו ע"פ פר"ת בתוס' לשם :

תבשיל

ואצ"ל במקום שיינו של ישראל מצוי דהתם אפי' במקום פיקוח נפש אין מתרפאין בו ולא באיסור כו"ס אלא בכל שאר האיסורין כן שהאיסורין דחויים הן אצל פיקוח נפשות אבל לא מותרין עכ"ל : וכיון שמשום לד ניסוך אסרוהו לא אסרו אלא ביין הראוי לנסך לפיכך יין מבושל שלנו שנגע בו הנכרי אין בו משום יין נסך מימרא בפ' אין מעמידין (כט :) וקאמר התם דשמואל הוה שתו ליה עם אבלט וכתב הרא"ש הדבר תמוה כיון שגזרו על יינן משום בנותיהם וכי משום שהרתיחו לא שייכא הך גזירה ואי משום דלאו בר ניסוך הוא והלא יין מזוג נמי לאו בר ניסוך הוא ואפשר שלפי שהמבושל אינו מצוי כל כך ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בי' :

ומ"ש רבינו ומאימתי נקרא מבושל משהרתיח על גבי האש כ"כ שם הרא"ש ונתן טעם משום דבפ' כירה (מ :) נחלקו הני אמוראי בפסקו זהו בישולו אבל כשהרתיחו הוה מבושל לכולי עלמא וכ"כ הראב"ד בשם הגאונים ע"כ וכ"פ בסה"ת : והר"ן כתב אחר דברי הראב"ד אבל הרמב"ן כתב שכשחסר ע"ג האור ממדתו נעשה מבושל מדגרסי' בירושל' אין מבשלין יין של תרומה מפני שממעיטו ממדתו · ואפשר דלא ודא אחת היא שע"י רתיחה הוא מתמעט עכ"ל · וכ"כ הרשב"א וז"ל אי זהו מבושל כל שהרתיח נעשה מבושל וכן קבלת הגאונים ויש מי שאומר שאין קרוי מבושל עד שיתמעט מדתו ע"י בישולו ונראה לי שאי אפשר לרתיחה בלא מיעוט מדה וקבלת הגאונים תכריע עכ"ל :

אלונתית שלנו שנגע בו נכרי אין בו משום יין נסך שם (ל ·) ת"ר יין מבושל ואלונתית של נכרים אסורות אלונתית כברייתה מותרת אי זו אלונתית יין ישן במים צלולים ואפרסמון דעבדי לבי מסותא · ופרש"י אסור · שהרי תחלתו יין . אלונתית כברייתה · שלא היה יין מתחלתה ביד נכרי אלא לקחה עשויה מיד ישראל מותרת בהנאה דהו לא מנסך לה · מים צלולים · שנשתהו ועמדו בכלי יום או יומים להיות צלולים ושופי' הצלוליות בנחת במסננת · ובתוס' כתבו שר"ת פי' דאלונתית דרך הוא לעשותה תחלה בלא יין · ומכניסין אותה לקיום וכשמסתפקים ממנה מעט מעט מערבין בה היין שאם יכניסו אותה לקיום עם היין מתקלקלת . וה"פ אלונתית של נכרים שמשכו מן החבית כדי לשתות ולא ראהו ישראל בשעה שמשכו אסורה כי שמא נתן בה יין · כברייתה · פי' כמו שהיא נעשית מתחלה בלא יין דראהו מושך מן החבית מותר ודאי לא עירב בו יין ורבי' כתב לקמן בסמוך כפי' ר"ת : ומ"ש רבינו וכן ביינומלין אין בו משום י"נ זה לא נזכר בגמרא דידן אלא בירוש' וגם מ"ש רבינו דמפרש בגמרא שליש דבש שליש יין וכו' אינו בגמרא דידן אלא בירושל' אמרו בההוא דשחיק לתלתא ומשמע שצריך שיהא בו שליש מכל אחד · וז"ל הרשב"א בת"ה הארוך · הרמב"ן ז"ל הביא ראיה על אנומלין שאין בו משום י"נ מדגרסינן בירושלמי ר' יצחק בר נחמן בשם ריב"ל היה אומר מתוק מר חד אין בהם משום גילוי אבל יש בהם משום יין נסך ור' סימון משום ריב"ל היה אומר מתוק מר חד אין בהם משום גילוי ומשום י"נ ר' סימון מפרש החד קונדיטון וקונדיטון הוא אנומלין כדאיתא במדרש פרשת בחדש השלישי · אלמא אנומלין אין בו משום י"נ ומ"מ לא במעט דבש ובמעט פלפלין מתירין אותו אלא עד שיהא בו שליש דבש ושליש פלפלין וכן מוכח בירושלמי דגרסי' בר יודנא ה"ל קונדיטון מיגלי שאל לרבנן ואסרון ולא כן א"ר יצחק בשם ריב"ל המר והחד והמתוק אין בו משום גילוי רבנן דקסרין בשם רבי יהודה ד' בר טיטוס בההיא דשחיק חד לתלתא ומשמע דה"ה לי"נ אין להתירו אלא בכיוצא בזה וכתב הוא ז"ל שאם יש בו על חד תלתא פלפלין נראה שאע"פ שאין בו דבש אין בו משום י"נ כיון שנשתנה טעמו כ"כ ע"י הפלפלין ותדע שהרי פי' בגמרא שלנו החד יין ופלפלין ואפשר שהוא קונדיטון האמור בירושלמי ואע"פ שאמרו בירושלמי דבש ופלפלין מפני שכן דרך העושים קונדיטון כתקנו ולא שיהא בו משום י"נ אם אין בו דבש ומדברי רבינו ז"ל נראה שאותו שתנו עושין בדבש ותבלין יש בו משום י"נ שאין בו שליש פלפלין ולא אחד מי' ולולי שאמרה רבינו הייתי אומר שמותר לפי שגם הוא נשתנה טעמו וריחו ושמו שאין קורין אותו סתם יין והמתע"ב ומ"מ אם בשלו בכוחנין כמו שעושים עכשיו תקלת בני אדם אין בו משום י"נ ואע"פ שלא נתנו בו סימנין כלל דיין מבושל אין בו משום י"נ עכ"ל · ונראה מדבריו שלא מלאו לבו לחלוק על דברי הרמב"ן להתיר בפחות משליש פלפלין וכן נראה מדברי הר"ן שכתב בפ' אין מעמידין צריך שיהא בו שליש פלפלין כדמשמע בירושלמי ולא הביא שום חולק וכ"נ מדברי רבינו ירוחם שסתם וכתב אסור כל שאין בו שליש פלפלין · ומ"מ מתוך הרשב"א בת"ה הקצר נראה שהוא סומך על דעתו לפסק הלכה שכתב יש מי שאומר שלא התירו אלא בשנתן לתוכו שליש דבש ושליש פלפלין ואפילו לא נתנו בו דבש כל שנתנו בו שליש פלפלין נשתנה טעמו הרבה ואין בו משום י"נ ויראה לי שאפי' פחות משליש טעמו משתנה הרבה ולא אמרו שליש דבש שליש פלפלין להטעימו כן אלא שאמרו איזהו אנומלין ואמרו שהוא אותו משקה שהורגלו לתת בו שליש דבש ושליש פלפלין עכ"ל ונראה מתוך דבריו שהוא פוסק כסברתו ולפיכך כתב רבינו בשמו דלאו דוקא שליש דה"ה פחות מכאן : **ומ"ש** רק שישתנה טעמו מחמת הדבש והפלפלין נראה דהיינו לומר שאע"פ שאין בכל אחד מהם לבדו לשנות טעמו כיון שע"י שניהם הוא משתנה שרי דאילו נשתנה טעמו בפלפלין לבדן אין צורך שיהיה שם דבש כדמשמע מדברי הרשב"א דבסמוך ומשמע דה"ה אם נשתנה טעמו מחמת דבש ואע"פ שלא נתן בו פלפלין לדעת הרשב"א ז"ל וכ"כ מדבריו בתשובה שכתב אם עירבו בתוכו דבש הרבה עד שנשתנה טעמו אין בו משום י"נ וזהו יינומלין שאמרו בגמרא עכ"ל : ומ"ש עוד רבינו אלונתית שלהן אסורה והני מילי באותם שמוכרין בחנות וכו' כבר נתבאר · כתב המרדכי בפרק ב' דע"ז נשאל

ר"י

דרכי משה

דבר איסור לחזור ולמוכרו אבל לקנות בתחלה יחזור ולמוכרו או ליתנו לנכרי אסור עכ"ל וכ"ה בהג"א פ' רבי ישמעאל דדוקא משום הפסד מותר אבל כל מה שאפשר להרחיק ירחיק ולזה כתב שם דלא ישהנו בחבית אצלו לייישנו ואפילו בבית נכרי אסור לשהותו עכ"ל וכ"ה בהג"ה בחידושי מרדכי וששאלתם אם מותר לשכור מרתפתו להניח שם סתם יינן אסור כדתנן (סב) השוכר את החמור להביא עליו י"נ שכרו אסור ואין חילוק בזמן הזה לחכמי התלמוד אלא לענין ללקחו בחובו מפני שהוא כמציל מידם עכ"ל וכ"ה בכלבו ובתא"ו ני"ז ח"א והר"ן פ' רבי ישמעאל ע"ב ד' ש"ע כתב בשם הרמב"ן דאין להתיר בהנאה רק מגע נכרי אבל סתם יינן אסור בהנאה אפילו בזה"ז וכ"כ ב"י בסי' שאחר זה בשם הרמב"ם כהרשב"א שכתב בפ"א דאין להתיר בהנאה אלא בישמעאלים דלא פלחי לעכו"ם עכ"ל והר"ן בשם הרמב"ן אוסר אפי' בגר תושב וריב"ש בסי' רכ"ו כתב כדברי הר"ן דאין להתיר רק במגע נכרי אבל לא בסתם יינם ושאירי מהר"ם פאדוו"א השי' בתשובה על אחד שנתקשר נגד נכרי לשלוח לו יי"נ מקנדיא"ה

ולא

דרישה

עם היין היה נראה שוליית המים שזרקו בו היה ניסוך דהרי מים שנתנסכו לע"א מעורבין ביין אלא י"ל הואיל והיין שמנסכין לא הוה נסך כדאמרינן ואם אתה בא לאסור את היין רק משום מים ה"ל מים ביין דבטל כדאיתא בסוף ע"ז עכ"ל : [ג] יין מבושל כו' אין בו משום יין נסך כתבתי בפרישה דאפי' לשתותו עם הנכרי בבית ישראל שרי וראיה דקאמר בפ"ק אין מעמידין שמואל שתי ליה עם אבלט וכתב הרא"ש הדבר תמוה כיון שגזרו על יינם משום בנותיהם וכי משום שהרתיחו לא שייכא הך גזירה ואי משום דלאו בר ניסוך הוא והלא יין מזוג נמי לאו בר ניסוך הוא ואפשר שלפי שהמבושל אינו מצוי כ"כ ומילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה [ד] אלונתית שלנו

שנגע

פרישה

ומיהו י"ל שמתחילה לא אסרו כו' כ"ז בארתי בסמוך : (ח) וכיון שמשום לד ניסוך אסרוהו כו' אע"פ דלפי מה שבארתי דעת הרא"ש דמשום מתנות לחוד אסרוהו בהנאה וא"כ מאי זה דקאמר משום לד ניסוך לק"מ דהא כבר כתבתי דלא אסרוהו בהנאה משום מתנות אלא משום דהואיל ונמצא ביין לד איסור הנאה וכוה יין נסך א"כ איסורו מ"מ מכח יין נסך ולכן קאמר דאין לאסור אלא ביין הראוי לנסך · גם י"ל דקאי אמגע נכרי ביין שלנו וא"ש ומ"ה כתב רבינו הטעם כיון שאינו ראוי לנסך · והרא"ש שכתב הטעם משום דיין מבושל אינו שכיח נראה משום דהרא"ש קאי אשמואל ששתה יין מבושל עם אבלט ולשתות עם הנכרי אפי' יין שלנו יש בו ודמי לגזור משום מתנות כיון דמעורב עמו בשתייה מ"ה הולרך לטעם דבאינו שכיח לא גזרו ומשום לא שכיח לחוד אין להתיר דהא מגע נכרי ביין שלנו ג"כ אינו שכיח ואפ"ה אסרו מ"ה הולרך רבינו לכתוב דאין לאוסרו משום מגע נכרי כיון דאינו ראוי לנסך וק"ל : (ט) לפיכך יין מבושל שנגע בו נכרי אין בו משום יין נסך פי' ומותר לשתותו עם הנכרי בבית ישראל אפי' הוא של נכרי אם ידוע שלא נתנסך קודם שנתבשל כמו שהוכחתי בדרישה ע"ש וכמ"ש רבינו בסמוך בשם הרמב"ם גבי יין שיש בו מעט דבש · (י) אלונתית שלנו כו' אין בו משום יין נסך כתב ב"י ומותר אפי' בשתיה ול"נ דדוקא בהנאה מותר ולא בשתיה ועד"ר : (יא) ואיזו אלונתית יין ישן ומים צלולים פרש"י שנשאבו ועמדו בכלי יום או יומים להיות צלולים ושופכים העליונות בנחת במסננת : (יב) והרשב"א כתב דלאו דוקא כו' רק שישתנה טעמו מחמת הדבש והפלפלין לאו דוקא נקט הרשב"א יין ופלפלין דה"ה אם נשתנה טעמו מחמת אחד מהם וכא דאמר בגמרא שליש מכל אחד היינו משום שכן היה דרכן לעשות יינומלין : (יג) אבל אם רואין שמוציאין אותה מן האוצר

מותר

חדושי הגהות

ד אין ספק דיש כאן ט"ס דהא לא מסקינן בשמייהו וכ"ש רשע כזה שהרבה תועבות כמבואר בגיטין (נו :) וראיתי בספר תמים דעים הביא הגירסא ר"י בן אנטיגנוס (כ"ה) :

הב"י

תתקלקל: (יד) תבשיל שיש בה יין ונגע בו הנכרי אפילו קודם שהרתיחו אין בו משום יין נסך: (טו) כתב הרמב"ם (טו) אם נתערב ביין מעט דבש או מעט שאור הואיל ואינו ראוי לנסך (יז) הרי הוא כיין מבושל וכשכר ומותר לשתותו עם הנכרי (יח) וכתב א"א הרא"ש ז"ל (יט) ואין לסמוך על זה שעיקר הגזירה משום בנותיהן אלא שהחמירו לאוסרו בהנאה כיון שנתנסך לכו"ם וכ"כ הרמב"ן [ג] (כ) חומץ לאו בר ניסוך הוא לפיכך מן הראוי שלא יהא בו משום מגע

ר"י על יין מבושל ודבש שנתערב בו מעט יין חי ונגע בו נכרי ולא היה יודע אם היה במבושל ס' כנגד היין החי והשיב דאם יש מן הדבש (ס"א ס') כנגד הנסך אני מכשירו דסלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו עכ"ל (ג) ויש לתמוה כיון שהיין חי מעורב ביין מבושל למה יאסר במגע נכרי ומ"מ מצאתי להרשב"ץ שכתב דע שאם אין היין מבושל רבה על היין חי כדי שאם היה המבושל מים לא היה לו מראה יין אסרו בו מגע הנכרי ויש מגדולי הדור סוברים כי ברוב יין מבושל מתבטל היין ולפי שאין אנו בקיאין בדרכי עבודתן ראוי שלא לנהוג קלות ראש במה שלא נהגו בו היתר עד עתה עכ"ל. וכתב עוד על זגים שנתנו עליהם תאנים או פירות אחרים לחזק כח היין הנשאר היה נ"ל לילך אחר הרוב אע"פ שיש להרהר בזה משום דתאנים כל כחם בהם וכ"כ גם לענין יין שנתערב בו שכר תאנים שאם הרוב שכר נתבטל היין ואינו נאסר במגע נכרי (ד): תבשיל שיש בו יין ונגע בו נכרי כו' כ"כ התוספות והרא"ש והר"ן והמרדכי פרק אין מעמידין גבי אלונתית דבסמוך דלפרש"י באלונתית כברייתה שפיר איכא למילף הכי ואפילו לפר"ת נמי יש ראיה להתיר מדתניא בתוס' אלונתית של נכרים אסורה מפני שתחלתה יין כלומר שתחלתו יין של נכרי משמע שאם תחלתה יין של ישראל מותרת במגע נכרי · וכ"כ בסה"ת (ה) והרא"ש כתב דמדיוקא דברייתא דידן גופיה שמעי' הכי דקתני רישא אלונתית של נכרים אסורה פשיטא אלא לאשמועינן דשלנו ביד נכרים מותר וכ"כ סמ"ק דמדיוק זה למדנו דיין שנתנו עם תבשיל או עם מתקים אחרים ונגע בו נכרי אפילו קודם שהרתיח על האור מותר וג"ז כתב בסה"ת וכתבו התוס' בשם ריצב"א דדוקא תבשיל לפי שאין היין ניכר בעין כלל אבל כשמשימין אותו בשומים או בחרדל שמא יש לחוש למגע נכרי לפי שהוא בעין יותר וכן הלכה למעשה עכ"ל והגמי' כתב בפי"א מהמ"א בשם סמ"ק דבמורים אין להתיר מפני שרוב סממים היין צף למעלה לבדו בלא תערובת מיהו חרדל שהוא עב הרבה נ"ל להתיר בדיעבד אך לכתחלה נכון ליזהר עכ"ל: **ומשמע** מדברי הפוסקים דהא דשרי תבשיל שיש בו יין ונגע בו נכרי לגמרי שרו ליה ואפילו בשתיה וק"ל שרש"י פי' גבי אלונתית כברייתה מותרת מותרת בהנאה משמע דבשתיה אסור ואפשר שהם סוברים דכיון שאין נכרי אוסר האלונתית במגעו ליאסר בהנאה גם לשתיה אינו אוסר דמאן פלג לן ומה שפרש"י מותרת בהנאה אפשר דלאו ללמד על עצמה כתב כן אלא ללמד על הרישא דקתני אסור דבהנאה נמי אסור אבל אלונתית כברייתה גופה בשתיה נמי שרי כדפרישית ואע"פ שיש לדחות מ"מ כנ"ל לדחוק ליישב דברי רש"י לפום מאי דמשמע בדברי הפוסקים ובהגהות מרדכי כתוב על דין זה דתבשיל שיש בו יין ונגע בו הנכרי אמנם בתוספות ה"ר ישראל מצאתי שנהגו לאסור ועוד דרש"י פי' דאלונתית כברייתה מותר בהנאה ע"כ: כתב הרמב"ם אם נתערב ביין מעט דבש או מעט שאור וכו' בפי"א מהמ"א כתב שכן הורו גאוני המערב וטעמו מפני שכיון שאינו ראוי למזבח הרי הוא כמבושל או כשכר שאין בהם משום יין נסך · וזהו שכתב רבינו הואיל ואינו ראוי לנסך כלומר דכיון דאינו ראוי למזבח אינו ראוי לנסך לכו"ם: וכתב הרא"ש בפ' אין מעמידין דאין לסמוך עליו שעיקר הגזירה משום בנותיהם וכו' כלומר וא"כ אע"פ שנתן בו שאור ודבש איכא למיגזר משום בנותיהם ויין מבושל שאני דמשום דלא שכיח לא גזרו ביה וגם לא חיישי' שיבטל אדם כל יינו כדי לשתותו עם הנכרי דטריחא ליה מלתא טובא אבל לבטיל מעט שאור או דבש כל אדם יעשה כן להפקיע עצמו מאיסור יין נסך ונמצאו שותים תמיד עם הנכרים ומתוך כך יבואו להתייחד עם בנותיהם · וגם לא דמי לשכר דלית ביה כולי האי איקרובי דעתא כמו ביין, דמ"ה לא מצינו בפירוש שאסרו חכמים לשתות אלא שהאמוראים משום קדושה היו נזהרים מלשתותו בבית הנכרי עצמו ורב פפא מפקי ליה אבב חנותא ושתי וכדאיתא שם) ואילו יין אפילו הביאו לבית ישראל אסור: וכתב עוד הרא"ש שטעמו של הרמב"ן שסובר שאין לסמוך על הרמב"ם בדין זה היינו משום דאף את"ל דלא גזרו אלא ביין הראוי לנסך שכל גזירתם אחשש ניסוך אסמכוה מאן לימא לן דאינהו לא מנסכי יין המעורב בשאור והדבש הלא הן מקריבים בנות שוח ופירות לכו"ם שאסרה תורה למזבח וגם הר"ן כתב שם שהקשו על הרמב"ם כן וכתב עוד דהא יין מזוג פסול לנסך על גבי המזבח ואפ"ה אסיקנא דיש בו משום יי"נ כ"כ הרשב"א בתשובה סי' תשי"ו ותתי"ג ובת"ה הקצר ומ"מ נראה מדבריו דהיינו דוקא בשנתן בו מעט דבש או מעט שאור אבל אם נתן בו דבש הרבה או שאור הרבה עד שנשתנה טעמו מחמתן שרי וכמו שכתבנו בשמו בסמוך ודעת ה"ר יונה ג"כ שלא לסמוך על דברי הרמב"ם בזה שכתב באגרת התשובה יין שנתנו בו מעט דבש ונגע בו הנכרי הרי היא י"נ וכן הורו כל חכמי צרפת ופרובינצא וקלוניא ולא פקפק אחד מהן בדבר מעולם עכ"ל · וגם הריב"ש בתשובה סימן ק"פ קרא תגר על מי שסמך על הוראה זו מפני שכבר דחאוה כל האחרונים בני ידים וכ"כ הר"ש ב"ץ שאין לסמוך על הוראה זו שכבר דחאוה האחרונים (ו): **חומץ** לאו בר ניסוך הוא לפיכך מן הראוי

תבשיל שיש בה יין וכו' כך פסק רש"י ולא דמי לאלונתית דהוי משקה והיין ניכר בעין הלכך נתנו חכמים שיעור בכדי שישתנה טעמו אבל בתבשיל שאין היין ניכר לא נתנו חכמים שיעור דבכל ענין שרי וכ"כ תוספות בשם ריצב"א: כתב הרמב"ם אם נתערב ביין מעט דבש וכו' היכא למידק דמדכתב הרמב"ם בפי"ג דיין שערבו עם דברים אחרים כגון דבש ושמן מותר להפקידו ביד נכרי בחותם אחד אלמא מדסגי בחותם אחד דאינו נאסר במגע נכרי דאי הוה נאסר במגע נכרי חב"ח היה צריך אלא בע"כ דלא חייש אלא לאחלופי והיינו יינומלין ואלונתית דאיתא בגמרא דמערבין בו דברים אחרים מכלל דס"ל דלא סגי במעט דבש אלא כדרך שרגילין לערב דוקא דנשתנה טעמו וא"כ למה כתב בפי"א דבמעט דבש או שאור שרי ונראה לפע"ד דהרמב"ם ס"ל נמי דלכתחלה לא שרי אלא בנשתנה טעמו אלא דבפי"א כתב דבדיעבד אף במעט דבש שרי והשתא אין מקום להשגה דהרמב"ן ושאר משיגי' והרא"ש דהבינו מדבריו דהוראת גאוני מערב היא דשרי אף לכתחלה לערב מעט דבש ולשתות עם הנכרי ולכך השיגו ושגגה היא בידם דהלא אם נתערב קאמר אבל לכתחלה ודאי אם עירב בכוונה מעט דבש כדי לשתות עם הנכרי אסור דא"כ כל אחד יעשה כן והוי מילתא דשכיחא טובא דאף ע"ג דלאו בר ניסוך הוא אסור כי היכא דיין מזוג דלאו בר ניסוך הוא ואסור משום דשכיחא אבל אם לא נתיר אלא דוקא דיעבד אם נתערב הלא שכיחא וגם לאו בר ניסוך הוא הו"ל כדין יין מבושל דשרינן ליה נמי כיון דאית בה תרתי כדפרישי' בסמוך ותימה הוא על המשיגי' היאך לא הבינו ללשונו שאמר הורו גאוני מערב שאם נתערב ביין ישראל מעט דבש וכו' דלאיזה צורך כתב אם נתערב ובגמרא פר"י (דף כ"ט) דאותיב רב יימר לרב כהנא מנכרי שהביא ענבים וכו' קא מהדר ליה הביא קאמרת אנא לכתחלה קאמינא ולפ"ז ניצול הרב מכל ההשגות שהשיגו עליו מיהו להלכה נקטינן לחומרא דאפי' בדיעבד אסור והא דכתב בהגהת אשיר"י לשם שבא"ן ישמעאל ובארץ מצרים רגילין ליתן מעט דבש ביין ותו אין נוהגין בו יין נסך עכ"ל ודאי דלאו דסמכא הוא וחלילה לעשות כן לכתחלה ואולי גם היתה הבינו מדעת הרמב"ם דאין חלוק בין דיעבד לכתחלה וליתא כדפרי': **חומץ** לאו בר ניסוך הוא וכו' ורבי משולם רצה להתירו ונקרא חומץ וכו' והרשב"א כתב שזה סימנו וכו' ור"ת אסרו וכו'

דרכי משה

ולא היה יכול לפטור מן הנכרים אם לא בהפסד מרובה ורצו מקצת החכמים למחות בידו והשיב ודאי נכון הוא למחות בידו שלא יעשה עוד לקנות ולהורות לכתחלה במקום דליכא פסידא אבל במאי דכבר עבר ונתקשר כנגד הנכרי אין למחות בידו הואיל והוא הפסד גדול ואם כן יש לסמוך אדברי המקילין דהוא רשב"ם בשם גאונים ורבותינו הצרפתים שמביא הסמ"ג והאגור מיירי ביין של נכרים ולא במגע יין ישראל ולא נזכר בדבריהם שום מקום הפסד גם דברי התוס' והאשר"י שהביא דברי הרשב"ם בשם הגאונים אין מחלקין דוקא לקבל חובו כי דינא קאמרי ואינן מסופקים כלל אך פוסקים שאין בזה"ז איסור הנאה ומה שמסיימים וע"ז סומכין לגבות וכו' הוא סיום דברי התוס' והאשר"י לא דברי הגאונים דהמה לא היו מסופקים אך הבאים אחריהם בהיותם מסופקים לא הלכו אחריהם רק במקום הפסד ואף שהרשב"ם הזכיר כדברי הגאונים מגע נכרי מ"מ נראה דל"ד קאמר דהא בסמ"ג לא הזכיר מגע נכרי בדבריהם ומה שנקט מגע הוא בדרך העברה להיות מקום היתר מן הראיה של תינוק דמיירי במגע וא"כ יש לסמוך אדברי הגאונים הואיל וסתם יינם הוא דרבנן יש לסמוך אמיקל בהפסד כדאמרינן פא"ע (מט:) והא רב דמחמיר באיסור דאורייתא ואת אסרת התורה חסה על ממונם של ישראל כו' משמע הא אי הוי איסור דרבנן יש לסמוך אדברי המיקל בהפסד ותו דאין לקנוס לסותר זה להיות כי בפוסקים מפורסמים בינינו בתוס' והרא"ש וטור ראה הותר בסתם והוא לא ראה מגילת סתרין שאוסרים רק (מתירים) במקום הפסד וכן אין לקונסו אבל לא יוסיף לעשות עכ"ל לקמן ס"ס קל"ב משמע דבזה"ז אפי' בסתם יינן שרי וע"ל סי' קנ"ה אם מותר להתרפאות בסתם יינן של נכרים: (ג) ויש לתמוה דאף דאין בדבש ס' כנגד היין מ"מ לא גרע מתבשיל שיש בו יין ואפשר דר"י ס"ל כדעת הה"ר ישראל דאוסר אבל מ"מ אי הוי ביה ס' הוי החי בטל במבושל ובהג"א פ"ב כ"ב ע"א וז"ל יין חי כשר שנתערב במבושל ובדבש אם יש כ"כ דבש הרבה ומעט יין חי שאם היה היין חי מעורב בדבש לא היה נאסר כי היינו מדמין אותו לאלונתית שאין נאסר במגע נכרי ואפילו בלא דבש אם יש במבושל כ"כ הרבה שאם היה המבושל מים לא היה היין חי המעורב בו מחשבו יין לענין מגע נכרי אע"פ שיי"נ ביין מבושל מיקרי מין במינו מ"מ אין להחשיבו אותו לענין מגע נכרי ואין להתיר בלא דבש כ"א בהפסד מרובה או אם יש מנהג ילכו אחריו עכ"ל: (ד) ול"נ דאפי' אם הרוב יין ונשתנה טעמו משום השכר או משום שאר משקים דשרי דמ"ש מיין שיש בו פלפלים או דבש דשרי ע"י נשתנה טעמו וכ"ש לדברי הרמב"ם דמתיר אפי' במעט דבש דשרי גם כאן וכ' בחדושי אגודה פ"ק דפסחים יין שנקרש ונגע בו נכרי אין בו משום יי"נ ובהג"א פ"ב חרס הבלוע מיין ונגע בו נכרי מותר בשתיה ויין שהגליד השיב ר' שמחה דבטיל מתורת משקה ולית ביה משום יי"נ ויין שנקרש אין בו משום מגע נכרי ואם חשב עליו למשקה יש בו משום מגע נכרי וכן אם נגע בו לאחר שנמוחה עכ"ל: (ה) ודלא כה"ר ישראל שכ' המרדכי ריש א"מ ע"ב בשמו שנהגו לאסור: (ו) כתב באו"ה

פרישה

מותר שאין מערבין בה יין כו' פי' יין ישן הנ"ל אין מערבין בו עד שעת מכירה כ"כ ר"ת אלונתית נקרא מתלה בלא יין (ורש"י פי' שלקחה עשויה מיד ישראל ע"ש בפרק אין מעמידין עכ"ה):

(יד) תבשיל שיש בו יין כו' אין בו משום יין נסך דוקא תבשיל לפי שאין היין ניכר בעין כלל אבל כשמשימין אותו בשומים או בחרדל יש לחוש יותר כיון שהוא בעין תוס' ועד"ר: (טו) כתב הרמב"ם ק"ק דהל"ל לרבינו לכתוב ולסדר דברי הרמב"ם קודם דין תבשיל שהוא מדבר ג"כ מעירוב דבש דומיא דאלונתית ויינומלין ושמא י"ל דסידר אקרדי מסיים דינים הפשוטים המוכרים בגמרא:

(טו) אם נתערב ביין מעט דבש כו' נקט מעט דבש לרבותא דבהרבה דבש שנשתנה טעמו פשיטא דמותר וכמ"ש בסמוך דאפילו הרא"ש מודה אלא אפילו מעט דבש שלא נשתנה טעם היין אפ"ה אין בו משום יי"נ כמו שמבאר הטעם הואיל ואינו ראוי לנסך וביאור זה כתב ב"י כלומר הואיל ואינו ראוי למזבח אינו ראוי לנסך לעו"ג עכ"ל ור"ל משום שנא' כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו וגומר: (יז) הרי הוא כיין מבושל וכשכר ומותר לשתותו עם הנכרי ר"ל בבית ישראל כמו שכר וכמ"ש לעיל ביין מבושל: (יח) וכתב הרא"ש ואין לסמוך ע"ז שעיקר הגזירה משום בנותיהן והא דכתבתי לעיל דביין של ישראל שנגע בו נכרי הגזירה משום יי"נ עצמו י"ל דהיינו דוקא במגע נכרי לחוד אבל לשתות עמו הוי בו ג"כ משום בנותיהן: (יט) ואין לסמוך ע"ז והא דהתיר לעיל יין מבושל כתב הרא"ש משום דיין מבושל אינו מצוי כ"כ ובדבר שאינו מצוי לא גזרו דהוי דומיא דשכר דאין בו קירוב דעת ועוד דא"כ כל אדם יעשה כן כדי לשתות יינו עם הנכרי משא"כ במבושל דאין אדם טורח לבשל כל יינו וכתב עוד דאף את"ל שלא גזרו אלא ביין הראוי לנסך שכל גזירתם אחשש ניסוך אסמכוה מאן לימא לן דאינהו לא מנסכי יין המעורב בו דבש ושאור הלא הם מקריבים בנות שוח ופירות לעו"ג שאסרה תורה למזבח וכמו יין מזוג שפסול לנסך על המזבח ואפ"ה אסיקנא דיש בו משום יי"נ · וכתב ומ"מ נראה דהיינו דוקא בנותן בה מעט דבש או שאור אבל אם נתן בה הרבה עד שנשתנה טעמה מחמתו שרי וכ"פ ב"י:

(כ) חומץ כו'. (פי' של ישראל עכ"ה) ונקרא חומץ משעבר עליו ג' ימים משעה שהחמיץ פי' משעה

דרישה

שנגע בו נכרי כו' אין בו משום יין נסך כתב ב"י ומותר בשתיה וז"ל ב"י שכתב בסמוך גבי תבשיל שיש בו יין ומשמע מדברי הפוסקים דהא דשרו תבשיל שיש בו יין ונגע בו נכרי לגמרי שרו ליה ואפי' בשתיה וקשה לי שרש"י פי' גבי אלונתית כברייתא מותרת · מותרת בהנאה משמע דבשתיה אסור ואפשר שגם הם סוברים דכיון שאין הנכרי אוסר אלונתית במגעו ליאסר בהנאה גם לשתיה אינו אוסר דמאן פלג לן ומה שפרש"י מותר בהנאה אפשר דלאו ללמד על עצמה כ"כ אלא ללמד על הרישא דקתני אסור דבהנאה נמי אסור אבל אלונתית גופה בשתיה נמי שריא כדפרישית ואע"פ שיש לדחות מ"מ כנ"ל לדחוק וליישב דברי רש"י כ' ע"ש וקשה לי דעדיין לא יישב דברי רש"י דמתני' דמייתי שם בגמרא ד' כ"ט יין מבושל של נכרי אסור פי' בהנאה הא בשלנו ישראל בהיתר תו לא מתסר בהנאה משמע בהדיא אף אם אין בו משום יי"נ דוקא בהנאה מותר אבל לא בשתיה ואפשר ליישב דטעמו משום דנכסי לגזירת יי"נ אין בו מ"מ גזירה דחתנות יש בו כמ"ש התוס' והרשב"א והר"ן והרא"ש דמשום גזירה דחתנות נאסר סתם יינם בשתיה כפיתן ושמן ולפיכך אפי' אלונתית ואפילו יין שנתערב במים ואפרסמון דתו אין ראוי לנסך אפ"ה אסור בשתיה משום חתנות וכן משמע מלשונו שכתב מותר בהנאה דתו לא מנסך ליה · ודוקא כשנתערב במים ואפרסמון אסור בשתיה אבל כשנתערב בתבשיל דאז אין היין בעין כלל אכשר דמודה רש"י דאפי' בשתיה מיתר כמו שחלקו שם התוס' בחרדל והא דשתה שמואל עם אבלט נכרי יין מבושל בבית ישראל הוה ואע"פ שפת אפי' בבית ישראל אסור יש לחלק בין יין מבושל לפת כמ"ש הר"ן והרא"ש בין פת לשכר שגם בבית ישראל מותר דפת הוא מעשה נסים וגם שכל צריכין לו ולכך בעי הרחקה טפי ונמצא דברי רש"י מכוונים לדברי הפוסקים · ומ"ש שבהגהות מרדכי כתב על דין זה דתבשיל י"ל דלא קאי אדין דתבשיל שבזה כ"ע מיהו כמ"ש אלא קאי אמ"ש שם בסג"ה וכ"כ התוס' שיש לחלק בין תבשיל לחרדל ושומין ואע"פ שזו ההגהה נכתבה למטה ע"כ צריך אתה לומר דמהופך הוא וצריכה לעמוד אותה הג"ה דמכאן כו' הג"ה דלמטה כתוב כו' ודוק שם: [ג] חומץ לאו בר ניסוך הוא וז"ל ד"י והרשב"א כתב בת"ה הארוך ידינו יעקב

מגע נכרי ורבינו משלם רצה להתירו ונקרא חומץ משעבר עליו ג' ימים משעה שהחמיץ והרשב"א כתב שזה סימנו שאם מבעבע כששופכין אותו על הארץ אז ודאי חומץ גמור הוא ור"ת אוסרו לפי שאין אנו בקיאין בחומץ שיש יין שנראה כחומץ והוא יין גמור כמו יין שלא נתבשל בענביו כל צרכו וכן נוהגין לאוסרו (כא) וחומץ של נכרי שהיה תחלתו יין אסור שאע"פ שהחמיץ לא פקע איסוריה מיניה והבוסר ג"כ מן הראוי שלא יהא בו משום יין נסך דלאו בר ניסוך הוא אלא שר"ת החמיר ג"כ לפי שאין אנו בקיאין מתי נקרא בוסר (כב) יין מזוג אפילו נתן בו מים הרבה כל זמן שיש בו טעם יין יש בו משום יין נסך (כג) [ד] התמד שנותנין מים על גבי חרצנים כתב הר"ר אברהם אב ב"ד שאין בו משום יין נסך אא"ב

וכו' וכן נוהגים לאסרו · מסדור לשון רבינו נראה דאפילו במבעבע אסור ותמה ב"י הלא ליכא ספיקא במבעבע דפשיטא דחומץ גמור הוא וכדאיתא במרדכי פר"י ולי נראה דכיון דנוהגין לאוסרו אף במבעבע אע"ג דהיתר גמור הוא כי היכא דלא תיפוק מיניה תורבא להתיר גם כשאינו חומץ גמור לפיכך סידר רבינו דבריו דנשמע מיניה דאף במבעבע אסור והכי מוכח מדברי הרא"ש שכתב תחלה דחומץ לאו בר ניסוך הוא דמיירי בחומץ גמור דלית ביה ספק וקאמר בתר הכי אך ישראל קדושים הם ונהגו בו איסור דאלמא דאע"ג דמדינא שרי נהגו בו איסור לכתחלה להרחיקו ממגע נכרי מיהו ודאי בדיעבד היכא דאיכא הפסד מרובה א"כ אם נתערב אח"כ ולית ביה ששים אין להחמיר כיון דמדינא היתר גמור הוא . אח"כ כתב הרא"ש דר"ת כעס על רבינו משולם שהתיר בסתם מגע נכרי בחומץ דכיון דאין אנו בקיאין יש לאסור מדינא אפילו בדיעבד ואפילו את"ל דלא התיר רבינו משולם אלא בחומץ גמור דמבעבע מ"מ כעס עליו למה התירו לכתחלה דנפיק מיניה חורבא להתיר אף בסתם חומץ : **ומ"ש** וחומץ של נכרי וכו' נראה דאצטריך ליה לאשמועינן דלא תימא דלא גזרו חכמים אלא אסתם יינם משום בנותיהם בעודו יין אבל אחומץ לא גזרו דליכא משום בנותיהם בחומץ קמ"ל דלא אבל בחומץ די"נ דאסור מדאורייתא לא אצטריך דפשיטא דאסור אלא בחומץ דסתם יינם אצטריך · וכתב במרדכי פרק א"מ שהשיב ר"י על יין מבושל שנתערב בו יין חי ונגע בו נכרי וכו' כתב שם בקולר אבל בהגהת אשיר"י פ' א"מ כתובה שם ע"ש א"ז באורך שהורה ר"י על יין מבושל בדבש שנתערב בו י"נ אם יש בו מן הדבש ששים כנגד הנסך כשר כאילו אין שם יין מבושל אלא דבש מטעם סלק את מינו כמי שאינו וכו' וכ"ש יין חי כשר שנתערב במבושל ודבש ונגע בו נכרי דכשר אם יש כ"כ רוב דבש ומעט יין חי שאם היה היין חי מעורב בדבש בפני עצמו לא היה נאסר כי היינו מדמין אותו לאלונתית שאין נאסר במגע נכרי ואפילו בלא דבש אם יש במבושל כ"כ הרבה שאם היה המבושל מים לא היה היין החי המעורב בו מחשבו יין לא חשיב מינו לענין מגע נכרי אעפ"י שלענין י"נ המעורב בו מחשבו מין במינו וגם לענין נצוק מחשבו מינו מ"מ אין לחשבו מינו לענין מגע נכרי · ואין לסמוך ולהתיר בלא דבש אלא בהפסד מרובה או אם יש מנהג ילכו אחריו אפילו להקל מא"ז עכ"ל : **יין** מזוג וכו' כ"כ הרא"ש שם דלא דמי לשמרים שהיוצא מהם אינו אלא קיוהא בעלמא אבל יין גמור כ"ז שיש בו טעם יין יש בו משום י"נ : **התמד** שנותנים מים ע"ג חרצנים וכו' פי' תמד שלנו אין בו משום י"נ אם נגע בו נכרי אא"כ נתן ג' מדות של מים ומצא ארבעה דהוי יין גמור לברך עליו בפה"ג לדברי הכל כדאיתא פ' המוכר פירות גבי שמרים וה"ה בחרצנים ודעת הר"א בר דוד דכיון שאנו רואין שהתמד משובח לשתייה מיחלף ביין גמור ולכן אין להתיר מגע נכרי בשום תמד אפילו נתן ג' ולא מצא אלא ג' או אפילו לא מצא כדי מדתו ולפי דס"ל דאין חלוק בין תמד של חרצנים לתמד של שמרים על כן הביא דברי ה"ר יונה דמחלק דבשמרים

הראוי שלא יהא בו משום מגע נכרי ורבינו משלם רצה להתירו כו' בפרק אין מעמידין (כט :) תנן אלו דברים של נכרים אסורים ואיסורן איסור הנאה היין והחומץ של נכרים שהיה מתחלתו יין ובגמרא פשיטא משום דאחמיץ פקע ליה איסוריה א"ר אשי הא קא משמע לן דאשמועינן חומץ שלנו ביד נכרי א"צ חותם בתוך חותם אי משום אינסוכי לא מינסכי ואי משום איחלופי כיון דאיכא חותם לא טרח ומזייף · ומדקאמר אי משום אינסוכי לא מינסך משמע בהדיא דחומץ שלנו שנגע בו הנכרי מותר אפילו בשתיה דהא אמרינן דלא מינסך כלומר דלאו בר ניסוך הוא · וגרסי' תו התם (ל.) אמר רבא האי חמרא דאקרים עד ג' יומי יש בו משום גילוי ויש בו משום י"נ מכאן ואילך אין בו משום גילוי ואין בו משום י"נ · וכתבו הרשב"א והר"ן דרבא לטעמיה דאמר בפרק המוכר פירות (צו.) ובפרק בתרא דע"ז (סו :) ריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא ומש"ה תוך ג' אית ביה משום י"נ אבל לאחר ג' משהתחיל להחמיץ חומץ גמור הוא ולית ביה משום י"נ · וכתבו התוס' והרא"ש והמרדכי שר"ת כעס על רבי' משלם שהתיר מגע נכרי בחומץ לפי שאין אנו בקיאין בטיב חומץ כי יש חומץ שאלו קורין אותו חומץ ואלו שותים אותו ומקדשין עליו וגם גבי חמרא דאקרים פליגי אמוראי בפ' המוכר פירות מתי נקרא חומץ הלכך אם באת להתיר מגע נכרי בחומץ נפיק מיניה חורבא · והר"ן כתב בלשון הזה שר"ת היה מורה איסור לחומץ שלנו שנגע בו הנכרי עד י"ב חדש משום דאיכא חלא דשתו ליה רובא דאינשי וכן דעת הרמב"ן בכל העשוי לשתותו ע"י הדחק משום פירצה עכ"ל · והרשב"א כתב בת"ה הארוך רבי' יעקב היה נוהג איסור בחומץ שלנו כשנגע בו נכרי לפי שאין אנו בקיאין מתי קרוי חומץ ומעשי' בכל יום יש שקורין אותו חומץ ואחרים שותין אותו ושמעתי משמו שהיה מתירו לאחר י"ב חדש ומיהו מעיקר גמרין אין נראה כן דודאי יש יינות שבתולדתם חמוצים קצת ואין חימוץ אלא שאין מבושלין כל הצורך ועוד עיקר כח הבוסר ניכר בהם ובאותם יש להחמיר אבל יין שהיה מתחלתו נטעם ביין ואח"כ הקרים בודאי זה שינוי שהגיע והתחיל להחמיץ וכל שקבל השינוי אין בין תחילת השינוי לגמור החמוץ יותר מג' ימים ותדע לך שהרי בבודק החבית להיות מפריש עליה ואח"כ נמצאת חומץ דאיפליגו בה ריב"ל ור"י בפרק המוכר פירות אמרו כל ג' ימים ודאי יין מכאן ואילך ספק ולכ"ע מוכח התם דאילו ידעינן מתי נקרס דלאחר ג' ימים ודאי חומץ ואלא סופתקא מיקרי וכן פר"ח לאחר ג' ימים חומץ סופתקא ואין בו משום י"נ והמתע"ב ות"ת כשמשליכין ממנו על הקרקע ומבעבע שמעתי שאין בו ספק שאילולי שהוא חומץ לא היה מבעבע שהיין אין מבעבע וכן איתא במדרש רבתי דחמרא סגיד ובסימא סליתא עכ"ל · וכך הם דבריו בתשובה ובת"ה הקצר כתב כלשון הזה איזהו חומץ כל שעמד ג' ימים לאחר שנתר ריחו והתחיל להחמיץ ויש מגדולי ישראל שהחמירו בו מפני שאין אנו בקיאין בחומץ יש יין שנראה כחומץ ואינו אלא יין שלא נתבשל בענביו כל צרכו והמתע"ב ויראה לי שאם מבעבע כשמשליכין אותו על הארץ חומץ גמור הוא שהחומץ מבעבע על הקרקע ולא היין ע"כ · ודברי רבינו נראה שאינן מסודרין שצ"ל לכתוב דברי ר"ת סמוך לדברי רבינו משלם ואח"כ דברי הרשב"א וכן סידר רבינו ירוחם דברי הרשב"א אחר דברי ר"ת ושמא י"ל שרבינו סובר דר"ת אף במבעבע אסר משום פירצה מדסתם ולא חילק ומפני כך איחר דבריו לדברי הרשב"א אבל איני יודע מנין לו לומר כן שהרי יש שאמרו משמו דלאחר שנים עשר חדש מותר וכיון שהתיר מכללו אף אנו נאמר דבמבעבע מתיר אפילו קודם לכן וכ"ש הוא מיין שעברו עליו י"ב חדש ואינו מבעבע · ועוד שהמרדכי כתב תשובה אחת בפרק רבי ישמעאל כדברי הרשב"א וז"ל החומץ חזק כ"כ שכששופכין ממנו על הארץ הוא מרתיח האי ודאי חומץ גמור הוא ולא מיתסר במגע נכרי ובפחות מכאן איני יודע ליתן לו גבול מתי נקרא חומץ ע"כ ונ"ל להורות הלכה למעשה להתיר במבעבע כדברי הרשב"א ז"ל ותשובת המרדכי ומיהו באתרא דאיכא למיחש לפריצותא יש להחמיר : וכתב י הר"ן בפ' המוכר פירות מדאמרי' כגון דאשתכח חלא סופתקא כלומר חזק דאי לאו דאיקרס ג' יומי לא הוי חלא סופתקא ש"מ דאי משכח איניש חלא סופתקא ותוך ג' למפרע נגע בו הנכרי אין לחוש למגעו דכיון דהשתא הוי חלא סופתקא בודאי שג' ימים קודם לכן היה חומץ גמור בריחו וטעמו ואינו נאסר : וחומץ של נכרי שהיה מתחלתו יין אסור וכו' פשוט הוא וכבר כתבתי שזה נזכר בגמרא בדרך פשיטות :

והבוסר גם כן מן הראוי שלא יהא בו משום י"נ וכו' ארישא דכתב חומץ לאו בר ניסוך הוא קאי : ומ"ש אלא שר"ת החמיר גם כן וכו' כ"כ התוספות והרא"ש והר"ן והמרדכי בפרק אין מעמידין שרבינו משלם שהתיר מגע נכרי במים הבוסר משום דנקרא מים כדאמרינן פרק כל הגט משעת כניסת מים לבוסר וכן בפ"ד דמסכת שביעית הבוסר משהביא מים אוכל בו פתו בשדה והקפיד עליו ר"ת משום דאין אנו בקיאין מתי קרוי בוסר ועוד שנה שאין הענבים מתבשלים היטב וכי תאמר שלא ינהוג באותה שנה י"נ והרשב"א כתב שאין דבריו מחוורים וכתב להתיר לקחתו מן הנכרי כל היכא דליכא למיחש לתערובת יין ונ"ל שמאחר שכל שאר הפוסקי' שהזכירו דין זה חוששין לדברי ר"ת אין להקל בו : יין מזוג אפי' נתן בו מים הרבה וכו' בפא"מ אמר רבה הלכתא יין מזוג יש בו משום גילוי ויש בו משום י"נ וכתב הר"ן איכא מ"ד דה"מ כגון דליכא טפי מג' חלקים מים אבל איכא טפי לאו חמרא הוא ואין בו משום י"נ והביא ראיה מפלוגתא דת"ק ואחרים בפרק המוכר פירות גבי שמרי יין לענין ברכה ואינה ראיה דה"מ בשמרים דכי איכא טפי מעל חד תלתא מיא קיוהא בעלמא הוא אבל יין גמור דאיכא טעם יין ומראה יין יש בו משום י"נ וכ"כ הרא"ש דשמרים שאני שהיוצא מהן אינו אלא קיוהא בעלמא אע"פ שיש בו טעם יין אבל יין גמור אדם מוזגו לפי טבעו ומנהגו הלכך כל זמן שיש בו טעם יין יש בו משום י"נ והרשב"א בת"ה כתב שתי סברות אלו ואח"כ כתב ויש מגדולי החכמים שהתירו אפילו יין של נכרי שנפל לתוך ו' חלקי מים שכ"ט לפגם הוא בתוך מים מרובים כ"כ כמו שיתבאר בשער דיני התערובות · ויתבאר זה עוד בסימן קל"ד :

התמד שנותנין מים על גבי חרצנים כתב הר"ר אברהם אב"ד שאין בו משום י"נ וכו' בפרק המוכר פירות (צו :) גרסינן שמרי יין מברכין עליהן שהכל אחרים אומרים שמרים שיש בהם טעם יין מברך עליהם בפה"ג אמר רבא דכ"ע רמא ג' ואתא ד' חמרא הוא רמא ג' ואתא ג' ולא כלום הוא כי פליגי דרמא ג' ואתא ג' ופלגא דרבנן סברי ג' עייל ג' נפיק פש ליה פלגא ופלגא בשיתא פלגא מיא לאו כלום הוא ואחרים סברי ג' עול ג' וחצי נפיק פש ליה כוזא וכוזא כתרי ופלגא חמרא מעליא הוא רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו אין הלכה כאחרים בעא ר"כ ב"י מרב חויא בר אבין שמרים שיש בהן טעם יין מהו א"ל מי סברת חמרא הוא קיוהא בעלמא הוא כלומר כל היכא דרמי ג' ואתי בציר מד' כת"ק דאחרים · וכתב שם הרא"ש ותמד שרגילין לעשות שנותנין מים ע"ג חרצנים דינם כמו תמד של שמרים שמברכין עליהם שהכ"נ אא"כ רמא ג' ואתא ד' דמוכח בר"פ אלו עוברין (מ"ב :) דתמד של חרצנים גרוע משל שמרים ולענין מגע נכרי כתב

הר"ר

דרישה

יעקב היה נוהג איסור בחומץ שלנו שנגע נכרי לפי שאין אנו בקיאין מתי קרוי חומץ ומעשים בכל יום יש שקורין אותו חומץ ואחרים שותין אותו ושמעתי משמו שהיה מתירו לאחר י"ב חודש כו' ע"ש ומסיים ומ"מ כשמשליכין ממנו על הקרקע ומבעבע שמעתי שאין בו ספק שאילולי שהיה חומץ לא היה מבעבע שהיין אינו מבעבע (משמע שגם ר"ת מודה לזה) עכ"ל ודברי רבינו נראה שאינן מסודרים שצ"ל לכתוב דברי ר"ת סמוך לדברי רבינו משולם ואח"כ דברי הרשב"א וכן סידר רבינו ירוחם דברי הרשב"א אחר דברי ר"ת ושמא י"ל שרבינו סובר דר"ת אף במבעבע אסור משום פירצה מדסתם ולא חילק ומפני כך איחר דבריו לדברי הרשב"א אבל איני יודע מנין לו לומר כן שהרי יש שאמרו משמו דלאחר י"ב חודש מותר וכיון שהתיר מכללו אף אנו נאמר דמבעבע מתיר אפי' קודם לכן וכ"ש הוא שעברו עליו י"ב חודש ואינו מבעבע עכ"ל ב"י ומסיים בסוף דבריו ונ"ל להורות הלכה למעשה להתיר במבעבע כדברי הרשב"א ז"ל ותשובת המרדכי ומיהו באתרא דאיכא למיחש לפריצותא יש להחמיר עכ"ל [ד] התמד שנותנין מים ע"ג חרצנים כתב הר"א אב"ד כו' בגבא בתרא פ' המוכר פירות ת"ר אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים ואחד שמרי מברכין עליהן שהכל נהיה בדברו אחרים אומרים שמרים שיש בהם טעם יין מברכין עליהם בפה"ג אמר רבא דכ"ע רמא תלת ואתא תלת ולא כלום רמא תלת ואתו ארבע חמרא מעליא כי פליגי דרמא תלת ואתו תלתא ופלגא כו' והלכה כת"ק וכתב הרא"ש ע"ז שם בד' ר"ה סוף ע"א ולענין

מגע

פרישה

משעה שהתחיל לשנות טעמו ולהחמיץ שכל שקיבל השינוי אין בין תחלת השינוי לגמר החימוץ [illegible]

חדושי הגהות

ו הב"י העתיק הדברים בשם הר"ן ורן מן דברי ב"י שכתב הרי"ף בב"ב ועיין בהגהות לטור א"ח סימן תקל"א :

אא"כ נתן ג' מדות של מים ומצא ד' (כד) והראב"ד כתב שאין להתיר מגע נכרי בשום תמד (כה) וה"ר יונה כתב שמרים שלנו שתמדן ולא מצא אלא כדי מדתו [ז] פעם ראשון אסור ופעם שני מותר (כו) אבל שמרים של נכרי לעולם אסורין אפילו לא מצא אלא כדי מדתו אפילו תמדן כמה פעמים (כז) ומים שנותנין על החרצנים שנדרכו ברגל ולא נתעצרו בגלגל וקורה פעם ראשון ושני אסור אפילו לא מצא כדי מדתו שהזוגים בולעים מהמים ויוצא היין שבהם הלכך [ח] לעולם יש בו משום מגע נכרי עד שיהא גרוע שאין דרך בני אדם לשתותו (כח) ואם נעצרו בגלגל אז אין בהן משום יין נסך אא"כ נתן ג' מדות של מים ומצא ד' וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל: (כט) חרסים שבלעו יין הרבה עד כששורין אותן במים פולטין יינן (ל) אם בלעו יי"נ הרי היא כמותו ואסורין בהנאה החרצנים והזגין של נכרים תוך י"ב חדש אסורין בהנאה ולאחר י"ב חדש מותרין אפי' באכילה (לא) וכן שמרי יין ומיהו כתב ר"ת שלא תתירו שמרים וזגין וחרצנים אחר י"ב חדש אלא כשתמדן תחלה במים אבל אם לא תמדן אסורין לעולם אפילו יבשם בתנור ורבינו אפרים היה מתיר היכא שיבשן בתנור מיד ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל

הר"ר אברהם אב"ד שאין מגע נכרי אוסר בתמד אא"כ ראוי לברך בפה"ג כגון דרמא ג' ואתא ד' והראב"ד היה אומר כיון שאנו רואים שהתמד משובח לשתיה מיחליף ביין גמור ואין להתיר במגע נכרי ועוד יש לחוש שמא מנסכין אותו לעו"ס הואיל והוא משובח לשתיה ודנין בו כדרך שאמרו (שם נו.) בתרומה אחד ושנים אסור או שמא יש לדמות מגע נכרי בתמד. למה שאמרו ושל הקדש לעולם אוסר וה"ר יונה כתב דתמד של שמרים כל זמן שלא מצא יתר מכדי מדתו שמותר וכו' עד שאין דרך בני אדם לשתות עכ"ל הרא"ש ז"ל ולא הכריע בדבר אלא מפני שהביא דברי הר' יונה לבסוף משמע לרבינו שהוא מסכים לדבריו ומבואר בדבריו שם שמה שחילקו חכמים בין רמא ג' ואתא ד' לאתא פחות היינו דוקא בנעצרו בגלגל וקורה כמ"ש רבינו וכ"כ הר"ן בפרק ב' דע"ז בשם הרמב"ן וכ"כ הרשב"א בת"ה : **וכתב** בתשובותיו סימן ל"ח שאלת אם מותר להוציא החרצנים והזגים מן הגתות ע"י נכרי או ע"י ישמעאל אחר שסחטו מהן היין אחד ושני תשובה נראה שאתה מדמה את זו לאותה שאמרו בתרומה ומעשר שני והקדש ומייתי לה ר"פ המוכר פירות גם מן הראשונים ז"ל היו מביאין ממנה ראיה למגע נכרי ואף ע"פ שיש להקל במגע נכרי משום דהנך תחלתן מעשר ותרומה והקדש היו אבל לרדת לו איסור לכתחלה בשלנו במגע נכרי לא שאינו כ"כ קרוי יין שנוריד לו איסור במגע נכרי ומיהו ה"מ בשלהם שהיו עוצרים בקורה שלא היה נאמר בו יין אבל בשלנו שדורכין ברגל לא שרי הרבה פעמים שאפי' בשלישית תמצא בהם גרעינין שלימים וכ"ש שאין היין נעצר ממנו לגמרי וכ"כ גם מן הראשונים ז"ל ע"כ ראוי לאסור שלא להוציא ע"י נכרי דשמא יש בו טופח יין ואוסר וכן אנו נזהרין בכך עכ"ל :

דכשמרים שלנו פעם ראשון אסור ופעם שני מותר אבל בחרצנים אם לא נעצרו בגלגל וקורה לעולם אסור ואם נעצרו בגלגל וכו' ועיין באשירי פ' המוכר פירות מי סבירת חמ"א הוא קיוהא הוא מכאן הורה ר"ת בדיעבד אם רחץ נכרי חבית של שמרי יין דשרי דלאו חמרא הוא אלא קיוהא בעלמא הוא תוספות פרק המוכר פירות (דף צ"ז ע"א) אלמא דלכתחלה אסור שירחץ נכרי חבית של שמרי יין וכ"כ המרדכי פ' א"ת ובתשובות מהר"ם כתוב ר"ת לא היה מקפיד אם ינקה הנכרי את החבית משמרים וכו' אבל מורי הורה שינקו ישראל תחלה משמרים והנכרי מדיח ומוציא ממנו שמריו ע"כ : **חרסים** שבלעו וכו' אם בלעו י"נ ה"ה כמותו ואסורין בהנאה משנה שם וחרס הדרייני ודקדק רבינו דכתב אם בלעו י"נ ה"ה כמותו לאפוקי אם בלעו יין כשר ונגע בו נכרי דמותר היין הבלוע בו אפילו בשתיה וכ"כ הגהת אשיר"י וז"ל מידי דהוה איין שהגליד שהשיב רבינו שמחה דבטל ליה מתורת משקה ולית ביה משום י"נ ויין שנקרש אין בו משום מגע נכרי ואם השב עליו למשקה יש בו משום מגע נכרי וכן אם נגע בו נכרי אחר שנתמחה יש בו משום מגע נכרי תא"ו עכ"ל : החרצנים והזגים וכו' שם (דף ל"ד) ברייתא ומימרא דאמוראי : ומ"ש בשם ר"ת ורבינו אפרים שם בתוספות בד"ה דורדיא כתב שרבינו אפרים היה מתיר היכא שיבשן בתנור מיד ור"ת הקפיד עליו אבל הרא"ש לשם הסכים לדברי רבי' אפרים לפי שהדבר ידוע דשמרים שנתייבשו בתנור נעשו כעפר ולא נאמר בהן טעם כל דהו

וכתוב כת"ה שמרים של י"נ וכן החרצנים של נכרים שתמדן במים ונתן בהם מים במדה ועצרן בגלגל וקורה שכל לחלוחית שבהן יוצא אם נתן ו' לוגין מים ויצאו ז' מותר כפי מה שביארנו למעלה דיין מתבטל בתוך ו' חלקי מים ולדברי האומר שאין מתבטל בפחות מס' לעולם אסור ואפילו נתן כ"ט לוגין ויצאו ס' שמרים או חרצנים שנעצרין או נדרכים שלא בקורה אפילו נתן ו' לוגין ולא יצאו אלא ה' או פחות מכאן הכל אסור לפי שאין נעצרין כל צרכן עכ"ל כתוב בא"ח בשם הראב"ד נראה שאסור להוציא הנכרי החרצנים מן הכובא לבריקה עד שיפסלו החרצנים והיין שבהן מלשתות דהתם ודאי טיט הוא עכ"ל : כתב המרדכי בפ"ב דע"ז השיב ר"ת דנכרי יכול לרחוץ חבית שיש בו שמרים בלא ישראל דהשמרים לא הוי חמרא אלא קיוהא בעלמא ואפילו יש בשמרים טעם יין כדמוכח בפרק המוכר פירות מ"מ לכתחלה אסור (ז) עכ"ל כתוב בא"ח בשם הר"ש על הפטס שפינה שמריו ושכשכו במים אין לחוש אח"כ לשום מגע ואפילו הוא מוסף לפי שהיין בטל במים ששכשך בהם עכ"ל :

חרסים שבלעו יין הרבה וכו' זהו חרס אדרייני שנינו בפ"ב דע"ז (כט:) שהוא אסור בהנאה ואסיקנא בגמרא (לב.) דאפילו לסמוך בו כרעי המטה אסור : החרצנים והזגים של נכרים תוך י"ב חדש אסורים בהנאה וכו' ג"ז שם במשנה החרצנים והזגים של נכרים אסורין ואיסורם איסור הנאה דר"מ וחכ"א לחים אסורים ויבשים מותרין ומפרש בגמ' (לד.) לחים כל י"ב חדש יבשים לאחר י"ב חדש א"ר יוחנן כשהן אסורין אסורין אפילו בהנאה כשהן מותרין מותרין אפי' באכילה · וכתב הרי"ף ומפרש בירושלמי במשלה אותן מן הבור דלאו נעשה י"נ עד שירד לבור כלומר דזמנין דאפי' לחין מותרין אפי' לאלתר באכילה כגון שנטלה אותן הנכרים מתוך הגת שלו עד שלא ירד ולא נמשך היין דלאו נעשה י"נ עד שירד לבור (ח) וכ' הרשב"א בת"ה שהירושלמי הזה למשנה ראשונה הוא ולא שהלכה כן אלא ללמוד ממנה למשנה אחרונה כתבו הרי"ף ז"ל ולומר שהמשלה מתחת הגתות שתחת האשכולות שעדיין מעורב ענבים ויין ביחד אינן אסורין ושלא כדעת ר' יוסי בירושלמי אלא כדעת מי שחולק עליו עכ"ל : ומ"ש וכן שמרי יין שם א"ר וכיון דאתי לידי דורדיא דחמרא דארמאי לבתר תריסר ירחי שתא שרי : ומ"ש ומיהו כתב ר"ת שלא התירו שמרים זגים וחרצנים לאחר י"ב חדש אלא כשתמדן כו' שם כתבו התוספות שה"ר אפרים היה אומר כן מסברא שמרים שנתייבשו בתנור מועיל להם כמו המתנה די"ב חדש ומתוך כך התיר פת של נכרי שנתמך בשמרי יין שנתייבשו בתנור ור"ת הקפיד עליו ואמר כי מה שמתיר התלמוד דורדיא לאחר י"ב חדש היינו לאחר שנתמדו במים דאיכא תרתי לטיבותא וכן פורנני נמי דשרי לאחר י"ב חדש הם החרצנים שנתמדו אבל

דרכי משה

באו"ה סוף כלל כ"ב יין צימוקים פירוש שנתן מים על הענבים היבישים ה"ז כיין ומתנסך עכ"ל וכ"כ בתשובת רלב"ח סימן מ"א וע"ש : (ז) ומדברי ה"ר יונה שכתב רבינו משמע דאסור בכה"ג כתב ריב"ש סימן רנ"ה אותן המים שעושין הרופאים מתערובת יי"נ עם שאר סממנים ושורפין היין עד שאין עצמות היין כהן אלא זיעה בעלמא העוברת דרך הסימפונות אותו יין שהוה אדום נעשה לבן ונעשה למים ואפ"ה אסור כמו יי"נ עצמו דזיעה היוצא מהמשקין החמין הרי הוא כמשקים עצמן עכ"ל וכן לעיל ס"ס צ"ב אסור זיעה כעיקר האיסור ולפ"ז היין השרוף מיי"נ או משמריו אסור : (ח) ובכלבו כתב נכרי הדורך ענבים לחבית אע"פ שהיין צף על ידיו אינו עושה יי"נ ועפ"ז פשט המנהג שהנכרים עושים המשואות ודורכים

פרישה

(כד) והראב"ד כתב שאין להתיר מגע עכו"ם בשום תמד ר"ל אפי' תמד של חרצנים שנעצרו בגלגל וקורה וכ"ש בשל שמרים וכמ"ש בדרישה דאף בשל שמרים נמי איירי ולא שנא פעם ראשון ושני לעולם אסור ובלבד שיהא בו שום טעם יין : (כה) והר"ר יונה כתב שמרים שלנו שתמדן ולא מצא אלא כדי מדתו פעם ראשון אסור אע"פ שהר"י כתב סתם תמד של שמרים כל זמן שלא מצא יותר מכדי מדתו מותר מ"מ דייק רבינו מלשונו שפעם ראשון אסור שכתב דכיון שהתירו תמד שני במעשר למדנו שנתבטל טעם היין כו' משמע דוקא פעם שני נתבטל ולא טעם ראשון והטעם דאמרינן יצא יין שבהן ונכנס מים : (כו) אבל שמרים שלהם לעולם אסורין טעמו דהואיל והן שמרי יי"נ אסורין בהנאה : (כז) ומים שנותנין על החרצנים כו' אפי' לא מצא כדי מדתו כו' הטעם שהחרצנים בולעין מיין הרבה כמ"ש בדרישה הלכך אמרינן שבלעו מים ויצאו יין מהם ומ"ש הלכך לעולם יש בו משום מגע נכרי עד שיהא גרוע שאין דרך בני אדם לשתותו כתב מו"ח פי' לעולם אפילו לא מצא כדי מדתו אלא מעט מועיל אבל מ"מ איירי דוקא פעם ראשון ושני ודו"ק עכ"ל ואינו נראה דלשון לעולם לא משמע הכי גם בסמוך כתב רבינו בשם הר"ר יונה שמרים של נכרי לעולם אסורין ומפרש שם דבכל ענין איירי אפילו תמדן כמה פעמים הכ"נ מ"ש כאן לעולם פירושו כן ונ"ל דר"ל אסור לעולם אפילו תמדן כמה פעמים ולמד כן מדברי הר"י שמסיים בסוף דבריו אבל לענין מגע נכרי יש לו להחמיר עד שיהא כ"כ גרוע שאין דרך בני אדם לשתותן עכ"ל (מיהו כשאין בו כלל טעם יין ודאי מותר אפילו בפעם ראשון עכ"ה) משמע בסיפא מדבריו שאסורין לעולם כמ"ש : (כח) ואם נעצרו בגלגל אז אין בהן משום יי"נ כו' כתבתי בדרישה שנלמד כן מדברי ר"י מדכתב דבריו בחרצנים שנדרסים ברגלים ולא נעצרו בגלגל וקורה משמע מדיוקא דבנעצרו בגלגל וקורה אין בו משום יי"נ אא"כ נתן ג' ומצא ד' : (כט) חרסים שבלעו הרבה כו' (הרי הן כמותו כנ"ל עכ"ה) הוא חרס הדרייני בפ"ב דע"ז ריש דף ל"ב מאי חרס הדרייני אמר רב יהודה אמר שמואל חרס של אדריינוס קיסר (פרש"י כשהלך ללכת בגייסות היה מוליכן עמו) כי אתא רב דימי אמר קרקע בתולה היתה שלא עבדה אדם מעולם עבדה ונטעה (ומכח שלא נעבדה היה כל כחה קיים והוציאתו בגפן זה שנטעה בה ונעשה חזק) ורמא ליה לחמרא (שמעבה מכניסין) בגילפין (כבלי חרס) חיורי (מסיים דחייבו) ומולי להו לחמרייהו ומתברי להו במספא ודרו בהדייהו (נושאין אותן עמהן) וכל היכא דמטו תרו להו (שורין אותן במים) ושתו א"ר"י בן לוי ויין ראשון שלנו (יין משובח שלנו) כשלישי שלהן (כשתרו השפין פעם השלישי במים הוא אותן מים השלישי משובחין כיין שלנו) : (ל) אם בלעו יי"נ הרי הן כמותו ואסורין בהנאה ואפי' לסמוך בו כרעי המטה אסור אע"ג דאמרינן לעיל קדירה שאסרה שבלועה מבשר בחלב מותר לתת לתוכה פירות שאני הכא שאני התם היא הקיומו של איסור ע"י דבר אחר שאפשר ליה שהיין בלוע בתוכו שהכ"מ מפסיק ממנו מים ג"כ התם שאינו ספק במה שבלוע בתוך הקדירה והאיסור נראה לעינים וזה עומד ליתנו במים ולא טעם היין שבחרס לתוך המים והיה לשתים כיין והרי הוא כאילו היין בעין משא"כ בטעם הקדירה דאורבא טעמו מקולקל ואינו נהנה בו : (לא) וכן שמרי יין כו' שמחמין בהן

דרישה

מגע כתב רבי אברהם אב"ד ז"ל שאין מגע נכרי אוסר בתמד אא"כ ראוי לברך עליו בפה"ג כגון דרמו תלתא ואתו ארבעה והראב"ד ז"ל היה אומר כיון שאנו רואין שתמד משובח לשתיה מיחלף ביין גמור ואין להתירו במגע נכרי ועוד יש לחוש שמא מנסכין אותו לע"א הואיל והוא משובח לשתיה ודנין אותו כדרך שאמרו בתרומה ראשון ושני אסור או שמא יש לדמות מגע נכרי בתמד למה שאמר ושל הקדש לעולם אסור והר"ר יונה ז"ל כתב דתמד של שמרים כל זמן שלא מצא יותר מכדי מדתו שמותר דכיון שהתירו תמד שני במעשר למדנו שנתבטל טעם היין במים ואין מגע נכרי אוסר בו וגם אין דרכו לנסכו אלא שהחמירו חכמים בתרומה והקדש ואין ללמוד משם להחמיר במגע נכרי בתמד דשאני תרומה והקדש דכיון שנאסרו השמרים החמירו שלא להפקיע איסורו וה"ה בשמרים של נסך שהכל נאסר בהנאה התמד שלהן אסור לעולם ואין לדמות להביא התמד לכלל איסור שיאסר בו מגע נכרי אבל בתמד שמשימין מים בחרצנים שנדרסים ברגלים ולא נעצרו בגלגל וקורה יש להחמיר בתמד ראשון ושני בין לענין מגע נכרי בין לענין מעשר ואפי' של דמאי ואפי' לא מצא אלא כדי מדתו או אפי' פחות מכדי מדתו דבתמד של שמרים דוקא אמר תלתא ואתא ארבעה וטעמא נפק לפי שאין השמרים בולעין המים אבל בתמד של חרצנים אע"פ שלא מצא יותר מכדי מדתן שאילמלא משם יין משובח וע"כ יצא מן היין הרבה ונבלעה הרבה מן המים ועוד אם תסחוט את החרצנים בידים יצא מהן יין הרבה ואע"פ שנותנין שם מים אין מוציאין יותר מכדי מדתם והרי זו הוכחה גדולה שהחרצנים בולעין הרבה מן המים וכיון שכן הוא אין יכולין לעמוד על הדבר כמה יין יש שם ואפשר שיש שם בתמד ראשון הלך רביעית מן היין ויש בו משום יין נסך כדין יין מזוג דקי"ל יין מזוג יש בו משום יי"נ אלא לענין ברכה כיון שיש בו ספק בדבר כמה יין יש בו מברכין עליו שה"כ אבל לענין מגע נכרי יש לו להחמיר עד שיהא כ"כ גרוע שאין דרך בני אדם לשתותן עכ"ל הרא"ש ומתוך שהביא הרא"ש דברי הר"א אב"ד ודברי הראב"ד ואח"כ כתב והר"ר יונה כתב כו' משמע שהר"ר יונה פליג עלייהו ומתוך דברי הר"י יתבארו דבריהם אף כי סתימתם הם עמ"ש הר"ר יונה דתמד של שמרים כל זמן שלא מצא יותר מכדי מדתו שמותר וכתב אלא שהחמירו בתרומה כו' נלמד מזה שהראב"ד שהביא ראיה מתרומה איירי אף בתמד של שמרים והכי שאסור לעולם רק שיש בו טעם יין ובזה חולק עליו הר"ר יונה וס"ל כהר"א אב"ד · ומ"ש הר"ר י' בתמד שמשימין מים בחרצנים שנדרסין ברגלים ולא נעצרו בגלגל וקורה יש להחמיר בתמד ראשון ושני כו' אפי' לא מצא כדי מדתו או פחות בזה הוא חולק על הר"א אב"ד דהר"א אב"ד ס"ל דלעולם אין בו משום יי"נ אא"כ נתן שלש ומצא ארבעה ומיירי אף בחרצנים שנדרסים ברגלים ולא נעצרו בגלגל וקורה והר"ר יונה ס"ל בפעם ראשון ושני אסור לעולם אפילו מצא פחות ממדתו כדעת הראב"ד ואסר פעם שני ס"ל כהר"א אב"ד וטעמו דחרצנים אלו עדיפי יותר משמרים אבל חרצנים שנעצרו ע"י גלגל וקורה הם ס"ל ג"כ כהר"א אב"ד שאין בו משום יי"נ אא"כ נתן שלש של מים ומצא ארבע וחרצנים אלו גרוע מכל שמרים ובזה יתורץ דלא תקשה הרא"ש אהדדי שכתב חרצנים גרועי משמרים כמבואר בב"י והם כתב בסיפא כדברי הר"ר יונה דחרצנים עדיפי משמרים אלא תרי מיני חרצנים נינהו ועפ"ז יתבארו דברי רבינו וב"י קיצר כאן בזה שהביא דברי הרא"ש

חדושי הגהות

ז אע"ג שהר"ר יונה כתב סתם תמד של שמרים כל זמן שלא מצא יותר מכדי מידתו מותר מ"מ דייק רבינו מלשונו שפעם ראשון אסור שכתב דכיון שהתירו תמד שני במעשר למדנו שנתבטל טעם היין כו' משמע דוקא פעם שני נתבטל ולא פעם ראשון והטעם דאמרינן יצא יין שבהם ונכנס מים : ח להבין תיבת לעולם שבטור ע' בט"ז א"ק ו' בגמרא

ז"ל והמחמיץ בהן תוך זמן איסורו כל העיסה אסורה בהנאה (לב) כתב הרשב"א תמצית היין הנקרש על דופני החבית והקנקנים נהגי בהן היתר שכיון שנתייבש כל כך כבר כלה כל לחלוחית יין שבו ובעפר בעלמא היא ומעשים בכל יום שמשתמשין בכלי נכרים לאחר מילוי (לג) ואין מקלפין התמצית הנקרש עליו · (לד) (ה) מאימתי נקרא יין ליאסר במגע נכרי משהתחיל לימשך ואם משם ואילך נגע בו נכרי נאסר (לה) ואפילו לא נגע בו אלא דרכו ונמשך

דהו של יין ועוד קשה לי לר"ת מהא דאיתא פ' כל הבשר (דף ק"ו) דרמי בר תמרי היה צולה בשר בפורצני דהספקר לאחר י"ב חודש כשנרקבו ונעשו עפר ולמה לא חשש דילמא לא נתמדו דאסורין אפי' נרקבו ונעשו עפר אף לאחר י"ב חודש אבל לרבינו אפרים ניחא מיהו בהגהת אשיר"י לשם כתב דהח"כ התיר רבינו אפרים אפילו פת שנתחמץ בשמרים לחים כגון קודם חנוכה אף ע"פ שיש בשמרים טעם יין הואיל ואין בעיסה טעם יין ומה שנתחמצה לא בשביל היין אלא מחמת השמרים דהא מי פירות אינם מחמיצים ונחלקו עליו רבינו שמריה ורבי' חבריהם אפילו בראשונה ולא התירו פת שנתחמץ בשמרי נכרים אלא אחר י"ב חודש מא"ו עכ"ל כלומר אף בראשונה שלא התיר אלא כיבשן בתנור מיד קודם י"ב חודש נחלקו עליו ובהגה"ה מצאתי ולחם שמחמיצין אותו בשמרי יין רבינו אפרים חקר ודרש אחר הדברים והתיר אחר חנוכה שאז דרך לייבשם כשרוצין להחמיץ וצריך לערבם במים ואז נתבטל טעמו וכך ראיתי דברי הרא"ש: **כתב** הרשב"א תמצית היין הנקרש על דופני החבית וכו' פי' אף הנקרש מבפנים ומ"מ אין להקל לכתחלה אלא רוחצים מבפנים היטב ומקלפין הנקרש יפה יפה מצאתי בהוספות מהרש"ל: **מאימתי** נקרא יין וכו' פירוש היכא דנגע בו אפי' לא נגע בו ביד אלא ברגל אפי' דרך ברגל לטרוד בדריכה ואינו אסור

אבל שמרים שלא נתמדו אין שום דבר מועיל להתירם והעיסה שנתחמצה בהם קודם תימודם או בתוך י"ב חדש לאחר תימודם אסורין ואפילו באלף לא בטיל (ט) וכיון דלטעמא עביד והמורה יורה כבן סורר ומורה ועלי יערה רוח הבורא ובתוס' תניא שמרים שיבשו אסורין בהנאה ע"כ: כתוב בא"ח אם שרפן אפילו תוך י"ב חדש אפרן מותר וכתב הרא"ש על דברי ר"ת ואפילו נתייבשו ואין היין ניכר בהן אסורין כדאמרינן לקמן (מ :) חגבים וקפלוטות ט מן הסלולה אסורין ואלו יבשים הן ועוד אמרי' לקמן (סו ·) בפת חמה והבית פתוחה כ"ע לא פליגי דאסור ואין לך יבש גדול מזה והיא דחגבים אינה ראיה לכאן דנהי דיבשים נינהו מ"מ טעם היין ניכר בהן וכן פת חמה שואבת ריח היין נותן בה טעם אבל שמרים אחר שנתייבשו ונעשו כעפר הדבר ידוע שלא נשאר בהן טעם כל דהו של יין ועפרא בעלמא נינהו עכ"ל · והר"ן כתב אחר דברי ר"ת וראייתו מהתוספת' אבל ראיתי להרמב"ם ז"ל שכתב בפי"א מהמ"א וכן שמרים של יין שיבשו לאחר י"ב חדש מותרין שהרי לא נשאר בהן טעם יין והרי הן כעפר ואדמה ולפ"ז אינה לתיובתא דההיא תוספתא ר"ת היא וי"א שכך הדין ואף במה שנדבקה בדפני הקנקנים שקורין רושא שכל שנתיבשו יב"ח מותר (ו) עכ"ל · והרשב"א בתשובה כתב דכדברי ר"ת עיקר וגם בת"ה כתב דברי ר"ת ואח"כ כתב ולפ"ז צריך לעיין בתמצית היין הנדבק בדפני הקנקנים שקורין רושא אם יש לו היתר לעולם ואפי' לאחר י"ב חדש ואפשר שהוא מתייבש ביותר וכלה כל לחלוחית שבו ואפילו שורין אותו במים אינו חוזר ללחותו משא"כ בשמרים ומעשים בכל יום שמשתמשין בקנקנים של נכרים לאחר י"ב חדש ואין מקלפים והנח לכן לישראל אע"פ שאינן נביאים בני נביאים הם עכ"ל בארוך ובקצר כתב שמשתמשין בקנקנים של נכרים לאחר מילוי ועירוי ואין מקלפין התמצית הנקרש עליו וכמ"ש רבינו בשמו בסמוך במקום מ"ש בארוך לאחר י"ב חדש וכ"ל דתרוייהו איתנהו דמילוי ועירוי חשיב כי"ב חדש גם לענין התמצית הנקרש עליו כתב המרדכי בפ"ב דע"ז עתה שמתקנין לחם בשמרי יין כתב ר"ב דאפילו לדברי רבינו תם מותר הלחם כי א"א שלא יתקן נכרי אחד משמרי שכר ואמרינן בכתובות (דף ט·) אם יש תבואה אחת מצלת על הכהנות וכל היכא דאיכא למיתלי לקולא תלינן כי ההיא (דע"ז ע:) דאימור מגבה דחביתא שקלתיה עכ"ל . ודברי תשובת הרשב"א שאכתוב בסוף סימן קכ"ח חולקין על זה (יא) : **מאימתי** נקרא יין ליאסר במגע נכרי משהתחיל לימשך וכו' בפרק רבי ישמעאל (נה ·) תנן לוקחין גת בעוטה מן הנכרי אע"פ שהוא נוטל בידו ונותן לתוך התפוח אינו נעשה יי"נ עד שירד לבור ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר ובגמרא אמר רב הונא יין כיון שהתחיל לימשך עושה יי"נ תנן לוקחין גת בעוטה אע"פ שנטל בידו ונתן לתוך התפוח א"ר הונא בגת פקוקה ומליאה ת"ש ואינו עושה י"נ עד שירד לבור ה"נ בגת פקיקה ומליאה ת"ש ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר א"ר הונא ל"ק כאן במשנה ראשונה כאן במשנה אחרונה דתניא בראשונה היו אומרים דורכים עם הנכרי בגת ולא חיישינן לדרב הונא חזרו לומר אין דורכין עם הנכרי בגת משום דרב הונא ופסקו הפוסקים הלכה כמשנה אחרונה וכדרב הונא וכתבו התוס' והרא"ש והמרדכי שר"ת מפרש שמכיון שהתחיל לימשך היינו שהתחיל לקלח היין מן הגת אבל המשכה בגת עצמו לא דלא חשיבא המשכה אלא א"כ נמשך חוץ מן הגת וכתבו הרא"ש והר"ן שאין פירוש זה מחוור שאינה נקראת המשכה אלא בגת עצמו אבל מן הגת לבור ירידה או קילוח נקרא ולא המשכה ועוד דתניא בתוספתא הלוקח ענבים מן הנכרי ואלה מתחתיו נמחיות מותר בלדו נמחיות אסור אלמא דאפי' בגת עצמו כל שהוא נמשך נעשה יי"נ וגם הרשב"א כתב שאין פירוש זה מחוור ואין לסמוך עליו והסכימו: שלשתם שהעיקר כדברי רש"י שפירש על דברי רב הונא כיון שהתחיל לימשך שהגת עשויה במדרון ומשעה שהוא נמשך מצד העליון לצד התחתון קרוי יין וכן דעת הרמב"ם שכתב בפי"א מהמ"א מאימתי יאסר יין הנכרי' משידרוך וימשך היין אע"פ שלא ירד לבור אלא עדיין היא בגת ה"ז אסור והכי נקטינן · וכתב הר"ן ומיהו קודם שבאו ענבים בגת לא חשיבא המשכה והיינו דתניא לקמן נכרי שהביא ענבים בסלים ובדרדורים אף על פי שהיין מולך עליהם מותר · וכתב עוד הר"ן על דברי רש"י דכיון שהתחיל לימשך בגת עצמו מעליונו לתחתונו נעשה יי"נ כל היין ואפילו מה שלא נמשך רמינו והיינו דמסקינן בגת פקוקה ומלאה ופרש"י פקוקה . שפקק הצנור שבגת שלא יוכל היין לירד בבור ומליאה כדי שלא ימשך בגת עצמו אלא במקום שנסחט שם עומד ואם איתא דלרב הונא אינו נעשה י"נ אלא מה שנמשך בלבד לא איצטריך לן לשנויי אלא בגת מליאה שכל שהוא מלאה ואין היין יכול לימשך בתוכה מתוך הענבים אפילו אינה פקוקה וירד מן היין שבתוכה לבור לוקחין אותה מן הנכרי וכו' עד אלא ע"כ לרב הונא מכיון שהתחיל לימשך נעשה י"נ אפילו מה שלא נמשך אבל הרמב"ן נדחק לפרש דלרב הונא אינו נעשה י"נ אלא מה שנמשך אבל מה שלא נמשך לא והוא ז"ל צריך לידחק למה לן לאוקמי בגת פקוקה ובקושיין דירד לבור מה שבבור אסור ואין דבריו מתיישבין עכ"ל והרשב"א כתב בת"ה שדעת הראב"ד נראה שהוא כדעת הרמב"ן ומ"מ נראה מדבריו ז"ל שדעתו נוטה לדעת הר"ן ז"ל וכן דעת הרא"ש ויתבאר בסמוך וכ"כ המרדכי וכ"כ מדברי התוספות וסה"ת וסמ"ג והכי נקטינן : וכתב עוד הר"ן ומיהו גת פקוקה ומליאה אינה נאסרת בנגיעת נכרי דבכה"ג אפילו רב הונא מודה כדמנן מתני' מעיקרא אליביה הא אילו היתה פקוקה ולא מליאה מיתסרא שהרי נמשך בגת עצמו וכן נראה מליאה ולא פקוקה שכיון שהתחיל קצתו לימשך נעשה יי"נ אף מה שלא נמשך אבל הרמב"ן מתיר לומר דמסקנא דסוגיין אפילו בגת פקוקה ומליאה אסור וכן נראה מדברי הרמב"ם פי"א מהמ"א שלא חילק להתיר בפקוקה ומליאה וזו חומרא יתירה וכן מטין דברי הרי"ף שכתב סוגיא דגת פקוקה ומליאה דאלמא במסקנא נמי קאי והרשב"א כתב גם כן שאין דברי הרמב"ן מחוורים ופסק כדברי הר"ן ז"ל · וכתב מהרי"ק בסי' ל"ב דראוי לימשך דקאמר הרמב"ן היינו כל שנכלל היין וראוי להמשך ואע"ג דענבים מעורבים ביין וז"ל הרא"ש ואף למשנה אחרונה מותר לדרוך בגת פקוקה ומליאה ור"ת היה אוסר כי אולי אסרו לפי משנה אחרונה כל דריכה עם הנכרי אף בגת פקוקה ומליאה כי יש לחוש קודם המשכה שמא לאחר המשכה וכ"כ התוס' וסמ"ג שמטעם זה רצה ר"ת לנדות המניחים נכרי לדרוך בגיגיות קודם המשכה · ומשמע דלא אסר ר"ת גת פקוקה ומליאה אלא שידרוך בה הנכרי אבל מגעו בה מודה דאינו אוסר וכדברי הרשב"א והר"ן ז"ל וכ"כ מדברי רבינו בסמוך וכן דקדק מהרי"ק בסימן ל"ב מדברי סמ"ג : וכתב עוד מהרי"ק שם שאף ע"פ שהקפיד ר"ת על המניחים נכרים לדרוך בגיגיות ורצה לנדותם מ"מ בדיעבד אין לאסור (יב) וכתב ללמד זכות על מה שנהגו הצרפתים לקנות מהנכרים עריבות ארוכות הנהוגות על העגלות מליאות ענבים דרוכות ואכתוב לשונו לקמן בסמוך ומ"ש רבינו מאימתי נקרא יין ליאסר במגע נכרי משהתחיל לימשך וכו' היינו דרב הונא :

ומ"ש ואפילו לא נגע בו אלא דרכו ונמשך וירד מכחו לבור מה שבבור אסור כדבעינן מימר שאסרו בכחו במאי דנפק לברא פירוש אפילו לא נגע הנכרי בענבים

דרכי משה

ודורכים אותן לתוך השלכא"ש ואע"פ שהיין צף על ידיהן (ט) וגאו"ה כתב כ"ה שנוהגים כר"ת (י) ובהר"ן סוף ע"ז דהרמב"ן סובר דהטיחה שעל החבית אם אינן בני יומן אינן נאסרין ולכן כתב דבדיעבד אם יש שם יי"נ בכלי יין של נכרי האוסרים אם אינם בני יומן אינם נאסרים ויש חולקים וס"ל דאין טיחה נפגמת הואיל והאיסור בעין ונראה דאף ידעת דרמב"ן לא אמרינן דהוי נט"פ אלא בדאית ביה טיחה ע"י כלי דאינו אלא זוהמא לפום היין משום כך אין הטיחה אסור ואף הרב לא קאמר אלא להלכה ולא למעשה עכ"ר ואפשר דגם הר"ן מודה דיאחר מילוי ועירוי שרי כדברי הרשב"א וכ"כ רי"ו בני"ז ח"א (יא) וכבר כתבתי לעיל סימן קי"ד שדעת רבינו בעל הטור שלא כדברי המרדכי ע"ש (יב) וכ"ה בכלבו דאף אם דרך הנכרים אין היין אסור בדיעבד עכ"ל :

כ"ב

דרישה

הרא"ש דתמד של חרצנים גרועי וגם הזכיר דברי הר"י יונה שמשמע מהם דתמד של חרצנים עדיף משל שמרים ולא ביאר הדבר גם קיצר בדברי הר"י שכתב סתם בשמו דתמד של שמרים כל זמן שלא תכלה יותר מכדי מדתו מיתר ורבינו כתב בדברי הר"י שיש חילוק בין פעם ראשון לשני . גם קיצר שלא ביאר מ"ש רבינו בדברי הר"י ומים שנותנין על החרצנים כו' עד הלכך לעולם יש בו משום מגע נכרי דמה"ל לרבינו לכתוב כן בשם ר"י דלעולם יש בו משום מגע נכרי גם לא ביאר למה כתב רבינו התמד שנותנין מים ע"ג חרצנים כתב הר"א אב"ד דקשה למה נקט חרצנים הלא הר"א אב"ד כתב סתם ועפ"ר [ה] מאימתי נקרא יין ליאסר במגע נכרי משהתחיל למשוך כו' דברי רבינו קצרים ותמוהים בשמעתא זו דגת לכי אתיא לפנין בקיצור לשון משנה וגמ' והנלוה אליו ומתוכו יתבאר דברי רבינו · ז"ל המשנה פרק רבי ישמעאל דף נ"ה לוקחין גת בעוטה מן הנכרי אע"פ שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר ופרש"י גת בעוטה שבעטה ודרכה נכרי אף ע"פ שנטל ענבים מתוך היין ונותנם לתפוח אסיפת גל הענבים שתחת הקורה שנקראת תפוח · מפני שעד שירד לבור אין שם יין עליו לאסור במגע נכרי והכי מפסיק ואינו עושה יי"נ עד שירד לבור · ובגמ' שם ע"ב קאמר ע"ז וז"ל א"ר הונא יין כיון שהתחיל להמשך נעשה יי"נ פרש"י שהגת עשויה להמשך במדרון ומשעה שהוא נמשך מצד העליון לצד התחתון קרוי יין לאסור במגע נכרי (ומתילא נכרי הנוגע אפי' בחרצנין וזגין כאילו נגע ביין לכול שנמשך וכילו נאסר) תנן לוקחין גת בעוטה מן הנכרי אף על פי שנטל בידו ונתן לתפוח · א"ר הונא בגת פקוקה ומלאה פרש"י שנפקק הצינור שלא יוכל לירד ממנו לבור · וגם מלאה ענבים ולא נמשך בה יין ולא זז ממקומו אלא במקום שנסחט שם עומד ור"ל שאין לחוש כאן שנמשך ממני לבור שהרי פקוקה וגם אין לחוש שמא נמשך על הגת עצמה במדרון · שהיין שהיא מלאה ענבים א"א למשוך על הגת עצמו (ודייקי שם התוס' מהאי סיומא דהוא אליבא דרב הונא דלא ויקרי המשכה בגת או בגיגית עליו אלא כשפיכה הגרייעים מלמעלה למטה עד שולי הגיגית דאל"כ קשה יהא דתנן אע"פ שנטל בידו ונותן לתפוח וא"כ פנה הענבים אילך ואילך ואכ"ה שרי אפי' לרב הונא כשהגת פקוקה ומליאה) ת"ש ואינו עושה

פרישה

בהן תוך זמן איסורו כל העיסה אסורה בהנאה (כתב רש"ל ז"ל ולחם שמחמיצין בשמרי יין ר' אפרים חקר ודרש אחר הדבר והתירו אחר חנוכה שאז דרכם לייבשם כשרוצים להחמיץ וצריך לערבם במים ואז נתבטל טעמו ולכך ראיתי דברי הרא"ש · אבל רבינו שכתב תוך זמן איסורו נראה דמיירי תוך י"ב חודש ולא כמ"ש הר"ח דאל"כ לא הוה סתם לן רבינו וק"ל עכ"ה) ומה שאוכלין לחם של נכרי ולא חיישינן לזה כתב המרדכי הטעם כי א"א שלא יתקן נכרי אחד משמרי שכר וכל היכי דאיכא למיתלי לקולא תלינן (לב) כתב הרשב"א תמצית היין כו' (בל"ח ויין שטין עכ"ה) נהגו בו היתר כו' משמע מדבריו שמותר מיד וא"כ שום דבר לא לקלוף ולא להדיחין ואע"פ שכתב שמעשים בכל יום כו' לאחר מילוי כו' היינו משום איסור הבלוע צריך מילוי כמ"ש בסימן קל"ה דעד י"ב חודש אסור משום הבלוע בו אבל לענין תמצית היין הנקרש א"צ מילוי ועירוי לחוד לא מהני לתמצית היין הואיל והוא בעין וע"כ צריך שיהא יבש מיהו בדברי הרשב"א משמע דביבש היינו כשנתייבש י"ב חודש ורבינו ג"כ נראה דכוונתו כן מדכתב ז"ל כיון דנתייבש כ"כ ואדלעיל מיניה קאי דאיירי בנתייבש י"ב חודש (לאחר מילוי היינו עירוי בסימן קל"ה עכ"ה) . (לג) ואין מקלפין התמצית כו' ואין להקל לכתחלה אלא רוחצין בפנים היטב ומקלפין יפה יפה ת"ו : (לד) מאימתי נקרא יין ליאסר משהתחיל לימשך כו' פירוש שהגת מדרון ואם פינה החרצנים והזגים והבדילם למקום אחד והיין למקום אחד זהו המשכה ונאסר כולו בנגיעת הנכרי וכמ"ש בדרישה : (לה) ואפילו לא נגע אלא דרכו ונמשך וירד מכחו לבור פי' אפי' לא נגע הנכרי בענבים שבגת כלל אלא דרכן כגון ששם עלים על הענבים ועלה נכרי על העלים ודרכו מכחו ולא היין מן לגת נאסר מה שירד כיון דמכח נכרי נפק ואפי' רש"י דסבר דהמשכה בגת משוי ליה יין אף על גב דלא נפק לברא היינו לאסור במגע נכרי אבל היכא דלא נגע אפי' יין גמור לא מתסר משום כחו לבד אא"כ נפק לברא ב"י ונראה לי פי' לדבריו דאם נגע רגלו בשעת דריכה הוה אסור בשתיה אפילו לא יצא לחוץ אף על גב דבסי' קכ"ד יתבאר דאף אם דרך ברגליו ונגע בהן בענבים וביין שבגת אינו נאסר בהנאה דטרוד הוא במלאכתו מ"מ בשתיה אסור וכאן איירי באיסור שתיה דהא אף מה שיצא מכחו אינו נאסר

להרא"ש

חדושי הגהות

ט בגמרא איתא בנוסחא אחרת ע"ש במשנה (לט :) ועיין סימן קי"ד :

בענבים שבגת כלל אלא דרכן כגון ששם עלים על הענבים ועלה הנכרי על העלים ודרכו מכחו ויצא היין תוך לגת נאסר מה שיצא כיון דמכח נכרי קא נפיק כדבעינן למימר בסימן קכ"ה ואפילו לרש"י דסבר דהמשכה בגת משויא ליה יין אע"ג דלא נפק לברא היינו ליאסר במגע נכרי אבל הכא דליכא מגע לא מיתסר אא"כ יצא לחוץ דמיתסר דיין גמור נמי לא מיתסר משום כחו בלבד אלא מאי דנפק לברא וזה נלמד ממ"ש שם (נו:) התוס' והרא"ש בשם רשב"ם הא דא"ר הונא על מתני' דקתני ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר ל"ש אלא שלא החזיר גרגותני לגת וכו' : ומ"ש ופי' התחיל לימשך כמו שפירש"י שנמשך על הגת בעצמו וכו' כלומר ולא כר"ת שפירש דהמשכה בגת עצמו לא חשיבא המשכה וככר כתבתי שדעת הפוסקים כדברי רש"י : ומ"ש ואם פינה החרצנים והזגים והבדילן מהיין וכו' כ"כ שם התוס' והרא"ש לדעת רש"י :

ונמשך וירד מכחו לבור (לו) מה שבבור אסור כדבעינן מימר שאסרו בכחו במאי דנפק לברא (לז) ופירוש התחיל לימשך כמו שפירש רש"י שנמשך על הגת בעצמו כי הגת הוא מדרון (לח) ואם פינה החרצנים והזגין והבדילן מהיין והיין לבדו נמשך מצד העליון לצד התחתון ונשאר היין לבדו עומד נקרא המשכה ונאסר כל מה שבגת (לט) אפילו לא נגע אלא בחרצנים ובזגין אם יש בהן טופח על מנת להטפיח והרמב"ן כתב אפילו אם יש בו טופח על מנת להטפיח אינו אוסר אלא מקום שנגעו (מ) אבל כל זמן שלא הבדיל היין מן הזגין

ומ"ש ונאסר כל מה שבגת כ"כ הרא"ש וככר כתבתי שכן דעת הפוסקים ושלא כדברי הראב"ד והרמב"ן ז"ל : ומ"ש אפילו לא נגע אלא בחרצנים ובזגין כן כתב הרא"ש : **ומ"ש** אם יש בהן טופח ע"מ להטפיח כ"כ סמ"ג ולכאורה נראה דפשוט הוא שאם אין בהן טופח על מנת להטפיח כי נגע בהן מאי הוי · אלא דבפרק השוכר (עב ·) א"ר הונא הנצוק והקטפרס ומשקה טופח חיבור לי"נ ופרש"י משקה טופח . ואין בו ע"מ להטפיח וי"ל שכ"ל דסמ"ג סבר כר"ת דפסק דניצוק אינו חיבור ולית הלכתא כרב הונא אבל למאן דפסק דניצוק הוי חיבור ה"ה למשקה טופח דהוי חיבור אע"פ שאין בו כדי להטפיח א"כ דסמ"ג מפרש משקה טופח דרב הונא בטופח ע"מ להטפיח : **ומ"ש** בשם הרמב"ן דאפילו יש בו טופח ע"מ להטפיח אינו אוסר אלא מקום מגעו איני יודע היכא מצא רבי' להרמב"ן שכ"כ דלפמ"ש בסמוך שכתבו רשב"א והר"ן שהוא דעת הרמב"ן אפילו מקום מגעו אינו אוסר ורבינו ירוחם כתב בשם רשב"ם אשכול שבגת לאחר שהתחיל לימשך היין נגע נכרי באשכול אשכול אסור אם יש בו טופח ע"מ להטפיח וכגון שהענבים שבאשכול מבוקעים ושאר הגת מותר : **ומ"ש** אבל כל זמן שלא הבדיל היין מן החרצנים והזגין לא הוי המשכה פי' אע"פ שהבדיל היין מלמעלה לא הוי המשכה עד שיבדילנו עד שולי הגיגית וכ"כ התוספות שכתב רשב"ם בשם רש"י וז"ל מפנין גרעינין שבגיגיות אילך ואילך כדי שיכנס באמצעיתו נראה לרש"י אין לך המשכה גדולה מזו ועושה י"נ עכ"ל וצ"ל לפירושו שפינה הגרעינין עד שולי הגיגית שאם לא פינה כ"א למעלה אין כאן המשכה כיון שיש ענבים תחתיה תדע דהא תנן בהתחלתן אע"פ שנוטל בידו ונותן לתפוח וה"ל פינה ענבים אילך ואילך ואפ"ה שרי בגת פקוקה אפילו לרב הונא כדמשני בסמוך אלא לאו ש"מ דהכא איכא לאוקמי שעדיין לא פינה עד שולי הגת עכ"ל וכ"כ המרדכי וכ"כ מדברי הרא"ש שכתב תנן לוקחין גת בעוטה מן הנכרי אף על פי שנוטל בידו ונותן לתפוח וכשאסף החרצנים והזגין ונתנן לתפוח נשאר היין לבדו ונמשך לצד התחתון ומשני בגת תלויה ופקוקה וכיון שבגת תלויה א"א לפנות ולהבדיל כל החרצנים מן היין אלא מן העליונים הוא נוטל ונותן לתפוח ונשארו הרבה חרצנים וזגים עם היין ואין כאן המשכה וסמ"ג נראה שהוא מסופק בדבר שכתב לדברי רש"י אפילו בלא נתינת סל אלא שפינה הענבים אילך ואילך ויין צלול כנוס באמצע נקראה המשכה ושמא לדבריו

אסור בהנאה אפ"ה אסור בשתייה אבל כיון שלא נגע בו כלל אפי' ברגל אלא דרכו ע"ג עלים מה שבגת מותר אפי' בשתייה לדעת הרא"ש בסימן קכ"ד וסימן קכ"ה ואינו אסור בשתייה אלא מה שבבור דנפק לברא מכחו : ופי' התחיל לימשך וכו' והבדילן מן היין והיין לבדו נמשך וכו' פירוש שהיין לבדו בלא שום ענבים הוא נמשך מצד העליון לצד התחתון ומה שחזר וכתב ונשאר היין לבדו עומד נראה דאתא לאורויי דאע"פ שפינה הענבים ונשאר היין לבדו לא הוה המשכה אא"כ שפינה הענבים עד שולי הגיגית שאם לא פינה אלא למעלה אין כאן המשכה כיון שיש ענבים תחת היין אלא צריך שיהא נשאר היין לבדו עומד בשולי הגיגית וכך פי' התוס' אליבא דרש"י עי' פר"י (ד' נ"ה) בד"ה אמר רב הונא ומ"ש שם נראה לר"י הוא ט"ס וצריך להגיה נראה לרש"י אין לך המשכה גדולה מזו וכו' וכ"כ הרא"ש בפסקים ורבינו העתיק לשונו עד אפי' לא נגע אלא בחרצנים וזגין ומ"ש רבינו אם יש בהן טופח ע"מ להטפיח כ"כ סמ"ג משום דבכך ה"ל הכל חבור הא לאו הכי לא הוי חבור והרמב"ן סובר דאפילו בטופח ע"מ להטפיח לא הוי הכל חבור ואינו אוסר אלא מקום מגעו יכא דדייק בפ' השוכר מדתנן הנצוק והקטפרס ומשקה טופח לא הוי חבור לא לטומאה ולא לטהרה הא לגבי י"נ הוי חבור כתב הרא"ש שם ע"ש ר"ת דע"כ הדקדוק אינו אמת לומר דמשקה טופח הוי חבור לגבי י"נ דהא בעינן טופח ע"מ להטפיח וכו' ע"ש בדף נ"ד ע"ג :

ומ"ש

פרישה

להרא"ש בהגה"ה כ"מ בשתיה כמ"ש בריש סימן קכ"ה : (לו) מה שבבור אסור כדבעינן מימר בר"ס קכ"ה ושם יתבאר דלהרא"ש לא נאסר מה שיצא מכחו אלא בשתייה : (לז) ופירוש התחיל לימשך כמו שפרש"י שנמשך על הגת בעצמו כו' פרש"י כתבתי בדרישה בשם הרא"ש גבי מאימתי נקרא יין כו' ולאפוקי מפי' ר"ת שפי' שאין המשכה עד שיקלח היין מן הגת : (לח) ואם פינה החרצנים והזגים כו' ונאסר כל מה שבגת ה"ה בגיגית דינא הכי ובדרישה כתבתי מה בין גת לגיגית : (לט) אפילו לא נגע אלא בחרצנים ובזגים אם יש טופח ע"מ להטפיח אבל אי לא הוי ע"מ להטפיח מותר ולא שייך כאן למימר שיהא אסור משום ניצוק חיבור וס"ל לרבינו כסמ"ק שפי' הא דאמר רב הנצוק כו' ומשקה טופח הוי חיבור ר"ל טופח ע"מ להטפיח ולא כפרש"י עיין בב"י : (מ) אבל כל זמן שלא הבדיל היין מהזגים והחרצנים כו' פי' אע"פ שהבדיל היין מלמעלה

דרישה

עושה י"נ עד שירד לבור ופרש"י אבל לנמשך לא חיישינן · ה"ל בגת פקוקה ותלויה · ופרש"י ולמשמעינן דבגת תלויה אין בה משיכה עד שיטול פקק שלפניה וירד היין והיא משיכתו מיד . ת"ש ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר · ופרש"י והא הכא דהתחיל לירד והרי נמשך וקתני מה שבגת מותר (וה"ל אין תורת יין עליו לאסור במגע נכרי אף אם נגע בו) ומשני רב הונא קאמר דינו למשנה אחרונה שחזרו ממשנה זו שס"ל אין המשכה עושה יין עכ"ל הגמ' ופרש"י · וכתבו שם התוס' בד"ה א"ר הונא כו' וז"ל נראה מתוך פרש"י דאפי' בגת עצמה אם פינה המרצנים אילך ואילך ונשאר היין לבד אחר כדי שהתחיל לימשך וה"ה נמי בגיגית שלנו שדורכים בכן פרשב"ם בשם רש"י דאם פינה הגרעינים אילך ואילך כדי שיכנס היין באמצעיתו אין לך המשכה גדולה מזו כו' ע"ש · שרי לפניו דפשוט דדין גיגית לדין גת והשיבן מצריך פינוי המרצנים מהיין והשיבן ס"ל דהוי המשכה בשניהן אלא שדקדק לכתוב בגיגית שפנה המרצנים אילך ואילך ונכנס היין באמצעיתו · וס"ע דווקא בגת העשוים במדרון כשאינה מליאה ענבים במעט הפסק שמפוסק ביד או בד"א בין עליונותו של כלי ובין מדרונו ודוחף הענבים לצד מעלה כל היין נמשך מעצמו לצד תחתיתו למקום מדרונו משא"כ בגיגית שהיא עשוים בעיגול שאין כל היין נמשך למקום אחד מן הצד אלא כשדוחף באמצעיתו אילך ואילך שאז הדוחפה בשוה לכל צד וגם צריך טירחא יתירה להבדיל המרצנים מן היין בגיגית מלמעלה למטה כמו שכתבו התוספת אף שבמשיכה לענין י"נ א"צ לסמשך כל היין דהא במשיכה כל דהו סגי מ"מ דרך משיכה כתבו התוספת משא"כ בגת שכשמבדילין במקום מדרונו או ממילא נבדלין משם ואילך המרצנים מהיין כיון שדרך המשכה בכך · וה"ר רב הונא יין משהתחיל לימשך משום דאיירי בגת שאינה מליאה ואז דרכו מעצמו לימשך בקלות משא"כ בגיגית · ועיין עוד מ"ש בק"ס למלך דבגיגית צריך כיון לימשך אבל לא משמע כן בדברי התוס' הנ"ל · עוד מסיק הגמרא דף נ"ו ע"ב אמאי פיסקא דמתניתין הנ"ל דתנן מה שבבור אסור והשאר מותר א"ר הונא לא שנו אלא שלא החזיר הגרגותני לגת אבל החזיר גרגותני לגת אסור (פירוש גרגותני הוא כלי גדול שקשור בציטור והיין יורד מן הצינור לתוכו ומתוכו לבור כדי לסנן היין מהמרצנים והזגין · אסור אף מה שבגת) גרגותני גופא במאי קמתסרא בנצוק · פירוש בקלוח היורד מגרגותני לבור ומחבר הגרגותני ליין נסך שבבור ש"מ נצוק חיבור ולקמן בהשוכר את הפועל פלוגי בה וכתבו התוספות ע"ז ופי' א"כ מה שבגת גם כן היה לנו לאסור מטעם נצוק · וי"ל דשאני הכא דהוי נצוק בר נצוק דמגת לגרגותני הוי נצוק א' ומגרגותני לבור נצוק שני דנקבי הגרגותני אינם עשוין ביושר אלא מן הצדדין ואינו נופל מיד מהגת לבור ולאו נצוק הוא) כדתנן דבי משום שמפסקתו בזרו פירוש שמתמלא הבור עד שהגיע היין ונפסק בשולי הגרגותני כמו פסקם בפניה דפריך כל הכלאים עכ"ל הגמרא ופרש"י · וכתב הרא"ש שם ז"ל אף ע"ג דרב הונא קאמר כיון שהתחיל למשוך נעשה יין וה"כ בלא החזרת גרגותני הגת שבגבורי דורך בה מסורס · רב הונא דהכא במשנה ראשונה אמרה לשלתיה ולשמעינן אע"ג דלאו על מה שבגת תורת יין ליאסר במגע נכרי מ"מ נאסר הוא המערובת · וכ"מ למשנה אחרונה בגת פקוקה ותלויה · ועוד נראה דרב הונא דהכא קאי שפיר אמשנה אחרונה ולא נאסר יין שבגת בהמשכה שנמשכו ענבים ויין ביחד לגרגותני ומשם היין לבדו לבור כי הדבר דומה ללוקח ענבים ויין ביחד מן הגת ומתנו למקום אחר ומשם נמשך היין מן הענבים דדבר ברור הוא שאין מה שבגת נקרא יין. בשביל שנמשך יין ממקומו מקום · והשתא קיימא מילתא דרב הונא כפשטה דיין שבגרגותני נאסר במגע כי התחיל לימשך או משום כח נכרי לפרשב"ם וסבר רב הונא דנצוק אינו חיבור והשביל שנאמרו דברי רב הונא בבית המדרש אמר שלמדו אותה משנה דירד לבור שנה הטועם בדבריו דאמשנה ראשונה אמרה והאמרה ש"מ דנצוק חבור ולפי דבריו השיבו לו · ומסקנא השתא לפסק ר"ת דרב הונא סר בו וסובר דנצוק אינו חיבור עכ"ל הרא"ש ז"ל · ביאור דבריו מ"ש והשתא מתוך דברי רב הונא כפשטה ר"ל דלשנויא קמא קשה למה לו לרב הונא לומר דבריו לפי משנה ראשונה כיון דלא קיים לן הכי כמבואר בדברי הרא"ש ולפי שנויא בתרא מ"מ דרב הונא לפי משנה אחרונה ולשיטתיה אמרה דס"ל גת שנמשך ממנה · ונגע בה נכרי נאסר מה מגעו · ומה שבגרגותני נאסר מכח נגיעת הנכרי אם נגע בה אע"פ שבגרגותני יש בה ערבוב מרצנים וזגים מ"מ נאסר מכח מגעו כיון שהיין נמשך ממנו והמקשן דקאמר שבגרגותני במאי קא מתסר בנצוק טעה בדברי רב הונא דסבר רב הונא אמרה דבריו למשנה ראשונה כיון דאמר דבריו על משנה ראשונה וס"ל אין איסור במגע בגרגותני אא"כ נגע ביין צלול שירד ממנו וא"כ אין לאסור מה שבגרגותני עצמו אלא משום נצוק · אבל אין האמת כן דרב הונא לשיטתיה אמרה ודווקא בנגע בגרגותני עצמו איירי דנאסרה מכח נגיעה אבל אי נגע ביין היורד ממנו לא נאסר אלא אותו היין ולא מה שבגרגותני דס"ל לרב הונא נצוק אינו חיבור וכן הוא מוכרע · אבל אין לומר דרב הונא בכל ענין איירי בין בנגע נכרי בגרגותני בין נגע ביין היורד ממנו ונאסר מה שבגרגותני מכח ניצוק ומה שבגת אינו נאסר בנצוק משום דהוה נצוק בר נצוק כמ"ש התוס' אלא שהרא"ש כתב וס"ל לרב הונא דנצוק אינו חיבור משום מאי דמסיק והשתא קיימא לפסק ר"ת כו' משמע לשנויא קמא והרא"ש דס"ד דהמקשן דקאמר במאי קמתסרא בנצוק הוא אמת ומה שמשני כשפסקתו הגרגותני דרך דשייך שנו ליה · דא"כ כיון דרב הונא איירי גם כן בנגע נכרי בגרגותני לאסור גם שבגת מכח נצוק דהא בשעה שנגע בגרגותני הוה נצוק אמ' למה שבגת דאף דאין שייך משיכה בגת מ"מ הו"ל למיסר בנצוק ממה שבגרגותני אלא ודאי דרב הונא לא ס"ל נצוק חיבור וק"ל . והמשנה דקאמרה מה שבבור אסור והשאר מותר צ"ל [illegible] דבגרגותני בכלל מה שבבור הוא דקא משיב ליה כיון דלא נאסר הגרגותני בנגיעת הנכרי אלא מכח היין הנמשך ממנה וירד לבור · ומ"ש והשאר מותר ר"ל השאר במקום דלא שייך שם (ר"ל שם בלשון המשנה השייך עכ"ל) המשכה וסיפו מה שבגת וכמ"ש הרא"ש כי הדבר דומה ללוקח ענבים ויין יחד מן הגת ונתנו למקום אחר אבל אי הוה שייך שם המשכה במה שבגת הוה נאסר אף שהוא רחוק מיין צלול היורד בבור ולא נאסר מכח נצוק כדלעיל דהוה נצוק בר נצוק מ"מ הוה אסור מכח נגיעת הנכרי דאוסר במשיכה כל מקום שיש טופח כדי להטפיח וכמ"ש ג"כ רבינו · ולשנויא קמא מ"ש טפי דלא נאסר הגרגותני בנגיעת הנכרי כלל אלא היין היורד ממנו אוסרו בפסקתו גרגותני או מכח נצוק · והשתא נבא לבאור דברי רבינו ומ"ש גת שהיא פקוקה ותלויה כו' עד אם נגע נכרי בסל דלכאורה קשה הא לא אתיא דברי רבינו לא כשנויא קמא דהרא"ש ולא כשנויא בתרא לשנויא קמא קשה מ"ש ונגע נכרי בסל הא לא נאסר בנגיעתו למשנה ראשונה · ולמשנה אחרונה ק' למה לו פקוקה ותלויה אפילו בלא פקוקה ופתוחה נמי לא שייך המשכה במה שהוא בגת וכמ"ש בשם הרא"ש כנ"ל · ולק"מ כי ודאי רבינו כ"כ לשנויא בתרא שהוא עיקר ומ"ש גת פקוקה ותלויה דהל"כ בלא תורת סל לגת שהיה נאסר הגת מיד בנגיעת הנכרי בסל מכח נצוק דלאו שרב הונא מיירי אפי' בחינת פקוקה ושרי משום דס"ל נצוק אינו חיבור מ"מ אנן דקי"ל דנצוק חיבור נאסר מיד בנגיעתו לכך צ"ל שהיא פקוקה · וצריכין לומר הא דכתב רבינו וירד ממנו יין ומרצנים ביחד לגרגותני שהוא שירד ממנו תחילה ועכשיו בשעת נגיעה היא סתומה ומ"ש שהיא תלויה היינו שסתום ותלויהו אחר שכבר ירד ממנו ונסתמה אחר כך · אלא שקשה למה כתב שהיא מליאה אפילו לא נתמלאה אחר כך נמי דינא הכי וי"ל דהא לומר אף על גב דאין שום צד של איסור נגיעה מצד עצמה דהא לא שייך בה המשכה כיון שם לא פקוקה ותלויה אפ"ה נאסרת בחזרה מה שבסל לתוכה · וא"ל למה כתב וירד ממנה לסל דהא אפילו לא ירד ממנה אלא ממקום אחר נמי דינא הכי . די"ל אורחא דמלתא נקט דמה שירד ממנה אורחא דמלתא להחזיר לתוכו מה שלא נדרך יפה · והא דכתב וירד ממנה יין ומרצנים ביחד לגרגותני ק"ק אפי' לא ירדו לתוכה אלא בע"א כאופן שהיין ירד בפני עצמו מנת לגרגותני גם כן הוה מאי למשמעינן דין זה דאם נגע בתערובות הסל נאסר ואוסר הגת באסורו · אלא י"ל גם כן דלמשמעינן רבותא דאף על גב דאין בגת עצמה שום צד איסור אף אם נגע בה נכרי מפני שכ"כ אם היה נמשך ממנה יין לאחד . והכו בסיס וכתב אין על מה שבגת תורת יין · אלא שקשה מה שמתחיל וכתב גת שהיא פקוקה ותלויה דלא שייך בה המשכה הנ"ל באופן דלא שייך בם נצוק שהרי לפי מ"ש עיקר מ"ש שהיא פקוקה משום נצוק קא"ל · לכן הוותר נלפע"ד דס"ק רבינו גת שהיא פקוקה ותלויה דלאלתיו מסבה וגמרא הנ"ל קאי דאיירי בגת שלוקחין מן הנכרי והקאמר גת שהיא פקוקה ותלויה שמצד עצמה אין בה שום איסור שמא כבר נמשך ממנה ונגעה נכרי שמלכנותו פקוקה ותלויה מתמלאתה וליכא למיחש בה שכבר משך ממנה הנכרי ונגע וגם בפניו ירד מהגת יין ומרצנים יחד לתוך בגרגותני דלאו אף שנגע הנכרי בפניו בגת אינו מזיק כיון שאין כאן תורת המשכה במה שבגת כיון שכן יורדין ביחד אלא שהנכרי אוסר במגעו מה שבסל ומזו ונתנו מה שבסל לגת נאסר ממנו מה שבגת · וליכא למימר בלי החזרה דנאסר מכח נצוק דה"ל דאיירי שלא נגע הנכרי בסל עד שפסק כבר הקילוח שירד מהגת לסל ומ"ש אין כאן נצוק ואף שסבר ג"כ פסק קילוח מהסל לתוך הבור מ"מ נאסר מה שבסל מכח מגעו כיון דהוה טופח ע"מ להטפיח · והשתא מ"ש הכל ואין לתמוה במ"ש דאיירי בגת של נכרי לדברי רב הונא נקט ורב הונא אליבא דמתניתין קאי בגת בעוטה שלוקחין מהנכרי והוגב מתניתין שאר הדיוס הגלוים ממנו וקי"ל . ואין להקשות לפ"ז מאי מקשו התוס' תאסור גם מה שבגת מכח נצוק דלמא מיירי בשכבר פסק הקילוח וי"ל לפי ס"ד דהמקשה דמאי דבגרגותני לא נאסר אלא מכח נצוק והיינו שנגע הנכרי בקילוח שיורד מסל לבור · וזה נראה לי דוחק שיפסוק קילוח היורד מהגת לסל ולא יפסוק הקילוח היורד מהסל להבור · וגם מ"ש הרא"ש דס"ל לרב הונא נצוק אינו חבור וכתבתי דטעמו דאם לא כן לאסר מה שבגת מנגיעה שנגע נכרי בסל מכח נצוק · אין להקשות דלמא איירי כשכבר פסק הקילוח ודומיא דסמי לסל · משום דהרא"ש גם כן פי' דברי רב הונא דקאי אמתניתין ולשון משנה מיתא ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר משמע דאיירי אף בשעת ירידתו לבור דלאו היכא קילוח ודומיא דסמי קתני מה שבגת מותר אף דאיכא קילוח ובזה נתיישב גם כן קושית התוס' וק"ל · ומ"ש רבינו בסוף סימן קכ"ו ז"ל וכן היין לגת שהיין יורד לתוכה ממנו לבור ונגע הנכרי בקילוח היורד כו' ר"ל דאיירי שהיין יורד צלול מהגת לבור דאם לא כן אין שם יין בתערובת יין ומרצנים ואין צריך סילוק לזין שבגת כו' וגם אין לומר דאיירי ביורד יין ומרצנים וזגין לסל ונגע בו שם הנכרי ואם כן למה אמר דואין הקילוח היורד כמילתו הוא בגת וכ"ל מכח וכ"ש בכ"ל הנך נצוק בר נצוק הא כתבתי בשם התוס' בעל דלא מפריקן לה אמי' למורח וכ"ש כאן ליקולא וזו"ק:

[illegible]

הזגין והחרצנים לא הוי המשכה (מא) [ו] הילכך אם הגת סתומה ומלאה בענין שאי אפשר ליין לבדו לימשך בה אין בו תורת יין ליאסר במגע נכרי ולכאורה מותר לדרוך בה עם הנכרי (מב) אלא שר"ת החמיר לאסור בה כיון דבהמשכה כל דהו נעשה יין נסך (מג) [ז] א"א ליזהר ממגעו של נכרי אחר המשכה (מד) ובשדורכים בגיגית לא שייך בה המשכה (מה) [ח] אבל אם פינה לו החרצנים לצד אחד כדי שימשך היין לצד אחר הויא המשכה וכן אם מילא ממנו כוס יין וכיון לשלותו מן הזגין והחרצנים הוי המשכה וכ"ש אם הוציא מהיין דרך ברזא דהוי המשכה אבל אם לקח החרצנים עם היין לא הוי המשכה ואפילו אם לקחן נכרי ביחד מותר להחזיר המותר (מו) וגיגית מלאה ענבים דרוכים עומדת בבית הנכרי אסור לקנות ממנה שמא המשיך ממנה וחזר ומלאה אפילו בהעלמת העין שהעלים הישראל עיניו ממנה אסור ליקח ממנה אם לא שחתם הגיגית: (מז) גת שהיא סתומה ומלאה דלא שייך בה המשכה

וירד

ומ"ש הלכך אם הגת סתומה ומלאה וכו' פירש רש"י שפקקו הנקב ע"פ הבור שלא יוכל לירד והיא היתה כולה מלאה ענבים ולא נמשך בה יין ולא זז ממקומו אלא במקום שנסחט שם עומד עכ"ל ואפי' הכי אחמיר ר"ת בגת פקוקה ומלאה אע"ג דליכא המשכה מ"מ כיון דבהמשכה כל דהוא נעשה י"נ אי אפשר ליזהר הלכך יש לחוש ולגזור קודם המשכה אטו לאחר המשכה כדכתב האשיר"י פר"י בשם ר"ת ע"ש בדף נ' ע"ב · ונראה מדברי ר"ת לשם דבדלייריה לידיה שרי לדרוך עם הנכרי אפי' לכתחלה דהא ליכא למיחש שמא יגע בידיו אכן הרמב"ם פרק י"א כתב להדיא דאסור לכתחלה אפילו בכפות וזה היא דעת רבינו כאן שלא כתב דהותר בדלייריה לידיה דלכתחלה בכל ענין אסור ובסימן קכ"ד יתבאר באריכות בס"ד ע"ש:

ובשדורכים בגיגית וכו' עד שחתם הגיגית הכל הוא מדברי התוס' והרא"ש שם: ומ"ש אפי' בהעלמת עין וכו' כת' התוס' והרא"ש דהכי איתא בירושלמי ואיכא לתמוה למה חששו הכא טפי בהעלמת עין מבישראל ונכרי ששפתו ב' קדרות על כירה א' ולא חשו להם חכמים משום בשר נבלה דילמא מהדר ישראל אפיה לאחוריה ושדי נכרי נבלה בקדרה כדאיתא פ"ק דע"ז ולעיל סוף סימן קי"ח ואע"ג דאיכא איסורא דאורייתא לא חששו והכא במגע נכרי דליכא אלא איסור סתם יינם דרבנן חששו וי"ל דלא חששו בירושלמי להעלמת עין אלא לענין זה שאסור ליקח מתוכה לכתחלה משהעלים את עיניו אבל בגיגית של ישראל ודאי אין לאסור אותה בהעלמת עין:

גת שהיא סתומה וכו' כלומר אע"ג דלא נאסר היין שבגת בהמשכה שנמשכו ענבים ויין ביחד לגרגותני כיון שלא נמשך היין לבדו בגרגותני מ"מ נאסר אח"כ מה שבגת אם החזיר לגת מה שבסל וכו' וכ"כ הרא"ש לשם ולא הביא דברי סה"ת אבל רבינו הביאם לפי שהתוס' כתבו כך בד"ה אבל אם (דף נ"ו) וקשיא לי דעד כאן לא פליגי חזקיה ורבי יוחנן בס' בתרא דע"ז (דף ע"ג) אי אמרינן רואין אלא בנתערב יין ביין ונפל שם קיתון של מים דהכי אמרינן רואין את מינו כמי שאינו והמים רבין על היין שאינו מינו ומבטלו לפי שהיין במים נתערב יחד אבל היין עם החרצנים והזגין לא נתערבו יחד ואין לומר בהן רואין ויש ליישב כיון דבהחזרת הסל לגת אין שם יין בשפע אלא טיפות יין של איסור אמרי' דאותן טיפות נבלעין בתוך גוף החרצנין והזגין ורבין עליו ומבטלין לטיפות יין של איסור:

עד הכמור שנתן לו העירון לשתות והיה סבור שהוא שכר ונמצא של יין ולא

על

לדבריו וזהו כשלא נשאר ענבים עד שולי הגיגית במקום שהיין צלול כנוס שם עכ"ל וגם סה"ת כ"כ: ומ"ש הילכך אם הגת סתומה ומליאה בענין שא"א ליין לבדו לימשך בה אין בו תורת יין ליאסר במגע נכרי כבר נתבאר בסמוך:

ומ"ש ולכאורה מותר לדרוך בה אלא שר"ת החמיר לאסור כיון דבהמשכה כל דהו נעשה י"נ א"א ליזהר ממגעו של נכרי אחר המשכה וכו' כבר כתבתי שכ"כ התוס' והרא"ש וסמ"ג וגם כתבתי לשון הרא"ש בשם ר"ת שטעמו מפני שיש לחוש קודם המשכה אטו לאחר המשכה ובסוף פרק רבי ישמעאל כתב שטעמו משום דכיון דבהמשכה כל דהוא נעשה י"נ א"א ליזהר ממגעו של נכרי אחר המשכה עכ"ל · ויש בקצת ספרי רבינו תוספת שכתב בהם אטו שאינה סתומה וט"ס הוא והנוסחא האמיתית כיון דבהמשכה כל שהוא נעשה י"נ א"א ליזהר ממגעו של נכרי אחר המשכה: ומ"ש ובשדורכים בגיגית לא שייך בה המשכה כלומר לפי שאינו מדרון כמו הגת (יג) וכל לשון זה שכתב רבינו מובשדורכים בגיגית וכו' עד אם לא שחתם הגיגית הוא לשון הרא"ש שם ומ"ש במילא כוס יין וכיון לשלותו מן החרצנים ומן הזגים דהוי המשכה משמע מדברי התוס' דר"ת מודה ביה ובעה"ת כתב שמא בשביל פורתא כי האי שלוקח בכוס וגם אינו מתכוין כי אם לנסותו אפי' הוא בלא ענבים אינו חשוב המשכה בכך ליאסר במגע נכרי אותו שבגיגית אבל אותו שבכוס כיון שהוא צלול פשיטא שאסור אם נגע בו הנכרי עכ"ל וכן הם דברי סמ"ג (יד) ומיהו היכא שנתן סל לתוך גיגית דריכה ולקח ישראל מן היין שבסל פשיטא להו דהוי המשכה ומשמע מדבריהם שר"ת נמי מודה ביה וכתב עוד סמ"ג ואפילו לא לקח הישראל מן היין שבסל נקראת המשכה כיון שהיין צלול נכנס בתוך הסל ונבדל מן הזגים ומן החרצנים ובסה"ת נראה שהוא מסופק בזה: ועל דין גיגית מלאה ענבים דרוכים עומדת בבית הנכרי כתוב בתוספות שיש להחמיר מהירושלמי אבל ר"י פי' להקל ואח"כ כתב שהמחמיר תע"ב והרא"ש כתב על דברי הירושלמי ומיהו אין ללמוד משם איסור דשמא בגת בעוטה יש להחמיר לפי שהיא דרוכה הרבה ועומדת לימשך אבל בגיגית שלא נדרך היין אפשר דלא חיישי' להמשכה ומיהו נכון להחמיר כיון דבדבר קל יכול לעשות דבר שנקרא המשכה עכ"ל: וכתבו התוס' עוד שהקונה יין מגתות הנכרים צריך ליזהר שלא תהא ברזא בגיגית ודוקא ברזא קטנה אבל ברזא גדולה כעין פי חבית לא חשיב' המשכה מאחר שהענבים נמשכים דרך שם עם היין וכ"כ בסה"ק וכתבוהו הגהמי' פי"א · ואיכא למידק דאפילו ליכא ברזא נמי הא איכא למיחש שמא יוציא מעט יין צלול בכוס או שמא יתן סל בגת ויהיה בתוכו היין צלול ושמא י"ל דס"ל דלכל הכי לא חיישי' דלא שכיחי ולא דמי לברזא דשכיח טובא למשוך על ידה:

וכתב מהרי"ק בשורש ל"ב אשר שאלת על מה סמכו הצרפתים לקנות גיגיות מלאות ענבים דרוכים מן הנכרים שהרי ר"ת הקפיד ורצה לנדות וכו' אשכילך דאפילו לר"ת שאסר לדרוך עם הנכרי היינו דוקא בגיגית דכיון שהוא רגילות להמשיך בהני גיגיות שייך למיגזר קודם המשכה אטו אחר המשכה אבל כשדורכים הענבים באותם העריבות הארוכות הנתונות על העגלות כמו שלנו ומהם ממלאים הדלאים ומריקים בתוך הגיגיות פשיטא דאפי' ר"ת מודה בהא דלא שייך למיגזר אטו אחר המשכה כיון שאין רגילות כלל להמשיך בתוך אותם העריבות לא ע"י פינוי ענבים ולא ע"י גרגותני ואף דאתרמי לפעמים דכששופכים מאותם עריבות לתוך באותם גיגיות שיש קצת יין צלול מ"מ אין לחוש בכך חדא דלעולם יש הרבה גרעיני ענבים מעורבין עם היין ועוד דכיון שאין מתכוין הנכרי להמשיך לא הוי המשכה כמ"ש בתוס' ר' פרץ ואל תתמה על מה אין אנו מקפידים אם נוגע הנכרי בענבים הדרוכים אפי' הם כבר בגיגית דהא ע"כ אין לאסור טפי ע"י דריכת הנכרי מע"י מגע דקודם המשכה ע"כ:

גת שהיא סתומה ומליאה דלא שייך בה המשכה וירד מתנה יין וחרצנים ביחד וכו' שם אהא דתנן ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר א"ר הונא ל"ש אלא שלא החזיר גרגותני לגת אבל החזיר גרגותני לגת אסור ופרש"י גרגותני. הוא סל גדול שקשור בצנור והיין יורד מן הצנור לתוכו ומתוכו לבור כדי לסנן היין מן החרצנים והזגים אסור אף מה שבגת · וכתב הרא"ש ואע"ג דרב הונא דאמר כיון שהתחיל לימשך נעשה יין וא"כ אפי' בלא החזרת גרגותני הגת שהנכרי דורך בה אסורה רב הונא דהכא כמשנה ראשונה אמרה למילתיה ואשמעינן אע"ג דאין על מה שבגת תורת יין ליאסר במגע נכרי מ"מ נאסר הוא בתערובת וכ"ת למשנה אחרונה בגת פקוקה ומליאה וכ"כ הר"ן בשם הרשב"א דכ"מ לדידן איכא למשנה אחרונה בגת פקוקה ומליאה שלא נמשך בגת כלל אף ע"פ שאין עליו תורת יין ליאסר במגע נכרי מ"מ בתערובת יין של ניסוך הוא נאסר: **וכתב** עוד הרא"ש אהא דרב הונא ועוד נראה דר"ה דהכא קאי שפיר אמשנה אחרונה ולא נאסר יין שבגת בהמשכה שנמשכו ענבי' ויין ביחד לגרגותני ומשם היין לבדו לבור כי הדבר דומה ללוקח ענבים ויין ביחד מן הגת ונתנו למקום אחר ומשם נמשך היין מן הענבים דדבר ברור הוא שאין מה שבגת נקרא יין בשביל שנמשך יין מאותו מקום · והשתא הויא מלתיה דר"ה כפשטא דיין שבגרגותני

אסר

דרכי משה

(יג) כ"כ המרדכי פרק ר"י ע"ב בשם תשובת ר"ת ומשמע שם דאפי' בגיגית אוסר ר"ת לדרוך עם הנכרי דלא עדיף מגת פקוקה ומליאה ואפ"ה אסור משום גזרה וה"ה בגיגית:

(יד) וכ"כ המרדכי פרק ר"י בהג"ם פי"א:

וכתב

דרישה

[ו] הלכך אם הגת סתומה ומלאה פירושו כתבתי בפרישה שמתוך שהיא סתום ומלאה עומד היין במקומו ובזה תנן במתניתין שלוקחין אותה מן הנכרי אע"פ שהוא נוטל בידו וניתן לתוך התפוח אינו נעשה בזה י"נ וכתב הרא"ש וי"ל אע"פ שנוטל בידו כו' פי' וכשמאסף החרצנים והזגים ונותנם לתפוח נשאר היין לבדו ונמשך לצד התחתון אפ"ה כיון שהיא מליאה א"א לפנות ולהבדיל כל החרצנים אלא מן העליונים הוא נוטל ונותן לתוך התפוח ונשארו הרבה חרצנים וזגים עם היין ואין כאן המשכה עכ"ל ומזה דייק הב"י שס"ל שצריכין להבדיל עד שולי הגת והגיגית

[ז] אי אפשר ליזהר ממגעו של נכרי אחר המשכה עיין בא"שר"י פרק ר' ישמעאל שכ"כ הרא"ש בשם ר"ת עוד כתב ב"י ט"א שכתב הרא"ש בשם ר"ת דמה שאסרו כל דריכה עם הנכרי מפני שיש לחוש המשכה אטו לאחר המשכה וכ"כ התוס' והסמ"ג בשם ר"ת וכתב ב"י ומשמע דלא אסר ר"ת בכה"ג אלא שידרך בה העכו"ם אבל מגעו' בה מודה דאינו אסור כדברי הרשב"א והר"ן וכן משמע מדברי רבינו ע"כ ע"ש ובזה א"ש הא דכתב ר"ת דלא שייך המשכה עד שיקלח מן הגת ולא החמיר בנגיעת הנכרי לגזור בה קודם המשכה אטו לאחר המשכה דדוקא כשדורך ומתעסק ביין חיישינן שמא נגע גם אחר המשכה לבור משא"כ כשאינו דורך דאפילו נגע עתה לא חששו שמא יגע ג"כ לאחר המשכה כיון שאין לו עסק ביין ויותר נ"ל דדוקא כשהגת מליאה דאז בקל הוא נמשך ויוצא למעלה מהגת בזה הוא דמחמיר ליאסר וגזר קודם המשכה אטו כו' דוקא דשעת דריכה שאז ע"י אותה דריכה ימשוך מוכח לכך אוסר אבל בנגיעה (בעלמא שלפני הדריכה עכ"ה) אינו אוסר דהא עדיין לא נמשך ודו"ק: [ח] אבל אם פינה לו החרצנים כו' הלא יש לדקדק א"כ מה יש בין גת לגיגית וא"ל דבגת מכח הדריכה נפנו ממילא החרצנים אילך ואילך וה"ה נמשך כיון שהוא מדרון ובגיגית שאינו מדרון צריך לפנות בידים כל החרצנים לצד אחר כדי שלא יעכבו היין מלמשוך דהא כתבתי בסמוך בשם הרא"ש דאף בגת מיירי שפינה החרצנים והזגים בידים ולכאורה היה נראה לומר דבגת שהוא מדרון פעמים שאין ממלאים כל הגת מהענבים אלא מניחוה למטה במקום הברזא מקום פנוי שיימשך שם היין צלול מלמעלה למטה כשהגת מלא ענבים בגת עליאה משא"כ בגת מליאה דאין בה מקום פנוי לימשך בה היין ונראה לדקדק קצת כן מ"ש רבינו לקמן סוף סימן קכ"ו בדורך ענבים בגת של נכרי דמותר מכח שאינו מינו רבה על האיסור ומבטלו דמסיק וכתב ז"ל ונראה לי שאע"פ אסור [illegible] נקבי הברזא [illegible] אסור והיין יוצא משם צלול מבלי תערובת חרצנים כו' וקשה מאי פסקא דיורד צלול אלא ודאי יש דבר בתוך הגת שמסנן כי היין מתוך החרצנים משא"כ במלאה וכן דייק לישנא דרש"י שכתב ומליאה כדי שלא ימשך בגת עצמו אלא במקום שנסחט שם עם הזגין עכ"ל הרי לך בהדיא כמ"ש דמליאה ר"ל למטה במקום תוצאתו של יין אין שם מקום פנוי לימשך שם אלא נתמלא הכל ענבים וא"כ מ"ש ואם פינה הזגים כו' ר"ל בגת שלא מילא תחלה כל הגת מהענבים ממילא נבדלין מהדדי. גם י"ל דסתם המשכה הוא מה שהיין נמשך דרך פי הגת להבור ושם כפי הגת זו קרוב אליה בפנים או מבחוץ יש גרגותני או שיש דבר למסננת שבו נבדלין הזגין מן היין וה"ש לפני זה שר"ת אוסר לדרוך עם הנכרי בגת משום דבהמשכה כל דהוא נעשה י"נ דהיינו ומצוי להמשיכה מלמטה דרך פי הגת בקלות משא"כ בגיגית דאין דרך לעשות לה פה מלמטה ומש"ה כתב רבינו מיד אחר מ"ש שר"ת אסר בגת דבגיגית לא שייך בה המשכה כל דהו הנ"ל וממילא מותר לדרוך עם הנכרי בגת אם לא שהמשיכו והבדילו בידים כו' או יש בו ראוי לסנן · ויותר נראה שדקדק רבינו לכתוב כדי שימשך כו' משום דאם לא כיון למשוך לא הוי המשכה כמ"ש התוס' ר"פ והביאו ב"י בדברי מהרי"ק [illegible] וכ"כ בהגהות אשר"י דף נ' סוף ע"א ומ"ש הרא"ש שם שהוא ג"כ כלשון רבינו כדי שימשך היין כו' ז"ל וראבי"ה כתב ובלבד שיתכוון להמשכת היין אבל אם כוונתו שמשכו כדי שיכנס בגיגית הרבה ולא כדי שיקלוט וימשוך היין לצד אחר אין נראה בזה להחמיר עכ"ל ואפשר דהיינו דוקא בגיגית אבל בגת בכל ענין הוה המשכה כיון דרכו של גת להמשך בתוכו מלמעלה למטה ומש"ה דקדק רבינו לכתוב תיבת כדי שימשך דוקא בגיגית ונמצא שבזה ג"כ נסלק גת מגיגית וכן יש לדקדק מלשון רבינו שכתב שם וכן אם מילא

ממנו

פרישה

מלמעלה לא היה הבדלה עד שיבדלנו עד שולי הגיגית ב"י ע"ש: (מא) הלכך אם הגת סתומה כו' פרש"י סתומה שסתם הניקור של גת שלא יוכל היין לירד ממנו לבור ומליאה כדי שלא ימשך בגת עצמו אלא במקום שנסחט שם עומד מעורב עם הזגים וע"ד (מב) אלא שר"ת החמיר לאסור בה כיון דבהמשכה כל דהוא כו' אע"ג שא"א לימשך הואיל והיא סתומה ומליאה אפשר שימשך כגון שיקח בכוס או שאר כלי יין צלול מן הגת (ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד נראה שמותר כשמשמר ישראל את ידיו כמ"ש לקמן סימן קכ"ד ע"ש עכ"ה) : (מג) אי אפשר ליזהר ממגעו של נכרי אחר המשכה כתב ב"י שגרסא זו עיקר ע"ש (ולאפוקי מ"ש שגורסין אסר המשכה אטו שאינו סתומה עכ"ה) ועד"ר · (מד) ובשדורכין בגיגית לא שייך בה המשכה לפי שאינה מדרון כמו גת ב"י · (מה) אבל אם פינה לו החרצנים לצד אחד כו' ע"ד כתבתי שם מ"ש בין גת לגיגית: (וכיון לשלותו פי' להוציאו לשון של נעלך וגומר עכ"ה) (מו) וגיגית מלאה כו' בבית נכרי אסור לקנות ממנה שמא המשיך וחזר ומלאה פי' ולפיכך היא מלאה ואינו ניכר שמשך ממנה · (מז) גת שהיא סתומה ומלאה דלא שייך בה המשכה פירושו כתבתי בסמוך

וירד

חדושי הגהות

י ביאור דברים אלו ע' בט"ז א"ק י"ב :

פרש"י

אסר במגע נכרי כי התחיל למשך או משום כח הנכרי לפרש"ס וסבר ר"ה דנצוק אינו חיבור ע"כ : ומ"ש רבי' בשם סה"ת כ"כ שם התוס' וכ"כ הר"ן בשם רבותינו הצרפתים וכ"פ הרשב"א בת"ה וכתב דהכי אתא דגרגותני דר"ה ליתא דדילתא ר"ה ס"ל כדחזקיה דאמר לא אמרינן רואים וכו' גמר' י"נ שנפל לבור ואנן לא קי"ל אלא כר' יוחנן דאית ליה רואים ועל כן לא כתבה הרי"ף ז"ל להא דגרגותני והכי נקטי' : (ב"ה צריך להעביר הקולמוס על והכי נקטי' ומיהו לפי מה שכתבתי בסימן צ"א שרוב הפוסקים פסקו כר"ת דמין בשאינו מינו אסור עד ס' מין במינו בטל ברובא צ"ל הכא איפכא רואין שאינו מינו כאינו ומינו רבה עליו ומבטלו וכיון דיין ביין אוסר בכל שהוא ולר"ת אוסר מיהא בס' אם כן הכא אסור ואפשר לומר דבחרצנים וזגים איכא ו' או ס' ומותר :

כתב המרדכי בריש פסחים אהא דאמרינן התם חמצו של נכרי ע"פ לו מחילה פסק ראבי"ה דשיכא דמונח חבית של י"נ עם חביות כשרים דצריך לעשות היכרא דלא בדילי מיניה כתב הריב"ש דאגוס' ארדיינטי של נכרים אסור בהנאה כיין עצמו וכ"כ בשם' מ"ח תלאתי כתוב בשם ספר אגודה בפ"ק דפסחים יין שנקרש ונגע בו הנכרי לא הוי י"נ כתב ה"ר יונה באגרת התשובה צבע שנתנו בו חומץ אסור ליקח אותו מהנכרי ובא"ח כתוב בשם הרא"ה להתיר מפני שאלא מתורת אוכל והרי הוא כעפר : ב"ה ובתוס' דב"ק הגוזל צמר לצבע לנכרי אינו חושש שמא צבעו בחומץ של יין ואם בא לבית החשבון אסור : וכתב ע"ש בשם הר"ף שאסור לכתוב בדיו הנטל שנוקחים הנכרים שמפני שהיין הוא בעין ור"ת מתיר דאפי' יינם עתה אינו אסור בהנאה מ"מ נכון להחמיר מפני שפעמים נותן קולמוס בפיו והדיו עליו שנעשה מיינם עד כאן לשונו והמרדכי כתב בפ"ב דע"ז בשם ר"ת שמותר הנטל דיו בי"נ ור"י כתב אותם שמחמירים ביינם של נכרים לאסור בהנאה אסור לתקן דיו בי"נ אבל אם כתב בו הספר מותר עכ"ל והר"ן פ' ע' כתב שנשאל על נעלים העשויים מעורות שנותנים הנכרים חומץ לתוך עיבוד שלהם בשעה שעבועים אותם והאריך בדבר ובסוף כתב אבל אלה הטעמים יש להתיר ולא שסייעתי מתיר כבתחלה שמתוך שאנו מדמים בדברים עמוקים כאלה לא נעשה מעשה אלא שנראים הדברים לסמוך עליהם במה שכבר מנהגו להתיר עכ"ל כתב האגור בשם מהר"י קולון שהתיר קולייאנדר"י קונפיטי אף על גב שנותנים חומץ לתוך הקולייאנדר"י כדי למתקם ולתקנם מפני שהחומץ נשרף מהר אבל מורי אבי לא אכל מהם עכ"ל כתב הר"ן בתשובה סימן ד' על דבש של ישמעאלים יכולני ללמד עליו זכות כיון שהישמעאלים אין יינם אסור אלא בשתיה ולא בהנאה לפי שאינם עובדי ע"ס ואין ביינם משום חשש איסור ניסוך נמצא שאינו נאסר אלא משום חתנות וכיון שאינו אלא משום בנותיהם כל שאוכל אותו כדרך שאין בו משום חתנות איפשר שהוא מותר והדבש אין בו משום חתנות דלא גרע מיין מבושל דלית ביה משום חתנות כדאיתא בפ' אין מעמידין (ל.) וא"ת הרי בשהיה תחלתו יין נאסר והיכי פקע איסוריה משום דנשלה בוא ומרמך דוגמתה וגדולה ממנה אמרינן בפרק הנזכר רב פפא מפקי ליה לבב חנותא ושתי וכו' אלמא מה שנאסר משום חתנות לא בכל ענין נאסר והכל לפי מה שמתנותו קרוב ועל זה סמך הרמ"ה בנכרי שבישל לחולה בשבת שמותר לבריא כמ"ש דליכא בהא משום חתנות ואף אני אומר שאיפשר לדון להלכה שהדבש מותר שאין עליו תורת יין ומתחלת דריכתו לכך נתכוונו אבל למעשה אני חוסר לפי שראיתי קצת גדולים חולקים על הרמ"ה והרב בעה"ת מכללם ולפיכך ראוי לנהוג איסור בדבש ופורץ גדר ישכנו נחש עכ"ל :

(מח) וירד ממנה יין והחרצנים ביחד לתוך הגרגותני שהוא סל שלפני הגת שהיין מסנן בו וממנו יורד לבור אין על מה שבגת תורת יין אלא על מה שבסל לבד ואם נגע עכו"ם בסל נאסר ואם החזירו לגת (מט) נאסר מה שבגת משום תערובת יין שבסל שנתערבו בו ואלו הן דברי רב הונא וכך מביאם א"א הרא"ש ז"ל (נ) אבל בספר התרומות כתב כיון (נא) דקיימא לן סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו אין הלכה כרב הונא בזה דהרצנים וזגים שאינם ממין היין מבטלין אותו :

קכד

לא מגע של כל הנכרים אסור בהנאה אלא דווקא בגדול שיודע בטיב כו"ם ומשמשיה (א) דהיינו כל שזוכר ומזכיר בפיו כו"ם ומשמשיה אבל קטן שלא הגיע לכלל זה אינו אוסר אלא בשתיה ולא (א) בהנאה : (ב) גר תושב שקבל עליו ז' מצות כתב הרשב"א שמגעו אסור בשתיה ומתוך כך פסק שגר שמל ולא טבל אוסר ג"כ בשתיה [א](ג) וא"א הרא"ש ז"ל מתיר

קכד לא מגע של כל הנכרים אסרו בהנאה אלא דוקא בגדול שיודע בטיב כו"ם ומשמשיה וכו' אבל קטן שלא הגיע לכלל זה אינו אוסר אלא בשתיה ולא בהנאה בפ' ר' ישמעאל (נז.) אמר רב תינוק בן יומו עושה יין נסך ומפורש התם בשעבדא דהוי כבירם דה"ל והא מר הוא דאמר תינוק בן יומו עושה י"נ ה"ל אימור דאמרי אלא בשתיה בהנאה מי אמרי ושמואל פליג ואמר דקטנים אינם עושים יין נסך ומפרש התם בברייתא אלו הם גדולים ואלו הם קטנים גדולים שיודעים בטיב כו"ם ומשמשיה קטנים שאינם יודעים בטיב כו"ם ומשמשיה ומשמע דבן יומו דאמר רב לאו דוקא אלא כל שאינו יודע בטיב כו"ם ומשמשיה בכלל קטן בן יומו הוא וכתב הרשב"א שיודע בטיב כו"ם ומשמשיה כל שהוא זוכר ומזכיר בפיו כו"ם ומשמשיה וכתב דהכי איתא בתוספתא מי זהו גדול כל הנודר ומזכיר בפיו שם כו"ם ומשמשיה וכתב המפרשים שר"ת פסק כשמואל וכתב הרשב"א שכן דעת בה"ג ור"י בעל התוספות וסה"ת אבל ר"ת פסק כרב ונראה מדברי הרא"ש ז"ל שכך הוא סבר וכתבו הר"ן שכ"פ הרמב"ן וכן פסק הרשב"א ג"כ וכ"פ הרמב"ם בפי"א מהמ"א ולענין הלכה כיון שהרמב"ן והרא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן : ב"ה כתוב בא"ח על הקראיים בשם הרמב"ם יינם לפי דעתי אין בו צד איסור ואע"ג דלית להו לפני עור לא תתן מכשול דמהימני אחמרא כ"ש היכא דאינהו שתו מיניה דהא אינהו בדילי ממגע נכרים ואי משום אמהתא דאית להו והאי איכא למיחש למגען אי אינהו לא קפדי למגע אותן אמהות :

גר תושב שקיבל עליו ז' מצות כתב הרשב"א שמגעו אסור בשתיה ומתוך כך פסק שגר שמל ולא טבל אסור גם כן בשתיה ז"ל הרשב"א בת"ה האדון נכרי גדול שמל ולא טבל עושה י"נ וי"ל דדוקא ליאסר בשתיה אבל בהנאה מותר והכי דייקא לי ברייתא דקתני פרק השוכר את הפועל (סד :) אי זהו גר תושב כל שקבל עליו בפני שלשה שלא לעבוד כו"ם דר"מ וחכ"א כל שקבל עליו ז' מצות יינו כשמנו כלומר אינו אסור אלא כשמנו וקודם שהתירו השמן נשנית ברייתא זו אלמא כל שקבל עליו שלא לעביד כו"ם וז' מצות בני נח אינו עושה י"נ ליאסר בהנאה וכל שמל כגר קבל עליו שלא לעבוד כו"ם וקבל עליו כל המצות ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ולא גרע מגר תושב הילכך אין אסור מגעו אלא בשתיה וזה כ"ל ברור וגר תושב אינו אסור יין במגעו בהנאה כמו שאמרנו וכן יינו מותר בהנאה עכ"ל אבל הרא"ש כתב בפ' השוכר את הפועל אהא דת"ר אי זהו גר תושב כל שקבל עליו בפני ג' וכו' ומייחדין אצלו יין

שתה כי אם מעט נראה דאם שתה ולא בלע כגון שפלט לחוץ אין עליו חטא אבל בלע הרי נהנה מאיסור דרבנן ואמר שסוגג היה מתענה יום אחד ודיו וכיולא בזה ראיתי מרבותי שהורו כך להתענות יום אחד ותו לא מידי מנחם בהר"ר פנחס מ"ן ואני המעתיק שמעתי שהורה מהר"ר ישראל ממרפור"ק הלכה למעשה להתענו' ה' ימים כנגד ה' פעמים דכתיב גפן בפרשה שר המשקים מצאתי דין יין שנעשה ביין של נכרים כתבתי למעלה בסוף סימן קי"ד :

קכד לא מגע וכו' עד כל שזוכר ומזכיר בפיו עכו"ם ומשמשיה כ"כ הרשב"א וכתב דה"א בתוספתא איזהו גדול כל הנודר ומזכיר שם עכו"ם ומשמשיה ונראה שזה שאמר תרתי זוכר ומזכיר רצונו לומר שזוכר עכו"ם ומזכיר משמשיה ואם אמר זוכר עכו"ם ומשמשיה ה"א דה"ק זוכר עכו"ם או משמשיה קמ"ל זוכר ומזכיר דאינו נקרא בשם גדול אלא בזוכר עכו"ם ומזכיר נמי משמשיה ואמר בפיו דאין אנו יודעין מה שבלבו אם לא היה זוכר ומזכיר בפיו : גר תושב שקבל עליו ז' מצות וכו' נראה דאפי' נקבל עליו בכבד שאינו עעכו"ם מגעו שרי בהנאה ולא הוזכר ז' מצות בפ' השוכר (דף ס"ד) אלא לראיותו והרשב"א דכתב כאן ז' מצות לא אתא אלא לאורויי דאע"פ שקבל עליו ז' מצות מגעו אוסר בשתייה מיהו להרא"ש דמתיר אפי' בשתייה דוקא בשקבל עליו ז' מצות אבל אם לא קבל עליו אלא שלא לעבוד עכו"ם דינו כישמעאל ומגעו אסור בשתייה ואפשר דמ"ה נקט רבינו שקבל עליו ז' מצות לאורויי דבזה דוקא הוא דמתיר הרא"ש מגעו בשתייה · אבל להרשב"א דאינו מתיר אלא בהנאה אפילו לא קבל עליו ז' מצות אלא שאינו עעכו"ם מגעו מותר בהנאה כדפרי' ומתוך מ"ש רבינו דבמגעו פליגי הרשב"א והרא"ש שמעינן דביינו של גר תושב עצמו מודה הרא"ש דאסור בשתייה והיינו דקתני יינו כשמנו פי' דאסור כשמנו וקודם שהתירו את השמן נשנית ברייתא זו ומיהו הא דאינו אסור יינו אלא בשתייה כשמנו ומותר בהנאה היינו דוקא בידוע שלא נגע בו הנכרי אבל באינו ידוע אסור אפי' בהנאה אף להרא"ש כיון דאינו חושב על מגע נכרי וכ"ה התוס' בשם (דף ס"ד) לחד שינויא וכך שינויא עיקר ויתבאר בס"ד בסי' קכ"ח . ולפ"ז מ"ש רבינו ע"ש הרשב"א דגר תושב יינו מותר בהנאה דוקא בידוע שלא נגע בו הנכרי וכן הא דכתב בש"ע כאן ס"ו כל נכרי שאינו עעכו"ם יינו אסור בשתייה ומותר בהנאה היינו דוקא בידוע שלא נגע בו הנכרי וכן אלו הישמעאלים דפשיטא דנכרי גמור הוא ויין אסור בשתייה משום גזירת בנותיהן אלא כיון דאין עובדין עכו"ם אף בזמן הזה ואין מנסכין כלל יינן מותר בהנאה מכל מקום לא שרי בהנאה אלא דוקא בידוע שלא נגע בו הנכרי וכן הדין ביינו של צדוקי וביתוסין שאינן מאמינים בדברי חכמים יינן אסור אפילו בהנאה לפי שאינן מקפידין על מגע נכרי כדאיתא בתשובת מהר"ם אבל היכא דידוע שלא נגע בו נכרי מותר אפילו בשתייה לכ"ע דעדיף מגר תושב ומותר לשתות עמהן יין של ישראל וכן מצאתי בין ההגהות דמהרש"ל אבל גר תושב וגר שמל ולא טבל אסור לשתות עמהם לכתחלה . אבל בדיעבד אם נגעו ביין של ישראל מותר אפילו בשתייה והכי נקטינן

דרכי משה

קכד (א) וכתב הר"ן פרק ר"י ד' שע"ג אע"ג דנכרים בזה"ז כל מגען הוי כמגע תינוק שאינו יודע בטוב כו"ם מ"מ מגעו אוסר בשתיה לכ"ע הואיל וראוי לנסך חמור מקטן עכ"ל : ובאו"ה

פרישה

(מח) וירד ממנה יין והחרצנים ביחד לתוך גרגותני כו' פי' שירד ממנה קודם שהיתה מלאה וירד ממנה כל מה שהיה בתוכה ואח"כ סתמה ומלאה וה"ה דהוי מצי למימר שלקח ממקום אחר יין נבול ועירב בתוכו ולא בא להשמיענו כאן אלא שנאסר מה שבגת ע"י תערובת זה שנשפכין בתוכו שהוא דבר שנאסר כבר וע"ד ושם פרשתיהו בע"ה : (מט) נאסר מה שבגת משום תערובת יין שבסל שנתערב בו אין לבקשות וניהו בטל בס' הא כתב רבינו לעיל סימן צ"ח דאפי' מין במינו בטל די"ל דשאני י"נ דחמיר ואפילו בסתם יינם אף על גב דלקמן בסי' קל"ד כתב רבינו דסתם יינם בטל בס' היינו לענין שלא יהא אסור בהנאה דבהכי איירי שם אבל לענין איסור בשתיה לא אמרינן שבטל בס' וד"ק : (נ) אבל בספר התרומות כו' עד אין הלכה כרב הונא בזה דקדק לומר בזה למידק דדוקא בזה אין הלכה כותו אבל מה שאמר רב הונא יין כיון שהתחיל למשך נעשה יין נסך בזה הלכה כרב הונא וכתבתיו לעיל בדרישה :

(נא) דקי"ל סלק את מינו כמי שאינו כו' כ"ל דהיינו במ"ד דמין במינו אפי' באלף לא בטול וכמ"ש בסימן צ"ח מ: י"ל דס"ל דמין במינו בטיל אלא דבי"נ סובר דאינו בטל וכן מוכרחין לומר לקמן ס"ס קכ"ו ודין ביטול ס' יתבאר לקמן סימן קל"ד . והיינו לוקח בהגפ"ל בקילוס גדול אבל בקילוס קטן בטל בס' ע"ש בריש הסימן עכ"ק) :

ס' קכד (א) דהיינו כל שוזכר ומזכיר בפיו ע"ס ומשמשי' כן הוא ל' הרשב"א שכתב כל שהוא זוכר ומזכיר בפיו ע"ס ומשמשיה והביא ראיה מהתוספתא דאיתא התם איזהו גדול כל הנודר ומזכיר שם ע"ס ומשמשיה ע"כ ופירושו שזוכר במחשבה ומזכיר בפיו ומתוך שמזכיר בפיו אנו יודעין שזוכר ג"כ במחשבה ומ"מ אף שבשעת נגיעה אינו מזכיר שם ע"ס מ"מ כיון ששומעין ממנו שרגיל להזכיר בפיו מסתמא בשעת נגיעה היה מחשבתו על הע"ס : (ב) גר תושב כו' ומתוך כך פסק נכרי שמל כו' אוסר ג"כ בשתיה רבינו יליף מכאן דאוסר בשתיה אפי' אל אף דכל שמל כגר קיבל עליו שלא לעבוד ע"ס ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות אפ"ה ילפינן מגר תושב שאוסר בשתיה דסברי עיקר י"נ משום ע"ס וגר תושב אינו עובד ע"ס ואפ"ה אוסר בשתיה הואיל ואינו ישראל גמור ה"ה למל ולא טבל שאינו ישראל גמור עדיין אוסר ג"כ בשתיה · אבל מדברי הרשב"א דיליף מגר תושב שאינו אוסר בהנאה אבל בשתיה פשיטא ליה דאוסר אלא ה"א אף בשתיה יאסור שכתב שם וכל שמל ולא טבל וכו' ולא גרע מגר תושב שלכך אין מגעו אוסר אלא בשתיה ע"כ (והר"ן כתב דגרע דגר תושב מקבל מכספא וגר אינו מקבל אלא לאחר טבילה כו' ע"ש עכ"ה) משמע דה"א אפילו בהנאה יהא אסור ורבינו שכתב דיליף מהם שאסור בשתיה דמשמע מיניה אבל בהנאה פשיטא ליה דמותר כ"כ ברוכה לכבוד דעת הרא"ש שאף בשתיה מותר : (ג) וא"א הרא"ש ז"ל מתיר במגעו בשתייה

דוקא

דרישה

ממנו כוס יין וכיון סי' דקדק לומר וכיון דדוקא במתכוון לימשך הוי המשכה וכמ"ש : על במור שנתן לו הערין לשתות והיה סובר שהוא שכר ומלא שהיה יין ולא שתה כ"א מעט נראה דאם שתה ולא בלע כגון שפלט לחוץ אין עליו חטא אבל בלע יתענה יום אחד ודיו ולא מידי משום הר"ל פנחס ואני המעתיק שמעתי שהורו הגבה למשה מה"ר ישראל מגרמוק להתענות ה' ימים כנגד ה' פעמים שכתוב גפן בפרשה' שר המשקים מלאתי מ"ו : (יין שרף שעושין מיי"ל אע"פ שאינו רק איסור פסק ב"י ורמ"א דאסור עב"ה) :

ס' קכד [א] וא"א הרא"ש ז"ל מתיר בשתיה וכ"כ התוס' וכתבו ור"י לא רצה להקל ודע שהרא"ש לא התיר בשתיה אלא במגעו אבל יינו של גר תושב עצמו אסור בשתיה וכ"כ מ"ו על הקראים שמותר בשתות עמהן יין של ישראל אבל יינם אסור מפני שאינם

מתיר בשניהם אפילו בשתיה : (ד) פסק ר"ח הקונה עבדים מן הנכרים אע"פ שמלו וטבלו (ה) עושין יין נסך עד שנים עשר חדש (ו) ודוקא שאינו מתגייר מדעתו (ז) אבל גר שמתגייר מדעתו מיד לאחר שימול ויטבול כראוי אינו עושה יין נסך (ח) ור"ת פסק דאפילו עבד מיד לאחר שימול ויטבול כראוי אינו עושה יין נסך וכ"פ א"א הרא"ש ז"ל : [ב] שפחות נכריות שילדו בבית ישראל בעוד הבנים קטנים מגען מותר אפילו בשתיה אחר שגדלו הרי הן כשאר נכרים דעלמא וכתב הרשב"א דבעודן קטנים דשרי היינו אפילו בלא מלו וטבלו (ט) והרמ"ה כתב דדווקא כשמלו ולא טבלו והכי מיסתבר : (י) [ג] כתב הרשב"א כבר ביארנו שגר תושב שקבל עליו שבע מצות יינו מותר בהנאה (יא) לפיכך יש מהגאוני' שהתירו

ייגן

נקטינן : ומ"ש ור"ת פסק דאפי' עבד וכו' וכן פסק אבי אדוני הרא"ש ז"ל נראה דדוקא עבד אבל גר דמתגייר מדעתו ואפילו מל ולא טבל אינו עושה י"נ ומותר אפילו בשתייה כדכתב לעיל ע"ש הרא"ש : **כתב** הרשב"א כבר ביארנו וכו' כמאי דקבל עליו ז' מצות כבר כתבתי בסמוך דהיותר הנאה לא תלי דאפי' בלא קבל עליו כלל אלא שידענוהו שאינו עובד עכו"ם יינו מותר בהנאה אם ידוע שלא נגע בו הנכרי דלא אסרוהו חכמים בהנאה אלא משום חשש ניסוך לעכו"ם וכיון שאינו עובד עכו"ם אין בו חשש ניסוך והלכך שרי בהנאה ומכאן הורו קצת גאונים להתיר בהנאה יינן של ישמעאלים כשידוע שלא נגע בו נכרי והרמב"ם מיקל עוד דבמגען שלא בכוונה מותר אפילו בשתייה כי היכי דהקילו במגע נכרי גופיה דאף ע"ג דבכוונה אסור בהנאה שלא בכוונה מותר בהנאה אם כן בישמעאל דמגעו בכוונה אסור בשתייה שלא בכוונה מותר אפי' בשתייה

והכי

יין אפי' בעיר שרובה נכרים דאפילו הודיעו שהוא מפליג קאמר דמייחדין כי מגעו מותר בשתיה ולאלופי לא חיישינן בשעה מועטת ומעשה היה בנכרי שמל ולא טבל טבילה כראוי ועמד בביתו של ישראל כמה ימים ונגע ביינו והתירוהו בשתיה דהא גר תושב אינו אוסר במגעו כ"ש זה שמל וקבל עליו כל המצות ואע"ג דאמרינן לעיל (דף נו :) עבדים ובני שפחות שמלו ולא טבלו עושים יי"נ שאני הני שאין לבם לשמים אלא מאימת רבם מתיהדים ואמרינן נמי (כט :) בני גרים שמלו ולא טבלו לא והכרזו על בניהם שהם ממזרים ואע"ג דמסתמא היו נוגעים ביין ועל זה לא הקפיד כמו שהקפיד במזוגו עכו"ם ושתו ישראל ע"כ וכל זה מדברי התוס' שם וכתבו שאעפ"כ לא רצה ר"י להקל (ב) ודע דע"כ לא שרי הרא"ש בשתיה אלא מגעו של גר תושב ביין שלנו אבל יינו של גר תושב עצמו אסור בשתיה מיהא דהא בהדיא קתני יינו כשמנו והר"ן כתב שם על דברי התוס' זו היא שטתם אבל כבר כתבתי כמעלה דליכא לדמויי מל ולא טבל לגר תושב משום דגר תושב מקבל מהשתא וגר אינו מקבל אלא לאחר טבילה ומה שלא הקפיד על יינם משום יי"נ אפשר דאע"ג דמעברן מינייהו מקפידין היו על מגען ואף בגר תושב אין ראיה מכאן להתיר מגעו שאפילו תאמר דמאי דאמרינן אין מקפידין היינו משום חשדא וכדברי ר"ת איסור דטעמא דמייחדין כדברי רש"י דכיון דלא פלח לכו"ס אין לנו לחוש שמא נגע וגם התוספות כתבו דלפי פרש"י אין להוכיח בבירור שיהא מותר מגע גר תושב ביינו של ישראל להתירו בשתיה ולפ"ז יש לחוש לדברי הרשב"א שסברי הר"ן דעתו לאסור בגר שמל ולא טבל ור"י עצמו לא רצה להקל ובגר תושב נמי משמע דלא היה מיקל דהא כתב דגרע מגר שמל ולא טבל וכיון שכן לא רצה להקל כ"ש שלא היה מיקל בגר תושב ותדין בני השפחות קטנים דבסמוך משמע דס"ל להרמב"ם ולהרמ"ה דגר שמל ולא טבל עושה יי"נ ובסמוך אבל דין הישמעאלים ובסי' קכ"ח יתבאר עוד דינו של גר תושב בס"ד : **הקונה** עבדים מן הנכרים עושה יי"נ עד י"ב חדש וכו בפרק ר' ישמעאל (כז.) אמר רב נחמן אמר שמואל הלוקח עבדים מן הנכרים אע"פ שמלו וטבלו עושים יי"נ עד שתשקע כו"ס מפיהם וכמה אמר ריב"ל עד י"ב חדש ורב פליג עליה וסבר דהלוקח עבדים מן הנכרים ומלו וטבלו לאלתר אינם עושין י"נ וכתבו המפרשים שר"ח פסק הלכה כשמואל ור"ת פסק הלכה כרב וטעמותיהם כתובות בתוספות והרא"ש והר"ן ז"ל וכתב הרשב"א בת"ה הארוך דהא דאמר שמואל דעושין יי"נ עד י"ב חדש דוקא כשלקחן מן הנכרי אבל לקחן מישראל מיד שמלו וטבלו ישראלים גמורים הם ואין עושין יי"נ כל שהוי בבית הישראל י"ב חדש דבביתו של ישראל אין שם עכו"ם שגורה בפיו והיינו דקתני הלוקח עבדים מן הנכרים ע"כ וכתב הר"ן דמסתברא דכי בעי שתשקע עכו"ם מפיהן ה"מ כשמלו וטבלו ע"כ שאיפשר למולן ולהטבילן לשם עבדות בע"כ כדאיתא בהחולץ (מו :) אבל לדעתם ורצונם לא בעי שיקוע אלא הרי הן כישראלים גמורים ע"כ ובסברת הרמב"ן מחלוקת בין הרשב"א והר"ן שהרשב"א כתב שהוא פוסק כרב והר"ן כתב שהוא פוסק כשמואל וה"ר יונה כתב באגרת התשובה ישמעאלית שטבלה לשם עבדות אם לא הוזהרה בתורת משה ואינה מקיימת עליה מצות שהאשה חייבת בהן הרי היא עושה יי"נ במגעה והרי היא כנכרית לכל דבריה עכ"ל ודעת התוספות והרא"ש היא לפסוק כרב כתבו שכן נהגו כל גדולי ארץ אשכנז שאין נזהרין ממגע עבדים אחר שמלו וטבלו לאלתר וכן נראה שהוא דעת הרשב"א ג"כ וכ"פ הרמב"ם בפי"ח מהמ"א וז"ל הלוקח עבדים מן הנכרים ומלו וטבלו מיד אין מנסכים ויין שנגעו בו מותר בשתיה ואע"פ שעדיין לא נהגו כבני ישראל ועדיין לא פסקה עכו"ם מפיהם והכי נקטינן : **שפחות** נכריות שילדו בבית ישראל בעוד הבנים קטנים מגען מותר אפילו בשתיה וכולי שם אותיבנא לרב דאמר תינוק ב"י עושה י"נ מדתניא הלוקח עבדים מן הנכרים שמלו ולא טבלו וכן בני השפחות שמלו ולא טבלו גדולים עושים י"נ קטנים אין עושין י"נ קתני מיהא גדולים אין קטנים לא תרגומא אבני השפחות והא וכן קאמר הא קמ"ל עבדים דומיא דבני השפחות מה בני השפחות מלו ולא טבלו הוא דעושים י"נ מלו וטבלו לא אף עבדים כן לאפוקי מדרב נחמן אמר שמואל ושמע דקטנים דקתני דאין עושין יי"נ אין עושים כלל קאמר אפילו לאסרו בשתיה דאל"כ ליתני ליה אמאי אין עושין י"נ ליאסר בהנאה אבל בשתיה אסור ולכאורה משמע דהא דקטנים אין עושים י"נ כשמלו ולא טבלו היא אבל לא מלו ולא טבלו עושין י"נ לאוסרו בשתיה כדין שאר נכרי קטן דאין הפרש בין בני השפחות לשאר נכרים בין בגדלן בין בקטנן אלא קטנים שמלו ולא טבלו דאע"ג דבשאר נכרים עושים י"נ בני השפחות אינם עושים וכדשני תרגומא אבני השפחות כלומר דמחולקין בני השפחות קטנים משאר עבדים קטני' והחילוק שביניהם הוא כשמלו ולא טבלו כדקתני בברייתא וזהו דעת הרמ"ה שכתב רבינו וכן דעת הרמב"ם בפרק י"א מהמ"א שכתב בני השפחות הנכריות שנולדו ברשות ישראל ומלו ועדיין לא טבלו הגדולים אוסרים היין כשיגעו בו והקטנים אינם אוסרים ע"כ אבל הרשב"א כתב בת"ה הארוך בני השפחות והם שנולדו מן השפחה נכרית ברשות ישראל כל"ע קטנים אין עושין י"נ ומותר אפילו בשתיה עד שידעו בטיב עכו"ם ומשמשיה ואע"פ שלא מלו ולא טבלו והא דקתני בברייתא שמלו ולא טבלו נמי משום קטנים נקט לה אלא משום גדולים ולומר שאף ע"פ שמלו וקבלו עליהם שלא לעבוד עכו"ם כיון שלא טבלו עדיין נכרים הם ואף בהם גזרו לאסור סתם יינם ומגעם אבל קטנים אע"פ שלא מלו אין עושין י"נ דמילה לא מעלה ולא מוריד לגבי קטנים דהא כל שמל ולא טבל אינו גר א"כ מילה מה מהניא בלא טבילה ותדע לך מדאקשי תיובתא לרב דאמר קטנים בני נכרים עושים יין נסך לאסור אותו בשתיה ואם איתא מאי קושיא לימא התם בשמלו ולא טבלו וכי קא אמינא בקטנים בני נכרים שלא מלו וזה ברור אלא שהוצרכתי לכתוב מפני שמצאתי בקצת חיבורים הראשונים ז"ל דברים לא נתכנו בעיני וכן שנינו בתוספתא כהדיא וכן בני השפחות שלא טבלו בין מולים בין ערלים הרי אלו נכרים מדרסן טמא יינן בגדולים אסור בקטנים מותר ואיזהו גדול כל הנודר ומזכיר שם עכו"ם ומשמשיה ע"כ בתוספתא וזהו מבואר כדברי עכ"ל וכתב בת"ה הקצר שאע"פ שכשהם קטנים מגען מותר בשתיה כשהם גדולים הרי הם כשאר נכרים שאוסרין במגען אפי' בהנאה ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרמ"ה מסכימין לדעת אחת הכי נקטינן כתב הר"ש ב"ן אם אמו טבלה לשם עבדות אין בנה עושה י"נ אפילו עבר רבו ולא מל אותו בין גדול בין קטן שהרי הוא עבד כנעני כאמו ואם אמו לא טבלה לשם עבדות אלא נשארה בנכריות וילדתו בבית ישראל בזה יש חילוק בין גדול לקטן דקטן אינו עושה יין נסך אפי' לאסור בשתיה וכן בני השפחות שמלו ולא טבלו אע"פ שנולדו בבית ישראל ולא גדלו בין הנכרים בעו מילה וטבילה ומיירי שלא טבלה אמם גדולים עושי' יין נסך וקטנים אינם עושים : כתב הרשב"א כבר ביארנו שגר תושב שקבל עליו ז' מצות יינו מותר בהנאה לפיכך יש מהגאונים שהתירו יינן של ישמעאלים בהנאה וכו' ז"ל בת"ה הארוך גר תושב אין אוסר יין בהנאה במגעו כמו שאמרנו וכן יינו מותר בהנאה ומכאן סמכו הגאונים ז"ל להתיר מגען של ישמעאלים הללו בהנאה שהרי אינם עובדים כו"ס וכל שאינו עובד כו"ס יינו אסור בשתיה משום בנותיהם דגזירה ראשונה לאסור בשתיה בלבד היתה ומשום בנותיהם וכמש"כ אבל איסור הנאה שגזרו ב"ד באחרונה ומשום חשש ניסוך לא גזרו אלא בעכו"ס עובד כו"ס שמנסך אבל כשאין עובד כו"ס לא היתה גזרה ואע"פ שהישמעאלים הללו לא קבלו עליהם בפני ג' שלא לעבוד עכו"ס וכן לא קבלו עליהם בפני ג' ז' מצות בני נח ובריית' קתני איזהו גר תושב כל שקבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד כו"ס דברי ר"מ וחכ"א כל שקבל עליו ז' מצות בני נח ההיא לא לענין י"נ ושאר גזירות שגזרו בעכו"ס היא שנויה אלא להחיותו בלבד וכדגרסינן התם עלה דהיא רב יהודה סדר קורבנא א לאבידרנא ביום אידו

אמר

דרכי משה

(ב) וכ"כ המרדכי פ' רבי ישמעאל דף שפ"ז ע"ד בשם ר"י והר"ן פרק השוכר דף שע"ה ע"ב כתב כדברי הרשב"א ומשמע שם דאם לא טבל טבילה ראויה הוי כלא טבל וכ"ה בהג"מ דיבמות

דרישה

שאינם מקפידים על מגע נכרי (או משום חתנות ואסור לשתותו אפי' בבית ישראל כמו פת של נכרים עכ"ה) וכ"כ בתשובת מהר"ס ע"כ [ב] שפחות נכריות שילדו בבית ישראל כו' וכתב הרשב"א דבעודן קטנים דשרי יינו אפי' בלא מלו וטבלו הרשב"א בת"ה הארוך הביא ראיה לדבריו מדאקשי מהא דאמרינן בני השפחות שנולדין בבית ישראל אין עושין יי"נ לרב דאמר קטנים בני נכרים עושין יי"נ לאסור אותו בשתיה ואם איתא דהתם איירי דוקא במלו וטבלו מאי קושיא לימא התם בשמלו וכי קא אמינא בקטנים בני נכרים שלא מלו · גם מתוספתא הביא ראיה לדבריו ועוד שאר ראיות ואע"פ כן פסק הב"י כהרמב"ם הואיל והרמ"ה ס"ל כותיה : [ג] כתב הרשב"א כבר ביארנו כו' וכ"כ הרמב"ם ז"ל ב"י ואיכא למידק כיון שסובר הרמב"ם שכל נכרי שאינו עובד ע"א אינו אוסר בהנאה למה כתב בפי"ד גר תושב שקיבל עליו ז' מצות כמו שביארנו יינו אסור בשתיה ומותר בהנאה דמשמע שאם חיסר מלקבל אחד מהשבעה אוסר בהנאה ומי גרע גר תושב שקיבל עליו בפירוש שש מצות וע"א מכללם מנכרי דקיים לן בגויה דלא פלח ע"א ולא קבל עליו שאר מצ"ת וי"ל דע"כ לא קאמר הרמב"ם שאינו אוסר בהנאה אלא בנכרי שהוא מבני דת דלא פלחי ע"א אבל אם היא מבני דת דפלחי ע"א אע"פ שהוא קיבל עליו שלא לעבוד ע"א לא יצא מכלל בני אומתו עד שיקבל עליו ז' מצות דאז נעשה גר תושב גמור והכי דייק לישנא דהרמב"ם שכתב וכל נכרי שאינו עובד ע"א כגון אלו הישמעאלים דמשמע דוקא בכה"ג שהוא אומה שמוחזקים שאינם עובדים ע"א הוא דיינו מותר בהנאה אע"פ שלא קיבל עליו בפירוש שלא לעובדה אבל אם הוא מאומה דפלחי לה צריך לקבל ז' מצות ואם חיסר אחד מהם אוסר בהנאה דעדיין בכלל אומתו הוא וצ"ל דכל נכרי שאנו מוחזקים בו שאינו עובד ע"א אע"פ שבני אומתו עובדים אותה והוא לא קיבל בפירוש שלא לעובדה וגם אינו מקיים שאר מצות ולא קבלם עליו יינו מותר בהנאה ומ"ש הרמב"ם גר תושב שקבל עליו ז' מצות להשמיענו שאעפ"כ יינו אסור בשתיה כ"כ גל לומר דמותר בהנאה לא אצטריך דבלאו הכי נמי מותר בהנאה עכ"ל ב"י ודומה לזה יש לדקדק בדברי הרשב"א כמ"ש בפרישה וכמ"ש ישוב

בדברי

פרישה

דוקא מגעת ביין ישראל אבל יין של גר תושב עצמו אסור בשתיה וע"ד : (ד) פסק ר"ח הקונה עבדים כו' דקדק לומר דוקא קונה מן הנכרי אבל קונה מן ישראל א"צ שיהיה י"ב חודש שכבר נעקר שם ע"א מפיו בבית ישראל ראשון : (ה) עושין יי"נ עד י"ב חודש הטעם דאז נשתקע שם ע"א מפיהם : (ו) ודוקא עבד שאינו מתגייר מדעתו כו' נראה דלאו איירי דמלו וטבלו בע"כ לשם עבדות דא"כ א. מסיק בשם ר"ת והרא"ש דמיד שנימול אין עושה יי"נ הא לקמן בסי' רס"ז סוף ד' מ"מ כתב בשם הרי"ף דאין עליו תורת עבד כל זמן שאינו מגייר מרצונו וכ"פ שם ב"י ובש"ע סעיף ה' אלא ודאי כ"פ שאינו מתגייר מדעתו דאלמלא שמכרוהו לישראל לא נתן לבו לגייר לפיכך אף לאחר שמכרוהו לישראל דנימא ליה למול ולטבול לשם עבדות מ"מ שם ע"א שגור בפיו עדיין משא"כ בגר שנתן על לבו מעצמו לגייר וק"ל : (ז) אבל גר שמתגייר מדעתו מיד לאחר שימול ויטבול . כרשב"א ובעי טבילה ג"כ או י"ל דלאו דוקא נקט טבילה : (ח) ור"ת פסק דאפילו עבד מיד לאחר שימול ויטבול כו' אינו עושה יי"נ אבל טבילה מיהא בעי ובהא גרע מגר שאינו עושה יי"נ לאסור בהנאה אף בלא טבל וכן מוכח בב"י ע"ש : (ט) והרמ"ה כתב דוקא כשמלו ולא טבלו והכי מסתבר וגדולים אפי' מלו אסור משום דאין דעתם לטבול (דמאחר שנעשה גדול ולא נעשה ישראל לא יטבול עצמו עוד משא"כ גר שמעצמו מל מסתמא יטבול עכ"ה) אלא משום א מת רבנן מלו משא"כ נגרים וכן הוא מפורש בתוס' דפרק רבי ישמעאל דף כ"ו : (י) כתב הרשב"א כבר ביארנו כו' אע"ג שדבר זה עדיין לא ביארו כאן רבינו הניח כאן לשון הרשב"א שהוא כ"כ לפי שיטתו : (יא) לפיכך יש מהגאונים שהתירו יינם של ישמעאלים בהנאה שסובר ידוע שאינן עובדי ע"א אין להקשות דאף דאינם עובדין ע"א מ"מ לא דמי לגר תושב שהרי גר תושב קיבל עליו עוד ו' מצות אחרות שהרי כתב הרשב"א גר תושב שקיבל עליה ז' מצות די"ל דלאו דוקא נקט הרשב"א ז' מצות דה"ה אם לא קיבל עליו אלא שלא לעבוד ע"א יינו מותר בהנאה דעיקר איסור יי"נ משום ע"א אלא דנקט גר תושב שקיבל עליו ז' מצות כו' לרבותא דאע"פ שלא קיבל עליו בפירוש שלא לעבוד ע"א אלא קיבל עליו סתם להיות כבן נח אפ"ה יינו מותר וכן משמע מלשון הרשב"א

שכתב

חדושי הגהות

סכד א פירש"י שהוא שם נכרי

יינן של ישמעאלים בהנאה שהדבר ידוע שאינן עובדים כו"ם (יא) וכ"כ הרמב"ם וכתב עוד שמגען בלא כוונה מותר אף בשתיה : (יב) לא כל מגעת הנכרים שוה לאסור יש שאסור בהנאה ויש שמותר בהנאה ואסור בשתיה ויש שמותר אפילו בשתיה כיצד מגעו בכוונה שכיון ליגע ביין ואינו עוסק בדבר אחר לא שנא נגע בידו או בד"א שבידו אסור בהנאה (יג) אפילו בשכשוך בעלמא ששכשך בו

אמר קים לי בגויה דלא פלח כו"ס והתניא אי זהו גר תושב כל שקבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד כו"ס א"ל כי תניא ההיא להחזותו והאמר רבב"ח א"ר יוחנן גר תושב שעברו עליו י"ב חדש ולא מל הרי הוא כמין שבאומות התם דקבל עליו למול ולא מל כלומר שחזר בו ולא מל אלמא כל שידענוהו שאינו עובד כו"ס אינו בכלל גזירות הללו ולא הצריכו לקבל בפני שלשה חברים אלא להחזותו בלבד ומ"מ כל שאמרו משום חתנות אף הוא אסור בו שהרי הוא בכלל איסור חתנות ולפיכך יינו אסור בשתיה כמו שביארנו עכ"ל וכת' בתשובה שאלוהו אם מגען של ישמעאלים מותר בשתיה א"ו לא פקפק אדם בדבר זה אלא מגען כסתם יינם זה וזה אסור בשתיה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי"א מהמ"א שהורו כל הגאונים שכל נכרי שאינו עובד כו"ס כגון אלו הישמעאלים יינו אסור בשתיה ומותר בהנאה ומבואר בדבריו שם ובפרק י"ז שמגעו ביין שלנו שוה ליינו שאסור בשתיה ומ"ש רבינו בשמו שמגען שלא בכוונה מותר אף בשתיה בפי"ג כתב כלשון הזה יראה לי שכל מקום שאמרו בענין יין שלנו שהוא אסור בשתיה ומותר בהנאה מפני לך נגיעה שנגע בו הנכרי כשהיה הנכרי עובד כו"ס אבל אם היה איסורו בגלל נכרי שאינו עובד כו"ס כגון ישמעאלים שנגעו ביין שלנו שלא בכוונה או שטפח ע"פ החבית הרי זה מותר בשתיה וכן כל כיוצא בזה עכ"ל : **ואיכא** למידק כיון שסובר הרמב"ם שכל נכרי שאינו עובד כו"ס אינו אוסר בהנאה למה כתב בפי"א גר תושב שקבל עליו ז' מצות כמו שביארנו יינו אסור בשתיה ומותר בהנאה דמשמע שאם חיסר מלקבל אחד מהז' אוסר בהנאה ומי גרע גר תושב שקבל עליו בפירוש ז' מצות וכו"ס מכללם מהנכרי דקים לן בגויה דלא פלח כו"ס ולא קבל עליו שאר מצות וי"ל דע"כ לא קאמר הרמב"ם שאינו אוסר בהנאה אלא בנכרי שהוא מבני דת דלא פלחי כו"ס אבל אם הוא מבני דת דפלחי כו"ס אע"פ שזה קיבל עליו שלא לעבוד כו"ס לא יצא מכלל בני אומתו עד שיקבל עליו שבעה מצות דאז נעשה גר תושב גמור והכי דייק לישנא דהרמב"ם שכתב וכל נכרי שאינו עובד כו"ס כגון אלו הישמעאלים דמשמע דוקא כבב"ג שהם אומה שמוחזקים שאינם עובדים כו"ס הוא דיינו מותר בהנאה אף ע"פ שלא קיבל עליו בפירוש שלא לעבוד אבל אם הוא מאומה דפלחי לה צריך לקבל ז' מצות ואם חיסר אחד מהן אוסר בהנאה דעדיין בכלל אומתו הוא ולפ"ז הא דאמר רב יהודה לאבינדרגא ורבה לבר ששך ידענא ביה דלא פלח כו"ס ה"ק ידענא ביה שהוא מאומה דלא פלחי כו"ס וצ"ל דכל נכרי שאנו מוחזקים בו שאינו עובד כו"ס אע"פ שבני אומתו עובדים אותה והוא לא קבל בפירוש שלא לעבדה וגם אינו מקיים שאר מצות ולא קיבלם עליו יינו מותר בהנאה ובכה"ג הוא הכיא דבר ששך ומ"ש הרמב"ם גר תושב שקבל עליו ז' מצות להשמיענו שאעפ"כ יינו אסור בשתיה כ"כ אבל גומר דמותר בהנאה לא איצטריך דבלא"ה נמי מותר בהנאה וכמו שכתוב בסמוך וכן כל נכרי שאינו עובד כו"ס וכולי ומותר בהנאה : ואם מותר לייחד או להפקיד אצלם יתבאר בסי' קכ"ח בס"ד : **כתב** רבינו ירוחם בשם רבינו מאיר דמשוך בערלתי אינו עושה י"נ דליסוך אינו תלוי במילה שהרי מומר מהול הוא ועושה י"נ במגעו וזה אף ע"פ שנמשכה ערלתו לבו לשמים וכ"כ בספר א"ח וכתוב עוד שם דאפי' מומר לערלות מותר כדאיתא בפרק הערל כתב הר"ש בר צמח על האנוסים בתחלת אנסם שאע"פ שיכולין לברוח אם יש שום צד לתלות עיכובם שם אם מפני הפסד ממון או מפני דבר אחר אינם אוסרים במגעם ואם שלחו יין לישראל בחזקת כשר מותר ואין חוששין שמא לא הקפידו על מגע נכרי והריב"ש כתב שהאנוסים אותם שנה היו יוצאים מפני שלא היה להם ממון שיספיק להוצאות שצריך להם ולבני ביתם והם מתעכבים עד יפתחו להם שערי הגלה ונכנסים נזהרים מהעבירות זולת במקום סכנה אינם פסולים ומ"מ אינם יכולים ליזהר במגע נכרי אף הטובים שבהם וכיון שהם חשודים עליו אין נאמנין על שלהם ואפי' בשבועה אבל נאמנים על של אחרים שאין אדם חוטא כדי שיהנו אחרים (ג) עכ"ל : כתוב בשבלי הלקט (ד) מומר שנגע ביין ואמר אחר כך שנתגייר בינו לבין עצמו והתיר ר"י היין תשני שהפקיד כיסו בשבת ורשב"א אסרו משום דאיכא למימר דאערומי מערים כדאמרינן בסנהדרין (כה׳) בההוא טבחא דנפק טריפה מתותי ידיה עכ"ל ובאורחות חיים כתוב ישראל מומר יינו יין נסך עד שישוב בתשובה ונאמן לומר נתגיירתי : **כתב** הרשב"א בתשובה סימן שט"ו שאלת אדם שהיה חשוד על העבירות ולא היה לו שעת הכושר ומגדף את ה' ועתה אסיף לחטא והלך בבית הנכרי וישראלים רצים אחריו להשיבו מדרכו הרעה וכפר בפניהם בה' והעיד על עצמו שזמן רב יש שבחר בדרכי הנכרים ובעבודתם שבשאלת אם נדוננו כעובד כו"ס והשבתי שחשוד על הדבר ראוי להתרחק ממנו מהדברים שחשוד בהם כדאיתא בפרק עד כמה (דע:) תשובה יפה דנת וכ"ש זה שהוא מומר לדבר זה כיון שעובר בפרהסיא ומה שאמרת שאינו זה מינו בכלל היותר אלא הרי הוא מומר לכל התורה ויפה דנת דאפילו מומר לחלל שבתות בפרהסיא הרי הוא מומר לכל התורה וכדתניא חולין (ה׳) מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בתשובה חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא ע"כ : תשובות הרשב"א בדיני מומר לענין יין נסך כתבתי בסימן קי"ט : לא כל מגעת הנכרים שוה לאסור יש שאסור בהנאה ויש שמותר בהנאה ואסור בשתיה ויש שמותר אפילו בשתיה וכל זה מתבאר מהדינים שכתב בסימן זה ובסימן שאחריו : **ביצד** מגעו בכוונה שכיון ליגע ביין ואינו עוסק בדבר אחר אסור בהנאה פירוש צריך ג' תנאים לשיאסר בהנאה האחד שיתכוין ליגע ואם לא נתכוין ליגע כגון תינוק שנגע דלאו בר כוונה הוא וכן נפל לבור ועלה מותר בהנאה כיון דלא נתכוון ליגע הב' שיודע שהוא יין שאם לא ידע שהוא יין אף ע"פ שהוא מתכוין ליגע מותר בהנאה וכדאיתא פרק ר' ישמעאל (נח׳) גבי ב חרש נכרי שהושיט ידו לחבית של יין וכסבור שהוא של שמן הג' שלא יהא עוסק בדבר אחר כלומר שאין לו שום כוונה זולת הנגיעה אבל אם יש לו כוונה אחרת כגון שהיה מכוין למודדו או להתיז את הצרעה או לבוצא פרי או חפץ שהוא בתוך החבית של יין בכל הני גווני מותר בהנאה כמו שמבאר והולך : **ומ"ש** ל"ש נגע בידו או בדבר אחר שבידו אסור הכי משמע מדתנן סוף פרק ר' ישמעאל (ס:) מדדו בקנה התיז את הצרעה בקנה זה היה מעשה ואמרו ימכר אלמא דדוקא בכי הא שמעשיו מוכיחים שלא נתכוון לניסוך אלא למדוד היין או להתיז הצרעה הוא שאמרו ימכר הא לאו הכי בהנאה נמי אסור וכ"כ הרשב"א ז"ל וכ"נ מדברי הפוסקים אבל דין חבית שנוטל ממנו הברזא ותחב הנכרי אצבעו בנקב או הוציא הברזא התחובה בנקב שכתב רבינו בסמוך וכן כתבו התוספות והרא"ש בפרק רבי ישמעאל גבי ישראל אדגא ונכרי אכובא אבל הרמב"ם לא כתב בפרק י"ב אלא שנגע בידו או בשאר אבריו שדרכן לנסך בהם ולא הזכיר נגיעה בדבר אחר אלא בענין שמעשיו מוכיחים שלא נתכוון לניסוך כגון מדדו בקנה או התיז את הצרעה בקנה מותר בהנאה ובפי"מ כתב נכרי שנגע ביין שלא בכוונה וכן תינוק נכרי שנגע ביין אסור בשתיה ומותר בהנאה וכתב הרב מהר"ר אברהם שלם ז"ל בתשובת הרשב"א כתב מגע נכרי בכוונת יין אפילו ע"י דבר אחר אוסר אפילו בהנאה והרמב"ם כתב בפי"ב מדד הבור בקנה או שהתיז את הזבוב ואת הצרעה בקנה וכו' ה"ז מותר בהנאה ועיקר הדבר הוא שכל זמן שנוגע ביין על ידי דבר אחר שלא לצורך נחוש שמא נתכוון לנסך ואסור בהנאה אבל אי איכא הוכחה הוכחה שלא נתכוון לנסך אלא לצורך דבר מה אסור בשתיה ומותר בהנאה וע"ד זה לדקו יחדיו ולא פליגי וכתב עוד דשלא בכוונה דקאמר היינו שלא בכוונת ניסוך אלא לצורך דבר מה דאין לפרש דבלא כוונת מגע ובלא כוונת יין קאמר דמאי קמ"ל השתא כשהוא מכוין ליגע ויודע שהוא יין הואיל והוא עוסק במלאכתו מותר בהנאה כשאינו מכוין ליגע ולא לכוונת יין מיבעיא עכ"ל ולי נראה דאי מהא לא איריא דהיצטריך לאשמועינן שאף ע"פ שאינו מכוין ליגע ולא ליין אסור בשתיה מיהא ויש הוכחה לפי זה מדנקטיה בהדי תינוק שנגע ביין דהוי שלא בכוונת מגע ושלא בכוונת יין דתינוק ב"י עושה י"נ כרב ועוד שהק"ו שיעשה הרב ק"ו פריכא הוא דמנ"ל דהרמב"ם סבר דכשהוא מכוין ליגע ויודע שהוא יין הואיל והוא עוסק במלאכתו מותר בהנאה שהרי מדבריו נראה שכל שנוגע בעצמו ביין אסור בהנאה אע"פ שאינו בכוונת מגע אלא לצורך ד"מ כגון למדדו וכיוצא בזה וכמו שיתבאר בסימן זה הילכך ע"כ צריך לפרש דבריו כמו שפירשתי ולענין נדון דידן אין הכרע בדבריו והר"ן כתב בסוף פרק ר' ישמעאל ככלו של דבר שלפי שטת רש"י אם נפסוק כת"ק דאמר מדדו בין ביד בין ברגל ימכר אין שום הפרש בין מגע עצמו ומגעו ע"י ד"א וכבר כתבתי שר"ת סובר דמגעו ע"י ד"א אינו אלא כחו ולדברי מי שאומר בכחו אפילו בכוונה אינו אוסר אלא בשתיה כך הדין במגעו ע"י ד"א עכ"ל : ואם מנסך כפיו כתב רבינו בסמוך ואם מנסך ברגלו כתב רבינו בסימן זה לקמן : ומ"ש בשכשוך בעלמא ששכשך בו ולא יגע ממנו כלום כ"מ מההוא דמדדו בקנה שכתבתי בסמוך ומכמה עובדי דמייתי פ' ר' ישמעאל דאע"פ שלא יגע ממנו כלום נאסר בהנאה : ומ"ש בשיכשוך בעלמא ששיכשך בו דמשמע שאם נגע ולא שכשך לא מיתסר כ"כ מדברי הרמב"ם שכתב כיצד היא הנגיעה שאוסר

כה

והכי נקטינן ועיין במ"ש בסוף סימן זה סוף סעיף ד' :

ביצד מגעו בכוונה כו' פי' שכיון ליגע לאפוקי נפל לבור ועלה שלא נתכוין ליגע וגם נתכוין ליגע ביין לאפוקי הושיט ידו לתוך החבית של יין וכסבור שהוא של שמן וגם אינו עוסק בדבר אחר לאפוקי שהושיט ידו למדדו או להוציא חפץ שנפל לתוך היין דהשתא בדאיכא הני תלתא אסור בהנאה אפילו נגע ע"י דבר אחר שבידו דחיישינן שמא נתכוין לנסך דכיון שנתכוין ליגע ביין שלא לצורך הלכך אפי' ע"י ד"א חיישינן לנסוך אבל במגע נכרי שלא בכוונה איכא לחלק דאם נגע בידו דמחזי כמכוין לנסך אסור בשתייה ואם נגע על ידי ד"א דלא מחזי כמכוין לנסך שרי אפילו בשתייה לדעת רוב הפוסקים כמו שיתבא' בסמוך : ומ"ש אסור בהנאה אפילו בשכשוך בעלמא וכו' תימה דכאן הסכים לדעת הרמב"ם שכתב ר"פ י"ב מהמ"א דנגיעה דאוסרת בהנאה איכא אלא שנגע ביין ושכשך דאלמא דנגיעה בלא שכשוך אינו נאסר וכדמוכח מעובדא דאתרוגא דכתב רבינו בסמוך ואם נפל לו שום דבר ביין וכו' דלמד מזה הרמב"ם דנגיעה אינו אוסר אלא כשג"כ משכשך כדמוכח לשם מדבריו דאינו מחלק בין אינו מתכוין

דרכי משה

דיבמות פרק החולץ מעשה בגר שמל וטבל לפני ג' קרובים יש מתירין היין ויש אוסרים : (ג) כתב ריב"ש בסימן ד' בשם הרשב"א דמי שהמיר א"ע מחמת יראה אע"פ שהו"ל ליהרג ולא לעבור מ"מ אם עבר ישראל הוא ושחיטתו מותרת ואין אוסרין במגען יין עכ"ל הרשב"א אמנם צריך להבין אם בצינעא שלא במקום יראת עובד אז הוי מומר גמור אף על פי שמתחילתו אונס ולכן אלו האנוסים הנשארים בארצות השמד דינן נמי הכי אם הם מתנהגים בכשרות בינו לבין עצמו ושאין בידם לצאת ולהמלט על נפשם הרי הם כישראלים גמורים ואם עוברים ברצון על אחד מן העבירות הרי הוא מומר לאותו דבר ואם עובדים כו"ם או מחללים שבת בפרהסיא דינן כשאר עכו"ם עכ"ל וכ"כ לקמן סי' קנ"ז בשם הרמב"ם דלא כתשובת הרד"ך שכתב דאם המיר א"ע תחלה מחמת יראה ונשאר אח"כ ביניהם אע"ג דיכול להבריח את עצמו אינו רק מומר לתיאבון הואיל ולהנאתו קא עביד (וע"ל סי' קי"ט בב"י מ"ש בשם הרשב"א מסי' הי"ד יונה) : (ד) וכ"ה בהג"א פרק ג"ה :

ואני

פרישה

שכתב במ"כ שארוך אלמא כל שקיבל עליו שלא לעבוד ע"א וז' מצות בני נח אינו עושה י"נ לאסור בהנאה עכ"ל שכוונו ב"י בזה ססי' בד"ה גר תושב שקיבל עליו ז' מצות וקשה מאי זה דקאמר שקיבל עליו שלא לעבוד ע"א וז' מצות הלא ע"א אחת מהנה היא ובכלל ז' מצות היא אלא או קתני או שקבל עליו בפירוש שלא לעבוד ע"א אע"ג שלא קיבל עליו שאר מצות בני נח או שקבל עליו סתם ז' מצות א"כ שפיר נלמד ישמעאל מזה שהם אינם עובדין ע"א · גם י"ל דנקט ז' מצות דאפ"ה אינו אסור בשתייה וע"א נקט דאפ"ה יינו מותר בהנאה וכעין זה כתב ב"י ליישב דברי הרמב"ם וכמ"ש בדרישה · ואין להקשות אמאי מותר יינם בהנאה ניחוש דלמא נגע העכו"ם בגיתם דהני ישמעאלים נכרים עובדים ע"א לא שכיחי והני גר תושב אמרינן הואיל וקיבל עליו ז' מצות בני נח נשמר הוא שלא יגע נכרי ביינו או י"ל כיון שאינו מותר אלא בהנאה אבל לא בשתיה הלכך לא חיישינן למגע של נכרי בביתו : (יא) וכ"כ הרמב"ם וכתב עוד שמגען שלא בכוונה מותר אף בשתייה דוקא מגען שלא בכוונה אבל מגען בכוונה אוסר בשתייה ואף לדעת הרמב"ם דמתיר מגע גר תושב אף בשתייה אפילו נגע בכוונה מ"מ בישמעאל מודה דאסור בשתייה כיון שהוא נכרי גמור ושמעתי שאף בזמן הזה לאו עע"א הם ואין מנסכים וכן קבלתי מ"ו · (יב) לא כל מגעת הנכרי שוה כו' כיצד מגעו בכוונה שכיוון ליגע לאפוקי קטן שאינו בר כוונה · ביין לאפוקי סבר שהוא שמן ואינו עוסק בדבר אחר לאפוקי כיון למודדו וכיוצא בו : (יג) ואפילו בשכשוך בעלמא ששכשך בו ולא יצק ממנו כלום וזהו סברת הרמב"ם דבעי נגיעה

ב חרב נכרי כ"ה בגמרא פירש"י גברי משוגע ובעל מריבות :

אידרי

בו ולא יצק ממנו כלום (יד) ואפי' בפיו כגון ששתה ממנו (טו) או שמצץ במינקת שבחבית והעלהו לפיו כל היין אסור בהנאה (טז) [ד] מ"מ כלי שיש לו חוטמים כמו שיש לכלי שנוטלים ממנו לידים ויש בו יין יכול ישראל למצוץ מחוטם זה ונכרי מחוטם זה כאחד ובלבד שיפסוק הישראל קודם שיפסוק הנכרי [ה] (יז) לפיכך נכרי שנכנס לחנות ישראל ושאל יש כאן יין ואמרו לו אין כאן יין וראה יין בכלי ושכשך בו בידו נאסר בהנאה ואם נתערב באחר דמי היין המשוכשך אסור בהנאה והשאר מותר בהנאה (יח) וכן חבית שנטלה ממנו הברזא

מתכוין אלא ליגע ביין בלבד וכין כשמתכוין גם לדבר אחר בכל ענין לא הוי נגיעה לאסור בהנאה אלא א"כ בדשכשך ע"ש ולקמן כתב רבינו ואם נפל לו שום דבר ביין וכו' לא נאסר בהכנסת ידיו אפי' אם יודע שהוא יין שאינו מכוין אלא ליטול את שלו אבל בהוצאת ידו נאסר בהנאה כיצד יעשה יאחז בידו שלא יכול לנענע וכו' משמע דדוקא בכה"ג שלא נתכוין ליגע ביין כי אם ליטול את שלו לא נאסר בהוצאת ידו אלא בנענוע דהיינו שכשוך אבל היכא דנתכוין ליגע ביין אסור אף בלא שכשוך וכן נראה דעת התוס' והרא"ש והר"ן לשם גבי עובדא דאתרוגא וכן פירש ב"י ונראה דס"ל לרבינו דמההיא דאתרוגא מוכח להדיא דבנוגע בכונה ביין אע"ג שאינו מתכוין למלאכתו אינו אסור בהנאה בנגיעה בלא שכשוך דאי אפילו בנגיעה בלא שכשוך חיישינן לשמא נתכוין לנסך השתא כיון דאיכא בנגיעה בלא שכשוך משום ניסוך א"כ בנגע בידו בלא כונה נמי מחזי כמכוין לנסך אע"ג דלא שכשך ולא היתה כלל תקנה בעובדא דאתרוגא במאי דנקטיה לידיה כי היכי דלא ליסכשך דמ"מ מחזי כמכוין לנסך בנגיעה בעלמא בשעת הוצאת ידו אלא ודאי דבלא שכשוך לית ביה משום ניסוך כלל ואפילו במכוין ליגע ביין ואינו מתעסק במלאכתו כלל אפ"ה אינו אסור בהנאה אלא א"כ נגע ושכשך הלכך בנגיעה בלא כונה נמי לא מחזי כמאן דמתכוין לנסך אלא א"כ כשמשכשך וס"ל לרבינו דזהו נ"כ דעת התוס' והרא"ש וכל זה דלא כמ"ש מהרו"ך כאן וכן בסמוך סעיף י"ח דבין נגיעה ושכשוך ברגל עיין בסימן זה סעיף ט"ז י"ז . ומ"ש רבינו בשכשוך בעלמא וכו' נראה דבא להורות דבנענוע כל דהו הוי ליה שכשוך · וכן נראה מדברי הפוסקים שכתבו שכשך סתם ומה שכתב בית יוסף דמדכתב הרמב"ם בפי"ב נטל כלי של יין וזרק היין אף ע"פ שלא שכשך נאסר ואי איתא דנענוע כל שהוא הוי שכשוך כיון שזרק הרי שכשך וכו' לא מחוור דודאי אף ע"פ שהרמב"ם ס"ל דשכשוך ע"י הכלי הוסר כמבואר בסמוך אבל אחז כלי פתוח מ"מ סתם שכשוך כשנוגע ביין עצמו הוא והיינו דכתב הרמב"ם אעפ"י שלא שכשך כלומר שלא נגע בידו ביין דאעפ"י שמנענע היין בשעה שזורק מ"מ אינו נוגע ביין גופיה בידו מחמת מאבריו אלא כחו הוא אפ"ה נאסר אבל בשכשך בידו ודאי ס"ל להרמב"ם דאפילו בנענוע כל שהוא הוי שכשוך ודלא כפירוש ב"י והכי מוכח להדיא מדברי הרשב"א בת"ה בית ה' שער ב' והביאו ב"י אבל מ"ש רבינו כתב הרמב"ם אחז כלי פתוח וכו' ואע"ג שהב"י הרגיש בזה דמכאן סתירה לפירושו ולא חזר בו אין לשמוע אליו להקל :

ואפילו בפיו וכו' עד כל היין אסור בהנאה פי' אע"ג דנגיעת פיו היה לצורך כדי לנסות אם היא טוב ולא זו אף זו נקט ל"מ כשהעלהו כדי לשתות אלא אפי' עוסק במלאכת האגרדמות שממונה על המדות ומכסה את היין להעמיד המדה על דמים הרחוים אפ"ה חיישי' שמא לאחר שטעמו בפיו התכוין לנסך והכי משמע פר"י בעובדא דאיגרדמים (דף נ"ח) ולא דמי למדידה דטרוד במדידה אף לאחר שגבר יהד כדלקמן וכתב הר"ן דהכא אין לו היתר למכור כל היין לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו מפני שכל היין התחתון בסיס לעליון הלכך ה"ל כנוגע בכולו עכ"ל . ומ"ש מ"מ כלי שיש לו חוטמים וכו' זהו קניסקנין בסוף ע"ז דמתיר לכתחלה לישראל ונכרי לשתות יחד ולא חיישינן דילמא פסיק קדים ברישא נכרי וע"ש בתוס' מבואר דלאדם חשוב מיבעי ליה למיחש דילמא קדים נכרי פסיק ברישא מיהו לפר"ת עם ישראל מותר לו לשתות ולא מיתסר בזמן הזה משום שיהיה כדאיתא בפ' בתה אשה ע"כ וה"ה ליתסר קניסקין בנכרי מטעם נצוק חבור והירץ הראב"ד דנצוק אינו חבור אלא מאי דאתי בהוא פיתחא וכו' ע"ל ריש סימן קכ"ו : **ומ"ש** לפיכך וכו' אהלעיל קאי דכאן נמי דאיכא הני תלתא דנתכוין ליגע ונתכוין ליגע ביין ואינו עוסק בדבר אחר דהנגיעה והשכשוך לא היה לצורך שום דבר כי אם להראות שהוא יין הלכך חיישינן שמא נתכוין לנסך ואפי' נתערב באחר אינו מותר השאר בשתייה אלא בהנאה · וכן חבית שנטלה ממנו הברזא וכו' פי' דאף ע"פ דהכא הכנסת האצבע היה

בה הנכרי היין הוא שיגע ביין עצמו בין בידו בין בשאר איבריו שדרכם לנסך בהם ושכשך אבל אם פשט ידו לחבית ותפסו ידו קודם שיגיעה ולא יגידה ופתחו החבית מלמטה עד שיצא היין וירד למטה מידו לא נאסר היין ע"כ וטעמו מדגרסינן בפרק רבי ישמעאל (נט:) ההוא אתרוגא דנפל לחביתא דחמרא אזדי נכרי ושקליה אמר להו רב אשי נקטוה לידיה כי היכי דלא ליסכשך ביה ודרלוה עד דשייפא ומדקאמר נקטוה לידיה כי היכי דלא ליסכשך משמע דכל שנגע ולא שכשך אינו נאסר בהנאה מיהא וכן דעת רש"י שכתב כי היכי דלא לשכשך ויאסר בהנאה שאין מנסכין אלא ע"י שכשוך · ברצוה לחביתא עד דשייפא כפו את החבית לצד אחר עד שישפך יינה לתוך כלי אחר כדי שימשך היין מיד הנכרי ואח"כ יוציאנה ותהא מותרת החבית בהנאה דכל זמן שידו תחובה ביין אם יוציאנה א"א לשמור שלא ישכשך ואע"פ שאנו אוחזין את ידו · וכ"כ גבי הא דתניא מדדו בין ביד בין ברגל ימכר דטעמא דמלתא משום דניסוך לא הוי אלא על ידי שכשוך וכ"כ גבי חביתא דאסתדיק לארכה אבל הר"ן דחה דבריו וכתב דלא חיישינן להכי כלל אלא כולה מילתא תליא אי מיחזי כמכוין לנסך או לא וטעמא דעובדא דאתרוגא משום דכיון דלמינקטיה לאתרוגא הכניס ידו ה"ל מגעו שלא בכוונה כיוצא בזה כתבו התוספות והרא"ש בטעם עובדא דאתרוגא ומשמע מדבריהם שאם היה מכוין ליגע ביין היה נאסר בהנאה ואע"פ שלא שכשך : **ומשמע** לי דשכשוך אינו נענוע כל דהו שהרי כתב הרמב"ם בפי"ב נטל כלי של יין והגביהו וזרק היין אע"פ שלא שכשך נאסר שהרי בא היין מכחו ואם איתא דנענוע כל שהו הוי שכשוך כיון שזרק הרי שכשך שע"כ הוא מנענע היין בשעה שזורק והיאך כתב אע"פ שלא שכשך (ה) וכן משמע מדאמרינן גבי אתרוגא דנפל לחביתא דחמרא דאמר רב אשי נקטוה לידיה כי היכי דלא לשכשך משמע דאהכנסה לא קפדינן אע"ג שהוא מנענע היין מחמת הכנסת ידו וכ"כ תפרש"י אלא שהר"ן דקדק עליו מתה שפירש הוא עצמו ז"ל בההוא עובדא דכל זמן שידו תחובה אם יוציאנה א"א לשמרו שלא ישכשך ואע"פ שאנו אוחזין ידו ע"כ אלמא שכשוך בכל דהו הוי אבל הכא היינו טעמא משום דכשהכניס ידו למינקטיה לאתרוגא ה"ל מגעו שלא בכוונה דשרי ומ"ה כל דלינקטוה לידיה כדי שלא יעשה מעשה מוכיח שהוא מתכוין לנסך וכו' והכתוב לשונו בסימן זה אבל נפל לו שום דבר ביין והכניס ידו והוציאו וכו' ונ"ל דיש ליישב דברי רש"י שכתב דא"א לשמרו שלא ישכשך ואע"פ שאנו אוחזים ידו היינו לומ' דא"א כשמרו מלשכשך שכשוך גדול יותר ממה שצריך לשכשוך להוציא ידו : **ומ"ש** אפילו בפיו כגון ששתה ממנו או שמצץ במינקת וכו' בפ"ר ישמעאל (נח·) אגרדמיס נכרי שקדח במינקת והעלה או שטעם מן הכוס והחזירו לחבית זה היה מעשה ואסרו ואסיקנא דאסרו בהנאה קאמר וכתב הרא"ש דפלוגתא הוא בירושלמי אם נכרי עושה יין נסך בפיו דאיכא מ"ד דהחזירו לחבית אסור בשהחזירו נכרי הוא אבל החזירו ישראל שרי וכתב הוא ז"ל ולפי התוס' דקתני קדח במינקת ונפלה ממנו טפה כל שהוא שטפת היין אסורה ואוסרת בכל שהוא מטמא שהנכרי עושה בפיו י"נ וכן עמא דבר עכ"ל וכ"כ הרשב"א ז"ל וכתב הר"ן דלדידן דקי"ל דסתם יינם שנתערב ביין ימכר לנכרי חוץ מדמי סתם יינם שבו לא שוו דינייהו דהעלה במינקת וטעם מן הכוס והחזירו לחבית דבטעם מן הכוס והחזירו לחבית לא מיתסר אלא כנגד מה שהחזיר לחבית וימכר כולו לנכרי חוץ מדמי איסור שבו אבל קדח במינקת והעלה יין לפיו מיתסר כולי חמרא שכל היין התחתון בסים לעליון הלכך ה"ל כנוגע בכולו : ומ"ש מ"מ כלי שיש לו חוטמים כמו שיש לכלי שנוטלים ממנו לידים ויש בו יין יכול ישראל למצוץ מחוטם זה וכו' זהו קניסקניז דאיתא בפ"ב דע"ז (עב ·) אמר מר זוטרא בריה דר"נ קניסקניז שרי וה"מ דקדים דפסק ישראל אבל קדם פסק נכרי לא פי' קדם פסק נכרי לא לפי שמה שנוגע בפי הנכרי חוזר ומתערב עם היין ופסקוה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם אבל התוס' כתבו אהא דקאמר התם דרבה בר רב הונא גופיה שתי בקניסקניז תימא היאך היה שותה ה"ל לחוש דילמא קדים פסק נכרי ברישא ופר"ח דלא מיירי עם הנכרי אלא עם ישראל וקמ"ל דלא מיתסר בזמן הזה משום שמחה ע"כ · ומיהו איפשר שלא אמרו כן אלא ממדת חסידות ולא מן הדין :

כתב הרשב"א בתשובה לברייתא דאגרדמים מנסכים הם בפיהם דאי לא כי נפלה טפה מפיו להבית או ששתה בכוס והחזיר ישראל את המותר לחבית מאי הוי יהלא מה שנגע בפיו דרך שתיה לא נתנסך אלא ודאי לאותה ברייתא מנסכים אפי' בפיהם אלא שמשם למדנו שאין ניסוך דרך מצילה וזה ודאי אמת שאינו מנסך ברוחו דרך מצילה אלא שמלאכת קניסקניז לא ידעתי מה היא ומה היתירה דמ"מ מה שבפיו אסור וכל יין החבית נגרר אחריו ולמה גרע מנצוק ואם היה הישראל מתחיל למשוך ניחא הכל אם הנכרי מתחיל למה מותר ואילו התם לא מקפיד לשפסק הישראל קודם שיפסוק הנכרי אבל לא פסק הישראל קודם הקפידו וזהו שהוקשה לי באותו מעשה כמ"ש שם וגם קשה לי בברייתא דאגרדמים ועדיין נשאר לי הדבר בעיון עכ"ל . והר"ן בשם הראב"ד תירץ קושיא זו וכתבתיו בסימן קכ"ו : **לפיכך** נכרי שנכנס לחנות של ישראל ושאל יש כאן יין וכו' עובדא בפרק רבי ישמעאל (דף נז·) ואיפליגו בה אמוראי ואסיקנא דהלכה כמאן דאסר בהנאה וכתב הרמב"ם בפי"ב דטעמא דאסר מפני שלזה נתכוון ואין זה נוגע אלא בכוונה : **ומ"ש** ואם נתערב באחר דמי היין המשוכשך אסור בהנאה והשאר מותר בהנאה בפרק בתרא (עד·) אסיקנא דסתם יינם שנתערב ביין ימכר לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו והכי איתמר בגמרא (נט·) בההוא עובדא דחנותא גופיה : וכן חבית שניטלה ממנו הברזא והכניס בה נכרי אצבעו עד שנגע ביין כולו אסור אהא דגרסינן בפרק רבי ישמעאל (נט:)

דרכי משה

(ה) ואני תמה ע"ז דא"כ צריכין למימר לפי סברתם דשיכשוך הוא יותר גרוע ממה שמנענע כשיוצק לחוץ וזה תימא דאין לך ניענוע יותר ממה שיוצק לחוץ וכן כתבתי לקמן בשם

דרישה

בדברי הרשב"א כנ"ל ליישב דברי הרמב"ם דלק"מ כמ"ש בפרישה ע"ש : [ד] מ"מ כלי שיש לו חוטמים כו' יכול ישראל למצוץ כו' ובלבד שיפסיק הישראל כו' הטעם כתבתי בפרישה והרשב"א בתשובה כתב נ"ע דנהי דאין ניסוך דרך מכניס שאינו מנסך ברוחו דרך מצילה מ"מ מה שבפיו אסור וכל היין נגרר אחריו ולמה גרע מניצוק ע"כ והר"ן כתב ישוב לזה והביאו ב"י בר"ס קכ"ו דלא אמרו כן ניצוק חיבור אלא במאי דאתי בהדיא פתחא א ברזא אבל בהאי כלי מאי דאתי בכסיא ברזא דישראל לא אתי בברזא דנכרי עיין בתוס' הג"ה ע"א שכתבתי אהא דאמרינן שצריך הישראל להפסיק קודם שיפסיק הנכרי דהיינו דוקא לכתחילה משום דאין מבטלין איסור לכתחילה אבל בדיעבד בטל היין הנוגע בפיו של נכרי בזה"ז ועיו"ש לקמן בס' ק"כ דלפי זה קשה למה אנו ממרינן בשמכלת נקב במבית יין השולחן ע"י נכרי ולפי מ"ש בסמוך ס"ס קכ"ג דכי אמרינן סתם יינם בטל היינו דוקא שאינו אסור בהנאה אבל בשתייה אסור אפי' אם יש ששים לבטלו לק"מ וכן לפיכך נכרי שנכנס לחנות של ישראל כו' זה היה מעשה בפרק רבי ישמעאל סוף דף נ"ז והביאו הרא"ש בדף כ"ח ע"א וז"ל ההוא עובדא דהוה במחוזא על נכרי לחנותא אמר להן אית לכו חמרא לזבוניה אמרי ליה לא הוה יתיב חמרא בדוולא שדא ביה ידיה ושכשך ביה אמר להו לאו חמרא הוא קלייה מריה בריתחא ושדייה לדנא שריה רבא לזבוני לנכרי אף יין המשוכשך משום דשכשוך גרוע היא דלא נתכוון אלא לידע אם הוא יין והוי הוא כמי מודה ביד דייכל ופליג עליה רב נחמן ואוסרו ולא דמי למודדו ביד דמשכבתו ניכרת מתוך מעשיו שכעס והכשו מתוך היין ונתכוון לאסרו כדי שימכרנו לו עכ"ל

פרישה

ושכשך אבל הר"ן דחה ראיותיו וכתב דבכוונת מגע אף בלא שכשוך אסור וכן דעת התוס' והרא"ש מ"ו וכ"כ ב"י והוא דוחק לומר שרבינו יכתוב תחילת דבריו דינו אליבא דהרמב"ם והיה נראה לומר דשאני הכא דלא נגע בתוך היין אלא הולך לו נגע בכלי והגביהו דבכה"ג נראה דגם הר"ן ס"ל דבעי שכשוך דוקא · (יד) ואפילו בפיו כגון ששתה ממנו או שמצץ במינקת שבחבית ז"ל הגמרא בפרק רבי ישמעאל אגרדמס נכרי (פירוש אדם הממונה לשמור המידות במקום ההילך שלא ישקרו ישעם היין עכ"ה) שקדח במינקת והעלה או שטעם מן הכוס והחזירו לחבית זה היה מעשה ואסרו ואסיקנא דאסרו בהנאה וכתב הר"ן דלדידן דקי"ל דסתם יינם שנתערב ביין ימכר לנכרי חוץ מדמי סתם יינם שבו לא שוו דינייהו דהעלה במינקת וטעם מן הכוס והחזירו לחבית דבטעם מן הכוס והחזירו לחבית לא מתסר אלא כנגד מה שהחזיר לחבית וימכר כולו לנכרי חוץ מדמי איסור שבו אבל קדח במינקת והעלה יין לפיו מתסר כולו חמרא שכל היין שתחתון בסים לעליון הלכך ה"ל כנוגע בכולו עכ"ל הר"ן הנה מבואר הטעם למה נאסר כל היין אם מצץ במינקת שהוא משום שהתחתון נעשה לו בסים ויש לדקדק למה שינה רבינו לשון הגמרא דבגמרא קאמר או שטעם מן הכוס והחזירו ורבינו כתב כגון ששתה ממנו ר"ל ששתה בפיו מן החבית נראה שרבינו רצה לכתוב שהוא באיסורן וטעמן דאם שתה מן החבית נאסר כולו כמו גבי מצץ במינקת מטעם בסים משא"כ בטעם מן הכוס והחזירו שלא נאסר אלא כשיעור מה שהחזיר וימכר כולו חוץ מזה כמ"ש (טו) או שמצץ במינקת פרש"י הוא קנה חלול המוציא מעלה היין על פיו וטועמו . (טז) ומ"מ כל שיש לו חוטמים כו' (צריך להיות שני חוטמים עכ"ה) עד ובלבד שיפסיק הישראל קודם שיפסוק הנכרי (וכס"ת ובלבד שלא יפסוק הנכרי קודם כו' עכ"ה) הטעם לפי שמה שנוגע בפי הנכרי חוזר ומתערב בין ואוסרו וכ"ד כתבתי ישוב לזייה לא נאסר משום ניצוק מיבור (יז) לפיכך נכרי שנכנס לחנות ישראל כו' ושכשך בו בידו נאסר בהנאה הטעם שהרי לא נתכוון ומ"ש שכשך בו ביד נראה דה"ה אם נגע בדבר אחר כיון דלא נתכוין אלא ליגע אלא דגמרא נקט שכתב בפרק רבי ישמעאל שהיה כן מעשה והוה מיושב נמי מ"ש כאן ואם נתערב כו' דדין זה שייך בכל יין נסך שנתערב וה"ה בכל שאר איסורי הנאה אלא כיון שמעשה כך היה ופסקו כך לכך כתבה כאן ועל"ד (יח) וכן חבית שנטל ממנו

הברזא והכנים בה נכרי אצבעו עד שנגע ביין כולו אסור בהנאה (יט) וכן אם הוציא הברזא התחובה בנקב והיתה נוגעת עד היין עד שא"א שלא שכשך (כ) [ו] אבל אם אינה עוברת כל עובי השולים בענין שא"א לו לשכשך כשמוציאה הוי כמו כחו ומה שישאר בחבית מותר אפילו בשתייה ומה שיצא אסור בשתיה : (כא) כתב הרמב"ם אחז בכלי פתוח של יין ושכשכו אע"פ שלא הגביהו ולא נגע

(נט :) ההוא חביתא דאושתקיל ברזא מינה ג אודרי נכרי ואנחא ידיה עליה אמר רב פפא כל דלהדי ברזא אסור ואידך שרי כתבו התוס' פי' שם ידו נגד הברזא ומגע ביציאת היין אבל אם תחב אצבעו בתוך נקב החבית ה"ל יין שתחת אצבעו כמו מפיה ושלמעלה מאצבעו כמו משולים דאמרי' בסמוך דלכ"ע כל החבית טמאה כ"כ רשב"ם בשם רש"י שאם תחב נכרי את הברזא בחבית או אם נטלו לגמרי מן החבית שכל היין אסור דאי אפשר שלא ישכשך בראש הברזא שבתוך החבית ואפי' בהפסד מרובה אסור כל היין בשתיה ע"כ ונראה שהוא ט"ס וצריך להגיה אסור כל היין בהנאה וכ"כ הרא"ש וספר התרומה וסמ"ג וכ"כ הרשב"א בת"ה אבל מדברי הר"ן נראה דגרים בדברי התוספות אסור כל היין בשתיה ויש לתמוה כיון דמשום שכשוך בא לאסור למה לא יאסר בהנאה ולכן נראה לי דבגירסת ר"ת אמרה דס"ל דמגעו ע"י ד"א אינו אלא כחו וכדברי מי שאומר דכחו אפילו בכונה אינו אוסר אלא בשתיה : ומ"ש וכן אם הוציא הברזא התחובה בנקב והיתה נוגעת עד היין פי' שהיתה נוגעת עד היין שבחלל החבית דאז א"א שלא שכשך כשהוציאה אם לא היתה עוברת כל עובי השולים או אי אפשר לו לשכשך ביין דאף על פי שיש מעט יין בנקב השולים שהיה קבוע בו כיון שהנקב צר אין זה שכשוך ואף על פי שיוצא לחוץ אסור מפני שהוא יוצא מכחו מ"מ מה שנשאר בחבית לא נאסרה משום נצוק ומותר אפילו בשתיה דכיון דאינו נסך גמור דלא שכשך לא אחמור בנצוק וקטפרס וכ"כ מרדכי בפרק ר' ישמעאל בשם אבי העזרי ומיהו כתב שם המרדכי בשם רשב"ע על דברי אבי העזרי דאין לסמוך על הוראה זו משום דחמיר מגלוק (ו) והרשב"א כתב בשם הרמב"ן דחבית סתומה ומגופה והסיר הנכרי המגופה אע"פ שאין היין משתכשך בכך כלל כל היין אסור בשתייה משום דס"ל כתוריק אורוקי והו"ל כחו של נכרי בכוונה ואסור בשתייה כמו שיתבאר אבל אם סרה המגופה מכחו שלא בכוונה מותר בשתייה דכחו שלא בכוונה לא גזרו בו כמו שיתבאר עכ"ל ומשמע דאפילו סתם פי הנקב אח"כ קאסר יין הנשאר בחבית ומיהו נראה דהיינו דווקא יין שעל הנקב דבההוא איכא למימר דכיון שמכחו נעקר לישפך ה"ל כחו של נכרי אבל יין שלמטה מן הנקב אינו ענין לכחו ושרי אבל הר"ן כתב בפ' ר' ישמעאל דברי הרמב"ן ומתוך לשונו משמע שלא אסר אלא יין הנשפך מכחו בלבד אבל אם סתם הנקב היין הנשאר בחבית אע"פ שהוא למעלה מן הנקב מותר וא"כ הוא אין הוכחה לומר שהוא חולק על דין זה שכתב רבינו :

ומשמע דע"כ לא שרי רבינו באינה עוברת כל עובי השולים אלא במוציא הברזא אבל בתוחב אף על פי שאינה עוברת כל עובי השולים אסור מפני שהוא מונע יציאת היין והיינו דרב פפא כל דלהדי ברזא אסור וכתבו רבי' לקמן בסי' זה ותמהני על המרדכי שכתב בפ' ר' ישמעאל בשם אבי העזרי דה"ה אם החזיר הברזא מותר וגם בכלבו כתוב בשם הראב"ד אם החזיר השופת' בברזא והשופתא קצרה שאינה עוברת חוץ למרזב מכפנים חלל החבית שישכשך בה יין שבחבית מותר וקשה לי דלפי דבריהם ההיא דרב פפא דאסר היכי משכחת לה ודברי כל הפוסקים שלא כדבריהם (ז) :

והני שתוחבין בנקב דחבית עץ חלול כמו קנה נקוב משני צדדיו ועובר כל עובי השולים ויתר הרבה ויש להם עץ אחד שתוחבים בנקב העץ החלול לסתום בפני היין שלא יצא אם הוציא אותו העץ האחד אע"פ שהוא עובר כל עובי השולים מותר דכיון שהוא תחוב תוך העץ החלול ואינו יוצא חוצה לו הרי אינו יכול לשכשך מאחר שהוא מונח במקום צר ורבינו איירי כשאין תחוב בנקב החבית אלא עץ א' חד לסותמו ואי נמי כשתחוב בו עץ חלול כקנה ונקוב משני צדדיו ותוחבים בו עץ חד לסתום נקב העץ ההוא וזה בא והוציא העץ התחוב בחבית עצמו דבהאי גוונא הוא דאם עובר כל עובי השולים הוא משכשך היין שבחלל החבית. אבל בעץ החד התחוב בעץ החלול כל אורך העץ החלול לדידיה כעובי השולים דמי כנ"ל וכ"כ הכלבו אם הוציא הברזא מן הקנה אין לחוש לאסור מה שבחבית והוא שלא תהיה הברזא ארוכה שלא תצא חוץ לנקב הקנה ולא נגד היין בהוציאו אותה עכ"ל · וכ"כ ג"כ מדברי המרדכי פ' ר' ישמעאל בתשו' רבינו שמעון :

וכתוב בתשובה אפילו הברזא יוצא חוץ לקנה אם אין הנכרית יודעת הו"ל כחה של נכרית שלא בכוונה לפר"ת שמחשב כמו כח שנוגע בדבר שבידו עכ"ל כלומר דלר"ת דסבר דמגעו ע"י ד"א שלא בכוונה אינו נקרא מגעו אלא כחו ומותר אפי' בשתיה ה"נ כיון שאינה יודעת שהברזא יוצאת חוץ לקנה לתוך התבית כשפותחת וסותמת וע"י כך שנגעת בברזא ביין שבחלל התבית ומשכשכ לא מיתסר אפי' בשתיה כיון שהוא סוברת שאינה נוגעת ביין שבחלל הבית דשרי אפי' בשתיה לר"ת כיון שאין המגע אלא על ידי ד"א :

כתב הרשב"א שאלת קנקן מלא יין ונתנו לתוכו מים בשעת הגתות ונתנו לה ברזא מקנה חלול וסתמו פי אותו קנה בעץ בנעורת ואשתקיל אותו עץ ואתא נכרי ואנח ידיה ע"פ הברזא ועכבה את היין מללאת מי אמרי' כיון שלא הכניס ידו בחלל הנקב לא נאסר אלא אותו קילוח ונתבטל במים שבחבית ואמרינן סלק את מינו ושא"מ רבה עליו לבטלו או לא תשובה כל שנגע הנכרי בקילוח היורד מן החבית רואין אותו כאילו נגע בכל מה שיש למעלה מן הברזא : ב"ה כדאמרינן גבי האי חביתא : דאשתקיל ברזא מינה ואתא נכרי ואנח ידו עלה והוא לא הכניס ידו בנקב החבית ואסרו כל דאתי בברזא דכל שנערר ע"י הרי הוא כאילו נגע בכולה ומשום דכל דאתי בברזא הוי חיבור והנ"ל ברור וג"כ כתבתי אני בשמעתא דהגלוק והקטפרס ומה שנסתפק לך בהל' הרב ז"ל דכתב בההוא דאשתקיל ברזא מינה ואתא נכרי ונקטה ואמר מה פי' נקטה אני רואה שהענין אחד ונקטה היינו דנקט הברזא כלומר שהניח ידו עליה עכ"ל : כתב המרדכי בפרק רבי ישמעאל שנשאל רבינו חם על נכרי שגדגד הברזא ולא יצא מן היין לחוץ והברזא היתה ארוכה ועברה הדופן ונכנסה בתוך היין והשיב אם הברזא אינה מהודקת בחזקה נאסר היין בגדגוד זה דדמי למדדו בקנה דאסרינן במתני' בשתיה אבל ברזא שמהודקת ועומדת הרי הוא כנוד מלא יין שהנכרי מניח אצבעו עליו ודמי לחביתא שנפקעה לפותיה דמעשה לבינתא קא עביד ואף על פי שהיין יוצא כ"ש הכא שאין היין יוצא והוי כנוגע להבית כדופניה עכ"ל וכהג"א כתב בשם רשב"א דאפילו היין יוצא ומטפטף שרי כיון שהיתה הברזא תקועה בחבית כ"כ שלא היתה קופלת מן החבית מותר : כתבו התוספות והרא"ש שם גבי זיקא בין מליא בין חסירה שרי מכאן התיר ר"ת על ברזא שהיתה רפויה בחבית ועל סתימת המגופה שהיתה רפויה על פי החבית והדקה וכתבו רבינו לקמן :

כתב הרמב"ם אחז בכלי פתוח של יין ושכשכו וכו' בפי"ב ונראה שלמד כן מדגרסינן בפרק רבי ישמעאל (ס׳) אמר רב פפא האי נכרי דדרי ד זיקא וקאזיל

סיה לצורך היין שלא ילך לאיבוד אפ"ה חיישינן שמא דלאחר שכבר הכניס אצבעו ונגעו היין ישכשך שוב לנסך לעכו"ם והלכך היין כולו אסור בהנאה :

ומ"ש וכן אם הוציא וכו' פי' הכא נמי אע"ג שהוציא הברזא לצורך כדי שיקלח היין מהחבית אפ"ה חיישינן שמא אגב הוצאת הברזא נתכוין לשכשוכו כדי לנסך לע"ז ואע"ג דאינו משכשך בידו אלא ע"י נעיצת הברזא בתוך היין רבינו אזיל לטעמיה דס"ל דכל שהוא נוגע בכוונה ונתכוין ליגע ביין אין לחלק בין נוגע בידו בין ע"י דבר אחר חיישינן לניסוך . ולפ"ז תלאי דוקא כשידע שהברזא עובר כל השולים דהו"ל מגע נכרי בכונה אבל אם לא ידע ה"ל מגע נכרי שלא בכונה ע"י ד"א ומותר אפי' בשתייה וכ"כ במרדכי פרק ר' ישמעאל ומביאו ב"י :

ומ"ש אבל אם אינה עוברת וכו' עד ומה שנשאר מותר אפילו בשתייה ומה שיצא אסור בשתייה נראה שרבינו כתב כאן בסתם ע"פ מסקנת הרא"ש דכחו במאי דנפק לברא אינו אסור אלא בשתייה ומה שנשאר מותר אפילו בשתייה אבל להרשב"א דבמאי דנפק לברא אסור אפי' בהנאה ומה שנשאר מותר בהנאה ואסור בשתייה כמו שיתבאר בריש סימן קכ"ה בס"ד ה"נ באינה עוברת כל עובי השולים כך הדין דהנשאר אסור בשתייה והיוצא אסור בהנאה . וב"י כתב דהרשב"א פ"ש הרמב"ן כתב דכל היין אסור בשתייה משמע דהיוצא נמי אינו אסור אלא בשתייה ומותר בהנאה : ובש"ע פסק כהרא"ש ורבינו לקולא :

כתב הרמב"ם אחז בכלי פתוח של יין ושכשכו אע"פ שלא הגביהו ולא נגע ביין נאסר בפי"ב מהמ"א כתב כך ונראה שלמדו מהא דפר"י ישראל אדנא ונכרי אכובא חמרא שרי ואי מלבד לבודי אסור דפירוש טבא הוא כלי חרס שפיו רחב וקאמר דאם הוא מקרקש ומשכשך את היין שבכובא דהיינו מלבד לבודי אפי' חסירא נאסר היין ומשמע מדברי הרמב"ם דנאסר אפי' בהנאה משום דדרך נסוך בכך כיון שהוא פתוח דהא דקאמר רב אשי זיקא בין מליא בין חסירא שרי מ"ט אין דרך ניסוך בכך היינו דוקא בנוד סתום כמ"ש הרמב"ם להדיא לשם וז"ל כלי סתום מותר לטלטלו הנכרי ממקום למקום ואע"פ שהיין מתנדנד שאין זה דרך הניסוך עכ"ל . וגם רש"י פי' בלשון שני הך דמלבד לבודי כמו שפירש הרמב"ם אלא שכתב וז"ל וכיון דמקרקש בכוונה ה"ל כחו בכוונ' ואסור בשתייה עכ"ל וטעמו דלא ס"ל דדרך ניסוך בכך אע"פ שהכלי פתוח ומקרקש ליה ולא נאסר אלא משום כחו בכוונה דאינו אסור אלא בשתייה וכ"כ הרשב"א בת"ה בית ה' שער ב' דהרמב"ן פירש בההיא דמלבד לבודי דאסיר דמשום דמשכשך הוא בכונה נאסר ולא דמי לנכרי דדרי טבא חסירה דשרי דלא ניחא ליה בקרקושיה דילמא מישתפיך עליה ומש"ה לא חיישינן ושרי וגם מהרמב"ם ז"ל כן נראה שפירש דאפילו לא נגע כל שהוא מנדנדו אסור ואינו מחוור כלל שלא מצינו שכשוך אוסר ביין אלא בנוגע בין בעצמו בין בגופו בין ע"י ד"א אבל במגביה כלי או מוליכו ומקרקשו לא שאין דרך המנסכין כן כלל וכ"כ הראב"ד ז"ל ועיקר עכ"ל הנה מבואר מדבריו דלהרמב"ם אפי' לא נגע כל שהוא מנדנדו אסור והיינו בפתוח דדרך המנסכין לנסך בכלי פתוח ולשכשך ביין שבתוכו כדפרישית ולפ"ז הא דקאמר התם לרב אשי דהלכה כמותו בנכרי דדרי זיקא בין מליא בין חסירה שרי מ"ט אין דרך ניסוך בכך אבל בכובא לא פליג ארב פפא דמליא אסור דילמא נגע חסירה שרי דלא נגע אין לפרש להרמב"ם דזיקא דשריא מיירי בסתום דאם כן אדמפליג בין זיקא דסתום לכובא דפתוח הו"ל לאפלוגי בזיקא גופיה בין פתוח לסתום אלא ודאי דבזיקא פתוח נמי קאמר אלא כיון דפיו של נוד הוא קצר ועקום וכשאוחז פי הנוד בידו חשוב כאילו היה סתום הלכך בין מליא בין חסירה שריא דלא חיישינן במליא דילמא נגע כיון דקאזיל ישראל אחוריה אבל בכובא שפיה רחבה מליא אסור דאיכא למיחש לנגיעה כשהוא נותן ידו על שפתה חסירה שריא דליכא למיחש לנגיעה . ולקרקוש ושכשוך נמי לא חיישינן אע"ג דפתוח כיון דלא ניחא ליה בקרקושיה דילמא משתפיך עליה כדפרישי' וכן מבואר מלשונו שם

דרכי משה

בשם הרשב"א ע"כ אין דבריו נראים במה שהוכיח מדברי הרמב"ם דמ"ש הרמב"ם אע"פ שלא שיכשך אינו משום שלא נגע הרבה אלא מצד שלא נגע ביין עצמו דהר"ם נקט סתם שיכשוך ור"ל שנגע ביין עצמו אע"ג דהרמב"ם ס"ל דאף ע"י כלי הוי שיכשוך כמו שיתבאר למטה מ"מ סתם שיכשוך אינו אלא כשנוגע ביין וזה פשוט לפי דעתי : (ו) כתב הר"ן פ' ר"י דף שע"ב ע"א דאם הוציא הברזא שלא בכוונה ואינו עבר השוליים אף מה שיצא לחוץ שרי דה"ר כחו של נכרי שלא בכוונה דשרי עכ"ל וע"ל סי' קכ"ה מדין בה נכרי : (ז) ואפשר דרב פפא לא אסר אלא בהניח ידו על הנקב דוקא וכ"מ לשון הגמרא בדברי רב פפא ולשון הפוסקים בדין זה אבל אם הניח ברזא עליו דהו"ל מגע נכרי ע"י ד"א

פרישה

ממנו הברזא והכניס בה עכו"ם אצבע עד שנגע ביין פי' עד שנגע בחלל שבחבית ולא נאסר ממה שנגע בנקב : (יט) וכן אם הוציא הברזא כו' עד שא"א שלא שכשך (ודוקא שידע הנכרי שהברזא עבר כל השולים אבל אם לא ידע הוה ליה מגע נכרי שלא בכוונה ע"י דבר אחר דמותר אפי' בשתיה · מרדכי וכ"פ רמ"א עכ"ס) היינו לדעת הרמב"ם שאינו אוסר בנגיעה בלא שכשוך אבל לדעת הרא"ש אפי' בנגיעה לחוד אסור אלא שכ"כ דלאפי' לדעת הרמב"ם נאסר :

(כ) אבל אם אינה עוברת כל עובי השוליים בענין שא"א לו לשכשך כו' אע"ג שיש יין בנקב השוליים שהוא קבוע בו מ"מ כיון שהנקב צר אין זה שכשוך ואף ע"פ שהיוצא אסור [illegible] אינו נאסר משום ניצוק כיון דלא שכשך אינו נאסר להיות נסך גמור ולא אחמור בנצוק ב"י ועד"ל : (כא) כתב הרמב"ם אחז בכלי כו' ושכשכו דוקא שכשוך גדול הוי שכשוך לאסור אבל

דרישה

עכ"ל וכתבתי בפרישה שמ"ש רבינו כאן ואם נתערב כו' משום שמעשה כך היה אבל אין לומר שבא להשמיענו לאפוקי דלא שמתיר אף דמי אותו היין וכמ"ש והמ"לן דס"ל כר"ג דאוסר דמי אותו יין דכבר אשמועינן זה כמ"ש שאסור בהנאה וא"ל למימר מן אם נתערב כו' אלא ודאי כמ"ש בפרישה : [ו] אבל אם אינה עוברת כו' בענין שא"א לשכשך כו' ומה שנשאר בחבית מותר קצת קשה מאי שנא מאי שנשאר בחבית בא להרא"ש אוסר בנגיעה אפי' בלא שכשוך כמ"ש לעיל בשם הר"ן (תימה לומר משום דעכ"פ ראוי לשכשך בעינן) וצ"ל דשאני הכא דאין כאן נגיעה דהא לא נגע אלא בעובי השולים ולהכי בעינן נמי שכשוך ומ"ש לפני זה שהוציא הברזא כו' עד שא"א שלא שכשך אף על גב דאם יש נגיעה גמורה כתבתי בפרישה דכ"כ לאסור אפילו לדעת הרמב"ם (גם י"ל דגם כאן. הכי ע"י דבר אחר ולא בידו ממש עכ"ס) : וכן

חדושי הגהות

ג אידרי נכרי פירש"י קפץ הנכרי : ד זיקא פירש"י נוד קשור :

שם שכתב העביר נוד של יין ממקום למקום ואוחז פי הנוד בידו בין שהיה הנוד מלא או חסר מותר ואעפ"י שהיד מתנדנד (והיינו כדפרי' דכיון דאוחז פי הנוד בידו חשוב כסתום הלכך אפילו משכשך בכונה אין זה דרך הנסוך) העביר כלי חרס פתוח מלא יין אסור שמא נגע בו ואם היה חסר מותר אא"כ שכשכו עכ"ל פי' דכיון דפי כ"א פתוח ורחב ואי אפשר לו לאחוז פיה בידו הלכך אם הוא מלא אסור דילמא נגע בו כשהוא נותן ידו על שפתו ולא חזי ליה ישראל אבל אסר מותר ולא חיישי' לקרקוש ושכשוך דמסתמ' לא נתכוין בקרקושו ולא ניחא ליה דילמא משתפיך עליה אא"כ דרזי אנן דשכשכו בכונה או ודאי נאסר ואת היא דעת הרמב"ם בפסקיו ובפי' השמועה: ומ"ש רבינו ולא נראו דבריו לא"א הרא"ש ז"ל נראה דבע"פ אמר לו כך כי לא נמצא כך בפסקיו והיינו מטעמא דס"ל דבקרקוש בכלי אין זה דרך ניסוך אע"פ שהכלי פתוח וכדברי הרשב"א וצ"ל דמדהביא הרא"ש בפסקיו הך מימרא דרב פפא ורב אשי גבי זיקא וכובא וכתב אח"כ מ"ש התוס' וז"ל ומכאן יש ללמוד דנוד של עור שיש בו יין שקרקש בו הנכרי ואפילו הניע דופנותיו זה לזה אין בו חשש דאין דרך ניסוך בכך ומכאן התיר ר"ת ברזא שהיתה רפויה וכו' עד כל זה התיר שהיה מדחה כל אלו המעשים לנוד של עור דאין דרך ניסוך בכך עכ"ל והך ברזא שהיתה רפויה בחבית ומגופה שהיתה רפויה על פי החבית ודאי שהוא חשוב פתוח גמור וכשלא הנכרי והדקה לפנים משכשך בברזא בפנים ואפ"ה התירה ר"ת דמדמה לנוד של עור מכלל דבנוד של עור מיירי נמי בפיו פתוח ואפ"ה אין בשכשוך זה משום ניסוך דאין דרך ניסוך בכך אא"כ מכנים ידו ומשכשך בגופו או ע"י ד"א כדכתב הרשב"א ומ"ה כתב רבינו בסימן קכ"ה וז"ל אפילו אם הוא חסר והוא משכשך דרך הלוכו שאין דרך ניסוך בכך ואפילו אם הוא פתוח והכי נקטינן לקולא: **ומגען** שלא בכונה וכו' נקט הכא תרווייהו אסור בשתיה ומותר בהנאה לרבותא לומר דאפילו בקטן ב"י אסור מגעו בשתיה ואפי' גדול כשלא כיון ליגע מותר בהנאה ואח"כ אמר דאפי' הוא אנוס בנגיעתו ביין כגון שנפל לבור אסור בשתייה ואח"כ אמר בד"א שהוא מותר בהנאה שהוא כאונסו וכו' אבל לאחר שעבר האונס וכו' השתא ה"ל מגע נכרי בכונה ואסור בהנאה ואח"כ כתב דבקטן שאינו יודע בטיב עכו"ם ותשמישיה דאע"פ שהוא גדול קצת ועושה מעשיו בכונה אפ"ה דינו שוה לגדול שנפל לבור ועלה מת דמותר מגעו בהנאה: ומ"ש תחלה כמו קטן וכו' ואחר כך חזר וכתב לפיכך קטן שאינו יודע וכו' הוא לפי שבתחלה כתב כלל דכל מגע שלא בכונה בין קטן או גדול אסור בשתייה ומותר בהנאה ואח"כ מפרש כל הפרטים הנחשבים הנכללים בכלל זה ומבאר החלוקים הנופלים בכל פרט ופרט עד ומגעו לגאת הכל אסור בהנאה וכ"י

נגע ביין נאסר (כב) ולא נראו דבריו לא"א ז"ל ומגע שלא בכוונה בין שלא היה לו כוונת מגע כלל כמו קטן או שיש לו כוונת מגע וידוע שלא כיון ליגע כגון שהוא טרוד בדבר אחר אסור בשתיה ומותר בהנאה אפי' הוא אנוס בנגיעתו ביין כגון שנפל לבור אסור בשתיה בד"א שהוא באונסו כל זמן שנגע ביין כגון שמת בבור אבל אם לאחר שעבר האונס עדיין נוגע בו (כג) כגון שעלה חי וכיוצא בו אסור אפילו בהנאה (כד) לפיכך קטן שאינו יודע בטיב כו"ם

וקאזיל ישראל אחורי מליא שרי דלא מקרקש חסירה אסו' דלמא מקרקש רב אשי אמר זיקא בין מליא בין חסירה שרי מ"ט אין דרך ניסוך בכך והוא ז"ל מפרש אין דרך ניסוך לפי שהנוד פיו סתום משמע שאם היה פיו פתוח היה נאסר מפני הקרקוש שמתקרקש היין בהילוכו של זה וז"ש בפרק הנזכר העביר נוד של יין ממקום למקום והוא אוחז פי הנוד בידו בין שהיה הנוד מלא או חסר מותר ואע"פ שהיין מתנדנד ע"כ הרי שהצריך לאחוז פי הנוד כלומר שיהיה סתום משמע שאם לא היה סתום שהיה נאסר מפני הקרקוש וגם הר"ן כתב שהרמב"ן פי' אין דרך ניסוך בכך כיון שהוא קשור דלא מקרקש מאי דלא חזי ע"כ ואע"ג דרב אשי מיירי בדרי זיקא משמע להרמב"ם דה"ה אפי' לא דרי נמי אסור אי קרקיש ביה כשהוא פתוח דהגבה' זו אינה מעלה ולא מורדת דהא כשפיו סתום אף על גב דדרי ליה לא מיתסר ואם כן כי אסרי ליה מפני הקירקוש לא שאני לן בין הגביהו ללא הגביהו וכן יש להוכיח מדגרסי' תו התם ישראל אדנא ונכרי אכובא חמרא שרי ואי מלדד אלדודי אסיר ופרש"י נחד ליסנא דחסרה נמי אסור כיון דמקרקש בכוונה ה"ל כמו בכוונה ואסור בשתיה וכתבו התוס' שכן נראה לריב"ס ומדמי ליה לנוגע בקנה דמה לי נוגע בקנה או נוגע בשולי הכובא וכתב הרא"ש על דברי ריב"ס ולפ"ז אסור אפילו בהנאה כי נוגע בקנה בכוונה אסור אפי' בהנאה· וכתב הר"ן על דברי הרמב"ן שכתב דלא מקרקש מאי דלא חזי ולפ"ז אני מסתפק בכלי זכוכית אבל בתוספות כתבו אין דרך שכשוך בכך אלא על ידי קרקוש שום דבר בידיו בתוך הכלי ולפי זה אף בכלי זכוכית שרי ואפשר שכן סבורים דקירקוש לא אסר אלא מטעם כחו ואם כן הוא הדין עתן דהא כחו כל היכא דלא נפק לבראי לא גזרו ביה רבנן כדאיתא בפרק השוכר אבל אפשר שנדנוד זה של קרקוש דרך ניסוך וכן מטין דבריו של רש"י ז"ל עכ"ל והרשב"א כת"ה כתב שאין פי' הרמב"ן מחוור בעיניו שאין דרך ניסוך בכך לנסך בקרקוש כלי בין פתוח בין סתום אא"כ מכנים ידו ומשכשך בתוך גופו של יין באחד מאיבריו או ע"י ד"א אבל (כמגביה) כלי או מוליכו או מקרקשו לא שאין כן דרך המנסכים כלל וכ"כ הראב"ד ז"ל וכ"ל שזה מוכרח מברייתא דקתני המערה מחבית לחבית קילוח היורד משפת חבית ולמטה אסור ואוקמה רב ששת בפרק השוכר (עב:) בנכרי המערה דאתי מכחו והוא דנפק גזרו ביה רבנן דלא נפק לא גזרו ביה רבנן ועב"ז א"א לו לנכרי לערות שלא ישכשך מה שבפנים ואפ"ה שרי אלמא שכשוך בלא שפיכה אין עושה י"נ כלל עכ"ל ולפמ"ש דנענוע כל דהו לא שמיה שכשוך לא קשה מהסיא ברייתא:

ומ"ש ולא נראו דבריו לא"א ז"ל איני יודע היכן כתב הרא"ש כן ואדרבה מת"ש רבינו סימן קכ"ה שמסקנת הרא"ש כריב"ס משמע דס"ל כדעת הרמב"ם שהרי ריב"ס כהרמב"ם ס"ל כמו שיתבאר שם (ח):

כתב עוד הרמב"ם שם נטל כלי של יין והגביהו וזקק היין אף על פי שלא שכשך נאסר שהרי בא היין מכחו הגביה ולא שכשך ולא נגע מותר והדין הראשון היינו מאי דגרסינן בפרק ר' ישמעאל נכרי אדנא וישראל אכובא חמרא אסור מ"ט כי קא אתי מכח נכרי קא אתי פי' נכרי מערה היין מדנא לכובא וישראל אוחז הכובא בידו ומשמע ליה להרמב"ם דמיירי דוקא כשהנכרי מגביה הדנא ומריק היין לכובא אבל אם אינו מגביה הכלי אלא שהוא מטהו על צדו ומריק היין בכלי אחר מותר דתרתי בעינן שיגביה ושיצא היין מכחו וכ"נ ממה שכתב הרי"ף פי' נכרי שקיל מגו דנא ויהיב לגו כובא ופי' הר"ן שר"ל שנוטל החבית בידו ומערה לתוך הכובא כלומר דאי כדמשמע מפשטא דלישניה שהוא שואב בכלי מדנא ונותן לכובא מאי איריא משום דאתי מכחו ת"ל דמעת ששאב מדנא נאסר הכל משום דאיכא למיחש שנגע בו בעת ששואב הלכך עכ"ל דה"ק שנוטל החבית בידו ומערה לתוך הכובא משמע דבעינן שנקיל נכרי דנא היינו שיגביה הא לאו הכי לא מיתסר והרא"ש ז"ל כתב בפרק רבי ישמעאל על הא שפר"ת דמוריק אורוקי לא מיתסר בהנאה תימא הוא לומר דבהורקה לא הוי יין נסך ממש לאסור בהנאה כמו בשכשך כי עיקר ניסוך בפנים היה דרך הורקה וכן בניסוך דכו"ס אמרינן בפרק הניזקין (נג:) גבי מנסך מדאגבהיה קנייה מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך אלמא עיקר ניסוך הוי בהגבהה והורקה ושמא איכא למימר דהיינו דוקא בפני כו"ס· אבל שלא בפני כו"ס אין דרך לשכוך אלא לשכשך עכ"ל משמע מתוך דבריו דבהגבהה בהדי הורקה הוא דהוי ניסוך אבל אם הוריק ולא הגביה לא הוי ניסוך וכדמשמע מדברי הרמב"ם ז"ל: **ומ"ש** הגביה ולא שכשך ולא נגע מותר זה פשוט מההוא דבסמוך דקאמר מדאגבהיה קניה מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך: **ומגען** שלא בכונה בין שלא היה לו כוונת מגע כלל כמו קטן או שיש לו כוונת מגע וידוע שלא כיון ליגע וכו' אפילו הוא אנוס בנגיעתו ביין וכו' בד"א שהוא אנוס כל זמן שנגע ביין וכו' דין הקטן כבר נתבאר בתחלת סימן זה והדין נפל לבור משנה בפרק רבי ישמעאל (ס:) נפל לבור ועלה ימכר וגמ' (שם) אמר רב פפא ל"ש אלא שעלה מת אבל עלה חי אסור משום דדמי עליה כיום אידם ופרש"י דדמי עליה כיום אידם דאזיל ומודה על שניצל ומשמיה נסכיה בעלייתו ואסור בהנאה: ואיכא למידק בדברי רבינו שנראים ככפולים ועוד דמאי לפיכך שמ"ש וביאר בפירוש בתחלה היאך יוצא אותו אח"כ בלפיכך ועוד שכתב שידוע שלא כיון ליגע כגון שהוא טרוד בד"א וכנפל לבור אנן סהדי שלא כיון ליגע ומה צורך לכתוב כגון שהוא טרוד בדבר אחר ועוד שבתחלת דבריו כתב קטן סתם ואח"כ כתב קטן שאינו יודע בטיב כו"ס ותשמישיה שנראה דבתרי מיני קטן מיירי ואנן לית לן לענין י"נ אלא חד מינא דקטן דהיינו שאינו יודע בטיב כו"ס ותשמישיה שאילו יודע בטיבן ההוא גדול מיקרי לענין זה כמו שנתבאר ועוד למה בלפיכך קטן שאינו יודע וכו' או גדול וכו' כתב מותר בהנאה ושבקיה לאיסור שתיה דפתח ביה ברישא· וי"ל דה"פ שבתחלה כלל ואמר דמגעו שלא בכוונה בין שלא היתה לו כוונת מגע כלל בין שיש לו כוונת מגע אלא שידוע שלא כיון ליגע כגון שהוא טרוד בדבר אחר אסור בשתיה ומותר בהנאה וזהו כלל לכמה דינים לקטן שאינו יודע וכו' או גדול שנפל לבור וכו' וכן אם מדד את היין לידע כמה הוא וכו' או שהיה פסולת או גרעינים והעביר וכו' וכן חבית שנסדקה וכו' וכרכה נכרי וחבקה וכו' וכן אם דרך היין ברגליו וכו' וכן אם הכנים ידיו לחבית של יין ולא ידע שהוא יין וכן אם נפל לו שום דבר ביין והכנים ידו והוציאו שבכל אלו שלא כיוונו ליגע דקטן שאינו יודע וכו' לאו בר כוונת כו"ס הוא ובשמכנים ידו טרוד הוא בשחוק או בד"א וגדול שנפל לבור פשיטא שאינו מתכוין ליגע שהרי שלא במתכוין נפל ואחר נפילתו נמי אינו מתכוין ליגע דטרוד הוא בהצלתו ומודד את היין והמעביר פסולת או גרעינין וכורך חבית שנסדקה ודורך יין ומכנים ידו להוציא שום דבר שנפל לו ביין אע"ג דבני כוונה נינהו ווודעים שהם נוגעים כיון שהם טרודים בד"א חשיבי שלא בכוונה שידוע שלא כיוונו ליגע ומכנים ידו לחבית של יין אע"פ שנתכוון ליגע באותו משקה שבאותו חבית מ"מ כיון דלא ידע שהוא יין הרי לא נתכוון ליגע ביין וכשכתב רבי' לפיכך אכל הני קאי אלא שלפי שבכל אחד מהם יש חילוקים שאין בחבירו סדרם כל אחד בסגנון בפני עצמו אבל לכי האמת כולהו בתר לפיכך דכתב ברישא גרירי דטעמא דכולהו שרי בהנאה הוי משום דידוע שלא כיוונו ליגע וכמ"ש ומה"ט לא כתב בלפיכך אלא היתר הנאה ושבקיה לאיסור שתיה דהא לא אתא השתא לאשמועינן אלא היתרא לומר דאע"ג דנגעו שרי בהנאה משום דידוע שלא כיוונו ליגע ומהאי טעמא כתב נמי לפיכך קטן שאינו יודע בטיב כו"ס ותשמישיה לומר שאע"פ שהוא גדול קצת ונראה שהוא עושה דבריו בכוונה אפילו הכי מותר בהנאה משום דכיון דאינו בקי בטיב כו"ס וכו' ה"ל ידוע שלא כיון ליגע כדפרישית אבל בתחלת דבריו כשבא להודיענו דמגע שלא בכוונה אסור בשתיה ומותר בהנאה כתב קטן סתם לומר דאע"פ שהוא קטן בן יומו שאין לו כוונה מגע כלל לשום דבר בעולם הוא אוסר בשתיה כמו שקדמנו דהלכה כרב דאמר קטן בן יומו עושה יין נסך לאסור בשתיה ודוגמת זה עשה בשיש לו כוונת מגע וידוע שלא כיון ליגע כגון שהוא טרוד בד"א שכתב שאע"פ כשהוא אנוס אוסר בשתיה ואח"כ התנה דהאי דטרוד בד"א מותר בהנאה דוקא כשהוא באונסו כל זמן שנגע ביין אבל אם לאחר שעבר האונס עדיין נוגע בו אסור בהנאה ואח"כ הוציא נפקותא ממ"ש תחלה דכשידוע שלא כיון ליגע כגון שהוא טריד בד"א מותר בהנאה וכתב לפיכך קטן שאינו יודע בטיב כו"ס כו' וכמו שפירשתי לעיל ואף על פי שדין שנפל לבור הוא מבואר יפה בתחלה לא נמנע מלהזכירו בהדי כל הנך אחריני דנפקו מהכלל שכלל בתחלה כדפרישית כדי לכלול ביחד כל מאי דנפיק לן מההוא כללא ועוד דכיון דקטן אוצטריך ליה לאשמועי' רבותא כדפרישית לא בעא לאשבקיה לנפל לבור דהוא בר זוגיה: **כתב** הרשב"א בת"ה הארוך נגיעה בידו או בכל גופו באונס גמור דכל דאנים מתחלה ועד סוף נ"ל שהוא מותר בהנאה וכגון שנתקל ונגע בידו לתוך היין ונתגלגל חוץ ליין וכיוצא בזה אע"פ שהיה רואה עצמו נופל ליין ה"ז מותר בהנאה ואסור בשתיה והיינו דתנן נפל לבור ועלה ימכר אבל אם נאנס מתחלתו ולאחר עבור האונס נמצא עדיין נוגע בו אסור בהנאה כדאמר רב פפא אבל עלה חי אסור כלומר דלאחר עבור האונס יהיב דעתיה ונסכו וא"ת אדרבה דוק מינה דמותר בהנאה מדפירש רב פפא טעמא משום דכיון דנפל לבור ועלה חי מודה

דרכי משה

ד"א שלא בכוונת ניסוך לכ"ע מה שתחת הברזא שרי בשתיה ומה שלמעלה אינו אסור אלא בשתיה כמו בהוציאו כנ"ל· (ח) ונ"ל שכל דברים אלו אינם מוכרחים דמה שכתב דרמב"ן

פרישה

אבל בשכשוך כל דהוא לא נאסר (ז"ל וס"ל נראה דוקא שיודע שהוא יין אבל סבר שהוא שכר פשיטא שכתי' בלא כוונה שרי לכולי עלמא עכ"ה) כמ"ש בד"מ קכ"ה ע"ש בדרישה. (כב) ולא נראו דבריו לא"א הרא"ש ז"ל ב"י איני יודע היכא כתב הרא"ש כן ואדרבא ממ"ש רבינו בסימן קכ"ה שמסקנת הרא"ש כריב"א משמע דס"ל כהרמב"ם כמ"ש שם (עמ"ש לקמן דלק"מ עכ"ה).

(כג) כגון שעלה חי וכיוצא בו אסור אפי' בהנאה דאזיל ומודה על שניצל ומסתמא נסכיה:

(כד) לפיכך קטן שאינו יודע בטיב ע"א ותשמישיה כו' אע"ג דכבר כתב דין קטן ונפל לבור בהדיא חזר וכתב בלפיכך קטן כו' אע"פ שהוא קצת גדול כיון שאינו יודע בטיב ע"א מותר בהנאה ולעיל סתם וכתב סתם קטן שאפי' בן יומו אוסר בשתייה והואיל ובא לגמר הכלל שכלל לעיל במ"ש

כרים ומשמשיה או גדול שנפל לבור ועלה מת מותר בהנאה וכן אם מדד היין לידע כמה הוא בין מדדו בידו בין מדדו בקנה או שהיה פסולת או גרעינין ע"פ החבית והעבירו בין בידו בין בדבר אחר מותר בהנאה שבכל אלו יש (יב) הוכחה שלא כיון לנסך אלא למלאכתו [ז] וכן חבית שנסדקה לאורכה והיין יוצא וכרכה נכרי וחבקה ומנע שלא יצא מותר בהנאה (כה) וכתב הראב"ד דוקא בשלא היה שם ישראל שיכול להציל או ודאי לא כיון אלא להציל אבל אם יש שם ישראל שיכול להציל וקדם הנכרי והציל ודאי כיון לנסך וא"א ז"ל לא חילק (כו) [ס] וכן אם דרך היין ברגליו [ט] מותר בהנאה

מודה עליה כיום מועדו דאלמא משום דנאנס אונס קרוב למיתה ונטול הוא למודה כיום מועדו ומנסך הא בשאר אונסים לא נראה לי דלאו למעוטי כתם שאר אונסים דעלמא דלאו קרובים למיתה אלא התם טעמא יהיב שלא תאמר כיון שנפל לבור וקרוב למיתה הוא בהול הוא ואפילו עלה מי לא רמי אנפשיה לנסך קמ"ל כיון דנטול דמי עליה כיום מועדו ויהיב דעתיה ומנסך וכ"ש בעלמא שאינו נאנס כ"כ שהוא נותן דעתו ומנסך ואוסר אפילו בהנאה עכ"ל:

וכן אם מדד היין לידע כמה הוא וכו' או שהיה פסולת או גרעינין ע"פ החבית והעבירן וכו' בפרק ר' ישמעאל (ס:) תנן מדדו בקנה היה מטפח ע"פ החבית מרותחת זה היה מעשה ואמרו ימכר ומפרש רבי' דמטפח ע"פ החבית מרותחת היינו מעביר פסולת או גרעיני' מע"פ החבית וכן פי' הרשב"א ואע"פ שהוא נוגע ביין כיון שהוא מתכוין להבי' פסולת וגרעינין הוי טרוד בדבר אחר והוי כידוע שלא כיון ליגע: ומ"ש בין מדדו בידו (שם נז) דתניא מדדו בין ביד בין ברגל ימכר רב נתן אומר ביד אסור ברגל מותר פי' ביד אסור בהנאה ופסק הרא"ש כת"ק דר' נתן דמדדו ביד ימכר והא דנקט מתני' מדדו בקנה מעשה שהיה כך הי': וכ"פ הרשב"א וכ"כ שהוא דעת הראב"ד וכן דעת הר"ן אלא שהרי"ף השמיטה להאי דמדדו בין ביד בין ברגל וכתב הר"ן שהוא דוחה אותה מקמי עובדא דההוא נכרי דעל לחנות וכו' והוה חמרא בדולא שלא ידיה שכשך ביה אמר האי לאו חמרא הוא ואסיקנא לאסור בהנאה ממתני' דאגרדמים נכרי שקדח במנקת והעלה או שטעם מן הכוס והחזירו לחבית אסור בהנאה דהא הכא דאיכא למימר דכיון שהוא טרוד לטועמו הוי כידוע שלא כיון ליגע ואפ"ה אסרי ליה בהנאה וה"ה למדדו ביד לאסור ומתני' דקתני ימכר במדדו בקנה דוקא קאמר אבל מדדו ביד אסור בהנאה וכתב הר"ן שכן דעת קצת מחכמי הצרפתים וכ"נ שהוא דעת רש"י שפי' במתני' מדדו בקנה אע"ג דנתכוון הואיל ולד"א נתכוון והאי נגיעה לאו ממש היא אלא ע"י הקנה ע"כ וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם שהשמיט הא דמדדו בין ביד בין ברגל ימכר וכיון דהרי"ף והרמב"ם ורש"י מסכימים לדעת אחת הכי נקטי' (ט) וא"ת לפי דבריהם אמאי שרינן במטפח ע"פ החבית מרותחת כבר נזהר רש"י ופירש היה מטפח על פי החבית מרותחת שהיה מתמלא ומעלה רתיחות וטופח בידו ממש על הרתיחות אין דרך ניסוך בכך ומותר בהנאה עכ"ל והרמב"ם כתב היה מטפח ע"פ חבית מרותחת כדי שתנוח הרתיחה ע"כ נראה שהם מפרשים כיון שאינו נוגע אלא דרך טיפוח אע"פ שהוא בידו מותר בהנאה דאין דרך ניסוך בכך ונראה עוד שלא אמרו אלא במטפח על הרתיחה אבל היה מטפיז על היין ממש אסור בהנאה (י): ודע דתנן תו במתני' התיז את הצרעה בקנה ימכר ולדעת האומרים דמדדו ביד שוב למדדו בקנה ה"ה להתיז צרעה וכ"פ הרשב"א היו זבובים או יתושים ע"פ החבית והתיזן בין בקנה בין בידו מותר בהנאה ואסור בשתיה אבל האוסרים במדדו ביד בהנאה ה"ה להתיז את הצרעה ביד שהוא אסור בהנאה שלא אמרו במשנה שימכר אלא בהתיז בקנה דוקא:

כתב הריב"ש (סימן ש"י) על ישראל שנפל לבור של יין ונתעלה ושלח נכרי ידו ואחז בו והעלהו וישראל אמר שהיה שם ששמר שלא נגע ביין שנ"ל שהיין מותר אפילו בשתיה לפי שאין כאן מגע נכרי אפילו ע"י ד"א שהישראל שהוא אדם כמותו הוא הנוגע אלא שנגע בו בחיבור הנכרי ולא מצינו מגעו של ישראל הוסר מפני חיבורו לנכרי ואפילו יתכוין הנכרי לנסך בדרך זה ואומר בפירוש שהוא מנסכו אין בדבריו כלום (יח): **וכן** חבית שנסדקה לארכה והיין יוצא וכרכה נכרי וחבקה וכו' בפ"ר ישמעאל (ס:) ההוא חביתא דפקע לארכה אודרי נכרי חבקה שריה רפרם בר פפא לזוזוני לנכרי וכ"מ לארכה אבל לפותיה אפי' בשתיה שרי ת"ט מעשה לבינה קא עביד ופירש"י חבקה בין זרועותיו וחיברה עד שהביאו כלי · לזוזוני לנכרי דהא לא שכשך ואפי' שקירה האגאין זו לזו והוי נוגע ביין ע"י תאלי החבית לא הוי כנוגע בקנה דהתם משכשך בקנה אבל הכא ליכא שכשוך מידי כלומר וה"ל מגעו ע"י ד"א שלא בכוונת ניסוך שהרי להציל היין נתכוון:

ומ"ש בשם הראב"ד לחלק בין אין שם ישראל שיכול להציל לישנו שם והרא"ש שלא חילק גבי חבית דאשתקיל ברזא כתב על דברי הראב"ד ולא נ"ל דאימור למאה חן או להשתכר נתכוון וכיון דאיכא למיתלי טעמא להיתרא אמאי אסרי' ליה מספק ולסברתו התיז צרעה וכיוצא בה נ"ל דמיירי כשאין שם ישראל עד כאן לשונו והרשב"א בת"ה כתב כדברי הראב"ד וז"ל בהאי עובדא דחביתא פי' לארכה אסור בשתיה משום דהו"ל שכשוך הניכר ע"י דופני החבית ולפיכך אסור בשתיה ומיהא מותר בהנאה דמעשיו מוכיחין הוכיח גמור שאין מתכוין אלא להצלת יין דאילו לא חבקה היה הכל נשפך לארץ וה"ל כמדדו בקנה ואין דומה לעובדא דרב פפא דחביתא דאשתקיל ברזא ואמר רב פפא עד ברזא אסור כולו ואפי' בהנאה דהתם בשאין מוכיח גמור שמתכוין להצלת היין כגון דאיכא ישראל דאיפשר להציל על ידיהם והכא בשא"א מהרה ביד ישראל עד שלא ישפך היין עד כאן לשונו: כתב הר"ן בשם התוספות דהני קנקנים דידן כי פקעי לארכייהו כפותיא דחביות דידהו דמי לפי שחביות שלהן היו של חרס ולא היה בהן חשוקים לירקל"ש בלעז אבל הני דידן שהם מחושקים ומהודקין יפה ואין היין יכול לזוב רק מעט אפילו פקעי לארכייהו שרי להדק ע"י נכרי דמעשה לבינתא קא עביד עכ"ל והוא בתוס' שלנו בשם רשב"ם וכ"כ המרדכי בשם רש"י (יג):

דין פקעה לפותיא כתב רבי' בס"ם זה: וכן אם דרך היין ברגליו מותר בהנאה וכו' בפ' ר' ישמעאל (נז:) ההוא ינוקא דתנא ע"ז ה בב' שנים בעי מיניה מהו לדרוך

וב"י האריך בזה ע"ש: **וכן** אם מדד היין וכו' בפר"י תנן מדדו בקנה התיז את הצרעה בקנה הי' מטפח ע"פ החבית מרותחת זה היה מעשה ואמרו ימכר ור"ש מתיר ובברייתא מדדו בין ביד בין ברגל ימכר ר"נ אומר ביד אסור בהנאה ברגל מותר ואסיקנא דאין הלכה כר"ש דמתיר אפילו בשתיה אלא ימכר ואסור בשתייה ופסק הרא"ש כת"ק דר"נ דמדדו ביד נמי ימכר · ולא קשה מדתנא מדדו בקנה ימכר משמע הא ביד אסור בהנאה די"ל ה"ה ביד שרי בהנאה והא דתנא בקנה משום דר"ש דשרי בשתיה לא שרי אלא בקנה וכ"כ התום' לשם (בדף נ"ו) בד"ה דאי משכחנא וכך הם דברי רבינו: כתב בהגהת אשיר"י תא"ו חבית שהית' מתמלאת ומעלה רתיחות אות' רתיחות הוה חבור ליין ואם נגע נכרי ברתיחה של יין חמרא אסור והא דנקט מטפח ולא נקט נגע בנחת להודיע שאין דרך נסוך בכך ושרי בהנאה וה"ה דבנגיעה נמי אסור בשתייה עכ"ל ומביאו בהגהת ש"ע סי"א: וכן חבית שנסדקה וכו' נראה דהוה קשיא ליה להראב"ד דמ"ש הכא בנסדקה לארכה דמנע שלא יצא היין דמותר בהנאה ומ"ש מחבית דאשתקיל ברזא ואנח נכרי ידיה עילוה דמנע נ"כ שלא יצא היין ואסור בהנאה ותירץ התם היה ישראל שיכול להציל וקדם הנכרי והציל ודאי כיון לנסך והיינו דקאמר בכך עובדא אודרי נכרי פי' קפץ להציל כלומר קפץ והקדים להציל מקמי ישראל אבל בכך עובדא דאפקעה לארכה מיירי דלא היה שם ישראל שיוכל להציל ול"ג התם אודרי נכרי אלא אתא נכרי חבקה וכך הוא באשיר"י בעובדא דאישתקיל ברזא אודרי נכרי ובעובדא דאיפקעא לאורכה אתא נכרי וגירסת האלפסי הכא והכא אתא נכרי וגי' ספרינו הכא והכא אודרי נכרי אבל גי' הראב"ד כגי' הרא"ש ואף לפי גי' שאר ספרים יש לקיים פי' הראב"ד כי היכי דלא ליהוי סתרן הנהו עובדא אהדדי אבל הרא"ש לא חילק וס"ל דהך לאו פירכא היא דאין לנו לדמות הטירדות זה לזה וכו' וטפי איכא טירדא בחבקה בשנסדקה לארכה מבשאגא ידיה עילויה בדאשתקיל ברזא מיהו לפרש"י בהא דאיפקעא לארכה דכתב דטעמא דמותר בהנאה משום דהא לא שכשך ולא דמי לנוגע בקנה דהתם משכשך בקנה השתא לפי זה אפילו להראב"ד דאוסר בשיש שם ישראל שיוכל להציל מכל מקום הכא דאין כאן שכשוך כלל שרי בהנאה דבנגיעה בלא שכשוך אפי' היתה כוונתו ליגע ביין אינו אסור בהנאה ומ"ש ב"י על לשון רש"י כלומר וה"ל מגעו ע"י ד"א שלא בכוונת ניסוך שהרי להציל היין נתכוון עכ"ל הוא שלא בדקדוק דלפירוש רש"י בלא טעמא דהצלת יין שרי כיון דלא שכשך ודו"ק:

וכן אם דרך היין ברגליו מותר בהנאה כיון שטרוד בדריכה בפר"י (דף נ"ו) בעובדא

דרכי משה

דרמב"ן וריב"ם ס"ל כהרמב"ם ולהכי סתר דברי רבינו הטור שכתב דלא נראה דברי הרמב"ם להרא"ש זה אינו קשה כלל דאפשר דאינהו לא ס"ל דאין לחלק בין הגביה ללא הגביה ומבירא להו דבלא הגביה לא מקרי שכשוך דלא כהרמב"ם ומ"ש עוד דנענוע כל דהו לא שמיה שכשוך כבר כתבתי למעלה דתימה הוא שזה יקרא נענוע כל דהו מה ששופך חוץ לכלי ודברי הרשב"א יכריע שכתב בהדיא שזה מקרי שכשוך ולקח הדבר למושכל ראשון שכתב וע"כ א"א שלא ישכשך כו' ודברי הרמב"ם שהביא ב"י ראיה מהם לעיל אינן מכרחין ג"כ כמ"ש למעלה ולכן המיקל כדברי הרשב"א והראב"ד והרא"ש שכתב הטור בשמו דלא ס"ל דברי הרמב"ם לא הפסיד דאפשר דגם הריב"ם והרמב"ן מודים בדין זה הואיל ולא הגביה דלא מקרי דרך ניסוך ובתשובת ריב"ש סימן ש"י משמע נמי דס"ל דדברי הרשב"א עיקר דאין דרך ניסוך עם הכלי וע"ל שהעתקתי תשובתו ומ"מ לדברי הכל למידין דאם לא שכשך אלא נגע בכלי ולא הגביהו פשיטא דשרי ולכן אני תמה על קצת מחמירים ומפסידים ממוניהם של ישראל לאסור יין ע"י שינע הנכרי בכלי בלא שום שכשוך ולכן נראה דאין לחוש כלל וע"ל סי' קכ"ה אם שפך מן הכלי לחוץ מה דינו: (ט) ול"נ דהואיל והוא איסור דרבנן הלכה כדברי המקילין ותו דבתראי נינהו וידעו שפי דברי הראשונים ופסקו להתיר ואף רבינו הטור לא זכר כלל דברי הראשונים מכלל דפשיטא ליה דהלכה להקל: (י) וכ"ה במרדכי פ' השוכר ד' שפ"ט ע"ב ובסמ"ג דאם נגע ברתיחה כאילו נגע ביין עצמו עכ"ל: (יא) וסיים שם וה"נ אמרינן בשנוגע בכלי שאין זה נקרא מגע נכרי ביין ע"י ד"א אלא הוא נוגע בכלי והכלי נוגע ביין וגם בקנה אפשר לומר כן שכל שקדמה נגיעת הקנה ביין לנגיעת אדם בקנה אין זה מגע נכרי ע"י ד"א דמשמע שהוא מגיע ד"א ליין אבל זה אינו נגע אלא בקנה שנוגע ביין אבל צריך להתיישב בדבר זה עכ"ל: (יב) ובהר"ן פר"י ר' שע"ב ע"ב ומיהו דוקא שלא נגע הנכרי ביין לצורך עצמו עכ"ל: (יג) וכ"ה בהגמ"יי פ"ב:

ובמרדכי

פרישה

כמ"ש ומגעו שלא בכוונה כו' הלכך ביאר גם כן כל הני כגון גדול שנפל לבור או מדד כו' אע"פי שכבר הזכירן ועיין בב"י שהאריך שם: (כה) וכתב הראב"ד דוקא בשלא היה שם ישראל כו' ומ"ש הרא"ש לא חילק טעמו דשמא למאה חן או להשתכר נתכוון ותלינן להקל מספיקא: (כו) וכן אם דרך היין ברגליו מותר בהנאה כיון שטרוד בדריכה רבינו ס"ל כהרא"ש במדידה דאמרינן התם הואיל וטרוד במלאכתו אם נגע בין ביד בין ברגל מותר והטעם דבתרוייהו טריד

דרישה

[ז] וכן חבית שנסדקה כו' בהר"ן פרק רבי ישמעאל דף שע"ב ע"ב כתבו התוספת דהני חביות שלנו דפקעי לאורכייהו כפותי' דחביות שלהם של חרס היה ולא היה בהן חשוקים אבל הני דידן שהן מחושקים יפה ואין היין יכול לזוב אלא מעט אפילו פקעי לאורכייהו שרי להדק אותן ע"י נכרי דמעשה לבינה בעלמא הוא דעביד כמו אם נשברה לרוחבה וחביות שלהם היו של חרס ולא היו שוכבים כמו חביות שלנו אלא היו עומדין הלכך נסדק לאורכו שנפרד זה מזה והנכרי מהדקו אסור אבל אם נסדק לרחבו שאין נבדלי' זה מזה שהרי אני העליון יושב על התחתון אלא שיוצא מעט מעט והנכרי המבידן זו לזו ולא הוי נוגע אלא מעשה לבינה בעלמא קעביד כלבינה הנתונה ע"ע החבית ומכבידה וכ"כ המרדכי פרק רבי ישמעאל דף ספ"ט ע"א וכמ"ש פ"ב בשם רשב"ם ד"מ: [ח] וכן אם דרך היין ברגליו מותר בהנאה כו' בפרק רבי ישמעאל ההוא ינוקא דתנא ע"ז בשית שני בעו מיניה מהו לדרוך עם הנכרי בגת מ"ל הורכין וכא קמנסך בידים דאיירא לכו לידיה וכא קמנסך ברגל ניסוך דרגל לא שמיה ניסוך עכ"ל הגמרא. ודע שהרשב"א ס"ל בההוא יונקא דניסוך דרגל לא שמיה ניסוך וכן נראה דעת הרמב"ן דלאיל נגיעת רגל הינה אוסרת בהנאה לפי שאין הרוב מנסכין כן דהוין הוא לשם לנסך ברגל גם הרא"ש ס"ל בההוא יונקא דאין ניסוך ברגל אבל לא מטעמיה אלא משום שטרוד הוא במלאכתו אבל אם נגע במתכוין אוסר וטעמו מדאשכחן בברייתא דאגרדמי דניסוך דפיו הוי ניסוך ה"ה ניסוך דרגל והרי"ף השמיט ההוא עובדא דינוקא ועובדא דאגרדמי שכתבתי לעיל וברייתא דמדדו בין ביד בין ברגל משמע דס"ל דאפי' טרוד במלאכתו אוסר בין ביד בין ברגל ודע שב"י כתב שדברי רבינו אינם מבוארים שכתב בד"א כשנשמר ישראל כו' אבל בלא שמר חיישינן דלמא נגע ביד דמדברי הרא"ש משמע דגם לנגיעת יד לא חיישינן דגם בידו טרוד להפך הענבים ומקרא טרוד במלאכתו והאריך שם אבל אין דבריו מוכרחין ע"ש בהרא"ש: [ט] וכן אם דרך היין ברגליו מותר בהנאה כו' משמע הא בשתייה עכ"פ אסור (כמ"ש בסימן קכ"ה דיין היוצא מכחו אינו נאסר אלא בשתיה עכ"ה) וא"ת מ"ש לעיל בסימן קכ"ג בגת מליאה דכתב ר"ת דמן הדין מותר לבתמילה לדרוך עם הנכרי אלא שהחמירו ואסרו ש"מ דמדינא אפי' בשתייה מותר י"ל דשאני לעיל כיון שהיא גת מליאה אין כאן המשכה ולא מקרי יין נסך גמור משא"כ כאן דיש לו המשכה ומותר נראה דכאן מיירי ביין גמור (והא דקאמר טרוד בדריכה היינו דלא כמנן ממנו מ"מ דורך ענבים הנותרים) שכמנן כבר רק שבא לבאר בחזה נגיעה נאסר ולעיל מיירי בלא כמנן עדיין שאינו יין גמור ואפי' בנגיעה גמורה לא נאסר ועיין בב"י שכתב דמיירי בגת של נכרי ומביא הגמרא אבל דברי רבינו ס"ל לפרש בהכי שהרי הדבר למד מענינו שמיירי הכל בגת של ישראל וע"ש: [ט] מותר בהנאה כיון שטרוד בדריכה וא"ת והא אמרינן לעיל סי' קכ"ג ואפי' לא נגע בו אלא דרכו וממנו ויוד מכאו לבור מה שבבור אסור כו' פי' בשתייה ולא בהנאה כדין

חדושי הגהות

ה בשית שנין ב"ה בגמרא ופירש"י שהיה בן שש שנים:

תלת

בהנאה כיון שטרוד בדריכה בד"א כששמר ישראל ידיו שלא נגע ביין אבל אם לא שמר ישראל ידיו אסור בהנאה שודאי נגע בידיו שחיבת ניסוך עליו (כז) והרשב"א כ' שאפי' נגע ברגלים ביין בכוונת מגע מותר בהנאה כיון שאין דרך ניסוך בכך (כח) וא"א הרא"ש ז"ל אסרו

בעובדא דנהרדעי דדשו ישראל ונכרי להסוא חמרא קאמ' דשמואל לא הוה מספקא ליה אם אסור בהנאה דשמא לא התיר ר' נתן מדדו ברגל בהנאה אלא מטעם דליכא למיגזר מדידה דרגל אטו שכשוך דיד אבל שכשוך דרגל ודאי איכא למיגזר אטו שכשוך דיד ודריסה דרגל חשיב כשכשוך דרגל הא ליתא דכיון דשכשוך דרגל גופיה לא אמר רבי נתן דאסור השתא י"ל דשכשוך דרגל שרי כמו מדידה דרגל כדכתבו התוספות לשם אלא ה"ל ספק לשמואל דילמא דריסה דרגל שרי אפילו בשתייה כר"ש והשתא כיון דאסיקנא דאין הלכה כר"ש א"כ דריסה דרגל לא שרי אלא בהנאה : ומ"ש בד"א כששמר ישראל ידיו שלא נגע ביין ה"א התם (דף נ"ו) בעובדא דינוקא דשרי לדרוך עם הנכרי בגת בדצייראנא לידיה וב"י תמה על רבינו דמדלא הזכיר הרא"ש דבעינן דצייריה לידיה משמע דאפי' לא צייריה לידיה והנכרי מהפך בענבים לעצרם שרי בהנאה דבעבידתיה טריד דמדמי ליה הרא"ש למדידה דבין ביד בין ברגל שרי בהנאה ע"כ ולא נהירא דהא בתחלת הפ"ק הביא הרא"ש הא דכתבו התוס' ע"ש ר"ת דלפי משנה אחרונה אסרו כל דריכה עם הנכרי אפילו בגת פקוקה ומליאה כי יש לחוש קודם המשכה אטו לאחר המשכה אע"ג דלא גזרינן לקמן צייר לידיה אטו לא צייר לידיה התם מינכר מילתא כיון דצייר לידיה אבל הכא כיון דבהמשכה כל דהו נעשה י"נ אי אפשר ליזהר עכ"ל הרי מבואר דמסקנת הרא"ש כר"ת דאין היתר לדריכת נכרי אלא דוקא בדצייריה לידיה גם בסוף הפרק במסקנא דפסקי דינים הביא הך דר"ת דאי אפשר ליזהר ממגען של נכרי אחר המשכה א"כ פשיטא דאין היתר לדריכת נכרי אלא א"כ בדצייראנא לידיה אלא דלדידי איפכא קשיא אמאי כתב רבינו בד"א כששמר ישראל ידיו שלא נגע ביין דמשמע דביושב ומשמר סגי והא ליתא לר"ת דכתב אי אפשר ליזהר ממגעו של נכרי אחר המשכה אלמא דאין לזה היתר ביושב ומשמר אלא דוקא בדצייריה לידיה ורבינו גופיה הביא דברי ר"ת בסימן קכ"ג אם כן ה"ל לפרש הכא דבדצייריה לידיה דוקא וי"ל דר"ת לא אמר אלא דלכתחלה אסור ביושב ומשמר דכיון דאי אפשר ליזהר יש להחמיר ואין היתר לכתחלה אלא כדפסק ינוקא דצייריה לידיה אבל דיעבד והאי ביושב ומשמר סגי והשתא ניחא דבעובדא דנהרדעא לא אדכר בדצייריה לידיה דבדיעבד ביושב ומשמר סגי והתם דיעבד הוה ולפ"ז ניחא הא דכתב הרא"ש ס"פ ר"י וז"ל וכן נמי נכרי שדרך יין ברגליו כיון שטרוד בדריכה שרי בהנאה עכ"ל ולא הזכיר דצייריה לידיה דכיון דמדבר בדיעבד שכבר דרך לא בעינן צייריה לידיה וזה לא היה צריך לפרש דצריך שמירה דפשיטא היא והא דכתב הרא"ש דברי ר"ת דאי אפשר ליזהר ממגען אינו אלא הוראה לכתחלה כמבואר מדבריו וכך הם דברי רבינו ומן התימה על הב"י דעלה על דעתו לפרש הך עובדא דנהרדעא דשרי שמואל בהנאה בדלא צייריה לידיה הפך דעת הרשב"א והר"ן שכתבו בפי' דההוא דשמואל בדצייריה לידיה מיפרשה והב"י ז"ל השיב על הר"ן בסברתו וליתא אלא הרשב"א והר"ן והרא"ש כולם ס"ל כדכתבו התוספת ע"ש ר"ת דדוקא בדציירי' לידיה וכדפרישית אלא מיהו לכתחלה הוא דלא שרינן אלא בדצייריה לידיה אבל דיעבד אפילו לא צייריה לידיה אלא כששמר את ידיו נמי שרי בהנאה כדמוכח מדברי הרא"ש ורבינו והדברים ברורים אין בהם ספק כי כך היא דעת אלו הגאונים מיהו אין כך דעת הרמב"ם בפי"א שכתב אין דורכים עם הנכרי בגת שמא יגע בידו וינסך ואפי' היה כפות עכ"ל אלמא דס"ל דההוא ינוקא שהורה להיתר לכתחלה בדצייריה לידיה לית הלכתא כותיה וה"א בסמ"ג דלאחר שהביא דברי ר"ת דאסור לדרוך עם הנכרי בגת דגזרינן קודם המשכה אטו אחר המשכה ואע"ג דלא גזרינן בדצייריה לידיה אטו לא צייריה כתב על זה ומתוך דברי רבינו משה משמע שאותו תינוק בן שם שהורה דהתיר כשידו צרורה טעה כי בכל ענין שונה אין דורכין עכ"ל מיהו בדיעבד ודאי מודה הרמב"ם דבישראל יושב ומשמר סגי שהרי כתב לשם וז"ל נכרי שדרך היין ולא נגע בו והרי ישראל עומד על גביו וישראל הוא שכנסו בחבית ה"ז אסור בשתייה עכ"ל אלמא דבישראל עומד על גביו סגי דלא ליתסר בהנאה אלא בשתייה בלבד הוא דאסור והיינו כמ"ש רבינו כאן וגם במ"ש הרמב"ם דלא שרי לכתחלה אפילו היה כפות נראה מדברי רבינו שהסכים לדבריו שהרי בסוף סימן קכ"ג הביא דברי ר"ת בסתם שהחמיר שלא לדרוך עם הנכרי לכתחלה והשמיט מה שכתב ר"ת דבצייריה לידיה שרי דלא גזרינן צייריה אטו לא צייריה אלמא דס"ל עיקר כדברי הרמב"ם דלכתחלה אסור אפי' היה כפות והכי נקטינן כדברי הרמב"ם ורבינו דלכתחלה אסור אפי' כפות וכן פסק בש"ע סימן קכ"ג סעיף כ"א ובדיעבד שרי בישראל עומד על גביו ושומר את ידיו : ומ"ש והרשב"א כתב שאפי' נגע ברגליו וכו' פירוש דס"ל כההיא ינוקא דהורה דאפי' ידעינן דתנסך ברגל לא שמיה ניסוך דבזיון הוא להם לנסך ברגל משא"כ בפיו הוי דרך ניסוך כדלעיל והרא"ש ס"ל דאין חלוק בין פיו לרגל אלא לענין זה דבפיו כשהוא מוכן לנסות אם הוא טוב דאף ע"פ דבמלאכתו הוא עוסק אפ"ה חיישי' לניסוך דלאחר נסותו דטוב אינו טרוד מכסכו כפיו אבל ברגל דטריד כל שעה בדריכה לא חיישינן לניסוך אבל בנגע ברגלו בכונת מגע חיישינן לניסוך ואסור בהנאה · וכשהוא טרוד בדריכה דאסור בשתייה היינו דוקא בנגע ברגל ביין אבל אם לא נגע בו אפילו ברגל אלא דרכו ע"ג עלים מה שבגת מותר אפילו בשתייה והינו אסיר בשתייה אלא בהאי דנפק לברא וכדלעיל

לדרוך עם הנכרי בגת אמר ליה דורכין והא קא מנסך בידיה דצייראנא להו לידיה והא קא מנסך ברגל ניסוך דרגל לא שמיה ניסוך ההוא עובדא דהוה בנהרדעא דדרכו ישראל ונכרי להסוא חמרא ושהייה שמואל ג' ריגלי מ"ט אילימא משום דקסבר דאי משכחנא תנא דאסר כר' נתן אסרינייה אפילו בהנאה דתניא מדדו בין ביד בין ברגל ימכר ר' נתן אומר ביד אסיר ברגל מותר אימור דאמר רבי נתן ביד ברגל מי אמר אלא אי משכחנא תנא דשרי כר"ש אשרייה אפילו בשתייה והסכימו התוספות והרשב"א והר"ן לפרש בעיא דינוקא מדלא שאלו מהו לדרוך נכרי עם ישראל משמע שהגת של נכרי ולא להתיר בשתייה שאלו אלא לענין היתר הנאה : וכתב הרא"ש שם אמתני' דנפל לבור ועלה וכו' נכרי שדרך יין ברגליו כיון שטרוד בדריכה שרי בהנאה אבל בנגע ברגלו בכוונת מגע אסור בהנאה עכ"ל· נראה שהוא סבור דמדמינן ליה למדדו בין ביד בין ברגל דיניה כוותיה דימכר ומדלא הזכיר הרא"ש דבעינן דצייריה לידיה משמע לי דאפילו לא צייראנא לידיה שרי הרא"ש משום דכיון דמדמינן ליה כמדדו לגמרי מדמינן ליה דביד נמי ימכר דבעבידתיה טריד להפוך בענבים ולעצרם והיינו דבההוא עובדא דנהרדעא לא אידכר דצייריה לידיה אבל אין נראה כן מדברי רבינו שהרי כתב בד"א כששמר ישראל ידיו וכו' ולא כתב הרא"ש חלוק על זה ואיפשר דמהכתב נכרי שדרך יין ברגליו משמע לרבי' דבדרך ברגליו לבד מיירי ולא נגע בידיו וכגון דצייריה לידיה ואין זה הכרע כלל דאיכא למימר דנקט רגליו משום דאורחא דמילתא דדריכה ברגלים הוי ועוד דמשום דבעי למימר בסיפא דניסוך רגל לא שמיה ניסוך נקט ריישא רגליו והא ודאי פשיטא דאי הוה ס"ל להרא"ש הכי לא הוה שתיק מלמיכתב בהדיא דבעינן דלצייריה לידיה ועוד דלפי דעת רבינו כשבא הרא"ש לכתוב בסוף הפרק מסקנת פסקי דיני י"נ לא הו"ל להשמיט דין נכרי שדרך יין ברגליו אבל לדידי אתי שפיר דלא כתביה דמדין מדדו ביד הוא נלמד :

ולענין ניסוך דרגל משמע ליה להרא"ש דכיון דאשכחן בברייתא דאגרדמים דניסוך דפיו הוי ניסוך כדלעיל ה"ה לניסוך דרגל דמ"ש ולפי זה קי"ל כינוקא במאי דאמר דורכין אבל לא מטעמיה דשרי משום דניסוך דרגל לא שמיה ניסוך דליתא דניסוך דרגל שמיה ניסוך והכא לא שריא אלא משום דבעבידתיה טריד ולפמ"ש לדעת הרא"ש לא קי"ל כותיה במאי דמצריך דלצייריה לידיה דאפ' לא צייריה נמי שרי בהנאה משום דבעבידתיה טריד : והרשב"א בת"ה הארוך כתב ק"ל דמשמע מההיא עובדא דהוה בנהרדעא ושהייה שמואל תלתא ריגלי דדורך בגת מוכחא מילתא דמתכוין למלאכתו הוא כמדדו בקנה ומותר בהנאה (אפילו) למשנה אחרונה וקשה דהא למשנה אחרונה חזרו לומר אין דורכין עם הנכרי בגת ואין דורכין עם הנכרי בגתו של נכרי נמי משמע ומשום דאסור להשתכר עמו בי"נ ולומר דמכיון שהתחיל לימשך נעשה י"נ וכדרב הונא ואסור אפי' בהנאה דאי מותר בהנאה למה לא ידרוך עמו ולא ישתכר עמו והלא בדבר המותר הוא משתכר וי"ל דמתני' משום חשש דילמא נגע בידיה הוא דאף ע"ג דמתעסק במלאכה הוא חששו שמא מחמת חיבת ניסוך נגע ביד ומנסך וההיא דשמואל בדצייראנא ליה לידיה דלא נגע ואי משום נגיעת רגל לא גזרו עליו איסור הנאה לפי שאין דרכן לנסך כך דבזיון להו מילתא וכדמשמע בההוא עובדא דינוקא דאמר ניסוך דרגל לא שמיה ניסוך כלומר למישרייה בהנאה וכ"כ מדברי הרמב"ן ז"ל דלעולם נגיעת רגל אינה אוסרת בהנאה לפי שאין הרוב מנסכין כך דבזיון הוא להם לנסך ברגל עכ"ל : והר"ן סובר ג"כ דהלכתא כינוקא דאמר ניסוך דרגל לא שמיה ניסוך וכו' אבל אני מסתפק משום דחזינא למדמי בעובדא דנהרדעא דריכה למדדו בין ביד בין ברגל שהוא מגע שלא בכוונת ניסוך ולפירושו לפנינו ב' דרכים אם שנאמר דעובדא דינוקא הכי נמי הוי וכי אמרו ליה והא קא מנסך בידים לחוש לר' נתן אמרו כן וכי אהדר ניסוך דרגל לא שמיה ניסוך בכה"ג בלחוד קאמר ואע"פ שלמדנו דניסוך דרגל לא שמיה ניסוך ליאסר בהנאה במגעו במתכוין למלאכתו כמגע שלא מחמת מלאכה לא למדנו או חילוק דהכי דבעובדא דנהרדעא מדמינן דריכה למדדו בין ביד בין ברגל היינו משום דבשל ישראל הוא וכיון שהוא מתעסק לתועלתו של ישראל דיינינן ליה כמגעו שלא בכוונת ניסוך אבל בשל נכרי כעובדא דינוקא לא אתי למדדו בין ביד בין ברגל וכי א"ל והא מנסך בידיה אליבא דכ"ע אמרי הכי וכי אהדר איהו דניסוך דרגל לא שמיה ניסוך אפי' בשאין מתעסק במלאכתו אמר הכי דבשל נכרי מתעסק כשאין מתעסק להותרא והדין סברא בתרייתא עדיפא לי טפי דליכא דניסוך דרגל לא שמיה ניסוך הכי תוכח ועוד דכתנאו הוא דחילקו בין מתכוין לשאינו מתכוין אבל בסתם יינם השוו את המדות ועוד מדר' נתן משמע וכו' ולפיכך נ"ל דניסוך דרגל אפי' באין מתכוין למלאכה לא שמיה ניסוך ליאסר בהנאה עכ"ל :

אבל הרי"ף השמיט עובדא דינוקא ועובדא דנהרדעא וברייתא דמדדו בין ביד בין ברגל וכתב הר"ן נראה בדברי הראשונים שהוא דוחה אותם מההוא עובדא דהוה במחוזא דעאל נכרי לחנותא וכו' ואמר האי להו תחרה הוא וכו' ואסיקנא דמיתסר בהנאה מברייתא דאגרדמים וכו' ולמד ממנה ב' דברים חדא דיינו מחמת ד"א שלא לכוונת ניסוך מיתסר בהנאה ובהכי מידחיא ההיא דמדדו בין ביד בין ברגל ימכר ולמד ממנה ג"כ דניסוך דרגל שמיה ניסוך לפי שהם משוים רגל לפיו וכתב שכן דעת קצת מחכמי הצרפתים והוא ז"ל תמה עליהם דמי השוה להם המדה דכיון דבגמרא מסיק דניסוך דרגל לא שמיה ניסוך אע"ג דחזי דבפיו שמיה ניסוך ברגל אין לנו ואע"ג דינוקא אמר לה לא מידחי בגילא דחיעיתא דהא תלמודא סבר לה כוותיה דאמרינן אימור דאמ' ר' נתן ביד ברגל מי אמר ועוד אם כדבריהם כי אמרינן אי משכחנא תנא דאסר כר' נתן וכו' ודחי ליה נימא אי משכחנא תנא דאסר כתנא דאגרדמים אסרנא ליה אפי' בהנאה ע"כ ולפמ"ש לדעת הרא"ש דעובדא דנהרדעא בדלא צייריה לידיה הוא אין משם ראיה דבתלמוד סבר לה כינוקא דהא דקאמר אימור דא"ר נתן ביד וכו' היינו לומר דר"נ מיקל כל דלא מוחזק לן דנגע ביד דאילו נגע ביד הוה מיתסר בהנאה אבל לרבנן דלא מפלגי' בין יד לרגל ובתרוייהו שרי בהנאה משום דבעבידתיה טריד אפי' ידוע שהיפך בענבים ביד שרי בהנאה וזה שהקשה דניחא אי משכחנא תנא דאסר כתנא דאגרדמים אסרנא ליה אפי' בהנאה היכא לתרולי כדתרץ איהו נוכיה ואע"פ שדחאו יש לדחות דיחוי וק"ל א"כ דהא"כ דהמ"ל הכי אלא דעדיפא ליה למימר אי משכח תנא דסבר כר"ש דמיתנא בהתני' מלמימר אי משכח תנא דסבר כתנא דאגרדמים דברייתא היא . נ"ל להוכיח דניסוך דרגל שמיה ניסוך לא משום דמדמינא רגל לפיו בלחוד דחשיב לה הר"ן גילא דחיעיתא דמברייתא דמדדו בין ביד בין ברגל איכא להוכוחי הכי דהא ת"ק משוה רגל ליד במדדו לאסרם בשתיה ומשמע דס"ה דכשנגעה בכוונת מגע לא תפליג בינייהו

דרישה

כדין כת דמשמע הא אם נגע בה בדריכת רגליו אסור אפי' בהנאה ולא אמרינן נמי שטרוד במלאכתו ואינו אוסר וי"ל דלעיל לא אתא אלא ללמדינו מאימתי קרית יין וקאמר דמשהתחיל לימשך בו נקרא יין לאסור אפי' בדריכה ור"ל כל אחד כדינו דהיינו אם נגע בשעת דריכה בכוונת מגע אסור בהנאה ואפי' ברגלו ואם שלא בכוונה או שלא נגע ולא מכחו אסור בשתייה ומותר בהנאה וכמ"ש כאן וכאן איירי ג"כ כשכבר נמשך ובא ללמדינו אימתי נגיעה אוסר ובמה אוסרו וק"ל

פרישה

טריד במלאכתו וה"ה הכא שטרוד לעשות מלאכתו ברגל ומיהו צריך שימור שלא יגע ביד דבידו אינו טרוד במלאכתו ואוסר אם יגע בידו ופל"ר : (כז) והרשב"א כתב שאפי' נגע ברגליו ביין בכוונת מגע מותר בהנאה טעמו דס"ל דאין זה דרך ניסוך דבזיון הוא לנסך ברגל והא דאמר בגמרא דמנסך בין ביד בין ברגל דיעות חלוקות יש בזה דאית דלא ס"ל דמנסך ברגל והרשב"א סבר כוותייהו ועיין בב"י שהאריך בזה : (כח) וא"א הרא"ש ז"ל אסרו בהנאה פי' במתכוין למגע אפי'

חדושי הגהות

ו תלת רגלי פירש"י שהיו מתקבצין לשמוע הדרשה הל' פסח בפסח עצרת בעצרת חג בחג :

בנייהו לאסרם בהנאה ואילולי שיש ניסוך ברגל לא הוה אסור רגל ליד לגמרי ומת"ק נשמע לר' נתן דאיהו נמי סבר דניסוך דרגל שמיה ניסוך דהא ל"פ ואע"ג דר' נתן מפליג בינייהו איכא למימר דמ"מ לא מפליג אלא במדדו משום דבעבידתיה טריד היקל ברגל להתירו בהנאה לפי שאין מצוי כ"כ לנסך ברגל אבל כשנגע בכוונת ניסוך ברגל נמי אסור בהנאה (יד) : ודע שהרמב"ם ז"ל נראה שהוא סובר כדעת הרי"ף כמה שסובר דמגעו ומחמת ד"א שלא לכוונת ניסוך מיתסר בהנאה שהרי לא הביא ברייתא דמדדו בין ביד וכו' והביא דין ברייתא דאגרדמים ומיהו ניסוך דרגל משמע דס"ל דלא שמיה ניסוך שכתב בפי"א מאימתי יאסר יין הנכרי משידרוך וימשך היין אע"פ שלא ירד לבור אלא עדיין הוא בגת הרי זה אסור לפיכך אין דורכין עם הנכרי בגת שמא יגע בידו וינסך ואפי' היה כשות ע"כ משמע בהדיא שאע"ג שדרך ברגליו לא היה נאסר אלא משום דחיישינן שמא יגע בידו ולפ"ז מ"ש בפי"ב כיצד היא הנגיעה שאוסר בה הנכרי היין הוא שיגע ביין עצמו בין בידו בין בשאר איבריו שדרכן לנסך בהן צ"ל דלא קאמר שאר איבריו למעוטי רגלו אלא לאתויי פיו אלא דקשה א"כ אמאי נקט איבריו לשון רבים וצ"ע אח"כ מצאתי להרשב"א שכתב שאלת במה שכתבתי בת"ה שנראה מדברי הרמב"ם שהנגיעה ביין ברגל אינו אסור בהנאה אם סמכתי על מה שכתב בפי"ב כיצד הנגיעה שאוסר בה הנכרי היין הוא שיגע ביין עצמו בין בידו בין בשאר איבריו שדרכן לנסך בהן תשובה כן בודאי על זה סמכתי ואמרתי מה שאמרתי שם עכ"ל ורבינו ירוחם כתב (נ"ז ח"ב) נגע ברגלו או בשאר גופו חוץ מידו ופיו אינו אוסר אלא בשתיה אפי' כיון ליגע ויודע שהוא יין אבל אם כיון לנסך אוסר בהנאה : (ב"ה) ולענין הלכה כיון שהרי"ף והרא"ש סוברים דמגע דרגל אוסר בהנאה הכי נקטינן וכ"ש שגם הרמב"ם ז"ל אפשר שסובר כן :

אסרו בהנאה וכן אם הכניס ידיו לחבית של יין ואינו יודע שהיא יין מותר בהנאה ופר"ת דדוקא שלא נודע לו שהוא יין עד שהוציא ידיו (כט) [ו] והראב"ד כתב אפילו נודע לו שהוא יין אם מיד כשנודע לו הוציאם מותר בהנאה (ל) וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל : (לא) ואם נפל לו שום דבר ביין והכניס ידו והוציאו לא נאסר בהנאה בהכנסת ידו אפילו אם יודע שהוא יין שאינו מכוין אלא ליטול את שלו אבל בהוצאת ידו יאסר בהנאה [יא] כיצד יעשה יאחז בידו שלא יוכל לנגע ביין ויפתח נקב בחבית למטה ויוציא היין דרך שם (לב) [יב] כתב א"א הרא"ש ז"ל שאין לנו לדמות מילתא למילתא אלא מה שמפורש בתלמוד שנקרא טרדא דווקא בזה מותר ואין לדמות לו בדברים אחרים (לג) [יג] היה יין יוצא דרך הנקב ונתן ידו על

וכדלעיל בסימן קכ"ג ולקמן בסימן קכ"ה : **וכן** אם הכניס ידו וכו' ברייתא בפר"י (דף נ"ח) חורש נכרי וכו' ול"ק לדעת הראב"ד מ"ש היכא שאינו יודע שהוא יין מנפל לו שום דבר ביין דבהוצאת ידו חיישינן לניסוך דיש לומר דהתם אינו יודע שהוא יין ומיד שנודע לו הוציא ידו משם מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שלא נתכוין לנסך וכן גבי מדידה אפילו מדדו בידו ר"ל בשעת הוצאת היד הוא מחשב לידע שעור המדידה שיהא שמור בזכרונו כמה הוא חשבון המדידה שמדד וחשיב טירדא אף בשעת הוצאה הלכך לא חיישי' לניסוך אבל בנפל לו שום דבר והוציאו השתא בשעת הוצאה ודאי אינו מחשב על שום דבר וליכא טירדא חיישינן שמא נתכוין לנסך בשעת הוצאה : **היה** יין יוצא דרך הנקב וכו' בפר"י סוף (דף נ"ט) ההיא חביתא דאישתקיל ברזא וכו' ופסקו כרב פפא דמחלק בין למעלה ובין למטה לר"ח כדאית ליה ולרב אלפס כדאית ליה אבל רש"י ור"ת פסקו דלית הלכתא כרב פפא אלא כרב יימר וכרבנן דר' יהודה דאין לחלק ולרש"י כולו אסור בשתייה ומותר בהנא' ולר"ת כולו אסור בהנאה · ונראה דיש להגיה בדברי רבינו בזה כלשון מה שמן הנקב ולמעלה אסור אפילו בהנאה ומה שממנו ולמטה מותר אפי' בשתייה לר"ח כלומר כל זה לר"ח אבל רש"י אוסר כולו לשתייה וכו' ובזה התיישב מה שהיה קשה לב"י על לשון רבינו :

ואם

וכן אם הכניס ידיו לחבית של יין ואינו יודע שהוא יין מותר בהנאה ברייתא בפרק ר' ישמעאל (נח.) חורש נכרי שהושיט ידו לחבית וכסבור של שמן היא ונמצא של יין זה היה מעשה ואמרו ימכר : ומ"ש רבינו בשם ר"ת כתבו שם התוס' והרא"ש בעובדא דאתרוגא דנפל לחביתא דחמרא שאכתוב בסמוך : **ומ"ש** בשם הראב"ד ג"ז כתבו הרא"ש בעובדא דאתרוגא בסמוך ואף על פי שהרא"ש לא הכריע בדבר משמע לרבינו דמדהביא דבריו לבסוף יש קצת הוכחה דכוותיה ס"ל אבל לפי האמת אין זה כדאי להכריע סברת הרא"ש ז"ל (טו) : אם נפל לו שום דבר ביין והכניס ידיו והוציאו לא נאסר בהנאה בהכנסת ידו וכו' שם (נט.) ההוא אתרוגא דנפל לחביתא דחמרא שדא הוא נכרי ידיה ושקליה א"ל רב אשי נקטוה לידיה כי היכי דלא לשכשך ודרכוה עד דשייפא ופרש"י כי היכי דלא נשכשך . וליתסר בהנאה שאין מנסכין יין אלא ע"י שכשוך . ודרכוה . לחביתא . עד דשייפא . כפו החבית לצד אחד עד שיספוך ויגה לתוך כלי אחר שימשך היין מיד הנכרי ואח"כ יוציאנה ותהא מותרת החבית בהנאה דכל זמן שידו תחובה ביין אם יוציאנה א"א לשמרו שלא ישכשך ואע"פ שאנו אוחזים את ידו וכתב הרא"ש הכא אי לא נקטוה לידיה היה אוסר היין בהנאה בהוצאת ידו אע"פ שטרוד בהוצאת האתרוג אינו טרוד כ"כ כמו במדידה שהוא טרוד אף בהוצאת היד לכוין המדידה ומה שלא אסר היין בהכנסת היד לפי שהיה נבהל וטרוד בהוצאת האתרוג : (ב"ה) ואתיא כר' נתן א"נ אפילו כרבנן שאינו טרוד בהוצאת האתרוג : ור"ת פירש דבהכנסה היה סבור שהוא שמן ולא בהוצאה כדאמרינן לעיל גבי חורש והביא דחורש מיירי שלא הרגיש שהיה יין והראב"ד ז"ל כתב שאפילו אם נודע לו שהוא יין אחר שהכניס ידו ולכשידע משך ידו והוציא מותר בהנאה ומגע שלא בכוונה קרינן ביה כיון שבתחלת נגיעתו לא היה יודע שהוא יין ומיד שידע הוציא ידו משם מחשבתו ניכרת שלא נתכוון לנסך עכ"ל והר"ן כתב על דברי רש"י כן פי' דהא דתניא מדדו בין ביד בין ברגל ימכר דטעמא דמילתא משום דניסוך לא הוי אלא ע"י שכשוך שהרי כתב בעובדא דחביתא דאסתדיק לארכה דהיינו טעמא דשריוה לאיזדבוני לנכרי משום דלא שכשך וכו' ואיכא למידק עליה דאם כן הא דתנן נפל לבור ועלה בקנה וכו' והתיז את הגרעה בקנה כולה בשלא שכשך והיאך אפשר להתיז את הגירעה בקנה שלא ישכשך וכ"ת שכשוך גדול בעינן והלא הוא ז"ל כתב שאם יוציא ידו א"א לשמרו שלא ישכשך אלמא שכשוך בכל דהו הלא ודאי לא חיישינן להכי כלל וכולה מילתא תליא אי מחזי כמכוין לנסך או לא והכא בשהכניס ידו כמנקטיה לאתרוגא הו"ל מגעו שלא בכוונה ושרי כל שאינו נוגע לצורך עצמו כמ"ש למעלה ומ"ה א"ל דלנקטוה לידיה כדי שלא יעשה מעשה מוכיח שהוא מתכוין לנסך דכל היכא דלא עביד הכי הו"ל כמדדו בין ביד בין ברגל דשרי לת"ק בהנאה ולפיכך השמיט הרי"ף האי עובדא דאתרוגא מפני שהוא סובר דמגע עצמו אע"פ שהוא שלא בכוונת ניסוך אסור בהנאה ודוחה מהלכה שהיא דמדדו בין ביד בין ברגל ימכר וכמש"ל אבל הרמב"ן כתב א"ל לדחות האי עובדא אפי' לפי סברתו דאיפשר דהאי נכרי היה סבור למנקטיה לאתרוגא קודם שיפול לתוך היין ונמצא שכשנגע הנכרי ביין הו"ל מגעו שלא בכוונה ותדיה א"ל רב אשי דלנקטוה לידיה כי היכי דליפשרי לזבוני לנכרי עכ"ל ומדברי הרמב"ם נראה שהוא מפרש כפרש"י שכתב כיצד היא הנגיעה שאוסר בה הנכרי היין הוא שיגע ביין עצמו בין בידו בין בשאר איבריו שדרכן לנסך בהם ושכשך אבל אם פשט ידו לחבית ותפסו ידו קודם שיוציאה ולא יעודה ופתחו החבית מלמטה עד שיצא היין וירד למטה מידו לא נאסר היין ע"כ ומה שהקשה הר"ן על פרש"י כבר ישבתיו בסימן זה אבל מ"ש ל"ש נגע בידו או בד"א שבידו אסור בהנאה בשכשוך בעלמא שכשך בו וכו' : **כתב** הר"ן שהרשב"א מפרש דהאי עובדא דאתרוגא להתירו בשתיה קאמר לפי שרובן אינם מנסכין אלא בניסוך (בשכשוך) וכדרך שיטת רש"י ואין פי' זה מחוור דכל היכא דאיכא מגע עצמו ליכא למשריה בשתיה דלא גרע מנפל לבור ועלה מת דאמרינן ימכר עכ"ל וגם הרשב"א בת"ה לא נתחוור לו פירוש זה ודחהו בשתי ידים : **כתב** א"א הרא"ש ז"ל שאין לנו לדמות מילתא למילתא וכו' בפ' רבי ישמעאל גבי ההוא חביתא דאישתקיל ברזא מינה מודרי נכרי ומנח ידיה עלה א"ר פפא כל דלהדי ברזא אסור וכו' כתב הרא"ש וא"ת אמאי אסרינן ליה בהנאה והלא כיון להצלת היין דטריד לא מנסך מידי דהוה אמודדו ביד ותירץ הראב"ד שהיו שם יהודים עומדים ואי לאו דכיון לנסך אמאי קדים איהו הרבה מצילים הוו ליין חוץ ממנו ולא נ"ל דאומר למצוא חן או להשתכר נתכוון ונ"ל דמעיקרא לאו סירכא הוא דאין לנו לדמות הטרדות זה לזה אלא מה שמצינו בתלמוד שזה נקרא טרדא כי אגרדמים הטועם יין היה ראוי לקרותו טרוד כמי מדדו ביד ואפ"ה אסור וכן הצלת היין אין כאן טירדא כולי האי ולא דמי למדידה עכ"ל וכיוצא בזה כתב הרשב"א בת"ה גבי חביתא דאסתדיק לארכה וז"ל נ"ל דאנו אין לנו מגע בין ע"י עצמו בין ע"י ד"א מותר בהנאה אלא אלו בלבד שמנו חכמים דהיינו מדדו בין ביד בין ברגל וכ"ש בקנה או שהתיז את הגרעה או שטפח ע"פ החבית המרותחת וכגון של חביה שנסדק אבל כל מקום אחר שלא מנו חכמים אין לנו להתיר מאומד הדעת לומר זה אין מתכוין לניסוך דהא אגרדמים אע"פ שהיה נראה שאינו מתכוין אלא למלאכתו ואפ"ה אמרו שאסור בהנאה ורבה נמי הוה טעי בהא דס"ל דהכות דהכניס ידו בכלי ואמר והאי לאו אמדא הוא שזה מוכיח שאינו לכוונת ניסוך ואפ"ה מיתותב וכן נ"ל גם מדברי הראב"ד ז"ל עכ"ל :

היה יין יוצא דרך הנקב ונתן הנכרי ידו על הנקב ומנעו מלצאת וכו' שם (נט:) ההיא חביתא דאשתקיל ברזא אתא נכרי אנח ידיה עילויה אמר רב פפא כל דלהדי ברזא אסור ואידך שרי ואיכא דאמרי אמר רב פפא דעד ברזא אסור ואידך שרי אמר רב יימר כתנאי חבית שניקבה בין מפיה בין משוליה בין מצדיה ונגע בה טבול יום אפילו במקצתה טמאה רבי יהודה אומר מפיה ומשוליה טמאה מצדיה טהורה ופרש"י כל דלהדי ברזא אסור קילוח הסמוך לנקב אסור בשתיה ולא בהנאה שהרי אין כאן שכשוך שהנקב צר ואינו יכול לשכשך ואידך שרי אף בשתיה דקסבר לדידן לאו חיבור לאסור כל היין · דעד ברזא · כל היין שלמעלה לנקב

דרכי משה

(יד) ובמרדכי פר"י ע"ב פסק כרשב"א . עוד כתב שם מעשה בנכרי שהיה הולך ונגע בכנפו בגרו אל היין שלא בכוונה זה היה מעשה והתיר ר"ת ואין דרך ניסוך בכך עכ"ל ודבר זה יתבאר לקמן גבי מגע נכרי ע"י ד"א שלא בכוונת מגע : (טו) ואני אומר דאילו לא הוי שמיע ליה מאביו הרא"ש דס"ל דעת שהביא באחרונה שהיא מסקנתו לא היה רב בעל הטור כתבו ולכן אין לנו אלא דבריו שכתב דמסקנת אביו כדברי הראב"ד :

ח"ל

פרישה

אפי' ברגל אסור דס"ל מנסכין בין ביד בין ברגל וכמ"ש בסמוך : (כט) והראב"ד כתב אפילו נודע לו שהוא יין אם מיד כשנודע לו הוציאה מותר בהנאה הטעם דניכר במחשבתו שלא נתכוון לנסך שהרי סור הוא והוציאם מהר (ור"ל כיון דלכתחילה לא ידע שהוא יין ומיד שידע הוציא בוודאי לא יכוין בידו לנסכו משא"כ בסעיף ל"ב דידע מתחלה שהוא יין ואפשר שדעתו לנסך בשעה שיוציא ידו דאז לא יהיה טרוד עכ"ה) : (ל) וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל עיין בדרישה : (לא) ואם נפל לו ש"ד דבר כו' עד אבל בהוצאת ידו יאסר בהנאה והא דמתיר לעיל בהכנסה בשיש פסולת אי גרעין שהוא רוקח ע"פ החבית ולא בתוכו אי כתם כמי טרוד במלאכתו כמו במדידה : (לב) כתב הרא"ש ז"ל שאין לנו לדמות מילתא למילתא כו' רבינו כתב זה בכאן ללמד מיניה מדין שכתב בסמוך שאם היה יין יוצא דרך נקב וסתמו הנכרי בידו שנאסר ולא אמרינן טרוד במלאכתו דעל מעשה כזה כתב הרא"ש דבריו כמ"ש בדרישה : (לג) היה יין יוצא כו' מה שמן הנקב ולמעלה אסור אפי' בהנאה ומה שממנו ולמטה לר"ת מותר אפי' בשתייה כבר כתבתי בדרישה דלא שייך למימר כאן טרוד במלאכתו ור"ח פסק כרב פפא הלכך שלמעלה אסור בהנאה ומה שמתיר ר"ח מה שלמטה אפי' בשתייה כתב הר"ן טעמו כיון שמה שלמעלה הוא מוורא יקירא דעכ"פ הוא טרוד במלאכתו ואפ"ה החמירו לאסור אפי' בהנאה רצו להשוות מידותיהם לאסור הכלים כ

דרישה

וק"ל : [ו] והראב"ד כתב כו' וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ב"י הרא"ש כתב ב' סברות ולא הכריע ומשמע לרבינו דמוכחא דברי הראב"ד לבסוף יש קצת הוכחה דכוותיה ס"ל אבל לפי האמת אין זה כדאי להכריע סברת הרא"ש ז"ל עכ"ל וז"ל ד"מ ואני אומר דאילו לא הוי שמיע ליה מאביו הרא"ש ז"ל דכל דעה שהביא באחרונה שהיא מסקנתו לא היה הרב בעל הטור כתבו לכן אין לנו אלא דבריו עכ"ל : [יא] כיצד יעשה יאחז בידו שלא יוכל לנגוע ביין כו' אע"ג דכתבתי לעיל דלהר"ן והתוספות והרא"ש אוסר במגע בלא שכשוך שאני הכא שהכניס ידו ליקח נפילתו וה"ל מגע שלא בכוונה ומ"ה אמרינן דיאחוז בידו כדי שלא יעשה מעשה מוכיח שמכוין לנסך ומו הוי כמודד ביד דשרי ר"ן · ואף ע"ג דגבי מדידה א"צ לאחוז ידו שאני הכא שאינו טרוד בהוצאת נפילתו כמו במדידה שהוא טרוד אף בהוצאת היד לכוין מדידתו (אם מדד יפה עכ"ה) משא"כ כאן שאינו טרוד בהוצאתו הלכך צריך לאחוז בידו ולפתוח הנקב שיצא היין . אבל לא אמרינן שיאחזו בידו ויוציאנה דא"א שלא ישכשך אף על פי שאנו אוחזין את ידו כן פירש רש"י בפרק רבי ישמעאל דף נ"ט ע"ב : [יב] כתב הרא"ש ז"ל שאין לנו לדמות מילתא למילתא כו' בפרק רבי ישמעאל ההוא חביתא דאשתקיל ברזא מיניה אודרי (פירוש קפן) נכרי ואנח ידו עלה אמר רב פפא כל דלהדי ברזא אסור כו' וכתב הרא"ש וא"ת אמאי אסרי ליה בהנאה והלא כיון להצלת היין דטרוד ולא מנסך כו' ומתרץ דאין לנו לדמות טרדות זה לזה אלא שמה שמצינו בתלמוד נקרא טרדא כי אגרדמים הטועם יין היה ראוי לקרותו טרוד כמו מדדו ביד כו' ע"כ : [יג] היה היין יוצא דרך הנקב כו' גבי עובדא שכתבתי בסמוך איתא שם אמר רב פפא דעד הברזא אסור ואידך שרי אמר רב יימר כתנאי חבית שנקבה כו' ונגע בה טבול יום אפי' במקצתה טמאה רבי יהודה אומר פיה ומשוליה טמאה מצדיה טהורה ופרש"י עד הברזא כל יין שלמעלה מנקב אסור בשתייה ולא בהנאה שהרי אין כאן שכשוך שהנקב צר ואינו יכול לשכשך וכולו אסור דכיון דכולו נמשך אחר הנקב לצאת דרך שם ה"ל חבור ואסור · כתנאי אתמר

על הנקב ומנעו מלצאת [יד] מה שמן הנקב ולמעלה אסור אפילו בהנאה ומה שממנו ולמטה לר"ה מותר אפילו בשתייה (לד) ורש"י אסר כולו לשתייה (לה) ור"ת אוסר כולו בהנאה [טו] (לו) ולרב אלפס שלמעלה אסור בהנאה ושלמטה אסור בשתייה וכן עיקר (לז) [טז] ואם לא נגע אלא בקילוח היוצא בזה כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה יין

ואם לא נגע אלא בקלוח היוצא בזה כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה וכו' בכלל י"ט סי' ב' כתב כך ור"ל דבהניח ידו ע"פ הנקב כיון שמנעו מלצאת מכחו הכל אסור בשתייה אלא דלרב אלפס דאוסר בהנאה מה שלמעלה מן הנקב דמשמע מדברי הרא"ש בפסקיו דכך הוה העיקר וכמ"ש רבינו הכא נמי בנאד זה מה שלמעלה מן הנקב אסור בהנאה וקרוב לשמוע כמו שפי' ב"י דס"ל להרא"ש דאין כאן איסור הנאה דנכרים בזמן הזה לאו בקיאי בניסוך ומגען אינו אסור אלא בשתייה כדכתב בפסקיו בפ' ר"י וכמ"ש רבינו ריש סימן קכ"ג ולפ"ז מ"ש אבל אם לא נגע אלא בקלוח היוצא היין מותר בע"כ דאפילו בשתייה מותר היין שבתוך הנאד וכך הבין רבינו שכתב ונראה מדבריו שמתירו אפילו בשתייה : והב"י תמה הלא מסקנת הרא"ש בפ' בתרא דע"ז דנצוק חבור וכדכתב רבינו בסימן קכ"ו והאריך בכמה תירוצים אבל לכאורה נראה דהך תשובת הרא"ש לא מיירי שהקלוח היוצא יוצא דרך הנקב שעושין בנאד להכניס היין ולהוציאו מתוכו דהיינו פי הנאד דלשם ודאי הוה חבור מטעם דנצוק חבור אלא מיירי דהנאד נתקלקל בכלו ונעשה שם נקב והיין תקלח משם דכיון שאין זה פתחו ס"ל כהרא"ש דלא אמרי' ביה נצוק חבור דלא אמרו נצוק חבור אלא בקלוח היוצא מפי החבית או מן הנקב שבכלי דמכניסים בו הברזא שזה פתחו וכ"כ ב"י בסוף סימן זה וז"ל ושמא י"ל דכיון שאין זה נקב גמור אלא סדק לא מחמרינן ביה כולי האי עכ"ל וכן נראה מדברי התוס' בפ' ר"י בדף ס' סוף ד"ה אמר רב פפא שכתבו דבנקב הברזא אם נגע נכרי בקלוח היוצא כמ"ד נצוק אינו חבור מותר דנוגע קלוח אינו כלום לגבי מה שבפנים וכו משמע להדיא דדוקא בנקב הברזא לא התיר הלא כמ"ד נצוק אינו חבור אבל בנקב שנעשה בכלי ע"י קלקול הכלי אין שם דין נצוק חבור דאל"כ לא הו"ל כתוספת לדקדק כאן ולומר נקב הברזא אלא היה להם לומר נקב סתם אלא לפי יישוב זה היה לו לרבינו לבאר חלוק זה בין נקב הברזא לנקב שע"י קלקול הכלי והדרבה משמע מדברי רבינו מדכתב נקב סתם וכן לעיל בסמוך כתב היה היין יוצא דרך הנקב ולא הזכיר ברזא תלמא דבא להורות דאין חלוק בין נקב הברזא לנקב שע"י קלקול הכלי ותו דבמרדכי בפר"י גבי חביתא דפקע לאורכה כתב ע"ש ר"י בנקב וסדק שנעשה בשולים שהיין זב משם שמותר לישראל ליתן לשם נעורת בסדק והנכרי יבא אח"כ לתוחבו יפה משום דנצוק ההולך לאיבוד הוא אלמא דאפי' בנקב וסדק שנתקלקל הכלי אית ביה נצוק אלא דהכא שרי לה ר"י מטע' נצוק ההולך לאיבוד וכן נראה לפרש דטעמו של הרא"ש בתשובה זו הוי נמי משום דנצוק ההולך לאיבוד הוא אלא דצריך לייעב מה שקשה ע"ז מדא דלא עשה ר"י טעם זה אלא סניף לעיקר הטעם שהוא שהישראל שם נעורת על הסדק ואח"כ בא הנכרי ותחב בסכין דה"ל מגע נכרי שבא בכח וכה ע"י דא דמותר בשתייה לר"ת ור"י כמו שהוא מבואר בתוס' (דף ס') בד"ה יועשה כבינה ועוד דלא התיר ר"י אלא בזב תו שותת אבל בקלוח לא התיר ותו דהכא רבינו כתב דברי הראב"ד לפסק הלכה דבישראל המערה לטיט ובא נכרי ונגע בקלוח

בקלוח

לנקב אסור כיון דכולו נמשך אחר הנקב לצאת דרך שם ה"ל חיבור ואסור כתנאי איתמר הא דרב פפא ולאו דברי,הכל היא דרבנן לית להו דרב פפא הלכך לית הלכתא כוותיה וכו' אסור בשתיה ומותר בהנאה : וכתבו התוספות והרא"ש והר"ן דאין הדברים ברורים דאפילו נאמר דקם ליה רב פפא כרבי יהודה ראוי לפסוק כמותו דבכמה מקומו' פוסקים האמוראים הלכה כיחיד במקום רבים מיהו הר"ן כת' אולי ר"ל ז"ל דרב יימר אתא לאיפלוגי ולמימר דרב פפא כיחידאה והלכתא כרבנן עכ"ל : וכתבו התוספות אבל ר"ת פסק דמטעמא אחרינא לית הלכתא כרב פפא כי רב פפא לא היה אוסר בבת גישתא דלקמן אלא עד מקום שמגיע ראש הקנה בפי החבית ולרבא דאסר לקמן כל היין שבחבית משום דכוליה אגישתא ובת גישתא גריר ה"נ היה אוסר כל היין שבחבית אפי' למטה מן הברזא שכולו מתנועע לעלות ולצאת וכתב הרא"ש ע"ז והא נמי ליתא דאי פליג רב פפא אדרבא הלכתא כרב פפא דהוא בתרא ורב אלפס פסק דהלכה כרב פפא וכלישנא בתרא עכ"ל הרא"ש ז"ל ובנוסחי הרי"ף דידן לא פסק בהדיא הכי ואפ"ה איכא לאוכוחי שפיר דפסק כרב פפא וכלישנא בתרא דמדלא אייתיה רב יימר דאמר כתנאי משמע דקי"ל הלכה כרב פפא ובתרי לישני דידיה מסתמא קי"ל כלישנא בתרא וכ"פ הרשב"א דהלכה כלישנא בתרא דרב פפא ואע"פ שמתשובת רבינו שמשון שכתב המרדכי נראה שפוסק כלישנא קמא לית דחש ליה קמי כל הני רבוותא וכ"ד הרמב"ם לפסוק כל"ב דרב פפא שהרי כתב בפי"ב כלשון הזה חבית שהיה נקב בצדה וגשתא הפקק מן הנקב והניח הנכרי אצבעו במקום הנקב כדי שלא יצא היין כל היין שמראש החבית עד הנקב אסור ושתחת הנקב מותר בשתיה ע"כ ומשמע לי שמ"ש כל היין שמראש החבית עד הנקב אסור היינו לומר שהוא אסור בהנאה שהרי כתב בפרק אחד עשר כל מקום שנאמר בענין זה שהיין אסור אם היה הנכרי שנאסר היין בגללו עובד כו"ס הרי הוא אסור בהנייה ואם אינו עובד כו"ס הרי הוא אסור בשתייה בלבד וכ"מ שנאמר נכרי סתם הרי זה עובד כו"ס עכ"ל ותמהני על הר"ן שכתב שדעתו של הרמב"ם דמאי דאמרינן אסור היינו אסור בשתייה ודאמרי' שרי שרי לגמרי ואולי שהיתה להר"ן נוסחא אחרת בדברי הרמב"ם ז"ל וכתב הר"ן על דברי הרמב"ם שאינו מחוור שהרי הסכימו הגאונים לפסוק הלכה בנצוק שהוא חיבור ואפי' מוריק אריקי מן החבית לכלי ונגע נכרי בחבית מה שבכלי אסור וכ"ש מה שהוא בחבית עצמו שהוא חבור זה לזה ואסור עכ"ל ולפי דבריו איני יודע למה הוצרך להקשות בו מהסכמת הגאונים ועדיפא מינה ה"ל לאקשויי שהוא בעצמו פסק שם בסמוך דנצוק חבור וקשיא דידיה אדידיה ואיהו לדידיה איכא לתרוצי דלא דמי דע"כ לא אמרי' נצוק חבור אלא בנצוק ליין שנאסר מחמת מגע ממש אבל הכא דלא נאסר יין זה שלמעלה מן הנקב מחמת מגע ממש אלא מפני שאלולי שהניח אצבעו היה יוצא כולו ונמצא כולו בכח מכחו ועוד דבעבידתיה טריד להציל את היין אע"ג דאסרי' ליה משום חומרא די"ל מ"מ לא החמירו בנצוק דידיה דהא נצוק דמגע ממש הוי כהלכתא בלא טעמא אלא דמשום חומרא די"ל אסרוהו ובכה"ג דאיהו גופיה לא מיתסר אלא משום חומרא לא רצו להחמיר בנצוק דידיה ואף ע"פ שזה עדיף מנצוק שהרי הוא חבור לו ממש מ"מ כיון שהחמירו בו לאסרו אפי' בהנאה לא רצו להחמיר במה שלמטה ממנו לאסרו אפי' בשתיה ורמז כהשוות מדותיהם בזה לאסור מה שאוסרים אפי' בהנאה ולהתיר מה שמתירים אפי' בשתיה ומשמע ליה ז"ל הכי מדסתם רב פפא ואמר עד ברזא אסיר ומידך שרי משמע דאסיר אסיר לגמרי קאמר ואפי' בהנאה וכן שרי שרי לגמרי קאמר ואפי' בשתיה ואע"ג שהר"ן לפי שיטתו דאסר בשתיה מן הנקב ולמטה נתן טעם למה שאמר ר"פ שרי סתם מ"מ פשטא דלישנא משמע דשרי לגמרי קאמר ואפילו בשתיה כנ"ל לדעת הרמב"ם ז"ל ומ"מ גם הרשב"א בת"ה הקשה על מי שמתיר מן הנקב ולמטה אפילו בשתיה דל"מ למאן דאסר בנצוק פשיטא דאסר הכא אלא למאן דשרי בנצוק משמע ודאי דבכל כי הא מודה דהוי חיבור והיאך אפשר שיהא מה שלמעלה אסור ומה שלמטה ממנו השוכב תחתיו מותר בשתיה ואין זה נכון ועוד הביא ראיה הראב"ד מדתנית פ"ב דמסכת טבול יום חבית שניקבה בין מתוכה בין מצדיה וכו' וגם הר"ן כתב ראיה זו של הראב"ד וכתב הרשב"א שעוד הביא הראב"ד ז"ל ראיה מדתני' בתוספתא דדמאי קרא שם בשולי החבית לא ישתה תשוליה מפני שהן מעורבים והם אפי' לאיסור דמאי הקל חוששין למשקים המעורבים כ"ש לאיסור י"נ החמור ע"כ והוא ז"ל תפס לפסוק דמן הנקב ולמעלה אסור אפילו בהנאה ומן הנקב ולמטה אסור בשתיה ומותר בהנאה וגם הרא"ש תמה על רש"י שכתב והיאך שרי בשתיה והעלה שמה שלמטה אסור בשתיה ומה שלמעלה אסור בהנאה וכן דעת הר"ן . ולענין הלכה כיון דכל הני רבוותא מסכימים לאסור מה שלמעלה בהנאה ומה שלמטה בשתיה הכי נקטינן : **והרא"ש** כתב בתשובה יין שהיה יוצא דרך הנקב אם הניח ידו הנכרי ע"פ הנקב ועכב את היין מלצאת כל היין שבנאד אסור עכ"ל ולכאורה משמע דאפילו מן הנקב ולמטה קא אסר וכדברי ר"ת דמדמי ליה לגישתא אבל מאחר שכתבתי שבפסקים דחה דבריו אין לומר שבתשובה פסק כמותו אלא י"ל לענין איסור שתיה איתשיל ומש"ה אהדר כולו אסור אבל לענין איסור הנאה ודאי יש חילוק ביניהם · א"נ דס"ל דנכרים בזמן הזה לא בקיאי בניסוך ואין שם איסור הנאה כלל וכונו שוה לאסור בשתיה אי נמי בניקב בשולי הנאד איירי א"נ דסתם נקב דנאד הוי כאילו הוא בשוליו דאפילו ניקב באמצע שוי הוא לצאת כל היין שבו דרך שם **וכתב** הר"ן דלפעה זו דמה שלמטה אסור בשתיה משום חבור נ"ל דלאו דוקא שרי בהנאה בפני עצמו דמ"מ כיון דכמעורב חשבינן ליה דלא ימכר כל החבית חוץ מדמי איסור שבה : וכתב הרשב"א בת"ה כארוך דהא דעד ברזא אסור בהנאה היינו דוקא כשיש שם ישראל שהיה יכול להצילו וקדם הנכרי והציל ונגע בו שאילו לא נתכוון אלא להצלת יין כמה בו להציל הרי יש ישראל שהיה יכול להצילו אבל אם אין שם ישראל שיכול להציל כותו אי אפשר שהוא מותר דלא גרע ממדדו ביד או ברגל עכ"ל ואע"פ שכתב שם וגם בתשובה הדבר בדרך אפשר אחר כך כתבו בדרך ודאי וכ"כ מדבריו בת"ה הקצר וכבר נתבאר גבי חבית שנסדקה שזה דעת הראב"ד ושאין כן דעת הרא"ש ז"ל · ונראה דלהרי"ף והרמב"ם דאסרי בהנאה במדדו ביד או ברגל איפשר דה"נ אפילו שאין שם ישראל שיוכל להציל נמי אסרי בהנאה כיון דנוגע ביין בידו ממש ואיפשר לחלק ביניהם כמ"ש לדעת הרמב"ם במה שהתיר מה שמן הנקב ולמטה בשתיה : **ומ"ש** רבינו כסברת רש"י וסברת ר"ת כבר נתבאר ומ"ש בסברת רבינו תם הוא דעת הרמב"ם שנתבאר וגם הרשב"א כתב סברא זו בשם ר"ח ומ"ש בשם רב אלפס אינו מבואר בדבריו ומ"מ כבר כתבתי שזו שטת הראב"ד והרשב"א והרא"ש והר"ן והכי נקטינן · ולשון רבינו אינו מדוקדק שכתב תחלה סתם מה שמן הנקב ולמעלה אסור אפילו בהנאה שמשמע מלשון זה שכן הוא מוסכם לדעת הכל ואינו כן שהרי רש"י מתירו בהנאה וכך ה"ל לכתוב לרש"י בין מה שלמעלה מן הנקב בין מה שלמטה ממנו אסור בשתיה ומותר בהנאה ולר"ת הכל אסור בהנאה ולר"ח מה שלמעלה מן הנקב אסור אפילו בהנאה ומה שלמטה ממנו מותר אפי' בשתיה ולרב אלפס מה שלמעלה אסור בהנאה ומה שלמטה מותר בהנאה ואסור בשתיה וכן עיקר : **וכבר** נתבאר בסימן זה דע"כ לא שריא מה שלמטה בהנאה אלא כשהניח ידו ע"פ הנקב ולא הכניסו עד חלל החבית וה"ה לסותם הנקב בברזא קצרה שאינה עוברת כל עובי השוליים אבל אם היו אצבע או הברזא עוברים עד שולי החבית בין שלמעלה בין שלמטה אסור בהנאה לד"ה משום דהא איכא שכשוך ונתבאר שם דה"ה למוציא ברזא התחובה בנקב ועוברת כל עובי השולים שהכל אסור בהנאה לד"ה : ואם הוציא ברזא התחובה בנקב ואינה עוברת כל עובי השולים נתבאר משפטו ג"כ שם : **ואם** לא נגע אלא בקילוח היוצא כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה יין שיוצא דרך הנקב.אם הניח נכרי ידו ע"פ

ע"פ

דרישה

מאחר כא דרב פפא ולא דברי הכל היא דרבנן לית להו דרב פפא הלכך לית הלכתא כוותיה וכולו אסור בשתייה ומותר בהנאה עכ"ד רש"י ובזה נחלקו הפוסקים כמ"ש בפרישה [יד] מה שמן הנקב ולמעלה אסור בהנאה ז"ל ב"י לשון רבינו אינו מדוקדק שכתב תחילה סתם מה שמן הנקב ולמעלה אסיר אפי' בהנאה דמשמע שזהו מוסכם לדעת הכל ואינו כן שהרי לרש"י מותר בהנאה וכך הל"ל לרש"י בין מה שלמעלה בין מה שלמטה מותר בהנאה ולר"ת הכל אסור בהנאה כו' ונ"ל ליישב דרבינו סודר לפי סוגיית הגמרא דמתחיל אמר רב פפא ועד הברזא אסור ומידך שרי ומפרש ר"ח דלאסור בהנאה ושרי אפי' בשתייה ופסק כרב פפא ובתר הכי מייתי בגמ' כתנאי ופסק רש"י כחכמים לכן כתב אחר כך דעת רש"י ובתר הכי דעת ר"ת דס"ל גם כן דלית הלכתא כרב פפא ולא מטעמיה ובתר הכי דעת הרי"ף דס"ל הלכתא כר"פ אלא שמפרש מותר היינו בשתייה וכמ"ש בפרישה [טו] ולרב אלפס שלמעלה אסיר בהנאה ושלמטה אסור בשתייה וכן עיקר וז"ל הרא"ש עליו ודבר תימה הוא להתיר דהיתר ואיסור בדבר לא שייך בכלי אחד שיתערב יחד שיפריד ההיתר מן האיסור להתירו בשתייה הלכך נראה לפרש דבהנאה קאמר אבל בשתייה ודאי אסור והיין דעלויה ברזא ליסור בהנאה דכל מה שסומו לצאת הוי כאילו נגע בכלי' [טז] ואם לא נגע אלא בקילוח היוצא בזה כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה כו' כל היין שבנאד אסור

פרישה

האיסור לגמרי ולהתיר המותר לגמרי : (לד) ורש"י אוסר כולו בשתייה כבר כתבתי בדרישה דרש"י מפרש הא דאסר רב פפא היינו דוקא בשתייה משום דס"ל לרש"י הואיל והנקב בר א"ס לשכשך וס"ל כהרמב"ם דאין הנגיעה אוסרת בהנאה אם לא על ידי שכשוך (או י"ל משום דמשוי ליה טריד בהצלת היין וא"א להפריד התחתון מן העליון וקי"ל עכ"ה) וס"ל לרש"י דלית הלכתא כרב פפא אלא כחכמים שאסרו הכל : (לה) ור"ת אוסר כולו בהנאה גם ר"ת לא ס"ל הלכה כרב פפא ולא מטעם דרש"י דהואיל ודרב פפא לאו ד"ה הוא הלכה כרבנן אבל שאר הפוסקים ס"ל דהואיל ורב פפא היא בתראה וס"ל כרבי יהודה ראוי לפסוק הלכה כמותו ולזה הסכים רבינו תם אלא שס"ל דאין הלכה כרב פפא מטעם דרבא פליג עליה גבי בת גישתא בפרק השוכר את הפועל גבי ההוא גברא דאסיק חמרא בגישתא ובת גישתא (גמרא בע"א דף ע"ב ובדף כ"ט ע"ב פירשו התוספת שהוא ב' קנים חלולים ומדובקים ראשיהם מלמעלה מניחים הקנה האחד הארוך תוך החבית והוא הנקרא גישתא והקנה המדבק לו נקרא בת גישתא ומוצצין בבת גישתא ויוצא כל היין דרך שם במציצה אחד עד מקום שהגישתא מגעת ואם מניח אדם אצבעו על הבת גישתא לא יצא עוד א"ל שיסור וימצוץ עכ"ה) אתא נכרי ואנח ידיה אגישתא ואסריה רבא לכוליה חמרא ומפרש ר"ת דמיירי התם אפי' לא הגיע הקנה עד שולי חבית נאסר הכל לפי שכולו מתנועע לעלות לצאת ופסק רבינו תם כרבא דגם הוא בתרא וגדול מדרב פפא בחכמה ובמנין (לו) ולרב אלפס שלמעלה אסור בהנאה ושלמטה אס' בשתיה גם הרי"ף ס"ל דהלכה כרב פפא ומפרש הא דקאמר רב פפא אסור היינו אסור בהנאה והואיל ומה שלמעלה אסור בהנאה לא מסתבר ליה להתיר את שלמטה בשתיה שהוא מונח עליו ונוגע בו ומעורבים יחד וכתב הר"ן הא דלמטה מהנקב מותר בהנאה ל"ד דשרי בפני עצמו דא"מ דכמעורב חשבינן ליה אלא ימכר כל החבית חוץ מדמי איסור שבה עכ"ל וכ"פ בש"ע וכל זה מיירי דוקא בהניח ידו על פי הנקב אבל הכניס אצבעו או ברזא נתבאר לעיל . (לז) כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה

סי'

יין שיוצא דרך הנקב אם הניח הנכרי ידו על פי הנקב ועכב היין מלצאת כל היין שבנאד אסור (לט) [יז] אבל אם לא נגע אלא בקילוח היוצא היין מותר אפילו אם נגע במתכוין (מ) ויראה מדבריו שמתירו אפילו בשתייה והראב"ד אוסר (מא) ואם היין יוצא והוא בענין שיצא כולו אלמלא הניח הנכרי ידו עליו כגון שעושין מניקה כפופה ונותנין ראשה האחד בתוך היין בחבית ומוצצין ויוצא כל היין שבחבית אם נתן הנכרי ידו שם ומנעו מלצאת הכל אסור בהנאה :

[יח] מגע נכרי שלא בכוונה ע"י ד"א כגון שיש לו קנה בידו ונגע בו ביין שלא בכוונה או בכוונת מגע אלא שאינו יודע שהוא יין רש"י

אוסר

ע"פ הנקב ועכבו מלצאת כל היין שבנאד אסור כבר ביארתי דעתו בזה : **ומ"ש** אבל אם לא נגע אלא בקילוח היוצא היין מותר אפילו נגע במתכוין וכתב עליו רבינו שיראה שמתירו אפילו בשתיה ויש לתמוה היאך אפשר שהרא"ש מתירו בשתיה דהא אית ליה דנצוק חיבור כמ"ש רבי' בסימן קכ"ו · ומיהו אפשר שמ"ש בתשובה היא לפי דעתו שהוא סובר מכח ההלכה דנצוק אינו חיבור אלא שראה הגאונים ורש"י והרי"ף שסוברים דניצוק חיבור כמבואר בפסקיו ס' השוכר את הפועל ולפי מה שפירשתי לעיל תשובה זו דכל היין שבנאד אסור דקאמר היינו לומר דאסור בהנאה אפשר דמ"ש אבל אם לא נגע אלא בקילוח היוצא היין מותר אינו אלא להתירו בהנאה אבל לא בשתיה ואפשר דאיין הנשאר בנאד קאמר ואפי' בשתיה שרי ליה משום דמיירי בשאין הקילוח מקלח בכלי אלא ע"ג קרקע והולך לאיבוד וניצוק ההולך לאיבוד לאו נצוק הוא כמו שכתב המרדכי בפ' ר' ישמעאל (טו) א"נ דחשיב נצוק בר נצוק דיין שלמעלה מן הנקב מחובר לקלוח ויין שלמטה מן הנקב בסמוך מחובר לשלמעלה ממנו שהוא מקום מגע הנכרי הוי נצוק בר נצוק ובחד מהני גווני איכא לפרושי מ"ש בספר התרומה שאם נגע נכרי בקילוח היוצא אין בכך כלום לאסור מה שבפנים עכ"ל והיותר נראה דלטעמא דר"ת אזיל סה"ת דלית ליה נצוק חבור אבל למאן דאית ליה נצוק חבור ודאי אסור וכ"כ רבי' ירוחם אם הנכרי נגע בקילוח הכל אסור בהנאה כאילו נגע בכל היין : ומ"ש שהראב"ד אוסר נראה דהיינו מ"ש לעיל שכתבו הרשב"א והר"ן בשמו לאסור במה שמן הנקב ולמטה מטעם שהוא מחובר במה שלמעלה מן הנקב וה"נ הוי חיבור מטעם ניצוק · ומשמע דבהנאה נמי קאמר דאסר ליה הראב"ד מדסתם וכתב הראב"ד אוסר ולא כתב הראב"ד אוסר בשתיה :

והכלבו כתב בשם הראב"ד שאם נגע נכרי בקילוח היוצא מן המרזב ונגע בקילוח המקלח בתוך מאי דלהדי ברזא דהיינו קילוח מתוקן שעמד במרזב אסור ונאסר מתורת נצוק דמאי דברזא ואסור בשתיה וכל היין האחר שבתוך הקנקן הוי נצוק בר נצוק ומותר בשתיה עכ"ל ונראה דמיירי ביש קנה בנקב החבית דאז שייך לפלוגי בין קילוח שעמד ממרזב לשאר יין הא אם אין קנה בנקב החבית כולו אסור משום נצוק: ואם היין יוצא והוא בענין שיצא כולו אלמלא הניח ידו עליו כגון שעושין מניקה כפופה ונותנין ראשה האחד בתוך היין שבחבית וכו' בפרק השוכר את הפועל (עב :) ההוא גברא דאפיק חמרא בגישתא ובת גישתא אתא נכרי ואנח ידיה אגישתא אסריה רבא לכוליה חמרא ומסיק בגמרא דאפילו לת"ד נצוק אינו חיבור מודה הכא דאסור משום דכולי חמרא אגישתא ובת גישתא גריר ופרש"י גישתא ובת גישתא · תותבין שני קנים בשיפוע ומדביקים ראשיהם שלמעלה ושניהם פונים למטה ומכניסים אחד מן הראשים בחבית מליאה עד שמגיע לשוליה וראש קנה השני נותן בפיו ומוצץ מעט עד שעולה היין ושומטו מפיו ומניח חבית ריקנית כנגד הקילוח ויין עולה מאליו כולו מחבית לחבית · אנח ידיה אגישתא · נגע בראש זה המקלח · לכוליה חמרא · אפילו מה שבכלי הראשון · אגישתא ובת גישתא גריר · שהרי מאליו עולה וה"ל כנוגע בחבית ממש דה"ל כחבית אריכתא: מגע נכרי שלא בכוונה על ידי דבר אחר כגון שיש לו קנה בידו ונגע ביין שלא בכוונה וכו' בפרק רבי ישמעאל (נז ·) ההוא עובדא דהוה בבירס דההוא נכרי דהוה סליק בדיקלא ואייתי לוליבא בהדיה דקא נחית נגע ברישא דלוליבא בחמרא שלא בכוונה שרייה רב לזבוני לנכרים אמר ליה רב כהנא ורב אסי לרב והא מר הוא דאמר תינוק בן יומו עושה יין נסך א"ל אימר דאמרי אנא בשתיה בהנאה מי אמרי כך היא גירסת רוב הספרים וכתבו המפרשים שכך היא גירסת רש"י ולפי גירסא זו למדנו מכאן דמגעו ע"י דבר אחר שלא בכוונת מגע אוסר בשתיה והקשו התוספות והרא"ש והרשב"א על גירסא זו כמה קושיות ואע"פ שהר"ן מתרגם לדעת רש"י הם ז"ל הסכימו לגירסת הרי"ף ורבינו חננאל וכה"ג ותשובת הגאונים דלא גרסי ברישא דלוליבא אלא נגע בחמרא דהוה ליה מגע נכרי בגופו שלא בכוונה אבל מגע ע"י דבר אחר שלא בכוונה שרי אפילו בשתיה וכדאמר בגמרא (ס :) גבי נטל את החבית וזרקה לבור מחמתו התם דקא אזיל מיניה דמשמע לפום פשטא דהיינו נגיעה ממש שנוגע ביין ע"י החבית ואפילו הכי בחמתו דהוי שלא בכוונה שרי אפילו בשתיה משום דהוי מגעו

ע"י

בקלות הכל אסור דאחשבי' נכרי וקא מנסך ליה וה"ה כשהיין הולך מעצמו לאיבוד כדכתב הרשב"א בת"ה הארוך ומביאו ב"י בסי' קכ"ו ע"ש וא"כ היאך כתב רבינו כאן דברי הרא"ש בתשובה להתיר מגע נכרי בקלות מטעם שהולך לאיבוד ולקמן בסימן קכ"ו הביא דעת הראב"ד דאוסרו · ונראה שיש ליישב זה ולומר דהיינו דכתב רבינו כאן ויראה מדבריו שמתירו אפי' בשתייה והיינו משום דס"ל דאפי' בקלוח כיון שהולך לאיבוד לא אמרינן בזה נצוק חבור לאסור מה שבפנים אבל הראב"ד אוסר והיינו משום דס"ל דאע"ג דהולך לאיבוד הנכרי אחשביה וקא מנסך ליה כמו שכתב רבינו בשמו בסימן קכ"ו ולפיכך בסימן קכ"ו כתב רבינו בסוף דברי הראב"ד דאוסר בנגע נכרי בקילוח ההולך לאיבוד ודעת א"א הרא"ש כרש"י והוא מפני שכ"כ בתשובה זו שהביא כאן ובזה התיישב מה שהיה קשה לב"י דלא מנא זה להראב"ד דאוסרו דהלא מבואר הוא כך מדבריו שהביא רבי' בסי' קכ"ו ומביאן הרשב"א בת"ה הארוך ועתמ"ש בסי' קכ"ו ס"ג בס"ד · כ' המרדכי פר"י דנכרים בזה"ז דלא בקיאי בטיב עכו"ם ולאו בני ניסוך נינהו כל מגען נקרא מגע שלא בכונה ולכן אם נגע נכרי ע"י ד"א אע"פ שהוא יודע שהוא יין וכוון ליגע מותר אפילו בשתייה עכ"ל ונראה דה"ה אפילו נגע בידו אם לא כיון ליגע אלא למדידה או להציל את היין כשאין שם ישראל דבנכרי שידע בטיב עכו"ם לא היה אסור בהנאה אלא בשתייה השתא דנכרים אינן יודעין בטיב עכו"ם שרי אפי' בשתייה כמ"ש הרמב"ם ומביאו רבינו בתחלת סי' זה גבי ישמעאלים וכ"כ מהרמ"א בספר דרכי משה ופסק כך בהגהת ש"ע וה"ה בכל שאר דוכתי דאם היה נכרי עושהו נסך אינו אלא לאסרו בשתייה עכשיו מותר אפילו בשתייה וכ"כ בש"ע כאן סעיף ז' וז"ל יש מי שאומר וכו' עד וכן כל כיוצא בזה · ומה שכתב מהר"ל חביב בתשובה סי' מ"א דדוקא במגעו על ידי ד"א שרי בשתייה אבל לא בנגע בידו וז"ל דבנגע בידו אין להתיר בשתייה כיון דאם היינו מחזיקין אותו דיודע בטיב עכו"ם היה היין אסור אפי' בהנאה והשתא נחתינן חד דרגא ונתיר אותו בהנאה לא בשתייה עכ"ל לא כתב כך אלא לשיטת הרמב"ם דלא התיר במדדו בהנאה אלא במדדו בקנה (אבל במדדו בקנה אבל במדדו בהנאה אלא במדדו בקנה) אבל במדדו ביד אסור אפי' בהנאה וכן בחביתא דאישתקל ברזא דאידרי נכרי ואנח ידיה עלויה דלר"ת כולו אסור בהנאה ולרב אלפס ולר"ח דמה שלמעלה אסור בהנאה א"כ בנכרי בזמן הזה מותר בהנאה ואסור בשתייה · אבל לרוב הפוסקים דמדדו ביד נמי מותר בהנאה אפי' ביודע בטיב עכו"ם וכן באנח ידיה על הנקב או אפי' תחב בו אצבעו או ברזא ארוכה היכא דלא היה שם ישראל להציל דהכל מותר בהנאה אפי' ביודע בטיב עכו"ם דבעבידתיה הוא דטריד להציל את היין כדכתב הראב"ד והרשב"א השתא נכרי בזמן הזה במודד ביד או אנח ידיה עלויה ולא היה שם ישראל שרי אפי' בשתייה וע"ז יש לסמוך הלכה למעשה ומי שרוצה להחמיר יחמיר לעצמו ולא יפסיד ממון ישראל שלא כדין ותו דהרי כתב בת"ה סי' ר"ד דבו"כ דאקילו ביה רבוותא בזמן הזה בכמה דוכתי לא דייקינן כולי האי להחמיר ומביאו ב"י בסימן קכ"ו · ותו דעל כמה קולות שהקילו גבי יין הביא הסמ"ג הא דגרסי' בירושלמי פ' אחד דיני ממונות אמר רב יהודה אין מדקדקים ביין נסך ואמר שעל כיוצא בענינים אלו אמר כן · גם לשם כתב דפוסקין רבותינו שגזרת הקדמונים שיין של נכרים בזמן הזה אסור בשתייה ומותר בהנאה וכו' והאריך ע"ש וא"כ במגעו כשלא נתכוין אלא להצלה או למדידה שרי אפי' בשתייה בזמן הזה ועוד כתב הרא"ש בתשובה כלל י"ח סי' א' דאנן מקילין ביין נסך וכסברא מועטת תולין להקל בכמה מקומות בתלמוד וכן בתשובת הגדולים מ"מ רגלים וסעד לדבריהם מצאו :

נכרי

דרכי משה

(טו) וז"ל פא"מ שמעתי שודם הנכרי היין הנשפך לארץ והתירו משום דהוי כזורק מים לטיט עכ"ל ומשמע דס"ל דנצוק בה"ג אינו אוסר אמנם אם נגע בקילוח קודם שירד לארץ

כתב

פרישה

כו' עד כל היין שבנוד אסור הייתו אסור הא דקאמר אסור בשתייה אבל בהנאה מותר והטעם דנכרים בזמן הזה לא בקיאי בניסוך ואין שם איסור הנאה כלל וע"ד : (לט) אבל אם לא נגע אלא בקלוח היין היוצא מותר אף על גב דס"ל להרא"ש נצוק חיבור כמ"ש בשמו בסימן קכ"ו יש לומר דאיין הנשאר בנאד קאמר ומיירי שאין הקילוח מקלח בכלי אלא על גבי קרקע ונצוק ההולך לאיבוד לאו נצוק הוא כמ"ש המרדכי פרק רבי ישמעאל אי נמי דחשיב ניצוק בר ניצוק דיין שלמעלה מן הנקב מחובר לקילוח והיין שלמטה מן הנקב בסמוך מחובר לשל מעלה ממנו שהוא מקום מגע נכרי והוה נצוק בר נצוק וע"ד : (מ) ויראה מדבריו שמתירו אפי' בשתייה דייק מדבריו דמדקאמר אסור שפירושו אסור בשתייה ובהנאה ליכא למימר שאסור דהא ס"ל כהרי"ף דלא אסור בהנאה אלא מה שלמעלה מהנקב אבל מה שלמטה מהנקב מותר בהנאה אלא ודאי הא דקאמר אסור ר"ל אסור בשתייה ומותר בהנאה וכמ"ש הטעם בסמוך א"כ מוכרח מזה הא דקאמר מותר דר"ל אף בשתיה ולכן הביא רבינו לכאן ריש דברי התשובה אם הניח הנכרי ידו על הנקב כו' אף על פי שכבר ביאר רבינו דין זה כתבו כאן להוכיח מיניה הא דקאמר הרא"ש מותר דמותר אפי' בשתייה וא"ת מאחר שהעליון אסור בשתייה איך אפשר לומר שהתחתון יהא מותר הואיל והעליון נוגע בו ומעורב בתוכו וכמו שהקשה הרא"ש עצמו ואפשר לומר דהואיל ואיסור זה אינו אלא חומרא בעלמא לכך התירו בתחתון להתירו בשתייה דדוקא כשהעליון אסור בהנאה דמדינא אסור אין להתיר התחתון בשתייה הואיל וזה האסור נוגע ומעורב בו אבל כשאין העליון אסור אלא בשתייה שזה חומרא בעלמא לא החמירו בתחתון : (מא) ואם היין יוצא והוא בענין שיצא כולו כו' דין זה נלמד מבת גישתא שכתבתי בסמוך ורבינו מפרש בת גישתא כרש"י שהכל יצא דרך זה הנקב ולא כר"ת וכמ"ש בסמוך בשמו ומה שמסיים שם רבינו הכל אסור בהנאה צ"ל שכ"כ לפי סברתו שכתב אדברי הרי"ף וכן עיקר דס"ל בסמוך מה שלמעלה מהנקב אסור בהנאה הלכך כאן שכולו מוכן לצאת דרך זה הנקב כולו אסור בהנאה אבל רש"י

דס"ל

דרישה

אסור וז"ל ב"י מאחר שכתבתי שבפסקיו דפסק דברי ר"ת שאסר הכל בהנאה א"א לומר שבתשובה פסק כמותו אלא י"ל דלענין איסור שתייה אתא ומ"ה אהדר כולו אסור אבל לענין הנאה ודאי יש חילוק ביניהן א"נ ס"ל דעכו"ם בזמן הזה לא בקיאי בניסוך ואין שם איסור הנאה כלל וכולו טוה לאסור בשתיה אי נמי בניקב בשולי הנאד איירי · אי נמי דסתם נקב דנאד הוי כאילו הוא בשוליו דאפי' ניקב באמצע עשוי הוא לצאת כל היין שבו דרך שם עכ"ל ולפי תירוצים אחרונים הללו קשה קצת מ"ש ואם היין יוצא והוא בענין כו' דמשמע כאילו עד כאן לא דיבר מזה כלום ולפי תירוצים הללו הם וכו טעמו שאוסר לכל היין שבנאד אלא שי"ל כיון שבתשובה שמיתי אין כוונתו לאשמועינן אלא סיפא ולא רישא לכך חזר וכתב דיכא גיפא דגמ' מה דאיתמר בזה ואפשר שרבינו סובר ביאור דברי הרא"ש כתירוצים ראשונים ולכך כתב מ"ש וב"י אמר שרצה דברי רבינו ביאר גם דברי הרא"ש כן : [יז] אבל אם לא נגע אלא בקלוח היין היוצא מותר כבר כתבתי בפרישה בשם ב"י דאף על גב דס"ל להרא"ש נצוק חבור יש לומר דאיין שנשאר בנאד קאמר ומיירי שאין הקלוח מקלח בכלי אלא ע"ג קרקע ונצוק ההולך לאיבוד לאו ניצוק ה"א ע"כ אבל קשה לפ"ז הא כתב לקמן סימן קכ"ו בשם הראב"ד דדוקא כשהעכו"ם מערה לנייט הכל מותר אבל ישראל מערה לנייט ובא עכו"ם ונגע בקילוח הכל אסור וכאן כתב היין מותר וליכא למימר דהראב"ד פולק על דעת הרא"ש וכמ"ש ב"י שם דדעת הראב"ד דלא כדעת המרדכי דפ' ר"י וכאן כתב ב"י דדעת הרא"ש כדעת המרדכי · דאם כן ה"ל לרבינו לכתוב פלוגתתם כאן או בסימן קכ"ו ולכתוב הסכמתו כדרכו בכל מקום ולא לכתוב כאן סימן קכ"ד כדעת הרא"ש סתם ובסימן קכ"ו כדעת הראב"ד סתם וא"ל דמ"ש בסימן קכ"ו דאם נגע העכו"ם בקלוח הכל אסור היינו ר"ל מכח נצוק כיון דהולך לאיבוד אלא מכח מגע שנגע בקילוח ומהאי טעמא כל מה שהוא למעלה מהברזא גם כן אסור דה"ל כאילו נגע בקילוח מאחר שודאי יצא וא"ז אבל מה שנשאר מתחת לברזא אין לאוסרו גם מכח מגע ואותו יין שתחת הברזא כתב כאן דהרא"ש התירו ומ"ש הב"י דאיין הנשאר בנוד קאמר ר"ל הנשאר שאינו יוצא לעולם במקום נקב זה אף אם לא היה סתום והיינו מה שהוא מהנקב ולמטה · דהא ע"כ דברי רבינו עדיין אינן מתיישבין בזה דהא מסיק וכתב כאן אדברי רבינו בשם הרא"ש והראב"ד אוסר וצ"ל כפי' וי"ל אפי' מה שאמר למטה מפתת הברזא אוסר ואם כן גם מ"ש בסימן קכ"ו בשם הראב"ד אמרי גם כן אפי' במפתת לברזא והדרי קושיא לדוכתיה למה סתם שם ולא כדעת הרא"ש מיהו יש לומר דרבינו לא בא שם בסימן קכ"ו אלא ללמדינו שאף מה שנשפך ובא לאיבוד אסור ולא הביאו ללמדינו אם נאסר גם מה שלמטה מהברזא או דוקא מה שלמעלה ממנו וכדעת הרא"ש והיותר נראה דהב"י לא כתב שנויא זה אלא שהרא"ש מתיישב בהכי אבל רבינו שהביא דעת הרא"ש כאן ולקמן סתם שם כהראב"ד צ"ל דס"ל כאידך שינויי דכתב הב"י ביישוב הרא"ש ודברי רבינו וק"ל : [יח] מגע נכרי שלא בכוונה ע"י ד"א כו' עד ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל פלוגתתם בגרסת הגמרא כתב המרדכי לפירוש ר"ת שמתיר מגע ע"י דבר אחר כסבור שהאידנא שכר אם כן בזמן הזה נכרים דלאו בני ניסוך נינהו דלא בקיאי בטיב ע"ז ומשויה כתינוק בן יומו היה מתיר מגע נכרי ע"י דבר אחר מע"פ שהוא יודע שהוא יין כיון שאינו בר ניסוך ולא אתי לכלל כוונת ניסוך לשון הרי מוקיה עכ"ל . (ולפ"ז ה"ה אם שתה הנכרי ממנו יש להתירו דהא פיו גרע ממגע ע"י ד"א כדלעיל בב"י דבמגע ע"י ד"א נכ"ע אסור וגבי פיו איכא פלוגתא וכן כתב רבינו שאמר ואפי' בפיו . ומבואר להדיא בתשובת מהרי"ל סימן ל"ם כששתה ממנו ע"י קנה מן החבית שמותר ואף על פי שיש כאן שתים שהיין שנוגע בידו ע"י ד"א וגם נוגע בפיו שהיין שנגע בפיו חוזר

לגם

אוסר בשתייה ור"ת וה"ג ורב אלפס מתירין אפילו בשתייה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל (מב) [יט] נכרי שנגע בנוד שיש בו יין אפילו הוא חסר והגיע דופנותיו זו עם זו מותר אפילו בשתייה (מג) וכן הבית שנסדקה לרחבה והיין מטפטף לצאת ובא נכרי ונתן ידו עליה והכביד עליה עד שהדקה ומנע יציאת היין מותר (מד) וכן התיר ר"ת ברזא שהיתה רפוי בחבית או מגופה שהיה רפויה ובא נכרי ומהדק' (מה) [כ] וכן התיר בחבית שאין שוליה מהודקים והיין יוצא

נכרי שנגע בנוד וכו' מדכתב רבינו סתם משמע אפילו הנוד פתוח וכדכתב להדיא בסוף סימן קכ"ה וכבר התבאר למעלה בס"ד אלא מ"ש רבינו ע"ש הרמב"ם אחז בכלי פתוח וכו' ע"ש ולהרמב"ם מיירי הכא בנוד סתום : **וכן** חבית שנסדקה לרחבה וכו' פירוש דאף על פי דהנכרי הכביד עליה ודוחק היין שבחבית שלא יצא כיון דאינו מזומן ליפול וגם אינו נוגע ביין המטפטף מעשה לבינה בעלמא קא עביד כלבינה הנתונה ע"פ החבית ומכבידה דשרי וה"א בגמרא פ' ר"י דף ס' : ומ"ש וכן התיר ר"ת ברזא וכו' פירוש דהכא נמי אינו נוגע ביין ולא היה המגופה והברזא נופל מן החבית ומעש' לבינה בעלמא קא עביד ושרי ומ"ש וכן התיר בחבית וכו' פי' הכא נמי מעשה לבינה קא עביד שאין היין מזומן לצאת כולו אלא דקרוב הוא שהנכרי יהא נוגע ביין דאע"פ שהוא מתקן בסכין מ"מ ע"י שצריך לדחוק הנעורת בנקב בידו השנייה איכא חששא טובא שיהא נוגע ביין בשעה שיתחוב הנעורת בנקב וע"כ יקח ישראל נעורת בידו וכו' כי אז קרוב לודאי שאף ע"י הסכין לא יגע ביין היוצא אלא בנעורת ומיהו אם היין שותת הרבה אז צריך ליזהר כי אז נוגע הנכרי ביין פי' צריך ליזהר שלא יהא הנכרי תופס בידו השנייה הנעורת כלל כי אז כשהנכרי יהא תופס הנעורת אין ספק שהנכרי הוא נוגע ביין כי למעלה כשאינו שותת אלא מטפטף א"צ ליזהר כ"כ אלא דבהתחלה יקח ישראל נעורת בידו ויתפשנה כנגד הנקב קצת כדי שימנע קצת מהיין לצאת ואח"כ יסלק ידו דהשתא אע"פ דשוב יתפס הנכרי הנעורת בידו השנייה אין לחוש שיגע ביין כי כבר הפסיק מלטפטף מיד שתפס הישראל הנעורת בהתחל' אבל בשותת צריך ליזהר שלא יהא הנכרי תופס בנעורת לא בתחל' ולא בסוף דהשתא אם אינו נוגע הנכרי בידו היין אלא בסכין מותר כלומר אע"פ שודאי נוגע בסכין ביין כשהוא שותת לא אמרי' ננוק הנוד ונאסר היין שבחבית כיון דלא היתה הנגיעה אלא ע"י ד"א ולא היתה כונתו ליגע ביין אלא דבעבידתיה טריד ונגע נכרי ע"י ד"א שלא בכוונה מותר אפי' בשתייה והב"י האריך ומ"ש

הוא

ע"י דבר שלא בכוונת מגע ונמצינו למדים לפי זה דיש חילוק בין מגעו ע"י דבר אחר למגע עצמו דמגע עצמו אפילו שלא בכוונת מגע כלל אוסר בשתיה כדתנן נפל לבור ועלה ימכר ואילו מגע דבר אחר שלא בכוונת מגע אינו אוסר אפילו בשתיה וכתבו התוס' שכ"ש ר"ת הלכה למעשה דמגע נכרי ע"י דבר אחר שלא בכוונת מגע מותר בשתיה וכ"כ המרדכי על הנכרי שהיה מהלך ונגע בכנף בגדו ביין שלא בכוונה והתיר רבינו תם וכתב הרשב"א ה"ה מגעו ע"י דבר אחר בכוונת מגע ושלא בכוונת יין והא דמקשינן בעובדא דרבי יוחנן בן ארזא ור' יוסי בן נסוראי והא קא נגע בנטלא וה"ל מגע נכרי שלא בכוונה ה"ק מסתמא נגע בחמרא שבנטלא כיון שתוחבה בדולא וכן פירש בספר התרומה ז"ל עכ"ל . וכ"כ התוס' דה"פ והא נגע ביין שבנטלא שהוא מלא על כל גדותיו אבל אם היה נוגע ביין ע"י נטלא מזה אינו חושש דשרי אפילו בשתיה וכן כתב הרא"ש דה"פ והא נגע ביה בחמרא כשהוא שואב בנטלא שממזג כלי מלא ומושיטו לחבית נוגע ביין שבכלי וגם רש"י [ז] מצאתי שפי' כן ולפי מה שהעידו עליו המפרשים שהוא גורס נגע ברישא דלולבא נ"ל שהוא מחלק בין מגע נכרי ע"י דבר אחר שלא בכוונת מגע למגעו ע"י דבר אחר בכוונת מגע אלא שאינו יודע שהוא יין דבשלא בכוונת מגע אסור בשתיה ובכוונת מגע אלא שאינו יודע שהוא יין מותר בשתייה . ושלא כדברי רבינו שכתב שהוא משוה שניהם לאסרם בשתיה . והר"ן כתב דלדעת הרי"ף והגאונים שגורסים נגע בחמרא אע"פ שבמגעו ע"י דבר אחר שלא בכוונה מתירין אפילו בשתיה ה"מ שלא בכוונת מגע אבל בכוונת מגע אע"ג דליכא כוונת ניסוך אוסר בשתייה והיינו דמקשינן בעובדא דר"י בן ארזא ות"ל דנגע בנטלא וה"ל מגע נכרי שלא בכוונה והאסור והא התם דליכא כוונת יין ואפ"ה אמרי' דאסור כיון דאיכא כוונת מגע והיינו נמי דתנן אדדו בקנה ימכר אלמא בשתיה אסור אע"ג דהוי מגעו ע"י ד"א שלא בכוונת ניסוך ולדעת ר"ת דסובר דמגעו ע"י דבר אחר אינו אלא כחו כל שהו שלא בכוונה יין אע"פ שהוא בכוונת מגע מותר אפי' בשתיה דהכי אמרינן בעובדא דר"י בן ארזא לא צריכא דקא מוריק אורוקי וכחו שלא בכוונה לא גזרו ולפיכך צריך לפרש דכי מקשינן והא נגע בנטלא לא ממגעו ע"י דבר אחר מקשי אלא ה"ק והא נגע בנטלא שנוגע ביין עצמו כשהוא שואב אותו מן החבית בנטלא ע"כ ולא ידעתי למה חילק הר"ן בין דעת הרי"ף והגאונים לדעת ר"ת במגע נכרי ע"י ד"א בכוונת מגע ושלא בכוונת יין מאחר שכן שוין במגעו ע"י דבר אחר שלא בכוונת מגע ונראה דמשמע ליה ז"ל דיותר ראוי להקל בשלא בכוונת מגע כלל מבכוונת מגע שלא בכוונת יין והלכך רבינו תם דגלי דעתיה בהדיא להתיר בשניהם בשוה גלי הכל הרי"ף והגאונים דלא גלו דעתייהו בכוונת מגע ושלא בכוונת יין משמע ליה דמסתמא אסרי בשתיהם · אבל מדברי התוספות והרא"ש והרשב"א וסה"ת וסה"מ נראה כדברי רבינו שלא חילק בין דעת הרי"ף והגאונים לדעת ר"ת כלל : **כתוב** בהגהות מיימון בפרק י"ב בשם סמ"ק כיון דפירש מגעו ע"י דבר אחר חשיב כחו ולא מגעו מהאי טעמא כשמשיר הנכרי העץ שתוחבין בחבית שקורין הספרי"ל בלע"ז או כשתחבה בתוכו אע"פ שנגע אותו עץ ביין כיון דאיכא למיתלי שהנכרי לאו אדעתיה מותר עכ"ל : כתב המרדכי לפירוש ר"ת שמתיר מגע ע"י דבר אחר כסבור שהוא שכר א"כ בזמן הזה נכרים דלאו בני ניסוך ניהו דלא בקיאי בטיב עכו"ם ומשמשיה ותשיבי כתינוק בן יום א' היה מתיר מגע נכרי ע"י ד"א אע"פ שהוא יודע שהוא יין כיון שאינו בר ניסוך ולא אתי לכלל כוונת ניסוך (יז) לשון ה"ר חזקיה עכ"ל : נכרי שנגע בנוד שיש בו יין אפילו הוא חסר והגיע דופנותיו זו עם זו מותר אפילו בשתיה · כ"כ התוס' והרא"ש בפ"ר ישמעאל אהא דאמר רב פפא נכרי דדרי זיקא חסרה אסיר דילמא מקרקש ורב אשי אסיק דבין מליא בין חסרה שרי משום דאין דרך ניסוך בכך · וכתב הר"ן אין דרך ניסוך בכך ואפילו מקרקש ביה טובא שרי והכי איתא בירושלמי [ח] קדין דמרגיל זיקא מעילה לרע אין בו משום מערה מכלי אל כלי ובקצת הלכות כתוב והוא דקטיר פומיה עכ"ל : וז"ל הרמב"ם בפי"ב העביר נוד של יין ממקום למקום והוא אוחז פי הנוד בידו בין שהיה הנוד מלא או חסר מותר ואע"פ שהיין מתנדנד עכ"ל ונראה מדבריו דדוקא כשאוחז פי הנוד הוא דשרי אבל אם פי הנוד פתוח אסור שהוא כבר שהם אחז כלי פתוח של יין ושכשכו שהוא אסור כמ"ש בפרק הנזכר וכבר נתבאר בסימן זה :

וכן חבית שנסדקה לרחבה והיין מטפטף וכו' בפ' ר' ישמעאל ההיא חביתא דפקעה לארכה אידרי ההוא נכרי חבקה שרייה רפרם בר פפא לזבוני לנכרים וה"מ דפקע לארכה אבל לפותיא מעשה לבנה עביד ופירש"י אבל לפותיא · שאינן נבדלות זה מזה שהרי אגיה העליון יושב על התחתון אלא שיוצא מעט מעט והנכרי הכבידן זו לזו לא הוי נוגע ודוחק יין החבית אלא מעשה לבנה בעלמא קא עביד כלבנה הנתונה על פיהחבית ומכבידתה עכ"ל · ורבינו כתב דין אסתדיק לארכה לעיל בסימן זה ושם נתבאר וכאן כתב דין אסתדיק לפותיא : **וכן** התיר ר"ת ברזא שהיתה רפויה בחבית וכו' כ"כ התוס' והרא"ש שם גבי הא דאמר רב אשי זיקא בין מליא בין חסרא אסור משום דאין דרך ניסוך בכך ה"נ אין דרך ניסוך בכך וגם הגהות מיימון כתבו בפי"ב מהמ"א בשם רשב"ה על בת ישראל שידה אחת על הברזא וידה אחת לבקש האבן להכותה ובאה נכרית והכניסתו קצת בחבית נ"ל לדמויי לחביתא דפקעה לפותיא דקאמר דמעשה לבנה קא עביד ושרי אפילו בשתיה אף ע"ג דלא אפשר שלא יצא היין דרך הסדקים אפ"ה כיון שאגיה מזומנת ליפול אגיה הולך ואגיה היכך אינו אלא כמדבק שתי לבינות ה"נ כיון שהברזא תחובה בכד ומעשה לבנה בעלמא עשתה הנכרית כי בלא כחה נמי אין היין יצא מן החבית ודמי לנוד מלא ונכרי מניח אצבעו עליו ושוקע דשרי ועוד כיון דבת ישראל מעורב בו מותר וכן השיב ר"ת עכ"ל · ולעיל בסימן זה כתבתי דברי המרדכי ודברי הג"א בזה : **וכן** התיר בחבית שאין שוליה מהודקין וכו' עד שיסתום היטב כ"כ התוס' והרא"ש בפר"י אהא דאמר רב אשי זיקא בין מליא בין חסירה שרי משום דאין דרך ניסוך בכך הכא נמי אין דרך ניסוך בכך . וגבי חביתא דפקע ואתא נכרי והדקה דאמרי' דלפותיא אפי' בשתיה שרי משום דמעשה לבנה עביד כתב הרא"ש מכאן נראה לרשב"ם שאם החבית מטפטף יין דרך השולים שיכול נכרי להדק נעורת בסכין דהוי כמו לפותיא דהכא וכמעשה לבנה מיהו אם היין שותת הרבה יש ליזהר כי אז נוגע הנכרי ביין ואם אין נוגע בידו ביין אלא בסכין כיון שאין מתכוין רק לסתום הכלי ולא ליגע ביין נראה דהוי מגע נכרי שלא בכוונה ע"י ד"א כמו נגע ברישא דלוליבא לפר"ת עכ"ל · וכ"כ התוספות שם בשם רשב"ם ורבינו חיבר מה שכתבו גבי זיקא עם מה שכתבו גבי חבית דפקעה לפותיא ועשה מהכל לשון אחד ואיכא למידק כיון דמשום דאין דרך ניסוך בכך הוא דשרי למה הצריכו שיתן ישראל הנעורת אם אפילו יתן הנכרי נמי הו"ל לאיסורי מהאי טעמא ועוד דמשמע דלא התיר ר"ת אלא שיהדק הנכרי הנעורת בסכין ולא שיגע בו ביד וא"כ מה זה שכתב ומיהו אם היין שותת הרבה אז צריך ליזהר כי אז נוגע הנכרי ביין ואם אינו נוגע בידו אלא בסכין מותר וכו' דהא עד השתא נמי לא איירי אלא בתוחב בסכין ואינו נוגע בידו ונ"ל שמה שהצריכו שיתן ישראל הנעורת היינו כדי שיפסיק הקילוח והא אע"פ שיגע הנכרי בידו ביין המטפטף אין בכך כלום דמאחר שאינו אלא מטפטף אינו חיבור למה שבפנים ומה שכתבו שיהדק הנכרי בסכין מפני שזהו דרכו של תיקון החבית כתב כן ולא למעט שלא יגע בידיו וגבי חבית דפקעה לפותיא באו לומר דהא דמהני נתינת ישראל הנעורת כשלא נחוש לנגיעת ידיו של נכרי ה"מ כשאין היין מקלח ולא שותת אלא מטפטף אבל אם היין שותת וא"ל אם הוא מקלח אסור ליגע הנכרי בידו ביין היוצא משום דהוי חיבור למה שבפנים דלא אמרינן אין דרך ניסוך בכך כשהוא נוגע בידו אבל בסכין שרי שהוא מגעו ע"י ד"א שלא בכוונה · וע"יל שמה שהצריכו ליתן ישראל הנעורת היינו כדי שלא יגע הנכרי בידיו ביין דהשתא כיון דאינו מקלח

ולא

דרכי משה

כתב המרדכי לאסור למ"ד ניצוק חיבור : (יז) וכ"ה בפסקי מהרי"ו דפ' כן הלכה למעשה ואפשר עוד לומר דאפי' נגע בידו אם לא כיון ליגע שרי הואיל ואפי' אם כיון ליגע אינו אוסר רק בשתיה הואיל ואינו עובד כו"ם א"כ שלא בכוונה אפילו בשתיה שרי מידי דהוי אישמעאל שנגע שלא בכוונה דשרי אף בשתיה כמה שכתוב לעיל וצריך להתיישב בדבר כן נ"ל וימים רבים אחר שכתבתי זה מצאתי בתשובת ר' לוי חביב שנדפסו שנת ש"ס סימן מ"א על כיוצא בזה ומשמע שם דבכה"ג נמי יש להתיר רק שאין לפרסם הדבר

שלא

דרישה

לשם וגם מקרי נוגע בכולו בפיו שהרי היה יכול להביאו בפיו ועיין בדרישה בסימן ק"ל מ"ש א"א ז"ל שם ודו"ק עכ"ה) : [יט] נכרי שנגע בנוד שיש בו יין אפי' הוא חסר כו' רבינו כ"כ לפי סברתו כמ"ש בפרישה ודעת הרמב"ם בזה דוקא כשאוחזו פי הנאד הוא דשרי אבל אם פי הנוד פתוח אסיר שהוא סובר שאם אחז כלי פתוח של יין ושכשכו שהוא אסור ב"י

[כ] וכן התיר בחבית שאין שוליה מהודקים כו' עד שיסתום היטב ז"ל ב"י ואיכא למידק כיון דמשום דאין דרך ניסוך בכך הוא דשרי למה הצריכו שיתן ישראל הנעורת אם אפילו יתן הנכרי נמי ה"ל למשתרי מה"ט ועוד דמשמע דלא התיר ר"ת אלא שיהדק הנכרי הנעורת בסכין ולא שיגע בו ביד וא"כ מה זה שכתב ומיהו אם היין שותת הרבה אז צריך ליזהר כי אז נוגע הנכרי ביין ואם אינו נוגע בידו אלא בסכין מותר כו' דהא עד השתא נמי לא איירי אלא בתוחב בסכין ואינו נוגע בידו ונ"ל שמה שהצריכו שיתן ישראל הנעורת היינו מפני שאם היה נותן הנכרי הנעורת היה נאסר היין שבחבית משום דדמי לחביתא דאשתקיל ברזא ואנח נכרי ידיה עלה אבל כשנתן ישראל הנעורת על הנקב ומנע היין מלצאת קצת אף על פי שהנכרי מהדקו בסכין אין בכך כלום שהנקב נסתם כבר על ידי ישראל והיהדק דנכרי מעשה לבינה בעלמא הוא ואע"פ

שהיין

פרישה

דס"ל לעיל דאף מה שלמעלה מהנקב אינו אסור אלא בשתייה נ"ל דגם כאן הוא מפרש אסור בשתייה : (מב) נכרי שנגע בנוד שיש בו יין אפי' הוא חסר כו' לרבותא נקט הכי דהואיל והוא חסר היין שבו מקרקש ומתנדנד אפ"ה מותר משום דאין דרך ניסוך בכך ורבינו לטעמיה אזיל דס"ל דלא נאסר על ידי שכשוך שמשכשך הכלי אלא כשנוגע ביין ועד"ר . (מג) וכן חבית שנסדקה כרחבה כו' ובא נכרי ונתן ידו כו' מותר ביארתי בסמוך בדרישה פירושו וטעמו גבי מש"ר וכן חבית שנסדקה לארכה (כדלעיל סעיף כ"ה עכ"ה) : (מד) וכן התיר ר"ת ברזא שהיתה רפויה בחבית כו' ובא נכרי ומהדקה כו' הטעם כי בלא כח הנכרי נמי אין היין יוצא מן החבית א"נ ה"ל כח ישראל מעורב בו ומותר אסר"י : (מה) וכן התיר בחבית שאין שוליה מהודקים והיין יוצא כו' עד ויבא נכרי אומן ויהדקנה בסכין וה"ה בידיו כיון שאין כאן עוד קילוח אלא טפטוף אינו חיבור למה שבפנים אלא שדרך האומנים לתקן חבית בסכין ב"י אבל בסיפא נקט דוקא בסכין ונלע"ד דמ"ה דקדק רבינו בסמוך גבי אם שותת היין הרבה צריך ליזהר כו' דהואיל והיין שותת הרבה אם יגע הנכרי בידו יאסור דהוי כאילו סתם הנקב בידו או בברזא הלכך צריך ליזהר בשמירתו שלא יגע הנכרי ביין בידו אבל אם יזהר ויראה שלא יעשה אלא בסכין מותר ולפ"ז

לק"מ

חדושי הגהות

ז עיין בכה"ג מ"ש בזה : ח פי' שמוריד היין בנוד מלמעלה למטה בניענועו מעיל לרע הוא כמו מלמעלה למטה פני משה בירושלמי :

עיין

יוצא שיקח ישראל נעורת בידו ויתפשנה כנגד הנקב שימנע קצת מהיין לצאת ויבא נכרי אומן ויהדקנה בסכין בנקב עד שיסתום היטב ומיהו אם היין שותת הרבה אז צריך ליזהר כי אז נוגע הנכרי ביין (מו) ואם אינו נוגע בידו אלא בסכין מותר שאינו מכוין רק לסתום הכלי ולא ליגע ביין (מז) והוי כמו נוגע ע"י ד"א שלא בכוונה ויש מחלקין בין אם בא ליתן הנעורת סביב השולים במקום שמחוברין לדפנות ובין אם בא ליתנו באמצע לפי שבאמצע הוא תוחב הנעורת כנגד חלל החבית ונגע ביין ואסר אבל סביב השולים אינו תוחב כנגד חלל החבית וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק:

קכה (א) **כח** [א] של נכרי כגון שמערה מכלי אל כלי [ב] אם הוא בכוונה שיודע שהוא יין היוצא מהכלי אסור וכתב הרשב"א שאסור אפילו בהנאה וא"א הרא"ש ז"ל אינו אוסרו אלא בשתייה ומה שנשאר ממנו בכלי מותר אפי' בשתייה (ב) ואינו אסור משום נצוק שלא החמירו בכח הנכרי לאסור המחובר

ולא שותת א"נ הנכרי ליגע בידיו כלל ביין אלא מהדקו בסכין בלבד ואע"פ שנגע בסכין ביין המטפטף אין דרך ניסוך בכך וגבי חבית דפקעה לפותיא בלא לומר שאם היין שותת הרבה או הבא לתקן עשוי ליגע ביין וצריך ליזהר בו שלא יגע בידיו אבל כשאינו שותת א"נ ליזהר בו דאינו עשוי ליגע בידו ואפילו אם יגע אינו אוסר כדלעיל ואע"פ שהוא שותת הרבה אם נזהר שלא נגע הנכרי ביין אע"פ שנגע בסכין מותר דהוי כמו מגעו ע"י ד"א שלא בכוונה. ועי"ל שמה שהצריכו שיתן ישראל הנעורת הייתו מפני שאם היה נותן הנכרי הנעורת היה נאסר היין שבחבית משום דדמי לחביתא דאשתקיל ברזא ואנח נכרי ידיה עלה אבל כשנתן ישראל הנעורת על הנקב ומנע היין תלנלאת קצת אע"פ שהנכרי מהדקו בסכין אין בכך כלום שהנקב כבר נסתם ע"י ישראל והיהוק דנכרי מעשה לבנה בעלמא הוא ואף על פי שהיין עדיין מבצבץ ויוצא כל שעדיין לא נתהדק הנעורת אין דרך ניסוך בכך ושרי כי היכי דשרינן בחבית דפקעה לשתיא ותבקה נכרי משום דמעשה לבנה בעלמא קא עביד ואף על פי שהיה היין יוצא מבין החלאים קודם לכן משום דאין דרך ניסוך בכך וזה נראה בעיני הפירוש היותר נכון אלא שמצאתי שכתבו התוספות גבי חבית דפקעה לפותיא על דברי רשב"ם וטוב שישים הישראל המטלית או הנעורת עד שיסתם קצת והנכרי יהדקנו בהיתר כר"ת שכתבתי למעלה עכ"ל משמע דלצופרא דמילתא אמרו כן ולא לעיכובא וגם בהג"א כתוב כלשון הזה כתב רמב"ה נראה בעיני שאם היין יוצא דרך הסדק או סביב שולי החבית ישים ישראל בגד כדי שיפסוק הקילוח ושוב יהדק הנכרי כדי שלא יגע הנכרי ביין ואם לא שם ישראל את הבגד בדיעבד יש שמתירים מה שבתוך החבית עכ"ל ויש לתמוה למה דהא עיכובא משמע דאיכא במילתא שאם יתן הנכרי הנעורת הוי כמנח ידיה על חביתא דאשתקיל ברזא שנאסר היין שבחבית וכן יש לתמוה עמ"ש בסה"ת בשם רשב"ם שאסור לתחוב הנכרי מטלית או נעורת בסדק ובחיבור השולים לסתום מפני שנוגע ביין למה לא אסר מטעם שותם פי הנקב כחביתא דאשתקיל ברזא ואנח נכרי ידיה עלה דמה לי אנח ידיה לאנח נעורת כיון שע"י כך הוא מתעכב לצאת ושמא י"ל דכיון שאין זה נקב גמור אלא סדק לא מחמרינן ביה כולי האי: ועל מ"ש דאם אין נוגע בידו ביין אלא בסכין דהוי מגע נכרי שלא בכוונה ע"י ד"א כמו נגע ברישא דלוליבא לפר"ת איכא למידק דלא דמו דהתם לא ה"ל כוונת מגע כלל ומש"ה מותר אפי' בשתיה לדעת ר"ת אבל הכא איכא כוונת מגע אלא שאינו דעת ניסוך כי אם לעשות מלאכתו ודמי למדדו בקנה דאסרינן ליה בשתיה וי"ל דמדדו בקנה בא"י סבור שנגע בתוך היין עצמו אבל הכא שאינו נוגע ביין עצמו אלא במה שמטפטף ממנו אין לאסור מה שבפנים אפילו בשתיה ועי"ל והוא הנכון דמדדו בקנה מתכוין להכניס הקנה ביין ומ"ה אסור בשתיה אבל הכא אינו מתכוין להכניס הסכין ביין אדרבה מתכוין לסתום בפני היין שלא יצא הילכך איכא לדמויי למגע נכרי על ידי דבר אחר שלא בכוונת מגע כלל דשרי אפי' בשתיה לדעת רבינו תם: **ומ"ש** רבינו שיש מחלקים בין אם בא ליתן הנעורת סביב השולים במקום שמחוברים לדפנות וכו' כן כתבו שם התוס' והמרדכי בשם ר"י וכ"כ סה"ת וסמ"ג וז"ל תחב נעורת או מטלית בסדקים שהיין יוצא בו אם הוא סביב השולים מקום שמתחברים אל דופני החבית שם מותר לפי שאינו תוחב כנגד חלל החבית שראשי השולים מפסיקים שתחובים בחריצים שבדופני החבית סביב סביב והוה ליה טפי מקטפרס ואפילו באמצע חיבור השולים אם אין חלל בסדק אך הנסרים אין מחוברים ודבוקים בחוזק זה לזה כמו כן מותר לנכרי לתחוב שם מטלית או נעורת ובלבד שלא יתחבם ויכניסם עד חלל החבית עכ"ל והרשב"א כתב דבריהם אלו בת"ה אבל הרא"ש לא כתב אלא דברי רשב"ם בלבד וז"ש רבי' וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק: ולענין הלכה כדאי הם הנך רבוותא דשרו לסמוך עליהם: כתב בהגהת אשירי הרוצה לעשות מן המובחר יהדקנו בחבלים ויפסק שתיתת היין ואח"כ יכול לתקנו: כתב הר"ן (סי' ס"ז) שנשאל על נכרי שוטה שנכנס לחצר של יהודי והיה בחצר בית קטנה מלאה יין וראתה יהודית הנכרי בחצר ונכנסה לבקר בית היין ומצאה שהיין יוצא מחבית אחד דרך הנקב שהברזא תחובה בו ונפל מחלוקת על זה אלו אוסרין ואלו מתירין והשיב תמרא מההיא רביתא שרי אפי' בשתיה וראיה מההיא רביתא דכל שאינו יודע בטיב ניסוך תלינן בכל מאי דאפשר שכ"כ רש"י דדוקא רביתא דלא ידעה בטיב ניסוך וכו' ולפיכך אפילו ראינו שנכנס לבית יש לתלות ולומר זרק כלים בשטותו בקנה ומתוך כך נתהדנד ויצא היין ע"כ (יח):

קכה כח של נכרי כגון שמערה מכלי אל כלי וכו' בפרק השוכר את הפועל (עב:) ת"ש המערה מחבית לבור קילוח היורד משפת חבית ולמטה אסור תרגמא רב ששת בנכרי המערה דאתי מכחו אי נכרי המערה אפילו גוזא דחביתא נמי נתסר כח דנכרי מדרבנן הוא דאסור ההוא דנפק לבראי גזרו ביה רבנן ההוא לגוואי לא גזרו ביה רבנן וכתב רש"י הלכה כרב ששת שאין אדם חולק עליו ואם שפך נכרי מן הכלי מותר מה שבכלי וכ"פ התוס' והרא"ש בפר"י (ס') גבי הא דאמר רב ספא נכרי אדנא וישראל אכובא חמרא אסור כלומר שהנכרי מערה יין מדנא לתוך כובא שביד ישראל ואיסור היין שיוצא מדנא כתב הרא"ש דלאסור בשתיה קאמר ושכן פר"ת והכריח לומר שכן דעת רש"י וכ"כ הר"ן בפ' הנזכר גבי עובדא דר"י בן ארזא שכן הוא דעת רש"י וכתב שהבעה"ת כתב בשם ר"י דבהנאה נמי מיתסר וכ"כ מדברי הראב"ד ז"ל ע"כ ודברי בעל התרומה בשם ר"י מבוארים בתוס' בעובדא דר"י בן ארזא ומכריחים לומר שכן דעת רש"י וכ"פ הרשב"א בת"ה: **ולענין** הלכה כיון דמילי דרבנן הוא יש לסמוך על דברי המתירים (א): ומ"ש רבי' ומה שנשאר ממנו בכלי מותר אפילו בשתיה וכו' וכ"כ הרא"ש בפרק השוכר את הפועל וז"ל ההוא דנפק לבראי גזרו ביה רבנן ואסרוה משום כח נכרי ודלא נפק לבראי לא גזרו ביה רבנן ומשום נצוק לא מיתסר דלא החמירו כולי האי בכח נכרי לאסור המחובר ע"י נצוק וכ"כ המרדכי וכ"כ הר"ן לדעת רש"י והתוס' ובסימן קכ"ו כתב רבינו שדעת הרא"ש כרש"י דשרי א וק"ל שכתבו התוס' והרא"ש בפ"ר ישמעאל (נו:) אהא דאמר רב הונא ל"ש אלא שלא החזיר גרגותני לגת וכו' מעשה בא לפני רש"י בנכרי שהריק יין מן הקנקן לכוס שאז

הוא הנכון לפע"ד: ומ"ש ויש מחלקים וכו' פי' דבאמצע כשהוא תוחב הנעורת כנגד חלל החבית ונגע ביין חשיב כאילו נגע ביין שבחבית ע"י נצוק ויש לדמותו למודדו בקנה דאע"ג דבמלאכתיה טריד וה"ל מגע נכרי שלא בכונה ע"י ד"א דאסור בשתייה אבל סביב השולים שראשי השוליים מפסיקין שתחובין בחריצין שבדופני החבית סביב השתא אפי' נוגע ביין אינו נוגע ביין שבתוך החבית אלא ביין היוצא ונופל לארץ ואין לומר כאן נצוק חבור כיון דאיכא הפסקה בראשי השוליים בין יין שבחבית ליין היוצא: **ומ"ש** וא"א הרא"ש לא חילק פירוש הרא"ש מחמיר דאפילו סביב השולים אסור לנכרי לתחוב הנעורת ביד אלא ישראל יתפוס הנעורת והנכרי יהדקנה בסכין אבל לי"ש מחלקין שרי אפי' כשהנכרי תופס הנעורת סביב השולים וע"י סכין פשיטא דמותר אפי' באמצע אף להרא"ש וכ"ש לי"ש מחלקין ופסק ב"י כי"ש מחלקים לקולא:

קכה כח של נכרי בפרק כתרא דע"ז (דף ע"ב) אסיק רב ששת כח נכרי מדרבנן הוא דאסור ההיא דנפק לבראי גזרו ביה רבנן ההוא דלגוואי לא גזרו ביה רבנן וכתב הרשב"א דנפק לבראי אסור אפילו בהנאה וא"כ ההוא דלגוואי נחת חד דרגא דשרי בהנאה אבל אסור בשתייה וכ"כ להדיא בת"ה אבל להרא"ש מאי דנפק לבראי אינו אסור אלא בשתייה ולגוואי שרי אפי' בשתייה ולקמן בסי' קכ"ו כתב רבינו דהראב"ד אוסר בהנאה אף דלגוואי ע"ש וכבר האריך בזה ב"י כאן והקשה ב"י להרא"ש דמתיר לגוואי בשתייה שהרי בפר"י הביא הרא"ש מעשה בא לפני רש"י בנכרי שהריק יין מן הקנקן לכוס שאז נאסר היין שבכוס משום דמאי דנפק לבראי גזרו ביה רבנן והיין שבקנקן נאסר נמי מטעם נצוק וא"כ משך ישראל מן החבית לקנקן והתיר היין שבחבית משום דהוי נצוק בר נצוק ע"כ הרי מפורש דלגוואי נמי נאסר ולפע"ד נראה דהרא"ש מפרש דרש"י ודאי ס"ל דהנשאר בקנקן שרי אפי' בשתייה כדמוכח מפירושו בפרק השוכר אלא לפי דהשואל היה תופס בפשיטות דדלגוואי נמי אסור מטעם נצוק ולא שאל אלא על היין שבחבית השיב לו רש"י דגם לפי דעתו היין שבחבית מותר משום דה"ל נצוק בר נצוק וכיון דהשיב לו על עיקר שאלתו שהיתה על היין שבחבית לא חשש שוב רש"י ז"ל להשיב לו על מה שהיה תופס דהנשאר בקנקן אסור אעפ"י דלרש"י הנשאר בקנקן נמי שרי מ"מ כיון דלא שאל לו על דבר זה והיה תופס בו לחומרא אין מן הראוי להורות לו להקל כיון דלא שאלו עליו אולי היה דבר זה אצל השואל מדברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור שאי אתה רשאי להתירו בפניהם מיהו להלכה

דרכי משה

שלא תיפוק חורבה מיניה וע"ש: (יח) כתב המרדכי פר"י דף שס"ח ע"א כתב בא"ז נכרי שנגע ביינו של ישראל וכוונתו של הנכרי להכעיס הישראל ולהפסידו ההוא יין שרי אפילו בשתיה וכתב אבי"ה שפעם אחד נגע אנס נכרי ביין של ישראל להכעיס והיה שם זקן אחד ירא שמים שנהרג על קדושת השם ולקח מן היין ושתה ממנו בפני האנס שלא יהא רגיל לעשות כן לישראל עכ"ל וכ"ה בהג"א וכ"כ ב"י בסימן קל"ב בשם התוספות וכתב בת"ה סימן ר"נ ולא בעינן שיאמר להדיא שכיון להכעיס ולקלקל אלא אפי' אי ליכא רק אומדנא והדברים נראין מורגשים שכיון להכעיס שרי ע"ל ריש סימן קל"ב דהרמב"ם חולק בזה:

קכה (א) בב"י לעיל סימן קכ"ד דאין איסור מה ששופך לחוץ רק כשהגביה הכלי ושפך לחוץ אבל בלא"ה אלא שמטהו על צידו ושפך לחוץ בלא הגבהה שרי וכ"כ הרמב"ם והר"ן והרא"ש עכ"ל וצ"ע מ"ש ממה דנתבאר לעיל סימן קכ"ד גבי הוציא הברזא דאע"ג דלא שיכשך ולא הגביה מה שיצא לחוץ הוא אסור מחמת כחו של נכרי וי"ל דשאני הכא

פרישה

לק"מ ועמ"ל: (מו) ואם אינו נוגע בידו אלא בסכין ר"ל דוקא בסכין כמ"ש: (מז) והוי כמו נוגע על ידי דבר אחר שלא בכוונה ואע"ג דגבי מדדו בקנה אסרינן בשתייה שאני התם שמתכוון להכניס הקנה ביין אבל הכא אדרבה מתכוין לסתום בפני היין שלא יצא ב"י: (וכן צריך אתה לומר לעיל שכתב מגע נכרי שלא בכוונה על ידי ד"א דמתירין ובמודד בקנה דאסרינן בשתייה אלא שהתם מיירי היה לו כוונה ליגע ביין משא"כ כאן עכ"ה):

ס' קכה (א) **כח** של נכרי כו' ומה שנשאר ממנו בכלי מותר אפי' בשתייה ואינו דומה לבת גישתא דבמערה לא אמרינן סופו לנגוע. אלא מה שמערה גם לא נאסר מטעם שמאיסור שוכב עליו ונוגע בו דכל מה שיוצא חוץ לכלי נאסר ובתוך הכלי לא נאסר כלום: (ב) ואינו אסור משום נצוק כו' כן דעת רש"י והרא"ש הביאם רבינו לקמן בסימן קכ"ו וגם כתב בשם

דרישה

שהיין עדיין מבצבץ ויוצא כל שעדיין לא נתהדק הנעורת אין דרך ניסוך בכך ושרי כי היכי דשרינן בחבית דפקעי לשותיה ומבקה נכרי משום דמעשה לבינה בעלמא עביד ואף על פי שהיה היין יוצא מבין החלאים קודם לכן משום דאין דרך ניסוך בכך וזה נראה בעיני הפירוש היותר נכון אלא שמצאתי שכתבו התוספות גבי חבית דפקעה לפותיה על דברי רשב"ם וטוב שישים הישראל המטלית או הנעורת עד שיסתום קצת והנכרי יהדקנו בהיתר כרבינו תם שכתבתי למעלה עכ"ל. משמע דלצופרא דמילתא אמרו כן ולא לעיכובא ויש לתמוה למה דהא עיכובא משמע דאיכא במילתא שאם יתן הנכרי הנעורת הוי כמנח ידיה על חביתא דאשתקיל ברזא שנאסר היין שבחבית ושמא יש לומר כיון שאין זה נקב גמור אלא סדק לא מחמירין ביה כולי האי: במקום עשיית מלח אם נתן נכרי יין במלח כשמרתיחין אותו מותר שמתייבש והולך לאיבוד ומכאן יש להתיר שנותנין בו דם כשמרתיחין אותו כדי שיתלבן דזורק מים לטיט דמי וכ"פ שמותר לבשל דיו ביין נסך דהולך לאיבוד דלא לטעמא עבידא ור"י השיב ומי שמחמיר בסתם יינם לאסרו בהנאה אסור לבשל דיו ביינם מיהו אם תיקן וכתב מיתר לקרות בו שכתיבתו יבשה הוי כזורק מים לטיט מ"ק מ"ו: (ועיין בב"י ס"ס קכ"ג עכ"ל):

ס' קכה [א] **כח** של נכרי כגון שמערה מכלי אל כלי כו' מדין זה הסכר בגמרא הקשה הרשב"א על הרמב"ם שכתב אפי' בכלי פתוח ושכשכו שאסור אע"פ שלא נגע ביין כמ"ש הטור לעיל סימן קכ"ד בשמו שהרי כאן בשעה שמערו מ"מ שלא יסכך מה שבפנים ואעפ"כ שרי מה שבפנים ומסיק אלא ודאי לא נאסר בשכשוך אלא אם כן מכניס ידו ומשכשך בתוך גופו של יין בא' מאבריו או על ידי דבר אחר אבל בכלי לא שאין דרך ניסוך בכך וב"י כתב ע"ז ולפי מ"ש דנתנוע כל דהוא לא שמיה שכשוך לא קשה מהקושיא ברייתא וכן משמע להרמ"א מדברי הרמב"ם שכתב ב"י בדף קכ"ח ע"ג. בד"ה וכתב עוד הרמב"ם כו' השכשוך כל דהוא לא שמיה שכשוך ע"ש: [ב] אם הוא בכוונה כו' שהוא מהכלי אסור וז"ל ד"מ כתב ב"י בסי' קכ"ד דאין אסור

חדושי הגהות

קכה א עיין בט"ז ישוב נכון ע"ז:

המחובר לו ע"י נצוק ואם הוא שלא בכוונה שלא ידע שהוא יין הכל מותר אפי' בשתיה וכח כחו ככחו דמי ורש"י היה מסתפק בגת שלנו שיש בו שלשה כחות כמו הדפין והקורה והגלגל אם חשיבי ככחו והרשב"א כתב אפי' עשר כחות דיינינן להו ככחו לאוסרו בהנאה לסברתו שאוסר כחו בהנאה (ג) וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה על הקורה שנגלגלה נכרי לבדו ראיתי רבותי מתירין לפי שיש כמה כחות וכן אני מתירו אפי' בשתיה : (ד) כח הנכרי וישראל מעורב ביחד כגון ששניהם עזרו ביחד מותר אבל אסור לכתחלה שמא יסמוך על הנכרי (ד) לבדו (ס) כתב הרשב"א יש מי שהורה לאסור אף בדיעבד ונ"ל שמותר בדיעבד והרמב"ם ג"כ התירו

להלכה כל היין בין היוצא בין הנשאר אסור בשתייה ומותר בהנאה וכן פסק ב"י מיהו פשוט כל נצוק מותר אם יש שם הפסד מרובה ע"ל ריש סימן קכ"ו : **ואם** הוא שלא בכונה וכו' הכי מוכח בעובדא דר' יוסי בן ארזא ור"י בן נהוראי (דף כ"ח) דנכרי אשקיה לחמרא וקסבר דשיכרא הוא דשרי אפי' בשתייה אלא דקשיא לי מדפריך התם והא קא חזי דחמרא הוא ומשני בליליא ופריך והא קא מרח ליה ופריך בחדתא ופריך תו והא קא נגע בנטלא ופריך ל"ל דמוריק מורוקי והוה ליה כחו שלא בכונה וכל כחו שלא בכונה לא גזרו ביה רבנן וא"כ ה"ל לפוסקים לפרש החלוק בין לילה ליום ובין חדש לישן וכ"כ בהגהת מיימוני' פי"ב מהמ"א דמעשה בא לפני ר"ת בנכרי שהו"ל למזוג שכר בלילה ומזג יין שאללו ואסרו ר"ת מטעמא דקא מורח ומביאו ב"י וי"ל דכיון דהכי מילי דסברא נינהו לא היו צריכין לפרשן דפשיטא דביין ישן דקא מורח אפי' בלילה אי נמי ביממא אפי' חדש יודע הנכרי שהוא יין הו"ל כחו של נכרי בכונה ומאי דנפק לבראי אסור בשתייה להרא"ש אי נמי האידנא אפי' יין ישן כיון שאין יינות שלנו חזקים לא מורח וכן ראיתי בהגהה ע"ש התשב"ץ דמחלק דדוקא אם היין אינו חזק כ"כ ובעל ריח שכשהוא שופך מתנו אפשר להיות שאינו מריח בו ריח יין אז מותר אף מה שהוא שופך בשתייה ודוקא בלילה . ומיהו אפשר להיות דביין צלול אפילו ביממא לא מינכר והא דמוקי בנהרא בלילה היינו משום דרוב יינות שלהם אדומות הן ואפי' הלבנים היו קצת אדומים אבל יינות שלנו אפי' ביממא אינו מינכר ולהכי נראה דאומרים לישראל שישפוך מן הקנקן ואם לא ירית ריח יין שרי והיכא שאין היין לפנינו שאי אפשר לנסות בו כגון שנתנוהו לתבשיל ודאי נראה שיש לסמוך ע"ז שיינות שלנו אינן חזקים ואף במערה מכלי גדול דנפיש עמודיה יותר משל קטן וכ"כ בסה"ת ולא הזכיר בדבריו חדתא אלמא דאפילו ביין ישן הוא מתיר וכן משמע באלפסי עכ"ל · **ובח** כחו ככחו דמי בפר"י (דף ס') הוה עובדא בכח כחו ואסר רב יעקב מנהר פקוד וכתבו התוס' והרא"ש ופסק ר"ח דהכי הלכתא דמעשה רב ומיהו כתבו התוס' ע"ש רשב"ם דאם גלגל הנכרי לבדו ויש כאן הפסד מרובה יש לסמוך על איכא דאמרי דמתיר בכח כחו וכו' וכדאי הוא רשב"ם לסמוך עליו בשעת הדחק : **ומ"ש** ורש"י מסתפק וכו' כ"כ הרא"ש והקשה ב"י דכיון דהרא"ש כתב בפסקיו דכח כחו אסור שרש"י מסתפק בג' כחות למה פסק הרא"ש בתשובה דהתירו רבותיו והוא בג' כחות ול"ק מידי דכיון דרש"י מסתפק דדילמא ג' כחות לכ"ע שרי ה"ל ספק במידי דרבנן הלכך אין לאסרו דיעבד והכי נקטינן וכן פסק ב"י : כתב הרמב"ם רפי"ב מהמ"א וז"ל נטל כלי של יין והגביהו ויצק היין אעפ"י שלא שכשך נאסר שהרי בא היין מכחו הגביה ולא שכשך ולא נגע מותר עכ"ל והש"ע הביא לשון זה בסימן קכ"ד סעיף י"ח גם כאן הביאו ס"ת בשינוי לשון ומשמע דהאינו מגביהו אלא מטהו על צדו ושופך היין היוצא נמי מותר דתרתי בעינן שיגביה ושיבא היין מכחו וראייתו מדאמרינן בפ' הנזקין וכי מנסך מדאגבהיה קנייה מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך אלמא עיקר ניסוך הוי בהגבהה ואף עפ"י דלעיל בסימן קכ"ד קאמר דכהוציא את הברזא אסור אע"ג דלא הגביה ולא שכשך התם לא חשבינן ליה כחו אלא חשבינן הוצאת הברזא כאילו נגע ביין עצמו ע"י ד"א ושכשך הלכך אסור ועיין בב"י בסימן קכ"ד ובהגהת ש"ע פסק כאן גבי כחו דבלא הגביה הכלי שרי בשתייה : כח הנכרי וישראל מעורב וכו' מימרא דרבא פרק השוכר (דף ע"ב) ודעת הראב"ד לאסור אף דיעבד דהכי משמע בירושלמי ומכרע דלהלמודא דידן נמי אסור בדיעבד והרשב"א ס"ל איפכא

שאז נאסר היין שבכוס משום דמאי דנפיק לבראי גזרו ביה רבנן והיין שבקנקן נאסר נמי מטעם נצוק ואח"כ משך ישראל מן החבית לקנקן והתיר היין שבחבית משום דהוי נצוק בר נצוק ע"כ והר"ן אחר שכתב מ"ש לדעת רש"י והתוס' כתב אבל הראב"ד כתב דלא קי"ל כרב ששת דלמדחיא לדרב הונא דאמר נצוק חבור איתמר וכיון דקי"ל כרב הונא דאמר נצוק חבור בנכרי המערה אפילו דחבית נמי מיתסר דאע"ג דנכרי לא מנסך אלא מאי דנפיק לבראי מ"מ מה שנשאר בפנים מחובר הוא במה שיצא בחוץ בחבורו של נצוק הלכך כולו אסור עכ"ל · וכ"פ הרשב"א בת"ה שמה שנשאר בכלי אסור אלא שהראב"ד אוסרו בהנאה והרשב"א אינו אוסרו אלא בשתיה משום נצוק ויתבאר בסי' קכ"ו . וכ"כ בסה"ת וסמ"ג דלמ"ד נצוק חיבור אף מה שבכלי אסור וכן נראה שהוא דעת הרי"ף שהשמיט האי אוקימתא דרב ששת ופסק כר"ה דאמר נצוק חבור וכ"נ שהוא דעת הרמב"ם שכתב בפי"ב נטל כלי של יין והגביהו ויצק היין אע"פ שלא שכשך נאסר שהרי בא היין מכחו עכ"ל ומדלא כתב שהיין שנשאר מותר משמע שהוא סובר לאוסרו ואע"ג דטעמא דשהרי היין בא מכחו לא מני קאי אלא ליין היוצא בההוא דוכתא לא בא ללמד אלא שהיין היוצא אסור משום כחו אבל יין הנשאר בכלי שאינו אסור מטעם זה אלא משום נצוק אין מקומו שם ולקמן באותו פרק למדנו דנצוק הוי חיבור לענין י"נ ומשם נלמוד לנשאר בכלי שעירב ממנו וגם רבי' ירוחם (נ"ז ח"א) כתב שנראה שכך הוא דעת הרמב"ם וכתב שכך עיקר וכך ראה שנוהגין רבותיו ז"ל ובסימן קכ"ו כתב רבי' שתי הסברות ולא הכריע : ולענין הלכה כיון שרבו האוסרין והרי"ף והרמב"ם מכללם אף ע"ג דמידי דרבנן הוא אין להקל (ב) : לקמן בסמוך יתבאר דהא דכחו של נכרי אסור דוקא בדנקיט ליה נכרי לחודיה אבל אי נקטי ישראל ונכרי דנא ומוריקי חמר' דהוי כח ישראל וכח נכרי מעורבים ש"י בדיעבד : **ואם** הוא שלא בכוונה שלא ידע שהוא יין הכל מותר אפי' בשתיה בפרק רבי ישמעאל (כח.) ר"י בן ארזא ור' יוסי בר נהוראי הוו יתבי ושתו חמרא אתא ההוא גברא א"ל תא אשקיין לבתר דרמא לכסא איגלאי מילתא דנכרי הוא חד אסר אפי' בהנאה וחד שרי אפי' בשתיה. אמר ריב"ל מאן דאסר שפיר אסר מאן דשרי שפיר שרי מאן דאסר מימר אמר ס"ד דרבנן כי הני שיכרא שתו אלא ודאי האי חמרא הוא ונסכיה מאן דשרי שפיר שרי מימר אמר ס"ד דרבנן חמרא שתו ואמרו לדידי תא אשקיין אלא ודאי שיכרא הוא דקא שתו ולא נסכיה · והא קא חזו בלילה · והא קא מרח ליה · בחדתא . והא קא נגע ביה · בנטלא · לא צריכה דמוריק אורוקי וה"ל כחו שלא בכוונה וכל כחו שלא בכוונה לא גזרו ביה רבנן משמע דאפי' מאן דאסר לא אסר אלא משום דמימר אמר רבנן כי הני שיכרא שתו וכו' אבל היכא דליכא האי טעמא כגון דס"ל דודאי שיכרא הוא מודה דשרי במוריק אורוקי דלא גזרו רבנן בכחו שלא בכוונה · וכ"כ הרשב"א בת"ה וכ"פ הרי"ף והרא"ש וכ"פ הרמב"ם בפי"ב מהמ"א וכ"פ בסה"ת : **כתבו** הגהות מיימון בפי"ב מהמ"א מעשה בא לפני ר"ת בנכרי שבא למזוג שכר בלילה ומזג יין שאללו ואסרו ר"ת דכיון דמורח דליכא למימר סבר נכרי שכר מזיגנא וראיה מדאמרי' בהאי עובדא והא קא מורח וכו' : וכח כחו ככחו דמי וכו' בפ"ר ישמעאל (ס ·) מעצרתא זוירא רב פפי שרי ורב אשי אסר בכחו כ"ע ל"פ דאסור כי פליגי בכח כחו א"ד בכח כחו כולי עלמא לא פליגי דשרי כ"פ בכחו הוה עובדא בכח כחו ואסר רב יעקב מנהר פקוד ופרש"י מעצרתא זוירא · גת שאין דורכין בה ברגלים אלא כובשים בקורה וזוירא מלשון תכבס כמו ויזר טל מן הגזה · בכחו . היכא דענבים נסחטים מכחו כגון שעולה על הנסרי' שעל התפוח ומכבידם · כח כחו · כגון שמגלגל הגלגל והוא מפיל הקורה · וכתבו התוספות והרא"ש והרשב"א והר"ן שפסק ר"ח כרב יעקב מנהר פקוד דמעשה רב וכתב הרשב"א והאי מעצרתא זוירתא דקאמרינן אע"ג דבההיא שעתא דקא עצר אכתי ענבים נינהו ולא יין ובשעה שהיין זב לא כחו איכא ולא כח כחו אפ"ה אסרוהו כיון דמכח כחו נמשך והתוספות כתבו בשם רשב"ס שאם גלגל נכרי לבדו הקורה אם יש הפסד מרובה יש לסמוך על איכא דאמרי שמתיר בכח כחו וכהני מעצרי דידן איכא שלש כחות מקל וגלגל וקורה ועוד כח רביעי כשמשימים דפים על הענבים ומיהו למאן דאסר לא מצינו חילוק בין שלש כחות לשנים וז"ל הרא"ש ובגת שלנו כתב רשב"ס בשם רש"י שיש ארבע כחות הדפין והגלגל והקורה והמקל אך לא ידע רש"י אם יש חילוק בין שני כחות לשלשה ונראה דהאי דאסר לכח כחו דהיינו דוקא בשתיה עכ"ל והרשב"א כתב כח כחו הרי הוא ככחו אפילו כח עשירי ואפילו למעלה מכאן אסור ככחו כיצד היו ענבים בגת וגלגל נכרי את הגלגל בכחו ובכח הגלגל נתהדקה הקורה והקורה סחטה ענבים ונמשך היין מהם הרי זה אסור כאילו סחט הנכרי בידו את הענבים וכן כל כיוצא בזה עד כאן לשונו . **ומ"ש** רבינו בשם הרא"ש בתשובה שרבותיו והוא מתירין אפילו בשתיה לפי שיש כמה כחות הוא תמוה לכאורה דכיון דמשמע מפסקיו שהוא פסק דכח כחו אסור ושרש"י מסתפק אם יש חילוק בין ב' כחות לג' מאי זה טעם הם מתירים ונראה שטעמם הוא משום דאיכא למימר דהלכה כלישנא בתרא דשרי נהי דמשום דרב יעקב עבד עובדא ומעשה רב פסקינן לאסור היינו לכתחלה אבל בדיעבד סמכינן אלישנא בתרא דשרי (ג) וכטעמא דרשב"ס ועוד דדילמא אפילו רב יעקב לא אסר אלא בב' כחות אבל בג' או בד' לא הילכך סמכינן אהני טעמי ושרינן ליה בדיעבד · ודע שהרי"ף והרמב"ם השמיטו דין זה ומשמע לי שהם סוברים דהלכתא כלישנא בתרא ולפיכך לא הוצרכו לכתבו דללמד דכחו אסור כבר כתבוהו למנין מערה יין מכלי אל כלי ומיהו ממ"ש הר"ן ספ"ר ישמעאל גבי כל שבזב טמא בנכרי עושה יין נסך משמע שסובר הרמב"ן שדעת הרי"ף לפסוק כל"ק ולפ"ז צריך טעם למה השמיט הרי"ף הא דמעצרתא זוירא : ולענין הלכה כיון דמידי דרבנן הוא כדאי הם הרא"ש ורבותיו לסמוך עליהם בדיעבד : **כח** הנכרי וישראל מעורב ביחד וכו' אבל אסור לכתחלה וכו' בפ' השוכר את הפועל (עב:) אמר להו רבא להנהו שפוכאי כי שפכיתו חמרא לא ליקרב נכרי לסייע בהדייכו דלמא משתליתו ושדיתו עליה וקא אתי מכחו ואסור פרש"י שפוכאי פועלים ישראל הרגילין לערות יין מכלי אל כלי · ושדיתו עליהם שמא תניחו כל הכלים שמערין ממנו ביד הנכרי והוא יערה לבדו ומיתסר ומדיהיב טעמא דילמא משתליתו ושדיתו עליה משמע דכל היכא דלא שדו עליה דנכרי מותר בדיעבד וכן פסק הר"ן בפרק רבי ישמעאל גבי נכרי אדנא וישראל אכובא וכ"פ סמ"ק : ודברי הרשב"א שכתב רבינו הם בת"ה ושם כתב שהראב"ד הוא האוסר בדיעבד וכן משמע בירושלמי והרשב"א ז"ל פי' הירושלמי בענין דלא ליסתור לגמרא דידן אלא דלירושלמי נמי שרי בדיעבד . ומ"ש והרמב"ם ג"כ התירו הוא בפי"ג : **כתבו** התוספות עד הא דהני שפוכאי לא ליקרב נכרי לסייע בהדייכו וכו' הילכך יש להזהר כשישראל שופך יין מחבית לכלי אחר שלא יסייע הנכרי אלא א"כ יש ישראל אחר שמסייע הרבה עמו וכשהיין מקלח מן הגינית או מן החבית בעגלה לתוך הבוצא והנכרי מגביה את העגלה כדי שיקלח היין יפה יפה זה היה מעשה ולא היה ר"י ר"ל לא לאיסור ולא להיתר ומ"מ נראה דכיון דבלא"ה נמי היין מקלח ולא הועיל מעשה הנכרי אלא שע"י כך הוא מקלח יותר יפה א"כ מותר דהוי מסייע שאין בו ממש אבל יש ליזהר כשנשאר היין בכובא והנכרי מטה בכובא בסיוע נער קטן ישראל דהוי מסייע שאין בו ממש כדאמרן עכ"ל (ה) ובסמוך אכתוב עוד דברי התוס' בדין כח ישראל וכח הנכרי מעורבים : כתב המרדכי בפרק ר"י פעם אחת הגביה הנכרי העגלה להוציא היין והתירוהו בין כלי שעירה ממנו דכחו שלא בכוונה שרי והוא לא נתכוין להריק

דרכי משה

הכא דהדר הוא בכך להוציא יין מן החבית . (ב) ואע"ג שכתבתי בב"ם דהלכה כבתראי מ"מ יש להחמיר כאן דהרשב"א ג"כ בתרא הוא כהרא"ש ור' ירוחם הוא הביא דברי הרא"ש בב"ם א"כ הוא ג"כ בתראי טובא וכתב שכן נהגו רבותיו ע"כ יש להחמיר ועי"ל סימן קכ"ו אם קי"ל דנצוק חיבור · (ג) וכ"כ המרדכי פר"י ד' שפ"ח ע"א : (ד) כתב בהג"א פר"י דאם המשא כבד שאין אחד בהן יכול לעשותו לבד אפילו לכתחלה שרי עכ"ל ובדברי הרשב"א שבסמוך משמע שחולק ע"ז וכמו שנתבאר בסמוך : (ה) וכ"כ במרדכי פר"י דף שפ"ח

פרישה

בשם הראב"ד שאוסר . (ג) וא"א הרא"ש כתב בתשובה כו' וכן אני מתירו אפי' בשתייה ולשון אפי' אינו מהודק שהרי בכחו גמיר אין הרא"ש אוסר אלא שתייה ולא בהנאה ואם כן גבי קורה אינו מתיר יותר מבשאר כחו אלא שתיה ומאי אפי' ואפשר דלדבריו של רשב"א שאוסר אפי' בהנאה קאמר שהוא מתיר אפי' בשתייה . (ד) כח נכרי וישראל מעורב כו' מותר אבל אסור לכתחלה כו' [illegible]

שם בגמ' ומפירוש רש"י . וק"ק דדבר זה שכתב הטור הוא יתור גמור וה"ל לכתוב ולכתוב דכח נכרי וישראל מעורב דאסור כלשון הגמרא ולכתוב עליו לשון הרשב"א די"א דאסור אפילו בדיעבד ונראה שמותר בדיעבד · ונראה דס"ק מן הדין מותר לכ"ע בדיעבד אלא שלכתחילה אסור כלשון הגמרא והרשב"א כתב די"א מי שהורה כו' דכיון דלכתחילה אסור קנסינן ליה אפי' בדיעבד לאוסרו ונ"ל דכולי האי לא קנסינן ליה : (ס) וכתב הרשב"א יש מי שהורה לאסור אף בדיעבד יש אוסרין

התירו (ו) וכתב עוד הרשב"א כח נכרי וכח ישראל מעורב בו מותר בר"א כשגלגלו ישראל ונכרי את הגלגל ולא היה הנכרי יכול לגלגלו אא"כ ישראל מסייעו אבל היה יכול לגלגלו לבדו אף על פי שישראל מסייעו יש מי שהורה בזה להחמיר דמסייע אין בו ממש ויראה לי שמותר שאף נכרי מסייע לישראל (ז) ולמה נעשה הנכרי עיקר וישראל מסייע דכל שבדבריהם הולכין להקל: (ס) **זרק** אבן או חפץ לתוך היין מותר אפילו בשתייה אבל אם החפץ מתגלגל והוא דוחקו עד שנופל לתוך היין אסור אפי' בהנאה ואם עשה כן בחמתו מותר אפילו בשתיה אע"פ שמגלגלו ודוחה

לפיכך

להריק אלא לפרוק היין עכ"ל: וכתב עוד הרשב"א כח ישראל וכח נכרי מעורב בו מותר בד"א בשגלגלו ישראל ונכרי את הגלגל וכו' עד דכל שבדבריהם הולכים להקל הוא לשונו בת"ה הקצר וז"ל בארוך אם סייע ישראל בגלגל בזה נסתפקו גדולי הגרספים היכא דנכרי סגי וישראל המסייעו לא סגי אם נאסר בזה ואמרי' דמסייעו אין בו ממש ומסתברא דשרי דלמה נעשה הנכרי עיקר וכו' ומשמע שאין דברי הרשב"א אלא בדיעבד אבל לכתחלה אסור לסייע הנכרי עם ישראל כעובדא דהנהו שפוכאי ודעת התוספות שלנו נראה שהיא כדעת הרשב"א (ו) שכתבו בפרק רבי ישמעאל גבי מעצרתא זוירא וז"ל הוה עובדא בכח כאו ואסר רב יעקב מנהר פקוד וכ"פ ר"ת לכן טוב הדבר שיסייע הישראל עם הנכרי לגלגל כשמשפיל הקורה על הגת של ענבי' ובעינן שיהיה גם הישראל לבדו יכול להשפילם או שאינם יכולין להשפיל כל אחד לבדו אבל אם די בכח הנכרי ואין די בכח ישראל שמא יש לאסור כמו זה יכול וזה אינו יכול דהוי מסייע שאין בו ממש אמנם רשב"ם פי' שאם גלגל הנכרי לבדו ויש כאן הפסד מרובה יש לסמוך על א"ד שמתיר בכח כאו עכ"ל והר"ן כתב בפ"ר ישמעאל גבי נכרי אדגא וישראל אבוצא דהא דכח נכרי וכח ישראל מעורבין שרי אמרו בתוספות דה"מ בשישראל יכול להריק היין לבדו אבל זה אינו יכול וזה אינו יכול וכ"ש אם הנכרי יכול וישראל אינו יכול אסור דה"ל ככח הנכרי גרידא והכי מוכח סוגיא דפרק המצניע (צג.) גבי טומאה ולגבי מגמגם בזה דאיפשר לגבי י"נ אפי' ב זה יכול וזה אינו יכול שרי ע"כ (ז):

זרק אבן או חפץ לתוך היין מותר אפילו בשתיה בס"פ ר' ישמעאל (ס:) אמר רב אשי כל שבזב טמא בנכרי עושה י"נ כל שבזב טהור בנכרי אינו עושה י"נ ופרש"י דהאי כללא לא אתא למעוטי אלא זריקה שטהור בזב ונכרי אינו עושה י"נ וכן פירש הרא"ש ונראה שהוא סבור שכן הלכה וכ"כ התוספות דכן הלכה שאם זרק אבן או כל דבר ליין ואפילו בכוונה שהוא מותר בשתיה וכתבו הרשב"א והר"ן בשם הרמב"ן דאיפשר שהרי"ף שהשמיטה סבר דלית הלכתא כרב אשי ועכ"ז פסק הרשב"א כרב אשי: ב"ה ודעת הרמב"ם ז"ל בפי"ב כהרי"ף ודעת הראב"ד בהרשב"א: **ומ"ש** רבינו אבל אם החפץ מתגלגל והוא דוחקו וכו' שם מתיב ר"ה לרב אשי מדתנן נטל את החבית וזרקה לבור בחמתו זה היה מעשה והכשירו פי' בשתיה בחמתו אין שלא בחמתו לא ומשני התם דקאזיל מיניה ומיניה וכתב הרא"ש בעובדא דההוא דסליק לדיקלא דקאזיל מיניה מיניה פי' שנגע נכרי עד שנפל לבור ושלא בחמתו חיישינן שמא נגע ביין ונסכו אבל בחמתו לא חיישינן שמא נגע ביין ואע"פ שנוגע ביין ע"י החבית הוי מגע נכרי שלא בכוונה ע"י דבר אחר ושרי בשתיה א"נ שלא בחמתו הוי מגע נכרי בכוונה ע"י ד"א ואסור בהנאה דלא שרו רבנן מדדו בקנה בהנאה אלא משום דכיון למדידה אבל אם לא כיון למדידה אסור להושיט בו ידו עכ"ל ורבינו כתב כלשון אחרון וכ"נ מדברי הרשב"א שכתב בת"ה אם היה הכלי נופל מידו והולך ומתגלגל והוא אוחזו ונשמט אסור חוששין שמא נתן דעתו ונסכך היין בכלי וזרקה בחמתו אף ע"פ שאוחזו ונשמט אוחזו ונשמט אין חוששין ומותר עכ"ל ורש"י פי' דקא אזיל מיניה שהולך ומתגלגל הכלי כל שעה ע"י שהוא מגלגלו ומקריבו לבור הילכך שלא בחמתו לא חיישינן דלמא נגע אבל בתוס' פי' דכי מתרצינן דאזיל מיניה לאו כעין זריקה אלא כעין נגיעה שנוגע ע"י החבית ליין אלא דחבית כיון דאינה ניטלת מפני כבדה אע"פ שנגע ביין לאו מגע מיקרי אלא כחו וכח שלא בכוונה לא גזרו ביה רבנן אבל שלא בחמתו הו"ל כחו בכוונה ואע"פ שאינו נוגע כלל ביין אוסר ולדברי ר"ת שאומר דכל מגע על ידי דבר אחר אינו אלא כחו וכן לדברי המתיר מגעו ע"י ד"א שלא בכוונה אין צריך לחלק בין חבית לדבר אחר שבכולן מגעו ע"י דבר אחר שלא בכוונת מגע מותר בשתיה עכ"ל הר"ן:

לפיכך

איפכא דכיון דפשוטה דתלמודא דידן משמע דדיעבד שרי איכא לפרושי דבירושלמי נמי לא קאמר אלא דלכתחלה אסור. וכתב עוד הרשב"א וכו' בד"א וכו' פי' בד"א דלדברי הכל שרי דוקא כשלא היה א' מהם יכול לגלגלו בלבדו לא הנכרי ולא הישראל דאין המלאכה נעשית אלא ע"י שניהם ביחד אבל כשהנכרי יכול לגלגלו בלבדו אף ע"פ שהישראל מסייעו מ"מ מאחר שהישראל אינו יכול לגלגלו בלבדו ואינו אלא מסייע יש מי שהורה בזה להחמיר כלומר דאף למאן דמתיר בדיעבד היכא שעירו שניהם ביחד לא התיר אלא היכא שגם הישראל היה יכול לערות בלבדו הלכך אינו אסור אלא לכתחלה שמא יסמוך על הנכרי בלבדו אבל דיעבד שרי כיון שגם הישראל עושה עיקר מלאכה כמו הנכרי אבל היכא שעיקר המלאכה ע"י הנכרי יש להחמי' אפי' דיעבד דמסייע אין בו ממש כדאסיקנא בפרק המצניע (דף צ"ג) וקאמר הרשב"א ויראה לי שמותר וכו' פי' כיון שאינו מפורסם לעיני הרואים שהנכרי יכול לגלגל לבדו וישראל אינו יכול לגלגל לבדו דכבר אפשר לומר איפכא שאין הכל יודעים כחו של כל אחד מהם א"כ למה נעשה אנחנו הנכרי עיקר וכו' והולכין להקל וסברא ראשונה כתובה בתוספת פ' ר"י גבי מעצרתא זוירא (דף ס') מ"מ מסיק ע"ש רשב"ם בהפסד מרובה יש לסמוך על איכא דאמרי שמתיר בכח כחו אפי' עשה הנכרי המלאכה בלא ישראל כלל והכי נקטינן כדפרי' בסוף סעיף א': **זרק** אבן או חפץ וכו' (סוף דף ס') פרק ר"י קאמר רב שרי דזריקה דנכרי אינו עושה יין נסך ופריך עליה מדתנא נטל את החבית וזרקה לבור בחמתו מותר בשתיה בחמתו אין שלא בחמתו לא ומשני התם דקאזיל מיניה ומיניה ופרש"י דהאי דקאזיל מיניה ומיניה לא הוי אלא זריקה אלא כיון דסמוך לבור זרקה הלכך שלא בחמתו חיישינן דילמא נגע ובחמתו לא חיישינן ומשמע לפ"ז דאי נגע ביה עד נפילתו לבור אף בחמתו אסור בשתייה אבל התוס' (בדף ס"א) בד"ה התם דקאזיל (ובדף נ"ו) בד"ה ה"ג כתבו דהא דקמשני דאזיל מיניה ומיניה פי' שהיה נוגע בחבית עד שנפל לבור ובחמתו שריא משום דהוה מגע נכרי שלא בכונה ע"י ד"א וא"כ רבינו דפסק בסימן קכ"ד דמגע נכרי שלא בכונה ע"י ד"א שרי בשתייה ס"ל כפי' התוס' דבחמתו אפי' נגע ביה עד נפילתו לבור שרי בשתייה וכן נראה מדברי הרא"ש שכתב דשלא בחמתו חיישינן שמא יגע ביין ונסכו אי נמי שלא בחמתו הוי נוגע נכרי בכונה ע"י ד"א ואסור בהנאה וכו' אבל בחמתו לא חיישינן שמא נגע ביין ואעפ"י שנוגע ביין על ידי החבית הוי מגע נכרי שלא בכונה ע"י ד"א ומותר בשתייה נראה מדבריו דשלא בחמתו אסור בהנאה מב' טעמים חדא דילמא נגע אידך דהוי מגע נכרי בכונה ע"י ד"א. והב"י הבין דדוקא להך טעמא דהוי מגע נכרי בכונה הוא דאסור בהנאה אבל לאידך טעמא דחיישינן לדילמא נגע אינו אסור אלא בשתייה ולפיכך כתב ב"י וז"ל ורבינו כתב כלשון אחרון וכו' עכ"ל ולא דק דאין כאן שתי לשונות בדברי הרא"ש אלא לשון אחד וב' טעמים ואף לטעמא דדילמא נגע נמי אסור בהנאה כדכתב הרא"ש בפ' השוכר לדעת רש"י והסכים לדעתו ודלא כהראב"ד וכמ"ש גם רבינו להדיא בסוף סימן קכ"ח ואין חלוק כלל בין הטעמים להיכא דזרקו שלא בחמתו דאסור בהנאה לשני הטעמים אלא דבזרקו בחמתו איכא חלוק דלרש"י דוקא משום דהוי זריקה ולא נגיעה הוא דמותר בשתייה אבל אי נגע ביה עד נפילתו לבור אסור בשתייה ולר"ת בזריקה בחמתו אפי' נגע ביה עד נפילתו לבור נמי מותר בשתייה משום דה"ל מגע נכרי שלא בכונה ע"י ד"א דמותר אפי' בשתייה ואיכא לתמוה טובא בדברי הרב בש"ע דבסימן קכ"ד העתיק לשון הרמב"ם בפי"ב בזרק בחמתו לבור מותר בהנאה ואסור בשתייה וכאן כתב כלשון רבינו בזרק אבן או חפץ וכו' עד ואם עשה כן בחמתו מותר אפילו בשתייה · ואפשר ליישב ולומר דס"ל להרב אליביה דהרמב"ם דמאי דקאמר התם דאזיל מיניה ומיניה הכי קאמר חבית שאני דכיון שהיא כבידה אין לה דין זריקה אלא נוגע ביין חשבינן ליה ושלא בחמתו ה"ל מגע נכרי בכונה ע"י ד"א ואסור בהנאה אבל בחמתו אסור בשתייה ומותר בהנאה וכי היכא דבמדדו בקנה שנתכוון ליגע ביין אלא דאיכא בד קולא דמכוין למדידה ה"נ מתכוין ליגע בחבית זו ביין שבבור אלא דאיכא בד קולא דמתכוין למלאות חמתו וזה וזה אסור בשתייה אבל זרק חפץ או אבן לבור בחמתו אף עפ"י שדוחהו סמוך לבור עד שנופל לתוך היין אין זה נגיעה אלא זריקה כיון שאינו כבד ומודה בה הרמב"ם דשרי אפי' בשתייה והשתא ניחא דנקט במשנה ובברייתא חבית אלמא חבית דוקא וכדאוקימנא דקאזיל מיניה ומיניה דכיון דכבידה הוא ה"ל נגיעה בדקאזיל מיניה ומיניה אבל דבר קל כמו אבן וחפץ לא הוה לה אלא זריקה אעפ"י דקאזיל מיניה ומיניה ושלא בחמתו אסור אפילו בהנאה משום דחיישינן לדילמא נגע כיון שזרקו סמוך לבור ובחמתו שרי אפי' בשתייה כדין כל זריקה כנ"ל ליישב דעת הרב אליביה דהרמב"ם ומעתה א"כ לדחוק ולפרש דס"ל להרמב"ם דלית הלכתא כרב אשי כמ"ש הרב ז"ל בספר כסף משנה וכמו שפי' גם הרמב"ן אליבא דהרי"ף אלא ס"ל דהלכה כרב אשי אלא דרב אשי מדבר בזרק דבר קל כאבן או חפץ דברחוק מן הבור אפי' שלא בחמתו שרי בשתייה ובסמוך לבור דקאזיל מיניה ומיניה שלא בחמתו אסור אפי' בהנאה ובחמתו מותר אפי' בשתייה אבל חבית כיון שהיא כבידה ה"ל נגיעה ואפי' בחמתו אסור בשתייה ואע"ג דהר"ן ז"ל כתב ע"ש התוס' בהיפך דבחבית שהיא כבידה קיל טפי דלא הויא נגיעה אלא כחו ומביאו ב"י וכן הוא במרדכי הארוך ליישב הקושיא שהקשו התוס' לפרש"י בנכרי שנגע בחמרא בריסא דלוליבא דהא תנן נטל את החבית וזרקה לבור של יין בחמתו והכשירוהו בשתייה ומוקמינן לה דקאזיל מיניה ומיניה שהיה אוחז בחבית כשנפל לבור וי"ל שהחבית הוי מעשה גדול ואין יכול להזיז בו יין שבבור ומקרי כחו אבל לוליבא שהוא דבר דק כשמזיז בו לאין מקרי מגעו עכ"ל מ"מ להרמב"ם אינו כן אלא אדרבה חבית חמיר טפי דכיון שהיא כבידה לא הויא זריקה אלא נגיעה בדקאזיל מיניה ומיניה אבל דבר קל חשוב זריקה אפי' בדקאזיל מיניה ומיניה כתבו בתוס' פר"י (דף נ"ח) וכ"כ במרדכי ובהגהת אשיר"י לפס ע"ש הא"ו דנכרי שנגע ביינו של ישראל כדי להכעיס הישראל ולהפסידו שרי אפילו בשתייה דהכ"ג לא גזור רבנן וכ"כ ראבי"ה וז"ל היכא דזרק הנכרי החפץ לבור להכעיס או בחמתו אפילו קאזיל מיניה ומיניה מותר בשתייה וכן נמצא בתשובת הגאונים וקרוב הדבר בעיני דאפי' אם נגע הנכרי בידו להכעיס דמותר בשתייה וכ"כ ר"ב ס"ב דאולן וכו' וכ"כ רב נחשון גאון שכן עשה זקן אחד מעשה שראה נכרי שנגע בבורו של ישראל מלא יין להכעיס ושתה ממנו בפניו שלא יהא רגיל לעשות כן לישראל ע"כ ונראה דמדמי ליה לזורק בחמתו דשרי דאין דעתיה לנסך אלא ליגע ביין להפסיד לישראל ואפילו נגע בידו דמי למדדו בידו לרוב האחרונים דמתירין בשתייה דלא כרב נתן ובזמן הזה דאין נקיאין בניסוך פשיטא דשרי אפילו בשתייה וע"ל תחלת סי' קל"ב כמ"ש ב"י בזה ובהגהת ש"ע פסק לדין זה סוף סי' קכ"ד ועיין בתרומת הדשן סי' ר"נ:

ומ"ש

דרכי משה

שפ"ח ע"א: (ו) ונראה דאע"ג שכתב ב"י דדעת תוס' שלנו כדעת הרשב"א להתיר בדיעבד בנכרי יכול וישראל אינו יכול אפ"ה בתינוק שמסייע לנכרי מודים דאסור דמאחר שניכר שהנכרי הוא עיקר הוא אסור עוד כתב המרדכי בשם הר"ר פרץ יש דבשמע מפי' ריב"ם לס"ד נצוק חיבור אם היה מערה מכלי אל כלי והנכרי מנענע ידו של ישראל אסור מה שביד ישראל דהוי כאילו נוגע בקילוח עכ"ל ולפמ"ש בשם הפוסקים דאין לחוש למסייע שאין בו ממש אין לחוש ג"כ לזה שנענע ידו של ישראל דהוא בלא"ה הוה היין מקלח ואפשר דמיירי ג"כ שהיה מעט יין בכלי שלא היה יוצא לחוץ אלא ע"י נענוע זו ולכך אסרו כתב המרדכי פ' השוכר את הפועלים במסכת ב"מ תשובה בנכרי שהגביה החבית ובעודו הגביה משך ישראל מן היין ה"ל ככח נכרי לאסור כל היין מה שיצא לחוץ: (ז) ודברי הרשב"א כדברי התוס' שהביא הר"ן לאסור לכתחלה בזה אינו יכול וזה אינו יכול ודלא כהג"א דלעיל דהכי כתב בר"א כשגלגלו ישראל ונכרי את הגלגל ולא היה הנכרי יכול וכו' ש"מ שאע"פ שהנכרי אינו יכול אפ"ה אסור לכתחלה דהא בר"א לא קאי רק אמה שמותר בדיעבד

פרישה

אוסרין מבילין דאיס מן הירושלמי כהולו ב"י ע"ש: (ו) וכתב עוד הרשב"א כו' ויראה לי שמותר שאף הנכרי מסייע לישראל ואפי' היכא דנכרי סגי וישראל המסייעו לא סגי שרי משום דמסייע אין בו ממש ולמה נעשה הנכרי עיקר נימא שהישראל הוא העיקר והנכרי המסייעו אבל הר"ן אוסר בכה"ג עיין הר"ן דע"א דף ס"ב: (ז) ולמה נעשה הנכרי עיקר ונראה דלאף שהנכרי יש בו כח יותר שיכול לעשותו לבדו ואין הישראל יכול לעשותו לבדו דיש לחוש שיסמוך עליו ישראל ויעשהו הנכרי לבדו · מ"מ כתב רבינו דלא חיישינן להכי בדיעבד דמ"מ הטעם שעשאו יחד אמרינן דהישראל עשה ג"כ כהנכרי כל אחד הסלי כיון שגם הישראל יכול לעשותו הסליה: (ח) זרק אבן או חפץ כו' אבל אם מתגלגל כו' אסור אפילו בהנאה דחיישינן שמא נגע ביין ונסכו והוי מגע נכרי

על

חדושי הגהות

ב בספרי האלפסי הישנים ד' ד"ב איתא הנוסחא זה אינו יכול וזה אינו יכול:

ואע"ג

(ט) לפיכך נכרי שהביא ענבים בסלים וזרקן לגת שיש בו יין דרוך מותר דהוי כזורק אבן לגת ומ"מ (י) לכתחלה אסור לעשותו שמא יגע ביין (יא) כתב הרשב"א יש מי שהורה (יב) שאסור ליתן ענבים בדרדורים לגת ע"י נכרי מפני שהענבים נסחטין והיין מתאסף לשולי הדרדורין (יג) ונמצא הנכרי שופך יין צלול לגת (יד) ואם ישראל מסייעו בנתינתו לגת מותר ג לכתחלה שהרי יש כאן כח ישראל מעורב בו עבר והביא הנכרי לבדו ושפכו לגת אע"פ שהיין מזלף על הענבים מותר (טו) מפני שעדיין לא נדרכו הענבים ולא נמשך יינו (טז) ואין מכוין לשפיכת היין אלא לשפיכת הענבים ע"כ (יז) נכרי הזורק מים לתוך היין מותר אפילו בשתיה ואפילו מאן דאית לי' נצוק חיבור הייני דוקא יין ליין אבל מים ליין לא (יח) [ג] בד"א שאינו מכוין למזגו כגון זרק מים לחבית גדול (יט) או לכוס ולא ידע שהוא יין שהוא ידוע שאינו מכוין למזיגה (כ) אבל אם מכוין למזיגה אסור בשתיה ואם אין ידוע אם כיון למזיגה אם לאו כתב א"א

ומ"ש לפיכך נכרי שהביא ענבים בסלים וכו' הכי פשיט רב כהנא פר"י דף נ"ט והכי פי' אע"ס דבסמוך לגת זרקן וחשיב כנוגע ביין ע"י ד"א אפ"ה כיון שלא נתכוון ליגע ביין אלא לזרוק הענבים לגת הו"ל מגע נכרי שלא בכוונה ע"י ד"א דמותר אפילו בשתייה כמו זרק אבן בחמתו והוא דוחקו עד שנופל לתוך היין דאע"פ דנוגע ביין ע"י החפץ כיון שזרקן בחמתו ה"ל שלא בכונה ע"י ד"א ומותר בשתייה וה"נ דכוותה אלא מיהו לכתחלה הוא דאסור כיון שהוא סמוך לגת שמא יגע ביין וה"ה דכל שאר מגע נכרי שלא בכוונה וע"י ד"א דאסור לכתחלה : כתב הרשב"א יש מי שהורה וכו' ואם ישראל מסייעו בנתינתו לגת מות' אפי' לכתחלה וכו' ואע"ג דבסמוך כתב רבינו ע"ש הרשב"א דלכתחלה אסור שמא יסמוך על הנכרי לבדו התם איכא שפיכת יין גמור ואם יסמוך על הנכרי לבדו אסור מדינא אבל הכא אפילו יסמוך על הנכרי לבדו מדינא שרי כמ"ש עבר והביא הנכרי לבדו וכו' מותר הלכך בישראל מסייעו מות' אפילו לכתחלה : ומ"ש מפני שעדיין לא נדרכו הענבים וכו' חדא ועוד קאמר חדא שמה שהענבים נסחטים מעצמן והמשקה מתאסף לשולי הדרדורים אין שם יין עליו כיון שעדיין לא נדרכו הענבים ולא נמשך יינו על שולי הגת ע"י דריכה אין זה יין אלא מוהל ומשקה ועוד טעם שני שאין הנכרי מכוין לשפיכת היין וה"ל כמו שלא בכונה דשרי אפי' בשתייה אף הוצאה תכחו : **נכרי** הזורק מים וכו' בד"א שאינו מכוין למזגו כגון זורק מים לחבית גדול פי' דבחבית גדול אפילו יודע שהוא יין מסתמא ודאי אינו מכוין למזוג היין שהוא בחבית גדול כיון דהיין מתקלקל אם יעמוד כך מקצת ימים בחבית ובעל כרחה דשלא במתכוין זרקן לחבית אבל לכוס אם יודע שהוא יין מסתמא ודאי נתכוון למזיגה והלכך דוקא בדלא ידע שהוא יין דהשתא לא היה מכוין למזיגה אבל אם מכוין למזיגה כלומר דמסתמא ודאי דתכוון למזיגה כגון לכוס וידע שהוא יין אסור בשתייה ואע"ג דאיכא דידוע דהתכוון למזיגה דכיון דקא מכוין שיהא נמזג כראוי איכא למיחש שמא יגע בו לבודקו אם נמזג כראוי ואפ"י דלא נתכוון למזיגה אם היה דין נצוק חבור אף במים ליין ה"ל כאילו נגע נכרי ביין בידו ממש ואסור אעפ"י שלא נתכוין ואיכא למידק דבסוף סימן קכ"ח כתב רבינו דלרש"י והרא"ש כל היכא דחיישינן לדילמא נגע אסור אפילו בהנאה

לפיכך נכרי שהביא ענבים בסלים וזרקם לגת שיש בו יין דרוך מותר וכו' בפרק רבי ישמעאל (נט :) בעו מיניה מרב כהנא נכרי מהו שיוליך ענבים לגת א"ל אסור משום לך לך אמרינן נזירא וכו' איתביה רב יימר נכרי שהביא ענבים לגת בסלים ובדרדורים אע"פ שהיין מזלף עליהם מותר א"ל הביא קא אמרת אנא לכתחלה קאמינא וכתב הר"ן אהא דאסרי' לנכרי להוליך ענבים לגת לכתחלה פירש הראב"ד דטעמא דמילתא מפני שבאותם הדרדורים דהיינו גיגיות קטנים יש בהם יין שזב מן הענבים וכשהנכרי שופך מן הענבים נשפך ג"כ היין על ידו ואע"פ שאינו יין גמור מפני שעדיין לא נמשך בגת אסרינן לכתחלה אטו שפיכת יין גמור אבל דיעבד שרי ולפי שטה זו הורה הרב שאם סייע ישראל את הנכרי בשפיכת הדרדורים מותר אפילו לכתחלה ולפי פי' זה צ"ל דסלין דקאמר בתוספתא דומיא דדרדורים שהיין מתעכב בהם שאילו בסלים מנוקבים אין לחוש לדבר שהרי אין היין מתעכב בהם ואחרים פירשי דהאי דאסרינן בנכרי שיוליך ענבים לגת היינו טעמא משום דבגת שיש בו יין שכבר נמשך עסקינן וגזרינן שמא יגע ביין שבגת והא דתניא ואע"פ שהיין מזלף עליהם לאחר ששפכן בגת קאמר והכי משמע בתוספתא ולזה מטין דברי הרמב"ם בפי"ג מהמ"א ולפי שטה זו בגתות שלנו שלעולם אין היין לף בהן ע"ג הענבים אין לחוש לנכרי שמוליך ענבים לגת אבל לשטת הראב"ד צריך ליזהר בדבר והרשב"א כתב שתי סברות הללו בת"ה הארוך וסברא שכתב הר"ן בשם אחרים כתבה הרשב"א בשם הרמב"ן ונראה שהוא סובר כן ולפיכך כתב בת"ה הקצר כלשון הזה שכתב רבינו כי משם העתיקו וזולת תיבת לפיכך שאינה שם : **ובסה"ת** כתיב (ח) ואסור להביא נכרי ענבים בסלים ולשפכם בגיגית שהמשיכו מתנה יין משום דמחזי כמאן דאזלי מיניה ומיניה שהאשכולות מדוקים והם מתחברים יחד זה בזה אלא צריך שיסייע לו ישראל לזרקן שאם לא סייע הרי היין אסור כך כ' רשב"ם אבל אם זרקן כל כך למרחוק או כולן בבת אחת כמו זורק צרור מותר בדיעבד ע"כ וסברא זו סתרו התוספות בכמה קושיות והעלו שנראה לר"י לפרש דאיירי בשהתחיל לימשך דאי לא התחיל פשיטא שמותר ובהולכה בלא זריקה נמי פשיטא שמותר אלא תיירי בזריקה לגת וכו' א"ל אסור אע"ג דלקמן שרינן בזריקה אפילו בשתיה זאת דומה קצת למזיגה ולכך יש לאסור לכתחלה שיוליך נכרי ענבי' לגת כיון שהתחיל לימשך אפילו בזריקה אבל בדיעבד שרי ואין שום חילוק בזריקה כמו שמחלק רשב"ם וכ"מ מתוך הירושלמי דאין חילוק כלל עכ"ל וכ"כ הרא"ש דמיירי במוליך ענבים לזורקם בגת בנעוטה שהתחיל היין לימשך וזהו כפירוש הרמב"ן שכתבו הרשב"א והר"ן ז"ל : כתב הרשב"א יש מי שהורה שאסור ליתן ענבים בדרדורים לגת על ידי נכרי וכו' כ"כ בת"ה הקצר וזו היא סברת הראב"ד שכתבתי בסמוך : **נכרי** הזורק מים לתוך היין מותר אפילו בשתיה בפרק רבי ישמעאל (נח:) א"ר יוחנן יין שמזגו נכרי אסור משום לך לך אמרינן נזירא וכו' וכתב הרא"ש אם שפך הנכרי מים לתוך יין ולא כיון למזיגה שרי דדוקא במזיגה אסרו משום דקרוב ליגע אבל בשאר זריקות לא אסרו חכמים ואף אם קילוח מים ירד מיד הנכרי לתוך היין מותר דאפילו למ"ד נצוק חיבור ה"מ חיבור יין ביין אבל חיבור המים ביין לא אמרו והביא הרמב"ן סעד לזה מן הירושלמי רבי ירמיה בשם רבי חייא בר אבא יין שמזוג בחמין אסור בצונן מותר ד יבא עלי שלא עשיתי מימי ר' יוסי אזל לצור חמא שתון חמרא וארמאי מזוג אמר לון תאן שרא לכון והיינו טעמא לפי שלא היו רגילין למזוג אלא בחמין לכך היו מתירין במזיגת צונן וכ"ש אם זרק מים שלא לשם מזיגה ולפי מנהגנו אין חילוק בין חמין לצונן עכ"ל וגם בסה"ת כתב נכרי השופך מים בתוך כלי של יין אסור ואומר מורי ה"מ כשופך לתוכו מים כדי שיהא טוב לשתותו דאז מכוין למזגו כראוי ואיכא למיחש דילמא יגע אבל שפך מים בעלמא בתכם מותר בשתיה בדיעבד עכ"ל (ט) וכיוצא בזה כתב הר"ן ז"ל ויש מי שהורה דכיון דלא מיתסר אלא משום הרחקה דוקא במזיגה הראויה אבל אם שפך נכרי מעט מים בחבית גדולה או ששפך בה הרבה יותר מכדי מזיגה אין היין נאסר שלא אסרוהו אלא משום לך לך אמרינן נזירא כלומר שלא יהא הנכרי מוזג יינו של ישראל ויהא רגיל אצלו ואתי למיגע ביה אבל כי הא מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן והביא הרמב"ן ראיה לזה מהירושלמי דגרסינן התם יין שמזג בחמין אסור בצונן מותר וכו' ואע"ג דאנן לא סמכינן אהא משום דלא מסייעין בגמרין הכי אלא מזגי סתם אמרינן ועוד דהתם נמי אמרינן יבא עלי שלא עשיתי מימי וכ"ש דהאידנא רגילי רובא דאינשי למזוג את הכוס בצונן מ"מ גמרינן מיניה דחבית גדולה שאין דרך בני אדם למזוג שאם זרק שם מעט מים שהיא מותרת ואפשר שאפילו נתן בהם מים כדי מזיגה כראוי לשתיה שריא לפי שאין דרך למזוג חבית בבת אחת אבל בכוס נראים הדברים שאפילו לא שפך אלא מעט מים או יותר מדאי שאסור שכיון שדרכן של בני אדם חלוק במזיגה בין מרובה בין מעט מזיגה מיקרי ועוד שאם אי אתה אומר כן נתת דבריך לשיעורים וזהו דוקא מתכוין למזוג אבל שלא בכונה לא גרע מכחו שלא בכונה שמותר בשתיה עד כאן לשונו · וכל דברים הללו הם דברי הרשב"א ז"ל בת"ה שכתבם שם לפסק הלכה ומתוך הדברים שכתבתי יתבאר לך מהו שכתב רבינו שאם מכוין למזיגה אסור בשתיה לכוס קאי דאילו בחבית אפילו במכוין למזיגה שריא דכיון דמילתא דלא שכיחא היא לא גזרו בה רבנן כלל : **כתב** הרמב"ם בפרק י"ג מהמ"א דלכתחלה דוקא אמר שאסור נכרי למזוג יין לישראל משום הרחקה אבל אם עבר ומזג מותר וכתבו הרשב"א והר"ן שטעמם משום דכיון דאינו אסור אלא משום לך לך אמרינן לנזירא לא מיתסר אלא לכתחלה מידי דהוה אמוליך ענבים לגת דאסרינן נמי ע"י נכרי בסמוך מהאי טעמא ואסיקנא דלדיעבד מותר והם ז"ל כתבו דלאו ראיה היא דהאיא איתתר לכתחלה כדאמרינן מהו שיוליך ענבים אבל הכא שמזגו קאמרינן דמשמע דיעבד ועלה מהדר רבי יוחנן דאסור אלמא דיעבד נמי אסור והיינו נמי דאמרינן התם לקמן בחמרא דמזגו נכרי לא והכרז על יינו משום י"נ ואע"ג דהיא דמוליך ענבים לגת לא אסיר אלא לכתחלה במזיגת הכוס שייך למיגזר טפי שאם אתה מתיר למזוג המים יבא לינסך היין במים או שיהא רגיל אצלו להשקותו וני"ע בידו ביינו אבל בהולכת ענבים לגת אינו כל כך קרוב שאם תתיר לו בשעבר והוליך שמא יגע בידו ביין שבגת ולפיכך אע"פ ששניהם נאסרו מטעם לך לך אמרינן לנזירא בזה לא אסרו אלא לכתחלה ובזה אסרו אפילו בדיעבד וכן כתב הרשב"א לפסק הלכה וכן דעת רש"י והתוספות וסה"ת ות"מ כתבו רש"י והרשב"א והר"ן שאינו נאסר אלא בשתיה : ואם אין ידוע אם כיון למזיגה אם לאו כתב א"א ז"ל בתשובה דספיקא דרבנן לקולא לא נמצא כן בתשובה שבידינו :

נכרי

דרכי משה

בדייעבד : (ח) והביאו המרדכי פר"י והגמי' פ"ב בשם סמ"ג (ט) וכן כתב המרדכי פרק ר"י בשם ר"י :

וכ"כ

דרישה

אסור מה ששופך לתוך אלא כשמגביה הכלי ושופך לחוץ אבל בלאו הכי אלא שחיטו על לדו ושופך לחוץ שרי וכן דעת הרמב"ן והר"ן והרא"ש עכ"ל וצ"ע מ"ש מהא דנתבאר לעיל סימן קכ"ד גבי הוליא את הברזא דאע"ג דלא שכשך ולא הגביה מה שילא לחוץ הוא אסיר מחמת כחו של נכרי ויש לומר דשאני התם דדרכו הוא בכך להוליא היין מן החבית עכ"ל [ג] בד"א שאינו מכוון כו' או לכוס ולא ידע שהוא יין ה"ק דאם כן מאי לריך לטעמיה דבמים ליין לא שייך ניצוק נהי נמי דשייך ניצוק מגע נכרי על ידי דבר אחר שלא בכוונה הוא ומותר וצ"ל דאי הוה שייך ניצוק במים היה אסור מכח מגע נכרי דכיון דהמים מקלחין מזריקת הנכרי ויורדין מיד ליין הוי כאילו נגע הנכרי בידו ביין ואף על גב דבר"ס וה גבי עירוי כתב דמה שנשאר מותר ולא אמרינן ניצוק חיבור ואף על גב דהנכרי עירה מהכלי היין ואותו יין נגע בשאר יין שאני התם דמה שילא הוא יורד למטה והוא לעלמו אינו אסור אלא מכחו של נכרי ולהכי מה שנשאר מותר דניצוק כי האי לא אמרינן שיחשב כאילו זה היין חוזר לאחוריו לכלי ראשון לאסור היין הנשאר דניצוק של כח הוא ולא שמיה ניצוק אבל הכא שהמים שהם כחו של נכרי נפלו מיד למטה ביין ולהכי פשיטא דאסור

אי

פרישה

על ידי דבר אחר בכוונה אבל בחמתו לא חיישינן שמא נגע ביין ואף על פי שנגע ביין על ידי חבית ה"ל מגע נכרי שלא בכוונה על ידי דבר אחר ושרי אפי' בשתיה אשר"י · (ט) לפיכך נכרי שהביא ענבים בסלים כו' סתם סלים נקובים הם ואף אם נסחט יין מן הענבים לתוך הסל זב הוא יין הסל דרך הנקבים ולכך דברי הכל מודו בזה שמותר בדיעבד משא"כ בדרדורים שהיין היילא מן הענבים נשאר בתוכו ולכך יש אוסרי' כמ"ש רבינו בסמוך : (י) ומ"ש בסלים דלכתחילה אסור ולא כ"כ בזורק אבן ליין משום דבסלים הוא דבר הרגיל ויש לגזור בו שמא יגע משא"כ בזורק אבן שאינו מצוי וגם י"ל מ"ש דלכתחלה אסור קאי ג"כ אזורק אבן · ועיין בש"ע סימן קכ"ד סי"ט שכתב בנטל חבית וזרק בחמתו לבור דאסור בשתייה ובסימן זה ס"ה מתיר בשתייה ועיין סמ"ע (יא) כתב הרשב"א יש מי שהורה כו' וזהו סברת הראב"ד ב"י : (יב) שאסור ליתן ענבים בדרדורין פרש"י גיגית קטנים ס"פ רבי ישמעאל · (יג) ונמצא הנכרי שופך יין צלול לגת פי' בתחילה יורד היין צלול מן הכלי והוי כמו המסכה : (יד) ואם ישראל מסייעו בנתינתו לגת מותר דהואיל והישראל מסייעו אמרינן הישראל עיקר וכמ"ש בסמוך : (טו) מפני שעדיין לא נדרכו כו' פי' ולהכי לא נקרא יין גמור וכ"כ הראב"ד ב"י : (טז) ואין מכוון לשפיכה גם זה כתיבת טעם לסיתר הוא דהואיל ואין מתכוין ה"ל כמו שלא במתכוין ושרי : (יז) נכרי הזורק מים לתוך יין מותר אפי' בשתייה ואף אם קילוח מים יורד מיד הנכרי לתוך היין מותר אשר"י : (יח) בד"א כו' כגון שזורק מים לחבית גדול שאם לא שכיח מזיגה יאפי' ספק בו מים כשיעור מזיגה שרי : (יט) או לכוס ולא ידע כו' עיין בדרישה : (כ) אבל אם מכוין למזיגה אסור בשתייה הטעם משום לך לך אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב ודוקא בכוס אבל בחבית אפי' נתכוון שרי דלא שכיח אבל בכוס חיישינן שאם אתה מתיר למזוג המים יבא לנסך יין

בתוך

חדושי הגהות

ג ואע"ג דבסמוך כתב רבינו ע"ש הרשב"א דלכתחלה אסור שמא יסמוך על הנכרי לבדו התם איכא שפיכת יין גמור ואם יסמוך על הנכרי לבדו אסור מדינא אבל הכא אפילו יסמוך על הנכרי לבדו כדינא שרי דהא הוי מגע שלא בכוונה ע"י ד"א אלא שאסרו לכתחלה משום חשש שמא יגע ביין עצמו (ב"ח) ד ר' ירמיה קאמר לרא דאת שר' חייא בר אבא התיר בנכרי מזיגה בצונן יבוא עלי שלא עשיתי מימי לנהוג היתר בזה . חמא וכו' ראה אותם שותים יין עם מים חמין שמזגן נכרי וא"ל מי הוא זה שהתיר לכם כן

העתיק

א"א הרא"ש ז"ל בתשוב' דספיקא דרבנן לקולא (כא) [ד] נכרי שמערה מכלי שבידו לכלי שביד ישראל היוצא אסור בשתייה וישראל שמערה מכלי שבידו לכלי שביד נכרי מותר אפי' בשתייה (כב) ואם הנכרי מקרב הכלי לצד הקילוח לרש"י אסור בשתייה ולהריב"ם אפי' בהנאה וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל (כג) [ה] נכרי הנושא יינו של ישראל בנוד והישראל הולך עמו מותר אפי' אם הוא חסר והוא משכשך דרך הילוכו שאין דרך ניסוך בכך ואפילו אם הוא פתוח (כד) היה נושא בכובא אם היא חסרה שרי ואם היא מלאה אסורה שבקל יכול ליגע בו ולא יראהו הילכך חיישינן שמא נגע בו וכתב הרשב"א שאינה אסור אלא בשתייה ומותר בהנאה דלא חיישינן שמא יגע הנכרי בכונה שהרי הוא עוסק במלאכתו אלא חיישינן שמא יגע בו שלא בכונה וא"א הרא"ש ז"ל כתב אסור בסתם

נכרי שמערה מכלי שבידו וכו' וישראל שמערה מכלי שבידו וכו' ואם הנכרי מקרב הכלי לצד הקלוח וכו' בפר"י (ס') אמר רב פפא נכרי אדנא וישראל אכובא אמרא אסיר מ"ט כי אתי מכח נכרי קא אתי ישראל אדנא ונכרי אכובא אמר' שרי ואי מגדד אגדודי אסור ופרש"י נכרי אדנא נכרי מערה יין מדנא לכובא וישראל אוחז הכובא בידו · ואי מגדד אגדודי לכובא אמרא אסיר משום דמקרקש ליה לחמרא וכובא מליאה עסקינן דלמא נגע ל"א אפילו חסרה נמי כיון דמקרקש בכוונה הו"ל כאו בכוונה ואסור בשתיה כתבו התוס' נראה לריב"ם כאותו לשון שפירש בקונט' אפי' בכובא חסרה דכיון דמקרקש ליה בכוונה ה"ל כאו בכוונה ואסור בשתיה ומדמי ליה לנוגע בקנה דמ"ל נוגע בקנה או נוגע בשולי הכובא ע"כ לשונו אבל הרא"ש כת' וז"ל ריב"ם פי' לפי שהשמטין הכובא על נדה בשעה שיין מקלח בתוכה ה"ל כנוגע בקנה דמ"ל נוגע בקנה ומ"ל נוגע בשולי הכובא ולפי זה אסור אפי' בהנאה כי נוגע בקנה בכוונה אסור אפי' בהנאה עכ"ל · וכפי זה נראה מדברי הרמב"ם בפי"ב והרשב"א חלק על פירוש זה שלא מצינו שהשכשוך אסור אלא ביין עצמו בין ביין עצמו בין ע"י דבר אחר אבל בקרקוש על ידי כלי לא שאין כן דרך המנסכים כלל : ומ"ש רבי' שמסקנת הרא"ש כריב"ם אין בדברי הרא"ש הכרע אלא מדהביא פי' ריב"ם לבסוף ועוד שכתב עליו ולפי זה אסור אפי' בהנא' וכולי · משמע לרבינו דהכי ס"ל · וכתבו הרשב"א והר"ן שהראב"ד פי' דה"ט דאמרינן כי מגדד אגדודי לפי שבגדוד הכובא א"א שלא ירבה בשפיכת היין וכגון שהדנא סמוכה על דפני הכובא ונמצא שהורק מכח נכרי והם ז"ל כתבו שאינו מחוור דכח ישראל וכח נכרי מעורב בו משמע בפרק השוכר בדיעבד מיהא מותר לגמרי וכתב הר"ן והכור הייתי לחלק ולומר דהתם דוקא בשני הכחות מעורבים כהנהו שפוכאי אבל הכא דכל חד לחודא קאי אסור אלא שהוקשה לי כמאי דאמרינן נכרי אדנא וישראל אכובא אמרא אסור מאי קמ"ל פשיטא שהרי מעשה ישראל בכאן לא מעלה ולא מוריד וכ"ל דה"פ דנכרי נקיט דנא וישראל נקיט כובא מוגבה מעל הקרקע ונכרי לא היה יכול לאחוז הדנא ולהריק ממנה אלא מפני שהיא נסמכת על הכובא דנקיט ישראל בידיה וסד"א כח ישראל וכח נכרי מיקרי קמ"ל דלא משום דכה"ג גרמא בעלמא הוא וישראל מעשה עץ בעלמא משמש ואין הרקת היין באה מכח ישראל כלל והיינו דמסיים בה מ"ט כי קא אתי מכח נכרי אתי ומשמע דאילו כה"ג מיקרי אתי נמי מכח ישראל שרי ולמדתי ממנה שני דברי' חדא ה דאפילו זה יכול וזה אינו יכול גבי י"נ שרי ועוד דכל דהיכא כח נכרי וכח ישראל אע"פ שאין כחותיהן מעורבים שרי ואפ"ה מאי דאמרינן ואי מגדד אגדודי אסיר לא קשיא לי מידי מפני שידוע שהמגדד הכובא כשהוא מגביה לצדדיה מונע כח העליון המערה עד שכחו נפסק וכשהוא משפילה ממילא היין מתערה ונופל בלא סיוע של עליון כלל וה"ל נכרי גרידא ואסור וזה נראה נכון עכ"ל :

נכרי הנושא יינו של ישראל בנוד והישראל הולך עמו מותר וכו' בפרק רבי ישמעאל (שם) א"ר פפא נכרי דרי זיקא וקא אזיל ישראל אבתריה מליא שרי חסירא אסור דילמא מקרקש כובא מליא אסור דילמא נגע חסרא שרי דלא נגע רב אשי אמר זיקא בין מליא בין חסרא שרי מ"ט אין דרך ניסוך בכך ופסקו הפוסקים כרב אשי : ומ"ש רבינו שאין דרך ניסוך בכך ואפילו הוא פתוח כ"כ הרשב"א וכבר נתבאר בסימן קכ"ד שהרמב"ם חולק על זה שכתב אחז בכלי פתוח של יין והכישו אע"פ שלא הגביהו ולא נגע ביין נאסר וכדין זה כתב העביר נוד של יין ממקום למקום והאחיזו פי הנוד בידו בין שהיה הנוד מלא או חסר מותר ואע"פ שהיין מתנדנד כלומר דלא שרי אלא כאוחז פי הנוד או שהוא קשר כיון שהוא סתום אין דרך ניסוך בשכשוך דכלי סתום אבל אם היה פיו פתוח אם הוא חסר אסור מפני שהוא מתנדנד דרך הילוכו וחיישינן שמא שכשך בכוונה ויש ניסוך במשכשך כלי פתוח וכבר כתבתי בסימן קכ"ד שדעת הרמב"ן וריב"ם כדעת הרמב"ם ז"ל :

ואיכא למידק לדברי האומרים דאפילו בזיקא פתוח שרי אמאי שרי במליא ניחוש דילמא נגע ביה כי היכי דחיישינן בכובא · וי"ל דלא דמי דפי נוד כבסף הוא ואין הנושאו עשוי ליגע בפנים כלל מה שאין כן בפי כובא · וכיוצא בזה מצאתי שכתב בעל התרומה וז"ל זיקא מליא שרי לפי שפי של נוד סתום ועקום :

היה טעון בכובא אם חסרה שרי ואם היא מליאה אסור וכו' · מבואר במימרא דרב פפא דבסמוך ואף על גב דרב אשי פליג עליה בזיקא מודה הוא בכובא וכן פירש"י והתוספות והר"ן · וכ"כ שהוא דעת כל הפוסקים · וכתב הרשב"א דבכובא מליא אסור דילמא נגע ביה וחסר שרי משום דכל שהוא נושאו על כתפו א"א ליגע בידו ולשמא הטה ונגע לא חיישינן דהא אזיל ישראל אחוריה וחזי ליה ואיהו נמי מסתפי דלמא חזי ליה בהטותו ויתפוס בו בכך כנגע עכ"ל ומ"ש לדעת הסוברים דמשכשך כלי פתוח אע"פ שלא נגע ביין נאסר מ"ט שרי בכובא חסרה הא כי דרי ליה מקרקש ליה כבר תירץ הר"ן דכובא שאני משום דלא ניחא ליה בקרקושי דלמא תשתפך עילויה והרמב"ם כתב בפי"ב כלשון הזה העביר כלי חרס פתוח מלא יין אסור שמא נגע בו ואם היה חסר מותר אא"כ שכשכו ע"כ נראה מדבריו שלא התירו בכובא חסרה אלא כשהוא נזהר ומהלך לאט לאט בענין שלא ישכשך ואע"פ שא"א להלך אפילו לאט בלי שינענע היין קצת כבר כתבתי בסימן קכ"ד דנענוע כל דהו לא מיקרי שכשוך :

וכתב הרשב"א שאינו אסור אלא בשתיה ומותר בהנאה דלא חיישינן שמא יגע בו הנכרי בכוונה וכו' וז"ל הרשב"א בת"ה היה הכלי מלא אם היה ישראל הולך לו מאחריו אסור בשתיה אפשר שמא נגע בו שלא מדעת ישראל ולא ראהו מפני שהולך אחריו ומ"מ מותר הוא בהנאה שלא חששו בנגיעה בכוונה שהנכרי במלאכתו הוא עוסק וגם מתירא הוא שמא ישראל ההולך מאחריו ירגנו נוגע אלא שחששו להם חכמים שמא יגע שלא בכוונה עכ"ל וכ"כ הר"ן ז"ל וכתב עוד הרשב"א שכ"כ רש"י וכן פר"ת : ומה שדקדק רבינו שהרא"ש סובר שהוא אסור בהנאה בדברי הרמב"ם מפורש

בהנאה והכא מתירו בהנאה וי"ל הכא כיון דאנו רואין שהנכרי זורק המים לתוך הכוס ואינו נוגע בו אפשר רחוקה היא לומר דילמא נגע ולא ראהו הישראל נוגע ולא היה לנו לחוש לזה אלא משום לך לך אמרינן נזירא וכו' כדקאמר ר' יוחנן פר"י (דף נ"ח) הלכך מספקינן דאסור בשתייה ותדע שהרי הרמב"ם בפי"ג ס"ל דכיון דאינו אלא הרחקה משום לך לך אמרינן נזירא וכו' הלכך אם עבר ומזג מותר אפילו בשתייה א"כ לדידן דאסור אפי' דיעבד אינו אסור אלא בשתייה ומ"ה היכא דאינו ידוע כגון דאינו חבית ולא כוס אלא קנקן וכיוצא בזה כתב הרא"ש בתשובה דאזלינן לקולא אי נמי כאינו ידוע היכא ס"ס דשמא לא נתכוין למזיגה ואפי' נתכוין דילמא לא נגע :

נכרי שמערה מכלי וכו' בפר"י (ס') נכרי אדנא וישראל אכובא וכו' ומ"ש דהיוצא אסור בשתייה כבר התבאר בתחילת סימן זה דהיינו להרא"ש וסתם רבינו דבריו בכאן לדעת הרא"ש ולא היה צריך לחזור ולכתבו אלא כדי לחלק בין ישראל המערה ליד נכרי · לנכרי המערה ליד ישראל דבנכרי שמערה ליד ישראל היוצא אסור בשתייה לעולם אפילו היה הישראל מגדד אגדודי ולא אמרינן דכח ישראל וכח נכרי מעורב בעירוי זה ושרי אלא אמרינן כזו ישראל מעשה עץ בעלמא משמש אבל כישראל מערה ליד נכרי איכא לחלק בין מגדד ללא מגדד ועי' במ"ש הר"ן וז"ל אלא שהוקשה לי וכו' הביאו ב"י : ומ"ש ואם הנכרי מקרב הכלי וכו' שם בפר"י קאמר ואי מגדד אגדודי אסור ובלשון ראשון פרש"י דבכובא מליאה עסקינן וחיישינן לדילמא נגע ומ"ש בספרי הדפוס בפרש"י משום דמקרקש ליה לחמרא ובכובא מליאה עסקינן דילמא נגע הוא ט"ס דהלא בסמוך בנכרי דדרי כובא מליאה אסור מטעמא דלמא נגע בלהו טעמא דקרקוש אלא האי טעמא דקרקוש לא שייך בלשון ראשון אלא בלשון אחרון וכצ"ל ל"א אפילו חסרה נמי משום דמקרקש ליה לחמרא וכיון דמקרקש בכונה ה"ל כאו בכונה ואסור בשתייה וכ"כ התוס' בשם ריב"ם כלשון שני ושאינו אסור אלא בשתייה ותימה שהרא"ש כתב ע"ש ריב"ם דפי' כלשון שני ואוסר אפי' בהנאה וכמ"ש רבינו על שמו ואפשר דמ"ש התוס' ואסור בשתייה הוא לשון שני דפרש"י וריב"ם לא נראה לו כאותו לשון אלא כמאי דאוסר אפילו חסרה משום דמקרקש בכונה וכו' אבל במאי דפרש"י דאוסר בשתייה לא נראה לו אלא אוסר אפילו בהנאה דנגיעתו בקרקוש זה ה"ל כנוגע בקנה דמה לי נוגע בקנה מה לי נוגע בכובא והלכך אסור אפילו בהנאה ויש להקשות ללשון ראשון דחיישינן לדילמא נגע א"כ ליתסר אף בהנאה לרש"י כמ"ש רבינו בסוף סימן קכ"ח דלרש"י כל היכא דאנו תולין לומר דילמא נגע אסור אפי' בהנא' וי"ל דהכא כיון דבעבידתי' טריד אפי' חיישינן לדילמא נגע אינה אלא מגע שלא בכונה וכדכתב הרשב"א בסמוך גבי כובא : וראיתי בדברי מהרו"ך שמ"ש כאן ולעיל בסי' קכ"ד שהבין דהרא"ש פליג אהרמב"ם וס"ל דהשכשוך בלא נגיעה אינו אוסר ולא דק דהוא לא נחלק הרא"ש דכל היכא דהוי דרך ניסוך פשיטא דאוסר שכשוך לד"ה :

נכרי הנושא יינו של ישראל בנוד וכו' בפר"י (דף ס') אליבא דרב אשי זיקא בין מליא בין חסרה שרי מ"ט אין דרך ניסוך בכך ולדעת רבינו מיירי אפילו פי הנוד פתוח ולא חיישינן במליא לדילמא נגע דכיון דפיו קצר אין הנושאו עשוי ליגע בו בקלות דלא ליחזיה הישראל שהולך עמו ומירתת ולא נגע וכ"כ בסה"ת

פרישה

בתוך הכוס או שיפול רגיל אצלו להשקותו ויגע בידו ביינו : (כא) נכרי שמערה מכלי שבידו לכלי שביד ישראל כולה אסור בשתייה דהרי לא מכחו של נכרי (ואע"ג דהא כבר נתבאר בריש הסימן שמעינן אע"פ שהישראל יש לו הכלי בידו וה"א דנראה כאילו כח ישראל מעורב בו אפ"ה אסור ולעיל מיירי שהכלי עומד ע"ג קרקע ולא ודאי אסור עכ"ה) והיינו לסברת הרא"ש שס"ל שמותר בהנאה ואינו אוסר אלא בשתייה כר"ס וק : (כב) ואם הנכרי מקרב הכלי לצד הקילוח לרש"י אסור בשתייה דכיון דמקרקש בכוונה הו"ל כאו בכוונה ואסור בשתייה ולהרי"בם אפילו בהנאה כתב הרי"בם שנוטין הכובא על לידה בשעה שהיין מקלח בתוכו ה"ל כנוגע בקנה דמה לי נוגע בקנה או נוגע בשולי הכובא והנוגע בקנה בכוונה אסור בהנאה ועד"ר : (כג) נכרי הנושא יינו של ישראל כו' אפי' אם חסר והוא משכשך כו' פירוש לאפוקי אלא דאין שייך בה שכשוך ועד"ר : (כד) היה טעון בכובא כו' ואם היא מלאה אסור כו' הלכך חיישינן שמא נגע אבל בנאד אפי' מלאה לא חיישינן שמא נגע דפי הנאד נכפף הוא ואין הנושאו עשוי ליגע בפנים כלל משא"כ בפי כובא · וכובא חסירה דשרי ולא חיישינן שמא שכשך להרמב"ם דאוסר כלי פתוח בשכשוך אפי' בלא נגיעה תירץ הר"ן דכובא שאני דלא ניחא ליה בקרקושיה דלמא ישתפך עלויה אבל בנאד לא שייך האי טעמא הנזכר וכשאוחז בידו ואפי' אם נשאו על כתפו כיון שפיו כפוף לתוכו אף על פי שהוא פתוח לא נשפך עליו בשכשוכו ולכך אוסר הרמב"ם בנאד אלא אם כן היה סתום למעלה ואין שכשך בכלי שהוא סתום · ועיין בב"י מ"ש בשם הרמב"ם שאסור אא"כ נזהר שלא ישכשך ואע"ג שבשעה שהוא נושא א"א שלא ישכשך מעט כבר כתבתי דהרמב"ם אינו אוסר בשכשוך

דרישה

אי אמרינן נגע אם לאו הוי נגוע : [ד] נכרי שמערה מכלי כו' ואם הנכרי מקרב כו' ולהרי"בם אסור אפי' בהנאה ובזה הסכים הרא"ש בסימן קכ"ד כתב רבינו כתב הרמב"ם אחז נכרי בכלי פתוח כו' ולא הכירה לא"א הרא"ש ז"ל וכתב שם הב"י דמדברי מ"ש רבינו בסימן קכ"ב שדעת הרא"ש כרי"בם כהרמב"ם ס"ל עכ"ל ב"י · וז"ל מ"ש רבינו כאן שהרא"ש הסכים לדעת הרי"בם וכ"ל דלק"מ דלעולם ס"ל להרא"ש שהשכשוך בלא נגיעה אינו אוסר וכמ"ש רבינו לעיל בסימן קכ"ד דלא הכירה להרא"ש הא דאוסר הרמב"ם שכשוך ומה שהסכים כאן להרי"בם לאסור אפילו בהנאה כתב הרא"ש הטעם בשם ריב"ם שכיון שמקרב הכלי אין לך נגיעה גדולה מזו וכמ"ש בפירוש בשם רי"בם וא"כ ש"מ מדדייק וכתב שמקרב הכלי בשעה שהיין מקלח אשמע הא לא בשעת קילוח לא שייך נגיעה ואפי' אם משכשך ולהכי ס"ש מ"ש רבינו בסימן קכ"ד גבי אחז בכלי דלא הרשו דברי הרמב"ם להרא"ש וכ"כ בהדיא הרשב"א והר"ן בשם הראב"ד והיינו טעמא דאמרינן כי מגדד אגדודי לפי שבגידוד הכובא א"א שלא ירבה בשפיכת היין ע"כ · וה"ל דמ"ש ב"י דאיכא מכוונים לדברי רבינו במ"ש ולא נראה כו' זה לא קשה כלל דאפשר דאיכא לא ס"ל ואין לחלק בין הגביה ללא הגביה וס"ל דבלא הגבה' לא מקרי שכשוך דלא כהרמב"ם עכ"ל : [ה] נכרי הנושא כו' ואפי' אם הוא פתוח כו' והרמב"ם חולק ע"ז כמ"ש ב"י לעיל בסימן קכ"ד ע"ש שמיתי שם בהדיא שהרמב"ם חולק בדין זה מטעם שמא כיון ומשכשך דרך הלוכו אבל הרא"ש ס"ל דלא נאסר דרך שכשוך אם לא על ידי נגיעה כמ"ש בסמוך ולכאורה היה נראה לומר טעם הרא"ש כאן דכיון שהוא דרך הלוכו הרי הוא שלא בכוונה (גם רש"ל כתב ז"ל גם הרמב"ם דאוסר לעיל באוחז כלי פתוח מודה הכא דעסיק במלאכתו עכ"ה) ולאמת כוון לא הייתי ובזה היה נראה ליישב קצת מה שיש להקשות על ב"י שהקשה רבינו דידיה אדידיה בדברי הרא"ש דבסימן קכ"ד כתב בשם הרא"ש דלא ס"ל כהרמב"ם לאסור בשכשוך וכאן כתב שהרא"ש ס"ל כהריב"ם דמשמע מזה דאוסר בשכשוך כמ"ש הקושיא בסמוך ויש להקשות ע"ז למה לא הקשה הב"י ודברי רבינו בסימן זה אהדדי שכתב בתחילה שהרא"ש הסכים לריב"ם ואח"כ כתב שאין דרך ניסוך בנד אפי' אם הוא פתוח · והיה נראה לתרץ דדוקא במקרב הכלי לצד הקילוח בזה ס"ל להרא"ש

חדושי הגהות

(העתיק מספר פני משה) : ה דאפילו זה אינו יכול וזה אינו יכול כצ"ל עיין א"ק ב' :

תמיהני

בסתם ויראה שר"ל אפי' בהנאה (כה) [ו] וכתב הרמב"ן בשם הראב"ד דווקא כשהישראל הולך אחריו דלא מצי מינטר ליה אבל הולך בצדו ונטר ליה אפי' מליא שרי שאי אפשר לו ליגע בו שלא יראוהו וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק ואם נושא הכובא במוט בשנים אפילו מלאה שרי שהיא רחוקה ממנו ואינו יכול ליגע בה (כו) וכ' הרשב"א נכרי הנושא חבית במוט או אפי' על כתפו והיא נקובה ומוציאה יין שלא מדעת הנכרי מותר אפי' היה היין נשפך מכחו (כז) דכל כחו שלא בכוונה מותר אפי' בשתייה (כח) היתה מטפטפת מעט אפי' יודע שמטפטפת מותר שאין היין נשפך מכחו של נכרי ולא מרבה בשפיכה בנדנודו שאפי' אם היתה מונחת ע"ג קרקע היתה מנטפת ומוציאה כך כדרך שמנטפת ומוציאה על כתפו ואין כאן כחו של נכרי כל עיקר ולכך מותר אלא שיש להתיישב בדבר ע"כ :

קכו הנצוק

פסק רש"י דהוי חיבור וכן דעת רב אלפס פירוש המערה מכלי שיש בו יין של היתר לתוך יין של איסור רואין כאילו יין של האיסור מעורב בשל ההיתר הילכך אם עירה וקיטף שקודם שנגע למטה בשל האיסור הפסיק קילוח היורד מהיין של היתר מותר ור"ת פסק דנצוק לא הוה חיבור ומסקנת א"א הרא"ש ז"ל כרש"י (א) והר"ם מרוטנבורק היה נוהג על פי גדולי צרפת דבהפסד מרובה היה מתיר נצוק כגון אם הוציא מן החבית יכלי שיש בו יין נסך אבל לא בדבר מועט . (ב) ונצוק בר נצוק לכולי עלמא שרי (ג) כגון שיצק הישראל מהקנקן לצלוחית של

בסה"ת ובמליא ליכא כמי שכשוך והלכך לד"ה שרי אלא אפי' בחסרה דלרב פפא אסירא דחייש לדילמא מקרקש לאו ניסוך לית הלכתא כותיה אלא כרב אשי דאין דרך ניסוך בכך ואפי' הוא פתוח ושרי אפילו בשתייה מיהו להרמב"ם דבפתוח אית ביה משום ניסוך כשהוא חסר ומקרקש צריך לפרש דרב אשי דמתיר הזיקא כשהוא חסר מיירי כשאוחז פי הנוד בידו דחשוב כסתום וא"ת להרמב"ם בכובא אסירא אמאי שרי הלא איכא קרקוש וכיון דכובא פיה רחבה ואי אפשר לאחוז פיה בידו דליהוי חשוב כסתום ומש"ה מליא אסירא דבקל יכול ליגע בו ולא יראהו וא"כ בכובא פתוח ליתסר להרמב"ם מטעם דהקרקוש בכלי פתוח כשהוא חסר אית ביה משום יין נסך וי"ל כדפרש"י וז"ל אע"ג דכי דרי ליה אי אפשר בלא קרקוש מעט כיון דלא ניחא ליה בקרקושיה דילמא משתפיך ה"ל כחו שלא בכונה ומותר אבל זיקא הוי קרקוש ודומה למשכשך והוי נסך עכ"ל ואע"ג דכל זה פרש"י לרב פפא ואנן לא קי"ל כוותיה בזיקא דאפילו חסרה שרי כיון שאוחז פיה בידו וחשוב כסתום מ"מ במאי דמכשיר רב פפא כובא חסרה מטעם דלא ניחא ליה בקרקושיה דילמא משתפיך ליכא מאן דפליג עליה וכבר הארכתי בזה ובסימן קכ"ד בס"ד ע"ש אבל כתב הרמב"ם אחז כלי פתוח :

וכתב הרשב"א נכרי הנושא וכו' פי' אע"פ דהוא מרבה בשפיכה דרך הנקב בנדנודו וא"כ נשפך לחוץ מכח הנכרי אפ"ה כיון שלא ידע הנכרי הו"ל כחו שלא בכונה ומותר אפי' בשתייה אף מה שיצא לחוץ ואע"ג דבכחו בכונה ס"ל להרשב"א דהיוצא אסור אפילו בהנאה אפ"ה בשלא בכונה מותר אפילו בשתייה וכ"כ בת"ה הארוך הביאו ב"י :

קכו הנצוק פסק רש"י דהוי חבור וכו' וה"כ להחמיר כשאין שם הפסד מרובה והא דשרי לשתות עם הנכרי לכתחלה בקיסקין דהיינו כלי שיש לו חוטמ' תירץ הראב"ד דאין נצוק חבור אלא במאי דאתי בההוא פיתחא או בההיא ברזא אבל בהאי קיסקין מאי דאתי בברזא דישראל לא אתי בברזא דנכרי ומ"ה לא הוי חבור עכ"ל ומדברי הרשב"א בתשובה שהביא ב"י בסי' קכ"ד גבי קיסקין נראה דה"ט דשריא התם אפי' לכתחלה דאין דרך ניסוך דרך מזלף ברוחו וזה נראה עיקר וכ"כ הרא"ש בפ' השוכר (ד' נ"ד סוף ע"ג) ומה שהקש' מכת גישתא ל"ק ולא מידי: שוב ראיתי בתוס' פג"ה בדף נ"ו בסוף ד"ה אמר רבא שפירשו דקיסקין דאסור בדקדים ופסוק נכרי הע"ג דלא תיתסר אלא טפה הנוגעת בפיו אבל לא כולו כיון דנליק אינו חבור והטפה בטל בששים בדיעבד ואי אסור היינו דאסור כן לכתחלה דאין מבטלין איסור לכתחלה אי נמי למ"ד מין במינו בכל שהו קאמר דאסור אפילו בהנאה לדין התלמוד .

ומ"ש הלכך אם עירה וקיטף וכו' פי' שקודם שירד הקילוח לתוך כלי נכרי הפסיק ראש הנצוק מכלי העליון ולאחר שהפסיק ירד הקלוח למטה בכלי הנכרי מותר מה שבכלי העליון ואע"ג דלכאורה דבר פשוט הוא כתבו לאורויי דאינו

מפורש שגם הוא אוסר בהנאה שכתב בפי"ב אסור סתם ובפי"א כתב כל מקום שנאמר בענין זה שהיין אסור אם היה נכרי שנאסר היין בגללו עובד כ"ס אסור בהנאה והכי נקטינן : **כתב** הרמב"ן בשם הראב"ד דוקא כשהישראל הולך אחריו וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה הארוך בשמם וכתב שזו גירסתו של הרי"ף שגורס ואזיל ישראל אחוריה ולא גרי' ואזיל ישראל בהדיה וכ"פ הוא ז"ל בת"ה הקלר : **ומ"ש** רבינו שהרא"ש לא חילק אין משם ראיה לומר שאינו סובר חילוק זה שהוא העתיק לשון הגמרא ולא ירד לחלק בכך ואי הוה שמיע ליה חילוק זה שמא היה נראה בעיניו · ועוד שמאחר שנראה מדברי הרשב"א שרצה להכריע שהרי"ף סובר כן מפני שגורס ואזיל ישראל אחוריה כיון שהרא"ש ג"כ גורס ואזיל ישראל אחוריה שפיר איכא למימר דס"ל הכי :

ואם נושא הכובא במוט בשנים אפילו מליאה שרי וכו' ז"ל הרא"ש שם והתוספות כתבו וז"ל קי"ל כרב אשי דהוא בתראה והכובא לא פליג ודוקא כשנושאם על ראשו או על כתפו דאיכא למיחש דלמא נגע אבל במוט או לישא הדלי דרך טבעתו מותר ע"כ ונראה שכך הוא דעת הרא"ש (י) אלא שהתוס' ביארו דבריהם יותר ולשון סה"ת כלשון התוספות : כתב הרשב"א נכרי הנושא חבית במוט וכו' עד סוף הסימן הוא ל' ת"ה הקלר וז"ל ת"ה הארוך כתב הבעה"ת אם נושאה במוט ובלכתו יצא מן היין לחוץ שלא בכוונה מותר בשתיה ואפי' מה שיצא לחוץ פירוש ה"ר שמואל ז"ל ונראה דזה פשוט דכחו שלא בכוונה לא גזרו ביה רבנן · ואפילו נשאו על כתפו כל שיצא ונשפך שלא בכוונה מותר וכן כשנושאים על כתפיהם חבית נקובה והיין זב מעצמו מותר שהרי היין אינו זב מכחו ואפילו היתה מונחת ע"ג קרקע היתה מטפטפת ומוציאה כדרך שהיא מטפטפת ומוציאה עכשיו כשהוא מונחת על כתיפו ואין כאן כחו כלל וקרוב אני לומר בכל כי הך דאפילו ידע הנכרי דחבית מטפטפת ומוליכה מותר אפילו בשתיה דאין כאן כחו כלל כמו שאמרנו אלא שצריך להתיישב בזה להורות הלכה למעשה עד כאן לשונו :

קכו הניצוק פסק רש"י דהוי חיבור וכו' בפרק השוכר את הפועל (עב·) אר"ה דנצוק חבור ליין נסך · ושקלי וטרי בה בגמ' וכתבו התוספות שרש"י פסק כרב הונא דנצוק חיבור. ור"ת פסק דאינו חיבור והביא כמה ראיות לדבר והרא"ש כתב על דברי ר"ת ראיות אלו נכוחות וברורות אלא שהגאונים ורש"י פסקו דניצוק חיבור וכן דעת רי"ף וכ"פ הרשב"א בת"ה וכתבה שאין לזוז מקבלתן של גאונים ז"ל שקבלתן תורה שלימה · וכ"פ הרמב"ם בפי"ב מהמ"א וכן דעת הר"ן · ודחה קצת ראיות שהביאו הפוסקים דנצוק אינו חיבור · וכתב שר"ת סובר כן דהלכה כרב הונא א וזה תימא בעיני שהתוספות והרא"ש כתבו שר"ת הוא פוסק דאין הלכה כרב הונא :

ולענין הלכה כיון דהרי"ף והרמב"ם וכל הני רבוותא מסכימים לאסור ניצוק הכי נקטינן וכן פשט המנהג · וא"ת אי ניצוק חיבור היכי שרי למישתי בקיסקניו כמ"ש בסימן קכ"ד דודאי חיבורו של כלי לא גרע מחיבורו של נצוק

ככר תירץ הר"ן (בפרק השוכר) בשם הראב"ד דכי אמרינן נצוק חבור ה"מ מאי דאתי בההוא פתחא או בההוא ברזא· אבל בהאי קיסקניו· מאי דאתי בברזא דישראל לא אתי בברזא דנכרי ומש"ה לא הוי חיבור : ומ"ש שלכך אם עירה וקיטף וכו' פשוט הוא וכך מפורש בגמרא בהדיא : ומ"ש שהר"ם מרוטנבורק היה נוהג ע"פ גדולי צרפת דבהפסד מרובה היה מתיר נצוק וכו' כן כתב הרא"ש בשמו וכ"כ התוס' והמרדכי דבמקום שיש הפסד גדול יש לסמוך על דברי ר"ת להתיר נצוק· וכתוב בתרומת הדשן סימן רל"ד בשם גדולים דכל מה שהיא בחבית הן גדולה הן קטנה חשיב הפסד מרובה לאפוקי מה שהוא בכד או בקנקן ויהו כתב דהיכא דאיפשר למכור לנכרי אפילו חבית גדולה חשיב הפסד מועט הואיל ואיפשר ליתכר ואף ע"פ שצריך לזלזל קצת במכירה ואפילו שהיין ביוקר באותה שנה ובדוחק יש לנכור יין לשתות אין להתיר והביא ראיה מדיני תרומה ודיני טהרות ואח"כ כתב אמנם איפשר דבי"כ דאקילו ביה רבוותא בזמן הזה בכמה דוכתי לא דייקינא טלי האי להחמיר (א) : **כתבו** התוספות והמרדכי (ב) אם משך יין מן החבית לתוך כלי שיש בו יין נסך אם יש בחבית ס' מן הכלי שיש בו י"נ ודאי מותר אפילו למ"ד ניצוק חיבור דלא גרע חיבורו ע"י נצוק מאליו מאילו היה כולו מעורב בחבית שהיה אז בטל בס' בסתם יינם כמו שפירש ר"ת ונצוק דמיתסר ה"ד כגון שהיה היין מקלח מן החבית ונגע בקילוח ומ"מ היכא שיש הפסד מרובה סמכינן אר"ת עכ"ל וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל י"ט סי' ע"ז ובסימן קל"ד יתבאר שאין לסמוך על ר"ת בזה ומ"מ לענין נצוק אי איכא הפסד מרובה בלאו הכי הוא דר"ת שרי כמ"ש רבי' בסמוך בשם הר"מ :

ונצוק בר נצוק לכ"ע שרי וכו' כ"כ התוס' והרא"ש בפר"י אהא דאמר רב הונא ל"ש אלא שלא החזיר גרגותני לגת אבל החזיר גרגותני לגת אף מה שבגת אסור

ח"ל

דרכי משה

(י) וכ"כ הגמיי' פרק י"ב וכ"ה במרדכי ע"א דף שפ"ה ע"כ המרדכי בשם ראבי"ה שצריך שיסייע הישראל להכניס ההוש בנקב האוזן הכובא ואם ע"י שצידד ניתן היין על הנכרי והזר וניתז ביין מותר דאין דרך ניסוך בכך עד כאן לשון המרדכי :

קכו (א) ותו דלא שייך הכא למחשביה הפסד מועט משום דאפשר למוכרו לנכרי דהגזירא דאתי לידי קולא הוא דכמה רבוותא אסרו למכור יין הנאסר במגע נכרי לנכרי עכ"ל . (ב) וכ"כ בהגמ"יי פי"ב ומהרי"ו בתשובה :

דרישה

להרא"ש כרי"בס דמסתמא מכוון אבל בנכרי שנושא הנוד והולך אין כאן כיון ולהכי אפי' פתוח מותר אבל מה שהקשה הב"י מסימן קכ"ד ליכא לתרץ הכי לומר דהתם מיירי בלא כיון לשכשך ולהכי כתב רבינו ולא נהירא להרא"ש ז"ל כו' א"א לומר כן דודאי מדכתב הרמב"ם דין דאחז כלי פתוח כו' וכתב גם כן דין זה דהעביר הכלי ממקום למקום ש"מ דע"כ לאו תרווייהו בשלא כיון איירי דאם כן למה כפל הרמב"ם לכתוב דין אחד שני פעמים ועוד שהרי רבינו הביא לעיל בסיין קכ"ד בתוך הדינים של מגע בכוונה ש"מ דמשמע לרבינו שהרמב"ם איירי בכיון ולהכי שפיר הקשה ב"י אבל כבר כתבתי בסמוך דס"ל להרא"ש דאפי' שכשוך בכוונה אינו אוסר אם לא על ידי נגיעה וא"כ לק"מ ע"ש : [ו] וכתב הרמב"ן בשם הראב"ד כו' וא"א הרא"ש לא חילק ז"ל ב"י אין ראיה דלא ס"ל כן שהוא העתיק לשון הגמרא ולא ירד לחלק בכך ואי הוה שמיע ליה חילוק זה שמא היה נראה בעיניו ועוד שמאחר שנראה מדברי הרשב"א שרצה להכריע שהרי"ף סובר כן מפני שגורם ואזיל ישראל אחורי כיון שהרא"ש גם כן גורס ואזיל ישראל אחורי שפיר איכא למימר דס"ל הכי :

וי"ת

פרישה

בשכשך מעט · (ויראה שר"ל אפי' בהנאה כ"ל דר"ל מאחר שהיא סובר כבר דאין מדמין מילתא למילתא בטרפות נכרי כמ"ש בסימן קכ"ג. אם כן טרדא דהכא אינו כלום דשמא נגע בה נכרי עכ"ה) : (כה) וכתב הרמב"ן בשם הראב"ד כו' אבל אם הולך כו' אפי' מלא עינו שרי ס"א אינו וכ"ג ואפי' מליא שרי ועד"ר . (כו) וכתב הרשב"א כו' אפי' היה היין נשפך מכחו פירוש דהואיל והוא נושא החבית ומנענעו נשפך היין אבל כשמונח החבית במקומו לא היה נשפך (כתב רמ"א דאם ישראל מריק מכלי אל כלי ובא נכרי ומנענע ידו של ישראל אם היה היין מקלח בלאו הכי שרי ואם לאו אסור · וכ"פ ב"י לענין אם היין מקלח מהחבית שבעגלה לתוך הכובא והנכרי מגביה העגלה כדי שיקלח היין יותר יפה שמותר) : (כז) דכל כחו שלא בכוונה מותר אפי' בשתייה פירוש אפי' היולא ממנו וכ"כ הרשב"א בהדיא והביאו ב"י · (כח) היתה מטפטפת כו' עד ולכך מותר אלא שצריך להתיישב בדבר להורות הלכה למעשה

סי' קכו (א) והר"מ מרוטנבורק היה נוהג כו' דבהפסד מרובה היה מתיר נצוק כגון אם הוציא מן החבית כו' פירוש בין גדולה בין קטנה וטעמו שהוא מסופק הלכה כדברי מי ולכך פוסק בהפסד מרובה כדברי המיקל וכ"כ התוס' דבמקום שיש הפסד גדול יש לסמוך על דברי ר"ת להתיר נצוק וכתב בספר התרומות דה כא דאפשר למכור לנכרי אפילו חבית גדולה חשיב הפסד מיעוט הואיל ואפשר למכור ואע"פ שצריך לזלזל קצת במכירה (וכד"מ בשם ת"ה סימן ר"ד כתב גם כן זה וסיים וכתב אמנם אפשר דבי"כ דאקילו רבוותא בזמן הזה בכמה דוכתי לא דייקינן כולי האי להחמיר וכ"כ בהגהות ש"ע דאפי' יכול למוכרו לנכרי בהפסד מועט מותר עכ"ה) : (ב) ונצוק בר נצוק לכ"ע שרי כ"כ התוס' פרק ר' ישמעאל בד' נ"ו ע"ב והרא"ש שם וע"ל בסימן קכ"ג (ג) כגון שיצק הישראל מהקנקן לצלוחית של נכרי כו' פי' שיש

בו

חדושי הגהות

קכו א תמיהני על תמיהתו של רבינו המחבר שהדברים ברורים שט"ס הניכר הוא כדברי הר"ן ובמקום ולפיכך נראים דברי ר"ת צ"ל ולפיכך נראים דברי רש"י וכן מוכח בביאור מתוך שמחיות לשונו (כנה"ג) :

ע"ל

של נכרי שנאסר מה שבקנקן משום נצוק (ד) ואם חזר ישראל ויצק מן החבית למה שבקנקן מותר ונכרי המערה מן החבית פסק רש"י שמה שנשאר בחבית מותר אע"ג דנצוק חיבור היינו דווקא נצוק המחובר ליין שנאסר משום מגע נכרי אבל זה שאינו מחובר אלא ליין שנאסר מכחו של נכרי לא החמירו לאסור בו נצוק והראב"ד כתב שגם נצוק זה נמי אסור (ה) וכתב עוד שאם הנכרי מערה לטיט או לאשפה או למקום לכלוך אין דרך ניסוך בכך והכל מותר בין מה שיצא לחוץ בין מה שבפנים (ו) אבל ישראל המערה לטיט או לאשפה (ז) ובא נכרי ונגע בקילות הכל אסור (ח) ודעת א"א הרא"ש ז"ל כרש"י [א] (ט) (י) יש אומרים דנצוק אפילו לסתם יין

ח"ל הרא"ש ואו"ת למאי דס"ד דמשום נצוק מיתסר גרגותני אם כן מה שנהגת יאסר משום נצוק וכתבו רשב"ם וריב"ן בשם רש"י דיש ללמוד מכאן דאף לדברי האומר נצוק חיבור ניצוק בר נצוק לא הוי חיבור והכא הוי נצוק בר נצוק כי נקבי הגרגותני דקין ועומדין מן הגד ומגת לגרגותני איכא חד נצוק ומגרגותני לבור איכא נצוק שני ע"כ ואף ע"פ שריב"ס דומה ראיה זו מכל מקום הם זכרונם לברכה נראה דלא ס"ל כוותיה וכ"פ הרשב"א דנצוק בר נצוק אינו חיבור ומותר בשתיה והכי נקטינן :

ונכרי המערה מן החבית פסק רש"י שמה שנשאר בחבית מותר וכו' והראב"ד כתב שגם נצוק זה אסור כבר נתבאר זה בתחלת סימן קכ"ה וגם נתבאר שדעת רוב הפוסקים לאסור :

וכתב עוד שאם הנכרי מערה לטיט או לאשפה וכו' ז"ל הרשב"א בת"ה הקצר נכרי שהיה מערה מהחבית לאשפה או למקום לכלוך או לטיט כל מה שנשאר בכלי מותר שאין דרכן של מנסכי' לנסך על גבי דבר המאוס ומה שנשאר בפנים אינו נאסר דלא אסרו בכחו של נכרי אלא מה שיצא לחוץ אבל לא מה שנשאר בפנים דמשום חיבור למה שיצא אין כאן שאף מה שיצא לחוץ לא נאסר הואיל ואין דרכן של מנסכים כן היה ישראל או נכרי מערה לתוך הטיט ובא נכרי אחר ונגע בקילוח אף מה שנשאר בפנים אסור משום נצוק אף על פי שהולך לאיבוד בתוך הטיט הואיל ואינו מאבדו בידים ולא בטלו מחשיבותו עכ"ל וז"ל בת"ה הארוך מדברי הראב"ד מחשיבותו בנכרי המערה מכלי לכלי שאינו הולך לאיבוד הוא שנאסר הכל אי נמי אם הכל הולך לאיבוד על ידי ישראל או על ידי נכרי אחר ובא נכרי זה ונגע בו אע"פ שהולך לאיבוד אסור אבל אם נכרי זה בעצמו שופכו לאיבוד אין נאסר דה"ל כזורק מים בתוך הטיט וכדאמרי' בפרק אין מעמידין (לג ·) בשמעתא דעודות הנכרים ובלשון הזה כתב דבר זה מסורת בידי מרבותי ומאבינו שבשמים שלא התירו ביין אלא בה שפיכתו בזמן שהוא שופך אותו לאיבוד דהא נעשה בשפיכתו כזורק מים לטיט דהא בטליה מחשיבותיה ושוויה מיא בעלמא ומכלל זה אתה שומע שכל יין שהנכרי נוגע בו בענין אחר אע"פ שהיין הולך מעצמו לאיבוד בין הוא הולך לאיבוד מאליו בין על ידי ישראל בין על ידי נכרי אחר ובא נכרי ונגע בקילוחו אסור מה שנשאר בכלי מ"ט נכרי בתרא הא לא בטלה וקא מנסך ליה וכ"ש הכא דלא ניחא ליה לנכרי דניזיל לאיבוד כמעשה דידכו ע"כ (ג) והולך לאיבוד היינו שהולך במקום מלוכלך וכיוצא בה א"נ כנותן יין בזפת בשעה שמזפתים את הכלים מפני שהיין מקבל זוהמא מן הזפת וכדגרסינן בירושלמי ותא לותר שמא נסך אין עשוי לנסך על גב דבר מאום אבל כשנשפך ע"ג קרקע לא שאף הם מזלפים ע"ג קרקע לפני כו"ם שלהם ומ"מ שמענו בנכרי המערה מחבית למקום איבוד דמה שנשאר בכלי מותר דהא נכרי דרבנן בנפק לברא גזרו ביה רבנן דאשתאר במנא לא גזרו ביה רבנן ואי משום נצוק למה שיצא חוץ לכלי אפי' מה שיצא חוץ אין נאסר כיון שהוא משליכו לאיבוד עכ"ל וקצת מדברי הראב"ד כתב הר"ן בפרק אין מעמידין גבי עודות הנכרים ומיהו מדברי המרדכי בפרק רבי ישמעאל גבי חבי' דפקעה לארכה נראה דנצוק ההולך לאיבוד מתלין מות' ושלא כדברי הראב"ד :

ומ"ש רבי' ודעת א"א הרא"ש ז"ל כרש"י לא קאי למאי דסמיך ליה דבההיא מילתא לא איירי הרא"ש אלא אנכרי המערה מן החבית פסק רש"י שמה שנשאר בחבית מותר קאי ומה שיש לדקדק בדברי הרא"ש בזה כתבתי בתחלת סי' קכ"ה : י"א דנצוק אפי' לסתם יינם אוסר הכל בהנאה והרשב"א כתב בשם הגאונים דנצוק לא חשיב חיבור אלא במערה לתוך י"נ גמור אבל המערה לתוך כלי של נכרי שלא הודח וכו' זה שכתב רבינו בשם הרשב"א תמוה דפשיטא דבי"נ גמור וסיים בנותן לתוך כלי שלא הודח דמכיון דפתח במערה לתוך י"נ גמור הי"ל למיכתב בתריה דינא דסתם יינם ועוד דהשתא לא אתפרש דיניה דמערה לתוך סתם יינם לדעת הרשב"א אם הוא כמערה לתוך כלי שלא הודח דמותר בשתיה או אם הוא אסור בשתיה ומותר בהנאה ולא ידעתי למה קיצר רבינו דברי הרשב"א בדברי זה כי דבריו מבוארים היטב בלא תמיהא שהרי כתב וז"ל איסור נצוק אינו אלא מדין חיבור ולפיכך אם נעשה נצוק לסתם יינם הכל מותר בהנאה אבל אם נעשה הנצוק לודאי יינם אסור בהנאה כאילו נתערבו זה בזה ויש מי שהורה לאסור בכל נצוק אפילו בהנאה ולא ירא לי כן נצוק זה שאמרנו שמעתי משמן של גאונים שלא אמרו אלא בשעירה לי"נ האסור בהנאה אבל ליין המותר בהנאה אינו חיבור ונראים הדברים שלא אמרו אלא הנצוק חיבור לי"נ ולא נקרא י"נ סתם אלא האסור בהנאה ולפיכך המודד לתוך כליו של

דאינו מותר אלא מה שבתוך כלי העליון אבל דבוני ביני דמחובר ע"י נצוק אסור לקלטו מן האויר לשותו ותו אשמועינן דאין היתר אא"כ שהפסיק קודם שיגיע ראש התחתון של קילוח לכלי הנכרי אבל אי נגע ראש התחתון בכלי הנכרי מקמי דליפסק ראש העליון תו לא מהני קיטוף דכבר איתסר לה כל מה שבכלי העליון וכך פרש"י בפרק השוכר (דף ע"ב) :

נכרי המערה מן החבית פסק רש"י וכו' עד ודעת א"א הרא"ש כרש"י אע"ג דכבר כ' רבי' דין זה בתחלת סימן קכ"ה התם אינו מדבר אלא בנכרי המערה מכלי אל כלי דאיכא חד קולא דהוא אינו נאסר מטעם מגע נכרי אלא מטעם כחו ומתירו הרא"ש להיין הנשאר בכלי דאין הניצוק אוסרו שלא החמירו בכח הנכרי לאסור המחובר לו ע"י נצוק וכאן הבי' דברי הראב"ד גם במ"ש דהמער' ובא נכרי ונגע בקילוח דהכל אסור אף מה שהוא בשל היתר ושדעת א"א הרא"ש כרש"י גם בזה דמה שהוא בשל היתר מותר אפי' בשתייה אפי' נגע נכרי בקלוח אף על גב דאיכא חד חומרא במגע זו דאם היה מעורב ממש לא ה"ל היתר דכל מה שבחבית חשיב מגע נכרי מ"מ השתא דאינו אלא נצוק הנשאר מותר בשתייה ואעפ"י שלא כתב הרא"ש מזה כלום בפסקיו הנה בתשובה כתב כך וכדכתב רבינו למעלה בסימן קכ"ד ולשם הבאו ג"כ דעת הראב"ד בזה דאוסר הכל אם נגע נכרי בקלוח וכמ"ש לשם בס"ד ואע"ג דרש"י לא כתב כלום היכא דישראל מערה לטיט ובא נכרי ונגע בקלוח מכל מקום רבינו הוא דקאמר דדעת א"א הרא"ש להתיר במה שנשאר בחבית בכל ענין אפילו נגע נכרי בקלוח אם הוא הולך לאיבוד וכמו שפסק רש"י גבי נכרי המערה כך היא דעת הרא"ש גם בנכרי הנוגע בקילוח ודלא כהראב"ד דאוסר אף מה שנשאר בחבית בין בנכרי המערה בין בנוגע בקלוח ההולך לאיבוד כנלע"ד · ותו"ק ודלא כמ"ש ב"י כאן ובסימן קכ"ד סעיף כ' :

ומ"ש אבל ישראל המערה וכו' איכא למידק דבלשון הרשב"א איתא ישראל או נכרי המערה ולמה כתב רבינו ישראל ולא כתב נ"כ נכרי וי"ל דנקט ישראל לרבותא דאף על פי דלא היה נכרי אלא בנגיעת הקילוח בלבד אמרינן דאחשביה ומנסך ליה ואין צריך לומר אם נכרי מערה וגם נכרי אחר נוגע בקילוח דפשיטא דאחשביה והכל אסור ולענין הלכה נקטינן לחומרא כהראב"ד בין בנכרי המערה מן החבית לכלי אחר ובין בנוגע נכרי בקילוח ההולך לאיבוד הכל אסור היכא דליכא הפסד מרובה אבל בהפסד מרובה כל נצוק מותר כמ"ש רבינו בשם הר"ם מרוטנבור"ק : י"א דנצוק אפילו לסתם יינן אוסר הכל בהנאה זו היא דעת הראב"ד וטעמו דכיון דעשאו סתם יינם כי"נ ודאי לאסרו בהנאה אף דין הנצוק לסתם יינם כדין הנצוק לי"נ ודאי והרשב"א בת"ה בית ה' סוף שער חמישי השיג עליו וכתב ולא יראה לי כן דאעפ"י דסתם יינם אסור בהנאה אפ"ה הנצוק לסתם יינם אין מה שמערה ממנו אסור בהנאה דלא עדיף חבור נצוק מתערובת יין ביין דסתם יינם דקי"ל כרשב"ג דאמר ימכר לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו השתא נמי אע"ג דנצוק חבור וכאילו נתחבר הכל ביחד אינו אסור כולו בהנאה אלא ימכר ואח"כ כתב הרשב"א נצוק זה שאמרו שמעתי משמן של גאונים שלא אמרו אלא כשעירה לי"נ האסור בהנאה אבל ליין המותר בהנאה אינו חבור ונראים הדברים שלא אמרו אלא הנצוק לי"נ הוי חבור ולא נקרא י"נ סתם אלא האסור בהנאה ולפיכך מודד לתוך כליו של נכרי אעפ"י שלא הדיח את שמדד לתוכו אסור בשתייה ואת שעירה ממנו מותר אפילו בשתייה עכ"ל ודבריו מבוארים דס"ל דלא אמרינן נצוק חבור דה"ל כמעורב ביחד אלא כשעירה לי"נ האסור בהנאה דהיינו בין י"נ ודאי ובין סתם יינם דבי"נ ודאי אין לו תקנה ובסתם יינם נמי אף ע"ג דאסור בהנאה מ"מ כיון דקי"ל בתערובת סתם יינם ימכר ה"נ בנצוק דידיה ימכר אבל כשעירה ליין המותר בהנאה אינו חבור שיהא כאילו הוא מעורב יחד וימכר אלא הדבר שמערה ממנו הוא מותר אפילו בשתיה דלא אשכחן נצוק חבור אלא ביין האסור בהנאה דה"ק רב הונא בפ' השוכר (דף ע"ב) נצוק וקטפרס ומשקה טופח חבור לענין יין נסך אלמא דדוקא ביין האסור בהנאה בין י"נ ודאי בין סתם יינם דהכל נקרא י"נ כיון דאסור בהנאה והתם הוא דנצוק הוי חבור כאילו הוא מעורב ביחד אבל כשעירה ליין שהוא מותר בהנאה אין הנצוק חבור ואינו כאילו הוא מעורב ולפיכך היין שבכלי שמערה ממנו מותר אפילו בשתייה וכיון דליכא יין דמותר בהנאה אלא במערה לכליו של נכרי שאין בו עכבת יין שאין היין המתערב לתוכו נאסר בהנאה אלא בשתייה וכדתנן עודות הנכרי' וקנקניהם ויין של ישראל כנוס בתוכן חכמים אומרים מותר בהנאה הלכך היין הנשאר בכלי שמערה ממנו מותר אפילו בשתייה ושרי ליה מאריה לב"י שהבין

מדברי

דרכי משה

(ג) וע"ל סימן קכ"ד מ"ש שם בנכרי שנגע בקילוח או ביין שנפל לטיט :

ונראה

פרישה

קכו יין נסך : (ד) ואם חזר ישראל ויצק מן החבית אורחא דמילתא נקט וה"ה מקנקן לקנקן מותר וק"ל : (ה) וכתב עוד שאם הנכרי מערה לטיט או לאשפה כו' אין דרך ניסוך בכך הטעם דהא נעשה כזורק מים לטיט דהא בטליה מחשיבותיה ושויא מיא בעלמא ודוקא במערה לטיט או לאשפה אבל אם שופך על הקרקע דרך ניסוך הוא ואסור : (ו) אבל ישראל המערה לטיט כו' גם לעיל סימן קכ"ד כ"כ בשם הראב"ד והרא"ש כתב בתשובה שמותר ועמ"ש שם : (ז) ובא נכרי ונגע בקילוח הכל אסור (וה"ה שנכרי מערה אותו לטיט או לאשפה ובא נכרי אחר ונגע בקילוח אסור עכ"ל) הטעם דהא נכרי בתרא הא לא בטליה וקא מנסך ליה ומדרבא לא ניחא ליה לנכרי דניזול לאיבוד רשב"א : (ח) ודעת הרא"ש ז"ל כרש"י שנכרי המערה מן החבית קאי ע"ש : (ט) וי"א דניצוק אפי' לסתם יין אוסר הכל בהנאה כו' דע שרבינו הביא כאן דעת ה"א שמחמירין לאסור הכל בהנאה אפי' בסתם יינם והביא דעת הרשב"א שמיקל במערה לתוך כלי של נכרי שלא הודח להתיר הנשאר אפי' בשתיה ורבינו חולק אתרוייהו חולק אה"א דאמר דאם נעשה לסתם יינם אינו אוסר אלא בשתיה ומוכר הכל חוץ מדמי י"נ שבו כמו שנתבאר בסמוך ואם עירה לתוך כלי של נכרי שלא הודח חולק נ"כ על הרשב"א וס"ל דאף המותר אסור בשתיה . והנה רבינו לא הביא דעת הרשב"א לכאן לומר שהוא חולק על ס"ה בסתם יין דאין ספק שהוא חולק עליהם בזה אלא רבינו הביא דעת הרשב"א לכאן לומר שהוא חולק עליו וכמ"ש ומה שיתבאר שם · (י) וי"א דניצוק אפי' לסתם יין אוסר הכל בהנאה טעם ס"ה דס"ל נצוק חיבור הוא וא"כ אנו רואין את הכל כאילו הוא מעורב יחד ואע"ג דבתערובת עצמו אמרינן שיכור ומוכר הכל חוץ מדמי י"נ שבו היינו דוקא בנתערב באיסור דאמרינן כבר נתבטל ודי לנו בזה כשנוטל מה שבו לגם כמלא או ימכור הכל חוץ מדמי איסור שבו אבל כאן היין שאסור

הוא

דרישה

סי' קכו [א] וי"א דנצוק אפילו לסתם יין אוסר הכל בהנאה והרשב"א כתב כו' ביאור דברי רבינו כתבתי בפרישה והנני מציג לפניך דברי הרשב"א ומאורם ובו תבין שאין מקום לקושיות ותמיהות ב"י וז"ל הרשב"א איסור נצוק אינו אלא מדין חיבור ולפיכך אם נעשה נצוק לסתם יינם הכל מותר בהנאה (ר"ל כל יינו של ישראל מותר בהנאה ואם רוצה למכור הנשאר בכלי מותר למכור כולו ואם רוצה למכור התערובת משער כמה היה שם יין אסור ומוכר השאר לבד מדמי יין האיסור וכ"כ הב"י בהדיה בסמוך שמותר הכל בהנאה) אבל אם נעשה הנצוק לודאי יינם (ר"ל ליין נסך גמור) אסור בהנאה כאילו נתערבו זה בזה ויש מי שהורה לאסור בכל נצוק אפי' בהנאה (דעת יש מי שהורה הוא דעת י"א שהביא רבינו וטעמם כתבתי בפרישה) ולא יראה לי כן · נצוק זה שאמרנו שמעתי משמן של גאונים שלא אמרו אלא בשעירה לי"נ האסור בהנאה אבל ליין המותר בהנאה (ר"ל שעירה לתוך כלי של נכרי שלא הודח שמותר היין מותר בהנאה אבל אין לומר דמיירי שעירה ביין של נכרי שהרי כל יינם אסור בהנאה) אינו חיבור (ולפי' מ"ש בשם הגאונים שלא אמרו אלא בשעירה לי"נ האסור בהנאה ר"ל כל יינם של נכרי וכל אחד כדיניה דאי לי"נ גמור הכל אסור בהנאה ואי לסתם י"נ ימכר הכל חוץ מדמי יין האיסור שבו וע"ז כתב הרשב"א) ונראים הדברים שלא אמרו אלא הנצוק חבור לי"נ ולא נקרא י"נ סתם אלא האסור בהנאה (ר"ל כל יין של נכרי שאסור בהנאה) ולפיכך המודד לתוך כליו של נכרי אע"פ שלא הודח את שמודד לתוכו אסור בשתייה ואת שעירה ממנו מותר אפילו בשתייה עכ"ל הרשב"א · ומה שמתיר במודד לתוך כלי מיירי דוקא שאין בכלי יין כלים דאי יש בו יין אסור בשתייה כמ"ש ב"י שהרי כתב אם נעשה נצוק לסתם יינם הכל מותר בהנאה משמע דבשתייה מיהא אסור ומה לי עירה לתוך יין מרובה מה לי עירה לתוך יין מועט · ומ"ש ב"י וז"ל ואף על פי שאח"כ כתב בשם הגאונים שלא אמרו נצוק חבור אלא לודאי יינם בלבד ולא לסתם יינם ע"כ אמנם תמהני מאוד איך עלה על דעת ב"י לגמור דברי הרשב"א שכתב בשם הגאונים כן שהרי כתבו אבל ליין המותר בהנאה אינו חיבור ומי איכא יין של נכרי שמותר בהנאה

אלא

יין אוסר הכל בהנאה (יא) והרשב"א כתב בשם הגאונים דנצוק לא חשוב חיבור אלא במערה לתוך יין נסך גמור אבל המערה לתוך כלי של נכרי שלא הודח הנשאר בו מותר אפי' בשתיה ונ"ל כיון דטעמא דנצוק שאנו רואין אותו כאילו הוא מעורב ביחד לפי מה שהוא הדבר שיוצק בו כך הוא הדבר שמערה ממנו אם יוצק לתוך יי"נ גמור אין לעליון תקנה (יב) ואם לסתם יינם יוליך הנאה ליס המלח או ימכרנו כולו לנכרים חוץ מדמי יין נסך שבו ואם לתוך כלי

מדברי הרשב"א בשם הגאונים שלא אמרו נצוק חבור אלא לודאי יינם ולא לסתם יינם והקשה על פי הבנה זו דה"ל להרשב"א לכתוב וכן שמעתי ומדקאמר נצוק זה משמע דענין מחודש קאמרי וצ"ע עכ"ל ולא דק כי הדבר ברור כדפרי' ובדברי רבינו איכא לתמוה טובא דמדכתב תחלה סברת י"א וכתב עליה והרשב"א כתב בשם הגאונים דנצוק לא חשיב חבור אלא במערה לתוך י"נ גמור וכו' משמע לכאורה דס"ל נמי דהגאונים חולקין על סברת י"א והא ליתא דהגאונים לא באו למעט סתם יינם דפשיטא דאין חלוק בין י"נ ודאי ובין סתם יינם דתרוייהו קרינן להו י"נ וקאמר רב הונא דנצוק חבור ליין נסך אלא באו לומר דלא חשיב נצוק חבור אלא כשעירה לי"נ האסור בהנאה אבל ליין המותר בהנאה אינו חבור ומשום הכי מסיים בנותן לתוך כלי שלא הודח דמה שמערה לתוכו מותר בהנאה ומה שנשאר בכלי שמערה ממנו מותר אפי' בשתייה דלא אמרי' נצוק חבור אלא דוקא במערה ליין שאסור בהנאה אלא דלסברת י"א אף בסתם יינם היין הנשאר אסור בהנאה ולהרשב"א בסתם יינם היין הנשאר מותר בהנאה ויתכר כדפרישית וכדי ליישב דברי רבי' נראה דכך היה הבלעה בדבריו תחלה הביא סברת י"א דבסתם יינם אמרינן נצוק חבור ואסור נמי הכל בהנאה ואחר כך הביא מ"ש הרשב"א בשם הגאונים דנצוק חבור לא אמרינן אלא במערה לתוך י"נ גמור כלומר דוקא בשיש בתוך הכלי למטה יין גמור בין יין נסך ודאי בין סתם יינם רק שיהא בו כדי עכבת יין דזהו נקרא יין גמור ואפי' הוא סתם יינם אבל המערה לתוך כלי שלא הודח דאין כאן יין גמור לא אמרי' בו נצוק חבור אח"כ השיג על שניהם על סברת י"א השיג ואמר דבסתם יינם אין נצוק חבור לאסור הכל בהנאה אלא הנשאר ימכר ועל סברת הרשב"א השיג ואמר דבמערה לכלי שלא הודח הנשאר אסור בשתייה והשתא לפי זה התיישב לשון רבינו שכתב ע"ש הרשב"א שנתקשה בו הב"י וכתב עליו וז"ל זה שכתב רבינו בשם הרשב"א תמוה דפתח בי"נ גמור וסיים בנותן לתוך כלי שלא הודח דמכיון דפתח במערה לתוך י"נ גמור ה"ל למיכתב בתריה דינא דסתם יינם דודאי לפי מה שהבין ב"י דיין נסך גמור בא למעט סתם יינם איכא להקשות אבל למאי דפרישית דיין נסך גמור דקאמר אפילו סתם יינם במשמע רק שיהא יין גמור לאפוקי היכא דמערה לתוך כלי שלא הודח לא קשיא כלל ותימה גדולה לפי דעת ב"י ולדידיה מי ניחא דפתח במערה לתוך י"נ האסור בהנאה דהיינו י"נ ודאי לפי הבנת ב"י ומסיים במערה לתוך כלי שלא הודח וכבר הרגיש בזה הב"י עצמו והניחו בצ"ע אבל למאי דפרישית ניחא דרבינו הבין דברי הרשב"א על נכון אלא שהביא תחלה סברת י"א ואח"כ סברת הרשב"א ואחר כך אמר דנ"ל שלא כדברי זה ולא כדברי זה אלא לפי מה שהוא הדבר שיוצק בו וכו' והשתא מ"ש רבינו ונ"ל כיון דטעמו דנצוק שאנו רואים אותו כאילו הוא מעורב ביחד לפי מה שהוא הדבר שיוצק בו כך הוא הדבר שמערה ממנו וכו' איננו חולק על הרשב"א בשני דינים הראשונים שכתב רבינו דלמאי דפרישית גם הרשב"א ס"ל דבמערה לי"נ ודאי אין לו תקנה ובמערה לסתם יינם ימכר אלא דבדין הג' שכתב רבינו ואם לתוך כלי שלא הודח אסור בשתייה ומותר בהנאה חלוקים הם הרשב"א ורבינו דהרשב"א ס"ל דמה שמערה ממנו מותר אפי' בשתייה ונתן טעם לשבח ורבינו חלוק עליו מסברתו וכבר השיג ב"י על רבינו ודבריו נכונים בזה ומ"ש רבינו ואם לסתם יינם יוליך הנאה ליס המלח או ימכרנו כולו לנכרי' חוץ מדמי י"נ שבו הכי פירשו דכי היכא שאם היה מעורב ממש ביחד צריך להוליך הנאה ליס המלח או ימכרו כולו לנכרים וכו' השתא נמי דאמרינן נצוק חבור ימכר לנכרים דאסור בשתייה אבל אין דעתו לומר דבנצוק יוליך הנאה ליס המלח או ימכר כולו חוץ מדמי י"נ שבו שהרי אינו מעורב ממש אלא רואין כאילו הוא מעורב ואין בהנאה שלו

של נכרי אע"פ שלא הדיח את שמדד לתוכו אסור בשתיה ואת שעירה ממנו מותר אפילו בשתיה עכ"ל ונראה שלא התיר במודד לתוך כליו של נכרי אע"פ שלא הדיח אלא כשאין בהם עכבת יין שאילו יש בהם עכבת יין מה שנשאר בכלי אסור בשתיה מיהא שהרי כתב שאם נעשה נצוק לסתם יינם הכל מותר בהנאה משמע דבשתיה מיהא אסור ומה לי עירה לתוך יין מרובה מה לי עירה לתוך יין מועט ואע"פ שאח"כ כתב בשם הגאונים שלא אמרו נצוק חיבור אלא לודאי יינם בלבד ולא לסתם יינם וכתב שנראים דבריהם י"ל דאף הגאונים לא אמרו כן אלא להתיר נצוק דסתם יינם בהנאה אבל לא להתירו בשתיה אבל קשה דא"כ ה"ל להרשב"א לכתוב וכן שמעתי משום הגאונים ומדקאמר נצוק זה משמע דענין מחודש קא אמרי וצ"ע משמע לי דאפי' בשיש בו משקה טופח אוסר משום נצוק ואע"פ שאין בו כדי להטפיח דהא א"ר הונא הנצוק והקטפרס ומשקה טופח חיבור לענין י"נ ופי' רש"י משקה טופח ואין בו טופח ע"מ להטפיח שאם טפח בהם בידו לא יעלה בה משקה שיוכל להטפיח ד"א אבל רבינו ירוחם הצריך טופח ע"מ להטפיח לאסור משום נצוק וכן משמע מדברי סמ"ג כמ"ש בסי' קכ"ג דלא הוי חיבור לדעתו בי"נ עד שיהיה טופח ע"מ להטפיח וכ"כ התו' בס"פ ר' ישמעאל (ס') גבי ההוא נכרי דהוה קאי במעצרתא ותיהו בכלי שמכניסו נכרי לקיום כתב רבינו ירוחם שאע"פ שאין בו טופח ע"מ להטפיח אוסר משום נצוק ומ"מ מ"ש רבי' ונ"ל דכיון דטעמא דנצוק שאנו רואים אותו כאילו הוא מעורב ביחד וכו' ואם לתוך כלי שלא הודח אסור בשתיה ומותר בהנאה אין בו טעם שהרי כבר נתן הרשב"א טעם לשבח בדבר שלא אמרי אלא הנצוק חיבור לי"נ ולא נקרא י"נ סתם אלא האסור בהנאה וכיון דיין של ישראל שנכנסו בכלי נכרי שלא הוכשר אינו נאסר בהנאה א"כ יין הנשאר בכלי שעירה ממנו לתוכו אינו נאסר משום נציק ואם רבינו היה חלוק על טעם זה וסובר שכל שהוא אסור אפילו בשתיה בלבד בכלל בשם י"נ ה"ל להביא טעמו של הרשב"א ולכתוב עליו כן ולא להביא דינו בלא טעמו ולחלוק עליו משום דכיון דטעמא דנצוק שאנו רואין אותו כאילו הוא מעורב ביחד שהוא דבר שאינו ענין לטעמו של הרשב"א · ועוד שלפי דבריו שוייה להרשב"א טועה בטעמו של נצוק והוא דבר שא"א לטעות בו דבפירוש אמרו נצוק חיבור ועוד יש לתמוה על רבינו שכתב ואם לסתם יינם יוליך הנאה ליס או ימכרנו כולו לנכרים חוץ מדמי י"נ שבו שהתיקונים אלו לא שייכי אלא ביין המעורב ממש עם סתם יינם שא"א להבדילם זה מזה אבל ביין הנשאר בכלי אע"פ שאנו אוסרים אותו משום נצוק שאנו רואין אותו כאילו הוא מחובר ליין האסור מ"מ אינו מעורב עמו וכשמוכר יין זה בפני עצמו לנכרים פשיטא דאין בו הנאה של כלום מפני יין האסור שהוא בתוך כלי שהורק מכלי זה לתוכו ומה הנאה היא זו שאמר עליה שיוליכנה ליס המלח או שיאמר לנכרי שהוא מוכר לו היין חוץ ממנה (ד) אלא ודאי ע"כ מוכרו לנכרי סתם ואינו נאסר אלא בשתיה בלבד וכדברי הרשב"א ז"ל והר"ן כתב בפרק השוכר את הפועל ההא דתנן נטל את המשפך ומדד לתוך צלוחיתו של נכרי וחזר ומדד לתוך צלוחיתו של ישראל אם יש בו עכבת יין אסור עכבת יין פירוש כלומר מקום שמתעכב שם טפת יין אסור לפי שנשאר שם מן היין שמדד לתוך צלוחיתו של נכרי ובגמרא מפרש דההיא עכבת יין מתסרא למאן דאמר נצוק חיבור משום נצוק לפי שעכבת יין שבשולי המשפך מחוברת ע"י ניצוק ליין שבצלוחיתו של הנכרי והאי אסור בהנאה קאמר דאי לאסרו בשתיה למה לי עכבת יין אפילו אין בו עכבת יין אסור בשתיי' שכיון שמשפך זה היה צריך הדחה ולא הדיחו ודאי שאוסר היין בשתייה אלא לענין איסור הנאה קאמרינן ומ"ה דוקא כי אית ביה עכבת יין הא לאו הכי לא עדיף מנודות הנכרים וקנקניהם שאין אוסרים יין הכנוס בהם בהנאה ולפ"ז אנן דקיי"ל כרשב"ג בתערובות סתם יינם דימכר כולו לנכרים חוץ מדמי איסור שבו לא קי"ל כי הך מתני' דכיון שאינו נהנה מאותו עכבת יין כלל אמאי מיתסר בהנאה ולפיכך יש לתמוה על הרי"ף שכתבה אלא שאיפשר שאפילו לרשב"ג דשרי בימכר כולו חוץ מדמי איסור שבו דוקא במפרש אבל בסתם אע"פ שאינו נהנה מן האיסור אסור והאחרים אומרים דהאי אסור בשתייה קאמר דכי לית ביה עכבת יין אפילו בשתייה שרי שאע"פ שהוא מתוסר הדחה כיון שהוא כלי שאין מכניסו לקיום מכיון שיבש יין נסך שעליו אם נשתמש בו אינו אוסר את היין אפילו בשתיה וכתב הרמב"ן שאין זה נראה אלא במשפך לפי שאין היין מתעכב בו אבל בכסי וכיוצא בהן לא עכ"ל. **ומ"ש** הרשב"א דנצוק לסתם יינם אינו אוסר אלא בשתיה ולא בהנאה ביארו יפה בת"ה הארוך שכתב על דברי הראב"ד כלשון הזה ומיהו מה שכתב הוא ז"ל דמה שנשאר בפנים אסור בהנאה מדין נצוק אינו מחוור בעיני דכולי האי לא מחמירינן בנצוק לעשות עושה יין נסך ליאסר

דרכי משה

(ד) ונראה דכל קושיות אלו אינם קושיות רק אם נאמר שחבור וערוב הוא דבר אחד אבל לפי האמת בכוונת הטור שאנו רואין כאילו הוא מעורב יחד הוא אינה חיבור לבד אלא שרואין

דרישה

אלא ודאי מיירי ביין של ישראל שעירה לתוך כלי שלא הודח וכמ"ש וממילא הא דכתבו הגאונים אלא כשעירה לי"נ האסור בהנאה ר"ל כל יינם של נכרי כל חד וחד כדיניה וכמ"ש · ומה שתמה ב"י על דברי רבינו במ"ש בשם הרשב"א שהתחיל ביין נסך גמור וסיים בנותן לתוך כלי שלא הודח כו' דמכיון דפתח במערה לתוך י"נ גמור הו"ל למכתב בתריה דינא דסתם יינם כו' גם זה נלע"ד לפי מ"ש בפרישה דלק"מ שהרי רבינו לא הביא דברי הרשב"א אלא לומר שהוא חולק עליו במערה יין לתוך כלי שלא הודח אבל במערה לסתם יינם אינו חולק עליו ולייה ליה לאביא דעת הרשב"א בזה די לו בזה שהביא דעת יש מי שאוסר וכתב עליו סברתו שה"א חולק. ומה שתמה ב"י ח"ל ועוד שלפי דבריו שוייה להרשב"א טועה בטעמו של נצוק והוא דבר שא"א לטעות דבפירוש אמרו נצוק חיבור עכ"ל וכתב כן משום דכתב רבינו וז"ל ונ"ל כיון דטעמא דנצוק שאנו רואין אותו כאילו הוא מעורב יחד כו' דמשמע מזה דס"ל לרבינו שהרשב"א לית ליה טעם איסור נצוק משום רואין אותו כאילו הוא מעורב כן היא דעת ב"י · אבל לפי מ"ש בפרישה לק"מ שרבינו לא כ"כ אלא לסתור דעת הי"א דס"ל דאפי' במערה לסתם יינם אסור בהנאה ועלייהו כתב רבינו כיון דטעם נצוק משום דרואין אותו כאילו הוא נתערב אין לאוסרו ייתר מתערובת גמור אבל באמת ס"ל לרבינו שגם הרשב"א אית ליה טעם זה ואינו חולק על הרשב"א אלא במערה לתוך כלי שלא הודח כמ"ש בפרישה · ומ"ש ב"י וז"ל ועוד יש לתמוה על רבינו שכתב ואם לסתם יינם יוליך הנאה ליס או ימכרנו כולו לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו שתיקונים אלו לא שייכי אלא ביין המעורב ממש עם סתם יינם שא"א להבדילם זה מזה אבל ביין הנשאר בכלי אע"פ שאנו אוסרין אותו משום נצוק שאנו רואין אותו כאילו הוא מחובר ליין האסור מ"מ אינו מעורב עמו וכשמוכר יין זה בפני עצמו לנכרי פשיטא דאין בו הנאה של כלום מפני היין האסור שהוא בתוך שכלי שהורק מכלי זה לתוכו ומה הנאה הוא זה שאומר עליה שיוליכנה ליס המלח כו' עכ"ל · ולפי מ"ש בפרישה לא ק"מ דרבינו לא כ"כ אלא לסתור דעת הי"א שס"ל שאסור בהנאה אפי' במערה לסתם יינם וע"ז כתב רבינו שדין יין שמערין הוא לפי מה שה"א הדבר שנצוק בו ואם לסתם יינם יוליך הנאה כו' שרצה בזה כדין תערובת בסתם יינם וה"ה כאן ור"ל שלא נאסר הכל אלא מה שנתערב ימכר חוץ מדמי י"נ שבו והנשאר ימכר כולו הואיל ולא נתערב בו כלום · ומה שתמה ב"י על רבינו במה שחולק על הרשב"א במערה לתוך כלי שלא הודח יס"ל לרבינו דאף הנשאר בכלי אסור בשתייה שהרי כבר נתן הרשב"א טעם לשבח שלא אמרו נצוק חבור אלא לי"נ האסור בהנאה אבל יין של ישראל שנכנס בכלי נכרי שלא הוכשר לא נאסר בהנאה כו' וא"כ גם היין הנשאר אינו נאסר משום נצוק ואם רבינו היה חולק על טעם זה וסובר שכל שהוא אסור אפי' בשתייה נכלל בשם י"נ היה לו להביא טעם הרשב"א ולכתוב עליו כן שהוא חולק על טעמו עכ"ל אומר אני שכוונ האמת אתו שרבינו קיצר קצת כאן שהיה

לו

פרישה

הוא בעין בפני עצמו ולא נתערב עדיין אלא שאנו רואין אותו כאילו נתערב והואיל והוא בעין א"א לומר שנתבטל ולכן אסור הכל בהנאה . (יא) והרשב"א כתב בשם הגאונים דנצוק לא חשיב חיבור אלא במערה לתוך יי"נ גמור דע לך שמ"ש הרשב"א לתוך יי"נ גמור אין דכונו בזה לאפוקי לסתם יינם דזה אינו דגם בסתם יינם ס"ל להרשב"א דאף הנשאר אסור ובדבריו אל לא ביאר האיסור אלא כתב סתם דנצוק הוה חיבור גבי כל אחד כדיניה ר"ל גבי ודאי יי"נ הכל אסור בהנאה וגבי סתם יינם אסור הכל בשתיה ומותר בהנאה כמ"ש בסמוך גם הרשב"א לא כתב בדבריו יי"נ גמור אלא כתב יי"נ ולאפוקי לתוך כלי בלא שאם עירה לתוך כלי שלא הודח שהמותר מותר ורבינו שהביא דברי הרשב"א לכאן לא הבינן לומר שהרשב"א חולק על הי"א כמ"ש בסמוך אלא הביא דברי הרשב"א לכאן שמתיר בעירה לתוך כלי שלא הודח אפי' בשתיה את המותר ורבינו חולק עליו בזה ולכן כתב רבינו בדברי הרשב"א אלא במערה לתוך יי"נ גמור שדעתו לומר לאפוק במערה לתוך כלי שלא הודח וקצת יי"נ גמור שלא הודח ועירה לתוכו אפ"ה המיתר הנשאר בכלי מותר אפילו בשתייה · הנה לפניט דהביא רבינו דעת הי"א שמחמירין כמ"ש והביא ג"כ דעת הרשב"א שמיקל כמ"ש ועתה הולך ומבאר במה שהוא חולק אתרווייהו וז"ש ונ"ל כיון דטעמא דנצוק שאנו רואין אותו כאילו הוא מעורב ביחד כו' ר"ל דלדעת הי"א רואין אותו כאילו הוא מעורב וגם רואין אותו כאילו הוא בעין כמ"ש בסמוך טעם הי"א ובזה חולק רבינו על הי"א וס"ל דהואיל ואמרינן רואין אותו כאילו הוא מעורב תו לא אמרינן רואין אותו כאילו הוא בעין אלא לפי מה שהוא הדבר שיוצק בו כך הוא הדבר שמערה ממנו ר"ל שרואין כאילו הוא הכל מעורב יחד וכמ"ש ולכן כתב רבינו אם יוצק לתוך יי"נ גמור אין לעליון תקנה אלא אסור הכל בהנאה ואם לסתם יינם יוליך הנאה כו' או ימכרנו כולו כו' ר"ל שאף אותו שנתערב יכול למכור חוץ מדמי יי"נ שבו (פי' מה שהיה למטה מתחלה עכ"ס) והו שכתב נגד דעת הי"א ונגד דעת הרשב"א כתב ואם לתוך כלי שלא הודח אסור בשתייה ומותר בהנאה בזה הי"א חולק על דעת הרשב"א ובפרושי זה יסולקו כל תמיהות ב"י שתמה על רשב"א ורבינו כמ"ש בדרישה · וטעם הרשב"א שמתיר במערה לתוך כלי שלא הודח כבארתי בדרישה שלא אמרו נצוק אלא במערה לתוך יין האסור בהנאה ויין של ישראל שנכנסו בכלי של נכרי לא הוכשר ומותר בהנאה ·

(יב) ואם לסתם יינם יוליך הנאה ליס המלח כו' כבר כתבתי בסמוך וגם בדרישה דהיינו דוקא באותו שנתערב אבל אותו שנשאר ימכר כולו שאין בו שום תערובת והא דקאמר יוליך הנאה כו' ולא אמרינן יטול דמי יי"נ ויתננה לנכרי דומיא דימכרנו כולו לנכרי חוץ מדמי יי"נ שבו (ולכאורה היה נראה לתרץ דשאני מתנה דאסור ליתן לנכרי דיהנה ממנו שיחזור ויעשה לו טובה לאפוקי מכירה דהנכרי יסבור דמוזיל ליה גביה מיהו לקמן סימן קל"ד משמע להדיא דעפי מותר כשאומר לו בשעת מכירה הריני מוכר לך חוץ מדמי יי"נ שבו משמכרו לו סתם ע"ש ולכן טעם

פ"ם

כלי שלא הורח אסור בשתייה ומותר בהנאה (יג) [נ] וכתב הרשב"א חבית של יין שיש בו קיתון של מים ועירה ממנו לתוך צלוחית של נכרי אם יש במים שבחבית לבטל היין שבצלוחית מותר (יד) שלא יהא חמיר מיין נסך שנתערב בחבית שאנו אומרים רואין היין הכשר כאילו אינו והאיסור מים רבין עליו ומבטלין אותו (טו) וכן הדין לגת שהיין יורד ממנה לבור ונגע נכרי בקילוח היורד רואין קילוח היורד כאילו הוא בגת (טז) וסלק היין שבגת כאילו אינו והרצנים וזגים וענבים שבגת מבטלין אותו :

קכז (א) [א] האומר

לחבירו נתנסך יינך אם הוא בידו כגון שנתנו בידו לשומרו נאמן (ב) או אפילו אינו

ליאסר בהנאה דאטו מי חמור חיבור יין מתערוב' יין ביין דסת' יינם דקי"ל כרשב"ג דאמר ימכר כולו לנכרי' חוץ מדמי יי"נ שבו ועוד שהא ז"ל בעצמו פירש כעובדא דעד ברזא דרב ספא דעד ברזא אסור בהנאה ולמטה מן ברזא מותר בהנאה ומי עדיף למטה מן ברזא מנצוק ומיהו נ"ל שיש קצת סיוע לדבריו בשמעתא (ע"א ·) דא"ל רב להנהו סבאתא כי כיילתו חמרא לנכרי ונטלי סוף סוף כי מטא לאורתא דכלי קנייה י"נ לא הוי עד דמטי אארעיתא דמנא ש"מ נצוק חבור דאלמא למ"ד נצוק חבור אסור בהנאה דהא א"ל ואי לאו דמי י"נ קא שקליתו וי"ל דהכי קא אמרו ליה ש"מ נצוק חבור ואפי' ליאסר בהנאה והכל מכלל השאלה וכן י"ל בההיא (עג :) דא"ל רבא במעשה דבת גישתא ש"מ נצוק חיבור ורבא ודאי להסיה אפי' בהנאה אסר דהא טעמא קאמר משום דטוליה אבת גישתא גריר והלכך אסור אפילו בהנאה דהו"ל כאילו נגע בכוליה וכמעשה דרב ספא דעד ברזא אסיר אפילו בהנאה משום דבתר דידיה גריר ואפ"ה א"ל לרבא ש"מ נצוק חיבור ולכאורה הוה משמע למ"ד נצוק חיבור אפי' בהנאה קאמר ולותא דהתם ה"נ קא אמרי' ליה ש"מ נצוק חיבור ואפי' ליאסר בהנאה אבל קושטא דמילתא ודאי נצוק אינו עושה י"נ ליאסר בהנאה ועי"ל בכסיא דרב דהתם ההוא טעמא לרב ורב הא קאמר הלכה כרשב"ג בחבית וחבית אבל לא יין ביין · והלכך הוו כאילו נתחברו ונתערבו וכולה אסור אפילו בהנאה ולדידן נמי אם נעשה נצוק לודאי יינם הכל נאסר אפילו בהנאה עכ"ל :

כתב רבי' ירוחם אם הנכרי נגע בקלוח הכל אסור בהנא' כאילו נגע בכל היין: (ב"ה) ואיני יודע סניף לו ועיין במה שכתבתי בר"ס קל"ד בשם הג"מ והר"ן והריב"ש :

כתב הרשב"א חבית של יין שיש בו קיתון של מים וכו' עד סוף הסי' הכל בת"ה (ב"ה) ומה שכתב וכן הדין לגת וכו' עיין קכ"ג וכבר כתבתי שם בזה :

וכבר נתבאר כיוצא בזה בסוף סימן קכ"ג כתוב בא"ח הני תמדים שלנו לא נאסר בנצוק דכל היכא דאיכא מיא סלק את מינו כמי שאינו וכו' :

כתב הרשב"א בתשו' ח"ג סימן רל"ג חבית מליאה יין ישן ויש בשוליה שמרים ונאסרה בניצוק אם נאמר על השמרים שהם מין אחר אחר שנשתנה הטעם וסלק את מינו כמי שאינו או לא מפני שהשמרים עומדים כל אחד ואינם מתבלבלים עם היין תשובה מסתברא שהשמרים כל שלא נתמדו ולא עברו עליהם יב"ח דין יין יש להם ושמרי יין מיקרו וכאילו לא נשתנה שתם דומה למ"ש בפ"ק דמכות (ג :) התם מיא דליבעא מיקרי הכא חמרא מזיגה מיקרי אבל מפני שהם עומדי כל אחד איכא טענה לדעתי מפני שאף השמרים נאסרים אילו נפל י"נ בתוך החבית ונצוק רואין אותו כאילו נתערב בחבית ומדין תערובו' יין נגעו בה ולא משום נגיעה שאילו נפל איסור בקדרה בתוך מינו ויש חתיכות שאינן מינן בתוך הקדרה אנו אומרים סלק את מינו והחתיכות שאינן מינו מתבטלות אותו ואף על פי שהתיכות ניכרות ועומדות לבדן בפני עצמן שכל שנאסר מחמת האיסור מבטל את האיסור ומצטרף לבטל את האיסור עכ"ל : (ב"ה) ולפי מה שנתבאר בסימן זה דכלי גדול כמו חבית אין בו משום נצוק וחבור לא נפקא לן בהך תשובה מידי :

קכז האומר לחבירו נתנסך יינך אם הוא בידו כגון שנתנו בידו לשמרה נאמן וכו' · בפרק הניזקין (דף נד :) ת"ר היה עושה עמו בטהרות וא"ל טהרות שעשיתי עמך נטמאו נאמן אבל א"ל טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אינו נאמן מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי כל שבידו נאמן רבא אמר כגון דאשכחיה ולא א"ל מידי ולבתר הכי אשכחיה ואמר ליה . ופרש"י כל שבידו · לעשות בשעה שמודיעו . נאמן . ורישא כגון שעודן בידו לטמאן . רבא אמר אע"פ שאין בידו נאמן וסיפא כגון דאשכחיה מקמיה דאודעא ולא א"ל וכתב הרא"ש הקשה ר"ת דבפרק האומר בקידושין (סו ·) פליגי אביי ורבא באשתו זינתה בעד אחד והלכה שותק ומוכח התם דתרוייהו מודו באומר לו עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק דנאמן וכן א"ל עד אחד אכלת חלב אע"ג דאינו בידו נאמן ומדרבא נמי קשה דאע"ג דמהימן ליה הכא כשאינו בידו היינו משום שהיה תחלה בידו אבל היכא שלא היה בידו מעולם לא ואומר ר"ת דהכא מיירי במכחישו או אומר איני יודע אבל התם מיירי בשותק דכהודאה דמיא וכן מוכח בפרק האשה רבה (פח ·) ומתוך כך היה אומר ר"ת דאדם המעיד יין חבירו בין הנכרים אי אשכחיה בזימנא קמייתא וא"ל נתנסך יינך מהימן כרבא ואפי' אי מכחישו כיון שהיה בידו אבל אי לא א"ל בזימנא קמייתא או אחר שלא היה בידו לא מהימן אם מכחישו או אומר איני יודע אבל אי שתיק נאמן וכגון שאומר לו העד נטמאו טהרותיך בפניך או ידעת דרגלים לדבר דומיא דאכלת חלב דכיון שא"ל שהוא יודע בדבר ושתיק ודאי הך שתיקה כהודאה דמיא אבל בענין אחר הא דשתיק משום דלא ידע וריצב"א היה אומר דאפי' היכא דהיה לו לידע אם שתק מעיקרא ולבסוף צווח ומכחישו אם נותן אמתלא לדבריו דמה ששתק מעיקרא לא בשביל שהודה אלא מתיישב ומחשב בלבו לדעת אם הוא אומר אמת אם לאו הך שתיקה לאו כהודאה דמיא כיון שיש לתלות השתיקה דלא להודות שתק כי ההיא דאמרי' בפרק המפקיד (לו ·) גבי גזלתי את אחד מכם ואיני יודע איזהו כל אחד אומר אותי גזל ומוקי לה כגון ששתק בשעה שכולן תובעין אותו לא הויא שתיקה כהודאה משום דאימר אמר אבל חד וחד אמינא דילמא האי הוא עכ"ל משמע דסברת ריצב"א לא פליגי אדר"ת אלא תרוויהו איתנהו ודברים אלו הם מדברי התוספות שם ובקידושין פרק האומר וכתבם גם המרדכי בקידושין פרק האומר ופסקו התוס'

שלו כלום וסב"י תמה על רבינו בדבריו אלה והדבר פשוט שלא היה דעת רבינו לדבר שאין לו שחר : כתב הרשב"א חבית של יין שיש בו קיתון של מים וכו' עד סוף הסימן הכל בת"ה בית ה' סוף שער ה' ואיכא למידק דהא ס"ל להרשב"א לעיל בת"ה היכא דנגע נכרי בקלוח דאע"פ שהולך לאיבוד אומר מה שנאסר בכלי שמערה ממנו דחשבינן ליה נצוק חבור וכאילו הוא מעורב ביחד א"כ לפי זה מה שנגע בקלוח ה"ל כאילו נגע ביין שבחבית ולא מהני ליה תו קיתון של מים שבתוך החבית וי"ל דס"ל דאע"ג דהנצוק חבור וחשוב כאילו הוא מעורב ביחד אין זה אלא דלאחר שנגע בקלוח חשבינן ליה כמעורב ביחד אבל לא חשבינן ליה כמעורב קודם שנגע בקילוח דלימא דחשיב כאילו נגע בכל היין שבחבית וק"ל · כתב בהגהה כוס ששתה ממנו נכרי ועירה הישראל בכח לחוץ ומשך לתוכו מן החבית ואינו יודע אם היה בו טופח כדי להטפיח ירא' שישנה שנית ויראה אם יהיה כדי טופח להטפיח אע"ג דאין שונין בטהרות להקל מ"מ בניצוק שראיתי ברבותינו דשרו בלאו הכי נראה דשונין וכן ראיתי מעשה לפני רבותי בכה"ג לשון מהר"מ בתשב"ץ עכ"ה :

קכז האומר לחברו נתנסך יינך אם הוא בידו וכו' או אפילו אינו עתה בידו כגון שהחזירו אם אומר לבעליו שנתנסך בפעם הראשון וכו' פי' שהחזירו לבעליו כשלא היה בביתו או נמי ע"י שליח החזירו לו ולא הוא עצמו מיד ליד ואחר כך כי אשכחיה א"ל בפעם הראשון שמצאו נאמן דמאי הו"ל למעבד אבל אם החזירו לבעליו עצמו מיד ליד ולא א"ל ולא מידי היינו אשכחיה ולא א"ל כיון שהיה לו לומר בשעה שהחזירו כשהיה בידו נתנסך יינך ולא אמר שוב אינו נאמן וכ"כ במרדכי פ' האשה רבה והרשב"א בחדושיו · ומקור דין זה בפ' הנזקין ת"ר היה עושה עמו בטהרות וא"ל טהרות שעשיתי עמך נטמאו נאמן אבל א"ל טהרו' שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אינו נאמן ומוקי לה רבא דהלכת' כותיה לגביה אביי דרישא לא מבעיא אם הוא עתה בידו דנאמן אלא אפילו אינו עתה בידו אלא דאשכחיה וא"ל מיד נמי נאמן וסיפא דאשכחיה ולא אמר ליה ולא מידי ולבתר הכי אשכחיה וא"ל פי' כיון שלא א"ל מיד בפעם הראשון תוכחה מילתא דמחמת איבה קאמר ומדקתני היה עושה עמו בטהרות משמע דוקא היכא שהיה בידו מתחלה נאמן כשא"ל בפעם הראשון שמצאו אבל אחר שאינו בידו אינו נאמן וכך הכריחו התוספות מכח ראיה אחרת עיין בקידושין פ' האומר (דף ס"ה) עוד כתבו התוספות שהקשה ר"ת דבקדושין פרק האומר קאמר דלד"ה עד אחד דא"ל אכלת חלב והלה שותק דנאמן אע"ג דאינו בידו ותירץ דהתם כיון דשתיק שתיקה כהודאה דמיא אבל הכא מיירי במכחישו הלכך אחר שלא היה בידו אינו נאמן וכתב עוד ה"ה באומר איני יודע דכיון דלאו הודאה היא אינו נאמן ונתבארו

דרכי משה

שרואין כאילו מעורבים זו בתוך זו א"כ כל קושיות אלו אינן כלום דמ"ש הרשב"א נתן טעם בדבר בו' היינו דוקא אם נאמר דניצוק חיבור ולא עירוב אז מהני אותה סברא דלא החמירו לומר דהוי חיבור אלא כשג"כ הוא יין בתוך כלי התחתון אבל כשאין שם יין מה יחבר יחד ולכן ס"ל להרשב"א דאם מערה לתוך כלי שלא הודח לא אמרינן ניצוק חיבור ואם כן גם רשב"א אינו טועה דאף אם אין סובר דהוי עירוב מ"מ חיבור הוי וא"כ הקושיא הנ"ל אינה כלום דהואיל ורואים כאילו מעורב יחד צריך ג"כ להוליך הנאתו או לטבור בלא דמי י"נ שבו אילו היה מעורב כנ"ל סברת הטור גם נראה דהמרדכי ס"ל דטעמא משום עירוב דהדי כתב פ' השוכר דף שפ"ם ע"ג אם ישראל מושך יין מן החבית לכלי שיש בו י"נ וראי מותר ולא גרע מאילו היה כל היין נסך שבכלי מעורב בחבית דאז הוי בטל בס' בסתם יינם לדעת ר"ת וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל י"ט סימן ט"ז וכ"כ ב"י בשם התוס' והדבר גלוי שאין שייך ביטול בס' אלא בדבר המעורב יחד אבל לא בדבר המחובר יחד כל אחד בפני עצמו וכצ"ל ג"כ דעת הטור אך יש לדחות דהא הרשב"א ס"ל הטעם משום חיבור לפי מ"ש למעלה ולמטה ס"ס כתב רבינו בשמו דרואין כאילו מעורב יחד לענין ביטול האסור אך דברי רבינו הטור יש ליישבו במה שכתבתי וכ"כ ב"י בשם תשובת הרשב"א דטעם דניצוק הוי דרואין כאילו נתערב זו בזו ומדין תערובת יין נגעו בה ולא משום נגיעה עכ"ל אך לפ"ז קשה תשובה זו לדברי שכתבתי דטעמא של רשב"א משום חבור ולא משום עירוב ואפשר דתשובה זו לא ראה אותה רבינו הטור ולכן הביא דברי הרשב"א בת"ה וחלק עליו ומה שפסק דסתם יינם בטל בס' ע"ל סימן קל"ד אם נוהגין כן : (ה) ובמרדכי פרק השוכר ע"א ר' שפ"ש כדעת הרשב"א דאין ניצוק אסור מכלי שלא הודח הואיל ואין היין בעין עכ"ל ואע"ג שכתבתי לעיל דהמרדכי ס"ל דטעמא דניצוק הוי משום עירוב נראה דמ"מ ס"ל כדעת הרשב"א וס"ל דלא אמרינן דהוי כמעורב כשאין היין בעין דלא כדברי הטור שכתב כיון שהטעם משום עירוב דאף אם אין יין בכלי אסור :

וכ'

פרישה

מ"מ ז"ל נכון הוא · ומפשר עוד לומר דהאי מכירה דמקבל דמי ואילו לא לקחו הנכרי לא היה נותנו לו כמלא שלא יזיק לו טובה וק"ל עכ"ה) דשאני הכא דהמפריש כדמי י"נ כאילו ידוע שהוא שליפי י"נ וצריך לבער מן העולם כדין ע"פ משא"כ כשמוכרו לנכרי שכל יסוד דאין האיסור ניכר ונראה בעין והו הטעם דלא שני שיבול חבית אחת ושפוך היין לחוץ שלא יהנה ממנו וק"ל : (יג) כתב הרשב"א חבית של יין כו' ועירה ממנו לתוך צלוחית כו' פי' אפילו יש בו י"נ וס"ל להרשב"א דאפילו בהפסד מרובה אמרינן נצוק ומ"ה לא התיר אלא כשיש מים בחבית : (יד) שלא יהא אסור מי"נ שנתערב בחבית כו' כ"כ לאפוקי דעת י"א דלעיל דס"ל דאוסר והוא בעין הוא גרוע טפי מבאם נתערב כמ"ש לעיל טעמם : (טו) וכן הדין לגת כו' עיין בדרישה : (טז) וסלק היין כאילו אינו והרצנים וזגים וענבים שבגת מבטלין אותו והיינו כה"ס דלעיל ס"ס קכ"ג :

סי' קכז (א) האומר לחבירו נתנסך יינך כו' אם הוא בידו כו' בגמרא פרק הנזקין דף ק"ן ע"א כתב לענין טהרות דהיכא ג"כ הכי דאין הטעם משום מיגו דאי בעי הוה מטמא להו דאי טמאינהו בעי לשלומי ועוד כו' ע"ש אלא ה"ט כיון דבידו לתקנו הוי כבעליו וכל אדם נאמן על שלו כו' וה"ט נמי אם היה בידו תחלה אע"פ שהחזירו לבעליו אי בזימנא קמייתא דאשכחיה א"ל נטמאו טהרותיך עדיין הקרמו בעליו ומהימן כו' ע"ש וצ"חר : (ב) או אפי' אינו עתה בידו כו' הלשון אינו מכוון הכא דקאמר מתחילה אם הוא בידו כו' דמשמע דוקא כשהוא בידו נאמן והדר קאמר או אפי' אינו בידו כו' והלא ה"ק אם הוא בידו נאמן אפי' אם לא אמר לבעלו בפעם ראשון שמצאו או אפילו אינו בידו כו' אם אמר לבעליו

בפעם

דרישה

לו לכתוב טעם הרשב"א ולומר שהוא לא ס"ל טעמו : [נ] כתב הרשב"א וכו' עד וכן הדין לגת שהיין יורד למטה והא דכתב לעיל ס"ס קכ"ג דאין על מה שבגת תורת יין כו' אלא על מה שבגרגותני כו' וא"כ תקשה ממ"נ במאי נגע הנכרי אי בהנמשך מגת לגרגותני הלא שם עדיין לא הוי המשכה ואי במה שירד מהגרגותני לבור א"כ גלא סלק את מינו כו' אינו נאסר מה שבגת מכח דהוי מה שבגת נצוק כו' לצוק · י"ל שאני התם שמיירי בגת שעומד פי' שנוטה שלמטה ממנו היין למוד אלא שופכין משם יין ומלאים חבין יחד לתוך הגרגותני כמ"ש שם משא"כ הכא היורד מהגת יין צלול דוכו המשכה ממש · וי"ל ג"כ בקילוח והכא מיירי דלית שם גרגותני רק היין נמשך בשיפוע בהגת עצמו וזולא צלול משפת הגת ויורד משם לבור וכמו שמוכר כעין זה ג"כ בס"ס קכ"ג :

סי' קכז [א] האומר לחבירו נתנסך יינך כו' כתב המרדכי פרק האשה רבה ומהרי"ו פרק הנזקין י"ל מלוקים שם בענין נאמנות באיסורים · א' כל דבר שלא אתחזק לא איסור ולא היתר עד אחד נאמן עליו בין לאיסור בין להיתר וכתב הר"ן שם דף תל"ג ע"א ומכאן ראיה דמהקולין שהיה שם טריפה וכשרה ואמר לן עד אחד מתירכה זו כשרה נאמן אע"ג דאתחזק איסורא במקום הזה מ"מ כיון דלא אתחזק איסורא בחתיכה וכן מעשים בכל יום . ב' היכא דאתחזק היתר אין אחד נאמן עליו לאוסרו אלא אם כן הוא בידו . ג' היכא דאתחזק איסורא אין עד אחד נאמן עליו להתיר אלא אם כן בידו לתקנו . ד' כל אדם נאמן על שלו אפילו היכא דאתחזק איסורא · ה' החשוד על הדבר אינו נאמן ולעיל סימן קי"ט נתבאר דינו : ו' האומר לחבירו שכל שלך מתוקן וא"ל היאך שאמרתי לפלוני לתקנו

והוא

אינו עתה בידו כגון שהחזירו [ב] [ג] אם אומר לבעליו שנתנסך בפעם הראשון שמצאו נאמן אפי' אם הבעלים מכחישין אותו אבל אחר שאינו בידו (ג) או שלא אמר השומר לבעלים בפעם הראשון שראהו ואמר לו אח"כ אינו נאמן ודוקא שהבעלים מכחישין אותו או אומר אינו יודע . אבל אם שותק שתיקה כהודאה דמיא (ד) ומלמדין אותו לכתחלה שיאמר איני מאמינך והא דשתיקה כהודאה דוקא כשאמר לו נתנסך בפניך או שאמר לו ידעת דרגלים לדבר אבל בענין אחר לא הוי שתיקה כהודאה ואפי' היכא דהוי

ונתבארו דברי רבינו : **ומ"ש** ומלמדין אותו וכו' כ"כ בסמ"ק סוף סי' רכ"ג וז"ל והיכא שהשומר אומר לבעה"ב נתנסך יינך נאמן ואם אחר אומרו הרשות ביד בעל היין לומר איני מאמינך ואפילו תהימן ליה כבי תרי כדפי' ר"ת בשם רבינו קלונימוס איש רומי וגם היה אומר רבינו יחיאל בשם רבינו יהודה שמלמדין את בעל היין לומר שאינו מאמינו עכ"ל · אלא דמשמע מדבריו דלא אמרו כך אלא כשאחר אומרו דכיון דבעה"ב לא האמינו על יין זה מעולם יש לנו ללמדו לומר לו איני מאמינך אבל בשומר כיון דעשאו נאמן מתחלה אע"ג דעכשיו אינו בידו ולא א"ל בפעם הראשון מ"מ אין לנו ללמדו שיאמר איני מאמינך מאחר שהיה מאמינו עד עתה אבל מדברי רבינו משמע דבכל ענין יש לנו ללמדו וה"ט דכיון דלא א"ל בפעם הראשון רגלי' לדבר דמחמת איבה קאמר הכי ולכך יש לנו ללמדו שיאמר איני מאמינך ומיהו כתב בהגהות מרדכי פ' המפקיד ואומר הרב רבינו יעקב מקינו"ן דאם הוא מאמין בלבו שהוא אומר אמת דאין מועיל מה שהוא מכחישו וע"ז נאמר ויראת עכ"ל ובקדושין פ' האומר במרדכי כתב וז"ל ור"ת פסק דבכל היכא דאמר אינו נאמן א"צ להחמיר אפילו נאמן כבי תרי ומיהו אומר הר"ס שבעל נפש יש להחמיר היכא דנאמן ואנו יודעין שלא לקנטרו ולהפסידו אמר כן ועוד כתב דרבינו משולם ברבי קלונימוס כתב דאם יודע שהעד נאמן יש לחוש וכ"כ ראבי"ה דדבר זה תלוי ביראת שמים שלא יבדה מלבו דבר לומר על העד דבר שאינו כדי לטהר טהרותיו או שלא לנסך יינו עכ"ל והכי נקטינן אבל בא"ו הארוך כלל י"ג כתב דאף ע"ג דכתב במרדכי פ' האומר דהבעה"ב יש לו להחמיר להאמינו היכא דנאמן אצלו ואינו מכוין לקנטרו ולהפסידו מ"מ בי"נ אין לדקדק ונהגין כדברי ר"ת ללמדו להכחישו עכ"ל וכ"כ בהגהת ש"ע ולא נהירא אלא נקטינן לחומרא אף ביין נסך כדפרישי' : **ומ"ש** והא דשתיקה כהודאה וכו' עד סוף הסימן הכל מדברי התוספות בקדושין פ' האומר דף ס"ה בד"ה נטמאו ובאשיר"י פ' הנזקין ונראה מלשון רבינו מדכתב אבל אחר שאינו בידו או שלא אמר השומר לבעליו בפעם הראשון וכו' ולא כתב או שלא אמר לבעליו בפעם הראשון אלא כתב או שלא אמר השומר לבעליו אלמא משמע דבאחר שאינו שומר שלא היה בידו אין חלוק בין פעם הראשון לפעם שני לעולם אם שותק כהודאה דמיא וכ"כ ב"י ע"ש הרשב"א בחדושיו ולא אמרינן כיון דלא א"ל בפעם הראשון ודאי מחמת איבה קאמר הכי ואפילו בעה"ב שותק לאו כהודאה

התוספו' והרא"ש והמרדכי הלכה כרבא ונתבארו דברי רבינו וכתב המרדכי דכשאנו צריכים להכחשת בעל הבית צריך שיכחישנו בתכ"ד וכתב עוד שאם אומר לו שמא לא דקדקת חשיב כאילו מכחישו (א) ואע"ג דגרסינן התם ההוא דאתא לקמיה דר' אמי א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני אזכרות שבו לא כתבתים לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ס"ת א"ל ר' ירמיה נהי דהפסיד שכר אזכרות שכר דכולי ס"ת מי הפסיד א"ל אין שכל ס"ת שאין אזכרות שלו כתובות לשמן אינו שוה כלום . ההוא דאתא לקמיה דרבי אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילין שלו לא עיבדתים לשמן א"ל ספר תורה ביד מי אמר ליה ביד לוקח א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך אתה נאמן להפסיד ס"ת ומ"ש מדר' אמי התם איכא למימר טעי בדרבי ירמיה הכא כיון דקא מפסיד כוליה אגריה ואתא ואמר איסור קושטא קאמר ופירש"י התם איכא למימר דמשקר ונתכוון להקניט וסבור שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כרבי ירמיה אבל הכא גבי קלפים דיודע הוא שיפסיד כל שכרו ואתא ואמר איסור קושטא קאמר ע"כ ומשמע מפשט דהני עובדא דאתו כאביי מדבעו ס"ת ביד מי כבר כתב הרא"ש דשפיר אתו כרבא דבעובדא קמא איכא למימר שמתחלה שאל לו אם ס"ת בידו וכשא"ל שאינו בידו עדיין ה"ל לשאול אם א"ל בפעם ראשונה כשמצאו אלא שהבין מתוך דבריו כשא"ל ס"ת ביד לוקח שהוא בעצמו החזירו לו ולא א"ל כלום הילכך אמר לו דשוב אינו נאמן ובעובדא תניינא כתב מה ששאל לו ס"ת ביד מי כדי לברר הדבר שאל לו שאם לא שאלו ס"ת ביד מי והיה אומר לו נאמן אתה לפסול ס"ת היינו טועים לומר דס"ת ביד הלבלר היתה ולכך האמינו ולברר הדבר שאל לו והשיב לו ביד לוקח היה והחזרתיו לידו וא"ל אפ"ה אתה נאמן במגו ופסול ס"ת : ומ"ש רבינו שמלמדין אותו לכתחלה שיאמר איני מאמינך כ"כ הגהות מיימון בפי"א בשם סה"ק וכתב בהג"ה במרדכי בפרק הנזכר ר"ת פסק דבכל היכא דאמרינן אינו נאמן א"צ להחמיר אפילו נאמן ליה כבי תרי ומיהו אומר הר"מ שבעל נפש יש להחמיר היכא דנאמן ואנו יודעים שלא לקנטרו ולהפסידו אמר כן עד כאן לשונו (ב) · וכתוב עוד שם והיכא שהעד אומר נטמאו טהרותיך וכב"מ דמהניא הכחשה פסק ר"ת דאפילו אי מהימן לן כבי תרי יכול להכחיש ולומר איני מאמינך דהא דקאמר רבא (בקידושין שם) לגבי ההוא סומא אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה היינו היכא דשתק אבל היכא דלא שתק אף על פי דמהימן כבי תרי לא מהימן וה"מ דלא מהימן בדברים שישנן בחזקת היתר אבל דברים שישנן בחזקת איסור מהימן ורבי' משלם כתב דאם ידוע שהוא נאמן יש לחוש ויש מביאין ראיה לדבריו מההיא סומא אי מהימן לך וכו' ואמאי לא אמר ליה מר שמואל אל תאמן לו וכ"כ ראבי"ה דדבר זה תלוי ביראת שמים שלא יבדה מלבו דבר לומר על העד דבר שאינו כדי לטהר טהרותיו או שלא לנסך יינו עכ"ל ודברי רבינו נראה שהם כמו שכתבו בשם ר"ת אבל דעת התוספות כראבי"ה שכתבו בפרק הניזקין ובפרק האומר ומה שאמרנו דבר שאינו בידו כי

אינו

דרכי משה

קכז (א) וכ' בהגמ"יי פי"א דמ"א בשם סמ"ק כשבעלים שותקים אסור לכ"ע אפי' בא אחר והכחישו לא מועיל אפילו להתיר לעצמו עכ"ל וכתב באו"ה כלל י"ג דוקא שהבעלים שם אבל אם אין הבעלים שם ואחר מכחישו מהני עכ"ל וכתב הרשב"א בתשובה סימן תקמ"ה דעד אחד בהכחשה לאו כלום היא : (ב) וכ' באו"ה כלל י"ג שיש להחמיר כדברי ראבי"ה אבל בי"נ שאין מדקדקים בו כ"כ נהיגן כדברי ר"ת דמלמדין אותו להכחישו עכ"ל ע"כ שם ראובן שבא לשמעון ואמר שראה דגים מרוחים טמאים בין טהורים אם שתק הוי כהודאה ואם אמר איני מאמינך מותר לשמעון לקנותן וה"ה בכל שאר איסורין דרבנן ומיהו בעל נפש יתרחק גם מזה וכן השיב מהרי"ש עכ"ל ונראה דמיירי דנאמן היה עליו כבי תרי ולכן כתב דמהני דוקא לגבי איסור דאורייתא (י"ג דרבנן דאל"ה אפילו לגבי איסור דאורייתא) מהני כדאיתא פרק הניזקין ועוד דמאחר שלא היה בידו אינו נאמן כלל להחמיר כמ"ש בב"י סימן א' בשם תשובת הרשב"א שנשאל על טבח ישראל ששחט בהמות לקצב נכרי ובא ישראל א' לקנות מא' מהן ואמר לו הטבח לא תקנה ממנו כי לא שחטתיה והיה שם עדים ואמרו בפנינו שחטת אותה והשיב אע"ג דהטבח יש לו מיגו שהיה יכול לומר שהחליד או שהה או דרס או שאר מיני טריפות מ"מ כיון שטוען לא שחטתיה ועומד בדיבורו שלא שחט כלל אינו נאמן משום מיגו דהוי מיגו במקום עדים ומיהו לדידיה אסורה דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא עכ"ל כתב הרשב"ץ טבח שעשה סימן בראש הכבש השחוט שהיה נראה כאילו היה טריפה והיה אומר שהוא טריפה ואח"כ אומר שכשר היה ולא עשה כן אלא כדי שלא יקחו אותו וישאר לו ליקח ממנו כיון שנתן אמתלא לדבריו נאמן עכ"ל ב"י וצריך דיקדוק לקמן סימן קפ"ה גבי נדה שלבשה בגדי נדתה דלא מהני אמתלא א ואולי יש לחלק וצ"ע כתב המרדכי פ' האשה רבה ואשר"י פ' הנזקין י"ד חלוקים הם בענין נאמנות באיסורין . א' בכל דבר שלא איתחזק לא איסור ולא היתר ע"א נאמן עליו בין לאסור בין להתיר וכתב הר"ן שם דף תר"ג ע"א ומכאן ראיה דבמקולין שהיה שם טריפה וכשירה ואמר לן ע"א חתיכה זו כשירה נאמן אע"ג דאיתחזק איסורא במקום הזה מ"מ כיון דלא איתחזק איסורא בחתיכה זו וכן מעשים בכל יום . ב' היכא דאיתחזק היתר אין אחד נאמן עליו לאסרו אא"כ הוא בידו . ג' היכא דאיתחזק איסורא אין ע"א נאמן עליו להתיר אא"כ בידו לתקנו . ד' כל אדם נאמן על שלו אפי' היכא דאיתחזק איסורא . ה' החשוד על הדבר אינו נאמן ולעיל סי' קי"ט נתבאר דינו · ו' האומר לחברו טבל שלך מתוקן וא"ל האיך שאמרתי לפלוני לתקנו והוא אומר לא תקנתי אינו נאמן ואע"ג שבכל מקום שהאמינה תורה לא' האמינהו לו כשנים אינו נאמן כיון שזה מודה שהוא בעצמו לא תקנה אלא אמר לאחר לתקנו והוא אומר לא תקנתיו ובקצת ספרי מרדכי אינו כן הגירסא אבל בספרים ישנים ובאשר"י הכי איתא ומעשה בא לפנינו בראובן שתיקן חמאה לשמעון ושמעון מכר חמאה הרבה בחזקת כשרות ואמר שראובן תקנה לו ונתנה לו כולה בחזקת כשרות וראובן אומר שלא נתן לו בחזקת כשרות רק מקצתו והשאר א"ל בהדיא שהיה טריפה ושמעון מכחישו והקלנו בדבר הואיל וחמאה של נכרים רבו מתירין בהו ובקצת מקומות נוהגין בהן היתר אבל בשאר איסורין נ"ל שהוא אסור דדמי להא דפלוני תקן לי הכרי שאם אמר לא תקנתיו שראשון אינו נאמן דאין לחלק דדוקא בדבר דאתחזק איסורא אבל בשאר דבר דלא אתחזק איסורא לא דאין סברא לחלק בהא לענין זה דא"כ היה להם למנות ט"ו דינים באלו הדינים ולא י"ד אלא נראה דאין לחלק בהא לענין זה . ז' אשה נאמנת לומר אשת איש אני וגרושה אני כיון דלא איתחזק איסורא אמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר ח' אשה נאמנת לומר מת בעלי . ט' חבר שמת כל פירותיו מתוקנים חזקה אינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן י' אינו נאמן לומר כהן אני להאכילו תרומה . י"א כל דבר שהוא בידו ע"א נאמן עליו אפי' מכחישין אותו . י"ב אם הוציאו מתחת ידו שוב אינו נאמן עליו אם מכחישו ומלמדין אותו להכחישו . י"ג אם אמר לו בפעם ראשון נאמן י"ד ע"א שאמר לו נתנסך יינך והוא שותק שתיקה כהודאה דמיא ואע"ג דאמר אח"כ איני מאמינך עכ"ל וכ"ה בתשובת הרשב"א סימן תתל"ז כתב הר"ן בקדושין פ' האומר דף תרנ"ד ע"א וריש חולין דאף נשים נאמנות אף באיסור דאורייתא רק באיסור שיש צדדים להקל אינן נאמנות אבל שאר איסורין אף שיש דברים שהם טרחא מרובה אשה נאמנת ובסמ"ג כתב והביאו באו"ה כלל כ' דכל דבר שהוא ודאי איסור אשה נאמנת כגון ניקור חלב וגיד אבל ספק איסור כגון לראות אם יש דגים טמאין בין טהורים אינה נאמנת דאשה דעתה קלה ולא בדקה שפיר עכ"ל כתב הר"ן סוף לולב הגזול יש ללמוד שסומכין על הקטנים לשמור דברים המותרים ומיהו דוקא בידו ממש אבל ביד נכרי לא עכ"ל והריב"ש כתב בתשובה סימן רמ"ה אין קטן נאמן לאסור יין שהיה בחזקת היתר דע"א נאמן באיסורין אמרו ולא קטן כ"ש בדרבנן ומה שאמרו (פסחים ד .) המנוהו רבנן בדרבנן היינו להקל ולא להחמיר עכ"ל ובתשובת הרשב"א כתב סימן ר"ד אע"ג דקטן אינו נאמן באיסורין כשאר עד מ"מ יש להחמיר בדבר ולאסור ע"פ קטן בדבר שהקטן חריף ובקי לידע ויכוין הדבר בדבר דאיכא קצת רגלים לדבר עכ"ל כתב ב"י סימן ק"ל כתב הרשב"א נשאלתי אם סומכין בשמירת הפעוטות כששלחן לאוצרות יין עם השפחה תשובה נראה כי בזה סומכין לפי שאין זה תלוי בדעת הקטן לבד אלא לפי שהשפחה מירתתה שאם תגע ביין התינוק שיש בו דעת לשאול יגלה עכ"ל כתב הרשב"א בתשובה סימן תקמ"ד דשני אחים לא הוי אלא כע"א לענין איסורין בין לקיים דבר בין לענין הכחשה עוד כתב הרשב"א סי' ת"ל דאף הפסול לעדות ממון נאמן להעיד באיסורין אם אינו חשוד באותו דבר עכ"ל · כ"כ בהגהת אלפסי ע"ב דף תרנ"ב פ' האומר וז"ל נראה בעיני שאם היה היין של ב' שותפין ואמר להן א' נאסר היין שלכם והאחד מכחישו והא' שותק זה ששותק אסור בו זה שמכחישו מותר בו וכן שאר בני אדם מותרין בו אף על פי שאין יודעין להכחישו דהא אין הדבר שלהם שיהיו צריכים להכחישו והרי הכחישו זה שהוא שותף

בו

דרישה

והוא אומר לא תקנתיו אינו נאמן ואע"ג שבכל מקום שהאמינה התורה לאחד האמינו לי כשנים אינו נאמן כיון שזה מודה שהוא בעצמו לא תקנה אלא אמר לאחר לתקני והוא אומר לא תקנתיו ויש קצת ספרי המרדכי שגורס' אינו כן אבל בספרים ישנים ובאשר"י הכי איתא ומעשה בא לפנינו בראובן שתיקן חמאה לשמעון ושמעון מכר חמאה הרבה בחזקת כשרות ואמר שראובן תקנה לו ונתנה לו כולה בחזקת כשרות וראובן אמר שלא נתן לו כולה בחזקת כשרות רק מקצתה ושאר אמר ליה בהדיא שהיא טריפה ושמעון מכחישו והקלנו בדבר הואיל וחמאה של נכרים רבים המתירו' בה וקצת מקומות נוהגים בה היתר אבל בשאר איסורים נ"ל שהוא אסור דדמי להא דפלוני תקן לי הכרי שאם אמר לא תקנתיו אינו נאמן דאין לחלק דיקא בדבר דאתחזק איסורא אסור אבל בדבר דלא אתחזק איסורא לא דאין סברא לחלק בהאי בענין זה דא"כ היה להם למנות ט"ו דינים באלו הדיינים ולא י"ד אלא נראה דאין לחלק בהא . ז' האשה נאמנת לומר אשת איש אני וגרושה אני כיון דלא אתחזק איסורא אמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר ח' אשה נאמנת לומר בעלי מת . ט' חבר שמת כל פירותיו מתוקנים חזקה אינו מוציא מתחת ידו שאינו מתוקן . י' אינו נאמן לומר כהן אני להאכילו תרומה . י"א כל דבר שהוא בידו ע"א נאמן עליו אפי' מכחישין אותו . י"ב אם הוציאו מתחת ידו שוב אינו נאמן עליו אם מכחישו ומלמדין אותו להכחישו . י"ג אם אמר לו בפעם הראשונה נאמן . י"ד עד אחד אמר לו נתנסך יינך והוא שותק שתיקה כהודאה דמיא ואע"ג דאמר אח"כ איני מאמינך עכ"ל וכן הוא בתשו' בה' הרשב"א סימן תתל"ז כתב הר"ן בקדושין פרק האומר דף תרנ"ד ע"א וריש חולין דאף נשים נאמנות אף באיסור דאורייתא רק באיסור שיש צדדין להקל איכא נאמנות אבל שאר איסורים אף שיש טירחא מרובה נאמנת אשה . ובסמ"ג כתב והביאו באו"ה כלל ב' דכל דבר שהוא ודאי איסור אשה נאמנת כגון ניקור חלב וגיד אבל ספק לראות כגון לראות אם יש דגים טמאים בין טהורים אינה נאמנת דאשה דעתה קלה ולא בקיה שפיר עד כאן לשונו [ב] אם אמר לבעליו שנתנסך בפעם הראשון כו' כתב ב"י בשם הרשב"א אם נתן לו ולא אמר ליה באותו הפעם היינו אשכחי ולא אמר ליה אף על גב דאמר ליה אח"כ בפעם הראשון שמצאו אינו נאמן וכן משמע דעת הרא"ש עכ"ל ומזה הוכחה למ"ש בפרישה : [ג] אם אמר לבעליו כו' כתב ב"י בשם הרשב"א הא דיש לחלק בין אמר ליה בפעם הראשון שמצאו או לא דוקא בפועל או שכר שומר דכיון דקיבל עליו לשמור אבל עד דעלמא נאמן אפי' לא אמר ליה

בפעם

פרישה

בפעם ראשון שמצאו שנתנסך נאמן ולפ"ז מ"ש אחר וה"ז ר"ל (אבל אחר שאינו בידו ר"ל אדם אחר שלא היה היין כלל בידו עכ"ה) או לא אמר השומר כו' אינו ר"ל או דהיינו שהוא בידו עתה אלא ר"ל או שהיה בידו ועתה אינו בידו וע"ד . (ג) או שלא אמר השומר לבעליו בפעם הראשון כו' ואמר לו אח"כ אינו נאמן עיין בב"י שם שדוקא לאותו בעל הבית ולבני ביתו התירו משום הפסד ולא לאחרים דעד אחד נאמן באיסורים ושם מתירין לכל וכ"פ באו"ה כלל י"ג דמותר לכל וכ"פ בש"ע (ודוקא שהבעלים מכחישי' אותו תוך כדי דיבור ד"מ בשם מרדכי פרק האומר ד' תרס"ב ואם אמר לו שמא לא דקדקת יפה חשיב כאילו הכחישו עכ"ה)

(ד) ומלמדין אותו לכתחילה שיאמר איני מאמינך וכתבו בהגהות מרדכי וז"ל ומיהו אומר מהר"ם שבעל נפש יחוש ויחמיר היכא דנאמן ואנו יודעין שלא לקנטרו ולהפסידו אמר כן

כל

חדושי הגהות

קכז א ע"ל סי' א' בט"ז ס"ק ב' ובש"ך סימן קפ"ה ס"ק ה' :

השוכר

דהוי שתיקה כהודאה אם שתק תחלה ואח"כ הכחישו ואמר שתקתי תחלה לפי שהייתי מחשב לידע אם הוא אמת נאמן :

קכח (א) **כל** מי שדרכו לנסך אין מייחדין יין אצלו אפילו שעה אחת (ב) ואם יחדו אצלו אסור בהנאה שאנו תולין לומר ודאי נסכו (ג) ואם אינו עובד כו"ם כגר תושב שקבל עליו שבע מצות מותר ליחד אצלו לזמן מועט (ד) אפילו בעיר שכולה נכרים ואפי' הודיעו שמפליג ואין מפקידים אצלו לזמן מרובה שאנו חוששין שמא מחליפו בשלו (ה) ושלו ודאי אסור כיון שאינו חושש על מגע נכרי וישמעאלים לאו עובדי כו"ם הן ומותר ליחד אצלן אבל לא להפקיד והעובדי כו"ם מנסכין ואין מפקידין אצלם ולא מיחדין ולא מיבעיא שאסור ליחד אצלן אלא

אינו שותק לא מהימן היינו גברא דלא מהימן כבי תרי אבל אי מהימן ליה כבי תרי נאמן כדאמרינן בסמוך גבי סמיא וכתבו עוד בהאומר כשאדם עושה חבירו שליח לשמור יינו או להביא מן המרתף נאמן דהיינו בידו ומהימן עליה כבי תרי כשסומך עליו והא דבעינן שותק היינו דוקא שלא עשאו שליח :

וכתבו עוד התוספות בפ' הניזקין אפילו היכא דלא מהימן כבי תרי מ"מ לדידיה אסור דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא (ג) :

וכתבו עוד התוס' בפרק האומר הא דאמרינן דבדבר שאינו בידו כי אינו שותק לא מהימן היינו דוקא בדבר שאינו יכול להתברר אבל בדבר שיכול להתברר כגון שא"ל שרץ בטהרותיך או נכרי מנסך יינך בא וראה האיסור הכא ודאי יש לחוש לדבריו ויש לבדוק כדאמר לקמן גבי בעל מום דא"ל שלא ואחוי עכ"ל : ור"י כתב בשטת הרא"ש ואח"כ כתב פועל אם הוא דבר שכשאומר נאסר מפסיד שכירותו נאמן לומר אסור אפילו שיצא מידו ואפי' אתחזק התירו ואפילו מכחישו דכיון דפסיד אגריה ודאי קושטא קאמר כדאמרי' גבי ס"ת גוילים לא עיבדתים לשמה אבל אם הוא דבר שיכול לטעון כפועל שאפילו שיאמר איסור שלא יפסיד שכרו או שיפסיד דבר מועט ולא כולו כגון ס"ת שכתבתי לך לא כתבתי אזכרות שבו לשמה וכיוצא בזה שסבור שלא יפסיד כי אם שכר אזכרות אעפ"י שבדין אח"כ יפסיד כל השכר אינו נאמן שאינו עתה בידו כמו שכתבתי וכן כל הדין בענין יין וכיוצא בו כי לפעמים לא יפסיד כלל משכירותו כגון שנתנסך באונס ואז אינו נאמן כיון שיצא מידו כפי החילוקי' כמ"ש או כשיכול לטעון שסבור שלא יפסיד שכרו או שלא יפסיד ממנו כי אם דבר מועט אבל אם הוא בענין שנראה לכ"ע שהפסיד שכרו כגון שהניחו והלך לו או שנתנסך בפשיעתו אז נאמן אפילו שיצא מידו כמ"ש ואפי' הוא מכחישו עכ"ל וטעמו מבואר שהוא מהגך עובדי שכתבתי בסמוך וכ"כ המרדכי וז"ל על דברי ר"ת ור"י וכל זה כשעשה עמו בחנם אי נמי אפי' בשכר ואירעו אונס שנסכו היין בלא פשיעתו או שנפל שרץ על הטהרות שאין מפסיד שכרו אבל אם בפשיעתו נאמן לטמא ולנסך דומיא דההוא דפשע וכתב שלא לשמן וכן ההוא דקאמר גוילים שבו לא עיבדתים לשמן כי הני עובדי יש לפרש לרבא דהלכתא כוותיה דוקא בשכר מרובה שטרח לכתוב ומפסיד שכרו אבל בשכר מועט דילמא מחמת איבה אומר ואין חושש לשכר מועט כדי שיפסיד לחבירו הרבה הילכך אין נאמן עכ"ל : (ב"ה) כתב רבינו ירוחם סוף נט"ו כ"מ שאמרתי דעד אחד אינו נאמן לאסור דוקא לאחרים אבל לעצמו לעולם אסור דשוויה אנפשיה חתיכה דאיסורא : **מצאתי** כתוב מה שפי' ר"ת דע"א שאמר נתנסך יינך ומכחישו או שאומר איני יודע דאינו נאמן נראה דהיינו לב"ה ולבני ביתו דוקא שמפסידו ממון להם אינו נאמן אבל אחרים לא כל כמינייהו לסמוך על הכתב דב"ה דעד אחד נאמן באיסורין ומורי הגבור (ס"א הגביר) אמר דעד אחד נאמן באיסורין אלא שהתיר היכא דלא איתחזק איסור אבל לאסור דבר שבחזקת היתר לאו כל כמיניה כיון דמכחשי ליה לא מהימן כבי תרי וק"ל דבפרק האומר אמרינן מקוה פסולו ביחיד אם אמר עד אחד שחסר משום דעד אחד נאמן באיסורין כדפ"ה עכ"ל : והרשב"א כתב בחידושיו פרק הניזקין אביי אמר כל בידו נאמן פרש"י כל שבידו לטמא וכן פר"ח רבא אמר כגון דאשכחיה ולא א"ל ולבתר הכי א"ל כלומר ואע"פ שאין בידו · וסיפא דאינו נאמן כגון דאשכחיה ולא א"ל אם נתנן לו מיד ליד ולא א"ל היינו אשכחיה ולא א"ל ואף ע"פ שא"ל לאחר מכאן פעם ראשון שמצאו אינו נאמן והיינו דאמרינן בעובדא דר' אמי ס"ת ביד לוקח אינו נאמן ולא נאמרו דברים הללו אלא בפועל דכיון שקבל עליו לעשותם בטהרה א"כ כהן שפיגל דמזיד הוא או פושע אינו נאמן דחזקה מיזהר זהיר אלא אם יש בידו לטמאה עדיין לאביי ולרבא נאמן כל שאמר לו בשעה ראשונה שמצאו אבל ע"א דעלמא ודאי נאמן שמא לא נזכר בשעה ראשונה דלא עליה רמיא או שלא רצה להעיד לו ולבתר כן נמלך ואמר לו (ד) ומתוך דברי הרא"ש שכתבתי משמע שהוא סובר כדכתב הרשב"א לדעת רש"י שאם נתנם לו מיד ליד ולא א"ל היינו אשכחיה ולא א"ל ואף על פי שא"ל לאחר מכאן פעם ראשון שמצאו אינו נאמן : וכתב עוד הרשב"א שר"ח פסק כרבא וכתב דמעשה דרבי אמי דאמר ס"ת ביד מי כפירוקיה דרבא הוי ושכן מצא בנימוקי הרמב"ן והוא ז"ל תמה עליהם והעלה דהא דרבי אמי כאביי וכיון דרבי אמי קאי כפירוקיה דאביי ועבד בה עובדא איפשר למימר דהלכתא כוותיה דמעשה רב ואיפשר שזהו שלא הביא הרי"ף בהלכותיו הא דרבא אלא עובדא דרבי אמי לבד ואיפשר לומר דעובדא קמא דר' אמי ודאי כפירוקיה דאביי אתא אבל לבתר דשמע מרב אסי הא דר' יוחנן רביה סברה וחזר לומר כר' יוחנן כפירוקיה דרבא וצ"ע עכ"ל . כתב הריב"ש בתשובה ח"ב סימן כ"ט אין הקטן נאמן לאסור היין שהוא בחזקת היתר דעד אחד נאמן באיסורים אמרו ולא קטן וכ"ש בדרבנן דמה שאמרו [פסחים ד':] המניהו רבנן בדרבנן היינו להקל אבל לא להחמיר עכ"ל : והרא"ש כתב בפרק אלו מגלחין עלה ל"ה ד"ד הא דעד אחד נאמן באיסורים ה"מ לסמוך עליו להתיר דגמרינן מוספרה לה לעצמה אבל להחמיר לא מחמרי' ע"פ עד אחד וכתבו רבינו ירוחם בדיני יין נסך כתוב בא"ח בשם הריטב"א דין קטן כך הוא דמילתא דקאי בחזקת איסור והוא מעיד שיצא האיסור להיתר כי ההיא דבהמה בחייה וכו' צריך עוד גדול שראוי להעיד אבל דברים שאין בהם חזקת איסור אלא חששא שמא יתחלף או שיגע נכרי סומכין עליו מכיון שבא לכלל דעת שמירה : (ב"ה) ועיין בתשובת הרשב"א שכתבתי בסימן ק"ל :

קכח כל מי שדרכו לנסך אין מייחדין יין אצלו אפילו שעה אחת ואם ייחדו אצלו אסור בהנאה וכו' פשוט בפרק בתרא דע"ז (בהא דבסמוך ובכמה דוכתי) שאסור לייחד יין עם הנכרי וכתב הרשב"א דאפילו נכרים שבח"ל שאין עובדין כו"ם אלא מעשה אבותיהם בידיהם מכל מקום כיון שהם מנסכין יין לפני כו"ם אין כח בידינו להתיר לייחד אצלם ואפי' בדיעבד אסור : ומ"ש רבינו שאם יחדו אסור בהנאה הוא כשטת רש"י והרא"ש שכתב בסוף הסימן :

ואם אינו עובד כו"ם כגר תושב שקבל עליו ז' מצות מותר לייחד אצלו וכו' שם (סד :) תניא אי זהו גר תושב כל שקבל עליו בפני ג' חבירים שלא לעבוד כו"ם דר"מ וחכ"א כל שקבל עליו ז' מצות בני נח אחרים אומרים אי זה גר תושב זה גר אוכל נבלות שקבל עליו לקיים כל מצות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבלות מייחדין אצלו יין אפילו בעיר שרובה נכרים ואין מפקידים אצלו יין אפילו בעיר שרובם ישראל ופרש"י מייחדין אצלו יין . ישראל מניח בחנותו עד שילך כדי מיל או יותר משא"כ בנכרי דהכא כיון דלא פלח לא נגעו ולא מנסך ולמגע נכרי דאתא מעלמא לא חיישינן דכיון דאין לו הנאה בכך אינו מניחו ליגע ולאחלופי בזמן מועט ליכא למיחש · אין מפקידין אצלו יין · בביתו לזמן מרובה דאיכא למיחש לאחלופי ביין שלו שהוא אסור : ומ"ש רבינו ושלו ודאי אסור כיון שאינו חושש על מגע נכרי אזיל לטעמא דהרא"ש שמתיר מגעו בשתיה כמ"ש בסימן קכ"ד אבל להרשב"א שאוסרו בשתיה בלא"ה נמי אסור משום מגע עצמו ומשמע מדברי הרשב"א דמייחדין היינו שהיין ברשות ישראל ומייחד הנכרי עמו כמו שפרש"י מניח בחנותו ומפקיד היינו שהניח היין ברשות הגר וכן פירש הר"ן ז"ל · וכתב הרשב"א בתשובה מי שנודע לנו שאינו עובד כו"ם מייחדין אצלו יין ברשותינו דכל שאינו מנסך סתמא דמילתא לא נגע אבל אין מפקידין אלא בשני חותמות לפי שאינו מקפיד על הנכרי' הנכנסים אצלו אם נגעו בו עכ"ל : **כתב** הרמב"ם בפי"ב מהמ"א המפקיד יין ביד הגר תושב או ששלחו עמו והפליג או שהניח ביתו פתוח בחצר גר תושב ה"ז אסור בשתייה שכל חשש של חילוף וזיוף יראה לי שכל הנכרים שוים בו הוא ונעשה היין ברשותן נאסר בשתיה עכ"פ עכ"ל ויש לתמוה למה תלה הדבר במה שיראה לו ולא בהדיא תניא דאין מפקידין אצלו והוא בעצמו כתב סתם בפי"א דגר תושב מייחדין אצלו ואין מפקידין אצלו וי"ל דאתא לאשמועינן דלא תימא אין מפקידין אצלו לכתחלה ואם עבר והפקיד מותר קמ"ל : וישמעאלים לאו עובדי כו"ם הן ומותר לייחד אצלן אבל לא להפקיד זה פשוט ממה שנתבאר סימן קכ"ד שישמעאלים דינם שוה לגר תושב אע"פ שהר"ן בפרק השוכר לא כתב כן אלא להלכה כיון דמידי דרבנן הוא סומכין על דברי המתירים ליחד אצלם : ושאר הנכרים העובדים כו"ם מנסכין ואין מפקידין אצלם ולא מייחדים ול"מ שאסור לייחד אצלם אלא אפילו בלא ייחוד כל היכא דאיכא למיחש שמא נגע בו אסור כגון נכרי שנמצא עומד בצד יינו של ישראל ויש לו מלוה עליו אסור דחיישינן שמא נגע משנה בפרק ר' ישמעאל (ס' :) נכרי שנמצא עומד

בצד

כהודאה היא אלא דלא חש לדבריו כך שלא א"ל בפעם הראשון אלא תלינן דלא נזכר לדבר בפעם הראשון דכל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש עביד ולאו אדעתיה א"נ שלא רצה להעיד לו ולאחר כך נמלך ואמר לו והלכך אם שתק שתיקה כהודאה היא אפילו בפעם שני או שלישי או יותר והכי נקטינן :

קכח כל מי שדרכו לנסך וכו' פשוט בפ' בתרא דע"ז (ד' ס"ד) (ודי ס"ע) שאסור לייחד יין עם הנכרי · ומ"ש ואם יחדו אסור בהנאה וכו' יתבאר בסוף הסימן : ומ"ש ואם אינו עובד כו"ם כגר תושב וכו' שם (דף ס"ד) פליגי תנאי בברייתא איזהו גר תושב ופסק כחכמים כל שקבל עליו ז' מצות בני נח ועי' במ"ש ריש סימן קכ"ד סעיף ב' : ומ"ש רבינו ושלו ודאי אסור כיון שאינו חושש על מגע נכרי וכו' כתב ב"י אזיל לטעמיה דהרא"ש שמתיר מגעו בשתייה כמ"ש בסי' קכ"ד אבל להרשב"א שאוסרו בשתייה בלאו הכי נמי אסור משום מגע עצמו עכ"ל נראה שהבין דס"ל לרבינו דיינו דגר תושב מדינא שרי אפילו בשתייה והא דתניא בפ' השוכר יינו בשמנו דאלמא דאסור בשתייה אין איסורו אלא מפני שאין חושש על מגעו של נכרי ולכך כתב דדברים אלו אינן אלא להרא"ש ושרי ליה מאיה דלא כתב הרא"ש אלא דמגעו של גר תושב ביין שלנו מותר בשתייה אבל יינו של גר תושב עצמו אסור בשתייה מדינא משום חתנות דגזרו על יינן משום בנותיהן וכאן דכתב רבינו שלו אסור כיון שאינו חושש על מגע נכרי היינו לומר דאסור אפילו בהנאה וכ"כ התוס' בפ' השוכר לחד שינויא והוא העיקר ע"ש (בדף ס"ד) בד"ה אין מפקידין וע"ל ריש סימן קכ"ד : **ושאר** הנכרים העובדים עכו"ם מנסכין ואין מפקידין אצלם ולא מיחדין פי' רש"י (בדף ס"ד) ייחוד אקרי בבית או בחנות ישראל עד שילך הישראל וישוב דאינו אלא זמן מועט ומפקד היינו שמוסרו בביתו של נכרי לזמן מרובה דאיכא למיחש לשמא יחליפנו וכ"כ שאר מפרשים וכך הם דברי רבינו : **ומ"ש** ולא מיבעיא וכו' עד כגון נכרי שנמצא עומד בצד יינו של ישראל וכו' משנה בפ' ר' ישמעאל (דף ס') נכרי שנמצא עומד בצד הבור של יין אם יש לו מלוה עליו אסור ופי' הרשב"א דלאסור אפילו בחביות סתומות ואפילו בחותם

דרכי משה

בו עכ"ד : (ג) וכ"ל דלדעת התוס' לכ"ע שרי מדהוצרכו לומר דלדידיה אסור מכלל דלאחריני שרי וכ"ם באו"ה כלל י"ג : (ד) וצ"ע דע"כ צ"ל הא דעד דעלמא נאמן היינו כששתק הבעלים מטעם שתיקה כהודאה דמיא ומה לי פעם ראשון או שני דדוקא אם אנו מאמינין לשומר או יש לחלק בין פ"א לשני דפ"א עדיין הוא שומר שלו במקצת ונאמן עליו הואיל והוי בידו אבל במקום שאין אנו מאמינים לעד אלא שאוסרים משום שתיקת הבעלים פשיטא דאין לחלק בין פ"א לפ"ב כנ"ל :

במרדכי

פרישה

סי' קכח (א) **כל** מי שדרכו לנסך כתב הרשב"א אפי' נכרים שבח"ל (אע"פ שאין עובדים ע"א עכ"ה) : (ב) ואם יחדו אצלו אסור בהנאה היינו כשיטת רש"י והרא"ש שבסוף הסימן ב"י : (ג) ואם אינו עובד ע"א כו' מותר ליחד אצלו מיהו' היינו שהיין בחנות של ישראל ומפקידין היינו שהיין ברשות נכרי ר"ן ולפ"ז דברי רבינו נראה דמורשת דמילתא נקט דבשהות לזמן מועט ודאי הוא בתורת יחוד והיינו ברשות ישראל וכאדם שאומר לחבירו המתן כאן מעט עד שאבא והשהות ברשות נכרי דהיינו פקדון ודאי הוא לזמן מרובה דאל"כ שבור זמן מועט אינו מטריח להכניס יינס לרשות נכרי : (ד) אפי' בעיר שכולם נכרים כו' דלמגע נכרי לא חיישינן דכיון דאין לו הנאה בכך אינו מניחו ליגע ולאחלופי בזמן מועט ליכא למיחש רש"י וגו' הא דמ"ש ליכא למיחש ג"כ דלמא ישתה משם ולהרשב"א אוסר במגע עצמו כדלעיל ר"ס קכ"ד (אבל לנגיעה בעלמא ליכא למיחש להרשב"א כמ"ש רש"י דכיון דלא פלח לע"א לא נגע ולא מנסך עכ"ה) דאם ישתה ממנו יצטרך למלאותו שלא ירגיש ובזמן מועט ליכא למיחש : (ה) ושלו ודאי אסור כיון שאינו חושש למגע נכרי ואפי' להרא"ש דלעיל בסימן קכ"ד דמתיר במגעו בשתייה ב"י וכן בפי' וכו שכתב דלזמן מועט מותר ליחד אצלו ואמאי ניחוש למגעו אלא ודאי אף אם נגע שרי לשתות : (אבל לא להפקיד דיש לחוש ג"כ למגע נכרי עע"א ומ"מ צ"ע דהא כן חומה שלימה ואין זר ביניהם ולאם ניחוש למיעוט ונראה דרבינו סובר כמ"ש הר"ן ר"פ בתרא דע"ז וז"ל וישמעאלים כ"ל דספיקן לשמא נגע יש להתיר אפי' בשתייה אבל ודאי מגען

אין

אלא אפילו בלא יחוד כל היכא דאיכא למיחש שמא נגע בו אסור כגון נכרי שנמצא עומד בצד יינו של ישראל ויש לו מלוה עליו אסור דחיישינן שמא נגע ודווקא שיש לו מלוה על אותו יין (ו) כגון שעשאו אפותיקי או משכנה לו הא לאו הכי שרי (ז) שהוא ירא ליגע בו ואפי' נמצא בידו קצף שרגיל לעלות על פי היין מותר שאנו תולין לומר מדופני החבית (א) לקחו ולא מפיו וכתב הרשב"א בד"א בדברים (ח) המצויין לפעמים בדופני החבית אבל בדברים שאינן נמצאין אלא ע"פ החבית אסור (ט) שאע"פ שנתפש עליו כגנב מ"מ מה שנמצא בידו לא בא אלא מפי החבית (י) וכן בית שיש לישראל ולנכרי יין בתוכה ונכנס הנכרי (יא) וסגר הדלת אחריו בענין שאין יכולין לראותו מבחוץ היין אסור היו נקבים בדלת אם הישראל יכול להסתכל משם ולראות כל החביות מותרות אפי' הן פתוחות ואם לאו את שיכול לראות דרך שם מותר והשאר אסור וכתב הרשב"א דאפילו חביות סתומות אסורות ואע"פ שאין הנכרי יכול למנוע הישראל מליכנס כשיבא יכול לישמט ולומר ישן הייתי ולכך לא פתחתי לך בד"א שאין ישראל דר בהצר אבל אם דר בו אינו יכול לישמט (יב) שלא היה לו לסגור דלתים בפנים אחרי שהוא דר שם וראיתי לאחד מגדולי המורים שהחמיר בדבר אחרי שיש לנכרי שייכות בבית וצריכין אנו לחוש לדבריו ע"כ (יג) [א] ואם אין בבית אלא יינו של ישראל לבד ונמצא הנכרי בתוכו פירש"י אם נתפס כגנב על הנגיעה מותר אע"פ שאינו נתפס כגנב

על

בחותם דהא לא מירתת ומכילאי ב"י וכן פסק בש"ע ובגמרא אמר שמואל והוא שיש לו מלוה על אותו יין ופי' רש"י כגון שעשאו אפותיקי אבל לא הי' זה לו מלוה על אותו יין אע"פ שיש לו מלוה על בעליו מותר בשתייה דמירתת ולא נגע עכ"ל ומשמע דאפילו הנכרי עומד בצד חבית יין פתוח דומיא דעומד בצד הכוד של יין דליכא לא מפתח ולא חותם וכן פי' רש"י להדיא במשנה ברישא דהמטהר יינו של נכרי ריש (דף ס"א) ומיהו ודאי דוקא בבית הפתוח לרשות הרבים דמירתת נכרי דילמא חזו ליה הנך ישראל דעברי ברשות הרבים ומפסידנא הלכך אפילו אין מפתח וחותם בידו שרי אבל אם אין פתוח לרשות הרבים לא שרי אלא במפתח וחותם ובהכי מתיישב הא דפי' רש"י בסוף (דף ס') אהך משנה בסיפא דהמטהר יינו של נכרי דאם אין לו מלוה על היין דמותר אם יש מפתח וחותם והיינו דוקא בדאין פתוח לר"ה דס"ל לרש"י דהא דקתני בהך מתני' בסיפא דאם אין לו מלוה על אותו יין דמותר בחרתי קא מיירי ולצדדין היכא דפתוח לר"ה כדקתני רישא אפי' אין שם מפתח וחותם ובאין פתוח לר"ה לא שרי אלא במפתח או חותם והשתא לא סתרי פי' רש"י אהדדי אבל מדברי התוס' סוף (ד' ס"ד) בד"ה דיקא נמי משמע דס"ל דפרש"י סותרין זה את זה ובמהדורא קמא פי' כר"ת דבעי' מפתח או חותם אף בפתוח לר"ה ובמהדורא בתרא חזר בו דא"צ כלום וכ"כ ב"י ע"ש הרשב"א והרא"ש והר"ן דמותר אפי' בחביות פתוחות ואפי' נמצא הנכרי סמוך לו ממש משו' דמירתת וכן פסק בש"ע ומיהו ודאי דוקא בפתוח לר"ה וישראל עברי בר"ה הא לאו הכי לא מירתת והכי נקטינן ודו"ק :

ומ"ש וכן בית שיש לישראל ולנכרי וכו' כך היא גירסת האלפסי והאשיר"י והרשב"א והראב"ד בפ' השוכר (דף ע') ההיא ביתא דהוה יתיב ביה חמרא דישראל ונכרי על נכרי אחדא לדשא באפיה והוה בזעא וכו ומפרש דאחדא לדשא היינו שסגר הדלת מבפנים דאם לא סגר במנעול חשיב כפתוח ודוקא כשיש שם גם יינו של נכרי התם הוא דכל החביות שאין יכול לראות אסורו כיון דפשיטא היא דאינו נתפס כגנב על הכניס' אבל אם אין בבית אלא יינו של ישראל לבד אם נתפס כגנב על הכניסה מותר וזהו שכתב רבי' בסמוך ואם אין בבית אלא יינו של ישראל וכו' ומ"ש בספרי רבי' דאם נתפס כגנב על הנגיעה מותר אע"פ שאינו נתפס כגנב על הכניסה ואם אינו נתפס כגנב על הנגיעה אסור אף ע"פ שנתפס כגנב על הכניסה הוא תמוה מאוד וכן תמה על זה ב"י והדבר פשוט דט"ם הוא

וצריך

בצד הכוד של יין אם יש לו עליו מלוה אסור : ומ"ש ודוקא שיש לו מלוה על אותו יין שם מימרא דשמואל ופרש"י שעשה לו ישראל את היין הזה אפותיקי לגבות ממנו דהשתא סמכא דעתיה ונגע ולא מירתת אבל לא היתה מלוה על אותו יין אע"פ שיש לו מלוה על בעליו מותר אף בשתיה דמירתת ולא נגע : ומ"ש או שמשכנו לו כ"כ הרשב"א דבין עשאו אפותיקי מפורש בין עשאו אפותיקי סתם אסור : וכתב עוד הרשב"א דמתניתין דקתני נכרי שנמצא עומד בצד הכוד של יין פי' בבית שהכוד שם ואפי' אין עומד בצד היין ממש ומשמע אפילו היו חביות סתומות ואפילו בחותם דהא לא מירתת וכל היכא דלא מירתת אסור עד שיהיו בו ב' חותמות וכתב דהכי תניא בתוספתא :

וכתב עוד דהיכא דאין לו מלוה על היין ממש אע"פ שיש לו מלוה על ישראל בעל היין דמותר אפילו הגיע זמנה של מלוה נמי שרי ואפי' היה עומד בצד היין סמוך בכדי פישוט ידים דכל שאין לו רשות ליגע בו אפילו נמצא סמוך לו ממש בכדי פישוט ידים לא חיישינן ואפילו חביות פתוחות דגרסינן פרק השוכר את הפועל (ע :) א השוכר חצר החלוק' במסיפס וכו' מיתיבי הפנימי של חבר והחיצונה של ע"ה אותו חבר שוטח שם פירותיו ומניח שם כליו ואף ע"פ שידו של ע"ה מגעת לשם קשיא לרב אמר לך רב שאני התם שנתפס עליו כגנב אלמא ההיא דפליגי בה רב ורבי יוחנן אפילו בשידיו של ע"ה מגעת לשם ואפ"ה לכ"ע בנכרי אינו עושה י"נ וכ"כ הרא"ש בפ' השוכר את הפועל גבי נכרי שהיה מעביר עם ישראל כדי יין ממקום למקום וכתב שכן מעשים בכל יום דאפילו חביות פתוחות שנמצא הנכרי עומד אצלם ולא חיישינן שמא נגע ותימא אמאי לא חיישינן והלא בקל יכול ליגע וי"ל דכיון שיודע הנכרי שיפסיד הישראל יינו אם יגע בו מירתת נכרי והכי נמי תניא בתוספתא פונדק שישראל ונכרי כונסין לתוכו יין אע"פ שהחביות פתוחות והנכרי יושב מותר מפני שחזקתו משתמר וכ"כ הר"ן ג"כ שם :

ומ"ש רבינו ואפי' נמצא בידו קלף וכו' בפ' השוכר את הפועל (ע :) ההיא רביתא דאשתכח דהות בי דני והות נקיטא אופיא בידה אמר רבא חמרא שרי אימור מגבה דחביתא שקלתיה ואף על גב דליכא תו איתרמויי איתרמי לה וכתב רש"י ודוקא רביתא דאינה יודעת מטיב ניסוך ולא מסרה נפשה למנגע אבל גדול מכי חזינא דנקיט אופיא לא תלינן לקולא אבל התוס' כתבו שלא מצינו חילוק זה בשום מקום וגם הרשב"א כתב והא דנקט רביתא ה"ה לנכרי גדול אלא שמעשה שהיה כך היה וזה שלא כדעת הרמב"ם ז"ל שפירש דוקא בקטנים ואין דבריו נכונים בזה וזו אחד מהשגותיו של הראב"ד שהשיג עליו עד כאן לשונו : והרא"ש כתב על דברי רש"י ומסתבר דהאידנא דאין נכרים בקיאים בטיב ניסוך בכולהו תלינן לקולא וכן פסקו התוספות דלפ"ה לא כ"מ מידי עכשיו דגם הגדולים אינם בקיאים בטיב ניסוך : כתב הרשב"א בד"א בדברים המצויים לפעמים בדופני החבית וכו' כ"כ בת"ה הארוך בשם הראב"ד ז"ל ובקצר פסק כדבריו ופשוט הוא כתב המרדכי בפרק בתרא דע"ז בשם ראבי"ה נכרי שנגע ברתיחת היין יש לאסור והביא ראיה לדבר : וכן בית שיש לישראל ולנכרי יין בתוכו ונכנס הנכרי וסגר הדלת אחריו וכו' בפרק השוכר את הפועל (ע) ההוא ביתא דהוה יתיב ביה חמרא דישראל והרי"ף והרשב"א גורסין חמרא דישראל ונכרי על נכרי ואחדיה לדשא באפיה והא אוכא ביזעא בדשא אמר רבא כל להדי בזעא שרי דהאי גיסא ודהאי גיסא אסור ופרש"י להדי ביזעא שרי אף בשתיה דמירתת ולא נגע . דהאי גיסא ודהאי גיסא אסור אף בהנאה דכשאין נתפס על כניסתו כגנב עסקינן שהיה לו חלק ביין דאי נתפס עליו כגנב כוליה שרי וכתב הר"ן ומיירי בשאינו נתפס כגנב על נעילת הדלת שאילו היה כן מירתת ולא נגע ואי לא דאחדיה לדשא הוה שרי מפני שהיה בחזקת המשתמר לפי שישראל היה יוצא ונכנס אבל כיון דאחדא לדשא חמרא אסור לפי שמעשיו מוכיחים עליו דאי לאו לנסוכי למה ליה לאחודיה לדשא וכתב הרשב"א בת"ה אחדיה לדשא פירוש שסגר הדלת במנעול מבפנים שאפילו בא ישראל ליכנס אינו יכול ליכנס שלא מדעת הנכרי אבל אם לא סגר במנעול מותר דמתיירא שמא יכנס ישראל עליו פתאום : וכתב הרשב"א דאפי' חביות סתומות אסורות דאע"פ שאין הנכרי יכול למנוע הישראל מליכנס כשיבא וכו' . בת"ה הקצר וז"ל בארוך ומסתברא דהאי אסור דקאמר אפילו בחביות סתומות ואף ע"פ שאם בא ישראל אינו יכול למנעו מליכנס וע"כ פותח לו אפי' כן אינו מתירא שהרי יכול להשמט ולומר לו ישן הייתי ולא שמעתי ותדע לך דהא תניא (שם סא) אחד השוכר ואחד הלוקח בית בחצרו של נכרי אם אין ישראל דר באותו חצר אם אין מפתח וחותם ביד ישראל אסור ואע"פ שאילו בא ישראל אבל יינו אין הנכרי יכול למנעו ומיהו כשישראל דר באותו בית מותר דכיון שדירת ישראל שם אין לו להשמט ממנו בנעילת דלת לפניו והיינו דקתני התם ישראל דר באותו חצר מותר והראב"ד כתב דכל שיש לו רשות ביין או בבית ואפילו בבית שהישראל דר בה או שסופו לחזור בה כגון חנות וספינה אע"פ שלא הודיעו שהוא מפליג דכללא הוא דכל שלא נתפס כגנב אסור והאי עובדא דביזעא אף ע"ג דהוה ישראל דר באותו בית ולא הודיעו שהוא מפליג תיתוקם כיון שהיה לנכרי שייכות בבית דאמרי' הוה יתיב בגויה ולפי דבריו יש לנו לומר דההיא דהשוכר או הלוקח בית בחצרו של נכרי אם ישראל דר בתוכה מותר אע"פ שאין מפתח וחותם בידו . דדוקא כשלא נעל הנכרי מעולם בפניו היא ואינו מחוור בעיני דכיון שאף הנכרי דר בחצר עשוי הוא לנעול פעמים חצרו וא"כ י"ל דשאני התם דאין לו שייכות בבית ממש שהיה היין נתון בתוכו וצריכים אנו לחוש לדבריו שכבר הורה זקן עד כאן לשונו : **ואם** אין בבית אלא יינו של ישראל לבד ונמצא הנכרי בתוכו פרש"י אם נתפס כגנב מותר וכו' בסוף פרק ר' ישמעאל (סא :) ההוא

כרכא

דרכי משה

קכח (א) במרדכי פ' השוכר ע"ב דכל שעה תלינן בדבר ההוה ולכן אם הנכרי תפס ברזא בידו והיין מקלח מן החבית היין אסור ולא אמרינן ברזא מנפשיה נפל והנכרי מגביהו עכ"ל :

כתב

דרישה

בפעם הראשון שמלאו שמא לא נזכר בפעם הראשון דלא עליה רמיא אי לא רצה להעיד ולבתר הכי נמלך ופ"ל עכ"ל וז"ל ד"מ וצ"ע דע"כ צ"ל דהא דעד דעלמא נאמן היינו בשתקו הבעלים מטעם שתיקה כהודאה דמיא דאי לאו הכי עד דעלמא אינו נאמן וא"כ דאיירי בששתקו פשיטא דאין לחלק בין א"ל פעם ראשון או שני דמ"מ שתיקתו כהודאה דמיא דדוקא אם אנו מאמינים לשומר אז יש לחלק .לומר דדוקא בפעם הראשון דעדיין שומר שלו במקלו נאמן עליו שהוא והוי בידו אבל במקום שאין אנו מאמינים לעד אלא מכח שתיקה כהודאה פשיטא דאין לחלק עכ"ל

סי' קכח [א] **ואם** אין בבית אלא יינו של ישראל כו' פרש"י אם נתפס כגנב על הכניסה כו' כן היא הגי' הנכונה וכמו שהגהתי בפרישה וכן הגיה מ"ו וז"ל כאשר הגהתי כן הוא בהדיא בפרש"י וכן הביאו הרא"ש ומה"ל אחר כך כן הדין בנמצא עומד בשוק כו' ה"ק כמו שיש כאן חילוק בין כניסה לנגיעה ולא בעינן שיהא נתפס כגנב אלא בכניסה לחוד ובה תלוי ה"ה יותר ה"נ בנמצא בשוק לא בעינן אלא שיהא נתפס כגנב על הנגיעה לחוד ולפי דעתי תלמיד טועה שראה שאי וכן הדין כו' שכתב הטור הגיה כמ"ש בפנים וטעה כדפרישית עכ"ל מ"ו . וטעם שביין שבשוק אם נתפס עליו כגנב מותר אע"ג דמצי לאשתמוטי אגיחא לשם ה"ט דאין ריעותא לפניו בבואו שם משא"כ כשנכנס לבית חבירו דאיכא ריעותא דמאי בעי התם אמרינן דלנסוכי על ולא מהימנינן בתירוצו דמשתמט ואומר דלהכי על וכן מבואר ברש"י שם וגם ב"י וד"מ תמהו על רבינו שכ"כ בשם רש"י ולרש"י הכל תלוי באם נתפס כגנב על הכניסה וכ"כ רשב"א ורמב"ן בשם רש"י אבל ב"י לא כתב להגיה דברי רבינו עכ"ל ונראה לי להוכיח מגופא דגמרא דהכל תלוי בנתפס כגנב על הכניסה כי שם בפרק השוכר את הפועל ד' עיין ע"א גרסינן ההוא ביתא דהוה יתיב ביה חמרא דישראל על נכרי אחדא לדשא באפי' והוי בזעא

בדשא

פרישה

אין להתיר ולכן אסור להפקיד אצלן עכ"ל ע"ל סימן קכ"ד סקי"ב מ"ש א"א וי"ל שדין ישמעאל לא שוה לדין גר תושב בכל דבר עכ"ה : (ו) כגון שעשאו אפותיקי כו' (ומ"ש ויש לו מלוה צריך לנקדו בקמץ ור"ל דבישראל חייב לו אפותיקי כו' עכ"ה) הא לאו הכי שרי אפי' יש לו מלוה על הישראל (ז) שהוא ירא ליגע בו שיודע שאוסר היין על הישראל : (ח) המצוים לפעמים בדופני החביות ומיירי אפי' אין עתה קלף (פי' שומא עכ"ה) בצד החביות דאל"כ אפילו אינו מצוי לפעמים (ט) שאע"פ שנתפס עליו כגנב כתב רבי' ירוחם נתי' י"ז חלק ב' נתפס כגנב היינו שאם ימצאו ישראל נוגע שיתפס כדין גנב והמושל יעשה בו דין גנב ואינו אלם ויכולין לעשות בו דין ולהעניש וכן הם דברי רש"י סוף פרק רבי ישמעאל עכ"ל : (י) וכן בית שיש לישראל ולנכרי יין בתוכו זאת הגירסא עיקר וכן גירסת הרי"ף והרשב"א והביאה ב"י ולא כס"א שגורסי' ויין בתוכו אלא באותו היין היה ג"כ לנכרי חלק בו ואפ"ה מותר וכן הוא ל' רש"י שם ריש ד' ביין וכן משמע מדברי רבינו בסמוך שכתב ואם אין בבית אלא יינו של ישראל משמע דעד השתא מיירי כשיש שם יינו של ישראל ושל נכרי מיהו נראה דל"ד קאמר ומיירי דאין לנכרי חלק בו אלא כל א' יש לו חבית יין בבית בפני עצמו והשתא א"ש דכתב וראיתי לא' מהגדולים כו' שייכות בבית דמכח שיש לו ג"כ יין בבית יש לו ג"כ שייכות בבית ומסיים אבל אין לנכרי בבית יין כלל דאז נתפס כגנב על הכניסה מותר וכן משמע מדברי הר"ן והרשב"א . (יא) וסגר הדלת אחריו כו' פי' במנעול אבל בלא מנעול שיכול ישראל לכנוס פתאום שרי רשב"א : (יב) שלא היה לו לסגור דלת פי' ואפי' אם סגר הדלת מ"מ מרתת כיון דלא ה"ל לסגרו ואינו נוגע ודו"ק (יג) ואם אין בבית כו' פי' רש"י אם נתפס כגנב על הכניסה מותר אע"פ שאינו נתפס כגנב על הנגיעה ואם אינו נתפס כגנב על הכניסה אסור אע"פ שנתפס כגנב על הנגיעה

כן

חדושי הגהות

קכח א השוכר חצר החלוקה במסיפס וכו' פירש"י במסיפס מחיצה נמוכה עם הארץ מצד זה וחבר עושה טהרותיו מצד זה :

לא

על הכניסה (יד) ואם אינו נתפס כגנב על הנגיעה אסור אף על פי שנתפס כגנב על הכניסה ואפי' אם הפתח פתוח דודאי נגע ביין כשנכנס שם (טו) וכן הדין בנמצא עומד בשוק בין החביות אם נתפס כגנב על הנגיעה מותר אע"פ שאינו נתפס כגנב על הכניסה בין החביות ואם אינו נתפס כגנב על הנגיעה אסור (טז) [ב] ור"י פי' כל היכא שהדלת פתוח אפי' אינו נתפס כגנב מותר וכל היכא שנתפס כגנב אפי' על הכניסה לבד מיתר אפי' הדלת נעול וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל כתב הראב"ד דכל היכא דאנו אומרים משום שמא נגע היינו דוקא בשתיה אבל אינו אוסר בהנאה אא"ב

כרכא דהוה יתיב ביה תמרא דישראל אישתכח נכרי דהוה קאי ביני דני אמר רבא אם נתפס עליו כגנב שרי ואי לא אסור ופרש"י כרכא. כרך אם נתפס עליו כגנב אם נכרי חלש הוא ויש אימת שוטפי העיר עליו ואם ימצאוהו נוגע נתפס עליו כגנב חמרא שרי בשתיה · ואי לא אסור · אף בהנאה דודאי נגע · וכתבו התוס' מתוך הלשון משמע דנקט כרכא שהיה היין מונח בתוך הרחוב וגם היה שם יין של נכרי שעתה אין הנכרי נתפס כגנב על הביאה רק על הנגיעה ואפ"ה חמרא שרי כיון שנתפס על הנגיעה והא דאמרי' בפ' בתרא דהכוא ביתא דהוה יתיב ביה חמרא דישראל וכו' ואמר רבא אי מלי לאשתמוטי חמרא אסור ואע"ג שנתפס כגנב על הנגיעה היינו משום דבבית שיכול ליכנס שם אינו ירא כ"כ ומנסך אבל אי נתפס כגנב על הביאה ודאי חמרא שרי ולהכי מייתי עלה ההיא דנעל הפונדק עכ"ל והר"ן כתב אחר דברי רש"י אחרים פירשו דאם נתפס כגנב על הכניסה חמרא שרי אבל אי לא חייש אכניסה אע"פ שנתפס כגנב על הנגיעה אסור שהרי יכול ליגע בו מהרה קודם שיבא שם הישראל ובפ' השוכר את הפועל (ע') הכוא אושפיזא דהוה יתיב ביה חמרא דישראל אשתכח נכרי דהוה יתיב בי דני אמר רבא אם נתפס עליו כגנב שרי ואי לא אסור ההוא ביתא דהוה ביה חמרא וכו' אי אית ליה לאשתמוטי אסור · ופירש"י אי אית ליה לאשתמוטי ולומר לכך נכנסתי סמכא דעתיה ולא מירתת דכי על להא ביתא מעיקרא אדעתא לנסוכי על וסבר אי תשכח לי אשתמיטנא אע"ג דכמגע היין לית ליה לאשתמוטי אסור דהאי לא לנסוכי ל"ל דעייל ולא דמי למניח נכרי בחנותו דהתם כיון דברשות עייל וידעינן למאי עייל כל זמן שלא הודיעו שמפליג מותר דסבר אי נגענא השתא אתי וחזי לי · והאי לית ליה לאשתמוטי שרי דכיון דבהול הוא על כניסתו מירתת ולא נגע · והרא"ש הביא דברי רש"י ואח"כ כתב אע"ג דלא קאמר הכא אחדיה לדשא כמו בעובדא דלעיל אפ"ה מיירי שנעל הדלת כדמוכח מדפריך מנעל הפונדק וכיון שהדלת סגור ואין ישראל יכול לראות מבחוץ אם נגע ביין לא מירתת אבל אם הדלת פתוח מירתת ואע"פ שאין הישראל יודע שהוא שם דהא אפי' עומד בלד הבור לא חיישינן לנגיעה אע"פ שאין הישראל יודע שהוא שם משום דמירתת כיון שלא ננעל הדלת ועוד דבכך עובדא דלעיל דהוה ביזעא בדשא דאית ליה לאשתמוטי כיון שיש לו שם יין והדלת נעול ואפ"ה צריך כל דלהדי ביזעא דהואיל ויכולים לראותו מירתת נכרי הילכך כל היכא דמירתת דילמא חזו ליה כגון שהדלת פתוח או להדי ביזעא ואפי' אית ליה לאישתמוטי שרי ואי לית ליה לאישתמוטי אפילו ננעל הפונדק שרי עכ"ל ורבינו ירוחם כתב על דברי רש"י ולפי זה מיירי שלא נעל ואפ"ה אם יש לו להשמט על הכניסה לתה נכנס היין אסור ב והקשו עליו התוספות וכתבו דמיירי בשנעל ואם היה יכול להשמט על הנעילה ולומר לכך נעלתי אסור ואם אינו יכול לישמט על הנעילה מותר שמתוך שמתירא שיתפס על הנעילה לא יגסך אבל אם לא נעלו אפילו שיכול לישמט על הכניסה היין מותר וכ"כ עכ"ל : והרשב"א כתב בדברי רש"י אי לית ליה לאישתמוטי על הכניסה שרי ואפילו בחביות פתוחות דהו"ל כבולשת ומתר שהשלים דברי רש"י כתב אבל הראב"ד כתב דדוקא כשנעל אחריו דומיא דברייתא דקא מותיב מיניה דקתני בנעל הפונדק או שא"ל שמור הא לאו הכי שרי דומיא דהמניח נכרי בחנותו והמניח יינו בקרון או בספינה וכ"ל דבריו דאילו לדברי רש"י כל היכא דאית ליה לאשתמוטי היכך אומר אם לא נכנס לתה נכנס לנסך והרי הוא יש לו טענה מאחת יראת הרי או אויב או מאחת יין שיש לו שם וכיוצא בו ולמה נכנס לנסך עכ"ל ומ"מ ג יש לתמוה על מ"ש רבינו דלפי' רש"י בבית נמי אם נתפס כגנב על הנגיעה מותר ואם אינו נתפס כגנב על הנגיעה אסור ולא שאני לן בין נתפס כגנב על הכניסה לאינו נתפס שמלשון רש"י משמע בהדיא בהפך שבבית הכל תלוי בנתפס כגנב על הכניסה וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל מדברי רש"י שכתב בפרק השוכר גבי אית ליה לאשתמוטי נראה שהוא ז"ל סובר דכל שיכול לאשתמוטי ואין נתפס כגנב על הביאה אסור וכן דעת הרמב"ן ויש לחוש לדבריהם עכ"ל :

כתב הרשב"א והיא בתשובה להרמב"ן סימן קנ"ב שאלת ישראלית שכרה מנכרית בית ודרה שם ונתנה שם יינה וראתה בדק הבית ואמרה לה שתתקנהו ואם לאו תניחוהו ותלא והישראלית הולכת לחוג חג הסוכות בעיר אחרת ומסרה המפתח בידה ואמרה הנכרית כשתשובי אתקן לך הבית וא"ל הנכרית מתי תשובי אמרה מחרת החג אחר חצות היום לאחר חצות היום כשראתה שלא באה פתחה הפתח והכניסה שם פועלים ולא באה הישראלית עד עלות המנחה והיו חביות של יין שם ומגופות עליהם אך לא היו עוותות : תשובה מסתברא שהיין מותר אע"פ שהבית של נכרי כיון שאינה דרה בתוכה אחר ודקדקתי אמ' הלוקח ואחד השוכר בית בחצרו של נכרי כלומר בחצר שהנכרי דר בה . ב"ח (אם ישראל דר באותו חצר מותר אע"פ שאין מפתח וחותם בידו ומינה דאם אין הנכרי דר בה) . אע"פ שישראל דר בחצר אחרת ואין מפתח וחותם בידו מותר ולכך אילו לא נכנסה שם לא היינו חוששים לה כלל אלא שאתה בא לפקפק עליו לפי שקבעה לה זמן לתקן הבית אחר החג ונכנסה שם מחרת החג אחר שהמתינה שיעור שתבא הישראלית ממקום שהלכה אפ"ה אין לאסור היין בכך שהרי הורה אחר החג בלא הודיעה שהוא מפליג דכל שעה מתירתא שמא עכשיו תבא ואפי' הפליגה טובא ולא באה · ואף ע"פ שיש לה שייכות בבית כיון שאין לה שייכות ביין ולא נעלו כמנעל מבפנים וכמניח יין בקרון ונכרי בחנותו דמיא וכולהו עובדי דהשוכר בשנעלו הם ואפילו ההיא דאושפיזא דאשתכח נכרי ביני דני בשנעל היא וכן פירש הראב"ד ודומיא דברייתא בשנעל הפונדק דמייתי עלה ואין חוששין שנעלה אלא א"כ ראינו שנעלה וכדמוכח בהא דקרון וחנות ואף לרש"י דנראה שפירש אפי' בשלא נעל ולא בפשטה דמילתא דאשתכח ביני דני הא קא פריש איהו ז"ל טעמא דלא דמי למניח נכרי בחנותו משום דרגלים לדבר דהואיל ונכנס שלא ברשות ולולא שנכנס לנסך למה נכנס ובנדון שלפנינו אין רגלים לדבר לאסור אלא להיתר שהרי נכנסה לתקן ביתה והרי זה כמניח נכרי בחנותו ועוד דמותר אמרה הנכרית כיון דקבעה זמן לתקן מדכרא ישראלית חמרא ואתיא (ב) : כתב הראב"ד כל היכא דלאו אומרים משום שמא נגע היינו דוקא בשתיה וכו' דברי הראב"ד כתבם הרא"ש בפרק השוכר את הפועל ושם הסכים לדברי רש"י ז"ל וקצת נראה מדברי הר"ן שגם הוא נוטה לפסוק כן והרשב"א כתב על מחלוקת זה דרש"י והראב"ד דעתנו אינו מכרעת את ההרים ומ"מ נראה לי שכל שאיסורו מחמת ספק מגעו של נכרי אסור בהנאה כמגעו כדברי רש"י ז"ל ולדעת מי שאוסר סתם יינם : נתפס כגנב כתב רבינו ירוחם

וצריך להגיה בזה הלשון פי' רש"י אם נתפס כגנב על הכניסה מותר אע"פ שאינו נתפס כגנב על הנגיעה ואם אינו נתפס כגנב על הכניסה אסור אע"פ שנתפס כגנב על הנגיעה וכך הגיה מהר"ש לוריא וכן פרש"י להדיא בפ' השוכר (דף ע') גבי הא דאמר רבא אי אית ליה לאשתמוטי ע"ש ומביאו ב"י ומה שפי' רש"י סוף פרק ר' ישמעאל במוכלא דהכוא כרכא דאם נתפס כגנב על הנגיעה חמרא שרי התם מיירי דהיין היה עומד בשוק כמ"ש רבינו בסמוך וכן הדין בנמצא עומד בשוק וכו' ולשון והכי פירושו דכי היכא דבבית לא בעינן אלא דנתפס כגנב על הכניסה בלחוד היין מותר ה"נ בשוק לא בעינן אלא דנתפס כגנב על הנגיעה בלחוד היין מותר וכן נראה ממה שפסק בש"ע והכי נקטינן :

כתב הראב"ד כל היכא וכו' כ"כ הרא"ש בשמו בפ' השוכר (דף ל"ד

דרכי משה

(ב) כתב בהג"א פ' השוכר היכא דעל גברי למרחץ אפי' אחריה דדשא ואית ליה לאשתמוטי מיניה אין לחוש בזה"ז שאין הנכרים מנסכים אא"כ יש לחוש לשתיה או לשום הנאה שלו

פרישה

כן היה הגרסא הנכונה וכן הוא להדיא בפרש"י וכן הביאו אשר"י וכן הגיה מו"ה ועפ"ד שכוכמתי גרסא זו מגופא דגמרא : (יד) ואם אינו נתפס כגנב על הכניסה אסור כו' דודאי נגע ביין כשנכנס שם דאם לא בא לנסך למה בא ולא דמי להניח נכרי במקום שמותר כשלא הודיעו שמפליג כמ"ש רבינו בסימן שאחר זה דשאני התם שיודע הנכרי שהישראל יודע שהוא שם ומרתת הנכרי דלמא אתי הישראל כשיזכור יינו ושאי ליה אבל הכא שאין הישראל יודע שהוא שם לא מרתת ודאי לנסך נכנס אשר"י : (טו) וכן הדין בנמצא עומד בשוק עיין בדרישה :

(טז) ור"י פי' כל היכא שהדלת פתוח אפי' אינו נתפס כגנב מותר הטעם דאע"פ שאין הישראל יודע שהוא שם מרתת דהא אפילו נמצא בלד בור לא מיישינן לנגיעה אע"פ שאין הישראל יודע שהוא שם משום דמרתת כיון שלא ננעל הדלת ועוד דבכך עובדא דלעיל דהיה לנכרי ג"כ יין בביתו ואית ליה לאשתמוטי על הכניסה אפ"ה כל דלהדי הנקבים מותר משום דכיון שיכול לראותו משם מרתת ולא נגע אשר"י ועי"ד :

כל

דרישה

מדאמר אשתכח נכרי דקאי ביני דני אמר רבא כל דלהדי ביזעא שרי דהאי גיסא והאי גיסא אסור (ומזה נלמד הדין הראשון שכתב רבינו וכן בית שיש לישראל פי' שיש נקבים בדלת כו') גם איתא התם בגמרא ההוא אושפיזא דהוה יתיב ביה תמרא דישראל אשתכח נכרי דהוה יתיב בי דני אמר רבא אם נתפס עליו כגנב שרי ואי לא אסור (ומזה נלמד הדין השלישי שכתב רבינו בנמצא עומד בשוק דאושפיזא דומה לשוק שמופקר לכל ליכנס שם ואין נתפס על הכניסה) והלאו הכא נמי גרסינן שם בס"פ ר' ישמעאל וז"ל ההוא כרכא (פרש"י כרך והתוס' כתבו שם דמשמע דהיין היה מונח בתוך הרחוב באופן שלא היה הנכרי נתפס כגנב על הביאה כו') דהוה יתיב בה חמרא דישראל אשתכח נכרי דהוה קאי בינו דני אמר רבא אם נתפס עליו כגנב חמרא שרי ואי לאו אסור · ואיתא נמי התם בפרק השוכר ד' ע' ההוא ביתא דיתיב ביה חמרא אשתכח נכרי דהוה קאים בי דני אמר רבא אי אית ליה לאשתמוטי חמרא אסור ואי לאו חמרא שרי עכ"ל הגמרא ומזה למד רבינו הדין השני שכתב ואם אין בבית אלא יינו של ישראל כו' ויש לדקדק בל' הגמרא דלמה שינה בלשונו דגבי עובדא דאושפיזא והבוא כרכא אמר אם נתפס עליו כגנב שרי וגבי עובדא דההוא ביתא כו' אמר אי אית ליה לאשתמוטי כו' והכל דברי רבא הן גם על רש"י יש לדקדק שפירש טעמא דמילתא גבי אית ליה לאשתמוטי כמ"ש פרש"י בפרישה ולמה לא פירש לעיל גבי עובדא שלפני זה שכבאתי בסמוך שלא ודאי כה וקאמר בגמ' אי אית ליה לאשתמוטי ר"ל שלא נתפס על הכניסה דהוה לא שייך לומר נתפס כגנב דאף כי לית ליה לאשתמוטי מ"מ לא נתפס כגנב במה שנכנס לבית שלא ברשות דעדיין לא גנב כלום משא"כ בנגיעה דהיין שפיר למימר נתפס כגנב דבנגיעת דבר שאינו שלו נתפס עליו כגנב ולכן הוצרך רש"י לפרש כאן טעמא דמילתא דאם לא נתפס על הכניסה אסור אף על פי שנתפס על הנגיעה משא"כ בהני עובדא דלעיל דלא תלי האיסור אלא במה נתפס על הנגיעה והטעם התם כמ"ש דהואיל וברשות עייל ליכא ריעותא א"כ הוכחתי ברמ"יה בדורק שכתו שהגהתי כן מוכח מהגמרא : [ב] ור"י פירש כל היכא שהדלת פתוח כו' כתב מור"ם ז"ל אין הכוונה שחולק על רש"י כי רש"י לא מחלק בין פתוח כו' ויכול להיות שאף רש"י מודה שלא שכתבנו ס"ל שמשמעות הל' של רש"י משמע אפי' פתוח וכמ"ש ר' ירוחם בספרו וז"ל על דברי רש"י כו' ולפ"ז מיירי שלא נעל והקשו עליו התוס' וכתבו דמיירי בנעל ע"כ אבן בתוס' שלנו לא מצאתי שום דבר ואין נראה בעיני שיהא הוכחה שרש"י איירי אף בפתוח וכן הרא"ש כתב כדברי רש"י וכתב אמר כן דבפתוח נמי שרי ע"ש עכ"ל ולע"ד פשוט דאין כוונת רבינו כדברי מ"ש דלא כתב בפירוש דאפי' אם בפתח פתוח אסור דודאי נגע ביין וגם מדכתב עליו ור"י פי' בל' פלוגתא · לכן נראה דאלפונס הרש"י ור"י שם בגמרא שבידי נראה דפליגי אהדדי · דאילו רש"י שם בפרק השוכר עלה טעם איסורו דודאי לנסוכי על ודאמ"ל למה על ולפי ההוכחה זו אפי' לא נעל הדלת רק שאינו פתוח באופן שאין יכולין לראותו מבחוץ מיישינן דנגע בו וליכא לבית שיש לישראל ולנכרי יין בתוכו ונתבאר לפני זה דאינו אסור אם לא שסגר הדלת אחריו דשאני התם דלכא ריעותא והוכחה לניסוך מכח דעייל וז"ל דבלאמת בשביל יינו על אבל ודאי בפתוח לגמרי אפשר דגם רש"י מודה דמותר אפי' בהא דאין לנכרי יין בתוכו כיון דיכולין לראותו מרחוק דומיא דכרך ותוספות שכתבתי לעיל ונתפס כגנב על הנגיעה · מיהו אינו מוכרח דיל דגם בהא ס"ל לרש"י דכיון דיש ריעותא והוכחה למה על · אבל ר"י בעל תוס' ס"ל דאין זה דעל הוכחה דכוונתו לנסך דהא מיירי דאלי לאשתמוטי ולומר טעם למה על ואם כן אין הוכחה כ"כ דעל לניסוך אם לא דעל וסגר הדלת בעדו וכ"כ הב"י בשם רשב"א מסקנת מטעמו דרש"י ז"ל כיון דמשתמט ולומר שנכנס מידלת אדי או אויב או משמת יין שיש לו שם וכיוצא בו למה נאמר שנכנס לנסך אלא מיירי בנעל אחריו דומיא דברייתא דקמותיב מינה דמיירי בנעל הפונדק וכ"כ הראב"ד ע"ש בב"י · וכן נראה שהוא כוונת התוס' בס"פ ר' ישמעאל אעובדא דההוא כרכא שכתבתי לעיל ומ"ש שם דאם נתפס כגנב על הנגיעה מותר כתבו וז"ל ואע"ג דאינו נתפס כגנב על הכניסה וכה דאמרי' בפ' בתרא בהכוא ביתא דיתיב בבית ישראל דאי מלי לאשתמוטי חמרא אסור אע"ג דנתפס כגנב על הנגיעה היינו בבית ישראל שיכול לבוא בו אינו ירא כ"כ ומנסך כו' והקשה הא גם בהבוא כרכא היה היין מונח ברחוב ולא נתפס הנכרי על הביאה לגם וכמ"ש התוס' ואפ"ה אמר רבא שם דאם נתפס כגנב מותר והל"ל שאני בית דאין מודך לגנם שם איש נכרי וכמ"ש רש"י הכ"ל אלא ודאי כוונתן דאין זה הוכחה וכנ"ל אלא דשם מיירי בבית שנעל אחריו ואפ"ה אסור כיון דאלי לאשתמוטי על הכניסה וגם נעל ושוב אין לו לירא שיבא הישראל עליו פתאום וידמה שהוא נוגע מש"כ אסור אף שאם יודע שירחנו הישראל נוגע יתפס נתפס על הנגיעה כגנב והוא שמסקי התוס' שם וכתבו וז"ל אבל אי נתפס כגנב על הביאה ודאי חמרא שרי ולהכי מייתי על ההיא דנעל הסמיך עכ"ל ונראה דלפני זה קאי והוכיח מדמקשה על ההוא עובדא מנעל הפונדק דאסור ש"מ דגם ההוא עובדא בנעל מיירי דאל"כ לא היה מקשה מידי וכ"ש דאסור במאי לאשתמוטי משום דנעל וכנ"ל · ומסיים דברי התוס' שכתבתי נלמד ג"כ למש"ר בשם ר"י ז"ל וכל היכא שנתפס כגנב אפי' אינו נתפס כגנב אלא על הכניסה לבד מותר כו' דר"ל על הכניסה לבד לאפוקי שנצטרך לבית נתפס כגנב דאמכן אכניסה ואנגיעה אבל ודאי אף אם נתפס כגנב על הנגיעה כל שאינו נתפס כגנב על הכניסה

היין

חדושי הגהות

ב לא ידעתי היכן הקשו התוס' לרש"י על זה והדרישה והב"ח כתבו דכן משמעות התוס' פרק ר' ישמעאל (סא י) ד"ה ההוא ברבא וכו' (כה"ג) : ג עיין בדו"ס וב"ח וש"כ א"ק ט' :

משום

ל"ד ע"א) וכתב אח"כ ומסתברא כפרש"י דכיון דחיישי' דילמא נגע הוי כההוא דתני המפקיד אצל הנכרי לשמרו ואסור בהנאה עכ"ל מיהו עכשיו אפי' ודאי מגע נכרי אינו אסור אלא בשתייה ואם נגע בידו בלא כונת מגע מותר אפילו בשתייה כדלעיל בסוף סי' קכ"ד ס"ב :

אא"כ הפקידו אצלו ורש"י פירש שהוא אסור בהנאה כיון שאנו תולין לומר שמא נגע ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל :

קכט (א) [א] **כל** מקום שהיין בחזקת משתמר דאיכא למיתלי שלא נגע בו הנכרי מותר אפי' בלא חותם (ב) כיצד הניח נכרי (א) בחנותו ויצא או שהיה לו יין בספינה או בקרון והניחו עם הנכרי והלך לו לבה"כ או לבית המרחץ או שהיה הנכרי מעביר לו חביות ממקום למקום והניחו לבדו עם היין ויצא אע"פ שבכל אלו יש לנכרי שייכות ביין מותר אפי' שהה זמן רב שהוא ירא בכל פעם עתה יבא ויראני (ג) ובלבד שלא יסגור הנכרי (ב) החנות ולא ירחיק הקרון והספינה בענין שאין יכולין לראותו אפ"ה אין אנו חוששין שמא סגר החנות או הרחיק הקרון והספינה (ד) בד"א שיש שם דרך עקלתון שיכול לבא עליו פתאום שלא

קכט כל מקום שהיין בחזקת משתמר וכו' בפרק השוכר (דף ס"ט) תנן רישא נכרי שהיה מעביר וכו' וכת' הכי המניח יינו בקרון או בספינה וכו' וסיפא המניח נכרי בחנות וכו' ובגמרא קאמר דלא מיבעיא קאמר ל"ת נכרי שהיה מעביר וכו' דמותר דסבר נכרי דילמא אתי ישראל וחזי לי אלא אפילו קרון וספינה דאזי מפליג ליה לספינתיה וקרון ועביד מאי דבעי אפ"ה מותר ול"ת קרון וספינה דסבר נכרי דילמא אתי ישראל באורחא אחריתי וקאי אגודא וחזי לי אלא אפי' המניח נכרי בחנותו דמצי אחיד לה לבבא ועביד כל דבעא אפ"ה מותר דלא חיישינן להכי שיסגור החנות ושירחיק הקרון והספינה· ואיכא לתמוה אמאי כתב רבינו תחלה הניח נכרי בחנותו ואח"כ הניח יינו בקרון וספינה ואח"כ נכרי שהיה מעביר וכו' בדרך זו ואין ל"ל זו הפך מה ששנינו לא זו אף זו ואפשר דכיון דבסגר חנותו והרחיק הקרון או הספינה אסור נקט רבינו תחלה נכרי בחנות דל"מ בזו דכיון דסגר חנותו לא מירתת והיין אסור אפילו איכא נמי דרך עקלתון אלא אפילו בקרון וספינה דאעפ"י דהרחיק מירתת דילמא אזיל באורחא אחריתי והוה אמינא דשרי קמ"ל דאסור מיהו ודאי אפילו סגר חנותו והרחיק בקרון וספינה אינו אסור אלא כשהחביות פתוחות ואם הם סתומות אינו אסור אא"כ שהה כדי שיוכל להסיר תגופת החבית וכו' דלא גרע היכא דסגר חנותו והרחיק בקרון וספינה מאילו הודיעו שהוא מפליג דבסמוך ופשוט הוא : ומ"ש בד"א שיש דרך עקלתון וכו' שם אוקימתא דגמ' דקתפרש להא דתנן אם היה היין בחזקת המשתמר דמותר אפילו בלא חותם אע"פ שהיה לנכרי

שייכות

ירוחם (בנ"ז ח"ב) דהיינו שאם ימצאוהו ישראל נוגע שיתפס כדין גנב והמושל יעשה בו דין כגנב ואינו אלא שיוכלו לעשות בו דין ולהעניש וכך הם דברי רש"י שכתבתי בסמוך :

כתב הרשב"א בתשובה על מעשה שנפלו בתי יהודי אחד לשר אחד ועבדיו והיהודי שכן במקצת בתי החצר והיה בחצר אוצר של יין ופתח האוצר פתוח לחצר ויש לאותו הפתח דלתים ומנעול מבחוץ והיה סגור מבחוץ והמפתח ביד ישראל וכן יש לאותו אוצר חלון אחד פתוח לחצר ויש לו דלתים לסגור אותו כל זמן שירצו אבל פתוח היה עכשיו ויש סמוך לאוצר חדר אחד ויש פתח בין חדר והאוצר והנכרי שוכבי' באותו חדר ונבקר קם הישראל ופתח מבחוץ דלתי האוצר ומצא חביותיו כאשר המה אבל הי' נראה לו שנכנסו נכרי' שם בלילה שלא מדעתו לשכב שמה והשיב כל מקום שאמרו ננעל הפונדק ואחיד דשא באפיה היינו דוקא כשננעל מבפנים בענין שאם בא ישראל ליכנס שלא מדעת הנכרי שמבפנים אינו יכול דהשתא הוא דלא מירתת נכרי השרוי בפנים שאפילו יבא ישראל קודם שיהיו כדי שתימה וסתימה וניגוב יעשה עצמו כישן ויטעון ישן הייתי אבל כל שסגר הדלת בלא מנעול הרי זה כפתוח ובחזקת משתמר הוא דמימר אמר השתא אתי ונכנס ואין מוכע ואע"פ שיש מנעול מבפנים כל שלא ראיוהו נועל אין חוששין לו דספיקא דרבנן היא ואיפשר דבכי הא אפי' דאורייתא לא חיישינן דספיקי טובא איכא וגרע מספק ביאה ותדע לך דהא ספינה אילו הפליגה ביום וכן המניח נכרי בחנותו אילו אחדא לדשא חמרא אסור וכדתניא בהדיא בתוספתא ואפ"ה לא חיישינן כדמוכח בבריכותא דגמרא ואיפשר כי בחצר שהנכרי לבדו שרוי שם ואין שם דירה לישראל שנחוש לכך בלילות לפי שדרכן של בני אדם לסגור דלתות החנויות בלילה בנגר ובמנעול מפחד בלילות של גנבים וסתמן כפירושן וזה כדעת הר"א שכתב בנכרי הדר בחצרו של ישראל ואין ישראל דר שם ויש לו לישראל יין בבית אחד שבחצר שהוא מותר אפילו בלא מפתח וחותם ודוקא ביום אבל בלילה לא ועוד אני אומר שאין הפרש בין לילה ליום והיין מותר כל שאין שם דלתות נעולות מבפנים ואין אומרים לילה זמן שינה לכל הוא ואין הנכרי חושש שמא יבא בלילה ותדע לך מדגרסינן בפרק השוכר (ע') ההוא ישראל ונכרי דהוו יתבי באורבא שמע ישראל קל שיפורא דבי שמשי קם סליק אמר רבא חמרא שרי וכו' עד כמה כיסי משתכחן בשוקא מדקאמר אי משום שבתא א"ל איסור גיורא וכו' · אלמא ע"כ חוץ לתחום הוא וישראל לא אתא בליל שבת ושבת ואפ"ה שרייה רבא לחמריה דאלמא חושש הנכרי שגם בלילה לא שכב לבו של ישראל על יינו ובא לשמרו · וכל שעתא ושעתא מימר אמר השתא אתי ולא אמרינן כיון דלילה זמן שינה אין הנכרי חושש לביאה תשיבה ואיפשר שלא אמרה הרב ז"ל אלא באספה וחלון ודקל וארובה וכיוצא בהם שאין הנכרי מירתת אלא לביאת הבעלים במקום היין ממש לפי שאין רגלי הבעלים שם אבל במקום שרגלי הבעלים שם הנכרי מתירא שמא יזכרו הבעלים את יינם ויבואו לתוך הבית ממש ומתירא הוא כחשכה כאורה ותדע לך עוד שהרי שנינו אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצרו של נכרי ומילאהו יין וישראל דר שם באותו חצר מותר ואף ע"פ שאין מפתח וחותם בידו ופירושו שאע"פ שהנכרי דר שם מדקתני בית בחצרו וה"ה אפילו היה היין נתון בחצר ממש שיש לנכרי רשות לעבור ולעמוד שם וכמו שפירש גם הר"א ולא חיישינן כלל אא"כ הודיעו שהוא מפליג והתם מי נימא דנעור כל הלילות או שוכב בצד יינו זה דבר מתמיה ואף הר"א ז"ל לא כתב שם כן ואע"פ שהוא אזיל כרזבלא וכתב בכל מקום שעלה בדעתו ז"ל שיש הפרש בין יום ובין לילה ועוד אני אומר שלולי שאין אני כדאי להשיב את הארי אריא דבי עילאי הייתי אומר כי אף מ"ש הר"א ז"ל בעובדא דישראל דר בעיליתא הוא מן התימא למה לא התיר הארובה אף בלילה אבל מה נעשה וכבר הורה זקן ומעתה לעיקר הנדון שלפנינו אם לא נודע בבירור שסגרו בפנים במנעול אע"פ שהדלת סגורה מבחוץ כיון שהמפתח ביד ישראל ויכול ליכנס אצל יינו בכל עת שירצה בין ביום בין בלילה מתיראין הם ליגע ואפילו בלילה וכההיא דארבא וכמו שאמרתי מ"מ איני אומר כן אלא על סמך מה שראיתי בכתבך שהנכרים הללו לא הורשו לאכול ולשתות תמה שבבתי היהודים ומתיראים הם ליגע שאילו לא היו מתיראים בכך אף הם פותחים ונועלים ושותים ואין נמנעים מפחד בעלי בתים ואפי' חביות סתומות אסורות שאין הנכרי מכוין להזיק כמו שמוכיח בכמה מקומות אלא להנאת עצמן הם מכוונין והפרש יש בין חבית של חרס שפתחן למעלה לקנקנים שלנו שהברזל בצד וכמו שאמרתי ועוד שלא לילה אחד בלבד הם לנים שם ושמא חסו על היין שלא לאבדו כדי שיהא שמור להם למועד עד אשר ירצו לשתותו · ומ"ש המתיר שחבית אחת פתוחה מטהרת חבירותיה אין הדעת מודה לו ואין סוגיות שבגמרא מסכימות עמו חדא שהיינות שונים זה מזה ואולי תאותו לשתות מכלן או שמא מחזר הוא אחר היפה שבהם ופותח ובודק וחוזר ופותח ובודק להיות סומך על היפה שבו ולא עוד אלא אפילו היין כולן אחד אין סומכין בהתרו של זה שהרי לגין על השולחן ולגין על הדלבקי ויש בהם יין הרבה ואפ"ה כשא"ל הוי מוזג הכל אסור ואפילו חביות סתומות אם שהה כדי שיפתח ויגוף ויגוב עכ"ל ועוד הביא כמה ראיות לדבר (ג) : (ב"ה) שמעתי שיש שהיו שותים מיינם של קראים כיון שנשבע בעל היין שלא נגע בו ואני קראתי עליהם תגר משום דאפילו את"ל דאינו חשוד על השבועה מ"מ מילתא דלא רמיא עליה דאינש יביד לה ולאו אדעתיה אח"כ מצאתי להריב"ש שכתב בחלק ב' סימן כ' שכתב על מי שהוא פסול לעדות ואינו פסול לשבועה אפילו העיד עדותו בשבועה פסול שכל שאין העד נאמן מצד עדותו לבד גם בשבועה אינו נאמן דהא נפק ליה מתורת עד .

קכט כל מקום שהיין בחזקת משתמר דאיכא למיתלי שלא נגע בו הנכרי מותר אפי' בלא חותם כיצד הניח נכרי בחנותו וכו' · בפרק השוכר (סט ·) תנן נכרי שהיה מעביר עם ישראל כדי יין ממקום למקום אם היה בחזקת משתמר מותר ואם הודיעו שהוא מפליג כדי שישתום ויסתום ויגוב רשב"ג אומר כדי שיפתח ויגוף ותיגוב המניח נכרי בחנותו אע"פ שהוא יוצא ונכנס מותר ואם מודיעו שהוא מפליג וכו' המניח יינו בקרון או בספינה והלך לו בקפנדריא נכנס למדינה ורחץ מותר ואם מודיעו שהוא מפליג וכו' : ומ"ש ובלבד שלא יסגור החנות וכו' · שם בגמרא מצריך להנך בבי דאי תני נכרי שהיה מעביר משום דסבר דילמא אתי וחזי ליה אבל בקרון או בספינה אימא דתפליג לספינתיה ועבד מאי דבעי ואי תני בקרון או בספינה משום דסבר דילמא אתי באורחא אחריתא וקאי אגודא וקא חזי לי אבל נכרי בחנותו אימר אחיד לבבא ועביד כל מאי דבעי קמ"ל וכתב הרשב"א כלומר קמ"ל דלא חיישינן להכי וש"מ דאי ידעי' דאחיד לבבא חיישינן כיון דאית ליה שייכות בבית ואית ליה לאישתמוטי דברשות עומד שם שהרי הישראל הניחו שם וכן נמי שמעינן שאם הפליגה הספינה ביום במקום שאי אפשר לו לראות אסור ובהדיא שנו כן בתוספתא : ומ"ש רבינו בד"א שיש דרך עקלתון שיכול לבא עליו פתאום שלא יראנו · שם בגמרא אמאי דקתני אם היה בחזקת משתמר מותר היכי דמי בחזקת משתמר כדתניא הרי שהיו חמריו ופועליו טעונין טהרות אפי' הפליגו יותר ממיל טהרותיו טהורות והרי"ף והרמב"ם והרא"ש גורסים כדי מיל ואם אמר לכו ואני אבוא אחריכם כיון שנתעלמה עינו מהם טהרותיו טמאות מאי שנא רישא ומ"ש סיפא אמר רבא בבא עליהם דרך עקלתון

אי

דרכי משה

שלו וכ"כ מהרי"ל עכ"ל וע"ל סימן קכ"ט כתבתי עוד מזה . (ג) ובסוף סימן ק"ל לענין שוכר בית מנכרי יתבאר דיש להחמיר בלילות ע"ל סימן קכ"ט דר"ת ומהר"ם וריב"ש סוברים דאין אוסרים כל החביות מטעמא שכתב הרשב"א ז"ל כתוב בת"ה סימן ר"ב ישראל שהניח הבית חתום ביד נכרי ובא נכרי ואמר שהחבית שלו היה מטפטף והוא הדקו אינו נאמן דנכרי אינו נאמן לא לאיסור ולא להיתר ואפי' ניכר מעט יין מבחוץ דיש אומדנא דמוכח כדברי הנכרי אפ"ה אין הנכרי נאמן ונאמר שיין זה בא מעלמא עכ"ל וע"ל סימן קכ"ט תשובת המרדכי כדבריו :

קכט (א) ובמרדכי פ' ר"י ע"ב בשם ראב"ן מיהו לכתחלה לא יניח אדם בביתו אצל הנכרי לא יין ולא חומץ בלא שמירה משום הרחק מן הכיעור עכ"ל : (ב) ובמרדכי דף שפ"ח ע"ב

דרישה

היין מותר וכן מוכח לי על הכניסה לבד דכתב רבינו ודברי רבינו בשם ר"י בכאן כן הסה מ"ש התוס' שם בסוף פרק ר' ישמעאל שהעתקתי ובזה דברי רבינו מבוארין כמ"ש תו"ק :

סי' קכט [א] **כל** מקום שהיין בחזקת משתמר כו' עד אבל אם ראה שהלך ליכנס לבית המרחץ ויודע שלא ימהר לבא ואינו ירא ע"כ וקשה דבסמיך בסימן זה כתב רבינו דברי הרשב"א שמחלק כשהלך לדברים שאי אפשר לעשותן כאן וכתב עליו ז"ל ונראה כיון דטעמא משום שאומר עתה יזכור יינו ויבא אין חילוק דבכל דבר שייך לומר אע"פ שא"א לעשותן כאן אינו רוצה להפסיד יינו בשבילו עכ"ל א"כ משמע להדיא דאפי' בראה שהלך לכנס לבית המרחץ אפ"ה שרי וכאן כתב בהדיא שאינו ירא ואסור וע"ק שכתב או שהודיעו שהוא מפליג כו' אסור ואמאי נימא שהנכרי ירא משום שאימר עתה יזכור יינו ויבא לדעת רבינו דס"ל דלעולם אמרינן הכי · וע"ק על רבינו שהרשב"א שמחלק בסמוך בין דבר שאפשר לעשותו כאן לדבר שא"א לעשותו כאן ודייק חילוק זה מגמרא דקשה ליה לדברי רבא שהוא התיר כשהלך לבה"כ להתפלל ומסקנא הוא יודע שהלך לבה"כ וכן מוכח מלשון רבא דקאמר אמר רבא סתמא שרי מימר אמר השתא מדכר ליה למילתא והדר אתי ואי איתא דלא ידע הנכרי שהלך לבה"כ למה ליה טעם מורתו משום מדכר ליה למילתא בלאו הכי יחזור לבא שאין לו במה להתעכב שם אלא ודאי מיירי אף שהנכרי יודע שהלך להתפלל לבה"כ אפ"ה שרי מימר כו' אם כן כשהודיעו שהוא מפליג אמאי אסר במשנה נימא מימר אמר השתא מדכר ליה למילתא ואפי' דהא אזיל לגלוי הרי הוא כמודיעו שהוא הולך להפליג לשבות בביתו ולפיכך

הולך

פרישה

סי' קכט (א) **כל** מקום שהיין בחזקת משתמר דאיכא למתלי שלא נגע בו הנכרי מותר רבינו כפל כאן בלשונו דאם הוא בחזקת משתמר היינו דאיכא למתלי שלא נגע הנכרי וכן מ"ש דאיכא למתלי שלא נגע הנכרי היינו מקום שהיין בחזקת משתמר אלא רבינו נקט לשון המשנה וגם לשון הגמרא שמפרש המשנה וע"ד שכתבתי המשנה ושם כתבתי ביאורה ע"פ דעת רבינו ולמה הרשב"א מבארה בע"א ע"ש : (ב) כיצד הניח הנכרי כו' אע"פ שבכל אלו יש לנכרי שייכות ביין מותר הטעם כיון שהנכרי יודע שהישראל יודע שהוא שם אצל היין מירתת וסבר השתא יזכור ישראל יינו ויבא ויראני נוגע כמ"ש בסמוך בשם הרא"ש בסימן שלפני זה ומ"ש רבינו לעיל דאם מלאו בבית אם אינו נתפס כגנב על הכניסה אסור אע"פ שנתפס כגנב על הנגיעה לרא"ש הטעם שהוא יודע שאין הישראל יודע שהוא שם ולרש"י הטעם דאיכא ריעותא כמ"ש לעיל : (והניחו לבדו עם היין ויצא ר"ל שהלך הישראל לדרכו והניח הנכרי לבדו ומלת ויצא אינו מדוקדק אלא דנקט אותו אגב אחריני דשם שייך לומר ויצא עכ"ה) : (ג) ובלבד שלא יסגור החנות כו' פי' ובלבד שכשיבא הישראל לכאן לא ימצא החנות סגור או שסגרו ויש שם חור או סדק שיכולין לראותו כ"כ ומ"א וכ"כ רבינו בסימן קל"ט ובסימן קכ"ח שכתב היו נקבי' בדלת כו' עכ"ה) · או הקרון מרוחק דאם מצא הקרון מרוחק מהמקום שהיה רצון הישראל שיעמוד שם איכא ריעותא לפנינו ואמרינן דהרחיקו כדי שלא יראנו (ד) בד"א שיש שם דרך עקלתון שיכול לבא עליו פתאום שלא יראנו כו' זה קאי אבבא שלישית או שהיה הנכרי מעביר לו חבית והניח הנכרי לילך לבדו והוא נשאר עם הנכרי

ירא

שלא יראנו (ה) וכן כשהלך לבית המרחץ הלך דרך עקלתון בענין שלא ידע הנכרי שהלך לבית המרחץ ועל כן ירא בכל פעם עתה יבא (ו) אבל אם ראה שהלך ליכנס לבית המרחץ יודע שלא ימהר לבא ואינו ירא (ז) או שאומר לנכרי שהניח בחנות שמור לי יודע שנסתלק משמירתו (ח) או שאומר לנכרי המעביר החביות לך ואני אבא אחריך (ט) או שהודיעו שהוא מפליג אם החביות פתוחות כיון שנעלמו מעיניו אסורות ואם הם סתומות (י) כתב הרשב"א אם יש בהפלגתו שיעור כדי שיוכל להסיר מגופת החבית ולהחזירה (יא) אם היא של סיד ויש שיעור כדי שיפתחנו כולה ויסתמנה ותגגב אסור אבל אם אומר לו להפליג פחות מזה השיעור (יב) אפי' יש בו כדי

אי הכי סיפא נמי כיון דאמר להם לכו ואני אבא אחריכם סמכא דעתייהו ופירש רש"י בבא עליהם דרך עקלתון כשהבעל בית יכול לבא דרך עקלתון דמירתת השתא אתי וכתב הר"ן ומיהו כי בעינן דרך עקלתון דוקא כשהנכרי אוחז החבית בידו על כתפו אבל במניח נכרי בחנותו וישראל יוצא ונכנס לא בעינן דרך עקלתון דכל שעה מסתפי מיניה דילמא השתא אתי וחזי ישראל שהוא מתקרב לחבית ע"כ והרשב"א כתב דמדאמרי' גבי קרון וספינה דסבר דילמא אתי באורחא אחריתא וכו' שמעינן אילו לא הוה אלא חדא ארחא דכל דאתי חזי ליה וכיון שהפליג עיניו מהם אסור דהא חזיא דאזל ליה ומ"מ דאתי דלא חזו ליה אינהו עכ"ל · ונראה דגם הר"ן מודה בכך ולא הוציא אלא מניח נכרי בחנותו בלבד דסתמא יכול הישראל לבא לחנות פתאו' ומיהו אם א"א לישראל לבא לחנות פתאום כגון שיש חלון על הפתח שיכול הנכרי לראות ממנו אם בא הישראל משמע דאסור משום דתו לא מסתפי : ומ"ש וכן כשהלך לבית המרחץ הלך דרך עקלתון וכו' כן כתב הרשב"א בשם הראב"ד וכתב דמש"ה נקט ליסנא דהלך לו בקפנדריא לומר דלא ידעו הם שהלך לרחוץ : ומ"ש או שאמר לנכרי שהניח בחנות שמור לי · בפרק השוכר (ע') נגנב הפונדק או שא"ל שמור אסור וטעמא משום דאע"פ שלא הודיע שהוא מפליג כיון שבטח בו ומסר לו שמירת הבית סמכה דעתיה דכיון דהימניה לא מהדר עליה ואינו מתירא פן יבא עליו פתאום ואינו נמנע מליגע : **ומ"ש** או שאמר לנכרי המעביר החביות לך ואני אבא אחריך · ברייתא שם גבי טהרות כתבתיה בסמוך · וכתבתי דאוקימנא לרישא דההיא כשיכול לבא עליהם דרך עקלתון שאינם יכולים ליזהר בו ואפ"ה קתני סיפא דכל שאמר להם לכו ואני אבא אחריכם סמכא דעתייהו שלא יבא דרך עקלתון אלא באותו דרך שהלכו הם יבא אחריהם ולפיכך כל שנתעלמה עינו מהם לא מירתתי ונגעי : ומ"ש או שהודיעו שהוא מפליג מבואר במשנה (סט') שכתבתי בסמוך : ומ"ש אם היו החביות פתוחות כיון שנעלמו מעיניו אסורות כ"כ הרשב"א והר"ן וכ"כ הרמב"ן ופשוט הוא : **ומ"ש** ואם הם סתומות כתב הרשב"א אם יש בהפלגתו שיעור כדי שיוכל להסיר מגופת החבית ולהחזירה וכו' גם הרמב"ם כ"כ בפי"ב ודבריהם מבוארים מדתנן (שם) אם הודיעו שהוא מפליג כדי שיסתום ויסתום ויגוב רשב"ג אומר כדי שיפתח ויגוף ותיגוב ופירש"י אם הודיעו שמפליג שמתרחק וחביות סתומות היו שיעורו בכדי שיסתום וכו' אם שהה כדי שיקוב הנכרי נקב במגופת החבית ויחזור ויסתום הנקב ותיבש הסתימה אסור · רשב"ג אומר אינו נאסר אלא עד שישהא עד שיפתח את כל מגופת החבית וא"א לנוטלה שלא תשבר כולה · ויגוף יעשה מגופה אחרת חדשה · ותיגוב · ותיבש אבל לסתימת חור לא חשש משום דמינכרי ואיפסיקא בגמרא הלכתא כרשב"ג : ומ"ש ואם היה של סיד דבעינן כדי שיפתחנה כולה וכו' ולא חיישינן לפתיחת נקב (שם) א"ר יוחנן מחלוקת בשל סיד אבל בשל טיט דברי הכל כדי שיפתח ויגוף ותיגוב וכיון דקי"ל כרשב"ג אפילו בשל סיד נמי כדי שיפתח ויגוף ותיגוב ב"ה וצריך להגיה בדברי רבינו ז"ל לכתוב אפילו היא של סיד : ומ"ש תחלה אם יש בהפלגתו שיעור כדי שיוכל להסיר מגופת החבית ולהחזירה נראה דהיינו פקק במגופה של עץ וכיוצא בו ומש"ה א"צ שיעור אלא כדי להסירה ולהחזירה בלבד : **וכתב** הרשב"א הא דקתני אם מודיעו שהוא מפליג פי' הראב"ד דוקא וכו' ב"ה תני והדר מפרש · כשהודיעו מקודם הפלגתו ויש בה כשיעור הזה · אבל אם לא הודיעו מותר ואפילו אמר להם ואני אבוא אחריכם דמירתתי שמא לא ישהה כל כך שיוכלו לפתוח ולסתום ואפי' שהה הרבה מכל מקום בכל שעה מירתתי שמא השתא אתי ואפילו כשהודיעו מקום הפלגתו אם יש דרך אחרת קרובה שיכול לבא עליהם תוך פתיחה וסתימה וגגוב מותר והוא שלא א"ל לכו ואני אבא אחריכם וכ"פ בת"ה הקצר והרא"ש כתב והודיעו שהוא מפליג פי' שא"ל שדעתו להפליג בכאן או שא"ל המקום ויש באותה הפלגה כדי שיפתח ויגוף ותיגוב אבל אם אין באותה הפלגה כשיעור זה אפילו שהה זמן מרובה מותר דבכל ענין מירתת נכרי דילמא אתי השתא וחזי ליה · והר"ן כתב פירושו של הראב"ד ואח"כ כתב אבל יש מי שאומר שכל שהודיעו שהוא מפליג כדי פתיחה ושהא כדי שיפתח ויגוף ותיגוב אסור דכיון שהנכרי בטוח שלא ימצאנו בשעה שהוא פותח פתחה ולא מירתת שאפילו ימצאנו ישראל בשעה שהוא חותם אותה מצי לאשתמוטי ולמימר חד מנכרים אחריני דהוו הכא פתחה ואנא סתימנא לה ע"כ

שייכת ביין כגון נכרי שהעביר ליין ממקום למקום או הניח נכרי בחנותו או בקרון וספינה חזקה זו היינו שיש דרך עקלתון וכו' דכיון דהנכרי ירא בכל פעם עתה יבא ה"ל בחזקת המשתמר דחזקה שלא נגע ביין ואין חוששין שמא סגר החנו' או הרחיק הקרון והספינה אבל אי ליכא דרך עקלתון אלא חדא אורחא דאי אפשר דאתא ישראל דלא חזא ליה נכרי מרחוק דאז חביות פתוחות אסורות מיד שהעלים עיניו וסתומות כדי שיפתח המגופה וכו' כן נראה דברי רבינו ודלא כהר"ן שכתב דבמניח נכרי בחנותו אפילו ליכא אלא חדא אורחא כל שעה מסתפי מיניה דילמא השתא אתא וחזי ישראל שהוא מתקרב לחביות ע"כ ומביאו ב"י ותימה דאע"פ דכשאין החנות פתוח יוכל לבא עליו פתאום מ"מ הנכרי יפתח פתח החנות וכשלא יראהו לישראל מרחוק שבא לו לחנות שוב לא מירתת ונגע דליכא למימר בפתח פתוח דמירתת מעוברים ושבים דא"כ במעביר ממקום למקו' ובקרון ובספינה נמי נימא דמירתת מעוברים ושבים ואמאי אסור בדליכא אלא חדא אורחא אלא בע"כ דכולה מתני' מיתוקמא במקום דאין רבים עוברים לשם והלכך אפילו במניח נכרי בחנותו אי ליכא אלא חדא אורחא לא מירתת דמניח פתח החנות פתוחה ורואה מרחוק אם יבא ישראל לחנותו אם לא ולא מירתת ואסור והכי נקטינן : **ומ"ש** וכן כשהלך לבית המרחץ וכו' שם במשנה המניח יין בקרון או בספינה והלך לו בקפנדריא ונכנס למדינה ורחץ מותר דפי' קפנדריא שהלך דרך עקלתון בענין שלא ידע הנכרי שהלך לבית המרחץ ועל כן ירא בכל פעם עתה יבא וכו' וכ"כ הרא"ש שם וכ"כ הרשב"א בת"ה הארוך בשם הראב"ד ומביאו ב"י : ומ"ש או שאומר לנכרי שהניח בחנות שמור לי וכו הכל שם ואיכא לתמוה למה כתב רבינו דין סתומות כשהודיעו שהוא מפליג בשם הרשב"א הלא מפורש הוא לשם במשנה דת"ק ורשב"ג ואפסיקא בגמרי הלכה כרשב"ג ומביאו ב"י ונראה דמ"ש רבינו אבל אם א"ל להפליג פחות מזה השיעור וכו' הוא ג"כ מדברי הרשב"א ואע"ג שאין לשון זה כתוב בת"ה הקצר שבידינו סיום מ"מ ביד רבינו היה כתוב לשון זה בת"ה הקצר והשתא ניחא דלפי דכתב הר"ן דיש מי שפירש דכל שהודיעו שהוא מפליג כדי פתיחה ושהה כדי שיפתח ויגוף ותיגוב אסור דכיון שהנכרי בטוח שלא ימצאנו בשעה שהוא פותחה פתח ולא מירתת שאפי' ימצאנו ישראל בשעה שהוא סותם אותה מצי לאשתמוטי ולמימר חד מנכרי' אחריני דהוו הכא פתחה ואנא סתימנ' לה עכ"ל ומביאו ב"י לכך הביא רבינו דברי הרשב"א דמפרש דוקא בהודיעו שהוא מפליג שיעור כדי שיוכל להסיר המגופה ולהחזירה וכו' אבל אם א"ל להפליג פחות מזה השיעור וכו' מותר ודלא כהר"ן בשם י"מ שפירש וכו' : ומ"ש אם יש בהפלגתו שעור כדי שיוכל להסיר מגופת החבית ולהחזירה פירוש אם הוא פקק של עץ בעלמא וכיוצא בו אין צריך שעור אלא כדי להסירה ולהחזירה בלבד דסתימה זו חשיב כאילו היא פתוח דקל יכול להוציא הפקק ולהחזירו אלא מיהו אינו נאסר מיד בהעלמת עינו כמו היו פתוחות לגמרי בלי סתימה כלל : **ומ"ש** ואם היא של סיד וכו' כלומ' אפי' של סיד דאע"פ שאינו ניכר מלמעלה אם ינקוב חור במגופה לפי שהנכרי תמרח בסיד למעלה ומשוה הכל מ"מ מלמטה ניכר וא"צ בשל טיט דניכר בין מלמעלה בין מלמטה כדאיתא בגמרא (דף ס"ט) וכו' כ"כ בת"ה הקצר

ורבינו

פרישה

ירא תמיד שמא יבא עליו דרך עקלתון וכמ"ש בדרישה : (ה) וכן כשהלך לבית המרחץ הלך דרך עקלתון זה קאי אמניח נכרי בחנותו או שהיה לו יין בספינה והניחו עם הנכרי שהוא הולך והנכרי נשאר במקומו עם היין וכתב ב"י וה"ה אם היה בבית והוא בענין שהישראל יכול לבא עליו פתאום שלא ירגיש בו מותר : (ו) אבל אם ראה שהלך ליכנס לבית המרחץ ל"ד שרחצו שהלך לבית המרחץ אלא שראהו שהלך למרחוק עד שיוכל לפתוח ולסתום קודם שיחזור וכמ"ש בדרישה : (ז) או שאומר לנכרי שהניח בחנותו שמור לי כו' שטעם כתב ב"י דכיון דבטח בו ומסר לו שמירת הבית סמכה דעתיה דכיון דהמניח לא מהדר עלויה לבא פתאום עכ"ל נ"ל פי' לפירושו כיון שמסר לו שמירת הבית ה"ה לומר שהסתמא יזכור יינו ויבא שהרי בפירוש מסרו בידו והמניח עליה וסבר הנכרי שבטוח עליו שלא יגע וק"ל : (ח) או שאמר לנכרי המעביר לו חבית לך ואני אבא אחריך דהואיל ואמר כן סמכה דעתיה דנכרי שלא יבא דרך עקלתון אלא באותו דרך שהולך הוא ב"י : (ט) או שהודיעהו שהוא מפליג גם זה אנכרי שהעביר יין ממקום למקום וכמ"ש בדרישה ול"ד שהודיעהו אלא ר"ל שראה הנכרי שהישראל הרחיק ממנו עד שיוכל לפתוח ולסתום טרם בואו אליו ויש רוצים לפרש או שהודיעהו כפשוטו דהואיל והודיעו שהוא מפליג שוב לא מרתת נכרי וכמ"ש רבינו באם אמר לנכרי שמור לי ייני או אם אמר לו ואני אבא אחריך וזה אינו דאף אם הודיעו שהוא מפליג מ"מ מרתת הנכרי דלמא יזכור יינו ויחזור כמ"ש רבינו בסמוך גבי מרחץ וכמ"ש בדרישה · ואת"ל א"כ מ"ש מדאמר לנכרי שמור לי ממי דאינו מרתת י"ל כמ"ש דשאני התם דאמר שמור לי ייני שהוא נכר שם לו יין וליוה לו לשמרו או הוא סובר שהוא בטוח עליו ביותר משא"כ בהודיעו שהוא מפליג שסובר הנכרי דלמא שכח ביתו וכאשר יזכור יחזור וגם אין להקשות מ"ש זה מדאמר לנכרי ואני אבא אחריך דלא מרתת שיבא דרך עקלתון אמאי נימא שיזכור יינו ויבא דרך עקלתון י"ל דלמה נימא שיבא דרך עקלתון אם יזכור ביתו ימהר לבא בדרך זה שהלך הנכרי והואיל ואין הנכרי רואהו הולך אחריו הוא מכסן דכי אמרינן שהנכרי ירא שיבא דרך עקלתון כשלא אמר לו שיבא אחריו או סובר הנכרי דלמא יש לו שום צורך לילך בדרך עקלתון ויבא מפתאום אבל כי אמר לו ואני אבא אחריך כבר גילה לו בזה שאין לו שום צורך לילך בדרך עקלתון א"כ יסבור הנכרי אם יזכור ביתו ימהר לבא בזה הדרך וכמ"ש משא"כ כאן בהודיעו שהוא מפליג שהנכרי מרתת כמ"ש אם לא שנאמר שהודיעו שהוא מפליג ר"ל שהולך לעסק שאם יחזור יפסיד יותר במודעו מדמי היין או אפשר לומר שהנכרי לא מרתת וכן משמע קצת הלשון שכתב רבינו בסמוך אבל אם אמר לו להפליג כו' דמשמע שר"ל דוקא באמר לו : (י) כתב הרשב"א כו' כדי שיוכל להסיר מגופת החבית כו' פי' פקק של עץ וכיוצא בו א"צ שיעור אלא כדי הסרה וחזרה דמגופת עץ אינו מתקלקל בהסרתו משא"כ במגופה של סיד וטיט שצריך לעשות חדשה שהרי נשבר כשפותחין אותו וכמ"ש רש"י בפרישה והביאו ב"י (בסימן ק"ל עכ"ם) לכך צריך שיעור כדי סתימה ונגיבה : (יא) ואם היא של סיד ויש שיעור כדי שיפתחנה כולה דוקא כולה אבל כמה שנקב שיעור שיעשה בה נקב או יפתחנה קצתה לא נאסר שהוא ניכר סתימת הנקב או המקצת אף לאחר ניגוב : (יב) אפי' יש בו שיעור כדי שיקוב

חור

דרישה

הוצרך לחלק דלא אמרינן מדכר לאמרא ואתי אלא במפליג בדברים שאפשר לעשותו כאן כו' וקשה לי לדעת רבינו שאינו מחלק בזה מאי פירך בקושיות הרשב"א שבמתניתין קשיא אורבא וגם רבי' כתב בהדיא מתני' דאם הודיעו שהפליג אסור כמ"ש בסמוך בשם רבי' וע"ק מה שפתח רבי' לעיל בתרתי וסיים בחדא שהרי כתב בר"א שיש שם דרך עקלתון שיכול לבא עליו פתאום שלא יראנו וכן כשהלך לב"ה הלך בדרך עקלתון כו וסיים בחדא מהתרתי וכתב אבל אם ראה שהלך ליכנס לב"ה כו' הו"ל נמי או שאין שם דרך עקלתון שיכול לבא עליו פתאום ונלע"ד דלק"מ אמר שנעיין בדברי רבינו שכתב אלת בבי השנויים במשנתינו דף ס"ע ע"א רק שבמה שסיים במשנה פתח רבי'. והנה נציע לפניו לשון המשנה נכרי שהיה מעביר עם ישראל כדי יין ממקום למקום אם היה בחזקת המשתמר מותר אם הודיעו שהוא מפליג כדי שישתום (פירוש שיקוב נקב במגופת החבית עכ"ה) ויסתום ויגוב רשב"ג אומר כדי שיפתח את החבית ויגוף ותיגוב . המניח יינו בקרון או בספינה והלך לו בקפנדריא (פי' דרך קצרה עכ"ה) ונכנס למדינה (פירוש לעיר) ורחץ מותר אם הודיעו שהוא מפליג כו' כדי שיפתח ויגוף ותיגוב כו'. המניח נכרי בחנות אע"פ שיצא ונכנס מותר ואם הודיעו שהוא מפליג כדי שיפתח ויגוף ותיגוב כו'. והנה רבינו סידר לפנינו ג"כ בריש זה הסימן ג' דינים הללו וכמאי דסיים שם במשנה דאם פתח ואח"כ כתב שלך התורם אינו בכל ענין ופתח ג"כ במה שהוא סיים וכתב בר"א שיש שם דרך עקלתון כו' והו קמי אמה שסיים בדין הג' שאם היה הנכרי מעביר לו חבית ממקום למקום כו' שהיין מותר היינו דוקא כשיש שם דרך עקלתון שירא הנכרי ליגע ביין מטעם שאומר שכשם שאני הלכתי בדרך זה ובאתי כאן גם הוא הלך בדרך אחרת ויבא אלי פתאום ואח"כ כתב גם היתר של דין שני שאם הניח יין בספינה או בקרון עם הנכרי והלך לבית המרחץ דמותר היינו דוקא כשהלך דרך עקלתון כו' ר"ל אין חילוק בין שהודיעו שהוא מפליג לילך לבית המרחץ או לא הודיעו אלא הכל תלוי בזה שאין לך היתר אלא כשהלך דרך עקלתון בענין שלא ידע הנכרי שהלך שאז לא יגע ביין שהוא ירא שמא לא הלך והוא אחורי ביתו ועתה יבא שהרי לא יכול לראות דרך עקלתון אם הפליג מביתו או לא הפליג ואע"פ ששהה שהיה רבה לא אמרינן דאמר הרואה הנכרי ששהה זמן רב יודע שהלך לו ואינו עומד אחורי ביתו וינסך לפי שעה דאפ"ה מרתת בכל פעם לומר שמא עתה כבר חזר והוא אחורי בית ומ"ש רבינו אבל אם ראה כו' ר"ל שהלך לפניו דרך הישר והרי הוא רואה שהפליג מביתו שיעור שיכול לסתום ולגוב אסור והיינו דכתב ויודע שלא ימהר לבא ור"ל מכח שראהו שהפליג מביתו יודע שלא ימהר לבא וינסך מיד דודאי יגוב קודם שיבא דאבי אף כי יש דרך עקלתון לא מירתת אבל אינו ר"ל מכח שראה שנכנס לבית המרחץ יודע שירחץ עצמו שם ולא ימהר לבא שהרי כתב רבינו לקמן מדברי הרשב"א שאפילו לבית המרחץ הוא מרתת שמא עתה יזכור יינו ויבא אליו ודמי הכל תולה בראייתו שהפליג ולהכי לקמן דמיירי שלא ראה שהלך אף ע"פ שהודיעו שדעתו לילך לבית המרחץ מ"מ מרתת שמא יזכור יינו ולא ילך כלל ולהכי מותר · ומרחץ דנקט רבי' כאן לאו דוקא וה"ה אם ראהו שהלך לשוק למכור או לקנות כמו אם ראוהו שהולך דרך ישרה וזו המחלוקה שייך דוקא במניח יינו בספינתו או בקרונו והלך מאתו · אבל אין שייך במעביר יינו ממקום למקום שהרי שם אין הישראל הלך ומתרחק מהנכרי המעביר אלא הנכרי המעביר הוא מתרחק עם יינו ממקום וכ' ששניהם היו עומדים שם למקום אמר שהולך שם היין לכך הוצרך לכתוב לעיל

ברישא

כדי שיעור שינקוב חור בחבית או במגופה ויסתמנו מותר דלא חיישינן לפתיחת הנקב (יג) וגם לא חיישינן לזיוף החותם אבל (יד) לפי מה שפסק ר"ת דסגי בחותם אחד וסתימת החבית הוי כחותם אפי' הודיע שמפליג מותר כיון שהוא סתום (טו) וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל ומ"מ עתה נוהגין להצריך שני חותמות ואין להקל כתב הרשב"א הא דשרי בשיש דרך עקלתון דוקא כשהנכרי לבדו אבל אם אחד או שנים עמו אסור שאיפשר לאחד מהם לשמור דרך עקלתון והאחד ליגע (טז) כתב הראב"ד דלא שרינן בחביות פתוחות לגמרי אלא בספינה או בחנות שאין לו רשות ליגע בחבית עצמו אבל במעביר חבית ממקום למקום לא לפי שאפשר לו לפשוט ידו וליגע בתוכה אם היא מלאה הלכך אם היא מלאה אסורה (יז) אפילו לא הניחו כלל (יח) ואם היא חסרה אם העלים עיניו אסור חיישינן שמא הורידה מעל כתפו ונגע בה ומשתמיט לומר הורדתי (לנוח) מעט (יט) ור"י פירש אפילו פתוחות לגמרי

הקלר בידיעו ואם של טיט היא או של סיד וכו' ומ"ש וגם לא חיישי' לזיוף החותם כלומר לא חיישינן שמא זייף והסיר כל המגופה וחזר ועשה מגופה חדשה שהרי לא שהה כשיעור הזה וסתימת החבית במגופה קרי לה חותם כך פי' ב"י ותימה דאין לשון זה מתוקן לומר דלא חיישינן שיזייף כל החותם דהיינו שיפתח כל המגופה שהרי הודיעו שהוא מפליג פחות משיעור הזה דכיון דבפחות משיעור הזה אי אפשר כלל שיזייף כל החותם לא היה לו לומר לישנא דלא חיישינן לזיוף החותם אלא היה לו לומר וגם לא אפשר שיהא מזייף כל החותם ותו קשה טובא דלשון זה הוא מלשון הרשב"א שהיה כתוב בת"ה הקצר שכיב רבינו ובסימן ק"ל יתבאר בסייעתא דשמיא דלהרשב"א צריך ב' חותמות זולת סתימת המגופה דאין המגופה הוי חותם להרשב"א וכאן אמר על סתימת המגופה וגם לא חיישינן לזיוף החותם אלמא דקרי לה לסתימת המגופה חותם ותו קשה דלפי פי' ב"י לאיזה צורך כתב אח"כ אבל לפי מה שפסק ר"ת דסגי בחותם אחד וסתימת החבית הוי כחותם וכו' הלא אף להרשב"א קאמר תחלה דסתימת חבית הוי כחותם ולכן נראה לפע"ד דלפי דהרשב"א כתב לשם בית ה' ריש שער ד' דאם סתמו וחתמו בחותם בתוך חותם מפקידין אצל הנכרי יין אעפ"י שהיכא ניסוך עליהם אין טורחין לזייף ב' חותמות והשתא קאמר הרשב"א דאם היה מגופה של סיד ולא שהה אלא כדי שיעור שינקב חור במגופה אי נמי היתה מגופת פקק של עץ בעלמא והיה חתום בחת"ח ושהה כדי שיעור שיזייף הב' חותמות לא אסרינן ליה דלא חיישינן לא לנקיבת חור במגופה אף שהוא של סיד וגם לא חיישינן לזיוף החותם דהיינו זיוף חב"ת על פקק של עץ אא"כ הודיעו שהוא מפליג כדי שיעור שיוכל להסיר סתימת הסיד כולו ויחזור ויסתמנו ויתנגב כשאין עליו ב' חותמות וה"א סוף (דף ס"ט) דקי"ל כותיה דרשב"ג דלא חיישינן לשיתומא פי' לנקיבת חור במגופה והלכתא כותיה דר"א דלא חייש לזיופא דחותם וא"כ להרשב"א דמצריך ב' חותמות לא חיישינן לזיופא דב' חותמות והדר קאמר רבינו דכך הוא להרשב"א אבל לפי מה שפסק ר"ת דסגי בחותם אח' וסתימת החבית הוי נמי כחותם א' אפי' הודיעו שהוא מפליג מותר דכיון שהוא סתום בטיט או בסיד סתימת מגופה חשוב כחותם ולא חיישינן לזיופא דחותם ולפ"ז נראה דהכי פירושא בהא דקאמר תלמודא דקי"ל כרשב"ג דלא חייש לשיתומא פירוש לנקיבת חור במגופה והילכתא כותיה דר"א דלא חייש לזיופא דחותם אחד וא"כ ממילא לית הילכתא כרשב"ג במאי דאוסר בהפליג כדי שיעור שיוכל להסיר סתימת הסיד כולו ויחזור ויסתמנה דכיון שסתימ' זו חשיב כחותם לא חיישינן לזיופא דחותם · ודו"ק :

ורבינו שכתב אבל אם אמר ליה להפליג פחות מזה השיעור נראה שהוא כדעת הרא"ש ז"ל : ומ"ש דלא חיישינן לפתיחת הנקב וגם לא חיישינן לזיוף החותם פירושו דלא חיישינן שמא יקוב נקב במגופה ויחזור ויסתמנו אע"פ שיודע שיפליג הישראל יותר משיעור זה משום דקי"ל כרשב"ג דלא חייש להכי מפני שמקום הסתימה ניכר וגם לא חיישינן שיזייף כל החותם כלומר שיפתח כל המגופה שהרי הודיעו שהוא מפליג פחות מכדי שיפתח ויגוב ותיגוב : ומ"ש אבל לפי מה שפסק ר"ת דסגי כחותם אחד וסתימת חבית הוי כחותם אפי' מודיעו שהוא מפליג מותר כיון שהוא סתו' פי' שר"ת סובר שמפקידין יין ביד נכרי בחותם אחד כמ"ש בסימן ק"ל והא פשיטא דסתימת חבית הויא סימן א' א"כ אפילו הודיעו שהוא מפליג מותר כיון שהוא סתום ולפ"ז מתני' דקתני אם הודיעו שהוא מפליג כדי שישתום וכו' רשב"ג אומר כדי שיפתח וכו' כרבנן דפליגי אדר' אליעזר בפא"מ (לא ·) ואסרי בחותם א' אבל לר"א אפי' הודיעו שהוא מפליג כמה מותר והכי משמע בגמ' בפרק השוכר דקאמר וכי מאחר דקי"ל כוותי' דרשב"ג דלא חייש לשיתומא והלכת' כוותיה דר"א דלא חייש לזיופא האידנא מ"ט לא מותבי' חמרא בי נכרי' א משום סיבא ופירש"י והשתא דקבעינן הלכתא כרשב"ג דלא חייש לשתומה · לנקיבות חור שהוא בלא טורח משום דמינכר ולפתיחת חבית כולה דחייש לה רשב"ג לא קי"ל כותיה דהאי זיופא דטירחא הוא ואנן קבעינן באין מעמידין הלכה כר"א דלא חייש לזיופא דחותם א' · משום סיבא · נקב דק מאד שהוא במגופת החבית להיות ריח היין יוצא ויש לחוש שמא יקדח שם במקלת ויטעום מן היין : **ומ"ש** וכן יראה מדברי א"א ז"ל כפא"מ נראה שהוא נוטה לדעת ר"ת ואפ"ה כתב שם וישראל קדושים הם ונהגו בשני חותמות : ודברי ר"ת והחולקים עליו יתבארו בסימן ק"ל בס"ד וגם יתבאר דלית הלכתא כר"ת (ג) : כתב הרשב"א הא דשרי דרך עקלתון דוקא כשהנכרי לבדו וכו' בת"ה ודברי טעם הם : כתוב בסמ"ג אמרינן בירושלמי מעשה שהפליגו בקרעת של בית רבי הטעונות יין ארבעה מילין בין טבריא לצפורי והתיר את היין מפני שיש בדרך כוזין ועבדין וסוכרי' שהם ב"א ויראים ליגע ביין עד כאן לשונו : כתב הראב"ד דלא שרינן בחביות פתוחות לגמרי אלא בספינה או בחנות כו' סברא זו כתבה הרא"ש והר"ן בפרק השוכר וכמ"ש רבינו ומשתמיט לומר הורדתי מעט חסר תיבת לנוח וכך צ"ל לכתוב ומשתמיט לומר הורדתי לנוח מעט : ומ"ש ור"י פירש אפי' פתוחה לגמרי מותר סברא זו כתבה שם הרא"ש שלא בשם ר"י אלא בסתם וכ"ל דלא שרי אלא בחסרה אבל לא במליאה כדאמר בפ' ר' ישמעאל נכרי דדרי כובא וישראל אזיל בתריה מליא אסור דילמא נגע

ומ"ש אבל לפי מה שפסק ר"ת וכו' אע"ג דרבינו כתב לעיל בסי' קי"ח ס"ג דמסקנת הרא"ש כר"ת לחלק בין שולח למפקיד דלא כר"ת אין זה אלא שאין להקל כר"ת להתיר בשולח בחותם א' אלא צריך ב' חותמות אבל גם הרא"ש מסכים לר"ת דבמפקיד אף ביין סגי בחותם אחד והכי משמע מדבריו פרק א"מ (דף כ"ו ·) שכתב במסקנתו דחותם אחד בלבד שרי להפקיד ביד נכרי לר' אליעזר דהלכה כמותו וישראל קדושים הם ונהגו בשני חותמות עכ"ל ולכן כתב גם רבינו וכן יראה מדברי הר"ש ומ"מ עתה נוהגים להצריך ב' חותמות ואין להקל מיהו דוקא לכתחלה קאמר דאין להקל אבל דיעבד נוהגים להקל ולהתיר אם לא היה שם אלא חותם אחד וכדפרישי' בסי' קי"ח ועוד יתבאר בסי' ק"ל קל"א וכתב ב"י דלר"ת מתניתין דתנא בהודיעו שהוא מפליג דאסור אם שהה בכדי שיוכל להסיר המגופה ולתקן חדשה אלמא דחיישינן לזיוף בחותם אחד אתיא כרבנן דר"א בפרק א"מ דאסרי בחותם אחד אבל לר"א אף בהודיעו שהוא מפליג כמה מותר וה"א להדיא בגמרא סוף (דף ס"ט) האידנא דלא מותבינן חביות סתומות ביד נכרים משום שייכא פי' נקב קטן במגופת חבית שעושין כדי שיצא ריח היין ויש לחוש שיקדח לשם במקלתא ויטעים מן היין : **כתב** הרשב"א הא דשרי וכו' אבל אם אחד או שנים עמו וכולי לכאורה נראה דה"ק ל"מ אחד אלא אפילו שנים ולא אמרינן דשנים חשיבי רבים ומירתת מינייהו כההיא דבין הגיתות דבסמוך ולפי זה אם היו שלשה עמו דחשיבי רבים שרי ומכ"ש יותר משלשה · אבל לפעד"נ דלאו דוקא שנים עמו קאמר הרשב"א אלא אפילו עשרה או יותר נמי אסור ולא דמי להאוה דבין הגיתות דהתם ודאי הני נכרים שהניח אצל הנכרים מרתתי מנכרים אחרים עוברי דרכים לפי שאינן מהן אבל הני נכרים שהניח אצל היין עלה אחת להם ולא מירתתי מהדדי אפילו הם רבים עשרה או יותר וכ"כ בש"ע אבל אם הם שנים או יותר אסור וכו' והכי נקטינן : כתב הראב"ד דלא שרינן בחביות פתוחות וכו' נראה דה"פ הך מתני' דנכרי שהיה מעביר וכו' ודאי איירי בחביות פתוחות דומיא דברייתא דהיו חמריו ופועליו טעונין טהרות וכו' דמייתי עלה בגמרא וכדכתב הרא"ש בארוכות אלא מיהו יש לחלק בהני תלתא בבי דמתני' דבקרון וספינה וכן בחנות נכרי בחנות לא חיישינן דילמא נגע ביין אפי' הן פתוחות לגמרי כיון שאין לו רשות ליגע בחבית עצמו אבל במעביר חבית ממקום למקום לא וכו' וא"כ צריך לפרש דהך בבא דנכרי המעביר חביות דשרי בלא הודיעו שהוא מפליג לא שרינן לה אלא בסתומה דאם היה פתוחה לגמרי אפי' הוא חסרה אסור אפי' אם העלים עיניו בלבד כ"ש כשהפליג אע"ג שלא הודיעו שהפליג · ור"י פי' דהמעביר חבית ממקום למקום נמי איירי אפי' פתוח לגמרי ולא קשיא הלא בקל יכול ליגע בה והיה לנו לחוש דילמא נגע די"ל דכיון שיודע הנכרי שיפסיד הישראל יינו אם יגע בו מירתת נכרי וכל היכא דסבר נכרי דילמא חזי ליה ישראל לא נגע ואין לו פנאי לנסך דכל שעתא ושעתא אמר השתא אתי ישראל וחזי לי וכדכתב הרא"ש לשם להדיא הך טעמא והרמב"ן הכריע וכו' נראה דהרמב"ן ס"ל דאין לחלק בהני בבי דמתני' דפשיטא דכולה בפתוחות קמיירי אלא דובי מעביר חביות וכו' מיירי בסתומות בפקק של עץ דה"ל כאילו היה פתוח כיון שיוכל לפתוח ולהחזירו בלא זיוף כלל אלא דמ"מ ירא הוא לסלק הפקק כשלא הודיעו שהוא מפליג אבל בספינה וחנות מודה הרמב"ן דמיירי בפתוח לגמרי דבהא כולהו שוין הראב"ד ור"י ורמב"ן דכיון דאין לו רשות ליגע בחבית עצמו לא חיישינן דמנסך אפילו אין שם סתימת פקק של עץ כל עיקר : ומ"ש הראב"ד אבל במעביר וכו' נראה דה"ק דבמעביר אם היא מלאה פשיטא דאסורה דהא אפי' ישראל אזיל בתריה דנכרי דדרי כובא מליא אסור כדלעיל בסימן קכ"ה סעיף י' כל שכן הכא דהניח את הנכרי לבדו דאסורה כשהיא מליאה אלא דאפילו היא חסרה נמי הא ודאי דבהעלים עיניו בלבד אסורה כ"ש הכא דהניח את הנכרי לבדו אבל היין דעד כאן

דרכי משה

ע"ב פרק רבי ישמעאל ואם יש חלון או סדק בכותל או אילן או אשפה בחוץ שיכול לראות משם היין כפתח פתוח דמי ושרי וכ"ה בסמ"ג : (ג) גם לעיל סי' קי"ח כתבתי כיצד נוהגין : וצ"ל

דרישה

צריך דמילתא דקיימו במעביר חבית דלב היתר ואיסור שלו תלוי אם יש דרך עקלתון שיוכל לבא עליו פתאום ממקום שהניחו שם הנכרי או אם אין שם דרך עקלתון וכמ"ש · ובמ"מ יינו בספינה או בקרון הוא אדרבא איפכא שהנכרי הוא שם במקומו עם היין והישראל מרחיק עצמו ממנו לכך תלה לד ההיתר והאיסור באם יכול הנכרי לראות אם הישראל הפליג ממנו כיינו כשאין דרך עקלתון שהוא רואה אותו הולך בדרך לפניו ויוכל לראות אם הפליג שיעור שאף שעתה יזכור יינו ויחזור לבא לכאן יש שיעור בהפלגתו כדי שיפתח ויסתום ויגוב אי לא לבל אם הישראל הלך דרך עקלתון מותר בכל ענין שהרי הנכרי מרתת דלמא לא הפליג והלך כלל אלא עדיין הוא אחורי ביתו וה"ל · או שאמר לנכרי שהניח בחנותו שמור לי דאז בטח בו וכמ"ש בפרישה · או שאמר לנכרי המעביר חביותיו לך ואני אבא אחריך או אף אם יש דרך עקלתון אין הנכרי מרתת שיבא עליו פתאום שהרי אמר לו שאינו רוצה להלך דרך עקלתון אלא הדרך שהוא הלך והרי הוא יכול לראות שעדיין אינו קרוב אצלו שיעור שיוכל לפתוח ולסתום · או שהודיעו שהוא מפליג האי נמי קאי אנכרי המעביר חבית ממקום למקום שאף שיש שם דרך עקלתון וגם לא דיבר לו כלום אם יבא אחריו או לא מ"מ אם הוא רואה שהוא מפליג ר"ל שהוא רואה אותו הולך אחריו והוא עדיין רחוק ממנו שיעור פתיחה וסתימה אזי אפי' הם סתומות מ"מ אסור שהרי יכול לזייף ואינו מרתת שהרי רואה שהוא רחוק ממנו וכו' כ"ל ברור שכן דעת רבינו בפי' המשנה שאף שהמשנה סתמה וכתב בשלפתן ואם הודיעו שהוא מפליג כדי שיפתח ויסתום ויגוב מ"מ עלינו לפרש כל חד וחד לפי הענין [illegible] שהרי לפירוש זה אין הדבר תלוי בהודעתו לנכרי שהרי אף אם הודיעו שהוא מפליג כיון מרתת במה עתה יזכור יינו והכל תלוי בראייתו שהוא מפליג ועוד דא"כ למה קתני במשנה שנכנס לבית המרחץ אלא אין תלוי כלום במרחץ אלא הכל תלוי בראייתו שהוא מפליג לכך כתב הרשב"א חלוק אחר שאם הודיעו שהוא מפליג למקום שאינו יכול לעשות כאן כגון הליכתו לבית המרחץ אזי הוא אסור שאז הנכרי אינו מרתת בין שראה שהפליג והלך שם או לא ראה ואם יכול לעשות אותו הדבר ג"כ כאן כגון תפלה ושביתת שבת או דוקא יש חילוק בין אם יש דרך עקלתון או לא ולפ"ז אתי שפיר מה שתלה המשנה הדין בהודיעו שהוא מפליג ור"ל שהודיעו שהוא הולך למקום שודאי יפליג ולא יחזור ויבא מיד דהיינו שהולך לדבר שאינו יכול לעשותו כאן אלא שרבינו נראה לו דוחק פי' זה שאף שהודיעו שהוא רוצה לילך למקום שאין לעשותו כאן

פרישה

חור בחבית פי' של חרס וכמ"ש בסמוך הטעם : (יג) וגם לא חיישינן לזיוף החותם כלומר שיפתח כל המגופה שהרי הודיעו שהוא מפליג פחות מכדי שיפתח ויסתום ויגנב : (יד) ולפי מ"ש ר"ת פי' אפי' הודיעו שיפליג זמן רב לא חיישינן שיסיר המגופה כו' שהרי ס"ל כאותו תנא שרי בחותם א' וכשהוא סתום וכו חותמו ומ"ש עד הנה כתב אליבא אותו דס"ל דבעינן ב' חותמות ב"י ע"ש . (טו) וכן יראה מדברי הרא"ש ז"ל אע"ג דלעיל סימן קי"ח כתב רבינו בשמו דהשולח יין לחבירו עם נכרי צריך ב' חותמות שאני הך דהכא דהוי דומיא דמפקיד דהתם שהרי יחזור ויראה חותמו : (טז) כתב הראב"ד דלא שרינן בחביות פתוחות לגמרי כו' הלכך אם היא מליאה אסורה כו' נ"ל דלא מיירי כאן בהולך על גבו דהא בס"ס קכ"ה כתב הרמב"ן בשם הראב"ד דאפי' מליאה שרי : (יז) אפילו לא הניחו כלל פי' לא העלים הישראל עיניו ממנו כשיעור שיוכל לכניסה : (יח) ואם היא חסרה כו' עד ומשתמיט לומר הורדתיה לנוח מעט כן גרס בית יוסף : (יט) ור"י פי' אפי' פתוחה לגמרי מותר פי' והיא חסרה (אף שהעלים עיניו ממנו עכ"ס) אבל מליאה

חדושי הגהות

קכט א משום שייכא כ"ה בגמרא וע"ש בתוספות :

לגמרי מותר (כ) [ב] והרמב"ן הכריע דודאי בפתוחה לגמרי אין להתיר כיון שהיא על כתפו ובקל יכול ליגע בה חיישינן דילמא נגע ולא ירא כלל דמשתמיט למימר להחזיק בחבית כיונתי שלא תפול אלא מיירי בסתומות בפקק של עץ וכיוצא בזה שדרך להעביר חביות [ג] דאע"פ שיכול לסלקה וליגע בו בלא זיוף כלל ירא וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל (כא) [ד] וכתב הרשב"א אפילו הודיעו שהוא מפליג אם החבית פקוקה והוא בזמן שיש הרבה עוברי דרכים כגון בין הגתות מותר שהוא ירא מעוברי דרכים וכ"כ רשב"ם בשם רש"י הא דאסרינן בהודיעו שהוא מפליג דוקא במקום שיש לחוש שמא גנב ושתה ונתן מים במקומו או החליף טוב ברע אבל במקום שאין לחוש שמא גנב ממנו (כב) כגון שרבים עוברים שם אפילו הן נכרים לא חיישינן. (כג) המוסר מפתח חנותו לנכרי היין שבו מותר אפי' הודיעו שהוא מפליג שלא מסר לו אלא שמירת מפתח והוא ירא ליכנס בו (כד) ומכאן התיר ר"ת לישראל שהלך לעיר אחרת לשבות

נגע וכתבו רבינו בסימן קכ"ה : **ומ"ש** בשם הרמב"ן כתבוהו גם הרא"ש והר"ן ז"ל : (ועיין בתשובה שכתב סקכ"ח) ומ"ש שכן הוא מסקנת הרא"ש ז"ל אינו מוכרח שיותר היה נראה לומר שהוא סובר כסברת ר"י שהביא רבינו שכתבה סתם אבל רבינו סובר דמדהביא סברת הרמב"ן אחריה וגם שאחר שהביא דברי הראב"ד כתב שאין נראה להרמב"ן ועוד שהביא ירושלמי שמסייע להרמב"ן משמע דכוותיה ס"ל · והרשב"א הסכים לדברי הרמב"ן ומיהו כתב דה"מ בזמן שאינה חסרה כ"כ שאם הרכינה בעודה על כתיפו יכול ליגע ביין אבל אם היא חסרה כ"כ שאין יכול ליגע ביין אא"כ הורידה מכתפו לא חיישינן דמירתתי והכי איתא בירושלמי א"ר שמואל מעשה בנכרי אחד שהיה מעביר עם ישראל כדי יין ממקום למקום אתא עובדא קומי רבי אבהו ואמר אמרי בפתוחות הוה עובדא א"ר זריקא לא סוף דבר מלאות אלא אפילו חסרות דטריף ונגע בידיה וחזר פי' שטרף היין בכתפו עד שהרכין החבית ונגע היין בידו אלמא כל היכא דיכול להרכין בעודה על כתפו וליגע חוששין אבל להורידו מכתפו לא חיישינן דמירתת :

וכתב הרשב"א אפי' הודיעו שהוא מפליג אם החבית פקוקה והוא בזמן שיש הרבה עוברי דרכי' וכו' בת"ה ולמד כן מדגרסי' בפא"ת (לא ·) ת"ר בראשונה היה אומר יין של עין כושי אסור וכו' ורמינהו השולח חבית של יין ביד נכרי ושל ציר ומורייס ביד נכרי אם מכיר חותמו וסתמו מותר ואסיקנא אלא א"ר ירמיה בין הגתות שנינו כיון דכ"ע אסכי מרתת אמר השתא חזו לי ומפסדו לי : **וכ"כ** רשב"ם בשם רש"י הא דאסרינן בהודיעו שהוא מפליג דוקא במקום שיש לחוש שמא גנב וכו' וכ"כ התוס' בפרק השוכר גבי הא דקאמר מ"ט לא מותבי' תמרא בי כנרי משום שיבי וכתבו עוד שם ולא חיישי' שמא יגע כיון שהנכרי' בזמן הזה אינם בני ניסוך כך פי' רשב"ם ומיהו נראה דהיינו דוקא בחביות ובדרדורים שאין להם רק פתח קטן למעלה אבל גיגית או קנקן וכום שיש בו יין ופתחו רחבה דקל הוא ליגע בהם ורגילות ליגע בהם דרך מתעסק לא (ד) עכ"ל : **כתב** הרשב"א (סימן תרס"ח) שאלה נכרי שהיה מוליך נאדות של יין חב"ח והיה בעיכם כלי אחד של עץ והיה פיו סתום ומהודק ע"י פקק של עץ וחזוקה יפה והנכרי יודע בו והיה הישראל הולך עמו וחלה בדרך ואומר לנכרי הכנס לעיר עד שארפא מה יהיה ממני לך אתה לבדך היין חתום הוא הכניסהו בבית פלוני ואם מחוזק אלך לאחר מה דין הכלי ההוא שאין בו חב"ח מי אמרינן דהנכרי מתירא שמא יבא הישראל אחריו כיון שא"ל עד שארפא מה יהיה ממני או נאמר כיון שהדרך ישרה אין הנכרי מתירא שאם יבא הישראל היה רואה אותו או נאמר בהפך כיון שהדרך ישרה מפחד שמא יראהו הישראל מרחוק תשובה כל שאין בו חב"ח והודיעו שהוא מפליג ה"ז אסור ואין הפרש בין שהדרך ישרה לשאינה ישרה דתנן המניח נכרי בחנותו וכו' ואם הודיעו שהוא מפליג וכו' המניח יינו בקרון או בספינה וכו' ואמרינן צריכא דאי תנא נכרי בחנותו וכו' אלמא בין הכי ובין הכי כל שהודיעו שהוא מפליג אסורה ואם לא הודיעו מותר: **המוסר** מפתח חנותו לנכרי היין שבו מותר בפרק השוכר (ע :) ההיא מסוביתא פי' מוכרת יין דמסרה איקלידא לנכרי א"ר יצחק א"ר אלעזר עובדא היה בי מדרשא ואמרו לא מסרה לה אלא שמירת מפתח בלבד ופירש"י שמירת מפתח ולא סמכא דעתה ליכנס ונתפרש לה רבינו אפילו הודיעו שהוא מפליג משום דאל"כ למה לכו לתיתוי מטעם דשלא מסר לה אלא שמירת מפתח תיפוק ליה דאפי' הניחה בתוך החנות מותר כיון שלא הודיעה שהיא מפלגת וכתב הר"ן שכן נראה מדברי רבותינו הצרפתים וכתב דהכא כיון שהאמינו והפקידו אצלו וא"ל שמור ה"ל כהודיעו שהוא מפליג דאמר כיון דמהימנא לישראל לא אתי לעיוני בי הלכך אי לאו משום דלא מסר לה אלא שמירת מפתח הוה אסרינן ומשמע לי מפשטא דשמעתא ומדברי הפוסקים דאפילו במסר לה המפתח סתם אמרינן לא מסר לה אלא שמירת המפתח · אבל מדברי הרמב"ם נראה שהוא מפרש דדוקא בדפריש ואמר שאיני מוסר לך אלא שמירת המפתח בלבד שכתב בפי"ג הלוקח בית או ששכר בית בחצר הנכרי ומלאהו יין וכו' יצא ולא סגר המפתח או שסגר והניח המפתח ביד הנכרי הרי היין אסור בשתיה שמא נכנס הנכרי ונסך שהרי אין הישראלים שם א"ל שמור מפתח זה עד שאבא היין מותר שלא מסר לו שמירת הבית אלא שמירת המפתח ע"כ : **ודע** שמפני שהרמב"ם כתב דין זה דלא מסר לה אלא שמירת המפתח אצל לוקח או שוכר בית בחצר הנכרי השיגו הראב"ד ואמר שלא אמרו כך אלא כשהיין והבית של ישראל אבל כשהבית של נכרי וישראל דר בחצר אחרת אפילו לא הפקיד לו את המפתח אלא שהניחה בדלת היין אסור משום שיש לו שייכות בבית ע"כ : **ומ"ש** ומכאן התיר ר"ת לישראל שהלך לעיר אחרת לשבות

כאן לא שרינן בכובא חסרה אלא בדישראל אזיל בתריה אבל הכא הניח את הנכרי לבדו ודאי דאסור אפי' היא חסרה · אך קשה לר"י דמתיר אפי' פתוח לגמרי מטעם דנכרי מירתת ואמר כל שעתא ושעתא חזי לי ומאי שנא מכובא דמליא דאסירא אפילו אזיל ישראל אבתריה וה"ר י' תירץ ואמר דלא התיר ר"י אלא בחבית חסירה ע"כ אבל לא משמע הכי מדברי הרא"ש וראיותיו שהביא אלא ודאי דר"י מתיר אפילו מליא ולא התיר אלא במעביר ממקום למקום היין דהוי בחזקת המשתמר דהיינו בהליכה דרך עקלתון שיוכל לבא עליו כתאום ולא יראהו הנכרי מקמי שיבא עליו דהשתא מירתת נכרי ואמר כל שעתא ושעתא חזי לי כדלעיל אבל בנושא כובא מליא אסור טפי אפי' אזיל ישראל בתריה דהא ודאי דלא מליא מינטר ליה כשהולך אחריו וכדכתב הרמב"ן ע"ש הראב"ד הביאו רבינו לעיל סוף סי' קכ"ה ואע"ג דרבינו כתב לשם דלהרא"ש אפילו הולך בלבדו נמי אסור במליא ופתוח איכא למימר דהרא"ש אזיל לטעמיה דכאן נמי אוסר בפתוח לגמרי וכהכרעת הרמב"ן וכדכתב רבינו דמסקנת הרא"ש כהרמב"ן אבל ר"י דמתיר הכא בפתוח לגמרי ס"ל לעיל גבי כובא כהראב"ד כדפרי' וז"ק :

ומ"ש וכתב הרשב"א אפי' הודיעו שהוא מפליג וכו' פי' הרשב"א הסכים לדברי הרמב"ן דבמעביר לא שרי אלא בסתומה בפקק של עץ ובלא הודיעו שהוא מפליג מירתת לפותחה וליטול הפקק וליגע ביין וס"ל דבדאיכא עוברי דרכים מירתת מפני עוברי דרכים אפילו הודיעו שהוא מפליג ומיהו דוקא בסתומה בפקק של עץ אבל אינה פקוקה לא מירתת דמשתמיט לומר להחזיק בחביות נתכוונתי . ומ"ש וכ"כ רשב"ם בשם רש"י וכו' אע"ג הרשב"ם לא כתב דוקא כשהיא פקוקה אלא אפי' פתוחה לגמרי נמי שרי ואע"ג דבקל יכול ליגע לא חיישינן דילמא נגע משום חיבת ניסוך דחביב עליו כיון שהנכרים בזמן הזה אינם בני ניסוך כדכתבו התוספות להדיא בדף ע' בסוף דבור הארוך המתחיל מ"ט ולהרשב"א לא שרי בפתוחה לגמרי אפי' בנכרים בזמן הזה אפ"ה כתב רבי' וכ"כ רשב"ם בשם רש"י דבזה הם שוין דבדאיכא עוברי דרכים רבים אפילו הם נכרים אמרינן דמרתת מיניהו אלא דבזה הם חולקים דלהרשב"א דוקא בפקוקה דאף בנכרים בזמן הזה חיישינן דילמא נגע ביין לנסכו וכמ"ש ב"י בשם הרשב"א ריש סי' קכ"ח בדין ייחוד יין אצל נכרי בזמן הזה ולרשב"ם בשם רש"י אפילו פתוח לגמרי שרי בזמן הזה דלא חיישינן דילמא נגע ביין לשם חיבת ניסוך אם אין דעתו להרויח להחליף טוב ברע או יין במים · עוד כתבו התוספות לאחר שכתבו פירשב"ם וז"ל ומיהו נראה דהיינו דוקא בחביות או בדרדורים שאין להם רק פתח קטן מלמעלה אבל גיגית וקנקן וכום שיש בו יין ופתחו רחבה קל הוא ליגע בהם דרך מתעסק לא עכ"ל והיינו דוקא לפירוש רשב"ם דמתיר אפילו פתוח לגמרי בזמן הזה אם אינו נוגע ביין בדי להרויח איכא לחלק בין פתח קטן לפתח רחב אבל להרשב"א דלא שרי אפילו בזמן הזה אלא בפקוקה וסתומה בפקק של עץ וביוצא בו אין לחלק בין פתח קטן לרחב דכיון דפקוקה אין לחוש שמא נגע בו דרך מתעסק ופשוט הוא ואיכא לתמוה בש"ע דכתב כאן סעיף ששי כדברי הרשב"א דלא שרי אלא בפקוקה והיינו אפי' בזמן הזה כדפרישי' לדעת הרשב"א ובהגהת ש"ע לא כתב כנגד זה שום מחלוקת ובסימן קכ"ח ס"ד הביא בהגהת ש"ע לחלק בין פתח קטן לפתח רחב אלמא דס"ל כרשב"ם להתיר בזמן הזה אפי' בפתוח לגמרי ולענ"ד עיקר כהרשב"א דבפתוח לגמרי אסור אפילו בפתח קטן ואפי' בזמן הזה כמו גבי ייחוד יין אצל נכרי וכמו שפסק הרב גופיה בהגהת ש"ע ריש סי' קכ"ח ע"ש : **המוסר** מפתח חנותו לנכרי וכו' בפ' השוכר (דף ע') ההיא מסוביתא (פי' מוכרת יין בחנות כמו סבאך מהול במים) דמסרה אקלידא לנכרית וקאמר תלמודא דהמרא שרי ופרש"י דתלינן לא סמכה דעתה

דרכי משה

(ד) ונ"ל דהולכה ס"ל כר"י דאפילו בפתוח לגמרי שרי או דמיירי שהיין בחנות או בספינה דשרי לכ"ע אף בפתוחות לגמרי ולכך מחלק בין נקב צר לרחב אבל לפי מאי דפסק לעיל

פרישה

מלוגא אסור כמ"ש לעיל סימן קכ"ה ב"י : (כ) והרמב"ן הכריע כו' עד אלא מיירי בסתומה בפקק של עץ יש לדקדק מנ"ל לרבינו לכתוב דברי הרמב"ן שהוא מכריע דלמא גם הראב"ד מודה [illegible] דרבינו דייק מטעמא דהראב"ד שכתב דחיישינן שמא הורידה מעל כתפה [illegible] לומר הורדתיה לנוח מעט ולפ"ז ה"ה אם היא סתומה בפקק של עץ נמי [illegible] ומשתמיט לומר הורדתיה לנוח ונפל הפקק מאליו והואיל ויכול להשתמט [illegible] : (כא) וכתב הרשב"א כו' עד שהוא ירא מעוברי דרכים וכ"כ הרשב"ם [illegible] דגם גרסת הספרים דגרסי וכתב הרשב"א מיושבת כמ"ש בדרישה : (וטוב לומר) בין הגיתות והיינו בזמן הבציר שדרכן להעביר חביות ממקום למקום ואז [illegible] הגתות עכ"ס) : (כב) כגון שרבים עוברים שם אפי' הן נכרים לא חיישינן שמא [illegible] בזמן הזה לאו בני ניסוך הם ודוקא בחביות שאין להם רק פתח קטן למעלה [illegible] או כום דיש לו פתח רחבה יש לחוש שמא נגע בהן דרך מתעסק כיון דבקל [illegible] התוס' מדברי רשב"ם והגה י"א דמ"ה מוכח דצריך לגרוס וכן כתב הרשב"ם [illegible] ב"י וכמ"ש שהרי גם הרשב"ם מיירי בנקב צר דהיינו כמו פקוקה שכתב [illegible] שם בדרישה מכאן איכא למידק אפכא : (כג) והמוסר מפתח חנותו [illegible] שהוא מפליג כו' אין להקשות לפי מ"ש לעיל דהודיעו שהוא מפליג ר"ל [illegible] עסק גדול שאם ישהה יפסיד יותר מדמי יינו אם כן לפ"ז למה מותר כאן [illegible] יעזור אף אם יוכור יינו ולא מרתת דבלאו פירושי נ"כ קשה קושיא זאת [illegible] שהפליג לדברים שא"ש לשעותן כאן קשיא נמי למה מותר כאן הא לא [illegible] הפירושים לק"מ דלעיל מיירי שהנכרי אצל היין ואין מעוסר אלא נגיעה [illegible] דליכא טעמא דמרתת אמרינן ודאי נגע ושתה ואסור אבל כאן שלא מסר [illegible] הלכך מרתת הוא ליכנס לחנות מאחר נכרים שיראוהו הולך לשם ויגידו [illegible] הוא בטוח שלא יעזור הישראל אפ"ה הוא מרתת : (כד) ומכאן התיר [illegible] לעיר אחרת לשבות שם כמועד ומיירי נמי שהודיעו שהפליג או דליכא דרך [illegible] משום (דאל"כ ל"ל הטעם שלא מסר לה אלא שמירת המפתח עכ"ה) והטעם [illegible] דהואיל ולא מסר לה אלא שמירת המפתח מרתת מאחר נכרים שיגידו לישראל

⁂

דרישה

כאן מסתבר כשיוכל יינו ודאי יעזור לכך פי' שמסגה ע"ד שכתבתי לעיל ודוק : [ב] והרמב"ן הכריע דודאי בפתוח לגמרי אין להתיר כו' כתב ב"י וז"ל הרשב"א הסכים לדברי הרמב"ן ומיהו כתב דה"מ בזמן שאינה חסרה כ"כ שאם הרכינה בעודו על כתפו יכול ליגע ביין אבל אם היא חסרה כ"כ שאין יכול ליגע ביין אא"כ הורידה מכתפו לא חיישינן דמרתתי והכי איתא בירושלמי כו' עכ"ל משמע מזה דגם הרמב"ן מיירי מזה ובזה היא מכריע בין הראב"ד ור"י דלר"י במחסרה בכל גווני מותר אפי' יכול ליגע בהרכנה ע"ג כתפו ולהראב"ד בכל ענין אסור אפילו צריך להורידה ולהרמב"ן בצריך ירידה מותר ובהרכנה אסור אא"כ נסתם בפקק וגם נסתם בפקק אפשר לומר דגם הראב"ד מודה ולפ"ז להראב"ד מתניתין דמתיר במעביר חבית אף שסתם לא מיירי אלא בסתומות ולר"י מיירי אפילו פתוחות לגמרי ולהרמב"ן מיירי בפתוחה ואינה סתומה סתומה ואינה סתומה והיינו שסתומה בפקק של עץ ויכול לסלקה בלא זיוף כו' ואין להקשות אי ס"ל להרמב"ן כהרשב"א למה תוקי לה בהכי ולא מוקי לה בפתוחה וחסירה כ"כ עד שאין יכול ליגע בה אפילו בהרכנה עד שצריך להורידה מעל כתפו ובזה לא חיישינן ומ"ה מותר · וי"ל דרמב"ן מסתבר לאוקמי שמעתא בסתם חבית ולא בחבית חסרה כ"כ אבל סתומות בפקק של עץ וכו' דרכו והכי מדייק וכתב שדרך להעביר חבית : [ג] דאע"פ שיכול לסלקה וליגע בו בלא זיוף כלל ירא יש להקשות הא לעיל סימן כתב רבינו בשם הרשב"א אם הם סתומות ואמר ליה להפליג אחות מכשיעור אפי' יש בו כדי שיחזור שיתקוב כו' מותר וא"כ מאי איריא כאן כשהולך עמו רק שהפליג פיתו דמותר אפילו בהפלגה נמי וא"ל דלעיל מיירי בסתומה מוכרחת ולהכי מותר וכאן מיירי בפקק של עץ דהא גם לעיל מיירי בפקק של עץ מדנקט ולהחזירה כמ"ש ב"י שם וגם א"ל גברא אגברא קא רמית דהסיא דלעיל רשב"א קאמר לה דהא גם בדין זה הסכים רשב"א לדברי רמב"ן כמ"ש ב"י בשמו וא"ל דיש חילוק בין פקק לפקק דלעיל מיירי בפקק סתום היטב ולהכי אם לא שהה כשיעור מותר וכאן מיירי בפקק שמונח על פי החבית ואינו סותם כלל ולהכי אם הפליג אסור דבקל יכול ליגע תדע לך שהרי הרמב"ן כתב שיכול ליגע בו בלא זיוף כלל ש"מ ויכול לפתחו שלא ירגישו בדבר ולעיל קאמר וגם לא חיישינן לזיוף ש"מ דשייך בה זיוף רק שלא חיישינן כיון שלא שהה אלא כדמפורש וק"ל : [ד] וכתב הרשב"א כו' עד וכתב הרשב"ם כו' עד כגון שרבים עוברים שם אפילו הן נכרים לא חיישינן כבר כתבתי בפרישה

לשבות שם המועד והניח יין במרתפו ומסר המפתח ביד שפחתו אף על פי שלא נשאר שום יהודי בעיר (כה) והרמב"ן חלק על זה וכתב שלא התירו אלא כשאינו יודע שהוא מפליג ואז מותר אפי' מצאו שנכנס אבל אם הודיעו שהוא מפליג אפי' אם נתפש עליו כגנב אסור (כו) ישראל ונכרי שהיו בספינה ושמע ישראל קול תקיעת שופר שתוקעין לשבת ונכנס לעיר והניח היין שבספינה עם הנכרי היין מותר שהנכרי ירא ליגע שיאמר עתה יזכור יינו ויבא אפילו יש בינו ליין יותר מאלפים אמה שאין אנו בעיני הנכרים בחזקת שומרי שבת כראוי [ס] היו יושבין לשתות כל אחד מיינו ושמע הישראל שקורין לילך לבית הכנסת והלך שם להתפלל היין מותר שיאמר הנכרי עתה יזכור יינו וכגון שיש דרך עקלתון שיוכל לבא עליו פתאום בד"א שכל אחד שותה מיינו אבל אם היו שותין ביחד מיין אחד ויין לפניהם על השלחן ויין אחר חוץ לשלחן והניח נכרי לבדו שעל השלחן אסור ואת שחוץ לשלחן את שתוך פישוט ידיו אסור ושחוץ לפישוט ידיו מותר אם אמר לו הוי מוזג ושותה אף שחוץ לפישוט ידיו אפי' בכל הבית אסור אפי' לא הודיעו שמפליג שהרי

דעתה ליכנס דנתפס כגנב כיון דלא מסרה לה אלא שמירת מפתח בלבד ופי' רבינו דמיירי אפילו הודיעו שהוא מפליג והכי משמע מפרש"י דמטעמא דלא סמכה דעתה ליכנס וכו' ודאי אפילו הודיעו שהוא מפליג שרי ועוד כתב ב"י דהי איתא דדוקא בלא הודיעו שהוא מפליג למה לי טעמא שלא מסר לה אלא שמירת מפתח תיפוק ליה דאפילו הניחה בתוך החנות מותר כיון שלא הודיעה שהוא מפליג · ולא נהירא דהא בהניחו בחנות לא שרי בלא הודיעו שהוא מפליג אלא בדליכא דרך עקלתון כדפר' שית לעיל דלא כפירוש הר"ן וכאן מתיר אפי' בדליכא דרך עקלתון ולהכי יהיב טעמא משום דלא מסר לה אלא שמירת המפתח ולא סמכה דעתה ליכנס וכו' והלכך אפי' בהודיעו שהוא מפליג נמי שרי

ומ"ש והרמב"ן חלק ע"ז וכו' טעמו כיון דתקן במניח נכרי בחנותו אסור כשהודיעו שהוא מפליג אף ע"ג דנתפס עליו כגנב כשיהא נודע שפתח החביות ה"ה נמי במסר לו המפתח אפילו נתפס עליו כגנב נמי אסור ולא התירו מטעם שלא מסר לו אלא שמירת המפתח אלא בלא הודיעו שהפליג דכל שעתא ושעתא מירתת השתא יבא פתאום וחזא לי כשפתח החביות ואפילו תנא שנכנס שם דכיון דמסר לו המפתח סמך דעתו שנתן לו המפתח כדי לפתוח החנות וליכנס בו לראות אם אין שם קלקול בחביות אבל לא סמך דעתו לפתוח החבית כיון דנתפס עליו כגנב וכל שעתא ושעתא מירתת השתא אתא וחזא לי כיון שלא הודיעו שהוא מפליג כנ"ל טעמו של הרמב"ן : ישראל ונכרי שהיו בספינה וכו' עובדא בפרק השוכר (דף ע') ואמר רבא אתרא שרי : היו יושבין לשתות וכו' ג"ז עובדא שם ואמר רבא חמרא שרי · ומ"ש וכגון שיש דרך עקלתון וכו' כ"כ הרשב"א על שני מעשים אלו ואע"ג דל"ל דדרך עקלתון נמי הוי יותר מאלפים אמה דאל"כ מאי קאמר תלמודא דאמרי נכרי' יהודאי לא מינטרי שבתא אפי' מנטרי שבתא נמי לא נגע ביין כיון דאיכא נמי דרך קרוב דלא מחלל שבתא אפ"ה כי איכא דרך עקלתון שלא יראהו הנכרי כשחוזר עד שיכנס אללו פתאום מרתת הנכרי שמא עם יציאתו נזכר וחוזר ורואהו נוגע ביינו אבל בדליכא דרך עקלתון ודאי נוגע ביינו של ישראל דהא מיירי בלגין וחביות פתוחות או סתומות בפקק של עץ ואין שם חותם דיוכל ליגע ביין ולא מירתת דהא חזי ליה נכרי מרחוק דאזיל ולא חזר ובין יש בו ייתר מאלפים אמה ובין אין בו אלפי' אמה לעולם אסור מה"ט אם אין שם דרך עקלתון אבל בדאיכא דרך עקלתון שיוכל לבא עליו פתאום לעולם שרי אפילו יש בו יותר מאלפים אמה דכל שעתא ושעתא מרתת נכרי ואמר ייכשיו יבא פתאום ורואהו נוגע ביינו : **ומ"ש** בד"א שכל אחד שותה מיינו וכו' שם (דף ס"ע) תנן היה אוכל עמו על השלחן והניח לגינין על השלחן ולגין על הדולבקי פירוש על הספסל חוץ לשלחן והניחו ויצא מה שעל השלחן אסור שעל הדולבקי מותר וכו' וקשיא מהך מתני' אעובדא דלעיל דישראל ונכרי שתו חמרא שמע ישראל קל צלויי בי כנישתא קם ואזל אמר רבא חמרא שרי אלמא דאף שעל השלחן נמי שרי וכתב הרשב"א שהראב"ד תירץ דהתם מיירי דישראל שותה מיינו ונכרי מיינו דאין לו רשות לנכרי ליגע ביינו של ישראל מירתת נכרי והלכך שרי אף שעל השלחן ומתני' מיירי כשותין יחד מיינו של ישראל הלכך כל היין שעל השלחן אסור ואעפ"י שכתב עוד די"מ דעובדא דרבא נמי מיירי כששניהם שותים מיינו של ישראל אלא דמיירי שסילק הישראל היין מעל השלחן והניחו חוץ לשלחן לא הביאו רבינו משום דפשיטא היא דכיון דכתב דהיכא דכ"א שותה מיינו מותר אף מה שהניח על השלחן כ"ש דמותר מה שסילק מן השלחן והניחו חוץ לשלחן גם הרשב"א בת"ה הקצר כתב והכל קרוב לענין אחד : ומ"ש ואת שחוץ לשלחן את שתוך פישוט ידיו וכו' ירושלמי הביאו ב"י ע"ש הרשב"א לפי מה שהגיהו הרשב"א · **ומ"ש** ואם א"ל הוי מוזג ושותה וכו' הוי מוזג ושותה אף מה שעל הדלבקי אסור חביות פתוחות אסורות וסתומות מותרות כדי שיפתח ויגוף ויחתום ופי' רש"י מה שעל השלחן · דאמר נכרי זה ישראל ויתנני לאכול ולשתות ונגע שעל הדלבקי מותרת שהיין מוכן לסעודה זו · אם א"ל הוי מוזג ושותה · הואיל והחזיק את ידיו ברשות במקצת סמכה דעתיה ונגע בכוליה · פתוחות אסורות · עד שיבא כדי שיפתח ויגוף ויחתום · ואיכא למקשי ממתני' דקאסרה ליין שעל השלחן אעובדא דישראל ונכרי דהוו יתבי וקא שתו חמרא דאמר רבא חמרא שרי ומפני כך כתב הרשב"א דההיא עובדא פי' הראב"ד דוקא כשישראל שותה יינו ונכרי יינו דאין לו רשות לנכרי ליגע ביינו של ישראל ולפיכך הנכרי מתיירא וליכא דבדוקא מתמיר הי"א דמיירי אמר השתא מדכר לחמריה ואתי וי"מ כשותים שניהם ביינו של ישראל וא"ת א"כ מאי שנא מהא דתנן היה אוכל עמו על השלחן והניח לגין על השלחן ולגין על הדלבקי מה שעל הדלבקי אסור י"ל דהכא כשלא הניח היין על השלחן אלא בשעת יציאתו סילקו והניחו במקום אחר דהוי כלגין על הדלבקי והא קמ"ל רבא דאפי' יצא להתפלל חושש הוא הנכרי דכל שזוכר יינו חוזר הוא ואינו מתעכב כדי שלא יאסרנו עליו ע"כ ורבינו כתב כדברי הראב"ד · **ומה** שחילק בין תוך פישוט ידיו לחוץ לפישוט ידיו גם זה מדברי הרשב"א בת"ה וז"ל הא דקתני שעל הדלבקי מותר דוקא כשהוא

לשנות וכו' כן כתב שם הרא"ש והר"ן ז"ל בשם רבינו תם וסיים בה הרא"ש ואי משום די"ט הוא הא אמרי נכרים יהודאי לא מנטרי שבתא ולא דמי להיא דתניא יינו בעיר של נכרי בלא מפתח וחותם דהכ' נכרי' אמריני מירתתי מן השפח' ואיהי מירתתה מנכרי' אמריני שמא יאמרו לישראל שנכנסה והר"ן כתב על דברי רבותינו הצרפתים שכתבו כן משמו של ר"ת נראה שדעתם ז"ל לפרש זו ששנינו בפ"ר ישמעאל המטהר יינו של נכרי ונתנו ברשותו והלה כותב התקבלתי ממך המעות מותר דאפי' בעיר שאין ישראל דרים בה שרי ואפילו כשיש לו פתח פתוח למבוי אבל אחרים מחמירים לומר דדוקא בעיר שישראל ונכרי' דרים בה הא לאו הכי כל שהודיעו שהוא מפליג אסור עכ"ל :

כתבו התוס' דמהאי עובדא שמעינן שאם תפס המושל את היהודי והניח שמירת נכרי בביתו ונמסר להם כל המפתחות אף של יין אם אין אוכלים ושותים ממה שבבית הישראל היין מותר ואם אוכלין ממה שבבית אסור ואמנם אם מנאם הישראל כמו שהניחם מלאי' כשרים ואולי כשמחפשים אותם בכ"מ ובקרקע ובכתלי' את מטמוני ישראל גם היין אסור לפי שנגס לתוך החבית הכניסו קנה ארוך לחפש בו אבל אם היה לישראל סו' וחיבור במגופה מותר דאם הסירוה לחפש בה לא היו מחזירין אותה דהא לא מירתתי מישראל כלל עכ"ל וכ"כ המרדכי בס"פ רבי ישמעאל שמלא בתשובה שנתפיסת גרפת ר"ח הכהן שהיו השומרים בבתי היהודים והמפתחות בידם ומתפסים ויהודי אין בבית ויומים רבים היו כן והתיר אף בלא פתח פתוח לר"ה .שמא מטעם זה התיר הואיל והיה נתפס על היין כגנב וכו' . מעשה זה כתוב באורך בתורת חיים וכתוב עוד במרדכי בשם ר"ת על יהודי שנתן לנכרי מפתח ביתו שבעיר אחרת לתקן פרגותיו והיה שם יין בחביות בקובות לפניהם דאין לחוש שמא ניסך דלשמא נגע דרך הנקב אין לחוש שכל ניסוכים לא היה אלא דרך הגבהה וחביות גדולות לא היה מגביה ולשמא משך מן החבית אין לחוש שהרי היו שם קובות מזומנות כדאמרינן גבי ההיא רביתא איסור מגבא דחביר שקלתיה אלמא תלינן באותו המזומן יותר וגם הקובות היה מתיר ר"י שהרי לא הודיעו שהפליג ע"כ · ומיהו כתוב שם בהגהות לאסור הפתוחות ועיין שם ומ"ש דלשמא משך מן החביות אין לחוש שהרי היו שם קובות מזומנות חלק עליו הרשב"א בתשובה שכתבתי בסוף סי' קכ"ח : ומ"ש שהרמב"ן חלק על זה איפשר דהיינו אחרי שהזכיר הר"ן ורבינו ירוחם (ני"ז ח"ב) כתב על דברי ר"ת וכ"ל דהיתר גדול הוא זה ועוד כי הנכרי' יודעים בזמן הזה שאפילו יפסיד מה הישראל לא ילך מעיר לעיר בי"ט ע"כ ולי נראה דטענת הרא"ש דשפחה מירתתה מנכרי שמא יאמרו לישראל שנכנסה טענה יפה היא וכדי לסמוך עליה אפי' בלא טענת אמרי נכרי' יהודאי לא מנטרי שבתא (ה) . ישראל ונכרי שהיו בספינה ושמע ישראל קול תקיעת שופר וכו' עובדא בפרק השוכר (שם) וכתב הרשב"א דה"מ בשיש דרך עקלתון לבא שלא מדעת הנכרי ואם לאו אסור וכתבו רבינו בסמוך : היו יושבים לשתות כל אחד מיינו ושמע הישראל שקורין לילך לב"ה וכו' שם ההוא ישראל ונכרי דהוו יתבי וקא שתו חמרא שמע ישראל קל צלויי בי כנישתא קם ואזל אמר רבא חמרא שרי מימר אמר השתא מדכר לחמריה והדר אתי : **ומ"ש** וכגון שיש דרך עקלתון וכו' כ"כ הרשב"א על שני מעשים אלו וז"ל ק"ל כל הני עובדי דכי מדכר ליה והדר מאי הוי השתא מיהא הא חזי ליה דאזיל ואתאי לא נגע ביה לפי שעה הא כשאין בו שום חותם ואפילו שום כיסוי אלא לגין פתוח מיירי וי"ל דדוקא בשיכול לבא דרך עקלתון שלא יראהו הנכרי עד שיכנס אללו ומסתפי שמא עם יציאתו נזכר וחוזר ורואהו עכ"ל . ודרך עקלתון כבר נתבאר ענינו בסימן זה ונתבאר ג"כ שאם היה בבית והוא כענין שהישראל יכול לבא פתאום שלא ירגיש בו הנכרי מותר : בד"א שכל אחד שותה מיינו אבל אם היו שותין יחד מיין אחד וכו' שם (סט ·) תנן היה אוכל עמו על השלחן והניח עמו לגין על השולחן ולגין על הדלבקי והניחו ויצא מה שעל השלחן אסור ומה שעל הדלבקי מותר ואם א"ל

דרכי משה

לעיל דלא שרי רק בפקוקה אין לחלק בין צר לרחב דהא כשהוא פקוק אין לחוש שמא יגע בו דרך מתעסק כן נ"ל . (ה) והמרדכי ע"ב דף שפ"ח פר"י בשם הרמב"ן ובת"ה סימן ר"ו

דרישה

כך יש גירסת ספרי ב"י שגרס וכ"כ הרשב"ם ושם כתבתי שכחת גירסא זו ודברי התוס' ע"ש ולעד"נ דאי משום הא לא איירי ואדרבא הא מוכח מדברי הרשב"ם דלא איירי בפקוקה מדכתבי בתוס' עליו דאיירי כשיש נקב קטן אבל בנקב גדול שבקל יכול ליגע כו' מוכח מזה דגם בנקב קטן יכול ליגע אלא שאינו מן הדרך ליגע בתוכו דרך מתעסק כ"א בכוון ליגע וע"ז כתבו דלא חיישינן בזמן הזה כיון דלאו בני ניסוך נינהו וא"כ לא איירי בפקוקה ואפ"ה כ"הא דלא פליגי הרשב"א והרשב"ם דהרשב"א איירי לפי דינא דמשנה וברייתא דבימיהם חשו לכוונת ניסוך משום הכי מצריך פקוקה שאז כיון שהחבית בין הגתות שרבים עוברים ירא לוין לפיתחו וליגע ולנסך כן מוכח בת"ה הארוך שהביא ב"י שלמד הרשב"א מתוו דין זה ממשנה וברייתא ש"מ דלזמניהם איירי משא"כ הרשב"ם דלא איירי אלא לפי זמנינו דלא חיישינן שכיון ליגע ולנסך אלא לשמא החליף להנאתו וא"ה כתב דאפי' בפתוחה שרי כשהיא במקום שרבים עוברים שם דמרתת להחליף אבל אי היה חיישינן לכוונת מגע לא הוי שרי משום העוברים ושבים דבקל יכול ליגע כשהוא פתוח שלא ירגישו בו העוברים ולכך לא התיר הרשב"א כ"א כשהיא פקוקה דירא לפותחה שירגישו בו העוברים ולפ"ז מתוקמא שפיר גירסת הספרים דגרים וכתב הרשב"ם דיושבע דלא פליג עליה אלא דכל אחד אמר דין בפני עצמו ואפשר לומר מפני ששניהם הרשב"א והרשב"ם ס"ל דיש להקל מפני העוברים כל חד לפי דינו לכך הוא כתוב במקצת ספרים וכ"כ הרשב"ם וק"ל · שוב מצאתי כתוב בד"מ וז"ל וכ"ל דהתוס' דמחלקין בין קטן לגדול ס"ל כר"י הנ"ל דאפי' פתוחה לגמרי שרי ולכך מחלקים דאל"כ אלא דוקא כרמב"ן דלא שרי רק בפקוקה אין לחלק בין קטן לגדול דהא כשהוא פקוק אין לחוש שמא יגע בו דרך מתעסק כן נ"ל עכ"ל ולעד"נ דהרמב"ן לא מצריך פקוקה אלא לזמנים הקדמונים דחשו לניסוך והרשב"ם בזמנינו איירי וכמ"ש · [ס] היו יושבים לשתות כל אחד מיינו וכגון שיש דרך עקלתון שיוכל לבא פתאום מדברי הרשב"א הוא זה שכתב' לא הזכיר אלא יזכור יינו פירש ושמא לא הלך וכמ"ש בפרישה והקשה להרשב"א כמ"ש בפרישה ותירץ בשיש דרך עקלתון וכמ"ש ב"י בשמו ולפמ"ש כי יש טועין בהבנת דברי הרשב"א שהביא ב"י כאן

פרישה

לישראל ועיר ט"א דהואיל ונתפס כגנב על הכניסה מרתת שמא יבא הישראל (ואי משום די"ט הוא עכ"ל) דהא אמרי נכרים ישראל לא מנטרי שבת אשו"ר : (כה) והרמב"ן חולק כו' אלא כשאינו יודע שהוא מפליג ואין להקשות פשיטא דמותר דהא מרתת שמא השתא יבא ומאי איצטריך הגמרא לטעמא דלא מסר לו אלא שמירת המפתח (הלא אפילו הניחם בתוך החנות מותר כגון שלא הודיעו שמפליג עכ"ה) משום הכי כתב ואז מותר אפי' מצאו שנכנס וה"א כיון שהלכו שנכנס ודאי לא מרתתה וסברה שמסר לו הכל והוי דומיא דשמור לי . (כו) ישראל ונכרי שהיו בספינה כו' שהנכרי ירא ליגע שיאמר שמא עתה יזכור יינו כו' אפי' יש בינו ליין יותר מאלפים אמה כו' פירוש שמיד כשהלך סובר הנכרי שמא זכר יינו ולא הלך ויחזור עתה מיד ואף אם שהה כבר זמן רב מרתת הוא שמא כבר חזר והרי הוא אחורי הבית ועתה יבא וא"ש רבינו שמא עתה יזכור יינו ויבא ר"ל שזכר כבר יינו ועתה יבא וכמ"ש בדרישה ר"ס זה וכן הפירוש בסמוך גבי שמע קול צלויי כו' מותר שיאמר הנכרי עתה יזכור יינו ר"ל ולא ילך כלל או אף אם הלך דלמא כבר זכר יינו וחזר ועתה יבא ומ"ש רבינו שם וכגון שיש דרך עקלתון שיוכל לבא עליו פתאום זה קאי גם אלעיל אשמע קול תקיעות פירושו דגם אין לומר שאמר שראה הנכרי ששהה זמן רב ממילא יודע שהלך וינסך דמה יועיל שמא עתה יבא אם יבא ויראנו דמיירי בשיש דרך עקלתון ולכבי שפיר מרתת הנכרי שמא עתה הוא אחורי ביתו ויראנו

שהרי הרשהו לשתות מכל אשר יבחר הלכך כל החביות פתוחות אסורות והסתומות מותרות אם לא שישהא כדי שיסיר המגופה ויחזירנה ותנגוב (כז) כתב הרשב"א לא התירו מחמת טענה זו עתה יזכור יינו אלא בדברים שאיפשר לעשותם כאן כשיחזור כמו תפלה ושביתת שבת אבל במפליג ליכנס לבית המרחץ וכיוצא בזה בדברים שיש להם מקום ידוע וא"א לעשותו כאן אסור שכבר הודיעוהו שמפליג לדברים שא"א לעשותם כאן (כח) ונראה כיון דטעמא משום שאומר עתה יזכור יינו ויבא אין חילוק בכל דבר שייך לומר כן אף על פי שא"א לעשותו כאן אינו רוצה להפסיד יינו בשבילו (כט) בית שיש לישראל ונכרי יין בתוכו ונכרי דר למטה וישראל בעלייה וארובה מהעליה לבית (ל) ויצאו לחוץ וקדם הנכרי וחזר לבית קודם הישראל וסגר הדלת אחריו היין מותר אף על פי שאין לישראל מעבר אלא דרך הבית וא"א לעבור שלא יראנו אפ"ה מותר שהוא ירא שמא הקדימני והוא יושב בעלייה ורואה אותי (לא) נכרי ששמע שאגת קול אריה ומפחדו נכנס לבין החביות היין מותר אפי' הן פתוחות אע"פ שאינו נתפס עליו כגנב שהרי להציל עצמו נכנס שהוא ירא שמא גם אחרים נחבאו שם אפי' סגר הדלת אחריו :

(לב) גנבים שנכנסו למרתף ופתחו חביות של יין אם רוב גנבי העיר נכרים

כשהוא חוץ לפישוט ידים והכי איתיה בירושלמי דגרסינן התם ב שו בעי מימר שעל השלחן אסור בתוך פישוט ידים ולא כן אמר בשם רב ששת כשם שנתנו פישוט ידים אין נסך אלא כיני מה דאמר על השלחן אסור מה דאמר ושעל הדולבקי מותר ובלבד חוץ לפישוט ידים כך מצאתי הגירסא בספרים ונראה לי שהוא משובשת דאם כן אין הפרש בין שעל השלחן לדולבקי אלא כך הגירסא שעל השלחן אסור אפילו חוץ לפישוט ידי' מה שעל הדלבקי מותר ומלבד חוץ לפישוט ידים עכ"ל (ועיין בירושלמי):

כתב הרשב"א לא התירו מחמת טענה זו עתה יבא ויזכור יינו אלא בדברים שאיפשר לעשותם כאן וכו' וטעמא משום דקשיא ליה לדברי רבא כשהודיעו שהוא מפליג אמאי אסור לימא מימר אמר השתא מדכר לחמרא ואתי דהא כי אזיל לצלויי הרי הוא כמודיעו שהוא הולך לשבות בביתו ולפיכך הוצרך לחלק דלא אמר מדכר לחמריה ואתי אלא במפליג בדברים שאיפשר לעשותן כאן וכו' ובאמת שיש לגמגם בו דמה טעם הוא שמפני שאי איפשר לעשות אותן דברים כאן כשיחזור שיפסיד יינו וכמ"ש רבינו ונראה שמפני כך כתב הוא ז"ל בסוף דבריו ועוד צריכא לי תלמודא אבל מכ"מ פסקה בת"ה הקצר ואיפשר משום דלחומרא היא פסקה ועוד אפשר לומר שהנכרי סובר דהפסד לגבן אמר יין לא חשיב ליה כולי האי להניח בשבילו מלרחוץ או לעשות דבר שא"א לו לעשותו כאן ולפיכך אינו מתירא שמא יבא ויראנו מנסך כתב הרא"ש (כלל י"ט ג סימן י"ג) על ישראל ששכר בית בחצר שנכרי אחד דר בתוכו חצר ושם בו יין וסגר הדלת והכניס הבריח בטבעות ושכח ולא סגרו במפתח והפליג ולסוף ב' ימים הרגיש הנכרי הדר בחצר שלא היה סגור במפתח ויצא וקרא ליהודים והגיד להם ונכנסו וראו החבית מכוסות ומדובקות בטיט יבש ובכל חבית היתה ברזא קטנה ועיינו במקום הברזא ולא היה שם שום לחות נ"ל דחמרא שרי מדקאמרינן בההוא ישראל ונכרי דהוו יתבי בארבא ושתו חמרא וכו' אמר רבא חמרא שרי תימר אמר נכרי השתא מדכר לחמריה ואתי ולאו משום שבתא וכו' וכ"ש בנדון זה דשרי דמימר אמר נכרי השתא מדכר ישראל שלא סגר במפתח ואתי והוא עובדא. ישראל ונכרי דשתו חמרא אע"פ שהיין היה עומד בכלי אצל הנכרי וישראל לא נכנס בספינה כל השבת שריא ליה ולא חיישינן דילמא נגע משום דמירתת נכרי דילמא אתי ישראל כ"ש בנדון זה שהיה אוצר היין סגור בבריח והחביות מגופות ושרוקות בטיט וישראל דרים בעיר דשרי (ו) :

בית שיש לישראל ונכרי יין בתוכו ונכרי דר למטה וישראל בעליה וכו' בפרק השוכר (ע.) ההוא חמרא דישראל דהוה יתיב בביתא דהוה דייר ישראל בעלייה ונכרי בתתאה שמעו קול תיגרא נפקו קדים אתא נכרי אחדא לדשא בנפיה אמר רבא חמרא שרי וכו' וכתב הרשב"א וכגון דאיכא ביזעא דחזיא ומצי למיחזי לכוליה חמריה הא לאו הכי דהך גיסא ודכך גיסא אסור ופשוט הוא · ונראה מדברי הרמב"ם דדוקא כשיצאו בדרך בהלה הוא תלינן בהכי אבל אם יצאו שלא בדרך בהלה לא דאיכא למיחש שמא ראו את הישראל בשוק והניחו שם ובא לבית לנסך ואינו מתירא שיראנו מעלייה שהרי הניחו בשוק אבל כשיוצאים בדרך בהלה לפעמים מניח אדם את חבירו בשוק וכשבא לבית מוצא שקדמו ובא לבית שמתוך הבהלה עובר לפניו ואינו מרגיש בו ומ"ה איכא למימר שמתיירא הנכרי שמא קדמו ולפיכך כתב כלשון הזה נכרי וישראל שהיו דרים בחצר א' ויצאו שניהם בבהלה לראות חתן או הספד וחזר הנכרי וסגר הפתח וכו' :

הנכרי ששמע שאגת אריה ונפחדו נכנס לבין החביות היין מותר וכו' ג"ז שם ההוא אריא דנהים בי מעצרתא שמע נכרי טשא ביני דני אמר רבא חמרא שרי מימר אמר כי היכא דטשינא אנא איטשא נמי ישראל אחוריי וקא חזי לי ותשמע דבחביות פתוחות מיירי וכ"כ הרמב"ם : ומ"ש ואפי' סגר הדלת טעמא משום דאי לא סגר דלת למה הוצרך רבא לאותו טעם בלאו הכי הוא טעמא כמי שלא גרע מחניח נכרי בחנותו דשרי וכ"כ הרשב"א : גנבים שנכנסו למרתף ופתחו חביות של יין וכו' ג"ז שם הנהו גנבים דסלקו לפומבדיתא ופתחו חביתא טובא אמר רבא חמרא שרי מ"ט רוב גנבי ישראל ניכהו וכתב הרא"ש רוב גנבי ישראל ניכהו דבפומבדיתא שכיחי גנבי טובא כלומר דברוב גנבי העיר ישראל מיירי וכ"כ בביאור בתשובה כלל י"ט סימן א' דדוקא במקום שרוב גנבי העיר ישראל הוא דתלינן בישראל ושרינן אבל במקום שרוב גנבי העיר נכרים אסור ושכן כתב מהר"ת וכך הם דברי הרשב"א בת"ה וכך הם דברי הרמב"ם בפי"ב וכתב הריב"ש בתשובה שאם רוב גנבי העיר ישמעאלים אסור בשתיה ומותר בהנאה (ו) : ומ"ש

וכו' משנה שם : **כתב** הרשב"א לא התירו מחמת טענה זו וכו' בת"ה הארוך הקשה אהני תרי עובדי דאמר רבא חמרא שרי דמימר אמר נכרי השתא מידכר ליה בחמריה ואתא דא"כ אמאי תנן בהני תלתא בבא דמתני' אם הודיעו שהוא מפליג אסור למה אסור נימא כמי דמימר אמר השתא מדכר ליה לחמריה ואתא ותירץ דלא אמרי' מדכר ליה לחמרא ואתא אלא במפליג בדברים שאפשר לעשותן כאן וכו' ומ"ש רבינו ונראה כיון דטעמא משום שאומר עתה יזכור יינו וכו' דברים של טעם הם אלא דקשיא מה ישיב רבינו לקושיית הרשב"א ממתני' דאוסר כהודיעו שהוא מפליג ולא תלינן למימר אמר השתא מידכר ליה בחמריה וכו' ונלפע"ד דרבינו מפרש למתני' דוקא כהודיעו סתם שהוא מפליג התם הוא דלא תלינן לקולא דמימר אמר השתא מידכר ליה בחמריה אלא אדרבא מימר אמר כיון דהניח את יינו והפליג מסתמא יש לו עסק גדול שהפליג בשבילו ואינו חושש בהפסד יינו אבל בהודיעו לנכרי שהפליג כדי ליכנס לבית המרחץ וכיוצא בזה דאיירו ביה הרשב"א על זה השיג רבינו ואמר דמסתמא יאמר הנכרי השתא מידכר ליה לחמריה שאינו סכל להפסיד יינו בשביל בית המרחץ וכיוצא בו אך קשה ממ"ש רבי' למעלה סעיף ג' אבל אם ראה שהלך לבית המרחץ יודע שלא ימהר לבא ואינו ירא אלמא דאף כראה שהלך לב"ה לא יאמר הנכרי השתא מידכר ליה לחמריה וי"ל דהתם קאמר רבינו שהנכרי ראהו שהלך לבית המרחץ אבל הישראל לא ידע שראה אותו נכרי הולך לבית המרחץ התם ודאי יאמר הנכרי שהישראל סומך עצמו לומר שודאי הנכרי ירא בכל פעם ומימר אמר עתה יבא כיון שאינו יודע שהלכתי לבית המרחץ וכיון שהאמת הוא שהנכרי ראה אותו הולך לבית המרחץ שוב אין הנכרי ירא · והלכך כיון שאח"כ נודע שהנכרי ראהו הולך לבית המרחץ והישראל לא היה יודע שהנכרי ראהו הולך לבית המרחץ היין אסור והכי נקטינן כדעת רבינו לחלק בין הודיעו בסתם שהוא מפליג דאסור היין ובין כשהודיעו דמפליג לבית המרחץ וכיוצא בו דשרי ואם הנכרי ראהו דהלך לב"ה והישראל לא ידע דנכרי ראהו הולך לבית המרחץ היין אסור כדפרישי' :

בית שיש לישראל ונכרי וכו' עובדא בפ' השוכר שמעו קל תיגרא נפקי וכו' ואמר רבא חמרא שרי וס"ל לרבינו דלאו דוקא כדשמעי קל תיגרא דנפקו בבהלה ולכך כתב בסתם ויצאו לחוץ אבל הרמב"ם בפי"ב כתב ויצאו בבהלה לראות חתן או הספד וכו' ומפרש ב"י דדוקא שיצאו בבהלה דאפשר דמתוך בהלה חזר הנכרי ולא ראה בכניסת ישראל וכמדומה לו שישראל קדמו אבל שלא בבהלה מסתמא ידע נכרי דעדיין הישראל מבחוץ והיין אסור וכך פסק בש"ע והכי משמע ממ"ש הרשב"א בת"ה הקצר ושמעו קול תגר וכיוצא בזה וכו' דמדלא כתב בסתם ויצאו לחוץ כדכתב רבינו אלמא משמע דוקא כדשמעו קול תגר וכיוצא בזה דיליאת שניהם היתה בבהלה הא לאו הכי חמרא אסור והכי נקטינן :

נכרי ששמע שאגת קול אריה וכו' שם עובדא דההוא ארי' דהוה נהים במעצרת' שמע נכרי טשא בי דני אמר רבא חמרא שרי וכו' ודברי רבינו כזה כדברי הרשב"א דאפילו סגר הדלת אחריו לפי שהוא מתיירא שמא קדמו ישראלים ונכנסו ונחבאו בין החביות ויראהו וכ"ל שיש ללמוד כך מעובדא דישראל ונכרי ששמעו קול תיגרא וכו' דכל שהוא נעשה בבהלה חושש שמא כבר קדמו ישראל כנ"ל · ועיין בת"ה הארוך (דף קמ"ז ע"א) :

גנבים שנכנסו למרתף וכו' שם הנהו גנבי דסלקי לפומבדיתא ופתחו חביתא טובא אמר רבא חמרא שרי מ"ט רוב גנבי ישראל ניכהו ופי' הרא"ש והרשב"א דבפומבדיתא היו רוב גנבי העיר ישראל וכ"כ הרמב"ם סוף פי"ב וכתבו התוס' דלאו דוקא טובא כיון דתלינן בישראל ואית דל"ג טובא עכ"ל והרא"ש והרמב"ם והרשב"א לא גרסי טובא וכ"כ רבינו בסתם ופתחו חביות יין דאפילו לא פתחו אלא חבית אחת תלינן בישראל היכא דרוב גנבי אותה העיר ישראל ואנ"ל היכא דפתחו טובא יותר מכדי צורך שתייתם דאפילו היו נכרים איתא

דרכי משה

ר"ו ובתשובת ריב"ש סימן תכ"ד הביאו דברי ר"ת משמע דס"ל דנקטינן כן : (ו) דלא כהר"ן דכתב פ' השוכר דף שע"ו דמיירי כאן כשהיין פקוק בפקק : (ז) והוא סימן תכ"ד וכתב דוקא

פרישה

וחלמי ועל"ד : (כז) כתב הרשב"א לא התירו כו' אלא בדברים שאפשר לעשות כאן כו' טעם הרשב"א שמכרע כן כתבתי בדרישה ריש הסימן ע"ש ומ"ש כגון תפלה ושביתת שבת אעפ"י שהם כשהודיעו שהפליג ב"י : (כח) ונראה כיון דטעמו כו' אין חילוק כו' משמע כאן דרבי' ס"ל דאפי' הודיעו שהפליג לא חיישינן שמא ליסך ונרים הסימן כתב אבל אם ראה שהלך למרחץ כו' ואסור ועל"ד ריש הסימן כתבתי דלק"מ . ולכאורה היה נראה לפרש דכאן מיירי סתום ומ"ש לפתחו ולמזור ולכסותו כשיעור הלוכו מבית המרחץ לביתו ומ"ה שרי אף אותו הולך לב"ה חושש שמא מיד שנכנס יזכור יינו ויבא ולעיל איירי בחביות סתומות אף שיסתום ויבא מ"מ כשיעור הליכתו מבית המרחץ לביתו יכול ליגע ולסתום ולכסותו כם : (אינו רוצה להפסיד יינו בשבילו והרשב"א סובר אפשר דהנכרי יסבור דלא יפסד אמר יין להניח בשבילו מלרחוץ או לעשות דבר שא"א לו לעשותו כאן ב"י עכ"ה) : (כט) בית שיש לישראל ונכרי יין בתוכו גם הרשב"א בת"ה כ"כ שיש לישראל ונכרי יין בתוכו חמרא והרמב"ם והמחבר' ובש"ע שינה ככרי ליתא ובאמת שאין ל"מ בזה שיש לנכרי ג"כ יין על הכניסה בלאו הכי אינו מרתת כיון שדר שם ועל הנגיעה מרתת אע"ג דאין לו דומה לו עסק בין של ישראל וס"ל לאוסרה כיון דאינו נתפס כגנב על הכניסה וסגר אחריו כלעיל סימן קכ"ט אי לאו שירא שמא הקדימני ישראל (ואפשר להגיה בית שיש לישראל ולנכרי ויין בתוכו וי"ל יין של ישראל בתוכו כו' עכ"ה) : (ל) ויצאו לחוץ וקדם הנכרי כו' וי"ל הרמב"ם ויצאו בבהלה לחוץ לראות חתן או הספד כו' וכתבו ב"י ורמ"א דסבירא ליה דוקא כשיצאו בבהלה הדין כן דאל"כ איכא למיחש שמא ראה את הישראל בשוק והניחו שם ובא לבית ונסך אבל בבהלה דרך העולם שלפעמים אדם עובר לפניו ואינו מרגיש וסבר שכבר נכנס ולכן סגר הדלת משום שסובר שגם הישראל כבר נכנס : (לא) נכרי ששמע קול אריה כו' עד ואפי' סגר הדלת אחריו מדקאמר ואפי' משמע שיש עוד רבותא אסרת בדין זה ומאי רבותא הא כבר כתב רבינו בס"ס קכ"ט וי"ל וכן הדין אם נמלא עומד בשוק בין החביות · ונראה לפרש דמיירי שהוא בביתו דלא נתפס על הכניסה וקמ"ל ולא נתפס על הכניסה אף אם נתפס על הנגיעה קי"ל לעיל דאסור אבל כאן מותר כמ"ש הטעם שהוא ירא שמא גם אחרים כו' וע"ז מסיק ואמר לרבותא עוד דאפי' סגר הדלת אחריו שרי מזה הטעם שכתב ואמת אין זה קושיא דקמ"ל דאף שהן פתוחות ועומד ביניהן וגם נעל הדלת : (לב) גנבים שנכנסו כו' ובמקום שיש ליהודים שכונה כו' אע"פ שרוב בני העיר נכרי' ומסיק הרשב"א ע"ז בל"א כשאין דרך הנכרי מפסיקתם אבל אם היה דרך הנכרי מפסיקתם שלבין אחר רוב העיר עכ"ל וכיוצא בזה כתב רבינו בסמוך בנמלא סבית

חדושי הגהות

ב חוץ בעי מימר מה שעל השלחן אסור בתוך פישוט ידים ומה שעל הדולפקי מותר חוץ מפישוט ידים ולא כן א"ר בא בשם רב ששת כשם שנתנו פישוט ידים בטהרות כך נתנו פישוט ידים ביי"נ אלא כיני מ"ד שעל השלחן אסור בתוך פישוט הידים ומה שעל הדולפקי מותר וכו' ב"ה בירושלמי שלפנינו ותוכן כוונתו שבתחלה רצו בני הישיבה יומר שמה שאמר במתני' שעל השולחן אסור הוא דוקא בתוך פישוט הידים ומה שעל הדולפקי אפילו תוך לפישוט ידים חשיב כחוץ פישוט ידים ומותר משום דלא סמכה דעתה ליגע בו וע"ז הקשה מדאמר לעיל דכמו שבטהרות כל מקום שיכול ע"ה לפשוט את ידו וליגע חוששין כמו כן ביי"נ וקאמר אלא כיני וכו' כלומר אלא כן הוא שעל השולחן בכל ענין חשיב בתוך פישוט ידים אפילו מה שחוץ לפישוט ידים ואסור ושעל הדולפקי אינו מותר אלא מה שחוץ לפישוט ידים כ"מ בס' פני משה וע"ש בס' מראה הפנים : ג זאת לדעת כי מה אשר תמצא תמצא ציון מקום התשוב' מסובב בב' חצאי לבנה הן הן דברי הר"ם אח מוכיח שהמ"ז וש"ך העתיקו הך ציון דהובא בשם הר"ם וע"ש שהשיגו עליו שבתשובה זו משמע

נכרים אסור ואם רובן ישראל מותר (לג) ובמקום שיש ליהודים שכונה לבדם הולכים אחר רוב בני השכונה אע"פ שרוב בני העיר נכרים (לד) ובמקום שרגילין להצניע ממון בחבית (לה) אצל היין מותר אפי' אם רוב גנבי העיר נכרים דשמא לא באו אלא בשביל הממון (ח) (לו) וכשראו שהוא יין לא נגעו בו (לז) חיל שבא לעיר ונכנס לבית ישראל בשעת שלום הביות פתוחות אסורות וסתומות מותרות (לח) בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות: (לט) נכרי שנמצא עומד אצל

אימא אדעתא דממונא פתחו ובגניבותייהו טרידי: ומ"ש ובמקום שיש ליהודים שכונה לבדם וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה הארוך והקצר וכתב עוד ודוקא שאין דרך הנכרים מפסיקות אותה הרי אותה שכונה כעיר בפני עצמה ואין הולכין בה אחר רוב העיר כולה אלא אחר רוב השכונה ואע"פ שקצת נכרים דרים בה ואף על פי שאין דלתות השכונה ננעלות והביא ראיה לדבר ותימה למה לא כתב רבינו הא דכתב הרשב"א דבעינן שאין דרך הנכרים מפסיקות אותה ונראה דרבינו סבור דמדכתב הרא"ש על האי עובדא דפומבדיתא וכן במקומות שיש ליהודים מגרש בפני עצמו נעול בלילה תלינן בגנבי ישראל עכ"ל ולא כתב דבעינן שאין דרך הנכרי מפסיקות אותה אלמא דלא ס"ל הא דכתב הרשב"א דוקא שאין דרך הנכרים מפסיקות אותה וסתם רבינו דבריו כהרא"ש ואע"ג דה"ל לרבינו לפרש דהשכונה נעולה בלילה אפשר דלפי דכל סתם שכונת ישראל בלבדה נעולה היא בלילה א"צ לפרש ועוד דפשיטא היא דאם אינה נעולה בלילה אין השכונה נקראת בשם שכונה בלבדה וכש"ע כתב כדברי הרשב"א לאותרא דבעינן שאין דרך הנכרים מפסיקות אותה ובמקום הפסד מרובה יש לסמוך אהרא"ש ורבינו להתיר אף כשדרך הנכרים מפסיקות אותה אם נעולות הן בלילה נראה לי:

ובמקום שרגילין להצניע ממון וכו' שם הוה עובדא בנהרדעי ואמר שמואל חמרא שרי ואסיקנא שאני התם כיון דאיכא דפתחי לשם ממונא ה"ל ס"ס ופרש"י ספק ישראל ספק נכרי ואת"ל נכרי דילמא משום ממונא פתחו וכיון דחזו דחמרא הוא פירש (רש"י) דבגניבותייהו טרידי ולא מנסכי עכ"ל ומפרש רבינו דהיינו ברוב גנבי העיר נכרים דאי רוב גנבי העיר ישראל היפוך ליה דתלינן בישראל ולא איצטריך לטעמא דספק ספיקא כתב המרדכי פר"י גנבים שלחו יין מן החביות אם ידוע א' מישראל חשוד בגניבה תולין בו והיין מותר והקשה ב"י דא"כ למה הוצרך רבא לומר רוב גנבי ישראל נינהו עכ"ל ולא קשיא מידי דהיכא דידוע דאיכא גנבים נכרים וישראל תלינן ברוב גנבים אבל היכא דידוע גנב א' מישראל ומנכרים אינו ידוע תלינן בישראל הידוע וכן כתב הרב בהגהת ש"ע והכי נקטינן ודלא כב"י דדחאה מהלכה:

חיל שבא לעיר וכו' משנה פ' השוכר סוף (דף ע') וכתבו התוספות פתוחות אסורות משמע אפילו טובא ולא אמרי' אדעתא דממונא פתוח כדאמרינן גבי פולמוסא דשאני פולמוס דבאי' לגבות מס המלך והארנונא ולכך אמרי' דאדעתא דממונא פתוח אבל בולשת אינם באי' כ"א לאכול ולשתות עכ"ל וכ"כ בהגהת אשיר"י וכתב הר"ן דסתומות בפקק של עץ כפתוחות דמי ומ"ש דבשעת מלחמה אלו ואלו מותרות משום דאין פנאי לנסך מיהו דוקא בפתוחות מתחלתן אבל סתומות שנפתחו חיישינן להו · וכ"פ בש"ע ופשוט הוא:

נכרי שנמצא עומד אצל הגת וכו' בפ' ר"י (דף ס') ההוא נכרי דהוה קאי בתעצרתא א"ר אשי אי איכא

ומ"ש ובמקום שיש ליהודים שכונה לבדם הולכים אחר רוב השכונה וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל יראה לי שאם ישראל דרים בשכונה בפני עצמה בתוך העיר אפילו היו מעט נכרים דרים בשכונה ורוב גנבי העיר נכרים הרי אלו מותרות שהשכונה כעיר בפני עצמה בד"א כשאין דרך הנכרי מפסיקתם אבל אם היה דרך הנכרי מפסיקתם הולכים אחר רוב העיר שהם נכרי' עכ"ל בקצור: ובארוך פי' דכשאין דרך הנכרי מפסיקתם דאמרי' מותרות אפילו כשאין דלתות השכונה ננעלו היא וכדרך שאמרו בבשר הנמצא שאין הולכין אחר רוב עולם אלא אחר רוב טבחי העיר ואע"פ שאין דלתות המדינה נעולות כדאיתא בשלהי פ"ק דכתובות (טו ·) ע"כ אבל הרא"ש כתב על האי עובדא דגנבי דפומבדיתא וכן במקומות שיש ליהודים מגרש בפני עצמו נעול בלילה תלינן בגנבי ישראל עכ"ל:

ומ"ש ובמקום שרגילים להצניע ממון בחבית אבל היין מותר וכו' שם הוה עובדא בנהרדעא ואמר שמואל חמרא שרי כמאן כר"א דאמר ספק ביאה טהור שאני התם כיון דאיכא דפתחי לשום ממונא ה"ל ספק ספיקא ופרש"י כיון דאיכא דפתחו חביות לשום ממונא וכיון דחזו דחמרא הוא פרש"י דבגנבותייהו טרידי ולא מינסכי וכתב הרא"ש אין דין זה מצוי בינינו דאין רגילות להצניע ממון בחביות ע"כ. ומ"ש רבינו שרגילין להצניע ממון בחביות אבל היין פירושו שכדי להציל ממונם שלא ירגישו בו הגנבים ממלאין חבית ממון ומניחין אותה אצל חבית של יין כדי שיחשבו שגם חבית זו היא של יין ולפעמים יודעים הגנבים שבני אדם עושים תחבולה זו ולכן באים ופותחים החביות לראות אם ימצאו חבית שיש בה ממון כתב המרדכי בפ"ר ישמעאל על חביות יין שהיו מונחים בר"ה ועברו גנבים ונקרו בחביות סכין וכידם קדרה ומשכו יין לתוכה נ"ל שאם יש בעיר ישראל אחד חשוד בזה דרך גניבה או דרך ליגנות נתלה בזה ומצול כי ההיא דפ"ב דכתובות (כז ·) אם יש שם מחבואה אחת מצלת על כל הכהנות אבל אחזוקי איניש בגנבי לא מחזקינן מיהו אפילו בגנב נמי יש להסתפק שמא לא נגע ביין אלא מיד כשעבר הסכין את עובי השולים יצא היין ולא נגע בו בסכין כי היכי דחזינן דתלינן לקולא בההיא רביתא דאמרינן מגבה דחביתא שקלתיה אע"ג דהשת' ליתא ועוד אפילו נגע בסכין כיון שלא נתכוין הגנב אלא לנקוב כדי שיצא היין ולא חשש במגעו הוה ליה כחו שלא בכונה ושרי כלגרים ר"ת בהדי דקא נחית נגע בחמרא אבל יין שבקדרה נראה ודאי שנתנסך במגעו עכ"ל · ויש לתמוה עמ"ש שאם יש ישראל אחד חשוד מזה תולין בו דא"כ למה הוצרך רבא לומר רוב גנבי ישראל נינהו ואיפשר שהוא סובר דקושטא דמילתא אמר רבא ולא לעכב אבל אין דעת הפוסקים כן כמ"ש לעיל בסמוך (ט) : ומ"ש ללמוד להקל מההיא רביתא כבר כתבתי בסי' קכ"ח שהרמב"ם ורש"י סוברים דדוקא רביתא אבל גדולה לא מיהו כבר כתבתי שם דבזמן הזה שאין נכרים בקיאים בטיב ניסוך יש להקל גם בגדול : וכתב עוד בס"פ ר' ישמעאל בשם הר"מ מה שכתבת כיון שעשו הגנבים ברזא לאחד מהחביות שלא היתה חבורות מתחלה והוציאו מתנה יין כל שכן דחיישינן שמא משכו יין מן הברזות נראה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן במילתא דאי לא הוה משכחנא ריעותא הוה סרינן אי תשכחיה ריעותא בחד מינייהו לא אמרינן כי היכי דהאי אסור אחריני נמי אסירי והביא ראיות לדבר (י) ועיין בתשובת הרשב"א שבסוף סימן קכ"ח: כתב הריב"ש בתשובה סי' תכ"ד על גנבים שנכנסו למרתף ושברו מהחביות ומלאו חבית אחת מלואה סתומה בלוח עץ וקנה סוגר עליה כאשר היתה תקודם והשיב שאותה חבית מותרת בשתייה שהרי זה כבולשת שנכנסה לעיר שאף בשעת שלום סתומות מותרות ואע"פ שיש מי שכתב דדוקא בסתומות במגופה של טיט אבל בפקק של עץ כפתוחות דמו דאורחא דמילתא להחזיר הפקק בנדון זה שהיה שם קנה סוגר נראה דהו"ל כסתומה במגופה של טיט דכולי האי לא טרחינן להחזיר כל זה ועוד שאף אם נדון אותה כפתוחה מותרת כיון שאין ידוע שנגעו בה דגנבי כבולשת בשעת מלחמה דמו דבין פתוחות בין סתומות מותרות ועובדא דהנהו גנבי דפתחו חבייתא טובא דאמרינן התם דאם אין רוב גנבים ישראל אסור היינו בודאי פתוח חבייתא כגון שהיו סתומות ומצאו פתוחות · אבל אם מתחלה היו פתוחות מותרות · וכ"ש בנדון זה שרוב גנבי העיר ישמעאלים שאין לחוש לספק מגען · אבל היין הנשאר בשולי החביות השבורות שבודאי נגעו בו בזה אין ספק שהוא אסור בשתיה עכ"ל · וכ"כ המרדכי בפרק ר' ישמעאל בשם ר"ת על גנבים שנכנסו וגנבו ממון · והיה שם יין בחביות ובקובות לפניהם דאין לחוש שמא נסכו שהרי לא באו אלא לגנוב ממון ולא היה להם פנאי לנסך כדאמרינן ההוא פולמסא דאתא לנהרדעא פתחו חביות טובא ואמרינן אדעתא דממון פתחו: **ובתשובות** להרמב"ן סי' קע"ז גנבים שנכנסו לבית ויש בו חביות פתוחות ורוב העיר נכרים אם בתוכו בית שהיין בו נכנסו אסור לפי שזה ספק מגע הוא וכל החביות פתוחות אסורות כמה שנכנס לגנוב כך גונבים ושותים ולא דמי לבולשת דמתיראים הם ואין פנאי לנסך אבל גנבים שאין אדם מרגיש בהם שותים ומנסכים · אבל אם נסתפקו אם נכנסו בתוכו בית מותרות וזה ספק ביאה נראה דקי"ל כהא דאיכא אלא תדרבנן כר"א דאמר ספק ביאה טהור עכ"ל (יא) : כתב הר"ש בר צמח על גנבים שנכנסו לחצרו של ישראל בלילה והיו שם חביות יין שלא היו סתומות אלא במכסה אחת ע"פ כל אחת וגנבו שתים או שלש והשאר נשארים כמו שהיו היין · מותר בשתיה דכיון דמגע ישמעאלים אינו אוסר בהנאה ולפיכך מיחדים אצלם כמו גבר חושב וכיון דמיחדים אצלם יין ולא חיישינן לספק מגען הדבר ברור שאין לחוש כלל בנדון זה עכ"ל : חיל שבא לעיר ונכנס לבית ישראל וכו' משנה בפרק השוכר (שם) מפורש במשנה דטעמא דבשעת מלחמה אלו ואלו מותרות מפני שאין פנאי לנסך כתב הר"ן בשעת שלום סתומות מותרות שכיון שהן סתומות ה"ז ראיה שלא פתחום שאם פתחום לא חזרו לסותמם שאין אימת אדם עליהם וכ"ש דפרו לר"ת דלא חייש לזיופיה וסגי ליה בחותם אחד ומיהו בין לדידיה בין לרבנן דוקא סתומות במגופה של טיט אבל בפקוק של עץ כפתוחות דמו וכי מהדר לפקק לאו משום אימתא אלא אורחא דמילתא בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות בין בכרקום של אותה מלכות בין של מלכות אחרת וכן מוכח בפרק האשה שנתארמלה (שם) ומיהו דוקא בפתוחות מתחילתן אבל סתומות שפתחו חיישינן להו : ב"ה ועיין בב"ש ה"ה בפי"ש מה' א"ב · **נכרי** שנמצא עומד אצל וכו' בפרק ר' ישמעאל (ס:) ההוא נכרי דהוה קאי במעצרתא אמר רב אשי אי איכא טופח להטפיח בעי הדחה ובעי ניגוב

דרכי משה

דוקא בחביות שהיו סתומים ובודאי נפתחו אבל בספק מגע ישמעאלים אין לחוש ואפי' בשאר גנבי אין אוסרין מספק עכ"ל ויתבאר למטה: (ח) וכ"ה בהדיא בגמרא ובהג"א פרק השוכר משמע דלא תלינן לקולא רק כשפתחו הרבה חביות יותר מכדי צרכי שתיה ודוקא אם ניכר שבאו על עסקי שתיה כגון חיל שבא לעיר שדרכן לאכול ולשתות אבל בסתם גנבי מודה כי לא יחלק על הגמרא · (ט) ול"נ דהמרדכי ס"ל דהואיל ויש כאן גנב ידוע מישראל ומן הנכרים אין גנב ידוע ומה שהצריכו בגמרא רוב גנבי ישראל היינו כששניהם ידועים או שניהם אינם ידועים לפ"ז אפשר דכל הפוסקים בדעת המרדכי ס"ל כנ"ל (י) וסיים שם וכ"ש הכא בסתם יין דתלינן לקולא במידי דמוכח טפי דמן החבית מליאה ליקחו כל צרכם ולא מן האחרים ורגלים לדבר שלא לקחו כן מן האחרים שהרי כן החבית הזה שהיא טוב השאירו ולמה להם מן האחרים עכ"ל וכ"כ ריב"ש בתשובה סימן תכ"ד דלא מחזקינן איסורא ולא נאסר אלא אותן שפתחו הגנבים ודאי ודלא כתשובת הרשב"א לעיל סימן קכ"ה בסופו · (יא) וזהו לא כדברי ריב"ש אבל ד תשובת מוהר"ם שכתבתי לסמה משמע

דרישה

כלן תעתיקנו ואפרשנו וז"ל ק"ל כל הני עובדי דכי מדכר ליה והדר אתי הוה השתא מוכח לא חזי ליה ולמה לא נגע ביה לפי שעה ע"כ קושיא י"ל בודאי הא ניחא דלא חיישינן דניסך מיד אחר שהלך כדאמרינן בגמרא שמא יזכור ויבו ציירום ולא ילך כלל והוא אחורי בית אבל אחר ששהה שעה או ב' למה לא חיישינן דניסך לפי ש יש דהא ודאי לא חרדת דכיון ששהה תחילה יותר שהלך לו ואינו עומד אחורי ביתו וימהר וינסך והאי חזי ליה דנקט הרשב"א לאו דוקא אלא ר"ל עכשיו יבוא ויודע שהלך לו ותירץ דדיקא כשיכול לבא דרך עקלתון שלא יראהו הנכרי עד שיבואו אצלו ומסתפי שמא עם יאלתנו זוכר ומוד ירגיש ע"כ ור"ל הא שהיה מ"ח רופא שמא עכשיו כבר חזר ויבא וירא ואני לא ארצנו ולפרשנא וק"ל מעשה בשפחה שאמר לה בעל בית ערוך השלחן והיא היתה יחידה בבית וכשיבא ב"ה לאכול אלא הניחן אלא יין עומד על השלחן יא"ל בעל בית מי מסך היין אמרה אני מסכתיי · והשיב דהיין שבתוך החבית מותר הואיל ולא יודע כ"א על פיה אימא מעלמא אתי ול... מסכתו מן החבית מ"ק פר"ש מ"ו מה

פרישה

חבית בכרם כו' כו"א בשושנת בין הכרים שאינו מעבר לעוברי דרכים כו' . (לג) ובמקום שיש ליהודים שכונה לבדם כו' עד אע"פ שרוב בני העיר נכרים והא דכתב בסמוך כל מקום שיש רוב וקרוב הולכין אחר הרוב משום דפירשו החביות מקביעתם ואמרינן כל דפריש מרובא קפריש גם כאן אף שנולד הספק במקומו מ"מ הנכרים שבאו למרתף למרובא פרשו · שאני שכונה שהיא כעיר בפני עצמו וכ"כ הרשב"א הטעם בהדיא ולא אמרינן דהולכין אחר הרוב אלא כשנמצא קרוב לעיר אבל לא כשנמצא בתוך העיר דאז ודאי תלינן יותר שהוא מתוך העיר ודאי לוה מ"מ בסמוך בנמצא חבית בכרם של ישראל דכריכן טעם לאוסרו משום דאין דרך לגנוב מכרם זה כו' וכמ"ש שם ע"ש (לד) ובמקום שרגילים להצניע ממון בחבית עושין תחבולה מפני הגנבים שממלאים חבית מעות ומניחין אותה בין חביות יין עכ"ה ופעמים שמרגישין קלתם וכו' ב"י . (לה) אצל חבית היין כנ"ל · (דשמא לא באו כו' ר"ל דמסתמא כך הוא אבל ודאי מספק אמרינן לעולם ק"ל עכ"ה) . (לו) וכשראו שהוא יין לא נגעו בו דטרידי בגנבתייהו : (לז) חיל שבא לעיר כו' וסתומות מותרות שאם איתא שפתחום לא היו חוזרין לסותמן שאין אימת אדם עליהן ודוקא בפקק של טיט אבל בפקק של עץ אסורין אפי' סתומין דלא חשוש אימה סתימה אלא אורחא דמילתא עבדי בלא טורח ר"ן (לח) ובשעת מלחמה אלו ואלו מותרין שאין להם פנאי לנסך (לט) נכרי שנמצא עומד אצל הגת כו' (דלא מירתת למיגע כתב רבינו כן שלא תקשה ממ"ש לעיל סימן קכ"ח נכרי שעומד בצד יינו של ישראל שאם אין לו מלוה עליו שמותר דשאני התם דמירתת שיודע שמפסיד לישראל עכ"ה (עד ולא לאו סגי בהדחה

חדושי הגהות

משמע היפך בוונת הר"מ ועיין בהג"ה · ד כוונתו על הר"מ שהביא הב"י בשם המרדכי לעיל :

אימצורי

אצל הגת אם יש בו טופח על מנת להטפיח צריך הדחה וניגוב דחיישינן שמא נגע דלא מירתת למיגע שהוא סבור שאינו מפסידה כיון שאין בו יין ואי לא סגי בהדחה : (מ) זונה נכרית במסיבת ישראל היין מותר (מא) זונה ישראלית במסיבתם של נכרים יינה של הזונה אסור : (מב) ישראל הניח יין בביתו בחלון שלא היה סגור ובא נכרי והכניס שם זונה וסגר הדלת אחריו אח"כ מצא הישראל יינו כמו שהניחו והתירו א"א הרא"ש ז"ל דבעבידתיה טריד ואין לו פנאי לנסך : (מג) חצר שחלקוה בראשי יתידות בין ישראל לנכרי אע"פ שהחביות פתוחות עומדות סמוך לחלקו של נכרי תוך פשוט ידיו מותרות (מד) וכן אם היה גגו של ישראל למעלה מגגו של נכרי (מה) מניח שם יינו אע"פ שידו של נכרי מגעת שם חבית של יין שצפה בנהר ונמצאת כנגד עיר שרובה ישראל אם יש בנהר מכשולי' וסכר אנשי מים שהיו מעמידין אותה אילו בא ממקום אחר מותרת שאין לתלותה אלא בעיר שנמצאת כנגדה ואם אין בנהר סכר אנשי מים אסורה שאנו תולין אותה ברוב הסביבות שהם נכרים שבכל מקום שיש רוב וקרוב הולכין אחר הרוב : נמצא כנגד עיר שרובה נכרים אם רוב הסביבות ישראל ויכולה לבא שם דרך ישראל שלא תטבע מותרת אפילו קרובה הרבה לעיר של נכרים עד שמוכיח קרובתה שהיא של נכרי מניחין הקרוב והולכין אחר הרוב ואם לאו שאינה יכולה לבא מהסביבות היין אסור והחבית מותרת בהנאה למוצאה (מו) ואם בא ישראל ונתן בה סימן אף היין מותר למוצאה (מז) חבית של יין שנמצאת בכרמו של ישראל ויש כרמים אחרים

של

ניגוב · ואי לא בהדחה בעלמא סגי ליה · וכתב רבינו דלא מירתת למיגע שהוא סבור שאינו מפסידו משום דקשיא ליה אמאי מצריכן ליה שום הכשר הא תנן נכרי שנמצא עומד בצד הבור של יין שאם אין לו עליו מלוה מותר דלא חיישינן שמא נגע ואפילו חביות פתוחות וניחא ליה התם דמירתת מלינגע שיודע שאם ינגע יתפסם כגנב מפני שהוא מפסידו במגעו אבל הכא לא מירתת שהוא סבור שאינו מפסידו כיון שאין בו יין : וכתבו התוספות תימה היכא דליכא טופח ע"מ להטפיח אי חשיב יין לגבי ניסוך אם כן הדחה וניגוב בעי ואי לאו יין הוא הדחה נמי לא ליבעי ופי' רשב"ם דפשיטא דיין הוא ושייך ביה ניסוך אבל מ"מ הוא אינו חיבור לאותו הבלוע בתוך הגת · דהכי אמרינן לקמן אי ליכא טופח על מנת להטפיח ליכא למיחש משום איסור בלוע :

זונה נכרית במסיבת ישראל וכו' בפ' השוכר (סט ·) אמר רבא זונה נכרית וישראל מסובין אצלה חמרא שרי נהי דתקיף להו יצרא דעבירה יצרא דחמרא לא תקיף להו זונה ישראלית ונכרי' מסובין חמרא אסור מאי טעמ' הואיל וזילא עלייהו בתרייהו גרירא כלומר ושבקה להו לנסוכי : ישראל הניח יין בביתו בחלון שלא היה סגור וכו' והתירו א"א ז"ל וכו' . כ"כ בתשובותיו כלל י"ט סי' ט"ו : חצר שחלוקה בראשי יתדות בין ישראל לנכרי וכו' עד אע"פ שידו של נכרי מגעת שם · כ"כ הרשב"א בת"ה מדגרסינן בפ' השוכר (ע :) חצר שחלקוה במסיפס אמר רב טהרותיו טמאות ובנכרי אינו עושה י"נ כלומר אע"פ שידו של נכרי מגעת שם ורבי יוחנן אמר אף טהרותיו טהורות · מיתיבי הפנימית של חבר והחיצונה של ע"ה אותו חבר שוטח שם פירות ומניח שם כלים ואע"פ שידו של ע"ה מגעת שם קשיא לרב אמר לך רב שאני התם דנתפס עליו כגנב ת"ש רשב"ג אומר גגו של חבר למעלה מגגו של ע"ה אותו חבר שוטח שם פירות ומניח שם כלים ובלבד שלא תהא ידו של ע"ה מגעת שם קשיא לר"י אמר לך ר"י שאני התם דאית ליה לאשתמוטי מימר אמר ה אימצורי קא מיצרנא כלומר ואפ"ה דוקא לרשב"ג אבל לרבנן בין כך ובין כך טהרותיו טהורות וכ"ש לגבי י"נ דגבי הא אין הנכרי עושה י"נ ת"ש גגו של חבר בצד גגו של ע"ה אותו חבר שוטח שם פירות ומניח שם כלים אע"פ שידו של ע"ה מגעת שם · קשיא לרב אמר לך רב לאו היינו רשב"ג דקאי כוותי אנא דאמרי כרשב"ג אלמא אפילו לגבי טהרות לרבנן בכי הא טהורות וכ"ש לגבי י"נ : ב"ה ודעת הרמב"ם בפי"ג דווקא דשרי בגג ישראל למעלה וגג נכרי למטה בחלוקה במסיפס דוקא היא דומיא דחצר דהסמוך : חבית של יין שצפה בנהר ונמצא כנגד עיר שרובה ישראל וכו' בפרק אין מעמידין (כד ·) א"ר חנינא רוב וקרוב הולכין אחר הרוב איתמר חבית שצפה בנהר אמר רב נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל מותר כנגד עיר שרובה נכרים אסור ושמואל אמר אפילו נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל אסירא אימור מהאי דיקרא אתאי לימא בדרבי חנינא קא מיפלגי לא דכ"ע אית להו דרבי חנינא והכא בהא קא מיפלגי דמ"ס אם איתא דמהאי דיקרא אתא עקולי ופשורי הוו מעכבי לה ומ"ס חריפא דנהרא נקט ואתאי ופרש"י דיקרא . שם מחוז הוא על נהר פרת ואין ישראל מצויים שם · חריפותא דנהר נקט ואתא · שמא מתחלה נטלה במצעית הנהר במקום חוזק ומרוצת המים הביאתה ולא הניחתה לנטות ימין ושמאל ופסקו הפוסקים כרב כדקי"ל (בכורות מט :) דהלכה כרב באיסורי :

ומ"ש נמצא כנגד עיר שרובה נכרים אם רוב הסביבות ישראל ויכולה לבא שם דרך ישראל שלא תטבע מותרות וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה וטעמו מפני שהוא מפרש דרבי חנינא דקאמר רוב וקרוב הולכים אחר רוב ואפי' בקורבא דמוכח קאמר דאזלינן בתר רובא וכמ"ש שם התוספות :

ומ"ש ואם לאו שאינה יכולה לבא מהסביבות היין אסור והחבית מותרת בהנאה למוצאה ואם בא ישראל ונתן בה סימן אף היין מותר למוצאה בפרק אלו מציאות (כד :) אמר רב אסי מצא חבית של יין בעיר שרובה נכרים מותרת משום מציאה ואסורה בהנאה בא ישראל ונתן סימניה מותרת בשתיה למוצאה כלומר יצאה מספק י"נ ומותרת בשתיה והוא של מוצאה דכיון דרובה נכרים נתייאשו הבעלים וכי מאחר דאסירא בהנאה מותרת משום מציאה למאי הלכתא אמר רב אשי לקנקנה וכתב הרשב"א בת"ה הארוך יש מי שפירש דבנא ישראל ונתן סימניה דמותרת בשתיה דוקא בשיש בה חותם ותימה א"כ מאי למימרא פשיטא ועוד דלא אמרינן הכי אלא במפקיד אבל נכרי או מייחד אצלו או שאלה על ידו דאי נגעי מירתתי ואי פתחו ונגעו טורחים וסותמים כדי שלא יתפסו כגנבים אבל במציאה אם מצאה נכרי ופתח ונגע למה טרח וחזר וסתם אלא ודאי כל שהיא סתומה מותרת דסתמא לא מצאה ולא פתחה וה"ל כבולעת שנכנסה לעיר בשעת שלום דתנן פתוחות אסורות סתומות מותרות ע"כ (יב) : **חבית** של יין שנמצאת בכרמו של ישראל ויש כרמים אחרים של ישראל

סמוכים

איכא טופח להטפיח בעי הדחה ובעי ניגוב ואי לא בהדחה בעלמא סגי ופרש"י ניגוב אפר ומים ואפר כדמפרש לקמן בהשוכר עכ"ל והתוס' כתבו בחנם הזכיר הדחה דכל ניגוב צריך שיתן מים תחלה אלא לפי שהיה רוצה לומר ואי לא בהדחה סגי נקט הדחה עכ"ל ולפע"ד דלאו בחנם הזכיר הדחה דהא מוכח לקמן בסוף המסכתא (דף ע"ה) דלכ"ע ברטיבתא צריך שיתן אפר תחלה וכיון דנגע נכרי ביין שהיה בו טופח להטפיח שהוא אסור בהנאה צריך שידיח אותו יין האסור תחלה ואח"כ יעשה נגוב כדין שיתן אפר ומים ואפר וכמו שפרש"י והכי נקטינן ודו"ק עוד כתבו התוס' תימה היכא דליכא טופח להטפיח אי חשיב יין לגבי ניסוך הדחה ונגוב בעי ואי לאו יין הוא הדחה נמי לא ליבעי ופרשב"ם דפשיט' דיין הוא ושייך בו ניסוך אבל מ"מ אינו חבור הוא לאותו הבלוע בתוך הגת וכו' ומביאו ב"י אבל מדברי הרמב"ם סוף פרק י"ב נראה איפכא דפשיטא דלאו יין הוא ולא שייך ביה ניסוך והדחה זו לא היה צריך אלא הרחקה יתירא היא זו ע"ש ומה שקשה אדברי רבי' שהביאו לפסק הלכה הך דרב אשי דבטופח להטפיח בעינן הדחה וגגוב ובסי' קל"ח פסק דסגי בהדחה יתבאר לשם בס"ד ע"ש ס"ג : חצר שחלוקה בראשי יתידות וכו' עד מגעת שם ה"א בפרק השוכר (סוף דף ע') דלכ"ע אין עושה י"נ ומשמע דרבינו רבותא נקט דאפילו חצר אחד שחלוקה בראשי יתידות דכחצר אחד דמי וכי עייל נכרי ידיה לא מתפס כגנב ואפ"ה לא חיישינן לניסוך כ"ש שתי חצרות דכי עייל נכרי ידיה לחצר של ישראל נתפס עליו כגנב דפשיטא דלא חיישינן לניסוך וכן באם היה גגו של ישראל למעלה מגגו של נכרי אשמועינן רבותא דאע"ג דאית ליה לאשתמוטי דכיון דגבוה הוא מגג שלו אמצרא דגג קא מצרנא ופרש"י אני הייתי מכוין למדת בנין שאני רוצה למדוד לכך הושטתי את ידי ל"א מתשובת הגאונים מתמוגג אני וגרסינן אימצודי קא ממצדנא ומכ"ש היכא שאין גג ישראל גבוה ממנו וליכא לאשתמוטי כשמושיט ידו לשם לומר מתמוגג אני וכן ליכא למימר למדת בנין נתכוונתי ופשיטא דלא חיישי' לניסוך והכי משמע בסוגיא ע"ש : ובש"ע כתב וז"ל חצר שחלוקה בראשי יתדות וכו' וכן אם היה גגו של ישראל למעלה מגגו של נכרי וחלוקי' ביתידות מניח שם יינו אעפ"י שידו מגעת שם עכ"ל והוא מדברי הרמב"ם בפי"ג ואיכא למידק לאיזה צורך כתבו גבי גג וחלוקים ביתדות הלא בגמרא לא אמרו אלא בסתם גג של חבר למעלה מגגו של ע"ה גם הרשב"א ורבינו כתבו בסתם ונראה דכתב כן משום דאי איתא דאיכא מחיצה גמורה בין גג לגג לא היה אפשר שיפשוט ידו לשם ולכך כתב וחלוקים ביתידות דהשתא אפשר שיפשוט ידו בין יתד ליתד ואפ"ה לא חיישינן ומה"ט נמי קתני בברייתא חצר שחלוקה בראשי יתידות דהשתא אפשר שיפשוט ידו לשם ואפ"ה לא חיישינן ואה"נ דאם היה החצר חלוק במחיצה ממש וכן מחיצה בין גג לגגו היה אפשר להכניס ידו לשם דלא חיישינן אלא דאורחא דמילתא נקט חלוקים ביתידות דאפשר להכניס ידו לשם נקלות : **חבית** יין שצפה וכו' בפ' לא יחפור (דף כ"ג) א"ר חנינא רוב וקרוב הלך אחר הרוב ומ"ש אם יש בנהר מכשולות וכו' פלוגתא דרב ושמואל שם (דף קכ"ד) וקי"ל כרב באיסורי שאם היה בנהר מכשולות דאין לתלות דמעלמא אתא וחריפא דנהרא נקט ואתאי אלא תלינן לה בעיר שנמצאת כנגדה : ומ"ש נמצא כנגד עיר שרובה נכרים וכו' עד ואם בא ישראל ונתן בה סימן אף היין מותר למוצאו מימרא דרב אסי בפ' אלו מציאות (דף כ"ד) מצא חבית של יין בעיר שרובה נכרים מותרת משום מציאה ואסורה בהנאה בא ישראל ונתן סימנים מותרת בשתייה למוצאה כך כתב הרשב"א הגירסא בת"ה הארוך וכ"כ ב"י וכתב הרשב"א לשם י"מ דבנא ישראל ונתן סימניה דמותרת בשתייה דוקא שיש בה חב"ח ותימה א"כ מאי למימרא פשיטא ועוד דלא אמרי' הכי אלא במפקיד אבל נכרי או מייחד אצלו או שאלה על ידו דאי נגעי מירתתי וכי פתחו ונגעו טורחים וסותמים כדי שלא יתפסו כגנבים אבל במציאה אם מצאה נכרי ופתח ונגע למה טרח וחזר וסתם אלא ודאי כל שהוא סתומה

מותרת

דרכי משה

משמע כדברי ריב"ש דהא כתב דאי לא משתכח ריעותא שרי והיינו כדברי ריב"ש : (יב) משמע הא אם מצאה פתוחה אסורה דחיישינן שמא נגע בה נכרי וכ"ה בתא"ו נ"ט ח"ג :

וכבר

פרישה

בהדחה פרשב"ם דאף על גב דיין הוא מ"מ סגי בהדחה דלאו חבור הוא לאותו הבלוע בתוך הגת דהכי אמרינן לקמן טופח ע"מ להטפיח ליכא למיחש משום איסור בלוע עכ"ל תוספת דף ע"ט וה"נ היכא אותם אבל לא כלשונם : (מ) זונה נכרית במסיבת ישראל היין מותר דאף על גב דתקיף עליהו יצרא דעבירה יצרא דיין לא תקיף להו ולא מניחין לה ליגע : (מא) זונה ישראלית במסיבת של נכרי יינה של זונה אסור דהואיל וזילא עלייהו בתרייהו גרירא ושבקה להו לנסוכי (ועיקר הסילוק להעולם שאשה טפילה אצל האיש והכל ממנו ולא ממנה וק"ל עכ"ס) : (מב) ישראל הניח יין בביתו במלון ס"א בחלון וכן הוא בתשובת הרא"ש כלל י"ט סימן ט"ו וז"ל ישראל הניח ביתו פתוח ויינו עומד בחלון שלא היה סגור כו' : (מג) חצר שחלקוה בראשי יתידות בגמרא פרק השוכר דף ע"א איתא במסיפס ופרש"י מחיצה נמוכה ולשון הרשב"ם הוא זה בראשי יתידות ואפשר דהיא היא דכל מחיצה נמוכה קורא אותה בקנים העומדים לצד מעלה כראשי יתידות כדי שלא יעבור דרך שם : (מד) וכן אם היה גגו של ישראל למעלה מגגו של נכרי עיין בש"ע שכתב וחלוקה ביתידות וצ"ע למה צריך חלוקה ביתידות שלא בלאו הכי נתפס כגנב מכח שהגג של ישראל למעלה ואם היה חלוקה ביתידות למה צריך שיהא למעלה ולכאורה היה נראה להגיה או שהיו חלוקה ביתידות : (מה) מניח שם יינו אע"פ שידו של נכרי מגעת שם הטעם דנתפס עליו כגנב כיון דהרשויות חלוקות : (עד סמוכים קורבתא כו' עיין בב"י שכ"ה בשם הרשב"א ואפשר דמ"ה כתבו רבינו כאן ולא כ"כ לעיל בנמצאת כנגד עיר של ישראל לפי שדבר זה בקורבתא דמוכח שהעתיקו מהרשב"א והרשב"א כתב דין זה בתשובה ורבינו שהלך בדרך הרשב"א כתב במקום שכתבו הוא · או שכתב כאן לרבותא דאפ"ה מותר ולא סמכינן אקורבתא דמוכח לאסור וכ"ש דלא סמכינן להתיר עכ"ס) : (מו) ואם בא ישראל ונתן בה סימן אף היין מותר למוצאו דכיון דרובה נכרי' נתייאשו הבעלים (ולכך א"צ להחזירו לבעלים עכ"ס) ולא בעינן הכא חותם דדוקא במפקיד אצל נכרי דאיכא למיחש משום זיופא ובחותם אחד טרח ומזייף והדר וחותמו כדאיתא אבל במציאה כל שהיא סתומה דאם איתא דנגע בה נכרי לא הוי טרח לסותמה הלכך כל שהיא סתומה בודאי לא נגע ביה נכרי רשב"א (ודוקא סתומה בפקק אבל פתוחה לגמרי אסור כ"כ רמ"א עכ"ה) ובס"מ סימן רנ"ט כתב רבינו שמותר כשהיא רשומה ושם בסימן רס"ב משמע דרושם הוי סימן והיכר : (מז) חבית של יין שנמצא בכרמו של ישראל כו' אע"פ שהם רחוקים מעל ישראל הסביבה

אסורה

חדושי הגהות

ה אימצורי קא מיצרנא פירש"י אמיצרי דגג קא מצדנא אני מכוון למדת בנין שאני רוצה למדוד לכך הושטתי את ידי :

משום

של ישראל שמובין וכרמים רבים מהם של נכרים סביבותיהם אע"פ שרחוקים משל ישראל החבית אסורה ואצ"ל כשאין שם כרם אחר של ישראל אלא זה (מח) שאין דרך לגנוב מכרם זה להצניע בתוכו (מט) וכן נמי להקל אם נמצא בשל נכרי ויש סביבותיו כרמים של ישראל בד"א כשיושבת בין ההרים שאינה מעבר לעוברי דרכים אבל אם אינה יושבת בין ההרים אסורין שרוב עוברי דרכים נכרים הם ושמא מהם נפל בד"א שתולין בעוברי דרכים בבקבוק שדרך עוברי דרכים להוליך כיוצא בו אבל הביות שאין דרך עוברי דרכים להוליך כיוצא בו אין תולין אותו בעוברי דרכים (נ) נודות יין שנמצאו מושלכין בדרך אם רוב שופכי יין ישראל מותרין ודוקא בנודות גדולים אבל אם הם קטנים שדרך עוברי דרכים להוליך כיוצא בהן אסורים שאנו תולין ברוב עוברי דרכים שהם נכרים (נא) היה בהן גדולים וקטנים מותרין שהגדולים מוכיחין על הקטנים שהם משופכי ישראל והרי רובו ישראל והקטנים להכריע המשא באו ולפיכך כולן מותרין :

קל (א) [א] מה

שאין מיחדין ולא מפקידין יין ביד נכרי דוקא כשאינו חתום אבל אם הוא חתום מפקידין ושולחין על ידו פירש ר"ת אפי' בחותם אחד דכיון שחתום בחותם אחד

מותרת דסתמא לא מלאה ולא פתחה עכ"ל ונ"ל דהני גדולים דמפרשים דוקא שיש בה חב"ח הוי קשיא להו מהך עובדא דפ' האשה שלום בההוא גברא דאפקיד שומשמי דא"ל דידך שקלתינהו והני אחרינא נינהו דאותבינן עלה ותו חיישינן שמא פינן והתניא תנא כלי וכתב עליו קו"ף קרבן וכו' ומסיק הלתודא הילכתא חיישינן שמא פינן וכתבו התוס' דהא דמדמה ממונא לאיסורא ה"ט משום דרגילות הוא לפנות' וא"כ קשה אהך דרב אסי דמאי מועיל סימן דחבית ליין שבתוכ' דילמא החבית באה ליד נכרי ופינה היין שבתוכה ונתן בה יינו ואח"כ נאבדה החבית מן הנכרי ובאיסורה אפי' בחששא רחוקה חיישינן שמא פינהו כדמוכח מדברי התוס' ומ"ה פירשו הני גדולים דרב אסי לא התיר אלא דוקא שיש בה חב"ח והיינו דקאמר נתן בה סימניה פי' סימניה שהצריכו חכמים דהיינו חב"ח ונתן בה סימניה ואמר שכך הם צורות החותמות אבל סימן בחבית לא מהני ליין דחיישינן שמא פינה הנכרי היין שבתוכה ונתן בה יינו והשתא ל"ק מאי למימרא פשיטא דהא טובא אשמועינן דוקא נתן בה סימניה דפי' חב"ח הא לאו הכי לא גם מה שהקשה עוד דלא אמרינן הכי אלא במפקיד וכו' דהא למאי דפריך הכא נמי בעינן חב"ח מיהו משמעות הפוסקים הוא דסימנין שנותן בחבית שפיר מהני להתיר היין שבתוכה וגרסינן בה ישראל ונתן בה סימן כמו שהוא בספרים שבידינו ולא חיישינן שמא תלאה נכרי ופינה היין הכשר ונתן בתוכה יינו וחזר ואבדה כל הני חששות רחוקות לא חיישינן ומותר אפילו ליכא חותם כלל אלא פקוק בפקק של עץ אבל פתוח לגמרי היין אסור דחיישינן לתגע נכרי וכ"כ בהגהת ש"ע והוא מדברי הר"ן בפ' אלו מציאות חבית של יין שנמצא בכרמו של ישראל וכו' עד סוף הסימן תלמוד ערוך בפרק לא יחפור ועל פי דברי הרשב"א בת"ה :

קל מה שאין מיחדין וכו' כבר נתבאר כל זה לעיל ריש סימן קי"ח ומ"ש ופירש ר"ת אפילו בחותם אחד וכו' עד שיוצא מגס הרוח ה"ח בפ' השוכר סוף (דף ס"ט) וכי תאמר דקי"ל כוותיה דרשב"ג דלא חייש לשיתוף והלכת' כוותיה דר"ת דלא חייש לזיופא אידנא מ"ט לא מותבינן יה"ח ביד נכרים

משום

סמוכים וכו' בפרק לא יחפור (כ"ד:) ההוא חצבא דחמרא דאישתכח בפרדסא דערלה שריה רבינא לימא משום דסבירא ליה דרבי חנינא שאני התם דאי מיגניב מיגנב אגנועי בגויה לא מגנעי וכתב הרשב"א בת"ה ומ"מ לרבי חנינא אפילו בקורבה דמוכח אזלינן בתר רובא והלכתא כוותיה והלכך חבית של יין שנמצאת מוצנעת בכרמו של ישראל ויש כרמים אחרים סביבותיו קרובים ויש כרמים רבים אחרים של נכרי' סביבותיו רחוקים משל ישראל אסורה דאזלינן בתר רובא דאע"ג דאיכא קורבה דמוכח דשל ישראל היתה ואצ"ל כשאין שם של ישראל אלא אותו כרם וה"ה להקל וכגון שנמצאת בכרמו של נכרי ואף ע"פ שיש כרמים אחרים של נכרים אי איכא כרמים של ישראל רבים מהם אפילו רחוקים מהם הולכים להקל בתר רובא דישראל והוא שיושבת בין ההרים וכיוצא בזה שאין מעבר לעוברי דרכים הא לא"ה אסורים דרובא דעלמא נכרי' נינהו עכ"ל וכן הם דברי רבינו : ומ"ש בד"א שתולין בעוברי דרכים בבקבוק שדרך עוברי דרכים להוליך כיוצא בו אבל חביה שאין דרך עוברי דרכים להוליך כיוצא בו אין תולין אותו בעוברי דרכים כ"כ הרשב"א ולמדו ממה שיבא בסמוך : נודות יין שנמצאו מושלכים בדרך אם רוב שופכי יין ישראל מותרים ודוקא בנודות גדולות וכו' עד סוף הסימן פשוט בגמ' פ' לא יחפור ומ"ש והקטני' להכריע המשא באו פירושו דכשיש ב' נאדות זה גדול מזה מעט ומכביד המשא לצד אחד מניחים נוד קטן אצלו להשוות המשא כתב הריב"ש בתשובה סי' תל"ה שנשאל על ישראל שיש יין באוצר שלו בכפר אחד ופתח האוצר סגור במפתח אחד ובכפר הנזכר יהודים מתעסקים הולכים ושבין ועושים מלאכתם אך אין לשום יהודי דירה קבועה שם ויהי היום מצאו הפתח פתוח ונכרי אחד הודה שהוא פתח האוצר הנזכר לשאוב מים מבור שבאוצר כדי לבנות ביתו והשיב בנדון זה שהיין והאוצר של ישראל ואין האוצר בחצרו של נכרי הדבר ברור שהוא משתמר במפתח אחד אפי' בעיר שכולה נכרים ואין ישראל דר בה שלא הצריכו ב' חותמות או מפתח וחותם אלא במפקיד יינו ביד נכרי וכן כשהאוצר של ישראל הוא בחצירו של נכרי ואין ישראל דר בחצר אבל כשיין ישראל נתון באוצרו ואין האוצר בחצרו של נכרי דבר ברור הוא שא"צ ב' חותמות ולא מפתח וחותם וכ"ש בנדון זה שהיה האוצר פתוח לר"ה וישראל המתעסקים מחזירים בעיר ההוא ובדרך ההוא תמיד שבענין זה אפי' היין של נכרי והאוצר של נכרי מותר כדאמרינן בפרק ר' ישמעאל (ס"א.) גבי המטהר יינו של נכרי ונתנו ברשותו בבית הפתוח לר"ה בעיר שכולה נכרים דאי איכא רוכלי ישראל מחזירים בעיירות אפי' בעיר שכולה נכרים מותר גם דעת הרבה מהמפרשים דאפילו בלא מפתח ובלא חותם כלל מותר כל שהפתח נעול במנעול כיון שהבית פתוח לר"ה בעיר שישראל ונכרים דרים או ברוכלים המחזירים בעיירות אפילו בעיר שכולה נכרים אלא שר"ת מחמיר להצריך מפתח או חותם בההיא דמטהר יינו של נכרי ונראה שדוקא במטהר יינו של נכרי ונתנו ברשות הנכרי הוא שהצריך כן אבל כשהיין והבית של ישראל א"צ לא מפתח ולא חותם שהרי אפילו נמצא נכרי עומד בתוך האוצר סמוך ליין היין מותר וכדתנן (ס:) נכרי שנמצא עומד בצד הבור של יין אם אין לו עליו מלוה מותר דכיון דאין לנכרי שייכות לא בבית ולא ביין והוא נתפס כגנב על הכניסה בבית מירתת ולא נגע ביין אלא שלעולם יש לישראל לנעול אוצרו במפתח כדי שלא יכנס נכרי שאם יכנס שם ונמצא עומד בצד היין אם יש לנכרי טענה לומר שנכנס לאיזה דבר בענין שלא יתפס כגנב על הכניסה כגון שיאמר שנכנס שם מפני אימת ארי או פחד אויב או שנכנסה שם תרנגולתו דרך פתח או חלון שבענין זה היה היין אסור שכיון שאינו נתפס כגנב על הכניסה לא מסתפי ואפשר שיגע ביין כיון שהחביות פתוחות ובנדון זה אע"פ שאם האוצר לא היה נעול במפתח ונמצא הנכרי עומד בצד היין אפשר שלא היה נתפס כגנב על הכניסה לפי שהיה נשמט בטענה שנכנס לדלות מים מן האוצר וכיון שלא היה נתפס כגנב על הכניסה היה היין אסור מכ"מ כיון שהבית היה נעול במפתח אפילו נמצא הנכרי בצד היין מותר שהרי הוא נתפס כגנב על הכניסה שלא היה לו לשבור סגירת המנעול ולא לזייף במפתח אחר ולפתוח אוצר הסגור כדי לדלות מים מבורו וכיון שהוא נתפס כגנב על הכניסה הוא מכחד תליגע ביין ואין לו פנאי לנסך אפילו בחבית פתוחות דה"ל כגולשת בשעת מלחמה והכל מותר אא"כ יש הוכחה שנגע ביין כגון שהיו חביות סתומות ונמצאו פתוחות או שידיו מלוכלכות ביין או בקלף הצף על היין וכמ"ש קצת מפרשים גבי ההוא רביתא דנקיטא אופיא בידה המרא שרי איזור מגבה דחביתא דדוקא רביתא שאינה יודעת בטיב ניסוך ולא מסרה נפשה ליגע אבל גדולה אפילו חזינן אופיא בידה לא תלינן לקולא אבל כל שאין הוכחה שנגע ביין שרי וכ"ש בנדון זה שלא נמצא הנכרי בצד היין ולא בתוך האוצר ואין לנו להאמינו שנכנס שם לא הוא ולא אחר ואף אם נאמינהו שנכנס ג"כ יש לנו להאמינו במה שאומר שלא נגע ביין אלא שדלה מים ולא ובנין ביתו מוכיח שאם נכנס לזה נכנס עכ"ל . כתב המרדכי בפרק ר' ישמעאל על יהודי שאמר לנכרית שכורה לו שתערוך השלחן ולא היתה בקיאה בדת יהודית אחר כך נכנס ומצא הכלי שהיו רגילים למשוך בו יין מלא יין ואמרה אני הוצאתי היין מחבית ואסרוהו ושאלו לי ואמרתי שנ"ל שמותר היין שבחבית הואיל ולא ידעו שהוציאה יין מחבית אלא על פיה איזור מעלתא הביאה אותו יין ולא מהחבית וראיה מההוא רביתא דהות נקיטא אופיא בידה אמר רבא איזור מגבה דחביתא שקלתיה ואע"ג דליכא השתא איזור אתרמויי אתרמי לה יגד כאן לשונו וכתוב עוד שם על יהודית שהטמינה המפתח ולא מצאה במקומה ומצאה בתוך התבן כד מלא יין והודית השפחה שהיא לקחה אותו מהחבית דשרי משום דאמירת השפחה לית בה ממשא דאפילו ישראל אינו נאמן בדבר שאינו בידו עכשיו · ובהגהות קודם לכן כתב על גנבים שנכנסו למרתף ומשכו יין מהחבית דרך הברזא וברזו והניחו הברזא פתוחה ונכנס שם ב"ה ואמר מי סתם הנקב ואמרה השפחה אני סתמתיו כיון שנתיחדה הנכרית ואינה נתפסת כגנב על כניסתה וגם יש רגלים לדבר אחרא אסיר וההיא רביתא דנקיטא אופיא ותלו להקל פרש"י דוקא תינוקת קטנה ועוד דהכא ודאי ביאה היא ועוד לא מטהר ר"א אלא ספק ביאה מיהו איכא לספוקי אי מדמינן גדולה דהשתא לקטנה דבימיהם (יג) וכיוצא בזה כתב בת"ה סי' ר"ב על ישראל שהניח חבית ברשות הנכרי חתום ובא הנכרי וא"ל שהיה מטפטף והלך הישראל ומצא עריבה מליאה יין תחת החבית והחבית נעכר מלטפטף ואמר הנכרי שהוא תקנו וכתב להתיר וכתוב עוד שם במרדכי ישראל שיש לו נכרי או נכרית בביתו ונשאר יין בבית בלא שמירה כיון דאימת רבן עליהם בחזקת כשרות הם דנתפס כגנב ומיהו לכתחלה לא יניח אדם בביתו לא יין ולא תומן בלא שמירה ע"כ :

קל מה שאין מייחדין ולא מפקידין יין ביד נכרי דוקא כשאינו חתום אבל אם הוא חתום מפקידין ושולחין על ידו בפרק אין מעמידין (דף ל"א:) תניא אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצרו של נכרי ומלאהו יין ומפתח או חותם ביד ישראל וו"ג ומפתח וחותם ר"א מתיר בשתיה וחכמים אוסרים ואיפסיקא הלכתא בגמרא כר"א ודעת התוס' דאפילו בחותם אחד שרי ר"א אי משום דגרסי מפתח או חותם ואי משום דאפילו לספרים דגרסי מפתח וחותם איכא לפרושי דמפתח או חותם קאמר וכמ"ש הרשב"א שי"א כן וטעמא משום דאמרינן בפרק השוכר דר"א לא חייש לזיופא א"כ מדלא קתני שני מפתחות או ב' חותמות · וכתבו התוספות והרא"ש שקשה על פסק זה דפסיק הלכתא כרבי אליעזר דשרי בחותם אחד מכמה דוכתי דמשמע בהו דיין לא משתרי אלא בחותם בתוך חותם

ולכן

דרכי משה

(יג) וכבר נתבאר לעיל סי' קכ"ח דאין לחלק בין גדול לקטן א"כ גם כאן הנראה שרי מיהו לעיל ריש סי' קכ"ח משמע דלעולם תלינן בדבר הרגיל ולכן נראה דאין להתיר בכה"ג רק בזמן הזה דאין הנכרים מנסכים וכמו שנתבאר לעיל סי' קכ"ח (י"ג קכ"ח) :

ונראה

דרישה

סי' קל [א] מה שאין מיחדין כו' ופר"ת אפי' בחותם אחד וס"ל הא דאיירינן חבית בעינן חותם בתוך חותם והיו"ד יין נסך הייני דוקא בישראל חשוד אבל נכרי סגי בחותם

פרישה

אסורה שטעם דאזלינן בתר הרוב אף על גב דאיכא קורבה דמוכחא רשב"א : (מח) שאין דרך לגנוב מכרם זה ולהצניע בתוכו אע"ג דבלאו ה"ט נמי אסור משום קרוב ורוב בתר רוב אזלינן וכמ"ש בשם רשב"א י"ל דס"ל הסוא טעמא דוקא כשהדבר הנמצא אינו לא בקרוב ולא ברוב נזולינן בתר הרוב אבל כשהדבר נמצא בתוך חותו שהוא קרוב הו"א לא ניזל בתר רוב אלא בתר קרוב וכשר ע"כ כתב רבינו טעם לאסור משום שאין דרך כו' וע"ל כתבתי טעם אחר והוא כיון שהיא כרם בפני עצמו ולא אמרינן דאזלינן בתר רוב אלא כשנמצא קרוב להעיר ולא בעיר או בשכונה עצמה ודוק והוא מעין מ"ש כאן : (מט) וכן נמי להקל אם נמצא בשל נכרי כו' אע"ג דאיכא נמי עוד כרמים של נכרים סביבותיו כדלעיל רשב"א (נ) נודות יין שנמצאו כו' אם רוב שופכי יין ישראל מותרין פירוש רוב מוכרי יין ששופכין מחבית לנאד כדי למכור לעוברי דרכים עכ"ה · (נא) היה בהן גדולים וקטנים וכו' עד והקטנים להכריע המשא פירוש כשיש שני נודות זה גדול מזה מעט ומכביד המשא לצד אחד מניחין נאד קטן אצלו להשוות המשא רש"י :

סי' קל (א) מה שאין מיחדין ולא מפקידין כו' אבל אם היא חתום מפקידין ושולחין כו' מה שסיים רבינו בלשון שמתחילה קאמר שאין מיחדין ולא מפקידין ובתר הכי קאמר מפקידין ושולחין נראה לפרש דבריו דקאי אדלעיל סימן קכ"ח שכתב שם אין מיחדין כו' ואין מפקידין ע"ז כתב מה שאין מיחדים ולא מפקידין כו' ור"ל גם כן כמ"ש שם בסימן קכ"ח אין מיחדים ביד נכרי סתם ור"ן מפקידין ביד נכרי שאינו עובד ע"א · ונסיבא נקט מפקידין ושולחין נקט ושולחין לרבותא דמותר אפילו לשלוח ע"י נכרי אם הוא סתום לאפוקי ממ"ד דוקא

מפקידין

אחד לא טרח ומזייף (ב) [ב] ובלבד שלא יהא בחבית שום נקב כנקב שמניחין בו שיוצא משם הרוח [ג] ויש מחלקין בין להפקיד בידו ובין לשלוח על ידו דודאי להפקיד בידו שרי בחותם אח' מפני שעתיד לראות חותמו ומירתת נכרי ולא מזייף אבל כששולח לחבירו שאינו מכיר החותם לא מירתת ובעי שני חותמות ואפילו לפי זה אם הודיע לחבירו צורת החותם וגם הודיע לנכרי שהודיע לחבירו מירתת נכרי וסגי בחותם אחד וה"ג וכן רב אלפס מצריכין לכל שני חותמות וכן נוהגין ואין להקל (ג) ויש נוהגין לעשות שולים שניים לחבית (ד) ולחתום המגופה היטב ולחברה עוד במסמרים אבל ר' יצחק בר רבי יהודה השיב לרש"י דחביות של עץ אסורות לשלוח ע"י נכרי אפי' בחותם בתוך חותם ודוקא בחביות של חרס שטורח לעשות בהן נקב ולחותמו די בסתימת פיהן כחותם בתוך חותם אבל בחביות של עץ יכולין להוציא היין בין הנסרים ולא ירגישו כלל הלכך אין להן תקנה אלא להכניס כל החבית בשק

שאין

ולכן היה אומר רבינו תם דבית נכרי דוקא הוא דסגי בחותם אחד משום דמירתת ולא מזייף אבל ביד ישראל חשוד צריך ב' חותמות דבחותם אחד איכא למיחש שיזייף דלא מירתת כל כך שהוא סבר שיאמינוהו כיון שגם ישראל עליו וכל הנך דוכתי דמשמע מינייהו דבעינן חותם בתוך חותם מיירי בישראל חשוד והתוספות הוקשה להם להעמיד כל אותם הסוגיות בישראל חשוד אלא בנכרי מיירי ויש לחלק בין שולח לחבירו ואינו חוזר ורואה חותמו להכירו דאז צריך חותם בתוך חותם שסבור שהאחר לא יכיר החותם אבל היכא שמניחו ביד הנכרי ועתיד לראות חותמו די בחותם אחד. וה"ה אם שולח לחבירו כתב להודיעו ענין חותמו ומודיעו לנכרי שכך שלח לו דסגי בחותם א' דנכרי כיון דידע מירתת ולא מזייף. ולוקח או שוכר בית בחצרו של נכרי דאוסליגו ביה ר"א ורבנן כשמחזר ישראל ורואה ומכיר חותמו מיירי ומש"ה סגי בחותם א'. והנך דוכתי דמצרכי חב"ח מיירי כשולח לחבירו שאינו עתיד לחזור לראות חותמו ואינו מודיעו לחבירו ענין חותמו היאך. והרא"ש והר"ן כתבו סברא זו וכתב הר"ן שנראים דבריהם. וכתבו עוד התוספות שלדעת רבינו תם לא בעינן הכרת חותם ואפילו אינו הולך להכיר חותמו וגם אינו שולח באיזה ענין הוא חותם מותר ובדיעבד יש לסמוך על פסק ר"ת עכ"ל: אבל הרשב"א כתב שהגירסא הנכונה הוא מפתח וחותם וקולו של ר"א דעביד מפתח וחותם אחד כשני חותמות ואף על פי שאפשר לזייף המפתח ולא יהא ניכר אפילו הכי ס"ל לר"א דלא טרח ורבנן סברי דלעולם אסור עד שיהא שם ב' חותמות וכי פסק רב הלכה כרבי אליעזר היינו לומר דמפתח וחותם סגי והיכי דליכא מפתח בעי ב' חותמות והיינו כולהו סוגיין דבעו ביין חב"ח ובזה נראה לי שהוא דעת בה"ג וכן נראה בהלכות הרי"ף שפסק כר' אליעזר וכתב דלרב אשי דאמר הא קא משמע לן חומץ שלנו ביד נכרי לא בעי חותם בתוך חותם אלמא לדידיה היין שלנו ביד נכרי צריך חותם בתוך חותם וגם הר"ן כתב פירוש זה וכתב שכן נראין דברי הרמב"ם בפרק י"ג מהמ"א ואף דברי בה"ג והרי"ף מכוונין כן: ומשמע דלפי שטה זו ב' מפתחות לא חשיבי כחב"ח וכ"כ הרשב"א בהדיא והרא"ש כתב על דברי הרי"ף וה"ג שהוא דוחק דהא דקאמר רבי אליעזר בחותם אחד לא משמע דבעי חותם עם המפתח וגם הקשה עליהם הרמב"ן מהא דאמרינן בפ' כל כתבי (קכב.) רבי חנינא התיר לבית רבי לשתות יין הבא בקרונות של נכרים בחותם אחד ולא ידענא אי משום דסבר לה כר"א אי משום אימתא דבי נשיאה אלמא בחותם אחד לבד שרי עד כאן והרשב"א תירץ קושיא זו של הרמב"ן דהתם מפתח היה בידו של בית רבי ושלהם היה וכגון שייחד לו קרן בקרון והניחו שם היין ומפתח בידם ולא עדיף מפלוגתא דרבי אלעזר ורבי יוחנן בהכל מתמאר בחותם אחד דמתרצינן דחותם אחד עם מפתח קאמר וכתב עוד הרשב"א ולפי פי' זה הא דאמרינן בפרק השוכר וכי מאחר דקי"ל כרשב"ג דלא חייש לשיתומא וכרבי אליעזר דלא חייש לזיופא מ"ט לא מותבינן חמרא בי נכרים ה"פ מ"ט לא מותבינן חמרא בי נכרים ונסכיר את מקומו ומפתח ביד ישראל ותירץ משום שיכא ופי' הרי"ף שמניחים נקב במגופת חבית לאחר שטחין את פיה כדי שיצא הרוח ממנו ולא ישבור הכלי וחוששין שמא יכניס משם שפופרת וישתה ונמצא עכשיו לפירוש זה דלעולם יין צריך ב' חותמות בין שהפקידו אצל הנכרי בין שהפקידו אצל ישראל החשוד לנסך היין ומיהו מפתח וחותם סגי דכשני חותמות דמו לר"א דקי"ל כוותיה ואי איכא שיכא אפילו בכמה חותמות לא סגי דאיכא למ"ד דילמא שתי ע"י מינקת ומכסכו עכ"ל ולענין הלכה כיון דבה"ג והרי"ף והרמב"ם והרשב"א סוברים שצריך חותם בתוך חותם או מפתח וחותם הכי נקטינן (א) וגם הרא"ש כתב בסוף דבריו וישראל קדושים הם ונהגו בשני חותמות כתב ר"י בשם הרשב"א אפילו שמשלחו בשני חותמות ראוי להודיע למי שמשלחו באיזה חותם סתמו וחתמו כדי שיעמוד עליהם ויכיר וכ"כ הראב"ד זולתי אם יש שם אותיות שאז אין צריך להודיע עכ"ל (ב): ומ"ש ויש נוהגין לעשות שולים שניים לחבית וכו'. נראה שטעמם מפני שצריך לחתום בכל נקבי הברזות כשם שצריך לחתום בפי החבית וכמ"ש התוספות והרשב"א ז"ל וכדי לעשות חותם בתוך חותם בנקבי הברזות וגם כדי שלא יעלם מהם שום נקב שלא יעשו בו חותם שני ולפיכך מוסיפין שולים שליות דהשתא איכא בכל נקבי הברזות ב' חותמות הא' סתימתן והשני השולים שמוסיפין ומטעם זה גם כן סותמין המגופה היטב ולחבר עוד במסמרים כי היכי דליהוי חותם בתוך חותם וכן מבואר בדברי הרא"ש וז"ל התוס' ענין חתימת החביות פי' ר"י נכון הדבר לסתום פי החבית בנעורת ולתת עור קבוע על הסתימה קבוע במסמרות ולכתוב אותיות אלין על העור ותליין על דופני קרשי החבית שאם יגביה העור הנכרי לא יוכל לכוין ליתנו כבתחלה ולתת חשוק אחד שקורין צירקל"א סביב השולים במקום שמחוברים דופני החבית ולקבוע שם במסמרות מפני הנעורת התחובה שם סביב שלא יוציאנה הנכרי להוציא היין דרך שם ולתוחבו אחר כך אל מקומו הראשון וכל הברזות לחתום ולקבוע עליהם עור במסמרות או לכסות כל השולים והברזות ע"כ:

ומ"ש אבל ר"י ב"ר יהודה השיב לרש"י דחבית של עץ אסור לשלוח על ידי נכרי אפילו בחותם בתוך חותם וכו' עד להוציא יין מבין הנסרים כ"כ שם התוס' והרא"ש ז"ל וכתבו התוספות על דברי ר"י בר"י ולפי תשובתו יש לאסור אפילו חתמו בענין שפיר ויש מחמירים ומכסים כל דופני החבית בחמר ויש וגם השולים בנסרים ואז אין לחוש כלל ע"כ: **ומ"ש** הלכך אין להם תקנה אלא להכניס כל החבית בשק וכו' כ"כ הרא"ש שם כתב הרשב"א וה"ת אע"פ שחתם החבית והקנן בכמה חותמות ניחוש שמא יקוב חור בחבית כעין ברזא ויוציא ממנו לא היא דקי"ל כרשב"ג דאמר בפ' השוכר דלשיתומא לא חיישינן ואפילו לרבנן נמי דחיישינן לשתימא ה"מ סתימת מגופה אבל בנופה של חבית קשה לינקב ע"כ וסה"ת וסמ"ג כתבו על דברי ר"י בר יהודה אין להחמיר כ"כ לחוש

משום שיכה (וי"ג משום שיבא) פי' רש"י ותוספות נקב קטן שעושין שיצא משם ריח היין ויש לחוש שיקדח שם במקדח ויטעום היין עכ"ל:

ומ"ש ואפילו לפי זה וכו' כלומר לא מיבעיא לרבינו תם דבנכרי לא בעינן חב"ח פשיטא דאפילו לא הודיעו לחברו סגי בחותם אחד אלא אפילו לר"ת דבלא הודיעו בעינן חב"ח מ"מ כשהודיעו לחברו סגי בחותם אחד ומה ששינה הלשון בסימן קי"ח דכתב ולפי זה אם הודיע לחברו וכו' לשם כונתו לדיוקא לומר לפ"ז דוקא לאפוקי למ"ש הרשב"א דאפילו במפקיד ואפילו בנכרי נמי בעינן חב"ח אם כן ה"ה כהודיעו לחבירו וכו' נמי ודאי בעינן חב"ח אבל כאן לא הביא רבינו דעת הרשב"א כי אם דעת ר"ת וי"ת ומה שלא הביא דברי הרשב"א כאן דלא איירי אלא ביין דאין חלוק בין נכרי לישראל חשוד היינו משום דביין לא בעינן בישראל חשוד חב"ח אף להרשב"א דאין ישראל חשוד נחשד על הניסוך אלא שמא יחליף רע בטוב ולזה סגי בחותם א' דהא פשיטא דלא איירי הכא בישראל חשוד על הניסוך דא"כ לא נקרא בשם ישראל חשוד אלא ישראל מומר אלא ודאי בישראל חשוד על הגזל ועל החליפין קאמר וכמ"ש בסימן קי"ח ס"ב ע"ש זו הוא דעת רבינו אכן מ"ש הרשב"א בתה"ה הארוך בית ה' ריש שער ד' וז"ל ונמצא עכשיו לפי זה דלעולם יין צריך ב' חותמות בין שהפקידו אצל נכרי בין שהפקידו אצל ישראל החשוד לנסך יין וכו' ומביאו ב"י הוא תמוה מאוד דמשמע להדיא דבישראל חשוד על הניסוך קאמר ועל ריש סימן קי"ח וכמ"ש לשם. ולענין הלכה נקטינן דלכתחלה צריך חב"ח בכל ענין אבל בדיעבד מתירין אף בחותם אחד או במפתח בכל ענין וכמו שהורה ר"ת:

ומ"ש ויש נוהגין לעשות שולים שניים וכו' פי' דבזה חשוב חב"ח בפני כל הברזות והנקבים שבשולים ובמגופה אבל אין חוששין שמא יוציא יין בין הנסרים דהאומנים מהדקים היטב הנסרים זה בזה אבל הר' יצחק ב"ר יהודה השיב לרש"י דחוששין ג"כ לבין הנסרים וכו' עד מבין התפירות ואע"פ שרבים מן הפוסקים האחרונים כתבו להתיר אפילו בשל עץ וכמ"ש הרב בהגהת ש"ע ושכן נוהגין וכו' ע"ש מ"מ עכשיו נוהגין שלא להתיר לשלוח יין כלל בחבית של עץ מעיר לעיר אם לא ע"י נאמן ישראל שומר ביום ובלילה כי שכיח שהנכרים נוקבין החביות במקדח קטן או בסכין בין הנסרים ומוציאין יין בגנבה ואין לסמוך ולהקל כלל לשלוח יין מעיר לעיר בחביות של עץ בשום פנים בלא ישראל נאמן שומר ביום ובלילה. מיהו אם מכסים כל דופני החביות בחזוקים וגם השולים בנסרים יש להתיר וכמ"ש התוס' פ' אין מעמידין (דף ל"א) בד"ה השולים דבתקון זה אין לחוש כלל לשום זיוף וכן במכניס כל החבית בשק וכו' אין לחוש כלל:

ה"ד

דרכי משה

קל (א) ונראה דדוקא לכתחלה הכי נקטינן אבל בדיעבד יש לסמוך אדברי המתירין וכ"כ באו"ה כלל כ"ב וחומץ אפי' לכתחלה די בחותם אחד עכ"ל: (ב) וכ"כ הר"ן ור"י: ועי'

פרישה

מפקידין שעתיד לראות חותמו אבל לשלוח אסור אפילו ע"י חותם כמ"ש בסמוך:

(ב) ובלבד שלא יהא בחבית שום נקב כנקב שמניחין בו שיצא משם הרוח פירוש שעושין נקב שיצא הרוח כדי שלא ישבר הכלי וחוששין שמא יכניס לשם שפופרת וישתה ועל"ר:

(ג) ויש נוהגין לעשות ב' שולים כו' וז"ל ב"י נראה שטעמם מפני שצריך לסתום בכל נקבי הברזות כשם שצריך לסתום בפי החבית ולפיכך מוסיפין שולים שליות דהשתא איכא בכל נקבי החבית שני חותמות אחד סתימתן והשני השולים שמוסיפין כו' ע"ש: (ד) ולחתום המגופה היטב ולחברה עוד במסמרים פירוש סותמין היטב ומחברין במסמרים כדי שתהיה חותם בתוך חותם ולכאו"ה היה נראה להגיה ולחבר עליה עור קבוע במסמרים וכן משמע בתוספות וז"ל התוס' נכון לתת עור על הסתימה קבוע במסמרים וכן הביאו ב"י וי"ל לחלק דהם איסתומם בנעורת קאי ולכך בעי גם כן שיכתוב אותיות כדי שתהוי' חב"ח ולפ"ז לא מיתוקמא גירסת עור אבל מדכתב שם בתוס' דף ל"א ע"ב או בדבר אחר משמע דבכל ענין צריך לכתחילה חברת עור ולפ"ז מתוקם שפיר

דרישה

כחותם אחד וכמ"ש רבינו לעיל סימן קי"ח: [ב] ובלבד שלא יהא בחבית שום נקב כו' פירושו וטעמו כתבתי בפרישה ע"ש ולפי מאי דקי"ל דנכרי' בזמן הזה לאו עובדי עכו"ם הם ולכן אם נגע ביין ע"י דבר אחר אף על פי שיודע שהוא יין וכיון ליגע מותר אפילו בשתייה דמקרי מגע ע"י דבר אחר שלא בכוונה וכמ"ש רמ"א סימן קכ"ד סעיף כ"ד והיא מהמרדכי שכ"כ בשם מהר"ר יחזקאל והביאו ב"י שם סימן קכ"ד בדף קכ"ד ע"א ע"ש וגם קי"ל דסתם יינם ומגע נכרי ביין שלנו בטל בששים כמ"ש התוס' פג"ה דף ל"ז בסופו ובטור י"ד סימן קל"ד וכמ"ש רמ"א ומה"ט פסקו שם התוספות דאם ישראל ונכרי מוצצים כל אחד בקנה אחד דהיין שבקנקן מותר אחר שפסק הנכרי מכח טעם זה דלא נאסר אלא מה שנגע בפיו ואותו בטל בששים אם כן לפ"ז צריך ליתן טעם למה אין מתירין בדיעבד בזמן הזה אם שתה נכרי בשפופרת בנקב קטן שבחבית שמ"מ לפעמים שם אגבעו דלמאי ניחוש חי למגעו בשפופרת הרי הנמירי בזמן הזה ומי מעוט שהוא למבית מה שבשפופרת בסוף שתייה הרי בטל בששים · אכן ראיתי בר"ן פרק רבי ישמעאל דף ל"ח אהאיש דגרדומי נכרי שקדם במינקת ללדיון דקי"ל דסתם יינם שנתערב ביין ימכר לנכרי מת מדמי סתם יינם שבו כוי דיכא דאם קדם במינקת והעלה יין לפיו מתסר כולו סמרא שכולו יין כתמתון בסים הלכך הו"ל כנוגע בכולו ודומה למ"ש בגמרא שם דף ס' מבית שנקבה מפיה ומשולים טמאה ע"ש עכ"ל מ"כ לפ"ז אסור מטעם שכולו הוא כסים ליין זה שנוגע ביין ההולך בתוך השפופרת לפיו וכבר ג"כ הב"י דברי הר"ן ז"ל הנ"ל בסימן קכ"ד דף קי"ב ע"ד ע"ש ישמ"כ בההיא שכתבי התוספות דהכיא קמי אקניסקנים דפרק השוכר את הפועל דף ע"ב ע"ב דשם גרים קניסקנים שרית ופרש"י קניסקנים כלי רחב ויש בו שני קנים או ג' לפי מה שצריך רחב יוצאים מלדם ונמשכין ועולין כנגד גובהו ובשנותנין יין לתוכו מתמלאין כל הקנים ויכולין כמה בני אדם לשתות בו ביחד וקאמר דיכולין נכרי וישראל לשתות בו ביחד כי' דשם אין יין הנותר בסים לו שלאחר שימנו וגם סוף אינו כסים לכן שאסמר כל היין טפל לגביה ואילו נגע נכרי בשולי וק"ל · אבל צ"ע דהא רבינו בסימן קכ"ד כתב הא דינא דקנסקנים וכתב ב"י ז"ל כגון כלי שנוטלין ממנו בידים יש לו ב' מיקומים כו' משמע דס"ל דאע"ג דאין המוטמין נמשכין דרך גיבבה אלא היין נמשך מכן לחוץ למטה במקום קביעתן אפ"ה לפי' התוס' מותר אפילו לא קדם הנכרי אע"פ שלא כתב רבינו שם שמיירו בקנסקנים הא ב"י כתב שם דההוא דינא דקנסקנים הוא בקנסקנים הוא ונ"ל דמ"ש כגון כלי שנוטלין בו הידים ג"כ היה כחותם נעשה כגיונא דהיה נמשך היין בגובה של כלי וכמו שגם בזמנינו יש כלים שנוטלין מהם הידים בסעודה כאופן זה וגם בתוספת דף ע"ב ע"ב בד"ה אמר רב אסור כו' כתב פירושו לנכיך אע"ג שאינו עולה אלא מ"מ מיללים בקנקנים ומקסים למ"ד גלוק חבור תאסור ע"ש : [ג] ויש מחלקין בין להפקיד בידו ובין לשלוח על ידו הא דלא הביא רבינו כאן ג"כ היש מחלקין בין נכרי לישראל חשוד משום דלא איירי כאן אלא

אלא

שאין בו שום תפירה מבחוץ ויחתום פי השק וכל שכן בנודות שבקל יכולין להוציא היין מבין התפירות (ה) וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל דישראל קדושים ונוהגין בשני חותמות ובלבד שיכניסם בכלי שלא יוכל הנכרי להוציא היין שלא ירגיש הישראל כגון בחבית של עץ בין הנסרים ובנודות של עור מבין התפירות (ד) (ו) היכי דמי חותם בתוך חותם טח פי החבית וחותמו וכופה כלי ע"ג ומהדקו בענין שיש טורח להסירו הוי חותם בתוך חותם (ז) [ס] קשר וחתם פי הנבל של יין ונתנו בשק פי הנבל למטה (ח) וקשר השק מלמעלה הוי חב"ח פי הנבל למעלה לא הוי חותם בתוך חותם בד"א כשאין פי הנבל כפוף לתוכו היה פי הנבל כפוף לתוכו אע"פ שפיו למעלה בשק

ה"ד חב"ח טח פי החבית וחתמו וכו' בפ' אין מעמידין (דף ל"א) ה"ד חב"ח אגנא אפומא דחביתא שריקא וחתימא הוי חב"ח ואי לא לא הוי חב"ח דיקולא ומיהדק הוי חב"ח לא מיהדק לא הוי חב"ח ולשון רבינו הוא לשון הרשב"א בת"ה הקצר וקודם לכן כתב שם אין מפקידין אותם אצל הנכרי עד שיסתום כל הנקבים שבה ויחתום עליהם בב' חותמות אלמא דס"ל להרשב"א דשני חותמות הם מלבד הסתימה וז"ש כאן הרשב"א טח פי החבית בטיט וכיוצא בו ואח"כ חתמו בחותם והו חותם אחד וכשחזר וכופה כלי ע"ג ומהדקו הוי חותם שני דלא כפרש"י שפירש דסתימת המגופה שדבוקה בחבית ונתייבשה וסל כפו עליה היינו שתי חותמות וכן פר"ת דסתימת החבית חשוב חותם אחד כמ"ש רבינו לעיל בשמו בסימן קכ"ט ס"ו וכ"כ הרמב"ם בפי"ג אבל הרשב"א ס"ל דאין הסתימה בטיט חשוב חותם וכן פי' ב"י לדעתו ואיכא לתמוה היאך סתם רבינו דבריו כאן הפך פי' רש"י ור"ת ורמב"ם ותפס דעת הרשב"א שהוא יחיד כנגד רבים ותו קשה דבדברי הרא"ש פ' א"מ (דף כ"ו ע"א) כשהקשה על מה שפסק רב אלפס כר"א דסגי ביין בחותם אחד והביא דברי ר' יוחנן דמצריך חב"ח כתב וז"ל שהם מפרשים דר"א בעי מפתח וחותם תרוייהו והמפקיד יינו אצל נכרי איירי בחבית סתומה דהיינו חותם א' וכו' אלמא דמחשיב סתימת פי החבית בטיט כחותם א' לפיכך נראה דרבינו אינו תופס דעת הרשב"א ולשון טח פי החבית וחתמו וכו' שכתב רבינו רצונו לומר שטח פי החבית בטיט ונתייבש עד שחתמו כלומר שהוא סתום היטב וחשיב חתימה מעליא וחזר וכפה כלי ע"ג ומהדקו בענין שיש טורח להסירו הוי חב"ח כפרש"י ור"ת והרא"ש והרמב"ם ודלא כהרשב"א · ותו דבתשובת הרשב"א שהביא ב"י בסוף סי' זה בישראל ונכרי שיש להם יין בשותפות וכו' כתוב בפירוש דחבית סתומה כחותם אחד דמי ומשמע דחזר בו ממה דכתב בחבורו וס"ל כר"ת ושאר הגדולים דסתימת מגופת החבית או קשר חשוב כמו חותם והכי נקטינן : כתב ב"י ומשמע מדברי רש"י ורבינו דבדיקולא ומיהדק א"צ לטוח ע"פ הדיקולא אבל הרמב"ם כתב בפרק י"ג כלשון הזה סתם החבית בכלי שאינו מהודק כדרך שסותמים כל אדם וטח בטיט ה"ז חותם א' היה כלי מהודק וטח עליו מלמעלה הרי זה חב"ח עכ"ל . ול"נ דלפרש"י ורבינו תלמודא מעיקרא קאמר אגנא אפומא דחביתא שריקא וחתימא הוי חב"ח פירוש שריקא היינו טח בטיט תחלה ודיבק סביבות פי המזרק לדופני החבית הוי חותם אחד וכי חתם עליה עוד חותם הוי חותם בתוך חותם אבל שריקה ולא חתימה לא הוי חב"ח והדר קאמר אפילו שריקה ולא חתימה אלא דעל השריקה כפה דיקולא ומיהדק הויא נמי ב' חותמות חדא מגופת החבית והסל ג"כ כפוי עליה הוי נמי חב"ח ולהרמב"ם הוי פירושו איפכא וה"ק אפי' שריקה ולא חתימה אלא דמעיקרא סתם פי החבית בדיקולא ומיהדק והדר עביד שריקה דטח עליו מלמעלה הוי חב"ח אבל סתם פי החביות בדיקולא ולא מיהדק כדרך שסותמין כל אדם והדר עביד שריקה דטח עליו מלמעלה לא הוי חב"ח עוד הקשה ב"י למה לא כתב רבינו ההיא דאגנא אפומא דחביתא שריקה וחתימה הוי חב"ח עכ"ל ולמאי דפרישית דתלמודא לא זו אף זו נקט ל"ק אגנא דפומא דחביתא ושריקא וחתימה אלא הפי' שריקה ולא חתימה אלא דעל שריקה כפה דיקולא ומיהדק לפרש"י א"כ כרישא סתם פי החבית בדיקולא והדר עביד שריקא להרמב"ם נמי הוי חב"ח ואם כן כשכתב רבינו דשריקא ודיקולא ומיהדק הוי חב"ח כ"ש שריקה וחתימה גם הרמב"ם והרשב"א השמיטו הך דאגנא דשריקא וחתימה ולא כתבו אלא הך דשריקה ודיקולא ומיהדק דהוי חב"ח ומשמע ואצ"ל שריקה וחתימה דפשיטא דהוי חב"ח כמכ"ש כ"ל ודו"ק :

קשר פי הנבל של יין ונתנו בשק (ס"א קשר וחתם פי הנבל של יין ונתנו בשק) שם נוד בדסקיא צייר וחתום פיה למטה הוי חב"ח פיה למעלה לא הוי חב"ח ואי כייף ופומיה לגיו וצייר הוי חב"ח ומשמע דהא דקאמר צייר וחתום לאו חותם ממש קאמר אלא ה"ק צייר הנוד פירוש שקשרו וחתום הדסקיא דהיינו שקשרו או שחתמו גם מ"ש רבי' קשר וחתם וכו' טעמו קשר הנוד וחתם השק היינו או בקשירה או בחותם ולספרים שכתוב בהן קשר פי הנבל וכו' ניחא טפי ואיך שיהיה אין כוונת רבינו כמ"ש וחתם לחתימה ממש אלא לת : שקשר גם הדסקיא או השק הוא נקרא בשם חותם וכדפרישית בסמוך אבל טח פי החבית וחתמו וכן פרש"י וז"ל נוד של עור מלא יין וקשור ומונח בתוך דסקיא של עור פיו של נוד למטה הוי חב"ח דטורח הוא להפוך ולהתיר קשר הדסקיא וקשר הנוד ולחזור ולקשרם וכולי האי לא טרח עכ"ל אלמא דס"ל לרש"י דהא דקאמר תלמודא וחתום לאו חתימה ממש קאמר אלא דלקשר הדסקיא קורא לו שם חתימה והיא ג"כ דעת רבינו והרמב"ם ודלא כהרשב"א דמשמע מדבריו שמלבד הקשר הנהוג צריך ב' חותמות וכל זה דלא כהסכמת ב"י דרבינו גם כן

תופס

לחוש לזה כתב הרמב"ם בפי"ג אם הפקיד ביד נכרי בחותם א' הרי זה אסור בשתיה ומותר בהנאה והוא שייחד לו קרן זוית :

כתב הרשב"א בתשובות להרמב"ן סי' ע"ז שאלה אם סומכין בשמירה ספעוטו' כששולחין אותן לאוצרות יין עם השפחה תשובה נראה כי בזה סומכין לפי שאין זה תלוי בעדות הקטן לבד אלא שהשפחה מרתתה שאם תגע ביין התינוק שיש בו דעת לישאל יגלה : כבר נתבאר בסימן קכ"ג שיין מבושל אין בו משום ניסוך וכן החומץ אם החמיץ עד שמבעבע כשזופכין אותו על הארץ אין בו משום ניסוך ומפני כך א"ר אשי בפרק אין מעמידין דיין מבושל שלנו ביד נכרי וכן חומץ שלנו ביד נכרי א"צ חותם בתוך חותם מ"ט אי משום אינסוכי לא מנסכי אי משום איחלופי כיון דאיכא חותם אחד לא טרח ומזייף ומשמע דאפילו אם יש בכלי שום נקב שיוכל לשתות ממנו אם אינו גדול שיוכל להריק בו יין לתוך הכלי שרי דלמאי ניחוש ליה אם מפני שהוא שותה ממנו אין חוששין בכך דהא לא מינסך ואי משום איחלופי הרי הנקב צר שאין יכולין להריק לתוכו יין הלכך מישרי שרי : וכתב הרמב"ם בפי"ג דשכר או יין שעירבו עם דברים אחרים כגון דבש ושמן מותר בחותם אחד (ג) ונראה שלמד כן מהא דאמר רב אשי יין מבושל וחומץ א"צ חותם בתוך חותם וכו' וכיון דקי"ל דיינומלין ואלונתית אין בהם משום י"נ כמו שנתבאר בסימן קכ"ג ויינומלין הוא יין שיש בו תערובות דבש ואלונתית יין שיש בו תערובות שמן וכיון שאין בו משום י"נ למאי איכא למיחש לחלופי כיון דאיכא חותם אחד לא טרח ומזייף : ה"ד חותם בתוך חותם טח פי החבית וחתמו וכופה עליו כלי וכולי בפרק אין מעמידין (לא.) ה"ד חב"ח אמר רבא אגנא אפומא דחביתא שריקא וחתימא הוי חב"ח ואי לא לא דיקולא ומהדק הוי חב"ח לא מהדק לא הוי חב"ח ופרש"י אגנא אפומא דחביתא . כפה מורק ע"פ החבית : שריקא · טח ודיבק סביבות פי המזרק לדופני החבית · דיקולא כפה סל ע"פ חבית וחבית מגופה דהיינו ב' חותמות מגופת החבית שדבוקה בחבית ונתייבשה וסל כפוי עליה · ומהדק · נכנס בדוחק פי הסל לבלוע את החבית הוי חב"ח ולא טרח לזיופי כולי האי · לא מהדק · דנוח ליטלו הוי כמאן דליתא ומשמע שמ"ש רבינו היינו דיקולא ומהדק וכו' וק"ל למה כתב רבינו בטח פי החבית שחתמו דהא משמע מדברי רש"י שא"צ לחותמו וכן יש ללמוד ממ"ש הרמב"ם בפי"ג כל שינוי שמשנה מדברים שאין דרך כל אדם הרי הן כחותם אחד והטיחה או הקשירה חותם ב' ע"כ ומאחר שאין דרך כל אדם לכסות כלי על המגופה שפיר הוי חב"ח וא"צ לחותם אחר כלל ושמא י"ל דחתמו דנקט לאו חתימה ממש קאמר אלא ה"ל כאילו חתמו קאמר אבל ראיתי להרשב"א שכתב בת"ה וחתמו ומשם העתיקו רבינו וקודם לכן כתב שם אין מפקידין אותה אצל הנכרי עד שיסתום כל נקבים שבה ויחתום עליהם בשני חותמות דמשמע דס"ל דשני חותמות הם זולת הסתימה ושלא כדברי הרמב"ם : (ב"ה) ועיין בתשובה שבסוף הסימן · ועוד הכתוב בזה בסמוך בדין הנבל ויש לדקדק עוד דמה לא כתב ההיא דאגנא אפומא דחבית שריקא וחתימא הוי חותם בתוך חותם וכו' ומשמע מדברי רש"י ורבינו דבדיקולא ומהדק אין צריך לטוח ע"פ הדיקולא אבל הרמב"ם כתב בפי"ג כלשון הזה סתם החבית בכלי שאינו מהודק כדרך שסותמים כל אדם וטח בטיט ה"ז חותם א' היה כלי מהדק וטח עליו מלמעלה ה"ז חב"ח :

קשר פי הנבל של יין ונתנו בשק וכולי שם נוד בדסקיא צרורה וחתמו פיו למטה הוי חב"ח פיו למעלה לא הוי חב"ח ואי כייף פומיה לגו וצייר הוי חב"ח ובקצת נסחאות רבינו אין כתוב אלא קשר פי הנבל ולא הזכיר חתימה ולפי זה הוא סובר דחתומה דאמרינן לאו דוקא אלא ה"ל כאילו חתומה אמר שאילו היה פי הנבל קשור וחתום כחותם ממש הרי יש כאן חב"ח האחד הקשירה והשני החותם שחותם עליו אלא ודאי בשאין בו חותם איירי וכדברי הרמב"ם ומ"ש היה פי הנבל כפוף לתוכו אף ע"פ שפיו למעלה בשק הוי חותם בתוך חותם כלומר אם היה נתון בשק אף על פי שפיו למעלה הוי חב"ח אבל לאו למימר דבעי' שיהיה נתון בשק דכיון שהקשר שבו וכפיפ' פיו לתוכו הוי חב"ח כמה לי שיהיה נתון בשק וכך מבואר בדברי הרמב"ם שכתב אם צר פי הנוד ה"ז חותם אחד הפך פי הנוד לתוכו וצר עליו ה"ז חב"ח ולא הזכיר נתינה לתוך שק כלל אבל הרשב"א כתב חתם נבל יין ושם אותו בשק אם פי הנבל למטה עמל הוא בעיניו להוציאו ולזייף חותמו ולפיכך ה"ז כחותם בת"ח היה פי הנבל למעלה אין זה כחב"ח כד"א כשאין פי הנבל כפוף לתוך הנבל אבל אם היה פיו כפוף לתוכו אע"פ שפיו למעלה הרי זה כחותם בתוך חותם מאחר שפיו כפוף לתוכו עכ"ל משמע שמלבד הקשר הנהוג צריך ב' חותמות הא' שחתום על הקשר והשני שיתננו לתוך הדיסקיא ופיו למטה או שיכפוף פיו לתוכו ומ"מ גם לדבריו

כשפיו

דרכי משה

(ג) ועי' בתשובת מהרי"ל סי' ל"ח שהאריך בזה · (ד) אמנם במרדכי ריש פא"מ ע"ב כתב בשם רש"י דאין לחלק בין חביות של עץ לשל חרס עכ"ל וכ"כ ב"י בשם ס"ה וסמ"ג ורשב"א דאין לחוש שמא ינקוב וכ"פ באו"ה כלל כ"ב מיהו אם מצא אח"כ קוץ תחוב שז היין אסור עכ"ל ומ"ש דהיין אסור כשמצא קוץ תחוב ע"ל סי' קכ"ד וקכ"ט דיש להקל

וע"ל

דרישה

אלא באיסור של מגע נכרי או ששתה נכרי ממנו ובזה לא נאסר בישראל חשוד דבישראל חשוד לא מיישינן אלא דלמא מחליף ליה · גם י"ל דלא איירי כאן אלא בנכרי ולא בישראל חשוד וה"ג וכן הרי"ף מצריכין לכל ב' חותמות וכן נוהגין ואין להקל אף על גב דלעיל סימן קי"ח כתב רבינו בשם הרא"ש דלא בעי אלא חותם אחד היינו מד"ה אבל לא ממנהגא וכמ"ש בהדיא בסימן קכ"ה והא דלא הביא לעיל בסימן קי"ח דנוהגין בשני חותמות ואין להקל משום דרכאן כ"כ איי"ל דמחמירין משום חיבת יין נסך ולעיל קאי אשאר איסורין כמ"ש שם [ד] ה"ר חת"ח טח פי החבית וחותמו וכופה עליו כלי כו' בפרק אין מעמידין דף ל"א ע"א ה"ד חותם תוך חותם אמר רבא אגנא אפומא דחביתא שריקה (פרש"י כפה מורק ע"פ חבית וטח בטיט ודיבק סביביו פי המורק לדופני החבית עכ"ה) וחתימה הוי חת"ח ואי לא לא דיקולא (פירוש סל ע"פ החבית עכ"ה) ומהדק הוי חת"ח לא מהדק לא הוי חת"ח ומפרש רבינו שאף אם החבית טח בטיט ויש עליו חותם · אפ"ה צריך לתת עליו כלי שיהא חת"ח אבל הסתימה לא חשיבא חותם וכן משמע מדברי הרשב"א שמפרש נמי הגמרא כן וז"ל הרשב"א שם דקאי אחבי"ת אין מפקידין אותם אצל הנכרי עד שיסתום כל נקבים שבה ויחתום עליהן בשני חותמות דמשמע דס"ל דשני חותמות הם זולת הסתימה ורש"י והרמב"ם מפרשי הגמרא בע"א (וז"ל הרמב"ם בפי"ג כל שינוי שמשנה מדברים שאין דרך כל אדם לעשות כן הרי כן כחותם אחד וטיחה או הקטירה חותם ב' עכ"ה) ומשמע מדבריהם שגם הסתימה נחשבת לחותם אחד ועיין בב"י שהאריך בזה : [ס] קשר וחתם פי הנבל כו' וכתבתי בפרישה שכן היא הגירסא הנכונה וז"ל הגמרא שם נוד בדסקיא צרורה וחתמו פיו למטה הוי חת"ח פיו למעלה לא הוי חת"ח ואי כייף פומיה לגו וצייר הוי חת"ח ומשמע ליה לרבינו מדקאמר צרורה וחתמו פיו למטה כו' דצרורה לא נחשב לכלום ואע"פ שהנוד קשור צריך בלא זה ב' חותמות שיהא חת"ח דהיינו חתימה ופיו למטה וכן פירש הרשב"א לשון הגמרא שכתב וז"ל חתם נבל יין ושם אותו בשק אם פי הנבל למטה עמל הוא בעיניו להוציאו ולזייף חותמו ולפיכך ה"ז כחת"ח היה פי הנבל למעלה אין זה כחת"ח כד"א כשאין פי הנבל כפוף לתוך הנבל אבל אם היה פיו כפוף לתוכו אע"פ שפיו למעלה ה"ז כחת"ח מאחר שפיו כפוף לתוכו עכ"ל משמע שלבד הקשר הנהוג צריך שני חותמות האחד שחתם על הקשר והשני שנותן פיו למטה בשק וגם בכאן פירש רש"י והרמב"ם בע"א ע"ש · ומלשון

רבינו

פרישה

שפיר כמו שהגהתי ולסבר עליה עור קבוע כו' : (ה) וכן כתב הרא"ש ז"ל וישראל קדושים ונוהגים בשתי חותמות פירוש מצד המנהג שקדושים הם הצריכו שני חותמות אבל מדינא ס"ל להרא"ש שא"צ אלא חותם אחד וכמ"ש בסימן קי"ח . (ו) היכי דמי חותם בתוך חותם טח פי החבית וחותמו וכופה כלי ע"ג ומהדקו כו' לכאורה נראה דס"ל דהטיחה דפי החבית לא נחשבו לכלום אלא שלבד הטיחה צריך חותם וכופה כלי ע"ג וכן הוא משמעות הגמרא וכן הוא דעת הרשב"א כמ"ש בדרישה ע"ש אבל ביותר נראה לפרש טח פי החבית וחתמו דהכל אחד הוא דע"י הטיחה חתמו וכן משמע ממ"ש רבינו בסימן קכ"ט וז"ל אבל לפי מה שפסק רבינו תם דסגי בחותם אחד וסתימת החבית הוי כחותם כו' ע"ש . (ז) קשר פי הנבל של יין ונתנו בשק כו' יש ספרים גורסים קשר וחתם פי הנבל כו' ונתנו בשק וכן עיקר דס"ל לרבינו שצריך שני חותמות לבד הקשר וכן היא דעת הרשב"א ועד"ר · ומ"ש פי הנבל למטה כו' הוי חת"ח דכיון ופיו למטה יש טירחא להוציאה מהשק ולפותחה רשב"א : (ח) ה"ג וקשר השק למעלה הוי חב"ח

פי

בשק הוי חותם בתוך חותם ב' קשרים משונים הוי כשני חותמות (ט) שני אותיות הוי כשני חותמות מפתח וחותם הוי כשני חותמות חתמו בשני חותמות וחזר על חותמו ולא הכירו ודאי זייפו ואסור לא חזר עליו חזקה לא טרח ומזייף לפיכך אין צריך לחזור אחריו (י) ומ"מ השולח יין לחבירו ע"י נכרי טוב להודיע צורת החותם כדי שיחזור אחריו (יא) שכר או קנה בית בחצרו של נכרי ומלאהו יין אם ישראל דר שם מותר אפי' בלא מפתח וחותם אפי' אם גם הנכרי דר באותו חצר (יב) ואם אין הישראל דר באותו חצר אם יש לו מפתח וחותם מותר אפילו בעיר שכולה נכרים ואם לאו אסור (יג) כתב הרשב"א בר"א כשהנכרי דר באותו חצר אבל כשאינו דר שם אינו עתיד לבא שם כשאין לו שייכות באותו חצר ומותר (יד) ויש מי שאומר

בשפיו כפוף לתוכו א"נ נתינה לתוך השק אבל מצאתי נסחא אחרת בספרי רבינו שכתוב בה קשר וחתם פי הנבל ונוסחא זו נראית בעיני עיקר שהוא מעתיק לשון הרשב"א כמו שהעתיק גבי טח את החבית וחתמו ולפי זה חתמו דגבי טח את החבית וחתם פי הנבל חתימה ממש קאמר וכמ"ש לדעת הרשב"א ז"ל :

שני קשרים משונים הוי כב' חותמות כן כתב הרשב"א בת"ה בשם הראב"ד ז"ל : שני אותיות הוי כשני חותמות כן כתב הר"ן בפ' אין מעמידין בשם ר"י וכן כתב הרשב"א בת"ה וז"ל שמעתי בשם ר"י ז"ל דשני אותיות כשני חותמות ולא טרח ומזייף להו וטעמא דמסתברא הוא וכתב הרשב"א בתשובה הדפוסים אף על פי שיש בהם כמה אותיות לא חשיבי אלא כחותם א' כיון שקובעים אותם בבת אחת וכתוב בא"ח בשם הרא"ה במקום שתלויים מותרים ונכרי' שיודעים לכתוב אין כת' סימן אלא למי שמכיר הכתב (ה) :

מפתח וחותם הוי כשני חותמות כבר נתבאר בתחלת סימן זה : חתמו בב' חותמות וחזר על חותמו ולא הכירו וכולי בפרק אין מעמידין (שם :) תניא השולח חבית של יין ביד נכרי ושל ציר ושל מורייס ביד נכרי אם מכיר חותמו וסתמו מותר ואם לאו אסור כלומר אם מכיר שלא זייף וכתב הר"ן ולפי דברי רבותינו הצרפתים שכתבנו לעיל הא דבעינן הכא מכיר דוקא בחותם אח' אבל בב' חותמות אפי' אינו מכיר כגון שולח לחבירו ואינו מודיעו ענין חתימתו כל שהודיעו שהוא חתום בב' חותמות ומוצא חותם כן שרי אבל אחרים כתבו דאפילו בכמה חותמות בעינן שיכיר והאי מכיר פי' הראב"ד בטביעות עינא ולפיכך כתב שהשולח יין ביד נכרי אין חסירת סי' מועיל לו שהרי לא היה עליו טביעות עין ולפיכך אין לו תקנה אלא בכתיבה בפי הכלי לפי שאין אותו סימן יוצא מתחת ידי נכרי לעולם אבל אחרים אומרים דכי אמרי' מכיר לאו בטביעות עינא אלא כגון שמודיע לחבירו ענין חתימותיו היאך הם וחבירו עומד עליהם ומוצא כענין שהודיע לו ע"כ והרשב"א כתב בת"ה סימן ד' דברים אלו ואח"כ כתב ור"י הזקן פירש דברייתא דקתני אם מכיר חותמו וסתמו לאו למימרא שצריך לחזור אחריו ולדקדק אם מכירו אם לאו אלא ה"ק אם כשחזר על חותמו ומכירו קשר ואם לאו אסור דמוכח מילתא ודאי שנשתנה ונזדייף אחר שאין מכירו אבל לא הלך ולא ראה כלל אלא שהישראל השני מצאו חתום מותר והכי ודאי מסתברא דהא אמרינן לא טרח ומזייף ומ"מ נכון הדבר להודיע בכתב למי שנשתלח אי זה סימן עשה בו וכ"כ ר"י ז"ל עכ"ל וכ"כ סה"ת וסמ"ג ודברי רבינו כמסקנת הרשב"א וסה"ת וסמ"ג שהיא כסברת ר"י ז"ל והכי נקטינן כתב הרשב"א אמרה שנוהגים שם לשלוח יין של ישראל ע"י נכרי ממקום למקום וקושרים פי הנוד והופכין אותו וקושרים חוט אחד עליו וכותבים במעט קלף כשר או חותם וקושרים הקלף בחוט ומכסים אותו במעט שעוה ונסתפק לך שמא יש לאסור מפני שיכול להזדייף בלא טורח כמו מפתח שאינו חותם מפני שיכול להזדייף תשובה כל כי הא ודאי מותר דודאי טורח הוא לו להתיר כל הקשרים ולחזור ולקשור ולהסך פי הנוד ולסלק השעוה והקלף ולכסותם בשעוה ואפילו בדסקיא ופי הנוד למטה אמרת שהוא חותם בתוך חותם וכ"ש בכל כי הא עכ"ל כתב המרדכי בפ"ח דע"ז היכא דנתקלקל החותם יש מדמים לטהרות דאמרינן (בתוספתא פ"ח דטהרות) המניח כליו בחלון של אוליירין וחתם בחותם אע"פ שמצא פתוח פתוח וחותם מקולקל כליו טהורים וכ"כ עוד בפ"ר ישמעאל בהגהה אבל בסה"ת וסמ"ג כתוב שאם מצא המפתח נפתח או החותם מקולקל אסור אא"כ ישראל יוצא ונכנס וכתוב בתה"ד דאיפשר לומר דלא פליגי דנתקלקל החותם בענין דניכר דע"י אדם בכוונה נעשה לא בעינן אלא בנכנס ויוצא אבל היכא דלא מוכח מילתא דע"י אדם בכוונה נעשה אלא י"ל דע"י טלטול או ע"י בהמות או תינוקות שלא בכוונה נעשה תלינן ושרי אפילו אין יוצא ונכנס (ו) : **שכר** או קנה בית בחצרו של נכרי ומילאהו יין כו' בסוף פ"ר ישמעאל (סא ·) ת"ר אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצרו של נכרי ומילאהו יין וישראל דר באותו חצר מותר ואע"פ שאין מפתח וחותם בידו בחצר אחרת מותר והוא שמפתח וחותם בידו וחכמים אומרים לעולם אסור עד שישב וישמור וכו' ופסקו הפוסקים כת"ק דקאי כר"א דאמר לא חיישינן לזיופא וז"ל הרמב"ם בפי"ג הלוקח בית או שוכר בית בחצרו של נכרי ומילאהו יין אם היה הישראל דר באותו חצר אע"ג שהמפתח פתוח היין מותר מפני שהנכרי מפחד תמיד ואומר עתה יכנס לביתו פתאום ויראה אותו בתוך ביתו ואם היה דר בחצר אחרת לא יגע עד שיסגר הבית ויהיה המפתח והחותם בידו ואין חושש שמא זייף הנכרי מפתח הבית ע"כ : ומ"ש רבינו דמותר אפי' בעיר שכולה נכרים פשוט הוא דע"י מפתח וחותם מותר להפקיד ביד נכרי :

כתב הרשב"א בד"א כשהנכרי דר באותו חצר וכו' דברי הרשב"א העתיק רבינו בקיצור ומפני כך אינם מובנים ולכך אני מעתיק כל דברי הרשב"א בת"ה בדין זה כדי שיתבארו יפה וגם ללמוד מהם אי זה ענין שלא נזכר בדברי הפוסק והילך לשונו ישראל ששכר או שקנה בית בחצירו של נכרי ומילאהו יין אם ישראל דר שם אף על פי שהניח יין בחצר ואין עליו לא חותם ולא מפתח מותר ואפילו היה הנכרי דר באותו חצר היה ישראל דר בחצר אחרת אם היה מפתח וחותם ביד ישראל מותר ואצ"ל ב' חותמות לא היה מפתח וחותם ביד ישראל אסור אע"פ שהיה היין בתוך בית ששכר או שקנה ומה הפרש בין זה למי שהניח יינו בבית שאינו חושש שנכנס שם נכרי ונסכו זה שהשכיר ביתו או שמכרו יש לו שייכות בביתו ואינו נתפס כגנב בכניסתו לפי שאדם עשוי ליראות בבית שהוא משכיר או שהוא מכר לראות מה השכיר או מה מכר בד"א כשהנכרי דר באותה חצר אבל כשאינו דר שם אינו עשוי לבא שם אחר שאין לו שייכות באותה חצר ומותר וי"א שאפילו כמלא עומד בצד היין מותר דכל שאינו דר באותו חצר ה"ה כנכרי אחר ויש מגדולי המורים שאמרו דכל שהשכיר או מכר יש לו שם קצת שייכות ואם כמלא עומד בצד היין אסור וראוי לחוש לדבריו עכ"ל הקצר ופי' בארוך דמה שהתיר ברישא אע"פ שהניחו בחצר ואין עליו לא חותם ולא מפתח היינו משום דכל שישראל דר שם ואין לנכרי שייכות ביין אע"פ שיש לו שייכות בבית מפחד הוא עד שיצא ישראל ויאמר לו שהוא מפליג דה"ל כמניח נכרי בחנותו שנינו בהשוכר שהוא מותר אא"כ הודיעו שהוא מפליג ונתבאר שם שהראב"ד הוא מגדולי המורים שאמר שכל שהשכיר או מכר יש לו קצת שייכות וכו' : כתב הרשב"א בתשובה שאלת ישראל ונכרי שיש להם יין בשותפות וטהרו ישראל ושכרו בית בחצר אחרת של נכרי על דעת שיהא מפתח וחותם ביד אותו ישראל ושלא יכנס שם הנכרי בעל היין אלא תחת יד ישראל וחביות סתומות בלא חותם אחד ומפתח ביד ישראל מסתברא שאע"פ שאין ישראל דר באותו חצר והנכרי המשכיר דר באותו חצר היין מותר אפי' בשחיה דחבית סתומה כחותם אחד דמי דהא קי"ל דלסיתומא לא חיישינן וכיון שהיא שריקה בטינא חותם הוא זה וכן נקבי ברזות שבה כיון שהטעלים סגורות מהודקים טורח הוא להסירם וכחותם דמי וכדאמרי' דיקולא אפומא דחביתא ומיהדק הוי חותם בתוך חותם וכן אמרו אגנא אפומא דחביתא

תופס דעת הרשב"א דליתא אלא כדפרי' והכי נקטינן כרש"י ורמב"ם ורבי' והוא דעת ר"ת והרא"ש כדפרישי' בסמוך אבל טח פי החבית וחתמו : וכתב ב"י דמ"ש רבינו היה פי הנבל כפוף לתוכו אע"פ שפיו למעלה בשק הוי חב"ח לאו למימרא דבעינן שיהא נתון בשק וכך מבואר בדברי הרמב"ם וכו' עכ"ל וכ"כ בת"ה הקצר וכן פרש"י להדיא ואי כייף פומיה של נוד לגיו וכו' אפי' אין דסקיא הוי חב"ח עכ"ל ומ"מ קשה לאיזה צורך כתב רבינו אע"פ שפיו למעלה בשק ונראה ליישב דלפי שכתב תחלה דאין תקנה אלא להכניס כל החבית בשק שאין בו שום חסיר' מבחוץ ויחתום פי השק וכ"ש בנודות שבקל יכולין להוציא יין מבין התפירות וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל וכו' השתא לפ"ז ודאי בע"כ האי דקאמר ואי כייף פומיה לגיו וכו' היינו נמי דוקא כשנתנו בדסקיא שהזכיר ברישא דאל"כ אע"פ שחתם את פי הנאד בכמה חותמות יש לחוש שיוציא יין מבין התפירות והכי נקטינן ודוקא בשק שאין בו תפירות ואע"פ שבש"ע סעיף ד' כתב כלשון הרמב"ם בסתם דהסך פי הנוד לתוכו הוי חב"ח ולא כת' שצריך שיהא נתון בשק סמך על מ"ש בסעיף א' דאין תקנה לנאד אא"כ ישים אותו בשק שאין בו תפירה ופשוט הוא :

שני קשרים משונים וכו' עד כדי שיחזור אחריו כל זה מדברי הרשב"א בת"ה וכך היא הסכמת המפרשים דלא כאחרים הביאו ב"י ומ"ש מפתח וחותם הוי כב' חותמות אבל אקים היכא דשני בחותם אחד לא הוי מפתח כחותם כדלעיל בסי' קי"ח ואין זה אלא להרשב"א אבל במרדכי כתב בשם ספר"י ע"ש ר"ת במטהר יינו של ישראל וכתב לו התקבלתי אי נתי יינו של ישראל ברשות נכרי כששכר מנכרי בית או קנהו דמפתח הוי כחותם וכ"כ רבינו בסי' קל"א בשם ר"ת והכי נהגינן להתיר בדיעבד במפתח או חותם כר"ת וכ"פ בהגהת ש"ע בסי' ק"ל וקל"א :

שכר או קנה בית בחצרו וכו' פלוגתא דתנאי בברייתא ס"פ רבי ישמעאל (דף ס"א) ופסק כת"ק דלא כחכמים דמחמירין דבחצר אחרת לעולם אסור עד שיהא יושב ומשמר וכו' דליתא דהא קי"ל כר"א דלא חיישינן לזיופא דחותם ומ"ש רבינו דאם ישראל דר שם מותר אפילו בלא מפתח וחותם רצונו לומר אפילו ליכא לא מפתח ולא חותם ומ"ש אפי' גם הנכרי דר שם טעמו דכיון דישראל דר שם חשוב כאילו יושב ומשמר דאפילו יוצא ונכנס אבל הנכרי שרי ואפילו במטהר יינו של נכרי ונתנו בחצרו של נכרי אם ישראל דר שם שרי אפי' בלא מפתח וחותם ואפי' גם הנכרי דר שם מטעמא דאמרן כמו שיתבאר בריש סי' שאחר זה כ"ש ביינו של ישראל ובביתו של ישראל :

ומ"ש דאם אין הישראל דר באותו חצר אם יש לו מפתח וחותם מותר ר"ל להרשב"א מפתח וגם חותם ולר"ת מפתח או חותם קאמר ומ"ש ריש סימן קל"א אבל יינו של נכרי כשהבית פתוח לר"ה ודינו שוה ליינו של ישראל כשאינו פתוח לר"ה : ומ"ש ואפי' בעיר שכולה נכרים וכו' כ"כ התוספות לשם (בדף ס"א) בד"ה המטהר יינו דביינו של ישראל כיון שאין הבית פתוח לר"ה אפילו דר ישראל באותו עיר אלא שדר בחצר אחרת הוי כעיר שכולה נכרי' ואם יש מפתח וחותם מותר ואם לאו אסור : כתב הרשב"א בד"א וכו' פי' הא דאמרי' כשאין הישראל דר באותו חצר ואין לו מפתח וחותם דאסור היינו דוקא כשהנכרי דר באותו חצר דהשתא יש לו שייכות גם בבית זה שהשכיר או מכרו לפי שאדם עשוי ליראות בבית שהוא משכיר או שהוא מוכר ואינו נתפס כגנב בכניסתו אבל אם

גם

דרכי משה

ועי"ל סימן קכ"ז אם מותר לשלוח נכרי לאוצר יין עם תינוק שרואה שאינו נוגע : (ה) ועי"ל סי' קי"ח דינים אלו (ו) וכ"כ באו"ה כלל כ"ב דהכי נהיגן בתה"ד

פרישה

פי הנבל למעלה לא הוי חת"ח : (ט) שני אותיות הוי כשני חותמות במגופה של חרס שכתב כשפותחין אותו שניסס על המגופה ובטל עץ מלא על המגופה ומלא על קרסי החבית ודפוס שקובעין בבית אחת אע"פ שיש בו כמה אותיות חשוב כחותם אחד ובמקום דשכיחים סופרים ונכרים היודעין לכתוב אין הכתיבה סימן אלא למי שמכיר הכתב א"ס : (וחזר על חותמו ולא הכירו כו' ודוקא אם רואים שנסתר בכוונת בני אדם אבל אם יכולין לתלות בד"א שרי בדיעבד ע"פ סימן ל"ס וכ"כ רמ"א עכ"ה) : (י) ומ"מ השולח יין לחבירו על ידי נכרי צריך להודיע ס"א טוב להודיע וכ"כ הרשב"א בת"ה שער ד' (וכתב רמ"א דבאותיות א"צ להודיעו רבי' ירוחם בשם רשב"א עכ"ה) : (יא) שכר או קנה בית בחצרו כו' אפילו אם גם הנכרי דר באותו חצר הטעם כיון שאין לנכרי שייכות ביין אע"פ שיש לו שייכות בבית מפחד הוא עד שיצא ישראל ויודיע לנכרי שיפליג : (יב) ואם אין הישראל דר באותו חצר ל"ד נקט חצר אלא ר"ל שאין ישראל דר באותו עיר כמ"ש רבינו בסמוך שאם בית פתוח לר"ה אפילו אם יש ישראל בעיר מותר : (יג) כתב הרשב"א בד"א כו' אינו עתיד לבא שם כשאין לו שייכות באותו חצר נראה דהואיל ואינו דר שם ותמיד השכיר כל החצר ולכן כתב רבינו שאין לו שייכות באותו חצר דאל"כ למה אמר שאין לו שייכות בחצר הרי לא השכיר אלא בית בחצר ולא כל החצר אלא ודאי ר"ל שהשכיר כל החצר : (יד) ויש מי שאומר דאפי' כמלא פוסע בצד היין מותר הטעם דהואיל ואין לו שייכות נתפס על הכניסה ומרתת כמבואר לעיל בסימן קכ"ט :

דרישה

רבינו שכתב וקשר השק למעלה משמע דגירסת הספרים שלא נדפס בכאן וחתם פי הנבל הוא עיקר וה"ל דקשר פי הנבל הוי סימן אחד וקשר פי השק הוא סימן השני אלא דבשפי הנבל למעלה כיון דשני הקשורים סמוכין יחד וענין אחד לא מחשב אלא כקשר אחד משא"כ כשהוא למטה דצריך לפתוח הקשר טרחא בפני עצמו להוציא הנבל · והשתא א"ש דכשפי הנבל כפוף לתוכו דמחשב לסימן כיון דיש לו עוד טירחא להוציא פי הנבל :

המטהר

ויש

שאוסר שאפילו נמצא עומד אצל היין מותר דכל שאינו דר באותו חצר הרי הוא כנכרי אחר (טו) יש מגדולי המורים שאומר שכל שהשכיר או מכר יש לו קצת שייכות ואם נמצא עומד בצד היין אסור וראוי לחוש לדבריו עכ"ל :

קלא [א] **המטהר** יינו של נכרי פירוש שישראל עושה יינו של נכרי בהכשר בין שמכרו הנכרי לישראל ולא פרע לו המעות ואילו בא הישראל ליטלו אין מניח הנכרי או שלא מכרו לו אלא שמטהר: כדי למוכרו לישראל על ידו (א) אם נתנו בחצרו של נכרי (ב) והישראל דר בחצר מותר (א) אפי' בלא מפתח וחותם אפילו אם גם הנכרי דר שם (ג) ואם אין הישראל דר באותו חצר אם דר באותו העיר והבית שהיין בו פתוח לר"ה (ד) [ב] מותר ע"י מפתח או חותם לר"ת דסגי בחותם אחד ולשאר המפרשים צריך מפתח וגם חותם ואם הבית פתוח לאשפה חשוב כפתוח לר"ה (ה) וכן אם יש בחצר כנגד פתח הבית חלון פתוח לר"ה חשוב כפתוח לר"ה וכן אם יש דקל לישראל כנגד פתח הבית חשוב כפתוח לר"ה לא מיבעיא אם יש בו פירות שירא הנכרי שמא יעלה עליו ללקט פירותיו אלא אפילו אין עליו פירות הוא ירא שמא עתה יעלה עליו לצורך תשמיש אחר ויראנו משם (ו) ואם אין הבית פתוח לר"ה אע"פ שישראל דר בעיר או בעיר שכולה נכרים

אפי'

דהכיתא טריקא וחתימא הוי חותם בתוך חותם טריקא ולא חתימא לא הוי חב"ח אבל חותם מיהא הוי כיון דטריקא וה"מ דאי איכא מפתח בידו הוי כחב"ח דמפתח וחותם כשני חותמות דמו ואי משים שותפיתו של נכרי דלא שרי אפילו במפתח וחותם ביד ישראל עד שיהא יושב ומשמר כדעת הגאונים ז"ל הכא שאני דכיון דאית ליה ישראל שותפות בגויה מירתת ונתפס הוא עליו כגנב ולא אמרו במטהר יינו של נכרי אלא במטהר יין שיהא של נכרי לגמרי דלא מירתת ואפי' נגע ביה אינו נתפס עליו כגנב ועוד דכיון ששכרו הבית מהנכרי הדר באותה חצר על דעת כן שיהא מפתח ביד ישראל הרי הוא לגבי הנכרי השותף כרשותו של ישראל ואף ע"פ שהנכרי המשכיר דר באותו חצר לא חיישינן שמא יניחנו לנכרי השותף ומחפה עליו דתנן (ע"ז סא:) רשב"א אומר כל רשות נכרי אחת היא וקא פריש רב נחמן דרשב"א להחמיר קאמר וה"ק וכו' וקי"ל כרב נחמן דהא תניא כוותיה והילכך שמעינן מיהא דרבנן להקל ולא חיישינן לגומלים וקי"ל כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים וכמעשה דבי פרזק רופילא דאפקידו חמרא גבי ארסייהו סבור רבנן קמיה דרבא למיתר כי אתור רבנן חיישינן לגומלין ה"מ היכא דמותיב האי לגבי האי דש"מ לכאורה דהלכה כמ"ד חיישינן לגומלין לא היא דהתם רבותא בעלמא קא אמרי הכי לומר דהאי לכ"ע שרי וא"ל רבא דלא כל"ל הדברים להלכה ועמכם עצה תושיה הורו לכך למעשה עכ"ל :

כתב עוד הרשב"א בת"ה הארוך בשם הראב"ד דמסתברא דוקא שוכר או לוקח בית בחצרו של נכרי לפי שיש לו בה שייכות כמו שאמרנו אבל בחצרו של ישראל ממש שלא שכרו ולא לקחו מהנכרי אפי' היה הנכרי דר באותה חצר ואין ישראל דר בה מותר ואע"פ שאין מפתח וחותם ביד ישראל לפי שאין לו בה שום שייכות ואפי' נמצא עומד בצדו שהרי מ"מ נתפס עליו כגנב וה"מ ביום אבל בלילה אסור ולולי שאמרה הרב ז"ל הייתי אומר דל"ש יום ל"ש לילה אלא כל שיש דלתים לחצר וננעל אפי' ביום אסור שהרי יש לו שייכות בחצר ואית ליה לאשתמוטי על הנעילה הילכך אסור ואם לא ננעל החצר או אפי' נעל ויש לו חור בדלתות או ממקום שיכול לראות שם חבית שבבית מותר הא לאו הכי אסור כדאמרי' בפרק השוכר (ע.) ההוא ביתא דליה תמרא דישראל ונכרי וכו' והוה ביזעא לדשא וכו' ע"כ ובתשובה ביאר דברי הראב"ד וכתבתיה בסוף סי' קכ"ח ושם נראה מדבריו דלמעשה יש לפסוק כדברי הראב"ד (ז) :

קלא המטהר יינו של נכרי פירוש שישראל עושה יינו של נכרי בהכשר וכו' בסוף פרק ר' ישמעאל (סא.) תנן המטהר יינו של נכרי ונתנו ברשותו בבית שהוא פתוח לר"ה בעיר שיש בה נכרי' וישראל מותר בעיר שכולה נכרי' אסור עד שיושיב שומר אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אע"פ שהוא יוצא ונכנס מותר רשב"א אומר כל רשות נכרי אחת המטהר יינו של נכרים ונתנו ברשותו והלה כותב לו שנתקבלתי ממך מעות מותר אבל אם רצה ישראל להוציאו אינו מניחו עד שיתן לו את מעותיו זה היה מעשה בבית שאן ואסרו ובגמרא (שם) תניא המטהר יינו של נכרי ברשותו וישראל דר באותו חצר מותר ואע"פ שאין מפתח וחותם בידו בחצר אחרת אסור אע"פ שמפתח וחותם בידו וכתבו התוס' והרא"ש שהכריחו ר"ת לפרש דרישא דמתני' ביש מפתח וחותם ביד ישראל ובלא כתב לו הנכרי התקבלתי והילכך בעיר שישראל ונכרים דרים בה ופתח פתוח לר"ה אע"פ שהוא יינו של נכרי מותר כיון דמפתח וחותם בידו שהנכרי ירא, פן יראהו ישראל טורח ומזייף ויגיד לישראל שטיהרו ויפסיד למכור יינו ולא דמי לנכרי שנמצא עומד בצד הבור של היין דאסירנא כיש לו מלוה עליו דהתם כיון שאין מפתח וחותם סומך שיכול לנסכו קודם שיראהו שום אדם בעיר שכולה נכרים אסור ואע"פ שיש מפתח וחותם בידו לא יועיל כלום פתח פתוח כדמוקי לה בגמ' בעיר שיש לה דלתים ובריח שאין רוכלים עוברים דרך שם שלא ירגישו דכיון שלא כתב התקבלתי א"כ יינו של נכרי הוא וכן תניא בגמרא דיין של נכרי וישראל דר בחצר אחרת אסור לכ"ע אע"פ שיש מפתח וחותם וסיפא דמתני' דקתני והלה כותב התקבלתי הוי יינו של ישראל הלכך במפתח וחותם שרי אבל בלא מפתח וחותם אין להתיר כיון שהוא ברשות הנכרי דבקל ינסכו ולא דמי להיא דנמצא עומד בצד הבור שהתרנו באין לו מלוה על היין דהתם איכא תרתי לטיבותא יינו של ישראל וברשות ישראל דרשות ישראל מועיל כמו מפתח וחותם והיכא דישראל דר באותה חצר שהיין מונח שם ל"ש ביינו של ישראל ל"ש ביין של נכרי שרי אף בלא מפתח וחותם כדקתני בברייתא אע"פ שאין מפתח וחותם משום דישראל דר באותו חצר חשוב כמו שומר דסגי ביוצא ונכנס ע"כ והשתא מ"ש רבינו המטהר יינו של נכרי בין שמכרו הנכרי לישראל ולא פרע לו המעות וכו' היינו סיפא דמתני' דקתני המטהר יינו של נכרי וכו' אבל אם בא ישראל להוציאו אינו מניחו עד שיתן לו את מעותיו : **ומ"ש** או שלא מכרו לו אלא שמטהרו כדי למכרו לישראל ע"י היינו רישא דמתני' שפירוש ר"ת שלא כתב לו התקבלתי א"כ הוי כאילו לא מכרו לו כיון שעדיין הוא ברשות הנכרי וגם לא כתב לו התקבלתי : ומ"ש אם נתנו בחצרו של נכרי והישראל דר בחצר מותר אפילו בלא מפתח וחותם אפי' אם גם דר הנכרי שם היינו ברייתא דקתני אם ישראל דר באותו חצר מותר אע"פ שאין מפתח וחותם בידו : ומ"ש ואם אין ישראל דר באותו חצר אם דר באותה העיר כלומר אם דר שום ישראל באותה עיר דהו"ל עיר שיש בה נכרים וישראל והבית פתוח לר"ה מותר היינו מתני' דקתני בבית שהוא פתוח לר"ה בעיר שיש בה נכרים וישראל מותר והעמידה ר"ת ביש מפתח וחותם ביד ישראל וכבר נתבאר בסימן שקודם זה דלר"ת במפתח או חותם סגי ולשאר מפרשים לא סגי בחותם אחד וצריך ב' חותמות או מפתח וחותם ונתבאר שם דלית הלכתא כר"ת : ומ"ש ואם הבית פתוח לאשפה וכו' שם בגמרא וטעמא משום דחתירה שמא יבא ישראל לישב על האשפה ויראהו : ומ"ש וכן אם יש בחצר כנגד פתח הבית חלון וכו' שם א"ר יוסף חלון כר"ה דמי ופרש"י אפי' בית פתוח לחצר וחלון פתוח לחצר כר"ה כנגד פתח הבית כמאן דפתוח לר"ה דמי ל"א חלון של ישראל פתוח כנגד פתח הבית כר"ה דמי וכן עיקר ע"כ ורבינו כתב כפי' ראשון וכך הם דברי הרא"ש והרשב"א כתב לשון אחרון : ומ"ש וכן אם יש דקל לישראל וכו' שם וטעמא משום דמתירא הנכרי שמא יעלה הישראל ללקוט פירותיו ויראהו נוגע : ומ"ש אלא אפי' אין עליו פירות וכו' שם פלוגתא דרב אחא ורבינא ולא איפסיקא הלכתא כמאן ומשמע דהיכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל וכ"פ הרא"ש ז"ל : **ומ"ש** ואם אין הבית פתוח לר"ה אף ע"פ שישראל דר בעיר או בעיר שכולה נכרים וכו' אסור אפילו במפתח וחותם זה פשוט דע"כ לא שרי ברישא דמתני' אע"פ שמפתח וחותם בידו אלא בתרתי לטיבותא בית פתוח לר"ה ועיר שיש בה נכרים וישראל וכי חסר חד מינייהו אסור ובהדיא קתני סיפא בעיר שכולה נכרים אסור כלומר ואע"פ שהבית פתוח לר"ה דכיון שאין שם ישראל כי פתוח לר"ה מאי הוי וממילא משמע דה"ה לאידך כלומר היכא שאין הבית פתוח לר"ה אע"פ שיש בעיר נכרים וישראל דכיון שאין הבית פתוח למקום שהרבים עוברים כי איכא ישראלים בעיר מאי הוי והכי תניא יינו של נכרי ברשותו וישראל דר בחצר אחרת

אע"פ

גם הנכרי אינו דר שם אינו עשוי לבא שם בבית מאחר שאין לו שייכות באותו חצר כיון שאין דר שם ומותר אפילו אין שם מפתח וחותם ביד ישראל אלא חותם אחד נמי מותר וכן מ"ש ויש מי שאומר שאפי' נמצא עומד בצד היין מותר נמי ה"פ מותר בחותם אחד אבל לגדולי המורים כיון שמכר או השכיר אפילו אינו דר שם יש לו קצת שייכות ולכן אם נמצא עומד בצד היין אסור בחותם אחד אא"כ דאיכא ב' חותמות או מפתח וחותם וראוי לחוש לדבריו וכן פסק בש"ע עוד פסק לשם דבחצרו של ישראל שלא לקחו ולא שכרו מנכרי אפי' נמצא עומד בצד היין מותר ואע"פ שאין שם לא מפתח ולא חותם ואפילו הנכרי דר בחצר והישראל אינו דר דמירתת כיון שנתפס עליו כגנב ודוקא ביום אבל בלילה אסור וכל זה לדעת הראב"ד הניחו ב"י ועיין בת"ש הרב בהגהת ש"ע על זה :

קלא המטהר יינו של נכרי משנה ס"פ ר' ישמעאל (דף ס"א) : ומ"ש בין שמכרו הנכרי לישראל וכו' היינו סיפא דמתני' אבל אם בא ישראל להוציאו אינו מניחו עד שיתן לו מעותיו זה היה מעשה בבית שאן ואסרו : ומ"ש או שלא מכרו לו וכו' היינו רישא דמתני' המטהר יינו של נכרי ונתנו ברשותו שפירשה ר"ת בשלא כתב לו התקבלתי דבעיר שכולה נכרים אפילו יש מפתח וחותם ביד ישראל אסור עד שיושיב שומר וכתבו תוספות דכיון שלא כתב לו התקבלתי א"כ יינו של נכרי הוא וכן תניא בגמרא המטהר יינו של נכרי ברשותו וישראל דר בחצר אחרת אסור לכ"ע אע"פ שיש מפתח וחותם ביד ישראל ומ"ש שאם הישראל דר בחצר מותר אפי' בלא מפתח וחותם ברייתא שם וכדא"ל ר' יוחנן לתנא תני אע"פ שאין מפתח וחותם בידו מותר וכתבו תוספות דמשום שישראל דר באותה חצר חשוב כמו שומר דיוצא ונכנס וכן פרש"י ולכן כתב רבינו אפילו אם גם הנכרי דר שם שהרי היתר זה הוא מטעם שהוא יושב ומשמר דהיינו כשהיין הוא ברשות הנכרי במקום שהוא דר שם ומותר ואפי' אין מפתח וחותם בידו כיון שישראל ג"כ דר שם ומשמרו על ידי שיוצא ונכנס : ומ"ש ואם אין הישראל דר שם וכו' היינו רישא דמתני' דמפרש ר"ת במפתח וחותם בידו ובעיר שיש בה נכרים וישראלים מותר כשהבית פתוח לר"ה וכן תניא בגמרא המטהר יינו של נכרי ברשותו וישראל דר בחצר אחר אסור אע"פ שמפתח וחותם בידו והיינו כשאין הבית פתוח לר"ה דאע"פ שהישראל דר בעיר כיון שדר בחצר אחרת אסור אבל בפתוח לר"ה קתני מתני' דמותר וכל זה הוא שיטת התוס' וכתב כן גם הרא"ש וכן כתב רבינו סוף סי' זה : ומ"ש ואם הבית פתוח לאשפה וכו' שם בגמרא וטעמא משום דדרך אשפה לעמוד בני

אדם

דרכי משה

(ז) ועי"ל סימן קל"א ועי"ל ס' קכ"ח דבשאר מקומות אין חילוק בין יום ולילה :

קלא (א) בהר"ן דף שע"ח ע"א כתב הראב"ד דוקא שמונח בבית אבל בחצר לא עד שישב שומר דכיון שיש לו שייכות ביין ובחצר נוגע ולא מירתת כו' עד וראוי להחמיר כדבריו עכ"ל :

הוא

דרישה

סי' קלא [א] **המטהר** יינו של נכרי כו' והישראל דר בחצר מותר כתב הר"ן דף שע"ח דוקא שמונח בבית אבל בחצר לא עד שישב שומר דכיון דיש לו שייכות ביין ובחצר נוגע ואינו מרתת · וכתב עוד הר"ן פר"י הא דשרי ע"י דקל או חלון דוקא ביום ולא בלילה ואפילו ביום יש מחמירין לומר שאינו מציל אלא מה שכנגד החלון והאשפה והדקל אבל שבצדדין אסור ויראה לי כל שפתוח לר"ה או לאחד מאלו מתירא הוא לכנס באותו בית כלל ולא דמי להא דאמר כל דלבדי בזעא שרי לכאן ולכאן אסור דהתם נכנס ודאי וסגר אחריו אבל כאן אמרינן חזקה דלא נכנס כלל דכל שהפתח פתוח מתירא שמא יראוהו יוצא ונכנס וה"ה בחלון או דקל עכ"ל · [ב] מותר על ידי מפתח או חותם עמ"ש בפרישה ויש להקשות הא כתב רבינו לעיל סימן קי"ח דהיכי דסגי בחותם אחד מפתח אינו כחותם וצ"ל דלעיל כ"כ בשם הרשב"א אבל לר"ת והרא"ש לא ס"ל כן וכן מוכח מלשון ב"י דלעיל שכתב ומ"ש רבינו ומפתח אינו כחותם אחר הוא מדברי הרשב"א אבל קשה למה כתב רבינו לעיל סתם דהיכא דסגי בחותם אחד

מפתח

פרישה

(טו) ויש מגדולי המורים הוא הראב"ד ·

סי' קלא (א) **אם** נתנו בחצירו של נכרי לאו דוקא בחצירו שהרי אין דרך ליתן יין בחצר אלא ר"ל בבית שבחצרו של נכרי וכ"כ רבינו בסמוך והבית שיש בו היין פתוח (ב) והישראל דר בחצר מותר טעמו מבואר לעיל דהו"ל וישראל דר עמו מרתת · (ג) ואם אין הישראל דר בחצר אם דר באותו העיר פירוש אם דר שום ישראל באותו עיר ב"י · (ד) מותר ע"י מפתח או חותם לר"ת כו' כן ראיתי מוגה וכן הוא בס"א ויותר נ"ל שלא להגיה כאן ונקט תחלה לשון הגמ' שאמרה ע"י מפתח וחותם וקור ומפרש לר"ת סגי בחותם א' והוא מפרש הא דאמר בגמרא מפתח וחותם או חותם ולפ"ז צריך למחוק דלי"ת דסגי ועד"ד : (ה) וכן אם יש בחצר כו' ר"ל שיש חלון בדופן החצר של הנכרי פתוח כנגד פתח הבית ומפולש לר"ה וקי"ל : (ו) ואם אין הבית פתוח כו' עד שיהא שם שומר ומשמר דלאו אם הוא פתוח לר"ה אפי' אינו נכנס בבית אלא נכנס ויוצא בעיר סגי ובשאינו פתוח לר"ה צריך שיהא יוצא ונכנס

בבית

אפילו הבית פתוח לר"ה אסור אפי' במפתח וחותם עד שיהא שם שומר ומשמר ומיהו' אין השומר צריך להיות יושב ומשמר תמיד אלא יהא יוצא ובא (ז) ובספר התרומות התירו בחותם תוך חותם (ח) וא"א ז"ל אסר בפסקיו (ט) וכתב בתשובת שאלה כיון שנוהגין הנכרים שבארץ הזאת שלא לשתות מיין של ישראל שאומרים כמו שהם נזהרים מיין שלנו כך נזהר אנחנו מיין שלהם היה נראה להתיר בחותם תוך חותם שהוא ירא לזייף שאם יזייף לא יכול למוכרו לא ליהודים ולא לנכרים אלא שאינו רוצה להקל לכתחלה (י) ואם רוכלי ישראל רגילין לבא לעיר ואין לעיר חומה דלתים ובריח בענין שיוכלו לבא שם בכל שעה שירצו חשיבה כאילו ישראל דר שם ושרי א במפתח וחותם בד"א כשהיין בבית הנכרי בעליו אבל אם נתנו בבית של אחר מותר במפתח וחותם והוא שלא יהא נכרי האחר כפוף תחת יד בעל היין ואם הוא כפוף תחתיו ואילו בא בעל היין ליגע בו אינו יכול למחות לו הוי כאילו הוא ברשות בעל היין ואם כתב הנכרי לישראל התקבלתי דמי היין ואילו בא ישראל ליטלה אינו מעכב עליו הרי הוא כיינו ומותר במפתח וחותם אפי' בעיר שכולה נכרים · (יא) [ג] כתב ר"ת אע"פ שבעיר שכולה נכרים

אע"פ שמפתח וחותם בידו אסור לפי שאין הבית פתוח לר"ה : ומ"ש ומיהו אין השומר צריך להיות יושב ומשמר וכו' פשוט במשנה : וכתב בא"ח כתב הר"י הלוי שמותר אפי' יוצא ונכנס יותר משעה ורבינו אמר לו דאפילו שהה יום אחד דבזמן הזה לא תקיף יצרייהו לנסך עכ"ל : ורבינו ירוחם כתב גבי המניח נכרי בחנותו אע"פ שהוא יוצא ונכנס מותר לאו דוקא יוצא ונכנס אלא כל שלא הודיעו שהוא מפליג מותר אפי' שהה זמן מרוב' עכ"ל : ומ"ש ובס"ה התירו בחותם ת"ח כ"כ שם בשם ר"ת ולטעמיה אזיל דכי קתני מניחו וחותם מפתח או חותם קאמר ומפרש דבריתא לא אסרה כישראל דר בחצר אחרת אלא כשמפתח או חותם בידו אבל אם היו שני חותמות מישראל שרי והביא ראיה לדבר : ומ"ש וא"א הרא"ש ז"ל אסר בפסקיו · היינו מדכתב שם בשם ר"ת דאין לנו לחלק בין חותם א' לחב"ח וכ"כ שם התוס' וכתב הרשב"א בתשובה שכך היא הסכמת הגאונים והר"מ והרא"ש שיינו של נכרי שטיהרו ישראל ונתנו בחצר שהנכרי דר שם אין לו תקנה ואפי' בכמה חותמו' אלא כשישראל יושב ומשמר ולזה דעתי נוטה עכ"ל וכ"פ הרמב"ם בפי"ג והכי נקיטינן : ומ"ש וכ' בתשובה כיון שנוהגים הנכרים שבארץ הזאת שלא לשתות מיין של ישראל וכו' כלומר אף על פי שבפסקיו אסר בתשובה התיר מטעם אחר אלא שלא היה רוצה לסמוך על אותו טעם להקל לכתחלה ותשובה זו לא מצאתיה בתשובה שבידינו : ומ"ש ואם רוכלים ישראל רגילים לבא לעיר וכו' פשוט שם בגמרא : כתוב בתשובת הרשב"א ח"ג סימן ר"מ ולענין מה שאמרת לפי מ"ש הראב"ד בענין רוכלין המחזרים בעיירות עיר שיש בה דלתים שהיא מליאה כל טוב וסוחרים אחרים לא ירויחו בה כלום אבל עיר קטנה שצריכה רוכלים אחרים מתירא הוא שאם יכנסו שם רוכלים אחרים ישראל יראוהו הכפרים שאין שם אלא עובדי אדמה ואין רוכלין מחזרין שם לא למכור ולא לקנות אם נדון אותו לזה כעיר קטנה ומותר או אסור לפי שאין רוכלין נכנסים שם כלל לא למכור ולא לקנות וה"ל לענין זה כעיר גדולה ואע"פ שישראלי' נכנסים שם לפעמים רחוקות אין זה מציל ואסור ויראה מתוך דבריך שלגריעות הכפר הו"ל כעיר גדולה לחשיבותא וכאן וכאן אסיר דע כי מלעתי שאתה מסכים אל האמת ולזה דעתי נוטה כמו שאמרת עכ"ל וז"ל רבינו ירוחם (נ"ז) ומה שכתבתי בעיר שכולה נכרים צריך להיות יושב ומשמר מיירי שיש בה דלתים ובריח שאין נכנסים בה אלא ברשות וכ"ע ידעי כשנכנסים רוכלים וכשנכנסים רוכלי ישראל ידע הנכרי ולא חייש באותה שעה ולפיכך לא סגי במפתח וחותם וכן הדין בעיר גדולה שיש לה דלתים ובריח ואינה צריכה שיבואו לה רוכלים ממקום אחר אבל בעיר שרוכלים המחזרים בעיירות נכנסים שם ואינם יודעים עת שנכנסים מותר במפתח וחותם דמירתת לזייפי אפילו אין ישראל בעיר שמא יבואו רוכלים ויראוהו פירוש ואפי' בלילה מתירא מן השומרים שמא יחשדוהו לגנב ומכל מקום בשבתות וי"ט שאין מתירא מרוכלים נראה שצריך שומר ע"כ (ב) ומ"ש בד"א כשהיין בבית הנכרי בעליו אבל אם נתנו בבית של אחר מותר במפתח וחותם שם אהא דתנן ר' שמעון בן אלעזר אומר כל רשות נכרי' אחת מפורש בגמרא דה"ק ת"ק כד"א ברשותו אבל ברשות נכרי אחר מותר ולא חיישינן לגומלין רשב"א אומר כל רשות נכרים אחת הוא ופסקו הרא"ש והרשב"א והר"ן ז"ל הלכה כת"ק אבל מדברי הרמב"ם בפרק י"ג נראה שפוסק כרשב"א ולענין הלכה נראה דנקיטינן כהרשב"א והרא"ש והר"ן : ומ"ש במפתח וחותם פשוט הוא דאפילו יינו של ישראל אין מפקידין ולא מייחדין אבל נכרי אלא במפתח וחותם ומ"ש והוא שלא יהא נכרי האחר כפוף תחת יד בעל היין ואם הוא כפוף תחתיו וכו' הוי כאילו הוא ברשות בעל יין · שם בעובדא דבי פרזק רופילא ומ"ש ואם כתב הנכרי לישראל התקבלתי דמי היין וכו' הרי הוא כיינו ומותר במפתח וחותם אפי' בעיר שכולה נכרים כ"כ שם הרא"ש והכי משמע מדקתני המטהר יינו של ישראל ונתנו ברשותו וכו' אבל אם ירצה ישראל להוציאו אינו מניחו וכו' דמשמע דמשום דאם ירצה ישראל להוציאו אינו מניחו הוא דאסור הא אם היה מניחו מישראל שרי וכ"ש לספרים דגרסי והלה אומר התקבלתי מתך מעות מותר דבהדיא שרי ליה משום דס"ל יינו של ישראל ברשות נכרי :

כתב ר"ת אע"פ שבעיר שכולה נכרים ולא כתב לו התקבלתי אסור עד שיהא יושב ומשמר נכרים שקונים יין מישראל וכו' כ"כ שם התוס' והרא"ש ז"ל וכתבו שע"פ טעם זה היה נוהג בו היתר : והרשב"א כתב בת"ה הקצר וז"ל ישראל שעשה יינו של נכרי בטהרה בין שמכרו נכרי לישראל ולא פרע לו מעות בין שלא מכרו לו אלא שהוא מטהר כדי למכרו על ידו לישראלים אם נתנו ישראל בחצרו של אותו נכרי עצמו ואין הנכרי דר באותו חצר אם היה פתוח לר"ה והיו ישראל ונכרים דרים באותה העיר מותר ואע"פ שאין ישראל דר באותו חצר ואין מפתח וחותם בידו מתירא הנכרי מליכנס שם בד"א בשלא נמצא עומד באותו בית שהיין נתון בו אבל נמצא עומד בבית אסור וי"א שאין דברים אלו אמורים אלא ביום אבל בלילה צריך להיות ישן בתוכו ויש מחמירים שאפילו ביום אין אשפה ומלון ודקל ופתח פתוח מצילין אלא מה שנראה ממנו מן המלון והאשפה והדקל אבל שבצדדים אסור ויראה לי שכל שפתוח לר"ה או לאחד מאלו מתירא הוא מליכנס לאותו בית כלל מכרו הנכרי לישראל ופרע לו המעות ואפילו לא פרעו אלא שזקף המעות עליו במלוה ואילו רצה הישראל להוציא היין מרשותו אינו יכול לעכב על ידו היין מותר אע"פ שאין פתח פתוח לר"ה ואין מפתח וחותם ביד ישראל ולא עוד אלא אפילו עומד בצדו מותר אין זה אלא כמי שיש לו מלוה על ישראל ונמצא עומד בצד הבור של יין שלו ויש מחמיר בנמצא עומד בבית שהיין נתון בו לפי שהוא נתון בחצרו וכל שאינו נתפס כגנב בכניסתו בבית אסור ודברי הראשונים נ"ל עיקר כתב לו התקבלתי וכשבא להוציאו אינו מניחו ה"ז אסור עד שיהא פתח פתוח לר"ה וישראלים דרים באותה העיר שהתקבלתי זה אינו אלא בהערמה שאילו מדעת גמורה כתב לו לא היה מעכב מלהוציאו לא היו ישראלים דרים באותה העיר אע"פ שהפתח פתוח לר"ה ואפילו מפתח וחותם ביד ישראל מתירא הוא מן הישראל ואינו מתירא מן הנכרי ואע"פ שישראל זה דר לבדו באותה חצר אינו מתירא מליכנס שם ומזייף ואינו נמנע האהל והבית והיין שלו לפיכך אין לו תקנה

ואפי'

אדם עליו : **ומ"ש** ובספר התרומות התירו בחת"ח פי' כשאין הבית פתוח לר"ה וישראל דר בעיר אי נמי אפילו פתוח לר"ה ובעיר שכולה נכרים דאסור לר"ת במפתח או חותם ס"ל לספר התרומה דבדאיכא חב"ח שרי אפילו אין פתוח לר"ה ואפי' בעיר שכולה נכרים אבל הרא"ש אסרו בפסקיו דס"ל דאף לרבי' תם אין לחלק כאן בין חותם אחד לחב"ח דהיכא דלא חיישינן לזיופא דחותם אפילו חותם אחד סגי והיכא דחיישינן לזיופא אסור אפילו בב' חותמות ואע"ג דבריש סי' קי"ל כתב רבי' דנוהגין להצריך לכל ב' חותמות ואין להקל כר"ת אפ"ה רבינו הביא כאן דעת סה"ת דהתיר לר"ת בחת"ח משום דס"ל דלכתחלה דוקא נוהגין שלא להקל כר"ת אבל דיעבד כדאי הוא ר"ת לסמוך עליו בשעת הדחק דהשתא לפ"ז יש לסמוך נ"כ אדברי סה"ת דמתיר אליבא דר"ת באין פתוח לר"ה ואפילו בעיר שכולה נכרים כשהוא חתום בחב"ח · ותו דכך הוא הכרעה בדברי רבינו בסה"ת התירו בחת"ח והרא"ש אסר בפסקיו אבל בתשובת שאלה הסכים דבזמן הזה יש להתיר כאן בחת"ח וכסה"ת מיהו בחותם אחד אף בזמן הזה אין להתיר אפי' דיעבד והכי נקטינן ודלא כמ"ש בהגהת ש"ע בסתם ויש מי שאומר שבחת"ח מותר בכל ענין ויש לסמוך עליו להתירו בהנאה אבל לא בשתייה עכ"ל דאף ע"פ דדבריו נכונים לפי דין התלמוד שהנכרים עכו"ם אבל בזמן הזה דכל מגע נכרי אפי' בכוונה וכל סתם יינם אינו אסור בהנאה אלא בשתייה כמו שנתבאר בסימן קכ"ג סעיף ד' אם כן כאן דאיכא ספק מגע נכרי יש לסמוך אסה"ת בזמן הזה להתיר אפי' בשתיה בחותם תוך חותם באין פתוח לר"ה ואפי' בעיר שכולה נכרים כ"ל · ומה שקשה לדברי הרא"ש בתשובה אליבא דר"ת דלפי טעמו שהתירו בזמן הזה משום דלא חיישינן לזיופא א"כ היה לו להתירו לר"ת אף בחותם אחד דהא איהו גופיה ס"ל דאין לנו לחלק בין חותם אחד לב' חותמות בענין זה דחששא דזיוף יתבאר בסוף סי' זה בס"ד ע"ש :

ומ"ש ואם רוכלי ישראל וכו' עוד אפי' בעיר שכולה נכרים הכל מבואר בגמרי' לשם : כתב ר"ת אע"פ שבעיר שכולה נכרים וכו' וחותמין אותו חותם בתוך חותם וכו' מותר שלא אמרו וכו' יש להקשות דמשמע מלשון זה דלא התיר ר"ת אלא בחת"ח והא ליתא שהרי ר"ת כתב להדיא שאין לנו חילוק בין חותם אחד לחת"ח לענין טרח ומזייף דאי אסור בחותם אחד ה"ה חב"ח והכי משמע להדיא באשיר"י ס"פ ר"י כשכתב דברי ר"ת דבתחלה היה נמנע מלשתות אע"פ שהיה חב"ח ושוב נהג בו היתר דדוקא במטהר יינו של נכרי הגדל בכרמים שלו שלא טרח בו הנכרי כ"כ וכו' אבל המוליכין יין למרחקים בטורח גדול והוצאה מרובה וגם קונהו חש לטרחו ולהוצאתו ולא מזייף עכ"ל משמע מדכתב בסתם חש לטרחו ולהוצאתו ולא מזייף ולא הזכיר תנאי זה דוקא כשהוא חת"ח אלמא דתלינן דלא מזייף כלל ואפילו ליכא אלא חותם אחד ודאי דחש לטרחו ולא מזייף כלל וי"ל דרבינו סובר דהרא"ש כתב בקיצור אבל ודאי דלא נהג ר"ת בו היתר אלא כשהיה חת"ח וכמו שהוא מפורש בתוס' לשם שכתבו וז"ל אבל הכא כיון שטורח כ"כ שלוקח אותו מישראל וגם מחתימו חת"ח ונושא להשתכר בו אין לירא שיטרח ויזייף פן יפסיד טרחו ועל סמך היתר זה שתה יין שהובא מאלנזיריי"א בזה הענין עכ"ל אלמא דוקא בזה הענין וטעמו משום דכך היו רגילין הסוחרים לטרוח לשומרו על הכד היותר מועיל להחתימו חת"ח ובחביות מלא חשוקים ושולים

דרכי משה

(ב) הא דאמרינן דאין אנו בחזקת שומרי שבתות אינו אלא במקום דאיכא פסידא לישראל אבל אין רוכלים מחזירים בעיירות בשבתות ולכן לא מירתת מהם (כנ"ל) :

וע"ל

פרישה

בבית : (ז) ובספר התרומות התירו בחותם ת"ח כ"כ בשם ר"ת ולטעמיה אזיל דס"ל דלא אסר אפי' אין ישראל דר באותו חצר כשיש מפתח או חותם ב"י : (ח) וא"א הרא"ש ז"ל אסר בפסקיו מיהו אפי' לר"ת ב"י : (ט) וכתב בתשובה שאלה כו' ר"ל ב"י כלומר אע"פ שבפסקיו אסר בתשובה התיר מטעם אחר אלא שלא היה רוצה לסמוך על אותו טעם לכתחלה ותשובה זו לא נמצאת בתשובת הרא"ש שבידינו עכ"ל : (שבארץ הזאת שקורין קריכן היינו יוונים שקורין גריקין רש"ל עכ"ל) : (י) ואם רוכלי ישראל כו' עד ושרי במפתח וחותם פי' למר כדאית ליה דהיינו לר"ת חותם לבד סגי ולשאר מפרשים מפתח וחותם וכן נראה לפרש בסמוך אבל מ"ש רבינו בד"א כשהיין בבית נכרי בעליו אבל אם נתנו בבית של אחר מותר במפתח וחותם פי' לכל מר כדאית ליה וכן משמע שם בב"י שכתב דלא גרע מיין ישראל וביין של ישראל ס"ל לר"ת דסגי בחותם אחד וכמ"ש בסמוך וכן נראה לפרש בסמוך אבל מ"ש רבינו ואם כתב הנכרי לישראל התקבלתי כו' הרי הוא כיינו ומותר במפתח וחותם : (יא) כתב ר"ת אע"פ כו' עד שיהא

יושב

דרישה

שמפתח אינו כחותם אחד ולא כתב שם הר"ת מולך ע"ז וע"ק לפי זה דאי ס"ל דמפתח לחוד הוי חותם א"כ למה אמר דמפתח או חותם כו' דאם ע"י מפתח מותר כ"ש שמותר ע"י חותם שהוא עדיף ממפתח ואפשר לומר דס"ל שהם שבית יש לו חותם שהוא רשום בסתימתו ואמר דמותר ע"י מפתח ר"ל אם יש גם מפתח נוסף על החותם שהוא בסתם חבית או ע"י חותם לחוד נמי מותר ולא זו אף זו קתני ובק"ש האריכתי : [ג] כתב ר"ת אע"פ כו' עד שיהא יושב ומשמר כ"כ התוס' בשם ר"ת ס"פ רבי ישמעאל אבל קשה לר"ת שכתב לעיל בשם ר"ת שמותר בחת"ח אפי' בלא התקבלתי וי"ל דר"ת לא קאמר בפירוש כן אלא אע"פ שבעיר שכולה נכרי' אסור אפילו במפתח וחותם נכרי' שקונין יין מישראל מותר כו' והוא מפרש דר"ל מפתח או חותם ואפ"ה מותר כשקונים יין מישראל דחש לטרחו ולא זייף ול"ע אבל אין לומר דיושב ומשמר הוי כמו חת"ח דהא כתב רבינו בשם ר"ת אף ע"פ שבעיר שכולה נכרים כו' אסור עד שיהא יושב ומשמר נכרים שקונין כו' ושותפין אותו חותם בתוך חותם משמע דדוקא נכרי' שקונין שהוא

עדיף

חדושי הגהות

קלא א פי' למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דהיינו לר"ת חותם לבד סגי ולשאר מפרשים מפתח וחותם וכ"נ לפרש מ"ש בסמוך בד"א כשהיין בבית נכרי בעליו אבל אם נתנו בבית של אחר מותר במפתח וחותם שר"ל לכל מר כדאית ליה וכ"נ לפרש אצל מ"ש רבינו ואם כתב הנכרי לישראל התקבלתי הרי הוא כיינו ומותר במפתח וחותם (פרישה) :

קשה

נכרי ולא כתב לו התקבלתי אסור ב עד שיהא יושב ומשמר

(יב) נכרים שקונין יין מישראל וחותמין אותו חותם בתוך חותם ומוליכין אותו כמה ימים בספינה לבדה מותר שלא אמרו אלא במטהר יינו של נכרי שגדל בכרמיו שלא טרח בו כל כך ולא הוציא עליו הוצאות ואינו חושש כל כך אם ירגיש הישראל שיזייף אבל כשמוליך יין למרחוק בטורח גדול והוצאה מרובה וגם קנה אותו חש לטרחו ולהוצאתו ולא יזייף יש עוד דעות רבות בענין המטהר יינו של נכרי וכאשר כתבתי הוא שיטת התוספות וכן כתב א"א הרא"ש ז"ל :

אע"פ

ושולים כפולים מצד זה ומצד זה א"כ אם היה נסתר בענין זה כמו שהיו רגילים לא היה ר"ת מתיר כיון שאינו ממנהג' היכא פתחון פה לחשדא דזיוף אבל מדינא ודאי אין חלוק לר"ת בין חותם אחד לב' חותמות דכיון דמסתמא ודאי חש לטרחו ולהוצאתו לא יזייף ועוד דאף לשון הרא"ש שכתב בקיצור וטוב נהג בו היתר וכו' משמעו גם כן שלא נהג היתר אלא בענין שהזכיר קודם זה שהיה ר"ת נמנע מתחלה לשתות היין שקונים נכרים מישראל וחותמין חותם בתוך חותם וכו' ועלה קאמר וטוב נהג בו היתר וכו' דנהג בו היתר משמע בו בענין שכתב מקודם חת"ח דוקא ולפ"ז נראה כמי הא דכתב רבינו בסמוך ע"ש הרא"ש בתשובה דכשהישראל דר בחצר אחרת ואין הבית פתוח לר"ה דכיון שנוהגים הנכרים וכו' עד נראה להתירו בחת"ח שהוא ירא לזייף וכו' דקשה טובא דכיון דלהרא"ש אליבא דר"ת אין לנו לחלק בין חותם אחד לחת"ח ולא שרינן ליה הכא אלא מטעם שנוהגין הנכרים בארץ הזאת שלא לשתות מיין של ישראל וכו' א"כ ה"ל להרא"ש להתיר לכי זה אף בחותם א' אלא צריך לומר אף על גב דודאי הוא דלהרא"ש מדינא יש להתיר בזמן הזה אפילו בחותם אחד דכיון דאין חוששין לזייף אין חלוק בין חותם אחד לחותם תוך חותם לרבינו הם אפילו הכי כיון שלא נהגו בהיתר זה דחותם תוך חותם כאן אלא על פי סה"ת ואיהו לא התירו אלא בחת"ח לכך לא הסכים הרא"ש להתירו אלא דוקא בחת"ח :

אף

ואפילו בשני חותמות עד שיהא ישראל יושב ומשמר ואם היה יוצא ונכנס הרי הוא כיושב ומשמר בד"א בעיר גדולה שיש לה דלתים ובריח שרוכליה תמנה אבל היתה עיר קטנה שרוכלים נכרים ונכנסים לה מותר מתירא הוא שמא יכנסו בה רוכלים ישראל ויראוהו היה ישראל דר באותה חצר ואין הנכרי דר בה לעולם מותר ואפילו אין מפתח וחותם בידו ולא עוד אלא אפי' הנכרי וישראל דרים בה מותר היה הנכרי דר בה וישראל דר בחצר אחרת לעולם אסור עד שיהא ישראל יושב ומשמר עכ"ל וביאר דבריו בארוך שהוא מפרש דרישא דמתני' מיירי בשאין נכרי דר באותה חצר אלא בחצר אחרת וקתני שאם הבית פתוח לר"ה בעיר שיש בה נכרי' וישראלי' דרים בה מותר אע"פ שאין ישראל דר באותו חצר ואף ע"פ שאין מפתח וחותם בידו דהא מתניתין סתמא קתני ואפי' אין מפתח וחות' בידו משמע ומיהו דוקא כשלא נמלא בבית שהיין נתון בו הא לא"ה אסור דכיון שיש לו שייכות ביין ונמלא עומד בצדו ה"ז אסור וכדתנן נכרי שנמלא עומד בצד הבור של יין אם יש לו עליו מלוה אסור וכ"ש כאן שהוא שלו ממש ויש לו שייכות בבית ודווקא כשהיה של נכרי וא"כ שמכרו לישראל ולא פרעו עדיין אבל כשמכרו לישראל ופרעו ואילו רצה ישראל להוציאו לא היה יכול לעכב על ידו מלהוציאו מותר ואפי' כשאין פתחו פתוח לרשות הרבים ואין מפתח וחותם ביד ישראל כיון שאין הנכרי דר באותה חצר והיינו דקתני כתב התקבלתי ממך מותר ובהך מתני' לא קתני פתח פתוח לר"ה ואע"פ שרש"י ז"ל לא פי' כן ואפשר לומר דאפילו נמלא עומד בצד הגת מותר דהא תנן נמלא עומד בצד הגת אין לו עליו מלוה מותר ותנן נמי בסיפא המטהר יינו של נכרי ונתנו ברשותו והלה כותב לו התקבלתי ממך מעות מותר וי"א שאם נמלא עומד בצד הגת אסור מפני שיש לו שייכות בבית וכל (שאינו) נתפס כגנב על הכניסה ונמלא עומד שם אסור ואין מחוור בעיני · בעיר שכולה נכרים אע"פ שפתוח לר"ה דכיון שהיה ברשותו ואין ישראלים דרים בה אינו מתירא מליכנס שם והלכך אע"פ שהוא אינו דר שם ופתח פתוח לר"ה ומפתח וחותם בידו של ישראל לעולם אסור עד שיהא יושב ומשמר וכו' ואני תמה ל"ל יושב ומשמר או נכנס ויוצא בדר באותה העיר לבד תיסגי דהא קתני בעיר שישראלים ונכרים דרים בה פתח פתוח לר"ה מותר וי"ל דהתם דוקא כשישראלים רבים דרים שם לפי שמתירא שמא יראנו אחד מהם אם לא יראנו זה יראנו זה אבל אם אין ישראלים רבים דרים בה אע"פ שזה יחידי דר בה אינו מתירא כיון דיש לו שייכות בין בבית בין ביין והיינו דקתני בעיר שישראלים ונכרים דרים בה ולא קתני אם אותו ישראל דר שם וכדקתני בברייתא בחצר אם ישראל דר באותו חצר ואיהו אם ישראל דר באותו חצר ואין נכרי דר בו לעולם מותר ואפי' אין מפתח וחותם בידו דהיינו כיושב ומשמר ואם ישראל ונכרי' דרים באותה חצר גם כן מותר ואפילו אין מפתח וחותם בידו דהיינו כיושב ומשמר וכשומר שאינו בא לקיצים ואם הנכרי דר באותה חצר וישראל דר בחצר אחרת אפי' היה מפתח וחותם בידו ואפי' ב' חותמות אסור עד שיהא יושב ומשמר דתניא יינו של נכרי ברשותו כלומר ברשותו של נכרי ושהוא דר בה וישראל באותו חצר מותר אע"פ שאין מפתח וחותם בידו בחצר אחרת אסור אף ע"פ שמפתח וחותם בידו כלומר אם ישראל דר בחצר אחרת והנכרי דר באותה חצר והא דאמרי' דיקולא בר"ה דמיא כתב מסתברא בדקל של הפקר או של ישראל הא של נכרי לא דהא מהנכרי לא מירתתי וכתב עוד ק"ל אפי' כשאין ישראלים דרים שם ואין רוכלים מחזרים למה יאסר והלא הישראל המטהר לא הודיעם שהוא מפליג ומסתפי נכרי דילמא השתא מדכר לאחריה ואתי וכדאמרינן בכל הנהו עובדי דפרק השוכר וי"ל דהכא שיש לו שייכות בבית וביין לא מסתפי כולי האי וא"כ י"ל דכיון שהוא דר בעיר אחרת כל שעה הרי הוא כמודיעו שהוא הולך לעירו או לביתו ומ"ש וי"א שלא נאמרו דברים הללו אלא ביום אבל בלילה צריך להיות ישן בתוכו ויש מחמירין בדבר שאפי' ביום אין אשפה ודקל וכו' תלילין אלא מה שנראה תמנו מן הפתח וכו' בארוך ביאר שזה דעת הראב"ד ז"ל וסמך לו על הא דאיתא בהשוכר דאמר רבא כל דלהדי כיועא ש"י דהאי גיסא ודהאי גיסא אסור והוא ז"ל כתב שאין הנדון דומה לראיה דהתם שאני דנכנס ודאי וסגר אחריו אבל הכא מותר אמר חזקה לא נכנס כלל דכל שהפתח פתוח לר"ה מתירא שמא יראוהו יוצא ונכנס או יראוהו מן החלון דרך יציאתו וכניסתו ומפסדו ליה וכיון שאנו תולים בחזקה דאינו נכנס כלל ל"ש כנגד הפתח ול"ש בצדדין הכל מותר עכ"ל ומ"ת במה שחלק בין לילה ליום נראה שאינו חולק ואפשר דמשום הכי פלגינהו בתרתי י"א ויש מחמירין אע"פ שסיים הראב"ד אחרם אלא דלפי שאינו חולק אלא על סוף דבריו פלגינהו בתרתי ומיהו ק"ל למה כתב חילוק דבין יום ללילה בל' י"א דאיהו נמי הכי ס"ל ה"ל למכתביה סתמא: עי' בתשוב' הרשב"א שבסוף סי' שקודם זה ושבסוף סי' קכ"ח ושבסוף סימן זה : ובתשובה אחרת ח"ג סי' רל"ט כתב על אחד שטיהר יינו של נכרי בביתו של נכרי וחתם התבית שבו היין ואח"כ חזר בו ישראל מהמקח וא"ל שימכרנו למי שירצה ואח"כ נמלך ואמר לנכרי שישוב התכר לבמות שהיה שאפילו למי שמתיר במטהר יינו של נכרי בביתו של נכרי על ידי חותמות ואינו מצריך שיהא יושב ומשמר בכי הא אסור כיון שחזר בו ישראל מהמכר שאין חותמות מצילין אלא מחמת שירא לרתוח שמא לא יכוין ויכירו ברמאותו וזה ממי יירא. **והרמב"ם** כתב בפרק י"ג נכרי ששכר ישראל לדרוך לו יינו בטהרה כדי שיהיה מותר לישראל ויקחוהו ממנו והיה היין בביתו של נכרי וכו' עד ובית הפתוח לשם הרי הוא כפתוח לר"ה

ג ומ"ש אם היה ישראל זה השומר אותו היין דר באותו חצר היין מותר וכו' ואם היה השומר דר בחצר אחרת היין אסור ואע"פ שהמפתח והחותם ביד ישראל פשוט דהיינו ברייתא דקתני המטהר יינו של נכרי ברשותו וישראל דר באותו חצר מותר ואף על פי שאין מפתח וחותם בידו בחצר אחרת אסור אע"פ שמפתח וחותם בידו ומ"ש אפילו כתב הנכרי לישראל שנתקבל ממנו המעות וכו' פשוט דהיינו סיפא דמתני' ומ"ש בין ברשות בעל היין בין ברשות נכרי אחר היינו כרשב"א וכ"פ בפירוש המשנה כמותו ונראה שטעמם מדאמרינן בגמרא גבי עובדא דבי פרזק רופילא סבור רבנן קמיה דרבא למימר כי חיישינן לגומלין ה"מ היכא דמותיב האי גבי האי וכו' א"ל רבא אדרבא אפילו למ"ד דלא חיישינן לגומלין ה"מ היכא דלא מירתת מיניה וכו' ומדקאמר גבי דידהו כי חיישינן לגומלין וגבי דידיה קאמר אפילו למ"ד לא חיישינן לגומלין משמע דלדברי כולם הלכה כמ"ד חיישינן לגומלין דהיינו רשב"א ומיהו כבר כתבתי שסאר פוסקים פסקו כת"ק והכי נקיטינן ומ"ש ויה היין זה הטהור של נכרי מונח בר"ה או בבית הפתוח לר"ה וישראלים הולכים ושבים מותר וכו' היינו רישא דמתני' דקתני ונתנו ברשותו בבית שהוא פתוח לר"ה בעיר שיש בה נכרים וישראל מות' ונראה דתוקי לה אפי' אין מפתח וחותם ביד ישראל ואפי' לא כתב לו התקבלתי :

כתב הרשב"א ח"ג סימן רמ"א כתבת במטהר יינו של נכרי ונתנו בביתו של נכרי ששכרו לו הנכרי או שהשאילו ולקח היין כדרך מקחן של נכרים שלא יוכל אחד מהן לחזור המקח מכח המושל ולא פרעו ולא כתב לו התקבלתי ואילו רצה ישראל להוליך את יינו לא יעכבהו הנכרי כי יחשוב מה לי אם יוליכנו מרשותי הרי קנאו מתני בפני עדים והלך למקומו ונסתפקת אם כדתנו לכותב לו התקבלתי וזקפו עליו במלוה או לאו מסתברא דדוקא כתב לו התקבלתי או שזקפו עליו במלוה הא לאו הכי אסור דהרי הוא כשלו ויכול לעכבו שלא להוציאו דטוב הוא יותר לנכרי להיות יינו אצלו במשכון מליילך למקומו של ישראל ולהתרעם ממנו למושל תדמי היין והלכך כל שלא כתב לו התקבלתי אסור דכל מטהר יינו ודאי הכי משמע שקנאו ואין העיכוב אלא משום שלא כתב לו התקבלתי ומ"ש דקתני במתני' אבל אם רצה ישראל להוציאו אינו מניחו וכו' סיפא פירושא דרישא הוא אבל אם כתב לו התקבלתי שאין הנכרי מניחו זה היה מעשה ואסרו עכ"ל.

כתב עוד הרשב"א בתשובה שם סי' רכ"ד על ב' משניות דמטהר יינו של נכרי ונתנו ברשותו דבפ' ר' ישמעאל איברא שני משניות אלו מילי פסיקתא תנו דרישא אפי' בלא מפתח וחותם היא דלאי איתא כיון דתני תקנתא דהיינו בפתח פתוח לר"ה וישראלים ונכרים דרים שם ובעיר שכולה נכרים עד שיהא יושב ומשמר אם איתא דדוקא במפתח וחותם מ"ש דלא תני הכי כדקתני הך תקנתא אלא ע"כ כל שישראל ונכרי דרים שם מותר אפילו אין מפתח וחותם ביד ישרא' וברשותו דקתני היינו ברשותו שאין הנכרי דר שם שאם הנכרי דר שם פתח פתוח לר"ה מאי מהני והוא יושב בתוך אותו רשות שהיין בתוכו אלא ע"כ כשאינו דר שם ואינו יכול ליכנס לשם אלא באותו פתח הפתוח לר"ה ולפיכך מותר ואפילו לא כתב לו התקבלתי דמסתפי דילמא חזו ליה ומפסיד הוא יינו ואפילו בלילות כל שישראלים דרים שם או אפילו רוכלים ישראלים נכנסים לה דחושש הוא אפי' בלילות שאם לא יראנו זה יראנו זה דאפילו בלילות אין רגל כל העולם כלה מר"ה ולפיכך ירא הוא ואינו נכנס ובחזקת משתמר הוא ואינו דימה למעביר חבית דהתם היין עצמו מסור בידם ועוד שאין הכל יודעין שיין זה של ישראל הוא ואין לו קול אבל זה שמטהר יינו אינו בידו ממש וקול יוצא שזה היין שטהר ע"י ישראל למכור לישראלים ולפיכך נזהר בו כדי שלא יפסיד ריוח יינו ולאי כמי התם בשאין רגל הרבים מצויה בדרכים כגון שלא בשעת הגתות אבל בשעת הגתות איכא עוברי דרכים עליו והרי היין בחזקת משתמר כדאיתא בפרק אין מעמידין ובתוספות ומיהו בשאין ישראלים דרים שם אפילו פתח פתוח לרשות הרבים ואפילו מפתח וחותם ביד ישראל אסור עד שיהא יושב ומשמר דכיון שיש לו שייכות ביין ובבית אינו נמנע מליכנס דהנכרי לא מסתפי אבל ברשות נכרי אחר מותר כלומר שכל שנתנו שלא ברשותו אין חוששין לו ומ"מ לנכרי שהוא מופקד אצלו חיישינן ומחמה אותו נכרי המופקד אצלו חיישינן עד שיהא לו מפתח וחותם ואידך מתני' כל שכתב לו התקבלתי ורוצה ישראל להוציאו ולהניחו מותר כלומר אף על פי שזקפו עליו במלוה כל שאין לו תלוה על אותו יין עצמו אף על פי שמונח ברשותו של אותו נכרי ואין מפתח וחותם ביד ישראל ואף על פי שאין פתח פתוח לר"ה מותר ואין צריך שומר לא ביום ולא בלילה דבבית מיוחד לייני של ישראל אין חוששין לנכנים ואין לאותו הנכרי באותו היין שום שייכות אלא כנכרי דעלמא דכולי עלמא מירתתי מליכנס אבל תמון אחרים ואפילו בלילות ואפילו שאין ישראלים דרים שם חדא דאין חוששין אלא ביין המופקד אצלו או שניתן אצלו ועוד דמסתפי דילמא השתא מדכר לאחריה ואתי וכדאמרינן (שם ע' י) בעובדא דישראל ונכרי דהוו יתבי בארבא וכו'

דרישה

עדיף כמו שמסיים דחש לטרחו ולהוצאתו שם מועיל חת"ח אבל לא בעיר שכולה נכרים אלא צריך יושב ומשמר אם כן מוכח בהדיא דיושב ומשמר עדיף מחת"ח

אע"פ

פרישה

יושב ומשמר ל"ד יושב ומשמר אלא נכנס ויוצא כמ"ש רבינו בסמוך ועד"ה: (יב) נכרים שקונין יין כו' (פירוש אפ"ס גבי נכרי' שקונים יין אין סריו כן עכ"ס) עד חש לטרחו ולהוצאתו ולא יזייף ועל

פי

חדושי הגהות

ב קשה לסה"ת שכתב לעיל בשם ר"ת שמותר בחב"ח אפי' בלא התקבלתי וצ"ר דר"ת לא קאמר בפירוש כן אלא אע"ם שבעיר שכולה נכרים אסור אפילו במפתח וחותם נכרי שקונה יין מישראל מותר כו' והוא מפרש דר"ל מפתח או חותם ואפ"ה מותר כשקונה יין מישראל דחש לטרחו ולא יזייף וצ"ע (פרישה) ועי' ב"ח א"ק ג' · ג כל הנך ומ"ש קאי על דברי הרמב"ם שבפרק י"ג :

התוס'

קלב [א] (א) **אע"פ** שמגע נכרי ביין שלנו אסור בהנאה מותר ליקח דמיו מאותו הנכרי שאסרו או אותו הנכרי ימכרנו ויתן דמיו לישראל (ב) אבל הוא אסור למוכרו ולהנות ממנו שום הנאה בד"א שהנכרי נותן לו המעות קודם שיתן לו ישראל היין אבל אם הנכרי לוקח היין מישראל ואח"כ נותן המעות מותרין כיון שאחר שקנה הנכרי היין במשיכה נתן הדמים לא הוי דמי י"נ (ג) [ב] ודוקא לאחר מותרין אבל לבעל היין שמכרו אסורין

וכו' ואפילו במוסר מפתח לנכרי אמרו דאסרא שרי דלא מסר לגו אלא שמירת מפתח ונ"ל שכל שכתב לו התקבלתי מותר ואפילו נמצא עומד בצד היין דהכי מוכחא לי שמעתא (שם ס :) דאמר שמואל והוא שיש עליו מלוה על אותו יין וא"ר אשי אף אנן נמי תנינא דאלמא מתניתין דכתב לו התקבלתי אפילו עומד בצד היין שרי כמתני' דנכרי שנמצא עומד בצד הבור אלא שבזו יש להחמיר אבל אם אינו מניחו להוציאו כלומר שיש לו עלי' מלוה מחמת שיש לו שייכות ביין ובבית אפי' במפתח וחותם אסור ברישא שאין פתח פתוח לר"ה א"נ באין ישראלים דרים שם ואין רוכלים נכנסין לה עכ"ל:

כתב הר"ן בתשובה סימן מ' על מטהר יינו של נכרי ונתן לו דינר סימן כדי שיתקיים המקח ובדינא דמלכות' אינן יכולין לחזור בהם כל שיש לנכרי שייכות ביין אפילו הוא של ישראל לגמרי וברשותו לענין הפסד ווקרא חולא ושהוא יכול למכרו והוא שלו לכל דבר אפ"ה כל שיש לו שייכות ביין שמונח בביתו של נכרי שנמצא שיש לו שייכות בבית ביין אסור עד שיושיב שומר והבית רחוק לדבר וכן הדבר ברור שאם אין לנכרי שייכות בו אף על פי שישראל לא קנאו מן הדין שרי והבית רחוק לדבר ונ"ל שאין שייכות גדול מזה שהדבר נראה ומוכרע מן השכל שכל המקבל סימן על סחורתו אינו מניח להוליך סחורתו מתוך ביתו עד שיתן לו מעותיו או יבטיחנו בהם ואם הוליך הקונה הסחורה לביתו אם לא יפרע למוכר בי דואר דמתא טופסו להחזיר הסחורה כאילו היא אפותיקי מפורש למוכר וכל כה"ג אין לך מלוה על היין גדולה מזו וכל שהיין בביתו של נכרי הרי יש לו שייכות בביתו וביין ובעינן שומר ועוד כיון שנשאר למוכר חלק במה שבתוך הגיגית דהיינו החרצנים והזגים כמלוה על אותו יין דמי מעתה בנדון זה בעינן שומר ואע"פ שר"ת כתב דשני חותמות כשומר דמי אין דעתנו להורות כן הלכה למעשה לפי שלא הסכימו כן הגאונים הראשונים ואף לא גדולי האחרונים ולפיכך דעתי מסכמת לאסור היין בשתיה אבל בהנאה מתוך שהתורה חסה על ממונן של ישראל לסמוך על דברי ר"ת דאמר כשומר דמי ועל דברי האומר דשתי אוקיות כשתי חותמות דמו ועל דברי הראב"ד שהוא מיקל בספק מגע להתירו בהנאה כל שלא הפקידו אצל הנכרי לשמרו עכ"ל:

קלב אף על פי שמגע נכרי ביין שלנו אסור בהנאה מותר ליקח דמיו מאותו הנכרי שאסרו בפ"ר ישמעאל (כ"ט :) א"ר אשי האי נכרי דנסכיה לחמריה דישראל אע"ג דלזבוניה ומישקל דמי אסור מישקל דמי מהאי דנסכיה שרי מ"ט מיקלא קלייה · וכתב הר"ן דטעמא משום דלאו מכר הוא ואינו נהנה מדמי י"נ אלא אומר לו שפכת ייני ואבדתו הימני ודמי יין כשר קא שקיל ואע"ג דנכרי לא יהיב דמי אא"כ יהיב ליה ישראל חמרא לא מיתסר מש"ה דמ"מ הרי מחויב לו דמי נזקו ומשום תשלומי נזק שקיל להו לדמיה ולא משום תורת מכר · וכך הם דברי הרמב"ם בסוף פי"ג ומשמע מדבריו דדוקא בנכרי שנתכוין להזיקו ולאסור יינו הוא דשרי למישקל דמי מיניה אבל אם לא נתכוון לכך אסור למישקל דמי מיניה ונראה דטעמו משום דאם לא נתכוון להזיקו ולאסרו עליו אינו חייב לשלם וכיון שאינו חייב לשלם לו כי שקיל דמי י"נ קא שקיל · וא"ת כי לא נתכוון נמי אמאי לא מיחייב לשלומי הא תנן (ב"ק כו ·) אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד י"ל דה"מ בדברים שהם ידועים לכל העולם שהם נזקים בהנהו אמרינן שאין טענת שוגג או אונס מתכון פוטרתו אבל אם נגיעה בעלמא ביין דלכ"ע לית ביה נזקא כלל אלא לישראל או ליודעים בטיבה כל שלא נתכוון להזיק אין לחייבו לשלם והרשב"א כתב בת"ה א"ר אשי האי נכרי דנסכיה לחמרא דישראל בכוונה י"מ לפי גירסא זו דוקא דנסכיה בכוונה הא אם היה סבור שהוא של עצמו ונסכיה אסור דהא בשל ישראל בכהאי גוונא זה פטור וליתא דהא מ"מ קלייה ניהליה אלא אפי' לאותה גירסא ה"פ דנסכיה בכוונת מגע שאסרו עליו בהנאה אפ"ה שרי למישקל מיניה דאי נגע בו שלא בכוונת מגע אין צריך ליקח ממנו אלא אפילו לאחרים יכול למכרו שהרי אין אסור וזה נכון ועיקר עכ"ל · והתוס' והג"א כתבו בפ"ר ישמעאל בזה"ז נכרי שנסך ביינו של ישראל מותר למוכרו לנכרי' דלא בקיאים בנסכוך אבל בשתיה אסור ודוקא בשלא נתכוון הנכרי ליגע כדי להכעיס לישראל אבל נתכוון להכעיס לישראל והפסידו ההוא שרי ואפי' בשתיה דכה"ג לא גזור רבנן והיכא דזרק הנכרי חפץ לבור כדי להכעיס ואפי' אזיל מיניה כגון שתפס בו מותר בשתיה וקרוב הדבר בעיני דאפי' נגע בידו הנכרי להכעיס מותר בשתיה וכ"כ בתשובה פעם אחת היה בידו של ישראל כוס מלא יין ובא אחד והושיט ידו להכעיס והיה שם זקן ירא שמים שסופו נהרג על קידוש השם ושמענו שנקח מן היין ושתה לפני האנס כדי שלא יהא רגיל לעשות כן לדבר ישראל אחר ע"כ (א) כתוב בתרומת הדשן דלא בעינן שיאמר להדיא שכיון להכעיס ולקלקל אלא אפילו רק אומדנא והדברים נראים מורגשים שרי : ומ"ש רבינו או אותו הנכרי ימכרנו ויתן דמיו לישראל מדברי התוספות בפ"ר ישמעאל שכתבו או ימכרנו אותו נכרי כמו שהיה מוכרו לצורך עצמו :

אבל הוא אסור למוכרו וליהנות ממנו שום הנאה כלומר אבל בישראל אסור למוכרו לנכרי אחר זולת אותו נכרי שנסכו וכן אסור ליהנות ממנו שום הנאה כמו שנתבאר בתחילת סימן קכ"ג דמגע נכרי ביין שלנו אסור בהנאה : **ומ"ש** בד"א שהנכרי נותן לו המעות קודם שיתן לו הישראל היין אבל אם הנכרי לוקח היין מישראל ואח"כ נותן המעות מותרין וכו' חילוק זה נראה שהוא נלמד מדתנן בס"פ האיש מקדש (נו :) המקדש בערלה ובכלאי הכרם וכו' אינה מקודשת מכרן וקדש בדמיהם מקודשת ומייתינן לה בע"ז פ"ר ישמעאל (נד :) ופרש"י שם דאיהו אסור לאתהנויי מאותם דמים לפי שהדמים ערלה בידו אבל לאשה שרי לאיתהנויי שאינו דמי ערלה לגבי דידה ומיהו קשה דאיכא למימר דע"כ לא שרי אלא בשאר איסורין שאינם תופשים דמיהם אבל ביין נסך שהוא תופס את דמיו לא ומיהו בר"פ השוכר את הפועל (סב ·) משמע קצת דל"ש לן בין דבר שתופס דמיו לדבר שאינו תופס דמיו ואע"ג דהתם אסיקנא דמשום חמרא די"נ אחמירו רבנן בשכר פועל סובר רבינו דלענין זה דלא אסכון בהדיא שהחמירו בו שרי · ורבינו ירוחם א כתב וז"ל ישראל שיש בידו י"נ שתופס

דמיו

קלב אף על פי שמגע נכרי ביין שלנו אסור בהנאה מותר ליקח דמיו מאותו נכרי שאסרו וכו' בפר"י (דף כ"ט) א"ר אשי האי נכרי דנסכיה לחמרא דישראל אע"ג דזבוניה לנכרי אחרינא אסור שרי ליה למישקל דמי מההוא נכרי מ"ט מקלי קלייה כך היא גי' הרי"ף והרא"ש ובספרים שבידינו הגירס' האי נכרי דנסכי' לחמרא דישראל בכונה וכו' ואף לגי' הרי"ף והרא"ש צריך לפרש דמיירי דהיה יודע הנכרי שהיין של ישראל ונסכיה בכונה לעכו"ם שהרי מייתי עלה א"ר אשי מנא אמינא לה עכו"ם שניסך יינו של ישראל שלא בפני עכו"ם אסור ור"י בן בבא ור"י בן בתירא מתירין משום ב' דברים א' שאין מנסכין יין אלא בפני עכו"ם ואחד שא"ל לא כל הימנך שתאסר ייני לאונסי ופרש"י לא כל הימנו וכו' ואע"ג דלא ס"ל כותייהו להתירו לתגר לנכרי אחר מההוא נכרי מיהא שרי לאיפרועי נזקו מטעם דלא כל הימנך עכ"ל · ועוד פרש"י ההוא נכרי שרי דלאו מכר הוא ואינו נהנה מדמי י"נ אלא א"ל שפכת ייני ואבדתו ממני ודמי יין כשר קא שקיל אלמא משמע דמיירי ביודע שהיין של ישראל ונסכיה בכונה מיהו לא מיירי בעושה להכעיס לישראל דההוא שרי אפילו בשתייה כמ"ש ב"י כאן בשם התוספות והגהת אשיר"י ונתבאר בסי' קכ"ה סוף סעיף ה' אלא שנתכוין במגעו לנסך לעבודת עכו"ם שלו ואסרו בהנאה מיהו ודאי נראה דאפילו היה סבור הנכרי שהיין שלו ונסכיה נמי אסרו בהנאה ושרי למישקל דמי מיניה דהא מ"מ קלייה ניהליה וכ"כ הרשב"א מביאו ב"י אלא שהוא ז"ל פי' הא דקאמר ונסכיה בכונה בכונת מגע דאי נגע בו שלא בכונת מגע אפילו לאחרים יכול למכרו שהרי אינו אסור וקשה לי דכיון דקאמר האי נכרי דנסכיה לחמרא דישראל ודאי בכונת מגע קאמר דשלא בכונת מגע לא שייך לומר דנסכיה וא"כ לא היה צריך לפרש בכוונה אלא ודאי פי' בכונה היינו דהיה יודע שהיה של ישראל ונסכיה בכונה ולא נקט בכונה אלא כדי לאשמועינן רבותא דאפ"ה אסור לזבוניה לנכרי אחר דלא כאותו הזוג דמתירין אלא מיהו דמההוא נכרי שרי למישקל מיניה אבל לעולם ודאי דאפי' שלא היה יודע שהוא של ישראל שרי למישקל מיניה דהא מ"מ קלייה וכדכתב הרשב"א להדיא והכי משמע מדברי רבינו שכתב בסתם וה"נ ודלא כמשמע מדברי הרמב"ם בפי"ג דדוקא כשהנכרי נתכוין להזיקו לישראל ומביאו ב"י דליתא :

ומ"ש או אותו הנכרי ימכרנו וכו' כ"כ התוס' פר"י סוף (דף נ"ו) בד"ה לאפוקי מדרב והרא"ש ג"כ הביא דבריהם סוף דף נ' ע"ש :

ומ"ש אבל הוא אסור למוכרו וליהנות ממנו שום הנאה כלומר דהישראל אסור למוכרו לנכרי אחר שלא נסכו או ליהנות ממנו שום הנאה ליתנו במתנה לנכרי אחר או לעשות ממנו זילוף לבית המרחץ וכיוצא בזה :

ומ"ש במה דברים אמורים שהנכרי נותן לו המעות כו' כלומר הא דאסור למכרו לנכרי אחר דוקא שהנכרי נותן לו המעות וכו' כ"כ התוס' ר"פ השוכר (דף ס"ב) בד"ה יאות ע"ש רבינו אלחנן ור"י ז"ל ע"ש וכ"כ הרא"ש לשם :

ומ"ש ודוקא לאחר מותרין כולו כלומר אפילו לקח הנכרי היין תחלה ואח"כ נתן דמיו לה שרי אלא לישראל אחר אבל לדידיה אסורין משום

דקא

דרכי משה

קלב (א) וע"ל סימן קכ"ד בדין נכרי שנגע להכעיס ועיין סימן קכ"ג כל נגיעת יין בזה"ז מותר בהנאה :

ופשוט

פרישה

פי' טעם זה הוא טוסג ר"ת היתר אסרי"ו :

סי' קלב (א) **אע"פ** שמגע נכרי כו' מותר ליקח דמיו מאותו נכרי שאסרו מטעם דלא מכר הוא אלא אומר לו שפכת ייני ואבדתו ממני ומשום תשלומי נזק קשקיל לדמי ר"ן וע"ד : (ב) אבל הוא אסור למוכרו פי' הישראל אסור למכרו לנכרי אחר : (ג) ודוקא לאחר מותרין כו' נראה לפרש דקאי אדסמיך ליה שכתב אבל אם הנכרי לוקח היין מישראל ואח"כ נותן לו המעות מותרין כו' משום שכבר קנה הנכרי היין ותו לא הוי הדמים דמי י"נ ולזה קאמר דדוקא לאחר מותרין ולא לאותו ישראל משום קנסא וחומרת י"נ וכמ"ש רבי' ירוחם והביאו ב"י ע"ש ועד"ר אבל לעיל שכתב רבינו מותר ליקח דמיו מאותו נכרי שם אף לאותו ישראל עצמו מותר ובמוכר לנכרי אחר אף ישראלים אחרים אסור להנות ממנו :

לפי

דרישה

סי' קלב [א] **אע"פ** שמגע נכרי ביין שלנו אסור כו' מותר ליקח דמיו מאותו הנכרי שאסרו מטעם כתבתי בפרישה וכתב ב"י דמשמע מדברי הרמב"ם דספי"ג דמ"מ דוקא בנתכוון לנסך אבל אי לא נתכוון אסור למשקל דמי מיניה דכיון שלא נתחייב לשלם ה"ל דמי י"נ וא"ת הא אמרינן אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד וא"כ אמאי אינו חייב לשלם וי"ל דהיינו דוקא בדברים שהם ידועים לכל העולם שהם נזקים אבל הכא שהוא נגיעה בעלמא ביין דלכ"ע לית בה היזקא כלל כ"א לישראל כל שלא נתכוון להזיק אין לחייבו לשלם ב"י · וכדברים הללו כתב ג"כ בכ"מ שם בס"פ י"ג מהמ"א ודבריו הללו תמוהין הן דהא כתבו התוס' שם פר"י דף נ"ט ע"ב בד"ה אמר רב אשי מנא אמינא לה כו' עד וא"ת שאילו היה של ישראל שופכו לא היה הנכרי נותן לו דמיו וא"כ ה"ל להתחייב דמי י"נ ממש מ"מ כיון דהישראל אם נסכו חייב לשלם ואפילו אם שפכו זה כדתנן בהניזקין המנסך במזיד חייב בנכרי נמי מסבינן ליה דמי היזקו עכ"ל הרי לפנינו דלא מחייב הנכרי אלא מטעם דגם הישראל היה מחייב ובישראל המנסך יינו של חבירו אינו חייב אלא בנסכו במזיד לאסרו דהיינו נתכוון וכדתנן שם בהניזקין דהמטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב ופליגי שם מוקים ורבי יוחנן וקי"ל כר"י דאמר דבר תורה היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק ואפילו במזיד אלא דרבנן חייבוהו כדי שלא יהא כל אחד עושה כן לחבירו וכמ"ש רבינו ג"כ בח"מ סימן שפ"ה ע"ש והיינו כדברי הרמב"ם דאינו מחייב אלא בנתכוון לאסרו דאז בישראל חייב מש"ה התירו לקבל דמים מהנכרי ולא אמרינן דנהנה מי"נ אלא דמי יינו הכשר דקפסיד קשקיל · ואף שהרשב"א בת"ה כתב דאף אם נסכיה שלא בכוונה לאסרו אלא סבור שהוא של עצמו גם כן חייב ומותר לקבל ממנו אע"פ שבישראל בכה"ג פטור מ"מ הנכרי שאני דהא מ"מ קלייה ניהליה כו' (ור"ל דמ"מ לאו דמי י"נ שקיל אלא דמי יין כשר דאפסיד מידו) מ"מ מדברי התוספות הנ"ל לא משמע הכי והרמב"ם ס"ל כסברת התוספות וכסברת ה"מ שכתב הרשב"א גופא שם ומנ"ל לחלק · וכל"מ להקשות אדברי הרמב"ם ונ"ע · וכל זה מיירי בנכרים שמנסכים אבל בזמן הזה כל מגע שלהם אינו אוסר רק בשתייה כמ"ש לעיל סימן קכ"ג רמ"א בש"ע : [ב] ודוקא לאחר מותרין אבל לבעל היין שמכרו אסורין לעולם ז"ל ב"י חילוק זה נראה שהוא נלמד מדתנן המקדש בערלה כו' אינה מקודשת מכרן וקידש בדמיהן מקודשת ופרש"י דאיהו אסור לאתהנויי מאותן דמים לפי שהן דמי ערלה בידו משא"כ באשה שאינן דמי ערלה בידה ומיהו קשה דאיכא למימר דע"כ לא קאמר אלא בשאר איסורין שאין תופסין דמיהן אבל יין נסך שהוא תופס את דמיו לא אלא בר"פ השוכר את הפועל משמע קצת דל"ש לן בין דבר שתופס דמיו לדבר שאין תופס את דמיו ואף ע"ג כו' ע"ש בב"י · וקשה

לי

חדושי הגהות

קלב א התוס' והרא"ש כתבו ג"כ סברות אלו וכבר תמה הב"ח על הרב"י למה הביא כן בשם ר"י ולא הביאו בשם הרא"ש רבו וכן תמה לקמן בס"ס זה בד"ה פועלים ישראלים וכו' שהביא ג"כ בשם רבי' ירוחם ואותן דברים מבוארים ג"כ בהרא"ש ולענ"ד נ' דהרב דרכו לפעמים שלא לכתוב המימרא בשם כל האומרים והביאה בשם א' מהם ובוודאי להביאה

בשם

אסורין לעולם (ד) לפי שנהנה מדמי יין נסך (ה) (ו) לפיכך ישראל שמוכר יינו לנכרי (ז) צריך ליזהר שלא יאסר בעודו ברשותו (ח) כיצד יעשה יקח ממנו המעות קודם שימדוד לו היין ויתנה עמו שיתנם לו במתנה (ט) אף אם לא יתן לו היין (י) דאי לאו הכי לא נקנו לו שאין מעות קונות בנכרי עד שימשוך (יא) ואם לא עשה כן ומודד (יב) לכליו של נכרי שיש בפיו עכבת יין אסור אע"פ שפסק דמי היין שמיד נאסר כשהגיע לפי הכלי (יג) ומיהו בדיעבד מותר דקי"ל יין שנתערב בסתם יינן מוכרו לנכרי חוץ מדמי יין נסך שבו (יד) ואם פסק דמי היין ומדדו לתוך כליו של ישראל ומשכו הנכרי

ואפי'

דקא מטיא ליה הנאה מעכו"ם והוא מדברי הרא"ש ר"פ השוכר ומסיק הרא"ש כדאמרינן לעיל גבי מכרן וקידש בדמיהן מקודשת עכ"ל והב"י כתב כך מדעתו גם הביא דברי הר"ר ירוחם שכתב כן · ואיכא לתמוה למה לא הביאו ב"י בשם הרא"ש שמשם למד הר' ירוחם להורות כך ועי"ל סוף סי' קמ"ד לשם הביא ב"י דברי התוספות בשם הרבינו אלחנן · ומשמע דמההיא דנכרי דנסכיה מותר ליקח דמיו אפילו לא יהיב דמיו אלא א"כ יהיב ליה ישראל אמרא ברישא נמי שרי ליקח מידו הדמים וכן כתב הר"ן ומביאו ב"י : לפיכך ישראל שמוכר יינו לנכרי וכו' משנה בפ' השוכר (דף ע"א) המוכר יינו לנכרי פסק עד שלא מדד דמיו מותרין מדד עד שלא פסק דמיו אסורין ובגמרא איתא דרב אמר למוכרי יין לנכרים שיהיו נזהרין שלא יהא נעשה י"נ כשהוא ברשות ישראל דהיינו שיקחו מהם המעות מיד קודם מדידה ואח"כ ימדדו להם דהשתא כשיהא נעשה י"נ בשעת מדידה או אח"כ ברשות נכרי הוא שהרי הישראל כבר קבל דמי היין ושוב אין היין של ישראל מקבלת דמיו ואילך ואם לא יקחו מהם המעות תחלה יאמר לנכרי מיד קודם מדידה שדמי היין יהיו הלואה גבייהו ואח"כ ימדוד להם דכשנעשה י"נ אח"כ ברשות נכרי הוא וכתבו התוספות וא"ת ולמה לא למדם להדיח כלי הנכרים או למדוד בכלי ישראל וי"ל דבכך יש לטעות כמה פעמים אבל בלקיחת מעות קודם לא יבא לטעות כיון שהיה מנהגם כן עכ"ל וז"ש רבינו כיצד יעשה כלומר כיצד ינהוג היתר שלא יבא לידי טעות כמו שאפרש בסמוך ופסק רבינו כמ"ד משיכה בנכרי קונה ומעות אינן קונות וכשמודדו לנכרי דהיינו משיכה בכלי בלא נגיעה ביין עצמו קנייה נכרי מיד והו"ל זוזי הלוואה גביה מקמי דהוי י"נ דהא לא הוי י"נ עד דנגע ביה נכרי בידו ביין לאחר שמשכו אבל אי לא פסק דמיו לא קנייה נכרי במשיכה דלא סמכה דעתיה כיון שיכול להעלות דמיו הרבה וכי נגע ביה נכרי הוי י"נ דישראל ודמיו אסורין ומה שאמר רבינו כיצד יעשה ישראל כו' כלומר כיצד יהא נוהג תמיד שלא יהיו דמיו אסורין אפילו יהא מודד בכליו של נכרי ויהא בפיו עכבות יין ואמר יקח ממנו המעות וכו' דהשתא הוי היתר בכל ענין בין שפסק עמו המדה בכך וכך בין לא פסק דכיון שנתן לו המעות במתנה אף אם לא יתן היין כלל א"כ אע"פ שימדוד לו בכליו של נכרי שיש בפיו עכבת יין ונאסר אין המעות דמי י"נ ואע"כ שהמעות שנתן הנכרי לישראל הוא הרבה מדמי היין שמדד לכליו ומחזיר לו הישראל אח"כ המותר על דמי היין מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה ישראל לנכרי שהרי אינו חייב להחזיר לו דבר אף אם לא יתן לו יין כלל · ובזה מתיישב מה שהקשה ב"י דבתוס' שם בד"ה שקולי זוזי כתבו וז"ל הקשה ר"ת הלא אין מעות קונות בנכרי ואין לומר שהנכרים היו נותנים להם המעות במתנה דאטו בשופטני עסקינן ואומר ר"י שבשעת נתינת הדמים היו א"ל הנכרים אנו מקנים לכם המעות מעכשיו והיין יהיה שלנו מעכשיו והנכרים היו מאמינים אותם בטוב ולא היו יראים פן יגזלום ואע"פ שלא בא לידם עדיין עכ"ל וקשה דמאי נקט רבינו גונא דלא שכיח' שיתנו המעות במתנה אף אם לא יתנו לו היין כמנהג שופטני ושבק גוניה דר"י דשכיח' וכתב ב"י לפרש דאף אם לא יתן לו היין אם ישפך קאמר והוא דוחק דאין הלשון משמע הכי ועוד דלפ"ז קשה דלא ה"ל לרבי' לומר שיתנם לו במתנה שהרי מכירה היא אלא שהנכרי מקנה לו המעות מעכשיו והיין יהי' שלו מעכשיו אף אם ישפך ואם לא ישפך חייב ליתן לו היין שקנה במעותיו ואין כאן מתנה אבל למאי דפרישי' ניחא דר"י נקט גונא דשכיחא בדפסק עמו תחלה המדה בכך וכך אבל רבינו נקט תקנתא אפילו היכא דלא פסק אלא שמאמין הנכרי לישראל שלא יעלה לו בדמיו הרבה ונותן לו מעותיו קודם שימדוד לו השתא ודאי ליכא תקנת' אלא שיתנה עמו שיתנם לו במתנה אף אם לא יתן לו היין דהשתא אף אם יפסוק לו אחר המדידה המדה בכך וכך ויחזיר לנכרי מקצת מעות אין הדמי' אסורים דמתנה הוא דיהיב ליה ישראל לנכרי כדפרישית אבל אם לא יתן לו במתנה הו"ל דמי י"נ ביד ישראל שהרי לא קנה הנכרי היין אלא לאחר שיפסוק לו המדה בכך וכך לאחר שכבר עושה י"נ ביד הנכרי ודו"ק : ומ"ש ואם לא עשה כן ומודד לכליו של נכרי שיש בפיו עכבות יין אסור וכו' שם אוקימתא דגמרא ופי' רש"י עכבת יין אוגנים יש בכליו של נכרי שמתעכב היין על פיו כטיפה או כשני טיפין מקמי דנימטי אמרא דישראל באוירא דמנא דנכרי ומיתסר בההיא טיפת יין שעל פיו עכ"ל ויש להקשות לר"ת דכתב רבינו בשמו ריש סי' קל"ד דסתם יינם בטל בס' כי איכא נמי עכבת יין בפיו או בשוליו אמאי לא יהא בטל בס' וצ"ל לר"ת דאיירי כשאין במשפך כדי לבטל העכבות בס' וכ"כ הרא"ש בפ' השוכר (ריש דף נ"ה) ע"ש : ומ"ש ואם פסק דמי היין וכו' עד שאין בפיו עכבת יין כלל וכו' פירוש שאין בו שום טיפת יין לא בפיו ולא בשוליו דהיינו שהדיחו הכלי של הנכרי יפה קודם שמדדו לתוכו וכמ"ש הרא"ש השתא לא נאסר היין אלא לאחר שכבר משכו לרשותו נאסר כשנגע בידו ביין אבל בשעה שמשך הכלי עם היין והישראל רואהו שלא נגע ביין בשעת משיכה לא נאסר א"כ אין הדמים דמיי"נ שכבר היו הדמים הלואה גבי דנכרי משעת משיכה כשקנה היין מקמי דהוי י"נ וכן פירש ב"י דלפיכך אמר כלל לכלול גם שוליו ומהרש"ל הקשה דלפי זה לא הו"ל למימר בפיו אלא הכי הו"ל למימר שאין בו עכבת יין כלל אלא ודאי אפיו אמר שאין בו

עכבת

דמיו ועבר ומכרו לנכרי בהקפה ומכרו הנכרי ואח"כ פרע לישראל דמיו מותרין מאחר שאין ביד הנכרי שום דבר כשפרע לישראל וי"א שהדמים מותרין אפי' פרעו קודם שמכרו דאין זה דמי י"נ כיון שאין המעות ביד ישראל בשעת משיכה ומ"מ לישראל אחר מותרין הדמים אבל לא לאותו ישראל משום קנס כך דקדקו הפסקנים פרק השוכר (סג·) מההיא דאם בא עליה ואח"כ נתן לה אתננה מותר וכן הדין בע"ז עכ"ל : ב"ה וכתבתי זה בסי' קמ"ד בשם התוס' :

ומ"ש לפיכך ישראל שמוכר יינו לנכרי צריך ליזהר שלא יאסר בעודו ברשותו כיצד יעשה יקח ממנו המעות קודם שימדוד לו היין וכו' בפ' השוכר (עא.) תנן המוכר יינו לנכרי פסק עד שלא מדד דמיו מותרין מדד עד שלא פסק דמיו אסורין ובגמרא אמר אמימר משיכה בנכרי קונה ורב אשי אמר אינה קונה א"ר אשי מנא אמינא לה מדא"ל רב להנהו סבויאתא כי כייליתו חמרא לנכרי שקילו זוזי מינייהו והדר כיילו להו ואי לא נקטו בהדייהו זוזי אוזפינהו והדר שיקלוה מינייהו כי היכי דתיהוי הלואה גבייהו דאי לא עבדיתו הכא כי קא הוי י"נ ברשותייכו קא הוי וכי שקליתו דמי י"נ קא שקליתו ואי ס"ד משיכה בנכרי קונה מדמשכיה נכרי קנייה י"נ לא הוי עד דנגע ביה אי דקא כייל ורמי למנא דישראל ה"נ לא צריכא דקא כייל ורמי למנא דנכרי סוף סוף כי מטא לאוירא דמנא קנייה י"נ לא הוי עד דמטי לארעיתא דמנא ש"מ נצוק חיבור אי דנקיט ליה נכרי לכלי בידיה ה"נ לא צריכא דמנח אארעא ותיקני ליה ש"מ כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח לעולם אימא לך קנה לוקח והכ"ע כגון דאיכא עכבת יין אפומיה דכוזתא דקמא קמא אינסיך ליה וכמאן דלא כרשב"ג דאי רשב"ג הא אמר ימכר כולו לנכרי' חוץ מדמי י"נ שבו מידי הוא טעמא אלא לרב הא אמר רב הלכה כרשב"ג חבית בחבית אבל לא יין ביין :

והשתא מה שאמר רבי' יקח ממנו המעות קודם שימדוד לו היין היינו דאמר רב להנהו סבויאתא כי כייליתו חמרא לנכרים שקילו זוזי מינייהו והדר כיילו להו : ומ"ש ויתנה עמו שיתנם לו במתנה אף אם לא יתן לו היין דאי לאו הכי לא נקנו לו שאין מעות קונות בנכרי עד שימשוך שם כתבו התוספות שרבינו תם פסק כאמימר דמשיכה קונה בנכרי ולא מעות והקשה דא"כ מאי קאמר רב שקולי זוזי מינייהו דמאי מועיל המעות שהיו נותנין תחלה מ"מ מיד שנגע בו הוי יין נסך ברשות ישראל דעדיין אינו של נכרי עד שימשכנו והמעות שביד ישראל נעשו למפרע דמי י"נ ואין לומר שהנכרים היו נותנים להם המעות במתנה דאטו בשופטני עסקינן ואומר ר"י שבשעת נתינת הדמים היו אומרים הנכרי' אנו מקנים לכם המעות מעכשיו והיין יהי' שלנו מעכשיו והנכרי' היו מאמינים אותם בטוב ולא היו יראים פן יגזלום ואע"פ שלא בא לידם עדיין עכ"ל ודברי רבי' משמע דלא אתי כתירוצא דר"י דלתירוצא דר"י היו מתנים שהיין יהיה מעכשיו של הנכרי וכ"מ שאם ישפך או יחמיץ אין המוכ' חייב באחריותו ומ"מ כל שלא נשפך צריכים ליתנו להם וא"כ מאי אף אם לא יתן לו היין דקאמר רבינו שדעת רבינו לומר שיתנה עמו שנותנם לו במתנה בין שיתן לו היין ובין שלא יתן לו שאף ע"פ שכתב ר"ת דלאו בשופטני עסקינן היינו לומר דלא משכחת לה שהנכרים יתרצו להתנות כן אבל אם קרה מקרה שנתרצו להתנות כן פשיטא ודאי דמהני אבל קשה דאמאי נקט גונא דלא שכיחא ושבק גוונא דר"י דשכיחא ועוד דהשתא היכא למיטעי ולמימר דדוקא בכה"ג הוא דשרי אבל בגוונא דר"י לא לכך נ"ל דדברי רבינו כתירוצא דר"י אתו ואף אם לא יתן לו היין דקאמר שלא יתנהו לו מפני שישפך ולא חשש רבינו להאריך בדבר דכיון דלא משכחת לה שיתנה עמו שיתנם לו במתנה אע"פ שלא יתן היין כלל ממילא משמע דע"כ דאף אם לא יתן לו היין אם ישפך קאמר · ובסמוך אכתוב דעת הרשב"א בזה :

ומ"ש ואם לא עשה כן ומודד בתוך כליו של נכרי שיש בפיו עכבת יין אסור וכו' היינו מאי דאמרינן הכ"ע כגון דאיכא עכבת יין אפומיה דכוזתא דקמא קמא אינסיך ליה : ומ"ש ומיהו בדיעבד מותר דקי"ל יין שנתערב בסתם יינם מוכרו לנכרי' וכו' . פשוט מדאוקים להא דרב דלא כרשב"ג ואנן קי"ל כרשב"ג כמו שאמר בסימן קל"ד : ומ"ש ואם פסק דמי היין ומדדו לתוך כליו של ישראל ומשכו הנכרי היינו מאי דאמרינן אי דקא כייל ורמי למנא דישראל ה"נ כלומר כיון דמשכיה נכרי במדה קנייה י"נ לא הוי עד דנגע ביה :

וכתב הר"ש בר צמח המוכר חבית יין לנכרי ופסק דמים אם הכניסו לחדרו קודם שנתנסך או שכר לו ישראל מקומו הו"ל דמי היין הלוואה ביד נכרי והשכיר לו את מקומו ויוציאנו משם קודם שיאסר שלא יטול שכירות י"נ עכ"ל :

ומ"ש

דרישה

לי על דברי הב"י שלו דלא לאסור כאן גם לאחרים כיון דתופס דמיו לא טעם הסיתר שכתב רבינו הוא מטעם שכתב כיון שכבר לקח הנכרי היין המעות שנותן אחר כן הוא כאילו נותנו לו במתנה ולא דמי י"נ הוא ומש"ה מן הדין אפילו לזה הישראל בעל היין עצמו מותר לשקלן מידן אלא שהחמירו עליו שלא יהנה מע"א אבל לאחר אין טעם לאסרו אף אם ·' אסור בערלה אף לאחרים דהא שם לא איירי בשקיל הערלה תחילה · ונראה דהב"י ס"ל דמש"ה והוקא לאחר מותרין כו' דמלעיל קאי שאמר אבל היא אסור למוכרו וליהנות מינו שום הנאה וקשה ליה הא בערלה תנן דמותר לקדש בדמיו וע"ז קאמר דוקא לו קאמר הכא דאסור אבל לאחרים מותר גם הכא כההיא דערלה ומשמע מזה דישראל שמכר י"נ מותר דמיו לאחר וקשה לי הא בסמוך בסימן זה כתב רבינו והא דדמי י"נ אסור דוקא בשל ישראל אבל נכרי המוכר ע"א או ייני הדמים מותרים ע"כ ש"מ דבכה"ג בישראל שמכר יין נסך שדמיו אסורין אפילו לאחרים לכך נ"ל לפרש דמ"ש רבינו ודוקא כו' אסמיך ליה קאי כמ"ש בפרישה ע"ש וכמ"ש ב"י בשם רבי' ירוחם מיד אחר זה וא"ל דגם הב"י מבאר דברי רבינו כן ומש"ה הביא דברי רבי' ירוחם זה אוי יע"כ לא כתבו לפרושי אלא לאפלוגי דהא בש"ע בסימן זה ס"ו כתב וי"א שאף ע"פ של בעל היין אסורין כו' ש"מ דס"ל דלאו כ"ע גמירי דין זה דאל"כ מאן י"א אם לא רבי' ירוחם ועיין בסוף הסימן כתבתי

פרישה

(ד) לפי שנהנה מדמי יין נסך אבל כשנותן הוא לאחרים אין דמי י"נ בידם ב"י ע"ש :

(ה) לפיכך ישראל כו' לא קאי אדסמיך ליה רק אמה שכתב דמי יין נסך אסורין בהנאה :

(ו) לפיכך ישראל שמוכר יין לנכרי פי' יין כשר : (ז) צריך ליזהר שלא יאסר בידו אין פי' שלא יאסיר הנכרי בידו שלא צריך לשלם לו כמ"ש בר"ס אלא ר"ל יזהר שלא יאסר היין ע"י כלי של נכרי כדמפרש ואזיל : (ח) כיצד יעשה (שיעשה הדבר בהיתר בכל ענין כגון שימדוד אפילו בכליו של נכרי ויהיה בפיו עכבות יין עכ"ה) יקח כו' שאז מותר בכל ענין .

(ט) אף אם לא יתן לו היין ר"ל שישפוך ב"י ע"ש . (י) דאי לאו הכי לא נקנו לו שאין מעות קונות (עד שימשוך ר"ל ושמא יגע בו קודם שימשוך אבל אם אינו נוגע בו תחלה אלא משכו אינו נאסר דבמשיכה לא נאסר היין עד שיגע וכמ"ש בסמוך ועוד יש לחוש כשיש בפיו עכבות יין לאסור לכתחילה עכ"ה) לנכרי דוקא נקט לנכרי אבל ישראל קונה במעות שאינו רשאי לחזור ועומד במי שפרע · או כ"כ לאפוקי מריש לקיש דאמר דבר תורה ישראל קונה במשיכה ונכרי בכסף ואנן קי"ל כרבי יוחנן דאמר איפכא . ומש"ר בסמוך וי"ל ואינו נראה דכיון דהקדים לו הדינר מיד נקנה לו היין כו' משמע דהנכרי נקנה בכסף אפשר דהיינו טעמא דישראל מנכרי קונה טפי מנכרי מישראל וכמ"ש בח"מ סימן תמ"א ע"ש והיותר נראה משום דשם אין היין עומד למשוך לרשותו דישראל אלא שיתנוהו הנכרי לפועליו וכיון דכבר קיבל הנכרי הדינר כדי שיתן בשליחותו יין לפועליו וכן הוא עושה מש"ה נקנה להישראל היין מיד בקבלת הדינר משא"כ כשבא למשוך אח"כ מרשותו · ועי' מ"ש לקמן בסימן קמ"ז עוד מזה באריכות . (יא) ואם לא עשה כן ומודד כו' ביאור דבריו דאם עשה כן מותר עכ"פ כמ"ש ואם לא עשה כן יש לך לאסור כמו שאפרש · (יב) לכליו של נכרי שיש בפיו עכבות יין אסור פרש"י כשיש בפיו עכבות אזי אסור אפילו הכלי עומד ברשות הנכרי הלוקח וכשאין עכבות כלל אזי מותר על ידי משיכה אפילו עומד בחצר ישראל וק"ל . עכבות של יין פרש"י באגנים שיש בכלי של נכרי וכתעכב היין על פיו כטיפה או כ' ומקמי דנימטא אמרא דישראל באוירא דמנא דנכרי מתסר בהאי טיפת יין שעל פיו ועכבות לשון עיכוב · (יג) ומיהו בדיעבד מותר והא דכתב רבינו לעיל ואם לא עשה כן ומודד כו' אסור י"ל דהתם שמתחילה עשה במזיד כדי שיתבטל ויהא מותר לי בדיעבד לכך אפילו בדיעבד נמי אסור כמ"ש לעיל בסימן צ"ט כל איסורין שריבה עליהן בשוגג מותרין במזיד אסורין . (יד) ואם פסק דמי היין כו' ומשכו אבל אם לא פסק לא קנהו הנכרי במשיכה כמ"ש בסמוך :

ואפי

(טו) ואפילו לכליו של נכרי שאין בפיו עבכת יין כלל ומשכו הנכרי מותר [ג] יש בו עבכת יין בשוליו והכלי עומד בחצרו של נכרי או תופס אותו בידו מותר שמיד כשהגיע לאויר הכלי קנאו ולא נאסר עד שיגיע לשוליו (טז) ואם הכלי בחצרו של מוכר (יז) לא קנה ואסור (יח) אא"כ יאמר לו יקנה לך כליך : היה הנכרי מודד הגביהו תחלה לקנותו קנאו נמצא כשמערה אח"כ למדוד שלו הוא (יט) לא הגביהו תחל' לקנותו (כ) אסור ומיהו למאי דכתבינן לעיל דכחו בכונה מאי דנפק לברא שרי בהנאה מותר בדיעבד אלא שלכתחלה אסור שקרוב הדבר שיגע ביין (כא) [ד] מדד עד שלא פסק אסור אע"ג

שאין

ומ"ש ואפי' לכליו של נכרי שאין בפיו עבכת יין כלל פירוש שאין בו עבכת יין לא בפיו ולא בשוליו ולפיכך אמר כלל לכלול גם שוליו דהשתא דאין בו עבכת יין כלל לא נאסר עד שיגע בו ומדמשכיה מקמי הכי קנייה כי מה שאמר רבינו ומשכו היינו שמשכו קודם שיגע בו : ומ"ש יש בו עבכת יין בשוליו והכלי עומד בחצרו של נכרי או תופס אותו בידו מותר שמיד כשמגיע לאויר הכלי קנאו וכו' היינו מדאמרי' סוף סוף מכי מטא לאוירא דמנא קנייה יין נסך לא הוי עד דמטי לארעיתא דמנא ואסיקנא אי דנקיט נכרי לכלי בידיה ה"נ לא צריכא דמנח אארעא ומשמע דהא דבעינן דנקיט נכרי לכלי בידיה היינו משום דעומד ברשות מוכר. אבל אם היה עומד ברשות נכרי אע"ג דמנח אארעא מכי מטא לאוירא קנייה וי"נ לא הוי עד דמטא לארעיתיה דמנא : ומ"ש רבינו יש בו עבכת יין בשוליו היינו מדאמרי' וי"נ לא הוי עד דמטי לארעיתיה דמנא דמשמע דמדמטא לארעיתיה דמנא מיהא הוי י"נ ואי דלית ביה עבכת יין כלל אפילו מטא לארעיתיה דמנא נמי לא הוי י"נ · וכתב הרשב"א דבהכי נוחי כלומר שעוד הכלי ברשות הנכרי או דנקיט למנא בידיה מותר אפילו לכתחלה (ב) : ויש לתמוה על רבינו שכתב דין זה דהא לא אוקימנא הכי בגמרא אלא כי היכי דלא נשמע מינה דנצוק הוי חיבור אבל למ"ד נצוק חיבור אפילו נקיט ליה נכרי לכלי בידיה או שעומד הכלי בחצרו לעולם אסור ומאחר שדעת רוב הפוסקים דניצוק חיבור ורבינו סובר שכך היא מסקנת הרא"ש ז"ל לא ה"ל לסתום דבריו כנגדם וי"ל שרצה לכתוב כל החילוקי' שנאמרי' בגמרא בדין זה וסמך עמ"ש בסימן קכ"ו פלוגתא דרבוותא בדין ניצוק דממילא משמע שדברי' אלו אינם אלא אליבא דמ"ד ניצוק אינו חיבור דלמ"ד נצוק חיבור פשיטא דבכל גוונא אסו' ועו"ל דהא דאמרי' ש"מ נצוק חבור ה"ק ש"מ ניצוק חבור ואפי' ליאסר בהנאה כלומר ותיקשי למאי דסביר' לן דאפי' למ"ד נצוק חיבור היינו ליאסר בשתיה אבל לא בהנאה ואהדר ליה דלא תשמע מינה הכי דהכ"ע דמנח אארעא ומנא שהוא נעשה י"נ קודם שיקנה הנכרי אבל אי הוה נקיט ליה נכרי בידיה הוו דמיו מותרין משום דמכי מטא לאוירא דמנא קני ה וי"נ לא הוי עד דמטא לארעיתא דמנא דאע"ג דאפי' בעודו בכלי העליון נאסר משום נצוק מ"מ אין איסורו אלא בשתיה אבל לא בהנאה דהכא בשעבכת יין שבשוליו אינה אלא סתם יינם עסקי' הלכך אפילו למ"ד ניצוק חיבור דמיו מותרים ופי' זה כתבתי בס"ס קכ"ו בשם הרשב"א ז"ל ונראה שע"ז סמך הוא ז"ל לכתוב סתם דאי נקיט נכרי לכלי בידיה או דמנח ברשותיה דמיו מותרים אע"פ שפסק דנצוק חיבור משום דמסתמא עבכת יין שבשולי הכלי סתם יינם הוא אבל אי הוה ודאי יינם דמה שבכלי נאסר אף בהנאה פשיטא דאפילו נקיט נכרי למנא בידיה או דמנח ברשותיה דמיו אסורים לדידן דקי"ל דנצוק חבור : ומ"ש ואם הכלי בחצרו של מוכר לא קנה ואסור אלא אם כן יאמר לו יקנה לך כליך היינו מדפסקו הפוסקים דהכלי של לוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח אא"כ א"ל זיל קני וכמו שיתבאר בח"מ סימן ר' בס"ד : ומ"ש היה הנכרי מודד הגביהו תחלה לקנותו קנאו וכו' מדברי הרשב"א שכתב ר"ת והרמב"ן פירשו מתניתין דמוכר יינו לנכרי פסק עד שלא מדד דמיו מותרין בשמדד הנכרי לעצמו ובשמשך הנכרי תחלה קודם שימדוד דמשמשך הנכרי ופסק קנאו וי"נ לא הוי עד שימדוד כלומר וכשמדדו נאסר משום דחכמים גזרו בכחו של נכרי ואסרו מאי דנפק לבראי וז"ל בת"ה הקצר ישראל שמכר יינו לנכרי אם היין נתון בכלי ופסק עמו דמים ואח"כ הגביה הנכרי הכלי כדי לקנות היין שבתוכו אע"פ שמדד הנכרי לעצמו דמיו מותרין דכל שפסק דמיו גומר הוא בדעתו לקנות וכשהגביה קנה הכל וכשעירה ונעשה י"נ לא של ישראל הוא אלא של נכרי עכ"ל : **ומ"ש** לא הגביהו תחלה לקנותו אסור פי' אע"פ שהגביהו בשעה שהוא מודד לא קנה מפני שאותה הגבהה לא היתה לקנייה אלא למדידה וכ"כ הרשב"א ז"ל :

ומ"ש ומיהו למאי דכתבינן לעיל דכחו בכונה שרי בהנאה מותר בדיעבד היינו מ"ש בסי' קכ"ב דכחו של נכרי שמערה מכלי אל כלי אם הוא בכוונה שיודע שהוא יין היוצא מהכלי אסור וכתב הרשב"א שאסור אפילו בהנאה וא"א הרא"ש ז"ל אינו אוסרו אלא בשתיה ע"כ · והשתא קאמר רבינו דלמאי דכתב לעיל בשם הרא"ש דאינו אוסרו אלא בשתיה ודאי הכא לא מיתסר בהנאה ומיהו היינו בדיעבד אבל לכתחלה אסור מפני שקרוב הדבר שיגע ביין מתוך שהוא עסוק במדידתו : ומ"ש מדד עד שלא פסק אסור אע"פ שאין כאן אלא תערובת של סתם יין קרוב הדבר שיגע וכו' נראה שהוקשה לו לדעת הרא"ש שהוא סובר שמה

שאסרו

עבכת יין כלל אפילו טפה אחת או טופח ע"מ להטפיח עכ"ל · ולי נראה עיקר כמו שפי' ב"י ואין ס"ל דלא גרסינן בפיו · וכך היתה במהרי"י שכתב ובמודד לתוך כליו של ישראל או לתוך כליו של נכרי שהדיחו דלית ביה עבכת יין עכ"ל ועוד ראיה דרבינו כאן בבבא כתב בסתם דאם פסק ואח"כ מדד בין בכליו של ישראל בין בכליו של נכרי מותר משמע בין עומד בחצרו של נכרי או תופס אותו בידו ובין שהכלי עומד בחצרו של מוכר ואח"כ משכו נכרי לרשותו לעולם מותר א"כ בע"כ צריך לפרש דאין שם עבכת יין כלל לא בפיו ולא בשוליו אבל אם לא היה עבכת יין בפיו אבל בשוליו היה עבכת יין לא היה מותר אא"כ עומד כלי של נכרי בחצרו או תופס אותו בידו כמ"ש בבבא שאחריה אלא צריך לפרש דפיו לאו דוקא אלא נסמך על מ"ש לשון כלל או ט"ס הוא וצ"ל שאין בו עבכת יין כלל וכמ"ש במהרי"י : ומ"ש יש בו עבכת יין בשוליו וכו' שם אסיקנא י"נ לא הוי עד דמטי לארעיתיה דמנא דאלמא דכדמטא לארעיתיה דמנא הוי י"נ ואי דלית ביה עבכת יין כלל אף בשוליו אפילו מטא לארעיתיה דמנא לא הוי י"נ דאף ע"ג דלא הודח הא קי"ל כליו של נכרי שלא הודח אינו אסור אלא בשתייה כדלעיל סי' קכ"ו ס"ד אלא בע"כ איירי שיש בו עבכת יין בשוליו . והקשה ב"י דהא בגמ' לא קאמר דבמדד לכליו של נכרי כשעומד בחצרו או תופס אותו בידו דמותר אלא למ"ד נצוק אינו חבור אבל למ"ד נצוק חבור אסור דכיון שיש עבכת יין בשוליו נאסר כל היין בהנאה מטעם נצוק חבור ומאחר דהרא"ש תופס עיקר נצוק חבור וכך היא דעת רוב פוסקים לא ה"ל לרבינו לסתום דבריו כנגדם עכ"ל וצריך לבאר דבריו דס"ל לב"י הא פשיטא מדכתב רבינו דבמודד בכליו של נכרי שיש בפיו עבכת יין דבדיעבד שרי כשמוכרו לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו א"כ כאן שאין בו עבכת יין כלל משמע דמותר לגמרי אפילו לכתחלה ולכן הקשה הלא כיון דקי"ל נצוק חבור אסור ודמי לכתחלה ובדיעבד נמי צריך למוכרו לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו ולפעד"נ דיש ליישב דרבינו כתב כאן ע"פ מסקנתו בסימן קכ"ו כהר"ם מרוטנבורק דבהפסד מרובה לא אמרינן נצוק חבור בדיעבד ושרי לגמרי דא"צ למכרו לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו אלא מותר אף בשתייה הלכך מתיר כאן אף בשתייה בדיעבד כשהכלי עומד בחצרו של נכרי או תופס אותו בידו דמסתמא ודאי איכא הפסד מרובה כשיהא נאסר כל היין שמדד לנכרי אף בהנאה ומה שכתב ב"י ביישוב שלו דבסתם יינם לא אמרינן נצוק חבור אלא לאסרו בשתייה אבל אינו אסור בהנאה ואמר שזו היא דעת הרשב"א ורבינו שרא ליה מאריה דכבר התבאר דליתא להאי פירושא לדעת רבינו והרשב"א כמו שהארכתי בזה בסימן קכ"ו בס"ד ע"ש היטב אלא העיקר כדפרי' : ומ"ש ואם הכלי בחצרו של מוכר וכו' פירוש דקי"ל כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח אא"כ דא"ל מוכר זיל קני וכמו שנתבאר בח"מ סימן ר' בס"ד ולכן כתב ב"י : **היה** הנכרי מודד וכו' כ"כ הרשב"א בת"ה הארוך והקצר בית ה' סוף שער ב' דר"ת והראב"ד פירשו מתניתין דפסק עד שלא מדד דמיו מותרין בשמדד הנכרי לעצמו ובשמשך או הגביה הנכרי תחלה כדי לקנות היין שבתוכו קודם שימדוד דקנאו וי"נ לא הוי עד שימדוד ויערה דחכמים גזרו בכחו של נכרי ואסרו מאי דנפיק לבראי אבל לא הגביהו תחלה לקנותו בהגבהה אע"פ שהגביהו בשעה שהוא מודד לא קנה היין לפי שאותה הגבהה לא היתה לדעת קני' אלא לידע כמה מדות יש בו ונעשה י"נ ברשות ישראל ואסור וסובר רבינו דאע"פ שרש"י פי' מתניתין בשמדד ישראל מודה הוא דלענין דינא מה שפי' ר"ת והראב"ד דבמדד נכרי נמי דמיו מותרין כשהגביהו תחלה לדעת קנייה הלכתא היא אלא שכתב דאף ע"פ שלא הגביהו תחלה לדעת קנייה נמי שרי בדיעבד להרא"ש דכחו בכוונה מאי דנפק לברא שרי בהנאה כדכתב בסימן קכ"ב : **מדד** עד שלא פסק וכו' משנה שם מדד עד שלא פסק דמיו אסורין ומ"ש רבינו אע"ג שאין כאן אלא תערובת של סתם יין נראה דקשיא ליה לרבינו דלפי משמעות אוקימתא דתלמודא דרישא דפסק עד שלא מדד דמיו מותרין איירי במדדו לכליו של ישראל ואפילו לכליו של נכרי שאין בו עבכת יין כלל ומשכו הנכרי ואם יש בו עבכת יין בשוליו ולא בפיו והכלי עומד בחצרו של נכרי או תופס אותו בידו נ"כ דמיו מותרין א"כ סיפא דמדד עד שלא פסק דמיו אסורין איירי ודאי כגוונא דרישא וכא ודאי דכשמדד לכליו של ישראל או לכליו של נכרי ואין בו עבכת יין כלל אע"ג דמשכו הנכרי לא נאסר היין אפי' מדד ולא פסק ולמאי דמיו אסורין בע"כ צריך לפרש דסיפא מוקמינן לה במדדו לכליו של נכרי ויש בו עבכת יין בשוליו והכלי עומד בחצרו של נכרי או תפסו בידו דאם פסק ואח"כ

מדד

דרכי משה

(ב) ופשוט הוא בדברי רבינו דהרי אפילו יש עבכת יין בפיו מותר בדיעבד אם כן בשאין עבכת יין בפיו שאינו נאסר עד מותר לכתחלה :

ונראה

פרישה

(טו) ואפילו לכליו של נכרי שאין בפיו עבכת יין כלל פי' כלל לא בפיו ולא בשוליו ולפיכך אמר כלל לכלול גם שוליו דהשתא לא נאסר עד שיגע בו הנכרי והנכרי משכו עד שלא נגעו שקנאו קודם איסורו ב"י אלא שהלשון מגומגם שאמר שאין בפיו עבכת כו' (ולפמ"ש ורבינו העתיק לשון הגמרא ושם לא נזכר שם דעבכת יין רק בפיו אבל ודאי מיירי דאין בו עבכת יין גם בשוליו · ומ"ש אח"כ יש בו עבכת יין בשוליו נלמד מדיוקא ולא נזכר בגמרא בפירוש וכמ"ש ב"י ועפ"ל כתב קצת יותר בארוכות עכ"ה) וכ"ל לפנים שאין בו עבכת יין כלל וכן מצאתי בהגהות במהרי"ל דע"ם הן כ"ד ע"ב ולפי מ"ש ב"י בסמוך דבסתם יינם מיירי בדיעבד שרי אפילו יש בשוליו עבכת יין דהא לא נגע הנכרי וקנה אותו במשיכה ומיהו י"ל דבסמוך מ"ש ב"י היינו לפתור בסתם יינם ה"ט משום דאם כשהגיע לאויר מיד קונה הנכרי והיכא למימר נצוק לקולא דקודם שמטא לשולי הכלי ונקנה לנכרי מה שהגיע לאויר במותו נצוק קנה כולו ואע"ג דהיין גמור או לשתייה לא אמרינן נצוק לקולא מ"מ בסתם יינם ובהנאה הקילו · משא"כ הכא דלא קנה הנכרי באויר עד דיעבו וכבר הגיע לשולים ומש"ה בעינן דלא יהא שם יין כלל וק"ל : (טז) ואם הכלי בחצרו של מוכר פי' ואין בידו של הנכרי אלא מונח על הקרקע ומש"ה יקנה הנכרי בהגבהה :

(יז) לא קנה ואסור (ר"ל לכתחלה אסור לעשות כן מאחר שנתערב בסתם יינם אבל בדיעבד שרי כמ"ש רבינו לעיל ועפ"ל ולכתחלה אסור מאחר שאינו קונה אלא במשיכה היכא למיחש שמא יגע בשעת משיכה אבל בדיעבד שרי כדלעיל עכ"ה) בח"מ סימן רס"ו כתב דהוא מבעיא דלא אפשיטא וב"י קרוב לס"ס קפ"ב כתב אבל אם טפחו שמלוה בכליו טוב אין שלוק עושין מדעת בלי דהגושא רא"ש דכליו של לוקח ברשות מוכר קנה הלוקח מ"מ הה דלא הוה וכו ואם כתבתי דשאני סתם דקאי אמשכנתא דסקירקא ברשות לוקח ועמ"ש בסי' קע"ב עד כאן :

(יח) אא"כ יאמר לו יקנה לך כליך פלו קונה כמו שנתבאר בח"מ סימן ר' ע"ש :

(יט) לא הגביהו תחלה לקנותו אע"פ שמגביהו בשעת מדידה אותו הגבהה לא היה לקנין אלא לצורך מדידה : (כ) ומ"ש שם ואסור דבשעודהו אח"כ נאסר דחכמים גזרו בכחו של נכרי במאי דנפיק לבראי כיון שידע שהוא יין אע"פ שלא נגע כדלעיל סימן קכ"ב : (כא) מדד עד

שלא

דרישה

כתבתי ישוב לקושיא זאת : [ג] יש בו עבכת יין בשוליו כו' שמיד כשהגיע לאויר הכלי קנאו ולא נאסר עד שהגיע לשוליו ז"ל ב"י יש לתמוה על רבינו דהא למ"ד נצוק חבור וכאשר פסק רבינו לעיל סימן קכ"ו לעולם אסור כיון שיש שם עבכות בשולי הכלי ומיד כשהגיע קלוח ראשון לשולים נאסר כולו אפילו מה שלא הגיע לאויר כלי והנכרי אינו קונה שום טיפה אלא מה שהגיע לאויר כלי וי"ל דהכא מיירי שהעבכה שבשולי הכלי אינה אלא סתם יינם הלכך אפילו למ"ד נצוק חבור אינו אוסר אלא בשתייה ולא בהנאה כו' ע"ש · והא דאמר לעיל ומודד לכליו של נכרי שיש עבכת בפיו אסור סתם נאסר ע"י תערובת בהנאה מדיין ברשות ישראל ואסור בהנאה קודם שקנאו הנכרי אבל הכא שלא נאסר ברשות ישראל אלא ע"י נצוק שאינו אסור בהנאה אלא בשתייה ומיד שהגיע לאויר הכלי קודם הגיעו לשולי הכלי קנאו הנכרי נמצא שהנכרי קנאו קודם שנאסר ע"י תערובת י"נ . ועק"ש : [ד] מדד עד שלא פסק אסור כבר כתבתי בפרישה דמיירי אף במודד ישראל ע"ש וכ"ה פי' דברי הטור וכ"ה בשיטת הרשב"א דמיירי דוקא כשמודד הנכרי ואז קרוב שנגע הנכרי בשעת מדידה כו' ועל מ"ש רבינו אע"ג שאין כאן אלא תערובת של סתם יין כתב ב"י וז"ל ומ"כ ק"ל שימכרנו חוץ מדמי י"נ שבו ולמה אמרו במשנה דאסור אפי' בהנאה ומ"ש לעיל ומיהו בדיעבד כו' היינו משום דשם לא נאמר סתם אסור במשנה אלא מדיוקא דגמרא ותירץ כיון שהכל מסך היין בידו של נכרי וישראל לא מסר לגמרו קרוב הדבר שיגע ביין ולכך אסור אפי' בהנאה ב"י ומ"ו וע"ש שהוצרך לדחוק מאוד במה שפי' דמיירי דוקא במדדו נכרי ומשוך אפלא ממנו למה פי' כן שהרי שוטה מדברי רבינו מינה וביה שקאי אמדידת ישראל (ואין להקשות למה לא כתב דין זה לפני מ"ש היה הנכרי מודד כו' מאחר דאיירי במדידת ישראל די"ל דלאו שלכה נכתוב מתחלה כל הדינים כשפסק ועכשיו בא לומר דאם מדד ולא פסק אפילו שישראל וכ"ש נכרי דאסור עכ"ה) שוב מצאתי שגם בד"מ פי' כן ומדכה ג"כ שם בקושית מדברי ב"י מ"ש מדברי הרשב"א ורבינו לא מסה לפרש כו' ע"ש . ומה שהוכחתי כן מדברי רבינו הוא וכ שהכי לעיל התחיל ואם פסק דמי היין ומדדו כו' וכולא לשון שמשמע ופירשו דמישראל שמודדו קאמר דמותר ומ"כ צ"ל שפוכו בשלא פסק אפי' מודדו שישראל אסור . וע"ק דלפני זה

כתב

שאין כאן אלא תערובת של סתם יין קרוב הדבר שיגע אחר שימשכנו ועדיין לא נקנה לו כיון שלא פסק וכיון שלא נזהר הישראל יש לחוש שמא נגע ׳ פועלים ישראלים שעשו מלאכה אצל נכרי ושלח להם יי"נ בשכרם אם קודם שזכו בו אמרו לו תן לנו דמיו מותרין ואם לאחר שזכו בו אמרו לו תן לנו דמיו אסורין שהרי הוא כאילו מוכרין אותו לו מי ששכר פועלים נכרים ופסק להם

מדד תנא רישא דמיו מותרין ותנא סיפא דבהא מדד ואח"כ פסק דמיו אסורין דלא קנייה נכרי ליין לא מכי מטא לאוירא ולא מכי מטא לארעיתיה דכיון דלא פסק לא סמכא דעתיה והשתא כיון שנעשה י"נ מכי מטא לארעיתיה דאיכא עכבת יין בשוליו ברשות ישראל נעשה י"נ דמי י"נ קא שקיל ואסור ולפי זה קשיא ליה לרבינו הלא אין כאן אלא תערובת של סתם יין וקי"ל דמוכרו לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו ואמאי קתני מדד עד שלא פסק דמיו אסורין בדיעבד וקאמר רבינו דה"ט דאסור לגמרי בהנאה משום דקרוב הדבר דלאחר שמדדו הישראל ומשכו הנכרי לרשותו נגע הנכרי ביין עצמו והיינו דפירש רש"י במשנה דכשהישראל מדדו ומשכו הנכרי לרשותו ונכרי לא קנייה במשיכה דכיון דלא פסק דמיו לא סמכא דעתיה הלכך כי נגע ביה ה"ל י"נ דישראל עכ"ל ומפרש רבינו דהיינו לומר דחיישינן שמא נגע והרב ב"י מ"כ הבין דמ"ש רבינו מדד עד שלא פסק קאי אמ"ש קודם זה היה הנכרי מודד וכו' והאריך בדבריו ושרי ליה מאריה דהא הך בבא שכתב רבינו כאן היא סיפא דמתניתין ולפרש"י הך בתדה ישראל כמי דמיו אסורין וכדפרי' ׳ ומהרש"ל כתב בהגהותיו וז"ל מ"ש אע"ג שאין כאן אלא תערובת של סתם יין וכו יש להקשות מאי קשיא ליה דילמא אה"נ הא דדמיו אסורין היינו לכתחלה אסורין ובדיעבד כמי שרי למכרו לנכרים חוץ מדמי י"נ שבו כדכתב גבי פסק עד שלא מדד ומדד לכליו של נכרי שיש בפיו עכבת יין דאסור לכתחלה ובדיעבד מכרו לנכרי' חוץ מדמי י"נ שבו ולא קשה מידי כי משמעות לשון המשנה מדד ולא פסק דמיו אסורין סתמא קתני אסורין ומשמע אסור הכל אף בדיעבד ואין לו היתר למכרו לנכרים חוץ מדמי י"נ שבו והא דכתב לעיל היכא דפסק ומדד לתוך כליו של נכרי שיש בפיו עכבת יין דאסור וכתב עלה ומיהו בדיעבד מותר וכו' אין זה פירוש לשון המשנה דתני אסור אלא אוקמתא דתלמוד היא דמוקי להא דרב שהזהיר למוכרי יין של ישראל לנכרים שיקבלו המעות מיד נכרי קודם המדידה דאלמא דאי לאו הכי אסור מוקמינן לה דמיירי שמודד לתוך כליו של נכרי שיש בפיו עכבת של יין ופריך עלה תלמודא והא קי"ל כרשב"ג דאמר ימכר לנכרים חוץ מדמי י"נ שבו ומשני מידי הוא טעמא אלא לרב האמר רב הלכה כרשב"ג חבית בחבית אבל לא יין ביין השתא למאי דאנן קי"ל כרשב"ג אף ביין ביין דלא כרב צריכין אנו לפרש טעמא דמתניתין במדד עד שלא פסק דמיו אסורין דמשמע אסור לגמרי ולא יועיל למכרו לנכרים חוץ מדמי י"נ שבו דהיינו טעמא דחיישינן שמא נגע בו אחר שמשכו עכ"ל : פועלים ישראלים וכו' משנה פרק השוכר (דף ע"ח) אומנין ישראל ששלח להם נכרי חבית של י"נ מותר שיאמרו לו תן לנו את דמיה אם משנכנסה לרשותן אסור וכתב הרא"ש פי' שקבלה בשכרו אבל בהכנסתו לרשותו לא נאסר שאין חצרו של אדם קונה לו בעל כרחו עכ"ל וכן כתב רבינו אם קודם שזכו בו א"ל תן לנו דמיו מותרין ואם לאחר שזכו בו וכו' כלומר בהכנסתו לרשותו לא נאסר אלא אם כן שזכו בו וקבלו בשכרו וב"י כתב כך בשם הר' ירוחם ואיכא לתמוה הלא מדברי הרא"ש הוא ולמה לא הביא דברי הרב והביא דברי התלמיד : מי ששכר פועלים נכרים וכו' ברייתא ריש פרק השוכר (דף ס"ג) דבאותר ואני פורע דמי איסורא קא פרע והוי איהו לוקח באיסור ומאכילן והוקמא רב

שאסרו חכמים בכחו של נכרי כמאי דנפיק לברא היינו דוקא בשתיה אבל לא בהנאה היכי תנן מדד עד שלא פסק דמיו אסירין ואמאי הא אע"פ שמדדו לא נאסר אלא בשתיה ולא בהנאה ואפילו את"ל דהב"ע בשיש עכבת יין בשולי הכלי שהוא מודד לתוכו ומ"מ לא נאסר יין של ישראל בהנאה מפני תערובת אותו יין דהא קי"ל כרשב"ג דאמ' ימכר כולו לנכרי' חוץ מדמי י"נ שבו וניחא ליה דטעמא דאסור משום דקרוב הדבר שנגע בו בשעה שהיה טרוד במדידתו : **ומ"ש** קרוב הדבר שיגע אחר שימשכנו וכו' היינו לומר דלא תיסק אדעתין למימר דאפילו נגע ביה בשעת מדידה מאי הוי הרי כבר משכו קודם לכן ומאותה שעה נקנה לו וכי קא נגע בדידיה קא נגע מש"ה קאמר שאע"פ שנגיעה זו בשעת מדידה היה אחר שמשכו דמיו אסורין משום דאותה משיכה לא קניא ליה משום דאכתי לא פסק : **ומ"ש** וכיון שלא נזהר הישראל יש לחוש שמא נגע בו נראה דהיינו לומר כיון דלא אסרי' דמיו אלא משום דחיישינן שמא נגע בו בשעת מדידה א"כ היינו דוקא בשלא נזהר הישראל דחיישינן דלמא נגע ולאו אדעתיה אבל אם נזהר הישראל בדבר יפה וידע דודאי לא נגע דמיו מותרין לדעת הרא"ש אבל לדעת הרשב"א שאוסר כחו של נכרי בהנאה אע"פ שנזהר יפה וברי לו שלא נגע בו אסור בהנאה (ג) : כתב עוד הרשב"א בת"ה הארוך על הא דאמרי' ואי לא עבדיתו הכי כי קא הוי י"נ ברשותייכו הוי וכו' ואוקימנא בדכייל ורמא במנא דנכרי ודמנא בחצרו של ישראל ומנא אארעא מיהו אם הקדים לו מעות מותר כדא"ל רב כי כייליתו חמרא לנכרים אקדימו ושקלו זוזי מינייהו וכו' ואפילו את"ל דמעות אינן קונות בנכרי אלא במשיכה דוקא וכדאמרינן בבכורות (יג) מה עמיתך בחדא אף נכרי בחדא אפילו הכי כיון שנתן ופסק מעות ע"ד להוציאם נתנם ולקנותם מעכשיו ע"מ שיתן לו יין לבסוף נמצא בשעה שנתנם לו לאו דמי י"נ הוא וכשהנכרי נוטל יינו אותה שעה אין ישראל נוטל מעות ולפיכך מותר ואע"ג מ"מ אסור לעשות כן מפני שרוצה בקיומו שהרי הישראל יכול לחזור עד שימדוד כל מה שפסק עמו דקי"ל (ב"ב פו ׳) כור בל' סאה בסלע יכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה כ"ל כיון שנתן לו ע"ד להוציאם מעכשיו שוב אינו יכול לחזור בו ממה שמדד לו מיהא ודאמרי רב ושמואל יכול לחזור אפילו בסאה אחרונה דוקא כשלא הקדים לו מעות אבל בהקדים לו מעות כל סאה וסאה שמשך מיהא לכ"ע קנה אבל הרמב"ן פי' דאמימר לאו משיכה דוקא קאמר אלא אף משיכה וה"ה למעות והלכך כל שהקדים לו מעות ופסק סמכא דעתיה וקנה ולפיכך מותר וזה נכון יותר עד כאן לשונו ומשמע שהוא תופס דברי הרמב"ן עיקר וכן נראה ממ"ש בקנר הקדים לו הנכרי מעות מותר אף על פי שהוא מודד לעצמו שכל הפוסק ונותן מעות קנה עכ"ל ׳ וכבר נתבארו דברי רבי' שאינן א' מב' שיטות אלו שכתב הרשב"א : **והרמב"ם** כתב בפי"ג מהמ"א ישראל שמכר יינו לנכרי שפסק עד שלא מדד דמיו מותרים שמשפסק סמכה דעתו ומשמשך קנה וי"נ אינו נעשה עד שיגע בו נמצא בשעת המכירה היה מותר מדד לו עד שלא פסק הדמים דמיו אסורין שהרי לא סמכה דעתו אע"פ שמשך ונמצא כשנגע עדיין לא סמכה דעתו ליקח ונאסר היין בנגיעתו וה"ז כמוכר סתם יינם בד"א בשמדד ישראל לכליו אבל אם מדד לכלי הנכרי או לכלי ישראל שביד הנכרי צריך ליקח את הדמים ואח"כ ימדוד ואם מדד ולא לקח דמים אף על פי שפסק דמיו אסורים שמשעה שיגיע לכלי נאסר כסתם יינן : ב"ה ומ"מ יש לתמוה למה דמיו אסורין לפמ"ש בסימן קכ"ז דניצוק אינו אסור אלא בשתייה עכ"ל . ונראה מדבריו שהוא סובר דנכרי קונה בין במשיכה בין בכסף וכ"כ ה"ה בפ"א מה' זכיה ומתנה שהוא דעתו ז"ל ומפרש דמתני' בשמדד הישראל לכליו וכך נתנו לנכרי וכך משכו הנכרי מידו בכליו של ישראל ואחר כך נגע בו וקתני דאם פסק עד שלא מדד דמיו מותרים משום דמדמשכיה ע"ד הפסק שפסק עמו קנייה וזוזי הלואה ניכהו גביה י"נ לא הוי עד דנגע ביה אבל אם מדד עד שלא פסק ונתנו לנכרי ונגע בו דמיו אסורין שמאחר שלא פסק לא סמכא דעתו כשמשך דשמא יתבע ממנו דמים מרובים הלכך אע"ג דמשך לא קנה ונמצא כשנגע בו עדיין יינו של ישראל היה וכי שקיל מינה דמי ה"ל כמוכרו לו ומשמע לי דנ"ל דמדד דקתני מתני' ודנקט הרמב"ם לאו דוקא אלא היינו לומר דמדד ונתן לנכרי ומשכו דאם לא כן קשה אמאי [מדד] (פסק) עד שלא (מדד) [פסק] דמיו אסורין הא אף על פי שלא פסק עמו עד אחר שמדדו כיון שעדיין לא משכו דמיו מותרין דכל שקדם פסק למשיכה סמכה דעתיה וקנה במשיכה וטעמא דנקטו מדידה במקום משיכה נראה דהיינו משום דאין דרך לפסוק בין מדידה למשיכה אלא או קודם מדידה או אחר משיכה משום הכי נקטו מדידה במקום משיכה ונכלל עוד במלת מדד שאחר שמשכו נגע בו כדלעיל : ומ"ש אבל אם מדד לכלי הנכרי או לכלי ישראל שביד הנכרי צריך ליקח את הדמים ואח"כ ימדוד וכו' ׳ היינו מדא"ל רב שיקלו זוזי מינייהו והדר כיילו להו ואוקימנא בדכייל ורמי למנא דנכרי כלומר דמדנפל למנא נאסר קודם שקנה הנכרי כלל שהרי עדיין לא משך ולא נתן דמים וכיון שעד שלא חל הקנין נאסר ברשותו של ישראל כי יהיב ליה בתר הכי הוי מוכר לו יין אסור ואם לקח ממנו דמים קודם שימדוד שרי משום דנכרי כיון דיהיב דמי קני אע"פ שלא משך הלכך כי מדד לכליו של נכרי ונאסר חמרא דנכרי הוא דנאסר שכבר היה קנוי לו . ומ"ש דה"ה אם מדדם לכלי של ישראל שביד הנכרי דמיו אסורים קשה לאדרבה הכה"ג אמרי' בגמרא דאפילו מודד לכלי של נכרי שרי דפרכינן סוף סוף מכי מטי לאוירא דמנא קנייה י"נ לא הוי עד דמטי לארעיתא דמנא ואהדריה אי דנקיט ליה נכרי לכלי בידיה ה"נ לא צריכא דמנא אארעא וי"ל דהיינו כמ"ד נצוק אינו חיבור אבל למ"ד נצוק חיבור מכי שדי לקלא בתוך יין שבכלי הנכרי נאסר כל יין שבכלי העליון משום נצוק וה"ה למודד לתוך כלי של ישראל דכיון שנפלה בו טפה ראשונה ונאסרה מפני שנפלה לכלי שביד נכרי כל יין שבכלי העליון נאסר משום נצוק ולפ"ז מ"ש שמשיגיע לכלי נאסר כסתם יינם פי' משהתחיל להגיע בכלי נאסר הכל כלומר אף מה שבכלי העליון כסתם יינם ומיהו הא דאסר כמודד לכלי ישראל שביד הנכרי היינו דוקא כשהיה הנכרי מנדנד הכלי אם היה מונח בקרקע או שהיה אוחז בידו באויר דאז ע"כ הוא מנדנד אבל אם היה מונח הכלי של ישראל ע"ג קרקע והנכרי אחזו ולא נדנדו לא נאסר היין כמו שכתב בפי"ב . וה"מ במדד עד שלא פסק דאמרינן דהדמים אסורים אמאי הא כיון דאינו מוכרו אלא לאותו נכרי שנסכו שרי כמו שנתבאר בראש סימן זה ׳ וי"ל שכבר כתבתי דלדעת הרמב"ם אינו מותר למכרו אלא בשנתכוון להזיקו דוקא ׳ אבל הכא שלא נתכוון להזיקו שהרי אפילו הישראל טעה בדין וחשב שאין המעות נאסרין וברשותו של ישראל נגע אינו חייב לשלם לו ומיהו לדברי החולקים עליו צ"ע : כתב בא"ח בשם בעל המאור מאן דחכים לתעבד גמר בדעתו להשאיל רשותיה לכל מאן דאתי למיזבן מיניה חמרא כי היכי דניהוי כליו של לוקח ברשות לוקח דקנה לוקח אע"פ שלא משך הלכך כשנגמר בדעתו כן בההיא שעתא דכייל בגו מנא דנכרי אוחייב ליה נכרי בדמי והוי זוזי הלואה גביה ויכול ליקח ממנו המעות או משכון אחר שיגע בו דדמי הלואתו קא שקיל ולא דמי י"נ עכ"ל :

פועלים ישראלים שעשו מלאכה אצל נכרי ושלח להם י"נ בשכרם אם קודם שזכו בו אמרו תן לנו דמיו אסורין וכו' ׳ משנה בפרק השוכר (שם) אומנין ישראל ששלח להם נכרי חבית של י"נ מותר שיאמרו לו תן לנו את דמיה אם משנכנסה לרשותן אסור ופרש"י מותר לומר לו תן לנו את דמיה דהא לא קנו לה והוא אינו חייב להם אלא מעות וכתב רבינו ירוחם משנכנסה לרשותן פי' קבלוה בשכרם אבל בהכנסה לבד לא נאסר שאין חצרו של אדם קונה לו בע"כ וכתב הר"ן ומיהו לאו דוקא דמיה דה"ל רוצה בקיומו דאסור אלא כך הוא מותר שיאמרו לו עד שאתה שולח לנו חבית זו תהא שלך ותן לנו דמיה כנגדה וכה"ג אין רוצים בקיומו כלל ואם משנכנסה לרשותן אסור דכיון דזכו בה כי שקלי דמיה דמי י"נ קא שקלי ׳ וכך הם דברי הרשב"א בת"ה אלא שפירש משנה זו בשלא פסק להם דמים ולערב שלח להם חבית של יין שוה דינר ע"כ ׳ ואיני יודע למה הוצרך לפרש כן דאפי' פסק להם שכר משמע דדינא הכי הוי ושמא י"ל דאורחא דמילתא נקט שאין דרך לפסוק מעות ולשלוח יין אבל כשעושין מלאכה סתם לפעמים שולחין יין : וכתב עוד הרשב"א ש"מ משנה זו כשעשו מלאכה אצל ישראל וישראל זה אמר לנכרי לפרען בשבילו והוא שלח להם חבית של י"נ והכל עולה לטעם אחד : מי ששכר פועלים נכרים ופסק להם מזונות אסור להשקותן י"נ ואם אמר להם צאו אכלו ושתו מחנוני פלוני

דרכי משה

(ג) ונראה מדבריו שס"ל דדברי רבינו הטור הם בכאן כשמודד נכרי ולכך חילק במאי דנפק לברא דאסור משום כח נכרי ול"נ דאפי' במודד ישראל מיירי כאן ואפ"ה אסור בהנאה דחיישינן

דרישה

כתב במודדו הנכרי ולא הגביהו לקנותו דאסור ומפרשו דהיינו לכתחילה ומשום דקרוב הדבר שיגע בו ומ"כ מאי קשה ליה כאן מתערובת של סתם יינם הא איכא למימר דג"כ דאסור לכתחילה קאמר משום שמא יגע בו אלא תלוי דממודדו הישראל איירי דבזה אין לאסרו משום שמא יגע בו בכ"ל דשם יש לחוש שיגע בו בשעת מדידה משא"כ כשמודדו הישראל ׳ ומש"ה א"ש נמי דמסיק וכתב דאפ"ה אסיר משום חשש נגיעה אחר שימשכנה לרשותו דאז אין ישראל שם לראות עליו שלא יגענו וק"ל . ועל מ"ש רבינו מדד עד שלא פסק אסור תמה ב"י ז"ל ואמ"ת אמאי אסיר הא כיון דאינו מוכרו אלא לאותו נכרי שנסכו שרי כמ"ש ריש הסימן ולדברי הרמב"ם שכתבתי לעיל דאינו מותר למוכרו

פרישה

שלא פסק אסור פי' מדד ישראל ומ"ש אסור ר"ל אף שאין שם עכבת יין ולשון המשנה הוא וכ מדד עד שלא פסק אסור ורבינו מתמה ע"ז וה"ש אע"ג שאין כאן אלא תערובת של סתם יינם פי' אף את"ל שיש שם עכבות מ"מ אינו אלא סתם יי"נ ומ"כ בכ"ל שימכרנו חוץ מדמי י"נ שבו למה אמרו במשנה דאסור ופי' אפיל' בהנאה ׳ וכא דכתב רבינו לעיל גבי יש בפיו עכבת יין ואסור שכתב שם ומיהו בדיעבד כו' היינו דשם נאמר מתחלה סתם אסור ומתבאר אח"כ דהיינו דוקא לכתחילה אבל בדיעבד מותר אבל שם במשנה נאמר סתם אסור דמשמע אפיל' דיעבד וע"ז כתב רבינו הטעם קרוב הדבר שיגע אחר שימשכנו פי' מאחר שבא לרשות נכרי אין הישראל

מסר

להם מזונות אסור להשקותן יי"נ ואם אמר להם צאו ואכלו ושתו מחנוני פלוני ואני פורע אם הקדים הדינר לחנוני אסור שמיד נקנה לו היין שביד החנוני ומשלו משקה אותם אבל אם לא הקדים לו הדינר מותר אע"פ שיחד לו הדינר להיות שעבודו עליו והוא בעין ביד בעל הבית . ויש אוסרין גם בזה דכיון שיחדו הוי כאילו נתנו לו ונקנה לו מיד . (כג) כתב הרשב"א הא דאסור כשהקדים לו הדינר דוקא כשאומר לו יהא דינר זה בידך עד שתשקה לפועלים ואני אחשוב עמך באחרונה אבל אם נתנו לו להוציאו עכשיו אם יצטרך לו מותר ע"כ . ואינו נראה דכיון שהקדים לו הדינר מיד נקנה לו היין ובשליחותו נתנו להם . יש מקומות שנותנין למלך חלק ידוע מהפירות ואם יש לישראל יין צריך ליתן ממנו חלק ידוע למלך

פלוני ואני פורע וכו' · בר"פ השוכר (סג ·) תניא אומר אדם לחמריו ולפועליו צאו ואכלו בדינר זה צאו ושתו בדינר זה ואינו חושש משום שביעית ולא משום מעשר ולא משום י"נ ואם אמר להם צאו ואכלו ואני פורע צאו ושתו ואני פורע חושש משום שביעית ומשום מעשר ומשום יין נסך ואוקמה רב חסדא בחנוני המקיפו דכיון דאורחיה לאקופיה קני ליה דינר גביה ואוזיכנא עליה ואסיקנא אלא אתר רבנא ל"ש מקיפו ול"ש שאינו מקיפו אע"ג דמשעבד ליה כיון דלא מייחד שיעבודיה לא מיתסר אלא הכא במאי עסקינן א"ר פפא כיון שהקדים לו דינר כלומר שהקדים ב"ה דינר לחנוני קודם שלא אכלו דהשת' אדבעל אכלי רב אשי אמר כגון שנטל ונתן ביד כלומר שנשא מיד החנוני ונתן להם דהשתא איהו ספי ליה איסורא וכתב הרשב"א מסתבר דרב אשי לא פליג אדרב פפא אלא דניחא ליה לאוקומיה בהכי משום דלישנא דברייתא לא ניחא לאוקמתא דרב פפא ומיהא לדרב פפא ומיהא לדרב אשי וכ"פ הרמב"ם בפי"ג שאם הקדים לו דינר אסור :

כתוב בת"ח וכן מי שמזמין אורחיו נכרי' לשתות רשאי לומר לעבדו או לשפחתו לכו וקנו יין לאלה הנכרי' שכיון שהוא אומר לקנות בעבורם נמצא שהיין אינו שלו עכ"ל (ד) : ומ"ש רבינו אבל אם לא הקדים לו הדינר מותר אע"פ שייחד דינר להיות שעבודו עליו והוא בעין ביד ב"ה יש אוסרין גם בזה וכו' אהא דאמרינן ול"ש מקיפו ל"ש אינו מקיפו אף ע"ג דמשתעבד כיון דלא מייחד שעבודיה לא מיתסר כתב הרשב"א מהכא משמע דאי מייחד שעבודיה מיהא מיתסר וכ"פ הרמב"ם ז"ל וק"ל דהא נכרי אין קונה דינר דייחד לו הישראל בנתינת היין עד שימשוך הדינר וא"כ ייחוד זה לא מעלה ולא מוריד דשעבודא בעלמא הוא בלחוד ודוחק יש לומר דהא דקאמר כיון דלא מייחד שעבודיה לא מיתסר לאו דאיכא לייחוד לחוד מיתסר אלא מילתא בעלמא הוא דקאמר דכי לא מייחד ליה לא משכחת דמיתסר בשום צד אפילו בתליסי כלי כאגב אבל הכא לא שנא ייחד ל"ש לא ייחד שעבודא בעלמא הוא דאיכא ושרי ושלא כדברי הרמב"ם ז"ל עכ"ל ונ"ל הרמב"ם בפי"ג אם אמר להם אכלו ושתו בדינר זה או שאמר להם אכלו ושתו עלי מן החנוני יהא פורע אף על פי שנשתעבד הואיל ולא נתייחד שעבודו הרי זה מותר ע"כ ומדקאמר הואיל ולא נתייחד שעבודו יותר דייק הרשב"א שאם נתייחד שעבודו אסור ואע"פ שבלשון הגמרא נדחק לפרש לומר דאפילו נתייחד שעבודו נמי שרי לא נראה לו לידחק כן בלשון הרמב"ם דאי לאו דנפקא לן מינה הכא לענין דינא למה ליה להרמב"ם לכתוב כן למימר מילתא בעלמא ולי נראה דיותר יכון לומר דהרמב"ם סירכא דלישנא דגמרא נקט ואתא ולידחק בפירושו כמו שאנו נדחקים בפירושא דלישנא דגמ' מלפרשו כפשוטו וקשה עליו דיחוד זה לא מעלה ולא מוריד : כתב הרשב"א הא דאסור כשהקדים לו הדינר דוקא כשאומר לו יהא דינר זה בידך עד שתשקה לפועלים וכו' · כ"כ בת"ה הקצר ונראה בארוך שהוכרח לומר כן משום דק"ל כי הקדים לו דינר מאי הוי דהא מדיוקני ניהליה קניה דסתמא דמילתא לאפוקי יהביה ניהליה ובשעת נתינת המעות ליכא איסורא דהא לא שקיל י"נ וכי שקלי פועלים י"נ דינר ליתיה דישראל ולאו דמי י"נ הוא וה"ל כנתן לה טלה באתננה ואח"כ בא עליה דאתננה מותר ולפיכך צ"ל דהא דהקדים לו דינר לאו לאצלויי סקדימי אלא דליהוי גביה עד שיתן לפועליו לפי שאין ב"ה יודע עדיין כמה ישתו פועליו ולפיכך מקדים לו כדי לחשב עליו באחרונה והיינו דקאמר בגמרא צאו ושתו ואני פורע ואני מחשב מיבעי ליה דאלמא לא הקדים לו לדבר קצוב אלא הקדים לו דינר להיותו בידו ושלא יוציאנו אח"כ יודע כמה ישתו פועליו ויחשב עמו באחרונה ואף ע"ג דלא פירש רב פפא כגון שהקדים לו דינר ושלא להוציאו היינו משום דמסתמא כל שמקדים דינר בדבר המסופק שמא לא יקח א"נ בדבר המסופק כמה יקח וכמה לא יקח סתמו כפירושו שלא יוציאנו לעצמו עד שיקח וכדאמרי' גבי אתנן נתן לה ואח"כ בא עליה מותר ואקשינן לכי בא עליה ליחול עליה איסור ומפרקין דאמר ליהוי גביה ואי מצטריך ליך קנה מעכשיו דאלמא מסתמא כל דלא א"ל אי מצטריך קני מעכשיו דעתיה דאינש בכל כי הני כי מקנה דמי לא מקנה להו לאפוקינהו מהשתא עד דשקיל וכינא · וא"ת והא פלוגתא בנכרי דאיפליגו בה פרק השוכר אקשינן על רב אשי דאמר איהו קונה מדתנן המוכר יינו לנכרי פסק עד שלא מדד דמיו מותרים וכולי ואי אמרת משיכה בנכרי אינה קונה אמאי דמיו מותרים דהא לא קנה ליה נכרי עד דמייה דמי יכולי וסריק בשהקדים לו דינר דאלמא כל מאן דאקדים דינר לפרעון יהבי' מהשתא ל"ק דהתם הוא דקנה ממנו דבר קצוב והילכך כל כי מקדים לאפוקינהו מהשתא יהבינהו וכדאמרינן התם כיון דפסקה סיכה דעתיה וכל הכיא סוגיא דהתם בסוגיא דיהבא כנ"ל עכ"ל : ומ"ש רבינו ואינו נראה דכיון שהקדים לו הדינר מיד נקנה לו היין וכו' · אין ספק שלא ראה דברי הרשב"א שבת"ה הארוך שכתבתי בסמוך דא"כ לא היה כותב כ"כ בפשיטות דאינו נראה כי היתה נופלת עליו קושית מ"ש מנתן לה טלה באתננה ואח"כ בא עליה דאתננה מותר שבסיבתה הוכרח הרשב"א לפרש דהא דאסור בהקדים לו דינר דוקא באומר לו יהא דינר זה בידך עד שתשקה לפועלים וכו' :

ויש מקומות שנותנים למלך חלק ידוע מהפירות ואם יש לישראל יין וצריך ליתן ממנו חלק ידוע למלך יכול לומר לנכרי פייס המלך בשבילי וכו' בפ' השוכר (עא ·) גמרא אומנים ישראל א"ר יהודה אמר רב מותר לאדם לומר לנכרי צא והפס עלי מנת המלך מתיבה א"ל יאמר אדם לנכרי עול תחתי לעוזר א"ל רב על תחתי לעוזר קא אמרת כא לא דמיא אלא להא אבל אומר לו מלטני מן העוזר וי"ג עול תחתי לאוזר במקום עול תחתי לעוזר ופרש"י כא והפס עלי מנת המלך ארנונא שהיו נותנים מתבואותיהן ומבהמותיהן עישור וישראל זה שחייב לתת למלך יין מותר לומר לנכרי הפס עלי אע"ג דקא יהיב האי נכרי יי"נ והא ישראל הוא פורע דמים כיון דה"מ לסלוקא לשליחא דמלכא בזוזי כי יהיב ליה נכרי י"נ לאו שלוחיה הוא והתוס' כתבו על פרש"י דל"נ דאם כן פשיטא דמלטני מן העוזר שרי כיון דמיירי דיכול לסלקו לכן נ"ל שהישראל חייב למלך י"נ מ"מ שרי כי א"ל מלטני מן העוזר משום דתמשא ה"ק ליה סלק אותו במה שתוכל אבל אינו מצוה לו לפרוע י"נ ולכך שרי אפי' לא מצי לסלוקי בזוזי אלא ביי"נ אבל כי א"ל עול תחתי הוי כמו שא"ל פרע למלך תחתי כמו שאני חייב לי יין ונתנא פרע הוכו מריכ · וכתב הרשב"א איכא למידק עול תחתי לאוזר אמאי מיתסר דהא אמרינן בריש פירקין דאומר אדם לחמריו ופועליו צאו ושתו ואני פורע ואינו חושש משום י"נ אלא בנשא ונתן ביד א"כ כשהקדים לבעל היין דינר ותירץ הראב"ד דשאני התם דבשעת פרעון כבר שתו הפועלים יין אבל הכא בשהיין עדיין באוצר והילכך איסורא על המעות בשעה שהוא פורע ואין זה מחוור בעיני דאם איתא אדמוקי לה התם רב פפא בשהקדים לי דינר ורב אשי אוקמא בנשא ונתן ביד וקשה לו עליהו למר תחשב מיבעיא ליה ולמר טלו ושתו מיבעיא ליה כדאיתא בגמרא לוקמה כמשמעה וכגון שפרע עד שלא הספיקו לשתותו והרמב"ן תירץ דה"נ בשהקדים לו דינר כי התם והכי משמע בירושלמי פ"ו של דמאי עו"ל דגבי פועלים אין חייב ליתן יין דוקא שכן דרך ב"ה לפרעם במעות והם הולכים ואוכלים אבל

במנת

רב פפא כגון שהקדים בעה"ב דינר לחנוני קודם שלא אכלו פועליו דמיד נקנה היין נסך לבעה"ב ומדבעה"ב קאכלי ואיסורא דידיה הוא ומ"ש אבל לא הקדים וכו' לכאורה משמע מדקאמר בהך אוקמתא אף ע"ג דמשתעבד ליה כיון דלא מייחד שיעבודיה לא מיתסר אלמא דאי מייחד שיעבודיה אע"פ שלא הקדים לו דינר אסור דהוי כאילו נתנו לו וזהו דעת יש אומרים והכי משמע ליה להרשב"א מדברי הרמב"ם ותימה דאם כן למה ליה לרב פפא למימר כגון שהקדים לו דינר ה"ל לאשמועי' רבות' ולימא כגון דמייחד ליה שיעבודיה אלא ודאי דליכא איסורא אלא בשהקדים לו דינר והא דקאמר מעיקרא כיון דלא מייחד שיעבודיה לא מיתסר להקדמת דינר קורא מייחד שיעבודיה וכאילו אמר כיון דלא הקדי' לו דינר לא מיתסר דבהקדמת דינר הוא דמייחד לשעבודיה גם דברי הרמב"ם מבוארים כך לפע"ד שהרי כתב הנותן דינר לחנווני נכרי ואמר לפועלו הנכרי לך ושתה וכו' שזה כמי שקנה לו יין נסך והשקהו אבל אם א"ל אכלו ושתו בדינר זה או שאמר להם אכלו ושתו עלי מן החנווני ואני פורע אע"פ שנשתעבד הואיל ולא נתייחד שיעבודו הרי זה מותר וכו' דמשמעות לשונו כפי פשטו אינו אלא לומר דכיון דלא נתן הדינר לחנווני כמו שכתב בתחלת דבריו אם כן לא נתייחד שיעבודו ועוד קשה הרשב"א על היש אוסרין דייחוד זה ודאי אינו מעלה ואינו מוריד דהנכרי אינו קונה דינר כיון דלא משכו לדינר לרשותו ולפענ"ד דקושיא זו יש לדחות ולומר דאע"ג דמדינא לא קנה הדינר אפ"ה מדרבנן עשאוהו כאילו קנאו דכיון שיחדו לשיעבודיה והדינר בעין ביד בעה"ב מתחזי כאילו בעה"ב ליקח האיסור ומאכילן אבל מה שכתבתי אין לדחות והכי נקטינן דלא כיש אוסרין וכן פסק בש"ע :

כתב הרשב"א הא דאסור וכו' ואינו נראה וכו' עיין בב"י הטעם מ"ש הרשב"א בת"ה האריך וטעמו ונימוקו עמו ואילו ראה רבינו דברי האחרונים לא היה כותב ואינו נראה והכי נקטינן לקולא בזה כהרשב"א ולא כרבינו וכן פסק בש"ע : כתב ב"י בשם ארחות חיים כשמזמין נכרי אלו רשאי לומר לעבדו ולשפחתו לכו וקנו יין לאלה הנכרים שכיון שהוא אומר לקנות בעבורם נמצא שהיין אינו שלו עכ"ל וכ"כ בהגהה ש"ע והכי פירושו שנותן לעבדו ולשפחתו דינר שיקנו לאלה הנכרים דמזכה לנכרים הדינר ע"י עבדו והוא נעשה שליח לקנות היין בעבור הנכרים ומשמע אבל אם א"ל בסתם קנה יין כך וכך אף העבד קונה את היין אלא לבעה"ב ואסור · ונראה דמ"ש לעבדו ולשפחתו דוקא נקט עבדו ושפחתו אבל אסור לומר כך לישראל אחר דרוצה בקיומו של י"נ עד שיעשה שליחותו לנכרי וכ"א להדיא בסימן קל"ג ס"ה בדין מוזג לנכרי בחנם ע"ש : **ויש** מקומות וכו' מותרת

דרב

דרכי משה

דחיישינן שמא נגע הנכרי אחר שימשכנו ועדיין לא נקנה לו כו' ומ"ש רבינו לעיל דאם מודד בכלי שיש בו עכבת יין בפיו דבדיעבד שרי היינו במקום שכלי של נכרי קונה לו כלא משיכה כגון בחצירו של נכרי או שהנכרי תופס בידו או שעומד בחצירו של ישראל וא"ל יקנה לך כליך אבל במקום שאין הכלי של נכרי קונה כגון בר"ה או בסימטא או שאין הכלי של נכרי בענין שאין קונה עד שימשוך אסור אפי' בדיעבד אף כשמודד ישראל' וכ"ש כשמודד נכרי כנ"ל ברור ומשום לדעת הטור דלא כדעת הב"י שרצה לעשות שלום בין החכמים ז"ל כתב רשב"א הרי שלא פסק דמים ומדד ישראל לתוך כלי של נכרי והיה הכלי מונח בחצירו של ישראל וע"ג קרקע מותר לו ליקח דמי יינו שאין סתם יינו אוסר כל התערובות בהנאה אלא נמכר כולו לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו עכ"ל הרשב"א ורבינו לא הביא לזה להאריך בכך לפי שסמך עמ"ש לעיל בסמוך ומיהו בדיעבד אתר וקי"ל יין שנתערב בסתם יין מכרו כו' עכ"ל הרי שהביא דברי הטור דמיירי דוקא כשמודדו נכרי ולכך הוקשה לו שהיה לו לפרש מהו דין אם מודדו ישראל כמו שפי' הרשב"א ז"ל וכתב דבסך אמ"ש לעיל ואין דבריו נראין כלל שהרי דעת הטור הוא דנאמר דסתם כאן דבריו וסמך אמ"ש לעיל ותו דלפ"ז היה לו להשמיענו לעיל דסתם שפי דאפילו אינו מודד לכלי של נכרי אלא לכלי שאינו של נכרי דצריך משיכה אפ"ה בדיעבד שרי למוכרו ולא חיישינן שמא יגע קודם שיהא קנוי לו ועוד אני תמה דמ"ש בשם הרשב"א המה הדברים עצמן שכתב רבינו לעיל היה מודד לתוך כלי של נכרי כו' א"כ למה כתב שרבינו סמך אמ"ש לעיל אבל האמת שאין ענינו שייך לכאן כדל דהבא הואיל וצריך משיכה וה"ה לא קנה הואיל ולא פסק חיישינן שמא יגע אבל לעיל דהכלי קונה לו מיד ואף אם יגע אח"כ מה בכך הלא לא נעשה י"נ ברשותו של ישראל ולכן גם הרשב"א מודה בדין זה שכ' ורבינו הטור בכאן ותו דנהיל בתר טעמא דהואיל והטעם דאסור בדיעבד משום דחיישינן שמא נגע הנכרי א"כ מ"ל מודד נכרי או ישראל מ"מ איכא למיחש שמא יגע אחר שימשכנו ועדיין אינו קנוי לו עכ"ל : (ד) וכ"כ בכלבו ויש מחמירים שלא לשלוח שם שליח [illegible] נשא ונתן ביד דאסור עכ"ל :

ובכלבו

פרישה

מסר בו את לפת שנגע כ"כ בסמוך ומ"ש בש"ע [illegible] הרמב"ם [illegible] ב"י [illegible] כמודד ישראל [illegible] (ולא כב"י עכ"ס) [illegible] (ואם אומר לו צאו ואכלו כו' [illegible] אבל בסמוך בנפם אסור לומר [illegible] צאו ואכלו [illegible] (כג) כתב הרשב"א הא דאסור כו' ואינו נראה דכיון שהקדים כו'

חידושי הגהות

בשם הפוסק הנעלם יותר מתפרשים (בה"ב) : ב ויש לפקפק בזה משום דיד עבד כיד רבו (ב"ח) [illegible] הדינר ע"י עבדו הוא נעשה שליח לקנות היין בעבור הנכרי :

הטעם

למלך יכול לומר לנכרי פייס למלך בשבילי אע"פ שנותן לו יי"נ והוא חוזר ונותן לו דמיו אין נראה כפורע חובו מיין נסך דכיון שאומר לו פייס סתם משמע פייסו במה שתוכל לפייסו ופי' רש"י דוקא שגם הישראל היה יכול לפייסו בדבר אחר ור"י פירש אפילו הוא בענין שאין הישראל יכול ליפטר אלא ביין מותר (כג) אבל אם אומר לו היה במקומי ליתן למלך אסור דהוי כאילו אומר היה במקומי ליתן לו היין שיש עלי לתת לו : מלך שיש לו חוק על בני המדינה כשיש לו יין שהוא מחלקו על בני המדינה פלוני יקנה ממנו כך וכך ופלוני כך וכך (כד) אם כתבו על ישראל חלק ידוע ואומר לנכרי מלטני מאוצר המלך מותר לפי שזה הולך וקונה לעצמו מן המלך כדי שלא יכופו הישראל לקנות ואם אומר לנכרי הכנס במקומי וקח מאוצר המלך אסור דהוי כאילו אמר קבל אותו בשבילם ואני מוכרו לך וי"א שאם כתבו כבר על הישראל חלקו אסור בכל לשון שיאמר לו ואין בו היתר אלא כל זמן שלא כתבו עליו (כה) שמותר לומר לנכרי פייס בשבילי שלא יכתבו עלי : (כו) והא דדמי יין נסך אסור דוקא בשל ישראל (כז) אבל נכרי שמכר עכו"ם או יינו הדמים מותרין (כח) והא דאמרינן דמי עכו"ם ביד נכרי אסורין [ה] דוקא כשמוכר לקנות בדמיו צורכי עכו"ם שאז נשאר הדמים באיסורן (כט) [ו] כדתניא ישראל שהיה נושה מנה ביד נכרי והיה מוכר עכו"ם ויי"נ ומביא לו מותר ואם א"ל המתן עד שאמכור עכו"ם ויי"נ ואביא לך אסור מפני שרוצה בקיומו ופי' ר"י דסיפא מיירי שאין לו ערב ממנו ולכך אסור שאינו יכול ליפרע ממנו (ה) בענין אחר ורוצה בקיומו עד שימכור אבל אם יש לו ערב שבלא"ה יכול ליפרע ממנו מותר והראב"ד חילק בשבידו לנוגשו ומרצונו ממתין לו

דרב פרק השוכר (דף ע"א) ופרש"י ור"י בתוס' שם : ומ"ש אבל אם א"ל היה במקומי וכו' שם ומשמע דבא"ל היה במקומי לא פליגי דבין לרש"י ובין לר"י אפילו היה יכול הישראל לפייסו בדבר אחר מ"מ כיון שא"ל היה במקומי ליתן למלך אסור והקשה הרשב"א עול תחתי אמאי מיתסר הלא בפועליו מותר לומר לחנווני עייל תחתי ואינו אסור אלא במקדים לו דינר ותירץ הראב"ד דהתם בשעת הפרעון כבר שתו הפועלים יין אבל הכא היין עדיין באוצר · והרמב"ן תירץ דה"נ במקדים לו דינר כי התם · ועי"ל דגבי פועלים אין חייב ליתן יין דוקא שכן דרך בעה"ב לפרעם במעות אבל במתנת המלך שחייב לו יין ממש אלא שפעמים שלוקח מעות הלכך כשא"ל עול תחתי לאוצר והוא פורע יין ה"ל כאילו קנהו ובמצותו נתנו לאוצר עכ"ל ומדברי התוס' נראה קצת כתירוץ האחרון שהרי כתבו דבאומר מלטני מן האוצר אפי' לא תלי לסלוקי בזוזי אלא ביי"נ ואפי' הקדים לו דינר שרי כיון שאינו מצוה לו לפרוע י"נ ולא דמי לפועלים משום דהוא מקדים לוה דינר בשביל שאין חייב לפועלים אבל הכא קא"ל שיסלקנו במעות אם יוכל הלכך לא חשיב כפורע חובו מי"נ אבל כי א"ל עייל תחתי הוי כמו שא"ל פרע למלך תחתי כמו שאני חייב לו יין ונמצא פורע חובו מי"נ ואפי' לא הקדי' דינר אסור מטעם דפי' עכ"ל וקשי' לי טובא דא"כ גבי פועלים שא"ל צא ואכול ואני פורע ה"ל כמו עייל תחתי לאוצר כיון שא"ל לחנווני שיתן להם מזונות מה שהוא חייב לפועליו אפי' לא הקדים דינר נמי ליתסר וצ"ל דאע"פ שהוא חייב לפועליו מזונות לאכול ויין לשתות מ"מ מאחר שלא אמר לחנווני בפירוש ליתן להם יין ואם היה רוצה נותן להם מעות והן לוקחין לעצמן שכן דרך בעה"ב עם פועליו למלטני מן האוצר דמיא ולא מיתסר אלא כשהקדים לו דינר דהשתא כיון שדעת בעה"ב שיתן להם מי"נ אעפ"י שלא אמר כך בפירוש חל השיעבוד על הדינר כיון שהקדים הדינר ליד החנווני ויחד לו שיעבודו והוי כמו שקנה ממנו יין ואמר ליתנו לפועליו משא"כ באומר מלטני מן האוצר דאפילו הקדים לו דינר דבנכרי שאינו חנווני מוכר יין איירי כמ"ש הר' ירוחם נ"ו ח"א ואינו כפורע מ"נ כו"כ דהא סתמא קאמר מאוצר הרי נראה שהתוס' תופסים תירוץ האחרון וצ"ע דרבינו בא"ח סימן ת"כ כתב שאסור לומר לנכרי בפסח צא ואכול ואני פורע ומ"ש מי"נ דאינו אסור אלא בהקדים לו דינר ואפשר דרבינו מדמה מה שחייב לנכרים עבדיו ושפחותיו ליתן להם מזונות ממש למתנת המלך שחייב ליתן לו יין ממש דכי היכא דבמתנת המלך אם א"ל עייל תחתי לאוצר אפילו לא הקדים לו דינר אסור ה"נ גבי עבדיו ושפחותיו כאומר צא ואכול ואני פורע דעול תחתי הוא ולא דמי לפועליו שאם רצה ליתן להם מעות והן לוקחין לעצמן שכן דרך בעה"ב עם פועליו אבל עבדיו ושפחותיו חייב להם מזונות ממש ובתשובה הארכתי ועיין בא"ח סימן ת"נ : והא דדמי י"נ אסור דוקא בישראל וכו' בר"פ השוכר בעיא דאיפשטא דמי עכו"ם ביד נכרי מותר וכתב הרא"ש דהא דאמרינן לעיל דמי עכו"ם ביד נכרי אסור כתב ר"ת היינו שמכרה לקנות בדמיה צרכי ע"ז ונשארו המעות באיסורם ע"כ ומביאו ב"י ונראה דאין רצונו לומר דהדבר ידוע שמכר לקנות בדמיו צרכי עכו"ם אלא אפילו אינו ידוע אלא דיש לחוש שמכרו לקנות בדמיו צרכי עכו"ם נמי אסור דלא שרי אלא כדתניא ישראל שהיה נושה מנה ביד נכרי וכו' דידוע שמכר עכו"ם כדי לפרוע חובו כדקתני והיה מוכר עכו"ם וי"נ ומביא לו חובו דמשמעות הלשון דמיד לאחר שמכר מביא לו חובו הרי ידוע דלא מכר אלא כדי לפרוע חובו דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דהביאה מיד לאחר המכירה ופרע לישראל חובו ואצ"ל היכא דא"ל המתן וכו' דידוע טפי שלא מכר אלא לפרוע חובו ואינו אסור אלא משום דרוצה בקיומו אבל אם יש לו ערב לפי' ר"י א"נ אין בידו לנוגשו לפי' הראב"ד שרי בא"ל המתן דהדבר יותר ידוע בא"ל המתן דלא מכר אלא כדי לפרוע לו חובו כדפרי' ומשום הכי הביא רבינו פר"י ופי' הראב"ד לאורויי דלא שרי אלא בידוע דומיא דאמר ליה המתן וכיוצא בו כגון שבא להתגייר וכ"כ רבינו להדיא בסימן קמ"ד ע"ש ועיין עוד בסוף סימן קמ"ט : כשם

כתנת המלך שחייב לו יין ממש אלא שפעמים שלוקח מעות לפיכך כשא"ל עול תחתי לאוצר והוא פורע יין הוי כאילו קונהו ובמצותו נתנו הנכר' לאוצר אבל כשא"ל מלטני מן האוצר אע"פ שהוא פייס ביין כיון שהוא לא א"ל לפייס ביין אלא בכל שיוכל לסלק המלך הרי זה מותר ע"כ : והר"ן לא נתחוור בתירוץ האחרון ותירוצו של הרמב"ן נראה שתפס עיקר . אבל הרשב"א בת"ה הקצר כתב שנ"ל כדברי תירוץ אחרון : וכתב רבי' ירוחם בשם הירושלמי בין מלטני מן האוצר בין שאמר פרשני מן האוצר מותר אפי' הקדי' לו מעות אבל עול תחתי או שקול ע"י לאוצר אסור אפי' לא הקדים לו מעות :

מלך שיש לו חק על בני המדינה כשיש לו יין שהוא מחלקו על בני המדינה וכו' כתב הרשב"א שכך פירשו מקצת הגאונים על הא דתניא אל יאמר אדם לנכרי עול תחתי לאוצר אבל אומר לו מלטני מן האוצר וכ"כ הרמב"ם בפ' י"ג ומשמע דהא דאמר רב יהודה אמר רב מותר לאדם לומר לנכרי צא והפס עלי מנת המלך בה"ג נמי מיפרשא ומפני כך לא הביא הרמב"ם הא דצא והפס עלי מנת המלך דבכלל מלטני מן האוצר היא והרשב"א כתב בת"ה כדברי שני הפירושים נראה שהוא סובר שאינם חלוקים אלא בפירושא דברייתא ומימרא דרב יהודה אבל לענין הדין כל חד מהנך גווני לית ביה איסורא ולפיכך פסקה לשניהם ובדרכו דרך רבינו : ומ"ש וי"א שאם כתבו כבר על הישראל חלקו אסור בכל לשון וכו' איפשר לפרש דברי הרמב"ם ז"ל דסבר הכי אלא שאין פי' זה מוכרח בדבריו ועוד דא"כ הל"ל דבריו בשמו ולא בשם י"א : והא דדמי יי"נ אסור דוקא בשל ישראל אבל נכרי שמכר עכו"ם או יינו הדמים מותרים בריש פרק השוכר (דף ס"ב) בדור יתיב וקא מיבעיא להו דמי עכו"ם ביד נכרי מי תופסת דמיה או לא ופשטוה מדתניא ישראל שהיה נושה בנכרי מנה מכר עכו"ם והביא לו י"נ והביא לו מותר וכתב הרא"ש והא דאמרי' לעיל לא חשו חכמי' לדמי עכו"ם ביד נכרי אלמא דמי עכו"ם ביד נכרי אסור היה אומר ר"ת דודאי נכרי שמכר עכו"ם ופרע המעות לישראל מותרים והא דדרשינן והיית חרם כמוהו כל שאתה מהוה ממנו הרי הוא כמוהו היינו דוקא בישראל שהחליף עכו"ם אבל אם החליפם נכרי החליפים מותרים והא דאמרי' לעיל דדמי עכו"ם ביד נכרי אסירי' היינו היכא שמכרם לקנות בדמי' צרכי עכו"ם ונשארו המעות באיסורם עכ"ל : ובסיפא דברייתא דבסמוך קתני אם אמר ליה המתן עד שאמכור עכו"ם או י"נ ואביא לך אסור ומפרש טעמא בגמרא מפני שהוא רוצה בקיומו וכמ"ש רבינו וכתב הרא"ש תימא משום דאמר ליה המתן הוי טפי רוצה בקיומו אפילו לא אמר המתן רוצה בקיומו עד שיתכר ויתנו לו הדמים וי"ל דהלשון משמע דאין לו ערב מדקא"ל המתן אבל אם אית ליה ערב אז מותר דאז אינו חושש בקיומו כי יוכל להפרע מן הערב כדאמר בעכו"ם המשתלקת לפי שבריה לא חשיב רוצה בקיומה הילכך ברישא מיירי דיש לו ערב ולהכי מותר עכ"ל והוא מדברי התוספו' שכתבו וז"ל ואם א"ל המתן לי וכו' רבינו יצחק היה מדקדק מזה הלשון המתן לי כלומר אינך יכול ליפרע ממקום אחר וצריך אתה להמתין עד שאמכור אז הוא ודאי אסור דרוצה הוא בקיומו כגון שאין לו ערב ממנו אף אין לו נכסים אחרים שיוכל ליקח חובו מיד עליהם אבל אם יש לו ערב שיכול ליפרע ממקום אחר אין אמירתו של נכרי מועלת כלום דאל"כ כל נכרי יוכל להפקיע חובו מיד ישראל עכ"ל ·

ומ"ש רבינו בשם הראב"ד כתבוהו הרשב"א והר"ן ז"ל וכתבו עוד שי"מ דהא דקתני המתן עד שאמכור וכו' אסור דוקא בדשויה ניהליה אפותיקי דרוצה בקיומו להכאתו הא לא"ה לא דאין זה רוצה בקיומו וכתב הרשב"א שיש דוחים דבריהם וגם הר"ן כתב שאינו מחוור לחלק בכך :

וכתב הרשב"א בת"ה הארוך לדעת הגאונים ורש"י שאמרו דאין הנכרים בקיאים עכשיו בטיב עכו"ם ואין מגעם אוסר בהנאה אפילו בהמתן ואביא לך מותר אבל אנו אין אנו נוהגים כן ועכ"ז נהגו היתר בדבר זה ואין להם טעם על מה סמכו אחר שאוסרים מגעם בהנאה שלא כדברי הגאונים ז"ל מכל מקום אחר שהגאונים ורש"י ז"ל מתירים מגעם בהנאה בהמתן ואביא לך אין בידינו כח לאסור עליהם וכ"כ בת"ה הקצר שאף על פי שאין אנו סומכים על דברי הגאונים בהוראה זו להתיר יינם ומגעם בהנאה מ"מ כדאי הם לסמוך עליהם בדבר זה שהדמים ביד נכרי אלא שהמתין לו ישראל עד שמכרם והביא עכ"ל · ומשמע דדוקא דסתם יינם קאמר אבל דמי עכו"ם אפי' בעכו"ם שבזה"ז אסור אף לדעת הגאונים וכתב הר"ש בר צמח על דברי הרשב"א ולפי טעם זה יש להתיר אפילו עשאו אפותיקי מפורש אלא שיש לחוש לכתחלה שלא לעשות אפותיקי אלא שישעבד לו הנכרי כל נכסיו ולא יזכיר לו היין בלבד :

כשם

דרכי משה

(ה) ובכלבו והר"ן כתב דוקא שאין לו לאותו נכרי דבר אחר לשלם שיוכל לגבות ממנו חובו אבל יש לו מותר וכ"מ במרדכי ריש פרק השוכר :

כ"ה

דרישה

למוכרו אלא כשנתכוין להאריך ימיה דכאן לא נתכוון להזיקו ומיהו לדברי הפוסקי' עליו צ"ע עכ"ל [ה] דוקא כשמוכר לקנות בדמיו צורכי ע"א עיין בתשובת ר"ש כהן ח"א בקף פ"א ע"א דמתמה מאוד בדין זה ומאריך ומסיים אם זוכה יגיעו דברי אלה למי שיסביר לי עומק חילוק זה כי עד עתה הקשה בעיני להולמו עכ"ל · ואפשר לומר דוודאי חליפי ע"א ביד נכרי מותרין ומיהו דוקא דבר שהוא חליפין בוודאי אבל כשמכר ע"א לקנות בדמיו צרכי ע"א לא מקרי חליפי ע"א והדמים נשארו באיסור דע"א הראשון נמי וגם וודאי דקמה לאו יילפתא היא מדתניא באומר בית לע"א לאו כלום אלא שום איסור מטעם דלא מקרי חליפי ע"א דהוי כאילו לא החליף כלל וזהו שדקדק רבינו שאז נשארו הדמים באיסורן ולא אמר שאז הדמים אסורין אלא ודאי כמ"ש שהדמים הן באיסורן הראשון וק"ל עכ"ה) : [ו] בדתניא ישראל כו' ואם אמר המתן כו' אסור מפני שרוצה בקיומו יש להקשות למה לא אוקי רבינו להא דאמרינן דמי ע"א ביד נכרי אסור דמיירי באומר המתן כו' דאסור ולמה לו לאוקמי כשמכר לקנות בדמיו צרכי ע"א כו' ואפשר דל' דמי ע"א ביד נכרי משמע ליה הכי שהדמים מיוחדים לקנות בו ע"א או צרכיה · א"נ לישנא דביד נכרי לא משמע כן דדמי ע"א ביד נכרי אסורין משמע שהדמים הם שלו ואינו חייב לאחרים ואפ"ה אסור לקחם ממנו או לגבות ממנו אע"ג דאין הישראל שלוקחם ממנו רוצה בקיומו וא"כ אמאי אסור להכי אוקמא רבינו במוכר כדי לקנות ע"א ועי"ל דהלשון דמי ע"א ביד נכרי אסורין משמע שאסורין לכל ישראל ואי כדאמר המתן כו' אינו אסור אלא לאותו ישראל שהוא חייב לו משום

שהוא

פרישה

כו' וי"ל ב"י אין ספק שלא ראה דבריו בת"ה הארוך שכתב שם שמוכרח מכח קושיא לכתוב כך וב"י הביאו ע"ש : (כג) אבל אם אומר לו היה במקומי ליתן למלך אסור והוא שנכר עול תחתי לאוצר דאסור (כד) אם כתבו על ישראל כו' מותר יש לדקדק מאי אם כתבו שהוא לשון תנאי דהא כ"ש אם לא כתבו על ישראל שמותר וה"ל למימר אפילו אם כתבו וי"ל דנקט אם כתבו לומר שאם כתבו יש צד לאיסור כמ"ש בסמוך משא"כ בלא כתבו שאפי' אמר לנכרי הכנס במקומי מותר . (כה) שמותר לומר לנכרי פייס בשבילי נראה דדוקא פייס בשבילי הוא דמותר אבל הכנס במקומי וקח כו' אפי' בכה"ג דלא כתב עליו ג"כ אסור : (כו) והא דדמי יי"נ אסור פי' אפילו לאחר משום דתופסין את דמיהן כמ"ש לעיל (כז) אבל נכרי שמוכר ע"א או יינו הדמים מותרין פי' לישראל (וכתבו התוס' בע"ז דף ס"ג ע"א דמה שאמרו דתופסת דמים משום דכתיב והיית חרם כמוהו בישראל דוקא נאמר ולא בנכרי ע"כ ור"ל בנכרי אינו תופס דמיו עכ"ה) ומשמע מכאן דבישראל שמכר אפילו לישראל אחר אסורים וכמ"ש לעיל בר"ס בדרישה : (כח) והא דאמרינן דמי ע"א ביד נכרי אסורים כו' עיין מ"ש לקמן סימן קמ"ד : (כט) בדתניא ישראל שהיה נושה מנה ביד נכרי מרישא דמלתא דקאמר הדמים מותרין מביא ראיה מרישא דברייתא וסיפא דברייתא מייתי אגב גררא לדוגמא בפני עצמו גם י"ל דמסיפא דברייתא מביא ראיה שדמי ע"א ביד נכרי מותר מדלא נקט בסיפא ברייתא איסור אלא באמר ליה המתן כו' ומשום דרוצה בקיומו מוכח מינה הא דמי ע"א ביד נכרי אע"פ שהם דמי ע"א

הדמים

לו אסור שהרי על ידו מתקיים עכו"ם אבל כשאינו בידו לנגשו על כרחו ממתין לו ומותר :

קלג כשם שאסור למכור סתם יינן וליהנות בו כך אסור להשתכר בו לפיכך ישראל שנשכר לנכרי לעשות לו מלאכה אפי' בסתם יינם או ששכר לו חמורו או ספינתו להוליך אפי' סתם יינם שכרו אסור בהנאה (א) כיצד נטל מעות בשכרו (ב) שוחק וזורה לרוח או מטיל לים (ג) נתן לו פירות יוליכם לים המלח (ד) או ישרפם ויקבר העפר בבית הקברות כדי שלא יבא שום אדם ליהנות ממנו (ה) אפי' לקח בשכרו קרקע או בהמה דבר שאינו נאסר בהשתחואה החמירו בו לאוסרו בהנאה השכיר לו חמורו לרכוב עליו אע"פ שמניח גם לגינו עליו (ו) או שהשכיר לו ספינתו להוליך בה סחורתו אע"פ שנותן בה גם מאכליו ומשקיו (ז) שכרו מותר כיון שעיקר השכירות לא היה בשביל יי"נ נשכר לו להעביר לו חביות ממקום למקום כל אחד ואחד בפרוטה ונמצא בהן אחד של יי"נ שכר אותו חבית אסור והשאר מותר שכל חבית וחבית שכירות בפ"ע שכרו להעביר מאה חביות במאה פרוטות והיתה אחת מהן של יי"נ כל שכרו אסור שהכל קבלנות אחת היא ואותה פרוטה מעורבת בכל השכר ואילו לא העביר לו גם אותה חבית לא היה נותן לו שום דבר משכרו (ח) וכתב הראב"ד מיהו יש לו תקנה ע"י שיוליך שכר אותה חבית לים המלח וכן פי' ר"י והרמב"ן כתב כיון שקבלנות היא כוליה אגרא אכל חדא וחדא יהיב ואין לו תקנה ע"י הולכת הנאה לים המלח וכן כתב הרמ"ה [א] (ט) וכתב הרשב"א דווקא שיש ביניהן שוה פרוטה משכר יי"נ אבל

קלג כשם שאסור למכור סתם יינם וליהנות בו כך אסור להשתכר בו לפיכך ישראל שנשכר לנכרי לעשות לו מלאכה אפילו בסתם יינם וכו' ברפ"ב דע"ז (סב.) תנן השוכר את הפועל לעשות עמו בי"נ שכרו אסור השוכר את החמור להביא עליה יין נסך שכרה אסור ומפרש בגמרא דה"ה לסתם יינם : ומ"ש רבינו ספינתו מפורש שם בגמרא בשמעתא דההוא גברא דאגר ארביה לסתם יינם ומשם נלמוד דה"ה לכל כליו שהשכירם לסתם יינם דשכרה אסור :

ומ"ש כיצד נטל מעות בשכרו שוחק וזורה לרוח או מטיל לים כ"כ הרשב"א לפי שכיון שאסו' בהנא' משוי לתא דעכו"ם נהג בהן כדרך שנוהג בעכו"ם שהוא שוחק וזורה לרוח או מטיל לים · והרמב"ם כתב בפי"ג אם מעות נתנו לו יוליכם לים המלח · ומשמע דה"ה דשוחק וזורה לרוח דלא עדיף מעכו"ם עצמה דשוחק וזורה כמ"ש בס"ח מה' ע"ז :

כתוב בא"ח נכרי ששכר ישראל לעשות עמו ביי"נ שכרו אסור ביאר בגמר' דמשום קנסא הוא הילכך נ"ל שאינו אסור אלא לדידיה אבל לאחרים שרי הילכך בדיעבד טוב שיקח השכר ויתננו לעניים משיותנו לנכרי ולדעת הרמב"ם נראה שאסור בין לו בין לאחרים עכ"ל : ומ"ש נתן לו פירות יוליכם לים המלח או ישרפם ויקבור העפר בבית הקברות בפ"ב דע"ז ההוא גברא דאגר ארביה לסתם יינן יהבו ליה חיטי באגריה אתא לקמיה דרב חסדא א"ל זיל קלינהו וקברינהו בבי קברי ולימא כדרינהו אתי בהו לידי תקלה וליקלינהו וליבדרינהו דילמא מזבלי בהו כלומר דחיישינן שמא יטול ממנו הרבה במקום אחד ויבא ישראל לזרוע זרעיו שם ומשמע לי דבדווקא נקט בי קברי דאי בדוכתא אחרינא חיישינן שמא יבאו ישראל לזרוע זרעיו שם ונמצא נהנה אבל בי קברי אין אדם עשוי לזרוע והא דלא מבדרינן להו בי קברי נ"ל דהיינו משום דחיישינן שמא יטול מאותו אפר לזבל במקום אחר אבל כשהוא מכוסה בעפר דלא חזי לזבולי לא מסקי אדעתייהו שיש תחתיו אפר הראוי לזבל בו ואפי' אם יפגעו בו בהפכת אי זה קבר כיון שרואין אותו קבור ידעו דמאיסורי הנאה הוא דאפר אינו חשוב לותר בו אוניש גנב וקבר הכא כדאמרינן בגמרא אחיטי גופייהו כנ"ל אבל הרמב"ם כתב בפי"ג ה"ז ישרוף אותן ויקבור האפר ולא הזכיר בית הקברות נראה שהוא סובר דבי קברי לאו דוקא דה"ה לכ"מ שאין ישראל עשוי לזרוע בו דהא ודאי פשיטא דלא יקבר' במקום שישראל עשוי לזרוע בו ולא הוצרך להזכיר כן · ומ"ש רבינו יוליכם לים המלח כ"כ הרשב"א ונראה שטעמו משום דבכה"ג ודאי לא אתי לידי תקלה ולא אמרו בגמרא תקנתא דליקלינהו וכו' אלא באתרא דליכא ים המלח כתב הרשב"א אע"פ שהשכר אינו אסור אלא מד"ס החמירו עליו כשל תורה :

ואהא דאמרינן דילמא מזבלי בהו כתב הר"ן וא"ת כי מזבלי בהו מאי הוה הא קי"ל (ע"ז מט.) כר"י דזה וזה גורם מותר וי"ל דלא שרי ר"י אלא בדיעבד אבל לא לכתחלה : אפילו לקח בשכרו קרקע או בהמה דבר שאינו נאסר וכו' כ"כ הרשב"א שאע"פ שאין קרקע וב"ח נאסרין אפילו בשהשתחוה לכן ועבדן אפ"ה החמירו בשכר י"נ ואסרו בהנאה וכן מפורש בירושלמי :

השכיר לו חמורו לרכוב עליו אף על פי שמניח לגינו עליו שכרו מותר פשוט ר"פ השוכר (סה.) ומפרש בגמרא דאף ע"ג דמדינא מצי מחית עליה לגינו אפ"ה שכרו מותר דכיון דאי לא מחית ליה מצי א"ל נכי לי אגרא דלגינא ה"ז כאילו לא שכרה לכך : ומ"ש או שהשכיר לו ספינתו להוליך בה סחורתו וכו' כ"כ הרשב"א והוא נלמוד מדין החמור דבסמוך :

נשכר לו להעביר לו חביות ממקום למקום כל אחת בפרוטה וכו' שם במשנה השוכר את הפועל לעשות עמו בי"נ שכרו אסור שכרו לעשות עמו מלאכה אחרת אע"ג שא"ל העבר לי חבית של יי"נ ממקום למקום שכרו מותר ובגמרא (סה.) אוקמה רבא דא"ל העבר לי חבית חבית בפרוטה דתניא השוכר את הפועל וא"ל העבר לי ק' חבית בק' פרוטות ונמצאת חבית של י"נ ביניהן שכרו אסור חבית חבית בפרוטה ונמצאת חבית של י"נ ביניהם שכרו מותר ופרש"י העבר לי חבית חבית בפרוטה ונמצאת חבית של י"נ ביניהן שדי פרוטה לנהרא א"נ לא שקיל מיד נכרי ואינך מישתרו דהא לא שייך שכר ההיא חבית בהדי אינך דכל חדא קנין אגרא באפי נפשיה העבר ק' חבית בק' פרוטות דכל כמה דלא אעבריגהו לכולהו לא יהב ליה מידי הילכך כולי אגרא שייך ביה ובסמוך אכתוב דברי הרשב"א דאפילו בחבית חבית בפרוטה אסור לכתחלה :

וכתב הראב"ד מיהו יש לו תקנה ע"י שיוליך שכר אותה חבית לים המלח טעמו משום דקי"ל כר"א דאמר (שם מט:) יוליך הנאה לים המלח ואפילו חבית חבית : והרמב"ן כתב כיון שקבלנות היא וכולי כלומר דהא קבלנות היא שקבל עליו להעביר ק' חביות וכיון שכן כוליה אגרא אכל חדא וחדא יהיב כ"כ הרשב"א בשמו וכתב עוד טעם אחר שאילו הודיעו מתחלה שאין מעביר לו אותו חבית שמא לא היה שוכרו כלל וכן כתב הר"ן ז"ל ולדברי הרמב"ן הסכימו הרשב"א והר"ן ז"ל וכן הם דברי הרמב"ם ז"ל בפי"ג וכ"נ שהוא דעת הרי"ף ז"ל שכתב סתם דשכרו אסור ולא חולק בדבר וכ"נ מדברי רש"י שכתבתי בסמוך והכי נקטינן : וכתב הרשב"א דוקא שיש ביניהם שוה פרוטה משכר י"נ וכו' טעמו משום דקשיא ליה מדאמרינן בפ"ק דע"ז

קלג כשם שאסור למכור סתם יינן וליהנות בו כך אסור להשתכר בו וכו' איכא למידק דהך דשכרו משנה היא (דף ס"ב) ר"פ השוכר את הפועל לעשות עמו בי"נ שכרו אסור ובגמ' איבעיא להו שכרו לסתם יינן ומשנינן דכי"נ דמי ואסור והך דמכירה והנאה הוא משנה פרק אין מעמידין אלו דברים ש"כ אסורין ואיסורן איסור הנאה היין והחומץ ש"כ וכו' וכיון דאידי ואידי מתני' היא אמאי תלי ליה רבינו דין שכרו במכירתו והנאתו ואמר כשם שאסו' למכור וכו' וז"ל הרשב"א בת"ה הארוך (ד' קל"ח) כדרך שאסרו סתם יינם בהנאה כך אסרו שכרו דתנן השוכר וכו' ואפשר שזאת היא ג"כ דעת רבינו דלפי דאיסור הנאה דסתם יינם היא משנה פרק א"מ ואיסור הנאה דשכרו בסתם יינן בעיא דאיפשיטא לכך אמר כשם שאסור למכור סתם יינן וליהנות בו דמתני' היא כך אסור להשתכר בסתם יינן אף ע"ג דלאו מתני' היא אבל העיקר נ"ל דס"ל לרבינו אע"פ שאינו מפורש גבי שכרו החלוק בין הקדים שכרו קודם שעשה מלאכה בסתם יינם ובין הקדים המלאכה לשכרו אפ"ה כשם שבמכירתו איתא בגמרא דאיכא לחלק בהכי כמבואר בריש סי' קל"ב ה"נ בשכרו איכא חילוק זה וכשם דבמכירה כשהנכרי נתן לישראל המעות מקודם שיתן לו הישראל היין אסור ליהנות בדמיהן בין הוא עצמו בין ישראל אחר משום קנסא ולא שרי אלא בלקח הנכרי היין מישראל תחלה ואח"כ נתן המעות אז שרי לישראל אחר דוקא ולא לעצמו ה"נ בשכרו אסור לו לעצמו בכל ענין ולא שרי אלא לישראל אחר ודוקא בנתן הנכרי שכרו תחלה ואח"כ עשה מלאכה אז שרי לישראל אחר והב"י הביא ע"ש א"ח דשכרו שרי לאחר וטוב ליתנו לעניים ולהרמב"ם אסור בין לו ובין לאחרים עכ"ל אבל דעת רבינו נראה כדפרי' דלו אסור בכל ענין ולאחרים אינו אסור אלא בהקדים המלאכה לקבלת שכר אבל הקדים שכרו ואח"כ עשה מלאכה שכרו מותר לאחר דלא קנסינן כולי האי אף לאחרים וכל זה דוקא בזמן שהיו הנכרים מנסכין לעכו"ם אבל בזמן הזה שכר סתם יינם מותר אפי' לעצמו כמו שנתבאר בסימן קכ"ג וכן כתב בהגהת ש"ע : כיצד נטל מעות וכו' שם בגמרא ריש פרק השוכר איתא בעובדא דההוא גברא דיהיבו ליה באגריה דא"ל רב חסדא זיל קלינהו וקברינהו בבי קברי וס"ל לרבינו דכיון דהטעם כדי שלא יבא שום אדם ליהנות ממנו ה"ה דשרי בהוליכה לים המלח או לנהר היכא דאיכא ים או נהר ורב חסדא לא אמר להו גבי' דליקלינהו ולקברינהו בבי קברי אלא בדוכתא דליכא ים ולא נהר אבל היכא דאיכא ים ונהר ודאי תהני כי היכא דמהני בעכו"ם עצמה כדלקמן בסימן קמ"ב וכן הא דקאמר רבינו נטל מעות שוחק וזורה לרוח או מטיל לים הוא נלמד מעכו"ם עצמה דמהני בכך כ"ש בשכר של י"נ וסתם יינם וכ"כ הרשב"א בת"ה · ומ"ש אפי' לקח לו בשכרו קרקע כך כתב הרשב"א ודה"א בירושלמי : השכיר לו חמורו וכו' שם במשנה ר"פ השוכר : **ומ"ש** נשכר לו להעביר לו חביות ממקום למקום וכו' שם משנה ואוקמתא דרבא בגמרא ומ"ש שכר אותו חביות אסור והשאר מותר נראה דמותר לקבל השכר אפי' לכתחלה אבל שכרו להעביר לו ק' חבית בק' פרוטות וכו' כל שכרו אסור אפי' אם קבלו מידו נמי אסור : ומ"ש הראב"ד מיהו יש לו תקנה וכו' לאו אסיפא שכבר קבלו מידו דיעבד דוקא קאמר דיש לו תקנה אלא אפי' לא קבלו עדיין נמי קאמר דיש לו תקנה דיוליך אותו הנאת חבית לים המלח והשאר מותר לקבל אפי' לכתחלה דכך לי אם יוליך הנאה לנהר קודם קבלה כמו לאחר קבלה והכי מוכח מהך דמתשכנן אותו מנכסיו דשמעינן מינה דאף קודם שיעשה לו הנכרי טובת הנאה כנגד קבלת שכרו מהני הא דמשכנין אותו מנכסיו דה"ל כאילו שליך ההנאה לנהר ולהרמב"ן דאין לו תקנה נ"כ אין חלוק בין יוליך לנהר קודם קבלת השכר בין לאחר קבלת השכר לעולם כל השכר אסור והכי משמע להדיא בת"ה הארוך (דף קל"ח) : **וכתב** הרשב"א דוקא שיש

פרישה

בדמים מותרים וצע"ל :

סי' קלג (א) **כיצד** נטל מעות כו' פי' כיצד יבערם אם יש לו מעות אלו שאסורי' בהנאה : (ב) שוחק וזורה לרוח או מטיל לים פי' לאחר שחיקה מטיל לים וכ"כ הטור בא"ח סימן תמ"ה וכתב שם ליה דהטיל והשחקן א"נ לזורקן דוקא לים המלח אלא שבכל יש שוחקן דיו שהולכין לאיבוד כוליל ושוחקן : (ג) נתן לו פירות יוליכם לים המלח אבל לא לנהר יש שספינות הולכין שם וחיישינן שמא ימצאם אחר ויהנה מהם וה"ה אם קיבל מעות יוליכם לים המלח וא"צ לשוחקן אם ירצה או ישרפן דלא עדיף מע"ז עצמה וכמ"ש לקמן ס"ס קמ"ז ע"ש אלא שבפירות אין שייך שחיקה כתב גבייהו הטלה לים המלח : (ד) או ישרפם ויקבור העפר בבית הקברות כתב ב"י טעמא דדוקא בב"ה דאי בדוכתא אחרינא חיישינן שמא יבא ישראל לזרוע זרעיו שם ונמצא נהנה אבל בי קברי אין אדם עשוי לזרוע והא דלא מבדרינן אבי קברי נ"ל דה"ט משום דחיישינן שמא יטול מאותו אפר לזבל במקום אחר אבל כשהוא מכוסה בעפר דלא חזי לזבולי לא מסיק אדעתיה שיש תחתיו אפר הראוי לזבל כו' ע"ש :

(ה) אפילו לקח בשכרו קרקע כו' פי' ול"ת כיון דלא אסרוהו בהנאה אלא משום שמנהגו לע"ז ואסרוהו כע"ז עצמו ובזה אין שייך כך על ע"ז לא תאסר בהנאה קמ"ל : (ו) או שהשכיר לו ספינתו כו' אף ע"פ שנותן בה גם מאכליו ומשקיו פי' ואע"פ שהוא יודע שיקח כל צרכו ויקח גם מאכליו ומשקיו לכך נקט מאכליו עוד נראה לומר דרבינו אורחא דמילתא נקט דהשכיר לו חמורו לרכוב שהוא הולך בדרך ובכל מקום מצוי לקנות מאכלים ולא אורחא ליקח אלא לגינו לשתות · אבל השכיר ספינות שמפליג לים [illegible] : (ז) שכרו מותר אף על גב שגם אף זה מניח שם מכח שכירתו מ"מ אי לא מנח אותו שם לא [illegible] (ח) וכתב הרמב"ם [illegible] (ט) וכתב הרשב"א כו' [illegible]

דרישה

שהוא הולך בקיומו אבל לאחר שרי ולפי חילוק זה דאוקימנא להאי דכתב רבינו דמי י"נ בין נכרי כו' דמיירי כשהוא שומן בדזו ואחרים בלאין ליקח ממנו אפשר ליישב מה שהקשיתי לעיל אפילו ב"י שפירש לעיל דאפי' אם נתן הנכרי המעות קודם שמשך אפ"ה מותר לאחרים וכאן כתב רבינו בכוונה דדמי ישראל אסורים אפי' לאחרים דשאני הכא שכבר ישראל הולך אצלו לביתו ורוצה ליקח מידו שכך דמי י"נ אסור אבל לעיל שהישראל שמכר הי"נ נתן לישראל אחר המעות ואותו ישראל אחר לא ידע שכן דמי י"נ מותר כיון שהוא לא לקחו מהנכרי אלא מהישראל נתנו לו וק"ל : (ופרי' דסיפא מיירי כו' שוין בב"י שסבירא דברי ר"י והרא"ש ושכה שם דרישא מיירי דקתני מותר בין לו ערב דהל"ל אסור ואמרי' בידוע שאין לנכרי מעות אחרים דהל"ל גם בסיפא לא היה אסור דאין אמירתו של נכרי מועלת כלום לספקוק מובו עד ישראל · ועיין בתשובת בן לב ס"מ ד' ל"ג ע"ש שהאריך בזה וזה ומה שמותיב ומפרק שם עכ"ה) :

סי' קל. [א] **וכתב** הרשב"א כו' וכתב עוד אפי' אם היה עושה עמו בשנים ממשכנין אותו מנכסיו הטעם כתבתי בפרישה משום הנאה ע"ש אבל צ"ע דלאו זה מאי צריך

אבל פחות משוה פרוטה כגון ששכרו להעביר מאה חביות בחמישים פרוטות והיתה אחת מהן של יי"נ מותר אע"פ שיש בהן שכר חצי פרוטה מיי"נ (י) וכתב עוד אפי' היה עושה עמו בחנם ממשכנין אותו מנכסיו כנגד שכרו לפיכך לא יהא ישראל משמש ומוזג לנכרי ביי"נ (יא) ואפי' א"ל הנכרי שמור בחנם חבית זו של יי"נ אסור אף על פי שפטור אם נשברה או נאבדה מכל מקום ב מיצר הוא אם תשבר או תאבד מתוך שמירתו ורוצה הוא בקיומו ואסור (יב) שברו לשבור לו חביות של יין נסך שברו מותר אע"פ שרוצה בקיומם עד שישברם :

קלד (א) [א] **יין** נסך גמור שנתערב ביין של היתר אפילו כל שהוא אסור בהנאה אבל סתם יין שנתערב ביין של היתר כתב ר"ת שבטל בששים כמו שאר איסורין (ב) ואין

דעת

שיש ביניהם שוה פרוטה משכר י"נ וכו' כלומר דשכרו אסור להראב"ד כדאית ליה דאיכא תקנה ע"י הולכה ליס המלח ולהרמב"ן כדאית ליה דליכא תקנה על ידי הולכת הנאה ליס המלח דוקא שיש ביניהם ש"פ משכר י"נ וכו' וטעמו ונימוקו בת"ה הארוך מביאו ב"י : **ובתב** עוד אפי' היה עושה עמו בחנם ממשכנין אותו מנכסיו כנגד שכרו ירושלמי הביאו הרשב"א בת"ה הארוך (ד' קל"ח) וטעמו דכיון דאין ספק שהנכרי יעשה לו טובת הנאה כנגד שכרו על כן ממשכנין אותו מתחלה מנכסיו כנגד שכרו כדי שלא יגיע לו שום הנאה מהנכרי כשיעשה לו טובת הנאה שהרי יצא לו הנאתו בהפסדו שמפסיד מנכסיו עכשיו : ומ"ש ורוצה הוא בקיומו ואסור שם ר"פ השוכר סוף (דף ס"ג ודף ס"ד) דרוצה בקיומו די"נ ודעכו"ם אסיר וכתב הר"ן בשם רש"י דהיינו משום דכיון דישראל מצווה לבטל עכו"ם אסור לו להיות רוצה בקיומה עכ"ל ומביאו ב"י : שכרו לשבור לו חביות של י"נ וכו' שם סוף דף ס"ג בעיא דאפשיטא כל למעוטי תפלה ע"ד : **קלד יין** נסך גמור וכו' משנה ר"פ השוכר ריש (דף ע"ג) י"נ אסור ואוסר בכל שהוא יין ביין ומים במים בכל שהוא יין במים ומים ביין בנ"ט · וכתבו התוס' פר"ת דוקא י"נ ממש וכו' וז"ל הרא"ש ר"ת היה אוסר דוקא בי"נ וכו' וכן נמצא בתשובת הגאונים בכתב יד רבינו יוסף טוב עלם ובלשון י"נ אין לדקדק וכו' משמע מדכתב ר"ת היה אוסר אלמא דאח"כ חזר בו וכ"כ המרדכי בהגהת אשיר"י שם שר"ת לא סמך על מה שפסק דסתם יינם או מגע נכרי בששים לא לו ולא לאחרים אם לא בהפסד מרובה דהתורה חסה על ממונן של ישראל ומשמע נמי מדכתב ובלשון י"נ אין לדקדק וכו' דהבין הרא"ש דר"ת והגאונים דקדקו לפרש כך מדתנן י"נ אסור ואוסר בכל שהוא ולא תנן סתם יין ג"כ אסור ואוסר בכל שהוא והשיגו עליו דמלשון י"נ אין לדקדק וכו' ולכן כתב רבינו ואין דעת שאר מפרשים כן אלא אוסר בכל שהוא כי"נ גמור דרומז על מ"ש הרמב"ם והרא"ש והרשב"א דסתם יינם אוסר במשהו ולכן לא דקדק רבינו לומר ר"ת היה אוסר כיון דדעתו בטלה כנגד שאר מפרשים מיהו התוס' כתבו בשם ר"י דוקא בזמנם שהנכרים בקיאין בטיב עכו"ם החמירו בסתם יינם לאוסרו כי"נ ממש אבל בזמן הזה לא עכ"ל וכ"כ בהגהת אשיר"י דראבי"ה בשם רשב"ם פסק דלדידן בטל בס' עכ"ל ונראה דאע"פ דרבינו כתב כאן בסתם שאין דעת שאר מפרשים כן היינו דוקא בדוכתא דידעי בטיב עכו"ם או לאמן דלית ליה הך סברא לחלק בין זמן הזה לזמן חכמי התלמוד אבל גם הוא מודה למנהג שנהגו בזמן הזה להקל מטעמא שאין הנכרים בקיאין בזמן הזה בטיב עכו"ם כמ"ש בריש סימן קכ"ג ע"ש ולא היה צריך רבינו לפרש זה בכל מקום דנסמך על מ"ש בתחלת ה' יין נסך ועוד כתב ב"י ומהרש"ל דאף לדעת שאר מפרשים אינו כי"נ גמור אלא לענין זה שיהא אוסר במשהו כי"נ גמור אבל ודאי רשאי למכרו לנכרים חוץ מדמי י"נ שבו וכדכתב בסמוך דבסתם יינם אפילו נתערב גוף היין טין יש לו תקנה להתירו בהנאה ע"י הולכת הנאה ליס המלח וכו' ופשוט הוא · ולענין הלכה נקטינן דבטל בס' וא"כ הולכה ליס המלח או למוכרו לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו אלא מותר אפי' בשתייה וכמ"ש המרדכי וז"ל מצאתי בתשובה בזמן הזה דאין בקיאין בטיב עכו"ם אין לנו לאסור סתם יינם

דע"ו (יע') דאם כנה אפי' עכו"ם עלמה שכרו מותר משום דעכו"ם מאן גריס לה מכוש אחרון מכוש אחרון לית ביה שוה פרוטה דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף ואתאי ניתא דכוליה אגריה במכוש אחרון מתוך דאי לאו מכוש אחרון לא היה מוגר ליה כלל וא"כ כוליה אגריה שכר עכו"ם הוא כדאמרינן הכא ולפיכך הוצרך לתרץ דכיון דמכוש אחרון לית ביה שוה פריטה ליכא למימר דכוליה אגריה מתפיס במאי דלית ביה שוה פרוטה אבל הכא דשכר חביתא דאיסורא פרוטה הוא איכא למימר דכוליה אגריה מתפיס בה דכי נקט ק' חביות בק' פרוטות בדוקא נקט ק' בק' אבל אי א"ל ק' חביות בחמשים פרוטות שכרו מותר והר"ן הביא דברי הרשב"א משמע דאיהו נמי הכי ס"ל ובסמוך אכתוב שאע"פ שאין ביניהם שוה פריטה משכר י"נ לכתחלה מיהא אסיר : **וכתב** עוד אפילו היה עושה עמו בחנם ממשכנים אותו מנכסיו כנגד שכרו כ"כ א בשם הירושלמי וגם הר"ן כתבו : וכתב עוד הרשב"א יראה לי שאם שכרו להעביר לו חביות ולעתותי ערב קודם שנשלם זמן עבודתו א"ל העבר לי חבית זו והוא של י"נ אם נשאר לו מזמן עבודתו כ"כ שיש בו כדי להעביר חבית זו הב"ר כנגד אותה חבית אסור והשאר מותר שאין זה בקבלנות ואם לא נשאר מן זמן כ"כ הכל מותר שאין זה אלא כמעביר לו מרצון ואינו מכלל שכירותו ואיפשר שאפי' כן כנגד אותה חבית אסור ואפי' היה עושה עמו בטובה ממשכנין אותו מינכסיו עד כדי שכרו עכ"ל ויבאר בארוך טעמו משום דאביי אוקי מתני' דקתני שכרו מותר בדא"ל לעתותי ערב כלומר שאין שכירתו מחמת אותו חבית ולא נשכר לו מתחלה כדי לעשות לו מלאכה זו והילכך אין שכר העברה זו בכלל בתוך שכירותו והיינו דנקט לעתותי ערב דאי לא מ"ש עתותי ערב דנקט שאם יותר שהעבירה בחנם לאחר שיצא ממלאכתו אפי' העביר לו בחצי היום נמי ולמה יהא שכר מלאכה אחרת נאסרת מחמת העבירה זו ורבא לא פליג אדאביי דאיתא להא ואיתא להא אלא משום דלא תני במתני' לעתותי ערב : וכתב עוד אע"פ שאמרו שאם א"ל לעתותי ערב העבר לי חבית ז שכרו מותר וכן בא"ל ק' חביות כל חבית בפרוטה או ק' בק' פרוטות מ"מ אסור לעשות כן ואפי' לשמור אותו חנם דתני בתוספתא השוכר את הפועל ולעתותי ערב א"ל הוליך הלגין למקום פלוני אע"פ שאין ישראל רשאי לעשות כן שכרו מותר ולעתותי ערב טובה בעלמא הוא שכבר נתחייב לו ב"ה בשכרו גרסינן בירושלמי היה עושה עמו בטובת הנאה אתה ממשכנו מנכסיו עד כדי שכרו ואני אומר א"כ אפי' לעתותי ערב מפני מה שכרו מותר ת"ל שעשה עמו בטובת הנאה ואתה ממשכנו מנכסיו עד כדי שכר אותו שעשה עמו בטובה וי"ל שלדעת הירושלמי מה שאמרו במתני' שכרו אסור כל שכרו אסור ובטובת הנאה דהיינו כמו לעתותי ערב אותה חבית אתה ממשכנו כנגדה והשאר מותר עכ"ל : **לפיכך** לא יהא ישראל משמש ומוזג לנכרי ביין נסך וכו' עד ורוצה הוא בקיומו ואסור הכל מדברי הרשב"א ז"ל וכ"כ הר"ן בפ' השוכר בשם הרמב"ן ז"ל וגם רבי' ירוחם כ"כ בשם הרמב"ן והרשב"א וכתב בשם הרשב"א שממשכנין אותו מנכסיו עד כדי שכרו וטעמא דרוצה בקיומו אסור כתב הר"ן בשם רש"י דהיינו משום דכיון דישראל מצווה לבטל עכו"ם אסור לו להיות רוצה בקיומה : וכתוב בא"ח בשם הר"ת על הא דאסור למזוג י"נ לנכרים שאם ימחו בידם לא יקבלו מוטב שיהו שוגגים ואל יהיו מזידין וכמה פעמים תמהתי איך פשט ההיתר ומיין שלנו מותר למזוג להם עכ"ל (א) **ובתוב** עוד שם בשם הר"ת אסור ישראל לשכור מרחפו לנכרי לשים בו י"נ כמו שכירות בהמה להביא עליה י"נ ואין חילוק בין זמן זה לזמני חכמי התלמוד רק ליקח יין כתוכו מפני שהוא מציל מידו (ב) עכ"ל וכ"כ רבינו ירוחם · כתב הרשב"א בתשובה סימן תשט"ו ותשי"י שאסור לישראל ליטול שכר להיות תורגמן למכור סתם יינם ואפילו שכרו סתם להיות לו תורגמן והנכרי הוא שמוכר היין אסור שהרי הוא רוצה בקיומו והרי הוא כסרסור שעל ידי שהוא תורגמן לנכרי מוכר היין ולא גרע מישראל המשמש ומוזג י"נ לנכרי שאסור וכ"כ הריטב"א עכ"ל : כתוב בא"ח בשם הראב"ד נראה שאסור לתת יין בכלי ביד נכרי להכריז לראותו ולהטעימו שהרי מכיון שנגע בו נעשה יין נסך וכשמכריזו ומראה נהנה הישראל מיי"נ עוד שרוצה בקיומו עד שישלים להכריזו בכל העיר עכ"ל (ג) . **שברו** לשבור לו חביות של י"נ שכרו מותר וכו' בעיא בפ' השוכר (סג:) ואפשיטא דישכור יתע"ב שאע"פ שהוא רוצה בקיומם שלא ישתברו מאליהם עד שישברם הוא ויטול שכרם כל לתפש תיפלה ש"ד כלומר דלא מיתסר רוצה בקיומו אלא כשהוא רוצה בקיומו כדי להשיב לבעליו או עד שימכר אבל רוצה בקיומו עד שיאבדנו הוא בידיו לא חשיב רוצה בקיומו · **קלד יין** נסך גמור שנתערב ביין של היתר אפילו כל שהוא אסור בהנאה אבל סתם יינם שנתערב ביין של היתר כתב רבינו תם שבטל בס' כשאר איסורין בפרק השוכר (עג.) תנן י"נ אסור ואוסר בכל שהוא יין ביין ומים במים בכל שהוא וכתבו התוספות והרא"ש והר"ן שר"ת היה אומר דהא דיין אוסר בכל שהוא דוקא בי"נ ממש דומיא דמים במים שאין הדברים אמורים אלא במים שנתנסכו ודאי לעכו"ם אבל סתם יינם בס' כשאר איסורים וכתבו עוד התוספות בשם ר"י דאפילו אם נפסק לומר דבסתם יינם קאמר מתני' דבמשהו היינו דוקא בזמנם שהיו העכו"ם בקיאים בטיב כו"ם החמירו בסתם יינם לאסרו כי"נ ממש אבל בזה"ז לא אבל הרמב"ם פסק בפי"ו דסתם יינם אוסר במשהו וכ"פ הרשב"א והר"ן ז"ל והמרדכי כתב שרבינו תם עצמו כתב אני הנהגתי בני עירי לערב קיתון של מים בכל חבית שאם יקרה שיתערב מגע י"נ להתירו כי לא הסמכתי על מה שפסקתי דסתם יינם בס' לא לי ולא לאחרים אך אם יש הפסד מרובה התורה חסה וכו' עכ"ל : **ובתב** הר"ן דהא דסתם יינם אוסר במשהו דוקא ביין שנאסר בהנאה אבל יין שאינו נאסר אלא בשתיה אינו אוסר בכל שהוא דהא אמרינן בגמרא בסמוך דהא דאוסר י"נ בכל שהוא משום חומרא דעכו"ם הילכך דוקא בי"נ שנאסר בהנאה שיש בו משום לתא דעכו"ם

דרכי משה

קלג (א) כ"ה בכלבו ובתשובת מהר"ש פרוא הביא הג"ה מרדכי דבזמן הזה שותר למזוג לנכרי בסתם יינן עכ"ל . (ב) כבר נתבאר בסימן קכ"ג כיצד נוהגין בזה : (ג) וכ"כ הכלבו ובמרדכי

דרישה

צריך ליתן טעם בסמוך דאסור לשמור בחנם משום שרוצה בקיומו ופי' הר"ן בשם רש"י דישראל מצווה לבטל ואיך יהיה רוצה בקיום זה תיפוק ליה לאסור משום טובת הנאה ואפשר דאין מחזיקין לו טובה אלא כשעשה עמהן מלאכה ובלא מלאכתו לא היה הענין נגמר ונעשה אבל לא על שמירה בעלמא דאפשר דגם בלא שמירתו לא היה ניזוק ולכן כתב דאין שמירה אסור ולא כתב דממשכנין אותו עליה וק"ל (עיין בב"י שר' ירוחם כתב בשם הרשב"א דאף גבי שמירה ממשכנין אותו כדי שכרו וטעמא דרוצה בקיומו אסור ע"כ ואפשר דגם רבינו סובר הכי וסומך על מ"ש לפני זה דממשכנין אותו על שכרו עכ"ה) .

סי' קלד [א] יין נסך גמור כו' בפרק השוכר תנן י"נ אסור ואוסר בכל שהוא ומוקי לה בגמרא דהיינו דוקא היכא דנפל היתירא לגו איסורא אבל היכא דנפל

איסורא

פרישה

אקבלנות וא"כ ניחא דכל השכירות הוא בשביל כל חבית וחבית ואם לא העביר לו זו החבית לא נתן לו כלום מיהו הואיל ובאמת אין שם שכר י"נ אלא חצי פרוטה ואם לא היה בקבלנות אין שום חשיבות השכירות מש"ה גם כשהוא בקבלנות אין בו כח לאסור כולו בשבילו .

(י) וכתב עוד אפי' אם היה עושה בחינם ממשכנין אותו מנכסיו פי' הב"ח ממשכנין כו' שלא יהנה כלל ממנו שהרי בפעם אחרת יעשה לו טובת הנאה נגד שכרו והיא מן הירושלמי וקנסא בעלמא הוא ע"ו ועי"ד . (יא) ואפילו אמר לו הנכרי שמור כו' ורוצה הוא בקיומו ואסור דישראל מצווה לבטל ע"א ואיך יהיה הוא רוצה בקיום זה רש"י : (יב) שברו לשבור לו חביות של יי"נ שכרו מותר דלא חשיב רוצה בקיומו בכה"ג כשרוצה שיקיים עד שיאבדנו הוא בידיו ואע"ג דמקבל דמים לא מחשב איסור הנאה מיי"נ דהא על השבירה והביעור מן העולם מקבל דמים ובלאו קבלת דמים נמי עלוי לבערו במאי דאפשר :

סי' קלד (א) יין נסך גמור כו' אפילו כל שהוא אסור בהנאה לפי זה שמחלק בסמוך וס"מ במערה כו' וחילוק זה קשה אי"נ גמור נ"ל דה"ק י"נ גמור שנתערב מקילוח גדול ביין של היתר אפילו ביין של כשר הוא אלף פעמים כשיעור האיסור אפ"ה נאסר כולו אע"ג דהוי"ל כל שהוא נגדו והטעם ביין דבא מקילוח גדול ה"ל העירוי דבר חשיבות ועירוי הם לא נתבטל . משא"כ כשעירה יי"נ גמור מצרצור קטן דאז העירוי אינו חשיב מ"מ אין שם איסור י"נ גמור עליו לאסור בכל שהוא אלא ה"ל כשאר איסורים דאם יש בהיתר ס' נגדו בטל ומותר ועי"ד : (ב) ואין דעת שאר המפרשים כן אלא שאוסר בכל שהוא כיי"נ גמ' ר פי' בשתייה כדלקמן אלא שאוסר ג"כ במשהו כיי"נ גמור וכל אחד לפי דינו ב"י (וכתב רש"ל ז"ל ומ"ש דוקא בסתם

יינם

חדושי הגהות

קלג א הטעם על זה מבואר בירושלמי משום דאין ספק שהנכרי יעשה לו טובה בטעם אחרת בשביל שכרו ולכן ממשכנין אותו כדי שלא יגיע לו הנאה אח"כ מאותו טובה שיחזיק לו הנכרי שהרי הוא מפסיד עכשיו ע"י זה ב"כ הפוסקים : ב והא דלא קאמר הכא הטעם דלעיל דבחנם אסור משום שמא יחזיק לו טובה בטעם אחרת י"ל דלכך נקט הכא אפילו אמר לו הנכרי שמור בחנם וכו' ר"ל כיון שהנכרי אמר בהדיא שיעשנו בחנם לא יחזיק לו טובה אפ"ה אסור משום דמיצר הוא וכו' (פר"ז) ועיין דרישה :

הב"ח

דעת שאר המפרשים כן אלא אוסר בכל שהוא כיין נסך גמור (ג) וה"ה במערה מגיגית של יין נסך לבור לפי שקילוחו גדול הלכך אוסר כל מה שבבור אפי' יש בו ששים לבטל הקילוח (ד) אבל המערה מצרצור לבור או אפילו מחבית כיון שאין קילוחו כל כך גדול בטל בששים שאם יש בבור ס' לבטלו מותר אפי' בשתיה עד שיתרבה כ"כ שאין בבור ששים לבטלו (ה) והמערה מעט מעט מיין של היתר לתוך של איסור (ו) אע"פ שנתרבה כ"כ עד שיש בהיתר ששים לבטל האיסור אסור (ז) אע"ג דבשאר איסורין כה"ג היה חוזר וניעור ומותר ביין נסך (ב) מחמירין והכל אסור ורש"י פירש שאין חילוק בין ניתית לצרצור וחבית אלא בכל ענין אסור בכל שהו וא"א ז"ל כתב כסברא ראשונה (ח) [ב] ויין נסך שנתערב במים אוסר בנותן טעם יש מפרשים דהיינו בששים כמו בשאר אסורין

דהר"ס אבל ביין שלא נאסר אלא בשתיה דלית ביה משום לתא דעכו"ם לא עכ"ל וכ"פ הריב"ש בתשובה סימן תל"ג דיין שאינו אסור אלא בשתיה אינו אוסר אלא בס' וכתוב בהגהות מיימון פי"ו פסק הר"מ ז"ל אע"ג דקי"ל די"נ אפילו בזמן הזה אינו בטל בס' ה"מ יין שנגע בו נכרי אבל יין שלא נאסר כי אם על ידי כמו אינו אסור אלא בס' כמו נצוק ע"כ (א) : והא דסתם יינם אוסר דוקא בשתיה אבל בהנאה לא דקי"ל כרשב"ג דאמר ימכר כולו לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו וכתבו רבינו לקמן : ומ"ש רבינו כאן אלא אוסר בכל שהוא כי"נ גמור נ"ל שאינו מדמה אותו לגמרי לי"נ גמור אלא לענין שהגאונים אוסרים במשהו הוא שמדמהו לו אבל מ"מ חילוק יש ביניהם שזה אוסר בהנאה וזה אינו אוסר אלא בשתיה ולפמ"ש בסמוך בשם הר"ן והריב"ש יין שאינו נאסר אלא בשתיה שנתערב ביין של היתר מתבטל בס' ומותר בשתיה וכ"ש שאינו נאסר משום נצוק ומותר בשתיה כל שיש בהיתר ס' כנגד האיסור ומיהו ה"מ בדיעבד אבל לכתחלה אסור לעשות כן דאסור לבטל איסור לכתחלה ואם עבר וביטלו במזיד אינו מבוטל כמו שכתוב בסימן צ"ט ומיהו אפילו בדיעבד נראה שאין להתיר אלא מה שנשאר בכלי העליון אבל מה שנפל לתוך הכלי שיש בו היין אסור אם אין בו לבדו ס' כנגד האיסור אסור בשתיה ואין מצרפין עמו יין שבכלי העליון כדי לבטל האיסור דאע"ג דנקטינן כמ"ד נצוק חיבור כיון דאיכא רבוותא דפליגי ופסקו כמ"ד אינו חיבור לא סמכינן אמאי דנקטינן אלא להחמיר ולא להקל כנ"ל :

וה"ה במערה מגיגית של י"נ לפי שקילוחו גדול וכולי מבואר דהרישא קאי לומר דהא די"נ אוסר בכל שהו הני מילי במערה מגיגית של י"נ אבל במערה מצרצור לבור או אפילו מחבית בטל בס' וטעם סברא זו מדגרסינן בפרק השוכר (שם) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן המערה י"נ מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל תנן י"נ אסור ואוסר בכ"ש מאי לאו דקא נפיק איסורא לגו היתירא לא דקא נפיק היתירא לגו איסורא וכתב הרא"ש ראשון ראשון בטל פרש"י ומותר בהנאה ולכאורה נראה דכיון דטעמא משום דראשון ראשון בטל דמותר אף בשתיה דהיכן מצינו ביטול לחצאין וכן משמע דומיא דההוא דסלק את מינו כמי שאינו דשרי אפילו בשתיה וכתב עוד וא"ת מ"ש מכמה דוכתי דלא אמרינן בהו קמא קמא בטל ותירץ ר"ת דהא דקאמר ר' יוחנן ראשון ראשון בטיל לא שיבטל לעולם אלא הוא בטל עד שיפול מן היין כ"כ שלא יהא בהיתר ס' לבטל היין האסור והשתא הוי דומיא דאינך דוכתי דבטלים מתחלה עד שירבו וקאי ר' יוחנן אמתני' דקתני י"נ אוסר בכ"ש וקאמר דה"מ דנפל התירא לגו איסורא אבל נפל איסורא לגו התירא ראשון ראשון בטל עד שיתרבה האיסור שלא יוכל לבטל בס' וא"ת למה הזכיר שם ביטול כיון שאין בטל אלא שאינו אוסר מחמת מיעוטו הכי הל"ל ל"ש אלא שנפל היתר לתוך איסור אבל נפל איסור לתוך היתר אינו אוסר אלא עד כדי ס"ט י"ל דנקט האי לישנא דבמערה מחבית ראשון ראשון בטל לאשמועינן דוקא חבית דלא נפיש עמודיה כולי האי שפי בחבית צר ואע"ג דנפיש מצרצור אבל בגיגית דנפיש עמודיה טפי לא אמרינן קמא קמא בטיל אפילו יש בהיתר לבטל הקילוח והיינו חומרא די"נ יותר משאר איסורים דבשאר איסורים לעולם מותר עד שיהא באיסור כדי ליתן טעם בהיתר אבל בי"נ במערה מגיגית אוסר בכ"ש וגם בסיפא לגו איסורא חמור י"נ משאר איסורים דבי"נ קמא קמא בטיל ואפילו נתרבה ההיתר ויש בו ס' לבטל האיסור ואילו בשאר איסורים אם נתרבה ההיתר ויש בו ס' נעור מאיסורו ומבטל האיסור ע"כ וגרסינן תו בגמרא (שם) כי אתא רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן המערה י"נ מצרצור קטן לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל ודוקא צרצור קטן דלא נפיש עמודיה אבל חבית דנפיש עמודיה לא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן י"נ שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבים עליו ומבטלים אותו וכתב רש"י דאין הלכה כרב דימי שהרי בא רב יצחק והחמיר בה רבין והחמיר וכתב עליו הרא"ש ואין דבריו מוכרים לי דבעיקר דינא דרב דימי דאשמועינן ראשון ראשון בטל לא פליג עליה רב יצחק אלא שמחמיר לאסור במערה מחבית ורבין איכא למימר דלא פליג עליה כלל דהא דמצריך קיתון של מים לבטל היין ולא אמרינן קמא קמא בטיל היינו במערה מגיגית או שנפל לתוך כלי גדול אלא יין בלא עירוי ואיתירא דרואין את ההיתר כאילו אינו אתא לאשמועינן וכיון דפליגי רב דימי ורב יצחק בחבית אליבא דרבי יוחנן מסתברא דבטל סופרים הלך אחר המיקל ע"כ · והרמב"ם פסק בפי"ו כרב יצחק בר יוסף דמפליג בין צרצור לחבית ונ"ל שטעמו משום דס"ל כדברי הרא"ש דרבין לא פליג אדרב דימי והרב יצחק ומיהו בפלוגתא דרב דימי ורב יצחק פסק להחמיר כרב יצחק וכבר האריך הר"ן ליתן טעם לדברי רב יצחק למה חילק בין צרצור לחבית וחלק על הראב"ד שהיה אומר דלא אמרינן קמא קמא בטיל אלא היכא דמקטף קטופי הא במערה ואינו מפסיק לא אבל הרשב"א ז"ל כתב כדברי רש"י דרבין פליג אדרב יצחק והלכתא כרבין וכתב שכן דעת הראב"ד והרז"ה והרמב"ן ז"ל וכן פסקו התוספות וכ"כ שהוא דעת הרי"ף ז"ל שלא הזכיר דבר מכל זה :

ולענין הלכה כיון דהרמב"ם והרא"ש מסכימים דרבין לא פליג אדרב דימי ורב יצחק אע"ג דרבים וגדולים פליגי עלייהו כיון דבמידי דרבנן הוא נקטינן כוותייהו ובפלוגתא דרב דימי ורב יצחק נקטינן כהרמב"ם שפסק כרב יצחק ואף על פי שהרא"ש פסק כרב דימי ה"ל יחידאה ולא נקטינן כוותיה

(ג) : ויין נסך שנתערב במים אוסר בנ"ט שם במשנה וכתב הרשב"א בת"ה י"נ שנתערב במים אינו אוסר עד שיתן טעם במים נתן בהם טעם הכל אסור בהנאה לפי שהיין מכשיר המים וכל מכשירי אוכלים ומשקים הרי הן כעיקר ויש אומרים שאפילו במכשירים מוכר את הכל חוץ מדמי אותו יין המכשיר המים והתבשיל וכן הוא דעת רבותי וכן יראה לי עד כאן לשונו :

ומ"ש י"מ דהיינו בס' כשאר איסורין והראב"ד כתב כיון שנתערב במים עד שיש בו יותר מכדי מזיגה טעמו ומותר וכו' שני הפירושים כתבו הרשב"א בת"ה והר"ן בפ' השוכר אהא דגרסינן התם בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן שני כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה שמזגן ועירבן זה אם זה מהו ופסיקא דפשט ליה דרואין יין של חולין כאילו אינו והשאר מים רבים עליו ומבטלין אותו ודעת הרשב"א בת"ה ובתשובה המיוחסות לרמב"ן סימן קס"ו כדברי הראב"ד ורבינו יצחק וכתב עוד בתשובה שם באותו סימן על כלי של יין אסור שנתנו בו יין כשר מה שאמרתם אם מועיל מים שמשימים ביין בשעת דריכת הענבים בגת ודאי זה אסור לכתחלה שאע"פ שאמרו מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו לא אמרו להקל ולעשות כן לכתחלה לפי שאין מבטלין איסור לכתחלה אבל אם נעשה זה בשוגג רואים אם יש במים כדי לבטל פליטת היין הנבלע בכלי מותר בדיעבד וא"ת היאך נשער אותו ולא ידענו כמה יצא ממנו אנו קבלנו מרבותינו שאין נאסר מן הכלי אלא כדי קליפה ולפיכך יש במים כשיעור ס' מותרת דיין במים צריך ס' לבטלו כדעת רוב המפרשים מפני שנטנו יין במים בנ"ט אלא שהרב הגדול ר"י בעל התוספות התיר בששה חלקים ולמדה מב' כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה שמזגן ועירבן

ויגס במשהו יותר מחלב ודם עכ"ל ואע"פ דבהגהת מיימונית אוסר נ"ל דחומרא יתירא היא שהרי ר"ת התיר אפי' בודאי נכרים בס' א"כ בזמן הזה דסתם יינם שרי בהנאה לכ"ע פשיטא היא דבטל בס' ומותר אף בשתייה : ומ"ש וה"מ במערה מגיגית וכו' טעמו דפסק כרב דימי א"ר יוחנן שם (דף ע"ג) דבמערה י"נ מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל וכתב הרא"ש דמדנקט חבית אלמא דוקא חבית אבל מגיגית דנפיש עמודיה טפי לא אמרינן קמא קמא בטיל וכתב עוד דמותר אפילו בשתייה דלא כפירש"י דאינו מותר אלא בהנאה דלא אשכחן בטול לחצאין וכתבו התוס' וכ"כ הרא"ש ע"ש ר"ת דלא אמרינן קמא קמא בטיל לעולם אלא בטל עד שיפול מן היין כ"כ שלא יהא בהיתר ס' לבטל יין האסור אבל אם נפל היתירא לגו איסורא אמיר טפי דלא אמרינן ההיתר שנפל קמא קמא בטל ונאסר ואפי' נתרבה ההיתר ויש בו ששים לבטל האיסור אסור בי"נ משא"כ בשאר איסורין וכן במערה מגיגית אוסר אפי' איכא ס' בהיתר והיינו משום חומרא די"נ משאר איסורין וכך הם דברי רבינו ומיהו אין זה אלא מין במינו כגון יין ביין ומים במים אבל יין במים ומים ביין בנ"ט לעולם כמו שיתבאר בסמוך ומ"ש בשם פרש"י טעמו דפסק כרבי יצחק ורבין דמחמרי טפי מדרב דימי והרא"ש לשם השיג על פירושו ע"ש ומביאו ב"י וכל זה לדינא דגמרא אבל בזמן הזה נהגו היתר בדאיכא ששים אפילו לשתותו ונתבאר בסמוך ס"ח : **וי"נ** שנתערב במים אוסר בנ"ט משנה שם בהלכה ריש סימן זה ומ"ש י"מ דהיינו בששים כמו בשאר איסורין · פי' דכי היכא דפי' בנ"ט שאמרו חכמים בשאר איסורין ר"ל בששים הכי נמי הכא כך פירושו בס' ודעת הראב"ד היא מדקאמר תלמודא התם משמיה דרבי יוחנן ב' כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה ומזגן ועירבן רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבים עליו ומבטלין אותו ופירש"י כשמזגן במים לפי כח היין ויש במים שבשניהם כדי לבטל את התרומה ברוב עכ"ל ופי' לפירושו למאי דקי"ל כל חמרא דלא דרי על חד תלתא מיא לא הוי חמרא א"כ במים שבשניהם שמזגן לפי כח היין דדרי מן הסתם על חד תלתא מיא אם אתה רואה לסלק את החולין כמי שאינו השאר שהיא התרומה מים שבשניהם שהם ששה חלקים מן היין של תרומה רבים עליו ומבטלין אותו וטעמא דמילתא כי חלק אחד מן היין שקול כשלש חלקים מן המים שמזגו בהם כי הם לפי כח היין וא"כ בששה חלקים במים מן היין בטל היין של תרומה ברוב מים שהרי כח של המים עכשיו הוא שקול כשני כוחות מן היין השתא נמשך לפי זה דפי' בנ"ט ששנינו גבי י"נ במים ג"כ כך פירושו שאם אין במים ו' חלקים מן היין נותן בו טעם ואינו בטל אא"כ דאיכא במים ו' חלקים מן היין ומשמע מדברי רבינו מדכתב דברי הראב"ד ור"י במסקנתו אלמא דכך הלכה וכן היא דעת הרשב"א בת"ה ובתשובה ומביאו רבינו לקמן בסימן קל"ז וכ"כ ב"י

דרכי משה

קלד (א) ובמרדכי פרק השוכר ע"ג דף שס"ט די"נ בזה"ז בטל בס' וכ"ה באו"ה כלל כ"ג דכן נוהגין : (ב) ובהר"ן פרק השוכר ע"א ד' שפ"ח די"נ כשאר איסורין והאריך בזה שם ע"ד וע"א ד' שע"ד : (ג) וכתב הר"ן פרק השוכר דף שע"ח ע"א וטעם דמחלקין בין נפל היתר לתוך איסור או איסור לתוך היתר משום שאותו דבר שעומד במקומו

פרישה

יינם אלא כסתם יינם שלנו דשרי בהנאה לכ"ע בטל בס' וכן בהגהות מרדכי ואף שבהגהות מיימון אוסר מ"מ נ"ל שחומרא יתירא הוא מאחר שהתיר ר"ת אפי' בודאי עכו"ם עכ"ל) : (ג) וה"ה במערה מגיגית של יין נסך כו' גם הרישא מיירי קאי דוקא בקילוח גדול לא אמרינן שיהא בטל בהיתר אבל בקילוח שאינו כ"כ גדול אמרינן קמא קמא בטל עד שלא יהא ס' לבטלו מדרי ב"י : (ד) אבל המערה מצרצור לבור פי' מן הקטן : (ה) והמערה מעט מעט כו' כלומר דנקט מעט מעט לאשמועינן אם עירה בפעם אחד כ"כ עד שבאותו עירוי הוה ס' נגד האיסור דאז לא חל שם האיסור עליו מעולם דהוה מותר אבל אם לא היה ס' נגדו בעירוי הראשון אפילו שפך מגיגית גדולה הרבה היתר מיד ג"כ אסור כיון דחל שם איסור עליו עד דלא הוה נעשה ס' נגד האיסור ועד"ז בר"ם וז"ל : (ו) אע"פ שיש ס' כו' אסור פי' בהנאה : (ז) אע"ג דבשאר איסורין כה"ג כו' ומותר כמ"ש לעיל ר"ס ק"ט : (ח) וי"נ שנתערב במים כו' בגמרא קאמר ג"כ מים של איסור שנתערב ביין של היתר והיינו דוקא בזמניהן שהיו רגילין לתתן כן יין כן מים אבל בזמנינו דאין מוזגין אפי' יין וכ"ש מים ו"ה בהיתר האיסור אינו אלא משום הגהות והוא שיין דוקא ביין ולא במים מש"ה לא כתב רבינו ג"כ דין תערובת מים של איסור לתוך יין של היתר וק"ל : (אם יש במים ו' חלקים מן יין כו' דכל מוזגים הוי על חד תלתא וכמן

דרישה

איסורא לגו היתירא ראשון ראשון בטל ולפ"ז נ"ל הא דנקט רבינו י"נ גמור כו' אפי' בכל שהוא אסור בהנאה דהיינו דוקא בנפל היתירא לגו איסורא אבל נפל איסורא לגו התירא אינו אוסר בכל שהוא אלא ראשון ראשון בטל אבל לענין שנתערב שכתב רבינו אינו משמע כן אלא משמע בכל ענין שנתערב אסור בכל שהוא עכ"ל לפרש דבעירוי מצרצור קטן איירי שגמרא כאן וקאמר ובעירוי היתר לגו איסור אין חילוק בין צרצור קטן או גדול ואפילו נתרבה ההיתר עד אלף כנגד האיסור בכל ענין נאסר אבל עירוי איסור לגו היתר בצרצור קטן בטל בס' ועמ"ש עוד מזה מאיר זה : [ב] יין נסך שנתערב במים כו' כתב ב"י בש"ע וז"ל מים שנתערבו ביין או יין במים בנותן טעם מפני שאין מין במינו אינו בר"מ שנפל המשקה המותר לתוך משקה האיסור אבל אם נפל המשקה האסור לתוך המשקה המותר ראשון ראשון בטל וכגון שעירה מצרצור קטן שהיה מריק ויורד מעט מעט ואם נתרבה המשקה האסור עד שיש בו כדי ליתן טעם אוסר ע"כ וכתב עליו רמ"א דבריו בכאן סותרין זה את זה דכתב דאם נפל המשקה האסור לתוך משקה המותר ראשון ראשון בטל ואח"כ כתב דאם נתרבה האיסור שוב אוסר ע"כ ול"נ אם שבא להקדק בהלכה לשון ב"י שכתב בש"ע ובביאורו לי"ד ובדברי רבינו נק"ט שהרי כתב רבינו במערה מגיגית כו' לפי שקילוחו גדול הלכך כו' אפי' יש בו ס' לבטל הקילוח אבל מצרצור כיון שאין קילוחו גדול בטל

אסורין והראב"ד כתב כיון שנתערב במים עד שיש בו יותר מכדי מזיגה פוגמו ומותר אפי' בשתייה הילכך אם יש במים ו' חלקים מן היין מותר אפי' בשתייה וכן פי' ר"י (ט) ואם נפל היין לתוך המים מעט מעט אע"פ שאין בו כדי ליתן טעם כשמתרבה עד שיהא בו כדי ליתן טעם אוסר (י) ואם נפלו המים לתוך היין אפילו מעט מעט כיון שנתרבו המים עד שאין היין נותן בהם טעם מותר (יא) יין של היתר ואיסור שנתערב ואח"כ נפל לתוכו מים אם יש במים כדי לבטל היין של איסור רואין היין של היתר כאילו איננו והמים רבים על האיסור ומבטלים אותו ולא אמרינן כבר חזר היין של היתר באיסור ויצטרך מים לבטל שניהם וכ"ש אם היו המים עם היין של היתר ואח"כ נפל האיסור עמהם ואצ"ל אם היו המים עם

היין

ב"י כאן ופסק כך בש"ע : **ומ"ש** ואם נפל היין לתוך המים וכו' כלומר הא דאמרי' כשנתערב י"נ במים בנ"ט למר כדאית ליה ולהראב"ד ור"י כדאית ליה צריך לפרש דאם נפל היין לתוך המים דקי"ל קמא קמא בטיל אפ"ה כשמתרבה עד שיהא בו כדי ליתן טעם אוסר דלא כהראב"ד דמתיר לעולם אפילו כשמתרבה עד שיהא בו כדי ליתן טעם וכך היא דעת התוס' והרא"ש והרשב"א והרמב"ן ומביאו ב"י וכתב דהכי נקטינן : ומ"ש ואם נפלו המים לתוך היין וכו' פי' הכא נמי מותר כשנתרבו המים עד שאין היין נותן בהם טעם לי"ת כדאית ליה ולהראב"ד ור"י כדאית ליה וכדתנן יין במים ומים ביין בנ"ט ונראה דס"ל לרבי' כיון דרב דימי דקאמר במערה י"נ מחבית לבור קמא קמא בטל אינו אלא כשיש ששים בהיתר כדין שאר איסורין והא מרא דיין ביין דאוסר במשהו אינו אלא במערה היתירא לגו איסורא וכדכתבו כל המפרשים מלבד הראב"ד כדפרישי' א"כ לפי זה בעל כרחך הא דתנן יין במים ומים ביין בנ"ט בין בנפל איסורא לגו היתירא בין בנפל היתירא לגו איסורא הוי בנ"ט לי"ת בששים ולהראב"ד ור"י בששה חלקים מן היין דלא כדמוקי לה תלמודא מעיקרא אליבא דרב דימי לרישא וסיפא תרווייהו בדנפל היתירא לגו איסורא התם הוא דהוי בנ"ט אבל בדנפל איסורא לגו היתירא קמא קמא בטל לעולם דלמסקנא ליתא להך אוקמתא אלא דיחויא בעלמא הוא דדחי ליה תלמודא למאן דמותיב לרב דימי וב"י כתב וז"ל ואם נפלו המים לתוך היין וכו' זה פשוט בגמרא דע"כ לא קאמר רב דימי ראשון ראשון בטל אלא באיסורא לגו היתירא אבל לא בהיתירא לגו איסורא עכ"ל ותימה גדולה דהא רבינו פסק כאן ביין שנתערב במים דאין חלוק בין איסורא לגו היתירא ובין היתירא לגו איסורא הדין שוה בשניהם דאם אזר ונתרבה אזלינן בתריה בין לאיסור בין להיתר ודלא כדקס"ד דתלמודא מעיקרא דרב דימי דאוסר טפי בהיתירא לגו איסורא דאפי' נתרבה עד שיהא בהיתר ששים לבטל האיסור אסור אף ביין במים ומים ביין קאמר הכי דלמסקנא לא קאמר רב דימי הכי אלא בנתערב יין ביין כדכתב רבינו לעיל אבל כאן דמיירי בנתערב יין עם מים לעולם הוי בנ"ט ולפע"ד דאיזה תלמיד טועה כתבו הו איכה ט"ס : לשון הש"ע סעיף ג' מים שנתערבו ביין או יין במים בנ"ט מפני שהם מין בשא"מ בד"א שנפל המשקה המותר לתוך המשקה האסור אבל אם נפל המשקה האסור לתוך המשקה המותר ראשון ראשון בטל והוא שיורק מכלכול קטן שהיה מריק ויורד מעט מעט · ואם נתרבה המשקה האסור עד שיש בו כדי ליתן טעם אוסר עכ"ל · ובהגה"ה כתב עליו שדברים סותרין זה את זה דכתב דאם נפל המשקה איסור להיתר ראשון ראשון בטל ואחר כך כתב דאם נתרבה האיסור חוזר ואוסר והוא מחלוקת בין הפוסקים ולענין דינא סברא האחרונה היא עיקר עכ"ל ולפענ"ד דאין דבריו סותרין שמ"ש תחלה לשון הרמב"ם עד מעט מעט הוא תלמוד ערוך דמסיקנא אליביה דרב דימי דתה שהניגו יין במים ומים ביין בנ"ט כולה מתני' היתירא לגו איסורא ורישא דנפל אמרא דהיתירא לגוא דאיסורא סיפא דנפל מיא דהיתירא לחמרא דאיסורא אבל כי נפל איסורא לגו היתירא אינו אוסר בנ"ט אלא ראשון ראשון בטל אלא מיהו ס"ל להרמב"ם דדוקא במריק מכלכול קטן דשייך ביה קמא קמא בטיל אבל מן החבית אסור בנ"ט אפי' נפל איסורא לגו היתירא וכדרב נחמן בר יוסף דקאמר הכי והשתא מ"ש בש"ע אחר זה שאם נתרבה המשקה האסור עד שיהא בו כדי ליתן טעם אוסר איירי במערה מן החבית של איסור לגו היתירא דבזה מודה הרמב"ם דלא אמרינן קמא קמא בטל אפילו באיסורא לגו היתירא א"כ דבר פשוט למעיין בדברי הרמב"ם : כתב הר"ן פ' השוכר הטעם דמחלקין בין נפל איסורא לגו היתירא ובין נפל היתירא לגו איסורא משום שאותו דבר שעומד במקומו הוא חשוב יותר מן הבא עליו עכ"ל : כתב ב"י שהרשב"א בתשובה השיב על כלי של יין אסור שנתנו בו יין כשר מה שאמרתם אם מועיל מים שמשימים ביין בשעת דריכת הענבים בגת ודאי זה אסור לכתחלה וכו' עכ"ל ואני תמה על מה שאסר ליתן מים בשעת דריכת הענבים משום דאין מבטלין איסור לכתחלה כיון שנתן המים קודם שנאסר לא הוי מבטל איסור וצ"ע ובתשובה אחרת לו ז"ל מצאתי דמים שנתנו בשעת הגתות מהני לבטל יין איסור שנפל משום דסלק את מינו כמי שאינו ואין מינו רבה עליו ולעיל בסי' זה כתבתי שר"ת הנהיג ליתן קיתון מים בחבית בשעת הגתות עכ"ל ב"י ואיכא לתמוה על תמיהתו דהלא הרשב"א לא כתב דבריו אלא על כלי של יין איסור שנתנו בו יין כשר דאיכא איסור לפנינו התם הוא דאסיר לכתחלה ליתן בו מים דאין מבטלין איסור לכתחלה אבל ליתן קיתון מים בשעת גיתות קודם שנאסר גם הרשב"א מודה בזה לר"ת דשרי ומ"ש בתשובה אחרת דמים שנתנו בשעת הגיתות וכו' לאו למידק מיניה דוקה כשנתנו דיעבד אלא דהשיב על מה ששאלוהו היכא שנתנו שם מים אבל הה"נ דלכתחלה נמי שרי קודם שנאסר ולא קשה כלל וכן ראיתי שכתב מהר"ם איסרל"ש ז"ל והוא דבר פשוט : **יין** של היתר ואיסור שנתערבו ואח"כ נפל לתוכו מים וכו' ה"א בפ' השוכר (דף [illegible] ע"ג) כלישנא בתרא דמיקל אבל הרמב"ם פסק בפי"ו כלישנא קמא דמחמיר ולא שרי אלא בשנתערב תחלה מים עם יין של היתר ואח"כ נפל לתוכו האיסור אבל דעת רבינו כהרא"ש שכתב והילכתא כלישנא בתרא דבשל סופרים הוא וכ"כ הרשב"א והר"ן שכך עיקר ובש"ע ס"ד גבי יין נסך גמור שנתערב ביין כשר פסק כרמב"ם דלא אמרינן רואין וכו' אלא בשנתערב קיתון של מים תחלה ואח"כ נפל לתוכו יין נסך · ובסתם יינם פסק כהרא"ש דאמרינן רואין וכו' אפי' נפל קיתון של מים לבסוף כראה שדקדק בלשון הרמב"ם ולשון רבינו שהרמב"ם כתב בדין זה לשון יין נסך הלכך פסק להחמיר כלישנא קמא ורבינו כתב יין של היתר ואיסור שנתערבו ולא הזכיר י"נ משמע שמדבר בסתם יינם הלכך פסק כלישנא בתרא לקולא כמ"ש הרא"ש דבשל סופרים הוא משא"כ י"נ גמור דאסור מדאורייתא ונכון הוא גם בהגהת ש"ע לא השיג כנגדו כלום ומ"ש אם יש במים כדי לבטל היין וכו' היינו לי"ת כדאית ליה ולהראב"ד ור"י כדאית ליה ונקטינן כהראב"ד ור"י כדלעיל וכבר נתבאר דבבטול יין במים אין חלוק בין נפל איסורא לגו היתירא ובין נפל היתירא לגו איסורא א"כ

ועירבן זה עם זה כדאית' בפרק בתרא דע"ז והדברי' עתיקים ואע"פ שאין דעתינו מכרעת אני דעתי נוטה לדברי ר"י ז"ל עכ"ל ואני תמה על מה שאסר ליתן מים בשעת דריכת הענבים משום דאין מבטלין איסור לכתחלה כיון שנתן המים קודם שנאסר לא הוי מבטל איסור א ונ"ע (ד) ובתשובה אחרת לו ז"ל מצאתי דמים שנתנו בשעת הגתות מהני לבטל יין איסור שנפל משום דסלק את מינו כמי שאינו ושאין מינו רבה עליו ולעיל בסימן זה כתבתי שר"ת הנהיג ליתן קיתון מים בחבית בשעת הגתות : כתב הרמב"ם בפי"ז מים שנתערבו ביין או יין במים בנ"ט מפני שהם מין בשאינו מינו בד"א בשנפל המשקה המותר לתוך המשקה האסור אבל אם נפל המשקה האסור לתוך המשקה המותר ראשון ראשון בטל והוא שיורק מכלכול קטן שהיה מריק ויורד מעט מעט עכ"ל . ונראה דלטעמיה אזיל דפסק כרב יצחק דמערה מצרצור לבור ראשון ראשון בטל . **וכתבו** הרשב"א בשם הר"ז והר"ן בשם הראב"ד ז"ל דאע"ג דלית הלכתא כרבי יוחנן לענין יין ביין מיהו גבי יין במים ומים ביין וכן לכל איסור שנמוח כגון חלב ודם הלכתא כוותיה שאם יפול האיסור תוך ההיתר מעט מעט שאין בו כדי נ"ט בשעת נפילה אפילו נפל בו איסור כל היום כולו מותר דראשון ראשון בטל וכיון שנתבטל הרי הוא היתר גמור ולא די לו שאינו מצטרף עוד לאסור אלא אף להיתר מצטרף לבטל איסור הנופל בו אחר מכאן ומיהו כתבו שהרמב"ן ז"ל חלק עליו וכ"כ בתוספות בפשיטות דכל שבא לכלל נתינת טעם חוזר ונעור וככר כתבתי בסמוך כך בשם הרא"ש ז"ל ולזה הסכים הרשב"א שכתב וז"ל י"נ שנפל לתוך מים מעט מעט ואפילו מצרצור קטן ואפי' לסירוגין אין אומרים ראשון ראשון בטל דכל שנ"ט לבסוף הכל אסור שלא הותר מתחלתו אלא מפני שלא היה בו נ"ט ועכשיו שנצטרף לנ"ט אין טעם בטל לעולם ויש מתירין והראשון נראה עיקר עכ"ל וכך הם דברי רבינו שכתב ואם נפל היין לתוך המים מעט מעט אע"פ שאין בו כדי ליתן טעם כשמתרבה עד שיהיה בו כדי ליתן טעם אוסר והכי נקטינן : **ומ"ש** ואם נתן המים לתוך היין אפי' מעט כיון שנתערבו המים עד שאין היין נותן בהם טעם מותר זה פשוט בגמרא דע"כ לא קאמר רב דימי ראשון ראשון בטל אלא באיסורא לגו היתירא אבל לא בהיתירא לגו איסורא : יין של היתר ואיסור שנתערבו ואח"כ נפל לתוכן מים וכו' בפרק השוכר (סס) כי אתא רבין א"ר יוחנן י"נ שנפל לבור ונפל שם קיתון של מי' רואים את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלים אותו כי אתא רב שמואל בר יודא א"ר יוחנן ל"ש אלא שנפל קיתון של מים תחלה אבל לא נפל שם קיתון של מים תחלה מלא מין את מינו ונעור איכא דמתני לה אמתני' יין ביין כל שהוא אמר רב שמואל בר יהודא א"ר יוחנן ל"ש אלא שלא נפל שם קיתון של מים אבל נפל שם קיתון של מים רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבים עליו ומבטלים אותו מאי איכא בין דמתני לה אמתניתין בין דמתני לה אדרבין מאן דמתני לה אמתני' לא בעי תחלה ומאן דמתני לה אדרבין בעי תחלה ופרש"י רואין את ההיתר כאילו אינו ולא אמרי' הרי נאסר כל היין ורבה היין על המים דהא הוו חמרא רובא אלא באיסור שנפל גרידא תנערין ואיכא מיא רובא תחלה קודם י"נ דכי נפל י"נ אשכחוה מיא ובטלוה וכתב הרא"ש והלכתא כלישנא בתרא דבשל סופרים הוא והא דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבילה וחוסרת כל החתיכות ויצטרך מים לבטל היין דהיתר ויין דאסור היינו לפי שלא נפל מן היין האסור כדי נ"ט בהיתר אלא במשהו נאסר וכל דבר שנאסר במשהו לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה : **והשתא** מ"ש רבינו יין של היתר ואיסור שנתערבו ואחר כך נפל לתוכן מים וכו' רואין היין של היתר כאילו אינו וכו' היינו כרב שמואל בר יהודא דאית ליה רואין וכלישנא בתרא דלא בעי תחלה · ומ"ש וכ"ש אם היו המים עם היין של היתר וכו' כלומר דבכה"ג גוונא ללישנא קמא נמי שרי שהרי נפל קיתון של מים תחלה כלומר קודם שנתערב יין נסך עם היין של היתר ומה שכתוב ואין צריך לומר אם היו המים עם היין של איסור ואח"כ נפל של היתר לתוכו שהוא מותר כלומר דכיון שכבר נתבטל יין של איסור במים קודם שיפול יין של היתר לתוכו פשיטא דשרי דהוי היתירא לגו היתירא וכך היא דעת הרשב"א בת"ה לפסוק כרב שמואל בר יהודא כלישנא בתרא וז"ל בת"ה הקצר י"נ שנפל לבור של יין ונפל בו קיתון של מים אם יש במים כדי לבטל את היין על הדרך שאמרנו הכל מותר לפי שרואין את היין כשר כמי שאינו ואינו מצטרף עם י"נ שהוא מינו ומים שבו רבים על הי"נ ומבטלים אותו ויש מי שאומר שאין הדברים אלו אמורים אלא כשנפל קיתון של מים לתוך יין כשר תחלה קודם שיתערב י"נ שם אבל אם נפל י"נ לתוך יין כשר מיד נאסר הכל ונעשה

י"נ

דרכי משה

במקומו הוא חשוב יותר מן הבא עליו עכ"ל (ד) ואיני יודע מ"ש הרשב"א דאסור לפי ענין עירוב המים ביין דלמא הא דאסור לכתחלה היינו ליתן היין בכלי של איסור ולסמוך שהמים

דרישה

בטל בס' עד שיתרבה כו' וע"כ צריכין לומר טעם להלכתא מ"ש בין קילוח גדול לקילוח קטן והא [illegible]

פרישה

וכאן דהוי בו מים כדי בטול במזוגה ודאי אין בו שום טעם יין עכ"ס): (ט) ואם נפל היין לתוך המים וכו' מעט מעט כו' כשיתרבה עד שיהא בו כדי ליתן טעם אסור [illegible] (י) ואם נפלו המים לתוך היין אפילו מעט מעט כיון שנתרבו כו' מותר [illegible] (יא) יין של היתר ואיסור שנתערבו

חדושי הגהות

קלד א הב"ח וב"י א"ך ד' יישבו דברי הרשב"א על נכון :

אבל

היין של איסור ואחר כך נפל של היתר לתוכו שהוא מותר ולאו דווקא ממשו של איסור אוסר תערובתו אלא אפי' טעמו נמי אוסר כיצד נתן יין של היתר בקנקנין של נכרים אע"פ שאין בו אלא טעמו של האיסור אוסר (יב) י"נ גמור שנתערב בהיתר אין לו תקנה בד"א כשנתערב גוף היין ביין (יג) אבל חבית של יין נסך שנתערב בחביות של יין של היתר (יד) מוליך דמי חבית אחת לים המלח והשאר מותר בהנאה או מוכרו ביחד לנכרי חוץ מדמי יין נסך שבו ובסתם יינן אפי' נתערב גוף היין ביין יש לו תקנה להתירו בהנאה ע"י הולכת הנאה לים המלה או למוכרו לנכרים חוץ מדמי האיסור שבו (טו) לפ"ז היכא שאין בו ממשות של האיסור כגון שנתן יין בקנקנים של נכרים הכל מותר בהנאה שאין כאן דמי האיסור כתב הרשב"א י"א כל היכא דאמרינן מוכרו לנכרים חוץ מדמי יי"נ שבו שצ"ל לנכרי בשעת מכירה הריני מוכרו לך חוץ מדמי יי"נ שבו אבל אם מכרו לו סתם אסור והוא כתב שאפי' מכרו סתם שפיר דמי

י"נ ואפ"ש שנפל שם מים לבסוף אינם מבטלים עד שירבו המים כ"כ שיש בהם כדי לבטל את כל היין וי"א דבין נפל שם קיתון של מים תחלה בין נפל לבסוף שלא אמרו איפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר וחלב וכמו שנתבאר בבית התערובות וזה עיקר עכ"ל וכן דעת הר"ן אבל הרמב"ם פסק כלישנא קמא דבעי תחלה שכתב בפי"ו כור של יין שנפל לתוכו קיתון של מים תחלה ואח"כ נפל לתוכו י"נ רואין את היין ההיתר כאילו אינו והמים שנפלו משערים בהם עם י"נ אם ראויים לבטל טעם אותו י"נ הרי המי' רבין עליו ומבטלין אותו ויהיה הכל מותר עכ"ל והרי"ף לא הזכיר דבר מכל זה וכתב רבינו ירוחם שהטעם מפני שהוא סובר שבכל ענין מלא מין את מינו וניעור ול"נ שהטעם מפני שהוא סובר דלית הלכתא כמ"ד חתיכה עצמה נעשה נבלה כמ"ש הר"ן בס"פ כל הבשר ואם כן פשיטא דאפי' נפל קיתון של מים בסוף כיון שיש בו כדי לבטל היין האסור שרי: ולענין הלכה כיון שהפוסקים חוץ מהרמב"ם פוסקים כלישנא בתרא הכי נקטינן:

ולאו דוקא ממשו של איסור אוסר תערובתו וכו' כיצד נתן יין של היתר בקנקנים של נכרים אף על פי שאין בו אלא טעמו של האיסור אוסר משנה בפרק אין מעמידין (כט:) ויתבאר בסימן קל"ז בס"ד: יי"נ גמור שנתערב בהיתר אין לו תקנה בד"א כשנתערב גוף היין ביין וכו' בפ' השוכר (עד.) תנן י"נ שנפל לבור כולו אסור בהנאה רשב"ג אומר ימכר כולו לנכרי' חוץ מדמי י"נ שבו ובגמרא אמר רב נחמן הלכה למעשה י"נ יין ביין אסור חבית בחבית מותר סתם יינם אפילו יין ביין מותר ופרש"י י"נ ממש חבית בחבית מותר בהנאה חוץ מדמי אותה חבית אבל יין ביין כולו אסור בהנאה. סתם יינם. אפילו יין ביין מותר בהנאה חוץ מדמי אותו יין ובפרק ג' דע"ז (מט:) תנן הסיק תנור בעצי אשירה ואפה בו פת אסור בהנאה נתערבה באחרות כולן אסורות בהנאה רבי אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח ואיפסיק בגמרא הלכתא כר"א ואיתמר עלה אמר רב אדא בר אהבה ל"ש אלא פת אבל חבית לא ורב חסדא אמר אפילו חבית ההוא גברא דאתערב ליה חביתא די"נ בחמריה אתא לקמיה דרב חסדא אמר שקול ד' זוזי דמי חביתא ושדי בנהרא ושתרי לך כלומר בהנאה וכתב הר"ן שדעת הרז"ה דתקנתו של ר' אליעזר עדיפא מדרשב"ג דאע"ג דתקנת רשב"ג לא סגיא ליין ביין בי"נ תקנת ר"א מהניא והרשב"א כתב שר"ח כתב ההוא גברא דאיערבא ליה חביתא די"נ מסתם יינם בחביות של יין שלו ואמר רב חסדא שקול ד' זוזי וכו' וממנו אנו למדים דדוקא חבית בחבית בסתם יינם אמרינן יוליך הנאה לים המלח אבל בודאי יינם אפי' חבית בחבית לא אלא דוקא במוכר לנכרי חוץ מדמי חבית של יי"נ אבל בהולכת הנאה לים המלח לא עכ"ל ובת"ה הקצר כתב שיש לחוש לדבריו אבל מדברי הרי"ף והרא"ש נראה דתקנת ר"א שוה לתקנת רשב"ג דכי היכי דתקנת רשב"ג לא מהניא בי"נ יין ביין ה"נ תקנת ר"א לא מהני בהכי והר"ן ז"ל סובר דתקנתו של ר"א מהניא לחבית בחבית אפילו בי"נ ולא מהניא ליין ביין אפילו בסתם יינם ומדברי הרמב"ם בפי"ו נראה שהוא סובר דתקנת רשב"ג ותקנת ר"א כולה חדא הוא אלא דמר נקט רישא דמילתא ומר נקט סיפא דכי אמר רשב"ג ימכור כולו לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו היינו לומר שאחר שימכור כולו לנכרי יקח דמי אותה חבית ויוליך ליס וזה עולה כדעתו של הרי"ף שאינו מחלק בין תקנת ר"א לתקנת רשב"ג ודברי רבינו כדמשמע מדברי הרי"ף והרא"ש דתקנת רשב"ג שוה לתקנת ר"א והכי נקטינן וכדכתבתי בסמוך דעתו של הרשב"א ושהרא"ש חולק עליו: **ומ"ש** ולפ"ז היכא שאין בו ממשות של האיסור וכו' הכל מותר בהנאה וכו' פשוט הוא: וכתב הר"ן שדעת הראב"ד דיין שנתערב במים אם נתערב בו שיעור שיכשור המים עד שיהיו ראויים לשתותן על ידו בתורת יין ואפילו ע"י הדחק הרי הוא ככבשים שנתנו בהם יין וחומץ דאמרינן בפרק אין מעמידין (לח:) אליבא דחזקיה דאסורים בהנאה ולא אמרינן בהו ימכרו כולם חוץ מדמי האיסור שבהן כיון שכל תערובת הוכשר על ידי היין אף כאן כיון שמים אלו הוכשרו לשתייה על ידי היין (לח) שרינן חוץ מדמי האיסור שבהם וכיון שכן כתב עוד הרב ז"ל דיין ביין מסתם יינם אם נתערבו בו כ"כ שכנגדו במים יהו ראויים בשתייה ליכא תקנתא בימכר שלא אמרו יין ביין לסקל אלא לסמוך ובודאי שוו הראיה שהביא הרב מכבשים אינה ראיה דהתם בדינא קא עסיק ואיסור הנאה אתא לאשמועינן ובתקנה לא קא מיירי אבל הרשב"א ז"ל הביא עוד סעד מן הירושלמי דגרסי' התם מודה רשב"ג ביין לתבשיל שהוא אסור אלמא בכל מכשיר אוכל מודה רשב"ג מפני שהוא כגופו של י"נ אבל לענין מה שהוסיף עוד הרב ז"ל דאפילו ביין בסתם יינם אם נפל בו הרבה כדי שכנגדו במים יהו ראויים לשתייה אסרה הכל אינו מחוור דמתניתין י"נ שנפל לבור סתמא קתני בין מרובה בין מעט ועלה אמר רשב"ג ימכר כולו לנכרי' ועוד שכיון שאמרו בירושלמי ביין לתבשיל ודאי ביין המכשיר את התבשיל קאמר ומינה דדוקא יין לתבשיל הא יין ביין אפילו בכענין זה כלומר שיש בו כדי להכשיר כנגדו במקום אסר מתיר רשב"ג למכרו לנכרים חוץ מדמי י"נ שבו וכן דעת הרשב"א ז"ל עכ"ל הר"ן (ה): **כתב** רבינו ירוחם על הא דמוכרו כולו לנכרים חוץ מדמי י"נ שבו ולא חיישינן שמא יחזור וימכרנו לישראל כי ישראל לא יקנה יין מנכרי וכ"כ מהירושלמי והתוס' כתבו דמשום הכי אומר עכו"ם חיישינן שמא יחזור וימכרם לישראל לצורך פועליו ולפיכך לא ימכרנו ביחד לנכרי עכ"ל: כתב הרשב"א י"א כל היכא דאמרי' מוכרו לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו צ"ל לנכרי בשעת מכירה וכו' בת"ה וכתב שם דלדברי האוסרים אם נטל את המשפך ומדד לתוך צלוחיתו של נכרי ונאסר יין שבמשפך אם נשאר אפי' לצלוחית של יין שבמשפך כדי שיהא בו טופח להטפיח ואח"כ מדד לתוך צלוחיתו של ישראל הכל אסור ואפילו בהנאה וביאר בת"ה הארוך שטעם האוסרים וטעמו היינו מדתנן בפרק השוכר נטל את המשפך ומדד לתוך צלוחיתו של נכרי וחזר ומדד בתוך צלוחיתו של ישראל אם יש בו עכבת יין אסור פי' מדד לתוך צלוחיתו של נכרי שיש בו י"נ ולפיכך נאסר מה שבמשפך משום נצוק ולמאן דלית ליה נצוק מוקי לה בגמרא (שם) בשפשפתו צלוחיתו כלומר שעלה מה שבצלוחית וצף על המשפך. ויש מי שגורס עכבת יין בכ"ף כלומר שיש גומא במשפך שמתעכב שם היין

א"כ הכא נמי דאמרינן רואין וכו' אין לחלק בכך לדעת רבינו מיהו להרמב"ם למאי שפסק כרב יצחק בר יוסף וכלישנא קמא לחומרא ודאי יש לחלק בין נפל איסורא לגו היתרא לנפל היתרא לגו איסורא כדלעיל בסמוך: ומ"ש ולאו דוקא ממשו של איסור אוסר וכו' משנה פ' א"ת ויש לחלק בין קנקנים דמכניסין לקיום דנאסר מיד אפי' לא הכניס בו יין אלא לפי שעה ובין קנקני' דאין מכניסין לקיום דלא נאסר אלא בעמד בו יין של היתר כ"ד שעות כדכתב הרא"ש לשם ומביאו רבי' בסי' קל"ו. גם יש לחלק בין קנקנים שהשתמשו בהם י"נ דנאסרו במשהו ואין לו תקנה ובין קנקני' שהשתמשו בהם סתם יינן דהכל מותר בהנאה וא"צ למוכרו לנכרים חוץ מדמי האיסור שבו דאין כאן דמי האיסור כדכתב רבינו בסמוך וז"ל ולפ"ז היכא וכו' דמיירי בקנקנים ש"נ דלא השתמשו בו אלא סתם יינם דאפילו במכניסו לקיום שרי הכל בהנאה דאילו השתמשו בו י"נ במכניסו לקיום אסור הכל בהנאה אבל באין מכניסו לקיום אלא לפי שעה אפי' השתמשו בו י"נ מותר בהנאה ע"ל סוף סי' קכ"ו ובמ"ש לשם. ובתשובת הרשב"א כתב דאם נפל בו ג"כ מים אם יש במים כדי לבטל קליפת הקנקן של הנכרי דהיינו שיש במים ששה חלקים מן קליפת הקנקן של נכרי אמרינן רואין את מינו כמי שאינו וכו' הביאו ב"י ודוקא בדיעבד אבל אסור ליתן שם מים לכתחלה כדי לבטל קליפת הקנקן כיון שהאיסור לפניו ובסמוך הזכרתי תשובה זו שהשיג עליה ב"י ולא קשיא ולא מידי ע"ש: **י"נ** גמור שנתערב אין לו תקנה וכו' משנה פרק השוכר (דף ע"ד) י"נ שנפל לבור כולו אסור בהנא' רשב"ג אומר ימכר כולו לנכרי' חוץ מדמי י"נ שבו ובגמ' פסק רב הלכה כרשב"ג וא"ר נחמן הלכה למעשה י"נ יין ביין אסור חבית בחבית מותר סתם יינן אפי' יין ביין מותר. ופרש"י י"נ ממש חבית בחבית מותר בהנאה חוץ מדמי אותה חבית אבל יין ביין כולו אסור בהנאה סתם יינן אפי' יין ביין מותר בהנאה חוץ מדמי אותו יין וכן הלכה עכ"ל וזהו שרבינו אמר י"נ גמור כו' לפי שלשון י"נ משמע נמי סתם יינם כדהוכיח הרא"ש בס"פ דף ל"ד שכתב ומלשון י"נ אין לדקדק שהרי בר"פ קתני השוכר את הפועל לעשות עמו בי"נ ומסיק בגמ' דאפי' בסתם יינן וכו' א"כ כאן דמחלק בין י"נ לסתם יינם לכך אמר י"נ גמור וכו' וכן בתחלת סימן זה דמחלק בין י"נ לסתם יינם דק בלשון ואמר י"נ גמור כו' אפילו בכל שהוא אסור בהנאה אבל סתם יינם כתב רבינו תם שבטל בששים וכו'. ומ"ש רבינו מוליך דמי חבית אחת לים המלח והשאר מותר בהנאה או מוכרו ביחד לנכרים חוץ מדמי י"נ שבו וכו' נראה דרצונו לומר דהאי לאו הוא מאי לזבוניה בחדא זימנא כהדי הדדי מתחלה או יוליך דמי חבית אחת לים המלח ואחר כך השאר מותר בהנאה לזבוני אפי' כל חבית וחבית לבדה אבל אם יכול למכור הכל ביחד לנכרי' חוץ מדמי י"נ שבו שפיר דמי וכן פירש רש"י סוף פרק כל הצלמים (דף מ"ט) וכ"כ לשם הרא"ש בעובדא דההוא גברא דאתעריב ליה חביתא די"נ בחמריה וכו' ע"ש ואחריהם נמשך רבינו ודלא כדעת שאר פוסקים שהביא ב"י כאן ע"ש גם לא כמ"ש רבינו בסמוך ע"ש הרשב"א לחלק בין הולכת דמי י"נ לים המלח דלא מהני אפי' חבית בחביות ולמוכרו לנכרים ביחד חוץ מדמי י"נ שבו מהני:

ומ"ש

דרכי משה

שהמים יבטלו היין הבלוע עכ"ל דברי הרשב"א לא שיאסור ליתן מים ביין גם לעיל ריש סימן זה כתבתי בשם ר"ת להתיר: (ח) וע"ל בב"י בסימן קי"ד בשם הרשב"א: וכ"כ

פרישה

שנתערבו ואח"כ נפל לתוכו מים כו' עד ולא אמרינן כבר נעשה היין של היתר באיסור ולצורך מים לבטל שניהם והטעם דלא אמרינן חתיכה עצמה נ"נ ולצורך מים לבטל היין דהיתר והאיסור מיהו משום דלא נפל מן יין האיסור אלא משהו ולא כדי נ"ט בהיתר וכל דבר שנאסר במשהו לא אמרינן [illegible]

דרישה

כ"מ דנפל התירא לגו איסורא אבל אם נפל איסורא לגו היתירא [illegible]

ומ"ש והרא"ש לא כתב כן אלא תרוייהו מהני גם בי"נ גמור פי' גבי חביה בחביות מהני כמו הולכת הנאה ליס המלח כי היכא דמהני ע"י מכירה חוץ מדמי י"נ שבו אבל גוף י"נ שנתערב כיון אין לו תקנה כמ"ש לעיל בסמוך וכן מ"ש רבינו בסמוך ויעצרם וימכרם לנכרים היינו דוקא בשנפלה סתם יינם על הענבים אבל בי"נ גמור לא מהני תקנה כיון דאיסורו במשהו ולכן דק רבינו בלשון ואמר ויין של איסור בין חדש בין ישן וכו' שלא אמר י"נ אלא אמר יין של איסור דבסתם יינם קאמר יעצרם וימכרם וכו' אבל אי הוה י"נ גמור לא מהני מכירה לנכרים די"נ גריר איסורו במשהו כדפרישית :

כל

דמי (טו) וכתב עוד דיין נסך גמור שנתערב חבית בחבית אע"פ שיש לו תקנה ע"י מכירה לנכרי חוץ מדמי יי"נ שבו אין ניתר ע"י הולכת הנאה לים המלח ואע"ג דבסתם יינן מהני אפילו ליין ביין (יז) וא"א הרא"ש לא כתב כן אלא תרוייהו מהני גם ביי"נ גמור (יח) וחומץ של נכרי' שנפל לתוך יין של היתר או יין של נכרי' שנפל לתוך חומץ של היתר שניהם חשובים מין בשא"מ ואינן אוסרים אלא בנ"ט (יט) ויין של איסור בין חדש בין ישן שנפל על הענבים אם הם שלמים ידיחם והם מותרות (כ) ואם הם מבוקעות או שניטל עוקצן שאז חשובין כמבוקעות אם יש בו כדי ליתן טעם אסורין באכילה (כא) ויעצרם וימכרם לנכרים חוץ מדמי יין נסך שבהם אבל לא ימכר כמו שהן שמא יחזור וימכרם לישראל ואם אין בו כדי ליתן בהם טעם מותרין (כב) יין של איסור שנפל על עדשים ושעורים וכיוצא בהן שאינן מבוקעין ידיחם והן מותרין (כג) וכתב הרשב"א דווקא שהדיחם מיד או לזמן מועט אבל אם עמד עליהם זמן רב ודאי בלעו ואין להם היתר בהדחה (כד) נפל על חטין ונתן בהם טעם כיון שהם מבוקעים כולם אסורים ואסור למוכרם לנכרי שמא יחזור וימכרם לישראל אלא יטחון אותם ויאפם וימכרם לנכרי שלא בפני ישראל שאז לא יקנה אותם ממנו אם הוא במקום שנהגו שלא לאוכלו (כה) אבל במקום שנהגו לאכול פת של נכרי אין להם תקנה למוכרם לנכרי חומץ של איסור שנפל לתוך גריסין רותחין פוגמן ומותרין אבל לתוך צוננין משביחן ואסורין אפילו הרתיחן אח"כ וחזרו להיות טעם לפגם דכל שתחילתו לשבח ואח"כ פגום אסור :

כל

היין ויש מי שגורס עקבת יין בקז"ק פי' לכלוך מלשון עקובה מדם (הושע ו') וכן אמרו בירושלמי ובדאיכא טופח ע"מ להטפיח ופי' הראב"ד דאסור דקתני אפילו בהנאה קאמר דאי בשתיה אפי' ליכא טופח ע"מ להטפיח כל שלא הדיח המשפך אסור דקנקנים של נכרי' אע"פ שהדיחן אם יין של ישראל כנוס לתוכן אסור בשתייה כדתנן פרק אין מעמידין (לב:) ואלא מיהו אם סתם יין הוא לדידן דקי"ל כרשב"ג דאמר ימכר כולו לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו, הא מתני' לבר מהלכתא אלא מותר בהנאה ואסור בשתיה והרי"ף כתב בהלכות ותמה עליו הרמב"ן שהרי לרשב"ג דקי"ל כותיה ימכר כולה חוץ מדמי י"נ שבו וכאן אין בו דמי י"נ כלל ותירץ הר"מ ז"ל דכל שנפל י"נ לבור ואפי' טפה אחת הכל נאסר בהנאה עד שיפרש חוץ מדמי י"נ שבו או שיוליך הנאה ליס המלח ואין מחוור בעיני כלל מדאמרינן התם בגמרא א"ל רבא להנהו שכוחאי כי כייליתו חמרא לנכרי' אקדימו ושקלי זוזי מינייהו וכו' ואקשינן כמאן דלא כרשב"ג דאי כרשב"ג הא אמר ימכר כולו לנכרי' חוץ מדמי י"נ שבו ואם איתא מאי קושיא דהתם לא אמר חוץ מדמי י"נ שבו ואפשר דהתם לא צריך לפי שטיפת י"נ שהיתה בפי החבית של נכרי הלוקח הוא וא"נ לפרש שאינו מוכר לו הטפה שבפי הכלי ומ"מ אין הדבר מחוור כלל שאין לחלק בין שהמשפך של לוקח או של מוכר ול"נ דיין נסך דקתני בכולה מתני' ודאי יינם קאמר ולפיכך כתבה הרי"ף דבודאי יינם הא אמר רב נחמן יין ביין אסור ע"כ :

וכתב עוד די"נ גמור שנתערב חבית בחבית וכו' אין ניתר ע"י הולכת הנאה ליס המלח וכו' וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן אלא תרוייהו מהני גם בי"נ גמור כבר נתבאר בסמוך : **וכתב** ה"ן בשם הראב"ד דה"ה לשאר האוסרים בכל שהן שאע"פ שהן אוסרים בהנאה מפני חשיבותן ימכרו כולם לנכרי חוץ מדמי איסור שבהם ודבריו עיקר אלא מיהו צריך להזהר בדברים הניקחים מן הנכרי שלא למכרם להם שמא יחזור וימכרם לישראל : כתב הרשב"א בת"ה על חבית של י"נ שנתערבה בחבית של יין נפלה א' מהן ליס הגדול או שנאבדה או ששתו אותה בשוגג הותרו כל השאר שאני אומר אותה שנפלה של איסור היתה ומשמע מדבריו דאפילו בשל י"נ גמור קאמר וכן בדין דבטבעת של ע"ז שנתערבה איתמר בפ' התערובות (עד:) שאם נפלה אחת מהם ליס המלח הותרו השאר וכבר נתבארו דינים אלו יפה בסי' ק"י : חומץ של נכרים שנפל לתוך יין של היתר או יין של נכרים שנפל לתוך חומץ של היתר שניהם חשובין מין בשאינו מינו ואינם אוסרים אלא בנ"ט חומץ לתוך יין פשוט בפ' השוכר (סו.) ויין לתוך חומץ שם פלוגתא דאביי ורבא והלכתא כרבא דאמר בנ"ט וא"ת חומץ לתוך יין מפני מה אוסר אפילו בנתינת טעם והלא הוא פוגם עלאו של יין תירץ הרשב"א דלא פגום מיקרי דהלא מינא אחרינא הוא ואיכא דניחא ליה בחלא ואיכא דניחא ליה בחמרא כדאיתא בפ' הספינה (פד:) : ויין של איסור בין חדש בין ישן שנפל על הענבים וכו' שם במשנה (סה:) יין נסך שנפל ע"ג ענבים ידיחם והן מותרות ואם הן מבוקעות אסורות פי' בנ"ט וגרסי' בירושלמי מתני' בשלא נדלדלו אותן אבל נדלדלו כמבוקעות הן וכתבו הרשב"א והר"ן : ומ"ש בין חדש שם (סו.) פלוגתא דאביי ורבא והלכתא כרבא דאמר חמרא חדתא בעינבי אע"ג דאידי ואידי חד טעמא הוא בתר שמא אזלי' האי שמא לחוד והאי שמא לחוד הו"ל מין בשאינו מינו ובנ"ט : **ומ"ש** ויעצרם וימכרם לנכרי' וכו' זה נראה פשוט דהא קי"ל כרשב"ג דאמר ימכר כולו לנכרי' חוץ מדמי י"נ שבו וכ"כ הרשב"א ומ"ש אבל לא ימכר כמו שהם שמא יחזור וימכרם לישראל נלמד מדין נפל ע"ג חטים דבסמוך : ומ"ש ואם אין בו כדי ליתן בהם טעם מותרים כלומר מותרים אפי' באכילה שהרי הוא בטל במיעוטו וכ"כ הרמב"ם ז"ל : ומ"ש אם הם שלמים ידיחם והם מותרות פשוט דמותרות באכילה וכ"כ הרמב"ם ז"ל :

תנן בפרק השוכר (סה:) מעשה בביתוס בן זונין שהיה מביא גרוגרות בספינה ונשתברו חביות של י"נ ע"ג ובא מעשה לפני חכמים והתירו ומפרש טעמא בגמרא מפני שהיין פוגם בטעם התאנים : יין של איסור שנפל על עדשים ושעורים וכיוצא בהן וכו' כ"כ הרשב"א והכי משמע מדהוה בעו לאותר בחטים דידיחם והם מותרות אי לאו משום דאגב גירייהו כמבוקעות דמיין וכ"כ הר"ן ז"ל : **וכתב** הרשב"א דוקא שהדיחן מיד או לזמן מועט וכו' כ"כ הר"ן בשמו : נפל על חטין ונתן בהם טעם כיון שהם מבוקעים כולן אסורים בפ' השוכר (סה:) ההוא כרי דחטי דנפל עליה חביתא די"נ שרייה רבא לזבנו לנכרי' איתיביה רבה בר לוואי בגד שאבד בו כלאים ה"ז לא ימכרנו לנכרי' משום דדילמא אתי לזבוני לישראל ה"נ אתי לזבוני לישראל הדר שרי למיטחניה ולמפייה ולזבוני לנכרי שלא בפני ישראל תנן י"נ שנפל ע"ג ענבים ידיחם והם מותרות ואם הוו מבוקעות אסורות מבוקעות אין שאינן מבוקעות לא אמר רב פפא שאני חיטי דאגב גירייהו כמבוקעות דמו : ומ"ש רבינו ונתן בהם טעם כ"כ הרשב"א דדוקא כשיש ביין כדי ליתן טעם בחטים הא לא"ה מותר דומיא דענבים מבוקעות ותמה על הרמב"ם שכתב בפי"ג ולמה אין בודקים את החטים בנ"ט מפני שהן שואבות והיין נבלע בהן : וכתב הרשב"א עוד ואני תמה אמאי אסורות והלא היין שנפל על החטים נ"ט לפגם הוא ביין (כמו) שנפל ע"ג גרוגרות ונראה שהיין מתחלתו אין פוגם בחטים אדרבה משביח : ומ"ש רבינו דהא דיטחון אותם ויאפם וימכרם לנכרי וכו' היינו במקום שנהגו שלא לאכול פת של נכרים לא במקום שנהגו לאכלו כ"כ הרשב"א ופשוט הוא וכתב אלא שורפן או מוליכן ליס המלח וכתב עוד ובכ"מ אסור למכור לפלטר שפת של פלטר בכ"מ נהגו בו היתר כתוב בא"ח עכשיו שאנו אוכלים פת של נכרי אסור למוכרו רק בחתיכות שאין לוקחין כיוצא בהן עכ"ל (ו) : **חומץ** של איסור שנפל לתוך גריסין רותחין וכו' עד סוף הסימן בפרק השוכר (סז.) וכבר נתבאר בסימן ק"ג כתב הרשב"א בתשובה כל המשקין שדרכן לערב בתוכן יין או חומץ האסורים והרי הן ככבשים שדרכן לתת לתוכם יין וחומץ שאסורים באכילה כדתנן בפ' אין מעמידין ואם בידוע שנתנו לתוכן אסורים אפי' בהנאה כדאמרי' התם בגמ' ומיהו איפשר שמותר למכרו לנכרי חוץ מדמי י"נ שבו וכרשב"ג דפ' בתרא דע"ז : **ובתשובה** אחרת ח"ג סימן רי"ד כתב ברופאים שאמרת ראיתי שערוריה שנותנים לחולים אותם המשקים הנעשים ביד נכרי מחומץ שלהם ודבש או סכר ולא ידעתי להם מקור שיסמכו בו אלא מפני שנתערב החומץ עם הדבש ובטל במיעוטו וזה אינו שהרי עיקרו כך וכל שעיקרו כך אינו בטל כענין ד' מיני מדינה וכל שכן באיסור י"נ ואפילו בסתם יינם ככבשים שדרכן לתת לתוכן יין שאסרו אף על פי שטעמן קפילא ואין בהם טעם יין ולא הדברים שדרכן לתת לתוכן יין בלבד אסרו אף על פי שאין טעם האיסור ניכר בהם אלא כל הדברים הנעשים על ידי שרגילים לתת לתוכן שום דבר איסור אין אותו דבר האסור מתבטל במיעוטו להתירו ואע"פ שאילו נתערב כן ע"י ישראל היה בטל וגבינה של נכרים לא"ד (בע"ז לה:) שאסרו מפני שמעמידין אותן בעור קיבה ואע"פ שאין בה טעם בשר ואילו מן הדין בטל כיון שאין בה טעם בשר דבשר בחלב בנ"ט אלא שכל שאסרו להתרחק מהם בכל ענין אסרו וכן דעת הראב"ד ז"ל והוא היושר שבטעמים שנאמרו בדברים אלו ואע"פ שאפי' ודאי יינם שנתערב בשאינו מינו ובידינו או אפילו אחת ידם בטל ברובה לפי שזה דרך המקרה וכל שנתערבו דרך מקרה לא החמירו בו עד שיהיה נ"ט אבל כל שדרכן לעשות כן הרי ואינו בטל במעוטו כדרך שאמרו בכבשים שדרכן לתת לתוכן יין ובגבינה ואם רצו לסמוך להתיר מחמת הסכנה ודנין כל שקפץ עליו החולי ג' ימים כמסוכן וכל שיש לו קדחת מסוכן וכרביעא (פסחים כה:) דשייף לברתיה בגוהרקי דערלה וכנושתא קמא דתמר הכי איפשא נמירתא בשעת הסכנה דמיא גם זה טעות ושבוש גמור הוא בידם מכמה טעמים האחד שרוב החולים מקדחת כל הרופאים בקיאים דנים אותם לחיים ולא למסוכנים ואין אנו מתירין כל האיסורים לכל מי שיש לו קדחת ולכל מי שנפל למשכבו אפי' ג' ימים דא"כ חולה שחלה ג' ימים נאכילהו

דרכי משה

(ו) וכ"כ בכלבו וכ"כ לעיל סי' ק"ב בשם או"ה דאין לוקחין חתיכות פרושות מנכרים :

גרמי'

פרישה

שאין בו ממשו של איסור הכל מותר בהנאה שאין כאן דמי יין אסור · (מצריך לימר לנכרי בשעת מכירה כו' ואז מותר דלא מחשב הנכרי להוא הנאה לכלים דסובר דלמא אין בו יין נסך אלא דבר מועט גם מאמר שהוא בשעת מכירה אינו נחשב לחתנה שיצטרך לחזור ולהחזיקו בשבילו אבל כשלא א"ל כלום יחשוב כנותן דמיו גם בשביל הכסף עכ"ה) . (טו) וכתב עוד דיין נסך גמור עד אין ניתר ע"י הולכת הנאה ליס שמלא הטעם דהא מ"מ ימכר ויקבל דמי יי"נ שבחבית האיסור אבל הרא"ש סבר דהיין דבטל בשאר חביות וגם אינו נהנה מותר : (יז) וא"א הרא"ש ז"ל לא כ"כ אלא תרווייהו. מהני גם ביין נסך גמור פי' בחביית שלי מ"י · (יח) חומץ של נכרי' שנפל לתוך היין כו' וא"ת חומץ לתוך יין הלא נ"ט לפגם הוא ואמאי אוסר אפי' בנ"ט תירץ הרשב"א דלא פגום מקרי דהלא מינא אחרינא הוא ואיכא דניחא לכו בחלא ואיכא דניחא לכו בחמרא כדאיתא בפרק הספינה ב"י : (יט) ויין של איסור בין חדש בין ישן כו' דהלכתא כרבא דאמר חמרא חדתא בעינבי אף על גב דאידי ואידי חדא טעמא הוא בתר שמא אזלינן והאי שמא לחוד והאי ליה מין בשאינו מינו ובנ"ט (ר"ל ולכן מותר אפילו אם הוא יין נסך גמור עכ"ה) · (כ) ואם הם מבוקעות או שניטל עוקצן ע"ל סימן ק"ו : (כא) ויעצרם וימכרם לנכרים חוץ מדמי יין נסך שבהם היינו דוקא בסתם יינם אבל ביין נסך לא מהני תקנה מ"ו ור"ל דאף על גב דהוא סתם יינם מ"מ כיון דיש בהן ליתן טעם אין בו ס' וכל דליכא ס' אוסר אפילו בסתם יינם ובשאינו מינו וכנ"ל וביי"נ גמור אסור אפי' בכ"ש ואף על גב דהאי פוגמו · (כב) יין של איסור שנפל על עדשים כו' שאינם מבוקעים פי' לאפוקי חטים : (כג) וכתב הרשב"א דוקא שהדיחם מיד כו' כ"כ הרשב"א אמאם נפל אעדשים ושעורים שמיניה: איירי הרשב"א ונראה דקאי גם אענבים דלעיל (כד) נפל על חטים ונתן בהם טעם ר"ל ב"י מש"ר ונתן בהן טעם כ"כ הרשב"א דדוקא כשיש ביין כדי ליתן טעם בחטים הא לא"ה מותר דומיא דענבים מבוקעים ותמה על הרמב"ם שכתב בפי"ו ז"ל ולמה אין בודקין את החטים בנ"ט מפני שהן שואבות והיין נבלע בהן עכ"ל ב"י והראב"ד כתב שם על הרמב"ם ז"ל מפני שהן שואבות כו' א"א משום דאית בהו לזריזהו (פי' סדק שבחיטין עכ"ה) כמבוקעות דמיין עכ"ל והמ"מ כתב שם שכן הוא כוונת הרמב"ם ע"ש ונראה שגם כוונת רבינו הוא כן ומ"ש ונתן בהן טעם אין כוונתו דבדקי להו ע"י נכרי ואמר דיש בהו טעם יי"נ דא"כ למה שיים כתב כיון שהן מבוקעין בלא"ה כיון דבדקי להו וטעמו בהו טעם יין הרי פשוט לכיך ואין להתירן אע"ג דאין מבוקעין אלא משום דכתב לפני זה ע"פ הגמרא דבענבים שאין מבוקעין והדיחן מיד מותרין קאמר אבל נפל יין על חטים אפילו בא להדיחן מיד אסורים ואסור למוכרם כו' כיון דהן מבוקעין בגירייהו · ומש"ר ונתן בהן טעם ר"ל שיש ביין שנפל עליהן כדי ליתן טעם לאפוקי אם נפל עליהם יי"נ כל שהוא וזהו שתמה הרשב"א על הרמב"ם למה לא הזכיר דבעינן שיהא ביין כדי ליתן טעם והו"ק : (כה) אבל במקום שנהגו לאכול פת של נכרי' אין להם תקנה למוכרם לנכרי אלא ישרפו או יוליכם ליס המלח ובכל מקום אסור למוכרן לפלטר שבתי נוהגין בו היתר רשב"א ופת שאין מוכרין אותו לנכרי בעל הבית שאסור לישראל לקנות ממנו אף במקום שנוהגין היתר ז"ל ורבינו לטעמיה אזיל שכתב בסימן קי"ב דבמקום שנוהגין

היתר

הלכות כלי היין איסורן והכשרן

קלה (א) **כל** כלי עץ ומתכות או זכוכית או אבן שאין דרך להכנים בהן יין לקיום אלא משתמשין בהן לשעה סגי להו בשכשוך (ב) בין הקונה אותן מן הנכרים ישנים בין שלנו שנגע בהן נכרי בעוד משקה טופח עליהם (ג) בד"א כשאינם זפותים אבל אם הם זפותים (א) אפי' הלוקח אותם חדשים (ב) מן הנכרים צריכין עירוי שמא נתן בהם הנכרי יין בשעה שזפתם (ד) וכן שלנו שנגע בהו נכרי צריכין עירוי שהזפת מבליע היין מיהו פירש ר"י דוקא ביומיהם שהיו רגילין ליתן יין בזפת שאז אינו ניכר אם יתן בהם יין אחר הזפת אבל האידנא שאין רגילין ליתן בהן יין בשעת זפיתה כל זמן שהן חדשים מראיתן צהוב עד שיתנו בתוכן יין לפיכך יכולין לקנותן מהם כל זמן שהם צהובים (ה) אבל * אם הכלי צר שאין יכולין לעיין בו (ו) כמו קירויה אין לקנותו מהן [א] (ז) ואפילו לפ"ז (ח) אם נגע בשלנו בעוד היין טופח עליו צריך עירוי (ט) ור"ת התיר גם שלנו שנוגע בו נכרי ע"י שכשוך ובספר התרומות כתב שאין להתירו אלא בדיעבד אם נתן בהן יין אחר השכשוך בלא עירוי אבל

נאכילהו בי"ה ולא ליבעי אומדנא ועוד דאיסתא למירתא מאן פריש לן שהוא חולי של קדחת והלא לדעת כל הבקיאים אין כל הקדחות מסוכנים לשעתן ורש"י לא פי' חולי של קדחת אלא חולי אחר והוא שיש בו סכנה ולא בקדחת הפשוטה ועוד דדילמא לישנא בתרא עיקר דא"ל מידי דרך הנאתן קא עבידנא ומשמע שאילו היה דרך הנאתן אסור אע"ג דס"ל איסתא למירתא דאלמא איסתא למירתא (לאו) בשעת הסכנה היא ועוד דאפי' תדין כל הקדחות בשעת סכנה אין אומרים שאותרו כל האיסורים אלא חולי שיש בו סכנה שאם כן אפי' יש דברים מותרים ואסורים נאכיל אותו מן האסורים אלא דחוים הם אצלו וכל שאפשר להביא לו מן היותר אין טוחנים מן האיסור והרי חולה זה אינו מסוכן אם אינו משקהו אותו משקה לשעתו שאינו כאמדוהו לח' ימים שא"נ אלא שימתין כאלו שעה ויעשה לו מן המותר לו ומ"ו לא נעשה כן במקומנו ולא בכל מקומות ישראל ששמענו שמעם וכל העושה כן למה יבדל מהקהל הגולה יסתפק הדבר ולא יאמר עכ"ל :

וכתב בתשובה אחרת ח"ג סי' רכ"ה על נכרי' שמשימים שק פלפלין וזנגביל בתוך קנקני היין לתת טעם ביין אם מותר לשים אותם בתבשיל וז"ל שודאי אם היין נ"ט לפגם בתבלין התבלין מותרים אבל אם היין פוגם את התבלין הרי התבלין אסורין באכילה אלא שמותרין בהנאה חוץ מדמי י"נ שבהן וכיון שאסורין באכילה אסור ליתן מהן בתבשיל דאף ע"פ שהיין שבהם נותן טעם לפגם בתבשיל אפ"ה לכתחלה אסור דודאי אין טחנין לכתחלה חומץ לתוך גריסין וכיוצא בהן אבל בדיעבד מותר ואפי' בתבשיל שאין היין פוגמו לפי שהיין בטל בס' ואע"פ שטעם התבלין ניכר בתבשיל והתבלין נאסרים מחמת בליעת היין וטעמא לא בטיל אפ"ה מותר לפי שהתבלין אינן אסורין מחמת עצמן וכן כן שנותנים טעם ואילו היו תבלין של עכו"ם או ערלה וכלאי הכרם לא היה לכן בטלה כל שטעמן ניכר אבל אלו הרי הן כמלח שמלחו בה את הבשר שהרי היא נאסרת מחמת בליעת הדם והבשר מותר אף ע"ג שיש טעם מלח בבשר וכשמשערין משערינן בכמות התבלין ולא כשיעור יין הבלוע בתוכן דלא ידעינן כמה הוא עכ"ל (ז) :

קלה כל כלי עץ ומתכות או זכוכית או אבן וכו' סגי להו בשכשוך בין הקונה אותם מן הנכרי ישנים בין שלנו שנגע בהם הנכרי בעוד המשקה טופח עליהם כ"כ הרשב"א בת"ה מדגרסינן בפרק אין מעמידין (לג:) דבי פרזק רופילא אגם הנהו כוני מסומבדיתא רמא בהו חמרא אהדרינהו ניסלייהו אתו שיילוה לרב יהודה אמר דבר שאין מכניסו לקיום הוא משכשכן במים והם מותרים וגרסי' תו התם אמר רב יהודה הני כוני דארמאי דבר שאין מכניסו לקיום הוא משכשכן במים ומותרים וכ"כ הר"ן בפרק אין מעמידין וכתב שכן מעשים בכל יום לאפוקי ממאי דמשמע מדברי רש"י דכלי עור ועץ אע"פ שאין מכניסן לקיום כל שנתיישנו ביד נכרי צריכים עירוי וכתב הרשב"א משכשכן היטב במים ומותרים : ושכשוך זה אם צריך להדיח הכלי ג"פ או אם די בפ"א אכתוב בסמוך וכתב רבינו לקמן בסימן זה . ודע שאף על פי שאמרנו שכלים שאין מכניסן לקיום אפילו נתיישנו ביד נכרי בשכשוך בעלמא סגי להו אין כלי הגת בכלל זה לפי שמתוך שמשתמשין בשפע החמירו בהם יותר משאר כלים שאין מכניסן לקיום ומכ"מ לא החמירו בהם להצריכם מלוי ועירוי ככלי שמכניסן לקיום אלא נתנו עליהם הכשר בינוני דהיינו ניגוב כמו שמבואר בסימן קל"ח :

בד"א כשאינם זפותים אבל אם הם זפותים אפי' הלוקח אותם חדשים מן הנכרי צריכים עירוי וכו' שם ת"ר נודות של נכרים גרודין מותרין חדשים וזופתים אסורין כ"כ התוס' והרא"ש שהיא גירסת ר"ת פי' גרודין שאין בהם זפת מותרים ואפי' ישנים דכיון שאין מכניסן לקיום משכשכן במים ומותרים ואפילו היה בהם זפת אלא שנקלף סגי בשכשוך כדמוכח בפרק בתרא (דף עד :) כלומר שאין הזפת מוסיף באיסורן אלא בזמן שזופתן עליהם דזפת בלע טובא אבל לא שנאמר שהזפת יבליע בכלים עצמו יותר ממה שהיה בולע אילו לא היה מזופת חדשים וזופתים אסורים פי' חדשים שדומה שלא היה בהם יין מעולם אפ"ה אסורים שאחר שזופתים דילמא רמא בהן נכרי חמרא ולא ידיע והזפת מבליעו ואע"פ שאין מכניסן לקיום צריכים עירוי מפני שהזפת מבליע וגם הרשב"א כתב שגירסא זו ופי' זה עיקר והר"ן כתב גירסא זו ופי' זה ואף גירסת רש"י פי' בענין שעולה כדברי גירסא זו ופי' זה וז"ל הרשב"א בת"ה כלים שאין מכניסין לקיום ככוני והכוסות וכיוצא בזה בין שהן של עור ובין שהן של עץ ושל זכוכית ושל מתכת אם אינם מזופתין משכשכן היטב במים ומותרין בין שהיה תחלת תשמישן ביד נכרי בין ביד ישראל היו מזופתים וחדשים אם דרכן לשים בהם יין בשעת זפיתה כדי למתק מרירותו של זפת וכ"ש אם הם ישנים שנתיישנו ביד נכרי בתשמיש יין קולף את הזפת ומשכשכן ומותרין לא רצה לקלף ממלאן ומערן ג' ימים עכ"ל : **וכתבו** התוספות והרא"ש על ס"ה זו דלפ"ז כלי עץ וזפותים אפילו חדשים צריכין עירוי ור"י היה אומר דדוקא בימיהם שהיו רגילים ליתן יין בשעת זפיתה יש לאסור דבהכי דיין בשעת זפיתה אינו אלא כזורק מים לטיט יש לחוש שמא אח"כ הטיל שם יין ולא ידיע אבל עתה שאינם רגילים ליתן בהכי יין בשעת זפיתה אם נתן בהם יין אחר זפיתה היה ניכר ומיהו שלנו אם נגע בהם נכרי בעוד משקה טופח עליהם צריכין עירוי :

ומ"ש רבינו אבל אם הכלי צר שאין יכולין לעיין וכו' כ"כ הרא"ש בתשובה כלל י"ט מדין י"ד ופשוט הוא ע"פ דעת ר"י : ומ"ש ור"ת התיר גם שלנו שנגע בו נכרי ע"י שכשוך כ"כ שם התוספות והרא"ש שר"ת חזר להתיר כלי עץ הזופתים בשכשוך אף שלנו שנגע בהם הנכרי דדוקא גבי נודות של עור שהוא רך מבליע היין ע"י זפיתה וכן גת ומחץ ומשפך דפרק בתרא דנבלע בהם ע"י זפיתה לפי שכן תדירין ביין אבל כלי עץ שהם קשים ולא תדירי בהו כ"כ ביין כי הם מיוחדים גם לשאר משקים אין הזפת מבליען כל כך והביא ראיה מגת של אבן שזופתה נכרי וכו' והטעם משום דגת של אבן קשה והוא הדין כלי עץ שאין משתמשין בהם יין בתדירות ולגי' רש"י אין ראיה משם וכו' ועוד דסתם כלים מזופתים אית בהו פילי והתם קאמר אי אית ביה פילי אסור ובספר התרומה כתב

קלה כל כלי עץ וכו' הוא לשון הרשב"א בת"ה מכח סוגיא דפרק א"מ (דף ל"ג) ולאפוקי מפירש"י דכלי עור ועץ אע"פ שאין מכניסן לקיום אם הם ישנים פי' שנשתמש בהם נכרי לא מהני בהם שכשוך אלא צריכין עירוי וכבר הקשה התוס' על פירושו סוף (דף ל"ב) בד"ה כך היא גירסת הספרים ע"ש : ומ"ש מיהו פי' ר"י וכו' וז"ל התוס' בדבור הנזכר ור"י היה מפרש לייטב המנהג דדוקא בימיהם שהיו רגילין להטיל בהן יין בשעת זפיתה יש לאסור דבהכי דיין בשעת זפיתה אינו אלא כזורק מים לטיט יש לחוש שמא אח"כ הטיל שם יין ולא ידיע אבל עתה שאינן רגילין להטיל בהן יין בשעת זפיתה אם היה נותן בהם יין אחר זפיתה היה ניכר ומיהו שלנו שנגע בהם נכרי במשקה טופח צריכין עירוי עכ"ל והרא"ש כתב כל דברי התוס' ושכתב' ר"ת וגירסתו עיקר וכמ"ש רבינו ומה שהוסיף רבינו בלשונו וכתב ואסרי לפי זה וכו' נראה דה"ק דלא תימא דדוקא בימיהם שהיו רגילין להטיל יין בשעת זפיתה התם הוא דהזפת מבליע היין דמתלא מין את מינו וניעור ונבלע ולכן כשנגע נכ"י בשלנו בעוד היין טופח ע"מ להטפיח צריך עירוי אבל האידנא דאין נותנין יין בשעת זפיתה מבליע יין שטופח עליו ולא בעי עירוי לכך קאמר ואסרי לפי זה אם נוגע בשלנו וכו' דכל שהם זפותים בולע היין שטופח עליו אף האידנא שאין נותנין יין בשעת זפיתה : ומ"ש אבל אם פי הכלי צר וכו' ה"א בתשוב' הרא"ש כלל י"ט סימן י"ד וז"ל וקירויא חדשה מזופפת הלקוחה מן הנכרי צריכה עירוי שמא שם הנכרי בתוכה יין כי אין אדם יכול לראות בתוכה אם היא נקובה וחדשה עכ"ל : **ומ"ש** ור"ת התיר גם בשלנו וכו' פי' אפילו בזפותים התיר בכלי עץ ומתכות או זכוכית או אבן דדוקא גבי נודות של עור שהוא רך מבליע היין ע"י זפיתה ומסיק דלכתחלה אין להתיר בלא עירוי אבל בשל חרס כתב בסמוך דאין נוהגין להצריכם עירוי בנוגע נכרי בזפותים שלנו כשמשקה טופח עליהם ומשמע דאפי' לכתחלה א"צ עירוי דבהא יש להקל טפי בכלי חרס מבשאר כלים אע"ג דבסמוך מבואר דיש להחמיר בכלי חרס מבשאר כלים הכא יש להקל טפי בכ"ח ויתבאר טעמו בסמוך בס"ד :

ומ"ש

דרכי משה

(ז) גרסי' בגמ' פא"מ האי נכרי דשדי חמרא בבי מלחי שרי וכתב שם המרדכי ע"ד וז"ל נראה לפרש דמיירי שזורק חמרא למקום שעושין מלח שמתייבש והולך לאבוד ומכאן יש ללמוד היתר על המלח שנותנין בו הדם כשמרתיחים אותו בדי שיתלבן דשרי מה"ט דהוי זורק מים לטיט לפי שהוא מתייבש ואין לו הנאה מיניה אלא שמתלבן: ע"ל סימן ק"ח נכרים שנותנין בשמים ביין נסך אי מותר להריח באותן בשמים וע"ל בסי' קנ"ה אם מותר להתרפאות מדברים שיש בהם י"נ או בי"נ עצמו וע"ל סימן קכ"ג בב"י סוף הסימן :

קלה (א) במרדכי פא"מ ע"ג בשם ר"י דוקא זפת אבל שעוה אינה בולעה כ"כ כמו זפת ולכן דינם ככלים שאינן זפותים עוד כתב בשם ר"ת דכלים מנוקבים וסתמו בזפת הואיל ואינה עשוי לשמירת היין שלא יתקלקל אלא שלא ישפך אין דינו ככלים הזפופים וכ"ה בהג"א שדינו ככלי שאינו מזופף וכ"ה בתוס' סוף מסכת ע"ז ע"ד : (ב) בתשוב' מיימון מהלכות מאכלות אסורות כתב בשם הרשב"א דנכרי נאמן במל"ת שהכלי עדיין חדש אבל אם הנכרי מבין מתוך דברי הישראל שיש איסור בדבר אם היה בו יין תו לא מהימן

פרישה

סוחר בפת של נכרים ל"ש של נחתום אי של בעל הבית או י"ל דמיירי שמא ימכרם בעל הבית נכרי לנחתום ויאמר שישראל יקנהו מן הנחתום · ואם אפה מוכר חתיכה מעיסה לנכרי שאין לוקחין ממנו כיולא בהן א"ס :

סי' קלה (א) **כל** כלי עץ כו' שאין דרך להכנים בהן יין לקיום דאילו היה מכניס בהן לקיום צריך עירוי כמו שיתבאר בסימן זה : (ב) בין הקונה אותם מן הנכרי' ישנים כו' אין מכלי הגת שצריך ניגוב כמ"ש בסימן קל"ח לפי שמשתמשין בהן יין בשפע שהחמירו בהן : (ג) בד"א כו' עד שמא נתן בהן הנכרי יין בשעה שזופתם כדי למתק מרירת הזפת וז"ל התוס' ור"י היה אומר דדוקא בימיהם שהיו רגילין ליתן יין בשעת זפיתה ואע"ג דיין בשעת זפיתה היינו כזורק מים לטיט יש לחוש שמא אחר כך הטיל בה יין ולא ידיע אבל עתה שאין רגילין כו' ע"כ ר"ל דהואיל ורגילין ליתן בהן יין בשעת זפיתה לא ניכר אחר כך אם נשתמש בהן יין ונראין כחדשים כמו שיתבאר בסמוך (ומ"מ כל' דשמא נתן בהם יין בשעת זפיתה לא משמע כן והכל"ל שמא נתן בו הנכרי יין אחר זפיתה עכ"ס) : (ד) וכן שלנו וכו' שהזפת מבליע היין ושור ופולט אחר כך בתוך ההיתר דדוקא היין שנגעו תמולה בתוך הזפת בשעת זפיתה מהטב כזורק מים לטיט אבל יין שנבלע אחר כך נופת בטעמו עומד ואוסר : (ה) אבל אם פי הכלי צר כנ"ל : (ו) כמו קירויה כו' היו כלי שממו קירויה שפיו צר (אין לקנותו מכן היינו ר"ל לכשתמש אותו פיכף בלא עירוי אבל בעירוי ודאי מותר עכ"ס) וכן הוא בתשובת הרא"ש : (ז) ואפילו לפ"ז אם נוגע בשלנו כו' נלע"ד דר"ל אפי' לפי ר"י דמתיר לקנות מן הנכרי כל זמן שהן צהובים אבל בשלנו אם נגע בעוד שהיין טופח ואפילו רואין אותה אפ"ה שמא לצהובה (וה קשה לומר לסברת הטור שיסיים לכתוב אחר שיתן שם יין וק"ל עכ"ה) אסור ולא אמרינן מדהוא לצהוב ודאי לא קיבל הזפת שום יין וצריך עירוי אבל מן כסתם סמכינן אסי' דצהובה : (ח) אם נוגע בשלנו (פירוש שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה נכרי בעוד כו' עד כאן הגהה) בעוד שהיין טופח עליו פי' טופח ע"מ להטפיח מ"ז וכמ"ש רבינו לעיל סי' קכ"ט בנכרי שנוגע אבל בגת : (ט) ור"ת התיר גם את שלנו כו' ר"ת ס"ל דאין איסור בזפיתה דכלי עץ ומ"ה בין אם היה של ישראל ונגע בו הנכרי ואפילו אין לצהובים מותרים ע"י שכשוך אם לא נודות של עור שהוא רך או כלים שהן תדירין ביין אבל אלו כלי עץ מיוחדים גם לשאר משקים אין הזפת מבליע כ"כ תוס'

דרישה

סי' קלה [א] **ואפילו** לפי זה אם נוגע בשלנו בעוד היין טופח עליו צריך עירוי בפרישה כתבתי בשם מורי דמיירי בטופח ע"מ להטפיח ול"ע למה לי טופח ע"מ להטפיח הא כיון שזפתן בולע יותר בודאי צריך עירוי דהא ודאי לא דמי למאי דכתב רבינו לעיל סימן קכ"ט דמיירי התם בשלא זפתן וע"ל בסימן קל"ח שכתבתי בי' דברי הרשב"א שכ"כ אבל

חדושי הגהות

קלה א אבל אם פי הכלי צר כצ"ל (פרישה) :

אבל לא לכתחלה ובן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל בד"א בשל עץ ואבן אבל של עור לא שנא שלהם שאין ניכר בהם שהם חדשים לא שנא שלנו שנוגע בהן נכרי צריכים עירוי אפי' לדברי ר"ת לפי שהן רכין הזפת מבליע בהן היין וצריכין עירוי. (י) [ג] ובכלי חרס לפי שהם בולעים הרבה משתנה דינם שאם נשתמש בהם הנכרי כל זמן שלא שבעו לבלוע צריכין עירוי אפי' אם אינן זפותין ומאימתי שבעו מפעם שנייה ואילך אבל נשתמש בה בפעם ראשונה ושנייה צריך עירוי (יא) וכתבו הגאונים דכל כלי חרס דינו שוה שאם

תחילה

ומ"ש בד"א בשל עץ ואבן וכו' נראה דלאו דוקא עץ ואבן דה"ה מתכות או זכוכית וכמ"ש רבינו בתחלת סימן זה דכל הני ארבעה דיניהם שוה ועוד שהרי לא הוציא אלא של עור לפי שהן רכין אלמא דוקא של עור צריך עירוי ואפי' דיעבד אסור בלא עירוי אבל שאר כלים כיון שהן קשין שרי דיעבד בלא עירוי והא דנקט רבינו עץ ואבן היינו משום שר"ת כתב דשל עץ שהם קשים אין הזפת מבליע בהן כל כך והביא ראיה מנות של אבן שוטפה נכרי וכו' כדכתבו התוס' והרא"ש ומביאו ב"י לכך כתב גם רבינו בד"א בשל עץ ואבן אבל ודאי ה"ה מתכות וזכוכית דקשים הן כעץ ואבן חד דינא איכא לכלהו כדפרישי': ובכלי חרס וכו' בפ' א"מ (סוף ד' ל"ג) כסי רב אסי אסר ורב אשי שרי ואסיקנא והלכתא פעם ראשון ושני אסור שלישית מותר ודברי רבי' שכתב שאם נשתמש בהם הנכרי כ"ז שלא שבעו וכו' עד אבל נשתמש בה פעם ראשונה ושני' צריך עירוי ה"פ בין שנשתמש בה נכרי פעם ראשונה בלבד או בשנייה בלבד כגון שהישראל השתמש בה בפעם ראשונה ואח"כ בא נכרי והשתמש בה בשנייה נמי צריך עירוי דבשעה שנשתמש בה הנכרי בפעם ב' עדיין לא היה שבע לבלוע אבל כשהשתמש בה הישראל בפעם הראשונה וגם בשנייה התם אם בא נכרי והשתמש בה בשלישית א"צ עירוי דכבר שבע לבלוע ברשות ישראל ושוב אינו בולע יין של איסור כשישתמש בה הנכרי בפעם השלישית

כתב שר"ת היה מתיר בדיעבד אם נתן בהן יין אחר השכשוך כשנגע בהם הנכרי אבל לא לכתחלה ע"כ ואע"פ שהרא"ש דחה ראיית ר"ת מ"מ כיון שכתב אח"כ דברי סה"ת ולא נחלק עליהם משמע לרבי' דהכי ס"ל והגהת מיימון כתבו בפי"א בשם סמ"ג דאף בדיעבד קשה בעיני להתיר דהא אמרי' בגמרא במסקנא אחד שלנו אחד שלהם לא שנא טודות ל"ש קנקנין מייסכן או מפרן או ירזירס לאור עד שיתרפה זפת עליהן: **ומ"ש** רבי' בד"א בשל עץ ואבן אבל של עור ל"ש שלהם שאין ניכר בהם שהם חדשים ל"ש שלנו שנוגע בהם הנכרי הם צריכים עירוי אפילו לדברי ר"ת לפי שהן רכים וכו' נתבאר בסמוך: **והרמב"ם** כתב בפי"א הלוקח כלי' חדשים שאינם מזופתי' מן הנכרים נותן לתוכו יין מיד ואינו חושש שמא נתנו בהם י"נ ואם היו מזופתים מדיחן ואע"פ שהם חדשים ונראה שהוא סובר כר"ת ומפרש דגרורים מותרין היינו לומר שמותרין בלא שום הכשר כלל ואפילו הדחה בעלמא לא בעו דכיון שניכר בהם שהם חדשים אין חוששין שמא נתן נתן לתוכם יין כלל אבל אם הם זפותים אף על פי שנראים חדשים אסורים כלומר אסור ליתן לתוכם יין עד שיכשירם אי משום יין שנותנים עם הזפת אי משום דכל דמזופת אע"פ שנתן בו יין אינו ניכר ומיהו כיון דאין מכניסו לקיום בהדחה בעלמא סגי ליה ומשמע דאפי' בכלים שמכניסן לקיום אינו מצריך אלא הדחה לפי שנראה מדבריו שם גבי כלים השועים באבר דמכניסו לקיום היינו שנכנס בהם הנכרי יין לקיום וכלים אלו כיון שנראים חדשים ודאי לא הכניס בהם יין לקיום דא"כ היו נראים כישנים ומש"ה מכתם לה סתמי ולא פירש דבאין מכניסו לקיום איירי משום דממילא משמע כדפרישית. ומ"ש בסמוך וכן כלי שנתנו בו י"נ ואין מכניסו לקיום כגון כלי שתיפה בו את המשפך וכיוצא בזה משכשכו במים ודיו כלומר דכלים אלו אע"פ שנתייננו ביד נכרי מותרין בשכשוך בעלמא שאין לחוש שהכניס בהם יין לקיום כיון שאין דרך השתיין בכך עוד אכתוב לקמן בדעת הרמב"ם ז"ל: **ובכלי** חרס לפי שהם בולעים הרבה משתנה דינם שאם נשתמש בהם נכרי כ"ז שלא שבעו לבלוע אפי' אם אינם זפותים ומאימתי שבעו מפעם שנייה ואילך וכו' בפרק אין מעמידין (שם) כסי רב אסי אסר ורב אשי שרי אי שתי בהו נכרי פעם ראשון כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בפעם שני ואסיקנא והלכתא פעם ראשון ושני אסור שלישי מותר ופי' רש"י כסי כוסות של חרס ואין מכניסן לקיום אלא שותים בהם אם שתי בהו נכרי פעם ראשון דכ"ע אסור דאיידי דרכיכי בלעי ואסירי עד שימלאנו מים שלשה ימים וכתבו התוספות והרא"ש על פירש"י ולכך נהגו העולם ליתן מים בכלי חרס חדשים קודם שישתמש בהם שאם ישתמש בהם נכרי אח"כ לא יצטרכו עירוי וקשה לר"ת דבפרק ב' לא מצרכינן עירוי בכלי חרס אלא בקנקנים משום דמכניסן לקיום ופי' ר"ת דשתי בהו נכרי בין חדשים בין ישנים פעם ראשונה לא פליגי דאסור פי' אם לא הדיחם במים אחר שתיית הנכרי אלא פעם ראשונה כולי עלמא ל"פ דאסור דאינו נפלט היטב בהדחה אחת והלכתא פעם ראשון ושני בשתי הדחות אסור פעם שלישית מותר דאז ודאי בפעם שלישית נפלט הכל וכיוצא בזה מצינו בפ' התערובות גבי חרסן של זב וזבה ועוד דאמרינן במדרש שאמר המן לאחשורוש שאם זבוב נופל לכוסו של אחד מהם זורקו ושותהו ואילו אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהם חובטו ולא עוד אלא שמדיח כוסו ג"פ ודוקא בכוסות של חרס שאין חלק והיין נדבק בו אבל כוסות של עץ א"צ להדיח ג"פ וכתב הרא"ש על זה ואני אייתר ראיות של רבי' תם נכוחות לומר דכל שכשוך הוא הדחה ג"פ אבל אין השטה מתפרשת כלל לפי פירושו דרב אסי אסר משמע בכל איסור דאיירי ביה בשמעתיה דהיינו אסור בשכשוך ובעי עירוי אבל הדחה ג"פ מאן דכר שמיה דנפרש אסור עד שידיח ג"פ וכן אי שתי בהו נכרי פעם ראשון לא משמע כלל כפירושו ועוד למה הזכיר כסי מאחר דכל כלי חרס דינן כך הלכך נ"ל כפי' רש"י אלא שאני אומר דכוסות שהיו רגילין לשתות בהם היין עשויין מטין אדמה הידוע להם שבפעם ראשון או שני בולע הרבה קודם שנתמלא הכלי בליעה ומין האדמה גורמת או שלא היו נצרפים היטב בכבשן וכסי בסתם דקאמר הוא ע"ד ב חצבי שחימי דארמאי ופתוותא דבי מיכסי דקאמר בגמרא כיון דלא בלעי טובא מכשכשן במים ומותרים דשם כסי גורם לו השינוי הידוע להם והוא הפך מחצבי שחימי ופתוחי דבי מיכסי דההוא מכניסן לקיום ואפ"ה די להם בשכשוך משום דקים להו דלא בלעי טובא דאי אין מכניסו לקיום פשיטא דהוכשרו בשכשוך ומאי איצטריך למימר כיון דלא בלעי טובא וכסי אע"ג דאין מכניסו לקיום בעי עירוי דקים להו דבפעם ראשון ושני בלעי טובא עכ"ל הרא"ש ז"ל וכתב הר"ן שר"ת כתב כפירש"י וגם הרשב"א כ"כ בשם ר"ת והגאונים ז"ל וכתב שפירושן של גאונים עיקר ועליהם יש לסמוך שקבלתן תורה היא ואת"ל א"כ תיקשי לן הא דאמר רב פפא הני חצבי שחימי דארמאי דבר שאין מכניסו לקיום הוא משכשכו במים ואינו חושש יש מי שפי' דהתם בשהיה תחלת תשמישן ע"י ישראל ואין מחוור בעיני חדא דל"ל למימר חצבי שחימי ופתוותא דמוכסא לימא חצבי ופתוות' דבר שאין מכניסו לקיום הוא ועוד מדקאמר חצבי שחימי דארמאי משמע דתחלת תשמישן ביד ארמאי הוה וע"כ נראה דחרסן של אלו קשה ועפרן אינו בולע הרבה ואינן כשאר כלי חרס ולפיכך אפי' תחלת תשמישן ביד נכרי הרי הן ככלי עץ עכ"ל: **והשתא** מ"ש רבינו שכתבו הגאונים דכל כלי חרס דינו שוה משמע לי דלא שכתבו כן בפירוש קאמר אלא לומר דכיון שסתמו דבריהם משמע דאינם מחלקים בכלי חרס ואפילו לפי מה שפירש הרשב"א בחצבי שחימי ופתות' דמיכסי איכא למימר דכיון דכל סתם כלי חרס דינם ככסי לא איצטריך להו לפלוגי אבל אי הוה ס"ל כהרא"ש כיון דלדידיה כל סתם כלי חרס אין דינם ככסי לא הו"ל למיסתם סתומי ולמכתב דבכסי דפחרא איירי אלא ודאי משמע דס"ל דכל סתם כלי חרס ככסי' והרשב"א לא חילק בכלי חרס כלל בת"ה הקצר אע"פ שחילק בארוך בין חצבי שחימי ופתוותא דמיכסי לשאר כלים והטעם מפני שאין חרסן ועפרן של חצבי שחימי ופתוותא דמיכסי ידוע לנו: ודברי רבינו כדעת רש"י הם וכדברי הרשב"א ז"ל שהם מפרשים דפעם ראשונה שניה ושלישית קאי לשתיית היין וה"ק אם שתה בו הנכרי בכוס זה פעם ראשונה או שניה אסור כלומר וצריך עירוי אבל אם לא שתה בו הנכרי עד פעם ג' מותר בשכשוך אבל בעל התרומות נראה שמפרש לנתינת מים וה"ק אם נתן בהם מים פעם ראשונה ושניה לא גמרו מלשבוע לבלוע לפיכך אם נגע נכרי ביין שנתנו בהם אסור כלומר וצריכים עירוי שלישית מותר כלומר אם נתן בהם מים ג"פ כשנגע נכרי ביין שנתנו בו אח"כ מותר בשכשוך שהרי כתב כלשון הזה פעם ראשונה ושניה אסור שלישית מותר פירש"י כסי של חרס אם נתן בהם מים שני פעמים ואח"כ יין ונגע בו הנכרי אסור הכלי וצריך עירוי ג' ימים אבל אם נתן מים ג"פ א"כ הוא בלוע ממים אם נתן בו אחר כך יין א"צ רק שכשוך ע"כ וכ"כ הגהות מיי' פי"א (ג): וכתבו עוד סה"ת והגהות שאם נתן בהם מים פעם אחת ושהא בה שעה גדולה כמו רביע היום דהוי בלוע ממים כמו נתן בהם מים ג"פ (ד) וכבר כתבתי כן בשם התוספות והרא"ש שכך נהגו העולם אבל לא נתבאר בדבריהם שיעור זמן השהייה ליחשב כג"פ ולפיכך כתבתי דברי סה"ת והגהות שנתבאר שהשיעור הוא כמו רביע היום. ומיהו הרשב"א כתב כלים של חרס שאינם שועים באבר אם היה תחלת תשמיש ביד ישראל אם שהה בהן יין או מים זמן אחד ואפי' זמן מועט אע"פ שנשתמש בהם הנכרי מותרים בהדחה בעלמא ע"כ. וכתב עוד ואם זפותין צריך לקלף הזפת או למלאות ולערות ג' ימים והיינו עובדא דבר עדי טייעא ואם כוסות של חרס הן שאין היין שוהה בהן אלא תחלה ושותה לפי שעה אם שתה בהם הישראל פעם ראשונה ושניה ואחר כך שתה בהם הנכרי מותרים בשיכשוך בעלמא אבל אם שתה בהם הנכרי בפעם ראשונה או אפילו פעם שניה צריך הכשר גדול ככלי שמכניסו לקיום וכדעת הגאונים ז"ל אבל משניה ואילך מותר עכ"ל: וכתב עוד בסה"ת ולפירוש רבינו יעקב אפי' לא נתן מים תחלה ואחר כך היה בהם יין נסך סגי בשכשוך רק שידיחנו ג' פעמים במים ואם נתן בהם מים תחלה ושהו שם ואח"כ נתן בהם יין נסך מותרים בהדחת מים פעם אחת אפילו ג לפירוש רבינו יעקב וצ"ע עכ"ל: **והרמב"ם** כתב בפרק י"א כדברי ר"ת וז"ל כוס של חרס ששתה בו הנכרי אסור לשתות בו הדיחו פעם ראשונה ושניה ושלישית מותר שכבר הלכו לחלוחי היין שבו והוא שהוא מצופה באבר כדרך שהיוצרים עושין או שהיה מזופת אבל של חרס צריך הדחה ע"כ אע"פ שכפי לשון הגמרא הו"ל לכתוב הדיחו פעם ראשונה ושניה אסור שלישית מותר יש ליישב דה"ק הדיחו פעם ראשונה ושניה ושלישית מותר אחר הג' הדחות וממילא תשמע דקודם לכן אסור ומצאתי נסחא שאין כתוב בה הדיחו ואינה נסחא מחוורת שאין לה משמעות. ומ"מ מ"ש אבל של חרס צריך הדחה תמוה חדא דעד השתא נמי לא שרי ליה אלא ע"י הדחה וכבר השיגו הראב"ד ז"ל. ונ"ל דה"ק אבל של חרס שאינה מצופה באבר ולא מזופת צריך הדחה בעלמא כדין הדחת שאר כלים כלומר א"צ אלא הדחה אחת בלבד וכ"כ כדי לחלק בין כסי לחצבי שחימי ופתוותא דמיכסי דבהנך אמור בגמ' משכשכן במים ודיו

דרכי משה

נהימן והחכם יכול להבחין ולהכיר בס"ע אם הכניס יין תוך יב"ח עכ"ל וריב"ש סימן תל"ג כתב דאפילו במל"ת אין הנכרי נאמן וע"ל רסי' קכ"ח: (ג) וכל זה דלא כדעת רבינו דס"ל דאם שם הנכרי בו יין בפעם ג' שרי דכבר שבעו מג"פ וכ"כ ריב"ש בהדיא סי' כ"ו ומשמע מדברי ב"י דהכי נקטינן ודלא כמרדכי שם ריש הפרק ובהגמיי' דכתב דפעם ג' נמי אסור מכאן ואילך שרי והם תפסו שיטתן כדברי סה"ת דפי' הא דאמרינן בגמרא פעם ג' שרי דקאי לענין נתינת מים וכתב עוד המרדכי שם ע"ד דאם הושם י"נ בכלי של חרס אין לו תקנה רק בחזרת כבשן עכ"ל: (ד) וכ"כ המרדכי:

וכ"כ

דרישה

אבל נ"ע [ג] ובכלי חרס כו' כל זמן שלא שבעו לבלוע צריכין עירוי בפ' אין מעמידין דף ל"ג קאמר כסי אי שתו בהו נכרי פעם ראשון כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בפעם שני ואסיקנא והלכתא פעם ראשון ושני אסור שלישי מותר ופרש"י בכסי של כלי חרס ומשום דפעם שלישי שבעו ור"ת פי' דג' פעמים דהיינו קאי אלא אהדחה ג' פעמים דאם שתה בהו נכרי בין חדשים בין ישנים הלכתא פעם ראשון ושני בשתי הדחות אסור פעם שלישית מותר דאז ודאי בפעם שלישית נפלט הכל ומביא שם ר"ת ראיות לדבריו ומסיים שם וז"ל ודוקא בכוסות של חרס שאינן חלק והיין נדבק בו אבל כוסות של עץ א"צ להדיח ג"פ ומסיים שם ומיהו בקרבה מקומות בתלמוד

פרישה

תוספ' ומש"ר שר"ת התיר גם שלנו ר"ל אף על פי שראינו ששם בו יין לפנינו וכ"ש כלי נכרים דאין ידוע כנלע"ד ועיין בגמרא ותוס': (י) ובכלי חרס כו' עד כל זמן שלא שבעו לבלוע צריכין עירוי והו כפרש"י בפ' אין מעמידין ד' ל"ג לאפוקי לפירוש ר"ת דלעולם סגי בהדחה ג"פ בלא עירוי כמ"ש הטור בשמו בסמוך בכל מקום שמזכיר שכשוך ועד"ר: (יא) וכתבו הגאונים כו' שאם תחילת תשמישו ביד נכרי צריכין עירוי וכתבו התוספות והרא"ש על פרש"י ולכך נהגו העולם ליתן מים בכלי חרס חדשים קודם שישתמש בהם שאם יגע בהן נכרי אח"כ לא יצטרכו עירוי (ודוקא כששהה הישראל בכן המים כמו רביע היום דאז חשוב כאילו השתמש בו שלשה פעמים

חדושי הגהות

ב הצבא שחימי ופתוותא דבי מיכסי דקאמר בגמרא (ל"ג) וכו' ופירש"י שחימי (מקרקע שחומתית) פתוותא (כלי חכם) דבי מיכסי מקום שקרקעיתו קשה: ג תמה אני שהרי בתוס' כתבו בשם רבינו יעקב וז"ל לכך פי' ר"ת ז"ל דמיירי הכא בכסי בין חדשים בין ישנים וכו' ומצאתי במרדכי שכתב פי' ר"ת כמו שהובא בתוספת וכתב ע"ז כך מצאתי פי' ר"ת בתוס' רבינו יהודא אבל בס' (המצות וצ"ל) התרומה כתב דוקא בכסי חדשים אבל בישנים שנתן בהם מים תחלה ושהו שם ואח"כ נתן בהם י"נ מותר בהדחה אם ו לפי' ר"ת

תחילת תשמישו ביד נכרי צריכין עירוי אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב שאין זה הדין בכל כלי חרס אלא באותן הידועים שהן ממין אדמה שבפעם ראשונה ושניה היא בולעת הרבה ומין אדמה גורמת להם (יב) או שלא נשרפו בכבשן אבל סתם כלי חרס די להם בשיכשוך (יג) וכתב הרשב"א דווקא בכוסות שאין היין משתהה בהן אלא ממלאו לשעה ושותהו אבל כד של חרס שאינו מכניסו לקיום שנתן בו הישראל יין ונשתהה בו קצת אפי' בפעם ראשונה ונשתמש בו הנכרי מכאן ואילך מותר שכבר שבע בפעם הראשון ביד הישראל וכתב עוד ואם זפתו נכרי ודרך לתת יין בשעת זפיתה אע"פ שאין מכניסו לקיום צריכין עירוי (יד) אבל במקום שאין דרך לתת יין בשעת זפיתה ומראיהן צהוב מותר לקנותו מהן ע"כ : (טו) [ג] ובשלנו הזפותים שנגע בהן נכרי בעוד משקה טופח עליהם מסתבר לדמותם לכלי עור להצריכן עירוי (טז) ואין נוהגים כן (יז) כלי נתר

והן

ודיו וככסי הצריכו הדחה ג"פ ולפי פירושו דכסי הם מצופים או מזופתין ומפני כליפוי או הזפת הם בולעים הרבה ולפיכך צריכה הדחה ג"פ אבל הני שחומי ופחוי' דמיכסא שאינם מצופים ולא מזופתים אינם בולעים כ"כ ולפיכך בשכשוך בעלמא סגי להו כנ"ל . ומיהו יש לדקדק על זה מדין כלים השועים באבר שכתב שם בסמוך שאם הם לבנים או אדומים או שחורים מותרי' ואם היו ירוקים אסורי' מפני שהם בולעים ואם יש בהם מקום מגולה של חרס בין לבני' בין ירוקי' אסורי' מפני שהם בולעים דמשמע דטפי בלע חרס שאינו שוע מחרס שוע והכא משמע איפכא דבשוע בעי ג' הדחות ובשאינו שוע סגי בהדחה אחת · וי"ל דהתם מיירי בכלים השועים באבר כלומר שאבא חלק ביותר דאז לא בלע אלא סורתא והכא מיירי כשאינו חלק אלא שהוא חופה הכלי כענין חיפוי הזפת שאינו ח"ק ומש"ה בלע טפי מכשאינו מחופה דיקא נמי דהתם נקט השועים באבר דשוע לשון חלקות כלשון גמרא והכא נקט מצופה באבר כדרך שהיוצרי' עושין דלשון מצופה אינה מורה על חלקות כמו שמורה לשון שוע ועוד דכדרך שהיוצרים עושין דנקט אתא לגלויי שאינם חלקים שדרך היוצרי' שלא להקפיד שיהו שועים אלא שיהו מחופי' בלבד ועוד מדנקט בהדיא או שהי מזופת משמע דהאי ציפוי דאבר כעין ציפוי דזפת הוא שאינו חלק והכי איכא למידק דה"ק דשל חרס שאינם מצופים כלל בהדחה בעלמא סגי ובגי כלי' השועים כתב שאם יש בהם מקום מגולה אסורים כלומר דהדחה לא מהניא בהו ואפי' כמה הדחות וי"ל שכבר כתב הוא ז"ל שם דיראה לו שאין הדבר אלא בשכנסו בהם לקיום אבל לא כנסו בהם לקיום מדיחן ומותרי' והכא מיירי בשלא כנסו בהם לקיום ומש"ה בהדחה בעלמא סגי להו :

ודעת הפוסקים אינה מסכמת לדעת הרמב"ם ז"ל בזה שהרי כת' הרשב"א דין זה כל כלי חרס שאמרנו שבתחלת תשמישו ע"י נכרי דאפילו כלי שאין מכניסו לקיום צריך הכשר גדול ה"מ בכלי חרס שאין שועין באבר אבל שועין באבר אין בולעין יותר משאר כלים אלא אדרבה ככלי מתכות הן שהאבר מין מתכת הוא ומציל ואינו בולע אלא מעט וה"מ כלים שחורים או לבנים שהאבר מציל והדחה בעלמא סגי עכ"ל וכן נראה שהוא דעת שאר הפוסקים ז"ל שלא לחלק בין מצופה באבר לשוע ובתחלת תשמישו ביד נכרי אם אינה מצופה אבר צריך מילוי ועירוי כשטת רש"י והגאונים שכתבנו לעיל :

ולקמן אכתוב עוד דברי הרשב"א והר"ן בזה בס"ד · והריב"ש ז"ל כתב בתשובה סימן כ"ו מ"ש הר"ם אבל של חרס צריך הדחה וכתב עליו הראב"ד אין זו הגירסא אצלנו וכו' נראה שהבין מדבריו דבחדשים מיירי דכיון שתחלת תשמישן ביד נכרי צריכים הדחה וניגוב ככלי הגת דאי בישנים א"א לומר שיהו צריכים ניגוב ולו"א שאין שומעין לו אלא צריכים מילוי ועירוי בכלי שמכניסו לקיום אומר אני שאם היתה כוונת הרמב"ם להדחה וניגוב כמו שהבין הראב"ד מדבריו ה"ל לברר ולומר מנגבן כמ"ש בכלי הגת אבל נראה לי דבישנים מיירי ובכלים מזופתים או מצופים באבר מדיחן ג"פ בלא שפשוף דבשכשוך המים ולט לאתויי היין אבל אם אין מצופים צריכים הדחה ר"ל עם שפשוף שישפשף בכס בידיו דסתם הדחה כך היא כדאמרינן (שם עה:) בלוקח כלי תשמיש מן הנכרים מדיחן ומטבילן וביארו המפרשים דמדיחן בשפשוף קאמר עכ"ל ונראה שלא היה גורס בדברי הרמב"ם גבי ראשונה ושניה ושלישית הדיחו וכנוסחת הספרים שכתבתי לעיל דא"כ לא היה אפשר לו לפרש דבראשונה מיירי בלא שפשוף דהא הדיחו קתני ואיהו ז"ל קאמר דכל היכא דקתני הדחה ע"י שפשוף הוא אלא ודאי לא היה גורס הדיחו ולפ"ז יקשה עליו מה שהקשיתי לעיל שאין לגירסא זו משמעות ונראה לפי פירושו לאפשר דאמשכשכו במים שכתב הרמב"ם לעיל מינה בסמוך סמוך ומיהו ק"ל על דבריו שאחר שכתב כאן הרמב"ם דין זה סתם דמשמע דדינא דתלמודא הוא בהדיא היאך חזר וכתבו בלשון יראה לי שהרי כתב בסמוך כלי חרס השועים באבר וכו' ואם יש בהם מקום מגולה של חרס וכו' ויראה לי שאין הדבר אלא בשכנסו בהם לקיום אבל לא כנסו בהם לקיום מדיחן ומותרי' ואפי' הם של חרס :

וכתב הרשב"א על פי' ר"ת והרמב"ם ז"ל אפשר כן שצריך הדחה ג' פעמים וכן נהגו אבל אין פירושה עולה יפה וגם הר"ן כתב שכן נהגו ומיהו נראה דה"מ בשל חרס אבל בשל עץ או מתכות וזכוכית א"צ להדיח אלא פעם אחד וכן פי' בסה"ת וכן כתב התוס' אלא שכתבו אח"כ מיהו בהרבה מקומות בתלמוד מצינו כוסות סתם שהם של מתכת וזכוכית נכון להדיח ג"פ בכל הכלים עד כאן לשונו · וכתבו רבינו לקמן כל מקום שמזכיר שכשוך כתב ר"ת להדיחו ג"פ ובסה"ת חילק שאם תחלת תשמישו ביד נכרי צריך ג"פ ואם תחלת תשמישו ביד ישראל די פעם אחת :

וכתב הרשב"א דוקא בכוסות וכו' כ"כ בת"ה הקצר ומ"ש אבל בכד של חרס שאינו מכניסו לקיום היינו משום דאם היה כלי שמכניסו לקיום אפי' לא נתן בו נכרי יין אלא לפי שעה היה צריך עירוי כתנואר בדברי רבינו בסימן זה וחילוק זה שחילק הרשב"א בין כוס לכד מבואר יפה בדבריו בת"ה הארוך וז"ל נראה לי דדין זה דאמרו בכסי פעם ראשונה ושניה אסור לא אמרו אלא בכסי בלבד לפי שאין היין משתהה שם אלא לפי שעה נותן בו יין ושותהו ומערה לפיכך אין הכוס יכול לבלוע די ספוקו בפעם אחת אבל בשאר הכלים שמשתהה בו היין כל שהיה תחלת תשמישו ע"י ישראל אפי' בפעם אחת מותר שבאותו פעם שהב כל צרכו ושבע והיינו דנקט ליה בכסי עכ"ל וכבר נתבאר שגם התוספות והרא"ש וסה"ת כתבו כיוצא בזה :

וכתב עוד ואם זפתו נכרי והדרך לתת יין בשעת זפיתה וכו' וז"ל בת"ה הקצר כדים של חרס אפי' חדשים אם זפתן נכרי ודרכן לתת לתוכן יין בשעת זפיתה אע"פ שאין מכניסן לקיום הרי הן ככלים שמכניסן לקיום שבתחלת תשמישן בולעין כן הרבה כמו שביארנו ואם דרכן באותן המקומות לתת בהן יין בשעת זפיתה וניכר לעין שלא זפתן בידוע שלא נתנו בהם יין ומותרים בזמן הזה לא הורגלו לתת יין בשעת זפיתה ולפיכך הלוקח בקבוק של חרס מזופת מן הנכרי אם זפתו מזוהב ה"ז מותר ואפילו שכשוך אינו צריך במה דברים אמורים בכלי חרס שאינם שועין אבל השועין יש בהן להקל ולהחמיר כמו שיתבאר עכ"ל :

ובשלנו הזפותים שנגע בהם הנכרי בעוד משקה טופח עליהם מסתבר לדמותה לכלי עור להצריכן עירוי כלומר דאע"ג דר"ת התיר בשכשוך כלי עץ שלנו הזפותים שנגע בהם הנכרי כל שאין מכניסין לקיום איכא למימר דבכלי חרס הזפותים שנגע בהם הנכרי מודה דלא סגי בלא עירוי דכיון דכלי חרס בלע טפי מכלי עץ איכא לדמוייהו לנודות של עור המזופתין דבעי עירוי מפני שמתוך שהיא רך מבליע היין ע"י זפיתה כמו שנתבאר לעיל :

ומ"ש ואין נוהגין כן כפי מ"ש רבינו לעיל בשם סה"ת שאין להתיר אלא בדיעבד אם נתן בהם יין אחר השכשוך בלא עירוי ושכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל צ"ל דהא דקאמר דאין נוהגין כן לאו למימרא דנוהגין להתיר לתת לתוכן יין לכתחלה ע"י שכשוך דא"כ כשכתב דברי סה"ת ומסקנת הרא"ש ה"ל לכתוב שאין נוהגין כן אלא היינו לומר שכשנתן יין ע"י שכשוך לבד אין אוסרין אותו יין שמשוים דינם לדין כלי עץ המזופתים לדעת סה"ת והרא"ש ז"ל :

כלי נתר והם העשויים במחפורת של צריף וכו' בפ' אין מעמידין (שם) א"ר יוסנא א"ר אמי כלי נתר אין לו טהרה עולמית תאני כלי נתר א"ר יוסי בר אבין כלי מחפורת של צריף וכתב הרא"ש כתב הרמב"ן דהא דקאמר אין להם טהרה עולמית היינו בתיקון הכשר עירוי והגעלה אבל ביושן שנים עשר חדש ודאי שרו דלא גרע מחרצנים וזגים ודורדייא דארמאי וכן מסתבר עכ"ל אבל הרשב"א כתב שאין מחוור בעיניו דברי הרמב"ן שאין זה לשון עולמית דאדרבה

טהרה

השלישית וסגי בשכשוך ועל זה קאי מ"ש רבינו : וכתב הרשב"א דוקא בכוסות אבל בכד של חרס אפילו בא הנכרי והשתמש בו בשניה א"צ עירוי שכבר שבע בפעם הראשון ביד ישראל · ומ"ש הרשב"א אבל כד של חרס שאינו מכניסו לקיום וכו' נראה דה"ק אע"ג דכד דמי לכוס דבשניהם אין מכניסין בהן יין לקיום אפ"ה שאני כד דשבע בפעם הראשון שהרי בכד נשתהה בו היין קצת ולא דמי לכוס שאין משתהה בהן אלא ממלאו לשעה ושותהו וכ"י כתב וז"ל ומ"ש אבל בכד של חרס שאינו מכניסו לקיום היינו משום דאם היה כלי מכניסו לקיום אפי' לא נתן בו נכרי יין אלא לפי שעה היה צריך עירוי כמבואר בדברי רבינו בסימן זה עכ"ל ולפעד"נ דאינו כן דבכ"מ ודאי אפי' במכניסו לקיום היכא דכבר שבע לבלוע ביד ישראל א"צ עירוי כשנשתמש בו נכרי אח"כ אלא סגי בשכשוך ודברי רבי' בסמוך שכתב שצריך עירוי מיירי בכלי עץ ואבן דאינן שבעין לבלוע לעולם וכן בכ"ח כל זמן שאינו שבע מלבלוע ביד ישראל אם היה מכניסו לקיום אע"פ שלא השתמש בהן נכרי אלא לפי שעה נמי צריך עירוי דאילו בשאין מכניסו לקיום א"צ עירוי בכ"ח אפילו לא שבע לבלוע אא"כ דנשתמש בו הנכרי ונשתהה בו יין של איסור קצת אבל בנשתמש בו לפי שעה סגי בשכשוך אבל במכניסו לקיום כשלא שבע לבלוע ביד ישראל צריך עירוי אפי' לא השתמש בו נכרי אלא לפי שעה · ודו"ק :

ומ"ש וכתב עוד ואם זפתו נכרי וכו' פי' הכד של חרס שזפתו נכרי אפי' הן חדשים וגם אין מכניסן לקיום שאין בולעין הרבה בתחלת תשמישן אפ"ה כיון שדרך לתת יין בשעת זפיתה לא מהני שכשוך אלא צריכין עירוי :

ומ"ש רבינו ובשלנו הזפותים וכו פי' בכ"ח שלנו הזפותים ג"כ צריך עירוי ואין נוהגין כן אלא משכשכין אותן בלבד והקשה ב"י דהא כתב רבינו לעיל בזפותים שלנו שנגע בהן נכרי בעוד משקה טופח עליהם אין להתיר אלא בדיעבד עכ"ל סה"ת וכך היא מסקנת הרא"ש ותירץ וצ"ל דהא דקאמר ואין נוהגין כן לאו למימרא דנוהגין להתיר לתת לתוכן יין לכתחלה ע"י שכשוך אלא ה"ק אין נוהגין כן לאסרו בדיעבד אבל לכתחלה ודאי צריך עירוי כדכתב לעיל בשם סה"ת והרא"ש עכ"ל ושרי ליה מאריה דלשון אין נוהגין כן לא משמע כלל אלא על מה שנוהגים כך לכתחלה ומה שהקשה אינה קושיא דלא כתב רבינו לעיל דלכתחלה צריך עירוי אלא בשאר כלים דלעולם בולעין ואינן שובעין מלבלוע אבל כאן דמדבר בכלי חרס דשבע מלבלוע הלכך בשלנו אף הזפותים שנגע בהן נכרי אין נוהגין להצריכם עירוי כיון שכבר שבעו מלבלוע ביד ישראל וסגי בשכשוך דבדבר זה יש להקל טפי בכ"ח מבשאר כלים ופשוט הוא : **כלי** נתר וכו' מימרא דרבי יוסנא א"ר אמי בפ' א"מ (דף ל"ג) ופרש"י אין להם טהרה מ"ל הנבלע בהן משום דבליעי טובא מחפורת של צריף קרקע שחופרין משום צריף ובלעז אלו"ם ובלשון אשכנז ביים"א עכ"ל :

משמע

פרישה

פעמים כן מבואר בב"י עכ"ס) : (יב) או שלא נשרפו בכבשן דאז כלי חרס בולעין הרבה : (יג) וכתב הרשב"א כו' (קאי אמ"ש דשביעת כלי חרס היא מפעם שניה ואילך אבל בפעם ראשון עדיין לא שבע ע"ז קאמר ודוקא בכוסות עכ"ה) אבל כד של חרס שאינו מכניסו לקיום דאילו היו כלים שמכניסין בו לקיום אפילו לא נתן נכרי בו יין אלא לפי שעה צריך עירוי כדלקמן : (יד) אבל במקום כו' ומראיהן צהוב מותר פי' אפי' כלי חרס : (טו) ובשלנו הזפותין כו' מסתבר לדמותם לכלי עור להצריכם עירוי כו' פי' אפי' ר"ת דלעיל מ דה דכלי חרס הזפותין יש לדמותה לנודות של עור כמ"ש לעיל ב"י : (טז) ואין נוהגין כן (ויש לתמוה הלא פסק לעיל דלא כר"ת ואפי' בכלי עץ שלנו צריכין עירוי לכתחלה ע"כ פי' דאין נוהגין כן להשוותן לכלי עור אלא כו' עכ"ס) פי' אלא כשנתן בהן ישראל יין בדיעבד ע"י שכשוך לבד אין אוסרין אותו בו שמשוין דינם לדין כלי עץ המזופתי' לדעת סה"ת והרא"ש שכתב לעיל שמותר ובדיעבד דוקא ב"י ועד"ר : (יז) כלי נתר שעושין ממחפורת של צריף אלוי"ן בל"א · ושמעתי מלועז אחד שנתר הוא מין אדמה ששורפין אותו בכבשן ואז נעשה ממנו אבנים כמו אבני סיד וכשמשימין אליהם מים נימוחין ג"כ כמו אבני סיד וכשהולכין אל המרחץ משימים הנתר במקום השער לסוף בו ושוא מייבש ומוליא כל השערות שברגלם ובשאר מקומות ועליו אמרו בגמרא וכתבו הטור לקמן בסימן קנ"ט ז"ל חבעת שרוצה לטבילה לא תחוף בנתר לפי שמסתך השער ותור ומסתבך עכ"ל (פתי'

בפוס'

דרישה

בתלמוד מצינו כוסות סתם שהם של מתכת וזכוכית ונכון להדיח ג"פ בכל הכלים · וכתב הרא"ש בע"ז ואמי אומר ראיה של ר"ת לכוסות לומר דכל שכשוך הוא הדחה ג"פ אבל אין השטה מתפרשת כלל לפי פירושו כו' ע"ש ומסיים הלכך נ"ל כפרש"י אלא שאמי אומר דכוסות שהיו רגילין לשתות בהן יין עשויין ממין אדמה שהוא לאם בפעם ראשון או שני בולע הרבה קודם שנתמלאה הכלי בליעה ומין האדמה גורמת כו' עכ"ל ע"ש ור"ל בזה אלא שאמי אומר דכוסות כו' יוכל לתרץ גם קושית ר"ת שהקשה על פרש"י דמחרס ופעם ראשון ושני אסור היינו אי שאני הכא נכרי פעם ראשון ושני אסור וצריך עירוי וקשה ע"ז דבע"ב לא מצרכי עירוי לכלי חרס אלא בקנקנים משום דמכניסן לקיום וע"ז כתב הרא"ש בכוסית כו' עשויין ממין אדמה ועיין בפרישה : [ג] ובשלנו הזפותים כו' ואין נוהגין כן בפרישה כתבתי פי' ע"ז בשם ב"י וכתב מ"ו עליו ואין הלשון דאין נוהגין כן משמע כדבריו עכ"ל דכלי חרס שלנו הואיל והנעים כבר ס"כ לא בלעו ודי בהן בשכשוך לכ"ע עכ"ל וזה ספי' דמוק קלת דהואיל וכוא זפת ככלי חרס אע"פ שבלע כבר למה יהא מותר טפי לכתחילה מכלי עץ הזפות כמ"ש לעיל שכן לכתחלה אסור · ואפשר ליישב דשאני כלי עץ דאף על גב שכוא זפות מ"מ אינו בולע כ"כ בפעם אחת או ב' ולהכי בדיעבד מותר אבל לא לכתחלה . אבל כלי חרס דבולע הרבה בב' שבע מלבלוע ומותר אפי' לכתחלה וכן מוכח שהרי לא הוכירו החילוק בין שבעו ללא שבעו אלא בכלי חרס ודו"ק :

ואם

והן העשויין ממחפורת של צריף אין להם טהרה עולמית וכתב הראב"ד אפי' אם ישנו שנים עשר חדש (יח) והרמב"ן כתב דמהני להו יישון שנים עשר חדש ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל לפיכך כלי חרס המצופין באבר (יט) או ברתוכי זכוכית אם הם ירוקין דינם ככלי נתר מפני שנותנין בהן נתר בשעת חפויין אבל אם לבנים אי שחורין והם חלקין שאין בהן בקעים דינן כשאר כלי מתכות ושרו בשכשוך (כ) [ד] ואם יש בהם בקעים דינן כשאר כלי חרס וצריכין עירוי (כא) כל הכלים בין של עץ בין של אבן שמכניסין בהן יין לקיום צריכין עירוי ל"ש הלוקח אותן ישנים מן הנכרי (כב) לא שנא שלנו (כג) ונשתמש בהן נכרי אפי' לפי שעה ומיהו בעירוי סגי להו אפי' הן זפותים

זפותים

ומ"ש וכתב הראב"ד דאפילו אם ישנן שנים עשר חדש טעמו דהכי משמע הלשון דאין להן טהרה עולמית ודעת הרמב"ן דלא גריס בליעת כלי נתר מחרצנים וגין ודורדיא דארמאי דמהני להו יישון י"ב חדש כדאיתא בפ' א"מ (דף ל"ד) וא"כ לשון עולמית לא קאי אלא אטהרה דעירוי והגעלה שאין להן עולמית וכתב הרא"ש דכן מסתבר: ומ"ש לפיכך כלי חרס המצופים באבר וכו' שם מימרא דרב זביד ואע"ג דמרימר פליג ומתיר אף בירוקים פסקו הפוסקים כרב זביד ובש"ע פסק לחומרא כהראב"ד דכך כתבו הרשב"א והר"ן דנראין דברי הראב"ד ואפי' כשאין מכניסו לקיום ואפי' היה תחלת תשמישן ביד ישראל לעולם אין שבעין ובולעין הרבה בכל עת: **כל הכלים** וכו' עד אפילו לפי שעה פירוש כאן יש להחמיר טפי בשל עץ ושל אבן מבשל חרס דבשל חרס שלנו אפילו מכניסן א"צ עירוי כשנשתמש בהן נכרי וסגי בשכשוך אפי' נשתהה בו יין של איסור כיון שכבר שבעו לבלוע ביד ישראל שוב אין בולעין כלל חיין של איסור שנשתמש בהן הנכרי כדפרישית בסמוך אבל בשל עץ של אבן אף בשלנו ונשתמש בהן נכרי אפילו לפי שעה אם מכניסו לקיום הן צריכין עירוי ובית יוסף כתב דנקט עץ ואבן לאפוקי כלי זכוכית לד"ה וכלי מתכות להרשב"א שאע"פ שמכניסן לקיום סגי בשכשוך וכו' וזה ודאי אמת אלא שלא כתב לייטב למה לא נקט נמי של חרס ולמאי דפרישי' ניחא: ומ"ש ומיהו בעירוי סגי להו אפי' הם זפותים כלומר וא"צ להסיר הזפת כדמסיק

ספיק

טהרה עולמית יש להן אלא שאין להן טהרה יומים לא ביום א' ע"י ציר ומורייס ולא בג' ימים ע"י עירוי ועוד דמסתברא דאילו היה להם טהרה ביישון אף בהגעלה או בחזרת כבשונות מותרים מיד וא"כ היכי פסק ואמר אין להם טהרה ונראין דברי הראב"ד שפי' דשוי להו כחרס הדרייני ואפי' לאחר י"ב חדש אסורין ואיסורן איסור הנאה ומה שהביא ראיה מחרצנים וזגים אינו דקים להו לרבנן דאין לחות שביין ושבחרצנים מתקיים אלא עד י"ב חדש אבל לאחר מכאן עץ בעלמא הן וכן הדין וכן הטעם בדורדיא ולאחר י"ב חדש לחותו כלה ונעשה עפר בעלמא עכ"ל וגם הר"ן כתב שנראה כדברי הראב"ד ז"ל וכתב הרשב"א דהא דאין להם טהרה עולמית בין במכניסן לקיום בין בשאין מכניסן לקיום הוא ואפי' היה תחלת תשמישן ביד ישראל לעולם אין שבעין ובולעין הרבה בכל עת: **לפיכך** כלי חרס המצופין באבר או ברתוכי זכוכית אם הם ירוקים דינן ככלי נתר וכו' שם אמר רב זביד הני מאני דקוניא חיורא ואוכמא שרי ירוקא אסור משום דמצריף ואי אית בהו קרטופני כולהו אסירי ואע"ג דפליג עליה מרימר נקיטי כרב זביד משום דבפ' ב' דדיני גזילות (קו') איפסיקא הילכתא כוותיה וכן פסקו כל הפוסקים ופי' רש"י משום דמצריף · שיש בו קרקע מחפורת של צריף · קרטופני · בקעים וסדקים · ומ"ש רבי' שאם הם ירוקים דינם ככלי נתר פירושו שאין להם טהרה עולמית כשם שכלי נתר אין להם טהרה עולמית וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן וכ"כ הרשב"א ז"ל: ומ"ש ואם יש בהם בקעים דינם כשאר כלי חרס וצריכין עירוי הייט דוקא אם היתה תחלת תשמישו ביד נכרי וכמו שנתבאר לשטת רש"י והגאונים אבל אם לא היה תחלת תשמישו ביד נכרי בשכשוך בעלמא סגי ליה כמו שנתבאר וכן מבואר בדברי הרשב"א שאכתוב בסמוך: ודע שכתב הרמב"ם על דין זה יראה לי שאין הדבר אלא בשכנסו בהם לקיום אבל לא כנסו בהם לקיום מדיחן ומותרים ואפילו הם של חרס עכ"ל ויש לדקדק דכיון דבתחלת דבריו פתח בכלי חרס השועים באבר מאי ואפילו הם של חרס דקאמר הא בשל חרס עסיק ואתי וי"ל דהוי כאילו אמר אע"פ שהם של חרס והיה ראוי להחמיר אפ"ה שרו בהדחה וכתב הרשב"א ז"ל על דברי הרמב"ם אם כדבריו חיורי ואוכמי כשמכניסן לקיום מותרים בשכשוך בעלמא דכלי מתכות הן ומכלל דבריו דכלי מתכות אפילו במכניסן לקיום א"צ מילוי ועירוי אלא בהדחה בעלמא סגי וכן דעת הראב"ד ז"ל דכלי קוניא אוכמי וחיורי דלית בהו קרטופני וכלי מתכות אפילו מכניסן לקיום א"צ מילוי ועירוי והביא ראיה מדלא מפלגינן במאני דקוניא בין מכניסו לקיום לאין מכניסו אלא סתמא רב זביד מאני דקוניא חיורי ואוכמי שרי ועוד הביא ראיה מדתניא בפרק השוכר (ד' עה) הלוקח כלי תשמיש מן הנכרים ישנים דבר שנשתמש בהם ע"י צונן כגון הכוסות והצלוחיות מדיחן ומטבילן והם טהורים וכלי מתכות אמורים בברייתא כדאיתא התם אלמא כלי מתכות בדבר שאין מכניסו לקיום אקילו ביה רבנן שלא להצריכו אלא הדחה ואע"ג דגבי משפך של עץ החמירו להצריכו ניגוב הלכך גבי מכניסו לקיום סגי להו בניגוב דלא בלע תודי בצונן עכ"ד הרב ז"ל וממנו למדנו דבר זה ואף ע"פ שאין ראייתו מן הברייתא ראיה דכלי עץ אע"פ שיש לו בית קבול אם אין מכניסו לקיום בהדחה נמי סגי ליה ומשפך שאני דכלי הגת מדה אחרת יש להם כמו שנכתוב לפנינו בע"ה ומ"מ מ"ש הרמב"ם דירוקא אם אינו מכניסו לקיום דבהדחה סגי ליה נראה שהלך בה לפי שיטתו שהוא ז"ל כתב בכל כלי חרס שאם אין מכניסו לקיום אין צריך אלא הדחה בעלמא וזה שלא כשטת הגאונים שהחמירו בכלי חרס שתחלת תשמישו ביד נכרי וכמו שכתבנו מסתבר דירוקא כשאין מכניסו לקיום דלא גרעו מכלי חרס דעלמא שאין שוטין ואם תחלת תשמישו ע"י נכרי אף היא צריך מילוי ועירוי עכ"ל בת"ה הארוך וז"ל בקצר כלי זכוכית וכלי מתכות אפילו מכניסן לקיום משכשכן במים ודיין שאין כלי מתכות בולעים מ' הצונן כלי חרס השועין באבר הרי הן ככלי מתכות בד"א הלבנים והשחורים ובלבד החלקים ביותר שאין בהם בקעים וסדקים היו בהם סדקים או בקעים הרי הן כשאר כלי חרס שאינם שופים כלי חרס השופים בצריף והרי הן ירוקים אם היה תחלת תשמישן ביד נכרי הרי הן אסורים ככלי נתר וכלי תחפורת של צריף ואין להם טהרה עולמית עכ"ל והר"ן כתב ג"כ דמסתברא דהא דשרינן באוכמי וחיורי בכלי שאין מכניסן לקיום עסקינן דאין דינן אלא ככלי עץ דמשכשכן במים ומותרים ואי אית להו קרטופני כולהו אסירי שדינם ככלי חרס שכל שתחלת תשמישן ביד נכרי אפי' אין מכניסן לקיום צריכין עירוי אבל כשמכניסן לקיום אפי' אוכמי וחיורי אסירי אבל ראיתי להרמב"ם שפירשה לזו בכלים שמכניסן לקיום אבל כשאין מכניסן לקיום אפי' כלים של חרס מותרים שהוא ז"ל אין לו חילוק בין כלי חרס לשאר כלים כשאין מכניסו לקיום מ"מ כיון שלמדנו הרב שיש כלים שאפילו מכניסן לקיום מותרין בשכשוך מפני מיעוט בליעתן הדבר פשוט בעיני להתיר כלי זכוכית אפי' במכניסן לקיום בשכשוך דשיעי ואקושי ובליעתן מעוטה מכל הכלים ע"כ ולקמן בסימן זה כתב רבינו סברת הרמב"ן וסברת הרשב"א וסברת הרא"ש ז"ל כדבר זה: **כל הכלים** בין של עץ בין של אבן שמכניסין בהם יין לקיום צריכין עירוי ל"ש הלוקח אותם ישנים מן הנכרים ל"ש שלנו ונשתמש בהם הנכרי אפי' לפי שעה בפרק אין מעמידין (שם) ת"ר קנקנים של נכרים חדשים גרודין מותרי' ישנים ומזופפים אסורים נכרי נותן לתוכו יין וישראל נותן לתוכו מים פרש"י ישנים ומזופפים או ישנים או מזופפים · נכרי נותן כו' · כלומר נותן לתוכו נכרי יין ישראל נותן לתוכו ג' ימים מים מעת לעת כדאמרינן ומותרין וגרסינן תו התם (שם) בר עדי טייעא אנס זיקי מרב יצחק בר יוסף רמא בהו חמרא ואהדרינהו ניהליה אתא שאיל בי מדרשא א"ל ר' ירמיה כך הורה רבי אמי הלכה ממלאן מים שלשה ימים ומערן מעת לעת אחד שלנו ואחד שלהם ל"ש נודות ול"ש קנקנים פי' קנקנים של חרס ובלעי טובא ומשמע דעל כרחך מיירי במכניסן לקיום או בזופתן דאל"כ בשכשוך בעלמא סגי להו כדאיתא התם א"ר יהודה הני כובא דארמאי דכר שאין מכניסו לקיום משכשכן במים ומותר וכפ"ב (עד:) ת"ר הגת והמחץ והמשפך של נכרים רבי מתיר בניגוב וחכמים אוסרים ומודה רבי בקנקנים של נכרים שהם אסורים ומה הפרש בין זה לזה זה מכניסו לקיום וזה אין מכניסו לקיום ופרש"י ומודה רבי בקנקנים של חרס אע"פ שאין מזופפים שאסורים עד שימלאם שלשה ימים ומערן מעת לעת כדאמרינן בפרק אין מעמידין: והשתא מ"ש רבינו כל הכלים שמכניסין בהם יין לקיום צריכים עירוי היינו מדתניא בפרק ב' זה מכניסו לקיום כלומר דסתם קנקנים מכניסן לקיום הן וקאמר דמודה רבי דאסורין ע"י ניגוב ולא שרי אלא ע"י נתינת מים כדתניא בפ' אין מעמידין נכרי נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן מים והיינו מילוי ועירוי שלשה ימים כדאמרינן התם אעובדא דבר עדי טייעא ומ"ש לא שנא הלוקח אותן ישנים מן הנכרי לא שנא שלנו ונשתמש בהם הנכרי היינו מדאמרינן הכי גבי עובדא דבר עדי טייעא ואע"ג דההיא עובדא בשאין מכניסן לקיום הוא שהם מזופפין מוקי לה רבינו כמו שיתבאר בסמוך מכל מקום שפיר ילפינן מינה למכניסין לקיום דכיון דמזופתין הן בלעי טובא כמי מכניסן לקיום ומ"ש ונשתמש בהם הנכרי לפי שעה כ"כ הרא"ש והר"ן בפ' אין מעמידין והרשב"א בת"ה וטעמא מדגרסינן בפ"ב (עד:) רבא כי הוה משדר גלופי להרפניא כפיין להו אפומייהו וחתים להו אבירזייהו קסבר כל דבר שמכניסו לקיום אפי' לפי שעה גזרו ביה רבנן דמשמע שהיה חושש שמא יכניס בהן הנכרי יין ואע"פ שלא היו בידו אלא זמן מועט כיון דדבר שמכניסו לקיום הן גזרו בהו רבנן ואסרו אע"פ שלא שהה היין בתוכו אלא זמן מועט אבל אין נראה כן מדברי הרמב"ם שכתב בפי"א גבי כלים השועים באבר יראה לי שאין הדבר אלא בשכנסו בהן לקיום אבל לא כנסו בהן לקיום ידיחן ומותרים ואם איתא הכי הל"ל יראה שאין הדבר אלא כשהן עשויין להכניס בהם לקיום ולפיכך נ"ל שהוא ז"ל מפרש דמכניסו לקיום היינו שהכניסו בו י"נ לקיום אבל אם הכניסו בו י"נ שלא לקיום אע"פ שהכלי מיוחד להכניס בו יין לקיום אין מכניסו לקיום קרינן ביה ובשכשוך בעלמא סגי ליה ולפי זה הא דאמר רבא כל דבר שמכניסו לקיום אפי' לפי שעה גזרו ביה רבנן לאו לאומרא שאם הכניס בו י"נ אפי' לפי שעה צריך הכשר דמילוי ועירוי אלא היינו לומר דגזרו ביה שלא ימסרנו ביד נכרי בלא חותם דחיישי' דילמא אתי לשהויי בידיה וכדפרש"י כלומ' ואתי לאשתמושי ביה אחר שנשתהה ביד נכרי דלא מסיק אדעתיה שהכניס בו הנכרי י"נ לקיום ואע"פ שכתב שם נודות הנכרי וקנקניהם שהכניסו בהם הנכרי' יינם אסור ליתן לתוכו יין עד שיישנו י"ב חדש וכו' ומדסתם וכתב שהכניסו בהם יינם ולא כתב שהכניסו לקיום משמע דאפילו לא הכניסו אלא לפי שעה אסור משום דנודות וקנקנים הם כלים שמיוחדים להכניס בהם יין לקיום י"ל דלעולם כשהכניסו בהם יין לקיום דוקא מיירי והא דסתם ולא פירש שהכניסו בהם לקיום היינו משום דכיון דכלים הללו מיוחדים להכניס בהם לקיום כיון שכתב שהכניסו בהם הנכרי' יין מחילא משמע דכדרך הכנסתו באותם כלים קאמר דהיינו שמכניסו לקיום: ומ"ש שם עוד וכן כלי שנתנו בו י"נ ואין מכניסו לקיום כגון כלי שחושף בו וכולי ביארתיו בסימן זה גבי לוקח כלים חדשים מן הנכרים וא"ת לפי שעה זו כמה ישהה יין נסך בתוך הכלי ויקרא מכניסו לקיום נראה לי שהכל הולך אחר דעת המכניס יין שאם דעתו להשהותו בתוכו זמן מרובה אף ע"פ שנמלך והוציאו מיד כבר נאסר אבל אם לא הכניסו אלא ע"ד להוציאו מיד אע"פ שהכלי עשוי להכניס בו יין לקיום מותר אם הוציאו מיד ומיהו היכא דהשהה זמן מרובה איפשר דאסור ולא אזלי' בתר דעתו ואיפשר דהכא נמי אזלינן בתר דעתו דלא פלוג רבנן במילתייהו · ומ"מ יותר נכון להסכים דעתו עם דעת הפוסקים ז"ל ולומר דלדידיה נמי כלי שמכניסו לקיום כיון שהכניסו בו יין אפילו שעה אחת אסור: ומ"ש גבי כלים באבר השועים כשכנסו בהם יין לקיום הוי כאילו כתב שהן עשוים להכניס בהם יין לקיום וסמך על מה שמוכיח מדבריו גבי נודות הנכרים וקנקניהם וגבי כלי שנתנו בו י"נ ואין מכניסו לקיום כגון כלי שחושף בו דמשמע מינייהו דכאשר דרך תשמיש הכלי אזלינן: ומ"ש עוד רבי' ומיהו בעירוי סגי להו אפילו הן זפותים כלומר אע"ג דאית בהו תרתי שהם כלים

שמכניסן

דרישה

[ד] ואם יש בהן בקעי' דינם כשאר כלי חרס ז"ל רש"ל בגמרא לא נאמר רק חיורי ואוכמי שרי ירוק

פרישה

בתוס' דפרק אין מעמידין דף ל"ג ע"ב בשם ר"י דג' מיני הוו עכ"ה) והכן שאמר כנתר מופפין ורומאין שם בבורות שקורין בל"ש וא"ף: (יח) והרמב"ן כתב דמהני להו יישון י"ב חדש וכא ולאמר בגמ' אין להם טהרה פירושו על ידי שכשוך או עירוי או ניגוב או ציר: (יט) או ברתוכי זכוכית כ"ל לגרום בסתוכי זכוכית (ותוספות שם פי' ר"ת על מאני דקוניא היתוך כלי זכוכית עכ"ס): (אבל אם הם לבנים או שחורים כו' דינם כשאר כלי מתכות כו' דוקא לענין י"נ דתשמישו בצונן אבל לענין חמץ בפסח ושאר איסורים אפילו לבנים או שחורים דינן ככלי חרס וכדאיתא בא"ח סי' תנ"א ע"ש עכ"ס): (כ) ואם יש בהן בקעין דינן כשאר כלי חרס וצריכין עירוי פי' כלי חרס שכן יודעין ממין חרס · ודוקא כשהיה תחלת תשמישו ביד נכרי כמ"ש לעיל בשיטת רש"י והגאונים ולהל"כ בשכשוך סגי ב"י ועד"ר. (כא) כל הכלים בין של עץ כו' לאפוקי כלי של זכוכית לד"ה ושל מתכות להרשב"א כמ"ש בסמוך דלא החמירו בהן אפילו במכניסן לקיום ומכניסו לקיום הוא ג' ימים וכ"כ ב"י ר"ס ק"ה ע"ש אלא שהחמירו אפי' בלפי שעה · (כב) ל"ש שלנו פי' והוא שבע: (כג) ונשתמש בהן נכרי אפי' לפי שעה דגזרו והחמירו רבנן בכל פלו

חדושי הגהות

ע"ב (בח"ג): ד פירש"י כי הוי משדר גולפי (כדים ריקים) כפיף להו אפומייהו (כופה אותן שוליהן למעלה ופיהן למטה משום הצ"ח) וחתים להו אבירזייהו חותם את פי השק כלפי שוליהן

זפותים ונודות י"א שחשובין מכניסן לקיום וצריכין עירוי אפילו אינן זפותים [ה] (כד) ונראה שאין דרך להכניס בהן יין לקיום כיון שאינן זפותים . וכן יראה מתשובות א"א הרא"ש ז"ל שכתב נודות של נכרים של עור שלא נזפתו מעולם אין מכניסן לקיום רק להוליך בהן היין מן הגת לחבית יראה לי שטוהרין בהדחה (כה) שהרי מעשים בכל יום שאנו מתירין כלי חרס בהדחה ולא מסתבר למימר דעור שאינו מזופף בלע טפי מכלי חרס ואף כי נשאר בהם מהצמר לא מצינו שיהא הצמר בולע ע"כ. בקבוק שמוליכין עוברי דרכים

אף

שמכניסן לקיום והם זפותים אפ"ה סגי להו בעירוי וכתב כן מסוגיא דתניא גבי קנקנים של נכרים ישנים ומזופפין אסורים נכרי נותן לתוכו יין ישראל נותן לתוכו מים כלומר ג' ימים ומערן מעת לעת כדפרש"י וקנקנים כלים שמכניסן לקיום הן כמו שהוכחתי ואפ"ה קתני שאע"פ שהם מזופפים ישראל נותן לתוכן מים ושרו ולקמן כתב רבינו שהראב"ד מצריך להסיר הזפת תחלה והרא"ש אינו מצריך וכן דעת הרשב"א ז"ל והכי נקטינן :

ומ"ש רבינו בתחלת דבריו כל הכלים בין של עץ בין של אבן כו' דלא שנא וכתב כל הכלים שמכניסין בהם יין לקיום היינו משום דאיכא כלי זכוכית לד"ה וכלי מתכות להרשב"א שאף ע"פ שמכניסן לקיום סגי בשכשוך ונקט הני תרי מיני לאפוקי מהרמב"ן דסבר דבשל עץ ובשל אבן אפילו מכניסו לקיום שרי בשכשוך : כתב בתשובת להרמב"ן סימן קס"ו ישראל שנתן יין בכובא של נכרי ועיקר תשמיש הכלי הוא להביא בו ענבים בעת הבציר אלא שמשתמשים בו הנכרים בנתינת יין של איסור דרך מקרה והשיב הכלים האלו עשויים הם להביא בהם יין בין הגתות מן הגת לחביות ואלו הם הנקראים כלי הגת ואע"פ שלא נשתמש בהם הנכרי אלא פעם אחת ביינו צריך הכשר כאילו נשתמש בו הרבה פעמים שכל הכלים גזרו בהם לפי שעה כמו שגזרו עליהם בנשתמש בהם תמיד בתשמיש הרגיל בו וכמו שאמרו בשילהי ע"ז (עד:) גבי גולפי דרב פפא (דרבא) ובשילהי פ' ר' ישמעאל (ס:) אמרו בנכרי דאשתכח במעצרתא דאילו היה טופח ע"מ להטפיח ניגוב בעי ואם כספך לומר שאין אלו עשויים אלא לבצור בהם ולפיכך אין חוששין שמא נשתמש בהם הנכרי ביינו ואפילו פעם אחת זה אינו שאנו רואים אותם משתמשים בהן בין הגתות תמיד ובהם הם מוליכים לעולם יין מן הגתות לחביות ולפיכך אוסרני על כל צדדיו ולא מצאתי היתר ליין זה בשתיה עכ"ל :

ונודות י"א שחשובים מכניסן לקיום וכו' נראה שטעמם מעובדא דבר עדי טייעא אנס זיקי ואמר בהו ממלאן מים ג' ימים ומערן וזיקי סתם לא משמע שהן מזופתין : ומ"ש ונראה שאין דרך להכניס בהם יין לקיום כיון שאינם זפותים כ"כ הרשב"א בת"ה דנאדות אין מכניסן לקיום וקנקנים מכניסן לקיום ומש"ה תניא בפ' אין מעמידין דנאדות הנכרי' גרודים מותרים כלומ' אפילו ישנים וגבי קנקנים תניא ישנים או מזופתים אסורים וא"ת א"כ תיקשי לן עובדא דבר עדי טייעא אנס זיקי למה הוצרכו למלוי ועירוי בהדחה הוי סגי להו ככובי, דאמרי י"ל דזופתין הוו וכדי להצילן מכדי קליפה אמרינן וכ"כ הרא"ש בפרק אין מעמידין אברייתא דנודות הנכרים גרודים מותרים דסתם נודות אין מכניסן לקיום ומה שהצריכו מילוי ועירוי בזיקי דבר עדי טייעא היינו מפני שהיו זפותים ומאחר שכתב כן הרא"ש בפסקיו איני יודע למה חזר רבינו להביא ראיה מהתשובה ומיהו אין להקשות ולומר שאין ראיה מאותה תשוב' דהתם שאני שהיו מיוחדים להוליך בהם יין מהגת לחבית שהרי בודאי אין מכניסים בהם יין לקיום ומש"ה מותרים בהדחה אבל סתם נודות אה"נ דחשיבי מכניסן לקיום דאם איתא דסתם נודות חשיבי מכניסן לקיום אף ע"פ שזה יחדן למלאכה דלא הויא מכניסן לקיום בטלה דעתו והיו צריכים מילוי ועירוי . ודע שהרא"ש כתב בתשובה פעמים שהנאדות צריכים מילוי ועירוי ולפי דבריו בפסקיו ובתשו' שהביא רבי' צ"ל דהנהו, תשובות מיירי מנאדות מזופתים א"נ בנאדות גדולות שגדלם מוכיח עליהם שהם מיוחדים להכניסן לקיום :

כתב הרשב"א בתשובה בנודות הנכרים הצריכים מילוי ועירוי צריך שיוסיף עור וכוונה בו ע"פ הנוד כעין גוכפא כדי שיטענו המים על פיו או שיהפכנו על פיו בתוך כלי מלא מים שלשה ימים אחרים :

כתבו התוספות בסוף מסכת ע"ז (דף עד:) כלי שניקב וסתמו בזפת אינו חמור ככלי מזופף שמחמירים בו אפילו לפי שעה לפי שמכניסו לקיום ולא משום דבלע הככך סגי ליה בהדחה ככלי עצמו או ניגוב אם הוא כלי שצריך ניגוב ולפי זה המשפך שלנו שמזופף מעט סביב הברזל סגי ליה בניגוב כמו המשפך עצמו וכ"כ המרדכי בפ"ב דע"ז · וכתב עוד דכלי שהוא שוע בשעוה אין דינו כמזופף דשעוה לא בלעה :

בקבוק שמוליכים עוברי דרכים וכו' בפרק אין מעמידין (לד') אמר רבי חביבא חבטא דטייעא בתר תריסר ירחי שתא שרו ופרש"י חבטא · חמת מעור עב · דטייעי הולכי דרכים נושאים אותו מלא יין למרחוק והוי כמכניסו לקיום ומש"ה בעי שיהיה י"ב חדש ע"כ ותשמע שאם רצה להכשירו תוך י"ב חדש ע"י מילוי ועירוי ש"ד ולא נקט תריסר ירחי שתא אלא לאשמועינן דאחר זמן זה מותרים בלא שום הכשר וכן דעת הרשב"א שכתב יש כלים שאין מכניסן לקיום אלא שמשתמשין בהן תדיר ביין וכשמריקים יין זה חוזרים וממלאים כלים שמוליכים בהם יין עוברי דרכים וכן אותם של שפוכאי הרי הם ככלים שמכניסין אותם לקיום וצריכים מלוי ועירוי דגרסינן התם אמר רב חביבא בריה דרבא הני גולפי נכרים לאחר י"ב חדש מותרים אמר רבי חביבא האי חבטא דטייעי בתר י"ב חדש שרו וכן הנודות והכלים הקטנים שהסוחרים מוליכים בהם תדיר יין בדרכים והשותים זה נותנים בו אחר למחרתו וכן עושין תדיר ומתוך כך הוא בולע הרבה כאילו הכניסוהו לקיום ולפיכך אותם באדללי"ש שמוליכים בידם עוברי דרכים הכשר גדול הם צריכים עכ"ל וכבר הזכיר הר"ן סברא זו שכתב גבי חבטא דטייעי וי"א דהא שמעינן כל כלי שדרכו להשתמש בו יין תדיר אף על פי שהוא קטן חשיב מכניסו לקיום הדין שהוא מכניסו לקיום מתוך שהוא גדול ובין שמשתמש בו תדיר מכניסו לקיום מיקרי עכ"ל · ומשמע שאין דברים הללו אמורים אלא בכלים המיוחדים לעוברי דרכים שהם עשוין לשהות בהם יין תדיר הלכך אע"פ שלא הכניסו בהם יין אלא לפרקים מכניסו לקיום מיקרי וצריך הכשר גדול אבל כוסות וצלוחיות וקיתוניות המיוחדים לשתות בהם יין בנחים אף על פי שבכל יום נותנים בהם יין תאחר שנגמר הסעודה עשויה להתרוקן מן היין עד סעודה אחרת אין להם דין מכניסו לקיום וכן נראה מדברי הרשב"א שכתב בת"ה הקצר כלשון הזה קנקנים קטנים או בקבוק שמוליכים בהם היין הולכי דרכים אף ע"פ שאין מכניסין אותם לקיום הרי הן כמכניסן לקיום מפני שהיין נתון בתוכן תדיר כשמערין זה ממלאים אותם פעם אחרת וכן תדיר תדיר ע"כ ובפירוש כתב בת"ה האחרון דכלים שאין מכניסן לקיום ואין משתמשין בהם תדיר תדיר כגוני משכשכן במים וכן הדין לכוסות אף על פי ששותין בהם תדיר מ"מ אין היין שוהה בהם תדיר אלא ממלאן לפי שעה ושותה ומערה והילכך בשכשוך בעלמא סגי להו ואפילו היה תחלת תשמישן ביד נכרי ע"כ: ב"ה ולשון עוברי דרכים שתפסו הרשב"א ורבינו אינו מדוקדק שהרי חמת הסוחרים עוברי דרכים אינו בענין זה שאינם הולכין בדרכים

כי

סעיף כ"א : ונודות י"א שחשובים מכניסן לקיום וכו' הכי משמע בפ' א"מ (דף ל"ג) דקאמרינן בר עדי טייעא אנס הנהו זיקי מרב יצחק בר יוסף רמא בהו חמרא ואהדרינהו ניהליה אתא שאיל בי מדרשא א"ל רבי ירמיה כך הורה רבי אמי הלכה למעשה ממלאן מים ג' ימים ומערן ואמר רבא צריך לערן מע"ל וזיקי היינו נודות ושל עור הן ומביא אחד שלנו ואחד שלהם צריכין עירוי ומשמע דבסתם נודות שאין זפותים קאמר ומדלא פי' תלמודא דדוקא בזפותים צריכין עירוי דלא ליתי למטעי ורבי' השיב עליהם ממנהג העולם שאין דרך להכניס יין לקיום בנודות שאין זפותין והלכך באינן זפותים א"צ עירוי וכן יראה מתשובות הרא"ש וכו' ולפי שאפשר לדחות דלא השיב הרא"ש תשובה זו אלא על מה ששאלוהו בנודות קטנות שמוליכין בהן היין מן הגת לחבית אבל סתם שאר נודות מכניסן לקיום ע"כ כתב רבינו וכן יראה מתשובת א"א הרא"ש וכו' דמדכתב בתשובה זו נודות של נכרים של עור שלא נזפתו מעולם אין מכניסין לקיום וכו' נראה מלשונו שהשיב על כל סתם נודות של נכרים וכו' וא"כ בע"כ הך עובדא דעדי טייעא מיירי בזפותים והב"י הקשה דמדכתב הרא"ש בפ' א"מ אברייתא דנודות הנכרים גרודים מותרים דסתם נודות אין מכניסן לקיום ושנד' דעדי טייעא דהצריכו עירוי היינו מפני שהיו זפותים למה חזר רבינו להביא ראיה מהתשובה כיון שכך כתב בפסקיו עכ"ל ותימה הלא דברי הרא"ש הללו אינן אלא לפרש"י וכיון שהקשה על פירושו ומסקנתו כר"ת כמבואר מדבריו אם כן לא כתב הרא"ש פי' זה בפסקיו לדעתו כלל ופשוט הוא :

ומ"ש הרא"ש שהרי מעשים בכל יום שאנו מתירין כ"ח בהדחה וכו' נראה דמ"ש הרא"ש כך הוא ע"פ פירושו דסתם כ"ח די להם בשכשוך ולא אמרו דצריך עירוי בכ"ח כשהשתמש בו נכרי פעם ראשונה או שנייה אלא באותם כ"ח הידועים שהן ממין אלמה וכו' כדלעיל בסעיף ו' אבל לגאונים וכמו שנראה מדברי כל שאר פוסקים שלא כתבו חילוק זה שכתב הרא"ש אלא דכל כ"ח דינן שוה שאם היתה תחלת תשמישו ביד נכרי צריך עירוי א"כ מה שהביא הרא"ש למעשים בכל יום שאנו מתירין כ"ח בהדחה אינו אלא בכ"ח שלנו ששבעו לבלוע ביד ישראל ונשתמש בהן הנכרי ביין של איסור או נגע בהן הנכרי כשהיין טופח עליו ע"מ להטפיח התם הוא דשרי בהדחה כיון דלא בלע של איסור דכבר שבעו מלבלוע ביד ישראל וההא ודאי מעשים בכל יום להתירו בהדחה אבל כ"ח של נכרים דשבעו לבלוע ביד נכרי לית להו טהרה אלא ע"י עירוי :

בקבוק שמוליכין עוברי דרכים וכו' כתב בספר בדק הבית לב"י דעוברי דרכים דנקט רבינו אינם הסוחרים שאינן הולכין בדרכי' כי אם פעמיים ושלש בשנה ושאר השנה יושבין בבתיהם והחמת ריקן בלי יין אלא הם הטייעים שהולכים בדרכים תמיד עכ"ל ולכך דקדק בש"ע וכתב אבל חמת של טייעא כיון שהיין נתון בו תמיד וכו' והר"ח בפ' א"מ (דף ל"ד) הני חבטה דטייעא בתר תריסר ירחי שתא שרי וכך כתב הרא"ש בפסקיו ולא פי' כנוס ורש"י פי' חבטה חמת מעור עב דטייעי הולכי דרכים נושאים אותו מלא יין למרחוק והוי כמכניסו לקיום ומש"ה בעי שיהיה עשר חדש עכ"ל ופי' הרשב"א דלאו דוקא יישן י"ב חדש אלא ה"ה עירוי נמי ש"ד ולא נקט י"ב ירחי שתא אלא לאשמועינן דאחר זמן זה מותרים בלא שום הכשר ומביאו ב"י וכך הם דברי רבינו אבל התוס' כתבו וז"ל חבטא דטייעי כך גורס בערוך בכ"ף ופי' שתכיאין קמח ושעכים ובשמים ושורין אותו כחלב ומולפין יין עליו ור"ח גרס חבטא לשון חבטית פי' דלעת חנולה ומשימין בה יין וחיינו נראה כי לא מצינו שום כלי שלא יהא ניתר בעירוי ועוד כי חבטית ודלעת אינו אחד עכ"ל · נראה מדבריהם שהם מפרשים דבתר י"ב ירחי שתא דקאמר היינו לומר דאין להם תקנה קודם לכן בהכשר דעירוי ולפיכך דחו פי' ר"ח והקשה ב"י מהא דאמר התם הני גולפי בתר י"ב ירחי שתא שרו וגולפי ע"כ כלים נינהו ולפי דבריהם קשה אמאי אין להם תקנה קודם ע"י עירוי דלא מצינו כלי שלא יהא ניתר בעירוי עכ"ל ולפעד"נ פשוט דלא היו גורסים התוס' הך מימרא דרב חביבא בריה דרבא הני גולפי בתר י"ב ירחי שתא שרו והכי מוכח לבדיא מדברי הרי"ף והרא"ש שהביאו כל הני מימרא דאמוראי דבתר י"ב ירחי שתא שרי ולא הביאו הך מימרא אלמא דלא גרסי' לה ותו דבפרק בתרא דע"ז (סוף דף ע"ד) קאמר רבא כי הוה מסדר גולפי להרפנא סחיף להו אפומייהו וחתים להו אבירצייהו קסבר כל דבר שמכניסו לקיום אפי' לפי שעה גזרו בה רבנן וכל אותה סוגיא מוכחת דכל כלי שמכניסו לקיום א"צ אלא עירוי ועוד שרש"י פי' לשם גולפי כדים רקים עכ"ל והיינו כמו קנקנים של נכרים שאמרו לשם דצריכין עירוי

הלכך

פרישה

אלו ב"י ונלע"ד דדיקא בנשתמש בהן אבל אם נגע בשעת טבימה לא נאסר דגזרו משום שמא ישתמש הנכרי ויכניס בו לקיום ויהיה כבוש והא דכתב רבינו ר"ס קל"ה דאף בנגע הנכרי בשעת עשייה דאסור נתבאר שם בדרישה ע"ש .

(כד) ונראה שאין דרך להכניס כו' עכ"ל : (כה) שהרי מעשים בכל יום שאנו מתירין כלי חרס בהדחה נראה דר"ל אסר שכבר שימש בהן ישראל ב' פעמים כדלעיל ואע"פ שכתבתי לעיל בסי' מ"ו דבכלי חרס שבלעו ב' פעמים כבר שבעו ואינם בלועין כמו שבולעין כלי עץ וכ"ש בנודות של עור י"ל שלא כתב כן אלא כדי ליתן טעם למה שאין נוהגין כן אבל לדינא כמ' כתב כמחבר שם דאיכא לדמותו לנודות כמו שדימה כאן והר"ק גם ראיתי שכתב מו"ה ע"ז פי' בסתם כלי חרס דלעיל לפי' הרא"ש והר"ק עכ"ל ור"ל כשאינן זפותין דסגי להו בשכשוך כדין

כלי

דרישה

ירוק ובקיעי חסירי וכן ברמב"ם ורא"ש ולא חלקו כמו שהוא מחלק וצ"ע עכ"ל ור"ל ורבינו מחלק בין בקיעי לירוקי דבירוקי כתב דדיקן בכלי נתר ולא מועיל לשם עירוי ובבקיעי כתב דדינם בכלי שם לענין שצריכים עירוי והוא מועיל להם וזה תימה מכ"ל · ואפשר ליישב דבגמ' ל"ק אלא ירוקי אבהדי משום דלית בהו צריף ואי אית בהו בקיעי כולהו אסירי ולא כללינהו כחד גבא וסובר רבינו בבקיעי לית לן למימר טעמא משום כלי חרס דליכא למימר בצריף כלל אלא נכנס בתוך החרס מאחר שיש בו בקעים עכ"ל) : [ה] ונראה שאין דרך להכניס בהן יין לקיום כיון שאינן זפותים ז"ל ב"י וכ"כ הרא"ש בפ' אין מעמידין שסתם נודות שלהם מזופתין אין מכניסין בהם יין לקיום ואיני יודע למה חזר רבינו לסמוך לראיה מתשובה כיון שכ"כ בפסקיו ומ"מ אין להקשות ולומר שאין ראיה מתשובה דהתם שאני שהיו מיוחדים להוליך בהן יין מהגת לחביות אבל סתם נודות א"כ וחשיבי מכניסין לקיום דאם איתא דסתמא חשיב מכניס לקיום אע"פ שזה יחדן למלאכה דלא הוי מכניסן לקיום בטלה דעתו והיו צריכין מילוי ועירוי ע"כ וצ"ל ליישב דדיוקו דרבינו הוא מדכתב ואין מכניסו לקיום רק להוליך כו' ותו ס"ל הרא"ש דסתם הנודות שלכן מחשב כמכניסו לקיום אלא שאלו אין משתמשין בהן שום תשמיש ב"ח שמוליכין בו יין מהגת לחביות א"כ ה"ל למכתב הכי ואין משתמשין בהן אלא להוליך בהן יין מן הגת כו' והוה משמע מינה הא כל שמשתמשין בהן סתם תשמיש משך השנה דינו כמכניסו לקיום אלא ודאי כל שאינו מכניסו לקיום ממש ס"ל דאין לו דין מכניס לקיום וזהו מיושב נמי ומש"ה אייתי מהתשובה דכתב בה כמי ליישנא ולא

ממ"ש

אף ע"פ שאין מכניסים בו יין לקיום כיון שהיין נתון בהן תמיד שמיד כשמערין אותו חוזרין וממלאין אותו דינו כמכנים לקיום וצריך עירוי (כו) כתב הרמב"ן דלא מחמירינן בשביל שמכנים לקיום אלא בכלי חרס אבל כלי אבן עץ ומתכות אפי' מכניסן לקיום סגי להו בשכשוך (כז) והרשב"א הוסיף כל כלי עץ ועור אבל לא כלי זכוכית ומתכות (כח) [ז] וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאין לחלק במכניסו לקיום (כט) והביא ראיה מכלי עץ ועור שאסורין במכניסן לקיום (ל) ואפשר שאף לדבריו מודה בכלי זכוכית אבל כלי מתכות דינו ככלי עץ. (לא) בכ"מ שמזכיר שכשוך כתב ר"ת שצריך להדיחו ג' פעמים (לב) ובסה"ת חילק שאם תחילת תשמישו ביד נכרי שצריך ג'

שלכך ליתא להך גירסא לפי דעת התוס' : **כתב** הרמב"ן דלא מחמרינן וכו' כלומר הא דאמרן לעיל דשל עץ ושל אבן במכניסו לקיום אפילו אינן מזופפין צריכין עירוי וכו' לא דברי הכל היא דהרמב"ן חולק ואמר דלא מחמרינן בשביל מכניסו לקיום אלא בכ"ח פי' כ"ח שבשבו לבלוע ביד נכרי אסור להשתמש בהם במכניסו לקיום אלא ע"י עירוי אבל כלי אבן עץ ומתכות ס"ל סגי להו בשכשוך וטעמו דבפ' בתרא דע"ז (סוף דף ע"ד) ת"ר הגת והמחץ והמשפך של נכרים רבי מתיר בניגוב וחכמים אוסרין ומודה רבי בקנקנים של נכרים שהן אסורין ומה הפרש בין זה לזה זה מכניסו לקיום וזה אין מכניסו לקיום ושל עץ ושל אבן ינגב וכו' דמדקתני סיפא של עץ ושל אבן מכלל דרישא בשל חרס עסקינן כך פרש"י וכך מוכחא כולה סוגיא לשם דבמכניסו לקיום בשל חרס קאמר תלמודא דצריך עירוי ואין לנו להוסיף איסור בשאר כלים כיון דאיכא טעמא לאיסורא בכ"ח דבלע טפי משאר כלים : ומ"ש והרשב"א הוסיף כלי עץ ועור וכו' נראה שטעמו דבנודות של עור אשכחן לעובדא דבר עדי טייעא דמצריך עירוי ומשמע דבסתם נודות שאינן מזופפין הוה עובדא וא"כ בע"כ דבמכניסן לקיום קאמר דאי בשאין מכניסן לקיום פשיטא דסגי בשכשוך וכיון דבשל עור צריך עירוי ה"ה בשל עץ נמי כיון דבלעי נמי כשל עור צריך עירוי במכניסן לקיום אבל לא בשל זכוכית ומתכת דכיון דקשים הן וחלקים הן לא בלעי מן הגונן כשל עץ ועור ונראה ודאי דלהרשב"א של אבן כשאינן מזופפין לא נקילינן באבן טפי מבעץ ועוד מדקאמר אבל לא כלי זכוכית ומתכת אלמא דלא הוציא אלא זכוכית ומתכות אבל לא אבן דעץ ואבן שוה בדין והא דכתב רבינו דהרשב"א הוסיף של עץ ועור נראה דלפי שכתב אח"כ דהרא"ש הביא ראיה מכלי עץ ועור דאין לחלק לכך כתב תחלה דהרשב"א לא ס"ל דאין לחלק ולא הוסיף אלא של עץ ועור בלחוד אבל ודאי דשל אבן דינו כשל עץ :

ומ"ש וא"א הרא"ש כתב שאין לחלק במכניסו לקיום והביא ראיה מכלי עץ ועור שאסורין במכניסן לקיום קשיא לי דלאיזה צורך כתב רבינו שהביא ראיה מכלי עץ ועור שאין זה דרכו של רבינו בחבורו להודיע ולכתוב מאיזה ראיה פסק המחבר כך וכך אם לא שהודיע במה נחלקו המחברים שזה מביא ראיה מכך וכך וזה סותר הראיה וכאן אינו כן ונראה דלפי דהרא"ש כתב בסוף ע"ז וז"ל הרמב"ן ז"ל כתב דדוקא בכ"ח אומר דבר שמכניסו לקיום צריך עירוי אבל כלי עץ וכלי אבן וכלי מתכות אפי' מכניסו לקיום סגי להו בשכשוך ור"ת ור"י ז"ל לא ס"ל הכי כי הצריכו הגעלה או עירוי לחביות של עץ אפי' גרודים וכן מסתבר דכיון שהיין משתהה בתוכו זמן מרובה נבלע בתוכו וכן אמרינן גבי נודות של עור ואין לחלק במכניסו לקיום עכ"ל וא"כ אין מפורש בדבריו היאך היה דעתו לפסוק בכלי זכוכית ומתכות דאפשר לפרש דר"ל דר"ת ור"י לא ס"ל כהרמב"ן דכ"ח דוקא צריך עירוי במכניסן לקיום כי הצריכו הגעלה או עירוי לחבית של עץ וכן אמרינן בנודות של עור אלמא דלאו דוקא כ"ח אלא ה"ה של עץ ועור ולפי זה משמע דלא הוסיף הרא"ש אלא של עץ ושל עור בלבד אבל לא של זכוכית ומתכות וכדעת הרשב"א אבל מדכתב הרא"ש אחר זה ואין לחלק במכניסו לקיום ודאי דלא כתב האי לישנא יתירא ואין לחלק אלא לטפויי ולהוסיף עוד דבר אחר על של עץ ושל עור וא"כ בע"כ צ"ל שמ"ש הרא"ש ר"ת ור"י לא ס"ל הכי ר"ל שחולקים על הרמב"ן דכלי אבן ועץ ומתכות לא צריך עירוי אלא כל הכלים צריכין עירוי וא"כ נמשך דצריך לפרש דס"ל להרא"ש דאע"פ דר"ת ור"י לא דיברו אלא מכלי עץ ועור אפ"ה יש להביא ראיה מכלי עץ ועור דכי היכא דאשכחן בהני תרתי דצריך עירוי השתא צ"ל בע"כ דלאו דוקא נקט תלמודא כ"ח אלא ה"ה נמי שאר כלים דלאו עץ ועור ניהו נמי צריך עירוי השתא נמשך דבא הרא"ש להוסיף עוד כלי זכוכית ומתכת דלהכי כתב ואין לחלק במכניסו לקיום להוסיף כל שאר כלים דלאו של עץ ועור דצריך עירוי : ומ"ש ואפשר שאף לדבריו מודה בכלי זכוכית וכו' כלומר שאף לדבריו שהוסיף בלשון ואין לחלק אפשר שלא הוסיף אלא כלי מתכות אבל בכלי זכוכית מודה הרא"ש להרשב"א דסגי בשכשוך ודעת רבינו דכיון דהרמב"ן נקט בדבריו עץ ואבן ומתכות דסגי בשכשוך ובא הרא"ש והביא ראיה דכיון דבעץ ועור צריך עירוי אם כן בע"כ דאין לחלק במכניס, לקיום ואף מה שאינו של עץ ועור נמי צריך עירוי דלא כהרמב"ן דלאו דוקא נקט תלמודא כ"ח א"כ ודאי משמע דה"ק דאף של מתכת נמי צריך עירוי דלא כהרמב"ן שכתב דבשל מתכות סגי בשכשוך אבל בזכוכית שלא הזכירו הרמב"ן בדבריו לא אמר הרא"ש עליהם ואין לחלק ואפשר דמודה בכלי זכוכית דסגי בשכשוך ודו"ק : בכל מקום שמזכיר שכשוך כתב ר"ת שצריך להדיחו ג' פעמים כ"כ התוס' בשמו פרק א"מ סוף (דף ל"ג) בד"ה כסי : ומ"ש ובספר התרומות חילק וכו' פי' בסה"ת חילק ומפרש דכך ס"ל לר"ת כמפורש בדבריו בסימן קס"ו וב"י הקשה דבסה"ת לשם מפורש שכתב דהא דס"ל לר"ת שאם תחלת תשמישו ביד נכרי צריך הדחה ג' פעמים היינו דוקא בכ"ח אבל כלי עץ לא צריך רק הדחה פעם אחת ומדברי רבינו משמע שבכל הכלים מיירי סה"ת שצריך ג' פעמים · ונלע"ד דדעת רבינו היא מדכתב בסה"ת בסוף הפסק וצ"ע אלמא דמספקא ליה בהך חלוק שמחלק בין כ"ח לכלי עץ וטעם הספק הוא לפי שחלוק זה נלמד מדקאמר תלמודא בפ' א"מ כסי פעם אחת וב' אסור ג' מותר שפי' ר"ת דעל הדחת הכוס כשהשתמש בו נכרי קאמר דאם הדיחו לכוס ג' פעמים שרי ומדהאי כסי פי' רש"י כוסות של חרס איכא דוקא בשל חרס דבלעי טובא צריך הדחה ג' פעמים אבל של עץ סגי בפעם אחת והשתא איכא ספק מנ"ל דהאי כסי דוקא בשל חרס קאמר דילמא אף בשל עץ ואבן ומתכות נמי קאמר דכולן נקראין כוסות בלישנא דתלמודא ועל זה אמר סה"ת וצ"ע בתלמודא אם של שאר מינים ג"כ נקראים כסי בסתם בלישנא דתלמודא וכן נראה מדברי התוס' בד"ה כסי שלאחר שכתבו כרש"י ומה שהקשה ר"ת על פירושו ושר"ת פי' דמיירי לענין הדחת ג' פעמים אחר שהשתמש בו הנכרי כתבו וז"ל ודוקא בכוסות של חרס אבל של עץ או מתכות וזכוכית א"צ להדיח רק פעם אחת מיהו בהרבה מקומות בתלמוד מצינו כוסות סתם שהם של מתכות וזכוכית ונכון להדיח ג' פעמים בכל הכלים עכ"ל התוס' השתא לזה אמר סה"ת צ"ע בתלמודא אם מצינו כוסות סתם שהם של מתכות שהרי בסוף פ' הכונס קאמר רב יימר לרב אשי טעין כסא דכספא בבירה ויתי ובפ' הגוזל בתרא (דף קי"ז) ההוא גברא דהוה מפקיד ליה כסא דכספא סלקי גנבא עילויה ואי איתא דשל מתכות נמי אקרי סתם כסא לא הוה צ"ל כסא דכספא אלא ה"ל למימר כסא בסתמא ומתילא הוה מוכן דלא קמיבעיא ליה כרב יימר אלא

כי אם פעמים ושלש בשנה ושאר השנה יושבים בבתיהם והחמת ריקן בלי יין וכך היה ליה לכתוב חמת הטייעים שהטייעים הם הולכין בדרכים תמיד וכ"ש הרשב"א דכסי בשכשוך בעלמא סגי להו אפילו היה תחלת תשמישן ביד נכרי אינו נוח לי שהרי נתבאר בסימן זה לדעת הרבה מהמפרשים דכסי שתחלת תשמישן ביד נכרי דינם כמכניסן לקיום וגם בשמו כתבתי כן וצ"ל דהתם בשל חרס והכא בשל עץ או עור

והתוס' כתבו ה אבטא דטייעא כך גורס בערוך וכולי נראה שהם מפרשים דבתר י"ב ירחי שתא דקאמר היינו לומר שאין לו תקנה קודם לכן ולפיכך דחו פיר"ת דלא מצינו כלי שלא יהא ניתר בעירוי ותפסו פי' הערוך דלא מיירי בכלי וק"ל דהא אמרי' התם הני גולפי בתר י"ב ירחי שתא שרו וגולפא ע"כ כלים ניניהו ולפי דבריהם שמפרשים דבתר י"ב ירחי שתא היינו לומר דאין להם תקנה קודם לכן אמאי אין להם תקנה ע"י עירוי : כתב הרמב"ן דלא מחמירינן בשביל שמכנים לקיום אלא בכלי חרס וכו' כ"כ הרא"ש בשמו בסוף ע"ז גבי רבא שדר גולפי להרמניא : **והרשב"א** הוסיף כל כלי עץ ועור אבל לא כלי זכוכית ומתכו' כ"כ בת"ה וטעמא בכלי זכוכית ומתכות כתבתי אצל דין כלי חרס המצופים באבר או ברתוכי זכוכית : וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאין לחלק במכניסו לקיום וכו' בסוף ע"ז כתב על דברי הרמב"ן ר"ת ור"י לא ס"ל הכי כי הצריכו הגעלה או עירוי לחבית של עץ אפילו גרודים וכן מסתבר דכיון שהיין משתהה בתוכו זמן מרובה נבלע בתוכו וכן אמרינן גבי נאדות של עור אין לחלק במכניסו לקיום עכ"ל : בבל מקום שמזכיר שיכשוך כתב ר"ת שצריך להדיחו ג"פ נראה שכתב כן רבינו מתוך שפי' ר"ת על הא דאמרינן כסי פעם ראשונה ושניה אסור שלישית מותר דהיינו לומר דכוס ששתה בו הנכרי והדיחו פעם ראשונה ושנייה אסור עד שידיחנו ג"פ משמע לרבינו דלא שאני ליה בין כסי דחרס לכסי דשאר מינים וכ"נ מתוך שכתב הרא"ש על דבריו ואני אומר ראיות דר"ת נכוחות לומר דכל שכשוך הוא ג"פ ומדסתם לכתוב דכל שכשוך הוא ג"פ ולא כת' ושכשוך כלי חרס ג"פ משמע דבין בשל חרס בין בשל שאר מינים קאמר דכל שכשוך הוא ג"פ וכבר כתבתי כן גבי דין כלי חרס שכתבו התוס' שנכון להדיח ג"פ בכל הכלים · אך מ"ש ובסה"ת חילק שאם תחלת תשמישו ביד נכרי צריך ג"פ ואם תחלת תשמישו ביד ישראל די בפעם אחת הוא תמוה דמשמע מדבריו שסה"ת בכל הכלים מיירי וליתא שהרי בהדיא כתב על פי' ר"ת שמצריך להדיח ג"פ ודוקא כלי חרס אבל כלי עץ לא צריך הדחה רק פעם אחת ומה שחילק בין תחלת תשמישו ביד נכרי לתחלת תשמישו ביד ישראל לא קאי אלא לכלי חרס בלבד שהרי כתב וז"ל הילכך כלי חרס חדשים לפרש"י צריך ליתן בהם מים תחלה ג"פ או פעם אחת וישהו שם רביע היום עד שיהא הכלי בלוע ממים ואח"כ אם יש י"נ בהם סגי בהדחה פעם אחת ולא יותר ואם לא נתן מים תחלה ונגע הנכרי ביין אסור הכלי וצריך עירוי ג' ימים ולפי' רבינו יעקב אפילו לא נתן מים תחלה ואח"כ היה בהם י"נ סגי בשכשוך רק שידיחנו ג"פ במים ואם נתן בהם מים תחלה ושהו שם ואח"כ נתן בהם י"נ מותרין בהדחת מים פעם אחת אפילו לפי' רבינו יעקב וצ"ע עכ"ל הרי בהדיא דבכלי חרס הוא שחילק בין תחלת תשמישו ביד נכרי לתחלת תשמישו ביד ישראל אבל כלי עץ לא צריך הדחה רק פעם אחת ואפילו תחלת תשמישו ביד נכרי דבכלי חרס דוקא הוא דמפלגינן בין תחלת תשמישו ביד נכרי לתחלת תשמישו ביד ישראל לא בשאר כלים :

ודעין הלכה נקטינן כהרמב"ם ור"ת שצריך להדיח אפילו לא היה תחלת תשמישו ביד נכרי שהרי כתבו הרשב"א והר"ן שכן נהגו ונכון לנהוג בכל הכלים כמ"ש התוספות · וכלי חרס שתחלת תשמישן ביד נכרי פעם ראשונה או שנייה אסור וצריך עירוי וכדברי רש"י ור"ח והגאונים והרי"ף וכתב הרשב"א שעליהם יש לסמוך שקבלתן תורה היא · כתב המרדכי בפ"ב דע"ז בירושלמי יין שיצא אסור בשתיה ומותר בהנאה כנסו לתוך קנקן נעשה קנקן ביין פינהו ונתן לתוכו יין אחר היין אסור והקנקנים מותרין ש"מ כלי שהוא נסך ושכשכו

דרישה

ממ"ש בפסקיו וק"ל : [ז] וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאין לחלק במכניסו לקיום בסוף ע"ז קי' צ"ע ע"כ הביא דברי הרמב"ן וכתב עליו וז"ל ור"ת ור"י לא ס"ל הכי כי הצריכו הגעלה או עי' לחביות של עץ אפילו גרודים (נ"ל גרודים בדל"ת כמו להתגרד בו כפרש"י בפא"מ עכ"ה) וכן מסתבר דכיון שהיין משתהה בתוכו וזמן מרובה נבלע בתוכו וכן אמרינן גבי נודות של עור אין לחלק

פרישה

כלי עץ א"כ כופתין ושאינן ממין אדמה כדלעיל וק"ל . (כו) כתב הרמב"ן דלא מחמרינן בשביל שמכנים לקיום אלא בכלי חרס אע"ג דבכל חרס צריך עירוי אף בלא הכניסן לקיום כמ"ש רבינו לעיל בסי' זה אפשר לומר דכאן מיירי אף הוא תחילת תשמישו ע"י ישראל שאז לא נאסר לצריך עירוי אם לא ע"י שמכניסין בו יין לקיום או אפשר לומר דכאן מיירי בסתם כלי חרס ולעיל מיירי בכוסות שהן חיין עפר ידוע כמ"ש לעיל בדרישה בשם הרא"ש או אפשר לומר דס"ל להרמב"ן כר"ת דס"ל עירוי בלא מכניסו לקיום : (כז) והרשב"א הוסיף כל כלי עץ ועור כו' וכ"ש בשל אבן שהוא דומה יותר לכלי חרס משל עץ כמ"ש לעיל בסי' קכ"א דעת רב אחא שכלי אבן דומה לכלי חרס והרמב"ן דנקט כלי אבן ברישא דמשמע שהוא פשוט יותר שאינו צריך עירוי מכלי עץ ומתכת נ"ל דלרבותא נקטיה ברישא דאע"פ שהוא דומה לכלי חרס א"צ עירוי וביאור דבריו כך הם דלא מחמירין כו' אלא בכלי חרס אבל כלי אבנים אע"פ שדומית לכלי חרס וכ"ש עץ ומתכות שאינן דומות לכלי חרס בזה שא"צ עירוי · (כח) וא"א הרא"ש כתב שאין לחלק עי' אף דסתמא דתלמודא בכלי חרס מיירי מ"מ ס"ל דאין לחלק בין כן · (כט) והביא ראיה מכלי עץ ועור כו' ר"ל שדעת הרא"ש כמ"ש שם על דברי הרמב"ן כתבתי בדרישה שר"ת ור"י לא ס"ל הכי משמע שחולק על כלי עץ ואבן ומתכות אע"פ שלא הביא ראיה דלא אבלי גן מדברי ר"ת ור"י מכלי עור ותלמודא מ"מ כיון דאשכחן ראיה דהאמר תלמודא כלי חרס לאו דוקא א"כ נימא ה"ה כל מיני מ"ו · (ל) ואפשר שאף לדבריו מודה בכלי זכוכית הטעם משום דשיעין ואקושין בליעתן מעוטה מכל הכלים (לא) בכל מקום שמזכיר שכשוך כתב ר"ת שצריך להדיחו ג"פ כבר כתבתי בדרישה ריש סימן זה שר"ת מפרש כן הא דאמרינן בגמרא פעם ראשון ושני אסור שלישי מותר דקאי אשכשוך ואף ע"ג דכתב שם ר"ת דדוקא אכלי חרס קאי שיים שם התוס' דה"ה לכל הכלים כמ"ש . (לב) ובספר התרומות חילק שאם תחילת תשמש ביד נכרי כו' ב"י תמה על רבינו דמשמע מדבריו שסה"ת בכל הכלים מיירי וליתא שהרי בהדיא כתב על פירוש ר"ת שמצריך להדיח ג' פעמים ודוקא כלי חרס אבל כלי עץ לא צריך הדחה רק פעם אחת ומשמע מדברי סה"ת ומה שמחלק ר"ת בין תחילת תשמישו ביד נכרי כו' היינו דוקא בכלי

חדושי הגהות

שוליהן : ה אכטא דטייעי בכף אדר האריך כ"ה בערוך ופי' שם בשם הגאונים שרו גוזן קטח ועשבים ושורין אותן בחלב ומזרק יין נסך עליהם ·

וסכסכו ביין כשר שהוא מותר לכתחלה עכ"ל : **כל** מקום שמזכיר עירוי כה משפטו שימלאנו מים על כל גדותיו ויניחם בו עשר וארבע שעות מעת לעת וכו' בפ' אין מעמידין (לג :) הורה רב אמי הלכה למעשה ממלאן ג' ימים ומערן אמר רבא וצריך לערן מע"ל וכתב המרדכי בפ"ב דע"ז מפרש בפ"ב דביצה דמכניסו לקיום ג' ימים הוא ומש"ה מערן ג' ימים דכבולעו כ"פ (ה) :

ומ"ש והמים בעצמן מותרין. פשוט מדקאמר בפרק אין מעמידין נכרי נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן מים וגם מדשרי למירמא בהו שיכרא. וכ"כ בסה"ת וכ"כ תוס' והר"ן בפרק אין מעמידין והרשב"א בת"ה ולאפוקי מהמרדכי שאסור (ו) : ומ"ש ואם רצה לעשות עירוי ביין אינו כלום כתוב בא"ח שיש מי שאומר ע"פ הירושלמי שאם יעשה מילוי ועירוי ג"פ ביין כשר בדיעבד אע"פ שהיין השלישי נאסר מכח הקנקן הוכשר הקנקן והרמב"ן כתב על הירושלמי זה דבר חדש לא מצינו לו רגלים בגמרא שלנו ולפיכך אין להקל ולהורות כן (ז) והר"ש כתב על היין ששאלת אם ראית שנתנוהו בחבית של נכרי בלא מילוי ועירוי אני מתיר לשתות ממנו וכל שלא ראו עיניך אל תחזיק ליכנס באיסור אע"פ שהם חשודים בו אין רוב חביותיהם לקוחות מהנכרי' ואיני מחמיר אלא ביין הניתן בו ראשון אבל לשנה אחרת איני מחמיר כ"כ עכ"ל ודברי רבינו מבוארים שהם כדברי הרמב"ן : וכתב סמ"ג שר"י פעם אחד לא היה לו יין ושלח לאלמור ושמע שלא היו נזהרין יפה מניגוב ואעפ"כ שתה ממנו כל ימות הקיץ מפני שלא היה בריא ואח"כ צוה להכשיר החביות עכ"ל וכ"כ בהג"ה פי"ג :

ומ"ש ואם שפך המים קודם שיעמדו בו כ"ד שעות לא עלו לו אותן המים כו' ואע"פ שאינן רצופין אין בכך כלום וכו' ואם עמדו בו המים כמה ימים ולא שפכם וכו'. כ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל אלא אותם מים ועמדו המים בהם ג' ימים לא עלו לו אלא לפעם א' וצריך למלאן עוד ב' פעמים אלא אותן ג"פ בשני ימים או אפילו בג' ימים פחות חצי שעה לא עלה לו כלל גדול אמרו צריך להשהות המים בכל פעם ופעם כ"ד שעה השהה אותן יותר מכאן אין בכך כלום אלא אותן ג"פ בג' ימים בין במים רצופין בין במפוזרים מותר ע"כ וז"ל בתשובה סי' (תרל"ג) על מי שביום השני איחר לערות בשתי שעות קודם מעת לעת ומיד מלאום לצורך יום ג' ועמדו המים ביום ג' מעת לעת ויותר כו' מילאן ועירן ג' ימים בכל יום ויום מעת לעת ואפילו בפיזור מותר כו' ולא עוד אלא אפילו מילא יום ראשון שש שעות ויום שני מילאם מים חדשים שש שעות וכן בפיזור עד תשלום שיעור ג' ימים מותר אבל פחות משיעור זה לא דג' ימים דוקא אמרו ולא פחות דכל שיעורי חכמים כן כארבעים סאה שאם הוא טובל במ' סאה חסר קרטוב אינו טובל עכ"ל : **וכתב** הרא"ש בתשובה כלל י"ט דין י' חז"ל קבעו זמן להכשיר כלי הבלוע י"נ בעירוי ג' ימים ושיערו שבכ"ד שעות פעלו המים פעולתם ושוב לא יועילו להכשיר הכלי הלכך בכל מעת לעת יכוין בדעתו לערות מים ראשונים ואם לא יוכל לצמצם כרגע אחד לא נתנה תורה למלאכי השרת אבל אם איחר לערות באחד מג' ימים בב' שעות אותו היום לא עלה לו ואין כאן אלא ב' ימים וכל שיעורי חכמים כן (ר"ה י"ג.) במ' סאה הוא טובל חסר קרטוב לא עלתה לו טבילה עכ"ל ולכאורה נראה שחולק על הרשב"א שהכשיר במילא יום ראשון שש שעות ויום ב' מילאם מים חדשים ו' שעות וכן בפיזור עד תשלום שיעור ג' ימים והרא"ש כתב שאם איחר לערות בא' מג' ימים בשתי שעות אותו היום לא עלה לו ומשמע דלא עלה לו כלל קאמר ומיהו י"ל דה"ק אותו היום לא עלה לו בשביל יום שלם אבל אה"נ שעלו לו אותם שעות לענין שאם יתן מים חדשים ושהו בתוכו שעות כשיעור שחסרו מאותו היום שעלה לו יום אחד והכי נקטינן :

ג' פעמים (לג) ואם תחילת תשמישו ביד ישראל די בפעם אחת (לד) [ו] וכל מקום שמזכיר עירוי כה משפטו שימלאנו מים על כל גדותיו ויניחם בו כ"ד שעות מעת לעת ולסוף כ"ד שעות ישפכם והמים בעצמן מותרין ויתן בו מים שניים ויניחם בו כ"ד שעות וכן יעשה פעם שלישית ואם ירצה לעשות עירוי ביין אינו כלום (לה) ואם שפך המים קודם שיעמדו בו כ"ד שעות לא עלו לו אותן המים וצריך ג"פ חוץ מאלו ואע"פ שאינם רצופין אין בכך כלום דאפי' לכתחלה יכול לעשות ג' ימים מפוזרין ואם עמדו בו המים כמה ימים ולא שפכם לא עלו לו אלא ליום אחד ומ"מ ליום אחד עלו אע"פ שלא שפכם מיד אחר כ"ד שעות אין בכך כלום ואם בא לעשות עירוי לדבר המזופת שמכניסו לקיום כתב הראב"ד שצריך להסיר הזפת תחילה וא"א הרא"ש ז"ל כתב שא"צ וגדולה מזאת כתב בסה"ת דאפי' בהסרת הזפת לחוד סגי והרמב"ן תפש עליו בזה ואמר דלא סגי בהא ומ"מ א"צ להסיר הזפת קודם העירוי כדפרישי' וכתב הרשב"א יש מגדולי המורים שאמרו שאפי' שמכניסו לקיום אינו בולע יותר מכדי קליפה לפיכך אם העביר עליו מלקט או רהיטני או קלפו בקורדום הוכשרו ויש מרבותי שאוסרין ונראין דברי

אלא אכסא דכספא וכדפשט ליה רב אשי תזינא אי איניש דאמיד הוא דאית ליה כסא דכספא וכו' וכן הא דסלקי גנבא עילויה פשיטא דלא עלו אלא בשביל שהוא של כסף אלמא דאין לשון סתם כסא שייך אלא אצל חרס ומכוס של ברכה וכוס של קידוש והבדלה ולא יפחתו לו מד' כוסות אין הוכחה ג"כ דאיכא למימר דנקט של חרס לפי שמשתמשים בו רובא דעלמא בינוני' ועניים ואע"פ דמכתוב וכוס פרעה בידי איכא ראיה איכא למימר דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד ומטעם זה כתב בסה"ת דל"ע וס"ל לרבינו דמספק ודאי צריך להדיח ג' פעמים בכל הכלים אף לדעת סה"ת אליבא דר"ת ולא משום דנכון ליזהר כמ"ש התוס' דלדידהו לא מספקא לאו דפשוט היה להם דמצינו בתלמוד כוסות סתם שהם של מתכת אלא דנכון ליזהר ממדת חסידות אבל לסה"ת מספיקא דדינא צריך להדיח ג' פעמים לר"ת בכל הכלים כנ"ל ליישב דעת רבי' : וכל מקום שמזכיר עירוי כה משפטו כ"א בפ' א"מ (דף ל"ג) דהורה רבי אמי הלכה למעשה ממלאן מים ג' ימים ומערן ואמר רבא צריך לערן מעת לעת : ומ"ש ואם שפך המים וכו' עד וצריך ג' פעמים חוץ מאלו כ"כ הרא"ש בתשובה שאותו היום לא עלה לו ומביאו ב"י ודלא כמ"ש הרשב"א בתשובה שגם אותו היום עלה לו אלא שמשלים ביום שלאחריו אותן שעות שחסרו · וב"י נדחק להשוותם ושגם הרא"ש תופס דעת הרשב"א וכתב והכי נקטינן ולא נהירא אלא דעת הרא"ש ורבינו היא דאותו היום לא עלה לו כלל דשמא שעה כ"ד גורם פליטת האיסור והכי נקטינן לחומרא כנ"ל והכי משמע בש"ע שחזר בו שהרי כתב בסתם ואם שפך המים קודם שעמדו בו כ"ד שעות לא עלו לו אותם המים עכ"ל דהשתא הלשון משמע דלא עלו לו כלל מדלא פירש ודו"ק :

ומ"ש וצריך ג' פעמים חוץ מאלו ואע"פ שאינם רצופים אין בכך כלום דאפי' לכתחלה יכול לעשות ג' ימים מפוזרין איכא לתמוה חדא היאך תולה דין שאינם רצופין בדין שפך המים קודם שעמדו בו כ"ד שעות בלאו דין שפך ה"ל להודיע דלא בעינן רצופין ועוד דמ"ש דאפי' לכתחלה יכול לעשות ג' ימים מפוזרין משמע דמביא ראיה ממקום אחר לדין זה שאינם רצופין ואין כאן אלא דין אחד ונראה דלפי דלכאורה משמע דמצוה מן המובחר לעשות' ג' ימים רצופין וא"כ זה שנתכוון מתחלה לעשות ג' ימים רצופין אלא שאירע לו ששפך המים ביום הב' קודם שעמדו כ"ד שעות סד"א דצריך לחזור לעשותן ג' ימים אחרים רצופים כמו שנתכוון מתחלה לעשות מצוה מן המובחר וקאמר רבינו דליתא להך סברא שהרי אפילו לכתחלה יכול לעשות ג' ימים מפוזרין זה מזה ואין בזה משום מצוה מן המובחר לעשותן רצופים א"כ השתא נמי דנתכוין מתחלה לעשותן רצופים ואירע ששפך לו ביום הג' תוך כ"ד שעות א"צ לעשות ג' ימים רצופים כמו שנתכוין מתחלה אלא עושה יום אחד בלבד דהוי ג' ימים בהדי ב' ימים הראשוני' : **ואם** בא לעשות עירוי וכו' הר"ן הביא דברי הראב"ד סוף ע"ז ודחה דבריו והמסקנא דאין צריך להסיר הזפת וכן פסק רבינו לעיל סי' א' בסתם דבעירוי סגי להו אפי' הם זפותים וכן פסק בש"ע : וכתב הרשב"א יש מגדולי המורים וכו' טעמם דעירוי ג' ימים שהוא בצונן גם כן לא מפליט יותר מכדי קליפה : ומ"ש ויש מרבותי אוסרין וכו' כתב בת"ה הארוך דהמתירין הם בה"ג והאוסרין הוא הרמב"ן וטעמו כיון דלא אשכחן בתלמודא שיעור קליפה מנ"ל דאין עירוי מפליט יותר מכדי קליפה אין לנו לסמוך על סברא בלי רמז ראיה ומיהו בש"ע פסק לקולא כמו שהכריע הרשב"א וכן פסקו התוס' סוף דף ע"ד בד"ה דרש רבא נעוה ע"ש כי הביאו ראיה לזה ועוד דגם הרא"ש ס"ל הכי מדכתב בתשובה דקליפת הזפת לא מהני עד שיקלוף

גם

ואם בא לעשות עירוי בדבר שמכניסו לקיום כתב הראב"ד שצריך להסיר הזפת תחלה כ"כ הר"ן בשמו בסוף מסכת ע"ז גבי רוקי דארמאי וגבי דוני נת :
וא"א ז"ל כתב שא"צ כ"כ בפרק אין מעמידין גבי קינסא וז"ל חביות בין זפותות בין שאינם זפותות הכשרן ע"י עירוי ג' ימים וכ"כ הרשב"א גבי כלים דמכניסן לקיום דאפילו מזופתים א"צ לקלף הזפת וכל שהוא מערה מים מפליטין הכל ע"כ · וכתב הר"ן בסוף מסכת ע"ז שכן דעת התוס' ורש"י וכן דעת הרמב"ם בפי"א והוא ז"ל גבי דוני יגת דחה דברי הראב"ד ז"ל : וגדולה מזו כתב בסה"ת דאפילו בהסרת זפת לחוד סגי והרמב"ן תפס עליו וכו' :
וכתב הרשב"א יש מגדולי המורים שאמרו שאפילו שמכניסו לקיום אינו בולע יותר מכדי קליפה וכו' כן כתב בת"ה הקצר וז"ל בארוך כתב בה"ג ז"ל כלי עץ אם קלף אותם בקרדום מותר דעירוי לא מפליט יותר מכדי קליפה וכן אמר לי מורי ה"ר יונה ז"ל לפי שהיין הנבלע בכלים דבר מועט הוא וזהו ששנינו נכרי נותן לתוכן יין וישראל נותן לתוכן מים ואינו חושש כלומר מתמתש בכן ע"י זה ואינו חושש ואף על פי שהיין נפלט על ידי אותן המים וקי"ל שאין מבטלין איסור לכתחלה הכל שרי לפי שהיין הנבלע מועט והקנקן כלי שאין דרכו להשתמש בדבר מועט אלא בדבר מרובה ולפיכך כיון שא"א לבא לידי כ"ש מותר לבטלו לכתחלה והרמב"ן חלוק בדבר שאין קליפה מותרת ובטל דבריהם להם שומעים שאמרו להקל ועוד דמסתבר טעמייהו עד כאן לשונו והר"ן בפרק אין מעמידין הזכיר סברות אלו ולא הכריע והתוס' מסכת ע"ז (דף עד :) גבי נעוה ארתחו כתבו להתיר וז"ל אם היה מנסרן הנגר וקולפן במלקט וברהיטני

ומסיר

דרכי משה

(ה) וכ"כ בכלבו וכ"ה באו"ה כלל נ"ח : (ו) ובאו"ה פסק כהמרדכי : (ז) ולפ"ז אפשר דאף שכשוך ביין לא מהני ודלא כמרדכי פ"ב דע"ז דלמד מדברי הירושלמי דשכשוך מהני ביין אך אפשר דבשיכשוך יש להקל ולכן כ' רבינו דעירוי לא מהני ביין ולא כ"כ גבי שכשוך וצ"ע ועיי' ס' קל"ז :

וכ"ה

פרישה

בכלי חרס אבל כלי עץ א"כ אלא כדחה אמת אפילו תחילת תשמישו על ידי נכרי ווסי תמיהת ב"י ע"ש וי"ל דלק"מ דהא ע"כ צריך לומר לר"ת דמפרש הא דמסיק בגמ' א כמי כו' פעם ראשון ושני אסור כו' דקאי אהדחה אם כן מנ"ל לר"ת לחלק בין תחילת תשמישו ביד נכרי לתחילת תשמישו ביד ישראל אלא צ"ל מסתבר דנפשיה קאמר לה דמילתא דמסתבר הוא וא"כ רבינו הביא דברי סה"ת להודיענו סברת זאת ואף אם הוא לא חילק כן אלא בכלי חרס אפשר דלדידן דלא שנא בין כלי חרס נאמר כל הכלים היה אפשר לחלק כן ולכן הביא רבינו דברי סה"ת דמשמע דבכל הכלים דינא הכי (והוא פשוט שמש"ר בכ"מ כתב ר"ת כו' ובסה"ת חילק כו' שכתב דוקא לענין שאר כלים או סתם כלי חרס הבלוע הרבה כבר כתב שדינו בעירוי כפרש"י ורבינו הולך בשיטת הרא"ש שהסכים לפרש"י וגם ראיות ר"ת שמצרין שכשוך ג"כ נ"מ לענין שאר כלים וק"ל עכ"ה) : (לג) ואם תחילת תשמישו ביד ישראל די בפעם אחד אבל שאר המפרשים לא חלקו בזה לר"ת והצריכו לעולם שכשוך ג"כ : (לד) וכל מקום שמזכיר עירוי כו' עד וכן יעשה פעם שלישית הטעם דמכנים לקיום הוא שלשה ימים ולכך מערין ג"כ ג' ימים דכבולעו כן פולטו מרדכי : (והמים בעצמן מותרין דאין היין יוצא מדופני הכלי רק שהמים מפיגין טעם היין שבו ובמ"ה מותרין שהיין בטל בו' מלקים מים ואין לך כלי שאין בתוכו ו' פעמים כנגד מה שהוא בדופנו ודוק עכ"ה) . (לה) ואם שפך המים כו' לא עלו לו אותן המים וצריך ג' פעמים חוץ מאלו מלשון רבינו משמע שאף עולין לו מים אלו ששפך קודם כ"ד וצריך לומר שכן הוא מפרש דברי הרא"ש וחולק על הרשב"א ועד"ר : (במקום שרגילין ליתן יין כו' ר"ל או בכל ענין צריך עירוי אבל במקום שאין נותנין יין בשעת ופיתה אם פניהם לכותים א"צ עירוי וכמ"ש

בר"ס

דרישה

לחלק במכניסו לקיום עכ"ל הרא"ש ועפ"ז דברי רבינו מבוארים כמ"ש בפרישה : [ו] כל מקום שמזכיר עירוי כו' ואם שפך המים קודם שעמדו בו כ"ד שעות לא עלו לו אותן המים כו' וי"ל הרשב"א בתשובה מילאן ועירן ג' ימים בפיזור בכל יום מעת לעת מותר ולא עוד אלא אפי' מילא יום ראשון שש שעות ויום שני מילא מים חדשים ו' שעות וכן בפיזור עד תשלום שיעור ג' ימים מותר עכ"ל והרא"ש כתב בתשובה חז"ל קבעו להכשיר כלי הבלוע י"נ בעירוי שלשה ימים כו' אבל אם איחר לערות באחד מג' ימים בשתי שעות אותו היום לא עלה לו ואין כאן אלא שני ימים כו' עכ"ל וכתב ב"י צ"ע ולכאורה נראה שחולק על הרשב"א שהכשיר במילא יום ראשון שש שעות ויום שני מילאם מים חדשים שש שעות וכן בפיזור עד תשלום שיעור שלשה ימים והרא"ש כתב שאם איחר לערות באחד משלשה ימים בשתי שעות אותו היום לא עלה לו משמע דלא עלה לו כלל מיהו י"ל דה"ק אותו היום לא עלה לו בשביל יום שלם אבל אה"נ שעלו לו אותן שעות לענין שאם יתן מים חדשים ושהו בתוכו שעות כשיעור שחסרו מאותו היום שעלה לו יום אחד והכי נקטינן עכ"ל ב"י אבל מדברי רבינו משמע שהיא סובר דאותו היום לגמרי לא עלה לו ונראה לומר שרבינו פירש גם דברי הרא"ש כן שהרי לא הזכיר שחולק עליו בזה וכמ"ש

בפרישה

דברי המהירין וכתב עוד בדבר שאין מכניסו לקיום שצריך עירוי כגון שהוא מזופף במקום שרגילין ליתן יין בשעת זפיתה אם קלף הזפת ושכשך (ח) שפיר דמי (לו) כל דבר שצריך עירוי אם הכניס בו ציר או מורייס מותר ליתן בו יין אח"כ שהציר שורף ומבטל טעם היין וכתב הרשב"א שא"צ להשהות בו הציר אלא קצת (לז) וא"א ז"ל כתב שצריך לחשהותו בו מעת לעת וכ"כ הרמ"ה (לח) וכתב הרשב"א שאין דנין מציר ומורייס לשאר משקים שאין אומרים בטבעים זה דומה לזה אולי תערובת המלח שבתוך הציר ומורייס פועלתו [ח] (לט) והרמ"ה כתב דמסתברא מיא דמלחא היכא דתקיף מלחייהו דומיא דציר ומורייס שפיר דמי ואפילו לדבריו אין להתיר אלא ברבוי מלח כי היכי דמפרש גבי שבת (קח :) היכי דמי מי מלח עזים ז תלתא מלחא (מ) אבל לא כאותם שלוקחים מלח מלא קמצם ומערבין אותו במים ומשפשפין בו והרי כאילו לא עשו כלום ועוברין על דברי חכמים (מא) כתב הרשב"א הניח כלי תחת הצינור שמימיו מקלחים או במעיין שמימיו רודפים ונשתהו שם י"ב שעות מותר שהמים הרודפים העוברים עליו מעבר לעבר מפליטין היין הבלוע בדופני הכלי (מב) [ט] והראב"ד כתב שלא אמרו כן אלא בעקלים וכיוצא בהן שאין המים מתכנסין בהן אבל נודות וקנקנים ושאר כלים לא סגי להן בהכי כי קילוחו ורדיפתו מאי הוי הלא בשהן בתוך הכלים אינן לא מקלחין ולא רודפין . (מג) כלי חרס שהחזירן לכבשן ונתלבנו אפי' לא השהם בתוכו עד שנשר הזפת אלא שנרפה שרו אבל אם מדליק בהן אש אפי' נתחממו עד שנשר הזפת לא מהני וכתב בספר התרומות שאם עבר חומם לצד חוץ עד שאינו יכול להגיע בהן ידו ש"ד (מד) לפיכך חביות של עץ בין מזופתין

ב"ח

גם העץ אלמא בקליפת העץ הוכשר : ומ"ש וכתב עוד בדבר שאין מכניסו לקיום שצריך עירוי כגון שהוא מזופף במקום שרגילין ליתן יין בשעת זפיתה אם קלף הזפת ושכשכו שפיר דמי כך היא הנוסחא בכל ספרי רבי' ונראה מלשון זה דדוקא בחדשים דאין צריך הכשר אלא מספק שמא השתמש בהם הנכרי יין ואינו ניכר כיון שנתן יין בשעת זפיתה לכך יש להקל בקולף הזפת ושכשכו אבל בישנים שנתיישנו ביד נכרי בתשמיש יין לא סגי בהכי אלא צריך עירוי ועוד משמע מלשון זה דאף בחדשי' דליכא אלא ספק אין להתיר בקלף הזפת ושכשכו אלא בדיעבד אם נשתמש בהם אבל לכתחלה צריך עירוי אבל מדברי התוס' בפ' א"מ סוף (דף ל"ב) בד"ה כך היא גירסת הספרים וכן בדברי הרא"ש לשם משמע להקל אפילו בישנים אפילו היה בהן זפת דכיון שקלפו דיין בשכשוך ומותרין להשתמש בהם לכתחלה ולכן לא הביא רבינו בדין זה אלא דברי הרשב"א שהם להחמיר בישנים ונתיישב מה שהקשה ב"י למה ייחד רבינו דברים אלו להרשב"א מאחר שהתוס' והרא"ש כתבו כן · מיהו ודאי דנוסחא מוטעת נזדמנה לו לרבינו בספר תורת הבית דבספרים דידן מפורש בתורת הבית דאין חלוק בין חדשים לישנים ואפילו לכתחלה קולף את הזפת ושכשכו והוכשר בכך להשתמש בו ואפילו בישנים וכך הביא בית יוסף לשונו בתחלת סימן זה : וכתב הרשב"א בת"ה הארוך דכלים שאין מכניסן לקיום ואין משתמשין בהן תדיר כגוני משכשכן במים וכן הדין לכוסות אע"פ ששותין בהם תדיר אכל מקום אין היין שוהה בהם תדיר אלא מתלאן לפי שעה ושותה ומערה והלכך בשכשוך בעלמא סגי להו ואפי' היה תחלת תשמישו ביד נכרי עכ"ל ומביאו בית יוסף אבל דין בקבוק ובספר בדק הבית לבית יוסף שהקשה ע"ז שהרי נתבאר בסימן זה לדעת הרבה מהמפרשים דכוי שתחלת תשמישן ביד נכרי דינם כמכניסן לקיום וגם בשמו כתבתי כן וצריך לומר דהתם בשל חרס והכא בשל עץ או עור ולפעד"נ דאידי ואידי בשל חרס אלא דכוי דפליגי בה בתלמודא פרק א"מ איירי בכוזות של חרס שמשהין בתוכן יין אלא שאין מכניסן לקיום כמו קנקנים של נכרי' דמכניסן לקיום ואפילו הכי אם תחלת תשמישן ביד נכרי דינן כמכניסן לקיום אבל הרשב"א בת"ה מיירי בכוסות של חרס ששותין בהן יין בתוך הסעודה דאין שוהה בהן יין כלל אין דינן של אלו כמכניסן לקיום כלל וסגי בשכשוך אפי' תחלת תשמישן ביד נכרי : כל דבר שצריך עירוי אם הכניס בו ציר וכו' ברייתא פ' א"מ (דף ל"ג) ומשמע מלשון רבינו דלכתחלה צריך להכשירו במלוי מים ועירוי אלא דבדיעבד אם הכניס בו ציר נמי הוכשר ושרי להשתמש בו אף לכתחלה ולא יטרחינן ליה לחזור ולעשות הכשר במלוי מים ועירוי ועיין שם בתוס' בסוף ד"ה כך היא גירסת הספרים : כתב הרשב"א הניח כלי תחת הצנור וכו' טעמו דהך הכשר דתחת הצנור איתא בברייתא לגבי כלי הגת ומשמע דה"ה לכלים שמכניסן לקיום ואיכא לתמוה למה לא כתבו הכשר דתחת הצנור וכי כלי הגת שהוא מקומו בתלמודא וכתבו שלא במקומו לגבי כלים שמכניסן לקיום · וע"ל בסוף סימן קל"ח סע"ז .

בכלי חרס שהחזירן לכבשן וכו' עד מרותחין כל זה בפ' א"מ (דף ל"ג) ובתוס' בד"ה קונסא ובאשיר"י לשם . ומ"ש לפיכך חביות של עץ וכו' פי' כיון דאפי' בשל

ב"י

ותסיר הקליפה של לד היין סגי בהכי אבל (בלא) עירוי דהא כי נעביד להו עירוי אינו מפליט כי אם כדי קליפה ע"כ . וכתב עוד בדבר שאין מכניסו לקיום שצריך עירוי כגון שהוא מזופף וכו' כבר כתבתי ל' הרשב"א בתחלת סימן זה וגם כתבתי שכ"כ התוס' והרא"ש והר"ן בפ' אין מעמידין ולא ידעתי למה ייחד רבי' דברים אלו להרשב"א מאחר שהתוספות והרא"ש כ"כ והביא ראיה לדבר :

כל דבר שצריך עירוי אם הכניס בו ציר או מורייס מותר ליתן בו יין אח"כ וכו' · ברייתא בפרק אין מעמידין (שם) קנקנים של נכרים חדשים מותרים ישנים ומזופפים אסורים נכרי נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן ציר ומורייס ואינו חושש ופרש"י נכרי נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן ציר ומורייס מיד אע"פ שלא מילאהו מים לפי שהציר והמורייס שורפין את היין הנבלע ומכלין אותו · וכתב הרשב"א שנראין דברי רש"י מדאמרינן בגמרא ציר שורף אור לא כל שכן וכן פסקו הפוסקים ז"ל : כתב הרשב"א שא"צ להשהות בו הציר אלא קצת · כ"כ בת"ה שאף על פי שלא נתן בהם ציר או מורייס אלא לפי שעה הוכשרו ובארוך כתב דאיפשר שצריך שיעמוד הציר או מורייס בהם כשיעור שימחו בלה ותסיר זפתן לפי שמדמה בגמרא שריפת ציר או מורייס לשריפת אש אבל הרא"ש בפ' אין מעמידין כתב שיעור שהיית הציר בשעה מועטת א"א לומר שישרוף היין לאלתר ומסתברא מעת ל"ת שורף ומבטל כמו ג' ימים מים מע"ל עד כאן לשונו :

וכתב הרשב"א שאין דנין מציר ומורייס לשאר משקין פירוש לשאר משקים שיש בהם מלח שאולי תערובת המלח עם הציר ומורייס פועלת כן אבל בהתערב עם מים או עם שאר משקים לא יפעל כן · וכן מבואר בדבריו ז"ל בת"ה וכן כתב בתשובה במכונות להרמב"ן סימן קע"ז וז"ל להכשיר במים ומלח אין בנו כח כי אולי סגולת המלח המעורב עם הציר והמוריים אבל במים ומלח לא שמענו ולא נקל בדבר זה בלא ראיה עד כאן לשונו וכיוצא בזה הם דברי הרא"ש בתשובה כלל י"ט דין ב' . **והרמ"ה** · כתב דמסתבר מיא דתילתא היכא דתקיף מיילחייהו וכו' :

כתב הרשב"א הניח כלי תחת הצנור שמימיו מקלחין או במעיין שמימיו רודפין ונשתהו י"ב שעות מותר כ"כ בת"ה הקצר וטעמו מדתניא בסוף ע"ז (עה ·) דהכי מתכשר כלי הגת ומשמע ליה להרשב"א דה"ה לכלים שמכניסין לקיום ומ"ש רבינו בשם הראב"ד גם הר"ן כ"כ בשמו ודבריו מתיישבים על הלב ולדעת הרשב"א י"ל דאיפשר שאף הוא ז"ל לא הכשיר אלא בכלי שניטלו שוליו והמים המקלחים או רודפין ועוברין מעבר לעבר והכי דייק לישניה דקאמר שהמים הרודפין העוברין עליו מעבר לעבר מפליטין את היין א"כ מלאתי להרשב"א ז"ל שכתב בת"ה הארוך הא דקתני הרוצה לטהרם מיד יניחם תחת הצנור שמימיו מקלחים או במעיין שמימיו רודפין כתב הראב"ד דדוקא עקלים שאין המים מתכנסים בהם אבל נודות וקנקנים לא סגי להו בהכי כי קילוחן ורדיפתן מאי מהני הרי בשכן בתוך הכלי אין מקלחין ולא רודפין הלכך בעו ג' ימים אלו דברי הרב ז"ל ואם סילק השולים כדי שיעברו המים מעבר לעבר דרך רדיפתם הרי אלו מותרים עכ"ל · וזה מבואר כדברי וזכיתי לכוין לדעתו ת"ל :

בכלי חרס שהחזירן לכבשן ונתלבנו וכו' בפרק אין מעמידין (לג) א"ר יוחנן קנקנים של נכרי שהחזירן לכבשן האש כיון שנשר זפתן מהן מותרים א"ר אשי לא תימא עד דנתר אלא אפילו רפאי מירפא אע"ג דלא נתר קונסא פליגי בה רב אחא ורבינא והלכתא כמאן דאסר ופרש"י והלכתא כמאן דאסר ולא דמי להחזירן בכבשן דהתם כיון שהסיקן מבחוץ עד שנשרה זפתם כבר נתלבן החרס אבל הכא כיון שהכניס האור מיד זפתו נושר : **וכתב** בסה"ת שאם עבר חומם לצד חוץ וכו' ז"ל סה"ת אע"ג דאר"י התם קנקנים של נכרי שהחזירן לכבשן כיון שנשר זפתן מותרים וא"ר אשי אפי' כרפה זפתם היינו שעשה היסק בתוך ובפנים וקונסא לעשות אש ולכפות המבית או דבר שמכניסו לקיום על האש הלכתא כמאן דאסר ולא הותר בהכי ואומר מורי רבינו שאם עושה כ"כ אש בפניהם שאינו יכול ליגע בדופני החבית וידו סולדת לו ליגע בחוץ או חשוב כהגעלה ומותר עכ"ל וכ"כ סמ"ג · כתבו התוס' משמע מדברי רש"י שאם הסיקו מבפנים עד שאם היה זפת מבחוץ היה נושר די בכך ואין נראה לרבינו אלחנן שיש לחוש דלמא חס עלה דלמא . ב"ה דאף בשל חרס אמרינן בפרק כ"ש (ל) דרא גמרייה ומרי דחיים עלייהו דילמא פקעי פקעה כ"ש בחביות דחיים דלא ישרפו והרא"ש הורה בתשובה כלל י"ט דין ז' כדברי סה"ת: **ומ"ש** רבינו לפיכך חביות של עץ בין מזופתים

דרכי משה

(ח) וכ"ה בסמ"ג ובמרדכי פא"מ בשם התוס' ורש"י והרמב"ם פ"א והכי נקטינן ובהגמ"י' אם קלף הזפת הוי כאילו לא היה מזופף ואם הוא דבר שאין מכניסו לקיום די לו אח"כ בשכשוך

דרישה

בפרישה · [ח] והרמ"ה כתב כו' עד היכי דמי מי מלח עזים תלתא מילתא כ"מ שרליס דף ק"ח ע"כ ע"ם שגירסא שלפנינו בספרי הגמרא שם אמר אביי תרי תילתי מילחא ותלתא מיא למאי עבדי א"ר אבהו למוריסא · [ט] והראב"ד כתב שלא אמרו כן אלא בעקלים וכיוצא בהן כו' כתב ב"י וי"ל ולדעת הרשב"א י"ל דאפשר שאף הוא ז"ל לא הכשיר אלא בכלי שניטל שוליו והמים המקלחים או רודפין עוברין מעבר לעבר והכי דייק לישנא דקאמר שהמים הרודפים העוברין עליו מעבר אל עבר מפליטין את היין א"כ מלאתי להרשב"א ז"ל שכתב בת"ה הא דקתני הרוצה לטהרם מיד יניחם תחת הצינור שמימיו מקלחין או במעיין שמימיו רודפין כתב הראב"ד דדוקא בעקלים שאין המים מתכנסים בהם אבל נודות וקנקנים לא סגי להו בהכי כי קלוחן ורדיפתן מאי מהני הרי בשהן בתוך הכלי אין מקלחין לא רודפין הלכך בעי ג' ימים אלו דברי הרב ז"ל ואם סילק השוליים כדי שיעברו המים מעבר לעבר דרך רדיפתן הרי אלו מותרין כו' עכ"ל ב"י ואפשר לפרש שגם רבינו ס"ל הכי והביא דברי הרשב"א ואח"כ דברי הראב"ד לומר שביאור דברי הרשב"א הם כדברי הראב"ד אבל מסתמא של דברי רבינו משמע דפליגי כתב דברי הראב"ד לדברי הרשב"א ושלא היה לפניו ת"ה הארוך וכמ"ש ב"י הרבה פעמים ולפ"ז י"ל דרבינו סבר מ"ש הרשב"א העוברים עליו מעבר לעבר ר"ל שמקלחין בכח מן הצינור לתוך הכלי עד שנתמלא אחר שנתמלא יוצא ממנו המים מעבר זה והפנימי לעבר דמילה לא יהיה בכח הקילוח ומ"ה מהני יק"ל עוד הביא ב"י ברייתא זו כמבע בס"ס קל"ח אמש"ד שם דין עקלים דכלי הגת מה הכשרן וכתב ב"י שלא שם בד"ה ודע דבהאי ברייתא כו' ז"ל הרי"ף והרא"ש השמיטו דברי רבי יוסי והדברי רשב"ג שאמר בשם רבי יוסי הא"י דינא מניחן תחת הצינור שמימיו מקלחין א' במעיין כו' ויחכי שהם סוברין דסת"ק פליג עלייהו לית ליה הני טהרות ומסיק אבל הרשב"א כתב האי דינא דמניחין תחת

פרישה

בר"ם קל"ס עכ"ה) (לו) כל דבר שצריך עירוי אם הכניס בו הציר כו' וכתב הרשב"א שא"צ להשהות בו הציר אלא קצת · בת"ה הארוך פירש כשיעור שימחו בלא ותסיר זפתן לפי שמדמה בגמרא שריפת ציר לשריפת אש דאמרי' ציר שורף אור לא כל שכן ע"כ ודין אור יתבאר בסמוך (לז) וא"א הרא"ש ז"ל כתב שצריך להשהותו בו מעת לעת טעמו משום דע"ר אחד של ציר הוא דימה לעירוי ג"פ מים ומה התם צריך בכל פעם מעת לעת אף בעירוי זה צריך מעת לעת שהוא אחד משלשה שבעירוי המים : (לח) וכתב הרשב"א שאין דנין מציר ומורייס לשאר משקין פירוש שיש בהן מלח (לט) והרמ"ה כתב דמסתברא מיא דמלחא היכא דתקיף מלחייהו דומיא דציר ומורים כו' אין רצונו לומר כמ"ש דומיא דציר ומוריים שיש בו מלח כך הרבה כמו שיש בציר ומוריים דציר ומוריים מלחו מועט אלא ר"ל שהוא תקיף ע"י מלח שיש בו כמו ציר ומוריים שהוא תקיף וזהו שכתב בסמוך אבל לא כאותם שלוקחים מלח מלא קומצם כו' דאותם סברו לומר דהא דכתב הרמ"ה דומיא דציר ומוריים היינו שיהא מלח כך הרבה כמו שיש בציר ומוריים : (מ) אבל לא כאותם כו' טעמו כי נתבאר בסמוך . (מא) כתב הרשב"א הניח תחת הצינור שמימיו מקלחין כו' טעמו מדתני' בסוף מסכת ע"ז דהכי מתכשר כלי הגת (מב) והראב"ד כתב שלא אמרו כו' ר"ל הא דתני' דהכי מתכשר בכלי הגת לא אמרו אלא בעקלים (פי' סכורכי' אותו סביבות התפוח שלא יתפזרו הענבים מכובד הקורה וקורין בל"א רעבין עכ"ה) כו' ועד"ר : (מג) כלי חרס שהחזירן לכבשן ונתלבנו כו' אבל אם מדליק בהן אש כו' לא מהני פרש"י דלא דמי לחזרת הכבשן דהתם כיון שהסיקם יחמין עד שנשרה או נרפה זפתה מבפנים כבר נתלבן החרס אבל הכא כיון שהכניס האור וזפתו נושר מיד ומש"ה אם עבר חומה לצד חוץ שג"כ נתלבן החרס ש"ד (מד) לפיכך חביות של עץ כו' וצריכי עירוי

חדושי הגהות

ו ז"ל הפרישה על זה אין רצונו לומר בכ"ש דומיא דמוריים וציר שיש בו מלח הרבה כמו בציר ומוריים דציר ומוריים מלחו מועט אלא ר"ל שהוא תקיף ע"י מלח שיש בו כמו ציר ומוריים שהוא תקיף וזהו שכתב בסמוך אבל לא כאותן שלוקחים מלח מלא קומצם כו' דאותם סברו לומר דהא דכתב הרמ"ה דומיא דציר ומוריים היינו שיהא מלח כך הרבה כמו ציר ומוריים ז לפנינו בגמרא איתא אמר אביי תרי תילתא מילחא ותילתא מיא למאי עבדי להו אמר אביי למוריסא (פרישה)

מזופפתין בין שאינן מזופפתין אע"פ שמכנים בהן שלהבת לא מהני וצריכין עירוי או הגעלה (מה) ור"ת התיר לשפוך בהן רותחין ולגלגלו עד שיעברו על פני כולה (מו) וכתב א"א הרא"ש ז"ל דאף לדבריו אין להתיר כה"ג אלא כשאינו מזופף אבל במזופף לא מהני בהגעלה גרועה כזאת ומשמע מדבריו כי הגעלה טובה מהני בלא קליפת הזפת ור"י היה מצריך להגעיל כל נסר ונסר לבדו (מז) שיכנים כלי לתוך היורה כשהיא רותחת על האש וישפוך על כל נסר ונסר שהמים שבאותו כלי חשובים ככלי ראשון כיון שהעבירו מרותחים כלי עץ וכלי עור אע"פ שמכניסן לקיום שצריכין עירוי שרו נמי בהגעלה (מח) [י] אבל כלי חרס כתב הרמב"ן דלא שרו בהגעלה אלא באותן שאין מכניסין לקיום אבל אם מכניסן לקיום לא שרו בהגעלה (מט) [יא] והרשב"א כתב יש מגדולים שאומרים שאף במכניסן לקיום שרו בהגעלה ונראה דבריהם ודוקא בכלי ראשון אבל בכלי שני או אפי' לערות מכלי ראשון עליהם לא מהני כיון שמכניסן לקיום (נ) אבל אם אין מכניסן לקיום סגי להו בעירוי שמערה

מזופפים בין שאינן מזופפים וכו' פשוט הוא : ומ"ש דהגעלה מהניא הוא ע"פ הפוסקים שהזכיר בסמוך ושלא כדברי רש"י שכתב גבי קונסא דכל שמכניסן לקיום לא מתכשרי ע"י נתינת מים לתוכן :

ור"ת התיר לשפוך עליהם רותחים ולגלגלו וכולי כלומר בענין הכשר שהגעלה נחלקו ר"ת ור"י שר"ת התיר לשפוך בהם רותחים ולגלגלו וכו' ור"י היה מצריך להגעיל כל נסר ונסר וכו' מחלוקתם הזכירו התוס' והרא"ש בפא"מ וכתבו טעמו של ר"ת דאע"ג דבשאר איסורים לא סלקא הגעלה בהכי דאפילו עירוי מכלי ראשון ליכא הכא י"ל שאני שתשמישו ע"י צונן :

ומ"ש רבינו בסברת ר"י כך הם דברי הרא"ש אבל התוס' כתבו בשמו דמצוה מן המובחר להגעיל כל נסר לבד ולזרוק עליה מתוך כלי עצמו שהוא רותח על האור ודי בכך אע"פ שפסקה הרתיחה כשמעבירה מן האור ויש משימין קערה בתוך מחבת על האש עד שהרתיחות עולות תוך הקערה ומתוך קערה מגעילים בזה מסופק ר"י ותלה הדבר להחמיר דחשיב ככלי שני ע"כ. ובתשובות הרא"ש כלל י"ט דין ח' כתוב שנהגו העולם כר"ת ונראה שכך הוא דעתו ז"ל והר"ן כתב שדעת ר"ח והרמב"ן דבכלי ראשון הוא צריך להגעיל והרשב"א כתב שראוי לחוש לדברי האוסרים ובתשובה כתב על א' שהכשיר בקנקן במים חמין דאינו כלום דכלי זה מכניסו לקיום הוא ובעי הגעלה בכלי ראשון ועירוי דכלי ראשון אינו ככלי ראשון ואפילו לתאן דסבר דהוי ככלי ראשון אין זה ממלא כל הקנקן מים חמין בערווו אלא משליכין לתוכו קלת מים ומגלגלים לאחר מכאן את הכלי כדי שיעברו המים על כל חלקיו ומחערין המים מגד אל גד לאחר שהשליכוה בתוך הכלי ואין זה עירוי מכלי ראשון אלא עירוי דעירוי :

וכתב הרוקח בסימן רס"ה אם היה שופך ע"י משפך אינו כהגעלה : ומ"ש רבינו בשם הרא"ש דאף לדברי ר"ת אין להתיר כה"ג אלא כשאינו מזופף וכו' כ"כ בתשובה : ומ"ש ומשמע מדבריו כי הגעלה טובה כלומר שהיא מכלי ראשון מהני בלא קליפת הזפת פשוט הוא : כתב הרא"ש בתשובה שם דין ו' שאלה במה יכשרו אחר קליפת הזפת דבר פשוט הם דדי להם בשפיכת מים רותחין לתוך כלי גדול ולא יצטרך שימלא מים שלישיתן : ולענין הלכה לכתחלה יש לחוש לדברי האוסרים ובדיעבד יש לסמוך על דברי ר"ת : כלי עץ וכלי עור אע"פ שמכניסן לקיום שצריכים עירוי שרו נמי בהגעלה אבל כלי חרס כתב הרמב"ן דלא שרו בהגעלה וכו' · כת"ה הארוך כתב הרשב"א על דברי בעל התרומות שהתיר בשם ר"י במדליק אש בפנים עד שעבר החום לצד חוץ משום דחשיב כהגעלה דמדבריו אנו למדים דבהגעלה ס"ל דמהניא בכלי חרס לגבי י"נ אבל הרמב"ן כתב שלא מצינו הגעלה לכ"ח הצריך עירוי וניגוב ואינו נראה דגרסינן בירושלמי דמס' תרומות פרק אחרון תני רבי חלפתא בן שאול קדירה שבישל בה ג"ס מגעילה ג"פ בחמין ודיו וכו' ומשמע דה"ה לכל שאר איסורין של דבריהם וכן מצאתי להר' שמריה האקריטי ואע"פ שאין ראייתו מחוורת מ"מ לענין י"נ הנבלע בצונן שומעים לו ועוד דלא גרע ממילוי ועירוי עכ"ל · והר"ן כתב שתי הסברות ולא הכריע :

ומ"ש רבינו בשם הרמב"ן דלא שרו בהגעלה אלא באותם שאין מכניסן לקיום כ"כ הרשב"א בשמו בת"ה והר"ן בפרק אין מעמידין ולאו למימרא דשאין מכניסן לקיום בעו הגעלה מפני שכן של חרס שהרי אם היה תחלת תשמישו ביד נכרי לשיטת רש"י והגאונים שצריך עירוי דין מכניסו לקיום יש לו ולא מתכשר בהגעלה לדעת הרמב"ן ואם תחלת תשמישו ביד ישראל בהדחה בעלמא סגי ליה ולשיטת רש"י (ר"ת) אפי' שתחלת תשמישו ביד נכרי לא בעי הגעלה דבג' הדחות בצונן סגי אלא שיש לומר שאע"פ שהוא ניתר בהדחה (לשאין) תחלת תשמישו ביד נכרי ואם רצה להגעילו שרי ואע"ג דתילתא דפשיטא היא שאם הדחה בצונן שריא כ"ש הגעלה ברותחין איפשר שכ"כ לומר דאע"ג דלר"ת בעי ג' הדחות בהגעלה סגי אע"פ שאין שם אלא הדחה א' מאחר שהיא ברותחין היא חשובה כג' בצונן א"נ דכי מכשרינן בהדחה צריך לשכשך היטב להעביר טיפת היין שעל פי הכלי ואשמועינן דבהגעלה ברותחין אע"פ שאינו משכשך להעביר טיפת היין שעל פניו שרי משום דחום המים שורף ומכלה לאות היין ואע"פ שמדברי הרמב"ן עצמו שהביאו הרשב"א והר"ן משמע דלא אשמועינן מידי בהא שהרי כתב כלשון הזה ומיהו כלי חרס המוכשר בהדחה דבר ברור הוא שניתר בהגעלה ע"כ מ"מ מאחר שכתבו רבינו נכון לומר שכתבו להשמיענו שום דבר שאל"כ לא ה"ל לכתבו : ומ"ש בשם הרשב"א ודוקא בכלי ראשון אבל בכלי שני או אפילו לערות מכלי ראשון עליהם לא מהני וכו' לאו אכלי חרס בלחוד קאי אלא לכל כלים הניתרים בהגעלה קאמר דלא משתרו אלא בכלי ראשון שהוא סובר כסברת ר"י כמש"ל וסובר דעירוי דכלי ראשון ככלי שני וכ"כ מדבריו בת"ה הארוך והקצר וא"כ לא ה"ל לרבינו להביא דבריו פה אלא לעיל אחר דברי ר"י ואיפשר שלפי שראה שהרשב"א כתב דברים אלו בת"ה אחר שכתב דהגעלה מהניא לכלי חרס אפי' מכניסן לקיום סבר דלא קאי אלא לכלי חרס ואין הדבר כן אלא שגמר לכתוב איזה כלים ניתרים בהגעלה ואח"כ ביאר כיצד ענין עשיית ההגעלה ואכולהו קאי כמ"ש :

ומ"ש אבל אם אין מכניסן לקיום סגי להו בעירוי וכו' לא בכלים שאינם צריכים אלא הדחה אתא לאשמועינן דהא ודאי פשיטא אלא לאשמועינן דאפילו כלי הגת הצריכים ניגוב אם עירה עליהם רותחים מכלי ראשון הוכשרו משום דלא תהא הגעלה פחותה מניגוב וכן מבואר בדבריו בת"ה ואע"פ שכבר כתב רבינו דבריו בסימן קל"ח לא נמנע מלכתבה כאן בקצרה :

כל

בשל חרס לא מהני הדלקת אש מבפני' אא"כ היד סולדת בהן מבחוץ משום דזה הוא חשוב כמו הגעלה כל שכן תניות של עץ דחיים עלייהו שלא ישרפו דלא מהני הדלקת אש מבפנים דהא ודאי דלא יהא כח האש כ"כ שיהי"ס מבחוץ דא"כ יהיה שורף דפני החביות אלא צריכין עירוי או הגעלה ואע"פ דליכא בהגעלה זו אפילו עירוי מכלי ראשון מ"מ ודאי חשובה היא כמו מלוי מים ועירוי ור"ת התיר לגלגל וכו' ס"ל דהגעלה זו חשובה כמו מלוי מים ועירוי : ומ"ש בשם הרא"ש דדוקא כשאינו מזופף וכו' ס"ל דמלוי מים ועירוי מפליט יותר מהגעלה זו הגרועה שהרי לעיל כתב רבי' בשי"א דאף במכניסו לקיום סגי להו בעירוי אפילו הן זפותים וכאן לא מהני בזפותים : ומ"ש ור"י היה מצריך להגעיל כל נסר וכו' פי' אף באינן זפותין היה מצריך להגעיל כל נסר לבד וכו' למצוה מן המובחר כמ"ש התוס' לשם :

כלי עץ וכלי עור וכו' פי' כלי עץ וכלי עור דבשאר איסורים מהני הגעלה הלכך אף באיסור י"נ מהני הגעלה אבל כלי חרס לא אשכחן שהגעלה לכ"ח ואע"ג דהגעלה לא גרע ממלוי מים ועירוי אפ"ה כדי שלא יבואו לטעות להגעיל כלי חרס אף בשאר איסורין השוו חכמים מדותיהם שלא להגעיל כ"ח אף באיסור י"נ ולפ"ז ניחא מה דכתב הרמב"ן דבכ"ח שאינן מכניסן לקיום שרי בהגעלה דודאי מיירי באותן שתחלת תשמישן ביד ישראל ודי להם בשכשוך בעלמא ופשיטא דהגעלת רותחין כל שכן דמהני אלא לפי שהשוו חכמים מדותיהם שלא להכשיר שום כ"ח הבלוע בו איסור בהגעלה כדי שלא יבואו לידי טעות כדפרי' וסד"א דאף באינן מכניסן לקיום נמי לא מהני הגעלה לכך כתב דליתא דלא גרע הגעלת רותחין ממים צוננין והב"י נדחק ביישוב זה ע"ש : ומ"ש והרשב"א כתב וכו' כתב ב"י דבת"ה מבואר דלאו אכ"ח בלחוד קאי אלא אכל כלים הניתרים בהגעלה קאמר דלא משתרו אלא בכ"ר וכו' וא"כ קשה דלא ה"ל לרבינו להביא דבריו פה אלא לעיל אחר דברי ר"י שהיה מצריך להגעיל כל נסר ונסר וכו' עד שהעבירן מרותחין משום דסובר דעירוי דכלי ראשון ככלי שני עכ"ל ולע"ד נראה ליישב דכתבם רבינו פה משום דכתב בסוף דבריו אבל אם אין מכניסן לקיום סגי להו בעירוי שמערה מכ"ר עליהם לאורויי דאף בכ"ח דבלאו טובא סגי להו בעירוי באין מכניסן לקיום :

כל

דרכי משה

בשכשוך וכ"כ הר"ן פא"מ דף שב"ה ע"א דהזפת אינו עושה שהכלי בולע יותר ולכך אם קלפו הוי כאילו לא נזפת מעולם עכ"ל וכ"ה בתשובת הרא"ש כלל י"ט סימן ז' וכ"כ ב"י בשם התוס' והרא"ש : עוד כתב המרדכי פא"מ ע"ג הכלי שמכניסו לקיום ע"י זפת ובלא זפת אין מכניסו לקיום אם קלף הזפת זהו הכשירו עכ"ל אמנם בתשובת הרא"ש לא משמע כן וע"ל גבי הכשר חביות :

ובכלבו

פרישה

עירוי או הגעלה ובענין הגעלה פליגי כמו שמפרש ואזיל ור"ת התיר כו' ור"י פליג עליה והיה מצריך כו' : (מה) ור"ת התיר כו' דמגלגלו עד שיעברו על פני כולה ואע"ג דבשאר איסורין לא סלקא הגעלה בהכי דאפי' עירוי מכלי ראשון ליכא הכא י"ל שאני שתשמישו ע"י צונן כו' : (מו) וכתב הרא"ש ז"ל כו' ומשמע מדבריו כי הגעלה טובה מהני כו' כתב ב"י כלומר שהיא מכלי ראשון מהני בלא קליפת הזפת ב"י פי' לפירושו שאינו ר"ל הגעלה טובה דהיינו להכניס כלי האיסור שהוא כמבית לתוך סורה שם בו המים וכדרך הגעלות דמיון דזה הוא צונן בעינו סגי רק שיגעיל כל נסר מכלי ראשון ולא שיגלגל מנסר לנסר כדברי ר"ת ודעת ר"י הוא דגם באינו מזופף בענין הגעלה כה"ג אע"ג דהוא עירוי סגי בהכי ומ"ד בשמו ז"ל שיכנים כלי לתוך סורה כשהיא רותחת על האש וישפוך ור"ל שלא ישפוך מהיורה לתוך הכלי ומהכלי על כל נסר דאו יהיה המים שפכים על הנסר מכלי שני והוא אינו מותר אפי' באיסור בליעת צונן כ"א לר"ת דמתיר לגלגל דלדידיה כ"ה דמותר לשפוך ג"כ מהיורה לתוך הכלי . ומש"ה הצריך ר"י לכתוב שיכנים כלי לתוך סורה כו' ולא הל"ל אלא שישפוך על כל נסר ונסר בפני עצמו אלא אתא למדינו שגם בזה מהגעלה עם ר"ת : (מז) שיכנים כלי לתוך סורה פי' כלי שמגעילין בו כו' וישפוך מהכלי על נסר ונסר ואע"ג דגם הרא"ש התיר בהכשר כזה נראה דלא בא הרא"ש לחלוק על ר"ת אלא שר"ת ור"י פליגי ובא הרא"ש לבאר דברי ר"ת דמיירי בלא זפת ולא בזפת ואף בזה חולק ר"י עליו וס"ל דאף בלא זפת צריך להגעיל כל נסר ונסר מכלי ראשון ולא כדעת ר"ת : (מח) אבל כלי חרס כתב הרמב"ן דלא שרי בהגעלה אלא באותן שאין מכניסין לקיום כו' אע"ג דגם בהדחה סגי להו דמשמעינן דאם רצה להגעילו שרי ב"י וכמ"ש בדרישה ע"ש : (מט) והרשב"א כתב יש מגדולי האוסרים כו' וכראיתן דבריהם כיון שהוא איסור מדרבנן ונבלע בצונן לא גרע ממילוי ועירוי עכ"ל : (נ) אבל אם אין מכניסן לקיום

דרישה

תמה הלימוד או במעיין כו' ע"ש · ואם כן קצת קשה כיון דהרא"ש השמיטו למה כתבו רבינו כאן וי"ל דס"ל דע"כ לא פליג הת"ק עליה דרשב"ג משמיה דר' יוסי אלא מ"ש דכן הכשרן דכלי הגת ומשום דכלי הגת יש שפע יין אבל כאן דאיירי בכלים המכניסים לקיום ס"ל לרבינו דגם הרא"ש והרי"ף יכול לסוות דמודים בהכשר זה ויסתמא מ"ש דכתב רבינו דין זה כאן בדין כלים המכניסים לקיום ולקמן בסימן קל"ח בדין הכשר כלי גת לא כתבוהו · ועי"ל דלא כתב רבינו דברי הרשב"א והרמב"ן משום דס"ל הכי אלא ה"ק הרשב"א לטעמיה דס"ל דהלכתא כרשב"ג כתב דהכשר זה גם אכלים המכניסים לקיום ואכל הכלים אזה כתב רבינו בשם הרמב"ן דכתב דרשב"ג עצמו לא אמר דינו כ"ח בעקלים כו' ודו"ק : [י] אבל כלי חרס כתב הרמב"ן דלא שרי בהגעלה אלא באותן שאין מכניסים לקיום ז"ל ב"י כ"כ הרשב"א בשמו בת"ה והר"ן בפא"מ ולאו למימרא דשאין מכניסין לקיום בעי הגעלה מפני שכן של חרס שהרי אם היה תחלת תשמישו ע"י נכרי לשיטת רש"י והגאונים שצריך עירוי דין מכניסו לקיום יש לו ולא מתכשר בהגעלה לדעת הרמב"ן ואם תחילת תשמישו ביד ישראל בהדחה בעלמא סגי ליה ולשיטת ר"ת אפי' שתחילת תשמישו ביד נכרי לא בעי הגעלה דבג' הדחות בצונן סגי · אלא שיש לומר שאע"פ שהוא ניתר בהדחה לשאין תחלת תשמישו ע"י נכרי אם רצה להגעילו שרי ואע"ג דתילתא דפשיטא היא שאם הדחה בצונן שרי כל שכן הגעלה ברותחין אפשר שכ"כ לומר דאע"ג דלר"ת בעי ג' הדחות בהגעלה סגי אע"פ שאין שם אלא הדחה אחת מאחר שהיא ברותחין היא חשובה כג' בצונן או נמי דכי מכשרין בהדחה צריך לשכשך היטב להעביר טיפת יין שעל פי הכלי ואשמועינן דבהגעלה ברותחין אף ע"פ שאינו משכשך להעביר טיפת היין שעל פניו שרי משום דחום המים שורף ומכלה לאות היין ואע"פ שמדברי הרמב"ן עצמו שהביאו הרשב"א והר"ן משמע דלא אשמועינן מידי בהא שהרי כתב בלשון הזה ומיהו כלי חרס המוכשר בהדחה דבר ברור הוא שניתר בהגעלה ע"כ מ"מ מאחר שכתבו רבינו נכון לומר שכתבו להשמיענו שום דבר שאל"כ לא ה"ל לכתבו עכ"ל ב"י ונראה שכתב רבינו ג"כ לסברת הרא"ש דלעיל דס"ל דלא בכל כלי חרס בעינן עירוי כדלעיל ע"ש וא"כ איירי בכל ענין ולכל הפירושים ואשמועינן שהגעלה מהני כשכשוך (שהוא הדחה ג"פ . גם י"ל דרמב"ן אשמועינן דאפילו כלי הגת דצריכה ניגוב כמ"ש בסימן קל"ח אפ"ה מהני הגעלה ובה"מ סימן תנ"א כתב בהדיא ועירוי לא עדיף מהגעלה · ואפשר דמרן דלעולם הגעלה עדיף מעירוי דהא כמו שמשמע בפשיטות דעירוי עדיף · ותימה כאן משמע בפשיטות דעירוי עדיף מהגעלה כמו עירוי וסיינו משום דבכולעו כך פולטו וסיוני שסיה בו זמן ארוך והוא מהורין דל"ת ממ"ש בסימן קל"ח דהגעלה עדיף מעירוי ועיי"ש בסעיף י"ח בדרישה · ובסברת ואת י"ל דאפילו בתחילת תשמישו ביד נכרי איירי ואע"ג דלריך עירוי מ"מ כ"ש דהגעלה מהני ובמכניסו לקיום לא מהני הגעלה · אך להרמב"ן שהביא ב"י שמשמע דהרמב"ן לא איירי אלא בכלים דמהני כדפסק דבהו נמי הגעלה מהני אבל בכלים דבעינן עירוי או ניגוב לא מהני בהו הגעלה ומיהו דברי רבינו יש ליישב כן כמ"ש ודו"ק עכ"ס) : [יא] והרשב"א כתב כו' ודוקא בכלי ראשון אבל בכלי שני או אפי' לערות עליהן מכלי ראשון לא מהני כו' ר"ל ב"י לא אכלי חרס בלחוד

קאי

שמערה מכלי ראשון עליהם כל הכלים שישנן י"ב חדש שרו שודאי כלה כל ליחלוחית יין שבהם (יח) וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה שאם נתן בהם מים תוך י"ב חדש א"צ להמתין י"ב חדש לימים אחרונים אלא שנים עשר חדש לזמן הראשון [יט] כתב הרשב"א יש מי שהורה שצריך להתיר הקשרים וכ"כ הראב"ד ומדברי רש"י יראה שאין צריך להתירו וכ"כ הרמב"ן וכן בכל מקום שצריך עירוי אין להתירם שהמים נכנסין בכל מקום אבל מקום שמזכיר ניגוב צריך להתירם [יג] וא"א ז"ל כתב להתירם גם בישון :

קלו (ח) **השולח** כלי ביד נכרי צריך להחתימו שכל כלי ששהה ביד נכרי אפילו שעה אחת צריך הכשר כפי ההכשר שצריך אילו היה ישן בבית הנכרי ובא לקנותו ממנו

כל הכלים שישנן י"ב חדש שרו וכו' מימרא דאמוראי בסוף ע"ז (דף ע"ה) ומ"ש וכתב א"א הרא"ש בתשובה שאם נתן בהם מים תוך י"ב חדש א"צ להמתין י"ב חדש למים אחרונים וכו' נראה דלפי דלגבי כלי של איסור שהוחמו בו מים תוך מע"ל צריך לשהות מע"ל לבישול המים כדכתב רבינו בסימן ק"ג ובסימן קכ"ח א"כ הוה אמינא דבכלי יין נמי כך הדין אם נתן בהם מים תוך י"ב חדש כיון דאיסור הוא צריך להמתין י"ב חדש למים אחרונים וקאמר הרא"ש דלא דמי איסור יין לשאר איסורין דגבי התם מים תוך מע"ל בכלי של שאר איסורין הוי טעמא לפי שמשערין בכל הקדר' וכשחמו בה המים תוך מע"ל לא היו במים כ' לבטלה וחזרו המים כולן איסור אבל ביין של איסור דנבלע בלגין והיין שנפלט מן הכלי בתוך המים מועט הוא כדי קליפה בלבד ונתבטל במים וחזר כולו היתר וחזר ונבלע בכלי בעודו היתר עדיף טפי מאילו ישנן י"ב חדש ולא נתן בהם מים תוך י"ב חודש ולפ"ז אין חלוק בין נתן בהם מים תוך י"ב חדש לנתן בהם יין תוך י"ב חדש בכל ענין א"צ להמתין אלא י"ב חדש לזמן הראשון וב"י לא פי' כך וכתב לחלק בין נתן בהם יין לנתן בהם מים ומה שכתבתי הוא העיקר :

כתב הרשב"א יש מי שהורה שצריך להתיר הקשרים סוף ע"ז (דף ע"ה) ואי אית בהו קטרי שרי להו ולהראב"ד יקשי נמי אייסון אבל לפי' רש"י והרמב"ן לא קאי אלא אניגוב ועיין בב"י

קלו השולח כלי ביד נכרי וכו' בפרק בתרא דע"ז סוף (דף ע"ד) רבא כי הוה משדר גולפי להרפניא סחיף להו אפומייהו וחתים להו אבירונייהו קסבר כל דבר שמכניסו לקיום אפי' לפי שעה גזרו ביה רבנן ופרש"י סחיף להו כו' משום חב"ח גזרו ביה רבנן כיין עצמו כי היכי דלא ליתי לשהויי ביד נכרי עכ"ל נראה דמ"ש גזרו ביה רבנן כיין עצמו וכו' לאורויי דלא נפרש גזרו ביה רבנן לכתחלה אבל דיעבד אם לא החתימו אין הכלי נאסר לכך פי' דגזרו ביה כיין עצמו כשהניחו ביד נכרי בלא חתימה לפי שעה דנאסר ה"נ נאסר מיד ואע"ג דאפי' נתן בו יין לפי שעה אינו בולע בלגין אפ"ה גזרו לאסרו כי היכא דלא ליתי לשהויי ביד נכרי שאז נאסר מדינא וזהו שאמר גזרו ביה רבנן כלומר גזרו לפי שעה אטו היכא דאתי לשהויי והשתא בע"כ צ"ל דנאסר דיעבד בהניחו לפי שעה דאל"כ מאי אהנו רבנן בהך גזירה הא כיון דלא נאסר דיעבד לא יחוש לגזירתם ויניחנו לפי שעה ואתה נמי לשהויי ביד נכרי זאת היא דעת רש"י וכ"כ רבינו שאם הניחו ביד נכרי אפי' שעה אחת צריך הכשר כפי ההכשר שצריך אילו היה ישן בבית הנכרי וכו' וכן נראה ממ"ש התוס' וסה"ת והמרדכי שכתבו דבחביות גדולות שאין לחוש שמא בזמן מועט נתן בהם יין ועירן אלא דבקטנים יש לחוש שנתן בהן ועירן וצריכין הכשר אפי' דיעבד וכ"כ הר' ירוחם להדיא והכי משמע בסמ"ג וסמ"ק ומכאן לתלמידי דבהניח ביד נכרי כלי סעודה שתשמישו בחמין לפי שעה דנאסרו מיד וצריכין הכשר כאילו הי' ישן ביד נכרי ובא לקנותו ממנו אך קשה מ"ש המרדכי פא"מ גבי מעשה שליקא דארמאי דקאמר רב ספרא דשרי דלא חיישינן לגעולי נכרים דנ"ט לפגם הוא פי' משום דסתם כלי' ש"ג אינן ב"י ואע"ג דספק דאורייתא' הוא שרי משום דאיכא ספק ספיקא ספק אם נשתמשו בו היום ואת"ל נשתמשו שמא בדבר שהוא פוגם נשתמשו ולפ"ז בשאולין הסכינים להשחיז בבית האומן ומחזירן לבו ביום ליכא כאן טעמא דספק ספיקא משום דכי ביום החזירן א"כ אם השתמשו בה היינו בו ביום בודאי וליכא למימר ספק משום דלא נשתמש כלל דודאי רגיל להשתמש בו כיון דאין ישראל עומד ע"ג והלכך צריך להגעילו וכן היה אר"ת דצריך שילך הישראל להשחיז והיה מחמיר בהן יותר מבכלי הנכרים עצמן ודוקא כשהניחם אלי היום בבית הנכרי או יותר אבל לפי שעה לא וכו' עכ"ל משמע דלפי שעה אין לחוש דמירתת ואמר השתא אתי ישראל וחזי לי אבל במעי יום או יותר לא מירתת דמימר אמר כיון דלא אתא ישראל עד השתא שכחו או נמי לא יבא עד למחר וזה סותר להך דפי' רש"י ורבינו דלפי שעה נמי נאסר וצריך הכשר ובא"ו הארוך כתב לחלק דדוקא כששלחו מחוץ לעיר כי הך דרבא דמשדר גולפי להרפניא דלא מירתת אסור אבל מבית לבית דמירתת מותר לשלוח אפי' לכתחלה שלפי שעה אין לחוש וכו' אבל מלשון רבינו ומשמעות כל הפוסקים משמע דאין לחלק בכך ומתלמודא דנקט רב כי הוה משדר גולפי להרפניא משמע שהיה כך היה ולאו דוקא מעיר לעיר אלא ה"ה מבית לבית ולכאורה נראה ליישב דמ"ש המרדכי בפרק א"מ דבסכינים ליכא אלא חד ספק שמא השתמש בו בדבר שהוא פוגמו דמחזקי' בהו דודאי השתמשו בו ונאסרו היינו לענין זה דאם נשתמש בו הישראל בו

כל כלי שישנן י"ב חדש שרי דודאי כלה כל לחלוחית יין שבהם מימרות אמוראים בפ"ב דע"ז (לד.) .

וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה שאם נתן בהם מים י"ב חדש א"צ להמתין וכו' נראה דאצטריך לאשמועינן דלא תימא כיון שנתחלחלה תוך י"ב חדש אין הלחלוחית כלה עד שיעברו י"ב חדש משעה שנתחלחלה קמ"ל דכיון שהמים מפיגין טעם היין אין זה לחלוח האוסר ומפני כך מונין י"ב חודש לזמן ראשון ולפ"ז אם נתנו בו יין כשר כיון שאין זה מפיג טעמו של י"נ הנבלע בכלי אדרבה הוא מחזיקו מונין מזמן יין אחרון ומיהו מצאתי להרא"ש שכתב בתשובה שם דין ד' וז"ל קנקנים של נכרים ששמו בהם יין בתוך י"ב חדש לדברי המתירים היין לפי שיש ששים מן הקליפה נ"ל שמותר ליתן בו יין לכתחלה כי דבר פשוט הוא שיותר יצא ונפלט בליעת הקנקן ונתערב בהית' ונתבטל וחזר ונבלע בתוכו מן ההיתר ממה שהיה מתייבש ע"י יישון י"ב חדש ונראה דמשום דלא קי"ל כר"ת במ"ש בסימן קל"ד השמיט רבינו דברי תשובה זו ומה שיש לתמוה על תשובה זו אכתוב בסימן קל"ו : כתב הרשב"א יש מי שהורה שצריך להתיר הקשרים וכו' בסוף מס' ע"ז (עה.) גרסינן אמר רב יהודה ח הני רוקי דארמאי דמזיא מדיחין דעמרא מנגבן דכיתנא מייסנן י"ב חדש אית בהו קיטרי שרי להו והני דיקולי ואלפא דארמאי דגרי בחבלי מדיחן ט דצאבת' מנגבן דכיתנא מייסנן ואי אית בהו קיטרי שרי להו ופרש"י אי אית בהו קיטרי שרי להו מתירה ואח"כ מנגבה וכתב הר"ן נראה מדבריו דדוקא בניגוב צריך היתר קשרים אבל ביישון והדחה לא ואין משמעו של דבר כן דכיון דאמרי' סתמא אית ביה קיטרי שרי להו משמע דאיישון דסמיך ליה נמי קאי ולפיכך היה נראה דיישון וניגוב צריכים היתר קשרים אבל במילוי ועירוי א"צ היתר קשרים והראב"ד מצריך היתר קשרים בכולם חוץ מן הדחה ע"כ והרשב"א כתב בת"ה הארוך כל שצריך ניגוב צריך להתיר הקשרים לפי שאין המים והאפר יכולים ליכנס שם בין הקשרים והדפי' אא"כ מתיר הקשרים ומרפה אותם אבל בהכשר מילוי ועירוי א"צ להסיר הקשרים מפני שהמים נכנסים בכ"מ שנכנס היין ומפליטים אותו ובהכשר יישון א"צ לומר שאין צריך להתיר הקשרים שהלחלוחית שבין דף לדף מתייבש לגמרי ויש מי שמצריך היתר קשרים ליישון והראשון נ"ל עיקר ואינו דומה למה שאמרו ברוקי דארמאי דאי אית בהו קיטרי שרי להו ולא סגי ביישון דהתם הוא דקוזי חתרת כנ"ס בין הקשרים אבל כלים הקשור מבחוץ בחריות אין היין נכנס בהם ובין דף לדף אין היין נכנס בהן כל כך כלים שאין צריכין אלא הדחה לכ"ע א"צ להתרת קשרים כלל עכ"ל · והרא"ש כתב דברי הגמ' כהוייתן ומשמע לרבי' דכיון דלא פירש כאן דבר שהוא תופסן כפשוטן דאי אית ביה קטרי שרי להו קאי גם לייסון דסמיך ליה ומפני כך כתב בשמו שמצריך להתירם גם ביישון ול"נ דיותר ראוי לומר שסמך על פרש"י ומפני כך לא הוצרך לפרש ומ"מ יש לתמוה על רבינו שהתחיל לכתוב דברי הרשב"א ולא גמרם ומשמע שהוא סובר כמותו שהורה שצריך להתיר הקשרים וליתא אלא הוא ז"ל חולק על הוראה זו וסובר כדברי מי שהורה להקל כמ"ש בשם ת"ה הארוך וכ"כ גם בקצר :

בסימן קל"ח כתב רבינו דהיכא דצריך יישון והיתר קשרים צריך שיתיר הקשרים ואח"כ ייסנם י"ב חדש : ולענין הלכה נקטינן כדברי רש"י והרשב"א דמסתברא טעמייהו : כתב המרדכי בפ"ב דע"ז פסק ראבי"ה דאם הוחם י"נ בכד של חרס אין לו תקנה להשתמש בו יין חם אם לא שילבננו בכבשן ואם בכלי מתכת הוחם צריך הגעלה והרא"ש מבונביר"ק פסק דוקא בכלי חרס חדש עכ"ל :

קלו השולח כלי ביד נכרי צריך להחתימו שכל כלי ששהה ביד נכרי צריך הכשר וכו' היינו מדגרסי' בסוף מסכת ע"ז (עד:) ורבא כי משדר גולפי להרפני' סחיף להו וחתים להו אבירזייהו קסבר כל דבר שמכניסו לקיום אפי' לפי שעה גזרו ביה רבנן ומשמע לרבינו דגזרו ביה היינו לומר שצריך הכשר כאילו ודאי הכנים בו יין אבל הר"ן כתב בשם הרא"ה שאמר בשם הרמב"ן רבו דכי אמרינן אפי' לפי שעה גזרו ביה רבנן היינו לחוש לכתחלה וכן אם ידוע שנתן לתוכו יין אפי' לפי שעה אבל היכא שעבר ומסרה ביד נכרי בלא חותם ולא עמדה בידו אלא לפי שעה כיון דלא ידעינן בודאי דרמא ביה מתרה ואפילו אם איתא דרמא ביה חמרא לא מיתסר אלא משום גזירה בעלמא מקילין בספיקא דסגי ליה בהדחה עכ"ל : וכתב עוד דהא דאמרינן כל דבר שמכניסו לקיום אפי' לפי שעה גזרו ביה רבנן ה"ה בדבר שמכניסו לקיום ואין מכניסו כגון הגת וכליו דאפי' לפי שעה גזרו ביה רבנן וצריך ניגוב וראיה לדבר מדאמרינן בסוף פרק ר' ישמעאל (ס:) גבי ההוא נכרי דאשתכח במעצרתא

דרישה

קמי אלא לכל כלים המותרים בהגעלה קאמר דלא משתרי אלא בכלי ראשון שהיא סובר כסברת ר"י וסובר דעירוי דכלי ראשון ככלי שני וכן נראה מדברי בה"ה הארוך והקצר ואם כן לא ה"ל לרבינו להביא דבריו פה אלא לעיל אחר דברי ר"י דאפשר שלפי שראה שהרשב"א כתב דבו יש אלו בת"ה אחר שכתב דהגעלה מהניא לכלי חרס אפי' מכניסן לקיום סבר דלא קאי אלא לכלי חרס ואין הדבר כן אלא שגמר לכתוב איזה כלים ניתרים בהגעלה ואחר כן ביאר כיצד ענין עשיית ההגעלה ואכולהו קאי כמ"ש : [יב] כתב הרשב"א יש מי שהורה שצריך להתיר הקשרים (פי' בישנן) כ"כ הרשב"א בת"ה הארוך והקצר ע"ש דכתב דבניגוב צריך להתיר ובעירוי י"א שא"צ משום דהמים נכנסים בכל מקום וכ"ש אם ישנן דכבר נתייבש הלחלוחית וי"א דצריך בישנן להתיר הקשרים והראשון נראה עיקר וב"י תמה על רבינו שהתחיל לכתוב דברי הרשב"א ולא גמרם ומשמע שהוא סובר כאותו שהורה שצריך להתיר הקשרים וליתא אלא הוא ז"ל חולק על הוראה זו וסובר כדברי מי שהורה להקל עכ"ל ב"י וע"ש שהאריך להביא דברי הרשב"א מת"ה הארוך ול"נ דלק"מ שמ"ש הרשב"א ויש אומרים שא"צ להתיר הקשרים הוא דעת רש"י ורמב"ן ורבינו שהביאם לאח"כ להביא עוד שגם הרשב"א כ"כ בשמם ומ"ש רבינו בשם הרשב"א יש מי שהורה כו' [illegible] דלא ידע מי הוא זה שהורה כן הביאו בשם הרשב"א וכדי להביא סייע לסברת הרא"ש להכריע הלכה כמותו כי ידוע שמנהג רבינו וסדרו שכוונתו לכתוב הדעות ולהביא עליו הסכמות הרא"ש להלכה ולא רצה להאריך לכתוב שגם הרשב"א ס"ל שא"צ להתיר יותר מאחר שהרשב"א תלוי הסכמתו לדעת האומרים כן והוא פרט שם דעת האומרים דא"צ להתיר בפירוש וק"ל : [יג] וא"א הרא"ש ז"ל כתב להתירים גם בישון ז"ל הגמרא בס"פ מסכתת ע"ז אמר רב יהודה הני רוקי דארמאי (פי' משמרת של נכרי) דמזיא (של שער אדם) מדיחן דעמרא מנגבן דכיתנא מייסנן י"ב חודש אי אית בהו קטרי שרי להו ופרש"י אי אית בהו קטרי שרי להו מתירן ואח"כ מנגבן ע"כ וז"ל ב"י והרא"ש כתב דברי הגמרא כהוייתן ומשמע לרבינו כיון דלא פירש בכן דבר שהוא תופסן כפשוטן ד אי אית ביה קטרי שרי להו קאי גם לייסנן דסמיך ליה ומפני כך כתב בשמו שמצריך להתירן גם בישון ולי נראה דיותר ראוי לומר שסמך על פרש"י ומפני כך לא הוצרך לפרש עכ"ל ב"י ול"נ דרבינו סביר דייק מדברי הרא"ש שהביא דברי הגמרא כהווייתן דס"ל הא דקאמר אי אית ביה קטרי שרי להו קאי גם אייסנן דהא בגמרא משמע דאייסנן דסמיך ליה קאי וכ"כ הר"ן אפירוש רש"י ז"ל נראה מדבריו דדוקא בניגוב צריך היתר קשרים אבל בישון והדחה לא ואין משמע של דבר כן דכיון דאמרינן סתמא אי אית ביה קטרי שרי להו משמע דאייסנן דסמיך ליה נמי קאי עד כאן לשוני :

וכתב

פרישה

לקיום סגי להו בעירוי כו' לא בכלים שאין צריכין אלא הדחה אתי לאשמועינן דהא ודאי פשיטא אלא לאשמועינן דאפי' כלי הגת שצריכין ניגוב אם עירוי עליהן רותחין מכלי ראשון היכשרו משום דלא תימא הגעלה פשיטא מנגוב ב"י או אפשר לומר דבא לאשמועינן דאע"ג דבהדחה צריך ג' פעמים אם עירה עליהם בפעם אחד סגי וכמ"ש בסימן (נא) וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה כו' א"צ להמתין י"ב חדש למים כו' הטעם דכיון שהמים מפיגין טעם היין אין זה לחלוחית האוסר . (שצריך להתיר הקשרים בגודות תפורים כ"ל רש"ל עכ"ה) :

סי' קלו (א) **השולח** כלי ביד נכרי כו' צריך הכשר כפי ההכשר שצריך אילו היה ישן כו' פי' כאילו היה זמן ארוך בבית הנכרי בענין שודאי נשתמש בו יין ישן אבל אין לפרש כאילו היה מעולם בבית נכרי שהרי כלי חרס שתחילת תשמישו ביד נכרי דינו בעירוי כמ"ש לעיל וכשהיה תחלת תשמישו ביד ישראל ואח"כ שולחין אותו ביד נכרי סגי בשכשוך דלא גרע מאילו השתמש בו הנכרי אח"כ לפנינו אלא שקשה דא"כ לא הו"ל לרבי' לומר יבא לקנותו ממנו דמשמע כאילו היה מעולם של נכרי ועכשיו הישראל רוצה לקנותו ממנו לכן נ"ל דרבינו אע"ג דכתב סתמא מיירי נמי בכלי שדרכו להכניס בו לקיום ובו אין חילוק דאע"ג שהכשר שלו אפ"ה צריך עירוי אפי' במכנים בו יין לפי שעה נמי גזרינן דלמא הכניס בו לקיום וכ"כ

חדושי הגהות

ח פירש"י רוקי (משמרת כמין שקין שנותנין בהן שמרים להוציא את יינן) דמזייא (של שיער אדם ולא בלעי טובא) כיתנא (בלעי טפי מעמרא) . ט דצאבתא פירש"י מין גמי ·

עיין

ממנו ורש"י כתב שצריך חותם בתוך חותם (ב) והריב"ם כתב שדי בחותם אחד ובספר התרומה התיר לשלוח חביות של עץ גדולים לבית נכרי אומן יום או יומים לתקנם (ג) דבכלי גדול כזה אין רגילין להשתמש בו לפי שעה (א) :

קלז כל הכלים האסורין שנשתמש בו ישראל ביין עד שלא הכשירן כראוי אסור בשתיה ומותר (א) בהנאה אפי'

במעלרקא דאי איכא טופח ע"מ להטפיח בעי הדחה ובעי ניגוב :

ומ"ש רבי' שרש"י כתב שצריך חב"ח כך מבואר מדבריו שפי' סתים להו אפומייהו טפה אותן שוליהן למעלה ופיהן למטה משום חב"ח · וחתים להו אבירצייהו · חותם את פי הסק כלפי שוליהן :

ומ"ש והריב"ס כתב שדי בחותם אחד יש נוסחא שכתוב בה הרמב"ן במקום הריב"ס והיא נכונה שלא מצאתי כן בשם הריב"ס אבל מצאתי בדברי הר"ן שכתב שהקשה הרמב"ן על דברי רש"י היכי בעי הכא חב"ח דהא כל היכא דליכא למיחש לניסוך בחותם אחד סגי דאי משום חלופי כיון דאיכא חותם אחד לא טרח ומזייף וכ"ש משום תשמיש שעה אחת דלא טרח ומזייף ולדידי ל"ק דהתם אין הנכרי יכול להחליפו אלא ביין מבושל או באומן שהרי גרוע ממנו מעט שאם היה שבחו של זה מרובה ממנו היה חלופו ניכר ותפסים עליו כגנב ומשום שבחא פורתא לא טרח ומזייף וכדאמרי' בס"פ אין מעמידין (לט :) גבי פת אבל כאן משום תשמיש מרובה טרח ומזייף מפני ששבחו מרובה וכיון דמשום תשמיש מרובה טרח אפי' לפי שעה גזרו ביה רבנן שלא נתנו דבריהם לשיעורים אבל אחרים פירשו סתים להו אפומייהו דמהדק דיקולא אפומייהו והיינו חותם אחד וחתים לה אבירצייהו דסייע באותו נקב קטן שמשם מוציאים היין וכל זה אינו אלא חותם אחד אלא שכיון שיש בכלי זה שני פתחים צריך חותם בכל אחד מהם עכ"ל וכ"נ מדברי התוספות דבחותם א' סגי שכתבו שמעינן מהכא דישראל השולח חבית ריקנית בבית הנכרי מעיר לעיר כדי לתקן צריך לחותמה מבפנים בנחלת או באבר רכה שיהא כאבר סיד כדי שיהא ניכר אם הנכרי נותן לתוכה יין והכי נקטינן : **ובסה"ת** התיר לשלוח חביות של עץ גדולים וכו' כ"כ התוס' והמרדכי ומיהו כתבו דמ"מ טוב להחמיר ונראה מדבריהם דלא שרו להשהות אלא יום או יומים אבל בא"ח כתב בשם ר"י דאפי' זמן מרובה שרי להשהות בבית האומן :

קלז כל הכלים האסורים שנשתמש בהם ישראל ביין עד שלא הכשירם כראוי אסור בשתיה ומותר בהנאה בפרק אין מעמידין (כט :) תנן

כו ביום נאסר המאכל אף בדיעבד ואם כ"ח הוא צריך שבירה דאין כאן אלא ספק אחד בדאורייתא ולחומרא וכן אם ישהנו בלא תשמיש מע"ל צריך להגעילו דכל נ"ט לפגם אסור לכתחלה ואם כ"ח צריך שבירה וע"ז אמר וכן אר"ת וכו' כלומר שאין לומר בסכינים ספק אם נשתמש בו הנכרי ואם ישהא הישראל אצלו מע"ל דהוה נט"ל א"צ להגעילו כיון דאפי' נשתמש בו הו"ל עכשיו פגומה דאינו אסור אלא מדרבנן וכיון דאיכא ספק אם נשתמש בו ה"ל ספק בדרבנן ולקולא אלא מחזקינן ליה בודאי נשתמש בו וצריך להגעילו והוה מחמיר בכן יותר מבכלי נכרי עצמם כלומ' החמיר בהם יותר לענין זה דאם השתמש בו ביום נאסר המאכל ואם כ"ח צריך שבירה משא"כ בכלי נכרים דאם בישלו בו אין המאכל נאסר דיעבד משום דאיכא ס"ס ספק לא נשתמש בו אלא בדבר שהוא פוגמו ואת"ל נשתמש בו בדבר שהוא משביחו מ"מ שמא עכשיו הוא נט"ל דלאחר מע"ל הוא לתשמישו אבל הכא דמחזקינן בו דאי נשתמש בו היום ליכא אלא חד ספיקא שמא השתמש בו בדבר שהוא פוגמו וה"ל חד ספיקא בדאורייתא ולחומרא כדפרי' ודוקא כשהניחה חצי היום בבית הנכרי או יותר אבל לפי שעה לא כלומר לפי שעה לא מחזקי' ליה בודאי נשתמש אלא ספק שמא לא נשתמש ואת"ל נשתמש שמא בדבר שהוא פוגמו ואיכא ס"ס ודינו כסתם כלי של נכרי דלכתחלה לא ישתמש בו ביום אבל בדיעבד אין המאכל נאסר ואם ישהנו הישראל אצלו מע"ל בלי תשמיש אז מותר להשתמש בו אף לכתחלה דה"ל ספק באיסור דרבנן ולקולא דהא עכשיו נט"ל הוא ואינו אסור אלא מדרבנן ואיכא ספק בדרבנן דשמא לא נשתמש בו כלל והשתא מ"ש רש"י בהך דרבא שדר גולפי ורבינו כאן דאף לפי שעה צריך הכשר ואע"ג דאיכא ספק אם נשתמש בו היינו כשרוצה להשתמש בו ביום דאע"ג דה"ל ס"ס לא עדיף מסתם כלי של נכרי דאית ביה נמי ס"ס ואסור להשתמש בו לכתחלה מיהו אף רש"י ורבינו מודו דאין המאכל נאסר בדיעבד וכן אם נשתהה ביד ישראל מע"ל מותר אף לכתחלה להשתמש בו בלא הכשר כיון דאיכא חד ספק בדרבנן כדפי' מיהו פשט דברי רש"י ורבינו לא משמע אלא דלעולם צריך הכשר ואפי' ישהנו הישראל בלא תשמיש מע"ל נמי אסור להשתמש בו בלא הכשר . על כן נראה עיקר דר"ת לא ס"ל הא דרש"י ורבינו אלא מפרש הך דרבא דהוה משדר גולפי כהר"ן לשם בשם הרא"ה ורבו הרמב"ן דלאו אמרו להחתים לפי שעה אלא לכתחלה אבל דיעבד א"צ הכשר וסגי ליה בהדחה ומייתו ב"י אלמא דס"ל דבהניחו לפי שעה אין אנו מחזיקים אותו בודאי השתמש בו אלא ספק אם נשתמש בו ולכן סגי ליה בהדחה מיהו אף לפ"ז אם הניח ביד נכרי כלי סעודה שתשמישן בחמין אע"ג דאין המאכל אסור דיעבד אם השתמשו בו מ"מ לכתחלה אסור להשתמש בו דהא אף בגולפי צריך הדחה וכאן דאין שייך הדחה אסור מספיקא לכתחלה לגמרי אפי' לא הניחה אצל הנכרי אלא לפי שעה ונראה לפ"ז דר"ת ס"ל כהרא"ה והרמב"ן דלפי שעה ה"ל ספק אם כן אם ישהנו הישראל אצלו מע"ל מותר להשתמש בו אף לכתחלה שכך כתב הרא"ה הביאו ב"י בסוף סימן קכ"ב ופשיטא דלא כתב כך אלא היכא דלא שהו בבית נכרי אלא לפי שעה דאיכא ספק שמא לא נשתמש בו הנכרי כלל אבל בנשתהו ביד נכרי יום או יותר מחזקינן להו בודאי השתמש בו הנכרי וה"ל כדין סתם כלי נכרים דלכתחלה אסור להשתמש בו ובדיעבד אין המאכל נאסר והכי משמע להדיא בדברי הר"ן שהביא דברי הרא"ה בשם רבו הרמב"ן שכתב ולא עמדה בידו אלא לפי שעה כיון דלא ידעינן בודאי דרמא ביה חמרא וכו' אלמא דבעמדה ביד נכרי יום או יותר מחזקינן ליה בודאי נשתמש . כלל העולה דנקטינן כר"ת והרמב"ן והרא"ה דבכלי יין שהניחם ביד נכרי לפי שעה סגי בהדחה אבל לכתחלה לא יניחם אצלו בלא חתימה ואם הניח בידו כלי סעודה דבר שתשמישו בחמין יום ויומים דינן כשאר כלי נכרים דצריך הגעלה ואם כ"ח צריך שבירה ובדיעבד לא נאסר המאכל ודלא כמ"ש המרדכי בפרק א"מ ע"ש הר"ש בונבר"ק על אחד ששכח יורה בבית הנכרי עד למחרתו דהעמד היורה על חוקתו ונאמר לא נשתמש בה איסור ואת"ל השתמש בה ה"ל פגומה שאינה ב"י דסתם כ"נ אינן ב"י וה"ל ספק איסורא דרבנן ולקולא דיחיד הוא כנגד כל הגדולים דהא רש"י ורבינו מצריכין הכשר אף לכלי היין ולר"ת והרמב"ן והרא"ה דלא מצריכים אלא הדחה מ"מ ביורה שתשמישה בחמין מודו דצריך הכשר ודלא כמה שהבין ב"י דר"ת והר"ש בונבר"ק שוין בדבר זה כמ"ש בסוף סימן קכ"ב דליתא אלא היכא דהניחו יום או יומים ואפילו חצי יום מחזקינן ליה בודאי השתמש בו נכרי וצריך הכשר לכתחלה ובדיעבד אין המאכל נאסר אם לא דשהה חצי יום ביד נכרי ולקחו ממנו והשתמש בו ביום אז נאסר המאכל אף בדיעבד · ואם לא שהה ביד נכרי אלא לפי שעה כגון מקצת היום אפי' השתמש בו הישראל בו ביום לא נאסר המאכל אבל לכתחלה אסור להשתמש בו תוך מע"ל בלא הגעלה מיהו אף לכתחלה יכול להשהותו בלא תשמיש מע"ל ואחר כך מותר להשתמש בו אף לכתחלה כיון דאיכא ספק בהניחו לפי שעה שמא לא נשתמש בו כלל דבהא מודו ר"ת והרמב"ן והרא"ה כדפרישית' . וראיתי שכתב בת"ח כלל כ"ט לפרש דברי הרא"ה שכתב דמשהה אותם מע"ל ומותר דלא איירי אלא בשלא החזירם בו ביום דאז הוי כשאר כלי נכרים ואיכא בהן ס"ס על כן התירם ע"י שהייה מע"ל אבל אם מחזירם בו ביום שאז נאסרו בודאי אפי' בדיעבד יש לאסרם וכן לא מהני להו שהייה הואיל ונאסרו פעם אחת עכ"ל ותימה דאיפכא מסתברא דהרא"ה ודאי לא אמר אלא כשהחזירם בו ביום ולא הניחו ביד נכרי אלא לפי שעה דאיכא ספק שמא לא נשתמש בו נכרי כלל אבל בלא החזירם בו ביום אלא לאחר מע"ל או יותר הא ודאי דמחזקינן להו בודאי השתמש ושוב לא תועיל לו השהייה להשתמש בו לכתחלה אלא דינן כמו שאר כלי נכרים דאין לומר דאף כשהניחו ביד נכרי יום או יומים אינו ודאי השתמש אלא ספק נשתמש וה"ל ספק בדרבנן ולקולא הא ליתא דאם כן אין צורך כלל שישהנו הישראל אצלו מע"ל דהא כבר נשתהו מע"ל ביד נכרי וכיון דהוי נמי ספק אם השתמש בו ה"ל ספק בדרבנן ולקולא עוד כתב הרב לשם וז"ל מיהו נראה לענין דינא דבדיעבד שרי דהא אינו ברור דנשתמש בהו הנכרי ואע"ג דרגילות הוא להשתמש בהו אינו יוצא מידי ספק ועדיפי מכלי נכרים עכ"ל וזו היא סברת הר"ש בונבער"ק וכבר כתבנו דסברא זו דחויה היא דכל הגאונים חולקים עליה ומחזקינן להו בודאי נשתמש כל שנשתהה ביד נכרי חצי יום וכ"ש יום שלם או יותר · עוד כתב הרב ותדע דהא לדברי הרא"ה מהני בהו שהייה מע"ל ואינו מהני לגבי כלי נכרים ש"מ דעדיפי מכלי נכרים ולכן אין להחמיר בו אלא לכתחלה עכ"ל שריה ליה מאריה על שכתב בספר ובדיו דברים כאלו הלא הדבר פשוט דהרא"ה לא אמר דמהני בהו שהייה אלא בשלא הניחו ביד נכרי אלא לפי שעה דהוי ספק נשתמש ולא דמי לכלי נכרים דודאי נשתמש בו אבל בהניחו ביד נכרי חצי יום וכ"ש יום שלם או יותר דמחזקינן בהו דודאי נשתמש בהו נכרי חמורים הם מכלי נכרים כמ"ש ר"ת · עוד כתב הרב והא דקאמר שר"ת החמיר בהו יותר מכלי נכרים היינו שיש לחוש להם לכתחלה יותר מכלי נכרים דחמירו טפי אבל בדיעבד לא מחזקינן ריעותא לשבור הקדרות או לאסור המאכל שנשתמש בהן עכ"ל תמהני על דברים כאלו דמאי שייך לומר שלכתחלה יש להחמיר טפי הלא כמו שבכלי נכרים אסור להשתמש בהו לכתחלה כך באלו אוסר ומאי יותר דקאמר אלא בעל כרחך דלענין דיעבד קאמר דאם הניחו ביד נכרי כחצי יום ולקח הימנו והשתמש בו נכרי אסור אפילו דיעבד דמחזקינן בהו בודאי השתמש וליכא אלא חד ספיקא בדאורייתא דשמא השתמש בדבר שפוגמו ולחומרא משא"כ בכלי נכרים דאיכא ס"ס דמותר בדיעבד וכדפרישית לעיל הוא העיקר :

כתב עוד במרדכי פ' א"מ דאותן משרתים נכרים שבבית ישראל שמוליכין הסכינים בבית ישראל אנה ואנה אותם יש להתיר אפילו הונחו בידם כחצי היום מכח ס"ס כסתם כלי נכרים ומ"מ נכון להחמיר וכן יש ליזהר שלא להניח קדרות וקערות בבית הנכרי אפילו מקצת היום וכשישראל נותן לנכרי תבשיל בקדרה או בקערה להוליכה בביתו של נכרי יזהירנו הישראל שלא ידיח הקערה אך יש להניח בה קצת משיורי התבשיל וכן שיביאנו בו ביום עכ"ל נראה דר"ל דאותם סכינים שמוליכין המשרתים אנה ואנה וכו' אין מחזיקין אותם בודאי השתמש בהם בהיותם בידם חצי היום ויותר ואיכא ספק שמא לא נשתמשו בהם באיסור דהשתא דאיכא ס"ס אף בנשתמש בהם הישראל אח"כ בו ביום אין המאכל נאסר אבל לכתחלה ודאי אסור להשתמש בו ביום ובכלל זה אם הישראל רוצה להשהות אצלו בלא שום תשמיש מע"ל מותר להשתמש בהם אח"כ אפילו לכתחלה כדפרישית ועל זה אמר ומ"מ נכון להחמיר שלא להתיר לכתחלה אף אם נשתהו מע"ל ביד ישראל כדי שיהיו נזהרים לשומרם שלא יוליכום המשרתים נכרים אנה ואנה · ומ"ש וכן יש ליזהר שלא להניח קדרות וקערות בבית הנכרי אפילו מקצת היום ר"ל אף להניחם שם לפי שעה על סמך שישהנו הישראל אח"כ מע"ל יש ליזהר שלא לעשות כן וכמ"ש על הסכינים המשרתים דנכון להחמיר בזה דאם לא תפרש כך לא הוה צריך לאשמועינן דאין לשהות ביד נכרי כלי לכתחלה לפי שעה דהא פשיטא היא דאסור ויל קרי ביה רב הוא וכל זה הלכה והכי נקטינן : **ומ"ש** ורש"י כתב שצריך חב"ח כתב הר"ן שהרמב"ן הקשה הא כל היכא דליכא למיחש לניסוך בחותם א' סגי דכיון דליכא חותם לא טרח ומזייף ויישבו הר"ן דדוקא לחלופי לא חיישינן דמזייף דלית ליה אלא שבחא פורתא אבל כדי להשתמש בו תשמיש מרובה דשבחו מרובה חיישינן לזיופא וצריך חב"ח ומביאו ב"י ובש"ע לא הכריע הלכך צריך לכתחלה חב"ח ובדיעבד כדי הוא הרמב"ן לסמוך עליו בדיעבד :

קלז כל הכלים וכו' משנה פ' א"מ (דף כ"ט) נודות הנכרים וקנקניהם ויין של ישראל כנוס בהם אסורין ואיסורם איסור הנאה דר"מ וחכמים אומרים אין איסורן איסור הנאה והלכה כחכמים ויש להקשות דלמ"ש התוספות שם כד"ה יין מנ"ל דמתני' מיירי בסתם יינם ולר"ת דסתם יינם כ"ז לכס'
הא

דרכי משה

קלו (א) ובכלבו דהי"ח אם שהה זמן מרובה מותר דאין דרך להשתמש בהן מפני שגדולים הן ובמרדכי פרק השוכר דף שע"ט ע"ג ומ"מ נכון להחמיר ולהחתימו בכל היכולת עד כאן לשונו :

קלז (א) ובהר"ן פרק השוכר דף שע"ט ע"ב דהרמב"ן כתב דאם שפך במשפך שלא הודח מותר אף בשתיה ודוקא משפך שאין היין מתעכב שם אבל שאר כלים לא עכ"ל וכתב המרדכי פא"מ ע"ג וע"ד ריש הפרק דכלי הצריך שיכשוך ושכשכו ביין אף על פי שהיין אסור ס"ם הכלי שרי אחר כך אבל בתשובת הרשב"א סי' תקע"ה ובתשובת הרא"ש סי'

פרישה

וכ"כ ב"י ומ"ש מסתם רבי' כלפי דמיירי נמי בגוונא דכתבתי וק"ל : (ב) והריב"ם כתב שדי בחותם אחד ס"ל דמב"ן וכ"כ ב"י שכן עיקר מ"ש : (ג) דבכלי גדול כזה אין רגילין להשתמש

כו לפי שעה וכ"ל בסמ"ק ובהג"מ ומסיק ומיהו טוב להחמיר בכל היכולת ע"ו (וכ"כ התוספות והמרדכי ב"י עכ"ל) :

ומיהו

אפי' הוא יבש (ב) כ"ז שלא עבר עליו י"ב חדש (א) ומיהו כתב א"א ז"ל אם הוא כלי שאינו מכניסו לקיום לא נאסר אא"כ עומד בו יינו של ישראל כ"ד שעות (ב) אבל בדבר שמכניסו לקיום יראה מלשון רש"י שנאסר בו היין מיד דבי היכי שנאסר הכלי ע"י נכרי אפילו לא הכניס בו יינו אלא לפי שעה הכי נמי נאסר בו יינו של ישראל אפי' לפי שעה (ג) [א] וכתב הרשב"א שאם נתן בו קיתון של מים רואין כל שיש במים כדי לבטל קליפת הקנקן מותר אפי' בשתיה שאפי' אם נחשוב הקליפה כיין הוא מתבטל בתוך ששה חלקים (ד) כדאמרינן לעיל רואין היין כאילו אינו והשאר מים רבים עליו ומבטלין אותו וכל שכן אם דרך ענבים בגת של נכרי שלא הכשירו שהרי החרצנים והזגין רבים על הקליפות ומבטלין אותן (ה) ויראה לי שאפילו כן אסור להוציא היין דרך נקבי הברוזא שהנקב אסור והיין יוצא משם צלול מבלי תערובת החרצנים (ו) ויאסר שם ע"כ וכן התיר ר"ת יין שנדרך בגת של נכרי שלא הוכשר (ז) אע"פ שאסור

הא ודאי דאיכא ס' ביין שבנודות וקנקנים כנגד הקליפה של איסור ומותר אף בשתייה ואם כן קשה למה אסרוהו חכמים בשתייה שלא התירו אלא בהנאה ונראה ודאי דמתני' איירי בנודות גדולים וקנקנים גדולים דמכניסין בהן יין לקיום כמו שפרש"י להדיא וס"ל לר"ת דבולע יותר מכדי קליפה ואין ביין ס' כנגד פליטת האיסור ואע"ג דהתוס' פ' בתרא (דף ע"ד) בד"ה דרש רבא כתבו דחביות של נכרים סגי במסיר הקליפה של לד היין דזה חשיב שמו עירוי וחביות ודאי מכניסן לקיום הוא ר"ת לא ס"ל הכי והכי מוכח להדיא במ"ש הרא"ש שם וז"ל שאלוני כמה ישהה היין בנוד וכו' עד ואוסר היין אף לכר"ת דסתם יינן בטל בס' ובסמוך הבאתי לשונו זה והרא"ש בתשובה דמתיר היין כיון דיש ס' כנגד הקליפה איירי בקנקנים שאין מכניסין בהם יין לקיום א"כ הרא"ש בתשוב' השיב על מעשה שהיה בזמנו וס"ל כר"י בתוס' דבזמן הזה דאין הנכרים בקיאין בעיו"ז לא החמירו בסתם יינם לאסרו במשהו אלא בטל בס' וזה עיקר ועיין במ"ש ריש סי' קל"ד בס"ד והב"י הקשה ג"כ קושיא זו ותירץ דחכמי' דאוסרים בשתייה ס"ל לר"ת דמיירי בנותן בקנקנים יין מועט שאין בו ס' כנגד הקליפה ואין לשון משנתינו ויין של ישראל כנוס בהן משמע הכי: ומ"ש אפי' הוא יבש וכו' כ"כ הרא"ש בתשובה דבכלי שאין מכניסו לקיום עד שלא ידיח ונשתמש בהם מותר אם יבשים הם אלמא דבמכניסו לקיום אסור אפילו הוא יבש · ומ"ש דבאין מכניסו לקיום כתב הרא"ש דאינו נאסר בפחות מכ"ד שעות בפ' א"ת אמתניתין דנודות הנכרי' וקנקניהם וכו' כתב שאלוני כמה ישהה היין בנוד ובקנקן ויאסור וכו' והאריך ומסקנתו דלזמן בזמן פליט ובלע בשהיית מעל"ל כמו בבשול ונפלט כל היין שבדופני הכלי ואוסר היין אף לר"ת דסתם יינן בטל בס' ושכן כתב אבי העזרי אבל בפחות ממעל"ל לא נאסר דיעבד אבל לכתחלה ודאי לא:

ומ"ש אבל בדבר שמכניסו לקיום יראה מלשון רש"י וכו' ג"ז מדברי הרא"ש לשם שכתב שאין לשון רש"י מוכיח כן אלא שיראה כן מלשונו ע"ש:

וכתב הרשב"א שאם נתן בו קיתון של מים וכו' פי' אם נתן דיעבד שרי אבל לכתחלה אסור ליתן דהוי מבטלין איסור לכתחלה ועיין במ"ש בסי' קל"ד ס"ג בדין זה: ומ"ש ויראה לי שאפי' כן אסור להוציא היין דרך נקבי הברוזא וכו' פירוש הכא לא מהניא החרצנים והזג שהרי היין יוצא משם צלול וכו' אבל אם יש בו במים מעורבים פשיטא דשרי להוציא דרך הברוזא שאין זה מבטל איסור לכתחלה כיון שאין כונתו אלא להוציא היין ולא כדי לבטל האיסור שבנקב הברוזא והוא דבר פשוט ודלא כמ"ש ב"י דאפשר דלכתחלה אסור דליתא:

אע"פ שאסור ליתן יין וכו' הכי איתא בפ' א"ת (דף ל"ג) דשרי ליתן בהו שכר ופרש"י משום דשיכרא מבטל להו לטעמא דחמרא אבל הרשב"א פי'

תנן נודות הנכרי וקנקניהם ויין של ישראל כנוס בהם אסורים ואיסורם איסור הנאה דר"ת וחכמים אומרים אין איסורם איסור הנאה וידוע דהלכה כחכמים:

כתב הרא"ש בתשובה כלל י"ט דין ד' קנקנים של נכרי' ששהו בהם יין בתוך י"ב חדש לדברי המתירים לפי שיש ששה מן הקליפה נ"ל שמותר ליתן בו יין לכתחלה כי דבר פשוט הוא שיותר יצא ונפלט בליעת הקנקן ונתערב בהיתר ונתבטל וחזר ונבלע בתוכו מן ההיתר ממה שהיה מתייבש ע"י ישן י"ב חדש ע"כ וכ"כ בא"ח בשם הר"ף להתיר ושכן עבד ר"י עובדא בנפשיה וכ"כ המרדכי בפ' בתרא דע"ז ויש לתמוה על מי שהתיר יין הנותר בקנקנים של נכרי' היאך יתרץ משנה זו ואיפשר דמוקי לה בשנתן בהם יין מועט שאין בו ששים כנגד הקליפה ומיהו כבר כתבתי בסי' קל"ד דהלכה כדברי האומרים דסתם יינם אוסר במשהו · דין החשודים שאינם נזהרים בהכשר כלי הבולעים או"ג כתבתי בסימן קל"ה אלא מה שכתב רבינו ואם רצה לעשות עירוי ביין אינו כלום: ומ"ש אפי' הוא יבש כל זמן שלא עבר עליו י"ב חדש נראה ש"כ לאפוקי ממ"ש הרמב"ן דמדאמרינן בסוף ע"ז (עה:) כוסות וצלוחיות וקיתוניות מדיחם ומטבילם והם טהורים דקתני עלה וכולן שנשתמש בהם עד שלא הטביל וכו' מותר משום דהוי נטל"פ יש ללמוד דכל שנשתמש בו י"נ ואח"כ נתן בו ישראל יין כיון שלא היה בן יומו שרי בדיעבד · והרא"ש כתב בתשובה שם דין ו' שחלילה להרמב"ן לכתוב כן אלא שום אדם כתבו בשמו וסתר דבריהם אלו בכמה ראיות והעלה דלא שייך נ"ט לפגם אלא בתבשיל אבל לא ביין וגם הר"ן העלה כן סוף מסכת ע"ז וכתב על דברי הרמב"ן כלשון הזה ואף הרב ז"ל לא אמרה אלא להלכה אבל לא למעשה ומ"מ כתב הרא"ש באותה תשובה שאם נשתמש בכוסות וקיתוניות וצלוחיות עד שלא ידיח אם יבשים הם מותרין כיון דכלים אלו אין מכניסין לקיום ונראה שטעמו משום דסבר דכל שאין מכניסו לקיום אינו אוסר יין שבתוכו עד שישהה בתוכו מעל"ל כמ"ש רבינו בסמוך בשמו: ומיהו כתב א"א הרא"ש ז"ל אם הוא כלי שאין מכניסו לקיום לא נאסר אא"כ עומד בו יינו של ישראל כ"ד שעות כ"כ בפרק אין מעמידין ונתן טעם משום דלזמן כזמן פולט או בולע במעל"ל והביא ראיה לדבר · ומיהו ה"מ כשהוא יבש אבל אם היה בו טופח ע"מ להטפיח אוסר היתערב עמו וכן אסור בנצוק כמ"ש בסימן קכ"ו:

כתב רבינו ירוחם כלי שאין מכניסו לקיום שנשתמש בו נכרי ונתייבש ואח"כ נשתמש בו ישראל בלא הדחה מותר ומ"מ לכתחלה צריך הדחה כך דקדקו המפרשים מהא דנטל את המשפך ומדד לתוך צלוחית של ישראל וכבר כתבתי כן בסימן הנזכר בשם קצת המפרשים: ומ"ש אבל בדבר שמכניסו לקיום יראה מלשון רש"י שנאסר בו היין מיד דכי היכי דנאסר הכלי ע"י נכרי וכו' כ"כ שם הרא"ש על דברי רש"י שפי' על מתני' דנאדות הנכרים וקנקניהם ויין של ישראל כנוס בהם שהכניס בהם יין לקיום ומ"מ כתב הרא"ש שאין לשונו של רש"י מוכיח לפרש כן בדבריו דאם הכניס בהן יין לקיום נאסר לאלתר ולפיכך כתב רבינו יראה מלשון רש"י לומר דיש לד לומר שסובר כן אבל אינו מוכרח בדבריו ורבינו שמשון כתב בסוף מסכת תרומות דמהא דאמרינן בגמרא קנקני נכרים אסור למירמי בהו חמרא אין ראיה לדידן דסתם יינן שבכל התלמוד אסור בהנאה ואוסר במשהו אבל נכרי' דבזה"ז היה אומר רבינו שמואל שהם כתינוק שאינו יודע בטיב עכו"ם ולא מיתסר בהנאה אלא בשתיה ואינו אוסר אלא בס' לפי מה שפסק ר"ם דמין במינו בס' עכ"ל: וכתב הרשב"א שאם נתן בו קיתון של מים רואין כל שיש במים כדי לבטל קליפת הקנקן מותר אפילו בשתיה וכו' כ"כ בת"ה כלומר שיש ו' פעמים מים כנגד הקליפה מותר דו"כ במים בטל בששה כמ"ש בסימן קל"ד וכ"כ בתשובה דאין צריך לשער בכל הכלי שאין היין נבלע אלא כדי קליפה שמקלפים העץ ברהיטני ואם יש בכל היין ששה חלקים כנגד הקליפה ההוא מותר וכתב בתשובה אחרת ח"ג סימן רי"ט ומה שכתבתי בשאר האיסורים דבכולו משערינן אין משם סתירה למה שאמרתי כאן דהתם בכל מה שבכלים שם היין משערי' דהיינו בקליפות כולם ולא כמה שיוצא מן הקליפות · והא דמהני נתן בו קיתון של מים היינו כשלא נתכוון לבטלו דאם נתכוון לבטלו אסור דקי"ל אין מבטלין איסור לכתחלה ואם ביטלו אינו מבוטל כמ"ש בסימן צ"ט:

ומ"ש ויראה לי שאפי' כן אסור להוציא היין דרך נקב הברוזא שהנקב אסור וכו' נראה דלא קאי אלא אהיכא דדרך ענבים בגת של נכרי דנקב שבגת נאסר מחמת יין הנכרי שיוצא משם ועכשיו יוצא דרך שם יין הישראלי צלול בלא תערובת ואין דבר שיבטל איסור הבלוע בנקב ולפיכך נאסר היין היוצא דרך שם ולפיכך צריך לעשות לו נקב חדש או יוציאנו דרך פתחו של גיגית כמ"ש בת"ה הארוך אבל היכא דנתן יין בחבית האסור ויש בו מים מעורבים כדי לבטל קליפת החבית והוציאו דרך הברוזא מותר דכל יין שיוצא יוצאין עמו מים המעורבים בו ומבטלין איסור הבלוע בנקב הברוזא וכ"כ הוא ז"ל בהדיא בתשובה שאכתוב בסמוך · ומ"מ איפשר דלכתחלה אסור להוציא דרך נקב הברוזא משום דהוי כמבטל לכתחלה:

כתב הריב"ש בתשובה סימן תל"ג על הקנקנים של נכרי' שלא הוכשרו ומילאם יין ואחר זמן הריק היין ההוא מן הקנקנים ועירב אותו עם יין אחר מרובה שהיה לו בקנקנים אחרים כשרים היין הראשון נאסר בשתיה וכשהוציאו מן הקנקנים ונתערב עם יין אחר אסרו ג"כ ונעשה כמוהו כדאמרינן בירושלמי אלא שכיון שהיין הראשון לא נאסר כי אם בשתיה אינו אוסר במשהו אלא בנ"ט ואח"כ אם יש ביין השני ס' ביין הראשון הכל מותר אפי' בשתיה אמנם זהו כשלא היה מים ביין הראשון ולא ביין הב' אבל אם היה מים ביין הראשון שיין האסור הבלוע בקנקנים מתבטל במים ורואין את היינו כאלו אינו וכו' וכיון שבליעתו בזמן הזה אינו נבלע אלא כדי קליפה שמקלפין הכלי ברהיטני ולפיכך רואין את קליפת הקנקנים כאלו הם יין ואם יש במים ו' חלקים כנגד קליפת הקנקנים הכל מותר כדעת ר"י בעל התוספות והרשב"א סמך על סברא זו הלכה למעשה וכתב אם היה מים ביין השני כדי שיעור ו' חלקים כנגד קליפת הקנקנים האסירין ג"כ מותר הכל בשתיה ואע"פ שלא היה מים ביין הראשון עכ"ל: וכתב עוד בתשובה בסימן רי"ח על ראובן שהכין יין בקנקנו של נכרי עד שלא הכשירו והוציאו היין מהקנקן ונתנו בנודות כשרים נאסרו גם הנודות וצריכין מילוי ועירוי כדאמרינן בירושלמי יין שהוא אסור בשתיה נתנו בקנקנים נעשו הקנקנים כיין פינהו ונתן יין אחר בקנקנים נעשה יין כקנקנים ואם יתן יין בנודות אלו יאסר בשתיה:

ומ"ש רבינו וכן התיר ר"ת יין שנדרך בגת של נכרי שלא הוכשר הרשב"א כתב בת"ה הארוך כן בשם ר"ת וכ"כ בסה"ת וכ"כ הר"ן בסוף מסכת ע"ז בשמו והאריך בטעמו של דבר: ויש לתמוה על דין זה מדגרסי' בסוף ע"ז (עד:) ההוא דאתא לקמיה דרבי חייא א"ל הב לי גברא דדכי לי מעצרתאי אמר ליה לרב זיל בהדיה וחזי דלא תלוחא עלי בי מדרשא ופרש"י דלא תלוחא עלי לעשותו בהכשר שלא תפסיד את יינו ונתלה לזות עלי ואיפשר לומר שאולי היה חושב שיוצא החרצנים והזגים מהגת ולא ישאיר בו אלא היין צלול דאז היה נאסר היין א"נ דילמא איכא חמרא בפילא דתחות זיפתא והיה דורך בו ענבים מועטות בכדי שלא היה בחרצנים וזגים שלהם לבטל הקליפות וחמרא דתותא פילא דאז היה נאסר היין: כתוב בסה"ת אם הגיגית שהיא אסורה מלאה ענבים דרוכים אם עדיין לא נמשך ממנה כלום טוב לפנותה בגיגית כשרה ולהמשיך היין שם וכ"כ סמ"ג. אע"פ שאסור ליתן יין בכלים שנשתמש בהן הנכרי

דרכי משה

סי' ד' כלל י"ט דהכלי אסור ע"ל סימן קל"ה מדין זה (ב) ואף על גב דכלי שאינו בן יומו מותר בשאר איסורין דהוי נט"ל הבא אסור וכן כתב הר"ן סוף ע"ז וז"ל כיון שהיין נבלע בתוכם אין

דרישה

סי' קלז [א] וכתב הרשב"א שאם נתן בו קיתון של מים כו' מלשון הרשב"א שאם כו' משמע דוקא בדיעבד אבל לכתחילה אסור להוסיף מים והא דכתב ב"י בר"ס קל"ד

פרישה

סי' קלז (א) ומיהו כתב הרא"ש ז"ל אם הוא כלי שאין מכניסו לקיום לא נאסר כי ביום בדיעבד דוקא וטעם כ"ד שעות משום דלזמן בזמן פולט או בולע במעת לעת (ב) אבל בדבר שמכניסו לקיום יראה מלשון רש"י שנאסר כו' אבל אינו מוכרח לפרש כן אסרי' (ג) וכתב הרשב"א שאם נתן כו' רואין כל שיש במים כדי לבטל קליפת הקנקן כלומר שיש ו' פעמים במים נגד הקליפה דהיינו שמקלפין העץ בריהיטני דאין יין בלוע נכנס יותר ובכל הקליפה משערינן דלא תעינן כו' ודוקא שלא נתכוון לבטל אבל אם נתכוון לבטל ביין אסור דאין מבטלין איסור לכתחלה ואם ביטלו אינו מבוטל (והא דלא גזרינן שוגג אטו מזיד משום דאין אדם מעמיד את היין לשפוך שם מים דהא מותר בהנאה גם בלא תערובת מים עכ"ל) כמ"ש בסימן צ"ט ב"י וכן יש לדקדק מלשון הרשב"א שכתב שאם נתן בו כו' דמשמע דוקא דיעבד ועד"ר: (ד) כדאמרינן לעיל בסימן קל"ד: (וכ"ש אם דורך ענבים בגת כו' דשם הדבר שמבטלין בו דהיינו החרצנים והזגים הם עומדים בפני עצמן משא"כ קיתון של מים והזגים רבים על הקליפה כנ"ל עכ"ה). (ה) ויראה לי שאעפ"כ אסור להוציא היין דרך נקבי הברוזא אם דרך בגת קאי שאסור להוציא כמו שמבאר וכן משמע הלשון שמסיים שהנקב אסור והיין יוצא שם צלול מבלי תערובת החרצנים משמע דאגת קאי שהאיסור נתבטל ע"י החרצנים אבל אם נתבטל האיסור ע"י מים שרי להוציאו דרך נקבי הברוזא שהרי המים הולך עמו ומבטל האיסור ב"י וכתב עוד דאפשר לומר דגם אריש דבריו קאי דאף אם נתבטל האיסור אפ"ה אסור להוציאו דרך נקבי הברוזא דהיין כמבטל איסור לכתחילה. (ו) ויאסר שם אלא יוציאו דרך פיו או יעשה נקב חדש: (וכן התיר ר"ת כו' ר"ל כמו הרשב"א דלעיל עכ"ה). (ז) אע"פ שאסור כו' מותר ליתן בהן מים ושכר ב"י דקדק מל' רבי' דמותר לשתות השכר והיינו דוקא לדעת הרא"ש דס"ל דיין

שאסור ליתן בהם יין בכלי שנשתמש בהן הנכרי ביין מותר ליתן בהם מים ושכר ושאר כל מיני משקין לפי שהיין פוגם אותם (מ) ולא חיישינן שמא יתן בהם יין :

קלח (א) [א] **גת** של אבן שזפתה נכרי ונתן בה יין בשעת זפיתה (א) (ב) [ב] או שזיפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה נכרי בעוד משקה טופח עליה (ג) צריכה ניגוב (ג) וכן אם דרך הנכרי

הנכרי ביין מותר ליתן בהם מים ושכר וכו' בפרק אין מעמידין (לג:) אסיקנא דמותר ליתן לתוכה שכר פרש"י משום דשכרא מבטל טעמא דחמרא וכתב הר"ן ואחרים פירשו דשכר נמי מיקלא קלי לחמרא משום מרירותא דכשותא דאית ביה והראשון יותר נראה ומהא שמעינן שהמים של מילוי ועירוי מותרים בשתיה וכ"כ הרשב"א בת"ה הקצר וז"ל כל הכלים שנשתמש בהם הנכרי ביינו ישראל נותן לתוכן בין מים בין שכר בין שאר משקים ואינו חושש לפי שפליטתה מועטת וא"א לבא לידי נ"ט ובארוך כתב כל הכלים אם בא להשתמש בהם בשאר משקים קודם שהוכשרו משתמש ובלבד שידיח בתחלה לכלוכי היין שעל פני הכלים ע"כ · ונראה שמה שלא כתב בקצר שצריך להדיח בתחלה לכלוכית היין שע"פ הכלים משום דמילתא דפשיטא היא דלכתחלה אסור להשתמש בהן עד שידיח לכלוכית היין שע"פ הכלים : כתב הרשב"א בתשובה סי' תקע"ה אם נתן בכלי אסור לא נתיר לו לתת בו יין פעם אחרת עד שיכשירו ואף ע"פ שהרא"ש בתשובה התיר וכמ"ש בסי' זה כבר כתב שם דהיינו לדברי המתירים יין נסך וכבר כתבתי בסימן קל"ד דלא קי"ל אלא כדברי האומרים דאוסר במשהו · וכתב עוד הרשב"א בתשובה סימן שפ"ה ותת"ך מותר למלוח בשר בכלי שמכניסין בו יין לקיום עד שלא הוכשר הכלי חדא שאין מלח מפליט כלי ועוד שא"א לבא לידי נתינת טעם ומבטלין איסור משהו וכ"כ הראב"ד והרא"ה קנקנים של נכרי' ישראל נותן לתוכן מים לשתיה ועוד דאיידי דטריד לתופלט דמא לא בלע עכ"ל · וכתב א עוד שאלת בישראל ששכר גינית מנכרי ודרך בה בלא נגוב ונכרי אמר שלא דרך בה שנה זו והראה פנים לאיסור לפי שהנכרי אפילו מל"ת אינו נאמן באיסורין דבעיא היא בירושלמי דמסכת ערלה ולא איפשטא ועוד שמגת לגת אין י"ב חדש ואפילו בהנאה אסור תשובה האמת כמו שאמרת אלא שיש פנים להיתר בדיעבד לפי מה שהוא ענין והוא שאם דרך בה ישראל בשאינו מינו הרי הוא כשאר איסורים להתבטל בס"ט והרי יש בגינית ענבים וזגים וחרצנים שאינן מינו והוא רבה עליו ומבטלו אבל אם הוציא היין דרך ברזא של גינית חוץ היין שפוי דרך ברזא בלא זגין וחרצנים עכשיו מקבל איסורו דרך ברזא ומ"מ אם נתנו מים בגיגית ע"ג ענבים כמו שעושים בקצת המקומות פליטת הברזא הוא דבר מועט ומתבטל בתוך המים עד כאן לשונו :

ולענין נאמנות הנכרי כ"כ מהרי"ק בשורש קט"ו וכ"כ ג"כ הרא"ש בתשובה כלל י"ח סימן ט' דנכרי מסל"ת אינו נאמן לומר על כוכב שנתיישנה י"ב חדש · וכ"כ הריב"ש בתשובה סימן תל"ד והר"ן סימן ק"ו כתב מה ששאלת אם נכרי מל"ת נאמן באיסורין דרבנן כגון סתם יינם דע שאפשר לדון ולהקל מדאמרי' בפרק הגוזל בתרא (קיד:) אהא דאמר רב אשי אין מל"ת כשר אלא לעדות אשה בלבד קנין דרבנן הוא וכן מוקמינן ההיא דמעשה באדם אחד וכו' בתרומה דרבנן אבל אני לא רציתי לעשות מעשה בכיוצא בזה מפני שלא ראיתי אותו מפורש לא' מגדולים הראשונים ומ"מ מי שירצה לעשות לא אמחה בידו עכ"ל : ולענין הלכה אע"פ שנראין דברי הר"ן מי יקל ראשו כנגד הנך רבוותא דאוסרים וכ"ש במקום שהר"ן לא רצה לסמוך על עצמו לעשות מעשה : **כתב** המרדכי בפ"ב דע"ז באותן גיגיות גדולות שלא נגע בהם הנכרי מאשתקד יש מקילין לדרוך בהם בלא ניגוב וסומכים על דברי רשב"ג שמתיר מגת לגת ושיעור הוא בידי' דה"פ מתחלת גת לתחלת גת או מסוף גת לסוף גת ועוד דאין הלכה כרשב"ג עכ"ל :

קלח גת של אבן שזפתה נכרי ונתן בה יין בשעת זפיתה וכו' · בסוף מסכת ע"ז (עד:) תנן גת של אבן שזפתה נכרי מנגבה והיא טהורה ושל עץ רבי אומר ינגב וחכ"א יקלוף את הזפת ושל חרס אע"פ שקלף את הזפת ה"ז אסורה ובגמ' (שם) אמר רב דוקא זפתה אבל דרך בה לא כלומר לא בעיא ניגוב אלא הדחה א"ד דוקא זפתה אבל דרך בה לא סגי ליה בניגוב כי ההוא דאתא לקמיה דרבי חייא א"ל הב לי גברא דדכי לי מעצרתאי וכו' אמר הא לא סגי ליה בניגוב אלא בקילוף ת"ר הגת והמחץ והמשפך של נכרי' ר' מתיר בניגוב וחכמים אוסרים ומודה רבי בקנקנים של נכרי' שהם אסורי' ומה הפרש בין זה לזה זה מכניסו לקיום וזה אין מכניסו לקיום של עץ ושל אבן ינגב ואם היו מזופפין אסורים והתנן גת של אבן שזפתה נכרי מנגבה והיא טהורה מתני' דלא דרך בה ברייתא דדרך בה דרש רבא נעוה ארתחו ופרש"י גת של אבן שזפתה נכרי ואורחא למירמי ביה חמרא פורתא לעבורי קוטרא דזיפתא · של עץ · דבעיא זפת טובא ובלעה חמרא טפי · אבל דרך בה נכרי בגת מזופפת · לא סגי ליה בניגוב · אלא בקילוף משום דעייל חמרא בכולי דזיפתא · הגת והמחץ והמשפך וכו' . בשל חרס עסקינן מדקתני סיפא של עץ ושל אבן ובשאינן מזופפים עסקינן מדקתני סיפא ואם

ואם

פי' דפליטתה מועטת ואי אפשר לבא לידי נ"ט והביא רבינו דבריו לעיל ס"ס סי' קכ"ב והשיג עליו וכבר קבעתי ההלכה שם בס"ד דליתא להא דהרשב"א ע"ש ס"ד : אע"פ שיהודי נתן שכר או דבש בזכוכית ש"נ שהיה בו יין נסך אין לאוסרו דהא שרינן קנקנים שלהן למירמא בהו שיכר' עכ"ל אגודה :

כתב הרשב"א בתשובה מותר למלוח בשר בכלי שמכניסין בו יין לקיום עד שלא הוכשר הכלי חדא שאין המלח מפליט כלי ועוד שא"א לבא לנתינת טעם ומבטלין איסור משהו וכ"כ הראב"ד והרא"ה מקנקנים של נכרי' ישראל נותן לתוכן מים לשתייה ועוד דאיידי דטריד לפלוט דמא לא בלע עכ"ל ומביאו ב"י ופסק כך בש"ע וז"ל וכן מותר למלוח בהם עכ"ל ולפ"ד דלא קי"ל הכי חדא דהמרדכי פכ"ה והגה"ה ש"ד סימן פ"ג בשם הא"ז כתב בדין עושים גבינות בדפוסי הנכרים דלכתחלה צריך להגעילו וכא"ו האריך כתב עוד דנוהגים לאסרו אפילו דיעבד וכמ"ש המרדכי לשם ע"ש ראבי"ה מיהו ודאי לכתחלה פשיטא דאסור וכמ"ש לעיל בסימן ק"ה ואם היה נמלח בכלי ותונח שם מע"ל בתלתו פשיטא דאסור אף דיעבד דה"ל כבוש שהוא כמבושל ומ"ש טעם שני שא"א לבא לנתינת טעם וכו' גם זה אינו כמ"ש בסמוך דלא קי"ל כהך סברא דהרשב"א כדלעיל בסוף סי' קכ"ב : ומ"ש טעם ג' דאיידי דטריד לפלוט דם לא בלע ליתא דדוקא לגבי דם אמרינן דאיידי דטריד לפלוט דם לא בלע דם אבל שמנונית של איסור או ד"א של איסור דלא הוי דם ודאי בלע הלכך לא קי"ל כהך תשובה אלא לכתחלה אסור למלוח בו בשר אבל דיעבד שרי אם לא נכנס בתוכו יום שלם נ"ל פשוט :

קלח גת של אבן שזפתה נכרי וכו' משנה ס"פ בתרא דע"ז (דף ע"ד) גת של אבן שזפתה נכרי מנגבה והיא טהורה ופי' רש"י שזפתה נכרי ואורחא למירמי בה חמרא פורתא לעבורי קוטרא דזיפתא עכ"ל פי' דלאחר שהיתה הגת מזופפת רמי בגת חמרא אבל אין לפרש דרמי חמרא בזפת ואח"כ זיפתה באותו זפת דאותו יין אינו אוסר דה"ל כזורק מים לטיט וכדכתב ר"י בפרק א"מ (דף ל"ג) ומביאו ב"י תחלת סימן קל"ח וכדפרי' לשם : ומ"ש או שזפתה ישראל וכו' פי' בעודה חדשה זפתה ישראל ואח"כ נתן יין בגת לעבורי קוטרא דזיפתא ונגע בה נכרי וכו' דחשבינן להא כאילו זפתה נכרי ונתן בה יין בשעת זפיתה דכיון כך וכיון כך תחלת תשמישה ע"י נכרי הוא וצריכה ניגוב · ואיכא למידק דמשמע דוקא בתחלת תשמישה ע"י נכרי הוא דצריכה נגוב הא בסלנו שנגע בו נכרי בעוד משקה טופח לא בעי נגוב אלא סגי בהדחה כיון דתחלת תשמישה ע"י ישראל וזה סותר למ"ש אחר כך בשם ר"ת והרא"ש דבזפותה אין חלוק בין תחלת תשמישה ע"י נכרי ובין שהוא ע"י ישראל ל"ש של אבן או של עץ וי"ל דמ"ש רבינו כאן או שזפתה וכו' אין דעתו למידק דיוקא דדוקא בתחלת תשמישה ע"י נכרי אבל בסלנו לא דודאי אף בסלנו בזופתין ונגע בו נכרי נמי בעי ניגוב כר"ת אלא דתחלה כתב רבינו מה שהוא עולה מן הסוגיא לד"ה דפשוט הוא בסוגיא דבשל אבן אפילו תשמישה ע"י נכרי סגי בניגוב וא"צ קליפה וניגוב ובשל עץ דבעיא זפת טובא בלע חמרא טפי בעינן קליפה ונגוב וכו' ואח"כ כתב מה שחידש ר"ת ופי' דאין חלוק וכו' והכוונה צריך לפרש דמ"ש רבינו כאן בשל אבן : וכן אם דרך הנכרי בשאינה זפותה צריכה ניגוב דקשה מאי איריא דרך הלא לר"ת בתחלת תשמישה ע"י נכרי אפילו באינה זפותה צריכה ניגוב אע"פ שלא דרך בה דל"ל ג"כ דכאן כיון שכך עולה מן הסוגיא דברייתא דתני בה של עץ ושל אבן ינגב אוקימנא בדדרך בה ומיירי באינן זפותין מדתני בתר הכי ואם היו מזופפות אסורין, מכלל דעד השתא בשאינן זפותין מיירי על כן כתב רבינו תחלה מה שהוא פשוט ועולה מן הסוגיא לד"ה ואח"כ כתב מה שחידש בזה ר"ת · ומיהו קשיא טובא מהא דאיתא פר"י (דף ס') בעובדא דההוא נכרי דאישתכח דהוה קאי במעצרתא א"ר אשי אי איכא טופח להיצפיה בעי הדחה ובעי ניגוב ופרש"י ניגוב אפר מים ואפר ופסק הרי"ף והרא"ש ורבינו לעיל סימן קכ"ט סי"ט ומשמע מדכתבו בסתם דאפי' אינה זפותה ובסלנו נמי דתחלת תשמישה ע"י ישראל קאמר דבעי ניגוב מדלא פירש וחילק אימתי סגי בהדחה ואימתי לא סגי בהדחה ובעי ניגוב אלמא דאף בסלנו דתחלת תשמישה ע"י ישראל ובאינה זפותה נמי בעי ניגוב וזה סותר מ"ש רבינו כאן ע"פ ר"ת דבסלנו באינה זפותה סגי בהדחה · גם דברי הרא"ש קשין אהדדי דכאן מסקנתו כר"ת ובפרק רבי ישמעאל פסק נמי להך דרב אשי וי"ל דהרא"ש ורבינו מפרשים אליבא דר"ת דהך דרב אשי דלעיל או מיירי בזפותה ואפילו בסלנו דתחלת תשמישה ע"י ישראל שנגע בה נכרי א"כ מיירי אפי' באינה זפותה ובסלנו אלא שתחלת תשמישה היה ע"י נכרי דהיינו שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה נכרי בעוד משקה טופח עליה דצריכה ניגוב :

ומ"ש

דרכי משה

אין אותו בליעה פגמת היין כלל אדרבה הנסיון מוכיח שכל הכלי מיושן הרבה בתשמישו של יין הוא משביח היין שנתן לתוכו כל שהדיחו יפה להעביר ומה שנדבק מהיין על פניו ולפיכך אין להתיר יין שנתנו בכליהם במגביתו לקיום ואע"פ שאינן בני יומן עכ"ל :

קלח (א) במרדכי ע"ג דף שפ"ט פ' השוכר ואפי' לרב זביד דאמר דנעשה כזורק מים לטיט מ"מ אסור שמא נתן בהן יין לאחר זפיתה לפיכך אינו ניכר ודוקא בימיהם כו' כמ"ש הטור ריש סי' קל"ט : (ב) ע"ל סי' קל"ה בב"י מ"ש בשם א"ח וכשם סמ"ג בענין ניגוב ועיין גם מ"ש בשם מר"ד פ"ס קל"ז :

וכ"ה

פרישה

דיין פוגם כל שאר המשקים כמ"ש רבי' לעיל בסמוך בסימן קכ"ב אבל להרשב"א דס"ל דאין יין פוגם כל המשקים רק מים פוגם אסור וע"ש מ"ש : (מ) ולא חיישינן שמא יתן בהם יין ובלבד שידיחנו תחילה מלכלוכי יין שע"פ הכלים רשב"א :

סי' קלח (א) **גת** של אבן שזפתה נכרי ונתן בה יין בשעת זפיתה הא דמסיים ע"ז שצריך ניגוב אע"ג שזה דומה לזורק לטיט כמבואר בסימן קל"ה אפ"ה צריך ניגוב דחיישינן שמא נתן בה הנכרי יין אח"כ ואינו ניכר הואיל ונתן בה יין בשעת זפיתה ועל"ר : (ב) או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה נכרי כאי ונתן בה יין אינו ר"ל (כמ"ש הב"י עכ"ה) בשעת זפיתה כמו בזפת נכרי דלפני זה דמנגיעת אותו יין לא היה אסרו הנכרי וגם לא שייך לומר בי בעוד משקה טופח עליה אלא ר"ל שאחר הזפיתה נתן בה הישראל יין וקיבל יין הרבה אחר הזפיתה וק"ל : (ג) צריכה נגוב (פי' באפר ומים כמ"ש בס"ס זה עכ"ה) שטעם דהואיל ויש בו יין כל ימי הגיתות דומה קצת לכלי שמכניסין בו יין לקיום והילכך אפי' למ"ד לעיל בסימן קל"ה דאף בזופתין מגע נכרי בסלנו סגי בשכשוך אפ"ה בעי כאן ניגוב וכמ"ש בדרישה ע"ש . ואפי' למ"ד לעיל דבזופתין אף בכלים שאין מכניסין בהן לקיום אם נגע נכרי או זופתן בעי עירוי אפשר לומר דמודה בגת של אבן דסגי בניגוב דכיון שהוא של אבן קלוש זיפתא דסתמא כן ליתן מעט זפת בגת של אבן ולהכי לא בלע הרבה וסגי בניגוב אבל לעיל מיירי בכלי של עץ דזפת דידהו עב יבלע טפי ולהכי צריכין עירוי וכן משמע בתום' וברא"ש שכתבתי ל' בדרישה דהא בלא"ה צריכין אנו לחלק כן כמ"ש דמ"ש גת של אבן מגת של עץ . גם י"ל דשאני שאר כלים שמשתמשין בהן יין כל השנה מגת וכליה שאין משתמשין בהן אלא בימי הבציר ואע"ג דלעיל בסי' קל"ה מיירי נמי בכלי של ישראל שנגע בה נכרי מ"מ לא מחלקי בכלים . או נראה שיש לחלק בין גת לשאר כלים דשאר כלים משתמש יש להן פילי מבם ויפתן פי' בקעים

ועיין

דרישה

קל"ד דנותנין לכתחלה מים לתוך היין כדי לבטלו י"ל דהתם מיירי שהיין לא נאסר ונותנין מים שמא יערב אח"כ לתוך הכלי של נכרי שלא יאסור משום נגוק ע"י מים אלו אבל כאן שהכלי נאסר אסור ליתן מים לכתחלה כדי לבטל איסור :

סי' קלח [א] **גת** של אבן כו' בסוף מסכת ע"ז תנן גת של אבן שזפתה נכרי מנגבה והיא טהורה ושל עץ אמרו חכמים יקלוף את הזפת וכלי חרס אע"פ שקלף את הזפת ה"ז אסורה ובגמרא אמר רב דוקא זפתה אבל דרך בה לא סגי לה בניגוב כי ההוא דאתא לקמיה דרבי חייא אמר ליה הב לי גברא דדכי לי מעצרתאי כו' אמר הא לא סגי ליה בניגוב אלא בקילוף : גת של אבן שזפתה נכרי ונתן בה יין בשעת זפיתה ז"ל מרדכי סי' תתנ"ו גת של אבן שזפתה נכרי משום שנתן יין בשעת זפיתה ולרב זביד דאמר לעיל בפרק ב' דנעשה כזורק מים לטיט מ"מ אסיר שמא נתן בה יין אחר שזפיתה ואפילו אחר זימנא נכנס יין בתוך הזפת ובעי ניגוב עכ"ל וכן נראה שכ"ל לדעת ר"י כמ"ש בפרישה שהרי הביא ר"י לעיל סימן קל"ה דמשמע דאינו אוסר אלא משום יין שנתן אחר הזפיתה וזו"ק (וי"ל אע"פ שהגת של ישראל מ"מ מאחר שהנכרי נתן יין בשעת זפיתה מסתמא יש שם יין שלפניו גם אחר הזפיתה ויתן לשם היין כדי לבטל מרירתו של זפת ההוא שהוא בעין עכ"ה) : [ב] או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה נכרי כו' צריכה ניגוב ולא סגי בשכשוך אפילו לדעת ר"ת דכתב רבינו בסימן קל"ה שהתיר סלנו שנגע בו נכרי ע"י שכשוך נראה דאע"ג דגת לא מקרי מכניסין בו לקיום מ"מ הואיל ומשהין בו יין כל ימי הגיתות ותדיר בו יין דומה בזה לכלי שמכניסין בו יין לקיום לגזור בו אף לפי שהוא אבל מ"מ לא הוי לגמרי כמכניסו לקיום ולא בעי עירוי רשב"א אבל מי לאו שהיה תדיר וטריד ביין אף ע"ג דזפותין הן היה סגי בהדחה לגוד ואפילו לאותו מאן דאסר ובשאר כלים שאין מכניסן לקיום והן זפותין בעי עירוי וכמ"ש רבינו לעיל ר"ס קל"ב קצת דיעות אפשר לחלק בין כלי עץ לכלי

לכלי

דברים

חדושי הגהות

קלז א עיין בח"צ סימן ר"ט :

הנכרי בשאינה זפותה צריכה ניגוב (ד) אבל אם דרך בזפותה אין די לה בניגוב אלא יקלוף הזפת ואח"כ ינגב (ה) או עירוי בלא קליפה (ו) ושל עץ וזפתה נכרי (ז) ונתן יין בשעת זפיתה אפילו לא דרך בה או שזפתה ודרך בה אח"כ דין אחד להם שצריכה קליפה וניגוב או עירוי בלא קליפה ואם דרך בשאינה זפותה ינגב (ח) ואם יש נעורת של פשתן בין נסר לנסר או בלאי בגדים כמו שעושין כדי לדבקם כדי שלא יטפטף משם (ט) אין די לה בניגוב (י) אלא צריכה עירוי (יא) ושל חרס וזפתה הנכרי אפי' לא דרך בה צריכה קליפה

ומ"ש אבל אם דרך בזופתה וכו' פסק כאיכא דאמרי דאמר רבא דוקא זפתה אבל דרך בה לא סגי לה בניגוב אלא בקילוף וכך פסקו כל הפוסקים כך לישנא דרבא והסכימו הרא"ש והרשב"א והר"ן דכל היכא דמכשרי' בקילוף צריך ניגוב אחר הקילוף ומביאו ב"י : ומ"ש או עירוי בלא קליפה כ"כ הפוסקים ונראה דברישא דסגי בניגוב לא היה צריך לפרש או עירוי דהא פשיטא היא דכיון דסגי בניגוב בלא קליפה למה לו לטרוח לעשות עירוי שלא לצורך אלא דהיכא דצריך קליפה וניגוב צריך לפרש דאם הוא חס על הפסד הזפת שלא לקלפו יטריח עצמו לעשות עירוי דטוב לא יהא צריך לקלוף הזפת : ומ"ש ושל עץ וכו' משנה שם ושל עץ ר' אומר ינגב וחכמים אומרים יקלוף את הזפת דפי' גם יקלוף דהיינו קולף ואח"כ ינגב דכפרים ובגמרא מוקי למתני' דלא דרך בה ומאמרי חכמים בשל עץ טפי כיון דבעי זפת טובא מבשל אבן בלעא חמרא טפי ובעינן קליפה וניגוב ומ"ש או שזפתה ודרך בה אח"כ כו' ברייתא שם ומוקמינן בדדרך בה ואם היא זפותה אפי' בשל אבן בעי קלוף כל שכן בשל עץ והיינו קלוף וניגוב כדפרי' או עירוי בלא קליפה וברישא דברייתא קתני דאם אינן מזופפין סגי בניגוב אפי' בשל עץ כ"ש בשל אבן. ומ"ש ואם יש נעורת של פשתן וכו' כ"כ בסה"ת ונראה דהכא דאיירי בשל עץ דשייך ליתן נעורת בין נסר לנסר ואע"ג דאינה זפותה לא תהני ניגוב לנעורת כי היכא דלא מהני ניגוב לקטרי להכי כתב דצריכה עירוי דהא פשיטא דתהני לה עירוי כי היכא דמהני לקטרי כדלעיל סוף סימן קל"ה : ומ"ש ושל חרס וזפתה נכרי וכו' תימה גדולה שפסק הפך פשט הסוגיא דמוקי מתני' בדלא דרך בה ותנן דבשל חרס אע"פ שקלף את הזפת ה"ז אסורה פי' דאפילו קליפה וניגוב לא מהני ואע"כ שלא דרך בה וכך הקשה ב"י וכתב דט"ס הוא בדברי רבינו וצריך להגיה אינה ניתרת בקליפה וניגוב אלא בעירוי בלא קליפה עכ"ל והגה"ה זו נראה דוחק גדול לומר דשינו הלשון בטעות מאיסור להיתר ויותר נכון לומר דהשמיט הסופר בבא שלימה והוא דרבינו הסכים לדעת הרשב"א דפי' דהא דתנן בשל חרס אע"פ שקלף את הזפת וניגב ה"ז אסורה אינו אלא בשהתחלת תשמישה ע"י נכרי אבל בשהתחיל תשמישו ע"י ישראל מקלף ומנגב וכשרה ומביאו ב"י ורבינו כתב כן בסמוך בשם הרשב"א, דלפי זה כך צריך להגיה ושל חרס וזפתה הנכרי אע"פ שלא דרך בה וקלף וניגב אסורה אבל בשלנו שנגע בה נכרי צריכה קליפה וניגוב או עירוי בלא קליפה וכו' ועוד נראה ליישב ושאין כאן ט"ס והוא דרבינו מפרש הסוגיא כולה כמשנה וברייתא דלא איירי אלא בלכתחלה תדע מדמשני להו אהדדי ולא תשני כאן בלכתחלה כאן בדיעבד אלמא דכולה בלכתחלה קא מתנינן לה והתם הוא דפליגי ר' ורבנן בשל חרס דלרבי אפילו לכתחלה מקלף ומנגב וכשרה ולרבנן אסורה דלכתחלה צריך עירוי אבל דיעבד מודו רבנן לרבי דאם השתמש בו יין לאחר שקלף וניגב דכשר היין דלא מסתברא דלר' אפי' לכתחלה שרי ולרבנן אפילו דיעבד אסור אלא ודאי דלרבנן כשר בדיעבד והשתא מ"ש רבינו ושל חרס וזפתה הנכרי אפי' לא דרך בה צריכה קליפה וניגוב או עירוי בלא קליפה לדידן קאמר קליפה וניגוב דיעבד או עירוי בלא קליפה לכתחלה כך נראה ליישב בלשון רבינו [illegible]:

ות"ש

ואם היו מזופפין מכלל דכולה רישא בשאין מזופפין · ושל עץ ושל אבן · מנגבן והם טהורים דברי הכל כל זמן שאינם מזופפי' . ואם היו מזופפים אסורי'. עד שיקלוף · מתני' דלא דרך בה · הילכך בשל אבן ד"ה בניגוב סגי ליה ובשל עץ לרבי ינגב · ברייתא בדרך בה · הילכך אפי' בשל אבן בעי קילוף וכ"ש בשל עץ וכתב הרא"ש אהא דאמרינן במתני' יקלוף את הזפת יקלוף ואח"כ ינגב וכ"פ בכל היכא דמכשרינן בשמעתין בקילוף דבעי ניגוב אחר הקילוף וכ"פ הרשב"א והר"ן ז"ל וכתבו עוד שאם ירצה לעשות עירוי שלשה ימים א"צ לקלוף את הזפת שע"י עירוי פולט את הבלוע בגת כדאמרינן בקנקנים ופותים אע"ג דמכניסן לקיום וכן דעת הרשב"א והר"ן ז"ל ולפי זה ה"ה דיישון של י"ב חדש מתיר בלא שום הכשר אחר וכ"כ הרשב"א בת"ה הארוך וכ"כ הרמב"ם ז"ל בכי"ח שאם ישנה י"ב חדש או נתן בה מים ג' ימים מע"ל א"צ לקלוף לא תהיה הגת חמורה יותר מן הקנקנים לא נאמר יקלוף אלא להתירו מיד וזה שלא כדברי רבינו ירוחם שכתב שאם דרך בה נכרי אין מילוי ועירוי מועיל בעוד הזפת עליו והכא דתנא ושל חרס אף ע"פ שקלף את הזפת ה"ז אסורה כתב הרא"ש ה"ז אסורה ואינה ניתרת בניגוב אלא בעירוי דניגוב אינו מפליט בכלי חרס וביין דצריך עירוי א"כ קליפה דעירוי מפליט אף בלא קליפה כל זמן שלא דרך בה דלא גרע מקנקנים שמכניסן לקיום אבל אם דרך בה אין עירוי מועיל בעוד הזפת עליו משום דע"י דריכה בלע טפי אלא יקלוף ואח"כ יעשה עירוי ולהכי אמר רבא כעוה ארתאו והרוצה להכשירו בלא קליפה אין לו תקנה כי אם ע"י הגעלה ונתה שכתב שאם רצה להכשיר ע"י עירוי ג' ימים א"צ לקלוף כ"פ הרשב"א וכ"פ הרמב"ם וכתב דה"ה דמתכשר ע"י יישון י"ב חדש או ע"י שיחם אותה באש עד שירפה הזפת כדין קנקנים שמכניסם לקיום · ועל מ"ש הרמב"ם שאע"פ שקלף הזפת אסור לדרוך בה עד שיחם אותה באש עד שירפה הזפת א כתב הראב"ד זה שבוש אלא עד שיכנים גחלים ויתלבן כדי שיתרפה הזפת אם היה שם ע"כ ולטעמיה אזיל שהוא ז"ל סובר דאין הכשר מועיל לכלי מזופף עד שיקלוף כמו שנתבאר בסימן קל"ה וכבר נתבאר שכל הפוסקים חלוקים עליו בזה ומה שחילק הרא"ש בשל חרס בין דרך בה ללא דרך בה לא ראיתי לזולתו שחילק בכך ומה שהביא ההוא דנעוה ארתאו בסמוך כתב רבינו בשם הרשב"א שיש מתירים כלי גת ע"י עירוי ראשון ויש אוסרים ושם אבאר בס"ד · **ודע** שהרשב"א חילק בגת של חרס בין תחלת תשמישו ביד נכרי לתחלת תשמישו ביד ישראל דהא דתנן שאע"פ שקלף ונגב אסורה ה"מ בתחלת תשמישו ביד נכרי שזפתה נכרי ונתן בה יין בשעת זפיתה או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בו הנכרי אבל אם היה תחלת תשמישן ביד ישראל מקלף ומנגב וכשרה ולקמן בסמוך כתב רבינו סברא זו בשם הראב"ד ז"ל :

וכתב עוד הרשב"א בת"ה הארוך דהא דלא סגי לגת וכליו בהדחה כדין שאר כלים שאין מכניסים לקיום אע"ג דגת לא תיקרי מכניסו לקיום כדתניא ומודה רבי בקנקנים של חרס שאסורין ומה הפרש בין זה לזה זה מכניסו לקיום וזה אין מכניסו לקיום טעמא מפני שמשהין אותם ביין כל ימות הגתות ולפיכך אסרו גת של אבן שזפתה נכרי צריך לנגבה וכבר כתבתי למעלה שאין הזפת מבליעו יותר ממה שהיה בולע בלא זפיתה אלא שה"ת אפילו לפי שעה הצריכוה ניגוב והא דקתני שזפתה נכרי ה"ה אם זפתה ישראל ונגע בה נכרי בשיש בה יין כדי להטפיח וכדאמרינן בשילהי פרק ר' ישמעאל (ס) ההוא נכרי דאשתכח בי מעצרתא א"ר אשי אי איכא טופח ע"מ להטפיח בעי הדחה ובעיא ניגוב ואע"ג שהיה הגת ההוא תחלת תשמישו ביד ישראל · והטעם לזה כמו שאמרנו דגת כיון שאם היה תחלת תשמישו ביד נכרי היה צריך ניגוב אף הוא גזרו עליו ואפי' לפי שעה וכמו שאמרו גבי מכניסו לקיום שאפילו לפי שעה גזרו ביה רבנן · ואע"פ שאין נראה כן לדעת רש"י ז"ל עד כאן לשונו · ולקמן בסמוך כתב רבינו דעות הפוסקים בזה · **והשתא** מ"ש רבינו גת של אבן שזפתה נכרי ונתן בה יין בשעת זפיתה צריכה ניגוב היינו מתני' ומ"ש דה"ה אם זפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה הנכרי בעוד משקה טופח פשוט הוא דכיון שנגע הנכרי ביין הרי נאסר היין והוי כאילו נתן הנכרי בה יין דזפתה נכרי דקתני מתני' אורחא דמלתא נקט שהנוגע נותן מיינו לתוכו אבל הא ודאי פשיטא שהכל תלוי ביין הניתן לתוכו שאם הוא אסור אע"פ שזפתה ישראל צריך ניגוב ואם הוא כשר אע"פ שהזפיתה נכרי כשר אם נזהרו בו שלא יאסר מפני מגעו : **ומ"ש** וכן אם דרך הנכרי בשאינה זפותה צריכה ניגוב היינו מדתניא של עץ ושל אבן ינגב ואוקימנא בדדרך בה ובשאינם מזופפים איירי מדקתני בתר הכי ואם היו מזופפים אסורים מכלל דעד השתא בשאינן זפופים איירי ומ"ש אבל אם דרך בה בזפותה אין די לה בניגוב אלא יקלוף הזפת ואח"כ ינגב היינו לישנא בתרא דרבא דאמר אבל דרך בה לא סגי לה בניגוב אלא בעינן קילוף ולשון זה כתבו הרי"ף והרא"ש וכן דעת הרשב"א והר"ן וכ"פ הרמב"ם ז"ל וכבר כתבתי שהסכימו הרא"ש והרשב"א והר"ן ז"ל דכל היכא דמכשרי בקילוף צריך ניגוב אחר הקילוף ומ"ש או עירוי בלא קליפה כבר כתבתי שכן דעתו ודעת הרמב"ם ז"ל ומ"ש ושל עץ וזפתה נכרי ונתן יין בשעת זפיתה אפי' לא דרך בה צריכה קליפה היינו מתני' דקתני של עץ ר' אומר ינגב וחכ"א יקלוף את הזפת · וידוע דהלכה כחכמים וכבר נתבאר דכל היכא דמכשרינן בקילוף צריך לנגב אחר הקילוף וגם נתבאר דמילוי ועירוי ג' ימים מע"ל מהני בלא קליפה ומ"ש דה"ה לזפתה ודרך בה אח"כ היינו מדתניא של אבן ושל עץ ינגב ואם היו מזופפים אסורים ופרש"י אם היו מזופפים אסורין עד שיקלוף ואע"פ שרבינו לא הזכיר אלא זפתה נכרי וכו' כבר נתבאר שאין חילוק בין זפתה נכרי ונתן בה יין לזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בו הנכרי ולא חשש רבינו לכך לפי שסמך על מ"ש גבי גת של אבן דדבר פשוט הוא ואין חילוק ביניהם בענין זה ומ"ש ואם יש נעורת של פשתן בין נסר לנסר וכו' אין די לה בניגוב כ"כ בסה"ת ונראה דהיינו מדאמרי' ואי אית בהו קיטרי שרי להו וכתב רבינו בס"ס זה והני כי קטרי [illegible] שאין הניגוב מבליע מה שמובלע בנעורת ובלאי הבגדים התחובים בין נסר לנסר ומ"ש אלא צריכה עירוי כלומר מילוי ועירוי ג' ימים מע"ל וזה לפי מ"ש בס"ס קל"ה דכל מקום שצריך עירוי א"צ להתיר הקטרים שהמים נכנסין בכ"מ ובסה"ת כתב דה"ה דסגי בהגעלה ומשמע דאפילו בלא הסרת הנעורת או בלאי הבגדים קאמר דסגי בהגעלה ומ"ש ושל חרס וזפתה נכרי אפילו לא דרך בה כלום ונתן בה יין בשעת זפיתה כבר נתבאר דה"ה לזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בו הנכרי אלא שרבינו

סמך

דרישה

לכלי אבן כמ"ש בפרישה ואע"ג דרבינו הזכיר לעיל בסימן קל"ה גם כלי אבן ששרי כתב כל כלי עץ או מתכת או זכוכית או אבן כו' לענין היתר הזכירו דכשאינן זפותין ואפילו הם ישנים כל שאין מכניסו לקיום מותר ל"ש עץ או אבן אבל לענין איסור דהיינו אם הם זפותין לא הזכיר אבן דבזפת בכלי עץ הדבר תולה א"כ דגם לענין איסור דבעי עירוי ג"כ אין חילוק בין עץ לאבן ואפ"ה יש לחלק ולומר דכאן בגת בל' המשנה נקט כמ"ש בפרישה · והנך חילוקים שכתבתי הם מפורשים בהדיא ברא"ש פרק אין מעמידין דף פ"ו ע"א על מ"ש ר"ת דכלים שאין מכניסין לקיום וזפתן בעי עירוי ואח"כ חזר בו ר"ת והתיר כל כלי עץ בשכשוך כמ"ש רבינו לעיל בסימן קל"ה בשמו שמסיק וכתב שם וז"ל ושוב חזר ר"ת והתיר כל כלים הזפותין בשכשוך דדוקא נודות של עור שהוא רך מבליע היין ע"י זפיתה וכן גת ומחץ ומשפך דלקמן פרק בתרא נבלע בהן ע"י זפיתה לפי שתדירא ביין ולכך הזפת מבליע אבל כלי עץ שהם קשין ואין תדירין בהו כ"כ ביין כי הם מיוחדים גם לשאר משקים כגון כוסי ומלתא ודיקולי דפרק בתרא אין הזפת מבליע כ"כ והביא ראיה מגת של אבן שזפתה נכרי מנגבה והיא טהורה וקאמר בגמרא דאפילו דרך בה שנשתמש בה יין תדיר סגי בניגוב אי לית ליה פילי והטעם משום דגת של אבן קשה ה"ה לכלי עץ שאין משתמשין בו יין בתדירות ולפרש"י אין ראיה משם כי פי' דגת של אבן אין מזפתין אותו כ"כ וזפת עבה אלא קלים וזפתה אבל של עץ רגילין לזפת יותר דקתני במשנה ושל עץ ינגב דברי רבי וחכמים אומרים יקלוף את הזפת וא"כ כלי עץ שרגילין לזפת זפת עבה אין ראיה משם להתיר ולעולם בעי עירוי ועוד דהתם כלים מזופפין אית ביה פילי והתם קאמר אי אית ביה פילי אסור עכ"ל התוס' והרא"ש הרי לך בהדיא הני ב' חלוקים שכתבתי כן י"ל ליישב דברי רבינו אבל לא כ"א דהא דכתב רבינו כאן דסגי בניגוב לטעמיה אזיל דכתב לעיל בשם אביו הרא"ש דהסכים עם שיטת ר"ת דסגי בשכשוך רק מכח חומרא טוב לאסור לכתחילה אבל לא נהירא לי פירוש כלל אלא כדפרישית תדע שהרי הרשב"א בת"ה הקצר כתב וז"ל כלים שאין מכניסין לקיום שהיו מזופפין ומדשיכ אם דרכן לתת בהן יין בשעת זפיתה כו' קולף הזפת ומשכשכן ומותרין ואם לא רצה לקולפן ממלאן ומערן ג' ימים כו' ואח"כ כתב גת של אבן שזפתה נכרי כו' או שזפתה ישראל כו' מנגבה והיא טהורה כו' הרי לך בהדיא אף למי שסובר בשאר כלים דבעי עירוי מודה בגת דסגי בנגוב וכדפרישית וע"ק לדעת מפרשים אלו דהא דקאמר רבינו בעי ניגוב קאי דוקא אליביה דר"ת הרא"ש שהסכים לסברתו א"כ יהא קשה אלו הסוברים שצריך עירוי איך מפרשים הא דקתני במתני' דגת שזפתה כו'

פרישה

והיין נכנס בהן ולהכי בעינן עירוי אבל כאן בסימן קל"ח לשון המשנה נקט רבי גת של אבן סגי בניגוב ומיירי בגת דלית לה פילי וכדמפרש התם בהדיא בגמרא דאי איתא לגת פילי אסור ולא סגי בניגוב ועד"ר הבאתי ראיה לחלוקים אלו . (ד) אבל אם דרך בזפיתה אין די לה בניגוב הטעם משום דעייל חמרא בפילי דזיפתא ופרש"י מפני כובד הדריכה נעשה בקעים בזפת · (ה) או עירוי בלא קליפה וה"ה יישנן י"ב חדש בלא קליפה . (ו) ושל עץ וזפתה נכרי כו' דבעי זפת טובא ובלעי חמרא טפי רש"י. (ז) ונתן יין בשעת זפיתה אפי' לא דרך בה כו' הא דלא נקט כמו גבי שזפתה ישראל ונגע נכרי כשיש בה להטפיח כתב ב"י דה"ה דדין אחד להם בזה וחדא מתרוייהו נקט ובאידך סמך אמ"ש לפני זה ול"נ דדוקא לענין ניגוב לחוד אסרו גם נגיעת נכרי אבל לענין להצריך קליפה וניגוב או עירוי לא אסרו נגיעת נכרי כמ"ש לעיל בסימן קל"ה בפרישה וכמ"ש בסימן זה בדרישה . (ח) ואם יש נעורת של פשתן כו' הא דלא חילק כן בגת של אבן משום דבשל אבן היא של אבן שלימה וא"צ פשתן לדבק הנסרים יחד (ט) אין די לה בניגוב הטעם שאין הניגוב מפליט מה שבלוע שם (דחשיב כמו קטרים כמ"ש בסי' קל"ה דאין מועיל להן ניגוב ב"י וא"ל דלמה מועיל להן עירוי הכא כתב לעיל דאפי' ישון ועירוי אינו מועיל לקטרים י"ל אין זה חשוב כ"כ כמו קטרים ומועיל להן עירוי אף לדעת הרא"ש דלעיל עכ"ה) (י) אלא צריכה עירוי פי' מילוי ועירוי ג' ימים מעת לעת : (יא) ושל חרס וזפתה הנכרי כו' צריכה קליפה וניגוב כתב ב"י מוכח ממשנה ודברי הרא"ש והרשב"א שאינה ניתרת בקליפה וניגוב וכתב שט"ס הוא כאן וצריך להגיה אינה ניתרת בקליפה וניגוב אלא בעירוי בלא קליפה ע"ש ועד"ר וכ"ל

חדושי הגהות

קלה א דברים אלו מרוכרים הבנה דלפי המתבאר בספרו בכף משנה פי"א מה' מאכלות אסורות דין כ"ג ע"ש לא קאי השגת הראב"ד על מ"ש הרמב"ם שאע"פ שקלף וכו' ואם נפרש כוונתו כאן במ"ש הלח"מ שם דאז שפיר קאי השגת הראב"ד על דברי הרמב"ם אילו אך לא א"ש הך סיומא דסיים הרב"י דהראב"ד לטעמיה אזיל וכו ולענ"ד נראה דטעות

קליפה וניגוב או עירוי בלא קליפה [ב] ואם זפתה ודרך בה צריכה קליפה ועירוי או הגעלה בלא קליפה ואם דרך באינה זפותה צריכה עירוי וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה אבל לטוח עליה סיד לא מהני כי מפני כובד הדריכה פעמים הוא מתבקע ולא מצינו היתר בזה בתלמוד ע"כ (יב) ונ"ל שאותם שבנוים מלבנים או סיד ונפסית (יג) דינם כשל חרס (יד) כתב הרשב"א שכלי הגת מהני להו הנעלה ע"י עירוי שמערה מכלי ראשון עליהם ויש אוסרין ודעתו היה נוטה לדברי המקילין (טו) והכי מסתבר שא"א להכניס גת בכלי ראשון : (טו) ניגית גדולה שדורכין בה דינה כמו גת וכן המחץ והמשפך דינם כדין הגת בעצמה כל אחת לפי מה שהוא וכן כלי התמדה כיון שמודדין בה תמיד צריכה הכשר גדול כמו הגת (יז) [ג] רש"י כתב שאין

סמך עמ"ש גבי גת של אבן דלעיל דזה אין חילוק בין של אבן ושל עץ לשל חרס · ומ"ש צריכה קליפה וניגוב יש לתמוה עליו דהא תנן ושל חרס אע"פ שקלף את הזפת ה"ז אסור ומתני' בשלא דרך בה איירי כדאמרינן בגמרא ואפ"ה קתני דאינה ניתרת בקליפה וסתם קליפה בעי ניגוב אחריה כמו שנתבאר גבי גת של אבן ושל עץ וכיון דבשל עץ קתני יקלוף הזפת כלומ' וינגב אח"כ כי קתני בתר הכי של חרס אע"פ שקלף את הזפת אסורה ע"כ אפי' בקלף ונגב היא דאי בקלף ולא נגב מאי איריא של חרס אפילו של עץ נמי וכן מבואר בדברי הרא"ש שכתב ושל חרס אע"פ שקלף את הזפת ה"ז אסורה ואינה ניתרת בניגוב דניגוב אינו מפליט בכלי חרס ע"כ ומשמע ודאי דאינ' ניתרת בנגוב אחר הקליפה קאמר וכן מבואר בדברי הרשב"א בת"ה לכ"נ דט"ס יש בדברי רבינו וצריך להגיה אינה ניתרת בקליפה וניגוב אלא בעירוי בלא קליפה ומ"ש דניתרת בעירוי בלא קליפה כבר נתבאר שכן פסקו הרמב"ם והרשב"א והרא"ש ז"ל. ומ"ש ואם זפתה ודרך בה צריכה קליפה ועירוי או הגעלה בלא קליפה כבר נתבאר שכ"כ הרא"ש ז"ל . ונתבאר דעירוי היינו מילוי ועירוי ג' ימים מע"ל ושאר הפוסקים לא חילקו בכך ומשמע שהם סוברים דזפתה ודרך בה נמי בעירוי בלא קליפה שרי ודעת הפוסקים אם ניתרת בהגעלה יתבאר בסמוך בס"ד ומ"ש ואם דרך באינה זפופה צריכה עירוי היינו מדקאמר הגת והמחץ והמשפך של נכרי' רבי מתיר בניגוב וחכמים אוסרים כלומר עד שימלא ויערה ג' ימים וכן משמע מדקתני ומודה רבי בקנקנים שהן אסורין ומה הפרש בין זה לזה זה מכניסו לקיום וזה אין מכניסו לקיום משמע דחכמים מדמו גת וכליו לקנקנים שמכניסן לקיום וכיון דקי"ל דהנך משתרו במילוי ועירוי ג' ימים מע"ל פשיטא דה"ה לגת וכליו ובדרך בה איירי כדאוקימנא ברייתא בדרך בה ובשאינה זפותה איירי מדקתני סיפא ואם היו מזופפין אסורין משמע דעד השתא בשאינן זפופין איירי ובשל חרס איירי מדמדמי ליה לקנקנים שהם של חרס ועוד מדקתני סיפא של עץ ושל אבן מכלל דרישא איירי בשל חרס :

וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה אבל לטוח עליה סיד וכו' כלל י"ט סי' ה' : נ"ל שאותה שבנויה מלבנים או סיד ונפסית דינה כשל חרס פשוט הוא בעיני אבל מצאתי להרא"ש בתשובה כלל י"ט סימן י"ג שכתב הגתות שהם של בנין אבנים ולבנים ואינם זפותים הכשרן בניגוב : כתב הרשב"א שכלי הגת מהני להו הגעלה ע"י עירוי וכו' ז"ל בת"ה הקצר כלי עור וכלי עץ שהגעילן ברותחין מותר ואפי' כלים שמכניסן לקיום קנקנים של חרס שמכניסן לקיום יש מי שסובר שאין הגעלה עולה להם ויש מגדולי המורים שהורו שהגעלה עולה להם ונראים דבריו בד"א שהגעיל בכלי ראשון אבל לא בכלי שני שעירה מכלי ראשון ע"ג הכלים אע"פ ששהו שם זמן מרובה אין זה כלי ראשון בד"א כשמכניסן לקיום אבל שאר כלים ואפילו כלי הגת שצריכין נגוב כמו שיתבאר אם עירה עליהם רותחין מכלי ראשון הוכשרו לא הזכיר הגעלה זו פחותה מנגוב ויש מגדולי המורים שהורו שאין כלי הגת נכשרים אלא מכלי ראשון ואפשר כדברי המתירין לפי שפליטתן קלה כיון שנבלעו בצונן ואפשר שאפי' בכלים שמכניסן לקיום כך אלא שראוי לחוש לדברי האוסרין ע"כ ומשמע שמ"ש שראוי לחוש לדברי האוסרין לא קאי אלא לכלים שמכניסן לקיום ולא לכלי הגת וכ"כ מדבריו בת"ה הארוך וכתב רבינו דהכי מסתבר שא"א להכניס הגת בכלי ראשון כלומר וכיון דדרש רבא נעוה ארתחו ממילא משמע דע"י עירוי קאמר וכ"כ בתוס' וכבר נתבאר שדעת הרא"ש דההיא דנעוה ארתחו אפי' בשל חרס קאמר דמתכשרה על ידי הגעלה ומשמע דמילתא דפשיטא הוא דע"י עירוי מכלי ראשון קאמר וכמ"ש התוס' ורבינו והרי"ף והרמב"ם השמיטו הא דנעוה ארתחו והוא תימא מאמר דרבא בתרא הוא ועוד דלא אשכחן מאן דפליג עליה למה לא פסקו דבריו ושמא י"ל שהן סוברים שאין הגעלה מועילה לכלי חרס בין מכניסן לקיום בין שאין כלי הגת וכדברי הרמב"ן ולפיכך צריך לפרש הא דנעוה ארתחו לא בשל חרס קאמר אלא בשל אבן ועץ ולהכשירה בלא ניגוב וזה דבר פשוט שניתרים הם בכך דלא תהא הגעלה פחותה מניגוב ולפיכך לא הצריכו לכותבו ורבא לא לאשמועינן מידי נקטה אלא שהיה דורש כן להמון העם כדי שלא יבאו לעשות כעשיית הניגוב ועי"ל דס"ל דאין הגעלה מועלת אא"כ חמין כ"כ שיתרפה הזפת כמו שאמרו בפרק א"מ (לג:) גבי אור והיינו דנעוה ארתחו בכה"ג נמי היא והכרא הוא שלא יהו חמי האור גדולים מאור עצמו וכיון שכתבו דאם האוירין לאור עד שיתרפה הזפת מעליהם סברו לא הוצרכו לכתוב נעוה ארתחו דסברא הוא שאין לחלק בין נתרפה מחמת האור עצמו לנתרפה מחמת חמי האור : **גיגית** גדולה שדורכין בה דינה כמו גת כ"כ הר"ן בסוף מסכת ע"ז וז"ל גיגיות גדולות שדורכין בהן יין דינן כגת ובעי ניגוב כי בימיהם לא היו רגילין לעשות בגת גלגל וקורה אלא רק דורכה ברגל כדתניא לוקחין גת בטעונה וכן מהו לדרוך עם הנכרי בגת ומ"ש וכן המחץ והמשפך דינם כדין הגת בעצמה כל אחד לפי מה שהוא כלומר שאם הם של עץ ואבן דינם כגת של עץ ואבן ואם של חרס דינם כגת של חרס וזה פשוט בברייתא שכתבתי לעיל דקתני מחץ ומשפך בהדי גת . וממחץ פרש"י כלי שדולין בו מן הבור לחבית : ומ"ש וכן כלי המדה כיון שמודדים בהם תמיד צריכין הכשר גדול כמו הגת כלומר כשם שכלי הגת אע"פ שאין מכניסן לקיום מפני שמשתמשים בהם בשפע החמירו בהם להצריכן הכשר גדול יותר משאר כלים שאין מכניסן לקיום כך כלי המדה אף ע"פ שאין מכניסן לקיום מ"מ כיון שמשתמשין בהם תמיד יש להחמיר בהם להצריכן הכשר גדול יותר משאר כלים שאין מכניסן לקיום . ונראה שלמד כן רבינו מדין משפך ששנו בברייתא שדינו שוה לגת וכ"כ בסה"ת דכלי המדה המיוחד למוד בתוכו יש שמחמירין לעשות בו ניגוב כמו במשפך לפי שנותנין בו יין לשפע תדיר : **רש"י** כתב שאין חילוק בין גת לשאר כלים כלומר לשאר כלים שאין מכניסן לקיום דכי היכי דהני כלים סגי להו בהדחה הכי נמי גת סגי ליה בהדחה ואע"ג דתנן גת של אבן שזפתה נכרי מנגבה וכו' ותניא הגת והמחץ והמשפך של נכרים רבי מתיר בניגוב וחכמים אוסרים ושל עץ ושל
אבן

ומ"ש ונפסית הוא לשון גפרית : כתב הרשב"א שכלי הגת מהני להו הגעלה ע"י עירוי וכו' בת"ה כתב טעמו לפי שפליטתן קלה כיון שנבלעו בצונן וכו' ומ"ש רבינו והכי מסתבר שא"א להכניס גת בכלי ראשון איכא לתמוה וכי בשביל שאי אפשר נעשה הכשר שלא כדין ומו דמה בכך דא"א בהגעלה בכ"ר ת"מ אפשר להכשיר הגת במלוי ועירוי וי"ל דכך הם דברי רבינו מדקאמר בגמרא דרש רבא נעוה ארתחו ופרש"י הגת הרתיחו ברותחין אלמא דע"י עירוי רותחין קאמר דאי בכ"ר א"א להכניס הגת שהיא גדולה וכבידה בזורה מרותחת כדי להגעילה אלמא דע"י עירוי רותחין מפליט היין הבלוע בגת וכ"כ התוס' להדיא (ד' ע"ד) בד"ה דרש רבא וכן נראה ממ"ש בב"י : **גיגית** גדולה שדורכין בה דינה כמו גת תימה מהי קאמר שלא יהא דינה כמו גת דמה לי גת מה לי גיגית גדולה וי"ל דרבינו דיבר לפי זמנו שהיו עושין גלגל וקורה לגת וסד"א דע"י גלגל וקור' בלע טפי הלכך בעי נגוב אבל גיגית גדולה שאין בה גלגל וקורה אלא דורכים בה ברגל בלבד לא בעי ניגוב קמ"ל דדינה כמו גת וטעמו כי בימי חכמי המשנה לא היו רגילין לעשות בגת גלגל וקורה אלא דורכים ברגל ואפ"ה בעי ניגוב א"כ עכשיו בגיגית גדולה נמי דדורכין ברגל בעינן ניגוב ולא סגי לה בהדחה והכי מוכח להדיא ממ"ש הרא"ש בסוף ע"ז : ומ"ש וכן המחץ וכו' עד לפי מה שהוא כלומר שאם הם של עץ ואבן דינם כגת של עץ ואבן ואם של חרס דינם כגת של חרס והוא ברייתא לשם ומחץ פרש"י כלי שדולין בו מן הבור לחביות וכ"כ ב"י : **ומ"ש** וכן כלי המדה וכו' כ"כ סה"ת ולמד כך מגת וכלי הגת דמוכח בגמרא דחשיבי כלים שאין מכניסין לקיום שהרי בגת וכליו פליגי רבי ורבנן במשנה ובברייתא וקאמר בברייתא ומודה ר' בקנקנים של חרס שהן אסורין ואמרי' ומה הפרש בין זה לזה זה מכניסו לקיום וזה אין מכניסו לקיום אלמא גת וכליו לא מקרי מכניסו לקיום ואפ"ה הוא וכליו כגון המחץ והמשפך צריכין נגוב אע"פ דשאר כלים שאין מכניסן לקיום סגי להו בהדחה והטעם לפי שמשהין אותן ביין כל ימות הגתות תשמישן ביין מרובה ושמושן תמיד וכדכתב הרשב"א בת"ה הארוך סוף בית חמישי א"כ גם כלי המדה כיון שמודדין בה תמיד צריכה הכשר גדול כמו הגת לפי מה שהוא : **רש"י** כתב וכו' כלומר כל מה שכתבתי דין הכשר הגת וכליו איזה גת בעי ניגוב או קלוף וגגוב או עירוי והגעלה ע"פ המשנה וסוגיית הגמרא דפרק בתרא (דף ע"ד) רש"י חולק על הוראה זו וכתב דאין הלכה כהך סוגיא אלא כסוגיא דבתר הכי (דף ע"ה) דמייתי ברייתא דתני בה דבגת מדיחה בפיס וכתב רש"י עוד דמתני' דמצריך ניגוב דחיק לה מקמי הך ור"ל דברייתא דהגת והמחץ והמשפך דחיק לה מקמי הך דקתני מדיחן דהוא עיקר וכך הביאו התוס' פרק בתרא דנדה ע"ש רש"י בפירוש דהסיא דהגת והמחץ והמשפך דחיק לה מקמי ברייתא דהדפין ע"ש (דף ס"ה) וכ"כ ב"י וכ"כ התוס' בפרק רבי ישמעאל (דף ס') בד"ה בעיא הדחה וז"ל כתב רשב"ם ומיהו אבן לא עבדינן ניגוב
אף

פרישה

(יב) וצ"ל שאותן מלבניה או סיד וכפסיר ז"ל מ"ו כ"ל לגרום גפסים והוא לשון הירושלמי סיד וגפסים בפ"ק דמ"ק דף פ' והוא לשון גפרית (עי' בפרק כיצד צולין דף ע"ה שקאמר הכות אם אין לו אלא אם סיד רותח וגפסים רותח מנין כו' ופרש"י גפסים מין סיד הוא עכ"ה) : (יג) דינם כשל חרס והרא"ש בתשובה כלל י"ט סי' י"ג כתב הגיתות שהם של בנין אבנים ולבנים ואינם זפותים הכשרן בניגוב ב"י : (יד) כתב הרשב"א כלי הגת כו' ודעתי טעם לדברי המקילין טעמו דלא גרע מניגוב : (טו) והכי מסתבר שא"א להכניס גת בכלי ראשון כלומר וכיון דדרש רבא נעוה ארתחו ר"ל שיכשירו הגת על ידי רתיחה ממילא משמע דעל ידי עירוי קאמר שא"א להכניס הגת בכלי ראשון וכ"כ התוס' וכתב הרא"ש ואפילו של חרס הני בהגעלה כזה ב"י ע"ש אבל אין לומר דאפשר להגעיל הגת ע"י אבן רותח שילבין אבן באש ויגלגלנה בו דהא אמר רבא נעוה ארתחו משמע ע"י רותחין סתם בלא אבן : (טו) גיגית גדולה כו' וכן המחץ פי' כלי שדולין בו מן הבור לחביות (כן פרש"י ורש"ל כתב דהוא מיני גת דהכ"ס וערוך עכ"ה) : (יז) ורש"י כתב שאין חילוק בין גת לשאר כלים (שאין מכניסין לקיום עכ"ה) דגת נמי הני ליה בהדחה טעם רש"י כתבתי בדרישה דפסק כרבנן בתראי ולפי זה כל הדינים שכתב רבינו עד כאן אינו אליבא דהלכתא דהלכה כרבנן בתראי כ"כ ב"י ע"ש ומש"ר בר"ם וה הוא אליבא דר"ת והסכמות הרא"ש והמש"ר ומ"ל דבשופין שוין כלי נכרי וכלי ישראל שנגע בהן הנכרי

דרישה

כו' אינה צריכה אלא ניגוב והא דברי רבינו אלו משנה שלימה היא כמבואר ריש הסימן ע"כ נ"ל כמ"ש וכן בש"ע בסימן קל"ה כתב סתם דבעי עירוי ובסימן קל"ס כתב סתם דסגי בניגוב כמלא דע"כ צריכין אנו לחלק בין שאר כלי אבן לגת של אבן וכמ"ש ודו"ק : ומ"ש רבינו ונגע בה נכרי בעת שנקה שופה עליה צריכה ניגוב ואע"ג דלעיל בסימן קל"ה משמע דלא נאסר בנגיעת הנכרי אפי' כשהוא שופה גבי מ"ם ושתמש בהן הנכרי אפילו לפי שעה דמשמע דוקא ע"י שנשתמש בהן נאסר ולא ע"י נגיעה כמ"ש שם י"ל דהיינו דוקא להצריך עירוי לא גרעו על הנגיעה דהתם קאי אעירוי אבל להצריך ניגוב נאסר אף ע"י נגיעה : [ב] ואם זפתה ודרך בה צריכה קליפה ועירוי או הגעלה בלא קליפה משמע דהגעלה עדיפי מעירוי וקשה דלעיל בסימן קל"ה משמע דעירוי עדיף מהגעלה שכתב להרמב"ן בכלי חרס דמכניסן לקיום לא שרי בהגעלה אלא ע"י עירוי וי"ל דלעיל קאי דוקא אמכניסו לקיום דומה כלי חרס לנתבשל בו ונתבשל בו אינו נכשר כלי חרס על ידי הגעלה מש"ה לא מהני נמי במכניסו לקיום ועירוי מהני משום דהוא מבלבל בו טעם היין ולא מלינו דלא מהני עירוי בכלי חרס משא"כ באין מכניסו לקיום דאינו דומה לנתבשל ניתרת בהגעלה אפי' בכלי חרס וכיון דמהני לכלי חרס לאין מכניסו לקיום הה"נ הכא שאין זה מכניסו לקיום אע"ג שכתבתי ריש הסימן שגת דומה קצת למכניסו לקיום מ"מ לא הוי ממש מכניסו לקיום והוסיל ומהני הגעלה גם קליפה ופת תמילה לא בעי כשם שאמרינן בשאר איסורין דמהני בהו הגעלה אע"ג דכל הכלי מסוקים באיסור ומשערינן נגד כולו אפ"ה אמרינן שפולט הכל ע"י הגעלה הה"נ הכא אמרינן שפולט כל האיסור על ידי הגעלה וא"צ קליפה ופת משא"כ בעירוי דקי"ל ובלע הפת אינו פולט הכל ע"י עירוי בכלי חרס וצריך קליפה ודו"ק (ועיין מ"ש לעיל בסימן קל"ה ס"ס מ"א ויש רוצין ליישב דכאן ר"ל הגעלה ועירוי ואו הני בלא קליפה אבל אין זה משמע במהר"י שהביא ב"י גבי נעוה ארתחו עכ"ה) : [ג] רש"י כתב שאין חילוק בין גת לשאר כלים דגת נמי הני ליה בהדחה בסוף ע"ז ממתניתין וגמרא שכתבתי ר"ם זה מסיק שם בעי מר' אבהו גיגית דארמאי פי' עקלים מהו א"ל ר' אבהו תניתוה הרי שהיו גתיו ובית בדיו טמאים וביקש לעשותן בטהרה הדפין והעדשין והטלבי מדיחן והעקלים של נצרים ושל בלבון (פירוש קנבוס) מנגבן כו' ופרש"י העדשים היינו הגת עצמה מדיחן במים ושל משנה וו יש לפשוט שא"ל ספר לגת ולא אמרינן זו איגה משנה דקתני בה דהני לגת בהדחה ומתניתין קתני דבעי ניגוב דמדפסינו מגה רבי אבהו ש"מ קמו בה רבנן בתראי ופשטי הלכתא טותיה עכ"ל · והא דאמר רבא נעוה ארתחו כתב· הרא"ש ויעמיד בשל חרס אבל של עץ ואבן הני להו בהדחה ע"ש וב"י הביאו ומסיק וכתב ז"ל ור"ת פירש דעדשה הנזכר לעיל בברייתא אין זה עיקר הגת עצמה אלא עיגול של טיט כמין רחיים עגול וכבד ודומה לעדשה ומכביד על הדפים שעל הענבים אבל גת עצמה בעי ניגוב ועי"ל ואפילו נפרש שהיא גת עצמה לא תקשה משום דלעיל מיירי בשל נכרי והכא מיירי בשל ישראל כדקתני גתיו ובית בדיו . ועל פי זה דברי רבינו מבוארים כמ"ש בפרישה ע"ש ומ"ש נמס רש"י שאין חילוק בין גת לשאר כלים דבגת נמי הני ליה בהדחה כו' משמע דס"ל לרש"י דבשאר כלים הני בהדחה וקשה דהא בהדיא ס"ל לרש"י בשאר כלים אע"פ שאין מכניסם לקיום וכם מזופתים צריך עירוי וכ"כ בכורא התוספת בשמו דף
ל"ב

שאין חילוק בין גת לשאר כלים דגת נמי סגי לה בהדחה (יח) ור"ת כתב דבשל ישראל ונגע בה נכרי סגי בהדחה אבל אם תחילת תשמישה על ידי נכרי צריכה ניגוב והני מילי שיש חילוק בין ישראל לשל נכרי כשאינה זפותה ולענין ניגוב אבל אם היא זפותה אין חילוק בין אם תחילת תשמישה ע"י נכרי לשלנו שנגע בה נכרי (יט) לא שנא אם היא של אבן או של עץ כולם דין אחד להם (כ) וכ"כ הראב"ד דאף של חרס וכליה (כא) אם תחלת תשמישם ע"י ישראל סגי להו בניגוב ושל אבן סגי ליה בשכשוך ומסקנת א"א הרא"ש ז"ל כדברי ר"ת : (כב) הקורה שעוצרין בה הענבים והדפין שמשימין

אף בניתות של נכרים אלא הדחה בעלמא וסמכי' אראיות שבפ' אחרון דלא בעיא נגוב עכ"ל ור"ל דסמכינן על הראיות שפי' רש"י לשם (דף ע"ה) וכ"כ הגהת אשיר"י סר"י ע"ש רשב"ם ע"ש : ומ"ש רבינו ור"ת כתב דבשל ישראל ונגע בה נכרי סגי בהדחה וכו' כך הבין רבינו מדברי הרא"ש ספ"ק דע"ז שכתב וז"ל ור"ת גרס מדיחן וכו' ועי"ל וכו' דסובר רבינו דהאי ועי"ל הוי נמי מדברי ר"ת אבל המעיין בתוס' דפ' בתרא דנדה יראה מבואר דמדברי ר"י נינהו וכ"כ סתם תוס' (דף ע"ד) בד"ה הגת והמחץ וסתם תוס' הם דברי ר"י ולענין הלכה נראה דלכתחלה ודאי צריך הכשר ניגוב או קילוף וניגוב ועירוי לפי מה שהוא כדעת רוב פוסקים כמו שהוא בב"י וכפי' ר"ת וכ"פ בש"ע מיהו בדיעבד אם לא עשה אלא הדחה בגת של נכרי ודרך בה יין כדי הם רש"י ורשב"ם והגהת אשיר"י לסמוך עליהם בשעת הדחק כ"ל ומ"ש וה"מ שיש חלוק וכו' וטעמו כתבו התו' דאינה זפותה ותחלת תשמישה ע"י נכרי בלע טובא לפי שהרבה פעמים דרך בה הנכרי אבל בזפיתה הזפת מבליע בה בשעה מועטת ולפיכך אפי' היתה תחלת תשמישה ע"י ישראל צריכה ניגוב :

ומ"ש וכ"כ הראב"ד וכו' קצת קשה דמאי וכן ונראה דה"ק גם הראב"ד כתב כר"ת לחלק בין תחלת תשמישו ע"י נכרי לשלנו והוסיף עוד דאף של חרס וכו' סגי ליה בניגוב דס"ל להראב"ד דהא דתנן גת של אבן שזפתה נכרי מנגבה והיא טהורה וכו' כולה מתני' מיירי דוקא בשתחלת תשמישה ע"י נכרי דהכי משמע לישנא שזפתה נכרי והשתמש בה מנגבה ישראל והיא טהורה ועלה קאי ותני ושל עץ ר"א ינגב וחכ"א יקלוף את הזפת ושל חרס אע"פ שקולף את הזפת ה"ז אסורה פי' אלא בעי עירוי והיינו דוקא בשתחלת תשמישה ע"י נכרי כדתני ברישא אבל אם תשמישה ביד ישראל אף גת של חרס וכליה סגי ליה בניגוב ולא בעי עירוי ומכ"ש בשל עץ דבתחלת תשמישה ע"י נכרי בעי קליפה וניגוב א"כ בתחלת תשמישה ע"י ישראל א"צ לקלוף אלא סגי לה בניגוב אבל של אבן דאפילו בתחלת תשמישו ע"י נכרי קתני רישא דסגי לה בניגוב ואין צריך לקלוף אם כן בתחלת תשמישו ע"י ישראל לא צריך אפי' ניגוב אלא סגי ליה בשכשוך ואיכא לתמוה על מ"ש ב"י שמדברי הרשב"א משמע דדוקא בשל חרס הוא דסגי ליה בניגוב כשהיה תחלת תשמישו ע"י ישראל אבל בשל עץ ואבן אין חלוק בין תחלת תשמישו ע"י נכרי או של ישראל ושכך הוא דעת הראב"ד ודלא כמ"ש רבינו ע"ש הראב"ד ושרי ליה מאריה דמ"ש דמשמע הכי מדלא הזכיר חלוק זה אלא בכלי חרס בלבד אבל לא בשל עץ ואבן ועוד דע"כ לא חילק בכ"ח אלא משום דאשכחן דמפלגי להו בכסי וכו' הלא הדבר פשוט דמה שהזכיר חלוק זה בכ"ח אינו אלא לאורויי רביתא דאפי' בכ"ח דחמיר דבולע הרבה סגי ליה בניגוב בתחלת תשמישו ע"י ישראל וא"כ מיניה נשמע דכ"ש בשל עץ דסגי ליה בניגוב ולא בעיא קליפה וניגוב ובשל אבן נמי דאפי' בשתחלת תשמישו ע"י נכרי סגי ליה בניגוב אם כן בשתחלת תשמישו ע"י ישראל סגי ליה בשכשוך אבל מה שהחמירו בתחלת תשמישו ע"י נכרי שצריך עירוי בכ"ח וקליפה וניגוב בשל עץ וניגוב בשל אבן לא אצטריך לאשמועינן דתשנה שלימה שנינו כדפרי' אלא דהודיענו חדוש דבשל ישראל מקילינן ואפי' בשל חרס כ"ש בשל עץ ואבן וע"ז הביא ראיה מכסי שהם של חרס דמקילינן טפי בשל ישראל וה"ה גבי גת יש להקל טפי בשל ישראל ואין ספק דכת"ס רבינו ע"ש הראב"ד כך היא דעת הרשב"א בשם הראב"ד וכך הסכים הרשב"א והכי נקטינן וכ"פ בש"ע אלא דמ"ש באינה זפותה אם תחלת תשמישו ע"י ישראל סגי בהדחה אם היה של עץ ואבן דהשוה עץ לאבן בהא מילתא הא ליתא דלא סגי בהדחה אלא בשל אבן אבל בשל עץ בעי נגוב וכדפרי' ודו"ק : הקורה שעוצרים בה הענבים והדפין שמשימין

על

אבן ינגב טעמו של רש"י משום דבתר הכי גרסי' בגמ' בעי מרבי אבהו הני גורגי דארמאי פירוש עקלים מהו א"ל רבי אבהו תניתוה הרי שהיו גתיו ובית בדיו טמאים ובקש לעשותם בטהרה הדפין והעדשים והלולבים מדיחן והעקלים של נצרים ושל בלבון מנגבם וכו' . ופרש"י העדשים . היינו גת עצמה . מדיחן . במים ועל משנה זו יש לסמוך שא"צ ניגוב לגת מדפשיט מינה רבי אבהו ולא אמרינן זו איכה משנה דקתני בה דסגי לגת בהדח' ומתני' קתני דבעי ניגוב ש"מ קמו בה רבנן בתראי ופסקי הלכת' כוותיה עכ"ל. ולפ"ז אע"ג דרבא דבתראה הוא אומר דוקא זפתה אבל דרך בה לא סגי לה בניגוב צ"ל דלדברי המשנה קאמר וליה לא ס"ל ואע"ג דבההיא דאתא קמיה דר' חייא וא"ל הב לי גברא דדכי לי מעצרתאי אמר רב בניגוב סגי ליה רבי חייא ורב רבנן קמאי נינהו והוה ס"ל דהלכת' כמתני' אבל רבנן בתראי דאתו מהלכה וקבעו הלכה כברייתא דמכשרא בהדחה והא דאמר רבא נעוה ארתחו כתב הרא"ש דיעמיד בשל חרס אבל של עץ ואבן סגי להו בהדחה ע"כ. ול"נ שאם רש"י מחלק בין גת לגת יותר נוח לומר דממתני' ותדאמר רבא עלה דוקא זפתה וכו' ומעובדא דר' חייא ורב וכן מדדרש רבא נעוה ארתחו ל"ק מידי דכל הני מיירי בזפותין וברייתא דקתני מדיחן מיירי בשאינן זפותים אלא מברייתא דהגת והמחץ והמשפך הוא דקשה דאיירי בשאינן מזופפין וקא מצריך להו הכשר גדול מהדחה ומ"ש ומתני' קתני דבעי ניגוב לא על המשנה קאמר אלא על ברייתא דהגת והמחץ והיא ברייתא הוא דדחיא מהלכתא תקמי אידך ברייתא דקתני מדיחן דהיא עיקר מדפשיט מינה ר' אבהו . ומ"מ אין דעת הפוסקים מסכמת לדעת רש"י כלל שהרי הרי"ף הביא ברייתא דהגת והמחץ והמשפך ולא הביא ברייתא דהעדשים מדיחן . והרמב"ם והרשב"א פסקו כברייתא דהגת והמחץ והמשפך . והר"ן כתב על דברי רש"י דאינו מחוור . והרשב"א הקשה עליו מדאשכחן דרב אשי דבתרא הוא אצרכה ניגוב דאמרינן בפ' ר' ישמעאל ההוא נכרי דאשתכח בי מעצרתא אמר רב אשי אי איכא טופח ע"ג להטפיח בעיא הדחה ובעיא ניגוב . והרא"ש כתב על דברי רש"י ואין זו ראיה משום דמייתי מינה ראיה דגורגאי דארמאי דלא אשכחן ביה פלוגתא לא יהיב בשביל זה הלכה כמותו במאי דאשכחן פלוגתא ולדבריו הל"ל משום דשל סופרים הלך אחר המיקל ורשב"ם גריס מנגבן והכי איתא בתוספתא ור"ת גריס מדיחן ועדשה אין זו עיקר הגת עצמה אלא עיגול של טיט כמין ריחיים עגול וכבד ודומה לעדשה ומכביד על הדפים שעל הענבים אבל גת עצמה בעיא נגוב . ועי"ל דאפי' כפרש שהיא גת עצמה לא תקשה משום דלעיל מיירי בשל נכרי והכא מיירי בשל ישראל כדקתני גתיו ובית בדיו ע"כ לשון הרא"ש ז"ל ואברייתא דגת ומחץ ומשפך דקתני של עץ ושל אבן ינגב כתבו התוס' לקמן מוקי לה בדרך בה נכרי וא"ת והא רבא אמר לעיל כלישנא קמא גבי מתני' דדרך בה נכרי סגי ליה בהדחה בעלמא וי"ל דמתני' דלעיל מיירי בגת של ישראל שדרך בה נכרי לפי שעה אבל הכא מיירי בשל נכרי דבלע טובא לפי שהרבה פעמים דרך בה הנכרי וכתבו עוד דמזופפין אין לחלק בין של נכרי לשל ישראל לפי שהזפת מבליע בשעה מועטת וכ"כ בסה"ת וסובר רבינו שדברים אלו ר"ת אמרם : ומ"ש בשם הראב"ד דשל חרס וכליה אם תחלת תשמישה ע"י ישראל סגי ליה בניגוב בסוף מסכת ע"ז כתב הר"ן הא דאמרינן במתני' של חרס אף ע"פ שקלף את הזפת ה"ז אסור כלומר וצריכה עירוי מדפסק ותני סתמא אסורה משמע דבין שתחלת תשמישו על ידי נכרי בין שתחלת תשמישו ע"י ישראל עירוי בעיא כיון שהיא של חרס לפי שכיון שהחרס בולע ביותר החמירו עליו בהכניסו לקיום ואין מכניסו דהיינו גת וכדכתיבנא כאילו היה מכניסו לקיום לגמרי ואין כן דעת הראב"ד שהוא כתב דהא דמצרכינן עירוי לגת של חרס דוקא כשתחלת תשמישו באיסור אבל תחלת תשמישו בהיתר בניגוב סגי ליה עכ"ל. ומשמע לרבינו דכיון דבתחילת תשמישו ע"י ישראל סבר הראב"ד דסגי לשל חרס בנגוב א"כ בשל אבן יסבור דסגי בשכשוך שלא יהו של חרס ושל אבן שוים : ומ"ש דאף לשל חרס וכליה וכו' היינו לומר דאפילו בשל חרס דבלע טובא הוא מחלק בין תחלת תשמישו ביד נכרי לתחלת תשמישו ביד ישראל שאע"פ שאמרו בגמ' דלא סגי ליה בניגוב ה"מ כשתחלת תשמישו ביד נכרי אבל אם תחלת תשמישו ביד ישראל סגי ליה וכן בשל אבן אע"פ שאמרו בגמרא דבעי ניגוב ה"מ כשתחלת תשמישו ביד נכרי אבל תחלת תשמישו ביד ישראל סגי ליה בשכשוך . אבל הרשב"א אע"פ שבשל חרס הוא סובר דסגי ליה בניגוב כשהיה תחלת תשמישו ע"י ישראל כמש"ל מ"מ בשל עץ ואבן משמע דלא מפליג בין היה תחלת תשמישו ע"י ישראל להיה תחלת תשמישו ביד נכרי ומשמע מדבריו שכך הוא דעת הראב"ד שהרי כתב בת"ה הארוך כלשון הזה אף חכמים לא הצריכו בשל חרס מילוי ועירוי אלא כשהיה תחלת תשמישו ביד נכרי שהחרס בולע הרבה בתחלת תשמישו וכמו שכתבנו בכסי אבל כשהיה תחלת תשמישו ביד ישראל בניגוב בעלמא סגי והיינו דקתני בברייתא הגת והמחץ והמשפך של נכרים ר' מתיר בניגוב וחכמים אוסרים והם איתא דאפי' כשהיה תחלת תשמישו ע"י ישראל ל"ל דקתני של נכרי וכן דעת הראב"ד ז"ל ובדין היה שיהיו כלי הגת של חרס כשרים בהדחה בעלמא אם היה תחלת תשמישן ביד ישראל כדרך שאמרו בכסי דתפעם שנייה ואילך בשכשוך בעלמא סגי להו אלא שהחמירו בכלי הגת מפני שתשמישן ביין ושימושם תמיד ולפיכך צריכין נגוב לעולם עכ"ל. הרי שלא הזכיר חילוק זה אלא בכ"ח בלבד אבל לא בשל עץ ואבן ועוד דע"כ לא חילק בכ"ח בין תחלת תשמישו ביד נכרי לתחלת תשמישו ביד ישראל אלא משום דאשכחן דמפליג בהו בכסי אבל בשל עץ ואבן דלא מפליג בהו בהכי לא וכיון דאשכחן שהצריכו בהם ניגוב אף בשתחלת תשמישו ביד ישראל הצריכוהו : **ומ"ש** רבינו מסקנת א"א הרא"ש ז"ל כר"ת כבר כתבתי בסמוך לשון הרא"ש שכתב שאין ראיית רש"י ראיה ומדכתב בסוף דבריו ועי"ל דאפי' כפרש שהיא גת עצמה לא תקשה משום דלעיל מיירי בשל נכרי והכא מיירי בשל ישראל משמע דסבי ס"ל ומיהו במ"ש רבי' בשם רבינו תם לחלק בין זפיתה לשאינה זפותה לא ראיתי להרא"ש שחילק בכך : **הקורה** שעוצרים בה הענבים והדפים שמשימים על העביט סגי להו בהדחה העקלים שכורכים סביב העביט העשוי מחריות של דקל מנגבן וכו' בסוף מסכת ע"ז (ד' עה.) תניא הדפין והעדשים והלולבים מדיחן והעקלים של נסרים ושל בלבון מנגבן של סיפא ושל גמי חייבן י"ב חדש וכבר נתבאר שר"ת פירש דעדשים היינו עיגול של טיט כמין ריחיים עגול וכבד שמכבידים על הדפים שעל הענבים ולפיכך כתב רבינו הקורה שעוצרים בה הענבים וכ"כ הרשב"א בת"ה הקצר ונ"ל שקורה זו נוגעת בענבים שאל"כ למה צריך שום הכשר ובת"ה הארוך כתוב כלשון הזה ר"ת פי' דעדשים אינו גת אלא כלי שנותנין ע"ג החפות של ענבים במקום קורה כדי לעצור את הענבים והראיה מדאמרינן בפ' המוכר את

הבית

דרישה

ל"ב וז"ל ולפי שיטתו שאיסור בנודות שאין מכניסין לקיום ישנים אף בלא זפת אף על גב דלא בלעי כולי האי אם כן כלי הנכרי' אף של כסף ושל עץ אינם ניתרין אם לא בהגעלה ועירוי וגם יושטט וקנאם של עץ אף שלנו כיון שהם זפותים יאסרו אם נותן בהם יין שעה אחת אי אפילו נגע בהן יין שופך עליהן כו' הרי לך בהדיא דלרש"י בעי עירוי וכן משמע מלשון הרא"ש שהבאתי לעיל ונראה לומר דה"ר שאין חילוק בין גת שאינה זפותה לכלים שאינן זפותים דאפי' דרך בגת אם אינה זפותה די לה בהדחה וכן נראה מסקנת דברי ב"י אי נמי י"ל דאפי' בזפותין נמי ס"ל לרש"י דסגי בהדחה והא דבעיא לעיל עירוי היינו אם כבר נשתמש בו זמן מועט ואף ע"פ כן נקרא מדשים לפי ערך ישנים דנשתמש בהן זמן מרובה וכאן איירי בשלא נשתמש בה בדיין רק שיש להסתפק אם נשתמש בה אם לא דאפשר כיון שהיא זפותה לא ניכר בה אף אם נשתמש בה אא"כ יין ולהכי סגי לרש"י בהדחה אפי' בשאר כלים ואפילו אם הם זפותין וכן דייקא לישנא דרש"י דף ל"ג ע"א ז"ל ישן חדשין מותרין כשאין בהן זפת דמכניסת יין זמן מועט לא בלע ישנים או מזופפין אסורין כלומר ישנים איירי דכנס בהן יין נסך זמן מרובה בלע עוד ירזיפפין אפילו במדה ממנה בלע זפת ליין עכ"ל אלא שיש לדקדק קצת דלכי מ"ש לדעת רש"י דהא דבעי עירוי

היינו

פרישה

הנכרי כל חד לפי דינו באבן ועץ וחרס וכמו שאכתוב בסמוך . (יח) ור"ת כתב דבשל ישראל ונגע בו נכרי סגי בהדחה בדרישה כתבתי שר"ת מתרץ קושיות רש"י בזה שמחלק בין תחילת תשמישו ביד ישראל לתחילת תשמישו ביד נכרי דהיינו דוקא באינן זפותין אבל בזפותין ל"ש כמבאר ואזיל : (יט) ל"ש אם היא של עץ או של אבן כולם דין אחד להם ר"ל דלא שנא בכל אחד מהן בין אם תחילת תשמישו ביד ישראל או תחילת תשמישו ביד נכרי דבזה דין אחד להם ול"ש בהו אבל מחלקים הם בדינם כמ"ש רבינו לעיל והשתא א"ש מה שמסיים והרא"ש הסכים לדברי ר"ת א"כ משמע דרבינו כר"ת והרא"ש ס"ל . ומע"ג דרבינו כתב לעיל וכן אם דרך הנכרי בשאינה זפותה צריכה ניגוב ולר"ת באינה זפותה לא צריכה אלא הדחה צ"ל דמיירי בשתחלת תשמישה ע"י נכרי דבזה מודה ר"ת אפילו אינה זפותה צריכה ניגוב . אי נמי דרך בה שאני דגם ר"ת מודה בו דלא קאמר כאן הדחה כ"א בנגיעה (כ) וכ"כ הראב"ד דאף של חרס כו' כלומר אף ע"פ שבלע טובא מ"מ מחלק בין תחילת תשמישו ביד נכרי לתחילת תשמישו ביד ישראל דאע"ג דאמרו בגמרא דכלי חרס לא סגי ליה בניגוב היינו דוקא כשתחילת תשמישו ביד נכרי אבל אם תחילת תשמישו ביד ישראל סגי ליה בניגוב ב"י ע"ש (כא) אם תחילת תשמישו על ידי ישראל סגי ליה בניגוב ור"ת שכתב דסגי בשכשוך לא איירי בשל חרס ומ"ש רבינו וכ"כ הראב"ד ר"ל שכמו שר"ת מחלק בין תחילת תשמישו ביד נכרי לתחלת תשמישו ביד ישראל כ"כ גם הראב"ד חלוק זה יותר נראה ור"ת לטעמיה אזיל דל"ש ליה בין כלי חרס לשאר כלים כמ"ש רבינו בשמו בסימן קל"ג אבל הראב"ד חולק עליו בזה ומש"ר וכ"כ הראב"ד יכה בזה שאינו מחלק בין גת לשאר כלים (כב) הקורה שעוצרין בה הענבים כו' ונ"ל שקורה זו נוגעת בענבים דאל"כ למה צריך שום הכשר

ב"י

שמשימין על העביט סגי להם בהדחה [ד] העקלים שבורכין סביב העביטים העשוי מחריות של דקל מנגבן ושל שיפא ושל גמי בולעת טפי וצריך לישנן י"ב חדש : (כג) משמרת של נכרים אם היא של שער אינה בולעת ודיה בהדחה ואם היא של צמר צריכה ניגוב ואם היא פשתן צריכה ישון י"ב חדש ואם יש בה קשרים צריך להתירן קודם הישון : דקולי וחלתא פירוש סל וכוורת שמסננים בהן בשעת הגיתות שהן של נכרים אם הם עשויין מחבלים משל צורי של דקל די להם בהדחה ואם מגמי מנגבן ואם הם מפשתן מיישנן י"ב חדש אחר שיתיר הקשרים שבו (כד) ורש"י פירש שא"צ להתיר הקשרים לישון (כה) וא"א הרא"ש ז"ל כתב שצריך להתירן : מפות שנפל עליהם י"נ כתב ר"ת שא"צ (ג) לישנן אע"פ שהן של פשתן שלא לכל הכלים של פשתן הצריכו יישון אלא דווקא לאלו כלים המפורשים (כו) כתוב בסה"ת דסל וגרגותני של נכרים לא סגי להו בניגוב אלא צריכין ישון כדין עקלים ובשלנו ונגע בהן נכרי מסתפק אם סגי להו בניגוב או בעי הגעלה (כז) [ס] והניגוב כתב

הבית (סז:) המוכר הבד מכר הים ומפרש בגמ' מאי ים טלופחא ולגופחא היינו עדשה וי"א שהוא הריחים של בית הבד ויש לה בית קיבול ולפיכך קורא אותה ים ואינה גת עצמה ולא בד עצמה ומיהו בית קבול יש לה ואעפ"כ אין צריכה רק הדחה לפי שאין היין משתהה שם כ"כ כמו בגת עצמה ומש"ה הקלו בהכשרה :

ומ"ש רבי' עקלים העשויים מחריות של דקל הוא פי' למקלים של נסרים כ"כ הרשב"א ורש"י פי' של נסרים שנטוס . ושל נלנון דקתני בברייתא דהיינו קנבוס ולולבין דקתני בברייתא פרש"י אשקוב"א שמכבד בה הענבים המתפזרים לאוספן ולא כתבו הרשב"א וגם רבינו לא הזכירו וכ"ל דטעמא משום דמשמע להו דדבר פשוט הוא דהדחה מיהא בעו כתב סמ"ג שמא אפילו הם של קנים נחמיר בהם כמו בשל שיפא ושל גמי : ודע דבהאי ברייתא דהדפים והעדשים וכו' מסיים ר' יוסי אומר הרוצה לטהרם תיד מגעילן ברותחין או מולפן במי זתים ר' שמעון ב"ג משום ר"י אומר מניחן תחת צנור שמימיו מקלחין או במעיין שמימיו רודפים וכמה עונה ומפרש בגמרא דשיעור עונה י"ב שעות ופי' הר"ן מולפן אישקאלד"ר ומי זתים היינו שדרך לבשל את הזיתים לטוחן רכים לצאת שמנן ואין זו הגעלה גמורה דהא קתני או מגעילן ברותחין . והרי"ף והרא"ש השמיטו כל זה נראה' שהם סוברים דת"ק לית ליה הני גווני דטהרות כלל והלכתא כוותיה . והרמב"ם פסק כדברי ר' יוסי ודברי רשב"ג בשם ר' יוסי משמע דס"ל דלאו לאיפלוגי את"ק אתו אלא איהו איירי בהכשר דלאחר זמן ואינהו איירי בהכשר דמיד הילכך שפיר נקטינן כוותייהו דהא לית מאן דפליג עלייהו . והרשב"א כתב הכשר דמניחן תחת הצנור שמימיו מקלחין או במעיין שמימיו רודפים לענין כלים שמכניסן לקיום כמו שנתבאר בסי' קל"ה וכ"ש דמתכשרי בהכי העקלים . אבל הכשר דחליטת מי זתים לא הזכירו כלל ולא ידעתי למה כיון דפסק בחדא כר' יוסי למה לא פסק באידך דאמר רשב"ג משמיה . ואיפשר לטעמיה משום דאע"ג דהלכה כר"י משום דנימוקו עמו כיון דמשמע דרבנן פליגי ארשב"ג וסברי דלא א"ר יוסי כן הו"ל רשב"ג יחידאה ולית הלכתא כוותיה : (ב"ה עיין בהריב"ש) : **משמרת** של נכרי אם היא של שער אינה בולעת ודיה בהדחה וכולי עד ואם הם מפשתן מיישנן י"ב חדש אחר שיתיר הקשרים שבו מימרא דרב יהודה בסוף מסכת ע"ז (שם) ואע"פ שאינו מבואר בגמ' אם היתר הקשרים צריך להיות קודם הישון או אחריו משמע לרבינו שקודם לכן צריך להתירם דאל"כ שמא לא הספיק הישון לבלות לחלוחית היין המובלע בקשרים וכ"נ מדברי הרשב"א בת"ה :

ומ"ש רבינו שרש"י פי' שא"צ להתיר הקשרים לישון והרא"ש כתב שצריך להתיר נתבאר בס"ס רל"ה : מפות שנפל עליהם י"נ כתב ר"ת שא"צ לישנן וכו' כ"כ התוספות והרא"ש בסוף מס' ע"ז : **כתב** בסה"ת דסל וגרגותני של נכרים לא סגי להו בניגוב וכו' ובשלנו ונגע בו נכרי מסתפק וכו' וז"ל סה"ת ואם הם של ישראל ונגע בהם נכרי כשהיה בהם יין שמא סגי בניגוב כדין גת של ישראל שדרך בה הנכרי או שמא חמיר טפי מגת דהא אפילו אינו של נכרי לא סגי ליה בניגוב עכ"ל : ובניגוב כתב הרמ"ה שאם הכלי יבש מקנחו במים וכו' בסוף מסכת ע"ז (עד:) כמה מנגבן פי' כל היכא דאמרינן בהכשר כלים ינגב כיצד הוא הניגוב הזה רב אמר במים רבב"ח אמר באפר רב אמר במים ולא באפר רבב"ח אמר באפר ולא במים ופרש"י במים ולא באפר · בתמיה מי מקרי ניגוב אלא אמר רב במים והוא הדין לאפר רבה בר בר חנה אמר באפר והוא הדין למים ולא פליגי הא ברטיבתא הא ביבשתא ופרש"י רב אמר מים תחלה וה"ה שצריך אפר אחריהם ורבב"ח אמר אפר תחלה וה"ה שצריך מים אחריהם · ברטיבתא . שיש בה לחלוחית יין נותן אפר תחלה לשפשף עד שתהא נגובה ואח"כ מים · ביבשתא מים תחלה ואח"כ אפר ושפשף . אתמר בי רב אמרי משמיה דרב תרתי תלת שמואל אמר תלת ד' בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו בי רב אמרי משמיה דרב תלת ד' ושמואל אמר ארבע חמש ולא פליגי מר קא חשיב מיא בתראי ומר לא קא חשיב מיא בתראי ופרש"י תרתי תלת · ברטיבתא תרתי אפר ומים ביבשתא תלת מים ואפר ומים · תלת וד' תלת ברטיבתא אפר ומים ואפר ואע"פ שחוזר ונותן מים להעביר האפר הנהו מים לא קא חשיב דלא לשום ניגוב אלא לנקותו מן האפר וד' ביבשתא מים ואפר ומים ואפר ומים בתרא לא חשיב רב לא בעי אפר אלא חדא זימנא ושמואל בעי אפר תרי זימני בין ברטיבתא בין ביבשתא · בפומבדיתא מתנו · לרב תלת וד' כדפרישית ולשמואל ד' ברטיבתא וה' ביבשתא דקא חשיב מיא בתראה · ולא פליגי · רב ושמואל להאי לישנא דפומבדיתא אלא לרב לא חשיב מיא בתראי ושמואל חשיב מיא בתראי ואית דמפרשי ול"פ הנך דסורא ודפומבדיתא אבל רב ושמואל פליגי ביבשתא בין בסורא בין בפומבדיתא דרב לא בעי אפר אלא חדא זימנא ושמואל בעי תרי זימני והסכים רש"י לפירוש אחרון והר"ן כתב פירוש ראשון בלבד וכתב עליו וקי"ל כלישנא בתרא והלכך ברטיבתא אפר ומים ואפר ומים וביבשתא מים ואפר ומים ואפר ומים כ"נ שהוא דעת הרמב"ם שכתב מדיחן במים ובאפר ג"פ ואם היתה למלוחות מקדים האפר למים ואם לאו מקדים המים · וכן נראה שהוא דעת הרמ"ה שכתב רבינו שהרי באם הם לחים כתב דבעי אפר ומים ואפר ומים ומ"ש באם הם יבשים מקנחו במים ואח"כ מדיחו יפה יפה לאו למימרא דלא בעי אפר אלא היינו לומר דנותן מים תחלה ואח"כ אפר ומים ואפר ואח"כ מדיחו יפה

יפה

על העביט סגי להו בהדחה נראה דהעביט הוא כלי שיש לה בית קבול שמשימין בה הענבים ואח"כ משימין עליה דפין ואח"כ משימין הקורה על הדפין ועוצרין בה הענבים ועל כולם אמר סגי להו בהדחה דלא דמי לגת שצריכה ניגוב דבולע טפי משא"כ עביט ולפי שבימיהם לא היו רגילין לעשות בגת גלגל וקורה כמ"ש הרא"ש וכדפרי' בסעיף י"א לכך לא כתב רבינו כאן גת אלא עביט ומפרש רבינו דהא דתניא בפ' בתרא (ע"ה) הדפין והעדשין והלולבין מדיחן דפי' עדשין היינו עביט שהוא נעשה מטיט או מדבר אחר כעין גת ומשימין בו הענבים ולא הזכיר רבינו לולבין דפי' רש"י טאטיתא שמכבד בה הענבים המתפזרי' לאוספן לפי שבזמנו לא היו רגילין באלו הלולבין וכל זה כתב רבינו למאי שכתב הרא"ש לשם ועי"ל דאפי' נפרש שהוא גת עצמה וכו' דהכין רבינו דמדברי ר"ת הוא כדפרישי' בסי"ד וגם מפרש דאין טנחו גת ממש אלא עביט כעין גת וכדפרי' אבל ב"י כתב וז"ל וכבר נתבאר שר"ת פי' העדשי' היינו עיגול של טיט כמין ריחיים עגול וכבד שמכביד על הדפין שעל הענבים ולפיכך כתב הקורה שעוצרים בה הענבים וכ"כ בת"ה הקצר וכ"ל שקורה זו נוגעת בענבים שאל"כ למה צריך שום הכשר וכו' עכ"ל ותימה היאך יעלה על הדעת לפרש דקורה הוא עיגול של טיט וכו' דלמה קורא אותה בשם קורה דמה ענינו לקורא ובת"ה הקצר הוא כתוב בלשון הזה הקורה שעוצרים בה הענבים בגת וכן כלים שמשימין ע"ג העביט של הענבים אע"פ שיש להם בית קבול מדיחן ודיו שאין היין משתהה בהן כדרך שהוא משתהה בגת והמתן והמספך עכ"ל הנה שכל הכלים שמשימין ע"ג העביט אמר אע"פ שיש להם בית קבול לא על הקורה אלא הדבר ברור כדפרישי' דדברי רבינו הם ע"פ ועי"ל שכתב הרא"ש ולא כמ"ש הרשב"א בת"ה הקצר והארוך ע"פ פר"ת דעדשים היינו כלי כמין רחיים עגול וכו' · ודו"ק · ותימה דבגמרא קאמרינן דהרוצה להכשירן מיד מניחן י"ב שעות תחת הצנור או במעיין שמימיו רודפין וכתב רבינו הכשר זה לכלי שמכניסו לקיום לעיל בסימן קל"ה סכ"ה ע"ש הרשב"א וכאן שהוא מקומו בכלי הגת לא כתבו · וי"ל בדוחק דכיון דכתב דמהני הכשר לכלי שמכניסו לקיום תו לא צריך לכתבו כאן דבמכ"ש שמעינן לה דמהני הכשר זה לכלי הגת וכ"כ ב"י · ומ"ש מחבלים של צורי של דקל פי' מביא נצרים והוצין וקורעין אותן ועושין אותן כמין חוטין ועושין מהן חבלים : והנגוב כתב הרמ"ה וכו' בפ' בתרא (סוף דף ע"ד) כמה מנגבן רב אמר במיא רבב"ה אמר באפר ואסיקנא דלא פליגי דודאי בעינן מים ואפר אלא דרב קאמר ביבשתא נותן תחלה מים ואח"כ אפר ורבב"ח קאמר ברטיבתא שיש בה לחלוחית מים נותן תחלה אפר ואח"כ מים ותו פליגי רב ושמואל רב אמר תרתי תלת ושמואל אמר תלת ארבע וללישנא אחרינא רב אמר תלת ארבע ושמואל אמר ארבע חמש והאריך רש"י בפירושו כמו שהוא בב"י ונראה דמ"ש הרמ"ה שאם הכלי יבש מקנחו במים ואח"כ מדיחו יפה יפה וכו' הכי פירושו דמ"ש מקנחו במים רצונו לומר משפשפו היטב במים כדי להסיר מעט היין שנתייבש על הכלי ואח"כ צריך להדיחו יפה יפה פי' שתי הדחות צריך בהני מים שניים קודם שיתן האפר הדחה אחת להסיר אותו הכלכלוכית של י"נ שהיה יבש ונתקנח במים הראשונים והדחה שנייה להסיר המים שנשאר מהדחה הראשונה שיש בהם קצת לחלוחית י"נ · ואם הן לחין מקנחו באפר כלומר משפשפו היטב באפר ואח"כ מדיחו במים ומ"ש ואח"כ אפר ומים פעם שנייה האי ואח"כ קאי אתרווייהו בין שהיה יבש ומקנחו במים ואח"כ מדיחו יפה יפה ובין שהן לחין דמקנחו באפר ואח"כ מדיחו במים בין כך ובין כך צריך שאח"כ מקנחו באפר ומים פעם שנייה והיינו לפי זה דעת הרמ"ה דבלא אפר ומים ואפר ומים וביבש מים ואפר ומים אלא שהחמיר ביבש במים הראשונים שאחר שמקנחו במים צריך עוד שתי הדחות כדפי' והרא"ש ס"ל ביבש כהרמ"ה אלא שכתב בסתם מים ואפר ומים ולא כתב במים הראשונים דבעינן

עוד

דרכי משה

(ג) וכ"ה במרדכי פרק השוכר ע"ד דף שפ"ש דסגי להו בהדחה בצונן ואפי' נפל עליהן י"נ רותח או שאר איסור רותח וכ"ש בכיבוס שלנו דהוי כמו אפר ותובשין אותה כמה פעמים

פרישה

ב"י : (כג) משמרת כו' ואם יש בה קשרים צריך להתירן קודם הישון אבל לא אמר כך שמא לא הספיק הישון לבלות הלחלוחית יין המובלע בקשרים ב"י : (כד) ורש"י פירש שא"צ להתיר הקשרים בישנן גם אלולעיל קאי : (כה) וא"א הרא"ש כתב שצריך כו' גם לעיל בס"ס קל"ה כתב רבינו כן בשם רש"י דא"צ ובשם הרא"ש דצריך ע"ש : (כו) כתב בספר התרומות כו' (לא סגי להו בניגוב אלא צריכה לישון שהוא דוקא בשל גמי תו"ק עכ"ה) ובשלנו ונגע בהן נכרי מסתפק אי סגי להו בניגוב (עיין בב"י שכתב בשם סה"ת שמא סגי בהדחה כו' ורבינו כתב בניגוב וכן יש להגיה בסה"ת תו"ק עכ"ה) כדין גת של ישראל שדרך בה נכרי או חמור טפי מגת וכא אפי' אינו של נכרי לא סגי ליה בניגוב עכ"ל : (ס) והניגוב כתב הרמ"ה כו' ואם הם לחין מקנחו באפר ואח"כ מדיחו במים ואח"כ אפר ומים פעם שנית טעם הרמ"ה כתבתי בדרישה שהוא פסק כלישנא בתרא ואתי כר"ה וז"ל ב"י ומ"ש באם הם יבשים מקנחו במים ואפר כך מדיחו יפה יפה לאו למימרא דלא בעי אפר אלא היינו לומר דנותן מים תחלה ואח"כ אפר ומים ואפר ואח"כ מדיחו יפה יפה לנקותו מן האפר עכ"ל ב"י ואפשר שרוצו נתיכתו ב' פעמים אפר במ"ש מדיחו יפה יפה משמע ב"פ וידוע שאין הכוונה כ"מ פיה במילת בו דבר מאינו נקי ועד שאמר שמואל שולמו יפה יפה ומדיחו יפה יפה שלמדו ממה שצריך למולחם שני' לגדיים ולהדים אמר כן ב' פעמים :

וכ"ה

דרישה

היינו בהשמטת בו מטעו דהא התוס' שהבאתי בסמוך כתבו בפירוש בשם רש"י דאפי' ע"י ניגוב סגי אצל תו"ק שם ברש"י ותוספות ובפ"ב דף ע"ד ע"ב בתוספות ובהגש"י שם : [ד] העקלים שבורכין סביב העביטים כו' עיין בב"י בד"ה ודע דבהאי ברייתא דהדפים כו' עד והרי"ף והרא"ש השמיטו כל זה כו' מה שיש לתמוה בזה על רבינו כתבתי לעיל כמטעו בס"ס קל"ה בדרישה ע"ש . ועוד יש לתמוה על מ"ש ב"י בסוף דיבור זה וז"ל ואפשר דטעמייהו משום דאף על גב דהלכה כרבי יוסי כיון דמשמע דרבנן פליגי ארשב"ג כו' ודבריו תלוי סמה סיפוק סמה שמסתפק הב"י לפני זה וכתב בברייתא דברי ר' יוסי ודברי רשב"ג וכן הוא בגמרא בפרק בתרא דף ע"ה כמ"ש הב"י בתחלה וגם בת"כ סלוק ראיתי שסבירין כן ולא יתלו לדעתי מטעות וצריך לומר שלפני הב"י הגירסא ברישא רשב"ג בשם רבי יוסי וגסיפא בשם ר' יוסי לומר ומ"ש ע"ש תו"ק : [ס] והניגוב כתב הרמ"ה שאם הכלי יבש מקנחו במים ואח"כ מדיחו יפה יפה כו' וז"ל הגמרא בסוף מסכתא ע"ז אתמר בי רב אמרי משמיה דרב תרתי תלתי ושמואל אמר תלתי ארבע בסורא מתני הכי · ובפומבדיתא מתני הכי בי רב אמרי משמיה דרב תלתי ארבע ושמואל אמר ד' ה' ולא פליגי מר קא חשיב מיא בתראה ומר לא קא חשיב מיא בתראה ופרש"י תרתי תלתי ברטיבתא שיש בכספיות למלוחית יין תרתי שנתן אפר תחלה לשפשף עד שיהא נגובה ואמר כך מים . ביבשתא תלתא מים תחלה ואמר כך אפר ושפשף ואמר כך מיד ונותן מים לנקותה · תלת ארבע תלת ברטיבתא אפר מים ואפר אף ע"ג שחוזר ונותן מים להעביר האפר הנהו מים לא קא חשיב דלא לשם ניגוב אתו אלא לנקותו מן האפר וד' ביבשתא מים ואפר ומים ואפר ומים בתראי לא קחשיב רב לא בעי אפר אלא חדא זימנא ושמואל בעי אפר תרי זימנא בין ברטיבתא בין ביבשתא . בפומבדיתא מתני לרב תלת וד' כדפרישית ולשמואל ד' ברטיבתא וה' ביבשתא · דקא חשיב מיא בתראי ולא פליגי רב ושמואל להאי לישנא דפומבדיתא אלא רב לא חשיב מיא בתראי ושמואל חשיב . ואית דמפרשי כו' והר"ן כתב פי' זה בלבד וכתב עליו וקי"ל כלישנא בתרא וכן הוא דעת הרשב"א וכן נראה שהוא דעת הרמ"ה שכתב רבינו בשמו שהרי באם הם לחים כתב דבעינן אפר ומים ואפר ומים עכ"ל ב"י וק"ל דמי ס"ל כלישנא קמא ולישנא קמא לא סגי דרב לא בעי אלא פעם אחת

והרמ"ה

עוד ב' הדחות אבל בלח חולק דסגי באפר ומים כנ"ל אבל ב"י פי' דברי הרא"ה דביבש צריך מים ואפר ומים ואפר ומים כדעת הרמב"ם והר"ן וכ"פ בש"ע והמעיין שם בב"י יראה שנדחק בפירושו לדברי הרא"ה ולענין הלכה נראה דלכתחלה יש להחמיר כהרמב"ם והר"ן וכמ"ש בש"ע אבל בדיעבד יש לסמוך על דברי הרא"ש להקל :

קלט אליל אסורה בהנאה היא ותשמישיה וכו' מבואר פר"י (דף כ"א) : ומ"ש אלא דשל נכרי אסורה מיד וכו' משנה פר"י שם וקאמר בגמרא מתני' מני ר"ע היא דלא כר' ישמעאל דקאמר איפכא של ישראל אסורה מיד ושל נכרי עד שתיעבד והלכה כר"ע וקאמר התם דר"ע יליף של נכרי מדכתיב פסילי אלהיהם משפסלו נעשה אלוה ודישראל יליף מדכתיב ושם בסתר עד שיעשה לה דברים שבסתר ופי' רש"י עבודות שבסתר הוא עובדה שלא ישחטו ב"ד ויסקלוהו עכ"ל · ומבואר בסוגיא דר"ע בעכו"ם עצמה פליג אבל בכלים משמשי עכו"ם של נכרי לא פליג ומודה הוא לר' ישמעאל דיליף מאשר עבדו שם הגוים דכלים של אליל של עכו"ם אין אסורין עד שישתמשו בהן לעכו"ם וא"כ לר"ע כ"ש בשל ישראל דלא עדיפי משמשיה מעכו"ם עצמה דאיהי אסורה עד שתיעבד ומשמע דאין חילוק בין משמשיה לנוייה וב"י כתב דכ"ש לנוייה . ומ"ש ותקרובתה משהביאו לפניה וכו' דכל שלא הביאו לפניה לא מיקריא תקרובת עכו"ם והכי מוכח מדתנן פא"מ בשר הנכנס לבית עכו"ם מותר ופי' רש"י (ד' ל"ב) שהנכרי רוצה להכניסו מותר בהנאה אם נזהר ישראל ליטלו עם כניסתו קודם שיקריבו אותו עכ"ל וכתבו רבינו בסמוך : ומ"ש אליל ותשמישיה ונוייה של עכו"ם יש להם ביטול משנה שם ולר' עקיבא יליף ליה שם (דף נ"ב) כדשמואל דרמי כתיב לא תחמוד וגומר וכתיב ולקחת לך הא כיצד פסלו לאלוה לא תחמוד פסלו מאלוה שבטלו ולקחת לך · ושל ישראל אין לה ביטול משנ' שם · ולר"ע יליף ליה מדכתי' לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח מה מזבח טעון גניזה דאסור בהנאה אף אשרה טעונה גניזה פי' ביעור בלא הנאה כמו עגל ששחקוהו וזרוהו ומיהו מעגל ליכא למילף כו' ע"ש בתוספות (דף כ"ב) בד"ה מה מזבח · ומ"ש ותקרובתה אין לה ביטול שם (דף נ') אימרא דרב גידל אמר רב מדכתיב ויאכלו זבחי מתים מה מת אין לו ביטול לעולם אף תקרובת עכו"ם אין לה ביטול לעולם :

וה"ד נוי וכו' שם בתוס' והרא"ש נסתפקו בנרות דאי הוי תקרובתה א"ל ביטול דכיון דלא הוי כעין פנים אין לו דין תקרובת ואי הוי נוי צריך ביטול ורבינו כתב להחמיר דהוי נוי וצריך ביטול ואיכא להקשות דאם הנרות תקרובת נמי לא מהני ביטול שהרי הכהן היה מדליק הנרות בפנים בכל יום · וי"ל דלענין ביטול בעינן דוקא דבר מאכל כדכתיב קרא ויאכלו זבחי מתים דמיניה ילפינן דתקרובת עכו"ם אין לה ביטול ודוקא בתקרובת כעין זביחה כדכתיב זבחי מתים · ומ"ש ותקרובת כל שכיוצא בו קרב על המזבח וכו' מבואר שם . ועיין כל זה בדברי הרא"ש ר"פ ר"י ודקדק רבינו שכתב נאסר מיד וכו' כלומר אבל איני חייב דאפי' זובח בהמה בעלת מום לעכו"ם אינו חייב דכתיב זובח לאלהים יחרם וגומר לא אסרה תורה אלא כעין פנים כדאיתא ר"פ ר"י ומש"ה לא היה לו לרבינו לבאר אבל שיבר המקל לפניה ואין עובדין אותה במקל דאינו חייב דפשיטא הוא אלא היה צריך לבאר דלא נאסר אבל במסקנא דבריו איידי דאמר ואם עבדה בקשקוש מקל וכו' חייב ולא נאסר וכן בכל דבר וכו' חייב ולא נאסר לכך כשאמר אח"כ אבל אם לא עבדה במקל בדרך עבודתה וכו' אמר ג"כ אינו חייב ולא נאסר וק"ל :

ומ"ש כיצד אליל שעובדים אותה במקל וכו' שם אמר רב יהודה אמר רב אליל שעובדין אותה במקל שבר מקל לפניה חייב זרק מקל לפניה פטור

ותו

כתב *הרמ"ה שאם הכלי יבש מקנהו במים ואחר כך מדיהו יפה יפה ואם הן להין מקנהו באפר (ד) ואח"כ מדיהו במים ואח"כ אפר ומים פעם שנית (כח) וא"א ז"ל כתב ולקולא עבדינן וסגי ביבש במים ואפר ומים ובלח אפר ומים :

ב"ה צריך להגיה הרשב"א במקום הרמ"ה ואצל אחר כך מדיחה צריך לכתוב באפר ואצל יפה יפה צריך לכתוב ואח"כ מדיחו במים להסיר אותו האפר וחוזר ומקנח באפר ואח"כ מדיח במים :

הלכות ע"ז ותקרובתיה ומשמשיה ויום חג של עובדיהם ודברים שאסור למכור להם

קלט (א) **האליל** אסורה בהנאה היא ותשמישיה ונויה ותקרובתה בין של עכו"ם בין של ישראל (ב) אלא דשל עכו"ם אסורה מיד ושל ישראל אינה אסורה עד (א) שתיעבד ותשמישיה ונויה בין של עכו"ם בין של ישראל אינן אסורין עד שישתמשו בהן (ג) ותקרובתה משהביאו לפניה ועשה ממנו תקרובת נאסר . אליל ותשמישיה ונויה של עכו"ם יש להן ביטול (ד) ותקרובותיה אין להן ביטול (ה) ואליל של ישראל אין לה ביטול והיכי דמי נוי והיכי דמי תקרובת נוי כגון שמדליק לפניה נרות או שוטח לפניה בגדים וכלים נאים לנוי (ו) ותקרובת כל שכיוצא בו קרב על המזבח כמו כל מיני מאכל כגון בשר יינות שמנים וסלתות מים ומלח אם עשה ממנו תקרובת שהניחו לפניה לשם תקרובת נאסר מיד אפי' לא עשה ממנו כעין עבודת פנים וגם לא הקטירו ממנו כלום אלא נתנו לפניה לתקרובת נעשה זבחי מתים [א] אבל בדבר שאין מקריבין ממנו בפנים אינו נאסר אא"כ עשה ממנו (ז) כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת (ח) והיא דרך לעובדה באותה דבר אע"פ שאין דרך לעובדה בזה הענין (ט) כיצד אליל שעובדין אותה במקל פירוש שמקשקשין לפניה במקל

יפה לנקותו מן האפר אבל הרא"ש כתב ולקולא עבדינן וסגי במים ואפר ומים

כתב רבי' שמשון בסוף מסכת תרומות דיש ללמוד ממתני' דהתם דסגי נתות שדרך בהם הנכרי כשבא ישראל לנגבן מכבד כדרכו ואין מחייבין אותו ללקט החרצנים שבין הנקבות כדאשכחן במתני' דתנן חטים של תרומה מן הממגורה ונותן לתוך החולין ונוהג בהם מנהג חולין לאכול הזרים ושלא לשמרן בטהרה דאין זה מבטל איסור לכתחלה שלא נתכוון לבטל עכ"ל :

קלט האליל אסורה בהנאה היא ותשמישיה ונויה ותקרובתה בין של עכו"ם בין של ישראל מבואר בפ' ר' ישמעאל :

ומ"ש אלא דשל עכו"ם אסורה מיד ושל ישראל משתיעבד משנה בפרק רבי ישמעאל (נא:) ובגמרא יליף לה מקראי : ומ"ש דתשמישיה ונויה בין של נכרי בין של ישראל אינם אסורים עד שישתמשו בהן שם בהדיא (נב·) אמרינן דמשמשי אליל של נכרי לדברי הכל אינם אסורין עד שישתמשו בהם ומשמשי אליל של ישראל אליבא דמתני' פשיטא דלא מיתסרי עד שישתמשו בהם דלא עדיפי מאליל עצמה שאינה אסורה עד שתיעבד וכיון דמשמשי אליל אינן אסורין עד שיעבדו כ"ש לנויה :

ומ"ש ותקרובת' משהביאו לפניה ועש' ממנו תקרובת נאסר שם (נא:) אמר רב אסי בר חייא כל שהוא לפנים מן הקלקלין אפי' מים ומלח אסור חוץ לקלקלין דבר של נוי אסור שאינו של נוי מותר ופרש"י קלקלין . מחיצה היא פרוסה לפני אליל · אפילו מים ומלח · דלאו לנוי הוא כיון דבעין פנים ניהו היא תקרובת : חוץ לקלקלין · לאו משום תקרובת איתיה · הלכך של נוי אסור . דנפיק מאסר עמהם · שאינו של נוי מותר ואפי' הוא כעין פנים דהא חוץ לקלקלין לא מכחי תקרובת :

האליל ותשמישיה ונויה של עכו"ם יש לה ביטול משנה בפ' רבי ישמעאל (נ"ב:) המבטל אליל ביטל משמשיה ביטל משמשיה משמשיה מבוטלי' והיא אסורה ומשמע לרבינו דכ"ש נויה שיש להם ביטול : ומ"ש ותקרובת אין לה ביטול בר"פ רבי ישמעאל (נ·) מימרא דרב גידל משמיה דרב מנין לתקרובת האליל שאין לה בטלה עולמית שנאמר ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אין לו בטלה לעולם אף תקרובת אליל אין לו בטלה לעולם :

ומ"ש ואליל של ישראל אין לה ביטול פשוט שם ונתבארו פרטי דין זה בסי' קמ"ו : ומ"ש וה"ד נוי וה"ד תקרובת נוי כגון שמדליק לפניה נרות וכו' בר"פ רבי ישמעאל נסתפקו התוס' והרא"ש בנרות שמדליקין לפני אליל אי הוו נוי או תקרובת ומיהו כתבו דאם תמצא לומר דהוו תקרובת מותר ליהנות מהם בלא ביטול משום דלא דמו לתקרובת מזבח ואת"ל דהוו נוי צריכה ביטול ונראה שמפני כך כללו רבינו עם דברים שהם לנוי להחמיר דבלא ביטול אינו ניתר :

ומ"ש ותקרובת כל שכיוצא בו קרב ע"ג המזבח כמו כל מיני מאכל כגון בשר שמנים וסלתות כו' אם עשה ממנו תקרובת שהניחו לפניה לשם תקרובת נאסר מיד וכו' כ"כ הרא"ש בר"פ רבי ישמעאל והביא ראיה מדתנן בפרק אין מעמידין (כט:) בשר הנכנס לבית אליל מותר והיוצא אסור מפני שהוא זבחי מתים אלמא מפני שהכניסוהו ונתנוהו לפני אליל וחזר והוציאוהו נקרא זבחי מתים דאי משום דאמרינן כיון שהכניסו שחטו מתחלה לאליל אם כן גם הנכנס יהא אסור : ומ"ש אבל בדבר שאין מקריבין ממנו בפנים אינו נאסר אלא אם כן עשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת וכו' כיצד האליל שעובדים אותה במקל פי' שמקשקשים לפניה במקל ושבר מקל בפניה נאסר וכו' עד אינו חייב ואינו נאסר שם (נ.) אמר רב יהודה אמר רב אליל שעובדין אותה במקל שבר מקל בפנים חייב זרק מקל בפניה פטור ופרש"י כגון שהיו עובדים אותה בקשקוש מקל או בענין אחר הילכך שבר מקל בפניה חייב ואע"פ שאין עבודתה בכך דכיון דדמי שבירה לזביחת בהמה של פנים ששובר מפרקתה הרי זבח לפניה דבר שרגילה בו ואם לא היו עובדין אותה במקל לא מחייב בשבר מקל דלא שייכא בפנים וגרסינן תו התם (נא·) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב אליל שעובדין אותה במקל שבר מקל בפניה חייב ונאסרה זרק מקל לפניה חייב ואינה נאסרה א"ל רבא לר"נ מ"ש שבר דהו"ל כעין זביחה זריקה נמי הו"ל כעין זריקה א"ל בעינן זריקה משתברת וליכא ופרש"י שבר מקל לפניה חייב ונאסר · המקל בין שעבודתה בשבירה בין שאין עבודתו בשבירה הויא עבודה להתחייב והויא תקרובת ליאסר כדאמרינן

דרכי משה

פעמים וכ"ה בהג"א פ' השוכר (ד) ובמרדכי פ' השוכר ע"ד דף שפ"ט ופר"י דיקא אפר שהוא חזק אבל עפר או ד"א לא ופעם אחד הגעילו גת ואח"כ מצאו בו ענבים והצריך ר"י דהגעילו פעם אחרת שאין ליטר אחר הגעלה נפלו שם עכ"ל .

קלט (א) בהג"א פר"י ישראל שזקף לבינה להשתחוות לה ולא השתחוה לה אסורה ואין לה ביטול אבל זקף נכרי אחרת משל ישראל והשתחוה לה אינה נאסרת דשמא לא ניחא ליה

דרישה

והרמ"ה הצריך ג' פעמים אפר א"כ צריך לומר דפסק הלכה כשמואל ואנן קי"לן הלכה כרב באיסורי אלא צ"ל דס"ל כלישנא בתרא ואתי כדברי הכל :

סי' קלט [א] **אבל** בדבר שאין מקריבין ממנו בפנים כו' אלא א"כ עשה כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת בר"פ רבי ישמעאל אמר רב נחמן אליל שעובדין אותו במקל שבר מקל לפניה חייב ונאסרת ורק מקל לפניה חייב ואינה נאסרת א"ל רבא לרב נחמן מאי שנא שבר המקל דה"ל כעין זביחה זרקו נמי ה"ל כעין זריקה א"ל בעינן זריקה המשתברת וליכא ופרש"י זרק מקל לפניה חייב וכגון שעבודתה בזריקת מקל (זריקה המשתברת פירוש כגון זריקות

פרישה

(כח) וא"א הרא"ש כתב ולקולא עבדינן כו' הרא"ש ס"ל כלישנא קמא דשמואל ואיסור דרבנן הוא אזיל בתר לישנא קמא דמיקל והלכה כרב באיסורי ופסק כוותיה :

סי' קלט (א) **האליל** אסורה בהנאה היא ותשמישיה ונויה · נויה נפקא לן מדכתיב כסף וזהב אשר עליהם : (ב) אלא דשל נכרי אסורה מיד דכתיב פסילי אלהיהם תשרפון באש משפסלו נעשה להם אלוה לאפוקי גבי ישראל כתיב ושם בסתר אינו חייב עליה עד שיעשה דברים שבסתר : (ג) ותקרובת משהביאו לפניה ועשה ממנו תקרובת נאסר פי' שהניח לפניה לשם תקרובת וכמ"ש רבינו בסמוך אלא נתנו לפניה לתקרובת כו' דבנתינה נאסר (ד) ותקרובותיה אין להם ביטול שטעם שנאמר ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אין לו בטולה לעולם אף תקרובת כן גמ' (וכתב רש"ל בביאורי סמ"ג הטעם דתקרובת הוא מקריב לאלוהות עצמו לאפוקי ע"ס כגון פסילין אינן אלא למוטות ואין ממשות בהן ולהכשר ע"ד קבלה שהתקרובת קולטת מיד רוח הטומאה עכ"ל עכ"ה) (ה) ואליל של ישראל אין לה ביטול וגם נוי שלה כדלקמן . (ו) ותקרובת כו' עד כמו כל מיני מאכל כגון בשר כו' מאם דאפי' בשר עופות וחיות נמי מקרי תערובת ואסור הואיל ומין בשר בהמה . (ז) כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת מבואר בדרישה : (ח) ויהא דרך לעובדה בכך כנ"ל : (ט) כיצד כו שמקשקשין

חדושי הגהות

רשעות נפל בספרים שחסרו מלהעתיק סוף דברי הרמב"ם דאהך סיומא יפה עולין דברי הראב"ד וכמ"ש בכ"מ . ב ולפ"ז כצ"ל מקנהו במים ואח"כ מים ואח"כ אפר ואח"כ מדיחו יפה ע"כ (כה"ג וכ"ה בע"ז) :

במקל ושבר מקל לפניה נאסר (י) ששבירת המקל דומה לזביחה ששובר צואר הבהמה (יא) אבל אם אין עובדין אותה במקל כלל ושבר המקל לפניה לא נאסר (יב) ואם עבדה בקשקוש מקל שהיא דרך עבודתה חייב ולא נאסר וכן בכל דבר שעובדה כדרך עבודתה בין אם הוא דרך בזיון ואינו כעין פנים חייב ולא נאסר (יג) אבל אם לא עבדה במקל כדרך עבודתה אלא זרקו לפניה אינו חייב ולא נאסר (יד) שחט לפניה חגב נאסר אפי' אין דרך לעובדה בחגב כלל משום דדמי טפי לשחיטה (טו) כל דבר שכיוצא בו קרב לפנים אם מוצאין אותו בפני אליל או שמוצא אותו לפנים מהמחיצה הפרוסה לפניה אסור (טז) שאנו תולין שעשה ממנו תקרובת ואפי' מלח ומים שאינו דרך כבוד וכל שמוצא חוץ מהמחיצה אם הוא דרך כבוד אסור משום נוי ואם לאו מותר (יז) ופעור ומרקולים כל מה שמצא עמהם אפילו דרך בזיון בחוץ הכל אסור (יח) והרמב"ם כתב דלפנים מהמחיצה אפילו הוא דרך בזיון ואינן ראוין למזבח הכל אסור ומה שרואין שמכניסין אותו לאליל ועדיין לא נכנס מותר שעדיין

כדאמרינן דכעין זביחה הוא · זרק מקל בפניה חייב · וכגון שעבודתה בזריקת מקל · ואינה נאסרת · המקל דלא הוי תקרובת אלא מידי דכעין פנים וכתב הר"ן זרק מקל לפניה חייב ואינו נאסר פרש"י כשעובדין אותה בזריקת מקל וכן עיקר ומ"ה חייב דלגבי חיובא בחדא מתרתי סגי או כעין פנים ונפקא לן מזובח לאלהים יחרם או כדרך עבודתה ונפקא לן מאיכה יעבדו אבל לגבי איסורא של תקרובת לעולם אינו נאסר אלא בכעין פנים דאיסור תקרובת מאשר חלב זבחימו יאכלו נפקא הלכך לא מיתסר אלא כעין פנים דומיא דזביחה ומ"ה זרק מקל לפניה אע"ג דעבודתו בזריקה מקל היא מדאמ' חייב אפ"ה אינו נאסר וכדכתיבנ' ונתבארו דברי רבינו אלא שבמ"ש אבל אם אין עובדין אותה במקל כלל ושבר המקל לפניה לא נאסר יש קיצור שה"ל לכתוב אינו חייב ואינו נאסר :

שחט לפניה חגב נאסר אפי' אין דרך לעבדו בחגב כלל וכו' שם (נא ·) שחט לה חגב ר"י מחייב וחכמים פוטרים ופסק הרא"ש כר"י משום דר"י ור"נ אליבא דרב ס"ל כר"י ומשמע לרבי' דבאין דרך לעובדה בחגב איפלגו שאם דרך לעבדה בחגב מ"ט דרבנן דפטרי דכיון דצוארו דומה לצואר בהמה כיון שדרך עבודתו בחגב אע"פ שעובדין אות' בו שלא כדרך שחיטה לא הו"ל למיפטר בשוחטו לפנים אבל הרמב"ם ז"ל פסק בפ"ג מהלכות ע"ז כרבנן דפטרי ואין זה מקום להאריך : כל דבר שכיוצא בו קרב לפנים אם מוצא אותו בפני אליל או שמוצא אותו לפנים מהמחיצה וכו' משנה שם מצא בראשו מעות כסות וכלים הרי אלו מותרים פרכילי ענבים ועטרות של שבלים וייכות שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב ע"ג המזבח אסור ובגמרא (שם) אמר רב אסי בר חייא כל שהוא לפנים מן הקלקלין אפילו מים ומלח אסור חוץ לקלקלין דבר של נוי אסור שאינו של נוי מותר ופרש"י קלקלין · מחיצה פרוסה לפני אליל · אפילו מים ומלח · דלאו לנוי הוא כיון דכעין פנים ניכהו הוא תקרובת · חוץ לקלקלין לאו משום תקרובת איתיה הלכך של נוי אסור שאינו של נוי מותר . ואפילו הוא כעין פנים דהא חוץ לקלקלין לא מהני תקרובת : ומ"ש רבינו שאנו תולין שעשה ממנו תקרובת נ"ל דה"ק שאנו תולים שעשה אותו תקרובת כלומר שהכניסו לשם תקרובת דהכנסתו לפנים מן הקילקלין זו היא תקרובת דאליל אבל אין לפרש שאנו תולים שנסך קצת מן היין והקטיר קצת מן השמן והסלת ואלו שנמצאו כאן הם שירים וכדכתב הר"ן דא"כ משמע דאם לא שייך מקום לתלות כן היה מותר וליתא אלא אע"פ שברור לנו שלא נסכו מהיין ולא הקטירו מהסלת והשמן אסור משום דאמרינן הכניסו לפנים מן הקילקלין זו היא הקרבתו וכל שמקרבו לפני אליל אע"פ שלא הקטיר ולא ניסך ממנו כלל אסור וכמ"ש בסמוך : ומ"ש ופעור ומרקולים כל מה שמצא עמהם אפי' דרך בזיון בחוץ הכל אסור שם א"ר יוסי בר חנינא נקטי' אין קלקלין לא לפעור ולא למרקולים למאי אילימא דאפילו לפנים כחוץ דמי ושרי השתא פעור מפערי קמיה מים ומלח לא מקרבי ליה אלא דאפילו חוץ כפנים דמי ואסור ופירש"י אפילו חוץ כפנים דמי ומיתסר שהרי כל עבודתו דרך בזיון וקילקלין שהן צניעות ולכבוד הילכך לא שייכי ביה ולא מפסקי : ומ"ש בשם הרמב"ם דלפנים מן המחיצה אפילו הוא דרך בזיון ואינו ראוי למזבח הכל אסור ז"ל הרמב"ם בפ"ז מהלכות ע"ז המוצא כסות וכלים ומעות בראש אליל אם מצאן דרך בזיון הרי אלו מותרים ואם מצאן דרך כבוד הרי אלו אסורים כיצד מצא כיס תלוי בצוארו כסות מקופלת ומונחת על ראשו כלי כפוים על ראשו ה"ז מותר מפני שהוא דרך בזיון וכן כל כיוצא בזה מצא בראשו דבר שכיוצא בו קרב לגבי המזבח ה"ז אסור בד"א בזמן שמצאן חוץ למקום עבודתו אבל אם מצאן בפנים בין דרך כבוד בין דרך בזיון בין דבר הראוי למזבח בין דבר שאין ראוי כל הנמצא בפנים אסור אפילו מים ומלח ופעור ומרקולים כל הנמצא עמהן בין בפנים בין בחוץ אסור בהנאה וכן אבני מרקולים שנראית שהיא עמו אסורה בהנאה עכ"ל ונראה מדבריו שהוא מפרש דהא דתנן פרכילי ענבים ועטרות של שבלים וייכות שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב על גבי המזבח אסור ארישא דקתני מצא בראשו מעות כסות וכלים קאי לומר דהא דאסר בפרכילי ענבים וכו' היינו כשמצאן בראשה דמוכח דשלה הם אבל אם לא היו בראשה אף על פי שמונחים אצלה מותרים ורב אסי בר חייא דאמר כל שהוא לפנים מן הקילקלין אפילו מים ומלח אסור וכו' אתא למימר דמתניתין דשריא במצא עליה מעות וכסות וכלים דרך בזיון כדמוקי לה בגמרא וכן שריא במצא אפילו דבר הקרב על גבי המזבח אצלה ולא עליה כדמשמע מדיוקא דלא אסרה בדבר הקרב ע"ג המזבח אלא במצא בראשה ומשמע דאם מצא אצלה כיון דלאו בראשה הוא מותר היינו דוקא במצא חוץ לקולקלין דהיינו מקום עבודתה אבל מצא לפנים מן הקלקלין אפילו מים ומלח שאינם דרך נוי ולא דרך הקרבה דאין דרך להביאם לבדם בלי ד"א דמלח פשיטא דאינו קרב בפנים לבדו ומים שהיו מנסכין בחג לא היו באים לבדן אלא עם ניסוך היין וכדתנן בפ' לולב וערבה (מח ·) שני ספלים של כסף היו שם אחד של מים ואחד של יין וכו' וכמבואר בדברי הרמב"ם בפ"י מהלכות תמידים ומוספים ואפ"ה אסורים דכל שנמצא לפנים מן הקלקלים שהוא מקום עבודתה ודאי שלא הכניסוהו שם אלא לתקרובת או לתשמיש ואף ע"פ דמנחם עליה דרך בזיון איכא למימר דאיניש אחרינא אתא ואנחינהו הכי ומ"מ תקרובת או תשמיש הם ולא פרח איסורא מינייהו בהכי וכיון דטעמא משום הכי הוא משמע דאפילו לא נמצא בראשה נמי אסור דכל שמכניסין למקום עבודתה אינו אלא לתקרובת או לתשמיש דידה ואתא רבי יוסי בר חנינא למימר דהא דשריא מתניתין במצא חוץ למקום עבודתה כל שאינו מונח בראשה אע"פ שהוא דבר הקרב על גבי המזבח או שהוא מונח בראשה אלא שהוא דרך בזיון היינו דווקא בשאר אליל דסתמן אין מניחין דחוץ למקום עבודתם דבר מתקרובת : או מתשמישן אא"כ מונחין עליה דרך כבוד אבל פעור ומרקולים מתוך שעבודתם בדרך זלזול לא קפדי כהו שלא להניח להם דבר מתקרובתן או תשמישן חוץ למקום עבודתן ולפיכך כל הנמצא עמהם כלומר אע"פ שאינו עליהם וכן הנמצא עליהם אפילו דרך בזיון אף ע"פ שהן חוץ למקום עבודתם דהני כלפנים ממקום עבודה דאחריני דמי כנ"ל ליישב דברי הרמב"ם ז"ל אבל רבינו נראה שלא היה מפרש כן דברי הרמב"ם דא"כ ה"ל להביא דבריו גם אחר דין מצא בראשו מעות כסות וכלים שהביא בסמוך ועוד שהביא על מצא לפנים מהמחיצה דבר הקרב על גבי המזבח שכתב הרמב"ם דאפילו מצא דרך בזיון אסור ולפמ"ש דרך בזיון שכתב הרמב"ם לא קאי אלא למצא בראשה וסברא הוא דככה"ג הוא דאיכא לפלוגי בין דרך כבוד לדרך בזיון אבל במצא אצלה ליכא לפלוגי בהכי : ומה שרואין שמכניסין אותו לאליל ועדיין לא

ותו אמר ר"ל אמר רבה בר אבוה אמר רב אליל שעובדין אותה במקל שבר מקל לפניה חייב ונאסרה זרק מקל לפניה חייב ואינה נאסרה ופרש"י וכגון שעבודתה בזריקת מקל מאיכה יעבדו וע"ש בסוף (דף נ' ובדף נ"א) ופרש"י זריקה המשתברת כגון זריקת דם שבפנים שאינה מחוברת אלא מתפזר ונופל טיפים טיפים עכ"ל :

שחט לפניה חגב וכו' שם קאמרינן לימא הך דרב יהודה אמר רב כתנאי שחט לה חגב ר"י מחייב וחכמים פוטרין מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס אמרינן כעין זביחה ומ"ס לא אמרינן כעין זביחה אלא כעין פנים לא דכ"ע לא אמרינן כעין זביחה אלא כעין פנים בעינן ושאני חגב הואיל וצוארו דומה לצואר בהמה ונראה דרבינו מפרש שחט לה חגב לכל עכו"ם שבעולם אפי' אין דרך לעובדה בחגב כלל ושחיטת חגב דמי לשבירת מקל וקאמר רב דאם אין עובדין אותה במקל כלל פטור והיינו כחכמים דלא כר' יהודה ומשני אמר לך רב ע"כ לא מחייב רבי יהודה אלא דחגב הואיל וצוארו דומה לבהמה אבל בשבירת מקל מודה ר"י דאם אין עובדין אותה במקל דאינו חייב ופי' זה אין בו גמגום אע"פ שרש"י ותוס' לא פירשו כך ע"ש ולפי פי' זה משמע לרבינו דע"כ לא פליגי ר"י וחכמים אלא לענין חיוב ופטור אבל לענין איסור מודו' חכמי' לר"י דכיון דצוארו דומה לצואר בהמה דנאסר אע"פ שאין דרך לעובדה בחגב כלל ולא דמי לשבירת מקל היכא דאין עובדין אותה במקל כלל דלא נאסר : **כל** דבר שכיוצא בו קרב לפנים וכו' משנה שם (דף נ"א) מצא בראשו של עכו"ם מעות כסות או כלים הרי אלו מותרין פרכילי ענבים וכו' וכל דבר שכיוצא בו קרב על המזבח אסור ומ"ש או שמוצא אותו לפנים מהמחיצה וכו' · שם מימרא דרב אסי בר חייא ודברי רבינו כפירש"י דחוץ מהמחיצה אסור משום נוי ולא משום תקרובת דלא מהני תקרובת חוץ למחיצה וא"כ יש לו ביטול אבל פעור ומרקולים כיון שכל עבודתה דרך בזיון והמחיצה הוי לצניעות ולכבוד הלכך לא שייכי ביה ולא מפסקי עכ"ל · פי' לפירושו דאף מה שהוא חוץ למחיצה דמינכר ליה כדין תקרובת לפנים מן המחיצה וכאילו לא היה שם הפסקת מחיצה כלל דמחיצה לא נעשית אלא דרך כבוד וכיון שכל עבודתה דרך בזיון אין לה דין מחיצה ולכן אף מה שנמצא חוץ למחיצה ודרך בזיון נדון בתקרובת ואין לו בטול אבל התוס' פירשו דאף חוץ למחיצה אסור משום תקרובת אלא דלפנים מן המחיצ' מקריבין דבר אע"פ שאינו נוי אבל חוץ למחיצה אין מקריבין שם אלא דבר של נוי דלפ"ז אם הוא של נוי אף חוץ למחיצה אין לו ביטול כיון שאיסורו מטעם תקרובת · ופעור ומרקולים אפילו חוץ למחיצה ואפי' נוי אינו נמי כן אסור משום תקרובת : ומ"ש והרמב"ם כתב דלפנים מהמחיצה אפילו הוא דרך בזיון וכו' נראה דס"ל כיון דמפרש בגמרא דרישא דמתני' מצא בראשו מעות וכו' הרי אלו מותרין אינו אלא במצאן דרך בזיון א"כ סיפא נמי דפרכילי ענבים וכו' וכל דבר שכיוצא בו קרב ע"ג מזבח אסור איירי נמי במצאן בראשו דרך בזיון וכיון דרב אסי בר חייא קאמר כל שהוא לפנים מן הקלקלין אפי' מים ומלח אסור חוץ לקלקלין דבר של נוי אסור שאינו של נוי מותר מכלל דמתני' איירי במצא חוץ לקלקלין דאי לפנים מן הקלקלין מכל מה שמצא לשם הכל אסור ואפי' אינו של נוי דהיינו אפי' דרך בזיון נמי אסור ואמאי תני רישא מצא בראשו מעות וכו' דהיינו דרך בזיון מותר אלא בע"כ דמתני' איירי בחוץ לקלקלין וכשאינו של נוי דהיינו דרך בזיון מותר ואפילו הכי כשכיוצא בו קרב על המזבח אפילו אם מצא אותו דרך בזיון נמי אסור אבל לפנים מן הקלקלין הכל אסור אפילו אינו קרב על המזבח ודרך בזיון נמי אסור ופי' לפנים מן הקלקלין לדעת הרמב"ם הוא מקום עבודתה וחוץ לקלקלין היינו חוץ למקום עבודתה ופי' זה בדברי הרמב"ם מבואר מלשונו ואין עליו קושיא וב"י האריך בפי' דברי הרמב"ם וכתב שמחלק בין מצא בראשה למצא אצלה ואחר כך הקשה על דברי רבינו ולמאי דפרי' לא קשיא ולא מידי לא על דברי הרמב"ם ולא על דברי רבינו ודו"ק : כתב ב"י להרמב"ם דאם נמצא במקום

פרישה

שמקשקשין לפניה במקל או בשמין אסר רש"י : (י) ששבירת המקל כו' ששובר צואר שבבהמה וסרי וכה לפנים דבר שרגילים בו רש"י : (יא) אבל אם אין עובדין כו' ושבר המקל לפניה לא נאסר וגם אינו חייב ב"י : (יב) ואם עבדה בקשקוש מקל שהיא דרך עבודתה חייב ולא נאסר הטעם כתב הר"ן דלענין חובא בחדא מתרתי סגי או כעין פנים ונפקא לן מזובח לאלהים יחרם או כדרך עבודתה ונפקא לן מאיכה יעבדו אבל לגבי איסור תקרובת לעולם אינו נאסר אלא כעין פנים דנפקא לן מאשר חלב זבחימו יאכלו : (יג) אבל אם לא עבדה במקל כדרך עבודתה אלא זרקו לפניה אינו חייב ולא נאסר הטעם מבואר ממ"ש בסמוך ר"ס זה דדיעבד בשם רב נחמן דאליל שעבודתה במקל זרקו לפניה חייב ואינה נאסרת והיינו דוקא בדרך עבודתה בכך אבל באין זה דרך עבודתה אינו חייב : (יד) שחט לפניה חגב כו' שאינו נקרב בפנים וגם אינו בר שחיטה אפ"ה נאסר כמ"ש (ואיירי בע"א שדרכה לעובדה בזביחת בהמה דאל"כ אינו נאסר בחגב בשחיטה דלא עדיפא מבהמה בעלת מום שבשחטה לפ"ז שאין דרך לעובדה בזביחה שהבהמה מותרת וכמ"ש בגמרא דע"ז דף ל"ח ע"א עכ"ה) : (טו) כל דבר שכיוצא בו קרב לפנים אם מוצאין אותו בפני אליל זה איירי באין שם מחיצה שלא נאסר אא"כ מצאו בפנים ממש אבל אם יש שם מחיצה כל מה שלפנים מהמחיצה אפי' רחוק ומן הצד נאסר וכמו שיתבאר בסמוך בדברי רבינו שכתב שמה או שמצא אותו לפנים מהמחיצה כו' דמשמע כשהוא לפנים מהמחיצה בכל ענין אסור : (טז) שאנו תולין שעשה ממנו תקרובת נ"ל דה"ק שעשה ממנו כלומר שהכניסו לשם תקרובת והכניסתו לפנים זו היא תקרובתו כו' ב"י ע"ש : (ואפי' מלח ומים כו' דפשיטא דאין מלח לבד או מים לבד קרב ע"ג המזבח דניסוך המים היינו יחד עם היין ב"י עכ"ה) : (יז) ופעור ומרקולים אפי' דרך בזיון בחוץ הכל אסור הטעם שהרי כל עבודתם הוא דרך בזיון והקלקלין הוא דרך כבוד ולצניעות הלכך לא שייכי ביה ולא מפסקי רש"י · פי' המחיצה הפרוסה נקרא קלקלין וכיון שהיא פרוסה משום צניעות וכבוד שהוא היפך עבודתם היא דרך בזיון ולכך לא מפסקי וכאילו אינם ואין חילוק גבם בין נמצא בפנים או בחוץ : (יח) והרמב"ם כתב דלפנים מן המחיצה כו' (ואינן ראוין למזבח הכל אסור בזה הוא פליג על רבינו דרבינו סובר דצריך להיות כיוצא בו קרב לפנים והיינו הראוי למזבח והרמב"ם סובר דאפילו אינו ראוי למזבח כלל ואין כיוצא בו קרב לפנים אסור

שעדיין לא נעשה תקרובת מצא בראשה מעות כסות וכלים אם מצאן דרך כבוד אסורין ואם הם דרך בזיון כגון כיס תלוי בצוארו ובגד מקופלת על כתפו (יט) וכלי כפוי על ראשו מותרין (כ) והככרות שנותנים לכהני האליל אף ע"פ שביוצא בו לפנים מותרין שאין מקריבין אותם להאליל אלא חק היא לכהנים המשמשים (כא) ונרות של שעוה שמדליקין לפניה נוי הן ואסורין ואם משכנן כהן האליל לישראל או מכרן מותרין דכיון דכבן לצורך עצמו זהו ביטולן (כב) והר"ר יונה כתב אפילו אם כבן על דעת לחזור ולהדליקן הוי ביטול אבל כבו מעצמן לא הוי ביטול אבל אם משכנן לישראל או מכרן הוי ביטול כיון דלאו אליל עצמם הן וחתיכות של שעוה שנותנין לפניה מותרות דלאו נוי הן ולא תקרובת ומלבושין שלובשין כהני האליל כשנכנסין לבית אליל נוי שלהן הן ולאו נוי אליל ואפילו ביטול אינן צריכין . והגביע שאוחז הכומר בידו והמחתה שמקטיר בה משמשיה הן וצריכין ביטול . (כג) ואם מכרן או משכנן פי' ר"י דאסירי כרבנן דס"ל אליל שמכרה עכו"ם או משכנה לא בטלה וה"ה נמי נוייהן ותשמישן אבל הרמב"ן כתב (כד) אע"ג דאליל גופא לא בטלה במכירה ומשכון נוייה ותשמישה בטלין במכירה ומשכון :

האליל

במקום עבודתה הכל אסור אפילו אינו קרב על המזבח א"כ הני נרות נמי אם הכניסום במקום עבודתה תקרובת נינהו ולית להו ביטול עכ"ל ודבריו נכונים וכל בעל נפש יש לו להחמיר ולאו דוקא בנרות אלא בכל הדברים שהיו בבית תרפותם איכא משום תקרובת עכו"ם דשאני נכנסו במקום עבודתה ואין להם ביטול כלל לדעת הרמב"ם ודו"ק : מצא בראשה מעות וכו' משנה גמר' שם · ומ"ש והככרות וכו' ונרות וכו' כ"כ שם המרדכי והרא"ש והוא מדברי התוס' שם (דף נ') בד"ה בעינן כעין פנים · ומ"ש אע"פ שיוצא בו קרב לפנים היינו מנחת מאפה תנור ואם היו מקריבין הככרות לעכו"ם היו נאסרים אבל כיון שאינן אלא חק לכומרים שרי וז"ל המרדכי שם לחם חק לכומרים אינה תקרובת לעכו"ם כי בימים הראשונים היו מאכילין לעכו"ם עצמה משא"כ בזמן הזה · וז"ל הר"ן שם כתוב בחידושי הרמב"ן לחם אוני' שלהם הראב"ד ז"ל התיר שכבר גלה הם ע"כ ואיני יודע איזה לחם התיר עכ"ל וכתב ב"י ונ"ל שטעמו מפני שלחם חונים משמע דהיינו העוגה שקורין אוסטיא"ה והוא תימה בעיניו להעלות על דעת להתירה מפני שהוא תקרובת עכו"ם ממש ולפי הטעם שכתב המרדכי משמע דאפי' לחם זה לא הוי תקרובת עכ"ל · ומ"ש והרבי' יונה כתב וכו' נראה דאתא לאפלוגי אסברא ראשונה שכתבו התוס' והרא"ש והמרדכי שאם משכנן או מכרן מותרין דכיון דכבן לצורך עצמו זהו ביטולן דאלמא דאין להן ביטול אלא מטעם דכבן לצורך עצמו אבל אם כבו מעצמן אע"פ שמשכנן או מכרן אח"כ לא נתבטלו בזה שמכרן או משכנן ולהר"ר יונה אף אם כבו מעצמן אם אח"כ מכרן או משכנן נתבטלו במכירתה זו ובמשכונה זו וה"ה אם נתנן לישראל דנתבטלו כאילו מכרן ומשכנן דאין חלוק בין מכירה לנתינה דכל שהוציאו מרשותו לרשות ישראל ה"ל ביטול גמור להר"ר יונה ודלא כמ"ש ב"י לחלק בין מכירה לנתינה גם דלא כפי' ב"י לדברי הר"ר יונה ע"ש אלא כדפרי' עיקר · וחתיכות של שעוה וכו' כ"כ התוס' והרא"ש והמרדכי שם ומ"ש והגביע שאוחז הכומר וכו' אבל התוס' ומרדכי כתבו דכלי מחתה אסורה מפני שמקטרין בו והוי משמשי ע"ז וצריך ביטול אבל כלי שקורין קליל"א אין משמשין בו לעכו"ם וז"ל המרדכי הקלי"לא הקשקוש הגביעה שלהם מותרין ומיהו אח"כ כתב וז"ל פסק רא"ם שצריך ליזהר שלא יקח במשכון ולא יהנה ממשמשי עכו"ם ונויי עכו"ם שנתייפת' עכו"ם מהן כגון גביעים ומחתות ומעילים ורקמות המצויירים שפורסים לפני עכו"ם לנאותה ע"כ והר"ן ז"ל כתב בשם הרמב"ן שחכמי הצרפתים התירו גביעי כסף שקורין קלצי"ש אבל מחתות אסורין דמשמשי עכו"ם הם וכבר כתבנו שמכירתן זהו ביטולן ע"כ ולא ירדתי לסוף טעמם ודעתם עכ"ל · ונ"ל שטעמו מפני דכיון דבגביעים נותנים יין הוא תקרובת עכו"ם ונמצא הגביע שהיין בתוכו משמש עכו"ם שאין לך משמש עכו"ם גדול ממנו שמקריבין בו תקרובת לעכו"ם וטעמם אפשר שהוא מטעם שכתב המרדכי גבי ככרות הכומרים דאינו תקרובת לעכו"ם כי בימים הראשונים היו מאכילין לעכו"ם עצמה משא"כ בזמן הזה עכ"ל ב"י בדפוסים הראשונים . וז"ל הגהות מהרש"ל ורוב פוסקים אוסרי' הגביע וכ"ש הכילכ"א האידנא ואפשר שיש לחלק בין גביע לגביע אבל שקץ תשקצנו כ"ל . ומעיל שלובשין הכומרים כשהולכין לתרפות אסור לעשותן לדבר מצוה משמע לדבר הרשות מותר תשב"ץ וכ"כ בהגהות מיימוני דמהמעילין לא יתקנו טליתות של מצוה דמאים וכתב משם הר' יהודא חסיד וכן ספרים פסולים שלהם שנמחקו אסור לכתוב עליהם ספרי קדש משום דמאים ע"כ ומש"ה כתב מהרש"ל שאסור לעשות נרות של מצוה משעוה הנוטף מנירות בבית עכו"ם עכ"ל וכ"כ המרדכי ר"פ ר' ישמעאל ע"ש ראבי"ה שקבל מאביו רבינו יואל ומביאו ב"י דאסורים לנר מצוה דשבת וי"ט וחנוכה או לבית הכנסת : כתב מהרא"י בכתביו סימן כ"ז דספרי ירא"ת אסור למכור לכומרים אמנם אם אין ידוע מהו הספר פסול יש להתיר דתלינן ברוב ספריהם ספרי משפטים וספרי רפואות ותכונה ותשבורת ומוזיק"א ואפילו אם הוא ידוע שספר ירא"ת הוא אם

אינו

לא נכנס מותר וכו' משנה בפרק אין מעמידין (כט :) בשר הנכנס לבית אליל מותר ופרש"י בשר הנכנס לבית אליל שהנכרי רוצה להכניסו מותר כשהוא אם נוכר ישראל ליטלו עם כניסתו קודם שיקרבנו אותו : מצא בראשו מעות כסות וכלים משנה הזכרתיה בסמוך ומקשינן בגמרא דבר של נוי הוא ואמאי לא מיתסר משום לא תחמוד כסף וזהב עליהם ומשני מעות בכיס קשור ותלוי לו בצוארו כסות במקופלת ומונחת על ראשו כלי דם זיפא ליה מאיכלא ארישיה ומשמע מדברי רש"י דדוקא מאיכלא שהיא עריבה שמכבסין בה בגדים שהיא מאוסה ואינה עשויה כמין כובע ועוד שמשתמשין תשמיש של בזיון אם מלאו תוכה בראש אליל הוי נוי ואסור ודעת הרמב"ם בדין זה כתבתי לעיל בסמוך :

ומ"ש בשם הרב רבינו יונה איכא למידק ביה דמ"ש אפילו אם כבן ע"ד לחזור ולהדליקן הוי ביטול אבל כבו מעצמן לא הוי ביטול משמע דבמכרן או משכנן לישראל קאמר וא"כ מאי האי דקאמר בתר הכי אבל אם משכנן לישראל או מכרן הוי ביטול הא עד השתא במכרן או משכנן נמי איירינן ונ"ל דרישא בלא מכרן ולא משכנן אלא שנתנן לישראל או שנפלו ומצאן ישראל דכיון שלא כיבן בידים לא נתבטלו מפני שנתנן לישראל וכל שכן שלא נתבטלו כשנפלו ממנו אבל כשמכרן או משכנן לישראל אף ע"פ שכבו מעצמן נתבטלו אע"פ שהאליל שמכרה או שמשכנה לישראל אסורה כמו שכתב רבינו בסימן קמ"ו שאני הני שאינם אליל עצמו אלא נוי אליל הילכך במכר או משכן לישראל מבטיל ובסמוך כתב רבינו שזהו מחלוקת הפוסקים · ודברי הר"ן בר"פ רבי ישמעאל כדברי הרב רבינו יונה בזה שכתב וז"ל נרות של שעוה שמדליקין לפני אליל מסתברא דלא מתסרי משום תקרובת אלא משום נויין דאע"ג דהואי הדלקה במקדש מ"מ לא הוו דבר המשתבר דליהוי כעין זביחה או כעין פנים הילכך בביטול סגי להו ומש"ה אם נתנום או מכרום לישראל מותרות ואע"ג דבאליל עצמה אמרינן בפירקין אפילו מכרה או משכנה לצורך אסורה התם משום דמימר אמר איידי דדמיה יקרים מזבן לה לעכו"ם ופלח לה אבל נרות הללו אין דמיהם יקרים וכן הדין בכל משמשי אליל שאינן ניכרים שהם משמשים ועוד שאין חיבת משמשין עליהם כחיבת אליל עצמה שיהו נקחין ביותר מכדי דמיהם ניחוש דמימר אמר איידי דדמיה יקרים מזבנן להו לעכו"ם והיינו דתנא בתוספתא אף כלים המשתמשים בה ובנופה גנבום הכהנים ומכרום הרי אלו מותרים ומעתה כ"ש לנרות הללו ועוד כתב רבינו שמואל דאם כבו אותם כהנים להשתמש בהן לעצמן זהו ביטולן דנויים נינהו ובטילי עכ"ל :

ומ"ש וחתיכות של שעוה שנותנין לפניה מותרות וכו' כבר כתבתי כן בסמוך בשם התוספות : ודע שדינים אלו ליתנהו אלא לדעת הסוברים שלא נאסר הנכנס בבית אליל אא"כ הוא דבר הראוי ליקרב ע"ג המזבח אבל לפמ"ש בסמוך בשם הרמב"ם נראה דאפילו דבר שאינו קרב ע"ג המזבח אסור אם נכנס במקום עבודתו וא"כ הני נרות נמי אם הכניסום במקום עבודתם תקרובת נינהו ולית להו ביטול : ומ"ש דמלבושים שלובשים הכהנים כשנכנסים לבית אליל נוי שלהם הוא ולא נוי של אליל ואפילו ביטול אינם צריכים כ"כ התוס' שכתב רשב"ם בשם רש"י וכ"כ הרא"ש בפ' רבי ישמעאל והמרדכי כתב בשם רא"ם (לאסור) וראבי"ה כ' בשם ר"ג להתיר (ב) משום דאף יוצא בהם להתגאות בנגד המלכים : ומ"ש והגביע שאוחז הכומר וכו' אבל התוס' ומרדכי כתבו דכלי מחתה אסורה מפני שמקטרין בו והוי משמשי אליל וצריך ביטול אבל כלי שקורין קליל"א אין משמשין בו לאליל וז"ל המרדכי הקליל"א הקשקוש הגביע שלהם מותרין ומיהו אח"כ כתב וז"ל פסק רא"ם שצריך ליזהר שלא יקח במשכון ולא יהנה ממשמשי האליל ונוי אליל שנתייפתה אליל מהן כגון גביעי' ומחתות ומעילים ורקמים המצויירים שפורסים לפני אליל לנאותה ע"כ והר"ן כתב בשם הרמב"ן שחכמי הצרפתים התירו גביעי כסף שקורין קלצי"ש אבל מחתות אסורין דמשמשי אליל הן · כבר כתבנו שמכירתן זהו ביטולן ע"כ ולא ירדתי לסוף טעמם ודעתם עכ"ל ולי נראה שטעמו דכיון דבגביעים נותנין יין הו"ל תקרובת אליל ונמצא הגביע שהיין בתוכו משמש אליל שאין לך משמש אליל גדול ממנו שמקריבין בו תקרובת לאליל וטעם המתירין אפשר שהוא מטעם שכתב המרדכי גבי ככרות הכומרים דאינו תקרובת לאליל כי בימים הראשונים היו מאכילין לאליל עצמה משא"כ בזמן הזה :

ומ"ש רבינו ואם מכרן או משכנן פר"י דאסירי כרבנן דסבירא להו אליל שמכרה עכו"ם או משכנה לא בטלה וה"ה נמי נויין כ"כ התוס' שכתב רשב"ם בשם רש"י וכ"כ הרא"ש בריש פרק רבי ישמעאל וכתבו דה"ה למשמשין : **ומ"ש** בשם הרמב"ן דנויה ותשמישה בטלים במכירה ומשכון כבר כתבתי כן בשם הרמב"ן וגבי נרות של שעוה כתב רבינו כן בשם הרב רבינו יונה ושם כתבתי שכן דעת הר"ן ז"ל : ומ"ש רבינו אף על גב דהאליל גופא לא בטלה וכו' טעמא משום דמימר אמר איידי דדמיה יקרים ישראל הדר מזבין לה לעכו"ם ופלח לה כדאיתא בע"ז (ד' מג ·) : כתב המרדכי בריש פ' רבי ישמעאל ראבי"ה קבל מאביו רבינו יואל דנרות ושעוה של אליל אסורים לנר מצוה בשבת ובחנוכה או לב"ה כדאמרינן בפרק כל הצלמים (מז .) גבי המשתחוה לדקל שנטעו ולבסוף עבדו לולביהן מה הן למצוה וכן באשרה שבטלה איבעיא להו ישלקא בתיקו : ב"ה וכ"כ רבינו ירוחם בשם רבותיו דאסורים לב"ה · וכתב עוד רבינו מאיר פסק מכשיטי כהני האליל דמותרים מ"מ לדבר מצוה לציין טלית אין נכון לעשות כן שבכה"ג איכא פרק פרת חטאת (קטז :) דבעינן מזבח שלא נשתמש בו הדיוט וכסי דלגבי טלית לא היינו אוסרים אם נשתמש בו הדיוט מ"מ אם נשתמש בו לאליל נראה דאסור עכ"ל וכ"כ הגמיי' בכ"ז מהלכות ע"ז שהמעילין לא יתקנו טליתות ולא שום דבר מצוה מהם משום דמאים וראיה מפרק טעות מאימיה דצבור תלכא וכו' ובפרק כל הצלמים עכ"ל : וכתבו עוד ההגהות לא יכתוב ישראל על הספרים של האליל אא"כ מחקם שלא יהיה רישומן ניכר משום דמאים' ובשם רי"ת שמעתי שאפילו מחק ספרי האליל עד שאין רישומן ניכר אפ"ה לא יכתוב עליהם דברי תפלות ותחנונים דאין קטיגור נעשה סניגור (ג) עכ"ל :

וכתוב

דרכי משה

ליה אלא בזו שוקא עכ"ל : (ב) ודוקא מלבושי כומרים אבל מה שמלבשים לעכו"ם עצמה אסור משום נוי וכ"ה בסמ"ג ובהגמיי' פ"ז : (ג) וכ"ה בתא"ו נתיב י"ו ח"ג

כתב

דרישה

זריקות דם שבפנים שאינה מעוכבת אלא משתבר וטפל טיפים טיפים רש"י ובא למעוטי זרק מקל לפניה דפטור שאינה זריקה המשתברת ושבר מקל בלא זריקה דחייב היינו משום זביחה גמורה עכ"ס) וע"פ זה דברי רבינו מבוארים :

כל

פרישה

אסור עכ"ס) עיין בב"י שהוא ביאר דברי הרמב"ם באופן אחר לא כמו שהבינו רבינו (יט) וכלי כפוי על ראשו מותרין מדברי רש"י משמע דוקא מאיכלא שהיא עריבה שמכבסין בה בגדים שהיא מאוסה עשויה כמין כובע ועוד שמשתמשין בה תשמיש של בזיון אבל כוס על ראשה אסור כ"י : (כ) והככרות שנותנין לכומרים אע"פ שביוצא בו לפנים פי' לשם שפנים להבדיל בין קודש לחול : (כא) ונירות של שעוה כו' אם ממשכנן כו' מותרין כתב המרדכי מ"מ לדבר מצוה כגון בב"ס או לנירות של שבת אסור · (דכיון דכבו לצורך עצמו כו' על' זה משמע דצריכין כיבוי ומכירה או משכון אבל מכירה או משכון לבדה אינו מועיל לבטל וכיבוי לצורך עצמו ר"ל שכיבן כדי למכרן · והר"י פליג ואמר דכיבוי לבד מועיל לבטל אפילו אין הכיבוי לצורך עצמו רק שעשה כדי לחזור ולהדליקו אפ"ה מועיל אפי' בלא מכירה או משכון רק שנפלה מן הנכרי ומצאן ישראל או שנתנן לו ומכירה או משכון מועיל אפילו בלא כיבוי עכ"ס) : (כב) והר"ר יונה כתב כו' אבל כבו מעצמן לא הוי ביטול פי' ונפלו מהכומר ומצאן ישראל או שנתנן לישראל לא הוי ביטול אבל משכן כו' ב"י : (כג) ואם מכרן או משכנן פי' ר"י דאסירי כרבנן כו' וכמ"ש בסימן קמ"ו . (כד) אע"ג דגוף ע"ס לא בטלה במכירה טעמא דהוא ודמיה יקרים מימר אמר מזבן לה לעכו"ם ופלח לה כ"י עכ"ס) :

לשכן

קמ

האליל ומשמשיו ותקרובתו אסורין בכל שהוא כגון כוס או טבעת או צורה של אליל שנתערבו אפילו באלף כולן אסורות אבל ספק ספיקא מותר כמו בשאר איסורין (א) לפיכך אם אחד מתערובת הראשון נתערב בב' אחרים מותרין וכן אם אחד מהתערובת הראשון נפל לים או נשרף בענין שנאבד מן העולם כל הנשארים מותרין ליהנות בהם שנים שנים ביחד אבל לא מאחד לבדו (ב) ובלבד א שלא יהנה אדם אחד מכולן :

קמא

(א) [א] **כל** הצלמים (ב) הנמצאים בכפרים אסורין כיון דספק אליל אסורה דסתמא לשם אלילים נעשו והנמצאים בכרכים מותרין דודאי לנוי נעשו (ג) [ב] אא"כ עומדין על פתח מדינה ובידם מקל או צפור או כדור או סייף שאותם נעשו

וכתוב בשבלי הלקט ספרים של עכו"ם שנשתקעו ביד ישראל הרב רבינו אלעזר לא הוה תופס איסור למכרם ורא"מ פסק בפרק קונם (סב:) גבי רב אשי ה"ל אבא וכניה לבי נורא מכאן יש ללמוד שאסור להלוות לצורך בנין אליל או לתכשיטיו או לתשמישיו וכ"ש למכור לה תשמישים כגון מחתות וספרים והמונע מגלות ולקשור ספרים של עכו"ם השיב ר' אביגדור שאין ראוי לקשרם אף מספר הדיינין והסופרי' ואם חשש משום איבה כל מה שיכול להשמט ישמט : ב"ה כתב רבי' ירוחם עכו"ם בזמן הזה נוהגים להביא צורות של שעוה לאליל ויש מהם שבידם סייף וכלי זיין של שעוה ויש לאוסרם משום נוי אליל אע"פ שאין עובדין אותו ואם מכרן לישראל מותרים כמ"ש בנרות שעוה ומ"מ תבנית יד תבנית רגל נראה שמותר שכך הם נודרים לפעמים לתת כך משעוה עכ"ל :

קמ האליל ומשמשיו ותקרובתו אסורים בכל שהוא בפרק בתרא דע"ז (מט:) תנן האליל ומירוש לבונין דהיינו תקרובת דאליל אסורים ואיסורן בכל שהן · ומשמשיו גלמד מדין כוס וטבעת דבסמוך דהנך משמשין נינהו ואמרינן בה דלא בטלי אפי' באלף : **ומ"ש** אבל ספק ספיקא מותר כמו בשאר אסורים ולפיכך אם אחד מתערובת הראשון נתערב בשנים אחרים מותרים בזבחים פ' התערובות (עד ·) פלוגתא דרב ושמואל ופסקו הפוסקים כרב דהלכתא כוותיה באיסורי וכבר כתבתי לשון הגמרא בסי' ק"י ונתבאר שם דהיינו דוקא כשמיעוט התערובת הראשון נתערב עם אחרים אבל אם רוב התערובות הראשון נתערב עם אחרים אין זה ספק ספיקא ולפיכך כולם אסורים ונתבאר שם עוד שאם מחצית התערובות הראשון נתערב עם אחרים דינו כאילו נתערב מיעוטו דהוי ספק ספיקא ושרי. ונתבאר שם עוד דהא דתלינן להקל בספק ספיקא דוקא כשתערובות הראשון מותר מן התורה כגון שנתבטל ברוב : **וכן** אם אחד מהתערובות הראשון נפל לים או נשרף בענין שנאבד וכו' בפרק התערובות אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה טבעת של אליל שנתערבה בק' טבעות ונפלה אחד מהן לים הגדול הותרו כולם כדאמרינן הך דנפל היינו דאיסורא ומשמע דנתערבה במאה לאו דוקא אלא כל שנתערבה בענין שהוא בטל מדאורייתא דהיינו חד בתרי כשנפל אחד מהן לים או נאבד מן העולם הותרו כולם ומה שיש לספק על זה כתבתי סי' ק"י : ומ"ש מותרים ליהנות מהן שנים שנים ביחד וכו' ובלבד שלא יהנה אדם אחד מכולם כבר נתבאר בסימן הנזכר והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ז מהלכו' ע"ז טבעת של אליל שנתערב במאה טבעות ונפלו שתים מהם לים הגדול הותרו כולם שאני אומר אותה הטבעת היתה בכלל השתים משמע שהוא סובר דע"כ לא שרי רב נחמן אלא בנפלו שתים וכדאיתא בגמרא דאמר ר"נ אנא תרתי קאמינא ולפ"ז הא דקאמר ונפלה אחת מהן לאו דוקא אחת דהא לא שרי אלא בנפלו שתים א"נ אמי אחת זוג אחת :

קמא כל הצלמים שנמצאים בכפרים אסורים וכו' ריש פרק כל הצלמים (מ:) כל הצלמים אסורים מפני שהם נעבדים פעם אחת בשנה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אינו אסור. אלא כל שיש בידו מקל או צפור או כדור ובגמרא (שם) אמר רבה בב"ח אמר רבי יוחנן ובעומדין על פתח מדינה שנינו · ותוס' שמדברי רש"י נראה דאליבא דרבי מאיר בלחוד קאמר אבל לרבנן בין עומדין פ' פתח מדינה בין אין עומדין הכל תלוי ביש בידו מקל או צפור או כדור ורבינו משמע ליה דאליבא דרבנן נמי קאמר וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהלכות ע"ז ומה שחילק רבינו בין כפרים לכרכים שם אמר רבה מחלוקת בשל כרכים אבל בשל כפרים דברי הכל אסורים כלומר דמסתמא דכפרי' למיפלחינהו עבוד לה דבני כפר לא עבדי לה לנוי · והא דתנן אינו אסור אלא כל שיש בידו מקל או צפור או כדור אמרינן בגמרא (מא ·) תנא הוסיפו עליהם סייף עטרה וטבעת ומפרש בגמרא הכי מוכחא מילתא בתוספת הך תהני מילי שהוא נעבד · הרי"ף והרא"ש לא כתבו הני דהוסיפו עליהם ואפשר דלפי שאינם מצויים בזמן הזה השמיטום אבל רבינו שכתב אחד מהן תימא למה השמיט השאר · אבל הרמב"ם כתבם כולם בפ"ז מהלכות ע"ז : ודע דאיתא בגמ' (מ:) אמתני' אי דנעבדין פעם אחת בשנה מ"ט דרבנן אמר ר' יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן במקומו של רבי מאיר היו עובדין אותו פעם אחת בשנה ור"מ דחייש למיעוטא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום · ורבנן דלא חיישי למיעוטא לא גזרו שאר מקומות אטו אותו מקום א"ר יהודה אמר שמואל באנדרטי של מלכים שנינו וכתב הר"ן דמשמע דרב יהודה אמר שמואל לתרוצא למתני' אתא דלא אמרינן דר"מ ורבנן פליגי אי גזרינן שאר מקומות אטו אותו מקום או לא אלא באותו מקום עצמו פליגי באנדרטי של מלכים ובשל כרכים כדמסיק רבא ובודאי דלא למפלחא עבדי לה אלא לנוי בעלמא אלא דר"מ חייש למיעוט אנשים שבאותו מקום דמקבלי לה כאליל והיינו דקאמר מפני שהן נעבדין פעם אחת בשנה כלומר דכיון דחייש למיעוטא יש לחוש שמא טעה בה איש אחד פעם אחת בשנה ורבנן דלא חיישי למיעוטא שרו והרי"ף והרא"ש השמיטו אוקמתא דרבי יצחק בר יוסף א"ר יוחנן וכתב הא דרב יהודה אמר שמואל דאוקמא באנדרטי ונראה שטעמם משום דאיכא למילף מינה לרבנן דאסרי בשל כרכים ביש בידו מקל וכו' · ובשל כפרים אפי' אין בידו כלום דאפי' באנדרטי אסרי והרמב"ם השמיט

הא

אינו מוכרו לכומר אלא לעכו"ם אחר אפשר יש להתיר משום דאלפני דלפני לא פקדינן גבי עכו"ם כדאיתא פ"ק דע"ז עכ"ל ונ"ל דאין לסמוך על אפשר זה להקל באיסור עכו"ם דאין לנו אלא דברי התוספות שכתבו בפי' פ"ק דע"ז (דף י"ד) בד"ה אבל קלנה שאסור אפילו לעכו"ם אחר שאינו כומר דבודאי יתננו או ימכרנו לכומר וכ"פ בסמ"ג לאוין מ"ס ואף מדברי הסה"ת הקצר סימן קל"ח וכ"כ בהגהות מיימוני פ"ט דע"ז דאסור לכל עכו"ם ואין ראייה כלל מהא דאמר התם אלפני דלפני לא פקדינן דלא איתמר הכי אלא גבי לבונה דאפשר דמזבן ליה לעכו"ם אחר וכן לענין שבוכה דאפשר דלא מזבן ליה אבל בספרים פסולים הראויים לתפלה בבית עכו"ם ושאר ספרי יראתם דאין ספק דהעכו"ם יתננו או ימכרנו לכומרים הו"ל כאילו מכרו ישראל לכומר עצמו גם מהרא"י עצמו בת"ה סי' רל"ס כתב במסקנתו דיש לחלק דלא דמי להכיא דלבונה זכה ולפיכך נראה ברור דאין להשגיח בהאי אפשר שכתב מהרא"י להתיר ואסור למכור ספרי יראתם ותפלתם וכיוצא בהן אף לעכו"ם אחר שאינו כומר והכי נקטינן · ודלא כהגהת ש"ע דמסתפק וכתב ה' סברות ומסיק והמחמיר תע"ב אלא אסור הוא מן הדין עוד כתב מהרא"י בכתביו ע"ש הא"ז שרבינו אליעזר מפיה"ס אוסר למכור לכומרים קלפי' ודיו וכתב וכ"ל מדבריו שאינו אלא חומרא בעלמא · ושאל מהרא"י על קונים שקורין וולעדי"ר וי"ש שמא עדיף הנוצה מקלף ודיו כיון דלא נשתייר שום דבר מהקולמוס על הקלף או שמא יש לאסור דמ"מ הוי מסייעו ולא נתברר תשובתו ע"ז ע"ש ועיין במ"ש ב"י בשם שבלי הלקט סוף סימן זה ומיהו נראה דקלפים ודיו וקונים אין להורות איסור כיון דאפשר שיכתוב שאר ענינים שאינן לעכו"ם ומ"ש דמ"מ הוי מסייע אין טעם זה גורם איסור דהא מסקינן בפ' השוכר (דף נ"ג) בכל האסורין מסייע אין בו ממש ומיהו נכון ליזהר אף מיעוט וכ"כ מהרש"ל בביאוריו לסמ"ג :

קמ אליל ומשמשיו ותקרובתו אסורים בכל שהוא . משנה פרק בתרא דע"ז (דף ע"ד) ומשמע ודאי דה"ה נוי עכו"ם דינה כמשמשיו וקרוב אני לומר דצריך להגיה כאן בדברי רבינו מלת ונוייה והכי משמע מדקאמר כגון כוס דהוא משמשיו והכלל זה גם תקרובתו שהרי בכוס מקריבין תקרובת לעכו"ם עצמה או טבעת דהוא נוייה או צורה של עכו"ם שהוא עכו"ם עצמה :

ומ"ש אבל ס"ס מותר וכו' כבר נתבאר כל זה בסימן ק"י ע"ש :

קמא כל הצלמים הנמצאים בכפרים אסורים וכו' ר"פ כל הצלמים אסורים מפני שהן נעבדין פעם א' בשנה דברי ר"מ וחכ"א אינו אסור אלא כל שיש בידו מקל וכו' אמר רבה מחלוקת בשל כרכים אבל בשל כפרים ד"ה אסור : ומ"ש אא"כ עומדין על פתח מדינה שם אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ובעומדין על פתח מדינה שנינו ומביאו הרי"ף והרא"ש ופי' רש"י בעומדין על פתח מדינה שנינו בהנך קאסר ר"מ דחשיבי להו עכ"ל וכיון דלר"מ דאוסר אפי' אין בידו מקל אפ"ה אינן אסורין אא"כ עומדים על פתח מדינה כ"ש לרבנן דאינן אוסרין אא"כ יש בידו מקל וכו' דאינן אסורין אא"כ עומדין על פתח מדינה ותו דא"כ הוי פלוגתייהו בפוכא דמה שר"מ אוסר חכמים מתירין ומה שחכמים אוסרין ר"מ מתיר וה"ל לתנא לפרש וכ"פ הרמב"ם בפ"ז מה' ע"ז דבכפרים כולם אסורים ובכרכים אינן אסורין אא"כ עומדים על פתח המדינה והיה ביד הצורה צורת מקל וכו' פסק כחכמים וכדפרי' וכך הם דברי רבינו ודע דבגמרא איתא אמר רב יהודה אמר שמואל באנדרטי של מלכים שנינו ומביאו הרי"ף והרא"ש ותימה למה לא כתבו כך הרמב"ם ורבינו ונראה שהם תופסים עיקר פרש"י שכתב וז"ל אנדרטי כשהמלך מת עושין צורתו בפתח השער לזכרון והתם קאמר ר"מ דאגב חשיבותיה פלחי ליה עכ"ל דלפי זה חכמים דפליגי עליה דר"מ ס"ל דאף באנדרטי של מלכים אינו אסור אא"כ בעומד על פתח מדינה ויש בידו מקל וכו' ואין צריך לומר באנדרטי של שולטנות או סתם צורת אדם דאינו אסור אלא בעומד על פתח מדינה ויש בידו מקל וכו' ולפרש"י הסכים גם רבינו אלחנן בתוספות דלא כפי' ר"ת והשתא ניחא דכתבו הרמב"ם ורבינו בסתם דבשל כרכים ועומדים על פתח מדינה ויש בידם מקל וכו' דאסורין דמשמע דאין חלוק בין צלם לצלם הכל שוה לאיסור בעומד על פתח מדינה ויש בידו מקל וכו' · מיהו ודאי בעינן בדוקא צורת אדם דמדמוקמינן ליה באנדרטי משמע דוקא צורת אדם ולכן כתב רבינו בסמוך כגון צורת אדם העומדת על פתח מדינה ובידה מקל וכו' ודלא כמ"ש בש"ע שכתב והיה ביד הצורה צורת מקל וכו' ולא כתב צורת אדם דליתא

אלא

פרישה

סי' קמ (א) **לפיכך** אם אחד מן התערובת הראשון נתערב בב' אחרים מותרין פי' בב"י ועי' לעיל סי' ק"י וצ"ע דמשמע כאן דגם תערובת הראשון אין לו תיקון אלא דוקא בנתערב בשנים אחרים ולעיל משמע דאפי' בנתערב באחד מותר כמ"ש שם ועי' ג"כ בש"ע מ"ש כאן ולעיל בסימן ק"י סעיף ס' ושם פרשתיהו : (ב) ובלבד שלא יהנה אדם אחד מכולן עי' מ"ש לעיל בשם מ"ו ור"ש דלאדם אחד אסור לאכול כולם וכן משמע נמי כאן אם לא שתגיה ג"כ כאן ובלבד שלא יהנה אדם כאחד מכולן כמו שהגהתי לעיל בשם מהרש"ל . א"נ י"ל דה"ק אבל לא יאכל כולן אחד אחד ובלבד כלומר אפי' אם יאכל כולן באופן שלא יהיה עיין בו איסור שלא יהנה אדם אחד מכולן ר"ל שיאכל כולן רק מאחד ישאר דאז אין כאן איסור שלא יהנה אדם אחד מכולן אפ"ה אסור כיון שאינו אוכל שתים שתים . ובלבד ר"ל מלבד איסור שלא יהנה כו' וכה"ג פי' בא"ח בהלכות פסח סימן תפ"ד על מש"ר ובלבד שיאכל כזית אלא כו' ע"ש :

סי' קמא (א) **כל** הצלמים כו' פי' דמות של אדם שאדם נקרא צלם שנאמר כי בצלם עשה את האדם ונרא"ל : (ב) הנמצאים בכפרים אסורים כו' דסתמא לשם ע"ז נעשו . קאמר סתמא לאפוקי של כרכים דודאי לנוי נעשו (ר"ל לנוי הכרכים לא לנוי ע"ז עכ"ל) וכדי שלא תימא דגם בשל כפרים מותר דמ"ש מ"מ כתב דאין בכפרים תלמידי שלא מדרבנן מסתמא אין עושין אלא לע"ז . אבל בלא סתמא אלא מספק נמי אסורים כמ"ש רבינו בסמוך דספק אליל אסורה וסתם דאמרינן סתמא לשם ע"ז נעשו לפי שבני כפרים לא עבדי לנוי : (ג) אא"כ עומדים על פתח מדינה ובידם מקל או צפור כו' כל אלו מורים על שררה

כמ"ש

דרישה

סי' קמא [א] **כל** הצלמים שנמצאים בכפרים אסורים כו' כתב ב"י ד' קמ"ו ע"מ ו"ל ומדברי רבינו שכתב לקמן בסמוך וצורות שאר כל העולם כו' אם לא שיש הוכחה שעשוים לאליל כגון צורת אדם עומדת על פתח מדינה וכו' משמע דמשנינן דכל הצלמים בצורת אדם דוקא היא אבל לא בשאר צורות ואיני יודע מנין הוא לו אם לא שנאמר מדמוקמינן לה באנדרטי (פי' צורה) של מלכים משמע ליה הכי . פי' דוקא צורת אדם יש איסור בכרכים כשיש בידו מקל או כדור כו' אבל שאר צורות אף שיש בידם אחד מדברים הללו אינן אסורין אוה כתב מניין הוא לו אבל גם זה פשוט לב"י דבכפרים אסור אף בשאר צורות וכדמסיק רבינו כאן וכתב ובשל כפרים כולם אסורים ויש לדקדק ולומר דרבינו דכתב שם אדם לרבותיה כתביה דאפילו באדם אינו אסור סתמא עד שיהיה בידו כדור או סייף אלא הקשה שהוא כבר אשמעינן רבינו במ"ש שם אפילו צורת אדם כו' : [ב] אא"כ עומדים על פתח מדינה ובידם מקל או צפור כו' ריש פג"מ תנן כל הצלמים אסורים כו' וחכמים אומרים אינו אסור אלא כל שיש בידו מקל או צפור או כדור ובגמרא מפרש מקל שרודה כל העולם כולו במקל צפור שתופס כל העולם כולו כצפור כדור שתופס כל העולם כולו ככדור תנא הוסיפו עליהן סייף עטרה וטבעת · סייף מעיקרא סבר לשפיה בעלמא ולבסוף סבר שהורג כל העולם כולו · עטרה מעיקרא סבר גדיל כלילא בעלמא ולבסוף סבר כשמלכה למלך . טבעת מעיקרא סבר לשתויי בעלמא (פרש"י שלא יגנוב חותם המשלט) ולבסוף סבר שחותם כל העולם כולו למיתה ע"כ בגמרא ורבינו לא הביא אלא ד' מקל או צפור או כדור או סייף וכתב ב"י פ"ז תימה למה השמיט השאר ע"כ ונראה דרבינו הביא סה"מ מאליך דאיכא לספוקי בכו אם הוא עטרה של ספלות או מרדה כמ"ש בסמוך סייף מעיקרא סבר לשפויה

כו

חדושי הגהות

קמ א הפרישה גורס שלא יהנה אדם כאחד מכולן ע"ש ובסימן ק"י (שכה"ג) :

נעשו לשם אלילים (ד) המוצא שברי צלמים מושלכים או בתוך שברי נחשת (ה) או אפילו שברי אליל עצמה מותרין (ו) אבל מצא תבנית יד או רגל והוא עומד על בסיסו אסור שבזה ניכר שתחלתו נעשה כך לעובדו (ז) [ג] כתב הרמב"ם המוצא יד אליל או רגל או אבר מאבריה מושלך אסור בהנאה ולא נהירא דהא מוקי ליה בגמרא בעומד על בסיסו כדפרישית : (ח) המוצא כלים ועליהם צורת חמה (א) או לבנה (ט) ודרקון והוא דומה לנחש ויש כמין סנפירין בין פרק חוליות שבצואר אם הכלים מכובדין אסורין שודאי נעשו לשם אליל ואם הם מבוזים מותרין שאז לא נעשו אלא לנוי וה"ד מכובדין שעל השיראים ונזמים וטבעות (י) ומבוזים יורות קומקמוסין א וחמי חמין (יא) בין אם הם למטה מהמים (יב) או למעלה מהמים ונראה דה"ה נמי שעל הכוסות ששותין בהן הוי מבוזין (יג) וי"א שעל בגדי משי ורקמה חשובין מבוזין כיון שהם ללבישה ומפרש שיראים פירוש אצעדה והרשב"ם חשב אותם עם המכובדים וטוב להחמיר וכל זה בסתם אבל בידוע שאינן נעבדים

אפי'

אלא דוקא בצורת אדם : **המוצא** שברי צלמים וכו' משנה ר"פ כל הצלמים ובגמרא אמר שמואל אפי' שברי עכו"ם שראיתם שעבדוה כשהיתה שלימה שבריה מותרין דמסתמא כיון שנשברה שוב אין עובדין אותה : ומ"ש אבל מצא תבנית יד וכו' משנה שם ותרגמא שמואל בעומדים על בסיסן . ודברי רבינו כפי התוס' ע"ש ר"ת שיש להם בית מושב רחב שיושבים עליו לבדם דנראה שכך נעשה מתחלה ואינם שברים ואפי' מצא בשוק או בשדה נמי אסורים וכ"כ הרא"ש ודלא כפרש"י דאינם אסורי' אלא כשכאן עומדי' על כנן מקום המתוקן להם דכיון דאותביניהו שתם ודאי פלחו להו עכ"ל ומיהו ודאי אף לר"ת אפילו אין להם בית מושב רחב ונראין כשברים אם מצאן על מקום המתוקן להם ודאי פלחו להו דבזה ודאי מודו כ"ע דאסירי : כתב הרמב"ם המוצא יד עכו"ם וכו' שם בגמרא פריך אדשמואל דאמר אפי' שברי עכו"ם מותרים והאנן תנן שברי צלמים מותרין ופריק ה"ה דאפילו שברי עכו"ם מותרין והא דקתני שברי צלמים משום דקא בעי למתני סיפא מצא תבנית יד וכו' דאפילו של צלמים אסורי' בעומדין על בסיסן וסבירא ליה להרמב"ם דדוקא בצלמים אינן אסורין כמצא תבנית יד אלא בעומדין על בסיסן אבל תבנית יד עכו"ם עצמה אסורין אפילו אינן עומדין על בסיסן דמסתמא כיון שהוא תבנית יד עדיין עובדין אותה אע"פ שנשברה ומתני' דמצא תבנית יד אסורין לצדדין קתני תבנית יד דצלמים בעומדין על בסיסן ותבנית יד דעכו"ם אפילו אינן עומדין על בסיסן והיינו דתנא בה מפני שכיוצא בכן נעבד והא דלא כתב הרמב"ם דין תבנית יד של צלמים דאסורין בעומדין על בסיסן נראה דטעמו לפי שהיה מפרש כפרש"י בעומדין על כנן מקום המתוקן להם דכיון דאותביניהו התם ודאי פלחו להו ודבר פשוט הוא דאסורין וא"צ לפרש עכ"ל ונתיישב מעתה מה שהקשה רבינו על דברי הרמב"ם וכתב ולא נהירא וכו' דל"ק ולא מידי מיהו כפי' המשנה משמע דהרמב"ם מפרש בעומדין על בסיסן כפי' ר"ת והרא"ש ע"ש וב"י לא פי' כך ולפע"ד נראה עיקר כדפרי' :

המוצא כלים ועליהם צורת חמה וכו' משנה שם מחלוקת ת"ק ורשב"ג והלכה כרשב"ג במשנתינו דאמר שעל המכובדים אסורים שעל המבוזי' מותרין : ומ"ש ונראה דה"ה נמי שעל הכוסות וכו' טעמו כיון דקי"ל כשמואל דאפילו למעלה מן המים מבוזין הן לפי שמשתמשין בהם במאכל ובמשתה ה"ה נמי שעל הכוסות וכו' דאין נקרא שעל המכובדין אלא העשויין לתכשיט : ומ"ש וי"א שעל בגדי משי וכו' · כ"כ הרא"ש לשם : ומ"ש וכל זה בסתם וכו' · ה"א

בירושלמי

הא דאנדרטי ונראה שלא הוצרך להזכירה דכיון דאינו מחלק בין צורה לצורה אלא תלה הכל בעומד על פתח המדינה ויש בידו מקל וכו' ממילא הוי אנדרטי בכלל וזה נראה שהיה ג"כ דעת רבי' שלא הזכיר אנדרטי · אבל רבינו ירוחם כתב וז"ל כל הצלמים שהם אנדרטי של מלכים ובפתח מדינה מותרין והוא שאין ידוע אם נעבדו שאם נעבדו אליל מיקרי פירוש אנדרטי כשימות המלך ועושין צורתו בפתח העיר כך פשוט פ' כל הצלמים ולפירוש התוס' אפי' שיהיה בידם שום דבר מכובד אסור בהנאה והרמב"ם כתב שצלם אחר אינו אסור אפילו שיהיה בידם אבל אנדרטי אם היה בידו שום דבר אסור ואם לאו מותר שאינם עשויים אלא לנוי וכ"כ מרי"ף עכ"ל וז"ל הרמב"ם צורות שעשאום עכו"ם לנוי מותרים בהנאה וצורות שעשאום לאליל אסורים כיצד כל הצורות הנמצאים בכפרים אסורים בהנא' מפני שחזקתן שלאליל הם עשויים . והנמצאת במדינה אם היו עומדין על פתח המדינה והיה ביד הצורה צורת מקל או צפור או כדור או סייף או עטרה וטבעת חזקתו שהוא לאליל ואסור בהנאה ואם לאו הרי הוא בחזקת לנוי ומותר עכ"ל ונראה שסובר רבינו ירוחם שאע"פ שלא הזכיר אנדרטי בכלל ועומד על פתח המדינה הוא דסתם עומד על פתח המדינה אינו אלא אנדרטי ובהני הוא דמפליג בין יש בידם לאין בידם אבל כשאינו אנדרטי בכל גוונא שרי וז"ש צורות שעשאום עכו"ם לנוי מותרים : ב"ה (ואם ידוע שהם נעבדים אפילו על המבוזים אסורים) בהנאה ולא חילק כלל : ומדברי רבינו שכתב לקמן בסמוך וצורות שאר כל המזלות וכו' אם לא שיש הוכחה שנעשית לאליל כגון צורה עומדת על פתח מדינה וכו' משמע דמתני' דכל הצלמים בצורת אדם דוקא היא אבל לא בשאר צורות ואיני יודע מנין לו אם לא שנאמר מדמוקמינן לה באנדרטי של מלכים משמע ליה הכי · וגם נראה דמלישנא דאנדרטי משמע ליה צורה שלימה בכל איבריה ומפני כך בסוף הסימן כתב דלצורת ראש בלא גוף או גוף בלא ראש אין בה שום איסור לא בהנאה ולא בעשיה : המוצא שברי צלמים מושלכים או בתוך שברי נחשת או אפי' שברי אליל עצמה מותרים אבל מצא תבנית יד או תבנית רגל וכו' · משנה שם (מא :) המוצא שברי צלמים הרי אלו מותרים מצא תבנית יד או תבנית רגל הרי אלו אסורים מפני שכיוצא בהם נעבד ובגמרא אמר שמואל אפי' שברי אלילים פי' אפילו שברי אלילים שראינו שעבדוה כשהיתה שלימה מותרין דכיון דנשברה שוב אין עובדין אותה והא אנן תנן שברי צלמים ה"ה דאפילו שברי אלילים והא דקתני שברי צלמים משום דקא בעא למיתנא סיפא מצא תבנית יד תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכיוצא בהם נעבד פירוש לאשמועינן דאפילו צלמים דשמא לא עבדו' חיישינן לשבר חשוב כגון תבנית יד ובגמרא מצא תבנית יד תבנית רגל אסורים מפני שכיוצא בהם נעבד אמאי והא שברים נינהו תרגמא שמואל בעומדין על בסיס, ופרש"י על כנן מקום המתוקן להם דכיון דאותביניהו התם ודאי פלחו להו והתוס' הקשו דלשון מצא קשה דמשמע בשוק או בשדה לכך יראה לר"ת לפרש שיש להם בית מושב רחב שיושבים עליו לבדם ואינן נראים כשברים אלא נראה שכך הם מתחלה נעשים עכ"ל · ודברי הרא"ש נראה שהם כדברי ר"ת : כתב הרמב"ם המוצא יד אליל או רגל או אבר מאיבריה מושלך אסור בהנאה בפ"ז מהלכו' ע"ז וז"ל צלמים הנמצאים מושלכים בשוקים או בתוך הגזוזטראות הרי אלו מותרים וחז"ל שברי צלמים אבל המוצא יד אליל או רגלה או אבר מאיבריה מושלך הרי זה אסור בהנאה שהואיל וידע בודאי שזה האבר מן הצורה הנעבדת הרי היא באיסורה עד שיודע לו שהעכו"ם בטלוה · ומ"ש רבינו דל"נ דהא מוקי לה בגמרא בעומד על בסיסו י"ל שהרמב"ם מפרש דשמואל דמוקי לה הכי סבר כר"ל דאמר אליל שנשתברה מאליה מותרת ואנן קי"ל כרבי יוחנן דפליג עליה ואסר הלכך ליתא לדשמואל וזהו שכתב בפ"ח אליל שנשתברה מאליה שבריה אסורים בהנאה עד שיבטלוה לפיכך המוצא שברי אליל הרי אלו אסורים בהנאה שמא לא בטלוה העכו"ם אבל הרי"ף והרא"ש אע"פ שפסקו כר"י דאמר אליל שנשתברה מאליה אסורה פסקו לדשמואל דאמר אפילו שברי אליל מותרין וכתב הר"ן דטעמא משום דאיכא למימר דשפיר סבר שמואל כר"י דאמר אליל שנשתברה מאליה אסורה והא דשרי בשברי אליל משום דלנשברה מאליה לא חייש דמסתמא אליל אינה משתברת מאליה דעכו"ם מנטר לה שפיר ומש"ה שברי אליל שרו דאע"ג דאי ודאי נשברה מאליה שבריה אסורים וכדר"י לנשברה לא חיישינן משום דלא שכיחא אלא אמרינן דעכו"ם רמא עליה ושברה ומש"ה שריה דבטולי בטלה וכ"כ רש"י בסוף פירקין (מט.) גבי פלוגתייהו דרב ושמואל באליל שנשתברה מאליה אי צריך לבטל כל קיסם וקיסם או לא :

ומ"ש הרמב"ם דצלמים הנמצאים מושלכים מותרים אף על גב דמשמע דמתני' לא שרי' אלא בשברי צלמים כתבתי טעמו בביאור ספר המדע ואין כאן מקום להאריך : המוצא כלים ועליהם צורת חמה או לבנה ודרקון וכו' משנה בפ"ג דע"ז (ד' מב :) המוצא כלים ועליה צורת חמה צורת לבנה צורת דרקון יוליכם לים המלח רבן שמעון בן גמליאל אומר על המכובדים אסורים ועל המבוזים מותרים ופסקו הפוסקים כרשב"ג משום דקי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו וכתב המרדכי דרקון הוא נחש בריח בשמים ושמו תלי הגדול ומושל בתולות ומש"ה חשיב ליה בהדי צורת חמה ולבנה ומ"ש וה"ד מכובדים שעל השיראים ונזמים וטבעות וכו' ברייתא שם (מג :) ומ"ש בין אם הם למטה מהמים או למעלה מהמים שם אמר רב מכובדים למעלה מן המים מבוזים למטה מן המים פירוש למעלה מן המים על אוגני הכלים · למטה מן המים בשולים ובדפנות ושמואל אמר אלו ואלו מבוזים הן פי' לפי שמשתמשין בהם במאכל ומשתה ואין מכובדים אלא העשויים לתכשיט ותניא כותיה דשמואל ולפיכך פסקו הפוסקים הלכה כמותו : ומ"ש וי"א שעל בגדי משי ורקמה חשובים מבוזין כיון שהן ללבישה וכו' שם על ברייתא דבסמוך דתני שיראים בהדי מכובדים כתב הרא"ש א"ת דקרי שירים פי' אצעדה אבל בגדי שיראים כל מלבושי יקר מבוזים מיקרי כיון שלובשין אותן והוי סדינים ואית דקרי השיראים ולבושי יקר מיק"ו מכובדים · וכתב הר"ן דבירושלמי משמע דשיראים כיון שעשויים לבלות בכלל סדינים הן וכמבוזין דמו וכתב רבינו ירוחם שכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם כתב בפרק ו' מהלכות ע"ז דבגדי שני דינם ככלי כסף וזהב · וכתב רבינו ירוחם יש מי שכתב וכן בתוספתא דלא אסרו על המכובדים אלא בולט :

ומ"ש וכל זה בסתם אבל בידוע שאינם נעבדים אפילו שעל המכובדים נמי מותרים בירושלמי אהא דאמר רבי שמעון בן גמליאל על המוכבדין אסורים וכו'

מאי

דרכי משה

קמא (א) כתב הרמב"ם בפי' המשנה וז"ל אין ענינו שימצא עגול ויאמר זה עגול לבנה אלא שבעלי הצלמים הנקראים טלאס"ם מיחסים לכוכבים צורות עד שאומרים צורת שבתי כו' עד וצורת השמש צורת המלך מעוטר יושב על עגלה וכן מיחסים לכל הכוכבים והמזלות צורות ואמרו צורת חמה י"ל צורות המתייחסים לחמה וכן אמר צורת לבנה כו' :

ובמרדכי

דרישה

כו' וה"ה לאינך וסה"ל דלאו דוקא הנך שית דקא חשיב תלמודא אלא כל מה שנותנין בידו שמורה על שררה כה"ג ידוע שהוא אליל ואסור ולכן לא תנו רבינו להביא כל הנך שמביא בתלמוד דלא תימא דוקא הנך ותו לא · [ג] כתב הרמב"ם המוצא וכו' ולא נהירא דהא מוקי לה בגמרא דוקא בעומד על בסיסו כו' (עיין בשלטי גבורים ר' פס"ו ע"א דכתב דגם הרמב"ם סבר כן ושכן מוכח פי' המשניות שלו והאריך שם ותימא על דבריו דל' הרמב"ם שהביא ב"י לא משמע הכי וכן נראה מדברי רבינו ע"ש עכ"ה) כתב ב"י וז"ל י"ל שהרמב"ם מפרש דשמואל דמוקי לה הכי סבר כר"ל דאמר אליל שנשתברה מאליה מותרת ואנן קי"ל כר' יוחנן דפליג עליה ואסר הלכך ליתא לדשמואל עכ"ל ב"י ונראה לפרש דרבינו דפסק כשמואל משום דר' יוחנן לא קאמר אלא באליל שנשתברה מאליה ובסתם שברי אליל אמרינן לא מאליה נשתברה אלא שברה בחמתו · לכן מותרין שברי אליל אם לא בעומד על בסיסו : (ובשל כפרים בש"ג דף פס"ו ע"ב כתב נ"ע שמלשון מהרי סטור דפוסקים שקאמר אינם אלא בשל כרכים אבל בכפרים בכל ענין אסורים ולא ידענא מנא ליה עכ"ל ותימה על דבריו שלא גמרא ערוכה דבשל כפרים בכל ענין אסורין

ובמ"ש

פרישה

כמ"ש בדרישה ע"ש : (ד) המוצא שברי אלילים מושלכים פי' בקרקע : (ה) או אפי' שברי ע"מ עצמה פי' אפילו ע"מ שעבדו ואפי' תבנית יד ורגל שאינו עומד על בסיסו וק"ל : (ו) אבל מצא תבנית יד או רגל והוא עומד על בסיסו אסור . פי' שיש להם בית מושב רחב שיושבים עליו לבדם ואינם נראים כשברים אלא נראים שכך הם מתחלה נעשית כן פי' ר"ת והרא"ש לאפוקי מפרש"י שפי' על בסיסן על כנן מקום המתוקן להם דכיון דאותביניהו התם ודאי פלחי להו עכ"ל רש"י אבל לשון מצא אינו משמע כן כמו שהקשו התוס' : (ז) כתב הרמב"ם כו' ולא נהירא עי' בדרישה : (ח) המוצא כלים ועליהם צורת חמה כו' ז"ל רמ"א והוא מדברי הרמב"ם בפי' המשנה דהיינו צורות הנעשים לשם חמה ולבנה כמו שעושין בעלי הטלסמאות צורות לכוכבים כגון הצורות המתיחסים לשמש מציירים מלך מעוטר יושב על העגלה וכן כיוצא בזה בלבנה יש להם צורה מיוחדת : (ט) ודרקון והוא דומה לנחש כו' ז"ל המרדכי דרקון הוא נחש בריח בשמים ושמו תלי הגדול ומושל במזלות ומש"ה חשיב ליה בהדי חמה ולבנה : (י) ומבוזין כו' וחמי חמין פי' כלי שמחממין בה חמין : (יא) בין אם הם למטה מהמים פי' על השולים : (יב) או למעלה פי' על אוגני הכלי : (יג) וי"א כו' ומפרשי שיראים פי' אצעדה ז"ל הרא"ש אית דקרי שירים פי' אצעדה עכ"ל ור"ל הא דאמר בגמרא שיראים יש גורסים שירים ומפרשי' שירים אצעדה ולפ"ז ק"ק דלא הו"ל לרבי' לכתוב ומפרשי שיראים אצעדה אלא הו"ל למימר וגרסי' שירים גם

לשון

חדושי הגהות

קמא א ר"ל כלי שיש בו חמי חמין (פרישה) :

אפי' שעל המכובדים נמי מותרין : (יד) וצורות שאר כל המזלות ושאר כל הצורות אפי' צורת אדם המוצא אותם מותרות (טו) אם לא שיש הוכחה שנעשה לאליל כגון צורת אדם עומדת על פתח מדינה ובידה מקל או צפור וכדור וסייף ב ובשל כפרים (טז) אבל כולם אסור לעשותם ל"ש אותם שבמדור שכינה כגון ד' פנים להדדי (יז) ל"ש אותם שבמדור העליון כגון חיות שרפים ואופנים ומלאכי השרת ל"ש אותם שבמדור התחתון כגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות (יח) ל"ש (אותם) צורת [אדם] לבדו כולם אסורין (יט) וכן נמי שמשין שבמקדש אסור לעשות ממש דוגמתן אם לא שישנה בהן קצת בגובה או באורך כדתניא לא יעשה אדם בית תבנית היכל בשיעור גובה וארכה ורחבה אכסדרה תבנית אולם חצר תבנית עזרה שלחן תבנית שלחן מנורה תבנית מנורה אבל עושה של חמשה קנים או של ששה או של שמונה אבל של שבעה לא יעשה אפי' משאר מיני

מה אנן קיימין אם דבר ברי שנעבדין אפילו מבוזים אסורים ואם דבר ברי שאינם נעבדים אפילו מכובדין מותרים אלא שכן קיימין בסתם וכתב הר"ן ומהא שמעינן שכל צורה שהיא נעבדת בודאי אין בה חילוק בין מכובדין למבוזין דמתני' בסתם כלומר העכו"ם היו רגילין לעבדן אבל יש מקומות שאין אנו יודעים אם נעבדים שם אם לאו ומש"ה על המכובדי' אסורים ועל המבוזים מותרים שהכלים מודיעים אם נעבדים שם אם לאו וזהו דעת הרשב"א בזה ולפיכך כתב הרב ז"ל שכל הכלים אסורי' בין כלים מכובדין בין כלים מבוזין ולי אפשר דהאי ירושלמי ה"ק אם דבר ברי שנעבדין כלומר שאותן צורות שבכלי' היו נעבדין אסורים ואפילו מבוזין שלא תאמר כיון שהם מבוזין אין עובדין עבודה דודאי אסורים ואם דבר ברי הוא שלא נעבד אותן הכלים אפילו מכובדין מותרין אלא כי הא קיימין בסתם כלומר שאין אנו יודעין אם נעבדו הכלים הללו · מש"ה מכובדין אסורים כיון שהצורה נעבדת בודאי חיישינן אף בכלי זה נעבדת כיון שהוא מכובד ואם על המבוזין מותרין שאע"פ שבודאי צורה זו נעבדת בכלי זה לא נעבדה כיון שהוא מבוזה · וכסמוך אכתוב שכדברי הר"ן נראה מדברי קצת מפרשים ז"ל : ודע דאמרינן בגמ' (מג:) עלה דמתני' דעליהם צורת חמה צורת לבנה צורת דרקון למימרא דלהני הוא דפלחי להו למידי אחרינא לא ורמינהו השוחט לשם ימים לשם נהרות וכו' הרי אלו זבחי מתים אמר אביי מיפלח לכל דמשכחי פלחי מיזר ומיפלח הני תלתא דחשיבי צוירי להו ופלחי להו למידי אחרינא לנוי בעלמא עבדי להו וכתב הר"ן מיהו ה"מ בסתם מקומות אבל במקום הידוע שעובדין לצורה אחת המוצא כלים ועליהם אותה צורה אסורים (ג) :

ורבינו ירוחם כתב בשם הרב רבינו אברהם בן אסמעאל דנכרים בזה"ז שאין עובדים לחמה וללבנה ולצורת דרקון כלים המוצאים ועליהם צורות הללו מותרין בהנאה ואפשר דאלו שאינן אדוקים באליל כל מה שעושים בצורות הללו בכלים אינן עושין אלא לנוי ומותרי' בהנאה כולם ואסורין לעשות משום חשד אם הם בולטים ורא"י להחמיר בספק איסור תורה עכ"ל : ובמרדכי כתב בר"פ כל הצלמים אבל בשל כפרים ד"ה אסיר וכו' :

אהא דתנן מבוזין שעל הזורות וכו' ושל הסדינין והמטפחות הרי"ף גורס מטבעות דסדינין ומטפחות חד הוא והילכך מותרים מטבעות שלנו שיש להם צורת אליל וכ"כ בהג"א אומר ר"י דמכאן יש ראייה למטבעות שלנו שרו דמבוזין הן ע"כ ויש לתמוה דהוי כצורת חמה ולבנה ודרקון דמשום דחשיבי צוירי ופלחי להו והרי אמרו בירושלמי דמתני' דמפלגא בין מכובדין למבוזין לי"א אלא בסתם אבל אם דבר ברי שנעבדין אפילו מבוזין אם רים וי"ל שהם מפרשים כמו שפי' הר"ן ז"ל דבידוע שנעבדו אותם צורות שבאותם כלים הוא דקאמר בירושלמי דאפי' על המבוזים אסורים וכו' אבל כל שאין אנו יודעים אם נעבדו הכלים הללו אם הם מבוזים מותרים שאע"פ שבודאי צורה זו נעבדת בכלי זה לא נעבדה כיון שהוא מבוזה וי"ל שלזה נוטה דעת רש"י שפי' אהא דאמר אביי מיפלח לכל דמשכחי פלחי מיזר ומיפלח הני תלתא דחשיבי צוירי להו וכו' צוירי להו ופלחי להו הילכך צוירי להו מיזר ומיפלח לצייר צורה כדי לעובדה להני תלת דחשיבי להו : וצורות שאר כל המזלות ושאר כל הצורות אפילו צורת אדם המוצא אותם מותרות שם מסקינן רב ששת אימרי מתנייתא ותני כל המזלות מותרין חוץ ממזל חמה ולבנה וכל הפרצופים מותרים חוץ מפרצוף אדם וכל הצורות מותרות חוץ מצורת דרקון ומוקי לה בגמרא רישא וסיפא במוצא ומציעתא בעושה דאילו במוצא אפילו פרצוף אדם שרי דהא תנן המוצא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה צורת דרקון יוליכם לים המלח צורת דרקון אין פרצוף אדם לא ואע"ג דרבא מוקי מציעתא נמי במוצא וכרבי יהודה ע"כ לא פליג אלא במינקת וכיוצא בזה אבל בפרצוף אדם גרידא מודה דשרי ועוד דע"כ לא אוקמא רבא כרבי יהודה אלא כי היכי דתתוקם כולה במוצא ולא ליצטריך לאוקומי רישא במוצא ומציעתא בעושה אבל לענין הלכה פשיטא דאין הלכה כרבי יהודה אלא כתנא דמתניתין דשרי בכל פרצוף אדם : **ומ"ש** אם לא שיש הוכחה שנעשית לאליל כגון צורה עומדת על פתח מדינה וכו כבר נתבאר בתחלת הסימן : ומ"מ אני תמה על רבינו שסתם וכתב דין זה כמות שהוא מוזכר בתלמוד דמשמע ודאי דה"ת בזמנה · ועוד למה יאסר בזה"ז צורת חמה ולבנה ודרקון כיון דידעינן דלא פלחי ליה כלל · וכן כתב רבינו ירוחם בשם רבו דכלים המוצאים עליהם צורות אלו בזמן הזה מותרים בהנאה ואסור להשהותן · ומיהו מדברי התוספות בפרק כל הצלמים (מג:) גבי הא דאמרינן שאני ר"ג דאחרים עשו לו משמע שאין חילוק בין זמן הזה לזמנם לענין זה : **ומ"ש** אבל כולם אסור לעשותם כלומר צורת כל המזלות וצורת אדם . ומ"ש ל"ש אותם שבמדור שכינה לא שנא אותם שבמדור העליון ל"ש אותם שבמדור התחתון, מדור העליון קרי לגבי מדור תחתון אבל לגבי מדור שכינה פשיטא דמדור תחתון הוא וכל דברים אלו שכתב רבינו מדתנן בפרק ב' דר"ה (כד ·) דמות צורה לבנות היו לר"ג בעלייתו על הטבלא בכותל שבהם מראה את ההדיוטות ואומר להם הכזה ראית או כזה ופריך עלה התם ובפ' כל הצלמים (מג ·) ומי שרי והא כתיב לא תעשון אתי לא תעשון דמות שמשי אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשותן כמותם כלומר אבל שמשין שלמעלה שא"א לעשותן כמותן ממש אלא צור דוגמתו מותר כדתניא לא יעשה אדם בית תבנית היכל כלומר שיהא כארכו ורחבו ורומו ושעור מדת פתחיו אבל נשתנה במקצת מותר אכסדרה תבנית אולם חצר תבנית עזרה שלחן תבנית שולחן מנורה תבנית מנורה אבל עושה הוא של חמשה כלומר מנורה של ה' נרות ושל ו' ושל שמונה לפי שאין דומין לשל מקדש ושל שבעה לא יעשה שהיא כשל מקדש ואפי' של שאר מיני מתכות שאף היא אע"פ שאינה של זהב כשרה במקדש דילפינן בהקומץ רבה בכלל ופרט וכלל אבל של עץ שרי שאינה כשרה במקדש דהפרט מפורש מתכת ופרכינן ושמשין שאי אפשר לעשות כמותן מי שרי והא תניא לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמשי המשמשין לפני במרום אמר אביי לא אסרה תורה אלא דמות ארבעה פנים בהדי הדדי כלומר פני שור ואדם ואריה ונשר לחיה אחת דוגמת חיות הקודש כדכתיב לא תעשון אתי הברויות אצלי ופרכינן אלא מעתה פרצוף אדם לחודיה ליששרי ומפרקינן אמר ג רב הונא בר יהושע מפירקיה דאביי שמיע לי לא תעשון אתי לא תעשון אותי כלומר דמות שאני מתראה בו לנביאים · ופרכינן ושאר שמשין מי שרו והתניא לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמשי המשמשין לפני במרום כגון אופנים ושרפים וחיות הקדש ומלאכי השרת כלומר כדמות שהן נראים בו במראה הנבואה דהיינו אדם שיש לו כנפים · ומפרקינן אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שבמדור העליון כלומר כדכתיב אתי אבל חמה ולבנה במדור התחתון הם · ופרכינן שבמדור התחתון מי שרי והתניא אשר בשמים לרבות חמה ולבנה וכוכבים ומזלות ממעל לרבות מלאכי השרת · כי תניא ההיא לעבדם · אי לעבדם אפילו שלשול קטן נמי אין הכי נמי ומסיפיה דקרא נפקא כדתניא אשר בארץ לרבות ימים ונהרות מתחת לרבות שלשול הקטן · ופרכינן ועשיה גרידתא מי שרי והתניא לא תעשון אתי לא תעשון דמות שמשי המשמשין לפני במרום כגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות · ומפרקינן שאני רבן גמליאל דאחרים עשו לו כלומר עכו"ם והא רב יהודה דאחרים עשו לו כלומר צורה בטבעת שהיה תנית וקאמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא סמי עינא דדין כלומר פחות את צורתו · ומפרקינן התם בולטת הויא ומשום חשדא כלומר כדי שלא יאמרו אליה הוא עובד דתניא טבעת שחותמה בולט כלומר צורתה אסור להניחה ומותר לחתום בה לפי שכשהוא חותם שוקע החותם בשעוה ואינו נראה מבחוץ חותמה שוקע מותר להניחה ואסור לחתום בה דכשהוא חותם הוי חותמה בולט ולקמן פריך אי הכי כדרבן גמליאל נמי ניחוש לחשדא ומפרקינן ומי חיישינן לחשדא והא הוא בי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא כלומר שף ויתיב שם מקום שהוא במדינת נהרדעא ויש אומרים שיכניה וגלותו נטלו עמם מאבני ירושלים ומעפרה ובנאוה שם והיינו דשף ויתיב דשף מכאן ויתיב תמן והיינו דכתיב כי רצו עבדיך את אבניה וכו' ואוקימו ביה אנדריטא כלומר צלם דהוו עיילי בה אבוה דשמואל

בירושלמי הביאו ב"י וכתב ע"ש הר"ן דאף ע"פ שבודאי שצורה זו נעבדת בכלי זה לא נעבדת כיון שהוא מבוזה עכ"ל והאידנא אף על המכובדין אע"פ שצורה זו בודאי נעבדה מ"מ בכלי זה ודאי לא נעבדה וכל מה שמצי ירי' צורת עכו"ם בכלי הכל הוא לזכרון וע"כ אין נוהגין בהם איסור אפילו על המכובדים וז"ל המרדכי ישן אבל בשל כפרים ד"ה אם ר ובו' אבל מה שתולין בצואריהן לזכרון לא מחמרי בהו כך מצאתי באבי"ה עכ"ל · וכיוצא בזה כתב הר' ירוחם ע"ש הר"א אסמע"אל דבזה"ז שאין עובדין לחמה ולבנה ודרקון כלים הללו מותרים ואפשר דאלו שאינן אדוקין בעכו"ם כל מה שעושין בצורות הללו בכלים אינן עושין אלא לנוי ומותרין בהנאה ואסורין להשהותן משום חשד אם הם בולטין ורא"י להחמיר בספק איסור תורה עכ"ל : וצורות שאר כל המזלות וכו . שם מסקנא דגמ' (דף מ"א מ"ב) ומ"ש אם לא שיש הוכחה וכו' כבר נתבאר בתחילת הסימן דבכרכים אינו אסיר אלא בעומד על פתח המדינה ובידו מקל וכו' ובשל כפרים אסור בכל ענין וז"ש רבינו כאן ובשל כפרים ר"ל או בשל כפרים אפילו אין עומד על פתח מדינה וגם אין בידה מקל וכו' אסור בכל ענין : ומ"ש אבל כולם אסור לעשותם וכו' שם פשוט בגמ' (דף מ"ב מ"ג) ומ"ש אפילו של שאר מיני מתכות פי' כיון דכשרים במקדש

דרכי משה

(ב) כתב הר"ן פ' כ"ה דף שפ"ג כתב הרשב"א בזה"ז שחוקקין בכלים ומציירים בהן דמות אליל אף המוצא כלים שיש בהם דמות אליל אסורין ועוד שכן דרכן ברכובי לצייר בסוף כלי מלחמתם ומנפפים ומנשקים בשעת מלחמה עכ"ל וצל"ע שאפשר שאין עובדין היום לצורה כלל אלא לזכר בעלמא עושין כן עכ"ל : ובמרדכי

פרישה

לשון הרמב"ם ז"ע דכתב אית דקרי סירים הול"ל ואית דגרסי סיריס : (יד) וצורות שאר כל המזלות פי' דאין דרך לעובדן מסתמא אלא אותן הנ"ל אבל אלו אסורין דוקא בעשייה משום גזירת הכתוב לא תעשון אתי דמות שמשי דוגמת משכן ומנורה שאין נאסרין משום ששם אליל שלא שנאסרין בעשייה (ועי' בב"י בד"ה ומ"מ אני תמה כו' שכתב דבזמן הזה נשתנה דיני' עכ"ה) : (טו) אם לא שיש הוכחה כו' עד ובשל כפרים פי' או בשל כפרים כדלעיל . וביותר נראה להפך תיבת אבל ובצ"ל ובשל כפרים כלם אסור אבל לעשותן כו' והשתא א"ש דהל"ל דמש"ד ובשל כפרים הר"ל כמו או בשל כפרים וכולי האי ועדיין הל' קצר ומגומגם . גם נתיישב כפל לשון דהתחיל רבינו וכתב אבל כלם אסור לעשותן כו' וחזר וסיים וכתב כולן אסורין וק"ל : (טז) אבל כולם אסור לעשותם ל"ש אותם שבמדור שכינה כו' כולם ילפינן מדכתיב לא תעשון אתי שדרשינן לא תעשון אותי כלומר דמות שאני מתראה בו לנביאי' דהיינו מראה אדם . והחיות פי' דהיינו ד' פנים (לההדי והחיות) שרפים ומלאכים כדמות שמתראין לבני אדם במראה הנבואה א

דהיינו אדם שיש לו כנפים . דמות חמה ולבנה לא תעשון אתי דמות המשמשין אותי במרום כן מסיק בהדיא בגמרא ולפי מה דא"ל לכל הני דרשות דכיון דדרשינן דמות המשמשין כולם בכללן בזה אלא שעדיין אנו צריכין לדרוש אתי אותי ללמוד מזה דאדם לחוד אסור : (יז) לא שנא אותם שבמדור העליון נגד התחתון קרוי עליון ולא לגבי מדור שכינה ב"י : (יח) לא שנא אדם לבדו כו' פי' לאפוקי ד' פנים יחד שפני אדם אחד מהן וקמ"ל דאפי' צורת אדם לבדו אסור והטעם כיון שעושה צורת אדם שלם כמ"ש בס"ס זה אסור אפי' לחוד משא"כ כשעושה ד' פנים (ובזה מיושב מה שהקשה הכ"מ פ"ג דהלכות ע"א וז"ל למה אמר דאסור לעשותן ד' פנים תיפוק ליה משום צורת אדם וי"ל שאם עשה אדם ושור בצורה א' גרוע מאדם לבדו דלא, קוין ליה עקרת דלא תעשון אתי אותי עכ"ל עכ"ה) : (יט) וכן נמי שמשין שבמקדש כו' עד אבל של ז' לא יעשה אפי' משאר מיני מתכות דכשרה נמי בבה"ג במקדש דילפינן מכלל ופרט וכלל · אבל לא של עץ דבפרט מפורש מתכת ילפינן מזה דוקא של מתכת אסור אבל לא של

חדושי הגהות

ב פי' או בשל כפרים וכדלעיל והיותר נראה להפך תיבת אבל וכצ"ל ובשל כפרים כולם אסור אבל לעשותן כו' ובזה נתיישב כפל לשון שהתחיל רבינו וכתב אבל כולם אסור וכו' וחזר וסיים וכתב כולן אסורין (פרישה) : ג בגמרא שלפנינו א"ר יהודה בריה דרב יהושע מפירקיה דר' יהושע ובר"ה (כד :) איתא א"ר הונא בריה דרב אידי מפירקיה דאביי וכו' וגיר' הרי"ף והרא"ש א"ר הונא בריה דרב יהושע מפירקיה דאביי כו' :

בנוסחא

מיני מתכות (כ) וצורות ימים וגבעות מותר לעשותן : (כא) וצורת דרקון אסורה למי שמצאה להשהותה (כב) ומותר לעשותה (כג) [ד] וכל הצורות שאסור לעשות לעצמו אסור לעשותן נ"כ לעכו"ם (כד) וכן אם עכו"ם עשאם לו (כה) אסור להשהותם (כו) בד"א בבולטת (כז) אבל בשוקעת כאותם שאורגין בבגד (כח) ושמציירין בכותל מותר לעשותן (כט) כדתניא טבעת שחותמה בולט פירוש שהצורה שבה בולטת (ל) אסור להניח (לא) ומותר לחתום בה שהצורה נשקעת בשעה חותמה שוקע מותר להניח ואסור לחתום ונראה דכל אותם שאסורין במוצאן אסורין אפילו בשוקעת דכיון שאנו חוששין לו שמא נעשית לאליל אף בשוקעת נמי איכא למיחש (לב) ואף בבולטת נמי לא אסרינן אלא ליחיד דטעמא משום חשדא שיחשדוהו שמכוין לאליל (לג) הלכך בשל רבים (ג) דלא שייך בהו חשדא או אפי' של יחיד והיא עשויה פרקים או עשאה להתלמד בה שרי ורב אלפס אינו מתיר אלא כשהוא להתלמד אבל אינו להתלמד אפי' של רבים ושל פרקים אסור וכ"כ הרמ"ה וא"א הרא"ש ז"ל

כתב

במקדש אפילו אינה של זהב כדילפינן בהקומץ רבה אבל של עץ שרי כיון דאינה במקדש · ומ"ש וצורות ימים וגבעות מותר לעשותן וכו' כלומר אע"ג דבשוחט אין חלוק בין שוחט להרים וגבעות ימים ונהרות ובין שוחט לחמה ולבנה כוכבים ומזלות דהרי אלו זבחי מתים י"ל דווקא כשמתכוין לעובדם אין לחלק בין זה לזה אבל לעשותן שרי דהינן בכלל לא תעשון אתי והכי משמע בסוגיא לשם דאהא דתניא אשר בשמים לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות ומוקי לה כי תניא ההיא לעובדם סריך אי לעיבדם אפי' שלשול קטן נמי קתני אכ"ל ומסיפיה דקרא נסקא דתניא אשר בארץ לרבות ימים ונהרות הרים וגבעות מתחת לרבות שלשול קטן אלמא דימי' ונהרות אינו אסור אלא לעובדם אבל מותר לעשותן ונקט רבינו ימים וגבעות וה"ה נהרות והרים ובכלל ימים הוי נמי שלשול קטן שבים : ומ"ש וצורת דרקון אסורה למי שמוצאה להשהותן ומותר לעשותה פי' דבמוצאה חיישי' שמא עבדוה קודם שמצאה כדלעיל בסימן זה דהמוצא צורת דרקון על המכובדין אסורין שודאי נעשו לשם עכו"ם אבל מותר לעשותה דאינה בכלל לא תעשון אתי לפי שהוא צורה כאויר ואיננה בשמי' כך מצאתי אבל העיקר נראה לי כמ"ש הרמב"ם בפי' המשניות כי צורה זו בדוה מלבם ויחסוה לתלי הלבנה ולא היתה מעולם צורה ולכן מותר לעשותה דאינה בכלל לא תעשון אתי כיון שאינה בעולם אבל כיון שעשאוה השוטים עכו"ם ועובדים אותה אסורה למוצאה ומשמע דבעשאה מותר להשהותן ולית בה משום חשדא אפילו בגוף שלם דליכא חשדא אלא בחמה ולבנה כוכבים ומזלות ופרצוף אדם כדלקמן · ול"ע דבמרדכי פכ"ה במחלוקת רבי' אפרים ור' אליקים משמע שתופסים בפשיטות דצורה דרקון שוה לצורת חמה ולבנה דה"ל נמי בכלל לא תעשון אתי ואסור לעשותן : ומ"ש וכל הצורות שאסור לעשות לעצמו וכו' · פי' כשעשאן לעכו"ם אסור משום לא תעשון אתי דקפיד קרא על העשיה ומדכתיב קרא סתמא משמע אפילו עשאן לעכו"ם וכשהעכו"ם עשאן לו ליכא איסורא דעשייה אלא דאסור להשהותן דאיכא משום חשדא דעכו"ם והא דקאמר בד"א בבולטות וכו' אתרוייהו קאי בין היכא דאיסורא משום עשייה בין היכא דאיסורא משום חשדא ולא משום עשייה כגון דעשאן עכו"ם בין בזו ובין בזו אין איסור אלא בבולטת אבל בשוקעת מותר לעשותן ונקט רבינו לעשותן לאורויי רבותא דאף היכא דאסור משום לא תעשון אתי אין איסור בשוקעת כ"ש היכא דעשאן עכו"ם דליכא אלא משום חשדא מ"מ בשוקעת ליכא חשדא ושרי להשהותן וכתב רבינו דאף אריגה בבגד וציור בכותל הוי בכלל שוקעת אע"פ דהצורה ארוגה על הבגד דאין איסור אלא דוקא בבולטת ממש וכ"כ הר"ן להדיא ע"ש · ומ"ש כדתניא טבעת וכו' אע"ג דהך ברייתא איירי בשעשאו עכו"ם מדמתיר בבולטת לחתום בה דאי בשעשאו ישראל אסור להשהותה כלל אלא ודאי בעשאו עכו"ם דליכא אלא משום חשדא וכיון שאסור להניחה בבולטת או ליכא חשדא אפ"ה כ"ל לרבינו דכי היכא דבדליכא אלא משום חשדא איכא חלוק בין בולטת לשוקעת ה"נ היכא דאיכא איסור עשייה איכא חלוק בין בולטת לשוקעת הכי משמע בסוגיא דבעשאו עכו"ם ליכא אלא משום חשדא דעכו"ם דמשני שאני ר"ג דאחרים עשו לו פירוש עכו"ם וסקשינן והא רב יהודה דאחרים עשו לו וא"ל שמואל לרב יהודה שיננא סמי עיניה דדין ופרקינן התם בחותמו בולט ומשום חשדא דתניא טבעת שחותמה בולט וכו' · דאלמא דאין שם איסור כשהעכו"ם עשאו לו אלא משום חשדא דעכו"ם ודוקא בבולטת וס"ל לרבינו השתא לפי סברא זו דה"ה היכא דעשאו ישראל דאיסוריה משום לא תעשון אתי אין איסור עשייה אלא דוקא בבולטת :

ומ"ש ואף בבולטת נמי לא אסרינן אלא ליחיד וכו' פי' היכא דעשאו עכו"ם וליכא איסורא אלא משום חשדא בבולטת לא אסרינן אלא ליחיד וכו' ואפי' של יחיד אם היא עשויה פרקים ואינה מחברה אלא בשעה שצריך לה ואח"כ חוזר ומפרקה דכל יומא לא חזו לה וליכא חשדא או עשאה להתלמד בה לידע מהלך חמה ולבנה ומזלות וכוכבים וכדעביד ר"ג והכי אוקמא תלמודא לדר"ג בהני תלתא אוקמתא וס"ל להרא"ש ורבינו דכולהו הילכתא נינהו · אבל דעת הרי"ף דהך אוקמתא בתרא דקאמר וא"א להתלמד שאני דמביא ראיה מדתניא לא תלמד לעשות

דשמואל ולוי ומללו בה ולא חיישו לחשדא · רבים שאני · והא ר"ג דיחיד הוא דכיון דנשיא הוא שכיחי רבים גביה · ואי בעית אימא דפרקים הוה כלומר של חוליות ולא היה מחברה אלא בשעת בדיקת העדים וכל יומא לא חזו לה וליכא חשדא · ואיבע"א להתלמד שאני דתניא לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות עכ"ל הר"ן (הגמרא) בפרק כל הצלמים . וכתבו התוס' אומר ר"י דכל אלו תירוצים של אביי אמת הם מדלא קאמר בכל אחד ואחד אלא והכי קאמר לא אסרה תורה בשמשים של מטה אלא בית תבנית היכל ואכסדרה תבנית אולם ד ובשמשין התחתונים אסר חמה ולבנה וכוכבים ובמדור העליון דמות ד' פנים · וכ"כ הר"ן בשם הר"מ מרוטנבורק ז"ל והאריך ביישוב הסוגיא לפירוש זה :

והשתא מה שכתב רבינו דכולם אסור לעשותן ל"ש אותם שבמדור שכינה וכו' עד אבל של שבעה לא יעשה אפי' משאר מיני מתכות פשוט בגמרא וכתב הר"ן על פי פי' הר"מ מרוטנבורק ז"ל דכל הני אסור לקיימן אפילו באחרים עשו לו חוץ מחמה ולבנה וכוכבים ומזלות דשרי באחרים עשו לו כל היכא דליכא למיחש לחשדא כמו שיתבאר בסמוך · אבל מדברי רבינו לקמן בסמוך נראה שאינו מחלק ביניהם דכולהו נמי שרי באחרים עשו לו כל היכא דליכא למיחש לחשדא : ומ"ש וצורות ימים וגבעות מותר לעשותן זה פשוט שאינם מכלל דברים שנזכרו בגמ' לאיסור : ומ"ש וצורת דרקון אסור למי שמוצאה להשהותה כלומר אסור בהנאה וצריך להוליכה לים המלח משום דחיישינן דילמא עבדוה קודם שמצאה וכמו שנתבאר בסימן זה : **ומ"ש** ומותר לעשותה היינו לפי שאינו מכלל דברים שנזכרו בגמרא שאסור לעשותן ומיהו נראה דה"מ בדליכא חשדא כגון בחד מהנך גווני דבסמוך הא לא"ה כיון דמידי דצייר ושלחי ליה הוא משמע דפשיטא דאסור כדאמרינן בחמה ולבנה · ודע שהרא"ש כתב בפ' כל הצלמי' גבי טבעת שחותמה בולט אסור להניחה וכו' האי חותם איירי בחמה ולבנה וכוכבים ומזלות ופרצוף אדם שאסור לעשותן וגם להשהותן אם עשאן עכו"ם משום חשדא וצורת דרקון מותר לעשותה ואסור לשהותה עכ"ל והוה משמע כי דה"ק מותר לעשותה לעכו"ם שלא לשם אליל דאינו עובר על עשייתה משום לא תעשון אתי דאינו מכלל אותם דברים שדרשו מקרא זה לאיסור ואסור להשהותה משום חשדא · ורבינו נראה שלא רצה לפרש כן משום האי אסור להשהותה משום חשדא מהאי טעמא גופיה הו"ל למיסר לעשותן ולפיכך פי' דה"ק אסור להשהותה אם מצאה דחיישינן שמא עבדוה קודם שמצאה : וכל הצורות שאסור לעשותן לעצמו אסור לעשותם נ"כ לעכו"ם נראה דטעמא משום דכתיב סתמא לא תעשון אתי ולא כתיב לא תעשון לכם משמע דכל גוונא קא אסר עשייה ואפילו לעכו"ם : ומ"ש וכן אם עכו"ם עשאם לו אסור להשהות בד"א בבולטת וכו' כדתניא טבעת שחותמה בולט וכולי זה פשוט מדאמרינן והא רב יהודה דאחרים עשו לו וא"ל שמואל שיננא סמי עיניה דדין התם בחותמו בולט ומשום חשדא דתניא טבעת שחותמה בולט אסור להניחה וכולי : ומ"ש ונראה דכל אותם שאסורים במוצאן אסורים אף בשוקעת וכולי ברור בטעמו : ומ"ש דשוקעת מיקרי אותם שאורגים בבגד ושמציירין בכותל כלומר שמציירין בסימנין על הכותל או על הלוח כ"כ הרמב"ם בפ' ג' מהלכות ע"ז · וכ"כ המרדכי בפרק כל הצלמים בשם רבינו מאיר ז"ל : ומ"ש ואף בבולטת לא אסרום אלא ליחיד פשוט דמאי דכתב אם עכו"ם עשאן לו אסור להשהותן אם הן בולטות קאי ומ"ש לחלק בין יחיד לרבי' ובין של פרקים לשאינה של פרקים ובין להתלמד לאינה להתלמד מבואר בגמ' שהבאתי ומשמע דכל הנך תלתא תירוצי דקאמר הגמרא הלכתא נינהו וכל חד מהנך גווני שרי וכן נראה מדברי הרא"ש ז"ל שכתבם אבל הרי"ף כתב ומי שרי והכתיב לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמשי המשמשים לפני במרום כגון חמה ולבנה וכוכבים להתלמד שאני דכתיב לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות ולא חילק בין יחיד לרבים ובין של פרקים לשאינה של פרקים וגם לא הזכיר היתר דאחרים עשו לו כלל וגם הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות ע"ז לא חילק להתיר בדברים אלו וכתב הר"ן שנראה שהם סוברים דכיון דלקושטא דמילתא היא דלהבין

ולהורות

דרכי משה

(ג) ובמרדכי פ' ח"ה מתיר היכא דשכיחי רבים דליכא חשדא היכא דאחרים עשו לו בין לעשותן בין להשהותן כו' וזהו לא כדברי הר"ן דכתב משוקעים אינן אסורות רק לעשות אבל להשהותן

דרישה

וכמ"ש בב"י ר"ס ז'). [ד] וכל הצורות שאסור כו' עד הלכך בשל רבים דלא שייך בהו חשדא כפ"ב דר"ה דף כ"ד תנן דמות צורות לבנות היו לו לרבן גמליאל על הטבלא בעלייתו בכותל שהיה מראה את ההדיוטות ואומר להם הכזה ראית כו' ופריך עלה והא כתיב לא תעשון אתי כו' עד ר"ג נשיא הוי ושכיחי רבים גביה ליכא חשדא איבעית אימא של חוליות הוה ולא היה מחברה אלא בשעת בדיקת העדים וכל יומא לא חזו לה וליכא חשדא ואבע"א להתלמד שאני דתניא לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות כו' וזהו דעת רבינו . והרי"ף שאינו מתיר אלא בלהתלמד אפשר משום דס"ל דלאיבעית אימא האחרון כאילו בהדיא אמר דוקא זה מותר הא ברבים או בפרקים אסור

והרמ"ה

פרישה

של עץ (כ) וצורות ימים וגבעות מותר לעשותן אע"פ שאם עבדן אסורין לעיל סימן ר' נתבאר ואם שחט להן נאסר ס"מ דיש שעובדין אותן מ"מ מותר לעשותן דמסתמא אין עובדין אותן (כא) וצורת דרקון אסורה למי שמוצאה הטעם שמא נעבדה קודם לכן : (כב) ומותר לעשותה לפי שהוא פורח באויר ואינה בשמים ולא קרינן ולא תעשון אתי מ"ו · וב"י כתב ונראה דה"מ בדליכא חשדא כגון בחדא גוונא דבסמוך הא לאו הכי אסיר כדאמרינן בחמה ולבנה ע"ש · (כג) וכל הצורות כו' אסור לעשותן ג"כ לעכו"ם הטעם מדכתיב סתמא לא תעשון אתי ולא כתיב לא תעשון לכם ב"י (אבל אין להביא ראיה מדכתיב אלהי מסכה לא תעשו לכם דדרשינן לא תעשו לאחרים ולא אחרים לכם כמבואר בסמ"ג בסימן כ"א וי"ל דלמא דוקא דבר שעובדין אותו שנקרא בשם אלהי לא תעשו אבל צורת המזלות ושאר צורות האסורין אם אין עובדין אותה מנא לן דאסורין לעשותן אף לעכו"ם מש"ה מוכרח לומר מדכתיב לא תעשון אתי כו' עכ"ס) : (כד) וכן אם עכו"ם עשאם לו כו' פי' בין לישראל בין לעצמו : (כה) אסור להשהותן פי' משום חשדא שיסברו שהוא עשאם או עבדם ועיין בתוס' שם בדף מ"ג ע"ב דנראה דס"ל דלפי האמת אין חשד משום שעשאם אלא משום שעבדם וכן מוכח מל' הרמב"ן שכתב רבינו אחר זה שכתב דהני דאיסורין דידהו משום לא תעשון אתי אין מיקלו בין שוקעת או בולטת ולא מפלגינן אלא בהני דטעמא משום חשדא היא ש"מ דסתם חשדא היא שיחשדו לעובדן וכן מוכח ממש"ר שם אחר זה ודוקא להניחם בידו כמ"ש בסמוך שבכל רואין ואיכא חשד אבל להניח בתיבה מקום שאין רואה מותר וק"ל · ועיין בסמוך במש"ר בשם ר"ת דבצורות חמה ולבנה כו' אסורין בין לעשותן בין להשהותן ולהשהותן דהתם פירושו דאסור מן התורה משמע דגם אסו' להשהותן דכתב רבינו כאן בדיעה באיסור דאורייתא איירי וכן דעת הרי"ף בכל משמשי מרום ודעת מהר"ם כן במשמשי מדור עליון לחוד וכתב דג"כ נפקי' מדכתיב לא תעשון ובבלתי לשנס ופירושם בתשובתי וכתבתי דמדברי התוספות והרא"ש מוכח דלא ס"ל דיש איסור דאורייתא בהשהייה בלא עשיה ויש לתמוה על רבינו כמ"ש בשם ר"ת איסור דאורייתא על השהייה לחוד וע"ש שכתבתי עוד כמה מדיעים השייכים לסימן זה ודו"ק : (כו) בד"א בבולטת דליכא הני תרתי איסורא אסור לעשותו ואפי' עשאם נכרי אסור להניחם בידו דכיון שהוא בולט הוא גלוי וניכר לעין כל ויחשדוהו שעובד אותו אבל במשוקעת מותר אפי' לעשותו אלא שר"ת והרמב"ן חולקין ומוסיפין בסמוך באיסור עשייה ונקט יתאם דין במ"ז משום דדרך העכו"ם לעובדם אסורים אפי' במשוקעים לד"ה דהא שכן משוקעין ואינן גלוים לעין כל מ"מ שמוצא אותם צריך לחשוש מעצמו שמא העכו"ם עבדם וק"ל · (כז) אבל במשוקעת קרוי שוקעת אפי' אם הצורה ארוגה על הבגד וכן הוא להדיא בר"ן ע"ש עכ"ל : (כח) ושמציירין בכותל פי' בסמנין (כט) כדתניא טבעת שחותמה בולט כו' דסמוך כתב בשם הרמב"ן דדוקא בהנך דטעמא משום חשדא מחלקין בהכי אבל הנך דאם דין משום לא תעשון אתי אפי' משוקעין נמי אסור וגם כתבתי שם דאיל מפרש הסיא ברייתא דמיירי בשאר צורות שאינן שמשים במרום : (ל) אסור להניח פי' להניח על היד או במקום מגולה אבל להניח בתיבה מקום שאין רואה מותר כמ"ש בסמוך (לא) ומותר לחתום בה אע"פ שבבאתי מתיראה הוא עושה צורה מ"מ מותר לעשות כיון שהצורה כו' : (לב) ואף בבולטת כו' פשוט דאמ"ש אם עכו"ם עשאם לו אסור להשהותו דמיירי בבולטת קאי ב"י (לג) הלכך בשל רבים דלא שייך בהו חשדא כו' ע"ד :

ור"ת

חדושי הגהות

ד לשון ההוספה שהעתיק הרב"י הוא כפי מה שהוא בתוספת דר"ה (כד .) אבל בע"ז דברי התוספת הם בנוסחא אחרת ועיין בבה"ג מ"ש בזה .

זהו

כתב בסברא ראשונה (לד) ור"ת כתב דבצורת חמה ולבנה כוכבים ומזלות אין חילוק בין בולטת לשוקעת דאין חילוק בין בולטת לשוקעת אלא בשאר צורות ופרצופין אבל כל אלו אסורין בכל ענין בין לעשותן בין להשהותן (לה) והרמב"ן הוסיף עוד צורת אדם וכל שמשין שבמרום שאסורין בין בבולטת בין בשוקעת ולא מפלגינן בין שוקעת לבולטת אלא בשאר צורות דטעמא משום חשדא הלכך לא אסירי אלא בבולטת דאיכא חשדא אבל בשוקעת דליכא חשדא שרי אבל הנך דאיסורא דידהו משום לא תעשון אתי אין חילוק ומסתברא שלא אסרו בשאר צורות אלא על הטבעות וכיוצא בהן שהן מכובדין אבל על המבוזין מותר לצור שאר צורות בין שוקע בין בולט דליכא למיחש בהו לחשדא (לו) והא דקתני אסור לחתום בה על המכובדים קאמר כגון שיראים וטבעות אבל על המבוזין שרי ע"כ כתב הרשב"א דמות שמשין שאסור לעשותן אין הילוק בין מכובדין למבוזין דלא שייך לחלק בין מכובדין למבוזין אלא בהנך דאיכא משום חשד אליל במכובדים איכא למיחש לאליל ולא במבוזין אבל בהנך דאיסורא דידהו משום לא תעשון אתי אין חילוק בהן ע"כ (לז) והא דאסרינן בצורת אדם ודרקון דווקא בצורה

ולצורות שרי משום דליכא למימר כדר"ג דאחרים עשו לו ומדמייה הנהו אוקמתי דאחרים עשו לו ודפרקים ע"כ · ומ"מ על הרמב"ם ז"ל יש לתמוה שה"ל לכתוב דלהתלמוד מותר לעשותן : ומ"ש רבינו בשם ר"ת דבצורות חמה ולבנה וכוכבים ומזלות אין חילוק בין בולטת לשוקעת כ"כ התוספות והרא"ש בפרק כל הצלמים ודקדקו כן מדפריך והא ר"ג יחיד הוא ולא משני ליה דצורת לבנה דעשה ר"ג לא היתה בולטת ולכן אמרו דבחמה ולבנה ומזלות אין חילוק בין בולטין לשוקעין שהרי נראים בעינינו כשקועים ברקיע הלכך בשוקעין נמי אסור וכ"פ הרמב"ם ז"ל בס"ג מהלכו' ע"ז · והר"ן כתב בפרק כל הצלמים הך ברייתא דטבעת שחותמה בולט איכא מ"ד דלא כדמות שמשי מרום שאסרה תורה לעשותן איתניא דרחמנא לא פליג בין בולטת לשוקעת אלא בשאר צורות הוא שאע"פ שמותרות מן התורה בין לעשותן בין לקיימן כל שהן בולטות אסורות מדרבנן ומשו' חשדא וכשהן שוקעו' מותרות דליכא חשדא וכן נמי צורות שבמדור התחתון שאסרה תורה לעשותן היכא שלא עשאה הוא אלא שאחרים עשו לו אם הם בולטות אסור לקיימן מדרבנן ומשום חשדא נמי ואם שוקעות מותרות דאיסור תורה ליכא שהרי אחרים עשו לו ומשום חשדא ליכא כיון שהם שוקעו' ולשון אחר אמרו שכל הצורות שאסרה תורה דוקא בולטות אסורות אבל שוקעות מותרות וכל שאר הצורות בין שוקעות בין בולטות מותרות והא דתניא טבעת שחותמה בולט וכו' באותן צורות שאסרה תורה מיתוקמא דבהנהו איכא לאיפלוגי בין בולטת לשוקעת אבל שאר כל הצורות בין בולטות בין שוקעות מותרות וזהו ז"ל הכריע כלשון ראשון וכתב עוד והרמב"ם ז"ל יש לו דעת אחרת בס"ג מהלכות ע"ז שהוא כ' שם דדמות שמשי מרום אסורים בין בולטים בין שוקעים ושאר כל הצורות חוץ מצורת אדם מותרים בין בולטות בין שוקעות וזה שחילקו בין טבעת בולט לשוקע העמידה הרב בצורת אדם בלבד ולא ירדתי לסוף דעתו מנין לו לחלק בין צורת אדם לשמשי מרום ובולם אלא תעשון אתי נפקא אולי סובר הרב דמלאכי השרת מפני שאינן בעלי גוף כן חמה ולבנה וכוכבים ומזלות מפני שאינם נראין בולטים ואף בגלגלן אינם בולטים אלא משוקעים בתוכו ליכא לאיפלוגי בהו בין בולט לשוקע אבל דמות אדם מפני שאינו נראה אלא בולט לא מיתסר אלא בכה"ג דאף ע"ג דמאתי מפקינן אפילו הכי כיון דצורת אדם הנמצאת בולטת היא לא מיתסר אלא בבולט : ומ"ש רבינו שהרמב"ן הוסיף עוד צורת אדם וכל שמשים שבמרום כלומר שבמדור העליון שאסורי' בין בבולטות בין בשוקעות וכו' זו היא הסברא שהכריע הר"ן כמותה .

וכתב עוד הר"ן שם נ"ל שלא חששו לחשדא אלא בצורות שהיה מנהג העכו"ם לעובדן אבל כגון אלו מותרין לצור צורות כל שלא נדע ולא נשמע שיהיו נעבדות כלל שכן המנהג לקיים צורות בולטות מאותן שלא אסרה תורה ולא שמענו מי שמיחה בכך עכ"ל ולקמן בסמוך אכתוב סברות אחרות בשם המרדכי בענין צורת נחש חיה חוץ מצורת אדם : ומה שכתב ומסתברא שלא אסרו בשאר צורות כלומר בשאר צורות שמותרות מן התורה ואסרום חכמים משום חשדא אלא על הטבעות וכיוצא בהם שהם מכובדים וכו' והא דקתני אסור לחתום כלומר הא דתניא טבעת שחותמה שוקע אסור לחתום בה על המכובדים הוא דאסר אבל לחתום בה על המבוזין שרי דכיון דמבוזין נינהו לית ביה משום חשדא וסברא זו דהרמב"ן כתבה הר"ן בפרק כל הצלמים : (ב"ה) כתב רבינו ירוחם על הא דטבעת שחותמה בולט מותר לחתום בה וכו' האי חותם מיירי בחמה ולבנה כבבים ומזלות ופרצוף אדם אסור לעשותו ואפילו להשהותו אם עשאו עכו"ם משום חשד ועל היתירא דשכיחי רבים גביה כתב או ב' אנשים הנכנסים לבית שיש שם צורה ונראה שלמד כן מדמותיב בגמרא מעובדא דלוי ואבוה דשמואל הוו עיילי ומצלי בבי כנישתא דהוו ביה אינדרטא ולא חיישינן לחשדא ושני רבים שאני וכתב עוד בשם הפוסקים דאף על גב דברבים ליכא חשדא מבוער הוא להם : כתב הרשב"א דמות שמשין שאסור לעשותן אין חילוק בין מכובדים למבוזים וכו' : **כתב** הרא"ש בפ' כל הצלמים שאני ר"ג דאחרים עשו לו קנאה מהעכו"ם עשויות ע"כ והתוס' כתבו בס"ג דר"ה (כד :) שאני ר"ג דאחרים עשו לו ואף על גב דבכל מילי אמירה לעכו"ם שבות הכא לא גזור משום מצוה וצריך ליזהר כשמלוים לעכו"ם ומחתמין חותם בחותם של שעוה שתלוי באגרת ואם העכו"ם מביא לו חותם מעצמו מותר ובפרק כל הצלמים כתבו יש שהיו רוצים להמיר שלא להחתים לעכו"ם חותם שיש בו צורת אדם בשביל חוב אא"כ היה העכו"ם מביא מעצמו וכן שלא לצור אותן רצועות שיש בהם צורות בולטות אתם יש סמך להתיר מתוך ה"ג שמעמיד אותה דר' יהודה בצורת דרקון וגם שייך חשדא טפי מבאחרינו כדתנן מצא כלים ועליהם צורת דרקון יוליכם לים המלח ואנדרטי דקא חייש לחשדא היינו משום שהיה צלם דמות אדם כל גופו בידים ורגלים ע"כ וכ"כ המרדכי (ד) : והא דאסרינן בצורת אדם ודרקון דוקא בצורה שלימה וכו' כ"כ הרא"ש בפרק כל הצלמים ח"ל והא דאסרינן צורת אדם ודרקון דוקא בגולם שלם אבל צורת הראש בלא גוף שלם מותר ולא תעשון אתי דרשינן וגם ליכא חשדא אם אין כל הדמות שלם עכ"ל : כתב רבינו ירוחם המלבות שעושים בהם אותם צורות אסור לעשותן שהרי הן נעבדין וראוי להזהיר אם לא ימנע וכ"כ התפרשים עכ"ל : (ב"ה) כתב בא"ח כ' הרשב"א בתשובה סימן קס"ז ותתכ"ה על צורת אריה בלא לשון חרות על טס כסף לרפאות לפי שנמצא בספר הרפואות שזה מועיל לחולי המתני' והוא שיעשה בשעה ידועה והשיב אפילו עשאה ישראל אפי' בלשון אפילו בול"ט אין איסור עשיה לפי שאין בשמשי עליון דמות אריה עומד לבדו ולא נשר אלא שפני חיות המרכבה דמות ארבע חיות אלו והעושה אחת פנים כצורת החיות שעושה את דמות ארבעה פנים אלו ה"ז אסור אבל אחת בהם לבד לא והביא ראיות לדבר ושמעתי שמורי הרמב"ן היה עושה אותה צורה לאותו חולי וכתב עוד ואי משום דרכי האמורי כל שהוא משום רפואה וידוע לרופאים שהוא כן אין בו משום דרכי האמורי ויותר מזה נ"ל שכל שלא נאמר בגמרא (שבת סז ·) באותם המנויים בדרכי האמורי מותר לעשותן לרפואה ואע"פ שלא נודע לנו בבירור אם יש בו משום רפואה לפי שאין הסגולות נודעות לנו ותביא ראיה לדבר . ואני מצאתי בתשובה חכמי קטאלוניה האחרונים שהרשב"א הושג מחכמי דורו על היתר צורה זו והזהר בו : כתב המרדכי בפרק כל הצלמים טסיב רבינו אסרים על צורות עופות וסוסים שציירו בב"ה לא דמי לטבעת שיש עליה חותם דהתם הוא דמות צלם פרצוף אדם או דמות חמה ולבנה ודרקון שעובדין להם אבל צורות עופות וסוסים אין העכו"ם עובדין להם אפילו כשהם תבנית בפני עצמה כ"ש כשהם מצויירים על הבגדים ותנן כל הפרצופים מותרים חוץ מפרצוף אדם ומוקי לה פרצוף אדם במוגא דוקא לר"י אבל רבנן אפילו פרצוף אדם מתירים במוגא הלכך אין כאן בית מיחוש עכ"ד ורבינו אליקים פי' הא דתנן כל הפרצופים מותרים חוץ מפרצוף אדם היינו בעושה כדמתרץ אביי והאי כל לאו דוקא דהא צורת חמה ולבנה ודרקון הם בכלל האיסור הואיל ותשובי צוירו ופלחי ועי"ל

לעשות אבל אסור למד להבין ולהורות הוא עיקר ומידחייה הני אוקמתא קמאי דרבים שאני ומ"מ דפרקים סלקי דכיון דליכא ראייה לבני אוקמתא דחיגן להו מהלכתא : ומ"ש ור"ת כתב דבצורת חמה וכו' כ"כ התוס' והרא"ש בשמו והטעם לפי שברקיע הם שקועין וכ"כ התוספות והסמ"ג אבל הרא"ש כתב וז"ל כי נראין בעינינו כשקועין ברקיע אלא דמ"ש רבינו לר"ת דאסורין בין לעשותן בין להשהותן לא ידעתי מנין לו דמ"ש הרא"ש אבך דשמואל דא"ל לרי יהודה סמי עיניה דדין ח"ל האי חותם מיירי בחמה ולבנה כוכבי' ומזלות ופרצוף אדם שאסור לעשותן וגם להשהותן אם עשאו עכו"ם משום חשדא עכ"ל לא כתב הרא"ש דברים אלו אלא לאתויי דס"ל דאף באיסור עשייה איכא חילוק בין בולטת לשוקעת ולכן כתב הרא"ש דהאי חותם דרב יהודה דאסר ליה שמואל בבולטת מיירי בחמה ולבנה וכו' דאסור לעשותן וגם להשהותן אם עשאו עכו"ם משום חשדא אבל לר"ת דאוסר בחמה ולבנה אפילו שוקעת משמע דוקא היכא דעשאו עכו"ם דאיכא משום חשדא התם הוא דאפי' בשוקעת איכא חשדא דעכו"ם כדמוכח מהרא"ה שהביאו התוס' והרא"ש לדברי ר"ת מדפריך אשנוייא דרבים שאני והא ר"ג יחיד הוה תימה אמאי לא משני דצורת לבנה דר"ג לא היתה בולטת אלמא דבחמה ולבנה כוכבים ומזלות אין חלוק בין בולטת לשוקעת בכל ענין איכא חשדא דעכו"ם ונראה דס"ל לרבינו דהך קושיא דמכח הברייתא ר"ת דאין חלוק בחמה ולבנה בין בולטת לשוקעת היכא דלאיסוריה משום חשדא איכא להברייתא נמי מכח הך קושיא בתחלת הסוגיא דפרכינן אדר"ג ומי שרי לעשות צורת חמה ולבנה והכתיב לא תעשון אתי דמדלא משני דצורת חמה ולבנה דר"ג לא היתה בולטת אלמא דאין חלוק בין בולטת לשוקעת בכל ענין איכא איסורא לעשה וכדכתב הרא"ש לסברה הראשונה דאין איסור בחמה ולבנה אלא בבולטת דאסור בין לעשותן בין להשהותן אם עשאן עכו"ם ה"נ לר"ת דאסור בחמה ולבנה בין בבולטת בין בשוקעת נמי אסור בין לעשותן בין להשהותן אם עשאן עכו"ם : ומ"ש והרמב"ן הוסיף עוד צורת אדם וכו' איכא לתמוה מאי מוסיף עוד דקאמר רבינו דמשמע דס"ל להרמב"ן הא דר"ת והלא הרמב"ן ס"ל לחלק בין היכא דלאיסורא דידיה משום לא תעשון אתי התם הוא דאין חלוק בין בולטת לשוקעת אבל היכא דליכא איסוריה אלא משום חשדא איכא לחלק בין בולטת לשוקעת ולר"ת אף היכא דליכא אלא משום חשדא נמי אין חלוק בין בולטת לשוקעת כדמוכח מהרא"ה מדלא משני דלבנה דר"ג שוקעת היתה וליכא חשדא · ונראה דרבינו מפרש כדברי הרמב"ן דדוקא בשאר צורות דליכא משום איסור עשייה כלל אלא משום חשדא דעכו"ם התם הוא דאיכא לחלק בין בולטת לשוקעת אבל בחמה ולבנה כיון דהיכא דאיכא משום איסור עשייה אין חילוק בין בולטת לשוקעת הלכך אפי' עשאו עכו"ם דליכא משום איסור עשייה אלא משום חשדא נמי אסור בכל ענין בין בבולטת בין בשוקעת דהא בלאו חשדא דעכו"ם איכא נמי חשדא אף בשוקעת דעשאו זה ועבר על לא תעשון אתי ודו"ק · ומ"ש הרמב"ן והא דקתני אסור לחתום בה על המכובדין קאמר וכו' . נראה דר"ל דאסור לחתום בה על דבר מכובד כגון שיראים וטבעות וכיוצא בו מהדברים המכובדים שאחר חותם עליהם בשעוה כדי שלא יתחלפו לו אבל אחר וכיוצא בזה אבל לחתום על דברים מבוזין שרי · ודע דהאך דמשני שאני ר"ג דאחרים עשו לו כתבו התוס' קשה הר"ר אלחנן דלכאורה משמע שצוה ר"ג לעכו"ם לעשות והא אמירה לעכו"ם שבות ואפי' בדבר שאינו של שבת וי"ל דמצוה שאני עכ"ל · ויש להקשות הלא כתבו התוס' דאין להתיר שבות דאמירה לעכו"ם במקום מצוה אלא במצות מילה דהיא עצמה דוחה שבת אבל לא בשאר מצות וכ"כ רבינו בס' שופר ולכן לא נתקבל שיטת דתוספות להרא"ש ז"ל שהרי כתב וז"ל שאני ר"ג דאחרים עשו לו כלומר קנאן מן העכו"ם עשוי עכ"ל · דהשתא כיון דר"ג לא צוה לעכו"ם לעשות אין בו משום שבות כל עיקר ובמרדכי האריך תירץ דעכו"ם עשו לו מעצמן שלא אמר להן ר"ג לעשות לו והוא נכון : **ומ"ש** והא דאסרינן בצורת אדם דוקא בצורה שלמה וכו' · פי' דאם אין שם אלא צורת הראש בלא גוף שלם אין בו משום איסור עשייה דלא תעשון אותי דרשינן וגם חשדא דעכו"ם ליכא

אם

דרכי משה

להשהותן משוקעים שרי אפילו בחמה ולבנה ט' : (ד) וכ"ם פ' ח"ח וס"ד דר"ח אמנם בהר"ן כתב בשם רב אלפס והרמב"ם דכל צורה שאסור לעשותן אסור להשהותן אם אחרים עשו לו כדעת הטור וכתב הר"ן עוד ואפי' באינן בולטת לא שרי אלא בחמה ולבנה וכוכבים ומזלות אבל צורות שבמדור העליון אפי' בשוקע אסור וזהו שלא כדברי רבינו הטור דמשמע דכל

פרישה

(לד) ור"ת כתב דבצורת חמה ולבנה כו' אין חילוק בין בולטת לשוקעת הטעם שהרי נראין בעינינו כשקועין ברקיע שלכן בשקוען נמי אסור ובריית' הנ"ל דתניא בה דבמשוקעת מותר לבנים והבולטת לאסור משום שא"ש שבפנימה נמצא צורה מיירי בשאר צורות שבמרום הבולטות בצלמין שם ולהרמב"ן אותה הברייתא מיירי דוקא בשאר צורות שאינן במרום כלל : (לה) והרמב"ן הוסיף כו' ולא מפלגינן כו' אלא בשאר צורות דטעמא משום חשדא פי' שיחשדו אותו שעובד אותה לרבים : (לו) והא דקתני אסור לחתום בה על המכובדים קאמר פירוש לחתום דבר מכובד אבל לחתום על דבר מבוזה שרי והא דקאמר כגון שיראין וטבעות כלומר כשחותם עליהם בשעוה כדי שלא יחלפו לו אחר [illegible] : (לז) והא דאסרינן בצורת אדם כו' [illegible] והסמ"ג [illegible] לאסור אפי' בפרצוף אדם לבדו מ"ז :

אפילו

אם אין כל הדמות שלם ואפי' אלו לא חיישינן שמא עבדוה קודם שמצאה כ"כ הרא"ש והתוס' בד"ה שאני ר"ג (דף מ"ג) מיהו בסמ"ג נוטה לאיסור אף בצורת אדם לבדו ע"ש ובמרדכי כתב ע"ש הר"ר פרץ כשאין בו צורת כל גופו של אדם אין אסור אלא צורת דרקון בלבד ע"ש :

קמב כשם שהאליל וכו' ברייתא בפרק בתרא דביצה (ל"ט) נחלת של אליל אסורה ושלהבתה מותר פירוש מותרת לחמם בה דליה בה תששא ובסוף תמורה כל הנשרפים אפרם מותר חוץ מאפר אשירה :

סכין של אליל חדש וכו' פ"ק דחולין (דף ח') וע"ל סימן י' כתב גם דעת הרשב"א דבדיעבד צריך להוליך הנאה לים המלח דהיינו כדי שכר סכין לשחוט בה וכאן כתם רבי' דבריו כהרא"ש שא"צ דבהנאה מועט כזו שרי בדיעבד ואיכא לתמוה היכא אשכחן היתירא באיסור הנאה בהנאה מועטת כזו ודאי כיון דאיכא בהנאתו שוה פרוטה חשיב כאילו נהנה ק' מנה ותו קשה וכי גרע הנאה זו מהנאת הזאת מי חטאת בימות החמה דקאמר רבא דאסור במודר הנאה כדאית' פ"ג דר"ה (דף כ"ח) ומה שהביא הרא"ש ראיה מריש השוכר את הפועל לעשות בי"כ דאין שכרו אסור אלא משום קנס כדי שלא ישכיר עצמו לעכו"ם לפע"ד אינה ראיה דשכירות אין בו איסור אלא מדרבנן דאינו חשוב כדמי י"נ כדכתי' התוס' לשם להדיא והכי מוכחת כל הסוגיא דשכרו אינו כדמי עכו"ם הלכך אין בו איסור אלא משום קנס אבל סכין של עכו"ם דהוה משמשיה אסור בהנאה מדאורייתא אין חלוק בין הנאה מועטת למרובה הכל אסור מדאורייתא אפי' דיעבד הילכך נראה עיקר כהרשב"א והיא דעת הרמב"ם בפ"ז מה' ע"ז וכך נראה בש"ע שפסק כך

בצורת שלמה בכל איבריה אבל צורת ראש או גוף בלא ראש אין בה שום איסור לא במוצאו ולא בעושה .

קמב כשם שהאליל אסורה בהנאה כך כל הנאות הבאות ממנו אסורות (א) אפילו אם שרפה (ב) אסור ליהנות בנחלתה ואפרה (ג) אבל מותר להנות משלהבתה (ד) סכין של אליל (עי"ל סי' י') חדש (ה) או ישן ולבנו (ו) אסור לשחוט בו לכתחלה בהמה מסוכנת ולהתוך בו נתחים קטנים דהוה ליה מתקן (ז) ובדיעבד מותר ומותר לשחוט בו בהמה בריאה ונתחים גדולים העומדים

ועי"ל דוקא אביי הוא דמוקי לה הכי בעושה אבל אנן קי"ל כרבא דאמר כולה במוצא ותליעתא רבי יהודה היא אלמא במוצא מותרים ובעושה אסורין ובמכילתא אוסר לעשות אפילו פרצוף בהמה וצפורים וחגבים ודגים שנאמר תבנית כל בהמה אשר בארץ ע"ש הראיות הללו צוה להסיר צורות אריות ונחשים שציירו בבה"כ בקלוניא עכ"ל (ה) והגה"מ כתב בשם א"ז דברי רבינו אליקים ונתן טעם עוד משום דכיון דאיתא (ברכות ה:) דבעינן שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר וגם (אמרו ב"ב כה:) הרוצה שיעשיר יצפין יהא נראה כמשתחוה לאותן הצורות וכו' עוד וכשהיה אבא מורי נער היו מציירים בב"ה צורות אילנות ועופות ודן לאיסור השתא איתברר לן דכולהו אסירי בעשיה כגון הפרצופין דהיינו אדם ובהמות וחיות וצורות כגון עופות ודגים ונחשים ותולעים וצלמים כגון תבנית ודבר העשוי כדמות כולהו העושה אותם עובר בלאו ועשו לו אחרים מותר מן התורה ואסור מדרבנן עד שיפחות צורתן עכ"ל וכבר נתבאר לעיל דללשון אחרון שכתב הר"ן כל הצורות מותרות אפילו בולטות חוץ מאותן שאסרה תורה משום לא תעשון אתי וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכו' ע"ז וז"ל צורות הבהמות ושאר נפש חיה חוץ מן האדם וצורת האילנות ודשאים וכיוצא בהן מותר לצור אותם ואפילו היתה הצורה בולטת וזה מבואר כדברי רבינו אפרים ואפילו ללשון ראשון שהכריע הר"ן כמותו וכתבו רבינו בשם הרמב"ן ז"ל אף על פי שאוסר בשאר צורות כשהן בולטות מ"מ כשהן שוקעות מיסרא שרי וכבר נתבאר לעיל שהמצוייר בסממנין על הלוח ועל הטבלא מיקרי שוקע וגם המרדכי כתב בשם הר"ת והתיר לצייר צורות במיני צבעונים מפני שאינו בולט הילכך מדברי כולם נלמוד דבבה"כ שהיו מצויירים בכותל שרי ושלא כדברי רבינו אליקים ועוד דאפילו לסברת הר"ן והרמב"ן כיון שאין העכו"ם עובדים לאותן צורות אפילו אם היו בולטות מותרות וכמ"ש בסמוך בשם הר"ן ז"ל הילכך נקיטינן כדברי רבינו אפרים דכולהו סברי כוותיה וליתא לדרבינו אליקים מקמיה דה"ל יחיד לגבי רבים ומה שפירש רבינו אליקים דהא דתניא כל הפרצופים מותרים חוץ מפרצוף אדם האי כל לאו דווקא הוא דהא צורת חמה ולבנה ודרקון הם בכלל האיסור איני יודע מה הועיל בכך דמ"מ שאר פרצופין חוץ מג' צורות אלו מיהא מותרים וההוא עובדא שציירו בב"ה כ ן שלא הוו מצורות אלו ודאי שרי ומ"ש ועי"ל דדוקא אביי הוא דמוקי לה בעושה אבל אנן קי"ל כרבא דאמר כולה במוצא וכולי אלמא במוצא מותרים ובעושה אסורים י"ל דרבא לא פליג אאוקימתא דאביי אלא משום דדחיקא ליה לאוקומי רישא וסיפא בחד גוונא ומציעתא בחד גוונא ולהכי אוקמא כולהו במוצא אבל לענין דינא אה"נ דס"ל כאביי דשרי לעשות כל פרצופין חוץ מפרצוף אדם דכיון דלא אשכחן לאביי דפליג בהכי לא מוקמינן פלוגתא בינייהו ותדע מדאמרינן בגמ' אמציעתא אלא פשיטא בעושה וכדרב הונא בריה דרב יהושע כלומר דאסר פרצוף אדם מלא תעשון אתי ומדלא איצטריך לאיתויי ראיה להיתר שאר פרצופין ולאסור פרצוף אדם הוא דאיצטריך לאיתויי מדרב הונא משמע דשאר פרצופין מפשט פשיטא להתיר דהא אפילו פרצוף אדם הוה שרי אי לאו קרא דרב הונא ובאינך פרצופין דלא אשכחן תנא דמייתי להו מקרא לאיסורא ודאי מיסרא שרו לכ"ע ומ"ש דבמכילתא אוסר לעשות אפילו פרצוף בהמה וכו' יש לומר דההיא בבולטת דוקא וכשיטת הרמב"ן והר"ן ז"ל ובפרק חזקת (נ"ד) על הא דקאמר התם דרב לא קני לגניתיה אלא בצורה פרשב"ם צורת חיה ועוף כתב המרדכי מכאן הוכיח ר"ת דהא דתני במכילתין לא תעשה לך פסל וכו' עד לא יעשה לך גלופה אבל יעשה לו אטומה ת"ל וכל תמונה עד אפילו בהמה חיה ועוף דגים וחגבים היינו דוקא פרצוף גמור הקוק וגלופה היינו צורה בולטת אטומה היינו צורה שוקעת אבל במיני צבעונין מותר אפילו לישראל לצורך עצמו כדמשמע הכא מפרשב"ם אבל חותם בולט או שוקע אסור לישראל לעשות אבל אם אחרים עשו מותר להניחו היכא דרבים שכיחי גביה דליכא למיחש לחשדא כדמשמע פרק כל הצלמים עד כאן ולע"ד נראה לומר דבמכילתא מיירי בעושה אליל ממש ואפילו לעכו"ם א"כ בצורות שמנהג העכו"ם לעבדן והיינו דמייתי לה מלא תעשה לך פסל אבל צורות שאין מנהג העכו"ם לעובדן מיסרא שרי וכמ"ש הר"ן ז"ל ומ"ש סע"פ הראיות הללו צוה להסיר צורות אריות ונחשים שציירו בב"ה בקולוניא לא ידעתי מה הועיל בתקנתו דהא לד"ה שאר פרצופין שרו במוצא וכיון דבמוצא שרו אע"ג דהוה אפשר למיחש דילמא פלחי ליה לא חיישינן להכי ומשמע דלקיימו נמי שרי דכיון דלית ביה חשש אליל אמאי אסרינן לקיימו ומשמע דה"ה בעשאו ישראל נהי דהעושה עבר איסורא מ"מ לקיימו מותר ועושה איסורא דעבד בשעת עשייה עבד ושוב אין לו תקנה אע"פ שיסירם ואפשר לומר דאע"פ כן לא רצה שיהיה זכר וקיום לדבר שנעשה באיסור לפי דעתו ז"ל אבל כבר כתבתי שכל הפוסקים חלוקים עליו ומתירים לעשות כן אפילו לכתחלה (ו) : כתב מהרי"ק בשורש ע"ה דהא דתניא מנורה בת ז' לא יעשה אע"פ שמשנה משנה כגבהה מתמורה שבמקדש דהא דבעינן דמנורת מקדש גבוה י"ח טפחים אינו לעיכובא וכתב עוד דהא דתניא אכסדרה תבנית אולם כתבו התוספות אע"ג דאולם היו בו ד' מחיצות י"ל דמ"מ כיון שפתחו רחב וגבוה מאוד היה ניכרת כאילו אין לו רק ג' מחיצות עד כאן והביא ראיה מזה דבמראית העין תליא מילתא ה"נ כיון שהיא בת ז' קנים אע"פ שאינה גבוה י"ח טפחים דומה לשל מקדש ואע"פ שפרש"י בית תבנית היכל שיהא כארכו ורחבו ורומו ושיעור מדת פתחיו אבל אם נשתנה במקצת מותר אלמא דבעינן ממש דוגמת מקדש י"ל דשאני בית דאי לא עביד ממש דוגמת מקדש לא מינכר כולי האי שיהיה תבנית מקדש דכמה בתי עבדי דגביהי ואריכי טובא אבל במנורה ליכא למימר הכי ואפי' נאמר דפליג על התוספות ולית ליה האי דיוקא דאכסדרה מ"מ בגובה של מנורה איכא למימר דלא פליג דבשלמא אורך היכל וגובהו ורומו ומדת פתחיו כתובים בקרא בהדיא אבל גובהה של מנורה לא כתיב ואפילו נאמר דפליג אפילו בהו מי יכניס ראשו בין רש"י ותוספות באיסור דאורייתא וכתב בשם ר"י מקורביל דתבנית מנורה של ז' קנים אפילו בלא גביעים אסור וכתב הוא ז"ל דה"ה בלא כפתורים ופרחים נמי אסור :

קמב כשם שהאליל אסורה בהנאה כך כל הנאות הבאות ממנה אסורות אפילו אם שרפה אסור ליהנות בנחלתה ואפרה אבל מותר ליהנות משלהבתה ברייתא פרק בתרא דביצה (ל"ט) נחלת של אליל אסור ושלהבת מותר. ומ"ש דאפרה נמי אסור בסוף תמורה (ל"ד) כל הנשרפים אפרם מותר חוץ מאפר אשירה · סכין של אליל חדש או ישן ולבנו אסור לשחוט בו לכתחלה בהמה מסוכנת ולחתוך בו נתחים קטנים וכו' בפ"ק דחולין (ח') א"ר נחמן אמר רבה בר אבהו סכין של אליל מותר לשחוט בה ואסור לחתוך בה בשר מותר לשחוט בה מקלקל הוא ואסור לחתוך בה בשר מתקן הוא אמר רבא פעמים שהשוחט אסור במסוכנת ומחתך מותר באמתי דקיימין לקורבנא ותיפוק לי משום שמנונית דאיסורא בחדשה ואב"א בישנה שליבנה באור · ופי' רש"י של אליל משמשין בה קרבנות לאליל וכו' · וכתב הרא"ש יראה הא דקאמר אסור לחתוך בה בשר היינו לכתחלה ולא שיאסר הבשר משום לא ידבק בידך מאומה מן החרם שהוא נהנה מאליל ולא דמי לנטל ממנה עצים והסיק בו התנור חדש שאסור התנור או אפה בו את הפת בתנור ישן שהפת אסורה וכן ארג בו את הבגד דאסור הבגד כולו נעשה באיסור אבל הכא בשביל חתיכת הבשר בסכין של אליל לא נעשה כל הבשר באיסור תדע לך מדפריך ות"ל משום שמנונית דאיסורא ואי ס"ד דנאסר כל הבשר כו' והי משום שמנונית לא נאסר אלא מקום החתך וגם אי פריך ות"ל אהיתירא דמותר לשחוט בה או מותר לחתוך בה קשה מאי פריך הא איצטריך לאשמועינן דהבשר מותר (ובהא) [וכתן] דהתירא עדיף טפי לאשמועינן דאע"ג דאסור לכתחלה משום שמנונית אם שחט או חתך בדיעבד שלא נאסר הבשר ממה שישמיענו שלכתחלה אסור שזהו דבר פשוט ומיהו י"ל במסוכנת אם ראויה לדמותה להיסק תנור חדש ולאפיית פת ולאריגת בגד דשמא היתה מתה אם לא שחטה ויש כאן הנאה מרובה או דילמא דוקא בתנור ופת ובגד שתיקונן ועשייתן נעשה ונגמר באיסורי הנאה אסרו חכמים אבל במסוכנת שכבר גדלה הבהמה ואינה חסרה כי אם להכשירה לאכילה ע"י שחיטה אע"ג שנהנה הרבה בשחיטה ע"י איסורי הנאה לא אסרו הנאתה בדיעבד וכן מסתבר עכ"ל והביא ראיות לדבר · ודברי רבינו כהרא"ש אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ז' מהלכות ע"ז שאם שחט בסכין של אליל בהמה מסוכנת ה"ז אסורה ומשמע שכל הבהמה אסורה וכתב עוד וכן אסור לחתוך בה בשר מפני שהוא מתקן ואם חתך דרך הפסד והשחתה מותר ע"כ · ומדכתב בסיפא מותר משמע דבשחתך דרך תיקון אסור הבשר הנחתך דאל"כ הכי הו"ל למיכתב אבל מותר לחתוך דרך הפסד והשחתה וכן דעת הרשב"א ז"ל שכתב וז"ל אסור לחתוך בה בשר מתקן הוא ה"ה דה"מ למיתני ואם חתך בו בשר אסור שהרי הנאתו אסורה לו אלא משום דתנא רישא מותר לשחוט דעדיף ליה כחו דהיתירא תנא נמי סיפא אסור ומיהו בהולכת הנאה

לים

דרכי משה

דכל הצורות אינם אסורות לעש"ת אלא בבולטות וכהג"א פ' כ"ה דטבעת שיש עליו צורת עכו"ם אפילו בולטת אסור לחתום בו מא"ז . (ה) וכתב המרדכי פ' ח"ה בשם מהר"ם דשום צורה אסור לעשות אם בולטת וכ"ה במכילתא אבל לצור בצבעונים מותר אפי' לישראל עצמו לצור אבל חותם בולט או שקוע ודאי אסור לישראל לעשות כן ומשמע מדאסר לעשות חותם שקוע דמיירי אפי' בצורת חמה ולבנה ואפ"ה ע"י צבעונים שרי וכ"ה בתשובת מוהר"ם במרדכי פ' כל הצלמים דלא שייך לומר דלא תעשה לך בצר במיני צבעונים שאינו לו בולט ולא שקוע ולכן איתם המציירים צורות במחזורות ותפילות ליכא למיחש משום איסור עכו"ם אבל אסור לעשות כן משום שמסתכלים בהן בשעת התפילות ואין מכוונים לבם לשמים עכ"ל .

(ו) עי' בא"ח סי' צ' .

וצ"ע

פרישה

פי' קמב (א) **אפילו** אם שרפה פי' כגון שהיא אליל של ישראל שאין לה ביטול או שהיא של עכו"ם ובאתה ליד ישראל קודם שבטלה העכו"ם או אפשר לומר דמיירי כשרפה מאליה אליבא דרבי יוחנן דס"ל דנשתברה מאליה אסורה כמ"ש בדרישה בשמו בסי' קמ"ו ע"ש דס"ל כן בנשרפה : (ב) אסור להנות בנחלתה ואפרה אע"ג דשאר כל הנשרפין אפרן מותר כדלעיל בא"ח סימן תמ"ה אפ"ה אליל חמור ואסור (ג) אבל מותר להנות משלהבתה פי' לחמם בה : (ד) סכין של ע"ז חדש פי' חדש שלא שמשו בו עדיין במזמין אבל לא נשתמש בו כלל לא נאסר כמש"ר בסימן קל"ט . (ה) או ישן ולבנו פי' שלבנו שלא יהא בו משום געולי עכו"ם והא דמצריך ליבון ולא די לו בנעיצת י' פעמים בקרקע קשה בגמ' פריך לה ומתרץ דקא' אפילו אליבא דמ"ד בית השחיטה ברותח גמור הוא פי' דחיישינן שמא שימש העכו"ם בו ע"ג באש ויסור ויפלוט מעט מעט כששוחטין בה שהוא רותח ולכן לא סגי ליה אפי' בהגעלה וכמש"ר לעיל סימן קכ"א : (ו) אסור לשחוט כו' ולחתוך בו נתחים קטנים פי' הנתחים קטנים אסור לחתוך בו עוד לבשים (מאחר שאין עומדין אלא לאכילה מתקן הוא במה שחותך אותן עוד עכ"ס) (ז) ובדיעבד מותר בטעם מבואר מדברי הרא"ש שכתב דלא דמי הא להיסק תנור ולאפיית פת ולאריגת בגד בעלי אסרם משום דפת ובגד שתיקונן ועשייתן נעשה ונגמר באיסורי הנאה

אסרו

חדושי הגהות

ח זהו כגי' הד"א וראש דלמעלה א"ק ג' :

פירש"י

העומדים לדורון דהוה ליה מקלקל (ח) נטל א כרכר מהאשירה וארג בה בגד הבגד אסור (ט) נטל ממנה עצי' והסיק בהן התנור חדש יותץ שנגמר באיסור ישן יוצן (י) ואם אפה בו הפת באותו היסק למ"ד זה וזה גורם אסור הפת אסורה אבל אנן קיימא לן זה וזה גורם מותר בדיעבד אבל לכתחלה אסור לעשות ע"י זה וזה גורם (יא) ומ"מ תנור חדש שהסיקו בעצי איסור מותר לכתחלה לאפות בו ע"י היסק (יב) שיסיקנו בעצי היתר (יג) דחשוב דיעבד כיון שהיה צריך לנתצו אבל תנור ישן שהסיקו מעצי איסור אסור לאפות בו לכתחלה כיון שאין כאן אלא הפסד מועט של דמי העצים ומ"מ אם אפה בו הפת מותרת (יד) ואע"ג דקיי"ל זה וזה גורם מותר אם אבוקה כנגדו הפת אסורה (טו) דיש שבח עצים בפת (טז) [א] והרמ"ה כתב אפילו למ"ד זה וזה גורם מותר הכא גבי אליל הפת שנאפה בעצי איסור והבגד שנארג בכרכר של אליל אסורים וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל

ליס המלח סגי דקי"ל כר"א דאמר בפרק כל הצלמים (מט :) גבי אשרה אפה בו את הפת יוליך הנאה ליס המלח עכ"ל וכ"כ הר"ן ז"ל : נטל כרכר מהאשירה וארג בה בגד הבגד אסור נטל ממנה עצים והסיק בהם התנור חדש יותץ ישן יוצן משנה בפ' כל הצלמים (מט :) ובפרק כל שעה (כו :) ת"ר תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת רבי אומר הפת אסורה וחכ"א הפת מותרת בשלה ע"ג גחלים ד"ה הפת מותרת הא תנא בין חדש בין ישן יוצן ל"ק הא ר"א הא רבנן כלומר הא דתנא יותץ ר"א היא דאמר זה וזה גורם אסור והא דתני יוצן רבנן היא דקאמרי זה וזה גורם מותר וכתבו הרי"ף והרא"ש והלכתא זה וזה גורם מותר כרבנן והכי אסיקנא בפרק כל הצלמים · וכתב הרא"ש הלכך חדש יוצן ומסיקין אותו בעצים דהיתירא וה"ל זה וזה גורם ושרי ואע"ג דלכתחלה אסור לעשו' זה וזה גורם כדמוכח בפ' כל הצלמי' י"ל דהתם דין הוא שלא יהנה לכתחלה מן האיסור עצמו אבל הכא התנור אינו האיסור בעצמו אלא שהתנור נגמר בעצי איסור ואי אמרינן יותץ נמצא התנור מופסד והוי בדיעבד וכן כתבו התוס' והר"ן ז"ל וכתבו עוד הרי"ף והרא"ש ז"ל ולענין אפה בו את הפת כלומר בחדש שלא נתצו וישן שלא צננו ואבוקה כנגדו הלכה כרבי דאמר אסורה משום דיש שבח עצים בפת ובבישלה ע"ג גחלים פליגי שמואל ורבי יוחנן חד אמר ל"ש אלא עוממות אבל לוחשות אסורות וחד אמר אפילו לוחשות מותרות ואמרינן בגמרא למ"ד אפילו לוחשות מותרות פת דאסור דיש שבח עצים בפת לרבי היכי משכחת לה א"ר פפא בשאבוקה כנגדו ופרש"י כנגדו הפת בתנור ותבעיר העצים בפי התנור וז"ל הר"ן בשאבוקה כנגדו דכל זמן שהיה הפת בתנור היתה אבוקה דולקת כנגדו ונמצא נהנה מן האיסור בשעה שהאיסור בעין וכתב הר"ן ומוכחא סוגיין דאפילו בלוחשות מותר ולפיכך הביאה סתם הרי"ף ז"ל וכ"פ הרמב"ם בפ"י מהמ"א · אבל הרא"ש כתב דעבדינן לחומרא וכתב עוד והא דשרינן בעוממות לדברי הכל דוקא בקליפי ערלה וקשין של כלאי הכרם משום דדינן בשריפה וקי"ל כל הנשרפים אפרן מותר אבל בחמץ בפסח קי"ל כרבנן דאמרי מפרר וזורה לרוח והוי בכלל כל הנקברים שאפרן אסור וכ"ש בגחלים וכ"כ ה"ר יונה ז"ל עכ"ל : **ויש** לדקדק בדברי רבינו שבתחלה כתב דחדש יותץ ואח"כ כתב דמותר לאפות בו ע"י הסקה שיסיקנו בעצי היתר וי"ל שמ"ש בתחלה הוא לדברי האומר דזה וזה גורם אסור דלדידיה חדש יותץ ישן יוצן ואע"פ שמ"ש ואם אפה בו הפת באותו היסק למ"ד זה וזה גורם אסור הפת אסורה משמע דלא קאי אלא לישן דאילו בחדש לכ"ע הפת אסורה דכיון דמהיסק דאיסור נגמר התנור ובאותו היסק עצמו אפה הפת אין כאן גורם דהיתר כלל מ"מ מיניה נשמע דהיכא דצנן החדש וחזר והסיקו בעצי היתר ואפה בו את הפת שהיא אסורה למ"ד זה וזה גורם אסור : ומ"ש אבל אנן קי"ל כמ"ד זה וזה גורם מותר ה"ק והלכך אם אפה פת בישן שלא צננו מותר דהא הוי זה וזה גורם תנור דהיתירא ועצים דאיסורא וה"מ בדיעבד אבל לכתחלה אסור לאפות בו דזה וזה גורם בדיעבד הוא דשרי ולא לכתחלה ואע"ג דאמרינן דזה וזה גורם לא שרי אלא בדיעבד ולא לכתחלה תנור חדש שהסיקו בעצי איסור מותר לכתחלה לאפות בו אם צננו וחזר והסיקו בעצי היתר דהוי זה וזה גורם וטעמא דשרי ביה לכתחלה משום דלכתחלה דידיה חשיבא כדיעבד כיון דאי לא שרינן ליה צריך לנתוץ התנור אבל ישן דכי לא שרינן ביה לכתחלה זה וזה גורם אינו מפסיד אלא דמי עצים לא התירוה אלא בדיעבד דוקא ומ"מ אע"פ שאין בו אלא הפסד מועט אם אפה בו את הפת מותרת בדיעבד דזה וזה גורם מותר בדיעבד :

ומ"ש ואע"ג דקי"ל זה וזה גורם מותר ה"פ והא דאמרינן הפת מותרת בדיעבד משום דזה וזה גורם מותר ה"מ כשאין אבוקה כנגד הפת אבל אם היתה אבוקה כנגדו אסור דיש שבח עצים בפת · ומ"מ יש לתמוה על רבינו למה לו לכתוב דברי האומר זה וזה גורם אסור כיון דלית הלכתא כוותיה ושמא י"ל שמפני שהיה רוצה לכתוב שהרמ"ה כתב אפילו למ"ד זה וזה גורם מותר הכא גבי אליל הפת שנאפה בעצי איסור וכלי אסורים ושכן נראה מדברי הרא"ש דלפי זה סברי בדין זה דזה וזה גורם אסור ולפיכך כתב דין תנור חדש ותנור ישן לדעתו כדי ללמדנו דעת הרמ"ה והרא"ש ז"ל בדין זה · וקי"ל דכיון דגחלת של אליל אסורה כמו שנתבאר בסימן זה אמאי שרינן בבישלה ע"ג גחלים וצ"ל דכי אמרינן אסורה היינו לכתחלה דוקא : **והרמ"ה** כתב אפי' למ"ד זה וזה גורם מותר הכא גבי אליל הפת שנאפה בעצי איסור והבגד שנארג בכרכר של אליל אסורים איני יודע טעם לדברי הרמ"ה בזה דהא בענין גינתא דאודבלא בזבל דאליל אסיקנא בפרק כל הצלמים (מט :) דהלכה כמ"ד זה וזה גורם מותר וא"כ הא דתנן נטל ממנה כלומר מאשרה עצים אסורים בהנאה הסיק בהם את התנור אם חדש יותץ ואם ישן יוצן אפה בו את הפת אסורה בהנאה דלא כהלכתא היא דאתיא כמ"ד זה וזה גורם אסור ולא קי"ל כוותיה וכ"כ הר"ן ז"ל גם יש לתמוה על מ"ש רבינו וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל שהביא המשנה לפסק הלכה דאי משום שהביא המשנה לפסק הלכה דייק הכי גם על הרי"ף היה יכול לכתוב שנראה שסובר כן שהרי גם הוא הביא המשנה לפסק הלכה ומ"מ לפי האמת משמע דבין להרי"ף בין להרא"ש אין הכרע ממה שהביאו המשנה סתם דאיכא למימר שלא הביאוה אלא משום דמסיים בה נתערבה באחרות כולן אסורות רבי אליעזר אומר יוליך הנאה ליס המלח וללמוד דהיכא דאפה בחדש שלא נתצו דאסור בהנאה דיש לו תקנה ע"י הולכה ליס המלח כרבי אליעזר דקי"ל כוותיה אבל רישא לא קי"ל כוותיה וסמכו עמ"ש קודם לכן בסמוך גבי גינתא דאודבלא בזבל דאליל ובפרק כל שעה אמרינן דהלכה כמ"ד זה וזה גורם מותר והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ז מהלכות ע"ז נטל ממנה עצים אסורים בהנאה הסיק בהם את התנור יוצן ואח"כ יסיק בעצים אחרים של היתר ואפה בו את הפת ולא צננו הפת אסורה בהנאה · ויש לתמוה עליו דמדכתב יוצן סתם משמע דאפילו בחדש קאמר והיינו כמ"ד זה וזה גורם מותר דאילו למ"ד אסור לא סגי לחדש בצינון אלא נתיצה בעי וכ"פ הוא ז"ל שם בסמוך גבי נטיעת ירקות תחתיה וכן גבי שדה ובלה בזבל אליל דזה וזה גורם מותר וא"כ למה סתם וכתב אפה בו את הפת ולא צננו הפת אסורה בהנאה דמשמע בין בחדש בין בישן ומיירי בישן אמאי הא זה וזה גורם הוא ושמא י"ל דהתם מיירי בשאבוקה כנגדו הא לא"ה מותר ולא חשש להאריך בכך מפני שסמך על מ"ש בהמ"א פ"ו גבי תנור שהסיקו בקליפי ערלה וכלאי

כך והכי נקטינן : נטל כרכר מהאשרה וכו' משנה סוף פ' כ"ה וכתבו התוספות דבירושלמי מקשה מ"ש מי"נ דאמרינן ימכר כולו לעכו"ם חוץ מדמי י"נ שבו וה"נ ימכר הבגד כולו לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו ותירץ שאני י"נ דכיון דאין דרך ליקח מן העכו"ם יין ליכא למיגזר אבל בגד דדרך בני אדם ליקח מן העכו"ם בגד גזרו בו דאסור למכרו לעכו"ם חיישי' שמא יחזור העכו"ם וימכרנו לישראל וכן י"ל באפה בו את הפת דדרך ליקח פת מן העכו"ם עכ"ל : ומ"ש נטל ממנה עצים וכו' חדש יותץ וכו' · לכאורה קשה בדברי רבינו דכתב בתחלה סתם חדש יותץ וכו' ואח"כ כתב למאי דקי"ל הלכתא דא"צ לנתצו ולא קשה ולא מידי דכך היא כונת דבריו חדש יותץ ישן יוצן ואם אפה בו הפת באותו היסק למ"ד זה וזה גורם אסור הפת אסורה כלומר וגם חדש יותץ דקאמינא לא הוי אלא למ"ד זה וזה גורם אסור דלדידיה אפילו יוצן לא מצי ליהנות ממנו אלא ע"י זה וזה גורם דאסור אבל אנן קיימא לן זה וזה גורם מותר בדיעבד וכו' ולדידיה אפי' חדש לא יותץ אלא יוצן ושרי לאפות בו לכתחלה דכיון דאיכא הפסד מרובה בנתיצתו חשוב דיעבד אבל הרמ"ה כתב אפי' למאן דאמר זה וזה גורם מותר בפת שנאפה בעצי איסור וכו' אסור וכן יראה מדברי אדוני אבי הרא"ש דהשתא הדרינן וקאמרינן דאף למאן דאמר זה וזה גורם מותר מכל מקום בתנור אסור וחדש יותץ ישן יוצן ואם אפה בו הפת באותו היסק אסור אפילו דיעבד : ומ"ש ואע"ג דקיימא לן זה וזה גורם מותר אם אבוקה כנגדו הפת אסורה דיש שבח עצים בפת פירוש שכל שעה שהיתה פת בתנור היה דולק האור והוסיף שהיה נהנה מן האיסור בשעה שעצי האיסור בעין הלכך הפת אסורה דלא שרי זה וזה גורם אלא כבישלה על גבי גחלים אפי' לוחשות התם הוא דהפת מותרת דכי אתהני פת מאיסור כבר כלה ובטל האיסור ולא חשוב כאילו היה האיסור בעין והכי איתא בפרק כל שעה (דף כ"ו) לגבי קליפי ערלה וכלאי כרם ומשם נלמוד לעצי אשירה ואע"ג דאסור ליהנות מגחלת אליל כדכתב רבינו בתחילת סימן זה היינו דלכתחלה אסור אבל הכא קאמר אם בישלה ע"ג גחלים הפת מותרת דיעבד וכן פי' ב"י ופשוט הוא: **ומ"ש** והרמ"ה כתב אפילו למאן דאמר זה וזה גורם מותר הכא גבי אליל הפת וכו' נראה דס"ל להרמ"ה דאף ע"ג דאסיקנא בעובדא דגינתא דאודבלא בזבלא דאליל דהלכה כרבי יוסי דזה וזה גורם אפי' הכי גבי אליל בפת שנאפה בעצי איסור וכו' אע"ג דליכא שבח עצים בפת אסור טפי דכיון דגוף הפת שנהנה ממנו האדם באכילתו נאפה בעצי איסור מחמרי' ביה טפי דלא דמי לשאר זה וזה גורם ודומיא כבגד שנארג בכרכר של אליל דגוף הבגד שנהנה ממנו האדם בלבישתו נעשה בעצי איסור חמיר טפי · ומ"ש וכן יראה מדברי א"א הרא"ש שהביא המשנה לפסק הלכה נראה דרצונו לומר דכיון דכתב המשנה בסתם ולא פירש אלמא דהכי הוא פסק הלכה דאל"כ ה"ל לפרש ולומר ולית הלכתא הכי מדלא פירש אלמא דהלכתא היא ואע"ג דגם האלפסי הביא המשנה בסתם מ"מ הרא"ש דרכו לפרש יותר כל פסקיו ומדלא פירש כאן אלמא דהך משנה הלכה היא ונתיישב בזה מה שהקשה ב"י בדברי הרמ"ה ורבי' ומיהו לא קי"ל כהרמ"ה אלא כרוב הפוסקים דבין חדש ובין ישן יוצן וכ"פ בש"ע :

ואם

פרישה

אסרו חכמים אבל במסוכנת שבכך גדלה הבהמה ואינה מסרס כ"א להכשירה לאכלה ע"י שחיטה אע"פ שהבהמה הוכשרה בשחיטה ע"י איסורי הנאה לא אסרו הנאתן בדיעבד עכ"ל : (ח) נטל כרכר מהאשרה פרש"י עץ שראשו חד ואורגין בו בפרק המוציא יין : (ט) נטל ממנה עצים כו' ישן יוצן פי' יצננו מאותו היסק ויחזור ויסיקנו בעצי היתר : (י) ואם אפה בו הפת כו' למ"ד זה וזה גורם אסור פי' כמו כאן שגורם העץ של איסור והתנור ישן שהוא היתר מביא הפת וה"ה בתנור חדש שהסיקו בעצי איסור וצננו והסיקו בעצי היתר שכבר נאסר התנור בהיסק ראשון ואפה פת בהיסק שני נאסר למ"ד זה וזה גורם אסור ב"י : (יא) ומ"מ תנור חדש כו' מותר לכתחלה לאפות בו ע"י היסק פי' אם צננו תחלה : (יב) שיסיקנו בעצי היתר והא דכתב לעיל חדש יותץ הוא לדברי האומר זה וזה גורם אסור דלדידיה חדש יותץ ישן יוצן מ"ו והא דכתבו רבינו משום דבסמוך מסיק רבינו בשם הרא"ש דס"ל כהרמ"ה דאפילו למ"ד זה וזה גורם מותר בע"ז בכה"ג מודה דאסור אם לא שנתערב אבל הב"י תמה שם על רבינו וכמ"ש בסמוך : (יג) דחשוב דיעבד כיון שהיה צריך לנתצו ואע"פ דבסמוך כתב דהרא"ש הסכים לאסור הפת והבגד שנארג בלא תערובת ובפעמים הפת טוב יותר מהתנור מ"מ שאני תנור שגם מתחלה קודם שנתעסק בעצי האיסור היה שם תנור עליו אלא שנגמר יותר ע"י האיסור וה"ל כסכין ששוחט בה בהמה הנ"ל דמתירין משום דלא הוי אלא הכשר בעלמא : (יד) ואע"ג דקי"ל זה וזה גורם מותר אם אבוקה כנגדו כו' פי' שלא אפה על התנור או ע"ג גחלים דמקלי קלי אסורה אלא אפה באבוקה אסור דלא קלי איסור והוי בעין ואסור רן ומ"ו : (טו) דיש שבח עצים בפת כלומר אין זה גורם אלא שבח : (טז) והרמ"ה כתב כו' וכן יראה מדברי הרא"ש ז' עי'

דרישה

סי' קמב [א] **והרמ"ה** כתב אפי' למ"ד זה וזה גורם מותר הכא גבי אליל כו' אסורים וכן יראה מדברי הרא"ש ז"ל שהביא המשנה לפסק הלכה כתב ב"י איני יודע טעם לדברי הרמ"ה בזה דהא בענין גינתא דאודבלא בזבל דאליל אסיקנא בפרק כל הצלמים דהלכה כמ"ד זה וזה גורם מותר וא"כ הא דתנן נטל ממנה כלומר מאשרה עצים אסורים בהנאה הסיק בהן את התנור אם חדש יותץ אם ישן יוצן אפה בו הפת אסורה בהנאה ולא כהלכתא היא דאתיא כמ"ד זה וזה גורם אסור ולא קי"ל כוותיה וכ"כ הר"ן ז"ל . גם יש לתמוה על מ"ש רבינו וכן יראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל שהביא המשנה לפסק הלכה דאי משום שהביא המשנה לפסק הלכה דייק הכי גם על הרי"ף היה יכול לכתוב שנראה שסובר כן שהרי גם הוא הביא המשנה לפסק הלכה ומ"מ לפי האמת משמע דבין להרי"ף בין להרא"ש אין הכרע ממה שהביאו המשנה סתם דאיכא למימר שלא הביאוה אלא משום דמסיים בה נתערבו באחרות כולן אסורות ור' אליעזר אומר יוליך הנאה ליס המלח וללמוד דהיכא דאפה בחדש שלא נתצו דאסור בהנאה דיש לו תקנה ע"י הולכה ליס המלח כר' אליעזר דקי"ל כוותיה אבל רישא לא קי"ל כוותיה וסמכו על מ"ש קודם לזה בסמוך גבי גינתא דאודבלא בזבל דאליל ובפרק כל שעה דאמרינן הלכה כמ"ד זה וזה גורם מותר עכ"ל ועיין במהרש"ל שגרסין דבריו כסותרין זה"ז וצריך שתדע שהרא"ש לא החמיר אלא באליל ומ"ש בזה וזה גורם להיתר היינו בשאר אסורים ותרומה ע"פ שנה מיושב דברי

דברי

חדושי הגהות

קמב א פרש"י פרק המוציא יין (סא :) שהוא עץ שאורגין בו וראשו חד (כ"ח) :

ז"ל שהביא המשנה לפסק הלכה (יז) ואם נתערב הפת והבגד באחרים כולן אסורין כדפרישית לעיל דאליל אוסרת בכל שהוא רבי אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח והלכתא כוותיה שאע"פ שנאסר הפת והבגד יש להם תקנה ע"י פדיון שיוליך דמיהן לים המלח ויהיו הן מותרין ופרש"י דאפי' לא נתערב הפת באחרים ניתר על ידי פדיון ופירש עוד שא"צ להוליך לים המלח אלא דמי העצים ולא דמי כל הפת ור"י פי' שאין לו היתר בפדיון אא"כ נתערב הפת באחרים ולא סגי ליה בהולכת דמי העצים לבד אלא צריך להוליך דמי כל הפת וא"א הרא"ש ז"ל כתב ונ"ל כדברי ר"י שלא הקילו חכמים להתיר הפת בלא תערובת ע"י הולכת הנאה לים המלח אבל בהא נראה לי כרש"י שא"צ להוליך לים המלח אלא הנאת העצים דכיון שנסתלק מכאן הנאת גוף האיסור הותר הכל ע"כ: כתב הרז"ה שאין להתיר באכילה ע"י הולכת הנאה לים המלח אלא בהנאה לבד וה"ר יונה כתב דאפי' באכילה נמי שרי ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל (יח) אפרוחין שקננו באשרה ואין צריכין לאמן מותרים אבל ביצים שעליה או אפרוחין שצריכין לאמן אסורים ואפי' באפרוחין שאין צריכים לאמן לא יעלה עליה ליקח האפרוחים אלא יתיז בקנה עד שיפלו לארץ ולא חיישינן שמא יעלה באילן: (יט) אסור לישב בצל האשרה ואפי' בצל צלה פי' שחרית וערבית הצל של כל דבר ארוך מאד עד כדי קומתו

ואם נתערב הפת וכו' משנה שם סוף פרק כל הצלמים פלוגתא דחכמים ור"א ואפסיקא בגמר' הלכתא כר"א · ומ"ש פירש רש"י ור"י הכל מבואר לשם באשיר"י גם מ"ע בשם הרז"ה והר' יונה כתב לשם באשיר"י ונראה דלפי רש"י דסגי בהולכת דמי העצים בלבד א"כ לפ"ז נמשך דנ"ל גם כן אפי' לא נתערב הפת באחרים ניתר הפת ע"י פדיון דמי עצים דאם לא כן קשה כיון דבנתערב סגי בדמי העצים בלבד א"כ אפי' לא נתערב נמי למה לא יועיל פדיון לפת בדמי עצים אלא בע"כ דלה"נ דמהני אפילו בלא נתערב אבל לפר"י דצריך להוליך דמי כל הפת נמשך דדוקא בנתערב דכיון שהיה לשאר הפת שעת היתר קודם שנתערב מהני שיעור פדיון הפת שנתערב להתיר כל הפת אבל שיעור עצים גרידייהו לא מהניא דאם לא כן אפילו בלא נתערב אמאי לא סגי בהולכת דמי עצים אבל כיון שצריך להוליך כל דמי הפת אם כן בלא נתערב אין לו תועלת בפדיון דמה לי הוליך הפת עצמו מה לי הוליך דמי הפת וזה ודאי קשה למה שהכריע הרא"ש דסגי בהולכת דמי העצים גרידייהו ואפ"ה לא התיר אלא ע"י תערובת: **אפרוחין** שקננו וכו' משנה במעילה (דף י"ג) קן שבראש האילן של הקדש לא נהנין (לאסור מדרבנן) ולא מועלין (אם נהנה לא מעל מדאורייתא שיתחייב קרבן מעילה) בראשו של אשירה יתיז בקנה (פי' ישליך בקן שלה) מסיק שם ובפרק כ"ה (דף מ"ב) בשם ר' יוחנן מאי יתיז יתיז באפרוחין ואסיק דבאפרוחין שא"צ לאמן מותרים דכיון דא"צ לאילן ליכא למינזר דילמא אתי לאתהנויי מאילן גופיה אבל בביצים אי נמי באפרוחין שצריכין לאמן כביצים דמו ואסורין דכיון דצריכין לאילן גזור בהו רבנן כבעל אילן עצמו דאי שרית לאתהנויי מינייהו אתא לאתהנויי מאילן גופיה א"נ אי שרית ליה התזה בקן שמא יעלה דרך אילן ואע"ג דאיכא אוקמתא אחריתי בגמרא דיתיז בקנה קאי לקן עצמו שמתיז אותו לשרוף עליו לפי שהעוף מביא עצי הקן ממקום אחר ופסק הרמב"ם בפ"ז מה' ע"ז כתרתי אוקמתות דס"ל דלדינא תרוייהו הילכתא נינהו מ"מ רבינו נמשך אחר דעת הרי"ף והרא"ש שלא הביאו אלא אוקמתא בתרא דרב אשי מאי יתיז יתיז באפרוחין דהיא מסקנא דתלמודא:

אסור לישב בצל האשרה משנה שם (דף מ"ח) ואפילו בצל צלה · שם בגמרא לפי גרסתינו לתרתי לישני אסור אפילו בצל צלה · ומ"ש פי' שחרית וערבי' וכו' כן פרש"י וה"א בירושלמי אלא דבירושלמי מתיר לישב בצל צלה וכן פסק הרמב"ם לשם דלא כהמשמע בגירסתינו בגמרא אולי היה לו גירסא אחרת בגמרא מסכמת עם הירושלמי וכן פסק הר"ן אבל לפע"ד נראה דהרמב"ם תופס ג"כ כגירסא שלנו אלא דפסק כסתם משנה דתנן לא ישב בצלה דמשמע פשיטא דוקא צלה אבל צל צלה שרי ומה שאמרו בגמרא בלישנא בתרא כדרך דחייה לא הא קמ"ל דאפי' לצל קומתה אם ישב טהור לא סמכינן אהך דחייה כיון דמפורש בירושלמי דצל צלה שרי וזהו דרכו של הרמב"ם בדוכתי טובא · ותו איתא בירושלמי דהא דאסור צלה לא משום הנאה הרי הקבר אסור בהנאה וצלו מותר הרי היכל אסור בהנאה וריב"ז יושב ושונה בצלו של היכל אלמא דלא

דלא

ובכלאי הכרם שאף אם גרף את כל האש ואח"כ בישל או אפה בחומו של תנור הרי זה מותר שהרי עצי איסור הלכו להם פת שבשלה ע"ג גחלים של עצי ערלה מותרת כיון שנעשו גחלים הלך איסורן אע"פ שהן בוערות : ומ"ש כן גבי ערלה וכלאי הכרם ולא כתבו גבי עצי אשרה היינו משום דלגבי ערלה וכלאי הכרם איתמר בגמרא ומשם נלמוד לעצי אשרה:

ומ"מ יש לדקדק על דברי בה"ג שכתב כלשון הזה תנור שהסיקו בקליפי ערלה ובכלאי הכרם בין חדש בין ישן יוצן ואחר כך יחם אותו בעצי היתר ואם בישל בו קודם שיוצן בין פת בין תבשיל ה"ז אסור בהנאה שהרי יש שבח עצי איסור בפת או בתבשיל גרף את כל האש ואח"כ בישל בו או אפה בחומו של תנור ה"ז מותר וכו' והוא תימא למה לא חילק בין חדש לישן דהא דגרף כל האש וכו' וכן בישל ע"ג גחלים משמע דליתנהו אלא בישן שלא צננו דכיון דאין אבוקה כנגדו והוי זה וזה גורם מותר בדיעבד אבל בחדש שלא צננו אע"פ שאין אבוקה כנגדו משמע דאסור כיון דהוי כוליה גורם דאיסור · ואיפשר לומר שהוא ז"ל סובר דכל שאין אבוקה כנגדו מותר בדיעבד אפי' בחדש שלא צננו לד"ה מאחר שכלו עצי האיסור והכי דייק לישניה שכתב גבי גרף כל האש שהרי עצי איסור הלכו להם וגבי בישלה ע"ג גחלים כתב כיון שנעשה גחלי' הלך איסורן ויש הוכחה לדבר מדבעי בגמרא לאוקומי הא דתניא חדש יותץ כרבי למימרא דרבי סבר זה וזה גורם אסור ואע"ג דקתני אפלוגתא דרבי ורבנן בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותר אלמא דאע"ג דהוה ס"ל לרבי זה וזה גורם אסור אפילו בדיעבד ה"מ כשעדיין עצי האיסור קיימים אבל כשכלו עצי האיסור ולא נשאר אלא גחלים אין כאן גורם של איסור ובדיעבד שרי ואם תאמר בחדש שלא צננו אע"פ שכלו עצי האיסור מ"מ הא איכא תנור דאיסור וליכא שום גורם דהיתרא ומי גרע מזה וזה גורם דאסור למ"ד הכי ואפילו בדיעבד אסור מדאיכא מאן דפליג עליה דאילו לכתחלה ליכא מאן דשרי כמו שנתבאר וי"ל דכיון דהתנור גופיה אינו איסור עצמו אלא שנגמר בעצי איסור ועצי האיסור הלכו להם נמצא שאין כאן איסור כלל ועדיף מזה וזה גורם ולפ"ז נ"ל דהא דקתני אפה בו את הפת רבי אומר הפת אסורה וכו קאי לחדש וישן שלא צננו ואבוקות עצי איסור כנגדם הא לאו הכי הפת מותרת אפילו בחדש שלא נתצו ולא צננו ואפילו מ"ד זה וזה גורם אסור מודה בהא דשרי והיינו דקתני סיפא בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותר כנ"ל לדעת הרמב"ם ז"ל ואע"פ שאין נראה כן מדברי רבינו ומדברי המפרשים אלא דכל שאפה בתנור חדש ע"י אותו היסק אע"פ שכלו עצי האיסור אסור לד"ה דהא ליכא גורם דהיתרא כלל:

בפרק כל שעה (כו ·) אמרינן דקערות וכוסות וצלוחיות שבשלן בעצי אשרה אסורים לד"ה משום דהנאתן בלא גורם שני הוא וע"י גורם ראשון הוא משתמש בהן הנאת גופו ולא דמי לתנור דלא מטיא הנאה מיניה עד דאיכא גורם שני ובקדירה איכא תרי לישני בגמ' ופסקו הפוסקים כלישנא בתרא דאמר דקדירה נמי שצרפה כשהיא חדשה בעצי איסור אסורה דהא מקבלת בישולה מקמי דניתו עצים דהיתרא כלומר והא איכא הנאת תשמיש שמשתמש בה בלא גורם אחר אבל תנור אין נותנין בו פת אלא לאחר היסק של גורם היתר ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה:

כתב הרמב"ם בפי"ו מהמ"א קדירה שבישל אותה בקליפי ערלה או בכלאי הכרם ובעצי היתר הרי התבשיל אסור ואף ע"פ שזה וזה גורם שבשעה שנתבשלה מתחת עצי איסור עדיין לא כלו עצי ההיתר ונמצא מקצת הבישול בעצי ההיתר ומקצתו באיסור עכ"ל (א): **ואם** נתערב הפת והבגד באחרים כולם אסורים משנה בס"פ כל הצלמים (מט:) גבי פת ובגד נתערבה באחרות כולן אסורות בהנאה ר' אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח ואיפסיקא בגמרא (שם) הלכתא כרבי אליעזר · ומ"ש בשם רש"י שם קודם למשנה זו מייתי לה בגמרא אגב גררא ופי' רש"י קתני הפת אסורה לר' אליעזר עד שיוליך הני דמי דעצים דאיסור לים המלח ומדכתב קתני הפת אסורה לר"א עד שיוליך וכו' משמע שהוא מפרש דר"א ארישא דמתני' דקתני אפה בו את הפת אסורה בהנאה קאי כלומר דאפילו לא נתערבה באחרות משתריא ע"י הולכת הנאה לים המלח וכתב עליו הרא"ש ומתני' לא משמע כן דמשמע דר"א דוקא אנתערבה קאי ופר"י יוליך הנאת הפת לים המלח כי הפת כולו אסור וכן מוכח בגמרא דקאמר ל"ש אלא פת אבל חבית לא דלפרש"י הל"ל ל"ש אלא עצים אבל יין שנתערב בחבית לא ונ"ל כפר"י דלא הקילו חכמים להתיר את תערובת הפת ע"י הולכת הנאת עצים אבל בהא נראה לי כדפירש"י שאין צריך להוליך לים המלח אלא הנאת עצים וכיון שנסתלק מכאן גוף האיסור הותר הכל והשתא ניחא ל"ש אלא פת שנתערב יוליך הנאת איסור לים המלח אבל חבית שנתערב לא עכ"ל · ומ"ש דלא הקילו חכמים להתיר את תערובת הפת על ידי הולכת הנאת עצים אינו מכוון כלל שנמצאת סותר למ"ש אח"כ בסמוך ונראה שהוא ט"ס וצריך להגיה כמ"ש רבינו שלא הקילו חכמים להתיר הפת בלא תערובת על ידי הולכת הנאה לים המלח: **והרמב"ם** ז"ל נראה שהוא סובר לגמרי כפר"י שהרי כתב בפ"ו מהלכות ע"ז אפה בו את הפת ולא נכנו הכית אסורה בהנאה נתערבה באחרות יוליך דמי אותו הפת לים המלח כדי שלא יהנה בה ושאר הככרות מותרות וגבי בגד כתב כן כיוצא בזה: כתב הרז"ה שאין להתיר באכילה על ידי הולכת הנאה לים המלח וכו' ז"ל הרא"ש בסוף פרק כל הצלמים הרז"ה כתב דלא התיר ר' אליעזר אלא בהנאה אבל באכילה לא שמעינן ליה דאמר יש פדיון והכי משמע בגמרא דבעי למימר ל"ש אלא פת אבל חבית לא וא"ר חסדא ואפי' חבית ומשמע פת דומיא דחבית דאינה ניתרת אלא בהנאה וה"ר יונה כתב בשם רבי' דפת דמותר אפילו באכילה ולא דמי לחבית שאוסר בשתיה משום מגע עכו"ם אבל פת בשביל שנאפה בדבר האסור באכילה אינה נאסרת כדתנן במסכת תרומות תנור שהסיקוהו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת הפת מותרת שאין טעם כמון אלא ריח כמון ומשום הנאה אסרינן להאי פת וכיון שהוליך הנאה לים המלח תו לא אתהני מאליל עכ"ל וסובר רבינו דמדהביא הרא"ש דברי ה"ר יונה לבסוף הכי ס"ל: **אפרוחים** שקננו באשרה ואין צריכין לאמן מותרים וכו' בפ' כל הצלמים (מב:) מייתי הא דתניא במעילה קן שבראש האילן של הקדש לא נהנין ולא מועלין של אשרה יתיז בקנה ומפורש מאי יתיז יתיז באפרוחי' כלומר ואשמועינן דלא גזרינן בהתזת קנה אטו שמא יעלה באילן ואמרינן תו בגמ' דבאפרוחין כאן וכאן מותרין כלומר בין בהקדש בין באשרה בבצים כאן וכאן אסורים ואפרוחים שצריכין לאמן כביצים דמו ופרש"י דטעמא דביצים ואפרוחים שצריכין לאמן אסורים היינו מפני שצריכים לאילן וגזור בהו רבנן כבעל אילן עצמו. והרמב"ם כתב שהטעם מפני שהאשרה כמו בסיס להם והראב"ד כתב שהטעם מפני שהם כגדולי האשרה: **וידע** דבגמ' איכא אוקמתא אחריתא דיתיז בקנה קאי לקן עצמו שמתיז אותו לשרוף עליו ומוקי לה כדאייתי עצי הקן מעלמא דאילו מאשרה עצמה אסור לר"י דסבר שברי אליל אסורים ונראה מדברי הרמב"ם בפ"ז מהלכות ע"ז דלא בעינן שידע ודאי דאייתי עצים מעלמא אלא סתמא דמילתא הכי הוי שעוף מביא עצי הקן מעלמא · אבל הראב"ד נראה שסובר דבעינן שידע בודאי דאייתי עוף עצי קן זה מעלמא:

אסור לישב בצל האשרה ואפילו בצל צלה וכו' בפרק כל הצלמים (מח.) תנן גבי אשרה לא ישב בצלה ואם ישב טהור ואיכא תרי לישני בגמרא ולתרוייהו אסור לישב בצל צלה ופרש"י צל צלה שחרית וערבית שצל ארוך לכל דבר מאד וכל זמן שלא עברה מדת אורך הצל את מדת גובה קומת האילן הצל

עב

דרכי משה

קמב (א) וצ"ע מ"ש מתנור חדש אפי' באותו היסק דשרי לדעת הרמב"ם וע"ש בדברי הרמב"ם:

וכ"ב

פרישה

עיין בדרישה : (יז) ואם נתערב הפת והבגד כו' כדפרישית לעיל דאליל אוסרת בכל שהוא פי' בזה דברי הכל מודה שאוסרת בכל שהיא ולא אמרינן שיהא בטל ברוב כדין יבש ביבש אלא דלת"ק אין לו תקנה אבל לר' אליעזר יש תקנה ע"י הולכת הנאה וי"ש רבינו בסמוך ר' אליעזר אומר כו' והלכתא כוותיה כו' ר"ל שבזה יש לו תקנה הלכה כוותיה : (כתב הרז"ה שאין להתיר כו' אלא בהנאה לבד ר"ל אם נתערב פת זה בין ככרות אחרים דאל"כ לא קאי עליו ולזה הסכים מ"מ ז"ל דהא הסכים לר"י דאין לו היתר בהולכת הנאה לים המלח אא"כ נתערב פת זה באחרים עכ"ס) (יח) אפרוחים שקננו כו' אבל בצים שעליה או אפרוחים שצריכין לאמן אסורין הטעם פרש"י מפני שצריכין לאמן גזרו כבעל אילן עצמו · והראב"ד כתב הטעם שהם כגדולי האשרה · (יט) אסור לישב כו' עד כדי קומתו וקרא צלו פרש"י וכל זמן שלא עברה מדת אורך הצל מדת גובה האילן הצל עב וחושך וקרא צלו ומכאן ואילך הצל דק וקלוש והוא צל צלו ע"כ:

ואפילו

קומתו נקרא צלו ומשם ואילך נקרא צל צלו (כ) ואפי' לעבור תחתיה דרך העברה בעלמא אסור וה"מ שאינו נוטה על הדרך אבל אם נוטה על הדרך אם יש דרך אחרת אסור לעבור תחתיה (כא) ואם אין דרך אחרת מותר לעבור תחתיה ואפ"ה ירחיק אדם חשוב מהביעור והדומה לו וכשעובר תחתיה ימהר לרוץ בכל מה שיוכל (כב) [ב] וכתב הראב"ד דווקא אשרה שעשויה לצל בין תחתיה בין לחוצה לה אבל בית אליל תוכו ונגד פתחו תוך ד' אמות אסור אחריו מותר ואפילו תוכו אם גזל הרבים שקדם לו הדרך ואח"כ בנה שם בית אליל מותר לעבור דרך שם אבל אם קדם הבית לדרך אסור : (כג) זורעים תחת האשרה ירקות בימות הגשמים אפילו לכתחלה אבל לא בימות החמה ופר"י שאפי' בדיעבד אסורים ולא חזרת לא בימות הגשמים ולא בימות החמה (כד) אבל הרמ"ה מתיר ירקות גם בימות החמה וכ"כ הרמב"ם זורעים תחתיה ירקות בין בימות החמה בין בימות הגשמים וכן יראה דעת א"א הרא"ש ז"ל :

שדה

עב ומשוך ומכאן ואילך הכל דק וקלוש והוא צל צלו ואיצטריך לאשמועינן דאפילו בצל צלה לא ישב וכדבריו מפורש בירושלמי אבל הרמב"ם כתב בפ"ז מהלכות ע"ז האשרה בין שהיתה נעבדת בין שהיא אליל מוכנת תחתיה אסור לישב בצל קומתה מותר לישב בצל העלים והשריגים שלה ותמה הר"ן עליו שאין פירושו בצל צלה מסכים עם הירושל' וראוי לסמוך על הירושלמי בזה ועוד שפסק בצל צלה דמותר ובסוגיין משמע דאסור ונראה שהרב ז"ל היה גורס כלישנא בתרא לא נצרכה אלא לצל קומתה מכלל דבצל צלה יושב ותו לא מידי וכן נראה מדברי הרי"ף שלא הזכיר בהלכותיו כל האי שקלא וטריא דצל צלה משמע דס"ל דלא מיתסר אלא צלה וכן מצאתי לר"מ הלוי ז"ל שכתב מכלל דבצל צלה שהוא הצל היוצא לאחר קומתה שחרית וערבית נמי ישב אלא שמחבי שלא מצאתי כן באחת מהנוסחאו' עכ"ל והרא"ש ג"כ השמיט האי שקלא וטריא דצל צלה כמו שהשמיטה הרי"ף ולפי מ"ש הר"ן דהרי"ף והרא"ש ס"ל דצל צלה מותר א"כ יש לתמוה על רבינו למה לא כתב שהרא"ש חולק עמ"ש ויש לומר דכיון דמ"ש רבינו הוא מבואר בתלמוד לא עלה על דעתו שהרא"ש והרי"ף יהיו חלוקים על כך ואם השמיטוהו היינו משום דמפרשי צל צלה כפרש"י ומשמע להו דבכלל לא ישב בצלה משמע דאפילו ארוכה כמה צלה מיקרי : ומ"ש ואפי' לעבור תחתיה דרך העברה בעלמא אסור וה"מ שאינו נוטה על הדרך וכו' שם ובמשנה לא יעבור תחתיה ואם עבר טמא היתה גוזלת את הרבים ועבר תחתיה טהור ומפרש בגמ' דאי ליכא דרכא אחרינא עובר תחתיה לכתחלה מאחר שהיא גוזלת הרבים וכתבו התוס' דליכא דרכא אחרינא פירושו קצר כזה דאי בעי למימר אפילו ארוך יותר אין לדבר סוף :

ומ"ש ואפ"ה ירחיק אדם חשוב מהביעו' והדומה לו כשעובר תחתיה ימהר לרוץ וכו' שם א"ל רב ששת לשמעיה כי מטית להתם כלומר לאשרה שהיתה גוזלת את הרבים ארהיטני ומוקי ליה בדליכא דרכא אחרינא והא דא"ל ארהיטני משום דאדם חשוב שאני והרי"ף והרא"ש כתבו א"ל רב ששת לשמעי כי מטית להתם ארהיטני ולא כתבו הא דאדם חשוב שאני וגם הרמב"ם כתב סתם בפ"ז מהלכות ע"ז ואם אין שם דרך אחרת עובר תחתיה כשהוא רץ ולא חילק בין אדם חשוב לשאינו חשוב וכבר תמה הר"ן עליו ועל הרי"ף ז"ל למה לא חילקו בין אדם חשוב לשאינו חשוב : כתב הר"ן שם מסתברא דלעבור בצלה שרי דמדקתני רישא לא ישב וסיפא לא יעבור משמע דבצלה ישיבה דוקא הוא דאסור אבל לעבור דרך שם שרי וטעמא משום דמדינא אפי' ישיבה הוה לן למשרי כל היכא שלא מכוין דהא קי"ל בפרק כ"ש (כב:) דאפשר ולא קא מכוין שרי אלא דחיישינן שמא ישהה בישיבה ואתי לכווני אבל העברה בעלמא דלא שייך למיחש בה כולי האי שריא ותחתיה דאסורה משום טומאת אליל עוד אפשר לי לומר דכי אמרי' לא ישב בצלה דווקא בדקא מכוין הא לאו הכי שרי והביא ראיה אלא שכתב שיש לדחות' : [ב"ה כתוב בא"ח בשם הרשב"א על אילני סרק שנוטעים בפתחי עכו"ם מותר לישב בצלן ואין בהם משום נוי עכו"ם אלא שיש בחוקי עכו"ם שלהם לעובדם באותם אילנות ונטיעתן וזו היא תקרובתן ותקרובת בזה אינו נאסר דאינו בעין פנים הילכך עכשיו שהוא ברי שאין עובדין לאילן מותר דעיקר כונת' משום תקרובות והילכך שרי עכ"ל :

וכתב הראב"ד דוקא אשרה שעשויה לצל וכו' גם הר"ן כתב סברא זו בפרק כל הצלמים וז"ל כתב הראב"ד ז"ל דכי תנן לא ישב בצלה דווקא באשרה דעבידא לצל בין לתחתיה בין לחוצה לה אבל בית אליל תוכו ונגד פתחו ד' אמות אסור אחריו מותר לפי שאין עשוי לצל שחוצה לו כדאמרי' בפ' כ"ש שאני היכל דלתוכו עשויה עכ"ל והתוס' כתבו אמתני' דלא ישב בצלה לא דמי לצלו של היכל דסתם היכל לתוכו עשוי אבל אשרה עשוי לצל א"נ תומרא דאליל שאני עכ"ל וברמזים כתוב צל בית של אליל יש אוסרים ויש מתירין :

זורעין תחת האשרה ירקות בימות הגשמים אפילו לכתחלה וכו' בפ' כל הכלאים (שם) תנן זורעים ירקות בימות הגשמים אבל לא בימות החמה והחזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים ר"י אומ' אף לא ירק ות בימות הגשמים מפני ש הנביה נושרת והוה להם לזבל · ופי' רש"י זורעין תחתיו ירקות . שהאילן קשה להן שמעכבת את החמה מלבא · אבל לא בימות החמה · שהצל יפה להן וחזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים שהצל יפה לחזרת לעולם . ובגמרא למימרא דר' יוסי סבר זה וזה גורם אסור ורבנן סברי זה וזה גורם מותר והא איפכא שמעי' להו ומסיק דר' יוסי סבר זה וזה גורם מותר ורבנן סברי זה וזה גורם אסור והא דאמר אף לא ירקות בימות הגשמים וכו' לדבריהם דרבנן קאמר וכו' וכתב הר"ן ואע"ג דבריש סוגיין הוה ס"ל דרבנן סברי זה וזה גורם מותר ואפ"ה לא הוה ק"ל מאי דאמרי אבל לא בימות החמה היינו טעמא משום דמעיקרא קס"ד דכי אמרי' זה וזה גורם מותר כגון שני הגורמים מתערבים זה בזה כגמיה וקרקע אבל היכא דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי כאיסורו של אילן זה המצל והתירו של קרקע אסור אפילו למ"ד זה וזה גורם מותר והשתא במסקנא הדרינן מהך סברא וסבירא לן דלמ"ד זה וזה גורם מותר אפילו היכא דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי שרי הילכך לענין הלכה כיון דאיפסיקא הלכה כרבי יוסי דאמר זה וזה גורם מותר לא קי"ל כמתני' דאבל לא בימות החמה וכן פסק הרמב"ם בפ"ז אבל הרמב"ן כתב דבמסקנא נמי ס"ל כדמעיקרא דבל כה"ג זה וזה גורם אסור כיון דגורם דאיסור קאי לחודיה ובעיני' כם ואפילו בדיעבד הוכך הרב להחמיר וכי אמרי' לדבריהם דרבנן קאמר לאו משום מאי דאתרינן אבל לא בימות החמה אלא אמאי דאמרי' אף היא נעשית זבל קא תהדר דאינהו גופייהו נינהו רבנן דמתני' דירקות וסברת ר"י שכתב רבינו היא סברת הרמב"ן שהביא הר"ן ז"ל :

ומ"ש שדעת הרא"ש נראה שהיא כדעת הרמב"ם והרמ"ה ז"ל היינו מפני שלא הביא סוגיית הגמרא כמות שהיא אלא כך כתב וסבר ר' יוסי זה וזה גורם אסור והתניא וכו' ואסיקנא דרבי יוסי לדבריהם דרבנן קאמר וכו' : ומשמע לרבינו דמשמע מסתם של דבריהם דר' יוסי לגמרי שרי אף בימות החמה

ועוד

דלא הוי טעמא דע"ז משום הנאה אלא טעמא הוי משום הרחק מעליה דרכך זו המיעוט ואיכא לתמוה דהרמב"ם פי' צלה צל הענפים והעלים ולמה לא פירש כמפורש בירושלמי וכפי' רש"י וכן תמה עליו הר"ן · מיהו אפשר דס"ל להרמב"ם דהנקט תלמודא בסתם דצל: הוא צל קומתה ולא חילק בין שחרית וערבית לאמצע היום מכלל דבל צל קומתה אף דשחרית וערבית דין אחד לו דלא כהירושלמי ומ"מ פשיטא דנקטינן כמי לחומרא דצל ענפים ועלים הוה בכלל צלה ואסיר דלא כהרמב"ם ובש"ע קיצר וכתב בסתם אסור לישב בצלה אבל להלכה נראה דהכל אסור כדפרישית : **ומ"ש** ואפי' לעבור תחתיה וכו' משנה ונמרא לשם כדברי רבי' אלא דהרי"ף והרמב"ם כתבו בסתם דימהר לרוץ ולא כתבו לחלק דאין זה אלא באדם חשוב ונראה דס"ל דהא דפריך בגמרא אי דליכא דירכא אחרינא למה לי ארהיטני משרא שרי דלא פריך הך פירכא אלא ארב ששת דסגי נהור הוה ושורת גדול הוא למשכו במרוצה שלא יהא נופל לארץ ולכן פריך כיון דמדינא שרי למה ליה לאטרוחיה לסגי נהור למושכו במרוצה וע"ז מתרץ אדם חשוב שאני אף ע"ג דסגי נהור הוה אבל בשאר כל אדם אפילו אינו חשוב ימהר לרוץ וכיון דסגי נהור והוא אדם חשוב לא שכיח לכך כתבו בסתם והוא דעת הרי"ף והרמב"ם והב"י כתב שהרי"ף והרא"ש לא כתבו הא דאדם חשוב שאני אולי היתה כך נוסחאתו בהרא"ש אבל בנוסחאתינו בהאשר"י כת' בפירוש ואדם חשוב שאני . כתב הר"ן דמדתנן לא ישב בצלה והכא תנן לא יעבור תחתיה אלמא דבצלה שרי לעבור ודקדוק נכון הוא עיין בב"י הביאו בארוך :

ומ"ש וכתב הראב"ד דוקא אשרה וכו' אבל בית ע"ז תוכו כו' הכי משמע מדברי התוס' שכתבו וז"ל לא ישב בצלה ולא דמי לצלו של היכל דשרי בפ' כ"ש (דף כ"ו) דהתם היכל לתוכו עשוי אבל אשרה עשויה לצל א"נ תומרא דע"ז שאני עכ"ל . ותירוץ הראשון הוא כדברי הראב"ד ותירוץ שני הוא ע"פ הירושלמי שהבאתי בסמוך דאין חילוק בין בית לאשרה דלעולם ליכא איסור הנאה בצל אלא דבאליל החמירו להתרחק מעליה :

זורעים תחת האשרה ירקות בימה"ג אפילו לכתחלה וכו' משנה פ' כ"ה שם פי' בימה"ג האילן קשה לזרעים שמעכב את החמה מלבא הלכך אפי' לכתחלה שרי כיון דליכא הנאה מאליל אבל בימה"ח שהצל יפה לזרעים איכא הנאה מאליל הלכך אפילו בדיעבד אסור לפר"י וכדין פת שנאפה בעצי איסור ואע"ג דקי"ל דזה וזה גורם מותר הני מ דוקא כששני הגורמים נתערבו זה בזה כגון עלים שנשרו מן האשרה ונעשו זבל בקרקע דהיתירא אבל היכא דהאי איסורא לחודיה קאי והאי היתירא לחודיה קאי אסור לד"ה כן פי' הר"ן :

ומ"ש ולא החזרת וכו' משנה שם ולפר"י החזרת נמי אפילו בדיעבד אסור : ומ"ש אבל הרמ"ה מתיר וכו' טעמו דס"ל דלא קי"ל כהך משנה דאוסר ביה"ח דלמאי דאסיקנא דהילכתא כר' יוסי דזה וזה גורם מותר אף ביה"ח שרי ואין חלוק בין ששני הגורמים נתערבו זה בזה ובין לא נתערבו דלא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי בכל ענין שרי אף לכתחלה ואע"ג דבל שאר זה וזה גורם אסור לכתחלה היינו דוקא בעושה מעשה בידים אבל כגון ירקות דהנאה ממילא אתיא לא דמי למבטל איסור לכתחלה כ"כ הר"ן וכתב ב"י דה"ה דשרי בחזרת לכתחלה לפי טעם זה : ומ"ש וכן יראה דעת א"א הרא"ש כתב ב"י דה"ט דכיון דכתב הרא"ש בסתם דלר' יוסי בזורעים זה וזה גורם מותר ולא פירש אלמא משמע דבזורעים שרי אף ביה"ח : ואיכא למידק דבריש פ"ק דח"ן כתב הרא"ש דבזורעים דוקא דיעבד שרי ביה"ח ע"ש (דף קי"ג ע"ג) וי"ל דהתם לא בא הרא"ש אלא להביא ראיה מהך דמתני' דלא אסר ליה אלא בלכתחלה אבל דיעבד שרי לדברי הכל אבל לענין הלכה ס"ל להרא"ש דאף לכתחלה שרי אף בימות החמה

והכי

פרישה

(כ) ואפילו לעבור תחתיה כו' אסור כן הוא לשון המשנה וגם מ"ש רבינו אסור לישב בצל האשרה הוא גם כן לשון המשנה ודקדק הר"ן מזה מדתנן כאן תחתיה ולעיל גבי ישיבה תנן בצל דדוקא תחתיה אסיר לעבור אבל מותר לעבור בצלה והטעם דמדינא אפי' ישיבה הי' לן למשרי כל היכא שלא מכוין דהא קי"ל פרק כל שעה אפשר ולא מכוין שרי אלא דחיישינן שמא ישהה בישיבה ואתי לכווני אבל העברה בעלמא דלא שייך למיחש בה כולי האי שריא ותחתיה דאסור משום טומאת אליל . (כא) ואם אין דרך אחרת כו' פי' קרוב וקצר כזה תוס' :

(כב) וכתב הראב"ד דוקא אשרה כו' אבל בית כו' אחריו מותר מ"ש אחריו ר"ל אחרי הפתח והטעם שמותר לפי שאין בית עשוי לצלה לו והוא כתירוצא קמא של תוס' וכמ"ש בדרישה ומ"ש לצל לבחוצה נראה דלאו דוקא כיון [illegible] אבל י"ל [illegible] מסתמא אין בו תשמיש כ"א שישב בצלה ואמר דמותר כיון דאינו עשוי לכך : ואפי' תוכו אם גזל הרבים וכו' [illegible] גם בדין אשירה י"ל דבכי כתב כן לעיל במ"ש אם אין דרך אחר מותר כו' [illegible] דהיא גוזלת את הרבים [illegible] היה שם הדרך וכן מבואר בגמרא ובי' בבית לעיל מ"ש ע"כ) : (כג) זורעין תחת האשרה ירקות בימות הגשמים במתני' כל הכלאים פרש"י שבימות הגשמים הצל קשה להן ובימות החמה יפה להן ולחזרת הצל יפה להן לעולם · ואע"פ דקי"ל זה וזה גורם מותר ה"מ היכא [illegible] הגורמין מעורבין זה בזה אבל היכא דהאי לחודא קאי והאי לחודא קאי הוי כאיסורו של אילן זה המצל והתירו של קרקע מודה דאסור ר"ן : (כד) אבל הרמ"ה מתיר ירקות גם בימות החמה [illegible] דכתב ירקות ר"ל כל ירקות וה"ה לחזרת שמותר לעולם וטעמי' דס"ל למ"ד זה וזה גורם מותר [illegible] בדיעבד [illegible] זה וזה גורם מותר [illegible] וכתב הרא"ש [illegible] זה וזה גורם אסור [illegible]

ה"ר

דרישה

דברי הרא"ש : [ב] וכתב הראב"ד דוקא אשרה שעשויה לצל כו' אבל בית כו' מותר וי"ל כה מ' מהמתניתין דלא ישב בצלה לא דמי לצלו של היכל דסתם היכל לתוכו עשוי אבל אשרה עשויה לצל א"נ תומרא דאליל שאני ע"כ לשון התוס' וברמזים כתב של בית של אליל יש אוסרין ויש מתירין · ור"ל במ"ש יש אוסרין היינו לתירוצא בתרא דתוס' דא"נ תומרא דאליל שאני ולפ"ז ה"ה בל בית אליל אסור ודעת הראב"ד שכתב בצל בית הוא כתירוצא קמא של תוס' :

שדה

חדושי הגהות

ב ב"ה ג' הרי"ף והרא"ש אבל בגמרא שלפנינו איתא מפני שהנביה נושרת פירש"י שעליו נושרין וכו' :

ואלני

(כה) [ג] שדה שנזדבלה בזבל אליל ופרה שנתפטמה בכרשיני אליל בדיעבד מותרין ולכתחל' אסור (כו) ונקראת אשר' כל שאליל תחתיה אפילו אינן עובדין האילן כ"ש אם עובדין האילן בעצמו וכל אילן ששומרין פירותיו לעשות מהם שכר לשתותו ביום חגם אסור בידוע שעובדין אותו ואילני סרק שרגילים ליטע בפני אליל שלהם י"א שהן מותרין שאין עובדין אותם ולא לנוי נטעו לה אלא שמחוקי העכו"ם הוא לעבוד באותן אילנות והוו כעין תקרובת אליל ונטיעתן זו היא תקרובתן ובתקרובת כזה אינו נאסר כיון שאינו כעין פנים וי"א דלא גרע מנוי אליל ואסור והכי מסתבר (כז) [ד] מרחץ שאליל עומדת בחצרה מותר לרחוץ בה שאין המרחץ נעשית בשבילה אלא היא נעשת לנוי למרחץ :

קמג כשם שאסור ליהנות מאליל כך אסור לההנותם [א] (א) לפיכך מי שביתו סמוך לאליל ונפל אסור לבנותו שמהנה לה לבנות לה כותל כיצד יעשה כונס לתוך שלו ד' אמות ובונה היה בנין הכותל והמקום שהוא בנוי עליו משותף בינו ובין אליל חצי מקום הכותל שהוא שלו עולה לו להרחקת ד' אמות (ב) וחלקו מן העצים והאבנים אם מכירו מותרין ואם לאו הכל אסור (ג) ובאותם ד' אמות שהרחיק יעשה בהם בית הכסא שלא תהנה מהם האליל ואם אינו רשאי ימלאנה קוצים .

אסור

והכי נקטינן וכן פסק בש"ע : ומ"ש שדה שנזדבלה וכו' ברייתא שם למ"ד זה וזה גורם מותר דיעבד אבל לכתחלה אסור כיון דעושה מעשה בידי' ורצונו לומר דלכתחלה אסור לזבל שדה בזבל של אליל כדי לזרוע בו וכן אסור לפטם פרה בכרשיני אליל כדי שיאכלנה אבל דיעבד שכבר נזדבלה מותר לזרוע אותה וכן אם כבר פיטם את הפרה מותר לשחטה ולאוכלה ולא דמי לזרעים תחת האשרה דמותר לכתחלה דהנאת הצל ממילא אתא כדפרישית בסמוך :

ונקראת אשרה וכו' שם במשנה (דף מ"ח) ג' אשרות הן ופסק הלכה כרבנן : ומ"ש כל שכן אם עובדים האילן בעצמו פי' כשנטעו לאילן מתחלה לכך כדלקמן בסי' קמ"ה א"נ לפרש"י היכא דנטעו לאילן ואחר כך השתחווה לו דנאסר גם כן כדין בית דה"ל תלוש ולבסוף חברו דחשוב כתלוש לפרש"י ויתבאר בתחלת סי' קמ"ה בס"ד :

קמג כשם וכו' לפיכך מי שביתו סמוך לאליל וכו' משנה פכ"ה (דף מ"ז) מי שהיה כותלו סמוך לאליל ונפל אסור לבנותו כיצד יעשה כונס לתוך שלו ד' אמות ובונה היה שלו ושל אליל נידון מחצה על מחצה אבניו ועציו ועפרו מטמאים כשרץ שנא' שקץ תשקצנו ר"ע אומר כנדה וכו' ופרש"י שהבית עצמו נעבד נראה שאם לא היה הבית עצמו נעבד אלא שהעמידו בו אליל לא היה נקרא תהנה לאליל בבנין הכותל ותו דהא מותר לבנות טרקלין שיהא העכו"ם מעמיד בה כיפה להעמיד עליה אליל לרש"י ולהרמב"ם כמבואר בסמוך : ורבינו השמיט פי' זה דפרש"י דהבית עצמו נעבד וכתב בסתם מפני שתופס פר"י דבסמוך עיקר דלר"י ודאי אסור לבנות כותל שנפל אפילו לא היה הבית עצמו נעבד וא"ת היאך סמך מתחלה כותל ביתו לעכו"ם · וי"ל דכותל ביתו היתה שם תחלה ואח"כ באו עכו"ם ותמכו אליל לכותלו וה"א בירושלמי תני בית אליל נסמכה לו ואחר כך הלכה לה מותר אבל אם בא הוא ונסמך לעכו"ם כל הבית לשם עכו"ם אמר ר' יוסי מתנית' אמרה כן היה שלו ושל עכו"ם נדון מחצה על מחצה ונ"ל דס"ל להירושלמי דהא דתנן היה שלו ושל עכו"ם וכו' לא קאי אנפל דרישא אלא דינא אחרינא אשמועינן בלא נפל דכשהכותל שלו ושל עכו"ם כגון שבנה ישראל בצד של כותלו מבפנים תחלה ואח"כ באו עכו"ם וסמכו כותל של אליל מבחוץ בצד כותלו נידון מחצה על מחצה מחצה שלו מותר בהנאה ושל אליל אסור בהנאה וז"ש מתנית' אמרה כן שמביא ראיה ממתניתין דבית אליל נסמכה לו מותר וכ"כ הרמב"ם ע"פ הירושלמי אבל הר"ן הבין דלפי הירושלמי סיפא דנדון מחצה על מחצה קאי אנפל דרישא ומתיר עציו ואבניו ועפרו במכיר שהם שלו ושזהו דעת הרמב"ם . ולפע"ד הדבר פשוט דליתא להך פירושא אלא כדפרישית דלהירושלמי והרמב"ם הך סיפא לא איירי בנפל כלל והך סיפא דעציו ואבניו וכו' נמי דינא אחרינא אשמעינן דפליגי תנאי בעציו ואבניו דלרבנן מטמאים כשרץ ולר"ע מטמא כנדה : ומ"ש רבינו היה בנין הכותל והמקום שהוא בנוי עליו משותף כו' הוא ע"פ פי' רש"י בהך סיפא דתני בה היה שלו ושל אליל נידון מחצה על מחצה עציו ואבניו וכו' דכולה מתני' איירי בנפל דלא כפירוש הירושלמי והרמב"ם · ונראה דאף להירושלמי והרמב"ם הדין היוצא מפרש"י הוא אמת דבנפל אפילו חלקו של ישראל עכו"ם אסור חלקו של ישראל משום דאין ברירה

ועוד דא"כ לא הוה שתיק הרא"ש מיניה אלא ודאי ס"ל דשרי ולפיכך לא הוצרך לפרש · ודע שלשון הרי"ף ולשון הרא"ש ז"ל מכוונים ומשמע שגם הוא סובר להתיר אף בימות החמה ומשמע לי דלדברי הפוסקים להתיר אף בימות החמה ה"ה דשרי בחזרת ואע"פ שהרמב"ם ז"ל לא הזכירה להיתר אין בכך כלום דמדסתם וכתב מותר ליטע תחתיה בין בימות החמה בין בימות הגשמים משמע דאף חזרת שרי דהא מן הסתם חזרין בכלל ירקות הן :

וכתב הר"ן הא דפרכינן וסבר ר' יוסי זה וזה גורם אסור דאף ע"ג דקי"ל דאפי' מאן דשרי בזה וזה גורם לא שרי אלא בדיעבד אבל לא לכתחלה ה"מ בעושה בידים כגון נוטע אגוז של ערלה מפני שהוא כמבטל איסור לכתחלה אבל כגון ירקות דמתני' דהנאה מתילא אתיא לא דמי למבטל איסור לכתחלה ואם איתא דסבר רבי יוסי דזה וזה גורם מותר אפי' לכתחלה ה"ל למישריה : שדה שנזדבלה בזבל אליל ופרה שנתפטמ' בכרשיני אליל שם (מט·) תניא שדה שנזדבלה בזבל אליל וכן פרה שנתפטמה בכרשיני אליל תנא חדא שדה תזרע פרה תשחט ותניא אידך שדה תבור פרה תרזה ואסיקנא הא רבי יוסי דאמר זה וזה גורם מותר והא רבנן דאמרי לאסור ומשמע לרבינו בדיעבד דוקא שרי כפשט לישנא דברייתא אבל לכתחלה לא יזבל שדה בזבל אליל ולא יפטם פרה בכרשיני אליל וטעמא משום דאע"ג דקי"ל זה וזה גורם מותר ה"מ בדיעבד אבל לכתחלה לא ואע"ג דגבי ירקות שרי ליטע לכתחלה תחת האשרה כבר כתבתי בשם הר"ן דלא דמי אהדדי : **אי** זו היא אשרה כל שאליל תחתיה וכו' שם במשנה (מח·) ג' אשרות הן אילן שנטעו מתחלה לשם אליל אסור גדעו ופסלו והחליף נוטל מה שהחליף העמיד תחתיה אליל וביטלה הרי זו מותרת ובתר הכי תנן אי זו היא אשרה כל שיש תחתיה אליל ר' שמעון אומר שעובדין אותה כלומר אבל אם עובדין את אליל שתחתיו האילן מותר ובגמרא אי זו היא אשרה והא תנן ג' אשרות תנן ה"ק שתים לדברי הכל ואחד מחלוקת ר"ש ורבנן וידוע דהלכה כרבנן : ומ"ש וכל אילן ששומרין פירותיו וכו' שם אי זו היא אשרה סתם פי' אילן שלא הוברר לנו שהוא אשרה באי זה סי' נכיר אם הוא אשרה אם לאו אמר רב כל שכהניה יושבים תחתיה ואין טועמין מפירותיה ושמואל אמר אפילו אמרי הני תמרי (לבי נכרפיה) אסור דרמו ביה שיכרא ושתו ליה ביום חגם אמר אמימר אמרו לי סבי דפומבדיתא הלכה כשמואל :

ואילני סרק שרגילין ליטע בפני אליל שלהם י"א שהם מותרין וכו' וי"א דלא גרע מנוי האליל ואסור : מרחץ שאליל עומד בחצרה מותר לרחוץ בה וכולי בפרק כל הצלמים (מד :) תנן שאל פרקלוס בן פלוספוס את ר"ג בעכו שהיה רוחץ במרחץ של אפרודיטי א"ל כתיב בתורתכם ולא ידבק בידך מאומה מן החרם מפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי וכו' א"ל אני לא באתי בגבולה היא באתה בגבולי אין אומרים נעשה מרחץ נוי לאפרודיטי אלא אומרים נעשה אפרודיטי נוי למרחץ ד"א אם נותנים לך ממון הרבה אי אתה נכנס לבית אליל שלך ערום ובעל קרי ומשתין בפניה וזו עומדת על הביב וכל העם משתינים בפניה לא נאמר אלא אלוהיהם את שנוהג בו משום אלוה אסור את שאינו נוהג בו משום אלוה מותר ופרש"י אפרודיטי שם אליל והמרחץ עומד בחצרה וכתב הרמב"ם בפרק ז' מהלכות ע"ז הא דזו עומדת על הביב והכל משתינים בפניה שאם היתה דרך עבודתה בכך אסור ליכנס בו וכן מפורש בגמרא ופשוט הוא : כתב רבינו ירוחם (נ"ז ח"ה) אסור לשמוע כלי שיר של אליל או להסתכל בנוי אליל כיון שנהנה בראיה כך מוכח בפרק כ"ש (כו·) מההיא דא"ר שמעון בן פזי קול ומראה אין בהם מעילה אבל איסור יש בהם (ב) :

גרסינן בפרק שואל (קמט) ת"ר כתב המהלך תחת הצורה ודיוקנאות אסור לקרותה בשבת ודיוקנאות עצמה אסור להסתכל בה אף בחול שנאמר אל תפנו אל האלילים וכתב הרא"ש ז"ל נראה דבעשויה לאליל היא אע"פ שלא נעבדה עדיין אבל לנוי מותר כדמשמע מבנן של קדושים דלא היה מסתכל בצורתא דזוזא מכלל דאחרים היו מסתכלים וכ"כ התוס' :

קמג כשם שאסור ליהנות מאליל כך אסור להנותה לפיכך מי שביתו סמוך לבית אליל אסור לבנותו וכולי בפרק כל הצלמים (דף מז·) תנן מי שהיה ביתו סמוך לאליל ונפל אסור לבנותו כיצד יעשה כונס לתוך שלו ד' אמות ובונה היה שלו ושל אליל נידון מחצה על מחצה ופרש"י מי שהיה כותלו סמוך לאליל · שהיה אחד מכותלי אליל והבית עצמו נעבד אסור לבנותו · שבונה כותל לאליל · היה שלו ושל אליל · שמקום עובי הכותל חציו שלו · נדון מחצה על מחצה · אותו חלק של אליל אינו עולה לו בכניסת ד"א אבל חלקו עולה לו שאם היה עביו שתי אמות מונה האמה שלו וכונס עוד שלשה אמות לתוך שלו · אבניו ועציו ועפרו מטמאין כשרץ ואפילו חלקו לפי שאין ברירה וכתב הר"ן אבל בירושלמי פירשו דמאי דאמרינן נדון מחצה על מחצה היינו לומר שחצי הכותל מותר ונוטל מחצה בעצים ובאבנים שכנגדו אבל כשאינו מכירו הכל אסור דאין ברירה ומיהו ה"מ במכיר האבנים ומיהו מסתברא דמותר למכור לו חלקו בכל מקום שהוא ולי פשטא דמתניתין מוכחא כפירושו של רש"י ולפיכך אני חוכך להחמיר בהתירו של הירושלמי אבל הרמב"ם כתבו בפ"ח ע"כ לשונו :

ומ"ש ובאותם ד' אמות שהרחיק יעשה בהם ב"ה וכו' עד ימלאנה קוצים א הכי אמרינן בגמרא על מאי דקתני כיצד יעשה כונס לתוך שלו ארבע אמות ובונה :

אסור

דרכי משה

(ב) וכ"כ הרא"ש ומצאתי הג"ה בשם ר' ישעיה האחרון ז"ל וז"ל וכן אם היה רואה נוי אליל או שום נגינת הכומרי' המנגנים לפני אליל אם אינו מתכוון להנאה שאינו חפץ בהנאה זו וא"צ לה מותר ואם מתכוון להנות אסור שאף הקול והמראה אע"פ שאין בהם ממש אסור להנות מהן עכ"ל.

צ"ע

דרישה

[ג] שדה שנזדבלה בזבל אליל כו' בסמוך כתבתי שהב"י תמה על הרא"ש והרמ"ה דזה וזה גורם אסור משום תימר אליל דהא דשדה שנזדבלה כו' משנה שלימה ומתיר זה וזה גורם ע"ש גם על רבינו יש לתמוה שכתב לעיל דעת הרמ"ה והרא"ש וכאן כתב מתנית' דשדה שנזדבלה סתמא להלכתא והוא סותר דבריהם וצ"ע ויש לחלק קצת ולומר דשאני שדה דנזדבלה דלא ניכר כאן האיסור בהסיתר מיד כ"א לאחר זמן ואפילו נתפטמה בכרשינה אליל הפיטום והשמנונית לא נתהווה בשעת אכילתה מיד משא"כ בזה וזה ג"כ יש הניכר מיד דאסור ·

[ד] מרחץ שאליל עומדת בחצירה כו' אלא היא נעשית לנוי המרחץ בפרק כל הצלמים תנן שאל פרקלוס בן פלוספוס את רבי גמליאל בעכו שהיה רוחץ במרחץ של אפרודיטי א"ל כתיב בתורתכם ולא ידבק בידך מאומה מן החרם מפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי א"ל אני לא באתי בגבולה היא באתה בגבולי א"א נעשה מרחץ נוי לאפרודיטי אלא אומרים נעשה אפרודיטי נוי למרחץ ע"כ ופרש"י אפרודיטי שם אליל והמרחץ עומד בחצרה וזהו מבואר מ"ש רבינו אלא היא נעשית לנוי למרחץ.

סי' קמג [א] **לפיכך** מי שביתו סמוך לאליל כו' משנה בפרק כל הצלמים דף מ"ז סוף ע"א ומפרש שם רש"י מי שהיה שם כותלו סמוך לאלילים שהיה אחד מכותלי ביתו אליל והבית עצמו נעבד ויש לדקדק בפרש"י מי הכריחו לפרש כן דמיירי שהבית עצמו נעבד אי משום דקשיא ליה הא דקתני עציו אבניו ועפרה מטמאין כשרץ דלמא ה"ט

משום

פרישה

סר"ן מעלים קאי שהוא סובר זה וזה גורם מותר : (כה) שדה שנזדבלה כו' בדיעבד מותרין דקיימו זה וזה גורם : (כו) ונקראת אשרה כו' וכ"ש אם עובדין האילן בעצמו ע"ל סימן קמ"ס (דשם יתבאר איך יאסר דבר המחובר עכ"ס) : (כז) מרחץ כו' אלא היא נעשית לנוי למרחץ מבואר בדרישה :

סי' קמג (א) **לפיכך** מי שביתו סמוך לאליל ונפל אסור לבנותו ומעוקרו שבנאו מיירי שבנין ביתו קדם לאליל שאו ביתו נבנה בהיתר ואח"כ עשה העכו"ם חלקו אליל כ"כ הר"ן בשם ירושלמי : (ב) וחלקו מן העצים כו' מותרין ואם לאו הכל אסור הטעם כתבתי בדרישה דמיירי שבית עצמו נעבד ואסור (כמ"ש בסימן קמ"ס) אפילו לרש לקיש דס"ל אליל שנשתברה מותרת דמיירי כאן שעובד לכל אבן ואבן כ"כ התוס' והר"ן וגם מפרש"י משמע כמ"ש בדרישה (ג) ובאותן ד' אמות שהרחיק יעשה בהם ב"ה כן הוא שם בגמרא ופריך

התם

חדושי הגהות

ג ואילני סרק שרגילין וכו' י"א וכו' הדיעה הראשונה היא דעת הא"ה בשם הרשב"א הביא הרב"י לעיל בבד"ה בד"ה כתוב בא"ה וכו' :

קמג א המעיין בגמרא ישתומם מאוד על פוסקי הטור בזה דשם בגמרא הכי איתא על הא דקתני כונס לתוך שלו פריך בגמרא והא קא שביק רווחא לכו"ם ונמצא מהנה לאליל ומשני דעביד לה בית הכסא ופריך והא בעי צניעותא (פרש"י כיון דבעי צניעותא בעי כותל לבין האליל ומשני דעביד לה לחינוקות א"נ דקא גדיר לה בהיזמי והיגי ע"כ הנה אין לדקדק למה נקט הטור דממלא להו קוצים ובגמ' נקיט דקא גדיר לה וכו' דכיון דעיקר קפידא שלא להניח רווחא לאליל מה לי גדר מה לי מילוי בקוצים אבל מה שיש לתמוה על הטור הוא שכתב סתם יעשה בהם בית הכסא משמע אף לגדולים והרי הוא מוקשה בגמ' ומצאתי בפלפולא חריפתא (שחיבר הגאון בעל תוס' י"ט) שעמד על זה ויישב

בטוב

[ב] אסור לבנות הכיפה שמעמידין בה אליל עבר ובנה שכרו מותר [ג] וכתב הרמב"ם אבל בונה הוא לכתחלה הטרקלין או החצר שיש בה אותה כיפה וכ"כ רש"י שהוא מותר כיון שהוא תשמיש תשמישי אליל (ד) ור"י פירש דאפי' תשמיש תשמישי נמי אסור (ס) [ד] היה לאליל גינת או מרחץ והטובה היוצאה מהם היא לכומרים מותר ליהנות מהם שלא בטובה ואסור ליהנות מהם בטובה ואפילו יש לאחרים חלק בטובה עם הכומרים (ו) ואם אין הטובה היוצאה מהם לכומרים אלא לעובדיה מותר ליהנות מהם אפילו בטובה אפילו הגנה והמרחץ לאליל לבד והרמב"ם כתב כשיש לאחרים חלק בטובה מותר אפי' היא הטובה לכומרים (ז) ופרש"י בטובה שמעלה להם שכר אז הוא אסור שלא בטובה בחנם אז הוא מותר ולפי זה

אסור

אסור לבנות כיפה שמעמידין בה אליל משנה בפ"ק דע"ז (טו:) בונים עמהם במסילאות ומרחצאות הגיעו לכיפה שמעמידין שם אליל אסור לבנותו ופרש"י דרך העכו"ם להעמיד אליל בבית המרחץ שלהן ע"כ ואף ע"ג דלא מיתסר מרחץ משום אליל שמעמידין בה כמבואר בסימן שקודם זה מ"מ אסור לישראל לסייע להעמיד האליל שם: **ומ"ש** עבר ובנה שכרו מותר שם (יט:) מימרא דר' אלעזר א"ר יוחנן ופריך בגמרא פשיטא תשמשי אליל הן ומשמשי אליל אינם אסורים עד שיעבדו ומשני לא נצרכה אלא לאליל עצמה ויתבאר בסימן זה בס"ד: ומ"ש בשם הרמב"ם הוא בפ"ח מה' ע"ז ונראה שטעמו משום דמפרש. הא דתנן בונה עמהם במסילאות דהיינו טרקלין או חצר שבו אותה כיפה וכן פרש"י דבמסילאות היינו בימה שמקריב עליה ובמיס דהוי תשמיש דתשמיש לאליל: **ומ"ש** שרש"י פי' דאפי' תשמיש תשמישי שם בתוספות הוקשו על פרש"י ודחה ר"י גרסתו וגורס דימוסאות במקום במסילאות והוא לשון מרחצאות אבל דבר שהוא לצורך אליל אע"פ שהוא משמש למשמש אסור לבנותו: ב"ה כתוב בא"ח המוכר ביתו לכו"ם דמיו אסורים בהנאה ווליכם לים המלח אבל עכו"ם שאנסו לישראל וגזלו ביתו והעמידו בה כו"ם דמיו מותרים וכותב ומעלה בערכאות שלהם עכ"ל. כתב רבינו ירוחם בשם הרמב"ן כיון דאמרינן מצוה לבטל אליל ומשמשיה ורוצה בקיומן אסור נראה שאפילו בהני שאם אמר לו שמור אליל אסור שמא יגנבו בפשיעה ויתחייב לשלם והלכך רוצה בקיומו ואפילו פטרו מן התשלומין רוצה בקיומו הוא כיון שקבל עליו בטובה עכ"ל:

אליל שהיה לה גנה או מרחץ והטובה היוצאה מהם היא לכהנים וכו' משנה בר"פ ר' ישמעאל (נא:) אליל שהיה לה גנה ומרחץ נהנין מהנה שלא בטובה ואין נהנין מהנה בטובה היה שלה ושל אחרים נהנין מהן בטובה ושלא בטובה ובגמרא אמר אביי בטובה בטובת כהנים שלא בטובה שלא בטובת כהנים לאפוקי טובת עובדיה דשרי איכא דמתני לה אסיפא היה שלה ושל אחרים נהנים מהם בטובה ושלא בטובה אמר אביי בטובה בטובת אחרים שלא בטובה שלא בטובת כהנים מאן דמתני ארישא כ"ש אסיפא ומאן דמתני ארישא אבל בסיפא כיון דאיכא אחרים בהדה אפי' בטובת כהנים נמי ש"ד ופסק הרמב"ם בפ"ז מהלכות ע"ז כלישנא קמא דשרי באיכא אחרים בהדה אפי' בטובת כהנים וכבר נתן הר"ן טעם למה פסק כן והרי"ף והרא"ש כתבו שתי הלשונות ולא הכריעו ומשמע דמסתמא ס"ל דהלכה כלישנא בתרא וכ"פ הר"ן ז"ל וכ"נ שהוא דעת רבינו שכתב דאפילו יש לאחרים חלק בטובה עם הכהניה אסור להנות מהם בטובה והיינו כלישנא דמתני לה בסיפא דאע"ג דאיכא אחרים בהדה לא שרי בטובת כהניה כלומר כיון שיש לכהניה חלק בטובה: **ומ"ש** ואם אין הטובה היוצאת מהן לכהניה אלא לעובדיה מותר נראה דהיינו מדאמרי' מאן דמתני לה אסיפא כ"ש ארישא כלומר ומאי בטובה בטובת כהניה שלא בטובה שלא בטובת כהניה לאפוקי טובת עובדיה דשרי כלומר דכי תנן ברישא נהנין מהם שלא בטובה היינו שלא בטובת כהניה כלומר שאין לכהניה חלק בטובה היוצאת מהם אלא כל ההנאה לאחרים דלאו כהניה אע"פ שהם עובדיה אע"פ שכל הגנה והמרחץ הם של אליל וכדקתני אליל שהיה לה גנה או מרחץ דמשמע שכולה שלה: ומ"ש בשם הרמב"ם כבר נתבאר: **ומ"ש** ופרש"י בטובה שמעלה להם שכר וכו' ז"ל הרא"ש פרש"י בטובה בשכר ולא נהירא לר"ת דא"כ בשכר ושלא בשכר הו"ל ולעיל בפ' כל הצלמים (מד:) פרש"י בטובה שמחזיק טובה לכהניה ונראה שמותר לטחון ולאפות בתנור ורחיים שעושים בשכר ואין מחזיקין להן טובה ועוד נראה דאפילו בשכר מותר כיון שאין התנור והריחיים עומדי' בחצר אליל כי ההיא דמרחץ של אפרודיטי ולא דמי לוריד של עכו"ם דאסור כתת מכס לאליל דהתם מיירי שהמכס הוא לצורך אליל ונויה ותקרובתה אבל האי דאינו אלא חק הכהנים ונאמן ואין עושין מהם צרכי אליל כההיא דאמר בשלהי בן סורר ומורה (דף עד:) הני ב קווקי ורימונקי היכי יהבינן להו

אלא

בדירה אם אין הישראל מכיר עלוו ולכנוו וגם דינו של הר"ן אמת דמותר למכור חלקו לעכו"ם בכל מקום שהוא: **אסור** לבנות הכיפה משנה פ"ק דע"ז (דף י"ו) ומ"ש עבר ובנה שכרו מותר מימרא דר"א אמר ר' יוחנן סוף (דף י"ט) ופריך פשיטא משמשי עכו"ם הן ומשמשי עכו"ם אינן אסורין לר"ס עד שיעבדו ומסיקנא לא נצרכה אלא דאפי' עשה ישראל לעכו"ם אליל עצמה בשכר שכרו מותר ואפילו לר"ע דקי"ל כוותיה דשל נכרי אסורה מיד כדלעיל ריש סי' קל"ט אפ"ה שכרו מותר דכיון דשנה לשכירות מתחלה ועד סוף אם כן כבר נתחייב העכו"ם שכרו מקמא שנקראת אליל דלא נקראת אליל אלא במכוש האחרון דלית ביה ש"פ וכן פסק הרא"ש והר"ן ז"ל והיא דעת התוס' לשם וכ"פ הרמב"ם בפ"ז מהלכות ע"ז · ותימה על רבינו שכתב בסתם עבר ובנה שכרו מותר ולא פירש דאפילו אליל עצמה נמי שרי ונראה דרבינו תפס לחומרא כהרי"ף שכתב ג"כ בסתם דמשמע דס"ל מימרא דר"א אמר ר' יוחנן כפשטא דדוקא בכיפה שכרו מותר אבל בעכו"ם עצמה שכרו אסור ואע"ג דתלמודא פריך פשיטא ואוקמא ר' ירמיה לא נצרכה אלא לעכו"ם עצמה דשכרו מותר משום דשנה לשכירות מתחלה ועד סוף לא קי"ל כר' ירמיה אלא ס"ל דאף ע"ג דקי"ל שנה לשכירות מתחלה ועד סוף ואפילו לקולא שרי לגבי קידושין אינה מקודשת וכדפסק הרמב"ם פ"ה דה' אישות וכן הוא דעת הרי"ף פ' האומר מ"מ בהא דקאמר ר' ירמיה מכוש האחרון לית ביה שוה פרוטה ולכך שרי לא קי"ל הכי דאפילו את"ל דלית ביה ש"פ אפ"ה אסור הוא ליהנות מדמי עכו"ם אפילו פחות מש"פ וא"כ מנא איסור מעורב בשכרו וכמ"ש התוספו' לשם בד"ה מכוש ואע"ג דהתוספות כתבו ליישב זה אליבא דר' ירמיה ס"ל להרי"ף כיון דדוחק הוא לא שבקינן אוקמתא דרי ירמיה ואשינויא דידיה אלא תפסינן פשטא דמימרא דר"א דבכיפה דוקא שכרו מותר אבל לא בעכו"ם עצמה ולא קשיא כלל מאי דהוה קשיא ליה לרבי ירמיה לפי זה פשיטא תשמשי עכו"ם הן ותשמשי עכו"ם אינן אסורין מדאורייתא לר"ס עד שיעבדו די"ל דאתא לאשמועינן דאפילו מדרבנן שכרו מותר כנ"ל ליישב דעת הרי"ף ורבינו שנמשך אחריו והכי נקטינן לחומרא ולא כמה שפסק הרב בהגהת ש"ע להקל אפילו בעכו"ם עצמה: היה לעכו"ם גינה או מרחץ כו' משנה פרק רבי ישמעאל סוף (דף נ"א) ואיכא תרי לישני בגמ' ופסק רבינו כלישנא בתרא דמחמיר דאסור ליהנות מהם בטובת כומרים אע"פ שאין הטובה כולה לכומרים שיש לעכו"ם אחרים שאינן כומרים אלא עובדיה כלומר משרתי המרחץ ועובדיה הגינה נמי חלק בטובה וכן נראה מדעת הרי"ף והרא"ש שהביאו בסתם ב' הלשונות ולא פירשו דבר אלמא מסתמא דהלכה כלישנא בתרא דמחמיר כמו בשאר ב' לשונות דבשל תורה הלך אחר המחמיר עיין במ"ש הרא"ש ס"ק דע"ז דף ס"ב ע"א ועי"ש וכן בתוס' לשם דף ו' וכן פסק הר"ן אבל הרמב"ם ספ"ז דע"ז פסק לקולא כלישנא קמא דכשיש לאחרים חלק בטובה אפילו יש גם לכומרים חלק בטובה שרי וטעמו לפי שהוא ז"ל מפרש בטובה בטובת דברים ובלבד שלא יתן שכר וכיון דטובת דברים אין בו איסור דאורייתא אלא מדרבנן בעלמא הוא אזלינן בתר לישנא דמיקל ורבינו הביא ג"כ דעת הרמב"ם לפי שמסקנת הרא"ש כר"ת דמפרש בטובה טובת דברים שמחזיק להם טובה אסור אפילו אינו נותן שכר וכיון דאיסור זה אינו אלא מדרבנן בעלמא א"כ יש מקום לפסק הרמב"ם כהך לישנא דמיקל: ומ"ש ופרש"י בטובה שמעלה להם שכר וכו' כך כתב בפירושו פ' ר' ישמעאל (דף נ"א) ואע"ג דבפכ"ה (דף מ"ד) פירש"י שלא בטובה שאין צריך להחזיק טובה לכומרים ובטובה שצריך להחזיק טובה לכומרים ס"ל לרבינו דאח"כ חזר בו רש"י בפ' ר' ישמעאל ופי' בטובה שמעלה להם שכר וכמו שפי' ר"ת · אבל רבינו תם הקשה על פי' זה והסכים למה שפירש רש"י בפ' כל הצלמים ועיין בתוס' פ' כ"ה מבואר כך אבל לפעד"נ דאין פי' רש"י סותרין כלל אלא ס"ל לרש"י דכל שהוא בטובה בין דמעלה להם שכר ואינו מחזיק להם טובה בדברים בין שהחזיק להם טובה בדברים ואינו מעלה להם שכר הכל אסור ולא שרי אלא שלא בטובה כלל דאינו מעלה להם שכר וגם אינו מחזיק להם טובה בדברים ובפ' כל הצלמים דמוכחא סוגיא דמיירי בטובת דברים מדקאמר התם ואני אומר אינה נטבה שלא בטובת ר"ג כבטובת אחרים דמי דכיון שהיא חשוב וטובה היא להם כשהוא נהנה מהן היה אסור לכך פי' רש"י לשם בטובה שמחזיק להם טובה וכו' שהרי ר"ג היה נהנה מהן שלא בטובה כלל לא טובת שכר ולא טובת דברים וחשבינן ליה שלא בטובת ר"ג כבטובת אחרים אבל בפר"י דלא מוכחא סוגיא דאיירי בטובת דברים לכך פי' רש"י בטובה בשכר שלא בטובה בחנם דסתם טובה טובת שכר היא אבל ודאי דלא שרי שלא בטובת שכר אא"כ דנ"כ אינו מחזיק לו טובת דברים ומ"מ ר"ת חולק על פירושו וס"ל דבאינו מחזיק לו טובת דברים שרי אפילו מעלה לו שכר: **ומ"ש** רבינו על פירש"י ולפ"ז אסור לטחון ולאפות ברחיים ותנור של עכו"ם איכא למידק דמאי אתא לאשמועינן הא פשיטא דאין לחלק בין גינה ומרחץ וכין רחיים ותנור · ונראה דלפי שכתבו התוס' בפ' כ"ה וז"ל ועוד נראה לר"ת דמה שאנו אופין פת בתנור

של

פרישה

התם והא בעי צניעותא ומוקי לה דעבד ליה לתנוקות: (ד) ור"י פי' דאפילו תשמיש תשמישיה נמי אסור טעמו כתבתי בדרישה שהוא דחה גירסת רש"י ומפרש כן לפי גרסתו:

(ס) היה לעכו"ם גינה כו' מותר ליהנות שלא בטובה כו' כ"ז מבואר בדרישה ע"ש:

(ו) ואם אין הטובה היוצאה מהן למשמשיה אלא לעובדיה כו' שמעתי מפרשים (פי' זה ראיתי בכתבים של רש"ל עכ"ה) דר"ל למשרתי המרחץ ועובדי הגינה ור"א דא"כ לגוזי כ"מ בגמרא אם אין הגמא שוכה אלא למשרתים ופועלים ועוד ודרש"י ז"ל כתב בהדיא בפרק רבי ישמעאל ד' נ"א עובדים עכו"ם העובדי' אותה לא איכפת לן אי יהבינן להו טובת הנאה פורתא עכ"ל · וכתב ב"י אע"פ שכל הגינה והמרחץ הם של אליל וכדקתני אליל שהיה לה גינה או מרחץ כו' דמשמע שכולה שלה ע"כ ור"ל דאפ"ה מותר ליתן שכר לעובדיה וכ"ש למאן דמתני לה אסיפא כ"ש ארישא ופרשינן בטובה בטובת כהניה שלא בטובת כהניה אבל בטובת עובדיה שרי אע"פ שהגינה והמרחץ של אליל מה שכתב רבינו אפי' הגינה והמרחץ לאליל לבדם:

(ז) ופרש"י בטובה שמעלה לה שכר כו' ולפי זה אסור לטחון ולאפות כו' פי' המרחץ שהנינו לאו דוקא אלא ה"ה רחיים ותנור של אליל אסור · משא"כ לפי' ר"ת דנקט גינה ומרחץ לדוקא משום דהמרחץ לא בשביל הישראל עושה וכן הגינה ומש"ה אורחא דמילתא לגבי ישראל ברשלה במינם כיון דלא בשבילו הומה והישראל מחזיק לו טובה משא"כ בתנור ורחיים דבשביל הישראל

בפני

דרישה

משום שהן תשמישי אליל שנאסרין כאליל עצמם ונראה למה דכתב כן משום דקשה לריש לקיש דס"ל אליל שנשתברה מאליה מותר א"כ מאי שנא לנה עליו אבניו כו' מטמאין ולכן פי' שהבית עצמו נעבד ור"ל שכל אבן בפני עצמו הוא עובד וכ"כ התוס' הטעם וז"ל שם ריש ע"ב אבניו עליו ועפרו מטמאין כשרץ ואפילו למ"ד אין עובדין לשברים הכ"ע כגון שעשה אליל של ישראל או של עכו"ם והשתחוה לה יפרש ובירושלמי מוקי לה כגון שהשתחוה לכל אבן ואבן וכן פי' הקו' עכ"ל התוס' ולא מלאתי שפי' הקונטרס כן אלא ודאי ר"ל שפי' כן במ"ש והבית עצמו נעבד וכמ"ש: [ב] אסור לבנות הכיפה כו' עבר ובנה שכרו מותר כן הוא בגמרא פ' לפני אידיהן דף י"ט ע"ב ופריך שם פשיטא משמשי אליל הן לד"ה לא נאסרו עד שיעבדו ומתרץ רב ירמיה לא נצרכה אלא לאליל עצמה ופריך למ"ד אלא של עכו"ם אסורה מיד מאי איכא למימר ומתרץ אליל מאן קא גריס לה מכוש האחרון ומכוש האחרון לית ביה שוה פרוטה: [ג] וכתב הרמב"ם אבל בונה כו' הוא בפ"ח מהל' אליל ונראה שטעמו משום דמפרש הא דתנן בונה עמהן במסילאות דהיינו טרקלין או חצר שבו אותה כיפה וכן פרש"י דבמסילאות היינו בימה שמקריב עליה ובנוס דהוי תשמיש דתשמיש לאליל ובתוס' הקשו על פרש"י ודחה ר"י גירסא זו וגרס דימוסאות במקום במסילאות והוא ל' מרחצאות אבל דבר שהוא לצורך אליל אף ע"פ שהוא משמש למשמש אסור לבנותו ב"י ומ"פ זה דברי רבינו מבוארים: [ד] היה לאליל גינה או מרחץ כו' משנה בפ' רבי

ישמעאל

חדושי הגהות

בטוב טעם שהטור סמך עמ"ש בטא"ח סימן ג' כל דיני בית הכסא אך מ"מ הוא תמוה שבשביל יתור תיבת אחת (לתינוקות) יסתום דבריו להיפך עוד יש לדקדק למה בחר הטור בתוך תירוצא דבית הכסא בפשיטות ותירוצא דהזומי והיגי נקט יה בואם אינו רשאי ע"כ נלענ"ד דהטור דקדק מאוד בדברי הגמ' דהנה הך תירוצא דהזומי והיגי יש לפרשו על ב' דרכים שונים די"ל דקאי אדלעיל מגיה שהקשה והא קא שביק רווחא קאמר דיש עוד תקנה אחרת בלעדי בית הכסא דקא גדיר לה וכו' או א"ל דקאי אתך קושיא בתרייתא וקאמר דאפי' תימא בבהכ"ס של גדולים מיירי ודקא קשיא לך הא צריך לעשות כותל משום צניעות ל"ק דקא גדיר לה כהזומי והיגי דבזה נמי איכא צניעות' ולפי פי' זה תקנתא דלמלאותו או לגדרו בקוצים בלעדי עשותו בהכ"ס לא נזכרת בגמ' היוצא מזה דתקנה דיעשות בהכ"ס לקטנים או לגדולים בגדר בזוי ושפל זהו ודאי מדינא דגמ' משא"כ הך תקנתא דמילוי קוצים אינו מדינא דגמ' להך פירושא מעתה יפה כיון רבינו הטור וכתב יעשה בהם בהכ"ס שלא תהנה מהם האליל (רצה בזה שבודאי אם יעשנו בכותל סביבו תהנה האליל מן הכותל אלא יעשנו בענין שלא תהנה כגון לגדולים במחיצה של קוצים או לקטנים בלעדי מחיצה לגמרי) שבזה בודאי יעשה כדינא דגמ' וע"ז כתב שאם אינו רשאי (ר"ל שאין העכו"ם מניחין אותו באסרם שהוא בזוי נגד בית יראתם) אזי ימלאנו בקוצים שזהו אינם יכולין למחות לו. אח"כ מצאתי בשב"ג שהאריך בזה והגיהו קצת בצ"ע ע"ש: ב קוואקי ורימונקי כ"ה בגמ' פירש"י שהם כלי נחושת גבוהים שנותנין בהם גחלים ועומדים לפני שלטון מלכים להתחמם כנגדן והוו נוטלין אותם ביום חגם לאליל:

ומ"ש

אסור לטחון ולאפות בריחיים ובתנור של אליל (ס) ור"ת פי' בטובה שמחזיק להם טובה אסור אבל כשאינו מחזיק להם טובה מותר אע"פ שנותן להם שכר ועוד פי' ר"ת ואפי' לרש"י אם אין הריחים והתנור עומדים בחצר אליל עצמה מותר (ט) [ס] ולא דמי ליריד של עכו"ם שאסור ליתן מכס לאליל דהתם מיירי שהמכס הוא לצורך אליל נוייה ותקרובתה אבל כשאינה אלא לחק הכומרים והנאתם ואין עושין ממנו צורכי אליל מותר והר"י כתב לאו דוקא בגינה העומדת לפניה כדברי ר"ת אלא אפי' רחוק לה כיון שהגינה נתונה לאליל ונותנין פירותיה לשכר המתעסקים בצרכה דהיינו הכומרים אסור ליהנות ממנה בשכר אבל גנות שקנו הכומרים מאליהן לא מצינו איסור ליהנות מהם ע"כ וא"א הרא"ש ז"ל כתב כר"ת (י) חלילין של אליל אסור לספוד בהן (יא) חנויות של אליל אסור לשכור מהם ואם מעלה שכר למדינה מותר לשכור מהם פי' שמעלה השכר למדינה

אלא הנאת עצמו שאני ע"כ : ג ומ"ש בשם הר' יונה ז"ל וכתב הר"ן וא"ת למ"ד בסיפא דאפילו בטובת כהניה שרי היכי אפשר ליקח מהם והלא מוריד אסור משום מכס אליל וי"ל התם רווחא גרידא הוא ומהנה אסור אבל הכא כיון דשקול מינייהו פירות לאו מהנה הוא כ"כ בחידושי הרמב"ן ז"ל ותמהני דאי בהנהו פירי דגנה רמו על אפה דאליל היכי שרי דהא אמרינן בפ' ד' נדרים (לא ·) דזבינא דרמי על אפי' דמוכר כלו' שאין ממכרו מצוי ומוכר רדוף למכרו דהנאת מוכר הוא ומש"ה אסור במודר הנאה וכ"ש באליל דאסור לפיכך נ"ל דמש"ה שרי דהאי בטובה אפי' יהא פירושו שכר ממש כדברי רש"י ז"ל אינו אלא שכר טובת הנאה פורתא והו"ל כלוקח בפחות דשרינן התם גבי מודר הנאה וזהו שכתב רש"י ז"ל דיהבינן להו שכר הנאה פורתא הילכך לאו מהני הוא אלא מעט ומשום נהנה ליכא דאין הקדש לאליל אלא דמשום חומר אליל החמירו כשאין לאחרים חלק בה אבל הראב"ד ז"ל פי' בטובה ושלא בטובה טובת דברים וטעמא דאסור בטובת דברים כדי שלא ימשך אחריהם והכי דייק לישנא דבטובה ושלא בטובה דהא במסכת עדיות (פ"ה) תנן גבי פירות שביעית אין נהנין מהן אלא בטובה והיינו בטובת דברים דאי בדמים אסור דסחורה היא דטעמא דאין נהנין אלא בטובה כדי שלא יהו רגילין בכך ולי מהניא לא איריא דלעולם טובה דהתם כטובה דהכא דהיינו טובת הנאה פורתא דהכ"ג לאו סחורה מיקרי שאין זה כעין מקח אבל תמהני ממה שנמצא בירושלמי חלילין של אליל אסור לשכרן ואם היו מעלין שכר למדינה אע"פ שעושין שכר לאליל מותר הגובה של אליל אסור ליתן לו ואם היה מעלה שכר למדינה אע"פ שהוא גובה לשם אליל מותר ליתן לו מתני' אמרה כן היה שלה ושל אחרים נהנין מהן בטובה ושלא בטובה דאלמא לאו טובת הנאה פורתא בלחוד הוא דשרי אלא אפי' שכר גמור ואמאי וצ"ע ומ"מ לענין דינא אין לסמוך על הירושלמי דכיון דבגמרא דילן תרי לישני איתנהו קי"ל כמאן דמתני לה אסיפא דלישנא בתרא הוא ואפי' שלה ושל אחרים בטובת כהניה אסור והירושלמי ההוא שכתבנו על דרך לשון ראשון שבגמרתנו דשלה ושל אחרים אפי' בטובת כהניה שרינן ולפיכך הוא מתיר לשכור חלילין של אליל כשמעלין שכר למדינה ולדידן דקי"ל כלישנא בתרא אסור והרמב"ן ז"ל התיר בגובה לשם מדינה אע"פ שבני מדינה נותנים חלקה לאליל וצ"ע ואחרים פירשו דהאי טובת כהנים דאמרינן היינו כשהדמים נופלים לכיסן ולא לכיס של אליל כל כהאי טובה לא מיתסר אלא מפני מראית העין ומשום הכי שרינן בשלה ושל אחרים וזה דרך נכון לפי גמרתנו דמשמע דכהניה דומיא דעובדיה שהן משתכרין ולא אליל אלא שלפי הירושלמי נראה שאפילו אליל משתכרת שרי והדבר תמוה במידי דרמי על אפה דאליל היכי שרי אלא א"כ נאמר דזבינא דרמי על אפה דאסרינן במודר הנאה לא מיתסר אלא מדרבנן ומש"ה שרי וכל היכא דאיכא אחרי' בהדה לא החמירו לפי שיטת הירושלמי והרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהלכות ע"ז נראה שהוא מפרש כדברי הראב"ד ז"ל עכ"ל הר"ן ז"ל · ורבינו כתב בסתם פי' הירושלמי שנתקשה על הר"ן ז"ל : כתב המרדכי בשם אבי"ה דהא דאין נהנין בטובת הנאה כגון שלא היה בא לכהן שלה זה הריוח אלא על ידי זה אבל מה שאנו נותנים להם שכירות מקרקעות ולקנות פירות גנותיהם מותר שאם לא יקנה ישראל יש עכו"ם רבים שיקנו ואע"ג דאמרינן בפ"ק (יג ·) יניח נמצא נהנה לא יניח נמצא מהנה משמע דתרוייהו אסירי י"ל דהתם ורד והדס תקרובת אליל הילכך אפילו שלא בטובת הנאה אסור אבל גינה ומרחץ עשוי להנאת עובדיה ור"ת התיר לאפות בתנורים שלהם משום דרחוקי' הן מהאליל דמהנה אסור אינו אלא בקרובי' לאליל כי ההוא דגנה ומרחץ שהוא לשם אליל וה"ר פרץ כתב דדוקא גנה ומרחץ שהוא לשם אליל מיתסרא בטובת כהניה אבל דברים של כהנים עצמם שרי לשכור מהם א"נ מיירי כשהשכר לאליל עכ"ל והרשב"א בתשובה סימן קס"ג כתב שאלת חק הכהנים שנוטלים מעשר הבליר או אותו בליר או שטהרו יין על ידי ישראל אם מותר ליקח ממנו או לא תשובה בכל כי הני גוני חזי מאי עמא דבר וכבר נהגו הכל להעלות מס כהניה מקרקעות ולוקחין פירות וירקות מהן וזו ששנינו פרק ר' ישמעאל אליל שיש לה גנה או מרחץ נהנים ממנה שלא בטובה ואין נהנים ממנה בטובה פירשה רבינו יעקב דוקא גנה או מרחץ שהם סמוכים לאליל ועוד שהבליר שבאותו הכרמים הרי הוא שלהם ושל אחרים וכל שיש לאחרים חלק נהנים אפילו בטובת כהניה עכ"ל : חלילין של אליל אסור לספוד בהן חנויות של אליל אסור

של כומרים וטוחנין ברחים של מים שלהם ודאי ליכא למיחש וכו' · עכ"ל · לכך כתב רבינו שלפי פי' רש"י אם נמצא מקום שנוהגים היתר בטובת שכר בתנור ורחיים כמו שהיו נוהגין בזמן ר"ת צריך לבטל מנהג זה דאסור לטחון וכו' לפירש"י דלא שרי תלמודא גינה ומרחץ אלא שלא בטובת שכר וה"ה רחים ותנור אבל ר"ת פי' דבאינו מחזיק להם טובה בדברים מותר אע"פ שנותן להם שכר לפי זה יש לקיים המנהג לטחון ברחיים ולאפות בתנור בשכר באינו מחזיק להם טובה :

ומ"ש ועוד פי' ר"ת ואפילו לרש"י וכו' נראה דמדכתב הרא"ש בפ' ר"י ז"ל פרש"י בטובה בשכר ולא נהירא לר"ת דא"כ בשכר ושלא בשכר ה"ל למימר ולעיל פכ"ה פרש"י בטובה שמחזיק טובה לכומרים ונראה שמותר לטחון ולאפות בתנור ורחיים של כומרים שעושין בשכר ואין מחזיק להם טובה ועוד נראה דאפילו בשכר מותר כיון שאין התנור ורחיים עומדין בחצר של עכו"ם וכו' עכ"ל אלמא דה"ק ר"ת ונראה דלא כפי' רש"י ולכן מותר לטחון ולאפות וכו' וכמו שנוהגין כל העולם היתר בזה דלא כפי' רש"י ועוד נראה דאפילו לפרש"י מותר בשכר בתנור ורחיים כיון שאין התנור והריחיים עומדים בחצר של עכו"ם דע"כ לא אסר תלמודא בגינה ומרחץ בטובת שכר לפירש"י אלא בעומדים בחצר של עכו"ם דומיא דמרחץ של אפרודיטי דפרק כ"ה דמייתי עלה תלמודא הך מתני' דפ' ר' ישמעאל בגינה ומרחץ דמוכחת הסוגיא דכי היכא דהך דאפרודיטי המרחץ היה במקום עכו"ם ה"נ הגינה ומרחץ היה בחצר של עכו"ם דאל"כ לא הוי צריך אביי מידי בהא דקאמר דתשובה נגובה השיב ר"ג להגמון דהתנן עכו"ם שיש לה מרחץ או גינה וכו' דילמא שאני גינה ומרחץ שלא היה בחצר של עכו"ם הלכך שלא בטובה שרי אבל דשל אפרודיטי אסור אפילו שלא בטובה כיון שהיה המרחץ במקום עכו"ם אלא בע"כ ס"ל לאביי דהך דגינה ומרחץ איירי נמי במקום עכו"ם הלכך בשכר אסור לפירש"י אבל רחיים ותנור שנהגו היתר בשכר אף רש"י מודה בזו דשרי כיון דאינן עומדין בחצר של עכו"ם · ולפעד"נ להגיה בלשון הרא"ש ועוד נראה דאפילו לפירוש רש"י בשכר מותר וכו' · מיהו בתוס' פ' כ"ה כתוב בלשון הזה ועוד נראה לר"ת דמה שאנו אופין עתה בתנור של כומרים וטוחנים ברחיים של מים שלהם ודאי ליכא למיחש דלא מיבעיא בשכר דשרי דאין אנו מחזיקין להם טובה אלא אפילו שלא בשכר נמי מותר כיון שאין התנור והריחיים בבית עכו"ם עצמה וכו' משמע להדיא דר"ת לא כתב כן לפירוש רש"י אלא לפירושו דל"מ דבשכר שרי אפי' היה עומד במקום עכו"ם כיון שאינו מחזיק להם טובה אלא אפי' שלא בשכר דהשתא ודאי מסתמא מחזיק להם טובה כיון שאינו נותן שכר אפי' הכי שרי כיון שאין התנור והריחיים בבית עכו"ם אבל לפרש"י דאסור בטובת שכר כיון דמהנה לעכו"ם אין חילוק דאף ברחוק מעכו"ם נמי אסור וכמ"ש רבינו ע"ש הר"ר יונה בסמוך גם במרדכי פ' רבי ישמעאל משמע להדיא דר"ת לא כתב לחלק בין במקום עכו"ם לרחוק מעכו"ם אלא לפי פירושו . מיהו רבינו נמשך בדברי ר"ת ע"פ דברי הרא"ש דלא כמ"ש בעל התוס' על שמו של ר"ת : ומ"ש ולא דמי ליריד של עכו"ם וכו' הך קושיא ופירוקא כתבו התוס' לפי' ר"ת דמתיר בטובת שכר כשאינו מחזיק לו טובה בדברים גם הרא"ש כתבה אף לפירש"י לפי דעת ר"ת דמתיר בטובת שכר כשאין הריחיים והתנור עומדים בחצר של עכו"ם . דהא המכס נותנין בבית המוכס אף שהוא רחוק מעכו"ם וכדלקמן בסימן קמ"ט אבל לפעד"נ מפרש"י בפר"י שכתב אי יהבינן להו שכר טובת הנאה פורתא עכ"ל דאלמא דס"ל דהך הנאה דגינה ומרחץ אינה נקרא מהנ' לעכו"ם כיון שנוטל פירות בעד שכרו וכן רוחץ במרחץ בעד שכרו · ואם לא היה הוא קונה פירות אילו רוחץ במרחץ היו באים עכו"ם וקונין פירות ורוחצין א"כ אין כאן אלא טובת הנאה פורתא שזה הישראל מיהר וממציא מעות לידם בעל הפירות ורחיצה אבל גבי מכס שלא היה מגיע לכומר זה הריוח אם לא ע"י ישראל זה שנותן המכס שאם לא היה שם זה הישראל ביריד לא היה צריך ליתן מכס והתם הו"ל הנאה גמורה ואסור וכ"כ במרדכי פר"י וז"ל כתב ראבי"ה דהא דאין נהנין בטובת הנאה כגון שלא היה בא לכומר זה הריוח אם לא ע"י זה אבל מה שאנו נותנין להם מס מקרקעותינו ולקנות פירות גינותיהם מות' שאם לא יקנה ישראל יש עכו"ם רבים שיקנו וכו' וכ"כ הר"ן ע"ש הרמב"ן פר"י ומביאו ב"י כאן ועוד האריך הר"ן ז"ל אבל זה שכתבתי הוא עיקר שדעת הרמב"ן הוא דעת רש"י וראבי"ה בפירוקא דהך קושיא דהקשה ר"ת ולא צריך לפרש דהמכס הוא לצורך נוי ותקרובתה דבלאו הכי נמי אסור כיון דאין שם אלא רווחא גרידא לכומרים והכי נקטינן : ומ"ש והר"י כתב לאו דוקא וכו' נראה דהר"ר יונה תופס פרש"י דבטובת שכר הוא דאסור ואין חלוק בין רחוק לקרוב לעולם אסור כיון ששכר פירות גינה נתונה לכומרים המתעסקים בצרכי אליל ונראה דלפי דברי הר"ר יונה הא דקאמר אביי בפ' כ"ה דתשובה נגובה השיב ר"ג להגמון מדתנן אליל שיש לה מרחץ או גינה וכו' דס"ל לאביי דר"ג רחץ במרחץ של אפרודיטי שלא בטובת שכר ושרי בין רחוק ובין קרוב כי היכא דבטובת שכר אסור בין רחוק בין קרוב דאין חלוק כלל בין לאיסור בין להיתר ודחי לה דשלא בטובת שכר מר"ג כבטובת אחרים דמי כאילו היו מקבלים שכר מר"ג :

ומ"ש וא"א ז"ל כתב כרבינו תם נראה דרצונו לומר דהרא"ש כתב ונראה שמותר לטחון וכו' והוא לשונו של ר"ת עד סוף הדבור ולא כתב הדברים ע"ש ר"ת והוא כיון דס"ל כר"ת כתב דבריו בסתם כר"ת : חלולין של עכו"ם וכו' ירושלמי הביאוהו התוס' והרא"ש :

בשם

דרישה

ישמעאל דף נ"א (ופרק כל הצלמים ד' מ"ד) אליל שיש לה גינה או מרחץ נהנין ממנה שלא בטובה ואין נהנין ממנה בטובה היה שלה ושל אחרים נהנין מהן בטובה ושלא בטובה ובגמרא אמר אביי בטובה בטובת כהניה שלא בטובה בטובת כהניה לאפוקי בטובת עובדיה דשרי איכא דמתני לה אסיפא היה שלה ושל אחרים נהנין מהן בטובה ושלא בטובה אמר אביי בטובה בטובת כהניה שלא בטובה שלא בטובת כהניה מאן דמתני אסיפא כ"ש ארישא מאן דמתני לה ארישא אבל אסיפא כיון דאיכא אחרים בהדה אפילו בטובת כהני נמי שפיר דמי ופסק הרמב"ם בפ"ז מהל' ע"ז כלישנא קמא דשרי באיכא אחרים בהדה אפילו בטובת כהניה וכבר נתן הר"ן טעם למה פסק כן · והרי"ף והרא"ש כתבו שתי הלשונות ולא הכריעו משמע דמספקא ס"ל הלכתא כלישנא בתרא וכן פסק הר"ן ז"ל וכן נראה שהוא דעת רבינו שכתב דאפילו יש לאחרים חלק בטובה עם כהניה אסור להנות מהם בטובה והיינו כלישנא דמתני לה אסיפא דאע"ג דאיכא אחרים בהדה לא שרי בטובת כהניה כלומר כיון שיש לכהניה חלק בטיבתה · ומ"ש ואם אין הטובה היוצאת מהן לכהניה אלא לעובדיה מותר נראה דהיינו מדאמרינן מאן דמתני לה אסיפא כ"ש ארישא כלומר ומאי בטובה בטובת כהניה שלא בטובה בטובת כהניה לאפוקי טובת עובדיה דשרי כלומר דכי תנן ברישא נהנין מהן שלא בטובה היינו שלא בטובת כהניה כלומר שאין לכהניה חלק בטובה היוצאת מהם אלא כל ההנאה לאחרים ולאו כהניה עכ"ל ב"י · ועל מ"ש רבינו שאסור להנות מהם בטובה יש לדקדק מ"ש מנרות של עשוה דכתב רבינו לעיל סימן קל"ט דאם כבו ומוכרן כדי כן בטלן ומאי מותר טובין מינייהו הא מגיע הכהנים ואפשר לומר שהנירות היו חול מתחילה רק שהדליקן לפני אליל ונעשה מהן נוי לאליל הואיל ומוכרן מבטל נויין שרי אבל גינה ומרחץ שהוקצה מתחלה לשם זה ליתן שכרן לכהניה ונמצא נתינת שכרן והו תשמיש וכאילו מהנה לאליל עצמה לכן אסור : [ט] ולא דמי ליריד של עכו"ם כו' סאי ולא דמי ליריד כו'

פרישה

בפני עצמו צריך לטרוח דבר טוה אינו אורחא דמילתא לעשות בסינס ומש"ה שרי לפי' ר"ת : (שלא בטובה כתב רש"ל דוקא שכל העולם נהנין ממנה שלא בטובה אבל אם מוטלין ליסיד אסור דמדרבה נראה מע"ש שמסכה אותו כדלקמן סימן קמ"ט גבי מכס עכ"ה) : (ס) ור"ת פי' כו' אבל כשאינו מחזיק להם טובה מותר אע"פ שנותן להם שכר הטעם דאין הקדש לאליל במה שמרויח לה מעות ליתן למשמשיה אלא עד שיקריב לפניו בתקרובת : (ט) ולא דמי ליריד של אליל כו' שאסור ליתן מכס כמ"ש לקמן סימן קמ"ט וגם לפי' ר"ת כתבו התוס' הסי ולא דמי ע"ש ועד"ר : [(י) חלילין של אליל אסור לספוד בהן (ר"ל דה"א דהיה מותר דאין בו ממש הוא אפ"ה אסור דאמרינן בגמרא קול ורים לית בהו משום מעילה מעילה לית בהו אבל איסורא איכא עכ"ה) ירושלמי והטעם לפי שהם משמשי אליל . (יא) חנויות של אליל אסור לשכור מהם גם זה מהירושלמי ולדעת רש"י דס"ל שאסור להנות המשמשים אפילו שנותן שכר הסבות לצורכי המשמשים אסור ולדעת ר"ת דלא אסור ליתן להם מעות הואיל וגם הוא נהנה מהם נ"ל הא דאסור לשכור חנות מהם מיירי שמוציאין הדמים לצורך אליל עצמה וכן דכתב רבינו דין זה בסתום ולא חילק בגנה ומרחץ שאם המעות לצורך המשמשים מותר ואם הוא לצורך אליל אסור רבינו הניח

חדושי הגהות

ג ומ"ש בשם ה"ר יונה וכו' הרב"י לא סיים דברי' על זה ח"ל הב"ד ע"ז ומ"ש הר"י יונה וכו' נראה דה"ר יונה תופס פירש"י דבטיבת שכר הוא דאסור ואין חילוק בין רחוק לקרוב לעולם אסור כיון ששכר פירות גינה נתונה לכומרים המתעסקים בצרכי אליל ונראה דלפי דברי ה"ר יונה הא דקאמר אביי בפכ"ה דתשובה נגובה השיב ר"ג להגמון מדתנן אליל שיש לה מרחץ או גינה וכו' דס"ל דאביי דר"ג רחץ במרחץ של

למדינה ובני המדינה מספיקים צרכי אליל כיון שאין השכר מיוחד לכו"ם (יב) תגבאין של אליל אסור ליתן להם ואם היו מעלין שכר למדינה אע"פ שגובין לאליל מותר ליתן להם פירוש שבני המדינה לוקחין לעצמן מה שגובין ומספיקין צרכי האליל מותר כיון שאם ירצו יקחו לעצמן כל מה שגבו (יג) ומה שנותנין לאליל כאילו נתנו מכיסן :

קמד בשם שאליל ותקרובתה אסורין כך דמיהן אסורין (א) בר"א דמי אליל ביד ישראל שמכרה (ב) אבל אם מכרה עכו"ם אפילו מכרה כדי לעובדה הדמים מותרים [ה] ודוקא שהדבר ידוע שמוכרה לעשות צרכיו בדמים כגון לפרוע חובותיו או שאר צרכיו אבל אם אינו ידוע (א) יש לחוש שמא מכרה לקנו' בדמים אליל אחרת והרי המעות מוקצין לאליל ואסורין :

קמה (ה) **אין** איסור אליל אלא בדבר שיש בו תפיסת יד אדם הלכך המשתחוה להר לא נאסר (ב) ואפי' אבני הר שנתדלדלו (א) ועדיין הן במקומן אינן נאסרים (ג) וכן הנהרות ומעיינות של רבים ואילנות שלא נטעו לשם אליל אינן נאסרים (ד) ומ"מ אע"פ שלא נאסר גוף האילן כשמשתחוים לו כל השריגים והעלין והפירות היוצאין ממנו אסורין בהנאה כל זמן שהוא נעבד ואף

אסור לשכור מהם וכו' ירושלמי ותוספתא בפרק רבי ישמעאל : גבאין של אליל פירוש שנוטלים מהם לאליל אסור ליתן להם ואם היו מעלים שכר למדינה מותר ליתן לכן ירושלמי פרק רבי ישמעאל :

קמד בשם שאליל ותקרובתה אסורים כך דמיהם אסורים כד"א דמי אליל ביד ישראל שמכרה אבל אם מכרה עכו"ם אפי' מכרה כדי לעובדה הדמים מותרים ודוקא שהדבר ידוע שמוכרה לעשות צרכיו בדמיה וכו' בפ' א"מ (לג.) ת"ר עכו"ם ההולך ליריד בין בהליכה בין בחזרה מותר ישראל ההולך ליריד בהליכה מותר בחזרה אסור מ"ט ישראל דאמרינן אליל זבין ודמי אליל איכא בהדיה עכו"ם נמי נימא אליל זבין ודמי אליל איכא בהדיה וכו' וכתב הרא"ש קשה דהכא משמע דדמי אליל ביד נכרי אסורים וכן לעיל בפ"ק (יג.) לא חשו להם חכמים משום דמי אליל ביד עכו"ם ולקמן בפ' בתרא (דף סד.) אמרינן הדור יתבו וקא מיבעיא להו דמי אליל ביד עכו"ם אסורי' או מותרין א"ר נחמן דמי אליל ביד עכו"ם מותרין ומייתי ראיה מדתניא עכו"ם שהיה ישראל נושה בו מנה ומכר אליל והביא לו המעות מותר וטעמא משום דדוקא גבי ישראל דמי אליל אסורין דנפקא לן מקרא לקמן בפ' רבי ישמעאל (נד.) והיית חרם כמוהו כל שאתה מהוה ממנו הרי הוא כמוהו אבל עכו"ם שמכר אליל אף ע"פ שמכרה לעבדה חליפיה מותרי' ותירץ ר"ת דודאי היכא שמכרה העכו"ם ופרע בתוכו הדמי' מותרים דחליפי אליל אסורי' מוהיית חרם כמוהו והאי לא שייך בעכו"ם אבל הכא ובפ"ק איירי שהמעות עדיין ביד העכו"ם ולא מכרה כדי לפרוע חובו ויש לחוש שמא מכרה לקנות אליל אחרת והרי המעות מוקצין לאליל ואסורים ורב אלפס ז"ל כתב הכא דפירקין הכא גבי חמרא זבין גלימא זבין לא צריכא ליה דהא אסיקנא בפ' השוכר לקמן דדמי אליל ביד עכו"ם מותר ע"כ · והר"ן כתב בפ"ק שהרז"ה הטיל פשרה בין שמועות הללו דלכתחלה אסור להתעסק עמו כל היכא דאיכא למיחש בדמי אליל והיינו סוגיין דהכא וכפי שטת רש"י ז"ל והיינו נמי סוגיין דפא"מ אבל אם היה ישראל נושה בו ומכר אליל או יין נסך והביא לו כיון שאינו תופס דמיו ביד עכו"ם אלא ביד ישראל מותר ישראל ליפרע ממנו ולהציל מידו את חובו אבל לכתחלה וכידוע גזרו בעכו"ם אטו ישראל והרמב"ן ז"ל הקשה עליו והר"ן ז"ל טען כנגד הרז"ה ז"ל ודברי רבינו הם כשיטת הרא"ש ז"ל :

כתבו התוס' בר"פ בתרא דע"ז (סב :) אהא דקאמר התם דבני רבי ינאי יתפו פירי מעניים בשביעית וכו' מכאן דקדק ה"ר אלחנן הלכה למעש' שאם יש ביד ישראל יין נסך ואליל ודברים האסורי' ומכרן לעכו"ם בהקפה ומכרם הנכרי לאחר קודם שיתן לזה הישראל הדמים שהדמים מותרים בדיעבד ואע"פ שהאיסור עדיין ישנו בעולם ועוד הוסיף ר"י שאפילו לא מכרה העכו"ם אלא כיון שמשכה אלו קוד' שיתן הדמי' דקי"ל משיכת עכו"ם קונה והוי כמו בא עליה ואח"כ נתן אתנן דאתננה מותר כיון שלא היה ברשותה בשעת הביאה וה"נ לא היתה אליל ברשותו בשעת פריעת המעות עכ"ל : (ב) ב"ח ועיין במ"ש בסי' קל"ב בשם ר"י :

קמה אין איסור אליל אלא בדבר שיש בו תפיסת יד אדם הילכך המשתחוה להר לא נאסר משנה בפרק כל הצלמים (מה.) : ומ"ש ואפילו אבני הר שנדלדלו וכו' שם (מו.) פלוגתא דאמוראי אי דינייהו כהר מפני שלא היתה בהם תפיסת יד אדם (או לאו) כיון דתלשום נינהו ופסק הרמב"ם ז"ל בפ' ח' כמאן דשרי ותמה עליו הר"ן משום דכיון דלא איתמר בגמרא הלכתא כחד מינייהו אית לן למינקט לחומרא בשל תורה וכן פירש הרמ"ה ז"ל ומ"ש וכן הנהרות ומעיינות של רבים אינם נאסרים שם (מז.) א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק מים של רבים אינם נאסרים : **ומ"ש** דאילנות שלא נטען לשם אליל אינם נאסרים שם במשנה (מה.) איפליגו ת"ק ורבי יוסי הגלילי ואוקי רב ששת פלוגתייהו באילן שנטעו ולבסוף עבדו דת"ק סבר מותר ר' יוסי הגלילי סבר אסור ופרש"י דלת"ק הרים וגבעות שרו וכל כיוצא בהם שמחוברים ולא היתה תחלתן לאליל ואי זו היא אשרה אסורה שנטעו מתחלה לכך דתפיסת יד אדם אינה כלום אא"כ היא לשם אליל אבל נטעו גרעין שלא לשם אשרה אין זו תפיסת יד אדם הואיל והוית שעתא לאו דעתיה לאליל וממעטי ליה מתחת כל עץ (ולא עץ) עצמו ופסק הרמב"ם ז"ל בפ"ק כת"ק וכ"פ הר"ן ז"ל וכתב מיהו איפסר דדוקא שנטעו גרעין אבל נטעו יחור מיתסר ואתבאר לפניו בס"ד ע"כ ומ"כ כתב קי"ל כת"ק דס"ל דאילן שנטעו ולבסוף עבדו מותר ואפילו לרב דאמר המשתחוה לבית אסרו משום דקסבר תלוש ולבסוף חברו כתלוש דמי איכא למימר דה"מ בית אבל אילן כיון שיש לו שרשים בקרקע דינו כמחובר מעיקרו אבל מדברי רש"י נראה דאילן נמי כל שנטעו יחור כתלוש דמי : **ומ"ש** ומ"מ אע"פ שלא נאסר הגוף האילן כשמשתחוין לו כל השריגין והעלים והפירות היוצאים ממנו אסורים בהנאה כל זמן שהוא נעבד פירוש היוצאים ממנו אחר שנעבד אסורים בהנאה וכ"כ הרמב"ם כל השריגים והעלים והלולבים והפירות שיוציא כ"ז שהוא נעבד הרי אלו

קמד בשם שאליל ותקרובתה אסורין כך דמיהן אסורין כד"א דמי אליל ביד ישראל וכו' ברייתא פרק א"מ (ד' ל"ב) עכו"ם שהולך ליריד בין בהליכה בין בחזרה מעותיו מותרין דאמרי' אימור תמרא זבין אימור גלימא זבין משמע הא אליל זבין אסור אלמא חליפי אליל אסורין ובפ"ק (דף י"ב) קאמר אביי לא חשו להם חכמים משום דמי אליל ביד עכו"ם משמע דלאביי אי הוה ידעינן בודאי שהם של אליל אסורין והוקשו התוספות לשם בפ"ק מהא דאיתא פ' בתרא (דף ס"ד) דדמי אליל ביד עכו"ם מותרין ופי' ר"ת דפ' בתרא מיירי בעכו"ם שפורע חובו מדמי אליל שמכר אבל בפ"ק ובפ' א"מ מיירי שהעכו"ם מקבל הדמי' לצורך אליל אחרת ולכך אסורין הדמים וכ"כ התוס' בפ' בתרא (דף ס"ד) : ומ"ש רבינו ודוקא שהדבר ידוע וכו' זה אינו מפורש בתוס' אלא בדברי הרא"ש בפ' א"מ שכתב וז"ל ותירץ ר"ת דודאי היכא שמכרה העכו"ם ופורע חובו הדמים מותרי' וכו' אבל הכא ובפ"ק איירי שהמעות עדיין ביד העכו"ם ולא מכרה כדי לפרוע חובו ויש לחוש שמא מכרה לקנות אליל אחרת וכו' אלמא דלר"ת לא שרי אלא כידוע שפורע חובו או עושה בו שאר צרכיו אבל היכא דיש לחוש שמא מכרה לקנות אליל אחרת והרי המעות מוקצין לאליל אסורין ועי' במ"ש לעיל ס"ס קל"ב ומ"ש דמי אליל ביד ישראל שמכרה אסור לגמרי הכי מוכח בברייתי' פ"ב ישראל ההולך ליריד פי' שוק של אליל בהליכ' מותר דילמא הדר ביה ולא אזיל בחזרה אסור דאמרי' אליל זבין דמי אליל איכא בהדיה דאי גלימא זבין הכא הוה מזבין ליה א"כ היכא דידוע דאליל זבין פשיטא דדמי אליל שמכר אסורין ואין להם היתר וכמו שנתבאר לעיל בסימן קל"ב כמוכר י"נ דדמיו אסורין וע"ש ועיין עוד בסוף סי' קמ"ט : בש"ע ישראל שמכר אליל וי"נ לעכו"ם בהקפה ומכרם העכו"ם לאחר קודם שיפרע לי' הישראל הדמים מותרין בדיעבד עכ"ל וע"ל ריש סי' קל"ב :

קמה אין איסור אליל אלא בדבר שיש בו תפיסת יד אדם משנה פכ"ה (דף מ"ה) דלל"ה בעינן תפיסת יד אדם והמשתחוה להר לא נאסר כלומר הר לא נאסר אבל עובדיהן בסייף :

ומ"ש ואפילו אבני הר שנתדלדלו וכו' פי' שנעקרו ממקומן ועוד אינן מחוברין אבל אין בהן תפיסת יד אדם בהר ופליגי בה בני ר' חייא ור' יוחנן ופסק רבינו כמאן דשרי וכן פסק הרמב"ם בפ"ח והר"ן ז"ל פסק לחומרא דבשל תורה הואי וכ"כ הרמ"ה ותמה על הרמב"ם למה פסק לקולא ולפעד"נ דדעת הרמב"ם היא כיון דמאן דאסר מודה דנפקא לן במה הצד דשרי ולא אסר אלא מדכתיב שקץ תשקצנו לאורויי דאע"ג דאתיא מדינא להיתירא לא תיתי ופרש"י דמשמעותא דקרא נפקא דתשמע כל דרשות שאתה דורש באליל לא תדרשה אלא לשקץ ולאסור ואין לך להתיר בו אלא מה שהתיר לך הכתוב בפירוש עכ"ל וס"ל להרמב"ם דבע"כ צריך לפרש דאף מאן דאסר לא אסר אלא מדרבנן כיון דאיכא משמעותא דקרא דמדאורייתא ודאי לית לן למיסרך מאי דאתיא מדינא אלא מיתורא דקרא וכיון דקרא לא אייתר דאיצטריך שקץ תשקצנו לכנות לה שם לגנאי כדאיתא התם לית לן למיסרך ולמיתסר הכי דינא במשמעות' אלא בע"כ דמדרבנן אסרו וכיון דפליגי במידי דרבנן נקטינן לקולא וכן פסק בש"ע :

ומ"ש וכן הנהרות ומעיינות של רבים פי' ל"מ נהרות אלא אפילו מעיין דקא נבע מארעיה והשתחוה למעיין שלו אפ"ה כיון שאנאי' הון לגדיהו כהו מים של רבים ואינם נאסרים וכ"כ התוס' לשם (דף מ"ז) בד"ה לא צריכא : ומ"ש ואילנות שלא נטעו לשם אליל אינן נאסרין פירוש היכא שנטע אילן שלא לשם עבודה ולבסוף עבדו וקאמר תלמודא דפליגי ביה רבנן ור"י הגלילי לרבנן אין זו תפיסת יד אדם הואיל והוית שעתא דנטעו לאו דעתיה לאליל ולר"י הגלילי אסור דלא דמו להר שהרי יש בה תפיסת ידי אדם בנטיעה ופסק רבינו כרבנן וכן פסק הרמב"ם בפ"ח : ומ"ש ומ"מ אע"פ וכו' שם (בדף מ"ז) אסיקנא דאף לרבנן לא שרי אלא עיקרו דהיינו כל מה שהיה בו באותה שעה כשעבדו והשתחוה לאילן אבל תוספתו דהיינו כל היוצא ממנו לאחר שנעבד שריגים ועלים ופירות הכל אסור בהנאה כל זמן שנעבד :

תלוש

דרכי משה

קמד (א) צ"ע דהא לעיל סוף סימן קל"ב משמע דאם דאין ידוע שרי וכ"פ במרדכי ריש פ' א"מ : (ב) וכ"פ המרדכי ריש השוכר :

קמה (א) ובהר"ן פ' כ"ה ע"ב דף שס"ג דאם נתדלדלו אסורים וכ"פ הרא"ה ז"ל וכ"פ בתא"ו נ"ו ח"ד וכ"כ הראב"ד בהשגות והרמב"ם פ"ח כתב כדברי רבינו : בתא"ו

פרישה

הביא ל' הירושלמי שמיירי במנות כצ"ל לדעת ר"ת : (יב) גבאין של אליל כו' פי' בני המדינה הימנו לגבאים שלהן לגבות וממעות הללו קונין צרכי אליל אלא שאם ירצו מעכבים אותו : (יג) ומה שנותנין לאליל כאילו נתנו מכיסן פי' אע"פ שנותנין אלו המעות עכשיו ה"ז כאילו נותנין מכיסן הואיל וכן מספיקין לצרכי האליל :

סי' קמד (א) **בר"א** דמי אליל ביד ישראל שמכרה הטעם דכתיב והייתה חרם כמוהו כל שאתה מהוה ממנו ה"ה כמוהו והאי לא שייך בעכו"ם : (ב) אבל אם מכרה עכו"ם אפי' אם מכרה כדי לעובדה שאז לא בטלה במכירתה אפ"ה הכי הדמים מותרין ועיין בדרישה :

סי' קמה (א) **אין** איסור אליל אלא בדבר שיש בו תפיסת יד הטעם שנא' אלהיהם על ההרים ויקיכן ולא ההרים אלהיהם : (ב) ואפילו אבני הר שנדלדלו פי' שנתלקו שלא היתה בהם תפיסת ידי אדם גמורה · וז"ל כסף משנה בפ"ח אבני הר שנדלדלו כלומר ולא יעקרו לגמרי שהרי לא הגביהן אדם ע"כ ומיירי שהשתחוה להן עכו"ם וכן הוא בהדיא ברש"י ר' פ"ז : (ג) וכן הנהרות ומעיינות של רבים נקט דוקא של רבים דודאי רבים לא מסרו לשם אליל אבל ביחיד איכא למיחש שמא מסר לשם אליל ונאסר דאף מחובר נאסר בעשה בו מעשה לשם אליל כמ"ש בסמוך (והוא דלא כמ"ש שכתב בלבוש דה"ה של יחיד אינו נאסר ורבינו ל' הגמרא נקט ע"ש עכ"ס) : (ד) ומ"מ אע"פ כו' כל השריגין והעלין והפירות היוצאין ממנו פי' לאחר שנעבד

שנעבד

דרישה

[illegible]

(ס) ואף ע"פ שמחובר אינו נאסר ציפויו (ב) נאסר תלוש ולבסוף חברו חשוב כתלוש (ו) [א] לפיכך הבונה בית לאליל (ז) או שמצאו בנוי והשתחוה לו נאסר מיד [ב] ואם של ישראל אין לו ביטול אבל אם לא בנאו לעובדו אלא להעמיד בו אליל ה"ז משמשי אליל ואינו נאסר עד שישתמשו בו (ח) סיידו וכיידו לאליל (ט) נוטל מה שחדש והשאר מותר (י) ל"ש סיידו וכיידו עכו"ם או ישראל כשנוטל מה שחדש השאר מותר כי לא נאסר אלא החדוש אבל הסיוד והכיור שנטל ממנו נשאר באיסורו ואין לו ביטול עולמית אם הוא של ישראל ואם הוא של עכו"ם עד שיבטלנו העכו"ם (יא) הכנים לתוכו אליל והוציאה מותר פירש רש"י שלא הקצוהו לאליל אלא לפי שעה הלכך מועיל הוצאה לפי שעה אפי' דעתו להחזירה או אפילו הוציאה ישראל מותר אבל אם הקצוהו למשמשי אליל לא מהני הוצאה לפי שעה עד שיבטל מחשבתו ומוציאה על מנת שלא להכניסה עוד : (יב) שלשה אבנים הם (יג) אבן שחצבה לדימוס

או

תלוש ולבסוף חברו וכו' מימרא ד"ב שם (דף מ"ז) ומ"ש לפיכך הבונה בית לאליל פי' עכו"ם הבונה בית לאליל שיהא הבית עצמו נעבד אע"פ שעדיין לא השתחוה לו או שמצאו בנוי והשתחוה לו נאסר מיד כלומר אף בבנאו ולא השתחוה לו נאסר מיד דאליל של עכו"ם נאסר מיד כמ"ש רבינו ריש סי' קל"ט · ואם של ישראל פירוש בין שהעכו"ם בנאו ולא השתחוה לו דנאסר ואח"כ מכרו לישראל או הפקירו וזכה בו ישראל מן ההפקר או מצאו ישראל בנוי והשתחוה לו אין לו ביטול · ומ"ת אילן כשלא נטעו לשם אליל אמאי שרי נימא תלוש ולבסוף חברו חשוב כתלוש וליתסר כמו בית תירץ הר"ן דהילן כיון שיש לו שרשי' בקרקע דינו כמחובר מעיקרו וכ"כ התוס' מיהו רש"י תפס שיטתו בכולה שמעתין דקרי נטעו ולבסוף עבדו היכא שנטעו גרעין אבל בנטעו אילן לכ"ע אסור ואע"ג שיש לו שרשי' בקרקע דס"ל לרש"י דהו"ל כמו בית דתלוש ולבסוף חברו חשוב כתלוש ואסור והקשו התוס' (בדף מ"ה) בד"ה והכא באילן דאם כן מאי איריא דקאמר רב המשתחוה לבית אסרו אפילו אילן שהוא מחובר גמור בשרשים בקרקע נמי אסור הוה ליה דהוה דומיא לבית כגון שנטעו אילן ולישמעינן אילן וכ"ש בית וכ"ל דיש ליישב לרש"י דרב אמתני' קאי דתני בית שבנאו מתחלה לאליל ה"ז אסור וקאתי רב לפרושי דלאו דוקא בנאו אלא אפילו השתחוה לי ולא בנאו ומתני' דתני בנאו היינו בנאו אפי' לא השתחוה לו וכדקא מוקים לה תלמודא להדיא אבל ודאי דה"ה באילן כשנטעו אילן נמי אסור לרש"י כמו בית מיהו מדברי רבינו שכתב בסתם ואילנות שלא נטעו לשם אליל אינן נאסרין משמע דתופס שיטת התוס' דאפילו נטעו אילן אינו נאסר דכיון דיש לו שרשי' בקרקע השרש' הקרקע מבטלת התפיס' ולא דמי לבית דחשוב כתלוש גמור ואסור :

סיידו וכיידו לאליל וכו' משנה שם ופי' רש"י שהיה בית בנוי לדירת אדם וטחו עכו"ם בסיד ועשו בו ציורים לאליל פירוש לעבוד לאותו ציור נוטל מה שחידש אם קנאו ישראל מעכו"ם ובא לבטלו נוטל מה שחידש ומותר הבית ואע"פ שלא ביטלו עכו"ם כלומר דאם ביטלו עכו"ם א"צ שיטול מה שחידש דאפי' בכל שהו הוי ביטול : ואפילו היתה של ישראל מותר דכיון שאין נאסר אלא החידוש נוטלו והוא חידוש שנטלו אסור בהנאה לעולם והבית מותר :

הכנים לתוכו אליל והוציאה מותר משנה שם הכנים לתוכו אליל וסילקה ה"ז מותר ופרש"י את הבית עצמו לא נתכוון לעבוד ולא הקצהו לתשמיש אליל אלא לפי שעה הכניס עכו"ם לתוכו אליל ורבינו מפרש אפילו דעתו להחזירה דאי הוציאה ע"מ שלא להכניסה ה"ל ביטול אליל ממש שהרי מבטל מחשבתו דהשתא אפילו הקצהו מתחלה למשמשי אליל מהניא הוצאה זו שלא להכניס' עוד ומדפירש רש"י ולא הקצהו אלמא דמיירי בהוצאה כל דהו דהיינו שדעתו להחזירה ה"ז הבית מותר כ"ז שלא חזר והכניסה לתוכו והר"ר ירוחם בני"ו ח"ד כתב כך בשם התוספות ע"ש ובכאן העתיק ב"י דברי הר"ן והקשה עליהם והניחם בצ"ע ובסמוך יתבאר בס"ד אבל העמיד צלם תחתיו ונטלו ה"ז מותר : ג' אבנים וכו' משנה שם :

ומ"ש

אלו אסורים בהנאה ודין זה שאמר שמואל השתחוה לאילן תוספתו אסור ואסיקנא דאפילו לרבנן דסברי דאילן שנטעו ולבסוף עבדו מותר ה"מ עקרו אבל תוספתו אסור פי' עקרו כל מה שיש בו באותה שעה עלים ולולבין ושריגין ופירות וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל :

ואע"פ שמחובר אינו נאסר ציפויו נאסר משנה שם העכו"ם העובדים את ההרים ואת הגבעות הם מותרים ומה שעליהם אסורים שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך : (כ"ה) כתב רבינו ירוחם מה שאמרנו מה שעליהם אסור יש מפרשים דוקא כשעבדו הציפויו אבל אם לא עבדו צפויי ההר דינו כהר ומותר וכמו כן כלים שנשתמשו לעבוד ההר מותר ותקרובת שלהם מותרים בהנאה ואסורים באכילה כדאיתא בפ' השוחט (מ') הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר בעל חי נעבד אינו נאסר ושיפוי שלו אינו נאסר אא"כ עבדו כמו בהר וכלי שנשתמש בהן לבעל חי אסורים דלית בהו קרא להתירה כמו בהר דכתיב את אלהיהם על ההרים · וכן תקרובת בעל חי איסורו מזה הטעם וי"מ דשיפוי דהר אסור מגזרה הכא אפילו לא עבד השיפוי עכ"ל .

תלוש ולבסוף חברו חשוב כתלוש לפיכך הבונה בית לאליל או שמצאו בנוי והשתחוה לו נאסר מיד שם (מז :) א"ר משתחוה לבית אסרו אלמא קסבר תלוש ולבסוף חברו כתלוש דמי וה"ז אבן בנאו תנן בנאו אף על פי שלא השתחוה לו השתחוה לו אע"פ שלא בנאו ופרש"י הא דאסרינן בית שבנאו מתחלה לשם אליל היינו כשעובדין את הבית עצמו וכתבי התוספ' והר"ן דע"כ צריך לפרש כן שאילו לא היה הבית עצמו נעבד הוי משמשי אליל דלר"ה אינם אסירים עד שיעבדו אבל כיון שהבית עצמו נעבד אתי שפיר דנאסר בבנאו אע"פ שלא השתחוה דאתיא כמ"ד אליל של עכו"ם אסירה מיד כלומר אע"פ שעדיין לא נעבדה ונראה שז"ש רבינו נאסר מיד ורישא קאי בונה בית לאליל נאסר מיד אף על גב שעדיין לא השתחוה לו :

ומ"ש ואם של ישראל אין לו ביטול אמצאו בנוי והשתחוה לו קאי שפיר אבל אבונה בית לאליל ולא השתחוה לו נראה דלא מצי קאי דהא קי"ל דאליל של ישראל אינה אסורה עד שתעבד וכמ"ש בסימן קל"ט · אבל מצאתי לרש"י שכתב במתני' גבי בית שבנאו מתחלה לשם אליל אסור וכ"ל דאי בשבנאו ישראל לשם אליל ה"כ דלא נאסר והכ"ע בשבנאו עכו"ם לשם אליל ואח"כ מכרו לישראל דכיון דבעודו ביד עכו"ם נאסר משום אליל כשבא ליד ישראל ה"ל אליל דישראל דאינה בטלה והכי דייק לישניה שכתב אם עכו"ם בנאו אסור עד שיבטלנו שיתוץ מתני' מקצת ואם של ישראל אסורה עולמית אבניו ועציו ועפרו ע"כ ומדנקט גבי עכו"ם בנאו ולא נקטיה גבי ישראל משמע דבשלא בנאו ישראל מיירי וכת"ש :

ומ"ש אבל אם לא בנאו לעובדו אלא להעמיד בו אליל ה"ז משמשי אליל וכולי כבר נתבאר : סיידו או כיידו וכו' שם במשנה סיידו וכיידו וחידש ניטל מה שחידש ופרש"י סיידו וכיידו לאליל שהיה בית בנוי לדירת אדם והוקצה לאליל וטחו בו סיד ועשו בו ציורים לאליל נוטל מה שחידש אם בא ישראל לבטלו נוטל מה שחידש ומותר הבית ואף ע"פ שלא בטלו עכו"ם או אפילו היתה של ישראל שהמיר דת שאין אליל שלו בטלה הכא בטיל שאין נאסר אלא חידוש ואותו חידוש שנטל אסיר בהנאה לעולם ובגמרא מוקי לה כגון שלא נעבד הבית לעולם אבל אם השתחוה לה עכו"ם אח"כ נאסר כל הבית ובעי עכו"ם לבטלו ואם השתחוה לה ישראל אסורה עולמית וכתב הר"ן וליכא לפרושי דהאי נוטל מה שחידש העכו"ם קאי דא"כ למה לי ביטול כל מה שחידש אפי' בכל דהו סגי כדתניא לקמן נטל מקל או שרביט אפילו עלה ה"ז בטלה אלא ודאי אישראל קאי וכדכתיבנא. הכנים לתוכו אליל והוציאה מותר שם במשנה ופרש"י את הבית עצמו לא נתכוון לעבוד ולא נתכוון לתשמיש אליל אלא לפי שעה הכניסו לתוכו וסיים בה הר"ן והוציאה ישראל הרי בית זה מותר וטעמא דמילתא דכיון שלא נעשה אלא לתשמיש עראי אינו נאסר משום משמשי אליל ומיהו כל זמן שאליל בתוכו מיתסר מדרבנן ות"ת אם הכניס שם אליל דרך קבע אפילו אם הוציאה ישראל אסור דנעשה בית זה משמש לאליל ואחרים פירשו דהאי הכנים לתוכו אליל אפי' בקבע קאמר וכי תנן הוציאה ה"ז מותר הנ"מ הוציאה עכו"ם שכיון שסלקה משם ואין דעתו להחזירה ביטל תשמישיה והיינו דומיא דאידך דאילנות דקתני [א] העמיד תחתיה אליל ובטלה ה"ז מותר אלמא צריכה ביטול אלא שמשביטל כו"ס בטל משמשיה ע"כ ונראה שמ"ש לדעת אחרים כיון שסלקה משם ואין דעתו להחזיר' היינו לומר שסלקה ע"ד שלא לעובדה עוד וזה פי' אין דעתו להחזירה דאל"כ היאך מדמה לה להעמיד תחתיה אליל ובטלה אבל קשה שפשט לשונו אינו מורה שביטלה וצ"ע : ומ"ש רבינו אבל אם הקצוהו למשמשי אליל לא מהניא הוציאה לפי שעה כלומר אפי' הוציאה עכו"ם לא מהני אא"כ הוציאה ע"מ שלא להכניסו עוד ודבר פשוט בעיני דהא דמהני בהוציאה ע"מ שלא להכניסה היינו בהוציאה עכו"ם אבל הוציאה בישראל לא מהניא לבטל מב"מ זה דין משמשי אליל. ג' אבנים הן אבן שחצבה מתחלה לבימות וכו' משנה שם ג' אבנים הם אבן שחצבה מתחלה לבימוס אסורה סיידה וכיידה וחידש נוטל מה שחידש העמיד עליה אליל וסילקה מותר ופרש"י ג' אבנים הם · לענין ביטול אליל · אבן שחצבה מן ההר תחלה לבימוס · מקום מושב אליל שמושיב האליל עליה ועובדין את הבימוס עצמה כאליל ה"ז אסורה ואפי' לא העמיד עליה ואם עכו"ם חצבה צריך עכו"ם לבטלה לחסר ממנה מעט עד שתפגם ואם ישראל חצבה לעבוד עליה אליל אסורה עולמית · סיידה וכיידה לאליל · והיא היתה חלוקה ועומדת · נוטל . ישראל מה שחידש הנכרי וזורה לרוח והאבן מותרת שלא נעשה

לאליל

דרכי משה

(ב) בתא"ו ני"ו ח"ד וכלים שעובד ם בהם להרים אסורים כציפויי ותקרובות מותר בהנאה אבל כלים או תקרובות של ב"ח הכל אסור אע"ג דב"ח עצמן אינם נאסרים עכ"ל .

ולא

דרישה

אסור בכה"ג כיון ששם יין עלי' ומ"ש אבל עכו"ם שמכר אליל או ייט הדמים מותר ר"ל אליל דומיא דיינו והיינו כשידוע שאינו רוצה לקנות בדמיו אליל אחרת והיותר נראה דשם לא בא למעט אלא שלא תאמר וי"ל: או אליל תופס את דמיו כמו אליל ישראל שנלייך מה"ט והיית חרם כמוהו כל מה שאתה מהיה ממנו הרי היא כמוהו ע"ז כתב שם דוקא אלא הדמים מותרין ר"ל אבל עצמן מותרין ולא כן מ פסין דמיהם וע"ז כתב שם והא דאמרינן דמי אליל ביד עכו"ם אסורין דמשמע אסורין מכח שתופס דמיו ישמעי דוקא אלא מש"ה אסירין משום שרוצה לקנות מהן אליל אבל לא משום שתופסין דמיהן ושם לא נמית לאיכא דסתמא הרי הוא דודאי אלא למדינו דאיכי אסור מכח תפיסת דמים אבל מאמר שסתם סתמא הוא כודאי מה לא גם שם ר"ל כן וק"ל :

סי' קמה [א] לפיכך הבונה בית לע"א אי שמצאה בנוי והשתחוה לו נאסר מיד בפרישה כתבתי דלא דמי לאילן נטוע ע"ש ואע"ג דלעיל בהלכות שחיטה בסי' ו' לענין שחיטה כתב בשם הרא"ש דתלוש ולבסוף חיברו ובטלו שם מחשב כמחובר ולענין הבית אין לך ביטול כמותו ולכאורה היה נראה דשאני התם דתלית רחמנא כמ"ש ויקח המאכלת בידו דבעי דבר הניקח ביד משא"כ הכא דאסרו רחמנא כל זמן שאינו דומה להרים כמ"ש אלהיהם על ההרים כו' אמנם בגמרא דחולין דף י"ו משמע דשאני אליל דהחמירו בה דו"ל שם אמר רבא פשיטא לי תלוש ולבסוף חברי לענין אליל הוה תלוש דאמר כו' בעי רבא לענין שחיטה מהו כו' ופרש"י לענין אליל דקי"ל העובד את ההרים אינם נאסרים ה"מ הר דמחובר מעיקרו אבל תלוש ולבסוף חברו ומחברו עבדו נאסר משום לא ידבק בידך וגו' וע"ל סימן · וע"ל בח"מ סימן צ"ה ס"ז דפסק הלכה כחכמים בתלוש ולבסוף חיברו דהוי כתלוש . [ב] (ואם של ישראל כו' עיין בב"י

פרישה

שנעבד ב"י (ס) ואע"פ שמחובר אינו נאסר ציפויו נאסר שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך : (ו) לפיכך הבונה בית לאליל פי' שהבית עצמו יהיה אליל (עי"ז קאי מ"ש אח"כ נאסר מיד דאף שלא עבדו עדיין אפ"ה נאסר ב"י ע"כ"ה) (ז) או שמצאו בנוי והשתחוה לו ואינו דומה לאילן דלעיל בסמוך שלא נטעו לאליל דאינו נאסר בהשתחואה דשאני אילן דשרשיו מרובין ונשתרשין בקרקע דינו כמחובר לקרקע מעיקרו כן פי' הר"ן · ורש"י מחלק בין נטעו גרעין פי' לנטעו יחור דאם נטעו יחור הוי כתלוש ולבסוף חברו מ"ו וב"י ע"ש ועד"ר (ח) סיידו וכיידו לאליל כו' סיידו פרש"י שהיה בית בנוי לדירת אדם והקצהו לאליל וטחו בטיט וכיידו פירוש שעשה בו ציורים לאליל (ט) נוטל מה שחדש והשאר מותר כו' פרש"י אם בא ישראל לבטלו נוטל מה שסייד והבית מותר אע"פ שלא בטלה העכו"ם או שהיה של ישראל שהמיר דתו שאין אליל שלו בטלה הכא בטיל שאין נאסר אלא סיוד כו' וכתב הר"ן דליכא לפרש ונוטל מה שחידש העכו"ם קאי דא"כ למה לי ביטול כל מה שחידש אפי' בכל דהו סגי כדתנן נטל מקל כו' עכ"ל (מיהו י"ל דמיירי בבית של ישראל דאין מועיל ביטול כל דהו ממנו) וכן כ"ל להוכיח מל' רבי' שכתב בסמוך ואם היה של עכו"ם עד שיבטלנו עכו"ם משמע דבשל ישראל די לו בביטול ישראל ומוכיח מזה דעד השתא איירי בביטול ישראל: (י) לא שנא סיידו וכיידו עכו"ם או ישראל ק"ק דסיידו וכיידו ישראל לא נאסר אא"כ עבדו ואם עבדו ודאי נעבד כל הבית ונאסר כולו ישוב אין לו ביטול ומה מועיל בנטילת מה שחידש וי"ל דמיירי שאינו מכוין לעשות כל הבית אליל אלא מה שחידש כמ"ש רבינו בדירא גבי ופר"י כו' שכתב וי"ל דומיא דסייד וכייד שאינו מכוין לעשות כל הבית אליל (יא) הכנים לתוכו אליל כו' פרש"י שלא הקצוהו לאליל כו' הלכך מועיל הוצאה לפי שעה · אפי' דעתו להחזירה פי' להחזירה ג"כ לפי שעה דאי דעתו להחזירה ולהניחה שם עולמית אין ההוצאה שמוציאה לפי שעה מועלת שכל אליל מוציאין אותה לפעמים לפי שעה ואינו ניתר בכך אלא ודאי מיירי בדעתו להחזירה לפי שעה ואע"פ כן בשעה שעומדת שם אסור (יב) שלשה אבנים הם · אבן שחצב א' זקף אחר סיידו וכיידו ב' . העמיד עליה ג' · והם חלוקים לענין ביטול אליל (יג) אבן שחצבו לדימוס פי' חצבו מן ההר לדימוס והוא מקום מושב אליל שמעמידין האליל ועובדין הדימוס עצמה כאליל ה"ז אסורה אפי' לא העמיד עליה אליל כיון שעשה מעשה בחציבה לשם אליל (ומ"ש ועובדין הדימוס ר"ל שכך

דרך

חדושי הגהות

קמה א העמיד תחתיה אליל ובטלה כצ"ל וכמ"ש הב"י בסמוך גבי העמיד אליל תחתיו ובזה מסולקת תמיהת הב"י אהר"ן (ב"ח)

כבו

או שזקפה לכך ועובדין הדימוס עצמו אגב הצלם שמעמידין עליו ה"ז אסור מיד סיידו וכיידו וחידש בה אפילו בגופה של אבן נוטל מה שחידש והשאר מותר העמיד עליה אליל וסלקה ה"ז מותר (יד) שלש אשרות הן אילן שנטעו מתחלה לאליל ה"ז אסורה (טו) גדעו ופסלו לאליל והחליף נוטל מה שהחליף והשאר מותר (טז) ופירש ר"י דוקא שמפרש בהדיא שמכוין שלא יהא אליל אלא מה שהחליף דומיא דסיוד וכיור שאינו מכוין לעשות כל הבית אליל אבל אם מכוין לעיקר האילן נעשה כולו אליל בגידוע ופיסול אע"פ שלא השתחוה לו וא"א הרא"ש ז"ל כתב אפי' כיון לעיקרו של אילן אפי' הכי לא נאסר האילן כולו אא"כ השתחוה לו אח"כ שאז נאסר כולו ובגידוע ופיסול נאסר מה שגדל אח"כ אע"פ שלא השתחוה לו העמיד אליל תחתיו ונטלו ה"ז מותר (יז) אע"פ שקרקע עולם אינו נאסר עשה בו מעשה כגון שחפר בו בורות שיחין ומערות והשתחוה לו אח"כ נאסר בעלי חיים אינן נאסרים שאפי' השתחוה לבהמה שלו

לא

לאליל אלא הדיוט · העמיד עליה אליל · לפי שעה ולא הקלה את האבן לבימוס וסילקה הרי זו מותרת וא"צ ביטול : ומ"ש רבינו או שזקפה טעמו משום דמשמע ליה דזקיפת אבן חשוב מעשה לענין זה שכיון שזקפה כדי לעובדה אע"פ שעדיין לא עבדה נאסרה כמו שהושיבה לשם אליל אוסרתה מיד אע"פ שעדיין לא עבדה דחשבינן דזקיפת אבן חשיב מעשה כדאיתא התם (מו ·) בגמ' ישראל שזקף לבינה להשתחוות לה ובא עכו"ם והשתחוה לה אסורה וכי היכי דחשוב מעשה לאותו ענין ה"נ חשיב מעשה לענין זה וכ"כ התוספות אבן שחצבה מתחלה ה"ה דה"ה לא נקט זקפה להשתחות לה כדאמר ר"י גבי לבינה אלא שאח"כ כתבו נ"ל דלא דמי : ומ"ש רבינו חידש בה אפילו בגופה של אבן נוטל מה שחידש הכי אמרי' בגמ' כלומר דאע"ג שחידש בגופה של אבן כלומר שחקק בה צורה בברזל לא אמרינן דנאסרה כולה כדין אבן שחצבה מתחלה לבימוס אלא אינו נאסר אלא אותו חידוש בלבד : ג' אשרות הן אילן שנטעה מתחלה לאליל ה"ז אסורה וכו' ג"ז משנה שם (מח ·) ורבי' כתב כאן השני והאריך בביאור השני ואח"כ כתב העמיד אליל תחתיו ונטלו ה"ז מותר והוא השלישי · ופרש"י אילן שנטעו בתחלה לשם אליל ה"ז אסור עד שיבטלנו העכו"ם · גדעו עכו"ם או ישראל לאליל לעבוד חידולין שיגדלו בו מעתה והוא היה כבר נטוע נוטל מה שהחליף ושרשו כדין אשרה ועיקרו מותר בהנאה ע"כ ואמרינן בגמרא דאע"ג דהבריך והרכיב בגופו של אילן לא מיתסר עיקרו אע"פ שעשה מעשה בגופו : ומ"ש רבינו בשם ר"י דדוקא שמפרש שלא יהא אליל אלא מה שהחליף וכו' אבל אם נתכוין לעיקר האילן נעשה כולו אליל בגידוע ופיסול וכו' כ"כ שם התוס' ונתנו טעם לדבר שאע"פ שהאילן הוא מחובר כיון שעשה מעשה בגוף האילן אסרו דומיא דחפר בה בורות שיחין ומערות שנאסר גם שאר הקרקע לפי שעשה בו מעשה : ומ"ש בשם הרא"ש ב דאפילו כיון לעיקרו של אילן לא נאסר האילן כולו וכו' :

העמיד אליל תחתיו ונטלו ה"ז מותר כבר נתבאר שזהו האילן הג' השנוי במשנה אלא שבנוסחאות שלנו כתוב ובטלו במקום ונטלו · וכתב הר"ן ומיהו כי בעינן בטלו ה"מ היכא דנטעו מתחילה כדי להעמיד תחתיו אליל הא לאו הכי אפילו בשלא ביטל אליל האילן מותר דמחובר הוא דלא חזיר טפי מאליל עצמו דקי"ל בה כת"ק דר"י בר יהודה דס"ל דאילן שנטעו ולבסוף עבדו מותר אבל מדברי רש"י נראה דאילן נמי כל שנטעו יחזור כתלוש דמי :

ב"ה כתב רבינו ירוחם המשתחוה לדקל ונטעו מתחלה לכך לולבו ודאי אסור למצוה אבל אם לא נטעו מתחלה לכך ולבסוף עבדו והוא בענין שהלולב מותר להדיוט כי כבר כתבתי שלא נאסר א"א כה שנתגדל אחר שעבדו בעי (בגמ' מז .) לולבו מהו למצוה ולא איפשיט' ולחומרא פי' דזה מיירי לכתחלה והא דאמרי' בס' לולב הגזול (דף לא :) לולב של ע"א לא יטול ואם נטל כשר התם מיירי בע"א האסורה אפילו להדיוט דמצות לאו ליהנות ניתנו עכ"ל :

אע"פ שקרקע עולם אינו נאסר עשה בו מעשה כגון שחפר בו בורות שיחין ומערות והשתחוה לו אח"כ נאסר בפרק ר' ישמעאל (נד :) א"ר יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בירות שיחין ומערות אסרה פרש"י חפר בה בורות לאליל ומפרש רבינו וחפר בה ואחר כך השתחוה מיירי אבל אם לא השתחוה לה אע"פ שחפר בשם אליל (ב"ה וכ"ה לדעת הרא"ש דלעיל) אבל מדברי הרמב"ם בפ"ח משמע קצת דכל שחפרן לשם אליל נאסרו מיד אע"פ שעדיין לא השתחוה להם · (וכן היה לדעת ר"י דלעיל) :

ב"ח אינם נאסרים שאפילו השתחוה לבהמה שלו לא נאסרה בתמורה פרק כל האסורים (כח ·) מני בהדי פסולי מזבח מוקצה ונעבד ותני בתר הכי אי זהו מוקצה המוקצה לאליל היא אסור ומה שעליו מותר ואי זהו נעבד כל שעובדין אותו הוא ומה שעליו אסור וזה וזה מותר באכילה כלומ' להדיוט ומדפסלם ותני דמותרי' באכילה משמע שאפי' אם הוא שלו מותר ועוד דאמרי' בפר' (כד ·) חנא נעבד שלו אסור ושל חבירו מותר ולענין איסור גבוה קאמר כדמשמע בגמר' וכן פרש"י וא"כ כי תנן בתמורה דנעבד מותר באכילה להדיוט בבהמה שלו תנן

דאילו

ומ"ש או שזוקפה לכך כ"כ לשם התוספות בד"ה אבן שחצבה (דף מ"ו) : ומ"ש ועובדים הדימוס עצמו וכו' כן פרש"י וטעמו דמשמע מלישנא דמתני' דחצבה אף ע"פ שלא הושיב הצלם עליה אסורה מיד וא"כ נ"ל דחצבה לעביד הדימוס עצמה לפיכך אסורה מיד דשל נכרי אסורה מיד דאם לא חצבה לעבוד הדימוס עצמה אלא להיות תשמישי אליל להושיב הצלם עליה לא היה נאסר עד שיושיב הצלם עליו כדין תשמישי אליל דאפי' של עכו"ם אין נאסרין עד שישתמש בהן כדלעיל ריש סימן קל"ט :

ומ"ש סיידו וכיידו וחידש בה אפילו בגופה של אבן וכו' · משנה וגמרא לשם ומשמע לשם דהא דלא אשמועינן גבי בית נמי דאפילו חידש בגופן של אבני הבית וכו' היינו משום דגבי דימוס איצטריך לאשמועינן דסד"א דמה שחוקק וחוצב בגופה של אבן חשוב כאבן שחצבה מתחלה לאליל ותיתסר כולה קמ"ל אבל גבי בית ליכא למימר הכי דהחקיקה באבני הבית יהא חשוב כאילו בנאו לבית מתחלה לאליל ולכך לא איצטריך לאשמועינן דאפילו חידש בגופן של אבני בית וכו' דפשיטא היא דאפילו חידש בגופן נוטל מה שחידש וליכא רבותא: ג' אשרות הן וכו' משנה שם (מ"ח) : ומ"ש ופר"י וכו' שם בתוס' (מ"ז) בדברי המתחיל גדעו וז"ל שאם נתכוין העכו"ם לעיקר לעשותו אליל ודאי הכל אסור אע"פ שהאילן מחובר כיון שעשה מעשה בגוף האילן דומיא דחפר בה שיחין ומערות שנאסרה גם שאר הקרקע לפי שעשה בה מעשה עכ"ל : ומ"ש וא"א הרא"ש כתב אפילו כיון לעיקרו וכו' לא נמצא זה בפסקי הרא"ש שבידינו ועיין בדברי הר"ר ירוחם כתב בזה עוד שתי סברות : ומ"ש העמיד צלם תחתיו ונטלו ה"ז מותר והו דין הג' השנוי במשנה וכ"כ הרי"ף והרא"ש לשון המשנה העמיד צלם תחתיו ונטלו וכ"כ הרמב"ם בפ"ח והר"ר ירוחם בנ"ז ח"ד : ובספרים שבידינו כתוב במשנה ובטלו במקום ונטלו ואין ספק שטעות סופרים דהא דומיא דבית ואבן תנן דתני בהו וסילקו אף כאן ונטלה תנן ווי"ל התוספות ה"ג העמיד תחתיה אליל ונטלה ה"ז מותרת אע"ג דכי לא נטלה נמי לא הוי משמשן וכו' מ"מ כל זמן שלא נטלה איסורא איכא וכו' · וברוב ספרים כתוב גם בתוס' ובטלה במקום ונטלה והוא ט"ס גם בר"ן נדפס בטעות ובטלה במקום ונטלה וזה גרם לב"י שהקשה על דברי הר"ן לעיל אבל הכנים לתוכו אליל והניחם בצ"ע אבל הדבר פשוט דהוא טעות : אע"פ שקרקע עולם אינו נאסר וכו' בפר"י (דף נ"ד) כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בורות שיחין ומערות לאליל אסרה פי' אסרה כולה אף שאר הקרקע ומפרש רבינו דלא נאסרה כולה אא"כ דהשתחוה לה אחר שחפר בה בורות דאל"כ אלא אפילו בלא השתחוה נמי אסרה כולה גם כן בתוס נקט במילתיה אע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה לא קא"ל אלא חפר בקרקע בורות שיחין ומערות לאליל אסרה כולה אלא בע"כ דאתא לאורויי דבחפר בה בורות לא אסרה כולה אלא בדהשתחוה לה אח"כ וה"ק אע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע לא אסרה חפר בה בירות והשתחוה לקרקע אסרה כולה · והכי משמע מלשון הרמב"ם רפ"ח שכתב וז"ל המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בורות שיחין ומערות לשם אליל אסרה עכ"ל וסיפא דחפר בה בורות ארישא קאי כאילו אמר אבל חפר בה בורות והשתחוה לה אסרה כולה אם נתכוין לכל הקרקע ודלא כמ"ש ב"י ונראה דפי' זה עולה ע"פ דעת הרא"ש דבסמוך דבגידוע ופיסלו ונתכוין לעיקרו של אילן לא נאסר האילן כולו אא"כ השתחוה לו אח"כ שאז נאסר כולו א"כ לפ"ז ה"ה בחפר בה בורות כו' לאליל ונתכוין לכל הקרקע דלא נאסרה כולה אא"כ בהשתחוה לה אחר שחפר בה בורות ואם לא נתכוין לעבוד אלא למה שחפר בה בירות והאי דנאסר מיד אע"פ שלא השתחוה לה אחר שחפר דומיא דגידוע ופיסול לדעת הרא"ש דנאסר אע"פ שלא השתחוה לה · מיהו יותר נכון דמ"ש רבינו כאן בסתם נחפר בה בורות דלא נאסרה הקרקע כולה אא"כ השתחוה לה הוא אף לפר"י דדוקא באילן דאית ביה בחד צד תפיסת יד אדם הלכך אם מכוין לעיקר האילן נעשה כולו אליל בגידוע ופיסול אע"פ שלא השתחוה לו אבל בחפר בה בורות דלית ביה תפיסת יד האדם כל עיקר אינו נאסר אע"פ דהשתחוה לו אח"כ וכדמוכח מהך דר' יוחנן כדפרישית ואיכא לתמוה דבפ' כ"ה (דף מט) הכי איתא אמר שמואל המשתחוה לאילן תוספתיה אסורה מתיב ר"א גידעו ופיסלו לעכו"ם והחליף נוטל מה שהחליף גידעו ופיסלו אין לא גידעו ופיסלו לא וכתבו התוס' תימא הא דלא משני גידעו ופיסלו אע"פ שלא השתחוה השתחוה אע"פ שלא גידעו כדמשני לעיל גבי בית וי"ל דיש חלוק בין אילן לבית דאילן שהוא מושרש בקרקע בטלה תפיסתו הלכך גידוע ופיסול דלא השתחוואה לא מהני כלום ע"כ אלמא דבגידוע ופיסול לא נאסר בלא השתחוואה אפילו לא נתכוין לעיקר האילן וקשיא בין לפר"י בין לפי' הרא"ש דס"ל דבלא נתכוין לעיקר האילן נאסר בגידוע ופיסול בלא השתחוואה ואע"ג דהתוס' הביאו ראיה לפירושם וחזרו ודחאוהו הא ודאי אף ע"ג דדחויה נדחית מ"מ פי' התוס' מוכרח דאם לא כן לא הוה קא מותיב ר"א כל עיקר דאיכא לשנויי כדמשני גבי בית וי"ל דס"ל לר"י והרא"ש דודאי למסקנא גידעו ופיסלו הוי דומיא דכיידו וסיידו דבית ואבן וכי היכא דסיידו וכיידו אפילו לא השתחוה לה השתחוה לה אע"פ דלא סיידו וכיידו ה"נ גידעו ופיסלו אע"פ שלא השתחוה השתחוה אע"פ דלא גידעו ופיסלו וכדקאמר בגמרא והא דומיא דבית תנן וכו' · אלמא דס"ל דהני תלתא בבי דמתני' דמיין אלא דר' אלעזר דקא מותיב קס"ד לחלק בין בית לאילן וכדכתבו התוס' ומשני ליה תלמודא דאף לדידך דלא דמיין ל"ק אבל לקושטא דמילתא ודאי כולהו דמיין והלכך בגידעו ופיסלו אפילו לא השתחוה נאסר מה שהחליף אלא דהיכא דגידעו ופיסלו ונתכוין לעיקר האילן דלא איירי ביה מתניתין נחלקו ר"י והרא"ש דלר"י הוי כמו בקרקע שחפר בה בורות ונתכוין לקרקע כולו לא נאסר אא"כ השתחוה לה אח"כ אפ"ה באילן דאיכא בחד צד תפיסת יד אדם אם נתכוין לעיקר האילן נאסר אפילו לא השתחוה אח"כ ולהרא"ש בין באילן בין בקרקע לא נאסר כולו אא"כ השתחוה לה אח"כ אבל גידעו ופיסלו דמתני' ודאי הכי קתני גידעו ופיסלו אע"פ שלא השתחוה השתחוה אע"פ דלא גידעו וכן פסק הרמב"ם להדיא בפ"ח ודו"ק : ב"ח אינן נאסרין וכו' ה"א בתמורה ר"פ כל האסורים (דף כ"ט) מה"מ דמוקצה ונעבד מותר באכילה להדיוט אמר רב פפא דאמר קרא ממשקה ישראל מן המותר לישראל ואסו"ד אסורי להדיוט למה לי קרא למעטינהו מגבוה ופרש"י ביחזקאל כתיב ממשקה ישראל גבי קרבנות משמע מן המותר לאכילת ישראל הבא קרבן עכ"ל ובעל כרחך דבהשתחוה לבהמה שלו קאמר דמותר באכילה דאילו בבהמת חברו אפילו לגבוה נמי שריא כדתנא פר"י ריש דף כ"ד נעבד שלו אסור ושל חברו מות' ולענין איסור גבוה קאמר ר"ש :

עשה

פרישה

דרך שעובדין הדימוס ע"י אליל אבל כאן מיירי שלא עבדו עדיין אבל אין לפרש מ"ש ועובדין הדימוס ר"ל שכבר עבדו אותו שהרי אמר ה"ז אסור מיד ומשמע מיד שהגביהו וקודם שהעמיד האליל עליו וקודם שהועמד האליל עליו אין דרכו לעבדו שאין עובדין אותו אלא אגב האליל) וה"ה זקף אבן לדימוס חשוב מעשה במלינה רש"י ב"י ע"ש : (יד) ש"ש אשרות הן פי' אשרה שלא נעבדה אלא שנטעו א' . גדעו ופסלו ב' . העמיד אליל ג' : (טו) גדעו ופסלו לאליל והחליף פירש שהיה אילן נטוע כבר וגדעו לעבות הגדולין שיגדלו בו מעתה נוטל מה שהחליף ושרשו כדין אשרה ועיקרו מותר בהנאה אע"ג דהבריך והרכיב בגופו של אילן שעשה מעשה בגופו לא מתסר עיקרו גמ' ורש"י : (טז) ופר"י כו' אבל אם מכוון לעיקר האילן נעשה כולו אליל כיון שעשה מעשה בגוף האילן אסיר טפי מנטעו ולבסוף עבדו דומיא דסופר בורות שיחין כו' תוס' מ"ו : (העמיד אליל תחתיו ונטלו ובמשנה גירס ובטלו וכתב הר"ן ה"מ היכי דנטעו מתחלה כדי לעמוד אליל הא לאו הכי אפילו בשלא ביטל אליל האילן מותר ב"י ע"ש עכ"ה) : (יז) אע"פ שקרקע כו' עשה בו מעשה כו' והשתחוה לו אח"כ נאסר אין זה לי הגמרא ורבינו מפרש כן לשיטת הרא"ש וכן משמע בב"י אבל לדעת ר"י שבסמוך משמע גבי אשרה שאם מכוון לעבוד עיקר האילן

עשה

דרישה

בב"י שהאריך לפרש דאליל של ישראל אינו נאסר מיד אלא א"כ נעבדה כמ"ש בר"ס קל"ט . ויש לחלק בין ישראל לישראל מומר כמ"ש בס"ס קמ"ט וכאן איירי בישראל שכבר סמך הגם עליו נאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש משעה שנעשה אלוה אבל בישראל שעושה כדי לעובדו או למכרו לעכו"ם ולאמרי' דלמא יעשו בו אינו נאסר אא"כ עובדו ולפ"ז הכל כשעוש ועיין בב"י שחסק עצמו מאוד בכ"ה) :

כילד

חידושי הגהות

ב כבר כתב השכ"ג כי הרב"י לא הראה מקומו של הרא"ש בזה חיות לא נמצא כן בפסקי הרא"ש שבידינו וכ"כ הב"ח :

לא נאסרה עשה בה מעשה ששחטה לאליל נאסרה אפי' בסימן א' ואפי' אינה שלו ודוקא עכו"ם אוסר דבר שאינו שלו (יח) אבל ישראל אינו אוסר של חבירו שודאי אינו מכוין אלא לצערו ולא לאוסרו ואפי' אם יש לו חלק בה אינו אוסר ואם ישראל מומר הוא או שהתרו בו וקבל התראה ה"ז אסור אע"פ שבעלי חיים אינן נאסרים החליף בעלי חיים באליל נאסרו ודוקא חליפין אבל חליפי חליפין כגון שהחליף בעלי חיים בחליפי אליל מותרין (יט) והרמב"ם ז"ל אסר אפילו חליפי חליפין :

קמו אליל שנתבטלה מותרת ודוקא בשל עכו"ם ובטלה עכו"ם אבל ישראל אינו יכול לבטל אליל של עכו"ם וכ"ש של ישראל שאין לה ביטול עולמית ואפילו אם יש לעכו"ם שותפות בה עמו אין ביטול העכו"ם מועיל לה (א) ואפילו אליל של עכו"ם משבאה ליד ישראל וזכה בה שוב אין לה ביטול בעכו"ם וכת' הר"א דמשמשי אליל ונויה אם באו ליד ישראל ואח"כ בטלם עכו"ם מותרים שאין להחמיר בהן כמו באליל עצמה (ב) לפיכך הלוקח גרוטאות מן העכו"ם ומצא בה אליל (ג) אם משך עד שלא נתן

עשה בה מעשה וכו' · בפ' השוחט פליגי בה אמוראי וכבר נתבאר לעיל בסי' ד' עיין שם : אע"פ שב"ח אינן נאסרין החליף וכו' בפר"י (דף כ"ד) פליגי בה רבי ישמעאל ברבי יוסי ורבנן חד אמר חליפין אסורין חליפי חליפין מותרין וחד אמר אפי' חליפי חליפין נמי אסורין ורבי' פסק כמ"ד לקולא דכיון דאיסוריה אינו אלא מדרבנן ספיקו לקולא והרמב"ם פסק כמ"ד לחומרא דכיון דדרש לה מתשמעותיה דקרא והיית חרם כמוהו כל שאתה מהיה ממנו הרי הוא כיוצא יש להחמיר בה כאילו היה אסורים מן התורה כנ"ל והכי נקטינן לחומרא ·

קמו אליל שנתבטלה מותרת ודוקא בשל עכו"ם וכו' משנה פר"י סוף (דף כ"ב) ופרש"י דעכו"ם פוסל אלוהו ילפינן ולא ישראל ע"ל ריש סי' קל"ט : : ומ"ש ואפילו יש לעכו"ם שותפות בה וכו' שם בגמ' דאע"ג דעכו"ם מבטל דנפשיה דישראל לא מצי מבטל וה"ט דישראל לאו אדעת' דעכו"ם פלח אלא אדעתיה דנפשיה פלח : ומ"ש ואפילו אליל של עכו"ם משבאה ליד ישראל וזכה בה שוב אין לה ביטול בעכו"ם כ"ה היא הגירסא במקצת ספרי רבינו וה"פ ואפילו אליל של עכו"ם שהפקירה עכו"ם וזכה בה ישראל מן ההפקר א"נ נאבדה ונתייאש ממנה ומצאה ישראל אחר ייאוש דזכה בה אי נמי קנאה מעכו"ם דהשתא נעשית אליל של ישראל כיון שזכה בה שוב אין לה ביטול בעכו"ם וה"א בברייתא פ' בתרא (דף ס"ד) ובספרים ישנים כתוב כך ואפי' אליל של עכו"ם משבאה ליד ישראל שוב אין לה ביטול ביד עכו"ם אע"פ שעדיין לא זכה בה ישראל וכתב הר"ר אליעזר וכו' ונראה לי שזו היא הגירסא הנכונה וטעמא דמילתא דאע"ג דמדינא יש לה ביטול כיון שלא זכה בה ישראל כגון שמצאה לפני יאוש אי נמי גזלה מעכו"ם א"כ אליל של עכו"ם היא אפ"ה מדרבנן אין לה ביטול גזירה משום אליל של ישראל עצמה וכדאמר רבא בפ' כל הצלמים (דף מ"ב) והיינו דמייתי עלה רבינו הא דכתב ר"א דמשמשי אליל אין להחמיר ולגזור בהן כמו באליל עצמה דהיינו בדלא זכהו בה דאילו בדזכה בה ישראל אפי' משמשיה אין לה ביטול וכתב סמ"ג להדיא ע"ש בסי' מ"ה וב"י כתב מה שכתב ולא נהירא וגם בש"ע כתב אפי' אליל של עכו"ם משבאת ליד ישראל וזכה בה שוב אין לה ביטול דאלמא דבלא זכה בה יש לה ביטול וליתא דאפי' לא זכה בה אין לה ביטול ביד עכו"ם גם מ"ש אח"כ וה"ת אליל עצמה אבל משמשי אליל ונויה אם באו ליד ישראל ואח"כ ביטלה עכו"ם מותרים עכ"ל דס"ל במשמשיה אפילו זכה בה ישראל יש לה ביטול ביד עכו"ם ליתא אלא כדפרי' עיקר

כתב הר"א דמשמשי אליל וכו' כ"כ בסמ"ג לאוין מ"ה משמו · לשון ב"י כתב הר"ן בפר"י שנסתפק הרמב"ם במשמשי אליל של ישראל אם יש להם ביטול וכתב בשם הראב"ד דאין להם ביטול אבל משמשי אליל של עכו"ם שהיא ביד עכו"ם ומשמשיה ביד ישראל וביטל העכו"ם האליל שבידו אע"פ שהמשמשין ביד ישראל בטלים הן אגב ביטול אליל דבתרה גרירא כדתנן בטל אליל ביטל משמשיה ע"כ ומשמע מדבריו דאם בא לבטל המשמשים לבדם לא מהני ושלא כדברי הר' אליעזר עכ"ל ב"י נראה שהבין מדברי הר"ן מדלא אשכח היתר למשמשי אליל של עכו"ם שהיא ביד ישראל אלא ע"י שהעכו"ם בטל האליל שבידו ולא קאמר דאפילו לא בטל העכו"ם האליל שבידו נמי מהני ביטול העכו"ם במשמשי אליל של עכו"ם שביד ישראל אלמא דלא מהני ביטול המשמשין לבדם שביד ישראל כשהאליל קיימת ביד עכו"ם ושלא כדב· הר"א ותימה רבה הלא שנינו בפ' ר"י המבטל אליל מבטל משמשיה ביטל משמשיה משמשין מותרים והוא אסורה אלמא דמשמשיה נתבטלו אף ע"פ שהאליל קיימת וכדכתב רבי' בססימן זה ולא בא הר"ן אלא לאורויי דאע"פ דהמשמשין ביד ישראל אפ"ה כשמבטל העכו"ם האליל שבידו אף המשמשין שביד ישראל בטלים ומודה הר"ן לדינו של הר"א דאם עכו"ם ביטל המשמשין שביד ישראל דמותרין אע"פ שהאליל קיימת ביד עכו"ם דזה דבר פשוט דבטל משמשיה משמשיה מותרין והיא אסורה ולא בא ר"א אלא לאורויי דאע"ג דבאליל עצמה של עכו"ם שבאת ליד ישראל אין מועיל לה ביטול גזירה משום אליל עצמה של ישראל מ"מ אין להחמיר במשמשיה על ידי גזרה זו כמו באליל עצמה וכ"כ הג"מ להדי' ע"ש והכי נקטי' :

ומ"ש לפיכך הלוקח גרוטאות וכו' ברייתא פר"י (דף כ"ג) ומייתי לה בפ' בתרא (דף ע"א) ומפרש לה התם דאפילו למ"ד משיכה קונה מנכרי אס"ה

דאלו בבהמת חבירו לגבוה נמי שרי : ומ"ש עשה בה מעשה ששחטה לאליל אסרה ואפי' בסי' אחד ואפי' אינה שלו ודוקא עכו"ם אוסר דבר שאינו שלו וכו' · בפרק השוחט (מ ·) א"ר הונא היתה בהמת חבירו רבוצה לפני אליל כיון ששחט בה סי' אחד אסרה סבר לה כי הא דאמר עולא אמר רבי יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה רב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרו אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ת"ש שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה הכ"ע דאית ליה שותפות בגויה כתנאי עכו"ם שנסך יינו של ישראל שלא בפני אליל אסרו ר"י בן בתירא ור"י בן בבא מתירים אותו מפני ב' דברים אחד שאין מנסכין יין אלא בפני אליל וא' שיכול לומר לו לא כל כמינך שתאסור' ייני לאונסי ור"נ ור"ע ורב יצחק אמרו אפילו למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ עכו"ם אבל ישראל לצעוריה קא מכוין ת"ש שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה הכ"ע בישראל מומר · וכתב רש"י ה"ה דה"מ לאוקמה בדאית ליה שותפות בגווי' כדאוקמוה איכא לעיל והקשו עליו התוס' דא"כ אמאי חוזר והקשה קושיא שכבר תירץ אלא נראה דאע"ג דאית ליה שותפות בגוויה אכתי איכא למימר לצעוריה קא מכוין ואסיקנא בגמרא שאם התרו בישראל שלא ישחוט לשם אליל וקבל עליו התראה ושחט אע"פ שלא היה בחזקת מומר קודם לכן אסרה דכיון שהתיר עצמו למיתה אין לך מומר גדול מזה ופסק הרא"ש כר"נ ור"ע ורב יצחק משום דמוקמי מילתייהו כב"ע ודר' (יהודה) [יוחנן] ועולא הוי כתנאי ופסק כדברי התוספות דאפי' אית ליה שותפות בגוויה אכתי איכא למימר לצעוריה קא מכוין וכך הם דברי רבינו וגם הר"ן כתב דמשמע הלכתא כר"נ ור"ע ור"י דסוגיין בגמרא כוותיה וכתב עוד ומיהו ר"ת כתב דאפילו לדידהו דוקא במעשה זוטא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אבל במעשה רבה אדם אוסר אבל רש"י כתב דאפי' במעשה רבה אין אדם אוסר ופשטא דסוגיין רהטא כוותיה ע"כ וגם הרא"ש הסכים לדברי רש"י וכך הם דברי רבינו :

וכתב עוד הר"ן שלכך השוחט בהמת חבירו לאליל לא מיתסרא בהנאה ומיהו איכא מ"ד דבאכילה אסורה ואפי' שוחט בהמת חבירו לשם הרים ונתכוין לרפואה כיוצא בה אסורה באכילה שכל שיש בה סרך לאליל מיתסרא באכילה וליכא למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר דבר שאין שלו דהכא לאו איהו אסר לה אלא דלא שרי והו"ל כאילו לא נשחטה אלא שמתה מאליה עכ"ל :

כתב עוד הר"ן ז"ל שסובר הרמב"ן דכל כה"ג בבטולי בעלמא סגיא להו דאע"ג דאליל דעכו"ם שבאה ליד ישראל אין לה ביטול הכא יש לה ביטול שכיון שאליל זו שלא תדעת בעליה נאסרה מפני מעשה שנעשה בה כי היכי דתהני ההוא מעשה שתהא נאסרת כאילו היתה של עכו"ם ה"נ הויא כשלו לענין ביטול הלכך קודם שלקחה ישראל מן העכו"ם בביטול בעלמא סגי ליה והר"ן ז"ל דוחק דבריו והעלה דאף בזו אינה בטילה עולמית :

והרמב"ם כתב בפ"ח כד"א שאין הבהמה נאסרת בשלא עשה בה מעשה לשם אליל אבל עשה בה מעשה כל שהו אסרה כגון ששחט סימן לאליל כד"א בבהמת עצמו אבל אם שחט בהמת חבירו לאליל לא נאסרה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו נראה שהוא פוסק כרב נחמן ור"ע ורב יצחק אלא שיש לתמוה עליו למה לא חילק בין ישראל לעכו"ם או ישראל מומר כדמפלגינן בגמ' אליבייהו ונראה לי שסמך על מ"ש בפ"ב מהלכות שחיטה לחלק בזה וביארתי דבריו בסימן ד' : ואע"פ שב"ח אינם נאסרים החליף ב"ח באליל נאסרו מימרא דרבי יוחנן בפ' רבי ישמעאל (נד :) ופי' רש"י עשאה חליפין לאליל כלומר שהיתה לו אליל והחליפה לעכו"ם בבהמות כי אתא רבין אמר פליגי בה רבי ישמעאל ב"ר יוסי ורבנן חד אמר חליפין אסורין חליפי חליפין מותרין וחד אמר אפילו חליפי חליפין אסורין ופסק רבינו כמ"ד חליפי חליפין מותרין וטעמו משום דכיון דהאי איסורא אינו אלא מדרבנן ספיקו לקולא א"נ משום דאמרינן בגמרא למ"ד מותרים דשני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין ולמ"ד אסורים מלמדין וכיון דאנן קי"ל בעלמא דאין מלמדין ממילא קמה ליה הלכתא כמ"ד מותרין אבל הרמב"ם פסק בפ"ח כמאן דאסר וכ"פ הר"ן ז"ל וצריך טעם לדבריהם :

קמו אליל שנתבטלה מותר ודוקא בשל עכו"ם ובטלה עכו"ם וכו' משנה כפר"י (נג :) עכו"ם מבטל אליל שלו ושל חבירו וישראל אינו מבטל אליל של עכו"ם ופי' רש"י אינו מבטל אליל של עכו"ם וכ"ש דאינו מבטל אליל ישראל דאין לה בטלה עולמית : ומ"ש ואפי' אם יש לעכו"ם שותפות בה עמו אין ביטול העכו"ם מועיל לה מבואר שם בגמרא (שם ובדף נג ·) דיכול לבטל חלקו ולא חלקו של ישראל דלא אמרי' דישראל אדעתא דעכו"ם פלח דכיון דמבטל עכו"ם דנפשיה דישראל נמי מצי מבטל אלא אמרינן דישראל אדעתא דנפשיה פלח וכי מבטל עכו"ם דנפשיה אבל דישראל לא מצי מבטל : **אפילו** אליל של עכו"ם משבאה ליד ישראל וזכה בה שוב אין לה ביטול כך הגירסא בקצת ספרים והוא מבואר בברייתא פרק בתרא דע"ז (סד ·) ישראל שמצא אליל בשוק עד שלא באת לידו אומר לעכו"ם ומבטלה משבאת לידו אינו אומר לעכו"ם ומבטלה וכתב סמ"ג דטעמא משום גזרה אטו אליל של ישראל עצמו ואית ספרים דגרסי הכי ואפילו אליל של עכו"ם משבאה ליד ישראל שוב אין לה ביטול בעכו"ם אע"פ שעדיין לא זכה בה הישראל ואם גירסא זו אמיתית יש לה תקום מהא דתנן בפ"ו דדמאי גר ועכו"ם שירשו את אביהם יכול לומר לו טול אתה אליל ואני מעות אתה י"נ ואני פירות ואם משבאו לרשות הגר אסור ומסיק בפ' השוכר את הפועל (סד ·) דדוקא בגר הקילו כדי שלא יחזור לקלקולו אבל בישראל דלאו גר אסור ותנ"ה כד"א שירשו אבל נשתתפו אסור ומדקתני אסור בתמא משמע דלית ליה תקנה אפילו ע"י ביטול והא הכא שלא זכה בה עדיין דומיא דירושת גר ועכו"ם עד שלא באה לרשות הגר וקתני דאסור ולא מהני ליה ביטול מכיון שנקרא שמו עליה ואף ע"ג דבמתני' קרי בא לרשותו לגמרי הוכיח ורבינו קרי בא לרשותו לנקרא שמו עליה ועדיין לא זכה אין קפידא בזה ומ"מ הגירסא הראשונה היא הנכונה בעיני וכן מוכיח ממ"ש בסמוך גבי לוקח גרוטאות מן העכו"ם שאם לא זכה בה הישראל לגמרי יש לה ביטול : וכתב ה"ר אליעזר דמשמשי אליל ונויה אם באו ליד ישראל ואח"כ בטלם עכו"ם מותרים כו' כ"כ בסה"ג ויהיב טעמא שאין להחמיר בהם ע"י גזירה זו כמו באליל עצמה : כתב הר"ן בפרק ר' ישמעאל שנסתפק הרמב"ן במשמשי אליל של ישראל אם יש להם ביטול וכתב בשם הראב"ד ז"ל דאין להם ביטול אבל משמשי אליל של עכו"ם שהיה ביד עכו"ם ומשמשיה ביד ישראל ובטל העכו"ם האליל שבידו אע"פ שהמשמשין ביד ישראל בטלים הן אגב ביטול אליל דבתרה גרירי כדתנן ביטל אליל ביטל משמשיה ע"כ ומשמע מדבריו דאם בא לבטל המשמשין לבדם לא מהני ושלא כדברי ה"ר אליעזר : לפיכך הלוקח גרוטאות מן

פרישה

נעשה כולו אליל ע"י גידוע ופיסול אע"פ שלא השתחוה לו ס"ס כמי גבי קרקע ס"ל הכי שאם עבד בה מעשה אע"פ שלא השתחוה לה אסורה : (יח) אבל ישראל אינו אוסר של חבירו כו' פירוש מן הסתם אינו אוסר דאמרינן לצעורי קמכוין אם לא שידוע שכוונתו לאסרו וכמש"ר בסי' ד' ובישראל מומר אפי' מסתמא אמרינן דדעתו לאסרו : וכי דעת הרא"ש שאינו אוסר אפילו יש לו חלק בה וכמ"ש ג"כ לעיל סימן ד' ולא כמ"ש רבינו בח"מ סימן שפ"ס וע"ל סימן ד' שם פירשתי דלק"מ אבל הרמב"ם סובר שאם יש לו חלק בה אוסר גם חלק חבירו כמ"ש בסימן ד' ע"ש ·

(יט) והרמב"ם אסר אפילו חליפי חליפין פלוגתא דאמוראי הוא בגמרא :

ס' קמו (א) **ואפילו** אליל של עכו"ם משבאתה ליד ישראל וזכה בה שוב אין לה ביטול בעכו"ם הטעם גזירה משום אליל של ישראל עצמו סמ"ג : (שאין להחמיר בכן כמו בע"א כו' דשאני ע"א עצמה דאסורה מיד אע"פ שלא עבדה לאפוקי משמשיה דאינה אסורה עד שיעבדה ליכא למיגזר כ"כ ויכול העכו"ם לבטל אפילו ביד ישראל עכ"ה :) (ב) לפיכך הלוקח גרוטאות מן העכו"ם פי' שברי כסף : (ג) אם משך עד שלא נתן מעות יפאירס

נתן מעות יחזיר לו שעדיין לא נקנו (ד) ואם משנתן מעות משך כבר נקנו לו והויא אליל של ישראל ואין לה ביטול וצריך להוליכה לים המלח וכ"כ הרמב"ם בין משך ולא נתן מעות או נתן מעות ולא משך יחזיר אא"כ משך וגם נתן מעות. (ה) גר ועכו"ם שירשו את אביהם יכול הגר לומר לעכו"ם טול אתה אליל ואני מעות אבל משבאת האליל לרשות הגר אסור. עכו"ם מבטל אליל אע"פ שאינו שלו ואפי' אינו עובד לאותה אליל ואפי' בע"כ ובלבד שידע בטיב אליל אבל קטן שאינו יודע בטיב אליל וגר תושב שאינו עובד אליל אינן יכולין לבטלה. (ו) [א] כיצד מבטלה נטל מהאשרה מקל או אפי' עלה אחד לצורכו נתבטלה ובין האשרה עצמה ובין השפאים שנטל ממנה מותרין (ז) ואם נטל השפאים לצרכה לא נתבטלה והיא אסורה והשפאים מותרין וישראל ששפאה בין לצרכו בין לצרכה היא והשפאים אסורין שאינו יכול לבטלה (ח) היתה של צורה וקטע ראש אזנה או ראש חוטמה או ראש אצבעה או שמעכה בפניה אפי' לא חסרה בטלה מעכה שלא בפניה ולא חסרה או שרקק או השתין בפניה או גררה וזרק בה הצואה לא בטלה: (ט) מכרה או משכנה אפי' לצורף ישראל לא בטלה

כל

מן העכו"ם ומצא בהם אליל בפ' השוכר את הפועל (עא:) מותיב למ"ד משיכה דעכו"ם קונה מדתניא הלוקח גרוטאות פי' שברי כסף מן העכו"ם ומצא בהן אליל אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר אם משנתן מעות יוליך לים המלח ואי ס"ד משיכה בעכו"ם קונה אמאי יחזיר אמר אביי משום דמחזי כי מקח טעות אמר רבא רישא מקח טעות סיפא לאו מקח טעות אלא אמר רבא רישא וסיפא מקח טעות ורישא דלא יהיב זוזי לא מתחזי כאליל ביד ישראל סיפא דיהיב זוזי מתחזי כאליל ביד ישראל ופי' רש"י מקח טעות הוא משיכה בטעות דלאו אדעתא דאליל זבין מחזי כאליל לכי הדר שקל זוזי מחזי כמאן דמזבן אליל לעכו"ם. וכתבו הרי"ף והרא"ש ברייתא זו בס"פ כל הצלמים: ומ"ש רבינו וכ"כ הרמב"ם הוא בפ' ז' וק"ל למה הוצרך רבינו לכתוב שכ"כ הרמב"ם ז"ל שהאמר שהיא ברייתא ערוכה בלא מחלוקת למה לא יכתוב הרמב"ם כן ומה נשתנה דין זה שהוצרך בו להביא חזוק לו מדברי הרמב"ם יותר מלשאר דינים שכותב סתם ואינו מביא להם חזוק מדברי הרמב"ם ואפשר דמשו' דהרמב"ם סבר דעכו"ם קונה או במשיכה או בכסף כמו שנתבאר בסימן קל"ב והיה אפשר לעלות על הדעת שדוחה ברייתא זו מהלכ' קמשמע לן א"נ יש לומר דהוה אפשר לפרושי שאם משך בתחלה ואחר כך נתן מעות קתני דיחזיר וכדדייק לישנא דאם עד שלא נתן מעות משך יחזיר קמשמע לן דל"ש משך ואח"כ נתן מעות ל"ש נתן מעות ואח"כ משך לא יחזיר דלא שרי' להחזיר אלא כשלא היה שם אלא משיכה לבד או נתינת מעות לבד :

ומ"ש רבי' לפיכך פשוט הוא דלדלעיל קאי שכתב דאפי' אליל עכו"ם משבאה ליד ישראל אין לה ביטול ומשום הכי קתני בהאי ברייתא דאם משנתן מעות יוליך לים המלח : גר ועכו"ם שירשו את אביהם וכו' כבר נתבאר בסמוך :

עכו"ם מבטל אליל אפילו אינה שלו משנה בפ"ר ישמעאל (נב :) ובפרק השוכר את הפועל (סד :) תניא עכו"ם מבטל אליל שלו ושל חבירו בין עובדה בין אינו עובדה ומפ' בגמרא דאינו עובדה היינו כגון זה עובד לפעור וזה למרקולים שאע"פ שאינו עובד לאותה אליל כיון דאליל בעלמא פלח יכול לבטל :

ומ"ש ואפי' בעל כרחו ובלבד שידע בטיב אליל אבל קטן שאינו יודע בטיב אליל לא פשוט בפרק כל הצלמים (מג ·) וכתב הרמב"ם בפ"ח דכ"ה לשוטה דאינו מבטל ופשוט הוא : ומ"ש שגר תושב אינו יכול לבטל בעיא בפ' השוכר את הפועל (שם) ואיפשיטא דפלח מבטל דלא פלח לא מבטל :

ומכאן למדנו דהני ישמעאלים אין ביטולם ביטול דהא לא פלחי אליל כמו שנתבאר בסימן קכ"ד : כיצד מבטלה נטל מהאשרה מקל או אפילו עלה וכו' עד שאינו יכול לבטלה משנה וברייתא ס"פ כל הצלמים (מט :) פי' לצרכו שצריך לשפויים ופי' לצרכה כדי ליפותה וכו' ופרש"י דהיינו טעמא דשפיים מותרים משום דמיזרק זריק להו ולא פלח להו : **היתה** של צורה וקטע ראש אזנה וכו' עד לא בטלה משנה בפ"ר ישמעאל (נג ·) : וכתב המרדכי בפ' כל הצלמים קבלתי דהיכא דהיה אנוס לבטלה לא בטלה עד שיעשה מעשה בגופה אבל היכא דלא אנוס או פוסל עכו"ם אליל באמירה או במחשבה בעלמא ותדע דהא תנן אליל שהניחוה עובדיה בשעת שלום מותרת ע"כ ותמהני על זה מדין מכירה ומשכנה דבסמוך דמשמע דאפילו מוכר ברצונו לא בטלה (א) : מכרה או משכנה אפי' לצורף ישראל וכו' משנה בפ"ר ישמעאל (שם) מכרה או משכנה רבי אומר בטל וחכ"א לא בטל וידוע דהלכה כחכמים ובגמרא ועורי א"ר חנינא ורבי ירמיה

אפ"ה אם לא נתן מעות יחזיר לנכרי ויבטלנה ואח"כ אם ירצה יקחנה ממנו ולא אמרי' אליל של ישראל היא ואינה בטילה דהא משיכה בטעות הואי דלא ידע שיש בהן אליל ואם משנתן מעות משך אע"ג דמשיכה בטעות הואי אפ"ה כיון דנתן מעות כי הדר שקליה מיחזי כמאן דמזבן אליל לעכו"ם ולפ"ז הא דכתב רבינו יחזירם לו שעדיין לא נקנו היינו לומר דלא מתחזי כאליל ביד ישראל שהכל יודעים דלא נקנו ויחזירם לעכו"ם ויבטלנה ואח"כ אם ירצה יקחנה ממנו ואם משנתן משך כבר נקנו לו וכו' · כלומ' מתחזי שכבר נקנו לו והוי אליל של ישראל שאין לה ביטול הלכך לא יחזירם לעכו"ם שיבטלנה אלא צריך להוליכם לים המלח . והא דכתב רבי' לפיכך וכו' ניחא שפיר לפי גירסת ספרים ישנים שכתב רבינו תחלה דאליל של עכו"ם ביד ישראל אף ע"פ שלא זכה בה ישראל ומדינא יכול העכו"ם לבטלה אפ"ה לא מהני לה ביטול גזירה משום אליל של ישראל עצמה ולפיכך הלוקח גרוטאות נמי אף על גב דמדינא יש לה ביטול ע"י עכו"ם אפ"ה צריך להוליכם לים המלח משום דמתחזי כאלילים של ישראל עצמו דמזבין לה לעכו"ם כשיחזירם לעכו"ם ודלא כמ"ש ב"י דלפי גי' ספרים ישנים לא יתיישב האי לפיכך הלוקח גרוטאו' וכו' דליתא אלא אדרבא מתיישב שפיר : ומ"ש וכ"כ הרמב"ם וכו' הוכא לתמוה טובא דמייתי דברי הרמב"ם לחזק מה שפסק ע"פ הברייתא כיודא ועוד לקרא ועוד שלא נמצא כך לרבינו בשום מקום בספריו וכך הקשה ב"י ותירץ מה שתירץ ולפעד"נ דכיון דתלמודא קאמר בפ' בתרא אמר רבא רישא וסיפא מקח טעות ורישא דלא יהיב זוזי לא מתחזי כאליל ביד ישראל סיפא דיהיב זוזי מתחזי כאליל ביד ישראל אלמא משמע דבזוזי תליא מילתא והיכא דיהיב זוזי אע"ג דלא משך אלא עדיין הגרוטאות ביד עכו"ם הן ונודע שנמצא בה עכו"ם צריך להוליכה לים המלח והא דתני ואם משנתן המעות משך יוליך לים המלח לאו דוקא משך דה"ה בנתן מעות ולא משך נמי יוליך לים המלח אלא אלא איידי דתני רישא אם עד שלא נתן משך תני נמי סיפא ואם משנתן מעות משך ורבינו לא סבירא ליה לפרש כך אלא דוקא נקט תנא ואם משנתן מעות משך דכיון דנתן מעות וגם משך הכל תופסין שכבר נקנו לו והוי אליל של ישראל ואע"ג דהיכא מקח טעות מ"מ מתחזי כמאן דמזבן אליל לעכו"ם הלכך יוליך הנאה לים המלח אבל נתן מעות ולא משך ואח"כ נודע שנמצא בה אליל יחזירה לעכו"ם דכיון דלא משך לא מתחזי כמאן דמזבין אליל לעכו"ם דהכל יודעים דלא נקנו לו הגרוטאות כיון דלא משך ולכך כתב רבי' האי לישנא שעדיין לא נקנו וכו' כבר נקנו לו וכו' · לאורויי דלא אמרינן יוליך לים המלח אלא בנתן מעות ומשך דהכל תופסין דנקנו לו וכדפרי' ולפ"ז ניחא דכתב וכ"כ הרמב"ם וכו' שהרי פסק להדיא דבנתן מעות ולא משך ואח"כ נודע שנמצא בה אליל נמי שרי להחזירן ולא אמרינן יוליך לים המלח אלא היכא דנתן מעות ומשך ואח"כ מצא בה אליל : **גר** ועכו"ם וכו' משנה פ"ו דדמאי הובאה פ' בתרא דע"ז (דף ס"ד) : עכו"ם מבטל וכו' משנה פר"י (ד' נ"ב) עכו"ם מבטל אליל שלו ושל חברו : ומ"ש ואפי' בע"כ ובלבד שידע וכו' מעשה דר"א הקפר ברבי פכ"ה (ד' מ"ג) : ומ"ש ואפילו אינו עובד לאותה אליל וכו' · ברייתא פ' בתרא (דף ס"ד) : ביצד מבטל וכו' משנה וגמרא ספכ"ה ופי' שפאים הם הקסמים שמחתך ממנה לצרכו שצריך לשפאים לצרכה כדי ליפותה : היתה של צורה וכו' משנה פר"י (דף נ"ג) : כתב במרדכי פכ"ה וז"ל כתב אבי העזרי קבלתי דהיכא דהוא אנוס כי הכא כפין סטרו ובטלו לא בטל עד שיעשה מעשה בגופה ובהכיא אמרינן עכו"ם מבטל אליל שלו ושל חבירו אבל היכא דלא אניס או פוסל העכו"ם אליל באמירה או במחשבה בעלמא תדע דהא תנן אליל שהניחוה עובדיה בשעת שלום מותרת בשעת מלחמה אסורה וטעמא משום דאנוסים לבטלה עכ"ל והב"י הביאו וכתב עלה ותמהני ע"ז מדין מכרה ומשכנה דמשמע דאפי' מוכר ברצונו לא בטלה עכ"ל ולא קשה כלום דאע"ג דמכרה מרצונו זוזי אנסוה והו"ל כמו שהניחוה בשעת מלחמה דאנוסים להניחה ה"נ אנוסים למכרה דבעי לזוזי דאנסו ליה למיפרע מוכו ואין לך בטול מרצונו הגמור אלא בהניחוה בשעת שלום וכיוצא בזה דליכא אונס כלל וק"ל והכי נקטינן כקבלת ראב"ה : מכרה או משכנה משנה פ' ר"י שם מכרה או משכנה ר' אומר בטל וחכ"א לא בטל וידוע דהלכה כחכמי' ובגמ' פליגי אמוראי

חד

דרכי משה

קמו (א) ולא ידעתי מאי תמיה' דשאני התם דלא ידעינן בודאי שבטלה אבל כשבטלה אפילו באמירה בעלמא מהני כדברי המרדכי :

וכ"ם

פרישה

יחזירם לו שעדיין לא נקנו אף ע"ג דכבר פסק רמ"ס ומשיכה בעכו"ם קונה מ"מ מקח טעות הוא דממשמשלה לא משך לקנות אליל אבל אם כבר נתן המעות אף על פי שגם זה במעות מ"מ כשחוזר ולוקח מעות מהעכו"ם מחזי כמאן דמזבין לעכו"ם אליל · אבל אם נתן לעכו"ם מעות ועדיין לא משך מעות בעכו"ם לא קנה גמרא ורש"י וב"י הביאו · וכ"ש דלשון שעדיין לא נקנו וכבר נקנו שכתב רבינו לא משמע כן לכן נראה דרבינו ס"ל דהגמרא ורש"י קאי דוקא למ"ד משיכה קונה והכי איתא בהדיא שם בפ' השוכר את הפועל דף ע"א ע"א והם פלוגתא אמוראי היא דלמימר אמר משיכה בעכו"ם קונה (ופירש רש"י וה"ה ישראל מעכו"ם) ורב אשי אמר משיכה בעכו"ם אינה קונה כו' עד מיתיבי הלוקח גרוטאות מן העכו"ם כו' ואי ס"ד משיכה בעכו"ם קונה אמאי יחזיר כו' עד אלא אמר רבא רישא וסיפא מקח טעות ורישא דלא יהיב זוזי כו' ע"ש וב"י גם כן הביאו · והם כתבו התוספות דר"ת פסק דמשיכה בעכו"ם קונה ורש"י פסק דאינה קונה וכתב רבינו דעת שניהן לקמן בסימן ע"ד ולא הכריע ביניהן וכתב הם לענין בכור דיש להחמיר כדעת שניהן · והדלה הגם כאן ס"ל ככי דאין המקח נקנה עד שיתן מעות וג"כ משך ומש"ס כתב דאם משך ולא נתן מעות יחזיר לו דמשיכה לחוד אינו קונה עד שיתן ג"כ מעות וח"ש ואם משנתן מעות משך כבר וה"ה איפכא קונה כו' · ומש"ר לעיל בר"ס קל"ב דאין מעות קונות בעכו"ם עד שימשך ר"ל ואם פסק דמי היין ומדד לתוך כליו של ישראל ומשכו העכו"ם כו' המדקדק שם יראה דרבינו כתב הלכתא אבי סמ"ך למר כדאית ליה ודוס בגמרא פריך מהאי דינא למר ולמר וכל אחד מאמי לפי אזלי ורסיה ליה ובגלה"כ כתב ב"י שם כן לפנין נגוק ע"ש · ומ"ש שם אמר זה ז"ל דכיון דהקדי' לו הדינר מיד הקנה לו ר"ל כיון שהעכו"ם מוכן ליתן היין לפועליו והוא כבר קיבל הדינר מי שהקנה הקנין וח"ש וכתב והשלימו החגי לכן · וכיון דלא מיד שום אמר בכן הרי ודאי היין שנתן לפועלים הוא כהקנין שישראל בשלמו דמשיכה לחוד אינו קונה · והא דכתב רבינו בסימן קס"ט ישראל שנתן משכונו לעכו"ם כו' עד ועכו"ם קייה במשיכה כו' התם לא יתן העכו"ם מעות לישראל לעולם וניחא ליה לישראל שיקנהו במשיכה לחוד · ובח"מ בס"ס קל"ד דכתב ר"ל אבל במטלטלין קונה בנתינת המעות ר"ל גם כן אמר שכבר משכם לרשותו דהא לומר דס"ל שגר כמו לקרקעות דבה"ג הסכה דעתו דישראל בלקיחתו המטלטלין מהעכו"ם כיון דכבר משכן לרשותו וכן ביזו · וה"ל נרור וכוה גם כן מיושב תמיהת ב"י למה כתב רבינו וכן כתב הרמב"ם שלא ברייתא ערוכה היא מטום דבגמרא מסיק רבא למוקים האי ברייתא אליבא דמאן דאמר משיכה קונה שמע מיניה דמשיכה לחוד בלא נתינת המעות קונה קמ"ל דלא וס"ל הרמב"ם דמשיכה לחוד אינו קונה ובזה מיושב נמי לשון רבינו דכתב אם משך עד שלא נתן מעות והברייתא קתני אם עד שלא נתן מעות משך וגם יש לטעות מתוכו ולומר דאף אם נתן מעות גם כן יחזיר כיון דמשיכה היה בתחלה אלא משום דרבינו לא לגמריה דל"מ משיכה לחוד קונה מש"ה שינה לשון הברייתא וכתב משך כלומר אף שמשך מכל מקום עד שלא נתן מעות יכול לחזור וק"ל : (ד) ואם משנתן מעות משך כו' ר"ל שנתן מעות וגם משך אמר כך וה"ה אפכא אם משך ואחר כך נתן מעות דלא כמשמעות רישא דברייתא ולהכי שינה דברי הרמב"ם · ור"ל שהרמב"ם שינה בדבריו אלא אם כן משך וגם נתן מעות דמשמע שמשך קודם נתינת מעות ועוד משמע כן מלשון הרמב"ם שכתב בין משך ולא נתן מעות או נתן מעות ולא משך יחזיר דמשמע דוקא בהם לא עשה אלא אחד מאלו יחזיר אבל אם עשה שניהן המשיכה ונתינת מעות לא יחזיר · ואפשר לומר שרבינו נקט דנקט ואם משנתן מעות משך כו' לרבותא נקטיה דאף על פי שנתן מעות קודם משיכת הגרוטאות וא"כ ה"מ המשיכה בטעות שלא ידע שיש שם אליל ויחזיר ואפילו הכי לא יחזיר וכל שכן אם משך ואחר כך נתן מעות דליכא טעי למגזר משום מראית עין דהוליכם לפניהם שיאמרו שידע שיש שם אליל ואפילו הכי נתן המעות ודמי קנה האליל · ומ"ז ומכרה האליל לעכו"ם ושיטתו שלא יחזיר שלא שנמון רבינו לאו משמע כן שכתב אם משך עד שלא נתן מעות יחזיר כו' דמשמע אף על פי שנתן המעות אחר המשיכה חוזר וסמשיכה היתה קודם נתינת המעות יחזיר ור"ל דהכי קאמר אם משך כו' ר"ל אף על פי שמשך וקי"ל המשיכה קונה בעכו"ם אפילו הכי עד שלא נתן מעות כו' ר"ל כל זמן שלא נתן מעות יחזיר אבל נתן מעות ולא משך הויא ודאי מעות קונות בעכו"ם כמ"ש : (ה) גר ועכו"ם שירשו כו' יכול הגר לומר לעכו"ם טול אתה אליל כו' יש לדקדק דלא היה שום שמת אביהם וכבר הגר חלקו בכל הנכסים ואם כן גם בחלקו היה לו באליל וכם ואין יכול לומר לעכו"ם שיטול אליל וכמו יטול מעות ומכא שהוא מוכר חלקו באליל במעות ור"ל נמי שעכו"ם יורש אביו דאורייתא אבל גר אינו יורש אלא מדרבנן כמ"ש רבינו בח"מ סי' רפ"ג והכוים לא זכו בו חלק באליל אלא חלק במעות נגד אליל : (ו) כיצד מבטלה כו' או אפילו עלה אחד לצרכו פי' לצורך השפאים רש"י וב"ח : (ז) ואם נטל השפאים לצרכה כו' פי' כדי ליפותה וכיון דהשוזק וזרק לכו ולא פלח לכו מותרין : (ח) היתה של צורה כו' עד או גררה או זרק בה כו' כצ"ל ופי' גררה שפשפה ע"ג קרקע : (ט) מכרה או משכנה כו' לא

דרישה

סי' קמו [א] ביצד מבטלה כו' ובין האשרה ובין השפאים מותרין ר"ל המשנה ס"פ כל הצלמים נטל ממנה מקל אמר או שרביט ואפי' עלה אמר ה"ז בטלה שיפה לצרכה אסורה שלא לצרכה מותרת ובגמרא מסיק שאף ששיפה לצרכה השפאין מ"מ מותרין וכ"כ הרי"ף והרא"ש והרמב"ם המשנה ותמיהה לי על רבינו למה קצר שסתם בבטילת מקל או עלה ושיפה בשפאים שירצה שפאים שם הוא שיפה והשליך השמרה ור"ל שזהו כולל הכל בשפאים

כל שכן אם מכרה לצורף עכו"ם או לישראל אחר שאינו צורף (י) הניחוה עובדיה והלכו להם [ב] בשעת שלום מותרת (יא) בשעת מלחמה אסורה: (יב) [ג] אליל שנשתברה מאליה אסורה וצריך לבטל כל קיסם וקיסם ודווקא כשהדיוט יכול להחזירה אבל אין הדיוט יכול להחזירה בטלה: (יג) בימוס שהוא אבן אחד שנפגם ה"ז מותר ומזבח עד שינתץ רובו: המבטל אליל נתבטלו משמשיה (ד) ביטל משמשיה

חד אמר מחלוקת בצורף עכו"ם אבל בצורף ישראל ד"ה בטל וחד אמר אף בצורף ישראל מחלוקת וכתב הרא"ש וקי"ל למימרא ואחריו נמשך רבינו אבל הרמב"ם ז"ל פסק לקולא דבמכרה לצורף ישראל ה"ז בטלה והביא ב"י דברי הר"ן לבאר דעת הרמב"ם וכתב עוד הר"ן שלדעת הרמב"ם משכנה לצורף ישראל דבטלה מיירי בהרהינה אבלו דא"ל אם לא הבאתי לך מכאן עד יום פלוני ה"ה שלך מעכשיו דה"ל כמכירה והשיג עליו ב"י דבמשכנה אפילו לצורף ישראל אפי' הרהינה אבלו לא בטלה דדוקא במכירה מפלגינן בין צורף עכו"ם לצורף ישראל ופסק הרמב"ם לקולא אבל במשכנה לא מפלגינן ולפעד"נ מלשון הרמב"ם להדיא מוכח וז"ל או שמכרה לצורף ישראל ה"ז בטלה אבל אם משכנה או מכרה לעכו"ם או ישראל שאינו צורף כו' ה"ז אינה בטילה עכ"ל מדלא כתב ברישא או שמשכנה או מכרה לצורף ישראל אלמא דוקא במכרה לצורף ישראל קאמר הרמב"ם הרי זו בטילה והא דכתב אח"כ אבל משכנה ה"ק אבל משכנה אצל אחד יהיה מי שיהיה או מכרה לעכו"ם או ישראל שאינו צורף וכו' ה"ז בטילה דדוקא במכירה הוא דמפלגינן בין צורף ישראל לצורף עכו"ם אבל במשכנה לא מפלגינן לעולם אינה בטילה וכמ"ש ב"י כן היא העיקר להרמב"ם והלכך אף למאן דפוסק לקולא בצורף ישראל כהרמב"ם דוקא במכירה אבל לא במשכנה ודלא כמ"ש הש"ע שכתב מכרה או משכנה אפילו לצורף ישראל לא בטלה ויש מתירין בצורף ישראל דמשמע דיש מתירין אף במשכנה לצורף ישראל והא ליתא דאף ליש מתירין במכרה לצורף ישראל במשכנה מודה דלא בטלה נ"ל:

אליל שנשתברה מאליה אסורה וכו' ס"פ כל הצלמים איתמר אליל שנשתברה מאליה רב אמר צריך לבטל כל קיסם וקיסם ושמואל אמר אליל אינה בטילה אלא דרך גדולתה ופרש"י אין אליל צריך ליבטל אלא דרך גדולתה אבל זו שנשתברה בטילה מעצמה דמימר אמר איהו נפשה לא מצלא להצלת גברא מצלא ליה וכדמ"ל לריש לקיש בר"פ וקאמר תלמודא לומר בהא קמיפלגי דמר סבר עובדין לשברים שנשתברו מאליהן · ומ"ס אין עובדין לשברים כלומר הא כבר אפליגו בהא מילתא רבי יוחנן וריש לקיש ומיבעיא ליה מי נימא דהדר אפליגו בהא רב ושמואל ומהדרינן לא דכ"ע עובדין לשברים וכר' יוחנן והכא בשברי שברים קמיפלגי פרש"י והכי דקאמר רב כל קיסם וקיסם לשון שברי שברים קאמר כגון דנשתברו שבריה לשברים ובשברי שברים הוא דפליג שמואל עליה · ואיבעית אימא דכ"ע שברי שברים מותרין והכא באליל של חוליות והדיוט שיכול להחזירה קמפלגי מ"ס כיון דהדיוט יכול להחזירה לא בטלה · ומ"ס אין אליל צריכה לבטל אלא דרך גדולתה ופרש"י כשהיא קיימת כגון אשרה שעליה נושרין שברי שברים הן שנופל עלה אחר עלה או נמי העלה עצמו משתבר לכמה שברים ואפ"ה אסור משום דדרך גדולתה היא דהיינו אורחא כל שתא אבל הכא לאו היינו אורחא ליפול ולהתפרק הלכך בטילה מעצמה אפילו של חוליות והשתא מסקנא דתלמודא דכ"ע עובדין לשברים וכר' יוחנן ודכ"ע שברי שברים מותרין והכא באליל של חוליות פליגי והלכה כרב באיסורי דאפי' בשברי שברים כיון שהיא של חוליות והדיוט יכול להחזירה לא בטלה מעצמה וצריך לבטל כל קיסם וקיסם שבה אבל אם אינה של חוליות בטילה מעצמה כיון שנשברה לשברים קטנים אבל נשברה מאליה לשברים גדולים קי"ל כרבי יוחנן דעובדין לשברים ואסורין וכך פסקו הרי"ף והרא"ש כרבי יוחנן לגבי ר"ל בריש פרק כל הבשר ופסקו כרב באיסורי לגבי שמואל דבאליל של חוליות שהדיוט יכול להחזירה צריך לבטל כל קיסם וקיסם שבה אבל אם אינה של חוליות בטלה מעצמה כיון שנשברה לשברי שברים אבל בשברים גדולים הלכה כרב יוחנן דאסורין כל זה נראה מגירסת ספרים שבידינו שכתוב בהן ואיבעית אימא דכ"ע שברי שברים מותרין והכא באליל של חוליות וכו' והיא גירסת הרי"ף והרא"ש ע"ש אבל רש"י כתב ה"ג ואב"א דכ"ע אין עובדין לשברים והכא באליל שהיתה של חוליות וכו' דלפי זה משמע דלהאי אוקמתא אם אינה של חוליות אפילו נשברה מאליה לשברים גדולים בטיל מעצמה וא"כ קשיא הילכתא אהילכתא דהא קי"ל כר' יוחנן דנשברה מאליה אסורה והר"ן האריך ותירץ לפי גירסא זו דר' יוחנן מיירי בשאין עיקר האליל קיימת ורב מיירי בשעיקר אליל קיימת אבל דעת הרי"ף והרא"ש כדפרישי' וכך היא דעת רבינו אלא שקיצר וכתב בסתם והיה לו לבאר שאם אין הדיוט יכול להחזירה אינה בטילה מעצמה אא"כ דנשברה לשברי שברים אבל נשברה לשברים גדולים אינה בטילה מעצמה · והרמב"ם פ"ח לא חילק בין שברים גדולים לשברי שברים אלא חילק דאם היא אליל של חוליות והדיוט יכול להחזירה צריך לבטל כל חוליא וחוליא מחוליותיה ואם אינו יכול להחזיר כיון שבטל אבר אחד ממנה בטלו כל השברים דעתו דר' יוחנן דקי"ל כוותיה דנשברה מאליה אסורין היינו בלא ביטלה כלל אבל אם ביטל אפילו לא ביטל אלא אבר אחד מותרין דלא עדיף נשברה מאליה מאילו לא נשברה כלל דמהני ביטול אבר אחד לכולו דבקטע ראש אזנה או ראש חוטמה מהני לכולו אלא דבאליל של חוליות ונתפרקו החוליות א"כ כל פרק בפני עצמו חשוב כאילו הוא אליל בפני עצמה ולא נקראת בשם שברי אליל כיון שהדיוט יכול להחזירה אבל כשאין הדיוט יכול להחזירה נקראת שברי אליל וצריך לבטל אבר אחד וכבר השיגו הראב"ד ואמר לא מיחוורא הא מילתא שאם צריכה ביטול כלן צריכות ביטול אלא באליל של חוליות והחוליות הם שברי שברים כמו אלאי אברים שאם לא היה הדיוט יכול להחזירה אינה צריכה ביטול וכשהדיוט יכול להחזירה אינה כשבורה וצריך לבטל כל קיסם וקיסם עכ"ל דעתו כדעת הרי"ף והרא"ש וכגירסתם גם המגדל עוז העתיק לשון התלמוד כגירסת הספרי' שבידינו וכגירסת הרי"ף והרא"ש והראב"ד וכך הוא העיקר לענין פסק ההלכה ודלא כש"ע שהעתיק לשון הרמב"ם דיחיד הוא כנגד כל הני רבוותא: בימוס וכו' ברייתא פרק ר"י סוף (דף נ"ג) ולמד ב"י מדברי הרמב"ם דוקא שנפגם וניתץ ע"י עכו"ם בכוונה אבל אם נפגם וניתץ מאליו ה"ל כאליל שנשתברה מאליה דלא בטלה מעצמה וכ"כ בש"ע: המבטל אליל בטל משמשיה

והו'

ירמיה בר אבא אמר רב חד אמר מחלוקת בצורף עכו"ם אבל בצורף ישראל ד"ה בטל משום דמידע ידע דישראל הדר ליה וחד אמר אפילו בצורף ישראל מחלוקת וכ' הרא"ש וקי"ל לחומרא וכ"פ הר"ן ז"ל משום דספיקא דאורייתא הוא כמאן מהני אמוראי הילכתא הילכך נקיטינן לחומרא וכ"כ דעת הרי"ף ז"ל שהביא מתניתין כצורתה והשמיט הך שקלא וטריא דצורף עכו"ם וצורף ישראל דאלמא ס"ל דלרבנן בכל ענין לא בטיל אבל ראיתי להרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ח מכרה לצורף ישראל ה"ז בטלה אבל אם מכרה או משכנה לעכו"ם או לישראל שאינו צורף ה"ז אינה בטלה וצ"ל שהרב סמך אהא דאמרינן בגמר' ת"ר לוה עליה או שנפלה עליה מפולת אינה בטלה ואמרינן עלה דצריכה דאי תנא לוה עליה מדלא זבנה זבוני לא בטלה ובודאי לא משמע דסתמא דשקלא וטריא בגמרא סלקא דלא כרבנן וכיון שכן סוגיין כמ"ד בצורף ישראל ד"ה בטל ומש"ה קאמר דמדלא זבנה זבוני לא בטלה מכלל דאי זבנה בטלה אבל למ"ד דאפי' בצורף ישראל מחלוקת היכי אמרינן סתמא מדלא זבנה זבוני לא בטלה דהא לרבנן אפילו זבנה לא בטלה אלא ודאי כדאמרן ע"כ ונראה מדברי הר"ן שנראו בעיניו דברי הרמב"ם ז"ל ודברי רבינו כפסק הרא"ש שפסק לחומרא והא דאמרינן בצורף עכו"ם מחלוקת אבל בצורף ישראל ד"ה בטל פרש"י דצורף לאו דוקא אלא סתם לוקחי מתכות צורפים הם וכתב הר"ן שנחלקו עליו הראב"ד והרמב"ן ז"ל וכתבו דצורף דוקא אבל בשאינו צורף אפי' לרבי לא בטל וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל שכתבתי בסמוך שמחלק בין צורף לשאינו צורף וכתב הר"ן ולפי זה משכנה דתנן במתני' כגון שא"ל אם לא הבאתי לך מכאן עד יום פלוני הרי היא שלך והגיע הזמן ולא פדאה דה"ל כמכירה דכיון דצורף דוקא בעי כי משכנה ולא הרהינה אבלו מאי רבותיה דצורף עכ"ל ולי נראה דאפילו הרהינה אבלו צורף ישראל לא בטלה דלא מפלגינן בין צורף ישראל לצורף עכו"ם אלא במכרה אבל לא במשכנה אע"פ שהיא מהורהנת וכ"כ מדאמרינן מדלא זבנה לא בטלה וסתם זבנה מכר גמור הוא ולא הרהון ועוד דא"כ הא דקתני לוה עליה אינה בטלה בשלא הרהינה דוקא היא וא"כ הכי הל"ל מדלא הרהינה לא בטלה אלא כדאמרן וכ"כ מדברי הרמב"ם ז"ל: בסימן קל"ט כתב רבינו בשם ה"ר יונה דנרות של שעוה שמדליקין לפני אליל אם מכרן או משכנן לישראל הוי ביטול כיון דלאו אליל עצמה הן ע"כ נראה מדבריו דכל משמשי אליל ונוי מכרן או משכנן לישראל בטלי: **הניחוה** עובדיה והלכו להם וכו' משנה שם. ופירש"י שהניחוה עובדיה ואין דעתם לחזור. בשעת שלום מותרת הואיל ויצאו לדעת ולא נטלוה עמהם בטלוה. ואמרינן בגמ' (שם) דהא דהניחוה בשעת מלחמה אסורה ה"מ כשאינם יכולין לחזור אבל אם היו יכולין לחזור ולא חזרו מותרת (ב): **כתב** הרמב"ם בפ"ח נפלה עליה מפולת ולא פינוה גנבוה לסטים ולא תבעוה אינה בטלה ודברים אלו הם ברייתא בפ"ר ישמעאל: אליל שנשתברה מאליה אסורה בס"פ כל הצלמים (מט:) פלוגתא דרב ושמואל ופסק כרב וכן פסקו הפוסקים משום דהלכתא כוותיה באיסורי ומוקי פלוגתייהו בגמ' בתרי אוקמתי ואוקמתא בתרייתא' דבאליל של חוליות פליגי והדיוט יכול להחזירה דרב סבר כיון דהדיוט יכול להחזירה לא בטלה וכתב הרי"ף והרא"ש ז"ל אוקמתא זו בלבד ודע דבר"פ כל הצלמים (מא:) איפליגו ר"י ור"ל אליל שנשברה מאליה ופסקו הרי"ף והרא"ש כר"י דאסור וקשה דא"כ היאך פסק פלוגתא דרב ושמואל כאוקמתא בתרייתא' דמוקי פלוגתייהו בשל חוליות והדיוט יכול להחזירה הא לא"ה לד"ה מותר וכבר תירץ הר"ן ז"ל דפלוגתא דרב ושמואל מיירי בשעיקר אליל קיים דכיון דלא נשתברה ממנה אלא מיעוטא בכה"ג אין עובדין לשברים אלא לגוף האליל בלבד ופלוגתא דר"י ור"ל מיירי בשנשתברה כולה וכ"כ רבינו ירוחם בשם הרמב"ן ז"ל ועוד תירץ הר"ן דפלוגתא דר"י ור"ל מיירי בנשתברה לשברים גדולים שעדיין שמה עליה ופלוגתא דרב ושמואל מיירי בנשתברה לשברים קטנים דבכה"ג לדברי הכל מותר אם אין הדיוט יכול להחזירה דכל שנשתברה בענין זה ודאי שביק לה ולא פלח לה כלל ועוי"ל דפלוגתא דר"י ור"ל ופלוגתא דרב ושמואל בחד גונא דשברים מיירי והא דמוקמינן פלוגתא דרב ושמואל בשהדיוט יכול להחזירה לאו למימרא דאי אין הדיוט יכול להחזירה מותרת בלא ביטול כלל לד"ה אלא ה"ק דכשהדיוט יכול להחזירה צריך לבטל כל קיסם וקיסם לרבי וכשאין הדיוט יכול להחזירה א"צ לבטל כל קיסם וקיסם ומ"מ אינה מותרת בלא ביטול כלל דהא קי"ל כר"י דאסר אלא דמפרשינן דהא דאסר ר"י אינו אלא בלא ביטול כלל אבל אם ביטל מותר אפי' ע"י ביטול כל דהו דכיון שביטל אבר אחד ממנה בטלו כל השברים דכיון דאין הדיוט יכול להחזירה בביטול כל דהו סגי ליה ומ"מ ביטול בעיא ואי לא ביטל כלל אסור והיינו דר"י (דרב) ופירוש זה למדתי מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח ורבינו שסתם הדברים לא חילק כלל וכתב אבל אין הדיוט יכול להחזירה בטלה דמשמע בטלה מעצמה נראה שלא הרגיש בקושיא זו (ג): בימוס שהוא אבן אחד שנפגם ה"ז מותר מזבח עד שינתץ רובו ברייתא בפ' רבי ישמעאל (נג:) בימוס שנפגם מותר מזבח שנפגם אסור עד שינתץ רובו ה"ד בימוס ה"ד מזבח א"ר יעקב בר אידי א"ר יוחנן בימוס אבן אחד מזבח אבנים הרבה וכ' הרמב"ם בפ"ח דהא דשרי במזבח בשניתץ רובו דוקא בשניתץ ע"י עכו"ם כלומר דאל"ה אסור כדין אליל שנשתברה מאליה:

המבטל אליל נתבטלו משמשיו ביטל משמשיו לא נתבטלה היא משנה שם (נג:)

דרכי משה

(ב) וכ"פ בתא"ו נ"ז ח"ד (ג) ותי' ראשון כתב בתא"ו נ"ז ח"ד ומרדכי ר"פ כ"ה כתב בשם ראבי"ה דאע"ג דנשברה כולה ואינו מן העיקר כלום קיים בהא קי"ל כר"י דאסורה עד שיבטלה העכו"ם אבל היכא דעיקר קיים ואחר שנשברה עובדין לעיקר בהא קי"ל כרב דצריך לבטל כל קיסם וקיסם עכ"ל ונראה דזו להיפך מדעת התירוץ הראשון דהא לדעת המרדכי גרע כשמקצת עדיין קיים משנשברה כולה ולפי דעת הר"ן תי' קמא היא להיפך. (ד) כתב הר"ן פרק רבי ישמעאל דף שס"ח ע"א דעכו"ם שביטל אליל ומשמשיו ביד ישראל אפ"ה בטלה וכ"ב הראב"ד ז"ל עב"י ובהר"ן פרק לולב הגזול דף של"ו ע"א מסתפק בדבר:

כתב

דרישה

בשפאים מקל ועלה: [ב] בשעת שלום מותרת א"ל מ"ש ממכרה או משכנה דלא בטלה דהתם אינו בזיון כ"כ די"ל דאיני מבטלה רק משום דוחק מעות מכרה ומ"מ עבד' עבודה גמורה משא"כ בהניחוה עובדיה בשעת שלום איכא בזיון גדול ומשתמא מבטלה ובזה מיושב מה שתמה הב"י על המרדכי שכתב שהעכו"ם מבטל באמירה או במשכנה בעלמא מ"מ ממכירה או ממשכנה דבסמוך משמע דאפילו מוכר ברצונה לא בטלה ע"כ דשאני היכא דאיני לוקח כלים עבורה איכא בזיון גדול והוי ליה דומיא דהניחוה עובדיה וק"ל עכ"ה) · [ג] אליל שנשתברה מאליה אסורה בגמ' (ס"פ כל הצלמים דף מ"ט ע"ב) מוקי לה באליל של חוליות והדיוט יכול להחזירה (וקשה

קש

פרישה

בטלה (הטעם הואיל ודמים יקרים מימר אמר הוכן לה לעכו"ם ויפלה לה עכ"ה) אע"ג דש"מ קל"ט פליגי וסובר הרמב"ן דמכרה או משכנה בטלה היינו דוקא תשמישי אליל ונויה אבל באליל עצמה ד"ה מודים דלא בטלה במכרה או משכנה: (י) הניחוה עובדיה והלכו להם פי' ואין דעתם לחזור מותרים הואיל ויצאו לדעת ולא נטלוה עמהם: (יא) בשעת מלחמה אסורה דוקא כשאינם יכולין לחזור לה אבל יכולין לחזור ולא חזרו מותרת גמרא ורש"י:

(יב) אליל שנשתברה מאליה לאפוקי אם שברה עכו"ם הא קא מבטלה בשבירתה ועד"ר:

(יג) בימוס שהוא אבן אחד שנפגם כו' פירוש הואיל ואינה אלא אבן אחד נפסלה בפגימה

פגם

משמשיה לא נתבטל היא . (יד) מצוה על כל המוצא אליל שיבערנה ויאבדנה וכיצד מבערה שוחק וזורה לרוח או שוחק ומטיל לים (טו) וצריך לשרש אחריה ולכנות לה שם גנאי :

קמז (א) [א] **הנודר** או נשבע בשם אליל הרי זה לוקה (ב) [ב] ואסור אפילו להזכירה בשמה בחנם

(נב :) : **מצוה** על כל המוצא אליל שיבערנה ויאבדנה וז"ל הרמב"ם בפ"ז מ"ע לאבד אליל ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנא' אבד תאבדון את כל המקומות ונאמר כ"א כה תעשו להם וגו' ובא"י מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו אבל בח"ל אין אנו מצווים לרדוף אחריה א"א כל מקום שנכבוש נאבד כל אליל שבו שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא בא"י אתה מצוה לרדוף אחריהם ואי אתה מצוה לרדוף אחריה' בח"ל: וכיצד מבערה שוחק וזורה לרוח או שוחק ומטיל לים בפ' כל הצלמים (מג :) תנן המוצא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה צורת דרקון יוליכם לים המלח (ובמשנה מג ·) רבי יוסי אומר שוחק וזורה לרוח או מטיל לים ואיבעיא לן בפרק כ"ש (כח ·) היכי קאמר שוחק וזורה לרוח או שוחק ומטיל לים או דילמא שוחק וזורה לרוח אבל מטיל לים בעיניה וה"נ איבעיא לן אהא דתנן התם גבי חמץ מפרר וזורה לרוח או מטיל לים אמר רבה מסתברא הליל דלים המלח אזלא לא בעיא שחיקה חמץ דלשאר נהרות אזיל בעי פירור אמר ליה רב יוסף אדרבה אליל דלא ממחים בעי שחיקה חמץ דממחים לא בעי פירור ונראה מדברי רבינו לכאורה שפסק כרב יוסף דאמר דאליל כיון דלא ממחים בעי שחיקה וזה תימא דהא קי"ל דרבה ורב יוסף הלכה כרבה ועוד שהרא"ש פסק שם לגבי חמץ כרבה וכתבו רבינו בהלכות פסח . ועוד שהתוס' הכריחו שם לפרש דליכא בין רבה ורב יוסף אלא חמץ בשאר נהרות אבל באליל ליכא בינייהו מידי לענין דינא דגם לרב יוסף לא בעי שחיקה אלא בשאר נהרות כמו לרבה וי"ל דים שכתב רבינו היינו שאר נהרות אבל לים המלח לא בעי שחיקה ולא חשש רבינו לכתוב דין ים המלח משום דפרש"י דים המלח אין ספינה עוברת ואינו מצוי שילך אדם להטיל אליל למקום כזה לא חשש רבינו לכתבו והרמב"ם כתב בפ"ח שוחק וזורה לרוח או שורף ומטיל לים המלח ודבריו תמוהין דאי בעי למיפסק כרבה דלים המלח לא בעי שחיקה למה כתב שורף דשריפה זו למה ואי בעי למיפסק כרב יוסף למה החליף שחיקה בשריפה ואם תפרש כפירוש התוס' יקשה למה כתב שורף כדקשיא אי בעי למיפסק כרבה וצ"ע : וצריך לשרש אחריה ולכנות לה שם לגנאי בפרק כל הצלמים (מה :) יליף להו מקראי :

קמז הנודר או נשבע בשם אליל לוקה בפ"ד מיתות (ס :) תנן הנודר בשמו והמקיים בשמו עובר בלא תעשה פי' לאו דושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך ומ"ש רבינו שלוקה על זה כ"כ הרמב"ם בפ"ה מהלכות עכו"ם ובחיבורו לספר המדע כתבתי טעמו :

ואסור אפי' להזכירה בשמה בחנם שלא לצורך שם (סג :) שנאמר ושם אלקי' אחרים לא תזכירו שלא יאמר אדם לחבירו שמור לי בצד אליל פלוני' וכתב הרא"ש לכאורה משמע דוקא בכה"ג אסור להזכיר אליל לצורך ומיהו נראה דבכל ענין אסור דקרא סתמא כתיב והא דנקט שמור לאו דוקא אורחא דמילתא נקט שאין דרך להזכירה כלל שלא לצורך וקמ"ל דאפילו לצורך אסו' עכ"ל ורבינו כתב דאסור להזכירה אפילו שלא לצורך וכ"ש לצורך ואין לשונו מכוון דכיון שנתכוון לכך הו"ל לכתוב כלשון הזה אסור להזכירה בשמה אפילו בחנם שלא לצורך ועוד דאע"ג דלהרא"ש פשיטא ליה דלצורך אסור טפי משלא לצורך היינו משום דברייתא קתני שמור לי בצד אליל פלונית וסד"א דדוקא נקט אבל למאן דלא ידע ברייתא לא פשיטא ליה לצורך טפי משלא לצורך וא"כ כך היה לו לרבינו לכתוב אסור להזכירה בשמה בחנם בין לצורך בין שלא לצורך :

ואסור

כו' משנה פר"י סוף (דף כ"ב) : מצוה על כל המוצא אליל שיבערנה וכו' · כן כתב הרמב"ם בפ ז וסמ"ג מ"ע י"ד וכן הוא בספרי פ' ראה ומייתי לה פ' כ"ה (דף מ"ב) ופר"י (דף כ"א) :

וביצד מבערה שוחק וכו' · משנה פ' כ"ה ר' יוסי אומר שוחק וזורה לרוח או מטיל לים אמר ליה אף היא נעשית זבל אם יזרנה לרוח אלא מטיל לים דוקא ובפ' כ"ש שנינו גבי חמץ וחכמים אומרים מפרר וזורה לרוח או מטיל לים ובפ' כל שעה קמיבעיא לן מי טעמא באליל שוחק וזורה לרוח או שוחק ומטיל לים או דלמא שוחק וזורה לרוח אבל מטיל לים בעיניה והכי נמי איבעיא לן גבי חמץ אמר רבא מסתברא אליל דלים המלח אזלא ואין ספינה עוברת בו לא בעיא שחיקה חמץ דלשאר נהרות קאזיל בעי פירור שמא תפגע בו ספינה ותטלנו ולאו אדעתייהו א"ל רב יוסף אדרבה איפכא מסתברא אליל דלא ממאיסה כלומר דלא נימוק מאליו בעי שחיקה חמץ דממאיסה ונימוק מאליו לא בעי פירור ואסיקנא דלרבה אליל לים המלח מטיל בעיניה אבל לשאר נהרות בעי שחיקה וכתבו התוס' דלרב יוסף נמי לא בעי שחיקה אלא בשאר נהרות כמו לרבה אלא דרבה ס"ל דמטיל לים באליל היינו ים המלח ובלא שחיקה ורב יוסף מוקי לה בשאר נהרות וע"י שחיקה מדלא תני בהדיא יטיל לים המלח וליכא בין רבה לרב יוסף אלא חמץ בשאר נהרות כך היא שיטת התוס' בפ' כ"ש אבל שיטת התוספות בפ' כ"ה אינו כך אלא לרב יוסף נמי הא דקאמר מטיל לים סתמא לים המלח הוא ומצריך שחיקה אף בים המלח ועל כן הקשו התוספות דלרבנן דמטיל לים דוקא ואליבא דרב יוסף בע"כ לא מהניא שחיקה בשאר מימות דאי מהני שחיקה אף בשאר מימות לאיזו צורך קאמר דשוחק ומטיל לים המלח דוקא אלא ודאי דלא מהני שחיקה בשאר מימות א"כ מה יעשו אותן שרחוקים מים המלח דהיאך יבערו אליל הניחא לרבה רבנן ה"ק מטיל בעיניה לים המלח אבל בשאר מימות מהני שחיקה אבל לרב יוסף קשיא דהיאך יבערו אליל הרחוקים מים המלח ותירצו דישחוק ויזרה במקום שאינו מגדל צמחים השתא לפ"ז באליל לרבה לים המלח מטיל בעיניה לשא' מימות שוחק ומטיל לנהר ולרב יוסף לים המלח שוחק ומטיל ולשאר מימות לא מהניא שחיקה . והשתא צ"ע בדברי רבינו דאין תופס שיטת התוספות דפ' כל שעה דלרב יוסף נמי לא בעי שחיקה באליל אלא בשאר נהרות כמו לרבה א"כ הא דכתב כאן או שוחק ומטיל לים היינו שאר נהרות וכדמפרש לה רב יוסף מטיל לים דמתני' דלשאר נהרות קרי להו ים דאילו לים המלח לא בעי שחיקה וזה ודאי דוחק לפרש כך בדברי רבינו ואם נאמר דרבינו תופס שיטת התוס' דפ' כ"ה נ"ל דרבינו פוסק כרב יוסף דשוחק ומטיל לים המלח קאמר אבל לשאר נהרות לא מהניא שחיקה וקשה לפ"ז חדא דה"ל לפרש דלשאר מימות לא מהניא שחיקה אידך קשה וכי יעלה על הדעת דשחיקה לא מהניא לשאר מימות ושוחק וזורה לרוח מהני טפי דמשמע ודאי דלרבנן דוקא דחוששין בשוחק וזורה לרוח דנעשה זבל חוששין נמי בשוחק ומטיל לשאר מימות שמתרגשים מימיהם רפש וטיט על גדותיהם ושם נעשה זבל כדכתבו התוס' בפ' כ"ה בד"ה א"ל רבי יוסי · אבל למאי דקי"ל כרבי יוסי דשוחק וזורה לרוח כ"ש דשוחק ומטיל לשאר מימות לכן נראה דודאי כך הוא דלמאי דקי"ל כרבי יוסי דשוחק וזורה לרוח כ"ש דשוחק ומטיל לשאר מימות אלא דאתא רבינו לפסוק דאף לים המלח בעינן שחיקה ואסור להטיל לים בעיניה דאע"ג דלרבה מטיל לים בעיניה כיון דלא איפסיקא הילכתא כחד מינייהו נקטינן לחומרא וכן כתב הרז"ה בספר המאור בפרק כל שעה וסכ"כ הר"ר אפרים ע"ש ואף הרמב"ן לא כתב כנגד זה דבר נראה שהסכים לזה וטעמו דכך נראה גם מדברי הרי"ף שלא כתב בפ' כ"ש אלא המשנה כצורתה דאלמא דס"ל דהלכה כחכמים גבי חמץ דמפרר וזורה לרוח או מטיל לים ולא הביא פלוגתא דרבה ורב יוסף ולפסוק הלכה כחד מינייהו אלמא דמספקא מילתא וממילא אנו מפרשים לחומרא דה"ק מפרר ואח"כ זורה לרוח או מטיל לים דמפרר אתרוייהו קאי וכן באליל אנו מפרשים לחומרא שוחק ואח"כ זורה לרוח או מטיל לים ושוחק אתרוייהו קאי וה"כ בלשון בש"ע שוחק וזורה לרוח או מטיל לים כלשון המשנה וכדכתב הרי"ף ומפרשים לחומרא והכי נקטינן כנ"ל ועיין בא"ח סימן תמ"ה מ"ש בס"ד : וצריך לשרש אחריה פ' כ"ה (סוף דף מ"ה) לרבנן ור"ע נפקא להו מאבד תאבדון לעוקר אליל שצריך לשרש אחריה ולכנות לה שם גנאי נפקא להו מואבדתם את שמם ולר' אליעזר ור' יוסי בר יהודה נפקא להו לשרש אחריה מואבדתם את שמם מן המקום ההוא ולכנות לה שם נפקא להו משקץ תשקצנו :

קמז הנודר וכו' משנה פ"ד מיתות (דף ס') הנודר בשמו והמקיים בשמו עובר בל"ת ובגמרא (דף ס"ג) אסיקנא אלא כי אתא רבין אמר ר"א על כולן היכא לוקה חוץ מן הנודר בשמו והמקיים בשמו ומוקי לה כר' יהודה דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ותו תניא ושם אלהים אחרים לא תזכירו שלא יאמר אדם לחבירו שמור לי בצד אליל פלונית ולא ישמע על פיך שלא ידור בשמו ולא יקיים בשמו ולא יגרום לאחרים שידורו בשמו ושיקיימו בשמו מסייע ליה לאבוה דשמואל דאמר אסור לאדם שיעשה שותפות עם העכו"ם שמא יתחייב לו שבועה ונשבע באליל שלו והתורה אמרה לא ישמע על פיך : ומ"ש ואסור אפילו להזכירה בשמה בחנם שלא לצורך כ"כ הרא"ש וז"ל לכאורה משמע דוקא בכה"ג אסור להזכיר כשמזכיר אליל לצורך שצריך להזכיר לסימן ומיהו נראה דבכל ענין אסור דקרא סתמא כתיב והא דנקט שמור לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט שאין דרך להזכירה כלל שלא לצורך וקמ"ל דאפילו לצורך אסור וכ"כ סמ"ג לאוין ל"ב שלא יאמר שמור לי וכו' שבכל ענין אסור להזכיר שם אליל שהרי המקרא נכתב בסתמא ומ"ש שלא יאמר שמור לי דבר ההוה תפס עכ"ל סמ"ג והרא"ש תחלה כתב כמו הסמ"ג ואח"כ הוסיף ואמר וקמ"ל דאפילו לצורך אסור והאי קמ"ל הוי כאילו אמר ועוד קמ"ל וכו' כלומר דאי"צ לפרש אורחא דמילתא נקט אלא רבותא נקט דאפילו לצורך אסור כ"ש שלא לצורך ואיכא לתמוה אמ"ש ב"י וז"ל ואע"ג דהרא"ש פשיטא ליה דלצורך אסור טפי משלא לצורך וכו' עכ"ל והא ליתא שהרי לא כתב הרא"ש בתחלה אלא דלכאורה משמע דוקא לצורך שצריך להזכיר לסימן אסור אבל אח"כ כתב האמת ומיהו נראה דבכל ענין אסור ועוד רבותא נקט דאפי' לצורך אסור אלמא דפשיטא ליה דשלא לצורך אסור טפי מלצורך ותו קשה דהבין ב"י מדברי רבינו ג"כ שדעתו לומר דאפילו שלא לצורך אסור וכ"ש לצורך והא ודאי ליתא דמ"ש רבינו ואסור אפילו להזכירה וכו' האי אפי' לא קאי אלא אמ"ש תחלה הנודר או נשבע בשם אליל ה"ז לוקה וקאמר ואח"כ דלא תיבעיא בנודר או נשבע אלא אפי' להזכירה בשמה בחנם שלא לצורך נמי אסור אע"פ שאינו נודר או נשבע אלא אי קשיא הא קשיא בדברי רבינו אמאי לא כתב דלצורך נמי אסור

דהא

פרישה

אמנם מ"מ כמוכח שהוא אגמים הרבה דאף אם נשארו קצתן אינו מבטל האשרים עד שינתן רובו (היינו דוקא על ידי עכו"ם ב"י עכ"ה :) (יד) מצוה על כל המוצא אליל כו' או שוחק ומטיל לים הא דכתב שוחק ומטיל דמשמע אבל לא שיטילה לים כשהיא שלימה היינו דוקא בשאר ימים שהספינות הולכים שם ושמא תפגע בו ספינה ותטלנו ולאו אדעתייהו אבל לים המלח לר"ה א"צ שחיקה כמו שהוכיחו התוספות בפרק כל שעה דף כ"ח סוף ע"א ע"ש וב"י הביאו ג"כ קצתו וע"ל במ"ח סימן תמ"ה מ"ש שם : (טו) וצריך לשרש אחריה (בספרי אמין אלהים קצץ אשרה והחליפו אפילו עקרה פעמים שחייב לקוצצה ת"ל אבד ואמר כן תאבדון עכ"ה) ולכנות לה שם גנאי פירוש דוקא בא"י מ"ו :

סי' קמז (א) **הנודר** או נשבע בשם אליל ה"ז לוקה שנאמר ושם אלהים אחרים לא תזכירו ולא ישמע על פיך : (ב) ואסור אפילו כו' עד"ל :

ומותר

דרישה

הא משמע בר"פ דף מ"א ע"ב כר"י דאסורה אפילו אין הדיוט יכול להחזירה עכ"ה) וכתב הר"ן ז"ל דהא דאם אין הדיוט יכול להחזירה בטלה היינו דוקא כשהעיקר אליל נשאר קיים דכיון דלא נשתבר ממנה אלא מיעוטא בכה"ג אין עובדיה לשברים אלא לגוף אליל נלבד אבל אם נשתברה מאליה כולה קי"ל כרבי יוחנן דפסק בריש פרק כל הצלמים דאסורה אפי' אין יכול להחזירה ההדיוט או יש לומר שגם מיירי שנשתברה לחתיכות גדולות שעדיין שמה עליה משא"כ כשנשתברה לשברים קטנים עכ"ל עוד תירץ ב"י ושינך אם ההדיוט יכול להחזירה צריך לבטל כל קיסם וקיסם משא"כ כשאין יכול להחזירה דסגי בביטול קיסם א' מהם ומזה איירי רבי יוחנן . וכ"פ בש"ע השינוי בפרק ע"ש סי' א' ובד"מ כתב שבתמ"ז כתיב י"ד ס"ד כתב כשעדיין קמא והמרדכי ריש כל הצלמים כתב היפך שיטיים קמא דאדרבה כשנשברה אליל כולה בטלה טפי ע"ש וכתב ב"י דרבינו דסתם לא הרגיש בקושיות זו (ומהר"ל מלובלין תירץ דפלוגתת ר"י ור"ל איירי בעיקר פ"ס שנאמרה קיים וקי"ל כר"י דאסירה ופלוגתת רב ושמואל איירי בהשברים שנפלו ממנה ונמלא ורבינו יפה דקדק ולא סתם לן מידי דמ"ש רבינו אסורה היינו לומר שהס"ע עצמה שנאמרה קיים אסורה ואמר כשתיבות שנפלו ממנה תלוי בהדיוט יכול להחזירה וטוב דקדק וכתב ולכך לבטל כל קיסם וקיסם וק"ל עכ"ה) :

סי' קמז [א] **הנודר** או נשבע כו' : [ב] ואסור אפי' להזכירה בשמה בחנם שלא לצורך · כתב ב"י לשון רבינו אינו מדוקדק וכתב אפי' כו' שלא לצורך דמשמע דכ"ש דאסור אם הוא לצורך הא אינו דפשיטא דשלא לצורך יותר יש לאסור מלצורך אף על גב דהלשון הרא"ש משמע דפשיטא דלצורך יותר יש לאסור משלא לצורך שהרי על מה דאמר בגמרא שמור לי בצד אליל כו' כתב לכאורה משמע דוקא בכה"ג אסור להזכיר האליל לצורך ומיהו נראה דבכל ענין קאסר ואורחא דמילתא נקט שאין דרך להזכירה כלל שלא לצורך וקמ"ל דאפי' לצורך אסור עכ"ל משמע דלצורך יותר מסתבר לאסור היינו משום דברייתא קתני שמור לי כו' אבל מאן דלא ידע ברייתא לא פשיטא ליה זה יותר מזה ואפילו לפי סברת רבינו דשלא לצורך יותר מסתבר להתיר מ"מ לא היה לו לכתוב כך אפילו קודם להזכירה בשמה אלא הכי הו"ל אסור להזכירה בשמה ואפי' בחנם שלא לצורך ואם היה דעתו כדעת הרא"ש הכי הו"ל אסור להזכירה בשמה בחנם בין לצורך בין שלא לצורך עכ"ל ע"ש בב"י בפירוש מ"מ נראה דלכך דעתו · ולי נראה ליישב כל זה דרבינו כ"כ לדעת הרא"ש דהתחיל וכתב לכאורה אינו אסור להזכירה אלא בכה"ג דשמור לי ור"ל דכשמזכירה לסוד ושלא לצורך אין קפידא אלא דוקא כשמזכירה לצורך דומיא דשמור לי דלו נראה דנותן ממשות בהאליל ואז היינו אסור משום

ההזכרה

בחנם שלא לצורך (א) ואסור לגרום לעכו"ם שישבע או ידור בשמה (ג) ומותר (ב) להזכיר שם אליל הכתובה בתורה כמו כרע בל קורס נבו העורכים לגד שלחן (ד) [ומותר להתלוצץ באליל] :

קמח [א] (א) **שלשה** ימים לפני אידיהן מלבד יום האיד שלהם אסור לשאת ולתת עמהם (ב) ואם נמשך האיד שלשה ימים או ד' ימים חשוב הכל כיום א' וג' ימים לפניהם אסורין ואינו נקרא יום איד ליאסר שלשה ימים לפניו אא"כ הוא יום קבוע לכל ועושין אותו בכל שנה ושנה ומיהו אם הוא יום קבוע לכל אסור ואפילו אינו עיקר האיד שהחזיקו על שם אלהיהן אלא ה"ה שאר האידין שהחזיקו בהן על שם שאר דברי' (ג) ואפילו יום גינוסיא של מלכי עכו"ם (ד) אבל אם אינו יום קבוע לכל כיום תגלחת זקנו ויום שעלה בו מהים שעושין אותו יום איד אינו אסור אלא באותו היום ועם אותן שעושין אותו איד באותו היום אבל עם אחרים מותר (ה) (ו) ואפילו הן משועבדים לאותן שעושין איד בו ביום [ב] ואפי' באיד קבוע אין איסור אלא באותו העיר

דהא להרא"ש בסוף דבריו משמע דשלא לצורך פשיטא דאסור טפי מלצורך כדפרי' ותו דמ"ש בחנם שלא לצורך לכאורה ליתנא יתירה הוא ונלפע"ד דמ"ש רבינו ואסור אפי' להזכירה בשמה בחנם היינו לומר דאע"פ שאין מדירין או משביעין אותו בשם אליל על איזה תביעת עכו"ם שתבעו בדיניהם דזה ודאי אינו בחנם דעושה כך כדי לפטור עצמו מתביעת עכו"ם להוציא ממנו ממון שלא כדין אלא מעצמו הוא מזכירה בחנם כגון שמור לי בצד אליל פלונית שזה ודאי חנם הוא דכך יכול להזכיר סימן אחר כמו סימן זה אי נמי מזכירה שלא לצורך כלל כל זה אסור אע"פ שאינו לוקה : ומ"ש ואסור לגרום לעכו"ם וכו' כבר נתבאר דה"א פ"ד מיתות ועי' בח"מ סי' קפ"ב לשם כתבתי בס"ד באריכות בדין זה דמותר ליקח ממנו שבועה כדי שלא יפסיד והרא"ש בתשובה כלל י"ח כתב מיהו ירא שמים כשיראה שהעכו"ם גמר בדעתו לישבע מה תועלת להשביעו עכ"ל : כתב בהגהת ש"ע מותר לומר לעכו"ם אלהיך יהיה בעזרך או יצלח מעשיך עכ"ל ולשון זה העתיקו הרב מפי' הרמב"ם במשנה סוף הניזקין דתנן ומחזיקין ידי עכו"ם בשביעית דמפרש בגמר' דשרי למימר להו אחזוקו כדאמר ר"י אי נמי אשרתא כדאמר רב ששת ופרש"י כשאומרים לעושי המלאכה השוברים עליהם תחזקנה ידיכם עכ"ל והרמב"ם מפרשו דר"ל דשרי למימר להו נמי אלהים יהיה בעזרך דאף להזכיר שם אלהים על העכו"ם נמי מותר והכי מוכח התם בהא דתנן ושואלים בשלומם מפני דרכי שלום דפרש"י וז"ל ושואלין בשלומם כל הימים ואף ע"פ שמטיל על העכו"ם שם שמים שהשלום שמו של הקב"ה עכ"ל וס"ל להרמב"ם דאף בשביעית דאיכא תרתי דמחזיק ידי עכו"ם במלאכתם בשביעית דאסור במלאכה לישראל וגם מזכיר על העכו"ם שם שמים נמי שרי ולמד מזה הרב בהג"ה זו דכ"ש שלא בשביעית דמותר לומר לו אלהים יהיה בעזרך · אך קשה היאך מתיר הרמב"ם לומר אלהיך יהיה בעזרך דמייקר שם אליל באמירה זו כאילו מודה ח"ו שיש בכח אלוהו לעזור לעובדיה · דאין לייטב ולומר דכונתו על השם יתברך דהוא אלוה של כל העולם ועליו אמר אלהיך וכו' דא"כ ה"ל לומר בסתם אלהים יהיה בעזרך אבל לשון אלהיך משמע אלהיך ולא אלהינו וזה ודאי אסור . ולכן נראה דט"ס הוא בפי' הרמב"ם הישנים שנדפס בהם אלהיך אלא צריך להיות אלהים יהיה בעזרך וכן הוא בדפוסים החדשים והרב בהגה"ה העתיק לשון הרמב"ם כמו שמצא בדפוסים הישנים ולא דק והעירני לזה חתני הרב הגאון כמהר"ר דוד הלוי נר"ו בהיותי אצלי בעסקי בהלכה זו · שוב ראיתי שבעל הלבוש כתב דמה שמותר לומר אלהיך יהיה בעזרך הוא מטעם שמלוצץ באליל ושרי ליה מאחר שכתב פירושים מדעתו וסברתו ולא חקר תחלה מקור מוצא הדין ויגיע מדבריו להתיר מה שאסור מדין תורה :

קמח שלשה ימים וכו' משנה ריש ע"ז ומסיק בגמרא דג' לבד מאידיהן · ומ"ש ואם נמשך וכו' (שם דף ו) : ומ"ש ואין נקרא יום איד וכו' שם במשנה (דף ח) ואלו אידיהן של עכו"ם דאסורין ג' ימים לפניהם קלנד"א וכו' ובגמרא (דף י"א) א"ר יהודה אמר שמואל עוד אחרת פי' עוד אחרת יש להם לרומיים שאינה שנוייה במשנה אחת לע' שנה מביאים אדם שלם כנגד עשו ותרכיבין אותו על אדם חיגר כנגד יעקב וכו' ותנא דידן מ"ט לא קא חשיב לה הנך דמיתנהו בכל שתא ושתא קא חשיב דליתא בכל שתא ושתא לא קא חשיב שיהיו אסורין ג' ימים לפניהן ומשמע דאם היו עושין אותו איד בכל שנה היה אסור שלשה ימים לפניהן אף ע"פ שלא החזיקוהו ע"ש אלוה שלהם אלא ע"ש ממשלת עשו על יעקב · ומה שכתב דבעינן שיהא יום קבוע לכל · שם (דף ח') במשנה יום תגלחת זקנו אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש בלבד ופי' רש"י יום תגלחת זקנו וכו' שאין זמן קבוע לרבים אלא כל אחד ואחד כשמגלח עושה יום איד וכו' ובכל הנך אינו אסור אלא אותו היום ולא לפניו ולא לאחריו דלא חשיבי כולי האי עכ"ל · ולא ידעתי לאיזה צורך הביא ב"י כאן הך סוגיא דאמר שמואל ובגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד ודפריך עלה מחנגה דטייעא דלא נלמד ממני לדינים אלו שכתב כאן לפי שאינו ענין למ"ש רבינו כאן והדבר פשוט כדפרי' : ומ"ש ואפי' יום גינוסי' של מלכי עכו"ם פי' יום שהעמידו מלך משנה שם. וכתב הר"ר ירוחם פירוש יום תגלחת זקנו ובלוריתו ושעלה מן הים ושיצא מבית האסורים מיירי במלך אבל שאר עכו"ם אינם עושים איד באלו וגם אותו איש ואותו יום קאי אכולהו מתגלחת זקנו ואילך כי אינו נראה שיעשו כל בני מלכותו יום איד ביום שמגלח המלך זקנו עכ"ל · משמע דס"ל דבשאר עכו"ם אינו חשוב איד ומותר לתת ולשאת עמו אבל בש"ע החמיר אף בשאר עכו"ם שאינו מלך :

ואסור לגרום לעכו"ם שישבע או ידור בשמה (שם) אסור לאדם שיעשה שותפות עם העכו"ם שמא יתחייב לו שבועה וישבע באליל שלו והתורה אמרה לא ישמע על פיך לא ישמע בגרמא שלך וכתבו התוס והרא"ש בשם ר"ת שאם כבר נשתתף עמו מותר ליקח ממנו שבועה קודם שיפסיד ממונו והאריכו בטעם הדבר וכ"כ הר"ן בספ"ק דע"ז בשם ר"ת ובשם הרמב"ן וז"ל ואף ע"פ שרשב"ם חלוק בדבר דעתם מסכמת לדעת ר"ת וכבר כתב רבינו זה בטוח"מ סימן קנ"ו ולפיכך לא כתבו כאן :

ב"ה ובתשובה כלל י"ח כתב ומיהו ירא שמים כשיראה שהעכו"ם גמר בדעתו לישבע מה תועלת להשביעו ורבינו ירוחם כתב בשם ר"י כי יש היתר אחר בזמן הזה כי נשבעים בקדשים שלהם הנקראים עון גיליון ואין תופסים בהם אלהות ואע"פ שמזכירין שם שמים וכונתם לאליל מ"מ אין מזכירין שם אליל וגם דעתם לעושה שמים וארץ ואע"ג דמשתתפים שם שמים ודבר אחר לא מצינו שאסור לגרום לאחרים לשתף וגם משום לפני עור ליכא דלא הוזהרו בני נח על השיתוף עכ"ל וכתוב בא"ח בשם הרשב"א ז"ל בתשובה נכרים הללו שנשבעים באותה כו' מותר לישראל להשביעם ואין בזה משום לא ישמע על פיך .

ומותר להזכיר שם אליל הכתובה בתורה וכו' בפ' ד' מיתות (שם) :

קמח שלשה ימי' לפני אידיהם מלבד יום האיד שלהם אסור לשאת ולתת עמהם בריש מסכת ע"ז (דף ב ·) תנן לפני אידיהן של עכו"ם שלשה ימים אסור מלשאת ולתת עמהם מלהלוותם ומללוות מהם מלהשאילן ולשאול מהן מלפורען ולהפרע מהן ומסיק בגמ' (ו ·) דג' ימים דקתני לבד מאידיהן : ומ"ש ואם נמשך ג' ימים או ד' חשוב הכל כיום אחד וג' ימים לפניהם אסורים פשוט שם : ומ"ש ואינו נקרא יום איד שלהם ליאסר ג' ימים לפניו אלא א"כ הוא יום קבוע לכל ועושים אותו בכל שנה ושנה שם (יא :) אמר שמואל ובגולה אינה אסור אלא יום איד בלבד ויום איד נמי מי אסור והא רב יהודה שרא לרב ברונא לזבוני חמרא ולרב גידל לזבוני חיטי בחנגתא דטייעי שאני חנגתא דטייעי דלא קביעא ופרש"י דלא קביעא אין חוששין לה כ"כ אם אין עושין לה בכל שנה ואע"ג דר' יהודה ביום חג גופיה שרא משמע לרבינו דבא"י ג' ימים שלפניהם כיום החג דגולה חשיבא אבל יום חג גופיה דא"י חמיר טפי ואסור אע"ג דלא קבוע ולפיכך כתב ואינו נקרא יום חג ליאסר ג' ימים לפניו אא"כ הוא יום קבוע דמשמע דלא משתרי מפני שאינו קבוע אלא בג' ימים שלפניו אבל לא ביום החג עצמו : **ומ"ש** אא"כ הוא יום קבוע לכל ועושין אותו בכל שנה ושנה נראה שהוא סובר דבכלל קבוע הוו תרי מילי חדא שתהיה קבוע לכל בני אותה אמונה ולא כחגא דטייעי שלא היו עושים אותה אלא הטייעים לבדם ולא שאר בני העיר אע"פ שהם והטייעים מאמונה אחת ועוד צריך שתהיה קבועה בכל שנה ולא כחגא דטייעי שאין חוששין אם אין עושין אותה בכל שנה ויותר נראה לפרש דיום קבוע לכל כתב לאפוקי יום תגלחת זקנו ויום שעלה בו מן הים שאינו אסור אלא אותו היום בלבד ועושין אותו בכל שנה ושנה כתב לאפוקי חגא דטייעי דלא קבועה וכדפרש"י שאין חוששין אם אין עושין אותה בכל שנה : ומ"ש ומיהו אם הוא יום קבוע אסור אפי' אינו עיקר החג שהחזיקו ע"ש אלוה שלהם אלא ה"ה שאר החגים וכו' : ומ"ש ואפי' יום גינוסיא של מלכי עכו"ם פי' יום שהעמידו מלך משנה שם (ח ·) : ומ"ש אבל אם אינו יום קבוע לכל כיום תגלחת זקני ויום שעלה בו מן הים וכו' ג"ז משנה שם יום תגלחת זקנו ובלוריתו ויום שעלה בו מן הים ויום שיצא בו מבית האסורים אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש ומפרש בגמ' דקתני אותו היום לאפוקי לפניו ולאחריו וקתני אותו האיש לאפוקי משועבדיו וכתב הר"ן בעו בירושלמי אותו היום בלבד או אותו היום בכל שנה ולא פשטוה : ב"ה וכתב רבינו ירוחם פירוש יום תגלחת זקנו ובלוריתו ושעלה מן הים ושיצא מבית האסורים מיירי במלך אבל שאר עכו"ם אינם עושים איד באלו וגם אותו איש ואותו יום קאי אכולהו אתגלחת זקנו ואילך כי אינו נראה שיעשו כל בני מלכותו יום איד ביום שמגלח המלך זקנו עכ"ל :

ומ"ש ואפי' באיד קבוע אין אסור אלא באותו העיר שהאיד בתוכה אבל חוצה לה אפילו הסמוכים לה מאד מותר לשאת ולתת ואפילו הם משועבדים לה שם בעי רב מתנא וכל העיירות הסמוכות לה משתעבדות לה אותן עיירות אסורות או מותרות ריב"ל אמר לכל אסורה ר' יוחנן אמר אין אסורה אלא לעובדיה והלכתא כר' יוחנן דתניא כותיה ופרש"י כל עיירות הסמוכות לה יודעים אנו שהם משתעבדות ליתן להם מס להביא להם כל צרכיהם והר"ן כתב דמשמע בתוספתא שאע"פ שאותם עיירות עושות עמה מותרות לפי שאין עושות אותם

ומ"ש אבל עם אחרים מותר ואפילו הן משועבדין וכו' (שם דף ח') פליגי בה ריב"ל ורבי יוחנן בקלנד"א שהוא איד קבוע והלכה כרבי יוחנן דתניא כוותיה אין

דרכי משה

קמז (א) כתב הרמב"ם פ"ה דגיטין בפי' המשנה דמותר לומר לעכו"ם אלקיך יהיה בעזרך או יצליח מעשיך : (ב) כתב המרדכי בספ"ק דע"ז ואבי"ה מפי הקבלה הא דאסור לזכור לשם אליל

דרישה

שהזכרה אא משום דנותן בה ממשות מש"כ כתב ח"מ אלא בהזכרה לחוד גרידא וכיוצ כשמזכירה במינס ושלא לצורך נמי יש איסור וכדמסיק הרא"ש ת"ק :

סי' קמח [א] **שלשה** ימים לפני אידיהן כו ואם נמשך האיד שלשה ימים או ארבע ימים כו' חשיב הכל כיום אחד ז"ל הגמרא בפ"ק דע"א דף ו' ע"א איבעיא להו הן ואידיהן או דילמא הן בלא אידיהן · ופרש"י הן ואידיהן שלשה ימים דחשיב במתני' עם יום האיד או שלשה ימי' לבד מיום האיד וקאמר שם ת"ש ואלו הן אידיהן של עכ"ם קלנדא כו' ואמר רב חנן בר רבא קלנדא שמונה ימים כו' ואי ס"ד הן ואידיהן עשרה ה"ל לתיתני ומשני תנא כוליה קלנדא חד יומא דחשיב ליה והמסקנא שם היא דהן ולא אידיהן קאמר ע"כ ואם כן הייתי אומר כדס"ד מעיקרא דעת המקשן קמ"ל דלא וכמ"ש בפרישה · [ב] ואפי' באיד קבוע כו' אבל חוצה לה אפילו הסמיכין לה אחור מותר כו' כתב ב"י ומשמע מפרש"י דטעמו שיודעין שחוצה אין עושין אותו האיד והר"ן כתב דמשמע בתוס דגם חוצה עושין האיד מותרין אם אינם עושין האיד אלא מאימת המלך ולא שולי ומודי עכ"ל ב"י וכן כתב ד"מ ונלע"ד דדעת רבינו כדעת הר"ן מדכתב אפילו באיד קבוע וכבר כתב דלא מקרי איד קבוע אלא שהחזיקו בו הכל ולכאורה היה נלע"ד דלא אסרו אלא בעיר שהאליל בתוכה דשולי ומודי מיד הלכן

פרישה

(ג) ומותר להזכיר שם אליל הכתובה בתורה כמו כרע בל כו' אלו השלשה ע"ז נזכרו בגמרא ע"י מעשה שהיה בפרק ד' מיתות ד' ס"ג ע"ש לכך כתב הטור נמי אלו שלשה אף על פי שיש יותר אלילים (כגון בעל פעור ועור"ס) שמותר להזכירם הואיל וכתובים בתורה .

(ד) ומותר להתלוצץ באלילים כי כל ליצנות אסורה לבד ליצנות דאלילים מ"ו :

סי' קמח (א) **שלשה** ימים לפני אידיהם כו' אסור לשאת ולתת עמהם הטעם משום דבעו למוכן בהמות להקרבה מוכירין תמיד ביום אידם והאליל רגיל בפיהם וחיישינן דלמא אזיל ומודה ע"ש ריש ע"א ד' ה' . (ב) ואם נמשך האיד שלשה ימים כו' חשוב הכל כיום אחד דשלשה ימים לפניהם אסורין נראה דקמ"ל דאף על גב דיום אידם הוא ב' ג' ימים אפ"ה לא משבינן יום אחד מימי האיד לחשבון הג' שלפני החג ועל"ר :

(ג) ואפי' יום גנוסיא של מלכי עכו"ם פירוש יום שמעמידין בו את המלך שעושין אותו יום איד · (ד) אבל אם אינו יום קבוע לכל כו' שעושין אותו יום איד פי' כל אח' בפני עצמו ביום שגלח זקנו או בלוריתו או שעלה מן הים או מבית האסורין . (ה) ואפילו הן משועבדין כו' פי' אותן האחרים וכתב הר"ן אפילו הן עושין עמהן מותרין לפי שאין עושין אלא מאימת המלך ולא שולי ומודי . (ו) ואפילו באיד קבוע כו' אבל חוצה לה כו' מותר פירוש אף

חדושי הגהות

קמח א ז"ל הש"ה"ג בזה ומ"ש ומיהו אם הוא יום קבוע וכו' לא הורה רבינו הב"י מקור דין זה ונראה דחסר בדפוס וכצ"ל ומ"ש ומיהו וכו' שם בגמ' ועוד אחרת יש לרומי כו' ואפשר ג"ב

העיר שהאיד בתוכה אבל חוצה לה אפילו הסמוכין לה מאד מותר לשאת ולתת עמהם ואפילו הן משועבדים לה : בד"א בא"י (ז) אבל בחוצה לארץ אין איסור אלא ביום האיד בלבד · והך מו"מ פרש"י דאסור משום דאזיל ומודה לאליל (ח)[ג] ועובר משום לא ישמע על פיך (ט) הלכך כל דבר שמתקיים אסור למכור להם ששמח בו ואזיל ומודה לאליל ומותר לקנותו מהן שהוא עצב במכירתו ואינו מודה ודבר שאינו מתקיים מותר למוכרו להם ואסור לקנותו מהם (י) והראב"ד כתב שאפילו דבר המתקיים אסור לקנותו מהם שהרי

המעות

אותה אלא מיראת המלך ולא אזלי ומודו : ומה שדקדק רבינו לכתוב אפילו הסמוכין לה מאד נראה שהוא נלמד ממה ששנינו שם (יא:) עיר שיש בה אליל חוצה לה מותר היתה אליל חוצה לה תוכה מותר · ופרש"י עיר שיש בה אליל שיום חג לבני העיר לאליל שבעיר מותר לשאת ולתת עם היושבים חוץ לעיר שאין נמשכין אחר אותה אליל שכן מנהגם זה עובד את שלו וזה עובד את שלו ויום חג של אלו אינו כיום חג של אלו היה חוצה לה אליל והיו עובדים ליראה שלהם תוכה מותר שאין בני העיר עובדין לאותה יראה ע"כ וחוצה לה משמע שהם כמגרש ואפ"ה אין נגררים אלו אחר אלו וכן משמע ממה שאמרת בגמרא ה"ד חוצה לה כגון טטליה של עזה : בד"א בארץ ישראל וכו' פי' בד"א דג' ימים לפני אידיהן אסור בא"י אבל בחוץ לארץ אין אסור אלא ביום החג בלבד והוא מבואר בדברי שמואל שכתבתי דאמר בגולה אין אסור אלא יום איד בלבד ופרש"י טעמא מפני שאין אנו יכולין להעמיד עצמו תלישא וליתן עמהם שביניה' אנו יושבים ופרנסתינו מהם : והך משא ומתן פרש"י דאסור משום דאזיל ומודה לאליל אמתני' דלפני אידיהן כתב כולהו משום דאזיל ומודה · ומתוך דבריו שפי' בגמרא משמע דלשאת ולתת דקתני מתני' היינו משא ומתן של מקח וממכר וכתב הרא"ש שר"ת הקשה עליו דבגמר' מוכח דלא איירי בכל משא ומתן אלא דוקא במידי דחזי להקרבה ולפיכך פי' ר"ת דלא שייך אזיל ומודה אלא בלהשאילו ולהלוותו ולפורעו דאית ליה רווחא בגוי · וכן לשאול מהן וללוות מהן דחשיבא לאו מילתא דישראל צריך לו ואזיל ומודה אבל במשא ומתן של מקח וממכר לא חשיב ליה רווחא כולי האי שכן הוא ריוח הישראל כמו ריוח שלו וגם כשהוא קונה עדיין אין יודע אם ירוויח בתקחו וכשהוא מוכר הוא דואג שמא יוציא המעות קודם שתוצא סחורה אחרת לקנות ולא אזיל ומודה ולשאת ולתת דמתני' מפרש ר"ת למכור להם דבר הראוי לתקרובת אליל וה"ה לשאת מהם המעות ולתת להם חילופיהם ודע דתני' בגמ' (ו :) כשאסרו לשאת ולתת עמהם לא אסרו אלא בדבר המתקיים אבל בדבר שאין מתקיים לא פרש"י כשאמרו אסור לשאת ולתת עמהם לפני חגיהם לא אסרו אלא בדבר המתקיים עד יום חגיהם דחזי ליה קמיה ביום חגו ואזיל ומודה אבל דבר שאינו מתקיים כגון ירק וכיוצא בו מותר ותניא נמי בגמרא דבר שאין מתקיים מוכרין להם אבל אין לוקחין מהם ופרש"י אבל אין לוקחין מהן דמרווח ליה שמתוך שאינו מתקיים מתאוה הוא למכרו וגבי הא דתנן (יב :) עיר שיש בה אליל חנויות המעוטרות אסורות ושאינן מעוטרו' מותרות כתב דמשום משא ונותן ביום חגיהם ליכא דה"מ לזבוני להו משום דדרך לוקח להיות שמח ואזיל ומודה אבל למיזבן מינייהו דבר המתקיים שרי דסתם מוכר עצב הוא · והיא דתניא מוכרין להם דבר שאינו מתקיים אבל לא לוקחים מהם קשיא לפר"ת וכתב הרא"ש דלדידיה י"ל דלא ליקחים מהן לא במקח איירי אלא בקבלת דורון ומיהו כתב שזה דוחק ויותר נ"ל לומר דמודה ר"ת בדבר שאין מתקיים אין לוקחים להם אע"פ שפירש דבמקח וממכר לא שייך אזיל ומודה דבר שאין מתקיים שאני כיון דמתאוה למוכרו שמח ביה ואזיל ומודה וכתב עוד הרא"ש ולפי מ"ש רש"י על מתני' דחנויות המעוטרות לשאת ולתת דמתני' לא איירי אלא במכירה והכי פירש לשאת מהם מעות ולתת להם המקח אבל לקיחה לא אסרה מתני' דסתם מוכר עצב הוא וכן מתפרשת נמי ברייתא דקתני כשאמרו לשאת ולתת לא אסרו אלא בדבר המתקיים דלא איירי אלא במכירה נמצא דלפרש"י יש במכירה צד איסור וצד היתר וכן בלקיחה כלומר צד איסור דמכירה דבר המתקיים וצד היתר דידה דבר שאינו מתקיים צד איסור דלקיחה דבר שאינו מתקיים וצד היתר דידה דבר המתקיים ולפר"ת נמי איכא במכירה צד איסור וצד היתר וכן בלקיחה אלא שהם בענין אחר דצד איסור דמכירה היינו מידי דבר תקרובת וצד היתר דידיה היינו כל מידי דלאו בר תקרובת צד איסור דלקיחה דבר שאינו מתקיים וצד היתר דידה דבר המתקיים וכתבו התוספ' שם גבי הא דקאמר התם ר' ירמיה זבן סיחא דפת חשוב הוא וקפץ עליהם וכולא והוי כדבר המתקיים : אבל הרמב"ם כתב בפ"ט שאסור ליקח מהם ולמכור להם דבר המתקיים ומותר למכור להם דבר שאינו מתקיים עד יום חגיהם כגון ירקו' ותבשיל ולפי דבריו מתני' בין מקח בין ממכר אסרה וברייתא לא אסרה אלא בדבר המתקיים אבל בדבר שאין מתקיים לא ה"פ לא אסרו לגמרי בין למכור בין ליקח אלא בדבר המתקיים אבל בדבר שאינו מתקיים לא אסרו לגמרי שאע"פ שאסרו ליקח לא אסרו למכור והא דתניא דבר שאין מתקיים מוכרים להם אבל לא לוקחים מהם ליפרושי האי דקתני בהאי ברייתא אבל בדבר שאינו מתקיים לא אתיא וטעמא דמותר למכור להם דבר שאינו מתקיים ואסור ליקח מהם אפילו דבר המתקיים היינו משום דכשמוכר לו דבר שאינו מתקיים ביום חגו אין לו לא מעות ולא חפץ שיהא מודה עליהם ולאזיל ומודה מקמי יום חג לא חיישינן אבל כשלוקח מהם בין דבר המתקיים בין דבר שאינו מתקיים הרי המעות בידו ביום חגו ומודה עליהם אע"פ שאין בידו החפץ וזו היא סברת הראב"ד שכתב רבינו וכתב הר"ן שזו היא שיטת הגאונים וכתב שדבריהם עיקר :

ואסור

אין אסורה אלא לעובדיה בלבד · ומה שכתב אבל חוצה לה אפילו הסמוכים לה מאוד וכו' · משנה שם סוף (דף י"א) עיר שיש בה אליל חוצה לה מותר ה"ד חוצה לה אמר ר"ל משום רבי חנינא כגון טטליא של עזה ופירש רש"י שוק של בהמות דסמוכה לעיר מאוד עכ"ל : בד"א בא"י וכו' שם (דף י"א) אמר שמואל בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד : והך משא ומתן פי' רש"י משום דאזיל ומודה לאליל וכו' בריש פר' קמא כתב רש"י וז"ל ג' ימים אסור לשאת ולתת עמהן וכולהו משום דאזיל ומודה לאליל ביום אידו עכ"ל. מתוך לשונו משמע דרוצה לומר אף ממקח וממכר וקשיא דהא בגמרא (בדף ו') איבעיא להו האי לשאת ולתת משום הרווחה היא א"ד משום לפני עור לא תתן מכשול למאי נפקא מיניה דאית ליה בהמה לדידיה אי אמרת משום הרווחה הא קא מרווח ליה אי אמרת משום לפני עור הא אית ליה לדידיה ובעיין לא איפשיטא ופי' רש"י משום הרווחה דרווח ואזיל ומודה לאליל ועבר ישראל משום לא ישמע על פיך א"ד משום לפני עור דמזבן ליה בהמה ומקריבה לאליל ובני נח נצטוו עליה למאי נ"מ דאית ליה בהמה לעכו"ם להקריב ואי לא תזבן ליה ישראל אפ"ה סלק ליה בדידיה עכ"ל ולפירש"י מאי קמיבעיא ליה הא סבירא ליה לתלמודא דמקח וממכר נמי אית ביה משום אזיל ומודה ואם כן פשיטא דאפי' אית ליה בהמה לעכו"ם אסור למכור לו בהמה אחרת משום דאזיל ומודה כשאר כל מקח וממכר ואמאי לא איפשיטא בעיין וכך משמע כשאר"י שר"ת הקשה קושיא זו על פירש"י · ונ"ל ליישב דס"ל לרש"י דמה שאסרו ג' ימים לפניהן מוכח בגמרא (דף ה') דטעמא משום דכל ג' ימים מחזר העכו"ם אחר בהמות שלא יהא בו מום מחוסר אבר להקריבה ביום אידם · וסבירא ליה לתלמודא דכל זמן שעוסק בתקרובת אליל אזיל ומודה ביום אידם בכל הנאה שתבא לו תוך שלשה ימים כי אומר שסייעתו אליל שלו לפי שעוסק בצרכיה וכמו שפירש הרא"ש לדעת רש"י ריש פ' קמא והשתא ניחא לרש"י דס"ל לתלמודא דבכל מקח וממכר דאית ביה הנאה לעכו"ם תוך שלשה ימים פשיטא דאית ביה משום אזיל ומודה ביום אידם כי אומר שסייעתו אליל שלו לפי שעוסק בצרכיה אבל על מה שעוסק בצרכי אליל גופא קא מיבעיא ליה אי אית ביה נמי משום אזיל ומודה דלא גרע משאר מקח וממכר א"ד ליכא בהא מילתא אזיל ומודה כי מה לו להודות על קנייתו בהמה זו בייחוד הלא הקרבתו אינו אלא כדי לעבוד אלוהו ולהודות לו על כל הטובות אשר גמלוהו ולא אסור אלא משום ולפני עור בלבד והאי מילתא לאודויי לא איפשיטא לן אבל כל שאר משא ומתן פשיטא לן דאסור משום אזיל ומודה ביום אידם ולפי זה נמי לא קשה מה שהקשה ר"ת עוד דלפירוש רש"י אמאי קאמר נ"מ דאית ליה בהמה לדידיה ואמאי לא קאמר נ"מ במידי דלא חזי להקרבה דמשום הרווחה אסור ומשום לפני עור שרי כדאיתא בהרא"ש דהא למאי דפירש לרש"י פשיטא ליה לתלמודא דבמידי דלא חזי להקרבה אית ביה משום אזיל ומודה דלא קא מיבעיא ליה אלא בדזבין בהמה להקרבה אי אית ביה נמי משום אזיל ומודה או לא ובסמוך הבאתי לשון רש"י אמתניתין דחנויות המעוטרים משמע להדיא כדפרישית ע"ש גם מה שהקשה עוד הרא"ש לפירוש רש"י מדתני רב זביד אין לוקחין מהן דבר שאינו מתקיים משום דמתאוה למוכרו ואזיל ומודה דאם כן תפשוט מינה דטעמא משום הרווחה דאי משום לפני עור אמאי אין לוקחין מהן דהא למאי דפרישית לא קא מיבעיא ליה אלא בדזבין בהמה להקרבה אי אית ביה משום אזיל ומודה אם לאו אבל שאר מקח וממכר פשיטא דאית ביה משום אזיל ומודה · גם מה שפירש הרא"ש ונדחק לפירוש רש"י דלשאת ולתת לא מיירי אלא במכירה ליתא להאי דוחקא כמו שאפרש בסמוך אבל והראב"ד כתב ע"ש כן נראה לי ליישב כל הקושיות שכתובים בהרא"ש שהקשה ר"ת על פירוש רש"י : ומ"ש הלכך כל דבר המתקיים וכו' · ברייתא (בדף ו') כשאמרו אסור לשאת ולתת עמהם לא אסרו אלא בדבר המתקיים עד יום אידיהן דחזי ליה קמיה ביום אידו ואזיל ומודה אבל דבר שאינו מתקיים כגון ירק וכיוצא בו מותר כך פירש רש"י וכתבו התוספות והרא"ש פירוש אחר דוקא דאילו לקנות אסור בדבר שאינו מתקיים יותר מדבר המתקיים ופשוט הוא וכך משמע להדיא מפירוש רש"י וכדתני רב זביד דברים שאין מתקיים מוכרים להם אבל אין לוקחין מהם ופירש רש"י דאין לוקחין מהן משום דמרווח להו דמתוך שאינו מתקיים מתאוה הוא למכרו עכ"ל : ומהך סוגיא לא משמע מפירוש רש"י דמותר לקנות מהם דבר המתקיים אבל ממה שפירש רש"י במתני' דהיו בה חנויות מעוטרות וכו' סוף (דף י"ג) וז"ל ואי משום דנושא ונותן ביום אידם ה"מ לזבוני להו דילמא מזבין ליה בהמה ואזיל ומקריב ליה לאליל אי נמי דרך לוקח להיות שמח ואזיל ומודי אבל למזבן מינייהו דבר המתקיים שרי דסתם מוכר עצב הוא עכ"ל שמעינן דאסור לקנות מהם דבר המתקיים ומהך דפירוש רש"י מוכח להדיא כדפרי' דס"ל לרש"י דכשאר מקח וממכר פשיטא ליה לתלמודא דאית ביה משום דאזיל ומודה אלא דבבהמה להקרבה קא מיבעיא ליה ולהכי נקט רש"י בפירוש דילמא מזבין ליה בהמה ואזיל ומקריב לה לאליל אי נמי דרך לוקח וכו' דאלמא דס"ל לרש"י דבבהמה דוקא קא מיבעיא ליה ולא אפשיטא ולכן לא נקט בבהמה טעמא דאזיל ומודה אלא טעמא דאזיל ומקריב לה לאליל ועבר אלפני עור אי נמי דמזבן להו שאר דברים המתקיימין שאין ראויין להקרבה ודרך לוקח להיות שמח ואזיל ומודה וק"ל : ומ"ש והראב"ד כתב וכו' בספרי הרא"ש שבידינו כתוב דבר זה ע"ש הרמב"ם והכי משמע להדיא מדבריו רפ"ט שכתב וז"ל שלשה ימים לפני אידיהן של עכו"ם אסור ליקח מהם ולמכור להם דבר המתקיים וכו' ומותר למכור להם דבר שאינו מתקיים נגד יום אידם כגון ירקות ותבשיל וכו' הרי דבלמכור להם מחלק בין מתקיים לאינו מתקיים אבל בלוקח מהם כתב בסתם אסור ויקח מהם ומשמע דאפי' מתקיים נמי אסור משום דהמעות מתקיים בידו ומודה עליהם ביום אידו מיהו מדכתב רבינו כך ע"ש הראב"ד ולא ע"ש הרמב"ם נראה שהיה גורס בספרי הרא"ש הראב"ד במקום הרמב"ם ואף ע"ג שאין ספק שכך הוא נ"כ דעת הרמב"ם כדפרישית וכ"כ ב"י מ"מ כיון שלא כתב כך בפירוש הביאו הרא"ש ע"ש הראב"ד שכתב כך בפירוש ובש"ע כתב כל' הרמב"ם אלמא דפסק דאסור לקנות מהם אף דבר המתקיים מיהו נראה דאף לפי' רש"י דשרי לקנות מהן דבר המתקיים דסתם מוכר עצב ולא אזיל ומודה אע"פ שיש בידו

המעות

פרישה

אף על פי שגם אלה לה עושין האיד מותרין אם אין עושין אלא מיראת המלך וכמו שכתבתי בדרישה : (ז) אבל בח"ל כו' הטעם לפי שאנו דרים בין העכו"ם רש"י (ורש"ל כתב הטעם דבח"ל אינם אדוקין כ"כ בע"א כמו בא"י עכ"ל :) (ח) ועובר משום לא ישמע על פיך פירוש הישראל אבל היכא דאזיל ומודה אין הישראל עובר אלפני עור לא תתן מכשול אף שהעכו"ם מצווה על האליל דלא עדיף מגיפוף ונישוק שאין העכו"ם מוזהר עליו (ר"ל שאינו מוזהר על כוחם לאליל אלא מוזהר שלא יקריב) דהכלל הוא אפילו באליל היכא שאין ישראל עובר אלא באזהרה ולא במיתה אין העכו"ם מוזהר עלו מ"ז : (ט) הלכך כל דבר שמתקיים אסור למכור להם פי' אפילו הוא דבר שאינו ראוי להקרבה אבל אם הוא דבר הראוי להקרבה אע"פ שהוא דבר שאינו מתקיים אסור נמי משום לפני עור לא תתן מכשול וק"ל : (י) והראב"ד כתב כו'

שהרי

דרישה

[ג] הלכך כל דבר שמתקיים אסור למכור להם כו' כתבתי בפרישה דהיינו אפילו בדבר שאינו ראוי להקרבה כו' ע"פ כדאיתא התם להדיא אם לא שיש לו כבר אותו המין אינו אסור משום לפני עור וגומר כדאיתא התם והתוספות כתבו דאף בלקנות מהם שייך לפני עור וגומר דשמא מן הדמים יקנה תקרובת אליל ולפ"ז לא שרי לקנות מהם אף דבר המתקיים כ"א בעכו"ם ידוע שיש לו מעות הרבה וזולת זה ולדעת ר"ת דלא שייך כלל במקח וממכר אזיל ומודה א"ל שקונה מהן דבר שאינו ראוי להקרבה לפי שאז שמח מאוד במכירתו ומ"ה אינו

אסור

חדושי הגהות

ג"ב דאין כאן חסרון ומ"ש רבינו המחבר ומ"ש ומיהו וכו' היא נמשך עם מ"ש ומ"ש אפי' יום גינוסיא וכוונת הרב לומר מ"ש ומיהו וכו' ומ"ש ואפי' וכו' הכל מפורש במשנה שג שהרי יום שהעמידו מלך אין החג ההוא ע"ש אלודי ואפ"ה להיותו קבוע בכל שנה ג' ימים לפניהם אסורים וכו' עכ"ל שכה"ג ;

ז"ל

המעות מתקיימין בידו · (יח) [ד] ור״ת פירש שאין במכירה משום דאזיל ומודה אלא משום שקונה צורך לאליל הלכך כל דבר שאינו לצורך תקרובת מותר למוכרו להם ומותר ליקח מהם בדבר המתקיים אבל דבר שאינו מתקיים אסור ליקח מהם ששמח הרבה במכירתו ואזיל ומודה · ואסור לשלוח לו דורון ולקבלו ממנו [ה] ואם אי אפשר לו שלא יקבלנו משום איבה יקבלנו ממנו · ולא יהנה בו ובעכו״ם שמכירין בו שאינו עובד אליל הכל מותר (יב) ואסור להשאילן ולישאל מהן ולהלותן וללות מהן ודוקא בלא רבית אסור להלותן (יג) אבל מותר להלותן בריבית ואסור לפורען וליפרע מהם מלוה בשטר אבל מלוה ע״פ נפרעין מהן מפני שהוא כמציל מידם והאידנא אפילו מלוה בשטר חשוב כמציל מידם אפי׳ אינו רבית וכ״ש אם הוא ברבית אבל היכא דאיכא משכון קאמר בירושלמי שאין נפרעין מהם שאינה חשובה כאבוד וכ׳ א״א הרא״ש ז״ל וכ״ז מיירי בשאינה ברבית אבל אם היא ברבית אפילו במשכון חשוב כמציל מידם ונפרעין מהם (יד) ואם נשא ונתן ביום האיד אסור (טו) ובג׳ ימים שלפני האיד בא״י לרב אלפס מותר ולר״י אסור ולזה הסכים א״א הרא״ש זכרונו לברכה · אסור ליכנס לבית עכו״ם ביום אידו וליתן לו שלום מצאו בחוץ מותר אבל יאמר לו בשפה רפה ובכובד ראש · (טז) [ו] ואסור לכפול לו שלום לעולם לפיכך טוב להקדים

ב״ח

המעות ביום אידו דמעות ניתנו להוצאה אין זה אלא היכא דליכא חשש דלפני עור כגון דידוע שיש לו לעכו״ס מעות הרבה לקנות בהם בהמה להקרבה ולשאר צרכי אליל אבל היכא דאיכא למימר דאין לו שום מעות כ״א מה שמקבל מן הישראל בעד מה שמכר לו דבר המתקיים אסור לקנות מהן אף לרש״י אפי׳ דבר המתקיים דאע״ג דליכא משום אזיל ומודה מ״מ אית ביה משום ולפני עור דמתציא לו מעות לקנות בהמה להקרבה ותדע דרש״י מודה בהך סברא שהרי בהך בעיא משום הרווחה א״ד משום ולפני עור איכא להקשות לפי׳ רש״י דפירש לשאת ולתת היינו מקח וממכר תינח ממכר אבל מקח מאי לפני עור איכא וצריך לתרץ דאיכא לפני עור לפי שממציא לו מעות לקנות צרכי אליל כדכתבו התוספות להדיא לפירוש רש״י והיינו כדאינו ידוע שיש לעכו״ס מעות הרבה כדפרי׳ ומה שפי׳ רש״י במתניתין דחניות המעוטרות דלמזבן מינייהו דבר המתקיים שרי דסתם מוכר עצב הוא ולא אזיל ומודה היינו בכהם עכו״ס דידוע שיש לו מעות הרבה דלית ביה כתי משום לפני עור ולפ״ז אין צריך לדחוק לפי׳ רש״י דחזר בו ממה שהיה מפרש דלשאת ולתת היינו מקח וממכר כמו שכתבו התוס׳ במתניתין דחניות המעוטרות וכ״כ הרא״ש דלפרש״י בהך דחניות המעוטרות לשאת ולתת דמתניתין לא מיירי אלא במכירה וכו׳ דליתא אלא אף בלקיחה לרש״י איכא צד איסור היכא דאין ידוע שיש לעכו״ס מעות דשמא ממציא לו מעות לקנות צרכי אליל ואסור משום לפני עור כדכתבו התוספות ולא כדכתבו בתני׳ דהחניות המעוטרות . ודו״ק :

ומ״ש ור״ת פי׳ שאין במכירה כו׳ כלומר דל״ת בדבר שאין מתקיים אלא אפי׳ בדבר המתקיים איכו שמח דאין יודע אם ירויח במקחו והשתא אין בין פי׳ רש״י לפר״ת אלא תרתי חדא דלפירוש רש״י אסור למכור דבר המתקיים אפי׳ שאינו לצורך תקריבת משום דאזיל ומודה אבל לפי׳ ר״ת אין בזה איסור אידך דלפרש״י אסור ליקח מהם אפי׳ דבר המתקיים אם אין ידוע שיש לעכו״ס מעות הרבה משום דשמא ממציא לו מעות לצרכי אליל ואיכא משום לפני עור אבל לפר״ת אין בזה איסור שהרי ר״ת מפרש לשאת ולתת דמתני׳ לשאת מהן המעות ולתת להן דבר הראוי לתקרובת אליל אבל ליקח מהם דבר המתקיים שרי ולא חיישינן דממציא לו מעות לצרכי אליל אבל למכור להן דבר הראוי לתקרובת אליל בין לפי׳ רש״י בין לר״ת אסור אפילו אית ליה בהמה לדידיה דכיון דבעיין לא אפשיטא אזלינן לחומרא ואע״ג דלרש״י הוי טעמא דאיסורא משום דאזיל ומודה כשאר מקח וממכר ולר״ת הוי טעמא דכשיש לו הרבה להקריב תשבח לאליל שלו שזימנה לידו להקריב בריוח וזן המובחר הלכך בבהמה איכא טפי אזיל ומודה משאר מקח וממכר מ״מ לענין הדין לא פליגי . ותימה לפר״ת הא דתנן בפרק א״מ (דף כ״ט) ההולכין לתרפות אסור לשאת ולתת עמהם וצריך נמי לפ״ש לשאת מהן המעות ולתת להן דבר הראוי לתקרובת אליל אבל ליקח מהן שרי דליכא במקח וממכר משום אזיל ומודה והרי בגמרא (דף ל״ב) בפיסקא ההולכין לתרפות וכו׳ קאמרינן אמר שמואל עכו״ס ההולך לתרפות בהליכה אסור דאתי ומודה קמי אליל וכו׳ ונראה דהאי דכתוב בספרים שלנו דאתי ומודה קמי אליל הגה״ה היא ולא גרסינן לה וכך היא הנוסחא באלפסי ובאשיר״י בהליכה אסור בחזרה מותר וכו׳ ותו לא ואיכא למידק אמאי דפי׳ רש״י בדף ו׳ דבאזיל ומודה אסור משום לא ישמע על פיך וכ״כ רבינו ואמאי לא אמרינן דאסור משום לפני עור וי״ל דהאי אזיל ומודה לא חמיר טפי מגיפוף ונישוק שאין העכו״ם מוזהר עליו ואם כן ליכא הכא משום לפני עור דכללא הוא אף באליל היכא שאין הישראל חייב מיתה אלא באזהרה בלחוד אין העכו״ם מוזהר עלי׳ : **ואסור** לשלוח לו דורון פ׳ בתרא (דף ס״ה) רבי יהודה שדר ליה קורבנא לאבידרנא ביום אידו אמר ידענא ביה דלא פלח לאליל רבא אחטי ליה קורבנא לבר שישך אמר ידענא ביה דלא פלח לאליל מכלל דכי פלח לאליל אסור לשלוח לו דורון : ומ״ש ולקבלו ממנו כו׳ בפ״ק (דף ו׳) ההוא מינאה דשדר ליה דינרא קיסרנאה לר״י נשיאה ביום אידו הוה יתיב ר״ל קמיה אמר היכי אעביד אשקליה אזיל ומודה לא אשקליה הוויא ליה איבה א״ל ר״ל טול וזרוק אותו לבור לכניו אמר כ״ש דהוה ליה איבה כלאחר יד הוא דקאמינא וכתב הרא״ש שם וז״ל אלמא אי לא מצי לאשתמוטי דלא להוי ליה איבה הוה שקיל אע״ג דאזיל ומודה וכן בפא״מ שרי לבת ישראל לאולודי לארמאית בשכר משום איבה וכו׳ וכ״כ בהגהת מיימוני רפ״ט ע״ש סה״ת וכ״כ הסמ״ג וכ״כ רבינו ואם א״א לו שלא יקבלנו משום איבה יקבלנו ממנו אלא דמ״ש ולא יהנה בו וכ״כ הרמב״ם רפ״ט דאשמע דכיון שקבלו ממנו משום איבה והעכו״ס קאזיל ומודה הלכך לא יהנה בו קשה דזו מניין להם דדילמא דוקא דכדי דלא ליהוי אזיל ומודה יהיב לו ר״ל עצה שישליכו לבור בפניו כלאחר יד דכיון שרואה שאבד ממנו לא ישמח ולא אזיל ומודה וגם לא יהיה לו איבה כסבור דבאונס נפל מידו אבל היכא דאי אפשר לו לעשות כן וצריך לקבלו משום איבה דהשתא אזיל ומודה מנ״ל שלא יהנה בו וצ״ל דס״ל דכיון דע״י שקבלו לדורון זה ביום אידו מהעכו״ם קאזיל ומודה חשיב כאילו נהנה מאליל הלכך לא יהנה בו : ואסור להשאילן וכו׳ משנה שם רפ״ק ובגמרא (דף ו׳) אסיק רבא דכולהו משום דאזיל ומודה הוא ולא פליג ר״ת אלא אמקח וממכר : ומ״ש ודוקא בלא ריבית כ״כ התוס׳ והרא״ש דבריבית דלצער הוא לו ולא אזיל ומודה שרי : **ומ״ש** לחלק בין מלוה בשטר למלוה ע״פ בברייתא בשם ר״י בן קרחה ואיפסקא הילכתא הכי : ומ״ש והאידנא כו׳ כל זה בתוס׳ רפ״ק דע״ז בד״ה לפרוע מהן וכו׳ ובאשיר״י שם ואם נשא ונתן וכו׳ שם (דף ו׳) תניא אידיהן של עכו״ס נשא ונתן אסור וריש לקיש מפרש אידיהן אין לפני אידיהן שרי ורבי יוחנן קאמר אידי ואידי אידיהן קרי לה ואסור אפילו נשא ונתן לפני אידיהן בא״י דאילו בח״ל אפי׳ לכתחלה שרי כדלעיל ורב אלפס פסק כר״ל דתניא כוותיה וכן פסק הרמב״ם רפ״ט אבל התוס׳ וכ״כ הרא״ש בשם ר״י דלית הילכתא כר״ל לגבי רבי יוחנן אלא בתלת מילי כדאיתא ר״פ החולץ ואע״ג דת״כ דר״ל הלכה כר״י וכן פסק בסה״ת אבל הר״ן דחה ראיית התוספת והסה״ת והכריע דשרי כדעת הרי״ף והרמב״ם והכי נקטינן וכן בש״ע כתב כלשון הרמב״ם :

אסור ליכנס לבית עכו״ס וכו׳ דכיון דאחשביה כולי האי דנכנס לביתו דילמא אזיל ומודה אבל בשוק דלא אחשביה לא חיישינן דילמא אזיל ומודה :

עכו״ס

ב״י

ואסור לשלוח לו דורון ולקבלו ממנו וכו׳ שם (ו:) ההוא מינא דשדר ליה דינר׳ לר״י נשיאה ביום חגו אמר היכי אעביד אשקליה אזיל ומודה לא אשקליה הויא ליה איבה א״ל ר״ל טול וזרוק לבור בפניו אמר כ״ש דה״ל איבה כלאחר יד הוא דקאמינא ופרש״י כלאחר יד שלא יבין שמדעת השלכתו וכיון שרואה שאבד ממך לא ישמח ומשמע ודאי דהאי זריקה כלאחר יד דקאמר בפניו צריך לזרוק דהא פירושא דמאי דאמר ליה טול וזרוק לבור בפניו הוא ועוד דאי שלא בפניו למה לו לזורקו כלאחר יד יזרקנו להדיא ועוד דאי שלא בפניו מה הועיל בזריקה זו דכיון דעכו״ס לא ידע בה אזיל ומודה דאין לומר שאח״כ יודיעו דא״כ ה״ל לפרושי אלא ודאי כדאמרן · וכך הם דברי רש״י ולפיכך יש לתמוה על הרמב״ם ורבינו שסתמו וכתבו שלא יהנה בו ולא פירשו שצריך לאבדו בפניו :

ומ״ש ובעכו״ס שמכירין בו שאינו עובד אליל הכל מותר בפ׳ השוכר את הפועל (סה·) רב יהודה שדר ליה קורבנא לאבידרנא ביום אידו אמר ידענא ביה דלא פלח אליל : ואסור להשאילן ולשאול מהן ולהלוותן וללות מהן כבר כתבתי שהם שנויים במשנה (ב·) ושהטעם משום דאזיל ומודה : ומ״ש ודוקא בלא רבית אסור להלוותן וכו׳ כ״כ שם התוספות והרא״ש וטעמא משום דליכא למיחש דאזיל ומודה דלצער הוא לו מדאמרינן בפ״ק דקידושין ליזבון איניש ברתיה ולא לוזיף ברביתא . וכ״כ הר״ן בשם ר״ת : **ומ״ש** ואסור לפורען וליפרע מהן כבר כתבתי שהוא שנוי במשנה שם : ומ״ש דמלוה על פה נפרעין מהן וכו׳ הכי איפסיקא הלכתא בגמרא (ו:) : **ומ״ש** והאידנא אפי׳ מלוה בשטר חשוב כמציל מידם אפי׳ אינו רבית כ״כ שם התוספות דאמר בירושלמי אפילו מלוה בשטר אובדת היא שלא כל שעה אדם זוכה ליפרע מהן והא דקאמר בגמר׳ מלוה בשטר אין נפרעים מהן היינו כשידיהו תקיפה עליהם וכ״כ הרא״ש בשם ר״י דהאידנא דידם תקיפה וקל מגלגלין להפקיע אפילו מלוה בשטר חשוב הכל כמציל מידן : ומ״ש אבל היכא דאיכא משכון קאמר בירושלמי שאין נפרעין מהן וכו׳ וכתב א״א ז״ל וכל זה מיירי כשאינה ברבית וכו׳ שם וגם התוס׳ כתבו על ההיא דירושלמי מיהו בכל ענין חשיב כמציל מידן שכמה פעמי׳ אובדות אפי׳ במשכון ונראה שטעמם מפני שהלוואות דהאידנא הם ברבית וכטעמם דהרא״ש דאי בשלא ברבית היאך היו באים לחלוק על הירושלמי : **ואם** נשא ונתן ביום האיד אסור שם ספ״ק בגמרא : ומ״ש ובג׳ ימים שלפני האיד בא״י להרי״ף מותר ולר״י אסור שם פלוגתא דר״י ור״ל ות״כ דר״ל ופסקו הרי״ף והרמב״ם הלכה כר״ל משום דתניא כותיה והתוס׳ כתבו בשם ר״י דאע״ג דתניא כותיה דר״ל מ״מ הלכה כר״י והביאו ראיה לדבריהם וכתב הרא״ש דכן מסתבר :

אסור ליכנס לבית העכו״ס ביום חגו וליתן לו שלום מצאו בחוץ וכו׳ ברייתא בס״פ הניזקין (סב·) : ב״ה וכתוב בא״ח בשם הר״ם דדוקא שלום שהוא שמו של הקב״ה אסור לכפול אבל ברכה דליכא שם ליכא קפידא

דרישה

אסור למכור להם אלא מיני תקרובת ומשום לפני עור יגיחר ולדעת ר״ת אפילו יש לו כבר מאותו המין ג״כ אסור ע״ש באשר״י ותחלה שם מבואר יפה עכ״ל ת״ו [ד] ור״ת פי׳ כו׳ אלא משום שקונה לצורך אליל והא דקתני מתניתין דג׳ ימים לפני אידיהן אסור לשאת ולתת עמהן כתב ר״ת בהדיא דמיירי במוכר להם צורכי אליל דיקח וה״ה אסור לשאת מהם המעות וליתן להם חילופיהן שלא כיון דקתני בברייתא אין לוקחין מהם כתב הרא״ש דמיירי בדבר שאינו מתקיים וכ״ל הא דסתם רבינו בפי׳ ר״ת (ולא כתב דמיירי מתני׳ במוכר להם צורכי אליל אי קונה דבר שאינו מתקיים עכ״ה) חשיב דאפשר דס״ל דלשאת דמתני׳ מיירי שקונה מהם דבר שאינו מתקיים אלא שא״כ קשה ולא הו״ל פי׳ דלשאת דר״ת דליתה דמיירי דוקא בדבר הצריך להן לתקרובת אבל לפי׳ ר״ת ניחא וק״ל [ה] ואם א״א לו שלא יקבלנו כו׳ יקבלנו ממנו ולא יהנה כו׳ ז״ל ב״י יש לתמוה על רבינו והרמב״ם שסתמו וכתבו שלא יהנה בו ולא פי׳ שצריך לאבדו בפניו כדאיתא בגמרא שצריך לזרוק לפני הנכרי לבור או למקום האבוד כלאחר יד ופרש״י כלאחר יד שלא יבין שמדעתו השליכו וכיון שרואה שנאבד ממנו לא ישמח וכ״פ ב״י בש״ע ע״ש ויש

פרישה

שהרי המעות מתקיימים בידו ואזיל ומודה עליהם ואינו מתיר אלא למכור לו דבר שאינו מתקיים : (יח) ור״ת פי׳ שאין במכירה משום דאזיל ומודה הטעם דהשתא קונה אינו יודע אם ירויח אם לאו וכשמוכר הוא ירא שמא יוציא המעות קודם שימצא לקנות סחורה אחרת ועד״ר (יב) ואסור להשאילן ולישאל מהם ולהלוותם וללוות מהם (בח״מ סי׳ ע״ג מבואר דסתם שאלה לאלתר וסתם הלואה ל׳ יום ועיד יש חילוק דשאלה הדר בעיניה והלואה לא הדר בעיניה וזה מבואר בגמרא עכ״ה) י״א גוייה ללותן ולישאל אסור לשלות ולהשאיל וי״א שגם בזה אזיל ומודה שהישראל צריך לו גמרא מ״ו : (יג) אבל מותר להלוותן בריבית דלצער הוא לי ולא שייך לומר אזיל ומידה (יד) ואם נשא ונתן ביום האיד אסור ודינו כמ״ש בסי׳ הסמוך אם לקח בהמה מעקר כו׳ (טו) ובג׳ ימים כו׳ לרב אלפס מותר ולרבינו יואל אסור וב״י הביא בשם התוס׳ דגרסי׳ ולר״י אסיר . (טז) ואסור לכפול לו שלום פי׳ אפילו שלא ביום האיד דהא דנותנין שלום לעכו״ם

ליישב דמש״ר ואם א״א לו שלא יקבלנו ר״ל שגם להשליכו ממנו להשליכו א״א לו אלא שהנכרי עומד עליו עד שיקבלנו ויהנה ממנו וק״ל : [ו] ואסור לכפול לו שלום לעולם לפיכך טוב כו׳ ולפטרך לכפול לו ז״ל הגה״מ ס״פ הניזקין אין כופלין שלום לעכו״ם רב חסדא מקדים ויהיב שלמא רב כהנא אמר שלמא למר ופרש״י אין כופלין שלום לעכו״ם דהא דנותנין שלום לעכו״ם מפני דרכי שלום סוא דשרי ובחדא מינייהו סגי למימר להו ופי׳ הר״ן מקדים להו שלום כדי שלא יצטרך לכופלו אם ישאלו שלום תחילה שלמא למר פי׳ רש״י ור״ן שלא היה בלבו לברכו אלא לבו היה לרבו וכתבו התוס׳ וצ״ע שלא יהא בזה כמו גניבת דעת ועל תוס׳ פי׳ כן ולא קאמר אלא דאין כופלין לו שלום עכ״ל תוס׳ ושם רב כהנא ורב חסדא כוו יתבי אליף ואזיל גניבא כו׳ עד אזיל לגבייהו [illegible]

להקדים לו שלום כדי שלא יתחיל העכו"ם ויצטרך לכפול לו:

עכו"ם ההולך (יז) לתרפות (יח) פי' לטעות למרחוק בהליכה אסור לשאת ולתת עמו (יט) בחזרה מותר · (כ) ואם נקשרים חבורות חבורות יחד אף בחזרה אסור שניכר הדבר שדעתו לחזור שם וישראל ההולך לתרפות (כא) בהליכה מותר לשאת ולתת עמו ובחזרה אסור (כב) ואם ישראל מומר הוא גם בהליכה אסור · והאידנא (כג) כתב הרשב"ם בשם רש"י שהכל מותר (כד) דלאו עובדי אליל הם ולא אזלי ומודי · ואע"ג דמתנדבין ונותנין המעות לכהניהם מותר לו להלוותן שאין כהניהם קונין מהם לא תקרובת אליל ולא נויה אלא אוכלים ושותין אותם ועוד כיון שעיקר פרנסתינו מהם ואנו נושאין ונותנין עמהם כל ימות השנה ואם היינו פורשים מהם ביום אידם היה לנו איבה לכך שרי והכי תני בתוספת' בד"א בעכו"ם שאינו מכירו אבל אם מכירו מותר מפני שהוא כמחניף לו ותניא נכנס לעיר ומצאם שמחים שמח עמהם מפני שהוא כמחניף להם:

קמט [א] (א) **עיר** שיש בה אליל אסור לילך שם אם הדרך מיוחד לאותו העיר לבד (ב) כגון שאין הדרך כבושה מכאן לשם אלא לאותה העיר אבל אם יש מעבר לעבור משם לעיר אחרת מותר ופירש"י דטעמא משום חשדא שיחשדוהו שהולך לשם לאליל ומשום הכי קאמר בירושלמי שלא אסרו אלא באכסנאי אבל בן עיר מותר · שיירא מותר שכן דרך שיירא לילך בכ"מ · (ג) כתב א"א הרא"ש ז"ל יש שכתבו (ד) שאם יהודים דרים בעיר מותר דתלינן דלדבר עם היהודים הולך שם ומתוך הירושלמי אינו משמע כן (ה) דלא שרי אלא בבן עיר שהיה חוץ לעיר והולך לביתו ע"כ וכתב הרשב"א ומשום הך טעמא דחשדא אפילו ישראל הדר בעיר שיש בה אליל אסור לילך לרחוב שאליל שם אם אין אותו רחוב פתוח לשוקים אחרים (ו) דנראה כהולך שם כדי לעובדה (ז) וכל שכן שאסור ליכנס לעולם לחצר אליל ואפי' לדבר עם אחד מהם

עכו"ם ההולך לתרפות פי' לטעות למרחוק בהליכה אסור לשאת ולתת עמו ובחזרה מותר משנה פ' אין מעמידין (כט:) ומפרש בגמ' דהיינו טעמא דבהליכה אסור משום דאזיל ומודי ובחזרה מותר דמאי דהוה הוה:

ומ"ש ואם נקשרים חבורות חבורות יחד אף בחזרה אסור וכו' שם בגמרא (לג·) הבאים מותרים אמר ר"ל לא שנו אלא שאין קשורים זה בזה אבל קשורים זה בזה איתור דעתו לחזור ופרש"י קשורים שחוזרים חבורה חבורה יחד ולא בד בבד: **וישראל** ההולך לתרפות בהליכה מותר וכו' גם זה שם ומפרש טעמא דבהליכה מותר דילמא הדר ביה ולא אזיל בחזרה אסור כיון דאביק ביה מהדר הדר ואזיל: ומ"ש ואם ישראל מומר הוא גם בהליכה אסור גז"ש וטעמא משום דכיון דמומר הוא ודאי אזיל: והאידנא כתב הרמב"ן בשם רש"י שהכל מותר כלומר כל מה שנזכר בסימן זה לאיסור האידנא מותר וטעמא משום דלאו עובדי אליל הם כלומ' דאינם יודעים בטיב אליל ע"כ (א) וכדאמרינן בפ"ק דחולין (יג:) עכו"ם שבח"ל לאו עובדי אליל הם אלא מנהג אבותיהם בידיהם ולא אזלי ומודו: ואע"ג דמתנדבין ונותנין המעות לכהניהם מותר לו להלותם. וכו' עד סוף הסימן כ"כ שם התוס' והרא"ש וכ"כ הר"ן בשם סה"ת ומיהו כתב הר"ן ואעפ"כ בעל נפש ימנע וכן כתב הרמב"ן ז"ל והביא ראיה מירושלמי: ב"ה ובת"ה כתב בסי' קצ"ה לענין לשלוח דורון בזה"ז ביום שלפני אידם או ביום שלאחריו:

קמט עיר שיש בה אליל אסור לילך שם אם הדרך מיוחד לאותו העיר לבד וכו' משנה בפ"ק דע"ז (יח:): ומ"ש ומש"ה קאמר בירושלמי שלא אסרו אלא באכסנאי וכו' כתב א"א הרא"ש ז"ל יש שכתבו שאם יהודים דרים בעיר מותר וכו' שם: וכתב הרשב"א

ומשום

עכו"ם ההולך לתרפות וכו' משנה פא"מ (דף כ"ט) ובגמ' (דף ל"ב) מחלק בין עכו"ם לישראל ובין ישראל מומר ובין קשורין לאינן קשורין וכמ"ש רבינו והדבר פשוט דלרש"י האי הטעם דאזיל ומודה ובין למכור או ליקח אסור ולפר"ת אין איסור אלא למכור דבר הראוי לתקרובת אליל כדלעיל ומה שקשה מגירסתינו לפירוש ר"ת כתבתי לעיל בסמוך: ומ"ש והאידנא כתב רשב"ם בשם רש"י וכו' כ"כ בסה"ת ובסמ"ג והגהת מיימוני שכתב רשב"ם בשם רש"י וכ"כ הרא"ש רפ"ק וז"ל כ"י כל מה שנזכר בסימן זה לאיסור האידנא מותר וכו' עכ"ל ומ"מ צ"ע בהא דאסור ליכנס לביתו של עכו"ם ביום אידו וליתן לו שלום אי שרי האידנא דאע"ג דהכא אמטו ליה בעצמו קורבנא לבר שאך וכו' דנכנס לביתו ואשכחיה דיתיב עד צואריו בוורדא וכו' התם שאני דידע ביה בודאי דלא פלח לאליל אבל האידנא דאינו ודאי אלא מחזקינן להו דאינן יודעין בטיב אליל כל כך אע"ג דאם הייט פורשין מהם שלא לישא וליתן עמהם ביום אידם כשהעכו"ם צריך ליהודי לישא וליתן עמו ודאי היה לנו איבה מ"מ אין איבה במאי דלא נכנס לביתו ליתן לו שלום ודוקא בנכנס לעיר ומצאם שמחים שמח עמהם אבל אין לו ליכנס לכתחלה לעיר כדי לשמוח עמהם כל שכן ליכנס לביתו לכתחלה ליתן לו שלום כנ"ל:

קמט עיר שיש בה אליל וכו' משנה בפ"ק (סוף ד' י"א ובדף י"ב) ת"ר עיר שיש בה אליל אסור ליכנס לתוכה ולא מתוכה לעיר אחרת דר"מ וחכ"א כל זמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום אסור אין הדרך מיוחדת לאותו מקום מותר פי' ר"מ אוסר הכל בכל ענין וחכמים פליגי אר"מ דל"ת דמתוכה לעיר אחרת דשרי ולא חיישינן לחשדא דנראה שהלך לתוכה היום לעבדה ושוב הלך מתוכה לעיר אחרת דודאי תלינן דכבר הי' בעיר לצרכיו ועכשיו יצא משם אלא אפי' ליכנס לתוכה היום נמי שרי כשאין הדרך מיוחדת לאותו מקום וידוע דהלכה כחכמים וכסתם משנה וז"ל רש"י בדף י"ב כל היכא דתני שיש בה אליל משמע שהיום עובדין ליראה שלהם עכ"ל: ומ"ש כגון שאין הדרך כבושה מכאן וכו' פי' לפירושו שאין אותו הדרך הכבושה מכאן לשם אלא כדי לילך לאותה העיר לבד אבל אם יש מעבר מאותו הדרך הכבושה לעבור ממנו גם לעיר אחרת מותר דהרואה אומר למקום אחר הולך וכן פי' רש"י סוף (דף י"ח) ולשון הש"ע ההולך ממקום למקום אסור לעבור בה אם הדרך מיוחד לה ובהגה"ה דהיינו שאין עוברין מאותה עיר לעיר אחרת עכ"ל אין ספק דמ"ש דהיינו שאין עוברין מאותה עיר רצונו לומר דמעיר שיצא ממנה כדי לילך לעיר שיש בה יריד ביום חגם אין דרך יציאה מאותה עיר לילך לעיר אחרת אלא הדרך מיוחד לאותה עיר שיש בה אליל לבדה: ומ"ש ופירש"י וכו' ומש"ה קאמר בירושלמי וכו' נראה דרבינו קשה לו מ"ש אכסנאי מבן העיר ולכך הביא פירש"י דהשתא יתיישב דכיון דטעמא משום חשדא בבן העיר ליכא חשדא דכל מי שמכיר לזה שהוא ישראל מסתמא ידע מאיזה עיר הוא ואם לא ידע שואלו מאיזה מקום אתה כדי שלא יחשוד בכשרים:

כתב א"א הרא"ש ז"ל יש שכתבו וכו' איכא למידק ליש שכתבו אפילו אין יהודים בעיר אמאי לא תלינן דלדבר עם אחד מבני העיר הולך שם וכמו שכתב רש"י במשנה וז"ל מהו לילך לשם לאותה העיר ביום אליל שלהם לספר עם אחד מבני העיר עכ"ל וי"ל דכשכל העיר עכו"ם לא תלינן לקולא דמסתמא כיון שכל בני העיר עובדין היום ליראה שלהם אין שום עכו"ם בעיר שיניח האליל שלו ויהא עוסק עם היהודי בצרכיו אם כן למה הלך היהודי לשם ואיכא חשדא אבל אם יהודים דרים בעיר תלינן דלדבר עם היהודים הולך שם דכל היכא דאיכא לדונו לזכות ליכא חשדא תדע שהרי כשאין הדרך מיוחד לאותו העיר מותר דליכא חשדא כיון דאיכא למתלי לזכותא ולומר למקום אחר הוא הולך הכי נמי כשיהודים דרים בעיר ליכא חשדא: ומ"ש ומתוך הירושלמי אינו משמע כן כו' פי' מדמחלק בירושלמי דאכסנאי אסור ובן עיר מותר וקשה אמאי לא קאמר דאפי' אכסנאי נמי מותר כיון דאיכא שם יהודי בן עיר דתלינן דלדבר עם היהודי בן עיר הולך שם אלמא דאכסנאי לעולם אסור ומיהו יש לדחות ולומר דהא פשיטא ליה היכא דידוע דאיכא יהודים בעיר דאפילו אכסנאי מותר אלא הכא מיירי דליכא בעיר אלא יהודי אחד בלבד דר בעיר ואינו מפורסם שדר שם יהודי כיון שאין שם אלא אחד בלבד והוא נושא אשה לאשמועינן דבן עיר שרי וליכא חשדא דדילמא לא ידעי אינשי דבן עיר הוא ולא ידעי נמי דדר בעיר שום יהודי וא"כ איכא חשדא קא משמע לן דלא חיישינן להא וצריך לומר לפ"ז דליש שכתבו לא התירו אלא ביהודים הרבה שלש או ארבע דהדבר מפורסם וליכא חשדא אבל דברי הרא"ש נכונים דמדקתני בירושלמי בסתם אכסנאי אסור בן עיר מותר משמע דאין חלוק בין דר שם יהודי אחד ובין שדרים שם יהודים הרבה לעולם אכסנאי אסור: **וכתב** הרשב"א וכו' נראה דמסתמא אין הרשב"א חולק אפירוש רש"י דכל היכא דתני שיש בה אליל משמע שהיום עובדין ליראה שלהם וא"כ הא דאסור לילך לרחוב שאליל שם וכו' ר"ל דאם היום עובדין לאותה אליל בבית אליל שעומד ברחוב פלוני אסור לישראל לילך לאותו רחוב אא"כ שאותו רחוב פתוח לשווקים אחרים דתלינן דהולך לשווקים אחרים: ומ"ש וכ"ש שאסור ליכנס לעולם לחצר אליל

דרכי משה

אליל דוקא בימיהם היה שם אליל משמע ל' שודה ואלהות אבל עתה ששם קדשים שלהם כשם ב"א אין קפידא בהזכרה והקרא מוכח אלקים אחרים לא תזכירו עכ"ל וכ"ה בהגמ"י פ"ז ובתא"ו נ"ז ח"ד דוקא שלא בלשון חשיבות אלא כלשון ב"א אבל לקרותן קדשים כמו שמזכירין אותו העכו"ם בלשון חשיבות אסור:

קמח (א) ובמרדכי ר"פ ק דע"ז התיר מה"א ח"ל ומותר להלות לעכו"ם בזה"ז א"ג שהם נותנים תקרובות אליל לכומר ביום אידם לפי שאין נותנין לכומר כ"כ שלא יכול למצוא אותו דבר מעט ללוות מעכו"ם אחרים אע"פ שאנו לא היינו מלוין אותו עכ"ל וכ"ה בהגמי' פ"ט וכתב בת"ה סי' קצ"ח דאף בזמן הזה אם רוצה לשלוח לו ביום אידם ישלח לו מבע"י מבערב ולא ביום האיד עצמו ואם חל יום שלפני האיד בשבת ישלח ביום האיד עצמו דאית ביה איבה אם ישלח לו אח"כ או קודם זמן רב מפני שיש לעכו"ם לסימן אם שלחו להם ביום אידם עכ"ל:

ונראה

פרישה

לעכו"ם מפני דרכי שלום הוא דשרי ובמורא וזמנא שני עד"ל: (יז) עכו"ם ההולך לתרפות ו"ל התוס' פי' הר"ר שמפיס מקום טינופת כמו בית התורפה ובירושלמי מפרש לשון תרפים ולפי' הגאו לא ה"ל לרבינו (אבל גם רש"י ד' כ"ט ע"ב פי' לטעות עכ"ה) לפרש לטעות: (יח) לטעות למרחוק בגמ' לא כתב האי למרחוק ואפשר דכתבו רבינו משום שכן משמע ל' ההולך לתרפות או י"ל דכיון שהולך למרחוק ואדוק בו כ"כ אזיל ומודה משא"כ בקרוב דכיון שמיירי שלא ביום אידם מותר אבל דוחק לומר דבקרוב אפי' בחזרה אסור דיחזור לשם ויודה דאם כן ה"ל לפרושי ואמר כך מלאתי שגם רש"י כתב לשון למרחוק: (יט) ובחזרה מותר מאי דהוה הוה גמרא מ"ו: (ד) ואם נקשרים חבורות חבורות פרש"י שחוזרין חבורה חבורה יחד ולא בד בבד: (כא) בהליכה מותר לשאת ולתת עמו דדילמא הדר ביה ולא אזיל דאיכא ליכא למסעדים ובשדה אסור דשמא הדר ואזיל ולא אמרינן גבי מאי דהוה הוה כמו גבי עכו"ם דכיון דאביק ביה הדר ואזיל מ"ו: (כב) ואם ישראל מומר הוא אפילו בהליכה אסור כיון דמומר הוא ודאי אזיל לשם ומודה: (כג) כתב הרשב"ם בשם רש"י שהכל מותר פי' כל מה שנזכר בסי' זה: (כד) דלאו עובדי אלילים הם ר"ל שאינו יודעין בטיב אליל כדאמרינן עכו"ם שבח"ל לאו עובדי אליל הם אלא מנהג אבותיהם בידיהם ב"י:

סי' קמט (א) עיר שיש בה אליל פי' ביום אידם וכמו שמוכח בסמוך מדברי הר"י כמ"ש שם וכן פרש"י בהדיא פ"ק דע"ז דף י"א וכ"כ בש"ע בהדיא וע"ד: (ב) כגון שאין הדרך כבושה כו' פי' הדרך שנכבש מכאן לשם לא נכבש אלא בשביל אותה העיר ולא להלוך משם והלאה וכפרש"י בהדיא דף י"ח: (ג) כתב א"א הרא"ש ז"ל יש שכתבו כו' וכו' עיין ב"י לפי' ר' יונה דבסמוך וצ"ל קשה כיון שהרא"ש לא כתיב אלא פי' דר' יונה כמ"ש בסמוך א"כ אמאי כ"ב: (ד) שאם יהודים דרים בעיר מותר פי' לילך שם ישראל אסור: (ה) דלא שרי אלא בבן עיר שהיה חוץ לעיר כו' דכ"ע לא ילך משם אין לעיר (או אף אם הלך לא ילך לביתו ביום ההוא עכ"ה) כדי שלא יראנה הרואה ויסבר שהוא אינו משם והולך שם לעבדה וק"ל: (ו) דנראה כהולך שם לעובדה פי' ויחשדו שאר הישראלים הדרים שם בעיר: (ז) וכ"ש שאסור לכנס לעולם לחצר אליל אפי' בלא יום חגו: (ואפילו על עסקי רבים כגון יום שממנים בו את המלך עכו"ם רפ"א עכ"ה):

דרישה

ולא בשאילת שלום תחילה · אלא שקשה שהרי שם בגמרא אמרו מנין שכופלין שלום למלך משמע דוקא למלך וגם משמע דהכפל הוא בשאלה כמו שהיה כופל בגיבא בשאלת השלום לרב הונא ולרב כהנא שוב ראיתי בחכמת שלמה ומלאתי שכתב אהא דאמרינן שם בגמרא שלמא עלייכו מלכי שלמא עלייכו מלכי ו"ל ב"ס גורסין שלמא למר שלמא למר ופי' בגליון נכל א' היה אומר כן ולא שהיה כופל עכ"ל · גם י"ל דהיינו מעליותא דמלך דאפילו בשאלה צריך להכפיל לו שלום וה"ה לגדולים שהקדמים מלכים כדאיתא שם אבל לאמר כל אדם אין כופלין להם כ"א בחזרה שאז הסברא נותנת להכפיל לו שלום ע"ד שאנו אומרים למי שנותן למבירו לפרע טבא הוא משיב לו שנה טובה · אבל מ"מ אין כוונת הגמרא והפוסקים לזה שאין מה שמשיבין שנה טובה נקרא כפולת שלום גם ל' תשובה וו משתנה בין בני אדם לפי הזמן ולפי המקום שקבלתם אינם משיבין כנגדם · לכן נראה שכמו ששאלת המלך בכפל הוא מה שאומרים שלמא עליך מלכא ב"פ כנ"ל בגירסא כן ועי"ד זה הוא מן הדין להשיב לכל אדם בכפל שלום עליך שלום עליך ומנהגינו גם כן שמשיבין שלום עליך שלום · ויותר נראה דגם דברי אביתי לדוד לא היה בל' תשובה למוד כי מ"מ לו בהתשובה שלום שלום לך היה התפלה לשאלת שלום ולבסוף השיבו לו על שאלתו אם לשלום באתם והשיב לו ישלום למחריך וכוה עדיפות במלכים שכופלין לכן שלום בתחילה משא"כ כל אדם שהמתחיל נותן לחבירו פ"א שלום וחבירו נותן לו שלום פעמיים · כי המתחיל ואומר לחבירו שלום עליך אינו ל' שאלה עד שאומר שחבירו משיב לו שלום עלי וחוזר ונותן לי שלום דא"כ למה נותן לו שלום אלא ס"ל גב כן לתוספי השלימו ומ"ל שכן יוא בחמת שהזיר השואלי דהא אינו חוזר ומשיב לו חבירו השואלו תפילה ועוד דא"כ ה"ל השלום עליך כה"מ אלא אין כאן שאלה ותשובה ככל אלא המתחיל אומר לו שלום עליך י"ל מברכו בהשלום והוא מכפיל לו בשלום ואומר שלום עליך ועוד שלום וק"ל:

סי' קמט [א] עיר שיש בה אליל ו"ל רש"י עיר שיש בה אליל שיום איד יש לבני העיר היום לאליל שבעיר עכ"ל מדכתב ויש איד יש כו' משמע שמפרש עיר שיש בה אליל

כהמורי

מהם ואפשר אפילו על עסקי רבים ואפילו על פקוח נפש אסור ליכנס שם (ח) כדאמרינן גבי מעיין המושך מים לפני אליל שלא ישתה אפילו אי מאית אי לא שתי ע"כ והר"י כתב ומשום אליל שבעיר אין לאסור לילך שם אלא איירי שעושין יריד ביום האיד ולפי שעכו"ם מתקבצין מכמה מקומות והולכים שם אסור [ב] שלא יהא נראה כאחד מהם הולך שם לסחורה ולכבד אליל (ט) אבל בעיר שעושין שם יום איד ואין הולכין שם משאר מקומות לא מצינו שיהא אסור לילך לשם משום חשדא (י) וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל. עיר שיש בה יריד של אליל (יא) [ג] וכל מי שלוקח שום דבר נותן מכס לאליל אסור ליקח משם כלום בין אם יתן מכס או לא יתן שאם יתן מידי מהני לאליל ואם לא יתן הרי זה נהנה ממנה

אליל וכו' כלומר אפי' אין עובדין היום לאותה אליל דהא פשיטא דאיכא חשדא לעולם דומיא דמעיין המושך לפני אליל דלא ישתה ויסתה מפני שנראה כמשתחוה לאליל דאמרינן בגמרא דאצטריכא הך בבא לאורויי דאע"ג דאי לא שתי מיית בצמא ואיכא למתלי דלא נתכוין לשתות לאליל אלא לשתות מן המעיין ואפ"ה אסור מפני שנראה כמשתחוה לאליל הכא נמי כהולך לאתר אליל נראה שהולך לעובדה ולא תלינן לקולא בכה"ג. מיהו הר"ן בפ"ק דע"ז (דף שנ"א ע"ב) חולק ע"ז שכתב וז"ל מיהו עיר שיש בה אליל דאסרינן לילך שם ויפני שנראה כהולך לאליל מסתברא דהיכא דאיכא סכנת נפש מותר שאם למדנו בנראה כעובד דאפילו במקום סכנה אסור בנראה כהולך לעבוד לא למדנו ואפשר עוד לומר דאף במעיין המושך שאע"פ שנראה כעובד כיון שאינו אלא משום מראית העין היכא דאיכא סכנה ממש מותר וכי אמרינן דאי לא שתי מאית לא מאית ודאי אמרינן אלא שאפשר לבא לידי סכנה שאם לא ישתה עכשיו שמא ימות בצמא קודם שישאלו מים וכ"כ בשם הר"ר אשר ז"ל עכ"ל דהיינו מ"ש הרא"ש בתשובה דמותר לברוח לבית אליל וכתבו רבינו ס"ס קנ"ז ע"ש : ומ"ש והר"ר יונה כתב וכו' לכאורה נראה דרבינו הביא דברי הר"י לאורויי שחולק הוא אמ"ש הרשב"א וא"כ לפי זה ודאי קשה מ"ש רבינו על זה וכן היא מסקנת הרא"ש דהלא הרא"ש לא הביא סברת הרשב"א בפסקיו כל עיקר כדי שיאמר שכך היא מסקנתו כהר"ר יונה ודלא כהרשב"א וכמו שהקשה ב"י אבל הדבר ברור שרבינו הביא דברי הר"ר יונה לחלוק אכל המפרשים שכתבו בדין זה דמשמע דס"ל דבכל שעובדין היום לאליל שבתוך העיר אסור לישראל לילך שם אפי' לא היה שום יריד באותו יום אבל הר"י מחלק בין יריד לשאינו יריד ומשום הכי לאחר שהביא הרא"ש המשנה והברייתא והירושלמי ומה שיש שכתבו אם יהודים דרים וכו' והשיג עליה כתב אח"כ והר"ר יונה כתב לא אסור לילך אלא ביריד וכו' שכתב בלשון מחלוקת אמ"ש תחלה והוא דהראשונים לא חילקו בין יריד לשאין שם יריד אבל הר' יונה מחלק ומתיר בשאין שם יריד והביא הרא"ש דבריו במסקנתו לאורויי דהכי ס"ל וכך הם דברי רבינו דלאחר שהביא המשנה ופי' רש"י והירושלמי ויש שכתבו והשגת הרא"ש דמשמע דהראשונים לא חילקו בין יריד לשאינו יריד הביא על זה דברי הר"ר יונה שחולק ומחלק בין יריד לשאינו יריד והכניס דברי הרשב"א בתוך דברי הראשונים לפי שמדבריו נמי משמע שאינו מחלק בין יריד לשאינו יריד א"כ גם עליו חולק הר"ר יונה וכתב אח"כ וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל דלא כהראשונים וכדפרישית ודו"ק מ"כ ע"ש מהרש"ל ומהך דהר"י נ"ל לאיסור גמור לילך לאותן יריד שעושיהם כגון במדינות אלו וכה"ג והעולם סומכין אי"א שכתב הרא"ש לקמן בסוף סימן זה וצ"ע עכ"ל : **עיר** שיש בה יריד של אליל וכו' משנה שם (סוף דף י"ב) עיר שיש בה אליל והיו בה חנויות מעוטרות וכו' ופרש"י ודרך העכו"ם להיות להם יום שוק ויריד ביום אידם עכ"ל לא ליישב מה ענין מכס דמדבר בו בסוגיא לאחר שעובדים שם היום אליל וקאמר דדרכם לעשות יריד ביום אידם ואפשר דמ"ה כתב רבינו עיר שיש בה יריד של אליל וכו' וע"פ פירש"י. אבל התוס' הקשו על פי' וכתבו לכך פי' ר"ת דהכא מיירי ביריד שעשוי להניח בו מכס ושלא ביום אידם מיירי עכ"ל · ונראה עיקר דכך היא דעת רבינו ולכן כתב עיר שיש בה יריד של אליל כלומר שאין שם איד היום אלא דהיריד עשוי לאליל להניח בו מכס של אליל וז"ש בסוף דבריו וכל זה איירי ביריד שאינו ביום איד וכו' פירוש האיסור והסיתר הכל מיירי ביריד שאינו ביום איד ודו"ק · ומ"ש אסור ליקח משם כלום וכו' שאם יתן מידי מהני לאליל ואם לא יתן ה"ז נהנה מתנה שמנחת לו המכס (שם דף י"ג) תניא רבי נתן אומר יום שאליל מניח בו את המכס מכריזין ואומרים כל מי שנוטל עטרה ויניח בראשו ובראש חמורו לכבוד אליל יניחו לו את המכס ואם לאו אל יניחו לו את המכס יהודי שנמצא שם מה יעשה יניח נמצא נהנה לא יניח נמצא מהנה כו' ופי' רש"י נהנה מן הריוח של עשבים או בשמים מהנה נותן מכס וכתבו התוס' פ"ה נהנה מן הריוח ואף ע"פ שמניחין לו את המכס ויהנה אינו נקרא נהנה מאליל כיון שהמעות שלו וא"כ יש לתמוה לכאורה דדברי רבינו שפי' נהנה שמנחת לו המכס דלא כדברי פירש"י והתוספות וי"ל דרבינו ס"ל דלא גרע האי נהנה שמנחת לו המכס מאפרוחין שקננו באשרה וצריכין לאמן או אין צריכין לאמן ועולה באילן א"כ הנאת צל האשרה כשעובר תחתיה ומה שפי' רש"י נהנה מן הריוח טעמו דלישנא דברייתא משמע דנהנה מאליל עצמה ולא דנהנה בהנחת הבאות מחמה וכן דייק לישנא דתוס' שכתבו ואע"פ שמניחין לו את המכס ויהנה אינו נקרא נהנה מאליל כיון שהמעות שלו כלומר שאינו נקרא בשם זה דנהנה מאליל עצמה אלא הנאה הבאה לו מחמת אליל אבל תדינא אף הנאה הבאה לו מחמת אליל ולא מאליל עצמה נמי אסור כדלעיל בריש סימן קמ"ב שכתב רבינו בשם שאליל אסורה בהנאה כך כל הנאות הבאות מחמה אסורות כו' והשתא ודאי הך הנאה שמנחת לו המכס נמי מקרי הנאה הבאה מחמה ופשיטא דאסורה אלא דברייתא דעדיפא מינה קאמרה דאף נהנה מאליל עצמה דהני עשבים ובשמים הן של תקרובת אליל כדפי' רש"י לשם להדיא אמאי דקאמר ר"ל לא שנו אלא משטרות בורד והדס דקא מתהני מריחא ופירש"י בורד והדס של תקרובת אליל כו' דקא מתהני מריחא וורד והדס דרך לשיתן לפני אליל ואסור משום תקרובת אליל ועלה מייתי הך ברייתא דר' נתן אבל ודאי דהנאה דהנחת המכס נמי אסור וכ"כ הר"ן להדיא וז"ל נמצא נהנה מן הריוח א"נ במה שמניחין לו את המכס עכ"ל ועוד נראה בעיני דרש"י ז"ל שפי' נהנה מן הריוח מילתא דפסיקא נקט דאי משום דנהנה שמנחת לו המכס איכא תקנתא לאיסורא דיוליך הנאה ליס המלח כדלעיל בסימן קמ"ב אבל נהנה מן הריוח ליכא תקנתא להך איסורא והשתא לא צרכינן לאידחוק ולפרושי כפי' התוספות : ורבינו כתב בסתם דהיריד של אליל אסור לכתחלה ליקח שום דבר אפי' לא יתן מכס מטעמא דנהנה שמנחת לו המכס דאין לו לצאת לתת על סמך שייוליך הנאת המכס ליס המלח דפשיטא דלכתחלה מיהא אסור אך קשה ממה שפי' רש"י בפרק רבי ישמעאל אמתני' אליל שיש לה גינה כו' דשלא בטובה פי' בחנם מותר ליהנות מהם והביאו רבינו בסימן קמ"ג ומצאתי בשלטי הגבורים ע"ש רבינו ישעיה אחרון בפ"ק דע"ז דהא דאמר יניח נמצא נהנה שמנחת לו המכס היינו דוקא כשמניח עטרה על ראשו ונראה שנהנה מפני כבוד אליל אבל במקום שמניחין המכס סתם לכל אדם כמו שעושין היום ליהודים שלנו שעושין חירות לכל אדם בשוה אינו נראה כנהנה מאליל עכ"ל לפי זה איכא למימר דמה שפירש רש"י דבחנם שרי היינו דוקא שכל העולם נהנין מתנא שלא בטובה אבל אם מוחלין ליחיד שלא בטובה אסור דנהנה מאליל והא דכתב ריא"ז דוקא כשמניח עטרה על ראשו כו' אתא לאורויי דבכה"ג שמניח עטרה על ראשו כו' אע"פ שכל העולם עושין כך אסור מאחר שנראה ומפורסם שכל אחד ואחד נהנה מפני כבוד אליל והה"נ דאפי' אינו מניח עטרה על ראשו אם אינן מניחין המכס אלא ליחיד או יחודים אסור דהא נהנה מאליל אבל בעושין חירות לכל אדם אין זה נהנה מאליל והשתא ת"ש רבינו בסימן קמ"ט דנהנה שמנחת לו המכס היינו היכא שיחיד לבדו או יחודים לבדן נהנין מהנחתה זו ואין עושין חירות לכל אדם בשוה ובמרדכי פר"י כתב וז"ל כתב ראבי"ה הא דאין נהנין בטובת הנאה כגון שלא היה בא לכומר זה הריוח אם לא ע"י זה אבל מה שאנו נותנין להם ליתם תקרקעותינו ולקנות פירות גינותיהם מותר שאם לא יקנה ישראל יש עכו"ם רבים שיקנו . ואע"ג דאמרינן בפ"ק יניח נמצא נהנה לא יניח נמצא מהנה משמע דתרוייהו אסירי י"ל דהתם וורד והדס תקרובי אליל הוו הלכך אפי' שלא בטובת הנאה אסור אבל הכא גינה ומרחץ עשוי להנאת עובדין ור"ת התיר לאפות בתנורין שלהם משום דרחוקין הן מן אליל דמהנה אסור אינו אלא בקרובין לאליל כי ההיא דגינה ומרחץ שהוא לשם אליל והר"ם זצ"ל כתב דדוקא גינה ומרחץ שהוא לשם אליל מיתסרה בטובת כומרים אבל דברים שהם של כומרים לעצמם שרי לשכור מהם א"נ מיירי הכא כשהשכר לאליל עכ"ל וצריך ביאור לדברים אלו והוא כי ראבי"ה מפרש בטובה בשכר שלא בטובה בחנם ופי' הא דאסור כשמגיע טובת הנאה לכומרים דוקא כשלא היה מגיע ריוח לכומרים אם לא ע"י זה אבל מה שמהנה לכומרים שנותנין להם מס בשביל שאנו דנין על הקרקעות כו' מותר אחר כך קשיא ליה דאף ע"פ דלתעמם מהנה אינו אסור דבכר יש עכו"ם רבים שהיו הכומרים נהנים מהם בכה"ג אבל מטעם נהנה שאנו נהנים בישיבת קרקעותיהם ובקניית הפירות אמאי לא אסרינן לה ותי"ן דנהנה אינו אסור אלא בורד והדס דהוי תקרובת אליל כו' ומשמע דמפרש כפשטן של דברי רש"י דלא הוי איסור נהנה בהנחת המכס אלא במה שנהנה מן הריוח יה"ה דהך הנאה דריוח קרקעות וריוח קניית פירות נמי שרי ות"מ לא ס"ל כפי' התוס' שכתבו דאינו נקרא נהנה כיון שהמעות שלו דהא הנאת הקרקע והפירות אינן שלו ואפ"ה שרי · ור"ת תירץ דלא קשה מהא דמהנה לכומרים דאינו אסור אלא בקרובין לאליל כו' וזה כבר נתבאר בסימן קמ"ג בס"ד ע"ש : מיהו להלכה קי"ל כדברי רבינו והר"ן המפורשין דאף נהנה בהנחת מכס גרידא

ותשום הך טעמא דחשדא אפי' ישראל הדר בעיר שיש בה אליל אסור לילך לרחוב שאליל שם וכו'. ב"ה כ"כ בא"ח בשם הרשב"א לפי פירש"י שפירש טעמא משום חשדא : וה"ר יונה כתב ותשום אליל שבעיר אין לאסור לילך שם וכו'. הרא"ש ז"ל כתב שם דברי הרב רבינו יונה ומפני כך כתב רבינו וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ואינו לשונו מדוקדק דלא שייך האי לישנא אלא כשמביא שתי סברות ומסכים לאחת מהן אבל הכא שלא הביא הרא"ש אלא סברת ה"ריונה לבד לא שייך למימר לשון מסקנת אלא כך הול"ל וכן דעת א"א ז"ל (א) :

עיר שיש בה יריד של אליל וכל מי שלוקח שום דבר נותן מכס לאליל

דרכי משה

קמט (א) ונראה לפ"ז דאף לחצר שיש בו אליל מותר ליילך הואיל והר"ר יונה יהרא"ש ס"ל דאינו אסור אלא כשעושים יריד ביום האיד הא בלא"ה שרי ואפילו למ"ש הרשב"א דאסור לילך שם ומשמע דאפי' אין ,יד שם אסור יילך שם מ"מ משמע דלא אסור רק כשאין עובר דרך משם למקום אחר אבל עובר דרך משם למקום אחר שרי דלא גרע מעיר

דרישה

אליל ר"ל שעבודת האליל נתפשטה בכל העיר דהיינו ביום איד שלהם ומשום הכי סתם המשנה ולא הוצרך לפרש דמיירי ביום איד וזהו ג"כ טעם רבינו שסתם ודו"ק [ב] שלא יהא נראה כא' מהם הולך שם לסחורה ולכבד אליל כו' וי"ל מ"ו מכאן כ"ל יאיסור גמור לכ"ע לילך לאותן יריד שעושים כגון במדינות הללו ושעמיקא שמתקרבין לשם ירקוק ביום איד שלהם וכה"ג והעולם סומכין אים אומרים שכתב הרא"ש לקמן וצ"ע עכ"ל (וקשה לפי דברי רש"ל היה רבינו להביא כאן ה"א בל' פלוגתא ועוד דכאן כתב דהרא"ש הסכים להר"י ולקמן מביא ה"א סתם אלא נראה פשיט דר"י בא לפרש המשנה שהביא רבינו בר"ס דמיירי ביריד ביום האיד ולעיל מבואר דמיירי שאין שום דרך אלא לאותה עיר לבד ולקמן מיירי באופן שיש היתר לילך שיש שם מעבר משם לעיר אחרת ולכן אין שום צ"ע על המנהג שמותר לילך לשם דאמר שיש שם ודאי מעבר לעבר משם לעיר אחרת ודוק עכ"ס) ועמיקא הוא מקום אלא לאדמ"ר שמתקבלים מכמה מקומות לשם ותרחיק ביום איד שלהם · [ג] וכל מי שלוקח שום דבר נותן מכס לאליל כו' הרא"ש מסיק לקמן אפילו אם הוא ביום אידם כיון שהוא יריד יל"ל דשאני הכא שהאיד אינו כו' כמ"ש בפרישה ועי"ל דהרא"ש א"כ מתיר אלא דבר הצריך לעצמו דהוי כדבר האבוד ולכן מתיר אפילו ביום האיד ולעיל מיירי שרוצה לקנות לסחור ולהשתכר והאיש לזה שהר"ן הביא ג"כ הי"א שהביאם הרא"ש אות באות וכתב אח"כ ז"ל ומיהו כי שרי משום דבר האבוד היינו דוקא בדברים שהוא צריך לכס

פרישה

(ח) כדאמרי' גבי מעיין כו' פי' אע"ג והתם' נמי יש משום פקוח נפש אפ"ה אסור לשתות שמא יאמרו שהיה לאליל ה"ה נמי כאן כיש חשד שאסור ג"כ אפי' בפקוח נפש וק"ל (ט) אבל בעיר שעושין שם יום איד כו' מלשון אבל בעיר כו' שכתב משמע שזה פי' מ"ש בריש דבריו ומשום אליל שבעיר כו' דמיירי אפילו בעיר שעושין שם יום איד אלא שאין הולכין שם מכמה מקומות יותר לילך שם ומזילא מ"ש לעיל בריש הסי' אסור לילך שם מיירי נמי דוקא ביום איד שלהם וכן מוכח נמי מתחלת ל' דברי רבי יונה שכתב משום אליל שבעיר אין לאסור כו' ולא כתב דמשום אליל וגם משום האיד אין לאסור כ"ז כשיש שם ג"כ יריד גם מ"ש שם אלא מיירי שעושין יריד ביום האיד לא קאמר אלא מיירי שיש שם איד ויריד כאותו איד · אבל זה פ"א שבכלל מ"ש עיר שיש בה אליל כאילו אמר עיר שיש בה איד וכמ"ש בתחלת הסי' מל' רש"י וק"ל : (י) וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ל' זה אינו מדוקדק דלא שייך האי לישנא אלא כשמביא שתי סברות ומסכים לא' מהם אבל הכא שלא הביא אלא סברת ר"י בלבד לא שייך לומר ל' מסקנא אלא הל"ל וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל כ"י · מיהו י"ל משום דפרש"י היה ידוע ושבק הרא"ש פרש"י ונקט פר"י ה"ל כאילו הביא פי' שניהן והסכים לפירוש ר"י גם י"ל משום דרבינו סתם וכתב בתחלת הסי' כפרש"י וכתב עליו ור"י כתב בל' פלוגתא ע"כ כתב עליו וכן מסקנת א"א הרא"ש ז"ל ור"ל שסברי הכיא דברי ר"י לחוד : (יא) וכל מי שלוקח שום דבר נותן מכס לאליל פי' אבל אינו ביום האיד כדלקמן מ"ו דאילו ביום האיד אסור לשאת וליתן

עמכן כדלעיל סי' קמ"ט והרא"ש מסיק לקמן דמותר אפילו אם הוא יום אידם כיון שהוא יריד וכ"ל דשאני הכא שהאיד אינו אלא סימן ליריד משא"כ בעיר שיש בה אליל דר"ל שקביעות היריד

לאליל אסור ליקח משם כלום וכו' ברייתא שם (יג): ומ"ש לפיכך פעמים שהעכו"ם מוכר חפץ ואומר לא אתננו אלא בכך וכך ועוד פשוט לאליל פלוני וכו' כ"כ שם התוס': וכתב בספר התרומה ואם אינו מזכיר בפירוש אליל וכו' כן כתב הגמיי' בשמו בפ"ט מהלכות ע"ז וכ"פ התוס' (יג.) בשם סמ"ג וכן כתב הכלבו: ודווקא ביריד שנותנים המכס לאליל אסור ליקח מהם אבל ביריד שאין נותנין מכס לאליל או ליקח מב"ה שאין לוקחין ממנו מכס מותר כדתניא הולכין ליריד של עכו"ם וכו' שם רמי האי ברייתא אההיא דלעיל בסמוך ומשני דלא קשיא כאן בתגר דשקלי מיכסא מיניה כאן בבעה"ב דלא שקלי מיכסא מיניה:

ב"ה מהרי"ק בשורש קצ"ח דמכס שהיה קבועה ע"פ השר ואח"כ אמר השר שמה שיתנו היהודים יקנו מנו צורת אליל שרי ליהודים לפרוע המכס כיון דמתחלה לא הוקבע מכס זה לשם מאליל וגם עכשיו אין פורעין יותר ממה שהיו פורעים מקדם:

ואהא דתניא כותב ומעלה בערכאות שלהם מפני שהוא כמציל מידן פרש"י כותב שטרות ומעלה בערכאו' שלהם מקום גדוליהם ושופטיהם ומעלה שטרותיו לפניהם לחתום ואע"פ שכבות ותפארת היא להם ואיכא למימר דאזיל ומודה מותר מפני שהוא כמציל מידם שמתוך כך יהיו לו עדים ומסייעין להציל מן העוררין: וכתב הר"ר יונה אפי' במקום שאין נותנין מכס לא התירו לילך שם לקנות אלא אלו וכו':

וכתב א"א הרא"ש ז"ל וי"א דהאי יריד יום חג הוא ואפ"ה מותר ליקח כל דבר שצריך וכו' עד וכ"כ רב האי בתשובה הכל שם וכן כתב הר"ן ג"כ ומ"ש והיינו דקאמר משום מעוטינהו כלומר דאמרינן בגמ' בההוא פירקא (יג:) וכתב הר"ן ומיהו כי שרי משום דבר האבד היינו דוקא בדברים שהוא צריך להם לעצמו אבל להשתכר בהם לא דהנאת ריוח לא מיקרי דבר האבד והכי מוכח בפ"ק דמ"ק (י:): ב"ה ורבינו ירוחם כתב נראה כי בזה"ז אין עושים לשם אליל ומותר ללכת ליריד ליקח ולמכור עכ"ל:

והאידנא נהגו היתר לישא וליתן להלוותן ולפורען וכו' וגם האידנא אינו מצוי שיתנו המכס לאליל וכו' עד ולא נוייה הם דברי הרא"ש שם: **עכו"ם** ההולך ליריד שמוכרין שם אליל וצרכיה וכו' עד סוף הסימן ברייתא בפ' א"מ (לב:) ומפרש טעמא משום דישראל אמרינן ודאי אליל הלך למכור דאי חמרא או גלימא הלך למכור כאן היה מכרן לנו אבל עכו"ם אימור גלימא זבין חמרא זבין וכתב הרי"ף ז"ל דאין אנו צריכין לטעם זה דהא אסיקנא בפ' השוכר את הפועל (סד.) דדמי אליל ביד עכו"ם מותר:

קנ מצוה להתרחק מדרכי אליל ד' אמות ישב לו קוץ בפני אליל וכו' עד סוף הסימן ברייתא בפ"ק דע"ז (יב י): ומ"ש אפי' אי מאית לא

לא

ממנה (ב) שמנחת לו המכס. ואם לקח משם בהמה תעקר (יב) שיתחתך פרסותיה מהארכובה ולמטה פירות כסות וכלים ידקבו מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח לפיכך פעמים שהעכו"ם מוכר חפץ ואומר לא אתננו לך אלא בכך וכך ועוד פשוט לאליל פלוני או שרגילים שנותנין לאליל הפשוט שמקיימין המקח בו אסור לישראל ליקח ממנו וכתב בספר התרומות ואם אינו מזכיר בפירוש אליל אלא אומר אתננו לך בכך וכך ופשוט יותר מותר (ג) ואפילו אומר (יג) [ד] ועוד פשוט יותר לאלוה שלו אפשר שהוא מותר דשמא דעתו ליתנו לעניי עכו"ם ודוקא ביריד שנותנין המכס לאליל אסור ליקח מהם אבל ביריד שאין נותנין מכס לאליל או ליקח מבעל הבית (יד) שאין לוקחין ממנו מכס מותר כדתניא הולכין ליריד של עכו"ם ולוקחין מהם עבדים ושפחות אחד עבד עכו"ם ואחד עבד ישראל בתים שדות וכרמים וכותב ונותן ומעלה בערכאות שלהם (טו) מפני שהוא כמציל מידם וכתב ה"ר יונה אפי' במקום שאין נותנין מכס לא התירו לילך שם לקנות אלא אלו מפני שדברים אלו אין אדם מוכר אותם אלא מפני הסרון כיס (טז) הילכך משום מיעוטינהו שרי לילך שם וליקח מהם אבל כסות וכלים העשויין לסחורה אסור לילך שם וליקח מהם (יז) שאין זה כמציל מידם אלא מהני ומעשיר ודאי הדר שם מותר ליקח כל דבר כיון דלא יהבי מכסא אבל לילך שם וליקח לא התירו אלא עבדים ושפחות ובהמות שהן יישוב ללוקח ומיעוט למוכרים וכל זה איירי ביריד שאינו ביום האיד (יח) אבל אם הוא ביום האיד אסור לשאת ולתת עמהם כדפי' לעיל (יט) וכתב א"א הרא"ש ז"ל וי"א דהאי יריד יום איד הוא ואפ"ה מותר ליקח כל דבר שצריך משום דלמא לא משכח להו אלא ביריד והוה ליה לגבי דידיה דבר האבוד וגבי דידהו ליכא רווחא דביריד זול תרעי טפי משאר זמני (כ) והיינו דאמר משום מיעוטינהו כלומר דממעט להו רווחא ומטעם זה נמי מותר למכור לו סחורה אבודת וכ"כ רב האי בתשובה (כא) והאידנא נהגין היתר לישא וליתן להלוותן ולפורען אף ביום אידם מהטעמי' שכתבתי למעלה וגם האידנא אינו מצוי שיתנו המכס לאליל ואם יש מכס הוא לכהנים ואוכלין ושותין אותו ואין קונין ממנו לא תקרובת אליל ולא נוייה ע"כ: עכו"ם ההולך ליריד שמוכרין שם אליל וצרכיה (כב) מותר לשאת ולתת עמו בין בהליכה בין בחזרה (כג) [ה] שאין אנו תולין שמכר שם אליל (כד) וישראל ההולך שם בהליכתו מותר בחזרה אסור שאנו אומרים ודאי אליל מכר שם:

קנ מצוה להתרחק מדרך אליל ד' אמות ישב לו קוץ ברגלו בפני אליל או נתפזרו לו מעות לפניה לא ישוח להסיר הקוץ וליטול המעות (א) מפני שנראה כמשתחוה לה ואם אינו נראה כמשתחוה לה כגון שמצדד עצמו מותר מעיין המושך מים בפני אליל לא ישחה וישתה ואפילו אי מאית אי לא שתי

פרצוף

גרידא נמי אסור ודוקא ביחיד או יחידים אבל כשעושין חירות לכל אדם בשוה אין בזה איסור כדאמרן: ומ"ש ואם לקח משם בהמה וכו' שם בגמ' ופירש הקונטרס מן הארכובה ולמטה אבל עיקור שתטרף בו אסור לעשות כן בידים בבהמה ואף ע"פ שהיא אסורה בהנאה עכ"ל והתוספות כתבו על מה שפי' דעיקור של טרפה אסור דלא גזירה כדפרישית לעיל גבי עוקרין על המלכים אלא הכי קאמר דיו בכך ויכול להיות שמותרת בהנאה ואף ע"ג דמעות ופירות וכל אינך אסורות בהנאה מ"מ גבי בהמה יכול להיות דסגי בקנסא דעיקור עכ"ל ולעיל דף י"א כד"ה עיקור כתבו דעיקור שיש בה טריפה לגבי מלכים אסור כאכילה קאמר ומותר בהנאה דהכי איתא בתוספתא בדין עוקרין על המלכים ע"ש: ומדברי רבינו שכתב כאן בסתם נראה דס"ל דבעיקור למטה מן הארכובה סגי ואינו אסור לא בהנאה ולא באכילה דאל"כ הו"ל לפרש דאסורה באכילה או בהנאה:

ומ"ש לפיכך פעמים וכו' כן כתבו התוס' בשם הר"ר ברוך והוא בעל סה"ת וכן כתב הגהות מיימוני בשמו סוף פ' ט' דע"ז עיין שם וכן כתב סמ"ג לאוין מ"ה: ומ"ש ודוקא ביריד וכו' שם בגמ' רמי הך ברייתא דהולכין ליריד וכו' אהך דלעיל ומשני דל"ק כאן בלוקח מן התגר דשקלי מיניה מכסא כאן בלוקח מבעל הבית דלא שקלי מכסא מיניה וסבירא ליה לרבינו דביריד שאין נותנין מכס לאליל הוה ליה כלוקח מבעל הבית ביריד שנותנים בו מכס לאליל דבין כך ובין כך לא נהנה מאליל ולא מהנה לאליל: ומ"ש וכתב הר"ר יונה אפי' במקום שאין נותנין מכס וכו' נראה דדעת הר"ר יונה מדקאמר לשם דטעמא דברייתא דלוקחין מהן בהמה עבדים ושפחות וכו' משום מעוטינהו ופירש רש"י שממעט העכו"ם ומדלדלן שלוקח בהמתן שמשתמשין בהן והכי נמי עבדים ושפחות דממעטי שרי והוקשה להר"ר יונה דאם כן אמאי לא תניא סתמא לוקחין מהן כל דבר למה פרט בהמה עבדים ושפחות ותירץ דהכי דוקא אית בהו משום מיעוטינהו אבל כסות וכלים וכו'. אך קשה דא"כ למאי דמפרש דכל זה מיירי ביריד שאינו יום איד וליכא משום אזיל ומודה אמאי אסרו כסות וכלים וי"ל דמשום דכותב ומעלה בערכאותיהם דכבוד ותפארת להם הוה ליה כמיקר שם אליל: **ומ"ש** בשם הרא"ש וי"א דהאי יריד יום איד הוא וכו' פי' לפי זה מותר ליקח כל דבר אפי' כסות וכלים דלגבי דידיה הוה ליה דבר האבוד ושרי וגבי דידהו ליכא רווחא וכו'. ואם כן ליכא משום אזיל ומודה: ומ"ש והאידנא נהגו היתר וכו' כלומר אין חוששין לשום דבר ונהגו היתר אף ביריד ביום אידם ואפי' נותנין מכס לכומרים: עכו"ם ההולך ליריד וכו' פא"מ (דף ל"ב) וע"ל סימן קמ"ד וסי' קל"ב:

קנ מצוה להתרחק וכו' בפ"ק דע"ז (י"ז) הרחק מעליה דרכך זו מינות כו' ואל תקרב אל פתח ביתה זו זונה וכמה אמר רב חסדא ד' אמות: ישב לו קוץ ברגלו וכו' שם (דף י"ב) וצריכא דאי תנא קוץ משום דאפשר למיזל קמיה עד שיעבור מכנגד אליל אבל מעות דלא אפשר אימא לא · ואי תנא

מעות

דרכי משה

מעיר שיש בה אליל אמנם בס' חסידים כתב דכל ההולך דרך שם אין תפלתו נשמעת תוך ל' יום אבל לא מחמירים בכך כ"כ: (ב) ע"ל סימן קמ"ג מ"ש שם בשם המרדכי: (ג) במרדכי דפ"ק דע"ז אוסר בכה"ג:

אבל

פרישה

ס"ל בשביל שאליל ולכבודה וק"ל ועל"ד: (יב) שיתחתך פרסותיה מהארכובה ולמטה פרש"י דעיקור של טרפה אסור לעשות בידים אע"פ שהיא אסורה בהנאה וכתבו התוס' אלו ולא נהיא כו' אלא ה"ק דיו בכך ויכול להיות שמותרת בהנאה ואע"ג דמעות ופירות וכל אינך אסורין בהנאה מ"מ גבי בהמה יכול להיות דסגי בקנס דעיקור ע"כ מ"ה: (יג) ועוד פשוט יותר לאלוה שלו ואינו אסור אלא כשאומר ועוד פשוט לבנין אליל תוס' דע"א ד' י"ג ועד"ר:

(יד) שאין לוקחין ממנו מכס דדוקא כשקנה מהתגרים לוקחין: (טו) מפני שהוא כמציל מידם פרש"י: לכך מותר להלות בערכיהן אע"פ שזה כבוד להן ואיכא למיחש שאזיל ומודה שמתוך כך יהיה לו עדים ומסייעין אותו להציל מן המעוררים: (טז) הלכך משום מעוטינהו שרי פי' שם אברייתא הנ"ל יהיב טעמא דמותר לקנות משם כדי למעטינהו ר"ל למעט העכו"ם:

(יז) שאין זה כמציל מידם נראה שהוא מפרש מציל מידם לשון הפרשה שמפריש מהם וממעט אותם בדברים המתקיימין וס"ל דהאי מפני שהוא כמציל מידם הוא נתינת טעם אמה שמותר לקנות מהם עבדים ושפחות דאל"כ הוי כמציל מידם אמאן דכר שמיה אלא ודאי כדפרישית וה"ק מה שמותר לקנות מהן הוא מפני שממעט להו ולהכי כסות וכלים דלא ממעט להו אלא מהני כו' אסור אבל אין לומר דגם הוא מפרשו דקאי אסיפא דברייתא ומעלה בערכאות שלהן וכדלעיל דא"כ מאי נתינת טעם הוא זה לאסור לקנות כסות וכלים שאין זה כו' וקי"ל: (אבל לילך שם וליקח כו' אף על גב דלא יהיב מכסא לא התירו כו' דוקא סחר שם כיון דלא יהיב מכסא וגם לא הוציא הוצאות ושום טרחא מותר לקנות כל דבר ודוק עכ"ה): (יח) אבל אם הוא ביום האיד כו' ר"ל ועכו"ם מתקבצין מכמה מקומות לשם: (יט) וכתב א"א הרא"ש זכרונו לברכה וי"א כו' ק"ק והרא"ש כתב מיבעי ליה שסברי פליג על ר"י וי"ל דאדרבה מדכתב בסוף דבריו והאידנא נהוג היתר משמע דליה לא סבירא ליה כר"י וסברי דאפילו אידנא מותר וכך הם משך דברי הרא"ש והם מודים אפילו ביום אידם מותר כו' והאידנא כו' פי' אבל אפילו אם נאמר דאסור מדינא ודאי האידנא שרי וק"ל: (כ) והיינו דאמר משום מעוטינהו כו' ק"ק מאי רמיזה בזה וזה הא גם לר"י שפיר קאמר משום מעוטינהו שרי וי"ל דהם ברא"ש לא סבירא ליה כלל דברי ר"י ולא ידע שום לפרשו בענין אחר ולהכי מייתי שפיר דליה ממאי דאמרינן ולמעוטינהו שרי: (כא) והאידנא נהגו היתר כו' וכו סיום דברי הרא"ש: (כב) מותר לשאת ולתת עמו בין בהליכה בין בחזרה כו' כיון שאינו ביום אידם וגם אינו הולך שמה לטעות כדלעיל לא חיישינן דאזיל ומודה: (כג) שאין אנו תולין שמכר שם אליל פי' אמא דעתו לקנות אליל אחרת בדמים ועד"ר: (כד) וישראל ההולך שם כו בחזרה אסור כו' דאמרינן אמאי שהלך שם והוא יהודי בודאי משום דאליל היה בידו והלך לשם כדי למוכרה ונמצא דמי אליל של ישראל בידו גמרא מ"ו ר"ל דאי הלך שם כדי למכור חמרא או גלימא לנו היו מוכרם אבל עכו"ם אימור גלימא או חמרא זבין:

סי' קנ (א) מפני שנראה כמשתחוה לה ולפי מאי דקי"ל דכל דבר שאסור משום מראית עין אפילו בחדרי חדרים אסור ה"ה כאן אפילו אין שום אדם רואהו אסור וכן מבואר בסמ"ג סי' י"ט

דרישה

להם לעצמו אבל להשתכר בהם לא דהנאת ריוח לא מקרי דבר האבוד עכ"ל וב"י הביאו:

[ד] ועוד פשוט יותר לאלוה שלו כו' (ול"ל דה"ל בביאורו סמ"ג פי' אפילו בהוראה ליתן אח"כ בלא פשוט אסור שבודאי ממעות הספק יקח פשוט ויתנו לע"ז דאל"כ פשיטא שהשגה ואסור עכ"ל) ואינו אסיר אלא כשאומר ועוד פשוט לבנין אליל תוס' ואינו לקדש פלוני דנקט רבינו ר"ל לצורך קדש פלוני ומ"מ מאמר שלא הזכיר רבינו לצורך או לבנין וכתב סתם לקדש פלוני נראה לומר דס"ל דיש חילוק בין אם הזכיר שם אליל ואומר בשביל קדש פלוני לאומר סתם בשביל אלוה שלו ומכאן נראה דמכ"ש דמותר ליתן לעניים סתם כהכם מוורין על פתחים וא"צ לומר לו שנותן בשביל אלוה שלו יותר. לאלוה שלו עיין בהג"ה רמ"א בש"ע דכתב דוקא אם אמר סתם ועוד פשוט לאלוה ולא אמר שלו: [ה] שאין אנו תולין שמכר שם אליל וכתב הרי"ף דאין אנו צריכין לטעם זה דהא אסיקנא בפרק השוכר דדמי אליל ביד עכו"ם מותר עכ"ל וב"י הביאו אבל מ"מ רבינו לטעמיה אזיל דס"ל בסימן קמ"ד כר"ת והיכא דקודם ביד עכו"ם אסורים שמא מכרה לקנות אליל אחרת דאינו מותר אלא שידוע שמכרה לעשות צרכיו בדמים כגון לפרוע חובותיו וכמ"ש ב"י לעיל דר"ת ס"ל דהאי דקאמר בגמרא חמרא זבין גלימא זבין דוקא נקט והרי"ף כתב דפירושא בעלמא קאמר ובאמת לא צריכא ליה דהא אסיקנא כו' ע"ש בבית יוסף:

אבל

חדושי הגהות

קמט א ז"ל הב"ח נראה דדעת ה"ר יונה מדקאמר לשם טעמא דברייתא דלוקחין מהם בהמה עבדים ושפחות וכו':

הדרישה

(ב) פרצוף המקלח מים בכרכים לא יניח פיו וישתה מפני שנראה כמנשק לאליל :

קנא דברים המיוחדין למין ממיני אליל (א) אסורין למוכרן לעולם לעובדי אותה אליל שבאותו המקום ואם קונה הרבה ביחד שניכר הדבר שהוא קונה אותם לסחורה מותר והדברים שאינן מיוחדין לה מוכרין אותם סתם ואם פירש העכו"ם שהן לאליל אסור למוכרו לו (ב) אא"כ פסל אותם מלהקריב לאליל ואם העכו"ם מחזר אחר דברים המיוחדין לאליל ומערים לכלול דברים אחרים עמו או כיוצא בזה כדי שלא יבינו שקונה לצורך אליל אסור למוכרם לו [ואם אין רגילין להקטיר לו אלא לבונה כל דבר מותר למכור להם חוץ מלבונה וכל לבונה אסורה בין זכה בין שאינה זכה וכתב הרשב"א אפי' אומר שצריך אותה לדברים אחרים אסור אערומי קא מערים אבל אם ידוע שצריכה לו לדבר אחר מותר כתב בסה"ת אם אין רגילין להקטיר אלא לבונה אסור למכור לבונה לכומר ולשאר העכו"ם מותר . וכן שעוה ביום איד אסור למכור לעכו"ם אבל בשאר ימים מותר למכור להם שעוה . וכן הנביע שתופס הכומר בידו וקנאו ישראל אחר שפגמו עכו"ם ובטלו אסור למוכרו לעכו"ם דבשביל פגימה קטנה כזו אינו מניח העכו"ם מלעשות בו עבודתו וכן ספרי דתן אסור למכור לכל עכו"ם] (ג) מקום שנהגו למכור בהמה דקה לעכו"ם עובד אלילים מוכרים ובמקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין (ד) ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה (ה) ומותר למוכרה להם על ידי ספסירא פירוש שקונה הבהמה לעצמו כדי להרויח ומוכרה מיד

תעות דממונא אבל קוץ דלערא איתא לא ואי תנא הני תרתי משום דליכא סכנה אבל מעיין דאיכא סכנה דאי לא שתי מיית בצמא הא לא צריכא פרצופות למה לי הא תני מעיין דאיכא סכנת צמא וקא אסרי משום דקבעי למיתני סיפא כיוצא בו לא יניח פיו על הסילון וכו' · ועיין בסימן קמ"ט בדברי הרשב"א דמשמע דמפרש הך דאי לא שתי מאית כפשוטו ושם הבאתי דברי הר"ן שחולק על זה :

ומ"ש פרצוף המקלח מים בכרכים לא יניח פיו וישתה וכו' כך היא הגירסא בספרים שבידינו בסתם שלא כתוב בהן לפני אליל ופירש"י דרך יושבי כרכים להתנהג בגדולה להכי נקט כרכי' עכ"ל כלומר וה"ה בכפרים גם ברא"ש וברי"ף כתוב בסתם אלא שלא הזכיר הרי"ף כרכים וכן בספר ירוחם סוף סי' ע"ח וסה"ת סי' קמ"ג כתוב בסתם שלא כתוב בהם לפני אליל וכ"כ בסמ"ק סי' ס"ה להדיא פרצופות המקלחים מים אף ע"פ שאינם של אליל וכו' אבל ברמב"ם פ"ג וסמ"ג לאוין י"ט כתוב פרצופות המקלחין מים לפני אליל וכך הוא בה"ג סוף הל' ע"ז פרצופות המקלחין מים בכרכים לפני אליל . ומשמע דדוקא בעומד לפני אליל דנעשה הפרצוף לנוי לאליל והמנשק לפרצוף כאילו מנשק לאליל עצמה ולפ"ז אפשר דנקט כרכים לרבותא דאפי' בכרכים דדרכן לנוי וכדאיתא בפ' כ"ה ולעיל בסימן קמ"ח אפ"ה בפני אליל אסור ולגירסת ספרים שלנו נמי איכא למימר דרבותא אשמועינן דאפי' בכרכים ואינן לפני אליל ומסתמא עבידין לנוי אפ"ה אסור וכ"ש בכפרים שאינן לנוי דנראה כמנשק לאליל· ואיכא לתמוה לפי גרסתינו מאי קאמר בגמ' פרצופות למה לי הא תנא מעיין וכו' כדפרישית דממעיין לא נפקא לן פרצופות דמעיין הוא מושך מים לפני אליל והשותה שותה ממנו נראה כמשתחוה לאליל גופא אבל פרצופות המקלחין מים כשאינן לפני אליל דאינן נעשין אלא לנוי ה"א דשרי לפתוח בכרכים קמ"ל דאסור הלכך נראה כגירסת הרמב"ם ודעימיה דבפרצופות המקלחין מים לפני אליל דחשיבי כאליל גופיה ולפיכך פריך למה לי דהא תני מעיין וכ"כ בש"ע כלשון הרמב"ם ובכפרים נמי דווקא לפני אליל הוא דאסור אבל שלא בפני אליל שרי והמחמיר אפי' שלא בפני אליל תע"ב . דין כומרים שנושאין שתי וערב אם שרי להשתחוות להם עיין בת"ה סי' קנ"ו דמחמיר ועיין בש"ע דמסיק וטוב להחמיר :

קנא דברים המיוחדים למין ממיני אליל וכו' משנה פ"ק דע"ז (סוף דף י"ג) ומדתנן בסתם אלו דברים אסורין למכור לעכו"ם וכו' משמע דלעולם אסור אפי' אינו ביום איד ולא תוך ג' ימים לפני אידיהן וגם אסור לכל עכו"ם אפי' אינו כומר דגם זה בכלל לעולם דכיון דמיוחדים לאליל ודאי לצורך אליל קבעי להו ואסור משום ולפני עור וכו' ובכלל לעולם משמע נמי דאין חלוק בין א"י לח"ל לדיכא דמתני' ואע"פ דבח"ל אינן אדוקין כ"כ באליל :

ואם קונה הרבה ביחד כו' ברייתא שם (דף י"ד) ואע"ג דאזיל האי ומזבן לאחריני ומקטרי אלפני עור מפקדינן אלפני דלפני לא מפקדינן :

והדברים שאינן מיוחדין וכו' שם במשנה ושאר כל הדברים סתמן מותר ופירושן אסור : ומ"ש אא"כ פסל אותם וכו' שם במשנה ונראה דאתא לאשמועינן דלא תימא כיון דמפרש שהן לאליל א"כ אין העכו"ם מקפיד במה שהוא מחוסר אבר שהרי קונה אותו לאליל ואסור קמ"ל דהאי עכו"ם ודאי לאו אליל קא בעי לה אלא דהוא אדוק באליל וסבר כי היכא דאיהו היה מוכר בזול לאליל כ"ע נמי אדוקין באליל ויהבו ליה בזול ומיהו אין לבו לאליל כיון דמחוסר אבר ושרי וכיוצא בזה איתא בגמרא : ואם העכו"ם מחזר וכו' שם בעיא דלא איפשיטא וכתב הרא"ש ואזלינן לחומרא : **ואם** אין רגילין להקטיר לו אלא לבונה וכו' ז"ל הרא"ש והאידנא רגילין להקטיר לבונה לאליל הלכך אסור וכו' וכך הוא דעת רבינו שכתב ואם אין רגילין להקטיר לו אלא לבונה וכו' כלומר אי איכא מקום שאין רגילין להקטיר לו אלא לבונה כמו האידנא וידוע שאין מקפידין בין לבונה זכה לשחורה כל דבר מותר למכור להם אפי' מה שנזכר במשנה שהוא מיוחד לאליל ואסור אפי' בסתם לעולם האידנא מותר למכור להם אותן דברים בסתם חוץ מלבונה וכל לבונה אסורה בין זכה בין שאינו זכה דאף ע"פ דבגמרא מפרש ריש לקיש דוקא לבונה זכה מ"מ האידנא דאין מקפידין אפי' אינה זכה נמי אסור מיהו ודאי משמע דאף לבונה אינו אסור כשניכר שקונה לסחורה הרבה ביחד דאלפני דלפני לא מפקדינן כדלעיל ולא היה צריך לחזור ולפרש דין זה אבל לבונה האידנא ומשמע מדברי רבינו דס"ל דלסחורה משמע דדין לבונה האידנא כדין דברים המיוחדים לאליל דקא חשיב במתני' דאסור לעולם לכל עכו"ם אפילו אינו כומר כדפרי' אלא דאח"כ הביא דברי סה"ת דלבונה אינו אסור אלא לכומר וכו' וכך היא מסקנת הרא"ש והסמ"ג וכ"כ התוספות (דף י"ד) בד"ה אלב קטפא וכתבו כן לפי שמנהג דהיה נודע דאין עכו"ם מקריב בעצמו לבונה אלא הכומר וכשעכו"ם קונה לבונה קונה אותה לשאר צרכיו : ומ"ש וכתב הרשב"א אפי' אומר וכו' אערומי קא מערים פי' חיישינן דילמא קא מערים : ומ"ש אבל אם ידוע שצריכה לו לדבר אחר מותר . נראה דאיצטריך דלא תימא דאפ"ה אסור למכרה לו משום הרואים דלא ידעי דצריכה לו לדבר אחר ואיכא חשדא שמוכר דבר האסור לעכו"ם קמ"ל דלא חיישינן להך חשדא : ומ"ש וכן ספרי דתן וכו' ע"ל בסימן קל"ט מדין זה באריכות וכן מדין קלפים ודיו : מקום שנהגו למכור בהמה דקה לעכו"ם מוכרים משנה שם (סוף דף י"ד) ופי' כגון מקום שלא נחשדו על הרביעה והכי מפרש בגמ' : ובכ"מ אין מוכרין להם בהמה גסה שם במשנה מפני שמיוחדת למלאכה ואי

אי לא שתי אינו מפורש בברייתא אבל כך משמע שם בגמ' (א) :

קנא דברים המיוחדים למין ממיני אליל אסור למוכרם לעולם לעובדי אותם אליל וכו' משנה בפ"ק דע"ז (יג ·) אלו דברי' אסור למכור לעכו"ם אצטרובלין ובנות שוח ופטוטרות ולבונה ותרנגול לבן ושאר כל הדברים סתמן מותר ופירושן אסור :

ומ"ש לעולם נראה דהיינו לומר שאפי' שלא ביום אידם אסור א"נ לומר של ענין זה אין חילוק בין זמן זה לזמן חכמי התלמוד כמו שיש חילוק לענין דברים הנזכרים בסימן קמ"ח :

ומ"ש ואם קונה הרבה ביחד שניכר הדבר שהוא קונה אותם לסחור' מותר שם (יד ·) ומכולן מוכרין להם חבילה וכמה חבילה פי' ר"י בן בתירא אין חבילה פחותה מג' מנין וליחוש דילמא אזיל ומזבין לאחריני אמר אביי אלפני עור מפקדינן אלפני דלפני לא מפקדינן ופירש"י ג' מנין משקל שלשה מנין דהא ודאי לסחורה קא מכוין ורבינו לא כתב ג' מנין ונראה דהיינו משום דמשמע ליה דהיינו בזמנם שלא היו עשויין לקנות לסחור' פחותה מג' מנין אבל בזמן שעשויין לקנות לסחורה פחות מכן או שאין עשויין לקנות לסחורה אלא יותר ע"כ הכל לפי הזמן וכל שהוא ניכר שהוא קונה אותו לסחורה מותר והרמב"ם השמיט הא דתנא מכולם מוכרים להם חבילה ולא ידעתי למה :

ומ"ש ודברים שאינם מיוחדים לה מוכרים אותם סתם ואם פירש העכו"ם שהם לאליל אסור למכרו לו היינו דתנן ושאר כל הדברים סתמן מותר ופירושן אסור : ומ"ש אא"כ פסל אותם מלהקריב לאליל פשוט הוא שכיון שפסלו לאליל לא מיתסר למוכרו והכי תנן במתני' גבי תרנגול לבן קוטע את אצבעו ומוכרו שאין מקריבים חסר לאליל : ומ"ש ואם העכו"ם מחזר אחר דברים המיוחדים לעכו"ם ומערים לכלול דברים אחרים עמו וכו' שם תרנגול לבן למי תרנגול לבן למי ויהבו ליה שחור וסקיל מהו למכור לו לבן וסלקא בתיקו והרא"ש גורס יהבו ליה שחור וסקיל אדום וסקיל מהו למכור לו תרנגול לבן מי אמרינן מדיהבו ליה שחור וסקיל אדום וסקיל לאו לאליל קא בעי או דילמא איערומי מערים תיקו וכתב הרא"ש דאזלינן לחומרא . ודע דבמתני' תנן רבי יהודה אומר מוכר לו תרנגול לבן בין התרנגולים ופירש"י לקח העכו"ם מישראל תרנגולים הרבה מותר למכור בכללם תרנגול לבן דכיון דסקיל מיניה אחריני לאו לאליל קא בעי להו וכתב רש"י דהאי בעיא שכתבתי בסמוך אליבא דרבי יהודה מיבעיא ליה הכי ולא לרבנן דרבנן אפי' בין התרנגולים אסרי ורבינו נראה שהוא פוסק כר' יהודה שמאחר שכתב שכשהוא מערים אסור משמע דכשאינו ניכר שהוא מערים כגון שהוא מוכר לו תרנגולים הרבה וביניהם תרנגול לבן מותר וכ"פ הרמב"ם וכ"פ רבינו ירוחם ונראה שהטעם משום דרב אשי דבעי בעיא אליביה משמע דסבר דהלכתא כוותיה דאל"ה לא הו"ל בעי אליביה וכיון דרב אשי דבתרא הוא סבר דהלכה כרבי יהודה הכי נקטינן :

מקום שנהגו למכור בהמה דקה לעכו"ם מוכרין ובמקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין ובכ"מ אין מוכרין להם בהמה גסה משנה בפ"ק דע"ז (שם) ומפרש טעמא בגמ' (טו·) משום דחיישינן דילמא עביד בה מלאכה בשבת ופריך ונעביד כיון דזבנה קניה ומשני משום שאלה ומשום שכירות כלומר דאי שרינן לזבוני ולא חיישינן למאי דעבדא מלאכה בשבת אתי לאשולי או לאיגורא בהמתו לעכו"ם ועביד בה מלאכה בשבת וקא עבר בלאו דלא תעשה כל מלאכה וכו' וכל בהמתך דבהמת ישראל היא ומצווה על שביתתה א"נ משום נסיוני דזימנין דזבנה ניהליה סמוך לשקיעת החמה במעלי שבתא וא"ל תא נסייה ניהלי ושמע לקליה ואזלא מחמתיה וניחא ליה והו"ל מחמר אחר בהמתו בשבת : ומותר למוכרם להם ע"י ספסירא שם רב אדא שרא לזבוני אידא דספסירא אי משום נסיוני הא לא ידעה לקליה דאזלא מחמתיה ואי משום שאלה ושכירות כיון דלאו דידיה היא לא מושיל ולא מוגר ועוד משום דלא נינלי ביה מומא . וכתב הרא"ש ספסירא הוא ישראל הקונה בהמות למוכרן לאלתר אי משום נסיוני וכו' ואי משום שאלה ושכירות כיון דלפי שעתא הוא דמזבין לא מושיל ולא מוגר ומשמע לרבינו דדוקא בכה"ג שרי שישראל מוכרה לספסירא ישראל והספסירא מוכרה לעכו"ם אבל למכרה ע"י סרסור דעלמא כיון שרוב המכירות הם בענין זה אסור והיינו דדייק למינקט ספסירא ולא נקט סרסירא אבל רש"י פי' ספסירא סרסור וכן כתב הרמב"ם

דרכי משה

קנ (א) אבל בהר"ן פ"ק דע"ז דף שמ"ז ע"א ואפשר דבמקום סכנה שרי ולא (חיישי') משום מראית העין והא דאמרינן דלא שתי מאית לאו דוקא מאית ודאי אלא אמרינן שאפשר לבא לידי סכנה וכ"כ הרא"ש ז"ל עכ"ל וכתב מהרא"י בת"ה סי' קכ"ו דאותן כומרים או שרים שיש להן דמות אליל בבגדים או בכובעים יראה טוב ליזהר למנוע בכל היכולת להשתחוות

פרישה

י"ט עכ"ה) : (ב) פרצוף המקלח מים בכרכים פי' וכ"ש בכפרים שאינה לנוי וכן באשרי א"ו גם י"ל דאורחא דמילתא נקט דאין מדרך הכפרים להיות להן פרצופין המקלחין מים

סי' קנא (א) אסורין למוכרן לעולם פי' אפילו שלא ביום האיד ואפילו בזמן הזה : (ואם קונה הרבה ביחד כו' ז"ל הגמרא וליחוש דילמא אזיל ומזבין לאחריני אמר אביי אלפני עור מפקדינן אלפני דלפני לא מפקדינן ומה נקרא הרבה מבואר בב"י דהכל לפי הזמן והמקום עכ"ה) : (ב) אא"כ פסל אותם כו' האי אא"כ אכולי מילתא קאי דאפילו בדברים המיוחדין נמי אם פסל אותם שם טעם דמותר וכן דייק שם לשון המשנה בהדיא שם דף י"ג דקתני אותו שם מדברים מיוחדים וכ"כ ב"י ע"ש · (ג) מקום שנהגו למכור כגון במקום שלא נחשדו על הרביעה . (ד) ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה דחיישינן דלמא אתי לאשולי או לאשכיר בהמתו לעכו"ם ועבד בה מלאכה בשבת וקא עבר בלאו דלא תעשה כל מלאכה וגו' ובבהמתך א"נ משום נסיוני דזימנין דזבנה ניהליה סמוך לשקיעת החמה בע"ש וא"ל תא נסיה ניהליה ושמעה לקליה ואזלא מחמתיה וניחא ליה והוה ליה מחמר אחר בהמתו בשבת גמרא ע"ז דף ט"ו : (ה) ומותר למוכרה להם ע"י ספסירא פירוש ישראל הקונה בהמות למוכרן לאלתר כן פי' הרא"ש ובגמרא הכי איתא (אי משום נסיוני לא ידעיה לקליה עכ"ה) אי משום שאלה ושכירות כיון דלאו דידיה היא לא מושיל כו' ובאשר"י כתב וז"ל אי משום שאלה כיון דלפי שעתא הוא דזבין לא מושיל כו' וכ"כ ברי"ף ואפשר דגירסתן בגמרא כן היה גם

מיד (ו) אבל ע"י סרסור בעלמא אסור כמו בלא סרסור ופי' רש"י דלא אסרינן אלא בבהמה טמאה שודאי למלאכה או בטהורה שפירש למלאכה אבל בטהורה סתם מותר שאנו תולין לומר שלשחיטה קונה אותם . (ז) ועגלים קטנים שקונה לגדלם אפילו בסתם אסורין (ח) דמסתמא אינו טורח בהם לגדלם אלא למלאכה (ט) ורבינו האי כתב שאין צד היתר אלא א"כ נראה בו שקונה אותה לשחיטה (י) והרמב"ן כתב כשמוכרת לטבח ודאי לשחיטה ומותר וכשמוכרה לבעל אדמה ודאי למלאכה ואסור וכשם שאסור למכור לעכו"ם כך אסור למכור לישראל החשוד למכור לעכו"ם והאידנא נהגו היתר בכל וכתב ר"י הטעם לפי שבימיהם היו דרים הרבה יהודים ביחד והיו יכולים למכור זה לזה [א] אבל האידנא שמעט יהודים דרים במקום אחר ואי לא מזבני לנכרים איכא פסידא שרי וכתב בסה"ת אפילו לפי זה אין להתיר אלא כשנזדמנה לו אבל לקנות כדי להרויח לא · אין מוכרין להן כל דבר שיש בו נזק לרבים כגון דובים ואריות ולא שום כלי זיין (יא) ולא סדן וכבלים וקולרין ושלשלאות של ברזל ואפי' עשת של ברזל שראוי לרדד ולעשות ממנו כלי זיין אסור ולא משחיזין להם כלי זיין ולא בונים להם מקום שדנין בו בני אדם וכשם שאסור כל אלו למכור לנכרים כך אסורים למוכרם לישראל החשוד למוכרם לנכרים ולא לישראל ליסטים אפי' אינו הורג בהן כיון (יב) שע"י הזיין עומד על נפשו ומלסטם הבריות והאידנא נהגו למכור כל כלי זיין לנכרים כיון שעל ידם מצילין אותנו מהאויבים הבאים על העיר [ב] אין מוכרין להם בארץ ישראל כל דבר המחובר (יג) כגון אילן וקמה אבל מוכרו על תנאי שיקוץ

הרמב"ם בפ"כ מה' שבת : ופירש"י דלא אסרינן אלא בבהמה טמאה וכו' שם רב הונא זבין הוא פרה לעכו"ם א"ל רב חסדא מ"ט עבד מר הכי א"ל לשחיטה זבנה ופרש"י ותלינן לקולא ומתני' בבהמה טמאה אפי' בסתמא אי נמי בטהורה ובמפרש ליה עכו"ם דלקיומי קאי והקשו התוס' והרא"ש מדתנן במתניתין שאסור למכור להם עגלים וסייחים ואפי' בסתם אסור למכור עגלים דהא דומיא דסייחים קתני ותירצו דעגלים שאני דמסתמא למלאכה קא בעי להו דאי לשחיטה לא הוה טורח לקנותם ולגדלם וז"ש רבינו ועגלים קטני' שקונה לגדלם אפי' בסתם אסורים וכו' : ומ"ש רבינו בשם רב האי וכן מ"ש בשם הרמב"ן מבואר שם בדברי הרא"ש שכתב וז"ל ורב האי כתב בספר המקח שאם נראה לו שהעכו"ם הזה אינו לוקחה אלא לשחיטה מותר למכרה לו כדאמרינן רב הונא זבין פרה לעכו"ם וכו' והרמב"ן מוקי הא דרב הונא בשמכרה לטבח ורב חסדא ס"ד למיסר אף לטבח דניחוש בתר רובא דעלמא דזבני לרדיא וא"ל רב הונא כיון דאיכא למימר דזבין להאי ולהאי תלינן לקולא ע"כ · והר"ן כתב סתם כדברי הרמב"ן וכתב ה"ה שכן דעת הרשב"א וכתב עוד בשם הרשב"א שעכו"ם שעושה סעודה דינו כמוכר לטבח : וכשם שאסור למכור לעכו"ם כך אסור למכור לישראל החשוד למכור לעכו"ם מימרא (שם :) :

כתב הרמב"ם בפ"כ מה' שבת אם מכר בהמה גסה לעכו"ם קונסין אותו עד עשרה בדמיה ומחזירה וכתב עוד שאפילו שבורה אין מוכרים להם וכתב עוד שמותר למכור להם סוס שאין הסוס עומד אלא לרכיבת אדם ולא למשוי והחי נושא את עצמו וכתב עוד שמותר למכור להם פרה לשחיטה ושוחט אותה בפניו ולא ימכור סתם אפילו שור של פטם שמא ישהא אותה ויעבוד בהם וכתב עוד שכשם שאין מוכרין להם בהמה גסה כך אין מוכרין להם חיה גסה · וכל אלו הדינין איתנהו בגמ' ולא חשש רבינו לכתבם לפי שעכשיו נהגו היתר בכל כמ"ש בסמוך : ולענין מה שכתב שקונסין אותו עד י' בדמיה וכו' אפי' לא היו נוהגים היתר בדבר לא היה צריך לכתבה משום דליתא בח"ל וכמ"ש רבינו ירוחם בשם גאון משום דקנס הוא ואין דנין בו בח"ל :

והאידנא נהגו היתר בכל וכתב ר"י הטעם לפי שבימיהם היו דרים הרבה יהודים ביחד וכו' כ"כ שם התוס' והרא"ש וכ"כ בסה"ת וכתבו דהכ"נ קאמר התם בגמרא א"ה אפילו חטי ושערי לא נזבן להו אמר רב פפא לא היוסר וה"נ לא איסר וכתב עוד הרא"ש שכיוצא בזה אלא בירושלמי : וכתוב עוד בסה"ת שלא הוצרך לטעם זה לשור ופרה גדולים משום דאיכא למימר דסמכינן על פרש"י אבל הוצרכנו לטעם זה לעגלים וסייחים וכן לסוסים וחמורים דאף על גב דפסק התלמודא כר' יהודה בן בתירא דמתיר בסוס היינו מטעם שעושה בו מלאכה שאין חייבין עליה חטאת שבימיהם היו מיוחדים הסוסים לרכיבה ולעופות אבל עכשיו רגילין לחרוש בהן ולמשוך בקרון ועוד דזימנין דמפרש העכו"ם בהדיא שקונהו למלאכה : ומ"ש רבינו בשם ספר התרומות דאפילו לפ"ז אין להתיר אלא כשנזדמנה לו כלומר שקנאה לעצמו ונמלך למוכרה שאם לא היה יכול למכור לעכו"ם היה מפסיד אבל לקנות כדי למוכרה ולהרויח בה לא כלומר שלא היה לו ליקח ע"ד לחזור ולמוכרה כיון שיודע שאם לא ימכור לעכו"ם יפסיד : **ודע** שכתב עוד בסה"ת בשם ר"ת דטעמא דנהגינן האידנא היתר לפי שעתה אין אנו בקיאין כ"כ בקלא דניחוש לשמעה קליה וליכא למגזר משום נסיוני דמהאי טעמא שרינן אודא דספסירא משום דלא ידעא קליה ומשום שאלה ושכירות ליכא למיחש דאין רגילין עכשיו להשאיל לעכו"ם ולא לקנות בהמה כדי להשכיר כ"א לצורך עצמו קונה ע"כ · וכתב הר"ן דנראה לפי דברים אלו דאפי' לקנות כדי למכרה מותר ואעפ"כ בעל נפש יתמעט אבל בשאלה ושכירות שהדבר פשוט לאיסור ראוי לתמוה למי שרוצה לעשות כך עד כאן לשונו : **אין** מוכרים להם כל דבר שיש בו נזק לרבים כגון דובין ואריות משנה בפ"ק דע"ז (דף טו) : ומ"ש ולא שום כלי זיין ולא סדן וכבלים וכו' ברייתא שם (טו:) : ומ"ש ואפילו עשת של ברזל מימרא שם (טז) : ומ"ש ולא משחיזין להם כלי זיין ברייתא שם : ומ"ש ולא בונין להם מקום שדנין בו ב"א משנה שם (טז) אין בונין עמהם בסילקי וגרדום אצטדיא ובימה · ופי' רש"י בסילקי · בי טירה גבוהה ושם דנין ב"א ומפילין אותו ומת · גרדום · בנין אחר הוא לדון נפשות · אצטדיא · מקום שעושים שם אצטדנית כמו שור האצטדין מנגח והורג אנשים ושחוק הוא להם · בימה · כמו כעין מגדל קצר הוא והיו עושים לדחוף משם איש להמיתו ובכל אלה יש נזק לרבים ובדי שלא יתפסו ישראל שם אסור לבנות עמהם : וכשם שאסור למכור כל אלו לעכו"ם כך אסור למכרם לישראל החשוד למכרם לעכו"ם מימרא שם (טו:) : **ומ"ש** ולא לישראל ליסטים אפי' אינו הורג בהם כו' גם זה מימרא שם אסור למכור לליסטים ישראל ואוקמוה במחמיטה דעביד לאצולי נפשיה ופירש"י לסטים הבוטש ממון מיד בעליו ונמלט והולך וכשרודפין אחריו נלחם ומציל עצמו ומאבד זה ממונו : והאידנא נהגו למכור כל כלי זיין לעכו"ם כיון שעל ידם מצילים אותנו וכו' (טז) שם והאידנא דמזבנינן א"ר אשי לפרסאי דמגני עלן : אין מוכרין להם בא"י כל דבר המחובר וכו' משנה שם (יט:) אין מוכרים להם במחובר לקרקע אבל מוכר הוא משיקוץ ר' יהודה אומר מוכר הוא ע"מ לקוץ ובגמרא (כ) ת"ר מוכר לו אילן ע"מ לקוץ וקוצץ דברי ר' יהודה ר"מ אומר אין מוכר לו אלא קצוץ וכן נאלכו בשחת ע"מ לגזוז וקמה ע"מ לקצור ואיבעיא לן בהמה ע"מ לשחוט מהו ואיפשיטא דהא נמי פלוגתא היא · וכתב הרא"ש והלכה כר"מ דסתם מתניתין כוותיה כלומר ששנה דברי ר"מ בלשון סתם ותמיהא לי על הרי"ף למה הניח בהלכותיו הך בעיא דבהמה שהיא אליבא דרבי יהודה והיה נראה מדבעי סתמא דתלמודא בבהמה אליבא דר' יהודה אלמא הלכתא כותיה והא דקתני במתני' אבל מוכר הוא משיקוץ לאו סתמא הוא כר"מ אלא דר' יהודה ור"מ פליגי בדברי ת"ק דרבי יהודה מפרש דבריו אבל מוכר הוא משיתנה עמו לקוץ דלא משמע ליה דקאמר ת"ק משיקצוץ דמה חדוש הוא זה וכי בשביל שהוא מחובר לקרקע לא ימכרנו לו אחר שנקצץ ור"מ פירש בברייתא משיקוץ ממש · והרמב"ם ז"ל פסק במחוברו כרבי יהודה עכ"ל ואיני יודע א למה כתב רבינו שהרי"ף אסר אא"כ קצץ אותו תחלה דאדרבא מדבעיא אותה

ואי שרית לזבוני אתי למשאלה ולשוכרה לעכו"ם ועבר על שביתת בהמתו א"נ משום נסיוני דזבנה סמוך לשבת ומנסה לה אי אזלא שפיר כשהיא טעונה ואזלה מחמת קליה וה"ל מחמר אחר בהמתו שטעונה משאוי בשבת וחייב חטאת ואפילו מוכרה לעכו"ם ע"י סרסור דכיון דהישראל שהבהמה היא שלו הוא המוכר לעכו"ם איכא למיגזר משום שאלה ושכירות ונסיוני אבל ע"י הספסירא ישראל שכבר נסתלק בעל הבהמה מבהמתו והספסירא הוא המוכר לעכו"ם ליכא למיגזר משום שאלה ומשום שכירות דהספסירא אינו משהה הבהמה ברשותו אלא מוכרה מיד ועוד דאינו רוצה שיהא טרח לבני אדם המוס שבה ומשום נסיוני נמי ליכא דלא ידעה לקליה דאזלא מחמתיה וכל זה לפי' התוס' והרא"ש דלא כפי' רש"י דמתיר אפילו בסרסור . ומ"ש בש"ע להתיר ע"י סרסור נמשך אחר דברי הרמב"ם בפ"כ מה' שבת דמסכים לפרש"י ואין להקל במקום שהתוספות והרא"ש והפוסקים דבריהם אוסרים : ופירש"י דלא אסרינן אלא בבהמה טמאה וכו' שם (ד' ט"ו) אמימרא דרב הונא וזבין הוא פרה לעכו"ם פירש רש"י כך : ומ"ש ועגלים קטנים וכו' כ"כ התוספות והרא"ש שם : ומ"ש בשם רב האי ובשם הרמב"ן מבואר שם בדברי הרא"ש : אין מוכרין להם כל דבר שיש בו נזק לרבים וכו' משנה שם (דף ט"ז) : ומ"ש ולא שום כלי זיין וכו' . הכל מבואר שם בגמרא : אין מוכרין להם בארץ ישראל כל דבר המחובר כגון אילן וקמה משנה שם (סוף דף י"ט) ומפרש בגמרא משום דכתיב לא תחנם לא תתן להם חניה בקרקע ובמוכרו על תנאי שיקוץ פליגי

דרכי משה

להשתחוות נגדם בכה"ג דהשתחויה היא מן העבודה שחייבים עליו כרת בכל אליל שבעולם והוי כאילו נתפזרו לו מעות לפני אליל דלא ישוח ליטול המעות כו' ור"י מאופינהים התיר לקום מפניהם ולסור כובע מפניהם אבל מ"מ יעצים עיניו בכל היכולת או לקט פרם בואם עכ"ל · והאריך שם בזה וקצרתי ומהרי"ו כתב דר"י מאופינהים ובתב הטעם הואיל

פרישה

ר"ל דפירשו כן מ"ש בגמרא מין דלאו דידיה ר"ל שאינן קונין אותו כדי שישהו בידו אלא כדי לחזור ולמוכרו לפי שעה מש"ה לא מהני · והאי דקאמר דמוכר ע"י ספסירו ר"ל בעל הבית הרוצה למכור לעכו"ם אסור למכור לו הוא בעצמו אלא ימכרנו הוא לספסירו והספסר ימכרנו לעכו"ם · וכמ"ש סימן רל"ב סט"ו בעובדא דסטטרופס דיתמי דזבין בקרא כו' כתב שם שאם הוא תרגום שקונה ומוכר כו' קראו שם סרסור שקונה ומוכר נ"ל דל"ד סרסור נקט אלא ר"ל ספסר כמו כאן שוב ראיתי ששם בגמ"א פרק המפקיד דף מ"ה כתב ספסירא אלא שלשון הרמב"ם פ"ו דמכירה הוא סרסור והוא פירש דבריו שקונה ומוכר משמע דסתם סרסור אינו כן וכמ"ש כאן :

(ו) אבל על ידי סרסור בעלמא כו' דרוב המכירות הם בענין זה ולא כרש"י וסמ"ג דמתירין אפילו בענין זה : (ז) ועגלים קטנים שקונין לגדלם פי' שאין דרך לקנות אותם לשחוט מיד : (ח) דמסתמא אין טורח בהם לגדלם פירוש לשחיטה : (ט) ורב האי כתב שאין צד היתר פירוש אפילו בבהמה גדולה : (י) והרמב"ן כתב כשמכרה לטבח כו' פי' שמסייקין אותו ויודעין בו שרגיל לקנות בהמות לאכילה אבל מכל מקום קונה גם כן למלאכה הואיל דאיכא למימר דלהאי ולהאי וכגון תלינן לקולא וכשמוכרה לבעל אדמה פירוש היינו סתם בני אדם שאין אנו יודעין אי הוה עובד אדמה או טבח מסתמא אמרינן בעובד אדמה דקנאה למלאכה ואסור כן משמע מדברי הרא"ש שמביא דברי הרמב"ן ועיין בב"י · ומ"ש כשמוכרה לטבח ודאי לשחיטה כו' ל"ד ודאי לשחיטה אלא ר"ל שודאי הוא שרגיל לקנות לשחיטה כמו שרגיל לקנות למלאכה ובזה מיושב דלא מקשה דיוקא אסודי : (יא) ולא סדן פרש"י בל"א שטא"ק : (יב) שע"י הזיין עומד על נפשו כו' פי' כשרודפין אחריו נלחם ומציל את עצמו בזיין או בשעת הגזילה כשבעל הממון אינו מניח ליקח ממונו ומבקש להורגו הוא מציל את עצמו בזיין : (יג) כגון אילן וקמה כו'

דרישה

סי' קנא [א] **אבל** האידנא שרי כו' ובסמ"ג כתב שהר"ר משום דהאידנא לא שייך נסיוני משום דלא בקיאין בקלא וגם אין דרכינו להשאיל לעכו"ם כו' וכתב הר"ן דמש"ה מקילין אפי' לקנות כדי למכרה ומ"מ בעל נפש ימוש ויחמיר אבל שאלה ושכירות יש למחות ביד הנוהגין היתר : [יג] אין מוכרין בא"י כל דבר המחובר כו' עד ורב אלפס אסר גם בזה אלא א"כ קצץ כו' כתב ב"י וז"ל משנה שם אין מוכרין להן כו' עד וכתב הרא"ש והלכתא כר' מאיר דסתם מתני' כוותיה כלומר ששנה דברי ר"מ בלשון סתם ותמיה לי כו' עד עכ"ל ואיני יודע מה כתב רבינו שהרי"ף אסר כו' ע"ש בב"י שמיתמה אינו תמוה שהרי"ף כתב בהדיא וז"ל והלכתא כר"מ דסתם מתני' כוותיה · והרא"ש שכתב גם כן כהאי לישנא לישנא דהרי"ף מעתיק ונקט וכדרכו · ומ"ש שהרי כתב עליו כלומר ששנה דברי ר"מ כו' ומי מ"ש מתחילה והלכתא פיסקא דהרא"ש עצמו הוה לא קיל"ל על דברי עצמו כלומר אלא מתחילה לשון הרי"ף מביא אף שפסק הלכה כר"מ ותמה עליו שלא הל"ל להביא הבעיות דאיבעיא אליבא דרבי יהודה כיון דלא ס"ל להרי"ף דהלכה כוותיה ומסיק וכתב ז"ל והיה נראה כו' ר"ל כן היה נראה להרא"ש דהלכה כרבי יהודה ולא כהרי"ף שפסק כר"מ וכו"ל · והשי"ר ומסקנת הרא"ש היא כרמב"ם דהלכה כרבי יהודה ועיין בר"ן שם שמדבריו נתיישבו תמיהת הרא"ש ז"ל דמ"ה הביא הרי"ף הבעיות דמינה נשמע דאף בבהמה אין להשהיר עד שכבר נשחט מדאבעיא בגמרא אליבא דר"י בבהמה לשחוט מהו ובעי למימר דאפילו רבי יהודה דפליג במחובר מודה בבהמה דלא ימכור עד שכבר שחטוהו ואם כן

חדושי הגהות

קנא א הדרישה והב"ח תמהו על זה שהרי הרי"ף כתב בפירושה והלכתא כר"מ דסתם מתני' כוותיה וגם הרא"ש שהביא הרב"י לעיל תחלת דבריו הם דברי הרי"ף ועליה כתב כלומ' ששנה דברי ר"מ וכו' ור"ל שאין סתם זה סתם גמור אלא חשוב כרבים לגבי יחיד כמ"ש התוספות בפרק החולץ (מב:) ע"כ :

כ"כ הרמב"ם ורב אלפס אסר גם בזה אלא א"כ קצץ אותו תחלה ומסקנת א"א הרא"ש ז"ל כמו הרמב"ם (יד) והרמב"ן כתב דה"ה נמי בח"ל נמי אסור גזירה אטו ארץ ישראל ולא נראו דבריו לא"א הרא"ש ז"ל אין מוכרין להם בתים ושדות בא"י (טו) אבל משכירין להם בתים (טז) ולא שדות ובח"ל בין בתים בין שדות מותרין בין למכור בין להשכיר ובלבד שלא ימכור (יז) או ישכיר לג' נכרים ביחד בשכונת היהודים (א) אבל לאחד או לשנים יכול למכור או להשכיר כמו שירצ' ולא חיישינן שמא ימכור הוא או ישכיר לאחרים · ולא התירו להשכיר אלא לאוצר או לשאר תשמיש חוץ מלדירה אבל לדירה אסור להשכיר מפני שמכנים לתוכו אליל והאירנא נהגו להשכיר אף לדירה (יח) כיון שאין נוהגין להכנים אליל בבתיהם · (יט) אסור ליתן להם מתנת חנם במה ד"א כשאינו מכירו (כ) אבל אם מכירו או שכינו מותר (כא) וכן מות' לפרנס ענייהם ולבקר חוליהם

ר"מ ור"י ר"מ חייש דילמא משהי להו בקרקע ונמצא שנתן לו ייסוב וחנייה בקרקע ולהכי אסור אא"כ קוצצו תחלה ואח"כ מוכרו ור"י לא חייש לדילמא משהי להו בקרקע ופסק הרמב"ם כר' יהודה חדא דר"מ ור"י הלכה כר"י ותו דמדבעי סתמא דתלמודא בבהמה אליבא דרבי יהודה אלמא הלכתא כותיה וקא דקתני במתני' סתמא אבל מוכר הוא משיקון לאו סתמא הוא כר"מ וכו' וכמ"ש הרא"ש בפסקיו וכן היא מסקנת הרא"ש : ומ"ש בתחלת דבריו והלכה כר"מ דסתם מתני' כותיה וזהו לשונו של הרי"ף וכתב עלה הרא"ש כלומר ששנה דברי ר"מ בלשון סתם ואח"כ כתב ותמיה לי על הרב אלפסי וכו' הביא לשונו ופירשו ואחר כך תמה עליהם וב"י הקשה על דברי רבינו וז"ל ואיני יודע למה כתב רבינו שהרי"ף אסר אא"כ קצץ אותו תחלה דאדרבה וכו' · עד סוף דבורו וטעות נזדקר לפניו שהרי הרי"ף כתב בפירוש והילכת' כר"מ דסתם מתני' כותי' והרא"ש הביא לשונו זה ופירשו דהסתם הוא במה ששנה דברי ר"מ בלשון סתם וכו' וכונתו שאינו חשוב סתם גמור אלא חשוב כרבים לגבי יחיד כמ"ש התוס' בפרק החולץ (דף מ"ב) גם הר"ן פי' כך דברי הרי"ף בסוף ע"ז עיין עליו והוא פשוט · ומ"ש בשם הרמב"ן ושלא נראה להרא"ש שם בפסקיו דף ס"ג ע"ג :

אין מוכרין לעכו"ס בתים ושדות וכו' ספ"ק דע"ז אפליגו רבי מאיר ורבי יוסי ואפסיקא הלכה כר"י דבא"י אין מוכרין להם בתים ולא שדות משום לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע אבל בשכירות ליכא איסורא ולא גזרינן אטו מכירה אבל שדות דאיכא במכירתן תרתי לאיסורא חדא משום איסור חנייה קרקע אידך דקא מפקע לה מתעשר גזרינן בהו שכירות אטו מכירה אבל בח"ל דליכא איסורא דאורייתא כלל הכל שרי ולא גזרו כלום אטו א"י : ומ"ש ובלבד שלא ימכור או ישכיר לג' נכרים וכו' שם מימרא דרב יוסף : ומ"ש ולא חיישינן וכו' שם בגמרא קאמר אביי אלפני מפקדינן אלפני דלפני לא מפקדינן ופי' התוס' האי סימנא בעלמא הוא כלומר לכולי האי לא חיישי' וכן פירש"י אי נמי כיון דאיסור שכונה שלא יבא היזק לישראל קרי ליה מכשיל לפני עור עכ"ל · ולא התירו להשכיר אלא לאוצר וכו' משנה שם וכתב ב"י ונראה דלמכור אפילו לדירה שרי כיון דאין לישראל כלום בבית אחר מכירתו לעכו"ס משא"כ בשכירות דעיקר הבית שכל ישראל אית ביה משום לא תביא תועבה אל ביתך · ופשוט הוא דכך מוכח לשון המשנה ומ"ש והאידנא נהגו להשכיר וכו' · כ"כ התוס' והרא"ש וע"ש · וז"ל ראב"ן בסימן רל"ח ומה שאנו משכירין בית דירה בזמן הזה ה"ט דכי אמרינן דאית ביה משום לא תביא אל ביתך ה"מ בא"י ובסוריא שהיו ביתם מיוחד להם ולא הוה יד נכרים באמצע אבל אנו שנותנין מס לנכרים מקרקעות שלנו אינו מיוחד ועוד סמכינן אהא דנכרי' שבח"ל לאו עובדי כו"ס נינהו ואין לחוש למכנים אליל לתוכו שאינן אדוקין בה לעשותם בביתם ותלינן לקולא ואמרינן דילמא לא עביד · אבל בארץ יון ודאי אדוקין שהם עושין על שעריהן ועל פתחי בתיהן ובכותלי בתיהן אליל עכ"ל נראה דר"ל דבארץ יון אדוקין ואפ"ה נוהגין היתר א"כ בע"כ דהטעם הראשון היא עיקר דכיון דנותנין מס לנכרים מקרקעות שלנו אינו מיוחד הבית אלינו וקרא דלא תביא תועבה אל ביתך אינו אלא בבית שמיוחד לנו כגון בא"י ובסוריא :

אסור ליתן להם מתנת חנם (שם דף כ') דריש מלא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע דא"ס לא תחנם לא תתן להם חן כדרב יהודה אמר רב אסור לאדם לומר כמה נאה עכו"ס זה ור"ע דראה אדם נאה ואומר מה רבו מעשיך ה' אודויי הוא דקא תודה דאמר מר הרואה בריות טובות אומר ברוך שככה ברא לו בעולמו . ד"א לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם ומתנת חנם גופה תנאי היא ר"מ מתיר ורבי יהודה אוסר והלכה כרבי יהודה לגבי ר"מ : ומ"ש בד"א כשאינו מכירו וכו' תוספתא כתבה הרא"ש וה"ט דבמכירו או שכנו אינו אלא כמוכרו לו : ובן מותר לפרנס ענייהם וכו' ברייתא ס"פ הניזקין מפרנסין עניי נכרים עם עניי ישראל וכו' ופירש"י עם מתי ישראל לא בקברי ישראל אלא מתעסקין בהם אם מצאום הרוגים עם ישראל עכ"ל משמע מפירושו שאין מפרנסין או מבקרין או קוברין לנכרים אלא דווקא עם ישראל וכ"כ להדיא בהגהות מרדכי דגיטין שכך נראה מפירושו וא"כ יש לתמוה דפסק רבינו בכאן בסתם וכן מותר לפרנס ענייהם וכו' דמשמע אפילו אינן עם ישראל גם בסמ"ג עשין קס"ב (דף ר"ז ע"ד) כתב כדברי רבינו וכן הר"ן להדיא ס"פ הניזקין וז"ל פירש"י אם מצאום הרוגים עם מתי ישראל וליתא לאו דוקא דה"ה כשמצאו מתי נכרים לבד שמתעסקים בהם מפני השלום וכן לפרנס ענייהם ולבקר חוליהם ובפירוש אמרו בתוספתא מספידין מתי נכרים ומנחמין אביליהם מפני דרכי שלום וירושלמי לא שנו עם בכל אלו כלל עכ"ל ונראה שזהו דעת רבינו שנסמך על התוספתא שהביאה גם הרא"ש ס"פ הניזקין דמתנה מוכח דעם נ"ס דתנו רבנן בכל הני לאו דוקא אבל מדברי הרמב"ם משמע דמחלק בניהם דבפ"ק ופ"ז דה' מתנות עניים ופ"י דמלכים כתב להדיא דמפרנסים עניי נכרים בכלל עניי ישראל מפני דרכי שלום משמע דבפני עצמן אין מפרנסין אותם וניחום אבלים וביקור חולים וקבורת מתים פי"ד דאבל (כתב) בסתם ומשמע אפי' בפני עצמן מיהו יש לדייק ממ"ש פ"י דמלכים דגם לקבור מתיהם עם מתי ישראל דוקא מיהו יש לומר דמ"ש עם מתי ישראל לאו לדיוקא קאמר דבלא מתי ישראל לא יקבור דודאי אפי' בלא מתי ישראל נמי קוברין וכן מבקרים חוליהם אפי' אין שם חולי ישראל ומש"ה לא כתב הרב גבי לבקר חוליהם עם חולי ישראל כמו שכתב אבל לקבור מתיהם עם מתי ישראל אלא ודאי בע"כ דהותירא אתא לאשמועינן דאם מצאום הרוגים עם ישראל יכול לקבור מתיהם בקברי ישראל ואע"ג דאין ספק שאין קוברין נכרי אצל ישראל דאפילו ישראל רשע אין קוברין אצל צדיק כ"ש נכרי אצל ישראל וכדכתב הר"ן ס"פ הניזקין מ"מ יכול הוא לקבור מתי נכרי עם מתי ישראל בחצר אחד מפני דרכי שלום כיון שמצאום הרוגים יחד · אבל לענין פרנסה משמע להדיא מדעת הרמב"ם דאין מפרנסי' אותם אלא עם עניי ישראל וכ"כ נפ"י דהלכות ע"ז וע"ל בסימן רנ"ו ובסימן של"ה וסימן שס"ז · ובתוס' פרק

הדר

אותה בעיא שהיא אליבא דר' יהודה משמע דכר"י ס"ל וכלא"ה נ"ל לדקדק דסבר הכי מדהביא פלוגתא דר"י ור"מ בברייתא ולא הכריע משמע דס"ל דהלכה כר"י כדקי"ל בכל דוכתא דהלכה כוותיה לגבי ר"מ ומשום דממילא משתמע לא הוצרך לפסוק הלכה כמותו דאם איתא דכרבי מאיר ס"ל משום דסתם מתניתין כוותיה כיון דאיתי פלוגתייהו בברייתא והו"ל ת"ק דמתניתין ר"מ דבעלמא הלכה כר"י לגביה הוה ליה למפסק בהדיא כרבי מאיר :

והרמב"ן כתב דה"ה בח"ל נמי אסור וכולי שם אין מוכרין להם במחובר לקרקע מנה"מ אמר ר"י בר חנינא אמר קרא לא תחנם לא תתן להם חניה בקרקע . וכתב הרא"ש ע"ז ודוקא בא"י אבל בח"ל שרי והרמב"ן כתב דאף בח"ל אסור ואין נראה ע"כ והר"ן כתב שם ודאמרינן דאין מוכרין להם במחובר לקרקע היינו לר"מ כדאית ליה אפילו בח"ל ולרבי יוסי כדאית ליה דוקא בא"י וכדפליגי בסמוך גבי מכירת בתים ושדות וכיון דקי"ל כר' יוסי דבח"ל מוכרין בתים ושדות כ"ש שמוכרים מחובר לקרקע ואיכא מאן דאמר דדוקא שדות מוכרין בח"ל אבל מחובר לקרקע לא וטעמא דמילתא דכיון דמחובר לקרקע איפשר למכור מסקנן לא התירו במחובר ולהכי תנן סתמא אין מוכרין להם במחובר לקרקע דמשמע אפילו בח"ל ואפילו לרבי יוסי אבל בשדות דלא איפשר בלא"ה התיר ר' יוסי והראשון יותר נכון עכ"ל : וסברת הרמב"ן מבוא' שהוא כדעת ראשון (כאחרון) : (ב"ה) ומדברי הרמב"ם בפרק עשירי נראה שסובר כהרא"ש והכי נקטי' .

אין מוכרים להם בתים ושדות בא"י וכולי עד בין למכור בין להשכיר שם במשנה (כ :) איפלינו ר"מ ור' יוסי ואיפסיקא הלכתא בגמרא כרבי יוסי דאף בא"י משכירין להם בתים אבל לא שדות ובסוריא מוכרים בתים ומשכירים שדות ובח"ל מוכרין אלו ואלו ורבינו השמיט דין סוריא ולא ידעתי למה :

ומ"ש ובלבד שלא ימכור ולא ישכיר לג' עכו"ס ביחד וכו' שם (כא ·) הלכה כר"י אמר רב יוסף ובלבד שלא יעשה שכונה כמה שכונה תנא אין שכונה פחותה מג' בני אדם : ומ"ש רבינו בשכונת היהודים נראה שטעמו משום דהאידנא העיירות מליאות בתי עכו"ס וכל שאינו בשכונת היהודים אפילו מוכר כמה בתים מאי הוי הילכך לא מיתסר אלא בשכונת היהודים : ומ"ש אבל לאחד או לשנים יכול למכור או להשכיר כמו שירצה ולא חיישינן שמא ימכור הוא או ישכיר לאחרים שם בגמרא : ולא התירו להשכיר אלא לאוצר או לשאר תשמיש חוץ מלדירה אבל לדירה אסרו להשכור מפני שמכנים לתוכו אליל משנה שם ונראה דלמכור אפי' לדירה שרי דכיון שקנאו העכו"ס ואין לישראל זכות בו אע"פ שמכני' עכו"ס לתוכו אליל לית לן בה ולא דמי לשוכר שאע"פ שהיא ברשות הכותי מ"מ כיון דעיקר הבית של ישראל אית ביה משום ולא תביא תועבה אל ביתך :

והאידנא נהגו להשכיר אף לדירה כיון שאין נוהגין להכנים אליל התוס' האריכו שם בטעם המנהג והרא"ש כתב קצת מדבריהם וז"ל תימה על מה שנהגו האידנא היתר להשכיר בתים לעכו"ס אע"פ שמכנים לתוכו אליל סמוך למיתתו . ויש להביא ראיה להתיר מדתניא בתוספתא כאן וכאן לא ישכיר אדם ביתו לעכו"ס מפני שידוע שמכניסין לתוכו אליל אבל משכירין להם שדות ואוצרות ופונדקאות אע"פ שמכנים לתוכו אליל ומ"ש דשרי שדות ואוצרות ופונדקאות שידוע שמכנים לתוכו אליל הלכך נראה לפרש דהא דאסרינן להשכיר לעכו"ס היינו מדרבנן דפשיטא דקרא קא מזהיר לישראל גופיה אלא שחכמים אסרו להשכיר לעכו"ס והעכו"ס מביא אליל לבית ישראל הלכך לא אסרו חכמים אלא בית דירה . ובימיהם היה רגילין להכנים אליל לבתיהם בקבע תמיד והתירו בשדות ובאוצרות ובפונדקאות אע"פ שידוע שמכניס לתוכו אליל כיון שאין מכנים בקביעות . והאידנא שאין העכו"ס רגילין להכנים אליל לבתיהם אלא בשעת חולה שרי (ב) ועוד כהי דלדידן שכירות לא קניא כיון שיד עכו"ס תקיפה ובדיניהם שכירות ליומיה כמכר ואף אם נפל ביתו של משכיר אינו יכול להוציאו הוי כמכר .

אסור ליתן להם מתנת חנם שם בגמרא (כ ·) ודריש לה מלא תחנם :

ומ"ש בד"א כשאינו מכירו וכו' תוספתא כתבה שם הרא"ש בד"א בעכו"ס שאינו מכירו או שהיה עובר ממקום למקום אבל אם היה אוהבו או שכנו מותר שאינו אלא כמוכרו לו : **ומ"ש** וכן מותר לפרנס ענייהם כו' ברייתא בס"פ הניזקין (סא ·) :

ומ"ש

דרכי משה

הואיל וגם הנכרים אינן נוהגין להסיר הכובע מפני הדמות וא"כ גם כשישראל מסירו אינו נראה שמסירו לפניו עכ"ל. כתב בתא"ו נ"ז ח"ה מה שנוהגין בארצות ידוע לערוך בשלחן ולשום עליו מיני מאכל בלילה שלאחריו מילין התינוק ואומרים שעושין אותו למזל התינוק ראיתי רבותי שנהגו בו איסור וטוחין בידם ואומרים שזהו בכלל העורכים לגד שלחן כדאמרינן פרק חלק (צב) עכ"ל וכתבו האחרונים דוקא שולחן אבל לערוך מטה שרי וזהו שאמרינן בגמרא ערסא שרי .

קנא (א) אבל אם היהודים דרים שם מותר לשכור אף ג' בתים וכ"ה במרדכי פ"ק דע"ז ע"ד ופשוט הוא (ב) וכ"כ המרדכי פ"ק דע"ז ובהג"א ספ"ק השוכר בית מעכו"ם אסור להניח בו אליל דשכירות קונה במקצת כדברי ר' אפרים כר"י ואינו נראה מ"מ יש להחמיר הואיל ויצא מפי הגאונים עכ"ל :

וכ"כ

פרישה

כל הני אסורין משום לא תחנם שדרשינן מלשון חנייה (מלשון כי ירעת חנותינו במדבר ול' מתנות חנם ול' חן עכ"ס) וכל המחובר לקרקע כקרקע דמי (יד) והרמב"ם כתב דה"ה בח"ל נמי אסור כו' וזה אינו במיימוני לכן נ"ל הרמב"ן (טו) אבל משכירין להם בתים דלא מקרי לא תתן להם חנייה אלא כשמכרו לו לחלוטין : (טז) ולא שדות דאיכא תרתי איכא הפקעת מידי מעשר גמרא (יז) או ישכיר לשלשה עכו"ם ביחד כו' משום דלמא יתרע סכנה לישראלים תום שם ובגמרא אמרינן ובלבד שלא יעשנו שכונה וכמה שכונה תנא אין שכונה פחות מג' בני אדם ועיין בא"ע ר"ס י' ובס"ם קי"ט שם הוכחתי דרבינו ס"ל דשכונה גדולה מחבי' וכן הוא דעת הרא"ש ולא כדעת הרמב"ם וב"י כבית דעת שניכן בס"ם קי"ט עיין שם · (אבל לדירה אסור להשכיר דאמר שהבית עדיין ברשותו של ישראל אית ביה משום לא תביא תועבה אל ביתך ב"י עכ"ס) :

(יח) כיון שאין נוהגין להכנים אליל כו' אע"פ שמכניסין אליל לתוכו סמוך למיתתו לא אסרו אלא כשמכנים שם בקביעות תמיד משא"כ האידנא שאין מכניסין אלא בשעת חולי שלהם תוס' ואשר"י · (יט) אסור ליתן להם מתנת חנם שדרשו לא תחנם מלשון חנם ומלשון חן : (כ) אבל אם מכירו או שכנו מותר ואינו אלא כמוכרו לו גמרא (כא) וכן מותר לפרנס עניי כו' הא דקאמר תלמודא עם עניי ישראל ל"ד קאמר לדעת הטור ודוק וכן לקמן בסימן של"ה ס"ו ועיין שם שכתבתי טעם נכון דמ"ה כתב עם דר"ל בהיות שעושה כן עם עניי ישראל אם לא יעשה כן גם לעניי עכו"ם יתנם השלום :

אפילו

חוליהם ולקבור מתיהם ולהספידן ולנחם אבלים משום דרכי שלום וכן אין ממחים ביד עני נכרי מליטול לקט שכחה ופאה : ואסור לשבחו כמה נאה עכו"ם זה וכל שכן שלא לספר בשבח מעשה ידיו. אבל אם מכוון בשבחו להודות להקב"ה שברא בריה נאה כזה מותר :

קנב עכו"ם העושה משתה לחופת בנו או בתו [א] אסור לישראל לאכול שם (א) אפילו אוכל משלו ושמש שלו עומד עליו ומשמש ומאימתי אסור מקודם החופה (ב) משיתחיל להכין שום דבר לצורכי החופה ולאחריה' בסתם ל' יום ולאחר ל' יום מותר אבל אם אומר שמזמינו בשביל החופה אסור עד י"ב חדש ולאחר י"ב חדש מותר אפילו הוא אומר בשביל החופה ואם הוא אדם חשוב שהעכו"ם שמח בו אם אומר מחמת החופה אסור אפי' לאחר י"ב חדש אפילו אינו שומע ממנו שמודה לאליל דסתמא מודה כיון שהוא שמח בו שהוא אדם חשוב ואם העכו"ם שולח לישראל לביתו (ג) עופות חיין או דגים כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה שמותרים :

דברים שצריך ליזהר בהם מהעכו"ם עובדי אליל ומחוקותיהם ורפואתם ודברים שיהרג ואל יעבור ואם מותר לראות כמראה :

קנג (א) **אין** מעמידין בהמות בפונדקאות של עכו"ם (ב) אפילו זכרים אצל זכרים ונקבות אצל נקבות מפני שחשודים על הרביעה (ג) ועכו"ם עובד אליל מצוי אצל אשת חברו הלכך אסור אפילו נקבות אצל נקבות ואצ"ל נקבות אצל זכרים (ד) וזכרים אצל נקבות · ואין מוסרין בהמה לרועה שלהן [א] ואין מוסרין להם תינוק ללמדו ספר או אומנות ור"ת פסק שמותר להעמיד אצלם בהמות דקי"ל שאין חשודין על הרביעה ואין מתייחדין עמהן מפני שחשודים על שפיכות דמים ואם נזדמן לו בדרך אם העכו"ם חגור סייף (ה) טופלו לימינו כדי שתהא ימינו קרובה לסייף העכו"ם שהיא חגורה לו על שמאלו ואם העכו"ם יש לו

ומ"ש וכן אין ממחין ביד עני נכרי מליטול לקט שכחה ופאה משנה שם : ומ"ש אבל אם מכוון בשבחו להודות להקב"ה ז"ל ספ"ק דע"ז (כ.) :

קנב עכו"ם העושה משתה לחופת בנו או בתו אסור לישראל לאכול שם אפילו אוכל משלו וכו' ברייתא מסכת ע"ז (ח.) תניא, רבי ישמעאל אומר ישראלים שבח"ל עובדי אליל בטהרה הם פירוש בלא כוונה דאין שמים על לב כיצד עכו"ם שעשה משתה לבנו וזימן כל היהודים שבעירו אע"פ שאוכלים ושותים משלהם ושמש שלהם עומד לפניהם מעלה עליהם הכתוב כאילו אכלו מזבחי מתים שנא' וקרא לך ואכלת מזבחו פי' משעה שאתה קרוי לו מעלה אני על אכילתך כאילו הוא מזבחו : ומאימתי אסור מקודם החופה משיתחיל להכין דבר מצרכי החופה וכו' עד אפילו הוא אומר בשביל החופה הכל שם :

ומ"ש ואם הוא אדם חשוב שהעכו"ם שמח בו אם אומר מחמת החופה אסור אפילו לאחר י"ב חדש וכו' שם ולבתר י"ב חדש שרי והא רב יצחק בריה דר' משרשיא איקלע לבי ההוא עכו"ם לבתר י"ב ירחי שתא ושמעיה דאודי ופירש ולא אכל שאני רב יצחק בריה דרב משרשיא דאדם חשוב הוא ומשמע דמדחזינן עובדא דרב יצחק בר רב משרשיא יש ללמוד שכל אדם חשוב צריך ליזהר מן הסתם · אבל הרי"ף והרא"ש השמיטו עובדא דרב יצחק וגם הרמב"ם בפ"ט לא חילק כלל בין חשוב לשאינו חשוב נראה שהם סוברים שאע"פ שהוא אדם חשוב כל שעברו י"ב חדש תו ליכא למיחש דאזיל ומודה ונראה שהם סוברים דאע"ג דשמעיה דמודה לא משגחינן ביה ורב יצחק ממדת חסידות הוא דפירש ולא אכל · ומשמע קצת מדקדוק לשון הרמב"ם בפ"ט דלא מיתסר אלא כשאכל במסבת עכו"ם אבל כשישראלים אוכלים במסיבה לעצמם אע"פ שאוכלים בבית משתה העכו"ם לא מיתסר ויש לדחות דאף ע"פ שהישראלים אוכלים במסיבה לעצמם כיון שבבית משתה העכו"ם הם אוכלים מסיבת העכו"ם מקריא הלכך אין להקל : ואם העכו"ם שולח לישראל לביתו עופות חיים או דגים כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה שמותר בסוף כלל י"ט כתב וז"ל מפשטא דקרא וממשמעות ההלכה משמע שאינו אסור אלא וקרא לך ואכלת מזבחו שהוא קרוי לאכול בבית העכו"ם עכ"ל . ולפ"ז אפילו שלח לו בשר ששחטו ישראל מותר וכן מבואר בתשובת הריב"ש כתבתי בסוף סימן ס"ג :

קנג אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עכו"ם משנה ריש פרק ב' דע"ז (כב.) אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עכו"ם מפני שחשודים על הרביעה ופרש"י ובני נח נאסרו בה ויש כאן משום לפני עור לא תתן מכשול ומ"ש אפי' זכרים אצל זכרים הכי משמע התם בגמרא דבבהמות זכרים נמי איכא למיחש דילמא רבעי להו · ומ"ש ונקבות אצל נקבות הכי אמרינן התם בגמ' ויהיב טעמא מפני שהעכו"ם מצוין אצל נשי חבריהם ואתי לרבוע הבהמה ומבואר הוא שמ"ש רבינו מפני שחשודים על הרביעה קאי לכל מה שנזכר אבל מ"ש ועכו"ם מצוי אצל אשת חבירו לא קאי אלא למ"ש דאין מייחדין נקבות אצל נקבות וזו שסמך לו הילכך אסור אפילו נקבות אצל נקבות :

ומ"ש ואין מוסרין בהמה לרועה שלהם ברייתא שם ופשוט הוא שהאיסור הוא משום חשש רביעה : ומ"ש אין מוסרין להם תינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות (שם :) : ור"ת פסק שמותר להעמיד אצלם בהמות דקי"ל שאין חשודים על הרביעה שם כתבו התוס' והרא"ש והמרדכי יש ליתן טעם על מה אנו סומכים עתה ליחד בהמתנו עמהם ואף אנו מוסרין בהמתנו לרועה שלהם אומר ר"ת דסמכינן אהא דמשני ר' פדת בגמ' דמוקי מתני' כר"א דחיש לרביעה וברייתא דלוקחין מהם בהמה לקרבן דלא חיישינן לרביעה כרבנן ואנן קי"ל כרבנן ואע"ג דסתם מתני' דאין מעמידין מיתוקמא כרבי אליעזר מ"מ לית הלכתא כוותיה כיון שיש מחלוקת במסכת פרה ובתרי מסכתות לכ"ע אין סדר ע"כ · והר"ן התיר מטעם אחר דהא דתנן אין מעמידין בהמה בפונדקאות העכו"ם וכן אין מוסרין בהמה לרועה שלהם ה"מ במקומות שהעכו"ם חשודים על הרביעה א"נ בסתם עכו"ם אבל עכו"ם שבמקומות שאינם חשודים בה אדרבה מכין ועונשין עליה מותר וכ"כ ה"ה בפכ"ב מהלכות איסורי ביאה בשם הרשב"א ז"ל שבמקומות הידועים שלא נחשדו עליה מותר לייחד : ואין מתייחדים עמהם מפני שחשודים על שפיכות דמים משנה שם (כב.) : ומ"ש אם נזדמן לו בדרך אם העכו"ם חגור סייף טופלו לימינו וכו' עד ורחיב לו הדרך ברייתא שם (כה.) :

ומ"ש טופלו לימינו כדי שתהא ימינו קרובה לסייף העכו"ם וכו' פירושו שדרך הסייף לתגרה בשמאלו נמצא שכשטופל ישראל לעכו"ם לימינו הסייף סמוכה ליד ימין ישראל ואם ירצה העכו"ם להרגו ישלח הישראל יד ימינו בסייף שהוא סמוך לו ויאחז בה אבל המקל דרכו להביאו ביד ימין ולפיכך טופלו ישראל העכו"ם לשמאלו כדי שתהא יד העכו"ם שהמקל בה סמוכה לישראל שאם ירצה העכו"ם להכותו במקל יחזיק ישראל במקל הסמוך לו ואי טופלו לימינו הוי המקל רחוק מידו של ישראל ודע דזה שכתב רבינו הוא כדברי ר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה אבל ת"ק פליג עליה וסבר דלעולם טופלו לימינו והרמב"ם בפי"ב מהלכות רוצח

סדר (דף ס"ד) כד"ה ולמדנו שאמנו משמע דאף בלא עניי ישראל שייך דרך שלום אם הולך עמו בדרך וכן כתוב באגודה שם סימן ס"ג ע"ש והכי נהגו לפרנס עניהם אף בלא עניי ישראל :

קנב עכו"ם העושה משתה וכו' פ"ק דע"ז (ח.) תניא רבי ישמעאל אומר ישראל שבח"ל עובדי אליל בטהרה הן (פירש"י כלומר בלא כוונה דאין שמים על לב) כיצד עכו"ם שעשה משתה לבנו וזימן כל היהודים שבעירו אע"פ שאוכלין משלהן וכו' מעלה עליהן הכתוב כאילו אכלו מזבחי מתים שנא' וקרא לך ואכלת מזבחו דאי עד דאכיל נימא קרא ואכלת מזבחו מאי וקרא לך משעת קריאה שאתה קרוי לו מעלה אני על אכילתך כאילו הוא מזבחו : ומ"ש ומאימתי אסור וכו' מבואר שם בגמרא : **ומ"ש** ואם הוא אדם חשוב וכו' · שם פריך בגמר' ולבתר תריסר ירחי שתא שרי והא רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי ההוא עכו"ם לבתר תריסר ירחא שתא ושמעיה דאודי ופירש ולא אכל. ופריק שאני רב יצחק בריה דרב משרשיא דאדם חשוב הוא ופירש רש"י (ושמח ממנו העכו"ם מאוד) וס"ל לרבינו דבאדם חשוב נמי דווקא באומר לו מחמת חופה התם הוא דאסור אפי' לאחר י"ב חודש דחיישינן דילמא אזיל ומודה כיון דשמח בו העכו"ם דדין אדם חשוב לאחר י"ב חודש כדין שאר אדם תוך י"ב חודש והרי"ף והרא"ש השמיטו הך דרב יצחק גם הרמב"ם לא חילק כלל בין חשוב לשאינו חשוב ונראה דס"ל דכיון דתלמודא קאמר דלבתר תריסר ירחי שתא שרי ולא חילקה בין חשוב לשאינו חשוב אלמא דלא חיישינן כלל אפילו בחשוב דילמא אזיל ומודה ומעובדא דרב יצחק נמי הכי משמע דאי לאו דשמעיה דאודי היה אכול ולא הוה חייש דילמא אזיל ומודה אע"ג דחשוב הוא אלא דלבתר דשמעי' דאודי פיר' ולא אכל ותלמודא הכי פריך דכיון דאשכחן דנכרי אחד הוי מודה לבתר תריסר ירחא שתא א"כ ניחוש מן הסתם לכל נכרי דילמא אזיל ומודה ומשני תלמודא שאני רב יצחק דאדם חשוב הוא כלומר אדם חשוב מאוד היה רב יצחק בעיני אותו נכרי עד ששמח ממנו נכרי מאוד והוה אזיל ומודה ולא ילפינן מהך עובדא לשאר נכרי לאסור מן הסתם באדם חשוב דילמא אזיל ומודה אלא כיון דלבתר תריסר ירחי שתא הוא מסתמא אינו שמח ממנו העכו"ם כל כך דליהוי אזיל ומודה ושרי · וב"י כתב וז"ל ונראה שהם סוברים דאע"ג דשמעיה דמודה לא משגחינן ביה ורב יצחק ממידת חסידות הוא דפירש ולא אכל עכ"ל· ותימה הא ודאי דבשמעינ' דמודה אסור מדינא דלא ישמע על פיך וכדקאמר ס"ד דתלמודא בקושיא דאיסורא הוא ואין לפרש דמתרץ ליה לא כדקס"ד דליכא איסורא אלא מדת חסידות דא"כ ה"ל לומר בפירוש ותו דאכתי ה"ל להרי"ף והרא"ש והרמב"ם לאורויי האי דינא דאסיקנא בתלמודא דאדם חשוב אין לו לאכול מידת חסידות אף בתר תריסר ירחי שתא אלא העיקר הוא כדפרי' :

קנג אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עכו"ם משנה רפ"ב דע"ז מפני שחשודין על הרביעה ובני נח נאסרו בה דכתיב והיו לבשר אחד יצאו בהמה חיה ועוף שאין בשרן נעשה אחד ויש כאן לפני עור לא תתן מכשול · ומ"ש אפילו זכרים אצל זכרים ברייתא פ"ק דע"ז (דף ט"ו) והכי משמע בסוגיא רפ"ב דקאמרינן זכרים מאי איכא למימר ניחוש דילמא רבע ה עכו"ם : ומ"ש ונקבות אצל נקבות וכו' הכי איתא בברייתא פ"ק דע"ז ובגמרא רפ"ב : ואין מוסרין בהמה לרועה שלהן ברייתא שם וטעמו נמי משום רביעה ולא זו אף זו קתני ל"מ בפונדקאות דאסור להעמיד אלא אפי' מסירה לרועה נמי אסור ולא אמרי דהרועה מירתת דאי חזי ישראל דהבהמה מתעקרת ומוכחשא בבשר קא תבע ליה ומפסיד שכרו והיינו טעמא משום דקסבר הרועה אנן לא ידעינן בהו דאורחיה לרבעה ולא מירתת : ומ"ש ואין מוסרין להם תינוק וכו' ברייתא פ"ק דע"ז ופירש"י דמשכי ליה למינות ועוד משום משכב זכור והן מוזהרין עליו דכתיב ודבק באשתו ולא בזכר · ומ"ש ור"ת פסק וכו' כ"כ בדבור הראשון פ"ב דע"ז וכ"כ הרא"ש והמרדכי : ואין מתייחדין עמהם מפני שחשודין על ש"ד משנה רפ"ב דע"ז : ואם נזדמן לו בדרך

פרישה

סי' קנב (א) **אפילו** אוכל משלו ושמש שלו כו' שנא' וקרא לך ואכלת מזבחו ·אפילו על הקריאה לבד נעשה כאילו אכל מזבחו גמרא מ"ו ועד"ר :

(ב) משיתחיל להכין שום דבר לצורכי החופה כו' דכל ימי הלולא מקריב לאליל רש"י :

(ג) עופות חיין (דהא כתיב וקרא לך ואכלת מזבחו ומשמע דאינו אסור אלא לאכול בבית העכו"ם ב"י עכ"ל) וה"ה אם שולח לביתו בשר שמוע כדינו מותר כן כתב ב"י בשם תשובת ריב"ש וכן כתב רמ"א :

סי' קנג (א) **אין** מעמידין בהמות בפונדקאות כו' וכתב הר"ן וה"מ במקומות שהעכו"ם חשודים על הרביעה אי נמי בסתם עכו"ם אבל כגון עכו"ם שבמקומות שלנו שאינן חשודין אלא אדרבה מכין ועונשין עליה מותר וב"י הביאו : (ב) **אפילו** זכרים אצל זכרים פירוש שהעכו"ם בעל הפונדק וכו' : (מפני שחשודין על הרביעה והעכו"ם מצווה עליה ועובר משום לפני עור לא תתן מכשול רש"י עכ"ה) : (ג) ועכו"ם מצוי אצל אשת חבירו פירוש איכא למיחש שמא ירבע את הבהמה משום שהנכרית מכילה הבהמה שהוא זכר עליה : (ה) טופלו לימינו של ישראל אבל מקל דתופס העכו"ם בימינו לכך טופל העכו"ם לשמאלו כדי שיהא ידו לעולם סמוכה למה שהוא ירא שיזיק אותו בו :

דרישה

מכ"ש לר"מ דס"ל הכי והכי קי"ל ולאפוקי של"ת הסברא אפכא שר"מ מודו בהא ודוק וזה נכון :

סי' קנב [א] **אסור** לישראל לאכול שם אפילו אוכל כו' צ"ע אם נאמר גם בהאי מותר משום איבה לשמוח עמו כמ"ש לעיל ס"ס קמ"ח בשם תוס' ובמכיל מותר לשמוח עמהם משום דהוי כמחניף אע"פ שיש שם אסור גדול דהוי כיום אידם מ"ד שאני ככא דנילף מהדא :

סי' קנג [א] **ואין** מוסרין להם תינוק ללמדו כו' פרש"י דף ט"ו הטעם משום משכב זכור ומשום דמשכו למינות ולפ"ז אפילו לר"ת ולר"ן דכתבו דהאידנא מותר להעמיד בהמה אצליהן דלא נחשדו ארביעה מ"מ תינוק אסור משום מינות אפי' אם מסרו לו בפני

לו מקל בידו טופלו לשמאלו היו עולים בעליה או יורדין בירידה לא יהא ישראל למטה ועכו"ם למעלה (ו) אלא לעולם יהא ישראל למעלה כגון בירידה יהא ישראל אחרון ובעלייה ראשון (ז) ולא ישחה לפניו לעולם שאל לו להיכן אתה הולך (ח) ירחיב לו הדרך · ולא תתיחד אשה עמהם אפילו הם רבים ונשותיהם עמהם (ט) וכה"ג בישראל שרי ובעכו"ם עובד אליל אסור [ג] ופר"י דוקא באשה שאינה חשובה אבל אם היא חשובה וקרובה למלכות מותרת להתייחד שאין חוששין לא משום שפיכות דמים (י) ולא משום ערוה (יא) וכל אשה מותרת לההייחד בין הנכריות (יב) ורש"י פי' דכל אשה אסורה להתייחד

בדרך וכו' שם (דף כ"ה): **ולא** תתיחד אשה עמהם וכו' משנה רפ"ב ולא תתיחד אשה עמהם מפני שחשודין על העריות ובגמרא במאי עסיקנא אילימא בחד דכוותיה גבי ישראל מי שרי וכו' אלא בתלתא דכוותיה גבי ישראל בפרוצים מי שרי פי' למה ליה לתנא לאשמועינן עכו"ם הא אפילו ישראל פרוצים דכוותייהו אסירי לא צריכא באשתו עמו עכו"ם אין אשתו משמרתו אבל ישראל אשתו משמרתו וזהו שכתב רבינו אפי' הם רבים ונשותיהם עמהם וכה"ג בישראל שרי אפי' בפרוצים כיון שנשותיהם עמהם ובעכו"ם אסור ואע"ג דבישראל פרוץ אפי' יחיד נמי שרי כשאשתו עמו מ"מ כיון דבאין אשתו עמו אסור בישראל פרוצים אפי' הם רבים נקט רבינו האי לישנא אפי' הם רבים ונשותיהם עמהם כלומ' דמש"ה נקט עכו"ם ולא ישראלי' פרוצים דבכה"ג אע"ס דבישראל שרי והוא הדין בישראל פרוץ אחד נמי שרי כיון שאשתו עמו ובעכו"ם אסור אפי' בכה"ג דרבי' ונשותיה' עמהם אבל הב"י כתב דרבינו רצונו לומר דבישראל בחד מהני גוונא שרי או שהם רבים או שאשתו עמו ושרי ליה תחריה דהא השתא בישראלים פרוצים קאמר דומיא דעכו"ם דאפי' הם רבים אסור וכדקאמר בגמרא מעשה היה והוציאוה י' פרוצים לאשה היא זונה במטה אלא הכי פירושו דכה"ג דנשותיהם עמהם בישראל שרי אפי' הם פרוצים וה"ה בישראל אחד פרוץ נמי שרי כאשתו עמו ובעכו"ם אסור אפי' רבים ונשותיהם עמהם דעכו"ם לא קפדה דאיהו בקרי ואיהי בבוליני: **ופר"י** דוקא באשה שאינה חשובה וכו' שם פריך ותיפוק לי דאשה לא תתיחד משום ש"ד א"ר ירמיה באשה חשובה עסקינן דמירתתי מינה רב אידי אמר אשה כלי זיינה עליה מאי בינייהו אשה חשובה בין האנסים ושאינה חשובה בין הנשים ות"כ דרב אידי ופר"י דלרב אידי דהלכה כמותו מתני' מיירי בסתם אשה דאינה קרובה למלכות והא דלא חיישינן לש"ד ה"ט משום דאשה כלי זיינה עליה פי' ומרחמי עלה אפי' אינה קרובה למלכות ואינה אסורה להתייחד אלא משום עריות כיון דאינה חשובה אבל אשה חשובה וקרובה למלכות מותרת להתייחד ולא חיישינן לא לש"ד ולא לעריות וה"ה אפי' אשה שאינה חשובה מותרת להתייחד בין נשים נכריות ולא חיישינן לא לש"ד כיון דאשה כלי זיינה עליה כלומר דמרחמו לה לא קטלי ואי משום עריות שהעכו"ם מצויין אצל נשי חבריהן בת דעת היא וכשתראה שיבא העכו"ם תצא מיד וה"ל באשה חשובה בין הנכריות דפשיטא דליכא לא משום ש"ד ולא משום עריות דמירתתי מינה: ומ"ש ורש"י פי' וכו' כלומר דלרש"י לא איירי תלמודא ביחוד אשה בין הנכריות אלא בייחוד אשה בין העכו"ם ומשום ש"ד לא חיישינן אפי' אינה חשובה דאשה כלי זיינה עליה דאין העכו"ם הורג אותה אלא בא עליה אפי' מכוערת ולפיכך אסורה להתייחד משום ערוה ואצ"ל דאסורה להתייחד כשהיא חשובה ויפה אע"פ שקרובה למלכות דשמא יפתוה וליכא בין פר"י ופירש"י אלא אשה חשובה דקרובה למלכות דלפר"י מותרת להתייחד דאין חוששין אף לעריות ולפירש"י חוששין לעריות ואע"פ דהרא"ש לא הביא אלא פר"י רבינו חשש לחומרא דפירש"י דחוששין לעריות אף באשה חשובה וקרובה למלכות דאסירה להתייחד בין הנכרים וכן נראה מדעת הרי"ף והרמב"ם שכתבו בסתם שאסורה אשה להתייחד בין הנכרים דמשמע דכל הנשים שבעולם אסורים להתייחד עם הנכרים וכ"כ ב"י שכך משמע מדברי הרי"ף והרמב"ם וא"כ יש לתמוה על תמיהתו שתמה על רבינו שלא כתב ודעת א"א הרא"ש כפר"י דהלא מבואר מדברי רבינו שחשש לחומרא דפירש"י ולכן הביא תחלה פר"י דמיקל באשה קרובה למלכות דלא חיישינן אף משום עריות ואח"כ מסיק ורש"י פי' דכל אשה אסורה להתייחד עם האנסים משום ערוה ודקדק לומר עם האנסים להוציא שבין הנשים אין איסור כמו לפר"י אלא בין האנסים איכא איסור משום ערוה וכפירש"י והרי"ף והרמב"ם והכי נקטינן: כתב במרדכי ר"פ כל הצלמים אתה ששנינו דר"ג היה רוחץ במרחץ בעכו עם ההגמון ושמעי' מינה שאם נכנס במרחץ ושוב נכנס העכו"ם מותר לרחוץ עמו שהרי הוא בא בגבולינו אבל אם קדם לו העכו"ם אסור לרחוץ עם העכו"ם כדאיתא בפרקי דרבי אליעזר ואם הרחיק ממנו ד' אמות שרי כדחזינן גבי צואה שמרחיק ד' אמות ומתפלל ולא אמרינן כל הבית כולה כד' אמות כדאמרינן פרק מי שמתו אבי"ה עכ"ל פי' דת"ש ושמעינן מינה וכו' היינו לומר דלכל הפחות שמעינן מינה שאם נכנס וכו' דאי אפי' בכה"ג אסור א"כ קשה היאך רחץ ר"ג עם העכו"ם ומ"ש אבל אם קדם וכו' פי' דכדי תרץ מ"ש בפדר"א שאסור לרחוץ עם העכו"ם צ"ל דהיינו דוקא אם קדם לו העכו"ם דהשתא לא יחלוק מתני' אפדר"א ומה שלא פי' דר"ג רחץ חוץ לד' אמות דהשתא פי' קדם העכו"ם שרי היינו משום דמסתמא רחץ עמו תוך ד' אמות כיון שהיה מדבר עמו במרחץ וז"ל הגהות מיימוני' ספ"ז דע"ז אהך עובדא דר"ג משם משמע מותר לרחוץ עם העכו"ם במרחץ ובפ' דר"א איתא דאסור אא"כ רחוק ד' אמות עכ"ל ואיכא לתמוה דבפרקי דר"א פכ"ט על מה שהיה אברהם מל את העבדים תב וז"ל · ולמה מלן בשביל הטהרה שלא יטמאו את אדוניהם במאכליהם ובמשתיהם שכל מי שאוכל עם העכו"ם כאילו אוכל כו' וכל הנוגע בעכו"ם כנוגע במת וכל הרוחץ עמו כרוחץ עם המצורע שהם בחייהם ובמותם כנבלת השדה ואין תפלתן נכנסת לפני הקב"ה ועליהם הוא אומר לא המתים יהללו יה וכו' עכ"ל

רוצה פסק כת"ק: **ומ"ש** לא יהיה ישראל למטה ועכו"ם למעלה וכו' פרש"י בעליה ילך ישראל לפני העכו"ם דהיינו למעלה אלא שטופלו לימינו ולא הוי אחריו ממש ובירידתו ילך העכו"ם לפניו (א):

ומ"ש ולא ישחה לפניו לעולם פי' אפילו במישור והטעם מפורש בברייתא דאיכא למיחש שמא ירוצץ את גלגלתו:

ומ"ש ירחיב לו הדרך פירושו אם היה צריך שילך עד פרסה יאמר ב' פרסאות אני צריך לילך שמא העכו"ם ימתין מלהכותו עד פרסה שניה וזה יפרוש ממנו קודם לכן:

ולא תתייחד אשה עמהם אפילו הם רבים ונשותיהם עמהם וכה"ג בישראל שרי משנה (כב.) וגמ' שם (כה:) ופי' כה"ג בישראל שרי לאו למימרא דבעי' תרתי שיהיו רבי' וגם שיהיו נשותיה' עמהם אלא היינו לומר שבישראל בחד מהני גווני שרי שאם אשתו עמו אפי' א' מותר ואם הם רבים אפי' אין נשותיהם עמהם מותר וכמבואר בטא"ה סי' כ"ב: ומ"ש ופר"י דוקא באשה שאינה חשובה אבל אם היא חשובה וכו' · שם אהא דתנן לא תתייחד אשה עמהם מפני שהם חשודים על העריות פריך בגמרא תיפוק ליה משום שפיכות דמים א"ר ירמיה באשה חשובה עסקי' דמירתתי מינה רב אידי אמר אשה כלי זיינה עליה מאי בינייהו אשה חשובה בין האנסים ושאינה חשובה בין הנשים ופרש"י אשה כלי זיינה עליה אף על גב דאינה חשובה לא בין האנסים ולא בין הנשים אין עכו"ם הורג אותה אלא בא עליה וכיון שבא עליה אינו הורגה ואפילו אם אינה קרובה למלכות נמי אי לא אשמועינן דחיישינן לעריות לא הוה מסתבר דמתסרא משום ש"ד איכא בינייהו אשה חשובה בין האנסים קרובה למלכות · ואינה חשובה בין הנשים · אינה יפה לרבי ירמיה שריא ליחודי דמשום ש"ד ליכא דהא קרובה למלכות ומשום עריות נמי דהא מכוערת היא ולרב אידי אסור לייחודי דבכולהו חיישינן לערוה דסתמא קאמר אשה כל זיינה עליה ולא קאמר באשה יפה עסקינן דכלי זיינה עליה והתוספות הקשו על פרש"י וכתבו דלכן נראה לפרש דהא דקאמר אשה כלי זיינה עליה לאו כדפרש"י אלא ה"פ מפני שאינו בעלת מלחמה כאיש מרחמין עליה והא דקאמר איכא בינייהו אשה חשובה בין האנסים ושאינה חשובה בין הנשים תרי מילי נינהו וה"פ איכא בינייהו אשה חשובה בין האנסים קרובה למלכות אם מותרת להתייחד עם אנסים עכו"ם דלר' ירמיה אסירא כדקאמר טעמא באשה חשובה ואז לא נפיק לן מידי משום ש"ד אם לאו משום טעמא דעריות דקסבר ר' ירמיה דאפילו באשה חשובה איכא למיחש שמא תתפתה או שמא יאנסוה ויסמכו שתסתיר קלונה ולא תפרסם הדבר · ולרב אידי שריא דאמר דטעמא דליכא למיחש לש"ד דאשה כלי זיינה עליה מרחמי עלה אבל לעריות איכא למיחש וכשהיא חשובה קסבר רב אידי דמירתתי מינה אף לעריות לא חיישינן ושאינה חשובה נמי אם היא מותרת להתייחד בין הנשים עכו"ם איכא בינייהו דלר' ירמיה כיון דאינה חשובה קטלי לה דלית להו טעמא דמרחמי ולרב אידי שריא דכלי זיינה עליה כלומר דמרחמי עלה ואי משום עריות כדאמרי' בריש פירקין שהעכו"ם מצויים אצל נשי חבריהם בת דעת היא וכשתראה שיבא העכו"ם תצא מיד ופסק הרא"ש הלכה כרב אידי משום דתניא כותיה נמצא דלפרש"י כל אשה אסורה להתייחד עם האנסים כרב אידי דאפי' בקרובה למלכות ומכוערת חייש לערוה ודין ייחוד עם הנשים לא נזכר לדברי רש"י ומשמע דמיסר' שרי מטעם שכתבו התוספות והכי דייק לשון רבינו שכתב אסורה להתייחד עם האנסים משמע אבל עם הנשים מותרת ולפי' התוספות קרובה למלכות מותרת להתייחד אפילו עם האנסים כרב אידי דסבר דמירתתי מינה בין מש"ד בין מעריות ועם הנשים אפילו שאינה קרובה למלכות שריא דלעריות ליכא למיחש ולש"ד נמי לא חיישינן משום דמרחמי עלה כדאמר רב אידי אשה כלי זיינה עליה אבל עם האנסים אסורה להתייחד דאע"ג דליכא למיחש לש"ד משום דכלי זיינה עליה מ"מ איכא למיחש משום ערוה וכדתנן לא תתיחד אשה עמהם מפני שהם חשודים על העריות · והרא"ש ז"ל כתב פי' התוספות לבד משמע דהכי ס"ל ותמיהני על רבינו שלא כתב ודעת א"א ז"ל כפר"י · והרי"ף

דרכי משה

קנג (א) וכ"כ הר"ן פ' אין מעמידין כתב בפרקי ר"א פכ"ט דאסור לרחוץ עם העכו"ם דכל הרוחץ עם העכו"ם כרוחץ עם המצורע · וכתב המרדכי ריש כל הצלמים אם נכנס ישראל למרחץ ואח"כ נכנס העכו"ם מותר לרחוץ עמו שהרי בא בגבולינו אבל אם קדם לו העכו"ם אסור לרחוץ עם העכו"ם כדאיתא בפרקי ר"א עכ"ל. ואין אנו נוהגים להחמיר בזמן הזה דאפשר דלא אסרו אלא בימיהם שהיו רגילים לילך בלא מכנסיים כמ"ש האגודה בפ' מקום שנהגו אבל השתא לית לן בה:

ומעמו

פרישה

(ו) אלא לעולם יהא ישראל למעלה וצריך גם כן שיצדדו ויעמוד סמוך ליד שאוחז בה העכו"ם החרב או המקל וכ"ל וכן פרש"י וב"י. (ז) ולא ישחה לפניו לעולם פירוש אפי' במישור כדי שלא יהרגנו בשחייתו שהרי זה לא יראה ויציל את עצמו ממנו. (ח) ירחיב לו הדרך פירוש אם היה צריך לילך עד פרסה יאמר עד ב' פרסאות שמא ימתין מלהכותו עד פרסה שנייה וזה יפרוש ממנו קודם לכן: (ט) וכה"ג בישראל שרי פירוש בחד מהן או ברבים או בנשותיהן עמהן כמ"ש בא"ה סימן כ"ב: (י) ולא משום ערוה דמירתתי מינה (יא) וכל אשה מותרת להתייחד בין הנכריים אפילו שאינה חשובה דלעריות ליכא למיחש דהא נקיבות הן ולעכו"ם לא חיישינן אע"ג דעכו"ם מצוין אצל נשי חביריהם (שאני אשה דבת דעת היא בכ"ה) דכשתראה אותו תברח ותצא ולש"ד לא חיישינן דהנכריות יהרגו אותה דמרחמי עליה (יב) ורש"י פירש דכל אשה אסורה כו' משום ערוה ואפילו אם היא חשובה לא שייך לומר דמירתתי לענין ערוה שיסמכו שתסתיר קלונה ועד"ר:

מפני

דרישה

בפני עדים כגוונא דליכא משום שפיכות דמים: [ב] ופר"י דוקא אשה שאינה חשובה כו' ז"ל המשנה לא תתייחד אשה עמהן מפני שהן חשודין על העריות ופריך בגמרא דף כ"ה ע"ב תיפוק ליה משום שפיכות דמים א"ר ירמיה באשה חשובה עסיקי' דמרתת מינה רב אידי אמר אשה כלי זיינה עליה מאי בינייהו אשה חשובה בין האנסים ושאינה חשובה בין הנשים והלכתא כרב אידי דתניא כוותיה ופרש"י באשה חשובה כו' אשה יפה וקרובה למלכות דמסתפי מינה ולא קטלי לה אבל משום עריות איכא דיפה היא אבל אשה שאינה חשובה בין האנסים וחשובה בין הנשים (ר"ל שהיא אינה חשובה בין האנסים שאינה קרובה למלכות אבל חשובה היא בין הנשים שאשה יפה היא עכ"ה) משום רציחה נמי איכא דבא עליה ואח"כ הורגה וחשובה בין האנסים ולא בין הנשים מותרת להתייחד דמשום עריות נמי ליכא כיון דאינה יפה · אשה כלי זיינה עליה אע"ג דאינה חשובה בין האנסים ולא בין הנשים אין העכו"ם הורג אותה אלא בא עליה ולכן צ"ל המשנה הטעם משום שהם חשודין על העריות · איכא בינייהו כו' דלר"י דמוקי לה באשה חשובה דמשמע חשובה בין האנסים והנשים דקרובה למלכות היא ולא קטלי אבל משום עריות איכא · היכא דאינה חשובה בין הנשים משום עריות נמי ליכא אבל לרב אידי בכולהו איכא משום עריות דהא סתמא קאמר אשה כלי זיינה עליה ולא תלינן ביפה ור"י הקשה אפרש"י ז"ל חדא דחשובה לא משמע יפה ועוד דלא משתמע בשום מקום בשבוי בין יפה לשאינה יפה להתירה לכהונה ועוד דא"כ דהדא מילתא היא ה"ל איכא בינייהו אשה חשובה בין האנסים ואינה חשובה בין הנשים דקאמר ושאינה חשובה אלמא תרי מילי נינהו וה"פ מפרש אשה כלי זיינה עליה מפני שאינה בעלת מלחמה כאיש ומרחמין עליה הלכך ליכא בה איסור יחוד משום שפיכות דמים רק משום עריות איכא למיחש וכשהיא אשה חשובה מירתת מינה והא דקאמר איכא בינייהו תרי מילי נינהו וה"ק חשובה בין האנסים דקרובה למלכות איכא בין ר"י לר"א דלר"י אסור להתייחד עמהן אע"ג ליכא למיחש לש"ד מ"מ איכא למיחש משום עריות דאע"ג שהיא חשובה שמא יאנסוה ויסמכו שתסתיר קלונה ולרב אידי שרי דכשהיא חשובה ליכא למיחש אפילו לעריות דמירתתא מינה ושאינה חשובה נמי אם היא מותרת להתייחד בין הנשים נכריות איכא בינייהו דלר"י כיון שאינה חשובה קטלי לה דל"ל טעמא דמרחמי עלה ולרב אידי דאשה כלי זיינה עליה דמרחמי עלה ולעריות ליכא למיחש דבת דעת היא וכשתראה העכו"ם תברח ותצא וע"ש רבינו ופירש ר"י דוקא בשאינה חשובה פי' דאז אסורה משום עריות אע"ג דליכא למיחש לש"ד דכלי זיינה עליה אם היא כו' מותרת דליכא למיחש למידי דאף לענין ערוה מירתתי מינה וכל אשה אפילו אינה חשובה מותרת להתייחד בין הנכריות דמרחמי עלה וגם לעריות ליכא למיחש דכשתראה תברח ורש"י פירש כו' אפילו אינה חשובה דמכוערת היא חיישינן לעריות אבל בין הנשים משמע דאפילו לפירוש רש"י מותר מטעם שכתבתי ותצא ודו"ק:

כל

והרי"ף השמיט כל זה נראה שהוא מפרש כפרש"י דלרב אידי כל אשה אסורה להתייחד עם האנשי' משום ערוה ולפיכך כת' המשנה כצורתה דמשמע דכל נשים שבעולם אסרו להתייחד עם העכו"ם וכ"נ שהוא דעת הרמב"ם ז"ל שגם הוא סתם לאסור בפרק כ"ב מהלכות איסורי ביאה:

עכ"ל א"כ לא שמעינן מהך דפדר"א דהיכא איסורא שלא לרחוץ עם העכו"ם אלא לענין טהרה קאמר דהעכו"ם הוא כזב ומטמאו במגעו ולכן במרחץ אסור לרחוץ עמו אף שאינו נוגע בו דאי אפשר שלא יגיעו מימי הרחיצה מן העכו"ם אל הישראל הרוחץ עמו וכאילו רחץ עם המצורע ואין כל זה אלא בזמן שהיה טהרה בא"י היה צריך להזהר בכל זה אבל עכשיו שאין טהרה מנ"ל דאסור ואפילו תוך ד' אמות משמע דשרי · ובהגהת הרב דש"ע בסימן זה כתב דהאיסור הוא משום דהעכו"ם רוחצים ערומים בלא מכנסיים ואם הישראל כבר במרחץ ובאו עכו"ם א"צ לצאת עכ"ל ולא ידעתי מניין לו זה ותו דא"כ לפי טעם זה אפילו חוץ לד' אמות נמי אסור והרי במרדכי והגה"מ מתיר להיות ברחוק ד' אמות אלא ודאי דהטעם הוא דאין להתחבר עם העכו"ם בשום ענין לא באכילה ושתייה ונגיעה בגופו ורחיצה עמו ואע"פ שמתחלה לא היה אסור אלא משום טהרה מ"מ כיון שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו ואף עכשיו שאין טהרה האיסור במקומו עומד ומ"מ כל שהוא חוץ לד' אמות רשות בפני עצמו הוא ושרי כך הוא שורש הדין לפי דעת המרדכי והג"מ ואין חלוק בין שהעכו"ם לבוש מכנסיים לאינו לבוש מכנסיים אלא תוך ד' אמות אסור אפי' לבוש מכנסיים וחוץ לד' אמות שרי אפי' אינו לבוש מכנסיים ואפי' קדם העכו"ם שרי כיון שהוא חוץ לד' אמות כנ"ל ודלא כהרב בהגה"ה:

להתייחד עם האנשים משום ערוה:

קנד נכרית עובדת כו"ם לא תיילד לישראלית בינה לבינה (א) מפני שחשודה על שפיכות דמים (ב) ואפי' היא מומחית וכן מטעם זה לא תניק לבנו של ישראל בביתה (ג) ואפי' אחרים עומדין על גבה ולא אפי' בבית ישראל אא"כ אחרים עומדין על גבה אבל אם אחרים עומדין על גבה או יוצאין ונכנסין מותר לילך ולהניק בבית ישראל (א) אבל אין להניחו עמה לבדו בלילה (ד) וישראלית לא תניק (ב) לבן עכו"ם אפי' בשכר · ולא תיילד לנכרית עובדת כו"ם בחנם (ה) אבל בשכר מותר · במה דברים אמורים בחול (ו) אבל בשבת אסור אפי' בשכר וכתב הרשב"א הא דשרי בשכר דוקא במילדת ידועה שמתעסקת בכך שאז יהיה לה איבה אם לא תעשה · אבל אשה שאינה רגילה בכך אפילו בשכר אסור דליכא איבה דמצי למימר איני בקיאה בכך:

קנה (א) **כל** מכה וחולי שיש בהן סכנה שמחללין עליהן שבת אין מתרפאין מהן דכיון שחשודין על שפיכות דמים ודאי יהרגנו ולא יחוש עליו שיאמרו עליו שהוא הרגו שיש לו טענה לומר מסוכן הוא למות וכן בדבר שאין בו חולי ואין בו סכנה כמו

רבדא

קנד נכרית עובדת כו"ס לא תיילד לישראלית בינה לבינה מפני שחשודה על שפיכות דמים בפ' א"מ (כו ·) תנן נכרית עובדת כו"ס מיילדת את בת ישראל ובגמרא (שם) עכו"ס לא תיילד את בת ישראל מפני שחשודים על שפיכות דמים דר"מ וחכ"א נכרית מילדת את בת ישראל בזמן שאחרות עומדות על גבה אבל לא בינה לבינה וידוע דהלכה כחכמים ומתני' דקתני מילדת באחרות עומדות ע"ג היא ואפילו אחרות עומדות ע"ג לא שריין אלא ברשות ישראל דוקא כמ"ש רבינו בסמוך אם אחרים עומדים ע"ג וכו' מותר לילך ולהניק בבית ישראל: ומ"ש ואפי' היא מומחית כלומר דלא דמי לרופא שאם הוא מומחה מתרפאין ממנו משום דלא מרע נפשיה וטעמא דלא אמרינן הכי גבי מילדת כיון דשכיחי נפלים אפי' תמיתם לא יאמרו שהמילדת המיתה את הולד אלא נפל היה (עיין הטעם בפרישה):

ומ"ש וכן מטעם זה לא תניק לבנו של ישראל בביתם וכו' גז"ש במשנה כותית מניקה בנה של ישראלית ברשותה ובגמרא (גז"ש) ת"ר כותית לא תניק בנה של בת ישראל מפני שחשודה על ש"ד דר"מ וחכ"א כותית מניקה את בנה של בת ישראל בזמן שאחרות עומדות על גבה אבל לא בינה לבינה וכתב הרא"ש מכאן שיש ליזהר שלא תניק כותית בנה של ישראלית כי אם ברשותה ואחרות עומדות ע"ג דליכא למימר דאחרות עומדות ע"ג דהיינו ברשות העכו"ם דהא מסתמא ברישא דבעי עומדות ע"ג במילדת היינו ברשות ישראל וה"ה לענין הנקה ונראה דנכנס ויוצא דמותר דודאי מרתתא ע"כ: ומ"ש א אבל אין להניחו עמה לבדה בלילה: ב"ה כתוב בא"ח בשם הר"מ כי מה שמניקת כותית נותנת לתינוק יין נסך או שאר איסורין אין למחות בידה דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו אבל אסור לומר לכותית להאכילו ולהשקותו דבר טומאה והרמב"ם כתב אע"פ שאין ב"ד מצווין להפרישו מצוה על אביו להפרישו והרשב"א כתב שדבר שאינו אסור אלא מדבריהם מותר להאכילו בידים עכ"ל: ומ"ש וישראלית לא תניק לבן עכו"ס וכו' ג"ז שם במשנה וטעמא מפני שמגדלת בן לאליל. ומ"ש אפילו בשכר שם בגמ' ומפרש התם דליכא משום איבה דאי פנויה היא אמרה בעינא לאינסובי ואי א"א היא אמרה לא קא מזדהמנא באפי גבראי: ומ"ש לא תיילד לכותית בחנם אבל בשכר מותר ג"ז שם במשנה בת ישראל לא תיילד את הכותית כלומר מפני שמיילדת בן לאליל ובגמ' ורמינהו יהודית מילדת ארמאי בשכר אבל לא בחנם א"ר יוסף בשכר שרי משום איבה: ומ"ש בד"א בחול אבל בשבת אסור אפי' בשכר שם בגמר' ומפרש התם דאע"ג דחזו דמיילדן לנשי דידן בשבת ליכא איבה דיכולה למימר דידן דמנטרי שבתא מחללין עלייהו דידכו דלא מנטרי שבתא לא מחללין: וכתב הרשב"א הא דשרי בשכר כלומר בחול דוקא במילדת קבועה וכו': הג"ה ב"ה כ' בא"ח בשם הרשב"א בתשובה רופא ישראל מותר לעשות רפואה לכותית כדי שתתעבר משום איבה כמו שמותר למיילדת וכן העיד על הרמב"ן ז"ל שעשה הוא עצמו כן עכ"ל אני מצאתי כתוב שכ' לו הר"ר יונה על מעש' זה תבא עליך ברכה שאתה מרבה זרעו של עמלק:

קנה כל מכה וחולי שיש בהם סכנה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהם וכו' בפרק אין מעמידין (כז ·) תנן מתרפאין מהם ריפוי ממון אבל לא ריפוי נפשות ובגמרא (שם עד סוף הסימן) מאי ריפוי ממון ומאי ריפוי נפשות אילימא ריפוי ממון בשכר ריפוי נפשות בחנם ליתני מתרפאין מהם בשכר אבל לא בחנם אלא ריפוי ממון דבר שאין בו סכנה ריפוי נפשות דבר שיש בו סכנה והאמר רב יהודה אפילו ריבדא דכוסילתא לא מתסינן מינייהו אלא ריפוי ממון בהמתו ריפוי נפשות גופו והיינו דרב יהודה ובתר הכי גרסינן

אמר

קנד נכרית עובדת כו"ס לא תיילד וכו' משנה פ"ב דע"ז (ד' כ"ו) נכרית מיילדת בת ישראל ובברייתא פליגי ר"מ וחכמים והלכה כחכמים דנכרית מיילדת בת ישראל בזמן שאחרות עומדות ע"ג אבל לא בינה לבינה וכתבו התוס' דמילדת סתמא ברשות ישראל היא ואפ"ה לא שרי אלא באחרות עומדות ע"ג ומיהו בישראל יוצא ונכנס שרי דעומד ע"ג קרינן ביה כדמוכח פרק רבי ישמעאל: ומ"ש ואפי' היא מומחית פי' אע"פ דברופא נכרי מומחה מתרפאות ממנו משום דלא מרע נפשיה כמ"ש בסימן קנ"ה אבל במילדת כיון דשכיחי נפלים אפי' תמיתנו לא יאמרו שהמילדת המיתה את הולד אלא נפל היה: ומ"ש וכן מטעם זה לא תניק וכו' שם פליגי ר' מאיר וחכמים בברייתא והלכה כחכמים דנכרית עובדת כו"ס מניקה בנו של ישראל בזמן שאחרים עומדות על גבה אבל לא בינה לבינו ופירשו התוס' דבינה לבינו אסור אפילו ברשות הישראלית דפלוגתא דמניקה דומיא דמילדת ומילדת סתמא ברשות ישראל היא ואפ"ה אינו שרי אלא באחרות עומדת ע"ג וכו' וא"כ צריך ליזהר שלא להניח ישראלית ההולכת חוץ לעיר את בנה יחיד בבית מינקת עובדת כו"ס אם אין ישראלית בעיר יוצאת ונכנסת תמיד שם וכו' · עכ"ל מבואר מדבריהם שלא כמו שלא לפרש דאפי' בבית ישראלית לא שרי להניק אלא באחרות עומדות ע"ג אבל אם אחרות עומדות ע"ג ודאי דשרי להניק אפילו בבית העכו"ס אבל הרא"ש כתב דאפילו אחרות עומדות ע"ג לא שרי להניק אלא אם כן בבית ישראל וכ"כ רבינו ולא ידעתי מנ"ל לרא"ש להוכיח כך דליכא לאוכוחי מהך דהנקה דומיא דהולדה אלא כי היכא דבהולדה בעינן אחרות עומדות ע"ג אפי' הולידה ברשותה ה"נ בהנקה אבל לעולם באחרות עומדות ע"ג שרי אפילו בביתו של עכו"ס וכמפורש בדברי התוס' וצ"ע · וי"ל דס"ל להרא"ש ורבינו כיון דבע"כ ברייתא דמצריך אחרות עומדות ע"ג בהנקה ובהולדה מיירי בבית ישראל א"כ אין לנו להקל באחרות עומדות ע"ג בבית העכו"ס דאיכא לפרש דברייתא לא שרי אלא בדאיכא תרתי בית ישראל ואחרות ע"ג והבא להקל צריך להביא ראיה לדבריו וכן דייק לשון הרא"ש שכתב מכאן שיש ליזהר שלא תניק נכרית בנה של ישראל כ"א ברשותה ואחרות ע"ג וכו' כלומר שיש ליזהר שלא להקל כיון דפשוטה של ברייתא מיירי ברשות ישראל בין בהולדה בין בהנקה כנ"ל ליישב דברי הרא"ש ורבינו:

ומ"ש אבל אין להניחו עמה לבדו בלילה כ"כ התוס' לפי שיטתם דשרי להניק בבית העכו"ס אם ישראלית בעיר יוצאת ונכנסת תמיד שם אפ"ה מזמן שכיבה ואילך אסור להניח יחיד עכ"ל כלומר שלא יועיל בלילה שהוא זמן שכיבה יוצאת ונכנסת אלא צריך שתהא ישראלית שוכבת אצל התינוק כל הלילה שלא להניח אותו לבדו כלל וס"ל לרבינו דה"ה להרא"ש דבעיא תרתי שיהא ברשותה ושיהיו אחרות עומדות ע"ג דהיינו יוצא ונכנס מיהו בלילה לא יועיל יוצא ונכנס אלא אין להניחו עמה לבדו בלילה כלל וצריך שתהא ישראל שוכבת אצל התינוק כל הלילה: ומ"ש וישראלית לא תניק לבן עכו"ס וכו' שם במשנה וכדמפרש בגמרא ומביאו ב"י תניא יונק התינוק מן העכו"ס ומן בהמה טמאה ומביאה לו חלב מכל מקום ואינו חושש לא משום שקץ ולא משום טומאה כ"א בפ' חרש (דף קי"ד) ומביאו הרא"ש פ' אין מעמידין ואעפ"י כן צריך להזהיר את המינקת שלא לאכול נבלות וחזיר וכ"ש שלא להאכילו לתינוק דברים טמאים או אסורים ספר א"ז ר"פ א"מ וכ"כ בהגהת אשיר"י ותביא ראיה מאחר שאמו אכלה ממין עכו"ס וזה גרם לו לעת זקנתו שיצא לתרבות רעה עד כאן לשונו:

קנה כל מכה וחולי שיש בהן סכנה וכו' מימרא דרבה בב"ח אמר רבי יוחנן פ"ב דע"ז (סוף דף כ"ז) כל מכה שמחללין עליה השבת אין מתרפאין מהן א"ד אמר ר' יוחנן כל מכה של חלל (פי' בחלל גופו) אין מתרפאין מהן מאי בינייהו איכא בינייהו גב היד וגב הרגל דמחללין עליהן השבת ללישנא קמא אין מתרפאין אבל ללישנא בתרא מתרפאין דסבר ומתחזי אי חזי דמקלקל בה לחיך ליה לסמא ומעבירו ופסק רבינו להחמיר כלישנא קמא ולכן כתב כל מכה וחולי שיש בה סכנה וכו' כלומר בין מכה של חלל שהוא חולה בה ובין מכה דגב היד וגב הרגל כיון שיש בהן סכנה אין מתרפאין:

ומ"ש וכן בדבר שאין בו חולי ואין בו סכנה וכו' שם מימרא דרב יהודה אפילו ריבדא דכוסילתא לא מתסינן מינייהו ופירש רש"י אי כייבא לו ריבדא דכוסילתא שהקיז לו אומן של ישראל בכתפיים לא אמינא לעכו"ס לאסויי להעביר הכאב דאסור למסור גופו ביד עכו"ס עכ"ל · עוד פי' רש"י

אמימרא

דרכי משה

קנד (א) עיין סימן פ"א אם חלב נכרית עובדת כו"ם מותרת להניק: (ב) במרדכי ר"פ א"מ ומיהו אם היהודית יש לה חלב הרבה ומצערת מרוב חלב מותר לה להניק בן נכרית ובהג"א פא"מ הא דישראלית לא תינק בן עכו"ם משום דנותנת לו חיים א"ד אסי הדא אמורה שאסור ללמדו אומנות עכ"ל מא"ז:

וטעמו

פרישה

ס' קנד (א) **מפני** שחשודה על שפיכות דמים פירוש להמית את הולד: (ב) ואפילו היא מומחית כו' פירוש אע"ג דברופא מומחה מותר דלא מרע לחזקתיה גבי יולדת לא אמרינן הכי (כ"כ ב"י ולא הזכיר שם טעם ונראה דהטעם דהעיקר המומחית הוא תלוי שהאם תחייה והולד נפרש ממנה ואינה מתיראה כלל להמית הולד ועוד דיכולה לומר דהולד כבר היה מת בבטן אמו ואין מועיל לו שום מומחית נמצא דאין כאן לומר דמרע נפשה וק"ל עכ"ה): (ג) ואפילו אחרים עומדין ע"ג גם אלעיל קאי ב"י והטעם דזמנין דמנחא ליה ידה אפותא פי' אמלאי מקום שמוחו של תינוק רופס וקטלה ליה ולא מתחזי גמרא אבל בבית ישראל מירתת קצת ולא חיישינן להכי בעומדים ע"ג: (ד) וישראלית לא תניק לבן עכו"ם אפילו בשכר משום שמגדלת בן לאליל ומשום איבה ליכא דאי פנויה היא אמרה בעינא לאינסובה ואי א"א היא אמרה לא מזדהמנא באפי גברא: (ה) אבל בשכר מותר משום איבה: (ו) אבל בשבת אסור אפילו בשכר אע"ג דחזי דמילדן לנשי דידן ליכא איבה דאי למימר נשי דידן דמנטרא שבתא מחללין

דרישה

ס' קנה (א) **כל** מכה וחולי שיש בהן סכנה כו' אין מתרפאין מהן כ' בהגהות אשר"י פ"ב בחינם אבל בשכר הכל מותר דחייש לפסידא דאגרי (וע"ל רש"ל בביאורי סמ"ג

חדושי הגהות

קנד א כ"כ התוס' לפי שיטתם דשרי להניק בבית העכו"ם אם ישראלית בעיר יוצאת ונכנסת שם תמיד ואפ"ה מזמן שכיבה ואילך אסור להניחה יחידה עכ"ל כלומר שלא יועיל בלילה שהוא זמן שכיבה יוצא ונכנס אלא צריך שתהא שוכבת שם אצל התינוק וס"ל לרבינו וה"ה להרא"ש דתרתי בעינן שיהא ברשותה ויוצא ונכנס (כמבואר בב"י לעיל) בעינן ג"כ בלילה שתהא ישראלית שוכבת אצל התינוק (ב"ח):

פי'

רבדא דכוסילתא (א) שהקיז לו ישראל וכואב לו המקום לא יתרפא ממנו דכיון שאין ברפואה זו אומנות אם ימיתנו לא יתלו הדבר בחסרון ידיעתו אלא יאמרו בלאו הכי הגיע זמנו למות (ב) ורב אלפס התיר בזה וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה ובחולי שצריך אומנות לרפואתו ואין בו סכנה (ג) לדברי הכל מתרפאין מהן וכ"ז כשאינו מומחה לרבים אבל אם הוא מומחה לרבים מתרפאין ממנו בכל דבר דלא מרע נפשיה הלכך עכו"ם אומן מקיז דם כיון שהוא מומחה מקיזין ממנו וריפוי ממון כגון לבהמתו מתרפאין אפי' מהכל וכ"מ שאין מתרפאין אפילו הוא ספק חי או מת אין מתרפאין ממנו שודאי ימיתנו אבל אם הוא ודאי מת מתרפאין ממנו [ה] (ד) דלחיי שעה לא חיישי' ואם אמר סם פלוני יפה לו וסם פ' רע לו יכול לסמוך עליו שירא שמא ישאל גם לאחרים ואדם שקרוב למלכות יכול להתרפאות מהכל אפי' ממי שאינו מומחה שירא לעשות לו רעה ואם העכו"ם מתקנאים בו או שהוא שונאו אפי' הוא קרוב למלכות אסור

אתימרא דר' יוחנן כל מכה שמחללין עליה את השבת דהיינו מכת סכנה אבל שאין בה סכנה מתרפאים ולית ליה דרבי יהודה דאפילו ריבדא דכוסילתא לא מתסינן מינייהו עכ"ל והתוס' הקשו על פירושו וכתבו ע"ש ר"ת דלא פליגי דר' יוחנן מודה לרב יהודה דבדבר שאין בו חולי ואין בו סכנה כמו ריבדא דכוסילת' דאין מתרפאין דלא יתלו הדבר בחסרון ידיעתו והא דאמר ר' יוחנן דבדבר שאין בו סכנה מתרפאין היינו דווקא בחולה : ומ"ש ורב אלפס התיר בזה טעמו דכיון דרב אלפס לא הביא הך דרב יהודה דריבדא דכוסילתא לא מתסינן מינייהו והביא הסיא דר' יוחנן אלמא דס"ל דלר' יוחנן אין חלוק בדבר שאין בו סכנה בין שהוא חולה ובין שאינו חולה כמו ריבדא דכוסילתא מותר להתרפאות מהן דלית ליה דרב יהודה וכמו שפי' רש"י וכ"כ הרא"ש שזהו דעת רב אלפס אבל הסכמת הרא"ש כר"ת. ומה שפי' רש"י בהך דריבדא דכוסילתא שהקיז לו אומן ישראל כו' וכ"כ רבינו טעמו דכיון דכל זה מיירי באינו מומחה לרבים א"כ קשה היאך הוקז מתחלה ע"י עכו"ם שאינו מומחה דאסור דכיון דאינו חולה מיירי לא יתלו הדבר בחסרון ידיעתו כדלעיל ולכן פירש שהקיז לו אומן ישראל ולאו דוקא אומן דבישראל אפילו אינו אומן אין בו איסור אלא סתמא דמילתא שאין אדם מקיז דם אלא א"כ שהוא אומן ורבינו דקדק וכתב שהקיז לו ישראל וכואב לו וכו' ולא כתב אומן ישראל : ומ"ש וכל זה כשאינו מומחה לרבים וכו' כ"כ שם התוספות והביא ראיה מרב דימי אמר ר' יוחנן אם היה מומחה לרבים מותר ולכן עכו"ם אומן מקיז דם כיון שהוא מומחה וכ"כ הרא"ש וב"י תמה על הרי"ף והרמב"ם שלא הזכירו הך דר"י דאם היה מומחה לרבים מותר ואפשר דאינהו ס"ל דהך דרבה בב"ח אמר ר' יוחנן והאי מיירי בסתם רופא שהוא מומחה לרבים ואפ"ה קאמר דאין מתרפאין מהן דבר שיש בו סכנה ולית ליה דרב דימי אמר ר' יוחנן ופסקו להחמיר בסכנת נפשות כרבה בב"ח אמר ר' יוחנן כנ"ל מיהו כבר נהגו העולם להקל כדעת התוס' והרא"ש ורבינו וכן פסק בעל המאור. ומ"ש דלחיי שעה לא חיישינן כתבו התוס' והא דאמר ביומא מפקחין עליו את הגל בשבת לחוש לחיי שעה אלמא חיישינן דהיכא למימר דהכא והתם עבדינן לטובתו דהתם אם לא תחוש ימות והכא אם תחוש ולא יתרפא מן העכו"ם ודאי ימות וכאן שבקינן הודאי למיעבד הספק עכ"ל : וריפוי ממון וכו' עד ישראל גם לאחרים מבואר שם בגמרא : **ומ"ש** ואדם שקרוב למלכות וכו' שם עובדא דר' יוחנן דקיבל רפואה מההיא מטרוניתא בדבר שהיה בו סכנה קמשני תלמודא אדם חשוב שאני פרש"י ומסתפי ממלכותא למיקטליה רבינו דשרי אפילו מי שאינו מומחה דבמומחה אפי' אינו אדם חשוב שרי : ומ"ש ואם העכו"ם מתקנאים בו וכו שם פריך אהך שינויא והא רבי אבהו דאדם חשוב הוה וקרוב למלכות ורמא ליה יעקב מינאה סמא ובעא לתיקטלה ומשני דר' יוחנן רופא מומחה הוית הך מטרוניתא הדר ביה משינויא דאדם חשוב שאני ופריך דר' אבהו נמי רופא מומחה הוה ובעא למיקטליה ומשני שאני ר"א דמוקמי ביה מיני תמות נפשי עם פלשתים דשונאים היו לרבי אבהו פירוש הדר ביה משינויא דרופא מומחה הוית הך מטרוניתא אלא לאו רופא מומחה הוית אלא משום דאדם חשיב שאני ור' אבהו אף על פי דאדם חשוב בעו למקטליה משום דהמינים היו שונאים אותו שמעינן מהך סוגיא דבאדם חשוב יכול להתרפאות אף ממי שאינו מומחה ואם הוא שונאו אפילו הוא אדם חשוב וגם הרופא מומחה אסור להתרפאות ממנו וסובר רבינו דכשעכו"ם מתקנאים בו ה"ל כאילו היו שונאים אותו וב"י תמה על מה שהשמיטו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם

אמר רבה"ח א"ר יוחנן כל מכה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהם וכתב רש"י אבל שאין בה סכנה מתרפאין ולית ליה דרב יהודה דאסר אפילו בריבדא דכוסילתא · והתוספות והרא"ש והר"ן כתבו שר"ת הקשה על זה והעלה לקיים שתיהן דג' דינים הם חולי שיש בו סכנה אין מתרפאין מהם משום דלא מירתת דילמא מרע נפשיה שכיון שהיתה סכנה בחליו מימר אמר אמרי אינשי שמפני סכנת חליו מת ולא מפני שאינו בקי ברפואותיו והיינו דרבי יוחנן וחולי שאין בו סכנה מתרפאים מהם שאילו ימות יתלו הדבר בחסרון ידיעתו ויקפח פרנסתו והיינו דיוקא דמילתיה דרבי יוחנן אבל רב יהודה מיירי כגון שאינו חולה כלל אלא מיחוש בעלמא כריבדא דכוסילתא דבכה"ג לא מתסינן מינייהו לפי שאפילו ימיתנו לא מרע נפשיה שלא יתלו הדבר בחסרון ידיעתו שהרי רפואה קלה כזו הכל בקיאים בה וע"כ יתלו הדבר שהגיע זמנו למות או שבשוגג היה והמיתו בידו : והרי"ף השמיט להא דרב יהודה וכתבה לדרבי יוחנן וכתב הר"ן נראה מדבריו שדחאה לדרב יהודה אמר רב מקמי הא דרבי יוחנן אלא שכתב בהלכות ריפוי ממון בהמתו ריפוי נפשות גופו והקשו עליו דהא אליבא דרב יהודה תרצינן הכי כי היכי דלא תיקשי ליה וכיון דלא קי"ל כוותיה נקיטינן פירושא דסלקא דעתך מעיקרא דריפוי ממון דבר שאין בו סכנה וריפוי נפשות דבר שיש בו סכנה והרמב"ן זכרונו לברכה כתב להעמיד דברי הרי"ף ז"ל דהא דרב יהודה הלכתא היא ולפיכך כתב הרי"ף מאי דתרצינן אליביה דרבי יוחנן לא פליגא עליה דר"י הכי קאמר כל מכה שהיא במקום סכנה שאיפשר לבא לידי מכה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהם ואף על פי שהיא עכשיו מכה קטנה שמא יכניס לו סם המות וכבידנא הואיל והיא במקום סכנה והיינו דרב יהודה דריבדא דכוסילתא מקום סכנה הוא דשוריאני דכוליה גופא בההוא דוכתא אגידי ומה שהשמיטה לדרב יהודה לא לדחותה מהלכה נתכוון אלא שהוא בכלל דברי רבי יוחנן דריבדא דכוסילתא נמי במקום סכנה היא והר"ן כתב שאין זה מחוור בעיניו והעלה דהרי"ף ז"ל דוחה לדרב יהודה ולא כתב ריפוי ממון בהמתו וכו' אלא ללמדנו דריפוי בהמתו שריא מהם א"כ דלר"י נמי קושטא דמילתא בפירושא דמתני' הכי הוי וכ"כ הרא"ש שהוא דעת הרי"ף ז"ל דר"י פליג אדרב יהודה ופסק כר"י וזהו שכתב רבינו ורב אלפס התיר בזה וכ"פ הרמב"ם שכתב בפי"ב מהלכות רוצח ושמירת נפש מותר ליקח רפואה מן העכו"ם לבהמה או למכה שבגוף מבחוץ כגון תלוגמא ורטיה ואם היתה מכה של סכנה אסור ליקח ממנו וכל מכה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהם: **ומ"ש** רבי' ובחולי שצריך אומנות לרפאותו ואין בו סכנה לד"ה מתרפאין מהם פשוט הוא כתוב בהג"א פרק אין מעמידין נראה בעיני דכל זה מדבר בחנם אבל בשכר הכל שרי דחייש להפסידא דאגריה ולא קטיל ליה : **ומ"ש** וכל זה כשאינו מומחה לרבים אבל אם הוא מומחה לרבים מתרפאין ממנו בכל דבר דלא מרע נפשיה כ"כ שם התוספות מדאמרי' התם גבי מילה בעכו"ם דרמי מתני' אהדדי דתנא חדא דר"מ אוסר למול עכו"ם את ישראל אפילו אחרים עומדים ע"ג משום דחייש דילמא מגלי סכינא ומשוי ליה כרות שפכה ובאידך ברייתא קתני דר"מ מתיר ומשני הב"ע ברופא מומחה דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן אם היה מומחה לרבים מותר והכי נמי קאמר תו התם גבי ר' יוחנן ורבי אבהו דאסו נפשייהו מעכו"ם וכ"פ הרא"ש ז"ל : **ומ"ש** הלכך עכו"ם אומן מקיז דם וכו' כ"כ שם התוס' שעל זה אנו סומכים להקיז דם מן העכו"ם דלגבי הקזה כולם המקיזים מומחים הם ע"כ וכ"פ הרא"ש ומיהו יש לדקדק בדברי רבינו שכתב לעיל כמו ריבדא דכוסילתא שהקיז לו ישראל דמשמע שהוצרך לכתוב כן כי היכי דלא תיקשי לן היכי הוקז ע"י עכו"ם וכ"כ שמתפרשין דברי רש"י שכתב כן שהקיז לו ישראל ולפמ"ש כאן אפילו הקיז לו עכו"ם איכא לאוקומה וי"ל דאי שאומנתו להקיז אה"נ דאע"פ שהוא עכו"ם אלא משום דהתם בשאין אומנתו בכך ומש"ה איצטריך לומר שהקיז לו ישראל כלומר ואע"פ שאינו אומן דכיון שהוא ישראל אין מקפידין בו בין אומן לשאינו אומן דאילו עכו"ם דכותיה דאינו אומן אסור להקיז ממנו אבל הכא כתב עכו"ם אומן לומר שאומנתו בכך ומש"ה שרו דלא מרע נפשיה (א) : **והרי"ף** השמיט הא ואם היה מומחה לרבים מותר וגם הרמב"ם לא הזכירו בפרק י"ב מהלכות רוצח ולא ידעתי למה דהא ליכא מאן דפליג אדרבי בהא : ומ"ש וריפוי ממון כגון לבהמתו מתרפאין אפילו מהכל כלומר אפילו ממי שאינו אומן וכבר נתבאר שדין זה משנה שם : **ובכל** מקום שאין מתרפאין אפילו הוא ספק חי או מת אין מתרפאין ממנו וכו' עד דלחיי שעה לא חיישינן מימרא דר"י שם ואם אמר סם פלוני יפה סם פלוני רע יכול לסמוך עליו גז"ש מימרא דרב עוקבא :

ומ"ש שירא שמא ישאל גם לאחרים היינו משום דחייש שמא יוחזק שקרן וכתב הרמב"ן בפי"ב מהלכות רוצח דמ"מ לא יקח ממנו אותו הסם כלומר דכדי למכור מקחו חייש דילמא משקר א"כ חיישינן שמא יערב סם המות בו גרסי' בירושלמי אבן אופיון סכנתא הדר תריאקי ר' סימון אמר אסורה ר' יוחנן אמר מותרת וכ' הרמב"ן בסה"ת פי' אופיון כשמה מין רפואה שעושין אותה מהפרגין וסכנה הוא לקבלי' מהם שאינו דבר מומחה אבל תריאקי שלהם מותרת שדמיה יקרים ובהמחאה עושין אותה עכ"ל : גרסי' תו בירושל' א מהו לתכחל מנהון רב אמר מאן דבעי למסתייה לסתייה ולוי אמר מאן דבעי ליתות ימות רב לא עביד עינא כחללא ולוי עביד עינא כחללא : ואדם שקרוב למלכות יכול להתרפאות מהכל אפילו וכו' עד שירא לעשות לו רעה שם (כח.) מייתי עובדא דרבי יוחנן אתסי מעכו"ם ופריך ור"י היכי עביד ומשני אדם חשוב שאני ופריך והא רבי אבהו דאדם חשוב וכו' והרי"ף והרא"ש השמיטו זה וגם הרמב"ם לא הזכירו בפי"ב מהלכות רוצח ותימה בעיני למה דחאוה מהלכה כיון דר"י עבד בה עובדא וליכא מאן דפליג עליה ואיפשר דס"ל ז"ל דכיון דחזינן דרבי אבהו סמך על הא דאדם חשוב שאני להתרפאות

דרכי משה

קנה (א) וטעמו דהתם באינו אומן מיירי וע"כ הוצרך לומר שהקיז לו ישראל ולא מצי למימר דהקיז לו עכו"ם אומן משום דאי הקיז לו אומן אין דרכו לכתוב המקום עד שיצטרך לרפואה ולכן הוצרך לומר שהקיז לו ישראל שאינו אומן והואיל ולא היה בקי במלאכה לא כיון יפה וכאב לו המקום כ' האו"ח (כלל נ"ט) דכל רופא שרגיל לרפאות רוב חולים

דרישה

סמ"ג ע"ו חידוש הוא ומחידוש לא ילפינן כי תלמודא סתמא קאמר וגם גדולי הסגלה דלא חיישי לסברו היכא דליכא למיחש לחרע הוקתו וכן דעת רוב האחרונים ועיקר עכ"ה) [ב] דלחיי שעה לא חיישינן וז"ל התוס' בב"ק וע"א ד' כ"ו לחיי שעה לא חיישינן והא דאמרי' ביומא מפקחי' עליו את הגל בשבת לחוש לחיי שעה אלמא חיישינן דהיכא למימר דהכא והתם טובתו עבדינן דהתם אם לא תחוש ימות והכא אם תחוש ולא יתרפא מן העכו"ם ודאי ימות וכאן שבקינן הודאי לאתעבד

פרישה

מחללין עלייהו דידכו דלא מנטרי שבתא לא מחללין עלייהו :

סי' קנה (א) **שהקיז** לו ישראל כו' אבל עכו"ם אסור לו להקיז על ידו והא דכתב בסמוך הלכך עכו"ם אומן מקיז כו' י"ל דהכא מיירי בלא אומן דאז על ידי ישראל מותר ולא על ידי עכו"ם ב"י וז"ל ד"מ ונ"ל דאורחא דמילתא נקט דאם הקיז לו אומן אין מדרכו לכאוב לו מקום הקזתו אלא ודאי איירי שהקיז לו מי שאינו אומן ואז בכה"ג בעכו"ם אסור ליתן לו להקיז לו לכך נ"ל שהקיז לו ישראל שאינו אומן עכ"ל : (ב) ורב אלפס התיר בזה דסבר דכ"ש דירא להמית אותו ופלוגתייהו תליא בסוגית הגמרא (ג) לדברי הכל מתרפאין מהן פירוש אפילו לסברא ראשונה משום דלא מרע אומנתו שאילו ימית אותו יתלו הדבר בחסרון ידיעתו ויקפח פרנסתו : (מתרפאין ממנו בכל דבר אפילו בדבר שאינו מומחה כן מבואר בתוספת דע"ז דף כ"ו ע"א עכ"ה) : (ד) דלחיי שעה לא חיישינן אף על פי שבסכנת חיישינן מ"ו ועד"ר :

מאיני

חדושי הגהות

קנה א פי' דבברים דאיבעיא ליה אם מותר לכחול העינים מרופא עכו"ם וקאמר רב מאן דבעי מיסתמא פי' מי שרוצה לסמות עיניו יכחול מהעכו"ם ויסתמא כלומר נהי דסכנת מיתה ליכא סכנת סמיות עינים מיהא איכא ולוי אמר מאן דבעי למימת ימות דס"ל דאפי' סכנת מיתה איכא כשיתן עכו"ם זה סם חריף בתוך הכחול רב לא עביד עינא כחללא ר"ל שלא עשה סכנת עין כחלל הגוף ולוי עביד עינא כחללא ועיין בגמ' (ע"ז כח) ובש"ע א"ח סי' שכ"ח סעיף ט' ובירושלמי שלפנינו איתא הגי' רב לא עביד עינא כחללא ולוי עביד עינא וכו' ופי' הפני משה רב לא עביד עינא לא היה רב רגיל לכחול עיניו ולכך לא היה בקי כ"כ לידע אם יש סכנת מיתה בדבר אבל לוי היה רגיל לכחול עיניו והיה יודע עד היכ מגיע מכת הכחול וע"ש במראה הפנים שלו שהאריך :

להתרפאות מהם ובא לידי סכנה : וכל מה דאמרן היינו כשבא לרפאותו בשם אבל אם בא לרפאותו בלחש מותר וכו' עד דינו כשאר עכו"ם דעלמא שם אהא דא"ר יוחנן ודאי מת אין מתרפאין מהם דלחיי שעה לא חיישינן פריך תלמודא מדתנן לא ישא ויתן עם המינין ואין מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה ומשני שאני מינות דמשכה דאתי למימשך בתרייהו · וכתב הרא"ש דהמינים אפי' הוא מומחה לרבים אין מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה משום דמינות משכא לפי שהם מזכירים בלחש שם עכו"ם ואתי למימשך בתרייהו ולומר יש ממש בעכו"ם וכו' והשתא ניחא הא דר' אבהו שקיבל רפואה מיעקב מינאה דע"י סם היה ולא ע"י לחש וה"ה מעכו"ם שאינו מין אם יודע שמזכיר לחש של עכו"ם אבל אם העכו"ם בא לרפאותו בלחש סתם ואינו יודע אם יזכיר עכו"ם אם לאו מותר והכי איתא בירושלמי וכ"כ בא"ח בשם הרשב"א : ועכו"ם דעלמא כלומר עכו"ם דלאו מאמ"ני הוא שבא לרפאותו וא"ל קח ממים אלו וכו' כדאמרי' בכל מתרפאין אפילו באיסורי הנאה וכו' חוץ מבעצי אליל בפרק כל שעה (כה·) אמרינן הכי בכל מתרפאין במקום סכנה חוץ מעצי אשרה ומפורש שם דשאר איסורי הנאה מותרים אפילו שלא במקום סכנה והוא שיהנה מהן שלא כדרך הנאתן : ב"ה חוץ מכלאי הכרם ובשר בחלב שאסורים אפילו שלא כדרך הנאתן שלא במקום סכנה ועיין בפ"ה מיסודי התורה ולענין להתרפאות באיסורי הנאה של דבריהם שלא במקום סכנה נתבאר בדברי הר"ן שם ובדברי הריב"ש בתשובה סימן רנ"ה :

ומ"ש ודוקא שאומר לו שאין לו רפואה אלא במים או מאילן זה וכו' עד סוף הסימן כ"כ התוספות והרא"ש ז"ל בפ' אין מעמידין וכתב דהכי איתא בהדיא בירושלמי דפ"ח שרצים וכ"כ הר"ן בפרק כ"ש בשם התוס' ומיהו כתב אבל בירוש' דפ' אין מעמידין לא משמע הכי דהתם אמרינן בהדיא שאפילו אמרו לו הבא עלין סתם והביא לו מעצי אשרה ימות ואל יתרפא בכן וש"מ דטעמא לאו משום דאתי לאמשוכי אבתריה אלא משום שהוא עובר על לאו דלא ידבק בידך מאומה מן החרם ואע"ג דליתיה אלא לאו דאליל הוא ממש כאליל וכולהו לאוי דאליל אמרי' יהרג ואל יעבור (ד) :

קנו אין מסתפרין מהעכו"ם עובד אליל וכו' בפרק אין מעמידין (כו·) תנן אין מסתפרין מהם בכל מקום דר"מ וחכ"א בר"ה מותר אבל לא בינו לבינו וידוע שהלכה כחכמים וכן פסק הרמב"ם ז"ל :

ומ"ש וכן אם הוא מסתכל במראה מותר שאז נראה כאדם חשוב וכולי מפורש שם בגמרא (כט·) ומשמע שאם הוא ניכר לאדם חשוב אע"פ שאינו רואה במראה מותר וכ"כ הרמב"ם בפי"ב מהלכות רוצח ונראה דלא בעי להיות רואה במראה אלא כשהוא מסתפר בינו לבינו אבל בר"ה בכל גווני מותר אלא שהתוס' כתבו דהלכה למעשה אסור להסתפר מעכו"ם אא"כ רואה ואפילו בר"ה (כ) מדגרסינן בגמרא רב חנא בר ביזנא הוה מסתפר מעכו"ם בשבילי דנהרדעא א"ל חנא חנא יאי קועך לזוגא אמר איתי לי דעברי אדר"מ ודוקא בתער דשכיח ביה היזקא בקל אבל במספרי' לא שכיח בהו היזקא ושרי אם יש עמו אחר עכ"ל ואין נראה כן דעת הפוסקים וי"ל דאף התוס' לא כתבוה אלא לומר שטוב לנהוג כך כיון דחזינן דרב חנא היה מצטער על דלא חש לדר"מ : **ולא** התירו להסתכל במראה אלא למסתפר מן העכו"ם עובד אליל כו' וכיוצא בו וכו' אבל בלאו הכי אסור כ"כ שם התוס' והרא"ש מדמשמע הכא ובפרק שואל דמותר הא"יש לראות במראה ובירושלמי ובתוס' אמרי' דאסור אא"כ קרוב למלכות והר"ן חולק בענין אחר דבמקום שרגילין האנשים להסתכל במראה כמו הנשים מותר דתו ליכא משום לא ילבש גבר שמלת אשה ושמעתין דהכא ודפרק שואל ותוספתא נמי בהכי איירי ואפ"ה הוצרכו להתיר לקרובים למלכות לפי שהמתברים היו נמנעים בכ"מ : ב"ה וכ"כ בא"ח בשם הרשב"א וכתוב עוד שם שהר"מ מתיר לראות במראה כשהוא מסתפר לעצמו כדי שלא יחתוך את עצמו ואומרים שהרב כשהיו עיניו כאבות הי' מכסה פניו בבגד חוץ מן העינים ומסתכל במראה : העכו"ם המסתפר מישראל

כיון

אסור שהעכו"ם מוסר נפשו עליו לעשות לו רעה וכל מה דאמרן היינו כשבא לרפאותו בסם אבל אם בא לרפאותו בלחש מותר שאין בו סכנה בד"א בסתם שאינו ידע אם מזכיר שם אליל אבל אם יודע שמזכיר שם אליל אסור אפי' אם יודע שודאי ימות וה"מ דבסתם מותר בסתם עכו"ם אבל (ה) מאי"ני אפי' סתמא נמי אסור שודאי מזכיר שם (ג) אליל ומאי"ני להתרפאות ממנו ע"י סם דינו בשאר עכו"ם עובד אליל דעלמא לכל דבר (ו) ועכו"ם דעלמא שבא לרפאותו ואמר לו קח ממים אלו או מאילן פלוני שהוא של אליל לא יקבל ממנו כדאמרינן בכל מתרפאין אפי' (ג) באיסורי הנאה במקום סכנה או אפי' שלא במקום סכנה אם הוא שלא כדרך הנאתו כגון מניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו וכיוצא בו חוץ מבעצי אליל [ג] (ז) ודוקא שאומר לו שאין לו רפואה אלא במים אלו או מאילן זה שאז נראה לו כאילו הישראל נותן ממשות באליל אבל אם אומר לו קח ממים אלו או מאילן זה ולא הזכיר לו שם אליל ואין מאותן המים או מאותו האילן מצוי אלא אלו מותר כיון שלא תלה הרפואה במה שהן אליל :

קנו אין מסתפרין מהעכו"ם שמא יהרגנו [א] לפיכך ברשות הרבים שהכל עוברין ושבים שם מותר שהוא ירא וכן אם הוא מסתכל במראה מותר שאז נראה כאדם חשוב וירא לעשות לו רעה [ב] ולא התירו להסתכל במראה אלא למי שמסתפר מן העכו"ם (א) וכיוצא בו כגון שמספר לעצמו או שחושש בעיניו משום רפואה אבל בלאו הכי אסור משום לא ילבש גבר שמלת אשה והעכו"ם המסתפר מישראל (א) כיון שהגיע סמוך לבלוריתו

נ'

והרמב"ם הך דינא דאדם חשוב ולפעד"נ דהם מפרשים דלמסקנא הדר ביה מעיקרא דאדם חשוב שאני אלא אין חלוק בין חשוב לשאינו חשוב ורבי יוחנן דקיבל רפואה ממטרוניתא רופא מומחה הות ור' אבהו דקיבל מרופא מומחה ואפילו הכי בעו למיקטליה שונאין היו לר' אבהו : ומ"ש וכל מה דאמרן וכו' שם אהא דמסיק דלחיי שעה לא חיישינן פריך תלמודא מדתניא לא ישא ויתן אדם עם המינין ואין מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה ומשני שאני מינות דמשכא דאתא למימשך בתרייהו וכתב הרא"ש דהמינים אפילו הוא מומחה לרבים אין מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה משום דמינות משכא לפי שהם מזכירים בלחש שם עכו"ם ואתא למימשך בתרייהו ולומר יש ממש בעכו"ם וכו' והשתא ניחא הא דר' אבהו שקיבל רפואה מיעקב מינאה דעל ידי סם היה ולא ע"י לחש וה"ה מעכו"ם שאינו מין אם יודע שמזכיר לחש של עכו"ם אבל אם העכו"ם בא לרפאותו בלחש סתם ואין יודע אם יזכיר עכו"ם אם לאו מותר וה"א בירושלמי וכו' עכ"ל ונתבארו דברי רבינו :

ועכו"ם דעלמא וכו' פי' אפי' עכו"ם דעלמא שאינו מין : וכל זה שכתב רבינו עד סוף הסימן מבואר מדברי התוס' והרא"ש ע"ש · כתב בהגהת אשיר"י משם הא"ז נראה בעיני דכל מקום שאסור להתרפאות מן העכו"ם איירי בחנם אבל בשכר הכל שרי דחייש לפסידא דאגריה ולא קטיל ליה עכ"ל · מיהו למ"ש הרא"ש לשם בשם ר"ת דג' חלוקים בדבר ובחולה שאין בו סכנה לא מרע נפשיה ומתרפאין ממנו אע"פ שאינו רופא מומחה דלא מרע נפשיה לקפח פרנסתו עכ"ל אלמא דמיירי במרפ' בשכר ואפ"ה בחולה שיש בו סכנה א"נ באינו חולה כגון ריבדא דכוסילתא אין מתרפאין ממנו אף ע"ג דמרפא בשכר דלא מרע נפשיה לקפח פרנסתו : וגם מהרש"ל כתב דלא נקטינן כא"ז בדין זה דתלמודא סתמא קאמר דאין מתרפאין מהן וגם גדולה השגה דלא חייש לשכרו היכא דליכא למיחש דמרעיה לאוקמיה וכן דעת רוב המחברים ועיקר עכ"ל · אבל הרב בהגהת ש"ע הביא דין זה דהגהת אשיר"י וכתב עלה וכן נהגו להקל ולי נראה כדכתב מהרש"ל וכדמוכח מלשון הרא"ש שכתב דלא מרעיה נפשיה לקפח פרנסתו וכ"כ הר"ן :

קנו אין מתרפאין מעכו"ם שמא יהרגנו משנה שם פליגי בה ר"מ וחכמים והלכה כחכמי' דבר"ה מותר אבל לא בינו לבינו וכתבו התוס' (כד' כ"ט) ודוקא בתער דשכיח ביה היזק בקל אבל במספרים לא שכיחבהו היזקא שרי אם יש עמו אחר עכ"ל פי' דאם אין עמו אחר אפי' אין מסתפר כלל הא תנן ולא יתייחד אדם עמהן מפני שחשודים על ש"ד אלא ודאי דיש עמו אחר דליכא יחוד ואפ"ה בתער אסור במספרים שרי : ומ"ש וכו' אם הוא מסתכל במראה מותר וכו' שם בגמרא : ומ"ש ולא התירו וכו' שם בתוס' וכ"כ הרא"ש :

כל

דרכי משה

חולים שבעירו מקרי מומחה : (ב) ובהגהת מרדכי ריש א"מ מכאן אמר רבי דאין ללמוד שום לחש מיהם דשמא עכו"ם הם עכ"ל : (ג) ובהר"ן פ' כ"ש ע"א דף קל"ח וע"כ בכל האיסורי הנאה מתרפאין שלא כדרך הנאתן במקום דליכא סכנה חוץ ב"ב וכלאי הכרם דאסור אף שלא כדרך הנאתן אם לא במקום סכנה ואף באיסור הנאה דרבנן אסור להתרפאות ממנו במקום דליכא סכנה אלא שלא כדרך הנאתו ויש מתירין באיסור הנאה מדרבנן אפי' בדרך הנאתו עכ"ל וכ"פ להתיר באיסור דרבנן בתשובת ריב"ש סימן רנ"ח וכ' דוקא הנאה אבל לאכול ולשתות אסור דסתם יינן של נכרים אסור להתרפאות מהם ויש מתירין בסתם יינם במקום סכנה מ"מ בדליכא סכנה אסור אם לא שלא כדרך הנאתן עכ"ל וכב"י בשם תשובת הרשב"א סימן קכ"ג וז"ל אמרת אם מותר לעשות מרחץ מסתם יינם או לא וכו' ע"ש באריכות ע"ל סוף סי' זה דבמקום סכנה מצינו מקום להתירו ובאו"ה סימן ל"ט כתב וז"ל במרדכי פ' בתרא דע"ז שיי"נ בזה"ז מותר לזלף אפי' לאדם בריא ואין חילוק בין הוא יין של נכרי או של ישראל ונגע בו נכרי אז חולה מותר לרחוץ בו ידיו ורגליו אבל לא אדם בריא עכ"ל והיינו שאפי' אין בו סכנה ומ"מ בריא אסור דסיכה בשתיה וחמור כריח עכ"ל הא"ז כב"י סוף סימן פ"ד בשם א"ח מותר לשרוף שרץ ולאכלו משום רפואה דעפרא בעלמא הוא עכ"ל וכ"פ הארוך כלל ל"ב דמותר לשרוף איסור ולאכלו משום רפואה אפי' חולה שאין בו סכנה משום דכל הנשרפים אפרן שרי מיהו באיסורי הנאה יש לספק עכ"ל ובתשובת בר ששת סימן קנ"ה מתיר אף באיסור הנאה חוץ מאיסורי אליל עכ"ל כתב הגמ"י פא"מ פי"ד דנכפה הוי חולה שיש בו סכנה ומותר לבשל לו שרץ להאכילו אם הוא רפואה ידועה אבל רפואה שאינה ידועה אסור עכ"ל ובאו"ה כלל נ"ט דה"ה כל רפואה צריכה להיות ידוע קודם שנתיר לו לאיסור עכ"ל ונראה דע"פ רופא מומחה יש לסמוך : (ד) וא"כ לפי דברי המתירים נ"ל דגם בי"נ מותר להתרפאות במקום סכנה במקום דליכא למגזר לאמשוכי אבתריה כגון דא"ל הבא יין סתם וכ"מ בתשובת הרשב"א לעיל דמדמים להדדי וכב"י סוף סי' קל"ד בשם הרשב"א בתשובה וז"ל ברופאים שאסרת שנותנין לחולי אותם המשקים שנעשו בידי נכרים מתומץ שלהם לא ידעתי להם מקום שיסמכו בו וכו' וע"ש באריכות :

קנו (א) ובהג"א וסופרים המעמידים מראה בפניהם ומתבוננים להסתכל בו שלא יחשבו עיניהם שרי עכ"ל וכ"ה בהגמ"י פ"ה מה' ע"ז ובסמ"ג מתיר אם רואה בו להאיר עינו וכ"פ מהר"ד יעלקיל ז"ל דאם רואה במראה משום שיש לו נתזות בשערות או כתמים בפניו ומסירם כדי שלא יתגנה בין הבריות מותר הואיל ואין כוונתו ליפות רק שלא יתגנה וקצ"ל לת"ח דלא גרע מרבב שעל בגדו דאסור לת"ח (כדאיתא שבת קי"ד·) וכ"מ בתוס' פרק במה טומנין (נ.) דאמרינן גודר אדם גילדי צואה בשביל צערו ואם בשביל ליפות אסור וכתבו שם התוספות אם אין שם צער אחר אלא שמתבייש לילך בין הבריות שרי דאין לך צער גדול מזה עכ"ל וה"ה האריך בזה ולבסוף כתב סוף דבר רחמנא ליבא בעי והארכתי בזה כי אינם נזהרים עכ"ל ובמרדכי פא"מ כתב די"א דמותר לראות במראה אם לא במלקט לבינות מתוך שחורות : (ב) וכ"כ הכלבו :

כתב

פרישה

(ה) מאינו פירוש תלמידי : (ו) ועכו"ם דעלמא שבא לרפאותו כו' פירוש אפילו עכו"ם דעלמא וכל שכן מאיני : (ז) ודוקא שאומר לו שאין לו רפואה כו' עד"ר :

סי' קנו (א) **כיון** שהגיעו סמוך לבלוריתו כו' פי' מגלח ראשו ומניח בלורית מאחורי העורף לשם אליל כפרש"י ועי"ל סימן קפ"א שמפרש בנ"מ :

ואם

דרישה

למעבד הספק עכ"ל ואע"ג דרבינו כתב דודאי ימותנו היינו היכא שהוא ספק אמרינן הכי : [ג] ודוקא שאמר לו שאין לו רפואה אלא במים אלו כו' משמע דוקא שאמר שאין לו רפואה אלא במים אלו אסור אבל אם לא אמר כן אלא אמר קח ממים של אליל פלונית מותר ואמר כך כתב אבל אם אמר לו כו' ולא הזכיר לו שם אליל כו' משמע דאם אמר מים אלו שהם של אליל אסור וכלשון רבינו כתב גם כן המשיר"י דף פ"ב ע"א אבל התוספות כתבו קצת בע"א וז"ל דף כ"ז ע"ג. ואומר ר"י דמיירי כגון שאומר לו שאותן מים מועילין ולא אחרים כגון ע"ז של שמטעה כי לפעמים יש כח ביד שדים להטעותם כדי לטורדם בו' אבל כשאיני חולה תועלת בהם יותר מאחרים אלא שאמר הבא לי מים מותר להביא אף מאליל ובכה לשון הירושלמי וז"ל בכל מתרפאין חוץ מאליל עד שאמר לו הב לי עלין מאליל אבל א"ל הב לי עלין סתם והביא לו עלין של אליל עכ"ל וצ"ע ויש לדחוק ולומר דמ"ש בסוף ולא הזכיר לו שם אליל ר"ל שלא הזכיר לו שמים אלו של אליל דוקא מרפאין דכל זמן שלא א"ל מים אלו דוקא מרפאין לא מקרי שם אליל עליו והוה מיושב כמ"ש ברישא ז"ל חוץ מבעצי אליל וכתב עליו ודוקא שא"ל שאין לו רפואה אלא במים אלו דהשתא הוא חוץ מבעצי אליל סתמא קאמר אלא שמע מינה דלא מקרי שם אליל עליו אלא בהכ"ג · והיותר נראה דלדרבה כשנזכר מדבריו שמכוון לשם אליל אסור אע"ג דאינו מזכיר שם אליל וגם אינו אומר שאין לו רפואה אלא מאלו אלא כשיש מים או עלים אחרים והוא אומר קח מאלו שהם במקום פלוני ואפי' קפיד ור"ל שאין מרפאין אלא אלו מסתמא כשאין מים אחרים ואינו מזכיר שם אליל או אמרינן דלאחזיק בעלמא מכוון · ומש"ר ברישא ז"ל ועכו"ם דעלמא כו' עד שהוא של אליל היינו שהוא של אליל לאפוקי שהעכו"ם אמר שיקח מים מאילן פלוני ואותו האילן היה של אליל · וע"ז מסיק דו"א אסור אלא אם כן מוכח מלשונו שר"ל שאין מים אחרים מרפאין והיינו כשיש מים אחרים וע"ז מסיים אבל כשאין מים אחרים דאז אינו מוכח מתוך לשונו מותר וק"ל · גם מ"ש חוץ מבעצי אליל ר"ל כשנראה שמקפיד על אליל ודו"ק :

סי' קנו [א] **לפיכך** ברשות רבים מותר כו' וז"ל רמ"א ויש מחמירין שלא להסתפר מהעכו"ם אפילו במקום רבים בתער ונהגו להקל עכ"ל ונראה שם דנהגו להקל משום דהאידנא נהגינן לכן שכר וכבר כתבתי בשם הג"מ לעיל בסי' קל"ה דמותר : [ב] ולא התירו להסתכל כו' וז"ל רמ"א ובמקום שדרך האנשים לראות ג"כ במראה מותר ובכל מקום מותר לראות

לרפואה

ג' אצבעות מכל רוח שוטט ידיו [וכן הקרחה שעושין למשמשין אסור לעשות להם] :

קנז כל העבירות חוץ מעכו"ם וגלוי עריות וש"ד שאומר לו לאדם שיעבור עליהם או יהרג אם הוא בצנעא אם (א) ירצה יעבור ואל יהרג (א) ואם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג רשאי (ב) ואם הוא בפרהסיא חייב ליהרג ולא יעבור בד"א שהעכו"ם עובר אליל מכוין להעבירו על דת (ג) אבל אם אינו מכוין אלא להנאתו יעבור ואל יהרג (ד) ובשעת השמד אפי' על מנהג בעלמא שנהגו

קנז כל העבירות חוץ מהעכו"ם וכו' פלוגתא דתנאי ר' ישמעאל ורבי אליעזר בכמה מקומות בתלמוד ופסקו הפוסקים כר' אליעזר דמחלק בין שאר עבירות לעכו"ם וג"ע וש"ד דבשאר עברות יעבור עליהן בצנעה ואל יהרג ובעכו"ם ועריות וש"ד יהרג ואל יעבור אפי' בצנעה · ומ"ש ואם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג רשאי · כ"כ התוס' והרא"ש בפ' אין מעמידין מדאיתא בירושלמי ר' אבא בר זימנא הוה חייט אצל עכו"ם וא"ל אכול נבלות ואי לא קטילנא לך א"ל אי בעית למיקטל קטול דלא אכילנא ומסתמא בצינעא היתה בבית עכו"ם אלא שרצה להחמיר על עצמו עכ"ל דשמעינן מהאי עובדא דרשאי להחמיר על עצמו ואינו עושה עון שמתחייב בנפשו · אבל הרמב"ם בפ"ה מיסודי התורה כתב דמתחייב בנפשו הוא דכיון דדינא הוא דיעבור ואל יהרג א"כ איסורא קעביד במה שמוסר נפשו למיתה שלא כדין והך עובדא דירושלמי צ"ל דהוי בפרהסיא בפני עשרה מישראל א"נ שעת השמד הוא מיהו הסמ"ק בתחלת ספרו כתב והסכים לדעת התוספות והרא"ש דמדת חסידות הוא שלא יעבור ואינו מתחייב בנפשו מאחר שכוונתו לשמים לצדקה תחשב לו וראיה משאול שמסר עצמו למיתה ואמר לנערו פגע בי ואל יתעוללו בי הערלים שנתכוין לש"ש וכו' עכ"ל אכן נראה שאין ראיה משאול דאפשר שלא סמכה דעתו לעמוד שנסיון וכן כתב שם בהגה"ה דקדושים ששחטו עצמם שלא סמכה דעתם לעמוד בנסיון קדושים גמורים הם וראיה משאול וכו' · וה"א בספרי אך את דמכם וגומר יכול כשאול ת"ל אך אלמא דווקא היכא שלא סמכה דעתו לעמוד בנסיון כשאול שאמר ואל יתעוללו בי הערלים הא לאו הכי ודאי מתחייב בנפשו וכדעת הרמב"ם עיקר נ"ל : **ומ"ש** בד"א שהעכו"ם מכוין להעבירו על דת וכו' ס"פ בן סורר ומורה (דף ע"ד) אמר רבא עכו"ם דא"ל לישראל קטול אספסתא בשבתא ושדי לחיותא ואי לא קטילנא לך ליקטול ולא ליקטולה שדי לנהרא לקטלוה ולא לקטול מ"ט לעבורי מילתא קא בעי ופירש רש"י שדי לנהרא להעבירו הוא מתכוין ואי פרהסיא הוא או שעת השמד ליקטליה ולא לקטול אספסתא עכ"ל והתוס' כתבו לשם דההוא עובדא דסוף יבמות דא"ל עכו"ם לישראל בשיל לי קדרה בשבתא ולא בשיל וקטליה שתא לא היה בקי בהלכה דמן הדין לא ה"ל למסור עצמו במקום הנאת עצמן של עכו"ם עכ"ל. ויש להקשו' הלא כתבו התוס' בפרק אין מעמידין דרשאי להחמיר על עצמו ולא הוי בזה מתחייב בנפשו וא"כ י"ל אפי' היה בקי בהלכה החמיר על עצמו ורשאי הוא בכך ונראה דלא ס"ל לתוס' דרשאי הוא ליהרג אלא דוקא במכוין להעבירו על הדת דהתם הוא דרשאי ליהרג ולקדש את השם שלא לעבור על דת אע"פ שהוא בצנעה שאין שם ישראל אבל במתכוין להנאת עצמו מודים התוס' והרא"ש דמתחייב בנפשו אם בא ליהרג והשתא כפי זה הא דכתב רבינו בד"ה שהעכו"ם מכוין להעבירו על דת וכו' קאי אתרווייהו וה"ק בד"א דבצינעא יעבור ואם רצה ליהרג רשאי ובפרהסיא יהרג ואל יעבור דוקא היכא שהעכו"ם מתכוין להעבירו על דת אבל אם אינו מכוין אלה להנאתו אפילו בפרהסיא יעבור ואל יהרג ואפילו להחמיר על עצמו וליהרג אינו רשאי ואכ"ל בצינעה דיעבור ואל יהרג ואינו רשאי להחמיר וליהרג כיון שאין העכו"ם מכוין אלא להנאתו : **ומ"ש** ובשעת השמד אפי' על מנהג בעלמא וכו' בפ' בן סורר ומורה כי אתא רב דימי אמר יוחנן בשעת השמד אפי' על מצוה קלה יהרג ואל יעבור כי אתא רבין א"ר יוחנן אפי' שלא בשעת השמד ובפרהסיא אפי' על מצוה קלה יהרג ואל יעבור ופסקו הפוסקים כתרווייהו דמשמע להו דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי · ובגמרא מאי מצוה קלה אמר רב אפילו לשנויי ערקתא דמסאני ופרש"י שרוך הנעל שדרך ישראל להיות נאים לקשור בע"א מדרך העכו"ם אפילו שינוי זה שאין כאן מצוה אלא מנהג בעלמא יקדש השם בפני חביריו עכ"ל · וכתב ב"י ויש לתמוה למה כתב רבינו דבשעת השמד אפילו על מנהג בעלמא וכו' ולמה לא כתב כן גבי פרהסיא דהא בה נמי איתמר אפי' על מצוה קלה ואיפשר לומר דממילא משמע דה"ה פרהסיא דהא דין פרהסיא שוה לדין שעת השמד ע"כ · ולא נהירא אלא נראה מדברי רבינו שכתב תחלה בד"א שהעכו"ם מכוין להעבירו ואחר כך כתב ובשעת השמד וכו' ולפי משמעות התלמוד ה"ל להקדים דין זה דבשעת השמד וכו' ואח"כ לומר בד"א שהעכו"ם מכוין להעבירו וכו' והוי קאי אתי בד"א אתרווייהו אפרהסיא ואשעת השמד אלא דס"ל לרבינו דבשעת השמד אינו שוה לגמרי לפרהסיא אלא חמור מיניה דאף ע"ג דבפרהסיא אם מכוין להנאתו יעבור ואל יהרג מ"מ בשעת השמד אפילו מכוין להנאתו יהרג ואל יעבור ולכן הקדים רבי לכתוב בד"א שהעכו"ם מכוין להעבירו על דת אבל אם אינו מכוין אלא להנאתו יעבור ואל יהרג ואח"כ כתב ובשעת השמד וכו' כלומר דבשעת השמד אפי' על מנהג בעלמא שנהגו אם באים להעביר עליו יהרג ואל יעבור אע"פ שלא באו להעביר עליו אלא להנאתו וזהו שדקדק רבינו בלשונו שלא כתב אם באים להעבירו על דת אלא סתם כתב אם באים להעבירו עליו דמשמע שלא באו אלא להעבירו עליו אע"פ שלא נתכוונו להעבירו על דת אלא להנאתן נמי יהרג ואל יעבור דכיון דטעמא דשעת השמד דאפי' על מנהג בעלמא וכו' יהרג לא הוי אלא שלא ירגילו העכו"ם להמריך הלבבות לכך כדפרש"י הלכך אין חלוק דאפי' להנאתו נמי יהרג ואל יעבור בשעת השמד אבל שלא בשעת השמד אפילו בפרהסיא יעבור אפילו בכל שאר עבירות ולא יהרג אם אינו מכוין אלא להנאתו דאילו מכוין להעביר על דת ובפרהסיא כבר אמר דיהרג ואל יעבור אף בשאר כל העבירות וה"ה אפילו מנהג בעלמא דכל היכא דאסור לגמרי אסור אפילו על מנהג בעלמא

וכל

כיון שהגיע סמוך לבלוריתו ג' אצבעות מכל רוח שוטט ידיו מפורש שם בגמרא :

קנז כל העבירות חוץ מעכו"ם וג"ע וש"ד שאומרי' לו לאדם שיעבור עליהם או יהרג וכו' בסוף פרק בן סורר ומורה (עד ·) א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק נמנו וגמרו בעליית בית נתזה בלוד כל עבירות שבתורה אם אומרים לו לאדם עבור ואל תהרג יעבור ואל יהרג חוץ מעכו"ם וג"ע וש"ד ופסקו כן כל הפוסקים ואמר עלה בגמרא כי אתא רב דימי א"ר יוחנן ל"ש אלא שלא בשעת השמד אבל בשעת השמד אפילו על מצוה קלה יהרג ואל יעבור (א"ד) כי אתא רב דימי (רבין) א"ר יוחנן לא אמרו אלא בצינעא אבל בפרהסיא אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור מאי מצוה קלה אמר רבא בר רב יצחק אמר רב אפילו לשנויי ערקתא דמסאנא וכמה פרהסיא א"ר יעקב א"ר יוחנן אין פרהסי' פחות מעשרה בני אדם ואסיקנא דכולהו ישראלים בעינן והא אסתר פרהסיא הואי אמר אביי אסתר קרקע עולם היתה רבא אמר הנאת עצמן שאני ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא עכו"ם דא"ל לההוא ישראל קטול אספסתא בשבתא ושדי לחיותא ואי לא קטילנא (לך ליקטול ולא לקטליה שדי בנהרא) ליקטליה ולא ליקטול מ"ט לעבורי מילתא קא בעי ופסקו הפוסקים כלישנא דרב דימי וכלישנא דרבין משמע דס"ל דתרווייהו מתרינהו ר' יוחנן ומר אמר חדא ומר אמר חדא ול"פ פרש"י אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור שלא ירגילו העכו"ם להמריך הלבבות לכך · וערקתא דמסאנא · שרוך הנעל שאם דרך העכו"ם לקשור כך ודרך ישראל לקשור בענין אחר כגון שיש צד יהודית בדבר ודרך ישראל להיות צנועים אפילו שינוי זה שאין כאן מצוה אלא מנהג בעלמא יקדש השם בפני חבריו ישראלים וז"ל הרי"ף אפילו ערקתא דמסאנא פי' העכו"ם שבאותו זמן היו רצועות של מנעליהם אדומות וישראל היו עושים שחורות כדי שלא ילבשו מלבוש עכו"ם וכתב מהרי"ק בשורש פ"ח דבדוקא נקט הרי"ף שהעכו"ם היו עושים אדומות והיהודים שחורות דבכה"ג הוא דיש להקפיד שאין דרך הצנועים להיות אדום לבושם וצבע השחור היא דרך צניעות והכנעה והיינו כדפי' רש"י דדוקא שיש בו צד יהודית וצניעות ואם תאמר היכי אמרינן הכא דאפי' אערקתא דמסאנא יהרג ואל יעבור והא אמרי' בפרק במה טומנין (מט ·) כאלישע בעל כנפים שכשראוהו קסדור אחד נטל תפילין מראשו תירץ הר"ן בפרק במה טומנין דלא אמרו יהרג ואל יעבור אלא לעבור על מל"ת אבל לא בגזרו לבטל מ"ע כיון שאינו עובר בידים ועוד שהם יכולים לבטל ממנו ע"כ שיניחנו בבית האסורים ותבטל מאליה הלכך תבטל ואל יהרג עכ"ל וכ"כ נ"י בס"פ בן סורר ומורה :

ומ"ש רבינו על שאר עבירות שאם הוא בצינעא אם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג רשאי היא בדברי סמ"ק ובדברי הר"ן בפרק במה טומנין וכ"כ הרא"ש בפרק אין מעמידין והביא ראיה מהירושלמי וכ"כ רבינו ירוחם אלא שכתב דהיינו כשהעכו"ם מתכוין להעבירו אבל להנאתו נקרא חובל בעצמו · ודלא כהרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ה מה' יסודי התורה שהוא מתחייב בנפשו' ודברי הרמב"ן בס' תורת האדם נוטים לדברי הרמב"ם ז"ל · ונ"י בס"פ בן סורר ומורה כתב כדברי הרמב"ם ז"ל ומ"מ כתב שאם הוא אדם גדול חסיד וירא שמים ורואה שהדור פרוץ בכך רשאי לקדש את השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה כדי שיראו העם ליראה השם ולאהבו בכל לבם והיינו דאמרי' [פסחים נג :] מה ראו חנניה מישאל ועזריה שהפילו את עצמן לכבשן האש פי' ולא השתחוו לצלם והאי לאו כו"ם היתה אלא אנדרטי של מלכים לכבוד בעלמא אלא מתוך שהיו רואין טועין וסבורים שהיתה כו"ם היה קדוש השם במה שעשו . ואמרי' נמי במדרש מה לך יוצא ליסקל שמלתי את בני מה לך יוצא ליצלב שנטלתי את הלולב דמשמע שהיו מוסרין עצמם על קדושת השם לפנים משורת הדין דודאי לא היו מחוייבין בכך כיון שבידן להעביר ולבטלם אלא דאפ"ה היו נהרגין מפני שהיתה השעה צריכה לכך (ב) :

והא דבשאר עבירות מפלגינן בין בצינעא לבפרהסיא ובין להנאת עצמן לשלא להנאת עצמן ובג' עבירות לא מפלגינן בינייהו כתוב בנ"י דטעמא משום דהני לאו משום חלול השם הוא דאסירי אלא מפני חומר עצמן הלכך בכל ענין אסירי וכ"כ הר"ן במסכת יומא בשם הרמב"ן ובפרק כל שעה כתב שהרז"ה סובר דבג"ע כל היכא דאין העכו"ם מתכוין אלא להנאת עצמו לא אמרי' תהרג ואל תעבור ושאחרים הקשו עליו וכתבו כסברת הרמב"ן ז"ל וכן דעת רבינו וכ"כ דברי הרמב"ם בפ"ה מהלכות יסודי התורה : אהא דמקשי' והא אסתר בפרהסיא הואי כתב בנ"י הא דלא מקשה והא אסתר שעת השמד הוה משום דלא מיקרי שעת השמד אלא כשהגזירה מיוחדת באומה אחת לבד אבל אחשורוש לא על ישראל בלבד גזר אלא על כל מדינות מלכותו :

ויש לתמוה על רבינו למה כתב דאפילו על מנהג בעלמא שנהגו יהרג ואל יעבור ולא כ"כ גבי בפרהסיא דהא בה נמי איתמר אפילו על מצוה קלה יהרג ואל יעבור וכי פירשו בגמרא מאי מצוה קלה ערקתא דמסאנא עלה נמי קאי והיפשר לומר דמאחר דפרהסיא שוה לענין יהרג ואל יעבור סמך על מה שכתב דאפי' על מנהג בעלמא יהרג ואל יעבור דממילא משמע דה"ה בפרהסיא :

והרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' יסודי התורה כתב אפילו לא נתכוון להעבירו אלא על מצוה משאר מצות ולא הזכיר ערקתא דמסאנא כלל

ולא

דרכי משה

קנז (א) כתב הר"ן פ' לולב הגזול דף של"ו ע"ב דאף דמצוה שיעבור ואל יהרג מ"מ יתן כל אשר לו קודם שיעבור ודוקא לעבור אל"ת אבל לעבור אעשה שב ואל תעשה שאני עכ"ל וכתב מהרי"ו בתשובה סי' קנ"ז אע"ג דאמרינן כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס על אותו דבר מה שאנו אין מוחין משום דרבו פריצי עמינו המלעיגים בתורה ובלומדים ואינם שומעים למוכיחים אם היינו מוחים בידם איכא למיחש לסכנה שהיו עומדים על גופינו ומאודינו והא דאמרינן כל מי שבידו למחות כו' היינו במקום דליכא סכנה ואין אדם חייב להוציא ממונו ע"ז עכ"ל (ב) וכ"פ בתא"ו ובת"ה סימן קצ"ט כתב דלפי הענין מורין לו :

וכ"ב

פרישה

סי' קנז (א) **ואם** ירצה להחמיר כו' ז"ל מ"ו נ"ע כי הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פרק ה' עכ"ה) פסק שהוא מתחייב בנפשו · אבל מ"מ נ"ע אם יכול להציל עצמו בכל אשר לו צריך ליתן הכל ולא יעבור ל"ת אבל א"כ להיכא חיובו למות באחרים דמ"מ (ב) ואם הוא בפרהסיא ר"ל בפני עשרה (ג) אבל אם אינו מכוין אלא להנאתו יעבור ואל יהרג מדלא קאמר חייב לעבור משמע דקאי אפרהסיא דאם אין העכו"ם מכוין להעבירו על דת רשאי לעבור אבל אם רוצה להחמיר ליהרג ולא לעבור ג"כ רשאי ולא קאי אדלעיל אמ"ש שאף בצינעה אם ירצה להחמיר דהיינו דוקא כשמכוון העכו"ם להעבירו וכן התוספות והרא"ש בפרק א"מ כתבו סתמא שרשאי להחמיר אבל מ"מ אין זה כ"כ הוכחה בדברי רבינו דאפשר דאצינעה נמי קאי ויעביר ר"ל חייב לעבור וכ"כ רבינו ירוחם דאינו רשאי אלא כשמכוון להעבירו אבל להנאתו נקרא חובל בעצמו וכ"פ ב"י ע"ש : (ד) ובשעה שרוצין להעביר על הדת פי'

בשעה

שנהגו אם באים להעביר עליה יהרג ואל יעבור ובעכו"ם ובג"ע ושפיכות דמים (ס) אפי' בצינעא יהרג ואל יעבור ואפי' אין העכו"ם עובד

ולא גבי פרהסיא ואפשר שהוא ז"ל היה מפרש ערקתא דמסאנא כמו שפירש הרי"ף שהיו רצועות ישראל משונות כדי שלא ילבשו מלבוש עכו"ם שזו מל"ת היא כמ"ש בפי"א מהלכות ע"ז שאין מדמין לעכו"ם לא במלבוש ולא בשער שנא' ולא תלכו בחקות הגוים : כתבו התוספות והר"ן בפ' כל שעה (כה:) דהא דאמרינן דבג"ע יהרג ואל יעבור דוקא הבועל אבל היא תבעל ואל תהרג דקרקע עולם היא כדאמרינן גבי אסתר ומיהו לעשות מעשה כגון שאומרים לה להביא ערוה עליה תיהרג ואל תעשה מעשה והאיש אפי' אומרים לו הנח לתקוע אותך בערוה יהרג ואל יעבור דלא מצי למימר לא עבידנא מעשה דאין קישוי אלא לדעת ומה שהוא מתקשה הוי מעשה (ג) : (וכ"כ הר"ן פ"ב דיומא והמרדכי ס' א"מ) והיכא שהיה כבר מקושה שיודע שלא יתקשה עוד כתבו התוס' בר"פ הבא על יבמתו דאינו חייב למסור עצמו כיון דלא עביד מעשה : וכתבו עוד דהא דבש"ד יהרג ואל יעבור דוקא כשאומרים לו להרוג בידי' אבל אם אומרים לו הנח לזרוק עצמך על התינוק ויתמעך אינו חייב למסור עצמו :

ב"ה וכ' בא"ח בב"ר דורש אך את דמכם לנפשותיכם וכו' אזהרה לחונק את עצמו יכול אפי' כחנניה מישאל ועזריה ת"ל אך פי' שבשעת השמד יכול למסור עצמו למיתה ולהרוג את עצמו אם הוא יודע שלא יוכל לעמוד בניסיון וכן יכול אפי' כשאול בן קיש שאם ירא שמא יעשו לו יסורים קשים שיכול למסור עצמו למיתה ת"ל אך ומכאן מביאין ראיה השוחטים התינוקות בשעת השמד ויש אוסרים ומפרשים הך ת"ל אך שאינו יכול להרוג עצמו וחנניה מישאל ועזריה מסרו עצמם ביד אחרים אבל הם לא פגעו בעצמם ושאול בן קיש שלא ברצון חכמים עשה ומעשה ברב אחד ששחט תינוקות הרבה בשעת השמד שירא שיעבירום על דת והיה עמו רב אחד וכעס עליו וקראו רוצח והוא לא חש לדבריו ואמר הרב המונע אם כדברי יהרג אותו רב במיתה משונה וכן היה שתפשוהו עכו"ם והיו פושטים עורו ונותנין חול בין העור והבשר ואח"כ נתבטלה הגזרה ואם לא שחט אותם אפשר שהיו ניצולי' ולא היו הורגים אותם ת"ל ר"י כתבו הפסקנים אם רוצה להחמיר על עצמו ליהרג בצנעא על שאר מצות רשאי ואינו נקרא חובל בעצמו וכן בירושלמי ודוקא שהעכו"ם מכוין להעבירם אבל להנאתו נקרא חובל בעצמו והא דאמרינן בגילוי עריות ה"ה עכו"ם הבא על בת ישראל דאינו מכוין אלא להנאתו ולא להעבירה וכן ישראל הבא על הכותית וי"א דעכו"ם הבא על בת ישראל לא מטעם עריות נגעו בה דאינו עושה מעשה אלא מטעם אם הוא בפרהסיא וכ"פ ר"ת בההיא דאסתר קרקע עולם היתה ואינה מצווה ליהרג ובמה פרהסיא י' בני אדם :

וכתב הר"ן במסכת יומא בשם הרמב"ן דעכו"ם עובד אליל הבא על בת ישראל לאו בכלל ג"ע הוא דלאו בזנות גזרת בית דין של שם הוא ואי דרך חתנות לא תתחתן בם נפקא דמשאר עבירות היא ולא הוי בכלל ג"ע אלא א"ת בישראל א"כ ישראל הבא על הכותית דמחייבי מיתות הוא דהא קנאים פוגעים בו ומחייבי כריתות נמי קא חשיב דהא אמכריה רב לגמריה יכרת ה' לאיש אשר יעשנה וכו' והכי ניחא הא דמשני רבא מאסתר הנאת עצמו שאני וי"ל דלית לי דרשא דלא תיקרי לבת אלא לבית דלא הוה בה אלא איסורא דעכו"ם הבא על בת ישראל דלאו ג"ע הוא אלא משאר מצות וכיון דלא הוה בה איסור דגילוי עריו' כל שאין העכו"ם מתכוין אלא להנאת עצמו שרי וכ"כ שהוא דעת ר"ת בפ"ק דכתובות (ג:) ובפרק בן סורר וכ"כ המרדכי שם בשמו ונראה שלזה נתכוין רש"י שפי' על מאי דפריך והא אסתר פרהסיא הוה ונבעלה לעכו"ם ולא מסרה נפשה נשמר דלא נפרש דפריך דא"א היתה ולא מסרה נפשה דא"כ לא הוה מתרץ רבא מידי דכיון דג"ע היא אפילו מתכוין העכו"ם להנאת עצמו הוה לה למימסר נפשה : כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות יסודי התורה כל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ועבר ולא נהרג ה"ז מחלל את השם ואם היה בעשרה מישראל ה"ז חילל את השם ברבים וביטל מצות עשה שהוא קדושת השם ועבר על מל"ת שהיא חילול השם ואעפ"כ מפני שעבר באונס אין מלקין אותו ואין צריך לומר שאין ממיתין אותו ב"ד אפילו הרג באונס שאין מלקין וממיתין אלא לעובר ברצונו ובעדים והתראה שנאמר בנותן מזרעו למולך ונתתי אני את פני באיש ההוא מפי השמועה למדו ההוא ולא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה ומה אם אליל שהוא חמורה מן הכל העובד אותה באונס אינו חייב כרת ואצ"ל מיתת בית דין ק"ו לשאר מצות האמורות בתורה ובעריות הוא אומר ולנערה לא תעשה דבר אבל אם יכול למלט נפשו ולברוח מתחת יד המלכות ואינו עושה הנה הוא ככלב שב על קיאו והוא נקרא עכו"ם והוא נטרד מן העה"ב ויורד למדרגה התחתונה של גהינם : גרסינן בס"פ בן סורר ומורה (דף עה ·) מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא ובאו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שתבעל לו אמרו חכמים ימות ואל תבעל לו · תעמוד לפניו ערומה ימות ולא תעמוד לפניו ערומה תספר עמו מאחורי הגדר ימות ולא תספר עמו מאחור הגדר פליגי בה ר' יעקב בר אידי ור' שמואל בר נחמני חד אמר אשת איש היתה וחד אמר פנויה היתה בשלמא למ"ד אשת איש היתה שפיר אלא למ"ד פנויה היתה מאי כולי האי רב פפא אמר משום פגם משפחה רב אחא בריה דרב איקא אמר כדי שלא יהא בנות ישראל פרוצות בעריות ולינסבה מינסב לא מייתבה דעתיה כדרבי יצחק דא"ר יצחק מיום שחרב בהמ"ק ניטלה טעם ביאה וניתנה לעוברי עבירה שנאמר מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם והרמב"ם פסק בפ"ה מהלכות יסודי התורה כמ"ד פנויה אע"ג דפלוגתא היא וספק נפשות להקל נראה שטעמו משום דשב ואל תעשה הוא שלא לספר עמה ותו דכיון דחזינן דרב פפא ורב אחא דאמוראי בתראי נינהו יהבי בה טעמא אלמא הכי ס"ל :

תנן בפ"ח דתרומות (כז:) נשים שאמרו להן עכו"ם תנו לנו אחת מכם ונטמא' וכו' · וגרסינן עלה בירושלמי תני סיעת בני אדם שהיו מהלכים בדרך ופגעו בהן עכו"ם ואמרו תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו הרי אנו הורגי' את כולכם אפילו כולם נהרגים ולא ימסרו נפש אחת מישראל ייחדו להם אחד כגון שבע בן בכרי ימסרו אותו ואל יהרגו אמר רשב"ל והוא שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי ור' יוחנן אמר אע"פ שאינו חייב מיתה כשבע בן בכרי ומשמע דהלכה כר' יוחנן וכן נראה מדברי רבינו שמשון בפי' המשנה ומדברי הר"ן במסכת יומא וכתבו דה"ה לנשים שאמרו להן עכו"ם תנו לנו אחת מכם ונטמאה וכו' שאם

יחדוה

וכל היכא דשרי שרי אפילו על עבירה גמורה והכי משמע מדקאמר רבא התם תדע דלהנאת עצמן שרי מדיהבינן ליתן לטומרי פרסיים כלי נחשת ביום איד שלהם שנוטלין אף מבית ישראל בע"כ ולהעמידן בבית עכו"ם שלהם ולא מסרי נפשייהו אקדושת השם אע"ג דחוק לעכו"ם הוא אלא הואיל והעכו"ם אינו מתכוין להעבירו אלא להנאת עצמו מתכוין שצריך לאותו כלי אין כאן קידוש השם ליהרג עליו וכיון דהתם לאו שעת השמד הוה אלא פרהסיא אם כן ליכא לאוכוחי מינה אלא דלהנאת עצמן שרי שלא בשעת השמד אף ע"פ שהוא פרהסיא אבל שעת השמד אימא לך אפי' בצינעא יהרג ואל יעבור אפילו מתכוין להנאת עצמן שלא להמריך הלבבות אע"ג דרש"י פי' בכך דשדי לנהרא ליקטליה ולא לקטול וז"ל שדי לנהרא להעבירו הוא מתכוין ואי פרהסיא הוא או שעת השמד ליקטליה ולא ליקטול אספסתי עכ"ל אלמא משמע דאפי' בשעת השמד אינו נהרג אלא היכא דמתכוין להעבירו על דת דא"ל שדי לנהרא אבל להנאת עצמו שרי י"ל דרבינו הכריע לחומרא דלא כפרש"י וכדפרישית וכדמוכח מהראיה דמייתי רבא מכלי נחשת ביום איד דפרסיים ודו"ק כ"ל ובסמוך יתבאר עוד בס"ד · וז"ל הסמ"ק ומ"ש בצינעא יעבור ואל יהרג ה"מ כשהנכרי עושה בשביל הנאת עצמו אבל במתכוין להעבירו על דת יהרג ואל יעבור וראיה מההוא עכו"ם דא"ל לישראל שקול אספסתא בשבתא ושדי לקדם חיותא ואי לא קטילנא לך יעבור ואל יהרג אבל אם א"ל שקול אספסתא ושדי לנהרא יהרוג ואל יעבור ואם בפרהסיא דהיינו בפני עשרה מישראל אפילו אמר שדי קדם חיותא יהרג ואל יעבור עכ"ל · והיכא לתמוה טובא דהא בס"פ בן סורר ומורה קא פריך תלמודא והא אסתר פרהסיא הואי אמר אביי אסתר קרקע עולם היתה רבא אמר הנאת עצמן שאני וכו' ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא עכו"ם דאמר לישראל קטול אספסתא בשבתא ושדי לחיותא וכו' מבואר מתוך סוגיא דבשאר עבירות בצינעא אפי' להעבירו על דת יעבור ואל יהרג אם לא בשעת השמד אפי' בצינעא או בפרהסיא אפי' שלא בשעת השמד וכפי' רש"י וכשהוא מתכוין להנאת עצמו אפי' בפרהסיא יעבור ואל יהרג וכן פסקו כל הפוסקים · ונראה דס"ל לסמ"ק מדקאמר ואזדא רבא לטעמיה והך דרבא דא"ל לישראל קטול אספסתא וכו' איירי בצינעא אם כן הך דרבא דקאמר הנאת עצמן שאני איירי נמי בצינעא והכריח הסמ"ק עוד לפרש כן מדקשיא ליה מאי דוחקיה דאביי דקאמר אסתר קרקע עולם היתה ואמאי לא קאמר כדרבא דהנאת עצמן שאני דהא ודאי אף אביי מודה דהנאת עצמן שאני וכדמוכח מכלי נחשת שנותנין לטומרים פרסיים אלא ודאי בה"פ אביי ורבא אביי סבר דהנאת עצמן לא שרי אלא דוקא בצינעא ואסתר דפרהסיא היתה צ"ל דטעמא משום דקרקע עולם היתה ורבא לא ס"ל דאסתר פרהסיא היתה דאע"פ דנלקחה בפרהסיא לבית המלך מ"מ הבעילה לא היתה בפרהסיא אלא בצינעא ואף בצינעא אם היה מתכוין להעבירה על דת היה הדין שתיהרג ואל תעבור אלא דהנאת עצמן שרי בצינעא וא"כ בין לאביי בין לרבא לא שרי הנאת עצמן אלא בצינעא אבל בפרהסיא יהרג ואל יעבור אע"פ שמתכוין להנאת עצמו וכדמוכח מהך דרבא בההוא עכו"ם דא"ל לישראל שקול אספסתא וכו' דאיתא בס"פ בן סורר ומורה ומ"ש בסמ"ק וראיה מיבמות נראה דט"ס הוא דבעובדא דיבמות לא הזכירו שדי לנהרא וגם לא אמרו לשם דאי אמר עכו"ם לישראל קטול אספסתא בשבת ושדי לחיותא ואי לא קטילנא לך יעבור ואל יהרג ואין לפרש דהסמ"ק מדייק מעובדא דיבמות דא"ל עכו"ם לישראל קטול אספסתא ואי לא קטילנא לך כדקטילנא לפלניה בר ישראל דא"ל בשיל לי קדרה וכו' דמשמע שאותו ישראל עבר ולא נהרג שהרי הוא בא והודיע קול זה שא"ל עכו"ם ואי לא קטילנא לך כדקטילנא לפלניה וכו' ובא להתיר את אשתו ליגשא ומשמע לשם דמחזקינן ליה בעד כשר אלמא דכדין עשה שעבר על חילול שבת ולא נהרג דאי איסורא קעביד היה פסול להעיד דעבר על חלול שבת ומשמע נמי מדקאמרינן בההוא עובדא קטול אספסתא ושדי קדם חיותא ולא אמר סתם קטול אספסתא אלא לדיוקא אתא שאם אמר קטול אספסתא ושדי לנהרא היה חייב ליהרג ואם עבר ולא נהרג ה"ה עד פסול האי פירושא ליתא דהא פשיטא הוא דאפי' היה חייב ליהרג מן הדין והוא עשה שלא כדין ועבר ולא נהרג כיון שבאונס היה כשר לעדות וכמו שפסק הריב"ש בתשובה סימן קע"א וכתב כך בשם הרשב"א ע"ש אלא הדבר פשוט לפי עניות דעתי דט"ס הוא וצריך להגיה וראיה מפרק בן סורר ומורה דקאמר ההוא עכו"ם וכו' הנה התיישב דעת הסמ"ק דלא שרי הנאת עצמן בשאר עברות אלא בצינעא ושלא בשעת השמד אבל בפרהסיא אי נמי אפי' בצינעא· ובשעת השמד יהרג ואל יעבור ואם מתכוין להעבירו על דת יהרג ואל יעבור אפי' בשאר עבירות ואפי' בצנעא ודלא כדעת רוב הפוסקים ולענין הלכה נראה כדעת רבינו וכדפרישית שהכריע דבפרהסיא לא נאסר בשאר עבירות אלא במתכוין לעבור על דת אבל בצינעא שרי אפילו במתכוין לעבור על דת ולהנאת עצמן שרי אפילו בפרהסיא אבל בשעת השמד יהרג ואל יעבור אפילו מתכוין להנאת עצמו ואפי' בצינעא : כתב נ"י בפרק בן סורר ומורה והר"ן בפ' במה טומנין דהא דאמר אפי' ערקתא דמסאנא וכו' אינו אלא לעבור על מל"ת אבל לא בגזרו לבטל מ"ע כיון שאינו עובר בידים וכדמוכח מעובדא דאלישע בעל כנפים בפרק במה טומנין (דף מ"ט) ומביאו ב"י וכ"כ התוס' לשם בד"ה נטלם מראשו : ומ"ש ובעכו"ם ובג"ע ובש"ד אפילו בצנעא יהרג ואל יעבור ואפילו אין העכו"ם מכוין להעבירו על דת אלא להנאתו כ"כ הרמב"ם בפ"ה מיסודי התורה וא"ת דא"כ כלי נחשת שלוקחין טומרי פרסיים ביום אידם שלהם מישראל דחוק לאליל הוא ואפ"ה התירו בגמרא משום דלהנאת עצמן הוא וי"ל דהתם בישראל אינו עובד לאליל בשום דבר אלא העכו"ם הוא דעושה תקרובת בכלי של ישראל ואיכא משום לפני עור לא תתן מכשול ובכלל שאר עבירות הוא דשרו להנאת עצמן אפילו בפרהסיא : תנן בפ"ח דתרומות נשים שא"ל עכו"ם תנו לנו אחת מכם ונטמאה וכו' · וגרסינן עלה בירושלמי תני סיעת בני אדם שהיו מהלכים בדרך

ופגעו

דרכי משה

(ג) וכ"כ הר"ן בפ"ב דיומא והמרדכי פא"מ כתב הר"ן ר"פ כ"ש ופא"מ דף שנ"ב ופ' ב"ש דף רפ"א ע"א וביומא דף ש"ז דה"ה לאו של אליל כגון להנות מאליל או לאו של ג"ע הרג ואל יעבור דהא אמרינן סוף בן סורר ומורה מעשה באחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא ואמרו הרופאים אין לו תקנה עד שתבעל לו ואמרו חכמים ימות ואל תעמוד לפניו ערומה תספר עמו מאהודי הגדר ימות ואל יספר עמה מאחורי הגדר ובודאי דברים אלו אינן משום ג"ע אלא עובר בלאו דלא תקרב לגלות ערוה שהוא לאו דג"ע. ומשמע בהר"ן פ' ב"ש ובפ' כ"ש דדוקא לאו. שהוא מיוחד אבל לאו דלפני עור כגון שאנסו להשאיל לו דבר לכו"ם הואיל ובלאו זו כלולים גם שאר מצות יכול לעבור : (ר) ובהג"מ פ"ח

פרישה

בשעת גזירה שגוזרים על כלל ישראל : (ס) אפילו בצינעה יהרג. ואל יעבור כו' דהכי לא משום חילול השם אסורי אלא משום מומר עצמן הלכך בכל ענין אסורי נ"י :

כתב

דרישה

לרפואה שמאיר עיניו או להסיר כתמים מפניו או נוטות מראיו וכן נהגו : (או ששמים בעיניו משום רפואה וי"ל הג"ה ולסופרים המעגידים מראות לפניהם ומכוונים להסתכל בהן כדי שלא יתשכו עיניהם שרי עכ"ל) :

אסור

עובד אליל מבוין להעבירו על דת אלא להנאתו · [א] אסור לאדם לומר שהוא עכו"ם כדי שלא יהרגוהו דכיון שאומר שהוא עכו"ם הרי מודה לדתם וכופר בעיקר אבל מי שנתחייב מיתה ומציל עצמו במה שבורח לבית אליל (ו) כתב א"א הרא"ש ז"ל (ז) שיכול לברוח לתוכה ואין בזה משום מודה באליל :

קנח [א] **עכו"ם** שירדו לבור או למקום סכנה אין על הרואה אותם

ייחדוה להם יתנו אותה ואל יטמאו כולן · אבל הרמב"ם בפ"ה מהלכות יסודי התורה פסק כר"ל וצריך טעם למה דהא בכל דוכתא קי"ל הלכה כר"י לגבי ר"ל ואפשר דסשע ליטנא טותיה דר"ל דייקא טפי :

וגרסינן תו בירושלמי א עולא בר קסרי ב תבעתיה מלכותא ערק ואזל ליה ללוד גבי ר' יהושע בן לוי אתון ואקפון מדינתא אמרו להן אי לית אתון יהבין ליה לן אנן מחרבין מדינתא סלק גבי ריב"ל ופייסיה ויהביה לון והוה אליהו זכור לטוב יליף מתגלי עלוי ולא איתגלי וצם כמה צומין ואיתגלי עלוי א"ל ולמסורות אני נגלה א"ל ולא משנה עשיתי א"ל וזהו משנת חסידים היא · משמע דאע"ג דמדינא שרי מ"מ מדת חסידות הוא שלא לעשות כן ומפני כך כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות יסודי התורה שאם ייחדוהו והוא חייב מיתה יתנוהו להם ואין מורין להם כן לכתחלה (ד) : אסור לאדם לומר שהוא עכו"ם כדי שלא יהרגוהו וכו' וכן כתב הרא"ש בפ"ב דע"ז ומיהו כתב בנמוקי יוסף בפרק בתרא דקמא שאם גזרו שיהרג כל הנקרא בשם יהודי על שאינו עובד אליל וזה כדי שלא יכירוהו משנה מלבושו כמלבושם ובורח מותר והביא ראיה מדאמרינן בפרק קונם (סב :) אמר רבא שרי לצורבא מדרבנן למימר עבדא דנורא אנא לא יהיבנא כרגא ופירשו המפרשים בשם התוספות שאותם שהיו עובדים האש היו פטורים ממכס ומס (ה) וכולי ובמדרש רבה פרשה ויש לה איתא שני התלמידים של רבי יהושע שינו עטיפתן פגע בהם איסתרטוס אמר להם אם בניה של תורה אתם תנו נפשכם עליה למה שניתם עטיפתכם ואם אין בניה אתם וכו' א"ל בניה אנו ועליה אנו נהרגים הרי מבואר שגם כי רצוס ליהרג בשביל התורה עם כל זה משנים מלבושיהם למלבוש נכרי שמא לא יכירום ולא ימיתום ע"כ ומבואר הוא דלא מהני שינוי העטיפה אלא לשמא לא ישאלום מאי זה דתיהם אבל אם ישאלום אסור להם לומר שהם עכו"ם וכדכתב הרא"ש ז"ל (ו) והיינו דאמרי הנך תלמידים בניה אנו ועליה אנו נהרגים וכיוצא בדברי נ"י כתב מהר"י קולן בשורש פ"ח בש' הגה' סמ"ק וז"ל הא דאמרינן אפילו ערקתא דמסאנא אסור וכו' היינו דוקא כשהעכו"ם אומרים לו עשה כך כדי לחלל את השם אז הוא אסור אפי' בשינוי ערקתא אבל כדי שלא יהא ניכר שהוא יהודי כגון ללבוש בגדי עכו"ם שקורין רא"יי או להתנהג בדבר שלא יהא ניכר מותר ומ"מ כתב דאיכא סתם מאן דפליג ואמר דללבוש בגדי רא"יי שלא יכירוהו כיהודי בדרכים אסור מהבוא דבן סורר ומורה : (ב"ה) ובת"ה סימן קצ"ז כתב בדינים אלו באורך :

אבל מי שנתחייב מיתה ומציל עצמו במה שבורח לבית אליל כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל שיכול לברוח לתוכה וכו' כתוב בתשובות כלל י"ט :

ב"ה כתב בת"ה סימן קנ"ח שנשאל על מומר שיצא מן הכלל וחזר לדת האמת אם צריך להתכפר בסיגופים גדולים כפי מה שעבר על כל מצוה שבתורה והשיב דאין להוסיף ולהרבות עליו יותר מדאי ונתן טעם לדבר :

(ב"ה) הידושין שכתב ר"י בני"ח ואלו הם אע"פ שאין שליח לדבר עבירה ודברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ומ"מ אע"פ שפטור מדיני אדם המשלח חייב בדיני שמים כדתניא (קדושין מג) האומר לשלוחו צא והרוג את הנפש הוא חייב ושולחו פטור שמאי הזקן אומר שולחו חייב שנאמר ואותו הרגת בחרב בני עמון ושקל וטרי ומסיק דיני רבא ודיני זוטא א"ב ולכ"ע המשלח דחייב בדיני זוטא כדין גורם קטן שאוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו ודוקא שעושה לדעת עצמו אבל אם מוכחא מלתא שעושה על דעת גדול שמבין הקטן שגדול ציוה לו בכך אסור ומצווין עליו להפרישו ודוקא דלא שייך בר חיובא באיסור הקטן אבל שייך בר חיובא באיסור הקטן מצווין עליו להפרישו ומאחר שאסור לומר לו אכול נבילה או עשה זה לא יאמר אדם לתינוק בשבת הבא לי מפתח או הבא לי חותם אלא סניהו תולש או זורק ולאו דוקא תולש מעציץ שאינו נקוב וזורק בכרמלית דאיסורא דרבנן אלא אפילו בר"ה אין מפרישין אותו מאחר שלא הגיע לחינוך ולא ספינן ליה בידים האיסור (בראיתא ביבמות קיד ׳) וה כתב בנ"א ח"א בדין הקטן וכאן סני"ח חלק ג' כתב שהחרש והשוטה דינם שוה לדין קטן בזה · הבא לב"ד ואמר הרגתי את הנפש או חללתי שבת או עברתי עבירה אין מנדין אותו ואין מלקין אותו ואין פוסלין אותו לעדות דאין אדם משים עצמו רשע דהלכה כרבא אבל אם רצה לעשות תשובה מלקין אותו ועושין לו כפרה וזו היא כפרתו דמלקות במקום מיתות והא דאמר רבא אין אדם משים עצמו רשע לא לענין כריתות אלא לענין מיתות ב"ד כ"כ הגאונים בתשובה · איסור דרבנן כגון אסור למלאות שחוק פיו (ברכות לא ׳) ולשמש מטתו בשני רעבון (תענית יא ׳) ולישן ביום יותר משינת הסוס (סוכה כו ׳) וכיוצא בהן אין עליו לא מלקות ולא נידוי אלא קורין אותו עובר על תקנת חכמים ז"ל · אסור לומר שום יהודי אפילו רוצין להורגו עכו"ם אני שכבר כפר בעיקר והודה לדתם אבל מותר לכפור שלא למד או שאין לו שום מעלה בענין אחר של מצוה כי יש כמה יהודים שלא למדו ע"כ :

ומ"ש

וסגעו בכם עכו"ם ואמרו תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו הרי אנו הורגין את כולכם אפילו כולם נהרגים לא ימסרו נפש אחד מישראל ייחדו להם אחד כגון שבע בן בכרי ימסרו אותו ואל יהרגו אמר ריש לקיש והוא שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי ור"י אמר אע"פ שאינו חייב מיתה כשבע בן בכרי ומדברי הר"ש בפי' המשנה והר"ן ביומא נראה דפסקו הלכה כר"י לגבי ר"ל כדקי"ל כר"פ החולץ דבכל דוכתא הלכה כר"י לגבי ר"ל בר מתלת וכן נראה מדברי סמ"ג בלאוין קס"ה ובסמ"ק סי' ע"ט ע"ש אבל הרמב"ם בפרק ה' מיסודי התורה פסק בייחדוהו אם חייב מיתה כשבע בן בכרי יתנו אותו להם ואין מורין להן כן לכתחלה ואם אינו חייב מיתה יהרגו כולן ואל ימסרו להן נפש אחת מישראל פסק כר"ל ותמה עליו בהגהת מיימוני למה לא פסק כרבי יוחנן דאמר אע"פ שאינו חייב מיתה ובתשובתי הארכתי לבאר דמה דפסק הרמב"ם כר"ל אית ליה מסמרות נטועים ויסודות קבועי' וכך פסק באגודה פ"ח דתרומות וכן נראה מדברי הרב בהגהת ש"ע שהביא ב' הסברות וכתב סברת הרמב"ם באחרונה נראה דהכי נקטינן לחומרא ונראה מבואר דכל היכא שיחדוה לפלוני וא"ל תן לנו אותו וכו' בין שאותה שאלה היא שאלת הריגה בין שאלת היסורין ועונשין שאינן של מיתה או שאלת ממון בלבדה הנה אם אותו פלוני חייב בכך ע"י מעשיו שעשה כנגד העכו"ם יכולין למוסרו אותו ביזי עכו"ם וכסברת הרמב"ם אליבא דר"ל דמאחר דאיהו גרס לנפשיה ע"י מעשיו אין אנו נתפסים עליו אלא דמו בראשו הוא דגרם לנפשיה ואע"פ דהרמב"ם כתב דאין מורין לכתחלה כך אין זה אלא היכא ששואלין בפירוש להרגו אבל בסתם שאלה דאפשר דלא באו להרגו יכולין למסרו ואין עובר בזה על משנת חסידים . וג' חלוקים בדבר אחד אם ח"ת בדין תורה כשבע בן בכרי מורין לכתחלה · ב' אם אינו ח"ת בדין תורה אלא בדיניהם ושאלו להרגו לאו משנת חסידים הוא ואין מורין כך לכתחלה · ג' אם שאלוהו בסתם שימסרו להם ולא נודע אם דעתם להרגו אם לאו אם חייב בדיניהם שימסרוהו להם יכולין למסרו להן ומורין כך לכתחלה וכל זה ברתי בס"ד בתשובה בראייה ברורה וכאן יספיק הקיצור :

אסור לאדם לומר שהוא עכו"ם וכו' כ"כ הרא"ש ריש פרק אין מעמידין (דף פ"ד ע"ג) ודחה דברי מי שרצה להביא ראיה מהירושלמי דשרי דליכא ע"ש · מיהו כתב בנ"י פרק הגוזל בתרא דבשעת הגזירה יכול לשנות מלבושו כמלבוש העכו"ם שלא יכירוהו ויברח ואפי' לובש כלאים ע"ש ועיין בב"י . ונראה דאף כשאינו שעת הגזירה אלא שהולך בדרך ואיכא סכנה לישראל באותן דרכים טפי מלעכו"ם יכול לשנות מלבושו ובלבד שלא ילבוש כלאים וכך נהגו רוב סוחרים והולכי דרכים וז"ל הגהות מיימונית פ"ה מיסודי התורה הא דשרי ר"ש משום ר"ע ללבוש כלאים כדי להבריח בו את המכס אין לפרש שיהא נראה לעכו"ם כשהוא לבוש כלאים דבהא לא הוה שרי ר"ע דאפי' לשנוי ערקתא דמסאני אסור לשנות אלא ה"פ לפי שאין נותנין מכס מכל מה שהאדם לבוש ור"ש לטעמיה דאמר דבר שאין מתכוין מותר מחידושי ר"מ ז"ל עכ"ל · וז"ל מהר"ס מ"ץ אדם יכול לשנות בגדיו שלא יכירוהו שהוא יהודי כדי לחקור דעת העכו"ם כשרוצים לגזור גזרות על ישראל ע"כ משמע דבלאו הכי אסור ונראה דהיינו דווקא כשאין שם שום חשש סכנה אלא להנאת עצמו הוא משנה בגדיו שיחשבוהו לעכו"ם ולא יתן מכס וכיוצא בזה אסור ואפי' אינו לבוש כלאים אסור וכן פסק הרב בהגהת ש"ע ולא כיש מתירין וע"ל ריש סי' קע"ח מ"ש בשם האגודה · עוד בתשובת מהר"ס מ"ץ עכו"ם ויהודים היו הולכים בדרך בשעת השמד ופגעו בהן פריצים וחקרו אותן מרחוק אם יש ביניהם יהודי וכיון היהודי לבו אם ישאלוהו יאמר להן באמת והעכו"ם אמר מה אתם סבורין אין כאן יהודי ביניכו ואז נכלל היהודי ולא אמר אתה משקר נראה דלא חטא היהודי בכך ולרווחא דמילתא אם לבו נוקפו יתענה בה"ב אך מדינא אין נראה לעונשו בכלום הואיל ולבו היה לשתים אם ישאלוהו עכ"ל : ומ"ש אבל מי שנתחייב מיתה וכו' עיין בתשובותיו כלל י"ט וכן ראיתי כתוב בהגה"ה וז"ל מכאן למדנו היכא שיש פיקוח נפש מותר ליכנס לבית אליל תוספות שאנ"ץ מפרק כל כתבי עכ"ל ואף על גב דלמ"ש רבינו בסימן קמ"ט ע"ש הרשב"א דאפי' היכא דאיכא פיקוח נפש אסור ליכנס לחצר עכו"ם אם כן לדידיה נמי אסור לברוח לבית עכו"ם מכל מקום נראה לרבינו דברי הרא"ש עיקר וכבר כתבתי לשם ע"ש הר"ן שהתיר ליכנס לעיר שיש בה אליל מפני סכנת נפש ושכך כתב בשם הר"ר אשר אם כן הרא"ש והר"ן חולקים על הרשב"א ומתירין והכי נקטינן להקל בסכנת נפשות וכדכתב בהגה"ה ע"ש תוס' שאנ"ץ :

קנח העכו"ם שירדו לבור או למקום סכנה אין על הרואה אותם להעלותן וכו' פרק א"מ (דף כ"ו) סבר רב יוסף למימר הא דתניא העכו"ם ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין אסוקי בשכר שרי משום איבה א"ל אביי יכול לומר לו קאי ברי אאיגרא פי' רש"י ואם לא אורידנו ימות ונח לי להפסיד שכרי ולהצילו אי נמי נקיטא לי זימנא לבי דואר פי' רש"י השלטון קבע לי זמן ליום הועד ואי לא אלך יגא שכרי בהפסדי והלכתא כאביי וכאידך סבר רב יוסף דקאמר תלמודא התם סבר רב יוסף למימר דאולודי עכו"ם בשבת בשכר שרי משום איבה דא"ל אביי יכלה למימר לה דידן דמנטרא שבתא וכו' · ותו סבר רב יוסף למימר אסוקי בשכר שרי משום איבה דא"ל אביי יכלה למימר אי סגויה היא וכו' דבכולהו הילכתא כאביי כדלעיל בסימן קנ"ד וכדמשמע מלישנא דתלמודא דקאמר סבר רב יוסף למימר כלומר קס"ד מעיקרא למימר הכי עד דאתא אביי ואקשי ליה והדר ביה ממאי דקס"ד מעיקרא .

ומ"ש

דרכי משה

פ"ח מה' יסודי תורה דצריכים לחזור תחלה על כל צדדים קודם שימסרנו עכ"ל : (ה) ומסיים שם לפי שצורבא מרבנן ידע לכוון לבו נגד הקב"ה שהוא אש אוכלה אש וי"מ עבדא דנורא עבד לטמר העובד אש וה"ה לאליל אחרת ומ"מ אין ספק שאין מחשבין אותו כיהודה אחר שעובד לכומרים : (ו) ומשמע מפי' זו דמותר לומר דבר דמשתמע לתרי אפי כדי שלא יכירוהו כ"כ (נ"י וכתב) שם עוד אההיא מעשה דאחזו ליבא טינא דאם היו יכולים להטעות דשאשתו יספר עמו אחורי הגדר והיא יוסבר שאותה אשה היא שרי עכ"ל וכ"כ ת"ה סי' קצ"ז דמותר לעשות מעשה שהעכו"ם יסברו שהוא עושה איסור והוא עכו"ם ולא עשה כדאמרינן (ע"ז יח ׳) גבי ר"מ ממש בהא ומצץ בהא עכ"ל הא דכתב הב"י דמותר ללבוש בגדים שלא יכירוהו כ"כ מהרי"ק שורש פ"ח בשם הגהות סמ"ק דמותר ללבוש בגדי עכו"ם או להתנהג בדבר שלא יכירוהו בדרכים או כדי להעביר המכס מותר ובלבד שלא יהיו כלאים ויש חולקים ואוסרים בגדי עכו"ם ללבוש כדי שלא יכירוהו בדרכים עכ"ל מהרי"ק וכ"מ פ"ה דיסודי תורה בהגהות דאסור ללבוש בגדי עכו"ם כדי להעביר המכס וכ"כ בחדושי אגודה פ' במה טומנין דמותר ללבוש בגדי עכו"ם ובלבד שלא יהיו כלאים ודוקא משום צורך גדול עכ"ל · ובת"ה סי' קצ"ו מתירו ג"כ ודוקא במקום סכנה אבל שלא במקום סכנה דהיינו כדי להעביר המכס וכדומה אסור ובס"ה מתיר להולך בדרך סכנה להלביש בגדי עכו"ם ובלבד שלא יהיו שעטנז וזה צ"ע כי זה לא חשוב סכנה הואיל ומתחלה מכניס עצמו לכך להעביר דרך ההוא עכ"ל מהרא"י ז"ל ע"כ מהרא"י שם דאפי' בשעת השמד אין אסור אלא כשהעכו"ם מכירים אותו ורוצים לכופו כדי להעביר אבל ללבוש כגר העשוי בבגדי עכו"ם אז ליכא חילול השם שהרי אין העכו"ם מכירים אותו ומיהו מדברי נ"י דלעיל אינו משמע דמחלק בהא דהא משני דאסור לשנות ערקתא דמסאנא בענין אחר : (ז) ובכלבו ומיהו בשעת השמד אסור :

ועיין

דרישה

סי' קנז [א] **אסור** לאדם לומר שהוא עכו"ם וז"ל רמ"א מ"מ מותר לומר לשון דמשתמע לתרי אפי העכו"ם יחשוב שהוא עכו"ם והוא יחשוב לדבר אחר או להטעותו (כ"כ נ"י פרק הגוזל ד' ל"מ ות"ה סימן קנ"ז עכ"ה) וכן מותר להלביש בגדי כלאים במקום סכנה אבל לא כדי להעביר המכס עכ"ל (כ"כ מהרי"ק שורש פ"ח עכ"ה) :

סי' קנח [א] **העכו"ם** שירדו לבור או למקום סכנה אין על הרואה אותן להעלותן אפילו אם יתן לו שכר לפיכך אין לרפאותן אפילו בשכר ואם מתירא מהם

סו

פרישה

(ו) כתב א"א הרא"ש ז"ל שיכול לברוח לתוכה ואע"ג דלעיל סי' קמ"ט ובסי' קנ"ז כתב הרשב"א דמשום חשדא אסור לשתות ממעיין שלפני אליל אפי' על פיקוח נפש יש לחלק דהאי התם שהרואה אינו יודע שמשום פקוח נפש נכנס שם שהוא צמא כ"כ משא"כ כאן שהרואה שרודפין אחריו להורגו וכה"ג מותר . וגם אינו דומה למ"ש בסימן קנ"ה דאסור להתרפאות באליל דהאי התם דסבר ויש ממשות באליל מה שאין כן בזה דהכל יודעין דאין האליל מצלת אותו רק שעשו גימוס שסכנא להציל נפשו יכנס שם :

חדושי הגהות

קנז.א בירוש' איתא עולא בר קושב ׳ב פי' המלכה תבעתיה לשכב אצלה ערק וכו' אתו ואקפן מדינתא היו סקיפין אותו מקום שעולא שם סליק ריב"ל ופייסיה לעולא ומסר אותו להם והיה אליהו זכור לטוב רגיל להתגלות אצל ריב"ל וכאותו מעשה ואילך לא נגלה לו והתענה כמה תעניתי' עד שנגלה לו ושאלו למה לא נתגלה לו א"ל וכי למוסרים אני נגלה א"ל והלא משנה עשיתי שהרי שנינו (בפ"ח דתרומות) ואם יחדו לדן אחד דמוחד למוסרו א"ל וכי משנת חסידים היא אע"פ שהדין כן להחסיד כמותך אין ראוי לעשות כן (העתק מפי ר"א פערקאן) :

אותם להעלותן אפילו אם יתן לו שכר לפיכך אין לרפאותן אפילו בשכר ואם מתיירא מהם או משום איבה מרפאין אותם בשכר אבל לא בחנם ובכל מקום אין מורידין אותם לבור בידים אבל המינין והמסורים ומומר אוכל נבלות להכעיס והאפיקורסים מורידין אותם בידים :

קנה ומ"ש לרפאותן בשכר כ"מ לכאורה דדמיא להא דמעלין בשכר ומדברי רש"י שם (כו:) אהא דתנו רבנן ישראל אל את העכו"ם לשום גר לאפוקי לשום מורנא דלא משמע דבשכר שרי לרפאותן וכ"כ התוס' והביאו ראיה מפרק מי שאחזו דרב שימי בר אשי עבד לההוא עכו"ם לד"א ואתסי אלמא שרי לרפאות עכו"ם אלא ודאי בשכר הוה ועוד י"ל דהתם נמי בחנם הוה ולהתחכם ברפואות יכול לעשות מותר וכ"מ שמפני שלא היה בקי ברפואות עשה לעכו"ם ולא לישראל ואיתמר עלה דאפי' בשכר ואפשר דבמכירו שהוא מרפא לישראל מיירי שאינו יכול להשמט ממנו ואפ"ה בחנם לא דכל שאינו רוצה לעשות אלא בשכר ליכא איבה וכדאמרינן במילדת וכך הם דברי רבינו וכ"כ הרמב"ן בת"ה דתחני' בס"פ הנזקין (סא·) מבקרין חולי עכו"ם עם חולי ישראל מפני דרכי שלום וביקור חולים יש בו רפואה גדולה לחולה ש"מ מרפאין חולי עכו"ם עם חולי ישראל מפני דרכי שלום ואע"ג דתנא העכו"ם לא מעלין ואסיקנא דאפילו בשכר התם למיתלי בעילא כל דהוא אמרי' אבל היכא דאיכא איבה ודאי מותר דהא תנן יהודית מילדת הארמאית בשכר ואין לך הצלת נפשות יותר מן המילדת לולד וליולדת עצמה ואפ"ה מותר בשכר וכך דינו של רופא ברפואה בשכר מותר וכתב עוד הלכך כיון דהותירא משום איבה הוא בין בשכר בין בחנם נקיט עילא היכא דמצי ובדליכא עילא כגון רופא שהוא מרפא חולי ישראל ועכו"ם המכירו דאיכא איבה גדולה מרפא ודאי חולי עכו"ם עם חולי ישראל בין בשכר בין בחנם מפני דרכי שלום תדע דקתני סיפא ומפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל ופרנסה להחיותו הוא אלמא מחיין אותן ומפרנסין אותן מפני דרכי שלום עכ"ל : **ומ"ש** רבי' ומ"מ אין מורידין אותן לבור בידים · שם בברייתא ומשמע מדברי התוס' דלאו למימרא שאסור להורידם אלא היינו לומר שאינו מצוה להורידם אע"פ שהם עוברים על ז' מצות ותיכא היכא דמקיימין ז' מצות משמע דאסור להורידם והא דאמרינן במ"ס [בפס"ו] טוב שבעכו"ם הרוג היינו בשעת מלחמה וכן נראה מדברי הרמב"ם בפרק ד' מהלכות רוצח (ועי' בח"מ סי' תכ"ה) : ומ"ש אבל המינין והמוסרין וכו' שם תני רבי אבהו קמיה דר"י העכו"ם ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין אבל המינים והמסורות מורידין ולא מעלין א"ל אני שונה לכל אבידת אחיך לרבות את המומרי' ואת אמרת מורידין סמי מכאן מומר וליטני כאן במומר אוכל נבלות להכעיס כאן במומר אוכל נבלות לתיאבון (ופי' ר"ש המינין הם הצדוקים באליל בין עכו"ם בין ישראלים) מסורות מלשינים המוסרין ממון חביריהם ביד עכו"ם מומר לתיאבון כשאין להם בשר אבל אינו מופקר להיות איסור והיתר לפניו להניח היתר ולאכול איסור ואם עושה כן זה להכעיס והרמב"ם כתב בפ"ד מהלכות רוצח וכן העושה עבירות להכעיס אפי' אכל נבילה או לבש שעטנז להכעיס ה"ז מין וטעמו מדאמרינן סמי מכאן · וכתב הר"ן שכן דעת הרי"ף אבל רבינו כתב להכעיס וטעמו משום דאיתא התם בגמ' דפליגי רב אחא ורבינא במלתא וקי"ל דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל הילכך אפי' להכעיס הוי מומר ולא דחמיר לענין כתיבת ס"ת כדאיתא בהשולח וכבר יישב הר"ן זה לדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל : ומ"ש רבינו והאפיקורסין שם בברייתא' בנוסחת הרי"ף והרא"ש · וכתב הרמב"ם בפרק ד' מהלכות רוצח דאפקורסים הם ישראלים שכפרו בתורה ובנבואה ובפרק ג' מהלכות תשובה כתב האומר שאין נבואה כלל והמכחיש נבואתו של משה רבינו והאומר שאין הבורא יודע מעשה בני האדם כל אחד משלשה אלו הם אפיקורסים והר"ן פי' דהיינו מבזה ת"ח או מבזה חבירו בפני ת"ח וכך אמרו בפרק חלק : ואהא דקתני רועי בהמה דקה אין מעלין כתבו התוספות פירוש בשלהן כלומר מפני שמרעין אותם בשדות אחרים אבל רועי בהמות דאחרים לא דאין אדם חוטא ולא לו : וכתבו עוד דדוקא ברועים החמירו משום דלא פסילי (מדאורייתא') וחכמים עשו חיזוק לדבריה' כדי שיחנו לב לשוב אבל גזלנין דאורייתא ואוכל נבילות לתיאבון מעלין והרמב"ם כתב בפ"ד מהלכות רוצח רועי בהמה דקה וכיוצא בהם אין מעלין בד"א בישראל בעל עבירה והעומד ברשעו ושונה בו תמיד כגון רועי בהמה דקה שהפקרו בגזל והם הולכים באולתם אבל בישראל בעל עבירות שאינו עומד ברשעו תמיד אלא עושה עבירות להנאת עצמו כגון אוכל נבלות לתיאבון מצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו עד כאן לשונו :

ומ"ש או למקום סכנה נראה דרבינו ס"ל דהאי דלא מעלין מיירי שנפל לבור שיש בו מים דאית ביה סכנה מותר שאם לא יעלוהו מיד יטבע במים ולהכי כתב או למקום סכנה דאלמא דמ"ש שירדו לבור נמי במקום סכנה קאמר · והרמב"ם כתב יותר בביאור ספ"ד מה' רוצח וז"ל אבל העכו"ם שאין בינינו וביניס מלחמה ורועי בהמה דקה מישראל וכיוצא בה אין מסבבין להן המיתה ואסור להצילן אם נטו למות כגון שראה אחד מהן שנפל לים אינו מעליהו וכו' עכ"ל הרי שפירש לא מעלין בנפל לים שנוטה למות וכך היא דעת התוס' דבפ"ק דע"ז (דף כ') בד"ה רבי יהודה הקשו למ"ד דשרו ליתן מתנה לעכו"ם ואליף לה מקרא וכי לית ליה הא דהעכו"ם ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין וי"ל דקרא מיירי שאינו מחייהו בנותה מתנה כי אף אם לא יתן לו כלום לא ימות ולא דמי להעלאה מן הבור שהוא קרוב למיתה ואם מעלהו נמצא הנ"ל בן לעכו"ם עכ"ל ואחריהם נמשך רבינו · ומ"ש הרמב"ם העכו"ם שאין בינינו וביניס מלחמה ולא כתב סתם העכו"ם נראה שכוונתו ליישב מה שהקשו התוס' שם על הא דתניא ולא מורידין דהא במס' סופרים תניא כשר שבעכו"ם הרוג וי"ל דבירושלמי דקידושין מפרש דהיינו בשעת מלחמה וכו' עד כאן לשונו וליישב זה נתכוין גם הרמב"ם : **ומ"ש** לפיכך אין לרפאותן אפילו בשכר שם ת"ר ישראל מל את העכו"ם לשום גר לאפוקי לשום מורנא דלא ופי' רש"י תולעת שיש לו בערלתו אסור לרפאותו בחנם דהא אמרן לא מעלין ולא מורידין עד כאן לשונו וכתבו התוס' וז"ל פ"ה דאסור לרפאותן בחנם אבל בשכר שרי משום איבה וראיה מפ' מי שאחזו וכו' עכ"ל ואע"ג דלא מעלין מיירי אפילו בשכר דאיכא איבה אסור שאני התם דיכול לומר קאי ברי אאיגרא וכו' וליכא איבה ודאי וכך הם דברי רבינו דאפילו בשכר אסור לרפאותן אם לא דמתיירא מהם או משום איבה דמרפאים אותם בשכר אבל לא בחנם דכל שאינו רוצה לעשות אלא בשכר ליכא איבה וכדלעיל בסי' קנ"ד במילדת ובמניקה ודלא כמו שהבין ב"י דרבינו פסק דלא כרש"י ותוספות אלא אדרבה רבינו נמשך אחר דבריהם וכך פסק הרמב"ן בספר תורת האדם ומביאו ב"י ע"ש : **ומ"ש** ומ"מ אין מורידין אותם לבור בידים שם בברייתא ואיכא למידק אלשון רבינו שכתב ומ"מ אין מורידין וכו' למה לא אמר ואין מורידין אותם לבור כלישנא דברייתא לא מעלין ולא מורידין לאיזה צורך כתב ומכל מקום ותו לאיזה צורך כתב אין מורידין אותם לבור בידים דפשיטא דהורדה לבור בידים היא וא"כ היה לו לומר בסתם ואין מורידין אותם לבור · ונראה דרבינו בא לבאר דלא תימא דדוקא לדחפו לבור הוא דאסור אבל אם כבר הוא בבור אלא דמסבב מיתתו ע"י שגורם שלא יכול לעלות מן הבור כגון שהסולם בבור דמקדים ומסלקו ואומר הריני טרוד להוריד בני מן הגג ואחזירנו לך סד"א דשרי ולכך כתב רבינו ומכל מקום אין מורידין וכו' דחזר אמה שכתב דאסור העכו"ם שירדו לבור אין להעלותם מן הבור וכו' ומ"מ אף על פי שאין להעלותם מן הבור אסור לגרום להן הורדה לבור בידים דהיינו ליטול הסולם מן הבור דכל שהוא עושה בידים חשבינן ליה כאילו דחפו לבור והמיתו בידים וכך מבואר בדברי הרמב"ם ספ"ד דרוצח שכתב האפיקורסי' והם עובדי אליל או העושה עבירו' להכעיס וכו' מצוה להרגן אם יש בידו כח להרגן בסייף בפרהסיא הורג ואם לאו יבא עליהן בעלילות עד שיסבב הריגתן כיצד ראה א' מהן שנפל לבאר והסולם בבאר קודם ומסלקו ואומר הריני טרוד וכו' · אבל העכו"ם וכו' אין מסבבין להן המיתה וכו' · אלמא דבעכו"ם אפילו נפל לבור תחלה אסור לסבב להן המיתה ע"י שמסלק לסולם דכיון שגורם לו מיתה בידים שמסלק לסולם חשבינן ליה כאילו המיתו בידים ולזה נתכוין רבינו בלשונו : **ומ"ש** אבל המינין והמסורין ומומר אוכל נבלות להכעיס והאפיקורסי' מורידין אותם לבור בידים שם תני ר' אבא אבל המינין והמסורין והמשומדים מורידין ולא מעלין והרי"ף והרא"ש גורסין גם האפיקורסים ואחריהם נמשך רבינו ומומר דתני בברייתא איכא בה פלוגתא דרב אחא ורבינא חד אמר לתיאבון מומר להכעיס מין הוי ולפי זה צ"ל סמי מהך ברייתא מומר דאי בלהכעיס מין הוא והא תנא רישא המינין ואי בלתיאבון הא תניא לכל אבידת אחיך לרבות את המומר והכא תניא מורידין אלא סמי מכאן מומר · וחד אמר אפילו להכעיס נמי מומר אלא איזהו מין זה העובד אליל ורבינו פסק כהאי מ"ד לקולא ולכן אמר אבל המינין והמסורין ומומר אוכל נבלות להכעיס והאפיקורסים וכו' ופרש"י בכמה דברים אלינו חלוק בין מין למומר כגון ס"ת שכתבו מין ישרף ומורידין דהכא עכ"ל · ופי' אפיקורסין כתבו הרמב"ם בספ"ד דרוצח הם ישראלים שכפרו בתורה ובנבואה ועיין בת"ש פ"ג דתשובה ובהגה"ת מיימוני לשם · ואיכא למידק דבברייתא תניא ולא מעלין ורבינו לא כתב אלא דמורידין אותם בידים ולא כתב ולא מעלין וליכא לתרץ דנלמדנו במכ"ש דכיון דמורידין כ"ש דלא מעלין דהא בגמרא קשיא להו להך קושיא השתא אחותי מחתינן אסוקי מבעיא ותירצו האמוראים רב ששת אמר לא נצרכה שאם היתה מעלה בבור מגררה וכו' רבה ורב יוסף אמרי שאם היתה אבן ע"פ הבור מכסה וכו' רבינא אמר שאם היה סולם מסלקו וכו' וא"כ למה לא כתב רבינו ג"כ כמסקנת התלמוד ונראה דהיה קשה לרבינו דמאי קא מתרצים האמוראים הלא הקושיא בתקומה עומדת השתא אחותי מחתינן כ"ש שיכול לגרר המעלות שבבור או לכסות פי הבור באבן או לסלק הסולם וס"ל לרבינו דהכי קאמרי האמוראים אי לא תני אלא מורידין סד"א מאי מורידין דקאמר אינו אלא דשרי לגרום לו הורדה אם כבר נפל לבור שוב לא יעלה כגון לגרור המעלות שבבור או לכסות פי הבור או לסלק הסולם דלא שרי אלא לסבב לו המיתה אבל לדחפו לבור אסור השתא דתני ולא מעלין דרכוש לומר אין מניחין לו להעלות דהיינו דמגררין המעלות שבבור א"כ מכסין פי הבור באבן א"כ מסלק הסולם מן הבור אם כן בע"כ האי מורידין דקתני לטפויי אתא לאשמועינן דאף יכול לדחפו אל הבור כשידינו תקיפה ואם אין ידינו תקיפה מסבבין לו מיתה ע"י עילה דלא תיהוי איבה כמו שפירשו התוספות ע"ש · והשתא רבינו שהוסיף מלת בידים נקט בקצרה ואמר מורידין אותם בידים : דהכל במשמע בין הורדה לבור ע"י שדחפו לבור בידים בין מגרר המעלות או מכסה פי הבור באבן או מסלק הסולם מן הבור בידים וכי היכא דברישא דאמר ומ"מ אין מורידין אותם לבור בידים אתא לאורויי דהכל אסור כיון שעושה מעשה בידים כדפרי' ה"נ בסיפא אתא לאשמועינן הכא דהכל שרי בידים :

דרישה

או משום איבה מרפא אותם בשכר אבל לא בחנם ומ"מ כו' כצ"ל ומ"ש ומ"מ אין מורידין אותם לבור משמע מדברי התוס' דלאו למימרא שאסור להורידם אלא היינו לומר שאינו מצווה להורידם (אע"פ שהם אינם משמרים ז' מצות בני נח ב"י בשם הרמב"ן והש"ל האריך בביאור סמ"ג סימן ע"ח לבאר דאסור להורידם ע"ש עכ"ה) ב"י · ומ"ש טוב שבעכו"ם הרוג הכוונה דוקא בשעת מלחמה כ"כ התוס' בפ"ק אין מעמידין דף כ"ו ע"ב בשם הירושלמי והביאו ב"י בסימן ל"ח ובמ"כ סימן תכ"ח : (והאפיקורסים עיין פירושו בב"י בשם הרמב"ם פ"ד מהלכות רוצח ופ"ג מהל' תשובה והר"ן פי' דהיינו מבזה ת"ח או מבזה חבירו בפני ת"ח עכ"ה) :

פרטי רמזי דיני טור יורה דעה והמחודשים מהר"י קאר"ו

הלכות שחיטה

א שחיטת חש"ו ושיכור וסומא וערום והמחודשים :

טעם למה אין לסמוך על שחיטת אדם אם לא בנטל רשות מחכם · אין לאדם לשחוט לעצמו אא"כ יודע הלכות שחיטה : הבודק צריך להיות בקי בכ' טריפות וכו' ועברים ובתלמוד · טבח בנבדק וגם א שאינו יודע מה הפסט הבשר שנחט והכנים · צריך שיהיה השוחט נאמן · אלם לא ישחוט להקהלה : אדם המשתכר אסור לשחוט · הטיל הקהל חרם שלא ישחוט אלא טבח ידוע ושחט אחר · טבח שאומר לא שחטתי בהמה זו ועדים מעידים ששחטה . טבח שאומר בבשר זה טרפה הוא ואח"כ אמר שהוא כשר · שוחט שהעיד עליו עד אחד ששחט שלא כהוגן והלה מכחישו

ב שחיטת מומר ונכרי וצדוקי וביתוסי :

שחיטת נכרי או ישראל שהמיר . מומר אוכל נבלות לתיאבון ששחט ובדקו סכינו ונמצאת יפה אבל אין ידוע אם שחט באותו סכין · מומר לתיאבון שנשבע שהסכין יפה שחט · מומר לערלות מה דינו לענין שחיטה · מקולי ישמעאלים שאינם מניחים ישראל לשחוט אלא כנגד התורה

ג חולין אין צריכין כוונה :

ד שוחט לשם כו"ם והרים וגבעות :

ה שוחט לשם דבר נידר ונידב :

ו שוחטין בדבר תלוש ולא במחובר :

ז שחט בגלגל של ריחים :

ח שיעור הסכין :

הא דברי לשחוט בסכין כל שהוא אם הוא דוקא בעוף או אפילו בבהמה

ט שוחט בסכין מלובנת :

י סכין של עכו"ם ומשמשי כו"ם ·

יא שחיטה בלילה והשבת וי"ה :

מותר לשחוט לתוך כלי שיש בו עפר ·

יב השוחט לתוך ים או כלי :

יג דגים וחגבים אין טעונין שחיטה :

יד עובר שהוציא ראשו או ידו והחזירה :

טו איסור שחיטה משום מחוסר זמן והמחודשים :

עכו"ם המוכר גדיים קטנים ואומר שהם בני שמונה ימים :

טז איסור שחיטה משום אותו ואת בנו והמחודשים :

בשחט האם ויצא העובר חי אם שוחטים אותו בו ביום : נכרי שמכר שתי בהמות לישראל ואח"כ אמר מסיח לפי תומו שהן אותו ואת בנו

יז איסור שחיטה משום מסוכנת :

יח שחט ונמצא הסכין פגום והמחודשים :

מצא סכינו יפה קודם שחיטה ואחר שחיטה מצא פגומה מסוכסכת ואמר כדי שלא עשה אלא הולכה · צריך לשנות הלשון אחר קצת בדיקות · השוחט עופות הרבה אם רשאי שלא לבדוק בין כל אחד ואחד · היכה עצם המפרקת או חתך שאר עצמות בדרך הולכה והובאה לא תלי בהו · בדק הסכין אחר שחיטה והניחו ואח"כ מצאו פגום · ריב"ק היה רגיל לבדוק סכין בעץ קודם שהצניעו · כמה צריך לדקדק בשוחט שיהא מומחה וירא חטא · כמה צריך לדקדק ולכוין בבדיקת הסכין שראוי לגזור שלא ישחוט ויבדוק זולת הבוחרים הממונים מטעם הקהל · שאין ראוי ביעור השוחט בכל מהכ־רוח ולא מהטרפות · ראובן שאמר לשמעון בדוק סכין זה ובדקו בני פעמים ומה"ב נצריך ולקחו ראובן והיה הולך לשחוט ותפסו לוי מידו ובדקו ומצא בו פגימות · טבח שנמצאת פגימה גדולה בראש הסכין, ואמר שהוא מכסה הדם בראש הסכין ומחמת כן נעשתה פגימה זו וכשהוא שוחט נזהר שלא יגע בפגימה :

יט בדיקת הסכין תחלה וסוף :

כ ברכת השחיטה לאחר ולרבים והמחודשים :

ביונים נמצאו הסימנים בצדדים וצריך אימון ידים וזהירות גדולה :

כא מקום השחיטה בקנה ובושט :

כב שיעור שחיטה לעוף ולבהמה ושחיטה עשויה בקולמוס וכמסרק והמחודשים :

לא שחט כל הסימן אם צריך לחתכו בשעה שהדם חם :

כג חתיכות הוורידין בעוף ובבהמה :

אם אחר ששחט העוף מצא קנה של גתי התוב לאורך הושט ונחתך הקנה שהוא עם הושט · שחט בהמה ושהה ואינו יודע אם ניקב הושט אם לאו · התולש נוצה מצואר העוף ונקרע העור ויצא דם :

כד דיני חמשה הלכות שחיטה :

אפילו למ"ד דשהיה כשירה ביוצא קמא דקנה אס"ה דרסה אסורה · היה שוחט וחתך כל המפרקת · כשאדם שוחט עוף ואוחז הסימנים בשתי אצבעותיו צריך שיאחוז אותם יפה יפה · עיקור לבה"ג אינה טרפה והלכה מותר אלא אחר שחיטה טבעת הגרגרת שלא שעל הסכין · צריך ליזהר להפריד נמר הנכנים בשעת שחיטה וכן ליזלג נוצה העופות · אם יש פיסול הגרמה בעופות · נפרדו הסימנים זה מזה טריפה · השוחט ונמצא הושט שמוט וזרקו מידו בחזקת כשרות ואח"כ מצא הגרגרת שמוטה טריפה · השוחט נאמן לומר שבשעת שחיטה לא היתה שמוטה · אם אחר שחיטה

כה בדיקת הסימנים אחר השחיטה ובהמה בחייה בחזקת איסור ואחר שחיטה בחזקת היתר :

הבודקים הסימנים בגולה שנוהגין דרך הפה טועים הם :

כו ניקב הושט בשעת השחיטה :

כז חתך ממנו בשעה שמפרכסת :

הלכות כיסוי הדם

כח כסוי הדם וברכתו והמחודשים :

הכוזו"י אם צריך לכסות דמו · אם מותר לספר בין ברכת שחיטה לברכת כיסוי · מי ששחט והזיד ולא כיסה או שלא כסה הדם אם מותר באכילה · שחט תרנגולת כשרה וזוג שחט ונתגלגל בידו אם חייב לכסות · אם אין שם דם אלא שניתז ובעל הסכין גרר ליה ומכסה ליה · אם מכסין בשלג · אם מכסין בחוץ של כחל · אם יש תקון לשחוט חיה או עוף ולהבליע הדם בבגד וכשיגע ליבוש יכבס הבגד ויכסה :

הלכות טריפות

כט בדיקות וטרפות ורמז לטרפות והמחודשים :

אם יש להקל בספק ספק טריפות יותר מבספק דרוסה · ליישב מה שכתבו הרמב"ם ורבינו דח' מיני טרפות הם והרשב"א כתב שהם ט' ובמשנה שנויה י"ח :

ל גלגולת שנחבסה או נפחתה :

לא ניקב קרום של מוח או נימוח :

קרום של מוח שניקב לא מיטרפא אלא אם כן היה מפולש · קרומי המוח שניקבו זה שלא כנגד זה · מוח שנמצא בו בלבוזית קטנה מלאה מים · מוח שנמצאו בו תולעים :

לב נפסק חוט השדרה או נימוח או חסר חוליא :

לג ניטל לחי התחתון או העליון :

טעם למה אסר הרמב"ם בניטל לחי העליון עוף שניטל חרטום שלו · כל הפסולים בנקב ויש להם חלל לא מפסלי עד שינקבו לחלל · שתי עורות של ושט שנקבו זה שלא כנגד זה מבחוץ רואות כשרה היכי משכחת לה ניקב עור פנימי ולא חיצון .

לד נפגמה הגרגרת או נחסרה :

קנה שומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלב הלב יש ב' נקבים קטנות ואיזה טעם אינן אסורים :

לה טריפות הריאה ומנין אונותיה ואם חסרו או נתוספו :

ורדא בגיגית יתירה בריאה או שיש לה שום שינוי בגופה או שהיא פחותה מטריפא דאסא או שאין לה כיס כשרה · ורדא שנמצא מהיתוכא דאוני ולמטה · ריאה שהיתה בה יתרת בסוף סיבולי האומה · אונא של ימין הסמוכה לגרגרת שנמצא על גבה יתרת כשרה · ביצה שנמצאת על הריאה כמין גבשושית · יתרת שאין ידוע אם הוא מקמה או מגבה · יתרת במסורק' במקום כסר ומתעקית ויוצא ומקום ששכ · יתרת בע"ג ריאה וגותא תחייס · ורדא שנמצא בה' שמאל אם מבלעת חסרון אונא שבצלעות לב · ריאה דלית לה היתוכא דאונא וכד נפח לה מוכרכין חיסוכי דאוני כשרה · ריאה שבצד ימין הוו שתי אומות גדולות והשלישית ניכר בה היתוך ובצד שמאל הוו בגם אונות . צד אחד של ריאה שהיה חסר בו אונא ובסוף האומה היתה בליטה גדולה כמו אונא · אין בעוף טרפות בכוליא ולא בטחול ולא באונות הריאה

לו נקיבת הריאה וחסרונה ואם היא אטומה או שאר שינוי מראות :

סירכא דתלי בזהב אם היה הנקב אדום סביביו או אם יש אדום בדופן טרפה · עוף בתולעים יוצאים מהקרקבן כשרה · אם או כקיאים לתקיף · ריאה שנימוקה יותר מכרעית טרפה · אין צריך לבוגת הריאה ולנפחה · חילוק בין הוטס בריאה נטיגרי · תיקונים לריאה שאינה עולה בנפיחה · תקון לריאה שיבשה קצת . דין ריאה שלוקה וידוע לנו שהיא בידי שמים או שהיא בידי אדם · מחט שנמצאה בריאה אי מכשירין לה בנפיחה :

לז אבעבועות שבה ובשיפולים :

אבעבועות דלא אסרוה מבחוץ ואסרו מבפנים · סירכא תלויה שיוצאה מבועא נמחים קשים אע"ג דסמיכי להדדי כשרה . דין בועא בשיפולי אונא או על חיתוכי' שבין אונא לאונא כיצד עושים לראות אם בשר מקיף את הבועא · בועא הנראית בבני עברי הריאה נמלאה בועא בקנה · לא אשכחן בועא וסירכא אלא בריאה · סירכא יוצאה מקנה הלב כשרה

לח שינוי מראות הפוסלות בה :

לט סרכות הפוסלות ואם דופן סותם וריאה הסרוכה לדופן :

היה טעונה בדיקת הריאה · קרום שבין אונא לאונא מעיקרא עד אמצעיתא · סירכא כסידרן ונסתפק אם היא כנגד או בהיתוך · סירכא שלא כסדרן והם סמוכות לגמרי · נסרך מגג ערוגה זו לגג ערוגה זו טריפה . דין סירכא כפולה · תרתי אוני דסריכן מגבן לדופן וראשי הסירכות דבוקים זה בזה בדופן · הינונית שהיא על גב גידים ויש בה קרום למטה כלפי האומא · לנוהגי' להכשיר ע"י גזיזה . ריאה הסרוכה לגרגרת או לוזה וכו' ה"ה לורדא הסרוכה לאותם מקומות או לכיסה · ריאה הסרוכה לטרף או לכבד או לגדרה שכנגד האומות · טעם למה אנו אוסרים ריאה הסרוכה לשומן הלב · אונא העליונה שנדבקה לגרגרת · אונות או אומות הדבוקות לשומן הלב או נסמכון בבין הערוגות · אומא ואונות שדבקות לצלעות ולגדרה ולטרפש וללב בלי סימוס · סירכא שהיא ממקום ליקום באונא או באומא עצמה · סירכא שלויה שיוצאה מן הבועא · אם בודקין הסירכא ע"י שמכניס אצבעו תחתיה ומגביה קצת · הבודק צריך שיכניס ידו בזריזות בלא רפיון ידים · טבח שהוציא ידו ואמר טרפה ואח"כ הכניס אחר ידו ולא מצא טרפות · טבח שהכניס ידו ואמר טרפה ואח"כ נתברר שלא נפתח בטרפש · הבודק אומ' סירכ' שלא כסדרן היתה ואחר אומר כסדרן היתה · א' אומר מגב האונא למקום שעושה אומה טרפה היתה ואחד אומר מהיתוך להיתוך היתה · בועא בשיפולי ריאה בנפחוה כ' ואמרו שלא היתה בשר מקיף וכלו אח"יס ונפחוה ואמרו שהיה בשר מקיף . אם יש לסמוך על סורחה מר' יעקב גאון אונות דבוקים כחלב בטרפשא בלא סירכא אין להתיר הדבק ואם התירום הכלים אסורים והמתירים בר נדוי הוא : נסרכה על גב הוט שבחזה · סירכא אונא למעונית התולה על הצלעות מן החזה או נירעה שבין שתי הדפנות · סירכא יוצאה בשיפולי אונא ונתפשט מן השיפולי ע"ג האונא ונסרכת לדופן · סירכה העולה מן האונא לדופן הנר והרחבה גג האונין שהיא סרוך אל הסדרה כשרה · אונא שהיא סרוכה נעלם לבד ויש שם מכה בדופן כשרה · טעם למה נהגו בני שלוניקו לסמוך על דברי המיקל להכשיר אומא הסרוכ' ע"י נפיחה · אומא שנסרכה לטרפש ולדופן · ליפה מה שקשה על הרא"ש שנסרכה לעצם ולבשר חשש לאסור משום מיעוט שכנגד העצם ובג' סירכות שכתב רבינו בסוף סימן זה הסכים לסברת בעל העיטור דאזיל בתר רובא ג' סירכות אלו שהיו מתלה על מתנה ואין ניכר בהם רוב לשום צד :

מ טריפות הלב והקנה שבו :

ניקב הלב ושומן שעליו סתמו כשר · שומן הלב שהיה דבוק בלב מאד ואדוק הרבה ·

מא טריפות כבד ומחט הנמצא שם :

כבד שנימוקה או שיבשה או שהיא קשה כאבן היכא דעביא ליה כבדא · מחט שנמצא בכיתאון גדול של כבד או של ריאה · טרפה הכבד שניקב נקב שאינו מפולש או שנסרך נגלע :

מב דין טרפות המרה :

יתרה שנדבק לצלעות · נמצאו שתי מרות אלא שבמקום דיבוק בכבד כמו רוחב אצבע היו כאחד . שתי מרות הסמוכות היאך מכסין אי שפכי אהדדי : ב' מרות בסימפון אחד בוסך מרה לכתיכן ובשחדם זוקף האחד הולכת ליתה למקום שהסימפון מחלק מרה לשתיכן ·

מג דין טרפות הטחול :

טחול שנקרע או נימוח או לקה בשינוי מראה כסומכיה · אין טריפות בכוליא של עוף :

מד טרפות הכליות ואם נמצאו ג' :

כוליה שנמצאת מלאה מים כלכומים כמראה הדבש . כוליה שיש בה מכת הרב · כוליה שלקתה כמוגלא ולא מטי למקום חריץ . היו בה מים זכים והגיעו למקום החריץ · אם לא לקתה אלא במקום החריץ · היה דם בכוליה . כוליא שלא היה בשר כלום אלא מלאה מים או שלבוחית . כוליה שיש על גבה מכה . נמצאת אבן בכוליה · סירוס כעיגלא היו לה ג' כוליות והקטנו היתרות · לובן בכוליא או ירוקה או שינוי מראה כוליא שבהדימה :

מה ניטלו האם והשלפוחית :

נימוק האם :

מו נקבו הדקין והדרא דכנתא ואיזה חלב סותם :

כל שומן העוף סותם · נקב שנמצא בדקין ונראה שכן היה מתחלת יצירת הבהמה · סירכא היוצא מהדקין ונסרכת לדופן או למקום אחר :

מז מעי היתר בבהמה ועוף :

מעי יתר היוצא מן הקיבה לאחר שנמשך מעי היוצא מן הקיבה זרת או זרתים · ורי"ש שראשו אחד מחובר בכבד וראשו השני מחובר בדקין ופעמים שאין מגמגמים לחתכו שיבאר כולו עם הכבד ונשאר בדקין כג' אצבעות ונראה שהוא יתר :

מח קיבה וכרס הפניטי והמסס ובית הכוסות שניקבו ומחט שנמצא בהן :

מחט הנמצא בחלל הקיבה או בחלל הכרס · מחט הנמצא בעובי בית הכוסות וקודם שנבדק נאבד המחט או הודח הכרס . מחט שנמצא בעובי בית הכוסות כל היכא דמטרפינן בנמצא עליה קורט דם ה"ה בנמצא עליה הלודה · מחט שנמצא בקרקבן וכולה נבלעת בעובי בשרו ולא היה ניכר נקב לא לצד פנים ולא לצד חוץ · קצב שאמר שמצא מחט תחוב בכרס :

מט דין ניקוב הקורקבן :

הא דמכשרינן בניקב עור חיצון דקרקבן היינו דוקא בניקב מחמת חולי · לא היה מכיר אם הנקב מחמת קוץ או מחמת חולי · מחט שנמצא תחוב בקרקבן וניקב כולו רק מיעוט בשר שאינו עב כ"כ . נמצא קרקבן נקוב ונתערבה אותה תרנגולת עם אחרות · קרקבן שנמצאו תולעים יוצאים ממנו :

נ אין מדמין מנקב לנקב ואם חסר אבר בידי שמים :

כל מקום שטרפה ע"י נקב אפילו לא ניקב והבשר רע סביביו כמו מוגלא :

נא קוץ או מחט שניקבו לחלל :

מחט שנמצא תחוב תוך חלל של כיס · דין ניקב הלב לבית חללו אימתי כשרה :

נב נפלה לאור ונחמרו בני מעיה :

נפלה לאור וסריקה טחול בסומכים · נפלה לאור ולא ידעינן אם נחמרו בני מעיה וליתא קמן למבדקה :

נג נשתברו ידי הבהמה או נתתכו או נשמטו או יש לה ג' :

עוף שנחתכו או נשברו אגפיו או נשמט מעיקרו · מכה שתחת הכנף כנגד הריאה : כיצד בודקין אם ניקבה הריאה :

נד נשברו רוב צלעותיה :

בהמה שנמצאו לה צלעות יתירות או חסרות מתחלת ברייתן :

נה נחתכו רגליה או נשברו :

היעכול ניכיה בלא שמיטת ירך כשרה כוקא דאטמא דשף מדוכתיה והיעכול מקלא ניכיה · נחתך בין הפרק במקום המחובר עצם הקולית עם השוק · נחתכו רגליה שלא בידי אדם במקום שאינו מטריף אותה . היתה יתרת רגל ויש בו היכירא שאינו רגל ממש · תרנגולת שהיתה יתרת רגל לצד הזנב ולא הוה דבוק לאחד מרגליה · תרנגולת שהיה לה במקום צומת הגידים אצבע יתר והיה בו עצם ונשבר · היכא דמטרפי' בנשבר העצם ויצא לחוץ . אם נכנס לחלל הגוף לפנים או הוי כיצא לחוץ · כי אמר אבר אסור צריך לשייר מקום החתך : עצם הירך שנשבר וניטל קורט מראשו העליון המחובר בשדרה ונתעכלו מיעוט ניביו · עצם הקולית שנשבר ונפרש הבשר מעל השבר אבל לא יצא העצם לחוץ · מה שכתב הרשב"א דעור לבדו אינו מציל אפילו בעוף היינו דוקא ביצא לחוץ · נשבר העצם במקום שעושה טריפה והוזר ונקשר אלא ששני שברי העצם שוככים זע"ז :

נו ניטלו צומות הגידין :

מקום צומת הגידין אם הוא לצד חוץ או לצד פנים : שמה שכתב הרמב"ם במקום צומת הגידים הוא טעות סופר · שיעור צומת הגידין בעוף . אי איכא ריעותא בצומת הגידים ואינו יודע אם נפסק :

נז דין דרוסה ולמי יש דרוסה במי וספק דרוסה :

העוף דורס ברגליו · ארי שנכנס בין השוורים ואין ידוע אי שתיק אי נוות · עוף בספק טרפה אימת דעל ידי טעינה שניה מותרת : טרפה ודאית ששהתה י"ב חדש אף על פי כן אסורה :

נח דין ריסוק אברים ע"י נפילה ונהבטה :

אם נפלה אבן על גבי בהמה · פירוש מה שאמרו אין ריאה לעוף לא ניגל ולא ניתמר . הוכתה באבר אחד אם די בבדיקת אותו אבר · עמדה והלכה ואחר כך שחטה ונמצא שינוי באיבריה · אין לקשור רגלי הבהמה ולהפילה ע"י אדם :

נט גלודה על ידי אדם או ע"י חולי :

ניטל עור מקצת שדרה או מעל מקצת פרקים שותר

הותר : ניטל כרותב סלע מעל כל שני השדרה או מעל הטבור או מעל ראשי אונקיים אם ניטלה הטלה :

ס אחוזת הדם והמעושנת והמצוננת ושאכלה ושתה דברים רעים או סם המות וכיוצא · דין בהמה או חיה שנפסקו רגליה:

דיני מתנות כהונה

סא שיעור זרוע ולחיים וקיבה:

אם יכול ליתן שבוש לישראל כדי שיתן המתנות לכהן פלוני :

דיני אבר מן החי

סב דין איסור אבר מן החי:

סג דין בשר שנתעלם מן העין:

כיצד מתירין בשר שנתעלם על ידי טביעות עין · ישראל שלקח בשר ושלחו ע"י עכו"ם בלא חותם ואין לו בו טביעות עין . עכו"ם ששחט בהמה ע"י וטבח ישראל ושלח החתיכה לישראל ע"י נערו נכרי :

הלכות חלב

סד במי נוהג איסור חלב:

קלוט בן פקועה מותר אפילו ידו למעי בהמה ותלש מכן ב' חי שבסוכה והניחו שם ושחטו מותר · דין החלב שתחת קרום על ולבו במקום הנקרא פלאדה . דין חלב שבתוך הכסלים · חלב שתחת קרום שבשלים מנקרי הכשר בכסלים · כיצד מנקרים הפתחים . דין חלב הדבוק בכרס תחת הפריסה · דין קרום שעל הכרס · קורא תגר על המנקרים שומן הטיח . מה הכרע בין תקנת המתירין להכשיל איסור לפושעים בכך : מנקר שנמצא אחריו חלב מה דינו · המנקר בשר שנותנין לו בעלי הבשר לנקר שנמצא אחריו חלב אין מחמירין עליו כ"כ. דין בשר ששהה ג' ימים בלא ניקור · דין מי שניקר בשר ואין אנו יודעים אם הוא בקי . אם מותר לשום נקנקים של עץ חלב בין נסר לנסר כדי שלא ינטף היין :

הלכות דם

סה דין חוטין האסורין משום דם וביצי זכר וקרום של מוח:

אם יש לבטן חוט של דם · המוח שנאכלו בלא נטילת הקרום · דיני חוטי היד והלחי . צריך לחתוך עצם גוף העוף והעצם לחיים · חוטים הארוכים חתיכה צריך לחתוך העצם שבתחתם · מה תקנת מוח השוק · חוטים הנמצאים ברגלי בהמה, ועוף והם מלאים דם · ניקור גיד הנשה ושנים ראשי העצמות. ירכי חיה צריך לנקרן כמו של בהמה · קוליות של גיד הנשה שלא נחתך ראש העצם ובשלו בקדרה :

סו איסור דם בהמה וביצה:

דם שנמצא בביצה בת יומא · ביצים שבורות בקערה ונמצא דם בא' מהם. ביצה שנמצא בה דם במקום שאינה אוסרה ושרף הביצה עם הדם · מה שנהגו לבדוק ביצים חומרא הוא . כמה ישבו הביצים תחת התרנגולת ויהיו אסורים :

סז דין דם האברים ושבירת מפרקת:

סח טומן ראש ברמץ למלגו:

נקב עצם המוח מצדו והניחו לצלות והנקב למטה · דין אותביה אבית השחיטה או אנחיריה ודם ביה מידי · אין חוטים צריכים חתיכה לצלי · הטומן את הראש ברמץ ואותביה אנדדין · שאין לפנות בית השחיטה כשרוצה לתקן תרנגולת לצלי להעביר השער · דין טומן ראש ברמץ ואותביה אצדדין · לצליה או לבישול אם נקב המוח לבדו או אף כל הראש · ראש אווז שנתבשל שלם · כרעות הרגל שנמלחו בקליפתן ולא הסיר ראשן . דין המהפך תרנגולת על האור להעביר הנוצה · תרנגולים שנמלחו ביחד בכלי שני ונמצאת אחת מהן טרפה . תרנגולת שאכלה חלב ושחטוה אין ולמלחה · אם מלח נכרי או שפחה עבדים ישראל עופות ולא ראה ישראל · אם נתנה תרנגולת שחוטה במחבת רותחת · תרנגולת שנתמלחה בקערה חולבת :

סט סדר מליחה והדחה וכלי שאינו מנוקב:

בשר שמלח קרח · אם מותר לשרות במים חמין · בשר שנמלח ושהה כדי מליחה ונשנוהו קודם הדחה ברוחצין בכלי שני · חתיכת בשר שהודחה ואח"כ נחתכה לשנים צריך לחזור להדיחה . ראש שנמלח מבחוץ ולא מבפנים : חתיכת בשר שנשה שמלחה ואח"כ חתך ממנה קצת אין צריך למלוח מקום החתך · רגלי כבש שהובהבו והודחו ונמלחו ולא שהו כלל ומיד הושמו בקדרה · כיצד ידיח הבשר אחר מליחה · בשר שנמלח ולא הודח אח"כ או הודח פעם א' · תרנגולת שחוטה שנתנה במחבת רותחת · בשר חי שנתנו לכלי רותח ונדבק בדפני הכלי יבש · בשר שלא נמלח ונתנו בפשטיד"א · בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה · אם שרה הבשר במים תוך ג' ימים מותר להשהותו בלא מליחה ג' ימים אחרים · בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה אם יש לו תקנה · בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה ואח"כ מלחו ובשלו עם בשר אחר · אין להשהות בשר ג' ימים בלא מליחה · בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה ונתערב אותה חתיכה באחרות · בשר ששהה במים מעת לעת . אם מותר למלוח על גבי דף פשוט . אם מותר למלוח ע"ג קערה כפויה · בשר שנמלח ושהה כדי מליחה אם מותר להניח אח"כ בכלי שאינו מנוקב . מלח בכלי כיצד נאסר הכלי · ציר שנסך ע"ג כלי צריך הגעלה ולא סגי בעירוי · בשר שנפל בציר פליטת דם או אם נמלח בכלי שאינו מנוקב · בשר הנופל לתוך ציר היוצא מהבשר אחר ששהה כדי מליחה · גיגית שיש בה מים שרחצו בהם בשר שאינו מלוח ונפל ציר של דם לתוכה ונפל בשר שם מורד. ציר היוצא מהבשר אחר ששהה כדי מליחה שנפל בגבינה · בשר ששהה במלחו קצת אסור לצלותו בלא הדחה · מלח בכלי שאינו מנוקב במעט מלח כגון צלי · יונים שצולים אותם חוני צלוב ואח"כ מטגנים אותם צריכים מליחה · ביצים הנמצאים במעי תרנגולת אימתי צריכים מליחה · בסימן פ"ו . אם מותר למלוח בשר בכלי שמכניסין בו עכו"ם יין לקיום · בסימן ק"כ · מלח שמלח בו בשר פעם אחת אם מותר למלוח בו פעם שנית בם . מלח שבלוע מדם או מאיסור ונתנו לקדרה שם · מלח שנתנו בקערה של איסור אם מותר למלוח בו בם :

ע דין מליחת הרבה חתיכות זע"ז ובשר עם דגים וטרפה עם שחוטה והרבה דיני מליחות:

כשרה וטרפה שנמלחו יחד · מותר למלוח דגים בכלי שמלחו בו בשר · קערה של נבלה שמצצו בה מים המין ואח"כ מלחו בה דגים · דין החלב זונן שנמלח על דגים מלוחים · כאיזה מלוח אמרו שהוא כרותח בסי' צ"א . ציר דגים אסור מדרבנן וציר שרצים ונבלה מדאורייתא · בשר שחוטה ספק נמלח עם נבלה ודגים טהורים ספק נמלחו עם הטמאים · דין מליחה כבד עם בשר בסימן ע"ג · אם מותר למלוח מעים עם בשר בסימן פ"ה קוליא שיש בו מוח אם מותר למלחו עם בשר :

עא מליחת הראש כיצד יעשה והטלפים:

כרעות הרגל שנמלחו בקליפתן ולא הסיר ראשן בסימן ס"ח :

עב כל דיני הלב וקריעתו ומליחתו:

הא דבעוף שלם יש ס' כנגד לבו אפילו בלא ראש ורגלים נמי כיון · דין לב שלם שנמצא במולייתא שקורים פשטיד"א בסי' שלאחר זה · לב שלם שלא נקרע ונמלח עם בשר · הריאה אם צריך לקרעה ולפתוח סימפונותיה:

עג דיני הכבד וחליטתה:

כבד מבושלת אם אוסרת ונאסרת · דין כבד העוף לצלי לדעת ה"ר יונה · כבד שנמלח במליחת קדרה מותר לצלותו עם בשר לכתחלה · צריך להיות הכבד אחר צליתו קודם שיתננו בקדרה ועיין בסימן ע"ו כבד שנמצא בפשטיד"א וכן בשר שלא נמלח או חלב שנמצא בה · בשבילה וצלי ומליחה אי שייך לאסור בה' · דין כלי שחתכו בו כבד צלי רותח ודין השפוד שנצלה בו · נהגו שלא להשהות הכבד במלח · עוף שנתבשל בפנאדה ונצלה בו כבד :

עד דין המחול לצלי ולקדרה:

אם מותר לבשל הכליות :

עה דין בני מעים שנתבשלו בלא מליחה ומליחתן עם בשר:

בני מעי' שנמלחו בכלי שאינו מנוקב שרי · דין כרס שלא נמלח · בני מעים דאיכמיקו בעו מליחה :

עו צלי א"צ מליחה ודין השפוד:

אי בעי הדחה לצלי או לאכול בשר חי · צלי בשר בלא מליחה צריך להדיחו מן הדם שנדבק מבחוץ · תרנגולת וחוזו שלימים אם צריך מליחה לצלי · בשר שנמלח לקדרה והוכשר וצלאו אם מותר לתת תחתיו כלי מיד :

עז עופות או גדרים שמילאם בשר וצלאם או בשלם:

עח דין הטופל בצק בעוף שלא נמלח:

עט סימני בהמה וחיה טהורה:

השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה בסימן י"ג :

פ סימני חיה שחלבה מותר:

פא דיני דברים היוצאים מן החי:

ותינוק עד מתי יונק ומי רגלי אדם מותרים :

פב סימני עופות טהורים:

סינואגיא וסיגוניא הגדלים בכתים יש להן כל סימני טהרה ואפ"ה נהגו בהם איסור : אין לסמוך על המסורת שאין אנו בקיאים .

דיני דגים וקרביהם ועובריה' וצירם

פג דין סימני דגים וממי נקחים:

דיני חגבים וצירן

היאך מותר לאכול טונינא שמביאין בחביות ולא חיישינן לדג טמא :

פד תולעים שבמים ושבאילנות ובפירות ובבשר ודגים וגבינה ויבחושין שבמשקין ואוכלין · דיני יבחושים ותולעי' שבמשקין ואוכלים:

פה סימני חגבים הטהורים:

דיני ביצים

פו סימני ביצים וממי נקחים:

ביצים שהטילה התרנגולת ונמצאת טרפה · הא דביצה אסורה משערין בששים ואתא אם הוא דוקא בנכירה :

הלכות בשר בחלב

פז בשר בחלב באיזה בשר ובאיזה חלב נוהג:

לבשל בשר בחלב אשה ואם בשל חלב אשה במבשיל · ביצים הנמצאים במעי תרנגולת אם מותר לאכול אחריהם גבינה · עור קיבה שמולחין ומייבשין אותו ושמולאין אותו חלב מצוי מה מעמיד בעור קיבה בש"ה כל"ט כיון שהוא מעמיד היה ראוי לומר דלא ליבטל · קיבה שהעמידו בה הרבה גבינות ואחר זמן נמצא בשק בגו הקיבה מעט מן סדקין · גבינות נעשות מקיבה אסורה אם אוסרה האחרות מטעם חתיכה הנאסרה להתבשל · בשר בחלב כנוז או מלוח אם הוא מותר בהנאה :

פח דין איסור בשר להעלות על שולחן של חלב:

פט אכל בשר כמה ישהה לאכול גבינה וכן בהיפוך:

אכל בשר עוף אם מותר לאכול אחריו גבינה · חיה וגבינה אם נאכלים באפיקורן · צריך ליזהר שלא יגע הלחם בבשר ובגבינה · אסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בה בשר · פת שאוכלים עם הגבינה אסור לחתוך בסכין שחותכין בו בשר · שמש המשמש בסעודה אם צריך נטילה :

צ כל דיני כחל:

הא דבעי בכחל קריעת שתי וערב או סגי בקריעה שקורעין לשנים כבקורעים הרבעים של אליה לשנים · נתנו תחת המחבת הוי כצלהו בכותל · אין משערין אלא כמות שהוא בעת שנתבשל . בשפוד של בשר מותר לצלות בו כחל אפילו בלא קריעה · אם מותר לצלות כחל עם בשר :

צא בשר וגבינה שנגעו זה בזה ובשר וחלב שנתערבו:

אם חתך בשר רותח בסכין חולבת · אם נפל גבינה לתוך תנור של פנאדה שם · אם נתנו גבינה מטוגנת בקערה של בשר שם · קדרה מלאה חלב ומהמת רתיחה יצא אל בשר שסביב ע"ג הכירה · מליח שלא מלחו אלא מצד א' אם נקרא רותח · בשר שנפל בחלב צונן :

צב בזית בשר שנפל ליורה של חלב רותח ואפשר לסוחטו:

הסיכה שבלעה איסור מצטרפת לבטל האיסור · ספק חלב שנפלה בחתיכת בשר חיה או עוף · ספק חלב שנפלה על הקדרה שאצל האש . ספק חלב שנפלה על כיסוי קדרה . לקח כיסוי מקדרה של בשר שאצל האש וכיסהו על הקדרה חולבת צוננת · העמידו קדרה רותחת על תיבה שהיתה מטונפת בחלב . נר חלב העשוי כמו שעוה שנטף ממנה טיפה על כלי . מי חלב שנפלו לתוך קדרה של בשר :

צג קדרה שבישל בה בשר ואח"ב בישל בה חלב או איפכא:

בשר שנתבשל בקדרה של חלב והיה בה חלב כל הלילה אם דינה כבת יומא . עירה בשר רותח לתוך כלי נחשת חלב · אם אפו על הכירה פשטיד"ה וכפו עליה מחבת של ברזל או של חרס ושוב אפו תחתיו פלאדין בלא ליבון :

צד דין תוחב כף חולבת של בשר בחלב או איפכא וחותך בשר רותח בסכין חולבת:

קדרה שבשלו בה בשר כהוגן ואח"כ בשלו בה היתר · גבינה שמשנין בגלל שמניחם בקערה שאינה בת יומה · בשלו מים בקדרה חדשה ותחבו בו כף חולבת ואח"כ חזרו ובשלו בה מים פעם אחרת ותחבו בה כף של בשר · גבינה שנפלה לתוך תנור של פנאדא"ש · בשלו כבשר במחבת של בשר והריקוהו חם לתוך קערה חולבת :

צה דגים שעלו בקערה של בשר או נצלו או נתבשלו:

אם מותר להעלות דגים בקערה כדי לאכלם בכותח · דגים שעלו בקערה שאינה מודחת יפה אם מותר לאכלם בכותח · מים שנתחממו בקדרה של עכו"ם אסור ללוש בהם את הפת · ביצה שנתבשלה בקדרה חולבת מותר לאכלה בתוך התרנגולת · ביצים שנתבשלו עם בשר אפילו בקליפתה אסור לאכלם בכותח · כלי שני בכלי חרס מבליע ומפליט · מלח שבקערה של בשר אם מותר ליתנו בחלב בסימן ק"ה . גבינות שנעשו בדפוסי העכו"ם שם :

צו צנון או שלקות ושומים ובצלים וחתכו בסכין של בשר לאוכלם בחלב:

תבלין שנידוכו במדוכה של בשר · בילים שנכתשו במכתש חלב שאינו ב"י וחזרו בו ג' ימים וכתשו ביניהם עם מרק בשר ותבלין · שורש חריף שיש בו ספק אם נחתך בסכין של עכו"ם · מה בין שיעור גרירה לשיעור קליפה · פירות המנוגים כגון תפוחים הוי דבר חריף כמו שומים ובצלים · חביות של נימוסים ההולכים וכן חביות של שומנים שיכי שרו :

צז דין לש עיסה בחלב ופת שאפאו עם בשר:

אם מותר לאפות פשטיד"א עם הפת · בשר שחוטה ונבלה כחושים לענין ריחא מילתא היא · לא אמרו ריחא מילתא הוא אלא בצלי אבל לא לקדרה · כבד עם בשר שמן אי אמרינן בהו ריחא מילתא היא בצלי שצלאו עם בשר נבלה · מרדה הנקראת פאלי"ה שנפל עליה שמנונית של איסור :

הלכות תערובת

צח איסור שנתערב בהיתר במינו ושאינו מינו שלם או נימוח:

מה הם הדברים שנקראים מין במינו · אין כמה בזורה או בקדרה ס' כנגדם · באיזה אסורין השמבשלים בה' האיסור עצמו מן המנין · חתיכה שיש בה חלב שנתבשלה בקדרה שיש בה ס' לבטל לחלב · כיצד משערים ברוטב שיש איסור שנתערב בהיתר ואין אנו יודעים לאסור היתר עם איסור כמבור אחד בסימן ל"ז · עצמות האיסור מצטרפים עם ההיתר לבטל האיסור :

צט העצמות אם מצטרפין לבטל ואם נתרבה האיסור או ההיתר:

הא דאין מבטלין איסור לכתחלה אי הוא מדאורייתא · איסורין של דבריהם אם מבטלין אותם לכתחלה · הא דכל האיסורים צריכה עליהם בשוגג מותרים אם הוא אפילו לכתחלה · חתיכת איסור כס' דהיתר ולא הכיר בה עד שנפלה אחרת · אם מותר לבשל בקדרות ישראלים האוכלי' נבילות העכו"ם · קדרה שבלעה טפת דם בו חלב אם מותר לבשל בה · כלי גדול בלוע מאיסור אם מותר לבשל בו :

ק דין בריה אפילו באלף לא בטל:

ירקות שנתבשלו ונמצאו בהם ג' תולעים מה דינם והמרק והבשר שנתבשל עמהם · חתיכה שיש בה שמנו של גיד שנתבשלה בקדרה שיש בה ששים :

קא דין חתיכה הראויה להתכבד ואם נתרסקה:

תרנגולת שעירו עליה מים רותחין ונתערבה באחרות · חתיכה שלא נמלחה שנתערבה בחתיכות כשרות ורגלי נבלה שלא נטלו טלפים והדלא דכנהא שנתערבו בכשרים · קרקבן שניקב ואוסר ונתערבה אותה תרנגולת בכשרים וה"ה לראש כבש שנמצא טרפה :

קב דבר שיש לו מתירין ודלא בטיל אפילו באלף:

דבר שיש לו מתירין שנתערב בחמץ אחר הפסח צריכים זה לזה כגון מים ומלח בעיסה · כלי שנאסר שנתערב באחרים בסימן קכ"ב · היכא שהמאכל מתקלקל אם ימתין לא שייך דבר שיש לו מתירין · דבר החוזר לאיסורו ממילא אי הוי דבר שיש לו מתירין · דבר שיש לו מתירין לזה ואין לו מתירין לזה :

קג אין טעמו פגום מחמת עצמו רק מחמת תערובתו:

אם הבשר פוגם השמן או הדבש · אם אינו נותן טעם לא לפגם ולא לשבח אסור · קדרה שאינה בת יומא שבשלו בה בשלמין · חלב ובשר נבלה בין פוגמין · קדרה שלא הודחה יפה ושהתה מעת לעת אי הוה נ"ט לפגם :

קד דין עכבר בחומץ או בשכר ושמן ויין:

עכבר שנפל בשומן אווזא שרץ שנפל לתוך הסיתר ונמחה · קדרה של מרק שנפל בה יתוש ולא נמצא :

קה איסור שנכבש בהיתר מע"ל ותתאה

פרטי רמזי דיני טור יורה דעה והמחודשים מהר"י קארו

ותתאה גבר ושומן מפעפע ואיסור נגע בהיתר ונפילת תוך ציר :

כחוש אם הוא דוקא בשומן · כחוש בשומן כמה ישהה ויאסר . כמה שיעור יד סולדת בו · חתיכה שיש בה חלב שנמלחה עם חתיכת היתר · בשר שנמלח עם חלבו ונקרוהו אין צריך לחזור ולמלחו · אם מותר למלוח בכלי שמכניסין בו עכו"ם יין נקיים :

קו חתיכה שבלעה איסור ונפלה להיתר :

קז נמצא דג טמא בין דגים קטנים שנתבשלו עמו :

ביצים שנתבשלו ונמצא באחד מהם אפרוח

קח בשר שחוטה שנצלה בתנור עם בשר נבילה וריחא אי מלתא היא :

תבלין שמשימים בקנקני יין של עכו"ם אם מותר להריח בהם :

קט דין יבש ביבש לענין ביטול

איסור שנתבשל עם היתר אם הוא עומד בעינו יש לו דין יבש ביבש ליבטל חד בתרי איסור דרבנן שנתערב יבש ביבש

קי דברים החשובין דברים שדרכן למנות וכל דפריש וכולי · ודיני ספק ספיקא :

בשר שנמצא ביד עכו"ם · בהמות שנשחטו ביום אחד ונמצאו מקצתן טרפות וכל האחרות כשרות היו תלויים בחוט אחד ונמצאת ריאה אחת ביניהם סרוכה לטרפש · כבש טרפה שנתערב עם כשרים ·

קיא ספק איסור שנפל להיתר באיזה תולין להקל או להחמיר : דיני פת של עכו"ם ושלקות ומשקים וחלב וגבינה שלהם :

קיב איסור פת של עכו"ם והיתרו ואם מועיל השלכת קיסם :

מותר לחמם בתנור של נכרי אם יש שום היתר לפת בעלי בתים : נכרי ב"ה שעשה בהקראי פת למכור ופלטר שעשה פת לעצמו · פת של ישראל הנאפה בפורני של עכו"ם בלא השלכת קיסם · היה על שלחן פת עכו"ם ופת של ישראל לענין בציעה · אם מותר לאכול הנזהר מפת עכו"ם עם שאינם נזהר משום איבה פת של ישראל שאפה עכו"ם אסור למוכרו לעכו"ם ואם מות' ליתן לפועליו · תנור שאפוהו פעמים ע"י זריקת קיסם ובאפיה שלישית שכחו ולא זרקו בו קיסם אם מהני היתוי אחר שקרמו פני הפת :

קיג איסור בישולי עכו"ם והתירן :

דין בישולי שפחות ישראל · טעם היתר אפונים קלויים . אין הדלקת האש מועיל אלא בפת · שיעור מאכל בן דרוסאי · ניפוח בפה או בשופרת אם מועיל בבישולי עכו"ם · מיני מתיקה שעושים העכו"ם מסולת ודבש · מלוח שעושים הנכרי' שקורים אובלאטי

קיד איזה משקין שלהן אסורין ואיזו מותרין :

צריך ליזהר ולחקור בשכר ובמשקה דבש שעושים הנכרים אם נותנים בו שמרי יין . משקה שנתנו בו יין משערין בששים · כיצד מותרים לשתות בכוסים של עכו"ם שנותנין בהם יין · אם מותר ליקח יין רמונים מהנכרים · משקין של עכו"ם שנותנים בהם יין לענין הנאה · על מה סמכו ליקח מוריים מכל אדם · אם יש ליזהר מהכרכום :

קטו חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואה וגבינה שלהן :

אין מעמידין חלב בקדרה שמעמיד בה העכו"ם · אם מותר לבשל בקדרות ישראל האוכלין גבינות הנכרים · לקח חלב שלהם ועשה ממנו גבינות ובשלן עד שהלבו נחלוהי חלב · חלב שהעמידוה בחלב חמור של עכו"ם :

דברים האסורים משום סכנה

קטז דין איסור משקין שנתגלו וניקורי שרצים :

משקין שהן חמין אם חוששין בהם משום גילוי · מיני משקין שאין בהם משום גילוי · באיזה מקום יהיו מונחים המשקים ולא יהא בהם משום גילוי · בהמה או עוף שנשכן נחש או שאכלו סם המות · לא יתן אדם פת ידו תחת שחיו אם השתין תינוק בקדרה לא נאסרה · בהמה או עוף המסוכנים · אסור לעבור תחת קיר נטוי או גשר רעוע . אסור ליכנס לחורבה · אסור להתייחד עם העכו"ם עובד כו"ם ולהתלוו' עמהם בדרך ולהסתפר מהם ולהתרפא מהם ולמכור להם כלי זיין :

דברים שאסור לעשות בהם סחורה

קיז איסור עשיית סחורה בדברים האסורים מד"ת .

כל האיסורין מד"ת אסור לקנותו כדי ליתנו לעכו"ם צייד שנזדמנו לו טמאים וטהורים אם מותר למכור הטמאים בפני עצמם · עופות טמאים הם דברים אם מותר לגדל אותם כדי להשתכר בהם · מותר ליקח חזיר בחובו · אם מותר לעשות סחורה בחלב חזיר .

דיני מפקיד אצל עכו"ם

קיח דין להפקיד ביד נכרי בחותם א' או ב' ומתי חיישינן לחילוף :

חזר על חותמו ומצאו נשבר · בשר או גבינה שנמצאים ביד עכו"ם וכתוב עליהם חותם או כשר עשה גבינות בבית העכו"ם וחתמה בדפוס של עץ ושכח הדפוס בבית העכו"ם · גבינה של עכו"ם שעמד עליה ישראל בשעת עשייתו וקבע בו חותמו והניחה ביד עכו"ם ומכיר חותמו ספינות עגלים כשרים מלוחים בספינה והניחם והפליג · עכו"ם ששם חלב בקדרת ישראל להכעיס : עכו"ם שאמר לישראל אל תאכל קדרה שלך שאני השלכתי בה חלב .

דיני חשוד

קיט חשוד לאכול דברים האסורים ונתארח אצלו ומה תקנתו לסמוך עליו עוד :

אם לוקחים מאכל מכל אדם סתם · האורח אם מותר לאכול מה שמניחים לפניו בלי שאלה · המפורסם באחת מהעבירות שבתורה אם הוא נאמן בשאר איסורים · מומר לערלות אוכלים משחיטתו בלא בדיקת סכין · אף עבד ושפחה נאמנים באיסורים · חשוד לעבירה דלא משמע להו לאינשי שהוא איסור כשר · גר שחזר לסורו מחמת יראה · מסור שחיטתו כשרה · מומר לאלילים בעיר אחת ובעיר אחרת הולך בבית ישראל ואומר שהוא יהודי · מומר לחלל שבתות בפרהסיא או שאינו מאמין בדברי רז"ל · אומרי הוא מין וזהו יין נסך וכו' המוכר לחבירו איסור מאכל או הנאה ואכל מהם אם מחזיר לו דמים · מכר בשר לחברו ואח"כ אסריהו מספק אינו מה יד הדמים · טבח שיש אמתלאה שרוצה להאכיל טריפה מסלקין אותו · דין טבח שיצאה טריפה מתחת ידו · קצב שהכנים ידו דרך הושט קודם שיבדוק הבודק החשוד על הדבר אם דנו או מעידו החשוד על הדבר אינו נאמן עליו אפילו בשבועה · החשוד על איסור א' אם הוא חשוד על איסור קל ממנו · החשוד לאכול דברים שאין הרבים רגילים להקל בהם אף הוא חשוד להחניף · נאמנות חייט לתפור בחוטי קנבוס ·

דיני טבילת כלים

קכ דין טבילת כלים חדשים הנקחים מן העכו"ם :

שריפודי"ב אין צריכים טבילה · סכין של שחיטה אינו צריך טבילה · כוס של כסף מחובר בכלי עץ צריך טבילה · משכון עכו"ם ביד ישראל אע"פ שהטבילו כשיפתקע בידו צריך טבילה בנייה · כלי ברזל שכובין על הלחם לאפותו וכיסוי קדרה צריך להטביל ידי הכלי · אם אינו יכול להעביר החלודה ע"י שפשוף וגחלים שחרות שבמקומותם מבחוץ אין צריך להעבירו · אם שולחן קטן להטביל כלים · אם מטבילין כלים ע"י עכו"ם :

דיני כלים האסורים

קכא הכשר כלים שנשתמש בהן על ידי האש :

היאך מגעילין כלי ראשון וכלי שני ביחד · אם מגעילין שני כלים בני יומן במים שאין בהם ס' כנגד שניהם · הגעיל כלי בן יומו בפחות מס' מים · הגעיל כלי שאינו בן יומו בפחות מששים · כלי חרס אי שייך ביה נ"ט לפגם · סכינים שמוליכין לבית העכו"ם להשחיז וכן קדרות וקערות שבניה בבית העכו"ם אם צריך להגעיל · לא מהני ליבון לבלי היין קערות הבאות ממדינת הים ירקרקות או אדמדמות · אם מותר ליקח כלים חדשים מן העכו"ם .

קכב היתר נותן טעם לפגם וסתם כליהן :

אי שייך בכלי חרס נ"ט לפגם :

הלכות יין נסך

קכג איסור יין נסך וסתם יינם ומגע עכו"ם ביין שלנו :

אסור לעשות מרחץ מסתם יינם · לא התירו אכילה ושתיה אפילו באיסורין דרבנן לחולה שאין בו סכנה אלא בבישולי עכו"ם בלבד · ויין מבושל שנתערב בו מעט יין חי ונגע בו העכו"ם · יין שנתערב בו שכר תאנים ונגע בו העכו"ם · יין שמשימים בשומים או בחרדל או במוריים ונגע בו העכו"ם · ואם מותר להוציא החרצנים והזגים מן הגת ע"י עכו"ם אם מותר לירחוץ עכו"ם חבית שיש בו שמרים · מקומות שנוהגים העכו"ם לתקן הכלים בשמרי יין · עכו"ם שהביא ענבים בסלים ודרדורים אע"פ שהיין צלף עליהם מותר · אם הניח ישראל לעכו"ם לדרוך בגיגית קודם המשכה · אם מותר לקנות מהעכו"ם עריבות הנתונים על העגלות מלאות ענבים דרוכות · הקונה יין מגתות שעכו"ם שיש בהם ברזא גדולה או קטנה · חבית יין נסך שמונח עם חביות יין כשר צריך לעשות הכירא · אגוא"ה ארדיינס"י של עכו"ם אסור בהנאה · אם מותר ליקח מהעכו"ם צבע שיש בו חומץ · סנדלים שעשויים מעורות שנותנים העכו"ם חומץ בעבוד שלהם · קוליינדר"י שמתקנים בחומץ ועושים מהם קונפיט"י · דבש של ישמעאלים אם הוא מותר ·

קכד איזה עכו"ם עובד אליל אוסר בשתיה ואיזו בהנאה ומגע עבדים :

דין מושך בערלתו ודין מומר ודין תומר לערלו' · דין האנוסים ונאמנותם להעיד על היין מותר באמר חזרתי בתשובה · מי שכופר בה' ואמר בוחר בדרכי העכו"ם ובעבודתם · מה נקרא שכשוך · נכרית שנדנדה הבדול ולא יצא מן היין לחוץ · נטל כלי של יין והגביהו ונסך היין · היו זבובים או יתושים על פי החבית והיין בקנה או בידו · ישראל שנפל לבור של יין ועלה עכו"ם ידו והעלהו ולא נגע ביין · קנקנים דידן כי פקעו לארכייהו ותקן העכו"ם · עכו"ם שהסיר העץ שתוחבין בחבית שקורין אשפרית"ל או תחבו בחבית · עכו"ם שוטה שנכנס לחצר של יהודי והיה בחצר בית קטנה מלאה יין וראתה יהודית העכו"ם בחצר ונכנסה לבית היין ומצאה שהיין יוצא מתחת חבית אחת :

קכה כחו של עכו"ם לבדו או ישראל עמו או שזורק חפץ ליין :

עכו"ם שבא למזוג שכר בלילה ומזג יין שאצלו · הבית בעגלה ויין מקלח ממנה לתוך הכוסא והגביה העכו"ם העגלה כדי שיקלח היין יפה :

קכו נצוק ועכו"ם המערה :

עכו"ם שנגע בקילוח דין תמד לענין נצוק · חבית שנשברה משום נצוק ויש בה שמרים :

קכז האומר לחבירו נתנסך יינך מתי נאמן :

אין קטן נאמן לאסור דבר שהוא בחזקת היתר . עד א' נאמן להתיר אבל אינו נאמן לאסור · על איזה דברים נאמן הקטן :

קכח ביד מי מייחדין יין ואין מקפידין :

עכו"ם שנגע בבתיהם יין יש לאסור · נכרית שהכניסה פועלים לתקן ביתה · השכיר לישראל ויין ישראל בביתו · כל שסגר עכו"ם הדלת בפניו ולא דחינוהו נועל במנעול ס"ז כפתוח ובחזקת שמשתמר הוא . שר אחד ועבדיו ששכנו בחצר של ישראל והיה בחצר אוצר של יין ובו חביות פתוחות וחביות סתומות :

קכט המניח עכו"ם בחנותו :

כל בתים שומרים בבתי היהודים והמפתחות בידם ומחפשים . יהודי שנתן לעכו"ם מפתח ביתו בשעיר אחרת לתקן פעולותיו והיה שם יין . ישראל ששכר בית בחצר שעכו"ם דר בו ושם בו יין ושכר ולא סגרו במפתח חביות יין שבי"ה ועברו גנבים ודקרו חבית אחד בסכין ומשכו יין לתוך כלי אחד · גנבים שעשו ברזא לאחת מהחביות מה משפט שאר חביות שהיו להם ברזא · גנבים שנכנסו למרתף ושברו מהחביות מלאה סתומה בלות או כאבן כמו שהיתה מקודם · גנבים שנכנסו וגנבו ממון והיה שם יין בחביות וקנקנים לפניהם · ישראל שיש לו יין באוצר שבכפר ומצאו הפתח פתוח נכרית משרתת בבית שאמרה קיתון זה של יין שאני הוצאתיו מהחבית · דין יין בבית ישראל שיש לו משרתים עכו"ם . עכו"ם שמודה שנגע ביין ויש רגלים לדבר :

קל כיצד מפקידים ושולחין יין ביד עכו"ם או שכר בית בחצרו של עכו"ם ונתן לו יין :

יין שערבי עמו דבש ומים וכיוצא בו הדפוסים אע"פ שיש בהם כמה אותיות לא חשיבי אלא כחותם א' · במקום שהגויים מומרים ועכו"ם שיודעין לכתוב אין כתב סי' אלא למי שמכיר הכתב · קשר פי הנאד והפכו וקשר עליו חוט וכתב בראשו קלף כשר או חותם וקשר הקלף בחוט וכסהו בשעוה · אם נתקלקל החותם . חבית סתומה כחותם א' דמי וכן עלים שבנקבי הברזות דמו כחותם א' · חצר של ישראל שיש לו בו יין ועכו"ם דר שם ולא ישראל :

קלא מטהר יינו של עכו"ם :

כשאנו מתירים ע"י שישראל יוצא ונכנס כמה ישהה בין יציאה לכניסה ולא יאסר · המטהר יינו של עכו"ם וחתם החבית ואח"כ חזר בו מהמקח ואח"כ נמלך · המטהר יינו של עכו"ם וכתב לו דיני סימן · הר"ן נורף שלש דעות כדי להתיר יין בהנאה :

קלב איסור הנאת יין נסך וכיצד יעשה המוכרו ודין פועלי' לעבו"ם ונותן יין נסך בשכרו :

עכו"ם שמשכן ביינו של ישראל · עכו"ם שנגע ביין להכעיס מותר בשתיה · ישראל שיש בידו י"נ ועבר ומכרו לעכו"ם בהקפה · מוכר חביות יין לעכו"ם ופסק דמים · מדד ישראל יין לתוך כליו של עכו"ם בחצרו של ישראל מן החבית למעבר יעשה תיקון למכור יינו לעכו"ם ויהיו דמיו מותרים · מי שמזמין עכו"ם לשתות :

קלג איסור המשתכר ביין נסך ושבירת בהמתו :

עכו"ם ששכר ישראל לעשות עמו בי"נ אם שכרו מותר להאריס · ישראל שמוזגים יין לעכו"ם ואם ימחו בידם לא יקבלו · אסור ישראל להשכיר מרתפו לעכו"ם · אין חילוק בין זמן זה לימי התלמוד רק ליקח יין בחובו · ישראל ששכרו עכו"ם להיות תורגמן אסור להיות לו תורגמן למכור יין · אסור לתת יין ביד עכו"ם שמכריז להראותו ולהטעימו :

קלד איסור תערובת יין נסך וסתם יינם :

אם מותר ליתן מים בחבית כדי שאם יתערב בו יין אסור יתבטל במים · י"נ שנתערב במים אם מותר למכרו חוץ מדמי איסור שבהם · י"נ שנפל ליין כשר אימתי אסור למוכרו לעכו"ם חוץ מדמי יין נסך שבו · סיבה דאמרי' ימכר לעכו"ם חוץ מדמי יין נסך שבו אם מותר למכרו ביחד · הדברים האסורים מפני חשיבותם אם מותר למוכרם לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבהם · חבית של יין נסך שנתערבה בחביות כשרות ונפלה אחת מהם לים הגדול או נאבדה או שתו אותה בשוגג · יין פוגם בטעם התאנים · משקים שדרכן לתת בהם יין או חומץ אסורים · כל הדברים הנעשים ע"י עכו"ם שרגילים לתת בהם שום דבר איסור רוב חולים מקדמת אינם מסוכנים · איסתא למירתא אינו קדחת פשוטה · האסורים דחויים הם אצל חולה שיש בו סכנה ולא מותרים וי"מ שאם יש איסור והיתר לא יאכילוהו איסור · עכו"ם שמביאי' שק פלפלין ומגביל בתוך קנקני היין :

הלכות כלי היין

קלה כלי היין ואיסורן ותיקונן ודין מכניסו לקיום :

כלי שלא נשתמש בו עכו"ם ביינו אלא פעם אחד . נאדות הצריכים מילוי ועירוי מה תיקונן · כלי שהוא שוע' בשעוה אין דינו כמזופף · כלי י"נ שנשכשכו ביין או שמילא ועירה ביין · יין של בני אדם שהם הבוכים שאינם נזהרים במילוי ועירוי או בניגוב · מילא יום אחד שש שעות ויום שני מילא מים חדשים שש שעות וכן בשיעור עד השלמת שיעור ג' ימים · מיהר לערות בא' מג' ימים בשתי שעות קודם גמר אותו היום · כד של חרס או של מתכת שחממו בו י"נ :

קלו שולח כלי יין ע"י עכו"ם :

קלז איסור תשמיש יין בכלי כו"ם :

קנקנים של עכו"ם שנשתמש בהם י"נ בתוך י"ב חדש . כלי שאין מכניסו לקיום שנשתמש בו ישראל בלא הדחה · קנקנים של עכו"ם בלא הכשרו ומלאם יין ואח"כ עירב היין שהוא עם יין מרובה · הכניס יין בקנקנן של עכו"ם בלא הכשר ואח"כ נתן היין בנאדות כשרים גיגית אבורה מלאה ענבים דרוכים . נתן יין בכלי אסור לא נתיר לו לתת בו יין פעם אחרת עד שיכשירנו · מותר לתלוה בכלי שמכניסין בו יין לקיום · מבטלין איסור משהו · תיקון למי שדרך בגיגית בלא ניגוב · אין עכו"ם מל"ת נאמן באיסורים .

קלח הכשר הגת וכליה ומפות שנפל עליהן יין נסך :

טעם למה לא יספיק לגת וכליו בהדחה · עקלים של קנים הכשרו כמו של שיפא ושל נמי · גתות שדרך בה עכו"ם כשבא ישראל לגגן .

הלכות ע"ז

קלט איסור אליל ותשמישיה ונויה ותקרובתה :

נרות ושעוה של אליל אסורים לנר מצוה : אין לציין ציורים בתכשיטי כהניהם · ספרים של עכו"ם שמתקן מותר לכתוב עליהם : ספרי עכו"ם שנשתקעו ביד ישראל אם מותר למכרם . אסור להנות לצורך בנין אליל או תכשיטיו או משמשיו · אם מותר לקשור ספרי עכו"ם ·

קמ אליל ותקרובת שנתערבו בר"א :

קמא שברי אליל וצורות הנמצאות :

דין מטבעות שיש עליהם צורות אליל · אם יש ליזהר מלהחתים עכו"ם בחותם שיש בו צורת אדם וכיוצא · דין העושה מצעות שיש בו צורה · צורות עופות וסוסים שציירו בכ"ה · פי' הא דתניא מנורה בת ז' לא יעשה וכן לא יעשה אכסדרה תבנית אולם וכו' :

קמב איסור כל הנאו' הבאות מאליל:

דין קערות וכוסות וצלוחיות שבללן בעצי אשרה . קדרה שבישלה בעצי איסור ובעצי היתר · אם מותר לעבור תחת צל של אשרה · אסור לשמוע קול שיר של אליל ולהסתכל בנויה · צורות ודיוקנאו' העשויים לנוי אם מותר להסתכל בהם ·

קמג איסור המהנה אותה בכל מיני הניות :

אם מותר להנות ממה שנכנסו מהקרקעות או ללקוט מהם פירות ועלים מגנותיהם :

קמד דמי אליל ביד ישראל וביד עכו"ם :

קמה דין אליל במחובר ובבעלי חיים ודין איסור דבר שאינו שלו :

אם יש דבר של אליל של ישראל שיהיה לו ביטול :

קמו איך מבטלין אליל של עכו"ם או של ישראל :

משמשי אליל של ישראל אם יש להם ביטול · דין גרוט, משוה של אליל בסימן קל"ט :

קמז איסור השבעה בשמה ושלא להזכירה :

מותר לומר לעכו"ם כו' :

קמח איסור משא ומתן עם עכו"ם עובד אליל ביום אידם ולפניהם :

קמט איסור הליכה למקום שיש אליל ודין משא ומתן שם ונתינת מכס :

קנ נתפזרו מעותיו בפני האליל או ישב לו קוץ ברגליו :

קנא דברים האסורים למכור לעובד אליל ואיסור מתנה :

אם מותר למכור לעכו"ם בהמות · עכו"ם שיש לו משתה ושולח לישראל בשר ששחטו ישראל :

קנב איסור אכילה במשתה חותנו :

קנג איסור יחוד בהמה ואיך יתנהג היהודי עם עובד אליל בדרך :

קנד אסור ליילד ולהניק לכותית :

אם מותר להתרפאות מעכו"ם בשכר · אם מותר ליקח מהעכו"ם אפוי"ן או טריי"אק או לכתוב או סם אחר :

קנה אסור להתרפאות מהן :

קנו אסור להסתפר מהן :

קנז באיזה דבר יהרג ואל יעבור ובאיזה יעבור וכו' :

על מלות עשה אם יהרג ואל יעבור . מה נקרא שעת השמד · אם האשה חייבת למסור עצמה על ג"ע וכן כהאי טיהא דלא עביד מעשה · מה נקרא גילוי עריות יהרג עליו · בהיא שאמרו להן עכו"ם תנו לנו אחד מכם ונהרגהו · אנשים שאמרו להם עכו"ם תנו לנו אחת מכם ונטמאנה · אם מותר ללבוש מלבוש נכרי כדי שלא יהיה ניכר שהוא יהודי · איזה ישראל בעל עבירה מעלין מן הבור ואיזה אין מעלין :

קנח עובד כו"ם לא מעלין ולא מורידין :

נשלמו פרטי רמזי מהטור יורה דעה והדינין המחודשין בסייעתא דשמיא

חידושים על טור יורה דעה מהגאון רבי שמואל קאידנוור זצ"ל

בעל המחבר ספר תפארת שמואל על הרא"ש זצ"ל

סי' א ב"י אלא לומר שאם · ולפ"ז קשה דהו"ל לאוקמי מתני' בהכי דהכל שוחטין לכתחלה אם יודעים שהוא מומחה ואם שחט דיעבד כשירה אפי' בלא יודעים ובלא בדיקה ומאי תקשה לך וטובא מצינו כה"ג גם לאביי ורבא וה"נ קשה דהו"ל לאוקמי כן ולמה נאמרו לגמרי תירוצי דחוקי' מטעם דרוב מצויין וכו' וצ"ע : שם ב"י הרשב"א בספר תורת הבית והרא"ש פי' בריש חולין וקטן · לא זה דהס' משמרת הבית אית' להדיא ששמיעת מומחה ויודע לאמן כשירה אף שאינו גדול עומד על גבו ע"ש : סי' ב' ב"י בהגהה והשוחט לנכרי י"ל נכרי השוחט לנכרי אסור ודו"ק ולא כה"ם : בטור סי' י"ב אי אתין לה רגלים כלל · לאו דוקא אלא עד הארכובה דאילו אסירה רגל קי"ל דטריפה כמ"ש בסי' נה : ב"י בסי' זה בפי' השמלה ולא י' ד' כ"ג ועיין שם הסוגיא כזין אליבא דרמין וצ"ע ודו"ק : סי' ש"ו ב"י כהרשב"א שוה בפ"ק די"ט וצ"ע דבפ' אלו טריפות פסק הרמ"ע כת"ק וכן הקשה בשלטי הגבורים · וי"ל דבאלו טריפות סתמיק לאנו הרי"ף לבד : ב"י סי' כ' הסימנים פסולה שכך ודברי תימה הן והשיג עליו כבר מהרש"ל בחידושי הלכות ע"ש והוא ברור ודו"ק בגמרא : בטור סי' כ"ג היינו דוקא לבהמה אבל · ומוכח מדבריו דוקא בבהמה אבל בעוף משמע הגהה' והלכה דוקא ושוחט דגסה עיין שם ודו"ק ולא ידעתי למה לא כ"כ הטור : גמורה הוי זה ספק · דהא לומר רוב הסימנים ושיור השיעור דוז פירוש שאיבעיא לדמתו דשמא בעינן בכל הסימנים או ברובה ושיור מיעוטא הוי דהוי הוא שוחטה מיקרי כך פי' ומ"ל דברי הרמב"ם עיין שם פרק ב' סימן ט"ו בית של שלמה ולא כבית יוסף והרא"ש : פי' זה ב"י ומנהגה בית כגון ע"ש סימן ל"ג ריש ע"א ודו"ק · ב"י סימן זה ישבר מפרקתא וי"ל משום דמבליע דם באיברים וכמ"ש סימן ס"ח ע"ש ולא כהש"ל ביש"ש שלא הבין כן ע"ש פ"ב סימן ע' : ב"י סי' כ"ח שלא לברך הכי נקטי' · ואע"פ שבטור א"מ סימן ס"ז פסק בספק דקרא ק"ש דמור וקורא ומברך נ"ל כמ"ש בבית הרשב"א סימן ש"כ בישוב דעת הרמב"ם ע"ש ודו"ק וע"ל סימן רס"ה בענין ברכה עלך אכול ע"ש ב"י · בטור שם אלא שאין גובין אותו . וע"ל סימן רס"א דף ש"ו ע"ב מ"ש בשם הרמ"ע דבקנסות שקנסו רבנן גובין אותו אפילו בזמן הזה וצ"ע לחלק ועיין בטור ח"מ סימן א' מ"ש בפ"ד בזה · ב"י שם דבהא מודה הרשב"א . ולית טוה דהא בס' משמרת הבית כתב בהדיא דגם אחר מכן אסור והוכיח גם התוס' ר"ה כיסוי כתבו בפשיטות לאסור בשבת אפילו באפר מוכן · שם בטור השתא א"כ אומה . אומר אני הראשי תיבות הוי (אי נסרך) ולא כהבין בית יוסף הראשי תיבותיו הוי אי כמו וטעות גדול טעה · כנ"ל ודו"ק · וכן כתב ב"י בס' כ"ה דאפשר שהוא כן · ב"י בסימן ל' מסלע ומסתמא הוא . וכן הוא מבואר להדיא בדבריו בפ"ע סעיף י"א כהא דמקשה אהרי"ף אהגמ"א דבעופה אלוי ה"ל ועוד וכו' כגון חסרון דגולגולת וכו' ולב"ה כסלע וכו' ובהמה קמי ע"ש ודו"ק : שם ב"י פרשו דחסרון הגולגולת · וחסירון גלגולת דאדם כתבו כן וכתב משום דאית ליה אלא אבל בבהמה כתבו להדיא דבקרום עליון לבדו כטריפה וע"ש שכתבו כן בשם ר"ת ומ"כ לא ה"ל להבית דבריהם גם ה"ל לתמוה בפשיטות מדברי רי"ו שהבית דאחזים קמי וצל"ע ודו"ק · ול"ק דכוונת רי"ו אסוף דברי התוס' ומ"כ צ"ל דרב יודא ס"ל לדעת המקשן דבהמה מיטרפה בנקיבת קרום לחוד העליון ושפיר הקשה הב"י דע"כ זה הפי' הוא ולא כר"ת אבל א"מ יש ליישב דרי"ו כתב פי' ר"ת וכ"מ למאן דפוסק קרמא תתאה ודו"ק · ב"י סימן ל"א והקרמא תתאה ובעש"י דף כ"ז ע"א ד"ה הגיאא וכו' גרסה דה"ל הב"י עד דאי נקוב תתאה ג"כ · שם ב"י לא מינקיב אלא · וכ"ש עילאה לחוד ולפ"ז קשה מאי פריך בגמרא ד' כ"ו הניחא למ"ד וכו' והא לדידיה ג"כ לא ניחא ודו"ק דמיפקא לן כדהוה לי קי"ל ומקטין להחמיר כתרווייהו וקי"ל כ"ל · ב"י סימן ל"ב דברי הרמב"ם אבל . ועיין ביש"ש פא"ע סימן ע"ו טעם נכון לדברי הרמב"ם ולא כמהרש"א בספרו ודו"ק · שם ב"י והגמ"א הפליגו · ודברי תימה הן ועיין ביש"ש פא"ע סימן ע"ז ע"ש · שם ב"י שדעת הרמב"ן . בר"ן כ"כ בשם הרמב"ם ע"ש ולא כב"י ומ"כ לא נקטינן כהרמב"ם אלא כהר"ן וכ"כ הש"ס כ"מ בשם חידושי הרשב"א · ב"י סימן ל"ג אכ"ש ורבינו לא השה . ואני אומר דדק רבינו לכתוב וכ"כ התוס' והרא"ש להדיא בכאן בעוף דהוא במיעוט סימנים העתיקו הב"י לעיל סימן כ"ג ע"ד ע"ש ומ"כ צ"ל לדעתם דמאי דמסיקנא בס' כשוחט דהוי נבילה קאי אפסוקת הגרגרת וכל הפלגול דהסוגיא הוא אפסוקת ולא אנקובת והא דהכיא טריפה הוי אפי' לאחר הודה וכנקובה דמוס מסא"כ ברוב והא וגרגרת הוי כמאן דליתא כלל ודלא כרש"י ורמב"ם ודו"ק · ב"י סי' ל"ה שנתבאר וכמו . צ"ל ונראה מדבריו שהוא · וכן הגיה בת"כ · ב"י סימן ל"ו אחת מהאונות אבל : ר"ל והמגבה הלובה בודקין ע"י נפיחה זו אם ימצא איזה סימן קי"ל נ"ל · שם ב"י ויש לתמוה למה צריך . ועיין ביש"ש פא"ע סימן כ"ב מיישב בטוב טעם ויש לחלק בין אונה היאה ובין ריאה עצמה ע"ש · ב"י סימן ל"ז טרש אטבעות עכ"ל ולענין · ע"ש במרדכי דמסיים אבל למיס כו' ע"ש וקאי אלגמים דסמוכי להדדי וכמ"ש ב"י בשם התוס' בשם רבי יודא וקי"ל · סי' זה לעיל ב"י מגין עליה ואינו . וע"ל סימן ל"ט דף כ"ט ע"ד והם אמלא טעם הגון · ב"י סי' ל"ט טריפות והשבתי להם . ובהדיא אמרינן בזבחים דף ע' ע"ב ולא מוניא את הסמיס שיש במינו טריפה וכו' · ב"י סימן זה בבשר אלא סרוך בו מעט . איברא דממ"ש התוס' והרא"ש ה"ל ועוד מופריך רי"י לרבינא כו' ממ"כ לר"נ לא בעי לא סבין ולא סריך עכ"ל · מבואר דלרב אר שלום לא בעינן אפילו סריך וכן משמע מתחילת דברי תוס' שכתבו דכן סבין וסריך ובן לא סבין וסריך כשירה כו' . מיהו אפשר לומר דכוונה בין לא סבין אלא סריך לבד וכן נראה עיקר . דמא"כ דהוי כשר אפילו נקב בפועל ולא סריך כלל א"כ גם בתרי אוני דסריכי דקאמר בש"ס הכי מאי כו' אי כאמי נקיב טריפה כו' ולמה יהיה טריפה כיון שהוא נגד דופן ושומתו אלא מוכח דגם לר"נ בעינן שיהיה סתימה גמורה דלא נפקא איקא כלל ופירוש דברי התוס' והרא"ש בזה אם בעל נפש אתה עיין בש"ת מהרי"ט א"ח סימן ז' ותמצא נחת : שם ב"י וקי"ל על זה הר"ל לאקשות על זה דהא בש"ס פריך אהעלאה לשמים ומי אמר ר"נ הכי כו' ריאה שניקבה כו' כשירה ומשני הא במקום דניתא כו' א"כ מבואר דבמקום דניתא אפילו בהעלאה לשמים כשירה ושמא ס"ל לר"מ דבמקשן פירש דברי ר"נ דאינו כשר אלא בסריך ומ"כ כשיש לשמים לא מוכל לסרוך ומשני במקום דניתא מהני שיהא דסבין אפילו בהעלאה לשמים ודו"ק וע"ש בש"ת הנ"ל דלר"מ גם בסבין בלמחים כשירה ולא מטריף אלא בסבוך והסבורת בן מהיב שהב"י הנ"ל · בטור סימן זה ואין ריעותא בריאה ואפילו בלא בדיקה וצ"ע לפי מ"ש הרא"ש כאן בב"י בשם ה"ה והפוך בשם ר"ת אפי' בהעלאה לשמים וכו' ויש מהם בדופן כשירה בלא בדיקה · ב"י סי' מ"א אבל קופה לבד ומודה כלפי פנים מוספין ועיין בחידושי רשב"א ישוב לפי זה מאי מקשה בגמרא ומ"ש ממעט שנמצא בטוחי בית הכוסות וכו' ומשני אימר אוכלין ומפקין דמקוה והוא בדרך מליף ע"ש · ב"י סי' מ"ג דמבה"ס שהוא טמול נפום בקולמיה כ"ל בסומכיה ומ"ל לבגיה דה"ע דמיטום היה מתחיל בקולמוס לסומכה קי"ל וכמ' דהכי משה העתיק מסאמלמיתו עד סומכיה וכו' וכ"כ בש"ס מבהר"י לבית לוי סימן ט ע"ש · ב"י סי' מ"ד והר"י לטין דכשר ולפרש"י בריאה דחמיא לאוספי' שלגנס בנקובת טריפה לא קשה מידי וקי"ל · ב"י סי' מ"ח ואפילו לדברי הרמב"ם שפסק כלפגא בתרא והכני בכל לא דק וכמ"ש ב"י עצמו בסימן ס"ד ע"ש וכן מבואר בפ"ז מהמ"א דפסק כליפגא קמא ולא גרסינן אסרי בני בבל ע"ש · שם ב"י אבל לא נרוב נטול עכ"ל · ובספרים ישנים אינו וכ"כ בס' ב"ה ויש ליישב דה"ק ברוב קרוע אפילו לא נטול רוב וכאילו קאמר דהלכתא כוותיה ברוב קרוע בלבד וקי"ל ועב"ם · שם ב"י השלוגה ה"ס אפילו נקרע · ו"ל בב"מ רוב השלוגה כאמן שקרע מעולם היה שאם ישה הנקב מעולם אם נקרע בשכין אפי' בכל שהוא טריפה עכ"ל ולשון ב"י הוא מטומגם ונראה להגיה כמ"ש בב"מ ומ"מ השלוגה ברוב דנקרע ע"י שולי אפי' במעולם כשר במשהו מא"כ נקרע ברוב ולא כסברת הס"ו ע"ש וקי"ל : שם ב"י ומ"ל הרמב"ם ומגל אמר היינו · ולא ידעתי היאך מיישב קושית הגמרא ריש דף מ"ט ומ"ש ממשהו וכו' אמרי התם אימור אוכלין ומפקין דמקוה אלמא דמגל אמר כשירה איירי דוקא היכא דנמלא תוך אגל כ"ה ודו"ק וצ"ע · ב"י סי' מ"ט שולי יש מתירין משמת ס"ס . ואף דהספק השקא אינו מתספק כמה פוסקים ס"ל דלא בעינן משספק קי"ל ולא כפ"ז ועיין ט"ע ר"י לוי סי' ר"ס · שם ב"י וסברא דמגונה נראה עיקר . ול"ד לוא"ש בסימן ל"ג בשם ה"ו ורמ"ע בהיקב מאמי של ושט בעינן דוקא בידוע שהוא משמת מולי ולא מכשירין אפילו בספיקא · שאני התם כיון דליכא ביה בשיכן בדיקה כלל לרש"י בנקב מ"כ ודאי טריפה דשמא ניקב השיכון דע"פ בדיקה בשט משא"כ באיברים הפנימים יש בדיקה אלא דלא בקיאים והיכא ספיקא ותדע דהתם אפי' ידעינן שהוא משמת מולי בעינן לידע דוקא שניכר במיכון לא היה בו מולי וכמ"ש להדיא ודו"ק ודלא כמ"ש בע"ז · ב"י סי' נ"ב בבהמי ירוקים דשפילם . ונראה לפרוק זו אפי' סירוק הכרתו דכשירה גראה מ"ש היכא דנפלה לאור טרפינן ולא אמרינן דמגגה מתולדה בכך דאינו אלא אמרינן דמשמע שאור נעשה ירוקה וכ"ש בגע"ל דטריפה בלא"ה אבל לש"מ כשירה אפילו בגע"ל דתלינן השינוי בקוטרא וכ"כ בת"ס להדיא ועפ"ז כתב הב"י ודעת הרמ"ע כדעת ס"מ דתלינן השינוי בהבל אשר ובירוק גרי"ן אמרינן דמגגה מתולדתו או משמת קוטרא וס"ס כמגלה גע"ל · ומ"מ הרשב"א עצמו בת"ה מסיק דהא השינוי ירוק פוסל בריאה היינו בגע"ל אבל בגרי"ן כשירה דתלינן מתולדות ולכך לא מסיב ריאה בסדייהו ובסוף ס"ל לבדוק אחר גע"ל ובבהמה צריך ומינו להרי"מ והרמ"ע כשר בכל מראות כנ"ל לדעת הטור וב"י ודלא כהט"ז שהגיה דבריהם בתומה ודו"ק · ב"י סוף סי' נ"ד פרש"י בתגה קמייתא דפלי"ט דבשירה · לא ידעתי הלא התגה אלוטם היינו דף נ"ד ע"א אלו כשירות כו' ולמה כתב כן בשם רש"י : ב"י סי' נ"ח ולהרמב"ם כשירה ולהרשב"א לא דק דהש"ס מה"ש כתב בהדיא דטריפה וכן הוא בגמרא דף נ"ח הביאו ב"י לעיל ריש סימן כ"ב וכן השיגו הט"ס ורש"ל : ב"י סי' נ"ז מורי ופסק רש"י הלכה כמותו · לבר שמעיך שבועה ומודיעא הלא כמ"ש התוס' בפרק שבועת הדיינים ובפ' זה טרד בשם ריב"ן שכתב בשם רש"י דהלכה כמותו אפי' במיפך שבועה ומודיעא · ובהדיא כתבו התוס' בכאן בשם רש"י דלית הלכתא כוותיה במיפך שבועה ומודיעא ע"ש ובהדיא הוכיח הרא"ש פרק שבועת הדיינין דרש"י פרק הכותב ס"ל במיפך שבועה דלא כמר בר רב אשי ע"ש וצ"ע אם איתו ט"ס כי הרא"ש בסנהדרין לא כ"כ בשם ריב"ן גם כדעת רב האי העתיק שם הרא"ש ולא כמ"ש תוס' בשמם ע"ש : ב"י סי' ב"ז ורבינו סתם דבריו כדעת הרשב"א מה דכל שלמטה מגם לא וריד אלא בדכוותייהו ולאפוקי מהר"ן אבל בלמטה מהכן לא ס"ל להטור כהרשב"א אלא כהרא"ש וקי"ל : שם בית יוסף שבות להחמיר אע"פ . ומ"כ מהכא לפ"ז דגם כן דרים בגדיים וטלאים היינו אמילים וכמ"ש דליכא בתרא במילתא דבריאי ומ"כ קשה על הטור למה לא פסק כן בכן · אפשר דלגבוף הוא הרא"ש מסכים זו וס"ל דדעת הרי"ף כליפגא בתרא הוא כדעת התוס' דלכן אין דרוסה כלל עד שניקב' למלא בגדיים וטלאים ודו"ק · ועיין ביש"ש פ"ג סימן ע"ב : שם ב"י דהתם בכל גוונא מיסיין טוה · ולא ידעתי מנ"ל דלא עדיף מספק ודרוסה דאין מיסינן אלא במקום גר אבל כשהוא במקום רשב אפי' כשבא למה ניחוש לאותן שלא נמצא ועיין ט"ו : שם ב"י דכל שאינו ססר מבמון . וע"ל סוף ע"ד מ"ש ב"י : שם ב"י שודאי מדרסה ובודאי שלדים ודוק א"כ ולא סמיך לדרוסה ודו"ק : שם שמא מבפנים הוא ווה עיקר ולעיל ע"ב לא כ"כ בשם הרשב"א ע"ש ולפ"ז מ"ש בכוונת ב"י דאיירי כאן בשלא בדק סמוך לדרוסה מ"ש ולעיל איירי בבדק מיד כ"ל : שם ב"י כיון שהם יוצאות אינו ניכר . ודברי תימה הן דהא כבר כתב דנאין ניכר כלל שהשין אף בבדק סמוך לדרוסה . ואפשר דט"ס הוא וצ"ל כיון שמבחוץ ניכר וכו' . או י"ל כוונת הב"י דמ"ש לעיל דמושין איירי בשלא בדק סמוך לדרוסה וא"ש הכל : ב"י סי' נ"ח וידעה הרוכ' להפילה . הסגרת לשון הוא דהא דבידעה כשרה בלא בדיקה אפילו אחר משה כמבואר לקמן בסימן זה וקי"ל : שם ב"י ונראה דה"ק אע"פ שקרקע השגם . ותבר זה אי אפשר הלא אף שהבוסים אם תובו לפטה ישוו אמ"כ ועיין ביש"ש ודבריו נכוחים : שם ב"י בשם התוס' הר"ן וה"ל כתב הרמב"ן · ולעיל סימן ל"ב כתבתי דה"ל הרמב"ם במ"ש : ב"י סי' נ"ט דמב"י אמר מקום טיבות · לפסק הרי"ף לריך לגרוס רבי ינאי ולא ר"מ בר"י וקי"ל : ב"י סי' ס"א נבמורי אלת וגמי הגנס . לא ידעתי הלא איתא להדיא בגמרא פרק ראשית הגז דף קל"ו ע"ב בפיסקא השומר בורוע כו' ופרש"י דילפינן דכתיב נתתי לו ולא לכלבו : שם ב"י שישלם מדמוותי עלה בגמ' . עיין בס' באר שבע פ' הזרוע ע"ש בביאור דברי הר"ן אלו בשם הגאון ר"י פדאווה והוא נכון : שם בטור ובענין מתנות כוי הבא . ס"מ כוי והבא מבהמה וכו' וי"ל שגם הטור סבין דרמב"ם איירי בבריה בפני עצמה מ"מ הוקשה ליה כיון דנסתפקו ליה למה מפרישין כו' ומי משום ריבויא מכ"ל וילמא ריבויא אתא לכוי הבא מתים וצבי ועיין ביש"ש ודו"ק ודלא כגי' ב"י : שם ב"י וכמו שכתב הר"ן בשם רש"י ז"ל · לא דק דהר"ן בשם רש"י לא כתב אלא בגבי הבא על המיעוט וקי"ל : שם ב"י היא א' הוא השוחט את כולם. ר"ל ובע"כ כבר נתן א' מהם לכהן שנתערב ממונו של קדשים ולא מכרן עדיין הכהן לישראל שהרי לא הוכיר הרמב"ם שמכרן אלא נתערב ביד ישראל נתערב וה"ל בע"כ לריך ליתן א' לכהן ופוטר לו אחד מתערובת לר"י והשאר חייבין גם לר"י ומ"ש בגמרא כשמכרן במומו הוא אליבא דר"מ אבל לר"י לא לריכים ובזה דברי הר"ן עולים יפה ורבינו פוסק כר"מ כמש"ל סימן ס"ח ולכן כתב דין זה נמכרו במומו · והשאר של מ' כולם חייבין ואין פוטרי' אלא אחד מהם ובכל זה לא הרגיש הב"י ועיין בס' פ"ו שהדפס מחדש והוא נכון . וה"ל מהרש"א בחידושי הלכות במולין אבל לר"י לא הוי מלטריך לאוקמי במכרו לישראל במומו אלא סבא לידי כהן ונפל בו מום ונתערב דלא מני אי"ל אי בכור הוא כולי ויידי הוא שהרי לקח מ' מהם וכ"כ הרמב"ם בפסקנו עכ"ל והרי זה מבואר כמו שכתבתי ודו"ק : שם ב"י לא נתבאר לי מ"ש הרמב"ם · ובאמת לא ק' מידי אהרמב"ם דהרמב"ם פסק גם בתקפה כהן בספק בגזרות דהמש"כ ומי תקפה כהן אין מוציאין מידו וכתב המגולה פ"ק דב"מ וכמ"ש הטור חמש סימן ט"ו פ"ע וצ"ע על הר"ן הוה טוב שלאמי להכ"מ פ"ט מהלכות ביכורים שכ"כ כמ"ש ותמהתי : שם בטור אבל אם אמר על מנת שהמתנות . וצ"ע דבגמרא דכ"ב דף פ"ג ע"א אמרינן בע"מ שהמתנות שלי הוי שיורא וכן פסק הרמב"ם בפ"ז מהל' מעשר וה"כ היאך פסק הרמב"ם פ"ט מהל' ביכורים והטור כאן דעל מנת הוי מתנות ובהדיא מבואר כאן בהרא"ש ובריית' דב"ב הטור כמ"ד כאן דע"מ שיורא הוא וצ"ע

חידושים על טור יורה דעה מהגאון רבי שמואל קאידנובר זצ"ל

ול"ע · ויש ליישב דהאי לענין מעשר דעכ"פ בהכרה צ"ל דהוי טורח דאל"כ הוי דבר שלא בא לעולם כדפריך התוס' דלא מהני אפי' בשיור אלא דהוי כשייר מקום ולכך ס"ל דהתם ע"מ שיורה הוא לכל מילי משא"כ כאן בהכרה הכי ע"מ הוי כתנאי דעלמא דאין כאן הכרה שיהיה שיור וכה"ג אמרינן בפ"ב דנזיר דף י"א ע"א לריב"ל דס"ל התם דע"מ הוי כאומר בגזירות כנ"ל לדחוק ודו"ק · ועיין בחידושי הרמב"ן דב"ב קרוב לדברי · עיין שם · בטור סי' ס"ג דאפילו הגוים י' ומלא ט' ואפילו באינם מקולקלי' כיון דמוחזק ריעותא באחד רש"ל ביש"ש . שם ב"י והכי עובדי אוכלא למימר . ר"ל עובדא דרב הונא ורב נחמן שהיו מבריכין בביצים עיין תו סימן א' ע"ג דלא נטלו הערב · ועובדא דרב כהנא ישבו פרק אגר מליחות כנ"ל ודלא כב"ח · בטור סי' ס"ה ואם נותנה לו בפני ישראל · ובתוס' ד"ה אמר אביי כו' מוכח ומבואר לשיטת ר"ת דברייתא דקתני בריה ובנכרי בין שלימה בין מתוכה א"צ ליטול ג"ה כשנתן לו שהם כו' וליכא למיחש דלמא הוי ליה ישראל ובין מנכרי דבמקום שאין מכריזין קיום אחר שנוטל הגיד נודע לו שהיה טריפה כו' ע"ש וכן מבואר בחידושי הרשב"א שם לשיטת ר"ת והטור לקמן סימן ק"ו כתב כמסקנת ר"ת ואפ"ה אוסר בפני ישראל בהתם שם · ול"ע בדעת הטור ורש"ל ביש"ש ודו"ק · שם ב"י ומיהו בס' הזוהר פ' וישלח . אין מכאן ראיה דהזוהר הוא ר"ש ב"י ולטעמיה אזיל דס"ל בגמרא דג"ה אסור בהנאה והכן קי"ל כר"י לגביה יכן הקשה בת"ח וק"ל : ב"י סי' ס"ט דמליח כרותח הוי דם שבשלו · ותמה עליו רש"ל דהא בהדיא אמרו בכריתות דם שבשלו אינו עובר עליו ולא הו"ל להביא ראיה למליחה מבישול דתרוייהו בחדא מחתא מחתינהו . ב"י בסי' זה במנוקבת דא"כ יהא · ר"ל כיון דדברי ר"ת פינכא היתה מנוקבת ומיוחדת למליחה יהא מוכח דאסור למלוח ב' פעמים וכו' הלא בע"כ הסוגיא מבוארת בקערה שאינה מנוקבת ודו"ק והב"י נראה שלא הבין כך בדברי הרא"ש ואיתא ודו"ק כ"ל : שם ב"י ציר לא בלע דם מוכח מזה דס"ל להר"ן דיש מליחה לצלי ולא כהג"ה פ"ד דלעיל ול"ע בדברי הרא"ש דכ"ל לפרש דבריו כמ"ש מאחר דקי"ל כדברי הפוסקים דאין מליחה לצלי ודו"ק : שם בטור עד קלי כלייתו כ"כ הרא"ש פג"ה בשם גאון סוף דין ג' והב"י וב"ח נעלם מהם וכתב הב"ח מ"ש ואל"ל ודו"ק · ב"י סי' ע' העוף מליח ודג תפל . לא דק דהא אינו מלוח יפלוט דם דידיה ע"י שיפלוט ע"י אל חם כמו שתיכה שלא כמלחה כלל וכמ"ש בסוף הסימן משא"כ אם הוא מלוח גם העוף כבר פלט צירו קודם פליטת עוף דרפי קרמייהו ונבלע מפליטת דם העוף ודו"ק וכבר השיגו בת"ח בזה ורש"ל כתב כב"י ועי' ביש"ש ועב"ח : ב"י סי' ע"ב אבל שמנונית לא כ"כ ועיין בר"ן שכתב לאחן ס"ל מכ"כ בשאר איסורים ע"ש ואיהו גופא לא ס"ל . שם ב"י וכתב הג"ה אסרי · ול"ע שם דנראה דקאי אר"א כן ב"י סי' ע"ז ואפשר כ"ה לצלי · ואשתמיטתיה להב"י הא דכתב הר"ן בג' מקומות להדיא דצלי בעי הדחה בפ"ק דחולין גבי השוחט בסכין של ע"ז ובפ"ב גבי השוחט ולא יצא דם ובפרק ג"ה גבי רישא בכבשא לענין הכבוש וכ"ש בצלי ואם לא הודח אוסר בנטילה לדעת הר"ן ודו"ק כ"כ ב"ש שם ב"י בצלייה זו · ומשמע אפי' בלא גלגלי מלחא שרי ודברי ב"י בזה אינם מובנים לי ועיין בחידושיו ובת"ה ארוך וקצר ומבואר כדברי ולא ככ"מ ב"י סי' פ"א דאפי' דטהורה אסירי · ר"ל דאף דאמרינן מיא עול מיא נפיק מ"מ מתמצות קצת בגוף ואסירי משום אבר מן החי · וע"ז תירץ דהא ודאי פשיטא דטהורים אסירי מטעם הנ"ל אלא דקמיבעיא ליה בטמאים אי אסירי ור"ל לאו משום אבר מן החי דהא קי"ל דאין אבר מהחי נוהג בטמאים אלא ר"ל כיון דעכירי מקבלות טעם והנלא דבישרא הוא ותיבת (נמי) שכתב ר"ל אי הם ג"כ אסור כמי טה ר' כנ"ל לדחוק בדבריו אלא דלפ"ז ג"כ קשה מאי אולמיה דפשיטא ליה בטהורים אסיר יותר מטמאים דילמא טהורים נמי שרית כיון דלא עכירי ומיא עול ומיא נפיק · ועוד יש לדקדק בזה עליו מן הגמ' וגם על התירוץ השני יש לדקדק א"כ בטמאים נמי ליסרי דהכא פירשה וכיון שר הכא כנגד פניו של חמור וטרפה שינקה מכשרה יחו"ק . שם ב"י ואין הלשון מוכח כגי' רב אשי לפי' שהיה הלשון מלשון התלמוד שחיבר רב אשי אלא שהוגה וכו' יתכן דייק הב"י סימן פ"ז שהרמ"ה הסכים לדעת רש"י שאין זה אלא רב אשי ודלא כב"ח שם · וק"ל ב"י סוף סי' זה וק"ל מנ"ל לרבינו למעט דגים והמעיין בגמרא יראה דל"ק מידי דהב"י לא העתיק לשון הברייתא ככתבה ולשונה א"כ מצאתי כדברי בס' ב"ח וע"ש ב"י סי' פ"ב ברמב"ם אחד טמא משום דשייכן שמא פרס ועוזניה הם . וא"כ מוכח לפ"ז דפרס ועוזניה יש לו ב' סימני טהרה ועורב ג' א"כ אחר כ"א מיני טמאים יש להם רק סימן א' וכפי שיטת ר"מ בר יוסף וזה נראה להמעיין בגמרא בסוגיא דתני רבי חייא לכל הגירסאות ודו"ק ב"י סי' פ"ג ומ"ש הרשב"א בת"ה נתן טעם . ודברים תמוהים הם דלדברי הרשב"א אלו קאי אפלוגתא ר"ת ושאר פוסקים יתן להם שייכות וטעם ויש לפסוק כרבי דישתאי ולא כרבי זירא דמס' ע"ז והב"י טעה אין לכבודו וסבר דהאי ר' זירא שבכל' הרשב"א שהביא היא רבי זירא דע"ז ואינו כן אלא רבי זירא דחולין הוא דמשני סימנים לאו דאורייתא והרואה בס' ת"ה יראה דלא הבינו יאיר לה יק שכן נראה דעת הרי"ף וק"ל · ואולי שכל הלשון הזה עד למטה ע"ש הוא ואיזה תלמיד טועה כתבו : ב"י סי' פ"ד ואע"ג דהרשב"א ז"ל בעבר עליהם · עיין בת"ה שם כתב ג"כ בהדיא אתוך י"ב אלה שדרכן להתליע במחובר · ב"י סי' פ"ז הפוסקים דהלכה כת"ק . אבן הרי"ף פ"ק דביצה פסק כראב"י וכן הוא בירושלמי רפ"ק דביצה ע"ש ובה"ג פרק כל הבשר מיקשה דברי הר"ן אהדדי ע"ש · שם ב"י והר"ן כתב כלשון הזה · ובפ' כל הבשר כתב בלים גמורות שאינן מעורות בגידין מותר כו' ועיין בה"ג ואפשר דכ"ל שכן מעורות אי שאינן בזירק תחת האליה כיי שלא ישכרו דבריו שהרי רמז להדיא אמ"ש בפ"ק דביצה ק"ל שם ב' ומ"מ אין לאכול ביצים בחלב . נתחלף להרב ז"ל בשר בחלב דאיסור דג בחלב לא אמינו בשום מקום והדיא אמרינן דגים שעלו וכו' מותר לאוכלן בכותח וכן איתא בעובדא דרבי אלעזר ובכמה דוכתא ודו"ק וכן מצאתי את"ז בס' ב"ש וע"ש וכן מוכח מהא דפ' כיצד צולין דאסור לאכול משום סכנה בעלמא כיון דאיטוו בהדי בישרא ולא משום חלב ע"ש ודו"ק שם ב"י מוכח כגי' רש"י עיין ב"ח ול"כ דליתא ודו"ק וכ"ל במקום רש"י רי"ף או רב אשי ור"ל שהיה לשון מלשון התלמוד שחיבר רב אשי וכך העתיק הב"י לעיל סימן פ"א ועיין בר"ן ודו"ק ב"י סי' פ"ט כתב רש"י בכ' כ"ה לא דק לכתוב זה בדיני בשר בחלב דרש"י לא כתב זה אלא על נטילת ידים דסעודה וק"ל טור סוף סי' פ"ט וי"א שאם יש לאסם הואה · עיין בתוס' ורא"ש פ' כל הבשר ודו"ק ול"ע ב"י סי' צ"ב אבל בלי רותח . כן פי' רש"י בפ' כיצד צולין ודלא כרש"ל שהיה לפניו דברי רש"י שבפרק כל הבשר . ב"י סוף סי' צ"ג טעמא משום דמין במינו ולא דק דהתוס' כתבו כן אליבא דהדרינן לבשל שלמים היום בקדירה שבשל בה אתמול שלמים והא קפליט ונותנים טעם שלמים דאמש באיה שנתבשל היום ונעשה נותר קודם שיגיע זמן שנתבשל היום וא"כ האיך מותר לבשל הא והא קממעט זמן אכילתן דלא יהא רשאי לאכלן כ"א עד שיגיע זמן דאמש משום טעם שקבלו מהשלמים דאמש וע"ז כתבו דהטעם של אמש נטלו ברוב בהאחרונה קודם ש בא זמן איסורא אבל מהקדירה לא איירי דוודאי שרי גם להתוס' דגיעלת כל יום ויום שבלעה אמש וכך מבואר להדיא בסמ"ג לאוין דף כ"ג מ"ב . וע"ש בביאורי מהרש"ל והגהה היה גם ביד מהרש"ל כוס של שלמה ע"ש פרק כ"ה סימן ת"י וכך הקשה מהיתני מוהר"ר שבתי כ"ן בספרו נקודת הכסף ודו"ק : שם ב"י ודקדוקי מכאה והכתי · ודברי תימה הם עיין בתוס' זבחים דף צ"ה ע"ב ד"ה עירה כו' שהביאו ירושלמי שסותר להדיא דברים אלו ע"ש ודו"ק ב"י סי' צ"ד בסמוך דהוי נ"ט בנ"ט · לא דק דבדבר חריף לא שייך נ"ט בנ"ט וכמש"ל סימן צ"ד ע"ש אלא שהטעם הוא דלא אמרינן התיכה נעשה נבילה כיון דהיה הכל היתר וכמש"ל להדיא ע"ש · שם ב"י ואי אפילו אם היה נ"ט · עיין במרדכי תרומה מהם הא דלא התיר משום דס"ל עלו אין נתבטלו לא וכמ"ש בסימן צ"ב ודו"ק ועיין בס' ב"ש שהאריך בזה ב"י סי' צ"ה כתב במפתחות דקטנייתא אין מכאן ראייה כלל דגם כאן איירי בדיעבד ועפ"ר : שם ב"י מדברי התוס' בשמעתא והמדקדק בתוס' לשם בסוף דבריהם יראה להדיא שאוסרים אפילו בא' מהם אינו ב"י שהוא אסירה אפילו למאי דס"ל דנתבטלו שרי כמו עלו משום דהכלי ב"י נוגעת בה והוי נ"ט א' והכלי בן יומו שרי ע"ש לטעם ראשון שכתבו התוס' והש"ד ומה"ג ומה"ק ס"ל טעם השני שבתוס' ע"ש ולזה כיון מהרש"ל בפסקיו סימן ל"ו שכתב אודברי ש"ד ואדרבה התוס' המשירו יותר וכו' ע"ש עכ"ל ור"ל דלש"ד היכא שאחד מהם אינה ב"י הכל שרי אבל להתוס' הכלי שאין ב"י אסורה ולא כב"י ודלא כהבנת הרב מהרש"ל בהג"ה א"ו שלו דף כ"ה ע"ד ע"ש ודו"ק · ב"י סי' צ"ו של לכון יסילקא · ובת"ה הארוך ריש דף קי"ב כתב להדיא דסילקא די בגרירה וק"ל מכנון ע"ש ונראה שחזר בת"ה הקצר וכך משמע בארוך דף ל"ד ע"ב ע"ש וק"ל : ב"י סי' צ"ח ותמהני שהרי ר"ש כתב דבא · אין כאן תימה כלל להמעיין ואדרבה משם ראייה לדברי הר"ן ועיין עוד בר"ן פרק בתרא דע"ז וגם מבואר . שם ב"י ושאור ועיסה ב' מינים הם . היינו שאור חיטים בעיסת שעורי' או איפכא דאילו בחד איכא הוי מין במינו כדאמרינן במס' ערלה ומייתי לה בפ' ג"ה וכו' עיין ברש"ל ביש"ש פרק ג"ה סימן ל"ב ודו"ק : שם ב"י הרמב"ן ז"ל ורבינו . ע"ל סימן ק"ז ולא דק דהטור לא איירי מזה כלל ודו"ק : ב"י סי' צ"ט ור"ל שאמר דעת הרי"ף . ובספרי רי"ף שלנו איתא ומדברי ר"ן נמי נראה שלא היה ג"כ לפניו ברי"ף ועיין דרישה : שם ב"י לדברי הפוסקים לא · ולא דק כי הרשב"א לא כ"כ אלא לבטל לכתחילה ולא כשנפלה בהיתר מעצמה וק"ל ועב"ח : ב"י סי' ק"ה כלמוד לכבוש בחומץ · ולעיל סימן ק"ד נתבאר דחומץ הוי כשאר משקים ובעי שיכבוש בו מעת לעת ול"ע גם דבריו בש"ע סותרים זא"ז ודו"ק : סי' זה ב"י כדעת הרמב"ן וכדמשמע ע"ל בסמוך בדברי הר"ן : שם ב"י תירץ דבמליחה אפילו אע"ג דלעיל כתב הרב בשם הרמב"ן דאוסר כולו בצלי ובמליחה וכ"כ להדיא בשמו בסימן עיין ע"ש צ"ל דאשר בו הרמב"ן אהא דכתב הר"ן בשמו וס"ל דמליחה עדיפא מצלי והטיפות ציר מבליעים בכל ואוסר הכל כך מצאתי להרב ס' משמרת הבית ריש שער ד' בית ד' ע"ב דף ל"ב ע"ש ותמצא נחת : שם ב"י מוליך עמו האיסור ול"ק מידי דדוקא איסור בלוע אינו מוליך שומן ההיתר ודו"ק : טור סי' ק"ח מכל מקום לכתחילה אסור · עיין בס' בדק הבית להרא"ה ז"ל מה שהקשה ע"ז ובס' משמרת · שם בטור חביות פתוחה של יין נסך . עיין בת"ה בית ד' שער א' דלדידיה שרי אפילו בחביות פתוחה ופת חמה לפי מה שפסק כלוי ע"ש ותמצא נחת · ב"י סי' ק"ט להתבכד משמע דאי לאו · עיין בס' ב"ה להרא"ה דף ק"ו ע"א וק"ל · שם ב"י כלומר חד בתרי · פי' בשיש ס' נגד איסור כדקתני והרוטב בנ"ט וק"ל ב"י סי' ק"י בטל ע"כ ודברי ומ"מ מחולק הרמב"ם עם התוס' ופרש"י ושלש מחלוקות בדבר להרמב"ם התערובת ג' שרינן מחמת ס"ס אבל לא התערובת הב' ולרש"י שרי אף כשפי' מריבוא הראשון לריבוא שני שרי גם ריבוא הב' אבל כשלא פירש לג' אסור התערובת הב' ג"כ · והתוס' ס"ל כר"ה פירש א' וכו' דריבוא הב' מותר אבל לא ליתהני ממנו בבת א' אבל ריבוא ג' שרי ליתהני אפילו בבת א' דס"ס הוא ודו"ק : שם ב"י מפרש שהארבעים עצמן וכגון דפירש ממילא שלא בפנינו וכמ"ש בשם הרשב"א לעיל דשרי ולא גזרי' שמא יקח מהקבוע וכ"כ הרשב"א להדיא בת"ה דף ק"ג ע"ש עוד במשמרת ותמצא נחת ויש לתמוה על הב"י שנסתפק בדבר המבואר וק"ל ודרב בגמרא איירי שפירש לפנינו וכ"כ הרשב"א הביאו ב"י לעיל דף ל"ט ע"ד בפלוגתא דר"י ורבנן תם ע"ש · ולהטור איירי לדעת הרא"ש שפי' קודם שנודע התערובת : טור סי' ק"א ומין א' והאיסור . ר"ל והוא מדברים המסוימים שאינן בטלים בס' מדרבנן וק"ל : ב"י סי' קי"ג כדי הם רמ"ה והרשב"א . אלא דלפ"ז לדעת הרשב"א בבישול נכרי כמאכל בן דרוסאי וכו' נפיק מותרת לפי זה ודו"ק : ב"י סי' זה דמאי אירית של נכרי עיין בהג"ה סמ"ק ותמצא טוב טעם ודעת והביאו הב"ח וע"ש עוד בב"ח שהאריך בזה לפלפל ודברי פי חכם חן · שם ב"י היא אסורה ונאכלת . ולפ"ז קשה מ"ש מתערובת דאמי דשרי שהוא ג"כ איסור דרבנן וכמ"ש ב"י סי' ק"ב ע"ש ול"ע : ב"י סי' קט"ו קיבת נבילה ס"ס · הס"ס שהועתק במרדכי שלנו הוא תמוה מאד וצריך הג"ה ועיין בס' גדולת מרדכי מה שהגיה בשם מוהר"י אות : ב"י סי' קי"ז לפי שהאוכל ממנה · וע"ל סימן ס' דכתב בהדיא במים הרעים ופי' רש"י ור"ן שהם מגולים דהסרה לגמרי וליכא סכנה כלל וצ"ע · ויש לחלק דכאן איירי בשידוע ששתה מהם נחש וצ"ע ועב"ח ובתוס' דב"ק פרק הגוזל ע"ש : טור סי' קי"ז אבל ודאי אסורה למוכרה וכ"ש שאסור לדעת ר"ת ליתנה בפני ישראל ובתוס' מבואר להדיא דשרי לדעת ר"ת וכמ"ש לעיל סי' ס"ה לשונו ע"ש ול"ע · ב"י סי' זה יתי' ר"ת דהיינו דוקא · וכך היא כוונת הרא"ש במרוכה ועב"ח מ"ש בזה ואין דבריו מובנים למעיין ול"ע כוונתו ודו"ק . ב"י סי' קי"ט וידוע ורבי יהודה ור"ש הלכה כר"ש · ר"ל דמשום דעובדא דבכור אתיא כר"ש ולשון ב"י אינו מכוון דהא קי"ל דר"י ור"ש הלכה כר"י הלא צ"ל כמ"ש ודו"ק ע"ש בתוס' י"ט וכ"כ בכ"מ פי"ב מה' מעשר להדיא : טור סי' קכ"א וה"ה קטן וכדיך . פי' כמו שע"פ וק"ל : ב"י סי' קכ"ג א"כ דניחא גוי שלא . ועי"ל דדוקא גוי משום מתנות בעיר ואתו איכהו וגזרו אף בשדה וכ"כ התוס' שם ד"ה ושמן דניחא וכו' דהסוגיא קאי ג"כ איין וק"ל שם ב"י דאם ש מן [illegible] שמים · וכ"כ ברא"ש ודו"ק ול"ע שם בהגא"ש ופריה דאל"כ הג"ה · ב"י סי' זה ומשקה טופח חיבור והתוס' דף ע"ב שם ע"ב ד"ה א"ל רב חסדא הוכיחו דאין הלכה כרב הונא אע"פ בהסר דמשקה טופח וכ"כ הרא"ש שם ע"ש ואע"כ ל"ק מידי ק"ל · שם ב"י דסמ"ג מפרש וזה אינו ע"ש בגמ' ובגיטין דף י"ו ודו"ק : שם ב"י משום מתנות ואף . יש בכתב חסרון ולעיל בס"ס קי"ג העתיקו נכון וע"ש ובזה מיושבי' פסקי הש"ע וק"ל : ב"י סי' קכ"ד משום גדולים ונוטר . וגם דברי הרמב"ם יש לפרש כן ק"ל · שם בית יוסף התוספות ורא"ש בפרק רבי ישמעאל · וכן כתב להדיא דף כ"ט ע"א ד"ה אגרדמים נכרי שקדם במיניקת עיין שם ודו"ק : שם בית יוסף הכחל דאיסתקיל בזוג · והראיתא בעובדא דההוא אביתא דאמרה דאיסתקיל כו' כנ"ל כ"ל · סי' זה ב"י דלטעמא דר"ע אזיל · וכן משמע בתוס' דף ס' סוף ד"ה אמר רב פפא וכ"כ להדיא התוס' ו"ל דף ע"ב ד"ה א"ל ר"א הוא בסופו ע"ש · ב"י סי' קכ"ו שרית ס"ל כן ע"ס הוא ונ"ל ר"ח דכ"כ הרשב"א בת"ה שער ה' בית ה' בשם ר"ח ממש כלשון הר"ן בשם ר"ת וק"ל ופשוט : שם ב"י ונגע בקילוח ומ"מ · והוי כאילו נוגע ביין שבחבית : שם ואת עיי' ש"ך סוף סימן זה שהרגיש בזה ע"ש וזה קצת סותר למ"ש הטור בסוף הסימן דקלוח הוי בתערובת וא"כ לדעת ר"ת היה בטל גם הקילוח בס' כיון שבחביות וק"ל · שם ב"י ולא לפום התם ייכל שגג הרב ז"ל לפום מורפא דרשב"א לא כתב דלא אסר ניסך ביין היותר בהנאה אבל התם יינם הוא אסור בהנאה ואסור ביה מגוק וגם הראב"ד ז"ל מודה בדין קבלת גאונים וזה פשוט לכל יודע ספר וטעות נזדקר לפני הב"י : שם ב"י סי' קכ"ז דנאמן וכן אמר · ולשיטת הרשב"א בחידושיו שהביא הב"י לקמן א"ש דבע"א דעלמא שאינו נוגע או כהן מכיון בשותק כשאינו בידו ולא אמר לו בפעם הא"ן והסי' דכזיין איירי ג"כ בשותק דאי במכחישו משלם אינו נאמן הפועל וע"א לאסור ודו"ק : שם ב"י אבל אחריו לא ולי הצעיר קשה מהא דמוכיח שם אביי בשורך נרבע דאם שתק בעל הבית דאסור להקרבה ואם כדעת הס"כ הא אפי' מכחיש אסור לכהן להקריב מטעם דכהן להו כל כמיני' לסמוך על בעל הבית ולהקריב שור נרבע ודו"ק ול"ע · שם ב"י כאיסורי כלפ"ה עכ"ל ואינו ראייה לפר"ת דשאני התם דהוא דבר שיכול להתברר כדאית' התם מקוה פיסולו מגופו וכו' ע"ש ברש"י : ב"י סי' קל"ב בו שרי ודיעו יורש וכל הדברים האלו תמצא בהרא"ש ר"פ השוכר את הפועל ובתוס' דף ס"ב ע"ב ד"ה יאות וכו' ומהתימא איך לא ראה הב"י ז"ל דבריהם ובס"ס קמ"ד העתיק הב"י דברי התוס' ע"ש : שם ב"י שיגע וכו' נראה שהוקשה · שרי ליה מארי דמרד עד שלא פסק הוא סיפא דמתני' ואמדד ישראל קאי לדעת הטור ועב"ח בקונטרס אחרון ודבריו נכונים וגם כר"מ השיגו עיין דרישה · שם ב"י סי' קל"ג הילכך נראה לומר שאינו ולא דק בתוס' שם ד"ה והכא מכרן וקידש כו' ודבריהם מוכרחי' לפרש"י : ב"י סי' קל"ד כל שיש בהיתר ס' . ולפי מ"ש לעיל סי' קכ"ז להרשב"א דקי"ל כוותיה אינו נאסר העליון משום ניצוק אפי' אין בו ס' כיון דהתחתון אינו אסור אלא בשתיה וק"ל : שם ב"י ואני תמה על מה · ולא דק דלא אסר רשב"א דבר זה משולש ודו"ק כ"ל וכ"כ ב"י בהדי' לקמן סי' קל"ז ס"ב אמ"ש ויראה לי כו' בדברי רשב"א וק"ל ע"ש הרשב"א שאין לסמוך על קיתון מים ליתן היין לכאסלה בכלי של איסור ולבטלו ע"י המים וק"ל : טור סי' קל"ה והמים בעצמם מותרים . עיין לעיל סי' קכ"ב ונ"ל אין לחלק דכאן אין כוונתינו לבטל טעם המועט כ"א להכשיר הכלי והאיסור בטיל ממילא ודו"ק : שם בטור עוים תלתא מלתא . ובא"ח סימן שכ"א כתב שני תלתי חלתא . ב"י סי' קל"ח באידך דאמר רשב"ג משמיה לשון זה לא ימלט משגיאה ועכ"פ יש ט"ס בכאן ולא ידעתי להגיהו ובעיקר הקושי' כ"ל דאליבא מי זמים נלמד מכ"ש דמשנו ולרשב"ג שהוא כמו הנעלה ולכן השמיט' הרשב"א וק"ל : ב"י סי' קנ"א שהרי"ף אסר אא"כ . ולא דק דבהדיא פסק הרי"ף כ"מ דסתם לן תנא כוותיה וכ"כ מלשון הרא"ש שהעתיק תחלה לשון הרי"ף וק"ל : ב"י סי' קכ"ה אבל בשכר הכל שרי . וכ"ל דטעמו ממה שהקשה בגמ' אליבא' ריפוי ממון בשכר כ' ליתני מתרפאין מהם בשכר פ"מ דעכ"פ בשכר שרי אלא דכוונת הגמ' לא היתה לזה דא"כ ליתני אבל מ"מ הדין דין אמת דאל"כ הי' לו להקשות דאסור אפילו בשכר והוא ראיי' ברורה לענ"ד ולכן פסקה גם מור"ם ז"ל בש"ע בהג"ה ולא כרש"ל וכ"ש שהשיגו ע"ש דליתא דאין כוונת הרא"ש שיפסיד שכרו אלא ר"ל שיקפסו פרנסתו לפעם אחרת שלא יקחו אותו לחולה ודו"ק כ"ל . וכ"כ להדיא בהגמ"ש טעם הנ"ל ושמחתי : ב"י סי קנ"ז מה' יסודי התורה .

ועיין בזה בארוך בס' יפה תואר פ' ויגש ע"ש ותמצא נחת :

ספר

הארוך משׁ"ך

על

טור יורה דעה

שחיבר

הנשר הגדול בעל כנפים ׳ מפיו אנו חיים ׳ ה"ה הרב הגאון מהור"ר שבתי בעל המחבר
שפתי כהן בהגאון הגדול מהור"ר מאיר כ"ץ זצ"ל : ואופן ביאורו ׳ על מה שכתב
בחבורו ׳ ובספרי הארכתי ׳ בזה הספר הארוך למעניתו ׳ וחשף זרוע תפארתו :

עם

הגהת מנחת אהרן

אשר חיבר ׳ נכד המחבר הרב מהור"ר אהרן בן הרב הישיש מהור"ר משה נר"ו ׳ והוא דיבר דבר על
אופנו ׳ בדברי המחבר שם עיונו ׳ והעמיד הכל על מכונו :

ואיכות הספר ומהיתו ׳ ועל מה הוטבעו אדניו ויסודתו ׳ יעוין בהקדמת נכד המחבר׳ לדעת את יעוף דבר :

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ז

בשנת תקס"ט לפ"ק

ווין

הקדמה

אלה דברי נכד המחבר על אופן החיבור · מרחיב הריבור :

אביעה רננות אשמיע תהלות לש רמים · כי אזכרה מקדם שנות עולמים · עד לא כונן שמים ואגודתו על ארץ יסדה · יסד עדות להנחיל לנוחלי תעודה · חמדה חמודה · אלהים הבין דרכה · ולא ידע אנוש ערכה · החכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה · ה' חקרה גם הכינה · חתום היתה באוצרותיו · שעשועי אמרותיו · ומה נכבד היום בהגיע התור אלהים חשבה · להרבות טובה לישראל · ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל · מסיני בא מהר פארן הופיע · משפע נבואתו למבחר מן האנושי השפיע · להנחיל לבנו נחלת שפרה · רחוק מפנינים מכרה · חוקי צדקים ותורתיו להודיע · לנהל אותנו בדרכי ה' הישרים · לנצור תושיה ולפלס כל מעגל צדק ומשרים · אלה הן קצות דרכי אל · אשר פעל ועשה לישראל · ויתן חכמה מפיו דעת ותבונה · ולבב נמהרים יבין לדעת אמרי בינה · וימלא אותם רוח חכמה · לפענח נעלמות · ולגלות סתומות · להוציא לאור תעלומה · אנשי השם המה הגבורים · אשר ה' קורא עליהם השרידים האדירים · ויור"ו המורים · אורח לצדיק מישרים · זאת הי' מלפנים בישראל לתורה ולתעודה · להבינה ולסעדה :

הנה מיום אשר ישראל מהלך באשמיו · ואבדה חכמת חכמיו · ובינת נבונים · ונבוכו העשתונות והעיונים · ונשמו מסילות הסלולות ודרכי ה' הנכונים · וארכו הימים · ומעינות נובעת מקור החכמה סתומים · ונדלו הנתיבות הישרות מרוב הצרות · היו הנפשות נבוכות · וקשתי הזמן · לא נאמן · על שואלי ישראל דרוכות · ונשכחו כמה הלכות · לולא ה' הותיר לפליטת ישראל המפארת · לגאון ולתפארת · ולצפירת תפארה · אנשי השם אשר עליהם רוח ממרום יערה · וישקם מצוף תורתו ויניקם דבש טועם אמרתו · וחנן ולמד דעת · שם לב חכמים כבאר נובעת · מקור חכמתם · ונגה עלינו אור תורתם · ויודיענו חכמה בסתום · ויורו חצי תבונתם · וקשתם דרוכה · לערוך מערכה · מול מערכה · לברר הלכה · ובתוכם הכהן הגדול מאחיו · הנודע בשעריו · הוצק חן בשפתותיו · **שפתי כהן** ישמרו דעת ורוח ה' נחה עליו · כושל יקימון מליו · מדד בשעלו מי ים החכמה והמון גליו · לסובב נתיבות הדרך ישכון אור להרים מכשלות באור תורתו יגיה מאפילות · בסולם החכמה יעלה מעלות · וכבר נודע אשר מאורו · לבני דורו הופיע · בהלכות נכוחות הכריע · ה"ה הנשר הגדול בעל כנפים · מפיו אנו חיים · תוצאות חיים תוצאותיו · ורבים שתו מנחל נובע מקור חכמתיו חכמה ודעת תורתו ינצורו · על ש"ע **יורה דעה** יבין שמועה ויהל אורו · בהיר בשחקים · ואשר דלה בארות מים עמוקים · שם שם לו משפטים וחוקים על ש"ע **חושן המשפט** ישפוט בפלס מאזני שכלו · בשפתי דעת ברור מללו · ואשר זרוע תפארתו חשף · ורוח חכמה בחפניו אסף · טורי זהב נעשה לו עם **נקודת הכסף** · וכבר נודע בשערים · את אשר הראה **תקפו** וגבורתו · והגדיל תפארתו · פאר יכהן · בספרו **תקפו כהן** · כל אלה חוברו יחדיו יהיה תמים · מראש החכמים · חכם חרשים · נבון לחשים · בעל המחבר ספר **גבורת הנשים** · ה"ה הרב הגאון מהור"ר **שבתי כהן** (שהיה חתן הרבני המנוח מהור"ר וואלף איילא נכד רבן של בני הגולה מהור"ר **משה אסרלש** זצ"ל) בן הרב הגאון הגדול מהור"ר מאיר כ"ץ זצ"ל אב"ד דק"ק מאהליו בהרב הגדול מוהר"ר משה כ"ץ אשכנזי שהי' אב בית דין דק"ק דאמסוין :

רנה יפצחו הישרים · ויעלזו המורים · בהגלות נגלות חמדה גנוזה ויקרא · לא שזפתו עין ולא יצא לאורה · זה זמן מאה שנים הי' צפונים וטמונים · דברים יקרים מזהירים · כזוהר ופנינים · ה"ה חיבור נחמד ומאוד נעלה מהרב הגאון · אור יקרות וקפאון · בעל המחבר **שפתי כהן** · ואופן ביאורו לפרט תעלומות כללות · ולהיות סתומות נגלות אשר בחיבורו על ש"ע יורה דעה שם רמז לנו · בצחות לשונו · ובספרי **כתבתי** · ועיקר חסר מן הספר · כי לא האריך למעניתו · יען שם בטוחות חכמה על ספרו אשר שם באר היטיב כוונתו · ומפאת זה לפעמים מחוסר הבנה להבין אמריו אמרי בינה · ורבים וכן שלמים כמטמונים יחפשנה · ולא ימצאנה ויקיים לאורו כבעל עב טל ביום קציר · כי יגיה חשכם ונרם יאיר · ועתה תופע נהרה · ותמלא הארץ דעה דעת תורה · ויתשעשעו בו שעשועים השועים ושרי התורה · ויתאוו למטעמותיו · וללקט אמרותיו היקרות · אשר על הלוחות חרות · אמרות טהורות · וקראתי בשם **ספר הארוך** · יען מה ששם מקצר כאן מאריך · ומעתה יהי' לאחדים · להעיר אוזן בלימודים · ויהיה דבריו בשולחן ערוך · מאוד נערך · ונכון בקל למבינים · ויגלו המטמונים · הנה אודה את ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו ושירי אהודנו על אשר אנה לידי (הספר הזה ע"י נכד דודי הרב הגאון המפורסם מהור"ל דוב בער זצ"ל מגיד משרים דק"ק אפטא) · ושמותי ראיתי אור באורו · אבוא בעמקי סודותיו · אזון עד תכונותיו · והנה עמוק מאוד מי ימצאנה · ולפעמים · דבריו סתומים · יען כי רגל על לשונו לשון למודים לשנות דרך קצרה · וסמך על המעיין בצדק שיבין דעתו הברורה · לכן אנכי נצב על משמרתי · משמרת עבודת הקדש עבודתי והרבה יגיעות יגעתי · לא עליתי · ולא שקטתי · ובו אהגה יומם ולילה · לסקל המסילה ולפרש דבריו בעזרת החונן לאדם

הקדמה

דעת · עד מקום שידי מגעת · ודעתי הקלושה מכרעת · ובמקום אשר להבין דבריו דברי נאמרים · אכופף ידי יד אהרן · שמתי בו לזכרון · לאות כי ממני יצאו הדברים · ובחצי עגול לבנה כזה ( ) רשמתי · הנראה לעניות דעתי · גם שמתי הדברים כהוייתן ומדברי המחבר לא שניתי · אך לדעת את יעוף דבר שמתי יגיעתי · למען יהי' כשחר לאור והמעיין יקרב אשר יבחר · אולי דעתו לפרש פירוש אחר · גם את אשר דבריו בקל מובנים למבינים · אבל נראה עליהם לכאורה סתירה מגמרא · או מפוסקים · גם את זאת ראיתי · ובעיון רב עיינתי. לחוות דעתי · שיהי' דברים היקרים כשחר נכון ובאמת וצדק נאמרים · או את אשר חנני ה' לחדש דבר · בפוסקים ראשונים · או אחרונים · והוא מענין לענין המחבר · אמרתי לחוק בעט ברזל ועופרת · לדורות למשמרת · לזכרון · וקראתי בשם **הגה"ת מנחת אהרן** יען כי היא מנחה קטנה · אשר הבאתי ליודעי בינה · ולא אמרתי קבלו דעתי · וכמה דברים הצעתי · לפני לומדים מופלגים דקהילתינו ושאר לומדים העוברים ושבים · ות"ל ישרו בעיניהם טובים · וגם בחורף העבר הי' אתי עמי במחילתי אבי הרב המופלג החסיד מוהר"ר משה נר"ו והקרבתי אליו מנחתי וישמע משה וייטב בעיניו · עוד זאת אודיע · אליכם אישים אומר אביע · שאפפו עלי טרדות רבות מלאכת עבודת הקדש הן מחמת תלמידים · המבקשים תפקידם · בשיעורן כסדרן תמידים · ולהיות עומד על הפקודים · לנהל צאן קדשים · קהל עדת ישורון עיר מלאה חכמים וסופרים · ואבירים כבירים · קהלה המפוארה · ברלין המעטירה · אך לכבוד אבי זקני הגאון המחבר למען יפוצו חוצה מעינותיו · ורבים ילכו לאורו · והספר הזה הי' כספר החתום באין מבין דברו · לכן כגביר חלצי אזרתי · ומכל עסקי פניתי · ויגיעה רבה יגעתי · אני ובניי הנחמדים המופלאים המה התמידו לעמוד על הפקודים · להעיר אוזן בלמודים · ולילה כיום יאיר להם להגות באמרי ספר · ולהעתיק מילין מעל ספר · ה"ה הרבני המופלא מהו' **אלעזר** נר"ו ובני הבח"ח המופלא השנון יניק וחכים הר"ר **מאיר** יצ"ו ואולם אחיהם · הגדול מהם · ה"ה התורני המופלא השנון מהור"ר **ליב** נר"ו ידיו רב לו בדעת ותבונה להבין אמרי בינה · אך לא הי' אתי עמי במחילתי · ואמנם הספר הלז כמוס הי' באוצרות' זה עשר שנים ובשבתי על כסא הוראה בק"ק דכשא ולא הייתי מן הזריזין ומקדימין להיות משנים הי' שלא כסדרן מחמת רעש תרועת קול מלחמה כנודע · ומעתה אל אל · כפי כשאתי · ישמע לקול שועתי · וכה אמרתי :

נא רם למים · תכונן תרומם · מקדש השמם · יבנה ברננים · ושארית ישראל הנדחה · עוד תשיב למנוחה · ותשי שמחה ורננה בימינו ציון תבנה · וקרית דוד חנה · על מכונה יראו עינינו · בביאת משיחנו · במהרה בימינו אמן :

ותשלם המלאכה ביום שנכפל בו כי טוב לסדר ולפרט **על פי אהרן** ובניו תהי' הכ"ד זעירא דמן חבריא **אהרן**
בהרב החסיד מהור"ר **משה** נר"ו (והחתן הרבני המנוח מהור"ר **בנימין** סג"ל **פרענקיל** זצ"ל מק"ק גלוגא)
בהרב הגאון המנוח מהור"ר **אהרן** זצ"ל מגזע לבי · שהיה אב"ד ור"מ דק"ק **לונשיץ** חתן הרב הגאון המחבר **שפתי כהן**
תוך עם אני יושב קהל עדת ישורון קרית מלך רב פה ק"ק **ברלין** יע"א :

* * *

טור תניא וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה על פה בהלכות שחיטה כו' הכל שוחטין לכתחילה נשים ועבדים משוחררים כו' עכ"ל :

כתב הב"י מה שכתב ועבדים משוחררים פשוט הוא דעבד משוחרר הרי הוא כישראל לכל דבריו אלא דקשיא לי ואמאי נקט משוחרר אפילו אינו משוחרר נמי כיון שמל וטבל לשם עבדות חייב בכל המצות שאשה חייבת וכיון שאשה כשירה לשחוט גם הוא כשר ובמיימוני ואשר"י וסמ"ג אין כתב משוחררים עכ"ל והקשה הדרישה ס' י"ד לסברת הב"י ה"ל לאקשויי קושי' יותר גדולה והוא דלא ה"ל לרבינו לכתוב עבדים כלל דהא מנשים נשמע ג"כ עבדים כו' ולא אוכל לירד לסוף דעתו של הדרישה אם לפי הגירסא שכתב משוחררים הלא צריך להשמועינן דוקא משוחררים (ולא קשה על הטור מידי ואם לפי הגירסא שאינו כתב משוחררים ליקשי **א** (הדרישה) על המתניתין דפרק כל הפסולין שכתוב שהיתה כשירה ששחיטה כשירה בזרים בנשים ובעבדים ובטמאין כו' · (צ"ל דתני עבדים הלא המה בכלל נשים) א"ו היינו טעמא דס"ד הואיל ואין לו חייס · (משום דהמה פוחזים ורקים) לא מהני בשחיטה קמ"ל (וא"כ איצטרך הטור ג"כ לכתוב עבדים) אבל מאי דמשני בדרישה דנקט משוחררים דהואיל שמל וטבל בע"כ וכו' יפה כיון דרצונו לומר ולכך כתב משוחררים דאינו משוחרר אין שוחטין כשאין מכירין אותן שהן כשרים דתנן בפרק ב' דכתובות אם יש לה עדים אפי' עבד ואפי' שפחה נאמנות משמע דווקא בשבויה הקילו וכן תנן בברכות אין טבי עבדי כשאר עבדים עבד כשר היה משמע בשאר עבדים אינם כשרים וכן בפרק המוכר פירות גבי נמצא גנב או קוביוסטוס ובכמה דוכתי פשוט שהעבדים חשידי וגם יש עבדים חשודים על אבר מן החי כדאי' בריש פרק מי שאחזו ואם כן איך יהי' נאמנים על השחיטה כיון דכל בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת אם כן האיך יוציאה מחזקת אבר מן החי ע"כ נראה בעיני הטור דוחק הא דתנן אפי' עבדים ישחטו לכתחלה דמשמע לי' להטור דמתני' איירי אפי' באינו מכירין שהם כשרים דמן הסתם יש להם כל מדות רעות יותר מן הריקים ופוחזים שבישראל וכמו שכתב הרמב"ם פרק ט"ו ממכירה ומפורש בפרק א"ע ובפרק קמא דקידושין ובפרק המוכר פירות גבי סימפון דנמצא גנב או קוביוסטוס הגיע משום דרובא הכי איתנהו לכן פי' הטור משוחררים אבל אי מכירין אותן שהן כשרים נותנים אותם לשחוט אפי' לכתחלה דאע"ג דמן הסתם יש להם כל מדות רעות היכא דמכירין אותן והוא כשר הרי הוא בכלל רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן ולכך לא מייתי הטור עבד שאינו משוחרר במכירין משום דפשיטא דלא הוזכר במשנה ובפוסקים ודווקא אם הי' טובלין אותן בע"כ אבל מדעתו אין לך מכירין גדול מזה והשתא יתיישב כל דברי הדרישה על נכון ושלא כדין השיג עליו הב"ח · ולפי הב"ח איירי הטור בשאין מכירין שהוא מוחזק או מומחה ולהכי בעי משוחררים ומשכתינו והרמב"ם ואשר"י איירי במכירין קשה למה לא הביא הטור עבדים מכירין וזו היא תשובה שאין עליו פירכא גם דינו אין אמת כמו שיתבאר · גם מה שכתב הב"ח כתב בסמ"ק ריש סימן קנ"ו נשים שוחטות לעצמן אם יודעין הלכות שחיט' עכ"ל משמע דלעצמן יכולין לשחוט אם יודעים הלכות שחיטה אבל אחרים אין נותנין להם לשחוט אם אין מכירים וכו' ולפ"ז אפילו יודעין הלכות שחיטה אין שוחטין לאחרים אם אינן מכירין וכתב עוד וכ"ל דבסתם נשים לא אמרו חכמים רוב המצויין אצל שחיטה מומחין הם ומתניתין דפרק כל הפסולין דמינה מוכח דנשים שוחטות אפילו לכתחילה אינו אלא במכירין שהן מוחזקין ומומחין כמו שמפרש רבינו גבי עבדים כך מפרש הסמ"ק גבי נשים עכ"ל מה שכתב איירי עבד שאין מכירין וה"ה נשים באין מכירין אותן שדעתן קלות הן ולכן אין שוחטין לאחרים אבל אם מכירין אותן שהן כשרים שוחטין אפילו לאחרים ועוד דהסמ"ק והכלבו מפרשים הא דתנן בפרק כל הפסולין דנשים שוחטו' היינו לעצמן אבל אי קשי' הא קשי' לן לפי הסמ"ק הא בחותך כזית בשר ונותן לו שוחטין לאחרים כדאשכחן גבי כותים וא"כ אמאי קאמר סתמא שאין שוחטין לאחרים לכך נראה פירש מהרש"ל בפרק קמא דחולין בסימן א' עיקר דלגבי עצמן נאמנות מה שאין כן לאחרים והביא ראיות · ונראה לי ראי' מדמאי דאם ע"ה יודע בעצמו שעישר ודאי מותר לו לאכול ואפי' הכי הלוקח ממנו אינו רשאי לאכול ואם כן מכל מה שכתבתי מוכח שיפה פסק בש"ע בעבדים שאינם משוחררים אפי' אין ידוע אם הם מוחזקים ומומחין שוחטין דמשכחת ליה במכירין שהוא כשר וכן כתב הרשב"א בהדיא בשה"א ומביאו הב"י בתחילת סימן ב' הדעת הרמב"ם דבעבדים אף על פי שאין יודע אם הם מומחין שוחטין משמע שזהו דעתו גם כן ע"ש · ושלא כדין השיג הב"ח על הש"ע דבעבדים בעינן דווקא יודעין שהן מומחין ושכן משמע מהרמב"ם והסמ"ג דליתא אלא כמו שפי' הרשב"א להרמב"ם והסמ"ג מוכרח :

טור אבל מי שיודעין בו שאינו יודע הלכות שחיטה אפילו אי שחט לפנינו ד' או ה' פעמים שחיטה הגונה וראוי' ושחט אחר כך בינו לבין עצמו שחיטתו פסולה אפילו שאלו עשית כך וכך ומתוך תשובתו ניכר ששחט יפה אין לסמוך אפילו אומר ברי לי ששחטתי יפה אבל כל מה ששחט לפנינו כשר ואפי' לכתחילה מותר ליתן לו לשחוט ובלבד שיראה אותו מתחילת שחיטה ועד סופו עכ"ל :

פירוש כששואלין אותו ומתוך תשובתו נראה לנו ששחט יפה פשיט' שאינו כלום אלא אפילו אומר ברי לי שעשיתי כל מה שאתם שואלין מ"מ כיון דבשעת שחיטה לא ידע לאו אדעתי' וסובר עתה מיודע מה ששואלין אותו · והב"ח פי' אפילו אחר שלמד הלכות שחיטה ואין צורך מיהו דינו אמת כמו שכתב הר"ן בהדיא בשם התוס' וכ"כ

הגה"ת מנחת אהרן

א לכאורה יש ליישב מה שמקשי הש"ך על הדרישה דליצרך אמתני' דכל הפסולין דאיתא בתוס' במס' קדושין דף ע"ו ע"ב בד"ה אין בודקין מן המזבח ולמעלה וא"ת אמאי לא תני נמי אין בודקין מנשיאת כפים ומהתרומה למעלה וי"ל דאין זה רבותא דלא שייך אלא בכהנים אבל הא דתני אין בודקין מן המזבח ולמעלה כגון שחיטה או הפשט אע"ג דשחיטה כשירה בנשים ובעבדים היינו דיעבד אבל לכתחילה לא עבדי כי אם כשרים מיוחסים עכ"ל תוס' ולפ"ז איצטריך לאשמעינן במתניתן עבדים דה"א הואיל דאין להם יחוס לא ישחטו כלל גבי קדשים אבל הטור כתב דינו לענין חולין מקשי הדרישה שפיר למה כתב עבדים ויש לתרץ דהש"ך מקשי שפיר על הדרישה דהנה הט"ז מקשי על תירץ תוס' במס' קדושין מאי פריך הגמרא בפרק כל הפסולין למה תני דיעבד הא לכתחילה המה כשרים דילמא משום כך תני דיעבד משום עבדים דאין להם יחוס לא ישחטו לכתחילה כסברת תוספ' א"ו כיון דחזינן דשחיטה כשירה בזרים הוה כמו שחיטת חולין וא"צ כלל למיוחסי' ומקשי גמרא שפיר למה תני דיעבד ולפי זה צריך לתרץ על קושיות תוס' דאמאי לא תני אין בודקין מנשיאת כפים ומתרומה למעלה כמו שתירצו התוס' בכתובו' דף כ"ד ע"ב בד"ה חד אמר מענין דתרומה בכלל מזבח ונשיאת כפים בכלל דוכן ע"ש העולה מדברינו דמשום יחוס לא שייך כלל למיפסל עבדים בשחיטה ונ"ל ע"כ הא דתני במתניתין עבדים דה"א הואיל והם פוחזים וריקים יגרעו מנשים קמ"ל דמותרים לשחוט וא"כ על הטור ג"כ מתורץ קושיות הדרישה כקושית הש"ך דה"א משום דהמה פוחזים כו' כנ"ל : והטור ע"כ לא סבר לי' תירץ תוס' בקדושין רק כתירץ תוס' בכתובות דהטור פסק הכל שוחטין לכתחילה אפי' נשים ודלא כהלכות א"י שכתב נשים לא ישחטו לכתחלה מפני שדעתן קלות והוכחתו של הטור ע"כ כמו שכתב תוס' ריש חולין מדלא משני בפרק כל הפסולין דתני לשון דיעבד משום נשים ועפ"ז מקשי הט"ז הא בלא"ה קשה לישני הא דתני דיעבד משום עבדים ע"ש שתירץ בדוחק אבל אי אמרינן כנ"ל דמשום יחוס ליכא למיפסל עבדים גבי שחיטה לא קשה קושית הט"ז דלישני דתני דיעבד משום עבדים דמהיכי תיתא למיפסל עבדים בדיעבד ומוכח ע"כ דנשים ג"כ כשירים לשחוט אפי' לכתחילה מדלא משני דתני דיעבד משום נשים וא"ש הטור לשיטתו לא ס"ל תירץ תוס' בקדושין וקשי' לי' על המשנה למה תני עבדים ונ"ל דה"א משום דהם פוחזים וריקים לכך איצטריך הטור ג"כ לאשמועינן שאי דיכא אף לענין חולין : עכ"ה

בכסף משנה פרק ד' וכן מצאתי בשם מהר"ל מפראג מיהו מה שכתב הב"ה ולפ"ז נראה דאפי' דיעבד שנתערבו באחרות אסורות הכל וכדין נבילה שנתערבה כיון דשחיטה זו פסולה מדינא אפילו למד אחר כך הלכות שחיטה ולומר ברי לי והכי נקטינן עכ"ל :

ב אין כ"ל כלל דלהוי שחיטתו כשחיטת גוי אלא דאנן חיישינן שמא לא שחט יפה וכדאמרינן בש"ס שמא שהה שמא דרס והילכך מספק פסלינן שחיטתו · דווקא בקטן הוא דקיימא לן בפרק כיסוי הדם דרוב מעשיהם מקולקלין והוי כנבילה וכדאיתא התם אבל לא בגדול שאינו יודע הלכות שחיטה אלא שחיטתו מספק פסילה היכא שנתערבו כו' ככ"ל :

טור אבל מי שיודעין בו שאינו יודע הלכות שחיטה אפי' שחט לפנינו ד' או ה' פעמים כו' אבל כל מה ששחט לפנינו כשר ואפילו לכתחילה יכולין ליתן לו לשחוט כיון שאחר עומד על גביו ובלבד שיראה אותו מתחלת שחיטה ועד סופו עכ"ל :

וכן כתב ג"כ הרשב"א בחדושיו דף ע"ג ובמה"א ריש דף ד' · ותימא דהא ע"כ לא מהני לכתחלה ומדקתני וכולן ששחטו בדיעבד איירי וכמו שכתב התוס' והרא"ש וכל המחברי' וזה פשוט וא"כ כי מוקמינן בגמרא כלישנא קמא וה"ק ששחטן אשאין מומחין בדליתא קמן דלבדקי' **ג** מוכח בהדיא דלכתחילה לא ישחוט אפי' באחרים עומדים ע"ג · לכך נראה דעת המרדכי והגהות אשר"י דאפי' בעומדין ע"ג לא ישחוט לכתחילה דלא כהש"ע סימן ג' וכן פסק מהרמ"א בהגהת · אח"כ מצאתי שכתב מהרש"ל סימן ה' על הטור שהפריז על המדה ומ"מ יש ליישב דמעיקרא הוה בעי רבינא לאוקמא מתניתין בשאין מומחין הוי דחיק תלמודא למימר דלכתחלה לא סגי באחרים עומדין ע"ג אבל במסקנא דליתא לאוקימתין דרבינא וכולן ששחטו לא קאי אשאין מומחין א"כ דבאחרים עומדין על גביו מותר אפילו לכתחלה אפילו יודע שאינו מומחה ומכל מקום דעת המרדכי והגהות אשר"י עיקר :

אבל מה שהשיג מהרש"ל שם על הר"ר ברוך מרעגנשפורג במה שכתוב דמן הסתם אינו שוחט לכתחלה לא ירדתי לסוף דעתו דזה לשונו בהגהת אשר"י מי שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לכתחלה לשחוט אפי' אחרים עומדין ע"ג עכ"ל משמע דר"ל שאינו יודע ממש וכלישנא בגמרא כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו והיינו אינו יודע מאום וכן המרדכי כתב דין זה שאינו יודע מאום וכן משמע בב"י דהגהת אשר"י איירי באינו יודע ממש וכן בהגהת מהרמ"י סוף סימן ג' אבל מן הסתם דהיינו שאין יודע אם הוא מומחה או לאו מותר לכתחלה בעומד ע"ג וכמו שכתב מהרש"ל וכן עיקר :

טור ובעל העיטור כתב אי ידעינן ביה דגמיר אפילו לא אתחזק מותר לשחוט לכתחילה ואי לא ידעי' בי' אי גמיר או לאו לכתחיל' לא ישחוט ואם שחט שחיטתו כשירה וא"צ לבודקו ואפילו הוא לפנינו עכ"ל :

וכתב הדרישה וז"ל כ' הב"י דלדעת רש"י ובעל העיטור כי אמר דכולהו אמוראי מאוקימתא דרבינא משום דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין לא כאדו מתחילת דבריו שאמר שכל שהן מומחין שוחטין לכתחילה אע"פ שאין מוחזקין אלא מסוף דבריו כאדו שאמר ואם שחט בודקין עכ"ל וקשה לפ"ז למה לא אוקי מתניתין כרבינא דהכל שוחטין לכתחיל' מיירי במומחה אע"פ שאין מוחזקין ובדיעב' אע"פ שאין אנו יודעין אם הוא מומחה נמי כשר וא"צ למבדקי' וכ"ל דסיפ' דמתני' לא מתוקמא לפ"ז דתנא וכול' ששחטו ואחרים עומדין על גביהם שחיטתן כשירה דמשמע דבאינו מומחה שחיטתו כשירה דווקא כשאחר עומד על גביו ולא בענין אחר דהרי דייקא התם בגמרא דעל דיעבד קאי עיי' רש"י ע"ש בגמרא ע"כ לשון הדרישה · והוא ממש קושית תוס' בד"ה רוב מצוין ותירוצו דחו התוס' בדחי' גמורה וכן הרא"ש ובעל המאור תירץ בענין אחר עיין שם :

טור והרמב"ם חילק בין מומחה ומוחזק לענין לשאלה שכתב ישראל היודע הלכות שחיטה הרי זה לא ישחוט בינו לבין עצמו כתחילה עד שישחוט בפני חכם פעמים רבות עד שיהיה רגיל וזריז ואם שחט בינו לבין עצמו שחיטתו כשירה ולא כתב שצריך לשאלו אם הוא מוחזק ובמי שאינו ידוע אם יודע הלכות שחיטה כתב

שאם

הגה"ת מנחת אהרן

ב וא"ל הלא בהמה בחזקת איסור אמ"ה עומדת עד שיודע לך במה נשחטה וא"כ הוה ספק דאורייתא ואמאי יהי מותר אם נתערב י"ל דהרמב"ם כתב פ"ז מהלכות שחיטה ישראל שאינו יודע חמשה דברים המפסידים את השחיטה כו' ושחט בינו לבין עצמו אסיר לאכול משחיטתו לא הוא ולא אחרים והרי זה קרובה לספק נבילה והאוכל ממנה כזית מכין אותו מכת מרדות ואפי' שחט לפנינו ארבעה וחמשה פעמים שחיטה כשרה והרי שחיטה זו ששחט בינו לבין עצמו שחיטה נכונה וגמורה אסור לאכול ממנה עכ"ל וכתב הכ"מ מה שכתב רבינו והרי זו קרוב לספק נבילה היינו משום שסבר שחט ד' או ה' פעמים ושחט שפיר לא הוה רק קרוב לספק נבילה ואינו ספק נבילה ממש ע"ש ולפי זה הוה רק ספיקא דרבנן ואזלינן גבי תערובות לקולא והטור כתב ג"כ כהאי לישנא אם שחט ד' או ה' פעמים כרמב"ם ומדויק שפיר ככ"ל :

ג נ"ל דרבינא סבר באמת כדעת הטור והא דתני ששחטו לשון דיעבד לאשמועינן רבותא דבאינו ידעינן אי גמיר או לאו אף בדיעבד אין השחיטה כשירה אלא א"כ אחרי' רואין אותו דה"א דווקא בדאי' קמן צריך למבדקי' אבל בליתא קמן סמכי' ארוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם כמו דאי' בגמרא כולהו כרבינא לא אמרי להך לישנא כו' ע"ש פירש רש"י קמ"ל דשחיטה פסולה אם אין לאחרים רואין אותו ודלא כבעל העיטור שפסק דלכתחלה בעי מומחא כדעת רבינא ואם שחט סמכינן ארוב מצוין עיין בטור סימן זה ובמהרש"א דף הנ"ל והא דלא אשמועינן דמותר ליתן לו לכתחלה לשחוט באחרים רואין אותו בדעת הטור דמילתא דפשיטא היא כדאי' לקמן בגמרא על הא דרב נחמן אי ידיע דלא גמיר פשיטא ופי' רש"י דדאה מותר דהא לא שהה ולא דרס אך עדיין יש להקשות לפי דעת הטור ה"ל לאשמועי' רבותא כחא דהתירא דמותר לכתחלה ליתן לו לשחוט והיינו דווקא ברואהו מתחילה ועד סוף דה"א מדשחט חד סימן שפיר אידך נמי שחט שפיר קמ"ל כיון דמתרץ הגמרא לקמן על רב נחמן וכ"ל דהב"ח כתב בשם רמב"ן סימן ר"ה די"ל אף רבינא לא קאמר אם שחט בודקין אותו אלא כשהוא לפנינו אבל אם אינו לפנינו ולא מצינן למירדף אבתרי' ולמבדקי' אף רבינא מודה דסמכינן ארוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם ע"ש ולפ"ז לדידן כשאינו לפנינו אוכלין משחיטתו אפי' מצינן למירדף אבתרי' דסמכינן ארוב ולא מטרחינן למירדף אבתרי' והקשה אח"ז הגאון ש"ך בי"ד סי' א' סק"ה ע"ש והפר"ח תירץ דה"ק הרמב"ן בדליתא קמן למבדקיה ומצינו למירדף אבתרי' ולא רדפי כיון דמעיקר הדין ה"ל כאי' קמן ובאי' קמן לא סמכינן ארוב מצוין א"כ אם אחרים רואין אותו שחיטתו כשירה ואם לאו שחיטתו פסולה מדרבנן כיון דלא רדפי אבתרי' אבל היכא דליתא קמן סמכינן ארוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם עכ"ל וי"ל דהטור סבר כדעת הרמב"ן וכפי' הפר"ח הנ"ל והוכחת הטור והרמב"ן מקושית תוס' ד"ה ואם שחט בודקין אותו וז"ל אע"ג דאיכא ברייתא לקמן דסבר רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם גבי מצא תרנגולת שחוטה מ"מ הא מייתי תנאי בתר הכי אע"ג דהתם דחי לה ותירוצם דחוק אבל אי אמרינן כרמב"ן לא קשיא מידי דהתם גבי מצא תרנגולת ליתא קמן למבדקי' ולא מצינן למירדף אבתרי' דהא לא ידעי' מי שחטו ולכך סמכינן ארוב מצוין אבל הכא איירי דמצינן למירדף אבתרי' ולכך לא סמכינן ארוב כו' וא"כ י"ל הא דתני רבינא לשון דיעבד לרבותא דאפי' ליתא קמן אם מצינן למירדף אבתרי' צריך אחרים רואין אותו ולא סמכינן ארוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם כרמב"ן :

וגם

שאם שחט בינו לבין עצמו שואלין אותו אם הוא יודע הלכות שחיטה שחיטתו כשירה וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק אם הוא לפנינו בודקין אותו ושואלין אותו אם נתעלפה ואם אינו לפנינו סומכין על החזקה בשניהם וכן היא סברת רב אלפס ז"ל עכ"ל :

דעת הטור שהרמב"ם חולק בענין אחר בין מומחה למוחזק לענין לשוחטו ודלא כמו שחילק בעל העיטור בין מומחה למוחזק לענין לשחוט לכתחילה וודאי דס"ל לרמב"ם דלא ישחוט לכתחילה עד שיהא מוחזק ומומחה וכדפי' הר"ן אלא שלא נחית הטור לפרש כל מה שחילק הרמב"ם ולא בא לומר אלא דמחלק ג"כ בין מומחה למוחזק כעיטור אלא שמחלק בענין אחר מה שא"כ הרא"ש דאינו מחלק כלל וכדמסיים אבל א"א הרא"ש ז"ל לא חילק וכו' וכן כתב הב"י והב"ח הבינו שהטור לא הבין כן בהרמב"ם ונכנסו בדוחק לכן השיג הב"ח על הטור אבל מה שכתבתי נראה פשוט ונכון גם בכסף משנה משמע מדעת הרמב"ם דלא ישחט אפי' לאחרים עד שישחט בפני חכם פעמים רבות שכתב ולעלופי לא חיישינן פסק הרמב"ם דלכתחלה לא ישחוט כלישנא קמא דרבינא עכ"ל משמע אפילו לאחרים מטעם הרמב"ם דבעלופי אין צריך לשאול מפני שדעתו כדעת הרמב"ן שהביא הרשב"א בחדושיו ובתורת הבית הארוך דף ו' ע"א שפסק כן ודקדק מדקאמר לעלופי לא חיישינן ולא קאמר כמי רוב מוחזקין ש"מ שאינו צריך לשאלו אפילו הוא לפנינו לעלופי לא חיישינן וכן כתב בת"ה בהדיא שזה דעת הרמב"ם ולא ידעתי למה הוצרך כאן בב"י לנכנס בדוחק ולפרש דכיון שיודע הלכות שחיטה וודאי אלו שהה לא היה מאכילה לנו וכו' מיהו סברתו ודינו אמת דאפי' אם רגיל להתעלף מותר לאכול משחיטתו בדיעבד אם הוא מומחה דוודאי אילו שהה לא היה מאכילה לנו ומשמע מדברי ב"י אפילו שותק ואינו אומר כלום מותר שאילו שהה הי' מודיע לנו ומכ"ש אם אמר בפירוש ברי לי שלא נתעלפתי :

כתב הב"י שמדברי הרמב"ם פרק ח' מהלכות מאכלות אסורות נראה כדברי ר"ת שהביא המרדכי שצריך שיהא נאמן ומוחזק בכשרות דלא ניחוש בי' שמא יאכיל טריפות לישראל וכן פסק בסימנים המקודשים מיהו הייכו דוקא לכתחילה אבל בדיעבד פשיטא דהרמב"ם וכ"ע מודה דכשר' אף דלא ידעינן שהוא נאמן ומוחזק בכשרות מהא דתנן מצא תרנגולת שחוטה בשוק דכשרה מיהו בד"מ השיג על הב"י דאף הרמב"ם לא קאמר אלא בשוחט לעצמו ומוכר לאחרים אבל לא בשאר שוחט' עכ"ל :

טור המוצא בהמה שחוטה כראוי' במקום שרוב ישרא' מצויין כשרה ואפילו אם נגנבה ממנו ומצאו שחוטה אע"פ שהוא חשוד על הגניבה אינו חשוד על השחיטה וכתב ד הרמב"ם דווקא שמצאו בבית אבל מצאה בשוק או באשפה שבבית אסורה וא"א ז"ל התיר אפי' באשפה שבבית ולא אסר אלא באשפה שבשוק עכ"ל :

מלשון זה משמע דאף דרוב העיר גוים מ"מ אם רוב עוברים ושבים שם ישראל כשר וכו' איפכא מסתברא וכן דעת הב"י דבשוקי ישראל אף שרובה גוים שרי ודוק :

מה שקרא הב"ח תגר לשלחם דווקא ע"י גדול ומביא ראיי' מפ"ק דחולין דקאמר שמא קילקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו אמר רבא זאת אומרת אין מוסרין להם חולין לכתחיל' דמדלא קאמר אין מוסרין להם חולין לשחוט אלמא דאפי' למסור להם להוליכו לישראל לשחוט נמי לא דכיון דאין בהם דעת חיישינן שמא הוא בעצמו ישחוט ויניחנו כך ויהיה סמכינן ארוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם וכן ראיתי כתוב ע"ש הרב ב"ר בצלאל מפראג ועוד נראה דמהרא"י פסק בת"ה סי' רכ"ז דאין לשלוח כלי מתכת לטבילה ע"י קטן דאין קטן נאמן עלי' עכ"ל ואינו נראה כלל וממקום שהביא ראיי' שם הוי תיובתא דאם איתא דה"ק רבא היכא לנוד ממתניתין דקאמר הכל שוחטין חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו כו' דמיירי בשחיטת עצמן דאסור למסור להם להוליכו לשחוט ועוד שהתוספות והרא"ש ושאר פוסקים הקשו על רש"י שפיר מאי קאמר רבא אין מוסרין להם לכתחילה היינו אפי' באחרים עומדים ע"ג דזה שמעינן מסיפא וכולן ששחטו כו' דיעבד אין לכתחילה לא והוצרכו לדחוק דרבא דייק דאין מוסרין להם חולין לכתחילה לשחוט אפי' להשליכו לכלבים דחיישינן דילמא אתי למטעי לאכול משחיטתו וכהאי גוונא כתב בחדושי הרשב"א ואם איתא לדברי הב"ח

הגה"ת מנחת אהרן

וגם נראה לרבינא פשיטא דבידע דלא גמר צריך לראות מתחילה ועד סוף דמהיכי תיתא נאמר מדשחט חד סימן שפיר אידך נמי שחט שפיר דהא לא גמיר (ובזה מחולקים רבינא ורב נחמן) ואשמועינן רבותא טפי כנ"ל :

ונ"ל הוכחה לדינא של טור דאי' בגמרא דף י"ב אמר רב נחמן ראה א' ששחט אם ראה מתחילה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו ומקשי ה"ד אי דידע דגמיר ל"ל ראה ואי דידע דלא גמיר פשיטא ואלא דלא ידע אי גמיר אי לאו לימא רוב מצוין כו' וקשה מאי פריך הגמרא דילמא איירי דידע דלא גמיר וא"ל פשיטא דצריך אחרים רואין אותו י"ל דאשמועינן ר"נ דווקא דיעבד מהני אחרים רואין אותו אבל לכתחילה אין מוסרין לו לשחוט אפי' אחרים רואין א"ו כדינא של טור דמותר ליתן לו לכתחילה לשחוט באחרים רואין אותו ואם כן ע"כ ר"נ צריך לאשמועינן רבותא לענין דיעבד ובדיעבד פשיטא דכשר באחרים רואין אותו ומקשי שפיר :

ובזה יש הוכחה להב"ח דלדידן אף דאזלינן למירדף אבתרי' וכשאינו לפנינו סמכינן ארוב מצוין דאלת"ה מאי מקשי הגמרא על ר"נ ואי דלא ידעינן אי גמיר או לאו לימא רוב מצוין מי לא תנן מצא תרנגולת שחוטה כו' דהא ר"נ בליתא קמן מיירי דאל"כ ל"ל אחרים רואין אותו נבדקיה וא"כ נוכל לומר בליתא קמן כיון דאזלינן למירדף אבתרי' ולא רדפינן לא סמכינן ארוב מצוין כו' אבל גבי מצא תרנגולת שחוטה דא"א למירדף אבתרי' דהא לא ידעינן מי שחט סמכינן ארוב מצוין כו' א"ו כב"ח דאפילו אזלינן למירדף אבתרי' סמכינן ארוב מצוין ומקשי הגמרא שפיר :

והא דמקשי הב"ח על הטור דאוקמינן דר"נ מיירי בידע דלא גמיר משמע דווק' דיעבד דאי כדעת הטור ה"ל לרב נחמן לאשמועי' רבותא דאפי' לכתחילה מותר ליתן לו לשחוט לא ידעתי מאי קשי' ליה דאשמועינן רבותא דאי תנא ר"נ לכתחילה ה"א בהא הוא דצריך לראות מתחילת שחיט' ועד סופה אבל בדיעבד אמרינן מדשחט חד סימן שפיר כו' קמ"ל דאפי' דיעבד אינו כשירה אא"כ אחרים רואין אותו מתחילה ועד סוף' עכ"ה :

ד רבים תמהו על הרמב"ם דאי' בגמרא חולין דף י"ב הרי שאבדו לו גדיו ותרנגוליו והלך ומצאם שחוטים ר' יהודה אוסר ר"ח בנו של ריה"ג מתיר א"ר נראין דבריו של ר' יהודה שמצאן באשפה ודברי ר"ח בנו של ריה"ג שמצאן בבית ומסקנת הגמרא בבית כ"ע לא פליגי דשרי באשפה שבשוק כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי באשפה שבבית מ"ס אדם עשוי להטיל נבילתו באשפה שבבית ומ"ס אין אדם עשוי להטיל נבילתו באשפה שבבית ע"כ ותמהו עליו למה פסק כר' יהודה ולא כר"ח בנו של ריה"ג הא איתא בב"מ דף ך"ד ע"ב ר"ח מצא גדי שחוט בין טבריא לצפורי והתירוהו לו אמר רב אמי התירוהו לו משום מציאה כרשב"א ומשום שחיטה כר"ח בנו של ריה"ג דתני' הרי שאבדו לו גדיו ותרנגוליו וכו' א"ר נראי' וכו' ומשמע דהלכה כר"ח בנו של ריה"ג דמעשה רב ותירץ הפר"ח וז"ל ול"נ טעמו של הרמב"ם משום דאיהו אזיל לטעמי' שפסק כרב שם בשר שנתעלם מן העין אסורה והנך אמוראי הורו להתירא כלוי ומ"ה לא סמכינן אהך עובדא כלל והדרינן לכללין שפסק כר"י חדא דמחמיר ועוד דהוא גדול מר"ח בנו של ריה"ג עכ"ל ודבריו נכונים אבל הפרי תואר שדא בי' נרגא א"כ למה לא פסק הרמב"ם בשר שנתעלם מן העין מותר ודלא כרב וכדמוכח מעובדא דר"ח הנ"ל ע"ש שהאריך ליישב ותירוצו דחוק קצת' ונ"ל ליישב דהא בלא"ה קשה דקאמר התירוהו לו משום שחיטה כר"ח בנו של ריה"ג דילמא התם התיר ר"ח בנו של ריה"ג שהי' לו סימן בגדי ותרנגול כדמוכיח הרי שאבדו לו גדיו כו' אבל כאן שמצא גדי שחוט מנ"ל לאסור משום בשר שנתעלם מן העין כמו דאי' בט"ז סימן זה סק"י ובפר"ח ס"ק ט"ז ע"ש ונ"ל דע"כ מוכח דר"ח בנו של ריה"ג סבר בשר שנתעלם מן העין מותר דאי'

בב"ה לנהג הוצרכו לכתוב בדוחק הלא רבא טובא אתי לאשמועי' דאפי' למסור להם להוליך כשחוט אסור ומה שהבי' ראיי' ממ"ה ג"כ אינו ראיי' כלל כמבואר ומפורש לש"ע סי' ק"ך ס"ק ד"ח וגם מהרש"ל פסק בהדי' דמוהר לשלוח לשחוט ע"י קטן בר דעת :

שוב קרא חגר על מה שנוהגים בהרבה מקומות וקהלות ויחידים לשלוח עופות ביד גוי רו גוים המפרתים בבית ישראל להוליכם לישראל לשחוט וגוי לוקח הטבלא בידו וישראל ששחט כותב עליו כשר והוא דבר פשוט דלא יהני סי' אלא כשהסימן בגוף הבשר רו שהכיתו בסק יחתמו אבל אין הסימן שבטבלא מועיל לבשר ע"כ דבריו ולפע"ד ישראל קדושים הם ומנהגם תורה היא דוודאי כל הישראל היא מכיר העוף ששולח וא"כ ליכא למיחש לחליפי ומה שכותבין על הטבלא אינו להיותו סימן אלא לבך כיתבין כשר משום דאי לאו הכי איכא למיחש שמא שחט הגוי בעצמו ולא הי' אצל השוחט כלל כי אולי שהוליכה עליו לטורח אבל השתא שכותב כשר שמעיד שהי' אצלו א"כ ליכא למיחש שמא שחט הגוי בעצמו (וכמבואר לקמן) דהא קיימא לן דלא חיישינן שמא כיון להכשילו אלא א"כ נהנה בדבר וכדלקמן סי' קי"ח וכן מבואר במרדכי פרק גיד הנשה שכתב לשם מעשה בא לידו תרנגולת שחיטה ושלחה ביד גוי בלא סימן ונסתפקו בדבר לומר שמא אחרת היתה ונתחלפה והלכו לשוחט ושאלו לו אם שחט זאת התרנגולת והשיב אין לי טביעת עין אמנם עתה שחטתי תרנגולת א' אבל בעל התרנגולת היה מכירו אותה ואומר שזאת היא והתרתי כיון שבעל התרנגולת הי' מכיר' כדברי ר"ת דאמר לית הילכתא כרב דאמר בשר שנתעלם מן העין אסור עכ"ל הרי להדיא דהתיר כיון דבעל התרנגולת הי' מכירה ולא חיישינן שמא הגוי כאן הם הט תרנגולת אחרת לפחט וזאת התרנגולת שחט הגוי בעצמו דלא ודאי דלא חיישינן שמא כיון להכשיל אלא במידי דאית ליה רווחא והשתא כמו לק"ק מה שהקשה הב"י בסימן ס"ג ואינו יודע למה כתב שהתיר משום דלית הילכתא כרב דהא כמו רב ונכשיר בהא כיון דאית ל' טביעת עין בגויה וטביעת עינא עדיפא מסימני' עכ"ל דוודאי רב דאיסר בשר שנתעלם מן העין פשיטא בכל גוונא ה"ל למיחש שמא ישחט הגוי בעצמו התרנגולת ויתן תרנגולת אחרת לשוחט לשחוט אבל כיון דלית הילכתא כרב א"כ בשר שנתעלם מן העין מותר אם כן ליכא למיחש אלא שמא יחליף הגו וכדא הא בפרק אין מעמידין וכמו שכתב המרדכי בעצמו בסמוך קודם מעשה הנ"ל וא"כ כיון שבעל תרנגולת הי' מכירה שהיא שלו ליכא לייחש למידי וליכא למיחש דאולי דהוליכה לשוחט הי' עליו לטורח דהא השוחט אומר ששחט לגוי התרנגולת אלא שאין לו בה טביעת עין וזה ברור · (ועיין בכ"ה סי' ס"ג ס"ק ד') ודו"ק בדברי מהרש"ל בפרק גיד הנשה סימן ד"ה ותימא כדברי יכן כתב בפ"ק דחולין סימן ד"ג דהיכא שיש לבעל התרנג' לת סי' בהשאלו לשוחט נ"כ ואומר כשחט עתה תרנגולת א' אף ע"פ שאינו מכירה שרי עכ"ל ומה שכתב קוד' לכן בסמוך דמוי להזהר שלא ישלחו לשוחט משרת הגוי מיירי בשכינו שלא יכיר הא"כ התרנגולת שלו שהרי הוליא כן ממעשה דרש"י במרדכי שהביא לשם וממעשה דרש"י מבואר להדיא משהעופות הובא שחוטין ביד גוי בלא סימן דבכהאי גוונא פשיטא דאסור דאיכא למיחש שמא החליף הטוב ברע ושחט כמו כן לזה שהחליף דשחיטה אין סימן ויש לו הנאה בדבר והיינו מה שכתב הטור והפוסקים בסימן ק"ח שלח ביד גוי בהמה או ע"ף שחוטי' אסור בלא חותם שאין שחיטה סימן לסמוך עליו עכ"ל וכתב הב"י לשם שכן דעת המרדכי בפרק קמא דחולין שכתב בשם רש"י בתשובה ע"ש וכ"ז נראה לי ברור ולא כהב"ח שם ס"ק ד ממעשה דרש"י לבטל מנהגינו כי אינו ענין זה לזה כלל וכדפי' וע"ל סי' ס"ג וסימן קי"ח במה שכתבתי שם בס"ד אחר כתבי זה נדפסו תשובת מהרמא"י ומלאתי שם בסימן מ' שכתב וז"ל ומה שהקשה ומה מועיל שבעל התרנגולת הי' מכירה דילמא הגוי שחטה ונתן להשוחט אחרת נראה דמעשה הי' דבעל התרנגולת הי' יודע שהשוחט שחט התרנגולת שהביא לו הגוי לשחוט אך לא הי' יודע אם נתחלפה א"כ דאם הי' מכירה עכשיו פשיטא דשרי דהא מהני טביעות עין אפילו אליבא דרב כדמוכח בגמרא א"כ ה"ה לבעל התרנגולת כמו א"ו לא הי' אומר עכשיו לאחר שהביא הגוי שזאת היא ששחט השוחט אלא שהי' מעיד שאותו תרנגולת ששחט השוחט הי' תרנגולת של גוי אך לא ידע אם נתחלפה א"כ ביד הגוי או אם נתחלפה בין השחיטה קודם שבאת ליד גוי · (דהיינו השוחט זורקו מידו לאחר שחיטה ואיכא למיחש שנתחלף ע"י עורבי' קודם שבא ליד גוי) והוי ליסיר מכח בשר שנתעלם מן העין ולכך הוצרך להתיר מכח דברי ר"ת עכ"ל ולא ידענא מאי קשיא דהא קי"ל דלא חיישינן להחליף במידי דליתא רווחא ודברי הרב דחוקים מאוד להבין ועוד מדקאמר אבל בעל התרנגולת היה מכירה וכו' משמע דקאי אמאי דכתב בסמוך שהשוחט השיב שאין לי בה טביעת עין וע"ז קאמר אבל בעל התרנגולת הי' מכירה כלומר שהיא מכירה שזאת הוא התרנגולת שלו ועוד תימא לדבריו דלא הי' לבעל התרנגולת סי' בה וחיים לשמא נתחלפה א"כ ביד הכותי א"כ ע"כ דאיכא למיחש שמא החליפו הגוי בעצמו ובמקו' שעלה הגוי להחליף דהא אמרי' בש"ס לרב נמלא ביד גוי שאני כלומר דהוא בחזקת המשתמר וטריפה לא מכרו לו (כמ"ש פי' רש"י) אבל כאן דאיכא למיחש שמא הוחלפו וא"כ פשיטא דלכ"ע אסור וכדאמרינן פרק אין מעמידין וכמו שכתב המרדכי בעצמו מקודם בסמוך דלית הילכתא כרב ואם שלח ביד גוי אסור כדאמרינן בפרק אין מעמידין הבו"ת הסיר בחותם א' עכ"ל והוא מעשה דרש"י שהביא המרדכי בפרק קמא דחולין ועוד הא רש"י כמו פסק דלית הילכתא כרב ומה שכתב הרב בתשובה דאילו הי' השוחט מכירו כו' א"כ ה"ה לבעל התרנגו' הא לאו מילת' דוודאי ופשיט' דאיירי שבעל התרנגולת הי' מכירה שזאת הי' התרנגולת שלו אלא שלא הי' יודע אם השוחט שחט לזאת התרנגולת ולכך לרב דחיים לאחלופי ה"כ דחיים שמא שחט הגוי בעצמו ולכך הוא אסור אבל אם הי' השוחט מכירה בטביעת עין פשיטא אפי' לרב הוי שרי דה"ז ליכא למיחש מידי גם מה שכתב הרב או נתחלפה בין השחיטה קודם שבאתה ליד כותי הוא דחוק ודי למבין סוף דבר אינו רואה שום דבר נכון להרב בזה אלא הנכון והעיקר ביישוב דברי המרדכי כמו שכתבתי לעיל וכאשר מלאתי און כי בדברי מהרש"ל פרק ג"ה סי' ד"ג ע"ש גם הב"ח בסיף סי' ס' דחק עצמו ליישב קושית הב"י בדברי המרדכי ע"ש ולפענ"ד עיקר כדפרים ודו"ק :

תו

הגה"ת מנחת אהרן

בריית' בחולין דף י"ב הרי שמלא תרנגולת שחוטה בשוק או שאמר לשלוחו לא שחוט והלך ומלאו שהוא שחוט הזקתו שחוט דרוב מלוין אצל שחיטה מומחין וא"כ קשה הך ברייתא דלא כר' יהודה ולא כר"ח בנו של ריה"ג דלר' יהודא בשוק אסיר משום שמא נתנבלה כדאי' בתוס' ד"ה כי פליגי ה"ה דפליגי בשוק בלא אבכה ע"ש ואי כר"ח בנו של ריה"ג הא בברייתא מתיר בשר שנתעלם מה בין דמלא תרנגולת קתני ואין לו טביעת עין בגויה ואיהו אסור בשר שנתעלם מן העין דאבדו גדיו קתני בפלוגת' ר"י ור"ח א"ו ר"ח מתיר בשר שנתעלם מן העין והא דקתני גדיו לרבותא דר' יהודה דאפ"ה א"ס וא"כ ברייתא כר"ח בני של ריה"ג וזה שאמר בצ"מ התרהו לו משום שחיטה כר"ח בנו של ריה"ג דתני' כו' וה"ר כראין כו' דלכאורה לא הוצ' ך הגמ' להביא דה"ר כראין דברי ר"ח כו' אבל לפי דברינו א"ש דתיני' מוכח דאפי' בשוק בלא רשבה איסר ר' יהודא ואי תימא דר"ח סבר בשר שנתעל' מן העין אסור א"כ ברייתא דמלא תרנגולת דלא כמאן א"ו ר"ת סבר בשר שנתעלם מן עין יותר ואתי ברייתא כר"ח ולכך התירו לו משום שחיטה כו' כנ"ל :

ומ"מ נ"ל היכחה לרמב"ם דלית הלכתא כהך עובדא וכברייתא מלא תרנגולת שחוטה דאי בחולין דף כ"ה ע"א אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור ומקשי הגמרא והתניא ר' אומר מקולין וכו' ומתרץ ע"ש וקשה ליה לא מקשי על רב מההיא ברייתא דמלא תרנגולת שחוטה בשוק מותר אלמא בשר שנתעלם מן העין מותר וזה קשי' על זה וא"ה לתרלו כדמתרץ הגמרא שם א"ו הך ברייתא בלאו הכי דלא כהלכתא דקיימא לן כר' יהודא דמלא בשוק אסיר אפילו גדייו ותרנגוליו ובברייתא תני מותר וא"כ מוכח הלכה כר"י ובשר שנתעלם מן העין אסור :

ואין להקשות א"כ מאי מקשי על ר"כ דף י"ב דאמר ראה א' ששחט אם ראהו מתחילה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אם ר ומקשי ואי דלא ידע אי גמיר או לא ליתא ריב מלוין אצל שחיטה מומחין הם תי לא תניא הרי מולא תרנגולת שחיטה וכו' ולפי דברינו אתו' לא מתרץ דברייתא דלא כהלכתא ככ"ל וכ"ל דר"כ לטעמי' דס"ל ריב מלוין אצל שחיטה מומחין הם כמו דהשיב לרב דימי בר יוסף ע"ש ואם כן א"א לאוקמא לר"כ דלא ידע אי גמיר או לאו וע"כ צריך לומר רוב מלוין אצל שחיטה לאו מומחין נינהו מדלריך ראה מתחילה ועד סוף וקשי' דידיה אדידי' לכך מתרץ דידע דלא גמיר וכו' עיין שם בגמרא ותבין · עכ"ה :

תו כתב הב"ח ופי' אשפה פרשב"ס בפרק הספינה דף ס"ח וז"ל מכר אשפה מכר זבלה אשפה מקום עמוק ג' או גבוה ג' שרגיל לתת שם זבל בהמתו עכ"ל ונראה דטעמו דכל פחות מג' דרסי' ביה רבים אפי' נואה כדרב אסי פרק קמא דשבת דף ז' כ"ש זבל בהמתו וא"כ כאן בדין שחיטה כל שאשפה פחות מג' אפי' נגלה באשפה שבשוק דיכא לכשמנא בשוק בלי אשפה ושרי להרא"ש והרשב"א דנקטינן כוותי' עכ"ל ודבריו ה נכונים :

ומה שיישב הב"ח הגהת אשר"י בשם א"ז בחרש המדבר ואינו שומע אע"ג דגמיר הלכות שחיטה ומוחזק דשחט שפיר לא אכלינן משחיטתו עכ"ל דיש לומר דלכתחילה אין לשחוט כדי לאכול משחיטתו כו' אין נראה לי כלל וגם המעיין בהגהה עצמו יראה שהוא כהבנת הב"י דהיינו אפי' בדיעבד לא אכלינן משחיטתו אלא ישובן של הדברים כבר מבואר למעלה בדרישה ע"ש סוף ונמצא' בספר דמשק אליעזר בדף ה' ריש עמוד ג' שיישב דברי הגהת אשר"י וכתב שהוא דוחק :

הביא הב"י האגור וכן נוהגים באשכנז שלא להניח לקטן לשחוט אפי' אחרים עע"ג אמנם בספר מקומות ראיתי מקילין בזה ותמהתי עכ"ל האגור ואני אומר שאין מקום לת' יהתו שמה שנוהגי' למסור לקטן לשחוט ואחרים עומדים ע"ג היינו כשיודע לאמן את ידיו דאז בודאי שרי לדברי הכל עכ"ל הב"י ועיין במהרש"ל בפרק קמא סי' ב' ותמצא כחת שהכריח לפסוק דאפילו הכי אסיר לכתחילה וכן פסק דבאינו יודע לאמן ידיו ואינו מומחה אסור אף בדיעבד אפי' אחרים עומדין ע"ג ואינו מותר לכתחיל' באחרים עומדין ע"ג רק כשיודע לאמן ידיו והוא מומחה וכשאין אחרים עומדין ע"ג אפי' היא מומחה ויודע לאמן ידיו אסור אף בדיעבד עיין שם כי כל דבריו נכונים בזה וכל זה פסק ג"כ הב"ח מיהו אם אחרים עומדין על גבי' מזה לא הזכיר רש"ל אם מותר למסור נו להשליכו לכלבים אפי' אינו מומחה ואינו יודע לאמן את ידיו או דווקא כשיודעין לאמן ידיו או מומחה או דווקא שיהא מומח' וגם יודע לאמן ידיו ומסתבר' דלא בעי מומחה ואמן ידיו תרווייהו באחרים עומדין ע"ג להשליכו לכלבים דבשלמא באין אחרי' עומדין ע"ג יטעה הרואה להכשיר שחיטת קטן וזה לעולם פסולה משום שאינו כאמן אף שהוא מומחה ויודע לאמן את ידיו אבל כשאחרי' עומדין ע"ג דאז בדיעבד כשרה כשיודע לאמן ידיו או מומחה ליכא למיחש שהרואה יטעה כל כך ויכשר כשאחרי' עומדין ע"ג אפי' אינו מומחה ואינו יודע לאמן את ידיו דהיכא יטעה כל כך ויסבר שהקטן אינו יוד' לאמן ואינו מומח' ועו' מסתבר להתיר באחרי' עומדין ע"ג דכיון דלא צריכן לי' אלא באחרי' עומדין ע"ג וודאי לא יטעה ודו"ק :

ומה שכתב רי"ו בנ"ט"ז ח"א דלמסור להשליך לכלבים אסור אפילו באחרים רואין אותו פן יבוא לאכול משחיטתו דהיינו כשאינו יודע לאמן ידיו ואינו מומחה ג"כ דאז בדיעבד שחיטתו פסולה דוודאי היכא דבדיעבד שחיטתו כשרה לא קאמר רבינו ירוחם דאסור למסור לו להשליכו לכלבים כדמשמע מדבריו להדיא וא"כ גם מה שכתב בריש פרק קמא דחולין אחר פל"ת וניחא השתא דבאין אחרים רואין אותו עסקינן ברישא עכ"ל דמשמע מדבריהם דבאחרים רואין אותו מותר למסור להם להשליכו לכלבים היינו באופן דבדיעבד שחיטתו כשרה ובמה דאיירי במתניתין ששחטו ואחרים רואין אותו כפירה ומעתה לא פליגי התוס' והרי"ו דלא כב"ח שהבין דפליגי ופסק מה שפסק וביותר מה שפסק לאסור ליתן לגדול שאינו יודע הלכות שחיטה אפי' באחרים עומדי' ע"ג אפילו להשליכו לכלבי' לא נהירא כלל כיון דבדיעבד שחיטתו כשרה והגע עצמך שהטור והב"י בש"ע פסק דמותר לו לכתחילה לשחוט ולאכול כשאחרים עומדין ע"ג וכ"ש שמותר לו למסור להשליכו לכלבים ואף שדחיתי דבריהם למעלה מ"מ לענין זה דינם אמת שמותר למסור לו להשליכו לכלבים ומשום דבקטן צריכי' לידע בוודאי שהוא מומחה ולא אמרינן לגבי' רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם :

וכתב עוד שם מהרש"ל דמה שנהגו שלא ליתן קבלה מי שהוא פחות מי"ח שנה הכל כפי מה שהוא ועד כי לפעמי' ימצא הנער בעל התירה וחרד ויראת ה' ורגילין אף בעלי הוראה להרשו' אותם ולהחזיקו במומחה על הסתם אני אומר עכ"ל ודבריו פשוטי' ודברי סברא :

טור השומע ואינו מדבר אם הוא מומחה שוחט אפילו לכתחילה אם אחר מברך :

וכן עיקר כמו שפסק הב"ח דאחר אינו יכול לברך ו אלא כשהו' ג"כ שוחט וכן מצאתי בהגה"ת שחיטות מהרי"ו וזה לשונו י' בני אדם שרוצים לשחוט כולם אפשר די להם בא' שמברך ואחרי' עונים אמן עכ"ל ומשמע דוקא הכך דשוחטי' מברכים:

טור ושכור שוחט אפילו לכתחילה עכ"ל

היינו מדינא אבל עצה טובה לשכור אפילו לא הגיע לשכרותו של לוט לא ישחוט כמו שכתב הכלבו בשם בעל התרומו' דשכור לא ישחוט מפני שחיטתו דרסה וכן כתב הגה"ת אשר"י בשם סמ"ג שכתב בשם רבינו יהודה גאון שאסו' לשכור לשחוט לכתחילה כי רוב דרסות מחמת שכרות הן וכן כתב הרא"ש בשמו בספר יראים סוף סימן קנ"ד ועיין בב"ח :

טור

הגה"ת מנחת אהרן

ה והא דכתב בש"ע ס"ק ד"א על דברי הב"ח ואינו מוכרח היינו מה שרוצה ליתן טעם לרשב"ם מרב אסי פרק קמא דשבת זהו אינו כמו שכתב הט"ז בס"ק יו"ד ע"ש אבל לענין דינא דבריו נכונים מהא דרב אסי דכל פחות מג' לא מיקרי אשפה ושרי להרא"ש כו' · עכ"ה :

ו וכן משמע בדברי הטור שכתב אם אחר מברך דהיינו אם אחר שחט בלאו הכי וצריך לברך ודלא כד"מ שכתב זה שלא כדברי רבינו ע"ש עכ"ה :

ז הרמב"ם כתב ריש הלכות שחיט' וז"ל מצות עשה שישחוט מי שירצה לאכול בהמה חיה או עוף ואח"כ יאכל שנאמר וזבחת מבקרך ומצאנך ונאמר בבכור בעל מום אך כאשר יאכל את הצבי והאיל הא למדת שחי' כבהמה לענין שחיטה ובעוף הוא אומ' אשר יצוד ציד חי' או עוף ושפך את דמו מלמד ששפיכת דם העוף כשפיכת דם החי' ותמה עליו הכ"מ וז"ל ויש לתמוה אמאי נקט רבינו ראי' לעוף מדאיתקש לחי' ולא מפיק לה מדתני בר קפרא בראש פרק השוחט זאת תורת הבהמה והעוף הטיל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים וכו' הא כיצד הכשרו בסימן א' וכ"ל משום דלבר קפרא בעוף בסימן א' סגי ורבינו סבר גם בעוף צריך לכתחילה שני סימני' כמ"ש השחיטה המעולה שיחתכו שניהם בין בבהמה בין בעוף אבל קשה דהאי ילפותא יליף רבינו שחיטה לעוף מדאיתקש לחי' ליתא בגמרא אדרבא מהאי קרא יליף אין שחיטה לעוף מן התורה ותירץ מאחר דקי"ל הלכה כר' מחבירו דיש שחיט' לעוף מן התורה ממילא משמע דהאי ושפך את דמו היינו ע"י שחיטה מדאיתקש עוף לחי' עכ"ל והנה עדיין יש לדקדק מנ"ל לרמב"ם דלרבי דרשינן היקש עוף לחי' מושפך · וכ"ל ונקדים גמרא חולין דף ד"ז ע"ב אמר רב יהודה משום ר' יצחק בר פנחס אין שחיטה לעוף מן התורה שנאמר ושפך את דמו בשפיכה בעלמא סגי א"ה חיה נמי איתקש לפסולי המוקדשין עוף נמי איתקש לבהמה דכתב זאת תורת הבהמה והעוף הא כתיב ושפך את דמו מאי חזית דמדית לי' לעוף שדית אחיה מסתברא משום דסליק מיני' ת"ש מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליע' ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התור' תהוי לי' סכין לטהר' מידי נבילה הוא דאמר כי האי תנא דתניא ר"א הקפר ברבי אומר מה ת"ל אך כאשר יאכל צבי ואיל מעת' הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה ועוף אין לו שחיטה מדברי תורה אלא מדברי סופרים מאן תנא דפליג על ר"א הקפר רבי היא דתניא וזבחת כאשר צויתיך מלמד שנצטוו' משה על הושט ועל הקנה ועל רוב א' בעוף ורוב שנים בבהמה עכ"ג ויש לדקדק דקאמר מאן תנא דפליג מאי קושי' הא סיים משנה מלק בסכין ומהאי מוכח יש שחיטה לעוף מן התור' · והאי תנא דמתניתין ר"מ הוא כמו שמפרשים תוס' ד"ה תהוי וא"כ איכא תנא דפליג ועוד מקשים תוס' דה"מ לעימר האי תנא דפליג הוא בר קפרא וכ"ל דכך המשך הגמרא לכאורה הי' יכול לומר דר"י בן פנחס סבר כשום תנא לכך קאמר מאן תנא דפליג רבי היא ולא יכול לתרצי אם דסבר כר"א הקפ' ברבי דתוס' מפרשים ד"ה ושפך בשפיכה בעלמא סגי ואפילו לר"מ דיליף לקמן פרק כיסוי הדם דשחיט' שאינו ראוי' שמה שחיטה גמר שפיכ' משחוטי חוץ מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו ולכאורה תמוה דכוכל לומר רב יצחק

סימן ב

טור שחיטת נכרי נבילה אפי׳ אחרים רואין אותו וכתב הרמב״ם אפי׳ הוא קטן אפי׳ אינו עובד ע״ז כגון גר תושב עכ״ל

זה לשון הרמב״ם נכרי ששחט אע״פ ששחט בפני ישראל בסכין יפה ואפי׳ הי׳ קטן שחיטתו נבילה. לוקה על אכילתו על נבילה מן התורה שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו ואחר שהזהר שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסיר ואינו דומה לישראל שאינו יודע הלכות שחיטה וגדר גדול גדרו בדבר ואפי׳ כותי כו׳ והיינו כותי כדאית׳ בפ״ק דחולין שגזרו על הכותי׳ שיהי׳ כגוים גמורים ומכאן למד הטור ומכח כ״ש דאפי׳ בגוי שאינו עובד ע״ז שחיטתו נבילה מכ״ש דכותי והכ״מ כתב וז״ל ומה שכתב אפילו כותי שאינו עובד ע״ז כו׳ שהוא מוגה שאמרו שחיטת נכרי סתם ולא אמרו שחיטת עע״ז ומה שכתב רבינו וגדר גדול גדרו בדבר נראה שרבינו סבר שכל שאינו עובד ע״ז אינו אלא מדרבנן והרי״ק כתב בשם ר״י דטעמא משום דכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו עכ״ל ואחריו נמשך הב״ח: והל״ח הבין שמה שכת׳ הרמב״ם שאינו עובד ע״ז כו׳ היינו גוי ממש וכינה לגוי בשם כותי הרשעה וכן העתיק הב״י בפירוש אפי׳ גוי שאינו עובד ע״ז כו׳ וטעה טעות גדול ואין להאריך דלגוי כינה הרמב״ם נכרי לפני זה באותו פרק וכותי הייני כותי ממש ולכן כתב וגדר גדול גדרו בדבר שאפילו כותי שאינו עע״ז שחיטתו נבילה כדאית׳ בפ״ק דחולין לא זזו משם עד שעשאו כגוים גמורים וזה פשוט דגוי אפי׳ אינו עובד ע״ז שחיטתו אסורה ועוד לדידי׳ ישמוט הרמב״ם דין כותי לגמרי ולא הוזכרו לגמרי שהוא גוי גמור ולהרמב״ם מן התורה לכ״ע וכדאית׳ בתוספתא וזבחת ואכלת ולא שזבח הכותי ולא שזבח הקוף ע״כ ואי כותי הוא גוי דאילו כותי ממש הוא מדרבנן כדאי׳ בחולין וא״כ שחיטת גוי שאינו עובד ע״ז לא עדיף מקוף וכן משמע מדברי הרמב״ם פרק ב׳ מהלכות אבות הטומאה וכמו שכתב גם שם הכסף משנה הלך לשיטתו והבין שהרמב״ם כינה לגוי שאינו עובד ע״ז כותי׳ שכתב הרמב״ם שם ובגלל העכו״ם נתרחקו הכותי׳ ונאסרו שחיטתן והקשה הכ״מ דהא איסור שחיטתן מדכתיב וזבחת ואכלת נפקא וכדאיתא בתוספתא דלעיל ותירץ בדוחק דהתוספתא אסמכתא בעלמא היא ע״ש והדבר ברור שגם שם קרא לכותים ממש כותים ולגוים ממש נכרי׳ ועכו״ם כמה פעמים באותו פרק אלא שנ״ל שהכותים נתרחקו בכלל הגוים ע״ש ודו״ק וכותי לעולם מדרבנן שהרי הם גזרו עליהם:

הביא הב״י לשון העיטור וז״ל וכתב בעל העיטור ה״ג בדלא שמעינן דחשיב אבל שמעינן דחשיב אסור בהנאה והשוחט לגוי אע״ג דשמעינן לגוי דחשיב מותר בהנאה עכ״ל ובב״ח נתקשה בזה דהא אפילו באכילה מותר כדאית׳ בפ״ק דף לט ותירץ דווקא כששוחט ואינו יודע שהגוי חושב אז מותר אפילו באכיל׳ אבל העיטור איירי שהישרא׳ שמע שהגוי חשיב לזרוק אסור באכילה **א** ובעובדא דמייתי בגמרא דהכי טייע׳ דאתא לנקוניא יהיב דנרא לטבחי ישראל אמרו להו דמא ותרבא לדידן פי׳ רש״י לע״ז וכן מוכרח בוודאי משכא ובשרא לדידכו שלח לי הכי א״ר יהודא אמר שמואל הלכה כר׳ יוסי דמותרין משמע בהדיא דת״ק ור״י אפלגו אפי׳ בהשוחט שמע שהגוי מחשב וק״ל כר״י דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן ומותרין אף באכילה וכן משמע הסוגי׳ בהשוחט למדקדק גם ע״כ נראה פשוט כמו שכתב בעל העיטור אפי׳ באכילה שרי ואיידי דקתני ברישא אסיר בהנאה קתני נמי סיפא יותר בהנאה וא״כ דבסיפא אפי׳ באכילה מותר וק״ל (וכן תירץ הפרישה סי׳ ד׳ ע״ש)

טור

הגה״ת מנחת אהרן

בר פנחס סבר כר״ש ולדידי׳ מוכח אין שחיטה לעוף מן התורה דאית׳ במשנה דף פ״ה השוחט חולין בפנים קדשי׳ בחוץ אי ועוף הנסקלין ר׳ ר״ש מחייב וחכמים פוטרי׳ ע״כ פי׳ רש״י משום דשחיטה שאינו ראוי׳ לא שמה שחיטה׳ גמרא אמר ר׳ חייא בר אבא רבה רבי דבריו של ר״מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים ודבריו של ר״ש בכסוי דם ושנאו בלשון חכמים מ״ט דר״מ בכיסוי דם א״ר שמעון ב״ל גמר שחיטה שחיטה משחוטי ח״ץ מה להלן שחיט׳ שאינו ראוי׳ לא שמה שחיטה אף כאן שחיטה שאינו ראוי׳ לא שמה שחיטה ור״ש אשר יאכל כתיב וא״כ לר״ש מוכח דספק אתי להורות דאין שחיטה לעוף מן התורה דל״כ ל״ל ספק וא״כ דילמא ר״י בר פנחס סבר כר״ש ומי הכריח תוס׳ לתירוצו וכ״ל פשוט דתוס׳ ומפרשי׳ ד״ה תהני הך פירכא ליתא לר׳ יוסי אלא לר״מ וקשה מכ״ל להקשות דילמא סבר ר״י בר פנחס כר׳ יוסי א״ו דהגמרא רוצה לאוקמא אף אליבא דר״מ ומקשי׳ תוס׳ שפיר דלר״מ א״א לומר דמכ״ל דאין שחיטה לעוף מן התור׳ והוכרח תוס׳ לתירוצו אין מקרא יוצא מידי פשוטו אך עדיין קשה על המתרץ למה לא מתרץ הוא סבר כי האי תנא ר״ש דסבר אין שחיטה לעוף מן התור׳ כנ״ל לכך קאמר מאן תנא דפליג אר״א הקפר רבי היא וקשה האיך אפשר לומר דסבר ר׳ יש שחיטה לעוף מן התורה הא ר׳ שנה דברי ר״ש כחכמים בלשון המשנה בכסוי דם ולר״ש מוכח ע״כ דאין שחיטה לעוף מן התורה כנ״ל וא״כ קשי׳ דר׳ אדר׳ א״ו אף ר״ש סבר יש שחיטה לעוף מן התורה וקשה ל״ל וספק א״ו כדינו של הרמב״ם דיספק את׳ להורות דיש שחיטה לעוף מן התורה וא״כ א״א לאוקמא ר״י ב״פ כר״ש דהא מוכח דר״ש סבר יש שחיט׳ לעוף מן התורה וא״ש רמב״ם והתוס׳ דא״א לומר דר״י ב״פ סבר כר״ש דהא לר״ש מוכח יש שחיטה לעוף כו׳ א״ו כר״מ ואין מקרא יוצא כו׳ וא״ש הא דלא קאמר בר קפרא היא כדי לתרץ הא דלא קאמר דסבר הכי תנא כר״ש: עכ״ה

א ולא ידענא מאי קושיא על הב״ח מגמרא דאי׳ התם הכי טייעא דאתא לנקוניא יהיב דינרי לטבחא ישראל אמרו להו דמא ותרבא לדידן משכא ובישרא לדידכו רש״י טייעא ישמעאלים והיכו אוכלין אלא בשר שחוט׳ וכו׳ דמא ותרבא לדידן לע״ז כו׳ ע״כ שלחה רב טובי בר מתנא כה״ג מהו שלח לי׳ הכי אמר ר״י אמר שמואל הלכה כר׳ יוסי א״ל רב אחא ברי׳ דרב אויא לרב אשי לר״א יהיב לי׳ זוזי לטבחא ישראל מאי א״ל הזינן אי איכא אלמא דלא מצי מדחי לי׳ אסור ואי לא א״ל ריסך יהר ע״כ פי׳ רש״י לר״א דאמר מחשבת גוי לע״א פוסלת שחיטת ישראל אפי׳ אין לו בה אלא דבר מועט ע״כ והנה הש״ך ואחריו הפר״ח ס״ל דעובדא דלקוניא הי׳ השאלה אי מותר באכילה והשיבו שמותר באכילה דהלכה כר״י וא״כ׳ מוכרח דמוכל לומר השאלה הי׳ אי מיתר בהנאה דהב״ח כתב וג׳ חלוקי׳ דינים הם וכו׳ וכששחט לגוי ע״ד שיזרוק הגוי דמה לע״ז ויקטיר חלבה לע״ז אסיר אף בהנאה אבל כשישראל אינו שוחט ע״ד שיזרוק דמה לע״ז אלא בשעת שחיטה שמע הישראל שהגוי חושב ליזרק דמה לע״ז אסור באכילה ומותר בהנאה וכזו כתב בעל העיטור דמותר בהנאה ומשמע אבל לא באכילה ע״כ ועובדי׳ דלקוניא דאמרו דמא ותרבא לדידן לע״ז שמע ישראל בשעת שחיטה שהגוי חושב לזרוק לע״ז ואסור באכילה וכן אית׳ ברשב״א בתה״א להדיא ע״ש והטע׳ דבאכילה אסיר ובהנאה מותר ונלאתי בספר במלה חדשה סימן ד׳ ס״ז אעפ״י שכל שחיטתו לצורך שהגוי יזרוק דמו לדעתו ולא שיהא שלוחי שאין רצונו בע״ז בהא מותרת בהנאה דלא ה״ל תקרובת ע״ז כלל ובאכילה אסורה דאע״ג דלא בעי כוונה לשחיטה כדלעיל סי׳ ג׳ מ״מ כיון דשחט לצורך דבר איסור גרע טפי וכמתה מאלי׳ דמי עכ״ד פר״ח: וזה שאלה רב טובי בר מתנא אי הלכה כר״א ואסור אף בהנאה או הלכה כר׳ יוסי ומותר בהנאה אבל באכילה אסיר ובזה מתורץ הא דקאמר רב אחא לר״א יהיב זוזא מאי הא אין הלכה כר״א אבל לפ״ז הכי קמבעי׳ לי׳ מי הוה כבהמה של גוי בשביל כך וגר״א דמחשבת גוי לע״ז נאסרה אף בהנאה וא״כ לדידן דפסקינן כר׳ יוסי נאסרה הבהמה באכילה אבל בהנאה מותר אבל אי לר״א ג״כ לא מיקרי בהמת גוי מותרת אף באכילה וא״ש בעל העיטור: ול״ל תסיבני ממה דאית׳ במסכת דף י״ג שחיטת נכרי נבילה וכו׳ ומקשי נבילה אין איסור הנאה לא נ מאן תנא אר״ח בר אבא א״ר יוחנן דלא כר״א דאי כר״א האמר מחשבת גוי לע״ז ויש להקשות הא אין הלכה כר״א אלא כר׳ יוסי ומאי מקשי מאן תנא הא לר׳ יוסי א״ש דנאסרה באכילה כיון ששחטה נכרי אע״פ שמהטה שפיר הואיל שאיני בר זביחה ה״ל כמתה מאלי׳ ונבילה ובהנאה מותרת כמ״ש הרא״ש הטעם על המשנה וכ״ל כך דטעמא דר׳ יוסי הכל הולך אחר השוחט וא״כ כשהגוי שוחט י״ל מודה לר״א דנאסרה הבהמה ג״כ בהנאה דזה סבר ר׳ יוסי דסתם מחשבת גוי לע״ז אך זה מחשב וזה עובד לא אמרינן וזה בשוחט ישראל אבל בשוחט גוי נאסרה בהנאה וביומכה תנן נבילה אין איסור הנאה לא ומקשי שפיר מאן תנא ועדיין יש להקשות למה לא מתוקמא המשנה כר׳ יוסי יטעמא דמתניתן דבשחט הגוי לא נאסר הבהמה בהנא׳ משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כדאית׳ דף מ״א גוי שניסך יינו של ישראל כו׳ ריב״ב ור״י בן בבא מתירין אותו שיכול לומר לו לא כל כמינך שתאסר ייני לאונסי ע״ש אך לר׳ יוחנן מקשי שפיר דאי׳ התם אר״ה היתה בהמת חבירו רבולה לפני ע״ז

כיון

טור מומר אוכל נבילות לתיאבון ישראל בודק סכין ונותן לו ואז מותר לאכול משחיטתו אפי' אם ישחוט בינו לבין עצמו ואפי' אם לא יאכל הוא ממנה תחילה וכתב הרשב"א אפילו אם אין יודעין בו אם יודע הלכות שחיטה ודוקא שבודק הסכין תחילה אבל אין ליתן לו בלא בדיקה על סמך שיבדקנו אחריו חיישינן שמא ישכח ולא יבדקנו ובלא בדיקה תחיל' או בסוף אסור אפילו אם ישראל עומד על גביו כתב הרשב"א שחט בינו לבין עצמו ולא ידענא באיז' סכין שחט ויש עמו סכין יפה ושאינו יפה ואמר שביפ' שחט נאמן ואפי' נמצא בשר שחוטה בידו אם יש טבחים מן המקולי' ישראל נאמן לומר מן המקולין לקחתי ואפי' אם יש בידו עוף שאינו נמכר במקולין אם יש אנשי' מומחין עמו במדינה נאמן לומר ישראל מומחה וכשר שחט לי שאינו מניח היתר ואכל איסור עכ"ל

אפילו לא יאכל ממנה הוא תחילה פירוש וליכא למיחש שמא אע"פ שנתנו לו הסכין בדוק שמא הוא פגום או עשה שאר מיני טריפות כדי להכשילו והוא לא יאכל כיון דבידים עשאוהן טריפה קמ"ל דלפני עור לא עבר וקצת קשה דמשמע דאם יאכל הוי פשיטא דמותר ומה יועיל אכילתו הלא הוא אוכל נבילו' לתיאבון וי"ל כיון דבשעת שחיטה הי' בידו לשחוט בהיתר ועשאוהו נביל' בידים גרע מלתיאבון ולא אמרינן דאוכל לתיאבון אלא היכא דבשעת שחיטה לא נזדמן לו אלא סכין של איסור אבל היכא דבשעת שחיט' הוי בידו לשחוט בהיתר ועשאוהו טריפה בידים חשוב שוב להכעיס ודוק:

מ"ש ואפילו. לא יאכל הוא תחילה

הטעם דאלפני עור לא עבר והא דאינו מותר אף כשנתן לו הסכין בלא בדיקה משום דאי הוי' פגום הוי עבר אלפני עור ולכך סמכינן אדיבורי' כשיאמר שאינו פגום היינו מטעם דאפשר שהמומר עצמו אינו יודע שהוא פגום לרוב בהילתו לאכול נבילות הוא סבר שאינו ולא כמו שכתב בהג"ה פרישה דכל מה שהוא עושה נותן לאחרים כו' חלילה לומר כן דאף שהוא אוכל נבילות לתאות נפשו ולמלאת כריסו יעשה כן לאחרים שאין לו הנאה בזה:

מ"ש שביפה שחט נאמן

מיירי כשיודע שהיו עמו סכין יפה בשעת שחיטה דאי לאו הכי כבר כתב הרשב"א בחדושיו והביאו ב"י דאינו נאמן ודו"ק:

מ"ש ואפילו יש בידו עוף שאינו נמכר במקולין וכו':

פירוש לא מבעי' בשר בהמה כיון שאומר שבמקולין ישראל לקח נאמן אפי' אין שם מומחה דכיון שהוא במקולין והמקולין הם ישראלי' אלא אפי' בעוף דלא שייך במקולין שאין דרכו למכור במקולין אבל פשיטא דפשיטא דבהאי גוונא היכא שאמר מומחה שחט לי נאמן אף בלא מקולין דהא וודאי אינו נאמן אלא כשאומר מומחה פלוני כמו שכתו' במשמר' הבית להדיא והשתא אתי שפיר מה שכתוב לקמן סימן קי"ט דמי שחשוד לאכול גבינה של גוים וכו' אינו נאמן לומר מן הכשרה לקחתי אלא כשאומר מפלוני לקחתי ודלא כהפרישה שכתב כאן דברים עקומים וכבר תפס עליו הב"ח וכמו שכתבתי כתב במשמר' הבית להדיא על מה שכתב וז"ל ותמי' לי' מאי שנא עוף דנקט ודילמא מסתבר לי' דעוף דקליל מזמנא לי' מילתא מהימן ודלא בבהמה דטרח ליה מילתא עכ"ל וכתב עליו הרשב"א במשמרת הבית וז"ל ומאי שנא דנקט עוף אילו השגיח רא"ה למה שכתב דאפילו אם יש בידו בשר שחוטה אם יש מקולין וטבחי ישראל דמותר דלא שביק התירא ואכיל איסורא ואפילו עוף דאינו נמכר במקולין מותר באותו ענין שאמרנו וכן מפורש בקיצור דמשום שאין העופות נמכרין במקולין אמר כן עכ"ל משמע בהדיא דאין מחלק בין בהמה דטריח לי' ובין העוף דאינו חושש על ההילוך והעיכוב כמו שכתב במשמרת הבית למעלה אלא דקאמר דאף בעוף דאינו מותר משום מקולין מותר משום מומח' אבל בהמה פשוט דמותר משום מקולין ומשום מומחה וזהו ברור ודלא כהב"ח בקונטרס אחרון שמחלק בין בהמה לעוף לענין מומחין והשיג על המ"ע ועשה להרשב"א טועה שלא הבין דברי הרא"ה והרשב"א גופי' מחלק בין בהמה לעוף דוודאי ליתא ולרוב מהירתו וחריפתו כתב מאי דבעי' ופשוט הוא דהרא"ה הי' מחלק בין בהמה לעוף לענין מומחה והרשב"א בעצמו אינו מחלק וגם הרא"ה בעצמו אינו מחלק אלא לפי גרסתו שלא הי' כתוב מומחה פלוני אבל ודאי לפי מאי דפרישת דהכא מיירי בשאמר מומח' פלוני פשיטא דאף בבהמה נאמן דמסתפי וכן בפרישה סי' א' משמע דכשאומר מומחה שחט לי נאמן אף בבהמה:

טור מומר להכעיס עכ"ל:

כתב מהרש"ל אפילו בפעם אחת הוי גוי:

טור מומר לאחד משאר עבירות שוחט אפילו בינו לבין עצמו וא"צ אפי' בדיקת סכין תחילה או סוף והרמב"ם ז"ל איצטרך דווקא בדיקת סכין וה"מ בשאר עבירות חוץ מע"א וחילול שבת בפרהסי' אבל מומר לאח' מאילו הוי כגוי גמור וכותי האידנא דינו כגוי וצדוקי וביתוסי כתב הרמב"ם שחיטתו אסורה ואם שחט בפנינו מותרת שאינם כגוי אלא שאינם נאמנים לומר לא קלקלנו והרשב"א כתב אם שחט בינו לבין עצמו אפי אם חותך כזית כשר ונותן לו אסורה שכל מצות שאינן כתובו' בתורה אפי' החזיקו בו אין סומכין בו עליהן עכ"ל:

והקשה בפרישה למה סתם הטור לעיל סי' א' לא אמרינן החשוד על הנבילה חשוד על השחיטה ולתרוצו החשוד על הנבילה לא משמע כפרושו דמשמע שהוא חשוד כמה פעמים והוא מומר לנבילה לכך נראה לי לתרץ דהכי קאמר אינו חשוד על השחיטה ונתן הבהמה לשוחט כשר לשחוט דאפשר הוא בעצמו לא שחוט וא"כ הוי ספק ספיקא חדא שמא אדם כשר שחט ואת"ל הוא שחט אימור יפה שחט אבל כשאנו יודעי' בוודאי שהוא שחט צריך בדיקת סכין [ב] אבל בב"ח כתב דברים

בלא

הגה"ת מנחת אהרן

כיון ששחט בה סי' א' אסרה סבר לה כי הא דאמר עולא א"ר יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסר' וא"כ כיון דישראל אוסר בהמת חבירו ולא אמרינן לצעורי קא מכוין כ"ש גוי ומתניתין מיירי דשחט הגוי בהמת ישראל לכך אמר ר' יוחנן דלא כר"א דאמר כו' וכ"ל הוכחה לא"ז הגאון ש"ך ז"ל דמותר באכילה אף שמעינן דחשיב גוי לע"ז דאי' בגמרא ביצה דף ך"א בעי מיני' מר"ה הני בני באגא דמא עלי' קמחא דבכי אילא מהו לאפות בי"ט א"ל חזינן אי יהבא ריפתא לינוקא ולא קפדא כל חדא וחדא חזי' לינוקא ושרי' ומי לאו אסור מתיבי מעשה בשמעון התימני שלא בא אמש לבית המדרש לשחרית מצאו יהודה בן בבא א"ל מפני מה לא באת אמש לבית המדרש א"ל בלשת בא לעירנו בקשה לחטוף את כל העיר ושחטנו להם עגל והאכלנום ופטרנום לשלם אמר לי' תמה אני אם לא יצא שכרכם בהפסדכ' שהרי אמרה תורה לכם ולא לנכרים ואמאי והא חזי למיכל מיני' א"ר יוסף עגל טריפה הוי' ע"כ ופי' תוס' ד"ה חזינן דעגל שכתבו משלה' ומש"ה אם היו לוקחין ממנו הי' מקפידין אם לא ע"י טורח הבישול כדרך מבשלין שאוכלין ויעט' מן הבישול עכ"ל קשה כיון דשל גוי היתה העגל מאי מקשי והא חזי למיכל מיני' דלמא שמע שהגוי חשב לזרוק דמה לע"ז בשעת שחיטה ואף דישראל אין רצונו בע"ז אסור באכילה ככ"ל ולכך אמר יצא שכרכם בהפסדכם דטרחו רק בשביל הגוי א"ו אף אי שמעינן דחשיב מותר באכילה וא"כ ע"כ הא דכתב בעל הע טור מותר בהנאה לאו דווקא אלא איידי דרישא וכו' עכ"ה:

[ב] זה לשון הב"ח בקונטרס האחרון סי' ב' ולפעד"כ דבכל שאר עבירות יש להחמי' מטעם שכתב הרא"ם לדעת הרמב"ם כיון דחזינן שלתאותו עובר על א' מן העבירות חיישינן דספק שלא לטרוח מש"ה בגונב דבר מאכל אין לו דין מומר ותדע שהרי אמרו רוב גנבים ישראל וא"כ לא

היה

בלא טעם ומחלק בין עבירה לעבירה עיין שם ומה שכתב ותדע שאמרו רוב גנבים ישראל וכו' כאן טעות נזדקר לפניו אפי' בר דבי רב לא יטעו בזה דמה שכתב רוב גנבים ישראל הוא דלא אמרינן דמותר אלא כשיש גנבים בעיר ורוב מהגנבי' הם ישראל אבל שיה' רוב ישראל גנבים חלילה לא תהא כזאת בישראל ועתה ישראל אשר בך אתפאר תקילנה בבית זה שלא כדעת דברו :

טור מ"ש צדוקי וביתוס:

הקשה הב"י על הרשב"א כיון שהישראל עומד על גביו מה צריך שיהא מומחה ור"ל דאפילו ידענא בי' שאינו מומחה יהא מותר ויש מתירן דאפילו בעומד ע"ג בעינא שיהא מומחה אין לו טעם דאם בעומד נמי ניחוש דילמא לאו אדעתי' דישראל א"כ קטן שאינו מומחה ויודע לאמן ידיו נמי ניחוש להכי וודאי כל צדוקי וביתוס מסתמא יודע לאמן ידיו אלא העיקר הוא דלא בעינא אלא כשישראל יוצא ונכנס וכן כתב מהרש"ל פרק קמא דחולין סימן י"ז וכן כתב הב"י ונראה דגבי צדוקי וביתוס לא אמרי' רוב מצוי אצל שחיטה מומחין הם וכדעת הר"ן והמרדכי בשם ר"י גבי מומר לתיאבון ואפי' להרשב"א שחולק שם יראה שמודה הכי דגרע טפי ממומר אוכל נבילות לתיאבון :

טור מ"ש אפי' חותך כזית בשר ונותן לו אסור' ז"ל הרשב"א כל דלא כתיבה אע"ג דאתחזק לא סמכינן עלייהו דהא לגבי כותי פלוגתא דרשב"ג ורבנן וקי"ל כרבנן דאמרי הכי עכ"ל ·

ותמהני דהא גבי כותים קודם גזירה אמרו אביי ורבא בהדיא דחותך כזית בשר מהני וכן משמע כולי סוגי' בריש חולין ג :

כתב הב"ח בסימן זה ס"ק ג' על הא דכתב הטור בשם הרשב"א גבי מומר אוכל נבילות לתיאבון ישראל בודק סכין ונותן לו דווקא שבודק הסכין תחילה אבל אין ליתן לו בלא בדיקה על סמך שיבדקנו אחריו שמא ישכח ולא יבדקנו והקשה עליו הב"ח וא"ת לאיזה צריך כתב הטור דין זה גבי מומר הלא בישראל כשר נמי אין לו לשחוט בלא בדיקת הסכין תחילה על סמך שיבדקנו אחר השחיטה וי"ל דה"א דמומר שד"א דשרי טפי משום דמומר בעלמא בדיק הסכין דמירתת שהישראל יבדוק הסכין ועוד נראה דבישראל כשר לא הוי טעמא שמא ישכח מלבדוק ונמצא באוכל נבילות וכיון שפי' הרשב"א בת"ה אלא אפי' לא יאכלנו אפ"ה אין לו לשחוט בלא בדיקה מחשש דמברך ברכה לבטלה אבל בנותן סכין למומר דאין שום חשש דברכה כיון שהישראל אינו שוחט שד"א דמותר ליתן לו לשחוט על סמך שיבדקנו הסכין לבסוף ולא חיישינן שמא ישכח דאסורא לא משכח אינש קמ"ל דאסור דחיישינן שמא שכח עכ"ל ולא נהירא דאמרינן בפרק קמא דחולין מנין לבדיקת סכין מן התורה דכתיב ושחטתם בזה ואכלתם ופריך פשיטא כיון דכי נקיב טריפה בעי בדיקת סכין ומסקי להראות לחכם קאמרינן ופריך והאמר ר' יוחנן לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ע"כ (והיינו להראות סכין לחכם הוא מדרבנן וקרא אסמכת' בעלמ' ולפירוש הב"ח קשה אמאי צריך לתרץ דצריכ' בדיק' לחכם מדרבנן וקרא אסמכתא ליסבי דצריך בדיקה אף אם אינו רוצה לאכול ממנו משום ברכה וקרא אסמכתא) וליכא למימר דהכי פריך כיון דכי נקיב טריפה ופשיט' דעכ"פ צריך למבדקי' בתחילה או בסוף א"כ מאי פריך דילמא מקרא יליף דצריך למבדיק בתחילה דווקא כדמשמע מקרא דושחטתם בתחילה בזה (והיינו משום ברכה לבטלה) א"ו סברת הרשב"א הוא עיקר (הואיל דבדיעבד שחיטתו פסולה לכך צריך לבדיק תחילה שמא ישכח ולא יבדק לבסוף) ומ"ש הטור הדין זה במומר דה"א כסמוך אדידי' שהוא ודאי יבדקנו קמ"ל וזה פשוט :

בסימן ד' הביא הב"י בד"ה ומה שכתב ואם חשב ישראל וכו' הרשב"א הקשה ותיפיק לי' דשחיטת מומר הוא וכו' וקשיא לי מאי קא קשיא לי' כיון דהיא עצמו סבר דלא חשיב מומר עד שעשה ג' פעמים וכמו שכתב ברש"י ומביא ב"י סימן ק"ט לענין חילול שבת ועובד ע"ז דווקא שהוא בחזקת ג' פעמים וצ"ע ·

כתב הר"ן דאע"ג דאמרינן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ אסור באכילה משום סרך ע"ז עכ"ל ואין ר"ל דהוי' לי' כשחיטת מומר דהוי מומר בפעם אחת וכמו שהבין הב"ח דבריו שהרי מה שכתוב פרק קמא דחולין במשנה דבהשוחט בשבת וביום הכיפורים משמע דסבירא לי' דלא חשיב מומר אלא משחיטה ראשונה ואילך אלא ר"ל לענין אכילה לא אמרינן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכן מפורש בהדיא בדבריו ע"ש :

סימן ה

הגה"ת מנחת אחרון

היה כתם ישראל כשר לשחיטה אלא בידוע שאינו גנב וזה לא שמענו מעו' עכ"ל ומדכתב לא הי' סתם ישראל כשר לשחיטה משמע דסתם ישראל גנבי' הם וז"א רק רוב גנבים המצויים בעיר ישראל הם ולא להיפך חלילה דהא רוב ישראל גנבי' : עכ"ה

ג וא"כ כיון דלצדוקי וביתוסי דינם כדין כותים קודם הגזירה וגבי כותים קודם הגזירה מותר בחותך כזית בשר ולמה לן להכיר לצדוקי וביתוסי עכ"ה:

הגה"ת מ"א לסימן ג

כתב הטור בסימן הנ"ל שחיטת חולין אין צריכה כוונה לפיכך אפי' לא כיון לשחו' אלא נתכוון בעלמא להחזיר או שזרק סכין לנעצה בכותל ושחט כהלכתו כשרה עכ"ל · וכתב ב"י שחיטת חולין כו' בפ"ק דחולין דף י"ב דתניא וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה אמרינן בגמרא מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה א"ר רבי ר' נתן היא דתניא רב אושעיא זרק סכין כו' עכ"ל באותו ענין נ"ל לתרץ רמב"ם תמוה פ"ד מהלכות פרה אדומה הלכה י"ח וז"ל שחט את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה או נחתכ' דלעת עמה כשרה שהרי לא נתכוין לתלוש אע"פ שהבהמ' שנשחטה עמה כשרה לאכילה שאין שחיטת חולין צריכה כוונה אבל אם נתכוין לחתוך דלעת ונתחתכה בשעת שחיטה פסולה ע"כ והקשה הכ"מ מגמרא דחולין דף ל"א דאית' התם אמר רבא שחט פרה ושחט בהמה אחרת עמה לדברי הכל פסול' ורש"י [illegible] מלאכה אחרת) כשחטה בהמה אחרת (רש"י שלא נתכוין) לר' נתן בהמה כשרה ופרה פסולה ורש"י לר' נתן דהכשיר שחיטת חולין בלא כוונה בהמה כשרה ופרה פסולה דאע"ג שלא בכוונה לא מסח דעתי' ולא מקרי מתעסק במלאכה אחרת הואיל ושחיטתו כשרה ומפסל משום אותה ולא אותה וחברתה) לרבנן פרה כשרה בהמה פסולה (רש"י פרה כשרה דהא שחיטת בהמת חולין לאו שחיטה הוא כו') ומקשי פשיטא (רש"י אכתי לא שמעינן דכל העוסקי' בפרה פוסלין משום מלאכה אחרת ומהני כשחטה בהמה אחרת לר' נתן איצטריך קס"ד ושחט אותה אמר רחמנא ולא אותה וחברתה וה"ה כגון ששחט שתי פרות בהדי הדדי אבל בהמה דחולין אימא לא קמ"ל וכמלא מוכח מגמ' דלר' נתן פרה פסולה משום אותה ולא אותה וחברתה והרמב"ם פסק כר' נתן דלא בעינן כוונה לשחיטה ופסק דהפרה כשרה והכ"מ רצה לשבש הספרים וכתב שגירסא אחרת היה לרמב"ם ולענ"ד נראה לתרץ הרמב"ם בגירסת שלפנינו ובזה מיושב קושית תוס' ד"ה אבל פרה דחולין אימא לא קי"ל וא"ת דאמר בריש זבחי' דף ד' שחט חטאת על מי שמחויב חטאת פסול על מי שמחויב עולה כשרה דכתיב וכפר עליו ולא על חבירו חבירו דומי' דידי' שמחויב חטאת כמותו והכא נמי ימא אותה ולא אותה וחברת' דומי' דידה · וכקדי' בגמרא דחולין דף כ"ט ע"ב אמר רבא אי קשיא לי' הא קשי' לי למ"ד איכא שחיטה אלא לבסוף לפלוג בהכשר' דפרה כגון דשחטוהו בתרי גברא דגברא קמא לא ניטמא וגבר' בתרא מטמא אמר ר' יוסף תרי גברא בחד זיבחא קאמרת בר מני' דהאי דתני' תזבח שלא יהי' שנים שוחטין זבח אחד ע"כ · תוס' ד"ה תרי גברא כו' תימא דהא ע"כ שלא יהי' שנים שוחטין זבח א' היינו לכתחילה אבל בדיעבד כשר כמו א' שוחט שני זבחים דמוקי לה ר"ל ומתניתן דמוזט שני ראשי' כא' שחיטתו כשרה בקדשים וא"כ אכתי לפלוג בהכשר' דפרה וי"ל כיון דלכתחלה אסור מילתא דלא שכיח וחיד לס דחוק · ויש לתרץ כך דר' יוסף ורבא דקיבל מיני' האי תירוצא ס"ל דאפי' בדיעבד פסול תרי גברא בחד זיבחא והא דתנן במשנה השוחט שני ראשי' בבהמות חולין איירי והא דנקט לשון דיעבד דאיירי ששחט בהלכה או בהמ' לחוד עיין בפר"ח סי' כ"ד ס"ק ג' וא"כ לדבריני מוכח דרבא סבר דא' שוחט שני זבחי' אפי' בדיעבד פסול יוכח תזבחוהו דהא"כ קשה קושי' תוס' למה לא אפלינו בהכשרה דפרה בדיעבד וא"כ ומקשי הגמרא (דף ל"ב) על רבא פשיט' דלרבא ע"כ מוכח דאותה ולא אותה וחברתה קאי כמי אשחט עמה

בהמת

סימן ה

טור השוחט לשם דבר שבא בנדר או בנדבה כגון עולה ושלמי' ואשם תלוי ותודה וקרבן נזיר שחיטתו פסולה דאיכא למיחש שמא עתה הקדישו והוי לי' שוחט קדשים בחוץ עכ"ל:

הוצרך לזה (דקאמר דאיכא למיחש שמא עתה הקדישו ולא קאמר הטעם משום מראית העין) דלא תימא כיון דטעמא משום מראי' העין א"כ בחדרי חדרי' מותר דלא קי"ל כרב דאמר כל מקום שאסרו חכמי' מפני מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור א ולכך כ' דאיכא למיחש דקדק וכתב דאיכא למיחש ולא כתב חיישינן משמע אפילו האי חששא שמא עתה הקדישו איכא חששא גמורה (כגון בעל מום וא"ף שהקדיש עתה הוי' הקדש בטעות) אלא דאיכא למיחש (אף בבעל מום דזימנין דרמו לי' מידי אמומא ולא ידע) לכך מהאי טעמא לחוד לא גזרו (וגזרו נמי משום מראית עין) ולכך אפי' הי' בעלת מום אסור מפני מראי' העין אבל כי ליכא טעמא דמראית עין גזרו אפי' בחדרי חדרים דאיכא למיחש שמא עתה הקדישו (ופירש דהטור סבר באמת דאיכא תרי חששא משום מראית העין ומשום שמא עתה הקדישו ועיין פרישה) וכעין סברא זו מצינו כמה פעמים בתלמוד· ובפוסקים ודו"ק:

טור היו שנים שוחטין אחד לשם אחד מכל הדברים האסורים ואחד לשם דבר ששחיטתו כשרה שחיטתו פסולה וכ"כ הרמ"בם וכן אם שחט זה אחר זה וכיון א' מהם לשם דבר פסול פסולה עכ"ל:

נ"ל דבכהאי גוונא צריך כמי שיתחיל הפסול בדבר שעושה אותה טריפה כדלעיל סימן ג' ודו"ק·

סימן ו

טור בכל דבר התלוש שוחטין בין בסכין בין בצור בין בזכוכי' בין בקנ' הגדל באג' כו' אין שוחטין בקרומית של קנה כו':

כתב הב"י ח"ל בכל דבר התלוש שוחטין ברייתא פרק קמא דחולין דף ט"ו ומפרש גמרא שם הא דשוחטין בקנה היינו דוקא בקנה האגם דכשהוא יבש חדד וחותך ואין קסמין נבדלין ממנו וכתב ר' ירוחם שהוא נקרא אספנדי"א אבל שאר קנים אין שוחטין בהם לפי כשדוחקין אותה קיסמין נתזין ואיכא למיחש דילמא ינקבו הסימנין כך פרש"י וכתב בעל העיטור דלפי זה בדיעבד נמי פסולה אבל בירושלמי אמרו שהטעם מפני שהרוח רעה שורה עלי' וכתב בעל העיטור דלפי זה בדיעבד שחיטתו כשרה עכ"ל ומשמע דברי הטור משמע דמפרש כרש"י ולא כהירושלמי (א) וכן פי' הרמ"בם פרק א' דין י"ז וכן פי' הרא"ש בספר יראים סוף סי' קל"ד וכן תלמודא דידן דפליג אהירושלמי דקאמר רב פפא מחתך בה קרבי דגים ופי' רש"י גלולים וקיסם נראין בהם רבא בר ר"ש מחתך

הגה"ת מנחת אהרן

בהמת חולין דא"ל רק לשוחט שתי פרות קשה ל"ל קרא דהא כתי' תזבחהו שלא יהא א' שוחט שני זבחי' בקדשי' ופרה איקרי קדשים דחטאת קרי' רחמנא וכן פסק הרמ"בם דשחטה שלא לשמה פסול משום דחטאת קרי' רחמנא א"ו אף בבהמת חולי' ששחטה עמה פסול משום אותה כו' וקשה פשיטא לרבא לשיטתי' דס"ל ע"כ מתזבח אפי' בדיעבד פסול כנ"ל· ומשני לר' כהן איצטריך לי' פי' אי לאו דאשמעינן רבא דקרא איתה ולא אותה והברת' קאי על בהמת חולין שנשחטה ג"כ ה"א דרבא ס"ל תזבח היינו לכתחילה אבל בדיעבד כשר וכאוקמתא דרב אשי דף ד"ט רב אשי אמר שיפא בקדשים דתני' השוחט שני ראשי' כ"א שחיטתו כשירה השוחט דיעבד אין לכתחילה לא בשלמא בקדשים היינו לכתחילה לא משום דתני רב יוסף תזבח שלא יהי' שני' שוחטין זבח א' תזבחוהו שלא יהי' אחד שוחט שני זבחי' ע"כ וא"כ ה"א רבא ס"ל כך וכתרוץ תוס' דמשום הכי לא איפלוג בפרה משום דמילת' דלא שכיח הוא ולפ"ז ה"א דאותה כו' קאי רק על שתי פרות דמתזבח ה"א בדיעבד כשר ואיצטרך קרא דאפילו בדיעבד פסול אבל השתא אשמועינן רבא דבהמת חולין ג"כ פסול דתזבח באמת אפי' בדיעבד וכדברינו הנ"ל וא"כ מוכח דקרא אותה קאי על בהמת חולין ג"כ דא"לכ ל"ל קרא כנ"ל ומתורץ קושית תוס' ד"ה אבל פרה דחולין דהכא ליכא למימר כמו דאמרינן גבי אותו דומי' דידי' ה"כ דומי' דידה ורק לשתי פרות קשה ל"ל קרא דהא מתזבחהו שלא יהא א' שוחט שני זבחי' אפילו בדיעבד פסול א"ו דקרא אתי אפי' לבהמת חולין:

וזה דווקא לרבא לשיטת' מוכח דאיתה ולא אותה כו' קאי אף על בהמת חולין מכח תזבחהו אפי' בדיעבד פסול הנ"ל אבל הרמ"בם לשיטת' אזול שפסק כאוקמתא דרב אשי דלכתחילה לא ישחוט שני זבחי' של קדשי' אבל בדיעבד כשר עיין ברמב"ם הלכות פסולי המוקדשי' וא"כ אמרינן כקושית תוס' דאותה דומי' דידה דהיינו שתי פרות דוקא דומי' דדרשינן גבי חטאת וא"ל ל"ל קרא דאי מתזבחהו ה"א בדיעבד כשר לכך איצטרך קרא דבדיעבד פסול והיינו בשחט שני פרות אבל נשחטה בהמת חולין עמה כשר הפרה והבהמה אפי' לר"כ עכ"ה:

א אף דהטור בא"ח סי' ש"א הביא שני דעות בזה אי קי"ל כרב מ"מ כתב הטור כאן אף לדברי ר"ן דפסק דלא כרב אבל המחבר בש"ע הכריע שם כרב דאסיר בחדרי חדרים לכך כתב הטעם בש"ע משום מראית עין לחוד עכ"ה:

(א) מה שכתב משמע דברי הטור משמע כרש"י ולא כהירושלמי דמפרש הטעם משום רוח רעה משום דנקט הטור חד שמעתא במגל קציר ובמגל יד וקרומי' של קנה שכתב אין שוחטין בקרומית של קנה ולא במגל קציר ובמגל יד· ובמגל קציר הטעם משום פגימה ולא משום רוח רעה והא דכתב הטור שחיטתו כשרה בדיעבד אי סבר כרש"י יקשה הא לרש"י שחיטתו פסולה י"ל כמו שכתב הש"ך לקמן דבברור לו שאין נתזין כשר בדיעבד אפילו לרש"י:

וכתב הט"ז סימן זה דמוכח מתוס' ד"ה ורתיכהו דתופסי' כטעם הירושלמי וכוונתו דתוס' מפרשי' דף ט"ו ד"ה הנ"ל המ"ל קנה אקנה לא קשיא הא בסימנא דאגמא הא בשאר קנים ומשמע בשאר קנים מותר בדיעבד והיינו לטעם הירושלמי דלבעל העיטור בדיעבד פסול זהו תוכן דבריו· קשה האיך אפשר לומר כטעם הירושלמי הא קאמר בגמרא דמותר לחתוך קרבי דגים שהם גלולים ולטעם הירושלמי אסור ונ"ל כתירוץ הב"ח וזה דח"ק לכן נ"ל דתוס' סברי דלא כהירושלמי ואעפ"כ בדיעבד כשר וכן הטור סבר כן והוכחתו מהא דתני' חמשה דברים נאמרה בקרומית של קנה אין שוחטין בה משמע דהיינו לכתחילה דוקא אבל בדיעבד שחיטתו כשרה ועוד הוכיח הפר"ח דע"כ בדיעבד שחיטתו כשרה דאל"כ אמאי מקשי מברייתא בכל שוחטין ולא ממשנה השוחט במגל יד ובקנה שחיטתו כשרה דיעבד א"ו ר"ח סבר ג"כ דיעבד כשר לכך מקשי מברייתא דתנן בכל שוחטין וכו' משמע לכתחילה ע"ש אך לפ"ז יקשה על הבעל העיטור דפסק בדיעבד שחיטתו פסולה בשאר קנה הא קתני אין שוחטין דמשמע דווקא לכתחילה א"ו מוכח כהש"ך דבעל העיטור נמי סבר בדיעבד כשר והיינו בברור לו שאין קסמין נבדלין מהם וא"ש דברי התוס' דהמ"ל קנה אקנה לא קשיא הא בסימנא דאגמא הא בשאר קנים והיינו בברור לו שאין קסמין נבדלין מהם וא"ז הברייתא אין שוחטין דוקא לכתחילה אבל בדיעבד כשר· וא"כ י"ל התוס' סברי דלא כהירושלמי·

ומה שהוכיח הפר"ח ח"ל וכן מוכח נמי מדלא משני בגמרא כאן בסימנא דאגמא כאן בשאר קנים א"נ אף בדיעבד פסול והנה לא על הב"ח ועל המהרש"ל והש"ך תלונתו לבד כי אם על הטור שכתב בדיעבד שחיטתו כשרה וכ"נ דדברי התוס' אתי שפיר דליכא למימר דלא משני כאן בסימנא דאגמא כאן בשאר קנים משום דבדיעבד פסול א"כ כדמשני כאן בחלוש ולבסוף חיברו קשה למה נקט בברייתא צור וקרומית של קנה דאי לאשמעינן דתלוש ולבסוף חיברו מותר בדיעבד הא מוכח מצור א"ו דאתי לאשמועינן דאף שאר קנים כשר בדיעבד וכהש"ך הנ"ל ומפרשי' תוספת שפיר המ"ל קנה אקנה לא קשיא כו':

מחתך בה עופות דרכיך ופי' רש"י ואין צריך לבדקה ואין קסמין נבדלין · ובב"ח כתב דאפשר לומר דווקא בשחיטה רותחת איכא למיחש לרוח רעה וקרבי דגים ועופות צונן הוי ליכא רוח רעה בצונן עכ"ל ודעתו לומר דטעמא דרש"י עיקר עכ"ם ולכך הוצרך תלמודא לומר דזיגא וכדי שלא תקשה האיך הוה מחתכי קרבי דגים ועופות ולא חיישינן לרוח רעה לכך קאמר דצונן הוה ודו"ק :

ומ"מ לטעמא דרש"י אם שחט ואינו ברור לו אם נתזו הקסמין ממנו דאסור דשמא הוי נתזין והוה קורעין כמ"ש מהרש"ל ז"ל אבל בדיעבד כשר אם ברור לו שלא נתזו קסמין מתכה עכ"ל ורצונו כמו שפי' רש"י דבאינו ברור לו אם נתזו מתכה :

ובב"ח כתב וז"ל מה שכתב העיטו' לטעמא דנתזין דקסמין נבדלין ממנו אף בדיעבד אסור לא ידעתי למה שהרי צריך הוא לבדוק אחר שחיטה ואם נמצא יפה א"כ לא הי' הקסמין נבדלין וכך מבואר מדברי הרבינו ירוחם שכתב אבל שאר קנים אל ישחוט בהם לכתחילה כי נבדלין מהם קסמין אלמא דבדיעבד שרי וכן עיקר עכ"ל והפריז על המדה להשיג על רב הגדול כמו בעל העיטור בחנם דוודאי איירי היכא דאינו ברור לו כגון שנשבר אחר שחיטה אז אסיר שמא הי' נתזין ומש"כ לטעם הירושלמי דוודאי לא יאמר העיטור היכא דברור לו שאינו נתזין דשחיטתו פסולה וה"ר ירוחם דעתו לומר דלכתחילה לא ישחוט אבל בדיעבד אם ברור לו שלא הי' נתזין מותר וזה פשוט :

טור

הגה"ת מנחת אהרן

והנה הפר"ח כתב וז"ל ואחר ההשקפה נראה כדברי התוס' עיקר והיא לפי המסקנא דמסקי תלמודא הא דקתני השוחט דיעבד היינו תלוש ולבסוף חיברו עדיין קשה אמאי קתני במתני' תרתי צור וקנה אם אין כוונתו אלא לפרויי דיעבד בתלוש ולבסוף חיברו ולא הוה צריך למיתני תרתי א"ו דאיצטרך למתני קנה לטעמא אחרינא דאפי' בסימונא כדאמרינן לקמן בש"ס עכ"ל ודבריו תמוהין כיון דסימונא דאגמא מותר לשחוט בו לכתחילה אך בתלוש ולבסוף חיברו רק דיעבד מה רבותא מצור ג"כ תלוש ולבסוף חיברו דיעבד וא"ל לדיוקא אבל אי לאו מחובר שוחטין בו לכתחילה הא תנן בכל שוחטין ומני' מרבינן צור וקנה לכתחילה א"ו נראה עיקר כדפרישית :

ועוד מוכח מפי' הש"ך ז"ל דלכ"ע בדיעבד בכל קנים כשרה דאי פסולה בדיעבד ה"ל למיגזר שלא לשחוט לכתחילה בסימונא דאגמא אטו שאר קנים א"ו בדיעבד כשר בכל קנים וא"כ ליכא למיגזר :

ובזה מיושב מה שהקשה בספר שמלה חדשה על הרמב"ם שבפ"א מהלכות שחיטה הלכה י"ד כתב דשוחטין בקרומית של קנה האגם ובהלכות מילה כתב סתם אין מלין בקנה והנ"ל בסימונ' דאגמא מותר לעיל כמו דמותר לשחוט לכתחילה אבל לדברינו א"ש בשלמא במילה גזרינן סימוני' דאגמא אטו שאר ולית לי' תקנתא שיעשנו כרות שפכה אבל בשחיטה בשאר קנים בדיעבד כשר ע"י בדיקה וא"ש דברי הגאון ש"ך ז"ל על נכון עכ"ה :

הגם שאין דרכי להטריח להמעיין בדברים הרבה אשר אינו צריך לענינינו אמנם כי ראיתי שהפר"ח הרבה לדבר ועשה לאא"ז ש"ך כטועה א"ו ע"כ עיינתי בסוגי' זו כיומי' אחדים ליישב דבריו על נכון ואחר העיון הטיב יישבתי איזה דברים תמוהים בפוסקים לכן אמרתי להעלותם על הספר :

עיין בחולין דף ט"ו ע"א משנה השוחט במגל יד כו' עד ש"מ שאני בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חיברו ועוד בגמרא בעי רבא תלוש ולבסוף חיברו לענין שחיטה מאי עד רב פפא אמר בעופא דקליל :

ונ"ל לדקדק בסוגי' זו חדא מה שמפרשים תוס' ד"ה להודיעך כחו דר' ולא חייא לאשמעי' כחו דהתירא דר' חייא דכבר אשמועינן בברייתא בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר ע"כ ומקשי' מהר"ם לובלין דהא לפי המסקנא ע"כ מוכח מהאי ברייתא דתני הי' צור יוצא מן הכותל ושחט בה שחיטתו פסולה דלר' אפי' בדיעבד פסול מחובר לקרקע וא"כ מאי אשמועינן כחו דהתירא מה שכבר אשמועינן בברייתא · ועוד צ"ל ליישב דקאמר ומנא תימרא דשאני לן בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חיברו וקשה דהא מוכח כן דיש חילוק בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חיברו דאל"כ תיקשי ברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש כו' דמשמע לכתחילה וע"כ צ"ל ר' חייא מכשיר אפי' לכתחילה וקשי' המשנה השוחט דיעבד ול"ל דאתי המשנה כר' והא רבי פוסל בדיעבד וצ"ל דיש חילוק בין תלוש ולבסוף חיברו למחובר מעיקרו ומאי מקשי מנא תימרא · ועוד מאי דאבעי' רבא תלוש ולבסוף חיברו לענין שחיטה מאי הא בעי' דלא איפשט' ויש פוסקין דלא כרבא בזה אלא דתלוש ולבסוף חיברו לענין שחיטה הוי כתלוש וקשה הא אבעי' דלא איפשט' היא ולמה פסקו לקולא ועוד צ"ל דקאמר' הב"ע בכותל מערה דיקא נמי דקתני דומי' דקנה עולה מאליו ומקשי' העולם א"כ כפשוט הא בעי' דווקא בכותל מערה השחיטה פסולה בדיעבד דומי' דקנה עולה מאליו אבל תלוש ולבסוף חיברו בדיעבד כשר הע"ש שביטלו ועוד צ"ל לדקדק דאמר רב ענן אמר שמואל בנעץ סכין בכותל ל"ש וכו' אבל צואר בהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס ואפי' דיעבד פסול כמו שמפרשים תוס' וקשה מנ"ל לרב ענן הא ועוד צ"ל ליישב מה שמקשי המהרש"א מאי מקשי הגמרא לרב ענן מברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר כו' הלא האי ברייתא ר' חייא והאי ברייתא דמוכני ר' היא ומה שתירץ דלא פליג ר' חייא ורבי בחיישינן שמא ידרוס ע"ש קשי' מנ"ל דרב ענן אמר שמואל סבר כן ועוד צ"ל לתרץ מה שמקשי הרשב"א ז"ל בחדושיו ובתוס' דרבא מבעי' לי' תלוש ולבסוף חיברו לענין שחיטה מאי ופשוט לי' מברייתא דמוכני ומייתי להאי ברייתא מסורסת מתחילה פשיט מסיפ' והדר ממציעתא והדר מרישא ע"ש שהאריך בישובו :

והעיקר נ"ל ליישב מה שמקשי הפר"ח על אא"ז ש"ך שכתב בש"ע י"ד סימן ו' ס"ק ה' וז"ל ומוכח בש"ס ופוסקי' דבסכין תלושה שלא נעצו בשום דבר אפי' צואר בהמה למעלה מותר בדיעבד דכל שתפס הסכין בידו מסתמא אינו דורס ומשמע בש"ס דלכתחילה מיהת אסור וגם בעוף יש לחוש לכתחילה בצואר עוף למעלה אפי' כשהסכין תלוש בידו עכ"ל והקשה עליו הפר"ח הא אית' בגמרא בכל שוחטין לכתחילה ולרב זביד לצדדין קתני משמע בתלוש אפי' בצואר בהמה למעלה מותר לכתחילה והאיך כתב הש"ך רק דיעבד בתלוש ובצואר בהמה למעלה ועוד הקשה הפר"ח האיך בעוף וצואר למעלה לכתחילה אסור אפי' הסכין תלושה בידו הלא לדברי ר"ם דמוקי ברייתא בעופא דקליל מותר אפי' לכתחילה במחובר וצ"ל ליישב ונבוא אל הענין ובתחילה נתרץ מנ"ל לרב ענן אמר שמואל דאפי' בדיעבד פסול בצואר בהמה למעלה והסכין למטה וצ"ל כך דרב ענן סבר דע"כ מוכח דר' חייא מכשיר רק בדיעבד ולא לכתחילה דאין לומר דמכשיר אפי' לכתחילה קשה לאשמועינן כחו דהתירא דאפי' לכתחילה מכשיר ר' חייא כקושית תוס' וא"ל הא כבר אשמועינן בברייתא בכל שוחטין בין בתלוש כו' קשה למה אשמועינן כחו דר' דאפילו בדיעב' פוסל הא לפי המסקנ' מוכח כן מברייתא דהשוחט במוכני דאפילו בדיעבד פוסל ר' במחובר לקרקע א"ו דר' חייא מכשיר רק בדיעבד ולא קשי' לאשמועינן כחו דהתירא וא"כ דע"כ מוכח דר' חייא מכשיר רק בדיעבד קשה למה לא לכתחילה וצ"ל שמא ידרוס וא"כ בתלו' ולבסוף חיברו נמי שייך שמא ידרוס כמו שמפרשי' תוס' ד"ה ל"ק כאן במחובר מעיקרו (וא"ל א"כ דר' חייא מכשיר רק בדיעבד כמאן אתי' הברייתא בכל שוחטין בין בתלוש כו' י"ל דברייתא בכל שוחטין פירושו דיעבד כקושית מהרש"א וכאן ליכא למימר כתירוצו דלתני מגל יד בהדייהו דהא בברייתא קתני האיך דאייך דדרוסה וזה לא שייך במגל יד) וא"כ דע"כ מוכח דלר' חייא רק דיעבד ולא לכתחילה שמא ידרוס לפ"ז הוכיח רב ענן אמר שמואל שפיר דצואר בהמה למעלה אפי' דיעבד פסיל דאל"כ קשה ל"ל הך בבא נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה דהא כ"ש הוא ממחובר לקרקע שחיטתו כשרה דמה מחובר לקרקע דמבטל לי' שחיטתו כשרה וכ"ש סכין דלא מבטל לי' דלא סביר' לי' כרבא דפרושי קא מפרש וא"ל דה"א סכין דלא מבטל לי' אפי' לכתחילה כשר והיכא תיתא הא ר' חייא ע"כ רק דיעבד מכשיר בכ"ל והיינו מטעם שמא ידרוס וא"כ בתלוש ולבסוף חיברו נמי שייך שמא ידרוס א"ו משום כך תני נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשירה לאשמועינן דווקא צואר בהמה למטה וסכין למעלה אז השחיטה כשר בדיעבד דלא שייך שמא ידרוס אבל בסכין למטה וצואר בהמה למעלה אסור דחיישינן שמא ידרוס ואפילו בדיעבד

טור אבל אם הסכין למטה כו' עכ"ל

נראה לי דבסכין תלושה אסור לכתחילה בסכין למטה וצואר בהמה למעלה וכן משמע בגמרא דרב זביד לנדדין קתני ודו"ק

טור הטבח צריך שיהי' לו סכין מיוחד לשחוט בו כו'

כתב הב"י כתב מהר"י ן' חביב ז"ל הטעם משום דבעינן שלא יחתוך בשר בסכין ששחט בה משום דם שעל פניו עכ"ל ואינו נראה בעיני דא"כ הכי הל"ל סכין ששחט בה לא יחתוך בשר אבל מיוחד למה לי' ונראה שטעמו מלאמר רב יהודא בריש חולין דף ח' הטבח צריך ג' סכינים א' ששחט בה וא' שחותך בה בשר וא' שחותך בה חלבים ופי' רש"י א' שוחט בה ולא יחתוך בו דבר אחר שלא תפגום ותתקלקל ופעמים שיבוא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה וכן משמע מתוס' והרשב"א ומשום הכי צריך סכין מיוחד כדי אף באם שחט בלא בדיקה ונאבד הסכין לאחר שחיטה שחיטתו כשרה ע"כ הב"י דמשמע ע"כ להטור דאף כי ליכא טעמא משום דם אסור לשחוט דאי כפי' מהר"ין חביב הל"ל לא יחתוך בו בשר וחלבים (בשר משום דם וחלבים משום שמנונית שיקרו' על הסכין וישחט בזה אח"כ ובית השחיטה רותח ואף שב"י לא הזכיר אלא בשר ולא חלבים) לפי שמהרי"ו לא הזכיר אלא בשר לכך גם הב"י לא הזכיר אלא בשר לבד אבל עיקר קושית הב"י דמיוחד ל"ל כדמסיים (או הל"ל ידיח ואז יהא מותר אי טעמו משום דביקות שעל הסכין) והמיוחד ל"ל א"ו דהטור סבר לי' כפי' רש"י ותוס' והרשב"א : והב"ח רוצה לתרץ קושי' הב"י ולא תירץ כלום כמו שכתבתי :

סימן ו

הגה"ת מנחת אהרן

אסור והיינו טעמא דצואר בהמה למטה וסכין למעלה רק דיעבד דגזרינן אטו צואר בהמה למעלה ואז אפי' בדיעבד אסור וא"כ מיושב שפיר קושית המהרש"א דהקשה מאי מקשי מברייתא דבכל שוחטין דילמא הברייתא' דבכל שוחטין אתי' כר' חייא דמכשיר אפי' לכתחילה ז"א דהא לרב ענן אמר שמואל ע"כ ס"ל דר' חייא מכשיר רק בדיעבד כנ"ל והאי ברייתא בכל שוחטין כמי בדיעבד אלמא דבדיעבד כשר אפילו צואר בהמה למעלה והסכין למטה והאיך פסיל רב ענן אפי' בדיעבד בהאי גוונא ומשני רב זביד לנדדין קתני פי' האי בכל שוחטין פרושו דיעבד והיינו בתלוש כשר בדיעבד בצואר בהמה למעלה וסכין למטה אבל במחובר צואר בהמה למעלה וסכין למטה אפי' בדיעבד פסול :

וא"כ זכינו לדין דע"כ הברייתא בכל שוחטין איירי בדיעבד והיינו בתלוש נ"כ בדיעבד כשהסכין למטה וצואר בהמה למעלה א"ש דברי אא"ז ש"ך מיוסדי' על אדני האמת ודלא כסר"ח שעונה עליו דברים הרבה :

בדרך אחר נ"ל להוכיח כאא"ז ש"ך ובתחילה נתרץ קושית מהרש"א שהקשה מאי מקשי לעיל מהברייתא בכל שוחטין בין בתלוש ובין במחובר ולמה לא מוקי הברייתא בעופא דקליל עיין במהרש"א ונ"ל כך דע"כ נ"ל לרב פפא אי לאו לנדדין קתני דמיירי הברייתא לכתחילה דא"ל דיעבד וכקושי' מהרש"א דבכל שוחטין פרושו דיעבד ולא שייך דליתני מגל יד בהדייהו כנ"ל קשה מה"ת נאמר בעופא דקליל בתלוש :כ'אר עוף למעל' רק דיעבד בשלמא בבהמה יכול לומר בצואר בהמה למעלה כר' זביד וגזרינן אטו מחובר אבל בעוף אף מחובר מותר ומהיכי תיתא נאסר לכתחילה בתלוש וצואר עוף למעלה א"ו אף מחובר מותר לכתחיל' וקשי' ליתני מחובר מותר לכתחילה וכ"ש תלוש מותר א"ו לדיוקא נקטי' דווקא עופא דקליל מותר בתלוש בצואר למעלה אבל בהמה אסור לכתחילה אפילו בתלוש בצואר למעלה והשתא א"ש דא"א לאוקמא הך ברייתא כר' חייא ובעופא דקליל וא"כ האי דקתני בכל שוחטין בין בגור בין בקנה דלכתחילה מיירי בתלוש גמור וקשה מאי קמ"ל פשיטא דמותר לשחוט בתלוש וצ"ל דאשמועינן בכל שוחטין אפילו בצואר בהמה למעלה אעפ"כ מותר בתלוש וקשי' ממ"כ אי אמרינן לר' חייא רק דיעבד מכשיר במחובר וא"כ משנה השוחט כר' חייא וברייתא דקתני בכל שוחטין בין בתלוש ובין במחובר נ"כ כר' חייא וקשה הא ע"כ מיירי הברייתא לכתחילה בכל שוחטין בין בתלוש לכתחיל' קשי' כנ"ל למה לי תלוש כנ"ל וצ"ל לדיוקא נקטי דבבהמה אפי' בתלוש בצואר בהמה למעלה לכתחילה אסור וא"כ האיך תני בברייתא בכל שוחטין בין בגור דאפילו לכתחילה מותר בצואר בהמה למעלה וא"ל דהברייתא בכל שוחטין בין בגור מיירי בע"ף ובתלוש וצואר עוף למעלה קשה נ"ל הא כבר מוכח מהברייתא בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר לכך צריך הגמרא לתרץ דר' חייא מכשיר במחובר לכתחילה ואתי' האי ברייתא דקתני בכל שוחטין לכתחילה כר' חייא ובמחובר ומשנה דהשוחט כר' והא דתני בברייתא בכל שוחטין בין בתלוש ובין במחובר בין שהסכין למטה כו' היינו לכתחילה ובעופא דקליל ור' חייא כמי סבר דחיישינן שמא ידרוס והא דתני בברייתא בכל שוחטין בין בגור בין כו' היינו לכתחילה והיכא דלא שייך דרוסה כגון בסכין למטה דה"א דר' חייא סבר דבסכין למטה במחובר אסור דגזרינן אטו סכין למעלה דשייך דרוסה וברייתא בכל שוחטין בין בתלוש ובין במחובר דקתני במחובר אפילו לכתחילה בסכין למטה היינו בעופא דקליל דליכא דמיגזר דאפילו בצואר למעלה כשר בדיעבד קמ"ל ר' חייא דאפילו במחובר בבהמה בסכין למטה מותר לכתחילה וקשה למה בהאמת תני בברייתא בכל שוחטין בין בתלוש ליתני מחובר וכ"ש תלוש א"ו לאשמועינן דדוקא בעוף הוא דמותר לכתחילה בתלוש בצואר למעלה אבל בבהמה אפילו תלוש צואר למעלה לכתחילה אסור וא"כ א"ש דברי אא"ז והוכחתו מזה ומיושב קושית מהרש"א :

וא"ל למה פסק הש"ך דאפי' בעוף לכתחילה אסור בתלוש · י"ל דמספקא לי' אי נאמר כתירץ רב זביד ואין חילוק בין עוף לבהמה או כרב פפא לכך פסק לחומרא ומעתה שלים דברי אא"ז ש"ך על נכון :

והשתא נבוא ליישב דקאמר בגמרא ומנא תימרא ולכאורה הלא מוכח דאל"כ תיקשי משנה אברייתא כנ"ל · נ"ל כך דהרשב"א בחדושיו מקשי וז"ל ואני תמה מאי מה דחו אותו ברייתא מדר' ליתא כולהו ברייתא ומתניתין ר' ניהו וברייתא דקתני ר' פוסל במחובר מעיקרו ומתניתן דקתני השוחט דיעבד אין לכתחילה לא בתלוש ולבסוף חיברו וביטלו ואידך ברייתא דקתני בכל שוחטין אפי' לכתחילה בשלא ביטלו וכתלוש גמור דמי ומתרץ דברייתא כמי לא מפלגי בין ביטלו ללא ביטלו לכתחילה דהא קתני נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה וסכין לא מבטל לי' וקתני רק דיעבד והילכך א"א לאוקמא אלא כר' חייא ע"ס וזה פי' הגמרא דמתרץ ברייתא ר' חייא ואפילו לכתחילה וקשה ליתא כולהו ר' היא וברייתא' בתלוש ולבסוף חיברו ולא ביטלו כנ"ל לכך בא כמתרץ קושיא זו באמרו ומנא תמרא דפליגי בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חיברו וצ"ל בהאי ברייתא ובהאי ברייתא קתני נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשירה מוכח דאפי' לא ביטלו רק בדיעבד וא"כ א"א לאוקמי הברייתא הנ"ל רק כר' חייא וכתירוץ הרשב"א ·הכ"נ :

ובדרך חידוד אמרתי לתרץ הרי"ף וכל הנך פוסקים דפסקו בתלוש ולבסוף חיברו בדיעבד כשר די"ל דהכא מזגא איבעי' דרבא תלוש ולבסוף חיברו לענין שחיטה מאי דהיינו אי בלא ביטלו אפי' לכתחילה כשר או רק דיעבד ועוד איבעי' לי' אי בביטלו אפי' בדיעבד פסול או בדיעבד כשר ולכך פשיט לי' מסיפא דברייתא' היה נר יוצא מן הכותל ושחט בה שחיטתו פסולה והמקשן הי' סובר דאיירי בכותל בנין דהוא תלוש ולבסוף חיברו וא"כ נפשוט תרווייהו דהוא התם בביטלו אפי' בדיעבד פסול וא"כ כחות דרגא דבלא ביטלו רק דיעבד כשר ולא לכתחילה ומתרץ התם בכותל מערה דומי' דקנה עולה מאליו וא"כ בוודאי מוכח דבביטלו בדיעבד כשר מדקתני דומי' דקנה עולה מאליו דהיינו מחובר מעיקרו אבל בתלוש ולבסוף חיברו כשר בדיעבד אפילו ביטלו אבל זה אבעי' עדיין לא נפשוט אם לא ביטלו בתלוש ולבסוף חיברו אפי' לכתחילה הואיל דכת"ת חד דרגא דתלוש ולבסוף חיברו בדיעבד כשר בביטלו א"כ בלא ביטלו אפי' לכתחילה או דגזרינן תלוש ולבסוף חיברו אטו מחובר מעיקרו וא"כ מיושב קושית העולם שמקשי' דנפשוט רבא דתלוש ולבסוף חיברו בדיעבד כשר מדקתני דווקא דומי' דקנה עולה מאליו בדיעבד פסול ולא משמעינן רבותא טפי דתלוש ולבסוף חיברו דיעבד פסול א"ו בדיעבד כשר ולפ"ז א"ש דזה לא נפשוט בלא ביטלו אי כשר אפי' לכתחילה או רק בדיעבד ולכך אחר ת"ם נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשירה וקשה למה לי האי בבא אי להודיע

סימן ח

טור סכין אפי' כל שהוא שוחטין בו ובלבד שלא יהא עוקץ בראשו' ובמחט אפי' הוא רחב קצת כאותן של רצענין שחותכין בו חוט אין שוחטין בו עכ"ל :

וקשה דהא במתניתן קתני ששחיטתו כשרה משמע דבדיעבד דווקא והטור כתב אפי' לכתחילה ועוד קשה לי למה לא כתב הטור אם הוליך והביא וזה יש לומר שסמך אמה שכתב לקמן סי' כ"ד בדיני דרסה ע"ש :

כתב הב"י וגם הב"ח כתב וז"ל כתב הרי"ף איכא מ"ד דה"א דסגי בסכין כל שהיא בעוף דמזמרו דק אבל בבהמה לא ע"כ וכתב הר"ן דברי ר"ח הן ואין להם עיקר וכ"כ הרשב"א דאין נראה כן מדין הגמרא שאלו כן לא שתקו בגמרא מדבר זה ומ"מ ראוי לחוש לדבריהם לכתחילה אבל בדיעבד לכ"ע שחיטתו כשרה עכ"ל · אבל לפענ"ד נראה דראיות הרי"ף ור"ח ממתני' במס' חולין דף ל' ע"ב התיז את הראש בבת אחת פסול הי' שוחט והתיז את הראש בבת א' אם יש בסכין מלא צואר כשרה הי' שוחט והתיז שני ראשים בבת א' אם יש בסכין מלא צואר א' כשרה בד"א בזמן שהוליך ולא הביא אבל אם הוליך והביא אפי' כ"ש אפי' באיזמל כשרה ע"כ המשנה · גמרא הי' שוחט והתיז כו' אמר ר' זירא מלא צואר וחוץ לצואר איבעי' להו מלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר דהוה להו תרי צוארים או דילמא מלא צואר וחוץ לצואר משהו ת"ש הי' שוחט והתיז שני ראשים בבת אחת אם יש לסכין מלא צואר א' כשרה מאי מלא צואר א' אילימא מלא צואר אחד ותו לא השתא בבהמה אחת בעינן מלא צואר וחוץ לצואר בשתי בהמות סגי להו כמלא צואר א' אלא פשיטא מלא צואר חוץ לשני צוארים ש"מ כו' · באיזמל אמר רב מנשה באיזמל שאין לו קרנים א"ל בר אהא בריה דרב אויא לרב מנשה תחוה מאי אמר לי' מחטא מבזע בזע מחטא דאושכפי מאי פרש"י מרצע הרצענין א"ל תניא אפי' כ"ש מאי לאו מחטא דאושכפי לא איזמל איזמל בהדי' קתני לה פרושי קא מפ' מאי כ"ש איזמל ה"כ מסתברא כו' ע"כ הגמ' · ורוצה הב"ח להוכיח דברי הרי"ף ור"ח ממסקי' בגמ' מלא צואר חוץ לצואר קאמר ועלה קתני בד"א בזמן שהוליך ולא הביא אבל הוליך והביא אפי' כ"ש היינו גבי הוליך והביא לא בעינן מלא צואר חוץ לצואר אלא כ"ש חוץ לצואר סגי וכיון דלבתר הכי בעי מחטא מאי פשיטא היא דליכא בכולה מקטא אלא כ"ש אלמא דכ"ש ממש כשר וזה הפך משכתיבנו כדפי' לכדפי' ר"ח דמתניתן איירי בין בבהמה ובין בעוף ולכדדין קתני בעוף לא בעינן אלא כ"ש ממש ובבהמה בעינן כ"ש חוץ לצואר וכ"פ מהרי"ו בשחיטות שלו וז"ל אם הוליך והביא אפילו כ"ש חוץ לצואר שחיטתו כשירה והא דאמרינן שצריך שיהא הסכין כ"ש חוץ לצואר היינו בבהמה שצוארה רחב אבל בעוף שצוארו דק אפי' בסכין כ"ש כשר רק שהוליך והבי' עכ"ד הב"ח · וזה א"א לפרש כן דהא קאמר בגמרא מאי לאו מחטא דאושכפא דהא להרי"ף איירי בסכין ארוך אלא שהוא חוץ לצואר כ"ש ולמה דחיק ודחה לא באיזמל ופרושי קא מפרש לומר דאיירי חוץ לצואר כ"ש ובבהמה ומהרי"ו שהביא משום חומרא דאיסור שחיטה פסק כדעת ר"ח והא דלא בעי חוץ לצואר כמלא צואר זהו מוכרח מתוך הגמרא דאי פשוט מתניתן איירי חוץ לצואר כמלא צואר להכי קתני במשנה הי' שוחט והתיז את הראש משמע בהדיא דווקא בהתיז בעינן מלא צואר א"כ למה כתב ר"ח דאפי' בהוליך והביא אלא וודאי בהוליך והביא אפי' כ"ש חוץ לצואר סגי ·

סימן ט'

טור סכין מלובנת לא ישחוט בה ואם שחט בה כתב הרמב"ם שחיטתו פסולה וכן הוא דעת רב אלפס והראב"ד הכשירו וכן הר"ר יונה ובלבד שידע שהי' מלובנ' שאז נזהר שלא יגע בה בצדי בית השחיטה ולזה הי' נוטה דעת א"א ז"ל עכ"ל :

דעת הרי"ף והרמב"ם עיקר ומיהו יש להחמיר וכן כתב מהרש"ל וע"ל סימן ד"ו :

בב"י וכבר ראיתי אני נוסחא שהי' כתוב בה טריפה אין ר"ל דיש חילוק בין טריפה לפסולה דהא כל שנפסלה בשחיטה פסולה היא אלא ר"ל לאפוקי נוסחא דידן דגרסינן כשרה ודו"ק :

סימן י'

טור סכין של משמשי ע"ז חדש או ישן והכשירו שאין בו משום געולי נכרים מותר לשחוט בהמה בריאה שהוא מקלקל ואסור לשחוט בו מסוכנות שהיא מתקן ואם שחט בה כתב הרשב"א יוליך הנאה לים המלח והיא מותרת וכמה היא הנאה כדי שכר סכין לשחוט בו וא"א הרא"ש ז"ל כתב שא"צ דבהנאה מועטת כזו שרי בדיעבד עכ"ל :

כן הבין ג"כ מהרש"ל מדברי הרא"ש ותמי' לי דלא הזכיר הרא"ש כלל מהנאת שכר סכין וכל ראיותיו ופלפולי' הינו שלא לאסור כל הבשר מחמת וכל הבהמה משוכנת דומי' דאפה את הפת כל הפת אסורה אבל במה שנהנה אפשר דמודה לדברי הרשב"א דשכר סכין לשחוט יוליך לים המל' דמי לא בעי סכין לשחיטה והא דקא מתהני מע"ז שלא שכר הסכין צריך שיוליך לים המלה מיהו כיון בחתיכות הבשר לא נעשה כל הבשר באיסור ובמשוכנת שכבר גללה הבהמה ואיכ' הקיל' אלא להכשירוהו לאכילה לא אסרו חכמים כולה בדיעבד כמו שאסרו כל הפת ומה שהביא הרא"ש ראיי' דבפועל ששכרו לעשות ביין נסך שכרו אסור משום קנס משמע אי לאו קנס לא · היינו דאי לאו קנס לא היה נאסר אלא מה שנשתכר יותר ביין נסך משאם הי' עושה שאר מלאכתו אבל השתא הכל אסור אבל וודאי הא מודה הרא"ש דהיכא דלא קנס הי' אסור מה שנשתכר יותר ביין נסך מפא' מלאכתו וזהו כלפע"ד עוקר בדברי הרא"ש והכי נקטינן כדעת הרשב"א דאף הרא"ש לא פליג עליה וכן פסק מהרש"ל והב"ח ועיין פרושי לש"ע שהבאתי שם שדעת הש"ע דכל הבהמ' אסורה ולא מהני הולכת הנאה לים המלח ולא כהב"ח שהבין שהש"ע פוסק כאסר"י :

הגה"ת מנחת אהרן

דתלוש ולבסוף חיברו כשר בדיעבד הלא מוכח מדקתני דומי' דקנה עולה מאליו א"ו להורות אפילו סכין דלא מבטל לי' רק דיעבד כשר וכפשוט האבעי' דאפי' בלא ביטלו רק דיעבד כשר וע"ז קאמרי שאני סכין דלא מבטל לי' פי' דהא בעי' ראשונה לא תפשיט דתלוש ולבסוף חיברו בדיעבד כשר ז"א דסכין לא מבטל לי' אבל אי ביטלו פסול בדיעבד וא"ל למה לי האי בבא כעין סכין דהא מוכח דתלוש ולבסוף חיברו כשר בדיעבד מהא דקתני או שהי' קנה עולה מאליו כנ"ל ל"ל דזה לאו הוכחה דאי לאו אשמועינן דתלוש ולבסוף חיברו כשר בדיעבד ה"א לעיל איירי בכותל בכין וא"ל למה תני או שהי' קנה עולה מאליו י"ל דתני כל שדרכו לשחוט במחובר והביא ראי' זה קאמר בלשון קושי' ת"ש במחובר לקרקע שחיטתו כשירה פי' דהא לדידך נמי קשה למה לי או שהי' קנה עולה מאליו וא"ל להורות דתלוש ולבסוף חיברו כשר בדיעבד דהא מילא מוכח דתלוש ולבסוף חיברו בדיעבד כשר דהא קתני במחובר לקרקע שחיטתו כשירה והיינו ע"כ בביטלו דאי לא ביטלו הא קתני כעין סכין בכותל ול"ל האי בבא א"ו אפי' בביטלו בדיעבד כשר וא"כ ל"ל או שהי' קנה עולה מאליו א"ו דתני כל שדרכו לשחוט במחובר וא"כ לא כפשוט האבעי' וע"ז מתרץ דלעולם מדקתני דומי' דקנה עולה מאליו מוכח דווקא מחובר מעיקרו פסיל בדיעבד אבל תלוש ולבסוף חיברו וביטלו כשר בדיעבד ובלא ביטלו כשר רק ליעבד מדקתני כעין סכין בכותל שכין לא תבטל לי' ואין להקשות עדיין ל"ל או שהי' קנה עולה מאליו דתלוש ולבסוף חיברו וביטלו בדיעבד כשר מהא דתני שחט במחובר לקרקע שחיטתו כשרה דאיכא למימר דהאי מחובר לקרקע נמי בלא ביטלו איירי ופרושי קא מפרש לכך אשמועינן או שהי' הקנה עולה מאליו דתלוש ולבסוף חברו וביטלו בדיעבד כשר וזה דקאמר בגמרא לשון ודילמא פרושי קא מפרש דה"ה כך אבל האמת אינו כן דאפי' לא ביטלו תלוש ולבסוף חיברו בדיעבד כשר וא"ש הרי"ף ושאר פוסקים דפסקו תלוש ולבסוף חיברו בדיעבד כשר עכ"ה:

שוב עיינתי בספר רבינו ירוחם ז"ל וכתבו המפרשים ובמסוכנת שאסור לא לאסור הבשר דלא דמי לתנור שהסיקו בעלי אסרה ואפה בו את הפת שהפת אסורה דהתם כולה נעשה באיסור והכא כבר היתה גדלה הבשר ונהנה מע"ז ויוליך הנאה ליס המלח ודי בזה עכ"ל הרי בהדיא כפי' דעת הרא"ש:

גרסינן פרק קמא דחולין דף ח' ע"ב השוחט בסכין של נכרים רב אמר קולף ורבה בר חנא אמר מדיח וכתב הרא"ש ומיירי בידוע שהי' ב"י אבל אם אינו ידוע לא בעי לא קליפה ולא הדחה דסתם סכין של גוים אינה ב"י כדפי' בע"ז פרק אין מעמידין עכ"ל והוא מדברי התוס' וכן כתב הסמ"ג סוף לאוין קל"ז אלא דמשמע שם מדבריו דהדחה מיהו בעי אפילו באינו בן יומו ע"ש אבל הרשב"א בחדושיו ובתורת הבית הארוך והר"ן כתבו דסתם סכין אפי' בשאינו בן יומו לא הוי נותן טעם פגם דאסורי טוח על פני' ולא אמרו בשאינו בן יומו שהוא לפגם אלא באיסור בלע בדופני הכלי פגום משא"כ באיסור בעין שהוא לשבח והלכך סכין אע"פ שאינו בן יומו נותן טעם לשבח הוא לפי שמחתכין בו תמיד כשאר שומן על פניו ולא יסור ממנו אא"כ מקנחין אותו יפה יפה עכ"ל. והביא ראיה מפרק כל הבשר וכתב בספר מעדני מלך ותימה אני למה הביא הר"ן ממרחק לחמו ה"ל להביא ראיה מהא דלעיל דפריך ותיפוק לי' משום שמנונית דאיסורא ומי לא עסקינן בסתם סכין שאין אנו יודעין בודאי שהוא בן יומו וכן קשה על מה שכתב הטור בשם הרא"ש דאפילו בסתם סכין א"צ לא קליפה ולא הדחה דהא פריך לעיל ותיפוק לי' משום שמנונית וצ"ע עכ"ל. ולא הבין הפשט דמאי דפריך ותיפוק לי' משום שמנונית אין ר"ל שמנונית שעליו דא"כ למה לעביי' שליבנה באור הא סגי בקנוח או נעיצה להעביר השמנונית אלא כמו שפי' רש"י וז"ל משו' שמנונית דאיסורא שנבלע בסכין עכ"ל **א** וכן כתב הר"ן בהדיא וכן מוכח להדיא מדברי התוס' והפוסקים שכתבו במס' ע"ז אמרינן דסכין של גוי סגי לה בנעיצה לאכול בה צונן והא דמוקי לה הכא שליבנה באור כדי ליישב אפי' למ"ד בית השחיט' רותח ע"כ שמא דהיינו משום מה שנבלע בסכין וזה פשוט וא"ל דא"כ מאי פריך ותיפוק לי' משום שמנונית הא אינו ב"י ונטל"פ דהא קי"ל נטל"פ לכתחילה אסור וא"כ מאי קאמר מיתר' לכתחילה לשחוט ולחתוך בה בשר. ומ"מ אי קשי' הא קשי' לי דהכא החליט הר"ן לומר דמיירי בסכין שאינו ב"י וסתם סכין שמנונית טוח על פניו מתוך שמשתמשו תדיר ובע"ז פרק אין מעמידין ד"ה לאבורה כו' כתב הר"ן דהא דקאמר בסכין ס"ג ליתא אלא בסכין ב"י עכ"ל ויש ליישב דהכא קאמר אי תימא דמיירי בסכין נקי ודאי ליתא אלא בסכין ב"י ודוחק ומ"מ לענין הלכה הנה מדברי רש"י ז"ל נראה מבואר דסתם סכין שמנונית טוח על פניו שכתב אמ"ד מדיח משום דבית השחיטה צונן וז"ל צונן כלומר אין חום בית השחיטה חזק לבלוע ומיהו הדחה בעי שהרי נתקנח בה השמנונית ואע"פ שלא נבלע בבשר הרי היא בדפנות בית השחיטה שא"ש לדופני הסכין בלא השמנונית עכ"ל וכן משמע מדבריו מפרק כל הבשר דף ק"ח ע"ב וכן כתב הכלבו והפוסקים גבי לימון שחתכו בסכין של בשר ע"ש וכן מסקנת ר' ירוחם וכן המרדכי בפר' קמא דחולין וז"ל ואם לא הנעיצה והיא בן יומו או אפילו אינו בן יומו ונעצה בקרקע להעביר השמנונית שעל דופני הסכין ושחט בה בעי קליפה וכתב וה"ה לחתוך בה רותח עכ"ל וכן כתב האגוד' סי' אלף ס"ם בשמו וכן הגהת הר"ף בסמ"ק שם וז"ל ומיהו בספרי רבינו ברוך פירש אפילו אינו ב"י בעי קליפה גבי שוחט משום שמנונית הנדבק בו בדופני הסכין עכ"ל וכ"כ האגוד' ובאו"ה כלל כ"ח דין י"א בשם רבינו ברוך וכן כתב הטור בסוף סימן נ"ד בשם ר"פ דאם חתך בסכין שאינו בן יומו בשר רותח בעי קליפה והטעם משום שמנונית הנדבק בדופני סכין עכ"ל כמו שכתב הב"י שם וצריך עיון דהא כתב הטור כאן בשם הרא"ש דאפי' בסתם סכין א"צ קליפה ולא הדחה ודוחק לומר דבסימן נ"ד כתב על שם הר"ף ולי' לא ס"ל דהא הביא בסתם דברי הר"ף בלא מחלוקת ויותר נראה לומר דגם הטור חשש למעשה לסברת הפוסקים דחוששין בסכין אפי' אינו בן יומו שמנונית טוח על פניו וכן נראה דעת הש"ע בפרושי לש"ע עיין שם וכן דעת הרב בהג"ה סימן נ"ד סעיף ד' והכי נקטינן דלא כנראה מדברי מהרש"ל פרק קמא דחולין סימן יב:

תו גרסינן התם לימא בהא קמיפלגי דמר סבר בית השחיטה צונן ומ"ס בית השחיט' רותח לא כולי עלמא בית השחיטה רותח מ"ד קולף שפיר ומ"ד מדיח איידי דטרידי סימנים לאפוקי דם לא בלעי ואע"ג דקי"ל לקמן סימן ס"ט וע' וכמה דוכתי' דלא אמרינן אגב דטרוד לפלוט לא בלעי אלא דם ולא בשמנונית י"ל דהכא כיון דפלט דם בשפע לא בלעי אפילו שמנונית וכ"כ הרשב"א בחדושיו וכה"ג כתבו הפוסקים גבי כבד דאיידי דטרידי לפלוט אינה בולעת אפילו שמנונית וכמו שכתב בסימן ע"ג והיינו טעמא שפולט דם הרבה בשפע. איכא דאמרי דכ"ע בית השחיטה צונן מ"ד מדיח שפיר ומ"ד קולף אגב דוחקא דסכינא בלע. סכין טריפה פי' ששחט בה טריפה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בחמין פי' צריך להגעילה בחמין וחד אמר בצונן והלכתא אפי' בצונן ואי איכא בליתא דפרשא למכשרי' לא צריך ופי' רש"י מ"ד בצונן קסבר בית השחיטה צונן ולא בלע הסכין דלא נתחמם. והלכתא אפילו בצונן גבי סכין של היתר הוא דפסק הלכתא להתירא דלא איתסר בבליעה זו וגם הוא לבלוע אלא ע"י רתיח' אבל גבי סכין דאיסור של גוי בפלוגתא דלעיל לא פסק מפני שהסכין אסורה והבשר רך לבלוע עכ"ל הביא דבריו הרא"ש ושאר פוסקים וכמו שיתבאר:

וכתב הרשב"א בחדושיו ותה"א דף ט"ז על זה וקשי' לי לפי פרושו דבפרק כל הבשר גרסינן אמר רב נחמן אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח מפני שחוזר ופולט וקי"ל כרב נחמן ע"כ נ"ל דמ"ד בחמין ס"ל אפילו אם תמצי לומר בית השחיטה צונן קסבר אגב דוחקא דסכינא עם חום קלת דבית השחיטה בלע סכין שמנונית ודם דטריפה ואגב דוחקא פלט ובלע לגבי בית השחיטה ומ"ד בצונן קסבר כיון דבית השחיטה צונן אע"ג דאיכא דוחקא דסכינא לא פלטה הסכין מה שבלעה דאין בולע כפלט אלא ע"י רותח ממש ומיהו וודאי אגב דוחקא דסכינא ע"י חום קלת כחום בית השחיטה

בולע

הגה"ת מנחת אהרן

א ונ"ל ליישב קושית א"ז הגאון ש"ך ז"ל על המ"ת דהנה הר"ן מקשי בסוגי' זו למ"ד מדיח הא בלא"ה נמי הדחה בעי דהא צריך הוא להדיחו מידי דמו כדאמר' פרק כ"ה אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מליחו יפה ותירץ דאי משום דם אם ששפשף במים עד שילכו המים בלא מראה דם סגי אבל הכא משום שמנונית הסכין של איסור בעינן שפשוף גדול כדי שיסיר ממנו שומן הסכין הנדבק בו באומד הדעת עכ"ל ע"ש וא"כ לכאור' מוכח שסתם סכין שמנונית קרוש על פניו אבל זה אינו דתוס' מפרשים ד"ה השוחט בסכין של גוי רב אמר קולף צריך להעמיד שיודעין בו שהיא בת יומא דאל"ה אמאי קולף לרב כו' וא"כ אליכו למימר ג"כ ביודעין בו שאינה נקי לכך אתר מדיח אבל סתם סכין אינו שמנונית קרוש עליו והנה מהרש"א הקשה אמאי פריך בגמרא ותיפוק לי' משום שמנונית דאיסורא דאימא דס"ל כמ"ד השוחט בסכין של נכרי בעי הדחה דהשתא מותר לשחוט לכתחילה דהא בלא"ה בעי הדחה משום דם שעליו ודילמא ניתפלי ליכא למיחש ותירץ לר"ן א"ש דצריך שפשוף גדול וא"ב מוכח ע"כ דסתם סכין שמנונית קרוש עליו דאל"כ מאי פריך הגמרא ותיפוק לי' משום שמנונית דאיסורא הא מיירי בסתם סכין דלגבי פלוגתא דרב ורב"ח צריכא למימר ביודעין שהוא בת יומא איכא למימר נמי ביודעין בו שאינו נקי אבל גבי השוחט בסכין של ע"ז מה"ת לומר ביודעין בו שאינו נקי אלא מיירי בסתם סכין ואי אין השומן קרוש על פניו א"כ שפשוף גדול דק הדחה והדחה ממילא בעי משום דם לכך מותר לשחוט א"ו סתם סכין שומן קרוש עליו וא"כ שפיר מקשי המ"ת הר"ן לשיטתי' דמחלק בין הדחה לשפשוף כנ"ל למה הביא ממרחק לחמו הא יוכל להוכיח מסוגי' זו דסתם סכין אינו נקי מכח קושית ותיפוק לי':

ונ"ל ליישב קושית המ"ת דזה הוכחה אי אמרינן קושית הגמרא ותיפוק לי' משום שמנונית דאיסורא אליבא דמ"ד מדיח מוכח שפיר דסתם סכין שומן קרוש על פניו דאל"כ לא בעי את הדחה וא"כ מותר לשחוט בסכין של איסור דבלא"ה בעי הדחה משום דם א"ו סתם סכין שומן קרוש עליו ובעי שפשוף ומקשי הגמרא שפיר ותיפוק לי' כתירוץ המהרש"א הנ"ל אבל אי אמרינן דקושית הגמרא אליבי' דמ"ד קולף לא מוכח מידי האי דסתם סכין אינו נקי דטעמא משום דס"ל בית השחיטה רותח והנה הרב אלפס כתב והלכתא מדיח לקולא ואיכא מאן דפסק כרב ולחומר' והר"ן רוצה להוכיח האי דסתם סכין אינו נקי אף אליבי' דהנך פוסקים דפוסקי' קולף כרב ובוודאי לדידהו קושית הגמרא ותיפוק לי' משום שמנונית אליבי' דמ"ד קולף ולא מוכח כלל אי סתם סכין איט נקי לכן מיושבים שפיר דברי הר"ן דמביא ראיי' להא דסתם סכין אינו נקי מפרק כ"ה ולא מסוגי' דהכא דלא מוכח מידי אליבי' דמ"ד קולף עכ"ה:

בולע אפילו סכין שהוא קשה שמנונית ודם שהוא בעין והלכך אם שחט בה טריפה בולעה שמנונית ודם ועוד יש על פניו שמנונית ודם לפיכך אם בא לשחוט בה מדיח או מקנח פני הסכין ודי לנו בכך לפי שאין חום בית השחיטה מפלט מה שהוא בלע בתוך הסכין אבל אם בא לחתוך בה רותח גמור אסור אפילו שחט בה כשרה שהרי נבלע כחום דם וכשחותך בה רותח חוזר ונפלט והיינו דרב נחמן אבל בשוחט הכשר' מותר לשחוט בה לכתחילה ואפילו בלא הדחה כלל שאע"פ שיש דם על הסכין אין בכך כלום איידי דטרידי סימנים לאפוקי דם לא בלעי דמא אלא שמנונית כו' עכ"ל וכ"כ הרא"ש לקמן בר"פ כל הבשר אהך דרב נחמן דלמ"ד לעיל ר"ל בפר' קמא בית השחיטה רותח צריך הגעלה לאכול בו רותח למ"ד בית השחיטה צונן סגי בהדחה ובהיות כן תמה אני על מה שמשמע מדברי הטור דלא סגי בהדחה לאכול בו רותח וכן ברמזי' בפרק כ"ה כתב בהדיא דצריך הגעלה והא ליתא לדעת הרא"ש דהרי בפרק קמא הביא לשון רש"י בסתם דקי"ל בית השחיטה צונן דלא מיתסר בבליעה זו דקשה הוא לבלוע אלא ע"י רותח ועוד דהא איתא דס"ל להרי"ף דהסכין בלע א"כ ע"כ סבירי' לי' דהא דסגי בשחט בה טריפה בהדחה היינו משום דלא פלט וכמו שכתב הרשב"א א"כ מאי מצריך קליפה בשחט בסכין של גוי' והלא לא פלט לפי סברתו דס"ל דסתם סכין נקי ומיירי בידוע שהוא בן יומו ניהו על שאר פוסקים לא קשה מידי דאע"ג דאיכהו נמי ס"ל דאסור לאכול רותח אלא בהגעלה :

בקילור דסגי בהדחה כדקיימא לן בית השחיטה צונן אלמא דס"ל נמי כהנך פוסקים דלעיל ורצונו אע"ג דלעיל קי"ל בית השחיטה צונן היינו לענין דיעבד דשחט בה טריפה אבל לענין לחתוך בה רותח איכא לספוקי כיון דהוי לכתחילה הלכך לכתחילה צריך הגעל' ולפי מה שכתבתי בדעת הפוסקים דהא דצריך הגעלה היינו לכתחיל' א"כ אם חתך בה רותח בדיעבד אחר שהדיחו נראה דשרי כמו שכת' הרמב"ם אף להרשב"א דכתב דאסור לחתוך בה רותח משום שחוזר ופולט נראה דסגי בקליפה דנהי דבולע ופולט מכל מקום לא בלע יותר מכדי קליפה דהא אפי' בסכין ש"ג שמנונית טוח על פניו ושחט בה סגי בקליפה אף להרשב"א אלמא בית השחיטה צונן אינו בולע יותר מכדי קליפה א"כ גם סכין בלע מעט מבית השחיטה ואינו אוסר יותר מכדי קליפה וכן חלק מהרש"ל בפרק כ"ה בהדיא סי' כ"ט וכן מבואר בא"ה כלל ד"ח דין י"ד שכתב סכין ששחט ורוצה להתיך בו דבר אחר חם וודאי צריך הגעלה לכתחיל' דבית השחיטה מרתח רתח וכו' עכ"ל הרי להדיא כדפרי' ונראה דמהאי טעמא מכשיר הא"ה והרב בהג"ה הגעלה ע"י עירוי אע"ג דקי"ל לקמן סי' ס"ח וק"ה דעירוי אינו מפליט אלא כדי קליפה אלא כדפרי' דהסכין לא בלע רק דבר מועט וכן פסק מהרי"ל בהדיא דסגי בקליפה אם חתך רותח או דבר חריף (חסר כאן עד סי' ט"ז וחבל על דאבדן) :

והרמב"ם מהמ"א וז"ל סכין ששחט בה וכו' עד שילבן הסכין וכו' ואם חתך וכו' ומדכתב חתך בה רותח מותר אלמא ס"ל בית השחיטה צונן וכמו שכתב המגיד ואפ"ה מצריך הגעלה לכתחילה אלמא ס"ל לכתחילה כל מה דאפשר לתקן עבדינן אבל השוחט טריפות סגי בהדחה דזה הוי כדיעבד דטרחא יתירא להגעיל הסכין בין כל טריפה וטריפה ומש"כ דבא לאכול בתחילה רותח וזה דעת פוסקים הנ"ל אבל על הרמזים והטור קשיא שהרי הרא"ש כתב דלמ"ד בית השחיטה צונן סגי בהדחה ובפרק קמא פסק דבית השחיטה צונן וכן כתב מהרש"ל פרק קמא דחולין סימן י"ב דדעת הרא"ש דסגי בהדחה ונ"ל דס"ל להטור כיון דהצריך הרא"ש בפרק כל הבשר וכתב למ"ד לעיל בית השחיטה רותח צריך הגעלה כו' ולא כתב

סימן טז

טור אסור לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד כו' ואם עבר ושחט ביום אחד כתב הרמב"ם שמותר לאכלן ובה"ג אוסר לאכלו בו ביום עכ"ל :

תימא למה כתב זה בשם הרמב"ם שהרי הרמב"ם לא כתב אלא שהבשר מותר באכיל' והוא משנה ערוכה ריש פרק אותו ואת בנו שחט חולין בחוץ שניהם כשרים · וצריכים אנו לומר לבה"ג דמתניתן איירי דכשרים לאחר יום ראשון דבאותו יום אסורים משום קנס כמו מעשה שבת ואפשר הרמב"ם מודה לבה"ג **א** והא דפריך

הגה"ת מנחת אהרן

א ונ"ל דהוכחת הטור דלרמ"בם מותר לאכלן בו ביום ומדכתב סתמא והבשר מותר באכילה ולא כתב שבו ביום אסיר כמו שכתב בה"ג · דפשטא דמשנה שניהן כשרים משמע שמותר באכילה בו ביום א"ו ס"ל מותר באכילה בו ביום וזה פשוט ·

ונ"ל דרמ"בם לשיטתו מוכח אף בשחט א"וב מותר באכילה בו ביום דלכאור' מוכח כרמ"בם מדתנ' ר"פ אותו ואת בנו חולי' בחוץ שניה' כשרים וקשיא פשיטא אלא דקמ"ל דלא נאסר לאכול להשני בו ביום משום קנס לכך תני שניהם כשרים כלומר שוים בהכשר בו ביום ובה"ג סבר כתוס' דקמ"ל דלא מיתסר לעולם משום לא תאכל כל תועבה דתוס' כתבו דף פ' ע"א ז"ל חולין בחוץ שניהם כשרים ס"ד דליפסיל שני משום לא תאכל כל תועבה עכ"ל והנה אית' בפרק כ"ה דף קיד ע"ב אמר רב אשי מנין לבשר בחלב שאסור שנאמר לא תאכל כל תועבה כל שתיעבת' לך הרי הוא בבל תאכל רש"י בבל תאכל עולמית והאי הרי תיעבת' לך שלא לבשלם יחד ע"כ ואין לי אלא באכילה בהנאה מנין כדר' אבוהו דאמר כל מקו' שנאמר לא יאכל לא תאכל אחד איסו' אכילה וא' איסור הנאה במשמע כו' ומקשי אלא מעתה אותו ואת בנו ליתסר ע"ש עוד שם דבי ר' ישמעאל תנא לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמי' א' לאיסור אכילה ואחד לאי סור הנאה ואחד לאיסור בישול ע"כ והי אמרינן כר' ישמעאל דלא נפקא לי' בשר בחלב שאסור מלא תאכל כל תועבה ל"ק אלא מעת' אותו ואת בנו ליתס' דלא אמרינן כל שתיעבת' לך הרי הוא בבל תאכל אלא לא תאכ'. כל תועב' לפסולי המוקדשין כדאי' בספרי פ' ראה ע"ש והנה הרמב"ם פ"ט מהלכות מאכלות אסירות פסק כר' ישמעאל דבשר בחלב אסור באכילה כו' מג' פעמים לא תבשל וא"כ לא דרשינן ע"כ מלא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי היא בבל תאכל דא"כ קשי' ל"ל ג' פעמים לא תבשל הא נוכל למילף איסור אכיל' והנא' מלא תאכל כל תועבה דהרמב"ם פסק בפ"ח מהמ"א כר' אבוהו ע"ש וא"ל דמשום הכי הבי' הרמ"בם דב"ב אסור באכילה ובבישול ובהנאה מג' פעמים לא תבשל ולא מלא תאכל כל תועב' דעל לאו דלא תאכל כל תועבה ליכא מלקו' משום דהוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו ולעולם נוכל לומר דהרמ"בם יליף מלא תאכל כל תועבה לענין איסור · ז"א דא"כ קשה להרמב"ם ל"ל חד פעם לא תבשל על איסור הנאה הא על הנאה בלא"ה לא לקי' ואיכא למיליף הנאה מלא תאכל כל תועב' א"ו דלא דרשינן כלל לענין איסור רק כדדריש בספרי פ' ראה לפסולי מוקדשים · וא"כ דלא דרשינן לא תאכל כל תועבה ליכא ה"א דאותו ואת בנו ליתסר משום לא תאכל כל תועבה וקשה מאי אשמועינן במשנה שניהם כשרי' פשיטא א"ו דאשמועינן כרמב"ם שמותר לאכול בו ביום ולא נאסר משום קנס :

ובה"ג סבר דב"ב אסור מלא תאכל כל תועב' כו' וא"כ ה"א אותו ואת בנו ליתס' עולמית קמ"ל ולעול' אסו' להשני בו ביום :

ועוד נ"ל דבזה פליגי הבה"ג ורמ"בם דאי' משנה דף פ"ב שנים שלקחו פרה ובנה איז' שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני ה"ז זריז ונשכר אמר רב יוסף לענין דינא תנן תנא אם קדם השני ה"ז זריז ונשכר זריז דלא עביד איסורא ונשכ' דקאכיל בשר' ע"כ והט"ז כתב דמיירי בב' שלקחו משני בני אדם משא"כ בשקנו מאחד וקד' השני ושחט קיד' ללוקח ראשון דלא זו דלא נקרא זריז אלא אפי' חוטא ונקרי שגזל זכותו של לוקח ראשון עכ"ל ובשא' פוסקים אית' דמיירי באדם אחד ע"ש :

וא"כ י"ל הבה"ג סבר כט"ז דבריית' מיירי שלקחו משני בני אדם וקש' ל"ל דקאכיל בשרא הא לא עביד איסורא כלל א"ו לדיוק' נקטי דווקא הואיל ששחט ראשון אבל אם שחט באחרונ' באיסור אסור ככ"ל משום קנס והרמ"בם סבר ברייתא מיירי שלקחו מאדם אחד ואת' לאשמועינן דקאכיל בשרא דה"א דלקנסי' דלא יאכל בשרא שעשה שלא כדין ושחט קודם לחבירו ומנע מחבירו אכילת בשר היום כן יעשה לו קמ"ל דמותר לאכול בשרא ביום ששחט בו ולא קנסינן לי' משום דמנע מחבירו אכילת בשר דעיקרי זריז ·

וא"כ

דפרי' בפרק כל הבשר דף קט"ו אי הכי אותו ואת בנו ליתסר (משום לא תאכל כל תועבה הא בהמת אסיר בו ביום וכ"ל) אלנעול' פריך אבל באותו יום אסור וכמו שכתב הר"ן והרא"ש ומהרש"ל שם סי' א' בסימני הדיני' פסק דאסור באכילה בו ביום ובגוף הדיני' לא הזכיר כלל מזה ואפשר שנשמט בדפוס וכן פסק הב"ח וכן עיקר שלא ראיתי מי שחולק בזה ובפרט שכל דברי בה"ג דברי קבלה הם וראוים לסמוך עליהם:

מיהו מה שהביא הרא"ש לא ידענא מאי ראי' היא זו די"ל דוודאי אם עבר ושחט שמותר לאכול אף בו ביום רק אם לא יקדים ישחוט חבירו קודם והוא יהא אסור לשחוט ולא יאכל בו ביום ב

טור והא דאסור לשחוט דוקא כידוע שהוא אביו וכן בידוע שה"א אמו כגון שכרוך אחרי' אבל מן הספק אין חוששין עכ"ל :

ד"ל מהרש"ל בפרק אותו ואת בנו סימן ח' והא דלוקה באותו ואת בנו דווקא בידוע שילד' אבל משום כרוך אחרי' לא סמכינן ללקות דהא אפי' לענין בכורה לא סמך אכרוך אחרי' לחוד שזהו וולדה לפטור הבא אחריו מן הבכורה וכו' א"כ לענין אותו ואת בנו אין כאן ראיי' שזו היא וולדה ומה שכתב הטור והוא שידוע שהיא אמו וכגון שכרוך לא לענין מלקות קאמר אלא לענין איסורא ולאשמועינן שאם לא כרוך אחריה לא חיישינן מספק וכן נראה שאין לאסור מספק אפי' היא דומה בתוארה כהאם או בשאר סמנים שבגוף והא דאמרינן מי שבנו כרוך לאו דווקא דסמכינן עלי' למלקות אלא כלומר מי שבנו כרוך אחריו כלומר האם אבל לא האב אפילו הוא וודאי אביו עכ"ל ודבריו נכונים:

ב"י ד"ה אותו וא"ב נוהג בבהמה אבל לא בחי' ועוף ברייתא שם כו' ליתא בגמרא שלנו רק באלפסי והיא ברייתא בת"כ ע' אמור ע"ש :

טור כתב הרמ"בם תייש הבא על הצביי' וילדה תייש כו' :

הוא הדין ילדה צבי וכן בהרמ"בם לא הוזכר וילדה תייש ופשוט :

טור וכל מי שישחוט תחילה ה"ז זריז ונשכר עכ"ל:

משנה שם שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח ראשון ישחט ראשון ואם קדם השני זכה אמר רב זירא דיקא תנן תנא אם קדם השני הרי זה זריז ונשכר ומשמע דהאי אם קדם השני הרי זה זריז ונשכר אלקחו מאדם א' קאי והטור שכתב כל מי שישחוט תחילה ה"ז זריז ונשכר אתא לאשמועינן דבלקחו מב' בני אדם כל מי שישחו' תחילה כלומר שאפי' לכתחילה יכול לשחוט תחילה והר"ז זריז ונשכר משא"כ בלקחו מאדם אחד אין לשחוט אלא שאם קדים הוא זריז ונשכר:

והב"ח דחק דמה שכתב הטור וכל מי שישחוט מלתא באפי' נפשי' היא וקאי אלעיל ומה שכתבתי הוא נכון מיהו מה שכתבתי דבלקחו משניים אין ראוי' לעשות לכתחילה שלא יטילו גורל דלא לית' לאנצוי זהו דבר נכון בפני עצמו :

רבים וכן שלמים תמהו על מה שכ' הרמב"ם סוף פי"ב מהלכות שחיט' היתה בת הצביי' הזאת נקיבה וילדה בן ושחט את הנקיב' בת הצביי' ואת בנה לוקה עכ"ל די"ל למר דוודאי חוששין לזרע אב וא"כ כתב בדין י"א ואם נודע וודאי שזהו אביו אין שוחטין שניהם ביום א' ואם שחט אינו לוקה שהדבר ספק אם נוהג בזכרים עכ"ל או אינו נוהג וכן פסק בש"ע ס"ב וס"ח ולפי מה שכתב הכ"מ שם והב"י סימן ס"ג דס"ל להרמב"ם כר"י דספוקי מספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא לית נגר ובר נגר דיפרקיני' דהא דהית' בת הצביי' הזאת וכו' לוקה דאלמא דמפשט פשיט' לי' דחוששין לזרע האב ובב"ח כתב לתרץ א"ל דבפלוגתא דחנניא ורבנן אי חוששין לזרע האב וא"ב נוהג בזכרים כמו בנקיבות או אינו נוהג בזכרים דאותו א' ולא שנים משמע בהא הלכה כר"י דספוקי מספקא לי' אבל בהא לא מספקא לן דפשיטא אחר זרע אב לענין זה דהיכ' תייש בא על הצביי' וילדה בת דכיון דנקבה ז' יש בה מקצת שה מזרע אב חשוב כאילו הי' כולו שה ואם נקיבה זו ילדה בת או בן ושחט את הנקיבה ואת וולדה לוקה על אותו ואת בנו ודו"ק עכ"ל:

ומבותלי כתביו ניכר שלא עיין בגמרא דכתב דאותו א' ולא שנים וכו' ואדרבה איתא בגמרא חולין דף ע"ט דאותו משמ' זכר דמתחילה בעי למילף מאי שנים דנוהג דווקא בנקיבו' אבל בתר הכי מסיק דאותו זכר משמע אלא כיון דכתב בנו דמשמע דווקא מי שכרוך אחריו ולחנניא נמי מי שכרוך אחריו יליף מאותו וא"ב ואף את"ל שבעיק' הענין דעתו כדעת הלבוש דאיכא חילוק בין השוח' האב עצמו ובין השוח' זרע האב עצמו דחוששין לזרעו נקיב' משא"כ הוא עצמו שהו' זכר ואין בנו כרוך אחריו ואם שהדב' זה דוחק הוא שהרי לפ"ז נצטרך לדחוק לומ' שמה שכת' הרמב"ם שהדב' ספ' הוא נוהג בזכרי' וכו' היינו שהדב' ספק אי דרשי' בנו נמי מי שכרוך אחריו דהיינו נקיבה וה"ה זכר או ילפינן מאותו ואת בנו דווקא מי שכרוך אחריו לאפוקי זכר כדדרשי רבנן וזה דוחק מי הגיד להרמב"ם לספוקי בהאי מילתא דוודאי בחוששי' אסיק תלמודא דספוקי ספקא להו לרבנן ור"י אבל בהאי דרשה אי לפסוק כחנניא או כרבנן דחנניא ועוד כיון דתלמוד' אסיק דלר"א ורבנן ור"י ספוקי מספקא לי' ובהכי לא מוכחא מילתא האיך ס"ל דאפשר נמי ספוקי מספקא לי' ומי הרשה להרמ"בם דוודאי חוששין ואף אם תאמ' כל זה אינו כלום מ"מ מוכח מגמרא בהדיא דא"א לחלק בין שוחט האב עם הבן ובין שוחט זרע האב שהיא עם הבן דבתר דאפליגו רבנן וחנניא בבנו אי משמע דווקא מי שכרוך אחרי' או נמי מי שכרוך אחריה קאמר שמואל דהלכה כחנניא ואזדא שמואל לטעמי' דתניא אמר ר"י וכו' הנולדים מן החמור עם הסוסים מן הסוס אסורין ואמר רב יהודא אמר שמואל זו דברי ר' יהודה דאמר אין חוששין לזרע האב אבל חכמים אומרים כל מיני פרידות אחת הן מאן חכמים חנניא דאמר חוששין לזרע האב והאי בר חמרא וסוסיא כולה חדא נינהו ע"כ בגמרא ואם אית' לחלק מאי קא"ר מאן חכמים חנניא הא אפילו רבנן דחנניא דווק' בבנו דרשי דווקא מי שבנו כרוך אחרי' אבל בהא דחוששין לזרע האב אפשר דמודו ואף את"ל דנקט חנניא משום דמוכח בוודאי דס"ל דחוששין משא"כ רבנן דאפשר דס"ל דאין חוששין מכל מקום האיך קאמר תלמודא ואזדא לטעמי' וכו' ודייק מדקרי ל' חכמים חנניא ש"מ הלכת' כוותי' דאימא ה"נ הלכתא כוותי' במאי דס"ל דחוששי' לזרע האב אבל לא במה שחול' עם רבנן דבנו משמע דווקא כרוך ועוד דאי ס"ל להרמב"ם שוודאי דחוששין קשה למה פסק פרק י"ג מהלכות שחיטה בכלאים

הגה"ת מנחת אהרן

וא"ב אין לנו הוכחה דאם עבר ושחט באיסו' שלא יאכל בשר ולכן לא אסור בו ביום:

וא"ר על הטור דכאן הביא דעת הבה"ג דאסור לאכול בו ביום ובריש סימן פ"ז מייתי איסור לבב"ח אכילה והנאה וביטול מדכתיב ג"פ לא תבשל וא"כ ל"ק מלא תאכל כל תועבה כנ"ל וקשה למה תנן במשנה שניהם כשרים א"ז דמותר בו ביום ונראה די"ל כמו שפי' רש"י משום דבעי למתני סיפא שניהם פסולים ע"ש' אך להרמ"בם נראה דוחק דרישא איידי דסיפא א"ן אפי' בו ביום מותר כנ"ל עכ"ה:

ב וז"ל הרא"ש על המתני' ד' פ"ב ע"א שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח ראשון ישחו' ראשון ואם קדם השני זכה' גמרא אמר רב יוסף לענין דינא תנן' תנא אם קדם השני הרי זה זריז ונשכר זריז דלא עביד איסורא ונשכר דקאכיל בשרא ע"כ הגמרא וכתב הרא"ש כת' בה"ג דהשוחט אותו ואת בנו לא יאכל האחרון בו ביום ורבותינו ז"ל אומרים שדקדק מכאן דמשמע הא אם לא קדם עביד איסורא ולא אכיל בשרא ומפרש מעדני מלך וז"ל ותימ' דהא אפשר דלא משמע מינה אלא דאם קדים אית בהו תרתי לטיבות' משא"כ אם לא קדים דלא ה"ל תרתי לטיבותא וכ"ל דאי גם בשלא קדים מצי למיכל בשרא לא ה"ל למימר כלל הא דנשכר ואכול בשרא כיון דאף בשל' קדים אכיל בשרא עכ"ל ולפ"ז מיושב נמי קושית הש"ך והוכחת אשר"י מכח האי דקאכיל בישרא דמיותר א"ו לדיוקא נקטי דאי לא קדים ושחט לא אכיל בישרא עכ"ה :

בכלאים הבא מבהמה והי׳ צריך לכסות דמן והיינו מברך דכיון דוודאי חוששין למה לא יברך ובפרישה ובב״ח בסי׳ ד״ח כתבו לדבר א׳ ליישב דברי רמב״ם בזה ואין עולה לי כלל לפי סוגי׳ דגמרא דפרק אותו ואת בנו דף ע״ט דמשמע התם דכי היכי דמרבי׳ שה ואפילו מקצת שה הכי נמי אמרינן צבי ואפילו מקצת צבי דאם איתא לחלק לא הוי פריך תלמודא מידי מהאי דכסוי דם ע״ש :

ואף שהרשב״א בחדושיו כתב לדעת ר״ת דרבנן דחנניא היינו ר״י והא דקאמר דאינו נוהג בזכרים למלקות קאמר אבל לענין אסורא מיהו כולה מודה דאסור מספיקא דילמא חוששין עכ״ל ומ״מ מוכח דלחנניא וודאי חוששין והילכך כי אמר שמואל אבל חכמים אומרים כל מיני פרידות אחת הן ומאן חכמים חנניא דאמר חוששי׳ לזרע האב ולכך מותרי׳ זה בזה א״כ שפיר ה״כ פסק כחנניא דוודאי חוששין לזרע האב ולוקים כששחט האב עם הבן אבל אם תאמר לרמב״ם דאף כשוודאי חוששין לזרע האב כששחט אב עם הבן איכא לספוקי קשיא דהיכא קאמר ואזדא שמואל לטעמי׳ כנ״ל ואם באנו ליישב דברי הרמב״ם בזה ויש לי לומר דלפי שהקשו התוס׳ שם אמה דקאמר התם דלמ״ד חוששין לזרע האב לישחט ולכסי וז״ל וקשיא דבפ״ק דבילה אמרינן לא כוי בלבד אמרו אלא אפי׳ שחט בהמה וחי׳ ועוף ונתערב דמן זה בזה אסור לכסות וי״ל כו׳ וס״ל לרמב״ם דהך סוגי׳ דפ״ק דבילה פליגי אסוגי׳ דפרק אותו ואת בנו וס״ל דהיכא דאיכא אפי׳ בוודאי דם חי׳ אסור לשחוט דכיון דאית בי׳ דם בהמה שא״א דם בהמה רבה עליה וכיון דהכי הוא פשיטא נמי דלענין ברכה אין מברכין כיון שאין מכסין בי״ט ולכך פסק הרמב״ם להא דפרק קמא דבילה בפ״ג מהלכות י״ט הלכה ב׳ ודו״ק · כן הי׳ נ״ל ליישב דברי הרמב״ם אם לא הי׳ דבריו סותרים אלא בזה :

וכך צריך ליישב מה שכתב רבינו ירוחם נתיב ט״ו אות ה׳ חלק ז׳ כוי שהוא ספק חיה ספק בהמה שנולדה מתיים ומצביי׳ או בהיפך טעון כסוי לפיכך אין שוחטין אותו בי״ט ואם שחטו אין מכסין את דמו עכ״ל ודבריו תמוהין דהא בבא מתיים ומצביי׳ מותר לכ״ע לשחוט ולכסות בי״ט כדאי׳ גמרא בהדיא והיינו דחוששין לזרע האם ולצבי אפי׳ מקצת צבי (לא דהתם עיקר כגמרא פ״ק דבילה הואיל דדם בהמה מעורב כנ״ל)

אבל א״א לומר דס״ל להרמב״ם דוודאי חוששין שהרי כתב בפרק ט׳ מהלכות בכורים צבי הבא על העז וילדה הולד חייב בחצי מתנות שהאומר אם שה מקצת שה תיים הבא על הצביי׳ הולד פטור מן המתנות עכ״ל משמע בהדיא דס״ל דספוקי מספקי אי חוששין לזרע האב ולפיכך מצי האיך לומר זיל אייתי ראיי׳ דחוששין ואתן לך פלגא ואם כן אי אפשר לומר דסבירא לי׳ לרמב״ם דוודאי חוששין ולחלק בין שוחט האב עצמו לשוחט זרע האב וצריך עיון :

ותימא רבה על המהרש״ל בפרק אותו ואת בנו סימן ב׳ פסק דהלכה כחנניא דאותו ואת בנו נוהג באב עם הבן ומיד אח״כ בסי׳ ג׳ פסק דגבי אותו ואת בנו אין חוששין לזרע האב ומותר לשחוט האב עם הבן ביום אחד :

מ״מ לענין פסק הלכה נקטינן דברי הרא״ש ורש״י ורשב״א והטור עיקר וכן כתב מהרש״ל שם סימן ה׳ ובוודאי שם משמע כולה סוגי׳ דאותו ואת בנו :

ומה שכתב מהרי״ן חביב לדעת הרמב״ם שאוסר לשחוט לכתחילה הבא מן הצביי׳ ומן התיים מפני מראית העין לא ידעתי מה מראית העין שייך בדבר בכאן דמי יודע שבא מן התיים וא״ת דהרואה יחוש שמא הוא מן התיים דא״כ אפי׳ בבן צבי׳ שלא בא מן התיים נמי ניחוש להכי :

ומיהו צריך עיון במה דפשיטא לי׳ לטור בענין צבי הבא על התיים דאית בה משום כלאים דהא בבכורות פסק הרא״ש דקי״ל דאין בהמה מתעברת מחי׳ והיינו כדעת הרי״ף וצריך עיון [ג]

טור לא אסרה תורה אלא כשוחט אבל בנוחר ומעקר האם מותר לשחוט הבן עב״ל :

ובכלל זה השוחט יפה ונמצא טריפה דאסור לשחוט הבן אח״כ וכתב הב״ח וז״ל ונראה וודאי דהוא הדין כששוחט האם מותר למסור הבן לחרש שוטה וקטן לשוחטו בינו לבין עצמו ואין צריך לומר שמותר למוכרו לגוי ואע״פ שהגוי ישחטנה היום מיהו אם נתנבלה בידו באחד מן הדברים שאנו מחמירי׳ בו כגון שהי׳ במיעוט בתרא וכיוצא בזה בפלוגת׳ דרבוותא אין לשחוט הבן או האם אחריו עכ״ל ודבריו מסתברים :

אך מה שכתב מותר למסור הבן לחרש שוטה וקטן לשוחטו בינו לבין עצמו אינו דהא אסור אפי׳ להשליכו לכלבים דחיישינן דילמא אתו למטעי ולמיכל משחיטתייהו ועיין בפרושי לש״ע ואפשר דלאו דווקא נקט :

גם במה שכתב מיהו אם נתנבלה בידו באחד מן הדברי׳ שאנו מחמירין כו׳ ר״ל דאסור לכתחיל׳ אבל אין לוקין ופשוט הוא וכ״מ במה שלוקין דאם עבר עבירה שלוקין פסול לעדות מן התורה כמו שנתבאר בח״מ סימן ל״ד :

סימן יז

טור מסוכנת אינה ניתרת בשחיטה וכיצד מסוכנת שאינו יכול לעמוד כו׳ ואינו ניתרת בשחיטה אלא א״כ רואין בה סימן שלא יצא חיותה קודם גמר שחיטה ומה היא סימנה אם היא דקה צריך שתפשוט ידה ותחזרנו אצלה וכן אם היתה פשוטה והחזירה אצלה הוי סימן עכ״ל :

כן פסקו הרשב״א והר״ן והרי״ו ועיין ביש״ש פרק השוחט סימן י״ט ובב״ח דכן עיקר דלא כהרמב״ם והסמ״ג שמשמע מדבריהם דדוקא בעינן דכייפה ופשטה והדר כפפתו והרי״ף והרא״ש נמי ס״ל כהטור וסייעתו עיין הכל שם ובהגהות שחיטת מהרי״ו שנדפס בהעכוו׳ ושאר דפוסים נלאתי וזה לשונו השוחט בהמה מסוכנת צריכה שתכוף רגלי׳ וידי׳ ותחזור ותפשוט או להיפך כדי שנראה שעדיין יש בה חיות שלא יאמרו נבילה היתה קודם השחיטה וכל זה בבהמה דקה אבל בבהמה גסה די לה בכפיפות יד או ברגל לחוד עכ״ל :

ותמהני אם יצאו דברים כאילו מפי שום חכם בראש מה שכתב צריכה שתכוף ידה ורגלה לא ידעתי נ״ל שניהם מיהו הא איכא למימר דאו או קאמר ויו המחלקת היא אבל מה שהשוה יד ורגל שצריכה שתחזור ותפשוט או להיפך הא וודאי ליתא דברגל ליכא מאן דפליג אפילו פשטה לחוד מהני וכ״ש כפפה לחוד וזה מבואר בגמרא בהדיא וביד נמי וודאי לרוב הפוסקים כפפה לחוד מהני :

הגה״ת מנחת אהרן

ג לכאורה יש ליישב דברי הטור דהרא״ש כתב בפ״ק דבכורות דף ז׳ וקיי״ל כר׳ יהושע ב״ל דאמר אין מתעברת לא טהורה מן הטמאה ולא טמאה מן הטהורה ולא דקה מן הגסה ולא גסה מן הדקה ולא בהמה מן החי׳ ולא חי׳ מן הבהמה חוץ מר״א ומחלוקתו שהי׳ אומר חי׳ מתעברת מהבהמה והילכך כוי שדיברו חכמי׳ ברי׳ בפני עצמה וכו׳ ע״ש והיינו כדעת הרי״ף ובחולין פרק אותו ואת בנו הביא בתחל׳ דעת הרי״ף וכתב ע״ז ואיכא ראיי׳ דבטמא׳ וטהור׳ הלכה כמותו אבל לא בבהמה וחי׳ כדתני׳ התם בבכורות וכו׳ ובחי׳ ובהמה הלכה כר״א ומחלוקתו וא״כ דברי הרא״ש סתרי אהדדי ונ״ל דדבריו בחולין עיקר כי הם דברי טעם דדוחק לומר הסוגי׳ באותו ואת בנו פלוגתא דר״א ורבנן שלא אליבא דהלכתא א״ו בהא דאין חי׳ מתעברת מבהמה וכו׳ אין הלכה כריב״ל וא״כ א״ש דברי הטור שפסק כסוגי׳ דאותו ואת בנו גבי הבא על התישה :

והא דכתב שם בבכורות היינו לשיטת הרי״ף ז״ל ולי׳ לא סבירא לי׳ וראי׳ לדבר דהטור ברמזים כתב בחולין בא״ב מסקנת הרא״ש דצבי הבא על התישה ושחט בתה ובת בתה חייב ויש פוסקים דבהמה וחי׳ אין מתעברין זה בזה וא״כ נ״ל עיקר כמסקנת הרא״ש דבהמה מתעברת מחי׳ אך זה קשי׳ דברמזי׳ פ״ק דבכורות כתב כוי ברי׳ בפני עצמו כו׳ משמע דנראה לו עיקר כדעת הרי״ף וצ״ע עכ״ה :

ומה שכתב שלא יאמרו נבילה היתה כו' תמהני למה אסרה מפני מראית העין כדי שלא יאמרו הבריות נבילה היתה הא נבילה וודאי היא כמו שכתב הרמב"ם וכדמשמע בגמרא דקאמר כל שאינו עשה כן בידוע שנשמתו נטולה קודם לכן ומה שכתב אבל בהמה גסה די לה בכפיפת יד או רגל הוא ג"כ תמוה דהא בבהמה גסה אפילו בפשיטות יד או רגל לחוד סגי לכ"ע כמבואר בגמרא בהדי' ואין מי שיחלוק בזה :

ואפשר שלכך כתב שלא יאמרו נבילה היתה כלומר דוודאי נבילה היא אבל מן הדין הי' מותר בכל הנך גווני דאמרן והוא החמיר יותר משום מראית העין כדי שלא יאמרו כו' אבל לא ידעתי מי נתן לו רשות להחמיר כל כך ולהפסיד ממונם של ישראל :

טור וכעוף אפילו לא רפרף אלא בגפו עכ"ל :

ס"א בעינן וכן הביא בהאגודה וכן בערוך רפרף הביא הגירס' והעיקר דברפרף בעינן לא סגי וכמו שכתב שם מהרש"ל והב"ח מיהו ספיקו הוי וכ"מ לענין ספק ספיקא :

גם פסק הרמב"ם והרשב"א והר"ן והרא"ש ובזה נראה דעת הרב המגיד כהטור דכשכש זנבו סגי אפילו בבהמה ודלא כהרמב"ם וכן המהרש"ל והב"ח וכן עיקר ואפשר גם הרמב"ם הכי ס"ל ולרבותא כתב כשכש זנב בעוף דה"א גבי דידה כשכוש דבר קל הוא ולא להני קמ"ל וכ"ש בבהמה וכמו שכתב ה"ה בשם הרמב"ן והרשב"א וכן משמע בהרב המגיד שדעת הרמב"ם כן הוא עיין שם דלא כהב"י ומהרש"ל והב"ח דלא הבינו כן מדברי הרמב"ם :

טור ואם בגמר שחיטתה יצא ממנו דם בקלוח כשרה עכ"ל :

הכל תמהו עליו בזה וכן עיקר דזינק לא מהני :

טור ואכתי איכא תרי סימני' בגמרא שאם הטילו רעי ומתרזת כשרה ואם שותת פסולה ובצועקת וקולה חזק כשרה ואם קולה חלש ונמך פסולה וא"א הרא"ש ז"ל לא הביא בפסקיו וגם הרמב"ם לא כתבה ובעל העיטור כתב שהם הלכה וכל אילו הסימני' צריך שתעש' בסוף שחיטה כו' עכ"ל :

וכן פסקו מהרש"ל והב"ח וכן עיקר :

טור צריך שתעשה בסוף שחיטה עכ"ל :

יש להחמיר כדברי הרי"ו שהביא הב"י וכן פסק הבית חדש :

טור יש מן הגאונים שכתבו שלא החירו מסוכנת על ידי סימני' אלא בבהמת ישראל משום הפסד ממון אבל לא בבהמת גוי וכו' עכ"ל :

מדברי הרשב"א והרמב"ן שהביא המגיד משמע דבבהמת גוי הוי מידות חסידות ובבהמת ישראל משום הפסד ממון אפילו מידות חסידות ליכא אלא שהרוצה להחמיר יחמיר כיחזקאל וכמו שכתב הרמב"ם וכל שרוצה להחמיר הרי זה משובח ודלא כמו שכתב הלבוש סעיף ג' ולא משום איסור נהגו בה אלא משום מידות חסידות להחמיר וכו' דס"ל דמידות חסידות היינו חומרא דליתא אלא כדפי' דמידות חסידות לחוד וחומרא לחוד ודו"ק :

סימן יח

טור השוחט בסכין בדוקה ונמצא פגומה הרי זה נבילה אפי' נגע בעצם המפרקת אין תולין שנפגם בו אחר שחיטה אלא חיישינן שמא בעור נפגם ונמצא ששחט בסכין פגומה ואפילו בעוף וכתב הרמב"ם אפילו היא קטנה ביותר ולא הזכיר חגירה צפורין וכן כתב הרשב"א שיעור הפגימה כל שהוא ובלבד שתחגור בה כל שהוא אפי' כחוט השערה וא"א ז"ל פסק כדי שתחגור בה צפורין וכיון שפגימה פוסלת צריך ליבדק הסכין תחילה ואין לסמוך על מה שירצה לבדוק אחר שחיטה עכ"ל :

פירש ספק נבילה ועיין בפרושי למ"ע והטור לא דקדק בזה וגם סמך עצמו אמה שכתב שלא חיישינן שמא בעור וכו' :

אבל הב"ח כתב וז"ל והכי כתב רבינו הרי זה נבילה דאוריי דמחזקינן לה לנבילה גמורה ופטור מלכסות לגמרי דילמא אתי למיכל מיני' ולא דמי לחי' היכא דאשתכח סירכא דמכסה בלא ברכה דשאני התם דלא איתרע רעותא בשחיטה וכן נראה ממה שכתב רבינו בסימן כ"ח דצריך לבדוק הסכין והסימני' קודם הכסוי דמשמע דבשניהם

ד הגה"ת מנחת אהרן

כתב הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות שחיטה וז"ל שחיטה שאינה ראויה לאכילה שמה שחיטה לפיכך הראשון ששחט חולין בעזרה או טריפה או שור הנסקל ועגלה ערופה ופרה אדומה או ששחט לעכו"ם ובא האחרון ושחט את השני לוקה · וכתב הלח"מ וזה לשונו שם בפרק אותו ואת בנו דף פ"א ע"ב משנה השוחט ונמצא טריפ' השוחט לע"ז והשוחט פרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה ר"ש פוטר וחכמים מחייבים כו' · גמרא ועגלה ערופה לאו שחיטה ראוי' היא והתנן נמצא ההורג עד שלא תערף העגלה תצא ותרעה בעדר פירש רש"י כשאר חולין שמא איכא נאסרת מחיים וכי שחטה מותרת · אמר רשב"ל משום ר' ינאי עגלה ערופה איכא משנה ע"כ · ולכאורה יש לתמוה על רבינו דכיון דאסיקו בגמרא דמיקרי שחיטה ראוי' איך כתבה הוא דמשמע דס"ל דהוי שחיטה שאינו ראוי' · ונראה דעגלה ערופה אע"ג שבכאן תירצו דאינו משנה הא כבר כתב רש"י ז"ל דבפרק ב' דכריתות אוקמי ההיא משנה דתצא ותרעה בעדר כתנא אחר ומתניתין לא ס"ל הכי ולאו ראוי' לאכילה מיקרי ולכך פסקה רבינו ואשתמיטתי' להרב הלח"מ הרמב"ם פרק י"ד מהלכות רוצח וז"ל נמצא ההורג עד שלא תערף העגלה תצא ותרעה בעדר ע"ש :

לכך נראה לי לתרץ הרמב"ם ונקדים גמרא יומא דף ס"ג ע"ב וביום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה' אלו אישים מנין שלא יקדישנו מחוסר זמן ת"ל קרבן לה' · לרבות שעיר המשתלח טעמא דרבי רחמנא הא לא רבי · רחמנא ה"א שעיר המשתלח קודם במחוסר זמן והא אין הגורל קובע אלא בראוי' לשם פי' רש"י וכיון דלא ידע על איז' מהם יעלה גורל לשם ה"א להיות אחד מהן מחוסר זמן · אלא אמר רב יוסף הא מני ר"ש היא דאמר את אחד מהן מביא חבירו שלא בהגרלה רבינא אמר כגון שהומם וחיללו על אחר דתני' ואשה לא תתנו מהם על המזבח לה' רש"י · גבי בעל מום לה' כתיב לרבות שעיר המשתלח · ואיצטרך קרא שאותו אחר לא יהי' מחוסר זמן · רבא אמר כגון שהי' לו חולה בתוך ביתו ושחט אמו ביום הכיפורים פירש רש"י ושחט אמו של שעיר ונעשית מחוסר זמן משום או"ב לאחר שהגריל עליו · וכה"ג מי אסיר לא משחטו אמר רחמנא והא לאו שחיטה היא אמרי במערבא דחייתו לצוק זו היא שחיטתו תוס' ד"ה דחייתו לצוק הקשה הר"ר משה מפונטייזא ז"ל דבפרק או"ב דף פ"א תנן השוחט עגלה ערופה כו' חייב ור"ש פוטר פי' דהוי' לי' שחיטה שאינה ראוי' ופריך הגמרא והתנן נמצא ההורג כו' אלמא לא מיתסר מחיים ומשום הכי קאמר הגמרא עגלה ערופה איכא משנה ואמאי לא קאמר דשוחט דמתניתין היינו עורף ור"ש פוטר משום דלא חזי' לאכילה וחייב לרבנן דעריפתו זו היא שחיטתו כדאמרינן הכי דחייתו לצוק זו היא שחיטתו והניח בתימא ע"ש ונראה לתרץ דעוד יש להקשות על אוקימתא דרבא דמוקי קרא כגון שהי' לו חולה בתוך ביתו ונעשה מחוסר זמן ובריש פרק או"ב מצריך רבא גופא קרא דאו"ב יהא נוהג בקדשים קמה הא בלא"ה ידעינן דאו"ב נוהג בקדשים דאל"כ איך מוקמינן קרא לה' לרבות הא אין הגורל קובע אלא וודאי כגון שהי' לו חולה ונעשה

דנשיהם פטור מלכסות וזהו שלא כתב לשם דכשנמצא הסכין פגום דמכסה בלא ברכה אלמא דכל היכי דבשלא נשחטה הסימן כראוי' אינו מכסה כלל הכי נמי כשנמצא פגום אינו מכסה כלל ומש"ה הכי כתב כאן הרי זה נבילה ולא כמהרא"י בת"ה סימן קפ"ז עכ"ל ושארי' לי' מארי' כי האריך בדקדוקי עניות ואשתמיטתי' גמרא ערוכ' בפרק כסוי הדם דף פ"ו ע"א דפריך התם בשלמא רבנן להומרא אלא ר"מ וכו' אמר ר' יעקב אמר ר' יוחנן מחייב הי' ר' מאיר על שחיטתן משום נבילה אמר רב אמי מ"ט הואיל ורוב מעשיהם מקולקלים הרי בהדיא דאי לאו רוב מעשיהם מקולקלים הי' ר' מאיר מחייב לכסות אע"פ שהוא ספק נבילה וריעותא בשחיטה ועוד דלעיל מיני' מקמא דמסיק דרבנן אכולי' מתניתין פליגי פריך ורבנן מאי שנא רישא דלא פליגי ומאי שנא סיפא דפליגי ואם איתא לדברי הב"ח הא ברישא שפיר דלא פליגי דאף ספק נבילה פטור מכסוי אלא וודאי כתב בלי השגחה ועיון :

והטור שכתב הרי זה נבילה לא נחית להכי והגע בעצמך שגם בש"ע כתב הרי זה נבילה ובסעיף י"א כתב הרי זה ספק נבילה וכן לקמן סימן ך"ח פסק דחייב בכסוי אלא וודאי לא נחית להכי :

וגם מה שדקדק מדברי הטור לקמן סי' כ"ה אינו כלום דלענין זה השוה אותם הטור צריך שלבדוק הסכין והסימני' קודם הכסוי דשמא ימצא שום פסול ויברך ברכה לבטלה וזה ברור :

מ"ש אפילו נגע בעצם המפרקת כו' עכ"ל :

כתב הפרישה בסימן י"ט ס"ד ומה שכתב רבינו ריש סימן י"ח הרי זה נבילה אפילו נגע בעצם המפרקת הוא לסברת בעל העיטור עכ"ל ותימא דהכא שנגע בעצ' ולא נמצא מפרקת פגום ליכא מאן דפליג דלא תלינן בעצם המפרקת לקולא :

מ"ש וא"א ז"ל פסק כדי שתחגור בו צפורן עכ"ל :

הטור כתב תחילה ונמצאת פגומה כו' ומשמע מדבריו דאף בדיעבד פליגי הרא"ש ואמר כדי שתחגור צפורן אבל פחות מזה אף בדיעבד אם נמצא כשרה וזה לשון רש"ל סימן ל"ח ומה שכתב הרא"ש ז"ל מאחר שכתב הרי"ף דבעי בדיקה אבישרא ואטופרא היינו כדי שתחגור בציפורן בוודאי מן הסתם כך הוא דלא חיישינן טפי למבדק מבדיקת בשרא וטופרא ואוקמי' אחזקה שאין בה פגימה קטנה בכל שהוא והכי אמוראי דבדקו בשמשי ובמים חימרא שההגירו לבדוק אחרי כל הספיקות ואכן קיימא לן הלכה דבהכי בדיקות בשרא וטופרא סגי אבל בוודאי אי אשתכח פגימה אפי' כל שהוא בשמשא ובמי' טריפה אפי' בדיעבד כדברי הרמב"ן והרשב"א עכ"ל וודאי דדעת הרא"ש דאפילו אי אשכח פגימה בדיעבד דלא הוי פגימה אלא כדי שיחגור בו ציפורן וכדמשמע בהרא"ש ורצונו של מהרש"ל ליישב מנהגינו דאנן נהגינן לבדוק אבשרא וטופרא דוודאי מסתבר דעת רמב"ן והרשב"א וכן פסק בב"י ולכן כתב ואכן קיימא לן הלכה דבהכי בדיקת דבשרא וטופרא סגי כו' ואין אנו חוששין שיהא פגימה כל דהו אבל אי אשתכח פגימה כל דהו אין הכי נמי דקיימא לן כהרמב"ן והרשב"א וסייעתם דאפילו כל שהו הוי פגימה וטריפה וכן עיקר ודלא כמו שהשיג בב"ח על המהרש"ל וש"ע בלי טעם וראיי' והראי' שהביא מתוספות שכתבו אבישרא וטופרא אבישרא משום ושט ואטופרא משום קנה עכ"ל ור"ל דכל שהוא מרגיש פגימה בבשר יהא קורע בושט וכשהוא מרגיש בטופרא יהא קורע בקנה וכל שאינו מרגיש לא בבישרא ולא בטופרא שוב לא יהא קורע לא בוושט ולא בקנה עכ"ל הב"ח אינו ראיי' דהתוס' אפשר דס"ל דאפילו פגימה כל שהוא קורעת אלא דס"ל לכתחילה לא צריכא למיבדק אלא אבשרא ואטופרא פגימות כאילו בשביל הושט והקנ' ולפגימות כל דהו לא חיישינן אבל אה"נ אי אשתכח פגימה אפילו כל שהוא דטריפה :

ובפרט שהר"ן מסכים לדעת הרמב"ן והרשב"א ובפרט שהב"י כתב לענין הלכה נהגו העולם לפסול בפגימ' קטנה כ"ש עכ"ל ואמרינן כל מקום שהלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג וכן בשחיטות הסכימו דאפילו כל שהוא פסולה ומה שכתב הב"ח דאין לנו בזה אלא מנהגינו וודאי דאין לנו אלא מנהגינו והיינו לכתחילה דבדקינן אבשרא ואטופרא ולא חיישינן לפגימה כ"ש אבל בדיעבד אי אשתכח פגימה אפילו כל שהוא פוסלת וזה ברור וחלילה להקל :

הביא הב"ח בשם מהרש"ל האידנא נוהגין ללמוד להשוחטים דכל מסוכסכת בעולם אפילו שהוא מן הצד פסולה אבל אותן רשומים שבאותן סכינים (ונקרא בל"א שלק) נ"ל דמותר כיון דבית השחיטה מרוח לוח עכ"ל ע"ש ומשמע דווקא בדיעבד דמותר באותן רשומים אבל לכתחילה יש לזהר :

טור צריך לבדוק הסכין תחילה עכ"ל :

כתב הפרישה שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם עכ"ל ובגמרא קאמר פשיטא דכיון דכי נקיב טריפה ומשני בעי בדיקה לחכם קאמרינן לילף מקרא א"כ הטור שכתב וכיון שהפגימה פוסלת צריך לבדוק תלי במה דכי נקיב טריפה ולא איירי השתא דבעי בדיקה לחכם ולא הי' צריך הפרישה לזה וק"ל :

הגה"ת מנחת אהרן

מחוסר זמן משום או"ב וכ"ל לתרץ ועוד נ"ל ליישב קושית תוספות ישנים דף הנ"ל דמקשים ל"ל קרא בבעל מום דפסול בשעיר המשתלח לאוקימת' דרבינא הא מוכח מדאצטרך קרא למחוסר זמן והא אין הגורל קובע אלא בראוי' לשם וצריך לאוקמא קרא כגון שהומם וחיללו על אחר א"כ ממילא מוכח דמום פסול בשעיר המשתלח ול"ל קרא ונראה לי דחדא מתורצת בחברת' די"ל דרבא נמי ס"ל כאוקימת' דרבינא כגון שהומם כו' דבעל אוקימת' דרבינא קשה קושית תוס' ישנים ל"ל קרא בבעל מום לכך קאמר רבא דאיכא לאוקמא קרא כגון שהי' לו חולה כו' לכך אצטרך קרא לבעל מום דפוסל בשעיר המשתלח דאל"כ לא הוי מוקמינן האי קרא לה' גבי שעיר המשתלח פוסל מום כרבינא אלא כרבא ולא הוי ידעינן דמום פסול גבי שעיר המשתלח לכך אצטרך קרא דמום פוסל בשעיר המשתלח · וגם על רבא לא קשה קושי' הנ"ל ל"ל קרא דאו"ב יהא נוהג בקדשים הא ע"כ לא מוקי קרא דשעיר המשתלח אלא דנעשה מחוסר זמן ומכח או"ב י"ל דאי לאו קרא דאו"ב נוהג בקדשים הוי מוקמינן קרא גבי שעיר המשתלח כגון שהומם וחיללו כרבינא · אבל לרבינא דלא ס"ל תירץ של רבא קשה קושית תוס' ישנים הנ"ל וי"ל דרבינא תירץ ליישב דברי רבנן דסברי הגרלה מעכב וקשה קושית הגמרא הא אין הגורל קובע אלא בראוי' לשם לכך אמר כגון שהי' בו מום וחיללו כו' ולפי זה מתורצים קושית תוס' ישנים אי לאו קרא בבעל מום דפסול גבי שעיר המשתלח ה"א דהגרלה לא מעכב ולא מוקמינן קרא כגון שהומם אבל השתא דכתב קרא בבעל מום אמרינן הגרלה מעכב אבל לרבא נ"ל זהו דחוק דמש"ה צריך קרא לבעל מום דה"א הגרלה לא מעכב וקשה קושית תוס' ישנים וצריך לומר דאיכא עוד אוקימת' כגון שהי' לו חולה בתוך ביתו כו' · והנה לפ"ז קשה לר"ש דס"ל הגרלה לא מעכב מנ"ל וצריך לומר דהכיתו דאי אמרינן דהגרלה מעכבא קשה קושית הגמרא הא אין הגורל קובע כו' וצריך לומר כגון שהומם כו' וקשה למה לי קרא גבי בעל מום א"ו דהגרלה לא מעכבי' אצטריך שפיר קרא בבעל מום דפוסל בשעיר משתלח · אך עדיין קשה לר"ש מנ"ל דהגרלה לא מעכבא וא"ל כנ"ל למה לי קרא גבי בעל מום הא יכיל לאוקמי' כאוקימת' דרבא כגון שהי' לו חולה בתוך ביתו א"ו ס"ל לר"ש דחייתו לצוק לא הוי שחיטה וא"כ ליכא לאוקמי' כרבא דקשה קושית הגמרא וכה"ג מי מחייב וצריך לאוקמי' ע"כ בכגון שהומם ואי אמרינן דהגרלה מעכב למה לי קרא בבעל מום דהא ליכא אוקימת' אחריתא א"ו דהגרלה לא מעכב וא"כ מוכח דר"ש ס"ל דחייתו לצוק לא הוי שחיטה וא"כ טריפה נמי לא הוי שחיטה ומתרץ קושית תוס' ד"ה דחיתו שפיר דליכא לאוקמא דפשטא דמתניתין היינו טריף קשה הא לא דמי' לאידך בבא דמתניתין דהתם טעמא משום שחיטה שאינו ראוי' והכא טעמא דפוטר ר"ש משום דדחיי' לצוק ומעקר דטריפה לא הוי שחיטה כלל לכך צריך הגמר' לתרץ עגלה ערופה איכה ומכה אבל הרמב"ם פסק בהלכות עבודת יה"כ פרק ס' כרבא כגון שהי' לו חולה בתוך ביתו ועל זה קשה קושית הגמרא וכה"ג מי הוי שחיטה וצריך לומר דחייתו לצוק הוי שחיטתו וא"כ טריפה נ"כ הוי שחיטה ואתי שפיר הרמב"ם דנוכל לומר כקושית הר"ן מפשטייזא ודו"ק : עכ"ה

טור עולה ויורד כשר עכ"ל :

נ"ל דנקט עולה ויורד כשר ה"ה שנים וג' עולה ויורד דאי ס"ד שני' אסור שהשני בזע א"כ אף באחד חורפא דשכינא מחליש ועולה ויורד בזע ועוד הא מכשרינן עולה ויורד ופירש הוליך והביא כמה פעמים כיון דבפעם ראשונה מחליש ודלא כהב"ח שכתב דבר שאינו מקבל על לב עכ"ל אמ"ר שי' :

טור ובענין בדיקת הסכין אסיקנא הלכתא אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא עכ"ל :

כאן לא הביא הטור דעת הרמ"בן והרשב"א דבכל שהו הוי פגימה ונצטרך לבדוק בשימשא ובחוט השערה לפי שס"ל דע"כ לא נחלק אלא לענין דאי אשתכח הוי טריפה אבל לכתחיל' לא לבדוק וכמו שכתבתי למעלה :

טור צריך לבדוק גם לאחריו עכ"ל :

מה שהשיג הראב"ד על הרמב"ם ויישב הב"ח כמלא הכל מבואר יותר בכסף משנה [א] :

לענין נגיעת עצם מפרקת הנה בחדושי הרשב"א משמע אפילו שבר עצם המפרק' לא תלינן להקל אבל להחמיר תלינן אפי' נגיעה לחוד אבל היכא דאינו יודע אם נגע לא אמרינן כלל בעצם המפרקת אי פגום) וכן ירא' הלכה למעשה וכן פסק הב"י ודלא כמו שכתב מהרש"ל דאם נמצא חתך בעצם המפרקת תלינן בי' אף לקולא כמו שכתב המרדכי בשם ריב"ק [ב] שהרי הרי"ו כתב דווקא שבדרך הכאה שאם הוליך והביא בעצם לא שאין דרך לפגום בענין זה עכ"ל והשנו' אפי' בעצם דעלמא מחלק בין שבר להוליך מכ"ש דבעצם המפרקת אפי' נמצא חתוך פסול שאין דרך לפגום בהולכה והבאה ואפשר דבעצם המפרקת מודה הכל להרשב"א אפילו שבר לא תלינן להקל וכן משמע והעיטור שאפי' חתך בעצם המפרקת כיון שדרך שחיטה נפגם פסולה וכן כתב הב"י והב"ח שזהו דעת העיטור וחוזר הב"י ממה שכתב בתחילה דיש חילוק בין נפגם לנמצא חתך כמו שהבין מהרש"ל ודלא כמרדכי ומהרש"ל ואע"פ שמדברי הרא"ש משמע ·

וגם אין מדברי הרא"ש ראיי' שמה שכתב הרא"ש ולא תלינן במפרקת כי אינו חותך בכח במפרקת עכ"ל ר"ל על הרוב אינו חותך בכח במפרקת והילכך אפילו חתך בכח לא פלוג דמן הסתם אינו חותך בכח אי נמי הכי קאמר כי אינו חותך במפרקת לעולם בכח לפי שהוא רך וכן משמע ביאור דבריו במדקדק :

ובזה מיושב נמי מה שהקשה הב"ח בסימן ד' בתימ' עיין שם כמו שכתב מהרש"ל עכ"ה ס"ך) הרי הר"ן מסכי' להרשב"א דאפי' שבר בעצם המפרקת לא תלינן להקל וכן ראוי' להורות דלהחמיר תלינן אפי' היכי נגע לחוד בעצם המפרק' כדעת יש מהגאונים שהביא הרא"ש וכדעת הרשב"א והר"ן ולהקל אפילו שבר בעצם המפרקת לא תלינן :

והכלל עולה מזה להיכא דשחט בהמה אחת אפילו שבר את כ בעצם המפרקת שלא כדרך שחיטה פסולה היכא דנמצא סכין פגום דדילמא לא דמי לשבר עצמות ואם שחט בהמות הרבה ונגע לחוד בעצם המפרקת ונמצא הסכין פגום הכל טריפה אפי' הראשונה דשמא לא דמי לשבר עצמות ונפגם בעור אבל אי שחט בהמה אחת ונגע בעצם המפרקת ונאבד הסכין לכ"ע כשרה ואם שחט הרבה בהמות ונגע בעצם המפרקת דקמייתא ונאבד הסכין הראשונ' כשר' והאחרות פסולות דשמא נפגם בעצם המפרקת וכן פסק הב"י והב"ח וכן עיקר :

בסעיף י"ח מסיק הב"ח ונקטינן היכא דנאב' כו' עכ"ל עיין בתשובות הרא"ש שהבי' ותמצא שפסל השואל ג' שאלות הא' אם נאבד הסכין · הב' אם נפל על הארץ וז"ל השאלה גבי אם נפל לארץ אם נפל הסכין על הארץ אם חשוב כשיבר עכ"ל הרי עיקר שאלתו אפילו אם נפל על הארץ והוא מסופק אם חשוב כשיבר דילמא לא נפגם אלא כשמשבר עצמות אבל בקרק' אינו מפגי' והרא"ש לא פסיק שם אלא חד מנייהו דהיינו היכא שנאבד הסכין להתירא משום דאיכא למתלי ששבר עצמות ונפגם אבל אם נפל על הארץ דאיכא תרתי לריעותא חדא שמא לא נפל על חודה את"ל נפל על חודה שמא אין הקרק' פוגם הסכין תלינן לומר בעור נפגמה וכן משמע בתשובו' הרא"ש לפי שנאמרו לו בספק אם ראוי' לפגום בקרקע שכן מסיים ז"ל ואם עשה שום תשמיש בסכין שראוי' לפגום בו דמשמע דווקא שעשה תשמיש קשה אבל בלאו הכי נאמר בספק כאשר שאל וכן כתב מהרש"ל סימן י"ט בהדיא וז"ל שמא לא נפלה על חודה ואת"ל נפלה שמא לא נפגמה בקרקע

הגה"ת מנחת אהרן

א איתא ברמב"ם אף דבדק הסכין קודם שחיטה צריך לבדוק אחר שחיטה וטעמו מהא דאי' בגמרא אמר השוחט בסכין ונמצא פגומה אמר רב הונ' אפי' שיבר בה עצמות כל היום פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה שמא בעצם נפגמה מתיב רבא לסיוע לרב הונא טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסק' באותו מין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמ' ברי לי שלא הי' עלי' קודם לכן והא הכא דוודאי טבל ספק הוי' עלי' ספק לא הוי' עלי' וקאתי ספק ומוציא מידי וודאי וכו' והלכתא כוותי' דרב הונא כשלא שיבר בה עצמות וכיון דהלכה כרב הונא מכלל דמלוי לפגום בעור מש"כ צריך בדיק' אחר שחיטה לכתחילה אך אם נאבד כשר כן כתבו הפוסקים :

אבל לכאורה קשה שני קושיות חדא מה שמקשי הרשב"א בחדושיו ז"ל ולפי מה שפי' הרמ"בן דאפילו נאבד הסכין בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה קשי' לי דא"כ מאי סייעת' לרב הונא היכא מהא דלרב הונא נמי לא ניח' דהא הכא כי נמצא עליו דבר חוצץ חושש אבל מספק אין צריך לבדוק אם יש עליו דבר חוצץ או לא ואילו לרב הונא צריך הוא לחזור עליו ולבדקו עכ"ל :

וזה קושי' אי אמרינן כרמב"ם דצריך בדיקה אחר שחיטה י"ל אם נאבד הסכין אחר שחיטה בחזקת איסור עומדת אבל אי אמרינן כהראב"ד דא"צ בדיקה לסכין אפי' אית' קמן מכ"ש בנאבד דלא קיימא בבהמה בחזקת איסור ולא קשי' מידי על רב הונא ועוד קשי' דע"כ מוכח א"צ בדיקה אחר שחיטה דאית' דף ג' ע"ב ישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו אבל לא בדקו ונתנו לו לא ישחוט והקשה התוס' דאמאי צריך לכתחילה לבדוק הסכין במומר יניחנו לשחוט ויבדקנו אחר שחיטה וי"ל דחיישינן דילמא מישתלי ואכיל כו' ע"ש ואי אמרינן דלעולם צריך בדיק' אחר שחיטה קושית תוס' במ"ע ולא שייך דילמא מישתלי דהא צריך לבדוק אפי' בישראל כשר אי' כהראב"ד דל"צ בדיקה אחר שחיטה וא"ש תירוץ תוס' דילמא מישתלי כיון שאין רגיל אחר שחיטה לבדוק ונ"ל דלק"מ דרבא י"ל דסבר כר' חסדא דאמרינן בעצם המפרקת אפגום וא"כ בוודאי לא צריך בדיקה אחר שחיטה דאף דנמצא פגום אמרינן בעצם המפרקת איפגום ומרא דשמעתי' דמומר הוא רבא אבל לדידן דפסקינן כרב הונא בעור איפגם צריך בדיקה אחר שחיטה וזה פשוט :

ואין להקשות על הרמ"בם דפסק גבי מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו וקשי' קושית תוס' לבדוק אחר השחיטה כנ"ל ונ"ל בלא"ה לא קשה קושית תוס' דאי' בש"ע סימן ב' גבי מומר אוכל נבילות לתיאבון אין ליתן לו לכתחילה לשחוט בלי שיבדוק הטבח את הסכין תחילה על סמך שיבדקנו בסוף ומבי' הש"ך בשם הר"ן דהכא חיישינן שמא יחשבו הרואים שאין אנו צריכים לבדיקתו וימסרו לו ולא יבדקו אחריו וזה פשוט :

ועל קושי' השני' מה שמקשי הרשב"א הנ"ל ג"כ לא קשיא מידי דאי' גמרא דסוכה דף ו' מדאורייתא רובא ומקפיד חוצץ בטבילה וגזרו רבנן על מיעוט המקפיד אטו רוב'. המקפיד ע"ש וא"כ מש"כ אינו צריך בדיקה אחר הטבילה אם יש עליו דבר חוצץ דרוב' ודאי ראה דבר החוצץ ואי משום מיעוט הא אינו מקפיד והיינו חוצץ אבל גבי סכין אפילו פגימה כל שהוא פוסל בשחיטה חיישינן ובעי בדיקה ואי נאבד אחר שחיטה מותרת הבהמה וא"כ מסתבר לומר כרמב"ם דצריך בדיקה אחר שחיט' לכתחילה ע"כ הג"ה :

ב רבים מתמיהים על הא דהביא המרדכי בשם ריב"ק מעשה בא לפניו דנמצא סכין פגום וצוה להדיח בית השחיטה וראה חתך בעצם המפרקת והכשיר · וקשה הלא אסקינן בגמרא דף יו"ד איתמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה ר' הונא אמר פסולה ורב חסדא אמר

בקרקע עכ"ל והנה עכ"פ שהרי מחלקים בין עלם לעלם שהרי אם סבר בעלם המפרקת לא תלינן בי' והשם ימחיל להב"ח שדחק לומר שהרא"ש בפסקי' חזר ממה שכתב בתשובותיו וכתב על מהרש"ל והב"י ששגגה יצאה מלפניהם ולא ראה שמהרש"ל כתב בהדיא דבנפילה ע"ג קרקע איכא ספק ספיקא ובלאו הכי נמי יש לחלק דבשלמא כי נאבד הסכין הואיל ויצא בחזקת היתר ואילו הי' כשאר אבודה הי' וודאי כשר ולא מחייבין לי' לחפש אחריו הילכך כיון דאתיילד לי' השתא ספיקא אחרת דשמא הכה אדם בעלם מותר אבל היכא דנפלה ע"ג קרקע ולא הי' לו שעת יציאה היתר אפי' פעם אחת דהא כל כמה דהוא לפנינו צריך לבדוק והילכך אסור :

כתב הב"ח בסעיף ע"ז כן כתב הרא"ש בשם מקצת גדולים וכו' אבל הרא"ש חלק עליהם וכו' ולענין הלכה נקטינן כהרא"ש דמכשיר בכה"ג וכן כתב מהרש"ל בפרק קמא סימן י"ח וז"ל ואיני יודע על מה נתחבטו הגדולי' להביא ראיי' לכשרות דהא אפילו לרב הונא מטריף בשבר עצמות היינו משום דאיכא ריעותא לפניך שהסכין פגום אבל בלא ריעותא ובנהילה נבדקה כדינו לכ"ע כשר עכ"ל · וכן פסק מהרש"ל בהגהותיו לשחיטות מהרי"ו וכן בהגהותיו לטור ומביאו הפרישה ומה שכתב ואינו יודע על מה נתחבטו הגדולי' וכו' קאי אלא נגע דאי הנגע הוי ריעותא שנגע · ועוד דהוי לי' לאקשויי נמי על הגאונים דאסרי להדיא וגם הב"ח גופי' בסעיף ך' פסק כהגאונים וכתב שכן פסקינן צ"ע ואולי בסעיף ע"ז איירי היכא דלא נגע אלא דא"כ ליכא מאן דפליג ואמאי איצטרך לי' לפסוק הילכתא כהרא"ש וצריך עיון :

כתב הב"ח וז"ל כתב בת"ה סימן קפ"ז דיכול השוחט לשחוט הרבה על סמך שיבדוק הסכין לבסוף ואם ימצא פגום הכל טריפ' · ולפע"ד נראה דאין להקל כלל חדא דאף לפי דקדוק' הרי הרא"ש ורבינו כתבו ואם לא בדק וכו' ודקדק מדבריהם להיפך ויש לסמוך אדבריהם שהם אחרוני' וראו בלשון הרי"ף והרמ"בם ולא ישר בעיניהם עכ"ל ודעתו לשפוך סוללה על הרב בהגהות ש"ע סוף סי' א' ודבריו אינן אלא כמתמיהן דהא בלאו הכי מוכרח כן מדברי הרי"ף והרא"ש שהרי בתר מאי דפסקו הלכתא כרב הונא כתבו והילכך צריך לבדקה בין כל חדא וחדא מדכתבו והילכך משמע דמהאי טעמא דווקא הוא דצריך בדיקה וכן משמע נמי בגמרא קצת דקאמר רב כהנא וצריך בדיקה בין כל חדא וחדא כמאן כרב הונא ולמיפסל קמייתא לא כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא והשת' להב"ח דלא מצריך לכתחילה לבדוק קמייתא אפילו לרב הונא איכא למיחש לתקלה דלמא מישתלי ואכל וכן הביא בת"ה שם ראיי' זו עיין שם אלא אחזור ודחה והדר ויישבה עיין שם אבל לפי מה שכתבתי מנ"ל לתלמודא דילמא כרב הונא נמי לאכשורי קמייתא אי אפשר כלל לומר הך דחיית דתרומת הדשן שם ודו"ק :

ומה שכתב שהרא"ש והטור הם אחרונים כו' אין זה אלא דבר שפתים אך למותר מי שיש לו לב להבין יראה אם כוונת הרא"ש והטור כך הי' דומין דין כזה כחוט השער' · גם שהחליפו ד' בו"ו ואדרבה המדקדק בדברי הטור משמע כהגהות מהרמ"י וכמבואר ברא"ש כמו שכתבתי :

כתב הרמ"בם סוף פרק א' מהלכות שחיטה וז"ל כל טבח שלא בדק הסכין שלו ששוחט בה לפני חכם ושחט בה לעצמו בודקין אותו אם נמצאת יפה ובדקוה מנדין אותו לפי שסומך על עצמו פעם אחרת ותהי' פגומה וישחוט בה עכ"ל וכן כתב הסמ"ג ע"א דף ק"מ וקשה דהא אמרינן בגמרא דף י"ד ע"ב לא כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא אי הכי תבעי נמי בדיק' חכם עד אחד נאמן באיסורים אי הכי מעיקרא נמי לא הא אמר ר' יוחנן לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם אלא עיקר הטעם דמנדין אותו כמו שפי' רש"י דמנדין על כבוד הרב בברכו' פרק מי שמתו וזהו דעת הגהות אלפסי והגהות מיימוני פרק א' מהלכות שחיטה בשם סה"ת והאגודה ולכן כתבו דיכול החכם למחול על כבודו משא"כ להרמ"בם והסמ"ג · מיהו י"ל דהרמ"בם ס"ל דהא דקאמר עד אחד נאמן באיסורי' היינו דוקא בעד אחד נאמן וא"כ זהו שלא הראה סכינו לחכם לא כשר מיקרי ודוק :

וכתב באגודה כיון דבעוונות אין עתה ת"ח שיודע אפי' מסכת כלה וכך הסכים בתשובות מהרי"ל סימן ע"א וכן כתב בתשובת מהרי"ו סימן קס"ג ומהרי"ק שורש קס"ג ועיין בפרושי לש"ע .

סימן יט

טור השוחט צריך שיברך קודם עכ"ל :

בב"י כתב הרמב"ם פרק א' מהלכות שחיטה עכ"ל ובכסף משנה לא הביא מקור דין זה והוא גמרא פרק קמא דפסחי' אמרינן התם כל המצות מברך עליהם עובר לעשייתם ומייתי התם ברייתא דעל השחיטה אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה עיין שם והכי איתא בירושלמי פרק הרואה השוחט אומר ב"א אמ"ה אקב"ו על השחיטה מאימתי הוא מברך עלי' ר' יוחנן אומר עובר לשחוט יוסי בן פורמי אומר משישחוט למה שמא תתנבל שחיטתו ועתה נשיבדק הסימני' חזקת בני מעים כשירי' ע"כ וקיימא לן כר' יוחנן וכדמייתי' בגמרא דילן פרק קמא דפסחים :

סימן ך

טור ובעוף מקום השחיטה עד הזפק כו' :

כן כתב הרמב"ם פרק א' מהלכות שחיטה והרא"ש פרק אלו טריפות פירש עד גגו ולא גגו בכלל וכן פירש מהרש"ל שם סי' ו' והב"ח והפרישה וכן הוא בשחיטות מהרי"ו וכן עיקר :

והביא הב"י בשם מ"כ דלמטה בקנה עד כנגד גגו של זפק וכן הוא בהגהות שחיטות מהרי"ו וכן נראה דעת הרמב"ם והרא"ש שכתבו שיעור בעוף בוושט למטה ובקנ' לא כתבו שיעור וסתמא השוו לדבריהם וזה דעת הרב בהגהות ש"ע כמו שיתבאר שם ולא כמו שכתב מהרש"ל שם וז"ל ודלא יהיב שיעור למטה בקנה בעוף משמע שכל הקנה כשר לשחיטה עכ"ל הפלי' יותר להקל · והנלפע"ד דלכך לא נתנו שיעור בקנה לפי שהשוו מדותיהם ואפשר גם מה שכת' רש"ל שכל הקנ' כשר היינו עד כנגד גגו של זפק דשוב אין שם קנה עליו וק"ל :

ובעוף שאין לו זפק הביא הב"י בשם מ"כ עד בין האגפיי' דהיינו עד הגוף וכן משמע בהגהות שחיטות מהרי"ו ע"ש :

כתב הב"י אלא שנראה מדבריהם שאם לא החזיר הסימני' פסולה וכו' ע"ש נ"ל כן דאי לא החזיר כשרה לא שייך לומר אטו לא החזיר כיון דאפי' לא החזיר כשרה לא אתי לידי תקלה לזה בכולא תלמודא לא מצינן למיגז' אטו שום דבר דבדיעבד כשר ולכתחילה אסור ולא אוכל לירד לסוף דעת הב"ח ומהרש"ל בחדושיו שהשיגו על הב"י :

ומה שהקשו והא קתני בסיפא השוחט מן העורף שחיטתו פסולה ואוקמינא בלא החזיר דווקא וא"כ מאי איכא בין מן הצדדים ומן העורף י"ל דבסיפא שחיטתו לעולם פסולה בשלא החזיר דא"א שידע שחתך הסימני' קודם המפרקת דהא שוחט מן העורף משא"כ ברישא דכשידע שחתך הסימני' קודם דבהכי איירי רישא כמו שפי' הרא"ש כשר אף בלא החזיר וע"כ צריך לומר כן להרא"ש שהרי פירש הרישא בידע וכ"ב בלא החזיר דומי' דסיפא דאוקי תלמודא בלא החזיר וא"כ איך יתיישב הא דקאמר השוחט מן העורף שחיטתו פסולה הא סיפא ע"כ נמי בידע דומי' דרישא ואמאי שחיטתו פסולה אלא וודאי צריך

הגה"ת מנחת אהרן

כשרה ומסקינן הלכת' כוותי' דר' חסדא כששיבר בה עצמות וכרב הונא דמטריף כשלא שיבר בה עצמות ולפי זה קשה היאך מכשיר ריב"ק בנמצא חתך בעלם המפרקת הלא הוא חתך דרך הלכ' והובאה והוי כלא שיבר בה עצמות ובזה הלכה כרב הונא ולכאורה הוא קושי' עצומה · אבל לאחר העיון הטיב מצאתי באגודה פרק קמא דחולין שכתב וז"ל מעשה בא לפני רבינו יב"ק בשוחט בסכין ונמצא'ת פגימה וצוה להדיח בית השחיטה ונמצא החתיכה תחוב במפרקת והכשירוהו א"כ לא קשה מידי דזהו עדיף אפילו משיבר בה עצמות הואיל ונמצא חתיכת סכין תחוב בו בוודאי תלינן עכ"ה :

ואין

צריך לומר דבטורף לא שייך ידע רק שהתוס' סוברי' אפילו החזיר לכתחילה לא אטו לא החזיר כשלא ידע דאז הוי פסולה :

וכן משמע באגודה שכתב וז"ל השוחט מן הצדדים שחיטתו כשירה דווקא דיעבד ושיחזור הסימני' עכ"ל מן הסתם איירי באינו יודע שחתך הסימני' קודם לכן דווקא החזיר מכשיר בדיעבד הא לא החזיר אפילו בדיעבד פסול :

מיהו מה שכתב הב"י דמשמע מדברי הרא"ש דלאפי' החזיר צריך שידע שחתך הסימני' קודם אין אנו מודה לו דוודאי רישא דמתניתין איירי בלא החזיר דומיא דסיפא ועלה קאמר הרא"ש ובלבד שידע כו' אבל בשהחזיר הסימני' ס"ל להרא"ש כאגודה דכשר אף שלא ידע וכדמוכח מתוס' שכתבו אטו לא החזיר והיינו ע"כ כדפי' דהיינו בלא ידע ומדלא קאמרי אטו החזיר גופא בלא ידע ש"מ דבהחזיר לא שייך ידע וכדפי' ולא מסתבר כלל לפסול כיון שהחזיר הסימני' וודאי חתך הסימני' קודם הנפרקת וכן משמע מדברי הטור שכתב אם החזיר הסימנים אחורי הצורף כשירה ולא כתב דבעינן שידע כמו שכתב גבי השוחט מן הצדדים לפני זה ודוק היטב :

ונקטינן דהיכא דלא החזיר אם ידע כשר וכן פסק הב"ח ואם לאו פסול ובהחזיר אף מן הסתם כשר ובזה הב"ח פוסל והנראה לפי עניות דעת כתבתי :

סימן כא

טור כמה שיעור שחיטה בבהמה לכתחילה צריכא לשחוט שני סימנין ובעוף כו' שחט רוב של כל אחד ואחד בבהמה ורוב אחד בעוף אחד קנה ואחד וושט שחיטתו כשרה עכ"ל :

כתב ב"י ומה שכתב אחד קנה ואחד וושט מסקנא דגמרא שם מ"ש בכלבו דיש פוסקים דווקא וושט ולא קנה תמהני היאך אפשר שנעלם מי שפסק כן דהא בגמרא אותיבנא כמ"ד הכי ואסיקנא כמאן דאמר אחד קנה וא' וושט עכ"ל הב"י מסידור לשון הב"י משמע דהכלבו איירי ברוב א' ועלה קאמר דווקא וושט ולא קנה וא"כ לא ידעתי מה תמי' יש כאן דהא דאתותב מ"ד וושט דווקא היינו דקאי אמאי דקתני במתניתין השוחט א' בעוף בדיעבד פסקא כן בגמרא בהדיא דמשמע בדיעבד שחיטתו כשירה אף בא' שלם ועלה קאמר בגמרא דהאי אחד צ"ל וושט משא"כ בקנה שלם דאינו כשר אפי' בדיעבד (ע"ז אתותב אבל על הרוב דדווקא בוושט ולא בקנה) לא אתותב וזה נ"ל ברור שדעת אותן הפוסקי' כן והב"ח הלך בדרך אחרת ולא נח לי **א** :

באשר"י דחולין פרק ב' ס"ד וז"ל כיון שחתך המיעוט תחילה ואח"כ חתך הרוב לא הוי שחיט' מפורעת דלא מרוח רוח פירש משא"כ אם שחט הרוב תחילה אף שחתך אחר כך בב' וג' מקומות מכל מקום מיד כשחתך תחילה הרוב ולא הי' שום חתך בצידו מרוח רווח והוי שחיטה מפורעת אבל אם שנים שוחטי' בשני סכיני' בפעם אחת אף שכל א' שחט הרוב מכל מקו' אי אפשר שיגמור א' מהם רוב קודם שיתחיל הב' לשחוט ולא הוי שחיטה מפורעת וכן הוא כוונת התוס' דף ל' ע"א ד"ה השוחט ולכך כתבו וז"ל וכדפריך אבל אוחזין בסכינא הוי מאי לשנויי דהתם כששחט כל א' הרוב והרי היא מפורעת דמ"מ כשקדם אחד ושחט רוב וחבירו לא שחט עדיין אלא מיעוט אינה מפורעת ונפסלה וכיון דכב' נפסלה תו לא הדרה ומתכשרת כשגם חבירו גמר הרוב עכ"ל ר"ל כשקדם א' ושחט אף ששחט הרוב מכ"ל מקום חבירו באותו פעם לא שחט אלא מיעוט ולא גמר רוב קודם שהתחיל זה א"כ לא הוי רוב ראשון מפורעת ונפסלה וכיון דנפסלה תו לא הדרא ומתכשרת שגם חבירו גמר הרוב דאף רוב הב' אינו מפורעת דהרי יש חתך בצידו וזה פשוט רק בחדושי מהר"מ לבלין הניח דברי התוס' בתימה על חנם :

סימן כ"ב

טור רוב דמים שבבהמה ועוף נגררין אחר הורידין שבצוואר כו' הילכך עוף שדרך לצלותו שלם צריך לשחוט הורידין כדי שיצא הדם לא חתכן וצלאו כאחד כתב הר"מ שמותר וא"א הרא"ש ז"ל כתב שהוא אסור מיהו אינו מפעפע בכולו אלא יחתוך הורידין וישליך סביבו כדי נטילה כעובי אצבע עכ"ל :

כן פסקו הרשב"א והר"ן אלא שהר"ן פסק דבקליפה סגי ובהכי קיימא לן כהרשב"א והרא"ש דבנטילה בעינן ונ"ל דאזלי לטעמייהו לקמן סימן ק"ה ע"ש וכן פסק רבינו ירוחם ריש אות ד"ה כדברי הרא"ש בשם וכן כתב האגור סימן אלף קמ"ח ודלא כמו שפסק מהרש"ל פרק השוחט סימן ד' דאינו צריך אפילו קליפה ודימה דין וורידין לדין חוטין דפרק גיד הנשה דסברת הרא"ש נכונה לחלק בין וורידין להנך דהתם ע"ש ומ"ש לדחות תירוצו של הרמב"ם על התוס' וז"ל ואני תמה עליו כהי דמתניתן לאו דווקא איירי בכולהו כולו כא' אלא אפילו במנתח אבר אבר כמי איירי הואיל ודרך לצלותו כולו כאחד מ"מ הוא פשוט דבכולהו כולו כמי איירי מתניתן ואפילו הכי דייקא שפיר דלא אסר אלא לכתחילה אבל בדיעבד אי לא שחט או נקב הוורידין שרי אלא לכתחילה צריך לשחטינהו או לנקבינהו משום דמלאות דם שנאמר בהן עכ"ל הוא תימא ודבריו אינן אלא תמוהין דהרי הרא"ש מפרש בהדיא דר"י ה"ק בעוף עד שישחוט לכתחילה הוורידין הואיל וכולהו כולו כאחד ואז יאסור אפילו בדיעבד לכך אפילו יאמר אנתחנו אבר אבר אינו כלום וצריך לכתחילה לשחוט הוורידין משום שמא יצלוהו כולו כא' ויבואו לידי אסור ורבנן דפליגן עלי' אפשר דמודו דבדיעבד אסור אלא דס"ל לכתחילה אין צריך לשוחטן אם בדעתו לנתחו אבר אבר **ב** ולהכי דייק תלמודא שפיר דמתניתן לאו בקדשים איירי דהא בקדשים כל עצמו לדם הוא צריך והאיך יאמרו רבנן דלכתחילה אין צריך לשחוט הוורידין דראוין דברי הרא"ש למי שאמרן ובפרט שכל הפוסקים ראשונים ואחרונים מסכימין עמו :

טור והר"ד אפרים כתב שאין לבשל עוף שלם אע"פ שחתך הוורידין עד שינתח אבר אבר ויסר כל הגידין שיש בהם דם וכן בהמה שרוצה לבשלו אע"פ שמנתחו צריך לשחוט הוורידין עכ"ל :

הביא הפרישה והב"ח בשם מהרש"ל וזה לשונו ואומר אני אף דלא נהגינן כהר"ר אפרים מכל מקום שמעינן מיני' דצריך להסיר בעוף הגידים שמלאים הדם אף ביד העוף עכ"ל ולא ידעתי למה הוצרך לדקדק זה מדברי ר' אפרים והרי הרא"ש כתב כן בהדיא על דברי ר' אפרים וז"ל ומה שכתב גבי עוף דבעי אעדויי מזרקי דדמא לבשלו או להתככה ליתא דלא אשכחן חוטא דאסירי משום דמא וצריכא חתיכה אלא דידא ודלפוע כו' עכ"ל משמע דידא ודלועא צריך לסלק אף בעוף וכן כתב הר"ן שהוא דעת הר"ח :

מיהו המנהג שאין מסירין החוטין בלחי וביד בעוף כי אין דם כלל בהחוטין שבאגפיים וירכיים שבעוף וכן כתב הר"ן שם בשם יש מי שאומר וכן כתב מהרש"ל פרק השוחט סימן ה' ע"ש :

מיהו הביא שם בשם המרדכי דיש לזרקן בשעת אכילה והביא הב"י בסימן ס"ה ועיין שם :

הגה"ת מנחת אהרן

א ואין להקשות לפי שיטת הש"ך קשי' על הטור למה פסק דברוב א' בין בקנה ובין בוושט דכשר הלא לענין רוב לא אתותב כנ"ל י"ל דהטור א"ש דהוכחתו מדלקמן דף מ' ע"א איתיבי ר"כ לרב הונא השוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב שלש חטאות ומוקי רב פפא בחטאת עוף כגון שהי' חצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש וגמרו וא"כ מוכח דאף ברוב קנה כשרה אבל על הב"י מקשי שפיר דהאי מ"ד לא אתותב :

אבל זה קשי' לי על הש"ך דזהו קושית הב"י דהא אי האי מ"ד אתותב אסימן א' שלם ואם כן צריך לומר בהחריתן השוחט אחד בעוף או קנה או וושט ולא אחד מיוחד ועלה קתני בסיפא ורובו של א' כמוהו משמע דאף רוב קנה כשר וצריך עיון · עכ"ה :

בב"ח כתב ש"ם לחלק בין ורידין שבצוואר לחוטין שבצוואר כמו שחילק בפרישה כאן ובסימן ס"ה והשיג על הרמ"א בת"ח שחבר שאין חילוק ביניהם לענין אם כללו בלא נטילתן משום דהא וודאי ליתא עיין עליו בכלל וסי' ל"ד בסופו עכ"ל הב"ח · והשם ימחול לו שם איירי בכל הסי' בדין חוטין שבצוואר ואח"כ כתב וז"ל ודין חתיכת הוורידין נתבאר בדין שחיטה ודין שאר נטילת החוטין אין צריך ליטול משם נתבאר בדברי הפוסקים וכתבתי לעיל כלל וסימן ט"ו מיהו לענין חתיכתן ונטילתן ואם כללו או נתבשלו בלא נטילה דינן כדין אילו החוטין שבצוואר כנראה מדברי הפוסקים עכ"ל :

והבין הב"ח שמה שכתב ומיהו לענין חתיכתן כו' קאי אלעיל שהזכיר וורידין לכך יחס להרמ"א בשגגה גדולה כזו ובוודאי שקאי אדסמיך ליה אדין שאר נטילת החוטין וכן משמע הלשון שכתב דינו כדין אילו החוטין שבצוואר ומדכתב אילו החוטין משמע דבשאר חוטין איירי וקאמר שדינם כדין אילו חוטין שבצוואר אבל לענין וורידין הרי מהרמ"א בעצמו הקשה קושית הב"ח מה שהקשה ולקמן סימן ס"ה וחילק בין וורידין שבצוואר לחוטין שבצוואר כמו שכתב בפרישה סימן ס"ה ס"ג בשמו וכן משמע בשערי ת"ח שם דמחלק בין וורידין לחוטין שבצוואר לענין נטילה עיין שם :

זה לשון ת"ח כלל ל"ד בסופו גבי חוטין שבצוואר כתב הטור ואם בשלוהו בקדיר' מחתך ומנקר החוטין והשאר אם יש בו כדי לבטל כל החוטין, בס' מותר עכ"ל וכתב הר"ן דמשערינן בכל דם שבחוטין ופשוט הוא שכן דעת הטור דהא לא ידעינן כמה דמא נפק מיני' עכ"ל הת"ח :

לכאורה אין לדבריו הבנה וצריך להגיה ופשוט הוא שכן הוא כדעת הטור דהא לא ידעינן וכו' וע"כ לא הגיה בש"ע על מה שכתב המחבר ש"ע דמשערינן בדם שבחוטין אע"ג דמדברי ב"י משמע דהר"ן פליג לפי שס"ל להרמ"א דכוונת הר"ן ג"כ היא מיהו י"ל דהכי קאמר דפשוט הוא שכן דעת הטור שכתב דמשערינן נגד כל החוטין ואין ר"ל חוטין בלא דם דהא לא ידעינן כמה דמא נפק מיני' ואפשר שיצא דם הרבה והאיך לא נשער אלא בחוטין אלא דעת הטור לומר שמשערינן כנגד דם שבחוטין :

בסעיף ו' הקשה הב"ח וז"ל מה שכתב ואם בשלו בקדירה צריך לחתך אחריו כן כתב הרשב"א בת"ה ודלא כהר"ן שכתב דסגי בס' נגד הדם שבחוטין דהא בוודאי לא ידעינן כמה דמא נפק מיני' ואיכא לתמוה הלא נמלח תחילה ואוסר סביבו כדי נטילה וא"כ בעינן כנגד הוורידין בנטילה שנאסרו במליחה וי"ל דרבינו נמשך לסברתו דס"ל כרבינו אפרים דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב לפיכך אין צריך ס' בבישול רק נגד החוטין לבד אבל קודם שנתבשל וודאי מודה רבינו דצריך להסיר משם כדי נטילה כמו בצלי דמליח כרותח דצלי וכן נראה מתשובת מהרי"ל עכ"ל עיין שם ומיושב זה להטור אבל על הש"ע נשאר הקושי' שהרב בהג"ה סותם כאן כהטור ולקמן בסי' צ"ב פוסק דלא כרבינו אפרים רק כר"ת דבכל איסורין חתיכה נעשה נבילה וכן קשה לקמן בסימן ע"ב דבעינן ס' כנגד הלב ולא צריך ס' נגד הלב והקליפה שהרי נמלח תחילה וכן הקשה להר"ן דלא מצריך ס' אלא נגד דם לחוד למה לא נאמר החוטין והקליפה נעשה נבילה שהרי ס"ל דבכל איסורין חתיכה נעשה נבילה מדרבנן וכאן בצלי מצריך קליפה :

אלא וודאי לא אמרינן בשאר איסורים חתיכה נעשה נבילה אלא דרך בישול ולא במליחה וחילוק זה איתא בהר"ן בהדיא (הגהת ש"ך מיהו דעת התוס' פ' גיד הנשה דף צ"ז ע"ב ד"ה אם יש דאף במליחה אמרינן חתיכ' נעשה נבילה וכן משמע דעת רי"ו ומביאו ב"י סימן ק"ה דף לו עמוד ד' בסופו הילכך ע"כ הא לאו קושי' היא (והיינו כמו שכתב בש"ע סימן צ"ב סעיף יוד דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה אלא בשהאיסור נאסר בכ"ט ולא כדי קליפה שהוא חומרא ע"ש) אלא הא קשי' דבסימן ע"ב סעיף ג' גבי לב פסק הרב בהג"ה דאם אין עוף שלם וליכא בו ס' נגד הלב בעינן שיש בקדירה נגד כל העוף משום דבבישול נעש' נבלה וה"נ הוורידין דבוקין הן בצוואר ואמאי כתב והשאר אם יש בכל מה שבקדירה לבטל כו' הא בעינן שהעוף לחוד יהא ס' (הואיל שהיא נבילה בכ"ט) :

ונראה דס"ל למהרא"י דדווקא גבי לב דנפיש דמא טובא אמרינן הכי ולא בוורידין דהא גבי לב כ"ע מודה דבעינן קליפה וגבי וורידין יש חולקין ודו"ק כך נראה ליישב הרב בהג"ה :

אבל אין נראה כלל להקל וכך השיג עליו בתשובות משאת בנימין סי' פ"ט :

מיהו הא קושטא דבמליחה אוסר כדי קליפה ותו לא כמו שכתוב האגור בסימן אלף קצ"ח בשם מהר"י מולין דבצלי' אוסר כדי נטילה ובמליחה כדי קליפה וכן פסק הרב בהג"ה :

והב"ח אוסר כדי נטילה אף במליחה בלי טעם וראי' ומה שכתב שכן משמע בתשוב' מהרי"ל סימן כ"ז עיינתי ולא מצאתי שם שום משמעות כך :

בב"י והרמב"ם כו' וכתב הרב המגיד שפסק כסתם משנה כו' וכן בפירוש המשניות כתב בהדיא דאין הלכה כר"י ג

בב"י ולא ראיתי לא' מהפוסקים שהזכיר דבר זה וודאי דכן משמע מסתימ' הפוסקים וכן משמע בחדושי הרשב"א ריש פרק השוחט דאפילו לא חתך אלא סימן א' בעוף מותר לצלותו שלם כשחתך הוורידין עיין שם וכן חלק בחדושיו פרק גיד הנשה ובתור' הבית דף ס"ח ע"א בהדיא על דין זה עיין שם ומבואר בדבריו פרק גיד הנשה ובת"ה שם דלהראב"ד והר"ן והר"מ סגי בשחיטה רוב שני סימני' :

והב"ח כתב ואע"פ שהמחברים לא הזכירו מזה כלום מ"מ כו' וכן יראה המדקדק דברי הרשב"א כפי מה שהעתיק רבינו לקמן סי' כ"ו וז"ל יש מגדולי המורים שהחמירו שלא לאכלו כולו שלם אע"פ שנקרע אלא לאחר חתיכת הוורידין ושחיטה הב' סימני' ע"כ דלשון חתיכה ב' סימני' אך למותר אם לא שבא להורות שאע"פ ששחיטה כשרה ברוב מ"מ לאוכלו כולו שלם צריך שחיטה כל הב' הסימני' בשעה שהדם חם ואע"ג דבנוסחאות שלנו בת"ה הקצר לא כתוב כן נאמן עלינו רבינו שכך כתב הרב ז"ל ונוסחאותינו נדפסים בטעות ותדע דלפי נוסחתינו קשיא מה ענין שחיטת הסימני' לענין לאוכלו שלם ע"כ נראה לי הלכה למעשה שאם לא שחט כל הסימני' בשעת שהדם חם צריך לנתחם אבר אבר ואע"פ ששחט הוורידין ודלא כהב"י שדחה דברים אילו באמת הבנין עכ"ל הב"ח :

הבט נא וראה איך טרח ויגע לדקדק בדברי הרשב"א והרי הרשב"א בעצמו חלק על הראב"ד והרבינו משולם בתה"א ולזה כיון בתה"ק הקצר וכתב אחר שחיטת רוב הסימני' לא כמו שעשה לנוסחא הרשב"א האמתית טעות והטור לקמן סימן ע"ו לא להא מילתא אתא התם דאי להא מילתא אתא לאורויי הל"ל ושחיט' כל הב' סימני' וודאי דאורחא דמילתא נקט ולכך לא דקדק ושנה מלשון הרשב"א גם האידנא דחיישינן לשהייא כל דהו אפילו במיעוט בתרא א"א שיחתוך הסימני' רוב בעודן חמין כי בעוד שהדם חם מפחמא הבהמה עדיין חי' ואף אם תנקוב הסימני' בקוץ אין ראוי' לעשות כן וכדמשמע מפי' רש"י ושה"ת דדווקא בהכאה על ראשו מותר ולא ליגע בסימני' עצמן בשום דבר וא"כ לדידן דקיימא לן כרש"י נצטרך לומר דבכל היכא דלא שחט כל הסי' רוב אין לעוף תקנה אלא בחתיכת אבר או בנקיבת הקוץ בשעת שחיטה וזהו דבר שאין לו שחר ומעולם לא ראיתי מי שנוהג כן אלא הדעת הרשב"א והב"י עיקר וכן כתב בד"מ סי' כ"ג :

סימן כ"ג

טור אם התחיל לשחוט וחזר הוא או אחר וגמרה שחיטתו פסולה עכ"ל :

הגה"ת מנחת אהרן

ב ואין לומר לרבנן דאי בדיעבד אסור אם צלהו כולו כאחד למה לא יאסר לכתחילה אפילו בדעתו לנתחו דלמא מישתלי כדאמרינן בכמה דוכתי' י"ל כיון דאף בצליהו שלם אית להו תקנה באם יחתוך הורידין וסביב כדי נטילה וא"כ איכא תרי ספיקות חדא דילמא ינתחה לאברים ואף אם יצלה שלם ישלך כדי נטילה לכך מותר : עכ"ה :

ג בב"י וברמב"ם בפ"ו מהמ"א לא חילק בין נשחטו ורידיו ללא נשחטו וכתב הרב המגיד שפסק כסתם משנ' והא דאמרינן הזהרו בוורידין כרבי יהודה מידות חסידו' היא ולא מדינא עכ"ל והקשו הפוסקים דלמא דלמא ר"י רק דיעבד קאמר אבל לכתחיל' מודה הת"ק לר"י דצריך לשחוט ונ"ל לתרץ דמוכח ע"כ דר"י לכתחילה קאמר דזה לשון הגמרא דף כ"ז ע"א השוחט א' בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשירה ורובו של א' כמוהו ר'

כן הוא במשנה שאין חילוק בשהי' בין גמר הוא או אחר ועיין מה שכתבתי בסוף הסימן :

טור שהי' כיצד י"א שמשערינן בכדי שיגביהנה וירביצנה וישחטנה וכן עיקר ומיהו אין משערינן בכדי שחיטת כל הסימני' אלא כדי שחיטת רוב שהוא הכשר שחיטה וכן כתב הרמב"ם אלא שחילק בעוף שכתב בדקה כדי הגבהה והרבצה ושחיטת דקה ובגסה כדי הגבהה והרבצה ושחיטת גסה ובעוף כדי שיגבי' בהמה דקה וירביצנה וישחט ולרב אלפס אפילו לדקה ולעוף משערינן כדי שחיטת גסה והגבהתה והרבצתה ולזה הסכי' א"א הרא"ש ז"ל אלא שכתב אע"ג דמשערינן כדי שחיט' גסה והגבהתה והרבצתה היינו דווקא לבהמה אבל לעוף לא משערינן אלא כדי שחיטת בהמה לחודה דלא מסתבר להקל כולי האי לשער בהגבהתה ורבצתה בהמה לעוף עכ"ל :

הקושי' מפורסמת היא מבוארת בדרישה אמנם מה שהרחיב פה בב"ח ועשה דברים פשוטי' בעיניו וכתב על מהרו"ך שכתב דברים שלא ניתן להכתב ושאמרי' לי' מארי' כי הפשט באשר"י הוא מבואר כדפרי' ואין בו ספק עכ"ל ע"כ לא אוכל להתאפק ואערכה אותו משפט ויראה הרואה אם הי' ראוים לכתוב כן וחי נפשי כי בתחלת עיוני כתתי בלבי שלא להשיב על דבריו אך באשר כי ראיתי כי דבר זרות והרהב עצמו בדבר שפתים אך למותר אמרתי מפני מראית העין הרואה מראה לעיני הבריות ואלבן דברים כשמלה :

בראש מ"ש בס"ח אלא שקשה בדבריו דבתחילה הביא דברי רב אלפס ופי' דלדידי' משערינן בשהי' גסה לדקה ולא בדקה לדקה ובסוף כתב ובהכא ניחא כו' מי שיש לו רק לב להבין יראה שמה שכתב תחילה היינו וודאי לשחיטה הוי שיעור גסה לדקה ואחר כך פירש דלהגבהה והרבצה הוי לכל א' שיעור דידי' ומה שכתב אח"כ וכן נראה בהשגות על הרמב"ם מדבריו בפי' דס"ל דמשערין בגסה לדקה :

הנה לך לשון הרא"ש על דברי הרמב"ם ונראין דברים אלו כמו פשרה ואין נראין דבריו כיון דמקלינן לפי דבריו לשער בהרבצת בהמה לעוף למה לא נשער בהרבצת בהמה גסה לעוף ועוד שכתב דמשערינן בהרבצת דקה לדקה ולא בהרבצת בהמה גסה לעוף ועוד שכתב דמשערינן בהרבצ' דקה לדקה ולא בהרבצ' גסה לדקה וא"כ למה נקל בעוף לשער רבצת בהמה עכ"ל וסבר הב"ח שמה שכתב למה לא נשער בהרבצת בהמה גסה לעוף הוא לסברת עצמו והוא וודאי ליתא שהרי סיים וא"כ למה נקל בעוף לשער בהרבצת בהמה הרי שדעתו שאין לשער בעוף כלל בהרבצת בהמה אלא מה שכתב תחילה למה לא נשער בהרבצת בהמה גסה לעוף היינו לסברת הרמב"ם שעשה פשרה שאין נראה לו לעשות פשרה אלא אחא לשער בהרבצת בהמה לעוף לא תעשה פשרה לשער בהרבצת בהמה דקה לעוף אלא תשער בהרבצת גסה לעוף אבל דעת הרא"ש שלא לעשו' פשרה ושלא לשער כלל בהרבצת בהמה לעוף :

ומה שכתב ונראה באין ספק דוודאי ס"ל להרא"ש כו' המעיין בדברי הרא"ש והמדקדק בדברי' יראה לעניים שפשוט הוא שדעתו שמשערין בשחיטה גסה לדקה ולעוף ובהרבצת דקה לדקה ולא כמו שדחק הוא הפך דברי הרא"ש על פיהם והגי' דברי הרא"ש :

ומה שכתב ס"ב והא דכתב הרא"ש בהגבה' דקה לדקה הלכ' כמותו כו' אין כוונתו כו' יצא וילמד לנערים דבר כזה וכל מי שיש לו חיך לטעום יראה כי כל זה דבר בכח וביד חזקה לשפוך סוללה על הגאון מהרו"ך וכמו שזלזל אותו בסוף דבריו ואני אף שתרוצו של מהרו"ך לא ישר בעיני ודברי הרא"ש מונחים במקומן ובהוויתן יהא רק מה שכתב הטור אלא שכתב כו' דמשמע דרי"ף לא ס"ל הכי אפשר ס"ל נמי הכי אלא שבתחלת עיון דברי הרי"ף הבין הרא"ש דבריהם דמשערין לדקה ולעוף בשחיטה בהגב' והרבצה גסה לכך כתב מתחילה כן לדעת הרי"ף ואחר כך כתב ולזה הסכים א"א כו' אלא שכתב כו' היינו דווקא לבהמה כו' כלומר א"א הרא"ש ז"ל ביאור אחרי כן דברי הרי"ף דהיינו דווקא לבהמה וכו' כך נ"ל המשך לשון הטור :

אבל דברי הרא"ש על משכבותם ינוח בשלום ולא יזוזו ממקומן עם כל זה יראה הרוא' אם הי' כדי לעשו' דברי' אילו פשוטי' הלא חגרים הם ולכתוב על רב גדול כזה שהאריך בדברים שלא ניתן להכתב ושאמרי' לי' מארי' כי הפשט מבואר כמו שכתבתי ואין בו ספק עכ"ל אם קדחה באפי ואורייתא הוא דמרתח בי והשם יהפוך לבנו ולעבדו ביראתו ונהי' עוסקים בתורה לשם שמים ולא לשם קנאה ותחרות וישלח לנו מבשר צדק ומתרץ קושיות ואבעיות :

טור השוחט בסכין שאינו חד והוליך והביא כל היום כולה רק שלא שהה כשרה וה"מ בעוף שהכשירו בסימן א' אבל בבהמה אם עכוב כשיעור שהי' בשחיטת מיעוט אחרון של סימן ראשון אע"פ שהוליך והביא דרך שחיטה פסול כיון ששחט רוב הסימן מיעוט הנשאר חשוב כשחוט ומה שנתעכב אינו נחשב מן השחיטה והוי כחותך בידו או ברגלו והיינו בעי' דרב הונא בר נתן שהה במיעוט סימני' מהו לחד פי' ורש"י פי' בעי דרבא כהשהה במיעוט בתרא לכ"כ דאפילו במיעוט בתרא של קנה או של וושט פוסלת שהי' לפיכך שחט רוב א' בעוף או רוב שנים בבהמה ושהה למות מוטב שיכנה על ראשה ממה שיחזור וישחוט וכן כתב בעל הלכות גדולות שהה במיעוט סימני' בין בתחילה ובין בסוף אסור והרמב"ם פי' במיעוט קמא אבל אם שחט רוב אחד בעוף או רוב שנים בבהמה שאפי' שהה הרבה כשרה ע"כ כתב דבעוף לא שייך שהיי' בקנה שאם שחט רובו ושהה בו כבר נגמרה השחיטה וכשרה ואם שחט מיעוטו חוזר ושוחט כל זמן שירצה אלא בוושט לבד שייך שהי' במיעוט' קמא ובבהמה אף בקנה כגון שהה לאחר ששחט רובו וא"א הרא"ש ז"ל כתב באשכנז ובצרפת נוהגין להחמיר כרש"י עכ"ל :

זה לשון הדרישה וצריך עיון דלעיל ס"ו ס"ב גבי ששוחטין ישראל ופסול כתב שאין הפסול אוסר במיעוט בתרא ויש לומר משום דהכא הואיל וזה שהתחיל לשחוט הוא גומר השחיטה נעשה הכל שחיטה א' והלכך שחיט' אוסרת אבל לעיל כששחטה הישראל הרוב אז הוי שחיטה גמורה ומה ששחט הפסול אחר כך כאילו חתך ברגל שאין זה מצטרף לשחיטה הואיל והוא לא שחט עכ"ל מהרו"ך :

והב"ח כתב בקונטרס אחרון וזה לשונו ועיין לעיל ס"ב ס"ח בקונטרס זה מוכח מפרושי דאף למאי דקיימא לן כרש"י לפסול שהיי' במיעוט בתרא ואין חילוק בין בא הראשון וגמר השחיטה ובין שבא חבירו וגמרה פסולה שהי' זו מיהו אם בא גוי וגומר לשחוט המיעוט אחרון אפי' לא בא אלא לאחר שיעור שהי' נמי כשרה דגוי אינו מצטרף עם ישראל כיון שכבר שחט הישראל הכשר השחיטה ודלא כמו שכתב מהרו"ך כאן לחלק בין אחד ששחט לשנים ששחטו דליתא דאין חילוק אלא בין ישראל לגוי כדפי' לשם עכ"ל :

הגה"ת מנחת אהרן

ר' יהודה אומ' עד שישחוט את הוורידין גמרא השוחט דיעבד אין לכתחיל' לא בבהמה עד כמה לשחוט וליזיל אבעית אימא אא' בעוף ואבעית אימא ארובו של אחד כמותו תוס' ד"ה שנים בבהמה ואי משום ורידין אפילו ר"י מודה בבהמה הואיל ומנתחה ע"כ והנה תירוץ של תוס' על המקשן דפריך מבהמה אבל על המתרצן דמשני א' בעוף קשה קושית תוס' ליתני דתני דיעבד משום וורידין דהא לא קאי רק על עוף ולא צריך להאי איבעית אימא ארובו של אחד דזהו דיחק דילמא דקאי אסיפא ליתני דקאי אוורידין מ"ו דר"י לא קאמר אלא לכתחילה צריך שחיטת וורידין ולת"ק אף לכתחיל' אין צריך וא"ש הוכחה להרמב"ם דלא מזכיר שחיטת וורידין דהלכה כת"ק עכ"ה :

ובדומה לי שהבין שהקושית מהרו"ך הי' דאמאי לא פסלינן בשי' ב' כששחט הגוי במיעוט בתרא מטעם שהי' וליתא דשא וודאי לאו קושי' היא דהתם לא איירי כלל מדין שהי' ואפשר שגמר הנגמר קודם שיעור שהי' אלא קושית מהרו"ך היא דכוון כן דפסל רש"י הכא שהי' במיעוט בתרא א"כ ס"ל דשייך שחיטה אף במיעוט בתרא ולעיל בסימן ב' מכשר כי גמר הגוי במיעוט בתרא ואמאי והא שייך מיעוט בתרא לשחיטה והוי' לה כאילו שחט הגוי ועל זה השיב מהרו"ך דכיון שיפרש כבר שחט הרוב והלכך לא שייך שוב שחיטה במיעוט בתרא אבל וודאי שהי' שייך במיעוט בתרא אף בשני בני אדם כדמשמע במתניתין וכמו שכתב הב"ח בקונטרס אחרון בסימן ב' וא"כ לא השיג הב"ח שום דבר על מהרו"ך :

אמנם לי נראה דלא קשה מידי דהתם וודאי אין שחיטה גוי פוסלת אלא בשעשה מעשה טריפה וכדמשמע בגמרא אבל מיעוט בתרא אע"ג דשחיטה שייך בי' מכל מקום כיון דלא שהה ההיכי תית' לפסול משום שחיטת גוי שהוא פסול הרי לא נעשה מעשה טריפה ביד גוי אבל הכא לא נפקא לן מידי במעשה טריפה רק כיון דשחיטה שייך במיעוט בתרא ושהה במיעוט בתרא וחזרו ושחט שחיטתו פסולה ולענין מה שפסיט' לי' להב"ח דשהי' במיעוט בתרא לא פסלה בגוי אבעי' לי וצריך עיון :

כתב ספר התרומה ולדעת רש"י אם רוצה למות יכנה על ראשו ובלבד שלא ישבר המפרקת עכ"ל ומהרש"ל מביאו בפרק השוחט סי' ט' וכתב עליו חומרא יתירה היא דפשיטא אם אינה שובר המפרקת ביד דלא נראה השחיטה ולמה לנו להחמיר כולי האי עכ"ל :

ובאמת שלא הבין דברי ספר התרומות דהבין דמאי דכתב ובלבד שלא ישבר המפרקת הוא מטעם שהי' וליתא אלא טעמו כדגרסינן בפרק כל הבשר דשובר מפרקת של בהמ' קודם שתצא נפשה מבליע דם באברים ואסור ויתבאר לקמן סימן ס"ז ולכתחילה אסור לשבר המפרקת אפילו רוצה לאכול מוכה בהמולא כמו שהביא הב"י שם בשם שבולי לקט ופסקו מהרש"ל פרק כל הבשר סימן נ"ט :

טור שחט העוף ושהה בו ואינו יודע אם נקב הוושט אם לאו חוזר ושוחט הקנה לבדוק במקום אחד ומניחו עד שימות ובודק הוושט מבפנים אם אינו מוצא טיפת דם בידוע שלא ניקב וכשר עכ"ל :

כתב הב"י וכן כתב הרמב"ם ונראה מדברי הרמב"ם דדווקא בעוף שהוכשרו בסימן אחד אית לי' האי תקנה אבל בבהמה שאין הכשירה אלא בב' סימנים אין לה תקנה והטעם משום דכששוחט הוושט במקום אחר מתוך דוושט נמשך ופשיט שמא כשישחט למעלה או למטה יפגע במקום נקב ותדע דהא בעובדא דההיא בר אווזא אמרינן נשחטי' והדר נבדקי' דלמא במקום נקב קא שחט ואם איתא ישחוט למעלה או למטה א"נ כדאמרן עכ"ל הב"י :

אין זה אלא דברי תמה דהא בגמרא איירי דמסמס קועי' דמה דלא הוי' ידעינן היכן ניקב דחיישינן דבכל מקום שישחוט דילמא במקום נקב שחט ולא שייך לומר ישחוט למעלה או למטה ופשוט הוא דגם הרמב"ם והטור שכתבו ואינו יודע אם ניקב הוושט בהכי איירי שאינו יודע היכן ניקב הוושט ובכל מקום שישחוט דילמא במקום נקב שחיט :

הביא הב"י בשם א"ח בשם הרשב"א כששוחט תולש נוצה מצואר עוף פעמי' מתבוסס הדם או נקרע העור אין לחוש לנקיבת הוושט ובשחיטות איסור ובתשובת מהר"מ פאדוו' סי' פ"ג הסכים לאסור :

אבל מהרש"ל הסכים לאורחות חיים בשם הרשב"א עיין שם ודבריו נ"ל נכונים ובב"ח עשה שם פשרה דבהפסד מרובה וכן לכבוד שבת וכן לעניים יש להקל ולי נראין דברי מהרש"ל עיקר ואין להאריך :

יש להבין לפי מאי דקי"ל להטריף כל שהי' אפילו משהו בין בעוף בין בבהמה בין בקנה ובין בוושט א"כ לעולם לא מצינו שחיטה כראוי לפי מאי דקיימא לן כמי כרב הושעי' דכיון ששחט רוב הסימן מיעוט הנשאר כההוא דמי ומה שנתעכב אינו נחשב מן השחיטה וא"כ כשוחט כל הסי' אי אפשר שלא שהה מעט בין רובו לנגמר כולו [א] וצריך לומר דעל כרחך לפירש ה"ר הושעי' לא אבעי' בגמרא אלא בשוחט בסכין רעה דאפשר לו בענין אחר כגון שישחוט בסכין חד ולא ישהה שיעור שהי' אבל לדידן שאי אפשר בענין אחר אע"ג דמטרפינן בשהי' כל דהו כששוחט כל הסימני' כשר :

ומהרש"ל פרק השוחט סימן ט' פסק דלפי מאי דקי"ל בפרושא דשהה במיעוט סימני' כרש"י תפסינן לגמרי כוותי' בפרושא דשמעתת' והשוחט בסכין רעה כשרה אף בבהמה דלא קי"ל כר' הושעי' עיין שם כי אין דבריו נ"ל כלל וגם ראיי' שהמרדכי כתב וז"ל ויש לאסור כל שהי' וחלד' בין במיעוט קמא ובתרא בקנה ובוושט וגם יש לזהר בסכין רעה שלא לשהות ולהאריך במיעוט בתרא עכ"ל הרי שהחמיר כרש"י והחמיר כה"ר הושעי' ותימה על מהרש"ל שהרי הרא"ש והרשב"א והר"ן ורבינו ירוחם הסכימו שזה הפי' נכון וכן התוספו' הביאו פירש זה במסקנתם וכן כתב בעל המאור בשם החכם ר' יונתן בן ר' אשר וגם הגהו"ת אשר"י בפרק ג' כתבו שנראה לר"י פירש זה עיקר ואיך מלא לבו לפסוק היתר בראיו' קלים ורעועים כידוע למבין :

סימן כד

זה לשון הב"י כתב הרא"ש וז"ל אם אין בסכין אלא מלא ב' צוארין אם ברי לי שהוליך ולא הביא הפנימית כשרה דבהולכת שחיטה הי' מלא ב' צוארי ואם לבדה היתה כשרה ולא נפסלה בשחיטה אותה ואת חברתה ואם הובאה שחט החיצונה כשרה עכ"ל וכ"ל פירש דברים כך דכשהוליך ולא הביא הרי הוא מתחיל לשחוט בראש הסכין וכשנגמר כמלא שעבר עלי' כל הסכין אבל כשהביא ולא הוליך הרי הוא מתחיל לשחוט בקלה הסכין שאצל הקתא ומביא עד שמעביר כל הסכין על החיצונה וכיון שעבר חצי הסכין על הפנימי' פוסק כמלא שעל החיצונה עבר כל הסכין ועל הפנימי' לא עבר אלא חצי סכין ולא תיקשי לך א"כ אם הוליך כל הסכין על כל אחד משני הצוארים כן אם הביא הסכין לגמרי ת ז לפנימי בענין שגם עלי' עבר כל הסכין שתיהם כשרות דיש לומר דאין הכי נמי אלא הורחא דמילתא נקט הרא"ש אבל הר"ן כתב שאפשר ששתיהם אסורות הואיל ושחיטתן כאחד וע"כ בשני' דרס אף בראשונה נמי דרס זהרי בבת אחת ובענין א' העביר הסכין על שתיהן וכן דעת הרשב"א בתורת הבית וכן דעת הרמב"ן וכתב רבינו ירוחם שנכון להחמיר עכ"ל הב"י :

ודע שלשון הרשב"א בחדושיו כך הוא ואם אין בו אלא כמלא שני צוארים לבד יש מי שאומר שהראשון פסול לפי שלא היתה בו הילכה כשיעור אבל השני מותר שהרי יש לשני מלא צואר חוץ ממנו וזהו דעת התוספות אבל בנמוקי הרמב"ן שניהם אסורים דהואיל ושחיטתן כאחד ודרס ע"כ בראשון אף דורס בשני' דעל שניהם העבירה היד בשוה וזה יותר נכון ועיקר עכ"ל ומשמע דהכי קאמר שבתחילת השחיט' הניח הסכין על רוחב הב' צוארים עד שלא יצא לחוץ לשום צואר אחד מהם כלום וא"כ כשהוליך לא הי' בראשונה דהיינו הפנימי כשיעור ולכך הראשונה פסולה והשני' דהיינו החיצונה כשירה לדעת התוספות ולהרמב"ן שניהם פסולים :

ומשמע לי' להב"י כיון דהרמב"ן פוסל מטעם דהואיל ושחיטתן כאחד ודרס ע"כ בראשונה אף דורס בשני' דעל שניהם העביר היד בשוה א"כ ה"ה כשמתחיל לשחוט בראש הסכין וכשנגמר כמלא שעבר כל הסכין על הפנימי וכיון שעבר חצי הסכין על החיצונה פוסק דבכהאי גוונא כשרה להרא"ש הפנימי ולא החיצונה ולהרמב"ן שתיהם אסורות דהא כיון שבחיצונה ע"כ דרס א"כ גם להראשונה יש לחוש שדרס שהרי על שניהם העביר היד בשוה ולכן כתב הב"י אחר שביאר דברי הרא"ש אבל הר"ן כתב כו' וכן דעת הרשב"א והרמב"ן כו' וגם מדברי מהרש"ל פרק השוחט סי' א' משמ' שהבין שהרשב"א והרמב"ן חולקין אהרא"ש והיינו כמו שכתבתי :

אבל

הג"ה מנחת אהרן

[א] ולפי' רש"י דפוסל שהי' במיעוט בתרא דההוא הנשאר לא הוי מן השחיטה ועוד בבהמה כששוחט ב' סימני' בוודאי א"א שישחוט רוב מב' סימני' בפע' אחת וא"כ כשנגמר רוב מסי' א' שהה במיעוט הנשאר קוד' שחיטת סי' אחר' עכ"ה .

[ב] חסר

אבל הב"ח עקם הדרך וכתב וז"ל ומה שכתב הרא"ש לא הי' אלא כדי שני כו' פרושו דדוקא בהביא והתחיל לשחוט בקנה הסכין שאצל הקתא דאז כששחט בחיצונה כמלא צואר והתחיל להביא הסכין על הפנימי בהכרח שיביא הסכין גם בחיצונה לשוחט' עוד שהרי בעוד שלא עבר הסכין על הפנימי לא ישחוט בחיצונה רק כמלא צואר ולא כשאר חוץ לצואר החיצונ' רק כמל' צואר אחד וא"כ וודאי יש לחוש לדרס' דפנימי מאחר שצואר החיצונה נשחט במקצת והפנימי לא נשחט עדיין כל עיקר והוא מעביר הסכין על שתיהם ביחד ולא הי' צריך להודיענו דבלא הי' בו כדי שנים והניח הסכין בתחילת השחיטה על רוחב ב' הצוארים ששניהם פסולים דהא פשיטא כיון דלא נשאר חוץ לצואר כמלא צואר א"כ אם הביא ודרס לחיצונה בהכרח שדרס גם לפנימי שהרי בבת אחת ובענין אחד העביר הסכין על שתיהם ואולי שבזה דווקא כתבו הרשב"א והר"ן ששתיהם אסורות עכ"ל :

וחם לימר סברות קלושות וחלושות כאילו · ואיז' כביא או חוז' יודע זאת דאם האחת כבר נשחטה כמלא צואר והאחרת עדיין לא נשחטה דלא דרס רק אותה שלא נשחטה דהרי כיון שהטעם הוא מפני שבבת א' ובענין א' העביר הסכין על שתיהם מה לי אם נשחטה האחד כבר כמלא צואר או לא דהא עכ"פ עינינו רואות שהא' נדרסה וא"כ בבת אחת העביר הסכין על שתיהם ואם כן גם השני נדרסה :

ועוד כלל גדול אמרו כל ספק בשחיט' פסול' וכל היכ' דאיכא לד פסול בשעת שחיטה פסול' כמו שכתב הב"ח עצמו בסוף הסימן והאי נמי דכוותי' היא הילכך אין לדבריו טעם :

תו כתב הב"ח דלהרא"ש אפילו הביא כל הסכין על כל א' מב' צוארים וכן בהוליך פסולה החיצונה אפילו הוליך כל הסכין על כל אח' מב' הצואר' דל' כמו שהבי' הב"י וכמהרש"ל שהרא"ש מכשר בזה שניהם דליתא אלא בכל ענין הא' פסולה והאחרת כשרה וזה שכתב הרא"ש דבריו ולא חלק כל עיקר עכ"ל וכן העלה לפסק הלכה ולא ידעתי עד מתי יכתוב דברים שאין להם שחר ואחר וישיג על שני עמודי ההוראה חנם כי כיון שהוליך הסכין על כל אחד מב' צוארים מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לאמר שום א' מהן הרי כל הפוסקים שוים בזה דאין אחד נפסלה בשחיטת חברתה וע"כ לא פסק הרא"ש החיצונה כשהוליך אלא משום דבהולכת' לא הי' כמלא שני צואר' וכדמשמע מדבריו שכתב הפנימי כשרה דבהולכת שחיטה הי' מלא ב' צוארים כו' משמע בהדי' דלכך החיצונ' פסולה כיון שלא הי' בהולכתה מלא ב' צוארים הא כל שיש בהולכת' ג"כ כמלא ב' צוארים הרי היא שוה להפנימי דאילו לבדה היתה כשרה ולא נפסלה בשחיטה אותה ואת חברתה הפנימי וגם הרמב"ן וסיעתו מודים בזה דע"כ לא אסרי שתיהן אלא היכי דדרס באחד מהן דאמרינן בשני' נמי דרס וכמו שכתבתי למעלה אבל כשהוליך או הביא כל הסכין על כל אחד מב' הצוארי' שלא דרס בשום א' מהם פשיטא דשניהם כשרים :

ומה שכתב וזהו שסתם הרא"ש דבריו ולא חלק כל עיקר לא ידעתי מפני מה פירש זה סתום מכל הפרושי' שבתורה הלא אם הי' הרא"ש מתכוין לפרשו לא הי' יוכל לפרשו יותר מזה שהרי כתב הפנימי כשרה דבהולכה שחיטה הי' מלא ב' צוארים ואם לבדה היתה כשרה ולא נפסלה בשחיטת אותה ואת חברתה כו' הרי מבואר בדבריו דמשום דבהולכה החיצונה לא הי' כמלא ב' צוארים פסיל לה הא אי הי' בהולכתה ג"כ כבהולכה הפנימי לא נפסלה ג"כ כשחיטת הפנימי וזה ברור לא הוצרכתי להאריך אלא להוציא מלב הקורא בספרו שלא יאמר מאחר שהוא אוסר ואני מתיר להתיר שומעין על כן הארכתי יותר מן הצורך מי שיש לו חיך לטעום יטעום הדברים במטעמן :

כתב המרדכי פרק השוחט וז"ל וקרא למאי אתא דלא לשוי' גיסטרא וזה שפי' רש"י שלא יחתוך כל המפרק' לשנים דהכי משמע חטהו הוציא את דמו ותו לא ולא כהירא דכיון ששחט הסימני' אם יחתוך אחר כך גם כן המפרקת מאי איכפת לן ומיהו בתוספתא תני' הי' שוחט וחתך ראש בבת אחת אם נתכוין לכך שחיטתו פסולה ואם לאו שחיטתו כשרה ר"ב ואמר לנו משום ר' מאיר שמעשה הי' שאחד שחט וחתך כל המפרקת ודקדק ראבי' מפי' רש"י ואסר ולא כהירא למורינו מור"נ ז"ל ומפרש כך פי' רש"י חטהו והוציא את דמו ותו לא צריך יותר עכ"ל וכן כתב באגודה שהראבי' אוסר ולמהר"מ נראה להתיר דהכי משמע חטהו ותו לא צריך עכ"ל ובאמת שכהגהת מהר"מ הביאו בתוס' וכמבואר בתרומת הדשן סימן קפ"ז וכן דעת הרמב"ן שפירש הך מתניתין דפרק השוחט דהי' שוחט והתיז הראש בבת אחת אם יש שם בסכין כמלא צואר כשרה דבהתז' הראש לגמרי עסקינן וכן כתב הרשב"א בשם גדולי המפרשי' וכן כתב הרא"ה בספר בדק הבית וכן נראה דעת הר"ן שהביא דברי הרמב"ן אילו וחלק עליהם מטעם אחר ומשמע דבזה מודה שאם התיז הראש אפילו לגמרי כשר כשיש בסכין מלא צואר עיין שם וכן משמע דעת הרמב"ם פרק ג' מהלכות שחיטה דין ט' וכמבואר בכסף משנה שם וכן כתב בעל העיטור וכן דעת הרשב"א שפי' בחדושיו ובתורת הבית ובמשמרת הבית ריש בית שני דהא דפי' רש"י שלא יחתוך המפרק' לשנים הטעם משום שנבלע הדם באברים וכדאמרינן פרק כל הבשר דהשובר מפרק' של בהמה קודם שתצא נפשה מבליע דם באברים וכן כתב בתשובת בנימין זאב סימן שד"ז דבחותך מפרקת איכא איסור כמו בשבירה אלא דפסק שם דמליחה לא מהני לי' והיינו משום דנמשך אחר פי' רש"י אבל אנן קי"ל דלא כרש"י דאפילו בשובר מהני לי' מליחה וכדלקמן סימן ס"ז ומשמע בהדיא דדווקא באומצא אסור למכלי' וכדקיימא לן גבי שובר מפרקתו אבל כשרה היא ובאמת שכהגהת הרשב"א בשם רש"י עיקר כדמשמע מלשון רש"י ועוד דזהו דוחק שיבא הכתוב ללמדנו שלא יצטרך לחתוך כל המפרקת א"ו דעת רש"י כרשב"א ולכתחילה אסור לחתוך לעולם המפרקת משום הבלעת דם באברים ואפילו לאכול ממנו שלא באומצא וכמו שכתב בשבולי לקט ומביאו ב"י בסימן ס"ז ופסקו מהרש"ל פרק כל הבשר סימן ל"ט אבל בדיעבד וודאי לא גרע משובר מפרקת' דלא כראבי' שאסר :

וכן מוכח במשנה דף י"ט ע"ב דקתני השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשרה השוחט מן הצואר שחיטתו כשירה המולק מן הצואר מליקתו פסולה משמע דווקא כששחט מתחילה מן העורף הוא דשחיטתו פסולה הא שחט מן הצואר אע"ג שחתך אחר כך העורף כשרה ואפילו כיון לכך דומי' דהשוחט מן העורף דוודאי כיון לכך וכן משמע מפי' רש"י לשם עיין שם :

וכן מוכח בגמרא דקאמר התם מסתברא כמאן דאמר במליקה אינו חייב להחזיר הסימן לאחורי העורף ולמלוק דקתני השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשרה ואי ס"ד מחזיר דווקא מאי איריא מולק אפי' שוחט נמי אלא לאו ש"מ אף מחזיר ומתניתן בדלא אהדר ואמאי לא משני דהא דשחיטתו פסולה היינו שחתך גם המפרקת דבכהאי גוונא במליקה כשר ועוד דהא לפי מאי דקאמר ואי ס"ד דמחזיר דווקא א"כ פ"כ יהי' פרוש' דמתניתן שהחזיר הסימני' ושחטן עם העורף דאי לאו הכי היכא קאמר השוחט מן העורף הא האי לאו מן העורף הוא אלא וודאי שהחזירן ושחטן עם העורף ואפי' הכי קאמר מאי איריא מולק אפי' שוחט נמי הרי בהדיא דכששחט המפרקת שחיטתו כשרה :

וכן משמע מדברי הרא"ש שם שכתב ובלבד שידע שחתך הסימני' קוד' שחתך המפרקת עכ"ל וכן כתב הטו' והש"ע בסי' כ"א והך תוספת' שהביא המרדכי פשיטא דמיירי בשאין בסכין כמלא צואר דאז אם שחט הראש בבת א' ונתכוין לכך כמו המחתך בלגון בוודאי עשה דרסה ופסול' אבל אם לא נתכוין לכך שלא דחק הסכין למטה אלא עשה הולכה והובאה כשרה ואשמועינן דאם לא נתכוין לכך דהיינו שלא עשה דרסה אפילו התיז הראש כולה כשרה וכמו שפי' הרא"ה שם להמתניתן דהתיז הראש וכו' ואילו כדברי הראבי' אין סברא כלל לחלק בין נתכוין ללא נתכוין אלא וודאי הפירש כמו שכתבתי והשתא אדרבה מוכח מהתוספתא כמהר"מ אלא העיקר הוא כהרשב"א דלכתחילה אסר רש"י לחתוך המפרקת משום הבלעת דם באברים והשתא לא קשה מידי :

טור עיקר פי' רש"י ששחט בסכין פגומה ונעקרו הסימני' ובעל הלכות כתב שנעקר הסימן או נשמט ממקומו ואח"כ שחטו ואפילו בעוף אם נשמט סימן אחד ושחט השני פסול או שנעקר בתוך השחיטה קודם שנגמרה אבל אם נעקר לאחר ששחט רובו כשרה עכ"ל :

כן כתב אהא דאמר רב יודא אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואילו הן הלכות שחיטה שהי' דרסה חלדה הגרמה ועיקור ופירש בעל הלכות גדולות דהיינו שנעקר הסימן או נשמט ממקומו והקשו התוס' לדבריו פשיט' דלא מהני שחיטה כיון דנשמט ונעשה טריפה ותירצו דדעת בעל הלכות גדולות דשמוטה לאו טריפה היא אלא הלכה למשה מסיני שאין שחיטה מועלת כשנשמט סימן א' ממקומו וכן כתב הרא"ש והרשב"א והסמ"ג והמרדכי לדעת בעל הלכות גדולות וגלל כן הוצרכו לכנוס בדוחקי' וליישב הא דפריך באילו טריפות דף מ"ד והאמר רבה בר חנה סימני' שנדלדלו ברובן טריפה ע"ש בתוס' וכן כנ"ה דברי' בגמרא אבל לפעד"כ דאין מדברי בה"ג הכרע דאיכא למימר דס"ל דשמוטה טריפה ממש היא אלא דצריך הטבח לידע שהוא טריפה דאזיל לטעמי' דס"ל דצריך הטבח שיבדוק בסימני' לאחר

שחיטה לראות אם שחט בסימני' עקורים וכמו שכתב הר"ן בשמו וכמו שכתב הרא"ש בתשובה כלל עשרי' סימן י"ב ע"ש הר"ר יונה ואבי העזרי אלא שהרא"ש דחה שם דבריהם ומסיים דקי"ל דאין צריך לבדוק אחר כל י"ח טריפות זולתי הריאה משום דשכיח בי' טרפות עכ"ל :

ובה"ג וסייעתו ס"ל דגם עיקור סימני' שכיח בשעת שחיטה וכמו שכתב הרא"ה רבו של הר"ן בספר חינוך מצוה ת"מ וז"ל ומלבד ד' דברי' שזכרנו שצריך כל שוחט לדעת חייבוה חכמים ז"ל עוד לדעת דבר חמישי ואע"פ שאינו מהלכות שחיטה ומפני שענין זה תמיד יבא בשעת שחיטה והבהמה נעשית נבילה בדבר ואם לא ידע אותו השוחט יאכיל נבילות לכל ולפיכך אמרו ג"כ בזה שכל טבח שאינו יודע זה אסור לאכול משחיטתו והוא האיסור הנק' עיקור וענינו הוא שנעקרו קנה והושט שניהם או א' מהם ממקום חבורן בלחיי כו' עכ"ל וזהו דעת בעל הלכות גדולות שצריך לבדוק אחר שחיטה אם שחט בסימני' עקורים ולא ידעתי למה השיגו הרא"ש והר"ן על דין זה בלא ראיי' הא בכמה מקומות מצינו שהתוס' וכל גדולי ההוראה חששו לדברי בעל הלכות גדולו' ובטלו דעתם מפני דעתו מפני שכל דברו' דברי קבלה ומה גם שני עמודי ההוראה הר"י ואבי עזרי מסכימי' לדעתו :

מיהו הר"ן איכא למימר דלא השיג עליו אלא במאי דמשמע מדברי בה"ג דאם לא בדק אח"ה עיקור שחיטתו אסורה דודאי לא גרע מריאה דקי"ל דהיכא דנאבדה בלא בדיקה דכשר בדיעבד וכמו שכתבו רוב הראשוני' והאחרונים ובעל הלכות גדולות אזיל לטעמי' דס"ל גם בריאה אם לא בדקה טריפה היא וכמו שכתב במרדכי והגהת אשר"י בשמו :

אבל הרא"ש בתשובה משמע שם מדבריו דלא מצריך בדיקה אחר העיקור אפי' לכתחילה שכתב משום דקי"ל דאין צריך בדיקה אחר י"ח טריפות זולתי הריאה והיינו ע"כ אפילו לכתחילה קאמר דהא בריאה מכשיר בע"ק דחולין היכא דנאבדה בלא בדיקה וא"כ לא ידעתי למה הקל רא"ש נגד ר"י ואבי העזרי והלכות גדולות בלי טעם וראיי' דודאי יש לחוש לדבריהם ולבדוק לכתחילה אחר העיקור הואיל והוא שכיח תמיד בשעת שחיטה וכדמשמע מדברי הרא"ה הנ"ל :

אבן הדין דין אמת דעיקור לאו טריפ' היא וכמו שהסכימו כל המחברי' וכדמוכח בגמרא גבי הא דאמר רמי בר יחזקאל דאין עיקור סימני' לעוף וכמו שהוכיחו התוספות והר"ן והסמ"ג לשם וכן פסק הרא"ה שם וכן מוכח בגמרא גבי הא דפריך בריש אילו טריפות וליחשב נמי סימני' שנדלדלו ברובן טריפה ולא פריך נמי וליחשב שמוטה דתני ברייתא בהדיא דפסולה וכדאית' בגמרא בכמה דוכתין **א** וכן כתב הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל פי' רש"י עיקור היינו פסוקת הגרגרת וקשה דאמרינן בגמרא אין עיקור סימני' לעוף ואם אית' דעיקור היינו פסוקת הגרגר' בעוף נמי איתא וודאי כדאית' בהדי' במתנית' והלו טריפות בעוף נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת ועוד דאי במידי דטריפ' מיירי ליתני נקובת הוושט (בהדי הנהו חמשה דברים כמו דתני עיקר דהייני פסיקת הגרגרת) ולפיכך פירש הרמב"ן ז"ל דעיקור סימני' היינו שנתדלדלו כולן או רובן בדבר שאין עושה אותה טריפה כדאיתא בפרק אילו טריפות דף נ"ד והלכה למשה מסיני שאם אירע לו כן בשעת שחיטה משתחילתו נבילה היא והיינו דהוי ס"ל לרמי בר יחזקאל שאין עיקור סימני' בעוף לומר שדבר זה אינו בעוף כלל ואינו לא טריפה ולא נבילה עכ"ל והשתא להרמב"ן לא משכחת לעולם עיקר דהוי טריפה דאי לא נתדלדלו אלא מיעוטא כשר לגמרי ואי נתדלדלו כולו או רובו בדבר שאין עושה (הוי נבילה) :

טור ואינו יודע אם נשמט קודם שחיטה וכו' עכ"ל :

פסולה פירש ספק פסולה דהיינו ספק נבילה וכן כתב הרמב"ם בהדיא ובש"ע כתוב ג"כ לשון הטור :

טור שחט סימן אחד ונשמט השני כשר נשמט אחד ואח"כ שחט השני פסולה ואם אינו יודע אם נשמט קודם שחיטה אם לאו פסולה והרמב"ם כתב אם לא תפס בסימני' כשרה שאי אפשר לשמוטה שתעשה שחוטה ובודאי לאחר שחיטה נשמט ואם תפס בסימני' הרי זה ספק נבילה ולא הזכיר שום בדיקה וי"א שאפילו אם תפס בסימני' מותר ע"י בדיקה שבודקו אם נשמט קודם שחיטה או לאו כיצד יעשה יביא בהמה אחרת וישחוט הסימן ואחר כך יעקרנו ממקומו אם שתי שחיטו' שוות כשרה ואם השני מאדמת יותר פסולה שזה הסי' שהראשונה נשמטה קודם שחיטה עכ"ל:

רש"י מפרש שיקיף באותה בהמה (דהיינו שיחתוך עוד חתך אחר באותו הסימן השמוט והשחוט ואם שניהם שוות טריפה דודאי אותו סימן נשמט קודם שחיטה ואם הראשונה מאדים יותר כשרה) ולפירש הטור וסייעתו הקשו הפוסקי' דגבי שחט את הוושט ונמצא הגרגרת שמוטה (זה הי' מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה) נמי יביא עוף אחרת ויקיף וזה לא קשה לפירש"י דס"ל דאין מקיפין אלא בבהמה עצמה (ואם שחט הוושט ונמצא הגרגרת שמוטה ליכא למימר ליחתוך עוד חתך בוושט דהא אף אם נשמט הקנה מקודם והוושט נשחט אח"כ אעפ"כ הוא מאדים משום דעדיין הי' חיות בוושט כששחט דהוושט עצמו לא הי' נשמט ועתה אין בו חיות כלל ובבהמה אחרת אין מועיל הקפה דאין מקיפין מבהמה לבהמה) אבל לפי ה"ג דעיקור הייני ששמט סימן אחד ממקומו הוצרכו לומר דשמוטה לאו טריפה (דא"כ לא תלי בעני' דשחיטה אלא נ"ל דהלכה למשה מסיני שאין סי' אח' מועלת כשנשמט סימן אחד ממקומו וא"כ אף שנשמט סי' אחד איכא בשני עדיין חיות) גלל כן לא הי' יכול לפרש דמקיפין באותו עוף עצמו (דאף אם יחתוך באותו הסימן והראשון יאדם יותר יוכל להיות דנשמט הסימן קודם שחיטה דהחיות נשאר בסימני') והכרחו לפרש דמקיפין בהמה לבהמה (ובאמת קשה קושיות הפוסקים) אבל רש"י אזיל לטעמי' דסבירה לי' דשמוטה טריפה ועיקור היינו ששחט בסכין פגום (איכא למימר שפיר דמקיפין באותו בהמה דהיינו יביא הקנה השמוט והשחוט ויחתוך בו אם שניהם דומי' טריפה ואם הראשון יותר מאדים כשרה אבל כששחט את הוושט ונמצא הקנה שמוט ליכא למיבדק כהאי גוונא כנ"ל ודו"ק: **ב**

בענין מצא טבעת מהגרגרת על הסכין כתב האגור להתיר וכן פסק הב"י בש"ע אכן מהרש"ל פרק קמא דחולין ובהגהותיו לשחיטת מהרי"ו לא הביא אלא דברי האגור אכן תמצא כמה פעמים שבספרו יש של שלמה חזר מדבריו ומהרמ"י בשם שחיטות ישנים ובשם גיסו מהר"י כ"ץ משום מהר"מ יפה וכן מהר"מ לובלין בתשובותיו סימן כ"ז והב"ח הסכימו לאסור וכן נראה דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת וכיון שנולד עכשיו ספק בשחיטה פשיטא דפסול ופסק הב"ח אפי' כהחוט מצד אחד ואפילו נמצא על הארץ דבכל ענין הוי ספק בשחיטה ופסול וכן עיקר גם בתשובות שארית יוסף סימן מ"ז נסתפק בנמצא על הארץ ודלא כמ"ש בסוף תשובות משאת בנימין שהתי' בנמצא על הארץ :

חילק בב"ה דאם זרק העוף קודם שבדק הסימן שאם נמצא אחר כך שנשחט כולן מותרי' ורובן אסורים ע"ש והראה מקום לעיין במה שכתב ריש סימן י"א שכן משמע מפי' רש"י והיינו ביה שפי' רש"י אמתניתן דהשוחט בלילה דלכתחילה לא ישחוט שמא לא ישחוט רובא עכ"ל והקשה הוא דישחוט לכתחילה וביום יראה

הג"ה מנחת אהרן

א חסר כאן · ול"נ פירושו דלהרמב"ן לא משכחת לעולם עיקור דהוי טריפה אלא או כשרה או נבילה לכך לא פריך הגמרא וליחשב נמי שמוטה בהדי שב שמעתא דאיכא למימר דר' ישמעאל סבירא ליה כתירץ ריש לקיש דף ל"ב ע"ב וי"ל דטריפות קתני ולא נבילות ולא מצי למחשב שמוטה עכ"ה :

ב ולי נראה לבה"ג לא קשה מידי קושיות הפוסקים דמקשי' דלגבי האי מעשה שחט את הוושט ונמצא הגרגרת שמוטה אמרינן דפסול אמאי יביא ויקיף ולבה"ג לא קשה מידי דע"כ נ"ל יביא ויקיף בעוף אחרת דבאותו עוף לא מהני כנ"ל דהחיות נשאר בסימני' וא"כ אף שיאדם איכא למימר דנשמט קודם וא"כ כשיביא עוף אחרת נמי

יראה אם נשחט רובן ותירץ הוא דכל שאינו בודק בסימני' מיד אחר שחיטה אע"פ שנמצא אח"כ שנשחט רובן חיישינן שמא ע"י פרכוס נתרחב החתך כמשהו ועד שהשלימו הרוב עכ"ל ודבריו תמוהין דאי הכי אפילו בדיעבד יהא אסור מהאי חששא שא מצטרך לדבריו לומר שלכתחילה אסר רש"י מהאי טעמא אבל בדיעבד מותר כמו שפסק הרב בהגהת ש"ע דלכתחילה אסור ובדיעבד מותר וא"כ אפי' לפי דעת עצמו לא הביא ראיי' לאיסור אלא אדרבה הביא ראיי' מפי' רש"י דבדיעבד מותר שהרי רש"י כתב דלכתחילה לא ישחוט שמא לא ישחוט רובה משמע שאם שחט בדיעבד ונמצא ששחט רובן מותר אלא ודאי פשוט הוא דרש"י לא איירי כלל מהאי חששא דאפשר שיתפוש העוף בחוזקה שלא יפרכס אלא דעת רש"י לומר דשמא לא ישחוט רובה וישכח אחר כך מלבדוק דלכתחילה אסור מהאי טעמא ובדיעבד אם בדק אחר כך ביום שנשחט רובו כשר וזה פשוט:

מיהו כיון דמהרי"ו תלה הדבר בשם א"ז אילן גדול ראוי ליישב דתלמודא דרב' דבדק לי' לר"י בר תחליפא ושחטה עופות דפרח דמשמע אע"פ שהי' רואה העוף ברחוק והי' מפרכס כשר היינו כשראה אח"כ ששחט כולו דהא ודאי חששא רחוקה היא דניחוש שמא עקר רוב הסימני' בפרכוס יותר מששחט אבל היכא דלא נמצא שחט אלא רובן חיישינן שמא שחט החצי במלאוס ובפרכוס נתרחב קצת ונשלם לרובו טריפה:

מיהו בלבוש כתב בהדיא דאפילו לא נמצא אח"כ שנשחט אלא רובו כשר וצ"ל לחלק בענין אחר והוא דמה שכתב בשם הא"ז היינו בשלא נמצא אלא הקנה שחוט דודאי דרך הקנה להתפרק ובקל נעשה רוב בפרכוסו משא"כ הוושט שהוא רך ואין דרכו להתקרע אלא באורך ולא ברוחב אז מותר ורבא דבדיק לי' גירא איירי כשנמצא אח"כ הוושט שחוט וחילוק זה קבלתי מפי הגאון אמ"ו שי' והילכך אפילו לא נמצא הוושט שחוט אלא רובו כשר וכן הקנה כשנמצא שחט רובו טריפה כולו כשר כדעת הב"ח וכן משמע לשון הטור שכתב ובבדיקת הסימנים כגון אם בשעת שחיטה רואה אותן בשעת ששוחטין לפניו אין צריך יותר עכ"ל דלא"ז צורך כתב בשעת שחיטה כו' אלא משמע דאם רואה אותן בשעת שחיטה הוא דטוב אין צריך יותר כלל הא אם רואה אותן שחיטה אחר כך איכא חששא ואפשר דהכי חששא דאמרינן איכא ודו"ק:

סימן כ"ו

טור ניקב הוושט בשעת שחיטה כנגד המקום ששחט כבר טריפה עכ"ל:

וכתב הב"י בריש חולין דף ו' אהא דאמר ר' זירא ליבן סכין באור ושחט בה כשירה משום דחדודה קודם לליבונה ויקשה והא איכא צדדים ומתרץ בית השחיטה מרווח רווח כתבו התוס' והרא"ש והר"ן דמהא שמעינן שאם נכוה הוושט או ניקב כנגד מה שנשחט ממנו קודם גמר שחיטה שנאסרת בכך דאל"כ מאי מקשי והא איכ' צדדין והרי אינן נכווה אלא כנגד מה שנשחט אלא ש"מ דכתיבנ' עכ"ל הב"י כן הוכיחו התוס' והרא"ש והר"ן כמבואר בב"י ומהרש"ל הוכיח שהרי כאן הי' טריפה אי לאו שחדודה קודם לליבונה עכ"ל ודבריו תמוהין דהא הכא בנוקב נמי חידוד' קודם לניקב אלא אף שחידוד' קודם לליבונה היא נאסר משום צדדין אי לאו דבית השחיטה מרווח רווח ואינו נכוה בצדדים הא אם ניקב כנגד מה ששוחט דלא שייך כלל למימר בית השחיטה מרווח רווח טריפה וזה פשוט ואפשר שטעות הוא בדברי מהרש"ל ופלטתו סכין המהירות:

בב"ח נסתפק אם נשחט כבר הוושט כולו או רובו וניקב אח"כ אי דמי לדין ניקב הוושט כנגד מה ששחט וכו' והניח בצריך עיון. ומהרש"ל כתב בפרק השוחט סימן י"ז וזה לשונו כ"ל שאם נפסק הקנה עצמו אחר שחיטת הקנה שלא נטרפה בזה וכן אם ניקב הוושט לאחר שנשחט ומה שכתבו התוספות בפרק א' גבי ליבן סכין ושחט בה שאם ניקב הוושט בשעת שחיטה שהי' פסולה היינו קודם שנגמר שחיטת הוושט אבל לאחר שנשחט הרוב לא מסתבר כלל שיפסול עכ"ל ודבריו מסתברים והכי משמע בהדיא בתורת הבית הארוך דף ל' ע"ב ובקצר דף י"ג ע"ב עיין שם ודו"ק:

וכן השיב הרא"ש להדיא להרשב"א בתשובת הרשב"א סימן שס"ז וז"ל אפילו למ"ד השוחט את הקנה ואח"כ נקבה הריאה טריפה היינו לענין טריפות שנולד בין סימן לסימן אבל גבי סימן גופא כיון דנשחט רובו מיעוטא כמאן דנשחט דמי עכ"ל ואף שם איירי במיעוט הנשאר עצמו ואיכא למימר דאזיל לטעמי' דמכשר הגרמה ועיקור במיעוט בתרא וכן מהרש"ל פסק כמותו בעיקור והגרמה במיעוט בתרא מכל מקום אפילו לדידן דנהגינן להטריף אפילו עיקור והגרמה במיעוט בתרא היינו במיעוט הנשאר עצמו אבל מה ששחט כבר הוא כבר נשחט וכשר אפילו ניקב וכן משמע מפי' רש"י בהדיא וז"ל והאיכא צדדים דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחוט רוב סימן היא שורפו כו' עכ"ל משמע בהדיא דאילו הי' שורפה לאחר ששחט רוב הסימני' כשר והרי רש"י פוסל ג"כ הגרמה במיעוט בתרא אלא ודאי כ"ע מודו דכיון ששחט הרוב מה ששחט כבר כאילו הוא מת וכשר וכן משמע דעת הדרישה להכשיר אם ניקב אחר שנשחט רובו וכן יראה הלכה למעשה:

מיהו אם ניקבה הריאה אפילו אחר שחיטת כל הקנה טריפה וזה פשוט ומבואר בכל הפוסקים:

בב"י אבל התוספות גורסי' והדר בי' רבא מדבעי וכו' ט"ס הוא וצריך להיות אבל התוספות גורסי' והדר בי' ר' זירא מדבעי כלומר חזר בי' מהבעי' כו' לאפוקי רש"י שגורס והדר בי' ר' זירא דבעי דמשמע דחזר מאתקפתא דאתקיף לרבא מדחזינן דבעי יהבו בני מעיים וכו' ועיין בחדושי הרשב"א שמביא שני גרסאות בזה:

סימן כז

תמה הב"י למה הוצרך הטור להזכיר דכל שנפסלה בשחיטה הרי הוא נבילה ודאי דאין זה קושי' דכמה נפקותא איכא בנייהו כמבואר בפרושי לש"ע:

סימן כח

יש כאן תימא רבה ברמ"ם שפסק כאן בכלאים הבא מבהמה דצריך לכסו' את דמו ואינו מברך ובפרק י"ב מהלכו' שחיט' מוכח דס"ל דודאי חוששין לזרע האב וא"כ איך לא יברך ובב"ח ובפרישה נתכוונו לדבר אחד ואינו עולה לי כלל לפי סוגיות הגמרא דאותו ואת בנו דף ע"ט דמשמע התם דכי היכי דאמרינן שה ואפי' מקצת שה הכי נמי אמרינן צבי ואפילו מקצת צבי ואם איתא לחלק לא הוי פריך תלמודא מידי עיין שם והנראה לפי עניות דעתי הוא דלפי שהקשו התם התוספות אמאי דקאמר התם דלמ"ד חוששין לזרע האב לישחט ולכסי וזה לשונו וקשה בפרק קמא דביצה אמרינן לא כוי בלבד אמרו אלא אפי' שחט בהמה חי' ועוף ונתערבו דמם זה בזה אסור לכסות בי"ט ויש לומר וכו' וס"ל להרמב"ם דהך סוגי' דפרק קמא דביצה פליגי אסוגי' דאותו ואת בנו וס"ל דהיכא דאיכא אפילו בוודאי דם חי' אסור לשחוט כיון דאית בי' דם בהמה חיישינן שמא דם בהמה רבה עליו וכיון דהכי הוא פשיטא נמי דלענין ברכה אין מברכין כמו שאין מכסין בי"ט ולכן פסק הרמב"ם כהא דפרק קמא דביצה בפרק ג' דהלכות י"ט ודו"ק כך הי' נ"ל ליישב דברי הרמב"ם אם לא הי' קשה עליו אלא זה:

אבל כבר הארכתי בסימן ע"ז והוכחתי דטעות סופר הוא בדבריו פרק י"ב מהלכות שחיטה עיין שם:

טור ומברך בא"י אמ"ה אקב"ו על כסוי דם בעפר עכ"ל:

ברמב"ם פרק י"ב מהלכות שחיטה כתב נוסחא על כסוי דם ואינו כתוב בעפר וכן כתב בחדושי הרשב"א בשם

בעל

הגה"ת מנחת אהרן

נמי לא יכול להקיף דהא אדימות הסימני' שוים בין אם נשחט קודם שמוטה או לאחריו עכ"ה:

בעל הלכות גדולות וכן הוא בתוספתא דברכות דף כ"ז ע"ב בפרק ו' וכן הוא בירושלמי פרק הרואה וכן משמע בספר מצות גדול עשין ס"ד:

אבן הרוקח סוף סימן ש"פ כתב וז"ל בתוספתא השוחט מברך על השחיטה והמכסה על כסוי הדם בעפר עכ"ל וכן כתב בסימן ש"ן:

וכן כתב התשב"ץ סוף סימן שכ"ד וכן כתב מהרש"ל פרק כל הבשר סימן י"ב וכן הוא בהגהת הר"ן שוחט מקרקא והכי נהוג:

מיהו בשעת הדחק **א** כתבתי לקמן דיש לסמוך אהרמב"ם וסייעתו ע"ש:

כתב הב"י וזה לשונו כתב המרדכי שאלה רבי' בתשובות הגאונים דמי שכסה והזיד ולא בירך אסור לו לאכול משחיטתו אבל לאחרים מותר והוא חייב מלקות עכ"ל ואין לדברים אילו עיקר בגמרא ובספר אורחות חיים הביא ראיי' מגמרא שאין כסוי דם מעכב הבשר לאכול ע"כ לשון הב"י וכן פסק מהרש"ל וכתב שכן כת' הא"ז שאם שחט והזיד ולא בירך איסורא עביד ומכל מקום מותר באכילה ע"כ לשונו:

וכתב עוד מהרש"ל שהגא' כיס בקעה מלאו וגדרו בה גדר שהי' רואים שלא נזהרו בברכת הכסוי ומשום הכי קנסינהו וגזירה זו לא נתפשטה גם האידנא לא פריצי איכשא בהאי בקעה עכ"ל ויפה כתב דוודאי הגאונים לא לדינא אמרוהו דמעולם לא מכינן מלקות בביטול עשה או בביטול ברכה וכן משמע דעת הרא"ש שכתב לברך קודם הכסוי משום דחשיבה הכסוי בפני עצמה מצוה:

טור וא"א הרא"ש כתב אין צריך ליתנו לשם כסוי וכו' עכ"ל:

דעת הרשב"א בחדושיו כדעת התוספות והרא"ש דאין צרי להזמין עפר הכסוי בפה ודלא כרש"י בלשון אחד זה שייך בס"ע:

טור כתב בעל העיטור מאן דשחט ציפור' או חיות' ושחט בהמה עלי' פטור מלכסות· בהמה ואח"כ חי' חייב לכסות עכ"ל:

מהרש"ל פרק כסוי הדם סימן י"ד כתב דלכך כתב הטור דין זה בשם העיטור משום דהעיטור דייק בלישני' שחט ציפור' או חיותא וכו' ובס"פ שחט בהמה ואחר כך חי' ולא כתב ציפור' אלא משום הכי כתב אתחילת דבריו ציפור' לדייק מיני' דאף בציפור בעינן אחריו בהמה אבל דם ציפור למטה ודם ציפור שנתנבלה למעלה חייב לכסות כדכתב בהגה"ת מיימוני בשם מהר"ם דלא כב"י והטעם משום דדם ציפור שלמעלה קליש ואינו מכסה אף שהדם מלמטה כמי הוא של ציפור ע"כ דבריו· ומשמע לי מדבריו מדלא מפרש דלכך הביא הטור דין זה בשם העיטור משום דדקדק בלשונו ולא הזכיר בס"פ' ציפור' כי אם חי' לאורוי' דהיכא דשחט דם ציפור כשרה על דם בהמ' פטור מלכסות אלא וודאי דסביר' לי' למהרש"ל דבכהאי גוונא נמי חייב ולכך פירש כמו שפירש:

ותימא על מה שכתב הב"ח דבכהאי גוונא פטור מלכסות ושכן כתב מהרש"ל והנך רואה שלא קרב זה אל זה והמה רחוקים כרחוק מזרח ממערב ואדרבה משמע מדבריו דחייב לכסות וכן פסק המחבר בהדיא וכן נראה עיקר דאטו אכן ידעינן בוודאי דם ציפור קליש ויורד למטה אלא מספיקא אמרינן דלמא קליש ולכך חייב לכסות הלכך היכא דשחט ציפור על דם בהמה נמי חייב לכסות דדילמא נשאר למעלה ועוד דאטו אכן אמרינן משום דדם ציפור קליש ויורד למטה ואינו מכסה אלא אמרינן משום דקליש הוא אינו מכסה כל דם שלמטה אע"פ שנשאר דם ציפור נבילה למעלה וכן משמע במהרש"ל וב"י וכן משמע בהגהות מהרמא"י סי"ד ולכן אם שחט בהמה ואחר כך ציפור שהדם נשאר למעלה חייב לכסות:

מיהו נ"ל דבין שחט ציפור כשר על דם בהמה ובין שחט צפור שנתנבלה על ציפור כשר שחייב בשניהם לכסות מכל מקום אינו מברך בשניהם וד"ק:

ומכל מקום דברי מהרש"ל והב"ח ביישוב דברי הטור דחוקים דדוחק לומר דהטור מביא דבריו משום הדיוק:

אלא נראה לי משום דכל הפוסקים לא הביאו כלל ברייתא זו משמע דסבירא להו דלא קיימא לן כהך ברייתא ומשום דבתוספות תמהו עלה וזה לשונו שחט חי' ואחר כך בהמה פטור מלכסות תימא דליגררי' ולכסי' וכן בהמה ואח"כ חי' ליגרר ולכסות בדם הניתז ושעל הסכין ע"כ לשונו וס"ל להפוסקים ליישב תמיה זו דהך ברייתא ס"ל דבדם הניתז ושעל הסכין נמי לא בעי גריר' אלא מכסהו במקומו וכמו שכת' הכלבו בשם מהר"א בן נתן ומביאו ב"י וא"כ אכן קיימא לן דבדם הניתז ושעל הסכין בעי גרירה לא קיימ' לן כהך ברייתא ולכך כתב הטור כן בשם בעל העיטור דסבירא לי' דהך ברייתא הלכה היא וצריך לחלק דלא דמי לדם הניתז ושעל הסכין דשאני הכא כיון שדם בהמה למעלה מה יכסה כמו שכתב רש"י והרי כאילו הכל מעורב ביחד וכן כשדם חי' למעלה דחייב לכסות אין הכי נמי דהיינו ביש עפר תיחוח למטה כמו שכתב ר' מרדכי יפה ומעדני מלך דף קנ"ג אם כן אפילו ליכא עפר תיחוח אפשר דאין צריך לגרור משום דכי ימתין עד שיגרור ויתייבש יתערב הדם חי' בדם בהמה וקוד' שיתייבש פשיט' דלא יכול לגוררו ויתערב הכל ביחד ולכך טוב יותר לכסותו במקומו וזהו נ"ל דעת הטור ואפשר גם דעת הפוסקים כן והא דהשמיטו ברית' זו הוא משום שנ"ל פשוט כן וגם לא הובא ברייתא זו בגמרא אלא אגב ריהטא עיין שם:

טור לפיכך צריך לבדוק הסימנים והסכין קודם הכסוי עכ"ל:

ונראה לפי מה שכתב הרא"ש והאורחות חיי' ומביאו ב"י בסוף סימן ד"ה דצריך לראות ג"כ אם שחט בלא הגרמה הכי נמי לא יכסה עד שיראה כן:

טור השוחט חי' ועוף ולא יצא מהם דם מותרים עכ"ל:

זה לשון המשנה פרק השוחט השוחט בהמה חי' ועוף ולא יצא מהן דם מותרים ומדנקט בהמה משמע לי דאתי מתניתין לאשמעינן דלא תימא דיהא אסורים לפי שהדם נתקבץ בשעת שחיטה ולא יצא כדאמרינן בוורידין קמ"ל דמותרים אבל מדברי הטור משמע דאתא לאשמעינן דלא תימא כיון שלא קיים מצות כסוי יהא אסורים קמ"ל **א**:

מיהו

הגה"ת מנחת אהרן

א דהיינו במצלי דם על הבגד עיין סוף הסימן עכ"ה:

(א) כתב הטור השוחט חי' ועוף ולא יצא מהן דם כשרים עכ"ל וכן הוא בש"ע סימן כ"ח וזה לשון הש"ך ס"ק ל' השוחט משמע דאתא לאשמועינן דאע"פ שלא נתקיים בהם מצות כיסוי מותרין וכן משמע בחה"א שער ה' וכן משמע בעט"ז וב"ח· אבל במשנה פרק השוחט דף ל"ג שמתנו מקור דין זה איתא השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם מותרין ומדנקט בהמה משמע דלאו מכיסוי איירי וכן כתב הרמב"ם פרק ד' מהלכות שחיטה השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם מותרין ואין אומרים שמא מתים היה עכ"ל ע"ש ונראה לי דמוכח כהטור דבמשנה אשמועינן רבותא משום דה"א הואיל דלא נתקיים מצות כיסוי דאל"כ קשה למה לי דתני במשנה חיה ועוף ליתני רק בהמה א"ו דתני חיה ועוף משום כיסוי וזה פשוט וא"כ א"ש הטור דלא נקט בהמה רק חיה ועוף לאשמועינן רבותא דאף דלא נתקיים מצות כיסוי: אבל לכאורה אין זה הוכחה ממתניתן מדתני חיה ועוף ולא קתני רק בהמה דתוס' ד"ה השוחט כו' כתבו וז"ל משמע דדם חיה ועוף מכשירין והקשה הר"י מאורלייניש דדרים בגמרא דם קדשים אינו מכשיר מדכתיב על הארץ תשפכנו כמים דם הנשפך כמים מכשיר ובפרק כיסוי הדם דף פ"ד אמר דלא אמרינן בהמה בכלל חי' לכיסוי משום דכתיב על הארץ תשפכנו כמים מה מים לא בעי כיסוי אף האי נמי לא בעי כיסוי אלמא דם חיה ועוף דכתיב כיסוי לא הוי בכלל תשפכנו כמים וי"ל

מיהו כתב הרא"ה בספר בדק הבית דף ד' ע"א השוחט ולא יצא דם דאינו ניותר אלא בהתיכה אבל כמו גבי וורידין וגם הרשב"א שם במשמרת הבית כתב שאין חולק עליו לגמרי ולכן יש להחמיר מיהו בדיעבד יש לסמוך על הרשב"א שחלק ואמר דהכא כיון ששחט הסימני' וורידין ולא יצא מהן דם נראה שלא פירש ממקומו כלל דאילו פירש הי' יוצא דרך וורידים וסימנים עיין שם:

טור אין מכסין בעפר המדבר עכ"ל:

כתב הב"י בפרק כסוי הדם תנן במאי מכסין בזבל דק ובחול הדק כלל אמר רשב"ג דבר שמגדל צמחין מכסין בו ושאין מגדל צמחי' אין מכסין בו ובגמרא דרש רב נחמן בר רב חסדא אין מכסין אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח פירש רש"י למעוטי ארץ מליחה אמר

הגה"ת מנחת אהרן

וי"ל דכל דם שנשפך על הארץ שאין מקבלין אותו בכלי כגון דם חיה ועוף הוקש למים בין לענין הכשר מים בין לענין פיטור כיסוי אלא לענין כיסוי גלי רחמנא דדם חי' ועוף בעי כיסוי אבל מ"מ הוקש למים לענין הכשר כיון דנשפך על הארץ עכ"ל וא"כ י"ל דלכך תני חיה ועוף להורות דדם חיה ועוף מכשיר דה"א דהואיל דכתיב בהו כיסוי לא הוי בכלל תשפכנו כמים ואינו מכשיר קמ"ל דאעפ"כ מכשיר כתירץ תוס' וא"כ לפי זה אינו מוכח כלל דהמשנה אתא לאשמועינן חי' ועוף דה"א הואיל דלא נתקיים מצות כיסוי יהא אסור דליכא למימר דזה אינו ה"א כלל הואיל דלא קיים מצות כיסוי יאסר הבשר דלא מצינו כך בכל הש"ס ועיין בביצה דף ח' ע"ב: ונראה דאעפ"כ מוכח כהטור וכהוכחה הנ"ל דאיתא גמרא דחולין דף פ"ד אמר לי' יעקב מינאה לרבא קיי"ל חי' בכלל בהמה לסימנים רש"י שאין סימנים חי' מפורשת אלא בבהמה דכתיב כל בהמה מפרסת פרסה · אימא נמי בהמה בכלל חי' לכיסוי אמר לי' עליך אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים מה מים לא בעי כיסוי אף האי נמי לא בעי כיסוי: רש"י אימא נמי בהמה בכלל חי' לכיסוי דהא ילפינן בבהמה המקשה דאף בהמה בכלל חי': ולכאורה תמוה דכיון דאיצטרך קרא על הארץ תשפכנו כמים לדם בהמה דלא בעי כיסוי א"כ מנ"ל לר' אבוהו ללמוד מיני' מהאי קרא דעל הארץ תשפכנו כמים להתיר דם בהנאה כדאית' בפסחים דף כ"ב· וכן קשה על רבא מנ"ל נוילף מהאי קרא לפטור בהמה מכיסוי הא איצטרך להתיר דם בהנאה וצריך לומר תרתי שמעת מיני' וזה דוחק ועוד דה"ל להגמרא בפסחים להקשות על ר' אבוהו האי מבעי' לי' לפטור בהמה מכיסוי ולתרץ תרתי שמעת מיני' ונראה לי פשוט דאית' במשנה כיסוי הדם אינו נוהג במוקדשין ומקשי בגמרא דף פ"ד מנ"ל אמר מר בר רב אשי אמר קרא חי' ועוף מה חי' אינו קודש אף עוף אינו קודש: רש"י חי' סתמא אינו קודש שאין ראוי' להקרבה: ומקשי מה חי' שאין במינה קודש אף עוף שאין במינה קודש אוציא תורים ובני יונה שיש במינם קודש ומשני לא כחי' מה חי' לא חלקת בה אף עוף לא חלקת בו: רש"י לא תתחלק בהן לומר מין זה חייב ומין זה פטור ומיהו חולין בעינן כחי' ע"כ · וא"כ אי אפשר לומר בהמה בכלל חי' לכיסוי א"כ האי דכתב קרא חי' פלוגו בהמה ג"כ ולפי זה א"א לומר ההיקש מה חי' שאין קודש הא קרא מיירי בבהמה ג"כ ובהמה קודש א"ו חי' כמשמעו · ואין למר דבאמת אי אמרינן דבהמה בכלל חי' לכיסוי לא אמרינן הך היקשא מה חי' שאין קודש · זה אינו דא"כ למה כתיב וכי יצוד ציד חי' או עוף לא לכתוב כלל חי' או עוף ולכתוב סתמא או לכתוב שור וילפינן שור שור משבת כדאי' במס' ב"ק דף כ"ד א"ו מדכתיב חי' או עוף להיקשא הוא דאתא מה חי' שאין קודש אף עוף אינו קודש וא"כ א"א לומר כלל דבהמה יהא בכלל חי' לכיסוי כנ"ל וא"כ קשי' למה לא השיב רבא להאי מינאה מהאי קרא וי"ל דרבא הוצרך להשיב להמין דלא דרים היקשא ואינו מאמין בדברי חכמים לכך הוצרך לתרץ דכתיב בקרא על הארץ תשפכנו כמים וזה מדויק בדברי רבא עליך אמר קרא אבל לדידן בלא"ה אי אפשר לומר דבהמה בכלל חי' לכיסוי דא"כ א"א לומר ההיקש חי' לעוף מה חי' שאין קודש אף עוף אינו קודש דהא בהמה קודש א"ו דבהמה לאו בכלל חי' לכיסוי · וא"כ אתי שפיר הגמרא בפסחים דף כ"ב הא דלא מקשי על ר' אבוהו דיליף מהאי קרא על הארץ תשפכנו כמים היתר הנאה הא איצטרך האי קרא דלא נימא דבהמה בכלל חי' לכיסוי דזה אינו דבלאו האי קרא דעל הארץ תשפכנו כמים מוכח דבהמה לאו בכלל חי' דאי נימא בהמה בכלל חי' א"כ אי אפשר לומר היקשא חי' או עוף מה חי' שאין קודש אף עוף שאינו קודש דהא בהמה קודש כנ"ל:

ומעתה זכינו לדין מיושב קושית תוס' פרק השוחט דף ל"ה ע"ב דאית' התם על הא דתנן במתניתין השוחט חי' ועוף ולא יצא מהן דם מותרים ונאכלין בידים מסואבת לפי שלא הוכשרו בדם ר"ש א' מר הוכשרו בשחיטה ומסיקנא דגמרא דלר"ש שחיטה מכשר' ולא דם ופריך מ"מ דם חללים דמכשיר דכתיב דם חללים ישתה דם שחיטה נמי כתיב על הארץ תשפכנו כמים ההיא למעוטי דמן דפסולי המוקדשין בהנאה היא דאתא ס"ד הואיל ואסורים בגיזה ועבודה דמן נמי לבעי קבורה קמ"ל לן: תוס' ד"ה למעוטי דמן והוי מצי נמי למימר דאיצטרך קרא לדם בהמה דלא בעי כיסוי כדאמרינן בריש כיסוי הדם דף פ"ד ע"ש והירושלמי דחוק · אבל לפי דברינו מיושב הטיב דלא איצטרך קרא להכי דבלאו האי קרא דעל הארץ תשפכנו כמים מוכח דא"א לומר דבהמה בכלל חי' לכיסוי דא"כ אי אפשר לומר ההיקש מה חי' אינו קודש אף עוף אינו קודש דהא בהמה קודש וע"כ צריך לומר ההיקש דהל"כ קשה למה לא כתיב סתמא וכיון דע"כ צריך לומר ההיקש חי' דעוף דמה חי' שאין קודש אף עוף אין קודש ע"כ מוכח דבהמה לאו בכלל חי' כנ"ל וא"כ לא צריך קרא על הארץ תשפכנו כמים להכי ולכך צריך הגמרא לתרץ ההיא למעוטי דם דפסולי המוקדשין הוא דאתא ומיושב קושית תוס' הטיב:

ולפי זה אתי שפיר מוכח כהטור דהמשנה אתי לאשמיעינן רבותא בהא דתנן חי' ועוף דאף דלא קיים מצות כיסוי מותרין דאם לא כן למה תני במשנה חי' ועוף ליתני סתמא השוחט ולא יצא מהם דם מותרים א"ו דמשום כך תני חי' ועוף להורות אף דלא קיים מצות כיסוי אעפ"כ מותרין ואין לומר דילמא לעולם המתניתין לא בחיה לאשמועינן הך רבותא כדעת הטור והא דלא קתני סתמא השוחט כו' י"ל דה"א כקושית תוס' דבחי' ועוף אפילו יצא מהן דם אינו מכשיר הואיל דחייבים בכיסוי לא כתיב בהו על הארץ תשפכנו כמים קמ"ל דווקא לא יצא מהן דם הא יצא מהן דם אינו נאכלין בידים מסואבת דדם חי' ועוף נמי מכשיר כתירוץ תוס' הואיל דאין מקבלין דם חי' ועוף בכלי ע"ש ד"ה השוחט כו' אבל זה אינו דמהיכי תיתא למימר דדם חי' ועוף אינו מכשיר מהא דלא כתיב בהו על הארץ תשפכנו כמים איכא למימר דעל הארץ תשפכנו כמים קאי נמי אחי' ועוף והיינו מה מים מכשיר אף דם מכשיר ואין לומר הא מוכח דלא קאי אחי' ועוף דהא בגמרא יליף מיני' דבהמה אין צריך כסוי מדכתיב על הארץ תשפכנו כמים מה מים לא בעי כיסוי כו' ואי קאי אחי' ועוף הא בעי כיסוי י"ל דעל הארץ תשפכנו כמים פרושו מה מים מכשיר ולא להכי הוא דאתא מה מים לא בעי כיסוי דבהמה אין צריך כיסוי והא דקאמר בגמרא לקמן דהאי קרא על הארץ תשפכנו כמים אתי להכי היינו דהשיב רבא להאי מינאה דאינו מאמין בהיקש כנ"ל אבל לדידן דאית לי' היקשא חי' לעוף מה חי' שאין קודש אף עוף שאינו קודש א"כ א"א לומר דבהמה בכלל חי' לכיסוי דאיך אפשר לומר מה חי' שאין קודש הא בהמה קודש: א"ו דבהמה לאו בכלל חי' ולמה לי על הארץ תשפכנו כמים א"ו מה מים מכשיר אף דם מכשיר ואפשר לומר דקאי האי קרא על הארץ תשפכנו על חי' ועוף ג"כ דמכשיר וקשי' על המשנה למה תני חי' ועוף ולא קתני סתמא השוחט כו' א"ו דאתא לאשמועינן דה"א הואיל דלא קיים מצות כיסוי יאסר הבשר קמ"ל מתניתין דמותרין וא"ש הטור הא דלא נקט בהמה דק·חי' ועוף לאשמועינן רבותא דאף ע"ג דלא נתקיים מצות כיסוי אעפ"כ מותרין ומיושב קושית הגאון ש"ך בס"ק ל':

ואל תשיבני על מה שכתבתי לעיל דרבא הוכרח לתרץ מקרא על הארץ תשפכנו כמים ולא מהיקשא להאי מינאה דאינו מאמין בהיקש מהא דכתבו התוס' במס' מגילה דף ד"ג ע"א על הא דאית' בגמרא אמר לי' יעקב מינאה לרב יהודא כו' כתבו התוס' בד"ה אמר יעקב מנעה גרסינן שאם הוי מין לא הוי מזכירו יעקב דהא כתיב כו' וא"כ צריך לומר דגרסינן בהא דאמר יעקב מינאה לרבא ג"כ יעקב מנעה והוא מאמין בדברי חכמים לסתור כל הנ"ל · אבל מצאתי במס' ע"ז דף י"ז ד"ה ויעקב איש כפר סכני' שמו כ"ל דאין זה יעקב מינאה דפרק אין מעמידין כו' אבל יעקב מינאה דר'

אמר רבא הא׳ בורכא כלומר אינו עיקר אמר לי׳ רב נחמן בר יצחק לרבא מאי בורכתא הכא אמריתי׳ ניהלי׳ ומהא מתניתא אמריתי׳ ניהלי׳ הי׳ מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה׳ הקשה הר״ן כיון דמסקינן דאין מכסין אלא בדבר שזורעין בו והצמיח האיך מכסין בשחיקת דינר זהב הא אינו מצמיח ומדברי רב אחאי בשאלתות נראה דהכי גרסינן אמר רבא האי בורכא דתניא דרב נחמן בר יצחק הוי ס״ל דלא פליגי רבנן עלי׳ דרשב״ג דאינהו נמי מודו דכל שאינו מגדל צמחין אין מכסין בו ואמר לי׳ רבא דהא בורכא דוודאי פליגי בי׳ דהא תני׳ שוחק דינר זהב וזה אינו מגדל צמחין ולפי שיטה זו לא קי״ל כרשב״ג אבל הרא״ש כתב דרשב״ג מפרש דברי ת״ק ולא פליגי וכן כתבו התוספות ולענין מה שהקשה הר״ן י״ל דדבר שאינו עפר כשהחשיבו הכתוב וקראו עפר כמו הזהב עדיף טפי ממידי דהוי עפר והוא גרוע משאר עפר כמו עפר שאינו מצמיח ע״כ הב״י גירסת הטור כגרסת רש״י וכן עיקר וגירסא אחרת שהביא בשם הר״ן בשם השאלתו׳ אינו נוח לי דהא עכ״פ צריך לומר דאף רבנן דסבירא להו דמכסין אף באין מגדל צמחין היינו במאי דאיקרי עפר וכדקאמר בגמרא בהדיא ואם כן מאי קאמר רבא לרב נחמן בורכא דלגא הוא נמי כי קאמר דאין מכסין בדבר דאין מגדל צמחים היינו היכא דלא איקרי עפר וכדמשמע פשט דרש רב נחמן ב :

כתב הב״י וז״ל כתב עיד המרדכי בשם הגאונים אהא דתניא הי׳ מהלך כמדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה הי׳ מהלך בספינה ואין לו עפר שורף טליתו ומכסה או אי איכא גברא דחביב לי׳ טליתו טפי אי נמי דלא שוי׳ דינר הה״א עוף היכא ליעבד ממלי דם בבגדו ומברך על כיסוי הדם בין במדבר בין בים עכ״ל וגם אילו דברי תימא דא״כ עדיף הוי לי׳ למיתני׳ האי תקנתא מלמתני שורף טליתו דאיכא משום בל תשחית ועוד יש לתמוה עליו שכתב דכי ממלי לי׳ דמא בבגד מברך על כסוי דם וכיון שאין מכסהו בעפר האיך יברך עליו הילכך נראה דאין לדברים אלו עיקר ומפני כך השמיטו הפוסקים ז״ל עכ״ל הב״י · ומהר״מ איסרלש קיים דברי הגאונים כמו שכתב הדרישה ס׳ ל״ה בשמו וכן הב״ח ותימה דמהרש״ל בהגהותיו לשחיטת מהר״י וייל הביא דברי הגאונים לפסק הלכה אבן תמצא כמה פעמים בספרו

הגה״ת מנחת אהרן

דר׳ אבוהו יכול להיות שהיא איתו דפרק כיסוי הדם גבי רבא א״כ הטור סובר כמו שפירשו התוס׳ בע״ז עיקר :

אך עדיין לא פלטי מחדא לדעת הטור למה תני במתניתן בהמה דלא שייך בה מצות כיסוי ונראה משום דאית׳ בגמרא דף ל״ג על הא מתניתן השוחט בהמה חי׳ ועוף ולא יצא מהן דם כשרים ונאכלין בידים מסואבת לפי שלא הוכשרו בדם כו׳ פריך בגמרא טעמא דלא יצא מהן דם הא יצא מהן דם אין נאכלין בידים מסואבת אמאי ידים שניות הן ואין שני עושה שלישי בחולין וממאי דבחולין עסקינן דקתני חי׳ דאילו בקדשים חי׳ מי איכא ותו בקדשים כי לא יצא מהן דם כשרה הוא עצמו לדם הוא צריך כו׳ ע״ש בגמרא אלא אמר רב פפא הכא בידים תחילות עסקינן ור״ש בן אלעזר היא דתניא אין ידים תחילות לחולין ר״ש בן אלעזר אומר משום ר״מ ידים תחילות לחולין כו׳ אמר ר׳ אלעזר אמר רב הושעי׳ והכא בחולין שנעשה על טהרת הקודש כו׳ ותקשי לוקמא בחולין שנעשו על טהרות תרומה · רש״י כלומר הא אוכל ראשון ושני דקתני בחולין איירי במס׳ טהרות כו׳ · לא ס״ד דקתני בשר דאי בתרומה בשר מי איכא ומקשי אלא מאי בקדשים הי׳ בקדשים מי איכא בשר בבשר מיחלף רש״י לפיכך דרך אוכלי קודש לאכול בשר חולין אפי׳ של חיה בטהרות קודש שאם תתחלף לו בבשר הקודש בה שיהא אוכלה בטהרה ע״כ גמרא ונמצא יש לנו שני אוקמת׳ או דאיכא לאוקמי המשנה בחולין לגמרי ובידים תחילות כר״ש בן אלעזר דאמר ידים תחילות לחולין וא״כ לפי זה אפשר לומר דלא אמרינן בשר בבשר מחליף וא״כ בחולין שנעשה על טהרות הקודש בהי׳ אף דיצא מהן דם נאכלין בידים מסואבית דהי׳ בקדשים מי איכא ובשר בבשר מיחלף לא אמרינן והא דקשי׳ על המשנה והא שני עושה שלישי בחולין יש לאוקמא כר״ש בן אלעזר אבל אי אמרינן דהמשנה איירי בחולין שנעשה על טהרות הקודש ע״כ צריך לומר בשר בבשר מיחלף דאל״כ חי׳ בקדשים מי איכא ומשום כך תני בהמה דאי תני חי׳ ועוף ה״א בשר בבשר לא מיחלף וא״כ ע״כ מיירי בחולין וכרשב״א ידים תחילות לכך תני בהמה להורות דבחולין שנעשה על טהרות הקדש דבהמה אית׳ בקדשים אבל בחולין גרידא לא מתוקמא דלא ס״ל כרשב״א ידים תחילות שוין וא״כ מוכח ע״כ בשר בבשר מיחלף וה״ה בשר חי׳ בבשר בהמה דמיחלף וקשה ל״ל דתני חי׳ ועוף א״ו כסברת הטור דה״א הואיל וא״א לכסות דלא יצא מהן דם ליתסר באכילה קמ״ל וא״ש דינא של הטור דלא נקט בהמה דבזמן הזה לא נפקא לן מיד׳ דא״א לאכול חולין על טהרת הקודש ע״ש בגמרא ותבין :

הואיל ואנו עסוקין באותו ענין אמרתי לתרץ קושית תוס׳ בדף ל״ה בד״ה האי למסרי למאן דפסולי המוקדשין הוא דאתא כתבו וז״ל ולר׳ אבוהו דאמר בפרק כל שעה דלא תאכלו משמע איסור הנאה איצטרך למסרי כל דם והכי נקט פסולי המוקדשין משום דחזקי׳ דפליג עלי׳ ואמר דלא תאכלו לא משמע לי׳ איסור הנאה · והקשיתי קושי׳ עצומה דאי׳ בפסחי׳ דף כ״ב ע״א מקשי על הא דר׳ אביהו דאמר כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל א׳ איסור אכילה וא׳ איסור הנאה במשמע והרי גיד הנשה דכתיב בי׳ ע״כ לא יאכלו כו׳ עד מאן שמעת לי׳ אין בגידין בנ״ט ר״ש הכי נמי דאסור וכתבו תוס׳ ד״ה ור״ש וא״ת תיקשי לחזקי׳ מר׳ שמעון דסבירי׳ דלא תאכלו איסור הנאה משמע ודאסר גיד הנשה וי״ל כיון דסבר אין בגידין בנ״ט כו׳ א״כ חזקי׳ לא סבר לי׳ כר״ש אלא כר׳ יהודא ויש להקשות לפי תירוץ שני של תוס׳ דחזקי׳ לא סבר לי׳ כר״ש ע״כ ר״ש לא סבר כחזקי׳ דהא גיד הנשה דכתיב לא יאכלו ואעפ״כ אסיר בהנאה וקשה לפי זה קושית תוס׳ בחולין במקומה עומדת ליסני דאיצטרך למישרי כל דם ואין לומר כתירוץ תוס׳ דרוצה לאוקמא אף אליבא דחזקי׳ דהא ר״ש לא סבר כחזקי׳ וזה קושי׳ עצומה · לכן נראה לתרץ קושית תוס׳ בחולין דלר״ש לשיטתי׳ לא צריך למשרי כל דם דאי׳ בחולין דף קט״ו שסנה ר׳ לא תאכלנו בבשר בחלב הכתוב מדבר אתה אומר בבשר בחלב כו׳ ורבי בהנאה מנ״ל נפקא לי׳ מהכא נאמר כאן כי עם קדוש אתה לה׳ ונאמר להלן לא יהי׳ קדש בבני ישראל מה להלן בהנאה אף כאן בהנאה ע״כ ובדף קט״ז אית׳ דתניא ר״ש בן יהודא אומר משום ר״ש בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה שנאמר כי עם קדוש אתה ונאמר להלן ואנשי קדש תהיון לי מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה אף כאן אסור באכילה ומותר בהנאה ולכאורה יש להקשות על ר׳ שמעון למה יליף ג״ש לקולא דבשר בחלב מותר בהנאה ולמה לא יליף לחומרא נאמר כאן כי עם קדוש אתה ונאמר להלן לא יהי׳ קדש בבני ישראל מה להלן בהנאה אף כאן בהנאה כו׳ ונראה דר״ש סבירי׳ לי׳ כר״א דלא יאכל לא תאכל א׳ איסור אכילה וא׳ איסור הנאה במשמע וא״כ ע״כ מוכח דג״ש אתי להתיר בשר בחלב בהנאה דאין לומר לאסור קשה ל״ל הג״ש הא מוכח מכח לא תאכלנה דכתב גבי בשר בחלב דמשמע א׳ איסור אכילה כו׳ א״ו דג״ש אתי להתיר דלא דרשינן לא תאכלנה א׳ איסור אכילה כו׳ · אך דלכאורה הקושי׳ בת״ע לר״ש למה לא יליף ג״ש לחומרא וא״ל דמוכח מדאיצטריך ג״ש כנ״ל י״ל דאי לאו ג״ש ה״א דמותר בהנאה וא״ל הא כתיב לא תאכלנה י״ל דה״א דמותר בהנאה הואיל דכתיב בשר בחלב מענינא דדם כמ״ש מהרש״א בענין זה בדף קט״ו אבל זהו איני · דקשי׳ לא לכתוב בשר בחלב מענינא דדם ולמה לי ג״ש א״ו דג״ש אתי להורות דבשר בחלב מותר בהנאה אך קשה לר״ש השתא דכתיב ג״ש להתיר בשר בחלב בהנאה למה לי דכתיב בשר בחלב בענינא דדם א״ו להורות דמה בשר בחלב מותר בהנאה אף דם מותר בהנאה וא״כ לר״ש לשיטתי׳ דס״ל דג״ש להתיר הוא דאתא ע״כ צריך לומר דלהכי כתיב בשר בחלב ומענינא דדם לומר מה בשר בחלב מותר אף דם א״כ מיושב קושית תוס׳ שפיר דא״א לומר דלמישרי כל דם בהנאה הוא דאתא דלא איצטרך דהא מגילא מוכח מדכתיב בענינא דדם אבל לר״א דתירץ כתיב על הארץ תשפכנו כמים כו׳ ס״ל כרבי דב״ב אסור בהנאה וא״כ אינו מוכח דדם מותר בהנאה מדאיתקש לב״ב וצ״ל על הארץ תשפכנו כו׳ עכ״ה :

ב אבל לדברי הטו׳ והרא״ש קאמר רבא האי בורכא בלי טעם ולא מביא ראי׳ ממתניתן הי׳ הולך במדבר רק היה דברי רב נחמן שהביא המתני׳ לסתור לדברי רבא לא קשה דלוא רב נחמן לא קאמר אלא במאי דלא אקרי עפר יש לומר דרבא קאמר אפי׳ על זה בורכא אבל לפירש השאלתות הביא רבא הברייתא קשה שפיר קושית הנ״ל עכ״ה :

ג עיין

בספרו יש של שלמה הוא חוזר מדבריו הראשונים שבמהרש"ל פרק כ"ה דסימן י"ד הסכים לדברי הבית יוסף : אכן דברי הגאונים נראים עיקר מאחר שאחרונים יישבו דברי ה' בטוב טעם ודעת וכן כתב ראב"ן דף כ"ג ע"ב דברי הגאונים לפסק הלכה וכן באור זרוע הביא דברי הגאונים והסכים לדבריהם כמו שכתב בד"מ דלא כב"י שכתב על המרדכי שאין לדברים אלו עיקר ומפני כך השמיטו הפוסקים עכ"ל :

אכן מה שכתב מהר"מ איסרלש הטעם לברך על כסוי דם כי ממלי לי' בבגדו משום דדמי לבדיקת חמץ דמברכין על ביעור חמץ אע"ג דלא מבערין עד למחר משו' דהבדיקה היא תחילת ביעור הכי נמי בנדון זה ע"כ לשונו אינו נ"ל כלל דהתם היינו טעמא דהבדיקה תחלת ביעור דכל פעם שמבער מוכרח הוא לבדוק ואי אפשר לבער בלא בדיקה ותלי הביעור בבדיקה והוי לי' הבדיקה תחילת ביעור משא"כ הכא ג :

לכך נ"ל טעם הב"ח עיקר והיינו שהברכה לא נתקנה אלא על הכסוי בלבדו לא על הכסוי בעפר וכדאי' בתוספתא וכן הרמב"ם והסמ"ג והרשב"א לא כתבו כיסוי הברכה אלא אקב"ו על כסוי דם וגם בדברי הגאונים שהביאו הראב"ן והמרדכי מבואר דמברך על כיסוי דם ותו לא ואף שהנהגינן לומר בעפר כמו שכתב הטור והש"ע מכל מקום כאן אוקמוהו אדינא לכך כשממלי בבגדים אין לומר מלת בעפר :

אבל לטעם מהר"מ הי' יכול לומר מלת בעפר כמו גבי בדיקת חמץ דאומר על ביעור משום דהיא תחלת בדיקה ·

בעזרת השליט במעלה ובמטה' סיימנו הלכות שחיטה

הלכות טריפות סימן כט

איתא בגמרא ריש פרק אלו טריפות דף מ"ג ע"א אמר עולא שמונה מיני' טריפות נאמרו לו למשה מסיני כו' והן אלו ח' שמנה הטור והש"ע וקאמר בגמרא לאפוקי לקותא דכולי' דרכים בר פפא ופי' רש"י לאפוקי לקותא דעולא פליג עלי' ותמה הב"י על הרמב"ם פרק ה' מהלכות שחיטה שמנה רק ח' אלו שהרי למאי דפסק לקותא היא טריפה ט' הויין (וכן קשה על הסמ"ג וכלבו וראב"ן וטור וש"ע) ולפענ"ד לא קשה מידי כשנדקדק קאמר תלמודא לאפוקי לקותא דרכים בר פפא ולא קאמר סתמא לאפוקי לקותא אלא ודאי ס"ל לתלמודא דהך לקותא דהילכתא היא וליכא מאן דפליג עלי' והיינו דסתמא דתלמודא פריך התם אתנא דבי ר' ישמעאל דמני י"ח טריפות וליחשוב נמי שב שמעתתא וחד מינייהו לקותא אלא דעולא דקאמר כל הנך טריפות שהוזכרו במשנה הם הלכה למשה מסיני לאפוקי לקותא דרכים בר פפא דהיא אמרה ולא הוזכר במשנה · דלאו הלכה למשה מסיני היא דלא כרש"י שפירש דעולא פליג עליה זהו דעת הרמב"ם וסייעתו דלעיל שדקדקו וכתבו שמנה מיני' טריפות הם הלכה למשה מסיני וכו' א

והש"ע

הגה"ת מנחת אהרן

ג עיין נקודת הכסף סי' זה מה שתירץ על קושית הט"ז עכ"ה :

ולי נראה לתרץ קושית הב"י על הרמב"ם שמנה ח' טריפות נאמרה למשה מסיני ואלו הן דרוסה נקובה חסרה נטולה פסוקה קרוע נפולה ושבורה הלא הוא פסק לקותא טריפה וא"כ הל"ל ט' טריפות דבגמרא חשיב עולא שמנה טריפות וקאמר הגמרא לאפוקי לקותא דרכים : ופירש רש"י דעולא פליג ארכים אבל הרמב"ם דפסק כרכים הל"ל ט' טריפות · ומתרץ א"ז הגאון ש"ך ז"ל דקאמר הגמרא לאפוקי לקותא דרכים פירש דלאו הלכה היא רק הוא אמר מטעמי' דנפשי' אבל באמת היא טריפה ע"כ דבריו · ונראה לי להקשות חדא אי לאו הלכה היא דטריפה מנ"ל לרכים לחדש דבר מה שלא נמצא במשנה · ועוד מה שהביא ראיי' לדבריו דעולא לא פליג ארכים מדמקשי' הגמרא לעיל והאיכא שב שמעתי' וחד מנייהו לקותא מוכח דעולא ס"ל לקותא טריפה ואינו מוכרח דלמא סתמא דתלמודא מקשי אליבא דהלכתא דפסקינן לקמן דף נ"ה לקותא טריפה ומ"מ איכא למימר דעולא פליג ארכים : ונראה לי לתרץ הרמב"ם דאית' בגמרא דחולין דף מ"ג אמר ר' חייא בר רב ח' טריפות יש בנקובה א"ת ט' מרה ר' יוסי בר יהודה קתני לה דתניא נקבה המרה נקבו הדקים טריפה ר"י בר יהודה אומר אף נקבה המרה אמר ר' יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי בר יהודא ואמר ר' יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן מאי אהדר' לי' חבריה לר"י בר יהודה ישפוך לארץ מרירתו ועדיין איוב קיים אמר להן אין מזכירין מעשה ניסים דאלת"ה יפלח כליותי ולא יחמול מי קא חיי אלא ניסא שאני דכתיב רק את נפשו שמור הכי נמי ניסא שאני : וא"כ כיון דבוודאי עולא לא פליג אסתם משנה דתנן נקבה המרה טריפה והיינו כר' יוסי בר יהודא וכר' יוחנן דפסק הלכה כן וקשה הא כתיב ישפוך לארץ מרירתו ועדיין איוב קיים וצריך לומר מעשה ניסים הי' וקשה מנ"ל למימר גבי איוב מעשי ניסים וצריך לומר כתירוץ הגמרא דמוכח גבי איוב מעשי ניסים דאלת"ה יפלח כליותי מי קא חיי : ונ"ל אליבא הנהו מ"ד דס"ל ניקב' המרה טריפה סוברים כרכים דלקת' בכולי' טריפה דאל"כ אין ראי' כלל מיפלח כליותי דהא לקתה בכולי' כשר וא"כ עולא דפליג ארכים וס"ל לקתה בכולי' כשר ע"כ ס"ל נקבה המרה כשר דאין לומר טריפה קשה הא כתיב ישפוך לארץ מרירתו ומנ"ל לומר מעשה ניסים דהא לדידי' לא מוכח מיפלח כליותי וא"כ קשה על עולא למה פליג ארכים הא מסתם משנה נקבה המרה טריפה וכן ר' יוחנן פוסק נקבה המרה טריפה מוכח כרכים :

ונראה לי לתרץ דתוס' בד"ה יפלח כליותי מפרשי' וז"ל מי קא חיי פירש בקונטרס והא לקית' היא וקשה מנ"ל דהוי לקות' באיוב הוי לקותא דהוי בי' טריפה דהא איכא לקותא דכשרה כדאמר לקמן תליא מוגלא טריפה מים זכים כשרה אלא הכי פריך יפלח כליותי מי קא חיי בלא רפואה הא קאמר לקמן דמחו בכולית' וקטלי' ואי בדרו לי' סמא וחיי ואיוב לא מצינו שעשה לו שום רפואה עכ"ל וי"ל נ"מ בין פירש רש"י לפירש תוס' לפירש רש"י צריך לומר דהאי מ"ד דס"ל ניקב המרה טריפה ע"כ ס"ל לקתה בכולי' טריפה דאלת"ה קשה הא כתיב ישפוך לארץ מרירתו ועדיין איוב קיים וצריך לומר מעשה ניסים וקשה מנ"ל מעשה ניסים מהכרח לומר דמוכח מיפלח כליותי מי קא חיי ואי ס"ד לקתה בכולי' כשר אקרא"י מיפלח כליותי א"ו לקתה בכולי' טריפה · ולפירוש תוס' י"ל דהאי מ"ד דס"ל נקבה המרה טריפה אעפ"כ ס"ל לקתה בכולי' כשר והיינו הואיל דאי בדרו לי' סמא יכול להתרפאות א"כ אף דלא בדרו לי' סמא כשר כדאית' בגמרא דף כ"ד ע"א גבי מחי בכולי' וקטלי' ע"ש וא"כ מש"ה לא הוי טריפה דטריפה לא הוי אלא באופן שאי אפשר להתרפאות אבל מ"מ גבי איוב מעשה ניסים הוי שלא מצינו שעשה לו שום רפואה ואי לוודאי בלא רפואה א"א להחיות וא"כ אף דס"ל ניקב המרה טריפה וס"ל לקתה בכולי' כשר אעפ"כ מוכח מעשה ניסים גבי איוב · ולפי זה י"ל דעולא ס"ל כתוס' דלקתה בכולי' כשר ואעפ"כ הי' מעשה ניסים גבי יפלח כליותי וי"ל שפיר נקבה המרה טריפה ומ"ל מאיוב דישפוך לארץ כו' י"ל מעשה ניסים כנ"ל ורכים ס"ל כפי' רש"י דגבי איוב הוי לקותא דלא מהני בי' רפואה דאי הוי מהני בי' רפואה למה לא עשה לו רפואה · וא"כ דעולא ס"ל כפירש תוס' וכנ"ל י"ל דהכי קאמר לאפוקי לקות' דכשרה היא אבל רכים ס"ל דטריפה דס"ל כפירש רש"י והוכחתו מהא דתנן במתניתן נקבה המרה טריפה וזה הל"מ וקשה הא כתיב ישפוך לארץ מרירתו וצריך לומר מעשה ניסים וע"ז קשה מנ"ל מעשה ניסים מיפלח כליותי א"כ ע"כ לקתה כולי' טריפה דא"ל כשר מה מעשה ניסים הוי א"ו טריפה וא"כ א"ש הרמב"ם דפסק לקות' טריפה דבדף נ"ה קבע הגמרא הלכתא כרכים ועוד דס"ל כפירש רש"י דאי אמרינן נקבה המרה טריפה ע"כ צריך לומר לקות' טריפה כנ"ל וא"ש דפסק כסתם משנה :

ואין להקשות למאי דגמרא מתרץ לעיל דף מ"ב מרה מאן קתני לה ר' יוסי אפיק מרה ועייל חרותא ופריך והאיכא שב שמעתין וחד מנייהו לקותא קשה לפי תירוץ הגמרא דאפיק מרה וא"כ נקב מרה כשר מוכח דלקתה בכולי' נמי כשרה דאי אמרינן ניקב המרה כשרה קשה מנ"ל

והש"ע שלא כתב כלל הלכה למשה מסיני (אפילו גבי הנהו ח' קשה למה לא מנה ט' טריפות) אזיל לטעמי' שתירץ בב"י דלקותא הוי בכלל חסרה אבל אינו כלל עולה לפי הגמרא דקאמר לאפוקי לקותא דרכים כו':

גם בד"מ תירץ וזה לשונו הלא דרוסה דאורייתא היא ולמה מנאן הרמב"ם בכלל אי"ל הח' הל"מ אלא וודאי אין ר"ל דדרוסה נמי אלא רמז אלקותא ודרוסה דעולא היינו ע"כ דרוסה מ"מ כיון דלא תנא תחילה שדרוסה עצמה נדאורייתא ע"כ דבריו והוא דחוק מאוד כיון שהעיד בד"מ עצמו שהוא דחוק גם דברי הב"ח בזה אין נוחים לי ומה שכתבתי נראה לי ברור:

סימן לא

טור א המוח יש לו שני קרומים זה על זה ואם ניקב זה בלא זה כהא איכא פלוגתא רבינו תם אוסר בניקוב העליון ומתיר בניקב התחתון ורב אלפס ז"ל אוסר בניקב התחתון ומתיר בניקב עליון והרב ר' אלעזר בר נתן כתב שמותר עד שנקבו שניהם וכן יראה מדברי הרמב"ם וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל:

באמת שאין דברי הרמב"ם נראין כן אלא כמו שפירש הר"ן דבריהם עיקר דהרמב"ם בשיטת הרי"ף רבו אמרה דאפילו ניקב התחתון לחוד טריפה וכן כתב בפירוש המשנה בהדיא וזה לשונו אם ניקב אותו הקרום והשני הסמוך למוח קיים כשירה ואם ניקב התחתון הסמוך למוח אפי' העליון קיים טריפה ע"כ:

ובב"ח כתב הכי משמע מלשון ספרים שבידינו שכתב אם ניקב העליון הסמוך לעצם בלבד הרי זה מותרת ואם ניקב גם התחתון הסמוך למוח טריפה עכ"ל· וברמב"ם שבידינו הנדפסים עם הכסף משנה לא נמצא מלת גם· וכן העיקר שלא יסתרו דברי הרמב"ם אהדדי (דהיינו חיבורו עם פי' המשנה הנ"ל) ואפילו לכי גרסתי יש לומר דהכי קאמר אם ניקב העליון לבד כשירה ואם ניקב גם התחתון טריפה דהכל תלוי בתחתון ואין הכי נמי דאם ניקב התחתון בלא עליון טריפה אלא לפי שפתח ואם ניקב העליון סיים ואם ניקב גם התחתון· תדע דאילא מטריף הרמב"ם אלא בנקבו שניהם למה קאמר אם ניקב העליון הסמוך לעצם בלבד הרי זה מותרת הוי לי' למימר רבותא בפשיטות ניקב א' מהם כשירה· וגם מדמסדר למיתב סימנ' דעליון שהוא סמוך לעצם כשירה משמע דבעליון לבד הוא דמכשיר אבל ניקב התחתון אפילו בלא עליון מטריף וזה ברור **א**:

טור ואם חסר מן המוח מעט כגון שניקב או שנתמעך והקרום קיים כשרה אבל אם נמוך ונשפך כמים בתוך הקרום או שנתרכך עד שכיוצא בזה בחוט השדרה אם מעמידין אותו אינו עומד טריפה עכ"ל

בגמרא אמרינן גבי חוט השדרה נתמרך או נתמסמס פסול נתמזמז כשר איזהו המרכה ואיזהו המסמסה המרכה כל שנשפך כקיתון המסמסה כל שאינו יכול לעמוד ופירש רש"י המרכה לשון מורך שנתרכך ונעשה המוח בתוך הקרום כמים ונשפך מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם הי' נוקבים אותו הי' יוצא דרך הנקב· אינו יכול לעמוד מפני שנעשה גלול אבל לא כל כך שיהא נשפך כקיתון של מים אבל כשאוחזין אותו ומניח קלתו למעלה מידו כפוף ונופל:

ואמרינן

הגה"ת מנחת אהרן

צריך לומר דיליף איוב דכתיב ישפוך לארץ מרירתו כו' וקשה הלא ע"כ צריך לומר מעשה ניסים דכתיב יפלח כליותי כו' א"ו באמת לקתה בכולי' כשרה א"כ לא הי' כלל מעשה ניסים ומוכח שפיר נקבה המרה כשר מדכתיב ישפוך לארץ מרירתו כו' וקשה מאי פריך והאיכא שב שמעת' הלא חד מנייהו לקותא ולקותא כשרה א"ו דלא יליף כלל מאיוב כפירש תוס' כנ"ל א"כ נסתר כל זה:

ונ"ל דסוגי' דלעיל אזלא אליבא תנא דבי ר' ישמעאל והוא ס"ל טריפה חי' וא"כ כי קאמר בגמ' אפיק מרה ע"כ צריך לומר דכשר הואיל דליכא הל"מ לא אמרינן כלל דטריפה דאין לומר אף דליכא הל"מ איכא למימר דטריפה קשה מנ"ל לתנא דבי ר' ישמעאל דלאו טריפה הוא וא"ל מדכתיב ישפוך לארץ מרירתו ועדיין איוב קיים דהא הוא ס"ל טריפה חי' א"ו כיון דליכא הלכה למ"מ לא אמרינן כלל דטריפ' ולא צריך למילף כלל מאיוב מישפוך לארץ מרירתו וא"כ מקשי שפיר ולחשוב נמי לקותא דטריפה דאיכא למימר לעולם לקותא טריפה וא"ל א"כ ע"כ מוכח מעשה ניסים הוי גבי איוב מיפלח כליותי מי קא הוי דהא איהי טריפה חי' ס"ל ואעפ"כ מרה כשרה הואיל דליכא הלכה למ"מ דמרה טריפה וזה לתנא דבי ר' ישמעאל דס"ל טריפה חי' צריך לומר כן אבל אנן דס"ל טריפה אינה חי' איכא למימר אף דליכא הל"מ מ"מ טריפה ושפיר הביאו רבנן לר"י ראיי' מדכתיב ישפוך כו' וא"כ רבים ס"ל טריפה אינה חי' ומוכח דע"כ לקתה בכולי' טריפה מדתנן במתניתן נקבה המרה טרפה וקשה הא כתיב ישפוך לארץ מרירתו ואיוב הי' קיים וטריפה אינה חי' וצריך לומר מ"כ ומכ"ל מעשה ניסים וצריך לתרץ ויפלח כליותי א"כ מוכח לקתה בכולי' טריפה אף דליכא הל"מ· והרמב"ם פרק י"א מהלכות שחיטה פסק טריפה אינה חי' מוכח ע"כ לקתה בכולי' טריפה כנ"ל ועיין בסו"ת כנסת יחזקאל סימן כ"ה ובנקודת הכסף סימן זה עכ"ה

א טור המוח יש לו שני קרומים ואם ניקב זה בלא זה כו' וכתב הב"י וז"ל וכתו' בארחות חיים ואם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כיון שמינח נייחי אפשר שדינו כדין הקורקבן וכשרה עכ"ל· אמנם הפר"ח כתב סי' זה ס"א דאין לדמות דין זה לקורקבן דהתם היינו טעמא לפי שהעורות דבוקין זה בזה ולפיכך מגין אחד על חבירו וכמ"ש הרשב"א במשמרת הבית דף ל"א אבל הכא שהקרומים נפרדין זה מזה אין מגינים זה ע"ז ע"ש ונראה לי דעת הארחות חיים מוכח מהא דאית' גמרא דף כ"ו ע"א אמר זעירי אין בדיקה לחולדה כו' מפני שסיני' דקות ועקומות ופירש רש"י ואפי' ניקב הקרום פעמים שאין המוח יוצא ע"י דחיפת העצם בחיך ועקומו' וניקב באלכסון וכשהמוח נדחף למעלה העצם סותמו ועומד כנגד נקב המכה שנקב העצם אינו כנגד נקב הקרום ע"כ· כי סליק לנהרדעא שלח להו דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברם כך אמרו משמי' דר' יוחנן בודקין לחולדה ביד אבל לא במסמר ויש לדקדק דבתחילה קאמר זעירי הואיל שסיני' דקות ועקומות וא"כ אף דהמוח נדחף עצם סותמו כמו שפירש רש"י ולבסוף קאמר דבודקין וקשה הא אי אפשר לבדוק ונראה דמתחיל' הי' סבור דאין לחולדה בדיקה דהוי ס"ל דניקב זה שלא כנגד זה טריפה דאין לדמות דין זה לקורקבן כפר"ח וא"כ א"א לבדוק דהמוח נדחף למעלה והעצם סותמו כנ"ל ולבסוף סבר כדעת הארחות חיים שהביאו הב"י דניקב זה בלא זה כשר וא"כ מנ"כ אית' לחולדה בדיקה אם יהא ניקב זה כנגד זה א"כ יבלבן כשהמוח נדחף למעלה דהא אין העצם סותמו ואם יהא ניקב זה בלא זה ולא יבלבן משום דהעצם סותמו הא כשר דמינח נייחי וא"כ כיון דרב ושמואל ור' יוחנן כולהו ס"ל דבדיקה מהני לחולדה ע"כ צריך לומר כדעת הארחות חיים דניקב זה בלא זה כשר דא"ל טריפה קשה האיך קאמרי דמהני בדיקה הא סיני' דקות ועקומות וכשהמוח נדחף למעלה אעפ"כ לא יבלבן דהעצם סותמו כנ"ל ומוכח דעת הארחות חיים דמדמינן דין זה לקורקבן דלא כפר"ח·

ובזה נ"ל להוכיח כהנך פוסקים הרי"ף והרמב"ם בפירוש המשנה ובחבורו והרא"ש והטור סימן זה דפסקו דלא כבה"ג דפסק דאי איניקב עילאה לחוד או תתאה לחוד טריפה לא דלא מטרפא עד דאינקב תתאה ועילאה ויש מהן סברי דבתתאי לחוד מטרפא אבל מ"מ כולהו ס"ל דבנקיבת עילא' לחוד לא מטרפא וכ"ל דמוכח כן לפי דברינו הנ"ל דהא רב ושמואל ור' יוחנן וזעירי דאמרי בודקין לחולדה ביד אבל לא במסמר ע"כ ס"ל ניקב זה שלא כנגד זה כשר דאי הוי טריפה קשה מאי מהני בדיקה דהא סיני' דקות ועקומות וכשהמוח נדחף למעלה העצם סותמו א"ו דס"ל ניקב זה בלא זה כשר וא"כ מהני בדיקה ממ"נ דאם יהיו ניקב זה כנגד זה יבלבן ואם יהא נקב זה שלא כנגד זה הא כשר דמינח נייחי ואי אמרינן כדעת בה"ג דבעילאה לחוד מטרפא קשה מאי מהני בדיקה דדילמא איניקב עילאה ותתאה ויהא ניקב זה שלא כנגד זה והעצם סותמו ואעפ"כ טריפה הואיל דאיניקב עילאה א"ו כהנך פוסקים דבעילאה לחוד לא מטרפא וא"ש דיש בדיקה ממ"נ כנ"ל· אך מי יכריע נגד בה"ג שכל דבריו דברי קבלה מ"מ לפי זה יפה פסק הרב בהג"ה בש"ע דבמקום הפסד מרובה יש לפסוק דלא כבה"ג וקרה ממנו תלונת האחרונים עכ"ה:

כתב

ואמרינן תו בגמרא נתמזמז כשר ופרש רש"י נתמזמז נתרוקן המוח מקצתו מאליו ומשמע שרצה לומר לנתמרך דהיינו שנעשה בה דקיקים כמים או נתמסמס כדונג מפני האש וכמו שכתב הרי"ף והרמב"ם שטריפה אבל נתמזמז דהיינו שנחסר ונתרוקן קצת מהמוח מאליו בענין שנשאר לא נתמרך ולא נתמסמס כשר ולהכי כתב נתרוקן מקצתו דאילו הרבה פשיטא דגרע מנתמסמס דכיון דנתרוקן הרבה פשיטא דשמניח אותו מקום הריקן למעלה מידו הוא נשפך ונופל ובנתמסמס אין דרך להתמסמס מעט אלא דרכו להתמסמס הרבה ובענין שנשפך ונופל:

וזה דעת רי"ו שכתב וזה לשונו ונתמזמז פירש שנתרוקן ולא כל כך כמו נתמסמס שדרכו להתמסמס הרבה דאילו נתרוקן כל כך גם כן הי' נשפך ונופל והוי נמי כמו המתמסמס שאינו יכול לעמוד דטריפה:

וגם הרשב"א והרי"ף שכתבו נתמזמז פירש נתכדכד ר"ל כפירש רש"י שנתרוקן ועל ידי כך נתכדכד או שנתכדכד על ידי דבר אחר וכמו כן גבי חוט השדרה נתכדכד או שנתרוקן קצת מאליו כשר עכ"ל:

וזה לשון הרמב"ם בפרק ט"ו מהלכות שחיטה המוח עצמו שנרקב או שנתמעך והקרום קיים כשירה ואם נשפך כמים או כדונג טריפה עכ"ל וכתב הב"י שכן היא הגרסא הנכונה ולא כמו שכתוב בקצת גירסאות שניקב במקום שנרקב ור"ל דפשיטא דניקב כשר במוח ומאי אתי לאשמועינן אבל בנרקב שפיר אתא לאשמועינן דאע"פ שנרקב ואין רקיבה בלי חיסרון וגם יש כאן רקבון אפי' הכי כשר כל שלא נמס כדונג וכן משמע דברקיבה ובמעיכה שיש בה חיסרון קאמר שכתב המוח עצמו שנרקב כו' והקרום קיים כשרה משמע דלא קפיד אלא שיהא הקרום קיים ואפילו הכי המוח עצמו חסר קצת כשר אף דעת הטור שבסימן ל"ב גבי חוט השדרה כתב וזה לשונו אם נתקלקל המוח בתוך החוט עד שנימוח ונשפך כמים או נימוח ונתרכך עד שאילו הי' מעמידו בידו הי' המעט שממנו חוץ לידו שוחה ולא הי' יכול לעמוד טריפה אבל אם נחסר קצת מן המוח ונתרוקן כשר ע"כ לשונו והוא פשוט על פי מה שכתבתי וזה דעתו גם בסי' זה כל זה נראה בעיני ברור:

אלא שהב"ח האריך בדברים שאינם נכונים והרבה מחלוקת בישראל שלא לצורך וע"כ יצא לו מה שפסק. והנראה לענ"ד כתבתי:

וכתב מהרש"ל פרק אלו טריפות סימן י"ד דאפילו אם נמוח ונשפך כמים לא פסיל עד שיהא דווקא אותו הלוי במוח הסמוך לקרום אבל מבפנים לא חשבינן אלא כחיסרון וכשר ע"כ לשונו וכן נראה מהמעשה שבא לפני רמב"ן שמביא הטור בסמוך וא"כ בנרקב או נתמעך כשר אפילו הגיע סמוך לקרום כיון שאין כאן מים אלא חסרון בעלמא אינו מזיק כלום אבל כשיש שם מים או שלפוחית של מים ואין מוח מקיפו בזה פסק בעל הלכות גדולות דטריפה דלא הדר' ברי' כיון שיש שם שלפוחות של מים או מים וכל זה עיקר להלכה והוא דעת הש"ע וכמו שיתבאר בפרושי לש"ע דלא כהב"ח:

בב"י

הגה"ת מנחת אהרן

סימן לב

כתב הש"ע סימן זה ס"א חוט השדרה שניקב רוב עור החופה את המוח טריפה אע"פ שכל המוח קיים ע"כ וכתב הש"ך וז"ל שניקב רוב היקף עור החופה את המוח כתב הב"ח ולא מטריפנן נקבים סמוכים זה לזה בהיקף וצירוף רובו עכ"ל והפר"ח השיג על הב"ח וכתב על הא דפסק הב"ח דלא מטריפנן בהיקף וצירוף רובו כמו בגרגרת אלא דווקא דנפסק רובו במקום אחד. דלא נהירא להקל כלל מסברא בחוט השדרה טפי מבגרגרת ותדע שהרי גבי גרגרת תנן ואילו כשרות בבהמה נקבה הגרגרת או נסדקה וליכא מאן דפליג עלי' ואלו גבי חוט השדרה פליגי תנאי ואיכא מ"ד דאפילו בניקב לחוד טריפה אלמא חוט השדרה חמיר טפי מגרגרת וא"כ אפילו למאי דקי"ל דהוה ברובא מנ"ל להקל כל כך טפי מגרגרת ולכן העיקר להטריף כמו בגרגרת עכ"ל:

וכתב עוד שם הפר"ח בסימן הנ"ל סעיף ב' על הא דאית' שם בש"ע נסדק העור לארכה כשרה וכתב הש"ך מסקנת הב"י ושאר אחרוני' דאפילו לא נשתייר כ"ש לא למעלה ולא למטה כשר: וז"ל ולא נהירא לי מטעם דכתב בסמוך דלית לן לאקולי מסברא טפי מגרגרת ע"כ:

ונראה לי לתרץ שני קושית הפר"ח דמוכח ע"כ דבנסדק עור לארכו אפילו לא נשתייר למעלה ולמטה כשר דגרגרת חמיר מחוט השדרה דעל מה שהקשה למה תנן במשנה נקבה הגרגרת כשר ולא תני פלוגתא' וגבי חוט השדרה פליגי ואיכא מ"ד דאפילו ניקב טריפה נ"ל כך דאית' בב"י דבגרגרת החמירו להיות שהחיות תלוי בו וא"כ דגרגרת חמיר מחוט השדרה לכך תני במשנה ניקב הגרגרת כשר מכ"ש ניקב חוט השדרה והא דפליג ר' יעקב גבי חוט השדרה שניקב וס"ל טריפה ולא פליג גבי גרגרת י"ל דסבירי' לי' ג"כ דגרגרת חמיר מחוט השדרה וא"כ כיון דפליג בחוט השדרה וס"ל טריפה תו לא איצטרך לפלוגי גבי גרגרת דהא כ"ש היא מחוט השדרה דאין החיות תלוי בו טריפה מכ"ש גרגרת שניקב אך אכן לא פסקינן בהא כר' יעקב כדאית' גמרא בחולין דף מ"ה אמר רב הונא אין הלכה כר' יעקב:

ומתורץ נמי הא דמסקנת הב"י דלא מטרפ' בחוט השדרה בנסדקה אפילו לא נשתייר משהו למעלה ומשהו למטה דהב"י לטעמי' אזיל דכתב דגרגרת חמיר הואיל דתלי' בי' חיותא וא"כ מסברא יש לנו להקל בחוט השדרה יותר מבגרגרת. ועוד נ"ל להוכיח כן דלא מטרפא בחוט השדרה שנפסקה ולא נשתייר משהו למעלה ומשהו למטה. דהפרי תואר תירץ כך על קושית הפרי חדש דכיון דלא נזכר בגמרא גבי חוט השדרה רק בנפסקה משמע כל חוץ מזה אין טריפות וממילא גם נסדקה לאורכה אין טריפה וכיון שכן אפילו נסדקה ולא נשתייר כל שהוא כשרה עכ"ל. ולכאורה לא תירץ כלום כיון דבגרגרת דקיל מחוט השדרה טריפה בלא נשתייר משהו למעלה ומשהו למטה כ"ש חוט השדרה ולא צריך למיתני כלל חוט השדרה ולעולם אם נסדק חוט השדרה ולא נשתייר בה משהו למעלה ומשהו למטה טריפה אבל לפי דברינו דחוט השדרה קיל מגרגרת כמו שכתב הב"י להיות שבגרגרת החיות תלוי בו א"כ ע"כ מוכח דחוט השדרה שנסדק כשרה דאין לומר טריפה קשה ליתני חוט השדרה שנפסק לארכה ולא נשתייר בו משהו למעלה ומשהו למטה טריפה וכ"ש גרגרת דחמיר ואף דזה יש לדחות דאי הוי תני כך ה"א דבגרגר' הואיל דחמיר אפילו נשתייר משהו למעלה ומשהו למטה טריפה מ"מ קשה ליתני תרווייהו חוט השדרה וגרגרת דהא השתא דקתני גרגרת איכא למטעי דחוט השדרה כשר הואיל דקיל א"ו מדלא קתני חוט השדרה ש"מ דבחוט השדרה אפילו לא נשתייר בו משהו למעלה ומשהו למטה כשר ואתי שפיר הוכחת הב"י ומיושבי' שני קושית הפר"ח עכ"ה:

והואיל ואנו עסוקין באותו ענין אמרתי להעלות על הספר מה שפלפלתי על קושית מהרש"א במס' חולין דף מ"ה. גמרא ת"ר חוט השדרה שנפסק ברובו דברי רבי ר' יעקב אומר אפי' ניקב טריפה רבי כר' יעקב אמר רב הונא אין הלכה כר' יעקב וכמה רובו רוב עורו ואמרי לה רוב מוחו. למ"ד רוב מוחו כ"ש רוב עורו למ"ד רוב עורו רוב מוחו מאי ת"ש דאמר גידל אמר רב הונא רובו שאמרו רוב עורו מוח זה לא מעלה ולא מוריד ע"כ. תוס' ד"ה מאן דאמר רוב עורו רוב מוחו מאי דדילמא ה"ה ברוב מוחו לבד טריפה ונקט רוב עורו לאשמועינן דאפי' עורו בעי רוב ור"ת מפרש דמבעי' לי' אי בעי נמי רוב מוחו ועורו דנקט מפני שהוא עיקר ומכל מקום בלא מוחו נמי איכא טריפה ע"כ ונ"ל דפירוש קמא של תוס' עיקר ובתחילה נתרץ קושית מהרש"א וז"ל ולמ"ד רוב עורו כו' ולמ"ד נמי רוב מוחו אע"ג דאיכא למבעי' דשמא בעורו לא בעי רוב מ"מ ברובו דאיירי בי' ליכא למבעי' מידי דכ"ש ברוב עורו דמיטרף עכ"ל ותירוצו דחוק. ונ"ל פשוט דעוד יש לדקדק בגמרא דקאמר מ"ד רוב מוחו כ"ש רוב עורו דהוא כשפת יתר דמאי כ"ש אם הוא כ"ש או לאו דהא מ"מ איכא למבעי' להאי מ"ד רוב עורו ונראה דבזה רוצה לתרץ קושית מהרש"א הנ"ל לכך קאמר מ"ד רוב מוחו כ"ש רוב עורו וא"כ קשה מאי אמר ואמרי לה רוב מוחו הל"ל אפילו רוב מוחו כיון דרוב עורו מסתבר יותר להטריף מרוב מוחו אלא משום כך אמר ואמרי לי' רוב מוחו דהיינו דווקא במוחו בעינן רוב אבל בעורו אפי' לא הוי רוב טריפה ונפשוט מבעי' למ"ד רוב מוחו אבל למ"ד רוב עורו רוב מוחו מאי והא דאמר רוב עורו לרבותא דאפילו בעורו דחמיר ממוח לא מיטרפא אלא ברובא ומיושב קושית מהרש"א דלהאי מ"ד רוב מוחו

בב"י כתיב בתרומת הדשן סימן קס"ו שכתב באור זרוע שטוב להחמיר כפי' הלכות גדולות וחומרא יתירא היא ע"כ ועל זה סמך ומהר"מ איסרל"ש שהתיר בשעת הדחק היכא דנקיב קרנא עילאה לבד · אבל מהרש"ל פרק אלו טריפות סימן י"א כתב וזה לשונו על מה שכתב הב"י וחומרא יתירא היא ואינו יודע למה מאחר שאין הכרע בתלמוד ודברי הלכות גדולו' קבלה ובפרט בספק איסור דאורייתא לחומרא עכ"ל וכן כתב הב"ה בין שניקב התחתון לבד או העליון לבד הוי טריפה מדינא אפילו בהפסד מרובה וכן עיקר :

הביא

הגה"ת מנחת אהרן

ליבא למבעי' מידי דהא מוכח דבעורו לא בעי רוב מדלא קאמר אפילו רוב מוחו כנ"ל :

ובזה מיושב הא דקאמר למאן דאמר רוב עורו רוב מוחו מאי ולפירוש תוס' דלמ"ד רוב עורו רוב מוחו ג"כ טריפה ומאי פליגי האי מ"ד רוב מוחו עם האי מ"ד רוב עורו ולפי' דברינו אתי שפיר דלמ"ד רוב מוחו לא בעינן בעורו רוב ולהאי מ"ד רוב עורו בעורו נמי בעינן רוב ובזה פליגי :

וא"כ מסתבר דלא כפירש ר"ת דלפירוש ר"ת קשה מהיכי תיתא כאמר דצריך נמי רוב מוחו אך לכאורה צריך לפרש כן דא"ל כפירוש קמא קשה היאך קאמר למ"ד רוב עורו רוב מוחו מאי וקשה הא ע"כ מוכח דהאי מ"ד רוב עורו ס"ל רוב מוחו לאו טריפה דאם לא כן במאי פליגי וצריך לומר דלהאי מ"ד רוב מוחו לא בעי רוב עורו וקשה קושית מהרש"א אמאי לא ומבעי נמי למ"ד רוב מוחו דשמא בעורו לא בעי רוב ותירוצו דחוק אבל לפירש ר"ת אתריכן האי מ"ד רוב עורו ס"ל דבעינן נמי רוב מוחו וא"כ בהא פליגי הכי תרי לישנא וללישנא קמא לא מיטרפה אלא א"כ ברוב עורו ורוב מוחו וללישנא בתרא מיטרפא בא' מהם או רוב עורו או רוב מוחו · אבל לדברינו דלא קשה קושית מהרש"א כנ"ל מסתבר לומר כפירוש תוס' דבזה מחולקים הנהו תרי לישנא דלמ"ד רוב עורו ס"ל דבעורו נמי בעי רוב והאי מ"ד · רוב מוחו ס"ל דבעורו לא בעי רוב ומסתבר כפירוש קמא של תוס' דלפירוש ר"ת עיקר חסר מן הספר הל"ל דבעי נמי רוב מוחו עכ"ה :

סימן ל"ג

א כתב הרמב"ם פרק ה' מהלכות שחיטה וזה לשונו שמונה מיני טריפות נאמרו למשה בסיני ואלו הן דריסה נקובה וכו' אע"פ שכולן הלכה למשה מסיני הן הואיל ואין לך בפירוש בתורה אלא דרוסה החמיר בה וכל ספק שיסתפק בדרוסה אסור ושאר מיני טריפות ספיקן מותרים כמו שיתבאר עכ"ל ומקשים העולם על הרמב"ם דסבר דיש חילוק בין דרוסה לשאר טריפות ומאי מקשי הגמרא בחולין דף מ"ג על הא דאמר עולא ישב לו קוץ בוושט אין חוששין שמא הבריא · רש"י ישב לו קוץ כגון שאכל קוץ ונתחב לתוך הוושט ואינו נראה נקובת' מבחוץ וקורט דם אין בה בפנים אין חוששין שמא נקב הי' והבריא והיה קרום שעלה מחמת מכה בושט ואינו קרום · ואני שמעתי והבריא לשון ניקב כמו וברא אותם בחרבותם ע"כ ומקשי מ"ש מספק דרוסה ומשני קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה ע"כ ולשיטת הרמב"ם דדרוסה מחמרינן בספיקא משום שהוא מפורש בתורה לא מקשי הגמרא מ"ש מספק דרוסה דשאני דרוסה שהוא מפורש בתורה החמירו רבנן בספיקא משא"כ בטריפות ותירץ הרב הגאון יעקב אשל אברהם דהגמרא מקשי עולא לשיטתי' דקחשיב לעיל דף מ"ג ע"א דרוסה בהדי שמנה מיני טריפות שנאמרה למשה מסיני ולא מחלק בין דרוסה לשאר טריפות מקשי הגמרא שפיר מ"ש מספק דרוסה ע"ש אך עדיין יש להקשות על הרמב"ם דפסק דלא כעולא אלא דחוששין שמא הבריא ואין לו בדיקה קשה מנ"ל לפסוק דלא כעולא בשלמא לשיטת תוס' אתי שפיר דכיון דקי"ל חוששין לספק דרוסה חוששין נמי שמא הבריא דהא הגמרא מקשי מ"ש מספק דרוסה ומשני קסבר עולא אין חוששין כו' וא"כ לדידן דפסקינן דחוששין לספק דרוסה חוששין נמי שמא הבריא בוושט אבל לרמב"ם דס"ל דספק דרוסה חמיר הואיל שהוא מפורש בתורה א"כ אף דפסק חוששין לספק דרוסה מנ"ל דחוששין בוושט שמא הבריא והגאון מתרץ קושי' זו ותירוצו דחוק ע"ש · ונראה לי הוכחה לדיעה של הרמב"ם ובזה יהא מוכח ג"כ כרב אלפס דהרא"ש כתב וזה לשונו קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה ולקמן פסקינן חוששין לספק דרוסה הלכך פסק רב אלפס ז"ל דאם ישב לה קוץ בוושט חוששין שמא הבריא ורבינו אב"ן זקיני פסק כעולא ומביא ראיי' ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות בצד אחד כשירה ולא חיישינן שמא הבריא וכו' ואפשר דרב אלפס הי' מחלק משום דעובי בית הכוסות הוא עב לא חיישינן שמא הבריא ומסתברא כדברי הראב"ן דמשום דעובי כל דהו אין חילוק עכ"ל ולכאורה מסתבר כראב"ן דהלכה כעולא אבל אחר העיון נ"ל הוכחה לדברי רב אלפס דאין הלכה כעולא אלא דחוששין שמא הבריא · ועוד נ"ל לתרץ רש"י דפירש וקורט דם אין בה מבפנים ותוס' ד"ה ישב פירשו דאין לחוש אפילו אם יש מבפנים אם אין מבחוץ כיון דלא חיישינן שמא הבריא עכ"ל ונ"ל דרש"י לשיטתי' ע"כ צריך לומר עולא איירי אם אין קורט דם בושט בפנים אבל תוס' לשיטתי' א"ש אפילו יש בה קורט דם מבפנים אין לחוש דתוס' מפרשים קסבר עולא אין חוששין לספק ולקמן פסקינן דחיישי' לספק דרוסה ואם כן ישב לו קוץ בוושט חיישינן נמי שמא הבריא וא"ת אמאי נימא נשחטה הותרה וכו' ע"ש שמתרצים בדוחק ולכאורה נ"ל לתרץ קושית תוס' דהרשב"א בחדושיו הקשה וז"ל ואין חוששין שמא הבריא פירש רש"י ז"ל אין חוששין שמא ניקב והבריא וה"ל קרום שעלה מחמת מכה בוושט אין קרום וכו' ותמיהא לי דא"כ משמע מדפרכינן עלי' דעולא מספק דרוסה ואצטרכינן לדחוקי ולמימר ע"כ עולא דאית לי' הכא אית לי' אין חוששין לספק דרוסה אלמא לדידן דקי"ל חוששין לספק דרוסה חוששין נמי לשמא ניקב ועלה בו קרום וא"כ תיקשי לן מ"ש ממחט שנמצא בריאה דקיימא לן כרבנן דמכשרי לקמן כדאית' קמן ובכפיתה ולא חיישינן שמא ניקב והבריא וכו' לפיכך נראה כלשון אחרון שכתב רבינו ז"ל שפירש לשון ניקב כמו וברא אותם בחרבותם ולפת"ש בשם רבינו הרב ז"ל שניקב שמקומו ניכר מבפנים כנגדו יש לו בדיקה מבחוץ אפילו בושט אין חוששין לה ואין צריך בדיקה קאמר ולית הלכת' כוותי' וצריך בדיקה ובבדיקה מיהו סגי לה עכ"ל ע"ש והנה לכאורה מיושב קושית תוס' דאכן פסקינן דלא כעולא מדחוששין לספק דרוסה חוששין נמי שמא הבריא היינו ניקב כפירוש אחרון של רש"י וכרשב"א דלעולא אין צריך בדיקה ולדידן צריך בדיקה אבל בדיקה מהני וא"כ כיון דמהני בדיקה לא קשי' לימא נשחטה הותרה כמו בא זאב ונטל בני מעיים והחזירן כשהן נקובים דהתם א"א למבדקי' סמכינן אחזקה אבל היכא דאיכא למיקם עלי' דמלתא בבדיקה לא סמכינן אחזקה וא"כ לא שייך לומר כאן נשחטה הותרה דהא אפשר למבדקי' וא"כ לא מקשים תוס' מידי וי"ל דתוס' תפסו עיקר כפירוש קמא של רש"י דהבריא פירשו שמא עלה קרום מחמת מכה וא"כ לעולא דאמר חוששין שמא הבריא לא מהני בדיקה ומקשים תוס' שפיר למה לא מהני בדיקה נימא נשחטה הותרה כו' אבל מ"מ קשיא דמוכח' דתוס' סברי כפירוש שני של רש"י דהבריא פרושו ניקב דאית' גמרא דחולין דף כו"ן ע"ב ת"ר מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשירה משני צדדים טריפה נמצא עלי' קורט דם בידוע שלפני שחיטה וכו' תוס' ד"ה מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות בצד אחד כשירה אבל בהמסס אפילו מצד אחד שלא ניקב מעבר לעבר טריפה כך פירש רש"י במקום אחר ואפילו אם תמצי לומר דאין סברא שיהא טריפה הואיל ולא ניקב אלא חצי העור מכיון למיתר דכולה ניקב וחיישינן שמא הבריא כי היכא דחיישינן בריש פרקין למאן דחייש לספק דרוסה כו' ואין נראה לר"ת לומר שיהא טריפה בלא ניקב אלא חצי עור של המסס ונראה לי דהמסס נמי מצד אחד כשרה והא דנקט בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה רבותא קמ"ל ולכאורה קשה למה כתב ר"ת שלא נראה לו שיהא טריפה נימא שמא הבריא וצריך לומר דהתוס' סברי דהבריא פרושו ניקב כפירוש שני של רש"י לעיל דף מ"ג ע"ש וא"כ מהני בדיקה אף דחוששין שמא הבריא ולכך כתבו תוס' דהמסס נמי כשרה והיינו ע"י בדיקה אבל רש"י סבר דפרושו הבריא שמא עלה קרום מחמת מכה ואין לו בדיקה דאין לומר הבריא שמא ניקב קאי' אמאי קאמר רש"י דלא מהני בדיקה בהמסס וטריפה א"ו דרש"י סבר הבריא שמא עלה קרום מחמת מכה ולכך בהמסס טריפה · וא"כ קשה על התוס' ורש"י דכיון דהתוס' ע"כ ס"ל פרושו הבריא שמא ניקב ומהני בדיקה דאין לומר שמא עלה קרום למה מכשיר תוס' בהמסס כנ"ל וא"כ דמהני בדיקה אף דחוששין ומאי מקשים תוס' לימא נשחטה הותרה דהא מהני בדיקה וכל היכא דאיכא למיקם עלי' דמלתא בבדיקה לא סמכינן על החזקה דנשחטה הותרה ולא מקשים תוס' מידי · ולרש"י קושית הרשב"א במקומה עומדת מ"ש ממחט שנמצא בריאה דקי"ל לקמן דמהני בדיקה וא"ל דהא דחוששין שמא הבריא

פרושו

הביא הב"י גבי תולעת בשם תרומת' הדשן סימן קפ"ז על דברי ר"ח דאנן לא בקיאין בבדיקת רושם ורעותא ונהגינן להטריף והיינו בנמצא בקדרת המוח אבל היכא דנמצא חוץ לקדירה כגון בחוטם תלינן שלא הגיע למוח לעולם ע"כ לשונו · ומהרש"ל כתב על זה וזו היא חומרא גדולה לאבד ממונם של ישראל דלאחזוקי רעותא לא מחזקינן מאחר שהקרומים שלמים בלי קרע וקורט דם או שאר חזותא בפרט מאחר שכמה גדולים מכשירים בניקב א' מהקרומים עד שניקב שניהם ע"כ לשונו ע"ש שהאריך ויש לסמוך על דבריו במקום הפסד מרובה :

חסר כאן עד סימן ל"ד

לשון

הגה"ת מנחת אהרן

פרושו ניקב ובאמת אף לדידן דפסקינן חוששין לספק דרוסה וחוששין שמא הבריא אעפ"כ מהני בדיקה כנ"ל וא"כ כיון דמהני בדיקה קשה אמאי פסק רש"י בהמסס אפילו מצד א' טריפה דחוששין שמא הבריא היא אף דחוששין שמא הבריא מהני בדיקה · ונ"ל דלק"מ דאית' בש"ע סימן מ"ח סעיף ד' בהגה' ויש אוסרין אפילו בהמסס אפילו בלא נקב מפולש ע"כ· וכתב א"ז הגאון ש"ך ז"ל ס"ק י"ד ומשמע דבהמסס טריפה אפילו ליכא קורט דם מבחוץ ופשוט הוא דבאיכא קורט דם מבחוץ אפי' בבית הכוסות טריפה כו' מיהו נראה דבעינן קורט דם בפנים ע"ש· וא"כ י"ל דרש"י סבר הבריא פרושו עלה קרום מחמת מכה ולא מהני בדיקה ואין לומר מ"ש ממחט שנמצא בריאה דמהני בדיקה י"ל דהתם מיירי דליכא קורט דם משא"כ בהמסס דמיירי דאיכא קורט דם וא"כ ושט נמי לק"מ דאף דס"ל לרש"י דבוושט לא מהני בדיקה היינו משום דבוושט ליכא למיבדק דדילמא יש עליו קורט דם וכמו שמביא הרשב"א בשם התוספות בדאיכא בושט קורט דם בפנים מיירי דאי ליכא קורט דם מבפנים אין חוששין לה דומי' דבית הכוסות וכו' ולכאורה משמע תלן דחיים לה אף בלא נמצא עלי' קורט דם חיים והדין נותן לחלק בין ושט לשאר מקומות דושט כיון שאוכלין ומשקין עוברים דרך שם במהירות ופשיטא אין מניחין לדם להתיבש עכ"ל:

וכיון דזכינו לדין אתי שפיר רש"י דפירש בדברי עולא דאמר אין חוששין בדליכא קורט דם מבפנים בושט דאין לומר דעולא מיירי בדאיכא קורט דם בפנים קשה אמאי אין חוששין שמא הבריא מ"ש בהמסס דחיישינן שמא הבריא דהא רש"י לשיטתי' דפירש בהמסס טריפ' אפילו מצד א' והוכחתו מדקתני בברייתא' בעובי בית הכוסות מצד אחד כש"ה ולא תני המסס א"ו דבהמסס טריפה דחוששין שמא הבריא וא"כ למה אמר עולא דאין חוששין שמא הבריא אע"כ עולא מיירי בדליכא קורט דם ובהמסס דטריפה מיירי בדאיכא קורט דם ולכן חיישינן שמא הבריא דאם אין מכה קורט דם מנין ותוס' אזלי לשיטתייהו דסברי בהמסס נמי כשר אם אין הנקב מפולש כשר ואין חוששין שמא הבריא וא"כ איכא למימר אף דאיכא קורט דם מבפנים אין חוששין וה"ה בהמסס אף דאיכא קורט דם מבפנים אין חוששין דהא לרש"י דמטריף בהמסס היינו בדאיכא קורט דם כש"ך הנ"ל וא"כ תוס' דמכשירי' בהמסס אפילו איכא קורט דם ולכך בוושט נמי אין חוששין שמא הבריא אפילו איכא קורט דם :

והשתא אתי שפיר דאיכא למימר דתוס' סברי כפירש קמא של רש"י הבריא פרושו שעלה קרום כו' וא"כ לדידן דחוששין לספק דרוסה חוששין נמי שמא הבריא ולא מהני בדיקה ומקשים תוס' שפיר ניחא נפחתה הותרה ולהני בדיקה וא"ל א"כ למה מכשירי התוס' גבי המסס ניחוש שמא הבריא ולא להני בדיקה י"ל דתוס' סברי כפירש הרא"ש בשם ר"ת דלא חיישי' שמא הבריא אלא בוושט דפעי' בי' וגמדא בי' ולפעמים שחוזר המחט לתוך הושט אבל בהמסס אם הבריא לא הי' המחט חוזר לתוכו עכ"ל וא"כ לכך מהני בדיקה בהמסס :

והשתא אתי שפיר מוכח כהרי"ף דאין הלכה כעולא והוכחה להרמב"ם דאמרינן בושט שמא הבריא דזה לשון הגמרא שם יתיב ההיא מרבנן קמי' דרב כהנא ויתיב וקאמר נמצאת אתמר אבל ישב חיישינן רש"י נמצאת איתמר בלא קושיא ע"כ : ישב חיישינן שמא ב' עורות ניקבו והבריא החיצון ע"כ : אמר להו רב כהנא לא תניתו לי' ישב איתמר אבל נמצאת לא איצטריך לי' לעולא דכולהו הוי ברייתא' קולי אכלן ע"כ · וקשה באיזו סברא מחולקים האי מרבנן ור"כ ונ"ל פשוט האי מרבנן ע"כ ס"ל כראב"ן דהלכה כעולא וזה מוכח מדבריו מדקאמר נמצאת איתמר אבל ישב חיישינן וקשה אי ס"ל הלכה כרבנן הא דקאמר אבל ישב חיישינן הוא שפת יתר דהא לרבנן אפילו נמצאת טריפה וכ"ש ישב דהא רבנן ס"ל חוששין לספק דרוסה פליגי אעולא אפי' בנמצאת א"ו דס"ל דהלכה כעולא לכך אמר נמצאת אתמר ובזה לא חיים עולא לשמא הבריא אבל ישב חיישי' שמא הבריא אף לעולא ואמר לי' רב כהנא לא תניתו לי' דבאמת אין הלכה כעולא ישב איתמר ובהא ס"ל אין חוששין ורבנן ס"ל חוששין לספק דרוסה חוששין נמי שמא הבריא כיושב לנו קוץ בוושט וטריפה אבל בנמצאת לא אצטרך עולא למימר כלומר בזה לא צריך עולא למימ' הטעם דאין חוששין שמא הבריא דליכא כאן ריעותא דכולהו הוי ברייתא' קולי אכלן וא"כ אף לדידן בנמצא כשר דלא שייך לומר כאן הבריא דאין כאן ריעותא וא"כ ר"כ ע"כ ס"ל אין הלכה כעול' וא"ש הרי"ף דפסק כר"כ דחיישינן שמא הבריא וכן הרמב"ם שפסק חיישינן שמא הבריא דמוכח כן מר"כ :

ועל הרא"ם דהחליט לפסק הלכה כראב"ן הלכה כעולא דאין חוששין שמא הבריא כיון דלא אמרינן שמא הבריא בעובי בית הכוסות כנ"ל קשה והלא כתב בשם ר"ת דבושט כיון דפעי' בי' וגמדא בי' חוזרת המחט לאחרי' משא"כ בהמסס ובה"כ וא"כ י"ל כיון דס"ל חוששין לספק דרוסה ס"ל נמי שמא הבריא דלא דמי' להמסס ובה"כ וצ"ע עכ"ה :

ב מסכה פרק אלו טריפות דף נ"ו ע"ב ואלו כשרות בעוף ניקבה הגרגרת וכו' ניק' הזפק רבי אומר אפילו ניטל ע"כ · גמרא ת"ר מעשה ברבי שמאי ורבי צדוק שהלכו לעבר שנה בלוד ושבתו באונו והורו בטרפחת כרבי בזפק איבעי' להו הורו בטרפחת לאיסורא כר' בזפק להיתרא או דילמא הורו בטרפחת להיתרא כר' בזפק אבל כרבי בזפק לא ס"ל איקו · אמר רבה ואיתימא ר' יהושע בן לוי גגו של זפק נדון כוושט ע"כ· רש"י איבעי להו תרתי הוראות הוה הורו בטרפחת לאיסורא כדתנן בסנהדרין והאכילה ר' טרפון לכלבים וכר' בזפק להיתרא דאמר אפילו ניטל או דילמא הורו בטרפחת להית' כר' בזפק ואמרו דאם ניטל האם כשירה כוותי' אבל כר' בזפק לא ס"ל · נדון כוושט בנקב משהו ע"כ · כן גרסת רש"י ועיין בתוס' ד"ה איבעי' להו · וכתוב בט"ז ס"ק כ' וז"ל ניטל הזפק טריפה בטור כתוב בשם תשובת הגאונים ראיי' לזה מדאמר גגו של זפק נידון כוושט ש"מ דלא קי"ל כרבי דאמר אפילו ניטל דהא איכא מקום דאפילו ניקב לבד טריפה והקשה הרשב"א על זה דדילמא רבי לא מכשיר אלא בניטל למטה מן הגג והגג קיים ותירץ הב"י דהכי קאמרי הגאונים כיון דאיכא מקום אפילו ניקב טריפה סברא רחוקה היא לומר דבמקום אחר כשר אפי' ניטל ודבריו תמוהים דהא אין מדמין בטריפות שהרי חתכה מכאן וחי' כו' ונלע"ד פירוש דברי הגאוני' מדאמר גגו של זפק נידון כוושט ולא אמר ניקב טריפה ולמה תולה אותו בוושט אע"כ לדיוקא לומר לך דהגגו חמור מאוד ודינו כוושט אבל הזפק עצמו יש בו ג"כ חומרא אבל לא כוושט וע"כ לומר דיש לו טריפות בניטל עכ"ל ט"ז · ותירוצו אינו מובן לי דהא לפי דבריו הוכחת הגאונים מדתני נידון כוושט ולא אמר ניקב טריפה מוכח דאין הלכה כרבי א"כ אמאי כתבו הגאונים דהא איכא מקום אפילו ניקב טריפה וזה יש ליישב בדוחק דה"ק כיון דאיכא מקום אפילו ניקב טריפה א"כ למה לא קאמר ריב"ל גגו ניקב טריפה אבל מ"מ אין הוכחתו הוכחה מה שהוכיח מדלא אמר ריב"ל סתמא ניקב דמשום כך הוצרך לומר נדון כוושט דא"כ יקשה עליו הא דאמר ניקב טריפה הא במשנה קתני ניקב הזפק כשר לכך קאמר גגו של זפק נידון כוושט דגגו לא הוי כזפק אלא כוושט ונקובתו במשהו ושא דקתני במשנה ניקב הזפק כשר היינו למטה מגגו דדינו כזפק ואי הוה אמר סתמא הוי קשי' כנ"ל וא"כ לא מוכח מידי הוא"ל דאמר סתמא · לכן נ"ל ליישב דברי הגאונים דהי' להם הגירסא כרש"י איבעי' להו הורו בטרפחת לאיסורא וכר' בזפק להיתרא או דילמא הורו בטרפחת להיתרא כר' בזפק אבל כר' בזפק לא ס"ל וכ"מ אם הם הורו כר' הלכתא כר' ואם הודו בטרפחת כר' בזפק וכרבי בזפק לא ס"ל אין הלכה כרבי ולכאורה קשה על הגאונים דהא מוכח דכר' בזפק לא ס"ל ואין הלכה כר' ולא הי' צריכים להוכיח מדאיכ' מקום אפילו ניקב טריפה דאית' לעיל דף נ"ד משנה אלו כשירות בבהמה ניטל האם שלה ואית' בגמרא דף נ"ה ע"ב תני היא האם היא טרפחת היא שלפוחית וא"כ כי קאמר בגמרא דטרפחת היא בכלל ניטל האם דקתני במתניתין דכשרה מסתבר יותר למימר דהורו בטרפחת להית' דכר' בזפק לא ס"ל דמשיכי איתא לומר דפסקו בטרפחת לאיסורא כנגד המשנה דתנן ניטל האם כשרה והיא טרפחת כמו שהקשו תוס' ד"ה איבעי' להו על רש"י

וא"כ

סימן לד

לשון הרא"ש פרק אלו טריפות אמר רב יהודה ניקבה הגרגרת כנפה כלומר נקבים דקים ככברה מצטרפין לרובא אם עומדין בהקף הגרגרת ודווקא נקבים שאין בהם חיסרון אבל נקבים שיש בהם חיסרון מצטרפין לכאיסר · בעיא פירש רש"י דליכא בגרגרת דידי' כאיסר בכמה שיעורו · מקפלו חוצה למטה מן הנקבים ובלידיהם עד שיוכלו לקפל את הרצועה שהן בה על פי הקנה ומניחו למהים הנקבים על פי הקנה אם חופה בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג שהנקבים גרידא ליכא רובא טריפה הואיל ויש בה חיסרון ושיעור סמיכת הנקבי' זה לזה כנפה דהא אניקבה כנפה קיימינן כו' הילכך נראה כפירש רש"י ומיבעי' לי' על כנפה דמשערינן השלם עם הנקבים לכאיסר כשהן מקורבים כנקבי הנפה שסופן ליחסר ומיבעי' לי' בעוף דכי משערינן שיעור חיסרון שלו כנגד איסר בבהמה גדולה קטן מאוד שיעור חסרונו מי אמרינן בשיעור קטן כזה נצרף השלם עם החיסרון ותסכי דלא הלא שיעור אחד נתנו לו חכמים ומקפלו ומניחו על פי הקנה עכ"ל הרא"ש :

ונראה לי דגם רש"י כיון לזה ולהכי כתב אם חופה בין הנקבים והשלם שביניהם שלכאורה קשה וצ"ל לרש"י הא דהשלם שביניהם מצטרפין אלא וודאי רש"י פירש האבעי' כהרא"ש (והיינו כיון דגבי בהמה משערינן אף השלם שביניהן ועל זה מיבעי' לי' בעופא מאי) ולפי זה מוכח שגם דעת רש"י לגמרי כהרא"ש דאף בבהמה ששיעור נקבים שיש בהן חסרון כ' כאיסור מצטרף השלם שביניהם וכן משמע מדכתב רש"י אע"ג שהנקבים גרידא ליכא רובא טריפה הואיל ויש בהם חיסרון משמע דתלה לי' ביש בהם חיסרון ואין חילוק בין בהמ' לעוף לענין הצירוף השלם שבין הנקבים :

מיהו דעת רש"י והרא"ש דדוקא בנקבים שיש בהם חסרון הוא דמצטרף השלם שביניהם אבל בנקבים שאין בהם חסרון אין השלם שביניהם מצטרף אפילו כשהנקבים סמוכים זה לזה כנפה וכדכתבו להדיא הואיל ויש בהם חסרון וכדמוכיח נמי הרא"ש אי מהדרינן בשיעור קטן כזה לצרף השלם עם החסרון וכן · וכה עוד מדברי רש"י שפירש בגמרא מצטרפים נקבים לרובא אילו הי' כולן מחוברים יחד הי' רוב' נפסק טריפה עכ"ל משמע דלהכי נקט אילו הי' כולן מחוברים יחד הי' רובא לומר שאין השלם שביניהם מצטרף כיון שאין בהם חסרון ·

וכן משמע דעת הטור בהדיא שכתב וזה לשונו ואם ניקבה סביב הקיפה נקבים דקים זה אצל זה כנקב הנפה אם יש בהם חיסרון מצטרפים לכאיסר שאם יש באיסו' נקבים עם השלם שביניהם טריפה ואם אין בהם חסרון שיעור' ברובא ע"כ לשונו ומשמע דבריש' נקבים שיש בהם חיסרון הוא דהשלם שביניהם מצטרף אבל לא בסיפא כשאין בהם חסרון · וזהו דעת רש"י והרא"ש והטור וכן משמע דעת ר' ירוחם · והרשב"א בתורת הבית הארוך דף ל"ח ול"ט לא העתיק אלא הגמרא עם פירש רש"י :

אבל הר"ן כתב וזה לשונו ניקבה כנפה ומצטרפין לרובא כלומר שאם ניקבה הגרגרת נקבים קטנים כעין נקבי הנפה שאין בין נקב לנקב כמלא נקב ומצטרפין דאי איכא רוב בין הנקבים ומה שביניהם מחקיים רואין כאילו אינו כו' ומיהו פי' אמרינן דמה שבין הנקבים הוי כאילו אינו דווקא שהנקבים סמוכים כל כך שאין בין נקב לנקב כמלא נקב אבל כשיש בו יותר מכשיעור הזה אין מה שביניהם מצטרף אלא הנקבים בלבד הוא שמצטרף לשיעור ע"כ לשונו :

ובשיעור סמיכת הנקבים דעתו שוה לרש"י ושייעתו דמה שכתב רש"י דשיעור סמיכתן כנפה היינו שאין בין נקב לנקב כמלא נקב שכן הוא הנפה שאין בה ריוח בין נקב לנקב כמלא נקב כדי שלא ישאר הדבר שמכניסים אותו בנפה ולא יפול למטה אכן בענין הצירוף הוא חולק וסביר' לי' דאפילו בנקבים שאין בהם חסרון שמצטרפי' לרוב' דהשלם שביניהם מצטרף כשאין בין נקב לנקב כמלא נקב משמע מדבריו גם כן שאינו מחלק בין בהמות לעוף :

והר"ף כתב בהג"ה סמ"ק סימן ר"א בדין נשמט ירך הבהמה וזה לשונו הא דאמר בריש אלו טריפות גבי ניקב כנפה דגבי בהמה דנקבים שאין בהם חסרון מצטרפים לרובא פירש לרובא מן הנקבים עצמן ואין השלם שבין נקב לנקב נחשב בכלל הנקב וגבי עוף דאמרינן מקפל ומניחו על פי הקנה אם חופה רובו טריפה פירש שאף השלם שבנתיים נחשב בכלל הנקב ואפילו הכי לא תני לה גבי יתר עליהן עוף (פירש דבפרק אלו טריפות קאמר לוי כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב המוח) משום דמכל מקום שנפסקה הגרגרת ברוב' טריפה גבי בהמה אבל גבי עוף משום דזוטרא מילתי' נחשב השלם שבנתיים בכלל הנקב כו' ע"כ לשונו ומביאו הגה' מרדכי פרק אלו טריפות :

ומשמע דסביר' לי' דהיכא דיש בנקבים חסרון מצטרף השלם שביניהם אפילו בבהמה לכאיסר אלא היכא דאין בנקבי' חסרון אז בבהמה אין מצטרף השלם שביניהם לרובו ובעוף מצטרפים ליחפיה את רוב פי הקנה וסביר' לי' הא דבעי תלמודא בעופא מאי אנקבים שאין בהם חסרון בעי דבבהמה מצטרפים לרוב היקף הקנה בעיפא מאי ומשני כי היכא דבבהמה שיעורא ברוב הכי נמי בעוף שיעורו ברוב אלא בכהאי גוונא אם חופה את רוב פי חלל הקנה · דאילו הוי בעי אנקבים שיש בהם חסרון דשיעורן בבהמה כאיסר לא הוי משני ובעוף אם חופה את רובא דמה ענין רובא לכאיסר אלא וודאי אאין בהם חסרון בעי ומשני כי היכא דבבהמה שיעורי ברוב היקפו של קנה כך בעוף שיעורי' ברוב חופית הקנה אבל ביש בהם חסרון לא בעי דאפשר דזהו פשיטא דביש בהם חסרון משערינן הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וכפי ערך שיעור איסר לבהמה משערינן בעוף · ודברי הרי"ף והרמב"ם סתומים כדברי הגמרא :

והב"י כתב ומה שכתב הטור שאם יש כאיסר נקבים עם השלם שביניהם טריפה כו' כן כתב הרא"ש והר"ן וזה שלא כדברי סמ"ק שכתב דכי אמרינן בנקבה כנפה נקבים שאין בהם חסרון מצטרפין לרובא היינו הנקבים עצמן ואין השלם שבין נקב לנקב נחשב בכלל הנקב ע"כ לשונו :

וגם מהרש"ל כתב בפרק אלו טריפות סימן ה' וזה לשונו אז מצטרף כל הנקבים ומה שביניהם לרובא ודווקא נקבים שאין בהם חסרון אבל נקבים שיש בהם חסרון מצטרפים לכאיסר וכאשר פירש הוא דעת רש"י.

הגה"ת מנחת אהרן

וא"כ אין הלכה כר' דכר' בזפק לא ס"ל (ואין לומר לפי זה מאי אבעי' ליה בגמרא ה"ל למיפשט מברייתא ולמה הניח בתיקו די"ל דהגמרא קאמר תיקו דמהא ליכא למפשט ידי וכיוצא בזה כתבו התוס' בע"ז דף כ"ג בד"ה או דילמא בין בזה כו' ע"ש) ונראה דהוצרכו הגאונים להוכיח מהא דריב"ל דאיכא למימר לעולם דהורו בטרפחת להיתרא וכר' בזפק לא ס"ל והיינו דס"ל כרבי בניטל הזפק למטה מגגו דכשר אבל בהא לא ס"ל כרבי דרבי מכשר אפילו בלמעלה מגגו אם נטל אבל הם הורו בטרפחת להיתרא דאפי' נטל כולו כשר ובהא כר' בזפק לא ס"ל דבניקב למעלה מגגו ס"ל דטריפה וא"כ אין מזה הוכחה דאין הלכה כרבי אפילו למטה מגגו לכך הביאו הגאונים מהא דריב"ל דאמר גגו של זפק נידון כושט והיינו דאיכא מקום אפילו ניקב טריפה וקשה על ריב"ל דאמר ניקב טריפה הא קתני במשנה ניקב הזפק כשר ואין לומר דריב"ל פליגי אמתניתן זה אינו דריב"ל אמורא הוי כמו שמפרש התוספות י"ט סוף מס' עוקצין ומביא כמה ראיות לזה ע"ש · וצריך לומר דמתניתן איירי בניקב למטה מגגו דהוי דינו כזפק אבל למעלה מגגו מזה לא איירי ת"ק דזה דינו כוושט וא"כ דת"ק איירי בניקב למטה מגגו ע"כ צריך לומר דרבי דאמר אפילו ניטל היינו למטה מגגו אבל למעלה מגגו מודה דניטל טריפה דא"ל דבניטל למעלה מגגו נמי מכשיר הוה לי' לרבי למימ' אפילו ניטל כולו דבשלמא אי ת"ק איירי נמי בניקב למעל' מגגו לא הוצרך רבי לומר אפילו נוטל כולו דהא ת"ק איירי בניקב כולו אבל השתא איירי בלמטה מגגו אי מכשיר רבי אפי' למעלה מגגו לא הל"ל סתמא דאיכא למטעי דלא מכשר אלא בניטל למטה והל"ל אפילו ניטל כולו א"ו דרבי באמת רק מכשיר למטה מגגו אבל למעלה מגגו מודה דטריפה לכך לא קאמר אפילו ניטל כולו וא"כ דע"כ רבי מודה בלמעלה מגגו א"כ מוכח דאין הלכה כר' אפי' בלמטה מגגו דהאמוכח דהורו בטרפחת להיתרא וכר' בזפק לא ס"ל דמהיכי תיתא נימא דהורו בטרפחת לאיסורא נגד סתם משנה ניטל האם כשרה. היא טרפחת א"ו דכר' בזפק לא ס"ל וא"כ אפילו למטה מגגו לא ס"ל כרבי דבניטל למעלה מגגו מודה רבי והוכחת הגאונים שפיר מהא דריב"ל עכ"ה :

רש"י והרא"ש והר"ן להדיא לא כדעת הסמ"ק שכתב שדווקא הנקבים ולא מה שביניהם היכא דליכא חסרון ע"כ לשונו (ומשמע מדברי ב"י ומהרש"ל שדעת רש"י והרא"ש והטור והר"ן דאין חילק בין נקבים שיש בהן חסרון לאין בהן חסרון לעולם מצטרפין השלם שביניהן) :

ואני תמה עליהם שהרי אדרבה מדברי רש"י והרא"ש וסייעתו מוכח כהסמ"ק דבנקבים שאין בהם חסרון אין השלם מצטרף וכמו שכתבתי למעלה :

וגם הבית חדש כתב וזה לשונו ומשמע מדברי הרא"ש כו' אבל אם אין בהם חסרון אין השלם מצטרף כו' ומבואר מדברי הרא"ש שמפרש כך על פי פירש רש"י וכך דברי רבינו שלא כתב צירוף השלם אלא ביש בהם חסרון כו' ע"כ לשונו אלא שכתב אחר כך וזה לשונו אכן מפירש רש"י משמע דבבהמה אף בשיש בהם חסרון אין השלם מצטרף לשיעור כאיסר והכי משמע ממה שכתב הרשב"א בתורת הבית ע"כ לשונו :

ולא ידעתי האיך משמע כן כי יותר מסתבר לומר דדעת הרש"י והרשב"א שוה לדעת הרא"ש וכמו שכתבתי למעלה :

תו כתב הב"ח ומדברי הר"ף בהגה"ת סמ"ק מבואר דאין חילוק בין יש בהם חסרון לאין בהם חסרון לענין הצירוף השלם אלא החילוק הוא בין בהמות לעוף דבבהמה לעולם אין מצטרף השלם אפילו ביש בהם חסרון אבל בעוף בין ביש בהן חסרון בין באין בהם חסרון מצטרף השלם וכן כתב האו"ה בשם סמ"ק עיין שם בשער כ"א ע"כ לשונו · ואילו הי' כדברי הב"ח הי' אפשר ליישב דברי הב"י שמה שכתב וזהו שלא כדברי הסמ"ק כו' רצה לומר ביש בהם חסרון (לטור גבי בהמה מצטרפין ולסמ"ק בבהמה אין מצטרפין והא דב"י מבי' דברי הסמ"ק בנקבים שאין בהן חסרון נ"ל דס"ל לב"י לסמ"ק אין חילוק בין נקבים שיש בהן חסרון לנקבים שאין בהן חסרון לעולם אין מצטרף השלם שביניהם). [א] אבל לדברי מהרש"ל עכ"פ אי אפשר ליישב שהרי כתב ולא כדעת הסמ"ק כו' היכא דליכא חסרון (ובליכא חסרון לטור נמי אינו מצטרף) :

והנה אין ספר האו"ה לפני אמנם לא חכיפנא אפילו לגברא רבה מיני' דדעת הסמ"ק מוכח כמו שכתבתי שהרי כתב הא דאמר בריש אילו טריפות כו' דנקבים שאין בהם חסרון כו' ואין השלם שבין נקב לנקב כו' משמע דווקא באין בהם חסרון הוא דקאמר דאין מצטרפין ועוד דמסיים דמכל מקום שנפסקת הגרגרת ברוב טריפה גבי בהמה ולא מסיים נמי דמכל מקום שבחסרון הגרגרת באיסר טריפה גבי בהמ' דהא לדברי הב"ח יקשה נמי הא דלא תני גבי יתר עליהן עוף ניקבה הגרגרת נקבים שיש בהם חסרון דבעוף מצטרפין השלם ובבהמה דלא מצטרפים לשיעור כאיסר אלא משמע דבחסרה כאיסר דהיינו בנקבים שיש בהם חסרון אין חילוק בין בהמה לעוף ולעולם השלם שביניהם מצטרף :

וכן משמע דעת מהרש"ל שכתב ולא כדעת הסמ"ק כו' היכא דליכא חסרון · משמע דבאיכא חסרון אף הסמ"ק מודה דאף בבהמה השלם מצטרף כדפרישת :

תו כתב הב"ח דמדברי הרי"ף והרמב"ם מבואר דלעולם אין מצטרפין השלם שבין הנקבים בין בעוף ובין בבהמה בין בשיש בהם חסרון ובין באין בהם חסרון ע"כ לשונו · וכן כתב בשלטי הגבורים · ואני אומר דאין בדבריהם הכרע שדבריהם סתומים כדברי הגמרא :

ולענין הלכה אני אומר דלעולם יש להצטרף השלם שבין הנקבים כשאין בין נקב לנקב כמלא נקב בין בעוף בין בבהמה בין יש בהם חסרון בין אין בהם חסרון אלא דבהפסד מרובה יש לפסוק כדעת רש"י והרא"ש והטור ורי"ו והרשב"א וכמו שבארתי דעתם ובפרושי לש"ע כתבתי שגם דעת הש"ע כן :

שוב אנה אלקים לידי ספר או"ה ומצאתי בו בכלל כ"א דין כ"ז וזה לשונו וכתב סמ"ק דנקבים הרבה מצטרפין לכאיסר ואם אין בהם חסרון ברובא ונקבים הרבה מצטרפין לרובא והני מילי בבהמה אבל בעוף השלם שבין הנקבים מצטרפים עם הנקבים לטרוף ברובא ע"כ לשונו הרי להדיא דגם האו"ה מפרש דעת הסמ"ק כמו שפרשתי והוא ברור : [ב]

טור נסדקה לאורכה אע"פ שלא חסר ממנה כלום טריפה במה דברים אמורים שלא נשאר ממנה כלום אבל נשאר ממנה כל שהוא למעלה ולמטה כשרה והוא שישאר המשהו ממקום הראוי לשחיטה שממקום שאינו ראוי' לשחיטה ואילך נידון כריאה לאסור בנקיבת משהו עכ"ל :

וכתב הב"ח בס"ק יוד ומה שכתב והוא שישאר המשהו כו' כתב בית יוסף דשיור דלגבי מעלה אפילו במקום שאין ראוי' לשחיטה מהני דהא במקום ההוא לא מפסיל אלא ברוב ע"כ לשונו אבל ברמב"ם סוף פ"ג כ"ג נסדק לארכה אפי' לא נשתייר מן המקום הראוי' לשחיטה אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשר אלמא להדיא דאף למעלה צריך שישתייר במקום שחיטה וכן כתב בכלבו כלשון הרמב"ם והיינו טעמא דכיון שהשיור גורם שעל ידו יתרפא שיהא הסדק הולך וסוגר צריך שיהא התיקון מענין הקלקול במקום הראוי' לשחיטה וכן קבלתי גם בש"ע חזר בו וכתב כלשון הרמב"ם ע"כ לשון הב"ח :

ולא ידעתי מה חזרה יש כאן דהא אדרבה שינה מלשון הרמב"ם שהרמב"ם כתב נסדקה לארכה אפילו לא נשתייר מן המקום הראוי' בה לשחיטה אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשר ע"כ · משמע דמן המקום הראוי' לשחיטה קאי נמי אמשהו למעלה דסמיך לי' אבל בש"ע כתב ואם נשאר ממנו כל שהוא למעלה ולמטה במקום הראוי' לשחיטה כשר ע"כ דקדק בכוון והפך · ומשמע דהכי קאמר ואם נשאר משהו למעלה בכל מקום שנשאר ומשהו למטה במקום הראוי לשחיטה כשר · אבל לענין דינא דברי הב"ח נכונים דצריך שישאר משהו למעלה במקום שחיטה ומשהו למטה :

וכן פסק מהרש"ל פרק אילו טריפות סי' יוד דאפילו למעלה מטבעת הגדולה לא מהני שיור :

אבן מה שהשיג שם על הטור וזה לשונו ונראה מפירושו הא למעלה בקנה אף שאינו מקום שחיטה סגי לפס אם נשתייר במשהו כו' ול"כ כו' · יש לומר דהטור אשמעינן אף אם תמצי לומר דלמטה שם גרגרת עלי' מכל מקום כיון דנקובתו במשהו לא מהני שיור ובלמעלה לא איירי ואפשר דמודה דבעינן שישתייר למטה מטבעת הגדולה דלמעלה מטבעת הגדולה אין שם גרגרת עלי' :

טור נסדקה לארכה כו' :

בב"ח ס"ק ט' הביא ב' גרסאות וזה לשונו שם דף מ"ה נסדקה רב אמר אפילו לא נשתייר בה אלא חולי' אחת למעלה וחולי' אחת למטה כשרה אמרוה קמי' דר' יוחנן אמר מה חולי' ומה חולי' דקאמר רב אלא אימא אפילו לא נשתייר בה אלא משהו כו' · איכא דאמרי אמרוה קמי' דר' יוחנן משמי' דר' יוחנן הכי אמר לי' ידעין חבראי בבלאי לפרושי כי האי טעמא כך גורס רש"י ופירוש דקאמרי קמי' דר' יוחנן משמי' דר' יוחנן דבמשהו סגי כדקאמר ר' יוחנן ולשבח קאמר ידעין חבראי בבלאי כו' ולפי גרסא זו הלכה דבמשהו סגי דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ועוד דר' יוחנן נמי ס"ל הכי וכך פסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והרשב"א ורבינו והר"ר ירוחם והכל בו · אבל יש גורסים איכא דאמרי אמרוה קמי' דר' יוחנן משמי' דר' יוחנן הכי וכו' ופירוש גרסא זו דלישנא בתרא פליגי אלישנא

הגה"ת מנחת אהרן

[א] ונ"ל לפי סברא זו למה לא כתב הסמ"ק רבותא טפי אפילו ביש בהן חסרון אין השלם מצטרף י"ל משום דאתא לאשמעי' אפילו אין בהן חסרון מצטרף השלם שביניהן עכ"ה :

[ב] נ"ל הכי פירושו מדכתב ונקבי' הרבה מצטרפין לרובא הוא שפת יתר דכתב נקבי' הרבה מצטרפין לכאיסור ואם אין בהם חסרון ברובא מילא קאי על נקבי' הרבה ולמה כתב עוד ונקבים הרבה מצטרפין לרובא א"ו הא דכתב נקבי' הרבה מצטרפין היינו נקבים לבד מצטרפין בלי השלם שביניהן והיינו לרובא דהיינו באין בהן חסרון דמשערינן ברובא בזה משערינן בנקבים לחוד בלא השלם אבל על חסרון כאיסור מצטרפין השלם עמהן וזהו כדפירשת דבבהמה ביש בהן חסרון מצטרף השלם שביניהן ובאין בהן חסרון אין מצטרף ובעוף אין בהן חסרון השלם שביניהן מצטרף עכ"ה :

אליבא קמא וקאמר דר' יוחנן מעולם לא אמר דבמשהו סגי אלא אדרבה הך מלתא דרב דקאמר דבעינן חולי' אמרוה קמי' דר' יוחנן ומשמי' דר' יונתן ושבחה ר' יוחנן ואמר ידעין כו' · לפי גרסא זו הוי הילכתא דלא סגי במשהו אלא בעינן חולי' כליבא בתרא דמהדר כדאורייתא וכן פסק בספר התרומה · וכתב עוד וכמה חולי' שלשה טבעות וכן הסכים רש"י בפירושו דחולי' שלשה טבעות אלא שכתב דלא גרסינן איכא דאמרי אבל בהגה"ת מיימוני סוף פ"ג הביאו דברי הסמ"ג והס"ת לפסק הלכה וכן כתב הסמ"ק והביאו הא"ה: ובית יוסף פסק כהרי"ף ודעמי' ואין נראה כלל להקל במקו' שהדין משתנה לפי חלוף הגרסא וע"ד דהאחרוני' החמירו בדבר והכי נקטינן דלא כמו שכתב בש"ע ע"כ לשון הב"ח:

ונראה לי דאף לפי הגרסא דאיכא דאמרי איכא למימר דהכי פירש איכא דאמרי דר' יוחנן לא אמר משהו למעלה ולמטה אלא ר' יוחנן אמר כך ואמרי הכי קמי' דר' יוחנן משמי' דר' יונתן ואמר להו ר' יוחנן ידעי' כו' ושבחי לר' יונתן:

אכן מצאתי בספר רא"ש שכתב וזה לשונו נסדק לארכה אפילו לא נשתייר אלא משהו למעלה ולמטה כשרה וכן הלכה אמר גאון ולי נראה מדא"ר ר' יונתן חולי' למעלה וחולי' למטה ואמר ר' יוחנן ידעין חברי' בבלאי לפרושי כי האי טעמא אלמא הודה לו ע"כ לשונו · משמע דסביר' לי' דאפי' לפי הגרסא שאין כתוב איכא דאמרי לבסוף חזר בו ר' יוחנן כדמשמע מפי ר' יוחנן כרב והודה לו וכן פסק הסמ"ג והסמ"ק והגה"מ והס"ת והא"ה · ובאמת תמה המהרש"ל על ספר התרומה שפסק כרב:

והילכך נראה לי כיון שדין זה תלוי בפרושא דשמעתא ולא בחילוף גרסאות כמו שכתבתי דאף לפי הגרסא איכא דאמרי יש לפרש כדעת רש"י וסייעתו ואף לפי הגרסא דאין כתוב איכא דאמרי יש לפרש כדעת הסמ"ג וסייעתו הילכך יש להחמיר עד שישאר חולי' למעלה וחולי' למטה והלכך בעינן שישתייר למטה ג' טבעות ולמעלה ג' טבעות שזהו פי' חולי' לדעת רוב הפוסקים אם לא במקום הפסד מרובה יש לסמוך אגדולי הוראה שמה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ורש"י ורשב"א ורי"ו והכל בו ומהרש"ל:

סימן לה

כתב בספר תורת חיים פרק אלו טריפות וחליף דטריפה נראה דהיינו דווקא כשנמצא שתים מימין וג' משמאל אבל אם נמצאו ארבע מימין וא' משמאל כיון דאית לי' ה' אונות כשרה דלאו חליף הוא דלשון חליף לא שייך אלא בחלפו שניהם כו' וקנין בחליפין אבל כהאי גוונא לא וליכא למימר דטריפה הוא משום חסר ויתיר דכיון דאית לה ה' אוני לאו חסר ויתיר הוא דאל"כ למה לרבא למימר חלוף טריפה הוא תיפוק לי' דב' מימין וג' משמאל טריפה משום דחסר ויתיר · ומיהו היכא דנמצאו ד' אוני משמאל וא' מימין טריפה משום חליף דבהאי גוונא הוי' חלוף גמור כיון דמצד ימין ראוי' להיות אוני' יותר מבצד שמאל עכ"ל ודברי תמוהים מאוד מתחילה ועד סוף דכיון דקאמר רבא ה' אוני אית לריאה תלתא מימינא ותרתי משמאלא אלמא דבין חסר מימין או משמאל טריפה וכן כתב הרמב"ם והטור וכל הפוסקים חסרה אונא אחד בין מהימין בין מהשמאל טריפה ולפי דבריו לא הוי' לי' למימר אלא חסרה אונא אחד טריפה אלא רצה לומר דאפילו איכא ה' מכל מקום כיון דבצד שמאל או ימין חסרה אונא אחד טריפה והכי מוכח נמי מדברי כל הפוסקים גבי השלמת הוורד' דלכולי עלמא אם חסרה אונא משמאל אין הוורד' שמצד ימין מצטרפת כיון דאינה עומדת מצד שמאל · ומה שכתב דלשון חליף משמע בחלפו שניהם ליתא דהא השכחן טובא חליף דליתנהו בכהאי גוונא (כמו גבי ושט אם שניהם אדומים או לבנים טריפה והתם קאמר רבא גם כן האי דינא) ואין להאריך בזה שהוא פשוט:

ומה שכתב תיפוק לי' משום חסר לאו מלתא היא דוודאי בכהאי גוונא לאו חסר הוא דהא יש בצד אחד ב' ובצד א' ג' ואי לאו משום חליף מה לי ב' הכא וג' התם או איפכא · ועוד דהרי הוא עצמו מסיק דד' בשמאל וא' בימין הוי לי' חליף אם כן משום הכי איצטרך לי' לרבא חליף וכן איכא כמה מיני חלופים שהזכירו האחרונים כגון שהאונות למעלה והאונות למטה וכהאי גוונא והכל בכלל חילוף דרבא ועוד דהא וודאי חליף דטריף רבא ע"כ משום דבכלל חסר הוא דאם לא כן מנ"ל להוסיף הא קיימא לן שמנה טריפות וחו לא וכן פירש רש"י דף מ"ג ע"א דחליף דאונא בכלל חסרה שחסרה ממקו' שהראוי' להיות עכ"ל: **א**

סימן לו

כתב בהגהו"ת ש"ד סימן מ"ז פעם א' נמצאו תולעים בכרס של בהמה והסכמנו להתי' הבהמה משום דאמרינן מן הפרש נתגדלו או הבהמה אכלה אותן עם מאכלי העשבים ע"כ לשונו ומביאו מהרש"ל בא"ו שלו סימן ל"ו ונמשמע דהמעשה הי' שהתולעים היו יוצאים מן הכרס ויש לחוש שמא הכרס ניקב מחיים והסכימו להתיר כדאמרינן מירכא לאחר שחיטה פירש וכן כתב הב"ח סימן מ"ח סוף ס"ד שכן נראה לכאורה אלא דאחר כך כתב אבל לעיל סוף סימן ל"ח וסי' ל"ו כתבתי נחלק בין תולעים בכרס לריאה והיינו דכתב גם דהמעשה הי' שהכרס לא הי' ניקב דאם נמצא הכרס ודקין נקובין לפנינו לא תלינן דלאחר שחיטה פירש דדווקא בריאה אמרינן הכי ותימה מנ"ל לבדות חילוק זה הא כל הפוסקים לא חלקו ואדרבה הבעל הלכות גדולות שכל דבריהם דברי קבלה כתב בהדיא דף קכ"ז ע"א אשתכח מורנא דנקב בריאה או בכרס אחר שחיטה הוא דניקב וכשרה וכן כתב רא"ש כיון רמ"ו תולעים המצויים בבהמה לאחר שחיטה ולא אמרינן קודם שחיטה פירש ונקבו קנה הלב או הוושט או הדקין ויצאו אלא וודאי לאחר שחיטה פירש ואפילו נקבו כשירה ע"כ לשונו ובלתי ספק הי' נעלם מעיני הב"ח דברי רא"ש והלכות גדולות אילו שאם לא כן לא הי' כותב בהדי' נגד דעתם וכן הך מעשה דהובא בהג"ה ש"ד דעוף שקורין פלומיל שר' יהודה ור' קלונימוס ור' אליעזר הגדול אכלו ממנו אע"פ שנמצאו תולעים מקרקבנו משום דלאחר שחיטה פירש אע"ג דכתב הב"ח דהי' להם בקבלה שבעוף זה הנקרא פלומיל רגילים להיות תולעים גדלים בקורקבן שלו והיינו רביתייהו תלינן דלאחר שחיטה פירש אין זה נראה בעיני אלא משמע דסבירי' לי' דריאה לאו דווקא דהוא הדין לכל שאר אברי' דאם לא כן מנ"ל

הגה"ת מנחת אהרן

א ונ"ל פרושו מה שכתב דכיון דקאמר רבא ה' אוני אית לריאה כו' מדקאמר רבא בתמ' אי חסר או יתיר על מה דקאמר תלתא מימין ותרתי משמאל משמע דבין שחסר בימין ויש בשמאל ג' או שיש בשמאל א' ויש בימין ארבע טריפה וא"ל למה אמר רבא אי חליף טריפה הא ממילא טריפה משום חסר ויתיר י"ל משום דה"א דזה לא מיקרי חסר כיון שלא חסר ממנין האונות מה לי ב' הכא וג' התם או איפכא כמו שכתב לקמן:

ומה שכתב ולפי דבריו לא הל"ל אלא כו' ה"פ דלפי דברי התורת חיים ע"כ צריך לומר דמה שכתב הרמב"ם והטור וכל הפוסקי' חסרה אונה כו' היינו ע"כ שחסרה ממנין האונות שאין לה אלא ארבעה דא"ל שנמצא ארבע מימין וא' משמאל דהא כשר לדברי התורת חיים ואין לומר כגון שנמצא ארבע משמאל וא' מימין דטריפה לת"ח · היינו משום חליף אבל חסר לא מיקרי והאיך כתבו הפוסקי' חסרה א"ו דמיירי שנחסר ממנין האונות וקשה לא הל"ל אלא חסרה אונא א' א"ו מדקאמרי בין בימין ובין בשמאל מיירי כגון שנחסר א' בימין ויש בשמאל ארבע או בימין ארבע ויש בשמאל א' דהוי חסרה וטריפה דלא כת"ח:

ומה שכתב והכי מוכח נמי מדברי כל הפוסקים גבי השלמת הוורד' דלכ"ע אם חסרה אונא משמאל כו' דאי אמרינן כת"ח דארבע מימין וא' משמאל כשר א"כ אף שאין הוורד' עומדת בצד שמאל כשר דהא ארבע מימין וא' משמאל כשר דהעכוכית' שעומדת בצד ימין משלמת לאונות הימין:

ומה שכתב תיפיק לי' משום חסר כו' די"ל אי איכא ד' בימין וא' בשמאל טריפה משום חסר והא דאמר רבא חליף היינו אי איכא ג' בשמאל וב' בימין דה"א דלאו חסר הוא דמ"ש ב' הכא וג' התם או איפכא:

ומה שכתב ועוד דהוא עצמו מסיק דד' בשמאל כו' ה"פ דהרי הת"ח מסיק דד' בשמאל וא' בימין טריפה משום חליף אבל משום חסר לא והיינו משום דלא מיקרי חסר כיון שלא נחסר ממנין האונות · ואיכא למימר לעולם דארבע מימין וא' משמאל טריפ' משום חסר ואין לומר למה לי' לרבא למימר חליף דאי לא הוי אמר חליף ה"א דלא מיקרי חסר וארבע משמאל וא' מימין כשר כיון שלא נחסרו ממנין האונות קמ"ל רבא דטריפ' משום חליף ולעולם כל החלופים טריפה משום חסר עכ"ה:

מכ"ל להקל ולדמות מסברי' קורקבן זה לריאה וכן משמע בד"מ שזהו טעמים וכן משמע במהרש"ל פרק אלו טריפות סי' כ"א וכן כתב באו"ה כלל כ"א דין ב' דה"ה לכל אברים שהנקב פוסל בהן לבד במוח אמרינן לאחר שחיטה פרים ע"כ לשונו וכן פסק בד"מ והכי נקטינן:

טור כתב הרמב"ם חסר מגוף הריאה אע"פ שלא ניקבה הרי היא כמו שחסרה מנין האונות ובעל העיטור כתב שהיא כשרה כיון שהעור קיים ואעפ"י שנפגמה עכ"ל:

וכתב הב"י וזה לשונו כתב הרמב"ם חסר מגוף הריאה אע"פ שלא ניקבה הרי היא כמו שחסר' מנין האונות בפרק א' מהלכות שחיטה וביאור דבריו היינו שמתחילת ברייתא נבראת חסרה קצת ממנה והקרום קיים אלא שנראה בה כמין פגם וחסרון · וטעמו מדתנן במתניתין דאלו טריפות דף מ"ב הריאה שנקבה או שחסרה ואע"ג דבגמר' דף נ"ז אותיבנא מיני' לר' יוחנן דאמר חסרון מבפנים לא שמי' חסרון דהאי חסרה היכא דמי אילימא מבחוץ היינו נקבה א"ל מבפנים ושני לעולם מבחוץ ודקא אמרת היינו נקבה לא צריכא אלא לר' שמעון דאמר עד דאינקב לבית הסימפונו' הכי נמי נקב דלית בי' חסרון אבל נקב דאית בי' חסרון אפי' ר' שמעון מודה וכתבו התוספות יש שרצו לאסור כשנראית הריאה חסרה שיש קמט ופדק או חסרון על הריאה אפי' עולה בנפיחה ועוד הבשר קיים והשיב להם הריב"א דטעות הוא בידם דאם כן ה"ל לשנויי הכא הכי וכדברי הכל ולא ה"ל לאוקמא כר' שמעון אלא ודאי כיון דעלה בנפיחה כשר וכן פסק רבינו קלונימוס הזקן וכן כתב במרדכי ובהגהות אשר"י · ואפשר לומר לדעת הרמב"ם דאין הכי נמי דהוי מצי לשנויי הכי אלא לפי מאי דס"ד דמקשה דחסרון מבחוץ לא הוי אלא ע"י נקב אהדרי לי' דאיכא לאוקמא כר' שמעון · אבל לפום קושטא לית לן לאוקמי ככולי עלמא והיינו כמין פגם וחסרון נראה בה מבחוץ ויש הוכחה לדבר הרמב"ם מדאמר בריש פרק אלו טריפות דבמתני' חשיב י"ח טריפות ומשמע דהכי הילכתא ואי מדלית ריאה שחסרה

הגה"ת מנחת אהרן

א גמרא הריאה שניקבה רב ושמואל ורב אסי דאמרי קרמא עילאה ואמרי לה קרמא תתאה אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן וסימנך כיתונא דוורדא דמכהא בי' ריאה פשיטא אי איכקב עילאה ולא איכקב תתאה תתאה מגין כדרבה דאמר רבה האי ריאה דהגליד כאהיכא סומקא כשרה · איכקב תתאה ולא איכקב עילאה מגין או לא מגין; פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מגין וחד אמר לא מגין והלכתא מגין כדרב יוסף דאמר רב יוסף האי ריאה דאוושא אי ידעינן וכו' אי מבלבלא טריפ' ואי לא כשרה תתאה אנקב עילאה למן איכקב והאי דאוושא זיקי דביני ביני הוא · וכ"ל ליישב קושית תוס' ד"ה איכקב תתאה ולא איכקב עילאה וז"ל לעיל גבי קרום של מוח לא בעי הכי דפשיטא דעילאה מגין שהוא עב וחזק · ולהנך פוסקים דפסקו גבי מוח דמטרפא בעילאה או בתתאה להוד ויש שמטריפין דווקא בתתאה א"כ לא ס"ל הא דעילאה מגין לפי שהוא עב וחזק וקושית תוס' במ"ע · וכ"ל לתרץ ועוד כ"ל לתרץ קושית תוס' ד"ה והלכתא מגין כדר' יוסף וז"ל בכל דוכתא קי"ל כרבינא לקולא ולא הוצרך לפסיק כאן אלא משום דבעי לאתויי לרב יוסף ותמוה דבדף נ"ז מפורשים דברי ר' יוסף ולמה הוצרך להביא כאן דברי ר' יוסף וכ"ל · ועוד כ"ל הרב אלפס דפסק גבי מוח אי איכקב קרמא תתאה טריפה עילאה כשרה וסימנ' חייתא דמתכח בי' מוחא ע"כ וכתב הרא"ש דרב אלפס מפרש הני תרי לישנא פליגי הכי דלישנא קמא סבר טריפות תלוי בעילאה ולא בתתאה ולישנא בתרא סבר דתלוי בתתאה ולא בעילאה ופסק כלשון שני לפי שר"ש בר נחמני וריב"ל מהדרי למתיב סימנא בקרום התחתון משמע שצריך להכירו לפי שבו תלוי הטריפות וזקיני רמב"ן ז"ל פסק דבעינן תרווייהו דבכי הא פלוגתא הוי כמי פלוגתא בריאה וכי היכא דבריאה מסיק דבעינן תרווייהו ה"ה נמי בקרום של מוח עכ"ל וכ"ל פשיט דאתי שפיר דברי הרי"ף בוודאי הואיל ומתנח בי' סימנא במוח בקרום התחתון ש"מ עיקר טריפות תלוי בי' דרסב"ג אמר כן גבי מוח וליכא מאן דפליג עלי' בהא הילכתא כך אבל בריאה מתנח בי' סימנא רב נחמן ובפרש"י רב נחמן קרמא תתאה ס"ל וכיון דאשכחן בגמרא בהדיא דפליגי עלי' דרב נחמן דאיכקב תתאה ולא איכקב עילאה עילאה מגין קבע הילכתא כך מדרב יוסף לכך פסק רב אלפס כן:

והשתא נבוא ליישב קושית תוס' ד"ה איכקב תתאה ולא איכקב עילאה · דאיכ' למימר הא דלא בעי כן גבי מוח משום דהגירס' בגמרא כמו שפירש הרא"ש ז"ל ואמרי לה עד דאיכקב תתאה וממילא משמע דבעינן תרווייהו ע"ש וא"כ ליכא למבעי' כלל גבי מוח דלהאי לישנא ואמרי לה קרמא עילאה כ"ש קרמא תתאה דטריפה דהוא חייתא דמתנח בי' מוחא ולהאי מ"ד ואמרי לה עד דאיכקב תתאה פשיטא דבעינן תרווייהו דהא עד דאיכקב תתאה קאמר · אבל כאן בריאה ע"כ הגרסא בגמר' ואמרי לה קרמא תתאה ולא עד דאיכקב תתאה דא"כ מאי מבעי' בגמרא איכקב תתאה כו' דהא להאי מ"ד קרמא עילאה כ"ש דתתאה לחוד דטריפה ולמ"ד איכקב תתאה קאמר עד דאיכקב משמע דבעינן תרווייהו אלא וודאי דהגרסא ואמרי לה ולכך איבעי' לי' · אפיר ובזה מוכח דלא כרב אלפס דסבר במוח דווקא בתתאה מטרפא וא"כ ע"כ לא גרסינן במוח עד דאנקב תתאה דאי גרסינן עד דאנקב תתאה א"כ קשה כמאן פסק רב אלפס אי כלישנא קמא הא ס"ל דבעילאה לחוד מטרפא וה"א פסק בתתאה לחוד ואי כלישנא בתרא הא קאמר עד דאיכקב תתאה דמשמע דבעינן תרווייהו א"ו דלא גרס עד דאיכקב אלא ואמרי לה איכקב תתאה ופסק הוא כלישנא בתרא דבתתאה לחוד מטרפה וא"כ דלא גרסינן במוח עד כו' קשי' קושית תוס' למה לא איבעי' הכי גבי מוח וצריך לומר כתירוץ תוס' דעילאה מגין שהוא עב וחזק והא ה"א פסק דבתתאה לחוד מטרפא אלמא דעילאה לא מגין וקשי' ממ"כ על רב אלפס וצ"ע:

והשתא מיושב נ"כ מה שהקשה תוס' ד"ה והלכתא מגין כדר' יוסף וז"ל בכל דוכתי קי"ל כרבינא לקולא ולא הוצרך לפסוק כאן אלא משום דבעי לאתויי הא דרב יוסף ע"כ ומה שיש לדקדק בתירוץ תוס' כבר כתבנו לעיל וכ"ל לתרץ קושית תוס' על דרך הפשט די"ל האי מ"ד דסבר דלא מגין סבר כרב נחמן דעיקר טריפות תלי בקרמא תתאה כפרש"י הנ"ל וע"ז יקשה לכאורה לדידן דפסקינן מגין כרבינא לקולא הלא קי"ל עד רבא הלכת' כקמאי מכאן ואילך הלכתא כבתראי כן פירש הרא"ש בכמה מקומות ומביאו א"ז ש"ך בח"מ · תוס' מפרשים בגיטין דף ל"א ד"ה אנא לא נריכנא ע"ש סתם רב נחמן בכולי' תלמודא רב נחמן בר יעקב רבו של רבא ור"נ סבר אינו מגין וה"ל לפסוק כרב אחא אינו מגין ולא כרבינא לכך אמר כדר' יוסף דמלינן רב יוסף סבר מגין וא"כ פליגי בזה רב אחי ורבינא רב אחי סבר כרב נחמן ורבינא כרב יוסף ורב יוסף חבירו של ר"נ וכיון דרבינא פסק לקולא מגין כר' יוסף א"כ אנן קי"ל כרבינא לקולא עכ"ה:

ב כתב הרמב"ם פרק ח' מהלכות שחיטה וז"ל וכן אם חסר מגוף הריאה אע"פ שלא ניקבה הריאה הרי זו כמו שחסר מנין האונות וטריפה לפיכך אם כמלא מקום יבש עד שיפרך בציפורן הרי זו כחסר וטריפה ואפילו הי' כל שהוא ע"כ והקשה הכ"מ דלפי זה קשי' על הא דקאמר בגמרא אמר ר' יוחנן חסרון מבפנים לא שמי' חסרון ומקשי הגמרא על ר' יוחנן מהא דתנן במתניתין הריאה שנקבה או שחסרה מאי חסרה אילימא חסרון מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו חסרה מפנים וש"מ חסרון מבפנים שמ' חסרון ולפי סברת הרמב"ם הא איכא לאוקמא או שחסרה בכה"ג שנגלא מקום יבש דלא הוי חסרון מבפנים ולאו היינו ניקבה ולעולם חסרון מבפנים שמי' חסרון וכיוצא בזו הקשו תוס' ד"ה אי ליהא מבחוץ וכ"ל לתרץ ובזה יתורץ קושית הט"ז וש"ך בספרו סימן הנ"ל דעוד יש לדקדק בגמרא מכ"ל לר' יוחנן חסרון מבפנים לא שמי' חסרון ותוקי מתניתין כר"ש דילמא חסרון מבפנים שמי' חסרון ומתניתין ככ"ע וכ"ל דאי' בש"ע סימן הנ"ל סעיף ח' חסר מגוף הריאה ולא ניקבה כשרה ויש מי שאוסר והמנהג להכשיר אם החסרון ככף פשוטה אבל אם החסרון ככף כפופה אם יוכל להכניס בגומא ההוא אגבע אגודל מיקרי חסרון וטריפה ע"כ והקשה הט"ז ס"ק י"ג אם החסרון ככף פשוטה אבל אני תמה אם יש איסור אם הוא ככף כפופה יקשה

שחסרה משום דלא איצטרך אלא לר' שמעון דלית הלכתא כוותי' לא פשו להו אלא י"ז ורש"י כתב שם האונות שנתחלפו בכלל שחסרה היא שחסרה וממקום שראוי' להיות שם ויש להקשות עליו דאם כן אמאי דחק תלמודא לאוקמא כר' שמעון לוקמי' באונות שנתחלפו ודברי הכל· ותוספות כתבו שם דהך סוגי' כר' שמעון והרמב"ם נראה לו ליישב שאותה סוג' תהא אליבא דהלכתא ומיישב בענין שכתבתי עכ"ל הב"י· העיקר כבעל העיטור כמו שמשמע סוגי' בגמרא כמו שכתבו התוספות ולענין מה שכתב הב"י ויש הוכחה לדברי הרמב"ם כו' איכא הוכחה כמו שכתב הב"ח וגם דברי הב"י בעצמן מגומגמים שבתחילה כתב אפשר לומר לדע' הרמב"ם דאין הכי נמי דהוי נמי לשנוי כו' ואחר כך כתב לפי' רש"י ויש להקשות עליו דאם כן אמאי דחק תלמודא כו' (גם מה שכתב הב"י ויש לתמוה על הרמב"ם האיך פסל בחסרה אע"פ שלא נקבה והא בנימוק מכשרינן אפילו החסרון מחזיק רביעי' יש לומר דנימוק שאני והכא בשלא נימוק כו' עכ"ל משמע דבשנימוקה אפילו יש בו חסרון כמין קמט כשרה והא וודאי ליתא ואין הדעת נוחה בזה אלא פשוט הוא דלא דמי נחסרה כמין קמט דפסול לעולם לדעת הרמב"ם לנימוק מבפנים דאין כאן חסרון מבחוץ וחסרון מבפנים לא שמי' חסרון) ויש לומר דהכי קאמר הב"י ויש להקשות על רש"י כו' ואם כן בע"כ צריך לומר דסביר' לי' לרש"י כמו שכתב להרמב"ם ב

ומה שנמצא בשאילתות וכן פסק הג"ה ש"ע והב"ח דאם החסרון בכף פשוטה כשר ובכף כפופה טריפה אם יכול להניח בגומא ההיא אצבע' אינו עולה גם כן לפי סוגית הגמרא דאם כן הוי לי' לשנוי' לדברי הכל וחסרון כמין כף כפופה דאז הוי' חסרה אע"פ שלא נקבה· וגם אין טעם כלל מה חילוק יש בין כף כפופה לכף פשוטה על כן נראה להתיר לגמרי אפילו בכף כפופה:

אחר כך מצאתי שגם מהרש"ל בפרק אלו טריפות סימן מ"א פקפק על דברים אלו והורה להתיר אפילו בכף כפופה מכל מקום מאחר שכבר נתפשט המנהג לאיסור לא יהא אלא כדברים המותרים· ואחרים נהגו בהן איסור שאי אתה רשאי להתירן ומכל מקום בהפסד מרובה וכיוצא בזה יש להתיר:

זה לשון ד"מ כתב ב"י מצאתי כתוב ריאה שיש בה גומא אם עולה בנפיחה כשרה ואם לאו טריפה ע"כ לשונו ונראה לי שזהו דווקא לסברת הרמב"ם דפוסל בפגם בריאה אבל לריב"א וסייעתו בהא נמי כשר ע"כ לשון ד"מ· נראה שהרב הבין דאם עולה בנפיחה היינו שלאחר נפיחה אין בה גומא ואין הלשון סובל כהבנת הרב· ועוד א"כ מאי קמשמע לן פשיטא דהא כל מילי דריאה כשהיא נפוחה משערינן לה דבהמה בחיי' היא נפוחה· אלא עולה בנפיחה היינו כשאר עולה בנפיחה דעלמא דהיינו דלא מפקי זיקא שלא ניקב וקמ"ל דכיון דאית ריעותא צריך לנפחה לראות אם עולה בנפיחה ואדרבה הת"כ קאי בשיטת המכשירים והכי אית' בתוס' פרק אלו טריפות (דף מ"ז ע"ב) ובא"ז ובמרדכי והגה"ת אשר"י בהדי' וזה לשונו יש שרצו לאסור כשנראית הריאה חסרה אפי' עולה בנפיחה והשיב להם ריב"א דטעות הוא דאם כן הוי לי' לשנוי חסרה דמתני'

הגה"ת מנחת אהרן

מה שהקשו תוס' פרק אלו טריפות דף מ"ז על יש שרוצים לאסור כשיש קמט בריאה כו' דא"כ ה"ל לשנויי הכי כדברי הכל א"ו כל שעולה בנפיחה כשרה וא"כ עדיין קשה למה לא מוקי תלמודא כדברי הכל ומיירי שהחסרון בכף כפופה אע"פ שהטריפות זו חומרא בעלמא ע"ש וכן הקשה א"ז ש"ך בספרו עוד הקשה הט"ז על הרמ"א שכתב וכל זה כשנראה החסרון מבחוץ לאחר הנפיחה אבל היא מבחוץ כשאר הריאה אף שנחסר בשרה מבפנים אפילו מחזיק החסרון עד כדי רביעית כשרה יתר מכאן טריפה וקשה לדבריו אמאי לא משני תלמודא הכי באלו טריפות דף מ"ז כגונא שהקשתי בסמוך דמיירי בחסר מבפנים אליבא דכ"ע ומתניתין ה"ק הריאה שניקבה בכל גווני אבל חסר מבפנים אינו אסור אא"כ חסרה יותר מרביעית ע"ש שהאריך ותירץ א"ז הגאון ש"ך בנה"כ וז"ל לק"מ בוודאי תוס' מקשי שפיר דלישנ' שחסרה ולא ניקבה אבל דלישנ' שחסרה יותר מרביעית זה אינו עולה על הדעת דהא מתניתין סתמא קתני או שחסרה משמע אפילו כל שהוא וגם דומי' דניקבה קתני דהא תנן הריאה שניקבה או שחסרה ע"כ וא"כ מיושב קושית ט"ז מה שהקשה לפי מאי דאסר כף כפופה ה"ל לשנויי הכי בגמרא וכדברי הכל דהא קתני חסרה דומי' דניקבה והיינו אפילו כל שהוא ולפי דעת הרמ"א בחסירה בכף פשוטה כשר א"כ לא הוי דומי' דניקבה ולכך אי אפשר לשנויי הכי וצריך לאוקמא מתניתין אליבא דר"ש ולפי זה יש לכאורה ליישב דברי הרמב"ם דהרמב"ם נמי ס"ל הכי כדעת הרמ"א דלא מטרפא אלא בכף כפופה ולכך אי אפשר לאוקמי מתניתין בכה"ג דדומי' דניקבה קתני כנ"ל אבל זה אינו דהרמב"ם כתב להדי' ואפילו היא כ"ש טריפה וכן הוא בפירוש המשניות ע"ש:

ונראה לי לתרץ הרמב"ם בדרך אחר ותחילה נתרץ מה שהקשה על ר' יוחנן מנ"ל חסרון מבפנים לא שמי' חסרון ומתניתין כר"ש דילמא שמי' חסרון ומתניתין ככ"ע דמוכח דלא שמי' חסרון דא"ל חסרון מבפנים שמי' חסרון קשה הא תני בברייתא נימוקה הריאה וקרום שלה קיים כשרה אפילו מחזקת רביעית כשרה ואי אמרי חסרון מבפנים שמי' חסרון ומתניתין בחסרון בפנים איירי וע"כ אפילו כ"ש דומי' דניקבה וא"כ ליתה תני בברייתא' בנימוקה בפנים עד רביעית כשרה ודוחק לומר דברייתא' פליג אמתניתין א"ו חסרון מבפנים לא שמי' חסרון ולכך ריאה שנשפכה כקיתון כשרה ומתניתין מיירי בחסרה מבחוץ ולר"ש איצטר' לי' כו' והא דבנשפכה כקיתון כשרה אפילו יתר מרביעית ובנימוק טריפה ברביעית זה מתרץ הש"ך דנימוק גרע משפך ע"ש:

והשתא נבוא לתרץ הרמב"ם דר' אבא דמקשי לעולא סבר כמו שכתבו הפוסקים אי כה"ג טריפה כ"ש חסרון מבפנים דמקולקל יותר כמ"ש הב"י כאן דיותר קלקול יש כשנתפשט הנפסד מבפנים מחסר מבחוץ ולכך לא מוקי מתניתין בכה"ג דמיירי דרמב"ם דס"ל דאי חסרון מבפנים כשר כ"ש דמקום יבש כשר אך את זה קשי' על הרמב"ם אליבא דאמת מנ"ל דחסרון מבחוץ גרע מהחסרון מבפנים והכ"מ רוצה להוכיח מהא דכתבו התוס' לעיל ריש פרק אלו טריפות דבמתניתין חשיב י"ח טריפות ומשמע הכי הילכתא וכתבו התוס' דהך סוגי' כר"ש דלרבנן ליכא אלא י"ז ע"ש וא"כ נראה לרמב"ם דוחק לאוקמא הך מתניתין שלא אליבא דהילכתא כר"ש לכך פסק הרמב"ם דריאה שנמצא בה מקום יבש אפילו לרבנן טריפה וא"כ איכא י"ח וכרבנן· ואין זה הוכחה דאיכא למימר כרש"י שהאונות שנתחלפו הוא בכלל חסרה שחסרה ממקום שראוי' להיות ומה שהקשה הכ"מ דא"כ אמאי דחיק תלמודא לאוקמי' כר"ש לוקמא באונות שנתחלפו ודברי הכל דכיוצא בזה הקשו התוס' על יש שרוצים לאסור בשיש קמט וסדק ע"ש אין זו קושי' לפי דברינו הנ"ל דהא קתני שחסרה דומי' דניקבו והיינו אפי' כ"ש ולא שייך באונות שנתחלפו אפי' כ"ש:

לכן נראה לי הוכחה להרמב"ם מהא דאית' גמרא לקמן דף נ"א אמר מחט שנמצא בריאה ר' יוחנן ור"א ור' חנינא מכשרי ר' שמעון בן לקיש ור' מני בר פטיש ור"ש בן אליקים טרפי ומקשי לימא בהא קמפלגי דמר סבר חסרון מבפנים שמי' חסרון ומ"ס לא שמי' חסרון ומשני לא דכ"ע חסרון מבפנים לא שמי' חסרון והכא בהא קמפלגי מ"ס משפולא נקט ואתאי ומ"ס נקובי נקיב ואתאי ההוא מחטא דאשתכח בחתוכא דריאה אייתו לקמי' דר' אמא סבר לאכשורה אתיבי' ר' ירמי' ואיתימא ר' זריקא הריאה שניקבה או שחסרה מאי חסרה אילימא מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו מבפנים וש"מ חסרון מבפנים שמי' חסרון הדרו שדרו לקמי' דר' יצחק נפחא סבר לאכשורה אתיבי' ר' ירמי' הריאה שניקבה וכו' הדר שדרו קמי' דר' אמי וטרפי' אמרי לי' והא רבנן מכשרי אמר להו הן הכשירו יודעים מאיז' טעם מכשרי ואנן מאיז' טעם נכשרי דילמא אי הוי ריאה קמן הוי מנקבה ע"כ ונ"ל לדקדק אמאי לא הקשה הגמרא לעיל לר' יוחנן ולהני תנאים דסברי חסרון מבפנים לא שמי' חסרון ממשנה הריאה שנקבה כו' ונ"ל כך די"ל לא נצרכה אלא לר"ש כמו דמתרץ הגמרא לעיל על הא דר' יוחנן אך ר' ירמי' ור' זריקא לא רצו לתרץ כך ולאוקימא מתניתין כר"ש שלא אליבא דהלכתא אבל זה קשי' מאי הקשו לר' אמי והא רבנן מכשירי דילמא רבנן סברי דחסרון מבפני' לא שמי'

מה

דמתניתין בהאי גוונא וכדברי הכל אלא ודאי כיון דעולה בנפיחה כשרה וכן פסק ר' קלונימוס הזקן ע"כ לשונו. והכי ליכא לפרש עולה בנפיחה כהבנת הרב דאם כן מאי טעמא דאוסרים הא כל מילי דריאה לאחר נפיחה משערינן לי' ג ועוד דא"כ אף לריב"א אם אינו עולה בנפיחה טריפה ואם כן הדרי קושי' לדוכתא דהוי לי' לשנוי מתניתין כדברי הכל:

ואע"ג שבתורת חיים הבין כן (דמקשי על הא דמסיים הריב"א א"ו כיון דעולה בנפיחה כשרה משמע דאם אין עולה טריפה וא"כ ה"ל לשנויי הכי דמיירי שנשאר שם ספק) וכתב בזה דצריך לומר דלא שייך לאוקמא בכהאי גוונא מדלא קתני בהדי הריאה שחסרה ואינה עולה ע"כ לשונו ודאי דלא דק דמאי איצטרך לאשמעינן דאינו עולה בנפיחה דכל מילי דריאה לאחר נפיחה משערינן לה· וכן כמו מה שהקשה ריב"א להאוסרים דלמא לא מצי לאוקמא מתניתין בספק מדלא קתני בהדי' הריאה שחסרה כעין ספק:

ועוד דע"כ הרב לא ס"ל הכי דהא כתב דלהריב"א אפילו אינו עולה בנפיחה כשר (ואי כפי' הת"ת עכ"פ ס"ל לריב"א דאם אינו עולה בנפיחה דהיינו שנשאר שם ספק טריפה רק המשנה לא מצי לאוקמי כה"ג מדלא קתני בהדי כו' ולפי' הרב לריב"א כשר בנשאר ספק) אלא ודאי היכא דלאחר נפיחה אין כאן ספק לכולי עלמא כשר והאוסרים קאמר דאפילו שאין נקב ויש ספק לאחר נפיחה טריפה והא פליג ריב"א והשתא לא מצי לאוקמא מתניתין ביש ספק ואינו עולה בנפיחה דאם כן הדרא קושי' לדוכתא היינו ניקבה:

וכן מצאתי בספר מחזיק בדק שחיבר הר"מ בהלכות חסר סי' ז' שהעתיק להתוספות יש שרוצים לאסור בספק אפילו עולה בנפיחה שאין בה נקב וריב"א מתיר כו' ע"כ לשונו והוא פשוט:

שוב מצאתי בבית חדש שכתב דהמנהג כריב"א וכתב אחר כך מיהו אם אינו עולה בנפיחה במקום שיש ספק טריפה ע"כ לשונו ולכאורה מטין דבריו כדברי בעל התורת חיים דאי רצה לומר שיש נקב תיפוק לי' משום נקב אפילו במקום שאין קמט אבל נראה לי שרצה לומר שאינו עולה בנפיחה משום מוגלא דבלאו הכא קי"ל דאם אינו עולה בנפיחה מחמת מוגלא כשרה אבל במקום קמט הוי לי' לקותא בתר לקותא דקיימא לן דטריפה וכמו שכתב הב"ח שם לפני זה פגם וקמט ריעותא מיהא הוי ואם בועא עומדת על הקמט הוי לי' לקותא בתר לקותא דטריפה וכן אם אינו עולה בנפיחה במקום שקמט כו': נראה לי:

טור ריאה שאירע בה מקרה שנפחוה ונשאר בה מקום שאין עולה בנפיחה קורעין מקום האטום אם נמצא בו ליחה כשרה שמחמת הליחה נאטם ואם לא נמצא בו ליחה מניחין עליו קש או נוצה ונופחין אותה אי מבצבצא כשרה שהרי הרוח בא שם ואם לאו טריפה אבל אין צריך לחוש על זה כל זמן שלא נפחוה עכ"ל:

פשוט הוא דדעת הטור כדעת הרשב"א ומהרי"ו דקורעין הקרום לבד שסמוך ממש למקום האטום כו' שאם ינקוב גם הבשר ודאי יצא רוח ושמא משם ולמטה נשמט · ומה שכתב הטור קורעין מקום האטום פירוש מקום הקרום שהוא אטום:

ומהרש"ל פרק אלו טריפות סימן מ' כתב וזה לשונו מצאתי כתוב אטום בריאה מייתינן שילוי' כו' שלא ינקוב רק הקרומים ולא הבשר עד כאן ונראה לי דלישנא דקורעים העומד בתלמודא לא משמע הכי והטור כתב להדיא שקורעין מקום האטום וכן העיקר שלא כדברי הרשב"א ע"כ לשונו · והפריז על המדה לדחות דברי שני גאונים בראיי' קלוש כמובן:

טור יבשה אפילו מקצתה טריפה וכגון שהיא נפרכת בציפורן אבל לא נפרכת בציפורן כשרה · צמקה כולה אפילו אינה יבשה אם מחמת בני אדם שהפחידוה כגון ששחטו אחרת לפני' וכיוצא בזה טריפה ואם בידי שמים כגון שפחדה מקול הרעם או מפחדי שאר הבריות כגון מקול שאגת ארי' וכיוצא בזה כשרה וכיצד נדע אם היא בידי אדם או לא משימין אותה במים מעת לעת אם חוזרה לליחותה בידוע שהוא בידי שמים וכשרה ואם לאו בידי אדם הוא וטריפה עכ"ל:

זה לשון הר"ן משמע דבדיקה זו היכא דלא ידעינן אי בידי שמים או בידי אדם אבל כל היכא דידעינן דבידי שמים אין צריך בדיקה וכל היכא דידעינן דהוא בידי אדם אין בדיקה מועלת בהן ואחרים לא כתבו כן ע"כ לשונו:

והאחרים הם הרשב"א שהוא מסופק בזה כמו שכתב הב"י בשמו · ומהרש"ל פרק אלו טריפות סימן נ' הכריע כהר"ן בהכרעת צדק:

ומכל מקום כתב הרשב"א ומיהו ודאי משמע דהיכא דשמעה שאגת ארי' ושחטה מיד לשעת' ונמצא שנצמקה שאין תולין בזה דהיאך אפשר דלשעה קלה כל כך נצמקה הריאה הא ודאי למפרע נפסלה עכ"ל וכן פסק מהרש"ל שם:

מיהו נראה מדברי מהרש"ל שם דלע"ג דאין אנו בקיאין השתא בבדיקה היכא דידעינן בוודאי שהוא חרדתה בידי שמים אין צריך בדיקה כלל וכן מסתבר ודלא כמו שפסק בהג"ה ש"ע:

ואין לומר דלכך צריך בדיקה דשמא קודם לכן הפחידוה בידי אדם דאם כן ברייתא לחנם נקטי כל שנצמקה ריאה שלה בידי שמים כשר דהא לא מתכשר אלא בבדיקה אלא ברייתא מיירי בידוע בוודאי שהי' בידי שמי' הא א"צ בדיקה כלל וכזה כתב מהרש"ל שם לאמת דברי הר"ן ע"ש ודו"ק:

הביא הב"י הגה"ה אשרי וזה לשונו כתב הגהות אשר"י בשם בעל הלכות גדולות · אונה דריאה שיבשה קלת ואינה נפרכת בציפורן מניחין אותה במים ומשמש בה אי הדר' ברי' כשרה או

הגה"ת מנחת אהרן

חסרון ומוקי המשנה כר"ש ור' אמי סבר כר' זריקא דהמשנה כרבנן וחסרון מבפנים שמי' חסרון ואין להקשות הא תני בברייתא'. נימוקה אפי' רביעית כשירה ואמאי הא חסרון מבפנים הוא ובמשנה דומי' דניקבה אפילו משהו י"ל כך הברייתא' כר"ש ומודה בנימוקה שחסר ממנה יותר מרביעית טריפה דסופו ליקב הקרום הואיל שחסר מגוף הריאה ולכך טריפה אבל במשנה מיירי שנשפכה כקיתון ונראית כחסרה הואיל שנימוח בתוך הקרום שלו עיין ברש"י ובאמת אינה חסרה רק נימוחה ולכך פליג ר"ש עד שתינקב לבית הסמפונות ואם לאו לא מטרפה בנימוח הריאה הואיל שאינו חסרה כלום אבל בנימוקה הואיל שסופו ליקב הקרום מודה דאי מחזקת יותר מרביעית טריפה אבל פחות מזה הוי כחסרון מבפנים ולא שמי' חסרון אע"כ דינו של הרמב"ם אמת דלא מוקמינן כלל המשנה כר"ש שלא אליבא דהילכתא אלא כרבנן וחסרה היינו שחסרה מבחוץ וכדינו והיינו דחסרה מבחוץ מסתבר יותר להטריף ור' ירמי' ור' זריקא סברי ג"כ כסברת ר' אבא דיותר מסתבר להטריף חסרון מבפנים מחסרון מבחוץ ולכך לא רצו לאוקמא המתניתין בכהאי גוונא שחסר מבחוץ דאי חסרון מבפנים לא שמי' חסרון כ"ש חסרון מבחוץ וקשה לפ"ז מאי השיב להם ר' אמי הם שהכשירו ידעו מאיז' טעם הכשירו וקשה מאיז' טעם הכשירו אי משום חסרון מבפנים הא קתני במתניתין הריאה שניקבה כו' א"ו ר' אמי סבר כדינו של הרמב"ם דחסרה מבחוץ יותר מסתבר להטריף מחסרון בפנים וא"ש דמכשרי רבנן מטעם דחסרון מבפנים לא שמי' חסרון ומוקי מתניתין כרמב"ם בחסרון מבחוץ ור' יוחנן נמי מוקי מתניתין בהכי והוצרך לעיל לתרץ אליבא דר"ש איצטרכ' לי' לר' אבא לשיטתי' דס"ל חסרון מבפנים גרע מחסרון מבחוץ כו' וא"ש הרמב"ם עכ"ה:

ג נ"ל פירושו דאי כפי' הרב דעולה בנפיחה היינו שלא נשאר ספק וריב"א מסיים בתירוצו מדלא משני דמתניתין מיירי בכה"ג א"ו

או יתן מים לתוך הקנה אולי תחזור לקדמותה וכשרה כשתחזור ע"כ לשונו ויש לתמוה למה צריכה בדיקה ואם בדקיהו ולא חזרה כשרה היא כיון שאין נפרכת בציפורן ואע"ג דבלוקה צריכה בדיקה כדבסמוך כבר כתבו הפוסקים דהני מילי בלוקה כולה כמו שאכתוב שם בס"ד ע"כ לשון הב"י:

ובוודאי שיש ליישב שכל דבריהם דברי קבלה · ובב"ח יישב הדברים ולפי דעתו לעולם כשאינה נפרכת בציפורן צריכה בדיקה בין בכולה בין במקצתה ואין זה נוח לי :

גם מה שכתב שכן נראה מדברי הרמב"ם אין נראה לי כלל ואדרבה המעיין בדברי הרמב"ם יראה שכן כוונתו כדברי הרי"ף רבו דבפרק ח' דין ז' כתב לפיכך אם ניטלה ונמצא מקום יבש משמע דעתו דיבשה לא שני לן בין מקצתה לכולה ובדין ט' כתב הבהמה כו' שלוקה הריאה שלה משמע שלוקה הריאה שלה כולה ואם הי' כוונת הרמב"ם כדעת הב"ח לא הפסיק בין דין ז' לדין ט' בדין ריאה שנמצא כמות כעיקר חריות של דקל ודו"ק:

גם אם הי' דעת בעל הלכות גדולות כדבריו למה כתב אונא דריאה שיבשה קצת ואינה נפרכת בציפורן מניחין אותה במים כו' הי' לו לומר דין זה בכל גוונא בין באונא בין באומא :

אבל העיקר כמו שפירש הגאון רש"ל פרק אלו טריפות סימן ד"ב וזה לשונו וכתב מהר"י קארו וכו' ואני אומר דדעת בעל הלכות גדולות כל היכא שלוקה אונא שלימה הוי כחסרה ומשום הכי טריפה ולא דמי לריאה דהיכא שלוקה ולא לוקה כולה דכשירה משום דחסרון בריאה אינו פוסל היכא שהי' שלימה מבחוץ מה שאין כן באונא ומשום הכי מאחר שדברי בעל הלכות גדולות דברי קבלה והא"ז בעל הוראה הי' אין לסור מדבריהם ואע"ג שבדיקה זו אינו כבדיקה זו דלקמן גבי לוקה כולה גם כן אינו דומה ללוקה אלא ללוקה ריאה ע"כ לשונו ודבריו נכונים למבין דמשום הכי דקדק בעל הלכות גדולות וכתב אונא דריאה שיבשה ומה גם שאינו חולק על הפוסקים הרי"ף והרא"ש :

וגם משמע מדברי מהרש"ל שבדיקת אונא נוהגת גם כן עכשיו דלא שייך לומר שאין אנו בקיאין בבדיקה אלא בהך בדיקה דריאה שלוקה דאין אנו יכולין לעמוד על הבדיקה בענין הספירים שהיו מסופקים גם בעניני הכלים יש כמה פרושים ומי יודע להכריע ביניהם וכמו שכתב מהרש"ל שם סימן נ' · מה שאין כן הכא דמניחים אותם במים בעלמא או יתן מים לתוך הקנה דזה בקיאינן לעשות גם כן · ודברים אלו עיקר · וודאי שלא ראה הב"ח דברי רש"ל אלו כי נכים הם שאילו ראה אותם הי' מביאן וחולק עליהם וא"כ אין ממש במה שהשיג על הש"ע דלא מצריך אלא בלוקה כולה דאין אנו להקל כו' גם מהרש"ל שם פסק כן והוא הנכון:

שוב בא אלי ביום ו' י"ד אייר ת"ז לפ"ק החכם מהר"ר ליב חתן הגאון ר' משה ר' מענדלש ואמר דלחנם דחקו עצמם כל הגדולים הנ"ל אלא דהגה"ת אשרי בשם בעל הלכות גדולות הנ"ל חושש משום אטום ולכך מצריך בדיקה זו ובש"ס לא מיירי משום אטום אלא משום לוקה ולכך לא מהני בדיקה זו וצריך בדיקה מעת לעת · ויפה כיון דהשתא גם הגה"ה אשרי בשם הלכות גדולות מודה דבעינן לוקה כולה לענין בדיקה דמעת לעת שהוזכר בש"ס אלא דקאמרו דאפילו במקצת היכא דיבשה קצת צריכה בדיקה זו דאטום שכתב הרוקח והרב בהג"ה סעיף ט':

ועיינתי בבעל הלכות גדולות עצמו ומצאתי דמשמע כדבריו דגבי אטום כתב שם הלכות גדולות גם כן בדף קכ"ח ריש ע"ג טעמא דיבשה היא וטריפה ועיין שם יותר בבה"ג דף סך"ח ע"ב משמע כן:

ולפי זה הוא הדין בכל מקום הריאה היכא שיבשה קצת ולא דווקא אונא שלימה אי לא הדרא ברי' על ידי שופרים ובדיקה שלנו · בענין דיש לחוש מפני אטום דיבשה היא וטריפה וזה ברור ואמת בלי ספיקא כלל :

סימן לז

טור ריאה שיש בה אבעבועות אפילו הם גדולות הרבה ומלאות מים כשרה ומיהו לרב אלפס צריך שלא יהי' עכורים ולא סרוחים וכן כתב הרמב"ם ריאה שיש בה אבעבועות אם הם מלאים רוח או מים זכים או ליחה הנמשכת או ליחה יבשה וקשה אפילו כעין מותרת ואם יש בה ליחה סרוחה או עכורה אסורה וכתב עוד וכשמוציא הליחה ובודק אותה צריך לבדוק הסימפון שתחתי' אם נמצא נקוב טריפה וא"א הרא"ש ז"ל מתיר אפילו בעכורין וסרוחין וגם לא הזכיר בדיקת הסימפון עכ"ל:

וכן כתב הרשב"א והרא"ה שאין צריך בדיקה וכן וודאי מוכח מההיא דריאה שנשפכה כקיתון דקאמר רבא דמייתינן לעא דקוני' כו' וניחוש שמא ניקבו הסמפונות כיון דאיכא ריעותא לפנינו אלא וודאי לא חיישינן · מיהו אפשר לומר התם כמו שפירש הר"ן שם דאם איתא שנתקלקלו הסמפונות אמחויי הוי מימחי :

מיהו משמע מדברי הרשב"א והר"ן דאם נמצאו הסימפונות ניקובין טריפה · אלא דלא חיישינן להכי ואף דסמפון שניקב קי"ל דכשר היינו משום דהבשר רך וסותם אבל מוגלא ונשפכה לא סתמא וטריפה וזה שלא כדעת הראב"ד שהבאתי לעיל דמכשיר אפילו ניקב בוודאי ודעתי שאין לחלק אלא אית לן לחלק ולומר דדווקא הבשר הוא סותם ולא המוגלא וכן נשפכה כקיתון וכן עיקר :

מיהו לענין בועה בעכורין וסרוחין הסכים מהרי"ל לדעת רוב הפוסקים להכשיר וכן פסק הרב בהג"ה ש"ע · אמנם קשה עליו שהכא גבי בועה כתב סתם ורבים מכשירים כו' וכן המנהג להכשיר משמע אפילו שלא במקום הפסד מרובה ולעיל סימן ל"ו גבי ריאה שנימוקה דפליגי נמי הנך פוסקים אי בעינן מים שאין סרוחים ועכורים או לא ופסק הרב בהג"ה דיוכל לסמוך על המכשירי' במקום הפסד מרובה משמע אבל שלא לצורך הפסד מרובה לא ואפשר משום דגבי בועה כבר נתפשט המנהג להכשיר אפילו שלא במקום הפסד מרובה וטעמא דמלתא דלא דמי לריאה שנימוקי דאיכא נמי חשש' דסמפונות יש לומר בעכורים וסרוחים אפשר שנתקלקלו הסימפונות מעט ואינו מותר אלא במקום הפסד מרובה מה שאין כן הכא גבי בועה וק"ל וכן עיקר :

מיהו הביא הב"י בשם ספר אורחות חיים דכל היכא דלא אסרוח מבחוץ לא חיישי' אם הסריח מבפנים ע"כ לשונו וכתב הב"י עליו ואין נראה כן מדברי הגמרא והפוסקים שהבאתי ע"כ לשונו ודבריו נכונים :

כתב המרדכי וזה לשונו הכי תרי בועות כתב ראב"י וזה לשונו שני בועות שיש בהן מוגלא אם מורחקות כשירה כו' ואם לגמרי סמוכות זו לזו אפילו עולה בנפיחה טריפה והא דכשר כי קיימי למתי טיכרי טיכרי באין סמוכות זו לזו · והיכא דתרי בועות סמיכי ויש בהם מים זכים רפיא בידי ויותר נראה לי להתיר מלאסור אבל מצאתי כתב בשם רשב"ט בועה כמו פורח אבעבועות אבל

הגה"ת מנחת אהרן

א"ו כיון דעולה בנפיחה כשרה עכ"ל תו' ולפי' הרב הלי כיון דעולה בנפיחה היינו בלא נשאר שום סדק משמע דאם נשאר סדק טריפה אף לריב"א אכתי' הדרי' לי' קושי' לדוכתא לאוקמי מתניתן כה"ג דהיינו בנשאר סדק או קמט א"ו דפי' עולה בנפיחה לא כפי' הרב אלא אף בנשאר סדק אם עולה בנפיחה היינו דלא מפקא זיקא כשר לריב"א והאוסרים אוסרים בנשאר סדק אף דלא ניקב מקשי ריב"א שפיר ה"ל לאוקמי מתניתן כה"ג אבל לריב"א לא קשה ה"ל לאוקמי' מתניתן הכי הלא איכ' טריפה אף היכא דמפקא זיקא והיינו ניקב עכ"ה:

אבל לגומי דשכיח שקורין בועות לאו בועות נינהו אלא גומים ואין לחוש אי שייכי להדדי וכן נראה לרבינו עב"ץ עכ"ל:

נראה לי שיש כאן טעות סופר והאי אבל מ"כ בשם רשב"ט כו' צריך להיו' לעיל בסמוך אחר טיגרי טיגרי באין סמוכות זו לזו אבל מצאתי כתוב בשם רשב"ט כו' ובב"י סימן ל"ז ומהרש"ל בבדיקותי' וכן הר"ן הביאו דהאי אבל מצאתי כתוב קאי אמים זכים ולא נהירא ובדרכי משה העתיק כמו שהגהתי:

טור ואם יש בה שתי אבעבועות כו' עכ"ל:

כתבו התוספות בשם ר"ג דאם יש ביניהם הפסק כחוט השערה אחד טריפה ודקדקו מדבריו דכשני חוט השערה לא מיקרי כתיכי וכשרה ובהגהת אשר"י כתב דלר"י אפילו יש ביניהם הפסק כחוט השערה אחד כשר וכן כתב העיטור ורי"ו וכן משמע בסמ"ג שכתב שני בועות הסמוכות יחד טריפה אבל אם היו רחוקות זו מזו כשרה ע"כ לשונו ומדלא נתן שיעור להרחק' זו משמע דכל שניכר שהם נרחקים כל דהו אפי' כחוט השערה כשרה וכן משמע שהיא דעת הרא"ש שכתב והוא שאין ביניהם היכר בשר משמע דכל דיש ביניהם היכר בשר אפילו כחוט השערה כשרה:

וכן משמע ברא"ש סימן ל"ח שכתב ותרתי בועי דסמיכי להדדי ולית כלל מן הריאה בגייהו טריפה דהכי קים להו דכל בועה שאינה ריאה מקיפה טריפה ע"כ לשונו · וכן כתב הרא"ה בספר בדק הבית דף ל"ד בהדיא:

מיהו בשחיטות מהרי"ו כתב דין י"א שאם יש הפרד ביניהם כהפרש קש אז הוא כשר ויש מפרשים אם יש ביניהם כשני חוטי שער או הוא כשר ע"כ לשונו:

ומהרש"ל פרק אלו טריפות סימן ד"ז כתב על זהו וזה לשונו משמע דחשיב המכשירים כב' שערות כדעת יחיד ורצה לומר שאין להתיר אלא בהפרד קש וכן נראה עיקר דאין אנו בקיאין לחלק בשיעור בין שער א' לשתי שערות ולכן ראוי להחמיר בספיק' דאורייתא ע"כ לשונו:

ומה שדקדק דחשיב להמכשירים בב' שערו' כיחיד אינו דקדוק דאדרבה כתב לבסוף ויש אוסרים כו' משמע שדעתו נוטה לזה ואדרבה המצריך הפרד קש הוא יחיד ולא מצאתי לו חבר שום פוסק ודעת מהר"מ בהג"ה כדעת התוס' להחמיר וכן עיקר דלא כמהרש"ל דוודאי כיון דרוב הפוסקים מכשירו אפילו בהפרד שער אז די שנחוש לדברי ר"ג להחמיר שני חוטי שער ומה לנו עוד להחמיר להצריך הפרד קש ואם נשמע לכל מי שיבוא ויחמיר ויפסיד ממונם של ישראל לא נאכל בשר לעולם והיום או למחר יבוא אחד ויחמיר בהפרד אגודל או אצבע הכי נשמע לו אכן ארוב הפוסקים סמכינן:

ומה שטען מהרש"ל דאין אנו בקיאין כו' לא ידעתי מה בקיאות שייך בכאן אם ניכר לנו שיש לכל הפחות הפרד ביניהם כשני חוטי השערה ומה לנו הפרד קש ומי שיש לו רק עינים לראות יוכל להכיר שיש הפרש ב' שערות אע"פ שאין יכולין להכניס קש ביניהם ועוד כתב בסמ"ג דהכך יש אומרים דמהרי"ו לא פליגי אהדדי ורוחב קש היינו בעיגולו סמוך לשיבולת והיינו שיעור ב' שערות ועוד נראה לענ"ד דבמקו' הפסד מרובה לסמוך אמכשירי' כחוטשער' א' דפשטא דתלמודא משמע כוותייהו ואף שהב"י פסק כהתוספות היינו לפי מה שהי' סבור שכתב דין זה בתוספות בשם בעל הלכות גדולות וכמ"ש שיש לחוש לדברי בעל הלכות גדולות כמו שחיישי' בכמה מקומות לדבריו שכל דבריו דברי קבלה וכן הבין המהרש"ל שם:

אבל המעיין בתוספות יראה שדין זה הוא בהלכות ר"ג ועוד יש לסמוך אאילו שבעה בעלי הוראה דלעיל· מיהו בהא מודינא שאין אנו בקיאין לשער בין שער א' לשנים אף אפילו בספק אי איכא ב' שערות הפרש או שער א' יש להכשיר במקום הפסד מרובה:

כתב הרב בהג"ה ש"ע בבועה מעבר לעבר במקום הסמפונות אפילו במים זכים טריפה ומהרש"ל פרק אלו טריפות סימן ל"ז פסק דנראה להכשיר במים זכים אפילו בלא בדיקת הסמפונות כי מסתבר שבמים זכים לא נתקלקלו ולא נימוחו ועוד מאחר שחומר' יתירה היא ורוב הפוסקים לא הזכירוה גם הרא"ש והטור לא הזכירו ואינו דומה לבועה בשפולי שהוא מדברי הלכות גדולות כו' ע"כ לשונו והאריך בזה ומתוך כך העלה דיש להכשיר במים זכים ע"י בדיקה אף דאין אנו בקיאין בכל מקום בהפסד מרובה יש להתיר ע"כ דבריו ואין דבריו נכונים בעיני דאדרבה בועה בשיפולי אין לו סמך כלל בגמרא וכל הפוסקים דחקו עצמם למצוא טעם לייש' דברי הלכות גדולות כנראה מדבריהם אבל בועה מעבר לעבר הוא מן הגמרא ומוסכ' מהרבה פוסקי' וכמו שיתבאר דאמרינן בגמרא דף מ"ז ע"ב אריאה שנשפכה כקיתון של מים והוא דקיימי סמפונות ואם כן כ"ש בועה מעבר לעבר במקום הסמפונות וכי גרע מפני שהוא בועה ג"כ סוף סוף נתקלקל בפנים כמו שנשפכה כקיתון ואדרבה בועה גרע מנשפכה דהא בלעת וגם אין קרום הריאה מכסה אותה וגבי נשפכה נמי מיירי במים זכים דהא הרי"ף והרמב"ם והש"ע לעיל סימן ל"ו מפרשי לה במים זכים דווקא ושאר מפרשים חלקו עליהם וסבירי לי' דמיירי נמי בעכורים הרי דלכולי עלמא מיירי במים זכים וקאמר עלה והוא דקיימי סמפונות וכן מהר"מ מרוטינבורג שממנו מקור דין דבועה מעבר לעבר הוציא דין זה מריאה שנשפכה כקיתון כדאית' בתשובת מהר"מ (סימן ס"ו דפוס פראג) ובמרדכי ובתשב"ץ סימן סך"ה ובתשובת מהרי"ק שורש ל"ו ובשאר אחרונים:

ועוד שבתשובת מהרי"ק הוכיח דאפילו במים זכים טריפה וזה לשונו ועוד ראי' מהא דבעי מיני' רבה בר בר חנא משמוא' העלא' מניקין מהו ת"ש דאמר רב מתנא נליא מוגלא טריפה מים זכים כשרה ומשני לי' ההוא בכולי' איתמר ואם איתא לימא לי' לעולם בריאה והוא מוגלא כנגד הסימפון ואפילו הכי מים זכים כשרה ע"כ לשונו ואע"ג דכתב אחר כך ומכל מקום יש קצת לדחות ראיי' זו כראה דרצה לומר מש"ס דמסתמא מיירי בכל גוונא אפילו בועה אבל נראה לי דע"כ מהר"ם לא סבירי' לי' הכא דהא מהר"ם דחה דברי המתירים תרתי בועי דסמיכי במים זכים מהא דקאמר ההוא אכולי' אתמר ולא מוקי לי' בריא' לענין סמיכי כדאיתא באשר"י אם כן ע"כ מהר"ם סבירי' לי' דכל כמה דמצינו לפרושי דברי רב מתנא מפרשינן ולא אמרינן מסתמא איירי בסתם בועה· ודוחק לומר דסתם בועי סמיכי נינהו אבל לא מעבר לעבר דזהו דוחק גדול ואולי לכך כתב מהרי"ק קצת יש לדחות אבל לא דחיי מעליות'· גם עוד האריך מהרי"ק שם בטעמים נכונים להטריף בועה מעבר לעבר אף במים זכים:

ועדר נראה לי להביא ראיי' ברורה מדברי הרשב"א והר"ן שהסיגו על מה שכתב הריטב"א דבכל בועה צריך לבדוק הסמפון שתחתי' שלהדה מריאה שנשפכו כקיתון דלא מחוור דלא דמי לנשפכה לפי שכמם בשלה מבפנים אבל בבועות הגדילות בין עור לבשר אין חוששין לנקיבת הסמפונות עכ"ל:

משמע להדי' דבועות שהם מבפנים מעבר לעבר לא בין עור לבשר בלבד חוששין לסמפונות:

ומה שכתב מהרש"ל שרוב הפוסקים לא הזכירו דין בועה מעבר לעבר לאו מלתא היא דבכלל ריאה שנשפכה כקיתון הוא וגרע מיני' וכדהוכחתי וכן פסק הב"י דבבועה מעבר לעבר במקום סמפונות צריך בדיקת הסמפונות:

הגה"ת מנחת אהרן

א כתב הרמב"ם פרק ז' מהלכות שחיטה וז"ל אחד מסימפוני הריאה שניקבה אפילו ניקב לחבירו טריפה ורבים תמהו על הרמב"ם מהא דאית' באלו טריפות דף מ"ח ע"ב ההוא מחטא דאשתכח בריאה כו' טעמא דמינקבה הא לא מינקבה כו' והאמר רב נחמן ההיא מחטא דאשתכח בסמפונא טריפה ומשני ההיא לחבירו אתמר ומקשי והאמר רב נחמן האי הדורא דככתא דאינקב להדי חברי' מגין עלי' אמר רב אשי טריפו'קא מדמית להדדי אין אומרים בטריפות זו דומה לזו שהרי הותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וחי' ע"כ· וא"כ משמע בגמרא דלחבירו טריפה מפני שאינו מגין אבל ניקב לבשר דמגין כשר והאיך כתב הרמב"ם אפילו ניקב לחבירו טריפה משמע לבשר פשיטא דטריפ'· וכתב הלח"מ וז"ל וכ"ל דמאי דקאמר רבינו אפילו ר"ל לא מבעי' דהיכא דאין לו דבר מגין כלל שאין לו בשר מגין ולא סמפון כלומר שנקב הסמפון גדול למעלה מזה אפילו בהדרא דככתא דאינקב להדי חברי' כשר אבל ניקב אילון שבכולה וודאי דפסול וא"כ כ"ש בסמפונות הריאה אלא אינקב לחברי' דבהדר' דככת' מגין הכא אינו מגין דכאמרו שם מפני שסמפון הריאה קשה עכ"ל· ויש להקשות לפי דבריו מאי מקשי הגמרא והאמר רב נחמן

ולכאורה תמהתי על מה שכתב הגה"ת מרדכי דהמנהג להכשיר בועה מעבר לעבר וכן על מה שצידד מהרי"ק שם להקל כיון דהסמ"ג וסמ"ק וטור' הב"ת לא הזכירו דהלא הוא בכלל כשנשפכה נגרע מיני' ונראה לי ברור דהגמרא ומהרי"ק לא קאמרי אלא דכשר ע"י בדיקת הסמפונות והאיסרים בהג"ה מרדכי שם דאפילו בדיקה לא מהני הכי דנגרע ונשפכה וכמו שכתבתי בפרושי לש"ע ס"ק ד"א לדעת הרב בהג"ה וזו היא מסקנת מהרי"ק:

שוב ראיתי בספר מחזיק ברק וזה לשונו וצריך לומר דמהרי"ו סבירי' לי' מים זכים כשר בבוע' דהא כתב היורה דעה סימן ל"א מאן דמטריף מעבר לעבר במים זכים מטריף נמי בסמיכי ובסירכי כתב מוגלא דווקא אבל קשה על מהרמא"י שובי מעבר לעבר מטריף וכתב ואין לשנות וגבי סמיכי כתב ויש מכשירי' במים זכים ויש לילך אחר המנהג ויש לומר דבועה לעבר איירי במים זכים דלא צילי דגריע ממוגלא וע"כ צריך אתה לומר כן דהא אנן הכא בק"ק קראקא מקום מנוחת מהר"מ מנהגינו להכשיר בועה מעבר לעבר במים זכים ע"כ לשונו:

ואי אפשר להאמין שכתב דברים אילו שיש בר דעת שהם דברים תמוהים מתחילה ועד סוף · בראש מה שכתב דהא כתב היורה דעה סימן ל"א כו' לא נמצא ביורה דעה ולא בשום המחבר שבעול' שכתב כן דמה ענין זה לסמיכי הכא טעמא אחרינא איכא משום חששא דסמפונות מה שאין כן בסמיכי והשתא לא קשה מידי מה שהקשה על מהר"מ:

ובלאו הכי נמי לא קשה מידי דדווקא בסמיכי דאיכא פוסקים טובא דמכשירי' סמך עליהם הרב מה שאין כן בבוע' מעבר לעבר דמשמע דלכולי עלמא טריפה דלא גרע מנשפכה וכדפרישת:

ובזה שכתב דמיירי במים זכים דלא צילי היאך אפשר לדבר כן כי לא צילי מים עכורים נינהו גם מה שכתב שבק"ק קראקא נוהגים להכשיר מה בכך הלא כתב הרב שהמנהג להטריף במים זכים דלא סברא דנפשי' קאמר והוא עיקר לדינא·

ואם תמצא בשום אחרון להכשיר אמור לו דבריך הם כדברי מהרש"ל וכבר נדחו דבריו וכן מהרי"ל דמכשיר יחיד הוא וליתא לדבריו וכן נוהגין בק"ק לובלין להטריף וכדכתב בספר מח"ב ומנהגם הוא על פי דין והלכה וחלילה לשנות וכן נמצא בהגהות על שם מהרי"ו בחבורו להטריף ומביאו מהרש"ל שם · וכן משמע לשון האגודה שם שכתב אבועה ניכרת משני לדדין אי קיימא כנגד הסמפונות טריפה עכ"ל משמע דאף במים זכים טריפה דאם לא כן הוי לי' לחלק כמו שחילק שם בסמוך גבי סמיכי:

סימן לח

כתב בדרכי משה שמצא כתוב בשם מהרא"ק דאין מכשירין כמראה הכבד אה"כ בבהמות ישראל ע"כ לשונו · ולא ידעתי למה דהא גמרא ערוכה היא ומוסכם מכל הפוסקים ואפשר דסבירי' לי' כמקצת פוסקים דפסלי האדימה בתכלית האודם וס"ל דאין אנו בקיאין להכיר בין כבד להאדימה ביותר ודוחק:

וגם מהרש"ל פרק אילו טריפות סימן ל"א ושאר אחרונים כתבו בשם דכמראה הכבד כשר ונראה דלכך השמיט הרב בהג"ה דין זה דמהרש"ק והכי נקטינן: א

סימן ל"ט

גרסינן בפרק קמא דחולין (דף ט' ע"א) אמר רב הונא בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה וליתא נשחטה הותרה הא קמ"ל דאע"ג דאתיליד בי' ריעותא כדבעא מיני' ר' אבא מרב הונא בא זאב ונטל בני מעים מהו נטל הא ליתנהו אלא נקב בני מעים מהו נקב הא קא חזינן דהא נקבינהו אלא נטלן והחזירן כשהן נקובין מהו מי חיישינן שמא במקום נקב נקב או לא אמר לי' אין חוששין ע"כ:

וכתב הרשב"א בחדושיו שם וזה לשונו בשם ר"י הלוי ז"ל שאין ריאה בכלל בני מעים וכדאמרינן פרק אילו טריפות מקיפין בבני מעים ור' יוחנן אמר מקיפין בריאה אלמא לאו בכלל סתם בני מעים היא ואמרינן נמי אין מחזיקין דם בבני מעים ואין ריאה בכלל כדאיתא התם ומטעם זה הי' אוסר בהמה שנאבדה הריאה שלה קודם בדיקה לפי שהריאה עלולה אצל הסרכות מה שאין כן שאר בני מעים · ואינו מחוור דודאי אף ריאה בכלל בני מעים ובני מעים כלל הן לכל מה שיש במעי הבהמה והיא דאמרינן אין מחזיקי' דם בבני מעים אדרבה משם ראי' לזה מדאמרינן ע"ה תרגמא בכרכש' והדרא דכנתא וראיי' להתיר אף בשנאבדה הריאה מדאמרינן לקמן מנא הא מילתא דאמור רבנן ז"ל בתר רובא אתי' מהעגלה ערופה דאמר רחמנא הערופה שהיא שלימה ואמרינן נמי אתיא מפרה אדומה דאמר רחמנא ושחט ושרף מה שחיטתו כשהיא שלימה אף שריפתה כשהיא שלימה ואמרינן נמי אתיא משעיר המשתלח שאין הגורל קובע אלא בראוי לשם ואמרינן לא הי' מגיע לחצי ההר עד שנעשה איברים איברים מכל הכי שמעינן דאע"פ שלא נבדקה הריאה מעמידין אותו בחזקת כשרה והיינו דאמר רב הונא נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה דאלמא בחזקת התיר

גמור

הגה"ת מנחת אהרן

האי סמפונא דאנקב טריפה דילמא הא דאמר רב נחמן האי סמפונא דאנקב טריפה היינו שניקב הסמפון גדול דפסול אפילו בהדר' דכנת' אבל אי אית' לריאה קמן ולא מנקבה אמרינן דדרך הסמפונות ואינקב' אפילו להדי' חברי' דמגין וכ"ש אי אנקב בשר הריאה דמגין · ובט"ז מתרץ בענין אחר והרגיש בזה ומתרץ דהגמרא נקט לחברי משום חומרא ע"ש וגם לדבריו קשה מאי מקשי הגמרא והא אמר רב נחמן הדר' דכנת' דאינקב להדי חברי' מגין : ונ"ל משום דאית' גמרא לעיל דף מ"ה ע"ב היכי אימר משמי' דרב נחמן תלתא קני הוי חד פריס לליבא וחד פריס לריאה והך פריס לכבדא · דריאה כריאה דכבדא ככבדא דליבא פליגי בה כו' מר בר הייא מתני איפכא דריאה ככבדא דכבדא כריאה דליבא פליגי כו' ע"ש והנה בוודאי רב נחמן דאמר האי סמפונא דאנקב טריפה צריך לומר דקאי בהאי ליסנא דריאה כריאה דאי"ל דריאה ככבדא קשה אמאי קאמר רב נחמן האי סמפונא דאנקב טריפה משמע אפי' משהו וצריך לומר דקאי בהאי ליסנא דריאה כריא' וא"כ קשי' על רב נחמן למה הוצרך לומר האי סמפונא דאנקב טריפה הא כבר אמר דריאה כריאה וצריך לומר דאי לאו אשמועינן האי סמפונא דאנקב טריפה ה"א היינו שניקב לסמפון הגדול שאינו דבר להגין אבל אי אינקב לבשר מגין קמ"ל רב נחמן דאפילו לבשר אינו מגין ומקשי הגמר' שפיר ומשני ההיא לחבירו אתמר פי' דלעולם לבשר כשר דמגין וא"ל מאי אשמועינן רב נחמן י"ל דאי מהא דריאה כריא' ה"א דווקא שניקב לסמפון גדול דאפילו בהדר' דכנת' אינו מגין אבל לחבירו ה"א דמגין קמ"ל אפילו לחבירו דמגין בהדר' דכנת' הכא אינו מגין ועכ"ז מקשי הגמרא שפיר והאמר רב נחמן האי הדר' דכנת' מגין וא"כ ע"כ צריך לומר דהא דאמר רב נחמן האי סמפונא דאינקב טריפה היינו אפילו לבשר הריאה דא"ל לחברי' קשה הא כבר אמר רב נחמן דריאה כריאה וא"ל דאשמועינן דאפילו לחברי' טריפה הא ממילא מוכח מהא דקאמר ר"נ האי הדר' דכנת' דאינקב לחברי' מגין וקשה למה לא אמר ר"נ האי ריאה דאינקב להדי חברי' דמגין וכ"ש הדר' דכנת' דהא סמפון הריאה קשה א"ו דווקא הדר' דכנת' אבל ריאה לחברי' אינו מגין וא"כ למה לי' לר"נ למימר האי סמפונא דאינקב א"ו דאתי לאשמועינן דאפילו לבשר דאינקב אינו מגין וא"כ קשי' טעמא דמנקב' · ומשני טריפות קא מדמית להדדי כו' פירש לעולם ר"נ אשמועי' דאפילו לחברי' דמגין בהדר' דכנת' הכא בריאה אינו מגין דאי מהא דקאמר האי הדר' דכנתא מגין ולא אמר ריאה כו' ליכא למשמע מיני' דאין אומרי' בטריפות זו דומה לזו וה"א ריאה עדיף מהדרא דכנת' ולכך הזכיר ר"נ הדר' דכנת' וכ"ש ריאה אבל לחברי' כשר בריאה לכך אמר האי סמפונ' דאפילו לחברי' דבהדר' דכנת' מגין הכא אינו מגין וא"ש הרמב"ם דכתב לשון אפילו דאינקב להדי' חברי' : עכ"ה

א וגמרא אמר רבא ריאה שהאדימה מקצת' כשרה כולה טריפה א"ל רבינא לרבא מקצתה מ"ט דהדר' ברי' כולה נמי הדר' ברי' מי לא תני' ושאר שקלים ורמשים עד שיצא מהן דם וכ"ת לשחטה שרצים ומדמינן לה דתני' כצרר הדם אע"פ שלא יצא א"ה אפילו מקצתה נמי אלא לא שנא עכ"ג : ופי' רש"י הלא לא שנא דבין כך ובין מקצתה כשרה כדאמר לקמן אדומה כשרה מדר"נ ותוס' ד"ה אלא ל"ש פירש ר"ח לא שנא וטריפ' כו' ויש להקשות לפי' רש"י דידע רבינא מהא דאמר רבא לקמן אדומה כשרה מדר' נתן למה לא הקשה על רבא דאמר כולה טריפה על הא

דאמר

גמור עומדא משעה ששחטו' והיינו דאקשינן וכימא' כשחטה הותרה דאם איתא דעד שתבדוק הריאה אסורה האיך הותרה :

ובביצה פרק אין צדין מוכח הכי נמי בשמעתא דהפשט וניתוח לעולה ואין הפשט ונתוח לכלבים · ועוד אני אומר דבגמרא מפורש בפרק אלו טריפות דאמרי' התם בגוררת ר' שמעון אומר עד שתנקוב לבית השחיטה' איבעיא' בריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא מיכן או לא תלינן ואסיקנא דתלינן דהא תלינן בזאב דאגמא פשיטא להו לכולהו דבזאב תלינן אפילו בריאה אלא דבמשמשא ידא דטבחא פליגי ואפילו הכי אסיקנא דתלינן וזה מבואר :

וכן ר' שלמה ז"ל השיב לפני רביתיו שהי' מחמירין בדבר ואמר אתמול אכלנו מהלבה ועכשיו נחזיקנה בטריפה :

ובירושלמי פרק אין צדין גרסינן אם באו זאבים ונטלו בני מעים ואכלום כשרה וחש לומר שמא ניקבה הריאה תוקת בני מעים כושר אלמא משמע דאף הריא' בכלל בני מעים ואם נאבדה או אכלוה זאבים בחזקת כשרה היא ואפילו ר' מאיר דחייש למיעוטא נמי משמע וודאי דאית לי' הכין מדלא פליג כו' אבל וודאי היכא דאיתא לריאה קמן ואפשר לאבדקי' אסור למיכל מינה עד שתבדוק מדאמרינן בפרק אין צדין נטיעה דמקטינת רגליהון דקלביא ודב עלי כידות :

ומהא דירושלמי נמי דאייתינן איכא למידק נמי שאלמלא שהיא צריכה בדיקה בדאית' קמן היכי מקשה ואז ל חש לימר שמא ניקבה הריאה מאי אתא לאשמעינן דכשרה ש"מ פשיטא דהא בדאיתא נמי בחזקת כשרה מחזיקנן לה ולא בדקינן לה כלל :

ועוד התם בירושלמי מסכת ביצה ר' יודן בעי דמאי מדבריהם ודאית טריפה מדבריהם כמה דתימר רואין את הטריפה בי"ט דכוות' מפרישין דמאי בי"ט והיינו בוודאי בספק טריפות הכי אה שאם תאמר בשראה בה טריפות אין ראיה זו מדבריהם אלא מדבר תורה ראי' זו נראתי לרמב"ן ז"ל ועיד לו בספר המלחמות ב למדנו בשבין אגדה אמרו אמר ר' יודא בן פזי וכו' וביותר אדם מישראל לוקח בהמה שה או כבש או עז או שור ושוחט ומפשיט רוחץ ובודק הריאה ונמצאת טריפה מונע ואינו אוכל הרי אתרות ה' לרופה ובוודאי בדיקה זו מדבריהם הוא דאילו מדאורייתא אסיקנא התם בפרק אין צדין הפשט ונתוח לעולה ולא לכלבים ע"כ לשונו וכך הם דברי הר"ן :

ומה שכתב בשם רש"י כן הוא ברש"י שלפנינו ריש דף י"ב וזה לשונו אלא וודאי הלכה למשה מסיני הא דסמכי' ארובא אפילו היכא דאפשר אי נמי אחרי רבים להטות משמע בין רובא דאיתא קמן בין רובא דליתא קמן דנהי שנח האי מהאי ומהא מלתא סמכי' ולא בדקינן כל י"ח טריפות ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקינן והיכא דאתרמי דאבדה ריאה בלא בדיקה מתאכלה דסמכינן אהא ואדרב היכא דאמר כשחטה בחזקת היתר עומדת ואין מפרסמין הדבר עכ"ל והביא דברין הרא"ש וסיים ויותר מזו דאפילו ניקבה הריאה במקום דממשמשא ידא דטבחא תלינן בטבח אע"פ שנקוב בפנינו וכ"ש היכא דנאבדה דאחזוקי איסור לא מחזקי' ע"כ לשוני וכן כתב בפרק אין צדין וזהו דעת הרמב"ם סוף פרק י"א מהלכות שחיטה וכן כתב הב"י בשם בעל העיטור ובאמת נראה לכאורה דברי שעת הפוסקים אילו עיקר ודרכם ישרה והלכותיה' ברורה :

אבל המרדכי כתב שר"י הלוי חולק ארש"י וכתב דלא אזלינן בתר רובא אלא היכא דלא אפשר אבל היכא דאפשר בתיקון חכמי' לא אזלינן בתר רובא והא דאמרינן דרב הונא איכא לתרוצי דלא היקל אלא בשאר מיני טריפו' שלא הצריכו לבדוק אבל ריאה שיש בה כמה מיני טריפה לא עלתה על לבו ובעל הלכות גדולות כתב דצריך לאפוקי לריא' ולמבדקי' בנפיחה ואי לא עביד הכי ספק טריפה היא וגם ראב"ן כתב כיון דנהוג לבדוק הריא' אי אתרמא דאי אפקא בלא בדיקה טריפה דלא סמכינן ארובא ומעשה הי' בקולוני"י ואסרו כל חכמי הדור ואומר ר"ב היכא דלא שכיחא טריפות כילי האי כגון בגדיים וטלאים הסומך על רש"י לא הפסיד דהכי אמרי' כו' ע"כ לשונו וכן כתב הסמ"ק דף נ"ב ע"א ומבואר מדבריה' דרש"י נמכש"ר אפילו בבהמות גסות וכדכתבי' הרשב"א והר"ן על שמו בשתב וכן נראה מדברי רש"י שהבאתי לעיל :

אבל ר' ירוחם נט"ו דה"ג אחר שכתב שהעיקר דריאה נמי בחזקת כשרות מוקמינן לה הביא דברי הרא"ש וכתב ומכל מקום כתב דאין מפרסמין הדבר וכן פי' רש"י בחולין דאין להתירו אלא בגדיים וטלאים דרובם כשרים ע"כ לשוני וכן כתב הסמ"ג סוף דין נפולה דף קמ"ג ע"א אומנם בגדיים וטלאים קטנים שאין רגילות לבוא סירכא בהם מעשה שהי' שנטלה הריאה שלהן בלא בדיקה והכשירה ר' שלמה ע"כ לשונו וכ"כ הריב"ש סי' ע"ז וסי' קס"ג דהמעשה שבא לפני רש"י טלה הוה :

וכן כתב בהגהות מיימוני סוף פרק י"א מהלכו' שחיטה אלא שמשמע שם שמדבריהם דמעשה שהי' כך הי' אבל אין הכי נמי בבהמות גסות נמי סבירי' לי' הכי עיין שם ודוק ואולי גם כוונ' הסמ"ק כן :

ונראה לי שטעות סופר הוא בר' ירוחם דהא בלאו הכי לאן וכן פירש רש"י כו' אינו מיושב ועוד דלא כולא זה פירש רש"י בחולין ונ"ל וכן פרש"י בחולין ובעל התרומות כתב דאין להתיר וכו' אבל רש"י גופא ס"ל להתיר אפי' בבהמות גסות דלא כהב"ח שכתב שסה"ת ומרדכי וסמ"ק וסמ"ג והרוקח כולם כתבו על שם רש"י הלכה ליעשה להחמיר דליתא · גם זה שכתב בשם רוקח לא כולא ברוקח שום דבר ע"ש רש"י רק סתמא כתב להכשיר עיין שם :

והראב"ד בהשגות כתב ג"כ בסוף פרק י"א מהלכות שחיטה יש חולקין על הריאה וכן כתב האגוד' והאגוד' סימן אלף קל"ב בשם יש גאונים דלא מכשירין אלא בגדיים וטלאי' וכן כתב הריב"ש סימן תכ"ח שכן נוהגים אנשים חכמים וחסידים הלכה למעשה :

ומכל מקום נראה לי ברור דאף הפוסקים המחמירין בנאבדה הריאה ע"כ מודים דמדאורייתא ומדינא שרי אלא ומתקנתא דרבנן אסור וכן כתב הב"ח וזה לשונו וטעמא דכיון דהצריכו חכמים לבדוק הריאה לאחר שחיטה הילכך אפי' דיעבד דאתפרקה בלא בדיקה אסור לאכלה דאי שרינן לאכלה פעם אחת שוב לא מתקיימא תקנת חכמים דכל א' יוצא הריאה וישליכנה ויאכל הבהמה ע"כ לשונו :

וכן משמע בתשובות ריב"ש סימן ע"ז וסי' קס"ג דלכולי עלמא מדאורייתא שרי :

ונראה להוכיח כן דאי לא תימא הכי אם כן קשי' האיך מיישבים כל הנך גדולי כל הנך ראיות ברורות שהביאו הרשב"א והר"ן להתיר (הם לא בדוחקים גדולים) וגם האיך מיישבים הירושלמי דקאמר בהדיא דריאת טריפה מדבריהם מדרואין את הטריפ' בי"ט וגם האיך מיישבים הא דפרק אין צדין דף ד"ה דמסקינן להלכה דר' עקיבא סבר דהשוחט בהמה מסוכנת אוכל מבית שחיטתה קודם הפשט ונתוח ומשום דסבר כרב הונא דאמר בהמה בחיי' בחזקת היתר עומדת ואם אית' דמדאורייתא בעי בדיקה ואסור אפי' בדיעבד אם כן אמאי שרי :

ועוד דאם אית' דמדאורייתא אסור ונצרך לדחוק ולומר דלא אזלינן בתר רובא מדאורייתא אלא כמו גבי פרה ועגלה ערופה וכהאי גוונא דלא אפשר אבל לא היכא דאפשר אם כן ע"כ נאבדה הריאה דאסורה לאו משום דדילמא טריפה הוי' אסורה דהא אזלינן בתר רוב' בכל דוכתי' אלא משום דהוה אפשר אסורה אם כן לאו הוא בכלל מאי דאסר רחמנא טריפה אם כן ומוס עשה חדשה היא לבדוק הריאה ולאסרה דיעבד והא לא מצינו מצוה זו בתורה ויש לדחוק ולומר דמכל מקום הוי בכלל איסור טריפה אלא נראה דכל הפוסקים מודים דמדאורייתא ומדינא שרי בלא בדיקה אלא דסבירי' לי' דכיון דחכמים הצריכו בדיקת הריאה יותר משאר י"ח טריפות משום דאפשר א"כ לא אזלינן בתר רובא ואסרו אפילו דיעבד דאם לא כן מה הועילו הגאו' בתקנתם כל אחד ישליך הריאה בכיון · והשתא מיושבים שפיר על דרך נכון

הגה"ת מנחת אהרן

דאמר אדומה כשרה מדר"כ ונ"ל פשוט בל"ו לא יכול להקשות מדר"כ י"ל דהתם מיירי בהאדימה מקצתה אבל האדימה כולה טריפה לכך קאמר מקצתה ונ"ע הדר' ברי' כולה כמו' וכ"ת לשמנה שרצים תדמינן לה א"ה אפילו מקצתה נמי אלא ל"ש כלומר אין חילוק בין מקצתה לכולה או דמקצתה נמי טריפה דומי' דשמנה שרצים או להיפך · וכיון דאזל'נו רבא גופי' דאמר אדומה כשרה ע"כ אפילו כולה כשר דהא אין חילוק בין מקצתה לכולה וזה כוונת רש"י ל"ש ובין כולה כו' עכ"ה :

ככון כל הנך ראיות · הראיי' ראשונה מעגלה ערופה ופרה אדומה וסיע ר פשיטא לאו מלתא היא דהתם מדאורייתא :

ומאי דאיר נשחטה בחזקת היתר עומדת דשמא בחזקת היתר גמור עומדת מטעם שנשחט' וודאי הכין הוא דמדינא בחזקת היתר עומדת וכל ספק דלאחר שחיטה תלינן לקולא אלא דכיון דהצריכו חז"ל לבדוק הריאה אסרו אפילו דיעבד כשלא בדקה כדי שתתקיים תקנתן אבל לענין דינא כשהריאה לפנינו ועבוד כתיקון רבנן ובדקה ונולד בה שום ספק כגון זאב וניקב במשמוש הטבח תלינן להקל כיון דנשחטה הותרה והיינו דראב"ן גופי' דהוא קאי בשטת האוסרים כתב בכתרו דתלינן בזאב בריאה ומפיס דכיון דנשחטה הותרה עיין שם :

והך דפרק אין לדין נמי השתא לא קשה מידי דכיון דרק מדרבנן אסור דיעבד אם כן משום הפסד ממונו דשוא חמות המסוכנת התירו וכדכתב הרשב"א סברא זו בחדושיו שם וכן כתב הרא"ש פרק אין לדין :

וגם יש לומר כמו שכתב מהרש"ל פרק אין לדין סימן י"ב דמאחר שאי אפשר להמתין ומאחר דאיכא לברורי לבסוף על ידי בדיקה ליכא ריעותא לפניך וסמכינן ארובא ע"כ לשונו (ולטעם זה נמי מוכרח דמדאורייתא שרי בדיעבד דאם לא כן האיך יאכל על סמך בדיקה דאחר כך וכהאי גוונא כתבו התוספות והרא"ש פרק קמא דחולין והפוסקים גבי מומר לתיאבון דאסור לאכול משחיטתו על סמך בדיקת הסכין לבסוף ועיין שם) :

והך דפרק אלו טריפות דבריאה נמי תלינן בזאב וודאי נמי לא קשה מידי למאי דפרישת כיון דהריאה לפנינו תלינן לקולא :

ומה שהוצרך הר"י הלוי לומר שאין ריאה בכלל בני מעים לאו משום נשחטה הותרה הוצרך לזה אלא משום מאי דקאמר בטל הא לתנהו דהאי ליתא בריאה דבטל וליתנהו אסור' מדבריה; כמו שכתבתי · ומה שהשיג הרשב"א עליו דריאה בכלל בני מעים היא לאו השגה היא דהא דתרגמ' כרכשתא והדרא דכנתא היינו לאפוקי כרס וכ"יו שכתבו הפוסקים ונתבאר בסימן ע"ו אבל וודאי ע"כ ריאה לאו בכלל היא וכן דעת ר' יונה והתו' דריאה לאו בכלל בני מעים וכמו שהביא הרשב"א בחדושיו דף מ"ח ע"א על שמם :

ותימא שנראה שם מדבריו שגם הוא מסכים לזה :

ומה שהיה ר' שלמה ז"ל דן אתמול אכלנו מחלבה ועכשיו נחזיקנה בטריפה אתי נמי שפיר למאי דפרישת דוודאי מדינא אזלינא בתר רובא אלא דכיון דנשחטה ורמי עלי' למבדקי' מתקנת חכמים כל כמה דלא בדקה אסורה מדבריהם :

והך דירושלמי דחס לומר שמא ניקבה הריא' חזקת בני מעים כשר באמת בירושלמי שלפני דפוס הקרקא הנוסחא וחס לומר שמא ניקבו חזקת בני מעים כשרין · אם כן קאי אבני מעים ולא אריאה (והכי איתא בירושלמי פרק הרואה תני שחטו ואכלי הזאבי' מעיה כשרה וחושש שמא נקבו ר' בא בשם רבנן דתמן בני מעים הא מתניתא יהודא בן פזי בחזקת כושר ע"כ :

אבל גם לנוסחא הרשב"א והר"ן וסייעתו אין ראיי' דמיירי דהחזירוהו הזאבים נקובה והיא שלימא ובדקינן לה וליכא למיחש אלא לשמא במקום נקב נקב ועלה קאמר וחש לומר שמא ניקבה הריאה מקודם ובמקום נקב ניקב והאי ומשי חזקת בני מעים כושר וכדקאמר בגמרא דילן והיינו דקאמר וחש לומר שמא ניקבה הריאה ולא חיים לשום טריפו' אחר · אבל וודאי היכא דאכלוה לגמרי ולא בדקה אסורה :

והשתא נתיישבו שפיר כל דברי הפוסקי' האוסרי' בטוב טעם ודע' וגם כל הנך ראיו' שהבי' בסה"ת ומרדכי להתי' מיושבי' ע"פ הדרך שכתבתי דלא קשי' להפוסקים האוסרים ע"ש :

ומכל מקום לענין דינא כיון דלא איזכר בהדיא בגמרא דאסור דיעבד נראה דברי המתירים עיקר מראיותיהם והלכך יש להתיר במקום הפסד מרובה או בגדיים וטלאי' וכן פסקו כל האחרוני' :

כתב מהרש"ל פרק קמא דחולין סי' ד"א ואין להתיר יותר מגדיים וטלאים כו' ואף בגדיים וטלאים ראוי' להחמיר לעצמו שהרי רבינו ברוך כתב הסומך על רש"י לא הפסיד משמע דלכתחילה כל בעל נפש ירחיק ממנו כי ראיתי גם בהם סרכא כו' ומכל מקו' נראה דווקא שלא בדקו כלל אבל אם בדקו אותה מבפנים שהיא נקייה מכל חסרון אף שצריכים גם כן להוציא לחוץ ולנופחה אם לא נעשה בדיעבד אין בו בית מיחוש ע"כ לשונו וכתב הב"ח נראה מדבריו דבהמה גדולה אפילו אם הנאת נקייה מכל חסרון ולא הוציא לחוץ לנפחה דאסורה בדיעבד וחומרא גדולה היא כיון דמוצאה נקי' מכל חסרון שוב אין צריך לנפחה לדברי הכל אלא שמקצת מקומות נהגו כך וחומרא בעלמא היא כמו שכתב הריב"ש ומביאו ב"י ואין לנו לאסר' דיעבד בשביל שטייה מן המנהג וכן כתב בהדי' בהגהת ש"ד סימן נ"ב ואפשר דמהרש"ל לא כתב כן אלא לבעל נפש עצמו כמו שכתב בתחילת דבריו ע"כ לשונו :

ותימא שהרי מדברי מהרש"ל נראה להדיא דקאי אכל שחט הבהמה וכן כתב מהרש"ל שם בסימניו והיכא דנמצא הבהמה מבפנים כשרה אע"פ שצריכים להוציא הריאה ולנפחה מכל מקום בדיעבד אם לא נפחה כשרה ע"כ לשונו ואדרבה מדייק מהרש"ל בגדיים וטלאים יש להחמיר לבעל נפש מדקאמר רבינו ברוך הסומך לא הפסיד וגם מדתלי טעמא כי ראיתי גם בהם סרכות משמע הא לאו הכי אין להחמיר כלל והכי נקטינן :

בב"י דף ד"ו ע"ד וכתב הר"ן שהראב"ד כו' וכן כתב בחדושי הרשב"א דף ע"ב על שם הראב"ד :

שם וכתבו הרא"ש והר"ן כו' וכן הרשב"א בחדושיו ובתורת הבית הארוך דף ל"ד ע"א :

שם וכתב סמ"ג כו' וכן כתבו התוספות דף נ"ז ע"א דמתיך הלכות טריפות של ר"ג ותשובת הגאונים שכתב הר"י ט"ע מסיוע נמי שהסרכא מחמת נקב היא באה שמצריכים נפיחה כשהאונות סרוכות זו לזו כסדרן והשתא אם הסרכות באות בלא נקב אם כן כסדרן למה צריך נפיחה כיון דלא תתפרק ע"כ לשונו :

מיהו אפשר דסביר' להו דלמאן דאמר אין סירכא בלא נקב אין צריך נפיחה אלא דמוכיחים דמצריך בדיקה ע"כ ס"ל אין סירכא בלא נקב דאי סירכא בלא נקב ודאי לא צריך בדיקה אבל למאן דאמר אין סרכא בלא נקב איכא למימר הכי והכי · וכן דעת הרא"ש שתפס שיטת רש"י דאין סרכא בלא נקב ופסק דאין צריך בדיקה וכן כתב הטור וכן משמע בחדושי הרשב"א ובתורת הבית הארוך דלמאן דאמר אין סירכ' בלא נקב נמי אין צריך בדיק' עיין שם אכן מדבריו במשמר' הבית דף ל"ד מבואר דלמאן דאמר אין סירכא בלא נקב צריך בדיקה עיין שם :

טור אלא כל שהוא מחיתוך לחיתוך שאצלה כשרה אפילו נסרכת באלכסון מראשו של זו לסופה של זו וכן נוהגים בכל המקומות עכ"ל :

כתב הב"י זהו לשון הר"ן וכן כתב רבינו ירוחם ע"כ לשונו וכתב עוד שגם הרשב"א כתב כן והוא בחדושי רשב"א וכתב שכן נהגו להכשיר :

דף ד"ח ע"ב הביא הב"י בשם מהרי"ן שטעו' סופר הוא ברי"ו להסיר הדבק כו' דהא כשנדבקו כל הוורדא יש יותר משני גודלין ועוד שהי' דבוק' לכיס כו' וכן הביא בשם הרשב"ץ :

ותמהני האיך מדמין וורד' לדין זה דהא העיטור מתיר בכנגא סרכא בריאה באותו סימפון ודבק בעיקר הלב ובא לו עד למטה כמו שכתב הב"י לעיל בשמו ולא סר בוורדא אפי' דבוקה כולה לכיסו ואין אומרים בטריפות זו דומה לזו והרי כשהיא סרוכה לאדרה אף הם מודים דכשרה :

מיהו אפשר לומר דמסתבר להו לדמות טרפשי להדדי דהיינו אימא הנסרכת לטרפשא דכבדא לוורד' הנסרכת לטרפשא דידה דאין להתיר אפילו בדבק ולפי זה הם מודים לדברי העיטור והריקא והכלבו דהיכא שדופני הריאה דבוקים בקנה הלב בלי פילום כשרה :

ומה שכתב הר"י ן' חביב סוף דבר שאין להתיר שום דבק בלי נפיחה זולת גג האונ' הדבק בסדר' בלי שום פילום ע"כ לשונו לאו דווקא קאמר אלא ה"ה דבוק בקנה הלב וכן פסק הר"ב בהגה"ת ס"ע :

דף ד"ח ע"ג הביא הב"י הכלבו וקבלה בידי מרבותי ומאת זובחי הזבח הבקיאים · בהמה שלא הופסקת מים סמוך לשחיטה כולו מליאה סרכות כו' נראה לי שיצא להם ממאי דאמרינן בסוף ביצה דף מ' למה לי' למימר משקין ושוחטין מלתא אגב אורחא קמ"ל דלשהיה איניש בהמתו והדר לשחוט משום סרכא דמשכא ופי' רש"י והר"ן שתהא נוח להפשיטה שהעור נדבק יותר מדאי בבשר והם פרשו משום סרכית דמכתקות מחמת השקאה והכי איתא להדי' ברי"ף דאי איכא סירכא משתמטא וכן משמע דעת הרא"ש ז"ל שהביא הא דלמה לי' למימר משקין ושוחטין כו' ואי היה מפרש כפירש רש"י למה לי' להביא הא לא נ"מ לענין דינא מידי אלא וודאי הי' מפרש כפירש הרי"ף :

דף ל"ג ע"ג (ובטור דפוס ברלין דף ד"ו ע"ב בסופו) הביא ב"י הרשב"א וזה לשונו וכתב הרשב"א שנשאל אם יש חילוק בין

דבוקה לסרוכ' לפי שמדברי הרמב"ם נראה שיש חילוק ביניהם בסרוכ' כתב אם נמצא חוט יוצא מן האום של ריאה לאיזה מקום שימשך אפילו כחוט השערה אוסרים אותה ובדבוקה כתב האום של ריאה שנמצאת סמוכה לדופן חוששין לה שמא ניקבה וכו' ואם נמצאת נקובה ונמצא בדופן מכה במקום הנקב תולין במכה וכו' והש"ב שנראה שאין הפרש בין סרוכה לדבוקה ואנו אין אנו נוהגים להתיר אלא הדבוקה ע"כ לשונו :

פירוש לפי מה שכתב הרמב"ם פרק י"א דין ז' אם נמצא חוט כו' ולפ"ז כתב אום של ריאה שנמצא סמוכ' לדופן תולין במכה (אם נמצא מכה בדופן) כו' ובאמת מה שכתב בפרק י"א כתב כן לפי המנהג הפשוט בישראל כמבואר שם בדבריו להדי' (דין ז') ולא עלה על דעת הפוסק שיתירו כל כך במנהג' דאפילו סרוכה כחוט השערה יאסרו מיד ולא תועיל בדיקה (באם שליבא דדינא מיתר לגמרי למה נחמיר מצד המנהג שלא תועיל בדיקה) אלא שהי' סבור משום שבלא"ה הכי יש לחלק בין סרוכה לדבוקה (משום דאין סירכא בלא נקב לכך בסרוכה טריפה ובסמוכה כשר ואם כן המנהג הוא דבסרוכה אפי' בדיקה לא מהני) ואם כן המנהג הוא בסרוכה שאפילו כחוט השערה אסר מיד לא מהני בדיקה כד עלה על דעת הפוסק' והשיב לו הרשב"א שלענין דינא אין חילוק בין סרוכה לסמוכה (דמדינא כשר) אלא שאין אנו נוהגין להתיר אלא הדבוקה והסרוכה לעולם אסורה ולכך כשכתב הרמב"ם פרק י"א אם נמצא חוט יוצא כתב לפי המנהג (דטריפה אבל מדינא כשרה ואם כן מהני בדיקה אף בסרוכה) :

כתב בד"מ א וזה לשונו מצאתי כתוב בועה העומדת בין אונה לאונה כסדרן וסירכה יוצאת משם כשרה היינו רביתייהו אבל ב' בועות העומדים בין אונה לאונה וסירכא יוצאת משם מזו לזו טריפה ע"כ ונראה דמאן דמטריף כל סירכא אפילו כסדרן בכל ענין טריפה עכ"ל ד"מ :

ולכאורה תימא הא ע"כ המצא כתוב איירי בענין דכשירה כגון מחלי' ולמטה ולצד עיקרן דאם לא כן אפילו בלא בועה טריפה וכן מצאתי בבדיקת אחרונים' וגם מאי ונראה דקאמר פשיטא ולא ניתן לכתוב מרוב פשיטתו · ונראה דאפילו מחלי' ולמטה סבירי' לי' להרב דטריפה והכי קאמר ונראה למאן דמטריף סירכא בכסדרן אם כן ע"כ מטריף מטעם שצריך בדיקה אם יש שם נקב וכמו שכתב הרב שם ואם כן סבירי' לי' דהיכא דאיכא נקב בפועל טריפה וכמו שכתב הב"י והרב שם ול"א דאונה חברתה סותמת ודלא כבעל העיטור אם כן הכא כיון דאיכא בועה הבועה מעיד עלי' בנקב וכמו שכתב הרמב"ם ומהאי טעמא קיימא לן סירכא תלוי' יוצאת מתוך הבועה טריפה ואם כן כיון דאונה לא סתמה בכל ענין טריפה נראה לי :

זה לשון הגאון אבא מרי כ"ץ יצ"ו מעשה בא לפני בועה שהיתה עומדת כסדרן בין אונה לאונה והיתה נסרכת לאונה שאצלה מחלי' ולמטה לצד העיקור והי' חלון והי' המורה רצה להכשיר כי כן כתוב בשחיטת הכ"ל ואני אומר טריפה כי מה שמכשיר נראה לי שיצא לו זה ממה שכתב ב"י בסימן ל"ז והרוקח כתב כל מקום שיש סירכא חוט בבועה טריפה ואפשר שלא במקום רביתא ע"כ לשונו יצא לו מזה דהיכא דסרכא במקום דרביתא אמרינן שסותם ועל כן הכשיר בנדון זה · אבל לא נראה לי כן כי הב"י לטעמי' אזיל דסבירי' לי' אם סירכא עולה מאונה לדופן כשרה כי הדופן סותמתה אבל אנחנו דלא סבירא לן כן כמו שכתב מהרנת"י בהג"ה סימן ל"ט סי"ח אם כן גם בנדון דידן טריפה כי כיון שיצא סירכא מן הבועה וודאי הי' נקוב ואין האונה שאצלה סותם דהוי קרום שעלה מחמת מכה :

ועוד נראה לי שהרי אפילו סירכא כסדרן סבירי' לי' לתוספות וסייעתו צריכים בדיקה והשתא אכן דלא בקיאין יש להטריף אע"פ שמכריע מהרמ"א בש"ע שיש להכשיר כר' האי וסייעתו איכא למימר גם ר' האי מודה בנדון דידן כי כתב הסמ"ג שר' האי ס"ל יש סירכא בלא נקב אבל הכא וודאי איכא נקב ולא אמרינן שיסתום ולפחות בדיקה בעי ואנו אין בקיאין בבדיקה · וראי' לדברי שכתב ב"י בשם הראב"ד ז"ל אם הסירכא תלוי' יוצאת מן הבועה ואפילו באונה לא אמרינן דופן מגין עלי' הרי אפילו אי אמרינן דופן מגין היכא שאין בועה אבל לא היכא דאיכא בועה והכי קיימא לן וכן פסק מהרש"ל בים ש"ש והכי נמי בנדון דידן וגדולה מזו כתב מהרש"ל דאפילו מאן דמכשיר נקב באונה דופן מגין מטריף היכא דאיכא בועה ואנן קיימא לן טריפה אפילו בסירכא ק"ו בנקב וק"ו בין אונה לאונה היכא דאיכא נקב וודאי ואונה שאצלה מגין פשיטא דטריפ' נ"ל ע"כ ה"ה הכא וק"ו הוא לדברי מהרש"ל · ואע"ג דכתב ב"י בשם העיטור היכא דאיכא סירכא כסדרן אפילו מפקא זיקא כשרה הרי הכריע הב"י כסמ"ג שאפילו לר' האי אי מפקא זיקא טריפה והוא הדין בנדון דידן ע"כ אני אומר שכל שפוסק כהר"ר גבי בנדון זה מאכיל טריפות לישראל עד כאן לשונו ועוד האריך בזה בתשובה להרב הגאון מהור"ר יושיע כר"ז :

כתב הב"י בסימן א' בשם ספר מחזיק בדק שהבודק צריך להיות בקי בע' טריפות שאם לא כן שמא יבואו לידו והוא לא ידע ואשם ונשא עונו מפני שהיא מאכיל טריפות לישראל ע"כ לשונו והרב בד"מ שם השיג עליו וזה לשונו ולא נראה לי אלא אם בקי בדברים השכיחים די בכך דלא עדיף משחיטות וכן הוא המנהג ובהלכות בדיקה שלנו לא הזכיר אלא טריפות הריאה דשכיח אבל שאר טריפות אינו תלויים בבודק ואין צריך לבדוק אחריהם וע"כ אין הבודק צריך להיות בקי בהם ואם ימצא איזה ספק טריפה ילך אצל חכם וישאל כן נראה לי ע"כ לשונו :

והב"י בסימני המחודשים סימן א' פסק כספר מחזיק בדק עיין שם וכן נראה מדברי הרמב"ם סוף פרק י"ד מהלכות שחיטה שאחר שמנה שם הע' טריפות כתב כל טבח שהוא יודע טריפות האילו והרי הוא בחזקת כשרות מותר לשחוט לו ולבדוק לעצמו ולמכור כו' ע"כ לשונו אכן וודאי לענין דינא נראין דברי הרב עיקר דהא קיימא לן בהמה שנשחטה בחזקת היתר עומדת ואזלינן בתר רובא דרוב בהמות בחזקת כשרות הן והכי משמע מדברי הטור ריש סימן זה וכל הפוסקים וכן פסק בספר זבחי צדק וכן נוהגים .

סימן מ"א

הביא הב"י בשם הרוקח דהכבד שנימוקה טריפה כדאמרינן במי שאחזו דמא דאתא מפומא אי מכבדא אתי לית לי' תקנתא והכבד שיבשה או קשה כאבן טריפה ע"כ לשונו וכתב הב"י עליו ואינו יודע ורואה עיקר לדברים אילו דהא היא בכבד שנימוקה אי נשתייר כזית במקום חיות' וודאי כשרה וכו' ובב"ח ובהג"ה ש"ע החזיקו לקיים דברי הרוקח דאפילו נשתייר ב' זתים טריפה :

ולפע"נד כולם שגו וטעו דהרוקח וודאי איירי בשלא נשתיירו ב' זתים וקאמר דכשלה לאו דווקא אלא הוא הדין נימוקה ופירש הגמרא כפירש רש"י שפירש כיון דמפומא קאתי וודאי לא נשתייר כלום והילכך טריפה ואילו לפי מה שדחק הב"ח לפרש הגמרא לא הוי' לי' למימר כיון דמפומא קאתי אימר אתמוחי אתמח דמאי נפקא מיני' דמפומא קאתי ועוד דקאמר אימר אתמוחי אתמח משמע שסבר נימוח והלא כשלא נימוח אלא מעט אנו תולין שנימוח הכל אלא וודאי פירוש רש"י עיקר וכן פירש הרוקח והוא איירי בשלא נשתיירו אילו הב' זתים וראי' שבכבד שקשה כאבן כתב גם כן דטריפה והיינו ע"כ שלא נשתיירו הב' זתים וכן כתב בהג"ה ש"ע דקשה כאבן דווקא בשלא נשתיירו הב' זיתים טריפה ואם כן ברישא נמי איירי בהכי ועוד דליפכא דכבד שנימוקה משמע שנימוקה כולה וזה פשוט לפי עניות דעתי ועיקר :

אחר כך בא לידי תשובת משאת בנימין ומצאתי שם בסימן ד"א כדברי · עיין שם ועיין בתורת חטאת כלל פ"ע דין ט' :

טור אבל בדקה אין חילוק וטריפה עכ"ל:

גמרא

הגה"ת מנחת אהרן

א נראה לי פירוש ע"פ מה שכתב לח"מ דלרמב"ם אום של ריאה הסמוכה לדופן אם מפרידין אותה מן הדופן ואין בו נקב כשר אף שאין מכה בדופן ואם יש בו נקב צריך בדיקה אם מכה בדופן תלינן במכה עיין שם · אבל בסרוכה לדופן לדיעה זו דיש סירכא בלא נקב אם כן מדינא שוה לסמוכה ואם אין בו נקב אף שאין מכה נגדו בדופן כשר ואם כן מצד המנהג דמחמרינן בסירכא אף על פי כן מהני בדיקה דדי לן אם נחמיר שצריך בדיקה אבל אי אמרינן אין סירכא בלא נקב ומדינא אם בסרוכ' אין מכה בדופן טריפה אם כן מצד המנהג לא מהני בדיקה והשיב לו הרשב"א לענין דינא אין חילוק בין סרוכה לסמוכה והא דכתב רמב"ם אום יוצא היינו לפי המנהג דטריפ' אבל מדינא כשרה ואם כן מהני בדיק' אף בסרוכ' ועיין בשו"ת הרשב"א סימן שע"ח עכ"ה :

גמרא והכי מילי באלימתא אבל בקטנית׳ לא שנא קופ׳ לגוי׳ ולא שנא קופא לבר נקובי נקיב ואתאי ועיין בתורת הבית הארוך שיש בזה שני פירושים האחד לא שנא וכשרה והב׳ לא שנא וטריפה והעיקר לפע"ד לא שנא וטריפה דלישנא דנקובי נקב דנולא שמעתא הוי׳ כחומרא ועוד דאם לא כן מאי פריך ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות דמצד א׳ כשרה ולא מפלגינן בין קופ׳ לבר לקופ׳ לגוי דילמא התם איירי בקטנית׳ אלא ודאי קטנית׳ לעולם טריפה וא"כ ע"כ איירי באלימתא ופריך שפיר דהוי׳ לי׳ לאפלוגי בין קופ׳ לבר לקופא לגוי ודו"ק:

בב"י והרשב"א בחדושיו כתב ליישב דברי רש"י כו׳ ע"ש אבל דעת הר"ן משמע דאין לחלק בין מחט לקוץ והיכא דהמחט יוצא לתוך החלל הגוף טריפה אפילו הודה לחלל הגוף דחיישינן שמא נקבה א׳ מהאברים וכן פסק מהרש"ל פרק אילו טריפות סי׳ מ"ז וכן עיקר:

בב"י ולהרשב"א אפילו אם נמצא קודם קני הכבד דקופ׳ לבר טריפה דחיישינן שמא ניקבה הקנה כו׳. כתב הב"ח וזה לשונו ואיכא לאתויי הא דבגמרא אמרו שתי מחט׳ דאשתכח בסמפונא רבה דכבדא כשרה ולא חלקו בין מקום רחב שבו למקום קצר שבו ע"כ לשונו ואין זה כלום דמקום קצר שבו אין שם סימפונא רבה עליו ולכך דקדק הב"י וכתב שבמקום ההוא אינו רחב כל כך כמו בסמפונא רבה דכבדא דלא לימר שזהו שוב לא נקרא סימפונא רבה דכבדא כיון שאינו רחב כל כך:

ולענין הלכה יפה פסק הב"ח דיש לחוש לדברי הרשב"א ומאחר רבוותא ובין כשהחוד׳ לצד החלל הבהמה ובין קופ׳ לצד החלל הבהמה לעולם טריפה וכן מהרש"ל פרק אילו טריפות לא הכריע ודעתו להחמיר:

אמנם במקום הפסד מרובה יש לסמוך אהר"י וסייעתו להכשיר וכן כשנמצא בסמפונא רבה אפילו במקום שהוא קצר יש להכשיר אפילו שלא במקום הפסד מרובה דכך משמע דעת הרשב"א דווקא כשנמצא בכבד חיישינן שמא ניקב הסמפונות אבל לא כשנמצא בסמפון עצמו:

בב"י ולפ"ז לדעת הרמב"ם נמצאו לה שני כבדים כשרה דאע"ג כו׳ ויש לדחות דלמא אי אפשר להיבראות חסרות הכבד ע"כ לשונו ואין זה נכון דהא מרה אפשר להבראות חסרה כדמשמע מהגה"ת מיימוני שהביא הב"י בסימן מ"ב שכתב בשם רש"י והרי"ף דהיכא דלא אשתכח שום מרה כו׳ כשרה דלפ"ז זה משמע דנבראת חסרה ואפיל׳ הכי פסק הרמב"ם פרק ו׳ דכינצאו שתי מרות טריפה אבל פשיט הוא דאף להרמב"ם דאבר שניטל טריפ׳ חסר כשרה מכל מקום כיון שהוא אבר יתר הוי׳ לי׳ כנוטל ממש ביד ולא כנבראת חסרה והיינו כל יתר כנטול דמי וטריפה:

הביא הב"י הרשב"א בתורת הבית ולא יראה לי כן שהרי הכבד א׳ מהמנוים בניטלים וכל עצמינו לא אסרנו נטלה הכבד אלא מפני המרה ואם נבראת בלא כבד טריפה שגם היא חסרת המרה היא ולא מנו נטולה וחסורה אלא בו׳ ע"כ לשונו:

ואין זה כדאי להשיג על הרמב"ם שדעת הרמב"ם נכון היא והוא כדברי התוספות שכתבו במסכת אילו טריפות וזה לשונו וניקב המרה נמי נראה דכ"ש ניטל טריפה ומכל מקום ניטל הכבד ולא נשתייר הימנה כלום איצטרך דאפשר להיות ניטל כל הכבד ולא המרה שניטל כל בשר הכבד ונשאר המרה דביקה בגידי הכבד והשתא ניחא עכ"ל הרי דנטלה הכבד דטריפה מחמת עצמו ולא מחמת המרה ומשכחת לה כשהמרה נשאר דביקה בגידין כו׳ דאי לאו הכי לא הוי למיתני נטילת הכבד כלל שהרי אם נטלה הכבד הוי ניקב המרה וא"כ נטלה הכבד דטריפה אע"פ שנשאר המרה דביקה בענין שלא ניקבה או נטלה כ"ל ובענין הזה דעת הרמב"ם דחסרת הכבד כשרה כמו שפירש דבריו שאם לא תאמר כן כ"ל החסירה והנטולה אחד כלומר ולאו׳ לצורך מנו במסכת אילו טריפ׳ נטולה וחסורה דליכא לומר כמו שכתב הרשב"א שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק ולומר דדווקא שחסרה מתולדות אבל הי׳ לה וניטל כשרה או להיפך ע"כ לשונו דלפי דבריו לא הוי למתנות נטולה וחסורה בתרתי אלא בחדא והוי׳ לי׳ למימר ז׳ מיני טריפות הן וכו׳:

וגם במתניתין משמע כהרמב"ם וכן עיקר וכן פסק מהרש"ל פרק אילו טריפות סימן י"ד ועיין לקמן סימן נ׳ (ובתורת חטאת כלל פ"ט דין י׳ כתב וזה לשונו וכן כתב ב"י דכן עיקר וכ"ש אם נחסרה מתחילת ברייתו׳ ע"כ לשונו):

טור וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לסברא הראשונה עכ"ל:

דבאם נמצאו שני כבדים דטריפה מטע׳ כל היתר כנטל אבר האחרת עמו כמו שפי׳ רש"י:

כמו שכתב מהרש"ל פרק אילו טריפות ריש סימן י"ח דהיינו משום מה שכתב בשאלה דהיינו בכל ענין שהוא כפירש רש"י והאשרי שלפנינו מביא פירש הרמב"ן ופירש רש"י ומכריע להדיא כפירש רש"י:

סימן מב

כתב המרדכי מעשה הי׳ שהמרה נדבקה לצלעות ומצד הכבד כדינה והכשירוה ע"כ לשונו וכתב מהרש"ל פרק אילו טריפות סימן כ"ז וזה לשונו ולא הבנתי דבריו היטב אם הפירש שנסרכה מצד האחד אבל מצד הכבד היתה כדינא בלי שום ריעותא וסירכא והכשירוהו א"כ צריך לומר דס"ל דיש סירכא בלא נקב ולא פסלינן אלא משום שעתיד להתפרק ואפשר בכהאי גוונא לא חיישינן אבל כבר כתבתי בסימן מ"ז שהמסקנא היא בשאר אברים לכולי עלמא אין סירכא בלא נקב ואם כן לא ידענא מאי׳ טעם היכשרוה דהא לא מכשירינן נקבת המרה אלא בסתימת הכבד ולא בענין אחר כלל או הפירש שהמרה היתה נסרכת מצד השני סמוכה אל הכבד כדינא ומשום הכי הכשרוה דלא יהא אלא ניקבה הא אמרינן מרה שנקבה וכבד סותמתה כשרה ובס"ה מצאתי כזה הלשון שהמרה נדבקה לצלעות מצד הכבד כדינא והכשרוה והיינו כמו שפי׳ ועיקר ע"כ לשונו:

אבל הרב בהג"ה ש"ע כתב נסרכה המרה למקום א׳ כשרה ע"כ לשונו ומשמע דבכל סירכא דנסרכה כשרה וכן עיקר:

וודאי לא הבין מהרש"ל דברי המרדכי כמו שהעיד על עצמו׳ דהמרדכי סבירי׳ לי׳ כמו שכתב האורחות חיים ומביאו ב"י ס"ס סי׳ מ"ו דלא אשכחן סירכא אלא בריאה לבד ובכל שאר אברים לא שייך סירכא דאפשר דלא הוה אלא הפסטות ליחות וריר בעלמ׳ ועיין לקמן ס"ס סימן ו׳:

סימן מ"ג

טור ואפילו נחתך שם כולו עכ"ל:

וודאי מסתבר דנחתך יותר ראוי׳ לפסול מה דבסומכ׳ איכא חד לישנא בגמרא דנחתך כשר והיינו היש מי שמתיר שמביא בשמו׳ אבל בקולשי׳ מוקמי׳ אסברא דמסתבר דנחתך יותר ראוי׳ לפסול ואפילו הכי כשרה זו פשוט לפי עניות דעתי׳ והר"י בן חביב והב"י דחקו בזה (עיין פרישה סימן זה ותבין:)

טור ומחול של עוף עגול כענבה לפיכך יש מי שהורה שאין נקב פוסל בו עכ"ל:

מה שהביא הב"ח ראיי׳ לדברי הרמב"ם מדתני לוי כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף ולא קאמר כל מה שטריפה בבהמה כנגדן בעוף כו׳ עיין שם׳ משמע כן בל׳ הרמב"ם פרק יו"ד דין י"ד וזה לשונו וטריפות שבכוליא שבטחול לא מנו אותם בבהמה כדי שיהא כנגדן בעוף ע"כ לשונו׳ וזה לשון הכסף משנה אע"פ שנזכרו טריפות אילו בגמרא מדייק דביני מדלא מנו אותם במשנה ולוי כי תני כל טריפות שמנו חכמים בבהמה אטריפות שמנו חכמים במשנה קאי לא אטריפות שאמרו האמוראים:

לענין הלכה אע"ג דגם דעת בעל הלכות גדולות דפירש כל טריפות שמנו חכמים כן כמ"ש בסימן מ"ד מכל מקום דעת הרשב"א והר"ן אינו כן אלא שהרשב"א כתב על הרמב"ם וכבר הורה זקן:

וזה לשון מהרש"ל שם ואני מצאתי בשם הגדול מהאחרונים מהר"ש מוינ׳ רבו של מהר"ל שנתן סימן בטחול של עוף להכירו ומכל מקום מאחר שכתב הרשב"א כבר הורה כו׳ אינו אוסר על המתיר אבל חלילה לנו להתירו לכתחילה ע"כ לשונו וכן כתב הרא"ה בספר בדק הבית דראוי להחמיר וכן משמע שהיא דעת הב"ח וכן עיקר (יבש"ע ס"ק י"ד מסיק הש"ך דראוי להחמיר לעצמו):

הביא הב"י המרדכי והגהות מיימוני שהי׳ טחול נפוח בקולסי׳ כראשו של תינוק והי׳ הנפח מלא מים זכים והי׳ בפנים כמראה שעוה וצוה לגררו בסכין ואחר כך בדק בפנים ונמצא שלם מכל צד שלא ניקב והכשירוה ואמר לנו דהצי"ה שא"ל ר"מ בשם ר"ת דכל מה שאמרו חכמים שהוא טריפה אם ניקב הוא הדין אם לא ניקב והבשר רע סביביו והכא הואיל וגררנו והבשר שלם מכל צד נראה להכשיר ושאלתי את

פיו

פיו אם הי' מים סרוחים מה הי' אומר ואומר שכיון כן הי' מתיר ע"כ לשונו וכן העתיקו רש"ל שם :

ופשוט הוא דמה שכתב טחול נפוח בקולמי' טעות סופר הוא אע"פ שגם בהגהת אשר"י כתב כן דמה יזיק בקולמי' אך צריך להיות בסומכי' ואפשר דהתחיל באמצעיתו והי' הולך עד סומכי' ולאמצעתי' קרי קולמי' וכן כתב במרדכי נפוח באמצעיתו יותר מראשו של תינוק עד סומכי' ע"כ לשונו · וכן הועתק באיסור והתיר הארוך דמהרש"ל סימן פ"ח וכן משמע בתורת חטאת כלל פ"ט ובהג"ה ש"ע :

וגם נראה דהא דמכשיר דווקא כשנשתייר עובי דינר זהב וכן משמע מלשונו שכתב על דין ה' דכל מה שאמרו חכמים שהוא טריפה אם ניקב היא הדין אם לא ניקב והבשר רע סביביו והכא הואיל ונרוו כו' משמע דכי היכא בניקב אם לא נשתייר עובי דינר זהב טריפה הכי נמי בהאי דינא וכן כתב בתורת חטאת שם וכן משמע בהג"ה ש"ע כמו שיתבאר לפרושי לש"ע :

והב"ח רוצ' להכשיר אף כי לא נשתייר עובי דינר זהב ואמר דכיון שלא ניקב לגמרי אם כן המים הללו דיינין לי' כבשר הטחול דהדרא בריא וכן נראה להדיא מלשון הרב בהג"ה ש"ע ודלא כמו שכתב בתורת חטאת אלא כדמשמע בש"ע שהם דברי האחרונים וחזר בו ממה שכתב בתורת חטאת ע"כ לשונו :

ודברין תמוהים דלא מסתבר כלל לומר דאפילו מים סרוחים דיינין לי' כבשר הטחול ולא ידעתי אנה מצא סברא זו · אלא ודאי בנשתייר' בעובי דינר זהב ודאי לא חזר בו מהרמש"י וכן משמע מדבריו בש"ע וכן עיקר א

ותו כתב הב"ח ואיכא להקשות אמאי מכשרינן טפי בסרוחין מבמוגלא וכו' הלך לפי דרכו אבל הפשוט לפי עניות דעתי דלעולם בעינן שישתייר עובי דינר זהב ואם כן לא נצטרך לדוחקים שלו :

ומה שפירש בב"ח שינוי' מראה דטחול הוא נכון ועיקר דהיינו שלקתה בשינוי בשר דנשתנה מראית הבשר דחשבינן לי' כאילו נתמסמס כיון דאין אנו בקיאין בגרירה שהרופאים גוררים הבשר וכמ"ש בסימן מ"ח אבל שינוי מראה להוד כשר וכדמשמע בסימן כ"ב דדווקא אם נפלה לאור פסלינן כי נשתנה מראה הטחול לירוקי ככרתי הא לאו הכי לא :

טור נמצא שני טחולין כשר עכ"ל :

כתב הב"י ושלא כדעת הרמב"ן שחילק דהיכא דדבוקים זה בזה בסומכייהו טריפה וכן כתב בש"ע :

ותמהני שהרי הרשב"א חשש למעשה לדברי הרמב"ן וכמו שנתבאר לעיל סוף סי' מ"א וכן פסק בהג"ה ש"ד וכן פסק מהרש"ל פרק אילו טריפות סימן י"ח דאזלינן לחומרא ויש לחוש לכל הפרושים וכן פסק הב"ח וכן עיקר דלא כהרב בהגהת ש"ע שהתיר במקום הפסד מרובה : ב

טור

הגה"ת מנחת אהרן

א משנה ריש פרק בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה כו' חותך מעובר שבמעי' מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה זה הכלל דבר שגופה אסור ושאינו גופה מותר · וכתב התוספו' י"ט וז"ל מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה וטעמא מסקינן בסוגי' דכתב אותה כשהיא שלימה ולא כשהיא חסרה ופי' רש"י כשהיא שלימה אכול כל הכמנא בתוכה אבל כשהיא חסרה שהכמנ' בתוכה מגופה הוא שנחסר ממנה לא תאכל הכמנא ע"כ · ומ"ש הרב ולהכי נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מטרפא בהו וכ"כ רש"י ותמהני דבמשנה ב'פרק דלעיל כתב הרב דניקב הטחול טריפ' ומי גרע נחתך מניקב והכי אית' התם דניקב טריפה ומותיב עלה ממתניתין דהכא דקתני אסור באכילה הא בהמה גופא שרי ומשני ה"ה דאפילו בהמה נמי אסור איידי דתני רישא באכילה תנא אסורא דסיפא נמי בחתיכה הא קמן דליתא להא דכתבו הרב ורש"י אלא נ"ל שכן הדרך להתוך מטחול וכליות ·אורחא דמלתא נקט מתניתין עכ"ל ותימא לתמיהתו הא אית' בגמרא דף כ"ד על המשנה דתנן ואילו כשרות בבהמה ניטלו הטחול ניטלו הכליות אמר רב עוירא משמי' דרבא לא שנו אלא ניטל אבל ניקב טריפה מתיב רבי יוסי בר אבין חותך מעובר שבמעי' · רש"י מותר באכילה שבמעי הבהמה ולא יצא מתוכה מותר אבר באכילה וניתר בשחיטת אמה כעובר עצמו וטעמא מפרש בבהמה המקשה מכל בבהמה תאכלו ע"כ · מן הטחו' ומן הכליות אסור באכילה הא בהמה גופא שרי ומשני דאפילו בהמה נמי אסירא איידי דתני רישא מותר באכילה תני נמי סיפא אסור באכילה ואב"א ניקב לחוד ונחתך לחוד ע"כ ע"ש · וא"כ הא אית' בגמרא להדי' ניקב לחוד ונחתך לחוד דנחתך כשר וניקב טריפה ומה תמי' יש כאן על רש"י · ועיין בספר קול הרמז שהרגיש בזה עוד הקשה דהא אית' בגמרא לקמן דיש חילוק בין סומכי' לקולמי' דבקולמי' כשר ובסומכי' טריפה וא"כ יש לאוקמא המתניתין בקולמי' דניקב כשר ונ"ל דאית' גמרא הנ"ל ע"ב טרופאי דמערבא אמרי לית הילכת' כרב עוירא ודרב עוירא נמי לא אמרן אלא בקולמי' אבל בסומכי' טריפה וכו' · רש"י ולא אמרן דלית הלכתא כוותי' אלא בקולמי' כו' ונ"ל לדקדק מנ"ל לגמר' דלי' הלכתא כוותי בקולמי' אבל לא בסומכי' ונ"ל דאי' בטור סימן מ"ג מביא בשם הפוסקים דניקב בסומכי' טריפה אי לא אשתייר כדינר זהב ונחתך בסומכי' חד מכשיר דניקב לחוד ונחתך לחוד וחד אמר דניקב ונחתך חדא מלתא וכן פסק הר"ן ז"ל · וכתב הב"י בשם הר"ן אף דקאמר בגמרא ואב"א ניקב לחוד ונחתך לחוד היינו בה"א קודם דנחלק בסומכי' וקולמי' אבל השתא דמסיק דיש חילוק בין סומכי' לקולמי' דבקולמי' ניקב כשר י"ל לעולם ניקב ונחתך חדא מילתא דטריפה בסומכי' והא דתני' חותך מן הטחול ומן הכליות והיינו בקולמי' דכשר ניקב ונחתך · ונ"ל מנ"ל לר"ן זאת להוכיח דהא דמשני ניקב לחוד ונחתך לחוד היינו בה"א ואי משום דאפשר לומר כן ה"ל להטריף מספק היכא דנחתך בסומכי' כדאי' ברשב"א ומביאו הטור ע"ש אלא דה"פ הגמרא דקאמר לית הלכתא כרב עוירא דקשה עליו ממתני' דחותך מן הטחול ומן הכליות וא"ל כאב"א ניקב לחוד ונחתך לחוד דבאמת אמרינן כסברת הר"ן דמי גרע ניקב מנחתך וא"ל כתירוץ ראשון של הגמרא דקשה היאך אפשר לומר שהך מן הטחול והכליות דבהמה טריפה קשה ל"ל קרא אותה כשהיא שלימה ולא כשהיא חסרה שאבר הנחתך אסור הא בלא"ה ידעינן דאסר דמכח מה ניתרו האברים בשחיטת אמו והלא אמו עצמה אינה ניתרת באכילה וכיוצא בזה אית' בש"ע י"ד סימן י"ג השוחט בהמה ונמצא טריפה ומצא בה בן ח' חי או בן ט' מת אסור באכילה ומפרש א"ז ש"ך דבשחיטת אמה אינו מותרת דאמה טריפה והיא א"א לשחוט ע"ש א"ו הבהמה מותר' באכילה דאינה נטרפת בחתיכת הטחול וכליות וה"א דאבר מותר קמ"ל קרא דאסור ונסתר תירוץ ראשון ולכך לית הלכת' כרב עוירא דקשה עליו המשנה דפרק בהמה המקשה ולכך אמר ולא אמרן (כלומר מפני מה לית הילכת' כרב עוירא דקשה עליו המשנה כנ"ל) אלא בקולמי' אבל בסומכי' י"ל הלכת' כוותי' דטריפ' · וא"ל יקשה עליו משנה דחותך מן הטחול וכליות די"ל דמיירי' בקולמי' כסברת הר"ן וא"ש דמוכח ע"כ ניקב ונחתך שוין דאל"כ קשה מנ"ל דלא אמרן אלא בקולמיה וא"ל דמשום כך לית הלכתא כוותי' משום דקשה עליו ממתניתן כנ"ל הא איכא למימר ניקב לחוד ונחתך לחוד א"ו דניקב ונחתך שוין :

וא"כ י"ל דהתוספות י"ט ס"ל כר"ן דמוכח ע"כ במסקנא הא דקאמר לית הלכת' כוותי' דניקב ונחתך שוין ומקשי שפיר על רש"י דפירש דמשום כך נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מטרפא בה הוא הא ניקב טריפה ואין לומר דהמשנה נקט טחול וכליות דאינו מטרפה בקולמי' אבל שאר אברים בכל מקום שיחתוך טריפה קשה הא היכא חותך מן הכבד דאם נשתייר במקום מרה ובמקום חיותא כזית א"ו דהמשנה מיירי בסומכי' ואשמועינן דלעולם כשר קשה הא ניקב טריפה וניקב ונחתך שוין :

והעיקר נ"ל כמ"ש הב"י ז"ל ומ"ש רבינו ואפילו נחתך היינו משום דלפו' מאי דס"ל דהלכת' כלישנא קמא מסתברא דטפי שייך למיסר בנחתך מבניקב ואפשר נמי דאיהו לא הוי גריס הנא לישנא קמא בלחוד כמו בנוסחא דידן דלית בהו לישנא בתרא · עכ"ה :

ב ובפרושו לש"ע חזר בו וחלק על הב"י וכתב כדאי' הם וכו' להכשיר בהפסד מרובה עכ"ה :

סימן מד

טור והוא שיגיע הלקוי ומים העכורים כו׳ עכ״ל :

ולא כתב דין דמוגלא דמהשתא הוא מים עכורים כמו שכתב הרא״ש ומביאו ב״י בסימן ל״ו אמנם דסבירי׳ לי׳ לטור דאע״ג דלא נזכר והוא דמטי לקותא למקום חרין אלא לגבי לקוי דהיינו נתמסמס מכל מקום נלמד לכל שאר טריפות בכוליא שאינו פוסל אלא אם כן הגיע למקו׳ חרין כמו שכתב הרשב״א בתורת הבית ובשערי דר״ש בן חפני שהביא הגהות אשר״י משמע דמפרש לקותא דהיינו נתמסמס כמו שפי׳ הרא״ש ומשום הכי במוגלא אפילו לא הגיע למקום חרין טריפה ולכך במכת חרב לדידי׳ אפילו לא הגיע למקום חרין טריפה דדינא כמוגלא ואם כן לדידן דקיימא לן במוגלא כהטור אם כן במכת חרב נמי לא פסיל עד דמטי למקום חרין ומשום הכי פסק הרב בהג״ה ש״ע דמכת חרב דינו בלקתה הכוליא לפי דבמגלא פסק הש״ע כהטור אמנם לא דקדק בלשונו במה שכתב דינו כלקתה דהא בלקתה ע״כ סבירי׳ לי׳ לר״ש בן חפני דאינו פוסל עד שיגיע למקום חרין (דדוקא גבי מוגלא לא בעינן עד שיגע למקום חרין אבל גבי לקותא בעינן עד מקום חרין) ובמכת חרב סבירי׳ לי׳ דדינו כמוגלא ופוסל אפילו לא הגיע למקום חרין הלא הוא דמי למוגלא כמבואר בהגה״ת אשר״י ואם כן לר״ש בן חפני מכת חרב פוסל אפילו לא הגיע למקום חרין כמוגלא ולדידן דווקא שהגיע למקום חרין כמוגלא : **א**

מיהו אפשר לומר דאף להר״ש בן חפני במכת חרב בעינן דמטא לקותא עד מקום חרין והא דמדמי לה בהגהת אשר״י לפירש רש״י למוגלא היינו לפי דזהו הוי לקותא לפירוש רש״י (אבל אי הוה כמים זכים לא מטרפה אפילו אם יגיעו עד מקום החרין) וכן משמע במהרש״ל פרק אלו טריפות סימן פ״ו שפסק כהר״ש בן חפני ואפילו הכי פסק במכת חרב בעינן דמטי עד מקום חרין ודו״ק :

וזה לשון הרמב״ם סוף פרק ח׳ מהלכות שחיטה ואם לקתה הכוליא והוא שיעשה בשרה כבשר המת שהבאים אחר ימים שאם תאחז במקצת ותמסמס ויפול והגיע חולי זה עד הלבן שבתוך הכוליא הרי זה טריפה וכן אם נמצא בכוליא ליחה אע״פ שאינה סרוחה או שנמצא בה מים עכורים או סרוחים הרי זה טריפה ע״כ לשונו :

ובתחילת הענין משמע מלשונו מדלא כלל בחד בבא משמע דבלחה ומים סרוחים פוסל אפילו לא הגיע למקום חרין ולכך כתב הב״י תחילה ומדברי רמב״ם משמע כמו בשערים דמוגלא לא בעינן שיגיע למקום חרין ע״כ לשונו וכן כתב בכ״מ · אמנם אין בדברי הרמב״ם הכרע דמתחילה לא בא אלא לפרש דכסמסו דהיינו לקותא שהיא טריפה ואחר כך כתב דין אחר שפוסל בכוליא ואפשר דסמך אמה שכתב דלקותא אינו פוסל בכוליא עד שיגיע למקום חרין ולכן כתב הב״י אחר כך כיון שאין דברי הרמב״ם מבוארים נקטינן כדברי רבינו : **ב**

ולא

ד הגה״ת מנחת אהרן

א גמרא חולין דף מ״ח ע״ב בעא׳ מיני׳ רבב״ח משמואל העלתה למחין מהו א״ל כשרה א״ל אף אני אומר כן אלא שהתלמידין מזכזין בדבר דאמר רב מתנא מליא מוגלא טריפה מים זכים כשרה א״ל ההיא בכולי׳ אתמר : רש״י ולמחין היינו מוגלא ע״כ · ועל פי זה נ״ל לתרץ קושי׳ תוס׳ פרק אלו טריפות דף מ״ב ע״ב ד״ה ואמר רב יהודה אמר שמואל שהקשו׳ לפר״ת דבהמה מטרפא בנקיבת הקרום לחוד אבל אדם דאית לי׳ מזלא בעי חסרון גלגולת עם נקיבת הקרום וז״ל מיהו קשה דקאמר בסמוך גבי הא דאמר ר׳ יוסי׳ בר״י ניקבה המרה טריפה דמקשה לי׳ לרבנן מאיוב משמע דאין בהמה מטרפא בכך כמו באדם ועוד לקמן גבי אדומה וירוקה כשרה מייתי מדר״נ טבחת לפני אשה שמלה את בנה וכו׳ אלמא מה דחי באדם חי נמי בבהמה ע״כ ומסקנת התוס׳ שם דאין לחלק כלל בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה · ונ״ל ליישב שני קושית תוס׳ דמאי שמקשים מדר״נ לק״מ דהא ר״ת קאמר הטעם משום דאדם אית לי׳ מזלא ושם קאמר ר׳ נתן המתינה עד שיבלע בו דמו וכו׳ וכיון דאדום היא משום שלא נבלע בו דם מ״ש בהמה מאדם ובהמה ג״כ כשרה באדומה משום דאדמימות היא מפני שלא נבלע בו דמה ולא שייך כאן לחלק באדם משום דאית לי׳ מזלא · וקושי׳ השני׳ שהקשו תוס׳ על ר״ת מהא דמקשו רבנן לר״י בר יהודא נ״ל דבמקום תיובת׳ שם סייעת׳ לפי׳ ר״ת · דאית׳ גמרא דף מ״ג ר״י בר יהודא סבר אף ניקבה המרה טריפה אמר ר׳ יצחק בר יוסף אמר ר׳ יוחנן הלכה כר׳ יוסי בר יהודה · ואמר ר׳ יצחק בר יוסף אמר ר׳ יוחנן מאי אהדרי׳ לי׳ חברי׳ לריב״י ישפוך לארץ מרירתו ועדיין איוב קיים · אמר להן אין מזכירין מעשה נסים דאלת״ה יפלא כליותי מי קא חי׳ אלא נסא שאני דכתב רק את נפשו שמור הכא נמי נסא שאני ע״כ גמרא :

ולכאורה קושי׳ תוס׳ על ר״ת יותר חזקה מתשובות ריב״י לחכמים דמה שהקשו התוס׳ מהא דהשיבו רבנן לר״י בר יהודא אינו קושי׳ כ״כ די״ל דכך השיבו רבנן לר״י בר יהודא דכיון דמצינן דמרה שניקבה כשר באדם קשה מנ״ל לר״י להוסיף על הטריפו׳ ולחלק בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה · אבל זה קשי׳ דהשיב להן אין מזכירין מעשה נסים דאלת״ה יפלא כליותי מי קא חי׳ הוא איכא לחלק בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה דבהמה טריפה ובאדם כשר · לכן נ״ל פי׳ הגמרא כך דהא עוד קשה דהלא ריב״ה השיב תשובה נצחת לחכמים מעשה נסים שאני ולא מצינן שהודו לו חכמים ועוד קשי׳ קושי׳ תוס׳ ד״ה יפלא כליותי מי קא חיי וז״ל פי׳ בקונטרס והא לקות׳ היא וקשה דמנ״ל דההיא לקית׳ דאיוב הוי לקות׳ דמטרפא הא איכא לקותא דכשר׳ כדאמר לקמן מצי׳ מוגלא טריפה מים זכים כשרה אלא הכי פר׳ יפלא כליותי מי קא חיי בלא רפואה הא קאמר לקמן אי בדרו לי׳ סמא ותיי ואיוב לא מצינן שעשה לו שום רפואה עכ״ל ותירוצם דחוק אלא ה״פ באמת בזה מחולקי׳ ריב״י ורבנן וריב״י סבר כר״ת דאף באדם כשר בבהמ׳ טריפה דשאני אדם דאית לי׳ מזלא וא״כ לק״מ מאיוב ישפוך לארץ מרירתו ועדיין איוב קיים ורבנן סברי כתוס׳ דאין חילוק בין טריפות דאדם לבהמה ולכך הקשו שפיר מאיוב והשיב להם ריב״י ממ״נ לק״מ מאיוב אי אמרינן כר״ת דיש לחלק בין אדם לבהמה ל״ק כלל ואי אמרי׳ כתוס׳ קשה הא ע״כ מוכח מ״כ מיפלא כליותי מי קא חי׳ והי אמרינן דלאו מעשה נסים דאף בבהמה טריפה באדם כשר כשיטת ר״ת בלא״ה לק״מ מישפוך לארץ מרירתו · אך חברי׳ דריב״י סברי דאין חילוק בין טריפות דאדם לבהמה ואעפ״כ לא אמרינן מעשה נסים מיפלא דבאיוב י״ל דהוי לקית׳ של מים זכים וכשר בכולי׳ כקושי׳ תוס׳ ולא ס״ל תירץ תוס׳ מרפואה שהוא דחוק וריב״י סבר דמלי׳ מוגלא טריפה מים זכים כשרה ההיא בריאה כתלמידי׳ דרבב״ח ולא ס״ל בכולי׳ וא״כ י״ל בכולי׳ טריפה אף במים זכים וא״ש מיפלא כליות׳ מעשה נסים וא״ל מהיכי תיתי יהא כולי׳ חמיר מריאה הא בריאה כשר מים זכים זה לאו קושי׳ דהא אית׳ דף כ״ה ע״ב דמוגלא כשר בריאה ופסול בכולי׳ א״כ יוכל לומר אף דכשר מים זכים בריאה פסול בכולי׳ :

וא״כ לפ״ז יקשה אמאי קי״ל כריב״י ניקבה המרה טריפה הא מוכח כשר מישפוך לארץ מרירתו ועדיין איוב קיים וא״ל אין מזכירים מעשה נסים והוכחה מיפלא כליותי מי קא חיי דילמא הוי לקות׳ במים זכים דהא אנן קי״ל ההיא בכולי׳ איתמר דמים זכים כשר וא״כ קשי׳ הלכת׳ אהלכת׳ קי״ל בכולי׳ מים זכים כשר וקי״ל ניקבה המרה טריפה ולפי׳ תוס׳ דאדם ובהמה שוין בטריפות וא״כ אי באיוב נשפך מרירתו ועדיין הי׳ קיים ה״ה בבהמה · א״ו מוכח כר״ת דיש חילוק בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה דאף באדם כשר בבהמה טריפה · וא״ש דאנן פסקינן כריב״י לחומרא ניקב המרה בבהמה טריפה דלא נוכל למילף מאדם ובזה מ וישב קושי׳ תוס׳ מיפלא כליותי :

ובזה מיושב מה שהקשה בספר שמלה חדשה מנ״ל דמעשה נסים באיוב ואין לומר מיפלא כליותי דלמא לא הגיע למקום חרין וקיי״ל לקתה בכולי׳ ולא הגיע למקום חרין כשר ותירץ האי מ״ד סבר אף אם לא הגיע למקום חרין טריפה ע״ש · ועדיין הקושי׳ במ״ע דקמי׳ הלכת׳ הלכת׳ דקיי״ל ניקבה המרה טריפה כריב״י וקשה הא כתב ישפוך לארץ מרירתי ועדיין איוב קיים וצ״ל מעשה נסים דאלת״ה יפלא כליותי מי קא חיי וע״ז קשי׳ דילמא לא הגיע למקום חרין וצ״ל אף לא הגיע למקום חרין כשר · א״ו כר״ת דלא דמי׳ טריפות דאדם לבהמה אף דבבהמה טריפה באדם כשר וא״כ לק״מ מאיוב כנ״ל וא״ש דל״ל לומר מעשה נסי׳ עכ״ה :

ב אך עדיין לא מתורץ למה לא כלל הרמב״ם בחד בבא · לכן נראה לי לפרש דבריו דהרמב״ם אתא לאשמעינן הא דקאמר רכים לקותא

היינו

ולא ידעתי למה כתב הב"ח ושלא כב"י שכתב דדברי רבינו הם כדברי רמב"ם ע"כ לשונו · הלא הב"י לא כתב אלא שאין בדברי הרמב"ם הכרע וכדפרישת :

מה שהקשה בב"י על הטור שהכשיר ירוקה · עיין במהרש"ל פרק אילו טריפות סימן פ"ז שהסכים עמו וכן פסק הב"ח וכן עיקר :

מיהו משמע דהיינו דווקא דדמי לכרתי הא לאו הכי פסול כמו בריאה :

וכתב ע"ש מהרש"ל דלובן פוסל בכולי' אע"ג שאינו פוסל עד שיגיע ללובן שבכולי' שהוא מקום החריץ ובמה ניכר הוא דלקוי הלא החריץ כבר לבן יש לומר כיון דאי אפשר למיקם עלה טריפה :

הביא הב"י הר"ן בשם בעל הלכות גדולות דכפול וכעינב כשר והוא תימא דבגמרא אמרינן כל שעורי' להחמיר וכו עכ"ל הר"ן · ולפע"ד דעת בעל הלכות גדולות כדעת הרמב"ם דלהכי דייק תלמודא ואמר כל שעורי חכמים ולא קאמר כל שיעורי להחמיר אלא' בא לומר כל שעורי חכמים דהיינו חכמי המשנה ולא שיעור האגוז זים והקטינה הכוליא לא נזכר במשנה כלל :

אחר כך מצאתי שכן כתב הב"ח וכן הוכיחו התוספות מ"ו וזה דעת הרמב"ם לפרש כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף דהיינו חכמי המשנה וכמו שכתבתי בסימן מ"ג :

ולענין הלכה הואיל ודברי הלכות גדולות דברי קבלה הם יש לפסוק כדבריו ובפרט שכן מוכח בגמרא כמו שהוכיחו התוספת וכן כתב ראב"ן בסימן ר"ע וזה לשונו עד כפול שהם הכוליא כפיל כשרה ובגסה כענבה ביצית והוא יותר מפול ובמקומן בארץ ישראל היו הענבים גדולים וראיתי מעשה בגסה שהקטינה כענבה והכשרוהו ע"כ לשונו וכן פסק הא"ז ומהרש"ל מביאו באיסור והיתר שלו סימן פ"ח · אלא דאכן לא בקיאין לשער בין פול בכלל או לא בכלל והילכך יש להחמיר כדברי הרמב"ן והרשב"א והר"ן בשם הראב"ד והרא"ש והטור ומי שהוא בקי יכול להכשיר במקום הפסד מרובה וכיולא בזה בכפול וכענבא :

סימן מ"ו

טור חלחולת והוא מעי האחרון שהוא שוה בלא עקום והריע' יוצא ממנו אם נקב במשהו טריפה כמו שאר המעי בד"א שניקב לחלל הבטן אבל אם ניקב במקום שהוא דבק בין הירכים כשר ואפילו ניטל כל מקום הדבוק בין הירכים כשר רק שישאר ממנו כמלא ד' אצבעות בשור הגדול ובדקה לפי שיעור זה ואם באותן ד' אצבעות ניקב· י"א אפילו משהו טריפה והרב ר' יונה הכשיר עד שיטול הרוב של ד' אצבעות ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל :

כתב הב"ח בפרק א"ט דף נ' אמר זעירי חלחולת שניקבה כשרה הואיל וירכיים מעמידין אותו וכמה אמר רבי אליעא אמר ר' יוחנן מקום הדבק ברובו שלא במקום הדבק במשהו אמרוהו קמי' דרבא משמי' דר"נ אמר לאו אמינא לכו לא תתלו בי' בוקי סריקי הכי אמר ר"נ מקום הדבק אפילו ניטל כולו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסה וכמה אמר אביי כמלא בטלא דתורא: וכתב הר"ן ז"ל וז"ל מקום הדבק ברובו לא מיתסר אלא ה"כ ניקב רובו שלא במקום הדבק אסורה במשהו והלכתא כר"נ דמקום הדבק אפילו ניטל כולו כל שנשתייר בו כדי תפיסה כשר הלכך ההיא דזעירי למעלה ממקום הדבק מיתוקמא ובמשהו כשרה עד דאיכא רובו עכ"ל הר"ן ומ"ש הלכך ההיא דזעירי כו' משום דפסק הלכתא כר"נ דבמקום הדבק אפילו ניטל כולו כשר והאיך קאמר זעירי חלחולת שניקבה כשרה הא אפילו ניטל כשר ולניקב לא קרי לי' ניטל לכך קאמר הר"ן דלר"נ מיתוקמא דהאי דזעירי איירי למעלה ממקום הדבק היכא שניטל כולו כשר רק למעלה מאותו המקום דהיינו במאי שנשאר למעלה כדי תפיסה לצד הגוף שלם כשר בניקב משהו · וקרוב לומר דט"ס הוא בהר"ן במאי שכתב ממקום הדבק וצ"ל במקום הדבק וקאמר דהאי דזעירי מיתוקמא למעלה במקום הדבק דהיינו באותו שנשאר כדי תפיסה · והב"י הבין למעלה ממקום הדבק דקאמר הר"ן ר"ל שלא במקום הדבק ותמה עליו ושרי לי' מארי' היאך אפשר לפרש שלא במקום הדבק כשרה עד דאיכא רובו דא"כ פרשו שותת לחלל הגוף אלא הדבר ברור כדפרישת עכ"ל הב"ח: מה שתמה הב"י על הר"ן וכתב עליו הב"ח שארי' לי' מארי' בגוף הענין יפה כתב· אמנם מה שדחקו לב"י ושביאו לידי זה במה שכתב הר"ן הילכך ההיא דזעירא למעלה במקום הדבק מתוקמא ובמשהו כשרה לא יישב בב"ח ולנוכו להגיה במקום בבי"ת ולא ממקום ומי ימלא לבו להגיה :

אבל פשוט הוא דהר"ן דקדק וכתב למעלה ממקום הדבק לפי שאותן ד' אצבעות שהוא כדי תפיסה לא מיקרי מקום הדבק כדמוכח בגמרא דקאמר מקום הדבק ואפילו ניטל כולו כשר ואחר כך קאמר והוא שישתייר בו כדי תפיסה· הרי דמתחילה קאמר אפילו ניטל כולהו כשר ואח"כ קאמר והוא שישתייר כדי תפיסה ואם נשתייר בו כדי תפיסה לאו ניטל כולו היא (דהרי נשתייר קצת מזה) אלא וודאי כדי תפיסה לא מיקרי מקום דבק קאמר מתחילה אפילו ניטל מקום הדבק כולו ולא נשתייר בחלחולת למטה (ממקום הדבק כלום) אלא כדי תפיסה כשר וכן משמע ברמב"ם ובטור דכדי תפיסה לאו מקום דבק מיקרי· ועל כן כתב הר"ן הילכך ההיא דזעיר' למעלה ממקום הדבק מתוקמא דהיינו בכדי תפיסה ובמשהו כשרה והיינו כדעת הר"ר יונה והרא"ש· ועיין שם שהגיה מהר"ת מטקטין באלפסי שלו וזה לשונו נראה לי דלר' יוחנן נקט רובה ומיהו לרב נחמן דהלכה כותי' מקילינן עד כדי תפיסה ע"כ לשונו הבין בדרך אחרת דהר"ן (סבר דזעירי איירי במקום דבק עצמו למטה מכדי תפיסה כל כך קאמר דזעירי דקאמר רובה היינו אליבי' דר"י אבל לר"נ מקלינן אפילו ניטל עד כדי תפיסה) ולא דק דוודאי כיון דפסק הלכה כרב נחמן לר' נחמן נקט ולא לר"י והיינו כדפרישת דלהר"ן (זעירי) איירי בכדי תפיסה וסבירי' לי' דשם אינו טריפה אלא עד רובו כדעת הר"ר יונה והרא"ש :

תו כתב הב"י ופירוש שלא במקום· הדבק כתב הרמב"ם דהיינו לחלל הבטן וכך הם דברי רבינו ואזיל לפי שיטתו אבל לפי מה שכתבתי לעיל פשוט דכל כדי תפיסה לא מיקרי מקום הדבק :

סימן מז

הביא הב"י הר"ן אבל בעל הלכות גדולות גורס מאי כלין עד כאצבע כלין מלמעל' ופירוש בעל העיטור כו' ולכאורה קשה למה הוצרך בעל העיטור ולומר דמאן דאמר דהדרי ערבי סבירי' לי' איפכא והוא דלמעלה לא בעינן עד כאצבע ליתא דכולי עלמא סבירי' לי' דלמעלה בעינן עד כאצבע רק למאן דאמר אע"ג דלא ערבי פליג וסבירי' לי' דלמטה לא בעינן עד כאצבע ובהכי הוי ניחא טפי דהמתרץ מאי כלין מלמעלה לא הוי ממציא דין חדש מלבו · אבל נראה לבעל העיטור דוחק לפרש כן דאם כן גם המקשה הי' יודע דלכולי עלמא למעלה בעינן אצבע ואם כן איך לא שם התירוץ על לבו · אבל לפי עניות דעתי שעיקר כמו שכתבתי ולא הוי ניחא לו' למקשה לפרש כלין מלמעלה דליפכא כלין לא הוי משמע הכי דבשלמא למטה שייך כלין ולא למעלה ודוק :

הגה"ת מנחת אהרן

היינו נתמסמס דלקותא ומוגלא תרי ענינים הם ובגמרא לא מצינו אלא מוגלא דטריפה לכך קאמר לקותא דקאמר רכיש היינו נתמסמס וכתב והוא שיגיע חולי זה עד מקום לובן להורות דהאי לקותא דנתמסמס הן דברי רכיש דמליכן כן בגמרא דאמר רכיש לקתא בכוליא אחת טריפה ותני עלי' והוא שיגיע הלקותא עד מקום החריץ ואח"כ כתב וכן אם נמצא מים עכורים או סרוחים טריפה אבל מים זכים כשרה וזהו לא ילפינן מדברי רכיש רק מדתני בגמרא מלאה מוגלא טריפה. מים זכים כשרה וא"כ ע"כ האי לקותא דקאמר רכיש היינו נתמסמס מדתני על דברי רכיש והוא שמגיע עד מקום החריץ ואי רכיש קאי על מוגלא למה לא חילקו נמי בין מים עכורים למים זכים א"ו רכיש דקאמר לקתא בכולי' היינו נתמסמס ואין לחלק רק אם מגיע למקום החריץ או לאו : ולפ"ז י"ל אף דהרמב"ם לא הי' לו גרסת הרי"ף כמו שהבי' הב"י רק כגירסת רש"י מוכח נמי דלקותא ומוגלא תרי ענינים הם דרכיש לא איירי במוגלא כנ"ל עכ"ה :

הביא הב"י כתב המרדכי כפירש האלפס פירש ר"ח כו' עד דפירש האלפס ופר"ח חלוקין על הוראה זו ע"כ לשונו · ומשמע דדעת הראב"ן דפירוש הרי"ף ור"ח אינן חולקין על הוראה שלא מצינו זו והא דמתני' שלא מצינו שהטריפו' חכמים אלא מפני מעיים שיוצאים משני מקומות בקיבה אבל הכא דק היוצא מן הדקין הוא ואין זה כנגדו בעוף כמו שמבואר במרדכי · וזה דעת הרא"ש שבתשובותיו פסק כראב"ן ובפסקיו הסכים להרי"ף אלא וודאי נחלק כמו שכתבתי וכמבואר בהדיא בתשובותיו וזה דעת הטור .

ולהגה תמה מהרש"ל פרק אלו טריפות סי' ק"ח על הטור ושמה לפסקי הרא"ש סותרים לתשובותיו ושחזר בו בפסקיו · וזה דוחק גדול דבתשובה כתב שהסכימו וגם כן מעשה רב ואיך יחלוק בפסקיו על זה אלא וודאי דסבירי' לי' כהראב"ן עלמו דמשמע דסבירי' לי' להרי"ף לא פליג על ההוראה זו והיינו כדפרישת · ואם כן גם בש"ע לא השיג כלל ס דפירש דברי הרמב"ם שיוצאים מן הקיבה והרא"ש בתשובה מיירי בהדי' ביתרת שתלוי בדקין · דדק מן הדקין הוא ואין זה כנגדו בעוף :

ולהגם טרחו כמה מהרו"ך והב"ח דהדבר ברור דדעת הרא"ש והראב"ן והטור והש"ע כך היא לחלק :

ובב"ה ידע חילוק זה וכתב עליו ולא בהירא ולא ידעתי למה הא בהיר ובהיר הוא דבדק היוצא מן הדקין לא שייך להטריף כיון דאין זה כנגדו בעוף וכ"ש שדעת הראב"ן והרא"ש והטור כך היא ואין מי חולק עליהם בהדיא .

ומה שכתב מהרי"ק שהרא"ש לא הכריע אלא כדברי הרי"ף ומתם ושם לא הזכיר אפי' רמז מדברי זקנו הראב"ן כי ראה שכל גדולי עולם חולקין עליו · אין זה כדאי לדחות דברי הרא"ש בתשובה ועוד איך אמר דראה שכל הגדולים חולקין עליו אדרבה כתב שמצאו לו סעד בבעל הלכות גדולות ועוודות למנין והכשריה: וכמה וכמה פעמים דיבר' בתשובותיו ולא הזכיר רמז או רמיזה מהם בפסקיו לפי מסמך עצמו ש"ש לחלק היכא דיש לחלק וכ"ש כאן שהחילוק הנ"ל מבואר בהדיא בתשובותיו הילכך כדברי הש"ע עיקר · מיהו שלא במקום הפסד מרובה יש לחוש לכל הנך פוסקים ולהטריף אף בדק היוצא מן הדקין :

סימן מח

ב"י וכתב הרי"ף איכא מאן דאמר הלכה כרבה בר רב הונא ואיכא מ"ד הלכה כר"י בר חנינא ברוב קרוע אבל לא ברוב נטולה ע"כ לשונו ואיני מבין את דבריו דהא ר"י בר חנינא מחמיר טפי וכיון דהלכתא כוותי' ברוב קרוע כ"ש ברוב נטולה עכ"ל הב"י :

והב"ח כתב ולא אבין הא דתלה קושיתו במאי דמחמיר טפי דאפילו מקיל טפי נמי כיון דברוב קרוע טריפה כ"ש ברוב נטולה ע"כ לשונו · הרי כתב ולא אבין כאילו עושה עצמו שאינו רוצה להבין והוי' לי' לכתוב ואיני מבין שבאמת איננו מבין דוודאי אילו הי' ר"י בר חנינא מקיל הוי קאמר הלכה כר"י בר חנינא במאי דמקיל ברוב קרוע אבל לא בר"ב נטול' כלומר אין הלכה כמותו אלא ברוב נטול ומחמירינן כרבה בר רב הונא אבל השתא דר"י בר חנינא מחמיר אם כן היכא קאמר ברוב קרוע הלכה כמותו דמחמיר אבל ברוב נטול אין הלכה כמותו לחומרא והלא ברוב נטול מכ"ש איכא להחמיר זהו דעת הב"י ופשוט הוא :

ולשון הרמב"ם כך הוא · קרוע כיצד בשר החופה את רוב הכרס והוא המקיף מן הבטן שאם יקרע יצא הכרס אם נקרע בשר זה טריפה אע"פ שלא הגיע הקרע זה אל הכרס עד שנראית אלא כיון שנקרע רוב עובי בשר הזה או ניטל טריפה וכמה שיעור הקרע באורכו אורך טפח ואם היתה בהמה קטנה ונקרע רוב אורך הבשר החופה את הכרס אע"פ שאין באורך הקרע טפח טריפה הואיל ונקרע רובה נקדר הבשר הזה מעגול או באורך אם הי' יתר מכסלע והוא כדי שיכניס בו ג' גרעיני תמרה זו בצד זו בדוחק הרי זה טריפה שאם ימתח קרע זה יעמוד על טפח ע"כ לשונו · ופשוט הוא שפירש הא דקתני במתניתין או שנקרע רוב החיצונות היינו רוב עוב' ואתא ר' יודא לפרש כמה שיעור הוא באורך והוא דבגדולה טפח וקטנה ברובא כלומר באורך אבל בעובי מודה לת"ק דאע"פ שלא נקרע אלא רובא טריפה · ונקדרה כסלע פירש דהיינו שהוא מפולש ושיעורו כסלע :

ומיושב מה שכתב ה"ר ירוחם ולא ירדתי לסוף דעתי אם נקרע אותו הבשר עד שיראה הכרס כמה יהא שיעורו לפי סברת ע"כ לשונו · דהא נקדר הבשר באורך או בעוגל קאמר וע"כ בנקב המפולש דאי באינו מפולש אין זה קדירה ושיעורו טפח וכמו שכתב מהרי"ו חביב אלא וודאי לפי ספק דמטרפה ברוב עובי הגדולה בטפח והקטנה ברובא וע"כ כתב כי נקדרה נקב מפולש בין באורך בין ברוחב בין בעגול כסלע ופשוט הוא לפי עניות דעתי וכן דעת הרמב"ם וכן כתב בכסף משנה · וראיתי בב"ח שהשיג על מהרי"ו בדרך אחרת ודבריו מגומגמים ואין עולין לי :

אבן הטור משמע דסבירי לי' דלעולם לא מטרפה אלא עד שנקרע קרע מפולש ומה שכתב אם נקרע בו קרע כאורך טפח · היינו קרע מפולש ועלה קאמר או ניטל והילכך הי' נראה דע"כ צריך לומר דבאורך טעות סופר כמו שכתב מהרי"ו חביב · ומהרש"ל והעתיקו והכניסו בספר הטור מדברי הריב"ש וטעות היא דהטור ע"כ לא ס"ל הכי ולא ניחא לי כלל בדברי מהרו"ך והב"ח והמבין יבין · אכן בפרושי לש"ע ישבתי על נכון מה שכתב באורך :

שוב ראיתי שכתב הב"ח דלפי הגרסת הב"י באלפסי קשי' דידי' אדידי' כו' עיין שם ולא דק דמתחילה קאמר האלפסי דאיכא מאן דאמר הלכה כרבה בר רב הונא ואיכא מאן דאמר הלכה כר"י בר חנינא ברוב קרוע אבל לא ברוב ניטל ועדיין הוא עצמו לא פסק כלום רק לקמן גבי הך בעי' דברוב קרוע או ברוב ניטול דשם עיקר דוכתא דהאי דינא פסק לחומרא דטריפה בין ברוב קרוע או ברוב ניטל וק"ל :

אמנם דעת הרשב"א והר"ן ורש"י ורי"ו דלעולם לא מיטרפה עד דניקבה נקב מפולש ונקרע רוב החיצונה דת"ק היינו באורך ואתא ר' יודא לפרש דת"ק מיירי דווקא בקטנה וכן משמע דעת הטור וכן פסק מהרש"ל וכן עיקר דלא כמו שפסק הב"ח כהרמב"ם דהוי' לי' יחידאה לגבי הנך רבוותא · ועוד דפירש הרמב"ם דחוק ורחוק לפי סוגי' דשמעתי' ועוד דלא מסתבר כלל לפסול היכא דלא נקרע קרע מפולש דמה יזיק שנקרע הבשר מבחוץ · אמנם שלא במקום הפסד מרובה יש לחוש לדבריו :

ומה שכתב הב"י לדעת הרמב"ם דאי כשנקרע החיצון בסכין חיישינן דילמא ניקב כרס הפנימי ואינו ניכר ע"כ לשונו ועיין בכסף משנה שביאר כן יותר · וצריך עיון דהא סבירי' לי' להרמב"ם לקמן סימן נ"ח וכ"א דיש בדיקה לנקב ומהו כ"ש הכא :

טור נקדר הבשר בעגול או כאורך אם אין בחסרון אלא כסלע כשרה ואם יש בו יותר מכסלע שעורו כדי שיכניסו בו ג' גרעיני תמרה זה אצל זה בדוחק טריפה עכ"ל :

גם הרמב"ם כתב כן · והב"י תמה עליהם למה לא חילקו בין בליפא בין בלא ליפא · דבגמ' קאמר יתר מכסלע טריפה וכמה יתר מכסלע אמר רב יוסף כגון דעייל תלת קשייתא בליפא בדוחקא בלא ליפא בהרווחה :

ונראה לי ברור דדקדקו בגמרא למה ליה לרב יוסף ליתן שני שעורים דבכולא תלמודא לא אשכחן כהאי גוונא ועוד דחוק לומר

הג"ה מנחת אהרן

א נראה לי פרוש' דרב יוסף ידיע לי' דסלע היא כתלת קשייתא יותר מכסלע לא ידע שיעורי וגם לא שמיע מרבותיי רק בסתם דסלע הוא כתלת קשייתא הי' לפניו שלשה ספיקות אי הכא' קשייתא בלא ליפא ובדוחקא זהו כשיעור סלע או בליפא לבד או בלא ליפא וברווחא הלכך אם היא בלא ליפא ובדוחקא וודאי כשר דזהו שיעורא זוטרתא מהנהו שיעורין · אך גבי יתר מכסלע דטריפה הי' מסופק רק בהנהו תרי אם הוא בליפא בדוחקא או בלא ליפא ובהרווחא ולא ידע הי מנייהו שיעורא זוטא לכך כתב הנהו תרי שיעורים מאן דידע בהא לישער בזוטרא · ואכן דמספקא לן הי מנייהו זוטר לא יכולין לסמוך על חד מהנהו שיעורין לכן משערינן בכל פעם בלא ליפא ובדוחקא · אבל עדיין קשה על הטור דהא ג' זה אצל זה בדוחק בוודאי לאו יתר מכסלע הוא וכשר ולמה כתב הטור טריפה :

רכן

לומר דרב יוסף יהיב לטעמא בדליפא בדוחקא הוי כמו בלא ליפא בשרווחא דילמא חד מנייהו כפיש או זוטר · לכך פירשו דרב יוסף דיהיב תרי שיעורי משום **א** דידיע לי' דסלע הוא כתלת קשייתא ולא ידע אי כתלת קשייתא בליפא בדוחקא או כתלת קשייתא בלא ליפא בשרווחא ומנא חד מנייהו כפיש או זוטר לכך יהיב רב יוסף תרי שיעורי' דכל חד דהוי זוטר משערינן בי' · ואם כן לדידן דמספקא לן הי מנייהו זוטר ומספיקא משערינן בכדי שיכנסו בלא ליפא בדוחק ודו"ק :

כל זה ברור דעת הרמב"ם ועיקר וכן פירוש מהרש"ל פרק אלו טריפות ודלא כש"ע שפסק דבדוחק בליפא דווקא הוא טריפה דליתא אלא כדכתיבנא :

טור המסס ובית הכוסית דבוקים זה בזה ואם ניקב במקום חיבורין אפילו הנקב מפולש מזה לזה כשר ואם ניקב בשאר הצדדים שאינן דבוקין יחד אם הנקב מפולש מעבר אל עבר טריפה ואם לאו כשרה בין בהמסס בין בבית הכוסות ורש"י אסר בהמסס אפילו אין הנקב מפולש ולא נהירא עכ"ל :

הטור לא הזכיר עדיין מחט וכן משמע מלשון רש"י דאפילו נקב שאינו מפולש בלא מחט נטריף דכיון שעורו דק לא הוי הכא אלא סתימה אבל אפילו בכמלא מחט תחוב סבירי' לי' לטור דכשר שהרי כתב שוב כמצא בא' מהן מחט תחוב פירוש באחד מהם בין במסס בין בבית הכוסות ומסיים דאם לא נמצא עליו קורט דם כשרה ומשמע דאין חילוק דלדעת רש"י אפילו על ידי חולי אסיר ולדעת הטור אפילו במחט תחוב מותר ואם כן יפה כתב הרב בהגה"ה ש"ע דלא כמו שהשיג עליו הב"ח דלדבריו יהיו דברי הטור סותרים זה את זה ודו"ק הטיב **ב** ועי' בפרושי לש"ע :

כתב באיסור והיתר הארוך שער נ"א סימן ד"א על שם הא"ז דהאידנא טריפה אפי' אם המחט יפה שלא עלתה לו חלודה ואפילו אין עלי' קורט דם ואפילו לא נמלח ולא הודח דאין אנו בקיאין ע"כ לשונו :

וכתב בהגהו"ת לשם ונהגינן להחמי' כא"ז וכן פסק הרב בהג"ה ש"ע וכתב דדוקא מב' צדדין אין לסמוך אבדיקתינו אבל מצד א' יש לסמוך על הבדיקה אפילו שלא במקום הפסד מרובה ונכון הוא דהא הרמב"ם מכשיר אפילו בנמצא קורט דם ובדיקה זו אינו אלא כדי לאסיר אם ימצא קורט דם וכמו שכתבתי לעיל והילכך אם בדקנו ולא נמצא יש להתיר לגמרי ולא דמי להיכא דהודח דפסק שלא במקום הפסד מרוב' אסיר דהכא עכ"פ בדקה וק"ל :

והב"ח כתב וזה לשונו ומיהו קשיא לפע"ד שהרי רבינו והמרדכי ואגודה שהבי' אחר הא"ז לא כתבו חומרא זו אלמא דסבירי' להו דלא נהגינן לחומרא א ולפיכך נראה דאין להחמיר כלל בהפסד מרובה ודלא כהרב בהג"ה בש"ע ע"כ לשונו :

ואני תמה עליו איך מלאו לבו להליך על הא"ז שבעל הוראה הי' (כמ"ש הפוסקים ומהרש"ל בכמה מקומות) והאו"ה שהביאו והגהות לשם ומהרמא"י בסברא קלושה ומה גם להקל ראש כנגדם וכי הא"ז משנה או ברייתא שמחוייבים הפוסקים להביאו ומה גם שאין דרך הטור להביאו כלל וגם במרדכי והאגודה א' מני אלף שמביאין אותו הגע עצמך דקיימא לן דהאידנא אין מקיפין בריאה כמו שכתב הרב בהגה"ת ש"ע סימן ל"ו וכמו שכתב הכלבו בשם הגאונים ואם כן נמי נאמר כיון שהטור ושאר מחברים לא הביאו דברי הגאונים ש"מ דלא נהגינן הכי אלא וודאי מהא ליכא למשמע מינה :

כתב רי"ו דכי מטריפנן בנמצא עליו קורט דם ה"ה בנמצא עליו חלודה עד כאן :

וזה לשון מהרש"ל פירש המחט שעלתה חלודה אז ניכר שקודם שחיטה הוא דהאי מזמן ארוך והקא"ו שבין שקאי נמי אניקב לצד אחד שהחלודה מוכיח שהי' שם נקב מקודם דומי' דקור' דם ופירוש חלודה קאי על הבשר שבחוץ ולא נראה כי לא שייך חלודה אלא על המחט ודווקא בניקב משני צדדין אבל מצד אחד חלודה לא מעלה ולא מוריד וכן איתא להדיא בשערים ע"כ לשונו :

ולא ידעתי למה הפריז על המדה ולהקל בסברא בעלמא בלי ראיי' אדרבה דברי הקא"ו נכונים דכי היכא דקאמר כשהפכה מצד אחד ומצא עליו קורט דם ואם אין שם מכה קורט דם מנין ה"נ איכא למימר אם אין מכה חלודה מנין ואדרבה בדם יותר איכא למימר דבא מבשר הג"ף מה שאין כן בחלודה וכלישנא דרי"ו הכי דייקא (ואף אם תמצי לומר שהרי"ו מיירי במשני צדדים מכל מקום נלמד מיני' לצד אחד דהיכא דנמצא חלודה כנגד המחט טריפה) :

ומה שכתב והכי איתא להדי' בשערים הא לך לשון השערי דורא סימן נ"ד אם יש דם או המחט עלתה חלודה בידוע שניקב ב' צדדין קודם שחיטה וטריפה כו' ע"כ לשונו והנה האמת שלכאורה משמע כדברי מהרש"ל אבל זה רחוק דאם יהא חלודה מבחוץ כנגד המחט דיהא כשר דמהיכן יבא חלודה זו אלא וודאי ניקב מעבר לעבר והעלתה המחט חלודה ומשם נשאר החלודה מבחוץ והשערים אורחא דמלתא נקט דבעל הרוב לא תמצא חלודה אלא על המחט אבל אין הכי נמי אם נמצא חלודה מבחוץ כנגד המחט טריפה כדעת הב"י וכמו שכתבתי :

סימן נ

טור כל אילו הנקובים אם יש בהם לתלות כמו בטבח או בזאב שנטלן תולין בהם ואם אין דבר לתלות בו וספיקא אם ניקב מחיים כו' נוקבים אצלו ומדמין כו' ומיהו פירש רבינו יונה שאין מדמין אלא בכרס ובדקין אבל לא בכבד ולב וקורקבן וטחול ובעל העיטור כתב שמדמין בכל עכ"ל :

המעיין בב"ח סובר שמהרש"ל הסכים להב"י דבקנה הכבד קאמר והב"ח עצמו פירש שמיירי בדאיכא כבד כנגד המרה דאמרינן בגמר' בהדי' דטריפה ואינו כן דאדרבה מהרש"ל פרק אילו טריפות סימן כ"ז כתב על הב"י שאין צריך לכל זאת אלא מיירי בדאיכא כבד להדי מרה :

מ"ש נוקבין נקב אצלו פשוט הוא שקאי אכל הנקובים שהזכיר עד עתה והוא הדין במחט שנמצא בעובי בית הכוסות בשני צדדין דהיכא דאין המחט לפנינו אסיר נוקבין ומדמין אם דומה כשר והפרישה הפך הקערה ודחק עצמו חנם :

סימן נ"א

טור קוץ או מחט שניקב לחלל הבהמה או עוף חיישינן שמא ניקב אחד מהמקומות שניקבתן במשהו וכתב בה"ג דנקיבת קוץ ומחט יש לו היתר ע"י בדיקה שיבדק כל המקומות ואם אינו מוצא נקב כשרה אבל רבינו שלמה פירש שאין לו היתר בבדיקה לפי שהמקומות רבים והנקב דק וא"א לעמוד בהן ע"י בדיקה עכ"ל :

דעת הרמב"ם פרק י"א מהלכות שחיטה והראב"ד פרק ו' בהשגות די"ב וי"ג משמע דס"ל כרש"י וכן דעת התוספות והמרדכי

הגה"ת מנחת אהרן

לכן נ"ל ליישב על פי מה שכתב הל"מ פרק ה' מה' שחיטה וז"ל רבינו לא הזכיר בליפא כלל אולי שהוא מפרש בליפא זו בצד **א** בלא ליפא זו על גב זו · ודבריו דחוקים · אבל לפי סברא זו א"ש דברי הטור דאיכא לספוקי שמא דקאמר בגמרא בלא לפית' בשרווחא היינו זה על גב זה דזוטר שיעורו מזה בצד זה אבל בזה בצד זו י"ל בלא לפיתא ובדוחקא ג"כ טריפה ולכך פסק הטור לחומרא עכ"ה :

ב דלדעת הב"ח לרש"י טריפה אף ע"י חולי ועל זה כתב הטור ולא נהירא דבאם נקב ע"י חולי רש"י יחיד הוא נגד כל הפוסקים ומשמע להטור אם ניקב ע"י מחט מודה הוא דטריפה אף באינו מפולש

והמרדכי והר"ן שכתבו על הא דמחט שנמצא בעובי בית הכוסית מצד א' כשרה היינו תחובים כלפי הרעי דאי צד שבחוץ כלפי חלל אפילו לא ניקב כלל אלא שנמצא מחט בחלל הגוף טריפה דאי מגואי עייל ודאי הפנימי ניקב כו' ואי מבראי אתא הא וודאי טריפה דחיישינן שמא ניקב א' מהאברים פנימים שנקובתן במשהו ואי אפשר לעמוד על ספיקן בבדיקה ע"כ לשונו וכן כתב סמ"ג וספר התרומות וכן כתב רי"ו בשם המפרשים והכי קיימא לן :

טור כתב הרשב"א ניקב הקוץ לפנינו ונשחטה הבהמה ונמצא הקוץ תחוב לפנינו מדופן הבהמה לאחד האברים נראין הדברים שלא ניקב במקום אחר לפיכך אם פגע בלב וכיוצא בו ולא ניקב לבית חללו כשרה עכ"ל :

זה לשון מהרש"ל פרק אלו טריפות סימן ע"ז יש לדקדק מדבריו שכתב נקב הקוץ לפנינו משמע להדיא בדבריו כל זמן שאין הקוץ לפנינו אפי' ניקב למקום אחר חוששין שמא דרך כניסתה נגעה ומקודם בהאחד מהאברים ואחר כך כשחבר לאבר אחר ומכל מקום נראה בעיני היכא שהראש השני תחוב עדיין בדופני הבהמה וכ"ש יוצא לחוץ דהוי כאילו ראינו שניקב הקוץ בפנינו גם נראה בעיני דווקא שהקוץ או המחט תחוב או שראינו שניקב בקוץ או במחט אבל אם אין רואין אלא נקב בחלל הבהמה פשיטא שאין צריך בדיקה אלא נגד הנקב ותו לא ומה שכתב דהכי אם עדיין תקועה בדופן כן כתב המרדכי והבאתיו לעיל סי' י"ב גבי לב אך צריך לעיין שיהא ניכר בדופן הצלעות שבא מן החוץ בוודאי אף הרשב"א מודה בזה ולא כמו שכתב הקאר"ו שהמרדכי חלק על הרשב"א עכ"ל :

ובענין מה שהשיג על הקאר"ו דבריו נכונים דוודאי כי יש היכר מבחוץ בדופן הצלעות שידוע שבא המחט מבחוץ מודה הרשב"א להמרדכי דכשר וכן כתב הב"ח :

ומה שכתב דאם אין רואין אלא נקב בחלל הבהמה פשיטא שאין צריך בדיקה אלא כנגד נקב ותו לא : **א** אינו נראה דל"ה לי בדיקה כלל והלא אין לך ספק ספיקא גדול מזה ספק על ידי חולי ספק על ידי מחט ואם תמצי לומר ע"י מחט שמא לא נקבה אחד מהאברים הפנימי' וכן משמע באוהל מועד שהביא הב"י סוף סימן נ"ט וכן משמע דעת הרב בהג"ה ש"ע וכן השיג עליו הב"ח :

אמנם אם ידוע שבא על ידי מחט כת' הרשב"א בתשובה סימן רע"ז דבכהאי גוונא הוי טריפה כדין מחט שנמצא בחלל הגוף ופשוט הוא דוודאי לא הוי אלא חד ספיקא שמא נקב אחד מהאברים ולמה יהא עדיף מנקב שנמצא בעובי בית הכוסות מצד הילון שכתבו הפוסקים דבניכר שעל ידי מחט טריפה משום דאי מגבראי אתא הרי הוא כמחט שנמצא בחלל הגוף :

כתב הב"ח מעשה אירע כמה פעמים באווז שפטמו כו' עד טוב שמעתי מהרבה בני אשכנז שדבר זה שכיח טובא במדינות אשכנז ואין פוצה פה להוכרן ע"כ לשונו :

ודבר זה כביעתא בכותחא שאין כאן איסור דיש כאן הרבה ספיקות חדא שמא מתוך הסומן שמפטמים נעשה הנוצות ואם תמצי נוחר על ידי קוץ בא שמא על ידי חולי נקב ואם תמצי לומר על ידי מחט שמא לא ניקב א' מהאברים הפנימי' הילכך אין בזה גמגום כלל לאסור :

סימן נב

טור נפלה לאור ונחמרו בני מעים כגון לב קרקבן וכבד ונשתנו ממראה שלהן כגון כו' אפי' במשהו טריפ' כו' והכבד אין השינוי אוסר בו אא"כ נשתנה כנגד המעיי' ואין איסורו מחמת עצמו שהרי אפילו ניטל כולו כשר אלא שאנו אומרים כיון שלקה כנגד המעיים אפי' בכ"ש וודאי לקו גם הבני מעיים וכנגד המעיים הוא הראש התחתון שלה וכלפי פנים דצד החיצון שלה הוא כנגד הצלעות כתב הרשב"א ה"ה נמי אם הוריק כנגד המרה כו' אסורה עכ"ל :

כן דקדק מדקאמר בגמרא לא אמרו ירוקים פסולים אלא בלב וקורקבן וכבד וכבד דומי' לקורקבן קתני דהוי מחמת עצמו ואף הכבד נמי מחמת עצמו היא כלומר שהיא עצמה והמרה דבוקה בה עתידים לנקב כו' עיין לשונו בב"י :

ולי נראה ראיי' גמורה מדבעי הוריקה כבד כנגד בני מעיים מהו ואי סלקא דעתך דבמקום חיותא ובמקום מרה פשיטא לי' דכשרה אם כן האיך מתוקמי' האי ברייתא דמייתי בגמר' לא אמרו אלא בקורקבן ולב וכבד דהא לא משכחת ירוקה דפיסל בכבד ודוחק לומר דלא ידע הברייתא אלא וודאי ידע הברייתא ומסתמא הוי משמע לו' דברייתא איירי בכזית שבמקום חיות' ובמקום מרה דומי' דקורקבן ולב דהוי טריפותן מחמת עצמן ומיהו קמבעי' לי' בהוריקה כבד נגד בני מעיים :

הביא הב"י המרדכי כתב כנגד בני מעיים טריפה ושיעור ירוקתו במשהו אע"ג דניקב הכבד כשר מכל מקום הואיל שהוריק הכבד איגלאי מילתא וחיישינן אף ללב ומעיים אע"פ שעדיין אין ניכר בהם ועוד יש לחוש שמא סופו ליגטל כולו ע"כ לשונו וכן הוא בהגהו"ת אשר"י בשם הא"ז וכן הוא באגודה פרק אלו טריפות סימן נ"ט :

ולבאורה קושי' בדברי' אילי טיבא חדא מאי הוצרך לומר ואע"ג דניקב כשר ובכל מקום הואיל כו' הרי קושי' זו ותירוץ זה מבואר בהדי' בגמרא דקאמר בעא מיני' ר' יוסי מריב"ל הוריקה כבד כנגד בני מעיים מהו אמר לי' טריפה ולא יהא אלא ניטלה אמר רבא כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיים ע"כ :

ועוד דלאיז' צריך הוסיף איגלאי מילתא וחיישינן כו' הוי לי' למימר בקיצור כיון שהוריקה כבד חיישינן אף ללב ומעיים ועוד שכתב יש לחוש שמא סופו ניטל כולו ולהאי טעמא אפילו שלא כנגד בני מעיים טריפה ולמה כתב תחילה כנגד בני מעיים וגם בגמרא דווקא כנגד בני מעיים קאמר וקושי' זו הקשה גם כן הב"י ויותר מזה קשי' דהא איתא דהך טעמא מעלי' היא היכי קאמר בגמרא לא יהא אלא ניטל' הא הבא גרע טפי דחיישינן שסופו ליגטל כולו ולא נשתייר כלום :

לכך נראה לי פשוט דדעת המרדכי כדעת הרמב"ם שכתב בפרק ז' וזה לשונו עוף שנפל לאור והוריק לבו או כבדו או קרקבנו או שהאדימו המעיים שלו בכל שהוא טריפה שכל הירוקים שהאדימו או אדומים שהריקו מחמת האור בעוף הרי הן כמו שנטלו וטריפה כך כל עוף שנמצא הכבד שלו כמראה בני מעיים או שנשתנה שאר בני מעיים ועמדו בשינויין אחר שליק' בידוע שנפל לאור ונחמרו בני מעיים וטריפה ע"כ לשונו :

ומשמע לי שפירש הברייתא דקתני לא אמרו ירוקים פסולים אלא בלב וקורקבן וכבד היינו אפילו במשהו פסולים בכולהו הוי טעמא דהרי הן כמו שנטלו וכמו שכתב הרמב"ם בהדיא דהכי משמע לי' להרמב"ם דברייתא לאו כנגד בני מעיים דווקא איירי דאם כן מאי קמבעי' לי' לר' יוסי אלא וודאי ברייתא בכל גווני מיירי ומסתמ' במשהו מיירי כדאמר בגמרא שיעור ירוקתן במשהו ולכך ס"ל לרמב"ם דטעמ' דירוק' הוי כנטולה וגרע טפי מנקובה דאילו ניקבה הכבד כשרה וירוקה בכל מקום שהוא הוי כאילו ניטל כולו לפי שקים להו לחז"ל שסופו ליגטל כולו ור' יוסי מבעי' ליה

הגה"ת מנחת אהרן

וע"ק קשה הא הטור כתב בסמוך גבי מחט תחוב באם אינו מפולש בעינן דווקא קורט דם כנגדו ואם כן דברי הטור יהיו סותרים זה את זה· אבל לדברינו א"ש דהטור כתב לא נהירא בין על ידי חולי ובין ע"י מחט דרש"י איירי נמי בכל גווני ועיין בפירושו לש"ע דשם כתב דרש"י לא קאי רק אמחט פשיטא א"ש הא דכתב הטור ולא נהירא קאי אמחט דמכשיר הטור עד דאיכא קורט דם כמו שכתב בסמוך עכ"ה :

א ואף בש"ע ס"ק ב' כתב הש"ך היכא דאיכא ריעותא צריך בדיקה אעפ"כ השיג הכי על המהרש"ל שפיר דמהרש"ל כתב צריך בדיקה נגד הנקב משמע אם נאבד ולא בדק טריפה אבל באמת

לי' כשהוריקה כבד כנגד בני מעיים כלומר שלא נשתנה למראה ירוק' לגמרי אלא שהוריקה כמראה בני מעיים ולא נפלה לאור דאי נפלה לאור כשכל שהאש מורק ככרתי הוא מוריק כמו שכתב הר"ן בשם הרא"ה אי אמרי' בהא נמי כאילו ניטל כולו או כאילו ניטל מקום הירוק בלבד ופשוט דטריפה ומקשי' לי לא יהא אלא ניטל דהיכא דנשתיירו כב' זיתים כשרה והכי נמי נימא כאילו ניטל המקום הירוק וכשרה ושני לי' בכאן אין אני אוסר מטעם שסופו ליטל כל הכבד אלא כל שהוריקה כנגד בני מעיים כלומר כמראה בני מעיים בידוע שנאחרו בני מעיים שלה ולכך נתפשט המראה מהמעיים וזהו דעת הרמב"ם נחר ולכך כתב דהיכא דנפלה לאור והוריק לבו או כבדו כלומר שהוריק במראה ירוק ממש בכל שהוא הרי זה טריפה שכל הירוקים כו' ה"ה כמי שנטלו וטריפה כלומר כאילו נטלה כלו' שסופ' ליטל כולו והיכא שנמלא הכבד שלו כמראה בני מעיים אע"פ שאינו ירוק גמור בידוע שנפל לאור ונחמרו בני מעיים וטריפה כלומר שנתפשט המראה מהמעיים :

והרשב"א במחילה לא הבין דברי הרמב"ם שכתב וזה לשונו וכשהוריקו בכד כנגד המרה וכנגד כל מקום חיות' טריפה כו' וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שכן כתב בפרק ז' עוף שנפל לאור כו' כדלעיל ומכל מקום מה שאמר אפילו במשהו אינו מחוור בעיני שלא אמרו במשהו אלא במקום שהנקב פוסל בו אבל כבד שאין הנק' פוסל בו אין ירוקתו במשהו אלא אם כן הוריקה דווקא כנגד מרה אבל שלא כנגד מרה ושלא כנגד בני מעיים אלא כנגד מקום חיות' לא עד שהוריקה כנגד כל מקום חיות' ואפשר שלזה נתכוין הרב ז"ל אלא שהי' לו לפרש ע"כ לשונו וכבר נתבאר לך דעת הרמב"ם :

אמנם הראב"ד השיג על מה שכתב הרמב"ם כל עוף שנמלא מראה שלו כמראה בני מעיי' כו' וזה לשונו זה כתב במקום הוריקה כבד כנגד בני מעיים וטעה בפירושו אלא כך שם הוריקו סמוך לבני מעיים מהו כו' ע"כ לשונו דעת כפי' רש"י והרשב"א :

אמנם דעת המרדכי כהרמב"ם ולכך כתב הוריקה הכבד כנגד בני מעיים טריפה ושיעור ירוקתו במשהו ואע"ג דניקב הכבד כשר מכל מקום הואיל שהוריקה הכבד אגלאי מילתא כלומר הוריק כמראה המעיים טריפה במשהו אפילו לא ידעינן שנפלה לאור כמ"ש הרמב"ם ולכך קאמר אע"ג דניקב הכבד כשר כלומר ולא יהא אלא ניקב אותו מקום הירוק כיון שלא ידעינן שנפלה לאור יהא כשרה מכל מקום הואיל שהורי' הכבד אגלאי מילתא וחיישינן אף ללב ומעיים כלומר דאגלאי מילתא שנפלה לאור ונחמרו בני מעיים שנתפשטה המראה מהמעיים ולכך חיישינן אף ללב ומעיים כדקאמר בגמרא כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיים כלומר כמראה המעיים בידוע שנפלו לאור ונחמרו בני מעיים ולכך כתב ועוד יש לחוש שסופו ליטל כולו כלומר דמתרתי טעמא פסק ל' הכא חדא דחיישינן אף לבני מעיים ועוד יש לחוש שסופו ליטל כולו כדמשמע' לי' נר' יופי בהוריקה כבד כנגד בני מעיים אי נימא בהא נמי כנטול כולו דמי וכמו שפירש לדעת הרמב"ם ולא אפשט ופשט לה לאסור מטעם בידו' שנפלה לאור כו' ולכך דקדק המרדכי וכתב ברישא וחיישינן אף לבני מעיים ובסיפא כתב ועוד יש לחוש כו' דהיינו משום דהא אפשטא דחיישינן אף ללב ומעיים אבל לשמא סופו ליטל כולו יש לחוש דלא הוי טעמא מעליא בוודאי דסלקא האי טעמ'. בתיקו נראה' לדברי שהמרדכי כתב דברי הרמב"ם שהבאתי במסקנתו ומשמע התם דסבירי' לי' הכא ע"ש ודוק כי זהו נראה לי ברור לדעת הרמב"ם ומרדכי :

ומה אתמה שהב"י ומהרש"ל והב"ח כלם לא הבינו דברי המרדכי כמו שכתבתי ולכך דחקו עצמן בפירושו והב"ח נתן ברור יותר מקבי' בדברי המרדכי וקורא אותו ברור שפירש דהמרדכי הכי קאמר סופו שיתפשט הירקות יותר ממשהו ויגיע גם לבני מעיים וזהו שסופו ליטל כולו שכתב המרדכי וזהו דעתו ויבין המבין אם הדעת נוחה לפרש כן דבריו :

ועוד דהרי כתב המרדכי על זה ומכאן יש סמך לדברי הגאונים המטריפים כשניקב חצר הכבד דחיישינן שמא סופו ליטל גם כל הכבד מדמטרפינן כשהוריק הכבד כשיעור נקב במשהו דאסרו תחילתו משום סופו ע"כ לשונו משמע שרוצה לומר דכי היכא דבהוריקה מטריפי' במשהו מש"ס שסופו ליטל כל הכבד ואסרו תחילתו משום סופו הכי נמי בניקב חצר הכבד טרפינן משום דסופו ליטל כל הכבד :

והעולה מזה דהיכא דנפלה לאור והוריקה כבד מראה ירוק גמור בכל מקום שהי' לדעת הרמב"ם והמרדכי טריפה והיכא דהוריקה כנגד בני מעיים כלומר כמראה בני מעיים אמרינן שנפלה לאור ונחמרו בני מעיים דלא שכיח שיהא לכבד מראה מעיים א :

מיהו דעת הרא"ש ודעת הרמ"בם ור"אה הלוי שהביא הר"ן ודעת רמב"ן ודעת ר' שמחה ור' אליעזר ממיינ' והראב"י שהביא המרדכי ודעת מהרש"ל פרק אילו טריפות סי' כ"ד משמע דלעולם לא אמרינן הוריקה פסולה אלא בידעינן שנפלה לאור :

מיהו דעת הרשב"א ופשט גרסת הרי"ף משמ' כהרמב"ם וכן נראה דעת הר"ן וכן נר' דעת הראב"ד בהשגות שלא השיג אלא על מה שכתב הרמב"ם כל עוף שנמלא הכבד שלו כמראה המעיים כו' שטעה בפירוש הוריקה כבד כנגד בני מעיים אבל בזה שכתב כל עוף שנמלא הכבד שלו כו' וכן מה שכתב בידוע שנפל לאור כו' לא השיג עליו :

אמנם משמע מכל הפוסקים הנזכרים דלא מטרפא ירוקת הכבד אלא כשהשינוי בכבד כנגד בני מעיים וכן דעת רש"י ועיקר אבל היכא דהוריקה הכבד ולא ידעינן אם נפלה לאור בהא אין להתיר אלא במקום הפסד מרובה וכיוצא בו ומהו במקום הפסד מרובה יש להתיר כיון דהרבה מן הפוסקים מתירין ודלא כב"ח שאוסר לגמרי :

סימן נ"ה

טור אפילו בתוך הפרק שבינו לשוק :

משמע דעת הטור דאפילו לא נחתך באמצע אלא בפרק הקטן שבין תחתון לאמצעי דהיינו בתוך הערקום טריפה וכן משמע בהדיא דעת הרא"ש שכתב דמדקאמר באין ארכוב' אמרו בארכוב' הנזכר' עם הראש אלמא עצם התחתון הוא הנקרא ארכובה ולמטה מן הארכובה דקתני היינו מתחלת הארכובה ולמעלה מן הארכובה היינו מסוף הארכובה ולמעלה והשתא לא קשה דיוקא דמתניתין אהדדי ע"כ לשונו משמע בהדי' דכל שהוא למעלה מן הארכובה מוכח דטריפה אפילו בתוך הערקום ודלא כמו שהשיא מהר"י ן' חביב דברי הטור לדעת אחרת דאפילו בתוך הערקום כשרה עד שיחתוך בין הערקום ובין השוק ע"כ לשונו ואחריו נמשך בש"ע כמותו דליתא :

ומה שכתב בב"י שלמד כן מדברי רי"ו איני יודע מהיכן למד כן מדבריו ואדרבה משמע מדברי רי"ו כמו שכתבתי שכתב וזה לשונו אם נחתך הרגל בארכוב' התחתונה ממש בין הפרקים החוספות אסרוהו עכ"ל משמע כמו שכתבתי וכן השיג עליו הב"ח וכן עיקר :

והכי מוכח להדיא ממה שכתב הרא"ש עצם התחתון נקרא ארכוב' כו' ולמעלה מן הארכוב' וכן כתב הרא"ש בתשובה דבערקו' גופי' טריפה וכן משמע מדברי ר' ירוחם וכמו שכתבתי בפרושי לש"ע עיין שם וכן בש"ד הטריף מטעם אחר שכתב וזה לשונו ובערקום עצמו טריפה שיש לחוש שמא נפסק א' מהגידים ע"כ לשונו ולדברי הרא"ש וסייעתו מיהא טריפה אפילו הוה ידעינן בבירור שלא נפסקה לגמת הגידים :

אמנם רש"ל פרק בהמה המקשה סימן י"א רוצה להוכיח לפסוק דלא כהרא"ש רק כמו שכתב המרדכי ושאר מתירים בתוך הערקום ולא עלתה לי כהוגן :

הגה"ת מנחת אהרן

באמת אינו כן רק דבר שהוא ס"ס צריך בדיקה לכתחילה אבל אם נאבד או שא"א לבדוק מותר לאכול בלא בדיקה גם מה שכתב בש"ע על הב"ח ואין זו השגה אמת נמי שפיר דהב"ח מסיים בדבריו ואין צריך לומר אם אי אפשר לבדוק דמותר משמע אף אם אפשר נמי אין צריך לבדוק ועי"ז השיג הש"ך שפיר היכא דאיכא ריעותא צריך לבדוק כמ"ש בסימן ק"י ס"ק פ"ו ע"ש עכ"ה :

א וכ"מ בש"ס יש להכבד מראה בני מעיי' שלא כנגד בני מעיים כשרה אף להרמב"ם והמרדכי עכ"ה :

בראש ומה שהשיג על הרא"ש שהביא ראיה מפירש רש"י כתב וזה לשונו ולא אבי' דבריו מה שפי' ראייתו מהא דאקורי אין מוכח משם שיטרפו העופות בשבירה הארכובה עצמה אלא מפני השמא דפסוקת הגידין למעלה מן מותו הארכוב' ומשום הכי בדקה בצומת הגידין והכשרי' ותדע שכן הוא שהרי באותו הארכובה אין בו טו יפית של צומת הגידים כמו שמפרש לקמן ואף שהרא"ש מודה בזה ואם הי' חושש משום שבירת העצם שלא יצא לחוץ דדינו כאילו נחתך אם כן לפי דבריו הוי' לי' למימר בדקוה שלא יצא לחוץ הי' העור ובשר חופים את רובו וגם רש"י פירש להדי' שלא הי' העצם יצא לחוץ אלא בדקו בצומת הגידים שהי' חושש שלא נפסקו למעלה מן הארכובה אבל אם הי' השבירה למטה מהארכוב' לא הוי' לי' למבדקה ולא מסתבר שיטריף שם בנחתך בארכובה עצמה שהרי אפילו צומת הגידים שבו הארכובה עצמה אין נטרפין בהם ע"כ לשונו:

ואין אלו אלא דברי תמה דדבר ברור הוא דהרא"ש מביא ראייתו מפירוש רש"י שפירש גבי דאקורי עופות שנשתברו רגליהם בארכובה למטה או למעלה מהארכ' בה ואין העצם יוצא לחוץ דלאיזה צורך כתב רש"י מהארכובה למטה אלא להורות דבלמטה מהארכובה דהיינו בתוך הערקום דין א' להם דוקא באין עצם יוצא לחוץ הוא דכשר הא לאו הכי לא ולכך כתב הרא"ש אלמא דין א' להם כלומר דבאמת לא הוי טריפות דהכך לגבי דאקורי ומשום הכי לא מדכתב רש"י מהארכובה ולמטה כו' משמע דדין א' להם וכמו שכתבתי:

ומזה שכתב רש"ל אם כן לפי דבריו הוי' לי' למימר בדקוהו שלא יצא השבירה לחוץ אינו כלום דמעולם לא שייך בהכי בדיקה שגם העור יכול למשמש את זה באפ לה ולכן כתב רש"י בפשיטות ואין העצם יוצא לחוץ כלומר שמיד שהביאו לפניו ראה שאין העצם יוצא לחוץ הוי רק בצומת הגידין שייך בדיקה ולכך בדקה בצומת הגידי' והכשרה:

ומזה שכתב ולא מסתבר שיטריף שם בנחתך כו' שהרי אפילו כו' תמהני היך הוא מדמה בטריפות זו לזו:

שוב השיג על הרא"ש וזה לשונו ותדע דבארכובה עצמה אין פוסל בה שום טריפות דאם לא כן מאי קמקשי עולא לרב יהודא אלא לדידך אמאי וכן שניטל כו' ליפסי למעלה מהארכוב' דקאמר היינו למעלה מהארכובה התחתונה שהיא בארכובה עצמה שאז טריפה בנחתך ולמעלה היינו בעצם האמצעי ושם פוסל בנחתך הצומת הגידים ע"כ לשונו וגם זה אינו כלום דפשיטא דלמעלה ממנו משמע כל מה שנחתך למעלה מהארכובה עד חלל הגוף הכל בכלל למעלה מהארכובה וטריפ' בנחתך ואם כן שפיר מקשה מאי וכן שניטל צומת הגידין דהא כל נחתך עם צומת הגידים הוא כדקאמר בגמרא הילכך דברי הרא"ש עיקר דארכובה עצמה כלמעלה מהארכובה דמי:

טור בד"א שנפסקו הגידים שמחובר בהם לגוף או נתעכלו אבל לא נפסקו ולא נתעכלו כשרה:

גמרא אמר רב מתנה האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה ורבא אמר כשרה ואי אפסק כיבי' טריפה והילכתא אפילו אפסק כיבי' כשרה עד דאיעכול איעכולי וכן כמלא גרסא זו ברמב"ם והרא"ש:

וגרסת הרי"ף אמר רב מתנא האי בוקא דאטמ' דשף מדוכתי' טריפה והנ"מ דאיעכולי כיבי' אבל לא איעכול כיבי' כשרה עד כאן ותו לא מידי והרשב"א בחדושיו האריך להוכי' בקושית הזקית דגרסא זו אינה אמיתית והסכים לגרסת הרא"ש והרמב"ם:

ותמהו הריב"ש והב"י ומהרש"ל על הטור שכתב דבנפסקו או נתעכלו טריפה והסכימו להגי' בדברי הטור וכן רבים ומהרו"ך ודבר קשה הוא זה לשבש כל ספרי הטור חדשים גם ישנים ולכן כתב הב"ח עליה שרא להו מארייהו דאין כאן טעות סופר אלא דרבינו החמיר באסורא דאורייתא ולכן חשש לגרסת הגאוני' והרי"ף וסבירי' דבאיעכול לחוד הוא דטריפ' אע"פ שלא נפסקו לגמרי ומשמ'לי דבנפסקו לגמרי כ"ש דטריפ' וכשאמרו בגמרא בגרסא זו אבל אי לא איעכול כשרה היינו לומר שאין בגידין שום ריעותא כל עיקר דאף לא איעכול ואין צריך לומר שלא נפסקו אלא הן שלמים וחזקים ע"כ לשונו:

הרי שהתפל' על אחרים וצריך לאותו דבר כי שרא לי' מארי' שכתב על גדולי ישראל ושארי' להו מארייהו בדברים שאינם נכונים המה כי מי ימלא לבו לומר שהטור נגד הרא"ש ולא יזכיר דעת הרא"ש כלל וכי במקום שיקיל הרא"ש בדליכא יחוש לדברי החולק עליו ולא יזכיר דעתו כלל:

ומה גם שהרשב"א הוכיח בראיות ברורות שזאת היא הגרסא האמיתית ואף לפי גרסת הרי"ף למה נאמר שבדין הגרסאות מכחישי' זה את זה ולמה לא נאמר שאף לפי גרסא זו לענין דינא באיפסק כיבי' לא מטרפה עד דאיעכול איעכולי וכדמשמע מדקאמר אבל אי לא איעכול כיבי' כשרה דמשמע דכל היכא דלא איעכל כיבי' לעולם כשירה אפילו נפסקו וכן כתב הב"י דאף לגרסת הרי"ף לא מטרפה בנפסקו לחוד:

אבן לפי ע"ד נראה ברור דהמדקדק בדברי הטור יראה שכל דבריו הן אמת וצדק לפי גרסת הרא"ש וסייעתו שהוא עיקר הגרסא:

והנה כתב הטור בד"א שנפסקו הגידים שמחובר בהן לגוף או נתעכלו דלכאור' יש לדקדק למה כתב הגידי' שמחובר בהם הגוף אחר שנפסקו כו' עד זה ברור ומדוקדק בדברי הטור כדאיתא בפרושי לש"ע ס"ק ב' עיין שם וזהו דלא כהמרדכי שכתב דלא מטרפה באיעכול כיב' דלא שף מדוכתא וכתב עליו הב"י שפשוט הוא דאזיל הב"י לטעמי' ודלא כש"ע שפסק דנפסקו כשף מדוכתי' לא הוי טריפה דאזיל נמי לטעמי' אבל לפי מה שהוכחתי בגמרא ובטור העיקר כמו שכתבתי עיין בשערי דורא סימן פ"ו:

טור ובמקום שאינו נטרף לא נחתך כגון העצם התחתון לדברי הכל ובאמצעי שלא כנגד צומת הגידים לרב אלפס כו':

הטור נקט כלישנא דגמרא דקאמר בגמרא דנחתכו היינו ג"כ צומת הגידים וע"כ פריך עולא לרב יודא מאי וכן צומת הגידים ואם כן הטור שכתב דליכא דנחתך להרי"ף הוצרך לומר שלא כנגד צומת הגידי' דאילו כנגד צומת הגידי' סתמא דמילתא דנחתכו היינו עם צומת הגידין ואם כן בלאו הכי טריפה וק"ל ובב"י ובב"ח לא כתבו כן:

סימן נ"ו

טור ניטל צומת הגידים כו':

לא נתבאר בגמרא פירש ניטל הילכך אפילו לא ניטל לגמרי ולא נחתך אלא שנעקרו מן הארכובה ונקפלו מעל העצם עד למעל' טריפה וכן מפורש בדברי הראב"ד בהשגות פרק ח מהלכות שחיטה והב"י מיקל בדבר ופירש דהראב"ד לא לקושטא אמרה כו' ואין דבריו נראין בעיני עכ"ל הב"ח ועיקר:

טור ולאפוקי מהראב"ד כו':

אבל הרשב"א והר"ן והרי"ו ופוסקים אחרים הסכימו להראב"ד ולפיכך פסקו מהרי"ו חביב והב"י דיש להחמיר כשני סברות וכן פסק רש"ל פרק בהמה המקשה סימן י"ד וכן עיקר וכן כתב הב"ח שהמנהג לאסור בגיד' החיצונות והפנימי':

ולענין צומת הגידים זה לשון הת"ח כלל פ"ו ולענין אורך צומת הגידים נפלה ג"כ מחלוקת בין הפוסקים וכתב מהרא"י בכתבים סימן קע"א דהוא הי' משער לפי מראית העין כל העוף לפי גדלו וקטנו שכל זמן שהם קשים הם צומת הגידי' כמו בבהמה ומהרי"ל שיער ברוחב אצבע בעוף ממקום שמתחילי' ע"כ לשונו וכן הוא בש"ד וברוקח סימן ת"ר כתב בעצם האמצעי מחציו ולמטה הוי צומת הגידים מחציו ולמעלה אין שם צומת הגידים עכ"ל ועל זה יוכל כל אדם לסמו' עצמו בין בעוף בין בבהמה ואם הוא למעלה מחצי העצם האמצעי אין לחוש לצומת הגידים עכ"ל ת"ח וכן נראה לי עיקר ולא ידעתי למה סתר בש"ע את דברי עצמו:

גם מהרש"ל שפסק בפרק המקשה סימן י"ב דבעוף ב' אצבעות אין נראה לי דבריו לכן נראה לי דשיעור עוף ובהמה שוין ולעולם משערינן בלמטה מחציו:

סימן נ"ז

טור דרוסה טריפה פירש הנדרס מחי' ועוף הדורסין ולא כל חי' ועוף שוין בדריסתן אלא מעלות מעלות יש כיצד הארי יש לו דריסה אפילו בשור הגדול ובחי' אפילו גדולה שבחיו ואצ"ל בעופות הזאב אין לו דריסה בבהמה

גסה ואפילו בקטנה שבגסות כגון בעגלים הרכים אבל יש לו דרוסה בדקה אפילו בגדולה שבדקות כגון כבשים הגדולים ואין צריך לומר בעופות חתול ונמיי׳ ושועל אין להם דריסה בכבשים הגדולים אבל יש להם דרוסה בגדיי׳ וטלאים וכ״ש בכל עופות עכ״ל:

משנה ריש פרק אילו טריפות ודרוסת הזאב ר׳ יודא אומר דרוסת הזאב בדקה דרוסת הארי בגסה · ואמרינן בגמרא אמר רב יודא אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעל׳ למעוטי מאי אי לימא למעוטי חתול שכילא ודרוסת הזאב וכ״ת הא קמשמע לן דזאב בגסה נמי דריס והא תנן ר׳ יודא אומר דרוסת הזאב בדקה דרוסת הארי בגסה וכ״ת ר׳ יודא מפליג פליג והאמר ר׳ בנימין בר יפת א״ר עלאי לא בא ר׳ יודא אלא לפרש דברי חכמים גברא אגברא קא רמית ואיבעית אימא לעולם למעוטי חתול מה דתימא אורחי׳ דמילתא קתני קמ״ל · ולגירסא בתרא מודה רב יודא לר׳ בנימין בר יפת דר׳ יודא מפרש לדברי חכמים ודרוסת הזאב דווקא בדקה וכן פסקו הרי״ף והרמב״ם והרא״ש והרשב״א והר״ן וכן דעת בה״ג והכלבו ורבינו ירוחם וכן פסק הברטנור׳ ובתרומת הדשן ובהג״ה מיימוני כתב שגם ר״י סובר כן וכן פסק האור זרוע וכן פסק האגודה וטעמא דכיון דאיכא תרי שנויי שבקינן האי שינויא דמפליג אמוראי ותנאים ונקטינן האי שינויא דלא מפליג לא אמוראי ולא תנאי וכן הסכים מהרש״ל פרק אילו טריפות סימן שבעים אבל רש״י פירש במסקנה דר׳ יודא פליג את״ק וס״ל לת״ק דזאב בגסה נמי דריס ומשמע דפסיק לחומרא ואחריו נמשכו סה״ת וסמ״ג וסת״ק וכן פסק ראב״ן וכן פסק הא״ה ריש כלל ד״ז וכן כתב הרשב״א והר״ן בשם התוספות ובתוספות שלנו אינו כן ואדרבה כתב בתרומת הדשן הנ״ל דר״י פסק כרי״ף ואין להגיה ולשבש הרי״ף במקום ר״י כמו שהגיה ב״ח דכמה פעמים מצינו בכה״ג שהמפרשים כתבו בשם התוס׳ ובתוס׳ שלנו אינו כן וקצת מהמפרשים כותבים להפך בשם ר״י או ר״ת בעלי התוספות · מיהו בתרומת הדשן שם הביא הגהת מיימוני שכתבו כן בשם ר״י ובהגהת מיימוני שלפנינו כתוב כן בשם ר״י אלפסי:

ונקטינן כדברי כל גדולי ההוראה הנ״ל להשוות התנאים והאמוראי׳ דרב יהודא לפרושי אתא וזאב בגסה לא דריס אפילו לת״ק דהא מאי דאיתמר בהך מתניתין או שנקרע רוב החיצונה ר׳ יהודא אומר הגדולה טפח והקטנה ברובה ליכא מאן דפליג דר׳ יהודא לאו לאפרושי אתא וא״כ למה נאמר דר׳ יודא דבתרי׳ לפלוגי אתי · וכן עיקר דלא כמו שפסק הב״ח כרש״י וסייעתו לחומרא וכתב שכן דעת הרב בהג״ה ש״ע ולא דק אדרבה דעת הש״ע והרב בהגהות כהרמב״ם וסייעתו דאיכון רוב מנין ובנין וטעמייהו מסתבר כמו שאפרש דבריהם בחבורי לש״ע ואין להחמיר ולהפסיד ממונם של ישראל במקום שגדולי הוראה מתירים ודבריהם נראים:

אמנם מה שכתב הטור דזאב אין לו דריסה אפילו בקטנה שבגסות כגון בעגלי׳ הרכים אבל יש לו דרוסה אפילו בגדול׳ שבדקות כגון בכבשים גדולים עכ״ל · אמת שכן כתב הרשב״א והר״ן וכן פסק מהר״ם לובלין בתשובותיו סימן ל״ג אבל כתבו שיש מרבוות׳ שחולקין וכן כתב רי״ו שדעת הרמב״ם כן ומשמע שכך דעתו · וכתב הב״י ואני בקשתי ולא מצאתי שכתב כן · וכתב מהרש״ל עליו ולא מצאתי איכה ראיי׳ כי לולי מצא במקום אחר בתשוב׳ שכתב כן ואולי ט״ס והוא הרמב״ן שמצא שכתב כן בשמו (והמעיין ב״ר ירוח׳ יראה דאי אפשר לשיו׳ הרמב״ן שהרי כתב אח״כ דהרמב״ן מתיר בעגלים ע״ש) כי מלתא בלא טעמא הוא שידרוס בכבשים גדולים ולא ידרוס אפילו בעגלים הרכים אם לא שנאמר שהמין בהמה גסה קשה בטבע שלא יזיק האדם · ואין זו אלא בדיאות להקל בסברא בלי ראיי׳ · וסמך לסברא זו גבי דריסת הנץ שאין לו דרוסה בעוף הגס כגון אווזין ותרנגולין ואפילו הכי אמרינן שיש לו דרוסה בקטני אפילו הם ממינים הגדולים כאשר כתב הרשב״א והטור אחריו ע״כ לשונו · ומה שכתב ואין זו אלא בדיאות להקל דמסברא בלא ראיי׳ אינו כלום · וכי מלבם בדו את זאת אלא שדקדקו כן ממתניתין דמדתנן דרוסת הזאב בדקה מכלל דבגסה כלל וכלל לא · אלא מה שהביא סמך מנץ יש להקשות דהא בנץ נמי קתני ודרוסת הנץ בעוף הדק ואפילו הכי במין הגס נמי דריס כגון תרנגולים קטנים · אלא שיש לומר שזה מכח חומרא הוא שיש לומר עוף הדק דמתניתין לאו דווקא קאמר אלא אורחא דמילת׳ קתני שכן דרך הנץ לדרוס בעוף הדק כמו שאפרש כן לקמן לדעת הרמב״ם וסמ״ג אבל בדרוסת הזאב בדקה גם הרמב״ם וסמ״ג מודו דלדיוקא קתני · מכל מקום יש לחוש לדברי מהרש״ל כי דבריו נכונים הם מיהו כיון דספק דינא הוא מותר למוכרו לגוי:

כתב בתרומת הדשן סימן קע״ח דכל חי׳ שהוא מן הזאב ולמעלה דורסים בהמה גסה והזאב בדקה ולא בגסה כן פסק בא״ז ע״פ לשונו · ולכאורה איכא לאקשויי אמאי לא קאמר בגמרא דהא אתי רב יודא לאשמיענן דקאמר בבהמה מן הזאב ולמעלה דלמעלה מן הזאב יש לה דין ארי · י״ל דמשמע דתלמוד׳ דזהו בכלל דברי ר׳ יודא דמתניתין דקאמר דרוסת הזאב בדקה הא כל שלמעלה מן הזאב הוא בגסה ולזה נתכוון הב״י שפירש כן:

ולהרשב״א שפירש דמה שלמעלה מן הזאב דינו כזאב נמי ליכא לאקשויי דלמא הא קמ״ל רב יודא דין הזאב ולמעלה וזאב בכלל שוין · · דאיכא למימר דזה בכלל דברי ר׳ יודא דאמר ודרוסת ארי בגסה דפ״מ כל שלמטה ממנו דינא כזאב ודו״ק:

מיהו בלאו הכי לא קשה מידי · כיון דאין בדברי רב יודא הכרע דאיכא למימר כהא״ז או כהרשב״א א״כ לא שייך לומר דלמא או כהא״ז או כהרשב״א אתא לאשמיענן וק״ל:

טור חולדה אין להם דריסה בבהמה כלל אפילו בגדיים וטלאים אבל יש להם דרוסה בכל העופות · וכלב אין לו דרוסה כלל אפילו בעופו׳ אלא כמעשה קוץ בעלמא שאם דרס או ניקב בשיני׳ עד לחלל חוששין לה כדרך שחוששין לקוץ שניקב לחלל׳ · וכל שאר חיות חוץ מאילו כתב א״א הרא״ש ז״ל שאין להם דריסה שאע״פ שהדוב שכל והנמר עז אינן דורסין · והרשב״א כתב כל חי׳ טמאה שאין גסה מן הזאב אין לו דרוסה בגדולה שברקה בכבשי׳ ועזים ואפילו גסה כזאב אבל יש להן דרוסה בגדיי׳ וטלאי׳ וכ״ש בעופות ואם היתה גסה מן הזאב דינו כזאב ויש לה דרוסה בדקה אבל לא בבהמה גסה ואפילו גדולה כארי · היתה גסה יותר מארי הרי היא כארי ויש לו דריסה בכל וכן יראה מדברי הרמב״ם עכ״ל:

מה שכתב וכן יראה מדברי הרמב״ם אינו נראה לי כן · והא לך לשון הרמב״ם הדרוסה הוא שיטרוף הארי וכיוצא בו הבהמה וידרוס עלי׳ בידו ואין דריסה בבהמה גסה ובחי׳ גסה אלא לארי בלבד ובבהמה דקה וחי׳ דקה מן הזאב ולמעלה ובגדיים וטלאים אפילו חתול ושועל וכיוצא בהן כו׳ · והבין הטור שמה שכת׳ בתחילה וכיוצא בו לרבות מה שלמעלה מן הארי דאף שהוא למעלה מהארי אין כחו גדול מארי ומקרי כיוצא בו ומה שכתוב אח״כ אלא לארי בלבד בא למעט השוין לארי דהם לאו כיוצא בו מיקרי לפי שאין כחן גדול כארי ומה שכתוב אח״כ מן הזאב ולמעלה בא לומר דמה שלמעלה מן הזאב הוא כזאב וא״כ כל שהוא כזאב אינו כזאב כמו גבי ארי וכך פירש הב״י דעת הרמב״ם לדעת הטור ודו״ק בדבריו:

מה שכתב הב״י לפרש הרמב״ם לדעת הטור וזה לשונו ומשמע דס״ל כמי שאם היא גסה מהארי דינא כארי כיון דקאמר וכיוצא בו א״כ ארי לאו דווקא ומה שכתוב אח״כ ואין דריסה בבהמה גסה וחי׳ גסה אלא לארי בלבד לאו למעוטי מינים שהם כארי אתא אלא למעוטי מינים שהם למטה מהארי עכ״ל · ומה שכתוב לאו למעוטי שהם כארי ר״ל מינים שהם כיוצא בארי דהיינו שהם גסים מהארי וכחן כארי וכן ע״ש אלא למעוטי מינים שהם למטה מהארי ר״ל שאין כחן כארי דהיינו שהם גסים כארי ודו״ק:

אמנם אין פשט דברי הרמב״ם כן דמה שכתב הרמב״ם הדרוסה הוא שיטרוף הארי וכיוצא בו אינו אלא הקדמ׳ לדיני דרוסה כדרכו שבתחילה הוא מקדים לפרש ענין הדרוסה שהוא שיטרף הארי וכיוצא בו שהיינו זאב ושועל וחתול וכיוצא בו אח״כ פירש חיות הדורסין ואין בדברי הרמב״ם הכרע דהרמב״ם כלישנא דגמרא נקט והעיקר דס״ל כהרא״ש (דאין חיות דורסין אלא זאב וארי בלבד ארי בגסה וזאב בדקה) ומיהו נראה דעת הרמב״ם דלא כהרא״ש לפי שהרא״ש ז״ל ע״כ מפרש דהא דקאמר רב יודא בבהמה מן הזאב ולמעלה (האי למעלה היינו ארי דווקא דכל חד לבהמה דידי׳ ארי בגסה וזאב בדקה ואתא למעוטי חתול) אבל ברמב״ם אי אפשר לומר כן (דהא כתב בדקה מן הזאב ולמעלה האי למעלה שפת יתר הוא ברמב״ם דאין לומר דהאי למעלה קאי אארי) הלא כבר אשמועינן דין דרוסת ארי בגסה ואם בא למעט חתול הא כתב בהדי׳ (ובגדיים וטלאים אפילו חתול) משמע בגדיי רברבי לא אלא וודאי דלרמב״ם לא ס״ל כהרא״ש אלא שיש חיות אחרות

דורכין לבד מן האחרי וזאב כנ"ל) וא"כ יפה כתב הב"י ומכל מקום הרמב"ם אתא דלא כהרא"ש עכ"ל ודו"ק:

טור כל העופות אין להם דרוסה בבהמה אפילו בגדיים וטלאים חוץ מן הנץ שיש להם דרוסה בגדיים וטלאים ולא כשאר דרוסה לחוש כשנתאדם הבשר אלא אם נקב עד לחלל חוששין לדריסתו שאז מטיל ארס עכ"ל:

כתב הב"ח סעיף ט' אלא דתמי' לי טובא דבליסנא בתרא מוקי להך ברייתא' כבריבי ובאין מלילין דווקא קתני דאין לו דרוסה וטעמא דחתול אינו משליך ארס באין מלילין כיון דאינו כועס ופריך עלה מההיא תרנגולת' וכו' דאשתכח עליו ה' קורטא דמא דאגונא משליך ארס ומשני הללת עצמה כהללת אחרים וא"כ קשה להרי"ף והרמב"ם כיון דאין משליך ארס כלל אמאי ניחוש לדריסה בניקב עד לחלל הרי אינו מטיל ארס באין מלילין וצ"ע עכ"ל ואני אומר דלא דק מב' טעמים חדא דאפילו נימא דאכהו קאי בשיטת התוס' דכתבו דלבריבי אינו מטיל ארס כלל באין מלילין מכל מקום היינו דווקא מבחוץ אבל בשניקב לחלל מטיל ארס וכדכתבו הטור והש"ע בהדי' אם ניקב לחלל חוששין לדריסתו שאז מטיל ארס עכ"ל ותלמודא פריך מההיא חתול דהוי מטיל ארס אדשא אלמא דמטיל ארס אף מבחוץ ומשני הללת עצמה כהללת אחרים דמי אבל באין לו מלילין אינו מטיל ארס מבחוץ אלא מבפנים והילכך למאי דקי"ל כרבנן דאין חילוק בין מלילין לאין מלילין לעולם אין מטיל ארס מבחוץ אלא מבפנים **א** הב' דהא הרא"ש והטור כתבו כדברי הרי"ף והרמב"ם והרא"ש לא ס"ל כהתוספות דבאין מלילין אינו מטיל ארס כלל אלא כתב דאין כח בארס שלהן להמית אלא מתוך חמה מרובה וכן כתב רבינו ירוחם ולדבריהם בע"כ צריך לומר הא דפריך תלמודא מתרנגולת הכי פריך דרוב זיהר' כי האי ה' קורטי דמא א"א דלא קלי אף באין מלילין וכן פירש מהר"ש אידלש וכן כתב בחדושי הרשב"א דף כ"א ע"ג וז"ל דעיקר קושייתו בזה מריבוי הארס הכונס בדשא במקום ציפורני' כו' עכ"ל וכן כתב בתורת הבית הארוך דף מ"ד ע"א א"כ לכ"ע אף באין מלילין יש לו דרוסה אלא דכיון דאין לו חמה גדולה אין שורף באין מלילין ה׳ לכך בפנים וודאי מקלי קלי וכן כתב הר"ן דטעמא דהרי"ף והרמב"ם הוא דס"ל דזהיר' דיד' מקלי קלי כשהוא מטילו מבפנים וכן כתב ב"י והכי מוכח בתוספות דיש חילוק בדריסה בין הגיע לחלל או לא לפי שורף יותר כשהגיע לחלל דאית' בתוספתא דרוסת הזאב לבית החלל פסול דרוסת הנץ לבית הלל פסול ר"י אומר דרוסת הזאב בדקה דרוסת ארי בגסה דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס ע"כ ואע"ג דלענין זאב לא קי"ל כהך תוספתא אלא אפילו לא הגיע לחלל פסולה מ"מ שמעינן מיני' דאיכא חילוק בין הגיע לחלל או לא מטעם דבפנים שורף יותר וא"כ בדרוס' הנץ בגדיי' וטלאים בהגיע לחלל קיי"ל כתלמודא דידן (היינו ברייתא' דנקט לשון דרוסה) דמשום דרוסה טריפה והאשר"י והר"ן והרשב"א כתבו טעמם של הרי"ף והרמב"ם:

ומה שכתב הב"י דטעמא מדנקט גדיים וטלאים (ואי משום קוץ מאי איירי גדיים וטלאים אפילו בשור הגדול נמי אלא וודאי משום דרוסה באם הגיע לחלל ודווקא בגדיים וטלאים אבל בשור הגדול לא מזיק הארס אפילו בהגיע לחלל) הדבר פשוט דגם הב"י ראה טעמו של הרא"ש (משום דנקט בברייתא' לשון דרוסה) שהרי מביאו וכתב ונראה לי שטעמם כו' אלמא דבא להוסיף וליתן טעם אחר ודלא כמעדני מלך דף קס"ה ע"ב שכתב דאשתמיטה לב"י דברי הרא"ש ומכל מק' טעם הב"י אינו נכון כמו שכתב הב"ח וספר תורת חיים (דמשום הכי לא קאמר הגמרא אפילו בשור דה"א גבי גדיים וטלאי' אית להו דנזקה מה לכך קאמר הגמרא דאפילו גבי גדיים וטלאים אין להם דרוסה) ודלא כמו שכתב שם שדחה טעם הב"י בקש:

ומכל מקום נראה לי להוסי' דטעם הרי"ף והרמב"ם הוא מדאותיבנ' עלי' דרב חסדא מברייתא' ואמרינן בשלומא ממתניתין ל"ק אברייתא' דברייתא' מיירי בגדיים וטלאים אלא לרב חסדא קשי' ואם אית' לוקמא באמרי רברבי כמו שהקשו התוספות אבל בגדיים וטלאים יש דרוסה לחתול ונמיי' כרב חסדא ומה שתירצו התוספות דומי' דנץ קתני נראה להם דוחק דהא בלאו הכי צריך לומר דלא קתני דומי' דנץ וכמו שכתבו התוספות גופי' וא"כ מה פריך בליסנא בתרא וגם בליסנא קמא מנ"ל להקשות אלא וודאי ס"ל לתלמודא דהא דקתני עד שתנקב להלל משום דרוסה איתנא עלה הילכך ליכא לאוקמא באמרי רברבי דפשיטא דאין דרוסה לחתול וכן ונמיי' אפילו הגיע לחלל כך נ"ל לדעת הרי"ף והרמב"ם והוא נכון: **ב**

כתב מהרש"ל פרק אלו טריפות סימן ע"ב נראה בעיני שהטור לא ירד כלל לדעת אביו וכו' עד וא"כ הטור שכתב כדעת אביו הרא"ש ואפ"ה כתב שאין לנץ דרוסה כי אם בעוף דבריו צריך עיון עכ"ל · ואמרי לי' יתאי' דהטור דק וכיון יפה בכל דבריו · דמ"ש שמסקנת הרא"ש כהרי"ף הלא כן דרכו לכתוב בכל מקום שהסבר' שמביא הרא"ש במסקנתו ס"ל הכי וכתב בספר ד"מ ושאר אחרונים שאולי כך קבל פה אל פה מאביו שהסברא שכותב לבסוף הוא העיקר ומ"ש הכא שהסברא אחרונה היא לחומרא וכ"ש שהיא סברת הרי"ף וכתב הרא"ש בתשובה דבכל מקום יש לפסוק כהרי"ף זולת במקום שהתוספות חולקים עליו · וגם הב"י הרגיש כבר בזה וכתב כיון דבגמר דבריו כתב אבל הרי"ף לא חילק כו' ה"ל כאומר מסברא הי' נראה לפסוק כליסנא קמא אבל הרי"ף לא חילק כו' והכי נקטינן ע"כ לשונו וזה פשוט ·

ומה שכתב דכן דריש להרא"ש בגדיי' וטלאים במלילין כתב לליסנא בתרא כו' · תמה על עצמך אם כן למה כתב הרא"ש אבל הרי"ף לא חילק בין מלילין לאין מלילין משמע דסבר כליסנא בתרא כו' הא מכל מקום הי' לו לחלק בנץ דדריש בגדיים וטלאים במלילין · אלא וודאי איפכא מסתבר דס"ל להרא"ש דע"כ רבנן לאו חתול תפסו בדבריה' דאם לא כן הפוכי מטרת' למה לי' למימר הא מני ברבי היא ועיקר שנוי' דרב חסדא דאמר כרבנן לא הזכיר התלמוד כלל הוי לי' למימר בקיצור רב חסדא דאמר כרבנן ועוד דאם איתא דרבנן חתול תפסו בדבריהם א"כ נצטרך לומר דבליסנא קמא אמרו רבנן בפירוש דאין דרוסה לחתול אף ביש מלילין ורב חסדא דאמר כבריבי א"כ רב חסדא מי ידע פלוגתא דבריבי ורבנן לימא הלכה כבריבי אלא וודאי רבנן לא הזכירו שום דבר רק

דק

הגה"ת מנחת אהרן

א רוצה לומר כיון דלבריבי אין לו ארס כלל בלא הגיע לחלל ובליסנא בתרא מוקי לי' הברייתא' כבריבי ובאין מלילין וקתני דנץ יש לו דרוס' בניקב לחלל א"כ כ"ש לרבנן דס"ל דאף באין מלילין יש דרוסה לחתול בגדיים וטלאים פשיטא דגבי נץ דניקב לחלל יש לו ארס ואין להקשות דילמא ס"ל רבנן גבי נץ ביש מלילין אפילו לא הגיע לחלל יש דרוסה בגדיים וטלאים זה אינו דהא במתניתין קתני סתמא דרוסת הנץ בעוף הדק ולא בגדיים וטלאים ומשמע אפילו יש מלילין כמו שכתב לקמן ורבנן דמתניתין היינו רבנן דבריבי כמו שהוכיח לקמן ומשמע אפילו יש מלילין כמו שכתוב לקמן ורבנן דמתניתין היינו רבנן דבריבי כמו שהוכיח לקמן משמע דווקא בעוף הדק אבל בגדיים וטלאים אפילו יש מלילין אין מטיל ארס מבחוץ אלא מבפנים עכ"ה:

ב ואיכא למידק מנ"ל להפוסקים דאפילו הגיע לחלל אין דרוסה לחתול באמרי רברבי דילמא משום כך לא מוקי הברייתא' באמרי רברבי משום דבברייתא' קתני נץ ואי ס"ד דבאמרי רברבי איירי האיך קתני דבניקב לחלל יש דרוסה דהא וודאי דנץ לא דריש באמרי רברבי אפילו יש מלילין אבל חתול אפשר לומר דאפילו באמרי רברבי יש דרוסה בהגיע לחלל:

ולי נראה הוכחה להפוסקים מהא דאית' לקמן בגמרא בעי רב כהנא מרב יש דרוסה לחולד' או אין דרוסה לחולדה אמר לי' אף לחתול אין דרוסה ומוקי הגמרא באמרי רברבי והקשה מהרש"ם וזה לשונו למה שאל פעם שני' אחולדה ושבק חתול ששאל בו פעם ראשונה ופעם ג' אתרווייהו עכ"ל וצריך לומר דפשיטא לי' לרב כהנא דלחתול יש דרוסה באמרי רברבי דאי אין דרוסה לחתול כ"ש לחולדה ומה ששאל בחולדה וקשה הא אמר רב לעיל בבהמה מן הזאב ולמעלה ומסקנת הגמרא דרב סבר כר' בנימין בר יפת דר' יהודא לפרושי אתא ורב ממעט החתול וכתב הרא"ש דיותר מסתבר לומר פרושי קא מפרש ע"ש וא"כ דרב

ממעט

רק תנא דמתני' הוא רבנן ג וכן כתב הרשב"א בחדושיו דף כ"א ע"ב וז"ל דהא אסיקנא דרב חסדא דאמר כרבנן ודלא כבריבי ואילו לרבנן וודאי משמע דכן אין לו דריסה בבהמה כלל וכדתנן במתניתין דדוסת הכן בעוף הדק ובבהמה כלל וכלל לא דאפילו בעוף הגס לית לי' דריסה כ"ש בגדיים וטלאים, כו' ע"כ לשונו והיינו משום דרבנן דמתני' לא הזכירו שום חילוק בין מגלין לאין מגלין אלמא דסבירי' להו דלעולם אין לחלק בהכי (מיהו במסר"י א"א לומר דתנא דמתניתן היא רבנן דאם כן לא הי' צריך לדחוק לייטב במתניתן אליבי' דבריבי דהא בלאו הכי רבנן דהוא תנא דמתניתן חולקין אבריבי ודו"ק) ולא פירש היכן אמרו אין דריסה באין מגלין; ואפשר דאכן בעוף הגס וכה"ג קאי ובא רב חסדא לומר דחתול וכמי' יש להן דריסה ביש מגלין ואפילו בגדיים וטלאים ובריית' סברי דמדלא הזכיר בשום מקום חילוק בין מגלין לאין מגלין אלמא דהיכא דאמרו יש דרוסה לעולם יש דרוסה והיכא דלא אמרו יש דרוסה לעולם אין דרוסה והילכך בחתול וכמי' שלא הזכירו דיש דריסה אפילו במגלין אין דרוסה ורב חסדא סבר כבריבי דדווקא באין מגלין אמרו דאין דרוסה אבל במגלין יש דרוסה ובלישנא בתרא אמרי' הא מני בריבי היא דאמר לא אמרו יש דרוסה אלא במקום שיש מגלין כו' כלומר בכל מקום שאמרו יש דרוסה היינו דווקא ביש מגלין א"כ הך בריית' בריבי היא ואיירי דווקא באין מגלין אבל ביש מגלין סברא דיש דרוסה לחתול וכמי' וכן (וא"כ רבנן דהוא ת"ק דמתניתן דאמר דרוסת הכן בעוף הדק ולא חילק בין מגלין אלמא דס"ל דכן דריס בעוף הדק אפילו באין מגלין ובגס לא דריס אפילו במגלין) לעולם לא מחלקינן בין מגלין לאין מגלין והילכך בחתול וכמי' נמי כיון דקיי"ל דיש להן דריסה (כדאמר רב לקמן) ואפילו גם לרב חסדא היתה כך קבלה דיש להן דריס' א"כ ס"ל לרב חסדא דאין חילוק ואפילו באין מגלין יש להן דריסה אבל בכן דס"ל לרבנן דלא דריס בעוף הגס אפי' במגלין ס"ל לרב חסדא כוותייהו דלא הזכיר בדבריו כן וע"כ כתב הרא"ש שהרי"ף לא חילק כלל בין מגלין לאין מגלין (וא"כ כן לעולם לא דריס אפילו בעוף הגס מדנקט במתניתן עוף הדק משמע אבל עוף הגס לעולם לא דריס אף ביש מגלין דהא היכא דקתני לא דרס אין חילוק בין מגלין לאין מגלין אבל גבי חתול דתני רב בפירוש דיש דרוסה גבי גדיים וטלאי' א"כ לעול' יש דרוסה בין מגלין ובין אין מגלין) כו' זה ברור דעת הרא"ש והטור והוא נכון:

ומה שכתב הרא"ש דלישנא בתרא דחוק הוא היינו משום דאיצטריכן לפלוגי לבריבי בין כן וכו' והוא דוחק אבל לרבנן לא מחלקינן כלל וכן כתב הרשב"א והר"ן דלרבנן אין חילוק כלל בין מגלין כו' ע"ש והוא פשוט:

כתב הב"ח כתב הב"י ע"ש הרשב"א דר"ח גורס דרוסת חתול כן וכמי' בגדיים וטלאים ודחה גרסא זו גם התוספות כתבו דלא גרסינן כן במלתי' דרב חסדא וע"ש אכן באיסור והיתר הארוך כתב וזה לשונו ובא"ז אוסר אף בכן בגדי' וטלאים בשיש מגלין וכו' נראה שהא"ז הסכים לגרסת ר"ח ופסק כלישנא קמא והילכך כן נמי יש לו דרוסה בגדיים וטלאים ביש מגלין · ולפע"ד שיש להחמיר בזה דדברי ר"ח דברי קבלה הן גם הא"ז פסק כמותו · ומה שהקשה התוספות על גרסת ר"ח מדתני במתניתן כן ומתניתין מיירי אף באין לו מגלין יש לייטב מידי איירי הא כדאיתא והא כדאיתא דאע"ג באמר דורסין איירי מתני' בכל ענין מכל מקום בכן לא איירי אלא ביש לו מגלין ונראה עוד דיש להחמיר בכן אף באין לו מגלין שהרי לפי גרס' זו אף באין לו מגלין יש דריסה לכן בגדיים וטלאי' ללישנא בתרא והרי רוב פוסקים פסקו כלישנא בתרא עכ"ל הב"ח · ואין דבריו נכונים דהא כל הפוסקים התוספות והרשב"א והרא"ש דחו גרס ר"ח:

ומה שכתב יש לייטב הוא דחיק גדול · ועוד דמוכח הוא דמתני' איירי באין מגלין כמו שכתבתי לקמן בסמוך · ועוד כהי דקושי' ראשונה (של תוספות בד"ה הכי גרסינן וז"ל אי גרסי' כן במילתא דרב חסדא א"כ כי פריך מברייתא' מכן נמי פריך וכי משני הוא דאמר כבריבי צריך לומר דקאי נמי בריבי אכן ואו מתניתן קתני דכן יש לו דרוסה ומתניתן איירי בכל ענין אף במקום שאין מגלין וכי תימא דמה דמחלק בריבי היינו בגדיים וטלאים אבל בעופות לא א"כ מאי פריך מהאי תרנגולת' דהתם בי' רב כהנא אלא ע"כ לבריבי באין מגלין אין לו ארס כלל ואי גרסינן כן במילת' דרב חסדא א"כ לרב חסדא בכן לא דריס כלל באין מגלין ומתניתן קתני דרוסת הכן דדריס בעוף הדק. עכ"ל תוספות) · בלאו הכי הקושי' ראשונה לא קשה כלל להפוסקים שהבאתי לעיל דס"ל דאפילו באין מגלין יש לו ארס א"כ שפיר יש לומר דמתניתן דלא חילקו היינו בעופות דוקא וכמו שכתבו התוס' וכי תימא כו' אלא שהקשו א"כ מתרנגולת ולהפוסקים הנ"ל לא קשה מידי והיא תרנגולת כמ"ש לעיל (דאית להן ארס רק אין חזק כל כך להמית בגדיים וטלאים ופריך הגמרא כיון דאסתכנה קורטי דמה מסתמא ארס חזק כי האי מזיק לגדיים וטלאים אף באין מגלין) אבל וודאי הקושי' השני' שהקשו התוספות היא פירכא שאין עלי' תשובה · וזה לשונם ועוד לאיכא דאמרי דמשני דברייתא כבריבי היא א"כ לרב חסדא יש דרוסה לכן בכל ענין אף בגדיים וטלאים ומאי פריך דתני מתניתן עוף הדק אפילו גדיים וטלאים נמי עכ"ל · ואני מוסיף דה"ה דהוי מצי לאקשויי נמי והא דגם ללישנא קמא איירי מתניתן באין מגלין דאי במגלין דווקא מאי איירי כו' ודו"ק ד:

ועוד אני מוסי' דלא הנ"ל מאי איירי כו' דהא בהדי' תני במתניתן דרוסת הכן בעו' הדק ודרוסת הנץ בעוף הגס אלמא דכן לא דריס בעוף הגס וכ"ש בגדיים וטלאים · וכן כתב הרשב"א בחדושיו וז"ל ואין גירסת ר"ח ז"ל מיושבת דהא אסיקנא דרב חסדא דאמר כרבנן ודלא כבריבי ואילו לרבנן וודאי משמע דכן אין דרוסה כלל בבהמה וכדתנן במתניתן ודרוסת הכן בעוף הדק אבל בבהמה כלל וכלל לא דאפילו בעוף הגס לית לי' וגדיים וטלאים עדיפי מעוף הגס ועוד דרב חסדא גופי' הא דאמר דחולדה לית לי' דרוסה אלא בעופות ולא בגדיים וטלאים וחולדה אית לה דרוסה טפי מכן דאילו בחולדה אמרינן דאית לי' דרוסה בכולהו עופות ואפילו בעוף הגס כו' ע"כ לשונו:

ועוד אני תוס' דגם בלישנא קמא אי אפשר לומר כן דהא התקשה דפריך מ"מ לרב חסדא קשיא לא אסיק אדעתי' לחלק בין מגלין לאין מגלין וא"כ איך הבין היכא קאמר רב חסדא דרוס' כן בגדיים וטלאים ומתניתן קתני בעוף הדק דווקא הילכך וודאי אינו עולה על הדעת לפס"ק דכן יש לו דרוסה בגדיים וטלאים אפילו באין מגלין וגם ביש מגלין כו' כיון דכל הפוסקי' ראשונים והאחרונים פסקו דאין לו דריסה בגדיים וטלאים הכי נקטינן והא"ז הוא יחיד בדבר הזה וכן פסק מהרש"ל פרק אלו טריפות שם ושאר האחרונים:

ועוד יש לומר דגם הא"ז לא גרס גרסת ר"ח אלא דס"ל דהלכה כלישנא קמא וכשה"ת וסייעתו וס"ל כיון דאמר בריבי לא אמרו אין דרוסה אלא במקום כו' אלמא אע"ג דאמרו אין דרוסה מ"מ ביש מגלין יש דרוסה א"כ אע"ג דבכן אין דריסה בגדיים וטלאים מ"מ ביש מגלין יש דרוסה דסתמא אמרו אבל ביש מגלין יש דרוס' מיהו באמרי רברבי פשיטא דאין דרוסה לכן אפי' ביש מגלין · ועוד יש לומר דהא"ז סבר דהכי קאמר תלמודא הי' דאמר כי האי תנא כו' וברייתא מיירי באין מגלין וכמו שהקשו התו' (בסוף ד"ה מ"מ לרב חסדא קשיא) וליכא לשנויא כתירוץ התוס' דדומי' דכן קתני

הגה"ת מנחת אהרן

ממעט חתול באמרי רברבי א"כ מאי איבעי' לי' לרב כהנא בחולדה באמרי רברבי הא כ"ש הוא מחתול · א"ו דהכי איבעי' לי' לרב כהנא בהגיע לחלל באמרי רברבי ובזה פשיטא לי' דלחתול יש דרוסה בהגיע לחלל והא דרב ממעט חתול באמרי רברבי הייני בלא הגיע לחלל והשיב לו רב אפילו לחתול אין דרוסה והיינו אפילו בהגיע לחלל אין דרוסה באמרי רברבי: עכ"ה

ג וכן כתב הר"ן בהדיא בחדושי הלכות עכ"ה:

ד דאי במגלין דווקא מאי איירי דתני עוף הדק אפילו גדיים וטלאים נמי דהא גרסינן במילתא דרב חסדא כן וס"ל דיש דרוסה לכן ביש מגלין בגדיים וטלאים · א"ו מיירי מתניתן באין מגלין אלמא דיש דרוסה אף באין מגלין כו' עכ"ה:

קתני דהא באמת ס"ל להא"ז דיש דרוסה לנץ בגדיים וטלאים במגלין אלא וודאי הא"ז סובר דברייתא' מתוקמא באין מגלין דווקא ודו"ק: **ה**

עיין בר"ן שכתב דמוכח בגמרא דתרנגול היא עוף הגס וכדכתב בחדושיו ונראה שכיון למה שכתב בחדושי הרשב"א דף כ"א ע"ג ובתורת הבית הארוך דף מ"ד ע"א · אבל למה שכתבו התוס' דבריבי סבר דבאין מגלין אין לו דרס כלל לא מוכח מידי עיין שם ודו"ק:

הביא הב"י הרשב"א בחדושיו דלמ"ד דקוץ נמי לית לי' בדיקה אפשר לחלק בהפך דא לו בקוץ אין לו בדיקה כלל דנקב כל שהוא אינו ניכר אבל בנץ בודקי' אותו אם ניקב לחלל והאדים הבשר ומבפנים טריפה ואם לאו כשירה עכ"ל · וזה תמוה דנהי דכשיר' משום דאין כאן דרוסה מ"מ לא גרע מקוץ שניקב לחללו דטריפ' מטע' דניקב כל שהוא אינו ניכר כמו שפיר' היא במסקנתו דטעמא דנץ עד חללו הוי משום קוץ שניקב לחללו ואין בדיקה לנקב משהו וצ"ע:

שוב מצאתי ביש"ש מסתפק על זה · וב"ח כתב דטעמו דדמי לקנה ולא לקוץ ע"ש אבל לי נראה כפלוגתא אחריתי דאילו מטעם הקוץ היכא שברור לנו בודאי שדרס ברגלו על הקנה כשר וכיוצא בו שאין נקב משהו פוסל בהן ואינו מטעם דרוסה כיון שהאדי' טריפה כמו שכתב הטור והרשב"א כפלוגת' זו בספק קניא ספק כלבא ודו"ק:

וליכא לאקשוי לדעת הרי"ף והרמב"ם והטור כיון שפסקו כלישנ' בתר' למה לא חילקו בכך בין מגלין לאין מגלין (ופסקו דאפילו ביש מגלין אין דרוס' בלא הגיע לחלל) דהא בכך לא פליג רב חסדא וברייתא' בריבי היא דמחלק הכי (דאיכא למימר דר' חסדא ס"ל דנץ יש לו דרוס' ביש מגלין אפילו לא הגיע לחלל והא דלא הזכיר כן משום דאשמועינן רבותא דאפילו באין מגלין אית לחתול דרוס' אפי' לא הגיע לחלל וכרבנן בלישנא בתרא וי"ל) דאיכא למימר דבריבי גופי' לא מחלק הכי (בין יש מגלין לאין מגלין) אלא בחתול וכמו' אבל לא בנץ (וס"ל דאפילו יש מגלין אין דרוס' לנץ אלא הגיע לחלל) וכדמשמע סתמא דמתניתן דדרוס' הנץ בעו' דווקא ולא בבהמ' בכל ענין (אפילו ביש מגלין) ועוד כיון דרב חסדא אינו מחלק כלל בין מגלין לאין מגלין (דהא סבר כרבנן דאפילו באין מגלין יש דרוס' לחתול) כהי דברייתא קושיא הוא דאין לו דרוס' עד שתנקב לחלל והיינו בגדיי' וטלאי' (ובאין מגלין) מ"מ אין לחלק בין מגלין לאין מגלין ולעולם בעינן עד שתנקב לחלל בגדיים וטלאים (כר' חסדא דס"ל דאין חילוק בין יש מגלין לאין מגלין) ועיין מה שכתבתי לעיל:

טור ועופות בעופות כיצד הגס והוא אוסטר וי"א שהוא פאלקין כל שהוא למעלה ממנו יש לו דרוסה בכל העופו' אפילו כגס שבגסי' ושאר עופות שהם למט' מהגס עד הנץ יש להם דרוס' בכל העופות שכמותם אבל לא מינים הגדולים מהם הנץ הוא הנקרא אשפרוויר יש לו דרוסה אבל עופות הדקים הם גדולים ממנו אבל לא בגסים כאווזים ותרנגולים עכ"ל

והיינו דווקא בעוף הדק והטור לא ביאר כן לפי שסמך אמטה דכ"ש הוא הנץ דדריס אפילו בדרדרבי מיני' ואפילו הכי לא דרס בגסים כ"ש באותן שלמטה מהגס דלא דרסי אלא בדכוותייהו דהדין כותן שלא ידרסו אלא בדקין כמו שהוכיח הב"ח מדברי הרא"ש ולז' כתב הב"י ורבינו סתם הדברים לדעת הרשב"א אבל במה שכתב הרשב"א דלמטה מנץ נמי דריס בדכוותייהו ע"ז לא הי' כוונת הב"י דהא בהדיא הביא הטור דברי הרא"ש מיד בסמוך דלמטה מהנץ אין לו דרוס' כלל וגם זה פשוט והב"ח לא הבין דברי הטו' ולא דברי הב"י ותמה עליהם והניח בתימא והדבר פשוט כמו שכתבתי:

הביא

הג"ה מנחת אהרן

ה ואיכא למידק אמאי לא קאמר רב חסדא נץ דהא רב חסדא איירי ביש מגלין ללישנא קמא גם מדקאמר דרוסת חולדה בעופות ולא בגדיים וטלאים מכ"ש דנץ לא דריס בגדיים וטלאים ביש מגלין ולמה פסק הא"ז דיש דרוסה לנץ ביש מגלין ונ"ל לפרש דברי הס"ך והכי קאמ' ועוד י"ל דגם הא"ז לא גרס גרסת ר"ת אלא דס"ל דהלכה כלישנא קמא כו' וס"ל כיון דאמר בריבי לא אמרו אין דרוסה אלא במקום שאין מגלין כו' קאי ג"כ אנץ וא"כ ס"ל לבריבי אף בנץ יש לו דריסה ביש מגלין רק רב חסדא ס"ל דבריבי לא קאי אנץ רק אחתול כמו שפירש רש"י ד"ה לא אמרו דרוסה לחתול כו' וס"ל דבנץ מודה בריבי לרבנן דאין דרוסה לכך לא נקט רב חסדא נץ בדבריו אבל אנן קי"ל דבריבי קאי אף אנץ וקאמ' דביש מגלין יש דרוסה דסתמא אמרו משמע דקאי אף אנץ אבל ע"ז יש להקשות למה פסק הא"ז כבריבי הלא רב חסדא ורבנן וברייתא' ס"ל דנץ לא דרס אף ביש מגלין · לכך כתב ועוד י"ל דהא"ז סובר דהכי קאמר תלמודא הוא דאמר כי האי תנא פירש רב חסדא מדלא נקט נץ בדבריו סבר לבריבי דמחלק בין מגלין לאין מגלין היינו גבי חתול דווקא ולא גבי נץ וא"כ ע"כ הברייתא' כרבנן וביש מגלין דאי כבריבי ובאין מגלין משמע הא יש מגלין אית להן דרוסה אפילו נץ ולרב חסדא ע"כ אין דרוסה לנץ כנ"ל אבל יש לומר דברייתא' ג"כ כבריבי דבריבי קאי אנץ ג"כ ודווקא באין מגלין אין לו דרוסה אבל ביש מגלין יש לנץ דרוסה וכמו שהקשה תוס' ד"ה מ"מ ומיושב שפיר הא"ז דמוק' ברייתא כבריבי ופסק לחומרא אף לנץ יש דרוסה ביש מגלין ועדיין צ"ע קצת עכ"ה:

להיות הסוגי' זו עמוק מאוד מי ימצאנה · ואיש תבונה ידלנ' · בחדשו חדושי' רבים דברי' עריבי' ימצאנ' · ה"ה הרב הגאון הגדול בעל המחבר ס"ך ז"ל · העמי' הענין · ברוב בנין · ורוב מנין · פוסקים ראשוני' ואחרונים · ולהבין דבריו היקרי' מפז ומפנינים · עיינתי בסוגי' זו כימי' אחדי' · ולאחר העיון עלתה במצודתי איזה חדושי' · ע"כ אמרתי להעלותם על ספר לחדד התלמידים:

עיין משנה ריש פרק אילו טריפות ודרוסת הזאב ר' יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסה ארי בגסה · גמרא ד' נ"ב אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה ובעופות כו' בעי רב אשי שאר עופות טמאים יש להן דרוסה:

ונראה ליישב בסוגי' זה · וזה יצא לאסוגה מה שפירש רש"י בדברי רב מן הזאב ולמעלה למעוטי חתול שאין ארס חזק להמית בהמה אלא עופות עכ"ל · משמע דאפילו בגדיים וטלאים לא דרס והקש' המהרש"א הא לקמן אמר רב בהדיא יש דרוסה לחתול בגדיים וטלאים ועיין שם שתירצו בדוחק · ועוד נ"ל קושית הרא"ש על פירוש רש"י בד"ה גברא אגברא קא רמית מ"ס פליגי וסברי רבנן דזאב בגסה נמי דרס וה"א חתול דרס בדקה הילכך אתי רב לאשמועינן דחתול לא דרס בדקה וקשה לפרושו ומדקאמר ואיבעית אימא למעוטי חתול משמע דבשנויא קמא לא אתי רב למעוטי חתול ולפירוש רש"י לתירוץ קמא נמי ממעט רב חתול עוד הקשה על פי' רש"י מאי דוחקי' לומר דרב פליג אר' בנימין בר יפת לימא רב פירוש דמתניתן אתי לאשמעינן דה"א דר' יהודה מפליג פליג וס"ל לת"ק דזאב בגסה נמי דרס קמ"ל רב דר' יהודה פרושי קא מפרש וכר' בנימין בר יפת · לכן מפרש הרא"ש כפירוש התוספו' דרב לא בא למעט חתול אלא דאשמועינן דמפליג פליג קמ"ל דזאב בגסה נמי דרס ופריך הגמר' שפיר דרב פליג אר' בנימין בר יפת עכ"ל · עוד יש לדקדק על פירש רש"י אהא דמפרש בד"ה וכ"ת הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דרס דאי לאו דאשמיענן רב למעוטי חתול ממתניתן לא ממעוט חתול דאיכא למימר דמתניתן אתי לאשמועינן דזאב בגסה נמי דרס · ולמה לא מפרש רש"י כפירוש תוספות דרב קמ"ל דזאב בגסה נמי דרס · ועוד יש לדקדק על תוס' ד"ה מ"מ לרב חסדא קשיא וא"ת אמאי לא משני דברייתא' באמרי רבנן וי"ל דומי' דנץ קתני דאף בגדיים וטלאים אין לו דרוסה ע"ש · ולכאורה יש לדקדק למה הקשו קושי' זו על התירוץ ולא על המקשן · ועוד נ"ל להוכיח כהנך פוסקים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש דפסקו כלישנא בתרא דר"י פרושי קא מפרש · אמנם מדברי רש"י במתניתן נרא' דס"ל כשנויא קמא דר"י

מפליג

הביא הב"י הר"ן לפיכך נראה דוודאי פשיטא לי שעופות שמן הכן ועד הגג כו' ומהדרינן דאין וודאי אלא משום הכי תנן דרוס' הכן וגם משום דאית להו דרוסה אפי' ברברבי מנייהו וכו' אבל שאר עופות טמאים שלמט' מהם אין להם דרוס' אלא בזוטר מנייהו עכ"ל וצ"ע דזהו לא כלישנ' בתרא ולא כלישנא קמא דללישנא קמא דרוסת הכן אלא בדכוותייהו ואיהו פסק ברברבי מיני' וללישנא בתרא דרוסת הכן בדרברבי מיני' ואינך בדכוותיי' ואיהו פסק דאינך בזוטר מיני' ואפשר דלא לענין פסק הלכ' כתב כן אלא שני הקצוות של שתי הלשונות לקח בפיו:

טור ארי שנכנס בין השוורים ונמצא ציפורן של הארי תלוש וישב בגבו של אחד מהם בין אם הציפורן לחה או יבש' חוששין אפילו אם הוא שותק והם שותקים שחוששין שמא ארי דורסו והציפורן נשמט' וישב לו בגבו עכ"ל:

והא ליכא למימ' כיון שנשמט' הציפורן בגבו לא שדי זיהרי' דחיישינן שמא דרס וחז' ודרס כלעיל ופשיט הוא · ובב"ח כתב דמאי דאמרינן בהדי דשליף שדי זיהרי' היינו בהדי' דשליף ידי' אפי' כשאר הציפורן בגבו נמי שדי זיהרי' ופשוט עכ"ל ותקשו עליו משכתו מה שכתב הטור והוא מדברי הרשב"א לעיל בסמוך כיצד הרי שנעץ ציפורן בגבו של דרוס ועד שלא הוצי' ציפורן הומת הדורס כשר בד"א כשראינו מתחילה ועד סוף אבל אם בא לפנינו וציפורן תחובה לו בגבו חיישינן שמא דרס וחזר ודרס עכ"ל:

הביא הב"י לשון הרשב"א אבל נ"ע בתרי או תלת כיון דאיכא הוכחה שאין המתככין שני ציפורין או שלשה יושבת לה בגבם ובדר' בציפורנ' וודאי ארי נכנס ודרס' וקרוב הדברים מאד לאסור עכ"ל ואני תמה על זה ספק יש בכאן דהא אמרינן בגמרא לרב דס"ל דנמצא ציפורן בגבו של א' מהם אין חוששין דאזיל לטעמי' דלא חייש לספק דרוס' ולא אמרן אלא חדא אבל תרתי או תלת חיישינן והא דקיימא בדרא דשיחופא וא"כ לדידן דקיי"ל דחוששין היינו בוודאי נכנס אבל ספק נכנס הוי כמו ספק דרוס' לרב ולא חיישי' אלא כדקיימ' בדרא דשיחופא וזה פשיט לפע"ד ודו"ק:

טור

הגה"ה מנחת אהרן

מפליג פליג ויקשה עליו קושית ממ"נ או דמאי איבעי' לי' לרב כהנא או דמוכח דרב ס"ל דר"י פרושי קא מפרש:

ועוד צ"ל ליישב דברי רש"י דמפרש כדברי בריבי לא אמרו אין דרוס' לחתול דהוא כשפת יתר דהא מפורש בדברי רב חסדא חתול:

ועוד צ"ל להקשות קושי' עצומה על רש"י מאי קמבעי' לי' לרב כהנא מרב יש דרוסה לחולדה או אין דרוסה' לחולדה ופירוש תוספות דמבעי' לי' באמרי רברבי אי יש דרוסה לחולדה או לא והקשה המר"ת סוף אמאי לא מבעי' לי' נמי בחתול כדמבעי' בתחילת דבריו עיין שם שהניח בקושי' · וצריך לומר ע"כ דפשיט' לי' דיש דרוסה לחתול דא"כ מאי קמבעי' חולד' הא כ"ש הוא מחתול · וצריך לומר דרב כהנא ס"ל כתירוץ ראשון של הגמרא רב סבר ר"י מפליג פליג ולא בא רב למעט חתול · וזה לפירוש תוס' דקמ"ל רב דזאב בגסה נמי דרס דאשמיענן דמיפלג פליג ולא בא רב למעט חתול ולכך שפיר איבעי' לי' בחולדה באמרי רברבי אבל לשיטת רש"י דאף לשנויא קמא ממעט רב חתול קשה כנ"ל:

ונראה לתרץ הכל

ותחילה מיישב קושי' מהרש"א על רש"י דעל קושית הרא"ם לא טע רש"י למה לא משני הגמרא דרב אתי לאשמועינן דר"י פרושי קא מפרש · יש לתרץ כמו שתירץ מהר"ת סי"ף דא"כ הוי לי' למימר פרושי קמפרש · וא"כ יש לומר ה"פ הגמר' מאי קמ"ל רב תנינא ודריס' הזאב וא"כ קשיא ממ"נ על רב אי אתא לאשמועינן פרושי קמפרש לימא פרושי קמפרש ואי אתא לאשמועינן כפירוש תוס' דר"י מפליג פליג עם ת"ק קשה לימא רב הלכה כת"ק ומדקאמר הלכה מכלל דפליגי · ועל זה קאמר הגמרא וכ"ת הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דרס פי' דלא אתי לאשמועינן פרושי קא מפרש אלא דבא למעוטי חתול דממתניתן לא ממועט חתול דאיכא למימר דקמ"ל דזאב בגסה נמי דרס · וא"כ מיושב שפיר הא דלא פירש רש"י כפירוש תוס' וכ"ת הא קמ"ל רב אשמועינן דזאב בגסה נמי דרס וקשה הא קאמר ר"י זאב בדקה מכלל · דת"ק ס"ל דזאב בגסה נמי דרס וצריך לומר דאשמיעינן רב דר"י מפליג פליג ואי אפשר לומר כן דא"כ לימא רב הלכה כת"ק א"ו כפירוש רש"י וכ"ת הא קמ"ל מתניתן לאי לאו דרב כו' · וממילא מייושב קושית הרא"ם דהי אפשר למימר דרב בא לאשמועינן פרושי קא מפרש דא"כ לימא פרושי קמפרש כנ"ל:

וכיון דזכינו לכך מיושב קושית המהרש"א דהא דפירש רש"י בדברי רב דבא למעט חתול אפילו מגדיים וטלאי' הוכרח פרושו בה"א דקאמר וכ"ת הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דרס והיינו לפי שיטתו דפירש דמתניתן אשמועינן דזאב בגסה נמי דרס לכך הוכרח רב למעט חתול מדקה וקשה עכ"ל לרב הא דחתול בדקה לא דרס דהא ממשנה לא אמעט חתול מדק' וצריך לומר דהוכחתו מברייתא' דקתני דרוסת חתול כן ונמי' עד שתנקב לחלל אבל דרוסה לית להו וקשה מאי קמ"ל רב הא ברייתא היא וצריך לומר דאי מברייתא' ה"א דאין לו דרוסה באמרי רברבי אבל באמרי זוטרי יש דרוסה קמ"ל רב דאפילו בגדיים וטלאים אין דרוסה וברייתא' מיירי נ"כ באמרי זוטרי דומי' דכן דלא דרס אפילו באמרי זוטרי וא"כ בה"א דקאמר הגמרא וכ"ת הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דרס ע"כ צריך לומר דרב אתא לאשמועי' דחתול אפילו בגדיים וטלאים אין להם דרוסה דאל"כ קשה מאי קמ"ל רב הא ברייתא היא · וא"כ אתי שפיר רש"י בה"א הוכרח לפרש דרב ממעט חתול אפילו מגדיי' וטלאי' מכח קושי' הנ"ל:

ועל זה מקשי הגמרא והא תניא ר' יהודה אומר דרוסת הזאב כו' ור"י ע"כ לפרושי דברי ת"ק וא"כ ממשנ' לא אמעט חתול רק מאמרי רברבי דומי' דזאב בדקה וקשה ממ"נ על רב אי אתא למעט רק חתול מאמרי רברבי קשה הא ממשנ' שמעינן וכ"ת דרב אשמיענן דלא דרס חתול אפילו באמרי זוטרי קשה מנ"ל הא ואין לומר מברייתא' הא ע"כ לא מיירי הברייתא' באמרי זוטרי דא"כ קשי' מתניתן אברייתא' דהא במתניתן לא ממעט חתול אלא מאמרי רברבי ומשני לעול' ס"ל לרב דר"י פליג וגברא אגברא קא רמית וא"כ אפשר לומר דרב אשמועינן דחתול באמרי רברבי לא דרס וה"ה בגדיי' וטלאים וזה לא מוכח מברייתא' כנ"ל:

ואי בעית אימא לעול' למעוטי חתול פירוש רק מאמרי רברבי ונ"ד אורחא דמילתא קתני קמ"ל רב למעוטי חתול וא"ל הא מוכח מברייתא' י"ל מברייתא' ה"א הא דאין דרוסה לחתול היינו באין מגדלין אבל ביש מגדלין יש דרוסה לחתול אפילו באמרי רברבי ומתניתן דקתני ודרוסת הזאב אורח' דמילת' קתני · קמ"ל רב למעטי אף ביש מגדלין · והשתא לא מסקנא אמרינן רב ממעט חתול רק מאמרי רברבי אבל בגדיי' וטלאי' יש לחתול דרוסה ושפיר קאמר רב לרב כהנא חתול דריס בגדיי' וטלאי' ומיושב קושית מהרש"א:

ובזה מיושב קושית הרא"ם על רש"י דלכך קאמר ואב"א לעול' למועטי חתול דבשנויא קמא מתעטינן לחתול אף מגדיי' וטלאי' ובשנויא בתרא רק מאמרי רברבי:

אבל לפי זה יש להקשות מאי פריך הגמרא על רב חסדא מברייתא' דקתני כן ונמי' עד שתנקב' לחלל דהא ידע דיש חילוק בין מגדלין לאין מגדלין כדמשני ואב"א לעול' למועטי חתול כדברינו הנ"ל · ונראה דהא בלאו הכי צריך לומר דקושית המקשן הוא מדקתני דומי' דכן וכמו שכתבו התוספות בד"ה מ"מ לרב חסדא קשיא: וא"כ מקשי שפיר על רב חסדא דע"כ מיירי הברייתא דקתני לכן אין דרוסה באין מגדלין אבל ביש מגדלין יש דרוסה אפילו לכן דאי לא תימא הכי לא הוי חתול דומי' דכן דהא כן אין לו דרוסה אפילו ביש מגדלין וחתול ביש מגדלין יש דרוסה כמו שאמר רב חסדא גופ' א"ו דכן יש לו דרוס' ביש מגדלין וברייתא' מיירי באין מגדלין ורב חסד' ע"כ מיירי ביש מגדלין דאי באין מגדלין והא קתני ברייתא' דעד שתנקב' לחלל וא"כ למה לא הזכיר רב חסדא בדבריו כן דיש לו דרוסה: אלא ע"כ צריך לומר דרב חסדא מיירי באין מגדלין

טור בד"א כשנכנס בכלוב מלא עוף או בדיר של בהמה שהוא להם מקום צר שאין דרך לברוח מפניו אבל ארי שנכנס למקום שהבהמות רועות שם אפי' שמענו צווחות והוא שותק אין חוששין שאנו אומרים ברחו מפניו ולא השיגם עכ"ל:

לא ידעתי למה כתב הב"י דלא קאי אנכנס ארי בין הפזורי ונמצא ציפורן בגבו של אחד מהם דסמיך לי' דהתם בכל גוונא חיישינן לזה שהציפורן בגבו ואפילו במקום שיכולת לברוח ממנו עכ"ל דהא איכא למימר דקאי אדסמיך לי' במקום צר חוששין לכולהו אף לאותן שאין ציפורן בגבו והיכא דבמקום רחב אין חוששין אלא לאותן שהציפורן בגבו לבד:

טור

הגה"ת מנחת אהרן

ובאין מלילין אין דרוסה לכן לכך לא הזכיר כן וקשה הא באין מלילין קתני בברייתא דאין לחתול דרוסה והאיך קאמר רב חסדא דדרוסת החתול בגדיי' וטלאי':

אך עדיין לא פלטי מחדא מאי מקשי הגמרא ותסברא כן לא דרס והתנן ודרוסת הכן דילמא מתניתן מיירי ביש מלילין וברייתא איירי באין מלילין ונראה דקשי לי' דא"כ למה לי' בבריית' דקתני כן אין לו דרוס' דהא תני במתני' דרוסת הכן בעוף הדק משמע אבל בעוף הגס לא ואין לומר דבריית' מיירי בעוף הגס ומתניתן בעוף הדק וביש מלילין וק"ל דאפילו יש מלילין אין דרוסה בעוף הגס זה אינו דא"כ לא הוו חתול דומי' דכן דהא חתול וודאי לא גרע מעוף הגס דקתני במתניתן ועוף הגס בעוף הגס וא"כ חתול דורס בעוף הגס וכן לא דרס ולא הוי דומי' דכן · וא"כ אתי שפיר פירוש הגמרא ותסברא כן פירש מאי ומקשה על רב חסדא דהא בלא"ה צריך לומר דלא גרסינן כן בבריית' דאי גרסינן א"כ קשה הא תנן במשנה דדרס וכ"ת דבריית' איירי באין מלילין קשה מאי קמ"ל הא כבר תני במשנה כנ"ל א"ו דלא גרסינן כן וא"כ על רב חסדא נמי לא קשיא דאיכא לאוקמא באמרי דברבי כקושית תוס' ותירוץ תוס' דומי' דכן קתני לא שייך הכא מידי דהא לא תני כן : וע"ז קאמר בשלמא מתניתן לא קשיא כאן בעופות כאן בגדיי' וטלאי' פירש דמשנה איכא לאוקמא בעופות ובאין מלילין אבל ביש מלילין אפילו בגדיי' וטלאי' יש דרוס' קמ"ל הבריית' דאפילו ביש מלילין אין דרוסה והוא קאמר דרוסת חתול בגדיי' ומשני הוא דאמר כבריבי דתני' כו' וא"כ יש לומר רב חסדא מיירי ביש מלילין וסבר לי' כבריבי ובריית' כרבנן דסברי אפילו יש מלילין אין דרוסה:

אך דלאורה יקש' למה לא אמר רב חסדא כן דהא איירי ביש מלילין לכך פירש רש"י בדברי בריבי לא אמרו אין דרוס' לחתול פי' הא דפליגי רבנן אבריבי היינו בחתול וס"ל דיש דרוסה ביש מלילין אבל בכן מוד' רבנן דאפילו ביש מלילין אין דרוסה: ואתא שפיר הא דלא הזכיר רב חסדא בדבריו כן ומדויק ברש"י לא אמרו אין דרוסה לחתול:

ועל פי דברינו אלה אמרנו להקשו' קושית ממ"כ על הנך פוסקי' דפסקו דכן דרס בגדיי' וטלאי' בהגיע לחלל ומפרשי' פירוש הבריית' כך דרוסת חתול כן וכמי' עד שתנקב לחלל אבל אם ניקב לחלל יש דרוסה: קשה ממ"כ על הא דפריך ותסברא אי ידע דיש חילוק בין מלילין לאין מלילין א"כ מאי פריך ותסברא כו' והתנן ודרוסת הכן דילמא מתניתן מיירי ביש מלילין וברייתא מיירי באין מלילין וצריך לומר דהכא פירוש הגמרא דע"כ לא גרסינן בבריית' כן דאי גרסינן קשה למה לי כן הא קתני במשנה דרוסת הכן בעוף הדק משמע אבל בעוף הגס לא כנ"ל: וא"כ דלא גרסינן בבריית' כן על רב חסדא נמי לא קשיא מידי דאיכ' למ"ל דבריית' איירי באמרי דברבי ומי אפשר לומר דומי' דכן קתני דהא לא קתני בבריית' כן כך פירוש הגמר' ותסברא: אבל לדברי הפוסקי' הנ"ל איכא להקשות עדיין אי ידע חילוק בין מלילין לאין מלילין מאי פריך ותסברא דילמא מיירי הבריית' באין מלילין ואין לומר דקושית הגמרא ותסברא ל"ל כן בבריית' כנ"ל · יש לומר דאשמועינן הבריית' דאפילו באין מלילין יש לכן דרוס' בגדיי' וטלאי' והיינו בניקב לחלל דהא הנך פוסקים סברו דפירש הבריית' כך הוא עד שתנקב לחלל וזה לא שמעינן ממתניתן:

וצריך לומר להפוסקים' דהמקשן שהקשה ותסברא לא ידע חילוק בין יש מלילין לאין מלילין · א"כ קושית תוס' במ"ע מאי פריך מ"מ ארב חסדא קשיא דילמא מיירי הבריית' באמרי דברבי ואין לומר דמקשן הי' סבר דומי' דכן קתני א"כ מאי קאמר הא לא קשיא כאן בעופות כאן בגדיי' וטלאי' קשה עדיין לא הוי' חתול דומי' דכן דהא חתול דרס בעוף הגס דזה וודאי דלא יגרע חתול מעוף הגס דיש לו דרוסה בעוף הגס וא"כ דחתול דרס בעוף הגס לא הוי חתול דומי' דכן דכן לא דרס בעוף הגס דקתני במתניתן להדיא דדרוסת הכן בעוף הדק משמע אבל לא בעוף הגס אלא ודאי צריך לומר דהמקשן סבר דלא אמרינן כן דומי' דחתול · וא"כ קושית התוס' במקומה עומדת לוקמא הבריית' באמרי דברבי · א"ו צריך לומר דהמקשן הי' ידע דיש חילוק בין מלילין לאין מלילין וא"כ הוי כן דומי' דחתול ביש מלילין דהא דקתני במתניתן דרוס' הכן בעוף הדק ולא בעוף הגס היינו באין מלילין אבל ביש מלילין יש דרוסה לכן דומי' דחתול · וא"כ דע"כ המקשן ידע דיש חילוק בין מלילין לאין מלילין א"כ קשה מאי פריך ותסברא להנך פוסקי' כנ"ל:

אמנם כדי ליישב קוש' עצומה זו ובזה יהא מתורץ הא דלא הקשו התוס' ד"ה מ"מ קושית' על המקשן כקדי' ומה שכתב אא"ז הגאון ס"ך בספר הזה והכיח כהנך פוסקי' דבניקב לחלל יש דרוסה וזה לשונו ומ"מ נ"ל להוסיף דטעם הרי"ף והרמב"ם הוא מדאותבינן עליו דרב חסדא מבריית' ואמרינן בשלמא אמתניתן לא קשיא אבריית' ברייתא מיירי בגדיי' וטלאי' אלא ארב חסדא קשיא · ואם אית' לוקמא באמרי דברבי כמו שהקשו התוספות אבל בגדיי' וטלאי' יש דרוס' כרב חסדא · ומה שתירצו התוספות דומי' דכן קתני נראה להם דוחק דהא בלא הכי ללישנא בתרא צריך לומר דלא קתני דומי' דכן וכמ"ש התוס' גופי' וא"כ מאי פריך בלישנא בתרא וגם בלישנא קמא מנ"ל להקשות אלא וודאי דס"ל לתלמוד' דהא דקתני עד שתנקב לחלל משום דרוסה ליכא עלה הילכך ליכא לאוקמא באמרי דברבי דפשיטא דלא [illegible] לחתול מכן כו' דדרוסה באמרי דברבי אפילו הגיע לחלל כך נראה לי לדעת הרי"ף והרמב"ם והוא נכון עכ"ל:

וכיון דזכינו להנות מאורו ושתינו מימיו הייתיק' · דברי הפוסקי' כראי מוצקים · והקושית ממ"כ לא קשיא מידי דמהיכא מוכח דהמקשן הי' סבר דומי' דכן קתני מכח קושית תוס' לשני באמרי דברבי ולדידהו בלאו הכי לא קשה קושית' תוס' כמו שפירש הגאון הנ"ל: ובהיות כן איכא למימר דהמקשן לא ידע חילוק בין מלילין לאין מלילין ולא סבר לי' האי סברא דומי' דכן קתני דהא קושית התוספות בלא"ה לק"מ ודו"ק:

ומעתה יבוא' הא דלא ליינו התוס' קושיתם על המקשן י"ל כתירוץ הגאון ס"ך ז"ל ולא הוכרח לתירוצו דומי' דכן קתני: אבל על התירוץ מקשי' התוספות שפיר וצריך לתרץ דומי' דכן קתני: דהר"ן כתב בחדושיו על מסכת' זו וזה לשונו הוא דאמר כבריבי דתני' לא אמרו אין דרוס' כו' כלומר ורב חסדא נמי במקו' שיש מלילין איירי והא דבריבי אפשר דפלוגתא היא בענין דפליגי בהדי' בחתול וכמי' ואשמועינן רב חסדא דאפילו בריבי לא קאמר במקום שיש מלילין יש דרוס' לחתול וכמי' אלא בגדיים וטלאי' אבל באמרי דברבי לא עכ"ל (וכונתו כ"ל דקשי' לי' לימא רב חסדא הלכה כבריבי לכך הוכרח לפרושי ואשמעינן רב חסדא כו'):

ומעתה יקשה א"כ למאי קאמר הגמר' הוא דאמר כבריבי לוקמא רב חסד' אפילו כרבנן דהא דפליגי רבנן ובריבי היינו באמרי דברבי וסברי רבנן דאפילו יש מלילין אין דרוסה' אבל בגדיים וטלאי' מודו רבנן לבריבי דיש חילו' בין מלילין לאין מלילין ובריית' מיירי באין מלילין ורב חסדא ביש מלילין וכרבנן: א"ו צריך לומר דומי' דכן קתני וא"כ אי אפשר לומר דבריית' מיירי באין מלילין אבל ביש מלילין יש דרוס' א"כ לא הוי דומי' דכן דהא כן אין לו דרוס' בגדיים וטלאים אפילו ביש מלילין ולחתול יש דרוס' ביש מלילין לכך הוצרך לתרץ דבריית' אתי' כרבנן ואפילו ביש מלילין אין דרוס' והוי שפיר דומי' דכן ואתי שפיר על התירוץ הוצרך תוספות לתרץ דומי' דכן קתני:

והשתא אתי שפיר האבעי' יש דרוסה לחתול וכו' דרב כהנא ידע הבריית' דתניא אין דרוס' לחתול וכמי' וכן עד שתנקב לחלל' אך מספקא לי' אי כלישנא קמא או כלישנ' בתרא ואי אמרי' כלישנא קמא א"כ בריית' מיירי אפי' יש מלילין כרבנן ודומי' כן להחיל כנ"ל וקשה הא אע"פ לא דמי' דלכן אין דרוסה בעוף הגס ולחתול יש דרוס' בעו' הגס אפילו באין מלילין דלא גרע מעוף הגס וצריך לומר דגרע חתול

טור וכן אם ניקב אפילו בפנים כשירה:

פירש לאפוקי בדרוס' אפילו מבחוץ טריפ' כמ"ש הרא"ש דהאדים עור חילון של וושט לבדו טריפה והרשב"א כתב כלשון הטור ופרושו דאפילו ניקב בפנים כשרה לאפוקי בדרוס' מבפנים טריפ' אבל בחוץ לא מיהו כתב הרשב"א בהדי' בת"ה דף מ"ה ע"ב דבעינן שיאדימו סימנים עצמן מצד פנימי שבהן ומביאו ב"י לקמן והב"י פירוש גם להרשב"א דבין קנה ובין וושט אפילו לא ניקב אלא לצד חוץ אפילו לא עבר לחללו טריפה עיין עליו ותימא הוא ואפשר ליישבו בדוחק מ"מ נ"ל כדפרישת:

טור הא דחוששין לדרוס' היינו של' להתיר' בלא בדיק' אבל אם בודק' ואינו מוצא בה רוש' כשר' ומיהו כת' הריב"ם דווקא ספק דרוסה ניתרת בבדיקה אבל אם וודאי שנדרסה אין לה היתר בבדיקה וכ"כ בעל העיטור דלא שרינן בבדיקה אלא היכא דקאמר אין חוששין לו אבל היכא דקאמר חוששין לו אין לו תקנה בבדיקה וא"א הרא"ש ז"ל כתב דאפי' וודאי דרוסה יש לה היתר בבדיקה עכ"ל:

זה לשון הרא"ש יתיב ר' יצחק בר שמואל בר מרתא קמי' דרב נחמן ויתיב קאמר דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעים א"ל השקים מורה בה רב מכפא דמוחא ועד אטמא' פירש רש"י דהא דבדקינן דרוסה היינו בספק דרוסה או שדרסה ואין מקום הדריסה ניכרת מבחוץ משמע דבודאי דרוסה לא מהני בדיקה וכן פירש ריב"ם והר"ז ז"ל דוודאי דרוסה לא מהני בדיקה שמא פעמים יאדים הבשר ואין אנו יכולין לכוין להכיר האדימות' ונראה שיש בדיקה אף לוודאי דרוסה מדאמר נסמוך בסימנים עד שיאדימו סימנים עצמן אבל אדים הבשר כנגד הסימנים ולא האדימו הסימנים כשרה אע"ג דבוודאי נדרסה כיון שהאדים הבשר ועוד מדקאמר דמורה בה רב מכפא דמוחא ועד אטמא דרב לא חייש לספק דרוסה דלא הדר בי' כדפירש' לעיל ועוד דבעי קנה נקובה באיסר דרופתו בכמה אלמא אע"ג דמאדים משהו ונדרס וודאי בעי שיעור דבשר עד שיהא כאיסר ונרא' דגם רש"י לא נקט ספק אלא משו' דאז צריך לבדוק בכל מקום נגבה וכריסה ולדה וכל שכנגד החלל אבל אם הי' ניכר מקום הדריסה לא הי' צריך לבדוק אלא כנגד מקום הדריסה לבד עכ"ל· והוא מועתק מדברי התוספות וכן כתב הרשב"א ופירש דבריהם דכל זמן שאין מקום הדריסה ניכר מבחוץ ס"ל דמקרי ספק דרוסה אע"פ שראינו שדרסה ביד דשמא לא הטיל שארס הרשב"א בחדושיו בהדי' וז"ל ומשמע מפירש"י דוודאי דרוסה כלומר שראינו שהאדים הבשר מבחוץ אע"פ שלא ידענו אם האדים מבפני' לית להו בדיקות' עכ"ל ע"ש (משמע דווקא שראינו שהאדים הבשר מבחוץ ואז לית להו בדיקה אבל אם ראינו שדרס ואין הארס ניכר מבחוץ מיקרי ספק דרוסה ואית להו בדיקה לרש"י) ולכך הביאו שפיר ראי' דרב דמורי בה מכפא ועד אטמא ע"כ איירי בוודאי דרוסה פירש שניכר מבחוץ מקום הדרים' דאי לאו הכי הרי הוא ספק דרוסה ורב לא חייש כלל לספק דרוסה ומה שמסיק בסוף דגם רש"י לא נקט ספק דרוסה אלא דמשום דאם הי' ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא הי' צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום רצונה לומר דרש"י לא פירש בשביל כן דברי בני ר' חייא ודברי ר' יצחק בר שמואל בר מרת' קמי' דרב נחמן דאמרו שצריכה בדיקה כנגד בני מעים דאילו הי' ניכר מקום הדריסה מבחוץ לא הי' טעם לדבריהם למה כנגד בני מעים ולא מכפא ועד אטמא כרב דהאי אמרינן כיון שיש כאן ארס בוודאי הארס מתפשט בכולו וצריך לבדוק כל כנגד בני המעים שמא נתפשט לפנים א"כ מכפא ועד אטמא נמי ניחוש להכי אלא וודאי ס"ל לבני ר' חייא ולרב יצחק בר שמואל דהיכא דניכר מקום הדריסה אין צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום דלא חיישינן שמא יתפשט בכולו ולכך הוצרך רש"י לפרש דבריה' דאין מקו' הדריסה ניכר מבחוץ דהשת' דראינהו שדרסה כנגד החלל יש לתת טעם בדבר דבאמת אין הארס נתפשט אלא דחיישינן בכל החלל שמא הטיל ארס בדריסתו ולכך בעי בדיקה כנגד בני מעים אבל מכפא ועד אטמא מהיכי תיתי יש לבדוק התם א:

ורב נחמן קאמר שקים מורי בה רב מכפא בודאי דרוסה מכפא ועד אטמא פירש שניכר מקום הדרים' מבחוץ חיישינן שמתפשט בכל מכפא דמוחא ועד אטמא וא"כ אף בספק דרוס' דהיינו שאין ניכר מקום ארס מבחוץ כי היכא דאיכא למיחש לבני מעיים ה"נ איכא למיחש מכפא דמוחא ועד אטמא כך הוא פירוש דבריה' ברור ודו"ק היטב:

ולכך כתב הטור בסתם שבודקין מכנגד המוח עד סוף הירכים משמע אפי' בוודאי דרוסה (שבמקום הדריסה ניכר אעפ"כ אמרינן נתפשט בכולהו) והיינו לפי מאי דקי"ל כרב (דמתפשט הארס בכולהו דאילו לר' שמואל בר מרתא היכא דמקום הדרוסה ניכר מבחוץ אין צריך לבדוק אלא אותו מקום כנ"ל)

אבן

הגה"ת מנחת אהרן

מעוף הגם וא"כ אין דרוסה לחתול בעופות · או דנימא כלישנא בתרא וברייתא כרבנן ובאין מצילין ולא אמרינן ע"כ כן דומי' דחתול וא"כ נוכל לומר חתול יש דרוסה בעופות: ותירץ לו רב אף לחולדה יש דרוסה דהיינו בעופות' וכ"ש חתול דאמרינן כליש' בתרא כן לא הוי' דומי' דחתול' ועל זה איבעי' לי' עוד יש דרוסה לחולדה או אין דרוסה לחולדה והיינו בים מצילין דבאין לו מצילין בוודאי אין דרוסה לחולדה באמרי רברבי אך בים מצילין אבעי' · וא"כ משום כך לא אבעי' לי' לר"כ חתול דפשיטא לי' דלרב יש דרוס' לחתול בים מצילין · דאיהו בוודאי שמיע לי' הא דרב בבהמה מן הזאב ולמעלה ולמעוטי חתול ולפחות מאמרי רברבי · וס"ל לר"כ רב סבר ת"ק פליג עם ר' יודא לת"ק יש דרוסה לזאב בגסה ולר' יהודא אין דרוס' לזאב אלא בדקה אבל לא למעוטי חתול וקמ"ל רב למעוטי חתול וא"כ כיון דממשנה לא ממעטינן חתול ורב תני סתמא ולא פירש דבריו די אם כאמר רב איירי במקום שאין מצילין וברייתא' דתניא אין דרוסה לחתול היינו באמרי רברבי דהא רב תירץ לי' כלישנא בתרא כנ"ל ולא אמרינן דומי' דנק' כמבואר בתוספות אבל בים מצילין יש דרוס' לחתול ולכך לא איבעי' לי' חתול · אבל בחולדה איבעי' לי' · ותירץ לו רב אף לחתול אין דרוסה והיינו באמרי רברבי ואפי' בים מצילין דבאמת אכי ג"כ סבר פלוגי קמפרש רב יהודא לדברי ת"ק כר' בנימין בר יפת · וא"כ כיון דרב קאי על המשנה ימשכה מיירי בין יש מצילין ובאין מצילין אפילו בים מצילין ממעטינן חתול · ומיושב קושית מהר"מ ש"ף עיין שם:

והשתא קשה לרש"י דמכ"ל לפרש אי אמרי' רב סבר ת"ק פליג עם ר' יהודא וס"ל דזאב בגסה נמי דרס רב אתי למעט חתול (ומהוכחתינו הנ"ל יש ליישב פי' תוס' דוק ותשכח)

וצריך לומר הוכחת רש"י מכח קושית מהר"מ ש"ף אמאי לא מבעי' לי' ר' כהנא מרב ג"כ בחתול וצ"ל כנ"ל · וזה אי אמרינן דאף רב ס"ל ת"ק פליג עם ר' יהודה אצטריך לרב למעוטי חתול ונוכל לומר ר"כ ס"ל דרב סבר ת"ק פליג עם ר' יהודה ובא רב למעט חתול מאמרי רברבי והיינו דווקא באין מצילין כנ"ל אבל אי אמרינן כפירוש תוס' אי רב ס"ל ת"ק פליג לא בא רב למעט חתול קושי' מהר"מ ש"ף במקומה עומדת אמאי לא מבעי' לי' לרב כהנא ג"כ חתול ואין לומר כנ"ל א"כ רב לא מיירי כלל מחתול ונוכל לומר הברייתא' מיירי באמרי רברבי ואף בים מצילין אין דרוס' לחתול ונוכל לומ' הברייתא' מיירי באין מצילין ואז אין דרוסה לחתול באמרי רברבי אבל בים מצילין יש דרוסה לחתול באמרי רברבי וא"ש כנ"ל:

ועל זה קשיא מאי תירוץ לו רב אף לחתול אין דרוסה באמרי רברבי אפי' בים מצילין וע"כ צריך לומר לרב ג"כ פלוגי קמפרש ר' יהוד' לדברי ת"ק ות"ק ס"ל נמי זאב לא דרס רק בדקה ואמאי מפרש רש"י במשנה ת"ק פליג עם ר' יהודה וס"ל זאב בגסה נמי דרס וצ"ע ליישב ודוק היטב בכל זה: עכ"ה

א והא דפירש רש"י דריסה שאמרו כגון ספק דרוסת ארי או שראהו שדרסה ואין מקום הדרים' ניכר וע"כ האי ספק דרוסת ארי מיירי שלא ראינו שדרס כלל וא"כ אמאי צריך לבדוק רק כנגד בני מעיים הלא אם לא ראינהו שדרס נגד החלל צריכה לבדיק מכפא ועד אטמא י"ל דרש"י פירש ספק דרוסה ארי כגון שבא ספק ארי או כלב כמו שכתב הטור ע"ש ולעולם ראינו שהכה נגד החלל עכ"ס:

אבן מהר"ם מלובלין בחדושיו לא הבין כן ופירש דהתוספות הבינו מפי' רש"י שראינו שדרסה אבל לא ראינו שדרסה כנגד החלל ורב דבדיק בה מכפא דמוחא ועד אטמא איירי בראינו שדרסה כנגד החלל ובהא מודה רש"י אבל בניכר מקום הדריסה מבחוץ ס"ל לרש"י דא"צ לבודקה אלא כנגד אותו מקום כך הן דבריו בקוצר והן תמוהין חדא דמי הרשה להם להבין כך מפירש"י ועוד דהלא כתבו בסוף דבריהם ונראה שגם רש"י לא נקט ספק דרוסה אלא משום דאז צריך לבדוק בכל מקום גבה כו' אבל אם הי' ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא הי' צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום עכ"ל משמע בהדיא דלא כוותי' ב אלא כמו שפרשתי דבריהם הוא נכון:

וגם בבית חדש פירש דהתוספות והרא"ש והרשב"א ס"ל דרש"י מפרש הא דקאמר מכפא דמוחא כו' אין פרושו דצריך בדיקה בכל המקומות דמכפא ועד אטמא אלא ה"פ דבכל המקומות שמכפא ועד אטמא בכל אחד מקום שנדרס בו וניכר מקום הדרים' צריכה בדיקה במקום שניכר הדריסה ולאפוקי ממ"ד דא"צ בדיקה אלא כנגד בני מעיים לבד ולא כנגד הסימנים אפילו ניכר לשם הדריסה וסימנים קשים הם אבל דרוסה וקמ"ל רב דלית' אלא אף בניכר ומכנגד הסימנים צריכה בדיקה אבל לעול' אין צריך בדיקה אלא כנגד אותו מקום שנדרס' בלבד עכ"ל ובענין מה שסתם הטור דבעי בדיקה מכנגד המוח כו' פי' דס"ל דמה שכתבו תוס' והרא"ש כאן אינו אלא ליישב פי' רש"י אבל איהו גופיי' ס"ל דלעולם צריך לבדוק בכל המקומות מכפא עד אטמא כו' עכ"ל ואם לפרש כן פירוש כפא דמוחא כפרושו ועוד דמשמע דהתוס' והרא"ש הסכימו ממש לפירש רש"י אבל העיקר כמו שכתבתי דהתוס' כתבו דלא רצה רש"י לפרש בדברי בני ר' חייא ורב יצחק בר שמואל בניכר מקו' הדרים' מבחוץ דא"כ לא הי' טעם לדבריה' ודאי דלדבריה' בכה"ג א"צ לבדוק אלא כנגד אותו מקום אבל לרב דקי"ל כוותי' לעולם צריך לבדוק מכפא דמוחא ועד אטמא לפי שהארס מיתפשט וכמ"ש · זהו דעת התוס' והרא"ש והרשב"א דספק דריסה מיקרי כל שאין מקום הדריסה ניכר מבחוץ:

ובהיות כן מבואר לפניך דמה שכתב הטור בשם הריב"ם דבודאי שנדרס' אין לה היתר בבדיק' היינו בראוה שדרס' וניכר מקום הדריסה מבחוץ וע"ז כתב בשם אביו הרא"ש ז"ל דאפילו ודאי דרוסה דהיינו שראינו שדרסה וניכר מקום הדריסה מבחוץ מותרת בבדיקה:

והר"ן כתב אחר פירש רש"י וז"ל אבל הרא"ה ז"ל כתב דדווקא בספק דרוסה הוא דסגי בבדיקה אבל ודאי דריסה אפילו לא האדים בשר אסור שהרי דרוסה לפנינו והכי מוכח מתני' דקתני כחמא דרוסת הזאב ודריסת כן ואילו בדיק' לא קתני עכ"ל משמע דס"ל הר"ן והרא"ה היכא שראינו שדרסה אף שלא ניכר מקום הדרוס' מבחוץ מקרי וודאי דרוסה והיכא דמספקא לן אם דרסה ביד מיקרי ספק דרוסה וחולק הרא"ה על רש"י וס"ל דאפילו לא ראינו רק שדרסה לא מהני בדיקה:

ולא יכולתי לעמוד על סוף דעת ב"י שכתב וכתב הרא"ש שהרז"ה סובר כריב"ם וכתב הר"ן שגם הרא"ה סובר כן ומשמע שכן דעת הר"ן עכ"ל · דהא וודאי הרא"ה חולק על רש"י והריב"ם וס"ל דאפילו לא ראינו רק שדרסה לא מהני בדיק' ואפשר שכתב שגם הרא"ה סובר כן לאפוקי מדעת הרא"ש דמיקל דאפילו כשניכר מקום הדריסה מבחוץ מהני בדיקה אבל א"כ דעל הריב"ם נמי חולק ודוחק:

ובשם בעל העיטור כתב הרשב"א דכל היכא דתנינן חוששין כגון דאיהו שתק ואינהו מקרקרן וכיוצא בו לא מהני בדיקה דדווקא בא' מה' דרכים שהוזכרו בגמרא דלא פליגי רב ושמואל כגון ספק כלבא ספק שונרא · ב' ספק על ספק לא על' · ג' אינהו נמי שתקי · ד' איהו נמי נוח' · ה' קטע רישא דחד מינייהו דבכל הנך מוד' רב ושמואל דתלינן להקל צריכה בדיקה אבל כל היכא דתנינן חוששין לא מהני בדיקה וראייתו מדקאמר גבי שמוטת הגף חיישינן שמא ניקבה הריאה ומדשמואל סתם ואמר תבדק ש"מ חיישינן דקאמר ליכא בדיקה אלא בה' ענינים ולא מזה הוא ראייתו מהיכא למד דהיכא דתנינא חוששין לא מהני בדיקה דילמא לעולם דרוסה שאמרו אין חוששין נמי צריכה בדיק' כנגד בני מעיי' אבל היכא דתנינן חוששין א"כ דנתכשר בבדיקה אלא וודאי דבר פשוט הוא דאין מכאן ראיי' דאיכא למימר בדין דריסה שאמרו חוששין היינו לענין שצריכה בדיק' בנגד בני מעיים אבל ראייתו ממ"ש למעלה וכמבואר בחדושי הרשב"א מיהו הרשב"א שם דחה ראייתו:

ודברי הרמב"ם פרק ה' מהלכות שחיטה נוטין לדברי הרא"ש וסייעתו:

אמנם נ"ל דעת רש"י וריב"ם והרז"ה עיקר וטעמם ונימוקם דכל היכא דראינו שדרסה ואין מקום האדם ניכר מבחוץ איכא תרי ספיקא חדא שמא לא הטיל ארס ואת"ל הטיל ארס שמא לא נתחלחל עד בני מעיים ולכך מתיישב שפיר דקאמר צריכה בדיקה כלומר צריכה בוודאי בדיקה דאי לאו הכי איכא ליחוש שמא ימצא הארס בבני מעיים וליכא ספיקא כלל הילכך צריך בדיקה לאכשורי מטעם ספק ספיקא אבל בניכר מקום הדריסה מבחוץ ליכא אלא חד ספיקא שמא לא נתחלחל עד לפנים ולא מהני בדיקה להוציא מידי חד ספיקא שפעמים שמאדים הבשר ואינו יכול לכוון יפה אבל כי האדי' כנגד הסימנים וספק אם דרס ארי אם לאו לא נטרפא דה"ל נמי ספק ספיקא חדא שמא לא האדים מדריסת הארי ואת"ל מדריסתו האדים הסימנים קשים הן ואין הארס שולט בהן על הרוב אבל כי האדימו הן עצמן הרי נגלו ששלט בהן וליכא אלא חד ספיקא דשמא לא מכח דרוסת האדימו וספיקא דאוריית' לחומרא ולכך כי האדים הבשר כנגד בני המעיים דאז אם שיהי' ברור שהאדי' מכח דריסת ארי וודאי היה טריפה דבוודאי מתחלחל הארס עד מקום המעיי' הלכך אפי' יש כאן ספק אם מכח דריסת הוא ליכא כאן אלא חד ספיקא ולחומרא ורב זביד דיתני בדרוס' עד שיאדים בשר כנגד בני מעיים בסימני' עד שיאדימו סימני' עצמן בהכי איירי היכא דאיכא ספק דרוסת ארי הילכך משיאדים בשר כנגד בני מעיים דאז וודאי מקלקלין המעיים וא"כ ליכא אלא ספיקא דאם הוא מדרוסת ארי או לאו ולחומרא אבל בסימנים דאיכא תרי ספיקא חדא שמא לאו מדרוסת ארי הוא זה ואת"ל מדרוסת ארי שמא לא יתחלחל הסימנים עצמן דסימנים קשין הן אבל דריסה ולכך בעינן משיאדימו סימנים עצמן דאז נמי לא הוי אלא חד ספיקא שמא לא מדריס' ארי הוא זה והוי חד ספיקא ולחומרא זהו נראה לי ברור דעת רש"י וסייעתו ולכך דקדק רש"י לפרש במילת' דבני ר' חייא דרוסה שאמרו כגון ספק דרוסת ארי או שראוה שדרסה ואין מקום הדריסה ניכרת מבחוץ עכ"ל כלומר ספק דרוסת ארי אף כי האדים מבחוץ או שראוה שדרס ואין מקום הדרוסה ניכר מבחוץ דבכל גוונא איכא ספק ספיקא לכך מהני בדיקה ולכך פירש רש"י במילת' דרב נחמן דאמר האלקים מורי בה רב מכפא ועד אטמא רגיל הי' להורות שצריכה בדיקה מכפא ועד אטמא דהיינו כל החלל ואף כנגד הסימן עכ"ל דלכאורה קשה מנ"ל לרש"י הא דרב מחמיר דאף בכנגד הסימנים מיטרפא דלא כרב זביד דילמא מודה רב הא לרב זביד דבעינן שיאדימו סימנים וגם הר"ן כתב בהדי' רגיל הי' להורות שצריך בדיקה מגלגולת המוח עד הירך לאתויי לומר אתא שאם האדים הבשר כנגד הסימנים אסור עכ"ל דלכאורה קשי' נמי מנ"ל הא ועוד דלדידי' למה כתב הרי"ף לדרב זביד ודרב נחמן דהוי כמוכה שטרא לבי תרי וכבר הניח הב"י קושי' זו בצ"ע וגם הב"ח כתב שהר"ן לא דק בלשונו אבל לפי מה שכתבתי אתי שפיר דהדבר ברור דה' דבסימני' בעינן משיאדימו סימני' עצמן היינו דווקא בספק אם דרסה ארי דהוי תרי ספיקא וכדפרישית

הגה"ת מנחת אהרן

ב וזה לשון מהר"ם לובלין בחדושיו אבל עכ"פ נראה דראינהו שדרסה כנגד החלל אע"ג דאין מקום הדריסה ניכר הוו דרוס' אפילו לרבנן מוכרח קצת מהא דמסקי התוספו' בסוף דבריהם אבל אם הי' מקום הדריסה ניכר מבחוץ לא הי' צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום וא"כ הא דמודי בה רב מכפא ועד אטמא במאי איירי דהא בספק דרוסה לא חייש רב כלל ואי איירי בניכר מקום הדריסה א"כ לא הוי צריך למבדקי' אלא כנגד אותו מקום לבד אלא ע"כ צריך לומר שראינהו שדרסה כנגד החלל ואין מקום הדריסה ניכר עכ"ל וא"כ לפי דבריו לרש"י היכא דניקב כנגד החלל אע"ג דאין מקו' הדריס' ניכר צריך בדיקה מכפא ועד אטמא א"כ למה לא כתבו התו' דאי הוי וודאי דרוסה וניקב כנגד החלל אפילו אין מקום הדריסה ניכר הי' צריך בדיקה מכפא ועד אטמא אלא וודאי כס"ד דאי אין מקום הדריסה ניכר לרב אין צריך בדיקה מכפא ועד אטמא אלא דרב איירי שמקום הדריסה ניכר ואעפ"כ צריך בדיקה מכפא ועד אטמא משום שמתפשט הארס כנ"ל עכ"ה:

וכדפרישת אבל רב ע"כ איירי בוודאי דרוסה וכמו שהוכיח' התוס' וסייעתייהו וא"כ כי האדים הבשר כנגד הסימנים ליכא אלא חד ספיקא דשמא לא נתחלחל הארס לסימנים וספיקא דאורייתא לחומרא אלא דרב לא חייש לספק דרוסה אבל היכא דאיכא וודאי דרוסה דהספק הוא ממקום אחר דהיינו אם נתחלחל הארס לפנים על זה לא יחלוק רב ולא שום אדם מישראל דספיקא דאורייתא לחומרא וא"כ גם להר"ן דס"ל כהרא"ה דכיון שראינו שדרסה הוי וודאי דמסתמא שדי זיהרי' וכמו שהבאתי דבריו למעלה א"כ גם רב בההיא וודאי איירי וא"כ כי האדים הבשר כנגד הסימנים לאו טריפה דליכא אלא חד ספיקא דדווקא בספק אם דרסה הוא דקאמר רב זביד עד שיאדימו סימנים עצמן וכן כתב הרא"ה בהדי' בספר בדק הבי' דף מ"ה ע"ב וזה לשונו ולא נאמר בדיקה בוודאי דרוסה אלא מתניתן מסתם סתמי לה ודרוסת הזאב ודרוסת הנץ אלמא מכי דרסה לה אסירי ולית כאן בדיקה וכן בהאדים הבשר כנגד בני המעיים אסרו אפי' בספק שאם ת"ל דרוסה אי אפשר שלא תאסר שבהפסד מועט נאסרה ובסימנים שהם חזקים אין חוששין להאדי' בשר כנגדן מפר' האי טעמא דאמרן דספק ספיקא עד שיאדימו סימנים עצמן ואילו בדריסה וודאי בכל מקום אסורה שמא ארס של עכשיו חזק כל כך שמזיית בכל מקום ונשאר שייך שדי תיכלא בכולא עכ"ל הרי מבואר בהדיא כדפרישת :

וא"כ דברי הר"ן ורש"י על משכבותם ינוח בשלם ולא ירדו בית יוסף ובית חדש לסוף דעתם :

ובהיות שכן הוא פירש רש"י לא ידעתי מקו' לקושית התוס' וסייעתייהו דהקש' הראשונה שהקשו מהא דבסמנים בעינן עד שיאדימו עצמן אבל אם האדים הבשר שכנגד הסימנים ולא האדימו הסימנים כשרה אע"ג דוודאי נדרכה שהרי האדים הבשר וע"כ לשונו · לא ידעתי מי הגיד להם דבר זה דוודאי לפירש רש"י רב זביד איירי בספק דרוסה וכמו שפירש הרא"ה וכן מוכח מפירש רש"י בהדיא ואביא לשונו בסמוך רק דלהרא"ה איקרי ספק דרוס' דווקא שלא ראינו שדרס' ולרש"י מיקרי ספק דרסה כל זמן שלא ראינו שדרסה וניכר רק מבחוץ וכדפרישת וכן הקושי' השנית שהקשו מדבעי קנה נקובתו בכאיסר דרוסתו בכמה אלמא אע"ג דמאדים משהו ונדרס בעי למימר דכשר עכ"ל · אזלא לה מהך טעמא דכולה איירי בספק דרוסה אכן הקושי' שהקשו מרב דבדק מכפא ועד אטמא לכאורה עדיין אינו מתורץ דהא רב בוודאי דריסה שניכר מקום הדריסה מבחוץ איירי ואפילו הכי מהני בדיקה :

אמנם לא ידעתי איך עלה על לבם להקשות מרב ממה שפירש רש"י בדברי בני ר' חייא דרב ויקל בלאו הכי בספק דריסה וא"כ אפי' בוודאי דרוסה ס"ל דבדיקה מהני ומוציא מידי ספק אבל למאן דפליג עלי' וחייש לספק דרוסה א"כ היכא דבוודאי נדרסה פשיט' דלא מהני בדיק' ולכך קאמר תלמודא בריש פרק אילו טריפות דוושט אין לו בדיקה למאי נ"מ לספק דרוסה ולא קאמר לוודאי דרוסה דלא כמו שהוצרכו התוספות לדחוק משום דאף לספק דרוסה ק"ל דחיישי' ן :

ומה שכתב הרשב"א בחדושיו וז"ל ועוד קשי' לי דרבינו שלמה ז"ל כתב בריש פרקין גבי נ"מ לספק דרוסה וה"נ הו"ל נ"מ לדרוסה דהא דרוסה וודאי נמי דבדקינן לי' כדלקמן אלא דאשמועינן דחוששין לספק דרוס' עכ"ל לא ידעתי האיך מצא כן בדברי רש"י דאדרב' ברש"י שלפנינו נמצא להפך וזה לשונו נ"מ לספק דרוס' כגון הנך דאיכא צווחי להו כדלקמן איהו שתק ואינהו מקרקרן ואמרינן לקמן דרוסה שאמרו צריכה בדיקה ואינה אסורה עד שיאדים כנגד החלל ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמן עכ"ל הרי משמע מדבריו להפך ומשמע מדבריו דמפרש להדיא דבסימנים עד שיאדימו סימנים עצמן בספק דרוסה וכמו שפירש לעיל ולפי פירש רש"י רב יצחק בר שמואל בר מרתא דקאמר קמי' דרב נחמן דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים מיירי בספק דרוסה ורב נחמן דמהדר לי' דרב מורה מכפא ועד אטמא מיירי בוודאי דרוסה וקאמר דה"ה לדידך דספק דרוסה צריכה בדיקה כמו וודאי דרוסה ה"ה דצריכה בדיקה מכפא ועד אטמא :

והנה לך מבוארים דברי רש"י ע"פ הגמרא בלי שום פקפוק וגמגום רק השקט ובטח ובהיות שהריב"ש והר"ז הלוי מסכימים לדבריו ודבריה' נכונים ונכוחי' כמו שהוכחתי ובפרט שהן מחמירין הכי נקטינן :

אך אכן האידנא ק"ל דבכה"ג דאין אנו בקיאין בבדיקה ונהגינן להטריף כל דבר שצריך בדיקה ואין לשנות :

בסימן נ"ז הארכתי בענין אם יש בדיקה לוודאי דרוסה והארכתי בישוב דברי התוס' והרא"ש ורש"י והר"ן ·

ואחר כל זה העיר ה' את רוחי וכל מה שכתבתי לדעת התוס' וסייעתייהו ולדעת הר"ן וסייעתו ולדעת הריב"ש והרז"ה הוא אמת · אכן מה שהארכתי בביאור ישוב דברי רש"י אף שלפי סוגית הגמרא דהכא מה שכתבתי הוא נכון · אמנם לפי סוגי' הגמרא דזבחים נראה לפע"ד לפרש דברי רש"י בענין אחר אשר עפ"ז יהי' דברי רש"י ברורים כשמש ואני תפילתי ושאלה שכי הגדולים והקדושים אשר בארץ המה מנוחת כבוד הלא המה בעלי התוספו' והרא"ש והרשב"א והרא"ה והר"ן ורבי"ס וסייעתייהו כי נראה שלא מלאו כולם את ידיהם · ע"כ טרם אענה אני שוגג · טרם אדבר לבי מתמוגג · ואת אשר ישים אלקי' בפי אותו אדבר · ומילין אחבר · וחילים אגבר · וזה החלי · בעזרת אלי · צורי וגואלי :

בגמרא אמרי בני ר' חייא דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים וכו' רש"י דרוס' שאמרו כגון ספק דרוס' ארי או שראוהו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכרת מבחוץ צריך לבדוק גבה וכריס' וצידי' וכל שכנגד בני מעיי' ואם האדים שם בשר טריפה שסופו לשרוף עד שינקב את בני מעיים ואם לא האדים בשר שם אין צריך לבדוק במקום אחר שאין דרוסה אלא כנגד בני מעיים דלא מיטרפא במקום אחר ובתר הכי אמרינן רב זביד מתני הכי בדריסה משיאדים בשר כנגד בני מעיים בסימנים עד שיאדימו סימנים עצמן ופירש"י עד שיאדימו סימנים עצמם אבל משום האדמת בשר שכנגדם לא מטרפא דהנך סימנים קשים הן אצל דריסה ואין הארס שולט בהן אבל כי האדימו הן עצמן הרי נגלו ששלט בהן :

ובתר הכי אמרינן יתיב ר' יצחק בר שמואל בר מרתא קמי' דרב נחמן ויתיב וקאמר דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים א"ל האלקים מורי בה רב מכפא דמוחא ועד אטמא ופירש רש"י מכפא דמוחא כף הגלגלת דהיינו כל החלל אף כנגד הסימנים :

ונ"ל דכולא שמעת' איירי דבעי בדיקה בחוץ אפילו בעודה בחיים גבה וכריסה וצידה וכל שכנגד בני מעיים אם האדים שם הבשר מבחוץ טריפה שסופו לשרוף לפנים עד שינקבו בני המעיים ואם לא האדים מבחוץ אין צריך שוב לבדוק וכשרה דכיון דלא ניכר שארס מבחוץ וודאי לא דרס ולכך פירש"י כגון ספק דרוסת ארי כלומר שיש ספק אם דרסה ארי וצריך לבדוק קודם השחיטה אי לאחר שחיטה מבחוץ או שראינו שדרסה ואין הארס ניכר מבחוץ והילכך צריך לבדוק יפה מבחוץ דאם ימצא מבחוץ אדום טריפה ואם לא ימצא כלום כשירה אבל סימני' דהכי' הם אפילו האדים הבשר מבחוץ לא מטרפא דסימנים קשים הם אצל דריסה ואינו מתחלחל ושורף לפנים הילכך אפילו האדים מבחוץ לא מיטרפא עד שיאדימו סימנים עצמן אבל כי לא האדים כנגד הסימנים מבחוץ פשיטא דכשר ואין צריך שוב בדיקה מטעם שאמרנו אבל וודאי דריסה מיקרי לרש"י כשאינו שדרסה ואין מקום הארס ניכר דבדקינן מבחוץ ספק דריס' מיקרי ספק דרוס' ארי והשתא מה שהקשו התוספ' וסייעתייהו לרש"י דיש בדיק' לוודאי דרוסה מדאמר בסימנים עד שיאדימו סימנים עצמן אבל אם האדים הבשר כנגד הסימנים ולא האדימו הסימנים כשר אע"ג דוודאי נדרסה שהרי האדים הבשר א"כ איכא וודאי זיהרי' עכ"ל מי יתן ואבין דברי' אלו דהא וודאי סימנים קשים הן ולא מטרפא עד שיאדימו סימנים עצמן דכל כמה דלא האדימו לא אמרינן דהארס יתחלחל עד הסימנים אבל כשהאדימו הן עצמן הרי נגלה ששלט בהן וכדפירש רש"י ומה שהקשו מהא דקאמר בסמוך דרב מורה בה מכפא ועד אטמא והיינו ע"כ וודאי דרוס' דרב לא חייש לספק דרוסה עכ"ל אין זה כלום דוודאי רב לא חייש לספק דרוסת ארי דהא פליגי רב ושמואל באיהו שתק ואינהו מקרקרן ורב לא חייש שדרסה אבל כל שראינו שדרסה וודאי משמע דרב חייש והיינו דצריך בדיקה וכמו שכתב רש"י או שראינו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ צריך לבדוק כו' והיינו דמורה בה רב מכפא ועד אטמא (ומה שפירש רש"י מכפ' דמוח' ועד אטמ' כף הגלגלת דהיינו כל החלל ואף כנגד הסימני' היינו משום דהכי' קשה לי' דאם לא להוסיף בא אלא שצריך לבדוק כנגד המוח הל"ל האלקים מורה בה רב דבעי נמי בדיקה במוחא אלא וודאי דאתא לאתויי דמכפא דמוחא ועד אטמא ובכלל זה אף כנגד הסימנים צריך הכל בדיקה) :

ומה שהקשו עוד מדבעי בסמוך קנה נקובתו בכאיסר דרוסתו בכמה אלמא אע"ג דמאדים במשהו ונדרס וודאי בעי למימר דכשר עד שיהא כאיסר עכ"ל ג"כ אין לו הבנה מטעם הנ"ל דסימנים קשים הם זהו הנראה לי בשיטת הגמרא ופי' רש"י :

אבל בעלי התוספות · וסייעתייהו וכל הפוסקים הנ"ל הבינו דהבדיק' היא בפני' לאחר השחיט' דווקא (וכן כתבו התוספ' בזבחים דף ע"א ע"ב ע"ש) והלכו כל א' ואחד מהן לפי שטתן וכמו שפרשתי

דבריה"ם באריכה ואם כן מי יתן איפה וידעתי איך יתיישב הגמרא בזבחים דף ע"ז ע"ב דקאמר התם אמתניתין דקתני זבחים שנתערבו בטריפו' ירעו עד שיסתאבו: האי טריפה היכא דמי אי ידיע לי' (פירש"י כגון שחתכו רגלי' מן הארכובה ולמעלה) ליתי ולישקלי' אי לא ידיע לי' מנא ידע (פירש רש"י מנא ידע מעיקרא שזו המעורבת טריפה היתה) אמר ר' ינאי הב"ע כגון דאתערב נקובת הקוץ בדרוסת הזאב וקאמר התם כולהו כר' ינאי לא אמרי בין נקובת הקוץ לדרוסת הזאב נידע ידע האי משיך והאי עגיל ע"כ · וא"כ לדבריהם מאי דוחקי' לאוקמי' כגון דאתערב נקובת הקוץ בדרוס' הזאב לוקמי' בפשיטות כגון דאתערב ספק דרוס' אפילו וודאי דרוסה שאין מקום הדריסה ניכר מבחוץ דכיון דצריך בדיקה לאחר שחיטה דווקא מבפנים אפילו לרב היכא דנדרסה בוודאי הילכך ירעו עד שיסתאבו וכי הוי מוקמית לה הכי לא הוי מצי למימר כולהו כר' ינאי לא אמרי כו' מיהו דברי שאר פוסקים יש ליישב בדוחק והיא דס"ל דהיכא דאין ניכר האדם מבחוץ היינו בדיקתייהו ושוב אין צריך בדיק' אבל בשניכר מקום הדרים' מבחוץ אז לא מטרפא בהכי וסמכינן אבדיקה שבפנים והילכך לא מצי לאוקמא מתניתין בהכך גוונא שכתבתי ודוחק ודו"ק הטיב:

אבל דברי הרא"ה והר"ן שדעתם דוודאי דרוסה דהיינו שראינו שדרסה ואין מקום הדרים' ניכר לא מהני בדיקה אפילו לרב לא ידעתי ליישבם ע"פ הגמרא דזבחים הנ"ל אך העיקר כמו שפירש רש"י וכמו שפירשתי :דעתו ומעתה אין פוצה פה ואין מצפצף ולחנם הרעישו הגדולים את העולם בשבילו כי הדבר ברור כמו שכתבתי ומוני מקום הניחו לי להתגדר:

סימן נ"ח

פירש הב"י דברי הטור שהי' מפרש דלא ליפול ולא ליחמר הדא מילת' היא כמ"ש המרדכי ולפע"ד נראה דבעוף לא שייך ריסוק אברים דבסוגי' דריסוק אברים כולה איירי בבהמ' ובסוף סוגי' קאמר עוף שנחבט על פני המים כיון ששט מלא קומתו דיו ומדנקט קאמר בבהמ' ג"כ משמע דבעוף. אתי לאשמועינן דלא שייך ריסוק אברים אלא כשנחבט על פני המים ואז סגי בשט מלא קומתו וזה דבר מורגש לחוש שהעוף שהוא קל בטבע כשנופל אפילו מגובה הרבה הוא נופל על רגליו ואינו מתחבט כלל אבל אם נחבט על פני המי' שאינו יכול להתאמץ ברגליו אברי' מתחבטין אמנם בדבר קשה מאוד שאינו יכול להתאמץ ולישען על רגליו שמחמת שהוא קשה וחלקלקות אינו יכול לנעוץ ציפורנו ולהישען על רגליו ולכך שייך בי' חבוטה:

כתב הרמב"ם פרק ט' מהלכות שחיטה שצריך לבדוק כנגד כל החלל כולו מקדקד הראש עד הירך כו' כ"ל שטעמו דמאי דקאמר בגמרא האלקים מורה בה רב מכפא ועד אטמא קמי אבל היכא דבעי בדיקה בין אנפולה בין אדרוסה ולכן כתב בפרק ט' בנפולה כמו בפרק ה' בדרוסה:

סימן נ"ט

כתב הרמב"ם ואם ניטל כרוחב סלע על פני כל השדרה או מעל הטבור או מעל ראשי אברי' ושאר כל העור קיים הרי זה ספק ויראה לי שמתירים אותם וכתב הרשב"א ולא הבנתי טעם ההיתר דהא ספיקא דאורייתא הוא וכן כתב הרא"ש ז"ל והב"י יישבו בדוחק ולפי מ"ש בסימן ד"ע ומ"א דבשאר ספיקות חוץ מדרוסה היכא דאין הספק נוטה לצד איסור יותר מלצד ההיתר פסק הרמב"ם ביש מהן להקל לא קשה מידי עיין שם ותימה על הב"ח שהוא עצמו כתב כן לדעת הרמב"ם בסימן ד"ע וכאן הסכים לדברי הרשב"א שהשיג עליו והעיקר כמו שכתבתי וכן פסק בש"ע ויפה פסק ודלא כמו שכתב הב"ח ותימא גדול' על מה שפסק הש"ע להקל בזה כהרמב"ם עכ"ל: **א**

הלכות מ"כ סימן ס"א

טור אחר שבדק ומצא כשר יפריש המתנות שהם הזרוע והלחיים והקיבה דכתיב וזה יהי' משפט הכהנים מאת העם ומאת זובחי הזבח אם שור אם שה ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה כו' לא נתן המתנות לכהן אלא אכלן או הפסידן פטור מדיני אדם אלא כדי לצאת ידי שמים צריך לפרוע דמיהן עכ"ל:

בגמרא דף ק"ל ע"ב איכא תרי לישנא דהזיק מתנות כהונה פטור לחד לישנא משום דכתיב זה דממעט בעוד' קיימי' חייב ליתנם אבל אינן קיימים לא חייב הכתוב בהן תשלומין ולחד לישנא הוי טעמא משום דהוי ממון שאין להם תובעים בעלים שיוכלו לתבוע בדין שזה יכול לומר לכהן אחר הייתי נותנן ולא לך כתבו הרא"ש והתוספות דללישנא קמא אפילו לצאת בי ידי שמים פטור דרחמנא פטרי' וללישנא בתרא מחייב בבא לצאת ידי שמים והילכתא כלישנא בתרא אבל הר"ן כתב ולא נתהוור לי דהכי גוונא דאמרינן בפרק הגזל ובפרק המפקיד בספק ממון דמחייב בידי שמים לא דמי להאי כלל דהכא אי לא מחייב משום מניה משום מאי מחייב ומיהו וודאי לתרתי לישנא מדת חסידות שישלם מדמייתי עלה בגמרא ת"ש העובר ממקום למקום כו' עכ"ל והרמב"ם כתב אינו חייב לשלם מפני שאין לו תובע ידוע עכ"ל וכתב הב"י משמע דס"ל כדעת התוס' והרא"ש ותו איכא למידק קצת הכי מדמשני לישנא דרב חסדא דאמר פטור וכתב אינו חייב

חייב

הגה"ת מנחת אהרן

ג בזה הענין נראה ליישב מה שכתב ס"ב הריב הגאון בעל המחבר ספר פנים מאירות במס' זבחים דף ע"ד האי טריפ' ה"ד כו' וז"ל ועפ"ז ישבתי קושית דודי מ"ז הס"ך ז"ל בסי' נ"ז דפריך לאוקמי' בפשיטות כגון דאיתערב ספק דרוסה או וודאי דרוסה שאין מקום הדריסה ניכר מבחוץ כיון דצריך בדיק' לאחר שחיטה דווקא ירעו עד שיסתאבו ומכח קושי' זו רוצה להוכיח דאם בדקו בחוץ ולא מצאו רושם הדריסה דכשרה ואין צריך שוב לבדוק עכ"ל · ולי נראה לפי טעם דכתבתי דאין כאן קושי' דהא כתב הב"י בסי' נ"ז דדברי הרשב"א וז"ל כתב הרשב"א בדק ולא האדים הבשר מבחוץ כו' עד ועוד י"ל דלוודאי דרוסה יש בדיק' ואם לא האדי' מבפני' והאד' ומבחוץ כשרה אבל אם גם מבחוץ לא האדים כיון דוודאי נדרסה ובוודאי האדים ואינו ניכר חוששין שמא מבפנים הוא ואינו ניכר א"כ לפ"ז לא רצה לאוקמי' דלא ניכר רושם הדריסה מבחוץ א"כ בזה לא מהני בדיקה מבפנים א"כ איך קתני במתניתן ירעו דמאי מועיל רעייה כיון דאסורים וספק טריפה ולכך מוקי שוודאי ניכר רושם הדריסה מבחוץ אלא שנתערב בדרוסת הקוץ ומהני בי' רעיי' דאי לא מצא בפנים רושם אף שיש בחוץ מותר כנ"ל בזה נכון בס"ד עכ"ל:

ולי נראה דלא מקשי מידי על הס"ך חדא הא הס"ך מקשי דלוקמי' או בספק דרוסה או וודאי דרוסה י"ל דהכא פירש או בספק דרוסה וכהרשב"א או בוודאי דרוסה ודלא כדעת הרשב"א אלא באם לא מצא רושם לא מבפנים ולא מבחוץ כשרה ועוד דהא לפי זה שכתב הס"ך גופי' בספרו והכריע דלא כהרשב"א אף שראינו שדרס' ואין מקו' האדם ניכר מבחוץ י"ל שמא לא הטיל אדם ועוד דהא י"ל כתירוץ שני של תוס' במס' הנ"ל דף ע"א ע"ב בד"ה ובטריפה והקשה הר"ר אפרים לר' ירמי' דמוקי בדאתערב בוולד טריפה קשה מאי מועיל ירעו הא לא יכול לאכלו ושמ' קסבר פודין את הקדשי' להאכילן לכלבי' א"כ כדאמרינן אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הני מילי היכא דלא חזו אלא לכלבים כגון קדשים שמתו או נטרפה אבל הכי אסורים מחמת טריפות חולין שנתערבו בהן אבל קדשים גופייהו אם הי' מכירים דחזי' לדידי' שרי להאכילן לכלב עכ"ל תוס' · ועל תירוץ ראשון של תוס' מקשי הפנים מאירות עצמו ליתני כולהו כר' ירמי' לא אמרו משום דסברי אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים והכי הילכת' אין פודין את הקדשים וצריך לומר כתירוץ שני של תוספות דבהא כ"ע מודו דפודין וא"כ לא מקשה על הס"ך מידי דאף דאיירי בוודאי דרוסה וכדינא של הרשב"א דהיכא דלא מצא אודם מבפנים טריפה אתי' מתניתן שפיר ירעו עד שיסתאבו כדי שיכולין לפדות כו': עכ"ה

א והא דהביא הס"ך בש"ע לדברי הרשב"א להלכה הייתו לדידן דפסקינן ספיקא דאורייתא לחומרא אבל הרמב"ם מיושב שפיר דפסק לפעמים ספיקא לקולא כנ"ל: עכ"ה

א איתא

חייב דמשמע דאין ב"ד מחייבין אותו עכ"ל ואין דבריו מוכרעין כי אפשר לומר דס"ל להרמב"ם כר"ן:

אמנם נ"ל דאיכא נפקות' אחריתא בהכך תרתי לישנא היכא שכהן כל מתנותיו מכאן ולהבא לעולם לכהן ידוע דללישנא דמפיק לה מזה פטור דהרי לא חייב הכתוב תשלומין וללישנא דהוי כממון שאין לו תובעים מזה יכול לומר לכהן אחר הייתי נותנן ולא לך הכא ליכא למימר הכי וחייב וכן עיקר **א** ואפשר שלזה כיון הרמב"ם:

טור כתב הרמב"ם אבל תייש הבא על הצבייה פטור מכל המתנות עכ"ל:

תימא רבה דהכא משמע בהדיא דס"ל להרמב"ם דספוקי מספקא אי חיישינן לזרע האב ולפיכך מאי האיך למימר זיל אייתי' ראיי' דחוששין ואתן לך ובפרק י"ב מהלכות שחיטה מוכח בהדיא דס"ל דוודאי חוששין וכבר הארכתי בזה בסימן ט"ז ועוד תימא דלאיז' צורך הוצרך הרמב"ם לילף בגבי הבא על עז וילדה חייב בחצי מתנות מקרא דאם שה אפילו מקצת שה והא האי קרא לא איצטרך בגמרא אלא לחייב חצי האחר לפי רש"י ולהר"ן ולחייב כוי אבל חצי אחר שמחייב בלאו הכי דשה אפילו מקצת שה במשמע וצ"ע:

ומה שכתב הב"י על הטור וז"ל ומה שכתב רבינו על דברי הרא"ש ונראה שרצה לומר דווקא בגבי הבא על התייש כו' · אינו נ"ל דא"כ לא הוי שתיק מלפרושי אלא אף בתייש הבא על הצבי' קאמר דחייב מריבויי' דקרא וכמ"ש הר"ן בשם רש"י וז"ל וכך הם דברי רי"ו שכתב כוי שהוא ספק בהמה ספק חיה שנולד מתייש וצבי' או בהפך חייב בכל המתנות ע"כ דבריו תמוהים הן דהרי מדברי רש"י מוכח בהדי' כמו שכתב הטור ורי"ו דפסק כן אפשר דס"ל דוודאי חוששין לזרע אב אבל הרא"ש דספוקי מספקא לן אי חיישין וכמו שנתבאר בסימן ט"ז וא"כ אי אפשר לומר דמיירי בתייש הבא על הצבי' דוודאי לא ריב' קרא אלא היכי דאיכא מקצת שה דריבה קרא למקצת השני אבל בתייש הבא על הצביי' ליכא למימר הכי וזה ברור וכבר מצ' לי' אמורא ומהרש"ל פרק הזרוע סימן ז' ומהרו"ך אך מה שהשיג מהרש"ל גם על הרי"ו לא ידעתי דעתו דאפשר דרי"ו ס"ל דוודאי חוששין:

טור ואינו נוהגין אלא בישראל אבל כהנים ולוים פטורים שגם הלוי פטור מליתנם אבל אם נטלם הכהן מידו אין צריך להחזירם לו שהוא ספק אם חייבים או לאו עכ"ל:

כן כתב ג"כ הרמב"ם ולא ידעתי למה לא נתחזור להר"ן דברי הרמב"ם דהא בספק בכור כתב ג"כ דאין מוציאין מידו בפרק ה' מהלכות בכורות והביאו הטור לקמן סימן שט"ז ואפשר דלפי סברתו שפסק בספק בכור בתקפו כהן מוציאין אותו מידו כתב דלא בתחזירו לו ג"כ דברי הרמב"ם במאי דכתב תקפו מלוי אין מוציאין מידו אבל על הב"ח תימהני דמ"ש וא"ע איכא למידק מנ"ל להרמב"ם לחלק ונראה בעיני דדקדק כך הרב מההיא עובדא דההיא לואי דהוי חטף מתנת' אתי אמרי לי' לרב אמר להו לא מסתייע דלא שקלינן מיני' אלא מחטף כוי חטיף בחתים ומדלא אשכחן בגמרא דמצרכו למיהדר מה שחטף אלמא דס"ל לרב דלא מפקינן מיני' אלא תמה על שנשא לבו להטיף ולא מסתייע דלא שקלינן מיני' כו' עכ"ל דהרי הרמב"ם באמת אינו מחלק ומשוה מדותיו דלעולם אין מוציאין:

גם מה שכתב ומדלא אשכחן בגמרא כו' וודאי ליתא דא"כ אדרבה פריך בגמרא ואי לא איקרי עם רחמנא פטרה פירוש ואמאי קאמר לא מסתעיי' דלא שקלינן מיני' דמשמע שהיינו יכולין לכופו לכך וכמבעים אכ' עדיפי מיני' ה"ל למיפרך בפשיטות למה ס"ל לרב דלא מפקינן מיני' (פירוש דקשי' דאי לא מקרי עם אמאי קאמר מסתייע דלא שקיל וכו' דזה אינו קושי כל כך דאפשר לומר מסתייע דלא שקלינן מינייהו היינו אין צריך דאיכא ליתן מתנות לכהונה ועדיפא ה"ל להקשות דרב הורה א"נ הלוי להחזיר מתנות שחטף ממ"נ אי איקרי עם וה"ל כישראל אמאי לא יחזיר הלוי המתנות שחטף ואי לא איקרי עם וה"ל ככהן ואמאי קא מחמה רב על שחטף הלוי המתנות משמע דלא שפיר עביד הא שפיר עביד) ועוד תמה על ניחך האיך לא חייבו רב להחזירו וכי חזה ושוק ניתן ללוים אפילו את"ל דלא איקרי עם מכל מקום קרא כתיב וזה יהי' משפט הכהנים דווקא והרמב"ם והטור לא כתבו אלא דאם תקפו כהן מלוי אין מוציאין מידו אבל אם תקפו לוי מישראל מוציאין מידו דוודאי חזה ושוק ניתן לכהנים ולא ללוים ותמהני על רב גדול כמוהו איך כתב בזה:

אבן הטור איכא לאקשוי אהדדי כמו שהקשה הר"ן לדברי הרמב"ם דבסימן שט"ו כתב בספק בכור דמוציאין מידו והכי פסיק דאין מוציאין ואין לתרץ כמו שתירץ הב"ח דברי הרמב"ם לפי דעתו שהבין שהרמב"ם פוסק בתקפו כהן דמוציאין מידו דבספק בכור הוא הספק לכל עולם אבל הכא הספק הוא אי קיימא לן כהאי תנא דלוים מקרי עם או כהידך תנא דיכול הכהן לומר קים לי כהאי תנא הא ליכא למימר דהא בפרק בית כור ובפרק השואל גבי מרחץ ששכרו בדינר זהב לחודש מי"ב זהובים לשנה ונתעברה השנה דמספקא לן אי תפיס לשון ראשון או לשון אחרון דקאמ' רב נחמן אע"ג דתפיס שוכר כולה למשכיר דתפיס' לא מהני אע"ג דרב ס"ל תפוס לשון אחרון ואלי השוכר למימר קים לי כרב וכן משמע בהדיא בהרא"ש פרק קמא דמציעא · שמדמה דין זה דמרחץ לתקפו כהן דבספיקם לא מהני תפיסה ע"ש אלא וודאי ס"ל להרא"ש דלא מהני תפיסה בטענות שמא אפילו בפלוגתא דתנאי:

ומה

הגה"ת מנחת אהרן

א איתא במס' חולין דף ק"ל ע"ב גופא אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם מאי טעמא אי בעית אימא דכתיב זה ואב"א משום דה"ל ממון שאין לו תובעין כו' ת"ש הרי שנכנסו בית המלך גרונו אם בחובו חייב לעשר אם באנפרות פטור פי' רש"י קתני מיהת אם בחובו חייב לעשר אלמא יש לו תובעין ומשני שאני התם דקא משתרשי לי' פי' רש"י כלומר משתכר הוא בה שהרי הי' צריך לפרוע מעות · תוס' ד"ה שאני התם וא"ת מתנות כהונ' כשאכל' משתרשי לי' שבמקום זה לא אכל דבר אחר ואמאי פטור וי"ל דלא דמי לנכנסו בית המלך גרנו דתחתיהן לא לקח משלו אבל באכלו אפשר דלא משתרשי לי' שהי' משתעג' ח"ל הרמב"ם בפרק ט' מהלכו' בכורי' המתנו' אסור לישראל לאכלן עבר ואכלן או הזיקן או מכרן אינו חייב לשלם מפני שהוא ממון שאין לו תובע ידוע והקשה עליו התורת חיים למה פסק הרמב"ם גבי מכרן דפטור הלא משתרשי לי' דמרוויח דמי מכירה ולפי תירוץ הגמרא היכא דמשתרשי חייב ונ"ל לתרץ דהה"ך מפ' דכ"ע בין הנהו תרי לשונות דלישנא קמא יליף ר"ח דפטור מדכתב זה וללישנא בתרא משום דהוה ממון שאין לו תובעים דהי' שכהן לעולם מתנותיו לכהן ידוע דללישנא קמא דמפיק לי' מזה פטור וללישנא בתרא דממון שאין לו תובעים חייב דהוי יש לו תובעים ואיכא למידק לפירושו מאי מקשי הגמרא הרי שנכנסו המלך גרונו בחובו דילמא התם מיירי במכירי כהונה וה"ל ממון שיש לו תובעים לכך חייב וכן הוא בגמרא בגיטין דף למד דעוקי המשנה במכירי כהונה גם במס' ב"ב דף קכ"ג מוקי הכי במכירי כהונה (וגם נ"ע בתוס' ד"ה קסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי כו' תימא דבסמוך מוקי לה כרבי ובסוף פרק דקדושין אית לי' דלאו כמי שהורמו דמי עכ"ל וכל מעיין בקידושין ס"ל לרבי בהפך דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי ע"ש וצ"ע) ונ"ל דקושית הגמרא קאי אלישנא קמא דאין חילוק בין מכירי כהונה לאין מכירין ולעול' פטור מקשי שפיר ולריכי' לתרץ שאני התם דמשתרשי אבל ללישנא בתרא בלאו הכי לא קשה קושית הגמרא דיש לתרץ כנ"ל דרב חסדא דאמר דפטור דווקא באין מכירין ומיושב הרמב"ם שפיר דפסק אף במכרה שפטור דפסק כלישנא בתרא ואין חילוק בין משתרשי לאין משתרשי לעולם פטור באין לו תובעין ידוע והא דהרמב"ם פסק כלישנא בתרא ·לכאור' ה"ל לפסוק כלישנא קמא דמשמעות הגמרא קצת נוטה דסביר' להו כלישנא קמא כמבואר בת"ח דלהרמב"ם נראה תירוץ של תוס' דחוק דלגבי אכילה לא משתרשי משום דיכול להתענות לכך פסק הרמב"ם כלישנא בתר' ואין צריך לתירץ של תוס' כנ"ל ובזה מיושב נמי להרמב"ם למה לא אמר רב חסדא בלישנא או מכרה י"ל כיון דאמר המזיק מתנות כהונה או שאכלן והוי לא אמרינן כתירץ תוס' אי אכלן פטור כ"ש כשמכרה דפטור דהא גבי אכילה אית לי' הנאה מיני' וגם משתרשי הוא פטור לכ"ש גבי מכירה אבל הרמב"ם צריך לכתוב או שמכרה לאשמועינן דהכל תלוי בתובע ידוע ובין משתרשי ובין לא משתרשי אית לי' תובע ידוע חייב ואם לאו פטור היינו כלישנא בתרא וכהנ"ל עכ"ה:

ומה שכתב הטור כאן גבי מתנות דמהני תפיסה היינו טעמא דלא דמי לספק בכור שהספק בגוף הענין שנחלקו עליו והילכך מספק אין לכהן שייכות בו דאמרי לי' בעלים אייתי ראיה דבכור הוא ושקיל וכל כמה דלא אייתי ראי' אוקמי' לי' אחזקת מרא קמא אבל כאן שהספק אם הוא חייב ובגוף הענין אין כאן ספק אלא שהספק הוא מצד אחר אלי כהן לומר להלוי כל כמה דלא אייתת ראי' דלא איקרי עם המתנות הם שלי וחילוק זה מבואר במשמרת הבית להרשב"א דף ס"ו ע"א שהשיג עליו הרא"ה מהך דספק בכור וחילק כמ"ש אלא שביארתי יותר :

טור שני ישראלי' שהם שותפים בבהמה א'חייבים אבל המשתתף עם הגוי ועם הכהן פטור וצריך לרשום פירש לעשות סימן שהן שותפים עמו כדי שלא יחשדוהו שאינו נותן המתנות כתב הרמב"ם אם הכהן יושב עמו במטבחיים ונושא ונותן עמו אין צריך לרשום והמשתתף עם הגוי אין צריך לרשום אפילו אינו עמו בשעת מכירה דסתם גוי מרבה דברים ומודיע לכל שהוא שותף ואין נראה כן מתוך הגמרא אלא בשותף עם הכהן בכל ענין צריך לרשום וכגוי אם יושב עמו במטבחיים אז א"צ לרשום עכ"ל :

כתב הב"י ואינו כן מתוך הגמרא פשט הסוגיא כדברי רבינו דהכי אית' שתם דף קל"ב על מתניתין דהמשתתף עמהם צריך לרשום ואפילו עם הגוי ורמינהו המשתתף עם כהן צריך לרשום והמשתתף עם הגוי אין צריך לרשום הכי במאי עסקינן דיתיב גוי אמשחת' דכוות' גבי כהן כמי דיתיב אמשחת' אמאי צריך לרשום דאמרינן בשרא קא זבין אי הכי גוי נמי אמרינן בשרא קא זבין אלא הב"ע דיתיב גוי אכספתא פירש על הארגז שנותן בהן המעות כשמקבלם דכוות' גבי כהן דיתיב אכספת' אמאי צריך לרשום אמרי המוני הימני' גוי נמי אמרי המוני הימני אין אמונה בגוי ואב"א סתם גוי מפעא פעי פירש רש"י אב"א לעולם כדאוקימנא מעיקרא דיתיב גוי אמשחתא וכהן נמי דיתיב אמשחתא ולא דמי דהתם גוי מפעי פעי תדיר צועק אל תתנם בכך אלא בכך והכל יודעין שהיא שותף וזה מבואר כדברי רבינו וליישב דברי הרמב"ם צריך לומר שהוא ז"ל היה מפרש דכי אמרינן אב"א גוי מפעא פעי לא בדיתיב אמשחתא היא אלא אע"ג דלא יתיב אמשחת' גוי מפעא פעי ומשום הכי תני דהמשתתף עם הגוי א"צ לרשום ומתניתין דקתני המשתתף עמהם צריך לרשום אכהן קאי דווקא ולא אגוי וה"מ בדלא יתיב כו' אבל אי יתיב כו' א"צ לרשום וז"ש נושא ונותן עמו דיתיב אכספת' נמי בכלל נושא ונותן שהרי היא מקבל ממנו המעות שקיבל מהלוקחים דע"כ איכא למתמה על הרמב"ם דכיון דפסק כלישנא ואב"א משום דבתרא הוא אמאי פסק לענין משתתף עם הכהן כלישנא דמשחת' דקמא הוא ושבק לישנא דכספת' לכך אני אומר שפסק כדברי שניהם עכ"ל הב"י על מה שיישב הב"י דברי הרמב"ם קשה דמההיא דקתני המשתתף עמה' משמע דאגוי נמי קאי דהא ברישא הזכיר הכהן ולא כהנים (המשתתף עם) (הנהו תרי תיבות נ"ל מיותר) דכינ' אכהנים דעלמא קאי ועוד דלאיזה צורך אמר התרצן סתם גוי מפעא פעי דאם ליתן טעם מ"ש גוי מכהן א"כ דבלאו הכי צריך ליתן טעם על הברייתא דקתני המשתתף עם הגוי א"צ לרשום ועם הכהן צריך לרשום ועוד עיקר התירוץ דמתניתין לא בגוי מיירי חסר מן הספר ודברי הב"ח בפירוש דברי הרמב"ם אינו עולין לי:

והנראה לי פשיט דדעת הרמב"ם דס"ל דה"פ דסוגיא' מתחילה הוי בעי לאוקמא ברייתא' דיתיב אמשחת' והוי פריך אמאי בכהן צריך לרשום והוי משני דאמרי בשרא זבין ופריך בתר הכי גבי גוי נמי אמרינן בשרא קא זבין ומשני אלא הכי במאי עסקינן דיתיב אכספתא כלומר שיושב עמו בבית מטבחיים בשעת מכירת הבשר שנושא ונותן עמו דליכא למימר בשרא קא זבין ופריך אי הכי בכהן אמאי צריך לרשום ומשני אמרינן המוני הימני' כלומר ולהכי שייכא אפילו ביושב עמו אמשחת' ואכספתא דהיינו שנושא ונותן עמו צריך לרשום דיש לומר שהכהן הוא נאמן שלו ואב"א סתם גוי מפעי פעי כלומר לעולם כדאוקימנא מעיקרא דיתיב עמי' במשחתא כלומר בבית המטבחיי' ואינו עמו בשעת מכירה רק שעל הרוב היא בבית המטבחיים אבל אינו נושא ונותן עמו תדיר בשעת מכירת הבשר וגבי כהן כה"ג צריך לרשום דאיכא למימר לפי שעה' הוא מוכר הבשר אבל סתם גוי מפעי פעי וכיון שהוא יושב לפעמים על המשחת' הוא מודיע לכל שהוא שותפו ולכך כתב הרמב"ם אם הכהן יושב עמו בבית המטבחיים ונושא ונותן עמו אין צריך לרשום דהיינו יתיב אמשחת' ואכספתא והמשתתף עם הגוי אין צריך לרשום אפילו אינו עמו בשעת מכירה דהיינו דיתיב אמשחת' לחוד ודו"ק :

בסוף הסימן הביא הב"י הר"ן ולפיכך חייב להחזירן מדין הפסרה ולא בדיינים משום דהוה ממון שאין לו תובעין עכ"ל ולפי מה שכתבתי לעיל דללישנא דמזיק מתנות כהונה פטור משום דהוה ממון שאין לו תובעין משכחת לי' היכא דנתן כל מתנותיו לכהן ידוע א"כ פשטא דסוגי' מיירי אפי' לענין להוציאו בדיינים וכן הא דקאמר הדין עם הטבח מיירי בכה"ג ודו"ק :

הלכות בשר שמ"ה סי' ס"ג

טור בשר שנתעלם מן העין אסור אפילו הוא בהמה שלמה ואפילו מונח בביתו לדעת רב אלפס וכן כתב הרמב"ם חכמים אסרו כל הבשר הנמצא בין בשוק בין ביד גוי אע"פ שרוב הטבחים והמוכרים ישראל ולא עוד אלא אפילו המניח בשר בביתו אסור אם נעלם מן העין אלא א"כ יש לו בו סימן או טביעות עין ורש"י התיר הכל והרשב"ם כתב וודאי אם נטלם עוף והחזירו אסו' דחיישינן שמא החליפו וכן אם אבדו ומצאו אסור הכל אם אין בו סימן או טביעות עין אבל אם מצאו במקום שהניחו מותר עכ"ל :

תימה דמשמע דרשב"ם פליג ארש"י וליתא דרשב"ם אינו קאמר אלא ליישב מה שפסק רש"י בפרק כל הבשר דלא כרב ובפרק אילו מציאות פריך מיני' ש"מ דהלכת' כוותי **א** ומחלק כן ורש"י נמי מודה לרשב"ם וצריך לומר דאה"נ דרש"י מודה להרשב"ם אלא ה"ק ורש"י התיר הכל פי' בין בנמצא בביתו בין בשוק ודו"ק :

הביא הב"י הרא"ש דפריך על רש"י מאלו מציאות כנ"ל וכתב והרשב"ם תירץ דהא דפסקינן הכא דלא כרב היינו היכא שנעלם הבשר במקום שהניחו דלא חיישינן שמא עורב החליפו והביאו באותו המקום עצמו אבל היכא שנטלו העורב והחזירו שמא החליפו והכי עובדי איכא למימר דהוה בעיר שרוב הגוים וכיון דנאבד איכא למיחש טפי עכ"ל · ר"ל הני עובדי דמייתי הרא"ש פרק גיד הנשה מקמי הכי כגון רב חייא דאתאבד לי' כרכשא ביני דני ורב חנינא חוזא דאיתבד לי' גב' דבשרא ביני דני דאמרי להו רב נחמן ורב הונא אי אית להו סימנא ולא שנא אם מצאוהו במקום שהניחו משמע דלא איכפת להו בהא מידי אפשר דמיירי ברוב גוים ובדרישה סימן א' בהלכות שחיטה ס"ק כ"ג כתב זה לשונו והעובדא בפרק אילו מציאות דפריך עלייהו הגמרא והאמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור לא משום דקי"ל כרב בכל מילי אלא י"ל דהוי בעיר שרובה גוים וכיון שנאבד איכא למיחש טפי עכ"ל בהעתקת לשון הרא"ש :

הבין

הגה"ת מנחת אהרן

א בפרק גיד הנשה דף נ"ה ע"ב פסק רש"י דלא כרב דאמר בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ובפרק אילו מציאות דף כ"ד אית' ההוא די' דשקיל בשרא ושדא בי' ציבית' דבר מריון אתא לקמי' דאביי ואכשרי' ופריך והא אמר רב בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ומדפריך מינה אלמא דהכי הילכת' ומחלק כן דהתם מיירי בנטלו העוף ובזה מודה רש"י לרשב"ם דאסור · והא דכתב הטור ורש"י התיר הכל קאי בין בנמצא בביתו ובין בנמצא בשוק ובאבדו מיירי אבל היכא דנטל העוף דחיישינן טפי ולאחלופי מודה רש"י לרשב"ם ופריך הגמרא שפיר מההיא די' בפר' אילו מציאות עכ"ה :

א ולי

הבין שמה שכתוב הרא"ש והני עובדי קאי אפרק אלו מציאות וטעות גמור הוא בלי ספק חדא דשם לא נזכר אלא חדא עובד' דדי' דשקיל בישר' כו' ועוד דלמה לי' למימר הא שהרי כבר תירץ דשאני הך דפרק אילו מציאות שנטלו העורב והחזירו דחיישינן שמא החליפו ועוד דהיכ' כתב דמיירי בעיר' שרובה גוים ובגמרא קאמר התם בהדי' מדשהידו לו משום מציאות וכר' שמעון בן אליעזר ש"מ אפילו רוב ישראל הוי ועוד דלשון דכיון שנאבד לא משמע כלל אפרק אילו מציאות ופשוט הוא שאין אלו דברי מהרו"ך ז"ל ואיזו תלמיד טועה הוסיף ביאור דברי הרא"ש מדעתו והפשוט הוא מה שכתבתי :

בב"ח השכים עם המ"כ שהביא הב"י דהרמב"ם איירי בדלא מכרזי' כו' ותמה אני האיך אפשר לומר כן שהרי כתב בתחילה וכן בשר הנמצא ביד גוי וגם נודע ממי לקח אם הי' מוכרי ישראל מותר זהו דין תורה עכ"ל והאיך מותר לדין תורה הא אפילו ידעינן שלקח מישראל איכא למיחש שמא טריפה הי' דהא לא מכרזי ודוחק לומר דעד השתא איירי במקום שמכריזים ומה שכתב אח"כ וכבר אסרו חכמים איירי במקום שאין מכריזי' אלא העיק' דהרמב"ם אמר דבריו ע"פ הירושלמי וכמו שפירש הרב המגיד :

הלכות חלב סימן ס"ד

טור השוחט בהמ' ומצא בה עובר לא שנא בן ח' חי או בן ט' בין אם חי או מת חלבו מותר והא דחלב בן ט' חי מותר דווקא שלא הפריס ע"ג קרקע אבל הפריס על גבי קרקע אסור והרמב"ם אסרו אפילו לא הפריס ע"ג קרקע ולא נהירא עכ"ל :

כן כתב ג"כ בעל העיטור ולענין מה שכתב הטור עליו ולא נהירא הלך בדרך הרא"ש אביו אבל לי נראה דעת הרמב"ם עיקר ומה שהקשה הרא"ש עליו יתורץ הכל על נכון והוא דדעת הרמב"ם דע"כ מוכרח בגמרא דלר' יוחנן דפליג אריש לקיש ואמר דהושיט ידו למעי בהמה ותלש והניח חלב של בן ט' חי חייבים עלי' דחדשים גרמי חלב שליל הנמצא בבהמה נמי אסור ואינו מותר בשחיטת אמו דגרסינן פ' גיד הנשה דאוקימנא מתני' דקתני ג"ה נוהג במוקדשים דהיינו בשליל ופריך התם ותי מאי תוקמית לה בשליל והא מדקתני סיפא נוהג בשליל ור' יהודה אומר אינו נוהג בשליל מכלל דרישא לאו בשליל עסקינן ופי' רש"י דאי מרישא שמעינן דנוהג בשליל סיפא למה לי ומשני הגמרא דבר זה מחלוקת ר' יודא ורבנן ולכאורה איכא לתמוה מאי פריך הא סיפא בשליל שנשחטה אמו ורישא בשלא נשחטה ועוד דמאי קא משני דבר זה מחלוקת ר"י ורבנן הא אף ר' יודא מודה לאסור כי לא נשחטה האם דדווקא בנשחטה פליגי דהא ר"י אית לי' בפרק בהמה המקשה דתלש חלב מבן תשעה חי דחלבו כחלב בהמה אע"פ שאם נשחטה האם הכל מותר אפילו חלבו וגידו וכך הקשו בתוס' והניחו בתימא לכך צריך לומר דר' יוחנן דס"ל דתלש חלב חי אסור ס"ל נמי דנמצא שליל בבהמה שנשחטה אמו נמי אסור דהכי דייק לישנא דר' יוחנן דקאמר חדשים גרמי והשתא הל"ל חדשים ויצא החלב קודם שחיטה גרמי דהא חדשים לחוד לא גרמי להרא"ש וסייעתו (דהא אם נשחטה אמו ניתר החלב בשחיטת אמה אם ודאי הכל תלוי בחדשים דאם הוא בן ט' חדשים ושחטה אמו ואח"כ הוציאו לעובר ואפילו לא הפריס ע"ג קרקע החלב אסור) אלא ודאי לר"י חדשים לחוד גרמי והכי ס"ל לתלמודא דטעמי' דר"מ דס"ל דגיד הנשה נוהג בשליל משום דחדשים גרמי וא"כ אף בשליל שנשחטה אמו לר"מ נוהג ולר' יודא אינו נוהג ופריך שפיר ומי מצי מוקמת לה בשליל והא מדקתני סיפא כו' ודו"ק : [א]

ומה שכתב הרשב"א בחדושיו פרק גיד הנשה לתרץ תמיהת תוס' אין נ"ל כלל ויעיין בתוס' פג"ה דף ק"ג ע"א ד"ה דאיסור חלב וא"כ הוכיח הרמב"ם דמאי דאסר בשליל שנשחטה אמו נמי אסור בנשחטה :

זה לשון הרא"ש דף ע"ה משנה השוחט את הבהמה ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה דברי ר' מאיר וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו וקי"ל כחכמים דאמרי שחיטת אמו מטהרתו והוא שלא הפריס על גבי קרקע וחלבו מותר אבל דמו אסור אם הפריס ע"ג קרקע חלבו ודמו אסור דתני' לענין גיד הנשה ונוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יודא אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וקי"ל כר' יודא כו' הושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב מבן ט' חי ואכלו ר' יוחנן אומר חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי ואפילו לר' יוחנן דשוי' חלבו של בן ט' היינו כשנשחטה אמו דאז ניתר בשחיטת אמו אבל קודם שחיטתו חלבו כחלב בהמה ור"ל אמר חלבו כחלב חי חדשים ואוירא גרמי ואפילו ר"מ דאסור הני מילי לאחר שחיטה ויצא חי לאויר העולם כו' ולא כתבתי כל זה אלא בשביל שרבינו משה ז"ל בפ"י מהמ"א כתב אע"פ שלא הפריס ע"ג קרקע חלבו אסור ונראה שהוא רוצה לומר דר"י ור"ל פליגי בפלוגת' דר"י ור"מ דר"י כר"מ ור"ל כר"י ופסק הלכה כר' יוחנן ולא נהירא כלל שיחלקו האמוראים במחלוקת התנאים אם לפסוק הלכה בלא לימא מר הלכה כמר ומר הלכה כמר אלא ודאי כל אחד אמר דבריו אליב' דכ"ע והלכה כר' יודא דאמר אפילו חלבו מותר אפילו בן ט' חי עכ"ל הרא"ש :

ולענין מה שהקשה הרא"ש תמה אני מה קושי' היא זו חדא דהא הרא"ש עצמו ס"ל דמאן דמתיר בנשחט' אמו אפשר דאסר בלא נשחטה ומאן דאסר בנשחטה אפשר דמתיר בלא נשחטה (הואיל ולא יצאו לאויר העולם) וא"כ אינן חולקין כלל בפלוגתא דתנאים דלריש לקיש סבירי' לי' דר' מאיר ור' יודא תרווייהו מודה דמותר בלא נשחטה ור' יוחנן הוצרך לחלוק עליו וס"ל דר' מאיר אוסר בנשחטה דאוסר נמי בלא נשחטה (וכיון דתרווייהו פליגי אליבא דר' מאיר לא שייך לומר הלכה כמר או כמר) וא"כ קי"ל כרב יוחנן דס"ל דנשחטה ולא נשחטה (דאם אסור בנשחטה דהיינו בן ט' ה"ה בלא נשחט' אם תלש חלב אסור והיכא דשרי בלא נשחטה היינו בן ח' ה"ה בנשחטה) דהא בהא תליא דהכי והכי חדשים גרמי והכי ס"ל לתלמודא ריש פרק גיד הנשה וכמו שכתבתי · ומה שהקשו הפוסקים על הרמב"ם דהא אמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא דר' מאיר ור' יודא שנחלקו בגיד הנשה אם נוהג בשליל הלכו לשיטתן שנחלקו אם ניתר בשחיטת אמו אם לא אינו קושי' כלל דוודאי משמע לי' לר' אושיע' דר"מ ור"י הלכו לפי שטתן דכיון דחזינן לר"מ דמטעין שחיטה ואוסר חלבו ור' יודא לא מטעין שחיטה ומתיר חלבו מסתבר לומר דהוי סבירי' להו דהא בהא תליא והלכו לפי שטתן אמנם רבי דסתם לן בפרק בהמה המקשה דשליל אינו טעון שחיטה ובפ' גיד הנש' סתם דג"ה נוהג בשליל ע"כ ס"ל דלא תלי' הא בהא וקי"ל כתרתי סתמי ואפשר דהכי ס"ל ג"כ לר' אושעיא דלאו הא בהא תליא ובהכי ניחא מה שדחקו הפוסקים לתרץ תרתי סתמי דסתרי אהדדי דוודאי לר' דסתם לן ס"ל דלא תלי' הא בהא והכי קי"ל זהו דעת הרמב"ם והעיטור וכן ה"ר אפרים מסכים לדינא לאסור חלב שליל וכן הב"י אף שבספרו ב"י פסק דלא כהרמב"ם מ"מ בש"ע הביא דעתו באחרונה וכן פסק הב"ח :

אמנם מה שתלה עצמו בספר יראים ז"ל וכן פסק ה"ר אליעזר ממיץ בס' יראים סי' קמ"ז כר"מ וכתב דאע"ג דקיי"ל דר"מ ור'יודא

הלכה

הגה"ת מנחת אהרן

[א] ולי נראה ליישב הרמב"ם דע"כ מוכח אף לאחר שנשחט האם ואפילו לא הפריס ע"ג קרקע החלב אסור דאית' במס' חולין דף ע"ה ע"א איתיבי' ר"ש בן לקיש מה חלב התמורה באם וולא מכלל שליל (שהרי אין אם נקיבה) אף כל וולא מכלל שליל בשלמא לדידי היינו דאיצטרך קרא למעוטי אלא לדידך (דהיינו ר' יוחנן דס"ל דחלב שליל אסור) ליקרב א"ל תידי דהוי מחוסר זמן ע"כ והקשה הרשב"א מאי פריך ר"ל לר"י הא לר"י באם נשחט האם חלבו דשליל מותר וגבי קדשים איירי בנשחטה האם וא"כ החלב מותר באכילה לכך מיעוט הכתוב מלהקרב ותירוץ כיון דעד שלא נשחט האם אסור דס"ל דחדשים גרמי א"כ אף לאחר שנשחטה האם עכ"פ מיקרי חלב ולמה מיעט הכתוב מהקרבן וכתב מהרש"א דזה דוחק דילמא כיון דמותר באכילה לענין קרבן נמי מיעוטא קרא · אבל אי אמרינן כרמב"ם דלאחר שחיטת האם אף דלא הפריס ע"ג קרקע חלבו אסור מקשי הגמרא שפיר ליקרב דהא חלב גמור הוא · ולשיטת הרמב"ם מיושב נמי מה שהקשה הרא"ש פרק בהמה המקשה דף ע"ה א"ל ואל תתמה לר' יוחנן כיון דנקרא חלב בגמר חדשים למה ניתר בשחיטת אמו די לולד שיהא כאמו דאין שחיטת' מותרת חלבה עכ"ל והרמב"ם א"ש עכ"ס :

הלכה כר' יודא אמרינן בעירובין בחומרותיו קי"ל כר' מאיר כו' ומה שסובר ר' מאיר דאמר חלבו אסור אינו אלא חומרא דרבנן אינו כן דעת הרמב"ם אלא חייבים עלי' כרת ס"ל לר"מ כדכתב להדי' בפרק ז' עכ"ל הב"ה טעה טעות גדולה דלפי מה שהבין הוא דספר יראים איירי בחלב שליל הנ"ל דהא כנגד הגמרא דגיד הנשה דף צ"ב ע"ב דקאמר התם אמר שמואל וחלבו מותר לדברי הכל ופריך והא חלבו אילימא חלבו דשליל מיפלג פליגי אלא חלבו דגיד הא מיפלג פליגי בה דתניא גיד הנשה מחטט אחריו כל מקום שהוא וחותך מקום שיכן דברי ר' מאיר ורבי יהודה אומר גוממו עם השופי ומשני לעולם חלבו דגיד ומודה שמואל דלר' מאיר מדרבנן אסור דתניא ושמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור עכ"ל בגמרא משמע בהדיא דחלבו דשליל אסור לר' מאיר מדאורייתא לר' מאיר והתלמוד מלא מזה אלא ודאי שגג לרוב מחילתו כי מהר"מ בספר יראים הביא שם פלוגתא דר"מ ור"י אחלבו דגיד ועל זה כתב וקי"ל כר' מאיר בחומרותיו ובזה כתב הרמב"ם עצמו ריש פ"ח מהלכות מאכלות אסורות וכן חלב של הגיד אינו אסור אלא מדברי סופרים עכ"ל וכן פסקו כל הפוסקים אין גם אחד שיחלוקו על זה אבל על חלבו דשליל לא הזכיר הספר יראים כלום:

הלכות דם סימן ס"ה

באשר"י פרק השוחט ומ"ש דבעי מזרקי לבשל או לחתכינהו ליתא דלא אשכחן חוטי דאסירי משום דמא אלא דידא ודלועא לקמן פרק גיד הנשה אבל גידי צואר בהמה דמנתחה לי' אבר אבר לא בעי מידי טפי ושאר בשר כו' עכ"ל ותמה דהא בפרק גיד הנשה אמרינן אומצא ובעי מזרקי גידי צואר ודוחק גדול לומר דהתם איירי כשאינו חותכו אבר אבר ועי"ד דא"כ לא מהני חתיכה ומדרין דהא צריך לאחתכן דווקא בשעה שהבשר חם וכמו שכתב הרא"ש ונרא' לתרץ דהך גידי צואר דמזרקי אינן הורידין וכמו שכתב הב"י בסימן ס"ה בסדר הניקור ולכך השמיטה הרא"ש מפירש רש"י תיבת ורידין שרש"י פירש בפרק גיד הנשה מזרקי גידי צואר ורידין אבל קשה לפי זה אמאי כתב הרא"ש אפילו ר' אפרים ליתא דלמא ר' אפרים מפרש כפירש רש"י וצ"ע דדילמא ר' אפרים נמי לא קאמר אלא דבעי לעדויי הנך מזרקי דדמא דבפרק גיד הנשה ולכך שינה בלשונו ולא כתב דבעי אעדויי ורידי וצ"ע דמדברי ר' ירוחם שהביא בסמוך מוכח דלא פירש כן דברי הרא"ש ובזה שיתבאר · לכך נראה דהכי קאמר הרא"ש ומ"ש דבעי אעדויי כו' דמשמע משום דמא ומשמע מדבריו שאפילו בדיעבד אוסרים השתא משום דמא דהא טעמי' דידיה משום דמא דלא על הנם נקט מזרקי דדמא וגם מדנקט דבעי אעדויי כו' ומשמע שצריך להסירם לגמרי משום שאוסרין משום דם וא"כ אפילו דיעבד אוסרים הבשר משום דמא הא ליתא דלא אשכחן חוטי דאסירי משום דמא אלא דידא ודלועא כו' דלקמן בפרק גיד הנשה אמרינן דידא ודלועא אסירי משום דמא ולא חשיב מזרקי צואר אלמא דמזרקי לאו משום דמא אסירי אלא מצד עצמן שדם יש בהן אבל לא שיאסרו הבשר והדם שבהן מועט הוא או נגררין דרך הורידין אלא דלכתחילה משום מעט דם שנגד עצמן צריכים חתיכה וכן נראה מדברי ש"ד סימן ל"ד גבי מליגי וזה לשונו ואם לא נטלו גידי הצואר כמו שרגילים בדיעבד שרי דהא נחתכו הורידין בשעת שחיטה ואינו אלא משום דם וכבר יצא ע"י שחיטה עכ"ל ואע"פ שרש"י פרק גיד הנשה כתב דלהכי לא נקט צואר משום דחוטי דידא ודלועה דקין שם הילכך לא תני מזרקי צואר שאף הם משום דם עכ"ל נראה לו להרא"ש דוחק לפרש כן דמה בכך שהן דקין דהא לא קאמר בגמרא אלא תרי אסירי משום דמא אלא ודאי מזרקי לאו משום דמא אסירי וכדפרישית והיינו דכתב הרא"ש לא בעי מידי טפי משאר בשר וכן משמע מדברי הטור סימן כ"ב שכתב אם בשלו בקדירה צריך ס' ובהמה כיון שדרך לנתח אבר אבר א"צ לנתח הורידין ומותר בין לבשלה בין לצלותה עכ"ל א"כ ה"ה בגידי צואר כשמנתחה אבר אבר מותר לבשלה אלא דלכתחיל' צריך להסיר הגידים והכי מוכח מדברי ר' ירוחם נט"ו אות כ"ה שפירש דברי הרא"ש וזה לשונו חוטי הצואר בבהמה שהם מזרקי הדם הסכימו רוב הפוסקים שאפילו לא שחט הורידין הואיל ומנתחה אבר אבר אין צריכים קריעה לבישול ולא לדבר אחר אלא כמו לבשר אחר שאין חוט שאסור משום שצריך חתיכה זולתי של יד ולחיים כמ"ש במקומו וכן כתב הרא"ש וה"ר בינו אפרים כתב דהא דאמרינן דבהמה אין צריך לשחוט הורידין הואיל ומנתחו אבר ה"מ לצלי אבל לבישול לא סגי דלא לנקוב הורידין בשעת שחיטה ואם לאו (נ"ל טעות וצריך להיות בשעת שחיטה ובעוף צריך עידוי כו' דהא מוכח באשר"י דלר' אפרים אף ששחט הורידין בשעת שחיטה צריך עידוי מזרקי לבשל וכן כתב הטור סימן כ"ב) צריך עידוי מזרקי דמא וכן נראה דעת הראב"ד ולראשון הסכימו רוב הפוסקים · ובניקור הבשר כתבתי כל חוט שאסור משום דם וכן מזרקי דם הצואר לקדירה צריך חתיכה ומליחה אם לצלי מותר בלא חתיכה כלל כו' עכ"ל אלמא דבחוטי צואר שהם מזרקי דם כתב שהסכימו רוב הפוסקים שאין צריך חתיכה ואח"כ כתב דצריך לקדירה חתיכה אלא ודאי ה"ק הסכימו רוב הפוסקים שאין צריכה קריעה לבשול משו' דמא שאין חוט שאסור משום דם דצריך חתיכה משום דם זולתי של יד ולחיים ואם כן בדיעבד מותר דהרי הם כבשר אחר דמהני בהן מליחה ואח"כ כתב דמזרקי הדם צריכים חתיכה מצד עצמן ודברי המעדני מלך בפרק השוחט דף קנ"ו ע"ב בד"ה אבל גידי צואר כו' מגומגמים: א

סימן ס"ו

הביא הב"י הרמב"ם השליל הנמצא במעי הבהמה הוי דמו כמו דם הילוד לפיכך דם הנמצא כנוס בתוך לבו חייב עליו כרת אבל שאר דמו הרי הוא כדם האברים וכתב הרב המגיד וז"ל בגמרא אמר ר' יוחנן שאף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו ור"ל אמר שהמתיר בחלבו מתיר בדמו ופירש שם מאי מתיר לומר שאין ענוש כרת אלמא לר"י דפליג עלי' ענוש כרת הוא ופי' רבינו דדוקא בדם הלב הוא שענוש כרת אבל שאר דמו הרי הוא כדם האברים מאחר שאינו טעון שחיטה משמת הרי הוא כא' מאברי אמו עכ"ל נראה שהבין דבשליל אפי' בדם האברים שלו שפי' אין חייב מלקות דהכל הוא כדם האברים שלה פירש וכן כתב בסוף דבריו שדעת הרמב"ם שאפילו דם שחיטתו הרי הוא כדם האברים אבל לפע"ד נראה שדעת הרמב"ם דשליל הרי הוא כילוד ממש לענין דם ולכך הקדים הרי דמו כדם הילוד ולכך קיצר בדינו וכתב שעל דמו הכנוס בלבו חייבי' עליו כרת שהוא דם הנפש וכמו שהזכיר מקודם גבי שאר בהמה אבל שאר דמו הרי הוא כדם האברים כלומר דאם פי' לוקין עלי' ואם לא פי' אין לוקין עליו ואין סברא לחלק ולומר דלענין דם שחיטתו הרי הוא כאבר מאמו ולענין דם לב לא אלא העיקר כמ"ש:

בענין נמצא דם בביצה

גרסינן בגמרא דחולין דף ס"ד ע"ב נמצא עלי' קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר אמר ר' ירמי' והוא שנמצא על קשר שלה [illegible] דוסתאי אבוהו דר' אפטוריקי לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל אם נמצא על חלמון שלה אפי' ביצה אסורה מ"ט דשדא תיכלא בכולא · וכתבו התוס' וז"ל פי' רש"י דבכה"ג אוכל את השאר כיון דנמצא

על

הגה"ת מנחת אהרן

א טור גיד הנשה נוהג בכל בהמה וחי' ואפילו אין כף שלו עגול כו' עכ"ל יש להקשות על הטור למה סתם דבריו ולא חילק בין בהמה טהורה לטמאה כדאית' במשנה להדי' גיד הנשה נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה וכן פסק הרמב"ם בפרק ח' מהלכות מ"א · ואין לומר דליכא נפקותא בזמן הזה אי נוהג בטמאה או לא דהא אסירא איכא משום טמאה · דמ"מ נפקא מיני' לענין ברי' כמ"ש הב"ח לעיל סימן ס"ב על מה שתמה הב"י על שכתב הטור דאבר מן החי אינו נוהג אלא בבהמה חי' ועוף הטהורים ולא בטמאים שהכנים הטור לכתוב דברים הללו דאין נפק' מה לדידן דסוף סוף אסירי בטמאים אף דאבר מן החי אינו נוהג בהם : וכתב הב"ח דכ"ע היכא דאסור משום אבר מן החי הוה ברי' ולא בטל כדלקמן סימן ק' וא"כ בטמאים אינו נוהג אבר מן החי ואם נתערב בטל בס' · וא"כ ה"ה הכי נמי גיד הנשה דפסק הטור לקמן דהוי ברי' ה"ל לכתוב דאינו נוהג בטמאה ואם נתערב גיד הנשה של טמאה בטיל בס' כמו אבר מן החי · ועוד דהטור פסק בסימן הנ"ל אין בגידין בנותן טעם וא"כ איכא נפקות' טובא כשאוכל גיד הנשה מן הטמאה אי נוהג בטמאה אסור אף שאין בו טעם דהתורה אסרה ואי אינו נוהג בטמאה ליכא איסורא כלל דמשו' טמאה לא דהא אין בו בנותן טעם ומשום גיד נמי לא דהא אינו נוהג בטמאה · ומדכתב הטור סתמא ולא נחלק הכא כמו גבי אבר מן החי משמע כשאוכל גיד הנשה מן הטמאה חייב צריך עיון כנ"ל עכ"ה :

א ונ"ל

על הקשר והוא זרע תרנגול הקשור בראש הכד של ביצים ומשם יצירת האפרוח מתחיל וכיון דעדיין היא לא נתפשט הקלקול בכולא והא דלא נקט בלשון לא שנו כדנקט אבוהו דר' אפוטריקי וליתא הכי ל"ש אלא שמונח על הקשר שלה אבל יצא חוץ לקשר שדא תיכלא בכולא אינו למימ' דאין לשון כל חכמים שוין בענין אחד · ומיהו קשה לפירושו מדאמר בפרק דם שחיטה בכריתות דקתני בברייתא' יצא דם ביצים שאין מין בשר יצא דם חגבים שכולו היתר ומשמ' דכי היכי דשרי דם דגים וחגבים כל זמן שישנו עליהם וניכר שהוא מהן ה"ה נמי דם ביצה וי"ל דמדרבנן החמירו בדם ביצה גזירה אטו דם העוף שהביצה באה ממנו ומדאורייתא שרי אע"פ שהאפרוח נוצר משם דהיינו על קשר שלה ואע"ג דהוי אפרוח לבסוף השתא מיהו לא הוי מין בשר שאין כאן עדיין בשר כלל ועוד י"ל דדם שעל הקשר אסור מן התורה דחשיב מין בשר כיון שהאפרוח נוצר ממנו והא דשרי במסכת כריתות דם ביצים היינו כשאין דם בקשר אלא במקום אחר שאין האפרוח נוצר ממנו ולא חשיב מין בשר ומצוי פעמים רבות ומה שפי' בקונטרס דם שהוא חוץ לקשר הכל אסורה זהו כשישנו בקשר ונתפזר חוץ לקשר אבל כשאין דם כלל על הקשר אלא במקום אחר מותר כדפירש' ועוד י"ל הך שמעתתא דהכא שרי דם ביצים לגמרי כי ההיא דכריתות וה"ק והוא שמונח על הקשר שלה אז זורק הדם ואוכל את השאר אבל אם אין דם על הקשר אלא במקום אחר מותר אפילו הדם ואין צריך לזרקו וכן משמע בירושלמי דעל הדם עצמו הוא אומר והוא שמונח במקום קשר שלה ע"כ דבריהם :

ומשמע לי דלכל התירוצים שכתבו לפירש רש"י נמי שרי דם ביצה לגמרי כשהדם הוא שלא במקום קשר כלל דמהיכי תיתי נאמר דאסור אלא דר"ל לפי' רש"י לא ניחא ר' ירמי' להכי דמשמע לי' דר' ירמי' בא לומר דכשמונח על מקום קשר ולא נתפשט אז דווקא מותר הביצה כולה דלא ניחא לרש"י לפרש דר' ירמי' לאשמועינן דווקא במקום קשר הדם אסור אבל במקום אחר הדם מותר דהא פשיטא הוא דכיון דשלא במקום קשר הוא אין כאן דם בשר ולשנויא בתרא התוס' מפרשי' דר' ירמי' גופי' אתא לאשמועינן דהדם אסיר דוקא במקום קשר לאפוקי במקום אחר זהו ברור שהוא לדעתם וכן כתב הרא"ש בהדי' שלתירוץ השני אף הדם מותר וכן משמע בהג"ה מיימוני שכתבו וז"ל נמצא הדם במקום אחר בביצה שאינה על קשר החלמון ולא קשר החלבון אף הדם מותר כמבואר בהג' כריתות ורש"י פירש אם נמצא דם על קשר החלבון ונתפשט חוץ אף הביצה אסורה אבל אין דם כלל על הקשר מודה שהכל מותר ויש שאין רוצין לסמוך על זה ומולקין הדם אף כשמונח במקום אחר עכ"ל · משמע שמחלק דבכריתות איירי שמונח שלא במקום הקשר כתירוץ השני ואפ' הכי לרש"י דמונח דם במקום אחר שלא במקום הקשר מותר לגמרי וכן משמע בהדי' בסמ"ג לאוין קל"ב דף מ"ה דאף לתירוץ השני רש"י מודה דאם אין דם כלל על הקשר שגם הדם מותר מיהו כתב הרא"ש דלתירוץ הראשון של תוס' דכל דם ביצה הוא מדרבנן כל היכא שנמצא בין על החלבון בין על החלמון אפילו שלא במקום קשר כלל אסור מדרבנן ונכון הוא דכיון דמדרבנן אסו' אטו דם עוף שהביצה נולד' ממנו שלא במקום הקשר נמי איכא למיגזר מיהא לתירוץ השני דהכא נמי מדאורייתא איירי ובכריתות איירי שלא במקום קשר אפשר לומר דשלא במקום קשר מותר אפילו מדרבנן דלא מינו גזירת חכמים כלל בדב' ומהיכי תיתי לאסור וכל זה כתבתי לאפוקי מהבית חדש שכתב דגם לתירוץ השני הדם אסור מדרבנן לרש"י · והטור כתב וז"ל אם אינו ידוע שהוא מריקום האפרוח אין חייבים עליו אלא שהחכמים אסרוהו אם ידוע שהוא מריקום האפרוח חייבים עליו ואם נמצא על הקשר כו' הביצה אסורה וכן אם נמצא על החלמון והחלבון שלא על קשר או אפילו על קשר החלבון ולא נתפשט חוצה הדם אסור והביצה מותר ור"י הי' מתיר גם הדם עכ"ל ומאחר שכתב דדם ביצים חייבים עליו ה"ל לכתוב דכשמונח על החלבון או על החלמון שלא על הקשר דדם נמי שרי אלא משום דספוקי מספקא לי' אי שנויא קמא עיקר או שנויא בתרא נקט לה הכא והכא לחומרא עכ"ל הב"י · ודברי תימה הם דהאיך אפשר לומר דספוקי מספקא לי' לטור והרי הוא כתב דאם ידוע שהוא מריקום האפרוח חייבי' עליו והרי אין לוקין מספק וגם הב"ח שכתב דס"ל לטור בהבנת דברי התוס' שלא כהבנת הרא"ש אביו שס"ל לתוס' לתירוץ השני שכתבו התוס' הדם עצמו אסור לא כיון יפה כמ"ש · והנראה הוא שודאי ס"ל לטור בהבנת דברי התוס' כהבנת דברי הרא"ש אביו אלא שהוי ס"ל כמ"ש הרשב"א בחדושיו דאם כשמונח בקשר בחלמון אסור מן התורה כשמונח שלא על הקשר כלל אסור מדרבנן וכן כתב הר"ן והטעם כתב הר"ן שאסו' מפני מראית העין כדגזרינן בדם שעל הככר כך הי' נראה לטור לכך כתב בתחילה סתם שהוא אסור אף שלא נמצא על הקשר כלל ואח"כ כתב ור"י הי' מתיר היינו שפי' דהאי דאמר ר' ירמי' והוא שמונח במקום קשר שלה קאי אדם עצמו דשלא במקום קשר מותר זה ברור דעת הטור ובין כך ובין כך קשה על הטור שגבי ביצים מוזרות כתב וז"ל ביצים המוזרות פי' שאינם מזכר אלא משפכה לארעא ואין נקלטו' לעולם אפי' ישבה תרנגולת עלי' עד שמוזרת מותרת לאכלן וזור' הדם עכ"ל ופשוט הוא דדם ביצה מוזרות לא גרע משאינן מוזרות כשנמצא שלא על הקשר דהא בדשפכה מארעא לא שייך ריקום כלל ולמה כתב בדשפכה מארעא בסתם וזורק הדם דהא לר"י שהביא במסקנתו גם הדם מותר ואף שהרשב"א ג"כ כתב כן היינו דאזיל לטעמי' שס"ל באינן מוזרין בנמצא שלא על הקשר אסור מדרבנן אבל הטור עכ"פ הל"ל דלדעת ר"י אין צריך לזרוק הדם בדשפכה מארעא ואפשר דעתו דהכא כיון דאיכא נמי ריעותא דהן מוזרות אפשר דמודה ר"י אבל אין כ"כ כן ומה שכתב הרא"ם ולאידך ליכא דם שעל הקשר אסור מן התורה הילכך אם נמצא על הקשר של חלבון ולא נתפשט חוץ לקשר כלל דם אסור מן התורה וביצה מותרת ואם נמצא על החלמון או על החלבון שלא על הקשר לשנויא קמא הדם אסור מדרבנן כו' ולשנויא בתרא הדם מותר עכ"ל משמע דס"ל דלענין דם אם נמצא על הקשר לא שני לן בין חלמון לחלבון כדשני לן גבי ביצה וביצה היינו טעמא דכל שנתפשט חוצה לו בחלבון לא שדי תיכלא בכולא ביצה אבל מ"מ חשיב הדם דם ריקום דסוף תהא אפרוח נוצר ממנו אבל בחדושי הרשב"א משמע דדם שוה לביצה לכל מילי היינו אם לא נתפשט חוץ לקשר החלבון חשיב כנמצא על החלבון או החלמון שלא במקום כמו גבי ביצה ומדברי הר"ן משמע כהרא"ש וכן עיקר :

כתב הרא"ש ז"ל בתשובה כלל עשרים דין ד"ד · ביצים הטרופות בקערה ונמצא דם על החלמון של אחד מהן ולקחה האשה החלמון שהי' הקורט דם עליו וזרקתו יראה לי שכל ביצים טרופות בקערה אינו ניכר אם הי' הדם על החלמון או על החלבון שמא הי' חוץ לקשר דשדא תיכלא בכולא וספיקא דאורייתא לחומרא עכ"ל וכתב הב"י זהו דעת הרא"ש אבל לדברי הסוברים דליכא בדם ביצים איסורא דאורייתא ה"ל ספיקא דרבנן ולקולא עכ"ל ומהרמא"י כתב עלי' בת"ח כלל ס"ב ס"ג וז"ל ומ"מ נראה דקי"ל כתשובת הרא"ש דהא בנמצא על החלמון אסור מדינא לפי מ"ש הגאונים ואין חילוק בין נמצא על הקשר או לא א"כ הוי ודאי איסורא והא דהוצרך הרא"ש לומר טעמא דספיקא דאורייתא היינו לשיטת התוס' דס"ל דאף בחלמון אינו אסור אלא בנמצא על הקשר אבל לפי מה שנתבאר דקי"ל בכל מקום שנמצא דם בחלמון אסור פשיטא דקי"ל כתשובת הרא"ש אע"ג דהוי שלא מטעמי' ולכן הביאו הטור ולא כתב טעמא דספיקא דאוריית' לחומרא ולכן דברי ב"י אינם נכונים כי במעשה דתשובות הרא"ש עכ"פ אסור אפילו למ"ד דדם ביצים הוי דרבנן דלא הוי ספיקא דרבנן אלא איסור דרבנן ממש עכ"ל ודבריו הם תורת משה אמת אך שהב"ח כתב עליו וז"ל מיהו אפשר לומר דאע"פ שכתב הרא"ש טוב להחמיר כו' מ"מ בנמצא על החלמון שלא על הקשר דאסרינן לי' לא הוי אלא מכח ספיקא שמא סברת הגאונים הלכה היא ונמצא בהך עובדא דהרא"ש דה"ל ס"ס וכיוצא בזה כתב מהרא"י בדין דרוסה בעוף שקפץ עליו דוב וה"נ ספק אי קי"ל כהגאונים ואת"ל קי"ל כוותייהו ספק שמא הי' על החלבון ואין דבריו נכונים דאטו תלינן לקולא לומר שמא הי' על החלבון ודאי אמרינן כאן נמצא כאן הי' וזה דעת מהרמא"י והטור ועיקר ומ"מ לא הבנתי דעת מהרמא"י ע"ש ולכן דברי ב"י אינם נכונים דוודאי הב"י לא אגאונים והרמב"ם דלדידהו עכ"פ אסור דוודאי איסור מקרי אלא ה"ק לדברי הסוברי' דליכא בדם ביצים איסור דאורייתא וס"ל דבחלמון אינו אסור אלא בנמצא על הקשר ה"ל ספיקא דרבנן ולקולא הסוברי' הם הס"ד שכתב וז"ל אם נמצא דם על החלבון אחר שנתבשל שאין מקום הקשר ניכר אע"פ שיש לחוש שמא נקלט על הקשר מותר דספק דרבנן לקולא עכ"ל דמשמע דס"ל כדעת התוספות דאינו אסור אלא בנמצא על הקשר וס"ל ג"כ שכל דם ביצים הוא מדרבנן ועליו רמז הב"י דבעובדא דהרא"ש ה"ל ספיק' דרבנן ולקולא מיהו לענין דינא לא נפקא לן בכל הא מידי דאנן קי"ל דבין נמצא על החלבון בין על החלמון בין במקום קשר בין שלא במקום קשר לעולם אסור וא"כ בעובדא דהרא"ש בין נמצא על החלבון בין על החלמון אסור דליכא כאן ספיקא כלל :

סימן ס"ח

כתב בה"ג מוקרא הוא דאסור באכילה וריסא גופי' שרי · וכתבו התוספות משמע דלא אסר אלא משום קרום של מוח שיש בו דם ולכך גם המוח אסור שנתבשל בדם עכ"ל · אבל ר"י כתב שאם בשלו בקדירה הכל אסור אא"כ יש שם ס' ומפעפעין בכל המוח

לא בקרומו בלבד כי ג"כ יש דם בתוך המוח עליו עכ"ל וכן כתב הטור סימן ע"א שבמוח עצמו כמי יש בו דם וא"כ י"ל מה"ט אסר בה"ג גם המוח :

טור הראש ברמץ למלגו כו' :

דעת הטור דאפילו למלגו ברמץ אסור אם הניחו על הגחלים לפי שגרסתו הי' רישא בכבשא והיינו הסמ"ג וזה גרסת רש"י ותוס' ואסר"י וכן הביא הרב המגיד גרסא זו מיהו כתב הרשב"א דאף לצלותו מותר · אמנם מ"ש הר"ן דלמלגו מותר אפילו אגחלים אע"פ שגרסתו הי' בכבשא צ"ל שפי' בכבשא היינו לצלותו אבל העיקר כפרש"י וסייעתו ולכן אפילו כשמלגו ברמץ אסיר אגחלים כיון שיש כאן חליפי גרסאות ומה שאנו מולגין תרנגולת על האש היינו לפי שאין אנו שוהין אותו הרבה באש דכה"ג מותר אף לדעת הטור כמ"ש הטור עצמו בסמוך וגם הר"ן שכתב דאגחלים שרי הא כתב טעמא דלא משהי לי' כולי האי ובשיעור מועט כזה אין הדם הולך ממקום למקום · ומעתה לענין דינא לא פליגי הטור והר"ן אלא בפי' השמעתי' שהר"ן פי' ההלכה אגחלים ולא אהטמנה דבהטמנה שרי לעולם והטור פי' אהטמנה היכא דשוהה אותו באש דלא כמ"ש הב"י דפליגי לענין דינא וכן בש"ע הביא שני דיעות בזה ואפשר דעתו דמדסתם הטור משמע דאפילו אינו שוהה כלל בהטמנה נמי אסור דדווקא כשמהבהב על האש הוא דשרי על האש בשאינו שוהה ואפשר לומר כן מ"מ דעת הטור עיקר כמ"ש :

הביא הב"י המרדכי יש נשים נהגו כו' וכתב עליו ונראה שאותן נשים שהי' נוהגת כן כו' · וכמעט דברים מעורבבי' אני רואה בכאן וע"ל ס"ס ע' :

כתב בהגה"ת מרדכי פרק ג"ה תרנגולת שמלגה בקערה חולבת אפילו היא בת יומא הכלי ותרנגולת מותרים דכלי שני אינו מבשל ודוקא כשעירו המים תחילה אבל אם עירו המים על התרנגולת אסור' אם הכולה למעלה אבל אם ראה שהכולה למטה מגיני' עד כדי קליפה ואין להחזיר התרנגול' למי מליגה נקהר שהונח תחילה דשיי כלי שני מבשל כדי קליפה ובפעם ראשונה לא קפדי' כי הכוונות הי' מגיכות אבל לאחר שמלגה לא יחזיר ואם החזירה מותרת מהר"מ עכ"ל ומהתרנגולת לא איירי דאפשר שמלחו והדיחו כבר התרנגול' שאין כאן איסור דם במליחה זו דק מהקערה איירי דאם עירו מים על התרנגולת שבקערה חשיב לי' עירוי והקערה אסורה ולכן כתב דאם עירה מים על התרנגולת אסורה ולא קאמר אסורים דמשמע הקערה בלבד אסורה דלגבי דידה הוי עירוי אבל גבי התרנגולת הוי כלי שני ומטעם שמלגה התרנגולת לא אסר דהא מחשב לי' עירוי ככלי ראשון דלא איירי מזה דאפשר שמלחו והדיחו התרנגולת כדינו ודו"ק :

בת"ח כלל ל"ג דין א' וכתב הב"י ואף לדעת הרשב"א דס"ל דכלי שני מבליע ומפליט מ"מ בדיעבד אף רשב"א מודה דשרי עכ"ל תימא דאדרבא מדברי הב"י משמע איפכא שכתב בסוף סימן ס"ח וז"ל ולענין הלכה כיון שהרשב"א סובר דבכלי שני מבליע ומפליט יש ליזהר לכתחיל' מיהו בדיעבד אין לאסור ששרי כתב הרמב"ם על הביא דאסור לפרוש הכסלים על הבשר בעוד שהחלב שעליהם חם שבדיעבד שרי עכ"ל משמע להדי' דלהרשב"א אף בדיעבד אסור והכי משמע להדיא מדברי הרשב"א בתה"א והקצר בית ה' ריש שער א' דאפילו דיעבד אסור ע"ש · ועיין בטור ריש סימן ק"ה · והכי מוכח נמי להדי' ממ"ש הרשב"א בתה"א דף נ"ב ע"ג דאם עירוי מכלי שני אפילו לתוך כלי נחושת צריך הגעלה וכן כתב בית יוסף לדעתו בסוף סימן נ"ג ומביאו בת"ח שם דין ג' וכן כתב ב"י בסוף סימן נ"ה דאם עירה מים בכלי שני חולב וא"כ נתן שם קערות של בשר לדברי האומרי' שאין מפליט אלא חום של כ"ר משרי שרי אבל להרשב"א דחום כ"ש מבליע ומפליט משמע ה"נ דאסר עכ"ל הרי אפילו דיעבד אסיר · גם בכלל כ"ז כתב הר' בת"ח דהב"י אוסר גבי קערות שהודחו בכלי שני והא ליתא דהב"י לא כ"כ שלא לסברת הרשב"א אבל איהו גופא פוסק כאן ובסי' ק"ה בש"ע ס"ב דבדיעבד מותר וגם הרב בת"ח גופי' לא מתיר שם הקערות אלא משום דקי"ל כלי שני לא מבליע ומפליט ודלא כהרשב"א והב"י ג"כ לא פסק כוותי' לענין דיעבד ע"ש :

הלכות מליחה

סימן ס"ט

טור כיצד סדר המליחה מדיח הבשר תחילה ואם הדיחו הטבח א"צ להדיח עוד ואם מלח ולא הדיחו תחילה י"א שאין לו תקנה עוד אף אם ידיחנו וימלחנו פעם אחרת ויש מתירין ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל :

הרשב"א בסי' תת"ע מתיר בשר שנמלח ולא הודח תחילה עיין שם :

טור ובעיקר המליחה כתב הרשב"א שאין צריך ליתן מלח על הבשר עד שיכסנו כולו אלא מולח יפה יפה עד שלא תהי' ראוי' לאכול עם אותו מלח וא"צ למלוח החתיכה משני צדדים · אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב צריך לפזר מלח הרבה עד שלא ישאר בו מקום מבלי מלח עכ"ל :

כן כתב הרשב"א בת"ה בהדיא וירחה לי שאין צריך למלוח משני צדדים אלא למניח מן המובחר כו' עכ"ל · ומשמע דהיינו לכתחילה וכמ"ש בהדיא בתשובה דהאי דרכן לקדירה היינו לכתחילה דכל היכא דאפשר מלחינן כל הצדדים להפליט דמו יפה עכ"ל · דלא כהב"ח שכתב דלכתחילה שכתב בתשו' היינו למצוה מן המובחר אבל לכתחילה מדינא לא צריך דלית' דמצוה מן המובחר היינו לכתחילה וכתב כן לפי שרצה ליישב מה שמשמע מדברי הטור דהרא"ש חולק על הרשב"א (מדכתב אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב וכו' וס"ל להב"ח דלהרא"ש ג"כ בדיעבד כשר אם לא מלחו משני צדדים וא"כ במאי פליגי הרא"ש והרשב"א לכך כתב להרשב"א רק מצוה מן המובחר) ולא כיון האמת דהדבר ברור הוא דמשמע לי לטור דהרא"ש מצריך אפי' בדיעבד מליחה משני צדדים דעל מאי דקאמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה כתב שצריך למולחו משני צדדים ושמואל מיירי ודאי אפי' בדיעבד דהא אין הבשר יוצא מידי דמו קאמר ועלי' קאי ג"כ הרא"ש : א

ונ"ל

הגה"ת מנחת אהרן

א ונ"ל הוכחה להרא"ש דבמלחו בלא הדחה דיש לו תקנה ע"י שיחזור וידחנו וימלחנו שנית ואם לא מלחו אלא מצד אחד נאסר הבשר ואין לו תקנה דהא' גמרא חולין (דף קי"ג) אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה איתמר רב הונא אמר מולח ומדיח במתניתא תניא מדיח ומולח ומדיח ולא פליגי הא דחללי' בי' טבחי הא דלא חללי בי' טבחא ופי' רש"י רב הונא דלא בעי הדחה ברישא בדחללי בי' טבחא ומשמע לפי' רש"י הא דקאמר ולא פליגי היינו רב הונא לא פליג אברייתא וקשה הא שמואל כמי אמר מולחו כו' ולא הזכיר הדחה קמייתא וא"כ ג"כ פליג אברייתא ולמה פי' רש"י רב הונא כו' משמע דלשמואל לא קשיא מברייתא · ועוד מאי חידש רב הונא דשמואל ג"כ אמר מולחו ומדיחו ודוחק לומר רב הונא לא שמיע' הא דשמואל · ונ"ל דעל שמואל לק"מ מברייתא דשמואל מדקאמר אין הבשר יוצא מידי דמו משמע אפי' דיעבד אסור ואין לו תקנה אא"כ מולחו יפה יפה משני צדדים ולכן לא אמר אא"כ

כתב מהרש"ל פכ"ה סימן פ"ג וז"ל ובמרדכי חדש מ"כ שאם היא חתיכה עבה צריך לבקעה קודם מליחה והיבוש הוא עכ"ל וכן דעת הרשב"א בת"ה ובתשובת סי' רס"ה וכן משמע מדברי שאר הפוסקים וכן עיקר :

ולענין בשר שנמלח בלא הדחה קמייתא ולא שהה במלחו שיעור מליחה אם מותר בצלי יראה לכאורה מדברי מהרא"י בהגהת ש"ד ריש שער ג' דאסיר שכתב יראה דמוכח מתוס' דפרק השוחט דף ל"ג דשרי בצלי אפי' לכתחילה דמפרשים האי דחותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה ואוכלו דאיירי בצלי ולכך לא הזכיר הדחה קמייתא וכן איתא בהגהת אשר"י שם בשם רי"ח כו' ומ"מ יראה לנהוג בו איסור אפי' בדיעבד כדברי סמ"ק ומהר"י טורסין דבתראי הוה ומדיוקא דתוס' לא סמכינן דאפשר לדחוק וליישב אך הג"ה באשר"י טורח ליישב עכ"ל ומדלא חילק דהתוס' והג"א איירי בשלא שהה שיעור מליחה (כדאי' בשי ע"ו) מכלל דס"ל דאין חילוק אבל האו"ה כתב בכלל ז' דין ד' דאם לא שהה שיעור מליחה מותר בצלי וכן פסק מהרמא"י בת"ח כלל ה' דין ב' ובהגהת ש"ע סימן ע"ו וכן עיקר דבהכי מתיישב דלא פליגי תוס' והג"א בשם מהרי"א אהאוסרים והיינו דכתב מהרי"א אך בהגהת אשר"י טורח ליישב מכלל דאיכא ליישב כדפי' (וכן מלאתי בהגהת ש"ד שנדפס בוויניציא שנת שנ"ד דכך כוונת מהרא"י במ"ש שטורח ליישב דיש ליישב כן וכן כתב מהרש"ל באו"ש שער ג' ע"ש) אלא דטורח הוא ולא משום דס"ל דהאוסרים אסרי אף בלא שהה אלא משום ס"ל דפשטא דמילתא דהת ס' והג"א איירי אף בשהה שהרי כתבו כן אההי' דמולחו יפה דמשמע דאיירי נמי בשהה אבל אה"כ מודה מהרא"י דלא שהה שרי לכ"ע : ב

וכן מלאתי בהגהת ש"ד סימן ט' וז"ל ואם לא הודח ונמלח ונצלה אחר ששהה במלח צ"ל לאסור כו' עכ"ל משמע דווקא ששהה במלחו אבל לאו הכי שרי ומהרש"ל פרק השוחט סימן י"ח כתב וז"ל מוכח להדיא דבשר שנמלח ולא הודח אסיר מיד ואין שיעור לדבר דאי תימא בעי שיעור א"כ מאי דייק מהרא"י דהא הכא המ' יכן שמולחו מיד בלי שהיי' כלל שוב מלאתי בהג"ה שכתבה להדיא דאין לחלק כלל עכ"ל ולפע"ד אין זו הוכחה דליסנא דמולחו יפה יפה הוי' משמע לי' למהרא"י דהיינו בשהה וכדפי' · ומ"ש בשם הג"ה אחת שמלאתי הג"ה זו בש"ד ישן (שנדפס בקשטנדינה שנת שו"בה) וגם מהרש"ל מביאו באו"ש אבל לא נזכר באותו הג"ה שום דבר מצלי וי"ל דלקדירה קאמר דאין חילוק וכן כתב האו"ה ומהרא"י בת"ח שם ובהג"ה ש"ע בסי' זה דלקדיר' אסור מיד עוד כתב מהרש"ל באו"ש על האי דנראה דדברי רבינו שנרפתים שאין תקנה לאותו בשר כו' וז"ל פי' אפי' בצלייה ולאפוקי מה שכתב מהר"מ בת"ח שאין ראי' לאסור בצלי עכ"ל ולא ידעתי האיך כדחו מכאן דברי מהר"מ בת"ח שהרי מהר"מ גופי' דייק בת"ח שם ד"א מהאי ליכא דאין תקנה לאותו בשר דהיינו אפי' בצלי אלא דהיכא דלא שהה במלחו כתב שם בדין ב' דאין ראי' לאסור בצלי ואפשר דהאי דאין תקנה לאותו בשר דקאמר היינו בשהה · ש"ב

מלאתי הג"ה אחת בש"ד וז"ל מסתפקין העולם בשר שלא הודח ונמלח אם אסור עולמית אפי' בצלי או דווקא בישול אבל בצלי שרי והיו פושטים דודאי בצלי שרי וראי' מצפנת פענח דקאמר נמלח ולא הודח והושם בפשטיד' מקמח סולת יראה דשרי דקיל לפלוט כ"ש בצלי גמור וכן באלפסי עכ"ל ומשמע מהג"ה דאפי' נמלח ממש כשיעור זו מותר בצלי ודאי דלא קי"ל הכי גם נראה דאיז' תלמיד טועה כתב הג"ה זו שהרי הצפנת פענח נמלח ולא הודח קאמר דהיינו הדחה שאחר מליחה וכן מביא המרדכי פרק כל הבשר דברי צפנת פענח אלו בהדחה שלאחר המליחה ובהכי פשיטא דשרי בצלי לכ"ע וכמו שיתבאר עוד :

שוב ראיתי במנחת שערים שחיבר רכ"ש שמצא כתיבת ידי סופר הג"ה זו בריש שער א' נמלח ולא הודח באריכה וע"ש מיהו העיקר כמו שפסקתי למעלה · והב"ח כתב וז"ל ולא אדע ולא אבין מ"ש בצלי מלקדירה לפי טעם של הסמ"ק דהמלח מבליע הדם בעין שעליו שכבר פי' א"כ הוה לי' כמו דם בעין שנפל על גבי בשר צלי דאסור ואי משום דכיון דלא שהה אין כח במלח להבליעו א"כ אף לקדיר' שרי כשיחזור וימלחנו אלא העיקר דאפילו בלא שהה שיעור מליחה אסור אף בצלי עכ"ל ולק"מ דאף דקי"ל כהסמ"ק דהמלח מבליע הדם בעין שעליו מכל מקום כיון דלא שהה שיעור מליחה לא נבלע בחוזק וגם לא נבלע הרבה ויוצא ע"י צלייה ולא ע"י מליחה דטובא אשכחן כה"ג מה שיוצא ע"י צליי' ולא ע"י מליחה כגון בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה וכגון בשר שנשרה במים מע"ל לדעת קצת הפוסקים ולדעת הב"י בש"ע וה"נ כיון דלא שהה שיעור מליחה אף שנבלע אפשר דאע"פ שאינו יוצא ע"י מליחה יוצא ע"י צלייה וכן עיקר :

שוב פסק הב"ח דאם שהה שיעור מליחה אסור אף במקום הפסד מרובה אפי' ע"י הדחה ומליחה שנית וחלק על הב"י ומהר"מ איסרל בלי ראי' כלל ולא ניחא לנמרייהו למיעבד הכי דודאי כדאי הם מהר"מ והרא"ם לסמוך עליהם בשעת הדחק וכיוצא בו ועוד דהרי הר"ן והמרדכי בשם י"א כתבו הטעם שהדחה כדי שתרכך הבשר ויצא דמו על ידי מליחת וגם מהרא"י בהג"ה ש"ד הביא טעם זה א"כ פשיטא דלפי טעם זה שרי ע"י הדחה ומליחה שנית וכדאי הם כל הנך רבוותא לסמוך עליהם בשעת הדחק וכיוצא בו :

כתב בתשובת הרשב"א סי' תתמ"ד בשר שנמלח ושהה כדי מליחה ונתנוהו קודם הדחה ברותחין בכלי שני לא ידענא מאי אידון בי' ואל תשיבני ממה שמולגים תרנגולים בכלי ב' דהתם לא נמלחה ואם פלטה דם וחזרה ובלעה מהר שלא נתבשלה חוזר ויוצא הדם ע"י מליחה או צלייה אבל בשר זה שכבר נמלח ושהה כדי מליח' שוב אין מליחה וצלייה מועלין להפליטה עכ"ל וכן כתב המרדכי פרק כל הבשר סימן אלף ר"ל ממש כלשון הזה שמצא כתוב כן בשם ר' מאיר · והכי פירושו דלא דמי למליגה דהתם לא נמלחה ואית בה עדיין דם וכיון דכלי שני אינו מבשל אפי' יהא לו כח להבליע ולהפליט מכל מקום

הגה"ת מנחת אהרן

א"כ הדיחו ומלחו כו' דבמלחו בלא הדחה קמייתא יש לו תקנה אם הדיחו ומולחו שנית ובברייתא דתני מדיח היינו לכתחילה אבל רב הונא אמר מולח ומדיח משמע לכתחילה א"צ הדחה קמייתא וברייתא תנא מדיח ומולח ומדיח ולכך פי' רש"י רב הונא דלא בעי הדחה ברישא וכו' וא"ם דרב הונא אשמועינן דין חדש דחללי בי' טבחא מהני כמו הדח' ממש דאי' מדשמואל ה"א דלא מהני חללי בי' טבחא ושמואל אתי לאשמועינן דאפי' בדיעבד אין לו תקנה אם מלחו מצד אחד והיינו לאחר י"ב שעות כמבואר בכל הפוסקים · וא"כ מוכח דיעבד מהני הדחה ומליחה שנית ומצד אחד אין לו תקנה עכ"ה :

ב ואיכא למידק דאי אמרינן מולחו יפה היינו ששהה שיעור מליחה קשה לדברי מהרא"י דכתב ומדיוקא דתוס' לא סמכינן דאפשר לדחוק וליישב אך הג"ה באשר"י טורח ליישב ולדברי א"ז הגאון ש"ך ז"ל נוכל לחלק בין שהה ללא שהה א"כ הג"א באשר"י ג"כ א"ש דאיירי בלא שהה שיעו' מליח' ולכך מתיר בצלי ומאי טורח ליישב יות' מדברי תוס' לכנ"ל דע"כ מיירי בלא שה' דזה לשון הרשב"א בחדושיו לחולין ומולחו יפה כלומר אפי' בצלי דאי לקדירה מאי ימתין עד שתצא נפשה מסתמא ודאי בכדי שיעור מליחה תצא נפשה אלא בצלי קאמר עכ"ל וא"כ לתירוץ תוס' א"כ בצלי ג"כ מיירי בחללי בי' טבחא אבל בלא חללי בי' טבחא ומולחו נאסר ג"כ בצלי והא דתירצו בצלי משום דע"כ מיירי בלא שהה שיעור מליחה מדקתני עד שתצא נפשה כרשב"א הנ"ל ולכך א"א לאוקמי' לקדירה וא"ל מאי קמ"ל דמותר בצלי דקמ"ל דצריך להמתין עד שתצא נפשה דוקא וא"כ סברי תוס' ג"כ מלחו בלא הדחה ולא שהה שיעור מליחה נאסר אף בצלי וא"ש מה שכתב מהרא"י דאפשר לדחוק וליישב לפי שכ"ל דוחק דתוס' בתירץ א"כ בצלי מיירי בחללי בי' טבח' אבל הג"ה באשרי טורח ליישב כדז"ל הג"ה באשרי כאשר הובא במהרש"ל ובאו"ה ובהגהת ש"ד בצלי מיירי דלא בעי הדחה קמייתא עכ"ל משמע דמיירי דלא חללי בי' טבחא דאי בחללי בי' טבחא לקדירה נמי מהני כמבואר בגמרא ומ"ש טורח ליישב מכלל דאיכא ליישב עיין בהגהת ש"ד ובמהרש"ל באו"ש יסוב לזה אך הוא דוחק וא"כ האיך כתב הש"ך פשטי דמילת' משמע בשה' שיעור מליחה דכהפוך הוא וא"ל דבמשנה השוחט חי ועוף ולא יצא מהן דם נאכלים בידים מסואבות ומפרשים תוס' בצלי איירי דלא בעי הדחה משמע דלא בעי הדחה כלל בצלי צ"ל במשנה מיירי מולחו בלא מליחה כלל ולז מותר בלא הדחה קמייתא כמבואר בש"ע י"ד סימן ע"ו ובהג"ה ע"ש אבל

מקום חוזר הדם ויצא ע"י מליחה וצלייה כדאי' בתשובת הרשב"א סי' תתמ"ג דאיידי דפלוט דם דידי' יפליט דם שבלע אבל בשר זה שכבר שהה כדי מליחה וליכא בי' שום דם לא שייך לומר איידי כו' : ג

וכן נראה שהבין מהרש"ל שם פ' כל הבשר סימן פ"ג וא"כ מיהו דליתא להו האי סברא דהמלח גורם לכלי שני לבשל דא"כ בלא"ה לא דמי למליחה אבל הת"ה כלל א' דין ג' כתב במרדכי פרק ג"ה (צ"ל דכל הבשר) ואסרינא להשים בשר שלא הודח אחר המליחה אפי' הושם רק בכלי ב' שהיס"ב ואע"ג דקיימא לן כלי ב' אינו מבשל מכל מקום כיון שהוא כמלח גרע טפי דהרי עדיין קצת רותח מחמת מליח' כן כתב באו"ה כלל י"א עכ"ל וכן כמ"א שם באו"ה בשם המרדכי' ותימא דאדרבה דהא משמע מדברי המרדכי איפכא וכמ"ש ואולי גירסא אחרת הי' לפני האו"ה א"כ דפריש הכי אבל בשר זה שכבר כמלח ושהה כדי מליחה א"כ מליחתו גורם לבשל ושוב אינו יוצא ע"י מליחה וצלייה ודוחק והעיקר כדאמרן · וכן משמע בסימני מרדכי שחבר מהר"ר יוסף אוטליגנ דהפירים כמו שכתבתי ע"ש גם מהרש"ל שם השיג על האו"ה ות"ח בזה גם מדברי הרא"ש פרק כירה שכתב דאסור לתת בשר שור חי ומליח לכלי ראשון בשבת שהמלח והאלחלוחית מתבשל ונבלע בבשר ואסור ופסק כמותו בש"ע א"ח סי' ש"ה מוכח דבכלי שני אין המלח והאלחלוחית גורם להתבשל מיהו כיון דכתב באו"ה דהכי נהגינן קשה להקל נגד המנהג ואו"ה והרב · בשגם שיש לדחוק וליישב דדווקא גבי בשר שור אין המלח גורם לבשל בכלי ב' דהא בלא"ה צריך בישול רב ומש"ה בשר דהא לא בשיל בכלי ראשון ידוחק דהא משמע מדברי הרא"ש והש"ע דהאיסור הוא משום המלח והאלחלוחית שמתבשל ונבלע בו וא"כ מה לי בשר שור או שאר בשר · ומ"מ בהפסד מרובה וודאי דאין להחמיר כהאי סברא וכ"ש כיון דקי"ל דכלי ב' אינו מבליע ומפליט א"כ גם אין המלח גורם להתבשל וכן עיקר :

כתב בתשובת הרשב"א בסי' תתמ"ג בשר תפל שנתמלא קרח וכפור ואין ראוי למליחה עד שפלו ומפני הקרח אם ניתר לשרותו במים חמים בכלי שני ואמר דשרי בכלי שני אע"פ שהיד סולדת בו דכלי שני אינו מבשל אפי' שהי' בו כדי להפליט ולהבליע כמו שהי' אמר ר' חיים ז"ל מאחר שלא נתבשל הדם חוזר הדם ויצא מתוכו ע"י מלח הוא או ע"י צלי עכ"ל :

וסברא זו כתב הר"ן פג"ה והמרדכי והגה"א סוף ע"ז ומביאו ב"י לעיל ס"ס ס"ח וכן הביאו הב"י לקמן בסי' זה בשם מצא כתוב בשם מהר"ם והוא נדפס בליקוטים שבסוף ש"ד :

ולענין בשר שהודח ומולח והושם בקדירה בלא הדחה אחרונה כתב סמ"ק סימן ר"ה דף ל"ח ע"א וז"ל המלח אוסר הקדירה עד ס' מן המלח עכ"ל ומביאו הג"מ וכן כתב הכלבו סימן ק"ג וכן כתב בעל ש"ד ריש שער א' וז"ל אם יש ס' במים ובחתיכה נגד לחלוחית דם ומלח שעל חתיכה מבחוץ מותר עכ"ל וכן כתב הטור בסי' זה וז"ל צריך שיהא בקדירה ס' לבטל כל המלח וא"צ ס' לבטל כל החתיכה עכ"ל וכן משמע מדברי סה"ת שהביא הטור ס"ס ק"ה ע"ש וכן כתב מהרי"ל בתחילת א"ו שלו וז"ל אם יש ס' בתבשיל ובמים נגד דם ומלח שעליה הכל מותר אף החתיכה עצמה עכ"ל וגם בסמ"ק סימן קל"ז דף מ"ח ע"ב כתב גבי גוי ששם בשר בקדירה ואינו ידוע אם הדיחו או לאו שריב"א פי' שאין להתיר אלא ע"י טעימת קפילא לדעת אם יש שם בקדירה טעם מלח יותר מדאי עכ"ל וכן כתב המרדכי פרק כ"ה שמעינן מכל הנך פוסקים דלא בעינן ס' מהחתיכה עצמה נגד דם ומלח שעלי' את כל הקדירה ומצטרף לס' משום דאין זה איסור דבוק כי מיד שבא החתיכה לקדירה נמס המלח והדם שעל הבשר ונפל לקדירה וכן כתב המרדכי פרק כ"ה בשם הראב"ן בשם צפנת פענח שמיד כשבא לקדירה נמס הדם והמלח ע"ש וכן הובא בהגהת ש"ד סימן ע"ש לצפנת פענח וכן כתב באו"ה כלל י"א דיוק' בשם הת"ה וז"ל והחתיכ' לא נעשה נבילה אע"פ שאין בה ס' נגד המלח שעלי' דלא שייך זה אלא כשאיסור דבוק בחתיכ' אבל הכא נמס מאליו מיד כשמשימין אותו בקדיר' וכן אם יש ס' אפי' באותה חתיכה עצמה עם המים שבקדירה נגד לחלוחית דם ומלח שעלי' מותר אפי' אותה חתיכה עצמה עכ"ל וכן צ"ל לדעת הש"ד והסמ"ק והמרדכי והכלבו ומהרי"ל שהבאתי לעיל דס"ל בעלמא דבאיסור דבוק בעינן ס' נגד כל החתיכה והחתיכה עצמה נ"נ וכאן פסקו דמצטרף כל הקדירה לבטל א"ו ס"ל דזה לא הוה איסור דבוק וכן פסק הרב בת"ה כלל א' דין ב' וכו' וזה פשוט כביעתא בכותחא :

רק שמהרש"ל בספרו בפרק ג"ה סי' נ' הטיח הרבה והאריך לפרוך דבעינן ס' מן החתיכה עצמה נגד דם ומלח שעלי' דבע"כ דהוי איסור דבוק והחתיכה עצמה אסורה ולא ראה דברי כל הפוסקי' הנ"ל שהבאתי רק דברי הש"ד והסמ"ק הנ"ל שם ודחה אותם מפני דברי מהרא"י ואילו הי' רואה כל אותן פוסקי' שהבאתי וודאי כלא הי' דוחה כלם מפני דברי מהרא"י גם מה שתלה עצמו בדברי מהרא"י הוא שיבוש וגם מהרא"י סבר כהנך פוסקים הנ"ל והא לך לשון מהרש"ל שם וכתב מהרא"י וז"ל וכתב בסמ"ק כו' משמע אפי' בדיעבד חיישינן לה אם לא הדיחו רק פעם א' וכן אי בימי א"ז דבדיעבד אם הדיחו ב' פעמים סגי משמע דבחד זמנא לא וכההיא דא"ז נהגינן לכתחיל' להדיח ג"פ מ"מ כיון דא"ז גופא כתב הכא אי לא דמיסתפינא מחברי' ה"א אפי' בשר לא כתי שלא הודח כלל שרי בדיעבד וכן כתבו הגאונים בשם מהר"ת ויראה דהדברים מוכרחים לעיניים דאין לך חתיכה שלא יהא בה ס' כנגד לחלוחית שעליה שאר ממש שהרי הודח פעם א' אף לת"ל שאין בה ס' כנגד דם ומלח שעלי' עכ"ל מהרא"י וכו' בעיני לפרש הא דשרינן בשלא הודח כלל היינו משום דס"ל הטעם משום דנתבשל בדם דשיא לא כמו ש המלח שיהא בטל ברוטב ס' ומשום הכי כתב מהרא"י אין לך חתיכה שלא יהי' בה ס' ולא אמר אין לך קדירה או אין לך חתיכה שלא יהא בה ס' עם הרוטב כמו שהזכיר הא"ז די שמע דלא בא להתיר אלא מכח שיהי' בו ס' בחתיכה ולא שיתבטל בתוך מים ורוטב שבקדיר' והיינו משום דהוי כנתבשל בדם ונעשית ח"נ ומשום הכי כתב בהג"מ בשם מהר"מ היכא שנמלח ולא הודח ונתבשל בקדיר' דשרי כי בכל פעם יש בכל חתיכה לבטל דם שעליו משמע להדי' שלא בא להתיר מכח ביטול הרוטב אלא מכח החתיכה עצמו רק דבריר לי' להר"מ דבכל חתיכה יש ס' נגד דם ומלח שעלי' כו' אלא דלא ברירא לן שיהא בחתיכה גופא ס' נגד דם ומלח ולא שמצטרף הרוטב עכ"ל מהרש"ל ושאר יל' מאחרי' שביד חזקה הטיל דברי מהרא"י לדעת אחרת דהדבר ברור דמהרא"י לא פליג אבל הנך פוסקים דלעיל גם שהם כדברי הסוברים בסי' א' ואילו היה חולק עליהם היה מבאר מחלוקתו גם כתב לשם הכי נהוג ומשמע דאכולה מילתא קאי ע"ש :

ומ"ש דאין לך דבר חתיכה שלא יהא בה ס' וכו' ולא אמר אין לך חתיכה שלא יהא בה ס' עם הרוטב היינו משום דקמ"ל דלא בעינן לצירוף הרוטב ואפי' אין רוטב בקדיר' שרי מטעם דאין לך חתיכה שלא יהא בה ס' כנגד לחלוחית שעלי' מאחר שהודח פעם א' ולהפוסקי' שאם לא הודחה כלל שאז בעינן לצירוף הרוטב והחתיכה לס' כי אז אין בחתיכה ס' כנגד דם ומלח שעלי' וכמו שכתבו הפוסקים אבל אין הכי כוונת דה מהרא"י דלא בעינן ס' מן החתיכה עצמה וכן מ"ש הגה"מ בשם מהר"מ היינו כמו כדפי' ותדע שהרי הגה"מ כתבו תחילה דברי הסמ"ק שהבאתי למעלה דהמלח אוסר הקדירה עד ס' מן המלח ואח"כ כתבו אומר הר"מ ומתיר כו' כי בכל חתיכה לבטל הדם שעליו ס' עכ"ל הרי להדיא כדפי' · ובה"ג כתב בהג"ה ראשונה שבש"ד וז"ל כי אין לך שום חתיכה שנמלחה ושהתה כדי מליחה שלא יהא בה ס' כנגד דם שעל המלח כ"ש הכא

הגה"ת מנחת אהרן

בברייתא דתני' ומולחו יפה דאז צריך הדחה דע"כ המלח מבליע הדם שעליו ואינו יוצא ממנו אפי' ע"י צליה כדאי' בפוסקים ע"ש וצ"ל ליישב דבריו דוודאי פשטא דמילתא ומולחו יפה מיירי בשהה שיעור מליחה וקא דהכי צריך להמתין עד שתצא נפשה היינו משום דתני א' גוי וא' ישראל מותרין בו ובגוי לא שייך לומר מולחו דלא נצטוו על כך וא"ל צריך מליחה משום דם מן החי שנבלע בו ואי' בסנהדרין גוי מצוה על דם מן החי ז"א כיון ששהה שיעור מליחה בוודאי תצא נפשה כרשב"א הנ"ל וא"כ א"צ מליחה ובברייתא בצדדים קתני בישראל מולחו ובגוי ממתין עד שתצא נפשה וא"כ תירוץ תום' א"ג לצלי כפשטא בלא חללי בי' שבחא ואפי' בשם זה מותר לצלי : עכ"ה

ג ואין לומר איתא איידי דיפלוט ציר דידי' יפליט ג"כ הדם שנכנס כמבואר בסי' ע' בהג"ה ובש"ך שם ז"א כיון שנתנו ברותחין בכלי שני א"כ נסתמין נקבי הפליטה ולא פלט ציר עד כאן הג"ה :

הכא שהרוטב שבקדירה נמי כן מצטרפים לבטל הדם אבל אין צריך מצירוף הגיס כי בחתיכ' עצמו יש ס' עכ"ל והכי מוכח נמי מהג"ה מ"יה שם וז"ל שהחתיכה גופה והרוטב מבטלין אותו דם דנפיק מיני' כו' לכך החתיכ' גופה וכל מה שבקדיר' מצטרף לבטל האיסור בס' וכן נהג מהר"א להתי' עכ"ל לכן אין להשגיח כלל בדברי מהרש"ל בזה אף שהטיח הרבה כלפי המורים נגד זה וכתב שרבים שגו וטעו בזה ושהם אשר לא שמשו זקיני' בהוראה כי נהפוך הוא כי הוא שגה וטעה בזה ולמענו הוצרכתי להאריך אף שהכל פשוט מעצמו :

כתב רבינו ירוחם בשר חי שנתנוה לכלי רותח שהוסר מעל האור ונדבק בכלי בדופני יבש כתבו התו' שמותר על ההי' דפרק כירה דבישרא דתור' לא בשלה ומ"מ אם נמלח ועדיי' לא עמד במלח והדביקה בתוך כלי רותח אסור ול"נ אם מלוח ישנה היא דממהרת להתבשל אלא אפי' נמלח עתה אסור שאע"פ שהבשר אינו מתבשל לחלוחית הדם שבתוכו מתבשל ונבלע וכן כתב הרא"ש וכ"ל כי מה שאמרו במלוח ישן דממהרת להתבשל דמיירי שכלי ראשון הוא חולב דאם לא כן אין כאן לחלוחית ולא דם להתבשל מאחר שהמליח ישן עכ"ל וז"ל הרא"ש בפרק כירה ובי ביש"ל דשבת היכא דאמרי סבר רב יוסף למימר מלח הרי הוא כתבלין דבכלי ראשון בשיל ובכלי שני לא בשיל א"ל אביי מליח אינו כתבלין דבכלי ראשון נמי לא בשיל והיינו דרב נחמן דאמר מילחא צריכא בישולא כבישרא דתורא והלכה כלשון הזה דמסייע' לי' לרב נחמן ומשמע דבישרא דתורא לא בשיל בכלי ראשון ומותר לתת בשר חי לתוך כלי ראשון שהעבירו מעל האור ומיהו אם מלוח ישן הוא אסור דממהר להתבשל כדאמר לעיל ואפי' נמלח מחדש נהי דבשר אינו מתבשל הלחלוחי' והמלח והדם שבתוכו מתבשל ונבלע בבשר ואסורי' עכ"ל והנה ר' ירוחם הבין שלענין אם יאסר הבשר מכח בליעת איסור מיירי ולכך כתב וכ"ל כי מה שאמרו במליח ישן כו' דמיירי שהכלי חולב כו' ולא הי' צריך לדחוק לזה כי הרא"ש לא מיירי התם אלא לענין שבת דקאמר דבשר' לא בשיל בכלי ראשון אלא דווקא אם המליח (חדש או)(הכי תרי תיבת נ"ל מיותר) יען שאז כח המלח והבישול דכ"ר שהעבירו מהאור גורמים יחד הבישול ואסור בשבת וזה פשוט (ועיין בב"ח א"ח סימן שי"ח ובט"ז שם ובפר"ח סימן זה) :

והרב בת"ח כלל ב' דין ד' הביא דברי הרי"ו וכתב עליו וז"ל ונראה דאין להקל בזה אא"כ יש ס' בקדירה כנגד אותו החתיכה מאחר שלא מצינו שהפוסקים שכתבו התיר זה לחלק בין הוסר מעל האור או שהוא עדיין על האש גם הרא"ש בעצמו כתב שם דאע"ג דהבשר עצמו אינו מתבשל מכל מקום הלחלוחית והדם שעליו יתבשל ונאסר הבשר ואע"ג דהרא"ש מיירי התם לענין אם כבר נמלח כרא' דכ"ש אם לא נמלח כלל דגרע טפי מאחר דחשבינן לי' כ"ר שמתבשל הלחלוחית שעל הבשר אע"ג דאין הבשר מתבשל א"כ כי לא נמלח כלל איכא יותר לחלוחי' ודם שבתוכו מתבשל אע"ג דהבשר עצמו אינו מתבשל נאסר מדם שבתוכו ואע"ג דיש לדחות דאין הלחלוחית מתבשל רק בבשר שנמלח תחילה משום דהמליחה מועיל לרתיחת הלחלוחית אבל לא נמלח כלל אינו מתבשל אף דיש בו לחלוחית מ"מ לא נראה לי לחלק בהכי כלל וכן משמע בהדיא בטור א"ח סימן שי"ח דהלחלוחית מתבשל אף בלא מליחה כלל אע"ג שאין הבשר נתבשל ודלא כר' ירוחם עכ"ל:

ומה שיש להקשות דהא רי"ו בנדבק בדופני הכלי יבש מיירי דלא שייך ס' כבר השיב הרב על זה בתשובה סי' קל"ב דין ט' וז"ל מאחר שאינו שייך ס' א"כ ע"כ לא כוונתי אלא דאין להתיר בכה"ג אלא במקום דאיכא ס' ורצוני לומר ושייך ס' ג"כ דהיינו שהי' בקדיר' ג"כ דברים אחרים עכ"ל · וע"ש ומ"מ דבריו תמוהים דא"ת דהלחלוחית מתבשל אפי' בלא מליחה כלל א"כ היכא קאמר הרא"ש ברישא ומשמע דבישרא דתורא לא בשיל בכלי ראשון ומותר לתת בשר חי בתוך כלי ראשון שהעבירו מעל האור כו' וא"ל דהיינו שנמלח והודח כדינו דמותר לתת בו וליכא משו' איסור בישול בשבת דכיון שכבר הדיחו ואין עליו שום לחלוחית דליכא דבשר חי משמע שלא נמלח כלל ועוד מדקאמר בסיפא ומיהו אם מליח כו' משמע דברישא איירי בשלא נמלח כלל ואם הרב מפרש דמיירי ברישא בהודח ולא נמלח דליכא לחלוחית ומשום הכי אינו מבשל א"כ גם על הרי"ו לא השיג כלום דדילמא גם הרי"ו מיירי בהכי (מה שהתיר בשר חי שנתנוה בכלי רותח שהוסר מעל האור וא"ל אם כוונת הרי"ו דמתיר היינו בלא נמלח כלל רק הודח למה כתב הרי"ו ומ"מ אם נמלח כו' לפלוג בדידי' בלא נמלח כלל ולא הודח אסור משום לחלוחית א"ו דלא מפליג הרי"ו כלל בין הודח או לא רק בין נמלח או לא נמלח ומקשי הת"ח שפיר על הרי"ו דלפ"ז א"א לפרש דברי הרא"ש בהאי גוונא דקשי' נמי ליחלק בין הודח ללא הודח וקשיא מ"מ על הת"ח) :

גם בש"ע בא"ח סימן שי"ח על מה שכתב בש"ע ויש מי שאוסר לתת לתוך כלי זה בשר מליח אפי' הוא של שור והיינו דעת הרא"ש כתב הרב עליו בהג"ה וז"ל ונ"ל דבלא מליח נמי אסור אלא נקט מליח דבלאו הכי הי' אסור משום דם שבו עכ"ל וליתא וכמו שכתבתי אלא הש"ע שם הביא דעת הרא"ש דדוקא בשר מליח אסור שאין הלחלוחית מתבשל אלא דווקא כשנמלח וכדעת הרי"ו וע"כ גם דברי הטור מפרש כן שמה שכתב כ"ר מבשל אפי' לאחר שהעבירו מעל האור הילכך אסור ליתן בו אפי' בשר שור שצריך בישול רב ואינו מתבשל מ"מ הלחלוחי' שבו מתבשל עכ"ל ע"כ מיירי כשנמלח תחיל' וכשת' בשר שנמלח תחילה (דהא להרא"ש ע"כ צ"ל דמיירי דווקא שנמלח דא"ל אף בלא נמלח אסור רק בהודח נאסר משום לחלוחית קשיא כו' לפלוג בדידי' א"ו דווקא נמלח וא"כ הטור צריך לפרש ג"כ שנמלח כי היכא דלא ליפלוג על אביו הרא"ש) :

שוב מצאתי שכתב מהרש"ל בא"ו שלו שער א' וז"ל ומ"מ נראה דווקא שאר בשר אבל בשר שור בכ"ר לאחר שהעבירו מן האש אינו נאסר מאחר שהודח וכן בשר חי וכן שלא נמלח כלל ואל תשגיח בת"ח שכתב מה"מ כלל ב' דין ד' לאסור עכ"ל ולדעתי כיון למה שכתבתי וכן עיקר · ומ"ש בת"ח שלא מצינו בפוסקים היתר זה לחלק בין הוסר ללא הוסר אינה ראי' שלא הוזכרו דין נדבק בדופני הכלי יבש כלל שיחלקו בזה :

ומ"ש מהרש"ל ביש"ש שם דאפי' רותחים לכלי ראשון שהעבירו מעל האש ולא בשיל בבשרא דתורא וכן משמע מדברי מה"ר משה איסרלש שהבאתי למעלה לא משמע הכי מדברי רי"ו שכתב נדבק בדופני הכלי יבש דווקא ועוד דא"כ ה"ל להפוסקים לפלוגי בהכי ומיהו פשט דברי הרא"ש בפרק כירה משמע כמהרש"ל ומהרא"י וצ"ע :

זה לשון הב"י כתב האגור בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה אם מלחו ובשלו כיון דמליחה לא מהני בי' הוי דינו כדין בשר שנתבשל בלא מליחה ובשר שנמלח עמו מותר עכ"ל ובשר שנמלח עמו מותר היינו שלא פלט עדיין כל דמו דאמרי' איידי דיפליט דם דידי' יפלוט ג"כ דם דאחרים וכן מפורש באגור סי' אלף רק"ג ע"ש ודין זה פשוט הוא אלא דנקטינן שם אגב דיני' אחרים :

טור ואם נתבשל הבשר בלא הדחה שאחר המליחה צריך שיהא ס' בקדירה לבטל כל המלח וא"צ ס' לבטל כל החתיכה כו' עכ"ל כך כתבו הגה"מ דאוסר כל הקדירה עד ס' מן המלח כאילו הי' המלח כולו דם דקי"ל חנ"נ בשאר אסורים דלא כפי' ר' אפרים שפי' בבשר בחלב דוקא עכ"ל :

א"עפ שפסק לקמן סי' נ"ב כרבינו אפרים ס"ל הכא דבעינן ס' כנגד המלח דהא לא ידעינן כמה דם יש במלח דומה לשלא נמלח שנתבשל שכתב לקמן בסמוך שצריך ס' לבטל כל הבשר כו' ופי' הרא"ש הטעם דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיני' דלא כמ"ש בספר תבואות שור דטעמי' דהטור משום חנ"נ דליתא וק"ל ועיין לקמן ס"ס ק"ה :

טור כתב בספר המצות ואם גוי משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדיר' ואינו ידוע אם הדיחו או לאו נאמן במסיח לפי תומו ואם יודע שדרך ישראל להדיח והי' שם אפילו נער שיודע בטיב הדחה או אפילו נכנס ויוצא מותר דמירתת הגוי וי"א בזה עכ"ל :

ד"ל הסמ"ק אם יש גוי או גוי' משמש בבית ישראל ושמו הבשר בקדירה ולא ידעינן אם הדיחוה או לאו נאמנים במסיחי' לפי תומו וכ"ש אם יודעי' בטיב יהודי' ואם יש שם נער או נערה יודעין בטיב הדחה או יוצא ונכנס מותר משום דמירתת ועוד די"ל דאנקיות קפדי עכ"ל ופשוט הוא שט"ס הוא ומלת ואם צ"ל וגם והכל פשוט ועולה כדברי הטור והלשון מוכיח שצריך להגי' כן ולחנם טרח הב"י בכמה דחוקי' ליישב הדברים גם בב"ח הגי' אלא שמחק ויו דואם ואין הלשון מתיישב ע"פ הגהתו ובסמ"ג כתב וז"ל ואם עבד או גוי שם בקדיר' ולא ראה ישראל אם הדיחו הבשר או לא אע"פ שכתב ר' האי גאון שאין סומכין על דבריו של גוי לא איסור ולא להיתר כו' ולא להיתר מדאמר רב בשר שנתעלם מן העין אסו' מ"מ יש להתיר כאן אם יודע הגוי מנהג ישראל והי' שם שום ישראל יוצא ונכנס או שום קטן בר דעת בבית

שירא פן יגיד הדבר ועוד אנו אומרי' בפ' אין מעמידין גוי כהי דאוסיר' לא קפדי אנקיות קפדו וזה נקיות להדיח אחרי המליחה וריב"א ע"פ שלא באתיר זה אלא ע"י טעימת קפילא לדעת הם יש שם בקדיר' טעם מלח יותר מדאי עכ"ל ולכאורה יש לדקדק מדברי הסמ"ג דמחלק בין ישראל ישראל לקטן דבגדול סגי בנכנס ויוצא ובקטן צריך שיהא שם בבית דווקא משום דלכל כוונה דאין הקטן בבית לא מירתית הגוי דסבור לא חכים הקטן כולי האי שבאקראי בעלמא יתן דעתו אם הוא מדיח אבל כשהוא עומד שם בבית שפיר מירתית הגוי אבל בישראל גדול אפילו יוצא ונכנס מרתת הגוי ולכך כתב הטור וי"א בזה. ומסיים לי' קאי' פי' אקטן יוצא ונכנס (וא"כ יש אוסרים היא הסמ"ג) אך אם תאמר שהדיוק זה להו דיוק הוא ובקטן נמי סגי ביוצא ונכנס (נ"ל נ"ב: הא דכתב הטור וי"א הוא דעת הריב"א כדלקמן דה"ל דהאי יש אוסרי' הוא דעת הסמ"ג והאי יש אוסרים קאי אמסל"ת דהסמ"ק מתיר והסמ"ג אוסר ז"א) דהאמת הוא בדברי הסמ"ג דלא איירי כלל במסל"ת ואפשר דמודה במסל"ת להסמ"ק אך כשאינו מסיח לפי תומו אז נאמן כשיודע טיב ישראל ויש עמו קטן שיודע בטיב הדחה והמשך דבריו כך היא אע"פ שכתב ר' האי שאין סומכין על דבריו של גוי היכא דאינו מסל"ת מ"מ כיון דקטן יודע בטיב הדחה יוצא ונכנס והגוי יודע דרך ישראל ומרתת הגוי מודה רב האי אבל במסל"ת לא פליג רב האי ותדע שכן הוא דהא קאמר ולא להיתר ומדאמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור וע"כ ר"ל דפליג התם מרב ממקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד גוי מותר ומשני כשנמצא ביד גוי שאני ופי' רש"י שהי' בחזקת המשתמר והוא לא שחטה וטרפה לא מכרו לו ליכוני כאן אבל בשר המונח שמא עורבי' החליפוהו עכ"ל וא"כ רב האי דהיכא דליכא מוקלין וטבחי ישראל דאסור בשר הנמצא ביד גוי והרי התם לא מיירי כלל במסל"ת אלא וודאי רב האי לא מיירי כלל במסל"ת וקאמר הסמ"ג דבשאינו מסל"ת אינו נאמן לעולם זולת כשהגוי יודע טיב ישראל וקטן יודע דרך הדחה נכנס ויוצא אבל כשאין הגוי יודע טיב ישראל אף שהקטן יוצא ונכנס אינו נאמן וריב"א ס"ל דאפי' קטן יודע טיב הדחה יוצא ונכנס והגוי יודע טיב ישראל בעינן קפילא משום דבכה"ג צריכים אנו לסמוך אעדותו של גוי דאמרינן מירתת הוא וקושטא קאמר לא סמכינן עליו לה"ד אלא טעמינן לקפילא דשמא לא ירתת אבל כל שהגוי מסל"ת מודה ריב"א דלא טעמינן כלל לקפילא דכל שהיא מסל"ת לא סמכינן אעדותו כלל והוה כברור לנו שהדיחו בוודאי זהו ברור פי' דברי סמ"ג וכן משמע בהדי' במרדכי פרק כל הבשר שכתב וז"ל ואם גוי שם בקדיר' ולא ראוהו ישראל אם הודה באחרונה אם הגוי יודע מנהג ישראל מותר ע"י יוצא יוצא ונכנס וריב"א מחמיר שלא להתיר אלא ע"י טעימות קפילא ומ"ה עכ"ל משמע בהדי' דלא קאי ריב"א אלא היכא דנסמך אעדותו של גוי ונאמן דמרתת אבל לא אמסל"ת ולכך כתב הטור ויש אוסרי' בזה פירש היכא דאין הגוי מסל"ת משום דאז צריך לעדותו של גוי בעינן קפילא אבל כשהגוי מסל"ת ליכא מאן דפליג דלא בעינן קפילא משום דכל שהוא מסיח לפי תומו לא סמכינן אעדותו כלל אלא זהו ברור שהדיחו זה פשט דעת הסמ"ג ופשוט למעיין ולמדקדק היטב :

אמנם הב"י הבין שהסמ"ג חולק על הסמ"ק לענין מסל"ת והכי ס"ל לריב"א ולכך דחק את עצמו בפי' דברי הטור סמ"ס ויש אוסרים בזה היינו בכל זה ולא ידעתי למה יצא חוץ לשיטה דהא בדברי הסמ"ג לא נזכר מסל"ת כלל ואדרבה משמע דרב מודה במסל"ת וכמו שהוכחתי ואפשר שהי' דחקו לזה שהי' קשה לי' דרב האי ע"כ לא כפשטי' איירי דא"כ מאי קמ"ל דאין סומכין אעדותו של גוי ולכך הבין דרב האי איירי במסל"ת והוצרך לכתוב וה"ל דה"ק הסמ"ג אם גוי או עבד שם בשר בקדירה אע"פ שכתב ר' האי דאין סומכין על דברי הגוי וא"כ אע"פ שהסיח לפי תומו ואמר שהדיחו אינו נאמן מ"מ אם היה ישראל יוצא ונכנס מותר אפילו באינו מסיח לפי תומו כדבריו ועוד הבין דריב"א ס"ל אפילו מסיח לפי תומו בעינן קפילא וכל זה אינו אלא הפשט מבואר כמ"ש :

ובת"ח כלל א' דין ז' דרך בכתיב הב"י גם בב"ח כלכל הדברים וכתב דבתחילה כתב בסתם גוי דאינו יודע מנהג ישראל ולא ראה ישראל אם הדיח הבשר או לא והגוי אומר שהדיח אף במסל"ת אע"פ שאינו נאמן מדכתב ר' האי מ"מ יש להתיר כאן אם יודע ישראל כו' משום דמירתת ועוד אפילו אינו יודע הי' ראוי להאמינו כאן במסל"ת משום דקפדי אנקיות וריב"א פי' שלא להתיר זה אלא ע"י טעימות קפילא פי' אין להתיר דבר זה היכא שאינו יודע מנהג ישראל ובמסל"ת ולסמוך אהאי דקפדי אנקיות אלא דווקא ע"י טעימות קפילא הרמ"ה כו' אבל רבינו שכתב וי"א בזה נראה שהבין דמ"ש הסמ"ג וריב"א פי' כו' קאי גם אהיכא שיודע מנהג ישראל כו' ור"ל וריב"א פי' שלא להתיר גם את זה ומכ"ש שלא להתיר במסל"ת כו' והיינו דכתב רבינו וי"א בזה כלומר בכל זה דיש אוסרים דהסמ"ת והסמ"ג אוסרי' במסל"ת וריב"א אוסר אף ביודע מנהג ישראל כו' אבל לפע"ד דלא קאי ריב"א לאסור אלא במסל"ת וכדפי' עכ"ל ובעבור זה השיג על מהרמ"א ופסק דהסמ"ג הוא יחיד ואין להתיר במסל"ת ומאוד עקש הדרך דא"כ אפשר לומר דריב"א קאי אמסל"ת ואקפדי אנקיות אבל בסמ"ג לא נזכר שום דבר ממסל"ת וגם במרדכי הנ"ל משמע בהדי' דלא קאי ריב"א אלא אקטן בנכנס ויוצא אבל במסל"ת ליכא מאן דפליג אסמ"ק ולכן כתב הטור ויש אוסרים בזה פי' אקטן יוצא ונכנס ומי שיש לו חיך לטעום יטעום הדברים במטעמן שמה שכתבתי הוא אמת ונכון :

גם מה שתמה הב"ח על הב"י שכתב ומ"ש הסמ"ק וכ"ש אם יודעים בטיב יסודים טעמו דכיון דיודעים בטיב יהודי מסתמא אינו משנה ממנהג וכיון דמסל"ת אפי' אינו יודע בטיב יהודי' נאמן כ"ש כשיודע בטיב שהי' נאמן במסל"ת ע"כ לשון הב"י ותמה הב"ח דכיון דיודע דאיסור והיתר תלוי בזה א"כ אין לסמוך אהודעתו דוודאי משקר וכמ"ש הטור בסימן ל"ח עכ"ל אינו כלום דוודאי לא דמי למ"ש בסימן ל"ח דהתם יהבינן לי לטעום אם יש בו איסור ובלאו הכי ליכא למיקם עלי' דמילתא הילכך כיון שיודע שהאיסור והיתר תלוי בזה לא שייך לומר מסל"ת דהא שואלין אותו אם יש בו טעם ובוודאי ישקר משא"כ הכא דאפשר לומר אע"פ שהוא יודע טיב ישראל בהדחה מ"מ משכחת היכי דהסיח לפ"ת לפני אחרים שלא שאלוהו אם הדיחו והסיח לפניהם דוודאי נאמן הוא והגע עצמך דהא ק"ל דמומר נאמן בעדות אשה במסל"ת ולא אמרינן חזקתו משקר כיון שהאיסור והיתר תלוי בו שא משכח'לה בכה"ג ונקטינן הפשטא דבמסל"ת לעולם נאמן אפילו היכא שיודע הגוי שדרך ישראל להדיחו דליכא מאן דפליג אסמ"ק ובשאינו מסל"ת וקטן נכנס ויוצא ויודע הגוי בטיב ישראל מותר ג"כ דמירתת עיין סימן קל"ז מ"ש שם :

טור אין מולחין אלא בכלי מנוקב או במקום מדרון בענין שאם ישפך שם מים יצא מידו :

ד"ל הרא"ש כללו של דבר כששופך מים עליו יוצאים מים לחוץ או הבשר מותר למולחו עליו עכ"ל : ונראה דט"ס היא שהי' מים לחוץ והבין המדפיס שהיה מים ואינו רק שא הוא מיד דא"כ יוצאין המים לחוץ הנ"ל ועוד דנ"ל כלל יוצאים מים פשיטא דאמים קאי והוי' כפל לשון ולכך כתב הטור בענין שאם ישפך שם מים יצא מיד עכ"ל · ובתרומת הדשן כתב וז"ל וכן כתב הרא"ש כלל שכל דבר ששופך עליו מים והמים יוצאים לחוץ מיד אז מותר למלוח עליו וב"י הוסיף לבאר דבעינן שיצאו המים מיד עכ"ל ולא הרגיש במה שכתבתי לכך הוצרך להגיה והמי' אבל מה שכתבתי הוא נכון :

ס"ס ס"ט דף ס' ע"ד בב"י כתבו הגאונים בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה נתייבש דמו בתוכו כו' וכן כתב המרדכי פרק כל הבשר והג"מ פ"ו וכתבו שמהר"מ התירו בצלי' עכ"ל וכן התיר התשב"ץ סי' סנ"ה ובהגה"ה ש"ד כתב וז"ל מהר"מ הי' מצוה לאכלו בצלי' ולא מבושל ואף בתר הצלי' אסור לבשלו עכ"ל וכן כתב בפסקי דקנ"ט סימן קכ"ב וז"ל אפי' לבשלו אחר הצלי' אסור דצלי' כמליח עכ"ל ובתשוב' מהרי"ל סוף סימן נ"א כתב וז"ל וגם אין לבשלו אחר צלי' ובזה נחלקו מהר"ר ע"ז ואחר גדולי' ויש מתירי' וכן כתב רבינו סעדי' בלקוטים שלו על האו"ה וכן אי' במרדכי שאין לאכלו אלא צלי ולא לבשלו אח"כ אבל בתשובת האשר"י משמע שמותר לבשלו אחר צלי' עכ"ל ובאו"ה של מהרי"ל פסק דאסור לבשלו אחר צלי' ע"ש · ונראה דבהא פליגי לפי שהרא"ש כתב בתשוב' כלל כ' דין כ"ה שמהר"מ התירו בצלי' דאף אם לא יצא הדם לחוץ הוי דם האברים שלא פי' ומותר אבל לבשלו בקדירה אסור אף על פי שאינו פולט ע"י מליח' פולט דמו ע"י קדירה עכ"ל דלבעל או"ה משמע מדאמרינן הא דשרי ע"י צלי' היינו משום דאפילו לא יפלוט הוי דם אברי' שלא פירש משמע בפשיטות דלא ברירה לן שיפלוט כל דמו ע"י צליי' וא"כ אם יתבשל אח"כ יש לחוש שמא יפלוט אחר רתיחה בבישול דאפשר הבישול פועל יותר להוציא הדם מהצליי' כמ"ש ת"ה בהדי' כן · ומ"ש הרא"ש אח"כ דאע"פ שאינו פולט דמו ע"י מליחה פולט דמו ע"י קדירה פשטא דמילתא נקט ואה"נ דה"ה דאע"פ שאינו פולט דמו ע"י צלי פולט דמו ע"י קדירה · ולמהרי"ל משמע מדנקט הרא"ש דאע"פ שאינו פולט דמו ע"י מליחה פולט דמו ע"י קדירה משמע דווקא נקט מליח' אבל לבשלו אחר צלי' מותר דאע"ג דאינו פולט כל דמו ע"י צליי' מ"מ גם הבישול אינו פועל יותר הכא מהצליי' · ודברי בעל ת"ה עיקר : ד

גרסינן בפרק כל הבשר דף קי"א ע"ב אמר שמואל קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח וכתב הרא"ש ובקערה שאינו מנוקבת איירי ושלא כדברי המפרשים דאיירי אפילו במנוקבת דא"כ יהא אסור למלוח שני פעמים בכלי מנוקב א"ו דמא מסרק סריק עכ"ל וקשיא לי דהא איהו גופי' כתב לקמן שאם עשה גומות בדפוסי עכו"ם

דאינן

דאיכן כאסרות דהוה כמו טהור מליח וטמא תפל דאין מליחה לכלים עכ"ל א"כ דילמא לעולם אימא לך דדמא לא מיסרק סריק ואפי' במנוקבת אסור לאכול רותח שכבר נאסרה מכח דם וא"ה מותר למלוח שני פעמים בכלי מנוקב דהוה כמו טהור מליח וטמא תפל דאין מליחה לכלים ה :

ונראה דמ"מ גבי דפוסי הגבינות לכתחילה אסור דומיא דטהו' מליח וטמא תפל וכן כתב ב"י ס"פ ק"ה דמשמע מדברי הרא"ש בדפוסי הגבינות לכתחילה אסור וא"כ קאמר שפיר דא"כ יהא אסור למלוח לכתחילה בשר ב' פעמים בכלי מנוקב מיהו בהגהת ש"ד סימן י"ד ובאו"ה כלל יו"ד דין י"ד פסקו דמותר למלוח בשר לכתחילה בכלי שאינו מנוקב שנמלח בו בשר ע"י שינקבנו עתה דאין מליחה לכלים וכן כתב הרב ר"מ איסרלש אלמא דס"ל דמטעם אין מליחה לכלים מותר אפילו לכתחילה אע"ג דאינהו גופייהו פסקו בגבינות דאסור לכתחיל' א"כ צריך לומר דשאני התם גבי דם דאיכא כמי סברא דמיסרק סריק וכן חילוק בספר באר שבע דף פ"ב ע"ד א"כ יש לומר דשאני התם דלא יהא אלא צונן הא קיימא לן בסימן נ"א דאסור להניח בשר מבושל של היתר צונן בקערה של איסור צונן דכיון דבעי הדחה חיישינן דילמא ישכח להדיח אבל בשר חי שרי אפילו לכתחילה כיון דאורחי' בהדחה וכמו שנתבאר בסימן נ"א וכדי ליישב דהרא"ש לא פליג י"ל דהכי קאמר הרא"ש דא"כ יהא אסור למלוח שני פעמים בכלי מנוקב אם לא שידיח בנתיים הכלי דניחוש שמא נשאר בו בפעם הראשון דם בעין דיהא נבלע בבשר ומעשים בכל יום שמולחים ב' פעמים זה אחר זה בלי ההדחה בנתיים אלא ודאי לא חיישינן להכי דדם ממרק סריק ונופל דרך נקבי הכלי א"כ מה"ט נמי מותר לאכול בה רותח ודוחק קצת ועיין ספר באר שבע דף פ"ה ע"ד : ן

כתב הר"ן ומה שאנו מולחי' וחוזרים ומולחי' בכלי אחד מנוקב משום דאיידי דטרידי' החתיכה למיפלט לא בלעה ואפי' כי גמרה ליפלט' דם פולטת ציר וכל דפלטה לא בלעה דם וכן פסק הרשב"א וכתב בחדושיו שכן דעת הראב"ד והרמב"ן ז"ל ולדבריהם לא שרי אלא כשעדיין פולט ציר וכן כמי לדבריהם אם הבשר שהי' כבר במליחה והודח אסור דכבר נסתמין נקבי הפליטה כיון שהודח וכמו שיתבאר בסימן ע"ו אבל התוס' (דף קי"ג ע"א) והרא"ש וא"ז ומרדכי ואגודה פר' כל הבשר ומהר"ם בר ברוך בתשובה סי' שס"ד וש"ד סי' י"ז וסמ"ג דף מ"ח ע"א וסמ"ק סימן ר"ה (דף נ"א) והטור סי' ק"ה ורבינו ירוחם נט"ו אות ל"א והכלבו סוף סימן ק"ג פסקו דאין מליחה לכלים ואין המלח מפליט רק מה שבלוע באוכל ולא מה שבלוע בכלי כן כתב בהגה"ת ש"ד ע"ש תשובת ר' שמעון ב"א והיא בתשובת מיימוני המ"מ ס"ח ובמרדכי שם וכן כתב בהגהת שערי דורא המתחלת יא"ת כיון דאין מליחה לענין אמאי אמרינן לעיל כו' ומביאה ב"י וכן פסקו כל האחרונים מהרא"י ואו"ה ורש"ל חביב בתשובה סימן קל"ח ורש"ל פרק כל הבשר סימן פ"א ור"מ איסרלש ושאר אחרונים ואף ראבי"ה שהביאו המרדכי והאגודה שם נראה דלא פליג אלא בדפוסי הגוים מטעמא דנמלח בהם גבינות כמה פעמים וכדמשמע מדברי הפוסקים וכן כ' בהגהת ש"ד ובת"ח ריש כלל י"ד דבכדון דידן אף ראבי"ה מודה ועוד יש טעמים אחרים לחלק עיין באו"ה כלל ג' בסופו והכי מוכח נמי דעת האו"ה דבכלל ג' פסק כראבי"ה דאע"ג דנמלחו גבינות בדפוסי הגוים אסורים ובכלל יוד דין י"ד פסק דכלי שאינו מנוקב שמלחו בו בשר מותר לנקבו ולמלוח בו בשר אחר מאחר שאין מליחה לכלים עכ"ל א"ו כדפי' והכי נקטינן :

כתב הרו"ך בדרישה סעיף י"ח וכתב הר"ן ומה שאנו מולחים וחוזרי' ומולחי' וכו' מטעם דאין מליחה לכלים ומש"ה מותר למלוח בשר כשר להשהותו במלחו אפי' בכלי אינו מנוקב ונאסר מחמת דם ב"י ול"ע למה לא יהא נאסר מכח כבוש שהו' כמבושל שהרי נכבש בשר הכשר בציר ר"ל ציר הנפלט מבשר הכשר מולחו בהשהותו בכלי שנאסר כבר ודוחק לומר דמיירי בכלי מנוקב עכ"ל :

וכתב הב"ח עליו בקונטרס אחרון ולא ידעתי אנה מצא מי שמתיר דבר זה לכתחילה למלוח בו כשאינו מנוקב אפי' נותן טעם לפגם כ"ש לשבח דאסור אפי' דיעבד מטעם כבוש כמבושל אפי' צונן בצונן כדלקמן ריש סי' ק"ה עכ"ל · נראה שחשב שמ"ש מהרו"ך שנאסר כבר מחמת דם ב"י הוא ר"ת בן יומו ומפני כך לא ידע אנה מצא כן אפי' אינו ב"י ושארי' לי' מארי' שאם הוא ר"ת בן יומו אין לו חיבור כלל והכי הל"ל שנאסר כבר מחמת דם והוא בן יומו ועוד דהאיך יאמר מהרו"ך דבר מלבו ויקשה א"כ עליו להניח בנ"ע בשגם שיש מקום וטעם נכון כמ"ש הר"ן אלא הוא ר"ת בית יוסף כמו שדרכו בכמה מקומות להביא דברי בית יוסף וכותב בסוף ב"י וכן מבואר להדיא בב"י בשם הגה"ת המתחלת וא"ת כיון דאין מליחה לענין כו' דמותר אפי' לכתחילה למלוח בשר כשר אפי' בכלי שאינו מנוקב שנאסר כבר מחמת דם טעם דאין מליחה לכלים וכן פסק בהגה"ת ש"ע סימן ע"ז וכן פסק בת"ח כלל י"א דין ט' בשם ב"י ע"ש וכן מ"ש הב"ח אפילו צונן בצונן כדלקמן ריש סימן ק"ה עכ"ל נראה שהבין דקושית מהרו"ך דהוה כבוש במע"ל כדלקמן ריש סימן ק"ה הא ודאי ליתא דא"כ וודאי דלא נאסר כיון דאחר מע"ל נותן טעם לפגם וכמו שכתבתי לקמן ריש סי' ק"ה ועוד דא"כ מאי קושי' דילמא אינו שוה' בה מע"ל אלא הדבר ברור דקושי' מהרו"ך היא דבציר ומלח שיעורי' דידי' הוא דהוה כבוש בכדי שיתנו מים על האש ויתחיל להרתיח וכמו שכתב הרא"ש והטור והוא שיעור קטן ומסתמא שוה' בו כשיעור הזה ונ"מ נראה דלא קשה מידי דדוקא לענין נמלח תחילה בכ"ש דנאסר הבשר מציר דידי' גופה אסור כשיעור הזה אבל עכ"פ לענין אין מליחה לכלים אין חילוק דלעולם אין כח המלח והציר להפליט הכלי וכה"ג כתב בספר באר שבע דף פ"ו :

טור וכתב הר"ף דבכל החתיכה אסור כו' :

כן הוא בהגה"ת סמ"ק סי' ר"ד ע"ש :

כתב הב"י וז"ל כתב בשערי דורא שער ד' חתיכה שלא נמלחה ונפל עליה ציר מבשר מלוח או נפל לתוך ציר יחזור וידיחנ' וימלחנה כו' ובסי' ע"ז יתבאר שלדעת הרשב"א והר"ן כל זה אסור וע"ש עכ"ל ותימא רבה איך כתב כזה דהא אדרבה הרשב"א כתב בחדי' דבשר שלא נמלח כלל שנתנוהו עם בשר שנמלח קודם גמר פליטה תו כו' יש מגדולי המורים

הגה"ת מנחת אהרן

ד ועיין בתרומת הדשן סימן ק"ס · ול"נ כוונת הרא"ש מ"ש דאע"פ שאינו פולט דמו ע"י מליח' פולט דמו כו' והיינו אפי' מלחו תחיל' והדיחו וא"כ נצלו אסיר לבשלו ולאפוקי ממהרי"ל בשם הר"ר עוזר שמתיר לבשלו אח"כ כדאי' בט"ז סימן זה ס"ק ל"ב ולכך קאמר דמה שאינו פולט ע"י מליחה פולט ע"י קדירה דקדירה פועל יותר לרכך הבשר שיצא דמו ממליחה ונצלי' אח"כ · וכן משמע לשון מהר"ם מדתני סתמא אסיר לבשלו אחר צלי' וכן מוכח מתה"ד סימן ק"ע דקרי לי' דבר שאינו מתירין דנצלי לא נאסר מעולם ובבישול אין לו היתר מעולם ואם נאמר דס"ל לת"ה דאם מלחי תחילה ונצלו אח"כ מותר לבשלו א"כ יש לו היתר בבישול · וא"ל כיון דלכתחילה אסור לעשות כן מדנקט מהר"ר עוזר אם מלחו מ"מ למה נאמר דבטל ברוב והוה הכל כבשר שהוא תוך ג' ימים ומותר במליחה ובבישול א"כ נימא דאינו בטל אלא צריך למלוח להדיח ולצלות וא"כ לבשל א"ו דמליחה לא מהני מידי שיהא מותר לבשל אח"כ וא"ש התרומת הדשן לשיטתי' מדפרש (בסי' ק"ס) כהרא"ש דאסור לבשל אחר הצלי' והיינו אפילו ע"י מליחה תחילה כ"כ לכך כתב סימן ק"ע אם נתערבה אותה חתיכה באחרות בטילה ולא הוה דבר שיש לו מתירין ולפ"ז נ"ע על הט"ז שהביא פסק הלכה בשה"ע כיון שבש"ע פסק שאסור לבשל אחר הצלי' והיינו כהרא"ש וכמו שמפרש הת"ה וכן פסק דאותו חתיכה בטילה ברוב ע"כ דלא כמהר"ע ויש ליישב עכ"ה :

ה ועיין בהרמא"י בש"ע סימן ק"ה סי"ב ובש"ך שם ס"ק מ"ב :

ן נ"ל כוונתו דרוצה להוכי' תירץ שני שלו דהוכחה של הרא"ש דיהא אסור משום דם בעין דא"ל כתירוץ ראשון דיהא אסור לכתחילה דומיא דגבינות ז"א דהב"ש מייתי שם בשם הר"ן דמהאי טעמא מותר למלוח בכלי מנוקב שני פעמים משום דאמרי איידי דטריד למיפלט לא בלע וא"כ אכתי קשה על הרא"ש דמאי קאמ' דא"כ יהא אסור למלוח שני פעמי' כו' דילמא מש"ה מותר דאיידי דטריד למיפלט לא בלע אבל גבינות דלא שייך טריד למיפלט משום דאין לו מה לפלוט א"ו הוכחתו דיהא אסור משום דם בעין ואי' בש"ך ריש סי' זה ובסי' ע"ו דדם שנפל על חתיכת בשר צלי אסור הבשר דלגבי דם בעין לא אמרינן איידי דטריד כו' וא"כ מוכח דע"כ באינו מנוקב איירי שמואל ולפ"ז א"ש דלא פליג הרא"ש על הפוסקים עכ"ה :

המורים שהורו שחוזר הוא להכשירו עם מליחתו שכשם שהוא פולט דם של עצמו כך פולט דם שבלע וזה נכון עכ"ל וכן היא מסקנת הר"ן בשם הר"ר יונה ובאמת לפי שרא' במ"ש הטור ס"ס ע' כתב עוד הרשב"א אסור ליתן בשר שלא נמלח כלל עם בשר שנמלח קודם פליטתו כו' ובשה"ת כתב שחוזר להיות מותר כו' עכ"ל והבין שמ"ש ובשה"ת כו' הוא מדברי הטור שחולק על הרשב"א עם שה"ת ולא עיין עדיין בשת"ה הארוך שהביא שם שלמו הס"ה והסכי' עמו כיון שפסק בקצר ומ"ש הטור ובשה"ת כו' הוא הכל מדברי הרשב"א ר"ל שהרשב"א מביאו (ואע"פ שמוכח בכמה מקומות שהטור לא ראה תורת הבית הארוך מ"מ יכול להיות שהטור עצמו ראה לשה"ת שכתב כן וגם הרא"ם הביא כן פרק כ"ה בשם שה"ת והשיג בעין שכלו שהיא מגדולי המורי' שהביא בקצר הוא ספר התרומות) :

בסימן ס"ט בב"י דף ס"ב ע"ב ד"ה כתב סמ"ק וכו' ונראה ממ"ש באותו הג"ה שאם נתן בכלי חולב מעט מים להדיח הבשר והדיח בה הבשר שנעשו המים חתיכה דאיסורא צריך ס' נגד המים עכ"ל פירש שאם נתן בכלי חולב מעט מים להדיח הבשר והדיח בהן הבשר שנעשו המים חנ"כ לפי שהן בלועים מבשר וחלב ואז אם ביטל אח"כ באותן המים צריך ס' כנגד המים [ז] ודו"ק :

טור מצאתי כתוב באגרת התשובה של הר"ר יונה הבשר לאחר שנמלח אעפ"י ששהה במלח כשיעור הראוי להשהות אסור לאכול ממנו עד שידיחנה יפה יפה ואסור לחתוך ממנו בסכין עד שידיחו יפה יפה עכ"ל :

וכתב הב"י א"א לייסבו ומה שכתבאר בסמוך מעשה דרש"י ומסיק שאינו מדברי הטור הואיל והטור עצמו מבי' מעש' דרש"י הקמ' שאינו מדברי הטור אבל מה שהניח ב"י בקושיא :

וז"ל ומ"ש הרר יונה שאם חתך ממנו בסכין צריך להגעילו ברותחי' א"א לייסבו עם מה שכתבאר בסמוך במעשה דרש"י שהתיר שאחר ששהה הבשר במלחו אין דם שבמלח שבו אוסר הבשר וכ"ש שאינו אוסר את הכלי עכ"ל אין זה קושיא דאפשר דרש"י מודה להר"ר יונה בזה דאגב דוחקי' דסכינא בלע הסכין ובב"ה פי' ג"כ דרש"י מודה להר"י בענין אחר ע"ש מיהו לענין דינא כתב המרדכי פרק כל הבשר שאם בעת צליתו קרעוהו בסכין אע"פ שהוא רותח לא אסרוהו לסכין דדם מישרק שריק וה"ל כדף שמולחי' עלי' וקצת ראיה מסוף ע"ז השפוד והאסכלא של גוים מלבנן באור ולגבי קדשים תנן מגעילן וטעמא משום שומן שלהם אבל שפוד של חולין שצלו בו בשר אין צריך כלום אע"פ שהאור מוציא דמו על השפוד והאסכלא ואין לחלק בין כבד לבשר עכ"ל וכ"ש כאן במליחה דלא אסרינן לסכין דוודאי מליחה לא הוי יותר מצלי וכן כתב בה"א בשם הרא"ה (ומביאו ב"י לעיל) שמותר לחתוך בשר מליח בסכין ואין הסכין נאסר עכ"ל וכן עיקר ועיין בתרומות הדשן סימן קס"ב וע"ל סי' ע"ו :

בב"י מצאתי כתוב באגרת הר"ר יונה טעמו מפני דם הבלוע במלח כתב הרשב"א בת"ה הרוצ' למלוח ולאכול בכלי בלא הדחה עופ' ואין חוששין לדם שעל המלח שהמלח שואב את הדם ומונע את המלח מלבלוע את הדם בד"א במולחו ומעלהו לאלתר אבל אם שהה במולחו המלח בולע את הדם ונאסר לפיכך מדיחו יפה יפה וצולה ואוכל ע"כ וכתבו רבינו בסימן ע"ו ומשמע דלהר"ר יונה נמי לא איירי אלא בששהה במלחו קצת דאילו במלחו ומיד מעליהו לכלי וודאי שרי עכ"ל :

ואיכא למידק למה הוצרך ליתן טעם לדבריו הא גמרא ערוכה היא אין הבשר יוצא מידי דמו אלא א"כ מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה ועוד למה כתב מפני דם הבליע במלח הא איכא למימר דאיכא דם ע"ג חתיכה וכראה דמשמע לי' לב"י דהר"ר יונה אפילו בכלי קאמר דאסור לאכלו עד שידיחנו יפה יפה וא"כ ליכא למיחש לדם שעל פניו דכודא משאוב שאיב אבל לחוש לדם הבלוע במלח שנבלע בבשר עם המלח כיון ששהה במלחו וכן כתב ב"י בסוף ומשמע דהר"ר יונה נמי לא איירי אלא בששהה במלחו קצת דאילו במולחו ומיד מעלהו לכלי בוודאי שרי (והנה לכאורה קשה שני קושית על הב"י דמ"ש דהר"ר יונה לא איירי אלא בששהה במלחו קצת והלא הר"ר יונה כתב הפי' ששהה שיעור מליחה ועוד למה כתב הר"ר יונה לשון אפי' הא הוא לא הוכר אלא בששהה קצת) וביאור דבריו דל"ת דה"ק הר"ר יונה ל"מ אם לא ששהה כלל במלחו (דאסור אלא אפי' בשהה במלחו כשיעור מליחה דה"א דכבר זב כל דמו ואפ"ה אסור משום דם הנבלע במלח ולפי פי' זה חולק הר"ר יונה עם הרשב"א גם ממעלהו מיד לכלי דהרשב"א מתיר וזה דוחק לומר דיהא מחולקים בכך ולכך כתב הב"י דא"צ לדייק הכי אלא דנוכל לומר דהר"ר יונה לא פליג בזה וגם לדידי') במעלה מיד שרי לכלי בלא הדחה אלא ה"ק הר"ר יונה ל"מ אם שה' קצת דאז לא נמלח כלל כהוגן וגם המלח מבליע (דאז לא פסק כח המלח) דאסור בלא הדחה אלא אפי' ששהה שיעור מליחה דנמלח כהוגן אפ"ה אסור לאכלו אפי' בכלי עד שידיחנו יפה מפני דם הבלוע במלח (והא דכתב הב"י דהר"ר יונה לא איירי אלא בששהה קצת ה"פ הא דקאמר הר"ר יונה אפי' ששהה שיעור מליחה לא אשמועינן לאסור בל"מ רק אם ששהה קצת כנ"ל אבל אם לא ששהה כלל ומעלהו מיד לכלי מודה לרשב"א) ודו"ק הטיב :

סימן ע

טור מולחין הרבה חתיכות זו על זו אע"פ שהתחתונה נגמרת פליטתה קודם העליונה לא אמרינן שחוזרת ובולעת מדם העליונה לפי שהוא שוהה הרבה לפלוט ציר וכל זמן שפולט צירה אינה בולעת ואפילו מתקבץ הרבה מציר ועומד בגומה שבין החתיכות שרי כד"א כמולח בשר עם בשר ואפילו בשר שור עם בשר גדיי' וטלאי' ואפי' עם עופות שא"א לגדיים וטלאים ואפי' לעופו' לגמור כל פליטת צירן עד שיגמור בשר שור לפלוט את דמו אבל בשר עם דגים אפי' בשר עופות עם דגים אסו' למלוח לפי שהדגים פולטי' כל צירן קודם שיפלוט העוף את דמו עבר ומלחן יחד פרש"י שהעופות מותרין והדגים אסורים אבל לא מלחן יחד אלא שמלח הדג אצל עוף מות' ורשב"ם פי' שגם העופות אסורים לפי שהדגים חוזרין ופולטין הדם שבלעו ומבליעין אותו בעופות וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל והא דאסרינן לדגים לא כולן אלא כדי קליפה מהם לפיכך אם הוא שלם ולא נטלו קשקשיו שרי וכל זה כשמלח שניהם יחד אבל אם לא מלחו יחד אלא לאחר שמלח הדג נתנו עם העוף מותר עכ"ל :

הטור תפס תירוץ אחרון שכתבו התוס' והרא"ש עיקר דהיינו משום דפליטת ציר מוסכת הרבה אחר פליטת דם וכל זמן שהבשר טרוד לפלוט ציר אינו בולע דם אבל התוס' והגהת אשרי כתבו בשם הר"י אורלינש וז"ל לפי שפליטת הדגים נגמר קודם התחלת פליטת העופות לכך אינו פולטין עוד מה שבולע מן העופו' אבל בשר ובשר כיון שלא נגמר פליטת התחתון קודם התחלת בליעת מן העליון אין דרך פליטת נסתמת דהואיל ופתוח לפלוט לא יסתום עד גמר פליטת החתיכה שעלי' עכ"ל ותירוץ הר"י אורלינש לא כתבו הרא"ש כלל וכ"מ לדינא בינייהו כמ"ש הרשב"א בת"ה וכמו שאכתוב בסמוך :

מיהו מה שכתב רש"י גבי דגים ועופות שמלחן זה עם זה שהדגים אסורים דדגים רפו קרמייהו ופלטי ממהרים לפלוט ציר שלהם

ועופות

הגה"ת מנחת אהרן

[ז] כ"ל כוונתו דלכאורה יש לפרש בהג"ה זו הא דכתב צריך ס' נגד המים משמע דלא תו חתיכה בשר צריך ס' נגד המים כדי להתיר אותו הבשר עצמו וז"א דאותו הבשר אינו אסור אף בדליכא ס' נגד המים דהאי ציר אינו רותח אלא לאסור כדי קליפה וא"כ אף אותן המים שנאסרים מחמת הציר אינו נאסרי' אלא כדי קליפה ואי' בש"ך סי' ק"ה ס"ק ה' דבר שאוסר כדי קליפה אינו מפלי' ומבליע כאחד וא"כ האי בשר לא נאסר דאותן המים אינו בולעין ופולטי' כא' והמה רק בולעים וכ"כ אבל לא פולטי' וצ"ל ס' באותו הבשר נגד המי' לכך מפרש המחבר דהאי דכתב בהג"ה צריך ס' נגד המים היינו אם ביטלו באותן המים עכ"ה :

ועופות קמיטי לותי' כלומר אין ממהרי' לפלוט וכבר נאוי הדגי' מלפלוט ועדיין עופות פולטים הילכך בלע דגים עכ"ל משמע בהדיא דעת הרש"י שלא כדעת הר"י אורלייניש דמדקאמר ועדיין עופו' פולטין משמע שפלטו מתחילה ג"כ אלא שעדיין הם פולטת (עיין לקמן קודם ד"ה טור לפ"ז):

והרשב"א כתב בת"ה וז"ל שהדגים פולטים מיעוט דם וצירה וגומרין כל פליטתן עד שלא יגמור העוף את פליט' דמו וזהו כדעת הרא"ש והטור מיהו ע"כ אין דעת רש"י כדעת הרא"ש והטור שכתבו דבשר ובשר טעמא דשרי שאי אפשר לגדיים וטלאים לגמור כל פליטת צירן עד שיגמור בשר שור לפלוט את דמו עכ"ל · דאם כן משמע מאפשר שגומרי' פליט' צירן קודם פליטת בשר שור צירן ומ"ה (נ"ל ואפ"ה) מותר ואם כן לאיזה צורך כתב רש"י גבי ההיא דרב מרי בר רחל דאמלח לי' בשר שחוטה בהדי בשר טריפה דאתא לקמי' דרבא א"ל הטמאין הן ורוטבן וצירן ופרש"י דקא מבעי' לי' מי אמרינן כי היכי דגבי דם לא חיישינן לדילמא פליט עליון ובלע תחתון דאמרינן כל זמן שטרודין אינן בולעי' ושניהם כחים יחד מפליטתן ה"נ צ"ע או לא: צירן וכיון דצירן אסור מתסר הבשר השחוט מחמת ציר הטריפה שהוא נוח לבלוע מן הדם עכ"ל רש"י הרי שכתב שהוא נוח ליבלע מן הדם ולאיזה צורך כתב כן אפילו שלא תהא נוח ליבלע מן הדם הא אפשר לומר שבשר השחוט גומר' פליטת צירו קודם פליטת בשר הטריפה כל צירו ואח"כ בולע השחוט מציר הטריפה שהוא אסור אלא משמע דעת רש"י בזה דלא כהרא"ש אף שהבשר התחתון אינו גומר' אפילו פליטת צירו קודם שפולט העליון צירו אלא שניהם כחים יחד ברגע אחד מפליטתן וזהו דעת רש"י מיהו אין זה הוכחה כל כך ודו"ק: [א]

וכתב עוד יש מגדולי חכמים שאמרו שכל זמן שהבשר פתוח לפלוט דם או ציר מותר למלוח עלי' בשר חדש שכל שהיא פתוח כשם שהוא בולע כך הוא פולט ולפי דרכם למדו שאם מלח עופות לעצמן ושהה שהתחילו לפלוט מלח עמהם דגים מותרין ודרך לחוקה היא זו בעיני שא"א שלא יפלטו העופות כלל בתוך שיעור שיפלטו הדגים דמן וצירן עכ"ל פירש והיכא משכחת לה דגים ועופות שמלחן זה עם זה דקאמר רב נחמן אסורים מיהו אומר אני דדעת הר"י אורלייניש אינו כדעת אותן הגדולים לגמרי דלדידהו כל זמן שהבשר פתוח לפלוט אפי' ציר לחוד מותר למלוח עליו בשר ולפיכך הקש' הרשב"א שא"א שלא יפלטו העופות כלל בתוך שיעור שיפלטו הדגים דמן וצירן ודעת הר"י אורלייניש משמע דכיון שלא נגמר פליטת דם התחתון קודם התחלת בליעת מן העליון בכה"ג דוקא אמרינן אין דרך פליט' כשעת דהואיל ופתוח לפלוט דם בשעת התחלת בליעתו לא יסתם שוב הא כל שנגמר פליטת דם התחתון ע"פ שלא נגמר פליטת ציר התחתון דרך פליטתה כשתנות ולדבריו לא קשה מאי שהקש' הרשב"א דוודאי העופות פולטי' תוך שיעו' שפולטים הדגים צירן ואפילו הכי אסר לי' רב נחמן דמשום דרפו קדמייהו גמרו כל פליטת דמן קודם שהתחילו העופות לפלוט דמן ולפ"ז אם מלח עופות לעצמן ושהה שהתחילו לפלוט מלח עמהם דגים מותרין דכיון שלא נגמר פליטת דם הדגים קודם התחלת פליטת העופות מיהו מדברי הר"ן משמע דלהר"י האורלייניש אין חילוק בין דם לציר שכתב אלא שבתוספות התירו למלוח בשר בתחילה עם בשר שכבר נמלח ואמרו דלא דמי לדגים דהיינו טעמא דאסרי לפי שאין העופות פולטת כלום ודם וציר עד שפלטו הדגים דמן וצירן לגמרי אבל כאן שהבשר הזה בתחילה הי' פולט ציר ומתוך כך חלקיו רפים כשגמרה פליטת הציר לאחר נכנס בה בליעת הדם ולא נדבקו חלקיו עדיין ומשום הכי כבולעו כך פולטו עכ"ל ובתוספ' לא נזכר שאין סברת הר"י אורלייניש בזה הרי שהבין בין דם לציר ודו"ק:

מיהו דעת הר"ן כדעת הרא"ש וכן כתב הא"ח בשם סה"ת :

כתב המרדכי פרק כל הבשר סימן אלף רל"ט וז"ל כתב רבינו ברוך בספר החכמה בסוף התשוב' וז"ל נשאלתי על חתיכת בשר תפל שנתערבה בין חתיכות מלוחות בכלי שאינו מנוקב וקיבלה החתיכה דם מן החתיכות ומלאו אותה ונהו שיתירוהו ע"י מלח שמוציא הדם ממנה ואסרתי כי אמרתי דם הנבלע מעצמו בחתיכה ההוא יצא ע"י מלח אבל דם הנבלע ממש בחתיכה ע"י חתיכת איסור כי הך עובדא אינו יוצא עוד לא ע"י מלח ולא ע"י דבר אחר דאפילו בכלי מנוקב אמרינן דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורים הדגים משום דרפו קדמייהו ועופות קמיטי עורן ובלעי דגים מנייהו הרי לך כיון שבלעו הדגים מן העופות הדם לית להו תקנתא ה"נ הכא עכ"ל והובא כל זה בהגהת ש"ד סעד ז' על שם א"ז :

וכתב הרב בת"ח כלל ו' דין ד' וז"ל ונראה דלא איירי שהחתיכה טפילה לא היתה עדיין מלוחה דבכה"ג וודאי שרי דלא גרע מאם כפלה לציר דמותר אלא איירי שהיתה מלוחה והודחה ועכשיו היא תפילה ולכן אסורה כן נ"ל עכ"ל · ור"ל דלא גרע משום שקבלה טעם מחתיכה שנמלח' בכלי שאינו מנוקב דמאי איכפת לן בזה דדווקא נמלח בכלי שאינו מנוקב אסור משום דהמקו' דחוק וע"י מליחתו פי' ממקום למקום וכמ"ש הפוסקים משא"כ הכא ואתי שפיר להרב הא דמייתי ראי' מדגים דהא איכא למימר דשאני דגים דכבר פלטו דמן קודם שבלעו מן העופות ואינבהם את דם של עופות אבל הכא שהחתיכ' תפילה הא איכא למימר כשם שפולט דם של עצמו כך יפלוט דם שבלע וכמו שמחלקין הרשב"א והר"ן כן בהדיא אלא וודאי מיירי כמו שהחתיכה היתה מלוחה כבר והודחה והשתא אתי שפיר דהא מיד לעיל מיני' בסמוך מסיק המרדכי דאמרינן איידי דפלוט דם דידי' יפלוט דם דאחריני' ואח"כ כתב כתב ר"ב כו' וה"ל לכתוב אבל ר"ב כתב כו' דליסתמע דפליג ועוד שהרי ידע שר"ב בעל סה"ת חבר ס'החכמה והרי הרשב"א והטור כתבו על שמו דבשר שנמלח ע"ג בשר שלא נמלח דמותר איידי דיפלוט דם דידי' יפלוט נ"כ מה שבלע וכן כתב המרדכי עצמו על שמו שם מיד לפני זה וא"כ איך יהי' דברי בעל סה"ת סותרין זה את זה אלא וודאי כדאמרן:

ומהרש"ל בספרו פ' כל הבשר סימן ע"ז כתב וז"ל ולענין האי פיסקא דקי"ל יחזור וימלחנה כן דעת הרבה גאונים אכן הרבה הם החולקים כאשר כתב המרדכי בשם ר' ברוך בעל סה"ת גופא שכתב בסוף התשובה והביא ראי' מדגי' ועופות כו' ומהר"ת רצה לתרץ בת"ח שלו לא איירי בחתיכה שלא נמלחה אלא כבר נמלחה ופלטה והא דקרי' לי' תפל ר"ל שלא נתבשל ול"כ דהא דקרי' לי' תפל משום דאינו במלחו' חוץ לכבודו לא ירד לעומקו כלל דא"כ האיך מדמה לדגים ועופות אלא דעת ר' ברוך הוא דעת האוסרים עכ"ל · ולא עמדתי על סוף דעתו דאדרבה לדברי הרב מכל שכן מייתי ר' ברוך שפיר ראי' מדגים וכדפי' ואדרבה לדברי מהרש"ל קשה מה ראיי' מייתי וצריך לדחוק ולומר דס"ל לר' ברוך דאין חילוק בין אית בי' דם של עצמו או לאו והוא סותר דברי עצמו שבסה"ת משא"כ לדברי הרב דאין אנו צריכין לכל הדוחקין האילו ודבריו נכונים וברורים :

שוב בא לידי ספר באר שבע ומצאתי שפי' במסקנתו כפי' מהרש"ל ודהה הפי' שזה בדברים שאין בהם ממש וק"ל ואין להאריך ואולי אי הוה ידע מה דכתב הס"ת שהובא במרדכי וכמ"ש לעיל הוי הדר בי' ומ"מ כמבואר דעת הרב למעלה דאם לא נמלחה עדיין אפילו נתערבה בכלי שאינו מנוקב מותרת ע"י מליחה שנית וכן כתב מהרש"ל בספרו בסוף הסימן וז"ל אבל לעולם אי עביד ומלח בכלי שאינו מנוקב ונמצא חתיכה תפל ביניהם שאינו נאסר דוקא חתיכה כשנמלח בכלי שאינו מנוקב הוא דאסר משום דמקום דחוק ופורש ממקום למקום אבל חתיכה תפילה אינו נאסרת אלא משום שבלע דם פליטה ואם כן ימלחנה שנית ואז יצא כל דמה כדעת רוב הגאונים וכן עיקר עכ"ל וכן מסתבר ומ"ש במרדכי בכשא"מ ונעשה שהי' כך היה [ב] וכן כתב בבאר שבע והיינו שכתב דאפילו בכלי מנוקב אמרינן דגים ועופות כו' שא שבאגוד' פרק כל הבשר סימן קנ"ד כתב וז"ל ואם מלחו הבשר והניחו על בשר שלא נמלח ימלח בשר שלא נמלח ומותר ואם הי' המעשה בכלי שא"מ נאסר גם הבשר שלא נמלח כדפי' בספר החכמה עכ"ל · נראה שמחלק בין כלי מנוקב לשאינו מנוקב ואין לזה טעם כלל אלא הדבר ידוע שהאגודה

ד הגה"ת מנחת אהרן

[א] די"ל דהטור כתב דוקא בגדיים וטלאים גומרין פליטת צירן קודם שיפלטו' בשר שור צירו אבל האי דרב מרי איירי בששכיה' שוה או גדי וגדי או בשר שור ושור ומדתני סתמא לכך הוצרך רש"י לפרש טעמא דאסור בשר השחוטה משו' שהוא נוח ליבלוע מן הדם אבל בגו"ט עם בשר שור אפשר דגם רש"י כהרא"ש עכ"ה :

[ב] נ"ל כוונתו בשלמא למהרש"ל א"ש דאתא לאשמועינן דדוקא בכלי מנוקב הוא דאוסר משום דהדם פורש ממקום למקו' אפילו באותה חתיכה שלא נמלחה ושוב אינו יוצאת ע"י מליחה אבל בכלי מנוקב שרי ע"י מליחה שנית אבל לפי פי' הרב בת"ח הנ"ל דאיירי בחתיכה שכבר נמלח והודח א"כ אפי' בכלי מנוקב נמי אסור דלא שייך בי' איידי דיפלוט

על הרוב הוא מעתיק מדברי המרדכי ולכך כתב כן על פי מה שהבין מדבריו וכבר נתבאר שאינו זה עיקר וכן משמע קצת בגמרא פרק כל הבשר דף קי"ב ע"ב דפריך התם על הא דאמר רב כהנא דגים ועופו' שמלחם זה עם זה אסורים ה"ד אי בכלי שאינו מנוקב אפילו עופות ועופות נמי כו' משמע עופו' ועופות נמי לא הוי אסורים אלא כשמלחם זה עם זה : ג

גם בתשובות שארית יוסף סימן ד"ו ירד לחלק בין כלי מנוקב לשאינו מנוקב ע"ש שהאריך ואין דבריו נכונים כלל בעיני גם מה שמחלק בסוף התשובה שם בין מלח לציר אינו נכון וראייתו מאו"ה כלל ה' אינו ראי' כלל דאו"ה אינו מחלק שם רק דאין כח לציר לפרוש ממקום למקום אי להבליע דם אחר כמו שיש כח למלח אבל להתבלע היא עצמה אין חילוק כמבואר שם להדי' באו"ה וכן דעת כל הפוסקים ועיין בתשובה ס"י ובאו"ה שם ודו"ק :

טור סוף הסימן ואפי' לפי זה בשר שנמלח כבר ופלט כל דמו שמלחו עמו בשר אחר אסו' דכיון שפלט כבר כל דמו אינו חוזר ופולט דם שבלע וי"ש מתירין גם בזה ולא נהירא עכ"ל :

גם הרשב"א דחה דעת המתירי' בזה שכתב וז"ל וראיתי שתירת דבר זה ממה שאמרו דגים שמלחן עם עופות ואילו הי' להם היתר במליח' לא אמרו אסורים ולא הי' שותקין מלמד עליהם להתירן הראשון איכא למימר שאין המלח מפליט אלא דם המובלע באברים אבל דם הבא ממקום אחר אין המלח מפליטו עכ"ל · ולדעת אותן המתירים י"ל דס"ל דדווקא בבשר אמרינן שהמלח פולטו אף הדם שבא ממקום אחר אבל בדגים אין מועיל להם אח"כ מליחה כלל וכן מבואר בת"ה הארוך שכתב בדף ע"א וז"ל וכן ראיתי משמו של מורי הרב ז"ל אפילו בשר שנמלח והודח ואח"כ נמלח עמו בשר דמולחו פעם שנית ושפיר דמי דכמו שפולט דמו ע"י מליחה כך יפלוט דם שבלע מעלמא מחמת אש המלח ולפי דבריהם מה שאמרו דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורים לא אסירים לעולם קאמרינן אלא אסורים בלא חזרת מליחה אבל אם חזר ומלחן מותרין ואינו מחוור בעיני שאם כן לעולם מותר שהרי עדיין הדגים מנוחים שהרי לא הודחו ועוד המלח עליהם ומה לי אותו מלח ומה לי מלח אחר ואפשר דדגים שאני כיון דרפו טובא בולעים הן הרבה והדם הבא להם מעלמא נסרך בהם ביותר ואין כח במלח להוציאו · ועדיין אין הענין מחוור בבשר שלא יוציא דמו והודח שכל שהוא בולע ואינו פולט דמו גם דם הבא לו ממקום אחר אינו פולט עכ"ל · משמע להדיא דאף להרשב"א ג"פי' לא צריך לדחות הך סברא דבדגים לא מהני מליחה א"כ אלא דבבשר לא מחוור לי' דיועיל מליחה אחר כך דאם כבר נמלח והודח (ואף לדעת האוסרים נ"ל טעמא משום דדגים נסרך ונדבק כו') ונ"ל ולדעת האוסרים בשר שנמלח כבר למלוח עם בשר ולא אמרינן הא' טעמא דלגבי דגים לא מהני מליחה שנית משום דרפו קרמייהו ודם הבא מעלמא נסרך בהם ביותר אלא טעמא אחריתא) דשאני התם שכבר פלטו הדגים דמן (וכ"מ בין הכהו תרי טעמא היכא דלא מלחו הדגים כלל והניחו אבל העופות המלוחים אי אמרינן משום דדם נסרך בהם ביותר אין להם תקנה כלל אף ע"י מליחה אבל אי אמרינן דפלטן כבר דמן אותן הדגים שרי ע"י מליחה שנית משום איידי דיפ'טו דמן יפלטו דם הבא בהן ממקום אחר) דמ"מ כיון דחזינן להנך פוסקים דבבשר מהני מליחה אח"כ אפי' פולט כבר כל דמו ואפ"ה ס"ל דבדגים לא מהני מליח אח"כ ה"נ לדידן היכא דלא פלט עדיין (וא"כ ע"כ צ"ל דלאו טעמא משום דפלט דמן אלא משום דנסרך בהן ביותר) וכן מוכח דעת הטור שלא דחה דעת המתירין מדגים (פי' נגלה מהני בדגים מליחה אח"כ א"ו ס"ל להטור דדגים אסור משום דם שנסרך בהם ביותר כנ"ל :

ולפ"ז יפה כתב הב"י לעיל ד"ה וכל זה כשמלח כו' דדוקא נקט הטור דג מליח ועוף תפל בכה"ג הוא דשרי דאילו העוף מליח ודג תפל דגים אסורי' בכ"מ דשניהם מלוחים כמו שיתבאר בסמוך עכ"ל י"ל דכי היכא דגבי דג טמא וטהור שכתב הטור שאם כולהו יחד אסיר וכ"ש אם הטמא מליח וטהור תפל עכ"ל ה"ה נמי בעוף מליח ודג תפל · וליכא למימר דשאני הכא דאם יחזור וימלחם יפלוט דם העוף איידי דפליט דם דידי' משא"כ לקמן דאיסורו מכח ציר של טומאה ואיידי דיפלוט דם דידי' פליט ציר לא אמרינן · הא ליכא למימר דהא ס"ל להטור דגבי דגים אין מועיל מליחה כלל אחר כך וכמו שכתבתי (משום דנסרך ביותר) וכן כתב האו"ה כלל ה' דין ב' בהדיא דלדגים לא מהני מליחה אח"כ ע"ש · וכך מצאתי כתוב בשם ס"ב הגאון מהור"ר נתן שפירא מקראקא ודלא כמו שהשיג הת"ח על הב"י וז"ל ואין דבריו נכונים דשאני הכא דאינו אסור אלא משום דם שבעוף ומאחר דהדג לא פליט עדיין אמרינן כבולעו כך פולטו ואגב דפליט ציר דידי' פליט נמי מה שבלע וכמו שנתבאר לעיל גבי היכ' שלא נמלחה שנפלה לציר ולהכא אמרי' בגמר' הטעם איסור דדגי' דשי קרמייהו ופלטו מהר קודם שבלעו מן העופות אבל אם עדיין תפלין בשעה שבלעו שרי ע"י שיחזור וימלחנו כנ"ל · וכן משמע באו"ה כלל י"ג בשם הסמ"ק עכ"ל ואחריו נמשך הב"ח וז"א דדעת הב"י והטור דמליחה אינו מועלת אח"כ בדגים כלל וכמ"ש ומ"ש בגמרא דגים רפו קרמייהו (ופלטו מהר קודם שבולעין מעופות ולא קאמר הטעם משום דנסרך היינו דאי לאו הכי לא נחו הדגים לפלוט וכל זמן שהיו טרודים לפלוט לא היו בולעין ד (ולא שייך לאסור משום דנסרך דהא לא בלעו כלל) וכמ"ש רש"י בהדיא ומ"ש וכן משמע באו"ה כלל י"ג בשם הסמ"ק באמת שמצאתי שכתב שם דין ג' וז"ל כתב הסמ"ק ודווקא בששניהם מלוחים אבל אם הדגים מלוחים לבדם והבשר תפל אף הדגים מותרים דהוי טהור מליח וטמא תפל עכ"ל וכן מתיר בסמ"ק מה"ט אם הבשר מלוח והדגים תפל עכ"ל או"ה · וצריך להאורה לפרש דה"ק דמה"ט דאמרינן דהתפל אינו פולטים כלום מה"ט מתיר בסמ"ק אם הבשר מליח והדגים תפלי' דכיון דהדגים אינו פולטי' כלום אמרי' דמה שבולעין מן העופו' חוזרין ופולטין אגב דם דידהו ע"י מליחה משא"כ אילו הוי דגים פולטין דהוי אסורים כאילו נמלחו זה על זה וכן מצאתי בכתיבת יד מהרמא"י באו"ה שלו שפירש כן · אבל תימא שהרי או"ה עצמו כתב בכלל ה' דין ג' וז"ל וכתב בס"ה וכן בשר תפל שנותן עם בשר מלוח יחזור וימלחנו ומותר ודווקא בשר תפל אבל דגים תפלים שנפלו לציר של בשר ודאי אין להם תקנה במליחה לא גרע מאילו נמלחו יחד כדלקמן עכ"ל · הרי להדיא דעת האו"ה דלדגים לא מהני מליחה אח"כ ועוד שכתב כדלקמן ולקמן כתב בהיפוך ומצאתי בכתיב' יד מהרמא"י באו"ה שלו על הא דכלל ה' וז"ל ואפשר לומר דעדיף טפי בכאן וכו"ל לימר איידי דפולט דם דידי' פולט ג"כ מה שבלע משא"כ אם נמלחו יחד דקודם

שיתחילו

הגה"ת מנחת אהרן

דם דידי' ולמה תני אינו מנוקב דווקא וצ"ל מעשה שהי' כך הי' כהרב בת"ח עכ"ה :

ג וצ"ל דמיכה כהרב בת"ה כשאחד מלוח והשני תפל שלא נמלח מעולם מותר התפל ע"י הדח' ומליחה דקושית הגמרא ליתני עופות ועופות היינו בעופות שלא נמלחו מעולם דוגמ' א' דעופות ודגים שמלחן כו' ואי אמרינן כההך פוסקים כששנו בכשא"מ ול חותפל שניהם אסורים א"כ מאי מקשי ליתני עופות ועופות שמלחן זה עם זה אי תני כך ה"א דווקא כששניהם מלוחים הוא דאסר אבל כשא' מהם תפל התפל מותר ע"י מליחה דאמרינן איידי דיפליט דם דידי' יפליט דם מה שבלע ממלוח וזה אינו דתפל ג"כ אסור משום שבולע מן המליח ומה שבולע מן המליח אינו יוצא ע"י הדחה ומליחה שנית · וא"ל קושי' הגמ' דליתני עופות שמלחן עם עופות ופרושו א' מהם תפל עיין בתוס' ד"ה דגים ה"א דהמלוח אסור משום דבולע מן התפל ולא משום דם הפורש ממקום למקום ומה שבולע ממקום אחר קינו יוצא ע"י מליחה וא"כ ה"א גבי דגים ועופות אף דגים מלוחים והעופות תפלים אסורי' הדגים דמליח בולע מן התפל לכך צריך למיתני דווקא דגים ועופות שמלחן זה עם זה והיינו ששניהם מליחים אבל אם העופות תפלים מותרים הדגים דאין מליח בולע מן התפל והא דאסור בנמלח בכשא"מ משום דם הפורש ממקום למקו' ואינו יוצא ע"י מליח' וא"כ בעופות אסור מליח ותפל בכשא"מ מלוח משום שפירש ממקום למקום ותפל משום שבולע ממליח ושוב אינו יוצא ע"י מליחה א"כ ומאי מקשי הגמר' אע"כ אף עופות אינו אסורים אלא כשמלח זה עם זה בכשא"מ אבל א' מהם תפל שלא נמלח מעולם מותר ע"י הדחה ומליחה כהרב ת"ח דאיידי דיפלו' כו' וא"כ מקשי שפיר ליתני עופות ועופו' שמלחן זה עם זה אסורים ואנא ידענא עופות ודגים שמלחן זה עם זה נמי אסירים עכ"ה :

ד **ובזה** מיושב למה לא תני רבותא דאף אם הדגים תפלין אסור משום דנסרך · וי"ל דה"א אם שניהם מלוחים דמותרי'

מטעם

איתחילו העופות לפלוט כבר פלטו הדגים ושוב לא יפלטו מה שבולעים עכ"ל ולא השגיח מדברי או"ה עצמן סותרים זה את זה ועוד יש לתמוה שלא נמצא זה בסמ"ק דבשר מליח ודגים תפלי' מותרין מיהו אין זה תימא כל כך דכמה פעמים רגיל האו"ה להביא בשם הסמ"ג מה שלא נמצא בסמ"ק שלנו וכדלקמן סימן ע"ב ועוד דהעיקר חסר מן הספר או"ה והכי הל"ל וכן מתיר בסמ"ק מה"ט אם הבשר מלוח והדגים תפלים ע"י מליחה ועוד דאפי האי דינא דכתב בריסא בשם הסמ"ק לא נמצא בסמ"ק אלא דסמ"ג לכן נ"ל פשוט דט"ס הוא בכלל י"ג וסמ"ק בריסא צ"ל וסמ"ג וכצ"ל וכן אסור בסמ"ג מה"ט כו' וסמ"ק דכי היכ' דדגי' מלוחי' והבשר תפל מתיר בסמ"ג משום דהוי טהור מליח וטמא תפל ה"ה דאסיר הדגים אם הבשר מלוח והדגים תפלים מטעם דהוי טמא מליח וטהור תפל משום דפשיטא לי' להאו"ה דבדגי' לא מהני מליחה אח"כ ובהג"ה שסביב או"ה כתב בכלל י"ג וז"ל שאלה אם אף לדג תפל שנפל לציר בשר יהא תקנה בהדחה ומליחה מאחר שאין האיסור אלא מחמת דם שאינו עכ"לי ובין כך ובין כך לשון הת"ח צריך תיקון שכתב ואע"ג דפלט ציר דידי' פלט כ י מה שבלע ומה שבלע לאו דווקא דאם כן דג טמא מליח שנמלח עם דג טהור תפל אמאי אסרינן לי' בכ"ם דשניהם מלוחים נכשרים ע"י שיחזור וימלחנו ונימא אגב דפליט ציר דידי' פלט נמי ציר של טמא אלא וודאי כל מה שבלע לאו דווקא ודווקא איידי דפליט דם דידי' פליט דם ואיידי דפליט ציר פליט דם אמרינן אבל איידי דפליט דם פליט ציר אי נמי איידי דפליט ציר פליט ציר לא אמרינן ודו"ק ואל תקשה בלאו הכי למה כתב הת"ח על דברי הב"י שאינו נכונים שהרי בהגהת ש"ע כתב הוא עצמו והא דאסרינן הדגים תפל שנמלח עם עופות היינו דווקא שהדג כבר פלט דמו והודח אבל אם עדיין לא פלט דמו ולא נמלח מעולם מותר דאגב דיפלוט דם דידי' יפלוט ג"כ הדם שבולע מהעופות עכ"ל י ואם כן אפשר לומר דהב"י איירי בשהדג פלט כבר דמו והודח הא ליכא לאקשויי דמשמע לי' למהרנא"י מדסתם הב"י דבריו משמע דאיירי בסתם תפל דהיינו שלא נמלח כלל ודוק :

ולענין הלכה אף שכתבתי שדעת הרשב"א והר"ן דאף בדגים אמרינן שוב יוצא אח"כ ע"י מליחה אגב דפלט דם דידי' מכל מקום משמע דעת אותן המתירים׳ הביא הטור והם ומקלת רבית׳ של הרשב"א שהביא בסי' ת"ב דבדגים לא מהני מליחה אח"כ וכן משמע דעת הטור וכמ"ש למעלה וזהו דעת הב"י וכן הוכחתי למעלה שהי' דעת או"ה וגם להג"הה או"ה מספקא לי' ואין ראי' ברורה לסתור דבריהם לכן אין להתיר בענין מלוח שנמלח ע"ג דם תפל כלל אם לא במקום הפסד מרובה שאז יש לסמוך אהכי רב. ותא ועיין בפרושי לש"ע :

בסוף סימן ע"ן בטור ואפילו לפי זה בשר שנמלח כו' י כתב הב"ח וז"ל ואם כפרש דמ"ש ופלט כל דמו לאו דווקא אלא ר"ל שפלט גם את הציר קשה מ"ש אח"כ ויש מתירין גם בזה ע"י מליחה הא ליכא למ"ד דשרי בכה"ג ע"ד קשה דאי איתא דאיכ' מאן דשרי בכה"ג א"כ אמאי הדגים אסורים משום דגמרו כל פליטת צ רן כו' הלא ליש מתירין מפי' גמרו פליטת ציר שרי ע"י מליחה אלא הדבר ברור כשום דמיירי היכא דפלט כבר כל דמו ולא פלט צירו עד שהודח אחר פליט' דמו ובזה נחלקו הרשב"א עם רבו הר"ר יונה כדפי' עכ"לי ולפע"ד העיקר דמיירי שפלט כל דמו וציר וכן מצאתי בהגהות מהרש"ל לטור ומביאו הדרישה י וכן פי' בפרישה ובהדיא מוכח דעת הת"ה דאפילו בכה"ג יש מתירין דהא ס"ל שאפי' מלחו הבשר ע"ג בשר שנמלח' והודח לחזור ומלחו וכשר דכבולעו כך פולטו וכמו שפולט ע"י מליח' דם של עצמו כך יפלוט דם שבלע ממקום אחר א"כ האי טעמא שייך נמי אם כבר פלט כל צירו וכן מוכרח מדהקשה עליהם הרשב"א ממה שאמרו דגים ועופות שמלח זה על זה אסורים דאילו הי' להם היתר במליחה לא היו שותקין מללמד עליהם ההיתר עכ"ל ומביאו הב"י והב"ח עצמו ומאי קושי' דילמא התם

שפלטו הדגים כבר כל צירן מודו דלא מהני מליחה אח"כ אלא חדא חד טעמא הוא כדפרי' :

ומ"ש הב"ח ועוד קשה כו' לא עמדתי על סוף דעתו דהלא זו היא ממש קושית הרשב"א על אותן המתירין וכבר יישב זה לדעתם בת"ה הארוך דדגים שאני כיון דרפו טובא ובולעיהן הרבה והדם הבא להם מעלמא נסרך בהם ביותר ואין כח במלח להוציאו עכ"ל ומביאו הב"ח עצמו בסמוך אלא הדבר ברור דלא דק׳ גם מה שהבין הב"ח דמ"ש הרשב"א בת"ה וכן ראיתי משמו של הרב ז"ל היינו לרבו הר"ר יונה והיא וודאי ליתא דהרי הר"ן הביא ע"ש הר"ר יונה בהדיא להיפך ומביאו הב"י אלא הוא הרמב"ן או שאר רבותיו :

תו כתב הב"ח יש לדחות ראיי' זו דהתם שאני דוודאי כח המלח כו' הכי איתא בהגה"ת ש"ד ע"ש הר"ר יעקב שושן עמק ע"ש :

הביא הב"י הר"ן טמא מליח וטהור תפל אסור משום דטמא מליח פולט צירו ציר זה שהוא רותח ומחמת מלח נבלע בטהור ואוסרו ואע"פ שהטהור אינו מליח כל כך מחמת בליעתו שלא יהא נאכל מחמת מלחו ולעיל אמרי' דלא אמרינן מליח הרי הוא כרותח אלא כשאינו נאכל מחמת מלחו היינו לומר שאין הבשר רותח אבל מ"מ ציר זה הנופל עליו רותח הוא ונבלע בו עכ"לי ולא ידעתי למה הוצרך לזה דבכל דוכתא לא בעינן שיהא שנבלע מלוח שאינו נאכל מחמת מלחו אלא האיסור צריך שיהא אינו נאכל מחמת מלחו והוי רותח ונבליע בהתיר אע"פ שהיתר לא נמלח כלל מ"מ עכ"פ יש טעם איסור בהתר שנבלע בו מאיסור רתוח שאינו נאכל מחמת מלחו ויש ליישב בדוחק וצ"ע :

השיג הר"ן על מ"ש ר"ת שאין הדם נבלע בחתיכה אחרת במליחה דדם משריק שריק ודווקא בדגים הוא דאסרינן משום דרפו קרמייהו ולא נהירא מדמלח רב ששת גרמ' משום דפליט האי ובליע האי אע"ג דלא שמעינן לי' דפליג מדהא משריק שריק ואע"ג דאסקינן דבין חדא ובין תרתי שרי היינו משום דאיידי דטריד למפלט לא בלע אבל היכא דפלט וודאי בלע עכ"ל ואין לדחות פי' ר"ת מדקאמר בגמרא דגים רפו קרמייהו וקדמי ופלטי כלומר משא"כ שאר בשר ולא קאמר נמי דגים רפו קרמייהו ובלעי משא"כ בשאר בשר דאפשר דאין שכ"כ גירסת ר"ת היתה דגים רפו קרמייהו ובלעי וכן היתה גירסת הרמב"ם פ"ו דין י"ו שכתב דגים ועופות שמלחן זה אחר זה הדגים אסורים שהדגים רפה ובולע הדם היוצא מן העוף עכ"ל וכן כתב הרב המגיד שכן היתה גירסתו י מיהו בתוס' (דף קי"ב ד"ה ודגים) משמע שהי' גרסתם כגירסתינו ואפי' הכי פירשו לחד אילוסא כר"ת :

הביא הב"י המרדכי והאשר"י דציר דג טמא אינו אלא מדרבנן משא"כ ציר נבילה וטרפים וכן הוכיחו התוס' בפרק גיד הנשה (דף צ"ט) ד"ה שאני ציר דזיעה בעלמא הוא וז"ל סמ"ק סימן ר"ד ובשר טהורה שנמלחה עם נבילה אסורה וספיקא נמי אסור משום דהוי ספק דאורייתא ודגים טהורים שנמלחו עם דגים טמאים אסורים וספיקא י"א דמותרים דאמרינן ציר זיעה בעלמא דאין אסורו רק מדברי סופרים וספיקא לקולא וי"מ דגם בציר דגים היכא דשומנונית אסור מן התורה עכ"ל :

כתב המרדכי שיש מי שאומר דקולית שיש בו מוח אסור למלוח עם בשר אבל הרשב"א בת"ה כתב במוח שבעצמות נכשר ע"י מליחה ואין העצם מעכב דמנהגן של ישראל תורה היא עכ"ד ומשמע דאפילו כשמלחו בשר קאמר דהא כיון דקאמר דנכשר ע"י מליחה ש"מ דיש דם במוח שבקולית וא"כ מותר למלחו אפילו עם בשר כיון דפליט נמי דם דידי' וכן עיקר :

מיהו מ"ש הב"ח להביא ראי' ברורה מדתני בפרק כיצד צולין ר' אמר נמנין על מוח שבראש ואין נמנין על מוח שבקולית וקאמר בגמרא ואי ס"ד שבירת עצם מבע"י שפיר דמי נתברי' מבע"י מההוא סוגי' מוכח דבקולית יוצא דמו ע"י צלי' אע"פ שהוא סתום מכל צד וה"ה במליחה דמליח כרותח דצלי עכ"ל איכ' ראי' כלל : ה

הגה"ת מנחת אהרן

מטעם דלא בלעו כלל קמ"ל דאסור מתום דרפו קרמייהו וא"כ ידעינן נמי דדג תפל אסור משום דנסרך ביותר דהרשב"א הנ"ל כתב בהדיא דדגים שאני דרפו קרמייהו ודם הבא להם מעלמא נסרך בהם ביותר : עכ"ה :

ה לכאורה לא מוכח מידי מסוגי' דהתם דדילמא משום הכי אין נמנין על מוח שבקולית משום דשבירת עצם אסור ובאמת אינו יוצא דמו ע"י צלי אם הוא סתום אך לפי ה"א דמותר לשבור עצם מבע"י צריך הגמרא שפיר כשברינהו ונפקינהו למוח דידהו ואז הוא מותר ע"י מליחה ונראה דכך יהא הוכחת הב"ח מסוגי' דהתם דמתרץ אמר לך אביי וליטעמך מסחסיכה נמי לייתי גומרתא וליחות עלי' ונקלה ונפקה למוח דידי' וכמנו עלי' דתני' המורף עצמות אין בו משום שבירת עצם אלא דגזרינן משום פקע ה"נ גזרינן מבע"י אטו מסחסיכה ומדקאמר אביי מסחסיכה בוודאי איירי לאחר צלי וא"כ האיך רצה לומר דנמנין על מוח שבקולית הא כבר נצלה כשהי' סתום א"ו דדמו יוצא מן הקולית

דהא בלאו הכי צריך לומר דשאני פסח דהא בכבדא עלוי בישרא קיי"ל דאסור לכתחילה ואיכא מ"ד דאסור אפי' דיעבד ובפרק כיצד צולין א' יתי בשמעת' מתניתן דנותן כרעיו ובני מעי' לתוכו ואיכא נמי כבד וא"כ ע"כ צ"ל דבפסח לא רצו חכמים להחמיר משום דכתיב בי' ראשו על כרעיו ועל קרבו וכמ"ש המרדכי בהדי' בפרק כל הבשר והתוס' ריש פרק כיצד צולין וא"כ ה"נ במוח שבקולית ך

סימן ע"א

טור כתב הרשב"א המולח הראש כיצד יעשה שהשער מפסיק בינו ובין המלח י"א שמולח על השער ואח"כ מניחו על האש עד שיסיר השער וחוזר ומולח ואינו רואה דבריהם אלא חותך הראש לשנים ומולח יפה יפה הראש לצד פנים וחוזר ומולח השער שאין השער מעכב ע"י מלח להפליט דם שככשר הראש שהרי מוח עצמות נכשר ע"י מליחה ואין העצם מעכב ק"ו לשער שבראש עכ"ל

לפי מה שסובר הרשב"א לעיל ריש סי' ס"ט דבמליחה מצד א' סגי בדיעבד הוזקק הב"י לפרש דהרשב"א הכא לכתחילה איירי (דאי לענין דיעבד סגי כשמולח לצד פנים ואף אם אינו מולח על השער כלל) אבל לפי דפרישית התם דדעת הרא"ש והטור דאפי' בדיעבד לא סגי במליחה מצד א' א"כ הטור איירי אף לעיכובא וק"ל:

טור שהרי מוח שבעצמות נכשר ע"י מליחה ואין העצם מעכב:

הב"י מחק תיבת שנכשר וכן הגי' הב"ח בטור שלו ולפע"ד אין לשבש הספרים ודעת הטור דדוקא מוח שבבשר העצמות קדייק דאי ממוח שבעצמות איכא למימר כדעת היש אומרי' שהביא המרדכי דקולית שיש בו מוח אסור למלוח עם בשר דאין מחזיקין דם במוח שבקולית ולעולם העצם מעכב וה"ה דהשער מעכב ע"י מליחה להפליט הדם שבבשר הראש אבל השתא קדייק הטור שהרי המוח שבבשר עצמות נכשר ע"י מליחה וא"כ ע"כ צ"ל דליתא להיש מי שאוסר שא דמחזיקין דם במוח שבקולית ואפ"ה נכשר במליחה ואין העצם מעכב זהו פשוט לפע"ד דעת הטור: א

ואל תשאלני דדילמא לעולם אין מחזיקין דם בעצם שבקולית והעצם מעכב מלפלוט הבשר דומי' למוח שבקולית דס"ל להטור אין סברא כלל שיעכב העצם מלפלוט בפנים ודו"ק:

סימן ע"ב

תנן בפרק כל הבשר דף ק"ט הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו פי' רש"י להיות בכרת ובמסכת' כריתות מוקי לה בלב עוף שאין בדמו כזית אבל בהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בישול עכ"ל' וכתבו התוס' ואי אפשר לומר כן דבהדיא אמרינן פרק הקומץ רבה דף ד"א דדם שבישלו אינו עובר עליו אם אכלו והא דמוקי לי' בכריתות בלב עוף משום דבכל ענין קתני מתניתין דאינו עובר עליו בין חי ובין מבושל עכ"ל וכן כתב בספר תרומות וכ"כ הרשב"א בחדושיו והר"ן שם וכן כתב הסמ"ג והסמ"ק וכן הרוקח סימן תמ"א וז"ל הרמב"ם פרק ו' מהלכות מ"א הלב בין לצלי בין לקדירה קורעו ומוציא את דמו ואח"כ מולחו ואם בישל הלב ולא קורעו לאחר בשולו מותר ואם לא קרעו ואכלו אינו חייב כרת בד"א בלב העוף שאין בו כזית דם אבל אם הי' לב בהמה חייב כרת שהרי יש בו כזית מדם שבתוך הלב שחייבו עליו כרת עכ"ל וכתב הרב המגיד יש מי שכתב שכשאמרו שבלב בהמה חייב כרת דווקא אכלו קודם בישול אבל לאחר בישול לא דדם שבישלו אינו חייב עליו כדאי' בפרק הקומץ רבה ולא נתבאר בדברי רבינו עכ"ל וי"ל שלא נתבאר מדבריו לחלק בכך אלא משמע מדבריו אפילו בישלו חייב כרת עליו והכי משמע ממה שכתב בפרק ט' מהמ"א דדם שבישלו בחלב פוטר ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב משמע דמשום דם מיהא לוקין ובסמ"ג שם כתב שדעת רש"י לא קיי"ל הכי רק כאותן אמוראי שאומר שחייב על דם שבישלו הואיל וראוי' לכפרה בחטאת החיצונה עכ"ל ובמשמרת הבית כתב דאיכא מ"ד דלא אמרו דם שבישלו אינו עובר עליו אלא לענין קדשים ואפשר שגם זה דעת רש"י (א):

אמנם דהך מעשה שהובא במרדכי פרק ג"ה ובהגהת ש"ד סימן ו' שנמלחו ב' פלות לייבשן כו' מבואר שם דקיי"ל דם שמלחו אינו אלא מדרבנן וכ"ש דם שבישלו וכן כתב הר"ן בפרק כל הבשר גבי דגי' ועופות שמלחן זה עם זה ע"ש וכן הרא"ש אע"פ שכתב בפרק כל הבשר וז"ל אין למצוא טעם שהדם זה דרבנן אם לא נפרש דהא דאמרינן פרק הקומץ רבה דדם שמלחו אינו עובר עליו אפי' בלאו עכ"ל ע"כ דס"ל בהוות הכי כמ"ש בפ' ההוא לעיל מיני' וז"ל וקצת משמע לי' דדם כבד דאורייתא דקאי' דם דאוריית' חלב שחוטה דרבנן אע"ג דדם שמלחו אינו עובר עליו כדאיתא פרק הקומץ רבה מכל מקום מתחילה הי' דאורייתא קודם שנתבשל עכ"ל וכן דעת הרבה פוסקים וכן פסק הא"ה בכמה דוכתי וכן עיקר:

תך תניא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קורעו קורעו לאחר בישולו ופי' רש"י משום דבשעת הבישול לא בלע דשיע כדאמרינן בפסחי' ריש פרק כיצד צולין וכן דעת הרמב"ם והבאתי לשונו למעלה וכן דעת בעל המאיר ומביאו הרשב"א בחדושיו פרק כל הבשר וכן דעת הרוקח סי' תכ"ה וכן דעת הרשב"א בחדושיו שם בת"ה וכמו שיתבאר וכן כתב הרב המגיד

שם

הגה"ת מנחת אהרן

אף כשהוא סתום וזה מדויק בלשון הב"ח דכתב מהאי סוגי' מוכח שסמך עצמו על אביי התם בגמרא עכ"ה:

ך וא"ל דילמא הוכחת הב"ח לתירוץ שני שכתבו התוס' דאיירי שכבר נמלח הכבד בתחילה ואז מותר לכתחילה לצלות עם בשר' כדאי' בש"ע הגה סי' ע"ג ע"ש זה אינו דמקשה הב"ח לשיטתי' דכתב בס"ס ע"ג מיהו נכון להחמיר שלא לצלותו לכתחילה תותי בישרא כשנמלחה ובפסח שרי א"ו דלא החמירו חכמי' כל כך עכ"ה:

א דהיינו אם מלח העצם עם הבשר שעל גבי' ואפ"ה כשר המוח שבקולית ואי אמרינן דלא מחזקינן דם במוח שבקולית אמאי כשיר המוח הא לא שייך איידי דטריד למיפלט א"ו דמחזקינן דשבמוח שבקולית לכך מותר למלוחו עם בשר וכשמלח הקולית לבד מולח על העצם ואין העצם מעכב כ"ש שאין השער מעכב הדם מלצאת ומ"ש הטור הוכחתו דוקא מדכתב בשר כו' אך יש לדקדק קצת על הש"ך דהוא בעצמו מדייק לעיל בסמוך בדברי הרשב"א מדכתב בת"ה דמוח שבעצמות נכשר ע"י מליחה מדכתב דנכשר ע"י מליחה ש"מ דיש דם במוח שבקולית ע"ש וא"כ יוכל שפיר למחוק בטור תיבת נכשר ומדכתב הטור שהרי מוח שבעצמות נכשר ע"י מליחה מוכח ג"כ דמחזיק דם במוח שבקולית עכ"ה:

(א) ול"כ הוכחה לרש"י דדם שבישלו אינו עובר רק בקדשי' ולא בחולין כסברת המשמרת הבית דאי' בגמ' פסחים דף כ"ד ע"ב אמר ר"י כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך אכילתן למעוטי מאי אמר רב שימי בר אשי למעוטי שאם אכל חלב חי שפטור תוס' ד"ה פרט לאוכל חלב חי והא דאמר בהקומץ רבה דם שבשלו אינו עובר עליו ופריך אביי והא דתני הקפה את הדם ואכלו או שהמחה את החלב וגמעו חייב ומשני כאן שהקפה באור וכאן שהקפה בחמה ולפי הך דהכא נ"ל דהברייתא לצדדין קתני הקפה את הדם בחמה ואת החלב באור דאי בחמה חי הוא ופטור עכ"ל תוס' ולרש"י נראה דוחק לאוקמי הברייתא לצדדים א"ו דדם שבשלו עובר עליו בחולין וא"כ הברייתא דהקפה אהדם מיירי ע"י אור והוה דומי' דהיינו את החלב דאיירי דוקא באור וק"ל והא דמשני אביי בהקומץ רבה כאן שהקפה בחמה פי' רש"י והך ברייתא דהקפה את הדם מיירי בחמה היינו לפי ה"א דשם צריך לדחוק כך ולאוקמי הברייתא לצדדים אבל לפי תירוץ הגמרא כאן בחטאת החיצונה כאן בחטאת פנימי' ל"ק כלל מהברייתא דהברייתא את' שפיר דהברייתא מיירי בהדא גוונא כולהו ע"י אור וזהו כוונת רש"י דפירש בדברי ר' יוחנן דם שקרש קס"ד אף לא לין קשה דלמא בחמה לפי המסקנא נמי סבר ר"י לחולין מותר רק רש"י אזיל לשיטתו ולא רצה לחלק הברייתא ולאוקמי לצדדין ור"י בעצמו קאמר התם באכל חלב חי שפטור קשה מברייתא הקפה

את

יש מן המפרשים סוברים כן אבל התו' כתבו בשם ר"י דאין לסמוך על זה לעשות מעשה להקל דדחי' בעלמא הוא דהוי בעי למיפשט מיני' כבכ"פ ודקאמר קרעו לאחר בישולו ודחי שאני לב דסיע אבל למאי דמסיק כבכ"פ תו לא אמרינן דסיע ולא בלע וקירעו לאח' בישולו היינו לאח' צלייתו דשייך בי' כבולעו כך פולטו שהדם נופל לחוץ אבל בקדיר' אסור עכ"ל וכן כתוב בפרק כיצד צולין כן ר"י בשם ר"ת וכן כתב הג"הא פרק ט' בשם ר"ת ור"י השיב כן בתשובה וכן כתב השערים סימן כ"ח והאגודה פרק כיצד צולין ע"ש ר"ת וכן כתב הסמ"ג בשם ר"ת ונראה שם שכך הוא וכ"כ הסמ"ק וכ"פ המרדכי פרק הבשר במסקנתו בשם ר"י וכן כתב הרשב"א בשם הר"י וכן דעת הראב"ד בהשגות :

אמנם כתב הרשב"א דלדעת הרמב"ן דכל שמבשלין אותו בקדיר' ליכא למימר דסיע שא"כ אתירנו בשנתבשל עם נבילה אלא דבין למאי דאס"ד ובין למאי דמתרצינן סיע לעול' בצלי היא ובריית' הכי קתני בכחל לא קורעו אינו עובר עליו ומותר אפי' לקדיר' ולב אפי' לצלי אינו מותר אלא קורעו לאחר בישולו דהיינו צלייתו עכ"ל ודברי הרמב"ן אלו הביא ג"כ הר"ן במסקנתו ונראה שם שכך היה דעתו אלא שעל מ"ש הרמב"ן שא"כ אתירנו כשנתבשל עם הנבילה כתב דאין זו ראיי' שאין חלקת הלב מונע רק מליבלוע דם דסריך אבל שמנונית דסריך לא וכמ"ש למעלה עכ"ל אך הרשב"א בחדושיו כתב על הרמב"ן ואינו מחוור דדוחק הוא לומר דברייתא לגדדין הכחל בבישול והלב בצלי אבל מה שהקשה רבינו ז"ל לא ידעתי לסוף קושייתו דמאי קושיא דילמא הה"נ וכדאמרינן בכבד דאינו נאסרת משום שמנונית ועוד דילמא נתבשלה עם נבילה וודאי אסיר וכי אמרינן דלב סיע היינו לענין דם דמישרק שריק בדבר סיע אבל שמנונית נבלע אפילו בלב סיע והילכך הא דאמרינן קורעו אחר בישולו אף בשנתבשל בקדירה קאמר והשתא דבין בכחל ובין בלב כשנתבשל בקדירה איירי עכ"ל ובעיני שיטה המחוורת היא שיטת הרמב"ן ב דלשיטת רש"י ושיעתו לא יתכן דאייתי שיעתו דכבולעו כך פולטו ואחר ג בישולו היינו אחר צלייתו ומוציא המשנה מידי פשוטה וגם אין סברא לומר דלפי מה דדחי שאני לב דסיע יותא"ין דרך התלמוד בכך והכי הל"ל נימא מסייע ליה הלב קורעו ומוציא את דמו במאי עסקינן אילימא בבישולי אמאי שרי אלא ש"מ בצלי וכבולעו כך פולטו ולאפוקי לא בבישול ושאני לב דסיע וכן כתב מהרש"ל בספרו פרק כל הבשר סי' מ"ח וגם דוחק לפרש כדעת ר"ת ושיעתו למאי דקיי"ל כבולעו כך פולטו תו לא אמרי' דסיע דאיתי' להאי ואיתי' להאי ואי לאו דקים לי' לתלמודא האי סברא לא הוי קומחי דברי רבא דס"ל כבולעו כך פולטו ובפרט שהלכה כמותו וכן כתב בעל המאור ומביאו הרשב"א בחדושיו שם לכל הפחות הל"ל דילמא שאני לב דסיע ולא בפשיטות כל כך שאני לב דסיע אלא וודאי קבלה היתה דסתמא דמתניתין מיירי בצלי דווקא ומ"ש הרשב"א דדוחק לומר דברייתא לגדדין קתני ולא ידעתי מה תלונתו בזה על הרמב"ן לקושי' דבעי לאייתי שיעתא מסו' דכבולעו כך פולטו והיינו בצלי דווקא אלא וודאי הא כדאי' והא כדאי' וכן כתב מהרש"ל שם והעלה שזהו השיטה מחוורת אכן מ"ש מהרש"ל שם ולפ"ז נ"ל דאפי' נצלה הלב עם דבר איסור או בחם לתוך חם בלי העב שהלב אינו נאסר וכ"ש במלח עדיף רותח דעליתה מכלי ולא כדברי תוס' שכתבו ונראה לריב"א דדווקא גבי דם אמרינן דסיע אבל לענין שמנונית דאיסורא לא ונהו שאומר ר"י בשם ר"ת הא דאמרינן דסיע דיחוי בעלמא הוא כו' ואף הרשב"א כתב דאפשר דאף לגבי איסור נבילה אמרינן ואפשר לומר דאף ריב"א שבא לחלק לא איירי אלא בבישול ומש"ה כתבו אבל ר"י אומר דדיחוי הוא כו' ולא שרי כלל בבישול עכ"ל אינו נראה כלל דמ"ש דהא היכא דאמרינן בבישול סיע אפילו הכא לגבי שמנונית לא סיע ה"נ בצלייה וגם בדברי הר"ן משמע דלא כוותי' ע"ש וגם בהג"א מא"ז כתב בהדיא וז"ל דאפי' לסברת רש"י ושיעתו אם נצלה הלב עם שמנונית בשר או נתבשל אסור מפני שהוא בולע דלגבי שמנונית דאיסור לא אמרינן דסיע כדברי ריב"א ור"י עכ"ל וכן כתב באגודה ריש פרק כיצד צולין וז"ל שאני לב דסיע ומבפנים וכ"ש מבחוץ ודווקא לענין דם אבל לענין שמנונית דאיסור אם נתבשל או נצלה עמו בלע ור"ת פירש דהאי שנוייא דחיי' בעלמא היא עכ"ל ומה שהביא מהרש"ל שם עוד ראיות אחרות לדבריו בזה אין בהם ממש וכ"ש וק"ל :

אבל מ"ש דבמליח נמי אמרינן דסיע בהא וודאי שפיר קאמר ולפי זה נ"ל דאם אחר שנמלח הלב נפל לציר שרי מטעם דסיע ולא בלע משא"כ בשאר בשר דאסור בכה"ג וכמו שנתבאר בסוף סי' ע"ן (ועיין מהרש"ל פרק כל הבשר סימן מ"ח ותבין :

כבר הבאתי דברי האגודה דלב כ"ש מבחוץ דסיע וכן כתבו התוס' ריש פרק כיצד צולין וכן כתב המרדכי פרק כל הבשר וכן משמע מדברי הרמב"ן והרשב"א והר"ן שהבאתי למעלה ונראה מדברי הפוסקים אילו דדווקא מבחוץ ומבפנים אמרינן דסיע אבל נחתך לא אמרינן דסיע ואע"פ שהר"ן כתב וז"ל יש מי שאומר דלמאי דאמרינן לב סיע אפי' בנחתך קאמרינן לפי שחלקי הלב מקובצים ומחוברים הרבה ולפיכך אינו בולע עכ"ל מכל מקום נראה מדבריו שאין זו סברא מוכרחת ולכך כתבה בלש"ן ויש מי שאומר וכן עיקר :

כבר נתבאר דעת הפוסקים דלענין שמנונית לא אמרינן דסיע וכתבו התוס' ריש פרק כיצד צולין דלא דמי לכבד דתנן אוסרו' ואינה נאסרת ומוקמינן לה אפי' משום שמנונית נמי אינה נאסרה דהתם טעמא מתוך שפליטתה מרובה אינה בולעה אפי' שמנונית וכן כתב המרדכי פרק כל הבשר וכן עיקר מיהו היינו דוקא שמנונית דאיסורא וכדמפורש בדבריהם בהדיא ודלא כהר"ן שכתב שאם אין שם בקדירה ששים אף הלב אסור לפי שהנפלט מן החתיכות שנאסרו אוסר הלב לפי שאין חלקת הלב מונע לבלוע אלא דם דשריק אבל שמנונית לא עכ"ל דהא קיי"ל בכל דוכתא דאין הנאסר יכול לאסור במקום שאין האיסור יכול לילך שם ותימה על הפרישה שהביא דברי הר"ן לבד בסתם וכתבתי כל זה לפי מה שהעליתי דבצליי' ובמליחה אמרינן דסיע וכתבו השערים ומרדכי ע"ש רש"י וראב"ן דלב סיע ולא בלע ולא פלט דם שבבשרו ג"כ ומ"מ נראה דהיינו לפי שטתם דס"ל דבבישול אמרינן סיע והילכך כיון דאמרינן דאין כח ברותח להבליעו הדם בעין שבתוכו מפני חלקת הלב ה"נ אין כך ברותח להפליט דם שבבשרו אבל לענין צליי' ומליחה אע"ג דסיע ולא בלע מ"מ פולט שפיר ע"י מליח' וצליי' וכן מוכח להדיא בדברי מהרש"ל שם ואף למאי שמכתוב לקמן דדם הלב מיקרי דם פליט כשאר דם בשר מ"מ כ"מ לענין אם נמלח לב ע"ג בשר שכבר נמלח ופלט כל דמו שאותו הבשר אסור וכדין שאר בשר שנמלח ע"ג בשר שכבר נמלח וכמ"ש סימן ע"ן :

משמע להדיא מדברי הטור דאפילו לר"ת ושיעתו אם מלחו ולא קרעו קורעו אחר מליחתו משו' דכבכ"פ וכן כתב הרשב"א בת"ה

הגה"ת מנחת אהרן

את הדם וכו' ונ"ל דמיירי ע"י אור וקשה דר"י אדר"י דקאמר הכי הואיל אידחה ידחה א"ו ר"י מיירי במסקנא רק בחטאת הפנימי אבל בחולין חייב אף שבשלו וא"ש הוכחת רש"י עכ"ה :

ב דשלם מחלוקת בדבר לשיטת רש"י וש יעתו' אמרינן טיע בלב אפילו בבשול ולשיטת ר"ת לא אמרינן סיע כלל אפי' בצלי רק דמיתר בצלי משום דכבכ"פ ולשיטת הרמב"ן אמרינן סיע רק בצלי ולא בבישול ועיין במהרש"ל פרק כ"ה סי' מ"ח שהאריך בזה עכ"ה :

ג ול"כ דרש"י לשיטתו אזיל דמפרש במס' חולין דף ק"ט בברייתא וז"ל הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ומותר ופי' רש"י דכול' שמעתתן דכחל מיירי בצלי ע"ש וא"כ אדרבה אינו מוציא הברייתא מידי פשטא דסיפ' דומי' דרישא דהלב מיירי נמי בצלי והוה דומי' דכחל אך לפי תירוץ שאני לב דסיע סי' רש"י דאפי' לקדירה מותר לא הוי דומי' דכחל · ונראה לתרץ ובזה יהא הוכחה לרש"י דאף לקדירה אמרינן סיע דאי' בד"מ בשם הגהת ש"ד וז"ל שמעתי נהקשות הא ל"א כבולעו כך פולטו אלא גבי דם פליטה ודם שבלב הוי כדם נלול שנפל על החתיכה ויש ליישב קצת כיון דדרך של דם הלב להתייבש תוך חללו מה שזב הוה כדם פליטה ואמרינן בי' כבולעו כך פולטו ולפ"ז נ"ל דגם במליחה מתייבש הדם ודוחק קצת עכ"ל ולפ"ז נוכל לומר דרש"י לא ס"ל כתירוץ הש"ד ולכך א"א לומר גבי לב משום כב"כפ דא"כ קשה קושית הש"ד למה יהא מותר בצלי דלגבי דם בעין לא אמרינן כבכ"פ כך פי' רש"י במסקנא הטעם דמותר באם לא קרעו משום דסיע ולא מטעם דכב"כפ וא"כ השתא דאמרינן דסיע א"כ אף לקדירה מותר מהאי טעמא דסיע וגם הברייתא לא אילטרך לאשמועינן כח דהתירא דאף לקדיר' מותר באם קרעו לאחר בישולו דממילא שמעינן אי אמרינן דמותר בצלי וצ"ל ע"כ משום דסיע ולא מטעם כבכ"פ כנ"ל א"כ לקדיר' ממילא שמעינן דמותר וגם זה נ"ל לרש"י דוחק לפרש כרמב"ן דמותר בלב בצלי דווקא משום דסיע דמהיכא תיתא קאמר בצלי סיע ולא בבישול עכ"ה :

בת"ה וכן כתב השערים וכן כתב האגודה פרק כל הבשר סימן ק"ח וכן כתב האגור סימן אלף ואע"ג דלגבי דם בעין לא אמרינן דכבכ"פ כמ"ש כל הפוסקים כבר כתב מהרא"י בהגהת ש"ד דהתוס' פרק כ"ה מקשים אמאי לא אמרינן גבי כבדא עלוי בישרא כבכ"פ כמו הכא גבי לב דאיכא נמי שפע דם ומתרצים דדרך הלב שהדם מתבשל ומתייבש בתוך חללו ולא מיקרי שפע ומהאי סברא ירצה ליישב קצת הא דכיון דדרכו של דם להתייבש תוך חללו ולא מיקרי שפע מה שזב ופולט ממילי חשיב דם פליט' לפ"ז נ"ל דגם במליחה מתייבש הדם ודוחק קצת עכ"ל ובדברי לסמוך על דוחק זה כדי ליישב דברי השערי' והרשב"א והטור וה"ה מסכי' לדעתם וכ"ל דע"כ לא הצרך מהרא"י לזה אלא הא דמתירי אפי' הלב עליו גם מלח בלא קריעה שהרי יש בתוכו דם בעין אבל שאר בשר שעמו אין כאן דוחק כלל דודאי לגבי שאר בשר מיקרי דם פליטה דהא הדם צריך לבלוע תחיל' בלב דמן הלב נפלט ויבשר וכן לפי מה שתירץ מהרא"י דהדם מתייבש בתוך חללו וגם במליחה א"כ פשיטא דאם נמלח עם בשר נמי שרי' אבל בהגהת ש"ד כתב וז"ל ומצאתי בתשובות הר"י מאיברא דין זה במליחה ותימא גדול דהאיך בעינן ס' במליחה דהא מליחה כצלי' ובצלי' אמרינן כבכ"פ ומיהו שיא היכא למימר דהיינו דווקא לב גופי' אבל בשר הנמלח עמו בלי' ומכו הא מליחה כצלי' וצריך ס' מן הלב ולא שנא שנקרע ונמלח עם בשר הלב מותר יש"ש דמליחה כצלי' ובצלי' אמרינן כבולעו כך פולטו אך לשאר בשר שעמו צריך עיון אם צריך ס' מן הלב ע"כ הועתק מפריש' של הר"י וכ"כ באגור שם ומהר"ר מתתיהו אומר בשם הר"פ ז"ל דווקא המחמירין ואומר שדם לב אוסר בשר שאצלו יותר מדם של שאר בשר לפי שדם הלב כנוס בתוכו וכשנוטף על הבשר שעמו היה לו' דם צלול הנוטף על החתיכה דלא שרינן במליח' ול"ד לכבד שנמלח עם בשר שאני כבד דכולי' דם ואפ"ה שרי לי' רחמנא ולהכי לא מחמרינן בי' מפני משאר איסורין עכ"ל מביאו בהג"הת שם שבסוף ס' האו"ה כלל ט' אות בא"ו) והעיקר כאגרת שלו שכתב למדינת בני הלברשטאט והיא נדפס בסוף ש"ד החדשים וכן כתב ב"י ונראה דה"י לזה דהא חוטי' שביד ושבלחי אם נמלחו כללו לכ"ע הבשר שרי כמ"ש הטור י"ד סימן ס"ס והסכימו בו האחרונים ומהרי"ל ואו"ה כלל י"ט ואע"ג דדם שבחוטין כונס והיא בעין אפ"ה לגבי בשר שסביבו מיקרי דם פליטה וה"ה בדם הלב מיהו טוב לנהוג לקלוף במקום שהלב דבוק בו דאז יוצאין לכ"ע דהרי רוב הפוסקי' הסכימו שלא להצריך במליחה רק קליפה שאנו מצריכין ס' לחומרא וא"כ דבכה"ג סגי בקליפה לכ"ע וכן כתב באו"ה כלל ט"ו והכי נהיג עכ"ל ודבריו נכונים ומה גם שבת"ש מהרי"ל כתב נ"כ וז"ל לכתחילה אין למליח כבד או לב עם בשר ובדיעבד שרי הבשר על ידי הדחה ומליחה וכ"ל אלא שמ"ש וי"פ הב"י לא ידענו היכא דלא פסק הב"י אלא שהלב עצמו מותר והא כולי עלמא מודו וכמו שכתבא"ו והרש"ל בא"ש ובספרו שם הביא דברי מהרא"י הנ"ל וכתב עליהם וז"ל ומ"ש ודוחק קצת נראה בעיני שדוחק גדול הוא לומר כך על מליחה שאיני שייך בו יבוש כלל כי הדם שכנוס בתוכו אינו מתייבש ומבליע בתוכו א"כ הרי אסרו דאין שייך לומר מתבשל ומתייבש לגמרי כי אם בצלי ומצאתי כתוב וז"ל אם נמלחה הלב עם הבשר צריך עיון אם צריך ס' מן הבשר כנגד דם הלב לפי שהבשר בולע מן הדם או כיון דכבכ"פ מפרש' רי"ף ע"כ אלומא דמספקא לי' אי אמרינן גבי מליחה כבכ"פ כמו גבי צלי' כו' והיינו טעותא כדפרישית דגבי מליחה לא שייך לומר יבש כו' עכ"ל ומבואר מדבריו דאפי' הלב עצמו אסור במליח דהוה כדם בעין וכ"כ בספרו שם שהי' פוסק כן דהלב עצמו אסור אלא שאח"כ חזר בו מטעם דלב שיע במליח' ותימא שהרי במה שמצא כתוב מוכח ומבואר להדיא דע"כ הלב עצמו מותר וכמו שהבאתי לשונו למעלה וגם מ"ש אלומא דמספקא לי' אי אמרינן גבי מליחה כבכ"פ דהיינו כו' כמו גבי צלי' כו' ודאי ליתא כמבואר בדבריו להדיא דמשו' מליחה לצלי' ופשיטא לי' דהלב עצמו מותר בין במליחה בין בצלי' משום דלגבי דידי' שפיר אמרינן כבולעו כך פולטו דהיינו כמו שבולע דם דידי' כך פולט דם דידי' כיון שפולט נ"כ דם דידי' דמ"ש דם דידי' שבבשרו ומ"ש דם דידי' שבתוכו בתוכו אבל לענין שאר בשר מספקא לי' אי כימא אגב דפליט דם דידי' כימא פליט נ"כ דם הלב או לא (ובת"ח שם מחלק בענין אחר בין הלב עצמו לשאר בשר לסברת האוסרים וי"ז כ"ל) ועוד תימא עליו איך תלו לבו לחלק על מהרא"י שהרי דברי מהרא"י מוכרחין ליישב דעת השערים והרשב"א והטור והאגודה ושאר פוסקים שכתבו בהדיא דלכ"ע הלב מותר במליחה מטעמי' דכבכ"פ ומיהו למה שהעליתי למעלה דלב שיע לענין מליח' א"כ פשיטא דבלא הכי הלב עצמו מותר וגם הבשר שנמלחו עמו מותר דהא כיון דשיע הוא ואינו בולע מן הדם שבתוכו א"כ הדם הכנוס בו אינו נבלע נ"כ בבשר אלא כשאר בלב ואין כאן איסור אלא משום דם שבבשר הלב ופשיטא דלגבי דם זה אמרינן כבכ"פ ועיין עוד מזה בפרושי לט"ע :

כתב הטור ואפילו לדברי הרמב"ם אם בישלו עם הבשר בלא קריעה אסור הבשר וצריך ס' כנגד הלב דלא ידעי' כמה דמא נפיק מיני' עכ"ל :

וכן כתב הרב המגיד פרק ו' מהמ"א בשם הרשב"א ז"ל והוא בת"ה ומשמע מדבריהם דאפי' נמלח משערינן בכל הלב ולא סגי בס' כנגד דם שבחלל הלב לפי שגם דם שבחלל הלב אין אנו יכולין לעמוד עליו ולשערו כמה הי' בתוכו שהרי כתבו דאם בישלו דסגי צריך ס' כו' ומשמע דנמלח מיירי אלא שאין איסור אלא משום שלא קרעו ועוד דאי לא נמלח איפוק לי' דאפי' קרע צריך ס' כנגד הלב אלא ודאי אפילו בנמלח מיירי ור"ל אע"פ שכבר נפלט במליח' כל דם שבבשרו דהא מ"מ קרעו לאחר מליחתו יומת' משו' דכיון שנמלח ואין בו אלא דם הכנוס בעין אפילו הכי צריך ס' נגד כל הלב וכדפי' · ועוד יש הוכח' לזה ממ"ש הרשב"א בת"ה הקצר ז"ל משערינן בכל הלב לפי שאין אנו יודעין כמה יצא ממנו ואין הפרש בדבר זה בין שהלב דבוק עם העוף ובין שאינו דבוק לעולם אין משערינן בכל העוף אלא בלב לבדו ושמעתי לשער בכל העוף ולא נראו דבריהם עכ"ל וע"כ בשנמלח תחילה איירי דאם לא כן בלאו הכי היתה העוף אסור ודוחק גדול לומר דמיירי שכל העוף נמלח חוץ מלב שבו וכן משמע מדברי המרדכי פרק כל הבשר שכתב בשם ר"י דלא אמרינן דלב שיע ודוקא לב שנמלח בדיוו קורע אח"כ משום דכבכ"פ אבל נתבשל אין מועיל מה שפלט דכשאר הדם בקדירה הילכך לב שנתבשל לדברי הר"י אם אין ס' היתר נגד הלב אף הלב עצמו אסור :

וכתב ראבי"ה קבלתי שבבירור יש בעוף שלם ס' כנגד דם שבלב אבל אין ס' כנגד הכבד כשהכבד שלם עכ"ל משמע דמיירי שלא קרעו להוד ומצריך ס' נגד הלב אע"פ שנמלח תחילה ועוד דאי לא תימא הכא תיפוק לי' דאפי' הדינו צריך ס' נגד הלב כיון שלא נמלח וכמ"ש למעלה וכן משמע בכלבו סי' ק"נ ומ"ש הא"כ בשם ראבי"ה שבבירור יש בעוף שלם ס' כנגד דם שבלב לאו למימרא דלא משערינן אלא בדם שבחלל הלב אלא ה"ק בכל עוף שלם יש בבירור ס' כנגד כל הלב וכן כתב הטור בשם הרא"ש שהי' מקובל שאין עוף שלא יהי' ס' נגד לבו וכן משמע בפסקי מהרא"י סימן נ"א דבעוף שלם יש ס' נגד כל לבו לא נגד דם שבחללו לבד ומ"ש ראבי' דאיתר ס' נגד דם שבלב הוא ע"כ לאו דווקא או ה"ק כנגד דם שבלב היינו נגד כל הלב וכן בב"י שהעתיק הג"ה ת"ת אשר"י שאין בעוף שלא יהא ס' נגד לבו ויותר ע"כ ובהגהת אשר"י עצמו כתב ע"ש ראבי"ה כמו שכתב במרדכי וכן בסימני מרדכי שחיבר יהושע בועז כתב בלשון ראבי' ס' מן הלב אלא ודאי כדאמרן וגם מדברי ראבי' עצמו מוכח כן מדכתב בסיפא אבל אין בו ס' נגד הכבד וכו' ומתלינ בלב עצמו כשלא נמלח תחילה א"כ בלב שלם נמי אסו' אלא ודאי ס"ל דיש בו ס' נגד כל לבו וכן מ"ש המרדכי שם מעשה בשלה א' שנמלח ונתבשל עם הלב ולא קרעוהו והתיר ר"י אם יש ס' בין המים ובין השלה נגד דם הלב נראה שהוא מותר כו' הוא נ"ב לאו דווקא שהרי משמע מדברי הר"י דלעיל שאף שנמלח בעינן ס' כנגד הלב וכמ"ש למעלה ועוד דאי בדם הלב עצמו קאמר פשיטא דאיכא בשלה ובמים ס' כנגדו אלא ודאי כדפי' וכן מ"ש השערים בסימן ד"ח אבל אם נתבשל הלב בקדיר' הלב עצמו אסור שנתבשל בדם חללו והעוף מותר שיש ס' כנגד דם הלב ע"כ הוא נ"כ ל"ד תדע דלאיז' צריך כתב כן הרי וודאי יש בו ס' נגד כל הלב וא"כ אפילו לא נמלח תחילה לאשמועינן דשרי אלא ודאי אפי' נמלח תחילה משערים בכל הלב וכיון שאין האיסור אלא משום דם שבתוכה נקט דם הלב ואה"כ דיכולי' משערינן ועוד דאי תימא דדם הלב נקט לא ה"ל לסתום אלא הוי לי' לפרושי הכי בהדיא דמשערינן רק בדם הלב מ"ו כדפי' וע"כ איירי בנמלח תחילה מדכתב הלב עצמו אסור מפני שנתבשל בדם חללו דמשמע דאם קרעו קודם לכן דלית ביה דם חללו מותר · כל זה כתבתי לפי הכלע"ד אבל מהרא"י ז"ל כתב על דברי השערים וז"ל הא דלא קאמר ס' נגד הלב דהיכא ידעינן כמה נפיק מיני' פי' בתשובת מיימוני משום דדם הלב כנוס במקום א' ויכול לשער ודם שבבשר הלב ירא' כיון לקדירה איירי ע"כ נמלח תחילה עכ"ל ולפע"ד העיקר כדפי' וגם ניחא טפי בדברי השערים דאינן סותרים לכל הנך פוסקים דלעיל גם לבתשובת מיימוני גופי' משמע דלא ברירא לי' הך סברא דיוכל לעמוד על דם שבחללו דהכי אי' התם וה"ר שמואל בה"ר אלחנן אמר אמר לו שר"ת הי' מתיר לב שנתבשל בקדיר' אם יש בו ס' מן הדם שבתוכה אבל בעי ס' מכל החתיכה ושאני יש לחלק גבי לב לפי' שהדם כנוס במקום א' וידעינן טפי שיעור הדם שבתוכו עכ"ל משמע מלשונו דלא בריר' לי' חילוק זה וי"ל דר"ת סבר כבעל העיטור שהביא הכלבו סימן ת"ו בדף קד"א ע"ב דבלב וכבד וכיולא בהן משערי' במאי דנפק לפי אומדן דעתא ולא בעינן בדידי' דווקא אלא גבי כחל עכ"ל ע"ש :

שוב מצאתי שמהרמ"י בא"ו ובספרי פרק כל הבשר סימן מ"ט כתב שהטור מיירי קוד' מליחה ולהכי איצטרך ס' נגד כל לבו כדי להשוות דברי הטור עם השערים וכבר הוכחתי למעלה שדעת הטור דאפילו במלח צריך ס' כנגד הלב ושכן דעת הרשב"א ושאר פוסקים וגם לפי מ"ש מהרא"י דכיון לקדירה איירי ע"כ במלח תחילה א"כ כל הפוסקים נמי לקדירה איירי ע"כ במלח תחילה ואפ"ה כתבו דבעינן ס' נגד הלב וכמ"ש וכ"כ העיקר בפי' דברי השערים וכמ"ש גם הרב בת"ח כלל ך"ז ד"ה כתב המרדכי שא"צ לשער רק נגד דם הלב וצ"ל לדעתו שמחלק בדברי המרדכי בין במלח תחילה או לאו וכמ"ש מהרא"י ולפע"ד העיקר כדעת המרדכי כמ"ש:

מיהו לענין כו' הרב בת"ח שם פסק דבעינן ס' נגד כל הלב מטעם דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיני' שאף בשמלח תחילה פסק כן שהרי כתב שם דלא כהשערים ומרדכי והשערים איירי לדעתו עכ"פ במלח תחילה וכמו שנתבאר (מיהו מ"ש שם בת"ח וכן פסק והטור והכי נהוג עכ"ל נראה שהוא ט"ס וצ"ל וכן פסק הרשב"א והטור שהרי לא נזכר כלום בדברי הרא"ש אלא מדברי הרשב"א מבואר כן וכמ"ש למעלה) וא"ל דמ"ש בת"ח השערים ומרדכי היינו מ"ש השערים בסוף ע"ש דרש"י ורמב"ן שאין צריך ס' לבטל הלב אלא דמו לבד משום דלב שיע ולא בלע ולא פלט כלל וכן כתב המרדכי על שמם ע"ש דא"כ האיך כתב דדעת הרשב"א והטור דבעינן ס' נגד כל הלב הא גם לכל הפוסקים דס"ל דלב לא שיע הדין כן ועוד שגם מסקנת המרדכי עצמו נראה שלב בולע ופולט בבישול וכן דעת כו' וגם לא היזכר הרב בת"ח חילוק דמלח תחילה או לאו א"ו כדפי' דעת הרב:

שוב מצאתי בא"ו כלל ט"ו דין ד' וז"ל ובסמ"ק כתב ואם נתבשל צריך ס' מן כל הלב ולא סגי בס' מן הדם שבתוכו ואפי' במלח משום דלא קרעו וא"כ לא נמלח מבפנים ואנו צריכין מליחה משני צדדין עכ"ל א"כ גם הוא מסכים לדידן דאפילו במלח תחילה צריך ס' נגד כל הלב אלא דלטעם דידי' צ"ל דהטור והרשב"א והשערים וסייעתם דכתבו דאם לא קרעו קודם מליחה קורעו לאחר מליחה ומותר היינו משום דס"ל דבדיעבד סגי לי' במליחה מצד א' ואין נראה כן דעת מהרא"י והלבוש ושאר פוסקים שהרי גם הם פסקו לעיל ס"ז ס"ט דאף בדיעבד צריך מליחה משני צדדי' ואפ"ה פסקו כאן בקרעו לאחר מליחתו ומותר אע"כ כיון שהלב אינו קורעו הוה כחתיכה א' עבה כמו גבי ראש ברים כו' ע"ש · ובאמת לא מצאתי מזה שום דבר בסמ"ק וזהו כמה פעמים רגיל הא"ו להביא בשם הסמ"ק ושאר פוסקים ואינו נמצא בספרים שלנו ועיין מ"ש עוד בזה בש"ע ס"ק ה':

סימן ע"ג

עיין באשר"י פרק כל הבשר סך"ו מתוך פי' רש"י משמע כו' אבל לפי האמת דלמיסר כפשה לא קמבעי' לי' דאיכא בולעת אפילו לא מגלה כלל איכא נאסרת אפילו לרש"י מה"ט ודו"ק וכן פי' הב"י וכן משמע בת"ח כלל ך"ד דין ב' ועיקר:

כתב האגודה פרק כל הבשר סי' קד"א וז"ל ואם צלו העוף והכבד מחובר בו מותר דכבולעו כך פולטו כדאמרינן פרק כיצד צולין האי מולייתא שרי וקולף סביב הכבד וזורקו ואם העוף ממולא בביצים ואין בו ששים בכבד כגון שהכבד שלם אסור משום דהוה כבישול ובשם רש"י כתבו אם נמצא חתיכת כבד בחתיכת בשר בפשטיד"א אם אין בחתיכת בשר ששים בכבד אסור הכל דקימחא דידן מיורתא לאסור פרק כיצד צולין וראבי' התיר כו' אבל אנו דנוהגין לצלי ס' גם בפשטיד"א צריך ס' ואפילו אם יש שם ס' יקלוף עכ"ל ומדכתב כגון שהכבד שלם כו' משמע דבכה"ג פשיטא דאין בו ס' דאין עוף שיהא ס' נגד כבד שלו אלמא ס"ל דאין הבצים מצטרפים דאי לאו הכי אפילו הכבד שלם הי' אפשר להיות שהעוף והבצים יבטלו הכבד בס' מיהו נראה דהיינו דווקא כשהכבד מחובר בעוף וכדמיירי ברישא אבל כשאינו דבוק פשיטא דכיון דהוה כבישול דהכל מצטרף וכן מ"ש אם אין בחתיכה הבשר ס' בכבד אסור הכל כו' דמשמע דאין הפשטיד"א מצטרף היינו כשהכבד דבוק בחתיכות הבשר וכמבואר דבריו להדיא ולא בא לאשמועינן אלא דיבצים כיון שהן נקרשים לא אמרינן בהו כבולעו כך פולטו אלא הוי כבישול וכן משמע בא"ו כלל ט"ז דין ח' ע"ש וכן משמע במרדכי שכתב כתב רש"י בתשובתו כבד שנמצא במולייתא שקורין פשטידא בס' ואם דבוק בחתיכה צריך שיהא בחתיכה הדבוק בו ס' ואם לאו הכל אסור עכ"ל הרי להדיא דכשאינו דבוק בחתיכה מצטרף כל הפשטידא וקמח וביצים דין א' להם וכן כתב מהרש"ל בא"ו סוף שער ד' ובספרו פ"ק דחולין סימן ד"ט דבצים וקמח דין א' להם לענין קרישה וכן מביא הב"ח על שמו בריש סימן ע"ו ע"ש ועוד שהרי הסמ"ג ס"ל דאפילו בבצים אמרינן כבולעו כך פולטו משא"כ בפשטידא א"כ ש"מ דלענין קרישה עדיף פשטידא מבצים ואם כן כיון דבפשטידא כתב המרדכי והאגודה דהכל מצטרף כ"ש ביצים ומ"ש בא"ו של מהרי"ל וז"ל לב שלם שנמצא בתרנגול שלם ונמלח ונתבשל עמהם ומלאהו התרנגולת ביצים אסור הכל משום דאין בעוף ס' נגד לבו אלא דווקא כשהוא שלם ברגליו ובראשו עם המוחר · ע"פ המרדכי והביצים שמלאו בו אין מצטרפין לס' לבטל דהוה כתבשיל אחר עכ"ל משמע דמיירי שנמצא דבוק בעוף והיינו נמי דקאמר דהוה כתבשיל אחר דלא כמהרש"ל בא"ו ש"י שפירש דברי מהרי"ל דאפי' לא הי' הלב או הכבד מחובר אפ"ה אין הבצים מועילין לבטלה מאחר שהן נקרשין דס"ל ופסק כן דאפילו בצלי צריך ס' לבד מהביצים וליתא דהא כתב טעמא דהוה כתבשיל אחר אלא העיקר כאשר הוכחתי גם נראה מדברי הפוסקים הנ"ל דהמילוי עצמו ג"כ מותר:

סימן ע"ו

טור והורה א' מגדולים לאסו' להשהות הצלי על השפוד לאח' שהוס' מן האש שמא יחזור הבש' הדם ויבלע ממנו אבל מות' לצלות בו ולהשהות בו כל זמן שהבשר זב שכל זמן שהבש' זב ופולט אינו בולע מדם שעל השפוד אחר שהוס' מן האש עכ"ל:

בת"ה נתבאר שאותו גדול הוא הראב"ד וכר"ן ומשמע שדעת הראב"ד דאסור אפילו בעודו עדיין על האש וא"כ צריך לומר דמ"ש בתה"ק בדעת הראב"ד לאחר שהוסר מעל האש כו' היינו כשעדיין לא נגמר פליטתו דאז אם הוא עדיין על האש מותר דכיון שעדיין זב כל זמן שפולט אינו בולע וזה שכתב בסיפא אבל מותר לצלות בו ולהשהות כל זמן שהבשר זב והר"ן מיירי בשאינו זב וכן מבואר בשלטי גבורים דף תס"ד ע"א ע"ש ודו"ק ולפ"ז למה שתירץ הרמב"ן דכבכ"פ א"כ אפילו אינו זב מותר אם הוא עדיין על האש:

גרסינן פ' כל הבשר דף קי"ב ע"א אמר ר"כ אמר שמואל ככר שחתך עלי' בשר אסיר לאכלה וה"מ דאסמיק וה"מ דאברי' וה"מ דאסמכי אבל קליפת' לית לן בה רב הונא יהיב לשמעי' והיינו לא אכיל משום דאנינא דעתא רבא אכיל לי' וקרי' לי' חמר בשר ע"כ ופי' רש"י שחתך עלי' בשר כשהוא חותך מן הצלי ע"כ כלומר בבשר חי פשיטא אסור לכ"ע משום דהוה דם ממש וכן כתב הסה"ת והגה"מ פרק ו' מהמ"א והסמ"ג לאוין קל"ז דף מ"ד ע"ג הסמ"ק סימן ר"ה והאגודה סימן קל"א דהיינו דווקא אם נצלת כל צרכה והר"ן כתב דהא דשרי היינו כשנתבשל כמאכל בן דרוסאי וסברא זו כתב הרב המגיד שם וכתב בשם הרשב"א דצריך שיגיע לכדי שיעור צליי' שיהא ראוי לאכילה וכן כתב הרשב"א בחדושיו דההיא דככר מיירי בצלי הראוי לאכילה לרוב בני אדם וכן דעת רבינו ירוחם נט"ו אות ד"ה וכן כתב הטור וכן פסק מהרש"ל פרק כ"ה סי' ע"ב וכן פסק בש"ע והכי נקטינן ומשמע להדיא דרב הונא ורבא לאפלוגי אתא דבכה"ג דאוסר שמואל שרי אינהו והילכתא כותייהו וכן כתב הרשב"א בחדושיו דף קד"ד ע"ב ובת"ה בית ג' שער ג' וכן כתב ב"י וכן כתב רבינו ירוחם נט"ו אות ד"ה שם וז"ל בשר צלי שחתכו ע"ג ככר ויצא מוהל אדום ממנה הפת מותר ואפילו עב כך פשוט עכ"ל [א] וכן מוכח דעת הרי"ף והרא"ש ורמב"ן שכתבו וככר

הגה"ת מנחת אהרן

א ול"כ הוכח' לדברי הפוסקים דפליג רב הונא ורבא על שמואל דאל"כ קשה מאי מקשה הגמרא לקמן על הא דאמר שמואל אין מניחין כו' והא אמר שמואל ככר שחתך עלי' בשר אסור דילמא הא דקאמר שמואל גבי ככר דאסור מיירי דלא נצלה כל צרכו א"ו דרב הונא ורבא פליגי אשמואל ואי אמרינן דשמואל איירי בלא נצלה כל צרכו קשה למה מתיר רב הונא ורבא אם הוא שב ולא נצלה כל צרכו א"ו דשמואל מיירי כמו גבי ככר דבנצלה כל צרכו ומקשי שפיר מן הא דקאמר אין מניחין כו' ואי אמרינן כסברת הנך פוסקים דר"ה ורבא ל"פ על שמואל רק

שאחד עלי' בשר רבא אכיל לי' וקרי לי' חמר בשר והילכתא כותי' עכ"ל דמדאיצטרך לפסוק הלכה כותי' ש"מ דס"ל דאפלוגי אתא וכן כתב הר"ן בהדיא וכן מוכח דעת הרמב"ם פרק ו' ממ"א דין מ"ז שכתב בסתם פת שאחד עלי' בשר צלי מותר לאכלה שאינה אלא שמנונית עכ"ל ומדלא חילק אלמא דס"ל דבכל גוונא שרי וכן כתב הרב המגיד והגה"מ שם דטעמא משום דפסק כרבא ולא כשמואל וכ"פ הסה"ת והסמ"ג שם הלכה כרבא ולא כשמואל וכן משמע בהגודה שם וכן דעת הטור וכמ"ש בב"ח וכל זה דלא כמהרש"ל פרק כל הבשר סימן ע"ב דאחז בחבל עב וסמך עצמו אדקדוק קלוש דאו"ז דכתב יוצא ממנו מוהל אדום כדם דמדקאמר מוהל אדום כדם אלמא דהיינו קליסתא דווקא ולא עב ולא אתי רבא לפלוגי אלא רבא אכיל לי' בכה"ג ולא בענין אחר וכן נראה עיקר בספק דאורייתא אין להקל עכ"ל ונעלם ממנו כל הנך פוסקים דלעיל גם מ"ש דבספק דאורייתא כו' לא דק דהא קי"ל דם שבישלו אינו אלא מדרבנן וכמו שנתבאר בר"ס ע"ב ועיין מ"ש הטור בשם הרשב"א בס"ס זה:

טור וקאמר בגמרא שאם נותן בכלי שנים או ג' גרגרים כו':

משמע דעת הטור דדוקא בכלי מהני תרי גללי דמילחא ולא על הבשר אבל רש"י דבין על הבשר ובין בתוך הכלי':

תמה הב"י על הרמב"ם שהשמיט הא דקאמר בגמרא איכא בי' דגי בישר' עלוי' כבדא נמי אסיר ולי נראה שהרמב"ם מפרש דלהכי אסיר לפי שלעולם דם הכבד צף למעלה ואי אפשר שיטול השמנונית שלמעלה ולא יתערב בדם ולכן כתב וכיצד עושין משליך לתוך הכלי מעט מלח ומכה הכלי עד שיגלה ולוקח השמנונית למעלה והמים שלמטה נשאר ולא נתערב הוא דשרי וכן משמע דעת הטור וכן מוכח דא"כ ה"ל לחלוק דא"ל יפלוגי בהיכא דאפשר ליקח השמנונית שלמעלה דאז אפילו בכבדא שרי והיכא דלא אפשר אפילו בבישרא אסיר אלא ודאי מילתא דפסיקא קתני דבכבד' אי אפשר ליקח השמנונית ובבישרא אפשר לעולם:

לא למד הב"י בדברי הרי"ף והרא"ש והטור יפה דבאמת דס"ל דבתרי גללי דמילחא סגי אפילו קודם שתעלה תמרתו שהרי לא הזכירו לדרב פפא כלל ומה שהביא הטור דעת הרשב"א בסוף הסימן היינו לדידן דלא בקיאינן בבי דוגא אין להכשיר בדיעבד אלא עד שיעלה תמרתו דדילמא לא נתן בה מלח כראוי' אבל משתעלה תמרתו מהני מכח ס"ס חדא דילמא תתאי ועילאה מטא ואת"ל תתא' מטא עילא' לא מטא דילמא לא נתן בו מלח כראוי [ב] דמאי דפריך רב אסי ודילמא תתאי מטא עילאי לא מטא היינו לרב פפא דאמר משיעלה תמרתו לחוד מהני ולא בעי תרי גללי' דמילחא דליכא אלא חד ספיקא ובב"ח פי' דלא הביא דברי הרשב"א אלא ללמד דאף לדעת הגאונים דאסרי בי דוגא לא אסרוהו אלא לכתחילה ולא בדיעבד עכ"ל ולדבריו לדעת הטור בדיעבד לא בעינן עליית תמרתו וקשה למה מסיים להביא דברי הרשב"א ובלבד שנתבשל קצת עד שתעלה תמרתו אלא הנכון כדפי' דאפילו לדעת הטור וסייעתו דמדינא בגמרא לא בעינן עליית תמרתו מודו להרשב"א דלדידן דאין אנו בקיאין דאף בדיעבד אין להכשיר בתרי גללי דמילח' עד שיעלה תמרתו ומטעם שכתבתי וכן עיקר שוב עיינתי בדרישה ויש לכוון דבריו כמו שכתבתי ובב"ה בקונטרס אהרן השיג עליו שלא בטענה:

מה שתמה בב"ה תימא גדולה על הס"ע שפסק בסתם דאין נותנין כלי תחתיו עד שיצלה שיהא ראוי לאכילה ע"י צליי' זו עכ"ל וכיון דבחצי צלייתו ראוי לאכילה כמ"ש בהג"ה ס"ב אכתי אית בי' דם ואין להתירו אפילו בדיעבד אלא ע"י גללי דמילחא כו' לא ידעתי מה מקום תימא יש כאן הלא הס"ע העתיק ממש לשון הרשב"א בת"ה הקצר ודעתו כמו שפי' דבריו בב"י דגבי בי דוגא כשהגיע למאכל בן דרוסאי סגי בלא גללי / מילח' כדמוכח בת"ה בהדי' גם לא אבין למה לא תמה על הטור בכה"ג שהרי הוא כתב ג"כ דאין נותנין כלי כו' עד כדי שיהא ראוי' לאכילה ע"י צליי' זו והיינו ע"כ בלא גללי דמילחא אלא ודאי לא קשה מידי דאע"פ שיש בו עדיין דם מכל מקום כח הדם ההוא הזק ואינו מתערב ועוד דבודאי בהאי צלייתו כבר יצא מידי כל דמו ותו לית בי' דם כלל כמ"ש הטור ס"ס ס"ט דבמקום שאין המלח מצוי יצלה הבשר עד חצי צלייתו ואח"כ יבשלוהו וכן כתב הב"י והב"ח שם גם מ"ש הב"ח בסעיף ו' דלא שרי בגללי דמילחא אלא לאחר שיהא נצלה שיהי' ראוי לאכיל' דהיינו חצי צלייתו כו' עד אלא דלא דק בלשון ליתא כלל דהא ודאי כשנצלה חצי צלייתו תו לא צריך גללי דמילחא דהא מותר לבשלו אח"כ כמו שכתב הטור ס"ס ס"ט ש"מ דאין בו דם א"ו ברור בתרי גללי דמילחא מהני אפילו קודם שנצלה כל צרכו והשתא ה"ל מתוקן בדברי הטור וזה פשוט:

סימן ע"ז

גרסינן בריש פרק כיצד צולין אמר רבא האי חולייתא שרי' א"ל אביי והא קבעת דמא א"ל כבולעה כך פולטה ופרכינן התם והא רבא איקלע לבי ריש גלותא וטפלי לי' בר אווזא אמר אי לא דחזיתי' דזיג כזוגא חיורתא לא אכלי' מיני' ואי ס"ד כבולעה כך פולטה ואי איירי כי זיג אפילו כי לא זיג נמי · התם בחיורתא דסריך וכתבו התוס' ויש ללמוד היתר במולייתא אפי' נמלח בשר החילון ושהה כדי מליחה והפנימי לא נמלח מדמייתי ראי' מטפילת בר אווזא דשרי מטעם כבולעו כך פולטו אע"פ שמעשים בכל יום שאוסרים בשר שנפל לציר ומלח שנפלט ואינו מותר אפי' בצלי עכ"ל וכן כתב המרדכי פרק כל הבשר סימן אלף קע"א וכן כתב הרא"ש פרק גיד הנשה וז"ל ואפי' נמלח בשר החילון ושהה כדי מליחה דהשתא אינו טרוד לפלוט דמו שנאמר אגב פליטת דמו הוא פולט מה שבולע מן הפנימי אפי' הכי שרי מדמייתי עליה ראי' מטפילת בר אווזא אע"פ שמעשים בכל יום כו' דדוקא היכא דנפלט מיד בשעת הבליעה כגון מוליית' אמרינן כבולעו כך פולטו אבל דבר שנאסר כבר מחמת דם שבא עליו ממקום אחר תו לא שרי משום דכבולעו כך פולטו עכ"ל וכך הם דברי הטור סימן ע"ז וכן כתב רבינו ירוחם אות ד"ו ומוכח דמיירי כל הנך פוסקים אפילו כשהחילון כבר נמלח שיעור מליחה והודח אז אפי' ציר אינו פולט כמ"ש בסוף סי' ע' והכי מוכח נמי מטפילת בר אווזא דמוכח מדברי הרא"ש אם הפנימי נמלח ולא שהה שיעור מליחה והחילון נמלח והודח אסור דכיון שבלע כבר מהפנימי תו לא אמרינן כבולעו כך פולטו אבל אם הפנימי הוא

הגה"ת מנחת אהרן

דהם התירו דווקא בקליסתא קשה כנ"ל דילמא שמואל איירי גבי ככר בלא נצלה כל צרכו ואוסר רק בעב אבל בעלמא קליסתא אף דלא נצלה כל צרכו מותר משום דמוהל ח"ו דלא כהנך פוסקים וא"ש עכ"ה:

[ב] ואיכא למידק אמאי לא קאמר האי ס"ס שכתב הרשב"א בחדושיו דאפילו דם שבישלו דאורייתא מותר בדיעבד אפילו בלא גללי דמילחא חדא דילמא נצלה כראוי' ואת"ל לא נצלה דילמא ליכא שיעורא לאסור וא"ל מאי כ"מ דהב"י הקשה לטור דפסק שהכלי אסיר אמאי לא נאסר השומן מן הכלי ותי' בדוחק אבל לרשב"א לק"מ דהו' ס"ס כנ"ל וליכא שיעורא לאסור אבל לס"ס של א"ז הגאון ש"ך נאסר השומן מכח כלי דלא הוה אלא חדא ספיקא אי מטא או לא מטא דבשלמא השומן לא נאסר דאיכא נמי ספיקא דילמא לא נתן מלח כראוי' והוא מסך הדם למטה והשומן צף למעלה אבל בכלי לא שייך זה · ונ"ל דעל ס"ס של הרשב"א קשה כנ"ק שיש חדא דהש"ך פסק בש"ע י"ד סימן ק"י בדין ס"ס דס"ס שאינו מתהפך לא אמרינן וכיון דא"א לומר איפכא חדא דילמא יצא ממנו מעט דם וליכא שיעורא לאיסור ואת"ל שיצא ממנו הרבה דם דילמא נצלה דאם נצלה דם מכין אבל האי ס"ס של הש"ך מתהפך חדא דלמא נתן מלח כראוי' ואת"ל לא נתן כראוי דילמא נצלה כל צרכו ועוד קשיא לשיטת הרשב"א דקאמר הגמרא גבי בי דוגא דכבדא עלוי ביסרא אסור ג"כ משום דמא דכבדא קפי' הא בלא"ה אסור דהכלי נאסר ונאסר השומן מחמת כלי וא"ל ס"ס שמא אין בו שיעור לאסור דכבדא אית בה שפע דם רק השומן בלא כלי לא אסור משום דדמא שכן למטה והשמנונית למעלה אבל מכח הכלי נאסר ואף שיש לייסב קושי' זו בדוחק עיין ברשב"א ויותר נראה לומר על קושי' הב"י הנ"ל מה שתירץ הב"י כאשר אבאר ונ"ל הס"ס כמבואר בש"ך אך אי קשי' לי הא האי ס"ס הוי חסרון ידיעה דלא ידעינן אם נתן בו מלח כראוי' וקי"ל בס"ס בחסרון ידיעה לא הוי ס"ס כמבואר בש"ך סי' כ"ג וכ"ה וק"י ואפשר לייסב בדוחק כיון דאכן קי"ל דם שבישלו מדרבנן אמרינן ס"ס אף שהוא חסרון ידיעה אבל אם קשי' לי דהא הרשב"א גופי' בת"ה כתב ומביאו הב"י דכיון דדם שבישלו מדרבנן מותר בדיעבד אף בלא מלח עכ"ה:

חוץ שיעור מליחתו והחיצון לא נמלח כלל פשיטא דשרי דהא אפי' מליחה שנית מהני כמו שנתבאר לעיל סימן ע"ן דאגב דיפלוט דם דידי' יפלוט דם דאחריני' מכ"ש דצלייה מהני ביה ולא אמרינן דהיכא שבלע כבר לא אמרינן כבולעו כך פולטו אלא כשאין בו דם על עצמו כדי שנאמר אגב דיפלוט דם דידי' יפלוט דם דאחרינא וכבר נתבאר כל זה סי' ע':

וכתב עוד המרדכי פרק כל הבשר סי' אלף קס"ד וז"ל ואומר ר"י מה שפי' רש"י דנמלחה מליחה לצלי ל"נ לר"ת לפי דפי' ר"ת דצלי מותרת בלא מליחה והביא ראיות הרבה ולכן פי' דשניהם נמלחו לקדירה החיצון והפנימי ולא שהו כדי צליי' (כלומר שיעור מליחה) אבל אם נמלח החיצון ולא שהו כדי מליחה והפנימי לא נמלח שמא הפנימי אסור כיון דלא טרוד לפלוט א"כ הוא בולע דם של חיצון ואינו פולט ובשניהם אינו מלוחי' ליכא למימר דאיירי דפשיטא דכבולעו כך פילטו ועוד אי איירי בלא נמלחו מאי מייתי סייעתא מכותן כרעיו ובני מעיו לתוכו דילמא התם איירי בנמלחו יחד אבל למאי דפרישת דנמלחו לקדירה ולא שהו לא מצי לדחויי דההיא דכותן כרעיו ובני מעיו לתוכו איירי דשהה כדי מליח' והודחו כמו לקדירה דמסתמא דמלחן ועשאן כדרך שעושין לצלי עכ"ל:

ולכאורה אין הבנה לדבריהם אילו שמתחיל' אמר דפשיטא כבולעו כך פולטו א"כ פשיטא טפי למימר כבילעו כך פולטו בששניהם אינו מלוחי' מבששניהם לא שהו שיעור מליחה ואח"כ כתב ועוד אי איירי בלא נמלחו כלומ' אבל לא שהו שניהם שיעור מליחה א"כ דלא אמרינן כבילעו כך פילטו מאי מייתי סייעתא כו' דילמא התם איירי בנמלחו יחד הא אדרבה בנמלחו יחד שניהם ולא שהו שיעור מליחה אסיר לפי מאי דס"ד השתא · ועוד קשה דאדרבה השתא קשיא מאי מייתי סייעתא מכותן כרעיו ובני מעיו לתוכו דילמא מתני' איירי בשלא נמלחו כלל ולא קשה פשיטא דוודאי מתני' לא להכי אתי אלא עיקור דינא דכותן כרעיו ובני מעיו לתוכו אשמועינן אבל נראה דה"ק ועוד הי תאמר דאיכ' לחלק בין נמלחו ולא שהו ללא נמלחו כלל ולפי האמת רבא איירי בלא נמלחו כלל א"כ כיון דמפלגינן בהכי מאי קאמר תלמודא נימא מסייעא לי' כלומר ומאי אתי לאשמועינן דילמא אי מתניתין ה"א היינו דווקא בשלא נמלחו כלל והתם כלומר רבא איירי בנמלחו יחד ולא שהה שיעור מליחה **א** א"ו אין חילוק כלל בזה וכי היכא דלא נמלח כלל שרי ה"נ נמלח ולא שהו שיעור מליחה שרי וחד טעמא הוא ודו"ק:

וכתב מהרש"ל בא"ש סוף שער ד' ובספרו פרק כל הבשר סימן ד"כ על ההיא דכתב המרדכי אבלאם נמלח החיצון ולא שהה כדי מליחה והפנימי לא נמלח שמא הפנימי אסור דלכאורה נראה לפי טעם זה דהוא הדין איפכא אבל מהר"ש בבאורי סמ"ג כתב ושמא יש לחלק בין פנימי לחיצון ויפה כתב דע"כ צריכים ליתן טעם אמאי אסור הפנימי מאחר שאמרינן כבילעו כך פולטו מיד א"כ הפנימי למה תאסר וא"ל מאחר דאינו טרוד לפלוט כמו החיצון משום הכי לא אמרינן כבולעו כך פולטו א"כ כשהחיצון נמלח משהו והפנימי לא נמלח כלל דוודאי החיצון אינו טרוד לפלוט כמו הפנימי ואפ"ה כ' האמר"י דשרי משום כבולעו כך פולטו מאחר שהוא מיד וא"ל שאני היכא שנמלח אף ששהא כל צרכו מ"מ מאחר שפולט ציר לא חשבינן כאינו טרוד לפלוט לגבי פנימי בפרט מאחר שפנימי לא נמלח · ז"ק שהרי בתלמוד מביא עליו ראי' מטיפולא דאווזא כו' שאינו טרוד לפלוט כלל אלא בוודאי מ"ש הר"י דשמא הפנימי אסור היינו דמסתפקא לי' דשמא לא אמרינן כבולעו כך פולטו אלא בבשר שהוא פולט לחוץ והאיסור שואבו משא"כ בפנימי ואף רש"י פי' כך בפרק כיצד צולין כבולעו כך פולטו לחוץ והאיסור שואבו עכ"ל והיכא שהפנימי נמלח ולא שהה והחיצון לא נמלח כלל או נמלח ושהה שרי משום דכבילעו כך פילטו לפי מאי דפרישת בסמוך דבחיצון לעולם אמרינן כבולעו כך פולטו ומ"ש ר"י והפנימי לא' נמלח כ"ש נמלח ושהה דאסור ואפשר דפשיט' לי' בזה מאחר שאין לו במה לפלוט והוא בפנים בוודאי יבלע מן החיצון בין החיצ' נמלח ולא שהה או לא נמלח כלל הפנימי אסור · וכלל הדבר שהחיצון לעולם שרי ופנימי אם שוה לחיצון שרי אבל היכא שאינו טרוד לפלוט כמו החיצון או שפלט כל דמו והחיצון לא פלט אסור ודו"ק הטיב:

וי"א מ"ה אסור כשנמלח החיצון ולא שהה והפנימי לא נמלח משום שבלע מהחיצון מקודם שנצלה ומה שבלע כבר לא אמרינן כבולעו כך פולטו אלא מיד כדפרישית אבל נמלח החיצון ושהה והפנימי לא נמלח שאי אפשר שיבלע אלא בשעת צליי' דהא טהור מליח וטמא תפל הוא אז שפיר אמרינן כבולעו כך פולטו ולפ"ז היכא דהחיצון לא נמלח והפנימי נמלח ושהה ולא בלע הפנימי מקוד' הצליי' ושרי זה אינו (תיבת אינו קאי על י"א מ"ה אסורי) דכיון דבלע כבר מ"מ מאחר שהוא תפל אמרינן אפי' עתה מה שכבר בלע כבולעו כך פולטו אפי' אינו מיד דהא בשר תפל שנמלא בציר או חתיכה תפילה שנתערבה בין חתיכות מלוחו' קי"ל דיחזור וימלחנו ושרי אף לקדיר' וכ"ש בצלי דמהני דלא גרע ממליח' כדפרישית לעיל אלא מאי אית לך למימר דווקא כשהוא' נצלה על האש והאור סומך לו שייך למימר כבולעו כבר כך פולטו עתה אבל לא בשר בפנים א"כ מאחר דבע"כ צריכין אנו לחלק בין פנימי לחיצון א"כ נחלק כפשוטו וכדפרישית:

ועוד לשון המרדכי שכתב בשם ר"י לא משמע הכי שכתב כיון דלא טרוד לפלוט הרי הוא בולע ואינו פולט ואם עיקר האיסור תלוי במה שכבר בלע כו' א"כ הל"ל הרי בלע ואינו פולט אלא עיקר כדפי' עכ"ל:

ואע"פ שאין ראיותיו מוכרחי' מ"מ דבריו נכוני' דוודאי צריך לחלק כמ"ש מהר"א דהא המרדכי גופי' כתב כהרא"ש בסי' אלף קע"א וגם מדכתבו התוס' והרא"ש והמרדכי והטור דיש ללמוד היתר במולייתא שנמלח החיצון ושהה שיעור מליחה ולא נמלח הפנימי דשרי ולא כתבו נמי איפכא ש"מ דאם נמלח הפנימי ושהה כדי מליחה והחיצון לא נמלח אסור דשמא לא אמרינן כבולעו כך פולטו אלא בבשר שהוא פולט לחוץ והאיסור שואבו משא"כ בפנימי · וגם בקיצור פסקי תוס' כתוב מולייתא הנמלח בבשר חיצונה ולא פנימי שריא משמע אבל איפכא לא ודלא כהאגודה ריש פרק כיצד צולין שכתב בשם התוס' שהתירו אי א' נמלח ולא השני עכ"ל משמע מדבריו אפילו נמלח החיצו' ולא הפנימי (נ"ל נמלח הפנימי ולא) החיצון וזה לא נזכר בתוס' אבל מסברת עצמו הוי מסתבר לי' לאגודה דל"ש אבל אינו עיקר כמ"ש ועוד דכיון דלא מצינן בתוספו' להתיר בכה"ג מנ"ל להתיר ולאו למגנא נקטא כל הנך פוסקים נמלח החיצון ולא הפנימי ודו"ק:

והא דכתב המרדכי אבל אם נמלח החיצון ולא שהה והפנימי לא נמלח הפנימי אסור אה"נ דאם הפנימי נמלח אלא רבותא קמ"ל וכמ"ש מהרש"ל וכן אה"נ היכא דהחיצון לא נמלח והפנימי נמלח ושהה אלא דאת' לאשמועי' דכשהפנימי לא נמלח אינו אסור אלא כשהחיצון לא שהה שיעור מליחה ועוד י"ל משום דכיון דפירש דרבא איירי כששניה' נמלחו ולא שהו הוצרך לקיים בשיטא אבל אם החיצון לא שהה לאפלוגי כלא שהה גופי' ודו"ק:

וע"פ הדברים האלה כתבו הגה"מ בשם התוס' דהא דמולייתא שרי ה"מ כששניהם מלוחי' או שניהם אינו מלוחי' אבל אם אותו שבחוץ מליח והפנימי לא נמלח אסור הפנימי עכ"ל וכן כתב הסמ"ק סימן ר"ה ור"ל היכא דאותה שבחוץ לא שהה שיעור מליחה אלא דהא מלוח שאז מיד מבליע בפנימי קודם הצליי' ודלא כב"י בסימן ע"ז והרב בת"ח כלל דין ג' שהבינו דהג"מ איירי כשהחיצון מלוח ושהה ופליג אתוספ' שלנו והרא"ש ומרדכי ותימה איך הבינו כך שהרי הגה"מ לא כתבו אלא אבל אם אותו שבחוץ מלוח אבל לא הזכירו ששהה שיעור מליחה ועוד תימא לדבריהם יהיו הגה"מ נגד הגמרא דהא פריך מטפילת בר אווזא ומאי פריך הא התם הוי כמלוח ושהה שיעור מליחה א"ו כדפי' וכן מ"ש האו"ה ריש כלל ט' וז"ל ואם הפנימי מלוח והחיצון תפל מותר מיהו בדיעבד דכבולעו כך פולטו אבל אם החיצון מלוח והפנימי תפל וודאי אסור אף בדיעבד דבליעת הפנימי נשאר בתוכם עכ"ל מיירי נמי שהוא מלוח ולא שהה שיעור מליחה והיינו דקאמר דבליעת הפנימי כו' דמשמע שהפנימי בלע מהחיצון והיינו היכא שלא שהה החיצון שיעור מליחה וזה ברור בעיני דלא כמו שהבין הרב בת"ח שם דאו"ה איירי במלוח ושהה לכך דחק מאוד ליישב דבריו דטעמא דאו"ה הוא דנורא מישאב שאיב מן החיצון ובכתיב' ידו שביב האו"ה מצאתי שביאר יותר וז"ל ונראה דטעמא דלא אמרינן כבולעו כך פולטו רק כשיש לו ג"כ צד היתר דנורא שאיב

דהיינו

הגה"ת מנחת אהרן

א ואין להקשות דלמא אין זה סברא כלל דאם שניהם נמלחו ולא שה' דיהא שרי לרבא ומקשי הגמרא שפיר נימא מסייעא ממתניתין · נ"ל דכך הוא פירוש בדברי מרדכי מאי מייתי סייעתא דלמא התם כלומר רבא איירי בנמלח ולא שה' כדברי הס"ד · וא"ל דסבר המקשן דרבא אוסר בנמלח ולא שה' ואינו מתיר רק בשלא נמלחו א"כ לפ"ז נ"ל במתניתין דכותן כרעיו לתוכו איירי ע"כ ג"כ בששניהם לא נמלחו אף שאין דרך צלי בכך אעפ"כ היו עושין שלא כדרך צלי וא"כ קשה מאי מייתי סייעתא דלמא התם איירי בנמלח והודח אלא וודאי דאין חילוק בין לא נמלחו כלל ובין נמלחו ולא שהה' לעולם שרי ויוכל למימר שפיר דעבד כעין צלי דהיינו דנמלחו ולא הודחו ומייתי שפיר סייעתא לרבא עכ"ה:

לא

דהיינו כשהאילן תפל והפנימי מלוח דכולא מישאב שאיב אבל לא אמרי' כבולעו כך פולטו כשהאילן מלוח והפנימי תפל אבל התוס' פרק כיצד צולין התירו אפי' בכה"ג וכן מסקנתם עכ"ל וכן כתב בד"מ ודבריו דחוקי' מאוד לענ"ד ועוד דהאיך יחלוק הא"ו"ה נגד התוס' והרא"ש והמרדכי והטור ועוד דליסבר דבליעת הפנימי כשאר בתיכ' לא יתכן להרב ודוחק לומר דה"ק דבליעת הפנימי שפלטה והזדה ובלעה כשאר בתוכה אלא וודאי הברור כמ"ש אבל אם נמלח הפנימי ושהא כדי מליחה והחיצון לא נמלח מודה הא"ו"ה דאסור אף בדיעבד וכמו שהוכחתי מדברי כל הנך פוסקים דלעיל וכדעת מהרש"ל ואין לסתור כלל מטעמא דכולא מישאב שאיב לי' ואינו כבלע בפנימי דאין זה אלא דברי נביאות להקל במה שלא נזכר בשום פוסק ואדרבה משמע מדברי הפוסקים להיפך כמ"ש למעלה ועוד דהרי עינינו רואות שמפליט בפנימי :

וכתב הסמ"ג (לאוין ק"ז דף מ"ח ע"ג) עופות שהכניסן שלימי' ומילא חללן בשר וביצים ומלאן הרי אלו מותרי' אע"פ שהבשר שבתוכו חי ואפי' פיה למעלה כדפסקינן בפרק כיצד צולין הילכתא מולייתא שרי אע"ג דפומי' לעילא עכ"ל וכן כתב הרמב"ם פרק ו' מהמ"א דין עופות שהכניס שלמים ומילא חללן בשר וביצים אסורות שהרי דם יוצא לתוכן ואע"פ שמלחן יפה ואפילו היה הבשר שבתוכן שלוק או צלוי ואם מלאן הרי אלו מותרת אע"פ שהבשר שבתוכן חי ואפי' פיה למעל עכ"ל ומשמע דמאי דקאמר בסיפא ואם מלאן הרי אלו מותרים קאי נמי ארישא אמילוי בצים אלא דבמאי דס"ל להרמב"ם דאע"פ שמלחן יפה אסור לקדירה לא קיי"ל כוותי' דאזיל לטעמי' דס"ל דאף שלאחר שיעור מליחה צריך להשליך הבשר ברותחין כדי שיתלבן הבשר ולא יוצא דם וזה לא שייך במולייתא וכמו שפירשו הרשב"א בתשובה וה"ה דעתו אבל אנן קיי"ל דאחר מליחה והדחה שוב אין צריך כלום וכמו שנתבאר לעיל סימן ס"ט אבל בהא דבצלי אף במילוי בצים אמרינן כבולעו כך פולטו שוים הם הרמב"ם והסמ"ג אכן בהגה"ת ש"ד כתב על שם מהר"י טרויסן ז"ל ויש נשים שממלאים התרנגולים בבצים ואין משהים כשיעור מליחה ואין נכון דלא שרי מולייתא פי' שממלאי' תרנגולי' עם בשר אלא כששניהם מלוחים או שניהם אינו מליחים כי המלח גורם שהמילוי נקרש ומעכב את הדם שלא יפול לארץ מן התרנגולת היכא שלא שהת' כל צרכה במלח ומעתה בנדון זה הבצים נמי נקרשים מעכבים הדם ליפול לאור וגם התרנגולת שנשרתה במים מע"ל או שנשרתה ג' ימים כו' ודנין לצלות ולא לבשל אין לצלאות בבצים לצלות כי דינו כמו לא נמלח כל צרכו אך אין לחוש לעופות ובשר שנמלחו ושהו כדי שיעור מליחה אם לא הודחו אחר המליחה כי האור שורף הציר עכ"ל הרי ס"ל דבמילוי בצים לא אמרינן כבולעו כך פולטו וכן כתבו האחרוני' והא"ו"ה כלל ט' דין ג' ובנימין זאב ושאר פוסקים (ועיין לעיל סי' ע"ג) וכן עיקר בכל הפוסקי' לא נזכר אלא מילוי בשר ולא מילוי בצי' ומהרש"ל בא"ו"ה שלו ובספרו שם רצה לחלק בין מילוי הבצים לבד ובין מילוי ביצים ובשר יחד כשלא נמלח הבשר ובהכי איירי הסמ"ג אבל אם נמלח הבשר שעם הביצים הוא גורם שיקרוש והוי כאילו הכל מילוי בצים עכ"ד ע"ש בארוך · ואין דבריו נכוני' לחלק דאין סברא כלל כיון שיש עם הביצים בשר שלא נמלח שיהא הכל כמילוי בשר ועוד דהרי הסמ"ג קאמר אע"פ שהבשר שבתוכן חי משמע כ"ש אם נמלח אלא וודאי הרמב"ם והסמ"ג ס"ל במילוי בצים אמרינן כבולעו כך פולטי ואכן לא קיי"ל הכי דקיי"ל כמהרי"ט דבתראי הוא וכמ"ש מהרא"י דאזלי' בתרי' לחומרא אף כנגד מהר"ת וכ"ש כאן שכל האחרונים מסכימים עמו דבמילוי בצים לא אמרי' כבולעו כך פולטו וא"כ אין חילוק בין יש עמהם בשר שלא נמלח או לאו וכן כתב בת"ח גם דאכן לא קיי"ל כהרמב"ם והסמ"ג בהא אם כן ס"ל דאין לחלק בין בשר ובצים יחד או בצים לבד וכן הוא העיקר :

ומ"מ נ"ש מהרי"ט כי המלח הוא גורם שהמילוי נקרש אינו מדבר רק כשהפנימי נמלח ושהא כדי מליחה והחיצון תפל דומי' דמילוי בצי' אבל כשהחיצון נמלח ושהא כדי מליחה והפנימי תפל נראה דכיון שהוא סמוך לאש דמודה דאינו נקרש כנ"ל לפרש דברי מהרי"ט כי היכא דלא ליפלוג אכל הנך פוסקים דלעיל · ומ"ש בסיפא אך אין לחוש על עופות ובשר שנמלחו ושהה כדי מליחה כו' לאו דווקא קאמר אלא ה"ה דאין לחוש כשהפנימי לא שהה שיעור מליחה והחיצון שהה :

שוב מצאתי במנוח שערים מחבר רכ"ש שכתב שברוב ספרי' ליתא האי ושהה כדי מליחה והוכיח שם שטעות הוא ע"ש ודו"ק כל זה כי ברור הוא :

הלכות דברים היוצאים מן החי

סימן פ"א

גרסינן בפרק קמא דחולין דף י"א מנא הא מילתא דאמרי רבנן זיל בתר רובא ואמר רבא בר שילא אתי מפרה אדומ' דאמר רחמנא ושחט ושרפנה שחייה כשהיא שלימה אף שריפת' כשהיא שלימה וניחוש דילמא טריפה אלא לאו משום דאמרי' זיל בתר רובא וכתב הרא"ש ז"ל ותימה כיון דפרה בת שתי שנים דילמא משום דאוקמא אחזקה למ"ד טריפה אינו חיה דכיון שעבר' שנתה איגלאי מילתא שהית' כשירה שעה אחת אחר שנולדה וכל טריפות שאירע בה א"כ אוקמא אחזקתה והשתא הוא דנטרפ' וי"ל דכל חזקה שלא נודע לנו בשעתה אלא שנתבררה לאחר זמן לא אזלינן בתרה ויש ללמוד מזה הלכה למעשה דאם עשו גבינות מבהמות ונשחטה אחת מהם ונמצאת טריפה כל הגבינות אסורות ולא אמרינן אוקמי' אחזקתה והשתא הוא דנטרפה משום דחזקת כשרות לא נתבררה מעולם בשעתה ומיהו אם טריפה הוא מחמת סרכא שאם היו בקיאים לברר אפשר שהי' לנו היתר ע"י בדיקה לא מיתסרי משום דהוי ספק ספיקא ספק טריפה ספק אינו טריפה ואת"ל טריפה אימר א"כ נטרפה ועי"ל למאי דפסקינן דאזלינן בתר רובא כל הבהמות בחזקת כשרות הן ואפי' בתוך שנתן משום דרוב בהמות כשירות הן ורובא עדיף מחזקה עכ"ל והנה מ"ש עד את"ל טריפה אימר א"כ נטרפה הוא הכל בתוספות וגם הרשב"א בחדושיו ובתה"א בית ג' שער ו' והר"ן כתבו כן על שם התוספו' אלא שמה שכתבו בתוספות שלנו ומיהו אם היא טריפ' מחמת סירכא כו' דהיינו ס"ס לא נזכר בדבריה' ואדרבא ס"ל איפכא כמו שיתבאר מיהו המרדכי כתב בפרק אלו טריפו' דאם נטרפה ע"י סירכא יש להתיר ולסמוך על רשב"ט ורב יהודא גאון דמתירים מטעם דאין אנו בקיאים לבדוק בסרכות דאפשר מי שהי' בודק בפסולי או בנפיחה הוי כשר א"כ הוי ס"ס ספק איכא טריפה ואת"ל טריפה שמא א"כ נטרפה עכ"ל וכן כתב הסמ"ג סימן פ"ד ויש לדקדק דהא כתב בספר התרומות סי' ד"ח ומביאו מהרא"י בהגהת ש"ד סימן פ"ז לפסק הלכה דאי נשמט עצם במקום שהוא נטרף ולא ידעינן אי מחיים אי לאחר מיתה דז מניח שם אין מצי לברורי כגון אם הושה' פי המכה וכל היכא דלא מצי לברורי אסרינן מספק ולא אמרי' הושחטה הותרה עד שיודע במה נטרפה בספק התלוי בחיסרון חכמה לא הוי ספק ע"כ ודוחק לומר דדווקא לענין ספק א' לא מיקרי ספק אבל לענין ס"ס שפיר מיקרי ספק ודוחק לומר דהנך פוסקים כל גי אסה"ת דא"כ לא הו' תביא מהרא"י דברי סה"ת לפסק הלכ' ועוד דהא כתב הר"ף בסמ"ק סימן ר"א והג"מ פרק יוד מהלכות שחיטה דאם אינו בקי אי אעכול ניבי או לא איכא למיטרף מספיקא וכן כתב המרדכי גופי' בפרק אלו טריפות הרי אע"ג דאמרינן נשחטה הותרה וכל ספיקות שנולד לאחר שחיטה לקולא אזלינן הכא לחומרא כיון דאין אנו בקיאים וגם מוכח מדבריהם שם דאפילו לענין ס"ס לא חשיב ספק שסיימו שם דאם נמצא שמוטה לאחר שחוטה כשירה דוודאי בשעה מועטת לא איעכול ניבי' ובלבד אידע שלא היתה שמוטה בשעה שהובאה לשחוט עכ"ל משמע להדיא דאם הוא מסופק אם היתה שמוטה בשעה שהובאה למהוי טריפה ולא אמרי' ס"ס ספק שמא נשמטה אחר שחיטה ואת"ל קודם השחיטה שמא לא איעכול ניבי' א"ו דספק תלוי בחיסרון דעתנו לא הוי ספק ספיקא ודלא כתשוב' משאת בנימין סי' כ' שכתב דלענין ס"ס לא איכפת לן במה שהוא חיסרון החכמ' מיהו י"ל דזה לא מיקרי ספק ספיקא כיון שאינו מתהפך דליכא למימר ספק נתעכל או לא ואת"ל נתעכל שמא לאחר שחיטה דאם נתעכל וודאי קודם שחיטה הואיל דבשעה מועטת כזאת וודאי לא נתעכל וכן כתב בתשובת מנחם עזרי' סימן ל"ד ממש כזה ע"ש וכן כתוב באגור בשם התוספות דכל ס"ס שאינו יוכל להתהפך לא מיקרי ס"ס אבל צריך עיון דבדוכתי' טובא מוכח דאע"פ שאינו מתהפך מיקרי ס"ס והכי שיתבאר בסימן ק"י בס"ד לכן נראה כמו שתירץ מהרש"ל בא"ו"ה סי' פ"ד דהא דסרינן סרכא לאו משום דא"א בקיאין דלא נוכל לברר אלא אף היינו רוצים הי' יכולת בידינו לברר רק שאנו מחמירי' על עצמינו ותופסין עצמינו כאינן בקיאין אע"פ שהבדיק' כאמר בהדיא בגמרא מיקרי שפיר ס"ס עכ"ל וכ"כ הב"ח ואף שבגמרא נמי איתא בהדיא דאי לא איעכול ניבי' כשירה מ"מ הנך פוסקים איירי באדם אחד שאינו בקי דומיא הך

דהושחר שנכה בהש"ת וא"כ לדידן דאסרינן כל שמוטת ירך מש ש דאין אנו בקיאים באיעכול גידי' וכמ"ש בהג"הת ש"ע סימן נ"ה ס"ב אה"נ דאם יש ספק אם נשמטה קודם שחיטה או אחר שחיטה כשירה מיהו י"ל דשאני הכא דאף דנזכר בגמרא דאי לא איעכול גידי' כשירה דילמא אנן לא בקיאין לבדוק דהבדיקה לא נאמרה בגמרא משא"כ בסירכא דהבדיקה עצמה נאמרה בגמרא בפשוטי' או בנפיחה והכי דייק לישנא דמהרש"ל וצ"ע :

ומ"ש בדברי הרא"ש וכל טריפו' שאירע בה אח"כ מוקמ' כן אחזקת' והשתא הוא דנטרפה ע"ש הוא באין ספק וק"ל :

ובמה שהסכימו התוס' ללמוד הלכה למעש' לאסור הגבינות כיון שלא נודע החזק' בשעתה כן היא דעת הרא"ש בס' ב"ה דף פ"ז ע"ב וכן נראה מסקנת הר"ן פרק אלו טריפות גבי ביעי דשיחלא קמא וכן כתב הרוקח בסי' שפ"ז בשם ריב"ק בר מאיר וכן הסכים הרוקח שם וגם בשערי דורא סי' פ'. ובמרדכי שם הזכיר סברא זו ומיהו כתבו שם דאף לסברא זו כל מה שנחלב קודם י"ב חודש משחיטתה שרי וכן כתב הרוקח והרא"ה שם ופשוט הוא :

אבל הרשב"א בחדושיו ובת"ה שם כתב בשם הרבינו יונה והר"ר שמשון דאין לאסור הגבינו' מטעם דאזלינן בתר חזקה הבאה מכח הרוב והשיב. ראיות לדבריה' ע"ש וכן כתב הר"ן על שמם וזה דעת הרא"ש וכן כתב בסמ"ג לאוין קמ"א בסופו שה"ר יוסף איש ירושלים פי' שכל זמן שלא הוכחש שה לכין אחר הרוב אין החזקה כלום כיון שלא נתברר אבל לפי המסקנא שהולכים אחר הרוב והרוב עושה חזקה מבוררת הלכך הגבינות מותרים וכן התיר רב יהודאי גאון עכ"ל וכן כתב המרדכי שם בשם ר"י להתיר וכתב שכן כתב מהר"ם להתיר בשם רבו וכן כתב הרוקח בשם אביו ובשם ר"ת וכן הוא דעת השערים שם ומשמע שם מדברי השערים שכן היא דעת בה"ג ושה"ת ורשב"ם וכן כתב הסמ"ג שם בשם רשב"ם וכן הגה"מ פ"ג מהמ"א וגם ברוקח שם משמע שכן הוא דינא דבה"ג וכן הוא דעת הסמ"ק סי' ר"א דף נ"ג ע"ב וכ"כ בהג"א פ"ק דחולין וכן הוא דעת מהרא"י בהגה"ת ש"ד וכ"כ באו"ה כלל מ"ט בשם א"ז פ"ק דחולין בשם מהרי"ח ובשם מרדכי פרק אלו טריפו' ובשם ר"ת וכן העלה שם לענין דינא ונראה מדברי כל אלו הפוסקים חילוק בין אם יצאה מחיים מחזקה או הרוב או לא שהרי לא חילקו בכך וגם מדברי הרא"ש נראה כן להדיא שהרי מ"ש ועי"ל דלמאי דמסקינן כו' כל הבהמות בחזקת כשרות כו' משמע דקאי אטריפות סירכא שהזכיר מקודם ובטריפות סירכא כתבו הרבה פוסקים והכי משמע מדברי הרא"ש עצמו בפרק אלו טריפות שאי אפשר שלא נעשה ג' ימים קודם השחיט' וכמו שאביא לקמן אלמא ס"ל להרא"ש דאפילו יצאה מחזקתה מחיים הכל מותר וא"כ ה"ה במחט שנמצא בעובי בית הכוסו' והוגלד פי המכה דהכל מותר אבל מה שבתוך ג' ימים אסור אבל הרשב"א והר"ן כתבו ומיהו ה"מ בטריפות שאפשר לומר דהשתא סמוך לשחיטה ממש נולד בה אבל ודאי בטריפות סירכא או טריפות אחרת שא"א לתלותה בשעת שחיטה בהא ודאי אסירי' דהא אי אפשר לומר השתא אתיילד' על חזקתה להא ודאי נפקא לן מחזקתה ואי אתה יודע מתי נטרפה ומתי יצאה מחזקת' והילכך אוסרי' אותה למפרע וכענין שאמרו בכתמי' דכתם שנמצא בחלוק נטמאה למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק ולא מצאתי בו כתם או עד שעת הכיבוס אלמא כיון שכתם זה יבש הוא וא"א לומר עכשיו הוא ראתה מטמאין אותה להפרע ולא אמרינן העמידנו על חזקתה שלא יהא עשוי להפריע אלא בכדי שיוכל להתייבש אלא אמרינן משעת כיבוס ראתה והא נמי דכוותה היא עכ"ל :

ומשמע מדברי הרשב"א שם שכן הוא דעת בה"ג ושה"ת ואחר זה נמשך הטור ונ"ל דס"ל להתיר מ"ש ועי"ל כו' לא קאי אלא ארישא ודלא כמהרש"ל בפ"ק דחולין סי' ד' דהטור ס"ל דהאי ועי"ל כו' שכתב הרא"ש לרווחא דמילתא הוא ולא לסמוך אהאי שנויא להתיר שאר טריפו' דליכא בהו ס"ם משום טעמא דרוב דהא חזינן בהאי בהמה שנטרפה שאינה מן הרוב עכ"ל וע"ש והא ודאי ליתא שהרי כתב הטור בהדיא דאפי' בוודאי טריפות מותר מטעמא דרוב ע"ש אלא העיקר כדפירש ומ"מ העיקר בדברי הרא"ש כמ"ש למעלה וכך כר' שהבין מהרש"ל שם וכן מבואר ברוקח שם שדעת בה"ג ור"ת להתיר בסירכא כל מה שנחלב קודם ג' ימים וכן כתב הסמ"ק דבין בסירכא בין בהוגלד פי המכה מה שתוך שלשה אסור ולפני שלשה מותר וכן כתב בהג"א וז"ל מנהג שלא לאכול כל מה שנחלב בתוך ג' ימים דסירכא לא נעשית פחות מג' ימים הג"ה מצאה בפיסקי מרדכי עכ"ל וכן הוא דעת מהרא"י בהגהת ש"ד וכן מפורש באו"ה שם בשם א"ז ומרדכי ור"ת ופסק כן וכן כתוב באגור סי' אלף רת"א שכן המנהג וכן עיקר וגם אין טעם כלל לחלק בין אם יצאתה מהחזקת' קודם השחיטה או לאו וכן כתב הרא"ה שם שאין סברא כלל לחלק בכך ע"ש והרא' שהביאו הרשב"א והר"ן מכתמי' אינה ראיה דוודאי שאני הכא דרוב בהמות בחזקת כשרות הן ויש לנו לומר השתא היא דנעשית בהמה זאת מן המועט אבל עד השתא היתה מן הרוב דאינו טריפות וכמ"ש בהגה"ת ש"ד ובאו"ה בשם הר"ף ע"ש דלא כמו שפסק בב"י כסבר' הרשב"א והר"ן ומ"מ וודאי דאף הרא"ש לא מתיר בסירכא אפילו מטעם ס"ם אלא קודם ג' ימים דוודאי לא נסתפק ליימר שיחלוק על הקבלה דאין סירכא פחות מג' ימים ועוד דמ"מ שהרא"ש עצמו בפרק אלו טריפות גבי מחט סכי לא בעובי בית הכוסות גבי מחלוקת בעל העיטור והראב"ן משמע דס"ל דאין סירכא פחות מג' ימים עכ"ל ומ"מ נראה דהרשב"א והר"ן מודו לסברא זו דהיכא דאיכא ס"ס בסירכא יש להתיר ואינהו לא מיירי אלא בסירכא שהיא טריפה בו דאי לא מטעם שאין אנו בקיאי' דהא וודאי איכא סרכות טובא שטריפ' בוודאי וכמו שנתבאר בסימן ל"ט ולא באו אלא למנקט דוגמא דסירכא שא"א לתלותה בשעת שחיטה ממש דאסיר הכל למפרע והרא"ש וסייעתו וודאי לא מיירי אלא בסירכא שאנו אוסרי' מחמת ספק וזה ברור ופשוט בעיני דלא כהטור וב"י שהבינו דהרשב"א והר"ן ס"ל דאפי' בסירכא שאנו אוסרי' מכח ספק הכל אסור ולכן תמה הב"י עליהם ונדחק ליישב דבריהם והדבר ברור כמו שכתבתי :

ומכל מקום כיון שנתבאר למעלה דכל הפוסקים מודים דאין סירכא פחות מג' ימים וודאי דאין להתיר בסירכא כל מה שנחלב תוך ג' ימים וכך היא דעת מהרש"ל דלא כהרב בהג"ה ש"ע ס"ב שפסק דבהפסד מרובה גם מה שתוך ג' ימים מותר בסירכא והיא תימא גדול על מי סמך להתיר כן ועיין פרושי לש"ע מ"ש בזה :

ונראה להדיא מדברי כל הנך פוסקים שהבאתי למעלה (חוץ מתוספות וסייעתו) דבטריפות של נקיבות הקרוס וכיוצא בו שא"א לתלות סמוך לשחיט' נטרפה אפי' מה שבתוך ג' ימים שרי דכיון דרוב בהמות בחזקת כשרות הן אמרינן עד השתא היתה מן הרוב והשתא סמוך לשחיטה הוא דנטרפה וכן הוא דעת האו"ה והב"י ושאר אחרוני' והרב בהגה' ש"ע וכן עיקר דלא כמהרא"י בהגה' ש"ד ומהרש"ל אחריו שפסקו דבכל טריפות יש לאסור מה שבתוך ג' ימי' והוא תימא דכיון דלא קיי"ל כתוס' וסייעתו דהכל אסור למפרע א"כ כיון שכל הפוסקים מודים בזה בשאר טריפות תלינן עד סמוך לשחיטה מטעם רוב וגם מהרא"י ומהרש"ל גופייהו ס"ל הכי א"כ אמאי לא ניתלי' שסמוך לשחיט' נטרפה וכן נמי פשיטא דמותר לאכול מחלב הבהמה אפי' רוצה לשחטה תוך ג' ימים לכ"ע דרוב בהמות בחזקות כשרות הן והוא פשוט ודלא כמ"ש בא"ו של מהרי"ל דאין לאכול החלב לפחות הג' ימים סמוך קודם שחיטתה דאי כיוצאת טריפה אסיר למפרע כל הבא ממנו תוך הג' ימים עכ"ל ולבי אומר לי שלא אמרה מהרי"ל מעולם אלא המלקט הוסיף מדעתו כן לפי שראה שמהרי"ל אסר כל מה שתוך ג' אם כמוצאת טריפה והוסיף שאין לאכול תוך ג' ימים קודם שחיטתה וליתא ואולי גם הוא לא אמרה אלא למדת חסידות ומפני שדומה קצת לדבר כיעור :

כתב הסמ"ג והג"מ שם דבטריפות כגון יתרת שלא בדרי דאוכלא וכיוצא בזה שהוא טריפות הבא מן הבטן אז הגבינו' אסורות עכ"ל וכן כתב הסמ"ק וגם השערים כתבו דבכה"ג מספקא לן וראה איך עמא דבר עכ"ל :

ומשמע להדיא דאס' לאשמועי' כיון דהרגילו' הוא לבוא טריפות זה מן הבטן א"כ תלינן דנולד מן הבטן יחלבה כל ימי' אסור אף אם חי כמה שנים דאין לומר כל מה שנחלב קוד' י"ב חודש יהא מותר מטעם דטריפ' איכה חי י"ב חודש שכבר הוכיח הרשב"א בתשוב' סי' נ"ח בראיות ברורות חזקות ובאורות דיתרת וכיוצא בו שהוא וודאי טריפה אפי' חי' כמה שנים טריפ' ול"א סי' טריפה י"ב חודש אלא בספק טריפה וכגון ספק דרוסה וכיוצא בו וכן כתב האו"ה שם בהדיא דלא כמהר"ש בבאורי הסמ"ג שכתב שם וז"ל ומה שאמר טריפות מן הבטן כ"ל שאין ר"ל שנולד כך מן הבטן דאם כן לת"ד טריפה אינה חי' האיך מתורץ והלא עינינו רואות בהמות שהם יותר על ב' וג' שנים שנמצא בהם אותם טריפות ואיך חי' כ"כ זמן רב אלא ר"ל שהטריפו' גדל בבטן הבהמה זמן רב ואין לומר בו העמד אותה על חזקתה דהשתא הוא דנטרפה עכ"ל גם דלא כמהרש"ל בבאוריו לסמ"ג שם ובאו"ה שכתב דאע"פ דהיא בת ג' שנים ואם כן לא בא מן הבטן מכל מקום בא מזמן ארוך הואיל ורגילות לבוא מן הבטן עכ"ל ונראה דמתוך כך פסק בספרו שם ובאו"ה דבטריפות הבאה מן הבטן נמי אינו אסור למפרע אלא עד י"ב חודש ולפענ"ד כדבר ברור כדפרישי' ואף שמהרא"י בהגהת ש"ד נקט נמי עד י"ב חודש אין לסמוך עלי' בזה רק כמ"ש האו"ה הוא העיקר וכן כתב הרב בת"ח ובהגה"ה ש"ע וכן כתב הב"ח והאחרונים ואין

לשכות ואין להקשות לפי זה מאי הקשו התוספות והרא"ש והפוסקים דלמא היינו טעמא דפרה משום דאוקמא אחזקתה הא איכא למימר דתלמודא פריך וליחוש דילמא טריפה ה"א מן הבטן דאז היא חי' כמה שנים א"ו ס"ל דאפי' בוודאי טריפה אינו חי' יותר מי"ב חודש הא וודאי ליתא דוודאי לא יכחישו הפוסקים כל הני הוכחות לאות שכתב הרשב"א שם ע"ש אלא דס"ל דאי אפשר למימר דפריך וליחוש דילמא טריפה היא מן הבטן דא"כ הוי כמו ספק טריפות כיון דלא ידעינן בוודאי דטריפה היא אלא דניחוש להכי וא"כ כיון שחיתה י"ב חודש יצאה גם מטריפות מן הבטן אלא שהרי' גם הרשב"א בחדושיו ובת"ה ובמשמרת הבית בנה יסוד על קושי' זו דהתוספת והרא"ש אע"פ שהוא עצמו כתוב בתשובה ביתרת ושאר טריפות שהוא וודאי טריפה לא אמרינן טריפה אינו חיה א"ו כדפי' :

ומדברי התוס' והרא"ש והמרדכי שכתבו ויש ללמוד הלכה למעש' שאם עשה גבינות מהרבה בהמות כו' ולא כתבו כן בפשיטות בבהמה אחת וכדכתבו הרשב"א והר"ן וסמ"ג וסמ"ק וריקה ושערי' ושאר פוסקים משמע לכאורה דאתו לאשמועינן דאפי' יש הרבה בהמות בעדר אפי' כשיש בהמות נגד האחת שנטרפה כל הגבינות אסורות דלפעמים בהמה אחת חולבת הרבה והאחרת חולבות מעט וא"כ אין בחלב הס' בבהמות ששים אבל ומדברי הרשב"א במשמרת הבית ובת"ה ובתשובה סימן ק"ח משמע בהדיא דבכה"ג בטל בס' ע"ש וכן כתב הא"ה הילכך אין לדקדק כן מלשון התוספות והרא"ש והמרדכי דאי להכי הוה אתו הוה להו לפרושי הכי בהדיא אלא י"ל דלא דייקי בלישנא והיינו שכתב הטור ז"ל ואם הי' בעדר עם בהמות אחרות ונתערבה חלבה באחרות כל הגבינות אסורות והרשב"א כתב שהולכים בו אחר שיעור ששים כמו בשאר אסורים עכ"ל כלומר דהיה כרא"ה לומר דכל הגבינות אסורות ובכה"ג לא מהני ס' וכדפירש' אבל הרשב"א כתב דמהני ס' דלא כהב"י שכתב אינו יודע מה טעם בסברא קמייתא להחמיר בחלב זה יותר משאר אסורים ודחק בזה ע"ש גם דלא כהב"ח שפי' דלסברא ראשונה הטעם דאין רגילות לערב כל החלב בכלי א' אלא משימי' אותה בהרבה כלים ועושים מכל כלי גבינות בפני עצמם הלכך כולן אסורו' עכ"ל דהא הטור כתב ונתערב' חלבה באחרו' משמע שידוע שנתערב כל החלב ביחד אלא העיקר כדפי' וכן משמע בא"ה שפירש כן דברי הטור וכן פירש הפרישה אלא שהוקשה לו בסוף מ"ש ובבילים לקמן סימן פ"ו דבעי' ס' והיא ולא סגי בס' ולק"מ דהתם היינו טעמא דלפי שיש בבילים גדולים וקטנים והבא לבטל בילה איכא משגיח עליה נראו' אם זו כזו וכולן שוות נמס וכמו שיתבאר שם הילכך הוסיפו א' בשיעורה אבל הכא לא ידעינן כמה חלב יש מן הטריפה וכמה יש מן הכשירות והלכך אמרינן מן הסתם כולן שוות וזה ברור :

וכתב הא"ה דאם יש ס' בהמות נגד הטריפה הכל שרי אפילו לא בדקנו עדיין האחרו' משום דרוב בהמות בחזקת כשרות הן עכ"ל וכן כתב בת"ח שם ופשוט הוא וכתב הרשב"א במשמרת הבית ובתשובה שם דהיינו דווקא אם נתערבה החלב ואח"כ עשאו ממנה גבינות אבל אם עשו מתחילה מכל בהמה ובהמה גבינות בפני עצמן ואח"כ נתערבו הגבינו' הכל אסור דהגבינו' הוי חתיכה הראוי' להתכבד דאפילו באלף לא בטילה וכן כתב הא"ה ות"ח ובמרדכי פרק כל הבשר מביא תשו' ר' שמשון בן אברהם שכתב יודע מר אם גבינות חשובות וחתיכו' ראוי' להתכבד ומביאו ב"י בס"ס פ"ז והיא בתשובות מיימוני' ה' מ"א סימן א' וכתב מהרש"ל פרק כל הבשר סי' ק"ה ולי נראה דבוודאי אין שם חתיכה הראוי' להתכבד נופל על הגבינה דאם היא לחה אינו חשובה ואפילו יבשה חשובה בזמנינו מ"מ אינו חשובה כ"כ לאכול בה כדי שביעה שהיא קשה לגוף ובפרט שכמה בני אדם שאין אוכלין אותה אפילו ע"י הדחק עכ"ל ותמוה הפריז על המדה להקל בסברא בעלמא מה שנסתפק להגאון ר' שמשון ב"א והפוסקים שהביאוהו גם כמדומה שנעלם ממנו מה דברי ה"ר שלמה בן אדרת בפסק בהדיא דהוי חתיכה הראוי' להתכבד ואי הוה ידע הדר בי' ולא הי' חולק בסברא בעלמא וכן דעת הב"ח בריש סימן פ"ז וכל האחרונים דגבינה הוי חתיכה הראוי' להתכבד :

וכתב בא"ה שם דה"ה אם נעשה מכל בהמה כלי מלא חמאה או חתיכה גדולה הראוים להתכבד ונתערבו כולן אסורות ואפילו באלף לא בטיל עכ"ל :

דין בהמה שנמצאת טריפה אם הטריפות מחמת סירכא אפילו וודאי טריפות או ניקב והונגלד פי המכה כל מה שחלב ממנה תוך ג' אסיר ולפני ג' מותר ובשאר טריפות אפילו תוך ג' מותר ובטריפו' שרגיל לבוא מן הבטן כגון יתרת בדרי דאונא וכיוצא בו חלבה כל ימי' אסיר אפי' היתה כמה שנים והיכא שחלבה אסור ויש ששים בהמו' בעדר אם אין ידוע שאחד מחלב הכשרות הוא פחות מחלב הטריפה הכל מותר ודווקא אם נתערב החלב יחד ואח"כ עשו ממנה גבינות אבל אם עשו מכל בהמה ובהמה גבינות בפני עצמן או נעשה מכל בהמה כלי מלא חמאה או חתיכה גדולה הראוי' להתכבד אפילו באלף לא בטיל :

הלכות דיני עוף טהור

סימן פב

כתב הר"ן אבל אחרים שא"א שתהי' בו אצבע יתירה כו' ואם זו שאחורי הרגל היא אצבע יתירה האיך אפשר שלא תהא בנשר כו' ולפמ"ש רבינו ירוח' גבי סינינתא ומביאו הב"י בסוף הסימן אין האחרים מוכחים כלום ע"ש :

בב"י דף ע"א ע"ב ומ"ה אמר רב נחמן הי' בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן א' טהור כלומר אם אותו סימן הוא בגופו צריך שיהא בקי בכל העשרי' עופות עכ"ל לכאורה הלשון הוא מיות' דכך ה"ל למימר ומ"ה אמר רב נחמן עוף הבא בסי' א' טהור דהיינו סימן א' בגופי אבל משמע לי' לב"י ולהר"ן דאם היא בקי בהן ובשמותיהן סגי א"צ בדיקה ואפילו סימן א' כלל ומשום הכי הוצרך לפרש דלר"נ לא בא לומר דאם הוא בקי דצריך סי' א' אלא דבא לומר דסי' א' לא מהני בלא בקי ואם אותו סימן הוא בגופי צריך שיהא בקי ולפ"ז לא קשי' מה שהקש' הב"י לקמן על הרמב"ם דהא לכאור' מסייע דר"נ לא אכשר אלא בבדיקה כו' ע"ש ובלא"ה יתורצו כל קושי' הב"י לקמן ע"ש :

בב"י ונראה שהרמב"ם הי' מפרש כו' זהו ישוב דחוק לדעת הרמב"ם כמו שיבין המבין אבל נ"ל דהרמב"ם ס"ל דהא דלא דריס לא חשיב סימן טהרה דוודאי אצבע יתיר' וזפק וקרקבן הנקלף חשיב שפיר סימן טהרה כיון שהן נראין לעינים שיש לו אצבע יתיר' וזפק וקרקבן נקלף אבל אם אינו דורס כהני דאינו דורס מ"מ איך יחשוב זה סימן טהרה דלמא ידרס כ"א דלא ראינו אינו ראיי' וכדאי' בגמרא גבי תרנגולת דאגמא והיינו דתנן במתניתן כל עוף דורס טמא וכל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף טהור ולא חשיב נמי אינו דורס בטהור והיינו כדפי' והיינו דקאמר אמימר הילכתא עוף הבא בסי' א' טהור והוא דלא דריס דכיון דהרמב"ם מפרש דהוא דלא דריס היינו שיודע שאינו דורס וכמ"ש הרב המגיד שזה עיקר כסברתו א"כ קשיא מאי הבא בסימן אחד דקאמר אמימר הא תרתי אית לי' א"ו כדפירש' ורב אשי אקשי' לי' דרב נחמן מאי דאמר כשאינו בקי בעי ב' סימנים ואמימר לא צריך אלא סימן א' ומשני פרס ועזני' לא שכיח כו' וא"כ אפי' בשאינן בקי סגי בסימן א' וא"כ כשהוא בקי אפילו סימן א' לא בעי ודו"ק :

הלכות דגים סימן פג

טור סימני דגים מפורשים בתורה כל שיש לו סנפיר וקשקשת ואפילו אין לו אלא סנפיר אחד וקשקש' אחד מותר והוא שתהא הקשקשת קבוע תחת לחיו או תחת סנפיריו או תחת זנבו וי"א שאינו מותרין עד שיהיו לו ג' באילו ג' מקומות וא"א הרא"ש ז"ל מתירו אפילו באחת כו' :

וכתב הב"ח וז"ל ומ"ש שהרא"ש מתירו אפילו באחת היא סברת שלישי' דאף במקומו אחרי' מתירו אפילו באחת דהכי משמע מדבריו דלאח' שהביא התוספתא שקובע לו מקום כתב ובת"כ תני אין לי אלא המרבה בקשקשים מנין לרבות אפילו אין לו אלא אחת ת"ל וקשקשת כו' ומדלא קביעה לו מקום ש"מ דקשקש' אחת מ"מ מותר ופליג אתוספת' ומדהביא הת"כ במסקנא משמע דהכי ס"ל להרא"ש וכן היא דעת הרי"ף והרמב"ם ואחריהם כמשך הרא"ש וכל זה שלא כפי' ב"י עכ"ל ·

א מ"ש הב"ח וחלק על הב"י אינו אמת גם ברמזי הרא"ש מבואר כדברי הב"י ע"ש וכן מבואר בדברי רבינו ירוחם נתיב ט"ו ע"ש :

טור עוד יש סימן א' בדג טהור והוא שטמא ראשו חד ואין לו שדרה וטהור אין ראשו חד ויש לו שדרה ויש מגדולי' שכתבו שיש לסמוך על שני סימני' אלו להתיר כל דג כ"כ א"א הרא"ש ז"ל:

עיין מ"ש מהרש"ל בזה והביאו בדרישה ופרישה וכן פי' הב"ח דהיינו מ"ש הרא"ש שאין לסמוך עליהן כשהביא דג שלם בלי קשקשים דאיכא ריעותא לפנינו לא סמכינן אראש ושדרה אבל כשהם חתיכות מלוחים דדרך להסיר הקשקשים קודם מליחה סמכינן אראש ושדרה דלא כב"י :

ואין להקשות דא"כ לאיז' צורך הוצרך לתרץ בגמרא באדא ופלמודא אפילו יהי' כסברת המקשן דראש ושדרה לאו סימנא הוא משום דאיכא בטמאים דכוותייהו מ"מ הוי ראש ושדרה סימנא כשמלחם דע"כ לא מהני סימנא דראש ושדרה כשמלחם אלא היכי דטמאים לא שכיח וכמבואר בדברי הרא"ש אבל לפי ס"ד דמקשה הוי טמאים שוה לטהורי' בראש ושדרה וא"כ אף כשמלחם לא הוי מהני סימנא דראש ושדרה דנימא קשקשי' הי' לו ונשרו במליחה אבל לבתר דמשני באדא ופלמודא וא"כ איכא בני טמאים דדמי לטהורים אלא דלא שכיח שפיר יש לסמוך אסימנ' דראש ושדרה כשהן מלוחים וזה ברור : **ב**

ומיהו קשי' כיון דרב הונא עד שיהא ראש ושדר' ניכר קאמר וכן פשטא לישנא דרב פפא הילכתא עד שיהא ראש ושדרה של כל א' וא' ניכר משמע הכי דתרווייהו בעינן ועוד דוודאי היכא דאיכא פלוגתא דאמוראי נקטינן לחומרא וא"כ לאיז' צריך חזר הרא"ש אפילו הראשון פי' דמשדרה לא פריך הא איכא למימר דלכך נסתפקו אותן הגדולים לפי שהרב"ו וטו יש לו ראש כטמאים כדמשמע להדיא בהגהת אשר"י ודמי לאדא ופלמוד' וכן משמע ממ"ש הרא"ש ואמאי לא בדקיהו בחוט השדרה ולא כתב נמי ואמאי לא בדקוה: בראש ש"מ דיש לו ראש כטמאים וא"כ לא היו יכולין אותן הגדולים להכשירו בשדרה דריש ושדרה בעינן לחומרא והי' נראה לומר דס"ל להרא"ש כמ"ש הר"ן דרב הונא נמי מודה דדגי' ניכרי' בראש או שדר' אלא ב' חתוכים כל א' וא' להכיס ודאין ראש בפני עצמו וגוף בפני עצמו פליגי כו' ע"ש אלא שמפשט דברי הטור משמע שאפילו בדג שלם בעינן תרווייהו ראש ושדרה וצ"ע ועיין מ"ש בפירושי לש"ע בשם מהר"ן חבלם :

הערוך פי' כולבי הוא דג טמא ובפירש"י וכן משמע בפרק גיד הנשה דף נ"ז דקאמר התם כילכי באילפס הוי ושיילוהו לר' יוחנן ואמר ליטעמי' קפילא ארמאי' וע"כ היינו כפי' רש"י דכילבית שקן דגים קטני' באילפס של בשר הוי וכן פי' הרוקח סימן תל"ב דאין לפרש דדג טהור הי' והקערה אסורה משום סכנה דבשר ודגים דא"כ הא דאמרינן דגים שעלו בקערה של בשר מותר לאכלן בחלב היכא משכחת לה אלא וודאי דווקא גבי ההיא בניתא שנצלה עם הבשר הוא דאמרינן בכיבד צולין שקשה לריחא ולד"ה אבל לא שעלו בקערה :

טור והרמב"ם כתב כו' :

הביא הב"י דברי הר"ן שכתב ונראה שעל פי' הרמב"ם סמך לו הרי"ף שהשמיטה להאי דגוי שהביא עריבה כו' מן ההלכות וכתב הב"י עליו שאין לומר שהי' גורס כמ"ש הרב המגיד שמצא בהלכות נוסחא בפתוחות אחת בסתומות שתים דא"כ מאי ונראה דע"פ זה סמך הרי"ף דקאמר הא בהדיא מפרש פי' זה ולא הל"ל אלא ולפי שהרי"ף הי' מפורש כן כמו שמפורש בהלכותיו לפיכך השמיט זה מן הלכות לכן נ"ל שהי' גורס ל"ק כאן בפתוחות כאן בסתומות בלבד בלי שום פי' עכ"ל הב"י והסכים עמו הב"ח · ואין נכון לבדות גירסת שליש' ברי"ף אבל האמת גירס' הר"ן היתה כגירסת הרב המגיד שהי' חבירו של הר"ן וכן משמע דע"ז מהר"מ טוקטין באלפסי שלו שהביא דברי הרב המגיד ליישב דברי הר"ן אלא שגם לפי אותה גירס' יש לפרש דבאותה חביות עצמה מיירי בפתוחות מותרת בג' דאמרינן תלתי הוי וחדא אזיל לעלמא כיון דפתוחו' היא ובסתומות דליכא למימר הכי בעינן שתי כילבית באותה חביות עצמה וכמו שפי' ה"ר אפרים שהביאו התוס' כן אלא ממה שהשמיט מן ההלכות הא דגוי שהביא עריב' כו' מוכח דמ"מ בפתוחות א' בסתומו' ב' היינו להתיר האחרות וכפי' הרמב"ם וזה ברור :

מזה שתמה הב"י על הרא"ש והטור והרי"ף לנוסחי דידן שהשמיטו להאי דגוי שהביא עריבה וכו' ושהרשב"א סובר כדעת רש"י כתבה והניח בתימא אינו תימא כלל דהרי הקשו התוס' לפירש רש"י דבפתוחות בעינן ב' דתלינן לחומרא מההיא דגוי שהביא עריבה מליאה חביות ונמצא כילבית בא' מהן פתוחו' כולן מותרת סתומות היא מותרת וכולן אסורות דבפתוחות תלינן לקולא וכתבו ומיהו יש ליישב פי' הקונטרס דהתם שאני שנמצא ב' כילביו' כו' וזה נראה בעיני הרא"ש וסייעתו דוחק ע"כ נראה בעיניהם דההיא דגוי שהביא עריבה כו' נמי מיירי בכילבית א' ובפתוחות תלינן לעולם לקולא ובסתומות לעולם לחומרא וא"כ ליתא להאי עובדא שהביא הגוי עריבה כו' אע"ג דאמר רב אדא בר אהבה אנא מרב ושמואל ור' יוחנן שמעני' לה אכן קי"ל כרב חיננא בר אידא משום דסתמא תלמודא דלעיל דמשני כאן בפתוחות כאן בסתומות הכי ס"ל דלעולם בפתוחות תלינן לחומרא ובסתומות לקולא ויותר נראה לומר שגירסת הרא"ש וסייעתו הי' בגמר' ל"ק כאן בפתוחו' כאן בסתומות בפתוחות ב' בסתומות א' וס"ל כמ"ש דליתא להך עובדא דגוי שהביא עריבה כו' אלא לעולם בפתוחות לחומרא ובסתומות לקולא :

טור

הגה"ת מנחת אהרן

א נ"ל פרושו דכתב אינו אמת מה שב"ח חלק על הב"י משו' דאי אמרינן כב"ח א"כ הת"כ פליג עם התוספתא דלתוספתא צריך להיות קשקשת א' במקום א' מאותן ג' מקומו' ולת"כ אינו צריך א"ו כהב"י דהרא"ש סבר דלת"כ נמי צריך להיות בא' משלש' מקומו' וא"ל למה הביא הרא"ש הת"כ בא"ש שאין מחולק עם התוספת' נ"ל פשוט דהרא"ש מפרש בתוספתא קשקשת א' בא' משלשה מקומו' סגי ור"ח סבר הפי' בתוספת' דוקא שלשה קשקשים בג' מקומו' ומביאו הב"י ע"ש וכדי להוכיח פירושו בתוספתא דבחד סגי הביא הת"כ דתני' אפי' אין לו אלא אחת ואי כפי' ר"ח בוודאי פליג התוספת' עם הת"כ א"ו כהרא"ש ולא פליג הת"כ עם התוספתא וא"כ א"ש דברי הב"י ואף לכאורה מוכח כדברי הב"ח מכח קושי' הב"י על הטור מדלא כתב וא"א הרא"ש כתב כסברא הראשונה ע"ש מ"מ מוכח מרמזים שכתב הטור כפי' הב"י ע"ש אך לכאורה מוכח כב"ח דהת"כ פליג עם התוספתא ומתיר קשקשת אפילו במקומות אחרי' דבת"כ תניא סנפיר א' וקשקש' א' ולאיזו צורך כתב סנפיר הא כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר א"ו דת"כ מתיר אפילו במקומות אחר' ולא אמרינן שמא עם דגים טהורות נתערבו כו' וזה דווקא אם יש לו סנפיר אפילו סנפיר א' סגי אבל אם אין לו סנפיר בוודאי מוכח דנתערב עם דגים טהורים ונשר' מהם קשקשת ונדבקת בו דאל"כ אמאי אין לו סנפיר אבל אם הקשקשת בא' מג' מקומות מותר אף שאין לו סנפיר אמרינן דיגדל לאחר זמן או נשר ולכך לא הביא בתוספתא סנפיר א' רק קשקשת א' בג' מקומות וכו' וזה לכאור' פי' הרמב"ם שהביא סנפיר וקשקש' ולאיז' צורך הביא סנפיר אלא דהרמב"ם סבר כת"כ דסגי במקומות אחרים וכדפי' המג"ד והב"י ע"ש לכן כתב סנפיר אף צ"ע שלא הוזכר סברא זו בשו' פוסק עכ"ה :

ב ונראה לי לתרץ בעניין אחר דהתוס' שם בע"א דף מ' ע"א בד"ה ובדגים מקשים על רש"י דפי' לתרווייהו פריך לא תירוץ כלום על רב נחמן דאמר או ראש או שדרה דלבדוק בשדרה דדג טמא אין לו שדרה ונ"ל לתרץ כולהו בחדא מחתא דהנה לפי פי' הרא"ש והב"ח קאי פלוגתא דרב הונא לרב נחמן על טרית שאינו טרופה והיינו דגים מלוחים וא"כ איכא למימר רב הונא דסבר ראש ושדרה ניכר אף במליחים צריכים תרווייהו א"כ בשאינו מלוחים בשאין לו קשקשים לא סמכינן אפילו באם שיש להן ראש ושדרה כטהורין כסברת הרא"ש · אין לסמוך על אותן הסימני' ורב נחמן סבר או ראש או שדרה דהיינו במלוחי' סגי בחד סימן או ראש או שדרה משום דאיכא למימר דהוסר הקשקשים קודם מליח' דאורח' בהכי אבל דג הבא לפנינו כשהוא שלם ואין לו קשקשים ואית בי' תרי סימני' ראש ושדרה בטהורין סומכין עלי' וניקשה והא תנן ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת משמע דליכא סימן אחר בדגים ולסברת המקשה אין חילוק בין מלוחים לשאינו מלוחי' ומקשי שפיר לתרווייהו: למה לא תני במתניתן סימנים דראש ושדרה ומתרץ משום דאיכא אדא ופלמודא דדמי רישייהו לטמאים ובאמת יש חילוק בין מלוח לשאינו מלוח

טור קרבי דגים כו':

לא למד הב"י יפה בדברי הרא"ש שכתב ולא כתב הא דרוקיא ורבינו בסימנו אלא כדי להביא עליהם דברי ר"ת שרצה להתיר ברבוט"א מכח דיוק אוקימתא זו עכ"ל:

דריתא אלא לכך כתב הא דאוקמא רבינא בסימניו כדי להורות דבשכמותו אפי' אומר הדג פלוני טהור הוא לא מהני דדיקא כשהן שלמי' דאיכא תרתי לטיבותא מהני כשאומר ודג פלוני טהור אבל לא בכמותו כמבואר בדברי התוס' והרא"ש בהדיא וזה ברור:

גרסינן בסוף פרק אין מעמידין (דף מ' ע"א) אמר רב ברונא אמר רב קרבי דגים ועוברין אינו נקחים אלא מן המומחה רמי לי' עולא לר' דוסתאי דמן בירי ומדקאמר רב קרבי דגים ועוברי אינו ניקחי' אלא מן המומחה מכלל דדג טמא אית לי' עובר ורמינהו דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצי' שני יוכחן עיברי' א"ל ר' זירא לא תשני' תרווייהו מטיל ביצים ניכהו אלא זה משריץ מבחוץ וזה מבפנים ל"ל מומחה לבדיק בסימני' דתני' כסימני' ביצים כך סימני דגים סימני דגים כו' סנפיר וקשקשת כתיב בה' אלא כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים ואילו הן סימני ביצים כל שכודרות ועגולגלת ראשה א' כד ורחבה א' זו חד טהורה ב' ראשיה חדין וב' ראשיה כדין טמאה חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים טמאה חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים טהורה חלבון וחלמון מעורבין זה בזה ביצת השרץ אמר רבא כשכמותו ולר' דיסתאי דמן בירי דאמר שני מכאן עובר' והתני' כסימני' ביצים כך סימני עוברי דגים לאו תרוצי מתרצי לי' תרין נמי כך סימני קרבי דגים והיכי משכחת בסימני קרבי דגים שיהא כד וחד ומשכחת לי' בשלחופי אם אין שם מומחה מאי אמר רב יהודה כיון דאמר אני מלחתים מותרים רב כהנן אמר עד שיאמר אילו דגים ואילו קרביהן אורי לי' רב יהודה לאדא דיילא כיון דאמר אני מלחתים מותרים ע"כ ופירש"י עוברין ביצים שלהם משריץ דג עליון במעי אמו זה משריץ מבחוץ דג טהור לאחר שהוטלה ביצתו ישרצת ועומדת מאלי' מבחוץ אבל דג טמא משריץ מבפנים במעי האם לאחר שנגמרין ביצי' במעי' סימני ביצים של עוף טהור שכודרת משוכה שרחבה בראש א' והולכות ומקצרת ומשפכ' ועגלגלת עגולה מל די' ומגלגלת דאין לדי' רחבי' ראשה א' כד רחב בשלפוחא ומש"א של דג שמלאה רוח' אין שם מומחה מאי כשכמותו העוברים קבעי' לה כו' אילו דגים שירלה לו הדגים עצמה אבל באני מלחתי' לא מהימן דשמא לא בקי בהן ע"כ וכתב הרב' המגיד בפרק ג' מהמ"א דין ך' שלחופא היא האם שקורין ומש"גא וכל הקרבים דבוקה בה וניכר על ידם ע"כ:

והרא"ש הביא שם פשטא לישנא דרב קירבי דגים ועוברין כו' והך קושי' דל"ל מומחה כבדוק בסימנים דתני' כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים כו' והך שנייא דרבא בשמעתין ואח"כ כתב ר"ת דקדק מדלא משני הכא ס מנא עוברי דגים לאו דאורייתא ואין לסמוך עליהם כי היכא דמשני פרק אילו טריפות (דף ס"ד) על סימני ביצים דלא בדקינן שמנה ספיקות בסימני ביצים משום דסימני ביצים לאו דאורייתא ש"מ דסימני דגים דאורייתא ויש לסמוך עליהם להתיר בורבט"א שאין מנוגין להם קשקשין ומספקא לן אם משירן ויש לדחות דהאי דלא משני הכי משום אכתי תקשה לך בלא מומחה נמי יהי' ניקחין אם יאמר מדג פלוני טהור כדשרינן באילו טריפות גבי ביצים ליקח מהן בענין זה ומ"מ השתא נמי דמשני כשכמותו תקשה לך בלא מומחה נמי יהא ניקחין היכא דאמר אני מלחתים או אילו הדגים ואילו קרביהם וי"ל דהייני טעמי לא שייכי ברוב מוכרין ולהכי שייך שפיר למימר אין ניקחין אלא מן המומחה ולכ"ג דבלאו מומחין ניקחים כשאומר אני מלחתי' או אילו דגים כו' דבכה"ג לא שכיחי אבל של דג פלוני טהור שייך ברוב מוכרין דכל בקי יכול לומר דבר זה ועוד אי סימני עוברי דגים דאוריית' תלי' תניא בדלא תני' ושמא כיון משום דמלויין יותר וניכרים סימני' ביצים נקט בהו סימנא לעוברי דגים. וגם מן הירושלמי משמע דסימנא עוברי דגים לאו דאורייתא דגרסינן בירושלמי דפירקין כהן בר אבא אזל קמי' שמואל ידעלא מפרשי בין עוברי דגים טמאים לעוברי דגים טהורים עיברי דגים טמאים עגולים עיברי דגים טהורי' ארוכים הנא לי' ההיא שלפוחא הוור לי' כזה מאי א"ל טמא א"ל לא בים לי דאיירת על טהור טמא אלא דכופך לנייר על טמא טהור. וא"כ יש עובר דג טמא הדומה לטהור ואמרינן בפרק אילו טריפות כיון דאיכא נורבא דדמי ליונה סימני' לאו דאורייתא ודיחק לומר דליכא דדמי אלא שזה הי' טועה ע"כ. וכל זה כתבו התוס' שם בפרק אילו טריפות וגם הרשב"א בחדושיו פא"ט דף ס"ז ומ"ה הביא סברת ר"ת ושר"י בעל התוספות ז"ל אמר דההיא דשלהי פרק אין מעמידין באומר של דג פלוני וטהור קא מיירי והילכך אוקימא רבינא כשכמוהו כו' עכ"ל וגם הביא שם בשם הרמב"ן הירושלמי זה לראי' דסימני עוברי דגים לאו דאוריית' וגם בת"ה דף ס"ד הביא כל זה וכן כתב בסמ"ג לאוין קל"ב דף מ"ד ע"ד סברת ר"ת ור"י וגם הסמ"ק סימן ר"א פסק כר"ת ומהר"ף הגיה עליו דברי התוס' וכתב שכן כתב רבינו ברוך ור' אלעזר וכן כתב הר"ן בפרק אין מעמידין ובפרק אילו טריפות דעת ר"ת דעת ר"י בשם אחי' והירושלמי הנזכר לראי' דסימני עוברי דגים לאו דאורייתא וכן כתב באגודה סוף פרק אין מעמידין סברת ר"ת ור"י וגם המרדכי פרק אילו טריפות והאגודה שם כתבו סברת ר"ת ושבירושלמי לא משמע כן וכן דעת הרא"ש בבדק הבית והביאו לשונו לקמן:

מיהו קשיא לי טובא בדברי תוס' והרא"ש שהא דינחי לראיי' מייתי ר"ת להתיר הברבו"ט דילמא הכא שאני כיון שישראל מוכר העוברי' בחזקת כשרות אף שאינו מומחה מ"מ ישראל הוא הילכך סמכינן אסימנא כיון דאיכא תרתי לטיבותא אבל להתיר דג עליהם וודאי סימנא להו דאורייתא הוא וגם הרבה פוסקים מחלקים בין ישראל שאינו מומחה לגוי כמו שאביא לקמן ועוד מדקאמר ויש לדחות כו' משמע דלא בא אלא לדחות פי' ר"ת ומה שמתיר ברבוט' אבל עוברי דגים עצמם מותרין ואח"כ קאמר דאכתי תיקשי כו' אם יאמר כו' ומשמע הא אם אינו אומר כלום לא מהני ועוד דאמאי כתבו נמי דאכתי תיקשי כו' אם יאמר כו' שזה הוא דוחק וכמו שכתב הרשב"א במשמרת הבית שם על דברי הרא"ה שכתב ג"כ הכי וז"ל דאין זה שיטת התלמוד שיקשה ידבר ויכול לתרץ אותו הקושי' ולדחות שאינו כן ומתרץ תירוץ אחר וכאילו קיבל דברי המקשה שהוא כן עכ"ל ואמאי לא כתבו כן דקושטא דמילתא הכי דפריך ליבדוק בסימני' כדלכייהו היכא דהאי סימני' דהיינו כשאומר דג פלוני וטהור הוא וכדכתבו הרשב"א והסמ"ג והאגודה בשם ר"י והר"ן בשם א' ריש דפריך הכי ועוד קשה קצת למה לא כתבו התוס' והרא"ש הא דיחוי בשם ר"י וכדכתבו כל אינך פוסקים בשמו:

ונראה דס"ל להתוס' והרא"ש דוודאי ראיית ר"ת אינו מהמקשה דהא וודאי משמע דס"ל למקשה דישראל שאינו מומחה עדיף מגוי אלא דאייתי ר"ת היא דל"ל לאיתרץ דחוק בסימנו טפי הל"ל דישראל שאינו מומחה הוי כגוי וסי' להו דאורייתא והיינו שכתבו התוס' והרא"ש ר"ת דקדק מדלא משני הכא כו' ועל זה תירצו ומשום דאכתי תיקשי לך בלא מומחה נמי יהא נקחים אם יאמר כו' כלומר דאם הי' מתרץ דאינו מומחה הוי כגוי הי' קשה עדיין קושית המקשה דליבדוק בסימנים היכא דאומר מדג פלוני וטהור כי היכא דבגוי מהני כה"ג לכך עדיפא לי' להניח להמקשה בזה דישראל עדיף מגוי וכשכמותו אבל כשלא כמותו וודאי מהני בדיקת סימני' אפי' אינו אומר כלום וכסברת המקשה ולכך לא כתבו התוס' והרא"ש דפריך באמת לבדוק בסימני' היכא דאומר מדג פלוני טהור הוא דהא שהמק' פריך לבדוק בסימנים משמע אפי' אינו אומר כלום והשתא מקשי תוס' והרא"ש

דהשתא

הגה"ת מנחת אהרן

כנ"ל ואח"כ לרב הונא נק"מ דמתניתין מיירי לענין אינו מלוח לכך לא חשיב הני סימני' ראש ושדרה דלא מהני לרב הונא ולרב כהנן נמי א"ש דלא חשיב במתניתין ראש ושדרה דל"כ אינו מועיל גבי דגים שאינו מליחים רק בדאיכא תרווייהו ראש ושדרה לכך לא מצי למתני הנהו סימני' משום דאיכא אדא ופלמודא דדמי רישייהו לטמאין ובאמת היא טהור לכך תני כל שיש לו סנפיר וקשקשת זהו סימן כולל ואח"כ מתירץ קושי' תוס' דמקשי לר"נ ניבדוק בשדר' גבי אדא ופלמודא לפי' הנ"ל לא מהני לר"כ גבי אינו מלוחי' שדרה לחודא וק"ל:

אך לפ"ז קשה קושית הפרי חדש איך יכול לומר דשדרה לחוד ליכא סימן טהרה הא אמרינן לעיל בגמרא דף ל"ט אמר אביי האי לכנת' דבב כהרא שרי מ"ט אלימא משום דרדיפ' מיא והאי דג טמא כיון דלית לי' חוט השדרה בדוכתא דרדיפא מיה לא מצי קאי והא חזינן דקאי אלא משום דלא מרבה טינא דג טמא ואי אמרי' דשדרה לחוד לא הוי סימן צריך לומר ע"כ דאיכא דג טמא דאי' לי' שדר' ומאי ס"ד משום דרדיפא מיא כו' דילמא האי לכנת' הוא דג טמא ואי' לי' שדרה א"ו דבריר' לן דדג טמא אין לו שדרה ואמאי לא סמכינן על האי סימן לחודא עד כאן וצ"ל לתרץ

דהטעמא נמי בשכמותו ל"ל מומחה באומר אני מלחתים לשני או באומר אלו הדגים וכו' ואה"נ דהוי מצי לאקשויי דלמה לי מומחה ליסגי באומר דג פלוני וטהור הוא אלא משום דלא ברירא להו כולי האי דבשכמותו ליהני כשאומר דג פלוני וטהור דאיכא למימר דגרע מאני מלחתי' וכמ"ש הפוסקים שאביא לקמן לכך לא מקשי הכי אלא מקשי' ממאי דאיתא בגמרא להדי' אבל אין הכי נמי במה שכתבו דלא שכיח ברוב מוכרים כו' איכא לשנויא נמי דלא שכיח ברוב מוכרי' שיאמר מדג פלוני טהור הן אם נאמר דהתו' והרא"ש ל"ע אהך סבר' כשאומר מדג פלוני טהור הוא מהני כמו באומר אני מלחתי' והיא סברא אחת בת"ה והרשב"א וכמו שאביא לקמן אח"כ: ומ"ש הרא"ש אבל של דג פלוני לא שייך ברוב מוכרי' חוזר אל מעלה וה"ק למאי דלא משני דדמי לגוי משום דהוי' קנה בלא מומחה נמי יהיו ניקחים בסימנים כשאומר מדג פלוני טהור דזהו שייך ברוב מוכרין דכל בקי יכול לומר דבר זה כיון שיש כאן סימני' יכול הבקי להבחין ולהכיר שהם מדג פלוני טהור אבל וודאי בשכמותו אינו עולה על הדעת דבקי יכול לומר דבר זה דבמה יכיר שהרי כמותו ואינו שייך ברוב מוכרים · זאת היא דעת התוספות והרא"ש:

ועל פי' הדברים האלה כתב הטור וז"ל קירבי דגים אינן נקחים אלא מן המומחה בד"א בשכמותו אבל אם הם שלמים וראשם א' חד והב' כד כמו הבילה ניקחים מכל אדם וכתב ר"ת שהוא סימן מובהק להתיר עליו כל דג ובירושלמי משמע שאינו סימן מובהק וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל · והא דאין נקחים ממי שאינו מומחה בשכמותו היינו דווקא בסתם אבל אם אומר משל דג פלוני הם ואנו מכירי' שהוא טהור או שאומר אני מלחתים או שאומר אילו הדגים שקרבין אילו באין מהן ניקחי' מכל אדם אבל אם אמר של דג פלוני וטהור הוא (פי' ואין אנו מכירין אותו המין אם הוא טהור וכן פי' הב"י וש"א אבל אם אמר של דג טהור הוא ועיקר) לא מהני:

והרשב"א כתב דאפילו הם שלמים וסימן טהרה ניכר בהן אינו ניקחים ממי שאינו מומחים אא"כ אומר של דג פלוני וטהור הוא או אילו דגים וקרביהן וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה עכ"ל הנה כשהן שלמים החליט לדעת הרא"ש דאפי' אינו אומר כלו' מותר אבל בשכמותו כתב מסברו' עצמ' דאומר דג פלוני וטהור הוא מהני וכן דעת קצת פוסקים וכמו שיתבאר ולא החליט כן להרא"ש אבל מכל מקום אין זה נגד הרא"ש וכמ"ש והיינו דבסי' פ"ו בגוי גבי סימני ביצים כתב דאפי' כשהן שלמים בעינן שיאמר מעוף פלוני וטהור הוא אלא וודאי שאני גוי מישראל שאינו מומחה אבל ודאי גם בביצים בישראל שאינו מומחה סומכין על הסימני' אפי' אינו אומר כלום לדעת הטור דלא כמ"ש הב"ח בסוף סעיף א' בסי' פ"ו אבל ליכא למימר דשאני ביצים דאיכא עורבא דדמי ליונה דהא כיון דסימני עוברים לאו דאורייתא נינהו ע"כ איכא נמי עובר דגי' טמאים דדמי לטהורי' וכדמוכח להדי' מדברי' תוס' והרא"ש והטור עצמו וכאשר הוכיחו נ"כ בסוף דבריהם מן הירושלמי דאיכא עוברי' טמאי' דדמי לטהורים א"ו כדפרי' והוא ברור ואמת אשר לא מצאו כל אנשי חיל הב"י והדרישה והב"ח את ידיהם ביישב דברי הרא"ש לדעת הטור והאריכו מאוד ונכנסו בכמה דוחקים ולא העלו דבר ברור בידם · ועם כל הדוחקים לא הועילו כלום ונלאיתי להביא דבריהם להשיב עליהם רק מי שידקדק בדברי הרא"ש ובמה שכתבתי יבין מעצמו שכן הוא אבל מה שכתבתי הוא ברור כשמש בצהרי' ואין בו דוחק כלל (זו היא שיטת תוס' והרא"ש לדעת הטור לדעתי):

נמצא העולה משיטה זו של תוס' והרא"ש דכשהן שלמים וסי' טהרה ניכר בהם ניקחים ממי שאינו מומחה אפי' אינו אומר כלום אבל מן הגוי אפי' כשהן שלמים אין ניקחים אלא באומר מדג פלוני הן ואנו מכירין שהוא טהור אבל בכמותו אין לוקחי' אפילו ממומחה אלא באומר אני מלחתי' או אילו דגים ואילו קרביהן אבל באומר מי שאינו מומחה מדג פלוני הם ואנו מכירין שהוא טהור אין הכרע כל כך בדבריהם ודעת הטור דמותר לדבריהם אבל בגוי בכמותו לא מהני כשאומר מדג פלוני הם ואנו מכירי' שהוא טהור ודעת התוס' והרא"ש לדעת הב"י דישראל שאינו מומחה שוה לגוי בזה ובשלימי' וסי' טהרה ניכר בהן בין בגוי בין בישראל שאינו מומחה בעינן שיאמר מדג פלוני הם ואנו מכירין שהוא טהור ובשכמותו אפי' בישראל שאינו מומחה לא מהני כשאומר מדג פלוני הם והוא טהור אבל באומר אני מלחתי' או אילו דגים ואילו קרביהן מהני בישראל שאינו מומחה אפילו כמותו אבל גוי שאומר אני מלחתי' זה לא נתבאר כלל בדברי התוס' והרא"ש ויתבאר לקמן:

והרי"ף לא כתב אלא אמר רב ברונא אמר רב קרבי דגים ומעי דגים אין ניקחין אלא מן המומחה אין שם מומחה מאי אמר רב הונא עד שיאמר אני מלחתי' ע"כ וכתב הר"ן לפי שסמך לו על הסוגי' דפא"ט דאסיק ר' זירא התם עלה דהך ברייתא דסימני ביצים לאו דאורייתא ואוקימתא דרבינא דהכא פליגי אמסקנא דאסיק ר' זירא בסוגיא דהתם ואע"ג דרבינא בתרא הוא סמך אסוגיא דהתם משום דמתאמרא בדוכתא ועוד דמוכח' לה התם משמעה ספיקות דרב אסי וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק ג' מהמ"א דין כ' עכ"ל · וכן כתב הרב המגיד שם שזהו דעת הרי"ף והרמב"ם וכן כתב הרשב"א ז"ל בת"ה שזהו דעת הרי"ף ומשמע שם בת"ה ובחדושיו שם שדעת הרמב"ן כדעת הרי"ף ומשמע שם שגם הוא מסכים לזה ומוכרח דעת הרי"ף דבקרבי דגים דראשם אחד חד וראשם אחד כד אי אמר של דג פלוני הוא וטהור הוא סמכינן עליה דאי לאו הכי תיקשי למה כתב הרי"ף דכסימני ביצים כך הוא סימני קרבי דגים וכו' בפא"ט דאי ללמד מיני' דשני ראשים כדים או חדים וודאי טמאה לא ה"ל לאתויי רישא בראשם אחד חד ואחד כד ודוחק לומר דאיידי דסיפא מייתי רישא ועוד דאמאי דקאמר ר' זירא בפרק אילו טריפות דסימני ביצים דעוף לאו דאורייתא פריך התם בגמרא ואלא למאי הילכתא קתני להו ומשני דהיכא דראש א' כד וראש א' חד ואמר מעוף פלוני טהור הוא סמיך עלויה ומביא זה הרי"ף שם וא"כ דבקרבי דגים איכא נמי לאקשויי בכה"ג וצריך לשנויי בכה"ג וכן משמע מדברי הרשב"א והר"ן שם דלהרי"ף מהני בקרבי דגים כשראשן אחד חד וא' כד כשאומר מעוף פלוני וטהור הוא:

וכן צריך לומר לדעת הרמב"ם שאע"פ שכתב שם וז"ל ביצי דגים סימניהם כסימני ביצי העוף אם היו שני ראשיהם כדים או חדים טמאים א' כדוא' חד שואל לישראל המוכר אם אמר לו אני מלחתי' והוצאתי' מדג טהור אוכל על פיו ואם אמר לו טהורים הם אינו נאמן אא"כ הי' אדם שהוחזק בכשרות עכ"ל לאו למימרא דכשאומר מדג פלוני הוא וטהור הוא לא מהני דא"כ תיקשי למאי הילכתא קתני להו דליכא למימר דקתני לה לענין דאומר אני מלחתי' מהני דהא באומר אני מלחתי' אפי' כמותו מהני וכדאורי רב יודא דקאי ארב דאוקימנ' בכמותו והאי דסוגי' דפרק אילו טריפות פליגי אסוגי' דע"ז היינו דאפי' לא כמותו לא קשה דליבדוק בסימני דסימני' לאו דאורייתא אבל במאי דאי' בע"ז אפי' בכמותו סגי באומר אני מלחתי' לא משכחן פלוגתא בהא וכן משמע מדברי הרב המגיד שם דבאומר אני מלחתי' מהני אפי' כמותו אף להרמב"ם שכתב שם וז"ל דעת רבינו כו' כיון דבאילו טריפות אסיקו דסימני ביצים לאו דאורייתא ה"ה לסימני עוברי דגים וכן דעת ההלכות שלא העמידוהו דווקא בכמותו אלא אפי' לא כמותו אין סומכי' אסימני' · ואמרו שם אין שם מומחה מאי עד שיאמר אני מלחתי' וזהו דעת קצת אחרוני' ז"ל ועיקר להחמיר בשל תורה עכ"ל ומדקאמר אלא אפי' לא כמותו כו' וסיים דאימר אני מלחתי' וכו' משמע דאפי' כמותו מהני כשאומר אני מלחתי' וכן משמע דעת כל הפוסקים בזה דאני מלחתי' מהני אף בשכמותו ועוד דדוחק לומר דברייתא דכסימני ביצים כך סימני עוברי דגים לצדדים קתני דבילי עוף באומר משל עוף פלוני וטהור הוא ובעוברי

הגה"ת מנחת אהרן

נתרץ דלפי דברינו הנ"ל נ"ל דאביי סבר כר"נ דאי כרב הונא נ"ל לתרץ משום אדא ופלמודא דממילא לא קשה ממתניתין דהני סנפיר וקשקשת היינו בשאינו מלוח לא מהני סי' דראש וסדרה אך לר"נ צריך לתרץ אדא ופלמוד' כנ"ל וא"כ מקשי הגמרא שפיר אילימא משום דרדיפא מיא דהא ע"כ האי נחנת' אית לי' ראש כטהורין רק הסדרה לא יכולין לבדוק דאי אית לי' ראש כטמאה אמאי הוא טהור הא אי אית לי' סדרה כטהורין הא לרב נחמן נמי לא מהני בשאינו מלוח אלא עד דאיכא תרווייהו וצ"ל דאית לנחנתא ראש כטהור וקאמר הגמרא שפיר אילימא משום דרדיפא מיא ודג טמא כיון דלית לי' חוט השדרה בדוכתא דרדיפא מיא לא מצי קאי א"ו אית להאי נחנתא שדרה כטהור וראש נ"כ כטהור כנ"ל לכך סמכינן עלי' להתיר הא קא חזינן דקאי דגים טמאים אף בלי חוט השדרה וא"כ י"ל דהאי נחנתא כיון דלית לי' חוט השדרה וקאי במקום דרדיפא מיא ואמאי קא מכשר אביי ומשני כו' וא"כ לפ"ז י"ל לאביי דאיכא דג טמא דאית לי' חוט השדרה אך אותו הדג אין לו ראש כטהור דס"ל כר"נ כנ"ל ומיושב שפיר קושית הפר"ח וקושית הש"ך על הב"ח עכ"ס:

ובעיברי דגים באומר אני מלחתי׳ ועוד דא״כ למה לי׳ לתלמודא למימר דלהכי קתני לה דאומר מעוף פלוני וטהור היא מהכי ה״ל לאוקמי דומי׳ דסימני עוברי דגים והל״ל דלהכי קתני לה היכא דאמר אנא חזיתנהו דמעוף טהור נינהו מהכי דדמי׳ ודאי לאני מלחתי׳ וכמו שכתוב לקמן בשם הר״ן והרמב״ן א״ו כמ״ש הרמב״ם בסימני ביצי העוף כלל זה שהזכיר שם מקודם בסימן דביצי עוף טהור מהני כשאומר מעוף פלוני וטהור היא וא״ה בסימני דגים א״ה דאתא לאשמעינן דאף כשאינו אומר מדג פלוני וטהור הוא סגי באומר אני מלחתי׳ וכן משמע קצת בכלבו סימן ק״א דף קי״ד ע״א שהעתיק דברי הרמב״ם וכתב וסימני ביצים ודגים כסימני ביצי העוף ובספק סמוך על ישראל המוכר כו׳ משמע דבא לומר דסימני ביצי דגים הוי כמו כסימני ביצי העוף כשאומר מדג פלוני וטהור הוא ועוד יש לומר היתר היכא דאיכא ספיקא לסמוך על ישראל המוכר כשאומר אני מלחתי׳ כו׳ וכן אביא לקמן דעת הרבה פוסקים דכשהן שלמים עדיף אומר מדג פלוני וטהור הוא מאומר אני מלחתי׳ ומה שכתב הרמב״ם אחד כד וא׳ חד כו׳ אם אומר אני מלחתי׳ כו׳ לאו למימרא דדוקא בכה״ג מהני אני מלחתי׳ אלא בא לומר דאף בכה״ג לא סגי עד שיאמר אני מלחתי׳ אבל באומר אני מלחתי׳ סגי אף בנימוחו ומה שלא הזכיר הרמב״ם כלל דין קרבי דגים היינו כמ״ש ה״ה שפוסק כר׳ זירא ואליבא דר״ז לא מיתני בהו סימנא בגמרא כלל ומ״מ קשה דה״ל למיכתב בפי׳ דכשאומר אני מלחתי׳ מהני אף בנימוחו וכן נמי בקרבי דגים ולפי מה שמשמע פשט לשונו דאף בעוברי דגים לא מהני כשאומר אני מלחתי׳ רק כשהם שלמים לא קשה מידי אבל כבר הוכחתי שא״א לומר כן וצריך לומר דפשיטא לי׳ להרמב״ם דטעמא דהתירא דאני מלחתי׳ ליכא אלא משום דסמכינן אדיבורי׳ לחוד והילכך פשיט דאף כשנמוחו בקרבי דגי׳ מהני והיינו דכתוב אוכל על פיו וקודם לזה בסמוך גבי ביצת עוף באומר משל עוף פלוני וטהור כתב סומך אלא התם כיון דאומר משל עוף פלוני וטהור הוא דוקא כשהן שלמים וראש אחד וא׳ כד סימני׳ עליו אבל הכא כיון דאומר אני מלחתי׳ אוכל על פיו לבדו וא״כ שום דבר לענין נימוחו עדיף אני מלחתי׳ מאומר של עוף או דג פלוני הו׳ וטהור הוא וכמו שכתוב לקמן בשם הפוסקים וטעמא יתבאר שם כן נראה לי לדעת הרמב״ם:

אבל הרב המגיד כתב שם על דברי הרמב״ם וז״ל ומה שהצריכו לומר בדגים אני מלחתי׳ ובעוף די באומר של עוף פלוני טהור מסתברא משום שהדגים המלוחי׳ באים מארץ מרחק ומצוי לאשתמוטי טפי מבביצים צריך שאומר אני מלחתי׳ עכ״ל וגם הר״ן כתב בס״פ אין מעמידין אין שם ניתחה מאי אמר רב הונא עד שיאמר אני מלחתי׳ והא דלא סגי באומר של דג פלוני וטהור כדסגי בביצי העוף בס״פ אלו טריפות משום דהכא אפירקא דרבא קיימא דאוקמא בשנמוחו או דיש חילוק ביניהן כמ״ש למעלה עכ״ל משמע דלהאי או שיש לחלק אפי׳ כשלא נימוחו לא מהני באומר אפי׳ ישראל שאינו מומחה מדג פלוני וטהור הוא ולא נהירא וכמ״ש למעלה וצריך לומר לסברא זו כיון דברייתא לא קתני אלא כסימני ביצים כך סימני קרבי דגים ואלו הן סימני ביצים דאם א׳ כד וכו׳ ולא קתני כמו כך סימני קרבי דגים ראש א׳ כד וכו׳ יש לומר דברייתא לא אתא אלא לאשמועינן דכי היכא דסימני ביצים בשני ראשים כדי׳ או חדים ודאי טמאים ה״נ בסימני קרבי אבל בקרבי דגים א׳ כד וא׳ חד לא נפקא לן מידי אבל העיקר כמ״ש לי׳ פלה וכן יתבאר לקמן מדעת הר״ן עצמו דכשהן שלמי׳ אפי׳ בגוי מהני אם אומר משל דג פלוני וטהור הוא וכן דעת כל הפוסקי׳ שהבאתי למעלה בזה:

מיהו משמע דעת הרי״ף דבנימוחו לא מהני כשאומר אפי׳ ישראל שאינו מומחה מדג פלוני וטהור היא וכן משמע מדברי הר״ן שם שכן דעת הרי״ף בזה וכן משמע בת״ה להדיא שכתב שם דלהרי״ף בראש א׳ כד וא׳ חד אי אמר של דג פלוני טהור היא סמכינן עליה ואם לא לא סמכינן עליה עכ״ל משמע דבנמוח אפי׳ כה״ג לא סמכינן עליו ומשמע דשם נמי היה מסכים לדעת הרי״ף וכן הוא דעת הסמ״ג והאגודה בשם ר״י שהבאתי למעלה וגם הרשב״א בחדושיו הביא כן בשם ר״י וכן נראה מסקנת בארוך וכן הוא דעת הר״ן בשם אחרים ונראה שם שכן דעתו וכן הוא דעת התוס׳ והרא״ש להב״י וכן הוא דעת הרא״ה שאביא לקמן ודלא כהטור שכתב דבישראל שאינו מומחה מהני באומר מדג פלוני וטהור הוא אפילו כמוחו ומיהו כבר כתבתי למעלה שאין זה כנגד הרא״ש:

ולפי מה שכתבתי דלדעת הרשב״א דאפי׳ בישראל שאינו מומחה לא מהני בנמוחו כשאומר מדג פלוני וטהור הוא יש לפרש מה שכתב שם בת״ה הקונה קרבי דגים אין ניקחים אלא מישראל שאינו חשוד אמר אלו דגים ואלו קירביהם לוקחים אפילו מגוי ומישראל חשוד דירא הוא שמא יתבדה ויאחז ואפשר שאפילו באומר של דג פלוני טהור הוא שגם זה ירא שמא יתבדה שכל שאומר של דג פלוני יש מכירין אותו דג וקרביו ויש מי שאוסר עכ״ל ההיא ויש מי שאוסר קאי כמו אישראל שאינו מומחה וכן נראה שהבין ב״י בד״ה והרשב״א כתב כו׳ דההיא ויש מי שאוסר קאי אלמעלה ומ״ש אפילו באומר כו׳ קאי נמי אגוי לפי מה שכתב בחדושיו ובתשובות הבית דמשמע לי׳ מברייתא דתני אין מוכרין ביצה טרופות לגוי אלא א״כ היה טרופה בקערה לפיכך אין לוקחין מהם ביצה טרופות בקערה דאלמא לא אסרו לקנות מהן ביצה שלימות בקערה אלא מפני שהתירו למיכר להו אלמא משמע דאפילו בנימוחו לוקחין אפילו מגוי כשאומר מדג פלוני היא וטהור ולא [illegible] בזה מפני שאין נראה לי כך דברי הרב אלפסי ז״ל ומדברי ר״י בעל התוס׳ עכ״ד ולענין מה שיש לדקדק מלשון לפיכך כבר כתב ע״ז הר״ן בפ׳ אלו טרפות ויתבאר זה לקמן בסימן פ״ו בס״ד:

מיהו בעוברי דגי׳ שלמים משמע מדברי הרי״ף בפרק אלו טרפות כשאומר מדג פלוני וטהור הוא אפי׳ גוי נאמן וכן מבואר להדיא מדברי התוס׳ והרא״ש ומדברי הסמ״ג והאגודה בשם ר״י שהבאתי למעלה וכן מבואר להדי׳ מדברי הרשב״א בחדושיו ובת״ה שם וכן מדברי הרא״ה שם וכן כתב הר״ן אלא שאח״כ כתב דיש מחלקי׳ ואומרים דדוקא בביצים עופות אמרינן הכי לפי שביצי כל עוף ועוף ידועים וניכרים משא״כ עוברי דגים עכ״ל ולא נהירא דהא אפילו כי סמכינן אסימני דאלו טריפ׳ משמע נמי דאפילו בקרבי דגי׳ מהני כה״ג דהא פריכינן התם אימר דאמר אבוה דשמואל דאין לוקחין ביצים מן הגוי אלא באומר מעוף פלוני וטהור הוא מהך ברייתא דכך סימני ביצים כך סימני קירבי דגים כו׳ שהובא למעלה ומסיק רב זירא דה״ק ב׳ ראשים כדי׳ או חדי׳ ודאי טמאה ראש אחד כד וראש א׳ חד אומר לך כל עוף פלוני וטהור היא סמיך עלוי׳ כו׳ משמע דכה״ג נמי קתני בברייתא דכך הם סימני קירבי דגים מכ״ש דישראל שאינו מומחה נאמן באומר משל דג פלוני הוא וטהור הוא דלא כהרב המגיד שסברא אחת בר״ן וכבר כתבתי זה למעלה:

מיהו ודאי אי אמר של דג פלוני היא ואין אנו מכירין שהיא טהור בהא ודאי נראה שאפילו ישראל שאינו מומחה אינו נאמן אפי׳ כשהן שלמי׳ וכן משמע מדברי כל הפוסקי׳ חוץ מתוס׳ והרא״ש כפי מה שפירשתי דעתם לדעת הטור דכשהם שלמי׳ ניקחי׳ מישראל שאינו מומחה אפילו אינו אומר כלום ואינו עיקר להלכה דהא מבואר מדברי כל הנך פוסקים דלעיל דדין ישראל שאינו מומחה שוה לגוי וגם דעת התוס׳ והרא״ש כן לדעת הב״י:

מיהו ודאי כשנימוחו לכל הפוסקים לא מהני כשאומר מדג פלוני הוא ואין אנו מכירי׳ שהיא טהור:

ומה שכתוב לקמן דברי הר״ן בשם הרמב״ן דבישראל שאינו מומחה סגי בביצים כשאומר אני חזיתנהו דמעוף טהור נינהו ודאי שאני דזה דומי׳ לאני מלחתי׳ כיון דאומר אנא חזיתנהו אבל כשאומר סתם מדג טהור הוא או אפילו אומר מדג פלוני היא ואין אנו מכירי׳ שאותו המין היא טהור לא סמכינן עלי׳ כיון דלא אמר חזיתנהו דמעוף טהור נינהו:

ולענין קירבי דגים נראה מדברי כל הפוסקי׳ שהוא שוה לדין עיברי דגי׳ בסימני׳ ואע״פ שבדברי הרא״ש דלעיל לא נזכר סימני׳ בקירבי דגים הנה סמך עצמו אמה שהזכיר מקוד׳ בדברי רב קירבי דגים ועיברן אינו לוקחין אלא מן המומחה וא״כ מה שהביא אח״כ מאי דפריך תלמודא ל״ל מומחה לבדיק בסימני׳ אתרוייהו קאי וכן באלו טריפות כתב הרא״ש בהדיא סימני בקרבי דגים וכן כתב הטור חוץ מהרמב״ם שכתבה׳ דעתו למעלה דבקירבי דגי׳ ליכא סימנא כלל ואין כן דעת כל הפוסקי׳ וכן עיקר דכיון דבגמרא אמרי׳ דאיכא סימני׳ בקירבי דגים לר׳ דוסתאי ולא אשכחן דפליג עלי׳ ר״ז בהא אלא דס״ל דלא צריכין לסמוך [illegible] כיון דבברייתא קתני כך סימני דגי׳ וצריך לתרוצי לה משום דסימני דגי׳ ס״ד סנפיר וקשקשת אמר רחמנא ואיכא לתרוצי לה בסימני עוברי דגי׳ ואיכא לתרוצי לה בסימני קרבי דגי׳ וגם לא ידעתי למה נקל [illegible] ולומר דליכא סימני׳ כלל בקירבי דגי׳ ואפילו היכא דראשי׳ חדים או כדי׳ יהא מותר ומיהו אפשר לומר דגם הרמב״ם מודה דהיכא דככר דב׳ ראשי׳ חדי׳ או כדי׳ אף קרבי דגי׳ טמאי׳ בודאי אלא דלחומרא לא הזכיר סימני׳ בקרבי דגים לומר דאפילו היכא דראש א׳ חד וראש א׳ כד לא מהני באומר מדג פלוני וטהור הוא משא״כ בעוברי דגי׳ ודוחק ומ״מ העיקר דקרבי דגי׳ שוי׳ בסימני׳ לכל מילי לעיברי דגי׳:

ולענין מה שנראה מדברי הרי״ף דעוברי דגים ניקחי׳ מכל אדם שלא הזכיר דברי רב עוברי דגי׳ שפסק כר׳ דוסתאי דדג טמא

לית לי' עובר תמה עלי' הר"ן דלמה נקל בכך שיות' דאוי' לסמוך על דברי ר' זירא דאמר תרוייהו נטיל ביצים ניכהו ולא מצטריכנן ליסמני עוברין ועוד שהוא להחמיר להצריך אף בעוברי דגי' סימני' עכ"ל והרשב"א בת"ה הלך בדרך הרי"ף ותמה עליו הטו' בזה גם רבינו ירוחם כתב שתמה על סברא זו גם הרב המגיד כתב שם על דברי הרשב"א ותמה הוא איך פסקינן להקל בשל תורה בלא טענה מוכרחת ועוד שהגירסא היא ברוב ספרים בחולין דסימני עוברי דגים וכר' זירא ודברי רבינו עיקר ומצאתי כן מפורש בירושלמי שהעלו כר' זירא עכ"ל והוא הירושלמי שנזכר למעלה בדברי הרא"ש והם שקים :

וגם הרשב"א בחדושיו פרק אילו טריפות כתב שהגירסא היא כך ברוב הספרים סימני עוברי דגים וכן דעת כל הפוסקי' להצריך אף בעיברי דגים סימני' ועיקר ונראה לפע"ד ברור שגם הרי"ף סובר כן דלפיז' נורך כתב קירבי דגים ומעי דגים אינו ניקחים אלא מן המומחה' לא הו"ל אלא קירבי דגים אין ניקחין אלא מן המומחה א"ו בכלל מעי דגים הוא הכל כל מה שבפני' הדג כדתנן בפרק ג' דעדיות מעי אבטיח ופי' הרמב"ם וברטנור' שם שהיא הזרעוני' והרוטב שבתוכו וכן פי' הערוך בערך מעי שהוא הפני' שלו והכי מוכח בירושלמי ס"פ א"מ דאי' התם תני עילא קמי' ר' יוסא דג טמא מסריח דג טהור מטיל ביצים הדר ותנא קמי' מעי דגי' אינו נאכלין אלא ע"פ מומחה א"ל חזור בך מן הדא או מן הדא היה בעי מיחזר בי' א"ל ר' זעירא לא תחזור בך ביצייתן הן כגמרו' ע"כ בירושלמי ומאי פריך והא דלא תני בברייתא אלא מעי דגי' וקרבי דגים וודאי דלכל דג טמא יש לו קרביי' א"ו בלשון מעי הוא כל מה שבפני' הדג והיינו גם העוברים והשתא הרי"ף נקט כלישנא דירושלמי ואולי הי' לו גירס' כן בגמרא אבל בלתי ספק גם הרי"ף סובר דגם עוברי דגים אין ניקחי' אלא מן המומחה והרשב"א שסמך עצמו להתיר ליקח עוברי דגים שכל אדם לא יפה עשה והר"ן שתמה על הרי"ף בחנם תמה ואולי מפני כך שתמהו הטור והרב המגיד על הרשב"א ולא תמהו על הרי"ף :

וכתב הב"י של דברי הרב המגיד הנזכרים וז"ל ואע"פ שהרשב"א בת"ה נתן טעם משום דרבינא אוקמא בשכמותו ולא אמר סימני' לאו דאורייתא כדאמר בחולין גבי' סימני' ביצים אלמא דסימני עוברי דגים דאורייתא רבינא כבר מעיד על דברי ר' זירא שהקשה מה' ספיקות גבי סימני ביצים בפא"ט ואיך לא חשש לו ואם אתה אומר שאעפ"כ לא קיבל דבריו אכו האיך נניח דברי רבינא שהוא אחרון ונתפוס דברי ר' זירא אחר שלא קבלם רבינא ועוד דאי דמיין לגמרי להדדי לא הוי שתיק גמרא הכא מהך קושי' וה"ל לאקשויי הכא ה"ה ספיקות ליבדוק בצייהו א"ו הדעת מכרעת כדברי ר"ת וכן נראה שהוא דעת רש"י ור"ח דדווק' סימני ביצים לאו דאורייתא אבל סימני עוברי דגי' דאורייתא ע"כ מ"מ אינו דברי' מוכרחי' וכיון שכן לא הי' להם להקל באסורי תורה וזה שאמר הרב המגיד האיך פסק להקל בשל תורה בלא טענה מוכרח כלומר אע"ג דאיכא טענה מ"מ כיון דאין מוכרחת לא הי' להם לפסוק להקל בשל תורה עכ"ל הב"י ולא ידענא במה אחשדי' כי טעה וכתב בלא עיון כלל דאין ענין דברי הרשב"א אלו לכאן דמה שטען הרשב"א הוא הכל לפסוק בסימני קרבי דגים דלאו ייתא וכן אי סימני עוברי דגים הוה דאורייתא' למאן דגריס בברייתא עוברי דגים כמו שמשולש בהדי' בת"ה אבל אי גרסינן בברייתא כמי כך סימני עוברי דגים או לא אינו ענין לזה ובזה הסכים בלא טענות כלל להתיר וע"כ תמה עליו הרב המגיד האיך פסק להקל בשל תורה בלא טענה וזה פשוט ·

ולענין אני מלחתים אי מהני בגוי או לאו כתב הרשב"א בת"ה וז"ל הרמב"ן ז"ל פירש דהאי מומחה כמומחה דכולא שמעתין מוחזק בכשרות ונאמן ובירושלמי כמי כללן כא' ותני אין לוקחין מעי דגים וקרביהן אלא ע"פ מומחה כו' והטעם מפני שנחשדו עמי הארץ ליקח קרבי דגים מן הנכרי בחזקת שהן טהורין ומוכרי' אותן לישראל ושיא טמאין הם ואי אמרת אני מלחתי' נאמן דמירתת משום דלא מצי משתמיט לי' אבל אם לא אמר אני מלחתי' מצי משתמיט לי' ואמר ישראל מכרן לי בחזקת שהן כשירים ודמי הא מילתא להא דאתמר בפרק אילו טריפות גבי ביצים שאם אמר של עוף פלוני וטהור הוא נאמן וכ"כ הרב ז"ל ונראה מדבריו דאפילו בחשוד או בנכרי שני לן באומר אני מלחתי' מדמדמי' לה לשל עוף פלוני וטהור הוא דהתם אפילו בגוי שרינן בהכי ואין לך חשוד מן הגוי אבל הראב"ד ז"ל כתב דדווקא במי שאינו מומחה שני לן באני מלחתי' אבל בישראל חשוד אינו נאמן עד שיאמר אילו דגים ואילו קרביהן ומ"מ באילו דגים ואילו קרביהם לוקחין אפילו מחשוד דאין לך חשוד יותר מן הגוי ובאומר עוף פלוני וטהור הוא נאמן משום דלא מצי משתמיט לי' וכ"ש באומר אילו דגים וקרביהם שאנו רואין הדגים ועוברין עכ"ל :

ובסוף דבריו אחר שהביא שיטת הרי"ף ור"ת ור"י והסכים עמו כתב הילכך קרבי דגים אי אמר של דג פלוני טהור הוא ואני מלחתים נאמן והוא שלא יהא חשוד אבל בחשוד אינו נאמן אלא באומר אלו דגי' ואילו קרביהן וכדברי הראב"ד ז"ל שכתבנו למעל' וה"ה בגוי ואם הי' שני ראשי' חדים או שני ראשיהם כדים אין סומכין עליו כלל אבל בראש א' חד וא' כד ואומר של דג פלוני וטהור סומכין עליו עכ"ל וביאור דבריו דלהרמב"ן אפילו כשכמותו מהני אני מלחתי' אפילו בגוי וישראל חשוד (מ"מ לקמן יתבא' דאין כן דעת הרמב"ן כמו שהבין הרשב"א מדבריו) ולהראב"ד אני מלחתי' לא מהני בגוי וישראל חשוד אפילו כשהן מלוחין אבל בישראל שאינו מוחזק בכשרות מהני אפילו כמותו אבל כשלא כמותו ואומר מדג פלוני וטהור הוא מהני בגוי וחשוד אף להראב"ד ודו"ק :

וז"ל בתורת הבית הקצר בית ג' שער א' דף ד"ו ע"א קרבי דגים תנן אינו ניקחין אלא מישראל שאינו חשוד בד"א בשלא אמר אילו דגים ואילו קרביהן אבל אמר אילו דגים ואילו קרביהן לוקחין אפילו מגוי וישראל חשוד דירא הוא שמא יתבדה ויאחז ואפשר שאפילו באומר של דג פלוני טהור הן נאמני שגם זה ירא שמא יתבדה דכל שאומר של דג פלוני יש מכירין אותו דג וקרביו ויש מי שאוסר · אמר קרבי אילו של דג טהור הן ואני מלחתי' יש מי שהורה שכל כיוצא בזה אפילו בגוי וישראל חשוד נאמן ויש מי שהורה שאין סומכים על החשוד באומר אני מלחתי' אבל בגוי שאינו חשוד אע"פ שאינו מומחה סומכין עליו בשאומר כן · קרבי דגים טהורים ראשן א' כד ועגול וראש א' חד כעין ביצת תרנגולת ואין לך מן הטהורים ששני ראשיהן חדין או כדין ויש בטמאים שראשו א' כד וראשו א' חד כטהורין ולפיכך אין סומכין בסימני' אילו להתיר קרבי דגים היו ב' ראשי' חדין או כדין אע"פ שאומר של פלוני שהוא טהור או שאמר אילו דגים ואילו קרביהן אינו נאמן בידוע של דג טמא הן הי' ראשו א' חד וראשו א' כד אם אמר של דג פלוני וטהור הוא נאמן עכ"ל · והכי ברייתא סתם הדברים ומשמע דמיירי בין בכמותו בין בלא כמותו ומ"מ ואפשר כו' קאי בין אגוי וישראל חשוד ובין בשאינו חשוד דאפשר אף גוי נאמן אף כשכמותו כשאומר מדג פלוני וטהור הוא והיא דעתו בתחילה בחדושיו ובמשמר' הבית וכמ"ש למעלה ומה שכתב ויש מי שאוסר כו' קאי כמי אישראל שאינו חשוד דלסברא זו דווקא אני מלחתי' מהני אבל לא באומר דג פלוני וטהור הוא כיון שכמותו וסברא זו היא סברת הרי"ף ור"י בעל התוס' שהביא בת"ה במסקנתו וכ"כ ס"פ אין מעמידין וז"ל אין שם מומחה מאי עד שיאמר אני מלחתי' והאי דלא שני להו באומר של דג פלוני וטהור הוא כדשני בביצי עוף בפרק אילו טריפות משום דהכא פכר קא דרבינא קיימי כשכמותו עכ"ל וכן דעת הרבה פוסקים וכמ"ש למעלה וכך הבין הב"י בד"ה והרשב"א כתב דהאי ויש מי שאוסר שכתב בת"ה קאי כמי אמי שאינו מומחה והוא וודאי אמת בדברי הרשב"א ומ"ש בארוך במסקנתו והובא למעלה אבל קרבי דגים אם אמר של דג פלוני שהוא טהור הוא נאמן והוא שלא יהא חשיד עכ"ל מיירי בלא כמותו דאי בכמותו לא מהני באומר דג פלוני וטהור אפילו בישראל שאינו חשוד ומ"מ שם והוא שלא יהא חשוד קאי אאני מלחתי' אבל באומר מדג פלוני וטהור מהני אפילו בחשוד כיון דלא כמותו והיינו דתסיי' אבל בראש א' חד וראש אחד כד ואמר של עוף פלוני וטהור הוא סומכין עליו משמ' אפי' בגוי ועיין שם בת"ה הארוך ודו"ק :

ומ"ש בתה"ק יש מי שהורה שכל כיוצא בזה אפילו גוי וישראל חשוד נאמן היינו אפי' כמותו ומ"ש שהורה שאין סומכי' כו' היינו אפילו לא כמותו וכדכתבתי למעלה ומ"ש אבל במי שאינו חשוד כו' היינו אפילו כמותו :

העולה מזה דבשכמותו עדיף אני מלחתים מאומר של דג פלוני וטהור הוא גבי ישראל שאינו חשוד ובשלא כמותו עדיף טפי דג פלוני וטהור הוא מאני מלחתי' גבי גוי וחשוד וטעמא יתבאר לקמן וכן משמע מדברי הר"ן בפרק אילו טריפות שכתב שם וז"ל אמרו בגמרא דדווקא כי אמר של עוף פלוני אבל אי אמר של עוף טהור לחוד אין לוקחין משום דמצי משתמיט לי' אבל אם אמר של עוף פלוני לא מצי משתמיט לי' וכל כה"ג אפילו גוי מהימן כדאמרינן בסמוך ואיכא מ"ד אפילו ישראל שאינו מוחזק בכשרות בעינן דלימא הכא אבל הרמב"ן ז"ל כתב דבישראל שאינו מוחזק בכשרו' אפילו לא אמר של עוף פלוני שני דהא אסקינן פרק אין מעמידין גבי דגים דבאומר אני מלחתים מהימן ה"נ אי אמר אני הזיכתיכהו דמעוף טהור ניכהו שני ומיהו דווקא בדלא

חשיד דשפי איסורא אלא דסמיך אקרבי דגים אי בצלים או בסימנים וחזי להו מגי' ולא משמע לי' איסורא דמילתא דסבר דמאי סמיך אסייעי' בלי' וקרבי דגים וליתא דלאו דאורייתא הילכך כיון דבעינן מילי' בהדותא דויקא לא מסקי' לן ובכה"ג הוא דאמרינן התם באין שם מומחה שני בדאמר אני מלחתי' אבל בחשוד לאספי איסורא וודאי לא מהימן עכ"ל ובסוף הבאתי דברי הר"ן דכשנמיחי לא מהני אומר דג פלוני וטהור הוא אפילו באינו מומחה ואני מלחתי' מהני בי'·

ומ"מ נראה מדברי הרמב"ן אילו להדי' דאני מלחתי' לא מהני בגוי אפי' כשהן שלמין דלא כמו שהבין הרשב"א דמדכתב הרמב"ן ודוקא הא וי"ל אה הכא כו' דס"ל דאני מלחתי' מהני אפילו בגוי דליתא דלא מדי' לי' התם אלא דטעמא היי כמי משום דלא מלי משתמיט לי' והא דהוצרך לטעמא דלא משתמיט לי' הכא ולא כתב דאינו חשוד לה צד עדות שקר היינו משום דס"ל דבגויים לא מהני מדג פלוני וטהור וכדלעיל הילכך הוצרך לצרף ג"כ טעמא דלא מלי משתמיט ודו"ק:

אבל חלילה שפה קדוש של הרמב"ן יאמר דאני מלחתי' ליהני בגוי דהא כיון דבאומר מעיקרא טהור לא מהני וכדאיתא בגמרא א"כ אני מלחתי' אמאי להני כי אין עדותו של גוי כלום וכסמוך ומדברי הרב אהגהת ש"ע נראה דאפי' בגוי נאמן כשאומר אני מלחתי' אפילו כמוהו ולא דק ועיין בדרושי לש"ע:

ולפי מה שכתבתי לעיל דדעת הב"י דהאי ויש מי שאוסר שכתב הרשב"א בתה"ק קאי אלעיל א"כ מ"ש הב"י בדבריו הראשוני' על מ"ש הטור דאין ליקח מן עובדי כוכבים אלא מומחה בסימני' היינו דווקא בסתם אבל אי אמר של עיף פלוני הן ואנו מכירים שהיא טהור או אומר אני מלחתי' א"ל לומר דאלו דגים יקרבי' הן ליקחן מכל האדם · הטור זו וא"ל זו קתני ומ"ש דברי הרשב"א בת"ה נראה דא"ו מר של דג פלוני טהור ע"ף ואני מלחתי' וכן כ' הר"ן בשם הרמב"ן פרק אילו טריפות מ"מ הטור לא ס"ל הכי דא"כ אין סדר בדבריו עכ"ל הב"י הוא מפני שהרשב"א שכתב בתה"ק ואפשר כו' היינו משום דמשמע לי' דאפילו בגוי מהני באומר מדג פלוני טהור הוא אפילו כמוהו ומהך דברייתא דלפיכך וכמ"ש לעיל אלא שהם לדברי האלפסי ור"י כמבואר בחדושיו ובמשמרת הבית ובאני מלחתי' משמע להדי' דמודינא מסכי' להאוסרי' אלא מסתבר לי' להרשב"א דאפילו בכמוהו עדיף אומר מדג פלוני וטהור הוא מאני מלחתי' והיינו מ"ש הב"י בתחילת דבריו אבל ודאי בתר דהדר הרשב"א לסברת האלפסי ור"י כמולא דאני מלחתי' עדיף והיינו מ"ש הב"י בדבריו אחרוני' וזה ברור מיהו מ"ש הב"י בדבריו הראשוני' וכן כתב הר"ן בשם הרמב"ן אינו מדוקדק דהא לא כתב הר"ן בשם הרמב"ן אלא דלא כמוהו עדיף אומר מדג פלוני וטהור הוא מאני מלחתי' אבל בכמוהו עדיף אני מלחתי' לדעה' וכדהוכחתי למעלה וצריך לומר דאכתי לא אסק הב"י אדעתי' לאפליגי בהכי והב"ח לא עיין מקור הדברים אלא ירד לעומק' לכך הבין דדעת הרשב"א בת"ה והר"ן בשם הרמב"ן אפילו כמוהו מהני אומר מדג פלוני וטהור הוא דעדיף מאני מלחתי' וכך הבין הדרישה דעת' ולכך הגיה הרב בדברי ב"י האחרוני' להשוות עם הראשוני' הדבר ברור כמו שכתבתי ואין כאן טעות כלל:

נמצא העולה מכל זה דכשלא כמוהו עדיף אומר מדג פלוני וטהור הוא מהני אפילו בגוי ואני מלחתי' דלא מהני אלא בישראל שאינו מומחה ובכמוהו עדיף אני מלחתים דמהני בישראל שאינו מומחה מאומר מדג פלוני וטהור הוא דלא מיתני בי' ומעיקרא דמילתא נרא' דבשל' כמוח כיון דאיכא היכרא בסימני' הילכך כיון דאומר משל דג פלוני טהור הוא מהני אפילו בגוי דוודאי לא משקר דמירתת דבקל יכול להכירו אותו עיף פלוני שאמר וכדמי' לי' כיון שהן שלימי' אבל אני מלחתי' לא מהני בי' שהרי לא הזכיר מאיזה דג מלחם וא"כ לא מירתת דמצי משתמיט ואדבורי' לא סמכינן דאין עדות לגוי אבל בישראל שאינו מומח' כימוהו לא אמרינן דמשקר בעדותו וכמ"ש הרא"ה בבדק הבית והרשב"א במשמרת הבית והר"ן פרק אילו טריפות שאינו חשוד להעיד עדות שקר והילכך באומר אני מלחתי' וודאי נאמן אבל כשאומר מדג פלוני טהור הוא אמר כן דאילו סמך על עצמו ולקח מן הגוי וכסבר שהכיר בין טמאי' לטהורים וטועה הוא וכמ"ש למעלה בשם הר"ן פרק איל טריפות וכמו שכתוב לקמן בשם הרא"ה:

ולענין פי' מומחה כתב הרשב"א בת"ה שנראה מדברי רש"י דהיינו בקי בהן אבל הרמב"ן פי' דהאי מומח' כלומ' מומחה דמתניתין מוחזק בכשרו' ונאמן כו' והבאתי למעל וכ"כ הרא"ה בב"ה שם ליישב הך סוגי' דאילו טריפות דסימני' לאו דאורייתא עם הך סוגי' דע"ז וז"ל אבל אני אפרש דוודאי לא פליגי ולא קשיא אהדדי כלל דהתם בע"ז אמרינן אין ליקחין אלא מן המומחה כלומר אדם מוחזק בכשרות והכי מוכח בירושלמי דכאיל לי' בהדי תכל' ולאו דחשידי לספויי לן איסורא אלא שאין מכירין בהם יפה וסימנין של עצמם וכסבורין להכירן וטועים בהם ולפיכך באין שם מומחה שמכירין אותה באומר אני מלחתים שזה אינו עובר לדעת וכיון שרואה שזה פירש ומבקש ממנו עדות אינו משקר לו ומקשינן שם ל"ל מומחה כיון שאפשר לעמוד על בורו של דבר בסימני' ופריק בשכמוהו ולא מלי לתרולי משום דסימני' לאו דאורייתא נינהו דאכתי תקשי ל"ל מומחה תסגי באומר של דג פלוני הוא וטהור הוא דהכי אמרי' בחולין גבי ביצה ואפי' בגוי הילכך הנך דאיירי' דבעינן מומחה לא סגי לאוקמא אלא בשכמוהו ואי לא כמוהו אפי' בנכרי סגי באומר של דג פלוני וטהור הוא עכ"ל וכן כתב הר"ן פרק אין מעמידין שדעת רש"י במומחה היינו בקי ושאחרי' פי' דהיינו מוחזק בכשרות כו' הכל כמ"ש הרא"ה ומשמע להדי' מדבריהם דאם היינו מפרשי' דמומחה היינו בקי לא הי' אפשר ליישב הך סוגי' בפ' אילו טריפות עם הך סוגי' דע"ז וא"כ כל הפוסקי' שהבאתי לעיל שמיסבין הרא"ה והר"ן בשם אחרים ע"כ ס"ל דמומחה היינו מוחזק בכשרות והשתא אתי שפיר הא דכתב הרמ"ם אבל של דג פל' כ לא סייך בריב מוכרין דכל בקי יכול לומר דבר זה דהא הרמ"ם איירי השתא באינו מומחה א"ו ס"ל דאינו מומחה היינו אינו מוחזק בכשרות ולפעד"נ שגם רש"י סובר כן שאילו הי' כוונתו להוציא פי' מומחה זה ממומחה דכולה שמעתין הי' לפרש מיד בתחילת בדברי רב דמומחה היינו בקי ומדלא פי' כלום ש"מ דס"ל דהאי מומחה הוא כמומחה דכולה שמעתי' ומ"ש הא"כ בסוף מדברי ר"נ אילו הדגים שירחו לו הדגים עצמן אבל באני מלחתי' לא מהימן דשמא אינו בקי בהן עכ"ל והיינו שבא ליישב אמאי סובר ר"נ דאני מלחתי' לא מהני הא וודאי אינו חשוד להעיד עדות שקר לכך פי' דרב נחמן חייש שמא אינו בקי בהן שזהו הן העובדין שמלחם וחיישינן כיון שאינו מומחה שמא לא חשש לדקדק כהוגן אבל אה"נ רש"י סובר דמומחה היינו כמומחה דכולה שמעתי' מוחזק בכשרות כנ"ל:

ונראה מדברי הרא"ה אילו דבגוונא דמהני בישראל שאינו מוחזק בכשרות כגון באומר אני מלחתי' וכיוצא בו מהני אפי' אינו בקי וכן מסתבר דכיון דכבר נתבאר טעמא אני מלחתי' מהני בי' הוא משום שאינו חשוד להעיד עדות שקר ובוודאי קושטא קאמר א"כ אפי' אינו בקי נמי:

מיהו אף שכתב הרא"ה וכסבורין להכיר וטועים כו' אין לדקדק מדבריו דאם ידעינן בוודאי שהוא בקי ביותר לקנות ממנו בסתם אף שאינו מוחזק בכשרות דא"כ ה"ל לרב למתני קרבי אין ליקחי' אלא מן המומחה או מן הבקי ועוד כיון דקי"ל בסימני' לאו דאורייתא ואיכא עוברי' טמאים דמי לטהורים א"כ מה מהני בקיאותי' אלא ה"ק אף שהוא בקי והכי רואין שהם שלמי' לפנינו כיון דלא הוחזק בכשרות אנו חיישינן שמא סבר להכיר וטעה כיון דאיכא עוברי' טמאים דדמי לטהורים וכך מבואר להדי' מדברי הר"ן פרק אילו טריפות שהבאתי למעל' וכן משמע מדברי הרמב"ן שהביא הרשב"א בת"ה והבאתי למעלה וכן עיקר:

ומיהו איכא למידק לעני דקיי"ל דכשלא ידעינן בוודאי שהוא מומחה דהיינו מוחזק בכשרות אסור ליקח ממנו בסתם ובפרק אין מעמידין גרס אין לוקחין יין ומורייס וחלב כו' בסורי' אלא מן המומחה ופי' רש"י והר"ן דחנויות שבסורי' חשידי משמע אבל בשאר מקומות חוץ מסורי' לוקחי' בסתם דמסתמא כל אדם בחזקת כשרות הוא וכ"כ הטור בריש סימן קי"ט והכי אי' בירושלמי פרק ח' דשביעית הלכה ב' אמר ר' יוסי לא אמרו אלא בשאינו ידוע אם חשוד או אינו חשוד הא דבר ברי שהוא חשוד אסור כו' ע"ש ומדברי הרא"ה שכתב אלא שאין מכירין בהן יפה כו' וכן מדברי הר"ן פרק אילו טריפות שכתב את דסמיך קרבי דגים אסימני' כו' למדת ייסוב לזה דהתם שאני שאי אפשר בשו' צד להכיר ולהבחין בין יין נסך ליין כשר וכן בחלב ואינך כול' וא"כ ליכא למחשדי' שיקנה דברים שיש לו ספק בהן שהן אסורי' דסתם ישראל בחזקת כשרות הן אבל הכא כיון שאינו מוחזק בכשרות יש לחוש שמא סמך על עצמו וסבר הי' להכיר בין טמאין לטהורין:

העולה מכל מה שבררנו הוא

דבין עוברי דגים ובין קרבי דגים יש להם סימני והם שוים בכל הדינים אבל סימני' לאו דאורייתא ואין לסמוך עליהן ליקח אותו

אותו מכל אדם בשתם ואין להתיר דג עליהם והילכך אם שני ראשיהן כדים או חדים וודאי טמאי' דאין לך בטהורין כיוצא בזה ואם ראשיהן אחד כד וא' חד כשאמר מדג פלוני הן ואנו מכירין שאותו דג הוא טהור אפי' גוי נאמן אבל כשאומר מדג פלוני ואין אנו מכירין שהוא טהור אפי' ישראל שאינו מומחה אינו נאמן וכן כשאומר הגוי אני מלחתי' לא מהני אפילו כשהן שלימים ראשו אחד חד וא' כד אבל כשאומר ישראל שאינו מומח' אני מלחתים או אפי' אני ראיתי שבא מדג טהור נאמן אפי' כשחתוכו אבל לא מהני אפי' בישראל שאינו מומחה כשאומר מדג פלוני ואנו מכירין שהוא טהור כשחתוכו אבל כשמראה הדגים בעצמן אילו דגי' ואילו קרביהן מהני אפי' בגוי אפילו כמומחה ומה שאמרנו מומחה היינו מוחזק בכשרות ואינו מומחה היינו אינו מוחזק בכשרות ואפילו ידעינן בי' בוודאי דהוא בקי כיון דאינו מוחזק בכשרות אסור ליקח ממנו על הדרך שאמרנו וכן בנווכא דמהני באינו מומחה כגון באומר אני מלחתי' וכיוצא בו מהני אפי' אינו בקי וישראל חשוד שוה לכל זה לגוי :

טור ולא חשיב כמעוכל כיון שהוא שלם :

פי' דאם לא הי' שלם אחר שבלעו אמרינן עיכול הוא דהרי בלעו שלם אבל כיון שהי' שלם ג"כ עתה אחר שבלעו לא חשיב כמעוכל והב"י אחר שהביא דברי הר' משה שהביא הרא"ש שמחלק בין לועס בשיני' ובין בולעו שלם כתב וזהו שכתב רבינו דלא חשיב כמעוכל כיון שהוא שלם עכ"ל הב"י לאפוקי לועס בשני' ואחריו נמשך המעדני מלך לכן הקשה שבש"ך סימן תס"ז בא"ה כתב וי"א שאין ללמוד איסור מטומאה ולזה הסכי' מ"א הרא"ש ז"ל והשיב בקושי' והפסק מבואר כאן בדברי הטור כמו שכתבתי ולפי הבנתו הוי למימר דלא חשיב כמעוכל כיון שבלעו שלם ואולי יש ליישב גם לפי הבנת ב"י דוודאי בין לתירוץ ראשון ובין לתירוץ הב' היכא דלעסו בשיני' חשיב כמעוכל אף דמעיקרא הוי ס"ד דהרא"ש דגבי טומאה איירי כשבלעו שלם ולא לעסו לכך כתב דאין ללמוד איסור מטומאה והיינו מ"ש בא"ח אבל הר' משה פי' דגבי טומא' איירי דכשלעסו דבכה"ג פשיטא דהכא והכא חשיב כמעוכל ומ"מ קשה לי בדברי הרא"ש אית' דדג טהור שבלע דג טמא דאסיר היינו דווקא כשלא יצא לחוץ דאי יצא לאין שרי משום דניכול וחשיב כעפר' ולמה כת' הטור בסת' וטהור שבלע דג טמא אסור דמשמע דהוי' דומי' דרישא דאסור גם ביצא לחוץ וצ"ע :

הלכות שרצים סימן פ"ד

טור הסנן המשקה והי' בו שרצים חשוב כפירשו שהרי פירשו ממקום רביתן לפיכך משקה שדרך ליגדל בו שרצים אין לסננו בלילה שמא יחזרו השרצים לתוך הכלי ויבוא לשתותן והרי ככר פירשו אבל מסתמא אין לחוש שמא פירשו כל זמן שאין הוכחה בדבר עכ"ל:

לכאורה תימא דהא הרא"ש כתב אהא דתני דבורות שיחין ומערות שוחה ושותה מהם ואינו נמנע וז"ל י"א דווקא שוחה ושותה אבל בכלי אסיר דלמא פירש בדופנא תנא וי"ל דאורחי' דעלמא קתני וה"ה בכלי נמי מותר ולא חיישינן דלמא פריש בדופנ' מנא כל כמה דלא חזינן דפריש ולקמן במתניתין משמע דכל היכא דאי פריש אסור חיישינן דלמא פריש עכ"ל ומ"ש לקמן במתניתי' משמע ר"ל מאי דקאמר רב היכא דלא ליספי איניש ליכול' בנבייתא באורתא דילמא פריש לעילא מנבייתא' והדר נפלי' למנא וגם מדקאמר בתר הכי בורות שיחין ומערות שוחה ושותה ואינו נמנע וכיחים דלאו פריש לדופנ' אף היינו רביתייהו משמע בהדי' דכל היכא דאי פירשו אסור חיישינן דילמא פרשו וכן במסנן את המשקה חיישינן כה"ג אף מסתמא ואם כן למה כתב הטור אבל מסתמא לא חיישינן אבל נ"ל דמ"ש אבל מסתמא כו' חוזר אלמעלה אבורות שיחין ומערות דשוחה ואינו נמנע ולא חיישינן מן הסתם שמא פירשו מדופן הבור לחוץ אבל אם"כ דבמסנן את המשקה אף מן הסתם חיישינן דלא כהאיסור והיתר ארוך שלאחר שכתב דין איסור שיכ' בלילה כתב ומשמע בי"ד דבדיעבד אין לחוש שמא פירשו וחזרו כל זמן שאין הוכח' בדבר עכ"ל נראה שהי' מפרש אבל מסתמא אין לחוש היינו בדיעבד ולא דק דמשמע בהדי' מתוך מה שהבאתי דבמסנן כל שיש לחוש שמא פירשו אסורים אף בדיעבד וכן כתב הרב המגיד פרק ט' דין י"ט בהדיא וכבר תפש עליו הב"ח :

בב"י ולענין הלכה כיון דהתוס' והרא"ש והר"ת מסכימי' להיתר הכי נקטינן עכ"ל ובספר שארית יהודא חולק על הב"י בזה אמר שהרב המגיד כתב שהרמב"ן פסק כהרשב"א ושכן נראה דעת הרמב"ם וכן נראה דעת הרב המגיד א"כ נקטינן כדעת הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א וה"ה ורבינו יחיאל וכ"מ להחמיר באסור דאורייתא' עכ"ד ודבריו נראי' :

הלכות סימני ביצים

סימן פ"ו

טור הכה תרנגולת על זנבה והפילה ביצתה קודם שנגמרה מותרת ואין בה משום אבר מן החי וכת' הרשב"א בד"א שאינה מעורה בגידין אבל היתה מעורה בגידין הרי זה כבשר הפורש מן החי ואסור' ביצת עוף טמא שנתבשלו עם האחרות אם היא בקליפתה אינה אוסרת ואם היא קלופה אוסרת וצריך ששים ואחד ביצים של היתר כנגדה לבטלה ואם נתבשל בתבשיל של היתר א"צ אלא ס' מן התבשיל לבטלה וביצה שיש בה אפרוח או דם איסרת המתבשל עמה אפי' אינו קלופה ובספר התרומות אינו מחלק בין ביצית עוף טמא ליש בה אפרוח או דם ומדברי א"א הרא"ש ז"ל יראה שיש לחלק ע"כ לשון הטור:

כן כתב ג"כ הר"ן ז"ל וז"ל וקמ"ל דכל שהם גמורות ואינו מעורות בגידין מותרים ואין חוששים להם משו' אבר מן החי עכ"ל משמע דמעורות אסורות ומה שהקשה הב"ח ומהרש"ל פרק כל הבשר סימן י"ב ממ"ש הרשב"א גבי בשר בחלב וכן יש להקשות על הר"ן כי דבפ"ק דביצה כתב בגמרא מוכח דביצים גמורות כו' אע"פ שעדיין מעורות בגידין מותר לאכלן בחלב עכ"ל כבר תירץ הרשב"א עצמו בחדושיו דף ס"ב ע"ג בשאר איסורים יש לחלק בין מעורות לשאינן מעורות וגבי בשר בחלב שאני כמפורש שם · וצ"ע שבלים פרק כל הבשר כתב וז"ל השוחט התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות שאינן מעורות כמו שכתבתי בפרק קמא דיום טוב מותר לאכלן בחלב עכ"ל וצ"ל דבפרק כל הבשר ט"ס הוא ומלת שאינן צ"ל שהן א"כ פרושו בביצי' שאינן בחי"רק תחת האל"ף וקמ"ץ תחת הנו"ן כלומר שהן מעורות וק"ל :

מה שתמה הרשב"א בחדושיו ומביאו ב"י על הרי"ף שהשמיט הא דגעולי ביצים מותרות רישא דברייתא' אינו תימא כלל שהרי"ף מפרש כפירש רש"י דגעולי ביצים היינו בצים טמאים שנתבשלו עם הטהורי' מותרי' הטהורי' דמיא בעלמא הוא ולא יהיב טעמא באחרנייתא' עכ"ל וכדמשמע בירושלמי דתרומה כפי' רש"י והביאו הפוסקים ודין זה כתב הרי"ף בפירש בפרק גיד הנשה מיהו בספרי הרי"ף שלפנינו כתוב הך דגעולי ביצים מותרת ברישא דברייתא ובספרי הרי"ף שלפני הרשב"א לא הי' כתוב וכ"כ מדברי הר"ן שלא הי' כתוב כן בספרי הרי"ף שלפנינו ע"ש :

טור צריך ס' וא' ביצים של היתר

הטעם כתבו הרשב"א והרא"ש והרמב"ן והר"ן והטור סי' נ"ח דלפי שיש בביצים גדולים וקטנים והבא לבטל ביצה אינו משגיח עליה לראו' אם זו יכולה שוו' ממש לפיכך הוסיפו אחת ולא הצריכו לשער על כל א' ואחת עכ"ל ולכן כתב הטור ואם נתבשלה בתבשיל היתר אין צריך אלא ס' מן התבשיל לבטלה אבל הרמב"ם בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות כתב הטעם מפני שהוא ברי' בפני עצמ' עמו

היכר בה והוסיפו בשיעורי' ופי' הרשב"א וב"י וב"ח דלאפרוח שיש בו קרי' ברי' ואין זה נכון דהא בנידה קאמר איתבי' ביצים טמאות ששלקן עם טהורות אם יש בהן בכיתן טעם כולן אסורות ובעי למימר דאפי' בלא אפרוח' יהבי טעמא א"כ האיך הוי' מפרש דהא דאמרי כולהו אמוראי ר' זירא ור' אלבו בשם רב הונא דביצה בס' והיא אסורה :

ודוחק לומר דאביי לא ידע סתמא דתלמודא והכך אמוראי דלקמן א"ו ברור דלביצה עצמה קרי הרמב"ם ברי' ולכך כתב שהי' ברי' בפני עצמה ולא כתב בקיצור שהי' ברי' אלא ר"ל שהביצה אע"ג דאינו מן הבעלי חיים ממש מ"מ היא ברי' בפני עצמו וכמו שכתב ומקודם זה בסמוך גבי גיד הנשה שאע"פ ששומן הגיד הוא מדבריה' אין שומן הגיד מן המנין הואיל וגיד הנשה ברי' בפני עצמה החמירו בו כאסורי התורה עכ"ל ולענין פסק הלכה אי ביצ' הוי ברי' או לא פסקתי לקמן סי' ק' ע"ש וכן דעת הרא"ש דביצה עצמה חשובה ברי' וכמו שאכתוב בסי' ק' וכן כתב הרשב"א פרק גיד הנשה בשם הראב"ד (ועיין בב"י בסימן ק"י דף ל"ט ע"ב) ולישנא דמפני שהי' ברי' וכן לישנא דבפני עצמו שהן לשון נקיבה הכי דייק דאביצה עצמה קאי ועוד אפשר דלא כתב הרמב"ם דהוי' ברי' לענין דלא יבטל באלף אלא הכי קאמר הואיל והוא ברי' בפני עצמה הוסיפו בשעורי ואפשר דגם ביצה שיש בה אפרוח לא חשיב ברי' לענין דלא יבטל באלף דהא קיימא לקמן סימן ק' דבעינן אסור מתחילת ברייתו' וה"ה ביצה מעיקרא שרי' וגם בעידנא דגדיל האפרוח דהיתרא הוי כדאמרינן לקמן גבי אפרוח מביצ' טריפ' :

ולענין מה שכתב הרשב"א שאינו מחוור בעיניו טעמו של הרמב"ם כי לא באנו לבטלה ביצה בעצמה אלא פליטת דכולי שמעתי' מיירי בהכי עכ"ל אין זו השגה דאף על גב דכולא שמעתי' מיירי לבטל פליטה מ"מ עשו היכר בשעורי' כי היכא דלא תטעה לבטל גם עצמה בס' · ולענין הלכה נקטינן כשני הטעמים להומרא דהיינו היכא שנתבשל בתבשיל של היתר צריך ס' וא' לבטלה כטעמו של הרמב"ם דטעמו של הרמב"ן וסייעתו דחוק דוודאי לא ימלט שהיום שהביצים מבשלים בהם הם כביצה או כעשרה ביצים וא"כ נצטרך לומר הא דקאמר בגמרא ביצה בס' והיא אסורה היינו כשאין כל שעורי' הששים ביצים אלא קצת מים וקצת בלים וזה דחוק ודו"ק :

ועוד דמסתימת דתלמודא משמע אפי' היתר אינו ביצה אלא תבשיל וכן משמע בתוס' שם ד"ה ואיבעי' להו כו' ומתי' דכתבו התם ומיהו קשה וכו' ויישבו בדוחק דלא חילוק בין ביצים לתבשיל ע"ש ודו"ק :

והיכא שנטרפה ביצה האסורה עם ביצים אחרים בעינן ג"כ ס"א לבטלו כטעמו של הרמב"ן וסייעתו דאפשר דשני הטעמי' לענין הדין אחת :

כתב מהרא"י בהגהת ש"ד על מה שכתב השערים סי' ל' ס"ג ביצה בס' ואין ביצ' מן המנין כו' יראה דלא פליגי ש"ד וא"ז ואשר"י בהא דנקטו בס' כי לישנא דרגיל בתלמודא נקטו עכ"ל וכתב עליו מהרש"ל בא"ס ותימא לי הלא התלמוד ערוך הוא בפרק גיד הנשה ובוודאי דלא פליגי והאשר"י לא בא אלא לפרש וליתן טעם לדברי התלמוד עכ"ל ואין זה תימא דבגמרא פרק גיד הנשה הכי איתא דמעיקרא קאמר התם (דף צ"ד וצ"ח) סתמא דתלמודא ביצה בס' ואין ביצה מן המנין ובתר הכי קאמרינן התם אמר רב שמן בר אבא ביצה בס' אסורה בס' וא' מותרת א"ל ר' זירא לרב שמן בר אבא ראה שאתה

מריל

הגה"ת מנחת אהרן

א וכדי להבין דברי א"ז הגאון ש"ך שהשכיל להעתיק הגירסא דף צ"ז ע"ב וצ"ח אמר ר"כ ביצה בס' ואין ביצה מן המנין א"ל רב אידי בר אבין לאביי למימרא דיהיב טעמא והא אמרי אינשי כמיא דביעי בעלמא א"ל הב"ע בבילת אפרוח רש"י שהבשר נותן טעם ול"ש טמאה ול"ש טהורה דבבילה היא אבל טייא' לא מיתביה ביצים טהורות ששלקן עם ביצים טמאות אם יש בכ"ט כולן אסורות ומשני ה"נ בבילת אפרוח ואמאי קרי' לי' טמאה כיון דלית בי' אפרוח קרי' ליה טמאה ומקשה והא מדקתני סיפ' ביצים ששלקן ונמצא אפרוח מכלל דרישא דלית בי' אפרוח עסקינן ומשני פרושי קא מפרש אמר רב שמן בר אבא וכו' דבי נשיאה אמרי ביצה בששים אסורה בס' ואחד מותרת א"ל ר"ז לרב שמן בר אבא ראה שאתה מטיל בה גדול היתר שהרי שני גדולי הדור לא פירשו את הדבר ר' יעקב בר אידי ור"ש בר נחמני תרווייהו משמי' דר' יהושע בן לוי אמרו ביצה בס' אסורה בס' וא' מותרת איבעי' להו בס' וא' בהדי דידה או דילמא לבר מינה מר לא פשיט ומר פשיט לי' מיפשט רש"י שאינך מטיל בה ספק לימר ואינו יודע אם היא מן המנין של ס"א או לא ע"כ איתמר א"ר אלבו א"ר הונא ביצה בס' והיא אסירה בס' ואחד והיא מותרת רש"י בס' וא' והוא דה"ל ס"ב עכ"ל וכ"ל כוונתו דא"א לומר לאפרוח שבה קרי ברי' א"כ האיך עלה על דעת המקשן שמקשי מביצים טמאות דמיירי דלית בי' אפרוח וא"כ ע"כ א"ל אלא ס' לבטלה כשאר איסורין ואמוראי דלקמן בשם רב הונא ס"ל ביצה בס' והיא אסירה א"ו לביצה גופי' קרי ברי' וא"כ אי אמרינן ביצה טמאה א"ש דצריך ס"א אף דלית בי' אפרוח אך קשי' לי בלא"ה הכך אמוראי דלקמן לא ס"ל ברייתא ביצים ששלקן וכו' דבברייתא תני אם יש בכ"ט והיינו פחות מס' כשאר איסורים משמע דאם יש בו ס' מותר ולהנך אמוראי צריך דווקא ס"א לבד מדידה בשלמא לשיטת הרמב"ן דס"ל ביצה צריך ס"א לבטלה משום שיש בה גדולים וקטנים לק"מ דזהו פי' בכ"ט כלומר דלבד ס"א ואז הוא כמו ס' בשאר איסורים ובאם אינו ס"א עדיין יהיב טעמא ואסור וא"כ הני ודאי ס"ל כברייתא אבל לרמב"ם דס"ל הטעם משום ברי' ולא משום גדולים וקטנים קשיא וא"כ דלא ס"ל ע"כ הכי אמוראי כברייתא' אינו מוכרח לומר ביצה קרוי' ברי' ולא אפרוח שבה וא"ל הברייתא מיירי בתבשיל וא"ש אף לפ' דדווקא ביצים בביצים צריך ס"א לבד מדיד' משו' ברי' וכן מבואר דזה כ"מ בין הרמב"ם ובין הרמב"ן בא"ז ש"ך ז"ל ואמוראי מיירי ביצי' בביצי' זה אינו הא תני בברייתא' ביצים טהורות ששלקן עם ביצים טמאים דהוי מין במינו ותני בכ"ט וכ"ל לתרץ בזה יהיה הוכחה לרמב"ם דטעם משום בריה וכטעמא של א"ז הגאון ביצה קרוי' ברי' דהא צריך להבין במאי פליגי הכך אמוראי לרב שמן בר אבא משמי' דבי נשיאה ביצה שוה לשאר איסורים בס' והיינו מן המנין ולריב"ל מספקא להו אי שוה לשאר איסורים ושרי בס' או בהדי דידה או דילמא לבר מינה ולרב הונא פשיטא לי' דצריך ס"א לבר מינה ואינה מותרת אלא בס"ב וכ"ל כך דנוכל לומר הברייתא מיירי בקלופות ואינהו מיירי באינו קלופות ואי אמרינן כסברת הש"ך לביצה קרי' ברי' ולא לאפרוח שבה א"כ אמאי צריך ס"א לבר מדידה אם היא בקליפתה דהא לא חסר ממנה ולא נתרסק קלי' והוי' ברי' אבל אם קלופה תו לא מיקרי ברי' דחסר ממנה בוודאי קצת ונתרסק קצת דהא מיירי קודם בישול וה"ל אלא ס"א בהדי' דידה כשאר איסורים אבל אי אמרינן כסברת הפוסקי' דלאפרוח שבה קרי' ברי' אין חילוק בין קליפה לאינה קלופה והא"ש רב שמן בר אבא סבר כסברת הפוסקים לאפרוח שבה קרי ברי' וא"כ ע"כ מוכח ביצה שו' לשאר איסורים מדתני בברייתא ביצים ששלקן וכו' אם יש בה בכ"ט והיינו בס' ולכך אמר בס' וא' מותרת וריב"ל מספקא לי' אם כסברת הפוסקים דלאפרוח שבה קרי' ברי' ואז אין חילוק בין קלופות לשאינן קלופית וא"כ מוכח דק ס"א בהדי דידה כשאר איסורים מברייתא דהכי ביצי' ששלקן וכו' ובכ"ט או אמרינן כסברת הש"ך לביצה קרוי' ברי' ולא לאפרוח שבה וא"כ נוכל לומר דביצה צריך ס' לבר מדידה והא דקתני בברייתא' בכ"ט היינו בקלופות ואז לא הוי ברי' כנ"ל ואיהו מיירי באינו קלופות וצריך ס"ב בהדי דידה ורב הונא ס"ל כש"ך טעם משום ביצה קרוי' בריה ולא אפרוח וא"כ נוכל לומר ברייתא מיירי בקלופות לכך סגי בכ"ט כשאר איסורין ואיהו מיירי באינו קליפות וצריך ס"ב בהדי דידה וא"כ מוכח כרמב"ם וכטעמא של הש"ך לביצה קרוי' בריה ולא לאפרוח שבה וא"ש כל אמוראי ס"ל כברייתא ביצים ששלקן בכ"ט וא"ל א"כ מאי מקשי הגמרא מביצים טהורים ששלקן עם ביצים טמאות דילמא מיירי ברייתא בקלופות ואז יהיב טעמא אבל ר"כ מיירי באינו קליפית והוי כמיא דביעי בעלמא ולא יהיב טעמ' ולכך צריך לאוקמא בבילת אפרוח וכבר הרגישו תוס' בזה ד"ה בבילת אפרוח ותרצו התם מבשלים אותן בקליפתן אבל לדברינו דברייתא' מיירי קלופות קשיא וכ"ל רמב"ם לשיטת' א"ש דס"ל אף בקלופות בבילת עוף טמא לא יהיב טעמא עיין ש"ע בש"ך ס"ק י"ד ושוב עיינתי בש"ך בש"ע ס"ק ט"ז שכתב ולפ"ז לדידן דקיי"ל בקלופו' ונקובת אוסרת אפי' אין בה אפרוח וכשהי' שלימה צריך ס"א אפי' בתבשיל להחמי' וא"כ ע"כ צ"ל לרמב"ם משום שביצה עצמה היא ברי' מפני חשיבות' וכשהי' שלימה צריך ס"א אפי' בתבשיל הוסיפ' א' בשיעורי' אפי' קלופה נסתר כל הנ"ל והקושי' על הש"ך בש"ע הכך אמוראי ע"כ לא ס"ל הברייתא וצ"ע עכ"ה :

מטיל בה גבול היתר שהרי שני גדולי הדור לא פירשו את הדבר ר' יעקב בר אידי ור' שמואל בר נחמני תרווייהו משום דרי"בל ביצה בש' אסורה בש' וא' מותרת ע"כ ופי' רש"י ראה שאתה מטיל בה גבול היתר ראה מה אתה עושה שלא תטעה ותכשיל הסמוכים עליך שאתה מטיל בה גבול להתירה בש' וא' ואיכך מפרש אי בהדה דידה אי לבר מינה והשומעים יעלה על דעתם בהדה דידה והרי שני גדולי הדור כשאלו ולא פירשו כו' א"כ ס"ל לרב שמן בר אבא בהדה דידה ולא שבקינן ספיקא דידהו מקמי פשיטת' ואע"ג דר' חלב' אמר רב הונא קאמר בפשיטות דבש' והיא אסורה מ"מ הא איכא התם בגמרא רב איד' בר גרשום ולוי בר פרטא ור' נחום אית ביריים משום זקן א' ור' יעקב משמי' דבי נשיאה דקטינן הכי כליבנא דרב שמן וא"כ לדידהו נמי מיפשט פשיט וה"ל ר' חלבו אמר רב הונא יחיד לגבייהו ועוד דריב"ל גופא נמי כיון דלא פירשו דבריו משמע דמיפשט פשיט' לי' להתיר ועוד הא בלאו הכי קיי"ל ריב"ל התם משום בר קפרא כל איסורין שבתורה בש' וא"כ איכא למימר אי הוי שמיעא להו לר' יעקב ור' שמואל הך דריב"ל משום בר קפרא הו' הדרא בהו מאי דמספקא להו ואע"ג דהתוס' כתבו שם ליישב דהתם משמי' דבר קפרא קאמר לה מ"מ פשטא דמילתא משמע דאיתא כמי סבר לה ועוד כיון דרי"בל לא פירש דבריו יותר מסתבר לומר דסבר כבר קפרא ועוד סתמא דתלמידא קאמר מעיקרא ביצה בש' ואין ביצה מן המנין משמע דבש' לחוד שני וכן כתב התוס' שם ביצ' בש' כו' והיא הדין בשאר איסורין ביצה איצטריך לי' משו' ביצת טמא דלא אסרוהו וא"כ הי' אפשר לומר כיון דש"ד וא"ז נקטו כליבנא דנמד' מעיקרא ביצה בש' ואין ביצה מן המנין ולא פירשו דבריהם דס"ל כמ"ש ופליגי אאשר"י לכך כתוב מהרא"י דלא פליגי אבל מכל מקום אי הוה פליגי לא הי' נגד הגמרא וכמ"ש וכן מוכרח ליישב דברי מהרי"ל באו"ה בדיני ביצים דף נ"ה ע"ב שכתב וז"ל המבשל הרבה ביצים וכו' ונמצא דם או אפרוח בא' מהם כולם אסורי' אם אין בהם ס' כנגדה ויש מצריכים ס"א עכ"ל עוד כתב שם נמצא דם בביצה צריך ס' בלא אותה ביצה האסורה ע"ש (והכי אית' בהגהת ש"ד סימן כ"א המתחלת לכן בביצה אימא כו' בטל בש' בלא הביצים שיש בה אפרוח דהיינו ששים וא' ע"כ ע"ש) א"כ יהי' מהרי"ל נגד הגמרא א"ו כדפרי' ומעתה ג"כ אין תימא על מהרא"י הנ"ל כ"ל:

ולענין מה ששה"ת אינו מחלק וס"ל דשיעורי' היא ולא סמכינן עלי' הנה גם בסמ"ג לאוין קל"ב דף מ"ד ע"ד כתב שכן טוב להחמיר וגם במרדכי פרק גיד הנשה הזכיר סברא זו דדיחוי הוא אלא שנראה שם במסקנת המרדכי דלא כוותי' שכתב במסקנתו ובירושלמי משמע כפי' רש"י ולענין הלכה הנה וודאי פשטא דשמעתתא לא משמע דדיחוי' הוא וכן הוא דעת התוס' והרא"ש והרשב"א והר"ן וכן הוא דעת הרי"ף והרמב"ם וכ"כ הוא בה"ג דף קל"א ע"ד וכן פסק דאב"ן סימן רס"ו והאגודה פרק גיד הנשה סוף סימן נ"ז וסמ"ק סימן ר"ז והרוקח סימן תל"ו וכלבו בהלכות י"ט סימן כ"ח דף ס' בשם הר' דוד בן ר' לוי ושכן עשו חכמי לוניל מעשה וכן כתב ג"כ בהלכו' מאכלות אסורות סימן ק' דף ק"י ע"ג ואגור סימן רס"ד ובת"ה ריש כלל ס"ג כתב וז"ל אבל במרדכי פרק גיד הנשה ובהגהות שם פוסק כר"ת דאוסר כו' ופסק כך בסימני ת"ח שם וכן כתב הב"ח שדעת המרדכי כן ופסק כך והא וודאי ליתא דדעת המרדכי כדעת כל הפוסקים גם מ"ש בת"ה דדעת הגהות כשה"ת ליתא דאדרבא אית' התם להדי' איפכא ע"ש וגם דעת ר"ת כן וכדמשמע להדי' בתוס' פרק אילו טריפות דף ס"ד ע"ב ד"ה געולי ביצים וז"ל פירש בקונטרס ביצה טמאה שנתבשלה עם הטהורי' מותרים דמיא בעלמא הוא ולא יהיב טעמא כלל באחריניתא ולקמן פרק ג"ה וודאי איירי שם בהכי וגם נחלק שם בין ביצים שיש שם אפרוח לבין שלקו עם הטמאים אבל הכא לא מסתבר לר"ת לאוקמא בהכי דלא שייך האי דינא הכא ונראה לו כמו שפי' הערוך כו' עכ"ל משמע להדיא דלא נחלק ר"ת אלא אפילו דגעולי ביצים אבל לדינא מודה להך דלקמן פרק ג"ה דאינו אוסרת אלא כשיש בה אפרוח והרב בת"ח וכן האו"ה שם הבינו דר"ת חולק לגמרי ארש"י והא וודאי ליתא וגם המרדכי שכתב שם ולר"ת נראה לפרש געולי ביצים וכו' אבל אין להתיר ולסמוך ע"ז דאמרי איכא כמיא דביעי בעלמא כו' אין ר"ל שר"ת סובר כן בהני אלא ר"ל אלפר"ת יכול להיות שסמכינן דלא אהני מש"כ לפי' רש"י ע"ש ודו"ק ועיין בסמ"ג לאוין קל"ב דף מ"ד ע"ד תדע שהרי הבה"ג והסמ"ק שם פי' כהערוך וכתבו עוד א"כ דביצים טמאים שלקן עם טהורים דאינה אוסרים אלא א"כ יש בה אפרוחים וכן הרא"ש והרשב"א והר"ן ולענין הלכה נקטינן ככל הנך פוסקים דרוב מנין ורוב בנין הם וגם שמעתא דסוגי' רהיטא כוותיהו וכן פסק מהרש"ל בספרו פרק ג"ה סימן מ"ג וכן פסק ר"ל בן חביב בתשובה סימן פ"ח דף קי"ה ע"ג וצריך לומר שחזר בו ממה שפסק בהגהותיו לטור ומביאו הפרישה כשה"ת מיהו לעצמו יש להחמיר כיון דסמ"ג סובר כשה"ת ומהרא"י בשערים והאו"ה כתבו דהכי נהוג וגם באו"ה מהרי"ל בדיני ביצים משמע הכי אבל לאחרים אין להשחית ממונם כלל :

כתבו התוס' והרא"ש פרק אילו טריפות דף ס"ד ע"א ד"ה סימני' כו' הא תני התם אין מוכרין ביצה טריפה לגוי אלא א"כ היא טרופה בקערה לפיכך אין לוקחין מהם ביצת טרופות בקערה וז"ל ומה שאנו לוקחין מן הגוי אובליאש וקנטיאש שנילושו בביצים אע"ג דאסרינן הכא ליקח מהם ביצת טרופות בקערה לא דמי' דהכא איכא רעותא מדמזבין להו גוי טרופות בקערה מ"מ דמוכחא מילתא דישראל מוכרו לו לפי שהי' של טריפה אבל עיסה שנלושה בביצים לא חיישינן ואזלינן בתר רוב ביצים שאינו של טרופות עכ"ל וכן כתב המרדכי שם וכן כתב הסמ"ג לאוין קל"ב דף ע"ד ע"ג וכן כתב הרשב"א לא אמרו אלא כשמוכרן אותן טרופות בענין דמוכחא מילתא כו' אבל אילו שאפין בו הפת רובן מן השלימין הם לשין עכ"ל ומשמע להדי' מדבריהם דאף כשלוקחין מן הגוי האובליאש וקנטיאש מותר להם למכור ביצים טרופות בקערה ולא חיישינן שמא יטיחו בהם את הפת דלכולי האי לא חיישינן וגם רובן מן השלימות הם שהי' וכן משמע מדברי הטור י"ד סימן פ"ו וכן כתב הר"ן על דברי התוס' וז"ל ומהכי דאם איתא דבכה"ג שרי אפילו טרופות בקערה היכא שרי למכור להם ליחוש שמא יטיח בהם את הפת וימכרנה לישראל ואפשר דלכולי האי לא חיישינן עכ"ל ור"ל כדפרישת וכן כתב בש"ד סימן ס"ח יבא"ו של מהרי"ל בדיני ביצים וז"ל והני קינטאש שקורין קיכלין מותר ליקח מהגוי לאכול אע"פ שהן נלושו בביצים דרוב עיסתם אינה נילושה אלא בביצים של מים עכ"ל וכן נראה מדברי שאר פוסקים אבל בסמ"ק סוף סימן ר"ו כתב וז"ל ואוכלין מפת"ג שיש בו ביצים כו' ולפיכך אין מוכרים ביצת אסורות לגוי אפילו טרופות בקערה אלא א"כ אוכלן בפנינו או יבשלם שמא יתנם לתוך הפת כי מה שהתירו חכמים למכור ביצים טרופות היינו בידוע שלא הי' אוכלין פת של גוים עכ"ל ואחריו נמשך האו"ה סוף כלל מ"ב וכלל מ"ד ד"ח והרב בת"ח שם בשם או"ה כלל מ"ב דכן נוהגין אבל אני עיינתי באו"ה שם ולא מצאתי שם שכתב שכן נוהגין וגם לא ראיתי נוהג והילכך כיון שמדברי כל הפוסקי' הנ"ל מוכח להדי' דמותר למכור להן טרופה בקערה אפילו בזמן שאוכלין פת"ג הכי נקטינן וכן נראה להדי' דעת מהרש"ל פרק אילו טריפות סימן ק"ח וכן נראה להדיא דעת הש"ע :

מיהו יכול להיות דכל הפוסקים איירי בגוי שאינו נחתם אבל בגוי נחתם שכיח טובא שמערב עם הפת ביצים טרופות וחיישינן שימכרנה לישראל ובהכי איירי הסמ"ק והאו"ה וגם הב"ח כתב סברא זו וכן עיקר אע"פ שמדברי הרב בת"ח שם ובהגהות שם נראה דלכל גוי אסור למכור :

הלכות בשר וחלב

סימן פ"ז

טור איסור בשר בחלב כתיב לא תבשל גדי בחלב אמו וכו' ואינו נוהג אלא בטהורה כגון בשר בהמה טהורה בחלב טהורה אבל בשר טהורה בחלב בהמ' טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה ובשר חיה ועוף אפילו בחלב טהורה אינו אלא מדרבנן ומותר בבישול ובהנאה עכ"ל :

משמע דעת הטור בבישול ובהנאה אפילו מדרבנן מותר וכן כתב הרמב"ם פ"ט מהל' מ"א דין ד' וז"ל וכן בשר חיה ועוף בין בחלב

בחלב חיה בין ברלב בהמה אינו אסור באכילה מן התורה ולפיכך מותר לבשלו ומותר בהנאה יאסור באכילה מדברי סופרים כדי שלא יפשעו העם ויבואו לידי איסור ב"ב ויאכלו בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה עכ"ל :

וכל המעיין ישפוט בצדק שדעת הרמב"ם בבשר עוף בבישול והנאה אפילו מדרבנן מותר וכך הבין הרב המגיד דבריו ויפה פי' הרב המגיד הגמרא לדעת הרמב"ם ז"ל ומפרש רבינו דהאי לבשל לאכול הוא ולישנא דקרא נקט דאילו בבישול בלא אכילה לא נאסרה חיה ועוף אפילו מדבריהם שלא אסרו אותם אלא באכילה בלבד מפני אכילת בשר בהמה המצוי אבל בבישול והנאה לא נאסרו עכ"ל ודאי דהכי מסתבר כיון דר' עקיבא דרש לא תבשל גדי ג' פעמי' פרט לחיה ועוף א"כ מנ"ל לחכמים לאסור בשר עוף בחלב אלא לאו משום מיגדר מילתא כדי שלא יפשעו העם ויבואו לידי איסור ב"ב וזה שייך דוקא באכילה אבל לא בבישול והנאה שאינו מצוי והכי דייק בל' הרמב"ם כדי שלא יבואו העם כו' ויאכלו בשר בחלב כו' ושרי לי' מארי' להב"ח שלמד בדברי הרמב"ם ופי' דעתו דבשר עוף מדרבנן אף בבישול והנאה אסור דלית' אלא העיקר כדפי' ה"ה וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשנה בהדיא וז"ל דעת ר"ע שחיה ועוף אסור לאכלן מדרבנן ומותר לבשלן לפי שלא אסר הכתוב אלא בבישול בהמה טהורה כו' והלכה כר"ע עכ"ל ומ"ש הרמב"ם פרק ט"ז מהמ"א דין י' וה"ה בחתיכה של בשר בחלב או של חולין שנשחטה בעזרה שהרי הן אסורים מדבריהם בהנאה כמו שיתבאר בהלכות שחיטה מוכרים בכ"ם עד שיגבי' אותן עכ"ל **א** לאו לאיגרת דבשר בחלב שהוא מדרבנן אוסר בהנאה אלא אגב שיטפ' דחולין שנשחט' בעזרה נקטי' ולישנא דכמו שיתבאר הכי בה"ס ומשמע דעיקר מילתא משום שבע"ז הוא וי"ש הב"ח ודוחק לומר דהאי לבשל לאכול הוא ולישנא דקרא נקט כמו שכתבתי ה"ה דהאי קרא בין אכילה ובין בישול קאמר אבל אין לפרש דלאכול קאמר ולא בישול וז"ל הרשב"א בחדושיו ריש פרק כ"ה אסור לבשל בחלב לישנא דקרא נקט דכתיב לא תבשל גדי ואסור לבשל ואסור לאכילה קאמר עכ"ל א"כ לפ"ז לאוקימתא דרב אשי נמי ה"ק כו' עכ"ל הב"ח **ב** אינו כלום דודאי קרא ומתניתין איירי בין בבישול בין באכילה דבכל בישול היה נמי אכילה וכמ"ש הרשב"א אלא דבאכילה קאמר מתניתין והם מדברי תורה והן מדברי סופרי' ובבישול אפילו מדברי סופרים ליכא במתניתין :

וכן פסק האיסור והתיר ארוך כלל שלשים ד"ה וכל ב"ב שאינו אסור אלא מדרבנן מותר בהנאה וזה דעת הב"י בש"ע ודעת הרב בהג"ה :

ומה שפסק הב"ח דבשר בחלב דאורייתא ומה שכתבו תוס' דף קי"ג ע"א ד"ה בשר דה"ה בשר עוף לרבנן דאסור מן התורה דדוקא ר' עקיבא הוא דאמר חיה ועוף מדרבנן וכו' ת"כ א"כ לפ"ז משמע דהלכה כרבנן דאין הלכה כר"ע מחבירו וכו' מכל מקום קשה להקל נגד דעת התוספות דכתב מהרא"י בהגהת ש"ד כו' עכ"ל הב"ח : אומר אני חי נפשי שטעה בדברי מהרא"י ז"ל בהגהת ש"ד סימן ג"ו שכתב מהרא"י שם דהתוס' כתבו דלא קי"ל הכי וקשה להקל בבשר עוף נגד דעת התוס' אע"ג דרבים פליגי עלייהו עכ"ל והבין שהן הן דברי התוס' שהביא שעליהן רמז מהרא"י ואין משם ראיה דהא כבר כתב הרשב"א בחדושיו דף קכ"ד דהע"ג דת"ק משמע דלא מיטמא אלא טמאה לא קי"ל כוותי' דהא סוגיין דעוף אינו מן התורה עכ"ל אכן מהרא"י רמז להתוספות שכתבו בכל הבשר דף ק"ד ע"ב ד"ה עוף כתבו התוס' בהדיא דאגרא סבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא והכן לא קי"ל הכי עכ"ל ומיהו גם התוס' לא כתבו שם כן אלא ליישב מנהגים דאין אנו אוכלין גבינה אחר בשר אפילו בעוף דהא אגרא שרי בהדיא והוצרכו לפרש כן כמו שמבואר בדבריהם בהדיא וכן כ' הסמ"ג לאוין ק"מ דף כ' ע"ב והסמ"ק סימן רי"ג אבל האמת אינו כן דקי"ל בשר עוף בחלב מדרבנן ואפ"ה לא קי"ל כאגרא משום דכיון דב"ש ובית הלל תרוייהו מודה דעוף אינו נאכל עם הגבינה וסתמא קתני משמע דלענין איסור מדרבנן דומי' לבשר בהמה עיין בב"י בסוף הסימן מ"ט בשם המרדכי והגהת אשר"י ועיין בב"י סוף סימן ל"א מ"ם בשם האגור ועוד יש לומר דהעולם מפרשים הא דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורין היינו באוכל גבינה ואח"כ עוף כמו שמפרש הרמב"ם ומביאו ב"י בסימן פ"ט וכן צריך אתה לומר לדעת הרמב"ם והרא"ש והרשב"א ושייעתיהו שפסקו בבשר עוף בחלב מדרבנן ואפילו הכי פסקו דאכל בשר עוף אסור לאכול אחריו גבינה כדין בשר בהמה וכיון שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכן דעת רש"י בפי' החומש דבשר עוף בחלב מדרבנן והרשב"א וגם דעת הסמ"ג והסמ"ק נראה שכן עיקר וכמ"ש וכן דעת הרא"ה בספר החינוך מצות קי"ג וכן דעת הכלבו וכן דעת רבינו ירוחם ובעל צידה לדרך מאמר ב' פרק ט' וכן דעת הר"ן והטור וכן בה"ג שכל דבריו דברי קבלה ס"ל דבשר עוף בחלב מדרבנן וכמו שכתב בחדושי הרשב"א בשמו בפרק אלו טריפות גבי הא דאסר ב"ה בילת נבילה ובמרדכי ריש פרק כל הבשר כתב על דברי בה"ג וז"ל ותימה אמאי פסיט' לי' כל כך דהא בפירקין בעי אי בשר עוף דאורייתא או דרבנן ולא איפשטא האבעי' עכ"ל ולכאורה תימה לתמיהתו דלא מצינו דמבעי' לתלמודא הך מילתא ואדרבה פשטא דסוגי' כר"ע אזלא ונראה דהכי קאמר המרדכי דהיכא קאמרינן אפילו ביעתא בכותחא לא לישרי איניש במקום רביה ומי פשיט כל כך והא איכא מ"ד דאסור מדאורייתא וכך הקשו בתוס' פרק אלו טריפות דף כ"ח ע"א ד"ה ועיין על פי' בה"ג ע"ש וכן דעת הרמב"ם והגאונים וכמ"ש בחדושי הרשב"א כן פסק אור זרוע ומביאו מהרש"ל בא"ו ושלי סימן ע"ו וגם הגהת אשר"י בפרק כל הבשר והגהות ש"ד דבשר עוף בחלב מדרבנן וכן כתב הבעל העיטור בדיני קבלת עדות דף ל"ו ע"ד וז"ל אבל דבר שאיסורו מדברי סופרים כגון גבינת גוים ובשר עוף בחלב אינו פסול לעדות הפי' מדבריהם עכ"ל וכן נקטינן וכן דעת האגודה ויש פוסקי' בפרק קמא דביצה דלא כמו שפסק מהרש"ל פכ"ה סי' ה' והב"ח דבשר עוף בחלב מדאורייתא בלי טעם וראיה יתלו את עצמם במ"ש מהרא"י בהגהת ש"ד שכבר בטל מהרא"י דעתו נגד כל הנך גדולי ההוראה ועוד נראה דאף מהרא"י לא קאמר אלא דקשה להקל נגד דעת התוס' שלא לאכול גבינה אחר בשר עוף מיד אבל לא כא מודה דבשר עוף בחלב מדרבנן שהרי אמאי דכתבו השערים

סימן

הגה"ת מנחת אהרן

א ולי נראה מה שכתב הרמב"ם שהן מדבריהן קאי רק על בשר בהמה בחלב אך משום דהנאה אתי מכח ק"ו כמ"ש הלח"מ פרק ט' מהמ"א ע"ש וזהו כלל בדברי הרמב"ם אף דבר שאסור מדאורייתא באם שהאיסור אינו מפורש בתורה קרי לי' מדבריהן ועיין ריש הלכות אישות במ"מ ובכ"מ גבי קידושי כסף וראיה לדברי שהכ"מ הוכיח דהרמב"ם סבר חסב"ע דאורייתא אך קרי לי' דבריהם מטעם הנ"ל ע"ש פ"ב מהל' שחיטה :

ודברי לח"מ פ"ט מהמ"א הלכה ב' צ"ע מה שכתב דודאי לא נקי משום דמוקי לה באם אין עכין כנראה מדברי תוס' ריש פרק איזהו נשך דף ס"א והתוס' כתבו להיפך וצ"ע ויש ליישב) :

וזה שדקדק הרמב"ם בצחות לשונו ריש פ"ט מהלכות מ"א וז"ל בשר בחלב אסור לבשל ואסור לאכול מן התורה ואסור בהנאה כו' עכ"ל ולמה לא כלל הנאה בהדי איסור בישול ואכילה ולכתוב אף על זה אסור מן התורה א"ו כנ"ל :

והא דכתב הרמב"ם דאכילה אסור מן התורה אף דאינו מפורש עיין בלח"מ שם שמיישבו על נכון :

ולפ"ז דברי הב"י סוף סימן ק"א תמוהין וז"ל כתב הרמב"ם פי"ו מהמ"א דאף חתיכה שאינו אסורה אלא מדרבנן אינה בטלה אם היא ראויה להתכבד עכ"ל וכוונתו מה שכתב רמב"ם הואיל שהן אסורין מדבריהן בהנאה וכן מפרש הב"ח בסי' זה ולדברינו אינו מוכח כלל די"ל דהרמב"ם סבר מה שאסור מדבריהם בטל אף שהוא חתיכה הראוי' להתכבד משום דהוה תרי דרבנן דחתיכה הראוי להתכבד דאינה בטלה נ"כ רק מדרבנן כמבואר בהרמב"ם שם אך מה שאוסר מן התורה אינו בטילה אם היא חה"ל ומה שכתב הואיל והן אסורים מדבריהן היינו כו' ואפשר מטעם זה השמיטו בש"ע סי' ק"א אך על הרמ"א שפסק שם וכן צ"ע : עכ"ה :

ב הוכחה לזה דאנן קי"ל בשר דגים וחגבים מותר לאכול בחלב וקשי' מנ"ל דילמא אסור באכילה מדרבנן דגזרינן אטו בהמה והא דקתני במשנה חוץ מבשר דגים וחגבים הכי פי' כל הבשר אסור אפי' לבשל ומהן מדברי סופרים אסיר אף בבישול חוץ מבשר דגים וחגבים שמותרין בבישול אבל באכילה אסור א"ו דבשר עוף אסור רק באכילה מד"ס אבל בבישול מותר וא"כ ע"כ פי' של בחוץ מבשר דגים וחגבים היינו אפילו לאכול מותרין בחלב דא"ל רק בבישול מותרין א"כ דמיא לבשר עוף ומאי חוץ דקאמר א"ו דקיל טפי מעוף עכ"ה :

ג ואיכא

סימן ס"ט דבצים גמורות מותרות לאכלן בחלב כתב הטעם' היינו משום דבשר עוף בחלב מדרבנן הקילו ואמאי לא כתב כל הנך אינך שנויי דאי' בתוס' ופוסקים אלא מ"מ ס"ל להלכה דבשר עוף בחלב מדרבנן וכן פסק במ"ע :

בב"י ובשר חיה פלוגת' דר"ע ור' יוסי הגלילי פוסק רבינו כר"ע דאמר חיה ועוף אינו מן התורה ואמרינן בגמרא דלכ"ע היינו דווקא מדאורייתא אבל מדרבנן אסורים עכ"ל משמע מדבריו דאפילו לר' יוסי הגלילי מדרבנן אסירי וזה תמוה דבגמרא דף קי"ו אסיק להדיא דלר' יוסי הגלילי אפילו מדרבנן שרי :

גרסינן בפרק קמא דביצה דף ז' ע"א השוחט את התרנגולת ומצא בה בצים גמורות מותר לאכלן בחלב ר' יעקב אומר אם הי' מעורות בגידין אסורות מאן תנא להא דתנו רבנן האוכל מנבלת עוף טהור מן השלל של בצים טהור מן האשכול של בצים מן הקורקבן ובני מעים טמא מאן תנא מן השלל של בצים טהור אמר רב יוסף דלא כר' יעקב דאי כר' יעקב הא אמר אם היו מעורות בגידין אסורות א"ל אביי ממאי דילמא ע"כ לא קאמר ר' יעקב אלא לענין איסורא אבל לענין טומאה לא אמר וכו' ואיכא דאמרי מאן תנא מן האשכול של בצים טמא אמר ר' יוסף ר' יעקב היא דאמר אם הי' מעורות בגידין אסורות א"ל אביי ממאי דאשכול מהנך דתלי' באשכול דילמא מאי אשכול אשכול גופי' וכ"ת אשכול גופי' מאי למימרא מידי דהוה אקורקבן ובני מעים דאע"ג דבשר נינהו כיון דאיכא איניש דלא אכלי איצטרך לאשמעינן הכי נמי כיון דאיכא איניש דלא אכלי איצטרך לאשמועינן ע"כ ופי' רש"י ביצים גמורות ואפילו בלא קליפה לבנה אלא שהחלמון לבדו נגמר ואף ע"פ שמעורה בגידין עדיין שרי מדפליג ר' יעקב ואמר אם הי' מעורות בגידין אסורות : מעורות מחוברות : מן השלל של בצים כשהן כבושין ושלולים עדיין וקובעים בשדרה כלומר האוכל אותן בצים בעודן מעורות בגידין : הן האשכול מבשר השדרה שבצים אדוקים שם : מאן תנא מן השלל של בצים טהור אלמא לאו בשר הוא דלא כר' יעקב : ואיכא דאמרי דאשכול בסיפ' הוה משמע לי' לרב יוסף בצים המעורות בגידין ושלל הוה משמע לי' שאינו מעורות כל כך כמו אותן הקרובות לבוא בהן קליפה לבנה שאינה דבוקה יפה אלא מעט : אשכול גופי' בשר הדבוק בשדרה והבצים אדוקים ע"כ :

כתב הרא"ש והשוחט את התרנגולת ומצא בה בצים גמורות מותר לאכלן בחלב ופי' רש"י גמורות שנגמר החלמון בעודן בלא קליפה ועדיין מעורות יפה דמדאסר ר' אלעזר בן יעקב מעורות מכלל דת"ק שרי אפילו מעורות אלא שנגמר החלמון והיינו שלל של בצים כשמחוברות באשכול ובלבד שיגמור החלמון אבל אותן שלא נגמר החלמון אסורים עכ"ל :

ומבואר היא דהרא"ש כתב דבריו אליבא דלישנא קמא וכדדחי אביי בלישנא בתרא דמעורות דר' יעקב היינו שלל של בצים כשמחוברות באשכול ואפ"ה שרי לת"ק ופסק כת"ק ובמקצת ספרי' כתב בפירוש בדברי הרא"ש והילכתא כת"ק ומה שכתב דמדאסר ר' אליעזר בן יעקב הוא טעות סופר דא"כ הוה הלכה כר' אליעזר בן יעקב דמשנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי וכדכתב הרא"ש גופי' שם מקודם לזה בסמוך דמשנת ר"א בן יעקב קב ונקי אפילו בברייתא וכן בגמרא ובכל דברי המחברים כתנא ר' יעקב אומר :

ועל פי הדברים האלה כתב הטור ורש"י פי' כשנגמר החלמון ועדיין היא אדומה ומעורה כמו שלל של ביצים המחובר באשכול שרי ויראה מדבריו שמתיר אפילו אין לה עדיין חלבון עכ"ל ולישנא דכמו הוה כמו כגון כלומר בבצים גמורות מעורות היינו כגון השלל של בצים כשהיא מחובר באשכול והרבה אמינן בלשון זה וכן ברמזים כתב ואפילו הן מעורות כאותן שהם מחוברים באשכול וכו' ומה שכתב ועדיין היא אדומה ומעורה כתב במקום מ"ש רש"י שנגמר החלמון בעורן בלא קליפה לבנה דמשמע שהיא אדומה וזהו ברור :

אבל הב"י כתב מדברי הטור שכתב ועדיין היא אדומה ומעורה כמו השלל נראה שהוא מפרש כל שהיא מחוברת באשכול עדיין לא נגמרה אלא בשכבר פירשה מן האשכול עסקינן ומפני שעדיין היא אדומה ואית בי' פורייקי סומקי קרי לה מעורה בגידין ומפני שהוא דומה לאותן שמחוברות באשכול כתב הרא"ש והיינו שלל של בצים כשמחוברת באשכול כלומר שהוא דומה לאותן שבשלל דהיינו המחוברת באשכול עכ"ל ודבריו תמוהין מאוד דהא רש"י גופיה לא פירש כן ועוד דאי הכי היכא קאמר בלישנא בתרא ר' יעקב היא הא אפילו ת"ק מודה דאפילו הוה אשכול הנך דתלי' באשכול מ"מ מעורות היינו שכבר פירש מן האשכול והא פליג ת"ק דמותרת אבל כשהן מחוברת באשכול אימא לך דת"ק מודה בזה דאסורה והכי נמי מוכח בלישנא קמא (דאי אמרינן כב"י דמחוברת באשכול לת"ק נמי אסור א"כ היכא קאמר דלא כר' יעקב הא כת"ק נמי לא אתי' דשלל של בצים היינו מחובר כמו שפי' רש"י א"ו דפליגי אף במחובר ומתיר הת"ק אף במחובר וא"ש דלא כר' יעקב רק כת"ק וזהו כוונת הב"ח) א"ו הברור כדפרישנא וכעין זה פי' הב"ח אלא שהשיג על הב"י ז"ל והכי נמי מוכח להדיא בלישנא קמא דרב יוסף דתני מן השלל של בצים טהור דלא כר' יעקב ולא כמו שהבין בית יוסף דהטור לא קאמר אלא בפורש מן האשכול דליתא עכ"ל ולא ידעתי למה הוכיח כן מלישנא קמא לחוד דהא מלישנא בתרא מוכח טפי עדיף הכי (דהוכחה מלישנא קמא יש לדחות דיש לומר דשלל של בצים היינו אינו מחוברים באשכול כמו שפי' רש"י בדברי ר' יוסף בלישנא בתרא וא"כ אף דת"ק ור' יעקב לא פליגי אלא כשאינו מחוברת אתי שפיר כת"ק ולא כר' יעקב דשלל פי' אינו מחוברת ובזה מתיר ת"ק אבל בלישנא בתרא מוכח שפיר כנ"ל :

ודעת התוס' דפירש גמורות כדעת רש"י והרא"ש שכתבו וז"ל תימא כיון דגמורות בילד היה מעורות ופי' בקונטרס דגמורות קאי אחלמון אבל לא נתקשה עדיין השפופרת שבאמצע רק הקרום ולפי הספרים דלא גרסינן גמורות ניחא עכ"ל :

והרי"ף כתב והשוחט תרנגולת ומצא בה בצים גמורות מותרת לאכלן בחלב עכ"ל ונראה דפסק כר' יעקב וכן מבואר בהלכות גדולות דף ל"ה וז"ל והני מילי היכא דליכה מעורה בגידין דתני' השוחט את התרגולת ומצא בה בצים גמורות מותר לאכלן בחלב ר' יעקב אומר אם הי' מעורות בגידין אסורים כו' אבל וודאי שחט גוי תרנגולת ומצא בה בצים גמורות אע"ג דאינן מעורות אסורות (כביל' כביל') וכו' ע"ש ואע"ג דבכל דוכתי' קי"ל הילכתא כת"ק מ"מ הכא כיון דבלישנא קמא בעי אביי לאוקמי ברייתא כותי' דר' יעקב ש"מ דס"ל כותי וכן בלישנא בתרא בעי רב יוסף לאוקמ' בריית' כותי' ואף דאביי קאמר דמצי לאוקמ' כת"ק נמי ועוד כיון דאיכא פלוגתא בתרי לישנא קיי"ל לחומר' ג :

ועוד דבירושלמי פסק בהדיא הכי והכי איתא התם מהו הן בחלב כאמר אם היה מעורות לגידין אסורות ואם לאו מותרת ע"כ וזהו דעת הבה"ג והרי"ף וכן מוכח דעת הר"ן שכתב וז"ל והשוחט את התרנגולת ומצא בה בצים גמורות מותר לאכלן בחלב בגמרא מוכח דבצים גמורות מותרות כל שיש להן חלבון וחלמון אע"פ שעדי'ן מעורות בגידין מותרת לאכלן בחלב וה"ה נמי בבצים גמורות כה"ג לא בעי

הגה"ת מנחת אהרן

ג **ואיכא** למידק דאסיק לעיל בשר עוף בחלב מדרבנן ובדרבנן קיי"ל לקולא וי"ל דפסק כרש"י ומביאו בתוס' בע"א דף ז' ע"א ד"ה בשל תורה הלך אחר המחמיר וכו' דכל איכא דאמרי שבתלמוד בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים הלך אחר האחרון וזהו כוונת הס"ד דכיון דאיכא פלוגתא בתרי לישני הלך אחר האחרון ואנן קיי"ל הילכתא כרב יוסף לגבי אביי לכן פסק הרי"ף כר' יעקב לחומרא וכר' יוסף בלישנא בתרא אך קשי' לי על הרי"ף ובה"ג דפסקו כר' יעקב מנ"ל הא אי אמרינן כלישנא קמא הוי לי' לפסוק כר' יוסף נגד אביי ואף אליבי' דלישנא בתרא לא מוכח מידי דהלכה כר' יעקב אף דר' יוסף מוקי כותי' היינו דאזיל לטעמי' דאמר ריש פרק כל הבשר דף ק"ד דבשר עוף בחלב דאורייתא לכן מסתבר לאוקמי' הברייתא כר' יעקב לחומרא ואביי סבר שם בשר עוף בחלב מדרבנן ולכך מוקי הבריית' כת"ק וא"כ הרי"ף גופי' דפסק בשר עוף בחלב מדרבנן מנ"ל להחמיר כר' יעקב אף דבלישנא קמא ליכא לאוקמי פלוגתיהו דר' יוסף ואפי' בבשר עוף בחלב דאורייתא מ"מ כיון דבלישנא בתרא אפשר למימר דפליגי בהא א"כ הקושיא על הרי"ף ובה"ג במ"ע וע"ש בתוס' בע"א דף ז' ד"ה הנ"ל אליבי' דכל הדיעות שמביאים תוס' שם לא אתי שפיר עכ"ה :

בעי מליחה אבל שאין גמורות בעי מליחה דבשר גמור נינהו עכ"ל ובריש פרק כל הבשר כתב השוחט את התרנגולת ומצא בה בצים גמורות שאינן מעורות בגידין כמו שכתבתי בפירקא קמא די"ט מותרת לאכלן בחלב דלא חשיבי עכ"ל וא"כ דבריו סותרין זה את זה ועל כרחיך צריך לתרץ דפסק כר' יעקב אף דס"ל דע"כ לא פליגי אלא כשלא נגמר החלבון אלא חלמון לבד וכדפי' רש"י אבל כשנגמר גם החלבון אפילו ר' יעקב מודה דמותרת אפי' מעורות מדלא קאמר ר' יעקב אפילו גמורות בחלבון אם היו מעורות אסורות ומהרש"ל פ"ק דביצה סי' י"ט כתב שם וז"ל ובספרי הרי"ף של דפוס כתוב והוא שאין מעורות בגידין וכו' ואינו מלשון הרי"ף כאשר ראיתי בספרים גם הרא"ש והר"ן לא הזכירו ואדרבה כתבו בפירוש דגמורות מותרות אפי' הן מעורות עכ"ל :

ובאמת נראה כן שלא היה כתוב כן בספרי הרי"ף שלפני פוסקים שהרי הרא"ש והרשב"א והרב המגיד פסקו כת"ק ולא הזכירו דעתו כלל ואדרבה הרשב"א כתב בת"ה שכל הפוסקי' פסקו כת"ק וכן הב"י כתב שמשמע דעת כל הפוסקים דהלכה כת"ק ולא הזכירו דעת הרי"ף כלל ומיהו עתה שיצא כן בספרי הרי"ף אין למחקו כלל כיון שדעת בה"ג הוא כן וגם בירושלמי מפורש כן ואף על גב דבפרק כל הבשר כתב הרי"ף סתם גרסינן בפרק קמא די"ט השוחט את התרנגולת ומצא בה בצים גמורות מותרת לאכלן בחלב ולא חילק בין מעורות לשאינו מעורות אפשר דסמך אפרק קמא דביצה וגם דעת הר"ן הוא מוכרח כן וכמו שכתבתי ויכול להיות שהי' כתוב כן בספרי הרי"ף שלפני הר"ן · מיהו דוחק לפרש דעת הר"ן כן שהרי בפרק כ"ה לא הזכיר שהן גמורות בחלמון לבד ועוד שכתוב כמו שכתוב בפירקא קמא די"ט ובפרק קמא די"ט לא הזכיר כלום מזה ואולי טעות סופר הוא בדברי הר"ן פרק כ"ה או מילת שאינן צריך להיות חיר"ק תחת הא"לף והיינו שא כן כלומר שהן וא"כ דעתו כדעת הרשב"א שאביא לקמן :

ודעת הרב ר' יונתן שהביא באורחות חיים ובכלבו סימן ק"ו דהלכה כרבי יעקב שכתבו שם וז"ל בצים גמורות מותרת לאכלן בחלב ויש כתבו דווקא גמורות באותה קליפה דקה ולבנה אלא שעדיין היא רכה והרב רבינו יונתן ז"ל כתב דאפילו בלא קליפה החיצונה מותרת והוא שנעקרו מן האשכול אבל אם היא עדיין תלוי מן האשכול אסיר ובעל השאלתות כתב דאפילו מעורות בגידין מותר וי"א כיון דאמר גמורות בעינן שתהיה גמורה בצורתן שיש להם אורך ויהי' ראשו אחד כד למעוטי אותן שהם עדיין בכדור אפילו יש שם חלבון מבחוץ לאו גמורות הם עכ"ל וכן יתבאר לקמן דעת הפוסקים אחרים דהלכה כר' יעקב ·

והרשב"א כתב בת"ה הקצר בית ג' ריש שער ד' וז"ל בצים גמורות מותרת לאכלן בחלב איזהו גמור' כל שיש לה חלמון וחלבון אע"פ שמעורות בגידין אין לה אלא חלמון עדיין בשר הוא וכגוף העוף דייא ואסורה לאכלה בחלב עכ"ל ובארוך שם ביאר דבריו דלישנא קמא שכל בצים היינו גדולות שיש להן הלבן והחלמון אע"פ שמעורות בגידין והאשכול היינו בעודן קטנות שאין להם אלא חלמון בלבד ולישנא בתרא אשכול היינו כל שמעורות בגידין אע"פ שנגמרו בהלבן והחלמון ושאר אותן שנשללו מן הגידין ונפרדו ועדיין לא נתקשית קליפתן העליונה דבהא לכ"ע היכה כבשר ומותר לאכלן בחלב דאף ר' יעקב לא אסור אלא כל זמן דמעורות בגידין ודאינן לעולם רבנן היא ולא ר' יעקב ומן האשכול לא מהכי דתלי' באשכול שיש להן חלבון וחלמון אלא מהאשכול גופי' וה"ה דהיה מצי למימר ומאי מן האשכול מן הקטנים שאין להם אלא חלמון לבד אלא דניחא לי' לאשמועינן אגב אורחי' דאשכול גופי' אע"ג דאיכא איכסא דלא אכלי' טמא עכ"ל וכן פירש בערוך שכל בצים גדולות אשכול בצים קטנות וכן עיקר דבצים גמורות ודאי משמע גמורות מנום שנגמרו בחלבון וחלמון אלא שעדיין קליפתן רכה וכדפירש הרשב"א והר"ן ושאר מפרשים שאביא לקמן והיינו דקאמר ר' יעקב והירושלמי אם היו מעורו' בגידין אסורות ואי אחלמון קאי הוה לי' למימר מעירות אם רוב שכן דרכם על הרוב להיות מעורות ועוד דאיפכא ה"לל דאינן מותרת אלא א"כ אינן מעורות א"ו שנגמרו בחלבון וחלמון איירי וכדפרישית דלרוב פעמים אינן מעורות לכך קאמר אם נמצא שיהי' מעורות אסורות ורי"ו כתב דברי רש"י והרא"ש וא"כ כתב יש מפרשים דוקא שנגמרו בהלבן וחלמון וראשון נ"ל עיקר עכ"ל :

ומהרי"ל כתב בדיני בשר בחלב בצים גמורות בחלמון והלבון ובקליפה שנמצא בתרנגולת שחוטה אף אם עדיין מעורות בגידין מותר בחלב אבל בלא קליפה אסורה דמתקרי בשר וצריך שריי' ומליחה כשאר בשר עכ"ל ונראה לפרש דעתו כדעת הרשב"א וכן עיקר כאשר פרשתי בסמוך :

והמרדכי כתב פרק קמא דביצה ביצים גמורות מותר לאכלן בחלב פירש רשב"ם שנגמר לגמרי עם קליפתו החיצונה אבל אם לא נתקשה הקליפה החיצונה כדרך שנמכרת בשוק דין בשר עלי' לכל דבר עכ"ל וכ"כ האגודה שם שיש גאונים דמפרשים דווקא גמורות בקליפתן עכ"ל ותימא דא"כ איך הם מעורות (ר"ל אם הת"ק מיירי בנגמר הקליפה החיצונה הקשה איך קאמר ר' יעקב ע"ז אם הן מעורות אסורות הא א"א להיותן מעורות באם שנתקשה קליפה החיצונה הקשה) ואף שאו"ה סוף כלל נ"ב פסק ג"כ הכי וכן משמע דעת השערים סימן ע' וכן משמע במרדכי ריש פרק כ"ה מכל מקום אפשר לומר דהם פירשו בצים גמורות כהרשב"א ופסקו כר' יעקב דמעורות אסורות כאותן הפוסקים שהבאתי למעלה דפסקי כר' יעקב והא דלא כתבו דאינן מעורות מותרת (דמכ"ש קליפתן קשה דא"א להיות מעורות דמותרת) היינו שהחמירו כיון דאין העולם מדקדקי' לראות אם הם מעורות או לאו לכך אסרו כל מין בצים שקליפתן רכה שיכולין להיות מעורות אבל מדברי המרדכי משמע שהרשב"ם פי' גמורות דקאמר בגמרא הם שקליפתן קשה א"כ תיומא איך אפשר שהן מעורות גם הרשב"א כתב בת"ה שאין השיטה מחוורת לפי זה ע"ש וע"כ נ"ל דהרשב"ם לא קאי אגמרא אלא לדינא :

והרמב"ם לא כתב בפרק ט' מהמ"א דין ה' אלא דשוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרת לאכלן בחלב וכן ראב"ן דף ע"ו ע"ב משמע דפסקו כת"ק דאפילו מעורות מותרת :

ולעניין הלכה נראה דלכתחילה אין לאכול בחלב אפי' אותן שנגמרו בחלמון והלבון וקליפתן רכה עדיין אע"פ שאינן מעורות וכדעת רשב"ם והמרדכי והאגודה ושערים והאו"ה וכן כתב מהרא"י בהגהת ש"ד אבל בדיעבד אם נתבשלו עם חלב נראה כיון דבה"ג פסק כר' יעקב וכן פסק הרא"ם בספר יראים ס"ס קמ"ט וכן הוא בנוסחאות הרי"ף שלפנינו ויכול להיות שגם דעת הר"ן כן וכמו שכתבתי למעלה וכן הוא דעת ר' יונתן ושאר פוסקים שכתבתי למעלה וכן בירושלמי פסקו בהדיא כר' יעקב וכבר כתבתי דהעיקר דגמורות היינו שנגמרו בחלמון וחלבון וקליפתן רכה נראה דאם אותן שקליפתן החיצונה רכה מעורות אפילו דיעבד אסור ואם אינן מעורות מותר אבל אותן הקטנים שלא נגמרו אלא בחלמון לבד אפילו אינן מעורות אסור אפי' דיעבד דכגוף הבשר נינהו וכן פסק בת"ח כלל ע' אלא שלא חילק שם בין מעורות או לאו ומשמע מדבריו שם דאפילו אותן שנגמרו בחלבון וחלמון מעורות מותר בדיעבד והעיקר כמו שכתבתי :

ובש"ע כתב לשון הרשב"א בת"ה הקצר והעיקר כמו שכתבתי מיהו נראה דאפילו לא נגמר אלא החלמון והם מעורות דאסור אפילו בדיעבד ויש להקל במקום הפסד מרובה וכיוצא בו דכדאי הם רש"י והרא"ש והטור ור' ירוחם לסמוך עליהם בכה"ג (כר' יוסף בלישנא קמא :

וכן אם אכלם בפני עצמם מותר לאכול אחריהם גבינה או חלב בלא קינוח הפה ובלא נטילה לכ"ע וכן כתב בא"ח ופסק כן בש"ע ובת"ח שם ומהרש"ל בפרק כל הבשר סימן ב' כתב גרסינן בפרק קמא די"ט השוחט התרנגולת ומצא בה בצים גמורות מותר לאכלן בחלב וכו' והרא"ש פסק דשרי כשנגמר החלמון לבד וקולא גדולה היא ואפי' מה שהתיר הרשב"א כשנגמר אף החלבון דשרי' אפילו מעורות דוחק הוא :

גם צ"ע בדבריו שהרי גבי געולי בצים לעיל סימן פ"ו פסק שאם מעורות בגידין אסור משום אבר מן החי כו' ודוחק לחלק בין איסור אמ"ה שהוא איסור דאורייתא בפני עצמו משא"כ בבשר בחלב דמה"ל להלוקי כל כך ולהקל בבשר בחלב ואי אפשר לומר דהתם איירי בשלא נגמר החלבון א"כ איך שייך לומר שלא הי' מעורות בגידין ובע"כ צריך לחלק ולומר דלענין איסור אמ"ה אין חילוק אפילו אין בהם טעם בשר כלל וכל זה דוחק אלא נראה בעיני עיקר כל זמן שמעורות בגידין חשוב כבשר לכל מילי וכן פירש הרב ר' יונתן אלא שהוא כתב שאם אינה מעורה אינה חשובה כבשר אפילו בלא קליפה חיצונה דקה ובוודאי יפה כתב אלא שאין להעמיד על הדבר כי כל זמן שאין לה קליפה החיצונה כלל אפי' בדקות ברוב פעמים שהיא מעורה ע"כ נראה עיקר דהכל תלוי בקליפה דקה החיצונה אפילו היא בדקות שלא נתקשה כלל אינה חשובה כבשר עכ"ל · וכל דבריו תמוהין בעיני דמ"ם ואפילו מה שהתיר הרשב"א אפילו מעורות הוא דוחק ליקשי את"ק דר' יעקב והרי השאלתות

הרמב"ן

הרמב"ן והרשב"א) והרא"ש והרב המגיד ורבינו ירוחם ומהרי"ל ושאר פוסקים כולם פסקו כת"ק ומ"מ גם לע"ע בדבריו איכא קושי' כלל אף על גב דלא חשיב בשר כלל מ"מ אפילו חלב ממש הוה אסור משום אבר מן החי אי לאו דגלי לן קרא ארץ זבת חלב ודבש וכדלעיל סי' פ"א וא"כ כיון דגלי לן קרא בחלב שרי היינו משום דאינה מעורה בשום דבר אבל ביצים מעורות מחוברת ודאי באיסורייהן קיימי וגדולה מזו היה יש אוסרים אפילו מימי חלב משום אבר מן מן החי וכמו שכתבתי לעיל סימן פ"א והא ודאי דמימי חלב לא חשיבי כבשר והא אפילו לבשל בהם בשר אסיר והכי דלא קיימא לן כהיש אוסרים מ"מ ודאי בביצים מעורות לכ"ע אסיר משום אבר מן החי ועוד דכתב ר"ת דאפילו בנים ממש הי' אסורים משום אבר מן החי אי לאו דגלי לן קרא דשרי וכמו שכתב השערים סימן ס"ד ושאר פוסקים על שמו וא"כ ודאי כשהן מעורות דלא גלי לן קרא דאסירי משום אבר' מן החי ואין כאן דוחק ועוד דכיון דפסק כת"ק דאפילו מעורות מותרת א"כ למה לא נחלק בין אבר מן החי שאסור בפני עצמו וגם אסור מדאורייתא לבשר בחלב וכמו שחילקו התוס' והפוסקים גבי ביצת נבילה לעיל סימן פ"ז ואדרבה מה ש'אסר הרשב"א מעורות כאבר מן החי הוא חומרא אבל כאן לא הזכיר כלום שפסק כת"ק וגם תימה עליו שהוא עצמו פסק בפרק קמא דבילה סימן י"ט דאפילו מעורות מותרות כת"ק וכמדומה שתקפה עליו משנתו ושכח הסוגי' ולא עיין בגמרא כלל רק בהרי"ף והרא"ש פרק כל הבשר שכתבו רק דברי ת"ק והכריע הכל מסברתו כמו שכתוב :

ומיהו כתב מהרא"י וכמדומה שאין הנשים נוהגין היתר אפילו כנגמרו לגמרי וגם הקליפה החיצונה הקשה לגמרי וגם נוהגין למלחו ע"ש ואחריו נמשכו מהרש"ל והרב בת"ח שם מיהו משמע מדברי מהרא"י ומדבריהם שם דאינו אלא חומר' בעלמא והלכך בוודאי מקום שאין מנהג אין לחוש לזה כלל :

הביא הב"י הרי"ו שכתב בדברי רש"י והרא"ש ואחר כך כתב וי"מ דדוקא כשנגמרו בחלבון וחלמון ולאשון עיקר עכ"ל משמע בהדיא דעתו כשנגמר החלמון לבד מיקרי גמורה ומותר לאכלן בחלב ולקמן בסמוך כתב הב"י בשמו אם אין לה אלא הלבון עדיין בשר הוא וטעונה מליחה עכ"ל ודברים אלו נראים כסותרין זה את זה וצריך עיון ברי"ו עצמו ואפשר לומר דלענין בשר בחלב מיקל רי"ו וכיון דבשר עוף בחלב מדרבנן א"כ כיון דבכל חד באפי' נפשי' שרי' וכמו שכתבו התוס' פרק אלו טריפות דף כ"ח ד"ה ושוין גבי הא דאסרי בית הלל ביצת נבילה :

כתב באורחות חיים וז"ל י"א בביצים גמורות היינו שיש להם אותה קליפה דקה ולבנה אלא שעדיין היא רכה והרב יהונתן פירש דאפילו בלא קליפה דקה החיצונה מותר והוא שנעקרו מן האשכול אבל אם עדיין תלוי אסור אמנם הרב יהונתן מפרש בביצים גמורות דר' יעקב ורבנן היינו שיש להם אותה קליפה דקה ולבנה החיצונה ולכן קאמר ת"ק דאפילו מעורות דהיינו תלוי באשכול מותרת אבל כשאין להם אותה קליפה דקה ולבנה החיצונה מודה ת"ק לר' יעקב דאיני מותרת אלא כשאינו מעורות והיש אומרי' ס"ל ג"כ בביצים גמורות היינו שיש להן אותה קליפה אלא שס"ל דאם אין להם אותה קליפה כ"ע מודה דאסור אפילו אינו מעורות ודו"ק הטיב :

ומשמע מדברי הפוסקים דבצים דאינן גמורות אסור לאכלן בחלב אפילו אינן מעורות :

ומה שכתב הב"י ומ"מ אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה כמו שנתבאר בטור אורח חיים סימן קע"ג לא יכולתי לעמוד על סוף דעתו דשם לא נתבאר אלא דאסור לאכול דגים עם הבשר אבל בחלב לא אשכחן וכל יומא ויומא נוהגים לאכלם ואפשר שכתב כן לפי שהביא שם גמרא פסחים דף ע"ו ע"ב האי בניתא דאטווי' בהדיא ביסרא אסרה רב מפרזיק' למיכלה בכותח מר בר רב אשי אמר אפילו במילחא נמי אסור' משום דקשי' לריח' ולדבר אחר והבין הא דקאמר אפי' במלחא נמי אסור היינו אפילו לא נטווי' בהדיא ביסרא אלא שנשאר עדיין במלחו אסור לאוכלו בכותח וליתא דוודאי ה"ק אפי' במילחא כלומר ההיא בניתא דאטווא' בהדי' ביסרא אסר לאכלו אפילו במלחא בלא כותח לפי שבשר עם דגים קשה לריחא ולדבר אחר וכן הב"י עצמו נראה שלמד כן שהביא שם מגמרא זו ראיה למה שנהג הרא"ש ליטול ידיו בין בשר לדגים ולכן דברי הב"י בכאן הם תמוהין שוב מצאתי להאחרונים שהשיגו עליו בזה :

סימן פ"ח

טור אסו' להעלותו על השולחן עכ"ל :

ונראה דדוקא בשר אסור להעלותו על השולחן שאוכל גבינה משום דלא בדילה אינשא מיני' מפני שכל א' היתר בפני עצמו אבל מותר להעלות בשר נבילה על השולחן שאוכל בשר כשירה וזה פשוט וכן משמע בהדיא מדברי הר"ן פרק גיד הנשה גבי ריח' מילתא היא ע"ש אבל הרשב"א כתב בתשובה סוף סימן קמ"ז מביאו ב"י בא"ח סימן ת"מ מחו"כ דגוי הבא עם חמצו לבית ישראל אסור להעלותו עמו על השולחן ועיין פירושו לש"ע מה שכתבתי בזה :

סימן פט

טור אכל בשר לא שנא בהמה חי' ועוף לא יאכל גבינה אחריו עד שישה' וכו' ובתוך הזמן אפילו אין בשר שבין השינים אסור לפי שהבשר מוציא שומן ומושך טעם עד זמן ארוך ולפ"ז הטעם אם לא אכלו אלא שלעסו לתינוק א"צ להמתין דכיון שלא אכלו אינו מוציא טעם והרמב"ם נתן טעם לשהיה משום בשר שבין השינים ולפי דבריו לאחר ששהה כשיעור מותר אפילו נשאר בשר שבין השניים והלועס לתינוק צריך להמתין עכ"ל :

מהרש"ל פרק כל הבשר סימן ט' הקשה על הרמב"ם דאמרינן בגמרא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול אחריו גבינה גבינה מותר לאכול אחריו בשר א"ל רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השיניים מהו קרי עלי' והבשר עודנו בין שיניהם ולהרמב"ם דעיקר טעם דבעי שהי' משום בשר שבין השיניים א"כ מאי פריך בשר שבין השינים מהו · וכן הקשה הב"ח ודחק עצמו בישובו ולא ניחא למרייהו למיעבד הכי כי לא הפכו בזכותו כלל ועוד דיש לתת טעם מהיכן ומנא הרמב"ם דטעם הוא משום בשר שבין השינים א אלא וודאי משום דלפי' רש"י קשה מאי קרי' עליו הבשר עודנו בין השיניים וכי מי שישאל שום דבר וקרא עליו איזהו מקרא והכי הל"ל א"ל קרא כתיב הבשר עודנו בין שיניהם ולישנא דקרא עלי' אינו מתיישב כלל ועוד דמאי פשיט מקרא דהבשר עודנו בין שיניהם דקרי' לי' בשר דהא וודאי דברה תורה כלשון בני האדם והאיך אפשר לדבר בענין אחר והבן בעצמך שגם השואל שאל כן בבשר שבין השיניים מאי דבעי אי קרי בשר ואמר בשר שבין השיניים מהו ע"כ פי' רש"י דחוק, מאוד אלא העיקר

הגה"ת מנחת אהרן

א ולי נראה ה"פ הגמרא דשאל בשר שבין השינייםהיינו אם הטעם משום בשר שבין השיניים א"כ בלועס לתינוק ג"כ צריך להמתין כרמב"ם או הטעם משום שמושך טעם א"כ בלועס א"צ להמתין כטור ועוד קא מבעי' לי' אי אמרינן כרמב"ם י"ל בעוף א"צ להמתין כמו שפירשו תוס' בשם ר"ת בשמעתתא דאגרא דעוף אינו נדבק בין השיניים אבל אי אמרינן משום שמושך הטעם א"כ בעוף ג"כ צריך להמתין ופשיט לי' שרווייהו הבשר עודנו בין שיניהם כלומר הטעם משום בשר שבין השיניים וא"כ בלועס לתינוק צריך להמתין והאוכל בשר עוף ג"כ צריך להמתין דהאי קרא בשליו כתיב וקרי לי' בשר בין השיניים ובזה מיושב דברי הרמב"ם שפסק דאף באוכל עוף תחילה צריך להמתין והקשה עליו הלח"מ מנ"ל הא הא מלישנא דאגרא משמע אפילו עוף תחילה א"צ להמתין ומתרץ הלח"מ מדאמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה משמע לרמב"ם אפילו בבשר עוף וא"כ הא דתני אגרא משמע גבינה תחילה עכ"ד ואכתי קשה מנ"ל דילמא רב חסדא סבר דווקא בבשר בהמה אסור לאכול אחריו גבינה אבל בשר עוף תחילה מותר לאכול אחריו גבינה ולדברינו א"ש דע"כ מוכח בדברי רב חסדא מדקרי עלי' כו' מ"מ דהוא מיירי אף בבשר עוף עכ"ה :

שעיק' הוא דרב חסדא דאמר אכל בשר אסור לאכול גבינ' טעמי' משום בשר שבין השיניים (והיינו כרמב"ם) ורב אחא בר יוסף לא הבין שזהו שטעם (אלא ס"ל הטעם המתנת ששה שעות כהטור מפני שמושך טעם) ושאל בשר שבין השיניים מהו (כלומר מי הוה כמעוכל כיון שנשתהה כ"כ עד זמן סעודה אחרת ואין צריך להסירו וכן אית' בהר"ם ועיין בלח"ם חמודו') וקרי' עלי' רב חסדא הבשר עודנו בין שיניהם כלומר כל עצמי לא אסור אלא משום בשר שבין השיניים (ולא משום שמושך טעם ושיערו חכמים על ששה שעות) והבשר עודנו בין שיניו (דהיינו דמיקרי בשר מה שהוא בין שיניו רק עד ששה שעות ומכאן ואילך לא מיקרי בשר אף שהוא בין שיניו וא"צ להסירו) והוא שואל בשר שבין השיניים מהו (והיינו לאחר המתנת ששה שעות ואז לא מיקרי בשר כלל לכך תמה עליו) וזה ברור פי' הגמרא למדקדק והוא דעת הרמב"ם :

כתב בתשובת הרמב"ן סימן קע"ב ולא עוד אלא אפילו הפת שאוכלין עם הגבינה אסו' לחתוך בסכין שחותכין בו בשר לפי שלפעמים הסכין שמנונית קרוש עליו וכשחותכין הפת נדבק בו כדאמרינן גבי כמון שחתכו בסכין אסור לאכלו בכותח עכ"ל ומשמע דעתו לומר כי היכא דבכמון דאיכא למימר נ"ט בר נ"ט הוא מ"מ אסור לפי דלפעמים השמנונית קרוש על הסכין והוה טעם הבא מן הממש כמו שפי' רש"י גבי כמון ה"נ מהאי טעמא אסור וזהו דעת הרמב"ן אבל לפי טעם השני שפירש רש"י גבי כמון דמשום חורפא דכמון ודוחקא דסכינא בלעא טובא ולא הוה נ"ט בר נ"ט אין ראיה מהתם דהכא לא שייך חורפי' וזה דעת אורחת חיים שאחר שהביא דברי הרמב"ן בשם הרשב"א כתב בשם בה"ת שר"ש היה מתיר לחתוך בסכין של בשר לחם ולאכול עם גבינה משום דהוה נ"ט בר נ"ט כו' מיהו בלא קינוח אפילו לחם אסור מפני שמנונית שעליו עכ"ל וע"כ דהרמב"ן והרא"ש פליגי אהדדי והיינו בסתם סכין דחייש הרמב"ן דסתמא שמנונית קרוש עליו והר"ש לא חייש אלא היכא דאיכא שמנונית בעין צריך לקנחו ותרווייהו מודו דהיכא דידוע דקנחו מותר מטעם דנ"ט בר נ"ט וכן היכא דאיכא בהדי' שמנונית בעין צריך לקנחו אלא בסתם סכין פליגי · ושב"ח הלך בדרך אחרת ולא נהירא לי מיהו הרב בהגהת ש"ע כתב דיש לנעצו בקרקע וטעמו דחיישינן שמא לא יקנחו יפה יפה :

טור

הגה"ת מנחת אהרן

סימן צ

יעויין מס' חולין דף ק"ט משנה הכחל קורעו ומוציא את חלבו כו' עד כי סליק ר' אליעזר (בדף ק"י ע"א ותוס' השייכים לזה וכל המפרשים :

ונראה לי להוכיח כרש"י דאמרינן בלב שיע ואפילו בבישול מותר דאף דאין ראייה מהא דפרק כיצד צולין כמו שדחה ר"ת נ"ל הוכחה ברורה מסוגי' זו · ועוד נ"ל קושית תוס' ד"ה לב הוא דבעי קריעה מה שהקשו אדרבה דוק מיני' איפכא אינו עובר עליו ואסור ועוד נראה לי להוכיח דבשר בחלב אף בצלי דאורייתא והפוסקים ראשונים ואחרונים מחולקים בזה עיין בפר"ח ובפר"ת סימן פ"ז שהאריכו בזה ועוד נ"ל ליישב דקאמר בגמרא בלישנא קמא איידי דבעי למתני סיפא אינו עובר עליו תני נמי רישא אינו עובר עליו ולכאורה מנ"ל לומר איידי ואינו עובר פרים' ומותר כיון אינו עובר עליו ואסור ולא צריך לומר איידי ומנ"ל להקל ועוד נ"ל ליישב דתוס' מפרשים ד"ה ההיא לקדירה פי' רש"י וכו' ואינו ר"ל דסבר לגמרי כלישנא בתרא דהא מקיל טפי אפי' מלישנא קמא דשרי אפילו לכתחילה אלא בפירש דמתניתין כו' ור"ת פירש כו' ולכאורה הוא שפת יתר דמאי נ"מ אם לשיטת רש"י ר"נ סבר כלישנא בתרא או מקיל טפי מלישנא קמא ונ"ל כך דבל"ז בוודאי עדיף לומר כפי' רש"י דלפי' ר"ת לא הוי רישא דברייתא' הכחל קורעו דומי' דסיפא דהלב קורעו כמ"ש התוס' אבל השתא דפירשו התוס' פירוש זה ברש"י מוכח ע"כ פי' ר"ת דעל רש"י קשיא קושי' עצומה כאשר אבאר וגם נ"ל ליישב מה שפירש מהרש"א בדברי רש"י ז"ל ולולא דבריהם הייתי אומר כו' ותוכן דבריו דלישנא בתרא סבר אינו עובר עליו ואסור היינו לקדירה אבל לצלי מותר אפילו לכתחילה ע"ש וקשיא לי עליו קושי' עצומה דהא פי' רש"י דף ק"א ע"ב וז"ל והלכות כחל כבר אמרנו למעלה לצלי בעי קריעה שתי וערב ואם לא קרעו מותר כלישנא קמא דרב דהא תניא כותי' ע"ש ואי אמרינן כמהרש"א דלמסקנא א"ש הברייתא' כחל שבישלו בחלבו אף ללישנא בתרא והיינו דאפילו לכתחילה מותר ואיידי דקתני קיבה שבשלו כו' כתירוץ הגמרא א"כ ה"ל לרש"י לפסוק כלישנא בתרא דאפילו לכתחילה מותר בצלי דהא התניא כוותי' אינו ראיי' ללישנא קמא והלישנא בתרא קאי נ"כ כוותי' וכ"ל ובזה יתורץ מה שהקשה מהרש"א להרא"ש דללישנא בתרא בקדירה לבד בלא בשר מותר בדיעבד א"כ אמאי קאמר תניא כלישנא קמא אדרבא יותר מסתבר כלישנא בתרא וכחל שבשלו היינו דיעבד ע"ש :

ונבוא אל הענין

ובתחילה נ"ל להוכיח דלשיטת רש"י צלי בבשר בחלב מדאורייתא דתוספות מקשי' ד"ה הא אסורה איכא וא"ת לפירש הקונטרס דילמא הא אם רק איכא לקדירה אבל לצלי מותר וי"ל דא"כ ה"ל נמתני אם לא קרעו מותר דהוי חידוש וממילא הוי מוקמינן לצלי עכ"ל וכתב מהרמ"ש וזה לשונו וא"ל א"כ ה"א לקדירה אפילו עובר עליו והיא גופא קמ"ל דחלב שחוטה דרבנן דממילא שמעינן מיני' דאי דאורייתא המובלע ולא פי' הי' אסור מיהא מדרבנן בצלי וכמ"ש רש"י דהא אפילו כשחטו וכו' ע"ש · ולכאורה קושי' מהר"מ שיף במקומה עומדת דה"א דעובר עליו לקדירה קמ"ל דחלב שחוטה מדרבנן וא"ל דהא מוכח דאי בקדירה הוי דאורייתא' ה"ה בצלי מובלע ולא פי' אסור מדרבנן זה אינו דה"א דבצלי מותר כיון דבצלי בשר בחלב רק מדרבנן ולכך מובלע ולא פירש מותר לגמרי אבל בבישול הכחל אסור מדאורייתא' דחלב שחוטה דאורייתא' קמ"ל דחלב שחוטה מדרבנן א"ו דבשר בחלב בצלי ג"כ דאורייתא' וא"ש תירוץ מהר"מ שיף דאי הוי שמעינן דמותר גבי צלי ממילא דאינו עובר על איסור ביש"ל ומוכח דבבשר בחלב בצלי דאורייתא :

והשתא מתורץ קושי' תוס' ד"ה הא אסורא מה שהקשו וא"ת אדרבה דוק מיני' איפכא דהא עוד יש לדקדק בלישנא קמא דקאמר דמתניתן איידי קתני וקשה מנ"ל לומר איידי ואינו עובר פרושו אינו עובר ומותר ונ"ל דר"ז הוי' ליה הוכחה מהך ברייתא' דקתני גבי לב לא קורעו קורעו לאחר בשולו ומותר למה ליה למתני ומותר פשיטא דמותר אם קורעו לאח' בשולו א"ו צריך לומר דזה אתי להשמועינן דווקא גבי לב אם קורעו לאחר בשולו דהיינו צלייתו מותר לבשלו אח"כ דע"י צלי' נפיק כל דם הכנוס בלבו משא"כ גבי כחל דאסור לבשלו אחר צלי' דדילמא יצא כל החלב בצלי' וכשמבשלו חוזר ופולט ואח"כ נבלע ולא הוי מובלע כמו שפי' רש"י וכמ"ש המהר"מ שיף ברש"י ד"ה אינו עובר ומותר וז"ל אפילו כשחטה וכו' אף דדם שפירש לאחר שחיטה אסור מדאורייתא ואפ"ה בצלי כיון דמובלע ולא פי' שרי אפשר דע"י צליי' יוצא כל הדם האסור לחוץ שהרי מותר אח"כ לקדירה אבל חלב שבכחל אין יוצא הכל ולפ"ז אסור לבשל כחל אחר צלי ע"ש וא"ש הוכחת ר"ז דע"כ מוכח דאינו עובר עליו ומותר דא"ל דגבי כחל אסור לבשל אף לאחר צלי' א"כ למה תני מותר גבי לב וא"ל להורות דגבי כחל אסור לבשל אחר צלי' כנ"ל דהא ממילא אסור דמשום דלא קרעו אף לצלי בלא בישול אסור א"ו לא קרעו בצלי בלא בישול מותר רק קמ"ל הברייתא' דאסור לבשל אחר צליי' כנ"ל · ולפ"ז מיושב קושית תוס' ד"ה הא אסורא דא"א לומר אינו עובר עליו ואסור בצלי דא"כ למה תני ומותר גבי לב וא"ל להורות דדוקא גבי לב הוא דשרי לבשל אחר צלי אבל כחל אסור לבשל אחר צלי דהא בצלי לחוד נמי אסור אף בלא בישול אח"כ א"ו אינו עובר עליו פרושו ומותר בצלי לחוד אבל לבשל אח"כ בצלי אסור וזה קמ"ל הברייתא' כנ"ל ומקשי הגמרא שפיר לימא מסייעא לי' ומיושב קושית תוס' :

ומשני הגמרא דלמא לב הוא דסגי ליה בקריעה אבל כחל לא סגי לי בקריעה ואין לומר למה תני בלב מותר כנ"ל י"ל דאשמועינן דווקא אם קורעו לאחר בשולו אז מותר אבל אם לא קרעו ובישלו אסור דה"א דהיינו לאחר צלייתו דלא אמרינן כפי' רש"י דלב שיע ואינו בולע אפילו בבישול לכך אשמעינן רב דאינו עובר עליו ומותר ובברייתא משום כך קתני גבי לב ומותר להורות דדווקא בלב מותר לבשל אחר צליי' ולא בכחל כנ"ל ומוכח שפיר אינו עובר עליו ומותר כנ"ל :

והא"ש דברי תוס' מתחילה מפרשים לפי' רש"י דר"נ מקיל טפי מלישנא קמא וכו' וקשי' לכאורה לפי' רש"י דר"נ מקיל

טפי

סימן צ"א

טור והכי אית' בירושלמי כו':

לכאורה אין ראיה מהירושלמי דלהכי צריך לבער שיורי פת משום שאכלו עם הגבינה ויש לחוש לפירורי הגבינה שנתערב בפרורי הפת:

טור ומליח דינו כרותח לא לגמרי לאסור כולהו אלא כדי קליפה לחוד כו' והא דמליח חשיב כרותח דווקא שאינו נאכל מחמת מולחו ודווקא בבשר חי יש חילוק בין נאכל מחמת מולחו לאינו נאכל' מ"מ אבל בצלי אין חילוק שאפילו נפל למליח שנאכל מ"מ בעי קליפה עכ"ל:

נראה שהטור מפרש דמאי דקאמר בגמרא (חולין דף קי"ב ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמכא שריא רבא ברי' דרב משרשיא וכו' קסבר כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח ה"מ היכא דאינו נאכל מחמת מולחו אבל האי כותח הרי נאכל מחמת מולחו וה"מ חי אבל צלי בעי קליפה כו') אבל האי נאכל מ"מ אכדא דכמכא קאי ועלי' קאמר וה"מ כו' א"כ שהי' גרסתו אבל הכותח כמו שהוא בגמרתינו וכן דעת הרמב"ם פ"ט מהמ"א (הלכה י"ח וז"ל מליח שאינו נאכל מ"מ ה"ה כרותח ואם נאכל כמות שהוא כמו הכותח אינו כרותח עכ"ל משמע שגרסתו כגרסת שלפנינו אבל האי כותח) והראב"ד שם השיג עליו דנאכל מ"מ קאי אבר יונה והכ"מ הליץ בעד הרמב"ם והר"ן הביא ב' פירושים אי קאי אבר יונה או אכותחא ע"ש א:

טור

הגה"ת מנחת אהרן

טפי מלישנא קמא וס"ל דצלי אפילו לכתחילה מותר מנ"ל לר"נ הא דצלי אפילו לכתחילה מותר ובברייתא' כחל שבשלו איידי דתני ונ"ל פשיטא ר"נ סבר דצלי בבשר בחלב רק מדרבנן וחלב שחוטה נמי מדרבנן והוי תרי דרבנן לכך שרי אפילו לכתחילה אך לפי זה קושי' תוס' ד"ה הא אסורא איכא במקומה עומדת דילמא הא אסורא איכא לקדירה אבל לצלי שרי וא"ל דא"כ ה"ל למתני לא קרעו מותר י"ל כתירוץ מהר"ם שיף דה"א לקדירה אפילו עובר עלי' דחלב שחוטה מדאורייתא' קמ"ל דחלב שחוטה מדרבנן וא"ל כתירוץ מהר"ם שיף דאי לקדירה עובר עליו דחלב שחוטה דאורייתא' הוי בצלי מובלע ולא פי' מנ"פ אסור מדרבנן ומדקתני לא קרעו מותר בצלי מ"מ דחלב שחוטה מדרבנן י"ל דה"א דמשום כך בצלי מותר משום דבשר בחלב בצלי רק מדרבנן ולכך אי מובלע ולא פי' מותר לגמרי וא"נ דהמקשן הי' סבר דצלי בשר בחלב דאורייתא קשה דהא חזינן רב נחמן דס"ל צלי בשר בחלב דרבנן וא"כ דילמא לישנא קמא סבר כרב נחמן דצלי בבשר בחלב דרבנן א"נ כפירוש ר"ת ולא קשי' קושי' תוס' הא אסורא איכא לקדירה ועוד דלדידי' לא צ"ל רב נחמן ס"ל צלי בבשר בחלב מדרבנן דהא לא נתיר רק בקריעה קצת ומקשי הגמרא שפיר הא אסורא איכא ומוכח כפי' ר"ת לכך הביאו התוס' פירוש זה ברש"י דלכאורה מסתבר לומר כרש"י דלהוי רישא דומי' דסיפא דלר"ת לא הוי רישא דברייתא' הכחל קורעו דומי' דסיפא הלב קורעו כמו שמפרשי תוס' אבל השתא מוכח כפי' ר"ת כנ"ל:

והשתא אתי שפיר מיושב קושית מהרש"א על הרא"ש דה"פ תניא כלישנא קמא כחל שבשלו בחלבו ואפילו לכתחילה מותר ואיידי דתני קיבה שבשלו בחלבו אסור כו' וכלישנא בתרא א"א לאוקמא דללישנא בתרא פירוש אינו עובר עליו ואסור וא"כ קשי' הברייתא' דקתני הכחל קורעו לא קרעו אינו עובר עליו אי מיירי בצלי הא דיעבד מותר אפי' ללישנא בתרא והאיך תני אינו עובר עליו משמע שאסור ואי מיירי בקדירה א"כ ג"כ קשי' דלא הוי' דומי' דלב דלב ע"כ בצלי מיירי דבבישול אסור דלא אמרינן שיע בלב לשיטת הרא"ש דס"ל כר"ת א"ו כלישנא קמא ומיירי בצלי ואינו עובר עליו פרושו ומותר אפילו לכתחילה וא"ל למה תני אינו עובר עליו דה"א בקדירה עובר על בישול עליו בחלב קמ"ל אינו עובר דחלב שחוטה מדרבנן כנ"ל אך דנוכל לומר דווקא דיעבד מותר אבל לכתחילה אסור אפילו בצלי לכך אמר תניא כלישנא קמא כחל שבשלו מותר וקשה ל"ל הך ברייתא' הא כבר אשמועינן לעיל הכחל קורעו לא קרעו אינו עובר עליו והיינו ע"כ לצלי כנ"ל אלמא דבצלי בדיעבד מותר ונ"ל אי מהתם ה"א דווקא דיעבד ולא לכתחילה לכך תני בברייתא' כחל שבשלו בחלבו להורות אפילו לכתחילה מותר לצלי ואיידי דקיבה תני לשון דיעבד וא"ש תניא כלישנא קמא ומיושב קושי' מהרש"א:

והא"ש הוכחה לרש"י לשיטתי' דע"כ בלב אפילו בישלו מותר דאמרינן שיע אפילו בבישול דרש"י סבר באמת כפי' מהרש"א דר"נ סבר לגמרי כלישנא בתרא אלא דלישנא בתרא סבר פי' המשנה אינו עובר עליו ואסור והיינו לקדירה אבל לצלי שרי אפילו לכתחילה וקשה מנ"ל לר"נ בלישנא בתרא אפילו לכתחילה מותר בצלי ונ"ל דלר"נ הוקשה לו ללישנא בתר' הא תני' כחל שבישלו בחלבו מותר א"ו דללישנא בתרא סבר דבצלי אפילו לכתחילה מותר וא"ש הברייתא כחל שבשלו דמיירי לצלי ואפילו לכתחילה ואיידי דתני סיפא קיבה שבישלה כו' וע"ז קשיא הא קתני בברייתא' הכחל קורעו לא קורעו אינו עובר עליו ואסור וקשה במאי מיירי הברייתא אי בצלי הא בלישנא בתרא אפילו לכתחילה מותר ואי בקדירה קשה הא לא הוי דומי' דסיפ' דלב קורעו דהיינו ע"כ בצלי דאי בקדירה לא מהני קריעה לאחר בישול דלא אמרינן שיע אלא כבכ"פ וזה דווקא בצלי א"ו כפי' רש"י דאף בבישול אמרי' בלב שיע וא"כ איכא למימר דסיפא דהלב קורעו מיירי לקדירה ורישא נמי לקדירה איירי וא"ש הוכחה לרש"י לשיטתי':

ואין להקשות לפי זה דללישנא בתרא אפילו לכתחילה מותר בצלי והברייתא' כחל שבשלו פרושו לכתחילה ואיידי א"כ למה פסק רש"י לקמן כלישנא קמא משום דתניא כוותי' כחל שבישלו בחלבו הא ללישנא בתרא נמי אתי' דאיכא למימר ה"ה אפי' לכתחילה ואיידי' ונ"ל פשוט דעוד יש לדקדק בא"ז סברא פליגי לישנא קמא עם לישנא בתרא דללישנא קמא רק בדיעבד מותר בצלי וללישנא בתרא אפילו לכתחילה ונ"ל דפליגי אי צלי בבשר בחלב דאורייתא או דרבנן דלישנא קמא סבר צלי בבשר בחלב דאורייתא' וא"כ לא הוי אלא חד דרבנן חלב שחוטה מדרבנן ולכך אסור לכתחילה ולישנא בתרא סבר צלי בבשר בחלב מדרבנן וחלב שחוטה ג"כ מדרבנן והוי תרי דרבנן ולכך מותר אפי' לכתחילה והא דתני בברייתא' כחל שבישלו לשון דיעבד צ"ל איידי קתני דמהיכי תיתי יאסר לכתחילה כיון דהוי תרי דרבנן ואכן קיי"ל דצלי בבשר בחלב דאורייתא' ובפרט כדהוכחנו לעיל לשיטת רש"י דרש"י ע"כ ס"ל צלי בבשר בחלב דאורייתא' דאל"כ קשי' קושי' תוס' ד"ה הא אסורא איכא דילמא היינו לקדירה וא"ל ה"ל למיתני אם לא קרעו מותר י"ל כקושית מהר"ם שיף דה"א לקדירה עובר דחלב שחוטה מדאורייתא' קמ"ל דחלב שחוטה מדרבנן וא"ל כתירוצו דממילא מוכח דאי חלב שחוטה הוי דאורייתא' א"כ בצלי אסור ויהא מדרבנן זה אינו דה"א גבי צלי מותר משום דבצלי בשר בחלב רק מדרבנן וכיון דמובלע ולא פי' שרי לגמרי אבל בקדירה ה"א חלב שחוטה מדאורייתא' קמ"ל דחלב שחוטה מדרבנן א"ו רש"י ס"ל צלי בבשר בחלב מדאורייתא' וא"ש תירוץ מהר"ם שיף כנ"ל וכיון דרש"י סבר צלי בבשר בחלב דאורייתא' א"ש דפסק כלישנא קמא דלכתחילה אסור דלא הוי אלא חד דרבנן ולא צריך לומר בברייתא' כחל שבישלו איידי דסיפא עכ"ה: א

עיין במס' פסחים דף ע"ה ע"ב משנה נגע בחרסו של תנור יקלף את מקומו כו' עד אמר רב בשר שחוטה: ותוס' השייכים לזה ועיין ברמב"ם פר' ח' מהלכות ק"פ ונ"ל לדקדק בתחילה לפירוש תוס' ד"ה ואם צלי דכתבו בכל ענין מיירי בין חם ובין צונן דמתוך שהוא רך בולע אע"פ שאינו חם דדומי' דחי קתני משמע מדבריהם אף צלי צונן בעי קליפה וא"כ י"ל בצלי חם צריך נטילה וכן מבואר בפוסקי' בשם הג"ה מרי"ו ושאר פוסקי' עיין בש"ע י"ד סימן הנ"ל ובש"ך ס"ק יו"ד וא"כ קשה מאי מקשי הגמרא משמן של תרומה כו' בשלמא לרב דאמר עילא' גבר אמטו להכי סגי להו בקליפה דעילאה צונן הוא הא לרב ג"כ לא א"ש דאף דעילאה צונן כיון דצלי חם נטילה בעי:

ונ"ל

סימן צב

טור כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותחת ויש בחלב ששים נגד הבשר אם קדם וסילק הבשר קודם שתנוח היורה מרתיחה הבשר אסור וחלב מותר כו' ואפילו יש בו ס' ולא קדם וסילקי גם החלב אסו' לרש"י דמין במינו במשהו אבל לר"ת דמין במינו בששים אפילו לא קדם וסילקו כיון שיש בו ששים מותר עכ"ל:

והיא סוגי' דפרק כל הבשר דף ק"ח ע"ב (דמקשי הגמרא חלב אמאי מותר חלב כבילה ומשני בשקדם וסילקו ולר"ת אף בלא קדם וסילקו נמי החלב מותר דהא מסתמא יש ששים ביורה נגד הבשר וצ"ל דהאי) לא אזלא אלא לרב דסבר כר"י דמין במינו לא בטיל) אבל ר"ת פסק דלא כרב אלא דמין במינו בטיל וא"כ אפילו לא קדם וסילקו בטיל כיון שיש בו ששים:

בב"י ומיהו מ"ש רבינו שאם אין בחלב ששים אע"פ שקדם וסילקו גם החלב אסור אינו מובן בעיני דכיון שקדם וסילקו הרי אנו אומרים שלא נפלט ממנו לתוך החלב כלום וא"כ אף שאין בחלב ששים כנגדו מותר עכ"ל עיין בדברי הרא"ש שמבואר בהדי' כמ"ש

הגה"ת מנחת אהרן

ונ"ל לתרץ קושיא זו ולהוכיח כהנך פוסקים באם שלא חם בעי בשילה ובצונן בעי קליפה · ועוד נ"ל לתרץ רש"י בד"ה ושמואל אמר תתאה גבר ואע"ג דהילכתא כרב באיסורי בהא הילכתא כשמואל דהא תניא תרי מתניתן כוותי' כדלקמן · ולכאורה קשה דה"ל לרש"י לפרש בגמרא דלקמן גבי תני כוותי' דשמואל · ונ"ל כן דרש"י מוחק הגירסא ביטול את מקומו סגיא ולכאורה א"כ למחקו לכך מפרש דהילכתא כשמואל מדתני כוותי' וא"כ א"ש דצריך למחוק הגירסא · ועוד נ"ל ליישב קושית מהרש"א בתו' ד"ה בשלמא דמקשיא למ"ד עילאה גבר למה הפסח אינו נאסר מחמת השפוד כולי · והקשה המהרש"א למה נקטו למ"ד עילאה גבר הלא השפוד הוא תוך הפסח א"כ אף למ"ד תתאה גבר קשה נמי למה לא נאסר הפסח מחמת השפוד · ועוד נ"ל ליישב למה אמר ר' ירמי' אמר שמואל בסולת רותחת אמאי לא תירץ שמואל על חרס ותירץ על סולת דוקא:

ועוד מקשים על הרמב"ם פ"ח מהלכות קה"פ שכתב המשנה כצורתה משמע אפילו בחרס צוננת ואכן ק"ל כשמואל דתתא' גבר וא"כ ע"כ צ"ל דמיירי בחרס רותחת ואמאי לא כתב הרמב"ם דמיירי בחרס רותחת · ונ"ל דהרמב"ם א"ש ובזה יתירץ מה שמקשים הש"ך על או"ה כ"ד סי' צ"א ס"ק יו"ד שכתב בש"ע ואם נפלו זה לתוך זה צונן מדיח הבשר ומותר ע"כ וז"ל ובאו"ה כלל למ"ד דין יו"ד כתב בשם המרדכי פכ"ה וסמ"ג דהיינו דוקא בבשר בחלב אבל אם נפלה היתר צונן בתוך איסור צלול צ"כן צריך קליפה ומביאו הרב בת"ח ריש כלל כ"ב ול"ע כי לא נמצא דבר במרדכי וסמ"ג ואדרבא מסתימת דבריהם משמע איפכא ע"ש · וכן משמע לכאורה בש"ס פרק כילד צולין דף ע"ו דא"ן חילק ע"ש עכ"ל: ונ"ל היכחה לאו"ה דדוקא בב"ח אמרינן נפלו זה לתוך זה צונן מדיח אבל לא בשאר איסורי' ומטעם שכתב הב"ח ומביאו הפ"ת סימן צ"א ס"ק ז' דבשאר איסורין אסור מדאורייתא כבישול אבל בבשר בחלב לא הו' אלא מדרבנן דמדאורייתא אין איסור אלא בבישול ע"ש שהאריך ומסיק כאו"ה בשאר איסורין בעי גרידה · ונ"ל ראיה לזה דיש חילוק בין בב"ח לשאר איסורין · ועוד נ"ל ליישב בזה מחולקי ר"ת וריב"א · דתוס' ד"ה תני' אידך מקשים הא תי' ל"ל להביאה ואומר ר"ת דקמ"ל דאפילו חלב שרי דאע"ג דחם לתוך צונן בעי קליפה בדבר שיכול לעשות קליפה אבל בדבר דלא שייך קליפה כמו בחלב מותר מדלא קתני איסורא גבי חלב כדקתני קליפה גבי בשר וריב"א חולק בזה ומצריך ששים כדי קליפ' עכ"ל · וצריך טעמא אימתי לר"ת ל"צ קליפה ולריב"א צריך ששים כנגד קליפה בחלב ג"כ כמו בדבר יבש · ונ"ל ליישב בטוב טעם ודעת · ועוד נ"ל ליישב דמייתי ההיא בר גוזלא דנפל לכדא דכמכא שריי' רב חנינא ברי דרבה מפרשכיא אמר רבא מאן חכי' כו' כי אמר שמואל ומליח הרי היא כרותח ה"מ דאינו נאכל מחמת מלחו והאי נאכל מחמת מולחו וה"ת חי אבל צלי בעי קליפה ע"כ קשה מאי חידש רב חנינא דפשטי' דמליח היינו דבעי לאורה' שמלוח ביותר שאינו נאכל מחמת מלחו:

ונ"ל ליישב הכל דעל קושי' מהרש"א הנ"ל דלמ"ד תתאה גבר ליתסר הפסח מחמת השפוד י"ל באמת על המקשן ל"ק קושית התוס' דדילמא באמת צריך לקלוף הפסח סביב המקום שנתחבו השפוד · אך ה"ל להקשות דלא מלינו זה בשום מקום יהו אינו קושי' כ"כ · אבל קושי' תוס' על התירוץ דמוקי למ"ד תתאה גבר בחרס רותחת מקשי' למ"ד עילאה גבר ליתסר הפסח בשלמא למ"ד תתאה גבר איכא למימר כיון דהשפוד נתחמם מחמת הפסח אין לשפוד חמימות כ"כ לאסור אח"כ הפסח ולכך שרי · אבל למ"ד עילאה גבר מוקי מתניתין אף במסקנא בחרס צוננת וע"כ צ"ל דאזיל פסח ומחמם לחרס והדר אזיל חרס ומחמם לפסח וא"כ בשפוד נמי נימא הכי דפסח מרתיח לשפוד והשפוד יאסר לפסח סביביו : וא"ל באמת מוקמינן השתא אף למ"ד עילאה' גבר בחרס רותחת ה"ל למימר ולטעמך למ"ד עילאה גבר ליתסר הפסח מחמת השפוד אלא בחרס רותחת כו' ונ"ל כדר' ירמי' כו' א"ו למ"ד עילאה גבר לא מוקמינן בחרס רותחת ומקשי' תוס' שפיר ליתסר הפסח כו' וק"ל:

וא"ש נמי בזה מחולקי' ריב"א ור"ת · דלרי"בא דס"ל צריך ששים כנגד קליפה מהחלב שנאסר קשה לשמואל דס"ל בע"ז דף ע"ג מין במינו לא בטל והחלב שנאסרת כדי קליפה הו' מין במינו עם שאר החלב ולא בטיל ואמאי תני' קולף משמע באם שיש ששים נגד הקליפה שרי · ונ"ל פשוט דשמואל לשיטתי' א"ש דק"ל בחולין דף ק"ט אפשר לסוחטו מותר והיינו אם בתחילה נבלע חלב בבשר אף שאין הבשר ששים נגד החלב אם נפל אח"כ לבשר א"צ רק ששים נגד החלב דלא נ"כ דאפשר ליסחט האיסור ולהפשט בכול' ולא נאסר רק משום טעם בשר · וה"נ הכא לא נאסר החלב רק משום טעם הבשר שנבלע בו וא"צ אלא ששים נגד הבשר שנכנס כדי קליפה ובשר עם חלב הוה מין בשאינו מינו וא"ש בברייתא דתני ששים נגד הקליפה:

ולכאורה קשה לרב דס"ל עילאה גבר הא תני' כוותי' דשמואל בתרי ברייתות · ונ"ל דרב לשיטתי' א"ש דהוא ס"ל אפשר לסוחטו אסור ומין במינו לא בטיל וא"כ קשי' אמאי יהא החלב מותר כנ"ל א"ו הברייתא ס"ל אפשר לסוחטו מותר או מין במינו בטיל וא"כ ע"כ הברייתו' שלא אליבי' דהלכת' דאנן קי"ל אפשר לסוחטו אסור ומין במינו לא בטיל (דהיינו רב לשיטתי') לכך לא ס"ל רב כהאי ברייתא · אבל אי אמרינן כר"ת דהחלב לא נאסר הואיל שא"א לקלפו לא קשה קושי' הנ"ל ליאסר שאר החלב משום מין במינו הלא אף אותו החלב כדי קליפה לא נאסר מעולם ואיכא למימר שפיר דהברייתות אליבי' דהלכת' כשכתן קשה על רב כנ"ל למה פסק עילאה גבר כנגד הברייתות:

ובזה מיושב רש"י דרוצה להוכיח דלא גרסינן ביקלוף את מקומו סגי · והיינו טעמא הואיל דרוטב דבר לח הוא וא"א לקלפו לא נאסרת כדי קליפה כמו שפי' מהרש"א בתוס' ד"ה אלא ע"ש והיינו כר"ת · ועי"ז קשה דלמא דגרסינן לה ובאמת נאסרת הרוטב כדי קליפה וכפי' ריב"א דאף בדבר לח צריך ששים כנגד הקליפה · לכך מפרש רש"י בתחילה דהלכתא כוותי' דשמואל דהא תני' כוותי' כדלקמן · ועי"ז קשה לשיטת רש"י דפסק הלכתא מין במינו לא בטיל ואפשר לסוחטו אסור איך יתיישב הברייתא דתני החלב מותר כנ"ל דהא נאסרת החלב כדי קליפה כו' כנ"ל · אע"כ כפי' ר"ת דהחלב לא נאסר אפילו כדי קליפה דדבר לח לא נאסר כדי קליפה ואיכא למימר שפיר כותי דשמואל ואליבי' דהלכת' כנ"ל והשתא דמוכח כר"ת א"ש דלא גרסינן ביטול את מקומו סגי דהרוטב לא נאסר כלל משום דהוא דבר לח דא"א לקלפו כנ"ל:

והשתא קשה לשיטת ריב"א דצריך ס' אף כנגד קליפה מן החלב למה תני עוד ברייתא בבשר בחלב בשלמא לר"ת א"ש דקמ"ל דחלב מותר בלא קליפה כמו שפי' תוס' ד"ה תני'

אבל

כמ"ש הטור והיינו דלעולם פולט טעם הבשר אף קודם שסלקו שכתב שם בסימן ד"ג וז"ל כזית בשר שנפלה לתוך יורה של חלב בשר אסור וחלב מותר ומיירי שנפלה לתוך יורה רותחת וקדם וסילקו קודם שכח מהרתיחה: דמבלע בלע מפלט לא פליט מה שבלע ואע"פ שהחלב בולע שמנונית הנפלט מן הבשר אין בו שיעור לאסור אותו אבל אם אין בחלב ס' כנגד הבשר אפי' סילקו מיד הכל אסור עכ"ל מבואר להדי' כמ"ש וכן מבואר מדברי הרמב"ם והרשב"א דמהצריכו להטעימו לגוי ש"מ דס"ל דמכל רקים פולט של עצמו קודם שסלקו אלא כיון דמין בשאינו מינו הוא כתבו דסגי בקפילא וכן דעת הסמ"ג והרב המגיד וכמ"ש ב"י בסמוך ולא ידעתי מה היה ב"י בתחילת עיונו:

בב"י ודע מה שכתב רבינו אם יש בו ס' לבטל החלב מותרת ואם לאו אסורה אינו אלא לדברי הסוברים דטעימת קפילא אינו מתיר אלא בדאיכא ס' אבל דעת רוב הפוסקים סוברים דטעימת קפילא מתיר אף דליכא ששים עכ"ל אינו מדוקדק דהא הטור גופי' פסיק לקמן ס' צ"ח דטעימת קפילא מהני אף דליכא ששים אלא משום דהטור לא נחית בכאן להנך דיני ונקט הדברים דששים מהני (לעולם ומיירי הכא בדליכא קפילא) וסמך עצמו אמה שכתוב לקמן ס' צ"ח דקפילא מהני כמו ששים א

טור

הגה"ת מנחת אהרן

אבל לריב"א קשי' · ונ"ל כך דקמ"ל דברייתא דאסוכה נמי מיירי דוקא · בבשר בחלב הואיל שמדאורייתא אינו נאסר אלא בבשול אבל שאר איסורין אף צונן לתוך צונן צריך קליפה ולא סגי' בהדחה ויכול לומר דהאו"ה ס"ל כשיטת ריב"א וא"ש · אך הש"ך ונקטי שפיר לשיטת רמ"א דס"ל א"צ קליפה כר"ת ע"ש:

ולפי דברינו הנ"ל איכא למימר כר"ת או כריב"א ונ"ל להוכיח כשיטת ריב"א · דלכאור' מוכח כר"ת · דלשיטת ריב"א הרוטב נאסר כדי קליפה ואיכא למימר דאוסרת בפסח כדי נטילה כמו שמפרשים תוס' ד"ה יטול את מקומו דמקשים גבי נגע בחרס' של תנור אמאי סגי בקליפה הלא הרוטב שיש באותו כדי קליפה יאסר עד כדי שיטול ותירצו דמיירי באין שם רוטב · משמע כשיש רוטב אוסרת בפסח כדי נטילה קשה מאי פריך הגמרא מנטף מרוטבו על החרס אמאי יטול את מקומו דלמא משום רוטב צריכא נטילה כנ"ל א"ו כר"ת דרוטב לא נאסר הואיל וא"א לקלפו ותקשי הגמרא שפיר אמאי יטיל כו' · אך יש לתרץ לריב"א דבאמת נוכל הגמרא לתרץ בחרס·לובנת וכנ"ל והואיל דבלא"ה צריך לתרץ בסולת רותחת דקשה אמאי יקמין לכך מוקי נמי הרישא בחרס רותחת: וא"ש דמוכח כרי"בא דקשה אמאי תירץ שמואל על סולת דמיירי ברותחת ולא תירץ על חרס א"ו כרי"בא וא"כ צ"ל לאוקמי בחרס רותח דוקא דאף בכ"ן התני נמי שפיר האי דיטול את מקומו דהאי רוטב הנאסרת כדי קליפה אוסר בפסח כדי נטילה כנ"ל אבל על סולת צריך לאוקמי' ברותח' דוקא ומוכח שפיר כרי"בא וק"ל:

ועתה נבא להוכיח כהנך פוסקי' דבלי חם צריך נטילה · דלכאורה קשה מאי קאמר הגמרא סכו בשמן של תרומה בסלתא לרב דאמר עילאה גבר מש"ה סגי לי' בקליפ' הא לרב ג"כ לא א"ש דבלי כיון דרכיך הוא צריכא נטילה ונ"ל דרב ס"ל אף בבלי חם סגי' בקליפה אלא לשמואל ליתסר לגמרי ומשני סיכה משהו עביד · וע"ז קשי' ונ"ל לשמואל לכנוס בדוחקי' ולומר סיכה משהו עביד לימא עילאה גבר · א"ו דס"ל בבלי חם צריך נטילה וקשה אמאי תני במשנה קליפה א"ו משום דסיכה משהו עביד ואנן תני' כוותי' דשמואל מוכח כהנך פוסקי' דבלי חם צריך נטילה:

ולפ"ז מיושב הרמב"ם על נכון דיש לומר דהמשנה מיירי בחרס לובנת ואפ"ה יטול את מקומו דאותו שנאסר נכנס בפסח כדי נטילה כנ"ל · וסוגי' דשמעתי' לא תירץ כן לפי ה"א קודם שתירץ סיכה משהו עביד א"א לומר דרוטב נכנס ואוסר כדי נטילה קשה קושית תוס' ד"ה יטול גבי נגע בחרסו של תנור אמאי יקלוף ליבעי נטילה וא"ל כתירוצו דמעט רוטב אינו אוסר הא הפחות עדיין אין לחלק בין מעט לרב · א"ו אין סברא כלל דרוטב נכנס ונאסר בפסח כדי נטילה וצריך לתרץ בחרס רותח · אבל כדמסיק שאני סיכה דמשהו עביד לא קשה קושי' תוס' הנ"ל ואיכא למימר שפיר אף בחרס צונן נכנס הרוטב ואוסר עד כדי נטילה וא"ש הרמב"ם דהביא המשנה כצורתה דבאמת איכא לאוקמי' בכל גוני:

וראי' לדברי דשמואל לא תירץ רק על סולת דמיירי ברותחת ולא תירץ על חרס כנ"ל א"ו דגבי נטף מרוטבו על החרס איכא לאוקמי' אפילו בחרס לובנת וכנ"ל:

אך לכאורה נסתר זה דהרמב"ם פט"ז מהלכות מאכלות אסורות פסק בשר שנפל לתוך חלב צונן קולף הבשר כו' וכתב הב"ח · וכן הוא בטור י"ד סי' צ"א מדקאמר קולף את הבשר משמע דהחלב לפי שמ"מ לקולפו מותר כשיטת ר"ת וא"כ כיון דהחלב אינו נאסר ה"נ הרוטב אינו נאסר א"כ לא מצי לאוקמי מתניתין בחרס לובנת והרוטב נכנס כו' הא הרוטב אינו נאסר כלל לפי' ר"ת · אבל לדברינו הנ"ל א"ש דיש לומר דוקא בבשר בחלב שמדאורייתא אינו נאסר רק בבישול בהא פסק הרמב"ם כר"ת דחלב לא נאסר אבל בשאר איסורים מודה לריב"א דנאסר דבר לח אף דלא שייך בי' קליפה וא"כ אף דמיירי בחרס לובנת א"ש דבעי נטילה משום הרוטב הנכנס כנ"ל:

והשתא מיושב הא דקאמר רבא מאן חכים למיעבד כי הא מילתא כו' דגברא רב' הוא · דאי' בהרא"ש במס' חולין דף צ"ו דכתב הלכך בבלי בעי נטילה כיון שלא מצינו שפורש בו קליפה מיהו יראה דא"צ להחמיר ברותח דמליח ודי בקליפה ואע"ג דרבינא בעי למימר מליח הוה כרותח דמבושל הא איתותב ולפי מאי דאתותב לא מחמרינן בי' אפילו כרותח דבלי ולא בעי כדי נטילה כו' עכ"ל וכן כתב הטור בי"ד סימן צ"א ע"ש · ולכאורה צריך טעם לפי דפסק הרא"ש דבלי בעי נטילה ומליח עכ"פ הוא כרותח דבלי למה נקל גבי מליח להצריך רק קליפה ולא נטילה:

ונ"ל דהוכחתו מההוא דבר גוזלא כו' דהרשב"א מקשי במס' חולין דף קי"ב מה לאנוחי כדא דמלחא כו' וא"ת דנהי דכל שנאכל מחמת מלחו לאו רותח גמור הוא אבל חם מיהא הוא ליבעי קליפה דלא גרע מחם לתוך צונן דשמואל דמיקר לה בלע קצת ובעי קליפה ה"ה כאן אם חם הוא ליבעי קליפה ע"ש שמיישב בדוחק · ולי נראה לתרץ דאי אמרינן כהרא"ש דמליח שאינו נאכל מחמת מולחו סגי בקליפה ולא כבלי ממש דלבעי נטילה · א"כ היכא דנאכל מחמת מולחו לא בעי אפי' קליפה רק הדחה ·

והדר פי' הגמרא מאן חכים למיעבד כי האי אי לאו רב חנינא דגברא רב' כלומר דלגמר בדברי שמואל הא דקאמר מליח הרי הוא כרותח ה"מ שאינו נאכל מחמת מולחו וזה נאכל מחמת מולחו ועוד ס"ל דשמואל קאמר מליח הרי הוא כרותח דבלי היינו אינו כבלי ממש דליבעי נטילה רק סגי בקליפה גבי מליחה וזהו כשאינו נאכל מחמת מולחו וההיא בר גוזלא נאכל מחמת מולחו הוה לכך לא בעי אפילו קליפה וסגי בהדחה בעלמא ומוכח שפיר כהרא"ש ודו"ק:

ומוכח הא דקאמר ה"מ חי אבל בלי בעי קליפה דוקא בצונן דאי בחם הא תני במשנה ואם בלי הוא יקלוף ומאי אתא לאשמעינן דהא כ"ש הוא השתא סיכה דמשהו עביד בעי קליפה כ"ש הכי דמיירי דנפל ממש גם הכי מיירי ברותח וגרע טפי א"נ אי ממשנה ה"א דיקא בפסח חם אבל בלי צונן לא קמ"ל אפילו בצונן צריך קליפה: וה"נ דקמ"ל אפילו בחם מהני קליפה דאי ממשנה ה"א משום הכי סגי בקליפה דסיכה רק משהו עביד אבל הכי דנפל ממש גם שהוא ברותח ה"א דלא מהני קליפה רק נטילה לכך איצטרך לאשמעינן ולעולם דמיירי אפילו בבלי חם · ז"א דא"כ הוה לי' למימר סגי בקליפה מאי בעי קליפה א"ו דמיירי בבלי צונן ומוכח כהנך פוסקי' דבבלי צונן בקליפה וחם בנטילה עכ"ה:

א ודברי הב"י צ"ע דלדבריו דהטור אינו אלא לדברי הסוברים קפילא וששים למה סתם הדברים אם יש בו ס' מותרת משמע בלא טעימת קפילא אע"כ צ"ל דסמך עצמו אדלקמן דקפילא או ששים מהני וכדתירץ א"ז הגאון ש"ך ז"ל עכ"ה:

טור ופי' ר"י דווקא שכל החתיכה חוץ לרוטב וכו':

בת"ה דף ל"ט וז"ל וכן כתבו בשם ר"י ז"ל כו' נראה מדבריו דר"י סובר דהחתיכה עצמה שמקצתה ברוטב אין הרוטב מצטרף והא ליתא דבהדיא כתבו תוס' בפרק גיד הנשה דף צ"ו בשם ר"י להיפך ומביאו הטור וכן כתבו כל הפוסקים בשמו:

טור ופי' ר"י דווקא שכל החתיכה חוץ לרוטב אבל אם מקצתה ברוטב הרתיחה מערבת הטעם בכל הקדירה והכל מצטרף לבטל החלב:

כתב הרב בת"ח כלל ך"ג ד"ג וז"ל אם נפל איסור על חתיכה חמה שנתבשלה והיא חוץ לרוטב סגי לה בבטילה כמו בצלי אע"ג דהיד סולדת בו עכ"ל הטור ס' ק"ה וכן משמעות מרדכי פכ"ה ולא כמשמעות הטור סימן צ"ב דכל החתיכה אסור דהרי כתב אם בשלה עם אחרות צריך ס' לבטל כולה ומשמע שנגמר בשולו כך עם אחרות כמו שהיתה מתחילה חוץ לרוטב מיהו י"ל דהכי קאמר דאם בא אח"כ לרוטב צריך לשער כנגד כולהו עכ"ל וכן משמע ממ"ש כאן אם יש בו ס' וכו' (משמע דלא סגי בבטילה) ולפ"ז צריך ליישב מ"ש הרב בהג"ה וכן אם לא ניער כלל לא בתחילה ולא בסוף אינו אסור רק החתיכה לבד דמשמע דהחתיכה מיהו כולו אסור וצ"ל דמיירי שמקצתה ברוטב וכהי דהרוטב גורם לערב האיסור בכל החתיכה מ"מ אינו מצטרף לבטל האיסור וכן נראה דעת רש"י בטור כאן וכך היא דעת הרשב"א בת"ה דף ל"ט ע"ב שכתב שם על האי סוגי' דניער וכיסה וז"ל ושמעינן מהא דאפילו היתה מקצת החתיכה בתוך הרוטב ונפל על מקצתה שחוץ לרוטב חלב או דם או א' מן האיסורין שאינן מפעפע אין אומרים שאותו רוטב שהוא בקצה האחר מוליך ומערב מה שבלעה החתיכה בקצה האחר שאינו בתוך הרוטב דא"כ אפילו לא ניער ולא כיסה למה נאסרה החתיכה הראשונה ולמה חוזרת ואוסרת כל השאר דאדרבה הי' לנו לצרף הרוטב בתחילת נפילתה ותבטל הטיפה בס' שהרי הרוטב מערב הכל ומוליך החלב בכל והכל מצטרף לבטל עכ"ל וליכא למימר דהרשב"א לא אסר אלא מקצת חתיכה שחוץ לרוטב דס"ל דאין פעפועם החלב מגיעה אלא עד סמוך לרוטב וכסברת הראבי"ה במרדכי פרק כל הבשר דזה דוחק' ועוד דלראבי"ה ע"כ בעינן ס' ממה שחוץ לרוטב ולא מצטרפינן מה שתוך הרוטב וכדמשמע נמי התם וא"כ הכי ה"ל להרשב"א למימר דאדרבה הי' לנו לצרף המקצת החתיכה שבתוך הרוטב והרוטב עם מקצת החתיכה שחוץ לרוטב כו' ועוד דמשמע דמילתא דהרשב"א משמע דאסר כל החתיכה וכן משמע מדבריו בת"ה הקצר וכן משמע נמי מדבריו שאביא בסמוך ועוד דבלא"ה סברת ראבי"ה דחוקה מאוד דמי הוא הנביא שהגיד לנו דאין פעפועה החלב מגיע למקצת החתיכה שבתוך הרוטב ולא משמע הכי מכל הפוסקי' אלא וודאי ס"ל להרשב"א דאע"פ שכל החתיכה אסור אם היא לחה קצת ומתפשט האיסור בכל החתיכה מ"מ אין כח הרוטב להפליטה האיסור שנבלע בקצה האחר מחוץ לחתיכה ולערבו בכל הקדירה ומ"ש הב"י בשם הרשב"א בת"ה דאם נוגעת זו בזו ע"י רוטב אוסרת שאר החתיכות אפילו לא ניער וכיסה ע"כ ר"ל שכולה בתוך הרוטב דאל"כ יהי' דבריו סותרין זה את זה (מכאן למה שכתב בת"ה הנ"ל ושמעינן מהא וכו') וראייה שהרי הוא ז"ל בת"ה דף כ"ח ע"א שאפילו בבשר בחלב לא היתה אוסרות כל חתיכה דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשת נבילה ואוסרת כל החתיכות אלא ע"י רוטב אבל שלא ע"י רוטב לא וכדאמרינן נראין דברי ר"י בשלא ניער ולא כיסה ואמרינן מאי לא כסה אילימא לא ניער ולא כסה כלל מבלע בלע מפלט לא פלט אלא אע"פ ששתיהן חמות ואותה שנפלה עליה טיפת חלב אסורה מחמת בליעת החלב אפילו הכי אינה אוסרות השאר אלא ע"י ניער וכסה עכ"ל והרי הוא סובר דהך דנראין דברי ר"י איירי כשמקצתה תוך הרוטב וכמו שהבאתי דבריו בסמוך אלא וודאי מ"ש אלא ע"י רוטב ר"ל שכולה בתוך הרוטב וזה ברור:

ומעתה מה שנסתפק בדרכי משה בדברי הרשב"א הנזכרים מה שהביא ב"י ז"ל ויש להסתפק בדבריו מה ר"ל בזה שאמר אבל אם היא נוגעת בחברתה כו' אי ר"ל דווקא לסברת ר"י דלכתחילה הי' מונח כולה חוץ לרוטב ונאסר ולכן אם מונח אח"כ מקצתו ברוטב נאסרו כולן אפי' בלא ניער וכסה דהא ר"י ס"ל אפילו ע"י מקצתו הרוטב מתפשט בכל הקדירה אבל לדברי רש"י אין שאר הקדירה נאסר ע"י שמונח מקצתה תוך הרוטב או אם ר"ל אפילו לדעת רש"י אע"ג דמתחילה נאסר החתיכה ולא נתפשט בכל הקדירה שיצטרף הקדרה לבטל הטיפה מ"מ לאחר שנאסרה החתיכה אוסרת את הקדירה אפילו בלא ניער וכסה הואיל ומקצתה ברוטב עכ"ל נתברר לך שאינו נכון דהבין מ"ש הרשב"א אבל ע"י רוטב אוסרת כולן היינו מקצתה בתוך הרוטב והא ליתא כמו שהוכחתי אלא ס"ל להרשב"א דאפילו מקצתה תוך הרוטב אינה אוסרות אחרים ודו"ק:

אי נמי והוא העיקר ליישב דעת הרב בהג"ה בזה שכתב דכל החתיכה אסור דשם כן לפי מאי דקי"ל לקמן סימן ק"ה אף בצלי לאסור עד ס' מטעמא דאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן ובת"ח מיירי מדינא והיינו דכתב בת"ח שם ועיין לקמן כלל ל"ז ור"ל דשם ביאר דאף דסגי בבטילה מחמירין עד ס' מהאי טעמא ע"ש ומהרש"ל פרק כל הבשר סימן ע' כתב וז"ל ואף לפי סברת הטור דס"ל דשם בצלי סגי בבטילה מ"מ יראה להחמיר מאחר שהוא מודה בשמן איכא למיחש בכל החתיכות כיון דאין אנו בקיאין וכו' וכן מורין ואל תסמוך על הבעל ת"ח שהעתיק דברי הטור להקל בכדי בטילה עכ"ל ולפי מה שכתבתי אין מקום להשגתו ואולי גם מהרש"ל לא כיון להשיג רק שבא לומר שאל תסמוך על הת"ח בהעתקה זו שלא כתב כן אלא לענין דינא אבל אנן לא קי"ל הכי:

ומ"מ אין דרכו של הרב בת"ח נכון דא"כ דברי הטור והש"ע יהי' סותרין זה את זה מכאן לסימן ק"ה ועוד שהרי הסמ"ג לאוין קמ"א דף ד"א ע"ב והסמ"ק סימן רי"ג דף ד"א ע"ב והמרדכי והאגודה פרק כל הבשר והרא"ה בספר' בדק הבית דף ל"ט ומהרי"ל בדיני בשר בחלב דף ל"ז ריש ע"א והאו"ה כלל ד"ח ושאר המחברים תפסו סברת ר"י ולדבריו מוכח להדי' בגמרא פרק כל הבשר דף ק"ח וע' דכל החתיכה אסור שכולה חוץ לרוטב ע"ש לכך נראה דהאי חלב דהוה ממש איסור שמן כן תירץ בד"מ סימן ק"ה שהרי יש בה שמנונית של חמאה לכך נבלע בכל החתיכה כדאי' גמרא פרק ג"ה דף צ"ז ומוסכם מכל הפוסקים דאיסור שמן מפעפע בכל החתיכה כדלקמן סימן ק"ה ואף על גב שמדברי הרשב"א שהבאתי למעלה משמע דחלב לא הוה איסור שמן מ"מ הטור והמחברים לא ס"ל הכי ונמצא לפ"ז שדעת כל הפוסקים דהחתיכה שנתבשלה והיא חמה שוה לצלי בכל ענין ומ"ש הטור והש"ע ריש סימן ע"ו דדם בעין שנטף על הצלי אינו אוסר אלא כדי נטילה היינו משום דוודאי דם לאו איסור שמן הוא כדמוכח בכמה דוכתי' ומהרש"ל חילק בין הך בסימן ע"ו להך דהכא בין צלי לנתבשל' ושוב חילק בין הך דהכא לסימן ק"ה בין איסור צלול או שאר איסורין ומביאו הדרישה ולענ"ד אין צורך לכל זה שוב מצאתי בב"ח סימן ק"ה ס"ה שחילק כמו שכתבתי אלא שהשיג על הרב שם וז"ל ושרי לי' מארי' דהבין דדברי הטור סותרין זה את זה והא ליתא שהרי בסוף הסימן כתב הא דחתיכת איסור אוסרת חברתה בנגיעה כדי נטילה דווקא כגון נבילה ובשר בחלב כו' אלמא דס"ל דאפילו לחברתה אוסרת בנגיעת כ"ש דהיא גופי' נאסרת מבליעת הטיפה עכ"ל ואין זה השגה כלל דאפשר דהתם מיירי שנאסרה מתחילה ע"י בישול ממש ברוטב ולהכי כיון שנאסרה הוי לה כחתיכה האסורה מחמת עצמו דאף גוף הבשר חשיב נבילה וכמ"ש מהרא"י בכתבים סימן ר"מ והגהת ש"ד סימן כ"א והוה כחתיכות נבילה וק"ל:

שוב תירץ הב"ח שם דהטור מיירי כאן בבשר שמן ופשטא דמלתא לא משמע הכי אלא עיקר הדברים כמו שכתבתי למעלה מיהו לדידן אין נפקותא בכל זה כיון דאנן קי"ל בכל איסורים בס' בין בצלי בין בבישול כיון דאין אנו בקיאין בין כחוש לשמן:

מו"ה לענין מחלוקת ר"י ורש"י נראה לענין הלכה כר"י כיון שכל הנך פוסקי' דלעיל הסכימו לסברתו ועוד דוודאי הטפה מפעפעת בכל החתיכה וא"כ למה לא יצטרף הרוטב לבטלו כיון שהיא מקצתה ברוטב וכן פסק מהרש"ל ומביאו הפרישה:

שוב מצאתי שכתב הר"ן סוף פרק כל הבשר וז"ל ופירשו בתוספת דהכי קתני טיפת חלב שנפלה על החתיכה שהיתה עומדת בקדירה למעלה מן הרוטב אם יש בה בנ"ט באותה חתיכה אסורה ותרתי קמ"ל חדא שכל אותה החתיכה מצטרפת לבטל הטיפה לפי שהוא נכנסת ומתפשטת בכולה דאע"ג דחם בחם באיסור שאינו שמן אינו אוסר יותר מכדי קליפה ה"מ בחום של צלי

וביונת

וביולא בו אבל חתיכה זו כיון שעומדת בקדירה מתיך שיש בה הבל ולחות האיסור מתפשט בכל החתיכה עכ"ל הלכך אני אומר שתירוצו של רש"ל עיקר כיון דבדברי הרשב"א והר"ן מבואר להדי' דחלב לאו איסור שמן הוא ומוזכר חילוק זה בהר"ן ועיין בסרופי לש"ע שהוכחתי שהפוסקים וגם הטור וש"ע ס"ל דחלב לאו איסור שמן הוא ע"ש:

דעת בעל נידה לדרך מאתר ב' כלל ודעת רש"ך בתשובה סימן ל"ה כדעת רבינו אפרים וסייעתו ודעת הר"י מוינצא והא"ז שהביא מרדכי פרק גיד הנשה ומביאו ב"י לקמן סימן ק"ה דאף בשאר איסורין אמרינן חתיכ' נעשית נבילה וכן דעת סה"ת בכמה דוכתי וכן דעת הרבה פוסקים ועיין בפסקי רקנט סוף סימן קנ"ח:

טור וכתב מהר"מ מרוטנבוריק כו' שאם יש בתבשיל ס' פעמים ס' וכו':

נ"ל דלאו דווקא נקט דהא איכא למימר דהטפה נתפשט עד מעט לפחות מס' וא"כ נצטרך ס' פעמים ס"א פחו' מעט ודוק:

בב"י מ"כ מעשה שהעמידו קדירה רותחת על תיבה שהיתה מיטנפת בחלב של כל השנה שהעמ' עלי' כו' והשיב אם הי' חלב חם הנוטף על הקדירה רותח אז התבשיל שבקדרה אסור דהוה לי' חם לתוך חם הלכך מה שכנגד החלב יטול והקדירה תשבר והשאר מותר ונ"ל דמיירי שיש במה שבקדירה ששים ב כנגד החלב שבתיבה דאל"כ לא הי' מתיר מה שלא כנגד החלב עכ"ל א כו יודע מי דחקו לכך דוודאי ה"ק אם הי' החלב חם כו' או הי' התבשיל שבקדירה אסור כי ליכא ס' דה"ל חם לתוך חם והשתא דצונן היה החלב ה"ל חם לתוך צונן והלכך מה שכנגד החלב יטול וזה פשוט (פ"ב מצאתי בד"מ שהקשה על הב"י כזה:)

בת"ח כלל כ"ו דין ז' וז"ל ואם נשפך הרוטב מן הקדירה של בשר ונתיישב קדירה של חולבת בתוכו כתב מהר"ם בתשובה דסרי דזה שנשפך הוה כאילו הי' בכלי שני ואינו מבליע תוך הקדירה ונ"ל דמיירי שהקדירה הי' צוננת אבל אם גם הקדירה רותחת אסור עכ"ל משמע דאם הקדירה רותחת התבשיל אסור וכן מוכח להדי' ממה שכתב סוף דין זה ולא ידעתי טעם למה יגרע מחם לתוך צונן ג וכן פסק בהגהת ש"ע סעיף ז' בהדיא וז"ל ואם נשפך חלב רותח ע"ג קרקע' והעמידו עליו קדירה חמה אם מה שנשפך איכו אבל האם לא הוה רק כלי שני ולכן הקדירה אסירה דבולעה קצת והתבשיל מותר דתתאה גבר הגהת ש"ד סימן כ"ה עכ"ל והוא תשובת מהר"ם הנ"ל שהביא בהגהת ש"ד סימן כ"ה וצ"ע:

ולענין הלכה נראה עיקר מ"ש בהגהת הש"ע וכמו שכתב בסוף דין הנ"ל בשם הב"י ומה שכתב או"ה בשם ר"י מפר"יש דבעינן ששים נגד מה שהיתה תחת הקדירה י"ל לענין להתי' הקדירה שצריך ס' דאל"ה הי' אסורה הקדירה כיון דלא שייך בה קליפה א"נ י"ל דמיירי שלא פסק הקילוח ואף דנתיישב הקדירה בתוכה מ"מ החלב מיחשב רותח כיון דלא פסק הקילוח ומ"ש קדירה רותח י"ל דלאו דווקא נקט אלא מעשה שהי' כך הי' דאה"נ דקדירה צוננת נמי דינא הכי כיון דהחלב מחשב רותח: ד

שם בת"ח ולפי דבריו כו' ולא ירדתי לסוף דעתו דהא בתרומת הדשן שם ליתא אלא דנאסר הבשר ומפרש הב"י דע"כ הי' צונן וכדי קליפה קאמר ע"ש בב"י סימן צ"א גם מה שהבין הרב דהת"ה וב"י מיירי בקילוח שנגע בקדירה ליתא דהתם מיירי להדיא בקילוח חלב שנגע בבשר ע"ש:

סימן צ"ג

טור כתב בעל העיטור אם בישל חלב בקדירה של בשר והיא בת יומא ויש בה ס' איכא מ"ד וכו' וכתב הוא שיכול לבשל בו מאיז' מין שירצה ואני תמיה היאך מותר לבשל בה חלב וכי עדיף מהגעלה דאפי' הגעלה לא מהני לכלי חרס שפולט תמיד מעט מעט עכ"ל:

כלומר דמתמה אפי' לסברת בעל העיטור דטעמא משום הגעלה היאך מהני הגעלה לכלי חרס אבל דעת הטור בעצמו דאפילו כלי שטף אסור לבשל בה אח"כ בין בשר ובין חלב וכדמשמע מדברי הר"ף שמביא בסמוך: א

טור וה"ר פרץ כתב דאפילו אינו בת יומא ובישל בה חלב אסור אח"כ לבשל בה בתחילה לא בשר ולא חלב עכ"ל:

נקט בתחילה משום חלב דאם בישל בה חלב אח"כ שרי בדיעבד אבל אם בישל בה בשר אח"כ תוך מע"ל שבישל בה חלב פשיטא דאפי' בדיעבד אסיר וכדלקמן ריש סימן צ"ד דא"כ ה"ק אסור לבשל בה בתחילה אפילו אחר מע"ל שבישל בה חלב דאז בדיעבד שרי בין בישל בה בשר בין בישל בה חלב דנותן טעם לפגם הוא דמותר בדיעבד ואסור לכתחילה וכדלקמן ריש סימן קכ"ב בב"י וא"ת דמשמע מדברי בעל העיטור דאפשר דחלב שבקדירה יהא ששים נגד כל הקדירה ומדברי רבינו בא"ח סימן תנ"ב בשם הרא"ש וכו' ומשמע דאין מה שבתוך הכלי ס' נגד כל הכלי יש לומר דאפשר דבעל העיטור סבר כהראב"ד דלא משערינן בכל הכלי אלא במאי דנפיק מיני' הוא דמשערין כמו שאכתוב בסימן צ"ח ס"ד עכ"ל:

צ"ע דהוא עצמו מביא לקמן סימן צ"ח דף פ"ט ע"ד דברי הראב"ד דלא קאמר הכי אלא בכלי שטף אבל בכלי חרס גם הראב"ד סובר דבכולו משערינן ואולי דה"ק בעל העיטור סובר בכלי חרס כמו שסובר הראב"ד בשאר כלים ודוחק ע"ש ודוק וז"ל כלבו סימן ק"ו דף קכ"א ע"ב והעיד ר' יעקב בר יקר על כף חולבות שהגיסו בה קדירה מלאה בשר ושיערו בס' במה שנכנס בקדירה ולא לפי כולה ודעת בעל העיטור ז"ל דמשערין בכולו במאי דנפק מיני' לפי אמדן דעתו עכ"ל:

טור כתב הרשב"א שאם בישל ירקות בקדיר' של בשר שמותר לבשל בה אח"כ גבינה שכבר נתמעט כח בלע הבשר ונקלש עד שאין ראוי' ליחול עליו שום איסור בשר בחלב בד"א כשבלע היתר וכו':

הקשה הב"י מאי איכא בין האי דהרשב"א להא שכתב בעל העיטור דאיכא מ"ד מבשל בה מין שבשל בה עכשיו וכו' ורבינו תמה עליו ולא תמה על הרשב"א וא"ל דע"כ לא שרי הרשב"א אלא בשבישל בה ירקות אבל בבישול בה חלב כההיא דבעל העיטור לא דהא כיון

שיש

הגה"ת מנחת אהרן

ב וקשה לי אי מיירי בדאיכא ששים נגד החלב שבתיבה א"כ היכא קאמר אם היה חלב חם נוטף על הקדירה רותח או התבשיל שבקדירה אסור אי איכא ס' אמאי אסור וי"ל דמיירי שנפל על מקום הריקן שלא כנגד הרוטב ואז לא מהני ס' כדאי' לעיל בשם מהר"מ מרוטנבורג ודוחק וצ"ע עכ"ה:

ג וקשה לי מ"ש למה יגר' מחם לתוך צונן דוודאי בצונן ממש א"ש אין מבליע רק כדי קליפה אבל כאן כיון דהתחתון נ"כ חם אף שהוא בכלי שני מ"מ מבליע בכולו וכן אי' בת"ח להדיא כלל א' דין ג' בשם או"ה לענין מליחה ות"ח מביא הדין הנ"ל ג"כ בשם האו"ה וכן פי' הסמ"י בת"ח ע"ש ונ"ל דקושייתו הת"ח לשיטתו א"א לומר דסבר חילוק זה דא"כ לא מקשי מידי על התרומת הדשן ע"ש מה שכתב ולפי דבריו יש לדקדק עכ"ה:

ד ואיכא למידק מה שהקשה על הת"ח דהר"י מפריש להתיר הקדירה הצריך ששים דזה מיישב הת"ח בלאות לשונו שכת' וכדברי או"ה ואו"ה סבר דאף דאיכא ס' נגד הטיפה הקדירה אסורה ומביאו הת"ח כלל זה סוף דין א' וא"כ ע"כ מה דהצריך ס' להתיר מה שבקדירה וצ"ע עכ"ה:

שיש בה ס׳ ליכא לפלוגי בין חלב לירקות שהרי טעם בשר זה אין אוסר בחלב יותר וממה שהוא אוסר בירקות וכו׳ ויש לחלק דלא מהני טעמא דנחלש ונקלש אלא בכלי שטף שבליעתן מועט אבל לא בכלי חרס שבליעתו מרובה ורבינו ירוחם כתב דברי הרשב״א בשם הפוסקים ואח״כ כתב כדברי הר״פ בשם הגאונים וכו׳ ולפ״ז נ״ל שהוא סובר דע״כ לא שרי הרשב״א אלא בבישל בה ירקות וכיוצא בהן אבל בישל בה חלב לא דאע״ג דכל שאינו בת יומא או שיש בחלב ס׳ כיון דחלב פרי ה״ל כבישל בה ירקות מ״מ כיון דחלב הוא אסור בבשר אינו בדין שיהא הוא הגורם היתר לקדירת בשר עכ״ל · לא ידענא למה לא תירץ דברי רבינו ירוחם כמו שתירץ דברי רבינו הטור (דיש לחלק בין כלי שטף לכלי חרס) ואי משום דמשמע לי׳ להב״י דהר״ף חולק על הרשב״א בהא במ״ש הר״ף אם של מתכות יגעילנה דמשמע דאפילו במתכות לא סגי לה אלא בהגעלה ולא בשבישל בה ירקות (ומדברי ר׳ ירוחם משמע דלא פליגא לכך צריך לתרץ כנ״ל) א״כ האיך כתב לתרץ דברי הטור דיש לחלק בין כ״ח למתכות הא גם הטור הביא דברי הר״ף בסתם (ומשמע דלא פליג עם הרשב״א ולדברי הב״י ע״כ פליגי) ועוד דודאי הר״ף מודה להרשב״א דבדיעבד מהני כשבישל בה ירקות אלא דלכתחילה יגעילנה כדינה וא״כ לק״ת על רבינו ירוחם) גם מ״ש דאע״ג בכל שאינה בת יומא או שיש בחלב ס׳ כו׳ מ״מ כיון דחלב כו׳ קשיא לי למה לא תירץ כן דברי הטור כמו שתירץ ר׳ ירוחם (וד״מ מתרץ כן דברי הטור ע״ש) ומה שכתב למעלה כיון דאיכא ס׳ ליכא לפלוגי בהכי כו׳ מתורץ שפיר במ״ש כאן דא״א לתרץ כמו שתירץ לרבינו ירוחם) וצ״ע (דעדיין הקושיא במ״ע אף דהכא ס׳ בחלב נגד הבשר ושרי׳ מ״מ כיון דחלב הוא בבשר אינו דין שיהא הוא המתיר ועוד קשי דבמ״כ לא תירץ כלום דברי רבינו ירוחם) ב

בב״י

הגה״ת מנחת אהרן

א איתא בטור קדירה של בשר לא יבשל בה חלב ואם בשל בה חלב בתוך מעת לעת אסור וכתב הב״י ומ״מ דברי רבינו סתומים דמ״ש ואם בישל וכו׳ אסור משמע דלא משכחת לה צד היתר והא ליתא דנהי דהסכימו רוב הפוסקים דבכול׳ קדירה משערינן ואין מה שבתוך הכלי ששים נגד כל הכלי וכו׳ מ״מ ה״ל לאפרושי דאינו אלא בנ״ט כמו שכתב רבינו בסימן נ״ח שהוא דעת הרא״ש והרמב״ם וכו׳ ואע״ג דסבר דהיכא דליכא ס׳ לא סמכינן אקפילא היינו היכא דנתערב בגוף האיסור אבל כשאין שם אלא טעמא כי הכא בנ״ט שרי׳ אע״ג דליכא ס׳ עכ״ל ותירץ הב״ח וז״ל ונראה כיון דאנן לא נהגינן בטעימות קפילא וכו׳ לפיכך כתב רבינו בסתם אסור עכ״ל והוא תמוה מאוד דהטור גופי׳ העלה להלכה בסימן נ״ח דמהני קפילא אע״ג דליכא ס׳ ע״ש וכן בש״ע ריש סימן נ״ב ונ״ח אף רמ״א כתב דאין אנו נוהגין לסמוך על קפילא וא״כ קושית ב״י על הטור במ״ע ונ״ל פשוט דלק״מ דאית׳ בש״ך בש״ע סימן נ״ב ס״ק ב׳ ד״ה בד״א בשקדם וכו׳ דאז ליכא אלא משום טעם בשר עצמו וכיון דטעמו עכו״ם ואמר דלית בו טעם שרי אבל אם לא הספיק וכו׳ דאז אפשר החלב עצמו שנבלע בבשר ונעשית נבילה יצא ונתערב בשאר חלב וא״א למטעמי׳ דחלב בחלב הוא הילכך צריך ס׳ וכו׳ · והיה הטור דסבר דאין במה שבתוך הכלי ששים נגד כל הכלי ולכך לא מהני טעימת קפילא דהחלב הנבלע בקדירה של בשר וכ״כ יצא ונתערב בשאר חלב וא״א למטעמי׳ וששים ג״כ ליכא ילכך אסור ומצאתי בספר פרי תואר בש״ע ריש סימן נ״ג שמקשי על הש״ע דכתב דמהני טעימה וק״ל עכ״ה:

ב גרסינן במס׳ פסחים דף ל׳ ע״א אמר רב קירות בפסח ישברו כו׳ עד דף ע״ב אמר רבא בר אבא ונראה לתרץ בזה הקושי׳ מה שמקשים העולם על הר״ן סוף מס׳ ע״ז שכתב וז״ל לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דברי רש״י ז״ל ומטין שכל שעברה עלי׳ לילה אחת בלא בישול אע״פ שלא שהתה מעת לעת בין תבשיל לתבשיל אין דינה כבת יומא אלא פוגמת היא וסימן לדבר עבר צורה דקדשים ואף בתוס׳ כתבו כן אלא שהקשו בשלמא אי בעינן מעת לעת היינו דכתיב בכלי חרס אשר תבושל בו ישבר לפי שאפשר שיעשה נותר ולא יפגום וכיון שחלה עליו תורת שבירה או הגעולה תו לא כקנה אלא אי אמרת דבלילה תלי׳ מלתא למה הצריכתו שבירה או מריקה ושטיפה והרי בשעה שנעשה נותר נפגם ושרי ולדידי לא קשיא שכבר פרשתי למעלה שבלוע הבליע בקדירה שאינו בת יומא דאוי׳ לגר הוא ומעצמו אסור אלא מפני שאין משביח תערובתו אלא פוגם הוא שאינו אוסר תערובתו וכיון שעדיין שם נותר עליו צותה תורה לבערו כשם שצותה לשרפו וביעור נותר הבלוע בכלי ראתה התורה שהוא שבירה בכלי חרס או הגעלה בכלי מתכות עכ״ל ולפ״ז קשה מאי מקשי הגמרא וליפכהו אחר הפסח וליעבד בהו שלא במינו דילמא ס״ל לרב אין ביעור חמץ אלא שריפה וא״כ כיון שחל עליו מצות שריפה הילכך שבירה כדי לקיים מצות ביעור החמץ שנבלע בכלי · ועוד מקשים העולם על הא דאית׳ בתוס׳ במס׳ ע״ז דף ס״ו י״מ דהיכא דאסור במשהו נותן טעם לפגם נמי אסור א״כ מאי מספקא לי׳ לרבא אי רב סבר נותן טעם לפגם אסור או דקסבר מותר ועכבר בשכרא אשבוחי משבח דהא מוכח ע״כ דרב סבר נותן טעם לפגם מותר דא״ל נותן טעם לפגם אסור קשה ונ״ל נט״ל אסור ואין לומר מגעולי מדין צותה התורה להגעיל דילמא משום כך צוה התורה להגעיל דדילמא יבשל בו הישראל מין במינו עם מה שבישל בו הנכרי ורב ס״ל מין במינו במשהו והיכא דמשהו אסור נותן טעם לפגם נמי אסור וכ״ל ועוד נ״ל על תוס׳ דמקשים על הא דקאמר בגמרא ולשהינהו הא אין מבטלין איסור לכתחילה ומאי מקשים תוס׳ דשאני חמץ דהתירא בלע וכמו שתירץ הר״ן על קושי׳ זו וא״ל דהתוס׳ סברי דחמץ הוי אסור׳ בלע א״כ מאי מקשי הגמרא על רב וכי מאחר דאתותב רבה בר אהילאי קדירות בפסח אמאי ישברו דבשלמא התם בתנור התירא בלע אבל גבי חמץ אסורא בלע א״ו דחמץ הוי היתרא בלע וא״כ מאי מקשים תוס׳ והא אין מבטלין איסור לכתחילה דהא גבי חמץ הוי היתרא בלע ועוד מקשים העולם שני קושי׳ חדא על הא דקאמר וכי מאחר דאתותב רבה בר אהילאי קדירות בפסח אמאי ישברו דהא בל״ז נמי קשה על רב מהאי ברייתא דמהני בי׳ היסק ועוד לפי מאי דמסקי כאן בשל מתכות כאן בשל חרס א״כ על רבה בר אהילאי נמי לא קשי׳ ולמה אתותב · ועוד נ״ל מאי דקאמר בגמרא הילכך האי בוכי׳ כו׳ מנ״ל דגבי חרס מהני היסק ועוד נ״ל קושי׳ תוס׳ מה שמקשי׳ בד״ה התורה העידה דהא ע״כ נ״ל דגזירת הכתוב היא גבי חטאת מדבעי רמא בר חמא תלאו באויר התנור מאי אלמא דבישול בלא בלוע הוא דאסור · ועוד נ״ל הרמב״ם שפסק דבשאר קדשים חוץ מחטאת סגי במריקה ושטיפה אפילו לכלי חרס רק בחטאת צריך שבירה ומקשי הצאן קדשים א״כ לפ״ז היכא ילפינן בע״ז פרק א״ת ובמס׳ פסחים בפרק כל שעה דהתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ואין להם תקנה אלא שבירה ופי׳ רש״י מדכתב ומורק ושוטף ובכ״ח כתיב ישבר ש״מ דאינו יוצא בו ולהרמב״ם הא לענין שאר קדשים סגי במריקה ושטיפה חוץ מחטאת לחוד דצריך שבירה ובע״כ חידוש הוא שחדשה התורה בחטאת והאיך ילפינן שאר אסורי׳ דצריך שבירה ולא ילפינן משאר קדשי׳ דסגי בהגעלה ותירץ הוא דמה שפסק הרמב״ם דרק בחטאת צריך שבירה דלאו משום חידוש שחדשה תורה אלא משום דאף לאחר מריקה ושטיפה בכלי חרס אינו יוצא מידי דופיו דעכ״פ נשאר בו משהו והילכך דבחטאת אסור במשהו משום חומרא דרבנן דהרמב״ם ס״ל פי׳ המשנה חומר בחטאת משאר קדשים היינו לענין שבירה בכלי חרס ולא לענין כיבוס כמו שפי׳ רש״י והילכך שפיר יליף אמימר דמדאורייתא אין חילוק בין חטאת לשאר קדשי׳ אלא מדרבנן דבשאר קדשים אינו אוסר במשהו ע״כ תוכן דבריו · ויש להקשות מנ״ל לרמב״ם הא דילמא אינו יוצא מידי דופיו כלל ובשאר קדשים נמי לא מהני מריקה ושטיפה בכלי חרס וחומר בחטאת היינו לענין כיבוס ונראה לתרץ ונבוא אל הענין:

ותחילה נתרץ קושי׳ העולם על הר״ן סוף מס׳ ע״ז דהנה כבר הקדמנו קושי׳ העולם על הי״מ דהיכא דמשהו אסור נט״ל נמי אסור א״כ מאי מספק׳ לי׳ לרבא אי רב סבר נט״ל אסור דהאיך אפשר לומר דרב ס״ל נט״ל אסור קשה מנ״ל וא״ל מגעולי מדין דילמא משום כך צותה התורה להגעיל דלמא יבשל בו מין במינו ורב ס״ל מין במינו במשהו והיכא דמשהו אסור נט״ל נמי אסור ונ״ל דחדא מתורצת בחברתה · דהא עוד יש לדקדק בדברי התוס׳ ד״ה ולשהינהו דמפרשי׳ דקושי׳ הגמרא אי סבר רב נותן טעם לפגם מותר וקשה מנ״ל להקשות דילמא רב סבר נותן טעם לפגם אסור א״ו דקושי׳ הגמרא הוא אליבא דרבא מאי מספקא לי׳ אי רב סבר נט״ל מותר דהא מוכח דרב ס״ל נט״ל אסור דאל״כ קשה ולשהינהו ולפי זה י״ל דהכי אזלא קושי׳ · הגמרא אליבא דרבא דהמקשן סבר כסברת הי״מ דהיכא דמשהו אסור נט״ל נמי אסור וקשה קושי׳ העולם מאי מספקא לי׳ לרבא כנ״ל א״ו דרבא סבר דרב ס״ל נט״ל אסור ויליף מנותר דס״ל לינת לילה פוגמת וקשה למה צותה התורה להגעיל

בב״י ומיהו להרשב״א מסובר כו׳ משמע שצריך הגעלה כן כתב הרשב״א בהדי׳ בת״ה דף כ״ב ד״ג וז״ל אילו לדברי הרב ז״ל ויפה כיון ומפרושו אנו למידין דאפילו כלי נחושת שעירו לתוכו בין מכלי ראשון בין מכלי שני בולע הוא וצריך הגעלה כו׳ עכ״ל ועיין עוד שם בע״ב:

כתב בהגהת ש״ד סימן פ״ה התיר הר״י הלבן בשר שנתבשל בקדירה חילבות והי׳ בה חלב כל הלילה ואמר כיון דבולע פעם ראשונה ושנייה ושלישית מקודם לכן לא בלע הלילה כלל וחלב שנבלע קודם לכן לא אסר דנטל״פ ג״ה הוא מרדכי פרק אין (מעמידין ליתא במרדכי שלנו עכ״ל ומביאו ב״י ונשמע דוקא הלילה בלבד אבל אם היה בה חלב מע״ל פשיטא דכבוש כמבושל וכן כתב מהרש״ל בא״ו ס וכן עיקר דלא כהעט״ז שכתב אפילו הי׳ בו החלב מע״ל וכו׳ ולא נהירא דוודאי כיון דכבוש כמבושל אין חילוק בין בלע מקודם או לא ועוד דמכ״ל לר״י הלבן סברא זו אם לא שנאמר שילא לו ממאי דאמרינן בפרק אין מעמידין דף ל״ג ע״ב כסי של חרס פעם א׳ ב׳ אסור ג׳ מותר וכדפי׳ רש״י לשם ולא נזכר ששהה היין מע״ל ואדרבא בגמרא ליתא אלא אי שתה בהו גוי כו׳ אלא כדאמרן וכתב עוד מהרש״ל שם ומ״מ בחצי מע״ל שפיר קרוי בליעה אם היו חדשות אע״ג דפחות מע״ל לא קרוי כבוש מ״מ כלי חרס שבלוע אף בכלי שני הסברא נותנת לאסור בבליעה זו עכ״ל וכ״ל דאין דעת מהרש״ל לומר דקיי״ל הכי דחדשות בולע בחצי מע״ל דהא קיימא לן דאפילו דבר נאכל היתר שנשרה באיסור שרי בפחות מע״ל בהדחה כדלקמן סימן ק״ה וכמו שכתב מהרש״ל גופי׳ בא״ו ש ובספרו פרק כל הבשר סימן ל״א כ״ש כלי חרס וכדכתב מהרש״ל גופי׳ בא״ו ש סימן ל״ד גבי כ״ש דמאכל רך לבלוע מכלי חרס והוא פשוט וכן כתב בא״ה סוף כלל ב׳ דין ט׳ דאפילו בכלי חרס לא נאסר אלא בכבוש מע״ל אלא מהרש״ל מפרש כן דעת הר״י הלבן לפי מה שסובר כפירש״י בפרק אין מעמידין גבי כסי של חרס דיין נסך דבולע מיד אבן אבן לא קיי״ל הכי דכבר הקשו התוספות והפוסקים על פי׳ רש״י כמו שיתבאר לקמן סי׳ קל״ה ע״ש בב״י וגם הרא״ש והטור דלקמן סימן קל״ה מודים הכא ע״ש ודוק וכן כתב בד״מ דלא נהגינן כר״י הלבן בזה:

אחר כתבי זה מצאתי שגם הב״ח בריש סימן ק״ג כתב שנ״ל להקל דאפילו במע״ל אינו בולע מהך דהמפקיד דף נ׳ אם היה קנקנים ישנים אינו מוצא לבלוע כו׳ ולא נהירא כלל דכיון דכבוש הרי הוא כמבושל וודאי דהוה כמבושל ממש ועוד דלא משמטיט חד מהפוסקים למכתוב כן ומהך דפרק המפקיד אין ראייה כלל דהתם קאי שהמפקיד לחבירו שמן ועירבו אם שמנו דאינו מוצא לו בלע דכיון דהם ישנים לא בלעתו דנהי דכבוש כמבושל מ״מ אי אפשר דבלע תו אלא א״כ יפלוט מה שבלע כבר וא״כ סוף סוף יש כאן כ״כ שמן כמו בתחילה משא״כ לענין איסור כיון דכבוש כמבושל א״כ מבליע ומפליט א״כ החלב שבלע כבר פולט ועתה בולע מחדש דוודאי בבישול נמי אי אפשר דבלע תו אם לא שיפלוט מה שכבר בלע ר״י הלבן דמייתי ראי׳ במרדכי הארוך פרק המפקיד אינו מבי׳ ראי׳ אלא דלא בלע כיון שכבר שבע אם לא שיפלוט מה שכבר בלע וא״כ כשהי׳ בה חלב כל הלילה כיון דלא הי׳ בה מע״ל וודאי לא פליט וא״כ אינו בולע וזה ברור וכן משמע בא״ה דאפילו בלע בקודם בלוע במע״ל:

סימן צד

בב״י וכתב עוד בסמ״ק ויש לתמוה כשהכף בת יומא ויש בה ס׳ נגד הכף דאמרינן דהקדירה מותרת והכף אסורה בין עם בשר ובין חלב ולמה כיון שיש ס׳ בקדירה מן הכף א״כ יחשב להכף בהגעלה מבליעה ראשונה ויהי׳ לה דין עגונה אם בשר בשר אם חלב חלב וי״ל דילמא אתי למיטעי אטו היכא דלא נתחבה הכף בקדירה כי אם מקלתה ועוד הגעלה אינו מועלת כ״א דוקא ברותחים כ״כ שמעלין רתיחות ולענין הגרכת״ם אפילו שאינו מועלת רותחין רק שתהא רותחת שהיד סולדת בה ועוד דמספק רתיחה צריכא ששים והגעלה אינו מועלת כי אם וודאי רותחת ועוד אנו מצריכים ס׳ נגד הכף אפי׳ בספק תחיבה כולו והגעלה אינו מועלת כ״א וודאי תחיבת כולה עכ״ל ודברים אילו שלא כדעת הרשב״א שכתב רבינו בסימן שקודם זה דלדידי׳ כיון שיש ס׳ אע״פ שהוא ב״י הרי נחלש ונקלש טעם החלב ומותר להשתמש בה אח״כ בשר עכ״ל ב״י ודעתי דעת הסמ״ק כדעת הרשב״א למה שתירץ אח״כ וי״ל דילמא אתי למיטעי היכא דלא נתחב הכף בקדירה כי אם מקלתה זה לא שייך בקדירה שכן דרך לבשל לעולם בכל הקדירה וודאי דלא התיר הרשב״א בבישול בה ירקות אלא בבישול בכל הקדירה ומה שתירץ דהגעלה׳ אינו מועלת אם לא ברותחים שמעלים כל כך רתיחה וכו וודאי דהרשב״א מיירי נמי בבישול בה ירקות ברתיחה ממש בענין דהוה הגעלה שפיר אלא דאשמועינן דאע״ג דהוא כלי שהוא צריך ליבון שני בהגעלה אבל וודאי כלי שצריך הגעלה צריך שיגעילו ברותחין שיעלה רתיחה דאם לא כן לא נפלט מה שבתוך הכלי ומ״מ הרשב״א

בסיפא

הגה״ת מנחת אהרן

להגעיל הא הוי נותן טעם לפגם א״ו נט״ל אסור או דס״ל לרב נט״ל מותר וס״ל כתירץ הר״ן דע״כ הבעין שנאמר בכלי אינו נפגם אלא שפוגם תערובתו׳ ולפ״ז מקשי הגמרא שפיר מאי מספקא ליה לרבא אי רב ס״ל נותן טעם לפגם אסור או מותר הא ע״כ מוכח דרב ס״ל נט״ל מותר דא״ל אסור וכ״ל ואין לומר מגעולי מדין קשה דהא רב ס״ל מין במינו בטעמו ושמא יבטל בו הישראל מין במינו וצריך לומר דיליף מכותר וקשה הא ע״כ רב ס״ל כסברת הר״ן וככ״ל וא״כ ליכא למילף מכותר דאין לומר דלא ס״ל סברת הר״ן קשה ולשהינהו עד לאחר הפסח ולמה אמר רב קדירות בפסח ישברו א״ו דס״ל סברת הר״ן דהוי כמו נותר דטעם בעין אינו כפגם וחל עליו מצות ביעור וא״כ ליכא למילף מכותר דנותן טעם לפגם אס״ר ומאי נספקא ליה לרבא ומיושבים שני קושית העולם:

אבל די״ל דהר״ן לשיטתי׳ אזיל דס״ל בחמץ ידוע נמי מהני ביטול וא״כ בלא הא לק״מ קושי׳ העולם דהא רב קאמר סתם קדירות בפסח ישברו אפילו ביטלו ולא חל עליו מצות ביעור ומקשי שפיר ולשהינהו והיש מפרשי׳ ס״ל דבחמץ ידוע לא מהני ביטול כמו שפסק הרמב״ם וא״כ קשה מאי מקשי הגמרא ולשהינהו הא חל עליו מצות ביעור א״ו דקושי׳ הגמרא על רבא מאי מספקא לי׳ ככ״ל וא״ש הוכחתם מקושי׳ זו:

והשתא נבוא לתרץ שני קושי׳ העולם חדא מה שמקשי׳ על הא דקאמר בגמרא וכי מאחר דאתותב רבה בר אהילאי ובל״ז נמי קשה על רב וכ״ל בל״ז לא קשה מידי על רב איכא לתרץ כאן בשל מתכות כאן בשל חרס אבל השת׳ דאתות׳ רבה בר אהילאי קשה מאי מקשי על רבה בר אהילאי הא איכא לאוקמי הברייתא בשל מתכות א״ו דלא מחלק ומקשי שפיר על רב ומתרץ כאן בשל מתכות כאן בשל חרס דאי׳ בתוס׳ ד״ה אסור לאכלו בכותח וז״ל ולפי׳ אחר שפי׳ הקונטרס שם דנכון אסור לפי שפעמים שהשמנונית קרוש על הסכין ואינו ניכר ואיכא בנכון טעם בשר ממש קשה הכא כיון שנתקנח התנור יפה אמאי אסר לאכלו בכותח וי״ל דשומן שעל החרס אינו יכול לקנח יפה ע״ש וא״כ משני הגמרא שפיר כאן בשל מתכות פי׳ אליבא דרב איכא לאוקמ׳ בשל מתכות וא״ל לסגי בקנוח דהא עכ״פ נ״ט בר נ״ט הוא ורב ס״ל נ״ט בר נ״ט אסור כדאי׳ בחולין דף קי״א ע״ב אבל רבה בר אהילאי אתותב לדידן דקי״ל נ״ט בר נ״ט מותר וא״כ אי אפשר לאוקמא בשל מתכות קשה אמאי יוסק התנו׳ לסגי בקנוח דהא נ״ט בר נ״ט מות׳ א״ו בשל חרס מיירי הברייתא׳ ולכך לא סגי בקנוח דשומן שעל החרס אינו מתקנח יפה אך דלכאורה לא מתותב רבה בר אהילאי דאיכא לאוקמא הברייתא׳ בשל מתכות ורבה בר אהילאי בשל חרס וא״ל דאי בשל מתכות לסגי בקנוח דילמא רבה בר אהילאי ס״ל דהא דנ״ט בר נ״ט מותר היינו עלו אבל נתבשלו אסור והכא הוי כנתבשלו כמו שפי׳ תוס׳ וא״כ לכך לא סגי בקנוח דהא עכ״פ נ״ט בר נ״ט הוא לכך קאמר וקב״א לעולם הא והא בשל חרס וכאן בהסיקן מבפני׳ דבחרס נמי מהני היסק בהיסקן מבפני׳ וא״כ שפיר אתותב רבה בר אהילאי דהא גבי תנור הסיקו מבפני׳ הוא אך דלכאורה קשה דילמא רבה בר אהילאי ס״ל דבחרס לעולם לא מהני היסק וס״ל דברייתא מיירי בשל מתכות ולא סגי בקנוח לפי דנ״ט בר נ״ט אסור בנתבשלו ככ״ל וכ״ל משום דאי׳ בש״ע י״ד סימן צ״ה סעיף ב׳ בהג״ה דאע״פ דנתבשלו אסור היכא דהוי נ״ט לפגם מותר וא״כ קשה למה יוסק התנור ימתין עד שיהא נט״ל ואז מותר לכתחילה כיון דהוי נ״ט בר נ״ט ג״כ א״ו דמיירי בשל חרס והוי בענין דשומן אינו מתקנח יפה ולא מהני נותן טעם לפגם וא״כ שפיר אתותב רבה בר אהילאי אבל רב ס״ל נט״ל אסור ולא קשי׳ מידי ימתין עד שיהא נט״ל:

ובזה מיושב דקאמר הילכך האי טכי׳ דע״כ מוכח דגם בשל חרס מהני היסק בהיסקן מבפנים דא״ל דבשל חרס לא מהני היסק

ובריית׳

בסיפא עד שיגעיל הראוי להגעילו וילבן הראוי ללבנו לאו למימרא דברישא אין צריך להגעיל ה, או׳ להגעיל את לישנא דמתני׳ דסוף ע"ז נקט כמבואר בדבריי בההוא שהבאתי בסימן שלפני זה דאל"כ תיקשי מנ"ל הרישא לא מיכח מהגמרא דלא דכלי הצריך ליבון סגי בהגעלה אבל בכף שנתחב קודם רתיחה לא מהני לי׳ הגעלה וכן מה שתירץ ועוד דמספק רתיחה וכו׳ כמשך לזה וכן מה שתירץ ועוד אנו צריכים ס׳ מכל הכף אפילו בספק תחיבה וכולן היינו דוקא בכף שדרך לתחיב מקצתו אבל בקדירה נסתמא הדרך לבשל בכל הקדירה וכדלעיל והוה הגעלה שפיר· אבל מה שתירץ הב"י לטעם הראשון שכתב רי"ו אינו נוח לי דא"כ בקיצור ה"ל להסמ"ק לתרץ כיון דהחלב הוא אסור בבשר אינו בדין שיהי׳ הוא הגורם היתר לקדירת בשר ולמה לי תו לכל התירוצים ודוחק לומר דמשמע ליה לסמ"ק דהאי תירוצא לא סגי אלא בהצטרפות התירוצים האחרים אלא העיקר כדפירש ומ"ש ב"י ומיהו לטעם הראשון שכתבתי בשם רי"ו ולא כתב כמו לטעם השני דהיינו דחלב אין בו כח כל כך להקליט בלע איסור היינו משום דהסמ"ק מיירי כיון כשתחבו כף חולבית בקדירה של בשר דליכא למימר הכי וק"ל:

טור ואם תחב הכף בקדירה כ"פ ולא נודע בנתים צריך ב׳ פעמים ס׳ וכו׳ עכ"ל:

כן כתב הסמ"ג בסי׳ רי"ג וכתב מהרי"ל בתשובה סי׳ קס"א ות"ה סימן קפ"ג דבראשונה צריך ס"ד לבטל טעם הכף ואח"כ חוזר הכף כמות שהיה (מהבלוע לקדירה לכף דשמא נשאר בו מעט חלב) לכן צריך ב׳ פעמים ס׳ ובתשובת הדשן גם כתב שבדיעבד לי שאין טה גים להצריך ב"פ ס׳ ודיחק שם למצוא טעם ע"ש גם בב"ח האריך למצוא טעם להפוסקים דאתו לה"ז דסמ"ג משום דבתח בה ראשונה נעשה הגעלה לכף ע"ש וכל זה אינו שוה לי דהא ודאי יכמה טעמים לא שייך כאן הגעלה (דא"כ אמאי יחסר הכף בדאיכא מים נגד הכף במה שנתחב מוף לקדירה) כמ"ש בסמ"ק ומביאו ב"י ועוד דתכ"ל לדחות דברי הסמ"ק ויכח טעם קלוש כזה אבל נראה דלכך לא נהגינן כסמ"ק משום דראיתו אינו ראיי׳ כלל וגם אין טעם לדבריו כיון שאבאר דיוה שהביא ראי׳ וכתב כדתנן במס׳ תרומות ור"ל דאיתא התם בפ"ה סאה תרומה שנפלה לק׳ ולא הספיק להגביה עד שנפלה אחרת ה"ז אסורה ור"ש מתיר בין יסבור כהרמב"ם בפי׳ המשנה ופי"ג דתרומות דחכמים לא פליגי אלא בלא ידע אבל בידע מודים דמותרת ובין יסבור כרבינו שמשון בפירוש המשנה וכהר ב"ד בהשגות וכהרא"ש פ׳ ג"ה דר׳ שמעון לא פליג אלא בידע אבל בלא ידע מודה דאסורה (ואין להקשות דפסק הסמ"ק כר"ש דלחכמים אפילו בידע אסור י"ל דטעמא דר"ש דמתיר בידע משום דכל העומד לזרוק כזרוק דמי וכו׳ כדפי׳ הרא"ש בפרק ג"ה וקי"ל בהא כר"ש דכל העומד לזרוק כזרוק דמי וכן פסק הרמב"ם בהדיא כר"ש) וכדמוכח בירושלמי מכל מקום איכא למימר דשאני התם כיון דבעי הרמה (משום גזל שבט) אבל בעלמא היכא דלא בעי הרמה ראשון ראשון בטל ואע"ג דמשמע בירושלמי פ"ב דערלה ומביאו הר"ש בפי׳ המשנה דהא דתנן הערלה מעלה את הערלה וכו׳ היינו בנודע בנתיים ע"ש מ"מ י"ל דהיינו דוקא לענין העולות הערלה דהיינו אם נפל אח"כ בפעם שניה שלא ועוד גם הראשונים מצטרף לבטל היעוד וכדתנן התם והיינו דווקא בנודע דאי לא בנודע אינו בדין שיעלה אבל לענין ראשון ראשון בטל אינו חילוק ועוד דל"ד לתרומ׳ וערלה דלא בכדי כ"ט תליא דהא שיעורי׳ דערלה במאתים ותרומה בק׳ הילכך בידיעה תליא מילתא אבל הכא גבי כף דבטעמא תליא מילתא והדבר ידוע דאין כאן טעם דהא יש ס׳ נגד כל הכף ולא יהי׳ הכף מלא כולו חלב או איסור ועוד דוודאי תחיבת הכף הב׳ לא מטעם חלב אתינן עלה דהא כבר אגרבה ס׳ נגד כל הכף אלא מטעם שהבלוע לקדירה לכף נעשית נבילה ומה מעט חלב שנשאר בו אתית עלה א"כ הוא טעם אחר (וא"כ מנ"כ א"צ ש"א פעם א׳ ששים דאי נפיק בתחיבה ראשונה כל מה שבכף הא משערינן בכל הכף ולא יהי׳ אלא כולו חלב ואי אמרינן דנשאר מעט בכף א"כ סגי בפעם א׳ ששים דהוה טעם אחר בתחיבה שנית) וכבר כתב הרא"ש בתשובה כלל ד׳ סימן ב׳ ומביאו ב"י לקמן ס"ס צ"ט דבזית חלב ובזית דם שנפלו תוך כ"ט זיתים של היתר כל א׳ מבטל טעם דחבירו והא נמי דכוותי׳ היא וגדולה מזה כתב הר"ן סוף ע"ז בשם הרא"ב"ד דאע"ג דאידחי הא דרב דימי דהמערה י"נ לבור ראשון ראשון בטל מ"מ בשאר איסורים הילכתא כוותי׳ דאפילו נפלו שני זיתים חלב או דם זה אח"ז אמרינן ראשון ראשון בטל וכדתנן הערלה מעלה את הערלה ואע"ג דחכמים אוסרים גבי מדומע היינו טעמא משום דצריכים להרים עכ"ד ואף הרמב"ן והר"ן שם וכן הרשב"א בת"ה דף קי"ב דפליגי עלי׳ היינו מטעם שכתבנו שם דכל שבא לידי כ"ט אסור ואפילו מין במינו דליכא למיקם אטעמא כיון שהשיעור שיש בו כדי ליתן טעם בשלא במינו אסור עכ"ד וכן כתב הרא"ש בפ׳ ג"ה (דעיקר הטעם משום חוזר וניעור וכל זה לא שייך כאן גבי כף דהא אין כאן איסור אלא אם החלב שבכף חוזר וניעור בתחיבה שניה ואף היא בטל בס׳ כבשר וא"ל דהבשר שנכנס מן קדירה לכף נעשה נבילה וא"כ בתחיבה שני׳ נכנס לקדירה זה לא מיקרי חוזר וניעור דהוא טעם אחר כנ"ל) וכל זה לא שייך כאן גבי כף ועוד אין סברא כלל שיהא הבלוע חמור מן איסור עצמו דאילו נפל החלב הבלוע בכף לקדירה הוה סגי בפעם א׳ ס׳ והשתא כיון דבעי ב׳ פעמים ס׳ וגם הרבה פוסקים סברי דבדבר הבלוע ל"א חנ"נ ועוד דאפשר לומר דהכף פלט כל החלב ולא כ"כ כלל לכך אין להחמיר בזה כלל והיינו דלא אשתמיט חד מהפוסקים להזכיר דבעי ב׳ פעמים ס׳ וכן דעת האו"ה והרב בהג"ה וכן נוהגין ומהרש"ל באו"ש ובספרו פרק ג"ה סימן מ׳ פסק כהב"י בש"ע (וצ"ע דהא ס"ל דלא אמרינן חנ"נ בדבר הבלוע כמ"ש בשמו סימן צ"ח ס"ק ד׳ וצ"ל דאיירי

בכף

הגה"ת מנחת אהרן

ובברייתא מיירי בשל מתכות קשה לסגי בקנוה וא"ל דהוי כ"ט בר כ"ט קשה ימתין עד שיהא נט"ל דהא אנן קי"ל נותן טעם לפגם מותר א"ו דהברייתא מיירי בשל חרס ואז הוי בעין כנ"ל וא"כ דע"כ מוכח דברייתא מיירי בשל חרס ומהני היסק בהסיקן מבפנים הילכך האי בוכי׳ דהיסקן מבפני׳ שרי:

והשתא נבוא לייסב קושית תוס׳ דאיכא למימר דרמא בר חמא מספקא לי׳ דאי׳ בגמרא שם דף ל"ו ונהדרינהו לכבשונות ומשני לפי שאין עושין כבשונות בירושלים ורמא בר חמא לא ס"ל תירוץ הגמרא וא"כ מספקא לי׳ שפיר אי אמרינן כאן בשל מתכות כאן בשל חרס ובשל חרס לא מהני היסק א"כ לא צריך לומר גזירת הכתוב גבי חטאת וא"ל נהדרינהו לכבשונות דהא בשל חרס לא מהני היסק אבל אי אמרינן גבי חרס נמי מהני היסקן מבפני׳ צריך לומר גבי חטאת נמי גזירת הכתוב וא"כ ביטל בלא בלוע אסור דאי לא אמרינן גזירת הכתוב קשה להדרינהו לכבשונו׳ אבל מרימר ס"ל כתירוץ ר"ז אין עושין כבשונות בירושלים וכסברת תוס׳ שם ע"ש וא"כ לא צ"ל גזירות הכתוב ומיישב קושי׳ תוס׳:

והא"ש הרמב"ם דע"כ מוכח דאינו יוצא מידי דופי׳ היינו משהו דה"ל דאינו יוצא מידי דופיו כלל קשה למה בעי מרימר רק בפסחא ולא מבעי׳ בכל השנה אי מצי לאשתמושי בהו א"ו דאינו יוצא מידי דופיו היינו רק משהו׳ כשאר ובכל השנה משהו מותר אבל בפסח משהו אסור ולכדאבעי׳ לי׳ דווקא בפסחא אי יוצא לגמרי או משהו איכא:

והשתא נ"ל לשוביה כסברת הי"מ דהיכא דמשהו אסור נט"ל נמי אסור דאל"כ קשה קושית תוס׳ דע"כ גבי חטאת גזירת הכתוב דאי לאו הכי מאי הצריכה הכתוב שבירה גבי חטאת ימתין עד שיהא נט"ל ויהא מותר· א"ו כסברת הי"מ דהיכא דמשהו אסור נט"ל נמי אסור וכסברת הרמב"ם דאף ע"י מריקה ושטיפה משהו מיהו איכא והיכא דמשהו אסור נט"ל נמי אסור ולכך הוצרך שבירה גבי חטאת וק"ם הוכחה להי"מ:

והשתא א"ש הא דלא מתרצים הא דמבטלין איסור חמץ לכתחילה משום דהיתירא בלע י"ל דהתוס׳ סוברים דחמץ הוי איסורא בלע ואין לומר א"כ מאי מקשי הגמרא על רב דלמא שאני חמץ דהוי איסורא בלע משא"כ בתנור דהיתרא בלע כנ"ל י"ל משום דבלא"ה קשה מאי מקשי הגמרא על רב מהא דקדירות בפסח ישברו דלמא אף לאחר ההיסק משהו מיהא איכא ובפסח משהו אסור אבל גבי תנור מיירי בשאר איסורי׳ דמותר במשהו ואין מבטלין האיסור לכתחילה נמי לא שייך גבי תנור דהא אם שאכל הלחם הנאפה בו עם בשר ליכא איסור כלל ואין אסור רק כשאכל הלחם עם מאכלי חלב ואז הוא מין בשאינו מינו וממילא המשהו נבטיל לכך שרי באם שהוסק התנור ול"ל דהמקשן הי׳ סבר דע"י היסק יוצא לגמרי ולא נשאר בו טעם כלל אפילו משהו וא"כ א"ש תוס׳ דס"ל דחמץ מיקרי איסורא בלע ואפ"ה מקשי הגמרא שפיר לרב דאמאי לא ליהני היסק גבי קדרות בפסח דהרי לא נשאר בו אפילו משהו עכ"ה:

בכף של חרס וכה"ג אף המהרש"ל מודה כדהבאתי שם ועוד נראה מדברי מהרש"ל שם בספרו לייש"ב זה בדרך אחרת בדוחק ע"ש) שוב מצאתי בתשובת בנימן זאב סימן שע"ו שכתב ג"כ על דין זה אמנם נראה לחלק דהתם יש שני שאין של איס"ר והכא אין כאן אלא כף א' של איסור עכ"ל וכן כתב האגודה בפ"ב דתרומות ע"ש וכן עיקר כדעת הרב בהגהת ש"ע :

ירושלמי פרק ב' דערלה בעי אי ידיעה חבירו חשיב ידיעה בכתיים או צריך דווקא ידיעת בעלים ולא איפשט' ומביאו הר"ש בפי' המשנה שם ונראה דהכא כיון דבלא"ה יש הרבה פוסקים דאין צריך אלא פעם א' ס' וגם כן עיקר וכמ"ש לעיל סגי בידיעת חבירו אפילו לדעת הש"ע שסייעתו והיינו דכתבו הסמ"ק והטור והש"ע סתמא ולא נודע בכתיים דמשמע הא אם נודע בכתיים סגי בידיעת מאן דהוא :

טור כתב הרב וכו' ול"ד להתם כו'

כתב מהרש"ל פרק כל הבשר סימן ד"ט וה"ה דה"נ לחלק דגבי סכין ששחט בה שהאיסור משום דם אמרינן מישריק שריק אלא מחמת רוב דם הוא דבולע קצת ולא נאסר כ"כ משום הכי סגי בקליפה משא"כ בבליעת בשר בחלב עכ"ל ולא דק כלל דוודאי לא עלה על הדעת לדמותו לסכין ששחט בה כשירה דהתם וודאי אפילו קליפה לא בעי דאיירי דטריד למיפלט דמה לא בלע דמא וכדאית' בגמרא וכמבואר לעיל סימן י' אלא המתירים מדמי לה לסכין של גוים דשחט בה דאמרינן ריש פ"ק דחולין דף ח' ע"ב דאפילו למ"ד בית השחיטה רותח סגי בקליפה וכן הוא בהגהת סמ"ק סימן ר"ה להדיא ע"ש א"כ הכא ליכא איסורא דדם אלא משום שמנונית דאיסורא וא"א לחלק בהכי וזה ברור :

סימן צ"ה

כתב הרב ב"י בספר ב"ה וז"ל כתב רבינו ירוח' והוא בנט"ו אות' כ"ח תבשיל שנתבשל בקדירת בשר מותר לאכול גבינה אחריו אפי' בלא קינוח ואם איכא ב"י מותר לאכול אותו תבשיל עם גבינה עכ"ל ואין דבריו נכונים אלא אפילו היא ב"י מותר לאכלו עם גבינה דהוה נ"ט בר נ"ט כמו שנתבאר וכתב עוד ירקות וקיטנית שנתבשלו בקדירה חולבת אפילו היא ב"י מותר לאכול בתבשיל של בשר ונראה דווקא דיעבד אבל לכתחילה אין לו לבשל בכלי של חלב דבר שרוצה לאכול עם בשר עכ"ל ואין דבריו נראים אלא לכתחילה נמי מותר לבשלם בכלי של בשר כנ"ל עכ"ל ולא ידעתי למה כתב עליו ואין דבריו נכונים כיון דהרבה מגדולי פוסקים סוברים כן וכמ"ש בב"י וכן פסקו כל האחרונים וכן הרב בהגהת ש"ע והכי נהגינן גם מ"ש ואין דבריו נראים לא ידעתי למה דוודאי לכתחילה אין נכון לבשל בכלי חלב כדי לאכול עם בשר וכן כתב הסמ"ק והגה"מ ומביאם ב"י לקמן וכן כתב האו"ה ריש כלל נ"ד בשם המרדכי ואולי י"ל דס"ל להרב ב"ה מדכתב רי"ו מותר לאכלו בתבשיל של בשר דווקא אבל לא עם בשר עצמן וכמו שכתבתי למעלה ועלה קאי ונראה דווקא דיעבד אלמא דמאי דכתב בסיפא עם בשר הוא לאו דווקא דא"כ דאסור לבשל לכתחילה בכלי של חלב דבר שרוצה לאכול עם תבשיל של בשר וע"ז כתב דאין דבריו נראין אלא לכתחילה מותר לבשל בכלי של חלב דבר שרוצה לאכול עם תבשיל של בשר ודו"ק מ"מ לא ידעתי איך חלק על רי"ו בסברא בעלמא בלי ראיי' להקל :

גרסינן בפרק כל הבשר דף קי"א ע"ב יתיב רב כהנא אחוה דר"י קמי דרב הונא ויתיב וקאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח וכן שחתכו בסכין מותר לאכלו בכותח מ"ט אמר אביי האי היתרא בלע והאי איסורא בלע א"ל רבא כי בלע היתרא מאי הוי סוף סוף האי היתרא דאתי לידי אסורא הוא דאיסורא קאכיל אלא אמר רבא האי אפשר למטעמיה והאי לא אפשר למטעמיה א"ל ר"פ לרבא ולטעמיה קפילא ארמאי מי לא תנן קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בשל בה בנ"ט וכו' כי קאמינא דליכא קפילא ובתר הכי מסיק אמר חזקי' משום אביי הילכתא דגים שעלו בקערה של בשר מותר לאכלן בכותח וכיון שחתכו בסכין שחתך בו בשר אסור לאכלו בכותח · וקשיא לי בהאי שמעתתא טובא חדא דלהאי דמשני רבא האי אפשר למטעמי' מאי בין רישא ובין סיפא דהא וודאי דהכא והכא אי אפשר למטעמי' שרי ואי לא אפשר למטעמי' אסור תו הקשה הר"ן דאי ליכא קפילא פשיטא ותירץ דקנ"ל דלא סמכינן אגוי דלאו קפילא אבל ישראל כל דהו סמכינן ואינו נראה בעיני דא"כ היכא רמיזא דילמא מיירי היכא דליכא נמי גוי דלאו קפילא ועוד הקשה הרשב"א בחדושיו ז"ל ותמי' לי דמאי קא משני רבא וכו' דהתם בשבישל בה חלב ולהכשיר שתבשיל בדיעבד הוא דמהני קפילא ולא להכשיר הכלי מכאן ולהבא ועוד דהתם אי איכא קפילא לא מרגיש אבל הכא מי אמרינן דלטעמי' קפילא להאי תבשיל כדי להכשיר הכלי לכתחילה ועוד כמה יהבינן בגוה דלטעמי' קפילא אי

הגה"ת מנחת אהרן

א עיין גמרא במס' ע"ז דף ע"ו · רמי לי' רב עמרם לרב ששת תנן השפודין והאסכלאות מלבנין באור והתני' כו' · עד רב אסי אמר כו' ועיין בגמרא דזבחים דף נ"ז · וצ"ל להוכיח כרש"י דס"ל ליכא ליה סוגיות וא"צ מעת לעת גם צ"ל הוכחה לרש"י דפסק כר' יודא מין במינו לא בטיל ולא כחכמים דס"ל מין במינו בטיל · ועוד אי' בתו' במס' חולין ד' קי"א ד"ה הלכתא דגי' שעלו בקערה מותר לאכלו בכותח גבי פלוגתא דרב ושמואל בדגים שעלו בקערה של בשר רב אמר אסור לאכלו בכותח ושמואל אמר מותר והביא תוס' בשם רש"י פי' ריב"ן חתכו דוקא עלו שרו אבל נתבשלו אסור דכחד טעמא חשיב כו' ומתוך לשון הקונטרס משמע דאין חילוק בין עלו לנתבשלו כו' ויש לדקדק אפי' נתבשלו שרי כדאמרינן פרק דם חטאת כל יום נעשה גיעול לחבירו ומותר לבשל בה שלמי' האידנא בקערה שבישל בה שלמים אתמול ולא אמרינן דקא ממעט באכילת שלמי' דהאידנא משום דטעם שני הוא וכתבנו קודם שיבוא לידי איסור (משמע אף נתבשלו נ"ט בר נ"ט מותר)

ומיהו ע"כ אין ראי' משם דהא אפילו בישל בה חטאת שרי לבשל באותו קדירה שלמים בסוף עכו"ס והרי ממעט באכילתה דמיתסר לזרים ולנשים ועבדים דאין נאכלת אלא לזכרי כהונה דהו' טעם שני באיסו' וע"כ התם הי' טעמא משום דמין במינו מדאורייתא' בטיל ברוב ובכלי מקדש אוקמו' אדאורייתא עכ"ל · וצ"ל הוכחה לרש"י לשיטתי' ע"כ רק עלו מותר אבל נתבשלו אסור דלכאורה יש להקשות לרבא דס"ל מין במינו לא בטיל כמו שמפרש רש"י במס' פסחים דף מ"ד ובחולין דף ק"ט ע"ש קושית תו' במ"ש אמאי שרי לבשל שלמים בקדירה שבישל בה חטאת הא קא ממעט באכילתה דמיתסר לזרים והוה טעם שני באיסור ורבא גופ' מתרץ כן בסוגי' דהכא · וצ"ל לרש"י ל"ק קושית תו' דרש"י ס"ל דזהו לא מיקרי איסור במתבשל שלמים בקדירה של חטאת כיון דאינו אסור לכהנים ובטעם שבישל בה הי' יכול לאכול לכהנים לא מיקרי אסור בלע וק"ל :

וצ"ל להוכיח כסברא זו דשלמים וחטאת לא מיקרי אסור' בלע · דהרמב"ם והראב"ד סברים הא דאין מבטלין איסור לכתחילה הוא מדאורייתא ותוס' ס"ל שהוא מדרבנן ובפר"ח סימן צ"ט דחק ליתן טעם לסברת תוס' דאין מבטלין איסור שהוא מדרבנן ע"ש ולשיטתי' תוס' הנ"ל דמקשי' האיך רשאי לבשל שלמים בקדירות של חטאת ותירצו כיון דמין במינו מדאורייתא בטיל ובמקד' אוקמו' אדאורייתא' וקשה היאך רשאי לבשל לכתחילה ולבטל איסור לכתחיל' א"ו מדאורייתא מותר לבטל איסור לכתחילה וק"ל :

אך לסבר' הראב"ד והרמב"ם קשי' קושי' תו' הנ"ל דאין לומר דאוקמו' אדאורייתא' הא מדאורייתא' אין מבטלין א"ו כסברא הנ"ל דבטעם שמבשל בה שלמים לא מבטיל איסור דחזי להאכיל לכהנים לכך מותר לבשל בה שלמים ומיושב שפיר רש"י כנ"ל :

והשתא מיושב נמי לרב דסבר נ"ט בר נ"ט אסור היאך רשאי לבשל שלמים האידנא בקדירה שבשל בה שלמים מאתמול הא קא ממעט באכילה אך לפי דאמרן א"ש דאיכא למימר דרב סבר נ"ט בר נ"ט דאסיר רק מדרבנן ומדאורייתא שרי ובמקדש אוקמו' אדאורייתא :

ועפ"ז נראה לי לתרץ קושי' עצומה דהוי' במס' ע"ז דף ס"ח ע"ב אמר רבא הלכתא נ"ט לפגם מותר ועכברא בשיכרא לא ידענא טעמא דרב אי משום דקסבר נ"ט לפגם אסור ולית הילכת' כוותי' אי משום דקסבר נ"ט לפגם מותר ועכברא בשיכר' אסבוחי מסבח ע"כ וקשה הא רבא תירץ כל יום נעשה גיעול לחבירו ומשום כן סגי שפוד ואסכלא במקדש בהגעלה אבל אי לא נעשה גיעול בכל יום צריך ליבון וקשה היאך תני סתמא במשנה השפוד ואסכלא מגעילין בחמין משמע אפילו

אי יתיב בה טובא דיליא פורתא מכדין הוה יהיב טעמא וקערה עשוי' היא לאכול בה אפי' ונשהו ושמא הכי אקשי' לי' אמאי אסור לאכול בה אפילו רותח שבה דאסור לאכול בה רותח תרתי ומשמע אסור לאכול באותה קערה לכתחילה הרותח ומשמע נמי אסור לאכול הרותח שבה ועלה קא מקשי רב פפא ועלה מתרץ רבא אי דאיכא קפילא הכי נמי שמותר לאכול הרותח שבה אבל קערה עצמה באיסורא קיימא עכ"ל· ותו קשי' לי' מאי דקאמר חזקי' הילכתא וכו' הלכה מכלל דפליגי ומאי פליגא הא רב כהנא לא קשרי אלא בשטעמו ואביי לא אסיר אלא כשלא טעמו וכמ"ש הרשב"א והרא"ש והטור ועוד דליסכא דאסור לאכול בה רותח משמע אפילו טעימא לא מהני בי' לכך נראה דה"פ דשמעתתא דוודאי האי צנון שנחתך בסכין של בשר לא נאסר כולו וכן דעת הרמב"ד והרא"ה והסמ"ג וכן פסקו הב"י ומהרמא"י וקאמר רב כהנא קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רות' בדליכא קפילא ולצנון שחתכו בסכין של בשר מותר לאכלו בכותח בשטעמו ולא אמרינן כיון דהאי צנון לא אסור כולו עד ס' אלא כדי נטילה א"כ כיון דלאו בטעמא תלי' מילתא דהא אינו אוסר כדי נתינת טעם א"כ כיון דמדינא שרי אלא דרבנן הצריכוהו נטילה א"כ מה לי אם יש בו טעם אי לאו והילכך אפילו לית בו טעם ליתסר כדי נטילה מיהו לכתחילה לאכלו בכותח קמ"ל דאפילו כדי נטילה אינו אסור כי לית בי' טעמא והילכך ע"י טעימא מותר לאכלו בכותח לכתחילה וחזקי' נמי' דאביי אסיק הילכתא דאסרו לאכול בכותח לכתחילה אפי' ע"י טעימא דלעולם אסור לכתחילה כיון דלאו בטעמא תליא מילתא והכי מוכח בהדי' בתוס' ד"ה אמר אביי דאביי פליג ארב כהנא אבל ו, דמי (אביי ס"ל) ליכא טעם כלל בקערה והיינו דלא הזכירו הרמב"ם והסמ"ג וסמ"ק ומרדכי ושאר פוסקים היתרא

דטעימא

הגה"ת מנחת אהרן

אפילו אם בשלו בו חטאת או שלמים ערב שבת מותר בהגעלה יום א' שלאחריו ובזה לא שייך גיעול לחבירו דבשבת לא בישלו בו כלום· וצ"ל דיוה"כ שרי בהגעלה דביום א' הוא נ"ט לפגם ומאי אמרינן לרב נט"ל אסור קשי' אמאי שפוד ואסכלא מגעילן בחמין כנ"ל ודוחק לומר דרב פליג אמתניתין גם לא שייך לחלק בין דאורייתא לדרבנן דכי דאמרינן נט"ל אסו' יליף מכלי מדין וא"כ הוא מדאורייתא וא"כ מוכח ע"כ דרב סבר נט"ל מותר ומאי מספקא לי' לרבא :

ונ"ל ליישב דרבא ג"כ סבר כתירוץ רב פפא ורב אשי ע"ש רק משום הכי תירץ רבא בכל יום נעשה גיעול לחבירו דאשמעינן מיני' דנ"ט בר נ"ט מותר בקדשים דאל"כ קשה קושית תוס' הא קא ממעט באכילתה אבל רב דסבר דנ"ט בר נ"ט אסור מה נקא לן בא אי נ"ט בר נ"ט אסור רק מדרבנן ונוכל לומר משום הכי מגעילן בחמין דבכל יום נעשה גיעול לחבירו ובמקדש אוקמו' אדאורייתא וקשה היאך סגי בהגעלה כשבשל בה ערב שבת ובשבת לא בישל בו ולא נעשה גיעול בכל יום א"ו דסבר נ"ט לפגם מותר או דרב סבר נ"ט בר נ"ט אסור מדאורייתא וא"כ ממילא ליכא לתרץ בכל יום נעשה גיעול לחבירו דקא ממעט באכילתה וצ"ל ע"כ כתירוץ רב פפא ורב אשי וא"כ איכא למימר דרב סבר נט"ל אסו' וא"ש דמספקא רבא וק"ל :

ואין להקשות כשבישל בה ערב שבת כבר נפגם טעמו בנ"ש אמאי צריך כלל הגעלה אתרץ בסיום בס"ד :

ועפ"ז צ"ל הוכחה לרש"י דליכא לילה פוגמת ול"צ מע"ל דהא קשי' לרב' כשבישל בה ערב שבת אמאי סגי בהגעל' הא לא שייך נעשה גיעול וע"כ צ"ל משום דבמוצ"ש היה נט"ל ותירוץ זה שייך כשבישל בה ערב שבת שלמים דנאכלים לשני ימים ולילה אחד א"כ לא נעשית נותר עד תחילת מ"ש וא"כ הוי נפגם תיכף כשנעשית נותר· אבל אם בישל בה בערב שבת חטא' דנאכל ליום ולילה ונעשה נותר תיכף כשעבר הלילה וטעמו' לא נפגם עד שעבר מע"ל מעת בישולו וכיון שנעשה נותר פעם אחת אף דאח"כ נפגם כבר חל עליו מצות שבירה או מריקה ושטיפ' כן אי' בהרא"ש והר"ן ואמאי לא בעי ליבון כדין שאר איסורי' א"ו כרש"י דליכא לילה פוגמת וא"כ אף שבישל בה ע"ש חטאת כש ב' הלילה איסור נותר ופגם בהדדי קאתי :

והשתא צ"ל להוכיח כריב"ן חתנו של רש"י דוקא דגים שעלו בקערה מן הכלי הוא דמותר אבל נתבשלו אסור דהוה טעם ממש· גם יהא מוכח דהלכה כר' יודא דאמר מין במינו לא בטיל דאי' בתו' במס' זבחים דף צ"ו ע"א ד"ה ואם טש כל הפת כו' ותימא אי נתבשלו נמי מותר אמאי אמרי רבנן מזמן אכילת ראשון טעון מריקה ושטיפ' לגבי שלמים דאתיול ושלמים דהאידנא דשכיח' היתר דאין סבר' לומר גזירת הכתיב בדבר שמותר גמור בחולין אפילו מדרבנן עכ"ל· אבל אי אמרינן עלי' אין נתבשלו לא דהו' כטעם ראשון לק"מ קושית תו' דא"ש דצריך מריקה ושטיפה מזמן אכילה אך אי אמרינן מין במינו בטיל הקושי' במ"ע דאף שהיא טעם ממש א"כ מריק' ושטיפ' דשלמי' דאתווגל מתבטלין בשלמי' דהאידנא· וא"ל דמשום הכי טעון מריקה ושטיפה דלמא יבשל בה בשר אחר מה שאינו מינו קשה אמאי אמר הכתו' שבירה בכלי חרס יבשל בה אותו מין אע"כ דרבנן דר"ט ס"ל מין במינו לא בטיל וגם נ"ט בר נ"ט אסור בשנתבשלו פסק רש"י כן להלכה :

בדרך אחר צ"ל הוכחה לרש"י דנתבשלו אסור ומין במינו לא בטיל דשמעתי להקשות לפי מה שכת' הרא"ש בשו' עכו"ם אפילו אי אמרינן סוף הלילה פוגם ל"ק אמאי הוצריך התורה שבירה בכלי חרס ומריקה ושטיפה בכלי נחושת אחר בישול חטאת למ"ד נ"ט לפגם מותר כו' מיהו י"ל אע"פ שנפגם הותר' מן התורה אם נעשה נותר מ"מ גזירת הכתו' הוא שבירה בכלי חרס וכו' עכ"ל· וקשה א"כ מאי מקשה הגמרא במס' זבחים ד' צ"ו ע"ב על הא דקאמר ר' יהודא אותה למיעוטא תרומה דאינו צריך מריק' ושטיפה ופריך ותרומה לא בעי מריק' ושטיפה והתני קדירה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בישל בנותן טעם פרש"י שמא בעי הגעל' לפלוט איסור הנבלע בכלי שלא יאסר ע"כ כו' ואי אמרינן גבי חטאת גזירת הכתו' הוא אף שהוא אינו ב"י וכע"ל הוא צריכ' שבירה בכ"ח אילטרך שפיר אותה למעוטי תרומה באם שקדירה הוא אינו ב"י וה'דקתני אם בישל בה בנ"ט מיירי כשבישול בקדיר' ב"י ואף אי אמרינן לשיטת רש"י דכל הליל' פוגם מ"מ צ"ל גזירת הכתו' שטעון שבירה בכ"ח כו' דהרא"ש פירש בימים הקדמונים לא היו מבשלים בלילה וא"כ קשה ג"כ כנ"ל מאי פריך הגמרא על ר' יהודא מהאי דאם בישל בהם בנ"ט כנ"ל :

ונ"ל לתרץ דקשית הגמרא הוא לר' יהודא לשיטתי' ע"כ לא ס"ל גבי חטאת גזירת הכתו'· דאי' במשנה חולין דף פ' דם שנתער' במים כו' נתער' ביין רואין אותו כאילו הוא מים נתער' בדם בהמה או בדם חי' רואין אותו כאלו הוא מים ר' יהודא או' אין דם מבטל דם ומקשו לר' יודא מנ"ל מין במינו לא בטיל דיליף מדכתב ולקח מדם הפר ומדם השעיר דילמא עד דאיכא מין במינו ועולין קשי' עיין גמרא מנחות ד' כ"ב ע"ב וסוגי' דש"ס היכא דאמר קשי' לא תיובתי' גמור' ויוכל לתרץ ונראה לי לתרץ כך דקשה לר"י אמאי הוצרך הכתו' שבירה בכלי חרס ומריקה ושטיפ' בכלי נחושת אפילו ברגל דשמא כתב הלא כל יום נעשה גיעול לחבירו אע"כ נ"ט בר נ"ט אסיר וא"כ אסיר לבשל בו שלמים האידנא בקדירה שבישול בה שלמים מאתמול דקא ממעט באכילת' וקשה הא מין במינו בטיל א"ו מין במינו לא בטיל אפילו בלא עילין וא"ש דאמ'ר' יודא מין במינו לא בטיל אדיע"ז קשה היאך מצי למילי' משבירת כ"ח הא ע"כ התם גזיר' הכתו' הוא דבכל דוכתי' נט"ל מותר והכא אף כשהוא נט"ל הצריך הכתו' שבירה בכ"ח א"ו צ"ל לר' יודא הא דהצריך הכתו' שבירה בכ"ח כשרוצ' לבשל בה כשהי' ב"י ואינו נט"ל וא"ל אמאי כתב ישבר ליסכהו עד שהוא נט"ל י"ל דהתור' הורת לנו בזה דכ"ח אינו יוצא מידי דופי' לעולם דהספקה אינו מועלת בו· והעולה מדברינו דר"י יליף מין במינו לא בטיל מדהצרי' הכתו' שבירה וע"כ לא ס"ל גזירת הכתו' גבי חטאת ואינו אסו' גבי חטאת רק כשהוא ב"י ועל' קאמר אותה למיעוטא תרומה ומשמע אף כשקדירה ב"י ואינו נט"ל נמי שרי ופריך הגמרא שפיר והתנן אם בישל בה חולין בנ"ט :

והשתא א"ש דמוכח ע"כ כרש"י דנ"ט בר נ"ט אסור כשנתבשלו דא"כ הדרא הקושי' לדוכתי' אמאי צריך מריקה ושטיפה בכלי נחושת הא נעשה גיעול לחבירו וא"ל משום דמין במינו לא בטיל הא ל"צ ביטול דלא יהיב טעמא א"ו כשנתבשל יהיב טעם אף דהוא נ"ט וא"ש רש"י דפסק מין במינו לא בטיל ונ"ט בר נ"ט אסור כשנתבשל :

ועפ"ז א"ש דפריך הגמר' לרבא א"ה הגעל' נמי לא בעי דלכאור' יש לתרץ דהא דתנן השפודין והאסכלאות מגעילן בחמין היינו מזמן אכילת ראשון וקאי אריפא ברגל וברגל באת' ל"צ כלל מריק' ושטיפ' דהא בכל יום נעשה גיעול לחבירו כקושית תוס' הנ"ל אך שהוא גזירת הכתו' וא"כ לק"מ הגעלה נמי לא ליבעי אבל בכל השנ' צריך ליבון להוצי' מן האיסור· וצ"ל דכך הוא קושית הגמרא דרבא ס"ל מין במינו לא בטיל למה פסק כר' יודא ולא כחכמים וצ"ל הוכחתו כנ"ל מדאיצטרך הכתו' גבי חטאת שבירה אפילו ברגל הא כל יום נעשה גיעול לחבירו א"ן

מין

דטעימא אלא כתבו סתמא דלכון שחתכו בסכין של בשר אסור לאכלו בכותח וכיולא בזה כתב מהרש"ל פרק כל הבשר סימן ס"א דחזקי' סבר דלכתחילה מיהת אסור אפילו ע"י טעימא אלא דס"ל למהרש"ל דבסכין של גוים כיון דלא איפשר למטעמי' אסור כולו דמתפשט הטעם בכולו וכסברת הרשב"א והר"ן והלכך כתב דטעמא לכתחילה מיהת אסור משום דסוף סוף טעם נמהו איכא ולכתחילה אסור כמו קערה שמלח בה בשר דאסור לכתחילה לאכול בה רותח אפילו ע"י טעימת קפילא עכ"ל ואינו נכון לפי סברתו דמתפשט בכולו א"כ כיון דליכא טעם כבר נתבטל וחשיב דיעבד דכיון דנתבטל נתבטל ול"ד לקערה כיון דהפסתא אסורה מדם שבא האיך יבטל איסור לכתחילה בשגם שאפשר בה לבר מועט אפשר ליתן בה טעם אבל אם יאכל בה הרבה יתבטל הטעם והוה ממש מבטל איסור לכתחילה אלא ודאי העיקר כדפרישי' :

בב"י ד' פ"ז ריש ע"ב וכן נראה מדברי הרשב"א וכו' אין זה הוכחה דאין הכי נמי ס"ל להרשב"א דכל דברים חריפים חשובים ככנון אלא דבא לומר דסילקא אע"פ שאינו חריפים אסורים משום דיש לה משיכה וכן כתב הר"ן בהדי' ע"ם הרשב"א דשום ובצל וכיוצא בהם מדברים החריפים שיש להם דין נכון :

הלכות תערובות

סימן צ"ח

זה לשון הב"י מצאתי כתוב דכבד ובשר שני מינים הם כדאמרינן הנודר מן הבשר מותר בכבד ובשר עוף ובשר בהמה שני מינים הם וכתב ע"ש קיימא לן כרבא דבתר שמא אזלינן חמרא חדת' ועתיקי שני מיני' הם ותאו ועזי' שני מיני' הם ואיל ושור ועז ג' מיני' הם וכן מיני דגים ועופות מחלוקים בשמן שני מיני' הם אבל ביצים של עוף זה בביצי' של עוף זה הוי מין במינו וחלב ובשר שני מינים הם ושומן הלב ושל הדקים מיקרי חלב וחלב פרה ורחל מין א' הוא ושומן של אליית והזה אלי' ושומן הילך בשר שמן הוא ומיקרי בשר ולא חלב וכבש ואיל מין במינו הוא מא"ז עכ"ל ואח"כ מצאתי באגו"ר עכ"ל והוא באו"ה סוף כלל כ"ג ובהגהת ש"ד סימן ל"ט בשם א"ז :

ומה שכתב כבד ובשר ב' מינים הם נ"ל דלא איצטריך למימר כשהכבד עדיין לא יצא מידי דמה דאז פשיטא כיון דהאיסו' הוא משום דם דדם ובשר ב' מינים הם אלא איירי בכבד טריפה אי מבהמה טמאה דאף שכבר כלה ויצא' מידי דמה אפילו הכי מכח איסור טריפות או טמאה חשיבה מין בשאינו מינו ובדמייתי ראיי' מן הנודר מן הבשר מותר בכבד :

ומה שכתב חמרא חדתא כו' כתב האו"ה סוף כלל ד"ג דהיינו קודם שעברו עליו מ"ם יום וכ"ש חמרא וחלא דשני מינים הם והכי איתא בגמרא פרק בתרא דע"ז דף ס"ו :

ומה שכתב איל ושור ועז וכו' נ"ל דמיירי כשהן שלמים דכיון דחלוקי' בשמן ה"ל מין בשאינו מינו אבל הבשר שוהן ה"ל מין במינו דהכל שם בשר הוא וכן כתב רמב"ן בתשובה סי' ד"ו ז"ל וכן בשר שור ובשר איל ועז שנתבשלו יחד כולהו בשר מיקרי והוה מין במינו ואם הם שלמים אינם שווים בשמם ולא הוי מין א' וכן אווזי' ותרנגולי' ופסיוני ויונים וכל מיני עופות המובדלין בשמם לאו מין א' הם ואם נתחתי כולהו בשר עוף מיקרי והוי מין א' וכן חתיכת דג טמא שנתבשלה עם חתיכת דגים טהורי' הוי מין במינו דהאי חתיכה דג מיקרי והאי חתיכ' דג איקרי אבל דג טמא שלם דאית לי' שמא באפי' נפשיה הוי מין אחר עכ"ל וכן באו"ה שם העתיק לשון הא"ז וש"ר ואיל ועז ג' מיני' הם כשהם שלמים אע"פ שכולן בשר וכו' · אבל מהרש"ל פרק גיד הנשה סימן ל' הבין דמיירי בבשר שוהן ולכן כתב עלי' ואין נ"ל כלל דהא שחלקן הכתו' לענין קרבנו מכל מקום כולו מין בשר אחד הן ואין חילוק בין שור וכבש ועז והכל נקרא בשר מן הסתם לכל מילי וכן כמו לענין דגים הכל חשי' מין במינו עכ"ל ולפענ"ד נראה פשוט דגם הא"ז והמחברים שהביא לא מיירי אלא בשלמים וכדכתב רמב"ן ואו"ה והיינו דנקט ואיל ושור וכו' ולא נקט בשר שור ובשר איל כדנקט ברישא בשר עוף ובשר בהמה וכו' ועוד מדנקט ברישא עוף ובשר בהמה כו' דמפליג בין בשר לבשר הל"ל דבשר שור ואיל כו' ב' מינים הם לאפלוגי בחד בבא בין בשר לבשר ואמאי נקט לי בבא אחריתא והכי משמע מלשון האגור והגה"ת ש"ד שכתבו ואיל ושור ועז ג' מינים הם אע"ג דכולן מין בשר עכ"ל :

הג"ה מנחת אהרן

מין במינו לא בטיל וכיון דרבא יליף דמין במינו לא בטיל מחטאת ע"כ לא ס"ל גבי חטאת גזירת הכתו' ופריך הגמרא שפיר א"ה הגעלה נמי לא ליבעי במ"כ דע"כ ס"ל נ"ט בר נ"ט מותר אפילו בקדשי' דהא אמר נעשה גיעול לחברו ומיתר לבשלו ולא אמרינן דממעט באכילתה וא"כ אף דמין במינו לא בטיל הא לא יהיב טעמא כלל וא"ל מש"ה צריך מריקה ושטיפה היכא דבישל בה חטאת וא"א לבשל בו שלמים דס"ל כתוס' דהו' איסו' לגבי שלמים דאסור לזרים כו' וא"כ כיון דאיכא איסור ממש ומין במינו לא בטיל לא תהני בי' הגעלה ויהא צריך ליבון אע"כ ס"ל כרש"י דחטאת לא הוה איסור לגבי שלמים ככ"ל א"כ הגעלה נמי לא ליבעי :

וא"ל לפי סברא דהשתא דחטאת ליכא איסור לגבי שלמים וא"כ ע"כ ליכא למיליף הא דמין במינו לא בטיל מסבירת כ"ח ונ"ל דרבא יליף תלמוד אחר דמין במינו לא בטיל וקשה מאי פריך הגמרא א"ה הגעלה נמי לא ליבעי דלמא גזירת הכתו' הוא מריקה ושטיפ' אף דליכא איסור כלל · נ"ל לתרץ דלק פשיט דרבא מתרץ' בתם זבחים דף הכ"ל על הא דפריך הגמרא על ר"י מקדירה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין כו' · רבא אמר לא צריכה אלא לדאמר מר כו' ע"ש · ואי אמרינן דרבא ס"ל גבי חטאת גזירת הכתו' אף דליכא טעם כלל צריכא שבירה ל"ק כלל מתרומה דהתם יהב טעמא ושורה ממעט תרומה היכא דליכא טעם דא"ל שבירה כמו שאר קדשים א"ו דרבא לא ס"ל גזירת הכתו' גבי חטאת רק משום נתינת טעם הוא דאסור וכשנעשה גיעול לחבירו ליכא טעם כלל פריך הגמרא שפיר א"ה הגעלה נמי לא ליבעי עכ"ה :

סימן צח

איתא בש"ע ריש סימן צ"ח איסו' שנתערב בהית' מין בשאינו מינו כגון חלב שנתער' בבשר יטעמנו עכו"ם כו' ואם אין עכו"ם לטועמו או מין במינו דליכא למיק' אטעמי' משערינן בששים ע"כ · וכתב אא"ז הגאון המחבר ש"ך וז"ל איסור שנתערב כו' כגון חלב משמע דהיינו חלב בלי"רי דהיינו תרבא וכן משמע בטור וא"כ דעת הטור דטעם חלב ובשר אינו שוה וכן משמע מדברי שאר פוסקים אבל רמב"ן כתב בסי' ב' ובסוף עכו"ם דחלב ובשר טעמ' שוה ונ"ל דמיירי בבשר שמן עכ"ל וא"כ נ"ל הש"ע מיירי בבשר כחוש לפיכך כתב חלב בבשר הוא מין בשאינו מינו הואיל ואין טעמם שוה ·

ונראה ליהקשות לכאורה דאי' ברי"ף פרק גיד הנשה וזה לשונו הלכתא אין בגידין בנ"ט כו' וה"מ גיד עצמו אבל שמנונית משערינן בששים כדרבא דאמר רבא השתא דאמרי רבנן בטעמא ואמרי רבנן בקפילא ואמרי רבנן בששים מין בשאינו מינו דהיתרא בטעמא כגון קדיר' שבישל בה תרומה וחזר ובישל בה חולין · מין בשאינו מינו דאיסור' כגון בשר בחלב אי איכא קפילא דטעים לה בקפילא · מין במינו דלא יכול למיקם אטעמי' כגון שמנונית דגיד הנשה א"כ בשאינו מינו היכא דליכא קפילא דטעים בששים עכ"ל וא"כ משמע שמנונית עם בשר הוה מין במינו ועיין בר"ן שם ונ"ל ג"כ דהרי"ף מיירי בבשר שמן לכך הוא מין במינו עם שמנונית אך הא קשי' לי על הש"ע ובתחילה נרא' לתת טעם מנ"ל לרי"ף דמין במינו היינו שמנונית של גיד הנש' עם בשר והרב הגאון המחבר אשל אברהם בספרו על חולין כתב ח"ל הנה נפל מחלוקת בין הפוסקים אי שומן ובשר חד מין הוא או לא ודעת הרי"ף דשומן ובשר

שוב כתב באו"ה שם בשם א"ז דאפילו בשר נבילה ושחוטה איכא למ"ד ב' מינים הם וכן כתב המרדכי פרק בתרא דע"ז והאי מ"ד לא ידענא היכי איתי' · ואין נראה כלל וכן כתב ראב"ן בתשובה שם והרשב"א בת"ה וכל הפוסקים דבשר נבילה ושחיטה הוי מין במינו וכן מסיים באו"ה שם וז"ל ומיהו בשר נבילה ושחוטה השוין בשמם בחיי' בין שלמים בין חתיכות מין א' הם וגם קיי"ל כמ"ד שני מינים הם אלא כדפסק אח"כ דווקא שור ואיל ועז כשהן שלמים וכו' ע"כ לשונו והוא פשוט :

ומה שכתב שאור ועיסה שני מינים הם כתב מהרש"ל שם וזה לשונו בע"כ צריך לומר שאור מחיטים ועיסה משעורים או איפכא וקמשמע לן דלא"ת הכל נקרא עיסה וחד שמא אית להו א"כ ל"ת נאמר ששאור בא לתקן העיסה ומיקרי מין במינו אבל אי אפשר לומר שאפילו הם השאור הוי ממין עיסה שהוא ב' מינים דהא תנן בהדיא במסכת ערלה מין במינו כיצד שאור של חיטים שנפל לתוך עיסה של חיטים עכ"ל ודבריו נכונים וכן משמע מדברי הר"ן פרק בתרא דע"ז בשם הרמב"ן ע"ש מיהו וודאי שאור של חיטים עם שאור של שעורים הוי מין א' וכן כתב הרמב"ם פרק ט"ז מהמ"א דין י"ד :

ונראה לי דכבש ועז ב' מינים הם וכן משמע מהפוסקים הנ"ל שכתבו דאיל ועז נמי ב' מינים הם א"כ איל לאו עז הוא ואח"כ כתבו דכבש ואיל מין במינו ש"מ לכבש ועז ב' מינים הם ודו"ק וכן משמע במהרש"ל שם :

וחלב פרה וחלב רחל נראה לי דלא שנא חלב שלהם בקמ"ץ ול"ש חלב דהיינו תרב' שלהם הוי מין במינו ולע"ג דלדידן דקיי"ל דבין מין במינו ובין מין בשאינו מינו בש"א דטעם כעיקר דאורייתא' בין במינו בשאינו מינו א"כ אדרבא כספק הוא דהכל אזלינן בתר טעמא מ"מ כ"מ לענין טבל ויין נסך ושאר תקרובות ע"ז ומשמשי' דאסורים במין במינו במשהו וכמ"ש בפרושי לש"ע :

במסכת

הגה"ת מנחת אהרן

אחד מין והר"ן הביא ראי' כו' ע"ש · ונ"ל הוכחה לרי"ף דעוד כתב האשל אברהם אייר אני לענ"ד כוונת רבא ליישב קושית תוס' מה שמקשים ד"ה אמר רבא דבשמעתין ס"ל רבא מין במינו בטיל בששי' ובזבחים ס"ל לרב' כרב ושמואל דאמר מין במינו לא בטיל ולהכי מפ' ש מריש הוה קא קשי' לי עד שמעינן אקפ"ל ארמאי כו' וקשי' ל' לרבא כיון דשמעינן אקפילא ארמאי לאו לאורדקא גר במתניתן משערינן כבשר בלפת למה לא קאמר יטעום קפילא ארמאי והך קפילא יאמר אם נתן ב. טעם או לא גם הלשון כיצד משערינן איכו מדקדק לפי מה דיכולין לשערינן בקפילא ארמאי (דס"ל להרב מחבר דגיד עם בשר מין בשא"מ) וצריכן לומר כמ"ש הרשב"א דשומן הגיד עם בשר הוא מין במינו ולהכי לא אמר בטעימת קפילא כיון דשומן הגיד ובשר הוה מין במינו וקשי' לי' לרבא א"כ היאך לומר במתניתן בכ"ט דהא מין במינו לא בטיל להכי חזר רבא ואמר מין במינו בטיל בששי' כלומר בתחיל' סבר רבא מין במינו לא בטיל והא דאמרינן במתניתן בכוהן טעם הי' סבר מריש טעימת קפיל' לא מהני ואם כן ל"ק לי' אמאי אמר במתניתן בכ"ט הא מין במינו לא בטיל הי' סבר רבא דשומן ובשר היה מין בשא"מ כדעת הטור אבל לאחר שנתוודע לרבא דטעימת קפילא מהני קשי' לי' אמאי לא יאמר במתניתן דמשערינן ע"י קפילא א"ו דשומן הגיד ובשר הוה מין במינו להכי א"א ע"י קפילא כיון שהוא מין במינו וליכא למיקם אטעמא וכיון דמוכרחי' לומר דשומן הגיד ובשר הוה מין במינו וא"נ קאמר שהוא בכ"ט כולי לכו דמין במינו בטיל בס' לזה חזר רבא ואמר אמרו רבנן בטעמא עד מין במינו בטל עכ"ל ודפח"ח ושפ"ב · וא"כ מוכח ע"כ דשומן ובשר הוה מין במינו וא"ש הוכחת הרי"ף דא"כ קשה קושית תוס' הא רבא פסק כרב ושמואל מין במינו לא בטיל א"ע"כ דשומן ובשר הוה מין במינו ולכך הדר בי' רבא כדהמע דטעימת קפילא מהני כנ"ל :

אך עדיין קשה דכיון להטור שומן ובשר כחוש היה מין בשא"מ אמאי תני סתמא במשנה כיצד משערינן כבשר בלפת הלא בבשר כחוש איכא עוד תקנתא בקפילא ארמאי ולמה תני סתמא במשנה דמשמע דאין לו היתר אחר אלא כבשר בלפת דהיינו בששים כמו שפי' תוס' דף צ"ז ע"ב ד"ה כל איסורין מדאמר רב נחמן גיד בששים משמע דבשר בלפת הוה שיעור' בששים וכ"ל להרי"ף מ"ש דהר"ן פירש ודקאמ' במינן אקפילא היינו נק לא ואי אמר לית בי' טעם אפילו ליכא ששים שרי ע"ש · וא"כ א"ש דנקט כבשר בלפת לאשמועינן דבעינן לעולם ששים אבל לש"ע דכתב יטעמנו עכו"ם כו' ופירשו האחרונים אי אמר דאית בי' טעם אפילו איכא ששים אסור וא"כ ע"כ טעימת קפילא לחומרא דהיכא דאפשר בטעימת קפילא לא משערינן בס' וקשה אמאי לא תני במשנה טעימת קפילא בבשר כחוש ונ"ל ליישב בדוחק כיון דגיד בעצמו נוכל לומר דלא יהיב טעמא כולי האי כמו שפירשו תוס' דף צ"ז ע"פ ושמנו של גיד אסור רק מדרבנן כדאי' בגמרא שמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור ולכך הקילו בי' וא"צ שא כבשר בלפת דהיינו ששים :

ולפ"ז קשה על רש"י שפסק כר' יוד' מין במינו לא בטיל הואיל ורבא סבר כן ובפסחים דף למ"ד ע"א פרש"י שמעינן מיני' חלב (דהיינו תרב') שנפל לבשר במשהו וא"כ ע"כ חלב ובשר מין במינו ואמאי קתני במשנה ירך שנתבשל כו' כבשר בלפת בשלמא משום גיד הנשה נוכל לומר דהוה מין בשא"מ עם בשר אבל שומנו של גיד עם בשר דהוה מין במינו לרש"י ליתא כולה :

ונ"ל לתרץ דאי' פלוגתא בגמ' חולין ד' ק"א האוכל גיד הנשה של טמאה ר' יודא מחייב שתיים ור"ש פוטר וטעמיה דר' יודא דקסבר יש בגידין בנ"ט וכן איתא בפסחים ד' כ"ב ע"ש ואי' עוד התם בחולין אמר רב יהודה אמר רב האוכל גיד הנשה של נבילה ר' מאיר מחייב שתיים וחכמים פוטרים · וא"כ ממ"נ א"ש אי אתי' מתניתן ירך שנתבשל דמשערינן כבשר בלפת כר' יודא דסבר יש בגידין בנ"ט אף דסבר נמי מין במינו לא בטיל נוכל לומר דאיסורא דהתם משום גיד עצמו דהא יש בו בנ"ט וגיד עם בשר הוה מין בשא"מ ואי משום שמנו של גיד הא איתא בגמרא ד' צ"ג וכן הוא בתוס' ד' צ"ו דלר' יודא שמנו של גיד אפילו מדרבנן שרי וא"ש דיש דין הגיד נגד הבשר בששים דהיא מין בשא"מ ואי אתי' מתניתן כר"מ דפליג על ר' יודא ואיסר שמנו של גיד מדרבנן כדאית' ד' צ"ב נמי ל"ק דמגיד וודאי ל"ק דקסבר יש בגידין בנ"ט מ"מ הוה גיד עם בשר מין בשא"מ ואף שהוא מין במינו נמי ל"ק דסתם בר פלוגתא דר"י הוא ר"מ וכן להיפך ואמרי' דר"י ס"ל דם מבטל דם והיינו מין במינו בטיל וא"כ בין גיד ובין שמנו בטיל בששים אף דהוה מין במינו וא"ש רש"י :

ואין להקשות דרש"י פי' דף צ"ח דהא דמשערינן בס' היכא דבדקינהו ולא יהיב טעמא א"כ ליכא למיקם אטעמא כגון מין במינו אבל היכא דבדקינהו ויהיב טעמא לעולם טעמא לא בטיל ע"ש וא"כ משמע דצריך קפילא לחומרא וא"כ אמאי תני במתניתן כבשר בלפת הא צריכא לעולם קפילא היכא דאפשר למיקם אטעמי' · ונ"ל פשיטא דמתניתין אתי' כר"מ דס"ל מין במינו בטיל וס"ל גיד עם בשר היה מין במינו כמו דס"ל להפר"ח דגיד עם בשר היה מין במינו ע"ש · ושמנו של גיד עם בשר הו' נמי מין במינו לרש"י דס"ל חלב עם בשר הוה מין במינו א"כ ליכא למיק' אטעמי' לכך משערינן כבשר בלפת והיינו ששים :

אבל עדיין לא פלטי מחדא דקשי' לרש"י קושית תוס' היאך אמר רבא מין במינו בששי' הא ס"ל כר' יודא דמין במינו לא בטיל וא"ל כתירוץ אשל אברהם דרבא הדר בי' קשה הלא רש"י פסק כן. לכה דמין במינו לא בטיל ועוד למה הדר בי' הלא יוכל לאוקמי' מתניתין דירך שנתבשל כר' יודא כפי דאמרינן לעיל וא"ל דמש"ה הדר בי' דרבא פליג בהא על ר' יודא דס"ל שמנו של גיד שרי לגמרי ואיהו סבר שמנו של גיד אסיר וא"כ אי אמרינן דמין במינו לא בטיל אמאי תני במשנה דמשערינן כבשר בלפת הלא שומן של גיד עם בשר הוה מין במינו וליתסר לגמרי א"ו דמין במינו בטיל קשה כנ"ל למה פסק רש"י בדברי רבא דמין במינו לא בטיל :

ונ"ל לתרץ ובזה יהא מתורץ נמי הקושי' הנ"ל משמנו של גיד לשיטת רש"י דאי' בגמ' חולין דף צ"ט דפריך הגמרא והאמר ר' יודא מין במינו לא בטיל והאיך קאמר דג טמא רביעית בשתים ומשני שאני ציר דזיעה בעלמא הוא ופי' הרשב"א ז"ל בחדושיו לחולין וז"ל כלומר מדרבנן הוא דאסור ובשל דבריהם לא אמר ר' יודא דמין במינו לא בטיל ע"ש ושמנו של גיד הוא מדרבנן ונוכל לומר הא דאמר רבא מין במינו בששים דהיינו בשמנו של גיד דבדבר שהוא מדבריהם מודה ר"י דבטיל והא דקאמר רבא מין במינו לא בטיל היינו בדבר שאסור מן התורה ושוב מצאתי לדברי מלשון הרי"ף ז"ל דכתב מין במינו כגון שמנו של גיד בששים ולמה נקט שמנו של גיד ולא נקט סתמא אלא כוונתו לתרץ קושית תוס' לרבא דאמר מין במינו לא בטיל

וקאמר

סימן צ"ט

במסכת חולין דף צ"ז ע"ב אמר רב חנינא כשהן משערין משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות ובקדירה איכא דאמרי בקדירה עצמה וא"ד במאי דבלעה קדיר' פירש רש"י אם ראינהו כשנפל שם קודם שנתמעט ולכן משערינן אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ואין בהיתר ששים בו אומדין כמה בלעה קדירה מן ההיתר לפי כשנפל שם הי' היתר הרבה ונתמעט בבליעת הקדירה אבל בקדירה עצמה לא משערינן וכיון דאפליגו לישנא ואיסורא דאורייתא היא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדירה ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערינן ולא משערינן במאי דבלעה קדירה מן ההיתר לפי שאף מן האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכדאמרינן לקמן אטו היתרא בלע איסורא לא בלע ע"כ לשונו והעתיק דבריו הרא"ש ומביאו ב"י:

והרשב"א כתב בת"ה דמתוך דברי רש"י ז"ל נראה שהוא מודה שאם ראינו האיסור משעת נפילתו ובא לפנינו עכשיו כמו שהי' לפנינו ולא נצטמק וההיתר נצטמק מכמות שהי' כגון זה מצטרפין ההיתר שנבלע בקדירה שנצטמק לבטל האיסור אע"פ שאין עכשיו בהיתר כדי לבטל האיסור כמות שהוא ואין זה מחוור בעיני דמה לנו במה שהי' רבה מתחילתו על האיסור השתא מיהו נתמעט ההיתר וחזר האיסור לאסור אותו כאילו נפל בתוכו עכשיו שיעור איסור כזה ובמסכת תרומות נמי משמע דבתר סוף אזלינן וכו' ע"כ לשונו:

ודבריו תמוהים דמה הוא רוצה מרש"י ליקשי על הגמרא דקאמר הכי בהדיא אטו התירא בלע דאיסור' לא בלע (משמע דאם שידעינן בוודאי דלא בלע באיסורי' הוה אמרינן דמצטרף בליעת הקדירה לאצטרופי להיתרא קשה נמי הא עכשיו ליכא ששים נגד האיסור) ולא וודאי דלא קשי' לא על רש"י ולא על הגמרא דאתא לאשמועינן דלא מצטרפינן ממאי דבלע קדיר' היתר' אפילו אחר שסילק האיסור (וכשסילק ממנו הי' ששים נגד ההיתר רק לאחר הסילוק האיסור נתמעט ההיתר לא מצטרפינן הבלוע שבקדירה להתיר) לפי שאף מן האיסור בלעה (קודם הסילוק וא"כ אי תצטרף האי בלוע דהיתר בקדירה להתיר תחשוב נמי האי בליעת איסור שבקדירה מקודם הסילוק ולא הוה ששים בשעת סילוקו) הא כל שידעינן שלא בלע מן האיסור וסילוק האיסור מצטרפין ממאי דבלע קדירה דהיתרא אח"כ (לאחר שסילק האיסור ובשעת הסילוק הי' ששים נגד האיסור ומיושב קושית הרשב"א):

טור כתב בספר המצות שצריך החכם לחקור אם נתנו מים בקדירה אחר שנתנו בה האיסור שאותן המים שנתנו אח"כ אין מצטרפין לבטל האיסור ונ"ל שאין צריך שאפילו הוסיף מים אח"כ אם לא כיון כדי לבטל האיסור מצטרפין דקי"ל כל האסורים שריבה עליהם שוגג מותרים במזיד אסורים ואין לחוש שמא יבוא לרבות במזיד שאם באנו לחוש לזה גם לא נאמין לו מה שאומר שלא ריבה עכ"ל:

טור

הגה"ת מנחת אהרן

וקאמר מין במינו בששים לכך פי' הרי"ף כגון שמנו של גיד דאסור מדרבנן לכך קאמר רבא מין במינו בטול ככ"ל:

שוב מצאתי ברמב"ן דהרי"ף הי' גירסא בגמרא כגון שמנו של גיד וא"ש טפי והא דפי' רש"י מין במינו בין דהתיר' ובין דאיסור' דליכא להבחין טעמא משמע מין במינו דהתירא היינו תרומה עם חולין וזה אסור מדאורייתא והילך קאמר רבא בששים הא בדבר שאסור מן התורה ס"ל כר' יודא דלא בטיל וי"ל דמיירי בתרומה בזמן הזה שהוא מדרבנן או בתרומת פירות דהוא ג"כ רק מדרבנן וא"ש ככ"ל:

והנה לפי דברינו הנ"ל קשה לכאור' על הא דאי' בתוס' ביצה ד' ל"ח משנ' שם וכן אם שאל' מחברת' מים ומלח לעיסת' הרי אלו כרגלי שתיה' ויתיב רבנן וקאמרי אמאי וליבטיל מים ומלח לגבי עיסה' אמר להו ר' אבא הרי שנתער' לו קב חטין בי' קבין חטין של חבירו יאכל הלה יחדי אחיכו עלי' אמר רב אושעי' שפיר עבוד דאחיכו עלי' מאי שנא חטין בשעורי' דלא קאמר להו דהוה לי' מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בטיל חטין בחטין נמי כהי דלר' יהודא לא בטיל לרבנן מבטיל בטול ע"כ וקשה הא התם מיירו לענין איסור תחומין דליבטיל מים ומלח לגבי עיסה וזהו מין במינו כמו שפי' תוס' ד"ה משום דהוי ואיסור תחומין הוא רק מדרבנן והו אפילו לר' יודא נמי בטל וא"כ אף דרבי אבא אמר אליבי דר' יודא נמי לא א"ש דהא לגבי איסור דרבנן ר' יודא מודה דבטיל ככ"ל · וא"ל דקושי' הגמרא על הא דאמר רבי אבא הרי שנתער' לו קב חטין כו' ע"ז קאמר הגמרא נהי דלר"י לא בטול דהוא מדאורייתא מה שאוכל ממון של חבירו קשה ה"ל לגמרא להקשות תיכף על רבי אבא דלא דמי' האי שנתערב קב חטין למים ומלח דזהו דאורייתא וזהו מדרבנן א"ו דס"ל לש"ס דאין לחלק בין דאורייתא לדרבנן לענין לבטל וקשה ככ"ל:

ונ"ל לתרץ דלק"מ דאי' בעירובין דף נ"ה משנה אם נתגלגל עירובו חוץ לתחום כו' אם ספק ר"מ ור' יודא אומרים הרי זה חמר גמל ופי' הרמב"ם בפירוש המשניות וכן התי"ט משום דס"ל דתחומין דאורייתא ואזלינן לחומרא' ע"ש · וא"כ א"ש לר"י לשיטתו דס"ל תחומין דאורייתא אף לגבי תחומין נמי מין במינו אינו בטלה ובזה מיוש' קושית תוס' שם ד"ה נהי דלר"י לא בטיל לרבנן מבטיל בטיל מכאן נראה דהלכה כרבנן מין במינו בטיל דהא סתמא דש"ס קאמר הכי עכ"ל ופירש מהרש"ל לאפוקי מרש"י דפסק כר' יודא עכ"ל ולפי דברינו לק"מ על רש"י באמת מרב אושעי' ליכא הוכחה דאיהו קאמר שפיר עביד דאחיכו עלי' נהי דלר"י כו ור' אושעי' ס"ל כרבנן אבל אנן קיי"ל כר' יודא דמין במינו לא בטיל · וי"ל דעיקר הוכחת תוס' מדמקשי הגמרא בפשוט וטעמא מאי פירש רש"י כיון דלאו תירוצו נינהו הנך שנויי דלעיל טעמ' דמתניתין דלא בטיל מאי הוא ומשני כו' ואמאי לא מתרץ משום הכי לא בטיל דאנן קי"ל כר' יודא א"ו דאין הלכה כר' יודא אבל לפי מה שכתבתי א"ש דאף דקי"ל הלכה כר' יודא דמין במינו לא בטיל היינו בדבר שאסור מן התור' אבל בדבר שאסור מדרבנן מודה ר' יודא דבטיל ואנן קי"ל תחומין דרבנן הלכך ליכא לתירץ טעמא דמתניתין משום דמין במינו לא בטיל הא בתחומין דרבנן לא שייך זה אבל באמת לענין מין במינו דלא בטיל בדבר שהוא אסור מן התורה איכא למימר שפיר הלכה כר' יודא דמין במינו לא בטיל:

ואין להקשו' לשיטת רש"י דרבא סבר הלכה כר' יודא הא תנן במס' הנ"ל גיד שנתבשל עם הגידין בזמן שמכירו בנ"ט קשה אמאי לא ליתסר כל הגידין משום מין במינו ונ"ל לתרץ דרש"י לשיטתי' א"ש דבדף צ"ח סוף ע"ב פי' רש"י על הא דקאמר רבא לא נצרכא אלא לטע' כעיקר דבקדשים אסור קמ"ל הכא דשרי פרש"י דרבא ס"ל טעם כעיקר בחולין לאו דאורייתא ע"ש וא"כ א"ש רבא לשיטתי' דס"ל טעם כעיקר לאו דאורייתא ורש"י פי' במשנה גיד הנשה בזמן שמכירו משליכו לחוץ ואין כאן אלא פליטתו וכיון דאין כאן ממשות של איסור רק טעם בעלמא אין אסור רק מדרבנן ובדבר שהוא אסור מדרבנן בטיל שפיר מין במינו אפילו לר' יהודא ככ"ל · ומעתה דברי רש"י מיושבי' על אדני פז ומתורצי' כל הקושית בס"ד:

ועתה אבא לברר ולהוכיח סברת הטור וש"ע שפסקו חלב דהיינו תרבא עם בשר הוה מין בשא"מ דאי' בגמרא דזבחי' דף ק"ט ע"ב משנה המקריב קדשים ואימורים בחוץ חייב ופרש"י המעלה קדשי' ואימוריהן שהקרי' הבשר והאימורין מחוברין בו חייב עכ"ל ומקשי הגמרא דף ק"י אמאי והא איכא חציצה אמר שמואל בשהפכן ור' יוחנן אמר אפילו תימא בשלא הפכן והא מני ר' שמעון היא דאמר אפילו העלה על הסלע חייב רב אמר מין במינו אינו חוצץ · ופרש"י והאיכא חציצה שהבשר אינו ראוי להקטר' חוצץ בין האימורין למערכ' ודכוותי' בפני' לאו העלא' היא דרחמנא אמר על העצים אשר על האש וקס"ד דמתניתין ר' יוסי דאמר אינו חייב עד שיעלם לראש המזבח כשהפכן החלבים למטה עכ"ל והרמב"ם פי"ט מהלכו' מה"ק הלכ' ה' כתב המעל' את הבהמ' כולה בחוץ חייב מפני האימורין ואע"פ שלא הפרישן אין בשר הזבח חוצץ וכאלו הקטירו האימורין בפ"ע עכ"ל וכתב הכ"מ דפסק כרבנן מין במינו אינו חוצץ והלכת' כוותי' לגבי שמואל באיסורי ואע"ג דר' יוחנן אמר אפילו שלא הפכן והא מני ר"ש ולא קיים לה משום דמוקי למתניתן כיחידאה

מה שפירש הב"י דספר המצות לטעמייהו אזלי דבכל האיסורי' אמרינן חתיכה נעשה נבילה ולכן חיישינן שמא מה שהי' בקדירה תחילה לא הי' ס' כנגד האיסור ונעשית הכל נבילה כל מה שבקדירה וכשירבה עליו היתר צריך ס' כנגד כל מה שהי' בקדירה קודם שרבה ההיתר ולכך צריך לחקור דאם לא יחקור ישער בס' נגד האיסור ובאמת צריך ס' נגד מה שהי' היתר בקדירה קודם שריבה דכ"כ אבל הרבה מהפוסקים סוברים שלא אמרו חתיכה נעשה נבילה אלא בבשר בחלב דווקא הילכך דברי רבינו עיקר שאין צריך לחקיר חקירה זו עד כאן דבריו ואינו מכוון בעיני דא"כ למה כתב הטור וכ"ל שאין צריך וכו' דקי"ל כו' דהא להטור בבשר בחלב עכ"פ צריך לחקור א"כ אין זו השגה כלל דלהסמ"ק בכל האיסורים צריך לחקור ולהטור בבשר בחלב ואין דין זה תלי' כלל במה דקי"ל כל האיסורים שריבה עליהם בשוגג מותרים גם בד"מ הקשה על הב"י וז"ל וצ"ע למה כתב סתם דאין צריך לחקור אחר זה דהרי במקום דחנ"כ כגון בבשר בחלב צריך לחקור והוי לי' לפרש ע"כ:

גם מה שכתב הב"ח דלדעת הספר המצות דאף בלח בלח אמרינן חתיכה נעשה נבילה אבל הטור השיג עליו דאף לטעמייהו דבכל איסורים חתיכה נעשה נבילה מכל מקום בלח בלח כשחזר להוסיף היתר וכיעור להיתרא ע"כ לשונו ודאי ליתא דהא כתב הרא"ש בפרק בתרא דע"ז גבי יין נסך שנפל לבור יין וא"כ נפל לשם מים דאין צריך מים אלא כדי לבטל היין נסך וכתב הרא"ש וזה לשונו והא דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה ויצטרך מים לבטל היין דהיתר ודאיסור היינו לפי שלא נפל מן היין האיסור כדי נתינת טעם אלא במשהו נאסר וכל דבר שנאסר במשהו לא אמרינן חתיכה נעשה נבילה עכ"ל הרי דאף בלח בלח הוי אמרינן דחתיכה נעשה נבילה אי לאו דנאסר במשהו והכי נמי משמע להדיא מדבריו סוף פרק גיד הנשה דאף בלח בלח אמרינן חתיכה נעשה נבילה ע"ש:

גם מה שתירץ בספר ד"מ וזה לשונו ועוד נראה דאפשר דהטור מחלק בין הא דאמרינן חתיכה נעשה נבילה להא דאמרינן כל האיסורים שריבה עליה' בשוגג כו' כמו שמחלק בתשובת הרשב"א סימן תל"ה שכתב דווקא אם נתערב לח בלח או יבש ביבש אמרינן דאם ריבה עליהם שוגג כו' אבל כל שאסור משום בלע כגון איסור שנפל על החתיכ' ויש בה בכ"ט ואחר כך נתרב' ההיתר לבטל אינו מועיל דאמרינ' חתיכה נעשה נביל' ואפשר לסוף זו אסור עכ"ל וכן הי' נ"ל ליישב דברי הטור דכתב סתמא דקי"ל כל האיסורים שריבה עליהם מותרים משמע אף בבשר בחלב דלכ"ע חנ"כ עכ"ל ולא נהירא כלל דא"כ צריך לומר דהטור מיירי בלח בלח דלא נעשה נבילה וכבר כתבתי דדעת הרא"ש דאין חילוק בין לח בלח:

ועוד דהאיך אפשר לומר דבלח בלח לא אמרינן חתיכה נעשה נבילה בבשר בחלב והרי בגמרא פרק כל הבשר דף ק"ח ריש ע"ב מוכח להדיא דאף בלח בלח חתיכה נעשה נביל' בבשר בחלב דפריך התם חלב נבילה היא כו' ע"ש וכן כתב הרשב"א בת"ה דף ל"ח בהדיא עיין שם:

ומה שכתב בשם תשובת הרשב"א סימן ת"לה ליתא דהא ס"ל להרשב"א בת"ה דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה רק בבשר בחלב ובב"ח אף בלח בלח אמרינן חנ"כ א"כ יהי' דברי הרשב"א סותרי' זה את זה וגם דבריו בתשובה יהי' נגד הגמרא אבל כשתראה בתשובה תראה לעין דהרשב"א לא כתב שם אלא בשאר איסורים במקום דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה לחלק בין לח לחתיכה דבלח אם נתוסף אח"כ עד ס' הכל מותר ובחתיכה נשארה באיסורא משום דאין האיסור נפלט לגמרי וכתבאר לקמן סימן ק"ו ואין ענין לכאן וזה ברור ופשוט:

ועוד תירץ בד"מ וזה לשונו והא דכתב הטור דקי"ל כל האיסורין שריבה עליהן שוגג מותרים קאי אכל איסורים אפילו בבשר בחלב אע"ג דלכ"ע חתיכה נעשה נבילה ס"ל דאפ"ה אם ריבה שוגג אע"ג דאין ס' לבטל כל הקדירה אפ"ה שרי דמצטרף כל ההיתר יחד לבטל האיסור הראשון שנפל הואיל ונתרב' בשוגג והא דאמרינן חתיכה נעשה נבילה היינו אם ערבו במזיד כו' ע"כ לשונו וגם זה אינו נכון דכבר הוכחת' בפרושי לש"ע סעיף קטן ט"ו בכמה הוכחות וראיות ישרות וברורות וחזקות כראי מוצקים דאי אפשר לומר כן אלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה אף בשוגג:

עוד תירץ וזה לשונו אע"ג דקיימא לן כל האיסור שריבה עליה שוגג מותרים היינו דווקא דלא נודע התערובות קודם שריבה אבל לאחר שנודע התערובות לא ולכן אמרינן חתיכה נעשה נבילה וזו התירץ נראה לי נכון וכן כתב באו"ה כלל ל"ז עכ"ל וגם זה דחיתי בפרושי לש"ע שם:

אבל נראה לי לפרש דעת הטור לפי שמסתימות לשון הספר המצות משמע דלאו מטעם חתיכה נעשה נבילה אין המים שהוסיפו עליהם אח"כ מצטרפים אלא מטעם דכל אסורי' שריב' עליהם לא מהני דקנסינן שוגג אטו מזיד והא דאיצטריכין בכולא תלמודא לטעם חתיכה נעשה נבילה היינו היכא דאפילו שוגג ליכא כגון נפלה מעצמו כמו שפירש ר"י (אי נמי מיירי ביבש ביבש אבל בלח בלח ס"ל להספר מצות דלא אמרינן אם ריבה עליהם שוגג מותרים וכמו שהביא הב"י חילוק זה בשם הגה"ת ש"ד) והשתא להספר המצות אפילו היכא דלא שייך חתיכה נעשה נבילה צריך לשאול כגון ביין נסך שנפל לבור (כמו שפירש הרא"ש שהבאתי לעיל) ולזה השיג עליו הטור ונראה לי שאין צריך לשאול מהאי טעמא דקיי"ל כל האסורים שריבה עליהם שוגג מותרים והתם בשוגג מיירי א"כ משמע לי' להטור דהתם אפילו בלח בלח מיירי ומדקתני כל האיסורים וא"כ ודאי היכא דלא שייך לומר חתיכ' עצמה נעשה נבילה כגון ביין נסך שנפל לבור או בשאר אסורים לבד מבשר בחלב אין צריך לשאול זה נראה לי ברור דעת הטור ודו"ק:

מיהו אנן קיי"ל השתא דבכל האיסורים חתיכה עצמה נעשה נבילה ולא נהגינן לשאול אפילו בבשר בחלב והיינו הטעם אחר דאחזוקי איסור לא מחזיקינן דמהיכי תיתא למימר שנתנו מים בקדירה לאחר שנתנו בו האיסור:

טור וכתב הרשב"א אבל דבר שעיקר איסורו אינו אלא מדרבנן כגון גבינה של גוים ושמנו של גיד אין מערבין אותו בהיתר כדי לבטלו רכר ועירבו בהיתר כדי לבטלו כשוגג מותר כמזיד אסור נפל מעצמו בהיתר אע"פ שאין ההיתר כדי לבטלו מותר להוסיף ההיתר כדי להכשירו כדחזינן בעצים שנשרו מן הדקל בתוך התנור בי"ט שמותר להרבות עליהם עצים מוכנים להתירו עכ"ל:

הגה"ת מנחת אהרן

וקרו' הדבר שאף הוא לא אמרה אלא לומר דאפשר לאוקמי' מתניתן הכי ולא לומר שהאי הלכה כיחידאה עכ"ל:

ובזה הוכחתי כדברי הרלב"ח בתשובה סי' פ"ח שכתב לרמב"ם חלב דהיינו תרבא עם בשר הוה מין במינו והא דכתב מין במינו כגון חלב אלי' בחלב כליות ולא כתב נפל חלב לתוך בשר משום דשייך למימר בי' ונמוח הכל משא"כ בחלב עם בשר עכ"ל ע"ש והנה הרב בעל פר"ח השיג עליו בסימן צ"ח דמדכתב הרמב"ם דמין במינו כגון חלב כליות שנפל לתוך חלב האלי' ולא נקט שנפל עם בשר משמע דהוי מין בשא"מ ע"ש וכ"ל דע"כ מוכח כהרלב"ח דלהרמב"ם חלב עם בשר מין במינו הוא דאל"כ קשה היאך כתב גבי החיטה חוץ המעלה את הבהמה כולה בחוץ כו' ואין הבשר הזבח חוצץ וכרב מין במינו אינו חוצץ הא בשר עם אימורין דהיינו תרבא הוה מין בשא"מ וחוצץ אע"כ ס"ל להרמב"ם דבשר עם חלב הוה מין במינו:

אבל הטור וש"ע ס"ל מדמוקי ר' יוחנן כר"ש ולא מוקי כהלכתא כר' יוסי וכרב מין במינו אינו חוצץ ומוקי לי' כיחידאה שלא אליבא דהלכתא דר' יוחנן גופי' אמר בעירובין דף מ"ו ר' יוסי ור"ש הלכה כר"י אלא ע"כ ס"ל דחלב עם בשר הוה מין בשאינו מינו לכך א"א לאוקמי' כרב וצריך לאוקמי' כר"ש דלא ניח' לי' לאוקמי' כסמוך בשהפכן דמשנה סתמא קתני וא"כ כיון דר' יוחנן סבר חלב דהיינו תרבא עם בשר הוה מין בשא"מ קי"ל כוותי' דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וא"ש פסק הטור וש"ע עכ"ה:

יען ראיתי הב"י נסתבך בזה וגם הב"ח משבש הספרים שלא כדין וגם מהרו"ך מאריך בדברים שקצתם אינם נוחים לי לכן אגיד את הנלפע"ד והמעיין אשר שבחר יקרב :

זה לשון הרשב"א כפי מה שהביאו הב"י ומיהו באיסורים שעיקרן מדרבנן כבשולי גוים וכיוצא בזה אם נפלה לפחות לששים מרב' עליה לכתחילה ומבטלה דגרסינן בפרק קמא דביצה עצים שנשרו מן הדקל וכו' ופריך הגמרא והא קא מבטל איסור לכתחילה וכו' ומשני הגמרא הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ודווקא שנפל האיסור לתוך ההיתר ואין בהיתר כדי לבטלו כי הא דעצים שנפלו לתוך התנור אבל ליטול איסור דרבנן ולערבו תוך ההיתר ומרובה כדי לבטלו לא ואפילו להוסיף על ההיתר כדי לבטלו לא אמרו אלא באיסורן שעיקר של דבריהם בלבד וכמו שאמרנו ויש מי שאומר דאיסורן דרבנן שאין להם עיקר מדאורייתא כבשולי גוים וגבינת' שאין להם עיקר מדאורייתא אלא משום גזירה בלבד ותרומת ח"ל וחלת ח"ל מערבין אותו לכתחילה בידים בתוך רוב של היתר ואוכלין אותו ויש לו קצת על מה שיסמוך מדאמרי' בפרק עד כמה תרומות ח"ל מבטלה ברוב ויש מי שאומר שאין מקילים כן לבטל האיסור לכתחילה אפילו באיסור של דבריהם שאין להם עיקר דאורייתא ובתרומות ח"ל הוא שהקילו יותר משאר האיסורים וכן כתב הרמב"ן ורבינו שמשון כתב בפרק ב' דחלה שאפילו לבטלה ברוב לא אמרו אלא לכהן טמא אבל להתירה לזרים לא כללו ג' דיני' בביטול האיסורין האיסור תורה אפילו שיעורו דרבנן אע"פ שנפל לתוך הקדירה היתר שאין בו שיעור לבטלו אין מוסיפים עלי' היתר כדי לבטלו וא"ל לומר שאין מערבין אותו בידים כדי לבטלו עבר וביטל או שריבה עלי' אם בשוגג מותר אם במזיד אסור למי שנתבטל בעבורו · איסור של דבריהם שיש לו עיקר בדאורייתא אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו ואם עשה כן במזיד אסור אבל אם נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו כדי לבטלו · איסור של דבריהם שאין לו עיקר בדאורייתא כתרומת וחלת ח"ל מערבין ומבטלין אותה ברוב לכתחילה וי"א שלא אמרו כן אלא בתרומת וחלת ח"ל אבל לא בשאר איסורים ויש לחוש לדבריהם עכ"ל ובאמת הלשון הזה שהביאו הב"י דברי הרשב"א נראים כסותרים שבתחילה כתב ואפילו להוסיף על ההיתר כדי לבטלו לא אמרו אלא באיסורים שעיקרן של דבריהם בלבד עכ"ל משמע דאתא לאפוקי איסורי דרבנן שעיקרן דאורייתא ולבסוף כתב איסור של דבריהם שיש לו עיקר דאוריית' כו' נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עלי' ומבטל' :

אבן בתורת הבית הארוך דף קד"ב ע"ב כתוב בזה הלשון ואפילו להוסיף על ההיתר לבטלו לא אמרו אלא באיסורין שעיקר מדבריהם בלבד וכמו שאמרו אבל באיסורין שעיקרן מדאורייתא ונתערבו בהיתר שיש בו כדי לבטלום בדאורייתא אלא שאסרוהו חכמים עד שיהא בו ס' ואם עבר והוסיף כן במזיד אסור וכדאמר ויש מי שאומר כו' עכ"ל :

נראה מזה שמה שכתוב לא איירי אלא באיסורים שעיקרן מדבריה' אין הכוונה שאין להם עיקר בדומיהן בתורה כלל אלא הכוונה שעיקר איסורין מצד עצמם הוא מדרבנן ומן התורה הוא מותר ויש לו עיקר בתורה (כגון גבינה משום חלב טמא ושמנו של גיד משום לאו דגיד) ואתא לאפוקי איסורים שיש להם עיקרן מצד עצמן בתורה אלא שמן התורה בטלין ברוב וחכמים הצריכוהו ס' דזהו אם הוסיף במזיד אסור והשתא שפיר קאמר במסקנא איסור תורה אפילו שיעור דרבנן אע"פ שנפל לתוך היתר שאין בו שיעור לבטלו וכו' שירבה עליו במזיד אסור כו' איסור דבריהם שיש לו עיקר מדאורייתא כו' נפל מעצמו ואין בהיתר כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו וכו' הבט נא וראה שבתחילת דבריו כתב לא אמרו אלא באיסורים שעיקרן של דבריהם בלבד כו' ובסוף כתב איסור של דבריהם שאין לו עיקר בדאורייתא משמע בתחילת דבריו דעתו לומר באיסורן שעיקרן כלומר עיקר של איסור, עצמן של דבריהם אבל יש להם עיקר בדומה להם בתורה ולכן כתב בסוף דבריו איסור של דבריהם שאין לו עיקר בדאוריית' כלומר שהוא עצמו מדבריהם וגם אין לו עיקר בדומה לו בדאורייתא כלל ואח"כ כתב וי"א שלא אמרו כן כו' הוא דעת הרמב"ן שהביא דבאסורים דרבנן שאין להם עיקר בדאורייתא אסור לערב לכתחילה בידים בתוך רוב של היתר אבל בנפל להיתר מעצמו שכתב למעלה דמותר להוסיף אפילו באיסור מדרבנן שיש לו עיקר מן התורה · לא אשכחן מאן דפליג ואח"כ יפה כתב בת"ה הקצר איסור דבריהם שיש לו עיקר בתורה כגבינה של גוים כו' והיינו שהוא איסור מדבריהם מצד עצמו רק שיש לו עיקר בתורה בדומה כגון חלב טמא :

ומה שכתוב בתורת הבית הארוך דף ק"ח ע"א דשמנו של גיד דאסור משום לאו דגיד לא מיקרי אין לו עיקר אבל גבינה של גוי אפילו שחששו לתערובות איסור של תורה אינו אלא גזירה כו' אינם דברי עצמו אלא דברי הרמב"ן שהביא שם כמבואר שם וכבר דחה שם דברי הרמב"ן וכאן בשער שלישי כתב דברי עצמו דשמנו של גיד וגבינה מיקרי יש לו עיקר :

ועתה נתבארו לך דברי הרשב"א כהוגן וכך הוא כוונת הטור דלכאורה איכא לאקשויי בטור למה כתב בשם רשב"א דבדבר שעיקר איסורו מדרבנן אז כשנפל מעצמו בהיתר מותר להוסיף כדי להכשירו ולמה לא כתב רבותא יותר והיינו שאפילו יש לו עיקר בתורה רק שהוא מדרבנן מותר להוסיף כדי להכשירו אלא וודאי הכי קאמר אבל דבר שעיקר איסורו כלומר מצד עצמו אינו אלא מדרבנן אבל יש לו עיקר בתורה ולכן דקדק ולא כתב אבל דבר שאין לו עיקר מן התורה וכתב דבר שעיקר איסורו כלומר מצד עצמו מדרבנן זה ברור דעת רשב"א והטור דלא כב"י שלא דק ותמה שני תמיהות על הטור וכן הב"ח הגיה הטור בחנם : ועיין במהרו"ך שכתב קרוב לזה בסוף דבריו :

טור ואא"א הרא"ש ז"ל כתב דאפילו איסור דרבנן שנתערב אסור להוסיף עליו לבטלו ולא התירו אלא בעצים שנשרו לתוך התנור משום דמקלי קלי איסורא עכ"ל :

כן כתב גם הרא"ה בספר בדק הבית והרשב"א במשמרת הבית עליו וזה לשונו טעה טעות דהתם (במס' ביצה דף ד' ע"ב אמר רב מתנ' עצים שנשרו מן הדקל לתוך התנור בי"ט מרבה עליו עצים מוכנים ומסיקו והא קא מבטל איסור לכתחילה ותנן אין מבטלין איסור לכתחילה הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין ולרב אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירים אפילו בדרבנן לא בטיל מאי איכא למימר ומשני הני מילי היכא דאיתא לאיסורא בעיני' הכא מקלי קלי איסורא ע"כ הגמרא) ומעיקרא אקשי מדאמר אין מבטלין איסור לכתחילה ועלה פרוקי ה"מ בדאורייתא אבל מדרבנן מבטלין והשתא קשיא איפרקא אלא דהדר אקשי' עלי' קושיא אחריתא ולרב אשי דאמר כל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל מאי איכא למימר כלומר דהיינו משום דאין מבטלין איסור לכתחילה ליכא משום דרב אשי מיהו איכא ופריך אפילו מדרב אשי ליכא שאני הכי דמקלי קלי איסורא עכ"ל · ואין מזה הוכחה דאיכא למימר דוודאי ידע מש' דמקלי קלי איסורא הוא דמבטלין אבל לא הוי סליק אדעתי' דמשום דמקלי קלי כיון שיש לו מתירין יהא בטל ומשני לי' שאני הכא דמיקלא קלי איסורא הוא ואפילו דבר שיש לו מתירין בטל וכן עיקר כדעת הרא"ש והרא"ה וכן מוכח דעת הר"מ מרוטנבורק שהביא הטור א"ח סימן תרע"ז וכן דעת הר"ן והמרדכי פרק קמא דביצה וכתוב בתרומת הדשן סימן כ"ד דכן נהגו וכן כתב בא"ה כלל ד"ד דין י' ע"ש : א

הגה"ת מנחת אהרן

א ונראה לי הוכח' לדברי הש"ך דע"כ גם המקשן דפריך מרב אשי ידע האי סברא אף איסורא דרבנן אין מבטלין אלא היכא דמיקלי קלי איסורא אך ס"ד גבי דבר שיש לו מתירים אין מבטלין אף בדקלי איסורא דתוס' מקשים שם בד"ה ותנן וא"ת לעיל גבי עגול דהוה תרומה דרבנן יוסיף עליו ויבטלו ויש לומר הא דאמר רבנן מבטלין היינו בדבר שעיקרו מדרבנן כגון מוקצה דעיקרו דרבנן אבל בדבר שעיקרו מדאורייתא כגון תרומה דאיכא שום דבר דאוריית' כגון דגן תירוש ויצהר אפילו במקום שאינו אלא מדרבנן כגון בשאר פירות אין מבטלין ע"כ לשון תוספו' והנ"לכאור' נרא' לדקדק על תי' של תוספו' הא דכתב מוקצה עיקר דרבנן הא לעיל פירש תוס' ישיני' ומביאו מהרש"א דמוקצ' כעין דאורייתא ועוד מקשי הר"ן על פירוש תוס' הלא תרומה בזמן הזה מדרבנן לכן נראה לתרץ קושית תוס' בדרך אחר דמהרש"א כתב

ומהרש"ל פרק גיד הנשה סוף סימן כ"ט כתוב על דברי הרא"ש וזה לשונו ואין דעת התוספות כן ולא שום מחבר וגם בסוגי' פרק קמא דביצה לא משמע כן וכו' אך חלילה לי לשנות מנהג כו' עכ"ל ונראה דאשתמיטי' דברי הרא"ה ומהר"ם ומרדכי והר"ן דלעיל שאילו ראה אותם לא הי' כותב ולא שום מחבר כו' גם מה שכתב דסוגיא פרק קמא דביצה לא משמע כן כבר כתבתי דל' תא:

הביא הב"י כתב הרמב"ם פרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות אסור לבטל איסורים של תורה לכתחיל' כו' אבל באיסור של דבריהם מבטלין איסור לכתחילה כיצד חלב שנפל בקדירה שיש בה בשר עוף ונתן טעם בקדירה מרבה עליו בשר עוף אחר כדי שיבטל הטעם וכן כל כיוצא בזה ע"כ לשונו ומיהו בפרק כל שעה פירש ר"י גבי קדירות בפסח דהא דמבטלין לכתחילה איסור דרבנן הני מילי בדבר שאין לו שורש מן התורה כגון מוקצה וכן פירש ראב"י ע"כ וכתב בהגהת מרדכי פרק כל הבשר דמלשון הריב"ש יש לדקדק דס"ל כדברי תוס' מדנקט בשר עוף בחלב ולא נקט חצי שיעור דכשיטת רבו ר"א טפי דאפילו באיסור דרבנן שיש לו שורש דאורייתא מבטלין לכתחילה ע"כ לשון הב"י:

ולי נראה להפך דהא וודאי בשר עוף חשיב יש לו עיקר מדאורייתא והא דלא נקט חצי שיעור היינו משום דקיימא לן דחצי שיעור נמי אסור מן התורה וכמו שכתבו כל הפוסקים והריב"ש שם באותו הפרק אבל בשר עוף בחלב קיימא לן שהוא מדרבנן וכן כתב הרמב"ם פרק ט מהמ"א:

ומה שכתבו תוספות פרק קמא דביצה וזה לשונו אבל איסור דרבנן שעיקר מדאורייתא אין מבטלין וכן משמע מפרק גיד הנשה גבי ההוא פלגא דזיתא דקבר רב אסי לשעורי' בתלתי' פלגא דזיתא אמר לי' אבוה לאו אמינא לך לא תזלזל בשעורי' דרבנן אמאי לא הוסיף עליו (א"ו דאין מבטלין כו' א"כ משמע דפלגא דזית' רק מדרבנן) אין רצה לומר דחצי זית' אינו אלא מדרבנן דהא אביה גופי' א"ל התם ועוד הא אמר ר' יוחנן חצי שיעור אסור מן התורה אלא הכי פירושו דלמאי דס"ד מעיקרא דהוי דרבנן אמאי קאמר לאו אמינא לך לא תזלזל וכו' הא איכא למימר דיוסיף כו':

סימן ק

כתב הרא"ש בפרק גיד הנשה דף ק' וזה לשונו והא דגיד מיקרי ברי' וכן אבר מן החי לקמן דף ק"ב ודג טמא ועוף טמא אבל לא עוף טהור מת דאמרו לקמן בהאי פירקין אמר רב אכל ציפור טהורה בחי' בכ"ש במיתתו בכזית פירש רש"י לקמן דנבילה לא מיקרי ברי' דלא היתה נבילה כשנוצרה אבל גיד ועוף טמא ואבר מן החי אל אסירין משעה שנוצרה וקשה הרי חלב וערלה וכדומה שאסירין משעת ברית' ובטילין ויש לומר דכל דבר אם יחלק אין שמו עליו נקרא ברי' כו' אבל נבילה אפילו חתוכה מיקרי נבילה דכל דבר שנתנבלה מיקרי נבילה ואין שם העצם כו' אבל הכי קאמר רחמנא לא תאכל אותם בין גדול ובין קטן וכמוכח פרק שבועות שתים דף ד"א במפרש חייב אכל שהוא משום דהוא כברי' משמע דמטעם ברי' הוי כאילו פירוש הכתוב לא תאכלני' בכל שהוא והא דתנן בפרק אילו הן הלוקין כמה אוכל מן הטבל ויהא חייב ר"ש אומר בכ"ש וחכמי' אומרי' בכזית אמר לי' ר"ש אי אתם מודים באוכל נמלה כ"ש שהוא חייב אמרו לו מפני שהוא כברייתה' אמר להן אף חטה כברייתה' גמרא אמר רב ביבי אמר ר' שמעון בן לקיש מחלוקת בחטה אבל בקמח דברי הכל כזית אמר רב ירמי' אמר ר"ש בן לקיש כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו תנן אמר להן ר"ש אף חטה כברייתה' חטה אין קמח לא לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו קמח נמי אלא לדידכו אודו לי מיה' חטה אחת כברייתה' ורבנן בריית נשמה חשובה חטה לא חשובה ע"כ הגמרא והרי גיד ואבר מן החי דלאו בריית נשמה וחשיב ברי' ויש לומר דרבנן לדברי ר"ש קאמרי לדידן אפילו הוי חטה נשמה לא מיקרי ברי' דלא כתיב לא תאכל חטה דהוי משמע דאשלימות דחטה קפיד רחמנא רק כתיב לא תאכל טבל אלא לדידך דאשכחת לי' ברי' אלמא לית לך טעמא דאשלימות קפיד רחמנא מכל מקום לא דמי' לנמלה דהתם איכא נשמה והכא ליכא נשמה וכה"ג אשכחן טובא בש"ס דקאמרי תנאי לדברי חביריהם אף דאינהו לא סבירו להו הך סברא כדאמרינן בפרק התערובות דף ע"ד ובפרק קמא דגיטין דף י"ו וגבי שמא יבקע הנוד שם דף ד"ה ויש מפרשים דאף לרבנן בעו דבר שבא מבריית נשמה וגיד ואבר מן החי באו מדבר שיש בו נשמה עכ"ל הרא"ש:

ומה שכתב וי"ל כו' אם יחלק כו' עד דשמא יבקע הנוד כן כתב התוספות פרק גיד הנשה דף צ"ו ע"א ובפרק התערובות דף ע' ובפרק אילו הן הלוקין דף י"ז ע"א וכן דעת הס"ת והסמ"ג סוף לאוין קל"ט ואבל אין זה נכון דכיון דלא אידכר במשנה או בבריית' דרבנן קאמרי לר"ש דבריית נשמה חשובה חטה לא חשיבה אלא תלמודא הוא דפריך הכא ורבנן ומשני בריית נשמה חשיבה חטה לא חשיבה א"כ מנ"ל (למימר דרבנן לדברי ר"ש קאמר) וגם ל"ל לתלמודא לדחוק ולומר דרבנן לדברי ר"ש קאמר דלמא טעמא דרבנן דחטה לא חשיבה משום דלא קפיד קרא אשלימות וכן כתב התוספות פרק גיד הנשה שם דהוא דוחק לומר דרבנן קאמרי לר"ש מה שהם אינן סוברין מטעם שכתבתי ולא דמי כלל לכל הנך דבריהם ועוד קשה דאם נאמר דלא בעינן בריית נשמה א"כ אף ביצה חשיב ברי' וכמו שיתבאר ובריש פרק קמא דביצה מוכח ביצה לא חשיב ברי' דפריך התם אמאי דקתני ביצה טריפה שנתערבה באלף כולן אסורות ותבטל ברובא וכו' ולא קא משני דהוי ברי'. לכך נראה כדעת הרשב"א בת"ה ובחדושיו דף ק"י ע"ב והר"ן שם שכתבו דלא מיקרי ברי' אלא בריית נשמה ואסור מתחילת ברייתא כגון עוף טמא וגיד הנשה דהוי ברי' אבל חטה אע"פ שאסור' מתחיל' ברייתא כגון ערלה וכלאים וכה"ג כיון דלא הוי בריית נשמה לא הוי ברי' וכן עוף טהור שנתנבלה אע"ג דהוי בי' חיותא מכל מקום כיון דאינו נבילה מתחילת ברייתא לא הוי ברי' וזהו דעת ס"ת שכתב הרא"ש:

מיהו הרשב"א בחדושיו שם מודה בזה לסברת התוספות והרא"ש וסייעתו דלא מיקרי ברי' אלא א"כ יחלק אין שמו עליו ותירץ דהיינו טעמא דחלב לא מיקרי ברי' אבל הר"ן הזכיר ג' תנאים ולא הזכיר דצריך שיהא שאילו יחלק אין שמו עליו ואדרבה מדכתב ומיהו חלב לא מיקרי ברי' אע"פ שהיא בריית' נשמה לפי שאין כולו במקום א' ואינו כעין ברי' שהיא מקובצת כאחד עכ"ל מוכח דס"ל דאע"פ דאילו יחלק שמו עליו מיקרי ברי':

ולענין הלכה נראה עיקר בזה סברת התוס' (דלא מיקרי ברי' אלא שאם יחלק אין שמו עליו) כיון דכל הנך רבוותא מסכימים כן וכן פסק מהרש"ל פרק גיד הנשה סימן מ"ח וכש"ע:

ונראה מדברי התוספות והרא"ש וסייעתו דביצה חשיבה ברי דהא סבירי' לי' דלא בעינן בריית' נשמה אלא דלהכי לא חשיב חטה ברי' כיון דלא יחלק שמו עליו משא"כ ביצה וכן כתבתי בסימן פ"ו שהרמב"ם קרי לביצה ברי' וכן כתב הרשב"א פרק גיד הנשה דף ק"ח ע"ב בשם הראב"ד דבביצה חשיב ברי' ושהרמב"ן השיג עליו דבעינן דווקא בריית נשמה עיין שם ראיותיו וכתב הב"י בריש סי' ק"י בשם אורחות חיים שדעת רוב הפוסקים כהרמב"ן **א**:

מיהו

הגה"ת מנחת אהרן

לדברי הרא"ש בשמעתין דאפילו באין לו מתירים לא מבטלין בדרבנן אלא דווקא היכא דמקלא קלי לא קשה מידי מההיא דעגול דהת' אית' לאיסורא בעינא ע"ש והשתא א"ש דברי הש"ך דלכאור' קשה מאי מקשי שגירא ולרב אסי כו' דילמא רב מתנא לא סבירי' לי' כרב אסי ולמה לא מקשי מברייתא' דעגול למה לא יוסיף עליו ליבטל א"ו דזה ידע המקשן אף באיסור דרבנן אין מבטלין היכא בדקלי איסורא וגבי עגול איסורא בעינא לכך פריך מרב אסי אף דקלי איסורא מכל מקום שאני' לי' דבר שיש לו מתירין ואין לבטל ומשני היכא דקלא אסורא אפילו ביש לו מתירין מותר להוסיף עליו ולבטל: עכ"ה

א לכאורה נראין דבריו סותרים בזה דכתב לעיל אי ביצה מקרי ברי' אמאי לא משני במסכת ביצה דף י"ג ע"ב דמשום הכי אינו בטילה משום ברי' ולדבריו הקושי' במקומה עומדת להרא"ש ותוספות ונראה לתרץ דאית' בפ"ח סימן זה דלא מיקרי ברי' אלא האיסור מצד עצמו ולא

ומיהו ביצה שיש בה אפרוח נראה מדברי חדושי הרשב"א דף ק"ו ע"א וכן כתב ב"י בסימן פ"ו שלדעת הרמב"ם חשיב ברי' ובסימן פ"ו כתבתי דאינו מוכח כלל ואפשר דביצת אפרוח לא הוי ברי' דהא קי"ל בסימן ק' דשור הנסקל לא הוי ברי' משום דבעינן שיהא אסור מתחילת ברייתו והאי ביצה מתחילת ברייתו מותרת היתה וגם בעידנא דגביל האפרוח דהתירא הוא כדלעיל סימן פ"ו גבי אפרוח מביצת טריפה מ"מ בש"ע סימן זה פסק דביצת אפרוח הוי ברי' :

אבל מה שנסתפק ב"י בריש סימן ק"י אי כשיש בו טיפת דם חשיב ברי' מטעם דשלא תכלא בכולה וכן כתב בתשובות ר"ן חביב בפשיטות דהוי ברי' לא נ"ל דומה בזה דשלא חכלא בכולא מכל מקום אין בו קיום ואנן ברית כשמה בעינן דווקא:

סימן ק"ב

כתב במרדכי הארוך ומביאו הב"ח וקשה דבמנחות פרק ר' ישמעאל קאמר רב פפא ורב הונא אכלי חדש באורת' דשיתסר נגהי שיבסר קסבר חדש בחוצה-לארץ הוי דרבנן ולספיקא לא חיישינן והשתא הא הוי דבר שיש לו מתירין וה"ל לאסור וכו' וה"ר י"ט תירץ לא מיקרי בשום דוכתא דבר שיש לו מתירים דבר החוזר לאסורו לשנה הבאה כגון חדש עכ"ל ומצאתי ג"כ במרדכי ישן כתוב על קלף שנכתב בשנת קכ"ב ומהר"ש מטקטין הביאו מרדכי שלו והוא במרדכי דפוס קראקא על הגליון : והדבר תימא דבהדיא חשיב בגמ' דנדרים דף נ"ח ובירושלמי פרק הנודר מן המבושל הלכה ח' ובכל הפוסקי' חדש דשלי"מ וכדאית' בפרושי לש"ע ע"ש · ויש ליישב דעת ה"רי"ט בדוחק דה"ק דלא מיקרי בשום דוכתא דבר שיש לו מתירין דבר החוזר לאסורו

הגה"ת מנחת אהרן

ולא משום דבר אחר ואפילו טריפה שנולדה מן הבטן שלא היתה לה שעת הכושר לא מיקרי ברי' דבעינן שיהא אסורה מחמת עצמו מתחילת ברייתה וכ"כ הב"ח וש"ך ועיקר ע"כ לשונו כנ"ל ולפי דבריו לא קשה מידי דביצת טריפה לא מיקרי ברי' דאין האיסור מצד עצמו רק מחמת תרנגולת טריפה · אבל אין דבריו מוכרחים מה שכתב וכן כתב הש"ך וב"ח לא כוונו בדבריהם ועוד שהש"ך גופא כתב בסימן פ"ו ס"ק י"ד על הא שכתב הטור והמחבר ספק ביצת טריפה אינה בטילה אפילו באלף וכתב הש"ך הטעם לחד תירץ משום דהוה ברי' אלמא חזינן דלא בעינן אסורה מחמת עצמו · ונראה לתרץ בדרך אחר דרש"י פירש במס' חולין דף ק"ב ע"ב ומביאו הרא"ש לעיל דלא מיקרי ברי' אלא שאסור משע' שנולדה לפי זה אי אמרינן טריפה יולדת נוכל למימר גבי האי תרנגולת טריפה שילדה נטרפה מקודם שנתעברה וא"כ הוי ביצה ברי' דנאסר' משעה שנולדה בתרנגולת אבל אי אמרינן טריפה אינה יולדת א"כ ע"כ האי ביצה נוצר מקודם שנטרפה וא"כ לא מקרי ברי' דמשעה שנוצר לא נאסר ולקמן בסימן ק"ב הוכחתי באריכות דקושית הגמרא למאי ספיקא אסורה קאי אליבא דר"י ור' יוחנן ע"כ ס"ל טריפה אינה יולדת ע"ש וצריך לומר ע"כ אי מיירי הברייתא בספק טריפה בעיברה ולבסוף נטרפה ולא עלי לשנות דמשום הכי לא בטיל משום דהוי ברי' הא לדידי' לא מיקרי ביצה ברי' כנ"ל :

אך אמאי דכתב הש"ך בסימן פ"ו ס"ק י"ד וזה לשונו אי כמו הטור לשיטתי' הזיל דס"ל כתוס' והרא"ש דביצה מיקרי ברי' דלא בעינן ברייה כשמה קשה דלא משני במס' ביצה דביצה אינה בטילה משום ברי' והטור בעצמו פסק דטריפה אינה יולדת וע"כ לא תלי' בהאי סברא אי טריפה יולדת או לאו ולעולם מיקרי ביצה ברי' · ונראה דאית' בטור ובש"ע סוף סימן ע"ט הנולד מן הטריפה מותר ומפרש הש"ך דמיירי בשנתעבר' קודם שנטרפה דאם לא כן טריפה אינה יולדת אי נמי מיירי בוודאי טריפה וכדלעיל סימן נ"ז ס"ח ושם פי' בשם הרשב"א בתשובה היכא דוודאי טריפה אף בשהה י"ב חודש אמרינן ע"כ נס הוא וכאן נמי אף דטריפה אינה יולדת אי חזינן דיולדת אמרינן דנס הוא וא"כ לפי זה מצינו פעמים שטריפה יולדת יש לומר הא דכתב הטור וש"ע דביצת טריפה אינה בטילה דמקרי ברי' מיירי' בוודאי טריפה קודם שנתעברה וא"כ האי ביצה אסורה משעה שנולדה לכן מקרי ברי' וסוגי' במס' ביצה לא רצה לאוקמא הברייתא האי ספיק' אסורה בנולדה מתרנגולת וודאי טריפה מקודם שעברה זהו דחוק היא ולא שכיח שטריפה יתעבר ובריית' סתמא קתני ספיקא אסורה · אבל לעיל בעינן למימר להנך פוסקים דאם יחלק אין שמו עליו מקרי ברי' ולא בעינן ברייה כשמה או אסורה מתחלת בריית' מקשי הש"ך שפיר למה לא משני דטעם אינה בטילה משום ברי' :

אך זה אינו דהא הטור כתב דינו גבי ביצת נבילה ג"כ והכי לא שייך למימר דנאסר משעה שנולדה דהא מיירי דנתנבלה בשחיטה :

לכן נראה לתרץ בדרך אחר הא דלא משני במס' ביצה מש"ה ביצה אינה בטילה באלף משום דהוה ברי' יש לומר דמשו' הכי איקרי ביצה ברי' משום דנאסר מתחילת בריית' גבי טריפה שנוצרה באיסור ונבילה אמרינן משום טריפה כדאית' בש"ך סימן פ"ו וזה דווקא אי וודאי אסירא בריית' שייך נקרי' ברי' אבל אי אין בו אלא ספק איסור כמו הכי דתני וספיקא אסורה ועלה קאי נתערבה באלף כולן אסורות ואי אמרינן משום ברי' הוי לי ליבטל דהא אין כאן וודאי ברי' דילמא האי ביצה כשירה היא ואין ברי' כלל גם הט"ז בריש סימן ק"י פסק להדיא דהיא גופא דברי' אינה בטילה רק מדרבנן ע"ש וא"כ אין להחמיר כאן לאסור התערובות אבל גבי דבר שדרכו למנות החשיבות מצילה הוא מצד דבר שדרכו למנות וזה החשיבות היא אף בביצת הכשירות ואף שכאן היא ספק טריפה אית לן למימר דלא בטילה מטעם דבר שדרכו למנות וכל זה היא לשיטת הרא"ש דהאי נתערבה באלף קאי אספיקא אסורה כמו שהביא הש"ך לקמן בסימן ק"ב שהרא"ש כתב כן בתשובה ריש כלל ב' אבל לעיל רצה הש"ך להוכיח להנך פוסקים דס"ל כר"ת דהך נתערבה באלף לא קאי אספיקא אסורה ומקשי שפיר אי ביצה הוי ברי' למה לא משני הגמרא כו' דהיכא דוודאי טריפה אינה בטילה הביצה אפילו באלף מטעם ברי' והשתא אתי שפיר לעיל סימן פ"ו תירוץ הש"ך שפיר לדברי הטור דמשום הכי ביצת טריפה אינה בטילה משום ברי' דהטור מיירי שאותו שנה שידוע שנולדה מן הטריפה נתעברה לכן אינו בטילה וכ"ה :

א כתב הש"ע י"ד סימן ק"ב סעיף ב' וז"ל יש מי שאומר שלא אמרו דבר שיש לו מתירין אלא כשהמתיר עתיד לבוא עכ"פ או אם המתיר בידו לעשות בלא הפסד אבל דבר שאינו בידו ואינו ודאי שיבוא המתיר אינו בדין דבר שיש לו מתירין לפיכך ביצה של ספק טריפה שנתערבה באחרות אינו בדין דבר שיש לו מתירין לפי שאין המתיר בוודאי ואינו בידו עכ"ל · והקשה א"ז הגאון ש"ך ז"ל ולא ידעתי למה כתב המחבר דין זה בשם יש מי שאומר שהרי הרשב"א והטור סוברי' כן ואינו חולק עליהם והכי מוכח נמי לפענ"ד בש"ס רפ"ק דביצה דף ג' ע"ב דפריך התם א"ד דביצה שנולדה בי"ט אסירי מדרבנן מהאי דתני בברייתא וספיק' אסורה וכו' א"ה אימא סיפא נתערבה באלף כולן אסורות אא"ב ספק י"ט ספק חול הוי דשיל"מ דאפי' באלף לא בטיל אא"א ספק טריפה הוי דבר שאין לו מתירין ותבטל ברובא וכו' והשתא מאי פריך דילמ' הך דספיקא אסורה מיירי בביצה של ספק טריפה א"נ כל כה"ג לא הוי דבר שיש לו מתירין וצ"ע עכ"ל :

ונראה לתרץ

ונקדים שגמרא רפ"ק דביצה דאי' התם על הא דתנן במתניתין ביצה שנולדה בי"ט ב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל ומקשי הגמרא ב"ע אילימא בתרנגולת העומדת לאכילה מ"ט דב"ה אוכלא דאפרת הוא אי בתרנגול' העומדת לגדל ביצים מ"ט דב"ש מוקצה היא ומשני רב נחמן מאן דאית ליה מוקצה אית ליה נולד ע"ש ורבה תירץ בי"ט שלאחר שבת עסקינן ומשום הכנה ורב יוסף אמר משו' פירות הנושרין ורב יצחק אמר גזירה משום משקין שזבו ואף רבי יוחנן סבר גזירה משום משקין שזבו ע"ש מיתיבי אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה בי"ט אין מטלטלין אותה כו' וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספיקא דאורייתא וכל ספק דאורייתא לחומרא אלא לר"י ור' יצחק דאמר גזירה וכו' הוי ספיקא דרבנן וכל ספק דרבנן לקולא א"ל סיפא אתאן לספק טריפה ומקשי א"ה אימא סיפא נתערבה באלף כולן אסורות אי אמרת בשלמא ספק י"ט ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל אלא אי אמרת ספק טריפה דבר שאין לו

לאסורו לסכה הבאה גבי ספק ולהכי אכלי רב פפא ורב הונא חדש דלספיקא לא חיישינן כיון דחזר לאסורו ודוחק :

טור ואפילו ספק אם נולדה בי"ט אם לאו ונתערבה באחרות אסורות עכ"ל :

וכן כתב הרא"ש בתשוב' כלל ב' וכן כתב הס"ד ריש סימן ע"ד ורבינו ירוחם נט"ו אות כ"ב וכן כתב בהגהת ש"ד ומביאו מהרש"ל בא"ס סימן מ' וכן משמע דעת הרוקח סימן רל"ח שכתב וז"ל ספק נולדה בי"ט קי"ל בפרק אין לדין ספק מוכן אסור נתערבה אותה בילה באלף כולן אסורות דדבר שיל"מ לא בטיל עכ"ל· ומדכתב נתערבה אותה בילה משמע דאספק נולדה בי"ט דסמוך לי' קאי והכי משמע מדבריו בסימן תכ"ג וז"ל קיימא לן כל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל כמו בילה ספק נולדה ב"ט או לא עכ"ל וכן כתב האגודה ריש בילה וז"ל כתב ראבי' דאם לבכו בה מאכל אסור משום דדבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל ואם ספק אסור דהילכתא כרב אשי דאמר אפילו בספיקא דרבנן דבר שיש לו מתירין לא בטיל עכ"ל וכן כתב שם בסימן ו' וז"ל והא דקתני ואם נתערב באלף כולן אסורות אודאי קאי א"כ לא הוי ס"ס מענין א' אבל בילה ספק י"ט ספק חול או ספק טריפה ונתערבה באחרות אין להתירה מטעם ספק ספיקא עכ"ל והכי משמע מדברי הסמ"ק והסמ"ג בהלכות י"ט שכתבו וז"ל ספיקא אסורה נתערבה באלף כולן אסורות שהרי למחר יותרו כולן ודבר שיל"מ אפילו באלף לא בטיל עכ"ל :

אבל הרב המגיד פרק י"א מהלכות י"ט כתב דיש מתירים ספיקא שנתערבה באחרות וכן הסכים הרשב"א וכן נראה מדברי הרמב"ם עכ"ל וגם הכלבו מתיר :

אבל תמי' בעיני דהאיך אפשר שהרשב"א יתיר בכה"ג דהא הילרך בתורת הבית הארוך להתיר ברוב בילה שהיא מתרנגולת שהיא ספק טריפה מטעם דלא הוי דבר שיש לו מתירין כיון דאיכו בידו ואיכו בוודאי שיבא הא לאו הכי לא הוי בטיל מטעם דבר שיש לו מתירין אע"ג דלא הוי אלא ספק : א

שוב

הגה"ת מנחת אהרן

מתירין הוא ותבטל ברובא וכ"ת בילה חשובה ולא בטלה הניחא למ"ד כל שדרכו למנות שנינו אלא למ"ד את שדרכו למנות שנינו מאי איכא למימר דתנן וכו' ר' יוחנן אמר את שדרכו למנות שנינו ורשב"ל אמר כל שדרכו למנות שנינו הניחא לרשב"ל אלא לר' יוחנן מאי איכא למימר וכו' רב אשי אמר לעולם ספק י"ט ספק חול וכל דבר שיש לו מתירין אפי' בדרבנן לא בטיל עכ"ג והקשה המז"מ שיף מאי מקשי הגמרא הניחא למ"ד כל שדרכו למנות שנינו אלא למ"ד את שדרכו למנות שנינו מה"ל דהוי כעין גברא אגברא קא רמית דילמא איהו ס"ל כשמאר אוקמת' דמתניתין משום הככה ומוקלה ע"ש וג"ל דהגמרא רוצה לתרץ לכ"ע א"כ לק"מ לכאורה קושי' א"ז הגאון ש"ך דאי' גמרא דחולין דף כ"ח תרי ליסנא דאמימר הכי ביעי דטריפה שיהלא קמא אסירה ומכאן ואילך ה"ל זה וזה גורם מותר וכו' ולליסנא קמא טריפה יולדת והא דתנן ולד טריפה ר' אליעזר אומר לא יקרב על גבי מזבח ור' יה שע אומר יקרב פליגי בשנטרפה ולבסוף עיברה ר"א סבר זה וזה גורם אסור ור' יהושע סבר זה וזה גורם מותר ע"ש ולאידך ליסנא דס"ל לאמימר טריפה איכה יולדת מיירי בבילת ספק טריפה דסיחלא קמא משהיכן לי' אי הדרא וטענה צריכן יאם לאו אסורות ור"א ור' יהושע הכ"ל פליגי בעיברה ולבסוף נטרפה ר"א סבר עובר ירך אמו ור' יהושע סבר עובר לאו ירך אמו ע"ש וא"כ אי אמרינן טריפה יולדת ליכא למימר דבילה של ספק טריפה הוי דבר שיש לו מתירין דהייכו דמשהיכן לתרנגולת והי ילדה לאו טריפה ה"א דהא טריפה יולדת וכ"ש חי' אבל אי אמרינן טריפה איכה יולדת א"כ הוי דבר שיש לו מתירין והגמרא רוצה לתרץ אליבא דכ"ע אף למ"ד טריפה יולדת ולכך א"א לאוקמא בבילת של ספק טריפה וכקושית א"ז הגאון ש"ך דהא להאי מ"ד טריפה יולדת לא הוי דבר שיש לו מתירין כנ"ל· אבל לדידן דפסקינן טריפה איכה יולדת איכא למימר דהוי דבר שיש לו מתירין לכך כתב הש"ע בלשון יש מי שאומר הואיל והמתיר אין בידו כו' דהסגמרא לא מוכח מידי כן נראה לכאורה ליישב קושית א"ז הגאון ש"ך על הש"ע :

אבל זה איכו דמ"ת קשי' לוקמ' כהאי מ"ד טריפה איכה יולדת וא"ל הא בלא"ה מוכח דהגמרא רוצה לאוקמא אליבא דכ"ע ז"א מוכרח דקושי' מהר"מ שיף דדילמא האי מ"ד את שדרכו למנות ס"ל הטעם משום הככה לק"מ דעוד יש לדקדק דקאמר הניחא למ"ד כל שדרכו למנות אלא למ"ד כו' הניחא לר"ל אלא לר' יוחנן מאי איכא למימר קשה דהא כבר אמר הניחא למאן דאמר כל שדרכו למנות אלא למאן דאמר את שדרכו למנות מא"ל ור' יוחנן ס"ל את שדרכו למנות וכ"ל דמקשי ר' יוחנן לסיעתי' דעיד הקשה מהר"מ שיף דילמא איכהו כמי ס"ל הטעם גבי תרנגולת העומדת לגדל בילים משום מוקלה כר"כ רק מתני' פלוגת' דב"ש וב"ה לא מוקי הכי משום קושי' דא"כ לפלגו בתרנגולת· וביותר למ"ש מהרש"א בשם תוס' ישיני' דלר"כ לא פריך דלדידי' כיחא דמוקלה אתירי כעין דאורייתא ע"ש והרב מחבר פי' הוסיף להקשות דילמא איכהו סבירא ליה הככה דרבה בשבת אחר י"ט או בי"ט לאחר שבת ומוקי לה לברייתא בכהאי גוכא גופא כמו לרבה אלא דמאי דסבר רבה דגזרינן י"ט ושבת דעלמא אטו י"ט אחר שבת בהא לחודיה לא ס"לבוותי' ע"ש :

וג"ל דלק"מ דעיקר קושית הגמרא לר' יוחנן ולר' יוחנן א"א לתרץ ככ"ל דר"י לא ס"ל הככה דרבה כדאי' לקמן דף ד' איתמר שבת וי"ט רב אמר כולדה בזה אסורה בזה ור' יוחנן אמר כולדה בזה מותרת בזה ומסקנת הגמרא בהככה דרבה קמפלגי רב אית לי' הככה דרבה ור' יוחנן לית ליה הככה ובמוקלה ס"ל ר' יוחנן הלכה כר"ש כדאית' פרק מי שהחשיך דף קכ"ו שמואל וזעירי ור' יוחנן כר"ש ס"ל ע"ש ועיין בתוס' לקמן דף ו' ד"ה הואיל ומתיר ור' יוחנן ס"ל משום מסקין מזבו · וא"כ מקשי שפיר לר' יוחנן מאי איכא למימר דדוקא לר' יוחנן קשה דלית לי' הככה ולית לי' מוקלה וס"ל את שדרכו למנות קשה אמאי בילה איכה בטילה · בשלמא לשום מ"ד ל"ק דא"ל דס"ל הככה או מוקלה או כל שדרכו למנות אבל לר' יוחנן קשה שפיר :

והשתא דקושית הגמרא רק אליבי' דר' יוחנן ור"י ע"כ ס"ל טריפה איכה יולדת כאשר אבאר בסמיך וא"כ הוי דבר שיש לו מתירין ככ"ל דיוכל להשהות לראות אם יולדת ולמה לא משני הגמרא כן דהו' דשיל"מ ככ"ל א"ו דצריך לבוא היתר מאליו וקושית הש"ך במ"ע· והשתא כבוא להוכיח דר' יוחנן ס"ל טריפה איכה יולדה דאי' במס' יבמות דף ע"ח פרת חטאת מעוברת וילדה רנה ותכפר בה רנה מכפר בוולד' ומפרש טעמא דס"ל עובר לאו ירך אמו והו' מפרים שתי חטאת לאחריות כו' ע"ש ויש להקשות למה אמר ר' יוחנן עובר לאו ירך אמו ובמס' תמורה דף כ"ה מקשי על ר' יוחנן ודחיק לתרץ ע"ש ומכ"ל עובר לאו ירך אמו וכ"ל פשוט ר' יוחנן סבר כליסנא בתרא דאמימר טריפה איכה יולדת וקשה במאי פליגי ר"א ור' יהושע דר"א אמר ולד טריפה לא יקרב ור"י סבר יקרב וכ"ל ע"כ דפליגי בעובר ירך אמו ר' יהושע סבר לאו ירך אמו לכך סבר דיקרב וקי"ל הלכה כר' יהושע וא"ש ר' יוחנן גבי הפרים פרת הטאת ומעוברת· וא"כ מוכח דר' יוחנן סבר כליסנא בתרא דאמימר טריפה איכה יולדת וכיון דסבר טריפה איכה יולדת קושית הש"ך בת"ע ככ"ל· וא"ל הא במס' כדה דף כ"ד ע"א אי' התם ר' יוחנן אומר משום ר' יוסי בן יהושע עד מקים טבורו ומסיק בין ר"י לר"י איכא ביכיהו דר"א ופרש"י דתרוייהו ס"ל טרפה חי'· וא"כ משמע דר"י ס"ל טריפה חי' יש לתרץ דר' יוחנן משמי' דר' יוסי אמר כן התם אבל לדידי' לא ס"ל כן כדהוכחתי לעיל דס"ל טריפה איכה יולדת כו' :

לכן כ"ל לתרץ קשי' הש"ך· ונקדים סו"ת למה נדק שאלה ס"ט· וז"ל והקשתי לשאיל בשם רבך המופלא אחכי הרב הגדול מ' גרשון על הרשב"א והביאו הטי"ד סימן ק"ב שכתב בילה ספק טריפה לא הוי דבר שיל"מ משום דלא הוה אלא ספק היתר וכו' מאי דוחקי' לתלות היתר בטעם הזה כיון דענין דבר שיל"מ לא שייך כאן דהרי עיקר בילה זו איכה אלא מפני שהוא ספק טריפה ואם תחי' התרנגולת י"ב חודש או תטעון בילים הרי מעיקרא לא היתה טריפה והיא מותרת למפרע א"כ למה לא תתבטל בתערובות קודם שכודע היתר דמהם כפסך אם תמות תוך י"ב חודש והיא טריפה הרי נתבטל האיסור ואם תחי' י"ב חודש הרי הבילה מותרת אפילו בלא תערובות ע"ש שהאריך· ותירץ דברי הרשב"א מיירי בבילת ספק טריפה שכולדה בי"ט שאם תטעון אח"כ או תשהה י"ב חודש ותחי' ותהי' מותרת למפרע בי"ט משום כולד וסד"א דעיקרי

דבר

שוב מצאתי בספר עבודת הקדש להרשב"א בסופו שמתיר כמו שכתב הרב המגיד על שמו וצריך לחלק בין ספק טריפה לי"ט ומ"מ אין הכרח כל כך שדעת הרמב"ם להתיר וק"ל :

והעיקר ככל הנך פוסקים האוסרים דרבים הם ואמרו להחמיר וגם פשטא דתלמודא פרק קמא דביצה דף ג' אי אתרת בשלמא ספק י"ט ספק חול הוי דבר שיל"מ וכל דבר שיל"מ אפילו באלף לא בטיל משמע כוותייהו וכן פסק הב"י בש"ע והרב בת"ח וכן נראה דעת מהרש"ל ביש"ש :

אבל הב"ח כתב שדעת הסמ"ג לאוין קמ"א דף כ"ב ע"ג ע"ש ר"ת כהרב המגיד אלא דכתב שם על שם ר' ברוך דר"י חולק עליו מיהא אפשר שלא חלק אר"ת אלא ספק טריפה דכיון שנתערב הי' אסור מן התורה אין להתיר ע"י ס"ס אבל לגבי דבר שיש לו מתירים מודה ר"י לר"ת והכי משמע מפי' רש"י בהא דקאמר רב אשי לעולם ספק י"ט וכו' דס"ל דהך נתערבה קאי אודאי דווקא ועוד יותר מפורש כך בדברי הר"ן פרק אין צדין גבי ספק מוכן ע"ש וכן משמע בסמ"ק סימן ר"ד והכי מוכח מלשון המרדכי והאגודה ריש ביצה שכתבו דברי ראבי' שאוסר אם לבנו מאכל בביצה שנולדה בי"ט ואם ספק אסור דהלכתא כרב אשי דאמר לעולם ספק י"ט וכו' אלמא דתחילת דברי ראבי' הם בודאי ולא בספק ודלא כדכתב רבינו בא"ח סי' תקי"ג בשם ראבי' כו' עד כאן דבריו : ועל זה סמך להקל במקום הפסד מרובה וכה"ג וכל דבריו אינם נכונים דאדרבה נראה דעת הסמ"ג והסמ"ק דאפילו ספק ביצה שנולדה בי"ט לא בטיל וכמ"ש ואדרבה איפכא מסתברא דגבי ביצת טריפה הקילו כיון דאין היתר לאיסורו אבל בדבר שיש לו מתירין כיון דיש לו היתר בלאו הכי למה נקיל בספיקא דאם לא כן יהי' דברי הסמ"ג והסמ"ק סותרים זה את זה וכן דעת הרב בת"ח כלל מ"ג לחלק בהכי : וכן כתב הר"ף בסמ"ק סימן רי"ז וז"ל ומה"ט ביצת טריפה בטילה אך ביצה שנולדה בי"ט אפילו ספיקא אינה בטילה משום דהוי דבר שיש לו מתירין כדאי' בפ"ק די"ט עכ"ל ומביאו מהרש"ל ביש"ש סימן מ' :

ובזה

הגה"ת מנחת אהרן

דבר שיש לו מתירין ולא תתבטל קמ"ל דלא הוי דבר שיש לו מתירין כיון דלא הוי אלא ספק היתר עכ"ל :

ולפ"ז מיושב שפיר קושיות הש"ך דא"א לאוקמי בביצה שנולדה מן ספק טריפה קשה קושית נ"נ הנ"ל וצ"ל כתירוצו דמיירי בספק ביצת טריפה שנולדה בי"ט · א"כ איכא בהאי ביצה האיסור י"ט שנולד בי"ט · וכפי דאמרינן לעיל שקושי' הגמרא אליבא דר' יוחנן ור' יוחנן ס"ל הטעם גבי ביצה שנולדה בי"ט דאסור' משום משקין שזבו דזהו רק מדרבנן וא"כ קשה אמאי תני בברייתא נתערבה באלף כולן אסירות וא"ל הטעם משום דהוה דבר שיל"מ קשה הא לענין ספק איסור טריפה לא הוי דבר שיל"מ דממ"נ מותר' כקושית נ"נ הנ"ל · וצ"ל כשתחי' א"כ נמצא מתריכין למפרע איסור נולד בי"ט · הא לפי ה"א השתא דבר שיל"מ בדרבנן בטל וביצה שנולד' אינו אסור רק מדרבנן כנ"ל אף דהו' נולד והו' כעין דאורייתא הא ר' יוחנן לא ס"ל מוקצה ומאן דל"ל מוקצה לית ליה נולד וא"כ לא שייך לאסור משום דהוי דבר שיש לו מתירין וליכא לאוקמי הברייתא בנתערב ספק ביצת טרפה ומיושב קושית הש"ך על נכון :

והרשב"א אינטרך לאשמועינן דין זה דה"א כפי דמסיק הגמרא דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל וא"כ ה"א דזה ג"כ מיקרי דבר שיש לו מתירין ובאמת איכא לאוקמי' הברייתא בכה"ג בספק ביצת טריפה שנולד בי"ט כנ"ל · אך כיון דצריכי' לסברא זו דשיל"מ אפילו בדרבנן לא בטיל בלא"ה נמי מתורץ הברייתא שפיר אבל באמת אף דאין ההיתר בא בוודאי הוי דשיל"מ לכך אינטרך הרשב"א לאשמועינן דלא אמרי' סברא זו עכ"ה :

ב עיין משנה במס' ביצה דף ל"ז · האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן וכו' · גמרא דף ל"ח ע"א כי סליק ר' אבא כו' · עד ר' יהודה פוטר ותוס' השייכים והרי"ף והרמב"ם ומהרש"ל ומהרש"א · ונ"ל לתרץ בסוגי' זו מה שמקשים תוס' ד"ה ליבטל מים ומלח · תימ' הא הוה דבר שיש לו מתירין ואפילו באלף לא בטול · וי"ל דה"מ מין במינו אבל מין בשא"מ כי הכא בטל שפיר כו' · ועוד דלא דמי לשאר איסורין דהלבר תלוי בטעמא אבל הכא איסור תחומין תלוי בשם בעלים כו' ולכן יש להתבטל עכ"ל :

ונ"ל לדקדק על תירוץ ראשון של תוס' מנ"ל לחלק בין מין במינו לשאינו מינו לענין דבר שיש לו מתירין · גם הרי"ף סבר דאין לחלק כמו שאכתוב בסמוך בס"ד · וגם תירץ שני שמחלקי' בין דבר התלוי בטעם ובין איסור תחומין שהוא שם בעלים אמאי קאמר הגמרא בסמוך כשי לר"י לא בטול כו' · הא בכה"ג אפשר דמודה ר"י דבטיל שפיר כמו גבי דבר שיש לו מתירין · לכן נ"ל לתרץ בענין אחר · ועוד נ"ל לתרץ קושית מהרש"ל ומהרש"א על הגמרא דקאמר רב אושעיא שפיר עביד דאחיכו חטין בשעורין אמאי לא משום דה"ה מין בשאינו מינו א"כ מין במינו נמי כו' אמאי לא קאמר א"כ מים ומלח נמי מין בשאינו מינו הוא · ע"ש תירוצו · ומהרש"א הקשה וז"ל על הא דקאמר הגמרא מ"ש חטין בשעורין דלא קאמר להו דה"ל מין כו' יש לדקדק דהא דקאמר מין בשאינו מינו בטל לכ"ע לענין איסור איתאמר' בעלמא וא"כ ר' אבא ע"כ דמדמה מלתא דהכא לממונא דאל"כ תקשי אמאי לא תקשי לי' הכי בכל דוכתא דקאמר חד בתרי בטל כמ"ש התוס' וא"כ אכתי תקשי לי' אמאי לא קאמר להו מחטין ושעורין דא"כ מין בשאינו מינו בטל באיסורא הכא דממונא הוה לא פקע שם בעלים מיני' ע"ש תירוצו דחוק קצת :

ועוד נ"ל ליישב דתוס' מפרשים כהי דלר"י לא בטיל כו' מכאן נראה דהלכה כרבנן מין במינו בטל שפיר דהא סתמא דש"ס קאמר הכי פי' מהרש"ל לאפוקי מרש"י דפסק הלכה כר' יודא עכ"ל וצ"ל לתרץ רש"י על שפסק כר"י דלא יהא נגד סוגי' דהכא :

ועוד נ"ל לתרץ דרש"י פי' בד"ה ולא שני לי' כו' ומתניתין ממון שאין לו תובעין היום הוא דאישלתיכהו כיהלה עד לאחר י"ט עכ"ל · ומשמע לאחר י"ט ניתנה לתבוע ואעפ"כ בטיל וזה דחוק קצת דהא ממונא הוא דיוכל לתבוע לאחר י"ט · ואמאי לא פרש"י כפשטי' דאביי ס"ל כרב יוסף כדאי' במס' שבת דף קמ"ח ע"ב רבה סבר הלואה י"ט ניתנה לתבוע לאחר י"ט בב"ד ורב יוסף סבר לא ניתן לתבוע לאחר י"ט וא"ש דברי אביי ממון שאין לו תובעין כלל · ועוד קשה דקאמר אביי לרב ספרא מי קא מדמית איסורא לממונא כו' פירש"י ומתניתין איירי לענין איסור תחומין הוא דקשיא לן דלבטיל עכ"ל קשה הלא אביי בעצמו אמר לעיל דמיקרי ממון רק שאין לו תובעין והיך אמר לרב ספרא השתא דמיקרי איסור' ולא ממון וצ"ל ליישב :

ועוד נ"ל להוכיח כרש"י דפי' רבא לא פליג אביי אלא מר שני חדא ומר שני חדא · ותוספ' קאמר דדוחק לומר כן אלא אביי שני עיסה וה"ה קדירה ורבא שני קדירה וה"ה עיסה ע"ש · ולכאורה מוכח כתוספות דפליגי דלפרש"י ה"ל למימר אביי ורבא דאמרי תרווייהו כו' ומדקאמ' רבא אמר משמע דפליגי · וצ"ל להוכיח כרש"י אך תוס' לשיטתי' פי' שפיר דפליגי :

ועוד נ"ל ליישב דברי הרי"ף ז"ל שכתב בפרק גיד הנשה פת שאפו עם הצלי בתנור אחד אסיר לאכלו בכותח אע"ג דקי"ל ריחא לאו מילתא היינו טעמא משום דהו' לי' דבר שיש לו מתירין עכ"ל · והקשה הר"ן דע"כ ס"ל דבר שיש לו מתירין אפילו שלא במינו לא בטיל וקשה מנ"ל הא · עיין בר"ן מסכת נדרים דף כ"ב שהאריך מאוד והרשב"א בתשובה סי' ת"ק תירץ כך דהוכחה של הרי"ף מדתירץ רב אשי כאן ה"ל דבר שיש לו מתירין כו' והא מים ומלח לגבי עיסה הוה מין בשא"מ א"ו אפילו בשא"מ דבר שיש לו מתירין לא בטיל ע"ש · אך קשי' לי הלא בתוס' ד"ה משום דהוי מפורשים דהכא גבי תחומין החמירו אף בשאינו מינו כאלו הוא מינו · וא"כ הקושי' על הרי"ף במ"ע · וצ"ל ליישב דהרי"ף לשיטתי' א"ש · ובזה יהא מיושב הרמב"ם פרק ט"ו מהלכות מ"א שכתב יראה לי שלא אמרו דבר שיש לו מתירין לא בטול אלא במינו אבל שלא במינו לא · ולכאורה יהא מוכח אף שלא במינו לא בטול בדבר שיש לו מתירין · וצ"ל הרמב"ם לשיטתי' א"ש · ועוד נ"ל לתרץ למה לא ידעו האמוראים לפרש המשנה כמו אביי ורבא ורב אשי וצ"ל לתרץ ודוקא רב אושעי' לשיטתי' א"ש :

ונבוא אל העיון דבאמת נוכל לומר כקושית תוס' משום כך לא בטיל מים ומלח לגבי עיסה משום דה"ל דבר שיש לו מתירין · ותירוצם דמחלקים גבי מין בשא"מ בטל שפיר דבר שיש לו מתירין י"ל דהכא לא בטיל משום כיון שהוא ממין הוי כמו מין במינו · וצ"ל

ומה שכתב והכי משמע ופי' רש"י כו' עיין שם והראה שאין שום משמעות אלא שצריך אדקדוק כל דהו ויש לדחות וק"ל:

ומה שכתב ועוד יותר מפורש בר"ן כו' נ"ל דאין ענין הר"ן לכאן דהר"ן לא מתיר שם אלא בספק מוכן בי"ט שכי דהוי ס"ס בלא תערובות משא"כ הכא דליכא אלא ספק א' בתערובת וכן מחלק הרא"ש בתשובה דיש כלל ב' בהדי' וז"ל ומה שכתב בשם רבינו דדבר שיש לו מתירין אפילו ספק ספיקא אסורה הייני דווקא ע"י תערובות כההיא דפרק קמא דביצה דספיקא אסורה וגם נתערבה באלף כולן אסורות וכה"ג קרי ספק ספיקא בפרק התערובות ובדבר שיש לו מתירין החמירו חז"ל דלא בטיל ע"י התערובות אפילו באלף וגם דמאי כ"ע להיתרא בביטול בלאו הכי יש לו היתר אבל ס"ס כי האי שבעל התבואה אומר אני שהוא ישן ואת"ל חדש שמא השריש קודם לעומר ואין כאן איסור חדש כלל כה"ג לא אסרינן בספק ספיקא ואפילו לר' יהודא דאסר בכלאי' ס"ס ומואל דאסר בע"א לא אשכחן דאסרי בע"א אלא ע"י תערובות היכא דאתחזק אסורה ונתערב באחרים משא"כ היכא דלא אתחזק אסורה עכ"ל וכן מוכרח דעת הב"י בש"ע שפסק כן כהטור ובא"ח סימן תל"ז סעיף ד' כתב ספק מוכן מותר בי"ט אפי' משום דהוי ספק ספיקא עכ"ל והיינו כר"ן :

ומה

הגה"ת מנחת אהרן

דאמוראים ס"ל כתירץ שני של תוס' דלבטיל מים ומלח לגבי עיסה דכפישי · לכך קאמר ר' אבא והרי שנתערב לו קב חטין כו' ע"כ צריך לשלם וכיון דצריך לשלם לא פקע שם בעלים ממנו ולא בטיל מים ומלח לגבי עיסה אע"ג דכפישי · וע"ז קאמר רב הושעי' שפיר עביד דאתיכו עליו מ"מ הטין בשעורין דלא אמר להו משום דהו' מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בטיל קשה הא מים ומלח לגבי עיסה לעולם הוא כמין במינו כיון דממילא היא וא"כ הל"ל בקיצור ה"ל דבר שיש לו מתירין וצ"ל דס"ל דמים ומלח לגבי עיסה חשיב מין בשאינו מיני לכך בטיל אף בדבר שיש לו מתירין · קשה מאי פריך מהרי שנתערב לו קב חטין כו' משמע בשאינו מינו בטיל שפיר והוא ס"ל דמים ומלח לגבי עיסה ה"ל מין בשאינו מינו וא"כ קושית האמוראים במ"ע וליבטיל מים ומלח כו' · וצ"ל דס"ל כתירץ שני של תוס' כיון דממון הוא לא בטיל אע"ג דכפישא כמו חטין בחטין דלא בטיל' כיון דממונא הוא לא פקע שם בעלים מיני' קשה אמאי קאמר דוקא חטין בחטין אפי' חטין בשעורין נמי שם בעלי' עליו ואמאי בטילה א"ו דס"ל כרבי אבא דאיכא תרווייהו שם ממון עליו וגם מין במינו ומתניתן כיון שהוא לענין איסור תחומין הוי כמו מין במינו כדפי' תוס' לקמן בד"ה משום דהוי · וגם שם בעלים על המים ומלח · קשה כהי דמין במינו לר' יודא לא בטיל לרבנן ומבטל בטיל א"כ כיון דלרבנן בטיל לא נשאר רק איסור אחד דשם בעלי' על המים ומלח ובחד איסור ס"ל דבטיל ואמאי תני במשנה הרי היא כרגלי שתיהן וק"ל:

וא"ל רב ספרא לרב הושעי' משה שפיר קאמרת וכדפרש"י דאמאי קא מודית להו בחוכה ולאקשוי' אמתניתן כו' ולא שמיע להו הבורר גרורות כו' חייב לשלם לו דכילא חסרי ה"כ כילא הכר' כלומר בוודאי על רבי אבא מקשי שפיר ומ"כ כנ"ל מדקאמר דוקא חטין בחטין ע"כ ס"ל דבעינן תרווייהו כנ"ל ומקשי שפיר נהי דלר"י לא בטיל כו אבל על המשנה לא קשה דכיון דמוכח מהאי משנה דהבורר גרורות דעיקר תלי' בממונא דכילא חסרי' ה"ל במשנה דהכא דמים ומלח אינו בטילה בעיסה כיון דממונא הוא וא"ס הרי היא כרגלי שתיהן:

והשתא א"ש רש"י דפסק כר"י דמין במינו לא בטיל · דתוס' מפרשים בד"ה נהי דלר"י כו' ומכאן נראה דהלכה כרבנן מין במינו בטל שפיר דהא בתוות. דש"ס קאמר הכי עכ"ל · לפי פשטא משמע שהוא דש"ס המה דברי ר' הושעי' דאמר נהי דלר"י לא בטיל לרבנן מבטל בטיל · ואין זו הוכח' כל כך דלמא אנן לא ס"ל כרב הושעי' דהא רב ספרא פליג עלי' אלא נראה דהוכחת תוס' מדפריך הגירסא וטעמא מאי פרש"י דכיון דלאו תרומה ניהו הלכך שנוי נעיא דמתניתן דלא בטיל מאי הוא עכ"ל · וקשה הא איכא למימר מי' ומלח הואיל שהוא ממון חשיב כמין במינו לכך לא בטיל לגבי עיסה · א"ו שתוא דש"ס ס"ל כרבנן דמין במינו בטיל ולכך רצה תוס' לפסוק כרבנן דר"י : ול"כ דמזה ליכא הוכחה כלל דהלכה כרבנן דאיכא למימר דאביי פריך האי וטעמא מאי כיון שהוא מתרץ עלי' וכן הוא סוגי' כמה פעמים בש"ס · ואביי לשיטתי' פריך שפיר וטעמא מאי וא"א לי' לתרץ דמים מין במינו הוא דלא בטיל · דאיתא במס' זבחים דף ע"ט דס"ל לאביי הא דאמר ר' יודא מין במינו לא בטיל אמר כן משמי' דרבי' אבל הוא בעצמו ס"ל מין במינו בטיל · ורבא ס"ל ר' יודא גופי' ס"ל כך מין במינו לא בטיל ופירשו תוס' הא דאמרינן בכל הש"ס מין במינו לא בטיל הייני לשיטת רבא ע"ש · וא"כ דלאביי לשיטת ר' יודא ס"ל מין במינו בטיל קשה מסיפא דתנן ר' יודא פוטר בגוים לפי שאין בהן ממש מסייע במלח מודה לת"ק קשה מר' יודא אמאי לא ליבטול הלח לגבי עיסה דהא לדידי' מין במינו בטיל · וצריך אביי לתרץ משום גזירה שמא תאפה עיסה בסוחפות אבל לדידן לא קשה על המשנה דאיכא למימר משום הכי לא בטילה דהו' מין במינו ובאמת מין במינו לא בטיל · וא"ש רש"י דפסק כר' יודא :

אך על רבא עדיין לא מתורץ למה לא משני טעמא דמתניתן דאינו בטילה כיון דממונא הוא הוה כמו מין במינו דלדידי' ס"ל לר"י דלא בטיל · לכן נ"ל לתרץ בדרך אחר וא"ש רש"י בין לאביי ובין לרבא · ובתחילה נ"ל לתרץ אמר אביי ולא שני לי' ויר בין ממון שיש לו תובעין וכו' וכוונתו דהייני אין לו תובעין כלל אפילו לאחר י"ט דס"ל כרב יוסף הלואת י"ט לא ניתנה לתבוע בב"ד · אך רב ספרא הבין דקאמר ממון שאין לו תובעין הייני בי"ט וע"ז אמר לו וליטעמך הא דאמר רב חסדא כו' והיינו כפי' תוס' מ"מ ממון הוא מים ומלח ולא בטול · וע"ז השיב אביי הכי קאמינא דמדמית להבורר גרורות דחייב לשלם התם ממונא היא הכא רק איסורא דבאמת אינו חייב לשלם לו כלל אפילו לאחר י"ט · והו' כמו שאין שייכות בעלים כלל וכרבנן דפליגי אר' יוחנן בהפלי הפקר וס"ל דכרגלי המולאה ה"ה במתניתן דאין כאן תביעות ממון הוי' לי' ליותכי הרי היא כרגלי המולא ומאי תנו הרי הוא כרגלי שתיהן · לכך צריך אביי לתרץ גזירה שמא תעשה עיסה בסוחפות · דליכא לתירוץ משום דהו' מין במינו לא בטיל הא מים ומלח עם עיסה הוי מין בשאינו מינו וא"ל משום דממון הוא הו' כמו מין במינו · הא לאביי לא ניתן לתבוע כלל · ולא שייך שם בעלים כלל עלי' הלכך צריך לתרץ גזיר' שמא כו' · וא"כ נסתר הוכחת תוס' וא"ש רש"י דפסק כר' יודא · אך זה כ"ר דאי אמרינן כתירץ שני תוס' בד"ה משום דהוי וז"ל ועוד י"ל כיון דעיסה אינו נילושה אלא ע"י מים והקדירה נתקנה בשביל התבלין א"כ כשנתערב זה בזה הוי כאלו מין אחד עכ"ל · וא"כ עדיין קשה אי אמרינן מין במינו לא בטיל ה"ל לאביי לתרץ טעמא דמתניתן משו' דהוה מים ומלח לגבי עיסה כמו מין במינו · וצריך לומר כדאמרינן לעיל הא דידי' הא דרבי' כנ"ל · אך על רבא קשה אמאי צריך לתרץ תבלין לטעמא עבידי כו' הא רבא ס"ל דר' יודא סבר מין במינו לא בטיל איכא לאוקמי' טעמא דמתניתן בהכי · וצ"ל פשוט דרבא סבר ג"כ בהא כרבי יוסף הלואת י"ט לא ניתן לתבוע בב"ד אף לאחר י"ט וא"כ לא הו' ממונא כלל והו' מין בשאינו מינו וקשה שפיר אמאי אינו בטיל · וצריך לתרץ תבלין לטעמא עבידי וא"כ כיון דמעורב עם העיסה הו' כמו מין אחד והו' כמו מין במינו ואינו בטילה וק"ל :

והשתא א"ש הרי"ף הנ"ל הא דפסק פת שאפי עם הגלי אסיר משום דהו' דבר שיש לו מתירין דיכול לאכול בבשר ובדתירוץ הרשב"א מדתירץ רב אסי דבר שיש לו מתירין אף דמים ומלח הו' מין בשאינו מינו עם העיסה · וא"ל כתירץ תוס' ד"ה משום דהוי כו' · דעל תירץ ראשון של תוס' דגבי תחומין החמירו כיון שהוא ממונא הו' כמו מין במינו · יש להשיב כך דהרי"ף גרס במס' שבת דף קמ"ח איתמר הלואת י"ט רב יוסף אמר לא ניתן ליתבע · ורבא אמר ניתן ליתבע ומספקא לי' הילכתא כמאן אי כרב יוסף שהי' רבו של רבא או כרבא שהוא בתרא ע"ש · וא"כ נוכל לומר הילכתא כרב יוסף דלא ניתן ליתבוע · וא"כ לא הוה מים ומלח ממון כלל והוה כמו מין בשאינו מינו · ואפ"ה אמר רב אסי דבר שיש לו מתירין לא בטלי' פסק שפיר הרי"ף כן לדבר שיש לו מתירין לא בטיל אף במין בשא"מ · ואי כתירץ שני של תוס' כיון דאיכא כילוש אלא ע"י מים כו' ה"ל מין במינו אתי נמי שפיר להרי"ף · דפסק כרבא דאזלינן לענין מין במינו בתר שמא ולא כאביי דאזיל בתר טעמא : והנה אא"ז הגאון ש"ך ז"ל כתב בסי' ק"ב לענין דבר שיש לו מתירין אי הוה מין במינו או מין בשאינו מינו אזלינן בתר שמא דאם אינו שוה בשמא אע"ג דשוה בטעמא ה"ל מין בשא"מ ובטיל ע"ש שדבר' ברורים · וא"כ כאן אף שהוא כמו טעם אחד אעפ"כ לא

שוה

ומזה שכתב והכי מוכח מלשון המרדכי והאגודה כו' אדרבה נ"ל איפכא מדכתבו דברי ראבי' בסתם דאפילו ספק נולדה בי"ט שנתערבה לא בטיל משמע דלראבי' לא פליג אהא וכדכתב רבינו בא"ח על שמו וכן כתב האגור סימן תרך"ג על שם ראבי' וכן כתב המו"ה כלל ד"ה דין י"ח בשם המרדכי פרק קמא דביצה ע"ש ראבי' דאפילו נבנו נאכל בספק ככולד"ה בי"ט לא בטיל מטעם דשיל"מ ע"ש והכי נקטינן ואין לשנות · חסר כאן עד סימן ק"ה :

תוך

הגה"ת מנחת אהרן

הוה מין אחד כיון שאינו שוה בשמא א"כ כשהוא מין בשא"מ אמר רב אשי דדבר שיש לו מתירין לא בטיל א"ש הרי"ף ואין להקשות דלמא הכא שאני כיון דמעורב עם העיסה הוה שם עיסה עלי' ולא בטלי' דהוה כמו מין אחד כמו שפי' תוס' ד"ה הנ"ל: נ"ל לתרץ כך דוודאי תוס' צריכים לומר דתבלין עם העיסה הוה מין אחד כדי לפרש כן דברי רבא דמשני תבלין לטעמא עבידי ולא בטלי' וע"כ הטעם משום דהוא מין במינו דאיהו סבירא ליה מין במינו לא בטיל דאל"כ קשה הא רבא אזיל בתר שמא א"ו כיון דמעורב הוי כמו מין אחד · אבל להרי"ף בלא"ה צריך לתרץ למה לא תירץ רבא טעמא דמתניתן משום דהו' מין במינו דהא הרי"ף גרס התם רבא אמר ניתן לתבוע וא"כ ממונא הוא וכיון דממונא הוא הו' כמו מין במינו לכך לא בטיל מים ומלח לגבי עיסה אל"ל להרי"ף לא קשה קושי' זו כדאפרש בסמוך · וא"כ א"ל לדחוק כסברת תוס' דכיון דמעורב הו' מין במינו אלא דהו' מין בשא"מ וא"ש הרי"ף :

ובזה א"ש נמי הרמב"ם שכתב ירא' לי לא אמרו דבר שיש לו מתירין אינו בטיל אלא מין במינו דאיהו פסק בהלכות שבת וי"ט הלואת י"ט ניתן ליתבע דגירס' שלו הי' רבה אמר ניתן ליתבע ורב יוסף אמר לא ניתן ופסק כרבה נגד רב יוסף וא"כ איכא למימר כתירץ ראשון של תוס' הואיל דממון הוא דהיינו שיש לו תובעין הוי לי' כמין במינו ואיכא למימר בהא קאמר רב אשי דבר שיש לו מתירין לא בטול אבל מין בשא"מ נוכל לומר דבטול אף שהוא דבר שיש לו מתירין וזהו מדויק בדברי הרמב"ם שכתב ירא' לי היינו לשיטת' דפסק הלואת י"ט ניתנה ליתבע א"ש דפסק דוקא במינו אבל בשא"מ בטול וק"ל :

ואין להקשות על הרי"ף קושית תוס' ד"ה ולבטיל מאי קשי' להו הא ה"ל דבר שיש לו מתירין דא"ל כתירץ תוס' דהו' מין בשא"מ הא להרי"ף אף בשאינו מינו לא בטיל דבר שיש לו מתירין וצ"ל לתרץ דאי' במס' ביצה דף ג' ע"ב מיתבי' אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה בי"ט אין מטלטלין אותה כו' וספקה אסורה נתערבה באלף כולן אסורות בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספקא דאורייתא לחומרא אלא לרב יוסף ולרב יצחק דאמר משום גזירה וכו' הוי ספקא דרבנן היא וכל ספקא דרבנן לקולא א"ל סיפא אתאן לספק טריפה א"ה אימא סיפא נתערבה באלף כולן אסורות אי אמרת בשלמא ספק י"ט ספק חול הוה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטול אלא אי אמרת ספק טריפה דבר שאין לו מתירין היא ותבטל ברוב' וכי תימא כו' רב אשי אמר לעולם ספק י"ט ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל ע"כ הגמרא העולה משוגי' זו אי אמרינן כרבה משום הכנה לא צריך לתירץ דרב אשי דדבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטול דבלא"ה אתי' שפיר הברייתא דהכי וספקא אסורה דהכנה דאורייתא והו' ספק דאורייתא והרי"ף פסק בפרק קמא דביצה ביצה שנולדה בי"ט לא תאכל היינו בי"ט לאחר שבת כדרבה ע"ש וא"כ אי אמרינן כרבה אמרינן דדבר שיש לו מתירין בדרבנן בטול שפיר והכא איירי לענין איסור תחומין שהוא מדרבנן ולא קשה קושית תוס' דלמא משום הכי לא בטיל דהו' דבר שיש לו מתירין הא בדרבנן בטיל אך רב אשי לשיטתי' א"ש דס"ל דבר שיש לו מתירין אפי' בדרבנן לא בטיל משני שפיר ואמוראים דלעיל דמקשי ולבטיל כו' ס"ל כרבה ואיכא למימר בדרבנן בטיל שפיר דבר שיש לו מתירין וק"ל :

ואף שבחד לישנא דלעיל הוזכר ר' יוחנן ור' יוחנן לא ס"ל כרבה כדאי' במס' הנ"ל דף ד' וגם ר' יוחנן ס"ל את שדרכו לימנות וקשי' מברייתא דנתערבה באלף כמו שפריך שם בגמרא הניחא לרבי שמעון בן לקיש אלא לר' יוחנן מאי איכא למימר וצריך לתרץ כרב אשי משום דהוי דבר שיש לו מתירין ואף בדרבנן לא בטיל קשה קושי' תוס' מאי פריך ולבטיל הא הוי דבר שיש לו מתירין · נ"ל פשוט דאפשר דר' יוחנן ס"ל כתירוץ רב פפא שם האי תנא דליטרא קציעות ע"ש · וא"ש אף לר' יוחנן גם הרי"ף ניחא שפיר דיש חילוק גבי דבר שיש לו מתירין בין במינו ובין שלא במינו דמדברי רב אשי משמע הכא ודו"ק :

ולפ"ז מיושב נמי רש"י דפי' רבא לא פליג עם אביי אלא מר שני חדא ומר שני חדא דהא צריך ליישב אמאי לא שני רב אושעי' כמו אביי או רבא או רב אשי נ"ל פשוט דהכא רב אושעי' סבר בדרבנן יש ברירה עיין גמרא דף ל"ח ע"א דמסיק הכי וא"ב אי אפשר לתרץ כתירוץ אביי שמא תעשה עיסה בשותפו' הא יש ברירה בתחומין דהוא מדרבנן וא"כ מותר להוליך כל אחד למקום חלקו שנטל בעיסה דהוברר למפרע שזהו חלקו וא"כ לא שייך גזירה שמא תעשה כו' וכרב אשי ג"כ אי אפשר לתרץ דיוכל לומר דס"ל כהרמב"ם דלא אמרינן דבר שיש לו מתירין לא בטיל אלא במין במינו והכא הוא מין בשא"מ וא"ל כתירץ של תוס' י"ל דס"ל כרב יוסף דלא ניתן ליתבע ולא הו' ממון ועל תירץ שני של תוס' י"ל דסבר כרבא בתר שמא אזלינן וא"כ קושית תוס' במ"ע לכך הניחו בקושי' על המשנה דלבטיל מים ומלח כו' אך אמאי לא תירץ כתירץ רבא תבלין לטעמא עבידי כו' כנ"ל אבל אי אמרינן דרבא לא פליג עם אביי ועל עיסה סבר כתירוץ אביי גזירה שמא תעשה עיסה בשותפות וא"ש דרב אושעי' לשיטתי' א"א לתרץ כך דהוא סבר יש ברירה בדרבנן כנ"ל וא"ש רש"י דפי' מר שני חדא וכו' כדי לתרץ דברי רב אושעי' ודו"ק :

ואתי נמי שפיר מה שכתב תוס' על רש"י ודוחק · הכי פירש אי אמרינן אביי ורבא לא פליגי ע"כ צ"ל דתרווייהו ס"ל אפילו בדרבנן אין ברירה ודלא כרב אושעי' דאל"כ קשי' כנ"ל הא ליכא למיגזר ואי' בגמרא דרש מר זוטרא הילכתא כרב אושעי' ודוחק לומר דרבא ואביי פליגי עם מר זוטר' בהא לכך פירשו תוס' מר שני עיסה כו' וא"כ נוכל לומר דרבא ס"ל כרב אושעי' בדרבנן יש ברירה ובאמת גבי עיסה לא גזרינן אלא משום דלטעמא עבידי כמו גבי קדירה והא דלא תירץ רב אושעי' כרבא יש לתרץ דלא ס"ל בהא כרבא דכיון דלטעמא עביד לא יהא בטיל אפילו בדרבנן דהא תחומין הוא מדרבנן ודבר דלטעמא עביד דלא בטיל נמי הוא מדרבנן כדאי' בש"ך סי' צ"ח ס"ק כ"ט ע"ש והו' תרי דרבנן ולכך לא ס"ל כרבא בהא ומכאן יש הוכחה להפוסקים דדבר דעביד לטעמא לא בטיל אפילו באיסור דרבנן דהא כאן האיסור רק מדרבנן משום תחומין ואפ"ה קאמר רבא דלא בטיל ועיין בש"ך סימן הנ"ל ס"ק נ"ה שכתב הב"י הוכיח כן סי' קי"ב מהש"ס ומכאן הוא הוכחה ורא' ברורה ודו"ק :

ובזה א"ש מה שקשה מרב פפא ורב הונא דאכלי חדש נגהי שיבסר ואף דהוא ספקא דלמא הוא שיתסר דקסבר חדש בח"ל דרבנן וספקא לא גזרו וקשה הא הו' דבר שיש לו מתירין וצ"ל לתרץ דרב פפא לשיטתי' א"ש דמתרץ על האי ברייתא דנתערבה באלף כו' האי תנא תנא דליטר' קציעות הוא וא"כ לא ס"ל כתירץ דרב אשי דדבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל אלא דס"ל דדבר שיל"מ בדרבנן בטיל שפיר וא"כ חדש בח"ל דהוא מדרבנן לא גזרו על ספקא אף דהוא דבר שיש לו מתירין ודו"ק הטיב בכל זה עכ"ד :

לסימן ק"ג וק"ד

בספר פנים מאירות שאלה ס"ד שקשה להנך פוסקים דס"ל דכל דבר חריף משוי' טעם הפגם לשבח קשה א"כ מנ"ל לר"ת למילף מגעולי נכרים נט"ל אסור דלמא משום כך צוה התורה להגעיל כלי מדין משום שמא יבשל בה הישראל דבר חריף א"ל דזה רק חומרא מדרבנן דלשוי' לשבח וא"כ ילפינן שפיר אי נט"ל מותר למה צוה התורה להגעיל כלי מדין זה אינו דאי' בגמרא דע"ז דף ס"ח ע"ב ההיא עכברא דנפל לחבית' דשיכר' אסרה רב לההיא שכרא אמר רבא הלכת' נט"ל מותר ועכבר' בשכרא לא ידענא טעמא דרב אי משום דקסב' נותן טעם לפגם אסור ולית הלכת' כותי' אי משום דקסבר נותן טעם לפגם מותר ועכברא בשכרא אשבוחי משבח אבעי' להו נפל לגו חלא מאי ופי' התוס' משום דהחומץ מחלי' לשבח ופסקי' לחומרא ואי ס"ד דרבנן היא ספיקא דרבנן לקולא ע"ש שהניח בקושי' קושי' זו כבר קדמוהו הרשב"א בתשובה סי' תשכ"ז ותירץ כמו שמפרשים תוס' לעיל דף ל"ח דמשום כך סתם כלים של נכרים אינו בן יומו משום ספק ספיקא חדא ספק בן יומו ספק אינו בן יומו וא"ת"ל בן יומו שמא בשלו בה דבר הפוגם בעין וא"ת"ל דבר שאינו פוגם בעין שמא בישלו בה דבר המותר וא"כ ה"נ איכא ספק ספיקא ולכך הוכיח ר"ת שפיר דנט"ל אסור דאי נט"ל מותר ומשום דבר חריף צוה התורה להגעיל הא איכא ספק ספיקא ע"ש :

איברא על הרש"ס הקושי' במקומה עומדת שכתב רק הני תרי ספיקות חדא משום שמא אינו בת יומא וא"ת"ל בת יומא

סימן ק"ה

גרסינן בפרק כירה דף מ"ב במתניתין האלפס והקדיר' שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכו תבלין אבל נותן הוא לתוך הקער' או לתוך התמחוי וכתב הרא"ש רשב"ם מדקדק מכאן דעירוי ככלי שני מדלא תנא לאסור שלא ליתן האלפס או לקדיר' ואי ס"ד דעירוי ככלי ראשון שדמפליג בין נותן לתוך הקערה ותמחוי ובין נותן לתוך האלפס וקדירה לפלוג בקערה ותמחוי גופא ולימא הכי לא יתן תבלין לתוך הקערה ויערה עליהן אבל נותן לתוך הקער' או לתוך התמחוי ועוד הביא ראיה מהא דקיימא לן כשמואל דאמר תתאה גבר דתניא בפרק כיצד צולין דף ע"ו כוותי' ואי עירוי מבשל א"כ עילאה גבר ומתוך זה הי' מתיר לערות רותחין מכלי ראשון על תרנגולת למולגה ורבינו תם הי' אומר אדדייק רשב"ם מרישא לידוק מסיפא איפכא אבל נותן הוא לתוך הקערה משמע שהתבשיל כבר בתוכה דומיא דאלפס וקדיר' הא לערות מן האלפס לתוך הקערה או לתוך התמחוי אסור ועוד תקשה והכא למ"ד עילא' גבר הלא ליכא למידק לא מרישא ולא מסיפא ואיידי דנקט לעיל המיחם שפינוהו לא יתן לתוכו מים אבל נותן הוא לתוך הכוס נקט נמי הכא אלפוס וקדירה לא יתן לתוכו תבלין אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי ור"ת ז"ל הי' אומר דעירוי ככלי ראשון והביאו ראיי' מהא דאמר בזבחים פרק דם חטאת דף צ"ה ע"ב ת"ר אשר תבושל בו יסבר אין לי אלא שבישל בו עירה לתוכו רותח מנין ת"ל בו יסבר אלמא דעירה לתוכו רותח חשיב כמבשל ואי תיקשי לך הא אמר בההיא סוגי' דזבחים תלאו באויר תנור מהו ת"ש אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכו רותח ומהדר לי' בלוע בלא בישול לא מבעי' לי' בישול בלא בלוע מאי אלמא דעירה לתוך רותח חשיב בלוע בלא בישול י"ל דה"ק בלוע בלא בישול מחום כלי זה אלא מחום כלי אחר שנתבשל בו אבל האש ונבלע בתוך כלי זה כי הא ל"מ לי בישול בלא בלוע כגון תלאו באויר תנור שנתבשל מחום כלי זה ולא נבלע בתוכו ומ"מ ע"י עירוי נבלע בתוכו הכלי ואוסרו פירש מ"מ משמע מהא דקאמר עירה לתוכו רותח מנין וכו' דעירה חשיב כמבושל ומה"ט ע"י עירוי נבלע בתוכו כמו ע"י בישול ואוסרו : א

ובזהרש"ל בתשוב' סימן ס"ב הגיה דהא מ"מ מהופך הוא וצ"ל נ"ל גבי בלוע בלא בישול וכו' לא מבעי' לי' דמ"מ ע"י עירוי נבלע בתוך הכלי ואוסר' וע"ש ועוד הביא ראיי' מהא דירושלמי דגרס אהך מתניתין מהו ליתן לתוכו תבלין מלמטה ולערות עליהן מלמעלה ר' יונה אמר עירו ככלי ראשון הילי' דר' יונה מן הדא וכלי חרס אשר תבשל בו יסבר אין לי אלא בישול בו עירה לתוכו רותח מנין ת"ל יסבר מ"מ ר' יוסי דתני תמן כלי חרס בולע תבלין אינן מתבשלין היתיב ר' יוסי בר בון והתני אף בכלי נחושת כן אית לך למימר כלי נחושת בולע מדמייתי עלה ראיי' מדר' יונה שמע הלכתא כוותי' אע"ג דקי"ל כשמואל דאמר תתאה גבר דתניא כוותי' מודה שמואל דמבשל כדי קליפה דהא ברייתא דמסייע לי' קתני חם לתוך צונן מדיח ופריך תלמודא אדומקיר לי' בלע קול' שיצטנן חומו של עליון כבלע מתכו קצת בתחתון ומשני אימא חם לתוך צונן קולף ועוד הביא ר"ת ראיי' מהא דאמר בפרק כל שעה דף ל"ז ע"ב המעיסה ב"ש פוטרים וב"ה מחייבים החלוטה ב"ש מחייבי' וב"ה פוטרים איזה המעיסה ואיז' החלוטה המעסה קמח ע"ג מוגלסין החלוט' מוגלסין ע"ג קמח פי' מוגלסין מין מים רותחין ופריך מ"ש המעס' ומ"ש החלוט' ומשני תברא מי ששנה זו לא שנה זו אלמא מאן דפוטר בחלה בקמח ע"ג מוגלסין משו' דלאו לחם הוא שנילוש ברותחין פטור במוגלסין ששפכן ע"ג קמח אלמא דעירוי ככלי ראשון ומבשל לקמח ומיירי שלא כשאר שיעור חלה אחר שנתבשל בו כדי קליפה ועוד הביא ראיי' מהא דאמר בפרק בתרא דע"ז דף ע"ד ע"ב כעו' קרתחו נוה להגעיל הגת ואי אפשר להכניס במים רותחין בכלי אלא ששפכו עליה' מים רותחין וחשיב הגעל' ומתוך כך הי' מתיר ר"ת להכשיר כלי שנשתמש בו איסור בכלי ראשון ע"י עירוי שישפוך עליהם מים רותחים מכלי ראשון ואיכא ראיי' דשאני יין נסך דתשמישו ע"י צונן ולהכי מקלינן בי' טפי מבשאר אסורי' כדאמר הילטן במי זיתים וכן עירוי ג' ימים וע"י הנחה מגת לגת משא"כ בשאר אסורים אבל כלים שנשתמש בו איסור והוא בלוע מעבר לעבר אי אפשר שיפלוט כל האיסור ע"י עירוי ששופכין עליו שאין מבשל אלא כדי קליפה כדפירש לעיל וגם אין לו כח להפליט אלא כדי קליפה ולא כל האיסור הבלוע בדופני הכלי מעבר לעבר הלכך הרוצה למלוג התרנגול' ישפוך רותחין בכ"ס ויגלגל בתוכן התרנגולת ואם עירה עלי' מכ"ר כאשר

מתכה

הגה"ת מנחת אהרן

שמא בשלו בה דבר הפוגם בעין ולא הזכיר הך ספיקא שמא בשלו בה דבר המותר קשה א"כ מנ"ל לר"ת להוכיח מכלי מדין כט"ל אסור דלמא משום כך לוה התירה להגעיל משום שמא יבשל בה הישראל דבר חריף וליכא רק חדא ספיקא :

ולכאורה י"ל דקושי' הפנים מאירות מעיקרא ליתא דאיכא למימר דמדרבנן הוא דלשוי' לשבחו וא"ל למה פסקינן גבי עכברא בחלא לחומרא הא ספיק' דרבנן הוא י"ל דהכי אזלא אבעי' דהגמרא בדרך את"ל דלעיל מיני' מסופק אי עכברא בשכרא אשבוחי משבח או לאו וקאמר את"ל דעכברא בשכרא פוגם הוא נפל לגו חלא מהו חזק ופשט הגמרא הלכת' אידי ואידי בזיתין דס"ל דידוע הוא דעכבר' משביח אפילו משכרא וכ"ש בחלא ולא מטעם ספיקא אסרינן גבי חלא א"כ י"ל גבי נ"ט לפגם בעלמא אם בישל בה דבר חריף מחלי' לשבח רק חומרא דרבנן ומיושב קושי' הפנים מאירות הנ"ל :

אך דזה דוחק לחדש דבדדבר חריף אשבוחי משבח רק מדרבנן מה שלא נמצא בשום פוסק · לכן נראה ליישב הרא"ש בפשטות וכמו כן הרמב"ם תמוה שפסק פי"ז מהלכות מאכלות אסורו' דסתם כלים של נכרים בן יומו וקשה הא איכא ספק ספיקא להתיר · וצ"ל דאי' בש"ד סימן ק"י ס"ק י"ב וז"ל והשתא ניחא דלא תיקשי ממאי דקי"ל לקמן סימן קכ"ב סעיף ו' שסתם כלים של נכרי' אינו בן יומו וכתבו התוס' והפוסקים הטעם משום ספק ספיקא כנ"ל ולכאורה קשה דהא שם חד הוא אבל לפ"ז אתי שפיר דהספק הראשון מתיר יותר מן השני שאם הי' יודעין שאינו בן יומא א"כ בכל תבשיל הי' נותן טעם לפגם אבל בספק השני אמרינן פוגם בעין וא"כ נותן טעם לפגם רק בתבשיל זה אבל בשאר תבשיל הי' נותן טעם לשבח עכ"ל וא"כ י"ל הרמב"ם לשיטתי' אזיל שפסק בהלכות חמץ ומצה פרק ה' דאזלינן בתר רוב תשמישו של כלי וא"כ זה הספק משום שמא פוגם בעין ליתא דאזלינן בתר רוב תשמישו ורוב תשמישו אינו פוגם בעין ונשאר לנו רק תרי ספיקות חדא שמא אינו בן יומא ועוד שמא בשלו בה דבר המות' וזה רק שם חד דאין ספק אחרון מתיר יותר מן הראשון וא"ש הרמב"ם :

אבל הרא"ש בפסחים ס"ל דף ל' דלא אזלינן בתר רוב תשמישו וא"כ הספק במקומה עומדת שמא בישלו בה דבר שהוא פוגם בעין וי"ל דהרא"ש סבר כרמב"ם כמו שהביא התה"א דף ק"ב על שם הרמב"ם דספק דאורייתא רק מדרבנן לחומרא וא"כ לא קשי' מידי על הרא"ש דר"ת הוכיח שפיר דנותן טעם לפגם אסור דאי מותר למה לוה התורה להגעיל כלי מדין וא"ל שמא יבשל בה דבר חריף קשה הא איכא חדא ספיקא שמא פוגם בעין אף בדבר חריף וחדא ספיקא מדאורייתא מותר א"ו כט"ל אסור :

אך לפ"ז יש להקשות על הרמב"ם מנ"ל לר"ת דנותן טעם לפגם אסור מגעולי מדין דילמא משום כך לוה התורה להגעיל משום שמא יבשל בה דבר חריף וא"ל הא איכא ספק שמא היא פוגם בעין דהא אזלינן בתר רוב תשמישו וכמו שפסק הרמב"ם פרק ה' מהלכות חמץ ומצה (וא"ל הא ר"מ חייש למיעוטא י"ל כדמפרשי' תוס' ביבמ' חולין דף י"ב דמדאורייתא לא חייש למיעוט') וא"ל דהא ספק שמא בשלו בה דבר שלא נתן טעם קשה עדיין אפילו נותן טעם לפגם אס"ר למה לוה התור' להגעיל הא ספיקא דאורייתא מן התורה מותר להרמב"ם וי"ל דהרמב"ם סבר דזה לאו ספיקא שמא בשלו בה דבר המות' כהרא"ש דלא כתב האי ספיק' שמא בשלו בה דבר המותר וא"ל א"כ הקושי' במ"ע מנ"ל לר"ת להוכיח כט"ל אסור מגעולי נכרי' דילמא משום כך לוה התורה להגעיל משום שמא בישלו בה דבר חריף י"ל דהאי דדבר חריף מחלי' לשבח הוא מדרבנן והוכיח ר"ת שפיר למה לוה התורה להגעיל וכנ"ל עכ"ה :

א עיין משנה במס' שבת דף מ"ב האלפס וקדיר' שהעבירן מרותחין עד משנה אחריתא ותו' השייכים לזה · ונ"ל לדקדק בדברי תוס' ד"ה אבל נותן הוא לתוך הקערה כו' מהכא ליכא למידק דעירוי ככלי שני מדקתני לא יתן לתוכו תבלין ולא אשמועי' רבותא אפילו שלא יערה על הקערה שתבלין בתוכה דארב' דוק מסיפא איפכא דקתני אבל נותן הוא לתוך הקער' ולא קתני מערה על הקערה שתבלין בתוכה · ורבינו שמואל מביא ראי' דעירוי ככלי שני כו' ולר"י נראה דעירוי ככלי ראשון ומביא ראי' כו' ע"ש שהאריכו ונ"ל הוכח' דעירוי ככלי ראשון · דלכאורה קשי' רישא וסיפא אהדדי כמו שמפרשים תוס' ותירוצם דאיידי קתני הוא דחוק ע"ש · ועוד נ"ל ליישב דקאמר הגמרא איבעי' להו' יודא ארישא קאי כו' נמי כ"מ אי קאי ארישא או אסיפא הלא קי"ל הלכה כת"ק וכן הוא בטור ובש"ע א"ח סימן ש"ח ע"ש · ועוד נ"ל ליישב דברי תוס' דמפרשי' ד"ה לכל קדירות רותחת הוא נותן נראה דוודאי מתבלין פליג אבל בשאר דברים מודה דכלי ראשון מבשל אף כשהעבירו מעל האור עכ"ל ונ"ל

לכשרה

מכה כדי קליפה ויקלוף השור והבשר מותר ואם כשעיה על' רותחת היפה ראש הסרכגולת למעלה והכ'לא למטה איכה לריכה קליפה כי הפסק הכולא עדיף מידי קליפה ע"כ וכל זה כתבו התוספות בזבחים שם ובפרק כירה שם רק שבזבחים כתבו הענין בביאור יותר ובכירה לא הזכירו קלת ראיות גם בסוף ע"ז הזכירו מחלוקת רשב"ם ור"ת בקולר וגם הר"ן כתב מחלוקת רשב"ם ור"ת וטעמיהם בפרק כירה ובסוף ע"ז גם המרדכי הזכיר שבולותיהם בקולר והסמ"ג לאוין ס"ה דף י"ג ע"ג סתם כסברת ר"ת וכן נראה דעת סה"ת והגהות מיימוני פרק כ"ב מהלכות שבת וכן דעת הסמ"ק סי' רפ"ח דף קל"ז ע"ב והרוקח סימן רכ"ג וסימן ת"ם וכן דעת רמ"א בספר יראים סימן ק"ב דף ל"ח ע"א ורמ"א דקכטי סימן כ"ח וגם האגודה פרק כירה לא הביא אלא סברת ר"ת · וגם ה"ה פ' כ"ב מהלכות שבת הזכיר מחלוקת רש"י והרמב"ם והרמ"א בזה וכתב שלענין מעשה ראוי' להחמיר כרש"י מיהו רבינו ירוחם כ"ב ת"ג ע"ע כרשב"ם מיהו מסקנת ר' ירוחם כר"ת וכן נראה מסקנ' הרא"ש ודעת הר"ן נוטה לסברת הרשב"ם ודחה כל ראיות ר"ת הראי' הראשונה שהביא מפ' דם חטאת כ' דלאו ראיי' היא דאיכ' למדחי כדרחי בירושל' דהתם' לא משמע אלא שעירוי כ"ר מבליע אבל לא מבשל ואדרבה משמע איפכא דקרי לעירוי דכלי ראשון בלוע בלא בישול והיא דירושלמי איכה ראייה דאפשר דר' יוסי לא חש להאיא פירכ' דר' יוסי בר בון משום דקסבר דאף בכלי כחוש' איכא לפלוגי בין בלוע לבישול ואדרבא התם משמע דמסקנא דירושלמי הכי הוא דאין עירוי דכ"ר מבשל דאמר התם בתר הכי מהו לערו מן הקילות אמר ר' עזירא מחלוקת ר' יונה ור' יוסי ר' יצחק בר גופת' בעי קומי ר' מוכח עשה כן בשבת חייב משום מבשל עשה כן בבשר בחלב חייב משום מבשל א"ל דאמר ר' זעירא אחזהו אלוט ברור כל שהאור מהלך תחתיו ע"כ · ר"ל לאפוקי שהעבירו מעל האש אפילו הוא כ"ר וכן ביאר דבריו בסוף ע"ז · וקשי' לי היאך אפשר דהירושלמי יסבור כן דהא מתניתן היא האלפס והקדירה שהעבירו מרותחין כו' אלא בע"כ צריך לומר דמאי דקאמר בירושלמי כל שהאור מהלך תחתיו כדאפרש לקמן אלמא לא ס"ל לבבלי מערבא דעירוי דכ"ר מבשל ואדרבא מקילי טפי מגמרא דילן דלדידהו לית להו בישול אלא כשהאור מהלך תחתיו והיא דבעוה אדתחו כמי לאו ראיי' היא דאיכא לאוקמא בגת של אבן וכגון שהסיקו האור תחתי' ואפילו את"ל דמיירי בשל עץ התם הוא ביין דלוכן הוא אבל בעלמ' לא עכ"ל וכן דחה הרשב"א בת"ה הארוך דף ע"ו ע"א הך ראיי' דירושלמי וכן ההיא דמוגלסין דחה הר"ן בסוף ע"ז ע"ש:

וכתב עוד הרשב"א בת"ה הארוך דף ל"ב ע"ג וז"ל ומה שאמרו בירושלמי וכו' עד דמשמע מתוך סוגי' דירושלמי ואת דכל שאינו מבשל אינו מבליע שהרי השוו אותן שם כבר פירשה יפה הרמב"ן ז"ל דלא דכו בירושלמי מבשל מבולע אלא מפני שעשה הכתו' עירוי ככ"ר ובעי הגעלה ומריקה ושטיפה אח"כ אלמא בולע טובא הילכך לגבי שבת אסור לכתחילה בתבלין דאילו כלי שני בהגעלה דכ"ם סגי לי' ולא אגינו לו מריקה ושטיפה אילו דברי' הרב ז"ל ויפה כיון ומפרושו נ"כ אנו למידין דאפילו כלי כתופת שצירה לתוכו בין מכלי ראשון בין מכלי שני בולע הוא וצריך הגעלה שלא אמרו שם בירושלמי אינו בולע אא"כ האור תחתיו

הגה"ת מנחת אהרן

לכאורה מאי כ"מ אי ר' יודא פליג בתבלין דוקא או בשאר דברים נ"כ · ועוד הקשה בספר קול הרמז על המשניות על תוס' היאך אפשר לומר ר' יודא מודה בשאר דברים דמחשבי' בכלי ראשון כו' הא אי' במס' מעשרות פ"א משנה ד' השמן מסירד לשוקה וכותן לחמטה ולתמחוי אבל לא יתן לקדירה ולאלפס כשהן רותחין ר' יודא אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר ע"כ · והתם הוא שאר דברים ופליג ר' יודא ע"ש :

ועוד כ"ל לייסב דאי' במס' פסחים דף מ"ם ע"ב תנו רבנן אין מוללין את הקדירה בפסח והרוצה שימלול נותן את הקמח ואח"כ נותן את החומץ · וי"א אף נותן את החומץ ואח"כ נותן את הקמח פרש"י אף דחומץ כבר ונעורב בתבשיל הוא מבשל את הניתן בתוכו מאן יש אומרים אמר רב חסדא ר' יודא היא דתנן האלפס וקדירה שהעבירן מרותחין כו' ר' יודא אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר פרש"י לכל מיני מאכל הוא נותן תבלין בכלי שני חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר שהחומץ מבשלן ואע"ג מקדם ע"כ · והקשה המפרשים הא במס' שבת אי' הא דשני' ר' יודא אומר לכל קדרות רותחות הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר ומוכח דארישא פליג וא"כ דוקא בכלי ראשון ס"ל דחומץ מבשל אבל לא בכלי שני ולמה פי' רש"י לר"י אף בכלי שני מבשל כשיש בו חומץ וציר ודוחק לומר דר"י פליג אתרווייהו כאשר אבאר לקמן ועוד כ"ל לייסב במאי פליגי הנהו תרי לישנא דלליסנא קמא דר' יוסף מלח הרי הוא כתבלין בכלי שני לא בשלה ולליסנא בתרא מלח אפילו בכלי ראשון לא בשיל ועוד כ"ל להוכיח הלכתא כליסנא בתרא ולקולא כמבואר בש"ע א"ה סימן ש"ח דמלח אינו מבשל אפילו בכלי ראשון ולא מטעמי' של תוס' בד"ה והיינו דרב כחנן ועוד הקשה הט"ז בש"ע א"ח סימן י"ח ס"ק י"ב על הא דאי' בש"ע שם כלי ראשון אפילו לאחר שהעבירו מעל האש מבשל כל זמן שהיד סולדת בו לפיכך אסיר ליתן לתוכו תבלין בב"י כתב וז"ל כתוב בהגמרא שקרוב הדבר דלא מיקרי כלי ראשון אלא אם סילק מן האש מיד אבל אם הניחו לעמוד להפיג רתיחתו ה"ל כלי שני ולי משמע מת"ם בפ' כירה גבי כתיכת וכו' וכתב הט"ז אבל תמהני מאוד דהא משנה מפורשת היא בפרק כירה האלפס וקדירה כו' פרש"י שהעבירו מרותחין בה"ם לא יתן לתוכו תבלין מסתמא דכ"ר כ"ז שהוא רותח מבשל עכ"ל הרי מבואר דלא כהגמ"ר עכ"ל הט"ז ולכאור' לא קשה על הגמ"ר דהוא למד הפי' במשנה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכו תבלין תיכף כשה בירו מרותחין אך קשי' מכ"ל :

ונ"ל לתרץ הכל דעל' רש"י במס' פסחים הנ"ל תירץ המחבר פני יהוש'ע והמחבר לוית חן ושאר מפרשים דבאמת ר' יודא פליג על רישא ועל הסיפא וכתב בפ"י דע"כ מוכח שם בפסחים מיירי בכלי שני דאי בכ"ר קשה מ"ט דת"ק דאמר אין מוללין הא כ"ר מבשל אע"כ מיירי בכ"ש וא"כ ומדקאמר רב חסדא מאן י"א ר' יודא ע"כ צ"ל ר' יודא פליג כמי בכלי שני וא"ש רש"י ע"ש · אך צריך טעמא לרב חסדא גופי' מכ"ל דר"י פליג בכלי שני כמי אם יש בו הומץ וציר דמבשל · וכ"ל פשוט דהא קשי' על תוס' אי ר' יודא דוקא בתבלין מיירי אבל בשאר דברים מודה דכלי ראשון מבשל אף בלא חומץ קשה משנה פ"א דמעשרות ככ"ל וכ"ל ר' יודא פליג השם ארישא הייכו דאמר ת"ק וכותן לחמטוי ולתמחוי דהוא כ"ש אמר ר' יודא אם יש בו חומץ וציר אסור אבל בשאר דברי' ובכלי ראשון מודה ר"י דמבשל אף בלא חומץ וציר וא"כ ע"כ מוכח דר"י פליג אף בכלי שני וסבר באם שיש בו חומץ וציר דמבשל וקאמר רב חסדא שפיר מאן י"א ר' יודא היא :

אך ע"ז יש להקשות מנ"ל דר"י דוקא בתבלין פליג אבל בשאר דברים מודה דלמא בשאר דברים נמי פליג וסבר דבכלי ראשון לא בשיל אלא כשיש בו חומץ וציר והא דתכי במתניתן לא יתן לתוכו תבלין רבותא לת"ק אפי' תבלין שהיא קשה לא יתן לתוך כ"ר דבשיל ולפי' סבר' דהשת' איכא למימר גבי מעשר כמי פליג אכלי ראשון אף שהוא בשאר דברים סבר דאינו מבשל אלא כשיש בו חומץ וציר ובכלי שני איכא למימר לר"י לעולם לא בשיל אף כשיש בו חומץ וציר וקשי לרב חסדא ככ"ל:

ונ"ל לתרץ ובתחילה כ"ל לייסב הא דמקשי הגמרא ר"י ארישא פליג כו' ומאי כ"מ לדידן דפסקינן כת"ק ונראה לי פשוט והכי פירש של הגמרא ר"י ארישא פליג ולקולא (לכאורה האי לקולא מיותר דאי פליג ארישא פשיטא דלקולא הוא) אלא לקולא הייכו לגמרי לקולא אפילו בכ"ר ובשאר דברים ס"ל דאינו מבשל אלא כשיש בו חומץ וציר · וגם איכא למימר התם במעשר דמיירי בשאר דברים פליג נ"כ אכלי ראשון אבל בכ"ש אינו מבשל אפילו ע"י חומץ וציר · וכ"ל לפ"ז ע"כ לת"ק דתבלין מבשלים בכ"ר אפילו בלא חומץ וציר אבל בכלי שני אינו מבשל בלא חומץ וציר · אבל כשיש בו חומץ וציר אף לת"ק מבשל בכ"ש · או ר"י אסיפא פליג ולחומרא דכ"ש מבשל כשיש בו חומץ וציר · וא"כ לת"ק בכלי שני לעולם אינו מבשל אפילו יש בו חומץ וציר · וא"כ איבעי בגמרא אליבי' דת"ק אי בכלי שני מבשל כשיש בו חומץ וציר או לאו · ופשיט לי' דר' יודא ארישא פליג · אך עדיין לא נפשט מידי דאיכא למימר ר"י רישא לבד פליג עם הת"ק אבל בסיפא בכ"ש לא פליג כלל ר"י ות"ק ואף לת"ק מבשל כשיש בו חומץ וציר · או אי ר"י פליג אף בסיפא וס"ל דמבשל כשיש בו חומץ וציר וא"כ ע"כ לת"ק אינו מבשל כלל בכ"ש · וא"כ מאי מייתי ת"ש מה שעדיין איבעי' לא איפשיט · וכ"ל כך שמא דמוכח דר"י ארישא פליג מוכח כסברת תוס' דר"י דוקא בתבלין פליג אבל בשאר דברים מודה · דאי אמרינן דר"י פליג אפילו בשאר דברים קשה אמאי תכי ברישא תבלין ליתני שאר דברים ולאשמועינן כח דהיתרא בדר' יודא דאף שאר דברים מותרין ליתן בכ"ר א"ו בשאר דברים מודה ר"י דאסור בכ"ר · וקשה מהמשנה דמעשרות וכ"ל כתרוצי · דר"י פליג על חמטוי ותמחוי הייכו כ"ש וסבר דמבשיל ביש בו חומץ וציר · וע"כ לת"ק כ"ש אינו מבשל כלל · ואפשיט אבעי' שפיר לת"ק כ"ש אינו מבשל כלל · ומוכח כמי דר"י סבר דכלי שני מבשל ביש בו חומץ וציר מכח משנה דמעשרות וא"ש רב חסדא דאמר מאן י"א ר"י כו' :

תחתיו אלא שלא כשצריכו מריקה ושטיפה בהגעלה לאינו רותח אבל בולע הוא וצריך הגעלה ושלא כדברי' בעל העיטור ז"ל שהכשירו בלא כלום ואין דבריו נכונים בזה כלל עכ"ל וכן כתב הר"ן בסוף ע"ז ולא משמע כן לדעת כל הפוסקים הנ"ל וגם אין פירש זה נכון דא"כ עיקר ראיי' דר' יונה היא ממאי דבעי מריקה ושטיפה וזה לא נזכר בירושלמי והעיקר חסר מן הספר ועוד דהא וודאי דבעלת' לא בעי מריקה ושטיפ' אפי' בישל בו מים על האור אלא מגעילו ודיו אלא דייקא גבי קדשים איצטריך מריקה ושטיפה כמו שהוכיחו התוס' בפרק דם חטאת דף צ"ו ע"ב ד"ה לא נצרכה והאגודה שם והוא פשוט וודאי דבולע יותר בעודו על האש מעירה אלא וודאי לאו בבליעה טובא תליא מלתא אלא גזירת הכתוב הוא דבעי מריקה ושטיפה גבי קדשים כל היכא דבולע וא"כ מנ"ל לר' יונה למידק דלמא בולע רק מעט ואפילו הכי גזירת הכתוב הוא דבעי מריקה ושטיפה ועוד דמדקאמר אית לך למימר כלי נחושת בולע משמע דקאמר דאיכא בולע כלל דאל"כ מאי קמ"ל היא זו כיון דעכ"פ בולע מעט אפילו לא הוי עירוי ככ"ר א"כ מאן לימא לן דלא בלע נמי טובא ועוד דפשט' דלישנא דבולע לא משמע הכי אלא העיקר דבירושלמי בא לדון דין בישול ומבלוע ודאי מעיקרא דילמא כלי חרס שאני דבולע אע"ג דאינו מבשל כיון דרכיך כדאשכחן בפרק אין מעמידין דף ל"ג ע"ב גבי הני כסי דשתי בה גוי וכו' ובכמה דוכתי דבליע חרס קל לבלוע והיתיב ר' יוסי בר בין והתני אף בכלי נחושת כן דנאסר ע"י עירוי וכו איתא

הגה"ת מנחת אהרן

אך אין זה כל כך קושי' דליתני שאר דברים כח דהיתרא בדר"י · לכן נ"ל לתרץ דברי רב חסדא בדרך אחר דע"כ מוכח דר"י מודה בשאר דברים לת"ק וא"כ מוכח ממסכת דמאי ומעשרו' דר"י סבר כלי שני מבשל בים בו חומץ וציר דהא לת"ה אלא ר"י פליג אריסא אשאר דברים וא"כ גבי מעשר ג"כ פליג אכ"ר וסבר ת"ק דכלי שני מבשל בים בו חומץ וציר · וא"כ האי י"א בפסחים הוא ת"ק דס"ל כן גבי כ"ש וסתמא דברייתא התם יהא אליבי' דר"י דס"ל דכ"ש אינו מבשל כלל אף כשיש בו חומץ וציר (אך כשנותן הקמח ואח"כ נותן את המיון ליכא מאן דפליג דמבשל) וא"כ קשי' סתמא אסתמא דמשנ' דהכא סתמא אליב' דרבנן וברייתא סתמא כר"י · א"ו דר"י מודה בשאר דברים דמבשל בכ"ר · ובכ"ש ס"ל דמבשל בים בו חומץ וציר וא"כ י"א דהתם הוא ר"י וסתמא דהתם כת"ק דסבר כ"ש אינו מבשל כלל · וא"ש התוס' דכתבו ונראה דוקא בתבלין פליגי ודו"ק:

וזה פי' הגמרא בפסחי' דמקשי' ומוקמא כר' יוסי דתנן ר' יוסי אומר שורין בחומץ והחומץ צומתן כו' ולכאורה קשה מאי נ"מ אי מוקמינן כר' יודא או כר' יוסי · ונ"ל פשוט דנ"מ לענין דינא דאי אמרינן י"א הוא ר' יוסי וא"כ י"ל דת"ק דברייתא שם הוא ר' יודה וס"ל דכ"ש אינו מבשל כלל וע"כ הא דפליג גבי שבת ע"כ רק אריס' פליג ואפי' בשאר דברי' נמי פליג וגבי מעשר נמי פליג ר' יודא אכ"ר וא"כ אליבי' דרבנן כ"ש מבשל בים בו חומץ וציר · ואין להקשו' סתמא דמתני' אסתמא דברי' · י"ל כך בוודאי אי ר' יודא לא פליג כלל בדבר זה רק עם רבנן דמתני' שייך שפי' להקשו' היאך סתם הכא כרבנן ובברי' כר' יודא דהוא דר פלוגתא דרבנן · אבל א"א דר"י פליג גבי חומץ עם ר' יוסי א"ל שפיר סתמא דברייתא כר' יודא ומשני כי אשמועי' לר' יוסי כו' וא"כ כיון דא"א להיו' הי"א ר' יוסי מוכח שפיר דת"ק ס"ל דכלי שני אינו מבשל כלל וק"ל:

והשתא א"ש נמי במאי פליגי הני תרי לישנא בהא דסבר רב יוסף למימר כו' · י"ל כך דללישנא קמא דסבר רב יוסף למימר מלח הרי הוא כתבלין דבכ"ר בשלה ובכ"ש לא בשלה · ומשמע הא דבר אחר שאינו מלח ותבלין תבשל אף בכ"ש · והיינו כת"ק דס"ל דוקא תבלין מותר ליתן בכ"ש לפי שהוא קשה אבל שאר דברים אסור ור"י אריסא פליג וה"ה בשאר דברים קסבר דאינם מבשלין בכ"ר אלא כשיש בו חומץ וציר ובמעשר ג"כ אכלי ראשון פליג ובכ"ש מתיר ר"י ות"ק אוסר וקאמר רב יוסף שפיר מלח לא בשלה בכ"ש אבל שאר דברים מבשלים אפילו בכ"ש וזהו סברת אביי בליש' קמא דמלח איכא כתבלין דבכ"ש נמי בשלה דס"ל ר"י פליג אריסא ואפילו אשאר דברים וא"כ גבי מעשר נמי פליג אכ"ר אבל כ"ש ס"ל דאין מבשל ולת"ק מבשל וא"כ יכול שפיר למימר מלח אינו כתבלין אלא כשאר דברים דבכ"ש נמי בשלה לת"ק · ולישנא בתרא ס"ל דר"י מודה ברישא בשאר דברים לת"ק וא"כ גבי מעשר דמיירי בשאר דברים ע"כ קאי אכ"ש וא"כ לת"ק בכ"ש איכא מבשל כלל אפי' ע"י חומץ וציר · א"כ ליכא למימר הא דאמר אביי מלח איכא כתבלין דבכ"ש נמי בשיל הא אפילו שאר דברים לת"ק לא בשלה בכ"ש לכ"ש מלח · א"ו דמלח איכא כתבלין הכי פירש דאפילו בכלי ראשון נמי לא בשלה: היוצא מדברינו ללישנא קמא ס"ל לר"י דבכ"ש אינו מבשל כלל · וללישנא בתרא סבר ר"י דבכ"ש מבשל כשיש בו חומץ וציר · וא"כ מוכח הלכתא כלישנא בתרא דהא מוקמינן בפסחים י"א ר' יודא היא והתם מיירי בכ"ש מוכח לר"י מבשל בכ"ש כשיש בו חומץ וציר · וא"ש דמוכח כלישנ' בתרא ולקולא דבפסחים מוכח ע"כ האי י"א ר' יודא היא כנ"ל:

ואין להקשות היאך אפשר לומר בלישנא קמא אליבי' דת"ק דשאר דברים מבשלי' אפילו בכ"ש הא קתני גבי מעשר אבל נותן הוא ל מטוי ולתמחוי דהוא כ"ש · לכן דאינו מבשל בכ"ש בשלמא על המשנה דהכא ליכא לאקשויי דתני אבל נותן הוא לתוך הקער' י"ל דמיירי בתבלין בתבלין שהוא קשה אבל גבי מעשר דמיירי בשאר דברים קשה כנ"ל · ונ"ל לתרץ ר' יוסף לשיטתי' א"ש · דאי' במס' שבת דף מ"ס ע"ב · ת"ר מביא אדם קיתון מים ומניחו כנגד המדורה לא בשביל שיחמו' אלא בשביל שתפיג צינתן רבי יהודה אומר מביא אשה פך של שמן ומניחתו כנגד המדורה לא בשביל שיתבשל אלא בשביל שיפשר כו' · אי בעי' להו שמן מהו לת"ק · רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו להיתרא רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא רבה ורב יוסף אמרי להיתרא שמן אע"פ שהיד סולד' בו מותר קסבר ת"ק שמן אין בו משום בישול ואתא רבי יודה למימר שמן יש בו משום בישול והפשרו לא זהו בשולו · ופרש"י להיתרא שמן אע"פ שהיד סולדת דהיינו בישול דר"י שרי לת"ק · וא"כ לת"ק גבי שמן אף שהיד סולדת דהיינו כמו כ"ש אינו מבשל דשמן אינו מבשל כל כך כמו שאר דברי' דהא הכא אוסר במים בשביל שיחמו ובשמן מתיר · והתם גבי מעשר תנן השמן מסירד לעוקה אבל נותן לתמחוי כו' וא"כ לת"ק שמן אינו מבשל בכ"ש אבל שאר דברים מבשלים בכ"ש · ולפ"ז מוכח ללישנא קמא דלת"ק שאר דברים מבשלים בכ"ש דאל"כ למה תני במסכת דמעשרות שמן ליתני שאר דברים ולאשמועינן כח דהיתרא דאפילו שאר דברים מותרים בכ"ש א"ו דשאר דברים אסור · אבל ללישנא בתרא ל"ק למה תני שמן די"ל דס"ל כרב נחמן בר יצחק דאמר גבי שמן לאיסורא דהפשרו זה בשולו וא"כ שמן גרע משאר דברי' דמעשר להתבשל ואדרב' אשמועינן כח דהיתרא בהאי דתני שמן דאין מבשל בכ"ש ומכ"ש שאר דברים · ואף דמימרא דהכא רב יוסף אמרה ורב יוסף סבר שמן להיתר' י"ל דאביי מהדר ליה הא הני ר' חייא כו' ור' חייא י"ל דס"ל גבי שמן לאיסורא וא"ש כנ"ל:

והא דר' יודא מתיר גבי שמן בכ"ש בלא חומץ וציר ואפשר אפילו בחומץ וציר ובשבת אמר הפשרו זהו בשולו משמע דמבשל בכ"ש כבר תירץ מהרש"ל בחולין ע"ש:

אך עדיין לא פלטינן מהדא דאי אמרינן ברייתא בפסחי' אין מוללין את הקדירות מיירי בכ"ש למה תני קדירות הא סתם קדירות היינו כלי ראשון · א"ו כהג"הר דכלי ראשון אם שהה הרבה לאחר שהעבירו מעל האור הוה ככ"ש · והא דתנן במשנה האלפס והקדירה שהעבירו מרותחין היינו תיכף כשהעבירו מעל האור ואז הו' ככ"ר ומיושב קושית הט"ז:

בדרך אחר נ"ל לתרץ כך האי איבעי' רבי יודא אריסא פליג כו' מאי נ"מ בזה · ובזה יה' מוכח דעירוי ככלי ראשון · וה"פ של הגמרא ר"י אריסא פליג א"כ נוכל לומר בדברי ת"ק עירוי ככ"ר · ולא קשיא אמאי לא תני רבותא האלפס והקדירה שהעבירו מרותחין לא יערה על התבלין י"ל דאשמועינן רבותא לר"י אפילו בכלי ראשון מותר ליתן תבלין · וא"ל הא איכא לאיטעי' לת"ק דעירוי הוא ככ"ש · ז"א הדא כח דהיתרא עדיף · ועוד בת"ק ליכא למיטעי דהא תני בסיפא אבל נותן לתוך התמחוי ואי עירוי הוא ככ"ש למה לא תני רבותא דמותר לערות על תבלין · וא"ל דבסיפא אשמועי' רבותא בר"י לכך תני אבל הוא נותן לתוך התמחוי הא ר"י לא פליג כלל אסיפא · ועוד לאשמעינן כח דהיתרא בת"ק דאפילו עירוי מותר א"ו עירוי לת"ק ככ"ר · או ר"י אסיפא פליג אבל ברישא מודה לת"ק דבכ"ר מבשל אפילו בלא חומץ וציר וא"כ מוכח ע"כ דעירוי היא ככלי שני דאי ככ"ר למה לא תני ברישא רבותא דלא יערה על תבלין וא"ל רבותא בדר"י הא ר"י לא פליג כלל אריסא וא"ל אי עירוי ככ"ש למה לא תני בסיפא אבל מערה על תבלין י"ל משום רבותא בדר"י דאפילו כ"ש ממש מבשל בים בו חומץ וציר וא"ל לאשמועינן כח דהיתר' לת"ק דמותר אפילו לערות אין זה קושי' דהא בלא"ה מוכח לת"ק דעירוי ככ"ש מדתני ברישא' לא יתן לתוכה משמע אבל ליערות מותר וכיון אליבי' דת"ק ליכא למיטעי י"ל שפיר עירוי ככ"ש ובסיפא אשמועינן רבותא' בר"י · וקאמר הגמרא ת"ש דר"י אריסא פליג וא"כ מוכח עירוי ככ"ר מדלא תני בסיפא אבל מערה על התבלין דהא ר"י לא פליג כלל אסיפא ומוכח כר"ת דעירוי הוא ככ"ר ולא מטעמי' ומיושב נמי דאיבעי' אליבי' דר"י נ"מ לת"ק אי עירוי ככ"ר או ככ"ש עכ"ה:

אית' דעירוי אינו מבשל לא בלוע וכמו שכתבו התוספות והסמ"ג ושאר פוסקי' אלא דאין מהירושלמי הזה ראיי' דעירוי דכ"ר לבשל דאיכא למדחי דר' יוסי לא חש להביא פירכא דאף בכלי נחושת לא כא למפלוגי בין בלוע לבישול וכמ"ש למעל' בשם הרשב"א והר"ן וא"כ מסקנא הירושלמי דעירוי דכלי ראשון אינו מבשל לענין שבת ובשר בחלב ואפילו הכי מבליע בכלי נחושת :

ועתה אבאר דעת רשב"ם ור"ת שהביאו התוס' והרא"ש וסייעתם ונראה דאע"ג דס"ל לרשב"ם דעירוי ככלי שני לענין בישול מכל מקום מודה דעירוי מבליע בכדי קליפה כגון אם עירה איסור רותח על היתר או חלב ע"ג בשר אוסר כדי קליפה שהרי מביא ראיי' דעירוי ככלי שני מהא דקיימא לן בפרק כל צולין תתאה גבר והתם אמרינן דלכ"ע קליפה מיהא בעי אלא דס"ל לרשב"ם דעירוי אינו מבשל כלל וכן אינו מפליט ומבליע כא' ולכך מותר לערות על התרנגולת (דעירוי אינו מבשל) אבל ודאי מודה דמבליע כדי קליפ' והכי ב משמע ממ"ש הרא"ש ואי תקשי לך הא אמר בההיא סוגי' כו'. דו"ק :

והכי משמע להדיא בתוס' דזבחים שם בריש הדיבור ע"ש :

והכי משמע להדיא בר"ן שכן הוא דעת רשב"ם ועוד דאם לא כן היה הרשב"ם כנגד הגמרא דזבחי' דקרי לי' בלוע בלא בישול וכן פירש מהרש"ל בתשוב' סימן ס"ב וגם כדא' דדע' רשב"ם דכ"ש אינו מבליע כלל אפי' כדי קליפ' דהרי ס"ל דמאי דאמרי' תתא' גבר היינו כמו ע"י עירוי א"כ מיד כשיערוהו לכלי השני הכלי שהוא תתאה גבר מצננו וליכא למימר דדווקא המאכל קר מצנן אבל לא הכלי וכמו שכתב מהרש"ל פרק גיד הנשה ס"ס מ"ה כדמוכח להדי' בפרק כיצד צולין גבי נטף מרוטבו דפריך למ"ד תתאה גבר כיון דנוכנת היא אקורי מיקר לי' לרוטב וכו' אלמא דאפילו כלי מיקר ליה והכי מוכח בתוספות פרק כל הבשר דף קי"א ע"ב ריש ד"ה הלכתא דגים שעלו בקערה שכתבו תוס' דבי' למ"ד עלאה ובין למ"ד תתאה בלע כדי קליפ' כו' משמע אף בכלי שייך למימר תתאה גבר) והרא"ש לפס וכן דעת הרשב"א בתה"א דף ע"ג גבי מולח בכלי שאינו מנוקב וכן דעת הר"ף בהג"ה תשב"ץ סימן תמ"ט וכן הש"ד בסוף הספר גבי דיני זבוב וכן דעת הב"י סוף סימן ל"ד וסי' ן ל"ה ואו"ה ומהרמא"י דבכלי נמי אמרינן תתאה גבר והכי מוכח נמי מכל הנך פוסקי' שהבאתי למעלה שהביאו ראיי' דעירוי ככלי ראשון מהא דתניא עירה לתוכו רותח ונמי ראיי' היא דהא רשב"ם הביא ראיי' דעירוי ככלי שני מהא דקיימא לן תתאה גבר וא"כ התם בכלי שאני (דבכלי לא אמרינן תתאה גבר ורשב"ם איירי בשני מיני מאכל) אלא ודאי לא שנא והיינו דלא אשכחנא חד מהפוסקים דמפלוגי בין מאכל לכלי ומהרש"ל שחילק בזה והשיג על האו"ה ומהרמא"י לא ידעתי מה הי' לו וא"כ כיון אפילו בכלי אמרינן דמוקיר ליה א"כ אפילו קליפה לא בעי (דהיינו אם תתב הכף בכלי שני) דהא דקאמר בגמרא כיון דחם הוא אדמיקר לי' מ"מ דלא בלע פורתא קליפה מיהא בעי משמע דאם כבר נתקרר אפילו קליפה לא בעי והילכך מיד כשערוהו לכלי שני הכלי מוקיר לי' אפילו קליפה לא בעי והכי משמע להדי' ממה שכתוב רש"י בפרק כיצד צולין שם ד"ה אקורי מיקר לי' והאי יטול את מקומו ולא גרסינן בקילוף את מקומו שני דכיון דאקורי מיקר מה איסור יש ברוטב עכ"ל וכן מתוס' שם ד"ה אלא למ"ר וכו' ע"ש וכן כתב מהרש"ל בתשוב' שם דלהרשב"ם כלי שני אינו מבליע אפילו כדי קליפה אלא שלא כתב שם הוכחה לזה כאשר הוכחתי :

ודעת ר"ת מוכח דס"ל דכל שאינו מבשל בכולו אינו מבליע בכולו כגון עירה איסור על היתר וכה"ג וכמו שכתוב הרשב"א שם בתה"א דף ל"ב והכי משמע ממה שכתבו התוספות והרא"ש בשם ר"ת דאע"ג דקי"ל כשמואל דתתאה גבר מודה שמואל דמבשל כדי קליפה ושמואל איירי בעירה איסור רותח ע"ג היתר או חלב ע"ג בשר וכדאית' התם בגמרא ג :

ודלא כמהרש"ל בתשובה שם שכ' דלר"ת שהביא הרא"ש דמבשל כדי קליפ' א"כ גבי בליע' בולע בכולו ולא שייך למימר תתא' גבר אלא בשני חתיכ' שהא' חם והב' צוננת אבל בעירוי של רוטב רותחים מכ"ר שפיר בולע בכולו עכ"ל · ולא נהירא כלל כדהוכחתי :

והכי מוכח נמי להדיא ממה שכתבו התוס' בזבחים וז"ל ואם היינו מפרשים דעירוי ככלי ראשון לגמרי ומתבשל יותר מכדי קליפה ונהי דאמר שמואל דאינו מבשל אלא כדי קליפה זה דווקא בשני דברים יבשים שנוגעים זה בזה ואפי' בדבר לח כגון שנפסק הקלוח דאינו כמו עירוי אבל עירוי שאין כח הכ"ר נפסק מבשל לגמרי לפי זה יתיישב שפיר מה שאמר ר"ת דשפיכת רותחים הוי הכשר גמור לקערות שנשתמשו בו הסיר והאלפס ולא תיקשי נמי מה שפירש לעיל דמגלשין ע"ג קמח היכי פטור מחלה והלא אינו מבשל אלא כדי קליפה דאיכא למימר דמבשל לגמרי כדפרישית :

מיהו ר"ת לא סובר כן ומדאיצטרך לי' למימר דעירוי אינו מבשל אלא כדי קליפה משום קושי' דתתאה גבר עכ"ל וכן כתבו התוס' בסוף ע"ז דעירוי מבשל מבליע כדי קליפה ולא יותר עכ"ל עוד כתבו שם והשתא דפירש עירוי לא מבליע ולא מפליט רק כדי קליפה עכ"ל ע"ש :

ואע"ג דראיתי דהמרדכי והג"א כתבו נמי בסוף ע"ז וז"ל ואומר ר"ת דעירוי המערה מכלי ראשון חשיב ככ"ר ויכול להגעיל כלי אפי' ע"י עירוי ואם עירוי מכלי ראשון על התרנגולת ומלגוה אסורה והא דקיימא לן תתאה גבר היינו בב' דברים יבשים שנוגעים זה בזה או אפי' בדבר לח כגון נטף מרוטבו על החרס שאותו עירוי אינו נוגע כל שעה ברותחים שהן בכלי ראשון אבל עירוי שאינו כח כלי ראשון נפסק מבשל לגמרי עכ"ל וכן כתב הר"ן שם והקשו עליו הא קיימא לן תתאה גבר וכו' ותירצו דהתם כגון מקלוח נפסק וכו' עכ"ל נראה להדי' דאינהו ס"ל דעירוי מבשל בכולו :

אבל מהרש"ל שכתב שם כן לדברי ר"ת שהביא הרא"ש מכח סברתו דאם מבשל כדי קליפה בולע בכולו וודאי לא כיון יפה וכמו שכתבתי ודוחק להשות דברי המרדכי והג"א והר"ן עם דברי התוס' והרא"ש ושאר פוסקים ולומר דאין הכי נמי ס"ל לתוס' ורא"ש וסייעתם דלר"ת הך דשמואל דתתאה גבר איירי בב' דברים יבשים או נפסק הקלוח אלא דס"ל לענין בישול אין חילוק בזה והילכך כיון דס"ל תתאה גבר אלמ' דאין מבשל בכולו וא"כ ה"ה לא נפסק העירוי אין מבשל בכולו וה"ק התוס' והרא"ש אע"ג דקי"ל כשמואל דתתאה גבר ואם אית' דמבשל בכולו היכא דלא נפסק הקלוח א"כ ה"ה היכא דנפסק לענין בישול אין חילוק מודה שמואל דמבשל כדי קליפה וא"כ הכא והכא מבשל כדי קליפה :

ומה שכתב התוס' בזבחי' מיהו ר"ת לא סובר כן וכו' היינו לחלק לענין בישול בין נפסק הקלוח או לאו אבל אין ה"נ דס"ל להתוס' והרא"ש דעירוי דלא נפסק מבליע בכולו לר"ת והך דשמואל איירי בנפסק וכה"ג · דזהו דוחק גדול · ועוד דכיון דלענין בליעה יש חילוק בין נפסק ליה לא נחלק לענין בישול נמי בהכי וכדמחלקים המרדכי והג"א והר"ן ול"ל כל הנך דוחקים ועוד דרשב"ם ע"כ ס"ל דהך דשמואל איירי אפי' לא נפסק הקלוח ולא אשכחן בתוס' והרא"ש וסייעתם דר"ת פליג בהא עליהם אדרבא משמע להדי' איפכא ועוד דאם אית' כדאמרן וודאי תימא גדול איך קאמר ר"ת והא דאמרינן תתאה גבר וכו' והלא אין ענין זה לזה כלל דתתאה גבר לא איירי כלל מעירוי ואיך בא לדמות דברים הרחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב ועוד מאי מוכרחים תוס' והרא"ש וסייעת' בשם ר"ת דשמואל מוד' דמבשל כדי קליפ' מטעם דאמרינן אדמוקיר לי' אי אפשר דלא בלע פורתא קליפה מיהא בעי דילמא וודאי בלע שפיר אע"ג דאינו מבשל ועוד דכך דייקת שפיר בדברי התו' בזבחי' לאיז' צורך כתבו מיהו ר"ת לא סובר כן מדאיצטרך לי' למימר דעירוי אינו

הגה"ת מנחת אהרן

ב והכי משמע דעירוי מבליע כדי קליפה ממ"ש הרא"ש דר"ת רוצה להוכיח דעירוי ככ"ר מהא דאמר בפ' דם חטאת דף צ"ה ת"ר אשר תבושל בו אין לי אלא שבישל בו עירה לתוכו רותח מנין ת"ל בו ישבר אלא דעירה לתוכו רותח חשיב כמבושל ולא תיקשי לך הא אמר בההיא סוגי' שלא באויר התנור מהו ת"ש אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכו רותח ומהדר ליה בלוע בלא בישול לא תבעי' לי' בישול בלא בלוע מאי אלמא דעירוי לתוכו רותח חשיב בלוע בלא בישול י"ל כו' א"כ רצה לסתור סברת ר"ת מדקרי לעירוי בלוע בלא בישול אלא דעירוי לאו ככלי ראשון הוא אלא ככלי שני ואי אמרי לפי' רשב"ם דעירוי הוא ככלי שני ואינו מבליע כלל ע"כ מוכח מסוגי' הנ"ל כר"ת ולא כרשב"ם דלרשב"ם לא נאסר כלל ע"י עירוי דאינו מבליע א"ו אף לרשב"ם מודה דעירוי מבליע כדי קליפה עכ"ה :

ג דהא שמואל לא איירי אלא לענין בלוע מדקאמר אדמיקר לי' בלע ואי אמרינן דיש חילוק בין בישול לבלוע וא"כ אדרבא י"ל משמע דעירוי אינו מבשל כלל דהא אינו בולע רק כדי קליפה ואית לן למימר דאינו מבשל כלל דהא בישול קיל מבלוע א"ו כל היכא דמבליע מבשל וא"כ לשמואל דמבליע כדי קליפה ה"ה מבשל כדי קליפה וה"ה איפכא דאין מבליע יותר עד המקום שמתבשל שם עכ"ה

אינו מבטל אלא כדי קליפה משום קושיא דתתאה גבר עכ"ל והלא כתבו כמה פעמים לפני זה בפירוש דברי ר"ת שאינו מבטל אלא כדי קליפה ועוד דמאי קאמרי מדאיצטריך לי' למימר כו' הכי הל"ל מיהו ר"ת לא סבר כן כדתירץ בקושי' דתתאה גבר א"ו כוונת התוספות דל"ת אה"נ דס"ל לר"ת דעירוי מפליט בכולו לכך הוי הכשר גמור לקערות אלא שאינו מבטל רק כדי קליפה דוודאי סברא גדולה היא דמפליט אע"פ שאינו מבטל כמבואר בדברי הפוסקים :

גם מלשון הרא"ש דלעיל במה שכתב שאינו מבטל אלא כדי קליפה וגם אין לו כח להפליט אלא כדי קליפה לכך כתבו דע"כ ר"ת ס"ל דגם אינו מפליט אלא כדי קליפה מדאיצטרך לי' למימר דעירוי אינו מבטל אלא כדי קליפה משום קושי' דתתאה גבר אלמא דס"ל דהך דתתאה גבר איירי בעירוי ממש דאל"כ אין ענין זה לזה כלל אלמא דאפי' עירוי ממש אינו מבליע אלא כדי קליפה וא"כ כ"ש דאינו מפליט אלא כדי קליפה ומה שכתבו בריש' ומבטל יותר מכדי קליפה אינה"נ דהוי מצי למימר ומפליט יותר מכדי קליפה אלא שלפ"ז מתיישב ג"כ ברווחא הך דמוגלשין והוא ברור :

ועוד דמ"מ במה שסוברי' המרדכי והג"א והר"ן דמבטל בכולו הם נגד התוס' והרא"ש ושייעתם אלא נראה דהמרדכי והג"א והר"ן כתבו כן מסברת עצמם ליישב דהא דתתאה גבר איירי בנפסק הקלוח וכה"ג וכן משמע ממ"ש הר"ן והקשו עלי' וכו' ותירצו וכו' אלמא דלאו ר"ת גופי' הוא דהקשו ותירץ אלא אחרים שהקשו ותירצו כן לדעתו והיינו משום דס"ל דאין סברא לומר דמבטל רק כדי קליפה דמשום דלפי זה דוחק ליישב הך דמוגלשין וכן כתבו התוס' בזבחים ואע"ג דר"ת ס"ל הכי איהו לא ס"ל הכי לכך כתבו דמבטל לגמרי להורות דאי נאמר כסברת ר"ת דעירוי ככ"ר ע"כ הוא לגמרי ככ"ר ועפ"ז תירצו דהך דשמואל איירי בנפסק אבל ר"ת עצמו ס"ל דאינו מבטל ואינו מבליע רק כדי קליפה דנאמנים עלינו התוס' והרא"ש וסה"ת והג"מ ד"ה שבת תשובת מיימון ד"ה מ"א והאגודה והרקנטי שכתבו כן משמו ונראה שגם הם הסכימו לדעתו וכן משמע דעת הסמ"ג ועוד דהרי המרדכי עצמו בפ' כירה כתב בשם ר"ת ואע"ג דקיימא לן תתאה גבר מים חם לתוך צונן כדי קליפה מיהא מבשל וכו' ואם עירה על התרנגולת מכלי ראשון אין צריך לקלוף את העור וכו' :

מיהו מבואר גם מדברי מהרש"ל דלר"ת שהביא הרא"ש אינו מבשל רק כדי קליפה והוא פשוט דלא כמ"ש הפרישה בסימן ס"ח על מ"ש הטור ור"ת אוסר למלוג התרנגולת ע"י עירוי דחשיב לי' ככלי ראשון ומיהו אם עירה עלוי די בקליפה שאינו מבשל אלא כדי קליפה ע"כ וז"ל עיין בא"שרי פרק כירה שמבואר שם דר"ת חשוב לגמרי ככ"ר גמו' ובשם [illegible] שהי' מתיר והכ"י ע"י עירוי כלי שנשתמש בו איסור בכ"ר וכתב עליו הרא"ש דראייתו דכעו' אריתו לאו ראיי' היא דשאני יו"כ דתשמישו בצונן אבל כלי שנשתמש בו איסור וכו' שאינו מבשל אלא כדי קליפה משמע דלר"ת מיחשב ככ"ר גמור וכן משמע בתוספות פרק כירה ומה שכתב הטור ומיהו אם עיר' וכו' דברי הרא"ש היא עכ"ל והא וודאי ליתא כדאית' לה"י' בהרא"ש וכל הפוסקים וכמ"ש :

ומה שכתב וכן משמע מדברי התוספות פרק כירה ר"ל מה שכתבו אחר דברי רשב"ם ור"ת ונראה דעירוי לא הוי לא ככלי ראשון ולא ככלי שני אלא מבשל כדי קליפה דהא תניא כוותי' דשמואל כו' והבין דהאי ונראה הוא מדברי התוס' כעין פשר וליתא דא"כ למה לא הזכיר איך יתורץ לר"ת הא דקיימא לן כשמואל אלא הכל הוא מדברי ר"ת כמפורש בתוס' דזבחי' ועוד דהרי בתוספות דכירה לא נזכר ר"ת כלל רק ר"י ע"ש ולכך כתב הטור בדברי ר"ת ומיהא אם עירה עליהם די בקליפה וכן כתב ברמזים ור"ת חשיב עירוי ככ"ר ואם עירה עלי' צריך לקלוף עכ"ל והוא פשוט והאי דהיתר ר"ת לשפוך רותחים על כלי שנשתמשו בו בכלי ראשון באמת הקשו עליו התוספו' שם והרא"ש ועיין בהר"ן בע"ז שתמה ג"כ על ר"ת בזה והקשה עליו מיורה דמר עוקבא :

ונראה דלר"ת כמו כלי שני אינו מבליע כדי קליפה דלא אשכחן דפליג בהא ארשב"ם ועוד כיון דהוכחתי לעיל דר"ת מפרש הך דתתאה גבר כמו ע"י עירוי א"כ גם בעירוי ס"ל דתתאה גבר א"כ מיד כשעירוהו לכ"ש נצטנן ושוב אינו אוסר וכדהוכחתי לעיל לרשב"ם והכי משמע מדברי הרשב"א שם דלר"ת כ"ש אינו מבליע וא"כ דעת כל הפוסקי' דלעיל והסמ"ג מכללם שעומדי' בשטת ר"ת סוברים כן ודלא כמו שכתב מהרש"ל בא"ו סימן ל"ג דלסמ"ק אפי' כלי חרס אפשר דבולע בכ"ש וכ"ש דבר של מאכל דליתא :

וגם הר"פ בהג"ה תשב"ץ סימן של"ג כתב דכ"ש אינו מפליט ולא מבליע וכתב שכן פירש ר"י וכתב מהרי"ל בתשוב' סי' קפ"ד דקי"ל כר"י דכ"ש אינו מבליע ואינו מפליט אכן הג"א פרק כירה כתבו דכלי חרס אפי' בכ"ש מבליע פר"י מהרי"ח עכ"ל וכן משמע מדברי הרמב"ם סוף פרק ה' מהלכות חמץ ומצה וכן פסק ב"י בא"ח סי' תנ"א וכן פסק בא"ה כלל ל"ד דין ך"ג בשם הא"ז ומהר"פ וכן פי' מהרש"ל דחרס בולע אפי' בכ"ש :

מיהו כתבו מהרא"י ומהרש"ל דאפי' אי מבליע בחרס בכ"ש אינו מפליט אבל הא"ה גופא פסק דכ"ש אינו מבליע בכלי חרס ולא בשאר דברים אפי' כדי קליפה וכן כתב בסוף כלל י"ז וז"ל ומה"ט אנו מתירין מאכל שבקערה שנפל בה שרץ אפי' היד סולדת בו ולא דמי לקערה של חלב שמערי' בה בשר רותח שצריך קליפה דקלוח עירוי ראשון וודאי מבליע כדי קליפה אבל כ"ש לא ובתשובת הגאונים מתיר מה"ט בשם רבינו יואל בדיעבד תרנגולת שנמלגה במים של איסור עכ"ל וכן כתב עוד כלל כ"ז וכן פסק הרב בת"ח כלל ל"ג דין א' בכלי חרס אינו בולע בכלי שני ותימא דבהג"ה ש"ע בא"ח סימן תנ"א משמע דסובר דכלי חרס שנשתמש בו חמץ בכ"ש אסור ואולי משום חומרא דחמץ נגעה ביה.

ולענין הלכה יש להחמיר ולאסור הכלי חרס במקום שאין הפסד כל כך בשגם שהרשב"א והרמב"ן סוברי' דאפי' בכלי נחושת מבליע וגם יש פוסקים שהביא לקמן דכ"ש אע"ג דאינו מבשל מבליע ומפליט וכן בדבר מאכל יש להחמיר ולקלוף במקום שאין הפסד כ"כ כיון דבא"ה לאו מן הפוסקי' שמפרשי' הך דתתאי גבר שנפסק הקלוח א"כ אין ראיי' דכ"ש אינו מבליע אבל היכא דנפסק הקלוח כשעירוהו לכ"ש וודאי לכ"ע אינו מבליע כלל אפילו כדי קליפה וכדהוכחתי למעלה מהך דנטף מרוטבו על החרס אבל במקום הפסד מרובה וכה"ג יש לפסוק דכ"ש אינו מבליע כלל אבל עכ"פ אין לאסור כולו בכ"ש וכן כתב מהרש"ל בתשובה שם ל"ז כתב דמבליע אלא כדי קליפה ותימא על מה שכתב בספרו פרק כ"ה סי' ע"א לאסור כולו ובב"ח סימן ק"ה מחמיר יותר וסובר דבכ"ש שהיס"ב מפליט ומבליע כא' ואוסר כולו ולא הביא לא טעם ולא ראיי' לדבריו והוא תמוה מאוד ובלתי ספק לא דקדק כאשר כתבתי :

ולדעת יש פוסקים שהבאתי דכ"ש עכ"פ מבליע כדי קליפה מיושב מה שהקשה הרשב"א בתה"א שם דהא אפי' חום הכסלים וחום השחיטה מבליעי' כדי קליפה דאין הכי נמי כלי שני מבליע כדי קליפה אלא שאינו מבשל ולא מפליט ומבליע כא' והלכך חום הכסלים דליכא אלא מבליע אוסר כדי קליפה וכן שחט בסכין של גוים היינו משום דשם סכין שמנונית טוח על פני' וכדפירש הרשב"א גופי' בריש חולין ובתה"א דף ע' וא"כ השומן עצמו נבלע בבית השחיטה וכה"ג בפי' הרא"ה בבדק הבית דף ע"ו ואף לשאר הפוסקי' דפי' דהך דשחט בסכין של גוי שאינו דווקא בבן יומו ומשום איסור הבלוע בו וכדמוכיח נמי הרשב"א במשמרת הבית שם מהך דסכין ששחט בה דאסור לאכול בו רותח ע"ש וכן אפי' להפוסקי' דכ"ש אינו מבליע כלל מכל מקום יש לחלק כמו שכתב הרשב"א שם בשם מקצת רבותיו דשאני התם דטבעו של דם להבליע מחום מועט א"כ והוא העיקר כמו שכתב מהרש"ל בספרו שם דחום השחיטה שהוא חום הטבעי אפי' אין היד סולדת בו טבעו חזק ומבליע בו כדי קליפה עכ"ל וכן בחום הכסלים י"ל כן ומה גם בחום הכסלים גופי' דעת הרמב"ם ושאר פוסקים וכן הרא"ה שם דאינו אוסר כלל בדיעבד ואף שהרשב"א הקשה שם על רבותיו ומדקאמר דכ"ע בית השחיטה רותח מ"ד קולף שפיר כו' ואם אית' דרותח כי האי כעלמו' אינו מבליע מה שפיר דקאמר כו' י"ל דהכא קאמר שפיר כיון דרותח הוי שפיר י"ל דאפי' אין היס"ב טבעו הוא דמבליע אבל א"נ דשאני התם דאגב דוחקי' דסכינא בלע דהא בנשכא בתרא הוא דקאמר התם דכ"ע בה"ש נימא לת"ד קולף אגב דוחקי' דסכינא בלע משמע דבנשכא קמא כיון דרותח אפי' בלא טעמא דדוחקא דסכינא בלע אלא צריך ליישב בהכך גווני דפי' תדע דהרי הדבר ידוע דחום כלי שני שנפסק העירוי כמי מרובה יותר מחום הכסלים וחום השחיטה והרי הוכחתי לעיל מן הגמרא דאינו מבליע כלל אפי' כדי קליפה אלא צריך ליישב כדפירש ועוד תדע דהרי הוכחתי לעיל דהירושלמי בא לדון דין בישול מבלוע וכדפירש אלא דר' יוסי ס"ל דאין לדון זה מזה וכדמסיק בירושלמי א"כ ר' יונה ע"כ ס"ל דכלי שני אינו מבליע בכלי מתכ' דא"כ מקשי לנפשי' אמאי יליף מכלי מתכות הא כ"ש אינו מבשיל ואפ"ה מבליע ור' יוסי דפליג עליה לא פליג עליה אלא דעירוי ככ"ש לענין בישול אבל בהא דכ"ש אינו מבליע בכלי נחושת לא אשכחן דפליג עלה ולפ"ז הי' מוכח נמי דכ"ש אינו מבליע בכלי חרס דאל"כ האיך דייק ר' יונה מעיקרא מעירה לתוכו רותח אלא שים לומר בזה דר' יונה ס"ל דחרס לאו דווקא וידע הברייתא' דכלי נחושת א"כ מעיקרא לא אסיק אדעתי' לאפלוגי בין בישול לבלוע אבל לבתר דדחי תמן כלי חרס בולע א"כ אפשר דכ"ח בולע נמי בכלי שני אבל בכלי נחושת דמוכח דס"ל לר' יונה דאינו בולע בכלי שני לא אשכחן דר' יוסי פליג עלי' ודו"ק וכן משמעות כל הפוסקים דכלי שני אינו מבליע בכלי נחושת :

מיהו וודאי אם עירה לתוך כלי נחושת בהא וודאי האמת כהרמב"ן

והרשב"א

והרשב"א דבולע וצריך הגעלה לכ"ע ולא עמדתי לסוף דעת ר' ירוחם וכו' עד והכי משמע מדברי הרא"ש וכל הנך פוסקי' דלעיל שהביאו הירושלמי זה לפסק הלכה כדאי' בפרושי לש"ע :

אבל מאי דס"ל לרשב"א בתה"א דף ע"ו ע"א דכלי שני מבליע ומפליט כא' כדי קליפה וכן נראה דעת ראב"י שהביאו המרדכי והאגודה פרק כירה אלא שמחלק שם בין שומן לדם ע"ש וזה דעת רבינו חיים כהן שהביאו המרדכי והג"א סוף ע"ז והובא דעת זו בתשוב' מהר"מ שבדפוס פראג סי' תר"א וכן דעת הר"ן פרק גיד הנשה בסוגי' דריסא בכבשא ואין כן דעת כל הפוסקי' שהבאתי למעלה וכ"כ השערים סימן ל"ג וז"ל קי"ל אם מלגו תרנגולים יחד בכ"ש ונמצא אחד נבילה שהכשירות מותרות דכ"ש אינו מבשל כו' וכן כתב ראב"ן סי' ד"א (אלא שכתב שם קצת דברים שאינם נכוני' והוא נגד כל הפוסקי' ע"ש ע"כ לא הבאתי) וכן כתב הסמ"ג והג"א ומרדכי והלקט"י שם בשם ר"י שמעשי' בכל יום שמתירים האחרות שנמלגו בכלי שני עם הטריפה וכן כתב מהר"ל בדיני מליחה (דפוס קרימונה דף נ"ח ע"א) וכן כתב מהרא"י דיש לנהוג הכי ולא כראב"י וכן פסק האו"ה כלל י"ז דין ט"ו וכן פסק ב"י ומהכמא"י ומהרש"ל וכל האחרונים והכי נקטינן :

מיהו כתב מהרא"י וז"ל לא ראיתי בגבולינו שמולגים התרנגולת אפי' בכ"ש דלאו משום חשש איסור כמכניס דאין איסור בדבר בכשרות לכ"ע עכ"ל (ול"ע דהא הרשב"א אוסר אפילו בכה"ג ומביאו הטור ואפשר דכ"ע לאו דוקא) וכן כתב באו"ה של מהרי"ל שמהר"ל לא הנהיג שום מליגה בכל חתונות רייני"ש אפילו בכלי שני ואפילו בנשואין וברית מילה שהרבו בעופות לא מלגו אך הרבו נשים להליש הכנות או השליכום לצוננים מועיל להסרת הכינות עכ"ל ומשמע אחרי דברי מהרא"י ומהרש"ל והאחרוני' דלכתחילה יש להחמיר אף בכ"ש שהיס"ב

מיהו כתב מהרא"י והאחרונים דלצורך שבת או לכבוד אורחים וכה"ג מותר אף לכתחילה לערו' בשר שמולא קרח וכפור בכלי שני שהיס"ב למהר מליחתו וכתב הרב בהגה"ת ש"ע סימן ס"ח סעיף י"א דטוב ליזהר לכתחילה שלא להניחו רק במים שאין היס"ב :

מיהו בעירוי ודאי נראה דאפי' נפסק הקלוח מבליע כדי קליפה לכ"ע כגון עירוי איסור רותח ע"ג היתר או חלב ע"ג בשר ואע"ג דמדברי הרב בהגה"ת ש"ע סי' ס"ג נרא' דאם עירוי מכלי ראשון על התרנגולת למלגה ונפסק הקלוח א"צ אפי' קליפה היינו משום דאינו מפליט ומבליע כא' אבל מ"מ מפליט או מבליע ותדע דהא פריך בפרק כיצד צולין נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו הא"ד בחרס צוננת בשלמא למ"ד עילאה גבר משום הכי יטול את מקומו דאזיל רוטב ומרתח לי' לחרס והדר חרס ומרתח לי' לרוטב וכי הדר רוטב אפסח קאתי מחמת חמימותו דחרס ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר אלא למ"ד תתאה גבר חרס כיון דצוננת היא אקורי מוקר לי' לרוטב אמאי יטול את מקומו הב"ע בחרס רותחת ע"כ אלמא בין לרב בין לשמואל הוו קאסר לי' אלא משום דכיון דצוננת היא אקורי מיקר לי' ושרי לשמואל ואמרינן התם אדמיקר ליה א"ה דלא בלע פירתא קליפה מיהא בעי שמא דאפי' נפסק הקלוח בעי קליפה והכי משמע להדי' מתוס' דזבחים והמרדכי והג"א והר"ן דסוף ע"ז שהבאתי למעלה מיהא וודאי דסגי בקליפה וכבר הוכחתי זה לעיל לעולה והכי מוכח מהא דכתב הרמב"ם פרק ט' מהלכו' מ"א והטור סי' ק"ה והרוקח סימן תנ"ו והפוסקים בחלב רותח שנפל בשר צונן דקולף הבשר ומותר והכי משמע להדיא בגמרא דפרק כיצד צולין שם :

ולענין הלכה אי עירוי דכ"ר מבשל כדי קליפה הי' נראה לכאורה לפסוק כדעת רשב"ם ורמב"ן והרשב"א והר"ן דאינו מבשל כלל כיון דמסקנת הירושלמי משמע הכי וכן הוא דעת מהר"מ שהביא המרדכי וז"ל המרדכי שם ובשר שנמלח ושהא כדי מליחה וקודם הדחה נתנוה בכלי שני ברותחי' לא ידענא מה אידון בי' משום דאמרי' בירושלמי פרק כירה תמן כלי חרס בולע תבלין אין מתבשלי' פירו' דעירוי ככלי שני כך מצאתי בשם רבינו מאיר עכ"ל ול"ע דבהגה"ת ש"ד סימן כ"ו ובת"ה סימן קע"ו הועתק לשון מהר"מ והא אמרי' עירוי ככלי ראשון וכו' משמע דסובר בפשיטות דעירוי ככלי ראשון וצריך לומר דאליבא דמ"ד הכי קאמר ולי' לא ס"ל וכן משמע באו"ה כלל כ"ח דין ה' שהעתיק לשון מהר"ת ואף לדברי המחמיר דעירוי ככלי ראשון כו' ור"ל דלר' יוסי דקאמר בירושלמי תמן כלי חרס בולע תבלין אין מתבשלים ס"ל דעירוי ככלי שני וכדקאמר בהדי' בירושלמי מהו לערות מן הקלוח מחלוקת ר' יונה ור' יוסי ומסקנת הירושלמי כר' יוסי וא"כ ע"כ ס"ל לר' יוסי לחלק בין בלוע לבישול וא"כ כלי שני נהי דאינו מבשל מ"מ לא אשכחן בשום דוכתא דאינו מבליע ואדרבא משמע כיון דעירוי מבליע ה"ה כ"ש דהא השתא כי הדדי ניכהו ומה"ט פסק מהרי"ח ושאר פוסקי' דלעיל דכ"ש מבליע בכלי חרס וכן פסק מהר"מ בתשובה סימן תרמ"ט בשם תשובות לר' יונה ושאר גאונים דכ"ש מבליע ע"ש :

ומכל מקום מודה מהר"מ דכלי שני אינו מפליט ומבליע כאחת כדכתב בכלבו סי' ק' דף ק"א ובהגה"ת מרדכי פרק כל הבשר ובהגה"ת ש"ד סימן ל"ג על שמו בתרנגולת שנמלגה בקערה א' לבת אפילו היא ב"י הקערה והתרנגולת מותרת דכ"ש אינו מבשל עכ"ל וק' קשה דבתשוב' מהר"מ סימן תר"א שם פוסק דתרנגולת טריפה שנמלגה בקערה שקער' אסורה ונראה דהך דסימן תר"א אינו מתשובת מהר"מ דלאו מאיר בר ברוך חותם עלי' כמו שהוא רגיל להיות בשאר התשוב' וגם בתשובת מהר"ם הישנים שנדפסו בוויניצי' לא מצאתי' ומ"מ בהג"ה ש"ד סי' כ"ה בשם מהר"מ דאם נשפך רוטב מן הקדירה של בשר ונתייבש בקדירה חולבת בתוכו דשרי דזה שנשפך הוי כ"ש עכ"ל וכן כתב מהרי"ל בדיני בשר בחלב על שמו י"ל כמ"ש מהרש"ל באו"ה ובספרו פרק גיד הנשה סימן ל"ח וז"ל אפי' למ"ד דכלי חרס בולע אף בכלי שני מ"מ כולי האי לא עכ"ל ובת"ח כלל ל"ג סוף דין א' הוכיח מזה דדעת מהר"מ דכלי חרס אינו בולע בכלי שני והאגודה פרק כל הבשר וגם בגמרא פרק כיצד צולין משמע לכאורה הכי מדפריך חם לתוך צונן מדיח כיון דהם הוא אדמוקיר לי' א"ה דלא בלע פורת' קליפה מיהא בעי ומשמע דאפילו מערה מכלי ראשון וחם הוא מ"מ מוקיר לי' אלא דבלע מיהת פורתא מקמי' דמוקיר לי' ומ"מ אינו מבשל אך כיון דר"ת וכל הנך פוסקים דלעיל פסקו דמבשל מיהת כדי קליפה והביאו אדרבא ראיי' מן הירושלמי הזה ע"כ צריך לומר שלא הי' מסקנתם בירושלמי כן ונראה שהי' גרסתם ר' יצחק בר גיפתא אמר קומי' ר' מונא עשה כן בשבת חייב משום מבשל ותו לא והכא גרס ראב"ן בסימן ד"א ופסק כן או שהי' גרסתם ג"כ כגרסת הר"ן אבל אינם מפרשים כמ"ש הר"ן דאתא לאפוקי עירוי דאינו מבשל לענין שבת וכן משמע מתשובת הרשב"א סימן תק"א שיש חלופי' פרוש' בירושלמי זה שכתב מה נחלקו אבות העולם אי עירוי ככ"ר או לא ונחלקו ג"כ בפי' אות' ירושלמי שבפרק כירה ופרק קמא דמעשרות וכו' עכ"ל ונראה דה"פ דרב יצחק לא מיירי השתא מעירוי אי הוי ככ"ר או ככלי שני אלא דהוא מחלוקת ר' יונה ור' יוסי אלא בעי אמאי דתנן במתניתין האלפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכו תבלין אם עשה כן בשבת חייב משום מבשל אי כיונה דוקא לכתחילה או כיוה שחייב ג"כ משום מבשל ופשט לי' ר' מונא כיון דאמר ר' זעירא איזהו חלוט ברור שהוא חיוב ברור לכ"ע ואין בו מחלוקת כל שהאור מהלך תחתיו וה"נ דווקא שהאור מהלך תחתיו אבל העבירן מעל האש ליכא חיוב חטאת :

והכי מוכח בירושלמי פרק קמא דחלה הלכה ז' דאמרינן התם דב"ש וב"ה פליגי בהמעסה וחלטה אי פוטר מחלה או לא ואמרינן התם המעסה זה הנותן לתוך קמח החלוטה קמח לתוך חמין וחמין לתוך קמח היינו עירוי וקמח לתוך חמין היינו כלי ראשון וכן הוא בתוספות והרא"ש ושאר פוסקים ובהר"ן גופי' סוף ע"ז גבי מוגלסין ע"ג קמח בגמרא דילן ובתר הכי קאמר איזהו חלוט ברור כל שהאור מהלך תחתיו משמע דה"ק איזהו חלוט ברור דפוטר מחלה בין לב"ש ובין לב"ה כל שהאור מהלך תחתיו אבל כלי ראשון שהעבירו מעל האש פליגי בי' וכן מבואר בר"ן גופי' דמאי דקאמר כל שהאור מהלך תחתיו אתא לאפוקי כר' והבאתיו לעיל וקאמר הכא בירושלמי דה"נ לענין חייב חטאת בשבת הוי תבשיל ברור כל שהאור מהלך תחתיו אבל לענין איסור לעולם עירוי ככ"ר וע"כ לא הביאו התוס' וכל הפוסקים הנ"ל כלל מסקנת הירושלמי זו משום דס"ל דלא איירי כלל מדין עירוי אלא לענין חיוב חטאת וזה נ"ל ברור :

והילכך יש להחמיר וכן נראה דעת מהרא"י וכן פסק ב"י ומהרש"ל וכל האחרוני' אבל וודאי נראה דאינו מבשל יותר מכדי קליפ' וכדכתבו כל הנך פוסקים דלעיל וכן אינו מבליע יותר מכדי קליפה וכדהוכחתי למעלה וכדמשמע מהך דפרק כיצד צולין :

כתב האו"ה כלל ל' דין ט' חלב תפל ששהה מע"ל בקערה מודחת של בשר בת יומא אסורים אפי' בדיעבד וה"ה לשאר היתר ששהה בכלי של איסור בן יומו עכ"ל נ"ע כדאית' בפרושי לש"ע ס"ק ב' הילכך נראה דאם שהא חלב תפל בקערה של בשר או שאר היתר בכלי נקי של החלב אז המאכל מותר וכש"כ שמ"א שיתחיל מיד לכבוש כשנבלע בו האיסור דהא צריך עכ"פ לנקותו תחיל' קוד' שנותן בו ההיתר ועוד דבלאו הכי יש פוסקים דכבוש הוי בג' ימים וכמו שכתב המרדכי פרק בתרא דע"ז בשם ר"ת ופרק ב' דביצה בשם ר' שמואל ורא"מ וראב"י ועוד דבלא"ה רש"י והר"ן ור"ת וריב"ש ושאר גדולי הפוסקי' הראשונים סוברי' דליכא נינה פוגמת וכן כתב האגור בשם מהרי"ל שהשיב שכן הי' נוהגין וכהי דאכן קי"ל דכבוש ופגימ' תרווייהו הוי מע"כ מ"מ בכ"ד וודאי יש להתיר כ"ל וכן כתב מהרי"ל ן' חביב סי' קל"ח בתשובה וז"ל והזמן

שמצאתי בדברי הפוסקים הוא ג' ימים לכבשת קצתם ולפחות כ"ד יום או לילה וצריכין להביא ראיה שהי' די בזה וכן ה"א במרדכי י"ט פרק שני וא"כ אפי' הו' הכלי ששם בו הגוי הכבש בן יומא לא יחסיר פליטתו משו' כבוש ה"ה כמבושל שבזמן שדינו כמב של טעם פליטתו פגום ומותר עכ"ל :

בב"י ד"ה וכתב עוד המרדכי שהשיב רבינו נתנאל שאם אין בחתיכת בשר ששי' מחלבה אך עם שאר החתיכות ס' מ' והר"ג היה מחמיר ואוסר החתיכה שיש בה החלב אפי' יש בשאר חתיכות ס' נגד החלב שמא אין החלב מפעפע מחתיכה לחתיכה ואין בה ס' לבטלו אבל אם נוגע החלב בחתיכה אחרת ומצטרפת אותה חתיכה עמוה לבטלה דכה"ג לא קרי' פעפוע מחתיכ' לחתיכה דכיון שנגע בה הוי כאילו דבק בה עכ"ל · ונלע"ד דכה"ג דכבר איכו מפעפע מחתיכה לחתיכה נקטי' שהוא יותר מפורסם ורבינו נתנאל ועוד דלא שבקינן מאי דפשיט' למהר"מ משום מאי דמספקא לרבינו נתנאל עכ"ל הב"י · פי' דמשמע לי' להב"י דמהר"ם סבר דאפי' נוגע החלב בעצמו בחתיכות אחרת אין מצטרפין אותה חתיכ' לבטל משום דחלב אין מפעפע מחתיכ' לחתיכה בלא רוטב ואע"ג שנגע בחתיכה אחרת מ"מ איכא למימר דשמא באותה חתיכה שנגע לא פעפע אלא מעט ובחתיכה האחרת פעפע הרבה עד שאין בה ס' ומשמע כן מדברי מהר"מ שהביא לעיל וז"ל ולענין שאר חתיכות שכולהו יחד וכו' אם אין בכל א' מהם בפני עצמו ס' לבטל כחלב אסורים ואין מצטרפים ביחד לבטל החלב כיון דאין חלב מפעפע מהתיכה לחתיכה בלא רוטב עכ"ל · וע"כ לומר דנגע החלב עצמו בחתיכת האחרות דאל"כ לא הוי' האחרות אסורות ואפי' הכי אין מצטרפין ביחד וליכא למימר דמיירי שנסתפקו אם נגע החלב (בחלב) (נ"ל בחתיכות) הלכך מכח ספק אזלינן הכא והכא לחומרא דבל אם הוי' ידע בברור שנגע גם בחתיכות אחרות הוי' מצטרפין דהא מדקאמר בסיפ' ואם יש ספק באותן חתיכות וכו' משמע הלשון דרישא אין כאן ספק כלל ועוד דהלשון שכתוב במרדכי אבל שאר חתיכות בשר האלו שנגעו בחלב שאין בכל א' מהם ס' וכו' ע"ש משמע דנגע בהם וודאי החלב מיירי והכי משמע נמי להדי' בתשובות מהר"מ דפוס פראג סימן תקי"ו וכתבו הכלבו ס"ס ק"ד ותשובת מיימוני' לכות מ"א ס' י"ד והגה"ת ש"ד סי' ל"ד על שמו גבי ג"ש ואם נגעו א' או ב' בחלב והוכרו ולבסוף נתערבו אם יש לשם מן הכשרות יותר שלא נגעו בחלב כגון מותרת וכו' וכ"ש :

ובזה שכתב הב"י דלא שבקינן מאי דפשיט' למהר"מ משום מאי דמספקא לר"נ ה"ק דמסתברא וודאי דמשום דמספקא לי' לר"נ אי חלב מפעפע מחתיכות לחתיכות מ"ה כי נגע בחלב בחתיכה אחרת ס"ל דמצטרף הכל אבל אי הוי בריר' לי' דחלב אינו מפעפע מחתיכה לחתיכ' לא הי' מקיל להצטרף הכל כי נגע בחתיכ' אחרת דהא אפשר נמי דבחתיכ' זו פעפע הרבה עד שאין בה ס' ובחתיכה אחרת לא פעפע אלא מעט א"ו משום דבלא"ה לא בריר' לן דאינו מפעפע משום הכי קיל לי' הכא הלכך למהר"מ דפשיט' לי' דחלב אינו מפעפע ס"ל דאפי' נגע בחתיכ' האחרת אינו מצטרף ולא שבקינן מאי דפשיט' לי' למהר"מ משום מאי דמספקא לר"נ ד :

שוב מצאתי בספר שארית יהודה וז"ל ועוד דלא שבקינן מאי דפשיט' למהר"מ וכו' כ"כ וז"ל ולכאורה נראה שכוונת המחבר ז"ל לפסוק כמהר"ם כשנוגע החתיכה בחתיכה אחרת שאין מצטרף אותה חתיכה לבטל החלב דהא נמי אמרינן אין מפעפע אלא ע"י רוטב דאל"ה אלא כשאינה נוגעת הוא דאינה מצטרפת אבל אם נוגע מצטרפת א"כ מה שייך לומר כמהר"מ נקטינן אחר שגם הר"נ אזיל הכא והכא לחומרא ולפ"ז קשה מ"ש דלא שבקינן וכו' והלא גם לר"נ פשיט' לי' וע"ק דאי סבירא לי' למהר"מ דאפילו בנוגע אינו מפעפ' אמאי אסור החתיכה שכולהו יחד עם החתיכה החלב ועוד דדבר פשוט הוא דהיכא דנוגע החלב בחתיכה לא מיקרי פעפוע מחתיכה לחתיכה דמה בין זה לדבוק בה ולפיכך נראה בבירור דהא דמהר"מ לא פליג אר"נ ומ"ש כיון דאין חלב מפעפע היינו דאינו מפעפע מחתיכה הראשונה שנבלעת בה החלב לחתיכה האחרת שיצטרפוהו שניהם לבטל החלב עכ"ל · וכבר הוכחתי דמהר"מ פליג אר"נ וכל זה הקשה על הב"י נתיישב בטוב טעם מתוקנה שכתבתי מיהו בפרושי לש"ע כתבתי דמהר"מ ור"נ לא פליגי מטעם אחר ע"ש ה :

ולענין אי אמרינן חנ"נ במליחה ה"ה במרדכי סוף פרק גיד הנשה בש"ם בשם ר"י מווינא וא"ז ושאר רבוות' ומדברי תשובת רבינו ברוך שהביא הב"י נמי מבואר להדי' דס"ל לכל הנך פוסקים דאמרינן חנ"נ וכן מבואר דעת התוס' פרק גיד הנשה דף צ"ו ע"ב שכתבו למנוני' דירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנ"ט אסורה לא בגיד לחוד משערין דבכדי קליפה שסביב מסייע לגיד לאסור דמשמע שנמלח נמי כדי קליפה סמוך לו ולפי' רבינו אמרי' שפי' דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב אתי שפיר עכ"ל וכן כתוב הג"א ומהרי"ח בשם ר"י והמרדכי שם וכ"כ רבינו ירוחם נתיב ט"ו ח' י"ג וכ"כ עוד התוס' שם גבי בשר שבתוך הגיד שלם הוא שמן שיאסרו מה שחוץ לגידו דכ"כ דלא אמרינן חנ"נ אלא במינם שהאיסור בנ"ט יכול לילך נמי כו' וכ"כ הרא"ש והרשב"א והמרדכי וכן מבואר עוד להדי' מדברי התוס' פרק כל הבשר דף ק"ב והרא"ש ושאר פוסקי' גבי מחלוקת רש"י ורשב"ם בדגי' שמלחו עם עופות :

מיהו י"ל גבי בשר שבגיד וגבי דגי' ועופות דבהני דס"ל דחנ"נ ואסר א"כ מ"מ מודה דאין צריך אח"כ ס' נגד כולו ודוחק קצת אע"ג דקצת מהנך רבו' ות' דלעיל ס"ל דלא אמרינן חנ"נ רק בבשר בחלב מ"מ לא מחלקי' במליחה ובב"ח אף במליחה חנ"נ והילכך לדידן דקי"ל חנ"נ בכל האסורי' ה"ה במליחה :

אבל הרב בת"ח כלל נ"ח דין ב' הביא דברי הא"ז דמרדכי דלעיל וכתב שכן כתב מהרא"ה דקבל מרבותיו דנוהגים כא"ז ושכן משמע מדברי מהרי"ו א"כ כתב דיש לצדד ולהקל דאין לומר במליחה חתיכה נ"נ דהא רוב הפוסקים אומרי' דל"א חנ"נ רק בבשר בחלב ואע"ג דאנו מחמירי' וקי"ל חנ"נ בכל האיסורי' מ"מ לא החמירו רק בבישול אבל במליחה דרוב הפוסקי' ס"ל דאינו אסירות רק שאנו מחמרי' לשער בס' מ"מ לא נחמיר כל כך לומר ג"כ חנ"נ וכן השיב לי מהר"מ כרך א' בתשובה דבמקום הפסד מרובה יש להתיר במליחה ע"י קליפה וכ"ש דלא אמרינן חנ"נ מ"מ אין להתיר אלא לצורך הפסד גדול וכה"ג אבל בלאו הכי אין להתיר ויש לספק כא"ז והמסכים אחריו עכ"ל · ובאמת מצאתי כן בר"ן פרק כל הבשר גבי מ"ש הפוסקי' קושי' ר"ת על הך סברה דחנ"נ בכל האיסורים ומשמעותא דירושלמי שאין אוסרי' אלא לפי החשבון וכהנה רבות והכריע הוא וכתב וז"ל דחתיכה נעשית נבילה בב"ח מדאורייתא ובשאר איסור ודרבנן שראוי להשוותם ושוים בבשר בחלב וכיון דלא החמירו אלא משום נתינה דבשר בחלב א"א חנ"נ אלא בדברים שמתבטלים דומי' דבשר בחלב דדרך בישול לאסר תורה כו' עכ"ל · הרי שמוכח כדעת הרב :

שוב מצאתי בספר באר שבע דף פ"ב ע"א כתב וז"ל וכבר ראיתי מי שכתב להיפך דיש להביא ראי' מהנהו אשמעת' דאיתא וכו' דמליחה לא בעי ס' ומסיק דבאיסור דרבנן ליכא למיחש כלל לדבר שמן יש להקל וכתב עוד דיש לצדד ולהקל דאין לומר במליחה חנ"נ וכו' עד מ"מ לא נחמיר כ"כ לומר ג"כ חנ"נ וקשה לי על דבריו טובא חדא שהרי היא בעצמו פסק אם נמלחו דגים טמאים עם דגים טהורים אע"ג

דידעינן

הגה"ת מנחת אהרן

ד פי' ה"ק דמסתברא וודאי משום דמספקא לי' לר"נ אי חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה אחרת אף במקום שלא נגע החלב בעצמו מ"ה כי נגע החלב עצמו בחתיכות אחרת ס"ל דמצטרף הכל לבטל החלב דאף די"ל דמפעפע בחתיכה אחת הרבה ובחתיכה אחרת אינה אלא מעט מ"מ י"ל לאחר שנבלע החלב בחתיכות שנגע בו אחר זה נפלט מחתיכה זו לחברתה ומזה לזה לכן מצטרפי' כולן לבטל אף אם בראשונה נבלע בה יותר מבאחרת אבל אי הוי ברירה לי' דחלב אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה לא הי' מיקל להצטרף הכל כי נגע החלב עצמו בחתיכה אחרת דהא אפשר לומר דבחתיכה זו פעפע הרבה עד שאין בה ס' ובחתיכה אחרת שנגעה בו החלב לא פעפע אלא מעט ולאחר שנבלע החלב בחתיכות לא נפלט ממנו באחרות הלכך לאהר"מ דפשיט' לי' וכו' עכ"ה ·

ה ועתה נתיישב כל קושית מה שהקשה בס' שארית יודא על הב"י דקושי' ראשונ' שהקשה מה שייך לומר כמהר"מ וכו' אחרי שגם הר"נ אזיל לחומרא זה אינו דלר"נ בנגע החתיכה שהחלב דבוק בה במקום שהחלב דביק לחתיכה אחרת מצטרפי' כל החתיכות לבטל החתיכה שהחלב דבוק בה דהכל מותר ולמהר"מ אסור הכל ומ"ש על הב"י דכתב דשבקינן כו' הלא גם לר"נ פשיט' לי' ה"פ לא שבקינן מאי דפשיט' לי' למהר"מ דאינו מפעפע החלב מחתיכה לחתיכה ולר"נ מספקא לי' אי מפעפע מחתיכה לחתיכה · ומה שהקשה למהר"מ אמאי אסורים החתיכות שכולהו יחד אם אינו מפעפע בוודאי שהוא מפעפע הך מספק' לן שמא בחתיכ' אחת שנגע החלב לא פעפע אלא מעט ובחתיכה אחרת פעפע הרבה עד שאין בו ס' · ומה שהקשה מה בין זה לדביק ג"כ לק"מ דדבוק בו בוודאי פעפע הרבה אבל בנגע שמא לא פעפע אלא מעט בחתיכה אחת הרבה עכ"ה ·

איתא

דידעינן דאין בהם שמנונית כלל דצריך ס' אע"ג דאינו רק איסור מדרבנן וגם מ"ש אבל במליחה דרוב הפוסקים ס"ל דסגי בקליפה תימא הלא אין זה אלא דווקא בשאר איסור דאינו מפעפע אבל לגבי חלב דמיירי מיני' א"ז אדרבא רוב הפוסקים וכמעט כולם ס"ל לשער במליחה בס' מדינא כו' ועוד האריך בדבריו והביא קצת מהנך פוסקים דס"ל הכ"כ במליחה ע"ש · ובלתי ספק כיון להרב בת"ח אבל באמת שלא כדת השיג עליו :

בראש מה שהשיג על מה שכתב דיש להביא ראיה מהנהו אטמתא ודאי ראי' ברור' היא כמו שביאר הרב הכל בארוכ' בת"ח כלל נ"ה דין ה' והבי' ג"כ ראיות לדבריו מהרב' פוסקי' והרב' אחרוני' דבכחוש לא בעי ס' והר"י הלבן שבמרדכי שפסק דבעי ס' בכחוש הקשה עליו מהרש"ל בא"ש ובספרו פרק ג"ה מהנהו אטמת' האריך לדחוק נפשיה למצו' ישוב לדבריו ונראה מדבריו שם שלא העלה ישוב ברור ואין זה צריך לפנים :

ומה שכתב הב"ש שהרי הוא בעצמו פסק דאם נמלחו דגים טמאים עם טהורים וכו' · לאו קושיא היא דהא הר"ן פרק כל הבשר והרשב"א במשמר' הבית ד' נב כתבו בשם הרמב"ן דאפי' חלב ממש אינו מפעפע רק כדי קליפה וגבי דגים טמאים כתבו בשמו דמודה דצריך ס' מטעמא דהכא כולו חם מרוב טיפות מלוחות שהם חמות בעצמן עד כאן לשונם · ועוד דהרי הרב גופ' כתב שם די"ל דבציר ודם וכה"ג יש בנסרך גזירת דבר שמן דינו כשמן ממש ע"ש :

דמליחה

הגה"ת מנחת אהרן לסימן קו

איתא בש"ע סי' ק"ו ס"א חתיכה שבלעה איסור ואין בה ששים לבטלו שנפלה לקדירה אינו אוסרת אלא לפי החשבון איסור שבה שאם יש במה שבקדרה מצורף עם החתיכה עצמה ששים כנגד איסור הנבלע בה מותר מה שבקדיר' · אבל החתיכה עצמה אסורה לפי שאיסור שבה אינו נפלט ממנה לגמרי · וכתב רמ"א בהג"ה וכן עיקר דלא כמו שכתב לעיל סי' צ"ב דאף אותה חתיכה מותרת · עיין לעיל סימן צ"ב ס"ד · ומה שהש"ך תירץ ע"ז הוא דחוק כאשר הוא בעצמו כתב שם :

והפרי תואר תירץ דלעיל סי' צ"ב מיירי בחלב דהיינו תרבא וזהו עם בשר מין במינו דמן התורה מותר רק מדרבנן הוא הוא דאסור לכן לא מחמרינן כולי האי בספק וסמכינן על החולקים על הרשב"א וזה מדויק בש"ע כגון כזית חלב שנבלע בחתיכה · דהו' מין במינו · והכא מיירי במין בשא"מ דהו' דאורייתא דכיון שנאסר החתיכה תו לא הדרא להיתר דאיכא ספיקא דאורייתא ע"ש :

ולכאורה דברים אלו סותרים לדברי המחבר בש"ע סי' צ"ח ס"א דכתב איסור שנתערב בהיתר מין בשא"מ כגון חלב שנתערב בבשר יטעימנו עכו"ם כו' משמע דחלב עם בשר הוי מין בשא"מ · וצריך ליישב כמו שכתב הש"ך שם דש"ע מיירי בבשר כחוש וכחוש עם חלב הוא מין בשאינו מינו אבל בשר שמנונית חלב הוא מין במינו וא"כ איכא ליישב כמו שכתב הפרי תואר ולעיל בסי' צ"ב מיירי נמי בבשר שמן והוא עם החלב מין במינו וא"ש כנ"ל :

אך לכאורה צריך הוכחה מנ"ל לחלק בין כחוש לשמן לענין מין במינו · ונ"ל להוכיח סברא זו מגמרא דחולין דף צ"ו ע"ב משנה שם ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה כו' · גמרא אמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל · איני והאמר רב הונא גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו שאני חלב דמפעפע · ובחלב אסור והא עובדא הו' קמי' דר' יוחנן בגדי שצלאו בחלבו ואמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו · ההוא כחוש הוה ע"כ תוספ' ד"ה שאני חלב וא"ת אם כן במתניתין איכא שומן הגיד דמפעפע ואפילו נצלה נמי ליתסרו כולי' · ונראה לר"ת דשומן של גיד אינו מפעפע · והרב רבי מאיר מפרש כיון דשומן של גיד לא מיתסר אלא מדרבנן דגזרו בי' אטו גיד כשאין הגיד אוסר גם בו לא החמירו · ובתוס' ד"ה ההוא כחוש הוה מפרש ר"ת לכך שרי דחלב כחוש אינו מפעפע · ועוד י"ל כחוש הוה ויש בו מעט חלב בטיל בששים · ונ"ל להוכיח דלא כר"ת ובזה יהא מיושב הש"ע דלעיל ·

דהרשב"א מפרש הא דשומן הגיד אינו מפעפע היינו משום דהוה כמו חלב כחוש' · וא"כ לפי מאי דנסבי הגמ' שאני חלב דמפעפע קשה ממתניתין דלאסור משום שמנו ונ"ל דחלב כחוש אינו מפעפע א"כ מאי מקשי הגמרא מר' יוחנן וכי לא ידע לתרץ דהתם מיירי בחלב כחוש ועוד הלא רב הונא לא מחלק כלל בין שמן לכחוש משמע דאוסר בכל גוני ואי אמרי' דחלב כחוש אינו מפעפע אמאי אוסר רב הונא :

ונ"ל דס"פ הגמרא דעוד קשה מאי מקשי הגמ' מרב הונא אשמואל ונ"ל דהי' תלמיד דשמואל כאי' בהרשב"א ואם כן א"ש דרב הונא אוסר בין בשמן ובין בכחוש דאי אמרינן דחלב שמן עם בשר הוא מין במינו ושמואל ס"ל מין במינו במשהו · ולפ"ז אף בכחוש דהוא מין בשאינו מינו עם בשר אסור דגזרינן אטו שמן דאסור מדאורייתא משום מין במינו · אבל ר' יוחנן ס"ל דמין במינו בס' וא"כ ליכא למיגזר גבי כחוש אטו שמן הלא אף כשהוא שמן ליכא איסור מן התורה דמין במינו בטיל · והרשב"א מפרש אף בשמן נמי לפעמים הבשר ששים כנגדו וא"כ לא יכול לבוא לידי איסור דאורייתא ומשני הגמרא שפיר האי כחוש הוה : וא"כ מוכח דבשר שמן עם חלב הוה מין במינו :

והשתא נבוא להוכיח דבשר כחוש עם חלב הוא מין בשאינו מינו דהא קשה מאי פריך הגמרא מרב הונא אשמואל הא שמואל מיירי בגיד עם בשר דהוא מין בשא"מ ורב הונא מיירי בחלב עם בשר דהוא מין במינו לכך אוסר רב הונא א"ו בבשר כחוש עם חלב הוא מין בשא"מ ואעפ"כ אוסר רב הונא פריך הגמר' שפיר אשמואל דע"כ לאו טעמא דרב הונא משום מין במינו · ומשני שאני חלב דמפעפע אבל גיד לעולם אינו מפעפע · ופריך הגמרא וחלב אסור והאמר ר' יוחנן דשרי ומשני האי כחוש הו' ובאמת חלב כחוש אף דמפעפע איכא ס' רק רב הונא גזר אף בכחוש אטו שמן כנ"ל אבל ר' יוחנן לא גזר כנ"ל הואיל שלא יכול לבוא לידי איסור דאורייתא :

אבל אי אמרינן כפי' ר"ת דחלב כחוש אינו מפעפע כלל וא"כ ליכא למיגזר דקושית הגמרא מרב הונא מכח בשר כחוש וע"ז קא משני שאני חלב דמפעפע הא חלב כחוש אינו מפעפע אלא צ"ל דרב הונא מיירי רק בשמן והא דרב הונא לא מפרש דבריו ס"ל כר"ת דאין זה דיוק כל כך · אך קשה קושי' הנ"ל מאי פריך הגמרא מרב הונא אשמואל הא שמואל מיירי בגיד עם בשר שהוא מין בשא"מ ורב הונא מיירי בחלב עם בשר שהוא מין במינו לכך אוסר · ונ"ל דר"ת ס"ל דאפילו גבי בשר שמן לעולם עם חלב הוא מין בשאינו מינו ומקשי הגמרא שפיר מרב הונא אשמואל :

וא"ב צ"ע על הש"ע דכתב בסי' ק"ה דחלב כחוש אינו מפעפע ונ"ל ע"כ כדאמרינן לפי פי' ר"ת וא"כ צ"ל ע"כ דאפילו חלב שמן עם בשר הוא מין בשא"מ וקושית רמ"א בסי' ק"ו בש"ע דליכא לתרץ כתירץ הפרי תואר הא לדידי' לעולם חלב עם בשר מין בשא"מ וצ"ע ויש ליישב בדוחק עכ"ה :

סימן קח

עיין גמרא מס' ע"ז דף ס"ו ע"ב הנהו בת תיהא נכרי בדיפרא ע"ד ישראל בדנכרי אביי אמר אסור רבא אמר מותר אביי אמר אסור ריחא מילתא רבא אמר מותר ריחא לאו מילתא וכו' · ותוס' השייכים לזה ומהר"ש לובלין ומהרש"א ועיין גמרא דפסחים דף ע"ו ע"ב פלוגתא דרב ולוי בבשר שחוטה שצלאו עם בשר נבילה וכו' אמר רב מרי כתנאי כו' עד המשנה חמשה דברים · ועיין בהרי"ף פרק גיד הנשה שכתב וז"ל הא מילתא פסקו בי' רבוות' כלוי וסייעו' לגלתא מהיאך דגרסינן בפרק השוכר את הפועל לענין בת תיהא ישראל נגוי אביי אמר אסור ריחא מילתא ורבא אמר מותר ריחא לאו מילתא קי"ל כל היכא דפליג אביי ורבא הלכתא כרבא וכיון דהלכתא כרבא הלכתא כלוי דקאי כרבא וכו' ועוד כדדייקת למימרא דרב משכחת לה דשפיך הדין מימרא דרב בהאי מימרא דילי' בפרק ג"ה דאמר כיון שנתן טעם בחתיכה נ"נ ואוסרת כל החתיכות כולן ואמרינן מכדי רב כמאן אמר לשמעתי' כר' יודא דאמר מין במינו לא בטל ורבנן פליג עלי' דקי"ל כל איסורין שבתורה בששים ואפילו נתערב גופא של איסור בדבר של היתר וכ"ש מריחא בעלמא דלא אמרינן לה והא דתני רב כהנא פת שאפו כו' והאי ביניתא דאיטווא בהדי בשרא כו' לאו כרב אמרה בלחוד אלא אפילו כלוי אסרינן למיכל בכותחא מ"ט כיון דשרי למיכל בלא כותחא אי שרי למיכל בכותחא ה"ל איסתכח כמאן דשרי לאטווי בשר שחוטה בהדי בשר נבילה לכתחילה ולוי לא קא שרי אלא דיעבד דהא שצלאו קאמר ולא צלין לכתחילה ועוד דהא פת שאפו עם הצלי הו' כדבר שיש לו מתירין ודבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל וכל דבר שהוא א' באלף כריחא בעלמא הוא ואפ"ה לא בטיל הואיל ויש לו מתירין והאי שם

ומזה שכתב ותימא הלא אין זה אלא דווקא בשאר אסורים וכו' · תימא לתמיהתו איך חשבו להרב ז"ל שדעתו דבחלב ממש סוברי' רוב הפוסקים דסגי בקליפה הלא הרב גופי' שם דין א' הביא כל לשונות הפוסקי' דכתבו דצריך ס' וכתב שכן הסכמות כל הפוסקי' ולא הביא שום חולק עליהם וא"כ איך יכתוב הרב מיד אח"כ בדין ב' הפך זה · אלא באמת לא הבין דברי הרב דה"ק הרב מ"מ לא החמירו לומר חנ"נ רק בבישול דחמיר בעלמא שהרי אפילו בכחוש צריך ס' אבל במליחה דרוב הפוסקים ס"ל דאינו אוסר בכחוש רק כדי קליפה רק שאנו מחמירין וכו' וכלכתבתי בדין ה' א"כ ס"מ דכה מליחה אינה כבישול לגמרי א"כ י"ל דה"ה דאינו נעשית נבילה וזה ברור ·

ומזה

הגה"ת מנחת אהרן

נמי הכין הוא ולא משום דס"ל כרב עכ"ל · והקשו עליו הבעל המיוחס והרש"ז ור"ן הדא היאך אפשר לומר טעמי' דרב משום משהו אם כן מאי מקשי הגמרא דפסחי' לרב מי לימא תנאי כלומר דהא ר' יודא מתיר התם הוא מין בשא"מ פת עם יין של תרומה לכך מתיר ר' יודא דאזלי' בתר טעמא אבל בהא דרב שהוא מין במינו לר"י נמי אסור דר"י ס"ל מין במינו לא בטיל ועוד הקשו עליו הרשב"א ושאר פוסקי' מה שכתב דהוה דבר שיש לו מתירין הא אי' במס' יבמות דף פ"ב ע"ב הא דתני' חתיכות של חטאת טהורות שנתערב במאה חתיכות של חולין כו' ד"ה לא תעלה ותירץ רב אסי משום דהוה דבר שיל"מ כו' ופרש"י וסיפא הוי דבר שיל"מ שמותר לכהן עכ"ל והוא דרב אשי בדותא היא למאי אי לכהן מישרא שרי אי לישראל לעולם אסיר אלא בדותא היא ע"כ · והקשו הא מכאן משמע דלא הוה דבר שיל"מ דלמיכל בבשר לעולם אסרי שרי ולמיכל בכותחא לעולם אסיר עכ"ל ע"ש · ועוד נ"ל להקשות על הרי"ף מנ"ל דרבא דאמר ריחא לאו מילתא ס"ל כלוי דהא מצי סבר נמי כרב ושאני הכא דהריח נכנס בגוף ומזיק כמו שפי' תוס' במסכת ע"ז ע"ש :

ונ"ל לתרץ דברי רב אלפס באיזו אופנים · ועוד נ"ל לתרץ מה שמקשי' תוס' על רש"י שפסק כלוי במס' פסחים מדרבא סבר כוותיה דאמר ריחא לא מילתא ע"ש שהאריכו ועוד נ"ל ליישב הלשון בגמרא כאן בע"ז דאמר לרבא ודאי תנאי לאביי מי לימא תנאי קשה הא לאביי נמי נ"ל תנאי כמו לרבא דהא קשה לדידי' מר' יודא דמתיר וא"ל כפרש"י הכא דריח נכנס בגוף מודה קשה למה לא משני הגמרא כך :

ועוד נ"ל לתרץ מה שמקשים על הרמב"ם פט"ו מהלכות תרומות שפסק כר' יוסי דהרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין תרומה אם היתה פת חטים ה"ז מותר ושל שעורי' אסור מפני ששואבת עכ"ל והקשה הכ"מ ויש לתמוה על רבינו שכתב המשנה כצורתה ולא חילק דהא מסקנת הגמרא לר"ל בפת חמה וחבית פתוחה לכ"ע אסור וכו' ותירץ בשם הר"י קורקס ז"ל שסובר רבינו דהא דאיתמר דר"ל משום דסבר ריחא מילתא לכ"ע בפת חמה וחבית פתוחה אסור והיינו כאביי · ורבא פליג עליו וגם בפ' כיצד צולין נחלקו רב ולוי ושם הביאו הא דר"ל לתרוצי לרב דלא תפים כתנאי וכבר פסק רבינו פט"ו ומהמ"א כלוי וכרבא בפי"ג ואם כן ליתא לדר"ל כלל עכ"ל ודבריו צריכין חיזוק דהא גופא תיקשה כמו שהקשה על הרי"ף מנ"ל לפסוק לקולא כלוי ולא כרב בהא דריחא מילתא :

ועוד נ"ל לתרץ שלשה קושית מהרש"א בע"ז מה שיקשי בתוס' ד"ה אביי אמר אסור כו' משמע מדבריהם דאי לאו משום מזיקו רבא נמי חשיב לה כסותה כו' מאי פריך לה רב מרי לרבא מההיא דפת חמה כיון דלאו מזיקי מודה בי' רבא דחשיב כסיתה ואסיר וליכא לדחוק ולמימר דגם שם יש היזק לגוף דא"כ מאי פריך בפ' כיצד צולין לרב מי לימא תנאי מהך דפת חמה כיון דאיכא למימר דמודה רב היכא דמזיקו דשרו וע"ש שתירץ בדוחק ועוד הקשה בתוס' ד"ה רבא אמר בא"ד ו"ח כו' ולפי זה בת תיהא ע"כ לא דמיא לפיטום דהא מייתי עלה הך דפיטום וליכא לאקשויי כיון דהך פת חמה דמייתי לה התם ע"כ מדמה לי' לפיטום וא"כ מאי מקשה לרבא ודאי תנאי היא כיון דאיכא למימר דרבא מודה בהך מילתא דדמיא לפיטום ומתרץ בדוחק ומקיים אך ק"ל לדבריהם למה לאו הך סברא לעיל דרבא מצי סבר כרב ומאי דהכא דמזיקו הא בלא"ה איכא למימר דרבא מצי סבר כרב ושאני התם דאזיל האי ומפטם מה שא"כ הכא בבת תיהא ע"ש שהניח בצ"ע :

ונ"ל לתרץ הכל דעל שני קושית הראשונות של המהרש"א יש ליישב על דרך פשוט בוודאי נוכל לומר האי דפת חמה ג"כ היזק לגוף וה"ל מאי מקשי בפסחים על רב י"ל באמת פת חמה ג"כ דמיא לפיטום דאף שהוא פיטום לא עדיף מבת תיהא דהיא כסותה · וא"כ לרבא דס"ל גבי בת תיהא אף דדמי' לכסותה כיון שמזיק מותר א"כ ה"ה בפת חמה גבי חביות של תרומה אף דדמי' לפיטום כיון דמזיק ג"כ שרי לכך לרבא וודאי תנאי היא דהא ר' מאיר אוסר אך לאביי מי לימא תנאי היא מי אמרינן דשם נמי דמי' לפיטום ואעפ"כ מתיר ר"י וא"כ אביי לא כר' יודא או דנימא דלא דמי' לפיטום האי דפת חמה ולכך מתיר ר' יודא אבל בההוא דבת תיהא דהו' כסותה מודה ר' יודא דאסיר ואתיא אביי ככ"ע · ומתרץ אף דנימא דמי' לפיטום לק"מ דהא איתמר עלה כו' אבל לרבא ליכא למימר פת חמה לא דמי' לפיטום קשה פשיטא אמאי ר' מאיר אוסר דהא מזיק לגוף וא"כ אפילו בלא פיטום אוסר לכ"ע בבת תיהא דהוה כסותה מטעם דריחא אסיר ואמאי מתיר רבא א"ו תנאי היא :

וא"ש נמי בפסחים דקאמר לרב מי לימא תנאי כלומר מי דמתיר אפילו בפיטום בלא היזק לגוף לכ"ש בבת תיהא דמזיק לגוף דשרי ואמאי אוסר ר' מאיר · אבל לרב נוכל לומר דס"ל כרבא היכא דמזיק לגוף אף דהוא כסותה מותר וה"ה בפת חמה רק דדמי' לפיטום כיון דמזיק לגוף מתיר ר' יודא ומילתא דרב פיטום בלא מזיק הוא לכך אסור או דנימא כסברת אביי היכא דהוא כסותה אף דמזיק לגוף ריחא מילתא וה"ה בפת חמה אף דהוא מזיק כיון דדמי' לפיטום הוה כאוכל האיסור ואעפ"כ ר' יודא מתיר וא"כ רב ע"כ כר' מאיר ולא כר' יודא ומשני אף לאביי לק"מ הא איתמר עלה כו' וא"כ מיושבים שני קושית הראשונים של המהרש"א :

והשתא א"ש דלק"מ על תוס' דצריכים לפרש הטעם דרבא מצי סבר כרב ושאני הכי משום דמזיק · דהל"ה דאמרינן סברת מזיק לרבא קשה אמאי התיר רבא בת תיהא וצ"ל דלא הוה כלל כסותה א"כ קשה דרב מרי מקשי בפסחים לרב מי לימא תנאי ע"כ צ"ל דפת חמה דמי' לפיטום כנ"ל וא"כ קשה קושי' מהרש"א מאי מקשי רב מרי לרבא וודאי תנאי דאיכא למימר משום כך אסור ר' מאיר דפת חמה דמיה לפיטום אבל בת תיהא דלא דמי' לפיטום לכך שרי' רבא · אע"כ רבא סבר בת תיהא ג"כ כסותה וא"כ דמי' דפיטום רק שהוא מזיק ומקשי הגמרא שפיר לרבא ודאי תנאי :

וא"ל דכך קושית מהרש"א דסברת מזיק לא צריכין תוס' לפרש הכא דבלא"ה לא קשה לרבא מרב דשאני התם דהוא פיטום ובבת תיהא סבר רבא דלא הוה כסותה ומש"כ שרי ונ"ל פשוט דתוס' מפרשים סוף ד"ה רבא אמר מותר ואם אפו מצות בימי פסח ונמצאת חטה וחיטין באחת מהן כולן אסורות ובתנור נמי יש לאסור דאף ע"ג דתנורים שלנו ריחא לאו מילתא היא מ"מ כיון דטעם ליכא מ"מ משהו בעלמא איכא אפילו במעשה דתנור דלאו פיטום עכ"ל · ואם כן קשה על רבא אמאי התיר בבת תיהא אף דלא הוה כסותה מ"מ משהו מיהא איכא וא"כ אסור אפילו במשהו ולכך צריכין לפרש מש"כ התיר רבא משום דהוא מזיק לגוף משא"כ בהא דרב דהוא רק פיטום לחוד :

והשתא א"ש הרמב"ם שלא הביא אלא המשנה כצורתה ולא חילק בין פת חמה וחביות פתוחה דלאסור אף בחטין משום דהא דמשני הא איתמר עלה לאביי אבל לרבא אמרינן אפי' חביות פתוחה ופת חמה ג"כ פליגי ר"מ ור"י ור' יוסי כנ"ל :

והשתא א"ש הרי"ף הנ"ל ובריתא נ"ל ליישב מה שמקשי עליו הרשב"א מיבמות ונ"ל כך דלכאורה יש לומר דהו' דבר שיש לי' מתירין אף במה שהוא מותר לכהנים מקרי דבר שיל"מ הואיל שכהנים יכולים לאכול ואעפ"כ מקשי הגמרא שפיר ביבמות ממ"נ אי לכהן כו' דהתם קאי הסוגי' אליבי' דרב אמי ולרב אסי ע"כ לא הוה דשיל"מ במה שמותר לכהנים דתוס' מקשים שם אמאי תרומה בק"א הא הוה דשיל"מ לכהנים ע"ש וא"כ מכח קושית תוס' נ"ל ע"כ דלא הוי דשיל"מ בהא דמותר לכהן פריך הגמרא שפיר על רב אסי ממ"נ אי לכהן כו' אך יש ליישב קושי' תוס' דקיי"ל הא דבר שיל"מ לא בטיל היינו מדרבנן כדאיתא בט"ז בי"ד ריש סימן ק"ב ע"ש ובפר"ח :

ואיתא בתוס' במס' נדה דף מ"ז דהא תרומה צריך להעלות בק"א היינו מדרבנן דמדאורייתא חד בתרי בטיל ע"ש וא"כ מש"ה בטל תרומה בק"א אף שהוא דבר שיל"מ דמותר לכהן דהו' תרי דרבנן דבר שיל"מ דלא בטיל הוא מדרבנן והעלה בק"א נמי מדרבנן אבל רב אסי מספי במס' ביצה דף ד' ע"א אפילו בדרבנן אמרי' דבר שיש לו מתירין לא בטיל וא"כ מוכח לדידי' אפילו בתרי דרבנן אינו בטיל דהתם מיירי לענין איסור מוקצה י"ט שהוא מדרבנן וגם

ומזה שכתב דהפוסקים ס"ל דאף במליחה חכ"כ וודאי דלא כעלמו מדברי הרב ואפ"ה פסק להקל מטעמו שביאר והדין עמו דהרי בלא"ה רוב הפוסקים גדולי ההוראה פוסקים דלא אמרינן חכ"כ רק בבשר בחלב ושטתם ברורה וישרה בגמרא כמו שכתב הרמב"ן בתשובה ס"י וכן פסק הב"י וסייעתו ובלא"ה גם כן הרמב"ן וריטב"א וסייעתו פוסקים דאפילו בחלב ממש סגי בקליפה וכן השיב מהר"ם פאדו"א בתשובה דיש לנהוג כן בהפסד מרובה והיא נדפס בתשובה הרב סימן ל' ואם כן וודאי דכדאי הם כל הנך פוסקים לסמוך על כל פנים עליהם בהפסד מרובה בהאי מלתא דלא כיונא חכ"כ במליחה כיון דבלאו הכי חכ"כ חומרא היא ובפרט שהר"ן כתב כן בהדי' כן ושטתו זכה וברורה וכך יש להורות ולדין הלכה למעשה :

אמנם שלא במקום הפסד מרובה אין להקל כלל וכן אין להקל כדברי מהר"ם פד"ו לומר דסגי בקליפה בעלמא במקום הפסד מרובה דליכא מאן ליסמוך דהא כל הפוסקים ראשונים ואחרונים פסקו דצריך ס' ומסתייעא להו סוגיא דגמרא פרק גיד הנשה וראב"י והרמב"ן הם יחידי' לגבייהו וכבר ראו הרשב"א והר"ן דברי הרמב"ן ודחו בשתי ידים בראיות ברורות מן הגמרא ע"ש :

חסר כאן עד סימן ק"י

על

הגה"ת מנחת אהרן

דבר שיל"מ הא מדרבנן אפ"ה ס"ל דאינו בטילה ומקשי הגמ' שפיר ממ"נ דלדידיה ע"כ תרומה לא הוה דבר שיל"מ מכח קושית תוס' :

אבל לדידן נוכל לומר דהוה דשיל"מ במאי דמותר לכהן אף דלכתחילה לא נאסר לכהנים מעולם וה"ה הכא גבי פת שאפו עם הגלי הוה דבר שיל"מ דיכול לאכול עם בשר וא"ש הרי"ף דפסק הכי גבי פת שאפו עם הגלי כו' :

אך יש להקשות א"כ מאי מקשי הגמרא בפסחים ללוי וודאי תנאי היא מהא הרודה פת חמה בחביות של תרומה כו' דלמא שאני תרומה דהו' דשיל"מ כנ"ל לכך אוסר ר' מאיר משא"כ בבשר שחוטה שנאפו עם בשר נבילה דא"א לאכול לשום אדם לכך שרי ללוי · וא"ל הא פת ביין הוא מין בשא"מ ובמין בשא"מ לא אמרינן דבר שיל"מ לא בטיל כדאיתא בש"ע סימן ק"ב ובפוסקים ראשונים ואחרונים הא הרי"ף לשיטתי לא קשה קושי' זו דהא ס"ל אף גבי מין בשא"מ אמרינן דבר שיש לו מתירין לא בטיל דהא פת שאפו עם הגלי הוא מין בשא"מ וקאמר טעם לאסור משום דשיל"מ (ומה שהקשה הר"ן אמאי פסק הרי"ף מין בשא"מ דשיל"מ לא בטיל תרצתי בטוב טעם עיין לעיל סי' ק"ב בהגהת מנחת אהרן מה שכתבתי שם) ועוד דהא הרי"ף פסק במס' ביצה להא דרב אשי דדבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל וא"כ ליכא לתרץ סוגי' ביבמות כדתרצינן לעיל · דהא אליבי' דהרי"ף לדידן נמי קשה אמאי תרומה עולה בק"א הא הוי דבר שיל"מ וא"ל הואיל שהוא מדרבנן הא להרי"ף אפילו בדרבנן דשיל"מ לא בטיל וע"כ צ"ל דבי האי לא מיקרי דשיל"מ הואיל דלכהנים לא נאסר מעולם וה"ה הכא גבי פת עם גלי לא נאסר מעולם לאכול עם בשר וא"כ הקושי' על הרי"ף במ"ע :

לכן נ"ל לתרץ הרי"ף באופן אחר דעל קושית הרשב"א ממס' יבמות כבר תירץ עליו הר"ן במס' נדרים דף נ"ב ע"ש ועל קושי' שני' שהקשו עליו אי לרב הוא הטעם משום נ"ט אמאי קאמר הגמ' לרב מי לימא תנאי היא כו' הא התם גבי פת עם יין הוא מין בשאינו מינו לכך מתיר ר' יודא כו' · ונ"ל כך דהנה אא"ז ס"ד ז"ל מביאו בספרו סימן ל"ח וז"ל כתב המו"ה, בשם הא"ז דאפילו נבילה ושחוטה איכא למ"ד דב' מינים הם וכ"כ המרדכי בפרק בתרא דע"ז ע"ש עכ"ל · ולפ"ז הכי פירש הגמרא לרב מי לימא תנאי היא דמספקא להש"ס אי נבילה ושחוטה הוי שני מינים וא"כ ע"כ צ"ל לרב מין בשא"מ נמי ריחא מילתא וא"כ הוא דלא כר' יודא שמתיר בפת ויין · או אמרינן נבילה ושחוטה הוה מין במינו וא"כ נמצא זה אוסר רב בריחא דס"ל מין במינו במשהו אבל גבי פת ויין מתיר רב כר"י דהוא מין בשא"מ אבל ללוי וודאי תנאי היא אף אם נאמר נבילה ושחוטה הוא מין בשא"מ לכך מתיר לוי הא פת ויין כמי שני מינים הם ואוסר ר' מאיר · ומשני הגמרא אפילו אם נאמר דנבילה ושחוטה הוא מין בשא"מ נמי ל"ק על רב · כדאמר רבה בר בר חנה כו' דהא נמי כפת חמה וחביות פתוחה דמיא :

אך לפ"ז קשה על הרי"ף מנ"ל דטעמא דרב משום דהוה מין במינו דלמא גבי מין בשא"מ אוסר רב דהא הגמרא אסיק כן אפי' אי אמרינן דנבילה בשחוטה הא מין בשא"מ א"ש לרב דכפת חמה וחביות פתוחה דמי' · נ"ל לתרץ דהרי"ף הקדים בדבריו דרבא בע"ז סבר כלוי הא רב ס"ל ריחא מילתא ולמה לא פסק כרב · וא"ל דרב אוסר משום פיטום קשה הא בדבר דלא שייך פיטום משהו מיהו איכא ויו"כ אוסר במשהו ואמאי שריא בבת תיהא · וא"ל משום שמזיק לגוף · הא הוא כסותה וסותה אפילו מזיק אסור כמו שפי' מהר"ם לובלין וצ"ל לרבא לא הוה כסותה · קשה בבת תיהא הוא כפת חמה וחביות פתוחה וד"ה אם ר · וצ"ל דרבא ס"ל אף בפת חמה וחביו' פתוחה פליגי וסבר כר' יודא דמתיר וקשה הא בין לרב ובין ללוי צ"ל בפת חמה וחביות פתוחה ד"ה אסור דאל"כ הוי ליה כתנאי וא"כ אמאי דוחקי' לרבא להקל בפת חמה וחביות פתוחה ואוקי הא דרב כתנאי · ולמה לא אמר דבפת חמה כו ד"ה אסור ובת תיהא באמת אסור וא"כ אתא רב ככ"ע · אע"כ דרבא בלא"ה לא מוקי הרב כתנאי רב מיירי דוקא במין במינו בהא קאמר ריחא מילתא אבל פת ויין הוא מין בשא"מ ואיכא למימר שפיר אפילו בפת חמה וחביות פתוחה פליגי וא"ש דרבא מתיר בבת תיהא · ומיושב הרי"ף שפיר דפסק כלוי ריחא לאו מילתא דאכן קי"ל כרבנן דאפילו מין במינו בששים א"כ פת שאפו עם הגלי מותר :

וא"ש נמי הרמב"ם שפסק כלוי ריחא לאו מילתא וכהרי"ף ולכך לא חילק בין פת חמה וחביות פתוחה דהא ע"כ רבא לא מחלק בכך :

ובזה מיושב נמי מה שהקשו תוס' על רש"י שפסק כלוי מדרבא אמר גבי בת תיהא כו' הא רב כהנא אסר פת שאפו עם הגלי וכו' · י"ל רש"י סבר כרי"ף דזה הוא לכתחילה כיון דאפשר למיכל בלא כותחא כנ"ל · ומה שהקשה עוד מהאי בכיתא דאיטוו בהדי ביסרא אסר מר ב"ר אשי למיכל במילח' היינו גבי סכנה מהמרינן בריחא ולא בשאר איסורין כמו דאי' בש"ע י"ד ריש סימן קט"ז בש"ך וט"ז ע"ש · ומה שהקשו עוד תוס' דנוכל לומר ס"ל כרב ושאני בת תיהא דמזיק לגוף · י"ל דרש"י הוה קשה לי' קושית מהר"ם לובלין ומהרש"א א"כ מאי מקשי הגמרא על רבא מפת חמה כו' דלמא משום הכי מתיר רבא דמזיק · וא"ל דהגמרא סבר פת על חביות יין נמי מזיק · אם כן מאי מקשי הגמרא בפסחים על רב תנאי היא מהאי דפת חמה דלמא מש"ה מתיר ר' יודא משום דמזיק אע"ל דפת בחביות לא הוה מזיק וקשה כנ"ל מאי מקשי הגמרא על רבא וצ"ל בת תיהא נמי לאו מזיק הוא רק מש"ה שרי רבא דס"ל דלא הוה כסותה רק ריח בעלמא וגבי ריח ס"ל כלוי דלאו מילתא וא"ש רש"י דפסק כלוי דע"כ רבא ס"ל כוותי' · וא"ל דמש"ה אוסר רב דהוי כפיטום כתוס' ורבא באמת ס"ל כרב ולא כלוי וגבי בת תיהא מתיר דלא הוה כפיטום · ז"א דא"כ קשה על רבא אמאי שרי בת תיהא הא עכ"פ משהו מיהו איכא ויו"כ אוסר במשהו כמו שתרצתי לעיל על קושית מהרש"א · אע"כ רבא סבר כלוי וא"ש רש"י כנ"ל :

ולפי דברינו הנ"ל א"ש נמי הרי"ף באופן אחר דנוכל לומר גבי פת חמה היינו טעמא דר' יודא דמתיר שמזיק לגוף כמו בת תיהא · אך לשיטת ר"ל אי אפשר לתרץ כך לכך צריך הגמרא לתרץ ריש לקיש לשיטתי' אתי נמי שפיר דאמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש בפת חמה כו' דאית' במסכ' יומא דף פ' ע"ב אמר ריש לקיש האוכל אכילה גסה ביה"כ פטור מ"ט אשר לא תעונה כתיב פרט למזיק · אמר רבי ירמי' אמר ר"ל זר שאכל תרומה אכילה גסה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש כי יאכל פרט למזיק כו' · וא"כ ס"ל לר"ל אכילה גסה לא שמי' אכילה · ואיתא במסכת ע"ז דף י"ב ע"ב עיר שיש בה ע"ז והיה בה חנויות מעוטרות בוורד והדס אסור ליכנס לשם דקיימא הני מריחא · הקשה התוס' בד"ה אלא מ"ט ומבת תיהא דשרי משום דריחא לאו מילתא · וי"ל דחוזק היין נכנס בחוטמו ומזיקו וטעם האוסר לאו משום ריח אלא דחשיב ליה כשתיי' שהריח נכנס בגופו והוא חוזק ביותר ואפילו את"ל דשתיי' מותרת הכא כיון דאם הי' שותה היין עצמו לא היתה לו שתיי' גסה יש לאסור הריח הדומה לממש אע"פ שאינו נהנה ע"כ · וא"כ קשה לר"ל אמאי אכילה גסה פטור בתרומה וביו"כ ואכילה גסה פי' רש"י דהיינו דאוכל מתחילה דברים אחרים לשובע וא"כ אוכל התרומה קשה אמאי פטור הא אי לאו שהי' אוכל דברים אחרים הי' חייב על התרומה השתא נמי חייב וא"כ אי אמרי' גבי פת על יין הטעם משום מזיק קשה מ"ט דמ"ד דאוסר וא"ל כתירץ תוס' דאילו היה שותה כו' קשה מתרומה כנ"ל אע"כ ר"ל לא ס"ל גבי פת חמה הטעם מזיק רק כתירץ תוס' ראשון שם ע"ש וא"כ אליבי' דר"ל ליכא למימר טעמא דר"י דפוטר משום מזיק אלא משום ריחא

סימן ק"י

עיין ב"ח ומהרש"ל שכתבו דהאידנא שאין בקיאין כלל בגבולינו למכור של תלא ביצים באחד בלי מנין פשיטא דביצה לא בטלה עכ"ל והיינו לרש"י דפ"ק דביצה ושאר כל הפוסקים דמפרשי' כל שדרכו למנות כן אבל לרש"י בזבחים דף ע"ב ע"א דפירש דאם לפעמים מוסיפים א' יתירה לא מקרי את שדרכו למנות אלא כל שדרכו למנות לא יתכן זה שהרי מעשים בכל יום שמוסיפים ביצה א' יתירה בזמנינו זה וק"ל :

כתוב בהג"ה ש"ע ס"ט י"א הטעם דספק טריפות שנתערבה באחרות כשרות דהואיל והספק הוא איסור דאורייתא ולא נוכל עוד ספק שאין כאן איסור רק שנתערב באחרים לא מיקרי ס"ס וכו' ור"ל כגון שנתערבו כמה ביצים ביחד ואחר כך נודע ספק טריפות בתרנגולת ונודע שביצה א' היא ממנה שהטילה אחר שנעשית ספק טריפה וכן כל כיוצא בזה אע"ג שלא נודע שום ספק איסור רק אחר שנתערב וא"כ ב' הספיקות באים כא' מ"מ כיון שהספק הראשון אסור מן התורה לא הוי ס"ס כן העלה בד"מ ס"ס כ"ז ובת"ח כלל מ"ב דין ז' והשיג אב"י בסימן כ"ז בשם מ"כ דמתיר בלא נודע הספק הראשון קודם שנתערב משום ס"ס והיינו דמסיים בהג"ה אבל אם היו ב' הספיקות אם היו כאן איסור כלל ונודע ב' הספיקות יחד כו' אלמא דברישא אפי' נודעו ב' הספיקות יחד לא הוי ס"ס וכן עיקר דכן משמע מדברי הטור דתלה טעמא שהספק הראשון הי' בגופו אלמא כל שהספק הראשון היו בגופו אסור וכן הפוסקים שכתבו הטעם דספק הראשון הוא מן התורה א"כ אפי' לא נודע הספק הראשון לא הוי ס"ס דס"ס הספק הראשון הוא מן התורה או בגופו דלא כמשאת בנימין סימן ל"ד שהשיג על הרב בזה ודעתו דדוקא כשנודע הספק טריפות קודם שנתערב לא הוי ס"ס ועיקר יסודו שממקום שהוציא הרב דין זה בד"מ ובת"ח דהיינו מאו"ה כלל ד"ו לא נראה כן וז"ל שם בתשובה גם מה שדקדק הרב כן מדברי האו"ה אינו מחוור כי חפשתי בכל ספר האו"ה ולא מצאתי שכתב כן רק מצאתי ראשית הדברים בספר האו"ה ריש כלל ק"ו וסוף הדברים מצאתי בהג"ה שנדפסו בסוף הספר השייכים לכלל כ"ו והבאתי לשונו למעלה ובאמת שבאותו הג"ה כתב בהדי' כשהספק א' בגופו והספק השני ע"י תערובות דלא שרינן מכח ס"ס אפילו נודעו ב' ספיקות ביחד וא"כ לא הי' צריך הרב רמ"א ז"ל לדקדק ולדחוק מאחר שכ"כ בהדי' ומאחר שדברים אילו הם דברי הג"ה הנזכרת ודברי האו"ה עצמו חולק על הג"ה כאשר כתבתי דברים למעלה א"כ יותר יש לנו לסמוך על דברי הרב ר' יונה בעל או"ה ורב מובהק וגדול הי' משנסמוך על דברי הג"ה שלא ידענו מי ילדה עכ"ל :

והנה אציע לך לשון האו"ה ותראה בעיניך שדברי האו"ה הם כמו שהכניס הרב רמ"א והג"ה שבסוף הספר הם רק פי' לדברי שאו"ה וא"כ חזר הדין למקומו · וז"ל האו"ה ריש כלל ק"ו כתב בסמ"ג ובסמ"ק ובמרדכי פרק קמא דביצה בשם ר"י ור"ב ספק דרוסה או ספק ביצת טריפה וודאי' (כלומר ספק אם הביצה היא מטריפה וודאי או מכשרה) כלומר משהלא קמא דבי נשחלא בתרא ליכא למיחש דוודאי מכשרה היא דאי מטריפה היא הא טריפה אינו יולדת וכדלעיל פי' פ"ו סעיף ט' וכ"כ האו"ה שם דין ד' וז"ל ודווקא הביצים מעמוד ראשון הוי דאורייתא אבל מעמוד השני היינו שהתחיל בו לאחר שאירע לה הספיקות אם היא עצמה מותר בלתי תערובות דאם הי' דטריפה לא היתה מתעבר' ויולדת עכ"ל ואע"ג דנתבאר שם דוודאי טריפה אע"ג דיולדת הוי טריפה מ"מ כאן כיון דנספקא לנו אם הביצה היא מכשירה או מטריפה וודאית אית לן למימר דמוכשיר' היא דאי מטריפה הא טריפה אינה יולדת והוי כספק טריפה וכה"ג כתבתי בסי' פ"א סוף ס"ק ע"ש ודו"ק · מעמוד הראשון שנתערבה ומכרו תערובות אפי' באלף אין להפריד לכל א' מהן ולהתיר חוץ מהאחרות לתלות בו האיסור או אפי' לב' בני אדם מטעם ס"ס שמא דרס בשן ואת"ל ביד שמא אין זאת וכן בביצים שמא אותה שנתערבה אינה מתרנגולת טריפה ואת"ל היתנה שמא אין זאת הואיל והספק הראשון הוי מדאורייתא דהיינו קודם שנתערבה הי' באיסור וודאית פי' דכשנודע מתחילה שזאב דרסה והוי ספק א' באי' דאורייתא ונעשית באותו פגם כוודאי וכשנתערב א"כ הוי כוודאי איסור שנתערב ולא קי"ל כר"ת דמיקל וע"כ דאפי' באיסור דרבנן אמרינן לקמן גבי גבינות כל דבר שיש בו ספק ואסרו חכמים מחמת אותו ספק חשיב כאיסור וודאי ולא כספק ואם נולד בו עוד ספק חשיב כספק א' ולא כס"ס ועוד דאין השני ספיקות מענין א' דהספק הראשון היה מחמת עצמו שמא אינה טריפה וכשנתערב אז בא הספק הב' מטעם תערובות ולכך לא חשוב הלא ספק א' ועוד דאין הב' ספיקות בגוף אחד ספק את"ל דרס שמא אין זאת היינו בשני גופים אבל היכא דהוי הב' ספיקות בגוף א' ספק לא נבעלה פ"ק דכתובות דף ט' ואת"ל נבעלה שמא לא נבעלה תחתיו וכן באיש ואשה שעשו צרכיהם (בנידה דף ע"ב) בשכל א' יש בדם גופא ס"ס שמא אינו מן האשה ואת"ל מן האשה שמא מפרוזדור עכ"ל · הרי דמתחילה מחלק האו"ה דכשנודע מתחילה שזאב דרסה וכו' וא"כ נחלק דאין הב' ספיקות מענין א' כו' ה"כ אפי' לא נודע ס"ס אין הב' ספיקות מענין א' וכן למאי דמחלק דאין הב' ספיקות בגוף א' א"כ אפי' לא נודע ס"ס אין הב' ספיקות בגוף א' וכן כתב בהגהת שבסוף ספר האו"ה שם וז"ל ואפילו לא נודע לו ב' הספיקות הלא בפעם א' פי' שלא נודע לו לזה הספק הראשון עד לאחר שנתערבה אפ"ה לא חשיב כס"ס גמור מאחר שאינו בענין א' ובגוף אחד כדפרישית עכ"ל והרי דפירש דמאחר דבעינן שיהא הב' ספיקות מענין א' ובגוף א' א"כ אפי' נודעו הב' ספיקות יחד אסור דספק ספיקא אינם מענין אחד ומגוף אחד :

סליק

הגה"ת מנחת אהרן

לאו מילתא וצריך ר"ל שפיר לתרץ בפת חמה כו' לא פליגי : אך קשה לפ"ז דרצה לאוקמי' ר"ל שסבר כרב דריחא מילתא וקשה אי אמרינן כטעמא של הרי"ף דמשום כן סבר רב ריחא מילתא משום דסבר מין במינו במשהו ולא בטיל א"כ ר"ל בלא"ה דלא כרב דאי' גמרא ע"ז דף ע"ב ר"ל ור"י דאמרי תרווייהו כל איסורין שבתורה בין מין במינו כו' בכ"ט וא"כ לר"ל אמאי אסור ריח הא משהו מותר · וכ"ל דה"פ הגמרא מי לימא תנאי היינו אם נאמר רב ס"ל אפילו שלא במינו ריחא מילתא והא דפליגי במינו רבותא ללוי דאפי' במינו שרי א"כ רב כתנאי והיינו לר"ל וע"ז מתרץ אליבי' דר"ל הא איתמר עלה כו' · אבל באמת לדידן א"כ לדחוק דהו' כפת חמה כו' דלא טעמא דרב משום דהוה מין במינו ואסר במשהו וא"ש הרי"ף · עכ"ה :

בעזרת השוכן ערבות · סיימתי הלכות תערובות · ותשלם המלאכה המפוארה · בירח אשר בו ניתנה התורה · והאל אשר עליות במים קרה · הוא יהיה לי לעזרה · להוציא תעלומת חכמה · מספר הארוך חלק שני לאורה :

ס ל י ק